Bibeli Luayãtaalá

Boko (Benin) Bible

Contents

Daalɛa Mɔizi lá sɛ̃́ia	1
Bɔa Mɔizi lá plaade	43
Levii buiɔ Mɔizi lá plaade	77
Naokɛa Mɔizi lá síiɔ̃de	101
Ikoyã Mɔizi lá sɔode	133
Yozuee	164
Dɔaanaɔ	185
Lutu	205
Samuɛli lá sɛ̃́ia	208
Samuɛli lá plaade	233
Kíaɔ lá sɛ̃́ia	255
Kíaɔ lá plaade	281
Lada sɛ̃́ia	306
Lada plaade	332
Ɛzala	362
Nɛɛmii	371
Ɛsitɛɛ	384
Yobu	390
Soũɔ	418
Yáasiɔ	496
Làasoode	519
Salomɔɔ lɛ	527
Zelemii	533
Wɛ̃nalɛ	588
Ezekiɛli	594
Daniɛli	637
Ozee	651
Yoɛli	660
Amɔsi	664
Abadia	672
Yonasi	674
Mise	676
Nauũ	682
Abaku	685
Sofoni	688
Age	691
Zakali	693
Malaki	702
Matiee	705
Maaku	738
Luku	758
Zãa	790
Zĩnaɔ yãkɛaɔ	813

Lomadeɔ	842
Kɔlɛnideɔ lá sɛ̃́ia	857
Kɔlɛnideɔ lá plaade	870
Galatiɔ	878
Ɛfɛsɛdeɔ	883
Filipideɔ	888
Kɔlɔsideɔ	892
Tɛsalonideɔ lá sɛ̃́ia	896
Tɛsalonideɔ lá plaade	899
Timɔtee lá sɛ̃́ia	901
Timɔtee lá plaade	905
Titu	908
Filemɔɔ	910
Ɛbɛluɔ	911
Zaaki	923
Piɛɛ lá sɛ̃́ia	927
Piɛɛ lá plaade	932
Zãa lá sɛ̃́ia	935
Zãa lá plaade	939
Zãa lá àaɔ̃de	940
Yuda	941
Zia yã́	943

Bibeli Luayãtaalá

The Holy Bible in the Boko language spoken in Benin and Nigeria

Language: Boko
Provided by: SIM International

This print-on-demand edition of Scripture is produced and provided at cost by the Digital Bible Society in partnership with the Bible League of Canada, Open Doors International, and other missions and translation agencies. To order additional copies of this or other Bibles, please visit www.dbs.org (USA), www.bibleleague.ca (Canada), and www.opendoors.org (Europe).

Copyright and Permission to Copy

Copyright © 2010 SIM International
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0. You may share and redistribute this Bible translation or excerpts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright information.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

PDF, ePub, and MOBI Bible covers and design are copyrighted 2017 by the Digital Bible Society (www.dbs.org).

PDF generated on 2017-08-24 from source files dated 2017-08-24.
2023fee9-fec8-5c1e-ac82-820ecf0d7239
ISBN: 978-1-5313-0105-7

DAALƐA

Mɔizi lá sɛ̃́ia

Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Bibeli lá sɛ̃́ia tɔ́n Daaleɛa. À luabɛ ń dṹniao kɛa yã'òwɛ̃ɛ, ì to wà dɔ̃ lá Lua gbɛ̃nazĩnaɔ kɛ̀, lá duuna ń taasio gɛ̃̀ dṹnia guu, lá Lua ì yã́sɛ ń gbɛ̃nazĩnaɔ. Bee gbɛa lápi bui pɔ́ wì mɛ Isailiɔ bɔkĩi ɔ̀lɔwɛ̃ɛ.

Lɛɛ 1-11. Kpelewa wá fɔ̃ dṹnia pɔ́ wá kú a guuɛ bee gbá dɔ̃i? Kpelewa gbɛ̃nazĩna dɛi? Dé a dɛ a ũ dṹnia guui? Bɔ́yãi gbɛ̃nazĩnaɔ ìɔ ĩ́i ń kɔ̃oi? Vãipi ɛsɛ kúa? Yãgbɛaa beeɔá wá gbãdeɔ yã́ɛ ɔ̃ Daaleɛa lá lɛɛ 1-11 lɛ́ a bɔɔlɛkɛwɛ̃ɛ: Gɔ̃ɛ ń nɔɛo kɛa (1-2), an kɛ̃akɔ̃wa ń Luao (3), Abɛli ń Kãinio (4), Nɔee yã́ ń idaa dṹniala yã́o (6-9), Babɛli kpɛdidiakɔ̃a (11).

Lɛɛ 12-50 lɛ́ lá Lua gbɛ̃nazĩna suabaayã zɛkàlɛ yã'owɛ̃ɛ, lá à Isaili dezi káauɔ sìsi à ń sɛ́ a zɔ̀blenaɔ ũ. Ablahaũ tɔbɔ̀ a luanaaikɛa ń a misiilɛa Luaɛo yã́iɛ, ɔ̃ aà yãkɛapi lɛ́ gbɛ̃́ɔ da zɛ́wa e ń a gbão (12.1-25.18). Bee gbɛa aà nɛ́ Izaaki ń aà tɔũna Yakɔbu pɔ́ wì mɛ lɔ Isailio ń a nɛgɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn kuɛpla pɔ́ dɛ Isaili bui kuɛplaɔ dezi káauɔ ũo yã́ (25.19-35.29). Yosɛfuá Yakɔbu nɛ́ɔ doɛ. Yakɔbu ń a nɛ́ɔ ń a daɛɔ taa Egipi bùsuu yã́ musu, Yosɛfupi mɛ́ ń mide ũ (37.1-50.26).

Daaleɛa lá yã́ pɔ́ gbɛ̃́ káaueɔ kɛ̀ɔ bɔɔlɛkɛ̀wɛ̃ɛ, azaiasa yã́ pɔ́ Lua kɛ̀ɔ. Gĩa sɛ̃́ia lápi Lua dṹniakɛa bɔɔlɛkɛ̀wɛ̃ɛ. Bee lɛ́ Lua zɔ̃ɔkɛ ɔlɔwɛ̃ɛ. Aàpi mɛ́ kɛ̀. Lápi láakĩi Lua lɛgbɛ̃̀ à mɛ̀ á gi àɔ laaidɔ a gbɛ̃́ɔwaɛ. Za lápi daaleɛa e a midɛawa Lua mɛ́ mide ũ. Ì to wà a dɔ̃, ì yã́kpalɛkɛ́nɔ à ń swã́gaga, ì a gbɛ̃́ɔ da zɛ́wa à dɔ́nlɛ, ì to an yã́ àɔ wɛbɔa lá á yeiwa.

Wá kɛ kpelewa ni? Lua ye wà a náaikɛ, wí lɛ́ pɔ́ a gbɛ̃̀ɔ yã́si, wíɔ zĩkɛ a yãdileaɔ ń a ikoyãɔwa. Lápi Isailiɔ fɛlɛkaayã ziɔ dàu a sìuwɛ̃ɛ, kɛ́ wà e dɔ̃ lá an dezi káauɔ Lua náaikɛ̀, wí Lua náaikɛ màa gbã sɔ̃.

Lua dṹnia kɛa

1 Asĩnizĩ Lua musu ń zĩ́lɛo kɛ̀. 2 Gu da
pãɛ, a kɛkɛao, gusia mɛ́ da ísiaa, ɔ̃
Lua Nisĩna lɛ́ yàakpa ípia. 3 Ɔ̃ Lua mɛ̀:
Gu pu![*] Ɔ̃ gu pù. 4 A è gupuapi maa, ɔ̃
à gupua kɛ̃̀aa ń gusiao. 5 À tɔkpà gupuaɛ
fãanɛ, gusia sɔ̃ gwãasĩna. Gu sì, gu dɔ̀, a
gɔɔ sɛ̃́ian we.
6 Ɔ̃ Lua mɛ̀: Bàluma àɔ ku íɔ zãnguo,
kɛ́ à ípiɔ kɛ̃kɔ̃wa. 7 Ɔ̃ à bàluma kɛ̀ màa,
à í pɔ́ kú bàluma zíɛ kɛ̃̀kɔ̃wa ń í pɔ́ kú a
musuo.[†] 8 Ɔ̃ à tɔkpà bàlumapiɛ luabɛ. Gu
sì, gu dɔ̀, a gɔɔ plaaden we.
9 Ɔ̃ Lua mɛ̀: Í pɔ́ kú zĩ́lɛ kãaa gudoũ,
gugii bɔ. Ɔ̃ à kɛ̀ màa. 10 À tɔkpà gugiipiɛ
tɔɔlɛ, ɔ̃ à tɔkpà í pɔ́ kɛ̃̀aaɛ ísia. Ɔ̃ a è à
kɛ̀ maa. 11 Ɔ̃ Lua mɛ̀: Láɔ bɔlɛ tɔɔlɛ ń sɛ̃̀
wɛdeɔ ń lí nɛdeɔ, baade ń a buio. Ɔ̃ à
kɛ̀ màa, 12 láɔ bɔ̀lɛ tɔɔlɛ ń sɛ̃̀ wɛdeɔ ń lí
nɛdeɔ, baade ń a buio. Ɔ̃ Lua è à kɛ̀ maa.
13 Gu sì, gu dɔ̀, a gɔɔ àaɔ̃den we.
14 Ɔ̃ Lua mɛ̀: Pɔgupunaɔ aaɔ ku musu,
aaɔ fãanɛ kɛ̃́kɔ̃wa ń gwã́o, aaɔ dikpɛɔ ń
gɔɔɔ ń wɛ̃ɔ ɔlɔnɛ́. 15 Aaɔ dɛ pɔgupunaɔ
ũ musu, kɛ́ aaɔ dṹnia pu. Ɔ̃ à kɛ̀ màa.
16 À pɔgupuna zɔ̃ɔɔ kɛ̀ mɛ̀n pla, a pɔ́ pɔ́
gbãa ìɔ kible fãanɛ, a pɔ́ pɔ́ busɛ ìɔ kible
gwã́. À saanaɔ kɛ̀ lɔ. 17 À ń pɛpɛ musu aaɔ
dṹnia pu, 18 aaɔ kible fãanɛ ń gwãasĩnao,
aaɔ gupua kɛ̃kɔ̃wa ń gusiao. Ɔ̃ a è à kɛ̀
maa. 19 Gu sì, gu dɔ̀, a gɔɔ síiɔ̃den we.
20 Ɔ̃ Lua mɛ̀: Pɔ́ wɛ̃nideɔ í pa yɔ̃̀ɛyɔ̃ɛ,
bãɔ ligua musu, aaɔ vua bàlumau. 21 Ɔ̃
à pɔ́ wɛ̃nide pɔ́ kú íu yɔ̃̀ɛyɔ̃ɛɔ kɛ̀ ń kpɔ̀
gbɛ̃̀nɛɔ píi baade ń a buio. À bãɔ kɛ̀ píi
lɔ baade ń a buio. Ɔ̃ a è à kɛ̀ maa. 22 À
báaadàŋgu à mɛ̀, aaɔ nɛ'i, aaiɔ kɔ̃́, kpɔɔ

[*] **1:3** 2Kln 4.6
[†] **1:7** 2Piɛ 3.5

i ísia pa, bãɔ i kɔ̃ tɔɔlɛ. 23 Gu sì, gu dɔ̀, a
gɔɔ sɔoden we.
24 Ɔ̃ Lua mɛ̀: Pɔ́ wɛ̃nideɔ aaɔ ku tɔɔlɛ,
pɔtuoɔ ń pɔ́taa'onkuawaɔ ń sɛ̃̀anɔbɔɔ
baade ń a buio. Ɔ̃ à kɛ̀ màa. 25 Lua
sɛ̃̀anɔbɔɔ kɛ̀ baade ń a buio. À pɔtuoɔ
kɛ̀ baade ń a buio. À pɔ́taa'onkuawaɔ kɛ̀
baade ń a buio. Ɔ̃ a è à kɛ̀ maa.
26 Ɔ̃ Lua mɛ̀: Wà gbɛ̃nazĩnaɔ kɛ wá
taa ũ, aaiɔ dɛwáwa,‡ aaiɔ iko vĩ kpɔɔwa
ń bãɔ ń pɔtuoɔ ń sɛ̃̀anɔbɔɔ ń pɔ́-
taa'onkuawaɔ píi. 27 Ɔ̃ Lua gbɛ̃nazĩnaɔ kɛ̀
azĩa taa ũ. Aà zĩa taa ɔ̃ à ń kɛ́ a ũ. À ń kɛ́
gɔ̃ɛ ń nɔɛoɛ.¶ 28 À báaadàngu a ònɛ́: Àɔ
nɛ'i, íɔ kɔ̃́, í dṹnia pa, íɔ gbãablewà. Àɔ
iko vĩ kpɔɔwa ń bãɔ ń pɔ́ wɛ̃nide pɔ́ ì táa'o
tɔɔlɛwaɔ píi. 29 Ɔ̃ Lua mɛ̀: Ma pɔ́ wɛ́nade
pɔ́ kú tɔɔlɛwaɔ kpàwá á pɔblea ũ píiɛ ń lí
nɛdeɔ píi. 30 Ma blɛ pɔ́ ì bɔlɛ tɔɔlɛwa kpà
pɔ́ wɛ̃nideɔwa píi an blɛ ũɛ, nɔ̀bɔɔ ń bãɔ
ń pɔ́taa'onkuawaɔ píi. Ɔ̃ à kɛ̀ màa. 31 Lua
pɔ́ pɔ́ á kɛ̀ɔ è píi, à kɛ̀ maa wásawasa. Gu
sì, gu dɔ̀, a gɔɔ sooloden we.
2 Màa Lua musu ń zĩ́lɛo kɛ̀ ń ń pɔ́ɔ píi.
2 E a gɔɔ soplade zĩ́ àɔ ká, zĩ pɔ́ àlɛ
kɛpi làa. A gɔɔ sopladepi zĩ́ ɔ̃ à kã́mabò ń
zĩ pɔ́ á kɛ̀o.§ 3 Ɔ̃ à báaadà gɔɔ sopladepiu
a dìlɛ a pɔ́ ũ, kɛ́ zĩbeezĩ à kã́mabò ń zĩ pɔ́
á kɛ̀o píi yã́i.**

Edɛni lu

4 Musu ń zĩ́lɛo kɛa yã́n kɛ: Gɔɔ pɔ́ Dii
Lua zĩ́lɛ ń musuo kɛ̀, 5 bua pɔe i bɔlɛ
tɔɔlɛwa yãao, baa sɛ̃, asa Dii Lua i to lou
mào, mɛ́ gbɛ̃ɛ ku à tɔɔlɛ zĩkɛo. 6 Sua mɛ́
ì kpa dṹniau, ɔ̃ ì mɔ̀sɛpisi tɔɔlɛwa píi.
7 Dii Lua gɔ̃ɛ ikàsa ń bùsutio. Kɛ́ à ĩ́an
wɛ̃nide pɛ̀ aà níu, ɔ̃ gɔ̃ɛpi gɔ̃̀ gbɛ̃́ bɛ̃́ɛ ũ.††
8 Dii Lua lu kɛ̀kɛ gukpɛ oi gu pɔ́ wì mɛ
Edɛni, ɔ̃ à gɔ̃ɛ pɔ́ á kɛ̀pi dàu we. 9 Dii Lua
tò lí bui píi bɔ̀lɛ tɔɔlɛ. Lípiɔ kɛfɛũ, mɛ́ an
bɛ blea na. Lí wɛ̃nide‡‡ ku lupi guo, mɛ́
lí pɔ́ ì dɔ̃a maa ń a vãio inɛ́ kú we lɔ.
10 Swa ku Edɛni, ìɔ mɔ̀sɛpisi lupiwa.
Bɔa we à gɔ̃nakɛ̃̀ síiɔ̃. 11 A sɛ̃́ia tɔ́n Pisɔ̃,
ɔ̃mɛ liaa Avila bùsui píi. Vua ku bùsupiu,
12 mɛ́ vuapi kɛfɛũ. Zɔ̃go'ɔ kú we lɔ ń gbɛ̀
bɛɛɛde pɔ́ wì mɛ onisio. 13 Swapi gɔ̃na
plaade tɔ́n Giɔ̃, a liaa Kusi bùsui píi. 14 A
gɔ̃na àaɔ̃de tɔ́n Tigilisi, a dɔ̀ɔ tà Asili
bùsu gukpɛ oi. Swapi gɔ̃na síiɔ̃de tɔ́n
Uflata.
15 Dii Lua gɔ̃ɛpi dìlɛ Edɛni lupi guu,
aàɔ a zĩkɛ, iɔ gwa. 16 Ɔ̃ à yãdìlɛɛ̀ à mɛ̀:
Ńyɔ̃ fɔ̃ ǹ lupi lí píi bɛ ble, 17 ãma ńsu lí
pɔ́ ì dɔ̃a maa ń a vãio inɛ́ bɛ bleo, asa tó
ń blè, n gaɛ.
18 Dii Lua mɛ̀: Gɔ̃ɛ kua ado maao. Má
dɔnlɛde kɛɛ̀ aà gbɛ̃do ũɛ. 19 Ɔ̃ à bùsu sɛ̀
à nɔ̀bɔɔ kɛ̀ò píi ń bãɔ píi, ɔ̃ à mɔ̀ńnɔ gɔ̃ɛ
kĩ́i, kɛ́ à e lá a tɔ́kpanɛ́. Tɔ́ pɔ́ gɔ̃ɛpi kpà pɔ́
wɛ̃nidepiɔnɛ píi gɔ̃̀ ń tɔ́ ũ. 20 Gɔ̃ɛpi tɔkpà
pɔtuoɔnɛ píi ń bãɔ ń sɛ̃̀anɔbɔɔ píi, ãma i
dɔnlɛde e ń guu a gbɛ̃do ũo. 21 Ɔ̃ Dii Lua
tò gɔ̃ɛpi gɛ̃̀ ń io. Kɛ́ àlɛ i'o, ɔ̃ à aà gbã̀tɛ̃ɛwa
mɛ̀ndo bɔ̀, ɔ̃ à aà mɛ tàta a gbɛu. 22 Ɔ̃ à
gɔ̃ɛpi gbã̀tɛ̃ɛwa pɔ́ á bɔ̀pi lìlɛ nɔɛ ũ, ɔ̃ à
gɛ̀aànɔ aà kĩ́i. 23 Ɔ̃ gɔ̃ɛpi mɛ̀:
Gbɛ̃́ɛ bee sa,
aà wá bɔ̀ ma wá guuɛ,
mɛ́ aà mɛ bɔ̀ ma mɛ guuɛ.
Wàli oɛ̀ nɔɛ,
kɛ́ wà aà bɔ̀ gɔ̃ɛ guu yã́i.
24 Ayãmɛto gɔ̃ɛ ì go a de ń a daowa,
ì na a nawa, ɔ̃ aaì gɔ̃ lán sàwakula ń

‡**1:26** 1Kln 11.7
¶**1:27** Mat 19.4
§**2:2** Ɛbɛ 4.4
****2:3** Bɔa 20.11
††**2:7** 1Kln 15.45
‡‡**2:9** Zia 2.7, 22.2, 14

gbalaowa.¶¶ 25 Gɔ̃ɛ ń a nao ku puizi an
pla ḿpii, kási wí lí ń kũo.

Gbɛ̃nazĩna kɛ̃akɔ̃wa ń Luao

3 Mlɛ̃§§ mɛ́ kɔ̃ni vĩ dɛ sɛ̀anɔbɔ pɔ́ Dii
Lua kɛ̀ɔla píi, ɔ̃ à nɔɛ là à mɛ̀: Lua
mɛ̀ ásu lupi líe bɛ bleoɛa? 2 Ɔ̃ nɔɛ wè
mlɛ̃piwa: Wá fɔ̃ wà lupi libɛ ble, 3 ãma
lí pɔ́ kú lupi guo, Lua mɛ̀ wásu wà a bɛ
bleo, wásu ɔkãwà seo, kɛ́ wásu gao yã́i.
4 Ɔ̃ mlɛ̃ òè: Á ga seo!* 5 Lua dɔ̃ tó á blè, á
wɛ́ a kɛ̃́, í gɔ̃ láawa, íɔ maa ń vãio dɔ̃.
6 Kɛ́ nɔɛ è lípi bɛ kɛfɛũ mɛ́ a blea aɔ na,
a to gbɛ̃́ wɛ́ kɛ̃́, ɔ̃ à a bɛ bò a blè.† A kpà
a zã́wa, ɔ̃ a blè sɔ̃.‡ 7 An pla ḿpii an wɛ́
kɛ̃̀, ɔ̃ aa dɔ̃̀ sa kɛ́ wa ku puizi. Ɔ̃ aa goola
lá nàmi aa nàńzi.
8 Kɛ́ gɔ̃ɛ ń a nao Dii Lua kĩ́i mà, àlɛ bɛbɛ
luu oosiɛlɛ, ɔ̃ aa ùlɛè lupi láu. 9 Ɔ̃ Dii Lua
lɛzù gɔ̃ɛzi à mɛ̀: Ń kú má ni? 10 A wèwà
à mɛ̀: Kɛ́ ma n kĩ́i mà, ɔ̃ vĩa ma kũ, kɛ́ má
kú puizi yã́i, ɔ̃ ma ulɛ. 11 Ɔ̃ Dii Lua aà là
à mɛ̀: Démɛ ònɛ ń kú puiziɛi? Lí pɔ́ ma
ginɛ ǹ a bɛ ble, ń blè yã̀? 12 A wèwà à
mɛ̀: Nɔɛ pɔ́ ń kpàa àɔ kumanɔ mɛ́ lípi bɛ
kpàa, ɔ̃ má blè. 13 Ɔ̃ Dii Lua nɔɛ là à mɛ̀:
Bɔ́yãi ń kèi màai? A wèwà à mɛ̀: Mlɛ̃ mɛ́
ma sãsã, ɔ̃ má blè.¶ 14 Ɔ̃ Dii Lua ò mlɛ̃ɛ:
Lá ń kɛ̀ màa, ńyɔ̃ɔ dɛ láaipɔ ũ
dɛ pɔtuoɔ ń sɛ̀anɔbɔɔla píi,
ńyɔ̃ɔ táa'o n gbɛɛwaɛ,
luutɛ̃ iɔ gɛ̃ n lɛ́u e n wɛ̃ni lɛ́u.
15 Mpi ń nɔɛo, má ĩ́ida á zãnguo,
n bui ń aà buio zãnguo.
Aà bui a n mi wí,§
mɛ́ ńyɔ̃ aà gbatoe kɛ'ĩa.
16 Ɔ̃ a ò nɔɛɛ:
Má n nɔsia taasi kã́fĩnɛ,
níɔ nɛ'i ń wãwão.**
N zã́ ni aliɔ kumaɛ,
mɛ́ aɔ iko vĩmaɛ.
17 Ɔ̃ a ò gɔ̃ɛɛ:
Lá n n na yãmà,
n lí pɔ́ ma ginɛ ǹ a bɛ ble blè,
tɔɔlɛ a gɔ̃ láaipɔ ũ n yã́i,††
taasi guu ɔ̃ ńyɔ̃li blɛ eu e n wɛ̃ni lɛ́u.
18 Bua pɔ́ɔ ɔ̃ ńyɔ̃li ble,
ali lɛɔ ń lá ṹadeɔ bɔlɛnɛ.
19 Isimagakpaa guu ɔ̃ ńyɔ̃li blɛbleu,‡‡
e ǹ ɛa ǹ gɛ̃ò tíu,
asa wekĩi ma n bɔu.
Bùsutin n ũ,
mɛ́ ńyɔ̃ ɛa gɔ̃ bùsutipi ũɛ.¶¶
20 Adamu§§ tɔkpà a naɛ Ɛva,* asa gbɛ̃́pii
daziɛ. 21 Dii Lua báa ula kɛ̀ Adamuɛ ń a
nao a dànɛ́. 22 Ɔ̃ à mɛ̀: Gbɛ̃nazĩna maa
ń vãio dɔ̃̀ sa, à gɔ̃̀ láwáwa. Wà giè aà lí
wɛ̃nide bɛ bo ble, kɛ́ asu àɔ ku gɔɔpiio
yã́i.† 23 Ɔ̃ Dii Lua aà yà à aà bɔ̀ Edɛni lupi
guu. Ɔ̃ Adamu gɛ̀ tɔɔlɛ pɔ́ Lua aà kɛ̀ò zĩkɛ̀.
24 Kɛ́ Dii Lua aà yà, ɔ̃ à malaika gã̀sĩadeɔ

¶¶**2:24** Mat 19.5, 1Kln 6.16, Ɛfɛ 5.31
§§**3:1** Zia 12.9, 20.2
***3:4** Zãa 8.44
†**3:6** 2Kln 11.3
‡**3:6** Lom 5.12-21
¶**3:13** 2Kln 11.3, 1Tim 2.14
§**3:15** Lom 16.20, Zia 12.17
****3:16** 1Tim 2.15
††**3:17** Lom 8.20
‡‡**3:19** 2Tɛs 3.12
¶¶**3:19** Soũ 90.3
§§**3:20** Bee mɛ̀ gbɛ̃nazĩna.
***3:20** Bee mɛ̀ wɛ̃ni.
†**3:22** Zia 22.14

kàlɛ Edɛni lupi gukpɛ oi, aaɔ lí wɛ̃nide zɛ́
dɔ̃́a ń fɛ̃nda pɔ́ lɛ́ liasãizɔ̃, a wɛ́tɛ̃ lɛ́ tɛkɛo.

Kainu ń Abɛlio

4 Adamu a na Ɛva dɔ̃̀ nɔɛ ũ, ɔ̃ à nɔsì
à Kainu‡ ì. Ɔ̃ à mɛ̀: Ma gɔ̃ɛ ì ń Dii
gbãao. 2 Ɔ̃ à aà dãuna Abɛli ì lɔ. Abɛli
kɛ̀ sãdãna ũ mɛ́ Kainu kɛ̀ sɛ̃̀wana ũ.
3 Gɔɔewa Kainu mɔ̀ ń a buapɔ́ɔ à Dii gbà.
4 Abɛli sɔ̃ à mɔ̀ ń a sãnɛ sɛ̃́ia mɛkpaao.
Abɛli yã́ kà Diigu, ɔ̃ à aà gba sì.¶ 5 Kainu
sɔ̃, aà yã́ i ka Diiguo, ɔ̃ i aà gba sio. Ɔ̃
Kainu pɔ pà maamaa, aà oa ɔ̃̀ɔkpà. 6 Ɔ̃ Dii
ò Kainuɛ: Bɔ́yãi n pɔ fɛ̃̀ii? Àkɛa n oa ɔ̃̀ɔk-
pài? 7 Tó n zɛ ń yãmaao, n oa aɔ weeao
lɛ́? Tó ni zɛ ń yãmaao sɔ̃o, duuna naalɛnɛ
n kpɛɛlɛ. N ni lɛ́ aà dɛ, sema ǹ zĩblewà.
8 Ɔ̃ Kainu ò a dãuna Abɛliɛ: Wà gɛ́ sɛ̃u.
Kɛ́ aa kà we, ɔ̃ à fɛ̀lɛ ń a dãunao à aà dɛ̀.§
9 Dii Kainu là à mɛ̀: Má n dãuna Abɛli
kuui? A wɛ̀wà à mɛ̀: Má dɔ̃o. Ma dãuna
dɔ̃̀anan ma ũa? 10 Ɔ̃ Dii mɛ̀: Bɔ́ ń kɛ̀i? N
dãuna au lɛ́ lɛzumazi za tɔɔlɛ mà zɛanɔ.**
11 Tiasa ńyɔ̃ gɔ̃ láaipɔ ũɛ, ní zãkũ ń tɔɔlɛ
pɔ́ n dãuna au mì n ɔzĩo. 12 Tó n sɛ̃wà,
tɔɔlɛ a kã́fĩakɛnɛo. Ńyɔ̃ɔ sɔ̃kĩikpakpa ǹyɔ̃
liaaliaa dṹnia guuɛ. 13 Ɔ̃ Kainu ò Diiɛ:
Ĩadamaɛ bee gbãa dɛmala, má fɔ̃o. 14 Ńlɛ
ma ya tɔɔlɛu la gbãɛ sa. Máɔ kɛ̃amaɛ
sa. Máɔ sɔ̃kĩikpakpaɛ, míɔ liaaliaa dṹnia
guu, gbɛ̃́ pɔ́ kpàaũmanɔ i ma dɛ. 15 Ɔ̃ Dii
ɔ̀ɛ̀: Màa no! Tó gbɛ̃́ n dɛ, wa n pɔ́ tɔs-
inɛ gɛ̃n soplaɛ. Ɔ̃ Dii wɛ̃̀sãe kɛ̃̀ Kainuwa,
kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ kpàaũaànɔ su aà dɛo yã́i. 16 Ɔ̃
Kainu dàzɛu à kɛ̃̀ Diiwa. À gɛ̀ zɔ̃̀lɛ Nɔdi
bùsuu Edɛni gukpɛ oi.
17 Kainu wùlɛ ń a nɔo, ɔ̃ à nɔsì à Ɛnɔki
ì. A gbɛa Kainu wɛ̃́lɛ kàlɛ, ɔ̃ à a nɛ́pi
tɔ́ kpàɛ̀. 18 Ɛnɔki Iladi ì, Iladi Mɛuyaɛ
ì, Mɛuyaɛ Mɛtusaɛ ì, Mɛtusaɛ Lemɛki ì.
19 Lemɛki nɔsɛ̀ mɛ̀n pla, ado tɔ́n Ada, ado
Zila. 20 Ada Yabali ì. Ɔ̃mɛ pɔdãna pɔ́ aaìɔ
ku zwã̀akpɛuɔ dezi káau ũ. 21 Aà dãuna
tɔ́n Yubali. Ɔ̃mɛ mɔɔnlɛnaɔ ń kulɛpɛnaɔ
dezi káau ũ. 22 Zila sɔ̃, ɔ̃mɛ Tubali Kainu
ì. Sian aà ũ. Ì pɔ́pii pí ń mɔsio ń mɔgotɛ̃o.
Aà dãe tɔ́n Naama. 23 Lemɛki ò a naɔnɛ:
Ada ń Zilao, à ma yãma,
ma naɔ, à swã́kpa ma yã́i.
Gbɛ̃e ma kɛ'ĩa, ɔ̃ ma aà dɛ̀,
ɛ̀waasopi ma lɛɛ, ɔ̃ ma aà kàalɛ.
24 Wa Kainu pɔ́ tɔsiɛ̀ gɛ̃n soplaɛ,
ma Lemɛki ma pɔ́ sɔ̃,
gɛ̃n bàaɔ̃kwi ń soplao.††
25 Adamu wùlɛ ń a nɔo lɔ, ɔ̃ à nɛgɔ̃ɛ ì. À
tɔkpàɛ̀ Sɛti,‡‡ asa à mɛ̀ Lua a gba nɛ́ pãle
Abɛli pɔ́ Kainu aà dɛ̀ gɛ̃ɛ ũɛ. 26 Sɛti sɔ̃ à
nɛgɔ̃ɛ ì, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Ɛnɔsi. Za zĩbeezĩ ɔ̃ wà
nà Dii sísiawa.

Adamu buiɔ

(1Lad 1.1-4)

5 Adamu buiɔ yã́n kɛ: Gɔɔ pɔ́ Lua gbɛ̃-
nazĩnaɔ kɛ̀, à ń kɛ́ láawaɛ. 2 À gɔ̃ɛ
kɛ̀ ń nɔɛo, ɔ̃ à báaadàńgu. À tɔkpànɛ́
Gbɛ̃nazĩna.
3 Adamu wɛ̃̀ basoolokwide (130) guu ɔ̃
à nɛ'ì láawa a taa ũ, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Sɛti. 4 Sɛti
ia gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ (800), à nɛ́ pãleɔ
ì lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ. 5 Kɛ́ à kà wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń
basoolokwio (930), ɔ̃ à gà.
6 Sɛti wɛ̃̀ basɔɔsɔɔde (105) guu ɔ̃ à
Ɛnɔsi ì. 7 A gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń so-
plao (807), à nɛ́ pãleɔ ì lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.
8 Kɛ́ à kà wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń basɔokwi ń plao
(912), ɔ̃ à gà.
9 Ɛnɔsi wɛ̃̀ basiiɔ̃kwide (90) guu ɔ̃ à
Kena ì. 10 A gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń gɛ̃oo

---

‡**4:1** Bee mɛ̀ ma nɛ'ì.
¶**4:4** Ɛbɛ 11.4
§**4:8** Mat 23.35, 1Zãa 3.12, Yud 11
****4:10** Ɛbɛ 12.24
††**4:24** Mat 18.22
‡‡**4:25** Bee mɛ̀ gɛ̃ɛ.

(815), à nɛ́ pãleɔ ì lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ. 11 Kɛ́ à
kà wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń basɔosɔoo (905), ɔ̃ à gà.
12 Kena wɛ̃̀ bàaɔ̃kwide (70) guu ɔ̃ à
Maalalee ì. 13 A gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń
blao (840), à nɛ́ pãleɔ ì lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.
14 Kɛ́ à kà wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń basɔokwio (910),
ɔ̃ à gà.
15 Maalalee wɛ̃̀ bàaɔ̃sɔode (65) guu ɔ̃ à
Yɛlɛdi ì. 16 A gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń baak-
wio (830), à nɛ́ pãleɔ ì lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.
17 Kɛ́ à kà wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń basɔo sɔosaio
(895), ɔ̃ à gà.
18 Yɛlɛdi wɛ̃̀ baswaaɔ̃ ń plaode (162)
guu ɔ̃ à Ɛnɔki ì. 19 A gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃
(800), à nɛ́ pãleɔ ì lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ. 20 Kɛ́ à
kà wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń baswaaɔ̃ ń plao (962), ɔ̃
à gà.
21 Ɛnɔki wɛ̃̀ bàaɔ̃sɔode (65) guu ɔ̃ à Mɛ-
tusela ì. 22 A gbɛa à tɛ̀ Luazi e wɛ̃̀ ɔ̀aa
do ń basɔoo (300), à nɛ́ pãleɔ ì lɔ gɔ̃ɛɔ ń
nɔɛɔ. 23 Kɛ́ à kà wɛ̃̀ ɔ̀aa do ń baswaaɔ̃sɔoo
(365), 24 à tɛ̀ Luazi, ɔ̃ wà kùawà, kɛ́ Lua
aà sɛ̀[¶¶] bɔ̀ɔ̀ dṹniau yɑ̃́i.
25 Mɛtusela wɛ̃̀ ɔ̀aa do kuɛ'aaɔ̃saide
(187) guu ɔ̃ à Lemɛki ì. 26 A gbɛa à kɛ̀
wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃, bao plasai mɛ́ kuo (782), à
nɛ́ pãleɔ ì lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ. 27 Kɛ́ à kà wɛ̃̀
ɔ̀aa síiɔ̃ ń baswaaɔ̃kwi dosaio (969), ɔ̃ à
gà.
28 Lemɛki kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa doɛ, bao plasai mɛ́
kuo (182), ɔ̃ à nɛgɔ̃ɛ ì. 29 À tɔkpàɛ̀ Nɔee[§§]
à mɛ̀: Gbɛ̃́ɛ bee mɛ́ a wá nɔ̀sɛ níniwɛ̃ɛ zĩ
gbãa pɔ́ wálɛ kɛ Dii lɛkɛa tɔɔlɛɛ yɑ̃́i yɑ̃́
musu. 30 Nɔee ia gbɛa Lemɛki kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa
àaɔ̃ sɔosai (595), à nɛ́ pãleɔ ì lɔ gɔ̃ɛɔ ń
nɔɛɔ. 31 Kɛ́ à kà wɛ̃̀ ɔ̀aa àaɔ̃ ń baswaaɔ̃kwi
ń soplao (777), ɔ̃ à gà.
32 Nɔee wɛ̃̀ ɔ̀aa pla ń basɔoode (500)
guu ɔ̃ à Sɛũ ń Haũo ń Yafɛtio ì.

Gbɛ̃nazĩnaɔ ɔ̃̀ɔkpaa

6 Kɛ́ gbɛ̃nazĩnaɔ nà dasikũawa mɛ́ aalɛ
ligua, aalɛ nɛnɔɛnaɔ i, 2 ɔ̃ Lua nɛ́ɔ[*]
è gbɛ̃nazĩn nɛnɔɛpiɔ kɛfɛũ, ɔ̃ aa ń sɛ́ ń
pɔeãwa. 3 Ɔ̃ Dii mɛ̀: Ma Nisĩna aɔ ku gbɛ̃-
nazĩnaɔ guu gɔɔpiio, asa aa sɑ̃̀sɑ̃ ń dàa
yɑ̃́iɛ. Wɛ̃̀ basoolo mɛ́ gɔ̃̀nɛ́. 4 Gbɛ̃́ gbɑ̃̀aɔ
ku dṹnia guu gɔɔ bee ń gɔɔ bee gbɛao lɔ,
gɔɔ pɔ́ Lua nɛ́piɔ gbɛ̃nazĩn nɛnɔɛɔ dɔ̃̀ nɔɛɔ
ũ, mɛ́ aa nɛ́ɔ ìńnɔ. An nɛ́piɔ mɛ́ nɛgɔ̃na pɔ́
aa tɔbɔ̀ za káauɔ ũ.
5 Kɛ́ Dii è gbɛ̃nazĩnaɔ yɑ̃vɑ̃ikɛ̀ zɔ̃ɔ dṹ-
niau, gɔɔpii yɑ̃bɛ̃ɛ làasoo ɔ̃ aaìɔ kɛ ado,[†]
6 ɔ̃ aà pɔ yà gbɛ̃nazĩna pɔ́ á kɛ̀ tɔɔlɛ yɑ̃́
musu. Aà nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔkpà, 7 ɔ̃ à mɛ̀: Má gbɛ̃-
nazĩna pɔ́ má kɛ̀ waa tɔɔlɛwaɛ, gbɛ̃nazĩ-
naɔ ń nɔ̀bɔɔ ń pɔ́taa'onkuawaɔ ń bãɔ, asa
ma pɔ yà an kɛa yɑ̃́ musuɛ. 8 Ɔ̃ Dii Nɔee
wɛgwà.

Nɔee yɑ̃́

9 Nɔee buiɔ yɑ̃́n kɛ: Nɔeeá gbɛ̃maaɛ. Aà
gɔɔ aàpi mɛ́ tàae vĩo, à tɛ̀ Luazi. 10 Nɔee
nɛgɔ̃ɛɔ ì gbɛ̃ɔn àaɔ̃, Sɛũ ń Haũo ń Yafɛtio.
11 Gbɛ̃́pii ɔ̃̀ɔkpaa Luaɛ, vɑ̃ikɛa ń gbɑ̃ao
dṹnia pà. 12 Kɛ́ Lua dṹnia gwà, a è a ɔ̃̀ɔk-
pà, asa gbɛ̃́pii zɛ́ kolea sɛ̀ɛ.
13 Ɔ̃ Lua ò Nɔeeɛ: Má è gbɛ̃́pii kà
kaalɛa, asa an yɑ̃́i vɑ̃ikɛa ń gbɑ̃ao lì
dṹniaa. Má ń kaalɛ sãnu ń dṹniaoɛ.
14 Gó'ilɛna kɛ ń lipɛpɛɛo, ní kɛ ń a kpɛaɔ,
ní kɔtaa lɛwà a guu ń a kpɛo. 15 Lá ńyɔ̃
gópi kɛn kɛ: A gbɑ̃̀a àɔ gɑ̃̀sĩsuu ɔ̀aa do ń
basɔooɛ, a yàasa gɑ̃̀sĩsuu blakwi, a lɛsĩ sɔ̃
gɑ̃̀sĩsuu baakwi. 16 Pɔ́ku gópia, ní gupua
to a lɛ́ zãnguo ń góo gɑ̃̀sĩsuu do. Ní a
lɛ́ bɔ a gbɑ̃̀tɛ̃ɛu, ní gópi kpaalɛ lɛɛ àaɔ̃
didiakɔ̃a.
17 Mapi sɔ̃ má tó í da dṹniaa, kɛ́ mà pɔ́
pɔ́ ĩan wɛ̃nide kú ń guuɔ kaalɛ píi. Pɔ́ pɔ́

[¶¶] **5:24** Ɛbɛ 11.5, Yud 14
[§§] **5:29** Bee mɛ̀ nɔ̀sɛninia.
[*] **6:2** Sɛti buiɔ (Daa 4.26).
[†] **6:5** Mat 24.37-39, 1Piɛ 3.20

kú dṹnia guuɔ gaga píi. 18 Ń beeo ma bàa
aɔ kunnɔ, ní gɛ̃ gópi guu ń n nɛgɔ̃ɛɔ ń n
nao ń n nɛ́ɔ naɔ. 19 Ní pɔ́ wɛ̃nide píi sɛ
gɛ̃ńnɔ mɛ̀n plapla, kɛ́ aa e wàɔ ku. 20 Bã
buiɔ ń nɔ̀bɔ buiɔ ń pɔ́taa'onkuawa buiɔ
píi aa mɔ n kĩ́i mɛ̀n plapla, kɛ́ aa e wàɔ
ku. 21 Blɛ pɔ́ wì ble píi sɛ́lɛ kãaa á kũ̀sũa
ũ, ápiɔ ń pɔ́piɔ. 22 Ɔ̃ Nɔee kɛ̀ màa, à yã́
pɔ́ Lua òɛ kɛ̀ píi.‡

Í daa dṹniaa

7 Ɔ̃ Dii ò Nɔeeɛ: Gɛ̃ gó guu ń n bɛdeɔ,
asa má è ḿmɛ ń maamɛɛ tiadeɔ guu.
2 Nɔ̀ɔ pɔ́ wì sa'oɔ̀ɔ sɛ gɛ̃ò da ń sao so-
plapla, ní nɔ̀ɔ pɔ́ wìli sa'oɔ̀ɔ̀ɔ sɛ mɛ̀n
plapla da ń sao. 3 Bãɔ sɛ gɛ̃ò lɔ da ń
sao soplapla, kɛ́ an bui e aaɔ ku dṹniau
gupiiu. 4 Asa gɔɔ sopla gbɛa má tó lou ma
tɔɔlɛ e gɔɔ bla fãanɛ ń gwãasĩnao, kɛ́ mà
pɔ́ wɛ̃nide pɔ́ má kɛ̀ɔ waa tɔɔlɛwa píi.
5 Nɔee yã́ pɔ́ Dii òɛ kɛ̀ píi. 6 Gɔɔ pɔ́ í dà
dṹniaa, Nɔee wɛ̃̀ ɔ̀aa àaɔ̃ɛ. 7 À gɛ̃̀ gó'ilɛna
guu ń a nɛ́ɔ ń a nao ń a nɛ́ɔ naɔ, kɛ́ aa e
bɔ ípi yã́u. 8 Ɔ̃ nɔ̀ɔ pɔ́ wì sa'oɔ̀ɔ ń nɔ̀ɔ pɔ́
wìli sa'oɔ̀ɔ̀ɔ ń bãɔ ń pɔ́taa'onkuawaɔ 9 mɔ̀
Nɔee kĩ́i gó guu mɛ̀n plapla da ń sao lá
Lua òɛ̀wa. 10 Gɔɔ sopla gbɛa í zɔ̃ɔpi dṹnia
lɛ̀. 11 Nɔee wɛ̃̀ ɔ̀aa àaɔ̃de, a mɔ plaade gɔɔ
gɛ̃o ń plaode zĩ́, ɔ̃ ísi pɔ́ kú tɔɔlɛ zíɛ nibɔ-
naɔ pũ̀na píi, mɛ́ loupɔɔ fɔ̃̀. 12 Lou mà e
gɔɔ bla fãanɛ ń gwãasĩnao.
13 Zĩbeezĩ Nɔee gɛ̃̀ gó guu ń a nɛ́ɔ Sɛũ
ń Haũo ń Yafɛtio ń a nao ń a nɛ́ɔ naɔ
gbɛ̃ɔn àaɔ̃,¶ 14 ń sɛ̃̀anɔbɔɔ píi ń buiwa
ń pɔtuoɔ píi ń buiwa ń pɔ́taa'onkuawaɔ
píi ń buiwa ń pɔ́ vuaaɔ píi ń buiwa,
bãɔ ń pɔ́ gã̀sĩadeɔ píi. 15 Pɔ́ pɔ́ ì weɔ mɔ̀
Nɔee kĩ́i gó guu bui ń buio mɛ̀n plapla.
16 Pɔ́ wɛ̃nideɔ bui píi gɛ̃̀ da ń sao lá Lua
dìlɛɛ̀wa. Ɔ̃ Dii gbatàńlɛ.
17 Lou mà e gɔɔ bla. Kɛ́ í lɛ́ kã́fĩ, ɔ̃ à gó
sɛ̀ fɛ̀lɛò tɔɔlɛa. 18 Í fɛ̀lɛ à kã̀fĩ maamaa,
à dà tɔɔlɛa, ɔ̃ gópi da ía. 19 Í kã̀fĩ à dà
tɔɔlɛa nàai, à kù gbɛ̀sĩsĩ lɛsĩ pɔ́ kú dṹni-
auɔla míɔ. 20 Í fɛ̀lɛ kù gbɛ̀sĩsĩpiɔla e gã̀sĩ-
suu gɛ̃o. 21 Pɔ́ wɛ̃nide pɔ́ ì táa'o tɔɔlɛwaɔ
gàga píi, bãɔ ń pɔtuoɔ ń sɛ̃̀anɔbɔɔ ń pɔ́-
taa'onkuawaɔ ń gbɛ̃nazĩnaɔ píi. 22 Pɔ́ pɔ́
ì we mɛ́ a ku sĩ̀sĩaɔ gàga píi. 23 Pɔ́ wɛ̃nide
pɔ́ kú sĩ̀sĩaɔ mìdɛ píi. Gbɛ̃nazĩnaɔ ń nɔ̀bɔɔ
ń pɔ́taa'onkuawaɔ ń bãɔ mìdɛ dṹnia guu.
Nɔee mɛ́ bɔ̀ ado ń pɔ́ pɔ́ kuaànɔ gó guuɔ.§
24 Ɔ̃ í daa dṹniaa màa e gɔɔ basoplakwi.

Í goa dṹniaa

8 Nɔee ń sɛ̃̀anɔbɔɔ ń pɔtuo pɔ́ kuaànɔ
gó guuɔ píi yã́ dɔ̀ Luagu. Kɛ́ à ĩ́anapɛ̀
tɔɔlɛwa, ɔ̃ í nà baawa. 2 Ísi pɔ́ kú tɔɔlɛ
zíɛ nibɔnaɔ ń loupɔɔfɔ̃ao tàta, ɔ̃ lou kɛ̃̀.
3 Ípi lɛ́ ba busɛbusɛ, àlɛ lao e gɔɔ baso-
plakwi. 4 Mɔ soplade gɔɔ gɛ̃o ń plaode zĩ́,
gópi dì gbɛ̀sĩsĩ pɔ́ wì mɛ Alalatawa. 5 Ípi
lɛ́ lao e mɔ kwideu. Mɔ kwidepi gɔɔ sɛ̃́ia
zĩ́ gbɛ̀sĩsĩɔ misonaɔ bɔ̀.
6 Gɔɔ bla gbɛa Nɔee gó fɛnɛnti pɔ́ á bɔ̀
wɛ̃̀, 7 ɔ̃ à gbagbaa gbàɛ. Àlɛ vua, ìɔ gɛ́ le,
ìɔ su la, e í gɛ̀ bà tɔɔlɛwa. 8 À felena gbàɛ
lɔ, kɛ́ à e dɔ̃ tó í lào tɔɔlɛwa. 9 Kɛ́ fele-
napi i pɛ́kĩi eo, ɔ̃ à ɛ̀a sùwà gó guu, asa í
daa dṹniaa píiɛ. Nɔee ɔbɔ̀ a kũ̀ à gɛ̃̀ò gó
guu. 10 À kã́mabò e gɔɔ sopla, ɔ̃ à ɛ̀a fe-
lena gbàɛ lɔ. 11 Felenapi ɛ̀a sùwà oosi, à
kùla kàso kpaa a lɛ́zĩ. Ɔ̃ Nɔee dɔ̃ kɛ́ í lào
tɔɔlɛwa. 12 À kã́mabò gɔɔ sopla lɔ, ɔ̃ à ɛ̀a
felenapi gbàɛ, i ɛa sùwà lɔo. 13 Nɔee wɛ̃̀
ɔ̀aa àaɔ̃ ń mɛ̀ndoode, a mɔ sɛ̃́ia gɔɔ sɛ̃́ia
zĩ́, í bà tɔɔlɛwa, ɔ̃ à gópi musu gò. Kɛ́ à
gugwà, a è í làa tɔɔlɛwa. 14 A mɔ plaade
gɔɔ baasɔo ń plaode zĩ́ tɔɔlɛ giigàga.
15 Ɔ̃ Lua yã'ò Nɔeeɛ à mɛ̀: 16 Bɔ gó guu
ń n nao ń n nɛgɔ̃ɛɔ ń n nɛ́ɔ naɔ. 17 Pɔ́
wɛ̃nide pɔ́ kunnɔɔ bɔlɛ píi, bãɔ ń nɔ̀bɔɔ
ń pɔ́taa'onkuawaɔ píi, aa fãaa tɔɔlɛ, aaiɔ
nɛ'i, aaiɔ kã́fĩ dṹnia guu. 18 Ɔ̃ Nɔee bɔ̀ ń

‡**6:22** Ɛbɛ 11.7
¶**7:13** 2Piɛ 2.5
§**7:23** 2Piɛ 3.6

a nɛ́ɔ ń a nao ń a nɛ́ɔ naɔ. 19 Nɔ̀bɔɔ píi
ń pɔ́taa'onkuawaɔ píi ń bãɔ píi ń pɔ́ pɔ́ ì
táa'o tɔɔlɛwaɔ píi, aa bɔ̀lɛ gó guu bui ń
buio.
20 Ɔ̃ Nɔee Dii gbagbakĩi bò. À nɔ̀bɔ ń bã
pɔ́ wì sa'oɔ̀ɔ kũ̀, ɔ̃ à sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à
tɛ́kũ òòwà. 21 Kɛ́ Dii a gĩmà, à kɛ̀ɛ̀ na, ɔ̃ à
làasookɛ̀ à mɛ̀: Má ɛa láaizĩ tɔɔlɛwa gbɛ̃-
nazĩna yã́i lɔo, asa gbɛ̃nazĩna làasoo ìɔ
vãi za aà ɛ̀waasogɔɔɛ. Má ɛa pɔ́ wɛ̃nideɔ
kaalɛ lá má kɛ̀wa lɔo. 22 E dṹnia gɛ àɔ
kuò pɔ́tɔ̃a ń pɔkɛkɛao, ĩ́ana ń guwãao,
buziɛ ń saɛo, fãanɛ ń gwãasĩnao, a kee
a midɛo.

Lua bàa kua ń Nɔeeo

9 Ɔ̃ Lua báaadà Nɔeegu ń aà nɛ́ɔ, a òné:
Àɔ nɛ'i àɔ kã́fĩ, í dṹnia pa.[**] 2 Nɔ̀bɔɔ
ń bãɔ ń pɔ́taa'onkuawaɔ ń kpɔɔ píi aaɔ á
vĩa vĩ. Ma ń naɛ́ á ɔzĩɛ.[††] 3 Pɔ́ pɔ́ ì táa'oɔ
píi aaɔ dɛ á pɔblea ũ.[‡‡] Ma ń kpáwá
píiɛ, lá ma blɛ pɔ́ ì bɔlɛ tɔɔlɛwaɔ kpàwá
yãawa.[¶¶] 4 Ãma ásuli nɔ̀ɔ pɔ́ wi a kòlok-
pao soo, asa a au mɛ́ a wɛ̃ni ũ.[§§] 5 Má á
au pɔ́ dɛ á wɛ̃ni ũ tɔsiɛ́ɛ. Tó nɔ̀ɔ gbɛ̃dɛ̀,
ge tó gbɛ̃́ a gbɛ̃́dee dɛ̀, má aà au tɔsiɛ̀.
Má tɔsi gbɛ̃́ pɔ́ a gbɛ̃́dee dɛ̀wa.[*] 6 Tó gbɛ̃́
gbɛ̃dɛ̀, wàli ade dɛ, asa ma gbɛ̃nazĩna kɛ̀
ma taa ũɛ.[†] 7 Àɔ nɛ'i àɔ kã́fĩ, í li dṹniaa,
íɔ kɔ̃́.
8 Lua yã'ò Nɔeeɛ ń aà nɛ́ɔ lɔ à mɛ̀: 9 Ma
bàa aɔ kúánɔ ń á buiɔɛ, 10 ń pɔ́ wɛ̃nide pɔ́
kúánɔ aa bɔ̀ gó guuɔ píi, bãɔ ń pɔtuoɔ ń
sɛ̃̀anɔbɔɔ ń pɔ́ pɔ́ kú tɔɔlɛwaɔ píi. 11 Ma
bàa aɔ kúánɔɛ. Má pɔ́ wɛ̃nideɔ midɛ píi ń
í daa dṹniaao lɔo. Í a da dṹniala à kaalɛ
lɔo.[‡] 12 Ɔ̃ Lua ɛ̀a mɛ̀: Ma bàa aɔ kúánɔ
ń pɔ́ wɛ̃nide pɔ́ kúánɔɔ e gɔɔpiiɛ. A see-
lan kɛ: 13 Má a nàali bɔ louwa ma bàa
kua ń dṹniao seela ũ. 14 Tó má tò lou
sìsi mɛ́ nàali bɔ̀wà, 15 lá ma bàa kúánɔ
ń pɔ́ wɛ̃nide bui píio, a yã́ ali dɔmaguɛ.
Má tó í zɔ̃ɔkũ à pɔ́ wɛ̃nide kaalɛ píi lɔo.
16 Tó ma nàali è louwa, ma bàa kua ń
pɔ́ wɛ̃nide bui píio e gɔɔpii yã́ ali dɔ-
maguɛ. 17 Ɔ̃ Lua ò Nɔeeɛ: Ma bàa kua ń
pɔ́ wɛ̃nide pɔ́ kú dṹnia guu píio seelan
we.

Nɔee nɛ́ɔ

18 Nɔee nɛ́ pɔ́ aa bɔ̀lɛ gó guuɔ tɔ́n kɛ:
Sɛũ, Haũ, Yafɛti. Haũ mɛ́ Kanaa de'ia ũ.
19 Nɔee nɛ́ɔn we gbɛ̃ɔn àaɔ̃. An buiɔ mɛ́
kpálɛ dṹnia guu píi.
20 Nɔeeá sɛ̃̀wanaɛ, ɔ̃ à vɛ̃ɛbu kɛ̀. 21 Kɛ́ à
vɛ̃ɛmì à kã̀, ɔ̃ aà pɔ́ɔ pìliwà a kpɛ́u. 22 Kɛ́
Kanaa de'ia Haũ ń mae puizi è, à bɔ̀ gɛ ò
Sɛũɛ ń Yafɛtio. 23 Ɔ̃ Sɛũ ń Yafɛtio ulada
sɛ̀ wa kà ń gã̀u ń pla, aa táa'ò ń kpɛo, an
aɛ dɔa gupãle oi kɛ́ aasu ń mae puizi eo
yã́i, aa gɛ̀ ń mae puizi ùlɛò. 24 Kɛ́ Nɔee
vɛ̃ɛ wèewà à vù, a mà lá a nɛ́ gbɛzã kɛ̀ɛ,
25 ɔ̃ à mɛ̀:
Kanaa[¶] a gɔ̃ láaipɔ ũɛ,
ɔ̃mɛ aɔ a gbɛ̃́ɔ zɔnkɛ̃sãna ũ.
26 Ɔ̃ à mɛ̀:
Wà Dii Sɛũ[§] Lua sáaukpa,
Kanaa buiɔ aaɔ dɛ Sɛũ buiɔ zɔɔ ũɛ.

[**] **9:1** Daa 1.28
[††] **9:2** Zaa 3.7
[‡‡] **9:3** 1Tim 4.3-4
[¶¶] **9:3** Daa 1.29
[§§] **9:4** Zĩn 15.20
[*] **9:5** Bɔa 20.13
[†] **9:6** Daa 1.26
[‡] **9:11** Isa 54.9
[¶] **9:25** Bee mɛ̀ mìsiilɛna.
[§] **9:26** Bee mɛ̀ tɔ́.

27 Lua kɑ̃́fĩakɛ Yafɛtiɛ,**
Yafɛti buiɔ bɛkpa ń Sɛũ buiɔ,
Kanaa buiɔ aaɔ dɛ Yafɛti buiɔ zɔɔ ũɛ.
28 Í daa dɹ̃́niaa gbɛa Nɔee kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa do
ń basoplakwio (350). 29 À kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃
ń basoplakwioɛ (950), ɔ̃ à gà.

Nɔee buiɔ

(1Lad 1.5-23)

10 Nɔee nɛgɔ̃ɛɔ Sɛũ ń Haũo ń Yafɛ-
tio ń ń nɛgɔ̃ɛ pɔ́ aa ì í daa
dṹniaa gbɛaɔ yɑ̃́n kɛ: 2 Yafɛti nɛgɔ̃ɛɔ
tɔ́n kɛ: Gomɛɛ, Magɔgu, Mɛdɛ, Gɛlɛsi,
Tubali, Mɛsɛki ń Tilasio. 3 Gomɛɛ nɛgɔ̃ɛɔ
tɔ́n kɛ: Asɛnazi, Lifa, Tɔgaama. 4 Gɛlɛsi
nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Ɛlisa, Taasisi, Sipi, Lodani.
5 Buipiɔ mɛ́ lìgua ísiagɛɛwa, aa kɔ̃kpaalɛ̀
bùsu ń bùsuo, bui ń buio daɛdaɛ, baade
ń a buiyão.

6 Haũ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Etiopi, Egipi,
Libii, Kanaa. 7 Etiopi nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ:
Saba, Avila, Sabata, Laama ń Sabatɛkao.
Laama nɛgɔ̃ɛɔn Seba ń Dedão ũ. 8 Ni-
ũlodiá Etiopi buiɛ lɔ. Ɔ̃mɛ dṹnia nɛgɔ̃n
tɔde sɛ̃́ia ũ. 9 A dɛ Diiɛ toensa ũ. A yɑ̃́i
tò wì mɛ: Lán Niũlodi dɛ toensa ũ Di-
iɛwa. 10 Babiloni bùsu pɔ́ à kiblɛ̀wà káau
mɛɛwiaɔn Babɛli ń Ɛlɛkio ń Akadio ń
Kalenɔo. 11 Bɔa we à gɛ̀ Asili bùsuu, ɔ̃ à
Niniva kàlɛ ń Leobotiio ń Kalao 12 ń Lɛsɛ̃
pɔ́ kú Niniva zãnguo ń Kala pɔ́ dɛ mɛɛwia
zɔ̃ɔ ũo.

13 Egipi buiɔn kɛ: Ludi buiɔ, Anaũ
buiɔ, Lɛaba buiɔ, Nafɛtu buiɔ, 14 Patusi
buiɔ, Kasulu buiɔ, Kɛlɛti bui pɔ́ Filitɛ̃ɔ bɔ̀
ń guuɔ.

15 Kanaa nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia Sidɔ̃ buiɔn kɛ: Iti
buiɔ, 16 Yebusi buiɔ, Amɔle buiɔ, Giigasi
buiɔ, 17 Ivi buiɔ, Aaka buiɔ, Sini buiɔ,
18 Aavadi buiɔ, Zɛmali buiɔ, Amata buiɔ.
Kanaa buipiɔ lìgua gbɛzãɛ, 19 an bùsu
zɛlɛn kɛ: Bɔa za Sidɔ̃ gɛa Gelaa pɔ́ kú
Gaza saɛ e Sɔdɔũ ń Gɔmɔɔo ń Ademao ń
Zeboiũ pɔ́ kú Lasa saɛo. 20 Haũ nɛgɔ̃ɛɔn
we bui ń buio, bùsu ń bùsuo daɛdaɛ,
baade ń a buiyão.

21 Yafɛti dãuna Sɛũ buikɛ̀ lɔ. Ɔ̃mɛ
Ɛbɛlu buiɔ dezi káau ũ. 22 Sɛũ nɛgɔ̃ɛɔ
tɔ́n kɛ: Elaũ, Asili, Aapasa, Ludi, Alaũ.
23 Alaũ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Uzu, Hulu, Getɛɛ,
Mɛsɛki. 24 Aapasa mɛ́ Sela ì, ɔ̃ Sela
Ɛbɛlu ì. 25 Ɛbɛlu nɛgɔ̃ɛɔ ì pla. Ado tɔ́n
Pɛlɛgi,†† asa aà gɔɔ ɔ̃ wà kɛ̃̀kɔ̃wa dṹnia
guu. Aà dãuna tɔ́n Yotã. 26 Yotã nɛgɔ̃ɛɔ
tɔ́n kɛ: Alɛmɔda, Sɛlɛfi, Azemavɛ, Yela,
27 Adolaũ, Uzali, Dikala, 28 Obali, Abi-
maɛ, Seba, 29 Ofii, Avila, Yobaba. Yotã
nɛgɔ̃ɛɔn we píi. 30 Bɔa Mɛsa gɛa Sefaa
ń gbɛ̀sĩsĩ pɔ́ kú gukpɛ oiɔ mɛ́ ń bùsu ũ.
31 Sɛũ nɛgɔ̃ɛɔn we píi bui ń buio, bùsu ń
bùsuo daɛdaɛ, baade ń a buiyão.

32 Nɔee nɛgɔ̃ɛɔ buiɔn we daɛdaɛ bùsu ń
bùsuo. An kĩ́i dṹnia bui píi bɔ̀u, aa lìgua
í daa dṹniaa gbɛa.

Babɛli kpɛdidiakɔ̃a

11 Dṹnia guu yãa píi bui mɛ̀ndoɛ,
yɑ̃́ doũ wì o. 2 Lá gbɛ̃́ɔ lɛ́ sɔ̃kĩik-
pakpa gukpɛ oi, kɛ́ aa kà Babiloni bùsu
gusalalau, ɔ̃ aa zɔ̃̀lɛ we. 3 Aa ɔ̀kɔ̃ɛ: Wà
gɛ wà bilikibɔ, wí kpasa maamaa. Biliki
mɛ́ ń gbɛ ũ, kɔtaa mɛ́ ń sĩmaa ũ. 4 Ɔ̃ aa
mɛ̀: Wà mɛɛwia kálɛ wà kpɛdidiakɔ̃a bo,
a misona zɔ̃ luabɛwa. Wà wázĩa tɔbɔ, kɛ́
wásu gɔ̃ gbándodo dṹnia guuo yɑ̃́i.

5 Ɔ̃ Dii pìla à mɛɛwiapi gwà ń kpɛ́ lɛsĩ
pɔ́ gbɛ̃nazĩnaɔ bòo. 6 Ɔ̃ à mɛ̀: Ampii an
bui doũɛ, yɑ̃́ doũ aaì o, ɔ̃ yɑ̃́ pɔ́ aa bɔ̀ɔn
laa? Yɑ̃́ pɔ́ aa a làasookɛ̀, tiasa aa kɛɛ, pɔe
a kpánɛ́ a guu lɔo. 7 Wà pila gɛ́ we wà ń
yɑ̃́ yãalɛnɛ́, kɛ́ aasu kɔ̃ yãma lɔo. 8 Ɔ̃ Dii
ń fãaa we gbándodo dṹnia guu píi, ɔ̃ aa
ń mɛɛwia kálɛa tò. 9 Ayãmɛto wà tɔkpà
wɛ̃́lɛpiɛ Babɛli,‡‡ asa wekĩi ɔ̃ Dii tò dṹnia

**9:27 Bee mɛ̀ kɑ̃́fĩa.
††**10:25** Bee mɛ̀ kɛ̃aa.
‡‡**11:9** Bee mɛ̀ yãalɛ. Zia 16.19, 17.5, 18.2

bui píi yá̃ bɔ̀u. Za wekĩi à ń fãaa dű̃nia guu píi.

Sɛũ ń Telao buiɔ

(1Lad 1.24-27)

10 Sɛũ buiɔ yá̃n kɛ: Sɛũ wɛ̃̀ basɔode guu ɔ̃ à Aapasa ì í daa dű̃niaa gbɛa wɛ̃̀ pla. 11 A gbɛa à kè wɛ̃̀ ɔ̀aa pla ń basɔoo, à nɛ́ pãleɔ ì lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.

12 Aapasa wɛ̃̀ bla sɔosaide guu ɔ̃ à Sela ì. 13 A gbɛa à kè wɛ̃̀ ɔ̀aa pla ń àaɔ̃o, à nɛ́ pãleɔ ì lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.

14 Sela wɛ̃̀ baakwide guu ɔ̃ à Ɛbɛlu ì. 15 A gbɛa à kè wɛ̃̀ ɔ̀aa pla ń àaɔ̃o, à nɛ́ pãleɔ ì lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.

16 Ɛbɛlu wɛ̃̀ baakwi ń síiɔ̃ode guu ɔ̃ à Pɛlɛgi ì. 17 A gbɛa à kè wɛ̃̀ ɔ̀aa pla ń baakwio, à nɛ́ pãleɔ ì lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.

18 Pɛlɛgi wɛ̃̀ baakwide guu ɔ̃ à Leu ì. 19 A gbɛa à kè wɛ̃̀ ɔ̀aa do ń kɛ̃okwio, à nɛ́ pãleɔ ì lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.

20 Leu wɛ̃̀ baakwi ń plaode guu ɔ̃ à Selugi ì. 21 A gbɛa à kè wɛ̃̀ ɔ̀aa do ń soplao, à nɛ́ pãleɔ ì lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.

22 Selugi wɛ̃̀ baakwide guu ɔ̃ à Nakɔɔ ì. 23 A gbɛa à kè wɛ̃̀ ɔ̀aa do, à nɛ́ pãleɔ ì lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.

24 Nakɔɔ wɛ̃̀ baakwi dosaide guu ɔ̃ à Tela ì. 25 A gbɛa à kè wɛ̃̀ basoolo mɛ̀ndosai, à nɛ́ pãleɔ ì lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.

26 Tela wɛ̃̀ bàaɔ̃kwide guu ɔ̃ à Ablaũ ń Nakɔɔo ń Halanao ì.

27 Tela buiɔ yá̃n kɛ: Tela Ablaũ ń Nakɔɔo ń Halanao ì, ɔ̃ Halana Lɔtu ì. 28 Halana gà a mae Tela wáa Uluɛ, Babiloni bùsuu, gu pɔ́ wà aà ìu. 29 Ablaũ ń Nakɔɔo nɔsɛ̀. Ablaũ na tɔ́n Salai, Nakɔɔ na sɔ̃ ɔ̃n Halana nɛ́ Milika ũ. Halanapi mɛ́ Isika ì lɔ. 30 Salaiá fĩiɛ, i nɛ'io.

31 Ɔ̃ Tela a nɛ́ Ablaũ ń a tɔũna Lɔtuo ń Ablaũ na Salaio sɛ̀ bɔ̀lɛńnɔ Ulu, Babiloni bùsuu, aalɛ gɛ́ Kanaa bùsuu. Kɛ́ aa kà Halana, aa zɔ̃̀lɛ we. 32 Tela wɛ̃̀ ɔ̀aa do ń sɔoode guu ɔ̃ à gà Halana.

Dii oa Ablaũɛ aà bɔ a bùsuu

12 Dii ò Ablaũɛ: Bɔ n bùsuu n buiɔ guu n mae bɛ, ní gɛ́ bùsu pɔ́ má ɔlɔnɛu.¶¶

2 Má tó n bui dasikũ.
Má báaadangu, mí n tɔbɔ,
n kı̃́i ɔ̃ wàli ɛ̀fãai eu.
3 Má báaada gbɛ̃́ pɔ́ aa samaa'onɛɔgu,
mí gbɛ̃́ pɔ́ aa savãi'onɛɔ ká.
Dű̃nia bui píi a ɛ̀fãai e n sabai.§§
4 Ɔ̃ Ablaũ dàzɛu lá Dii òɛwa. Lɔtu gɛ̀aànɔ.
Aà wɛ̃̀ basiiɔ̃ sɔosaideu ɔ̃ à bɔ̀ Halana 5 ń
a na Salaio ń a vɩ̃̀i nɛ́ Lɔtuo ń ń àizɛɛ pɔ́
aa vĩɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ aa è Halanaɔ. Màa aa bɔ̀
Halana aa dà Kanaa zɛ́u.

Kɛ́ aa kà we, 6 aa pã̀ bùsupia e aa kà
Mɔle gbɛ̃́nɛli kı̃́i Sikɛũ. Kanaaɔ ku bù-
supiu gɔɔ bee. 7 Ɔ̃ Dii bɔ̀ mɔ̀ Ablaũwa à
mɛ̀: Má bùsuɛ bee kpa n buiɔwaɛ.* Ɔ̃ à Di-
ipi gbagbakĩi kè we. 8 Kɛ́ à fɛ̀lɛ we, à mipɛ̀
gbɛ̀sĩsĩ pɔ́ kú Bɛtɛli gukpɛɔwa, ɔ̃ à bòok-
pà we, Bɛtɛli ku bɛ'aɛ oi, Ai ku gukpɛ oi.
À Dii gbagbakĩi bò we lɔ, ɔ̃ à aà sìsi. 9 Ɔ̃
à dàzɛu lɔ, à mipɛ̀ Nɛgɛvɛwa.

10 Kɛ́ imina kà bùsupiu, ɔ̃ Ablaũ gɛ̀ gɔɔ-
plakɛi Egipi, asa iminapi kɛ̀ zàiɛ. 11 Kɛ́ à
kà kãi ń Egipio, a ò a naɛ: Má dɔ̃ nɔanan
n ũ. 12 Tó Egipiɔ n e, aa mɛ ma nan n ũ,
aa ma dɛɛ, aai n tó. 13 Onɛ́ ma dãen† n
ũ, kɛ́ wà e ma kũ ɔplapla n yá̃i. Lá ńyɔ̃
ma misin we. 14 Kɛ́ aa kà Egipi, Egipiɔ è
nɔɛpi maa kɛ̀ zài. 15 Kɛ́ Egipiɔ kí Falaɔ̃ɔ
ìwaɔ aà è, aa aà maabòɛ̀, ɔ̃ wà aà sɛ̀ gɛ̃̀ò
Falaɔ̃ɔɛ a bɛ. 16 Ɔ̃ à Ablaũ yàaekɛ̀ maa-
maa aà yá̃i, à sãɔ kpàwà ń zuɔ ń zàa'ĩnaɔ
ń zɔgɔ̃ɛɔ ń zɔnɔɛɔ ń yiongoɔ. 17 Ɔ̃ Dii gyã
pãsĩɔ kà Falaɔ̃ɔgu ń a bɛdeɔ Ablaũ napi

¶¶**12:1** Zĩn 7.2-3, Ɛbɛ 11.8
§§**12:3** Zĩn 3.25, Gal 3.8
***12:7** Daa 13.15, 15.18, 17.8, Zĩn 7.5, Gal 3.16
†**12:13** Daa 20.2, 26.7

yɑ̃́i. [18] Ɔ̃ Falaɔ̃ɔ Ablaũ sìsi a òɛ̀: Bɔ́ yɑ̃́ ń kɛ̀mɛɛ màai? Bɔ́yãi ni oimɛɛ n naɛo ni? [19] Àkɛa n mɛ̀ n dãɛɛ, ɔ̃ ma aà sɛ̀ nɔ ũi? N nɔ kɛ! Ǹ n pɔ́ sɛ taò. [20] Falaɔ̃ɔ yã'ò a gbɛ̃́ɔnɛ Ablaũ yɑ̃́ musu, ɔ̃ aa gɛ̀ zɛ̀ɛ̀ ń a nao ń a àizɛɛɔ píi.

Ablaũ kɛ̃akɔ̃wa ń Lɔtuo

13 Ɔ̃ Ablaũ bɔ̀ Egipi à sù Nɛgɛvɛ ń a nao ń a àizɛɛɔ píi ń Lɔtuo. [2] Ablaũá ɔdeɛ, a pɔtuoɔ vĩ dasi ń ɑ̃́nusuo ń vuao. [3] Bɔa Nɛgɛvɛ à sɔ̃kĩikpàkpa e à gɛ̀ kàò Bɛtɛli, gu pɔ́ à bòokpàu káau Bɛtɛli zãnguo ń Aio, [4] gu pɔ́ à sa'okĩi bòu yãa. Ɔ̃ à Dii sìsi we.

[5] Lɔtu ìɔ bɛ ń Ablaũo sãnu. A sãɔ ń zuɔ ń zwɑ̃̀akpɛɔ vĩ sɔ̃. [6] An pɔtuoɔ dasi, gupi sɛ̃ i mɔ́má ḿpiio. A yɑ̃́i aa fɔ̃ wàɔ ku sãnu lɔo. [7] Ɔ̃ lɛkpaa gɛ̃̀ Ablaũ pɔdãnaɔ ń Lɔtu pɔdãnaɔ guu. Zĩbeezĩ sɔ̃ Kanaaɔ ń Pɛliziɔ ku bùsupiu. [8] Ɔ̃ Ablaũ ò Lɔtuɛ: A maa lɛkpaa àɔ kú wá zãnguoo, ge ma pɔdãnaɔ ń n pɔdãnaɔ zãnguoo, asa wá daɛ doũɛ. [9] Bùsu gwa da n aɛ píi. Wà kɛ̃aa. Tó n gɛ ɔzɛɛi, mí gɛ́ ɔplaai. Tó n gɛ ɔplaaiɛ sɔ̃, mí gɛ́ ɔzɛɛi. [10] Kɛ́ Lɔtu gugwà, a è Yuudɛ̃ guzulɛ píi mɔ̀sɛ vĩ maamaaɛ. E Dii àɔ gɛ́ Sɔdɔũ ń Gɔmɔɔo kaalɛi, guzulɛpi dɛ lán Dii luwa,‡ lán Egipi bùsuwa, e à gɛ̀ pɛ̀ Zoaawa. [11] Ɔ̃ Lɔtu Yuudɛ̃ guzulɛ sɛ̀ píi. Aa kɛ̃̀kɔ̃wa, ɔ̃ Lɔtu dàzɛu gukpɛ oi. [12] Ablaũ gɔ̃̀ Kanaa bùsuu, mɛ́ Lɔtu ku Yuudɛ̃ guzulɛ wɛ̃́lɛɔ zãnguo. À bòokpà Sɔdɔũ saɛ. [13] Sɔdɔũdeɔ sɔ̃ aa vãiɛ, duunkɛn saɔn ń ũ Diiɛ.

[14] Lɔtu taa gbɛa Dii ò Ablaũɛ: Gu pɔ́ ń zɛu, wɛsɛ ǹ gugbãntoo ń gɛɔmidɔkĩio ń gukpɛo ń bɛ'aɛo gwa. [15] Tɔɔlɛ pɔ́ ń èɛ píi, má n gbaɛ, iɔ dɛ mpi ń n buiɔ pɔ́ ũ e gɔɔpii. [16] Má tó n buiɔ dasikũ lán bùsu'ũfãawa. Tó gbɛ̃e a fɔ̃ bùsu'ũfãa nao, a fɔ̃ n buiɔ nao sɔ̃ɛ. [17] Fɛlɛ bɛbɛbɛbɛ bùsupi guu, ní a gbɑ̃̀a ń a yàasao gwa, asa má n gbaɛ. [18] Ablaũ fɛ̀lɛ gɛ̀ bòokpà Mamale gbɛ̃́nɛli pɔ́ kú Hɛblɔ̃ɔ kɩ̃́i, ɔ̃ à Dii gbagbakĩi bò we.

Ablaũ Lɔtu suabaa

14 Zĩewa Babiloni bùsu kí Amafɛli ń Ɛlasaa bùsu kí Aliokio ń Elaũ bùsu kí Kɛdɔlaomɛɛo ń Goiũ bùsu kí Tidalio [2] aalɛ zĩka ń Sɔdɔũ kí Belao ń Gɔmɔɔ kí Biisao ń Adema kí Sinabio ń Zeboiũ kí Semɛbɛɛo ń Bela pɔ́ wì mɛ tia Zoaa kíao. [3] Kía gbɛ̃ɔn sɔopiɔ kɔ̃ kɑ̃̀aa píi Sidiũ guzulɛu. Ɔ̃mɛ Ísida Wiside ũ tia. [4] Aaìɔ falubɔ Kɛdɔlaomɛɛɛ à kà wɛ̃̀ kuɛpla. A wɛ̃̀ kuɛ'aaɔ̃de ɔ̃ aa gì bɔiɛ̀. [5] A wɛ̃̀ gɛ̃o mɛ̀ndosaide ɔ̃ Kɛdɔlaomɛɛ ń kía pɔ́ kuaànɔɔ mɔ̀. Ɔ̃ aa zĩblè Lefaiɔwa Asalo Kaanaiũ. Aa zĩblè Zuziɔwa Haũ. Aa zĩblè Ɛmiɔwa Save Kiliataiũ. [6] Aa zĩblè Oliɔwa an gbɛ̀sĩsĩ pɔ́ wì mɛ Seiwa e à gɛ̀ pɛ̀ Ɛlipalana guwaiwaiwa. [7] Ɔ̃ aa ɛ̀a sù Misipa nibɔnai, ɔ̃ wì mɛ tia Kadɛsi. Aa zĩblè Amalɛki bùsuwa píi ń Amɔle bui pɔ́ kú Asasɔ̃ Tamaaɔwa lɔ.

[8] Ɔ̃ Sɔdɔũ kía ń Gɔmɔɔ kíao ń Adema kíao ń Zeboiũ kíao ń Bela pɔ́ wì mɛ tia Zoaa kíao fɛ̀lɛ gɛ̀ zĩkaińnɔ Sidiũ guzulɛu. [9] Aalɛ zĩka ń Elaũ bùsu kíao ń Goiũ bùsu kíao ń Babiloni bùsu kíao ń Ɛlasaa bùsu kíao. Kía gbɛ̃ɔn síiɔ̃piɔ lɛ́ zĩka ń kía gbɛ̃ɔn sɔɔɔ. [10] Sidiũ guzulɛ kɔtaa ɛ vĩ dasi. Kɛ́ Sɔdɔũ kía ń Gɔmɔɔ kíao lɛ́ bàalɛ, ɔ̃ aa kwɛ̀ a guu, ɔ̃ an gbɛ̃́ kĩniɔ bàalɛ̀ gɛ̀ gusĩsĩdeu. [11] Zĩ̀blenaɔ Sɔdɔũ ń Gɔmɔɔo àizɛɛɔ ń ń pɔbleaɔ sɛ̀lɛ píi aa taò. [12] À mɔ lè Ablaũ vĩ̀i nɛ́ Lɔtu ku Sɔdɔũ, ɔ̃ aa aà kũ̀ wà taò ń aà àizɛɛɔ lɔ.

[13] Ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ pìlimá gɛ ò Ɛbɛlu bui Ablaũɛ Mamale gbɛ̃́nɛliɔ kɩ̃́i. Mamale ń a dãunaɔ Ɛsikɔli ń Anɛɛoá Amɔle buiɔnɛ, an lɛ́ doũ ń Ablaũo. [14] Kɛ́ Ablaũ mà wà a daɛ kũ̀ wà taò, ɔ̃ à a bɛ zĩgɔ̃ɔ sɛ̀lɛ gbɛ̃ɔn ɔ̃aa do ń basoolo plasaio (318), à pɛ̀lɛ kíapiɔzi, ɔ̃ à ń lɛ́ Dã. [15] Ɔ̃ à a gbɛ̃́ɔ kpaalɛ̀, ɔ̃ aa sìńgu gwãasĩna. Aa zĩblɛ̀má aa pɛ̀má

‡**13:10** Daa 2.10

e Hoba, Damasi gugbãntoo oi. 16 À ɛa sù
ń àizɛɛpiɔ píi ń a vȉi nɛ́ Lɔtuo ń aà àizɛɛɔ.
À sù ń nɔɛɔ ń gbɛ̃pãleɔ lɔ.
17 Kɛ́ Ablaũ zĩblè Kɛdɔlaomɛɛwa ń kía
pɔ́ kuaànɔɔ, àlɛ su, ɔ̃ Sɔdɔũ kí bɔ̀ dàaàlɛ
Save guzulɛ pɔ́ wì mɛ tia Kía Guzulɛu.
18 Ɔ̃ Salɛma kí Mɛkizɛdɛ¶ mɔ̀ ń pɛ̃ɛo ń
vɛ̃ɛo. Aàpiá Lua Musude gbàgbanaɛ. 19 Ɔ̃
à samaa'ò Ablaũɛ à mɛ̀:
Lua Musude musu ń zɩ̃́lɛo Kɛna báaada
Ablaũgu.
20 Wà Lua Musude sáaukpa!
À n ibɛɛɔ nànɛ n ɔzĩ.
Ɔ̃ Ablaũ pɔ́ pɔ́ a èɔ kwide kpàwà píi.
21 Sɔdɔũ kía ò Ablaũɛ: Ma gbɛ̃́ɔ kpaa, níɔ
àizɛɛ kũa n pɔ́ ũ. 22 Ɔ̃ Ablaũ òɛ̀: Má sì
ń Dii Lua Musude musu ń zɩ̃́lɛo Kɛnao,
23 má n pɔe sɛo, baa kyale niba, kɛ́ ńsu
o ḿmɛ ń tò ma kɛ ɔde ũo yãi. 24 Má pɔe
sɛo, sema pɔ́ pɔ́ ma gbɛ̃́ɔ blè bàasio. Ãma
Anɛɛ ń Ɛsikɔlio ń Mamale pɔ́ aa gèmanɔɔ,
to aa ń baa sɛ́.

Lua bàa kua ń Ablaũo

15 Bee gbɛa Dii yã'ò Ablaũɛ
wɛ́pungu'ea guu à mɛ̀:
Ablaũ! Ńsu to vĩa n kũo.
Mámɛ má n sèngbao ũ,
n asea aɔ zɔ̃ɔ maamaaɛ.
2 Ɔ̃ Ablaũ mɛ̀: Dii Lua, bɔ́ ńyɔ̃ ma gbai?
Má nɛ́ vĩo. Damasi gbɛ̃́ Ɛliɛzɛɛ mɛ́ aɔ dɛ
ma bɛ túbiblena ũ. 3 Lá ni ma gba nɛ́o,
ma bɛ zĩkenapi mɛ́ aɔ dɛ ma túbiblena ũ.
4 Ɔ̃ Dii òɛ̀: Aàpi mɛ́ aɔ dɛ n túbiblena ũo.
Nɛ́ pɔ́ a bɔ n plɛu mɛ́ aɔ dɛ n túbiblena
ũ. 5 Ɔ̃ à bɔ̀aànɔ bàasi à mɛ̀: Musu gwa ǹ
saanaɔ nao, tó ńyɔ̃ fɔ̃́. Beewa ɔ̃ n buiɔ aaɔ
dasi.§ 6 À Dii náaikè, ɔ̃ Dii tò yã́ bɔ̀aànɔ
na a náai pɔ́ a kè yã́i.** 7 A òɛ̀ lɔ: Mámɛ-
maa Dii, mámɛ ma n bɔ Ulu, Babiloni
bùsuu, kɛ́ mà bùsuɛ bee kpama yã́i. 8 Ɔ̃
Ablaũ mɛ̀: Dii Lua, kpelewa máɔ dɔ̃ kɛ́
aɔ dɛ ma pɔ́ ũi? 9 A wèwà à mɛ̀: Zununu
wɛ̃̀ àaɔ̃ sɛ́ ń bleda wɛ̃̀ àaɔ̃o ń sãsa wɛ̃̀ àaɔ̃o
ń felentɛ̃nao ń felenguuluo. 10 Ɔ̃ à pɔ́piɔ
sè píi à ń paapaa à ń goaa, ɔ̃ à ń kálɛ à
ń aɛdɔ̀dɔkɔ̃wa, ãma i bãɔ paapaao. 11 Kɛ́
yãamusuɔ mɔ̀ pèpɛ nɔ̀ɔpiɔwa, ɔ̃ Ablaũ ń
yá.
12 Kɛ́ ĩatɛ̃ lɛ́ gɛ̃ kpɛ́u, izɔ̃ɔ dà Ablaũla, ɔ̃
gusia zɔ̃ɔ pɔ́ tò vĩa aà kȕ kùaàla. 13 Ɔ̃ Dii
òɛ̀: Ǹyɔ̃ dɔ̃ kɛ́ n buiɔ aaɔ dɛ nibɔɔ ũ bùsu
pɔ́ dɛ ń pɔ́ ũo guu, aaiɔ zɔble we, wiɔ
ĩadamá e wɛ̃̀ ɔ̀aa pla.†† 14 Ãma má yã́k-
palɛkɛ ń bui pɔ́ aalɛ zɔblenɛ́ɔ, n buiɔ aai
bɔlɛ ń àizɛɛ zɔ̃ɔo.‡‡ 15 Mpi sɔ̃ ńyɔ̃ɔ aafiaɛ
e ǹ gɛ ǹ zikũò, ní gbasa ta n deziɔ kɩ̃́i,
wi n vĩ. 16 N sɔ̃kpaɛɔ mɛ́ aa ɛa su la, asa
Amɔleɔ duuna i pa yãao.
17 Kɛ́ ĩatɛ̃ gɛ̃̀ kpɛ́u, gu sì, ɔ̃ Ablaũ è kĩna
pɔ́ lɛ́ súɛlɛbɔ ń tévuao¶¶ lɛ́ gɛ̃ nɔ̀ɔ pɔ́ á
pàapaapiɔ zãnguo. 18 Zĩbeezĩ Dii mɛ̀ a
bàa aɔ kú ń Ablaũo à mɛ̀: Má bùsuɛ bee
kpa n buiɔwaɛ za Egipi zɛ́ swai e swa zɔ̃ɔ
pɔ́ wì mɛ Uflatai, 19 bùsu pɔ́ Keniɔ kuu
ń Kenaziɔ ń Kamɔniɔ 20 ń Itiɔ ń Pɛliziɔ ń
Lefaiɔ 21 ń Amɔleɔ ń Kanaaɔ ń Giigasiɔ ń
Yebusiɔ.

Hagaa ń a nɛ́ Isimaɛlao

16 Ablaũ na Salai i nɛ'io. A zɔnɔɛ
vĩ Egipi gbɛ̃́ ũ, wì mɛ Hagaa. 2 Ɔ̃
Salai ò Ablaũɛ: Lá Dii ma kɛ fĩi ũɛ, wúlɛ
ń ma zɔnɔɛo. Má gí nɛ́ɔ ei aà sabaia? Ɔ̃
Ablaũ Salai yãmà. 3 Ablaũ wɛ̃̀ kwi kɛa
Kanaa bùsuu gbɛa ɔ̃ Salai a zɔ Hagaa
kpàwà nɔ ũ. 4 Ablaũ wùlɛaànɔ, ɔ̃ à nɔsì.
Kɛ́ a è á nɔsia, à dɔ̀ɛ a diiwa. 5 Ɔ̃ Salai ò

¶**14:18** Soũ 110.4, Ɛbɛ 7.1-10
§**15:5** Lom 4.18, Ɛbɛ 11.12
****15:6** Lom 4.3, Gal 3.6, Zaa 2.23
††**15:13** Bɔa 1.1-14, Zĩn 7.6
‡‡**15:14** Bɔa 12.40-41, Zĩn 7.7
¶¶**15:17** Bɔa 3.2, 13.21, 19.18

Ablaũɛ: Tàae pɔ́ wa kèmɛɛ gɔ̃̀ n yã́ ũɛ. Ma a zɔ kpàma. Kɛ́ a è á nɔsia, ɔ̃ ìɔ dɔ́ɛa. Mpi ń mapio, Dii mɛ́ a yã́gɔ̃gɔ̃wɛ̃ɛ. 6 Ɔ̃ Ablaũ wèwà à mɛ̀: N zɔ ku n pɔ́ ũɛ. Kɛɛ̀ lá ń yeiwa. Kɛ́ Salai ĩadàwà, ɔ̃ à bàalɛ̀ɛ̀.

7 Dii Malaika aà è nibɔna kĩ́i gbáau, nibɔnapi ku Sulu zɛ́ saɛɛ. 8 Ɔ̃ à aà là à mɛ̀: Salai zɔnɔɛ Hagaa, n bɔ má ni? Ńlɛ gɛ́ má ni? Ɔ̃ a wèwà à mɛ̀: Málɛ bàalɛ ma dii Salaiɛɛ. 9 Ɔ̃ Dii Malaika òɛ̀: Ɛa ta n diipiwa, nίɔ misiilɛɛ̀.

10 Má n bui kã́fĩ
aaɔ dasi, wa fɔ̃ ń lɛ́ dɔ̃o.
11 Ń nɔsia, ńyɔ̃ nɛ'i gɔ̃ɛ ũ,
ní tɔ́kpaɛ̀ Isimaɛla,§§
asa Dii n yãmà n taasikɛa guu.
12 Aɔ dɛ lán sɛ̃̀a zàa'ĩnawa,
a íbɛlɛsɛ ń gbɛ̃́piio,
gbɛ̃́pii i íbɛlɛsɛaànɔ sɔ̃.
Aɔ ku kɔ̃ yã́i ń a gbɛ̃́piɔ gbɛ̃eoo.
13 Ɔ̃ Hagaa mɛ̀: Lakĩi ma wɛsì Lua pɔ́ ì ma elɛ. Ɔ̃ à tɔkpà Dii pɔ́ yã'òɛɛ Luapɔima'e. 14 Ayãmɛto wà tɔkpà lɔ̀ɔpiɛ Luabɛ̃ɛpɔima'elɔɔ. A ku Kadɛsi ń Bɛlɛdio zãnguoɛ.

15 Hagaa nɛgɔ̃ɛ ì ń Ablaũo, ɔ̃ Ablaũ tɔkpàɛ̀ Isimaɛla.* 16 Gɔɔ pɔ́ Hagaa Isimaɛla ì, Ablaũ wɛ̃̀ basiiɔ̃sɔo ń mɛ̀ndooɛ.

Lua tɔ̃zɔ̃yã dilɛa Ablaũɛ

17 Kɛ́ Ablaũ kà wɛ̃̀ basɔo mɛ̀ndosai, Dii bɔ̀ mɔ̀wà à mɛ̀: Mámɛmaa Lua Gbãapiide. Tɛmazi, níɔ ku tàaesai. 2 Ma bàakuannɔ aɔ gɛɛ, mí n bui kã́fĩnɛ maamaa. 3 Ablaũ wùlɛ a gbɛɛu Lua aɛ, ɔ̃ Lua òɛ̀: 4 Lá ma bàa kunnɔ, ńyɔ̃ gɔ̃ bui dasiɔ dezi ũ. 5 Wàli onɛ Ablaũ lɔo, sema Ablahaũ,† asa má n kɛ buiɔ dezi ũɛ.‡ 6 Má tó n bui dasikũ, buiɔ ń kíaɔ bɔ n kĩ́iɛ. 7 Ma bàa aɔ kunnɔ ń n buiɔ e gɔɔpiiɛ.¶ Máɔ dɛ n Lua ũ ń n buiɔ n kpɛ. 8 Má Kanaa bùsu pɔ́ ń kú a guu nibɔ ũ kpama píi ń n buiɔ n kpɛ, kɛ́ aaɔ vĩ gɔɔpii, míɔ dɛ ń Lua ũ.

9 Lua ɛ̀a ò Ablahaũɛ: Mpi ń n buiɔ, àɔ ma bàakuaánɔ yã́ kũa e á buiwa. 10 Mpi ń n buiɔ, yã́ pɔ́ málɛ dilɛɛ́ àɔ kũan kɛ: Sema á gɔ̃ɛ píi lí tɔ̃zɔ̃. 11 À tɔ̃zɔ̃ ma bàakuaánɔ seela ũ.§ 12 Sema n bui nɛgɔ̃ɛɔ lí tɔ̃zɔ̃ an gɔɔ swaaɔ̃de zĩ́ e an buiwa, nɛ́ pɔ́ wà ń í n bɛɔ ń zɔ pɔ́ wa lù buipãleɔwaɔ píi. 13 Wà aà ì n bɛn nò, wa lù zɔ ũn nò, sema aà tɔ̃zɔ̃. Bee iɔ dɛ ma bàakuaánɔ gɔɔpii seela ũ á mɛwa. 14 Sema àli gyafɔɔde bɔ á guu, asa gbɛ̃́ pɔ́ i tɔ̃zɔ̃o i ma bàakuaánɔ yãdaoɛ.

15 Ɔ̃ Lua ɛ̀a ò Ablahaũɛ: Ńsuli o n naɛ Salai lɔo, nìli oɛ̀ sa Sala.** 16 Má báaadaaàgu, mí tó aà nɛ'i gɔ̃ɛ ũ, i gɔ̃ buiɔ dazi ũ. Bùsu kíaɔ bɔ aà kĩ́iɛ. 17 Ɔ̃ Ablahaũ wùlɛ a gbɛɛu Lua aɛ, à yáalɔ̀ a ò a nɔ̀sɛ guu: Gbɛ̃́ pɔ́ kà wɛ̃̀ basɔo a nɛ'ie? Lá Sala kà wɛ̃̀ basiiɔ̃kwi, a nɛ'ie? 18 Ɔ̃ à ɛ̀a ò Luaɛ: Suɛ! Ǹyɔ̃ Isimaɛla gwa. 19 Lua mɛ̀: Sĩana guu n na Sala a nɛ'i gɔ̃ɛ ũ, ní tɔ́kpaɛ̀ Izaaki.†† Ma bàa aɔ kuaànɔ ń aà buiɔ e gɔɔpiiɛ. 20 Isimaɛla yã́ musu, ma n yãmà. Má báaadaaàgu, a nɛ'i, i kã́fĩ maamaa. A nɛgɔ̃ɛɔ i gbɛ̃ɔn kuɛpla, mɛ́ aa gɔ̃ kíaɔ ũ, aà bui i dasikũ. 21 Ń beeo ma bàakuannɔ a gɔ̃ Izaakiɛɛ. Zii maa'i ɔ̃ Sala a aà i. 22 Kɛ́ Lua yã'ò Ablahaũɛ a làa, ɔ̃ à gòaàla à tà musu.

23 Ɔ̃ Ablahaũ a nɛ́ Isimaɛla sɛ̀ ń a bɛ gɔ̃ɛ pɔ́ wà ń í a bɛɔ ń zɔ pɔ́ wà ń lúɔ píi, ɔ̃ à

§§**16:11** Bee mɛ̀ Lua ì yãma.
***16:15** Gal 4.22
†**17:5** Bee mɛ̀ buidaside.
‡**17:5** Lom 4.17
¶**17:7** Luk 1.55
§**17:11** Zĩn 7.8, Lom 4.11
****17:15** Bee mɛ̀ kía nɛnɔɛ.
††**17:19** Bee mɛ̀ yaalɔ.

tɔ̃zɔ̃̀nɛ́ zĩbeezĩ gɔ̃̀ɔ lá Lua òɛwa. 24 Ablahaũ kà wɛ̃̀ basɔɔ mɛ̀ndosai, ɔ̃ à gbàsa tɔ̃zɔ̃̀, 25 aà nɛ́ Isimaɛla sɔ̃ wɛ̃̀ kuɛ'aaɔ̃. 26 Zĩ́ doũ zĩ ɔ̃ Ablahaũ tɔ̃zɔ̃̀ ń a nɛ́ Isimaɛlao 27 ń a bɛ gɔ̃ɛ pɔ́ wà ń í aà bɛɔ ń zɔ pɔ́ wà ń lú buipãleɔwaɔ píi. Aa tɔ̃zɔ̃̀ gɔɔ doũ zĩ́ɛ.

Malaikaɔ bɔ mɔa Ablahaũwa

18 Dii bɔ̀ mɔ̀ Ablahaũwa Mamale gbɛ̃́nɛliɔ kĩ́i. Ablahaũ zɔ̃lɛa a zwɛ̃̀akpɛ kpɛɛlɛ fãanɛ. 2 Kɛ́ à wɛzù, à gbɛ̃ɔn àaɔ̃ɔ è zɛa.‡‡ Kɛ́ à ń é màa, ɔ̃ à fɛ̀lɛ a kpɛɛlɛ ń bao, à gɛ̀ dàńlɛ à wùlɛ a gbɛɛu 3 à mɛ̀: Dii, ma wɛgwa, ńsu gɛ̃ mapi n zɔ̀blenaao. 4 Má mɔ́ɛ́ ń ío à gbá pípi, í kɛ̃́mabo lí gbáu la. 5 Lá a bɔlɛ ń ma bɛo, má gɛ mɔ́ɛ́ ń blɛo yɔɔ à gbãa e, í gbasa dazɛu. Ɔ̃ aa mɛ̀: Too, kɛ lá ń òwa. 6 Ɔ̃ à gɛ̀ Sala kĩ́i kpɛ́u à mɛ̀: Pɛ̃ɛti dã zaa lɛ àaɔ̃, pɛ̃ɛkɛ kpakpa. 7 Ɔ̃ à bàalɛ̀ gɛ̀ a zuɔ guu, à zunɛbɔlɔ maa kṹ a kpà a zĩkɛnawa, ɔ̃ zĩkɛnapi gɛ kɛ̀kɛ kpakpa. 8 Ɔ̃ Ablahaũ vĩfãai ń vĩ'ipuo ń zu pɔ́ wa kɛ̀kɛpio sɛ̀ gɛ̀ò, a dìlɛnɛ́. Gɔɔ pɔ́ aalɛ pɔble, a kú ń saɛ azĩa lí gbáu we.

9 Ɔ̃ aa aà là aa mɛ̀: N na Sala kú má ni? À mɛ̀: A ku kpɛ́u we. 10 Ɔ̃ Dii mɛ̀: Má ɛa mɔ n kĩ́i zii maa'i, n na Sala i nɛ'i gɔ̃ɛ ũ.¶¶ Sala kú kpɛɛlɛ aà kpɛ, àlɛ ma. 11 Ablahaũ ń Salao aa zikṹ, Sala lɛ́ nɔɛɔ pɔ́ kɛ lɔo. Ɔ̃ Sala yáalɔ̀ a ò a sɔ̃ guu: 12 Ma zikṹ, mɛ́ Baa§§ zikṹ lɔ. Má pɔna yã́pi dɔ̃ lɔe? 13 Ɔ̃ Dii Ablahaũ là à mɛ̀: Àkɛa Sala yáalɔ̀i? À mɛ̀ a gbɛ̃́ pɔ́ a zikṹ á fɔ̃ nɛ'i lɔe? 14 Yãe líɔ zĩ'ũmɛɛo.* Zii maa'i tó a gɔɔ kà, má mɔ́ n kĩ́i, Sala i gbasa nɛ'i gɔ̃ɛ ũ. 15 Ɔ̃ Sala lelekpà à mɛ̀ i yáalɔo, asa vĩa aà kṹɛ. Ɔ̃ Dii mɛ̀: É'e, n yáalɔ̀ se.

Ablahaũ awakpaa Diiɛ Sɔdɔũ yã́ musu

16 Kɛ́ gbɛ̃́piɔ fɛ̀lɛ, Ablahaũ gɛ̀ zɛinɛ́, ɔ̃ aa Sɔdɔũ kĩ́i oi gwà. 17 Ɔ̃ Dii mɛ̀: Má yã́ pɔ́ má ye kɛ ulɛ Ablahaũɛo. 18 Aà buiɔ aaɔ zɔ̃ɔ mɛ́ aaɔ gbãa vĩ. Bui pɔ́ kú tɔɔlɛɔ píi aa ɛ̀fãai e aà sabaiɛ. 19 Asa ma aà sɛ̀, kɛ́ aà o a nɛ́ɔnɛ ń a buiɔ a kpɛ aaɔ ma yã́ kũa, aai yãmaa zɛde kɛ, mí yã́ pɔ́ ma a lɛgbɛ̃̀ɛ kɛɛ̀. 20 Ɔ̃ Dii ɛ̀a mɛ̀: Yã́ pɔ́ wàlɛ o Sɔdɔũ ń Gɔmɔɔo musu dasikṹ, an duuna zɔ̃ɔkṹ maamaaɛ. 21 Má gɛ́ we sa mà gwa, tó yã́ pɔ́ aalɛ kɛ vãi kà lá málɛ mawa. Tó aa dɛ màa sɔ̃o, míɔ dɔ̃. 22 Kɛ́ an gbɛ̃ɔn plaɔ dàzɛu, aalɛ gɛ́ Sɔdɔũpi, ɔ̃ Dii gɔ̃̀ ń Ablahaũo we.

23 Ɔ̃ Ablahaũ sɔ̃̀aàzi à mɛ̀: Ńyɔ̃ gbɛ̃maaɔ waa sãnu ń gbɛ̃vãiɔ yã̀? 24 Tó gbɛ̃maaɔ ku wɛ̃́lɛpi guu gbɛ̃ɔn blakwi, ńyɔ̃ ń waa yã̀? Ńyɔ̃ sùuukɛ ń wɛ̃́lɛpio gbɛ̃maa gbɛ̃ɔn blakwipiɔ yã́io lé? 25 Sùuukɛ! Ńsu kɛ màao, ńsu gbɛ̃maaɔ dɛdɛ sãnu ń gbɛ̃vãiɔ lá aa doũwaɛo. Sùuukɛ! Ńsu kɛ màao. N gbɛ̃́ pɔ́ ń dɛ dṹnia bṹu yã́kpalɛkɛna ũ, ńyɔ̃ yãkɛ a zɛ́wao lé? 26 Ɔ̃ Dii mɛ̀: Tó ma gbɛ̃maaɔ è Sɔdɔũ gbɛ̃ɔn blakwi, má sùuukɛ ń wɛ̃́lɛpio an yã́i.

27 Ɔ̃ Ablahaũ ɛ̀a ò lɔ: Ma gbɛ̃́ pɔ́ má dɛ bùsuti ń túfuo ũ, gáafaakɛmɛɛ mà ɛa yã'onɛ, Dii. 28 Tó gbɛ̃ɔn sɔo kɛ̃̀sã gbɛ̃ɔn blakwipi guu, gbɛ̃ɔn sɔopiɔ yã́i ɔ̃ ńyɔ̃ wɛ̃́lɛpi kaalɛia? Ɔ̃ Dii mɛ̀: Tó ma gbɛ̃maaɔ è gbɛ̃ɔn blasɔo, má wɛ̃́lɛpi kaalɛo. 29 Ɔ̃ Ablahaũ gì lɛ́ yã'oɛ̀ à mɛ̀: Tó gbɛ̃maaɔ kà bla sɔ̃ bɛ? Ɔ̃ Dii mɛ̀: Má yãe kɛo gbɛ̃ɔn blapiɔ yã́i. 30 Ɔ̃ à mɛ̀: Dii, n yã́ na! Ńsu to n pɔ pao, má ye yã'o lɔ. Tó gbɛ̃maaɔ kà baakwi sɔ̃ bɛ? A wɛ̀wà à mɛ̀: Tó ma gbɛ̃maaɔ è gbɛ̃ɔn baakwi, má yãe kɛo. 31 Ɔ̃ à mɛ̀: Gáafaakɛmɛɛ lɔ Dii, mà yã'onɛ. Tó gbɛ̃maaɔ kà gbɛ̃ɔn bao sɔ̃ bɛ? A wɛ̀wà à

‡‡**18:2** Ɛbɛ 13.2
¶¶**18:10** Lom 9.9
§§**18:12** 1Piɛ 3.6
***18:14** Luk 1.37

mɛ̀: Má wɛ̃́lɛpi kaalɛo gbɛ̃ɔn baopiɔ yɑ̃́i.
32 Ɔ̃ à mɛ̀: Dii, ńsu to n pɔ pao, yɑ̃́ɛ bee
bàasio má yɑ̃'o lɔo. Tó gbɛ̃maaɔ kà kwi
sɔ̃ bɛ? A wèwà à mɛ̀: Má wɛ̃́lɛpi kaalɛo
gbɛ̃ɔn kwipiɔ yɑ̃́i. 33 Kɛ́ Dii yɑ̃'ò Ablahaũɛ
a làa, à gɛ̃̀zɛa, ɔ̃ Ablahaũ ɛ̀a tà bɛ.

Sɔdɔũ ń Gɔmɔɔo kaalɛa

19 Kɛ́ malaika gbɛ̃ɔn plapiɔ kà Sɔdɔũ
oosi, Lɔtu zɔ̃lɛa Sɔdɔũ bɩ̃́i bɔlɛu.
Kɛ́ à ń é, à fɛ̀lɛ gɛ̀ dàńlɛ à kùlɛné, à wùlɛ
a gbɛɛu 2 à mɛ̀: Ma diiɔ, á yɑ̃́ na! À mɔ gɛ
pilai mapi á zɔ̀blena bɛ, í zu'o, í i la, zia
kɔɔ káaukaau í dazɛu. Aa mɛ̀: Aawo, wá i
gɑ̃aɛɛ. 3 Lɔtu nàɛmá maamaaɛ, ɔ̃ aa gbàsa
gɛ̃̀ aà bɛ ua aa pìla. À ń yàaekɛ̀ maamaa,
à kàa kɛ̀nɛ́, ɔ̃ aa sò.
4 E aaɔ wúlɛ, Sɔdɔũdeɔ lìa Lɔtu kpɛ́i.
Wɛ̃́lɛpi gɔ̃ɛɔ kɑ̃̀aa we míɔmiɔɛ, ɛ̀waasoɔ ń
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ píi. 5 Aa lɛzù Lɔtuzi aa mɛ̀: Gbɛ̃́
pɔ́ pìla n bɛ oosiaɔ ku má ni? Bɔlɛwɛ̃ɛńnɔ
wà ń dɑ̃̀akpa.† 6 Lɔtu bɔ̀ ń kɩ̃́i kpɛɛlɛ, à
gbatà ń kpɛo 7 à mɛ̀: Gbɛ̃́ɔ, ásu yɑ̃vɑ̃ikɛo.
8 Má nɛnɔɛnaɔ vĩ gbɛ̃ɔn pla aa gɔ̃ɛ dɔ̃o,
má bɔlɛɛ́ńnɔ. Lá á yei à kɛńnɔ,‡ ɑ̃ma ásu
yɑ̃e kɛ gbɛ̃́ɛ beeɔnɛo, asa aa pìla ma bɛɛ.
9 Aa òɛ̀: Gowɛ̃ɛ we! Ɔ̃ aa mɛ̀ lɔ: Gbɛ̃́piá
bɔ̀mɔɛ, ɔ̃ a ye kɛ wá yɑ̃́kpalɛkɛna ũa?
Wá yɑ̃vɑ̃ikɛnɛ dɛńla. Ɔ̃ aalɛ nɔnɔaaaàzi
ń gbɑ̃ao, aalɛ mɔ́ gba gbooi. 10 Ɔ̃ gbɛ̃ɔn
plapiɔ ɔbɔ̀ Lɔtu kũ̀ aa gɛ̃̀ò kpɛ́u, ɔ̃ aa zɛtà.
11 Aa tò gbɛ̃́ pɔ́ kú kpɛɛlɛɔ vɩ̃̀akũ̀ néfɛ̃nɛn
gbɛ̃zɔ̃ɔ píi,¶ ɔ̃ aalɛ zɛwɛɛlɛ e aa kpàsa.
12 Gbɛ̃ɔn plapiɔ ò Lɔtuɛ: Dé ń ń vĩ la lɔi?
Nɛgɔ̃ɛɔ, nɛnɔɛɔ, an gɔ̃kpamaɔ ń gbɛ̃́ pɔ́
dɛ n gbɛ̃́ ũ wɛ̃́lɛ guuɔ píi. Bɔlɛńnɔ, 13 asa
wa mɔ guɛ bee kaalɛiɛ. Yɑ̃́ sa pɔ́ wàlɛ o
wɛ̃́lɛpideɔ musu yɑ̃́ gɛ̃̀ Dii swɑ̃́u, ɔ̃ à wá
zɩ̃́ wɛ̃́lɛpi kaalɛi. 14 Lɔtu bɔ̀ gɛ ò a nɛ́ɔ
gɔ̃kpamaɔnɛ à mɛ̀: À fɛlɛ wà bɔlɛ, asa
Dii a wɛ̃́lɛɛ beepi kaalɛ tiaɛ. Ɔ̃ aalɛ e àlɛ
faaiboɛ.
15 Kɛ́ gu dɔ̀ malaikapiɔ nàɛ Lɔtuwa aa
mɛ̀: Fɛlɛ ǹ n na ń n nɛnɔɛna gbɛ̃ɔn plaɛɔ
sélɛ bɔlɛńnɔ la, kɛ́ ńsu ga wɛ̃́lɛpi kaalɛa
guuo yɑ̃́i. 16 Kɛ́ Lɔtu lɛ́ bésebesenakɛ,
Dii aà wɛ̃nagwà,§ ɔ̃ gbɛ̃ɔn plapiɔ aà kũ̀
a ɔwa ń aà nao ń aà nɛnɔɛ plaaɔ, aa
bɔ̀lɛńnɔ wɛ̃́nkpɛ. 17 Kɛ́ aa bɔ̀lɛńnɔ màa, ɔ̃
malaikapiɔ do ò Lɔtuɛ: Bàalɛ ǹ nzɩ̃a misi.
Ńsu ǹ n kpɛ gwao, ńsu zɛ guzulɛpiuo.
Bàalɛ mipɛ gbɛ̀sɩ̃sɩ̃ɔwa, kɛ́ ńsu gao yɑ̃́i.
18 Ɔ̃ a òné: Aawo ma dii! N yɑ̃́ na! 19 N
mapi n zɔ̀blena wɛgwà, n gbɛ̃kɛkɛ̀mɛɛ
maamaa, n ma mìsi. Ɑ̃ma má fɔ̃ bàalɛ
mà gbɛ̀sɩ̃sɩ̃piɔ kɩ̃́i leo. E màɔ gé kái we,
kaalɛpi a ma le mà gaɛ. 20 Wɛ̃́lɛe gwa kee.
Lá a kɑ̃i, má fɔ̃ bàalɛ mà le, mɛ́ wɛ̃́lɛ né-
naɛ. To mà bàasi mà ta we, míɔ aafia. A
nénaũ nolo? 21 Ɔ̃ a òɛ̀: Ma n gba zɛ́ lɔ,
má wɛ̃́lɛ pɔ́ ńlɛ opi kaalɛo. 22 Bàalɛ ta we
kpakpa, asa má yɑ̃e kɛ gɩ̃ao, e ǹ gɛ ǹ kaò
we. Ayɑ̃mɛto wà tɔkpà wɛ̃́lɛpiɛ Zoaa.**
23 Kɛ́ Lɔtu Zoaa lè, ĩatɛ̃ lɛ́ fɛlɛ, 24 ɔ̃ Dii
tò té ń ĩatɛ̃gbɔ̃o bɔ̀ musu à kà Sɔdɔũ ń
Gɔmɔɔogu. 25 À wɛ̃́lɛpiɔ kàalɛ ń ń gbɛ̃́ɔ ń
guzulɛpio ń líɔ ń sɛ̃ɔ píi.†† 26 Kɛ́ Lɔtu na
a kpɛ gwà, ɔ̃ à gɔ̃̀ zɛa wisi gbɛ ũ.‡‡
27 Kɛ́ gu dɔ̀, Ablahaũ fɛ̀lɛ kɔɔkɔɔ, à gɛ̀
gu pɔ́ á kúu yɑ̃a ń Diiopiu. 28 Kɛ́ à Sɔdɔũ
ń Gɔmɔɔo kɩ̃́i oi gwà ń guzulɛpio píi, a è
tɛlu lɛ́ fɛlɛ tɔɔlɛ lán mua tɛluwa. 29 Beewa
kɛ́ Lua guzulɛ pɔ́ Lɔtu kuu wɛ̃́lɛɔ kàalɛ,
Ablahaũ yɑ̃́ dɔ̀aàgu, ɔ̃ à Lɔtu bɔ̀ wɛ̃́lɛ pɔ́
á kàalɛpiɔ guu.

†19:5 Yud 7
‡19:8 Dɔa 19.22-24
¶19:11 2Kia 6.18
§19:16 2Piɛ 2.7
**19:22 Bee mɛ̀ nénaũ.
††19:25 Mat 10.15, Luk 17.28-29, 2Piɛ 2.6
‡‡19:26 Luk 17.32

Lɔtu buiɔ

[30] Ké Lɔtu bɔ̀ Zoaa, à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ gusĩsĩdeu
ń a nɛnɔɛna plaaɔ, ké a kua Zoaa vĩa vĩ
yã́i. Ɔ̃ à gɛ̀ ku gbɛ̀'ɛu ń a nɛnɔɛnapiɔ. [31] Ɔ̃
Yɔ̃ ò Bãaɛ: Wá mae zikũ̀, mé gɔ̃ɛe ku bù-
suu la à wúlɛwanɔ lá wì kɛwao. [32] Mɔ wà
vɛ̃ɛ kákaɛ̀, wí wúlɛaànɔ ké wà e wàɔ wá
bui kũa aà sabai. [33] Gwãasĩna bee aa vɛ̃ɛ
kàkaɛ̀, ɔ̃ Yɔ̃ gɛ̀ wùlɛaànɔ. Lɔtu i dɔ̃ gɔɔ pɔ́
à wùlɛanɔ ge gɔɔ pɔ́ à fɛ̀lɛo.

[34] Ké gu dɔ̀ Yɔ̃ ò Bãaɛ: Ma wulɛ ń
ma maeo gĩa. Wà vɛ̃ɛ kákaɛ̀ oosia lɔ, ní
gé wúlɛiaànɔ sɔ̃, ké wà e wàɔ wá bui
kũa aà sabai. [35] Gwãasĩna bee lɔ aa vɛ̃ɛ
kàkaɛ̀, ɔ̃ Bãa gɛ̀ wùlɛaànɔ. Lɔtu i dɔ̃ gɔɔ
pɔ́ à wùlɛanɔ ge gɔɔ pɔ́ à fɛ̀lɛo. [36] Màa
Lɔtu nɛnɔɛ plaapiɔ kɛ̀ aa nɔsìaànɔ. [37] Yɔ̃
nɛ'ì gɔ̃ɛ ũ, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Mɔabu.¶¶ Aàpi mé
Mɔabu bui pɔ́ kú e gbãɔ dezi sɛ̃́ia ũ.
[38] Bãa nɛ'ì gɔ̃ɛ ũ sɔ̃, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Bɛ̃nami.§§
Aàpi mé Amɔni bui pɔ́ kú e gbãɔ dezi sɛ̃́ia
ũ.

Ablahaũ ń Abimɛlɛkio

20 Ɔ̃ Ablahaũ fɛ̀lɛ we, à gɛ̀ Nɛgɛvɛ
bùsuu Kadɛsi ń Suluo zãnguo. Ké
à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ Gelaa, [2] à mɛ̀ a na Salaá a
dãɛɛ, ɔ̃ Gelaa kí Abimɛlɛki gbɛ̃́ zĩ̀ à aà
sɛ̀ sùò. [3] Ɔ̃ Lua bɔ̀ mɔ̀ Abimɛlɛkiwa nana
guu gwãasĩna a òɛ̀: Ńyɔ̃ ga nɔ pɔ́ ń sɛ̀pi
yã́i, asa nɔzãɛɛ. [4] À mɔ lè Abimɛlɛki i
wúlɛaànɔ yãao, ɔ̃ à mɛ̀: Dii, ńyɔ̃ bui pɔ́
aai yãe kɛoɔ dɛdɛ yã̀? [5] Aàpi mé òmɛɛ
a dãɛɛo lé? Nɔɛpi sɔ̃ à mɛ̀ a dãɔɛ. Ma
yãkɛ̀ a zɛ́waɛ, má tàae vĩo. [6] Ɔ̃ Lua òɛ̀
nanapi guu: Ao, má dɔ̃ ké n yãkɛ̀ a zɛ́waɛ.
Ayãmɛto ma kpanɛ ǹ duunakɛmɛɛ, mi
we n ɔkã̀ nɔɛpiwao. [7] Tiasa, gɔ̃ɛpi dee nɔ
kpawà, asa ãnabiɛ, i wabikɛnɛ, ké ǹ e ǹ
gɔ̃ ń aafiao. Tó ni aà nɔpi kpawà sɔ̃o, ǹyɔ̃
dɔ̃ ké n gaɛ, mpi ń n gbɛ̃́ɔ ápii.

[8] Ɔ̃ Abimɛlɛki fɛ̀lɛ kɔɔkɔɔ, à a gbɛ̃́ɔ sìsi
à yã́pi dàu a sìuné píi, ɔ̃ vĩa ń kṹ maa-
maa. [9] Ɔ̃ Abimɛlɛki Ablahaũ sìsi a òɛ̀: Bɔ́
yã́ ń kɛ̀wɛ̃ɛ màai? Bɔ́ yã́ ma zãwànɛ, ɔ̃
n gbasa ń tò ma gɔ̃ duunde ũ ń ma bù-
suoi? N yã́ pɔ́ dɛ wà kɛo kɛ̀mɛɛ. [10] Bɔ́ làa-
soo ń kɛ̀ n gbasa n yã́pi kɛ̀i? [11] Ablahaũ
wɛ̀wà à mɛ̀: Málɛ e yãa gbɛ̃e Lua vĩa vĩ
bùsuɛ bee guuo, mé wasu ma dɛ ma nɔ
yã́i. [12] Bee gbɛa nɔɛpiá ma dãɛɛ sĩana.
Wá de doũɛ, baade ń a dao, ɔ̃ à gɔ̃̀ ma
nɔ ũ. [13] Ké Lua ma bɔ ma mae bɛ yãa,
málɛ bɛbɛbɛbɛ, ɔ̃ má ò ma nɔpiɛ gu pɔ́
wa su gɛu píi, aà gbɛ̃kɛkɛmɛɛ, aàli o a
dãɔn ma ũ. [14] Ɔ̃ Abimɛlɛki mɔ̀ ń sãɔ ń zuɔ
ń zɔgɔ̃ɛɔ ń zɔnɔɛɔ, a kpà Ablahaũwa, ɔ̃ à
aà na sɔ̀aaɛ̀. [15] Ɔ̃ Abimɛlɛki mɛ̀: Ma bù-
sun kɛ, zɔ̃lɛ gu pɔ́ ń yei. [16] Ɔ̃ a ò Salaɛ: Ma
ã́nusu ɔwatɛ̃ ɔ̀aa sɔo kpà n dãɔwa awak-
pabɔ ũ, ké gbɛ̃́ pɔ́ kunnɔɔ píi, aai dɔ̃ ké
ni tàaekɛo. [17] Ɔ̃ Ablahaũ wabikɛ̀ Luawa,
ɔ̃ Lua Abimɛlɛki gbã̀gbã ń aà nao ń aà nɔ
pɔ́ i mésɛdilɛnéoɔ, ké aa e nɛ'i, [18] asa Dii
tò Abimɛlɛki bɛ nɔɛɔ fĩikũ̀ɛ Ablahaũ napi
yã́ musu.

Izaaki ia

21 Dii ɛ̀fãaikɛ̀ Salaɛ lá a òwa, a kɛ̀ɛ̀
lá à a lɛgbɛ̃̀wa. [2] Ɔ̃ à nɔsì à nɛ'ì
ń Ablahaũo gɔ̃ɛ ũ a zikũ guu gɔɔ pɔ́
Lua dìlɛɛwa.* [3] Ablahaũ tɔkpà népiɛ Iza-
aki. [4] À tɔ̃zɔ̃ɛ̀ a gɔɔ swaaɔ̃de zĩ́ lá Lua
dìlɛɛ̀wa.† [5] À kà wɛ̃̀ basɔo a népi igɔɔ. [6] Ɔ̃
Sala mɛ̀: Lua yaalɔyã kɛ̀mɛɛ, mé gbɛ̃́ pɔ́
mà píi a yáalɔmanɔ. [7] A ò lɔ: Wa we o
Ablahaũɛ yãa má gɔ̃ nɛade ũe? Kási ma
nɛgɔ̃ɛ ìaànɔ aà zikũ guu.

[8] Népi gbãakũ̀ à kɛ̃ yɔ̃́wa, ɔ̃ Ablahaũ aà
kɛ̃a yɔ̃́wa dikpɛkɛ̀. [9] Sala è né pɔ́ Egipi nɔɛ

¶¶**19:37** Bee mɛ̀ ma mae nɛ́.
§§**19:38** Bee mɛ̀ ma daɛ nɛ́.
***21:2** Ɛbɛ 11.11
†**21:4** Daa 17.12, Zĩn 7.8

Hagaa ì ń Ablahaũo ìɔ Izaaki yáalɔɛ, 10 ɔ̃
a ò Ablahaũɛ: Zɔpi ya ń a néo, asa zɔ né a
e túbible ń ma né Izaakioo.‡ 11 Yɑ̃́pi Abla-
haũ pɔ yà maamaa, asa aà néɛ, 12 ɔ̃ Lua
òɛ̀: Ńsu to n pɔ ya n né ń n zɔnɔɛpio yɑ̃́
musuo. Yɑ̃́ pɔ́ Sala lɛ́ onɛ píi ma, asa Iza-
aki buiɔ ɔ̃ wali oné n buiɔ.¶ 13 Má tó zɔ
népi buikɛ sɔ̃, asa n néɛ. 14 Ɔ̃ Ablahaũ fɛ̀lɛ
kɔɔkɔɔ, à blɛ sɛ̀ ń ituuo, a kpà Hagaawa.
A dìɛ̀, ɔ̃ à aà né kpàwà lɔ. À aà gbàɛ, ɔ̃ à
gɛ̀ lɛ́ liaaliaa Bɛɛsɛba guwaiwaiu. 15 Kɛ́ í
làamá, à ɛ̀waasonapi tò lí gbáu, 16 ɔ̃ à gɛ̀
zɔ̃̀lɛ aɛ kazu lɛ́lɛa zã lɛ́u, asa à mɛ̀ á ye à
a né gaa eo. Kɛ́ à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ kãaa màa, ɔ̃ à
nà ɔɔlɔwa.
17 Lua ɛ̀waasonapi ɔɔlɔ mà, ɔ̃ Lua
Malaika lɛzù Hagaazi za musu à mɛ̀:
Bɔ́mɛ n lei Hagaa? Ńsu vĩakɛo, asa Lua
népi ɔɔlɔ mà gu pɔ́ a kuu. 18 Fɛlɛ ǹ n népi
sɛ ǹ aà kũ a ɔwa, asa má tó aà gɔ̃ bui zɔ̃ɔ
ũɛ. 19 Lua nɔɛpi wɛ́ kɛ̃̀ɛ̀, ɔ̃ à lɔ̀ɔ è. À gɛ̀ itɔ̀
tùu pai, ɔ̃ à mɔ kpà a népiwa, a mì.
20 Lua kú ń népio e à gɛ̀ zɔ̃ɔkũ̀. Ìɔ ku
guwaiwaiu, ɔ̃ à gɔ̃̀ toena ũ. 21 Gɔɔ pɔ́ a
ku Palana guwaiwaiu ɔ̃ aà da Egipi bùsu
nɔ sɛ̀ɛ̀.

Ablahaũ ń Abimɛlɛkio lɛdoũkɛa

22 Gɔɔ bee Abimɛlɛki ń a zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ
Pikɔlio gɛ̀ Ablahaũ kĩ́i aa òɛ̀: Lua kunnɔ
yɑ̃́ pɔ́ ńlɛ kɛ guu píi. 23 Lɛgbɛ̃mɛɛ la gɔ̃̀ɔ ǹ
mɛ ń sì ń Luao, kɛ́ ńyɔ̃ bɔ ma kpɛo ge ma
néɔ ge ma buiɔ. Lá ma gbɛ̃kɛkɛ̀nɛ, kɛmɛɛ
màa ń bùsu pɔ́ ń kú a guu gbɛ̃́ɔ. 24 Ɔ̃
Ablahaũ òɛ̀: Má lɛgbɛ̃nɛ. 25 Ɔ̃ Ablahaũ lɔ̀ɔ
pɔ́ Abimɛlɛki zĩkɛnaɔ sìwa yɑ̃́ sɛ̀lɛ sìuɛ̀.
26 Abimɛlɛki mɛ̀: Má gbɛ̃́ pɔ́ aa yɑ̃́ bee kɛ̀ɔ
dɔ̃o, ni omɛɛ yãao, ma maàn gbã. 27 Ɔ̃
Ablahaũ sãɔ ń zuɔ kũ̀ a kpà Abimɛlɛkiwa,
ɔ̃ aa lɛdoũkɛ̀ ń kɔ̃o. 28 Ɔ̃ Ablahaũ sãnunu
mɛ̀n soplaɔ bɔ kàlɛ ńdoa. 29 Abimɛlɛki aà
là à mɛ̀: Sã mɛ̀n sopla pɔ́ n ń kálɛ ń-
doapiɔ yɑ̃́ dɛ kpelewa ni? 30 Ɔ̃ a wèwà
à mɛ̀: Sã mɛ̀n soplapiɔ si seela ũ kɛ́
mámɛ ma lɔ̀ɔpi yɔ̃̀. 31 Ayãmɛto wà tɔkpà
gupiɛ Bɛɛsɛba,§ asa wekĩi ɔ̃ aa lɛgbɛ̃̀ukɔ̃ɛ.
32 Màa ɔ̃ aa lɛdoũkɛ̀ Bɛɛsɛba, ɔ̃ Abimɛlɛki
ń a zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ Pikɔlio ɛ̀a tà Filitɛ̃ɔ bù-
suu. 33 Ablahaũ baali bà Bɛɛsɛba, ɔ̃ à Dii
Lua Gɔɔpiide sìsi we. 34 Ɔ̃ à gɔɔplakɛ̀ Fil-
itɛ̃ bùsupiu.

Ablahaũ Izaaki kpaa sa'obɔ ũ

22 Bee gbɛa Lua Ablahaũ lɛ̀ a gwà.
A òɛ̀: Ablahaũ! Ɔ̃ a wèwà à mɛ̀:
Má kɛ́! 2 Ɔ̃ Lua òɛ̀: Ǹ n né mɛ̀ndona yen-
zide** Izaaki sɛ ǹ gɛò Mɔlia†† bùsuu, ní
sa pɔ́ wì a pɔ́ káteu à tɛ́kũ oò gbɛ̀sĩsĩ pɔ́
má onɛwa. 3 Kɛ́ à fɛ̀lɛ kɔɔkɔɔ, à káoyè a
zàa'ĩnaɛ, ɔ̃ à a zĩkɛna gbɛ̃ɔn plaɔ sɛ̀ ń a né
Izaakipio. À sa'oyaa pàa, ɔ̃ à dàzɛu, àlɛ gɛ́
gu pɔ́ Lua òɛu. 4 A gɔɔ àaɔ̃de zĩkɛ́ à wɛzù,
à gupi è kãaa. 5 Ɔ̃ a ò a zĩkɛnapiɔnɛ: À gɔ̃
ń zàa'ĩnao la. Mapi ń ɛ̀waasonaɛ beeo wá
gɛ́ aɛ kúlɛi Luaɛ, wí ɛa su wà á le la.
6 Ablahaũ sa'oyaa sɛ dì a népiɛ,‡‡ ɔ̃ a
tɛ́kũa ń fɛ̃nao, aalɛ gɛ́ sãnu. 7 Ɔ̃ Izaaki ò
a maeɛ à mɛ̀: Baa! Ɔ̃ a wèwà à mɛ̀: Bɔ́ ni
nɛ́? Ɔ̃ népi òɛ̀: Wá tɛ́ kũa ń yàao, sã pɔ́
wá sa'oò ku má ni? 8 Ɔ̃ Ablahaũ mɛ̀: Ma
nɛ́, Lua mɛ́ a sa'osã kpá.¶¶ Ɔ̃ aa tɛkɔ̃i, aalɛ
gɛ́. 9 Kɛ́ aa kà gu pɔ́ Lua òɛ̀u, à sa'okĩi bò
we, à yàakàa. Ɔ̃ à a népi yè a dà yàapila
sa'okĩi musu.§§ 10 Kɛ́ à fɛ̃ɛ sɛ̀, à ɔbɔ̀ à a

‡**21:10** Gal 4.29-30
¶**21:12** Lom 9.7, Ɛbɛ 11.18
§**21:31** Bee mɛ̀ lɛgbɛ̃lɔɔ.
****22:2** Mat 3.17
††**22:2** 2Lad 3.1
‡‡**22:6** Zãa 19.17
¶¶**22:8** Zãa 1.29
§§**22:9** Ɛbɛ 11.17-19, Zaa 2.21

nɛ́pi kòlokpa, 11 ɔ̃ Dii Malaika lɛzùaàzi za
musu à mɛ̀: Ablahaũ! Ablahaũ! A wɛ̀wà à
mɛ̀: Má kɛ́! 12 Ɔ̃ à mɛ̀: Ńsu ɔkã nɛ́piwao,
ńsu yãe kɛɛ̀o. Má dɔ̃̀ sa kɛ́ ń ma vĩa vĩ,
ni gimɛɛ ń n nɛ́ mɛ̀ndonaoo.[*] 13 Ablahaũ
wɛzù, ɔ̃ à sãsakao è dɔa a kɔ́bawa kã́na
guu. Ɔ̃ à gɛ kũ̀, à sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à
tɛ́kũ òò a nɛ́ gbɛu. 14 Ɔ̃ à tɔkpà gupiɛ Di-
iakpa, ɔ̃ wìɔ o e ń a gbão wì mɛ: Dii a
kpa a gbɛ̀sĩsĩ musu.[†]
15 Dii Malaika ɛ̀a lɛzù Ablahaũzi za
musu lɔ 16 à mɛ̀: Ma Dii ma lɛgbɛ̃̀ ń
ma kuao[‡] ma mɛ̀, lá n yã́pi kɛ̀, ni gí
ń n nɛ́ mɛ̀ndonaoo, 17 má báaadangu,
mí n bui kã́fĩnɛ lán saanaɔwa, aaɔ dasi
lán ísialɛ ũfãawa.[¶] N buiɔ aaɔ iko vĩ ń
ibɛɛɔwa. 18 Má báaada dṹnia bui píigu n
bui sabai,[§] kɛ́ n ma yãmà yã́i.
19 Kɛ́ Ablahaũ ɛ̀a sù a zĩkɛnaɔwa, aa
fɛ̀lɛ tà Bɛɛsɛba, ɔ̃ à gɔɔplakɛ̀ we.
20 Bee gbɛa wa ò Ablahaũɛ wà mɛ̀: N
vĩ̀i Nakɔɔ na Milika nɛgɔ̃ɛɔ ì. 21 Aà nɛgɔ̃ɛ
sɛ̃́ia tɔ́n Uzu. Aà dãunaɔ tɔ́n kɛ: Buzu,
Alaũ de'ia Kɛmuɛ, 22 Kɛsɛdi, Azo, Pidasi,
Yidafi, Bɛtuɛ. 23 Bɛtuɛpi mɛ́ Lɛbɛka ì.
Nɛgɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn swaaɔ̃ pɔ́ Milika ì ń Abla-
haũ vĩ̀i Nakɔɔɔn we. 24 Aà nɔ Lɛuma pɔ́ i
mɛ́sɛdilɛɛ̀o nɛ́ɔ tɔ́n kɛ: Teba, Gaaũ, Taasu
ń Maakao.

Sala gaa

23 Sala kɛ̀ wɛ̃̀ basoolosɔo ń plaoɛ, 2 ɔ̃
à gbàsa gà Kiliataaba pɔ́ wì mɛ
tia Hɛblɔ̃, Kanaa bùsuu. Ɔ̃ Ablahaũ aà
bɛɛkɛ̀, à ɔ́ɔlɔ̀ aà gaa yã́ musu. 3 Kɛ́ à gò
aà gɛa, à gɛ̀ a ò Iti buiɔnɛ: 4 Nibɔ bɔ̀mɔn
ma ũ á guu.[**] À tɔɔlɛ yíaa gɛvĩkĩi ũ, mà
gɛvĩu. 5 Aa òɛ̀: 6 Mae, wá yãma. Lua gbɛ̃́
báaaden n ũ wá guu. Ǹ n gɛ vĩ gɛ̀'ɛ pɔ́
kɛ̀nɛ maa guu. Wá gbɛ̃e a ginɛ ń gɛ̀'ɛo kɛ́
ǹ gɛ vĩuo. 7 Ɔ̃ Ablahaũ fɛ̀lɛ kùlɛ bùsupi-
deɔnɛ, 8 a ònɛ́: À ma yãma, tó a we mà
gɛ vĩ la. À wabikɛmɛɛ Zohaa nɛ́ Ɛfɔ̃nɔwa,
9 aà Mapela gbɛ̀'ɛ pɔ́ kú aà bú lɛ́ yíaa a
ɔ̃awa, i gɔ̃ ma gɛvĩkĩi ũ á bùsuu la.
10 Ɛfɔ̃nɔ zɔ̃lɛa ń guu a wɛ̃́lɛ bĩ́ibɔlɛu we,
ɔ̃ a ò Ablahaũɛ Itiɔ wáa píi à mɛ̀: 11 Aawo
mae, ma yãma. Ma n gba buapi ń gbɛ̀'ɛ
pɔ́ kú weoɛ. Ma n gba ma gbɛ̃́ɔ wáaɛ.
Ma n gbaɛ ǹ gɛ vĩu. 12 Ablahaũ kùlɛ bù-
supideɔnɛ, 13 ɔ̃ a ò Ɛfɔ̃nɔɛ an wáa ḿpii:
Swã́kpa ǹ ma yãma. Má buapi fĩaboɛ. Ma
ɔ̃a sí, mí gɛ vĩu. 14 Ɔ̃ Ɛfɔ̃nɔ òɛ̀: 15 Mae,
ma yãma. Tɔɔlɛ pɔ́ a ɔ̃a ã́nusu ɔwatɛ̃ ɔ̀aa
plaɛ, bɔ́n bee ũ wá zãnguoi? Ǹ n gɛ vĩ.
16 Ablahaũ aà yãmà, ɔ̃ à ã́nusu pɔ́ a ò
yɔ̃̀ɛ̀ gbɛ̃́ɔ wáa laatanaɔ zaau.[††] 17 Beewa
ɔ̃ Ɛfɔ̃nɔ bú pɔ́ kú Mapela, Mamale saɛ, gɔ̃̀
Ablahaũ pɔ́ ũ ń gbɛ̀'ɛ pɔ́ kúuo ń lí pɔ́ kú
we e búpi lɛ́waɔ píi. 18 À gɔ̃̀ Ablahaũ pɔ́
ũ Iti pɔ́ mɔ̀ wɛ̃́lɛ bĩ́ibɔlɛu weɔ wáa píi.
19 Bee gbɛa Ablahaũ a na vĩ̀ Mapela
bua gbɛ̀'ɛpi guu Mamale pɔ́ wì mɛ tia
Hɛblɔ̃ saɛ, Kanaa bùsuu. 20 Màa bú ń
gbɛ̀'ɛ pɔ́ dɛ yãa Itiɔ pɔ́ ũo gɔ̃̀ Ablahaũɛ
gɛvĩkĩi ũ.

Nɔwɛɛlɛa Izaakiɛ

24 Ablahaũ zikũ̀ à kà zã̀, mɛ́ Dii ɛ̀-
fãaikɛ̀ɛ yã́pii guu. 2 Ɔ̃ a ò a zɔ̀ble-
naɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ́ dɛ a pɔ́pii yãgɔ̃gɔ̃na ũɛ:
Ɔsɔlɔ ma gbala taau, 3 mí tó ǹ lɛgbɛ̃ ń Dii
musu ń zĩ́lɛo Lua tɔ́o, kɛ́ ńyɔ̃ Kanaa bùsu
pɔ́ má kúu nɔ sɛ ma nɛ́ɛo. 4 Gɛ́ ma bɛ bù-
suu ma daɛɔ guu, ní nɔsɛ ma nɛ́ɛ we. 5 Ɔ̃
aà zɔ̀blenapi aà là à mɛ̀: Tó nɔɛpi i we

[*] **22:12** Lom 8.32
[†] **22:14** Zãa 3.16
[‡] **22:16** Ɛbɛ 6.13-14
[¶] **22:17** Ɛbɛ 11.12
[§] **22:18** Zĩn 3.25
[**] **23:4** Ɛbɛ 11.13
[††] **23:16** Zĩn 7.16

bɔ̀ tɛmazi à sùmanɔ bùsuɛ beeu sɔ̃o bɛ?
Má gɛ́ ń n néo bùsu pɔ́ n bɔu yɜ̀? 6 Abla-
haũ ɔ̀ɛ̀: Laaika! Ńsu gɛ́ ń ma néo weo.
7 Dii Lua Musude ma bɔ ma mae bɛ ma
daɛɔ bùsuu, ɔ̃ à yã'òmɛɛ, à lɛgbɛ̃̀ à mɛ̀ á
bùsuɛ bee kpa ma buiɔwaɛ. Aàpi mɛ́ a a
Malaika zĩ aà dɔaanɛ. Wekĩi ɔ̃ ńyɔ̃ nɔsɛu
ma nɛ́ɛ. 8 Tó nɔɛpi i we bɔ̀ tɛnzio, ńyɔ̃ bɔ
lɛ́ pɔ́ má tò ń gbɛ̃̀ guuɛ. Ńsu gɛ́ we ń ma
nɛ́oo fá! 9 Ɔ̃ aà zɔ̀blenapi a ɔ sɔ̀lɔ a dii
gbala taau, à lɛgbɛ̃̀ɛ̀ yɜ̃́pi musu.
10 Zɔ̀blenapi a dii yiongoɔ sɛ̀ mɛ̀n kwi
ń a dii àizɛɛ bui píio, ɔ̃ à fɛ̀lɛ gɛ̀ Nakɔɔ bɛ
wɛ̃́lɛu Sili Mɛsɔpɔtami bùsuu. 11 Kɛ́ à kà
we, a tò yiongoɔ kɜ̃́mabò lɔ̀ɔ saɛ wɛ̃́nkpɛ.
Kɛ́ oosi kɛ̀, gɔɔ pɔ́ nɔɛɔ ì bɔlɛ ítɔi, 12 ɔ̃
à wabikɛ̀ Luawa à mɛ̀: Dii, ma dii Abla-
haũ Lua, gbɛ̃kɛkɛ ma diiɛ. To ma tá kɛ na
oosia. 13 Gwa, má zɛa lɔ̀ɔ saɛ kɛ. Tó wɛ̃́lɛ
wɛ̃́ndiaɔ bɔ̀lɛ ítɔi, 14 wɛ̃́ndia pɔ́ má ɔ̀ɛ̀ aà
a lo pila à idãmɛɛ mà mi, tó a òmɛɛ mà
mi, í kpá ma yiongoɔwa lɔ, má dɔ̃ kɛ́ n
gbɛ̃kɛkɛ̀ ma diiɛ, nɔɛ pɔ́ ń dìlɛ n zɔ̀blena
Izaaki pɔ́ ũn we.
15 I yɜ̃́pi o a làao, ɔ̃ Bɛtuɛ nɛ́ Lɛbɛka bɔ̀
ń loo dia a gɜ̃̀u. Bɛtuɛá Ablahaũ vĩ̀i Nakɔɔ
nɛ́ pɔ́ a ì ń a na Milikaoɛ. 16 Nɔ kɛfɛnaɛ,
mɛ́ a lɛ́so, gɔ̃ɛe i wúlɛaànɔ yãao. À mɔ̀
lɔ̀ɔi, à itɔ̀ lo pai, ɔ̃ à ɛ̀a lɛ́ tá. 17 Ɔ̃ zɔ̀ble-
napi bàalɛ̀ gɛ̀ guzɔ̃̀ɛ̀ à mɛ̀: Ma gba í mà
mi, baa yɔɔ. 18 Nɔɛpi mɛ̀: Mi Baa! Ɔ̃ à a lo
pìla gɔ̃̀ɔ, à í kpàwà, a mì. 19 Kɛ́ à í kpàwà
a mì a làa, à mɛ̀: Má tɔ́ ń yiongoɔnɛ lɔ,
aa mi e aa kɜ̃́. 20 Ɔ̃ à a lo í kà pɔ́ɔ imibɔu
gɔ̃̀ɔ, à ɛ̀a bàalɛ̀ gɛ̀ ítɔi lɔ̀ɔi, ɔ̃ à itɔ̀ yion-
goɔnɛ píi. 21 Ɔ̃ gɔ̃ɛpi zɛ̀, àlɛ aà gwa soee,
kɛ́ à e dɔ̃ tó Dii a to a tá kɛ na, ge a kɛ
nao. 22 Kɛ́ yiongoɔ imì aa làa, ɔ̃ gɔ̃ɛpi vua
tãana maa dà nɔpiɛ a níu, à vua zã'ɔana
dàɛ̀ mɛ̀n pla. Tãanapi gbia kà galaũ sɔo,
zã'ɔanapiɔ sɔ̃ galaũ basɔobasɔo. 23 Ɔ̃ à aà
là à mɛ̀: Omɛɛ, dé nɛ́n n ũi? Wá ikĩi e n
mae bɛa? 24 Ɔ̃ a wɛ̀wà à mɛ̀: Bɛtuɛ nɛ́n ma
ũ, Milika ń Nakɔɔo tɔũna. 25 Sɛ̃ ń tàaao di
wá bɛɛ, mɛ́ ikĩi kú lɔ. 26 Ɔ̃ gɔ̃ɛpi mipɛ̀lɛ à
kùlɛ Diiɛ à mɛ̀: 27 Wà Dii ma dii Abla-
haũ Lua sáaukpa, kɛ́ i gí gbɛ̃kɛ ń náaio
yãkɛiɛ̀o yɜ̃́i. Mapi sɔ̃, Dii dɔ̀aamɛɛ ma dii
daɛɔ bɛ.
28 Ɔ̃ wɛ̃́ndiapi bàalɛ̀ gɛ̀ yɜ̃́pi dàu a sìu
a bɛdeɔnɛ. 29 Lɛbɛkapi dãɔ vĩ, wì mɛɛ̀
Labã. À bɔ̀ wɛ̃́nkpɛ ń bao, à gɛ̀ gɔ̃ɛpi lɛ̀
lɔ̀ɔ'ɛa, 30 asa a è a dãe tãana ń zão daa,
mɛ́ à yɜ̃́ pɔ́ gɔ̃ɛpi ɔ̀ɛ̀ mà. Kɛ́ à gɛ̀ aà lɛ̀
ń yiongoɔ lɔ̀ɔ'ɛa, 31 à mɛ̀: Mɔ́, n gbɛ̃́ pɔ́
Dii báaadàngu! Àkɛa ń zɛa wɛ̃́nkpɛi? Ma
kpɛkɛ̀kɛnɛ ń yiongoɔ dɔdɔkĩio. 32 Gɔ̃ɛpi
gɛ̃̀ ua, ɔ̃ Labã yiongoɔ aso pòlo à sɛ̃la niɛ
ń tàaao kpàmá, à í kpà gɔ̃ɛpiwa, ɔ̃ à gbá
pìpiò ń a gbɛ̃́ɔ ḿpii.
33 Wà blɛ dìlɛɛ̀, ɔ̃ à mɛ̀: Má pɔble gĩao
e mà yɜ̃́ pɔ́ ma mɔò o. Ɔ̃ Labã mɛ̀: O. 34 Ɔ̃
à mɛ̀: Ablahaũ zɔ̀blenan ma ũ. 35 Dii ɛ̀-
fãaikɛ̀ ma diiɛ maamaa, ɔ̃ à gɔ̃̀ ɔde ũ. À aà
gbà sãɔ ń zuɔ ń ɜ̃́nusuo ń vuao ń zɔgɔ̃ɛɔ
ń zɔnɔɛɔ ń yiongoɔ ń zàa'ĩnaɔ. 36 Ma di-
ipi na Sala nɛ'ì gɔ̃ɛ ũ a zikũ guu, ɔ̃ ma
dii pɔ́ pɔ́ á vĩ kpà nɛ́piwa píi. 37 Ma dii tò
ma lɛgbɛ̃̀, asa à mɛ̀ másu Kanaa bùsu pɔ́
á kúu nɔ sɛ a nɛ́ɛo. 38 À mɛ̀ mà gɛ́ a de
bɛ a bui guu, mí nɔsɛ a nɛ́ɛ we. 39 Ɔ̃ ma a
dii là ma mɛ̀, tó nɔɛpi i we bɔ̀ tɛmazio sɔ̃
bɛ? 40 A wɛ̀a à mɛ̀, Dii pɔ́ á tɛaàzi, ɔ̃mɛ a
a Malaika zĩ aà gɛ́ zɛimɛɛ, kɛ́ ma tá e kɛ
na, mí nɔsɛ a nɛ́ɛ a de bɛ daɛɔ guu. 41 À
mɛ̀ tó ma gɛ a buiɔ kĩ́i, tó wi weio, ma
bɔ lɛ́ pɔ́ má gbɛ̃̀ɛ̀ guun we.
42 Kɛ́ ma ka lɔ̀ɔi gbã ma mɛ̀: Dii, ma
dii Ablahaũ Lua, tó n wei, to ma tá kɛ na.
43 Má kú lɔ̀ɔ'ɛa. Wɛ̃́ndia pɔ́ mɔ̀ ítɔi, mɛ́ má
ɔ̀ɛ̀ aà ma gba í yɔɔ mà mi, 44 tó a ò mà mi,
ítɔ ma yiongoɔnɛ lɔ, má dɔ̃ kɛ́ wɛ̃́ndia pɔ́
ń dìlɛ à kɛ ma dii nɛ́ pɔ́ ũn we. 45 E màɔ
yɜ̃́pi o ma nɔ̀sɛ guu màɔ láa, ɔ̃ Lɛbɛka bɔ̀
ń loo dia a gɜ̃̀u, à mɔ̀ lɔ̀ɔ'ɛa à itɔ̀. Ɔ̃ má ɔ̀ɛ̀
aà ma gba í mà mi. 46 À a lo pìla gɔ̃̀ɔ, à
mɛ̀ mà mi, í kpá ma yiongoɔwa lɔ. Má mì
ɔ̃ a kpà ma yiongoɔwa. 47 Ɔ̃ ma aà là, dé
nɛ́n aà ũi? À mɛ̀ Bɛtuɛ nɛ́n a ũ, Milika ń
Nakɔɔo tɔũna. Ɔ̃ ma tãanadàɛ̀ a níu, ma
zã dàɛ̀ a ɔɔwa. 48 Ɔ̃ ma mipɛ̀lɛ ma kulɛ
Dii ma dii Ablahaũ Luaɛ, ma aà sáaukpà,

asa à dɔ̀aamɛɛ zɛ́ súsu guu, kɛ́ mà a dii vı̃̀i
tɔũna sɛ́ aà nɛ́ɛ. 49 Tiasa tó á we gbɛ̃kɛ ń
náaio yãkɛ ma diiɛ, à omɛɛ. Tó i wei sɔ̃o,
à omɛɛ, mí gɛ́ gupãlei. 50 Labã ń Bɛtuɛo
wèwà aa mɛ̀: Yã́pi bɔ̀ Dii kı̃́iɛ, wá yãe oa
vĩo, a maa ge a vãi. 51 Lɛbɛka kɛ, ǹ aà sɛ
taò, i gɔ̃ n dii nɛ́ na ũ lá Dii òwa. 52 Kɛ́
Ablahaũ zɔ̀blenapi ń yãmà, à wùlɛ tɔɔlɛ
Diiɛ. 53 Ɔ̃ à nɔamblebɔ pɔ́ wa kɛ̀ ń ã́nusuo
ń vuaoɔ ń pɔkasaɔ bɔ̀lɛ kpà Lɛbɛkawa. À
aà dãɔ ń aà dao gbà pɔ́ ɔdeɔ lɔ. 54 Ɔ̃ aàpi
ń gbɛ̃́ pɔ́ kuaànɔɔ pɔblè aa imì, ɔ̃ aa ì we.
Kɛ́ aa fɛ̀lɛ kɔɔ à mɛ̀: À ma gbaɛ mà
ta ma diiwa. 55 Nɔ dãɔ ń aà dao mɛ̀: To
nɛ́pi gɔ̃wanɔ baa gɔɔ kwi, í gbasa tá. 56 Ɔ̃
gɔ̃ɛpi ònɛ́: Lá Dii ma tá kɛ̀na kɛ́wa, ásu
ma dɔdɔo. À ma gbaɛ mà ta ma diiwa.
57 Ɔ̃ aa mɛ̀: Wà nɛ́pi sísi wà aà la. 58 Ɔ̃ aa
Lɛbɛka sìsi aa aà là aa mɛ̀: Ńyɔ̃ tá ń gbɛ̃́-
pioa? Ɔ̃ Lɛbɛka mɛ̀: Má tá. 59 Ɔ̃ aa Lɛbɛka
gbàɛ ń zɔ pɔ́ à aà gwà za aà nɛ́zĩo, aalɛ
tá ń Ablahaũ zɔ̀blenao ń aà gbɛ̃́ɔ. 60 Aa
samaa'ò Lɛbɛkaɛ aa òɛ̀:
Nɛ́, ńyɔ̃ gɔ̃ gbɛ̃́ dasidasiɔ dazi ũ,
n buiɔ iɔ iko vĩ ń zangudeɔwa.
61 Ɔ̃ Lɛbɛka fɛ̀lɛ ń a zɔnɔɛɔ, aa kà yiongoɔ
kpɛ, aa bɔ̀ tɛ gɔ̃ɛpizi, ɔ̃ à tàńnɔ.
62 À mɔ lè Izaaki sù ń lɔ̀ɔ pɔ́ wì mɛ Lu-
abɛ̃ɛpɔima'eo, à zɔ̃̀lɛ Nɛgɛvɛ bùsuu. 63 À
bɔ̀ gɛ̀ làasookɛi sɛ̃u oosi, ɔ̃ kɛ́ à wɛzù, a
è yiongoɔ lɛ́ mɔ́. 64 Lɛbɛka wɛzù à Izaaki
è sɔ̃, ɔ̃ à pìla a yiongo kpɛ kpakpa, 65 à
zɔ̀blenapi là à mɛ̀: Dén gɔ̃ɛ pɔ́ bɛ sɛ̃u àlɛ
mɔ́ daiwálɛ kee ũi? Ɔ̃ zɔ̀blenapi wèwà à
mɛ̀: Ma diiɛ. Ɔ̃ Lɛbɛka a pɔlɔgãu sɛ kù
a wɛ́a. 66 Kɛ́ aa kà Izaaki kı̃́i, zɔ̀blenapi
yã́ pɔ́ á kɛ̀ sɛ̀lɛ sìuɛ̀ píi. 67 Izaaki gɛ̃̀ ń
Lɛbɛkao a da Sala zwã̀akpɛu, ɔ̃ à aà sɛ̀,
à gɔ̃̀ aà nɔ ũ. A yeaàzi, ɔ̃ aà nɔ̀sɛ nìni a
da gaa gbɛa.

Ablahaũ nɛ́ pãleɔ

25 Ablahaũ nɔ pãle sɛ̀ lɔ, aà tɔ́n Kɛ-
tula. 2 Nɛ́ pɔ́ a ìaànɔɔ tɔ́n kɛ: Zi-
mana, Yosã, Mɛdã, Madiã, Isebaki, Sua.
3 Yosã mɛ́ Seba ń Dedão ì. Dedã buiɔn
Asuliɔ ń Lɛtusiɔ ń Lɛumiɔ ũ. 4 Madiã
nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Efa, Efɛɛ, Anɔki, Abida,
Ɛlɛdaa. Ampii Kɛtula buiɔnɛ.
5 Ablahaũ a àizɛɛ kpà Izaakiwa píi, 6 ɔ̃
à gbadà a nɔ pɔ́ i mɛ́sɛdilɛnɛ́o nɛ́ɔnɛ, à ń
gbáɛ gukpɛ oi e àɔ gɛ́ gai, kɛ́ aasu wàɔ kú
ń Izaakioo.

Ablahaũ gaa

7 Ablahaũ kɛ̀ wɛ̃̀ baswaaɔ̃kwi ń sɔɔo,
8 ɔ̃ à gà. À zikũ̀ táotao, ɔ̃ à gbàsa zù a
gbɛ̃́ɔ guu. 9 Aà nɛ́ɔ Izaaki ń Isimaɛlao aà
vı̃̀ Mapela gbɛ̀'ɛ guu, Mamale gukpɛ, bua
pɔ́ dɛ Iti bui Zohaa nɛ́ Ɛfɔ̃nɔ pɔ́ ũ yãa,
10 ɔ̃ Ablahaũpi lù Itiɔwa.‡ Wekĩi ɔ̃ wà
aà vı̃̀u ń a na Salao. 11 Ablahaũ gaa gbɛa
Lua báaadà aà nɛ́ Izaakigu. A zɔ̃lɛa Lu-
abɛ̃ɛpɔima'e lɔ̀ɔ saɛ.

Isimaɛla buiɔ

12 Ablahaũ nɛ́ Isimaɛla buiɔ yã́n kɛ:
Sala zɔnɔɛ Hagaa, Egipi nɔɛ ɔ̃ à nɛ́pi
ìaànɔ. 13 Aà nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ an iawa. Aà
nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia tɔ́n Nɛbaio. Aà dãunaɔ tɔ́n
kɛ: Kedaa, Adibɛɛli, Mibisã, 14 Misima,
Duma, Masa, 15 Adada, Tema, Yetuu,
Nafisi, Kedema. 16 Isimaɛla nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n
we. An baade a tɔkpà a wɛ̃́lɛɛ ge a bòoɛ.
Aamɛ bui kuɛplaɔ dezi káauɔ ũ.
17 Isimaɛla kɛ̀ wɛ̃̀ basopla àaɔ̃sai, ɔ̃ à gà
à zù a gbɛ̃́ɔ guu. 18 Aà buiɔ zɔ̃̀lɛ za Avila
e à gɛ̀ pɛ̀ò Suluwa Egipi bùsu lɛ́i taa Asili
bùsu oi. Aali kɔ̃tɛsi ń Ablahaũ bui kĩniɔo.

Esau ń Yakɔbuo ia

19 Ablahaũ nɛ́ Izaaki buiɔ yã́n kɛ: Abla-
haũ Izaaki ì. 20 Kɛ́ Izaaki kà wɛ̃̀ bla ɔ̃ à
Labã dãe Lɛbɛka sɛ̀. Ɔ̃mɛ Sili bùsu gbɛ̃́ Bɛ-
tuɛ pɔ́ bɔ̀ Mɛsɔpɔtami bùsuu nɛ́ ũ. 21 Iza-
aki wabikɛ̀ Diiwa a naɛ, asa fĩiɛ, ɔ̃ Dii
sìaànɔ, aà napi nɔsì. 22 Sìaɔ lɛ́ dɛ̃ɛka aà

‡25:10 Daa 23.17

gbɛɛu, ɔ̃ à mɛ̀: Bɔ́yãi yã́ bee taa ma lei? Ɔ̃ à gɛ̀ Dii lai. 23 Dii òɛ̀:
Bui mɛ̀n pla ku n nɛasakpɛu,
gbɛ̃ɔn pla pɔ́ kú n gbɛɛupiɔ aa kɛ̃kɔ̃wa.
Bui mɛ̀ndo gbãa aɔ dɛ adola,
a pɔ́ bɔ̀ káau a gɔ̃ nɛ́ ũ gbɛ̃́ zã́ɛ.¶¶

24 Kɛ́ aà nɛ'igɔɔ kà, à sìaɔ ì gɔ̃ɛɔ ũ. 25 Kɛ́ gbɛ̃́ káau lɛ́ bɔ, à bɔ̀ tɛ̃́ndɔ̃ɔ̃dɔ̃ɔ̃. Aà mɛkã kà ula ũ, ɔ̃ wà tɔkpàɛ̀ Esau.§§ 26 Bee gbɛa kɛ́ nɛ́ plaade lɛ́ bɔ, à dɔ̀ Esau gbatoewa, ɔ̃ wà tɔkpàɛ̀ Yakɔbu.* Izaaki wɛ̃̀ bàaɔ̃deu ɔ̃ à nɛ́piɔ ì.

27 Nɛ́piɔ zɔ̃ɔkũ̀. Esau kɛ̀ toensa pɔ́ lí kɛ̃́ sɛ̃̀awao ũ. Yakɔbu sɔ̃ bɛgwanaɛ. 28 Izaaki ye Esauzi, kɛ́ a lɛ́'u vĩ yã́i. Lɛbɛka sɔ̃ a ye Yakɔbuzi.

29 Zĩewa Yakɔbu lɛ́ dokuu, ɔ̃ Esau sù ń sɛ̃̀ao, nɔana lɛ́ aà dɛ. 30 Ɔ̃ a ò Yakɔbuɛ: N yã́ na! To mà blɛ tɛ̃a bee e ble, asa nɔana lɛ́ ma dɛɛ. Ayãmɛto wà tɔkpà Esauɛ Ɛdɔũ.† 31 Yakɔbu mɛ̀: Ǹ n yoakɛzɛ‡ kpaa gĩa. 32 Ɔ̃ Esau mɛ̀: Ma ka gaaɛ, bɔ́ ma yoakɛzɛ a kɛmɛɛi? 33 Ɔ̃ Yakɔbu òɛ̀: Mɛ ń sì ń Luao gĩa. Ɔ̃ à mɛ̀ á sì ń Luao, a a yoakɛzɛ kpàwàɛ.¶ 34 Ɔ̃ Yakɔbu pɛ̃ɛ ń bláa dopio kpàwà. A blè à imì, ɔ̃ à fɛ̀lɛ bɔ̀. Beewa Esau a yoakɛzɛ dìlɛ pã.

Izaaki ń Abimɛlɛkio

26 Imina kà bùsupiu, a sɛ̃́ia pɔ́ kà Ablahaũ gɔɔ bàasi, ɔ̃ Izaaki fɛ̀lɛ gɛ̀ Filitɛ̃ɔ kí Abimɛlɛki kĩ́i Gelaa. 2 Ɔ̃ Dii bɔ̀ mɔ̀wà à mɛ̀:
Ńsu ta Egipio.
Zɔ̃lɛ gu pɔ́ má onɛu.
3 Ǹyɔ̃ ku bùsuɛ beeu gĩa.
Máɔ kunnɔ, mí ɛ̀fãaikɛnɛ.
Má bùsuɛ bee kpamaɛ píi ń n buiɔ,
mí lɛ́ pɔ́ má gbɛ̃̀ n maeɛ kɛnɛ.
4 Má n bui kã́fĩ lán saanaɔwa,
mí bùsuɛ bee kpámá píi.
Bui pɔ́ kú tɔɔlɛɔ píi
aa ɛ̀fãai e n bui sabai,
5 kɛ́ Ablahaũ ma yãmà yã́i.
À ma ɔtondɔkĩi gwà,
mɛ́ a yã́ pɔ́ má dìlɛɔ kũa
ń ma yãdilɛnɛɔ ń ma ikoyãɔ.

6 Ɔ̃ Izaaki gɔ̃̀ Gelaa. 7 Kɛ́ beleɔ lɛ́ aà la aà na yã́i, à mɛ̀ a dãɛɛ. Asa àlɛ vĩakɛ, àlɛ e tó à mɛ̀ a naɛ, wa a dɛ nɔpi yã́iɛ, asa nɔpiá nɔanaɛ. 8 Kɛ́ àlɛ gɔɔplakɛ we, Filitɛ̃ɔ kí Abimɛlɛki lɛ́ zĩ́lɛ gwa fɛnɛntiu, ɔ̃ à su è Izaaki lɛ́ bɔ̃̀nɔble ń a nao. 9 Ɔ̃ à Izaaki sìsi à mɛ̀: Asi n naɛ fá! Àkɛa n mɛ̀ n dãɛɛi? A wèwà à mɛ̀: Málɛ e wa ma dɛ aà yã́iɛ. 10 Abimɛlɛki mɛ̀: Bɔ́ yã́ ń kɛ̀wɛ̃ɛ màai? Yɔɔnnɔ mɛ́ gɔ̃̀ kɛ́ wá gbɛ̃e wúlɛ ń n napio, dɔ̃ yãa n wá dá tàaeu. 11 Ɔ̃ Abimɛlɛki lɛzà gbɛ̃́piiwa à mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ ɔkã̀ gɔ̃ɛpiwa ń aà nao, wa ade dɛ.

12 Izaaki pɔtɔ̃̀ bùsupiu, ɔ̃ à pɔ́ è wɛ̃ bee lɛɛ basɔo, kɛ́ Dii ɛ̀fãaidàuɛ̀ yã́i. 13 À zɔ̃ɔkũ̀, mɛ́ aà àizɛɛ ìɔ kã́fĩ e à kɛ̀ ɔde sà bílibili ũ. 14 A sãɔ ń zuɔ vĩ dasi ń zɔɔ, ɔ̃ Filitɛ̃ɔ zàaàgu. 15 Ɔ̃ aa lɔ̀ɔ pɔ́ aà mae Ablahaũ zĩkɛnaɔ yɔ̃̀ a gɔɔɔ kàka ń bùsuo píi. 16 Ɔ̃ Abimɛlɛki ò Izaakiɛ: Gowála, asa n gbãa dɛwála maamaaɛ.

17 Ɔ̃ Izaaki bɔ̀ we, à bòokpà Gelaa guzulɛu, ɔ̃ à gɔɔplakɛ̀ we. 18 Lɔ̀ɔ pɔ́ wa yɔ̃̀ aà mae Ablahaũ gɔɔ mɛ́ Filitɛ̃ɔ kàka aà gaa gbɛaɔ ɔ̃ à ɛ̀a bɔ̀bɔ, à tɔ́ doũ pɔ́ a mae kpàné yãaɔ kpàné lɔ. 19 Izaaki zĩkɛnaɔ lɔ̀ɔ pãle yɔ̃̀ guzulɛpiu, ɔ̃ aa bɔ̀ í maawa. 20 Ɔ̃ Gelaa pɔdãnaɔ lɛkpaakɛ̀ ń Izaaki pɔ́ɔ aa mɛ̀: Wá íɛ. Ɔ̃ à tɔkpà lɔ̀ɔpiɛ Sòle, kɛ́ aa sòlekɛ̀aànɔ yã́i. 21 Aa lɔ̀ɔ pãle yɔ̃̀, ɔ̃ wà lɛkpaakɛ̀ lɔ̀ɔpi yã́ musu lɔ, ɔ̃ à tɔk-

¶¶**25:23** Lom 9.12 Buipiɔ kĩ́i sìa ia guu, nɛ́ pɔ́ bɔ̀ káau ɔ̃mɛ ìɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ.
§§**25:25** Bee mɛ̀ kãde.
***25:26** Bee mɛ̀ gbatoekũna ge kɔ̃nikɛnɛde.
†**25:30** Bee mɛ̀ tɛ̃a.
‡**25:31** Nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia mɛ́ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ, ɔ̃mɛ ì túbi sɛ́ dɛńla.
¶**25:33** Ɛbɛ 12.16

pàɛ̀ Íbɛlɛ. 22 À gò we, ɔ̃ à lɔ̀ɔ pãle yɔ̃̀ lɔ,
aai lɛkpaakɛ a yɑ̃́ musu lɔo. Ɔ̃ à tɔkpàɛ̀
Dɛ̀ɛpoo, asa à mɛ̀: Dii wá gbá dɛ̀ɛpookĩi,
wá ɔta sa.
23 Bee gbɛa à gɛ̀ Bɛɛsɛba. 24 Dii bɔ̀
mɔ̀wà gwãasĩna bee à mɛ̀:
Mámɛ má n mae Ablahaũ Lua ũ,
ńsu vĩakɛo, asa má kunnɔ.
Má ɛ̀fãaikɛnɛ, mí n bui kɑ̃́fĩ
ma zɔ̀blena Ablahaũ yɑ̃́i.
25 We à sa'okĩi bòu à Dii sìsiu. Ɔ̃ à
bòokpà we, aà zĩkɛnaɔ lɛ́ lɔ̀ɔ yɔ̃́. 26 Ɔ̃
Abimɛlɛki bɔ̀ Gelaa à mɔ̀ Izaaki kĩ́i ń a
kwàasi Ahuzao ń a zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ Pikɔlio.§
27 Izaaki ń lá à mɛ̀: Lá a zamagu a ma
ya á bɛ, àkɛa a mɔ ma kĩ́ii? 28 Aa wèwà
aa mɛ̀: Wá è Dii kunnɔɛ, ɔ̃ wa mɛ̀ a maa
wà lɛdoũkɛ, wí lɛgbɛ̃kɔ̃ɛ a yɑ̃́ musu, 29 kɛ́
ńsu yãvãie kɛwɛ̃ɛo, asa wi ĩadamao. Yã-
maa ɔ̃ wá kɛ̀nɛ, wa n gbaɛ aafiaɛ, ɔ̃ Dii
ɛ̀fãaikɛ̀nɛ. 30 Ɔ̃ Izaaki ń yàaekɛ̀, aa pɔblè
aa imì. 31 Kɛ́ aa fɛ̀lɛ kɔɔ, aa lɛgbɛ̃̀kɔ̃ɛ, ɔ̃
Izaaki zɛ̀nɛ́, aa bɔ̀ aà kĩ́i aafia. 32 Zĩbeezĩ
Izaaki zĩkɛnaɔ mɔ̀ lɔ̀ɔ pɔ́ aa yɔ̃̀ yã'ɔ̀ɛ̀ aa
mɛ̀: Wa í è. 33 Ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Sɛba. Ayãmɛto
wì mɛ wɛ̃́lɛpiɛ Bɛɛsɛba** e ń a gbão.
34 Kɛ́ Esau kà wɛ̃̀ bla, à Iti nɔ sɛ̀ gbɛ̃ɔn
pla, Beeli nɛ́ Yudi ń Eloni nɛ́ Basɛmao.
35 Izaaki ń Lɛbɛkao nɔ̀sɛ ìɔ ɔ̃̀ɔkpaa an
yɑ̃́iɛ.

Izaaki sa'olɛkɛa Yakɔbuɛ

27 Izaaki zikũ̀, aà wɛ́ gbãa lɔo, àlɛ
gu'e maao. Ɔ̃ à a yoa sìsi à mɛ̀:
Nɛ́! Ɔ̃ a wèwà à mɛ̀: Ma mɔ. 2 Izaaki mɛ̀:
Ma zikũ̀, má a gagɔɔ dɔ̃o. 3 Ǹ n sá sɛ́ ń n
gbàlao, gɛ sɛ̃̀anɔbɔ wɛɛlɛmɛɛ. 4 Ma pɔeã
do kuu ǹ mɔomɛɛ mà ble, mí sa'olɛkɛnɛ
e màɔ ga.
5 Lɛbɛka yɑ̃́ pɔ́ Izaaki lɛ́ o Esauɛpi mà.
Kɛ́ Esau fɛ̀lɛ gɛ̀ toekai, 6 ɔ̃ à gɛ̀ a ò
Yakɔbuɛ à mɛ̀: Má mà n mae lɛ́ yã'o n vĩ̀iɛ
à mɛ̀, 7 aà gɛ nɔ̀ɔ dɛɛ, i a pɔeã do kuuoɛ
à ble, í sa'olɛkɛɛ̀ ń Dii tɔ́o e àɔ gɛ́ gai. 8 Ɔ̃
Lɛbɛka ɛ̀a ɔ̀ɛ̀: Ma yãma, ní yɑ̃́ pɔ́ má dànɛ
kɛ. 9 Gɛ́ bleɔ guu, blenɛ maa kũ mɛ̀n pla
ǹ dɛ, ní kɛkɛ ǹ mɔɔ̀, mí n mae pɔeã do
kuuɛ̀, 10 ní gɛoɛ̀ aà ble, i sa'olɛkɛnɛ e àɔ
ga. 11 Ɔ̃ Yakɔbu ò a daɛ: Ma vĩ̀i kɑ̃́ vĩ mɛ́
má yɔlɔ. 12 Tó ma mae ɔkɑ̃̀a mɛ́ à ma dɔ̃,
a dilɛ málɛ a kɛ pɔ́ɔpɔɔɛ, i lɛkɛmɛɛ sa'olɛ
gbɛu. 13 Ɔ̃ aà da ɔ̀ɛ̀: Lua to lɛkɛanɛ bee
gɔ̃mɛɛ. Ma yãma lɛ́! Gɛ ǹ dɛ ǹ mɔomɛɛ.
14 Ɔ̃ Yakɔbu gɛ̀ blepiɔ dɛ̀ à mɔ̀ɔ̀ a daɛ,
ɔ̃ à aà mae pɔeã do kùuoɛ̀. 15 Ɔ̃ à a yoa
pɔkasa maa pɔ́ kú a kpɛ́u sɛ dà a nɛ́
Sedeɛ. 16 À blenɛ báa fĩ̀ aà ɔɔ ń aà waa pɔ́
kɑ̃́ vĩowa. 17 Ɔ̃ à do ń pɛ̃ɛ pɔ́ á kèo kpàwà.
18 Yakɔbu gɛ̀ a mae kĩ́i à mɛ̀: Baa! À mɛ̀:
Má kɛ́! Ma nɛ́ kpele ni? 19 Yakɔbu wèwà à
mɛ̀: Mámɛmaa Esau n yoa. Lá ń ɔ̀mɛɛ, má
kɛ̀. Fɛlɛ zɔ̃lɛ ǹ ma ɔ'i ble, ní sa'olɛkɛmɛɛ.
20 Ɔ̃ Izaaki ò a nɛ́ɛ: Ó'o! Ń è kɔ̀a? A wèwà
à mɛ̀: Dii n Lua mɛ́ saakpàa. 21 Ɔ̃ Izaaki
ɔ̀ɛ̀: Sɔ̃mazi mà ɔkãma, kɛ́ mà e dɔ̃ tó ma
nɛ́ Esauɛ sĩana. 22 Yakɔbu sɔ̃̀ a maezi, ɔ̃ à
ɔkɑ̃̀wà à mɛ̀: Lɔɔɛ beeá Yakɔbu lɔɔɛ, kási
ɔɛ beeá Esau ɔɛ. 23 Ɔ̃ i aà dɔ̃o, kɛ́ aà ɔɔ kɑ̃́
vĩ lán Esau pɔ́wa yɑ̃́i. A ye sa'olɛkɛɛ̀, 24 ɔ̃
à aà là gĩa: Ma nɛ́ Esaun n ũ sĩanaa? À
mɛ̀: Ao, mámɛ! 25 Ɔ̃ à mɛ̀: Pɔ́ kpaa mà n
ɔ'i ble, mí sa'olɛkɛnɛ. Kɛ́ a dìlɛɛ̀, ɔ̃ a blè.
À mɔ̀ɛ̀ ń vɛ̃ɛo, a mì lɔ. 26 Ɔ̃ aà maepi ɔ̀ɛ̀:
Sɔ̃mazi, ní lɛ́pɛa. 27 Ɔ̃ à sɔ̃̀aàzi à lɛpɛ̀wà.
Kɛ́ Izaaki aà pɔkasaɔ gĩmà, ɔ̃ à sa'olɛkɛ̀ɛ̀
à mɛ̀:
Ma nɛ́ gĩ dɛ lán bua pɔ́ Dii ɛ̀fãaidàuwa.
28 Lua n gba mɔ̀sɛ bɔa za musu,
i n gba tɔɔlɛ táaede,
pɔ́wɛna ń vɛ̃ɛo iɔ dinzi.
29 Gbɛ̃́ɔ zɔblenɛ,
buiɔ kúlɛnɛ,
níɔ dɛ n gbɛ̃́ɔ dii ũ,
n da nɛ́ɔ i kúlɛnɛ.
Lua lɛkɛ gbɛ̃́ pɔ́ lɛkɛ̀nɛɔnɛ,

---

§**26:26** Daa 21.22
****26:33** Bee mɛ̀ lɛgbɛ̃lɔɔ.

aà báaada gbɛ̃́ pɔ́ samaa'ònɛɔgu.[††]
30 Kɛ́ Izaaki sa'olɛkɛ̀ Yakɔbuɛ a làa, ɔ̃
Yakɔbu gò aà kı̃́i. Kɛ́ aà vı̃̀i sù ń toekao
gɔ̃̀ɔ, 31 ɔ̃ à blɛkɛ̀ a maeɛ sɔ̃, à gɛ̀oɛ̀, ɔ̃ a òɛ̀:
Baa! Fɛlɛ ǹ ma ɔ'i ble, ní sa'olɛkɛmɛɛ. 32 Ɔ̃
aà mae aà là à mɛ̀: Ḿmɛnn déi? A wèwà
à mɛ̀: Mámɛmaa n yoa Esau. 33 Yã́pi dì
Izaakiwa, àlɛ lualua à mɛ̀: Démɛ nɔ̀ɔ dɛ̀
à mɔ̀omɛɛ yãa e ǹyɔ̃ gɛ́ mɔ́i, má sòi? Ma
sa'olɛkɛ̀ adeɛ kɔ̀, mɛ́ a ɛ̀fãaipi eɛ. 34 Kɛ́
Esau a mae yã́pi mà, à búbuapã̀lɛ à ɔ́ɔlɔ̀
à kɛ̀ wɛ̃na, ɔ̃ à mɛ̀: Baa! Sa'olɛkɛmɛɛ sɔ̃.[‡‡]
35 Ɔ̃ à mɛ̀: N dãuna mɔ̀ ń kɔ̃nio à n sa'olɛ
sì kɔ̀. 36 Ɔ̃ Esau mɛ̀: Aà tɔ́n Yakɔbuo[¶¶] lò?
À ɔ̃nɔkɛ̀mɛɛ à kɛ̀ gɛ̃n plan we sa. À ma
yoakɛzɛ sìa yãa,[§§] ɔ̃ à ma sa'olɛ sìa kɛ lɔ.
Má sa'olɛ e lɔo lé? 37 Izaaki wèwà à mɛ̀:
Ma aà dìlɛ n dii ũ, ma aà daɛɔ kɛ̀ aà zı̃kɛ-
naɔ ũ, ma pɔ́wɛna ń vɛ̃ɛo kpàwà. Bɔ́ má
fɔ̃ kɛnɛ lɔi? 38 Esau ò a maeɛ: Baa, sa'olɛ
bee ɔ̃ ń vı̃ adoa? Sa'olɛ pãle kɛmɛɛ sɔ̃ Baa.
Ɔ̃ Esau nà ɔɔlɔwa. 39 Ɔ̃ aà mae wèwà à
mɛ̀:
Tɔɔlɛ pɔ́ ńyɔ̃ɔ kuu aɔ táae vı̃o,
mɔ̀sɛ a bɔnɛ za musuo.
40 Ńyɔ̃ɔ fɛ̃nda kũa gɔɔpiiɛ,
ńyɔ̃ zɔble n dãunaɛ.
Lá n sɔ̃ a dadoũo,
ńyɔ̃ aà zuu bɔnla.
41 Esau íbɛlɛsɛ̀ ń Yakɔbuo sa'olɛ pɔ́ a
mae kɛ̀ɛ̀ yã́i, ɔ̃ a ò a sɔ̃u: Ma mae gaa
zã̀o, mí gbasa mà a dãuna dɛ. 42 Wà yã́
pɔ́ Esau ò kɔmalɛkɛ̀ Lɛbɛkaɛ, ɔ̃ à Yakɔbu
sìsi à mɛ̀: Esau ye a pɔ́ tɔsima à n dɛɛ.
43 Ma yãma sa. Fɛlɛ bàalɛ gɛ́ ma dãɔ Labã
bɛ Halana, 44 níɔ kuaànɔ we gı̃a e n vı̃̀ipi
pɔkũma kpálɛ. 45 Tó aà pɔ wèe, mɛ́ yã́ pɔ́
ń kɛ̀ɛ̀ sã̀aàgu, má gbɛ̃́ zı̃ n gbɛsii. Má ye
mà kua ma nɛ́ gbɛ̃ɔn plaɔwa píi zı̃doũzı̃o.
46 Ɔ̃ Lɛbɛka ò Izaakiɛ: Iti nɔɛɔ ni bɔ̀-
mala. Tó Yakɔbu Iti nɔ sɛ̀ bùsuu la lán
Esau nɔɛ beeɔwa, ma kua aɔ namɛɛ lɔo.

Yakɔbu bàasi taa Labã kı̃́i

28 Ɔ̃ Izaaki Yakɔbu sìsi, à samaa'òɛ̀
à yãdìlɛɛ̀ à mɛ̀: Ńsu nɔsɛ Kanaa
nɔɛɔ guuo. 2 Fɛlɛ gɛ́ Mɛsɔpɔtami bùsuu n
da mae Bɛtuɛ bɛ, ní nɔsɛ we n desɛ̃ Labã
nɛ́ɔ guu.
3 Lua Gbãapiide báaadangu,
aà to ǹ nɛ'i maamaa, aaiɔ kã́fı̃,
ní gɔ̃ buiɔ dezi ũ.
4 Lua báaa pɔ́ a dà Ablahaũgu dangu ń n
buiɔ píi,
kɛ́ bùsu pɔ́ ńlɛ nibɔbleu gɔ̃nɛ,
bùsu pɔ́ a kpà Ablahaũwaɛ bee.
5 Ɔ̃ Izaaki Yakɔbu gbàɛ aà gɛ́ Labã kı̃́i
Mɛsɔpɔtami bùsuu. Labãá Sili bùsu gbɛ̃́
Bɛtuɛ nɛ́ɛ, Yakɔbu ń Esauo desɛ̃ɛ.
6 Esau mà Izaaki samaa'ò Yakɔbuɛ, à
aà gbàɛ Mɛsɔpɔtami, kɛ́ aà nɔsɛ we. Kɛ́ à
sa maapi òɛ̀ à mɛ̀, asu nɔsɛ Kanaa nɔɛɔ
guuo. 7 A è Yakɔbu a mae ń a dao yãmà,
à dà Mɛsɔpɔtami zɛ́u. 8 Ɔ̃ a dɔ̃̀ sa kɛ́ Kanaa
bùsu nɔɛɔ lí ká a maeguo. 9 Ɔ̃ à gɛ̀ Abla-
haũ nɛ́ Isimaɛla kı̃́i, à aà nɛ́ Maalata sɛ dà
a nɔ sɛ̃́iaɔ guu. Maalataá Nɛbaio dãɛɛ.

Yakɔbu nana'oa Bɛtɛli

10 Yakɔbu bɔ̀ Bɛɛsɛba, à dà Halana zɛ́u.
11 Kɛ́ à kà guei, àlɛ i we kɛ́ ı̃atɛ̃ gɛ̀ kpɛ́u
yã́i. Ɔ̃ à gbɛ sɛ̀ gupiu midibɔ ũ, à wùlɛ
we. 12 Ɔ̃ à nana'ò, a è dɔ̃gɛ̃gaa pélɛa tɔɔlɛ
e à gɛ̀ zɔ̃̀ luawa, Lua malaikaɔ lɛ́ dɛdɛwà,
aalɛ pila.[*] 13 A è Dii zɛaala à mɛ̀:
Mámɛmaa Dii n dezi Ablahaũ
ń n mae Izaakio Lua.
Má tɔɔlɛ pɔ́ ń wúlɛwàɛ bee kpamaɛ,
mpi ń n buiɔ.

[††]**27:29** Ɛbɛ 11.20
[‡‡]**27:34** Ɛbɛ 12.17
[¶¶]**27:36** Bee mɛ̀ kɔ̃nikɛnɛde.
[§§]**27:36** Daa 25.31
[*]**28:12** Zãa 1.51

14 N buiɔ aaɔ dasi lán bùsu'ũfãawa,
aa ligua gukpɛ ń bɛ'aɛo
ń gugbãntooo ń gɛɔmidɔkĩio.
Dṹnia bui píi a ɛ̀fãai e
mpi ń n buio sabai.
15 Máɔ kunnɔɛ,
máɔ n dɔ̃́a gu pɔ́ ńlɛ géu píi,
mí ɛa sunnɔ bùsuɛ beeu,
asa má n to weo,
má yɑ̃́ pɔ́ má ònɛ kɛɛ.
16 Kɛ́ Yakɔbu vù ń io à mɛ̀: Dii ku guɛuɛ, ɔ̃ mi dɔ̃o fá! 17 Vĩa aà kṹ à mɛ̀: Guɛ beeá vĩaguɛ. Luakukĩiɛ, luabɛ zɛ́ɛ.

18 Yakɔbu fɛ̀lɛ kɔɔ, à gbɛ pɔ́ a kɛ̀ midibɔ ũpi sɛ̀ a pɛ̀lɛ dɔngubɔ ũ, ɔ̃ à nísikàwà. 19 Ɔ̃ à tɔkpà gupiɛ Bɛtɛli,† ãma wɛ̃́lɛ pɔ́ wa kàlɛ we tɔ́ sɛ̃́ian Luzu. 20 Yakɔbu lɛkɛ̀ Diiwa à mɛ̀: Tó ń kumanɔ, mɛ́ ńlɛ ma dɔ̃́a ma wɛ̃́lɛɛ bee gɛa guu, mɛ́ ńlɛ ma gba pɔblea ń pɔkasaɔ, 21 e ma gɛ suò ma mae bɛ aafia, ńyɔ̃ɔ dɛ ma Lua ũɛ. 22 Gbɛ pɔ́ má pɛ̀lɛ dɔngubɔ ũpi a gɔ̃ n gbagbakĩi ũɛ, mɛ́ pɔ́ pɔ́ n ma gba píi, má a kwide kpamaɛ.

Yakɔbu kaa Labã bɛ

29 Yakɔbu ɛ̀a dàzɛu, à gɛ̀ gukpɛdeɔ bùsuu. 2 Kɛ́ à kà we, à lɔ̀ɔ è sɛ̃u, sã kpàsa lɛɛ àaɔ̃ kálɛa a saɛ, asa lɔɔpi í ɔ̃ wì kpámá. Gbɛ̀ gbɛ̃̀nɛ ta lɔ̀ɔpilɛ. 3 Tó kpàsa pɔ́ɔ kɑ̃̀a we píi, ɔ̃ wì gbɛpi go lɔ̀ɔpilɛ wà í kpámá, ɔ̃ wì ɛa gbɛpi taɛ a gbɛu. 4 Ɔ̃ Yakɔbu sãdãnaɔ là à mɛ̀: Gbɛ̃́ɔ, a bɔ má ni? Aa wèwà aa mɛ̀: Wa bɔ Halanaɛ. 5 Ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Á Nakɔɔ tɔũna Labã dɔ̃a? Aa wèwà aa mɛ̀: Wá aà dɔ̃. 6 Ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: A aafiaó? Aa mɛ̀: A aafia. Aà nɛ́ Lasɛli gwa, àlɛ mɔ́ ń sãɔ kee. 7 Ɔ̃ Yakɔbu mɛ̀: Fãanɛ lɛ́ kɛ, sãɔ tagɔɔ i ka yãao. À í kpámá, í gɛ́ ń dɑ̃́dãi. 8 Ɔ̃ aa mɛ̀: Wá fɔ̃o. Mɛ́ i kɛ sã kpàsaɔ kɑ̃̀a píi bàasio, wìli gbɛ go lɔ̀ɔlɛ wà í kpá pɔ́ɔwao.

9 Lá àlɛ yã'onɛ́ màa, Lasɛli mɔ̀ ń a mae sãɔ, asa sãdãnan aà ũ. 10 Kɛ́ Yakɔbu a desɛ̃ Labã nɛnɔɛ Lasɛli è ń aà mae sãɔ, à sɔ̃̀ lɔ̀ɔi à gbɛ gò lɔ̀ɔlɛ, ɔ̃ à í kpà a desɛ̃ sãɔwa. 11 Ɔ̃ à lɛpɛ̀ Lasɛliwa, à pɔna ɔ́ɔlɔ̀. 12 Ɔ̃ a òɛ̀ aà mae daɛn a ũ, Lɛbɛka nɛ́ɛ. Ɔ̃ Lasɛli bàalɛ̀ gɛ ò a maeɛ. 13 Kɛ́ Labã a dãe nɛ́ Yakɔbu bao mà, à bàalɛ̀ gɛ̀ daiaàlɛ. Kɛ́ à kà, ɔ̃ à kùsiwà à lɛpɛ̀wà à tàaànɔ a bɛ. Ɔ̃ Yakɔbu yɑ̃́ pɔ́ kɛ̀ɔ òɛ̀ píi. 14 Ɔ̃ Labã òɛ̀: Ma aun n ũ sĩana.

Yakɔbu Lea ń Lasɛlio sɛa

Yakɔbu kɛ̀ Labã bɛ mɔ do, 15 ɔ̃ Labã òɛ̀: Kɛ́ ń dɛ ma daɛ ũ yɑ̃́i ɔ̃ ńyɔ̃ zĩkɛmɛɛ pãa? Lá má fĩabonɛ omɛɛ. 16 Labã sɔ̃ a nɛnɔɛɔ vĩ gbɛ̃ɔn pla. Yɔ̃ tɔ́n Lea, Bãa sɔ̃ Lasɛli. 17 Lea wɛ́ gbãao, Lasɛli sɔ̃ nɔanaɛ, mɛ́ aà kákaa maa. 18 Yakɔbu ye Lasɛlizi, ɔ̃ a ò Labãɛ: Má zĩkɛnɛ wɛ̃̀ sopla n nɛ́ bãade Lasɛli yɑ̃́i. 19 Labã mɛ̀: Ma aà kpaama sì dɛ mà kpa gbɛ̃pãlewala. Ǹyɔ̃ ku ma bɛ.

20 Ɔ̃ Yakɔbu zĩkɛ̀ɛ̀ wɛ̃̀ sopla Lasɛli yɑ̃́i, kási à kɛ̀ɛ̀ lán gɔɔplawaɛ, kɛ́ a yeaàzi yɑ̃́i. 21 Ɔ̃ a ò Labãɛ: Lá ma zĩgɔɔ pà, ma nɔ kpaa mà sɛ́. 22 Ɔ̃ Labã wekĩideɔ kɑ̃̀a píi, à nɔsɛblɛ kɛ̀nɛ́. 23 Kɛ́ oosi kɛ̀, ɔ̃ à a nɛ́ Lea sɛ kpàwà, ɔ̃ Yakɔbu wùlɛaànɔ. 24 Labã a zɔnɔɛ Zilipa kpà Leawa aàɔ zĩkɛɛ̀. 25 Kɛ́ gu dɔ̀ Yakɔbu su è Leaɛ, ɔ̃ a ò Labãɛ: Bɔ́ yɑ̃́ ń kɛ̀mɛɛ màai? Lasɛli yɑ̃́i ɔ̃ ma zĩkɛ̀nɛo lò? Bɔ́yãi n ma kpánguakɛ̀i? 26 Labã mɛ̀: Lakĩi wìli Bãa kpa gɔ̃wa Yɔ̃ ãao. 27 Ãsɔ̃a do kɛ ń gbɛ̃́ beeo gĩa, mí aà gbɛ̃do kpama, ní zĩkɛmɛɛ wɛ̃̀ sopla lɔ. 28 Yakɔbu wèi, à ãsɔ̃a dopi kɛ̀ ń Leao, ɔ̃ Labã a nɛ́ Lasɛli kpàwà nɔ ũ. 29 Labã a zɔnɔɛ Bila kpà Lasɛliwa aàɔ zĩkɛɛ̀. 30 Yakɔbu wùlɛ ń Lasɛlio sɔ̃, mɛ́ a yeaàzi dɛ Leala. Ɔ̃ à ɛ̀a zĩkɛ̀ Labãɛ e wɛ̃̀ sopla lɔ.

Yakɔbu nɛ́ɔ

31 Dii è Yakɔbu ye Leazio, ɔ̃ à aà kɛ̀ nɛade ũ, Lasɛli sɔ̃ fĩi ũ. 32 Lea nɔsì à nɛ'ì

---

†**28:19** Bee mɛ̀ Lua ua.

gɔ̃ɛ ũ, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Lubɛni,‡ asa à mɛ̀: Dii
ma taasikɛa gwàɛ. Ma zã́ aɔ yemazi sa.
33 Kɛ́ à nɔsì lɔ, à nɛ'ì gɔ̃ɛ ũ, ɔ̃ à mɛ̀: Dii
mà ma zã́ yemazio, ɔ̃ à ɛ̀a nɛ́ɛ bee kpàa
lɔ. Ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Simɛɔ.¶ 34 Kɛ́ à ɛ̀a nɔsì lɔ,
à nɛ'ì gɔ̃ɛ ũ à mɛ̀: Kɛ́ bee sa ma zã́ a ma
dilɛkĩi eo, asa ma nɛgɔ̃ɛ ìaànɔ àaɔ̃. Ɔ̃ à
tɔkpàɛ̀ Levii.§ 35 À ɛ̀a nɔsì lɔ à nɛ'ì gɔ̃ɛ ũ à
mɛ̀: Kɛ́ bee sa ma Dii sáaukɛ̀, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀
Yuda.** Ɔ̃ aà nɛ'i zɛ̀.

30 Kɛ́ Lasɛli è álɛ nɛ'i ń Yakɔbuoo,
à gɔ̃a kpà ń a vĩ̀io. Ɔ̃ a ò
Yakɔbuɛ: Nɔdɔmagu. Tó mi e sɔ̃o, má
gaɛ. 2 Yakɔbu pɔ pàaàzi à mɛ̀: Mámɛ má
Lua ũa? Aàpi mɛ́ gìnɛ ǹ nɛ'i. 3 Ɔ̃ Lasɛli mɛ̀:
Ma zɔnɔɛ Bila kɛ, gɛ iaànɔ, i nɛ́ɔ imɛɛ, mí
bui e sɔ̃ aà sabai. 4 Ɔ̃ à a zɔnɔɛ Bila kpàwà
nɔ ũ. Yakɔbu wùlɛaànɔ, 5 ɔ̃ à nɔsì à nɛ'ì
gɔ̃ɛ ũ. 6 Ɔ̃ Lasɛli mɛ̀: Lua tò yã́ bɔ̀manɔ
na, à ma yãmà à ma gba nɛgɔ̃ɛ. Ɔ̃ à tɔk-
pàɛ̀ Dã.†† 7 Lasɛli zɔnɔɛpi ɛ̀a nɔsì à nɛ'ì
gɔ̃ɛ ũ lɔ, 8 ɔ̃ Lasɛli mɛ̀: Ma dɛ̃ɛ zɔ̃ɔ kà ń
ma vĩ̀io, ma dɛ̃ɛnɛ̀, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Nɛfatali.‡‡
9 Kɛ́ Lea è a nɛ'i zɛ̀, ɔ̃ à a zɔnɔɛ Zilipa
kpà Yakɔbuwa nɔ ũ sɔ̃. 10 Ɔ̃ Lea zɔnɔɛpi
nɛ'ì gɔ̃ɛ ũ ń Yakɔbuo. 11 Ɔ̃ Lea mɛ̀: Minaɛ.
Ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Gada.¶¶ 12 Ɔ̃ Lea zɔnɔɛpi nɛ'ì
gɔ̃ɛ ũ lɔ ń Yakɔbuo. 13 Ɔ̃ Lea mɛ̀: Ma pɔ
kɛ̀na, asa nɔɛɔ o pɔnaden ma ũ. Ɔ̃ à tɔk-
pàɛ̀ Asɛɛ.§§
14 Lubɛni bɔ̀ ésekɛkɛgɔɔ, à yenzi ɛsɛ è
sɛ̃u, ɔ̃ a bòbo sùò a da Leaɛ. Ɔ̃ Lasɛli òɛ̀:
Ǹ n nɛ́ yenzi ɛsɛpi dãmɛɛ. 15 Lea òɛ̀: Kɛ́
n ma gɔ̃ sìa, bee i mɔmao, ɔ̃ ń ye ǹ ma
nɛ́ yenzi ɛsɛ e lɔa? Lasɛli mɛ̀: Tó ń kpàa,
ḿmɛ ńyɔ̃ iaànɔ gbã. 16 Kɛ́ Yakɔbu lɛ́ su ń
buao oosi, Lea bɔ̀ gɛ̀ dàaàlɛ à mɛ̀: Mámɛ
má innɔ gbã, asa ma nɛ́ yenzi ɛsɛ asean
n ũ. Ɔ̃ à ìaànɔ gwãasĩna bee. 17 Lua Lea
wabikɛa sì, ɔ̃ à nɔsì à Sãi ì ń Yakɔbuo.
18 Ɔ̃ Lea mɛ̀: Lua asea kpàa, kɛ́ ma a zɔnɔɛ
kpà ma zã́wa yã́i. Ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Isakaa.*
19 Lea ɛ̀a nɔsì lɔ, à Wotui ì, 20 ɔ̃ à mɛ̀: Lua
gba maa dàmɛɛ. Kɛ́ bee sa ma zã́ a ma
kpɛla, asa ma nɛgɔ̃ɛ ìaànɔ soolo. Ɔ̃ à tɔk-
pàɛ̀ Zabulɔni.† 21 Gbɛzã ɔ̃ à nɛnɔɛ ì, à tɔk-
pàɛ̀ Dina.
22 Ɔ̃ Lasɛli yã́ dɔ̀ Luagu, à aà wabikɛa
sì, ɔ̃ à kɛ̀ nɛade ũ. 23 À nɔsì à nɛgɔ̃ɛ ì, ɔ̃ à
mɛ̀: Lua wibɔ̃̀mɛɛ. 24 Ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Yosɛfu‡
à mɛ̀: Dii ɛa nɛgɔ̃ɛ pãle kã́fĩmɛɛ lɔ.

Yakɔbu Labã pɔ́ɔ dãa

25 Kɛ́ Lasɛli Yosɛfu ì, Yakɔbu ò Labãɛ:
Ma gbaɛ mà ta ma bɛ bùsuu. 26 Ma zĩkɛ̀nɛ
ma naɔ ń ma nɛ́ɔ yã́i. Ǹ ń kpaa mà tá, asa
ń dɔ̃ lá ma zĩkɛ̀nɛ. 27 Ɔ̃ Labã òɛ̀: Tó ma
yã́ kàngueɛ, gɔ̃ la. Ma màsokɛ̀ má è Dii
ɛ̀fãaikɛ̀mɛɛ n yã́i. 28 Ǹ n asea omɛɛ, mí
kpama. 29 Yakɔbu òɛ̀: Ń dɔ̃ lá ma zĩkɛ̀nɛ,
mɛ́ ń dɔ̃ lá n pɔtuoɔ kɛ̀ ma ɔzĩ, 30 asa a
yɔɔna pɔ́ ń vĩ zadɔ̃ mi mɔo kã̀fĩ maamaa.
Dii ɛ̀fãaidàunɛ za zĩ́ pɔ́ ma kɛ̀sɛpɛ̀lɛ n bɛ
la. Bɔɛ má azĩa bɛ zĩkɛ sɔ̃i? 31 Labã aà
là à mɛ̀: Bɔ́ má fĩaboonɛi? Yakɔbu wɛ̀wà
à mɛ̀: Ńsu pɔɛ kpaao, sema ǹ yã́ɛ bee
kɛmɛɛ, míɔ n pɔ́ɔ dãnɛ. 32 Gɛ̃ n pɔ́ɔ guu
gbã, ní sã bàebaeɔ ń a biliɔ plɛ ma asea ũ

‡**29:32** Bee mɛ̀ nɛgɔ̃ɛ gwa.
¶**29:33** Bee mɛ̀ a mà.
§**29:34** Bee mɛ̀ nakɔ̃wa.
****29:35** Bee mɛ̀ sáau.
††**30:6** Bee mɛ̀ yã́ bɔ̀ńnɔ na.
‡‡**30:8** Bee mɛ̀ ma dɛ̃ɛ.
¶¶**30:11** Bee mɛ̀ mina.
§§**30:13** Bee mɛ̀ pɔna.
***30:18** Bee mɛ̀ asea.
†**30:20** Bee mɛ̀ kpɛlaa.
‡**30:24** Bee mɛ̀ aà kã́fĩ.

ń sãnɛ siaɔ ń ble bàebaeɔ ń a biliɔ. 33 Tó
ńlɛ ma asea gwa zia bàasi, ńyɔ̃ɔ dɔ̃ kɛ́
ma yãkɛ̀ a zɛ́waɛ. Ble pɔ́ bàebaeo mɛ́ bili
no, ge sãnɛ pɔ́ siao ma kpa̋i'òɛ. 34 Labã
mɛ̀: Tɔ̀ɔ! Àɔ dɛ lá ń òwa. 35 Zĩbeezĩ Labã
a blesan bàebaeɔ ń a kãyãalɛɔ ń bleda
biliɔ ń a bàebaeɔ sɛ̀, an pɔ́ pɔ́ pua vĩɔ píi
ń sãnɛ siaɔ píi, à ń ná a nɛ́ɔnɛ ń ɔzĩ. 36 Ɔ̃ à
gudà ń zãnguo ń Yakɔbuo lán tagɔɔ àaɔ̃
oa taawa, ɔ̃ Yakɔbu lɛ́ Labã pɔ́ kĩniɔ da̋.

37 Yakɔbu lí bui àaɔ̃ gɔ̃n búsuɔ zɔ̏zɔ̃,
à ń tɔ̃ bɔ̀bɔ à ń wɛ̃̀sã kɛ̃̀ púuu. 38 Ɔ̃ à
lí pɔ́ à ń tɔ̃ bɔ̀bɔpiɔ pɛ̀lɛpɛlɛ pɔ́ɔ imik-
ĩi, pɔ́ pɔ́ lɛ́ mɔ́ imiiɔ wɛ́u, asa we ɔ̃ aaì
kpáwa'ou. 39 Lá aaìɔ kpáwa'o lípiɔ saɛ,
ɔ̃ aaìɔ nɛ́ kãyãalɛɔ i ń a biliɔ ń a bàe-
baeɔ. 40 Yakɔbu ì pɔ́ nɛ́piɔ plɛ adoa az-
ĩa pɔ́ ũ, ì a kãyãalɛɔ ń a siaɔ ka Labã pɔ́ɔ
guu. Beewa à azĩa kpàsa bɔ̀, i ka Labã pɔ́ɔ
guuo. 41 Tó pɔbui maaɔ fɛ̀lɛ ń kpáwa'oao,
Yakɔbu ì lípiɔ pɛ́lɛpɛlɛ pɔ́ɔ imikĩi an wɛ́u,
kɛ́ aa kpáwa'o ń saɛ. 42 Tó pɔ́ gianaɔnɛ
sɔ̃, ìli lípɛlɛpɛlɛnɛ́o. Beewa pɔ́ gianaɔ gɔ̃̀
Labã pɔ́ ũ, mɛ́ pɔbui maaɔ gɔ̃̀ Yakɔbu pɔ́
ũ. 43 Ɔ̃ Yakɔbu àizɛɛ ìɔ ka̋fĩ maamaa, aà
pɔ́ɔ dasikũ̏ ń zɔnɔɛɔ ń zɔgɔ̃ɛɔ ń yiongoɔ
ń zàa'ĩnaɔ.

31 Yakɔbu ya̋ pɔ́ Labã nɛ́ɔ lɛ́ o mà aa
mɛ̀: Yakɔbu wá mae pɔ́ɔ sìwà píi.
Wá mae àizɛɛ mɛ́ aà kà ɔdawa. 2 Yakɔbu
dɔ̃̀ Labã wɛ́wa, kɛ́ a ya̋ kuwà lán yãawa
lɔo. 3 Ɔ̃ Dii òɛ̀: Ɛa ta n dezi bùsuu n daɛɔ
bɛ, míɔ kunnɔ. 4 Ɔ̃ Yakɔbu Lasɛli ń Leao
sìsi aa mɔ a pɔ́ɔ kĩ́i sẽu. 5 A ònɛ́: Má dɔ̃̀
á mae wɛ́wa kɛ́ ma ya̋ kuwà lán yãawa
lɔo. Ń beeo ma mae Lua kumanɔ. 6 Á dɔ̃
ázĩawa kɛ́ ma zĩkɛ̀ á maeɛ ma gbãa pua
lɛ́uɛ. 7 Á mae ɔ̃nɔkɛ̀mɛɛ à ma asea lìlɛ gɛ̃n
kwi, ɔ̃ Lua i to à yãe kɛ̀mɛɛo. 8 Tó à mɛ̀
sã bàebaeɔ mɛ́ ma baa ũ, ɔ̃ sãpiɔ ìɔ nɛ́
bàebaeɔ i. Tó à mɛ̀ a kãyãalɛɔ mɛ́ ma baa
ũ, sãpiɔ ìɔ nɛ́ kãyãalɛɔ i. 9 Lua á mae sãɔ
sìwà a kpàa.

10 Gɔɔ pɔ́ bleɔ lɛ́ kpáwa'o, ma nana'ò, ɔ̃
nana guu má è blesana pɔ́ lɛ́ kpáwa'oɔá
ble kãyãalɛɔnɛ ń a bàebaeɔ ń a biliɔ. 11 Ɔ̃
Lua Malaika òmɛɛ nanapi guu: Yakɔbu!
Ɔ̃ ma mɛ̀: Má kɛ́! 12 À mɛ̀: Wɛzu ǹ
gwa. Blesana pɔ́ aalɛ kpáwa'oɔ píi blè
kãyãalɛɔnɛ ń a bàebaeɔ ń a biliɔ. Ma
ya̋ pɔ́ Labã kɛ̀nɛ è píi. 13 Mámɛmaa Lua.
Ma bɔ mɔma Bɛtɛli, gu pɔ́ n gbɛpɛ̀lɛu
n nísikàwà n lɛkɛ̀a.¶ Tiasa fɛlɛ bɔ bùsuɛ
beeu, ní tá n bɛ bùsuu. 14 Ɔ̃ Lasɛli ń Leao
òɛ̀: Wá túbi vĩ wá mae bɛ lɔe? 15 I wá dílɛ
nibɔɔ ũ nolo? À wá yiama, ɔ̃ à a ɔ̃a blè
píi. 16 Àizɛɛ pɔ́ Lua sì wá maewa gɔ̃̀ wá
pɔ́ ũ píiɛ ń wá nɛ́ɔ. Ya̋ pɔ́ Lua ònɛ kɛ píi
sa.

17 Ɔ̃ Yakɔbu fɛ̀lɛ, à a nɛ́ɔ ń a naɔ dì
yiongoɔ kpɛ. 18 À a pɔtuoɔ ń àizɛɛ pɔ́ á
è Mɛsɔpɔtamiɔ sɛ̀lɛ píi, ɔ̃ à dàò zɛ́u, àlɛ
tá a mae bɛ Kanaa bùsuu. 19 Kɛ́ Labã gɛ̀
a sãɔ kãkɛ̃elei, ɔ̃ Lasɛli aà ta̋aɔ§ sɛ̀ kpa̋i aà
kpɛ. 20 Yakɔbu sɔ̃ à ɔ̃nɔkɛ̀ Sili bui Labãɛ, i
lɛzawào. 21 À fɛ̀lɛ bàalɛ̀ ń a pɔ́ɔ píi, à bùa
Uflatawa, ɔ̃ à mipɛ̀ Galada gbɛ̀sĩsĩɔwa.

Labã pɛ́lɛa Yakɔbuzi

22 A gɔɔ àaɔ̃de zĩ́ wa ò Labãɛ Yakɔbu
bàalɛ̀. 23 À a gbɛ̃́ɔ nàaa, ɔ̃ à pɛ̀lɛaàzi. À
táa'ò gɔɔ sopla, ɔ̃ à aà lɛ̀ Galada bùsu
gusĩsĩdeu. 24 Ɔ̃ Lua bɔ̀ mɔ̀wà gwa̋ nana
guu a òɛ̀: Laaika ya̋ pɔ́ ńyɔ̃ o Yakɔbuɛzi.

25 Labã Yakɔbu bòo lɛ̀ kpaa Galada
bùsu gusĩsĩdeu, ɔ̃ à bòokpà we ń a
gbɛ̃́ɔ sɔ̃. 26 Ɔ̃ Labã gɛ ò Yakɔbuɛ: Bɔ́yãi
n ɔ̃nɔkɛ̀mɛɛ, n ma nɛ́ɔ sɛ̀lɛ n taò lán
zĩ̏zɔɔwai? 27 Bɔ́yãi n ɔ̃nɔkɛ̀mɛɛ n wolɛ
kpa̋i, ni lɛzaao ni? Dɔ̃ ma zɛnɛ ń pɔ-
nakɛao ń lɛsiao ń ga̋ao ń mɔɔnao. 28 Ni
to ma lɛzà ma nɛ́ɔ ń ma tɔũnaɔwao. N
mìsaiyã kɛ̀. 29 Ma gbãa kà mà yãkɛɛ́, ɔ̃
n mae Lua yã'òmɛɛ gwa̋ à mɛ̀ mà laaika
ya̋ pɔ́ má onɛi. 30 Ńlɛ tá sa, kɛ́ ńlɛ n mae
bɛ bɛɛkɛ ya̋i. Àkɛa n ma ta̋aɔ sɛ̀ kpa̋ii?

¶**31:13** Daa 28.18-22
§**31:19** Ta̋apiɔá lí pɔ́ wa a̋ lán gbɛ̃nazĩnawaɔnɛ.

31 Yakɔbu wèwà à mɛ̀: Málɛ vĩakɛ, málɛ
e ńyɔ̃ ń néɔ siaɛ. 32 Gbɛ̃́ pɔ́ n n tã́aɔ è aà
kĩ́i, wà ade dɛ. Ma pɔ́ɔ gwagwa wá gbɛ̃́ɔ
wáa. Tó n n pɔ́ è, sɛ́. Yakɔbu sɔ̃ a dɔ̃ kɛ́
Lasɛli Labã pɔ́ sɛ̀ kpã́io.
33 Labã gɛ̃̀ Yakɔbu zwã̀akpɛu, à gɛ̃̀ Lea
kpɛ́u, à gɛ̃̀ zɔnɔɛ gbɛ̃ɔn plapiɔ kpɛ́u, i pɔe
eo. Kɛ́ à bɔ̀ Lea kpɛ́u, à gɛ̃̀ Lasɛli kpɛ́u.
34 Lasɛli tã́apiɔ sɛ ùlɛ yiongo gaaĩbɔɔuɛ,
ɔ̃ à zɔ̃̀lɛwà. Labã aà kpɛ́ yɔ̀ɛ píi, i pɔe eo.
35 Lasɛli ò a maeɛ: Baa, ńsu to n pɔ pa-
mazio, asa mi e fɛ̀lɛo, kɛ́ má ɔkũa yã́iɛ.
Beewa Labã a tã́aɔ wɛ̀ɛlɛ, i eo.
36 Ɔ̃ Yakɔbu pɔ pà à zɔadɔ̀ Labãwa à
mɛ̀: Bɔ́ dàa má kɛ̀i? Bɔ́ duuna má kɛ̀ ɔ̃
n pɛlɛmazi wãawãa kɛ́wai? 37 N ma pɔ́ɔ
yɔ̀ɛ píi, n n bɛpɔɔ è wea? Bɔò gupuau
ma gbɛ̃́ɔ ń n gbɛ̃́ɔ wáa, aai yãnakpa gbɛ̃́
pɔ́ a yã́ nawa. 38 Gwa, ma kɛ n bɛ wɛ̃̀
baoɛ. N sãɔ ń n bleɔ aai nɔbɔlɛo, mɛ́
mi n sãe soo. 39 Mili suma ń pɔ́ pɔ́ wài
kũ̀oo, mi a fĩabonɛ mazĩawaɛ. Ni pɔ́ pɔ́
wà a kpã́i'ò gwã́ ge fãanɛ fĩa laaɛ. 40 Ĩatɛ̃
ì ma lɛ fãanɛ, ĩ́ana ì ma dɛ gwã́, mi itɛ̃kɛ.
41 Màa ma kɛ n bɛ e wɛ̃̀ bao. Wɛ̃̀ gɛ̃o mɛ̀n-
dosai ma zĩkɛ̀nɛ n nɛnɔɛ gbɛ̃ɔn plaɔ yã́i.
Ma wɛ̃̀ soolo kɛ̀ n kpàsa yã́ musu. N ma
asea lìlɛ gɛ̃n kwi. 42 Mɛ́ i kɛ ma dezi Abla-
haũ Lua pɔ́ ma mae Izaaki aà vĩa vĩ zɛ̀-
manɔ bàasio, dɔ̃ n ma gbaɛ ɔgii. Lua zĩ
pɔ́ má kɛ̀ ń taasio è, ɔ̃ à zɛ̀manɔ gĩa gwã́.
43 Ɔ̃ Labã wè Yakɔbuwa à mɛ̀: Nɔɛɛ
beeɔá ma nɛ́ɔnɛ. Nɛ́ɛ beeɔá ma tɔũnaɔnɛ.
Pɔtuoɛ beeɔá ma pɔtuoɔnɛ. Pɔ́ pɔ́ ń è
la píi ma pɔ́ɛ. Bɔ́ má kɛ ma nɛnɔɛɔ ń
nɛ́ pɔ́ aa ìɔnɛ gbãi? 44 To wà lɛdoũkɛ,
iɔ dɛ seela ũ wá zãnguo. 45 Ɔ̃ Yakɔbu
gbɛ sɛ pɛ̀lɛ yã́pi dɔngubɔ ũ. 46 A ò a
gbɛ̃́ɔnɛ aa gbɛɔ sɛ́lɛ, ɔ̃ aa sɛ̀lɛ aa a
zɛ̀dɔ, ɔ̃ aa pɔblè a saɛ. 47 Ɔ̃ Labã tɔkpà
gbɛ̀zɛpiɛ Yegaa Saaduta.** Yakɔbu tɔk-
pàɛ̀ Galɛdi.†† 48 Labã mɛ̀: Gbɛ̀zɛɛ bee mɛ́
seela ũ wá zãnguo gbã. Bee yã́i wà tɔkpàɛ̀
Galɛdi. 49 Wì mɛ lɔ Mizipa,‡‡ asa Labã
mɛ̀: Dii wá dɔ̃́a wá kɛ̃akɔ̃wa gbɛa, kɛ́
wásu zakɔ̃uo. 50 Tó n ĩadà ma nɛnɔɛɔwa
ge tó n nɔ pãleɔ sɛ̀ lɔ, baa tó wá kú kɔ̃
kĩ́io, ǹyɔ̃ dɔ̃ sã́asã kɛ́ Lua mɛ́ wá yã́pi
seelade ũ. 51 Ɔ̃ Labã òɛ̀ lɔ: Zɛɛ bee gwa
ń gbɛ pɔ́ má pɛ̀lɛ wá zãnguoo. 52 Aɔ dɛ
seela ũ kɛ́ másu a baa vĩ mà mɔma ń
nɔ̀sɛ pãleoo, mɛ́ mpi ńsu ǹ a baa vĩ ǹ
mɔa ń nɔ̀sɛ pãleoo. 53 Ablahaũ ń Nakɔɔo
ń n maeo Lua mɛ́ a yã́gɔ̃gɔ̃wɛ̃ɛ. Ɔ̃ Yakɔbu
lɛgbɛ̃̀ ń Lua pɔ́ a mae Izaaki aà vĩa vĩ tɔ́o.
54 À sa'ò gusĩsĩdeu we, ɔ̃ à a gbɛ̃́ɔ sìsi aa
pɔble. Kɛ́ aa pɔblè, ɔ̃ aa ì we.

Yakɔbu gbɛ̃́ɔ zĩa Esauwa

32 Labã fɛ̀lɛ kɔɔkɔɔ, à lɛzà a tɔũ-
naɔwa ń a nɛ́ɔ, à samaa'ònɛ́, ɔ̃ à ɛ̀a
tà a bɛ. 2 Yakɔbu dàzɛu, ɔ̃ Lua malaikaɔ
dàaàlɛ. 3 Kɛ́ à ń é, à mɛ̀: Lua bòon kɛ. Ɔ̃
à tɔkpà gupiɛ Maanaiũ.¶¶ 4 À gbɛ̃́ɔ zĩ aɛ a
vĩ̀i Esauwa Sei bùsu pɔ́ wì mɛ lɔ Ɛdɔũ bù-
suu. 5 A ò a zĩnaɔnɛ: À gɛ o ma dii Esauɛ
aà zɔ̀blena Yakɔbu gɔɔplakɛ̀ Labã bɛ, àlɛ
su sa. 6 À oɛ̀ má zuɔ vĩ ń zàa'ĩnaɔ ń sãɔ
ń bleɔ ń zɔgɔ̃ɛɔ ń zɔnɔɛɔ. Mámɛ ma á zĩ́
oiɛ̀, kɛ́ ma yã́ e kaaàgu.
7 Kɛ́ zĩnapiɔ ɛ̀a sù Yakɔbuwa, aa mɛ̀:
Wa gɛ n vĩ̀i kĩ́i, àlɛ mɔ daińlɛ ń gbɛ̃ɔn ɔ̀aa
plaɔ. 8 Vĩa Yakɔbu kũ̀, àlɛ bílikɛ maamaa,
ɔ̃ à gbɛ̃́ pɔ́ kuanɔɔ kpaalɛ̀ lɛɛ pla ń sãɔ ń
bleɔ ń zuɔ ń yiongoɔ à mɛ̀: 9 Tó Esau mɔ̀
lɛ̀lɛ a lɛɛ dowa, a lɛɛ do pɔ́ gɔ̃̀ a bɔ. 10 Ɔ̃
à wabikɛ̀ Luawa à mɛ̀: Dii, ma dezi Abla-
haũ ń ma mae Izaakio Lua, ń òmɛɛ mà su
ma bɛ bùsuu ma daɛɔ kĩ́i, ní ɛ̀fãaikɛmɛɛ.
11 N gbɛ̃kɛ ń náaiyão kɛ̀mɛɛ maamaaɛ,
ma bɛɛɛ i kao. Gɔɔ pɔ́ ma bua Yuudɛ̃wa
yãa, lípana mɛ́ na ma ɔzĩ ado. Tiasa ma

**31:47 Bee mɛ̀ gbɛ̀ seelade ń Sili yã́o.
††31:47 Bee mɛ̀ gbɛ̀ seelade ń Ɛbɛlu yã́o.
‡‡31:49 Bee mɛ̀ gudɔ̃akĩi.
¶¶32:3 Bee mɛ̀ bòo mɛ̀n pla.

su ń àizɛɛ lɛɛ plaɛ beeɔ. 12 Ma wabikɛ̀ma, ma si ma vȉiwa, asa málɛ vĩakɛ kɛ́ à lɛ́lɛwá à nɔɛɔ ń nɛ́ɔ dɛdɛ yắi. 13 Mpi sɔ̃ n mɛ̀ ńyɔ̃ ɛ̀fãaikɛmɛɛ, ńyɔ̃ ma bui kắĩ lán ísialɛ ũfãawa, wa fɔ̃ naoo an dasi yắi.[§§]

14 Wekĩi ɔ̃ Yakɔbu ìu. Pɔ́ pɔ́ a plɛ̀ à a vȉi gbaɔn kɛ: 15 Bleda ɔ̀aa do, a sa bao, sãda ɔ̀aa do, a sa bao, 16 yiongoda baakwi ń ń nɛ́ yɔ̃minaɔ, zuda bla, a swana kwi, zàa'ĩn da bao, a sa kwi. 17 À ń ná a zĩkɛnaɔnɛ ń ɔzĩ bui ń buio, ɔ̃ a ònɛ́: Àɔ bɛ ma aɛ, í gupua da á zãnguo gã ń gão. 18 A ò gbɛ̃́ sɛ̃́iaɛ: Tó ma vȉi dànlɛ mɛ́ à n la à mɛ̀: Démɛ dɛ n dii ũi? Ńlɛ gé má ni? Démɛ pɔ́ pɔ́ ńlɛ dắɛ beeɔ vĩi? 19 Ní oɛ̀ aà zɔ̀blena Yakɔbu pɔ́ɛ, pɔ́ pɔ́ à a dii gbà a kpȁsãɛ̀ɔn we, aàpi lɛ́ mɔ́ a kpɛ́ zɛ́u. 20 À yắ doũpi ò gbɛ̃ɔn plaadeɛ ń gbɛ̃ɔn àaɔ̃deo ń pɔdãnaɔ píi à mɛ̀: Tó a da Esaulɛ, à oɛ̀ màa. 21 À oɛ̀ aà zɔ̀blena Yakɔbu lɛ́ mɔ́ a kpɛ́ zɛ́u. Asa aà làasoo guu à mɛ̀: Sema mà awakpaɛ̀ ń pɔ́ pɔ́ dɔ̀aamɛɛɔ, wí gbasa wɛsikɔ̃lɛ. A gí gbãakpaimazi saa? 22 Gba dɔ̀aaɛ̀, ɔ̃ à gɔ̏ bòou gwắ bee, à ì we.

Yakɔbu dɛ̃ɛkaa ń Luao

23 À fɛ̀lɛ gwãasĩna, à a nɔ gbɛ̃ɔn plaɔ sɛ̀lɛ ń a nɔ pɔ́ i mɛ́sɛdilɛnɛ́o gbɛ̃ɔn plaɔ ń a nɛgɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn kuɛdoɔ, ɔ̃ à bùańnɔ Yaboko isaaa. 24 Kɛ́ à bùańnɔ, ɔ̃ à pɔ́ pɔ́ a vĩɔ sɛ̀lɛ bùaò píi. 25 Yakɔbu gɔ̏ ado, ɔ̃ gɔ̃ɛɛ mɔ̀ lɛ́ dɛ̃ɛkaaànɔ e gu ye dɔi. 26 Kɛ́ gɔ̃ɛpi è á fɔ̃ aà nɛo, à aà lɛ̀ a gelewa, ɔ̃ aà gele bɔ̀ɔũ dɛ̃ɛkaapi guu. 27 Gɔ̃ɛpi mɛ̀: Ma gbaɛ, asa gu lɛ́ dɔɛ. Ɔ̃ Yakɔbu òɛ̀: Sema ǹ báaadamagu bàasio, má n gbaɛo. 28 Gɔ̃ɛpi aà là à mɛ̀: N tɔ́n kpelewai? A wɛ̀wà à mɛ̀ a tɔ́n Yakɔbu. 29 Ɔ̃ à mɛ̀: Wàli mɛnɛ Yakɔbu lɔo, sema Isaili,[*] asa n dɛ̃ɛkà ń Luao ń gbɛ̃nazĩnaɔ, ɔ̃ n dɛ̃ɛnɛ̀. 30 Yakɔbu òɛ̀: Ǹ n tɔ́ omɛɛ sɔ̃. A wɛ̀wà à mɛ̀: Bɔ́yãi ńlɛ ma tɔ́ lai?[†] Ɔ̃ à báaadàaàgu we. 31 Yakɔbu tɔkpà gupiɛ Pɛnuɛli,[‡] asa à mɛ̀: Wa wɛsikɔ̃lɛ ń Luao, mɛ́ ma gi má kú. 32 À bɔ̀ Pɛnuɛli ĩatɛ̃ bilɛa, àlɛ tɔ̃ɔlɛ a gele ĩa yắi. 33 Ayãmɛto e gbã Isailiɔ lí nɔ̀ɔ tikusiwa sóo, kɛ́ Lua Yakɔbu lɛ̀ a tikusiwa yắi.

Yakɔbu wɛsia Esaulɛ

33 Kɛ́ Yakɔbu wɛzù, a è Esau lɛ́ mɔ́ ń gbɛ̃ɔn ɔ̀aa plaɔ. À a nɛ́ɔ kpaalɛ̀ a naɔnɛ ń a nɔ mɛ̀n pla pɔ́ i mɛ́sɛdilɛnɛ́oɔ. 2 Ɔ̃ à a nɔ pɔ́ i mɛ́sɛdilɛnɛ́opiɔ gbàɛ aa dɔaa ń ń nɛ́ɔ. Bee gbɛa Lea ń a nɛ́ɔ, ɔ̃ Lasɛli ń Yosɛfuo tɛ́ ń kpɛ. 3 À dɔ̀aanɛ́, à kùlɛ tɔɔlɛ gɛ̃n sopla e à gɛ̀ kàò a vȉipi kɛ̃́i. 4 Ɔ̃ Esau bàalɛ̀ mɔ̀ dàaàlɛ, à kùsiwa à ɔdà aà gȁu à lɛpɛ̀wà, ɔ̃ aa ɔ́ɔlɔ̀. 5 Kɛ́ Esau wɛzù, à nɔɛɔ ń nɛ́ɔ è, ɔ̃ à mɛ̀: Deɔ mɛ́ kunnɔ wei? Yakɔbu wɛ̀wà à mɛ̀: Nɛ́ pɔ́ Lua ma gbaɔnɛ. 6 Ɔ̃ nɔ pɔ́ i mɛ́sɛdilɛnɛ́opiɔ sɔ̏ńzi ń ń nɛ́ɔ, aa kùlɛ. 7 Ɔ̃ Lea ń a nɛ́ɔ sɔ̏ńzi sɔ̃, aa kùlɛ. Bee gbɛa Yosɛfu ń Lasɛlio sɔ̏ńzi aa kùlɛ. 8 Esau mɛ̀: Bɔ́ ńlɛ kɛ ń pɔ́ pɔ́ ma dańlɛɔi? Yakɔbu wɛ̀wà à mɛ̀: Kɛ́ ma yắ e kangu yắiɛ. 9 Esau mɛ̀: Ma gbɛ̃́, ma pɔ́ɔ mɔ̀a, ǹyɔ̃ n pɔ́ɔ kũa. 10 Ɔ̃ Yakɔbu mɛ̀: Aawo! N yắ na! Tó ma yắ kàngue, ma gba sí, asa wá wɛsiakɔ̃lɛ kɛ̀mɛɛ lán wɛsiakɔ̃lɛ ń Luaowaɛ, ɔ̃ n gbãakpàmazi. 11 Gba pɔ́ má dànɛ si sa, asa Lua ɛ̀fãaikɛ̀mɛɛ, pɔe i kɛ̃́sãao. Lá à nàɛwà màa, ɔ̃ a sì.

12 Ɔ̃ Esau mɛ̀: Wà dazɛu wà tá. Má dɔaanɛ. 13 Ɔ̃ a wɛ̀wà à mɛ̀: Baa, ń dɔ̃ kɛ́ nɛ́ɔ yắ zĩ'ũ, mɛ́ má sã ń zù yɔ̃minaɔ vĩ. Tó wa tá gbãa ò gɔɔ do, pɔ́ɔ gaga píiɛ. 14 Dɔaamɛɛ Baa, mapi n zɔ̀blena, míɔ tɛ pɔ́ɔ kpɛ ń nɛ́ɔ busɛbusɛ e mà mɔ n le Sei. 15 Esau mɛ̀: Má a gbɛ̃́ kĩniɔ tonnɔ. Yakɔbu mɛ̀: Bɔ́yãi ni? N yắ na Baa. 16 Zĩbeezĩ

[§§]**32:13** Daa 28.14-15
[*]**32:29** Bee mɛ̀ dɛ̃ɛkaa ń Luao.
[†]**32:30** Dɔa 13.17-18
[‡]**32:31** Bee mɛ̀ Lua wɛ́.

Esau dà Sei zɛ́u. 17 Ɔ̃ Yakɔbu gɛ̀ Suko. À
bɛkpà we mɛ́ à lákpɛɔ dɔ̀ pɔ́ɔnɛ. Ayãmɛto
wà tɔkpà gupiɛ Suko.¶
18 Kɛ́ Yakɔbu sù ń Mɛsɔpɔtamio, à kà
wɛ̃́lɛ pɔ́ wì mɛ Sikɛũ, Kanaa bùsuu aafia,
ɔ̃ à bòokpà wɛ̃́lɛpi saɛ. 19 À a bòokpakĩi
lù Sikɛũ mae Amɔɔ nɛ́ɔwa ã́nusu ɔwatɛ̃
basɔo.§ 20 Wekĩi à sa'okĩi bòu, à tɔkpàɛ̀
Lua Isaili Lua.

Sikɛũ kusia Dinawa

34 Lea nɛnɔɛ Dina pɔ́ a ì ń Yakɔbuo
bɔ̀ bùsupi nɔɛɔ gwai. 2 Kɛ́ bùsupi
kí Amɔɔ nɛ́ Sikɛũ, Ivi bui aà è, à kùsi-
wà, ɔ̃ à wùlɛaànɔ. 3 Aà pɔ dɔ wɛ̃́ndi-
apiwa, a yeaàzi, ɔ̃ à yã́ nana òɛ̀. 4 Ɔ̃ Sikɛũ
ò a maeɛ: Nɛnɔɛna bee wɛɛlɛmɛɛ mà
sɛ́. 5 Kɛ́ Yakɔbu mà wà a nɛnɔɛ kpɛbɔ̀,
aà nɛ́ɔ ku sɛ̃u ń aà pɔ́ɔ, ɔ̃ à nìlɛ e aa
sù. 6 Ɔ̃ Sikɛũ mae Amɔɔ gɛ̀ Yakɔbu lè à
yã́pi oɛ̀. 7 Kɛ́ Yakɔbu nɛ́ɔ sù ń sɛ̃o gɔ̃̀ɔ,
aa yã́pi mà, ɔ̃ an nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔkpà, an pɔ pà
maamaa, kɛ́ Sikɛũ yãdɔɔsai kɛ̀ Isailiɔnɛ
yã́i, à wùlɛ ń Yakɔbu nɛnɔɛo, à yã́ pɔ́
dɛ wà kɛo kɛ̀. 8 Ɔ̃ Amɔɔ ònɛ́ à mɛ̀: Ma
nɛ́ Sikɛũ pɔ dɔ á nɛnɔɛwa. Á yã́ na.
À aà kpawà nɔ ũ. 9 Wà lɛdoũkɛ, wíliɔ
wá nɛnɔɛɔ kpã́sãkɔ̃wa. 10 Àɔ kúwanɔ, wá
bùsu kú á pɔ́ ũɛ. À zɔ̃lɛu, íɔ laatau, íɔ tɔɔlɛ
vĩ. 11 Ɔ̃ Sikɛũ ò Dina mae ń aà dãɔɔnɛ: Á
yã́ na. Pɔ́ pɔ́ á ò mà kpáwá, má kpaɛ. 12 À
ã̀nsueblebɔ lé damɛɛ zɔ̃ɔ ń gbaɔ dasidasi.
Lá pɔ́ á ò, má kpaɛ. À nɛnɔɛpi kpaa.
13 Ɔ̃ Yakɔbu nɛ́ɔ wè Sikɛũ ń aà mae
Amɔɔowa ń mɔafilio, kɛ́ Sikɛũ ń dãe
kpɛbɔ̀ yã́i. 14 Aa ònɛ́: Wá fɔ̃ bee kɛo, wá
fɔ̃ wá dãe kpa gyafɔɔdewao, asa beeá
wíyãɛ wá kĩ́i. 15 Wá we á yã́io, mɛ́ i kɛ
a gɔ̃ lán wápiɔwa, á gɔ̃ɛɔ tɔ̃zɔ̃̀ píi bàasio.
16 Tó a tɔ̃zɔ̃̀, wá wá nɛ́ɔ kpã́sãwá, wí á
pɔ́ɔ sɛ nɔ ũ, wíɔ kúánɔ, wí gɔ̃ bui doũɔ
ũ. 17 Ãma tó i we wá yã́io, mɛ́ i tɔ̃zɔ̃o,
wá wá dãe sɛ taòɛ. 18 Yã́pi kɛ̀ Amɔɔ ń
a nɛ́ Sikɛũoɛ na. 19 Ɛ̀waasopi yã́pi gɔ̃̀gɔ̃
kpakpa, kɛ́ Yakɔbu nɛnɔɛ yã́ kàaàgu yã́i,
mɛ́ a bɛɛɛ vĩ dɛńla a mae bɛdeɔ guu.
20 Amɔɔ ń a nɛ́ Sikɛũo gɛ̀ ń wɛ̃́lɛ
bĩ́ibɔlɛu, ɔ̃ aa yã'ò ń wɛ̃́lɛdeɔ aa mɛ̀:
21 Gbɛ̃́piɔ yãe vĩwanɔo. Wà to aaɔ kú
wá bùsuu, aaɔ laatau, asa bùsupi zɔ̃ɔ, a
mɔ́wá. Wá ń nɛnɔɛɔ sɛ́, wí wá pɔ́ɔ kpá-
má. 22 Gbɛ̃́piɔ sɔ̃ aa we wàɔ kúwanɔ kɛ́
wà gɔ̃ bui doũo, mɛ́ i kɛ wá gɔ̃ɛɔ wa tɔ̃zɔ̃̀
lá ampiɔwa wápii bàasio. 23 An pɔtuoɔ ń
ń àizɛɛɔ ń ń zuɔ píi a gɔ̃ wá pɔ́ ũo lé?
Wà weinɛ́, kɛ́ aaɔ kúwanɔ. 24 Wɛ̃́lɛpideɔ
Amɔɔ ń a nɛ́ Sikɛũo yãmà, ɔ̃ gɔ̃ɛɔ tɔ̃zɔ̃̀
ḿpii.
25 A gɔɔ àaɔ̃de zĩ́, kɛ́ aa kú ń wãwão
mɛ́ aa kú ń yãe làasoooo, Yakɔbu nɛ́
gbɛ̃ɔn plaɔ Simɛɔ ń Leviio, Dina vĩ̀iɔ, an
baade a fɛ̃nda sɛ̀ aa sì wɛ̃́lɛu, aa gɔ̃ɛɔ
dɛ̀dɛ píi. 26 Aa Amɔɔ ń a nɛ́ Sikɛũo dɛ̀dɛ,
ɔ̃ aa Dina sɛ bɔ̀ò Sikɛũ kpɛ́u aa tàò.
27 Wɛ̃́lɛdeɔ dɛdɛa gbɛa Yakɔbu nɛ́ɔ mɔ̀
wɛ̃́lɛ pɔ́ɔ nàaa, kɛ́ wà widà ń dãewa yã́i.
28 Aa ń sãɔ ń ń bleɔ sɛ̀lɛ ń ń zuɔ ń ń
zàa'ĩnaɔ, pɔ́ pɔ́ kú wɛ̃́lɛ guuɔ ń pɔ́ pɔ́ kú
ń buaɔ píi. 29 Aa ń àizɛɛɔ sɛ̀lɛ píi ń ń nɛ́ɔ
ń ń nɔɛɔ ń pɔ́ pɔ́ kú ń bɛɔ píi.
30 Ɔ̃ Yakɔbu ò Simɛɔɛ ń Leviio: A gu
ɔ̃̀ɔkpàmɛɛ. Kanaaɔ ń Pɛliziɔ ń bùsu la
buipãleɔ aaɔ ye ma gĩyãio. Lá wá dasio,
tó aa lìawázi mɛ́ aa sìwágu, aa ma dɛ ń
ma buiɔ píiɛ. 31 Ɔ̃ aa wèwà aa mɛ̀: Kɛ́ à
wá dãe dìlɛ káalua ũ, bee maa yã̀?

Lua báaadaa Yakɔbugu Bɛtɛli

35 Lua yã'ò Yakɔbuɛ à mɛ̀: Fɛlɛ ta
Bɛtɛli, ní zɔ̃lɛ we. Ma gbagbakĩi
kɛ we, asa we ma bɔu ma mɔma gɔɔ pɔ́
ńlɛ bàalɛ n vĩ̀iɛ.** 2 Ɔ̃ Yakɔbu ò a bɛdeɔnɛ
ń gbɛ̃́ pɔ́ kuanɔɔ píi à mɛ̀: À dii zĩ̀lo pɔ́ á
vĩɔ kɔ́lɛ, í zu'o, í á pɔkasaɔ lilɛ, 3 wí fɛlɛ

¶**33:17** Bee mɛ̀ lákpɛɔ.
§**33:19** Yoz 24.32, Zãa 4.5
****35:1** Daa 28.10-22

ta Bɛtɛli. Má Lua gbagbakĩi bo we, asa à dɔ̀malɛ ma taasikɛgɔɔ, ìɔ kumanɔ gu pɔ́ ma gɛu píi. 4 Ɔ̃ aa dii zĩ̀lo pɔ́ aa vĩɔ kpàwà ń swã́li pɔ́ aa daaɔ, ɔ̃ a vĩ̀lɛ gbɛ̃́nɛli pɔ́ kú Sikɛũ saɛ gbáu. 5 Kɛ́ Yakɔbu ń a nɛ́ɔ dàzɛu, Lua tò vĩa wɛ̃́lɛ kãinadeɔ kũ̀ maamaa, ɔ̃ gbɛ̃ɛ i pélɛ́nzio. 6 Ɔ̃ Yakɔbu ń gbɛ̃́ pɔ́ kuaànɔɔ píi kà Luzu pɔ́ wì mɛ tia Bɛtɛli, Kanaa bùsuu. 7 À sa'okĩi bò we, ɔ̃ à tɔkpà gupiɛ Bɛtɛli Lua, asa wekĩi Lua bɔ̀ à mɔ̀uwà gɔɔ pɔ́ àlɛ bàalɛ a vĩ̀iɛ. 8 Debolaa pɔ́ dɛ Lɛbɛka gwana ũ yãa gà weɛ, ɔ̃ wà aà vĩ̀ gbɛ̃́nɛli gbáu Bɛtɛli saɛ. Ɔ̃ wà tɔkpàɛ̀ Ɔɔlɔlizĩ.

9 Lua bɔ̀ mɔ̀ Yakɔbuwa lɔ aà sua ń Mɛsɔpɔtamio gbɛa, à báaadàaàgu 10 à mɛ̀: N tɔ́n Yakɔbu, ãma wàli onɛ Yakɔbu lɔo, wàli onɛ sa Isailiɛ. Màa à tɔkpàɛ̀ Isaili. 11 Lua òɛ̀ lɔ: Lua Gbãapiiden ma ũ. Àɔ nɛ'i àɔ kã́fĩ. Bui zɔ̃ɔ a bɔ n kĩ́i, baa bui dasiɔ, mɛ́ n buieɔ aaɔ dɛ kíaɔ ũ. 12 Má bùsu pɔ́ má kpà Ablahaũ ń Izaakiowa kpama ń n buiɔ n kpɛ. 13 Ɔ̃ Lua fɛ̀lɛ bɔ̀ gu pɔ́ à yã'òɛu. 14 Yakɔbu gbɛpɛ̀lɛ gu pɔ́ Lua yã'òɛu dɔngubɔ ũ. À itɔ̃̀lɛwà à nísikàwà. 15 Ɔ̃ Yakɔbu tɔkpà gu pɔ́ Lua yã'òuɛpiɛ Bɛtɛli.

Lasɛli ń Izaakio gaa

16 Ɔ̃ aa fɛ̀lɛ Bɛtɛli aa dàzɛu. Kɛ́ aa kà kãi ń Ɛflatao, Lasɛli nɛ'igɔɔ kà, ɔ̃ nɛ'i zĩ'ũkũ̀. 17 Nɛ'iwãwã zɔ̃ɔkũ̀, ɔ̃ nɔɛ nɛ'ina òɛ̀: Ńsu to vĩa n kũo, n nɛgɔ̃ɛ ì lɔ. 18 Lasɛli yɛ̃̀ɛɛ vĩ lɔo, àlɛ ga, ɔ̃ à tɔkpà a népiɛ Bɛ̃nɔni,†† ɔ̃ aà mae tɔkpàɛ̀ Bɛ̃yãmɛɛ.‡‡ 19 Kɛ́ Lasɛli gà, wà aà vĩ̀ Ɛflata pɔ́ wì mɛ tia Bɛtɛlɛũ zɛ́u. 20 Yakɔbu yãdɔngugbɛ pɛ̀lɛ aà miawa. Lasɛli miagbɛpi ku we e ń a gbão.

21 Isaili ɛ̀a dàzɛu, ɔ̃ à bòokpà sãdãnaɔ gugwakĩi kpɛle. 22 Gɔɔ pɔ́ a ku bùsupiu ɔ̃ Lubɛni gɛ̀ ì ń Bila, Yakɔbu nɔ pɔ́ i mɛ́sɛdilɛɛ̀o. Yakɔbu yã́pi mà.

Yakɔbu nɛgɔ̃ɛɔ kuɛplaɛ. 23 Lea nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Yakɔbu yoa Lubɛni, Simɛɔ, Levii, Yuda, Isakaa, Zabulɔni. 24 Lasɛli nɛ́ɔn Yosɛfu ń Bɛ̃yãmɛɛo ũ. 25 Lasɛli zɔnɔɛ Bila nɛ́ɔn Dã ń Nɛfatalio ũ. 26 Lea zɔnɔɛ Zilipa nɛ́ɔn Gada ń Asɛɛo ũ. Nɛgɔ̃ɛ pɔ́ wà ń í ń Yakɔbuo Mɛsɔpɔtamiɔn we.

27 Ɔ̃ Yakɔbu kà a mae Izaaki kĩ́i Mamale. A ku Kiliataaba pɔ́ wì mɛ tia Hɛblɔ̃ saɛ, gu pɔ́ Ablahaũ ń Izaakio zɔ̃̀lɛu. 28 Izaaki kà wɛ̃̀ ɔ̀aa do baosai, 29 à zikũ̀ táotao, ɔ̃ à gà à zù a gbɛ̃́ɔ guu, ɔ̃ aà nɛ́ɔ Esau ń Yakɔbuo aà vĩ̀.

Esau buiɔ

(1Lad 1.34-37)

36 Esau pɔ́ wì mɛ lɔ Ɛdɔũ buiɔ yã́n kɛ: 2 Esau Kanaa nɔɛɔ sɛ̀, Iti bui Eloni nɛ́ Ada ń Ivi bui Ana nɛ́ Ɔhɔlibama, Zibɛɔ̃ tɔũnao. 3 À Isimaɛla nɛ́ Basɛma, Nɛbaio dãe sɛ̀ lɔ. 4 Ada Ɛlifaza ìaànɔ, mɛ́ Basɛma Leuɛli ì. 5 Ɔhɔlibama Yeusi ń Yalaũo ń Kolao ì. Esau nɛgɔ̃ɛ pɔ́ wà ń í Kanaa bùsuuɔn we.

6 Esau a naɔ sɛ̀lɛ ń a nɛgɔ̃ɛɔ ń a nɛnɔɛɔ ń a bɛdeɔ píi ń a pɔtuoɔ ń a àizɛɛ pɔ́ a è Kanaa bùsuuɔ píi, ɔ̃ à gɛ̀ Sei bùsuu, à zã̀kũ ń a dãuna Yakɔbuo, 7 asa an àizɛɛ zɔ̃ɔ yã́ mɛ́ tò aa fɔ̃ wàɔ kú ń kɔ̃oo. Bùsu pɔ́ aa kuu i mɔ́máo, kɛ́ an pɔ́ɔ dasi yã́i. 8 Esau zɔ̃̀lɛ Sei bùsu gbɛ̀sĩsĩde pɔ́ wì mɛ tia Ɛdɔũ guu.

9 Esau pɔ́ dɛ Ɛdɔũɔ dezi sɛ̃́ia ũ buiɔn kɛ: 10 Esau nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Ada nɛ́ Ɛlifaza ń Basɛma nɛ́ Leuɛlio. 11 Ɛlifaza nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Temani, Omaa, Zefo, Gataũ, Kenazi. 12 Ɛlifaza nɔ pɔ́ i mɛ́sɛdilɛɛ̀o tɔ́n Timina. Ɔ̃mɛ Amalɛki ìaànɔ. Esau na Ada tɔũnaɔn we. 13 Leuɛli nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Naata, Zela, Sãma, Miza. Esau na Basɛma tɔũnaɔn we. 14 Esau na Ɔhɔlibama nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Yeusi, Yalaũ, Kola.

---

††**35:18** Bee mɛ̀ ma taasi nɛ́.
‡‡**35:18** Bee mɛ̀ ɔplaa nɛ́.

15 Esau bui dezi káauɔ tɔ́n kɛ: Esau
nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia Ɛlifaza bui dezi káauɔ tɔ́n
kɛ: Temani, Omaa, Zefo, Kenazi, 16 Kola,
Gataũ, Amalɛki. Ɛlifaza bui dezi káauɔ,
Ada tɔũnaɔn we. Aa ku Ɛdɔũ bùsuuɛ.
17 Esau nɛ́ Leuɛli bui dezi káauɔ Naata,
Zela, Sãma ń Mizao. Leuɛli bui dezi
káauɔ, Basɛma tɔũnaɔn we. Aa ku Ɛdɔũ
bùsuuɛ. 18 Esau na Ɔhɔlibama bui dezi
káauɔ tɔ́n kɛ: Yeusi, Yalaũ, Kola. Ana nɛ́
Ɔhɔlibama tɔũnaɔn we. 19 Esau pɔ́ wì mɛ
lɔ Ɛdɔũ nɛgɔ̃ɛɔn we, aà bui dezi káauɔnɛ.

Sei buiɔ

(1Lad 1.38-42)

20 Sei, Oli bui pɔ́ kú Ɛdɔũ bùsuu
za káau nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Lotani, Sobala,
Zibɛɔ̃, Ana, 21 Disɔ̃, Ezɛɛ, Disã. 22 Lotani
nɛgɔ̃ɛɔn Oli ń Emaũo ũ. Lotani dãe tɔ́n
Timina. 23 Sobala nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Alavã,
Manaata, Ebali, Sefo, Onaũ. 24 Zibɛɔ̃
nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n Aya ń Anao. Anapi mɛ́ bɔ̀
nibɔna wãawa gbáau gɔɔ pɔ́ àlɛ a mae
zàa'ĩnaɔ dã́. 25 Ana nɛgɔ̃ɛ tɔ́n Disɔ̃, aà
nɛnɔɛ tɔ́n Ɔhɔlibama. 26 Disɔ̃ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n
kɛ: Ɛmadã, Ɛsebã, Ilana, Kelana. 27 Ezɛɛ
nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Bilana, Zaavã, Akana.
28 Disã nɛgɔ̃ɛɔn Uzu ń Alanao ũ. 29 Oli
bui dezi káauɔ tɔ́n kɛ: Lotani, Sobala,
Zibɛɔ̃, Ana, 30 Disɔ̃, Ezɛɛ, Disã. Oli bui
dezi káauɔ ń ń bui pɔ́ kú Sei bùsuuɔn we.
31 Kía pɔ́ kpalablè Ɛdɔũ bùsuu Isaili
kíaɔ ãaɔ tɔ́n kɛ: 32 Bɛɔɔ nɛ́ Bɛla, Dinaba
gbɛ̃́ mɛ́ kpalablè Ɛdɔũ káau. 33 Kɛ́ à gà,
ɔ̃ Zela nɛ́ Yobaba, Bɔzɛla gbɛ̃́ kpalablè aà
gbɛu. 34 Kɛ́ à gà, ɔ̃ Temani bùsu gbɛ̃́ Usaũ
kpalablè aà gbɛu. 35 Kɛ́ à gà, ɔ̃ Bedada nɛ́
Adada, Aviti gbɛ̃́ kpalablè aà gbɛu. Ɔ̃mɛ
zĩblè Madiãɔwa Mɔabu bùsuu. 36 Kɛ́ à gà,
ɔ̃ Maseleka gbɛ̃́ Samala kpalablè aà gbɛu.
37 Kɛ́ à gà, ɔ̃ Leobo pɔ́ kú Uflata saɛ gbɛ̃́
Saulu kpalablè aà gbɛu. 38 Kɛ́ à gà, ɔ̃ Aka-
boo nɛ́ Baalanana kpalablè aà gbɛu. 39 Kɛ́
à gà, ɔ̃ Pau gbɛ̃́ Adada kpalablè aà gbɛu.
Aà na tɔ́n Mɛtabɛli, Malɛdi nɛ́ɛ, Mɛzaaba
tɔũnaɛ.

40 Esau bui dezi káauɔ tɔ́n kɛ an
buiwa an bùsu wa: Timina, Alava, Yɛtɛti,
41 Ɔhɔlibama, Ela, Pinɔ, 42 Kenazi, Te-
mani, Mibizaa, 43 Magadiɛ, Ilaũ. Ɛdɔũɔ
dezi káauɔ tɔ́n we wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo bùsu pɔ́
aa zɔ̃̀lɛu. Esau pɔ́ Ɛdɔũɔ dezi sɛ̃́ia ũ buiɔn
we.

Yosɛfu nana'oa

37 Yakɔbu ku Kanaa bùsuu, gu pɔ́ a
mae zɔ̃̀lɛu. 2 Yakɔbu buiɔ yã́n kɛ:
Yosɛfuá ɛ̀waasonaɛ. Aà wɛ̃̀ gɛ̃o ń plaode
guu kɛ́ àlɛ sãɔ dã́ ń a vĩ̀iɔ, aà mae naɔ
Bila ń Zilipao nɛ́ɔ, ɔ̃ à yãvãi pɔ́ aa kɛ̀ kɔ-
malɛkɛ̀ a maeɛ. 3 Isaili ye Yosɛfuzi dɛ a
nɛ́ kĩniɔla, kɛ́ à aà ì a zikũ guu yã́i, ɔ̃ à
ulatao zɔ̃̀ɛ̀. 4 Kɛ́ aà vĩ̀iɔ è ń mae yeaàzi
dɛńla, ɔ̃ aa zàaàgu, aali we yãna òaànɔo.
5 Yosɛfu nana'ò, ɔ̃ a sɛ̀lɛ sìu a vĩ̀iɔnɛ, ɔ̃
aa ɛ̀a zàaàgu dɛ a zia. 6 A ònɛ́: À nana
pɔ́ má ò ma. 7 Má è wálɛ sɛ̃yeye bua, ɔ̃
ma sɛ̃̀ bàaa fɛ̀lɛ zɛ̀. Á pɔ́ɔ lìai, ɔ̃ aa kùlɛɛ̀.
8 Ɔ̃ aà vĩ̀iɔ òɛ̀: Ńlɛ e ńyɔ̃ gɔ̃ wá kía ũ nɛɛ?
Ńyɔ̃ ikokɛwá nɛɛ? Ɔ̃ aa ɛ̀a zàaàgu dɛ a
zia nana pɔ́ a òpi yã́i.
9 Yosɛfu ɛ̀a nana'ò lɔ, ɔ̃ a sɛ̀lɛ sìu a
vĩ̀iɔnɛ à mɛ̀: Ma ɛa nana'ò lɔ. Má è
ĩatɛ̃ ń mɔvuao ń saana mɛ̀n kuɛdoɔ lɛ́
kúlɛkulɛmɛɛ. 10 À nanapi sɛ̀lɛ sìu a maeɛ
lɔ, ɔ̃ aà mae pàlawà à mɛ̀: Bɔtaa nana ń
ò màai? Mapi ń n dao ń n vĩ̀iɔ, ńlɛ e wá
mɔ wúlɛ n aɛ nɛɛ? 11 Aà vĩ̀iɔ ĩ́isɛ̀aànɔ. Aà
mae sɔ̃ a nanapi yã́ kũa a sɔ̃u.
12 Aà vĩ̀iɔ gɛ̀ ń mae sãɔ dã́i Sikɛũ. 13 Ɔ̃
Isailipi ò Yosɛfuɛ: N vĩ̀iɔ lɛ́ sãdã Sikɛũ
nolo? Mɔ mà n zĩ ń kĩ́ie! A wɛ̀wà à mɛ̀:
Má làa. 14 Ɔ̃ a òɛ̀: Gɛ́ n vĩ̀iɔ gwai ń ń sãɔ,
tó aa aafia, ní ɛa sumɛɛ ń a baoo. Ɔ̃ à
aà gbàɛ, à bɔ Hɛblɔ̃ guzulɛu à gɛ̀ Sikɛũ.
15 Àlɛ liaaliaa sɛ̃u, ɔ̃ gɔ̃ɛɛ kpàaũaànɔ à aà
là à mɛ̀: Bɔ́ ńlɛ wɛɛlɛi? 16 A wɛ̀wà à mɛ̀:
Málɛ a vĩ̀iɔ wɛɛlɛɛ. Tó n ń sãdãdãkĩi dɔ̃,
omɛɛ. 17 Gbɛ̃́pi mɛ̀: Kɛ́ aa bɔ̀ lakĩi, má mà
aa mɛ̀ wàlɛ gɛ́ Dotaniɛ. Ɔ̃ Yosɛfu pɛ̀lɛńzi
à ń lé Dotani.

18 Kɛ́ aa aà è kãaa, e àɔ gɛ́ kái ń kĩ́i, aa
lɛkpàaĩaàzi aa mɛ̀ wà aà dɛ. 19 Aa òkɔ̃ɛ: À
gwa, nana'onki lɛ́ mɔ́ kee. 20 À to wà aà
dɛ sa, wí aà zu ɛɛ beeɔ do guu, wí o wài
mɛ́ aà sò. Wá e lá aà nanaɔ midɛ. 21 Kɛ́
Lubɛni yã́pi mà, a ye à aà misi, ɔ̃ à mɛ̀:
Wásu aà dɛo. 22 Ásu to au bɔwào. À aà
zu ɛɛ beeu guwaiwaiu la, ásu à aà dɛo.
Lubɛni òńɛ́ màa, kɛ́ a ye à aà misi, í ɛa
à aà kpa a maewa yã́iɛ. 23 Kɛ́ Yosɛfu kà
a vĩ̀iɔ kĩ́i, aa aà ula bɔ̀aàla, aà ulataopi.
24 Ɔ̃ aa aà sɛ̀ wa zù ɛpiu. Ɛpi da giiɛ, a
í vĩo. 25 Ɔ̃ aa zɔ̃̀lɛ lɛ́ pɔble. Kɛ́ aa wɛzù,
aa Isimaɛla bui kyaamaɔ è, aa bɔ̀ Gal-
ada bùsuu, aalɛ gɛ́ Egipi. An yiongoɔ lí'ɔ
ń gãmalɛo ń tulaletio sɛa. 26 Ɔ̃ Yuda ò a
gbɛ̃́ɔnɛ: Tó wa wá dãuna dɛ̀, mɛ́ wa aà
dɛa ùlɛ, bɔ́ ài wá ei? 27 À to wà aà yía Isi-
maɛla buipiɔwa. Wásu aà dɛo, wá dãuna
nolo? Wá au doũɛ. Ɔ̃ aà gbɛ̃́ɔ aà yãmà.
28 Kɛ́ Madiã laatanapiɔ lɛ́ gɛ̃, aa Yosɛfu
gà wà bɔ̀ ɛu, wà aà yìa Isimaɛla buipiɔwa
ã́nusu ɔwatɛ̃ bao, ɔ̃ aa gɛ̀aànɔ Egipi.¶
29 Kɛ́ Lubɛni sù ɛpi kĩ́i, i Yosɛfu e we
lɔo, ɔ̃ à a pɔkasaɔ ga kɛ̀kɛ̃. 30 Ɔ̃ à gɛ̀ a
dãunaɔ kĩ́i à mɛ̀: Nɛ́pi ku we lɔo. Má gɛ́
má ń beeo ni? 31 Aa blesana kũ̀ wa dɛ̀, ɔ̃
aa Yosɛfu ulapi sɛ màlɛ a au guu. 32 Ɔ̃ aa
aà ulataopi sɛ̀ tàò ń maeɛ aa mɛ̀: Pɔ́ pɔ́
wá èn kɛ. N nɛ́ ula yã̀, ge aà pɔ́ no? 33 A
dɔ̃̀, ɔ̃ à mɛ̀: Ma nɛ́ ulataoɛ, wài mɛ́ aà sò.
Waiyoo, à ma nɛ́ Yosɛfu tàitaiɛ. 34 Ɔ̃ à a
ulada ga kɛ̃̀, à zwã̀nkasa sɛ dɔ̀ a pi, ɔ̃ à a
nɛ́pi ɔ́ɔlɔ̀ e'e'e. 35 Aà nɛgɔ̃ɛɔ ń aà nɛnɔɛɔ
mɔ̀ aà nɔ̀sɛ níniiè ḿpii, ãma à gì wà a
nɔ̀sɛ níniɛ à mɛ̀: Máɔ a nɛ́pi gaa ɔ́ɔlɔɛ e
mà gɛ taò aà kĩ́i bɛdau. Ɔ̃ àlɛ búbuapɛ a
nɛ́pi yã́ musu.
36 Madiãpiɔ sɔ̃ aa Yosɛfu yìa Pɔtifaawa
Egipi. Falaɔ̃ɔ ìwaɔ doɛ, ɔ̃mɛ aà dɔaiɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ.

Yuda ń Tamaao

38 Zĩbeezĩ Yuda bɔ̀ a gbɛ̃́ɔ kĩ́i, à gɛ̀
zɔ̃̀lɛ Adulaũ gbɛ̃́ pɔ́ wì mɛ Hila bɛ.
2 Wekĩi ɔ̃ à kpàaũu ń Kanaa bùsu gbɛ̃́ pɔ́
wì mɛ Sua nɛnɔɛo, ɔ̃ à aà sɛ̀ nɔ ũ. 3 À nɔsì
à nɛ'ì gɔ̃ɛ ũ, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Ɛɛ. 4 À ɛ̀a nɔsì lɔ,
à nɛgɔ̃ɛ ì, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Onani. 5 À ɛ̀a nɛgɔ̃ɛ
ì lɔ, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Sela. Gɔɔ pɔ́ à nɛ́pi ì, a ku
Kezibuɛ.
6 Ɔ̃ Yuda nɔɛ pɔ́ wì mɛ Tamaa sɛ̀ a
nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia Ɛɛɛ. 7 Ɛɛ kɛ̀ Diiɛ gbɛ̃vãi ũ, ɔ̃ à
aà dɛ̀. 8 Ɔ̃ Yuda ò Onaniɛ: Ǹ n vĩ̀i gyaa sɛ́,
ní buikɛ n vĩ̀iɛ lá wì kɛwa. 9 Kɛ́ Onani dɔ̃
nɛ́ pɔ́ á i ń a vĩ̀i gyaao aɔ dɛ a bui ũo, tó
à wùlɛaànɔ, ì azĩa e bàasiɛ, kɛ́ asu buikɛ
a vĩ̀iɛo yã́i. 10 Yã́ pɔ́ àlɛ kɛpi kɛ̀ Diiɛ ĩ́i, ɔ̃ à
aà dɛ̀ lɔ. 11 Ɔ̃ Yuda ò a nɛ́ gyaa Tamaaɛ:
Gɛ ǹyɔ̃ gyaable n mae bɛ e ma nɛ́ Sela
zɔ̃ɔkũ. Asa àlɛ e Sela a ga lá a vĩ̀iɔwaɛ. Ɔ̃
Tamaa gɛ̀ zɔ̃̀lɛ a mae bɛ.
12 Kɛ́ a gɔɔ gɛ̃̀gɛ̃, ɔ̃ Yuda na gà. Kɛ́ aà
sɔ̃ nìni, à dàzɛu, àlɛ gɛ́ a sãkãkɛ̃ɛlɛnaɔ
kĩ́i Timɛna ń a gbɛ̃na Adulaũ gbɛ̃́ Hilao.
13 Ɔ̃ wà a baokpà Tamaaɛ wà mɛ̀: N za-
de lɛ́ gɛ́ Timɛna a sãɔ kãkɛ̃ɛlɛi. 14 Ɔ̃ à a
gyaablepɔɔ wòlo, à pɔlɔgãu sɛ kù a wɛ́a,
ɔ̃ à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ Ɛnaiũ bɔlɛu Timɛna zɛ́u. Asa a
è Sela gbãakũ̀ mɛ́ wi a kpawà nɔ ũo. 15 Kɛ́
Yuda aà è, ɔ̃ à aà dìlɛ káalua ũ, kɛ́ à pɔkù
a wɛ́a yã́i. 16 Ɔ̃ à sɔ̃̀aàzi zɛ́ saɛ à mɛ̀: To
mà wúlɛnnɔ. I aà dɔ̃ a nɛ́ gyaa ũo. Ɔ̃ nɔɛpi
mɛ̀: Tó n wulɛmanɔ, bɔ́ ńyɔ̃ kpaai? 17 A
wɛ̀wà à mɛ̀: Má a blenɛɔ do kpã́sãnɛ. Ɔ̃ à
mɛ̀: Tɔ̀ɔmadilɛmɛɛ e ǹyɔ̃ gɛ́ kpã́sãi. 18 Ɔ̃ à
aà là à mɛ̀: Bɔ́ tɔ̀ɔma mà dilɛnɛi? À mɛ̀: Ǹ
n seelakɛbɔ ń a bao ń gopana pɔ́ ń kũao
kpaa. Ɔ̃ a kpàwà à wùlɛaànɔ, ɔ̃ à kɛ̀ nɔ ũ.
19 Ɔ̃ nɔɛpi fɛ̀lɛ tà bɛ, à a pɔlɔgãu gò à a
gyaablepɔɔ dà. 20 Yuda a gbɛ̃na Adulaũ
gbɛ̃́ zĩ ń blenɛo a tɔ̀ɔmaboi nɔɛpi kĩ́i. Kɛ́
à kà, i aà eo. 21 Ɔ̃ à wekĩideɔ làla à mɛ̀:
Káalua pɔ́ kú Ɛnaiũ zɛ́ saɛ la yãa ku má
ni? Aa wɛ̀wà aa mɛ̀: Káalua ku lao fá!

¶**37:28** Zĩn 7.9

22 Ɔ̃ à ɛ̀a tà, a ò Yudaɛ: Mi aà eo. Wekĩideɔ mɛ̀ wa káalua dɔ̃ we yãa seo. 23 Ɔ̃ Yuda mɛ̀: Aàɔ pɔ́piɔ kũa. Wásu to gbɛ̃́ɔ wá yáalɔo. Ma n zĩ ń blepio, ni aà eo.

24 Mɔ àaɔ̃ gbɛa wà mɔ̀ wa ò Yudaɛ wà mɛ̀: N nɛ́ na Tamaa káaluakà, ɔ̃ à nɔsì a káaluakaa guu. Yuda mɛ̀: À bɔaànɔ, wi tɛsɔ̃wà. 25 Kɛ́ wàlɛ bɔaànɔ bàasi, à lɛ́kpãsãkɛ̀ a zãdeɛ à mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ pɔ́ɛ beeɔ vĩ mɛ́ nɔdɔ̀magu. Seelakɛbɔ ń a bao ń gopanaɛ beeo gwa, tó ń a de dɔ̃. 26 Yuda pɔ́piɔ dɔ̃̀, ɔ̃ à mɛ̀: Nɔɛpi yã́ na dɛmala, asa mi aà kpa ma nɛ́ Selawao. Yuda i wúlɛaànɔ lɔo. 27 Kɛ́ à kà nɛ'ia, à mɔ lɛ̀ sìaɔ mɛ́ kú aà gbɛɛ guu. 28 Gɔɔ pɔ́ àlɛ nɛ'i, a gbɛ̃do ɔbɔ̀, ɔ̃ nɔɛ nɛ'ina wɔ̃ɔtɛ̃na dɔ̀wà à mɛ̀: Nɛ́ɛ bee mɛ́ bɔ̀ káau. 29 Kɛ́ nɛ́pi a ɔ sɔ̀aa, ɔ̃ nɛ́ plaade bɔ̀, ɔ̃ nɔɛpi mɛ̀: N bɔ bùiɛ fá! Ɔ̃ wà tɔkpàɛ̀ Pɛlɛzi.§§ 30 Bee gbɛa kɛ́ aà gbɛ̃do pɔ́ wà wɔ̃ɔtɛ̃na dɔ̀ aà ɔwapi bɔ̀, ɔ̃ wà tɔkpàɛ̀ Zela.*

Yosɛfu ń Pɔtifaa nao

39 Kɛ́ Isimaɛla buiɔ kà ń Yosɛfuo Egipi, ɔ̃ Egipi gbɛ̃́ Pɔtifaa aà lùmá. Falaɔ̃ɔ ìwaɔ doɛ, ɔ̃mɛ aà dɔaiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ. 2 Dii kú ń Yosɛfuo, ìɔ aà daɛ ń gòmio. A ku a dii Egipi gbɛ̃́pi bɛ. 3 Aà diipi è Dii kuaànɔ, ìɔ aà daɛ ń gòmio yã́ pɔ́ àlɛ kɛ píi guu, 4 ɔ̃ à aà wɛgwà, à aà dìlɛ a bɛ ziia ũ, à pɔ́ pɔ́ a vĩ píi nàɛ̀ a ɔzĩ. 5 Za gɔɔ pɔ́ à aà dìlɛ a bɛ ziia ũ, Dii ɛ̀fãaidà aà bɛu Yosɛfu yã́i. Dii ɛ̀fãaidà pɔ́ pɔ́ dɛ aà pɔ́ ũɔgu píi, bɛpɔɔn nò, buapɔ́ɔn nò. 6 Ɔ̃ Pɔtifaa a pɔ́pii nà Yosɛfuɛ a ɔzĩ. A yãe kã̀a vĩo, mɛ́ i kɛ blɛblea bàasio. Yosɛfu sɔ̃ gɔ̃ kɛfɛnaɛ, mɛ́ aà zɛa maa.

7 Zĩewa ɔ̃ Yosɛfu bĩi gɛ̃̀ a dii nagu, ɔ̃ a òɛ̀: Wúlɛmanɔ. 8 Ɔ̃ à gì à mɛ̀: Gwa, ma dii yãe kã̀a vĩ bɛ la lɔo, à pɔ́ pɔ́ á vĩɔ nàmɛɛ ma ɔzĩ píiɛ. 9 Aà iko dɛmala ua lao, tó n baa gɛ̃̀, i gimɛɛ ń pɔeoo, kɛ́ ń dɛ aà nɔ ũ yã́i. Má fɔ̃ yãvãi bee taa kɛ mà duunakɛ Luaɛe? 10 Baa kɛ́ nɔɛpi ìɔ oɛ̀ gɔɔpii, i we wùlɛaànɔo, a ye àɔ kuaànɔ seo.

11 Zĩewa kɛ́ Yosɛfu gɛ̃̀ kpɛ́u zĩkɛi, à mɔ lɛ̀ uazĩkɛnae ku bɛo. 12 Ɔ̃ nɔɛpi aà kũ̀ a ulawa à mɛ̀: Wúlɛmanɔ. Ɔ̃ Yosɛfu a ula tòɛ̀ we, à bàalɛ̀ bɔ̀ bàasi. 13 Kɛ́ nɔɛpi è à a ula tòɛ à bàalɛ̀ bɔ̀ bàasi, 14 ɔ̃ à uazĩkɛnaɔ sìsi a ònɛ́: À gwa, wà mɔ̀wɛ̃ɛ ń Ɛbɛluo, ɔ̃ àlɛ dɔ́ɛwanɔ. À gɛ̃̀mazi wúlɛimanɔɛ, ɔ̃ ma wiidɔ̀wà. 15 Kɛ́ a è ma wiidɔ̀wa, ɔ̃ à a ula tò kálɛa ma saɛ, à bàalɛ̀ bɔ̀ bàasi. 16 Ɔ̃ nɔɛpi ulapi kàlɛ a saɛ. Kɛ́ Yosɛfu dii sù, 17 ɔ̃ aà nɔpi òɛ̀ à mɛ̀: Ɛbɛlu zɔ pɔ́ n suowɛ̃ɛ dɔ̀ɛmanɔ, à gɛ̃̀mazi. 18 Kɛ́ ma wiidɔ̀wà, ɔ̃ à a ula tò kálɛa ma saɛ, à bàalɛ̀ bɔ̀ bàasi. 19 Kɛ́ nɔɛpi yã́pi sìu a zã́ɛ à mɛ̀ lá n zɔ kɛ̀mɛɛn we, aà pɔ pà maamaa. 20 Ɔ̃ à mɛ̀ wà Yosɛfu kũ wà dakpɛu, gu pɔ́ kía dakpɛunaɔ kálɛu, ɔ̃ à gɔɔplakɛ̀ we.

21 Ń beeo Dii kuaànɔ à gbɛ̃kɛkɛ̀ɛ̀, a tò aà yã́ kà dakpɛunaɔ dɔ̃̀anagu. 22 Ɔ̃ gudɔ̃anapi dakpɛunaɔ nà Yosɛfuɛ a ɔzĩ píi, wìli yãe kɛ aà saio. 23 Dakpɛunaɔ dɔ̃̀anapi líɔ yãe kã̀a vĩ Yosɛfu musuo, kɛ́ Dii kuaànɔ, mɛ́ ìɔ aà daɛ ń gòmio yã́ pɔ́ àlɛ kɛ píi guu.

Yosɛfu dakpɛunaɔ nana bɔɔlɛkɛa

40 Bee gbɛa Egipiɔ kí Falaɔ̃ɔ vɛ̃ɛbɔlɛna ń a pɛ̃ɛkɛnao kɛ̀aànɔ ɛ̃́i. 2 Aà pɔ pà a ìwa gbɛ̃ɔn plapiɔzi, aà vɛ̃ɛbɔlɛnaɔ kía ń aà pɛ̃ɛkɛnaɔ kíao. 3 Ɔ̃ à ń kákpɛu a dɔaiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ bɛ, kpɛ́ pɔ́ wà Yosɛfu dàu. 4 Dɔaiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔpi Yosɛfu dìlɛ aàɔ laaidɔmá.

Aa gɔɔplakɛ̀ kpɛ́u we. 5 Gwãasĩn doũ Egipiɔ kía vɛ̃ɛbɔlɛna ń pɛ̃ɛkɛnapio nana'ò ḿpla ḿpii, baade ń a pɔ́o ń a àsio. 6 Kɛ́ Yosɛfu mɔ̀ ń gwai kɔɔ, a è an kã́ gà. 7 Ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Bɔ́ yã́ mɛ́ tò á oosisia gbãi? 8 Aa wèwà aa mɛ̀: Nana ɔ̃ wá ò, gbɛ̃e ku la kɛ́ à a àsi'owɛ̃ɛo. Ɔ̃ a ònɛ́: Lua mɛ́ nana àsi bɔɔlɛ dɔ̃o lò? À á nanapiɔ dau à

§§**38:29** Bee mɛ̀ à bɔ̀ bùi.
***38:30** Bee mɛ̀ tɛ̃́nzoizoi.

siumɛɛ. 9 Ɔ̃ vɛ̃ɛbɔlɛnaɔ kía a pɔ́ òɛ̀ à mɛ̀:
Ma nana guu ma vɛ̃ɛli è ma saɛ. 10 Vɛ̃ɛlipi
gɔ̃n àaɔ̃ɛ. À labɔ̀ à vukɛ̀, à nɛ'ì à mà. 11 Má
Falaɔ̃ɔ imibɔ kũa, ɔ̃ ma vɛ̃ɛbɛpiɔ sɛ̀ má
fɛ̃̀ aà imibɔpiu, má kpàwà. 12 Yosɛfu òɛ̀:
Nanapi àsin kɛ: Ligɔ̃n àaɔ̃piɔá gɔɔ àaɔ̃ɛ.
13 Gɔɔ àaɔ̃ gbɛa Falaɔ̃ɔ a n misi. A ɛa n
da n zĩ guu, ní ɛa ǹyɔ̃ vɛ̃ɛbɔlɛɛ̀, lá niɔ kɛ
yãawa. 14 Tó yɛ̃́ bɔ̀nnɔ na, to ma yɛ̃́ àɔ
dɔngu. Gbɛ̃kɛkɛmɛɛ, ní ma yã'o Falaɔ̃ɔɛ,
kɛ́ ǹ e ǹ ma bɔ kpɛ́ɛ bee guu. 15 Asa wà
ma kũ kpɛ̃́i za Ɛbɛluɔ bùsuuɛ, mɛ́ baa
Egipi la mi yãe kɛ à kà wà ma da ɛɛ bee
guuo.

16 Kɛ́ pɛ̃ɛkɛnaɔ kía è Yosɛfu nanapi
àsi'oa bɔ̀ ń vɛ̃ɛbɔlɛnao na, ɔ̃ a òɛ̀: Ma nana
guu sɔ̃ má è má pɛ̃ɛ sɛa gbí àaɔ̃ diakɔ̃a.
17 Gbí pɔ́ kú musu, kàa bui dasi pɔ́ má kɛ̀
Falaɔ̃ɔɛ ka a guu, ɔ̃ bãɔ lɛ́ ble ma musu.
18 Yosɛfu òɛ̀: A àsin kɛ: Gbí àaɔ̃piɔá gɔɔ
àaɔ̃ɛ. 19 Gɔɔ àaɔ̃ gbɛa Falaɔ̃ɔ a n mi zɔ̃ a
n loo líwa, bãɔ i n ble.

20 A gɔɔ àaɔ̃deá Falaɔ̃ɔ izĩ dikpɛɛ, ɔ̃ à
blɛkɛ̀ a ìwaɔnɛ. À vɛ̃ɛbɔlɛnaɔ kía ń pɛ̃ɛkɛ-
naɔ kíao bɔ̀lɛ kpɛ́u a ìwaɔ wáa. 21 Ɔ̃ à
ɛ̀a vɛ̃ɛbɔlɛnaɔ kía dà a zĩu, aà ɛa aàɔ
vɛ̃ɛbɔlɛɛ. 22 Ɔ̃ à pɛ̃ɛkɛnaɔ kía lòo líwa,
lá Yosɛfu ń nanaɔ àsi'ònɛ́wa. 23 Kásile
Yosɛfu yɛ̃́ i dɔ vɛ̃ɛbɔlɛnaɔ kíagu lɔo, aà
yɛ̃́ sɛ̃̀aàguɛ.

Yosɛfu Falaɔ̃ɔ nana bɔɔlɛkɛa

41 Wɛ̃̀ bṹu pla gbɛa Falaɔ̃ɔ nana'ò a è
á zɛa Niililɛ. 2 A è zuda maa mɛk-
paaɔ bɔ̀lɛ swapi ɛu mɛ̀n sopla, aalɛ sɛ̃ ble
dɛ̃̀na guu. 3 Ɔ̃ à zuda fɛ̃́fɛ̃a wòũwoũɔ è so-
pla lɔ. Aa bɔ̀ swa'ɛu, aa bɛ a sɛ̃́iaɔ kpɛ, aa
zɛ̀ ń saɛ swalɛ. 4 Ɔ̃ zù fɛ̃́fɛ̃a wòũwoũpiɔ
zù maa mɛkpaapiɔ mɔ̀mɔ, ɔ̃ Falaɔ̃ɔ vù.

5 À ɛ̀a gɛ̃̀ ń io, ɔ̃ à nana'ò lɔ. A è ése
sáo maa wɛde pìa éseli doũwa sáo sopla.
6 Ɔ̃ à ése sáo wɛ́n ála'alana pɔ́ lou'i kɛ̃̀sã-
máɔ è, à pìa ń gbɛa lɔ sáo sopla. 7 Ɔ̃ ése
sáo wɛ́n ála'alanapiɔ ése sáo maa wɛde-
piɔ mɔ̀mɔ. Kɛ́ Falaɔ̃ɔ vù, a è nana á ò.

8 Kɛ́ gu dɔ̀, làasoo gɛ̃̀aàgu, ɔ̃ à Egipi
màsokɛnaɔ ń wɛzɛ̃naɔ sìsi píi. À a nanaɔ
sɛ̀lɛ sìuné, kási an gbɛ̃e i fɔ̃ à a àsi'òɛo.
9 Ɔ̃ vɛ̃ɛbɔlɛnaɔ kía fɛ̀lɛ yã'ò Falaɔ̃ɔɛ à mɛ̀:
Tàae pɔ́ má kɛ̀ yãa dɔ̀magu gbã. 10 Kí, n
pɔ pà n zɔ̀blenaɔzi yãa, ɔ̃ n ma dakpɛu
n dɔaiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ bɛ sãnu ń pɛ̃ɛkɛnaɔ kíao.
11 Gwãasĩn doũ wa nana'ò, wá baade ń
a pɔ́o ń a àsio. 12 Ɛbɛlu ɛ̀waasoe kúwanɔ
we, n dɔaiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ zɔɛ. Kɛ́ wa wá nanaɔ
sɛ̀lɛ wá sìuɛ̀, ɔ̃ à wá baade pɔ́ àsi'òɛ̀.
13 Yɛ̃́piɔ kɛ̀ lá a òwɛ̃ɛwa. N ɛa n ma da
ma zĩu, ɔ̃ n pɛ̃ɛkɛnaɔ kíapi lòo líwa.

14 Ɔ̃ Falaɔ̃ɔ gbɛ̃́ zɛ̃̀ Yosɛfu sísii, ɔ̃ wà gɛ̀
aà bɔ̀ kpɛ́u kpakpa. À mibò à a pɔkasaɔ
lìlɛ, ɔ̃ à gɛ̀ Falaɔ̃ɔ kĩ́i. 15 Ɔ̃ Falaɔ̃ɔ òɛ̀: Ma
nana'ò, kási gbɛ̃e i fɔ̃ a àsi'òmɛɛo. Má
mà wà mɛ̀, tó wa ònɛ, ni fɔ̃ ǹ a àsi'onɛ́ɛ.
16 Yosɛfu òɛ̀: I kɛ mámɛo, Lua mɛ́ a a
àsi'onɛ kí. 17 Ɔ̃ Falaɔ̃ɔ òɛ̀: Ma nana guu
má è má zɛa Niililɛ. 18 Má è zuda maa
mɛkpaa mɛ̀n soplaɔ bɔ̀lɛ swa'ɛu, aalɛ sɛ̃
ble dɛ̃̀na guu. 19 Ɔ̃ ma zuda pãleɔ è lɔ
mɛ̀n sopla, aa fɛ̃́fɛ̃a wòũwoũ, mi zù fɛ̃́fɛ̃a
bee taaɔ e Egipi la yãao. 20 Ɔ̃ zuda fɛ̃́fɛ̃a
wòũwoũpiɔ zù mɛkpaa sɛ̃́ia mɛ̀n soplapiɔ
mɔ̀mɔ. 21 Baa kɛ́ aa ń mɔmɔ, aa gì fɛ̃́fɛ̃a lá
aa dɛwaɛ, gbɛ̃e a dɔ̃ kɛ́ aa ń mɔmɔ seo.
Ɔ̃ ma vu. 22 Nana guu lɔ má è, ése sáo
maa wɛde sáo sopla bɔ̀ éseli doũwa. 23 Ɔ̃
má è, ése sáo teeena wɛ́n ála'alana pɔ́
lou'i kɛ̃̀sãmáɔ bɔ̀ an gbɛa lɔ sáo sopla. 24 Ɔ̃
ése sáo wɛ́n ála'alanapiɔ ése sáo wɛdepiɔ
mɔ̀mɔ. Kɛ́ má ò màsokɛnaɔnɛ, an gbɛ̃e i
fɔ̃ à a àsi'òmɛɛo.

25 Ɔ̃ Yosɛfu òɛ̀: Kí, nana pɔ́ ń òpiɔ àsi
doũɛ. Lua yɛ̃́ pɔ́ á ye kɛ ɔ̀lɔnɛɛ, kí. 26 Zù
maa mɛ̀n soplapiɔá wɛ̃̀ soplaɛ, mɛ́ ése sáo
wɛde sáo soplapiɔá wɛ̃̀ soplaɛ. Nanapiɔ
àsi doũɛ. 27 Zù fɛ̃́fɛ̃a wòũwoũ mɛ̀n sopla
pɔ́ bɔ̀lɛ aa bɛ a sɛ̃́iaɔ kpɛpiɔá wɛ̃̀ soplaɛ.
Màa ése sáo wɛ́n ála'alana pɔ́ lou'i kɛ̃̀sã-
má sáo soplapiɔ dɛ lɔ. Beeɔ mɛ́ wɛ̃̀ sopla
pɔ́ imina a kauɔ ũ. 28 Lá má ònɛ tiawa
kí, ma mɛ̀ Lua lɛ́ yɛ̃́ pɔ́ á ye kɛ ɔlɔnɛɛ.
29 Blɛwɛna aɔ di Egipi gupiiu maamaaɛ

e wɛ̃̀ sopla. 30 Bee gbɛa imina i ka e wɛ̃̀
sopla, kãa gbãapi yã́ i sã Egipiɔgu. Im-
inapi a to bùsu blɛ midɛ. 31 Imina pɔ́ a
mɔpi aɔ pãsĩ maamaaɛ, kãa gbãapi yã́ a
dɔ gbɛ̃egu lɔo. 32 Kí, lá gɛ̃n pla n nanapi
ò, bee mɛ̀ Lua mɛ́ dìlɛ màa. A kɛ tiaɛ, a
sea vĩo. 33 Tiasa kí, ɔ̃nɔde wɛzɛ̃na wɛɛlɛ
ǹ dilɛ aàɔ dɛ gbãade ũ Egipi. 34 Kí, gbɛ̃́ɔ
dilɛ ziiaɔ ũ Egipi, aaɔ pɔ́wɛna sɔode kãaa
wɛ̃̀ sopla pɔ́ pɔ́wɛnaɔ diupi guu. 35 Aa blɛ
kãaa wɛ̃̀ maa pɔ́ lɛ́ mɔ́ɔ guu, aai pɔ́wɛna
ká dɔ̃ɔ guu wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo ń n tɔ́o, aaiɔ dɔ̃́a.
36 Tó imina pɔ́ a kɛ wɛ̃̀ soplapi kà Egipi,
blɛpi iɔ dɛ kũ̀sũa ũ, kɛ́ iminapi su Egipiɔ
dɛdɛo yã́i.

Yosɛfu kpalablea Egipi

37 Yã́pi kà Falaɔ̃ɔgu ń a ìwaɔ píi, 38 ɔ̃ a
ònɛ́: Gbɛ̃́ɛ beeá Lua Nisĩnadeɛ. Wá gbɛ̃e
e laaàwa lɔe? 39 Ɔ̃ a ò Yosɛfuɛ: Lá Lua tò
n yã́ beeɔ dɔ̃̀ píi, ɔ̃nɔde wɛzɛ̃nae ku lan-
wao. 40 Ḿmɛ ńyɔ̃ɔ dɛ ma ua gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ, ma
gbɛ̃́ɔ iɔ misiilɛnɛ ḿpii. Báa mɛ́ a to màɔ
dɛnla ado. 41 Ɔ̃ à ɛ̀a òɛ̀: Ńyɔ̃ɔ iko vĩ Egipi
bùsu gupiiwaɛ. 42 Ɔ̃ à tãana seelakɛbɔ bɔ̀
a ɔwa, a dà Yosɛfuɛ a ɔwa, à bàabaa ula
dàɛ̀, à vua yàbaa dàɛ̀ a nɔɛ.† 43 À a sɔ̃́go
plaade kpàwà bɛbɛbɔ ũ, ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ dɔaaaɛɔ
ìɔ pala: À kúlɛ! À kúlɛ! Beewa Falaɔ̃ɔ tò
Yosɛfu iko vĩ Egipi bùsuwa. 44 A òɛ̀ lɔ:
Mámɛmaa Falaɔ̃ɔ, gbɛ̃e a fɔ̃ yãe kɛ Egipi
la n lɛ́ saio. 45 Ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Zafɛna Panɛa,
ɔ̃ à Ɛliɔpɔli wɛ̃́lɛ sa'ona Potifɛla nɛnɔɛna
Asɛna kpàwà nɔ ũ.
46 Gɔɔ pɔ́ Yosɛfu zĩ sɛ̀ Egipiɔ kí Falaɔ̃ɔ
bɛ, a wɛ̃̀ baakwi vĩ. Ɔ̃ à bɔ̀ Falaɔ̃ɔ kĩ́i, à gɛ̀
bɛbɛi Egipi gupiiu. 47 Kãa gbãa ku e wɛ̃̀
sopla, blɛwɛna di maamaaɛ. 48 Ɔ̃ Yosɛfu
blɛ pɔ́ di Egipi wɛ̃̀ soplapiɔ kã̀aakãaa
wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo kũ̀sũa ũ, wɛ̃́lɛ píi ń azĩa
pɔ́o. 49 À pɔ́wɛna kã̀aa zɔ̃ɔzɔ̃ɔ lán ísialɛ
ũfãawa, ɔ̃ wà zɛ̀ a yɔ̃yɔ̃aɛ, asa wa fɔ̃ a lɛ́
dɔ̃o.
50 E imina àɔ gɛ́ kái Yosɛfu na Potifɛla
nɛ́ Asɛna nɛgɔ̃ɛ ì pla. 51 Yosɛfu tɔkpà a
yoaɛ Manase‡ à mɛ̀: Lua tò ma mae bɛdeɔ
ń ma taasikɛao yã́ sã̀magu píi. 52 Ɔ̃ à tɔk-
pà a plaadeɛ Ɛflaiũ¶ à mɛ̀: Lua tò ma gɔ̃
nɛde ũ bùsu pɔ́ wà ma wɛtã̀u.
53 Kɛ́ kãa gbãa pɔ́ kú Egipi wɛ̃̀ soplapi
lɛ́ kà, 54 ɔ̃ wɛ̃̀ sopla pɔ́ imina kàu dàalɛ lá
Yosɛfu òwa. Imina kà bùsu ń bùsuo píi,
ãma blɛ di Egipi gupiiuɛ.§ 55 Kɛ́ nɔana
gɛ̃̀ Egipiɔgu píi, aa wiilɛ̀ Falaɔ̃ɔwa aà blɛ
kpámá. Ɔ̃ a ònɛ́ píi: À gɛ́ Yosɛfu kĩ́i, lá a
oɛ́ í kɛ. 56 Imina lì bùsupila píi, ɔ̃ Yosɛfu
dɔ̃ɔ wɛ̃̀wɛ̃, à pɔ́wɛna yìa Egipiɔwa, kɛ́ im-
ina gbãakũ̀ ń bùsuu yã́i. 57 Ɔ̃ gbɛ̃́ɔ bɔ̀ dṹ-
nia guu píi aa mɔ̀ Egipi pɔ́wɛna lúi Yosɛ-
fuwa, asa imina gbãakũ̀ dṹnia guu píiɛ.

Yosɛfu vĩ̀iɔ mɔa blɛ lúi Egipi

42 Kɛ́ Yakɔbu mà pɔ́wɛna kú Egipi, a
ò a nɛ́ɔnɛ: Áɔ kálɛ la pã yɛ̃̀? 2 Má
mà pɔ́wɛna kú Egipi. À gɛ lúwɛ̃ɛ we, kɛ́
wásu gagao, wíɔ ku aafia.** 3 Ɔ̃ Yosɛfu vĩ̀i
gbɛ̃ɔn kwiɔ gɛ̀ Egipi pɔ́wɛna lúi. 4 Yakɔbu
i Yosɛfu dãuna Bɛ̃yãmɛɛ zĩ́ńnɔo, asa à
mɛ̀: Wìliɔ dɔ̃o tó yãvãi sù aà lɛ̀ sɔ̃ bɛ. 5 Ɔ̃
Isaili nɛ́piɔ gɛ̀ pɔ́wɛna lúi ń gbɛ̃pãleɔ, asa
iminapi kà Kanaa bùsuu sɔ̃ɛ.
6 Yosɛfu mɛ́ bùsupi gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ. Ɔ̃mɛ ì
pɔ́wɛna yía gbɛ̃́piiwa. Ɔ̃ aà vĩ̀iɔ mɔ̀ kùlɛɛ̀,
aa ń mi pɛ̀lɛ. 7 Kɛ́ à a vĩ̀iɔ è, à ń dɔ̃́, ɔ̃ à az-
ĩa kɛ̀nɛ́ nibɔ ũ. Ɔ̃ à yã'ònɛ́ pãsĩpãsĩ à ń lá
à mɛ̀: A bɔ má ni? Aa wɛ̀wà aa mɛ̀: Wa bɔ
Kanaa bùsuu, wa mɔ blɛ lúiɛ. 8 Yosɛfu a
vĩ̀iɔ dɔ̃̀, kási aai aà dɔ̃o. 9 Nana pɔ́ a ò yãa

†**41:42** Dan 5.29
‡**41:51** Bee mɛ̀ sɑ̃́ngu.
¶**41:52** Bee mɛ̀ nɛde.
§**41:54** Zĩn 7.11
****42:2** Zĩn 7.12

an yɑ̃́ musu†† dɔ̀aàgu, ɔ̃ a òné: Zãmadeɔn
á ũ, a mɔ wá bùsu asiigwaiɛ. 10 Aa wèwà
aa mɛ̀: Aawo Baa! N zɔ̀blenaɔn wá ũ, wa
mɔ blɛ lúiɛ. 11 Dedoũdeɔn wá ũ wápii.
Náaideɔn wá ũ. Wápiɔ n zɔ̀blenaɔ, zã-
madeɔn wá ũo. 12 Ɔ̃ a òné: Ɛgɛɛ! A mɔ wá
bùsu asiigwaiɛ. 13 Aa mɛ̀: Wápiɔ n zɔ̀ble-
naɔ, dedoũdeɔn wá ũ, wá gbɛ̃ɔn kuɛplaɛ.
Kanaa bùsu gbɛ̃́ɔn wá ũ. Wá dãuna gɔ̃̀ bɛ
ń wá maeo, wá gbɛ̃do kuo. 14 Ɔ̃ Yosɛfu
òné: Lá má òɛ́wa, zãmadeɔn á ũ. 15 Pɔ́
pɔ́ a to mà á yɑ̃́ sĩana dɔ̃n kɛ: Ń Falaɔ̃ɔ
báaao á bɔlɛ lao, sema á dãunapi mɔ̀ la
bàasio. 16 À á gbɛ̃do zĩ á dãunapi sɛ́i, á
gbɛ̃́ kĩniɔ gɔ̃ dakpɛunaɔ ũ laɛ, mí dɔ̃ tó
á yɑ̃́á sĩanaɛ. Tó màa no, ń Falaɔ̃ɔ báaao
zãmadeɔn á ũ. 17 Ɔ̃ à ń ká kpɛ́u e gɔɔ àaɔ̃.
18 A gɔɔ àaɔ̃de zĩ́ a òné: Má Lua vĩa vĩ. À
yɑ̃́ pɔ́ má òɛ́ kɛ, í bɔ aafia. 19 Tó náaideɔn
á ũ, à á gbɛ̃do to da kpɛ́u la, á gbɛ̃́ kĩniɔ
í tá ń pɔ́wɛnao á bɛde nɔandɛnaɔnɛ, 20 í
ɛa mɔmɛɛ ń á dãunapio, mí dɔ̃ ké á yɑ̃́á
sĩanaɛ, mɛ́ wa á dɛdɛ lɔo. Ɔ̃ aa wèi màa.
21 Aa òkɔ̃ɛ: Sĩanaɛ tàaedeɔn wá ũ yɑ̃́ pɔ́
wá kɛ̀ wá dãunaɛ yãa yɑ̃́i. Wá è gɔɔ pɔ́
àlɛ awakpawɛ̃ɛ, à kɛ̀ wɛ̃naũ, ɔ̃ wi aà yã-
mao. Bee yɑ̃́i yɑ̃́ɛ bee wá léi. 22 Ɔ̃ Lubɛni
òné: Ké má òɛ́ ásu yãe kɛ népiɛo, i ma yã-
mao, aà au tɔ ɔ̃ Lua lɛ́ síwá kɛ. 23 Aa dɔ̃
Yosɛfu lɛ́ mao, asa ké à yã'òné, wa sɛ̀lɛ
sìunɛ́ɛ. 24 Ɔ̃ à gò ń kĩ́i, à gɛ ɔ́ɔlɔ̀. Ké à sù,
à yã'òné, ɔ̃ à Simɛɔ bɔ̀ ń guu, à mɔkàwà
ń wáa. 25 Yosɛfupi mɛ̀ wà pɔ́wɛna káné ń
sakiliɔ pai, wi ń baade ɔ̃a dauɛ̀, wi zé kũ̀-
sũa kɛné. Ké wa kɛ̀né màa, 26 aa ń pɔ́wɛ-
naɔ dì ń zàa'ĩnaɔnɛ, ɔ̃ aa dàzɛu.
27 Ké aa kà gu pɔ́ aalɛ iu, ké an gbɛ̃do
a sakili pòlo à pɔ́ kpá a zàa'ĩnawa, ɔ̃ à a
ɔ̃a è a sakiliu. 28 Ɔ̃ a ò a gbɛ̃́ɔnɛ: À ma
sakili guu gwa, wà ma ɔ̃a sɔ̀aamɛɛɛ! Ɔ̃
sɔ̃ kɛ̀ńgu, aa òkɔ̃ɛ ń lualuao: Bɔ́ yɑ̃́ Lua
kɛ̀wɛ̃ɛ màai? 29 Ké aa kà ń mae kĩ́i Kanaa
bùsuu, aa yɑ̃́ pɔ́ ń lɛ́ sɛ̀lɛ sìuɛ̀ píi aa mɛ̀:
30 Bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔpi yã'òwɛ̃ɛ pãsĩpãsĩ, à wá
dílɛ zãmadeɔ ũɛ. 31 Wá òɛ̀ náaideɔn wá ũ,
zãmadeɔn wá ũo. 32 Dedoũdeɔn wá ũ, wá
gbɛ̃ɔn kuɛplaɛ, wá gbɛ̃do kuo, wá dãuna
gɔ̃̀ Kanaa bùsuu ń wá maeo. 33 Ɔ̃ bùsu
gbɛ̃zɔ̃ɔpi òwɛ̃ɛ à mɛ̀, pɔ́ pɔ́ a to à wá dɔ̃
náaideɔ ũn kɛ: À mɛ̀ wà wá gbɛ̃do toanɔ,
wí blɛwɛna sɛ taò wá bɛde nɔandɛnaɔnɛ,
34 wí ɛa mɔɛ ń wá dãunao, í dɔ̃ sa ké
zãmadeɔn wá ũo, náaideɔn wá ũ, í wá
gbɛ̃do kpáwá, wíɔ laata bùsupiu.
35 Ké aalɛ pɔ́wɛna bɔlɛ ń sakiliɔ guu,
an baade a ɔsɔ̃ɔ è a pɔ́ guu. Ké aa ń ɔ̃aɔ
è màa, vĩa ń kṹ ḿpii ń ń maeo. 36 Ɔ̃ an
mae òné: Á ye mà gɔ̃ nɛ́sai yɑ̃̀? Yosɛfu
kuo, Simɛɔ kuo, ɔ̃ á ye Bɛ̃yãmɛɛ sia lɔa?
Yɑ̃́pii lɛ́ bɔmɛɛ vãiɛ. 37 Ɔ̃ Lubɛni ò a maeɛ:
Tó mi sunɛaànɔo, ma nɛgɔ̃ɛ plaaɔ dɛdɛ.
Ǹ aà kpaa, má sunɛaànɔ. 38 Ɔ̃ Yakɔbu mɛ̀:
Ma né a gɛ́ánɔo, asa aà vĩ̀i dadoũde gà,
ɔ̃mɛ gɔ̃̀ ado. Ma zikũ̀. Tó yãe sù aà lè tá
pɔ́ álɛ o guu, a to mà ta miau ń pɔsiaoɛ.

Yosɛfu vĩ̀iɔ ɛa gɛa Egipi ń Bɛ̃yãmɛɛo

43 Imina pãsĩ kũ̀ Kanaa bùsuu. 2 Ké
aa pɔ́wɛna pɔ́ aa bɔ̀ò Egipi blè
à làa, an mae òné: À ɛa gɛ́ pɔ́wɛna lúi
yɔɔ lɔ. 3 Ɔ̃ Yuda òɛ̀: Gbɛ̃́pi òwɛ̃ɛ sɑ̃́asãɛ
à mɛ̀, tó wá dãuna kúwanɔo, wásu to
wà wɛsikɔ̃lɛo. 4 Tó ńyɔ̃ wei wá dãuna
gɛ́wanɔ lɛ́, wá gɛ́ blɛ lúinɛ. 5 Tó ni wei
sɔ̃o, wá gɛo, asa gbɛ̃́pi òwɛ̃ɛ, tó wá dãuna
kúwanɔo, wásu tó wá wɛsikɔ̃lɛoɛ. 6 Ɔ̃
Isaili mɛ̀: Bɔ́yãi a ĩadàa á ò gbɛ̃́piɛ á
dãuna vĩi? 7 Aa wèwà aa mɛ̀: Aàpi mɛ́
yãlàlawá ń wá bɛdeɔ yɑ̃́o. À mɛ̀: Á mae
ku e tiaa? Á dãuna vĩa? Yɑ̃́ beeɔ musu ɔ̃
wá wèwà. Wá dɔ̃ yãa a mɛ wà mɔ́ ń wá
dãunao yɑ̃̀? 8 Ɔ̃ Yuda ò a maeɛ: To népi
gɛmanɔ. Wá fɛlɛ gɛ́ gɔ̃̀ɔɛ ké wápiɔ ń mpio
ń wá nɛ́ɔ wásu gagao yɑ̃́i, wíɔ ku aafia.
9 À gɔ̃̀ ma yɑ̃́ ũɛ. Ma azĩa wɛ̃ni dìlɛ aà
pɔ́ gbɛu. Tó mi sunɛaànɔ aafiao, má gɔ̃
n tàaede ũɛ. 10 Tó wi seakɛ yãao, dɔ̃ wa
gɛ a gɛ̃n plaadei, wa ɛa su. 11 Ɔ̃ an mae

††42:9 Daa 37.5-10

ònɛ́: Lá màaɛ, à yɛ̃́ɛ bee kɛ. À wá bùsu pɔ-
maaɔ sɛ ká á sakiliɔ guu, í gɛ gbɛ̃́pi gba.
À gãmalɛ sɛ́ yɔɔ ń zɔ́'io yɔɔ ń lí'ɔo ń tu-
laletio ń gɔɔɔo ń sĩ́o. 12 À gɛ́ ń ɔ̃ao lɛɛ
pla, í ɔ̃a pɔ́ wa dàɛ́ á sakiliɔ guu sɔaanɛ́.
Tó wà zɛ̃̀wàn nò, á dɔ̃o. 13 À á dãuna sɛ́, í
ɛa gɛ́ gbɛ̃́pi kĩ́i. 14 Lua Gbãapiide to gbɛ̃́pi
wɛ̃nadɔ̃ɛ́, i á gbɛ̃do ń Bɛ̃yãmɛɛo gbaɛ aa
suánɔ. Mapi sɔ̃, tó Lua ma nɛ́ɔ sìaɛ, a sìan
we.
15 Aa pɔ́ pɔ́ wa gɛ wà aà gbapi sɛ̀lɛ ń
ɔ̃ao lɛɛ pla ń Bɛ̃yãmɛɛo, aa fɛ̀lɛ gɛ̀ Egipi,
ɔ̃ aa gɛ̀ Yosɛfu kĩ́i. 16 Kɛ́ Yosɛfu Bɛ̃yãmɛɛ
è ń guu, a ò a bɛ ziiaɛ: Gɛ́ ń gbɛ̃́ɛ beeɔ ma
bɛ. Nɔ̀ɔ dɛ ǹ kɛkɛ, asa gbɛ̃́piɔ pɔblemanɔ
fãanɛaɛ. 17 Ziiapi yɛ̃́ pɔ́ Yosɛfu dàɛ kɛ̀, àlɛ
gɛ́ńnɔ aà bɛ. 18 Kɛ́ wàlɛ gɛ́ńnɔ Yosɛfu bɛ
màa, vĩa ń kṹ aa mɛ̀: Ɔ̃a pɔ́ wa dà wá
sakiliɔ guu yãa yɛ̃́mɛ́ tò wà mɔ̀wanɔ la.
Aa ye kusiwá aa wá nɛ́, aai wá kṹkũ zɔɔ
ũ, aa wá zàa'ĩnaɔ sɛ́lɛɛ. 19 Kɛ́ aa kà Yosɛfu
bɛ kpɛɛlɛ, aa sɔ̃̀ aà ziiapizi aa mɛ̀: 20 Mae,
n yɛ̃́ na! Wa mɔ la káau blɛ lúiɛ. 21 Kɛ́
wa ka gu pɔ́ wálɛ iu, wa wá sakiliɔ pòlo,
ɔ̃ wá baade a ɔ̃a è a sakiliu kyáukyau.
Ɔ̃ wa suò kɛ. 22 Wa mɔ ń ɔ pãleo kɛ́ wà
blɛ luò. Wá dɔ̃ démɛ ɔ̃api dà wá sakiliɔ
guuo. 23 Ziiapi mɛ̀: Ásu bílikɛo, ásu to vĩa
á kũo. Á Lua, á mae Lua mɛ́ ɔ̃api dàɛ́ á
sakiliɔ guu. Á ɔ̃a ma kĩ́i lè. Ɔ̃ à Simɛɔ
bɔ̀nɛ́. 24 Ziiapi gɛ̃̀ńnɔ Yosɛfu ua, à í kpà-
má aa zu'oò, ɔ̃ à sɛ̃ kpà ń zàa'ĩnaɔwa. 25 Ɔ̃
aa pɔ́ pɔ́ wa Yosɛfu gbapi yãkɛ̀kɛ e aàɔ gɛ́
sui fãanɛ, asa aa mà wà mɛ̀ wa pɔble wɛɛ.
26 Kɛ́ Yosɛfu sù bɛ, aa aà gbà pɔ́ pɔ́ wà
mɔ̀opi, aa wùlɛ tɔɔlɛ aà aɛ. 27 À ń aafia
gbɛ̀a, ɔ̃ à mɛ̀: Á maezi pɔ́ a aà yã'ɔ̀pi
gbãaó? A ku e gbãa? 28 Aa wɛ̀wà aa mɛ̀:
Wá mae n zɔ̀blena gbãa, a ku e tia. Ɔ̃
aa kùlɛɛ̀ aa wùlɛ ń gbɛɛu. 29 Yosɛfu wɛsɛ̀
à a dãuna dadoũde Bɛ̃yãmɛɛ gwà à mɛ̀:
Á dãuna pɔ́ a aà yã'ɔ̀mɛɛpin laa? Ɔ̃ a ò
Bɛ̃yãmɛɛɛ à mɛ̀: Lua báaadangu. 30 Kɛ́ à
a dãuna gwà, aà pɔ kɛ̀na zɔ̃ɔ, a ye ɔ́ɔlɔ, ɔ̃
à gɛ̃̀ kpɛa ń wãao, à ɔ́ɔlɔ̀ we. 31 Kɛ́ à oopì,
ɔ̃ à bɔ̀ à azĩa kṹkũa, à mɛ̀ wà mɔ́ ń blɛo.
32 Wà blɛ dìlɛɛ̀ ado, ampiɔ ńtɛ̃ɛ, Egipi
pɔ́ aa kuaànɔɔ ńtɛ̃ɛ lɔ, asa Egipiɔ lí
pɔble ń Ɛbɛluɔo, aali yãalɛńnɔo. 33 Wà ń
zɔ̃́lɛzɔ̃lɛ aà aɛ lá wà ń í aa tɛ̀tɛkɔ̃iwa, za
nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iawa e an gɔ̃zãnawa, ɔ̃ aa lɛ'ɛ̀lɛ,
aa kɔ̃ gwàgwa. 34 Ɔ̃ wà blɛ pɔ́ kú Yosɛfu
aɛ kpaalɛ̀nɛ́. Bɛ̃yãmɛɛ pɔ́ zɔ̃ɔ dɛ gbɛ̃́ kĩniɔ
pɔ́la lɛɛ sɔo. Ɔ̃ aa pɔblè wà imìaànɔ e wà
kɛ̃̀.

Ãnusu imibɔ daa sakiliu

44 Yosɛfu ò a bɛ ziiaɛ: Pɔ́wɛna káka
gbɛ̃́piɔnɛ ń sakiliɔ pai, lá aa fɔ̃ sɛ́
lɛ́u. Baade ɔ̃a daɛ̀ a pɔ́wɛnaa sakiliu, 2 ní
ma ã́nusu imibɔ sɛ ǹ da an dãuna sak-
iliu ń aà pɔ́wɛna ɔ̃ao. Ɔ̃ a kɛ̀ lá Yosɛfu
òɛwa. 3 Kɛ́ gu dɔ̀ gɔ̃̀ɔ, wà ń gbáɛ ń ń
zàa'ĩnaɔ. 4 E aaɔ gɛ́ kái zɛ̃̀, ɔ̃ Yosɛfu ò a
ziiaɛ: Fɛlɛ pɛ́lɛńzi. Tó ń ń lɛ́, ǹ ń la bɔ́yãi
aa maa fĩabò ń vãioi? 5 Bɔ́yãi aa ma ta
pɔ́ mi imiò, mi màsokɛò sɛ̀ kpã́ii? Onɛ́ aa
tàaekɛ̀.
6 Kɛ́ à ń lɛ́, à yã́pi ònɛ́, 7 ɔ̃ aa wɛ̀wà aa
mɛ̀: Mae, àkɛa ń ò màai? Kúku! Wápiɔ
n zɔ̀blenaɔ, wá fɔ̃ yɛ̃́ bee taa kɛɛ? 8 Ɔ̃a
pɔ́ wá è yãa wá sakiliɔ guu, wi ɛa suonɛ
bɔa za Kanaao lɛ́? Wá fɔ̃ ã́nusu ge vua
sɛ kpã́i n dii bɛa? 9 Mae, wá gbɛ̃́ pɔ́ ń è
aà kĩ́i, ade gàɛ, wápii wí gɔ̃ n zɔɔ ũ. 10 À
mɛ̀: Tɔ̀ɔ, aà kɛ lá á òwa. Gbɛ̃́ pɔ́ wa è aà
kĩ́i, a gɔ̃ ma zɔ ũɛ, á gbɛ̃́ kĩniɔ í gɔ̃ tàaesai.
11 Ɔ̃ an baade a sakili pìla a pòlo gɔ̃̀ɔ. 12 Ɔ̃
ziiapi ń sakiliɔ yɔ̀ɛ. A dàalɛ an vĩ̀i pɔ́wa
e à gɛ̀ kàò an dãuna pɔ́wa, ɔ̃ à imibɔpi
è Bɛ̃yãmɛɛ pɔ́ guu. 13 Aa ń ulaɔ ga kɛ̃̀kɛ̃,
ɔ̃ an baade a aso yè a zàa'ĩnaɛ, aa ɛ̀a gɛ̃̀
wɛ̃́lɛu. 14 Kɛ́ Yuda ń a gbɛ̃́ɔ kà Yosɛfu bɛ,
aa aà lè we, ɔ̃ aa wùlɛ tɔɔlɛ aà aɛ. 15 A
ònɛ́: Bɔ́yãi á kɛ̀ màai? Á dɔ̃ kɛ́ ma taa lí
màsokɛo lɛ́? 16 Yuda wɛ̀wà à mɛ̀: Baa, wá
onɛ kpelewa ni? Wá yãe oa vĩo. Kpelewa
wá fɔ̃ wázĩa bɔyãui? Lua wá dɔ̃ tàaedeɔ
ũɛ. Baa, wa gɔ̃ ń zɔɔ ũ sa wápiiɛ, i kɛ
gbɛ̃́ pɔ́ wà imibɔpi è aà kĩ́i ado no. 17 Ɔ̃
Yosɛfu mɛ̀: Kai! Má fɔ̃ bee kɛo. Gbɛ̃́ pɔ́

wà imibɔpi èwà mɛ́ a gɔ̃ ma zɔ ũ, á gbɛ̃́
kĩniɔ í ɛa ta á maewa aafia.

Yuda wabikɛa Yosɛfuwa Bɛ̃yãmɛɛɛ

18 Ɔ̃ Yuda sɔ̃̀aàzi à mɛ̀: N yã́ na Baa!
To mapi n zɔ̀blena mà yã'onɛ. Ńsu to n
pɔ pamazio Baa, asa ń sáa ń Falaɔ̃ɔoɛ.
19 Baa, n wá lá yãa tó wá mae ge dãuna
vĩ. 20 Ɔ̃ wa mɛ̀ wá mae zikũ̀, mɛ́ wá dãuna
kú lɔ, wá mae aà ì a zikũ guuɛ. Nɛ́pi vĩ̀i
dadoũde gà, ɔ̃mɛ gɔ̃̀ ado, mɛ́ wá maepi
yeaàzi maamaaɛ. 21 Ń ò wápiɔ n zɔ̀ble-
naɔnɛ wà aà sɛ mɔonɛ, kɛ́ ǹ e ǹ wɛsiaàlɛ.
22 Baa, wá ònɛ nɛ́pi a e go a maewao. Tó
à gòwà, maepi a gaɛ. 23 Ɔ̃ ń òwɛ̃ɛ, tó wá
dãunapi i mɔ́wanɔo, wásu tó wá wɛ́ kɛ
síĩɔo. 24 Kɛ́ wa ta wá maewa, wa n yã'òɛ̀.
25 Ɔ̃ wá maepi mɛ̀ wà ɛa gé blɛ lúi yɔɔ lɔ.
26 Wa mɛ̀, mɛ́ i kɛ wá dãuna kúwanɔ bàa-
sio, wá fɔ̃ gɛo, asa tó a kúwanɔo, wá wɛ́ a
kɛ síĩɔo. 27 Ɔ̃ wá maepi òwɛ̃ɛ, wá dɔ̃ kɛ́ a
napi nɛ'ì mɛ̀n plaɛ. 28 Kɛ́ ado bɔ̀ a bɛ, i aà
e lɔo e gbã. À mɛ̀ wài mɛ́ aà sò. 29 À mɛ̀ tó
wà nɛ́ mɛ̀ndoɛ bee sìwa, mɛ́ yãvãi gɛ̀ aà
lè sa, lá a zikũ̀, wá tó à ta miau ń pɔsiaoɛ.
30 Tiasa, tó ma ta ma maewa, mɛ́ aà nɛ́pi
kúwanɔo, maepi a gaɛ, asa aà pɔ dɔ̀ nɛ́pi-
waɛ. 31 Tó i nɛ́pi e wá guuo, wá maepi a
ta miau a zikũ guu ń pɔsiaoɛ. 32 Ma azĩa
kpà ma maewa nɛ́pi gɛ̃ɛ ũɛ, ma mɛ̀ tó mi
suɛ̀aànɔo, má gɔ̃ aà tàaede ũɛ. 33 Baa, n
yã́ na! To mà gɔ̃ ń zɔ ũ nɛ́pi gɛ̃ɛ ũ, i tá ń
a vĩ̀iɔ, 34 asa tó nɛ́pi kumanɔo, má fɔ̃ ta
ma maewao. Má fɔ̃ wɛ̃na pɔ́ a kɛ aà yã́
musu gwao.

Yosɛfu azĩa ɔlɔa a vĩ̀iɔnɛ

45 Yosɛfu i fɔ̃ a nɔ̀sɛ suumpà gbɛ̃́ pɔ́
kú weɔnɛ lɔo, ɔ̃ à pũ̀na à mɛ̀: Gbɛ̃́
pɔ́ kú laɔ, à bɔlɛ píi! Kɛ́ gbɛ̃e ku we lɔo, ɔ̃
à azĩa ɔ̀lɔ a vĩ̀ipiɔnɛ sa.‡ 2 Àlɛ ɔ́ɔlɔ gbã́ug-
bãu e Egipiɔ mà, mɛ́ Falaɔ̃ɔ bɛdeɔ a bao-
mà. 3 Ɔ̃ a ò a gbɛ̃́piɔnɛ: Mámɛmaa Yosɛfu.
Ma mae ku e tiaa? Ɔ̃ gili gɛ̃̀ńgu, aai fɔ̃
wèwào. 4 Ɔ̃ Yosɛfu òné: À sɔ̃mazi. Kɛ́ aa
sɔ̃̀aàzi, ɔ̃ à mɛ̀: Mámɛ má á dãuna Yosɛfu
pɔ́ á yìa, wà sùaànɔ Egipi la ũ. 5 Tiasa
ásu tó á pɔ yao. Ásu tó á nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔkpa ma
yíaa yã́ musuo, asa gbɛ̃́ɔ misia yã́i ɔ̃ Lua
ma dɔaaiɛ́ la. 6 Imina kaa bùsuu la wɛ̃̀
plaaden kɛ. Wa e sapao, wa e pɔkɛkɛo
e wɛ̃̀ sɔo. 7 Lua tò ma dɔaaɛ́ kɛ́ wá bui e
bɔ aafia bùsuu laɛ, mí á misi maamaa mà
á suaba. 8 I kɛ ámɛ a ma zĩ lao, Luaɛ. À
ma dilɛ Falaɔ̃ɔ lɛdamade ũ, aà bɛ ziia ũ,
Egipi gupii gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ. 9 À kɛ kpakpa à gé
wá mae kĩ́i, í oɛ̀ aà nɛ́ Yosɛfu mɛ̀ Lua a
dilɛ Egipi bùsu gbãade ũ. Aà su ma kĩ́i la
gɔ̃̀ɔ, 10 iɔ kumanɔ kãi, i zɔ̃lɛ Gosɛ̃ bùsuu
ń a nɛ́ɔ ń a tɔũnaɔ ń a sãɔ ń a bleɔ ń a
zuɔ ń pɔ́ pɔ́ a vĩɔ píi. 11 Máɔ aà gwa la,
asa imina aɔ ku e wɛ̃̀ sɔo lɔɛ. Tó màa no,
aàpi ń a bɛdeɔ ń pɔ́ pɔ́ a vĩɔ midɛ píiɛ.
12 Ápiɔ ń Bɛ̃yãmɛɛo, a wɛsìɛ kɛ́ mapi ma
Yosɛfu mámɛ málɛ yã'oɛ́. 13 À gawi pɔ́ má
vĩ Egipi la yã'o ma maeɛ ń yã́ pɔ́ á èo píi,
í gɛ à aà sɛ suòmɛɛ la kpakpa. 14 À vĩ̀ lòo
a dãuna Bɛ̃yãmɛɛ nɔɛ, à ɔ́ɔlɔ̀, ɔ̃ Bɛ̃yãmɛɛ
ɔ́ɔlɔ̀ aà kùɛ sɔ̃. 15 Ɔ̃ à lɛpɛ̀pɛ a vĩ̀iɔwa píi
ń ɔɔlɔo. Bee gbɛa aà vĩ̀iɔ lɛ́ faaiboaànɔ.
16 Kɛ́ Yosɛfu vĩ̀iɔ mɔa bao lì Falaɔ̃ɔ bɛa,
à kɛ̀ɛ̀ na ń a ìwaɔ. 17 Ɔ̃ a ò Yosɛfuɛ: O n
vĩ̀iɔnɛ aa ń aso ye ń zàa'ĩnaɔnɛ, aa fɛlɛ gé
Kanaa, 18 aa ń mae sɛ́ ń ń bɛdeɔ, aa suńnɔ
ma kĩ́i la. Má Egipi bùsu gumaa kpámá,
aaiɔ namableu. 19 Oné lɔ aa Egipi zugoɔ
sɛ an nɛ́fɛ̃nɛnaɔ ń ń nɔɛɔ yã́i, aai ń mae
sɛ suaànɔ. 20 Aasu làasookɛ pɔ́ pɔ́ aa to
weɔwao, asa Egipi gumaa a gɔ̃ ń pɔ́ ũɛ.
21 Ɔ̃ Isaili nɛ́piɔ kɛ̀ màa. Yosɛfu zugoɔ
kpàmá lá Falaɔ̃ɔ òwa. À zɛ́ kũ̀sũa kɛ̀nɛ́
lɔ. 22 À ń gbá uladaɔ ḿpii, mɛ́ à Bɛ̃yãmɛɛ
gbà ã́nusu ɔwatɛ̃ ɔ̀aa do ń basɔoo ń
uladao mɛ̀n sɔo. 23 À Egipi pɔmaaɔ kpã̀sã
a maeɛ zàa'ĩn aso kwi ń pɔ́wɛnao ń blɛo
zàa'ĩn aso kwi a mae zɛ́ kũ̀sũa ũ. 24 Kɛ́ à
ń gbáɛ à mɛ̀: Ásu lɛkpaakɛ zɛ́uo! Ɔ̃ aa tà.

‡**45:1** Zĩn 7.13

25 Aa bɔ̀ Egipi, ɔ̃ aa kà Kanaa bùsuu ń
mae Yakɔbu kĩ́i. 26 Aa òɛ̀: Yosɛfu bɛ̃́ɛ e
tia, ɔ̃mɛ Egipi bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ. Ɔ̃ maepi kɛ̀
sã́ii, i sio. 27 Ɔ̃ aa yã́ pɔ́ Yosɛfu ònɛ́ òɛ̀ píi.
Kɛ́ Isaili zugo pɔ́ Yosɛfu gbàɛ a sɛ́iɔ è, ɔ̃ aà
làasoo dàdoũ sa, 28 ɔ̃ à mɛ̀: Kɛ́ bee mɔ̀! Ma
nɛ́ Yosɛfu bɛ̃́ɛ e tia. Má gɛ́ mà wɛsiaàlɛ e
màɔ gaɛ.

Yakɔbu taa Egipi ń a nɛ́ɔ

46 Isaili dàzɛu ń pɔ́ pɔ́ a vĩɔ píi. Kɛ́
à kà Bɛɛsɛba, à sa'ò a mae Izaaki
Luawa. 2 Ɔ̃ Lua bɔ̀ mɔ̀wà wɛ́pungu'ea guu
gwã́ à mɛ̀: Yakɔbu! Yakɔbu! A wèwà à
mɛ̀: Má kɛ́! 3 Ɔ̃ à mɛ̀: Mámɛmaa Lua n
mae Lua. Ńsu bílikɛ Egipi gɛa yã́ musuo,
asa we má n bui kã́fĩu maamaa. 4 Má
gɛnnɔ Egipi, mí su ń n buiɔ. Asa Yosɛfu
gbá ńyɔ̃ gaa.
5 Ɔ̃ Yakɔbu fɛ̀lɛ Bɛɛsɛba. Aà nɛ́ɔ aà dà
zugo pɔ́ Falaɔ̃ɔ gbàɛ aà sɛ́i guu ń ń nɛ́ɔ ń ń
nɔɛɔ. 6 Aa ń pɔtuoɔ ń àizɛɛ pɔ́ aa è Kanaa
bùsuuɔ sɛ̀lɛ tàò Egipi. 7 Yakɔbu tà we ń
a nɛgɔ̃ɛɔ ń a nɛnɔɛɔ ń a tɔũnaɔ ḿpii.¶¶
8 Isaili pɔ́ tà Egipiɔ tɔ́n kɛ: Yakɔbu ń a
nɛgɔ̃ɛɔ.
Yakɔbu nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia Lubɛni. 9 Lubɛni
nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Anɔki, Palu, Ɛzɔ̃nɔ, Kaami.
10 Simɛɔ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Yemuɛ, Yamini,
Oada, Yakɛ̃, Zohaa ń Saulu pɔ́ a ì
ń Kanaa nɔɛoo. 11 Levii nɛgɔ̃ɛɔ Geesɔ̃,
Kɛata ń Mɛlalio. 12 Yuda nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ:
Ɛɛ, Onani, Sela, Pɛlɛzi ń Zelao, ãma Ɛɛ
ń Onanio gà Kanaaɛ. Pɛlɛzi nɛ́ɔn Ɛzɔ̃nɔ
ń Amuluo ũ. 13 Isakaa nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ:
Tola, Puva, Yasubu, Simɛlɔni. 14 Zab-
ulɔni nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Sɛlɛdi, Eloni, Yalee.
15 Nɛgɔ̃ɛ pɔ́ Lea ń í ń Yakɔbuo Mɛsɔpɔ-
tamiɔn we. Ɔ̃mɛ nɛnɔɛ pɔ́ wì mɛ Dina ì
lɔ. An buipiɔ píi gbɛ̃ɔn baakwi ń àaɔ̃ɔɛ.
16 Gada nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Zɛfɔ̃, Agi, Suni,
Ɛzɛbɔ̃, Eli, Alodi, Aleli. 17 Asɛɛ nɛgɔ̃ɛɔ
tɔ́n kɛ: Imɛna, Iseva, Isevi, Bɛlia ń ń
dãe Sɛlao. Bɛlia nɛgɔ̃ɛɔn Ɛbɛɛ ń Malak-
iɛo ũ. 18 Labã mɛ́ Zilipa kpà Leawa. Bui
pɔ́ a kɛ̀ ń Yakɔbuon we. Aa gbɛ̃ɔn gɛ̃o ń
mɛ̀ndooɛ.
19 Yakɔbu na Lasɛli nɛ́ɔn Yosɛfu ń
Bɛ̃yãmɛɛo ũ. 20 Yosɛfu Manase ń Ɛflaiũo
ì Egipi ń a na Asɛna, Ɛliɔpɔli wɛ̃́lɛ sa'ona
Potifɛla nɛ́oɛ. 21 Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ tɔ́n kɛ:
Bɛla, Bɛkɛɛ, Asebe, Gela, Naamani, Ɛhi,
Losi, Mupiũ, Hupiũ, Aada. 22 Bui pɔ́
Lasɛli kɛ̀ ń Yakɔbuon we. Aa gbɛ̃ɔn gɛ̃o
mɛ̀ndosaiɛ.
23 Dã nɛgɔ̃ɛn Husiũ ũ. 24 Nɛfatali
nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Yaziɛli, Guni, Yezɛɛ, Sileũ.
25 Labã mɛ́ Bila kpà Lasɛliwa. Bui pɔ́ a kɛ̀
ń Yakɔbuon we. Aa gbɛ̃ɔn soplaɛ.
26 Yakɔbu bui pɔ́ à tàńnɔ Egipiɔn we.
Aa gbɛ̃ɔn bàaɔ̃sɔo ń mɛ̀ndooɛ, aà nɛ́
naɔ bàasi. 27 Kɛ́ Yosɛfu nɛ'ì Egipi gbɛ̃ɔn
pla, ɔ̃ Yakɔbu bui pɔ́ tà weɔ kɛ̀ gbɛ̃ɔn
bàaɔ̃kwi.§§
28 Yakɔbu Yuda zĩ̀ aà dɔaaɛ Yosɛfu kĩ́i,
aà Gosɛ̃ bùsu zɛ́ ɔlɔè. Kɛ́ aa kà we, 29 ɔ̃
Yosɛfu gɛ̃̀ a sɔ̃́gou, à gɛ̀ dai a maelɛ we.
Kɛ́ à aà lè, à vĩ̀ kùsiwà, à ɔ́ɔlɔ̀ aà gã̀u e'e'e.
30 Ɔ̃ Isaili ò Yosɛfuɛ: Lá ma wɛsìnlɛ má è
ń kú e tia, tó má fɔ̃̀ mà ga sa.
31 Yosɛfu ò a vĩ̀iɔnɛ ń a de bɛdeɔ: Má
gɛ o Falaɔ̃ɛ ma vĩ̀iɔ ń ma de bɛde pɔ́ kú
Kanaa bùsuuɔ sù ma kĩ́i. 32 Má oè sãdã-
naɔn á ũ, pɔdeɔn á ũ, mɛ́ a mɔ ń á sãɔ
ń á bleɔ ń á zuɔ ń pɔ́ pɔ́ á vĩɔ píiɛ. 33 Tó
Falaɔ̃ɔ á sisi, mɛ́ à á lá bɔ́ zĩ i kɛi, 34 à oè
pɔdeɔn á ũ za á ɛ̀waasogɔɔ e ń a gbão lá
á deziɔwa. Tó á òè màa, ɔ̃ á e zɔ̃lɛ Gosɛ̃
bùsuu, asa Egipiɔ lí kɔ̃tɛsi ń sãdãnaɔo.

Isailiɔ zɔ̃lɛa Egipi

47 Yosɛfu gɛ̀ yã'ò Falaɔ̃ɛ à mɛ̀: Ma
vĩ̀iɔ bɔ̀ Kanaa bùsuu ń ń sãɔ ń ń
bleɔ ń ń zuɔ ń pɔ́ pɔ́ aa vĩɔ píi, aa mɔ̀
Gosɛ̃ bùsuu. 2 Ɔ̃ à a vĩ̀iɔ sɛ̀ gbɛ̃ɔn sɔo, à
ń ɔlɔ Falaɔ̃ɛ. 3 Falaɔ̃ɔ ń lá à mɛ̀: Bɔ́ zĩ i

¶¶**46:7** Zĩn 7.15
§§**46:27** Zĩn 7.14

kɛi? Aa wèwà aa mɛ̀: Wápiɔ n zɔ̀blenaɔ,
sãdãnaɔn wá ũ lán wá deziɔwa. 4 Ɔ̃ aa
ɔ̀ɛ̀: Wa mɔ zɔ̃lɛi bùsu la gɔɔplaɛ, asa im-
ina tɔ̃̀ Kanaa bùsuwaɛ, sɛ̃ ku kɛ́ wá sãɔ
bleo. Wápiɔ n zɔ̀blenaɔ, wá gba zɛ́ wà
zɔ̃lɛ Gosɛ̃ bùsuu. 5 Ɔ̃ Falaɔ̃ɔ ò Yosɛfuɛ: Lá
n mae ń n vĩ̀iɔ sù n kĩ́iɛ, 6 ǹ ń kálɛ Egipi
gumaau. Aa zɔ̃lɛ Gosɛ̃ bùsuu. Tó laaideɔ
kú ń guu, ní ma pɔ́ɔ nanɛ́ ń ɔzĩ.

7 Ɔ̃ Yosɛfu a mae Yakɔbu sɛ̀ gɛ ɔ̀lɔ
Falaɔ̃ɔɛ. Ɔ̃ Yakɔbu samaa'ɔ̀ɛ̀. 8 Falaɔ̃ɔ aà
là à mɛ̀: N ka wɛ̃ ũmai? 9 A wèwà à mɛ̀:
Ma kua dṹniau lán nibɔwa wɛ̃̀ basoolok-
win la. Ma wɛ̃ i ka ma deziɔ pɔ́wao, mɛ́
a taasi vĩ. 10 À samaa'ò Falaɔ̃ɔɛ lɔ, ɔ̃ à gò
aà kĩ́i.

11 Yosɛfu a mae ń a vĩ̀iɔ kàlɛ Egipi bùsu
gumaau, à ń gbá bùsu pɔ́ Lamɛsɛ dɛ a
mɛɛwia ũ, lá Falaɔ̃ɔ òwa. 12 Yosɛfu blɛ
kpà a maewa ń a vĩ̀iɔ ń a mae bɛdeɔ píi
ua ń uao an dasilɛu.

Imina pãsĩkũa

13 Imina pãsĩ kũ̀, blɛ ku gueio. Egipiɔ
ń Kanaaɔ yɛ̃̀ɛɛ làa. 14 Lá wàlɛ pɔ́wɛna lú,
Yosɛfu ɔ̃a pɔ́ kú Egipi ń Kanaao sì píi, à
tàò Falaɔ̃ɔ bɛ. 15 Kɛ́ Egipiɔ ń Kanaaɔ ɔ̃a
làa, Egipiɔ mɔ̀ Yosɛfu kĩ́i ḿpii aa mɛ̀: Ɔ̃a
kú lɔo, wá gba pɔblea. Ńsu to wà gaga n
wáao. 16 Yosɛfu mɛ̀: Lá á ɔ̃a vĩo, à mɔ́ ń á
pɔtuoɔ, mí blɛ kpáwá a musu. 17 Ɔ̃ aa mɔ̀
Yosɛfuɛ ń pɔtuoɔ, ɔ̃ à pɔ́wɛna kpàmá sɔ̃́ɔ
ń sãɔ ń bleɔ ń zuɔ ń zàa'ĩnaɔ musu. Wɛ̃
bee à pɔ́wɛna kpàmá ń pɔtuoɔ musuɛ.

18 Kɛ́ wɛ̃ bee gɛ̃̀, ɔ̃ aa mɔ̀ aà kĩ́i a wɛ̃̀ sìa
aa ɔ̀ɛ̀: Baa, wá fɔ̃ yãe ulɛnɛo. Ɔ̃a làa mɛ́
wá pɔtuoɔ gɔ̃̀ n pɔ́ ũ. Pɔe i gɔ̃ wà kpa-
mao, wápiɔ ń wá buaɔ bàasio. 19 Ńsu to
wà gaga n wáa ń wá buaɔo. Wá lú ń wá
buaɔ, ní fĩabo ń blɛo, wí gɔ̃ Falaɔ̃ɔ zɔɔ
ũ, wápiɔ ń wá buaɔ. Wá gba pɔbui kɛ́
wásu gagao, wíɔ ku, mɛ́ wá buaɔ su gɔ̃
tàaa ũo. 20 Ɔ̃ Yosɛfu Egipi buaɔ lù Falaɔ̃ɔɛ
píi, asa Egipiɔ baade a bua yìa, kɛ́ nɔana
ń kṹ gbãa yã́iɛ, ɔ̃ bùsu gɔ̃̀ Falaɔ̃ɔ pɔ́ ũ.
21 Yosɛfu Egipiɔ sì zɔɔ ũ píi za ń bùsu lɛ́la
ń a lɛ́leo. 22 Ãma i sa'onaɔ buaɔ luo, asa
Falaɔ̃ɔ dìlɛ aàɔ blɛ kpámá gɔɔpiiɛ. Lá aa
kú ń blɛ pɔ́ Falaɔ̃ɔ ì kpámáo, aai ń buaɔ
yíao.

23 Ɔ̃ Yosɛfu ò gbɛ̃́ɔnɛ: Ma á lú ń á
buaɔ sa, a gɔ̃ Falaɔ̃ɔ pɔ́ ũɛ. Pɔbui kɛ, à
gɛ tɔ̃́. 24 Pɔkɛkɛgɔɔ àliɔ a lɛɛ sɔode kpa
Falaɔ̃ɔwa, a lɛɛ síiɔ̃ kĩni i gɔ̃ɛ́ pɔbui ń blɛo
ũ. Àliɔ bee ble ń á nɛ́ɔ ń á bɛdeɔ píi. 25 Ɔ̃
aa mɛ̀: N wá mìsiɛ. To wàɔ nannɔ Baa, wí
gɔ̃ Falaɔ̃ɔ zɔɔ ũ. 26 Ɔ̃ Yosɛfu yãdìlɛ Egipi
à mɛ̀, buapɔ́ lɛɛ sɔode aliɔ dɛ Falaɔ̃ɔ pɔ́
ũɛ. Yã́pi ku e ń a gbão. Sa'onaɔ ńtɛ̃ɛ, an
buaɔ mɛ́ i gɔ̃ Falaɔ̃ɔ pɔ́ ũo.

Yakɔbu lɛdilɛa a nɛ́ɔnɛ

27 Isailiɔ ku Gosɛ̃ bùsuu Egipi. Aa ńz-
ĩa tɔɔlɛ vĩ we, ɔ̃ aa nɛ'ì aa kɑ̃̀fĩ maamaa.
28 Yakɔbu kɛ̀ wɛ̃̀ gɛ̃o ń plao Egipi, aà wɛ̃̀
píi basoplasɔo ń plaoɛ. 29 Kɛ́ à kà gaa, ɔ̃
à a nɛ́ Yosɛfu sìsi a ɔ̀ɛ̀: N yã́ na! Ma wɛ̃-
nagwa! Ǹ n ɔda ma gbala taau, ní gbɛ̃kɛ ń
náaio yã́ kɛmɛɛ. Ńsu ma vĩ Egipio. 30 Tó
ma zu ma deziɔ guu, ma gɛ sɛ bɔ̀ò Egipi
la, ní ma vĩ ma dezipiɔ mia'ɛu. Ɔ̃ a ɔ̀ɛ̀:
Má yã́ pɔ́ ń ò kɛnɛ. 31 Ɔ̃ Yakɔbu mɛ̀: Lɛg-
bɛ̃mɛɛ. Kɛ́ à lɛgbɛ̃̀ɛ̀, ɔ̃ Yakɔbupi kùlɛ Luaɛ
a lii mizĩ.

Yakɔbu báaadaa Ɛflaiũ ń Manaseogu

48 Gɔɔpla gbɛa wa ò Yosɛfuɛ aà mae
lɛ́ gyãkɛ, ɔ̃ à a nɛ́ gbɛ̃ɔn plaɔ
Manase ń Ɛflaiũo sɛ̀lɛ gɛ̀ńnɔ. 2 Kɛ́ wa ò
Yakɔbuɛ aà nɛ́ Yosɛfu mɔ̀ aà gwai, à
kɔaikɛ̀ à fɛ̀lɛ zɔ̃̀lɛ a lii musu. 3 A ò Yosɛ-
fuɛ: Lua Gbãapiide bɔ̀a Luzu,* Kanaa bù-
suu, à báaadàmagu, 4 a òmɛɛ á tó mà nɛ'i
maamaa, í ma kɑ̃́fĩ mà gɔ̃ buiɔ dezi ũ,
í bùsupi kpa ma buiɔwa ma kpɛ an pɔ́
ũ e gɔɔpii. 5 Tiasa nɛ́ gbɛ̃ɔn pla pɔ́ n ń
í Egipi zadɔ̃ mi mɔ n kĩ́iɔá ma pɔ́ɔnɛ.
Ɛflaiũ ń Manaseo gɔ̃̀ ma nɛ́ɔ ũ lán Lubɛni

*48:3 Daa 28.13-14

ń Simɛɔowaɛ. 6 Nɛ́ pɔ́ ńyɔ̃ ń i an gbɛaɔ mɛ́
aaɔ dɛ n pɔ́ ũ, aai ń túbi e ń vɔ̃̀iɔ kɔ̃́i. 7 Asa
kɛ́ málɛ su ń Mɛsɔpɔtamio, n da Lasɛli gà
zɛ́u Ɛflata pɔ́ wì mɛ tia Bɛtɛlɛũ lɛ́i Kanaa
bùsuuɛ, ɔ̃ ma aà vɔ̃̀ zɛ́u we.†
8 Ɔ̃ Isaili Yosɛfu nɛ́ɔ gwà à mɛ̀: Deɔn
wei? 9 A ò a maeɛ: Nɛ́ pɔ́ Lua ma gba
laɔn we. Ɔ̃ Isaili mɛ̀: Mɔ́ńnɔ ma kɔ̃́i mà
sa'olɛkɛnɛ́. 10 Zikũ Isaili wɛ́ lìaa, àlɛ gu'e
maao, ɔ̃ Yosɛfu sɔ̃̀aàzińnɔ. Isaili lɛpɛ̀pɛ-
má à ń kpá a kùɛ, 11 ɔ̃ a ò Yosɛfuɛ: Málɛ
e yãa má wɛsinlɛ lɔo, ɔ̃ Lua tò ma n e
ń n nɛ́ɔ lɔ. 12 Yosɛfu ń gó a mae gbáa, ɔ̃
à kùlɛɛ̀ à a mipɛ̀lɛ. 13 Ɔ̃ Yosɛfu a nɛ́ɔ kũ̀
ḿpla ḿpii. À Ɛflaiũ kũ̀ ń ɔplaao Yakɔbu
ɔzɛɛ oi, ɔ̃ à Manase kũ̀ ń ɔzɛɛo Yakɔbu
ɔplaa oi, ɔ̃ à sɔ̃̀aàzińnɔ. 14 Ɔ̃ Yakɔbu a
ɔ pã̀kɔ̃a à ɔplaa nà Ɛflaiũ pɔ́ dɛ dãuna
ũ miwa, à ɔzɛɛ nà Manase pɔ́ dɛ yoa ũ
miwa. 15 Ɔ̃ à sa'olɛkɛ̀ Yosɛfuɛ à mɛ̀:
Lua pɔ́ ma deziɔ Ablahaũ ń Izaakio
tɛ̀aàzi,
Lua pɔ́ dɔ̀aamɛɛ ma kua guu e ń a gbão,
16 aà Malaika pɔ́ ma bɔ vãi píi guu,
aà báaada nɛ́ɛ beeɔgu,
aà to wàɔ ń sisi ma tɔ́wa,
ń ma deziɔ Ablahaũ ń Izaakio tɔ́o,
aà to aaɔ kɔ̃ maamaa dṹnia guu.
17 Kɛ́ Yosɛfu è a mae a ɔplaa nà Ɛflaiũ
miwa, i kɛɛ̀ nao. À a mae ɔ kũ̀ kɛ́ à go
Ɛflaiũ miwa à na Manase pɔ́wa, 18 à mɛ̀:
Màa no Baa, gbɛ̃́ɛ bee mɛ́ yoa ũ. Ǹ n ɔplaa
na aà miwa. 19 Ɔ̃ aà mae gì à mɛ̀: Má dɔ̃,
má dɔ̃. Aàpi sɔ̃ a gɔ̃ bui ũ, aɔ zɔ̃ɔ, ãma
aà dãuna zɔ̃ɔ aɔ dɛaàlaɛ, aà bui aɔ dasi.
20 Zĩbeezĩ ɔ̃ à sa'olɛkɛ̀nɛ́‡ à mɛ̀:
Isailiɔ samaa'okɔ̃ɛ ń á tɔ́o
aa mɛ Lua to ǹ gɔ̃ lán Ɛflaiũ ń
Manaseowa.
Màa à Ɛflaiũ dɔ̀aa Manaseɛ.
21 Ɔ̃ Isaili ò Yosɛfuɛ: Ma ka gaa, ãma
Lua aɔ kúánɔ, i ɛa táánɔ á deziɔ bùsuu.
22 Sikɛũ pɔ́ má sì Amɔleɔwa ń ma fɛ̃ndao
ń ma sáo, ma n gba n vɔ̃̀iɔ gbɛuɛ.¶

Yakɔbu sa'olɛkɛa a nɛ́ɔnɛ

49 Yakɔbu a nɛ́ɔ sìsi, ɔ̃ à mɛ̀: À kãaa-
mazi, mí yã́ pɔ́ a á le gbɛzã oɛ́.
2 À kɔ̃ kãaa ma nɛ́ɔ, à swã́kpa,
í á mae Isaili yãma.
3 Lubɛni ma yoa, ma gbãa,
ma gɔ̃sakɛ nɛ́ sɛ̃́ia,
n gawi ń n ikoo dɛ ń gbɛ̃́ɔla.
4 Ń pãsĩ lán ísɔ̃wa,
kási ńyɔ̃ɔ dɛńlao,
asa n dɛdɛ n da n mae wúlɛkĩia,
n gbadà ma nɔɔ dowaɛ.§
5 Simɛɔ ń Leviio mɛ́ kɔ̃gbɛ̃ɔ ũ,
aa pãsĩ ń fɛ̃ndao.
6 Ma lɛ́ kú an lɛkpaaĩ guuo,
ma bàa kúńnɔo.
Asa aa gbɛ̃́ɔ dɛ̀dɛ ń pɔkũmao,**
aa zuɔ kĩzã zɔ̃̀zɔ̃ lán kɔ̃̀ɔ yã́wa.
7 Lua láaikɛmá ń pɔkũma zɔ̃ɔ yã́i,
aà lɛkɛnɛ́ ń pɔfɛ̃ pãsĩ yã́i.
Má ń kɛ̃kɔ̃wa Yakɔbu buiɔ guuɛ,
mí ń buiɔ fãaa Isailiɔ guu.
8 Yuda, n gbɛ̃́ɔ n sáaukpa.
Ńyɔ̃ n ibɛɛɔ kṹ ń nɔ̀ɛ,
n mae nɛ́ɔ kúlɛnɛ.
9 Yuda dɛ lán nɔ̀ɔmusuwa.††
Ma nɛ́pi ì su ń toekao,
ì gaɛ ì wúlɛ a tòou.
Démɛ a fɔ̃ aà vui?‡‡
10 Kpala a go Yudalao,

†**48:7** Daa 35.16-19
‡**48:20** Ɛbɛ 11.21
¶**48:22** Zãa 4.5
§**49:4** Daa 35.22
****49:6** Daa 34.25
††**49:9** Zia 5.5
‡‡**49:9** Nao 24.9

aà buiɔ mɛ́ aaɔ lípana kũa
e kpalade àɔ mɔ́,
bui píi i misiilɛɛ̀.
11 A a zàa'ĩna dɔ vɛ̃ɛliwa,
a a zàa'ĩn nɛ́ ye vɛ̃ɛli maawa.
Vɛ̃ɛ aɔ diaàziɛ, iɔ pɔ́ píò,
iɔ a ula pí ń vɛ̃ɛbɛ'io.
12 Vɛ̃ɛ a aà wɛ́ tɛ̃akũ,
vĩ i aà swaa puakũ.
13 Zabulɔni aɔ ku ísia saɛ,
aà bùsu aɔ dɛ gó'ilɛnadɔdɔkĩi ũ.
Aà buiɔ bùsu lɛ́n Sidɔ̃ lɛ́u.
14 Isakaa dɛ lán zàa'ĩn gbãawa,
ìɔ wúlɛa asoɔ zãnguo.
15 Tó aà buiɔ è an kã́mabokĩi maa,
mɛ́ an bùsu na,
aa koo ń aso zíɛɛ, aai zɔzĩkɛnɛ́.
16 Dã a a gbɛ̃́ɔ yã́gɔ̃gɔ̃ a zɛ́wa,
aɔ dɛ Isaili buiɔ do ũ.
17 Dã buiɔ aaɔ dɛ lán mlɛ̃ pɔ́ kú zɛ́ lɛ́wa,
lán sɔ̀gbalawa zɛ́wɛwɛna saɛ.
Aa sɔ̃́ só a koewa,
sɔ̃de i bɔlɛlɛ kpaanla.
18 Dii, ma wɛ́ dɔnzi ǹ ma suaba.
19 Gada buiɔ sɔ̃, zĩgɔ̃ɔ ãnamá,
kási aali pélɛńziɛ.
20 Asɛɛ buiɔ blɛá blɛ nísideɛ,
blɛ pɔ́ dɛ kía blɛ maa ũ ɔ̃ aali kɛ ń bùsuu.
21 Nɛfatali buiɔ dɛ lán banawa sɛ̃u,
aa nɛ́ kɛfɛnaɔ i.
22 Yosɛfu buiɔ dɛ lán lí nɛ'ina pɔ́ kú nibɔna saɛwa,
aà gɔ̃naɔ fɛlɛ da gĩa fɔ̀ɔɔ.
23 Kàzunaɔ íbɛlɛsɛńnɔ,
aa ń yá ń kao.
24 Aaɔ ń sá kũa deesai
Yakɔbu Lua Gbãade sabai,
an ɔ gbãa mɛ́ a gɔ̃i vĩ
Isailiɔ Gbɛ pɔ́ ì dɔaanɛ́ yã́i.
25 N mae Luapi mɛ́ a dɔnlɛ,
Gbãapiidepi mɛ́ a báaadangu
ń lou'i pɔ́ ì bɔ musuo,
ń ɛ̀fãai pɔ́ kálɛa tɔɔlɛ zíɛo.
N nɔɔ ń n pɔ́ɔ aaɔ dɛ nɛadeɔ ũɛ.
26 Sa'olɛ pɔ́ n mae n gba
zɔ̃ɔ dɛ ma deziɔ pɔ́a,
a zɔ̃ɔ dɛ gbɛ̀sĩsĩ ziɔla.
Lua to pɔmaaɔ su Yosɛfu miwa,
asa ɔ̃mɛ bɛɛɛ vĩ a gbɛ̃́ɔ guu.
27 Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ aaɔ dɛ
lán àwalɛwan pãsĩwa,
aa lɛ́lɛ gbɛ̃́ɔwa kɔɔ,
aai ń pɔ́ɔ naaa oosi.
28 Isaili bui mɛ̀n kuɛplaɔn we píi. Sa'olɛ
pɔ́ an mae ń gbán we, baade ń a pɔ́o.

Yakɔbu gaa ń aà vĩao

29 Ɔ̃ a ònɛ́: Tó ma ã́nuatò, à ma vĩ ma
deziɔ gbɛ̀'ɛ pɔ́ kú Iti bui Ɛfɔ̃nɔ bua guu.
30 Gbɛ̀'ɛpi ku Mapelaɛ, Mamale gukpɛ oi
Kanaa bùsuu, bua pɔ́ Ablahaũ lù Iti bui
Ɛfɔ̃nɔwa gɛvĩkĩi ũ.¶¶ 31 We wà Ablahaũ
vĩ̀u ń a na Salao.§§ We wà Izaaki vĩ̀u ń a
na Lɛbɛkao.* We ma Lea vĩ̀u. 32 Wà búpi
ń a gbɛ̀'ɛo lù Itiɔwaɛ. 33 Kɛ́ Yakɔbu lɛ́pi
dìlɛ a nɛ́ɔnɛ a làa, à ɛa wùlɛ, ɔ̃ à gà.
50 Yosɛfu kùsi a maewa, àlɛ aà gaa
ɔ́ɔlɔ, àlɛ lɛ́pɛpɛwà. 2 Ɔ̃ a ò a zĩkɛna
ɛsɛdeɔnɛ aa ɛsɛ ń nísio dɔɔ a mae gɛwa.
Ɔ̃ aa kɛ̀ Isaili gɛɛ màa 3 e gɔɔ bla, kɛ́ asu
yaikɛo yã́i, asa màa Egipiɔ ì kɛ, ɔ̃ aa aà
gɛ'ĩanabɔ̀ gɔɔ bàaɔ̃kwi. 4 Kɛ́ gɛ'ɔɔlɔ làa,
Yosɛfu ò Falaɔ̃ɔ bɛdeɔnɛ: À gáafaakɛmɛɛ!
À yã́ɛ bee omɛɛ Falaɔ̃ɔɛ: 5 Kɛ́ ma mae è
álɛ ga, a tò ma lɛgbɛ̀ɛ à mɛ̀ mà a vĩ mia'ɛ
pɔ́ á lù azĩa pɔ́ ũ Kanaa bùsuuɛ.† Má ye
mà gɛ́ mà a mae vĩ we sa, mí ɛa su. 6 Ɔ̃
Falaɔ̃ɔ òɛ̀: Gɛ ǹ n mae vĩ lá n a lɛgbɛ̀ɛwa.
7 Kɛ́ Yosɛfu lɛ́ gɛ́ a mae vĩi, Falaɔ̃ɔ ìwaɔ
ń a bɛ gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń Egipi bùsu gbãadeɔ
gɛ̀aànɔ píi. 8 Yosɛfu bɛdeɔ ń a vĩ̀iɔ ń a
de bɛdeɔ gɛ̀ píi lɔɛ. An nɛ́fɛ̃nɛnaɔ ń ń sãɔ

¶¶49:30 Daa 23.16-17
§§49:31 Daa 25.10
*49:31 Daa 35.29
†50:5 Daa 47.30-31

ń ń bleɔ ń ń zuɔ mɛ́ gɔ̃̀ Gosɛ̃ bùsuu ńtɛ̃ɛ.
9 Sɔ̃́gɔɔ ń sɔ̃deɔ ku lɔ. Wa dasi maamaaɛ.
10 Kɛ́ aa kà Atada pɔ́wɛngbɛ̃zɛa Yuudɛ̃
baale, ɔ̃ aa nà gɛwiiwa e'e'e, ɔ̃ Yosɛfu a
mae gɛ'ĩanabɔ̀ we gɔɔ sopla. 11 Kɛ́ Kanaa
bùsudeɔ è lá wà gɛ'ĩanabɔ̀ Atada pɔ́wɛng-
bɛ̃zɛa, ɔ̃ aa mɛ̀: Egipiɔ ì gɛ'ĩanabɔ zɔ̃ɔ, ɔ̃
wà tɔkpà Yuudɛ̃ baale gupiɛ Abɛli Egipi.‡
12 Beewa Yakɔbu nɛ́ɔ kɛ̀, lá a ònɛ́wa.
13 Aa aà gɛ sɛ̀ wà tàò Kanaa bùsuu, ɔ̃ aa
aà vĩ̀ Mapela bua gbɛ̀'ɛ pɔ́ Ablahaũ lù Iti
bui Ɛfɔ̃nɔwa mia'ɛ ũ guu Mamale gukpɛ
oi.¶ 14 Kɛ́ Yosɛfu a mae vĩ̀ a làa, à ɛ̀a tà
Egipi ń a vĩ̀iɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ gɛ̀aànɔ aà mae vĩiɔ
píi.

Yosɛfu a vĩ̀iɔ gbaa sɔ̃̀

15 Kɛ́ Yosɛfu vĩ̀iɔ è ń mae gà, aa òkɔ̃ɛ:
Tó Yosɛfu fɛ̀lɛwanɔ, mɛ́ a ye vãi pɔ́ wá
kɛ̀ɛ píi fĩabowɛ̃ɛ sɔ̃ bɛ? 16 Ɔ̃ aa lɛ́kpãsãkɛ̀ɛ̀
aa mɛ̀: E n mae àɔ gɛ́ gai, à mɛ̀ 17 wà onɛ
ǹ sùuukɛwanɔ ń wá tàaeo ń wá duunao,
asa wa vãikɛ̀nɛɛ. N yã́ na! Sùuukɛwanɔ
ń wá tàaeɔ. N mae Lua zɔ̀blenaɔn wá ũ.
Kɛ́ Yosɛfu yã́pi mà, à ɔ́ɔlɔ̀. 18 Ɔ̃ aà vĩ̀iɔ mɔ̀
aà kĩ́i, aa kùlɛɛ̀ aa mɛ̀: N zɔɔn wá ũ. 19 Ɔ̃
Yosɛfu ònɛ́: Ásu to vĩa á kũo. Luan ma
ũa? 20 Á ye yãvãikɛmɛɛ yãaɛ, ɔ̃ Lua tò à
lìlɛ yãmaa ũ, kɛ́ à e gbɛ̃́ɔ misi dasi, lá àlɛ
kɛ tiaɛwa. 21 Ásu to vĩa á kũo. Má á gwa
ń á nɛ́ɔ. Màa à yãna ònɛ́ à ń gbáò sɔ̃̀.

Yosɛfu gaa

22 Yosɛfu ku Egipi ń a de bɛdeɔ e à
kà wɛ̃̀ basɔokwi. 23 À wɛsì Ɛflaiũ sĩ́wɛ-
naɔlɛ, mɛ́ à wɛsì Manase nɛ́ Makii nɛ́ɔlɛ
lɔ. 24 Ɔ̃ Yosɛfu ò a gbɛ̃́ɔnɛ: Ma gaa zã̀o.
Lua mɛ́ a mɔ dɔálɛ, i bɔánɔ bùsuu la, i
gɛ́ánɔ bùsu pɔ́ à a lɛgbɛ̀ Ablahaũ ń Iza-
akio ń Yakɔbuoɔnɛ guu. 25 Ɔ̃ à lɛdìlɛ Isail-
iɔnɛ à mɛ̀: Tó Lua mɔ̀ á gwai, à tá ń ma
gɛwao we.§ 26 Yosɛfu wɛ̃̀ basɔokwideu ɔ̃
à gà. Ɔ̃ wà ɛsɛ ń nísio dɔ̀ɔ aà gɛwa, wa
dà kpagolo guu Egipi.

‡50:11 Bee mɛ̀ Egipiɔ gɛ'ĩanabɔa.
¶50:13 Zĩn 7.16
§50:25 Bɔa 13.19, Yoz 24.32, Ɛbɛ 11.22

BƆA

Mɔizi lá plaade

Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Mámɛmaa Dii á Lua, ma á bɔ́ zɔbleu Egipi (20.2). Dɔ̀ɔ bee mɛ́ lápi tɔbɔkĩi ũ, àlɛ yã́ pɔ́ kú a guu owɛ̃ɛ. Lua mɛ́ a gbɛ̃́ɔ bona ũ. Dɔ̀ɔ doũpi mɛ́ dɛ Lua ikoyã mɛ̀n kwiɔ mide ũ. Lua Isailiɔ bò kɛ́ a yeńzi, ɔ̃ a dìlɛnɛ́ aaɔ yeazi sɔ̃, aaiɔ misiilɛɛ, aaiɔ a ikoyãɔ kũa.

Imina mɛ́ mɔ̀ ń Isailiɔ taa Egipio. Kɛ́ a wɛ̃ gɛ̃̀gɛ̃, aa dasi kṹ, ɔ̃ Egipi kía Falaɔ̃ɔ ń dá zɔzĩu (Daa 45.17-20, 47.11). An taasi pɔ́ aalɛ kɛ yã́ i sã Luaguo, ɔ̃ à gbɛ̃́ sɛ̀ ń guu, wì mɛ Mɔizi, aàɔ dɛ ń dɔaana ũ. Lua azĩa ɔ̀lɔ Mɔiziɛ à mɛ̀ a tɔ́n Dii. À dabudabuɔ kɛ̀ à a gbãa ɔ̀lɔ Egipiɔnɛ, ɔ̃ aa Isailiɔ gbàɛ (1.1-15.21). À dɔ̀aanɛ́ à ɔlìańzi Sinai gbáau (15.22-18.17). Lua Isailiɔ sɛ̀ a gbɛ̃́ɔ ũ, ɔ̃ à a bàakuańnɔ yãdànɛ́ Sinai gbɛpɔlɛu, à a ikoyãɔ dìlɛnɛ́ (19.1-24).

Gɔɔ pɔ́ Lua lɛ́ kpaaũkpɛdɔa ɔlɔ Mɔiziɛ (25-31), Isailiɔ zugaaena pì ń vuao aa dìlɛ ń dii pɔ́ ń bɔ́lɛ Egipi ũ. Yã́ bee Lua pɔ fɛ̃̀ ɔ̃ à yãyìamá (32-34). Bɔa lápi láakĩi wà Dii kpaaũkpɛpi dɔa yã'ò, we Lua ìɔ kpaaũuńnɔ (35-40).

Gbɛ̃́, ńlɛ zɔble kpelewan lò, lápi lɛ́ ɔlɔwɛ̃ɛ lá Lua ì gbɛ̃́ɔ bo sĩana aa gɔ̃ wɛ̃́ɛɔ ũ, kɛ́ aaɔ naanɔ, aaiɔ na ń kɔ̃o.

Ĩadaa Isailiɔwa Egipi

1 Isaili pɔ́ aa tà Egipi ń ń mae
Yakɔbuoɔ,** baade ń a bɛ gbɛ̃́ɔ tɔ́n
kɛ: 2 Lubɛni, Simɛɔ, Levii, Yuda, 3 Isakaa,
Zabulɔni, Bɛ̃yãmɛɛ, 4 Dã, Nɛfatali, Gada,
Asɛɛ. 5 Yakɔbu buipiɔ píi gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwiɛ.
Yosɛfu gbɛ̃́ bee sɔ̃ a ku Egipi yãa kɔ̀ɛ.
6 Ɔ̃ Yosɛfu gà ń a vɩ̃̀iɔ ń a gɔɔ gbɛ̃́ɔ píi.
7 Isailiɔ nɛ'ì aa kɔ̃̀ aa kã̀fĩ aa dasikṹ maamaa, aa lì bùsupia.
8 Kí dafu pɔ́ Yosɛfu dɔ̃o kpalablè
Egipi,†† 9 ɔ̃ a ò a gbɛ̃́ɔnɛ: À Isailiɔ gwa,
aa dasikṹ aa lìwála. 10 Wà gɛ́ ɔ̃nɔkɛinɛ́
kɛ́ aasu kã́fĩo yã́i. Tó zĩ sù fɛ̀lɛ, aa na
wá ibɛɛɔwa, aa zĩkawanɔɛ, aai bɔlɛ wá
bùsuu.
11 Ɔ̃ wà gbɛ̃́ɔ dìlɛnɛ́ ń diiɔ ũ, aa ń wɛtã
ń zĩ gbãao. Beewa ɔ̃ aa Pitoũ ń Lamɛsɛo
kàlɛ Falaɔ̃ɔɛ aà blɛwɛkakĩiɔ ũ. 12 Kási
lá wàlɛ ĩadamá lɛ́u, màa aaìɔ kã́fĩ, aaìɔ
ligua, ɔ̃ gili gɛ̃̀ Egipiɔgu ń yã́i. 13 Ɔ̃ wà ń
dá zɔzĩ pãsĩu, 14 wà ń pɔ yà, wà gĩbozĩ
gbãa dànɛ́ ń bilikibɔao ń buazĩ píio. Wà
zĩpiɔ dànɛ́ píi pãsĩpãsĩɛ.
15 Ɔ̃ Egipiɔ kía Ɛbɛlu nɔɛ nɛ'inaɔ sìsi,
ado tɔ́n Sifila, ado Pua. 16 A ònɛ́: Tó a nɛ'ì
Ɛbɛlu nɔɛɔnɛ sa, tó gɔ̃ɛɛ, à aà dɛ. Tó nɔɛɛ
sɔ̃, à aà tó. 17 Ãma nɔɛpiɔ Lua vĩa vĩ, ɔ̃ aai
yã́ pɔ́ a ònɛ́ kɛo, aalɛ nɛgɔ̃ɛɔ tó. 18 Ɔ̃ kíapi
ń sisi à ń lá à mɛ̀: Àkɛa á kɛ̀ màa a nɛgɔ̃ɛɔ
tòi? 19 Aa wɛ̀wà aa mɛ̀: Ɛbɛlu nɔɛɔ dɛ lán
Egipi nɔɛɔwao, aa wãa, aaì nɛ'i e wàɔ gɛ́
mɔ́iɛ. 20 Màa Isailiɔ lɛ́ kã́fĩ, aalɛ dasikũ.
Ɔ̃ Lua maakɛ̀ nɔɛ nɛ'inapiɔnɛ, 21 à ń gbá
nɛ́ɔ, kɛ́ aa a vĩa vĩ yã́i. 22 Ɔ̃ Falaɔ̃ɔ yãdìlɛ
a gbɛ̃́ɔnɛ píi à mɛ̀: À Ɛbɛlu nɛ́tɛ̃na pɔ́ dɛ
nɛgɔ̃ɛ ũɔ ka Niili íu píi, ãma à nɛnɔɛɔ
tó.‡‡

Mɔizi ia

2 Levii bui gɔ̃ɛ Levii bui nɔɛ sɛ̀. 2 Nɔpi
nɔsì à nɛ'ì gɔ̃ɛ ũ. Kɛ́ a è nɛ́pi maa, à
aà ùlɛ mɔ àaɔ̃.¶¶ 3 Kɛ́ i fɔ̃ à aà ùlɛ lɔo, à
kɛfu gbí sɛ̀ à kɔtaa lɛ̀wà, kɛ́ í su gɛ̃uo yã́i.
Ɔ̃ à nɛ́pi dàu à gɛ̀ a dìlɛ Niili dã̀nau vɔ̃́
guu. 4 Nɛ́pi dãe zɛ kãaa, àlɛ gwa yã́ pɔ́ a
su à aà le.

**1:1 Daa 46.3-7
††**1:8** Zĩn 7.17-18
‡‡**1:22** Zĩn 7.19
¶¶**2:2** Zĩn 7.20, Ɛbɛ 11.23

5 Falaɔ̃ɔ nɛnɔɛ gè zu'oi swai, ɔ̃ aà gbɛ̃́ɔ
lɛ́ bɛbɛ swa gɔ̃sɔ̃lɛ. À gbí è dilɛa vɔ̃́u,
ɔ̃ à a zĩ̀kɛna zĩ̀, à gè a sɛ̀. 6 Kɛ́ a wɛ̃̀, a
è nɛ́ mɛ́ dau, àlɛ ɔ́ɔlɔ. À kɛ̀ɛ̀ wɛ̃naũ à
mɛ̀: Ɛbɛlu nɛgɔ̃ɛnaɛ. 7 Ɔ̃ nɛ́pi dãe mɔ̀ a
ò Falaɔ̃ɔ nɛ́piɛ: Ń ye mà gɛ Ɛbɛlu nɔɛ sís-
inɛ aàɔ yɔ̃́kpanɛ nɛ́piwa yã̀? 8 A wèwà à
mɛ̀: Ao, gɛ́! Ɔ̃ nɛnɔɛnapi gè nɛ́pi da sìsi.
9 Falaɔ̃ɔ nɛnɔɛpi òɛ̀: Nɛ́pi sɛ taò, ní aà
gwamɛɛ, mí a fĩabonɛ. Ɔ̃ à nɛ́pi sɛ̀ tàò,
àlɛ aà gwa. 10 Kɛ́ nɛ́pi zɔ̃ɔkũ̀, à aà sɛ̀ gɛ̀ò
Falaɔ̃ɔ nɛnɔɛpiɛ, ɔ̃ à aà sì a nɛ́ ũ.§§ À tɔk-
pàɛ̀ Mɔizi,* asa à mɛ̀ a aà bɔ̀ íuɛ.

Mɔizi bàalɛ taa Madiã

11 Gɔɔewa kɛ́ Mɔizi zɔ̃ɔkũ̀, à gè a bui
Ɛbɛluɔ gwai, ɔ̃ à zĩ gbãa pɔ́ aalɛ kɛ è.†
A è Egipi gbɛ̃́ lɛ́ a bui gbɛ̃. 12 Kɛ́ à a saɛ
gwàgwa, i gbɛ̃e eo, ɔ̃ à Egipi gbɛ̃́pi dɛ̀ a
vĩ̀lɛ bùsu'ũfãau.

13 Gu sìa dɔa, kɛ́ à bɔ̀, à Ɛbɛluɔ è gbɛ̃ɔn
pla, aalɛ sòlekɛ. Ɔ̃ à gbɛ̃́ pɔ́ a yã́ nao là à
mɛ̀: Bɔ́yãi ńlɛ n gbɛ̃do gbɛ̃i? 14 A wèwà à
mɛ̀: Démɛ n dilɛ wá kía ũ kɛ́ n gbasa ńlɛ
yã́kpalɛkɛwanɔi? Ń ye ǹ ma dɛ lá n Egipi
gbɛ̃́pi dɛ̀wa yã̀? Ɔ̃ vĩa Mɔizi kũ̀ à mɛ̀: Wà
yã́ɛ dɔ̃̀ɛ fá!

15 Kɛ́ Falaɔ̃ɔ yã́pi mà, àlɛ wɛɛlɛ Mɔizi
dɛ, ɔ̃ à bàalɛ̀ɛ̀ à tà Madiã bùsuu,‡ à zɔ̃̀lɛ
lɔ̀ɔ saɛ we. 16 Madiã sa'onae ku, a nɛnɔɛɔ
vĩ gbɛ̃ɔn sopla, ɔ̃ aa mɔ̀ itɔ̀ aa kà pɔ-
tuoɔ imibɔu ń mae pɔ́ɔnɛ. 17 Kɛ́ sãdã-
naeɔ mɔ̀ lɛ́ ń yá, ɔ̃ Mɔizi fɛ̀lɛ yãsì ń
nɔɛpiɔ, ɔ̃ à í kpànɛ́ ń pɔ́ɔwa. 18 Kɛ́ aa tà
ń mae Leuɛliwa, à ń lá à mɛ̀: Àkɛa a su
káau gbãi? 19 Aa wèwà wà mɛ̀: Egipi gɔ̃ɛe
mɛ́ wá sí sãdãnaɔwa. Baa se ɔ̃mɛ itɔ̀ a
kpàwɛ̃ɛ wá pɔ́ɔwa. 20 Ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: A ku
má ni? Bɔ́yãi a gɔ̃ɛpi tò wei? À aà sísi aà
mɔ pɔblewanɔ. 21 Mɔizi mɔ̀, ɔ̃ à wè zɔ̃̀lɛ
ń gɔ̃ɛpio, ɔ̃ gɔ̃ɛpi a nɛnɔɛ Sefola kpàwà.
22 À nɛ'ĩ gɔ̃ɛ ũ, ɔ̃ Mɔizi tɔkpàɛ̀ Geesoũ,¶ à
mɛ̀ bɔ̀mɔn a ũ dãɔ bùsuu la.

23 Kɛ́ à gɛ̃̀gɛ̃, ɔ̃ Egipiɔ kía gà. Isailiɔ lɛ́
aaukɛ zɔzĩ pɔ́ aalɛ kɛ yã́i, aalɛ wiilɛ, ɔ̃
an wiipi Lua lè. 24 À ń aaukɛa mà, mɛ́
aà bàa pɔ́ kú ń Ablahaũo ń Izaakio ń
Yakɔbuo i sãaàguo.§ 25 Lua Isailiɔ gwà,
ɔ̃ à wɛ̃nadɔ̃̀nɛ́.

Lua Mɔizi sísia

3 Mɔizi lɛ́ a ã̀nsue Madiã bùsu sa'ona
pɔ́ɔ dã́, à guwaiwai baa vĩ̀ e à kà
gbɛ pɔ́ wì mɛ Olebu kĩ́i. 2 Ɔ̃ Dii Malaika
bɔ̀ mɔ̃̀wà tɛ́vua guu kàeleu. Mɔizi lɛpi
gwà, a è tɛ́ dɔwà, kási sɔ̃ àlɛ tɛ́kũo. 3 Ɔ̃
à mɛ̀: Má gɛ́ dabudabupi gwaiɛ, mí pɔ́
pɔ́ tò kàelɛpi lɛ́ tɛ́kũo dɔ̃. 4 Kɛ́ Dii è à mɔ̀
gwai, ɔ̃ à lɛzùaàzi za kàelɛpi guu à mɛ̀:
Mɔizi! Mɔizi! Ɔ̃ a wèwà à mɛ̀: Má kɛ́!
5 Lua òɛ̀: Ńsu sɔ̃io. Ǹ n kyale bɔbɔ, asa
gu pɔ́ ń zɛu adoaɛ ma kua la yã́i. 6 Ɔ̃ à
mɛ̀: Mámɛ má n deziɔ Ablahaũ ń Izaakio
ń Yakɔbuo Lua ũ. Ɔ̃ Mɔizi ɔkù a wɛ́wa,
kɛ́ a wɛsia Lualɛ vĩa vĩ yã́i. 7 Ɔ̃ Dii mɛ̀:
Ma taasi pɔ́ ma gbɛ̃́ɔ lɛ́ kɛ Egipi è, mɛ́ ma
wii pɔ́ an wɛtãnaɔ tò aalɛ lɛ́ mà. Má ń
wãwãkɛa dɔ̃. 8 Ayãmɛto ma pila mà ń sí
Egipiɔwa, mí ń bɔlɛ bùsupiu, mí gɛ́ńnɔ
bùsu táaede yàasau, gu pɔ́ vĩ ń zɔ́'io diu,
bùsu pɔ́ Kanaaɔ kuu ń Itiɔ ń Amɔleɔ ń
Pɛlizio ń Iviɔ ń Yebusiɔ. 9 Isailiɔ wiilɛa
ma le sa, mɛ́ ma ĩa pɔ́ Egipiɔ lɛ́ damá è.
10 Gɛ́ sa, ma n zĩ Falaɔ̃ɔwa, kɛ́ ǹ ma gbɛ̃́
Isailiɔ bɔlɛ Egipi.** 11 Ɔ̃ Mɔizi ò Luaɛ: Dén
ma ũ kɛ́ mà gɛ́ Falaɔ̃ɔwa mà Isailiɔ bɔlɛ

§§**2:10** Zĩn 7.21
***2:10** Bee mɛ̀ bɔa.
†**2:11** Ɛbɛ 11.24-26
‡**2:15** Zĩn 7.23-29, Ɛbɛ 11.27
¶**2:22** Bee mɛ̀ bɔ̀mɔ.
§**2:24** Daa 15.13-14, 18
****3:10** Zĩn 7.30-34

Egipii? 12 Lua òɛ̀: Máɔ kunnɔɛ. Zĩa pɔ́ ma
n zĩ seelan kɛ: Tó n ń bɔ́lɛ Egipi, á ma sísi
gbɛɛ bee pɔlɛu.

13 Ɔ̃ Mɔizi ò Luaɛ: Tó ma gɛ má ò Isail-
iɔnɛ ma mɛ̀ an deziɔ Lua mɛ́ ma zĩmá, tó
aa ma la n tɔ́i, kpelewa má onɛ́i? 14 Lua
wèwà à mɛ̀: Mámɛmaa gbɛ̃́ pɔ́ má dɛ a
ũ.†† Onɛ́ mámɛ ma n zĩmá. 15 Lua òɛ̀ lɔ:
O Isailiɔnɛ ǹ mɛ ma Dii an deziɔ Ablahaũ
ń Izaakio ń Yakɔbuo Lua mɛ́ n zĩmá. Ma
tɔ́n we gɔɔpii. Àɔ ma sisi màa e á buiwa.
16 Gɛ ǹ Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔɔ kãaa, ní onɛ́ ma Dii
an deziɔ Ablahaũ ń Izaakio ń Yakɔbuo
Lua mɛ́ bɔ̀ mɔ̀ma. Onɛ́ málɛ ń e, ma yã́
pɔ́ wàlɛ kɛnɛ́ Egipi è. 17 Má ń bɔlɛ Egipi,
gu pɔ́ aalɛ taasikɛupi, mí gɛ́ńnɔ bùsu pɔ́
Kanaaɔ kuu ń Itiɔ ń Amɔleɔ ń Pɛliziɔ ń
Iviɔ ń Yebusiɔ, gu pɔ́ vĩ ń zɔ́'io diu. 18 Aa
n yãmaɛ. Mpi ń Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔɔ à gɛ Egipiɔ
kía le, í oɛ̀ ma Dii Ɛbɛluɔ Lua mámɛ ma
bɔ mɔwá, ma mɛ̀ aà á gba zɛ́ à gɛ́ gɔɔ
àaɔ̃ kɛi guwaiwaiu, kɛ́ à e sa'o mapi ma
Dii á Luawa. 19 Má dɔ̃ kɛ́ Egipiɔ kía a
we à gɛo, mɛ́ i kɛ ma gãnàwà bàasio.
20 Má ɔtɔ̃ Egipiɔwa, mí dabudabuɔ kɛ mà
kpaońzi, i gbasa á gbaɛ. 21 Má tó Egipiɔ
á wɛgwa, kɛ́ tó álɛ tá, á tá ɔgiio. 22 Á nɔɛ
píi ã́nusu ge vua nɔamblebɔɔ ń pɔkasaɔ
gbɛa a Egipi nɔɛ deewa ń ń nɔɛ pɔ́ kú aà
bɛɔ, í da á nɛgɔ̃ɛɔ ń á nɛnɔɛɔnɛ. Màa á
Egipiɔ pɔ́ɔ símá dúuduu.

Lua Mɔizi gbaa dabudabukɛa zɛ́

4 Mɔizi wèwà à mɛ̀: Tó aai ma náaikɛo,
mɛ́ aai ma yãmao, tó aa mɛ̀ ḿmɛ ni
bɔ n mɔao sɔ̃ bɛ? 2 Ɔ̃ Dii aà là à mɛ̀: Bɔ́
ń kũa wei? A wèwà à mɛ̀: Goɛ. 3 Dii òɛ̀:
Pã́lɛ zĩ́lɛ. Kɛ́ a pã̀lɛ, ɔ̃ à lì mlɛ̃ ũ, ɔ̃ Mɔizi
bɔ̀zã. 4 Ɔ̃ Dii òɛ̀: Ɔbɔ ǹ kũ a vlã́wa. Kɛ́ a
kṹ, ɔ̃ à ɛ̀a gɔ̃̀ go ũ aà ɔzĩ. 5 Dii òɛ̀: Màa ńyɔ̃
kɛ, aa e si kɛ́ ma Dii an deziɔ Ablahaũ ń
Izaakio ń Yakɔbuo Lua mɛ́ bɔ̀ mɔ̀ma.

6 Dii ɛ̀a òɛ̀ lɔ: Ɔsɔlɔ n ulau. Ɔ̃ a sɔ̀lɔu. Kɛ́
a bɔ̀, a è kusu lìa, à kɛ̀ púuu lán buawa.
7 Dii òɛ̀: Ɛa ǹ ɔsɔlɔ n ulau. À ɛ̀a sɔ̀lɔu. Kɛ́
a bɔ̀, a è à sù a gbɛu. 8 Dii òɛ̀: Tó aai n
náaikɛ aa seela sɛ̃́ia sìo, aa seela gbɛzã sí.
9 Tó aai seela plaapiɔ si aa n yãmà sɔ̃o,
Niili í tɔ́ ǹ kɔ́lɛ tɔɔlɛ, a li au ũɛ.

10 Ɔ̃ Mɔizi òɛ̀: Ó'o Dii! Za zi yã'o àa-
manɔo. Baa za gɔɔ pɔ́ n yã'òmɛɛ, ma lɛ́
gbiaɛ. 11 Ɔ̃ Dii òɛ̀: Démɛ lɛdɔ̀ gbɛ̃nazĩ-
naɛi? Démɛ ì aà lɛ́na naalɛ ge ì aà swã-
dokũi? Démɛ ì to aà gu'e ge ì aà vĩ̀akũi?
Ma Dii, mámɛo lò? 12 Gɛ́ sa! Má dɔnlɛ
ń yã'oao, má yã́ pɔ́ ńyɔ̃ o danɛ. 13 Ɔ̃ à
mɛ̀: Ó'o Dii! N yã́ na! Gbɛ̃pãle zĩ. 14 Ɔ̃ Dii
pɔ pà Mɔizizi à mɛ̀: N vĩ̀i Aalona Levii
bui kuo lé? Má dɔ̃ kɛ́ yã'o zĩ'ũaànɔo. Àlɛ
mɔ́ dainlɛ. Tó à wɛsìnlɛ, aà pɔ́ a kɛ na.
15 Yã'oaànɔ, ní yã́ pɔ́ a su o daɛ̀. Mapi,
máɔ dɔálɛ ń yã'oao, míɔ yã́ pɔ́ ásu kɛ
daɛ́. 16 A yã'o gbɛ̃́ɔnɛ n gɛ̃ɛ ũ, aɔ dɛ n
lɛdɔɛkɛna ũ, mɛ́ ńyɔ̃ɔ dɛɛ̀ Lua ũ. 17 Goɛ
sɛ́ ǹyɔ̃ kũa, ní seelaɔ kɛò.

Mɔizi ɛaa Egipi

18 Mɔizi tà a ã̀nsue Yetolowa, a òɛ̀: Ma
gba zɛ́ mà ta ma gbɛ̃́ɔ kĩ́i Egipi, mà e
tó aa ku wɛ̃ni guu e tia. Yetolo òɛ̀: Ka
aafia. 19 À mɔ lè Dii ò Mɔiziɛ Madiã bù-
suu à mɛ̀: Fɛlɛ ǹ ta Egipi, asa gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ
n wɛ yãaɔ gàga píi. 20 Ɔ̃ Mɔizi a na sɛ̀ ń
a nɛgɔ̃ɛnapiɔ, à ń dí zàa'ĩnaɔ kpɛ, à ɛ̀a lɛ́
tá Egipi, a Lua gopi kũa. 21 Ɔ̃ Dii òɛ̀: Tó
n ka Egipi, dabudabu pɔ́ ma a iko kpà-
maɔ kɛ Falaɔ̃ɔ aɛ píi. Kási má aà swãfɛ̃ɛ̀,
i gí gbɛ̃́ɔ gbaɛi. 22 Ní oɛ̀ ma Dii ma mɛ̀
Isaili mɛ́ ma nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia ũ, 23 ɔ̃ má òɛ̀ aà
ma nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iapi gbaɛ aà gɛ ma sísi. Lá à
gì aà gbaɛi, má aà nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia dɛ sa sɔ̃ɛ.

24 Zɛ́ guu Mɔizi lɛ́ i guei, ɔ̃ Dii aà lè we,
a ye à aà dɛ. 25 Ɔ̃ Sefola gbɛ̀ fɛ̃na sɛ̀ à a
nɛ́ tɔ̃zɔ̃̀ò,‡‡ à a gyafɔɔ nà Mɔizi gbáwa à

---

††**3:14** Zãa 8.24, Zia 1.4, 8
‡‡**4:25** Daa 17.10

mɛ̀: Sĩanaɛ, ḿmɛ ń ma au gɔ̃ ũ. 26 Tɔ̃zɔ̃a
bee yɑ̃́i à mɛ̀, au gɔ̃. Ɔ̃ Dii Mɔizi tò.
27 Dii ò Aalonaɛ: Gɛ́ dai Mɔizilɛ guwai-
waiu. Ɔ̃ à gɛ̀ aà lè Lua gbɛ kɩ̃́i, à lɛpɛ̀wà.
28 Mɔizi yɑ̃́ pɔ́ Dii a zĩ oi dàu a sìu
Aalonaɛ ń seela pɔ́ a òɛ à kɛɔ. 29 Ɔ̃ Mɔizi
ń Aalonao tà Egipi aa Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔɔ kɑ̃̀aa.
30 Aalona yɑ̃́ pɔ́ Dii ò Mɔiziɛ dàu a sìuné
píi, ɔ̃ Mɔizi dabudabupiɔ kɛ̀ Isailiɔ wáa.
31 Aa yɑ̃́pi sì. Kɛ́ aa mà Dii mɛ́ mɔ̀ ń gwai
à ń taasikɛa è, ɔ̃ aa kùlɛɛ̀ aa mipɛ̀lɛ.

Mɔizi ń Aalonao gɛa Falaɔ̃ɔ gwai

5 Bee gbɛa Mɔizi ń Aalonao gɛ̀ Falaɔ̃ɔ
lè aa òɛ̀: Yɑ̃́ pɔ́ Dii Isailiɔ Lua òn kɛ: À
mɛ̀ ǹ a gbɛ̃́ɔ gbaɛ aa gɛ dikpɛkɛɛ guwai-
waiu. 2 Falaɔ̃ɔ wèmá à mɛ̀: Dén Dii ũ kɛ́
mà misiilɛɛ̀, mí Isailiɔ gbaɛi? Má Dii dɔ̃o.
Má Isailiɔ gbaɛo. 3 Ɔ̃ aa òɛ̀: Ɛbɛluɔ Lua mɛ́
bɔ̀ mɔ̀wá. Wá gba zɛ́ wà gɛ́ gɔɔ àaɔ̃ kɛi
guwaiwaiu, wí sa'o Dii wá Luapiwa, kɛ́
asu gagyɑ̃kawáguo ge zĩ. 4 Ɔ̃ Egipiɔ kíapi
ò Mɔiziɛ ń Aalonao: Àkɛa á tò gbɛ̃́ɔ laai
lɛ́ go ń zĩwai? À ɛa á zĩwa. 5 Ɔ̃ à ɛ̀a mɛ̀:
Kɛ́ gbɛ̃́ɔ dasikũ̀ sa, ɔ̃ á ye aa kɑ̃́mabo ń ń
zĩoa?
6 Zĩbeezĩ Falaɔ̃ɔ yɑ̃dìlɛ Isaili wɛtɑ̃naɔnɛ
ń ń dɔaanaɔ à mɛ̀: 7 Ásuli musɑ̃ kpámá aa
bilikibɔɔ̀ lá i kɛ yɑ̃awa lɔo. Aali gɛ́ ń pɔ́
kɛ̃́i ńzĩaɛ. 8 Kási aali bilikibɔ a lɛ́ gbɛu lá
aaì bɔ ziwaɛ. Ásu laonɛ́o, asa màadeɔnɛ.
A yɑ̃́i tò an wii dɔ, aalɛ mɛ wa ye gɛ́ sa'oi
ń Luawaɛ. 9 À zĩ kɑ̃́fĩnɛ́, kɛ́ aasu ĩ́ampakĩi
e aa laaidɔ ɛgɛ yɑ̃́ɔwa lɔo.
10 Ɔ̃ an wɛtɑ̃napiɔ ń ń dɔaanaɔ mɔ̀ wa
ònɛ́: Falaɔ̃ɔ mɛ̀ á musɑ̃ kpáwá lɔo. 11 À
gɛ sɛ́lɛ ázĩa gu pɔ́ á eu. Kási wá zĩ laoɛ́o,
baa yɔɔ. 12 Ɔ̃ aa fɑ̃̀aa aa gɛ̀ Egipi gupiiu
sɛ̃ kɛ̃́i musɑ̃ ũ. 13 An wɛtɑ̃napiɔ ìɔ naɛmá
lá gu lɛ́ dɔ, kɛ́ aali ń zĩ nɛ́, lá aaì nɛ gɔɔ pɔ́
wì musɑ̃ kpámáwaɛ. 14 Wà gbɛ̃a kɛ̀ Isaili
dɔaana pɔ́ an wɛtɑ̃naɔ ń díleɔnɛ, wa ònɛ́:
Àkɛa i bilikibɔ gbɑ̃ ge gĩa, à kà lá wà a
lɛ́ dàɛ́ yɑ̃awao ni? 15 Ɔ̃ Isaili dɔaanaɔ gɛ̀
wiilɛ̀ Falaɔ̃ɔwa aa mɛ̀: Àkɛa ńlɛ kɛ wápiɔ
n zɔ̀blenaɔnɛ màai? 16 Wàlɛ musɑ̃ kpáwá
lɔo, mɛ́ wàlɛ mɛ wà bilikibɔ. Wàlɛ wá
gbɛ̃, kási n gbɛ̃́ɔ mɛ́ tàae vĩ. 17 Ɔ̃ à mɛ̀:
Màadeɔn á ũ. Màa á bɛò! A yɑ̃́i iɔ mɛ á
gɛ́ sa'oi Diiwaɛ. 18 À gɛ́ zĩkɛi. Wa musɑ̃
kpáwá lɔo, kási áli bilikibɔ lá wa dàɛ́
lɛ́uɛ.
19 Kɛ́ wa ò Isaili dɔaanaɔnɛ aasu gɔɔ
do bilikibɔa laoo, aa dɔ̃̀ kɛ́ wà yɑ̃́ ɛ̀ɛ sa.
20 Kɛ́ aa bɔ̀ Falaɔ̃ɔ kɩ̃́i, aa kpàaũ ń Mɔizio
ń Aalonao, aalɛ ń dɑ̃́, 21 ɔ̃ aa ònɛ́: Dii á yɑ̃́
gwa, i yɑ̃́kpalɛkɛánɔ, asa á tò Falaɔ̃ɔ ń a
gbɛ̃́ɔ ye wá gĩyɑ̃io. A wá dɛa zɛ́ kpàmáɛ.
22 Ɔ̃ Mɔizi ɛ̀a gɛ ò Diiɛ: Dii, bɔ́yɑ̃i n ĩadà
gbɛ̃́piɔwai? Bee yɑ̃́i n ma zĩia? 23 Za gɔɔ
pɔ́ ma gɛ yɑ̃'ò Falaɔ̃ɔɛ ń n tɔ́o, ɔ̃ àlɛ ĩada
n gbɛ̃́ɔwa, mɛ́ ni ń bɔo!

Dii Isailiɔ suabaa lɛgbɛ̃a Mɔiziɛ

6 Ɔ̃ Dii òɛ̀: Ńyɔ̃ yɑ̃́ pɔ́ má kɛ Falaɔ̃ɔɛ
e tia. A ń gbaɛ ma gbɑ̃a zɔ̃ɔ yɑ̃́i. A
ń yá a bùsuu ma gbɑ̃a zɔ̃ɔ yɑ̃́i. 2 Ɔ̃ Lua
ɛ̀a yɑ̃'ò Mɔiziɛ à mɛ̀: Mámɛmaa Dii, 3 ma
bɔ mɔ Ablahaũ ń Izaakio ń Yakɔbuowa
Lua Gbɑ̃apiide ũ,¶¶ kási aai ma dɔ̃ kɛ́
ma tɔ́n Diio. 4 Ma bàa kúńnɔ ma mɛ̀ má
Kanaa bùsu pɔ́ aa ku a guu nibɔɔ ũ kpá-
má. 5 Ma Isailiɔ aaukɛa mà an zɔblea
Egipiɔnɛ yɑ̃́i, mɛ́ ma bàa pɔ́ kúńnɔpi i
sɑ̃maguo. 6 Ayɑ̃mɛto o Isailiɔnɛ ǹ mɛ:
Mámɛmaa Dii, má á bɔ zĩ gbɑ̃a pɔ́ Egipiɔ
dàɛ́ guu, mí á bo. Má yɑ̃́kpalɛkɛńnɔ, mí
á bo ń ma gɑ̃̀sa gbɑ̃ao. 7 Má á sɛ́ ma gbɛ̃́ɔ
ũ, míɔ dɛ á Lua ũ, íɔ dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii
á Lua pɔ́ á bɔ́ Egipi zĩ gbɑ̃au. 8 Má gɛ́ánɔ
bùsu pɔ́ ma a lɛgbɛ̃̀ Ablahaũ ń Izaakio ń
Yakɔbuoɔnɛ guu. Má á gba àɔ vĩ. Mámɛ-
maa Dii.
9 Mɔizi yɑ̃́pi ò Isailiɔnɛ, kási aai aà yɑ̃-
mao, kɛ́ zɔzĩ pɑ̃sĩ ń kɑ̃dɛ̀ yɑ̃́i. 10 Ɔ̃ Dii ò
Mɔiziɛ à mɛ̀: 11 Gɛ ǹ o Egipiɔ kí Falaɔ̃ɔɛ
aà Isailiɔ gbaɛ aa bɔlɛ a bùsuu. 12 Ɔ̃ Mɔizi
wè Diiwa à mɛ̀: Lá Isailiɔ lí ma yɑ̃mao,

¶¶**6:3** Daa 17.1, 28.3, 35.11

ma gbɛ̃́ pɔ́ ma lɛ́ gbia, kpelewa Falaɔ̃ɔ a
ma yãmai?

Mɔizi ń Aalonao buibɔkĩi

13 Dii yã'ò Mɔiziɛ ń Aalonao Isailiɔ
ń Egipiɔ kíao yã́ musu, a òné aa bɔlɛ
ń Isailiɔ Egipi. 14 An bui uabeleɔ tɔ́n
kɛ: Isaili nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia Lubɛni nɛgɔ̃ɛɔn
kɛ: Anɔki, Palu, Ɛzɔ̃nɔ, Kaami. Lubɛni
buiɔn we. 15 Simɛɔ nɛgɔ̃ɛɔn kɛ: Yemuɛ,
Yamini, Oada, Yakɛ̃, Zohaa ń Kanaa
nɔɛ né Sauluo. Simɛɔ buiɔn we. 16 Levii
nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ an buiwa: Geesɔ̃, Kɛata,
Mɛlali. Levii kɛ̀ wɛ̃̀ basoolokwi ń soplaoɛ
(137). 17 Geesɔ̃ nɛgɔ̃ɛɔn kɛ an buiwa:
Libeni ń Simɛio. 18 Kɛata nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n
kɛ: Amlaũ, Isaa, Hɛblɔ̃, Uziɛli. Kɛata kɛ̀
wɛ̃̀ basoolokwi ń àaɔ̃oɛ (133). 19 Mɛlali
nɛgɔ̃ɛɔn Mali ń Musio ũ. Levii buiɔn we
daɛdaɛ.

20 Amlaũ a dasɛ̃ Yokɛbɛdɛ sɛ̀ nɔ ũ,
ɔ̃ à Aalona ń Mɔizio ìò. Amlaũ kɛ̀
wɛ̃̀ basoolokwi ń soplaoɛ (137). 21 Isaa
nɛgɔ̃ɛɔn Kole ń Nɛfɛgio ń Zikelio ũ. 22 Uz-
iɛli nɛgɔ̃ɛɔn Misaɛli ń Ɛlɛzafão ń Site-
lio ũ. 23 Aalona Aminadabu né Ɛlisɛba,
Naasɔ̃ dãe sɛ̀ nɔ ũ, ɔ̃ à Nadabu ń Abiuo
ń Ɛleazaao ń Itamaao ìò. 24 Kole nɛgɔ̃ɛɔn
Asii ń Ɛlikanao ń Abiasafao ũ. Kole buiɔn
we. 25 Aalona né Ɛleazaa Putiɛli nɛnɔɛɔ
do sɛ̀ nɔ ũ, ɔ̃ à Finɛasi ìò. Levii bui ua-
beleɔn we daɛdaɛ.

26 Aalona ń Mɔizi pɔ́ Dii òné aa Isailiɔ
bɔlɛ Egipi gãgãn we. 27 Ampiɔ mɛ́ yã'ò
Egipiɔ kí Falaɔ̃ɔɛ, kɛ́ aa e Isailiɔ bɔlɛ
Egipi. 28 Kɛ́ Dii yã'ò Mɔiziɛ Egipi, 29 à mɛ̀
ámɛaa Dii, yã́ pɔ́ álɛ oɛ̀ aà o Falaɔ̃ɔɛ píi.
30 Ɔ̃ Mɔizi òɛ̀ a lɛ́ gbiaɛ, kpelewa Falaɔ̃ɔ
a a yãmai?

Yã́ mɛ̀n kwi yíaa Egipiwa

7 Ɔ̃ Dii ò Mɔiziɛ: Gwa! Ma n kɛ Falaɔ̃ɔɛ
lamawa, ɔ̃ n vı̃̀i Aalona dɛ n yã'ona
ũ. 2 Yã́ pɔ́ má ònɛ píi o n vı̃̀i Aalonaɛ, i
o Falaɔ̃ɔɛ aà Isailiɔ gbaɛ aa bɔlɛ a bù-
suu. 3 Ń beeo má aà swãfɛ̃ɛ̀. Má see-
laɔ ń dabudabuɔ kɛ Egipi dasi,§§ 4 kási
Falaɔ̃ɔ a á yãmao. Má ɔtɔ̃ Egipiɔwa, mí
yã́kpalɛkɛńnɔ, mí bɔ ń ma zĩgɔ̃ ma gbɛ̃́
Isailiɔ. 5 Tó ma bɔ ń ma gbãao Egipi, má
Isailiɔ bɔlɛu, Egipiɔ i dɔ̃ sa kɛ́ mámɛmaa
Dii. 6 Ɔ̃ Mɔizi ń Aalonao kɛ̀ lá Dii ònɛ́wa.
7 Gɔɔ pɔ́ aa yã'ò Falaɔ̃ɔɛ, Mɔizi wɛ̃̀ basi-
iɔ̃ɛ, Aalona sɔ̃ wɛ̃̀ basiiɔ̃ ń àaɔ̃o.

8 Ɔ̃ Dii ò Mɔiziɛ ń Aalonao: 9 Tó Falaɔ̃ɔ
dabudabu gbɛ̀ama, o Aalonaɛ aà a go
sɛ pã́lɛ aà aɛ, i li mlɛ̃ ũ. 10 Kɛ́ Mɔizi ń
Aalonao gɛ̀ Falaɔ̃ɔ kı̃́i, aa kɛ̀ lá Dii ònɛ́wa.
Aalona a go sɛ pã̀lɛ Falaɔ̃ɔ ń a ìwaɔ aɛ,
ɔ̃ à lì mlɛ̃ ũ. 11 Ɔ̃ Falaɔ̃ɔ Egipi wɛzɛ̃naɔ ń
ɛsɛdeɔ sìsi, ɔ̃ aa dabudabupi kɛ̀ màa sɔ̃ ń
ɛsɛdekɛ guu. 12 Kɛ́ an baade a go pã̀lɛ,* ɔ̃
an gopiɔ lì mlɛ̃ɔ ũ sɔ̃, ɔ̃ Aalona go ń pɔ́ɔ
mɔ̀mɔ. 13 Falaɔ̃ɔ swã́ yìaaɛ, i ń yãmao lá
Dii òwa.

Íɔ lia au ũ

14 Dii ò Mɔiziɛ: Falaɔ̃ɔ swã́ gbãa, à gì
gbɛ̃́ɔ gbaɛi. 15 Gɛ ǹ aà le zia kɔɔ, gɔɔ pɔ́
àlɛ gé swai, níɔ aà dã Niili saɛ we. Ǹyɔ̃
n go pɔ́ lì mlɛ̃ ũpi kũa, 16 ní oɛ̀ ǹ mɛ, ma
Dii Ɛbɛluɔ Lua mámɛ ma n zĩwà ǹ oɛ̀ aà
ma gbɛ̃́ɔ gbaɛ aa gé ma sísii guwaiwaiu,
kási e tia i mao. 17 Ma Dii ma mɛ̀, yã́ pɔ́ a
to aà dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Diin kɛ: Tó n Niili
í lɛ̀ ń go pɔ́ ń kũao, a li au ũɛ.† 18 Kpɔ pɔ́
kú ípi guuɔ i gaga, Niili í i gĩdɔ, Egipiɔ i
fua mii.

19 Ɔ̃ Dii ɛ̀a ò Mɔiziɛ: O Aalonaɛ aà a go
sɛ dɔ Egipiɔ ía, an swaɔ ń ń swa'ɔnaɔ ń ń

---

§§**7:3** Zĩn 7.36
***7:12** 2Tim 3.8
†**7:17** Zia 11.6, 16.4

biaɔ ń ń íkalɛkĩiɔ píi, i gɔ̃ au ũ. Au iɔ daa
gua Egipi, baa ń pɛ̃naɔ ń olaɔ guu ío píi.
20 Ɔ̃ Mɔizi ń Aalonao kɛ̀ lá Dii ònɛ́wa.
Aalona a gopi sɛ̀ à Niili í lɛ̀ò Falaɔ̃ɔ ń a
ìwaɔ wáa, ɔ̃ ípi gɔ̃̀ au ũ píi.‡ 21 Kpɔ pɔ́ kú a
guuɔ gàga, ɔ̃ Niili ípi gĩdɔ̀, Egipiɔ fùa mii.
Au daa gua Egipi. 22 Egipi ɛsɛdeɔ kɛ̀ màa
sɔ̃ ń ɛsɛdekɛ guu, ɔ̃ Falaɔ̃ɔ swã́ gbãakũ̀,
i ń yãmao lá Dii òwa. 23 Falaɔ̃ɔ ɛ̀a tà a
bɛ, i yã́pi da seo. 24 Egipiɔ bia yɔ̃̀yɔ̃ Niili
gɔ̃sɔ̃wa, kɛ́ wà e imi, asa aai fɔ̃ swada í
mìo. 25 A ku màa e gɔɔ sopla Dii Niili lɛa
gbɛa.

Blɔɔɔ kaa

26 Ɔ̃ Dii ò Mɔiziɛ: Gɛ ǹ o Falaɔ̃ɔɛ, ma
Dii ma mɛ̀ aà ma gbɛ̃́ɔ gbaɛ aa gɛ́ ma
sísii. 27 Tó à gì ń gbaɛi sɔ̃, má tó blɔɔɔ
ka aà bùsu gupiiuɛ. 28 Blɔɔɔ Niili pa e aa
bua sĩ̀sĩa, aai gɛ̃ aà ua e aà kpɛ́u kpɛa,
aai dɛdɛ aà wúlɛbɔwa. Aa gɛ̃ aà ìwaɔ uaɔ
ń aà gbɛ̃́ɔ uaɔ. Aa ka aà kĩnaɔ guu ń aà
blɛdabɔɔu. 29 Blɔɔɔ dɛdɛwà ń aà gbɛ̃́ɔ ń
aà ìwaɔ píi.

8 Dii ɛ̀a ò Mɔiziɛ: O Aalonaɛ aà a go sɛ
dɔ swaɔla ń swa'ɔnaɔ ń biaɔ, blɔɔɔ i
ka Egipi bùsuu. 2 Kɛ́ Aalona a go dɔ̀ Egipi
íɔla, ɔ̃ blɔɔɔ bɔ̀lɛ lì bùsupia. 3 Ɔ̃ ɛsɛdepiɔ
kɛ̀ màa sɔ̃ ń ɛsɛdekɛ guu, aa tò blɔɔɔ lì
Egipia.
4 Ɔ̃ Falaɔ̃ɔ Mɔizi ń Aalonao sìsi à mɛ̀:
À awakpa Diiɛ aà blɔɔɔ kɛ̃a ń ma gbɛ̃́ɔ,
mí á gbɛ̃́ɔ gbaɛ aa gɛ́ sa'oiwà. 5 Ɔ̃ Mɔizi ò
Falaɔ̃ɔɛ: Gɔɔ dilɛmɛɛ mà awakpanɛ Diiɛ
ń n ìwaɔ ń n gbɛ̃́ɔ, kɛ́ aà blɔɔɔ kɛ̃ma ń n
uaɔ, aai gɔ̃ swai ado. 6 Falaɔ̃ɔ mɛ̀: Zia. Ɔ̃
Mɔizi mɛ̀: A kɛ lá ń òwa kɛ́ ǹ e ǹ dɔ̃ gbɛ̃e
muaa ń Dii wá Luaoo. 7 Blɔɔɔ kɛ̃ma ń n
uaɔ ń n ìwaɔ ń n gbɛ̃́ɔ, aai gɔ̃ swai ado.
8 Kɛ́ Mɔizi ń Aalonao gò Falaɔ̃ɔ kĩ́i,
Mɔizi wabikɛ̀ Diiwa blɔɔ pɔ́ a kà
Falaɔ̃ɔguɔ yã́ musu. 9 Dii Mɔizi wabikɛa
mà, ɔ̃ blɔɔpiɔ gàga kpɛ́ɔ guu ń uaɔ ń
wɛ̃́nkpɛɔ. 10 Wa kã̀aakãaa, ɔ̃ bùsu gĩdɔ̀
píi. 11 Kɛ́ Falaɔ̃ɔ è dáama kɛ̀, aà swã́ ɛa
gbãakũ̀, ɔ̃ i Mɔizi ń Aalonao yãmao lá Dii
òwa.

Gã́i kaa

12 Dii ò Mɔiziɛ: O Aalonaɛ aà a go sɛ́, i
tɔɔlɛ lɛ́ò, bùsuti i li gã́iɔ ũ Egipi gupiiu.
13 Ɔ̃ aa kɛ̀ màa. Aalona a go sɛ̀ à tɔɔlɛ
lɛ̀ò, ɔ̃ bùsuti lì gã́iɔ ũ, aa kà gbɛ̃nazĩ-
naɔgu ń nɔ̀bɔɔ. Egipi bùsuti lì gã́iɔ ũ píi.
14 Ɛsɛdeɔ yɔ̃̀wà màa ń ɛsɛdekɛ guu sɔ̃, ɔ̃
aa fùa. Gã́iɔ kà gbɛ̃nazĩnaɔgu ń nɔ̀bɔɔ.
15 Ɔ̃ ɛsɛdeɔ ò Falaɔ̃ɔɛ: Lua ɔgbɛɛ. Kási
Falaɔ̃ɔ swã́ gì yìaaɛ, i ń yãmao lá Dii òwa.

Ũsĩnaɔ kaa

16 Dii ò Mɔiziɛ: Fɛlɛ kɔɔkɔɔ gɛ Falaɔ̃ɔ le
gɔɔ pɔ́ àlɛ gɛ́ swai, ní oɛ̀ ma Dii ma mɛ̀
aà ma gbɛ̃́ɔ gbaɛ aa gɛ́ ma sísii. 17 Tó à
gì ń gbaɛi, má ũsĩnaɔ kaaàgu ń aà ìwaɔ
ń aà gbɛ̃́ɔ ń aà bɛ kpɛ́ɔɛ. Egipi kpɛ́ɔ i pa
ń ũsĩnaɔ, aa da tɔɔlɛa se. 18 Gɔɔ bee Gosɛ̃
bùsu gu pɔ́ ma gbɛ̃́ɔ kuu ɔ̃ má bɔ ado. We
ũsĩnaɔ kauo, kɛ́ aà e dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii
aà bùsuu. 19 Má a gbɛ̃́ɔ dɔ̃kɔ̃ɛ ń aà gbɛ̃́ɔ.
Zia ɔ̃ seelapi a kɛ.
20 Ɔ̃ Dii kɛ̀ màa. Ũsĩnaɔ kà Falaɔ̃ɔ ua ń
aà ìwaɔ uaɔ. Egipi ɔ̃̀ɔkpà píi ũsĩnaɔ yã́i.
21 Ɔ̃ Falaɔ̃ɔ Mɔizi ń Aalonao sìsi à mɛ̀: À
gɛ sa'o á Luawa bùsuu la. 22 Ɔ̃ Mɔizi òɛ̀:
A zɛvĩ wà kɛ màao, asa pɔ́ pɔ́ wá sa'oò
Dii wá Luawa dɛ Egipiɔnɛ tɛ̃ ũɛ. Tó wa
sa'ò ń pɔ́ pɔ́ dɛnɛ́ tɛ̃ ũo ń wáa, aa wá
pápa ń gbɛo aa wá dɛdɛo lé? 23 Wá táa'o
guwaiwaiu gɔɔ àaɔ̃ɛ, wí gbasa sa'o Dii
wá Luawa lá a òwɛ̃ɛwa. 24 Ɔ̃ Falaɔ̃ɔ mɛ̀:
Má á gbaɛ à gɛ sa'o Dii á Luawa guwai-
waiu, ãma ásu gɛ́ zã̀o. À awakpaɛ̀mɛɛ sa.
25 Mɔizi òɛ̀: Tó ma ta, má awakpaɛ̀, i ũsĩ-
naɔ kɛ̃ma zia ń n ìwaɔ ń n gbɛ̃́ɔ. Ãma ńsu
mɔafilikɛ ǹ gí gbɛ̃́ɔnɛ aa gɛ́ sa'oi Diiwa
lɔo. 26 Kɛ́ Mɔizi bɔ̀ Falaɔ̃ɔ kĩ́i, à awakpàɛ̀
Diiɛ. 27 Dii aà wabikɛa mà, ɔ̃ ũsĩnaɔ kɛ̃̀
Falaɔ̃ɔwa ń a ìwaɔ ń a gbɛ̃́ɔ. I gɔ̃ gueio,

‡**7:20** Soũ 78.44, 105.29

baa mɛ̀ndo. 28 Kási Falaɔ̃ɔ swã́ gì gbãa e
tiaɛ, i ń gbáɛo.

Pɔtuoɔ gagaa

9 Dii ò Mɔiziɛ: Gɛ ǹ Falaɔ̃ɔ le, ní oɛ̀ Dii
á Ɛbɛluɔ Lua mɛ̀, aà ma gbɛ̃́ɔ gbaɛ
aa gɛ́ ma sísii. 2 Tó à gì ń gbaɛi mɛ́ a ń
kũa e tia, 3 má ɔtɔ̃ aà pɔtuoɔwa bua. Má
gagyã pãsĩ ká aà sɔ̃́ɔgu ń aà zàa'ĩnaɔ ń aà
yiongoɔ ń aà zuɔ ń aà sãɔ ń aà bleɔ. 4 Má
Isaili pɔ́ɔ dɔ̃kɔ̃ɛ ń Egipiɔ pɔ́ɔ. Isailiɔ pɔ́ɔ
kee a gao. 5 Ma Dii ma a gɔɔdìlɛ. Zia má
bee kɛ bùsuu la.
6 Kɛ́ gu dɔ̀, ɔ̃ Dii kɛ̀ màa. Egipiɔ pɔ-
tuoɔ gàga píi, kási Isailiɔ pɔ́ɔ kee i gao.
7 Falaɔ̃ɔ yã́ pɔ́ kɛ̀pi gbɛ̀a a mà Isailiɔ pɔ́ɔ
kee i gao, kási aà swã́ gì gbãaɛ, i gbɛ̃́piɔ
gbaɛo.

Sã́nɛ kaa Egipiɔgu

8 Dii ò Mɔiziɛ ń Aalonao: À mua túfu
ɔũkpa, Mɔizi i fã musu Falaɔ̃ɔ aɛ, 9 i da
Egipi bùsua píi lán luutɛ̃wa, i ka gbɛ̃-
nazĩnaɔ ń nɔ̀bɔɔgu sã́nɛ ũ gupiiu. 10 Ɔ̃
aa mua túfu sɛ̀lɛ aa gɛ̀ò Falaɔ̃ɔ kĩ́i. Kɛ́
Mɔizi túfupi fã̀ musu, ɔ̃ à kà gbɛ̃nazĩnaɔ
ń nɔ̀bɔɔgu sã́nɛ ũ.¶ 11 Ɛsɛdeɔ i fɔ̃ gɛ̀ Mɔizi
kĩ́io sã́nɛpiɔ yã́i, asa à ń lɛ́ ń Egipiɔ píiɛ.
12 Ɔ̃ Dii Falaɔ̃ɔ swãɛ̃̀ lá a ò Mɔiziɛwa, ɔ̃ i
ń yãmao.

Lougbɛ kwɛa

13 Dii ò Mɔiziɛ: Fɛlɛ kɔɔkɔɔ gɛ Falaɔ̃ɔ
le, ní oɛ̀ ma Dii á Ɛbɛluɔ Lua ma mɛ̀, aà
ma gbɛ̃́ɔ gbaɛ aa gɛ́ ma sísii. 14 Kɛ́ bee sa
má ĩa píi kpáaàzi ń aà ìwaɔ ń aà gbɛ̃́ɔ, kɛ́
aà e dɔ̃ dṹnia guu píi gbɛ̃e muaamanɔo.
15 Asa tó ma ɔtɔ̃̀má ma gagyãkàn̂gu yãa,
dɔ̃ aàpi ń a gbɛ̃́ɔ aa làa dṹnia guu. 16 Má
tò aà ku kɛ́ aà ma gbãa e, ma tɔ́ i li dṹniaa
píiɛ.§ 17 Lá àlɛ azĩa sɛ lɛsĩ dɛ ma gbɛ̃́ɔla e
tia, àlɛ ń gbaɛo, 18 zia maa'i má tó lougbɛ
pãsĩ kwɛ́ maamaa, lougbɛ pɔ́ a taa i kɛ
Egipi yãao zaa wa kàlɛ e ń a gbão. 19 Oɛ̀
aà gbɛ̃́ɔ zĩ aa aà pɔtuoɔ ń pɔ́ pɔ́ a vĩ buaɔ
sɛ́lɛ káka kpɛ́u píi. Gbɛ̃nazĩnaɔ ń pɔ́ pɔ́
kú bàasiɔ, tó wi gɛ̃́nnɔ kpɛ́uo, lougbɛ a
kwɛ́má aa gagaɛ.
20 Falaɔ̃ɔ ìwaeɔ vĩakɛ̀ Dii yã́ɛ, aa ń zĩkɛ-
naɔ ń ń pɔtuoɔ kàka kpɛ́u. 21 Ãma gbɛ̃́ pɔ́
aai Dii yãdaoɔ, aa ń zĩkɛnaɔ ń ń pɔtuoɔ tò
bàasi. 22 Ɔ̃ Dii ò Mɔiziɛ: Ɔsɛ musu, lougbɛ
i kwɛ gbɛ̃nazĩnaɔ ń pɔtuoɔ ń buapɔ́ɔwa
Egipi bùsu gupiiu. 23 Kɛ́ Mɔizi a go dɔ̀
musu, Dii tò lou lɛ́ pũna, àlɛ ma ń gbɛo,
àlɛ pílɛ, mɛ́ lua lɛ́ su tɔɔlɛwa. Dii lougbɛ
kà Egipiɔgu.** 24 Lougbɛ lɛ́ kwɛ́, lou lɛ́
pílɛpilɛ. Lougbɛpi pãsĩ. Zaa Egipi bùsu
ku, lou bee taa i mau yãao. 25 Lougbɛpi
pɔ́ pɔ́ kú bàasi Egipi bùsuuɔ ásookɛ̀ píi,
gbɛ̃nazĩnaɔ ń pɔtuoɔ ń buapɔ́ɔ píi. À sɛ̃̀a
líɔ ɛ̀'ɛ píi. 26 Gosɛ̃ bùsu gu pɔ́ Isailiɔ kuu
ɔ̃ lougbɛpi i kauo ado.
27 Falaɔ̃ɔ Mɔizi ń Aalonao sìsi a òné: Kɛ́
bee sa ma duunakɛ̀. Dii dee yã́ naɛ, mapi
ń ma gbɛ̃́ɔ tàaedeɔn wá ũ. 28 À awakpaɛ̀.
Loupũnaa ń lougbɛɛ beeo kà. Má á gbaɛ
saɛ, wa gíɛ́ lɔo. 29 Mɔizi òɛ̀: Tó ma bɔ
wɛ̃́nkpɛ, mɛ́ ma a ɔɔ dɔ̀ Dii kĩ́i oi, loupũ-
naa a zɛ, lougbɛ i láa, kɛ́ ǹ e ǹ dɔ̃ tɔɔlɛá
Dii pɔ́ɛ. 30 Ãma má dɔ̃ kɛ́ mpi ń n ìwaɔ,
álɛ vĩakɛ Dii Luaɛo e tia.
31 Naa ń maseo ɔ̃̀ɔkpà, kɛ́ naa pìa mɛ́
mase mɔe bɔ̀ yã́i. 32 Ése ń weao i ɔ̃̀ɔkpao,
kɛ́ aaì ma gbɛzã yã́i. 33 Mɔizi bɔ̀ Falaɔ̃ɔ
kĩ́i à gɛ̀ wɛ̃́nkpɛ, à a ɔɔ dɔ̀ Dii kĩ́i oi, ɔ̃
loupũnaa ń lougbɛo zɛ̀, lou i ma lɔo. 34 Kɛ́
Falaɔ̃ɔ è lou ń lougbɛo ń loupũnaao zɛ̀, à
gì lɛ́ duunakɛ, aà swã́ gbãakũ̀, aàpi ń a
ìwaɔ. 35 Aà swã́ yìaa, à gì Isailiɔ gbaɛi lá
Lua dà Mɔiziɛ a òɛ̀wa.

¶**9:10** Zia 16.2
§**9:16** Lom 9.17
****9:23** Zia 8.7, 16.21

Kwaɔ kaa

10 Dii ò Mɔiziɛ: Gɛ́ Falaɔ̃ɔ kĩ́i, asa
ma aà swãfɛ̃̀ ń aà ìwaɔ, kɛ́ mà a
dabudabuɛ beeɔ kɛ ń guu, 2 kɛ ǹ e ǹ o
n nɛ́ɔnɛ ń n tɔũnaɔ lá ma Egipiɔ wɛtɛ̃̀
ń dabudabu pɔ́ má kɛ̀ ń guuo, í dɔ̃ kɛ́
mámɛmaa Dii. 3 Ɔ̃ Mɔizi ń Aalonao gɛ ò
Falaɔ̃ɔɛ aa mɛ̀: Dii Ɛbɛluɔ Lua mɛ̀, ńyɔ̃ɔ
ku misiilɛaɛ sai e bɔɛ ni? Ǹ a gbɛ̃́ɔ gbaɛ aa
gɛ́ a sísii. 4 Tó n gi ń gbáɛi, zia a kwaɔ ka
n bùsuu, 5 aa da tɔɔlɛa, wa gu'eo, aai lɛ́lɛ
pɔ́ pɔ́ gɔ̃̀nɛ lougbɛ gbɛaɔwa ń líɔ píi. 6 Aa
ka n kpɛ́ɔ pai ń n ìwaɔ pɔ́ɔ ń Egipiɔ pɔ́ɔ
píiɛ. N maeɔ ń n deziɔ aai a taa e yãao,
za gɔɔ pɔ́ aa zɔ̃̀lɛ bùsuu la e ń a gbão. Ɔ̃
Mɔizi ɛ̀a bɔ̀ Falaɔ̃ɔ kĩ́i.
7 Falaɔ̃ɔ ìwaɔ òɛ̀: Gbɛ̃́piɔ aaɔ músik-
pawázi màa e bɔɛ ni? Gbɛ̃́piɔ gbaɛ aa gɛ́
Dii ń Lua sísii. Ń dɔ̃ kɛ́ Egipi ɔ̃̀ɔkpào lé?
8 Ɔ̃ wà ɛ̀a sù ń Mɔizio ń Aalonao Falaɔ̃ɔ
kĩ́i, a òné: À gɛ́ Dii á Lua sísii. Á deɔ mɛ́ aa
gɛ́i? 9 Mɔizi wèwà à mɛ̀: Nɛ́fɛ̃nɛn gbɛ̃zɔ̃ɔ.
Wá gɛ́ wápiiɛ ń wá nɛgɔ̃ɛɔ ń wá nɛnɔɛɔ ń
wá sãɔ ń wá bleɔ ń wá zuɔ, asa Dii dikpɛ
ɔ̃ wálɛ gɛ́ kɛi. 10 Ɔ̃ a òné: Tó ma á gbáɛ
ń á nɔɛɔ ń á nɛ́ɔ ápii, Dii á bɔ! À laaika!
Á ye fɛ̃manɔɛ. 11 Aawo! Á gɔ̃ɛɔ mɛ́ aa gɛ́
Dii sísii, asa bee á gbɛ̀a. Ɔ̃ wà ń yá Falaɔ̃ɔ
kĩ́i.
12 Dii ò Mɔiziɛ: Ǹ ɔdɔ Egipi bùsua,
kwaɔ i ká, aai sɛ̃ ń lá pɔ́ bɔ̀ lougbɛ gbɛaɔ
ble píi. 13 Kɛ́ Mɔizi a go dɔ̀ Egipia, Dii bɔ̀
ń ĩ́anao gukpɛ oi, àlɛ pɛ́ bùsupiwa fãanɛ ń
gwãasĩnao zɛsai. Kɛ́ gu dɔ̀, gukpɛ ĩ́anapi
sù ń kwaɔ.†† 14 Ɔ̃ kwapiɔ mɔ̀ kù Egipi bù-
sua píi. An dasi dɛ a yãa pɔ́ɔla, mɛ́ a taa
a kɛ bau lɔo. 15 Aa kpàlɛ tɔɔlɛa gupiiu, ɔ̃
tɔɔlɛ sìsi. Aa sɛ̃ ń láɔ ń libɛ pɔ́ bɔ̀ lougbɛ
gbɛaɔ blè píi. Sɛ̃ ge láe ku Egipi bùsuu
lɔo.
16 Wegɔ̃ɔ Falaɔ̃ɔ Mɔizi ń Aalonao sìsi à
mɛ̀: Ma duunakɛ̀ Dii á Luaɛ ń ápiɔ. 17 À
sùuu gɛ̃ndonaɛ bee kɛmanɔ ń ma duu-
nao, í awakpamɛɛ Dii á Luaɛ aà kaalɛɛ
bee kɛ̃a. 18 Kɛ́ à bɔ̀ Falaɔ̃ɔ kĩ́i, à awakpà
Diiɛ. 19 Ɔ̃ Dii bɔ̀ ń ĩ́an gbãao bɛ'aɛ oi, à mɔ̀
kwaɔ sɛ̀lɛ kà Ísia Tɛ̃au. Baa kwa mɛ̀ndo i
gɔ̃ Egipi lɔo. 20 Dii Falaɔ̃ɔ swãfɛ̃̀, ɔ̃ i Isailiɔ
gbaɛo.

Gusia daa Egipia

21 Dii ò Mɔiziɛ: Ɔsɛ musu, gusia pɔ́
wa e ɔkãwà i da Egipia. 22 Kɛ́ Mɔizi ɔdɔ̀
musu, ɔ̃ gusia gèele dà Egipia gupiiu e
gɔɔ àaɔ̃.‡‡ 23 Wìli kɔ̃'eo, mɛ́ gbɛ̃ɛ i e gò
a tíao e gɔɔ àaɔ̃pi. Kási gupua ku gu pɔ́
Isailiɔ kuu píiɛ.
24 Ɔ̃ Falaɔ̃ɔ Mɔizi sìsi à mɛ̀: À gɛ́ Dii sísii
ń á nɔɛɔ ń á nɛ́ɔ píi, í á sãɔ ń á bleɔ ń á
zuɔ tó. 25 Mɔizi mɛ̀: To wàɔ wá sa'obɔɔ ń
sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ obɔɔ kũa, kɛ́
wà e wà Dii wá Lua gbagbaò. 26 Sema wà
gɛ́ ń wá pɔtuoɔ, baa mɛ̀ndo a gɔ̃o, asa an
guu ɔ̃ wá sa'obɔɔ sɛu wà Dii wá Lua gbag-
baò. E wàɔ gɛ́ kái we, wá dɔ̃ pɔ́ pɔ́ wá sɛ́
wà sa'oowà gĩao. 27 Dii Falaɔ̃ɔ swãfɛ̃̀, ɔ̃
i we ń gbáɛo. 28 Falaɔ̃ɔ ò Mɔiziɛ: Gomɛɛ
we! Ńsu tó wá wɛ́ kɛ síiɔ̃ lɔo. Zĩ́ pɔ́ wa
wɛsìkɔ̃lɛ, n gaɛ. 29 Ɔ̃ Mɔizi mɛ̀: Lá ń ò,
má wɛsinlɛ lɔo.

Egipi nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ gagaa

11 À mɔ lè Dii ò Mɔiziɛ yãa à mɛ̀:
Má ĩada Falaɔ̃ɔwa ń Egipi bùsuo
gɛ̃n do lɔ, i gbasa á gbaɛ. Tó àlɛ á gbaɛ,
a á yáɛ fá! 2 O gbɛ̃́ɔnɛ an baade gɔ̃ɛ ń
nɔɛo ã́nusu pɔ́ɔ ń vua pɔ́ɔ gbɛa gbɛ̃́ pɔ́
á vĩ Egipi gbɛ̃́ ũwa. 3 Má tó Egipiɔ Isailiɔ
wɛgwa. Mɔizi sɔ̃ a bɛɛɛ vĩ Egipi Falaɔ̃ɔ
ìwaɔ ń a gbɛ̃́ɔnɛ.
4 Ɔ̃ Mɔizi ò Falaɔ̃ɔɛ: Dii mɛ̀, gwãasĩn
wɛɛdo á pã Egipi bùsua, 5 Egipi nɛgɔ̃ɛ
sɛ̃́iaɔ i gaga píi sɛa za Falaɔ̃ɔ pɔ́ zɔ̃lɛa
báawa nɛ́wa e à gɛ pɛ nɔɛ zĩkɛna pɔ́ aaì
wísilɔɔ pɔ́wa ń pɔtuo nɛsana sɛ̃́iaɔ píi.

††**10:13** Zia 9.3
‡‡**10:22** Soũ 105.28, Zia 16.10

6 Búbua gbãa a da Egipia gupiiu, a taa
i kɛ yãao, mɛ́ a kɛ bau lɔo. 7 Kási Isailiɔ
guu baa gbɛ̃ a gbodɔ gbɛ̃nazĩna ge pɔ-
tuowao, kɛ́ ǹ e ǹ dɔ̃ Dii Egipiɔ dɔ̃kɔ̃ɛ ń
Isailiɔ yɑ̃́i. 8 N ìwaɛ beeɔ mɔ ma kĩ́i píi,
aai kúlɛmɛɛ, aai mɛ mà gɛ́ ń ma gbɛ̃́ɔ píi.
Bee gbɛa sa mí gɛ́. Ɔ̃ Mɔizi bɔ̀ Falaɔ̃ɔ kĩ́i
ń pɔfɛ̃ zɔ̃ɔo.
9 Dii ò Mɔiziɛ yãa à mɛ̀: Falaɔ̃ɔ a n yã-
mao, kɛ́ ma dabudabukɛaɔ e dasikũ Egipi
yɑ̃́i. 10 Mɔizi ń Aalonao dabudabupiɔ kɛ̀
Falaɔ̃ɔ aɛ píi, ɔ̃ Dii aà swãfɛ̃̀. À gì Isailiɔ
gbaɛi aa bɔ a bùsuu.

Gɛ̃amusu dikpɛ

12 Dii yã'ò Mɔiziɛ ń Aalonao Egipi
à mɛ̀: 2 Mɔɛ bee líɔ dɛɛ́ mɔ sɛ̃́ia ũ
wɛ̃ ń wɛ̃o. 3 À o Isailiɔnɛ píi, mɔɛ bee gɔɔ
kwide zĩ́ ualɛ ń ualɛo píi aali sã sɛ mɛ̀n-
dodo. 4 Tó ua gbɛ̃́ɔ dasi i ka aa sã mɛ̀ndo
nɛo, aa sɛ́ ń ua pɔ́ aa ku kɔ̃ saɛo a gbɛ̃́ɔ
dasilɛu, kɛ́ a kĩni su gɔ̃o yɑ̃́i. 5 À sãsa ge
blesan bɔlɔna pɔ́ sãa vĩo sɛ́.¶¶ 6 Isailiɔ píi,
baade a pɔ́ gwa e mɔɛ bee gɔɔ gẽo mɛ̀n-
dosaide zĩ́. Oosi i dɛ, 7 í a au lɛ́ kpɛ́ pɔ́ wa
a nɔ̀ɔ sou kpɛɛlɛ gĩɔwa, ɔplaai ń zɛɛio ń
musuo. 8 Gwãasĩn doũpi à nɔ̀ɔpi kpátɛa,
í só ń kàao ń lá kĩ̀são. 9 Ásu so búsu ge
fùukɛao. À kpátɛa ń a mio ń a gbáɔ ń
a guupɔɔ. 10 Ásu to gu dɔ a kĩniwao. Tó
a kĩni gɔ̃̀, à kátɛu à tɛ́kũ. 11 Tó álɛ só, à
asanadɔ, í kyalekpa, á gopana iɔ naa á
ɔzĩ, í só kpakpa, asa Dii Gɛ̃amusu sa'obɔɛ.
12 Gwãasĩnapi má pã Egipia mà nɛgɔ̃ɛ
sɛ̃́iaɔ dɛdɛ bùsupi gupiiu ń pɔtuo nɛsana
sɛ̃́iaɔ píi, mí yãda Egipi tɑ̃́aɔla. Mámɛmaa
Dii. 13 Aupi iɔ dɛ seela ũ kpɛ́ pɔ́ á kú a gu-
uwa. Tó málɛ ɔtɔ̃ Egipiɔwa, mɛ́ ma aupi
è, má gɛ̃álaɛ, gagapi a á leo. 14 Àli gɔɔpi
dilɛ ma dikpɛ ũ a yɑ̃́ dɔngu yɑ̃́i, íɔ dikpɛpi
kɛ fɛlɛkaa ũ e á buiwa.

Kàaso dikpɛ

15 Àli kàa so e gɔɔ sopla. A gɔɔ sɛ̃́ia zĩ́
àli pɔ́sɛ'ɛsɛ pɔ́ kú á kpɛ́uɔ kɔ́lɛ,§§ asa gbɛ̃́
pɔ́ pɔ́sɛa sò gɔɔ soplapi guu, wa aà bɔ
Isailiɔ guu wà dɛɛ. 16 A gɔɔ sɛ̃́ia zĩ́ ń a
gɔɔ sopladeo àli kɔ̃kãaa à ma sísi. Ásu zĩe
kɛ gɔɔ beeɔ zĩ́o, sema blɛkɛa gbɛ̃́piiɛ bàa-
sio, a lɛ́n we. 17 Àli Kàaso dikpɛkɛ, asa
zĩbeezĩ ɔ̃ ma á bɔ́lɛ Egipi lán zĩgɔ̃ɔwa. Á
buiɔ líɔ dikpɛpi kɛ kɛ̀tokɔ̃ɛ ũ. 18 Mɔ sɛ̃́ia
gɔɔ gẽo mɛ̀ndosaide zĩ́ oosi, àɔ kàa so e
a gɔɔ bao ń mɛ̀ndoode zĩ́ oosi. 19 Pɔ́sɛ'ɛsɛ
su àɔ kú á bɛo e gɔɔ sopla, asa gbɛ̃́ pɔ́
pɔ́sɛa sò, bɔ̀mɔn nò, belen nò, wa aà bɔ
Isailiɔ guu wà dɛɛ. 20 Ásuli pɔ́sɛa so gɔɔ
beeo. Gu pɔ́ á kúu píi, àliɔ kàa só.

Gɛ̃amusu dikpɛ sɛ̃́ia

21 Mɔizi Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔɔ sìsi píi, a òné: À
gɛ́ á ua sã sɛ́i, í dɛ Gɛ̃amusu dikpɛkɛbɔ ũ.
22 À ése sáo sɛ à zɔ̃ au pɔ́ kú ta guuwa, í lɛ́
kpɛɛlɛ gĩɔwa, ɔplaai ń zɛɛio ń musuo. Á
gbẽe su bɔ a kpɛ́uo e gu dɔ. 23 Tó Dii lɛ́ pã
bùsua àlɛ Egipiɔ dɛdɛ, mɛ́ à au è kpɛɛlɛ
gĩɔwa, a gɛ̃aɛ. A to gbɛ̃dɛdɛna gɛ̃ázi à á
dɛdɛo.* 24 Ápiɔ ń á buiɔ àɔ yɑ̃́pi kũa kɛ̀-
tokɔ̃ɛ ũ e á buiwa. 25 Tó a gɛ̃ bùsu pɔ́
Dii á gbáu lá à a lɛgbɛ̀wa, àɔ lousisiyãpi
kũa. 26 Tó á nɛ́ɔ lousisiyãpi mi gbɛ̀awá,
27 à oné a dɛ Gɛ̃amusu sa pɔ́ wì o Diiwa
ũɛ, asa kɛ́ à Egipiɔ dɛ̀dɛ, à gɛ̃̀ wá Isailiɔ
kpɛ́aɛ, i wá dɛdɛo. Ɔ̃ gbɛ̃́ɔ kùlɛ Diiɛ aa
mipɛ̀lɛ. 28 Kɛ́ aa tà, aa kɛ̀ lá Dii ò Mɔiziɛ
ń Aalonaowa.

Egipi nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ gagaa

29 Gwãasĩn wɛɛdo Dii Egipi nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ
dɛ̀dɛ píi sɛa za Falaɔ̃ɔ pɔ́ zɔ̃lɛa báawa
nɛ́wa, e à gɛ̀ pɛ̀ dakpɛunaɔ pɔ́wa ń pɔ-
tuo nɛsana sɛ̃́iaɔ píi. 30 Falaɔ̃ɔ fɛ̀lɛ gwɑ̃́ ń
a ìwaɔ ń Egipiɔ píi, ɔ̃ búbua dà Egipia,

¶¶**12:5** Zãa 1.29, Ɛbɛ 9.14, 1Piɛ 1.19
§§**12:15** Bɔa 23.15, Mat 26.17, 1Kln 5.7-8
***12:23** Ɛbɛ 11.28

asa uae ku gɛsaio. 31 Gwãasĩna ɔ̃ Falaɔ̃ɔ
Mɔizi ń Aalonao sìsi a òné: À fɛlɛ bɔlɛ
ń Isailiɔ ma gbɛ̃́ɔ guu. À gé Dii sísii lá á
òwa. 32 À á bleɔ ń á sãɔ ń á zuɔ sélɛ lá á
òwa. À géi, í samaa'omɛɛ.

33 Egipiɔ lɛ́ naɛ gbɛ̃́piɔwa aa bɔlɛnɛ́
ń bùsuu kpakpa, asa aa mɛ̀: Wá gaga
píiɛ. 34 Isailiɔ ń kàatidɛaɔ kà taɔ guu a
sɛ'ɛsɛsai, aa ń ulaɔ fĩ̀fĩwà aa dàda ń gã̀u.
35 Aa kɛ̀ lá Mɔizi ònɛ́wa, aa ã́nusu pɔ́ɔ ń
vua pɔ́ɔ ń pɔkasaɔ gbɛ̀a Egipiɔwa. 36 Dii
tò Egipiɔ ń wɛgwà, ɔ̃ aa kpàmá. Màa aa
Egipiɔ pɔ́ɔ sìmá.

Isailiɔ daa zɛ́u

37 Isailiɔ dàzɛu kɛ̀sɛ, aa bɔ̀lɛ ń Lamɛsɛo
aa tà Suko. Gɔ̃ɛɔ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ ɔ̀aa àaɔ̃ɛ
(600.000), nɛ́ɔ ń nɔɛɔ bàasi. 38 Bui zĩ̀lo
dodoaɔ tàńnɔ dasi lɔ. Bleɔ ń sãɔ ń zuɔ
dasi kɛ̀ zài. 39 Aa kàa kɛ̀ ń kàatidɛa pɔ́ aa
bɔ̀ɔ̀ Egipio. A sɛ'ɛsɛ vĩo, asa wà ń yá Egipi
zɛzɛsaiɛ. Aai blɛ mài e sɛ̀ ké wà ble zɛ́uo.
40 Isailiɔ kua Egipi kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa pla ń
baakwioɛ.† 41 Wɛ̃̀ ɔ̀aa pla ń baakwiopi
gbɛa, dikpɛpi zĩ́ ɔ̃ Dii zĩgɔ̃piɔ bɔ̀lɛ Egipi
píi. 42 Gwãasĩnapiá Dii pɔ́ɛ. Isailiɔ líɔ
itɛ̃kɛwà e an buiwa, asa gwã́pi ɔ̃ Dii
Isailiɔ bɔlɛa Egipi itɛ̃kɛ̀.

Gɛ̃amusu dikpɛ

43 Dii ò Mɔiziɛ ń Aalonao: Gɛ̃amusu yã́
pɔ́ má dìlɛn kɛ: Buipãlee su a nɔ̀ɔ soo,
44 ãma zɔ pɔ́ á lù mɛ́ à tɔ̃zɔ̃̀ a só. 45 Nibɔ ge
gbɛ̀wina su soo. 46 À so kpɛ́u, ásu bɔ ń a
nɔ̀ɔpio bàasio. Ásu sãpi wáe ɛo.‡ 47 Isaili
píi lí dikpɛpi kɛ. 48 Tó bɔ̀mɔ kú á guu,
mɛ́ a ye Gɛ̃amusu dikpɛkɛ Diiɛ, aà tɔ̃zɔ̃zɔ̃
a bɛ gɔ̃ɛɔnɛ píi, i gɔ̃ bele ũ, i gbasa kɛ.
Gyafɔɔdee suli bleo. 49 Bele ń bɔ̀mɔ pɔ́
kúánɔɔ, ikoyã doũpiɛ. 50 Ɔ̃ Isailiɔ kɛ̀ lá
Dii ò Mɔiziɛ ń Aalonaowa píi. 51 Zĩbeezĩ
Dii Isailiɔ bɔ̀lɛ Egipi gãgã.

Kàaso dikpɛ ń nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ kpaa Luawao

13 Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 2 Isaili nɛgɔ̃ɛ
sɛ̃́iaɔ ń pɔtuo nɛsana sɛ̃́iaɔ kpaa,
asa ma pɔ́ɔnɛ píi.¶

3 Mɔizi ò gbɛ̃́ɔnɛ: Á bɔa Egipi zɔbleau
gɔɔɛ bee yã́ àɔ dɔágu, asa Dii mɛ́ á bɔ́
Egipi ń a ɔ gbãao. Ásuli pɔ́sɛa so gɔɔpi-
wao. 4 Álɛ bɔ Egipi mɔ sɛ̃́ia pɔ́ wì mɛ
Abibu guu gbãɛ. 5 Dii lɛgbɛ̃̀ á deziɔnɛ à
mɛ̀ á bùsu pɔ́ vĩ ń zɔ́'io diu mɛ́ Kanaaɔ
ń Itiɔ ń Amɔleɔ ń Iviɔ ń Yebusiɔ kuu
kpáwá. Tó a tò a kau, àli dikpɛpi kɛ mɔɛ
beeu. 6 Àliɔ kàa so e gɔɔ sopla. A gɔɔ so-
pladepi zĩ́ iɔ dɛɛ́ Dii dikpɛ ũ. 7 Àliɔ kàa so
e gɔɔ soplapi gɛ paò. Pɔ́sɛa ge pɛ̃ɛsɛ'ɛsɛ
suliɔ ku uae á bùsuu gɔɔ beewao. 8 Gɔɔ
bee àli o á nɛgɔ̃ɛɔnɛ álɛ bee kɛ yã́ pɔ́ Dii
kɛ̀ɛ́ ké à á bɔ́lɛ Egipi yã́iɛ. 9 Dikpɛpi iɔ
dɛɛ́ seela ũ lán pɔ́ daa ɔwa ge dɔngubɔ
yea mi'aɛwawa, ké Dii ikoyã su bɔ á lɛ́uo,
asa ɔ̃mɛ á bɔ́lɛ Egipi ń a ɔ gbãao. 10 Àliɔ
ikoyãpi kɛ a gɔɔwa wɛ̃ ń wɛ̃o.

11 Tó Dii tò a ka Kanaa bùsuu, mɛ́ a
kpàwá lá à a lɛgbɛ̃̀ɛ́ ń á deziɔwa, 12 à á
nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ kpawà píi. Á pɔtuo nɛsana
sɛ̃́iaɔ iɔ dɛ aà pɔ́ ũ píi. 13 Íli á zàa'ĩn
nɛsana sɛ̃́ia bo ń sãnɛo. Tó i boo, à a waa
fĩ. À á nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ bo píi. 14 Tó á nɛgɔ̃ɛɔ á
lá yã́pi mii zia aa mɛ̀, bɔ́ yã́n wei, à oné,
ké Dii wá bɔ́ zɔbleu Egipi ń a ɔ gbãao yã́ɛ.
15 Kɛ́ Falaɔ̃ɔ gĩkɛ̀ à gì wá gbaɛi, ɔ̃ Dii Egipi
nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ dɛ̀dɛ píi ń pɔtuo nɛsana sɛ̃́iaɔ
píi. A yã́i ɔ̃ wi sa'oiwà ń pɔtuo nɛsana
sɛ̃́iaɔ, mɛ́ wi wá nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ bo. 16 Bee aɔ
dɛ seela ũ lán pɔdaa wá ɔwa ge pɔyea wá
mi'aɛwawa, asa Dii mɛ́ wá bɔ́ Egipi ń a ɔ
gbãao.

†**12:40** Daa 15.13, Gal 3.17
‡**12:46** Zãa 19.36
¶**13:2** Luk 2.23

Isailiɔ bɔa Egipi

17 Ké Falaɔ̃ɔ Isailiɔ gbàɛ, Lua i bɔ́ńnɔ
Filitɛ̃ bùsu zé guuo, baa ń a kãikɛo, asa
à mɛ̀: Tó wà fɛ̀lɛmá ń zĩo, aa làasookɛ
ɛa taa Egipiwaɛ. 18 Lua dɔ̀i, à guwaiwai
zé sɛ̀ńnɔ Ísia Tɛ̃a oi. Isailiɔ bɔ̀ Egipi ń ń
gɔ̃kɛbɔɔ kũa.
19 Mɔizi Yosɛfu gɛ sɛ̀, àlɛ taò, asa
Yosɛfu tò Isailiɔ lɛgbɛ̃̀ yãa à mɛ̀, tó Lua
mɔ̀ ń bɔi, aa a gɛwa sɛ́lɛ bɔò wɛɛ.§
20 Ké aa bɔ̀ Suko, aa gɛ̀ bòokpà guwai-
wai lɛ́ Etaũ. 21 Dii ìɔ dɔaanɛ́ tɛlu guu
fãanɛ, ké àɔ zɛ'ɔlɔnɛ́. Gwãasĩna sɔ̃, ìɔ
dɔaanɛ́ tɛ́ guu ké àɔ gupunɛ́, aaiɔ táa'o
fãanɛ ń gwãasĩnao. 22 Tɛlupi lí go ń aɛ
fãanɛo, mɛ́ tɛ́pi lí go ń aɛ gwã́o.

Egipiɔ pɛ́lɛa Isailiɔzi

14 Dii ò Mɔiziɛ: 2 O Isailiɔnɛ aa
lilɛ gɛ bòokpa Pi'ailo saɛ Midoli
ń ísiao zãnguo, bɔaa ń Baalizɛfɔ̃o. À
bòokpa ísia saɛ we. 3 Falaɔ̃ɔ aɔ e a sãsã,
guwaiwai á kũkũɛ. 4 Má aà swãfɛ̃, i
pɛ́lɛázi, mí tɔbɔ Falaɔ̃ɔ ń a zĩgɔ̃ɔ yã́ musu,
Egipiɔ iɔ dɔ̃ ké mámɛmaa Dii. Ɔ̃ Isailiɔ kɛ̀
màa.
5 Ké wa ò Egipiɔ kí Falaɔ̃ɔɛ gbɛ́̃piɔ
bàalɛ̀, ɔ̃ aàpi ń a ìwaɔ nɔ̀sɛ pãle sɛ̀ an yã́
musu aa mɛ̀: Kpelewa wá kɛ̀ wá tò Isailiɔ
bɔ̀ zɔbleawɛ̃ɛ guui? 6 Ɔ̃ Falaɔ̃ɔ godɔ̀ a sɔ̃́ɛ,
à a zĩgɔ̃ɔ nàaa. 7 À sɔ̃́go maaɔ sɛ̀ mɛ̀n ɔ̀aa
àaɔ̃ ń Egipi sɔ̃́goɔ píi, zĩgɔ̃ kíaɔ ká ń guu.
8 Dii Egipiɔ kí Falaɔ̃ɔ swãfɛ̃̀, ɔ̃ à pɛ̀lɛ Isail-
iɔzi, aalɛ bɔlɛ an mi daa ía. 9 Ɔ̃ Egipiɔ
pɛ̀lɛńzi ń Falaɔ̃ɔ sɔ̃́ɔ ń aà sɔ̃́goɔ ń aà sɔ̃deɔ
ń aà zĩgɔ̃ɔ píi, ɔ̃ aalɛ mɔ́ ń lei ń bòou ísia
saɛ Pi'ailo saɛ bɔaa ń Baalizɛfɔ̃o.
10 Ké Falaɔ̃ɔ kãikũ̀, Isailiɔ wɛzù, ɔ̃ aa
Egipiɔ è tɛ́ ń kpɛ. Vĩa ń kṹ maamaa, ɔ̃
aa wiilɛ̀ Diiwa. 11 Aa ò Mɔiziɛ: Miaɔ ku
Egipi noa? Bɔ́yãi n mɔwanɔ guwaiwaiu
la wà gagai? Àkɛa n wá bɔ́lɛ Egipii? 12 Wi
onɛ Egipio lé? Wi mɛ wá tó tɛɛɛ wà zɔble
Egipiɔnɛo lé? Zɔbleanɛ́ maawɛ̃ɛ dɛ gagaa
guwaiwaiua. 13 Mɔizi ònɛ́: Ásu to vĩa á
kũo. À zɛ tɛɛɛ, í e lá Dii a á suaba gbã,
asa Egipi pɔ́ álɛ ń e gbãɛɔ, á ń e bau lɔo.
14 Dii mɛ́ a zĩkaɛ́. Áɔ ku kílikiliɛ.

Pãa Ísia Tɛ̃aa

15 Dii Mɔizi là à mɛ̀: Bɔ́ wii ńlɛ lɛ́ai?
O gbɛ́̃ɔnɛ aa bɔ ń táo. 16 Ǹ n gopana dɔ
ísiaa, ní zɔ̃ɛò, Isailiɔ i gɛ̃ a zãnguo gugiiu.
17 Mapi, má Egipiɔ swãfɛ̃, aai gɛ̃ ń gbɛa,
mí tɔbɔ Falaɔ̃ɔ ń a zĩgɔ̃ɔ ń a sɔ̃́goɔ ń a
sɔ̃deɔ yã́ musu. 18 Tó ma tɔbɔ̀ Falaɔ̃ɔ ń a
sɔ̃́goɔ ń a sɔ̃deɔ yã́ musu, Egipiɔ i dɔ̃ sa ké
mámɛmaa Dii. 19 Lua Malaika pɔ́ dɔaaa
Isailiɔnɛ ɛ̀a gɛ̀ kú ń kpɛ, mɛ́ tɛlu pɔ́ kú ń
aɛ ɛ̀a gɛ̀ ń kpɛ lɔ 20 ampiɔ ń Egipiɔ zãn-
guo. Tɛlupi gupù Isailiɔnɛ mɛ́ à gusiakpà
Egipiɔnɛ, ɔ̃ an gbɛ̃e i e sɔ̃̀ a deei gwãasĩna
beeo.
21 Ké Mɔizi ɔdɔ̀ ísiaa, ɔ̃ Dii bɔ̀ ń ĩ́an
gbãao gukpɛ oi. À kàka e gu gɛ̀ dɔ̀ò, à ísia
sɛ̀lɛ kpà e gugii bɔ̀. Ké í zɔ̃̀ɛ, 22 ɔ̃ Isailiɔ
táa'ò gugiiu aa bùa. Í bĩ́iboa an ɔplaai ń
ń ɔzɛɛio.** 23 Ɔ̃ Egipiɔ pɛ̀lɛńzi. Falaɔ̃ɔ sɔ̃́ɔ
ń a sɔ̃́goɔ ń a sɔ̃deɔ píi tɛ́ ń kpɛ ísia guu.
24 Gufɛ̃nɛ Dii Egipi zĩgɔ̃ɔ gwà za tɛlu tɛde
guu, ɔ̃ a tò gili gɛ̃̀ńgu. 25 A tò an sɔ̃́goɔ
vĩ̀lɛ, a tò an táa'oa zĩ'ũkũ̀, ɔ̃ aa mɛ̀: Wà
bàalɛ Isailiɔnɛ, asa Dii lɛ́ zĩkanɛ́wanɔɛ.
26 Dii ò Mɔiziɛ: Ɔdɔ ísiaa, í i da Egip-
iɔla ń ń sɔ̃́goɔ ń ń sɔ̃deɔ. 27 Ɔ̃ Mɔizi ɔdɔ̀
ísiaa, ɔ̃ í lɛ́ pa a gbɛu gudɔlɛia. Lá í lɛ́ su
màa, ɔ̃ Egipiɔ bàalɛ̀ aa kpàaũò. We Dii tò
ísia kũ̀aaumá. 28 Í sù à dà sɔ̃́goɔla ń sɔ̃deɔ
ń Falaɔ̃ɔ zĩgɔ̃ pɔ́ gɛ̃̀ ísia guu Isailiɔ gbɛaɔ
píi. An kee i bɔo, baa mɛ̀ndo. 29 Isailiɔ
sɔ̃ aa táa'ò í zãnguo gugiiuɛ. Í bĩ́iboa an
ɔplaai ń ń ɔzɛɛio. 30 Zĩbeezĩ Dii Isailiɔ
sì Egipiɔwa, ɔ̃ Isailiɔ Egipipiɔ gɛɔ è ísia
gɔ̃sɔ̃lɛ. 31 Ké Isailiɔ Dii gbãa zɔ̃ɔ pɔ́ a mɔ̀

§**13:19** Daa 50.25, Yoz 24.32
****14:22** 1Kln 10.1-2, Ɛbɛ 11.29

Egipiɔnɛ è, aa vĩakὲὲ, ɔ̃ aa aà náaikὲ ń aà zɔ̀blena Mɔizio.

Mɔizi lɛ

15 Ɔ̃ Mɔizi ń Isailiɔ píi lɛɛ bee sì Diiɛ†† aa mὲ:
Má lɛsi Diiɛ, asa à tɔbɔ̀,
à sɔ̃deɔ ń ń sɔ̃́ɔ kà ísiau.
2 Dii mɛ́ ma gbãa ũ,
má lɛ́mawà, aàpi mɛ́ ma suabà.
Ɔ̃mɛ ma Lua ũ,
má aà táasilɛ.
Ɔ̃mɛ ma mae Lua ũ,
má aà tɔbɔ.
3 Diiá zĩgɔ̃ɛ, aà tɔ́n Dii.
4 À Falaɔ̃ɔ sɔ̃́gɔɔ ń aà zĩgɔ̃ɔ kà ísiau,
à zĩgɔ̃ kíaɔ sɔ̃̀ɔlɛ Ísia Tɛ̃au.
5 Ípi dàńla,
aa kpàlɛ zĩ́lɛ lán gbɛwa.
6 Dii, n ɔplaa n gbãa tɔbɔ̀,
Dii, n n ibɛɛɔ ulɔ̀ ń n ɔplaao.
7 N n wὲlɛɔ nὲ n gawi zɔ̃ɔ guu,
n pɔ pà, n ń kwɛ́ lán sɛ̃wa.
8 N pɔbɔ̀ n níu, ɔ̃ í fὲlɛ,
a zɛa lán bĩ́iwa,
ísia í ì a guoguo.
9 Wá ibɛɛpiɔ mὲ,
wa pɛ́lɛwázi wà wá leɛ,
wi wá pɔ́ɔ síwá lá wa yeiwa,
wi ń fɛ̃ndaɔ wo wà wá dɛdɛò.
10 N n lɛ́'ĩana gbàɛ, ɔ̃ ísia dàńla,
aa kpàlɛ lán bɛɔmawa í zɔ̃ɔpiu.
11 Dii, tã́a kpele mɛ́ muaannɔi?
Démɛ muaannɔi?
Yãbɔnsaɛkɛna, n zɔ̃ɔkɛ adoa,
n gawi ì to vĩa wá kṹ.
12 N n ɔplaa dɔ̀, ɔ̃ tɔɔlɛ ń mɔmɔ.
13 Ńyɔ̃ dɔaa wá gbɛ̃́ pɔ́ n wá bóɔnɛ n gbɛ̃kɛ guu,
ńyɔ̃ gɛ́wanɔ n bùsuu ń n gbãao.
14 Tó buipãlɛɔ mà, aa lualua,
iwãa a ka Filitɛ̃ bùsudeɔ pɔa.
15 Ɛdɔũɔ kíaɔ bílikɛ,
gili a gɛ̃ Mɔabu dɔaanaɔgu,
Kanaa bùsudeɔ kúsu a kwɛ ḿpii.
16 Vĩa zɔ̃ɔ a ń kṹ, sɔ̃ i kɛ̃́ńgu,
aa gɔ̃ kílikili lán gbɛwa n gbãa zɔ̃ɔ yã́i Dii,
e wá gbɛ̃́ pɔ́ ń wá é n pɔ́ ũɔ gɛ̃.
17 Dii, ńyɔ̃ gɛ́wanɔ gbὲsĩsĩ pɔ́ ń sὲ n pɔ́ ũ kĩ́i,
ní wá zɛdɔ gu pɔ́ ń dìlɛ n zɔ̃lɛkĩi ũ,
n kúkĩi pɔ́ ń kὲkɛ nzĩaɛ guu.
18 Dii aɔ kible gɔɔpiiɛ.
19 Kɛ́ Falaɔ̃ɔ sɔ̃́ɔ ń a sɔ̃́gɔɔ ń a sɔ̃deɔ
gɛ̃̀ ísia guu, ɔ̃ Dii sù ń ío à dàńla, kási
Isailiɔ táa'ò gugiiu ísiapiuɛ. 20 Ɔ̃ ãnabi
Miliaũ, Aalona dãe, sɛ̃́sɛ̃na sὲ, ɔ̃ nɔɛɔ bɔ̀
tɛaàzi píi, aalɛ sɛ̃́sɛ̃napa, aalɛ ɔ̃wã. 21 Mil-
iaũ lɛsìnɛ́ à mὲ:
À lɛsi Diiɛ, asa à tɔbɔ̀,
à sɔ̃deɔ ń ń sɔ̃́ɔ kà ísiau.

Í fĩ̀ii

22 Mɔizi dàzɛu ń Isailiɔ, aa kɛ̃̀ Ísia
Tɛ̃awa aa gɛ̃̀ Sulu guwaiwaiu. Aa táa'ò
gɔɔ àaɔ̃ guwaiwaipiu, aai í eo. 23 Kɛ́ aa kà
gu pɔ́ wì mɛ Mala, aai fɔ̃ a imìo, kɛ́ a fĩ̀ii
yã́i. A yã́i tò wà tɔkpà gupiɛ Mala.‡‡ 24 Ɔ̃
gbɛ̃́ɔ zɔadɔ̀ Mɔiziwa aa mὲ: Bɔ́ wá mii?
25 Mɔizi wiilὲ Diiwa, ɔ̃ Dii lí ɔ̀lɔὲ. Kɛ́ a zù
íu, ɔ̃ ípi nakṹ. Wekĩi ɔ̃ Dii ikoyã dìlɛnɛ́
à ń yɔ̃́ 26 à mὲ: Tó a laaidɔ̀ ma Dii á Lua
ma yã́wa mɛ́ álɛ yã́ pɔ́ má yei kɛ, tó a yã́
pɔ́ má dìlɛɔ mà mɛ́ á ma ikoyãɔ kũa píi,
má gyã pɔ́ má kà Egipiɔgu kee kááguo,
asa mámɛmaa Dii á gbã̀gbãna ũ. 27 Bee
gbɛa aa kà Eliũ, gu pɔ́ nibɔna mὲn kuɛ-
plaɔ kuu ń daminali mὲn bàaɔ̃kwiɔ. Ɔ̃ aa
bòokpà í saɛ we.

Mana ń bùuɔ

16 Isailiɔ fὲlɛ Eliũ ḿpii, ɔ̃ aa kà Sini
guwaiwai pɔ́ kú Eliũ ń Sinaio zãn-
guo an bɔa Egipi mɔ plaade gɔɔ gɛ̃ode zĩ́.
2 Ɔ̃ aa zɔadɔ̀ Mɔizi ń Aalonaowa guwai-

††15:1 Zia 15.3
‡‡15:23 Bee mὲ fĩ̀ii.

waiu we ḿpii, 3 aa ònɛ́: Bɔ́yãi Dii i wá
dɛdɛ Egipio ni? Wekĩi wi zɔ̃lɛ wà pɔble
ń nɔ̀ɔo e wà kãɛ, ɔ̃ a mɔ wá dɛdɛi guwai-
waiu la ń nɔanao.
4 Dii ò Mɔiziɛ: Kua za musu má blɛ
fã́ɛ́ɛ́,¶¶ gbɛ̃́ɔ lí bɔlɛ gɔɔ do pɔ́ sɛ́lɛi lá gu
lɛ́ dɔ ń lɛ́ lɛ́u, kɛ́ mà ń lɛ́ mà gwa tó aa
ma ikoyã kũa. 5 Gɔɔ soolode zĩ́ gɔɔ pla
pɔ́ ɔ̃ aali sɛ́lɛ, aaliɔ a blɛkɛ. 6 Ɔ̃ Mɔizi ń
Aalonao ònɛ́ píi: Oosia á dɔ̃ kɛ́ Dii mɛ́ á
bɔ́lɛ Egipi, 7 zia kɔɔ í Dii gawi e. À zɔa
pɔ́ á kàazi mà, asa pɔen wá ũ kɛ́ a gbasa
zɔakàwázio. 8 Mɔizi ɛ̀a mɛ̀: Dii a á gba
nɔ̀ɔ à so oosia, zia kɔɔ i blɛ kpáwá á lɛ́
lɛ́u, kɛ́ à zɔa pɔ́ á kàazi mà yã́i. Pɔen wá
ũo. I kɛ wámɛ a zɔakàwázio, Diiɛ.
9 Ɔ̃ Mɔizi ò Aalonaɛ: O Isailiɔnɛ píi aa
sɔ̃ Diizi, asa à ń zɔakaa màɛ. 10 Kɛ́ Aalona
lɛ́ yã'onɛ́, aa aɛdɔ̀ guwaiwai oi, ɔ̃ aa è Dii
gawi bɔ̀má tɛlu guu. 11 Ɔ̃ Dii yã'ò Mɔiziɛ
à mɛ̀: 12 Ma Isailiɔ zɔakaa mà. Onɛ́ oosia
aa nɔ̀ɔ só, zia kɔɔ aa blɛble aa kã́, aai dɔ̃
kɛ́ mámɛmaa Dii ń Lua.
13 Oosi bùuɔ mɔ̀ lì ń bòoa. Kɛ́ gu dɔ̀
fíi kpà à lìai. 14 Kɛ́ fíi kwɛ̀, ɔ̃ pɔ́ gɔ̃̀ kálɛ
tɔɔlɛ puannɔ kelekele lán kpɔ̀tɛɛwa. 15 Kɛ́
Isailiɔ è, aa òkɔ̃ɛ: Bɔ́n wei? Asa aai dɔ̃ bɔ́
no. Mɔizi ònɛ́: Blɛ pɔ́ Dii kpàwá à blen
we. 16 Yã́ pɔ́ Dii dìlɛɛ́n kɛ: Á baade lí sɛ́lɛ
a lɛ́ lɛ́u. À sɛ́lɛ á baade miwa zaa lɛ dodo
á uadeɔ lɛ́u. 17 Isailiɔ kɛ̀ màa. Aa sɛ̀lɛ,
gbɛ̃eɔ pɔ́ zɔ̃ɔ, gbɛ̃eɔ pɔ́ bílao. 18 Wà za-
adàu, kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ sɛ̀lɛ zɔ̃ɔ pɔ́ su fɛ̃o, mɛ́ gbɛ̃́
pɔ́ i sɛ́lɛ bílao pɔ́ su kɛ̃́sãwào.§§ 19 Mɔizi
ònɛ́: Gbɛ̃e su a kĩni tó e kɔɔo. 20 Gbɛ̃eɔ i
Mɔizi yãmao, aa a kĩni tò e kɔɔ, ɔ̃ à kɔ̀ɔkà
à yaikɛ̀, ɔ̃ Mɔizi pɔ pà gbɛ̃́ beeɔzi.
21 Lá gu lɛ́ dɔ baade ì sɛ́lɛ a lɛ́ lɛ́u.
Tó ĩatɛ̃ gbãakũ̀, pɔ́ pɔ́ gɔ̃̀ tɔɔlɛ ì yɔɛ.
22 Gɔɔ soolode zĩ́ aa blɛ sɛ̀lɛ lɛɛ pla, baade
miwa zaa lɛ plapla. Ɔ̃ an gbɛ̃zɔ̃ɔɔ gɛ ò
Mɔiziɛ ḿpii. 23 A ònɛ́: Màa Dii dìlɛ. Ziaá
kã́mabozĩɛ, Dii gɔɔɛ. À pɔ́ pɔ́ á ye kpasa
kpasa. À pɔ́ pɔ́ á ye disa disa, í a kĩni
pɔ́ gɔ̃̀ dilɛ e kɔɔ. 24 Aa dìlɛ e kɔɔ lá Mɔizi
òwa. Bee i yaikɛo, i kɔ̀ɔkao. 25 Ɔ̃ Mɔizi
ònɛ́: À ble gbã, asa kã́mabozĩɛ, á e guei
gbão. 26 Àliɔ sɛ́lɛ e gɔɔ soolo. A gɔɔ so-
pladeá kã́mabozĩɛ, aɔ ku gɔɔ beeo.
27 Gɔɔ soplade zĩ́ gbɛ̃eɔ bɔ̀ sɛ́lɛi, ɔ̃ aai
eo. 28 Ɔ̃ Dii ò Mɔiziɛ: Áɔ kú ń ikoyã pɔ́ má
dìlɛɔ masaio e bɔɛ ni? 29 Àɔ dɔ̃ kɛ́ ma Dii
mámɛ ma kã́mabogɔɔ dìlɛɛ́. A yã́i tò gɔɔ
soolode zĩ́ mi gɔɔ pla blɛ kpáwá. Baade
líɔ ku a gbɛu, gbɛ̃e suli bɔ gu pɔ́ á kúu
gɔɔ sopladepi zĩ́o. 30 Ɔ̃ aa kã́mabò gɔɔ so-
plade zĩ́.* 31 Isailiɔ tɔkpà blɛpiɛ Mana.† A
dɛ lán pɔ́wɛn pua kelenaɔwaɛ. A í na lán
kàa zɔdewa.‡
32 Mɔizi mɛ̀: Yã́ pɔ́ Dii dìlɛn kɛ: Wà
mana zaa lɛ do dilɛ wá buiɔnɛ, kɛ́ aa blɛ
pɔ́ a kpàwá wá blè guwaiwaiu wá bɔa
Egipi gbɛa e sɔ̃. 33 Ɔ̃ Mɔizi ò Aalonaɛ: Lo
sɛ mana zaa lɛ do kau, ní dilɛ Dii aɛ, kɛ́
àɔ dilɛa wá buiɔnɛ.¶ 34 Ɔ̃ Aalona dìlɛ gbɛ̀
pɛ̀pɛɛɔ saɛ, kɛ́ àɔ dilɛa lá Dii ò Mɔiziɛwa.
35 Isailiɔ mana blè wɛ̃̀ blaɛ§ e aa gɛ̀ kàò
bùsu pɔ́ gbɛ̃́ɔ kuu. Aa manapi blè e aa gɛ̀
kàò Kanaa bùsu zɔ̃lɛuɛ. 36 Zaa lɛ do litili
plaɛ.

Í bɔa gbɛu

(Nao 20.2-13)

17 Isailiɔ fɛ̀lɛ Sini guwaiwaiu ḿpii,
aalɛ bòokpakpa lá Dii ònɛ́wa, ɔ̃ aa

¶¶**16:4** Zãa 6.31
§§**16:18** 2Kln 8.15
***16:30** Bɔa 20.8-11
†**16:31** Bee mɛ̀ bɔ́n wei.
‡**16:31** Nao 11.7-8
¶**16:33** Ɛbɛ 9.4
§**16:35** Yoz 5.12, 1Kln 10.3

gɛ̀ bòokpà Lefidiũ. Aai í e we wa mìo,
2 ɔ̃ aa zɔadɔ̀ Mɔiziwa aa mɛ̀: Wá gba í
wà mi. A òné: Bɔ́yãi álɛ zɔadɔai? Àkɛa
álɛ Dii lɛ́wɛi? 3 Kɛ́ imi lɛ́ ń dɛ, ɔ̃ aa zɔadɔ̀
Mɔiziwa aa mɛ̀: Bɔ́yãi n wá bɔ́lɛ Egipii?
Ń ye ǹ wá dɛdɛ ń imio ń wá nɛ́ɔ ń wá
pɔtuoɔ yã̀? 4 Ɔ̃ Mɔizi wiilɛ̀ Diiwa à mɛ̀:
Kpelewa má kɛ ń gbɛ̃́piɔi? À gɔ̃̀ yɔɔ aa
ma pápa ń gbɛo wà ma dɛɛ. 5 Dii òɛ̀: Isaili
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ sɛ́lɛ, í dɔaa gbɛ̃́piɔnɛ. Ǹ n go pɔ́
n Niili lɛ̀ò sɛ lɔ. 6 Máɔ zɛa n aɛ Olebu
gbɛwa we. Gbɛpi lɛ́, í i bɔ, aai mi. Ɔ̃ Mɔiz-
ĩkɛ̀ màa Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔɔ wáa. 7 Ɔ̃ wà tɔkpà
gupiɛ Masa,** asa we aa Dii lɛ́wɛ̀u aa mɛ̀:
Dii kúwanɔɛ wee? Wà tɔkpàɛ̀ Mɛliba†† lɔ,
kɛ́ Isailiɔ zɔakà we yã́i.

Zĩkaa ń Amalɛkiɔ

8 Amalɛkiɔ mɔ̀ zĩkai ń Isailiɔ Lefidiũ.
9 Ɔ̃ Mɔizi ò Yozueeɛ: Gbɛ̃́ɔ plɛwɛ̃ɛ, í gɛ
zĩka ń Amalɛkiɔ. Zia máɔ zɛa sĩ̀sĩɛ bee
misonawa ń Lua goo kũa. 10 Yozuee kɛ̀
lá Mɔizi òɛwa, à gɛ̀ zĩkai ń Amalɛkiɔ.
Ɔ̃ Mɔizi ń Aalonao ń Huluo dɛ̀dɛ sĩ̀sĩpi
misonawa. 11 Tó Mɔizi a ɔɔ sɛ̀, Isailiɔ
ìɔ Amalɛkiɔ fuɛ, ãma tó à a ɔɔ sìilɛ sɔ̃,
Amalɛkiɔ ìɔ Isailiɔ fuɛ. 12 Kɛ́ Mɔizi ɔɔ wã̀,
ɔ̃ wà gbɛ sɛ dìlɛ aà zíɛ, à zɔ̃̀lɛwà, ɔ̃ Aalona
ń Huluo aa aà ɔɔ kṹkũa, gbɛ̃do ɔplaai,
gbɛ̃do ɔzɛɛi, ɔ̃ aà ɔɔ gɔ̃̀ zɛa e ĩatɛ̃ gɛ̀ gɛ̃̀
kpɛ́u. 13 Ɔ̃ Yozuee zĩblɛ̀ Amalɛkiɔwa, à ń
dɛdɛ ń fɛ̃ndao.
14 Dii ò Mɔiziɛ: Bee kɛ̃ lá guu àɔ dɛ dɔn-
gubɔ ũ, ní o Yozueeɛ, asa má Amalɛkiɔ
midɛ dṹnia guu píiɛ.‡‡ 15 Mɔizi gbagbak-
ĩi bò, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Diimadalapoo 16 à mɛ̀:
À Dii dàlapoo dɔ musu, Dii iɔ zĩka ń
Amalɛkiɔ gɔɔpiiɛ.

Yetolo gɛa Mɔizi gwai

18 Mɔizi ã̀nsue Yetolo, Madiã
sa'ona, yã́ pɔ́ Lua kɛ̀ Mɔiziɛ ń a
gbɛ̃́ Isailiɔ mà, lá Dii ń bɔ́lɛ Egipi. 2 À
mɔ lɛ̀ Mɔizi a na Sefola gbàɛ bɛ yãa 3 ń
a nɛgɔ̃ɛ mɛ̀n plaɔ.¶¶ Ado tɔ́n Geesoũ,§§
asa Mɔizi mɛ̀ bùsu pãleu la bɔ̀mɔn a ũ.
4 Ado tɔ́n Ɛliɛzɛɛ,* asa Mɔizi mɛ̀ a mae
Lua dɔ̀alɛɛ, à a bɔ Falaɔ̃ɔ fɛ̃nda lɛ́zĩ.
5 Ɔ̃ Yetolo fɛ̀lɛ lɛ́ mɔ́ Mɔizi kĩ́i ń aà nɛ́ɔ
ń aà nao gu pɔ́ à bòokpàu Lua gbɛ saɛ
guwaiwaiu. 6 À lɛ́kpãsãkɛ̀ Mɔiziɛ à mɛ̀:
Málɛ mɔ́ n kĩ́i ń n nao ń n nɛ́ mɛ̀n plaɔ.
7 Mɔizi bɔ̀ dà a ã̀nsuelɛ, à kùlɛ à lɛpɛ̀wà.
Aa kɔ̃ aafia gbɛ̀a, ɔ̃ aa gɛ̃̀ kpɛ́u. 8 Mɔizi
yã́ pɔ́ Dii kɛ̀ Falaɔ̃ɔɛ ń Egipiɔ Isailiɔ yã́i
dàu a sìuɛ̀ píi ń taasi pɔ́ ń lɛ́ zɛ́uɔ píi ń
lá Dii ń bɔ́uo. 9 Yetolo pɔ kɛ̀na yãmaa
pɔ́ Dii kɛ̀ Isailiɔnɛwa píi ń lá à ń bɔ́
Egipiɔ ɔzĩo. 10 Ɔ̃ à mɛ̀: Wà Dii sáaukpa,
lá à á bɔ́ Falaɔ̃ɔ ń Egipiɔ ɔzĩ. 11 Má dɔ̃̀ sa
kɛ́ Dii zɔ̃ɔ dɛ dii kĩniɔla píi. Kɛ́ Egipiɔ
bã̀nkṹ̀wá, a ɔ̀lɔnɛ́. 12 Ɔ̃ Yetolo sa pɔ́ wì
a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ò Luawa ń sa pãleɔ
lɔ. Ɔ̃ Aalona ń Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔɔ píi aa mɔ̀
pɔblɛ̀aànɔ Lua aɛ.

Yãgɔ̃gɔ̃naɔ dilɛa

(Iko 1.9-18)

13 Kɛ́ gu dɔ̀ Mɔizi zɔ̃̀lɛ lɛ́ yã́gɔ̃gɔ̃nɛ́, aa
kálɛaaàzi za kɔɔ e oosi. 14 Kɛ́ Mɔizi ã̀n-
sue yã́ pɔ́ àlɛ kɛnɛ́ è píi, ɔ̃ à aà là à mɛ̀:
Bɔ́ ńlɛ kɛ ń gbɛ̃́ɛ beeɔ màai? Bɔ́yãi ńlɛ
yã́kpalɛkɛnɛ́ ndo, gbɛ̃́pii kálɛanzi za kɔɔ
e oosii? 15 Mɔizi wɛ̀wà à mɛ̀: Gbɛ̃́ɔ ì mɔ
ma kĩ́i Lua lɛdama maiɛ. 16 Tó aa yãkele
vĩ, aaì mɔ ma kĩ́i mà yã́pi gɔ̃́gɔ̃nɛ́, mí Lua
ikoyã pɔ́ a dìlɛɔ onɛ́.

** **17:7** Bee mɛ̀ lɛwɛa.
†† **17:7** Bee mɛ̀ zɔakaa.
‡‡ **17:14** 1Sam 15.2-9
¶¶ **18:3** Zĩn 7.29
§§ **18:3** Bee mɛ̀ bɔ̀mɔ.
* **18:4** Bee mɛ̀ Lua ma dɔnlɛde.

17 Mɔizi ã̀nsue òɛ̀: Yã́ pɔ́ ńlɛ kɛ maao.
18 Ńyɔ̃ kpasa, gbɛ̃́ pɔ́ kunnɔɔ i kpasa lɔ,
asa zĩpi dɛnlaɛ, ńyɔ̃ fɔ̃ kɛ ndoo. 19 Ma
yãma sa, má lɛdama, Lua iɔ kunnɔ. Ǹyɔ̃
dɛnɛ́ kɔ́ɔ ũ, níɔ gɛ́ ń ń yã́ɔ Lua kĩ́i, 20 níɔ
ikoyã pɔ́ Lua dìlɛɔ danɛ́, níɔ zɛ́ pɔ́ dɛ aa
sɛ ɔlɔnɛ́ ń yã́ pɔ́ aali kɛɔ. 21 Gbɛ̃́ laaide
náaide pɔ́ Lua vĩa vĩ mɛ́ aali gbagusaɛ-
siɔɔ plɛ ń guu, ní ń dilɛ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa sɔɔɔ
dɔaanaɔ ũ ń gbɛ̃ɔn basɔɔɔ pɔ́o ń gbɛ̃ɔn
blakwiɔ pɔ́o ń gbɛ̃ɔn kwiɔ pɔ́o 22 aaɔ
yã́gɔ̃gɔ̃ gbɛ̃́piɔnɛ gɔɔpii. Aali mɔma ń yã́
zĩ'ũɔ píi, ãma aali yã́ yɔɔnaɔ gɔ̃́gɔ̃ ńzĩa.
Beewa ɔ̃ aa n aso laonɛ. 23 Tó Dii wèinɛ
mɛ́ ń kɛ̀ màa, ńyɔ̃ fuo, gbɛ̃́piɔ i ta bɛ aafia.

24 Mɔizi a ã̀nsue yãmà, a kɛ̀ lá a òɛwa
píi. 25 À gbɛ̃́ laaideɔ plɛ̀ Isaili buiɔ guu
píi, à ń dílɛ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa sɔɔɔ dɔaanaɔ ũ ń
gbɛ̃ɔn basɔɔɔ pɔ́o ń gbɛ̃ɔn blakwiɔ pɔ́o
ń gbɛ̃ɔn kwiɔ pɔ́o. 26 Ɔ̃ aaìɔ yã́ gɔ̃gɔ̃nɛ́
gɔɔpii. Yã́ zĩ'ũ ɔ̃ aaì mɔɔ̀ Mɔiziwa, ɔ̃ aaì
yã́ yɔɔnaɔ gɔ̃́gɔ̃ ńzĩa. 27 Mɔizi gɛ̀ zɛ̀ a ã̀n-
sueɛ, ɔ̃ à tà a bùsuu.

Sinai gbɛ saɛ

19 Isailiɔ bɔa Egipi mɔ àaɔ̃de gɔɔ sɛ̃́ia
zĩ́ 2 aa fɛ̀lɛ Lefidiũ. Kɛ́ aa kà Sinai
guwaiwaiu, ɔ̃ aa bòokpà we Sinai gbɛ
saɛ. 3 Mɔizi dɛ̀dɛ gɛ̀ Lua kĩ́i gbɛpi musu, ɔ̃
Dii lɛzùaàzi à mɛ̀: Yã́ɛ bee o Yakɔbu bui
Isailiɔnɛ: 4 Á è lá má kɛ̀ Egipiɔnɛ, lá ma
á sɛ́ ma suánɔ ma kĩ́i, lán kúu a nɛ́ sɛa
a gȁsĩawawa. 5 Tó a ma yãmà mɛ́ á ma
bàakuaánɔ yã́ kũa sa, áɔ dɛ ma gbɛ̃́ yen-
zideɔ ũ† bui píi guuɛ. Baa kɛ́ dṹnia dɛ
ma pɔ́ ũ píi, 6 áɔ dɛmɛɛ kíaɔ ń sa'onaɔ ũɛ,
ma gbɛ̃́ pɔ́ an kua adoaɔ ũ.‡ Yã́ pɔ́ ńyɔ̃ o
Isailiɔnɛn we.

7 Mɔizi pìla à gbɛ̃zɔ̃ɔɔ sìsi, ɔ̃ à yã́ pɔ́ Dii
òɛ dàu a sìunɛ́ píi. 8 Aa wèwà píi aa mɛ̀:
Yã́ pɔ́ Dii òwɛ̃ɛ píi, wá kɛɛ. Ɔ̃ Mɔizi yã́ pɔ́
wa ò sɛ̀lɛ à gɛ̀ sìu Diiɛ. 9 Dii òɛ̀: Má mɔ́ n
kĩ́i súɛlɛ gèele guu, kɛ́ gɔɔ pɔ́ málɛ yã'onɛ,
aa e wà ma, aaiɔ n náai vĩ gɔɔpii. Ɔ̃ Mɔizi
yã́ pɔ́ gbɛ̃́ɔ ò sɛ̀lɛ sìu Diiɛ. 10 Ɔ̃ Dii òɛ̀: Gɛ́
ń kĩ́i, ní onɛ́ aa gbãbɔ ńzĩaɛ gbã ń ziao,
aai ń pɔkasaɔ pí, 11 aaiɔ ku sɔu guu zia
bàasi, asa a gɔɔ àaɔ̃de zĩ́ má pila mà zɛ
Sinai gbɛ musu gbɛ̃́pii wáaɛ. 12 Kɔɔ danɛ́
gbɛpi pɔlɛu e à lìai píi, ní onɛ́ aa laaika,
aasu dɛdɛ gbɛpiwao, an gbɛ̃ɛ su ɔkãwà
seo. Gbɛ̃́ pɔ́ ɔkã̀wà, wà ade dɛ. 13 Wasu
ɔkã adewao, wà aà pápa ń gbɛo ge wà aà
zɔ̃zɔ̃ ń kao wà dɛ. Pɔtuon nò, gbɛ̃nazĩnan
nò, à gàɛ. Tó aa mà wà kuupɛ̀ wà a ba gà,
aa sɔ̃ gbɛpizi.¶

14 Mɔizi pìla gbɛpiwa à mɔ̀ gbɛ̃́piɔ lè, a
ònɛ́ aa gbãbɔ ńzĩaɛ aa ń pɔkasaɔ pí. 15 À
ɛ̀a ònɛ́: Ɔ̀ɔ ku sɔu guu gɔɔ àaɔ̃de zĩ́ yã́
musu. Ásu wúlɛ ń nɔɛoo. 16 Kɛ́ gu dɔ̀ a
gɔɔ àaɔ̃depi zĩ́, ɔ̃ lou lɛ́ pũna àlɛ pílɛpilɛ,
mɛ́ lou sìsi gbɛ musu. Kɛ́ aa kuu ɔ́ gbãa
mà, ɔ̃ vĩa gbɛ̃́ pɔ́ kú bòouɔ kũ̀ píi, aalɛ
kpakpanaga.§ 17 Mɔizi bɔ̀lɛńnɔ bòou, à
gɛ̀ńnɔ Lua kĩ́i, ɔ̃ aa zɛ̀ zĩ́lɛ gbɛpi saɛ.
18 Súɛlɛ kùlɛ Sinai gbɛwa kɛ́ Dii pìlawà
ń téo yã́i. Súɛlɛpi fɛ̀lɛ lán mua súɛlɛwa,
mɛ́ gbɛpi lɛ́ lualua píi. 19 Kuu ɔ́ gbãa lɛ́
kã́fĩ. Kɛ́ Mɔizi yã'ò, ɔ̃ Lua wèwà loupũ-
naa guu.

20 Dii pìla à zɛ̀ Sinai gbɛ misonawa, à
Mɔizi sìsi, ɔ̃ à dɛ̀dɛ gɛ̀ we. 21 Dii òɛ̀: Pila ǹ
gbɛ̃́piɔ gba laai, aasu gu baa vĩ aa mɔ ma
gwaio, kɛ́ an daside su gagao yã́i. 22 Baa
sa'ona pɔ́ aaì sɔ̃mažiɔ, aa gbãbɔ ńzĩaɛ,
kɛ́ másu ń dɛdɛo yã́i. 23 Mɔizi ò Diiɛ: Aa
dɛdɛo, asa n wá gbá laai n mɛ̀ wà kɔɔ da
gbɛpi pɔlɛu, i gɔ̃ n pɔ́ ũɛ. 24 Ɔ̃ Dii òɛ̀: Pila
ǹ Aalona sɛ mɔɔ̀, ãma sa'onaɔ ń gbɛ̃́ kĩniɔ
su gu baa vĩ wà mɔ ma kĩ́io, kɛ́ másu
ń dɛdɛo yã́i. 25 Ɔ̃ Mɔizi pìla gbɛ̃́piɔwa, à
yã́pi ònɛ́.

---

†**19:5** Tit 2.14
‡**19:6** 1Piɛ 2.9, Zia 1.6, 5.10
¶**19:13** Ɛbɛ 12.18-20
§**19:16** Zia 4.5

Dii yãdilɛa mɛ̀n kwiɔ

(Iko 5.1-33)

20 Lua yɛ̃́ɛ bee ò píi à mɛ̀: [2] Mámɛ-
maa Dii á Lua, ma á bɔ́lɛ zɔbleu
Egipi.
[3] Ásu àɔ diie vĩo, ma bàasio.
[4–5] Ásuli pɔe taa kɛ à kúlɛ à zɔbleɛ̀o,
pɔ́ pɔ́ kú musu ge tɔɔlɛ ge í guun nò, asa
ma Dii á Lua, mili sí sàao. Mi mae pɔ́
yemazioɔ yãvãi wi an buiɔnɛ ń musu e
à gɛ pɛ́ ń sĩ́wɛnaɔ ń ń sɔ̃kpaɛɔwaɛ. [6] Gbɛ̃́
pɔ́ yemazi aa ma yãdilɛaɔ kũaɔ sɔ̃, miɔ
gbɛ̃kɛ vĩ́ńnɔɛ e ń bui lɛ́wa.[**]
[7] Ma Dii á Lua ásuli ma tɔ́ sí pão, asa
gbɛ̃́ pɔ́ ma tɔ́ sì pã, má tó aà bɔ pão.
[8] Àli kɛ̃́mabogɔɔzĩ dɔ̃ ma pɔ́ ũ. [9] Àli á
buazĩ ń á zĩ píio kɛ gɔɔ soolo, [10] a soplade
iɔ dɛɛ́ kɛ̃́mabozĩ ũ, asa ma Dii á Lua ma
pɔ́ɛ. Ásuli zĩe kɛ gɔɔpi zĩ́o, ápiɔ ge á nɛgɔ̃ɛ
ge á nɛnɔɛ ge á zĩkɛna gɔ̃ɛ ge nɔɛ ge á
pɔtuo ge nibɔ pɔ́ kú á bɛ. [11] Asa gɔɔ soolo
ɔ̃ ma musu ń dṹniao kɛ̀ ń ísiao ń pɔ́ pɔ́ kú
ń guuɔ píi, ɔ̃ ma kɛ̃́mabò a gɔɔ sopladepi
zĩ́. Ayãmɛto ma báaadà kɛ̃́mabogɔɔpiu,
má dìlɛ ma pɔ́ ũ.[††]
[12] Àli á de ń á dao kpɛla, kɛ́ à e gɛ̃gɛ̃
bùsu pɔ́ ma Dii á Lua málɛ kpáwáu.[‡‡]
[13] Ásuli gbɛ̃dɛo.[¶¶]
[14] Ásuli wúlɛ ń gbɛ̃pãle nɔoo.[§§]
[15] Ásuli kpɛ̃́i'oo.[*]
[16] Ásuli yãdɔ á gbɛ̃́deewao.[†]
[17] Ásuli á gbɛ̃́dee ua bĩikɛo. Ásuli aà nɔ
bĩikɛo ge aà zĩkɛna gɔ̃ɛ ge nɔɛ ge aà zu
ge aà zàa'ĩna ge pɔ́ pɔ́ a vĩɔ píi.[‡]
[18] Gbɛ̃́pii loupũnaa mà ń kuu'ɔo, aa
loupilɛa è ń súɛlɛo dɔ gbɛ musu, ɔ̃ vĩa
ń kṹ, aalɛ lualua, aa zɛ kãaa. [19] Aa ò
Mɔiziɛ: Yã'owɛ̃ɛ nzĩa, wí ma. Ń́su to Lua
yã'owɛ̃ɛo, kɛ́ wásu gagao yɛ̃́i.[¶] [20] Mɔizi
ònɛ́: Ásu to vĩa á kũo, asa á laai gwaa
yɛ̃́i ɔ̃ Lua mɔ̀i, kɛ́ à e àɔ a vĩa vĩ, mɛ́ kɛ́
ásu duunakɛo yɛ̃́i. [21] Aa zɛ kãaa, ɔ̃ Mɔizi
sɔ̃̀ tɛlui, gu pɔ́ Lua kupiu.

Dii gbagbakĩi yɛ̃́

[22] Ɔ̃ Dii ò Mɔiziɛ: Yɛ̃́ɛ bee o Isailiɔnɛ:
Ázĩawa á mà lá ma yã'òɛ́ za musu. [23] Ásu
tɛ̃́a kɛ à naao. Ásu ɛ̃́nusu ge vua pi tɛ̃́aɔ
ũo. [24] À ma gbagbakĩi bo ń bɛ̀lɛo, íli
sa'owà ń sãɔ ń zuɔ, sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à
tɛ́kũ ń sáaukpasao. Gu pɔ́ má dìlɛɛ́ àɔ ma
sisiu, má mɔ́ á kɛ̃́i, mí báaadaágu. [25] Tó
álɛ ma gbagbakĩipi bo ń gbɛo, ásu kɛ ń
gbɛ̀ ãaoo, asa tó a gãpɛ̀lɛwà, à sãakɛ̀n
we.[§] [26] Ásu ma gbagbakĩi bo à a dɛdɛkĩi
kɛo, kɛ́ á puizi su bɔwào yɛ̃́i.

Zɔɔ gwaa yɛ̃́

(Iko 15.12-18)

21 Ikoyã pɔ́ ńyɔ̃ danɛ́ɔn kɛ: [2] Tó gbɛ̃́
Ɛbɛlu lù zɔ ũ, ali zĩkɛɛ̀ wɛ̃̀ sooloɛ,
a wɛ̃̀ soplade i bɔ wɛ̃́ɛ ũ fĩabosai. [3] Tó à
mɔ̀ adoɛ, a bɔ adoɛ. Tó a nɔ vĩɛ, aà bɔ
ń a nɔo. [4] Tó aà dii mɛ́ nɔ kpàwà mɛ́ à
nɛ́ɔ ìaànɔ, nɔɛpi ń a nɛ́ɔ gɔ̃ aà diiɛ, i bɔ
ado. [5] Tó zɔpi mɛ̀, á ye a diizi ń a nao ń
a nɛ́ɔɛ, á ye bɔ wɛ̃́ɛ ũo, [6] aà dii i gɛaànɔ
yãgɔ̃gɔ̃naɔ kɛ̃́i, i sɔ̃aànɔ kpɛɛlɛi, i aà swɛ̃́

[**] **20:6** Nao 14.18
[††] **20:11** Daa 2.1-3
[‡‡] **20:12** Mat 15.4, Ɛfɛ 6.2-3
[¶¶] **20:13** Daa 9.6
[§§] **20:14** Mat 5.27
[*] **20:15** Lom 13.9
[†] **20:16** Mat 19.18-19
[‡] **20:17** Lom 7.7, 13.9
[¶] **20:19** Ɛbɛ 12.18-19
[§] **20:25** Yoz 8.31

fɔ̃́ ń kao gãmɔ ge gãmɔ líwa, iɔ ku aà zɔ ũ e gɔɔpii.

7 Tó gbɛ̃́ a nɛnɔɛ yìa zɔ ũ, a e bɔ lá zɔgɔ̃ɛ ì bɔwao. 8 Tó aà dii dìlɛ á aà sɛ nɔ ũɛ, mɛ́ nɔpi i su kɛ̀ɛo, aà to wà aà bo. A zɛvĩ à aà yía buipãlewao, kɛ́ à bɔ̀ aà yã́u yã́i. 9 Tó a kpà a nɛ́waɛ sɔ̃, aà aà dilɛ a nɛnɔɛ ũ. 10 Tó à nɔ pãle sɛ̀, asu a káau baa bɔ blɛ ge pɔkasaɔ ge kpɛ́ yã́uo. 11 Tó i yã́ mɛ̀n àaɔ̃piɔ kɛɛ̀o, zɔpi zɛvĩ à ta pã fĩabosaiɛ.

Gbɛ̃́ kɛa'ĩa yã́

12 Tó gbɛ̃́ gbɛ̃́ lɛ̀ a dɛ̀, wà ade dɛ sɔ̃. 13 Tó àlɛ wɛɛlɛ à aà dɛoɛ sɔ̃, tó kai mɛ́ mɔ̀, má ulɛkĩi dilɛɛ́, íli bàalɛ ta we. 14 Tó gbɛ̃́ nɔ̀sɛpãsĩ kɛ̀ à a gbɛ̃́dee dɛ̀, baa tó à bàalɛ̀ gɛ̀ nà ma gbagbakĩizi, wà gi wà aà dɛ.

15 Tó gbɛ̃́ a de ge a da gbɛ̃̀, wà ade dɛ. 16 Tó gbɛ̃́ gbɛ̃́ sɛ̀ kpã́i, a yìa ge a kũan nò, wà ade dɛ. 17 Tó gbɛ̃́ a de ge a da kpɛbɔ̀, wà ade dɛ.**

18 Tó wàlɛ sòlekɛ, mɛ́ gbɛ̃́ a gbɛ̃do lɛ̀ ń gbɛo ge ɔkũ, mɛ́ i gao, tó a ku dɛ̃̀adɛ̃a, 19 à fɔ̃̀ fɛ̀lɛ lɛ́ bɔ bàasi ń lío, gbɛ̃́ pɔ́ à aà lɛ̀ a bɔ gosaiɛ, i aà zĩ pɔ́ i e kɛ̀o fĩaboɛ̀ ń ɛsɛ pɔ́ wa kɛ̀ɛo. 20 Tó gbɛ̃́ a zɔgɔ̃ɛ ge nɔɛ lɛ̀ ń goo, mɛ́ à gà gɔ̃̀ɔ, wa ade wɛtã. 21 Tó zɔpi gɔɔ do ge gɔɔ pla lè sɔ̃, wasu aà diipi wɛtão, asa aà ɔ̃aɛ. 22 Tó gɔ̃ɛɔ lɛ́ dɛ̃ɛka mɛ́ aa kpà nɔsindeea, tó à nɔbɔ̀lɛ mɛ́ aà gue i kɛ'ĩao, lá nɔɛpi zã́ dàné, aa a fĩabo màaɛ, tó yãgɔ̃gɔ̃naɔ wèi. 23 Tó ĩa pãle su ku a guuɛ sɔ̃, wa ga fĩabo ń gao, 24 wɛ́ ń wɛ́o, swaa ń swaao,†† ɔ ń ɔo, gbá ń gbáo, 25 tɛbɔ ń tɛbɔo, ĩa ń ĩao, bɔ ń bɔo. 26 Tó gbɛ̃́ a zɔgɔ̃ɛ ge nɔɛ lɛ̀, aà wɛ́ wì, aà aà gbaɛ aà wɛ́ fĩaboa ũ. 27 Tó aà swaaɛ sɔ̃, aà aà gbaɛ aà swaa fĩaboa ũ.

Pɔtuoɔ yã́

28 Tó zu gɔ̃ɛ ge nɔɛ zɔ̃̀ a dɛ̀, wà zupi pápa ń gbɛo wà dɛ, aà dii i bɔyãu. Wasu zupi nɔ̀ɔ soo. 29 Tó zupi pãsĩ za káauɛ sɔ̃, mɛ́ wa ò a diiɛ, tó i dɔo, ɔ̃ à gbɛ̃́ zɔ̃̀ a dɛ̀, wà zupi pápa ń gbɛo wà dɛ, wi a dii dɛ lɔ. 30 Tó wà ɔ̃a dà a diiɛ aà wɛ̃ni fĩaboa yã́i, lá wa òɛ̀ píi a boɛ. 31 Tó zupi nɛ́ dɛ̀, yã́ doũɛ. 32 Tó zupi zɔgɔ̃ɛ ge nɔɛ dɛ̀, zu dii a ã́nusu ɔwatɛ̃ baakwi kpa zɔ diiwaɛ, wi zupi pápa ń gbɛo wà dɛ.

33 Tó gbɛ̃́ pɔ́ wɛ̃̀ a lɔ̀ɔlɛ, ge tó à lɔ̀ɔ yɔ̃̀, i pɔ́ taɛo, ɔ̃ zu ge zàa'ĩna zù a guu, 34 lɔ̀ɔde fĩabo pɔ́ diiɛ ń ɔ̃ao, pɔgɛpi i gɔ̃ɛ̀.

35 Tó gbɛ̃́ zu gbɛ̃pãle pɔ́ zɔ̃̀ a dɛ̀, aà a bɛ̃́ɛ yía, aai a ɔ̃a kpaalɛ, aai a gɛ kpaalɛ màa lɔ. 36 Tó zù dii dɔ̃ za káau kɛ́ a pãsĩ mɛ́ i dɔo, a zu fĩabo ń zuoɛ, a gɛ i gɔ̃ɛ̀.

Àizɛɛ yã́

37 Tó gbɛ̃́ zu ge sã kpã́i'ò, mɛ́ a dɛ̀ ge a yìa, a zu fĩabo ń zuo mɛ̀n sɔɔɛ, i sã fĩabo ń são mɛ̀n síiɔ̃.

22 Tó kpã́i kpɛ́ gbòo, mɛ́ gbɛ̃e aà kũ̀ à aà lɛ̀ a dɛ̀, tó gwã́ɛ ade tàae vĩo, 2 tó ń ĩatɛ̃wɛoɛ sɔ̃, bee mɛ́ tàae vĩ.

Kpã́i a fĩaboɛ. Tó a pɔe vĩ sɔ̃o, wà aà yía zɔ ũ pɔ́ pɔ́ à a kpã́i'ò yã́i. 3 Tó wà zu ge zàa'ĩna ge sã pɔ́ à a kpã́i'ò è aà ɔzĩ bɛ̃́ɛ, a a fĩabo mɛ̀n plaɛ.

4 Tó gbɛ̃́ lɛ́ pɔ́ɔ dã bua ge vɛ̃ɛbu guu, mɛ́ a tò a pɔ́ɔ gbɛ̃pãle bua pɔblè, ade a fĩabo ń a bua ge a vɛ̃ɛbu pɔmaaɔɛ. 5 Tó wà tɛsɔ̃̀ sɛ̃wa, mɛ́ à gɛ̀ dà gbɛ̃pãle bugbɛu ge pɔgba, mɛ́ aà pɔ́ɔ tɛkũ̀, tɛkpana a fĩaboɛ. 6 Tó gbɛ̃́ ɔ̃a ge àizɛɛ kpà a gbɛ̃́deewa ulɛi, mɛ́ wa sɛ̀ aà kpɛ́u kpã́i, tó wà kpã́ipi kũ̀, a pɔ́ pɔ́ à a kpã́i'ò fĩabo lɛɛ plaɛ. 7 Tó wi e aà kũo, kpɛde gɛ yã́kpalɛkɛnaɔ le, aai gwa tó ɔ̃mɛ pɔ́ pɔ́ wa kpàwa ulɛipi sɛ̀. 8 Tó lɛkpaa gɛ̃̀ gbɛ̃́ɔ zãnguo zu ge zàa'ĩna ge sã ge pɔkasa yã́ musu ge pɔe mɛ́ vũ̀aa ɔ̃ gbɛ̃e è à mɛ̀ a pɔ́ɛ, gbɛ̃ɔn plapiɔ gɛ́ yã́kpalɛkɛnaɔ kĩi. Gbɛ̃́ pɔ́ yã́kpalɛkɛnaɔ mɛ̀ aà yã́ nao a fĩabo a gbɛ̃́deeɛ lɛɛ plaɛ.

**21:17 Mat 15.4
††21:24 Mat 5.38

9 Tó gbɛ̃́ zàa'ĩna ge zu ge sã ge pɔpãle
kpà a gbɛ̃́deewa gwai, tó à gà ge a gue
kɛ̀'ĩa ge wa kũ̀ gbɛ̃e i eo, 10 an gbɛ̃ɔn pla
ḿpii aa ka Diiwa, gbɛ̃́ pɔ́ wà pɔ́ kpàwàpi
i mɛ i ɔkãwào. Pɔ́ dii zɛ ń a kaao, gbɛ̃́ pɔ́
à pɔ́ kpàwàpi sɔ̃ a fĩaboo. 11 Tó wa kũ̀wà
kpã́iɛ sɔ̃, a fĩabo pɔ́ diiɛɛ. 12 Tó wài mɛ́
dɛ̀, a a seela ɔlɔɛ̀, a pɔ́ pɔ́ wài kũ̀pi fĩaboo.
13 Tó gbɛ̃́ pɔtuo sɛ̀ a gbɛ̃́deewa mɛ́ a gue
kɛ̀'ĩa a dii kpɛ ge pɔ́pi gàn nò, a a fĩaboɛ.
14 Tó pɔ́ dii wáaɛ sɔ̃, a a fĩaboo. Tó wa
sɛ̀wà wà fĩabòɛɛ sɔ̃, ɔ̃a pɔ́ wa sɛ̀owà bee
a mɔ́.

Kua ń kɔ̃o yã́

15 Tó gbɛ̃́ pɔyè wɛ̃́ndia pɔ́ wi kpã́sã
yãaoɛ, a nɔpi wɛɛlɛ'ɔ̃a kpaɛ, i aà sɛ nɔ ũ.
16 Tó nɛ́ mae gì fĩ́afĩa aà zãkɛaànɔ, gɔ̃pi
a gi nɔwɛɛlɛ'ɔ̃a kpá lá wì kpawaɛ.
17 Ásu to nɔɛ pɔdamade àɔ kuo. 18 Tó
gbɛ̃́ pɔtuo dã̀akpà, wà ade dɛ. 19 Sa'oa Di-
iwa ado bàasio, gbɛ̃́ pɔ́ sa'ò dii pãlewa,
wà ade tɔ̀lɔzɔ̃.
20 Ásu bɔ̀mɔ wɛtão, ásu gbãamɔèo, asa
bɔ̀mɔɔn á ũ yãa Egipi. 21 Ásu gyaa ge
tonɛ wɛtão. 22 Tó a aà wɛtã̀ mɛ́ à wiilɛ̀a,
má yã́siaànɔɛ. 23 Ma pɔ i fɛlɛ, mí á dɛdɛ
zĩ guu, á naɔ i gɔ̃ gyaaɔ ũ, á nɛ́ɔ i gɔ̃ desai
sɔ̃.
24 Tó a ɔ̃a sɛ̃̀a ma gbɛ̃́ taaside pɔ́
kúánɔɛ, ásu ɔ'idiaɛ̀ lán ɔ'idianɛdewao.
25 Tó n n gbɛ̃́dee zwãa tɔ̀ɔmasì, kpawà
e ĩatɛ̃ àɔ gɛ̃ kpɛ́u, 26 asa aà wúlɛbɔ mɛ̀n-
dona pɔ́ ì fĩfĩwan we. Bɔ́ a wúlɛòi? Tó à
wiilɛ̀a, má yã́siaànɔɛ, asa sósobiden ma
ũ.
27 Ásu Lua tɔbɛ̃ɛsio. Ásu á bùsu gbãade
kao.‡‡ 28 Ásu à á bua ge á lu pɔ́ káau pɔ́ i
ma gba gɔɔ gágao. Àli á nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ kpaa.
29 Àli á zu ge á sã nɛsana sɛ̃́iaɔ kpaa. Ali
kɛ a dawa gɔɔ soplaɛ, a swaaɔ̃de íli kpáa.
30 Àɔ dɛ ma gbɛ̃́ pɔ́ an kua ńdoaɔ ũ. Ásuli
nɔ̀ɔ pɔ́ wài dɛ̀ soo. Àli kpá gbɛ̃ɔwa.

Yãkɛa a zɛ́wa

23 Ásuli wàpe baokpao. Ásuli zɛ ń
gbɛ̃vãio ɛgɛ seelade ũo. 2 Ásuli tɛ́
bílazi yãvãikɛa musuo. Ásuli zɛ ń bílao
yã́kpalɛ guu à bɔ yã́zɛde kpɛo. 3 Tó taa-
side yã́ nao, ásuli zɛaànɔo. 4 Tó n ibɛɛ
zu ge aà zàa'ĩna sã̀sã, mɛ́ n kpaaũò, kũ
ǹ suoɛ̀ bɛ. 5 Tó n n zangude zàa'ĩna è, àlɛ
fu asowa, dɔaàlɛ, ńsu to weo.
6 Tó taaside yã́ na, ásuli bɔ aà kpɛo. 7 À
kɛ̃ mɔafiliwa zã̀. Ásuli tàaesaide ge gbɛ̃-
maa dɛo, asa má tó tàaede bɔ pão. 8 Á-
suli gbagusaɛsio, asa gbagusaɛ ì to wɛdeɔ
vĩ̀akũɛ, mɛ́ ì gbɛ̃maaɔ yã́ fuangba. 9 Ásuli
bɔ̀mɔ wɛtão. Á bɔ̀mɔkɛ dɔ̃, asa bɔ̀mɔɔn á
ũ yãa Egipi. 10 Àliɔ pɔ́tɔ̃ á bua, íliɔ kɛkɛ
e wɛ̃̀ soolo, 11 a wɛ̃̀ soplade í tó tɔɔlɛ
kã́mabo à ĩ́ampa, á taasideɔ i a zã pɔ́ bɔ̀lɛ
wɛɔ kɔ̃nwɛ, sɛ̃̀anɔbɔɔ i a kĩni só. À yã́
doũpi kɛ ń á vɛ̃ɛbuo ń á kù kpɛ́o. 12 Àliɔ
zĩkɛ e gɔɔ soolo, a soplade zĩ́ íli kã́mabo,
kɛ́ á zuɔ ń á zàa'ĩnaɔ e kã́mabo, mɛ́ á zɔɔ
ń bɔ̀mɔɔ e ĩ́ampa. 13 Àɔ yã́ pɔ́ má ɔ̀ɛ́ɔ kũa
píi. Ásuli dii pãleɔ sísio. Wasuli ń tɔ́ ma
á lɛ́u seo.

Lousisidikpɛ mɛ̀n àaɔ̃ɔ

(Bɔa 34.18-26, Iko 16.1-7)

14 Wɛ̃ ń wɛ̃o àli mɔ́ lousisidikpɛ lɛɛ
àaɔ̃ɔ kɛimɛɛ. 15 Àliɔ Kàaso dikpɛkɛ lá má
dàɛ́wa, íliɔ kàa so e gɔɔ sopla mɔ pɔ́
wì mɛ Abibu guu a gɔɔwa, asa mɔpi
guu ɔ̃ a bɔlɛ Egipi. Gbɛ̃e suli mɔ́ ma kĩ́i
ɔgiio. 16 Àliɔ Pɔkɛkɛ dikpɛkɛ gɔɔ pɔ́ a na
pɔkɛkɛawa, íliɔ á buapɔ́ káauɔ kpaa. Àliɔ
Pɔkãaa dikpɛkɛ wɛ̃̀ láaawa gɔɔ pɔ́ a á
buapɔ́ɔ kã̀aa píi. 17 Wɛ̃ ń wɛ̃o gɛ̃n àaɔ̃ á
gɔ̃ɛ píi lí mɔ́ dikpɛkɛi mapi ma Dii á Luaɛ.
18 Ásuli pɔ́sɛa kpaa sãnu ń á sa'obɔ auoo.
Ásuli dikpɛ sa'obɔ nísi dilɛ gu dɔwào.
19 Àli gɛ́ Dii á Lua kpɛ́u ń á buapɔ́ káauɔ.
Ásuli blenɛ nɔ̀ɔ kuu ń a da yɔ̃́'ioo.

‡‡**22:27** Zĩn 23.5

Dii lɛgbɛ̃a Kanaa bùsu yɑ̃́ musu

20 Má Malaika zĩ aà dɔaaɛ́, iɔ á dɔ̃́a zɛ́u,
i gɛ́ánɔ gu pɔ́ má kɛ̀kɛu. 21 À laaidɔ aà
yɑ̃́wa, íɔ aà yãma. Ásu bɔ aà kpɛo, asa
a sùuukɛánɔ á tàae yɑ̃́ musuo, kɛ́ ma tɔ́
kuwà yɑ̃́i. 22 Tó a aà yãmà mɛ́ a yɑ̃́ pɔ́
má òɛ́ kɛ̀ píi, máɔ dɛ á ibɛɛɔ ibɛɛ ũɛ, á
wɛ̀lɛɔ wɛ̀lɛ ũ. 23 Ma malaikapi a dɔaaɛ́, i
gɛ zɛɛ́ bùsu pɔ́ Amɔlɛɔ kuu ń Itiɔ ń Pɛliziɔ
ń Kanaaɔ ń Iviɔ ń Yebusiɔ, mí ń midɛɛ́.
24 Ásu kúlɛ ń diiɔnɛo, ásu zɔblenɛ́o, ásu
ń kɛa kɛo. À ń gboo, í ń gbɛ̀pɛlɛɔ wíwi.
25 À zɔble Dii á Luaɛ, i báaadaɛ́ á blɛu
ń á imiao, i gyãɔ kɛ̃́wá. 26 Nɔɛɔ nɔbɔlɛ á
bùsuuo, mɛ́ fĩi aɔ kuuo. Má á wɛ̃ni dɔɛ́
ń mɔgalaoɛ. 27 Má vĩadada gbɛ̃́ pɔ́ kú á
aɛɔzi, mí tó gili gɛ̃ bui pɔ́ a ka ń kĩ́iɔgu,
mí tó á ibɛɛɔ kpɛkpaɛ́. 28 Má bɛɔɔ gbaɛ
á aɛ, aa ka Iviɔ ń Kanaaɔ ń Itiɔgu, aai ń
yáɛ́. 29 I kɛ má ń yáɛ́ wɛ̃̀ do guu gɔ̃̀ɔ no,
kɛ́ bùsupi su gɔ̃ lákpɛ ũ, sɛ̃̀anɔbɔɔ liálao
yɑ̃́i. 30 Máɔ ń yáɛ́ busɛbusɛɛ e à gɛ dasikũ
à ka bùsu kũa. 31 Má á bùsu lɛ́ daɛ́ za Ísia
Tɛ̃a lɛ́u e Filitɛ̃ɔ Ísia lɛ́u, za guwaiwai lɛ́u
e Uflata lɛ́u. Má bùsupideɔ naɛ́ á ɔzĩɛ, í ń
yá. 32 Á lɛ́ su àɔ kú ń yɑ̃́u ge ń diiɔ yɑ̃́uo.
33 Ásu to aaɔ kú á bùsuuo, kɛ́ aasu to à
duunakɛmɛɛo yɑ̃́i, asa tó a zɔblè ń diiɔnɛ,
a mɔkpà ázĩaɛɛ.

Lua bàa kua ń Isailiɔ sa'oa

24 Dii ò Mɔiziɛ: Mpi ń Aalonao ń
Nadabuo ń Abiuo ń Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔ
gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwiɔ, à dɛdɛ gbɛwa à mɔ ma
kĩ́i, í kúlɛmɛɛ za kãakãa. 2 Ní sɔ̃mazi
ndo, aasu sɔ̃mazio, mɛ́ bíla su dɛdɛnnɔ
gbɛpiwao.
3 Mɔizi gɛ̀ yɑ̃́ pɔ́ Dii ò dàu a sìunɛ́ píi ń
ikoyãɔ píi. Aa wè sãnusãnu ḿpii aa mɛ̀:
Yɑ̃́ pɔ́ Dii ò píi, wá kɛɛ. 4 Ɔ̃ Mɔizi yɑ̃́ pɔ́
Dii òpiɔ kɛ̃̀ lá guu píi.
À fɛ̀lɛ kɔɔkɔɔ, à aà gbagbakĩi bò
gbɛpɔlɛu, ɔ̃ à gbɛpɛ̀lɛpɛlɛ mɛ̀n kuɛpla
Isaili bui kuɛplaɔ pɔ́ ũ. 5 À Isaili ɛ̀waasoɔ
zĩ̀ ń zuswanaɔ, ɔ̃ aa sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu
à tɛ́kũ òò Diiwa ń sáaukpasaɔ. 6 Ɔ̃ Mɔizi
zupiɔ au sì a kpaalɛ̀ lɛɛ pla. À a lɛɛ do
dìlɛ ń tao, à a lɛɛ do ɛ̀lɛ sa'okĩiwa. 7 Ɔ̃ à
Dii bàakuańnɔ lá sɛ̀ à a kyokɛ̀nɛ́. Aa mɛ̀:
Yɑ̃́ pɔ́ Dii ò píi, wá kɛɛ, wá misiilɛɛ̀. 8 Ɔ̃ à
aupi sɛ̀ a fɑ̃̀má à mɛ̀: Dii bàakuaánɔ aun
we yãdilɛaɛ́ɛ beeɔ musu píi.¶¶
9 Mɔizi ń Aalonao ń Nadabuo ń Abiuo
ń Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwiɔ dɛ̀dɛ gɛ̀
Lua kĩ́i. 10 Aa ń Isailiɔ Lua è. Safii gbɛ̀
gusalala kálɛ aà gbá zíɛ, a í dɛ búunnɔ
wásawasa lán luabɛbuunawa.§§ 11 Lua i
yãe kɛ Isaili gbãadepiɔnɛo. Aa wɛsìaàlɛ,
ɔ̃ aa pɔblè aa imì.

Mɔizi kua Sinai gbɛ musu

12 Dii ò Mɔiziɛ: Dɛdɛ gbɛwa ǹ mɔ ma
kĩ́i, níɔ ku we. Má gbɛ̀ pɛ̀pɛɛ pɔ́ ma ikoyã
pɔ́ má dìlɛ kɛ̃̀máɔ kpama, kɛ́ ǹ e danɛ́.
13 Ɔ̃ à fɛ̀lɛ ń a zɔbãna Yozueeo, aalɛ gɛ́
dɛdɛi Lua gbɛwa. 14 Ɔ̃ Mɔizi ò gbɛ̃zɔ̃ɔɔnɛ:
Àɔ wá dɑ̃́ la, wá ɛa suwá. Aalona ń Huluo
aaɔ kúánɔɛ. Tó gbɛ̃e yãe vĩ, aà gɛò ń kĩ́i.
15 Ɔ̃ Mɔizi dɛ̀dɛ gbɛpiwa. Súɛlɛ daa a mis-
onaa, 16 ɔ̃ Dii gawi pìla Sinai gbɛpiwa.
Súɛlɛpi daa màa e gɔɔ soolo, a gɔɔ so-
plade ɔ̃ Dii lɛzù Mɔizizi za súɛlɛpi guu.
17 Isailiɔ Dii gawi è lán tɛ́ pãsĩwa gbɛpi
misonaa. 18 Ɔ̃ Mɔizi gɛ̃̀ súɛlɛpi guu, à ɛa
dɛ̀dɛ gbɛpiwa. A ku we e gɔɔ bla fãanɛ ń
gwãasĩnao.

Gbadaa zwɑ̃̀akpɛdɔa yɑ̃́ musu

(Bɔa 35.4-9)

25 Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 2 O Isail-
iɔnɛ aa gbadamɛɛ, ní sí gbɛ̃́ pɔ́
wèi à damɛɛ ń nɔ̀sɛmɛndooɔwa. 3 Pɔ́ pɔ́
ńyɔ̃ símá gba ũɔn kɛ: Vua, ɑ̃́nusu, mɔ-
gotɛ̃, 4 babuuna, bà gàalulade, wɔ̃ɔtɛ̃na,

¶¶**24:8** Mat 26.28, 1Kln 11.25, Ɛbɛ 9.19-20, 10.29
§§**24:10** Eze 1.26, Zia 4.2-3

zwãa, blekã, 5 sãsa báa pɔ́ wa kɛ̀kɛ tɛ̃́ɛɛɔ,
ayo báaɔ, lɛpusiali, 6 filia nísi, pɔ́ gĩnana
pɔ́ wì nísi pɔ́ wì pɔ́ dilɛò à gɔ̃ ma pɔ́
ũ ń tulaletio kɛòɔ, 7 onisi ń gbɛ̀ bɛɛɛde
pãle pɔ́ wa zĩkɛò sa'o'ula ń aà bɔ̀ɔloon-
nɔɛowaɔ. 8 Aa kpɛdɔmɛɛ, míɔ kúńnɔ. 9 À
zwã̀akpɛpi ń a pɔkeleɔ kɛ píi, lá má a taa
ɔlɔnɛwa.

Kpagolo yã́

(Bɔa 37.1-9)

10 Kpagolo kɛ ń lɛpusialio. A gbã̀a iɔ
gã̀sĩsuu pla ń kĩnio, a yàasa iɔ gã̀sĩsuu
do ń kĩnio, a lɛsĩ sɔ̃ gã̀sĩsuu do ń kĩnio.
11 Vua tẽɛtẽɛ kúlɛwà a guu ń a kpɛo píi,
ní zãble a lɛ́wa ń vuao ǹ liai. 12 Vua zã
pi mɛ̀n síiɔ̃ kpagolo pɔ́ ũ, ní pɛ́pɛ a gbá
mɛ̀n síiɔ̃ɔwa, kpɛla ń kpɛleo. 13 Ǹ a sɛ́liɔ
kɛ ń lɛpusialio, ní vua kúlɛ lípiɔwa. 14 Ní
lipɔ̃ɔɔpiɔ sɔlɔsɔlɔ zã pɔ́ pɛ́pɛ kpagolo
saaloɔwau, aaiɔ dɛ kpagolopi sɛ́liɔ ũ.
15 Lipɔ̃ɔɔpiɔ iɔ sɔlɔsɔlɔa kpagolopi zãɔu,
wasuli lípiɔ bɔlɛ zãpiɔuo. 16 Ikoyã gbɛ̀
pɛ̀pɛɛ pɔ́ má kpamaɔ ka kpagolopi guu.
17 Ǹ a nɛtaɛ kɛ ń vua tẽɛtẽɛo duunkẽ-
makĩi* ũ, a gbã̀a iɔ gã̀sĩsuu pla ń kĩnio,
a yàasa iɔ gã̀sĩsuu do ń kĩnio. 18 Malaika
gã̀sĩadeɔ pi mɛ̀n pla ń vua pɔ́ wa gbɛ̃̀g-
bɛ̃ maannɔo a nɛtaɛpi pɔ́ ũ 19 ado lɛ́la,
ado lɛ́le. Ǹ a nɛtaɛpi pí ń malaikapiɔ aaɔ
zɛawà gɔ̃̀ɔ kpɛla ń kpɛleo. 20 An gã̀sĩaɔ
iɔ pooa musu a nɛtaɛpia. Malaikapiɔ aɛ
iɔ dɔakɔ̃wa, an wɛ́ iɔ pɛa nɛtaɛpiwa.
21 Ikoyã gbɛ̀ pɛ̀pɛɛ pɔ́ má kpamaɔ ka
kpagolopiu, ní a nɛ́pi taɛ. 22 A nɛtaɛpi
musu ɔ̃ máli kpaaũnnɔ malaika mɛ̀n
pla pɔ́ aa zɛa ikoyã kpagolopiwaɔ zãn-
guo. We ɔ̃ máli yã́ pɔ́ má dilɛ Isailiɔnɛ
kpauma.

Táabũnu yã́

(Bɔa 37.10-16)

23 Táabũnu kɛ ń lɛpusialio, a gbã̀a iɔ
gã̀sĩsuu pla, a yàasa iɔ gã̀sĩsuu do, a
lɛsĩ sɔ̃ gã̀sĩsuu do ń kĩnio. 24 Vua tẽɛtẽɛ
kúlɛwà, ní zãble a lɛ́wa ń vuao ǹ liai.
25 Lipɛpɛɛ dai ǹ liai, a lɛsĩ iɔ ɔtã do,
ní zãble a lɛ́wa ń vuao ǹ liai. 26 Vua
zã pi mɛ̀n síiɔ̃ táabũnupi pɔ́ ũ, ní pɛ́pɛ
a gola mɛ̀n síiɔ̃ɔwa a gbápɛkĩi. 27 Za-
piɔ iɔ pɛpɛ lipɛpɛɛpi zĩ́lɛ lipɔ̃ɔɔ pɔ́ wàli
táabũnupi sɛòɔ ũ. 28 Lɛpusiali ɔ̃ ńyɔ̃ ã
lipɔ̃ɔɔpiɔ ũ, ní vua kúlɛ lípiɔwa búlubulu,
iɔ dɛ táabũnupi sɛ́liɔ ũ.
29 Tapɛlɛntiɔ ń toonaɔ pí ń vua tẽɛtẽɛo
táabũnupi pɔ́ɔ ũ ń loɔ ń imibɔ pɔ́ wàli
vɛ̃ɛ kauɔ. 30 Níli pɛ̃ɛ† pɔ́ wàli kpáaɔ kálɛ
táabũnupiwa, iɔ kálɛa ma aɛ we gɔɔpii.

Dau yã́

(Bɔa 37.17-24)

31 Dau pí ń vua tẽɛtẽɛo, ní a gbá ń
a lidao ń a vú piaaɔ ń a bɛɔ gbɛ̃gbɛ̃
maannɔ vua doũpi ũ. 32 Ní daupi gɔ̃na
kɛ soolo, kpɛla àaɔ̃, kpɛle àaɔ̃. 33 A gɔ̃-
napi iɔ vúɔ vĩ mɛ̀n àaɔ̃'aaɔ̃ zoolozoolonnɔ
lán kã́navuwa ń a bɛɔ. Màa dau gɔ̃na
mɛ̀n soolopiɔ aaɔ dɛ píi. 34 Daupi lida
iɔ vúpiɔ vĩ lɔ mɛ̀n síiɔ̃ baade ń a bɛɔ.
35 Kɔpɛkĩi mɛ̀ndo iɔ ku dau lidawa gɔ̃na
mɛ̀n plaɔ pɛ́kĩi. A plaade iɔ ku gɔ̃na mɛ̀n
pla pãleɔ pɛ́kĩi, a àaɔ̃de iɔ ku gɔ̃na mɛ̀n
pla pãleɔ pɛ́kĩi lɔ. Màa daupi lida gɔ̃na
mɛ̀n soolopiɔ aaɔ dɛ. 36 Wa daupi lida pí
ń vua tẽɛtẽɛoɛ ń a kɔpɛpɛkĩiɔ ń a gɔ̃napiɔ
gɔ̃̀ɔ. 37 Ǹ a filiaɔ kɛ mɛ̀n sopla ǹ didi a
musu, kɛ́ aaɔ gupu aɛ. 38 Filiadɛbɔɔ ń a
tɛ́sibɔɔ iɔ dɛ vua tẽɛtẽɛ ũ. 39 Ní daupi ń
a pɔkelepiɔ kɛ píi ń vua kiloo baakwi ń
síiɔ̃oo. 40 Kɛ ń laaio lá málɛ a taa kɛnɛ
gbɛ musu lawa.‡

---

*25:17 Ɛbɛ 9.5
†25:30 Lev 24.5-8
‡25:40 Zĩn 7.44, Ɛbɛ 8.5

Zwȁakpɛdɔa yɑ̃́

(Bɔa 36.8-38)

26 Zwȁakpɛ zwãa kɛ ń pɔ́lɛ pɔ́ wa
tȁ ń bataɛao, wà gɔ̃inakɛ̀wà ń
malaika gȁsĩadeɔ ń babuunao ń bà
gàaluladeo ń wɔ̃ɔtɛ̃nao lɛ kwi. 2 Pɔ́lɛpiɔ
gbȁa iɔ gȁsĩsuu baakwi plasai, a yàasa
sɔ̃ gȁsĩsuu síiɔ̃. Pɔ́lɛpiɔ zɔ̃ɔ aɔ sáa màa
píiɛ, 3 wi pɔ́lɛpiɔ nami lɛ sɔ́sɔo. 4 Babu-
una lɛtãnkɛ ǹ dɔdɔ zwãapiɔ lɛ́ gbɛzãɔwa
5 mɛ̀n blakwikwi, bapiɔ iɔ bɔaa ń kɔ̃o píi.
6 Mɔkoolonaɔ pí ń vuao mɛ̀n blakwi, ní
bapi kákau lá a bɔaabɔaa ń kɔ̃owa, ní
zwȁakpɛ zwãapi daokɔ̃i.
7 Blekã pɔ́lɛ tɑ̃́ lɛ kuɛdo, wìli kú
zwȁakpɛpia. 8 Pɔ́lɛ mɛ̀ndo gbȁa iɔ gȁsĩ-
suu baakwi, a yàasa sɔ̃ gȁsĩsuu síiɔ̃. Pɔ́lɛ
lɛ kuɛdopiɔ zɔ̃ɔ aaɔ sáa màa píi. 9 Ǹ
a lɛ sɔoɔ nami adoa, ní a lɛ soolo pɔ́
gɔ̃̀ nami adoa lɔ. Pɔ́lɛ lɛ soolode kpaaũ
pɔ́lɛ lɛ pla lɛ́u kpɛ́pi lɛ́ pɔ́ ũ. 10 Bà lɛ-
tãnkɛ ǹ dɔdɔ zwãapiɔ lɛ́ gbɛzãɔwa blak-
wikwi. 11 Mɔkoolonaɔ pí ń mɔgotɛ̃o mɛ̀n
blakwi, ní bapi kákau, zwȁakpɛ zwãapi
i dakɔ̃i. 12 Zwãapi gbȁa pɔ́ a dɛ kpɛ́pia
i ka zwãapi mɛ̀ndo guo, iɔ bãɛa kpɛ́
kpɛ. 13 Zwãapi yàasa pɔ́ a dɛ kpɛ́pi zwãa
káaua kpɛla ń kpɛleo gȁsĩsuu dodo, iɔ
bãɛa màa. 14 Sãsa báa pɔ́ wa kɛ̀kɛ tɛ̃́ɛɛɔ
dadakɔ̃i, wìli kú zwȁakpɛpia, ní ayo báaɔ
dadakɔ̃i, wìli kua lɔ.
15 Lɛpusiali ɑ̃́ pɛ̀pɛɛpɛpɛɛ zwȁakpɛ
lipɛlɛɔ ũ. 16 Lípiɔ gbȁa iɔ gȁsĩsuu kwikwi,
a yàasa sɔ̃ gȁsĩsuu dodo ń kĩnio.
17 Lipɛpɛɛpiɔ swɑ̃́ bɔ ǹ kpaaĩ mɛ̀n plapla.
Zwȁakpɛ lípiɔ kɛ màa píi. 18 Lipɛpɛɛɔ kɛ
màa mɛ̀n bao zwȁakpɛ gɛɔmidɔkĩi oi pɔ́
ũ, 19 ní a zɛbɔɔ pí ń ɑ̃́nusuo mɛ̀n bla, wìli
lí mɛ̀n baopiɔ pɛ́pɛu, lí mɛ̀ndo iɔ zɛbɔ vĩ
pla a swɑ̃́ɔ gɛ̃kĩi ũ. 20 Lipɛpɛɛɔ kɛ màa
lɔ mɛ̀n bao zwȁakpɛ gugbãntoo oi pɔ́ ũ,
21 ní a zɛbɔɔ pí ń ɑ̃́nusuo mɛ̀n bla, wìli
dilɛ mɛ̀n plapla wà lí mɛ̀ndo swɑ̃́ pɛ́pɛu.
22 Lí pɛ̀pɛɛ kɛ màa mɛ̀n soolo zwȁakpɛ
bɛ'aɛ oi pɔ́ ũ. 23 Lí pɛ̀pɛɛ kɛ màa lɔ mɛ̀n
pla zwȁakpɛ bɛ'aɛ oipi golaɔ pɔ́ ũ. 24 Gola
lí mɛ̀n plapiɔ paa ǹ nakɔ̃wa za zĩ́lɛ e
musu, zã mɛ̀ndo aɔ vĩ. 25 Zwȁakpɛpi aɔ
lipɛpɛɛɔ vĩ màa mɛ̀n swaaɔ̃ɛ ń ɑ̃́nusu
zɛbɔɔ mɛ̀n gɛ̃o ń mɛ̀ndoo, lí píi ń a zɛbɔɔ
mɛ̀n plapla.
26 Lɛpusiali ɑ̃́ pɔ̃̀ɔpɔ̃ɔ mɛ̀n sɔo zwȁakpɛ
kpɛ do lipɛpɛɛɔ yebɔ ũ, 27 ní ɑ̃́ lɔ mɛ̀n
sɔo kpɛ do lipɛpɛɛɔ pɔ́ ũ. Lipɔ̃ɔɔ pãle
ã lɔ mɛ̀n sɔo zwȁakpɛ bɛ'aɛ oi lipɛpɛɛɔ
yebɔ ũ. 28 Lipɔ̃ɔɔ pɔ́ aɔ ku guo a pã
lipɛpɛɛɔla guoguoɛ, bɔa a lɛ́la e a lɛ́le.
29 Vua kúlɛ lipɛpɛɛpiɔwa, ní ń zãɔ pí
ń vuao a lipɔ̃ɔɔpiɔ sɔlɔkĩi ũ. Vua kúlɛ
lipɔ̃ɔɔpiɔwa lɔ. 30 Zwȁakpɛpi dɔ lá ma a
taa ɔ̀lɔnɛ gbɛ musuwa.
31 Zwãatã ǹ pɛ́lɛ suuna ũ, ní gɔ̃inakɛwà
lán malaika gȁsĩadeɔwa ń babuunao ń
bà gàaluladeo ń wɔ̃ɔtɛ̃nao ń bataɛao.
32 Lɛpusiali ɑ̃́ a lipɛlɛɔ ũ, ní vua kúlɛwà
píi, ní lípiɔ pɛ́pɛ a zɛbɔ pɔ́ wa pì ń
ɑ̃́nusuo mɛ̀n síiɔ̃ guu. Zwãapi dɔ lipɛlɛ
mɛ̀n síiɔ̃piɔ kũbɔ pɔ́ wa pì ń vuaoɔwa.
33 Zwãapi mɔkoolonaɔ ka lipɛlɛ kálop-
iɔu. Ikoyã kpagolo dilɛ suunapi kpɛ. Su-
unapi i zwȁakpɛpi biilɛ lɛɛ pla, kpɛɛlɛ
ń luakukĩio.¶ 34 Ikoyã kpagolo pɔ́ kú lu-
akukĩi nɛ́ taɛ, 35 ní táabũnu dilɛ suunapi
saɛ kpɛɛlɛ oi zwȁakpɛ gugbãntoo oi, ní
dau dilɛ ǹ a aɛ dɔ táabũnupiwa zwȁakpɛ
gɛɔmidɔkĩi oi.
36 Zwãatã kpɛ́pi lɛ́ pɔ́ ũ, ní gɔ̃inakɛwà
ń babuunao ń bà gàaluladeo ń wɔ̃ɔtɛ̃nao
ń bataɛao. 37 Lɛpusiali ɑ̃́ zwãapi lipɛlɛɔ ũ
mɛ̀n sɔo, ní vua lɛwà píi, ní a káloɔ pí ń
vuao, ní a zɛbɔɔ pí ń mɔgotɛ̃o mɛ̀n sɔo.

Sa'okĩi yɑ̃́

(Bɔa 38.1-7)

27 Sa'okĩi kɛ ń lɛpusialio, a gbȁa
iɔ gȁsĩsuu sɔo, a yàasa iɔ gȁsĩ-
suu sɔo lɔ. A gbȁa ń a yàasao iɔ sáa,

¶**26:33** Ɛbɛ 6.19, 9.3-5

a lɛsĩ sɔ̃ gã̀sĩsuu àaɔ̃. 2 Sa'okĩipi kɛ ń
a kɔ́baɔ gɔ̃̀ɔ mɛ̀n síiɔ̃ gola ń golao,
ní mɔgotɛ̃ kúlɛ sa'okĩipiwa. 3 Sa'okĩipi
pɔkeleɔ kɛ ń mɔgotɛ̃o, a oo túfukabɔɔ
ń a pɛ́ɛluɔ ń a au'ɛlɛbɔɔ ń a saaɔ ń
a tɛ́sibɔɔ píi. 4 Mɔyãayãana pí sa'okĩipi
pɔ́ ũ ń mɔgotɛ̃o. Mɔgotɛ̃ zã pi mɛ̀n
síiɔ̃, ní dɔdɔ mɔyãayãanapi golaɔwa.
5 Mɔyãayãanapi sɔlɔ sa'okĩi zíɛ, ní fɛlɛò
musu e à ka sa'okĩipi guo. 6 Lɛpusiali ã́
pɔ̃̀ɔpɔ̃ɔ sa'okĩipi pɔ́ ũ, ní kpá ń mɔgotɛ̃o.
7 Lipɔ̃ɔɔpiɔ sɔlɔsɔlɔ zãpiɔu sa'okĩi kpɛla ń
kpɛleo a sɛbɔ ũ. 8 Sa'okĩipi kɛ ń lipɛpɛɛɔ,
iɔ ɛ vĩ, lá má ɔ̀lɔnɛ gbɛ musuwa.

Zwã̀akpɛ kaa yã́

(Bɔa 38.9-20)

9 Kaa da zwã̀akpɛi, a gɛɔmidɔkĩi oi
iɔ gã̀sĩsuu basɔo, iɔ zwãa pɔ́ wa tã̀ ń
bataɛao vĩ 10 ń lipɛlɛo mɛ̀n bao. Ní a
zɛbɔɔ pí ń mɔgotɛ̃o mɛ̀n bao, ní lipɛlɛ
káloɔ ń mɔ̀pɔ̃ɔɔ pí ń ã́nusuo. 11 A gugbãn-
too oi zwã̀a gbã̀a iɔ gã̀sĩsuu basɔo màa lɔ
ń lipɛlɛo mɛ̀n bao ń a zɛbɔ pɔ́ wa pì ń mɔ-
gotɛ̃oo mɛ̀n bao, ní lipɛlɛ káloɔ ń mɔ̀pɔ̃ɔɔ
pí ń ã́nusuo. 12 Naa bɛ'aɛ oi kaa yàasa iɔ
gã̀sĩsuu blakwi ń zwãao ń a lipɛlɛo mɛ̀n
kwi ń a zɛbɔo mɛ̀n kwi. 13 Naa gukpɛ
oi kaa yàasa iɔ gã̀sĩsuu blakwi. 14 Zwã̀a
gã̀sĩsuu gɛ̃o iɔ ku kaa lɛ́ ɔplaai ń a lipɛlɛo
mɛ̀n àaɔ̃ ń a zɛbɔo mɛ̀n àaɔ̃. 15 Zwã̀a gã̀sĩ-
suu gɛ̃o iɔ ku ɔzɛɛi lɔ ń a lipɛlɛo mɛ̀n àaɔ̃
ń a zɛbɔo mɛ̀n àaɔ̃. 16 Kaapi lɛ́ zwãa iɔ
gã̀sĩsuu bao ń a lipɛlɛo mɛ̀n síiɔ̃ ń a zɛbɔo
mɛ̀n síiɔ̃. A zwãapi iɔ dɛ pɔ́lɛ pɔ́ wa tã̀ ń
bataɛao wà gɔ̃inakɛ̀wà ń babuunao ń bà
gàaluladeo ń wɔ̃ɔtɛ̃nao ũ. 17 Kaa lipɛlɛ pɔ́
lìaiɔ iɔ mɔ̀pɔ̃ɔɔ ń kálo pɔ́ wa pì ń ã́nusuoɔ
vĩ ń a zɛbɔ pɔ́ wa pì ń mɔgotɛ̃oɔ. 18 Kaapi
gbã̀a iɔ gã̀sĩsuu basɔo, a yàasa gã̀sĩsuu
blakwi, a lɛsĩ sɔ̃ gã̀sĩsuu sɔo. A zwãaɔ iɔ
dɛ pɔ́lɛ pɔ́ wa tã̀ ń bataɛao ũ, iɔ zɛbɔ pɔ́
wa pì ń mɔgotɛ̃o vĩ. 19 Zwã̀akpɛ pɔkele
pɔ́ wàli a zĩkɛoɔ píi, baa a kũbɔɔ ń a kaa
kũbɔɔ, wa pí ń mɔgotɛ̃o píiɛ.

Filianaa yã́

(Lev 24.1-4)

20 O Isailiɔnɛ aali mɔnɛ ń nísi íwao dau
pɔ́ ũ, kɛ́ a filiaɔ lí e aaɔ gupu. 21 Aalona
ń a nɛgɔ̃ɛɔ líɔ filiapiɔ kɛkɛ kpaaũkpɛpiu
zwãa pɔ́ kpaa ikoyã kpagoloi kpɛɛlɛ oi,
ìliɔ naa ma aɛ we za oosi e gu gɛ lí dɔò.
Yã́pi iɔ dɛ Isailiɔnɛ yãdilɛa láasai ũ e an
buiwa.

Sa'on pɔkasaɔ

(Bɔa 39.1-31)

28 Isailiɔ guu ǹ n vĩ̀i Aalona ń
a nɛgɔ̃ɛɔ Nadabu ń Abiuo ń
Ɛleazaao ń Itamaao sísi, aaliɔ ma
gbagba. 2 Pɔkasa pɔ́ n vĩ̀i Aalona ali sɔ̃ɔ-
mazĩkɛɛ̀, iɔ gawi vĩ ń bɛɛɛo. 3 O gɔ̃ide
pɔ́ ma ń gbá ɔ̃nɔɔnɛ píi, aa pɔkas-
apiɔ kɛ Aalonaɛ, wi aà dilɛ adoa aàɔ
ma gbagba. 4 Pɔkasa pɔ́ aa kɛɛ̀piɔn kɛ:
Bɔ̀ɔloonnɔɛ, sa'o'ula, ulatao, ulatao pɔ́
wà ba kɛ̃̀wà, tulu, asana. Aa pɔkasapiɔ
kɛ n vĩ̀i Aalonaɛ ń a nɛgɔ̃ɛɔ, kɛ́ aali e
sɔ̃omazi ma gbagbai. 5 Aa pɔkasapiɔ kɛ
ń vuao ń babuunao ń bà gàaluladeo ń
wɔ̃ɔtɛ̃nao ń bàabaao.
6 Aa sa'o'ulapi zɔ̃ ń pɔ́lɛ pɔ́ wa tã̀
ń bataɛao, wà gɔ̃inakɛ̀wà ń vuao ń
babuunao ń bà gàaluladeo ń wɔ̃ɔtɛ̃nao.
7 Danziipi iɔ dɛ bakangãu ũ. 8 Aai asana
tã ń sa'o'ula pɔ́lɛ doũpio, kɛ́ aàli dɔ
sa'o'ulapia. 9 Onisi gbɛ sɛ mɛ̀n pla, ní
Isaili buiɔ tɔ́ kɛ̃́ gbɛpiɔwa 10 lá an ia tɛ́tɛ
kɔ̃ kpɛwa. Tɔ́ mɛ̀n soolo iɔ ku gbɛ̀ mɛ̀n-
dowa, a soolo pɔ́ gɔ̃̀ iɔ ku a plaadewa.
11 Isaili buiɔ tɔ́ kɛ̃́ gbɛpiɔwa, lá pɛ̃nkɛ̃na
ì wɛ̃̀sãkɛ̃ pɛ̃nawawa. Gbɛpiɔ kũbɔɔ kɛ ń
vuao, ní gbɛpiɔ dadau. 12 Gbɛ̀ mɛ̀n plapiɔ
pɛ́pɛ sa'o'ula bakangãuwa, aaiɔ dɛ Isaili
buiɔ yãdɔngugbɛɔ ũ. An tɔ́ iɔ ku Aalona
gã̀u kpɛ pla píi yãdɔngugbɛɔ ũ ma aɛ.
13 Gbɛkũbɔpiɔ kɛ ń vuao. 14 Vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛ tã́
mɛ̀n pla, a tãa iɔ dɛ lán balɛɛnawa, ní
dɔdɔ gbɛkũbɔpiɔwa.

15 Bɔ̀ɔloonnɔɛ kɛ yã̂gɔ̃gɔ̃bɔ ũ ń pɔ́lɛ pɔ́
wa tà̃ ń bataɛao lán sa'o'ula pɔ́wa, wi gɔ̃i-
nakɛwà ń vuao ń babuunao ń bà gàalu-
ladeo ń wɔ̃ɔtẽnao. 16 Bɔ̀ɔloonnɔɛpi gbà̃a
ń a yàasao iɔ sáa ɔtã dodo. 17 Zãblewà ń
gbɛ̀ bɛɛɛdeɔ dɔ̀ɔ síĩɔ̃. A dɔ̀ɔ sɛ̃́ia saadɔani
ń topazao ń ɛmɛlodio. 18 A dɔ̀ɔ plaade ti-
ikɔazi ń safiio ń diamaao. 19 A dɔ̀ɔ àaɔ̃de
belili ń agatao ń amɛtisio. 20 A dɔ̀ɔ síĩɔ̃de
kisoliti ń onisio ń yasepeo. Gbɛpiɔ kũbɔɔ
kɛ ń vuao, ní dadau. 21 Gbɛpiɔ iɔ mɛ̀n
kuɛpla Isaili buiɔ tɔ́ lɛ́u. Wa ń tɔ́piɔ kẽ
gbɛpiɔwa dodo, lá wì wɛ̃̀sãkɛ̃ pɛ̃nawawa.
22 Vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛ tã́ mɛ̀n pla, a tãa iɔ dɛ lán
balɛɛnawa. 23 Vua tãana pí bɔ̀ɔloonnɔɛ
pɔ́ ũ mɛ̀n pla, ní tãanapiɔ dɔdɔ bɔ̀ɔpi
swã́ɔwa musu. 24 Balɛɛna mɛ̀n plapiɔ
dɔdɔ bɔ̀ɔpi tãana mɛ̀n plapiɔwa, 25 ní
balɛɛnapiɔ lɛ doɔ dɔdɔ gbɛkũbɔ pɔ́ kú
bakangãuwaɔwa. 26 Vua tãana mɛ̀n pla
pãleɔ pí, ní ń dɔdɔ bɔ̀ɔpi swã́ɔwa zĩ́lɛ,
a gu pɔ́ ali na sa'o'ulawa. 27 Vua tãana
pãleɔ pi mɛ̀n pla lɔ, ní dɔdɔ sa'o'ulapi
aɛ a pɛ́kĩi saɛ zĩ́lɛ oi asana musu. 28 Wi
bɔ̀ɔloonnɔɛ tãanaɔ ń sa'o'ula tãanapiɔ
dɔkɔ̃wa ń babuuna tãao, bɔ̀ɔpi iɔ dɔa
sa'o'ula asanawa, kɛ́ asu go sa'o'ulapiwao
yã́i.

29 Gɔɔ pɔ́ Aalona lɛ́ gẽ zwà̃akpɛu, aɔ
Isaili buiɔ tɔ́ pɔ́ wa kɛ̃̀ yã̂gɔ̃gɔ̃ bɔ̀ɔloon-
nɔɛwa naa a sɔ̃waɛ, iɔ dɛmɛɛ á yãdɔn-
gubɔ ũ gɔɔpii. 30 Ní Uliũ ń Tumiũo§ ka
bɔ̀ɔpiu, aaiɔ naa Aalona sɔ̃wa gɔɔ pɔ́ àlɛ
mɔ́ ma kĩ́i. Màa Aalona aliɔ Isaili buiɔ
yã̂gɔ̃gɔ̃bɔ naa a sɔ̃wa gɔɔ pɔ́ àlɛ mɔ́ ma
kĩ́i píi.

31 Ulatao pɔ́ Aalona ali da ń sa'o'ulao
kɛ ń zwà̃a búunao. 32 Danziipi fɔ̃ guoguo
a migɛ̃kĩi ũ, ní a nɔ̀ɛpi miba, lá pɔnam-
ina ì kɛwa, kɛ́ asu kɛ̃o yã́i. 33 Gɔ̃inakɛ
sa'o'ulapi lɛ́wa lán gbɛafu bɛwa ǹ liai
ń babuunao ń bà gàaluladeo ń wɔ̃ɔtẽ-
nao, ní vua ã́nanaɔ looloo gbɛafu bɛpiɔ
zãnguo. 34 Vua ã́nanan kɛ, gbɛafu bɛn
kɛ, vua ã́nanan kɛ, gbɛafu bɛn kɛ. Wa
kɛ ulataopi lɛ́wa màa e à liai à gɛ pɛɛ.
35 Aalona lí ulataopi da à zĩkɛò, tó àlɛ mɔ́
ma kĩ́i zwà̃akpɛu ge àlɛ bɔ, wìliɔ aà kɔ̃fĩ
ma, kɛ́ asu gao yã́i.

36 Vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛ kɛ pɛpɛɛnnɔ, ní kɛ̃́wà
Dii pɔ́ɛ, lá wì wɛ̃̀sãkɛ̃ pɛ̃nawawa. 37 Vua
pɛpɛɛnapi dɔ tulu aɛ ń balɛɛna búunao.
38 Iɔ naa Aalona mi'aɛwa, iɔ dɛ Isailiɔ
tàae pɔ́ aalɛ ma gba pɔ́ a yã́i seela ũ a
miwa, pɔ́ pɔ́ aalɛ ma gba píin nò. Vua
pɛpɛɛnapi aɔ naa aà mi'aɛwa gɔɔpiiɛ, kɛ́
aa e wàɔ namanɔ.

39 Ulatao kɛ ń bàabaao, ní tulu kɛ ń
bàabaao lɔ. Gɔ̃ideɔ i asana kɛ. 40 Ulataoɔ
kɛ Aalona nɛgɔ̃ɛɔnɛ ń asanaɔ ń fùa gbà̃aɔ,
aaiɔ bɛɛɛ vĩ ń gawio. 41 Pɔkasapiɔ da n
vĩ̀i Aalonaɛ ń aà nɛgɔ̃ɛɔ, ní nísikamá ǹ ń
dazĩu. Ǹ ń dilɛ ńdoa, aaliɔ ma gbagba.
42 Bàabaa sòolo gese zɔ̃nɛ́, aali ye ń kã́-
nawɛ kpɛ e à ń gbala ulɛ. 43 Tó Aalona ń
a nɛgɔ̃ɛɔ lɛ́ gẽ kpaaũkpɛu, ge tó aalɛ gɛ́
sa'okĩi ma gbagbai, an baade lí a sòolopi
ye, kɛ́ aasu tàaekɛ aa gagao yã́i. Bee iɔ
dɛ ikoyã ũ Aalonaɛ ń aà buiɔ aà kpɛ.

Sa'onaɔ dilɛa yã́

(Lev 8.1-36)

29 Lá ńyɔ̃ kɛ tó ńlɛ ń dilɛ aa ma gbag-
ban kɛ: Zugaaena sɛ mɛ̀ndo ń
sãsakao sãasaiɔ mɛ̀n pla. 2 Pɛ̃ɛti sɛ́, ní kàa
kɛò ń kàa pɔ́ wa tòto ń nísio ń kàawana
pɔ́ wà nísikàwàɔ. 3 Ká gbíu, ní sɛ mɔò
ń zugaaenapio ń sãsakao mɛ̀n plapiɔ.
4 Aalona ń a nɛ́ɔ sɛ mɔ́ńnɔ kpaaũkpɛ
kpɛɛlɛ, ní ń zu'o we. 5 Aalona pɔkasaɔ
daɛ̀, ulatao ń ulatao pɔ́ wà ba kɛ̃̀wàò
ń sa'o'ulao ń bɔ̀ɔloonnɔɛo. Ní bɔ̀ɔpi ba
dɔ sa'o'ula asanawa. 6 Tulu diɛ̀, ní vua
pɛpɛɛna pɔ́ aliɔ aà dilɛ ma pɔ́ ũ na
tulupiwa. 7 Nísi pɔ́ wì ma pɔ́ dilɛò sɛ ka
aà miwa ǹ aà dazĩu. 8 Mɔ́ ń aà nɛ́ɔ, ní
ulatao danɛ́, 9 ní asanadɔdɔnɛ́ ń pi, ní ń
fùa gbà̃aɔ kpákpanɛ́. Má dìlɛ aamɛ aaɔ

§**28:30** Nao 27.21, Iko 33.8, Ɛza 2.63, Nɛɛ 7.65

ma gbagba gɔɔpii. Lá ńyɔ̃ Aalona ń a nɛ́ɔ
dazĩun we.
10 Mɔ́ ń zugaaenao kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ,
Aalona ń a nɛ́ɔ aai ɔnana a miwa, 11 ní
zugaaenapi kòlokpa ma aɛ kpaaũkpɛ
kpɛɛlɛ we. 12 Zupi au sí, ní máma ma
gbagbakĩi kɔ́baɔwa ń n ɔtonao, ní au
pɔ́ gɔ̃̀ ɛ́lɛ ma gbagbakĩipi gbázĩ. 13 Zupi
sálana ń a guu nísio sɛ́ píi ń a gòleɔ
ń gòlepi nísio, ní kpasa sa'okĩiwa, 14 ní
zupi nɔ̀ɔ ń a báao ń a guupɔɔ kátɛu à tɛ́kũ
bòo kpɛ. Bee ìɔ dɛ sa pɔ́ wa o an duuna
yɑ̃́ musu ũ.
15 Sãsakao sɛ mɛ̀ndo, Aalona ń a nɛ́ɔ i
ɔnana a miwa, 16 ní sãpi kòlokpa, ní a
au sí ǹ lɛ sa'okĩiwa ǹ liai. 17 Sãpi paa,
ní goaagoaa, ní a guupɔɔ ń a koeɔ pípi,
ní kálɛ ń a mio ń a gukĩniɔ. 18 Sã bṹupi
kpasa sa'okĩiwa sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ
ũ a gĩ ì kɛmɛɛ na ũ.**
19 Sãsakao plaade sɛ́, Aalona ń a nɛ́ɔ i
ɔnana a miwa, 20 ní a kòlokpa, ní a au sí,
ní máma Aalona ń a nɛ́ɔ ɔplaa swɑ̃́lɛbawa
ń ń ɔplaa ɔnɛmio ń ń ɔplaa gbánɛmio,
ní aupi kĩni lɛ́ sa'okĩiwa ǹ liai. 21 Ní au
pɔ́ gɔ̃̀ ka sa'okĩi musu dã yɔɔ ń nísi pɔ́
wì ma pɔ́ dilɛòo, ní fɑ̃́fã Aalonawa ń a
pɔkasaɔ, ní fɑ̃́fã aà nɛ́ɔwa lɔ ń ń pɔkasaɔ,
Aalona i gɔ̃ ma pɔ́ ũ ń a pɔkasaɔ ń a nɛ́ɔ
ń ń pɔkasaɔ lɔ. 22 Sãsakao plaadepi nísi
sɛ́, a vlɑ̃́ nísi ń a sálanao ń a guu nísio
ń a gòleɔ ń gòlepi nísio ń a ɔplaa gbáo.
Sãsakaopi ìɔ dɛ ń daazĩu sa'obɔ ũ. 23 Kàa
boolo sɛ mɛ̀ndo kàa gbí pɔ́ aɔ ku ma aɛ
guu ń kàa nísideo mɛ̀ndo ń kàawanao
mɛ̀ndo. 24 Ní apii na Aalona ń a nɛ́ɔnɛ
ń ɔzĩ, aai mɔmɛɛ sa pɔ́ wì a pɔ́ mɔmɛɛ ũ,
25 ní pɔ́piɔ sí ń ɔzĩ, ní kpasa sa'okĩiwa ń
sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ a gĩ ì kɛmɛɛ
na ũo. 26 Aalona daazĩu sãsakao kùla sɛ́,
ní mɔmɛɛ, iɔ dɛ ń baa ũ. 27 Sa'ona daaz-
ĩu sãsakao kùla pɔ́ wà mɔ̀mɛɛ ń a gbá pɔ́
wa bɔ̀ adoao dilɛ Aalona ń aà nɛgɔ̃ɛɔ pɔ́
ũ. 28 Bee iɔ dɛ Aalona ń a nɛ́ɔ blekĩi ũ
gɔɔpii. Gba pɔ́ Isailiɔ líɔ danɛ́ an sáaukpa
Diiwa sa'oa guun we.
29 Aalona pɔkasa pɔ́ ali sɔ̃omaziɔ gɔ̃ aà
buiɔnɛ. Aali da, wìli nísikaomá wà ń daz-
ĩu. 30 Aà nɛ́ pɔ́ a gɔ̃ sa'onkia ũ aà gɛ̃ɛ ũ lí
pɔkasapiɔ da gĩa gɔɔ sopla, i gbasa mɔ
zĩkɛi kpaaũkpɛu.
31 Sa'ona daazĩu sãsakao nɔ̀ɔ sɛ ǹ a
fùukɛ kpaaũkpɛ ua, 32 Aalona ń a nɛ́ɔ aai
só ń kàa pɔ́ kú gbíu kpaaũkpɛ kpɛɛlɛo.
33 Sã pɔ́ wà sa'òò ń duunkɛ̃ama yɑ̃́i i to
aa gɔ̃ ńdoa an daazĩu yɑ̃́ipi, aamɛ aa só
ńtɛ̃ɛ. Gbɛ̃e su sóńnɔo, asa ma pɔ́ɛ. 34 Tó
gu dò nɔ̀ɔ ge kàapi kĩniwa, kpasa. Gbɛ̃e
su soo, asa ma pɔ́ɛ.
35 Yɑ̃́ pɔ́ má dìlɛnɛ Aalona ń a nɛ́ɔ
musupi kɛ píi, ní ń daazĩu yãkɛkɛ e gɔɔ
sopla. 36 Lá gu lɛ́ dɔ níli sa'o ń zugaaenao
duunkɛ̃ama yɑ̃́i, ní gbãbɔò sa'okĩiɛ, ní
nísikawà, i gɔ̃ ma pɔ́ ũ. 37 Gbãbɔ sa'okĩiɛ
màa e gɔɔ sopla, ní dilɛ ma pɔ́ ũ, sa'okĩipi
iɔ dɛ ma pɔ́ ũ ń a mìbao. Pɔ́ pɔ́ kɑ̃̀wà píi
a gɔ̃ ma pɔ́ ũɛ.

Sa'oa lá gu lɛ́ dɔ yɑ̃́

(Nao 28.1-8)

38 Pɔ́ pɔ́ ńyɔ̃liɔ sa'oò sa'okĩipiwa lá gu
lɛ́ dɔn kɛ: Sã bɔlɔ wɛ̃donaɔ mɛ̀n plapla.
39 Níli sa'o ń a mɛ̀ndoo kɔɔ, mɛ̀ndo
oosiɛlɛ. 40 Níli sa kɔɔ o ń pɛ̃ɛtio kiloo do
yãalɛa ń nísi íwao litili do, níli vɛ̃ɛ kawà
litili do. 41 Níli sa oosiɛlɛ o ń pɛ̃ɛtio ń
vɛ̃ɛo màa lɔ, iɔ dɛ sa pɔ́ a pɔ́ tɛ́kũa gĩ ì
kɛmɛɛ na ũ. 42 Á buiɔ líɔ sa pɔ́ wì a pɔ́
kátɛu à tɛ́kũpi oa kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ gɔɔpii.
Wekĩi máli kpaaũuánɔ, míli yã'oɛ́. 43 We
ɔ̃ máli kpaaũu ń Isailiɔ, ma gawi i pisi
gupiwa. 44 Mí tó kpaaũkpɛ ń sa'okĩipio àɔ
dɛ ma pɔ́ ũ, mí Aalona ń a nɛ́ɔ dilɛ aaɔ
ma gbagba. 45 Máɔ ku Isailiɔ guu, míɔ dɛ
ń Lua ũ, 46 aaiɔ dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii ń Lua
pɔ́ ń bɔ́lɛ Egipi kɛ́ màɔ kú ń guu. Mámɛ-
maa Dii ń Lua.

** **29:18** Ɛfɛ 5.2, Flp 4.18

Tulaletikatɛakĩi yã́

(Bɔa 37.25-28)

30 Lɛpusiali ã́ ǹ tulaletikatɛakĩi kɛò.
2 A gbã̀a iɔ gã̀sĩsuu do, a yàasa
gã̀sĩsuu do lɔ, a gbã̀a ń a yàasao iɔ sáa,
a lɛsĩ iɔ gã̀sĩsuu pla. Ní kɛ ń kɔ́baɔ. 3 Vua
tɛ̃ɛtɛ̃ɛ kúlɛ a kpɛɔwa ǹ liai ń a musuo
ń a kɔ́baɔ, ní zãble a bèewa ń vuao
ǹ liai. 4 Vua zã pi kpɛla ń kpɛleo mɛ̀n
plapla, ní pɛ́pɛ zã pɔ́ wa blɛ̀wà zĩ́lɛ oi,
kɛ́ wà e lipɔ̃ɔɔ sɔlɔsɔlɔu tulaletikatɛakĩipi
sɛbɔ ũ. 5 Lɛpusiali ã́ lipɔ̃ɔɔpiɔ ũ, ní kpá ń
vuao. 6 Tulaletikatɛakĩipi dilɛ suuna pɔ́
kpaa ikoyã kpagoloi aɛ, bɔaa ń duunkɛ̃-
makĩi pɔ́ wì ta kpagolopilɛo, gu pɔ́ máli
kpaaũnnɔ. 7 Aalona líɔ tulaleti gĩnana ka
a tɛ́u lá gu lɛ́ dɔ, gɔɔ pɔ́ àlɛ filiaɔ kɛkɛ.
8 Ali tulaletikaɛ̀ tɛ́u lɔ oosiɛlɛ filianagɔɔ.
Màa tulaleti súɛlɛ aliɔ dɔ ma aɛ gɔɔpii e
á buiwa. 9 Wasuli tulaleti pãle ka a tɛ́uo,
ge sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ge pɔ́wɛnti,
mɛ́ wasuli imia kawào. 10 Wɛ̃ ń wɛ̃o gɛ̃n
dodo Aalona líɔ sa pɔ́ wì o duuna yã́
musu au máma a kɔ́baɔwa duunkɛ̃ama
yã́i. Á buiɔ líɔ kɛ màa lɔ wɛ̃ ń wɛ̃o gɛ̃n
dodo duunkɛ̃ama yã́i. Tulaletikatɛakĩip-
iá ma pɔ́ɛ ń a mìbao.

Duunkɛ̃ama ɔ̃a

11 Dii yã'ò Mɔizɛ à mɛ̀: 12 Tó n Isailiɔ
nào, an baade líɔ fĩabomɛɛ azĩa boa yã́i,
kɛ́ gagyãe su ń le naopi kɛgɔɔo yã́i. 13 Gbɛ̃́
pɔ́ lɛ́ gɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ wà ń naoɔ kĩ́i, aàli ã́nusu
kpá galaũ soolo, lá wà a gbia dìlɛ luakuk-
ĩiwa, gela bao. Ã́nusu galaũ soolopi mɛ́
aɔ asea pɔ́ wàli símɛɛ ũ.[††] 14 Gbɛ̃́ pɔ́ wàlɛ
da gbɛ̃́ pɔ́ wà ń naoɔ guu, tó à kà wɛ̃̀ bao
ge a dɛa, a aseapi kpaɛ. 15 Tó álɛ aseapi
kpaa ázĩa boa yã́i, ɔde su kpa dɛ a lɛ́ao,
mɛ́ taaside su kpa à kɛ̃́sãio. 16 Duunakɛ̃a
Isailiɔwa ɔ̃api símá, ní kpá wà kpaaũkpɛ
zĩkɛò. Ɔ̃api a tó á Isailiɔ duuna kɛ̃́wá, a
yã́ líɔ dɔmagu.

Dàa íkabɔ

17 Dii yã'ò Mɔizɛ à mɛ̀: 18 Dàa pí ń
mɔgotɛ̃o[‡‡] gbãbɔ'ikabɔ ũ, ní a dibɔ pí ń
mɔgotɛ̃o lɔ, ní dilɛ kpaaũkpɛ zãnguo ń
sa'okĩio, ní íkau. 19 Aalona ń a nɛ́ɔ líɔ
ń ɔɔ ń ń gbáɔ pípiò. 20 Gɔɔ pɔ́ aalɛ gɛ̃
kpaaũkpɛu, aali kɛ màa kɛ́ aasu gao yã́i.
Tó aalɛ mɔ́ pɔ́ káimɛɛ tɛ́u à tɛ́kũ sa'okĩiwa
lɔ, 21 aaliɔ ń ɔɔ ń ń gbáɔ pipi, kɛ́ aasu
gagao yã́i. Bee iɔ dɛ ikoyã ũ Aalonaɛ ń a
buiɔ e gɔɔpii.

Nísi pɔ́ wì pɔ́ dilɛò à gɔ̃ Lua pɔ́ ũ

22 Dii yã'ò Mɔizɛ à mɛ̀: 23 Pɔ́ gĩnana
maaɛ beeɔ sɛ́: Lí'ɔ íwa kiloo soolo ń
sinamɔ litɛɛ gĩnanao kiloo àaɔ̃ ń kanɛli
fee bui gĩnanao kiloo àaɔ̃ 24 ń kasiao
kiloo soolo, lá wà a gbia dìlɛ luakuk-
ĩiwa. Nísi sɛ́ litili soolo, 25 ní nísi pɔ́ wì
pɔ́ dilɛò à gɔ̃ ma pɔ́ ũ kɛò lá tulaletizɔ̃na
ì kɛwa, nísipi iɔ dɛ ma pɔ́ ũ. 26 Nísipi
máma kpaaũkpɛwa ń ikoyã kpagoloo
27 ń táabũnuo ń a pɔkeleɔ ń dauo ń a
pɔkeleɔ ń tulaletikatɛakĩio 28 ń sa pɔ́ wì
a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ okĩio ń a pɔkeleɔ píi ń
dàao ń a dibɔo, 29 ní pɔ́piɔ dilɛ ma pɔ́ ũ,
aai gɔ̃ ma pɔ́ ũ ń a mìbao. Pɔ́ pɔ́ kã̀ pɔ́piɔ
keewa píi, à gɔ̃̀ ma pɔ́ ũɛ.
30 Nísipi ka Aalona ń a nɛ́ɔwa, ní ń dilɛ
ma pɔ́ ũ, kɛ́ aa e ma gbagba. 31 O Isailiɔnɛ
aaɔ dɔ̃ gɔɔpii kɛ́ nísipiá ma pɔ́ɛ. 32 Wasuli
ká gbɛ̃nazĩna mɛwao. Á gbɛ̃e su nísipi
taa kɛo, kɛ́ ma pɔ́ɛ yã́i, íɔ dɔ̃ kɛ́ ma pɔ́ɛ.
33 Gbɛ̃́ pɔ́ nísipi taa kɛ̀, ge a kà gbɛ̃́ pɔ́ dɛ
sa'ona ũowa, wà ade bɔ a gbɛ̃́ɔ guu wà
dɛ.

Tulaleti pɔ́ wì kátɛa

34 Dii yã'ò Mɔizɛ à mɛ̀: Pɔ́ gĩnanaɛ
beeɔ sɛ́: Sitakili'ɔ ń onikalitɛɛo ń galiban-

[††]**30:13** Bɔa 38.25-26, Mat 17.24
[‡‡]**30:18** Bɔa 38.8

uli'ɔo ń zɔ̃go lí'ɔo sáasaa. 35 Pɔ́piɔ yãalɛ ǹ
zɔ̃ tulaleti pɔ́ wì kátɛa ũ lá tulaletizɔ̃na ì
kɛwa, ní wisikau, iɔ dɛ ma pɔ́ ũ a zɛ́i. 36 Ǹ
a kĩni lɔ́ ǹ a tibo, ní dilɛ ikoyã kpagolo aɛ
kpaaũkpɛu, gu pɔ́ máli kpaaũnnɔ. 37 Ásu
tulaletipi taa kɛ ázĩaɛo. Àli dilɛ ma pɔ́ ũ.
38 Gbɛ̃́ pɔ́ a taa kɛ̀, àlɛ a gĩkpa, wà ade bɔ
a gbɛ̃́ɔ guu wà dɛ.

Zwȁakpɛdɔnaɔ

(Bɔa 35.30-36.1)

31 Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 2 Ma! Ma
Uli nɛ́ Bezalɛli, Hulu tɔũna, Yuda
bui sɛ̀. 3 Má tò ma Nisĩna dìɛ̀, ɔ̃ à ɔ̃nɔ ń
gɔ̃io ń dɔ̃ao è ɔzĩ píi yã́ musu. 4 A vua
zĩ dɔ̃ ń ã́nusu zĩo ń mɔgotɛ̃ zĩo ń gɔ̃i-
nakɛa pɔ́wao. 5 A gbɛ̀ bɛɛɛde ãa ń a daa
pɔ́uo dɔ̃ ń lí'ãao ń ɔzĩ píio. 6 Bee gbɛa ma
Aisama nɛ́ Ɔɔliabu, Dã bui dìlɛ aà dɔn-
lɛde ũ. Ma ɔzĩkɛnaɔ gbà ɔ̃nɔ píi, kɛ́ aa
e zĩ pɔ́ má dànɛ́ɔ kɛ: 7 Kpaaũkpɛ, ikoyã
kpagolo ń a nɛtaɛo ń kpɛ́pi pɔkeleɔ píi,
8 táabũnu ń a pɔkeleɔ, vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛ dau ń
a pɔkeleɔ píi, tulaletikatɛakĩi, 9 sa pɔ́ wì
a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ okĩi ń a pɔkeleɔ píi,
dàa ń a dibɔo, 10 pɔkasa pɔ́ wa tȁɔ, sa'ona
Aalona pɔkasa pɔ́ ali sɔ̃omaziɔ ń aà nɛ́ɔ
sa'on pɔkasaɔ píi, 11 nísi pɔ́ wì pɔ́ dilɛò à
gɔ̃ ma pɔ́ ũ, zwȁakpɛ tulaleti gĩnana. Aa
pɔ́piɔ kɛ, lá má dìlɛnɛwa píi.

Kã́mabogɔɔ yã́

12 Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 13 O Isailiɔnɛ
aa kã́mabogɔɔ pɔ́ má dìlɛ yãda, asa a dɛ
seela ũ mapi ń ápiɔ zãnguo e á buiwa, kɛ́
à e dɔ̃ ma Dii ma á sɛ́ ma gbɛ̃́ɔ ũɛ. 14 Àli
kã́mabogɔɔpi yãda, asa gɔɔpi adoaɛ. Gbɛ̃́
pɔ́ i gɔɔpi yãdao, à gàɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ zĩkɛ̀ gɔɔpi
zĩ́, wà ade bɔ a gbɛ̃́ɔ guu wà dɛ. 15 Àli zĩkɛ
gɔɔ soolo, a gɔɔ soplade íli kã́mabo, asa
ma Dii ma pɔ́ɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ zĩkɛ̀ kã́mabogɔɔzĩ,
à gàɛ. 16 Isailiɔ lí kã́mabogɔɔpi yãda, aa
dilɛ gbia e ń buiwa ma bàakuańnɔ yã́
ũ. 17 Ìɔ dɛ seela ũ mapi ń Isailiɔ zãnguo
gɔɔpii, asa ma Dii ma musu ń dṹniao kɛ̀
gɔɔ sooloɛ, ɔ̃ má làa, ɔ̃ ma kã́mabò a gɔɔ
soplade zĩ́. 18 Kɛ́ Dii yã'ò Mɔiziɛ Sinai gbɛ
musu a làa, ɔ̃ à ikoyã kɛ̃̀ gbɛ̀ pɛ̀pɛɛɔwa
mɛ̀n pla ń azĩa ɔtonao, a kpàwà.

Vua gáaena

(Iko 9.6-29)

32 Kɛ́ gbɛ̃́ɔ è Mɔizi lɛ́ pila gbɛwa
kpaao, aa kȁaa Aalonazi aa òɛ̀:
Wà gɛ wà diie kɛ aà dɔaawɛ̃ɛ, asa Mɔizi
pɔ́ wá bɔ́lɛ Egipipi, wá dɔ̃ bɔ́ à bɔ̀lɛ a ũo.
2 Ɔ̃ Aalona ònɛ́: À á nɔɛɔ swã́li pɔ́ wa pì
ń vuaoɔ bɔlɛ ń á nɛgɔ̃ɛnaɔ ń á nɛnɔɛnaɔ,
í mɔomɛɛ. 3 Ɔ̃ gbɛ̃́pii a swã́li pɔ́ wa pì ń
vuaoɔ bɔ̀lɛ aa kpà Aalonawa. 4 A sì a kàsa
lán gáaenawa, ɔ̃ a yɔ̀ɔ. Ɔ̃ wà mɛ̀: Isailiɔ,
á diin kɛ! Ɔ̃mɛ á bɔ́lɛ Egipi.¶¶ 5 Kɛ́ Aalona
è màa, à sa'okĩi bò zupi aɛ, ɔ̃ à kpàwakɛ̀
à mɛ̀: Dii dikpɛ ku zia. 6 Kɛ́ gu dɔ̀, gbɛ̃́ɔ
fɛ̀lɛ aa sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ òwà
ń sáaukpasao. Gbɛ̃́ɔ zɔ̃̀lɛ, aalɛ pɔble aalɛ
imi, ɔ̃ aa fɛ̀lɛ lɛ́ kɔ̃̀ɔ vãi o.§§
7 Ɔ̃ Dii ò Mɔiziɛ: Pila ǹ gɛ́i! N gbɛ̃́ pɔ́
n bɔńnɔ Egipiɔ ɔ̃̀ɔkpà. 8 Aa kɛ̃̀ zɛ́ pɔ́ má
ɔ̃lɔnɛ́wa àannɔ, aa vua kàsa tã́a ũ lán
gáaenawa, aa kùlɛɛ̀ aa sa'òwà aa mɛ̀,
Isailiɔ dii pɔ́ ń bɔ́lɛ Egipin we. 9 Má è
gbɛ̃́piɔ swã́ gbãaɛ. 10 Gomala mà a kpɛ̃nɛ-
muu bɔbɔmá mà ń kaalɛ, mpi sɔ̃, mí n kɛ
bui zɔ̃ɔ ũ. 11 Ɔ̃ Mɔizi awakpà Dii a Luaɛ
à mɛ̀: Dii, bɔ́yãi ńyɔ̃ n kpɛ̃nɛmuu bɔbɔ n
gbɛ̃́ pɔ́ n ń bɔ́lɛ Egipi ń n iko zɔ̃ɔ ń n gȁsa
gbãaɔwai? 12 Egipiɔ mɛ an míɔnzɔ̃a yã́i
ɔ̃ n ń bɔ́lɛi, kɛ́ ǹ e ǹ ń dɛdɛ gbɛ̀sĩsĩɔwa ǹ ń
midɛ dṹniau. Ǹ n pɔkũma kpálɛ, ní yã́ pɔ́
ń ye yía n gbɛ̃́piɔwapi bɔ n nɔ̀sɛu. 13 To n
zɔ̀blenaɔ Ablahaũ ń Izaakio ń Isailio yã́
dɔngu, asa n lɛgbɛ̃̀nɛ́ ń nzĩao n mɛ̀ ńyɔ̃
ń bui kã́fĩ lán saanaɔwa, ní bùsu pɔ́ n a

¶¶**32:4** 1Kia 12.28, Zĩn 7.40-41
§§**32:6** 1Kln 10.7

yã'òné kpá ń buiɔwa aaɔ vĩ gɔɔpii.* 14 Ɔ̃
Dii yá̃ pɔ́ à mɛ̀ á yía a gbɛ́̃ɔwapi bɔ̀ a
nɔ̀sɛu.†

15 Mɔizi ɛ̀a pìla gbɛwa, a ikoyã gbɛ̀
pɛ̀pɛɛ mɛ̀n plapiɔ kũa. Yá̃ kɛ̃a gbɛpiɔwa
kpɛ plapla píi. 16 Lua mɛ́ gbɛ̀ pɛ̀pɛɛpiɔ à̃,
ɔ̃mɛ yãkɛ̀̃má. 17 Yozuee gbɛ́̃ɔ wii mà, ɔ̃ a
ò Mɔiziɛ: Zĩkawii ma dɔ bòou. 18 Mɔizi
mɛ̀: Kúkua mɛ́ dɔ weo, kási búbuapɛan
we sɔ̃o, gbɛ́̃ɔ lɛsia ɔ̃ málɛ ma. 19 Kɛ́ à kà
kãi ń bòoo, a è wàlɛ ɔ̃wã zugaaenaɛ, ɔ̃
aà pɔ pà. À gbɛ̀ pɛ̀pɛɛ pɔ́ á kũapiɔ pà̃lɛ
gbɛpɔlɛu we, aa wìwi. 20 Ɔ̃ à zugaaena
pɔ́ wa pìpi sɛ̀ a dà tɛ́u. À a tibò, ɔ̃ a zù ía
a kpà Isailiɔwa aa mì. 21 Ɔ̃ Mɔizi Aalona
là à mɛ̀: Bɔ́ gbɛ́̃piɔ kɛ̀nɛ, n gbasa ń tò aa
duun zɔ̃ɔɛ taa kɛ̀i? 22 Ɔ̃ a wɛ̀wà à mɛ̀: Ńsu
to n pɔ pao, Baa. Ń gbɛ́̃piɔ dɔ̃, kɛ́ aa vãi.
23 Aamɛ aa òmɛɛ mà diie kɛ aà dɔaanɛ́.
Aa mɛ̀ Mɔizi pɔ́ bɔ̀ńnɔ Egipipi, wa dɔ̃ bɔ́
à bɔ̀lɛ a ũo. 24 Ɔ̃ má òné an gbɛ́̃ pɔ́ vua
vĩɔ aa bɔlɛ mɔò. Kɛ́ aa mɔ̀ò, ɔ̃ má kàtɛu,
ɔ̃ à bɔ̀ gáaenapi ũ.

25 Mɔizi è Aalona tò gbɛ́̃ɔ lɛ́ ńzĩa pɔeã
kɛɛ, ɔ̃ aa gɔ̀̃ láanipɔ ũ ń ibɛɛɔnɛ. 26 Ɔ̃ à zɛ̀
bòo bɔlɛu à mɛ̀: Gbɛ́̃ pɔ́ zɛ̀ ń Diiɔ, aa mɔ
ma kĩ́i. Ɔ̃ Levii buiɔ kà̃aaaàzi. 27 A òné:
Dii Isailiɔ Lua mɛ̀, á baade a fɛ̃nda loo à
pãpã bòoa bɔlɛ ń bɔlɛo, á baade i a gbɛ́̃ɔ
ń a gbɛ̃naɔ ń a gbɛ́̃deeɔ dɛdɛ. 28 Levii
buiɔ kɛ̀ lá Mɔizi dànɛ́wa. Gbɛ́̃ pɔ́ wà ń
dɛdɛ zĩbeezĩɔ kà gbɛ̃ɔn ɔ̀aa gɛ̃o taawa.
29 Ɔ̃ Mɔizi ò Levii buipiɔnɛ: Lá a bɔ á nɛ́ɔ
ń á gbɛ́̃ɔ kpɛ,‡ a gɔ̃ Dii gbɛ́̃ɔ ũ gbã. Dii
báaadàágu gbãn we.

Mɔizi awakpaa Diiɛ Isailiɔnɛ

30 Kɛ́ gu dɔ̀ Mɔizi ò gbɛ́̃ɔnɛ: A duun zɔ̃ɔ
kɛ̀, ń beeo má ɛa mà dɛdɛ gbɛwa mà gɛ́
Dii kĩ́i lɔ, wìliɔ dɔ̃o tó má e awakpaɛ́ á
duuna yá̃ musu. 31 Ɔ̃ à ɛ̀a gɛ̀ Dii kĩ́i à mɛ̀:
N yá̃ na! Gbɛ́̃piɔ duun zɔ̃ɔ kɛ̀, aa diie kɛ̀
ńzĩaɛ ń vuao. 32 Sùuukɛ! Ǹ ń duuna kɛ́̃-
má. Tó màa no, ma tɔ́ waa lá pɔ́ ń kɛ̀̃
guu.¶ 33 Dii òɛ: Gbɛ́̃ pɔ́ duunakɛ̀mɛɛ tɔ́ ɔ̃
má waa ma lá guu. 34 Gɛ́ ń gbɛ́̃ɔ gu pɔ́ má
ònɛu sa. Ma Malaika a dɔaanɛ. Ń beeo
ma ĩadamagɔɔ, má ĩadamá ń duuna yá̃iɛ.
35 Ɔ̃ Dii gagyãkà gbɛ́̃ɔgu gáaena pɔ́ aa tò
Aalona pìpi yá̃i.

33 Dii mɛ̀: Fɛlɛ go la, mpi ń gbɛ́̃ pɔ́
n ń bɔ́lɛ Egipiɔ, ní gɛ́ńnɔ bùsu
pɔ́ ma a lɛgbɛ̀̃ Ablahaũ ń Izaakio ń
Yakɔbuoɔnɛ ma mɛ̀ má kpá ń buiɔwau.
2 Má a Malaika zĩ aà dɔaaɛ́, mí Kanaaɔ ń
Amɔleɔ ń Itiɔ ń Pɛliziɔ ń Iviɔ ń Yebusiɔ
yáɛ́. 3 À gɛ́ bùsu pɔ́ vĩ ń zɔ́'io diupiu. Ãma
má gɛ́ánɔo, kɛ́ másu á kaalɛ zɛ́uo yá̃i,
asa swá̃gbãadeɔn á ũ. 4 Kɛ́ gbɛ́̃ɔ yãpãsĩpi
mà, aa ɔ́ɔlɔ̀, ɔ̃ gbɛ̃e i a nɔamblebɔɔ da
lɔo. 5 Asa Dii yã'ò Mɔiziɛɛ, ɔ̃ a ò Isail-
iɔnɛ à mɛ̀: Swá̃gbãadeɔn á ũ, baa tó Dii
gbasɛ̀ánɔ kɛ̀sɛ do, a á kaalɛɛ. À á nɔam-
blebɔɔ wolo, míɔ dɔ̃ lá má kɛɛ́. 6 Ɔ̃ Isailiɔ
ń nɔamblebɔɔ wòlo Olebu gbɛ saɛ, aai da
lɔo.

7 Mɔizi ì zwà̃akpɛ sɛ à gɛ dɔ bòo kpɛ
kɛ̃a bòopiwa yɔɔ. À tɔkpàɛ̀ kpaaũkpɛ.
Gbɛ́̃ pɔ́ ye Dii yá̃i ɔ̃ ade ì bɔ gɛ́ kpaaũkpɛpi
kĩ́i bòo kpɛ we. 8 Tó Mɔizi bɔ̀ lɛ́ gɛ́ kpɛ́pi
kĩ́i, baade ì bɔ zɛ a kpɛɛlɛ àɔ aà gwa e à
gɛ gɛ̃u. 9 Tó Mɔizi gɛ̀̃ kpɛ́piu, tɛlu ì pila
ku kpɛɛlɛa, ɔ̃ Dii ì yã'oaànɔ. 10 Tó gbɛ́̃ɔ è
tɛlupi ku kpɛɛlɛa, baade ì kúlɛ a kpɛɛlɛ.
11 Dii ì yãbɔ kɔ̃ lɛ́u ń Mɔizio, lá gbɛ́̃ ì yã'o
ń a gbɛ̃naowa. Mɔizi ì ɛa su bòou, ãma
Nuni nɛ́ Yozuee aà zɔbãna lí bɔ kpɛ́piuo.

Dii bɔ mɔa Mɔiziwa

12 Mɔizi ò Diiɛ: Ń òmɛɛ mà gɛ́ ń gbɛ́̃piɔ,
ãma ni gbɛ́̃ pɔ́ ńlɛ damɛɛ omɛɛo. Kási
a kɛ sɔ̃, n mɛ̀ ń ma dɔ̃ n gbɛ̃na ũ, mɛ́

---

*__32:13__ Daa 17.8, 22.16-17
†__32:14__ Nao 14.13-19
‡__32:29__ Mat 10.37
¶__32:32__ Soũ 69.29, Zia 3.5

n ma wɛgwà. 13 Lá n ma wɛgwà, to mà
n làasooɔ dɔ̃ sa, kɛ́ mà e màɔ n dɔ̃,
míɔ nannɔ sĩana. Ǹyɔ̃ dɔ̃ kɛ́ buiɛ beeá n
gbɛ̃́ɔnɛ. 14 Ɔ̃ Dii wèwà à mɛ̀: Má gɛ́ánɔ
mazĩa, mí tó à kɑ̃́mabo.§ 15 Mɔizi mɛ̀:
Tó ńyɔ̃ gɛ́wanɔo, ńsu gowanɔ lao. 16 Tó
ni gɛ́wanɔo, kpelewa wa e dɔ̃ kɛ́ mapi
ń n gbɛ̃́piɔ wá nannɔi? Wa wá dɔ̃kɔ̃ɛ ń
buipãleɔ dṹniau kpelewa ni? 17 Dii òɛ̀:
Yɑ̃́ pɔ́ ń gbɛ̀aapi má kɛ, asa ma n wɛg-
wàɛ, má n dɔ̃ ma gbɛ̃na ũ.
18 Mɔizi mɛ̀: Ǹ n gawi ɔlɔmɛɛ. 19 Ɔ̃ Dii
wèwà à mɛ̀: Má n aɛ baa vĩ ń ma gawipio
píi, mí a tɔ́ onɛ. Ma Dii, gbɛ̃́ pɔ́ má ye
sùuukɛaànɔ ɔ̃ má kɛ, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ má ye
wɛ̃nadɔ̃ɛ̀ ɔ̃ má dɔ̃ɛ̀.** 20 Ɔ̃ à mɛ̀: Ńyɔ̃ fɔ̃ ma
oa gwao, asa gbɛ̃nazĩna a fɔ̃ wɛsimalɛ àɔ
kuo.†† 21 Dii ɛ̀a mɛ̀: Gugwa da ma saɛ kɛ.
Zɛ gbɛ musu we. 22 Tó ma gawipi lɛ́ gɛ̃,
má n sɔlɔ gbɛ̀sɔɔu, mí ɔkunla e mà gɛ̃.
23 Tó ma ɔgònla, ní ma kpɛ oi e sa, ãma
ńyɔ̃ ma oa eo.

Gbɛ̀ pɛ̀pɛɛ dafuɔ

(Iko 10.1-5)

34 Dii òɛ̀: Gbɛ̀ pɛ̀pɛɛ kɛ mɛ̀n pla lá a
káauɔwa, mí yɑ̃́ pɔ́ kú a káau pɔ́ ń
wìwiwaɔ kɛ̃́má. 2 Ǹyɔ̃ ku sɔu guu kɔɔkɔɔ.
Dɛdɛ Sinai gbɛwa, ní zɛ ma aɛ a mison-
awa. 3 Gbɛ̃e su mɔnnɔo. Wasu gbɛ̃e e guei
gbɛpiwa seo. Baa sã ge zu su mɔ pɔblei
a pɔlɛuo. 4 Mɔizi gbɛ̀ pɛ̀pɛɛ ɑ̃̀ mɛ̀n pla lá
a káauɔwa. À fɛ̀lɛ kɔɔkɔɔ, ɔ̃ à dɛ̀dɛ Sinai
gbɛwa, a gbɛ̀ pɛ̀pɛɛ mɛ̀n plapiɔ kũa lá Dii
òɛwa. 5 Dii pìla tɛlu guu, à zɛ̀ aà saɛ, àlɛ
azĩa tɔ́ o. 6 Kɛ́ Diipi lɛ́ gɛ̃ aà aɛ, à a tɔ́ ò
à mɛ̀: Dii, Dii Lua Sósobide Sùuuden ma
ũ. Ma pɔ lí pa kpaao, má gbɛ̃kɛ ń náaio
vĩ zɔ̃ɔ. 7 Máɔ gbɛ̃kɛ vĩ ń gbɛ̃́ɔ e an bui
lɛ́waɛ, mí ń yãvãiɔ kɛ̃́má ń ń tàaeɔ ń ń
duunao. Ãma mili tó tàaede bɔ pão. Mi
maeɔ yãvãi wi ń nɛ́ɔ musu ń ń tɔũnaɔ
ń ń sĩ́wɛnaɔ ń ń sɔ̃kpaɛɔ.‡‡ 8 Mɔizi kùlɛɛ̀
à wùlɛ a gbɛɛu gɔ̃̀ɔ 9 à mɛ̀: Dii, lá n ma
wɛgwà, gɛ́wanɔ. Baa kɛ́ gbɛ̃́piɔ swɑ̃́ gbãa,
sùuukɛwanɔ wá yãvãiɔ ń wá duunaɔ yɑ̃́
musu, ní wá sɛ́ ń gbɛ̃́ɔ ũ.

Lua bàa kua ń Isailiɔ

(Bɔa 23.14-19, Iko 7.1-5, 16.1-17)

10 Dii mɛ̀: Ma bàa aɔ kúánɔɛ. Má
yãbɔnsaɛ pɔ́ gbɛ̃e i kɛ buie guu dṹniau
yãao kɛ á baade píi wáa. Bui pɔ́ liaaáziɔ
i ma yãkɛa e, asa má yɑ̃́ pɔ́ a to vĩa ń
kṹ kɛ á yɑ̃́ musu. 11 Àɔ yɑ̃́ pɔ́ má òɛ́ gbã
kũa, mí Amɔleɔ yáɛ́ ń Kanaaɔ ń Itiɔ ń Pɛl-
iziɔ ń Iviɔ ń Yebusiɔ. 12 À laaika! Á lɛ́
su àɔ ku bùsu pɔ́ álɛ gɛ gɛ̃ui deɔ yɑ̃́uo,
kɛ́ ásu mɔkpa ázĩaɛo yɑ̃́i. 13 À ń sa'okĩiɔ
gboo, í ń gbɛ pɔ́ aa pɛ̀lɛɔ wíwi, í Ase-
taati lí pɔ́ aa pɛ̀lɛɔ zɔ̃zɔ̃. 14 Ásu kúlɛ dii
pãleɛo, asa ma Dii ma tɔ́n Sisaao, mili sí
sàao. 15 À laaika! Á lɛ́ su àɔ ku bùsupi-
deɔ yɑ̃́uo, asa tó aalɛ gbãsĩkɛ ń tɑ̃́aɔ yɑ̃́
musu, aalɛ sa'omá, aa á sísi à ń sa'onɔɔ
sóńnɔɛ. 16 Ásu nɔsɛ á nɛ́ɔnɛ ń guuo, asa tó
an nɛnɔɛɔ lɛ́ gbãsĩkɛ ń tɑ̃́aɔ yɑ̃́ musu, aa
tó á nɛ́ɔ gbãsĩkɛńnɔ sɔ̃ɛ. 17 Ásuli mɔkasa
tɑ̃́a ũo.
18 Àli Kàaso dikpɛkɛ. Àli kàa so e gɔɔ
sopla mɔ pɔ́ wì mɛ Abibu guu, lá má
dìlɛɛ́wa, asa mɔpi guu ɔ̃ a bɔlɛ Egipi.
19 Á nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔá ma pɔ́ɔnɛ píi ń á pɔtuo
nɛsana sɛ̃́iaɔ píi, zu ge pɔkelenaɔ. 20 Àli
zàa'ĩn nɛ́ sɛ̃́ia bo ń são. Tó i boo, à a
waa fĩ à dɛ. Àli á nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ bo. Gbɛ̃e su
mɔ ma kĩ́i ɔgiio. 21 Àli zĩkɛ gɔɔ soolo, íli
kɑ̃́mabo a gɔɔ soplade zĩ́, baa kpasekɛ̃gɔɔ
ge pɔkɛkɛgɔɔn nò.
22 Àli Pãteko dikpɛkɛ gɔɔ pɔ́ a na buapɔ́
káauɔ kɛkɛawa. Àli Pɔkãaa dikpɛkɛ wɛ̃̀
láaawa. 23 Gɔ̃ɛ píi lí mɔ́ ma Dii Isailiɔ Lua

§**33:14** Ɛbɛ 4.1
****33:19** Lom 9.15
††**33:20** Zãa 1.14, 18
‡‡**34:7** Bɔa 20.5-6, Nao 14.18

kĩ́i wɛ̃̀ do guu gɛ̃n àaɔ̃'aaɔ̃. 24 Má buipãleɔ
yáɛ́, mí á bùsu lɛ́ kã́fĩɛ́. Gbɛ̃e a wɛɛlɛ à á
bùsu síwáo gɔɔ pɔ́ álɛ mɔ́ ma Dii á Lua
kĩ́i wɛ̃̀ do guu gɛ̃n àaɔ̃'aaɔ̃o. 25 Ásu pɔ́sɛa
kpaa sãnu ń sa'obɔ auoo. Ásu Gɛ̃amusu
sa'onɔɔ dilɛ gu dɔwào. 26 Àli mɔ́ ma Dii
á Lua kpɛ́u ń á bua pɔ́ káauɔ. Ásu blenɛ
nɔ̀ɔ kuu ń a da yɔ̃́'ioo.
27 Ɔ̃ Dii ò Mɔiziɛ: Yã́piɔ kɛ̃ láu, asa ma
bàakuannɔ ń Isailiɔ yã́ɔn we. 28 Mɔizi kú
ń Diio we e gɔɔ bla fãanɛ ń gwãasĩnao
pɔblesai imisai. Ɔ̃ Dii a bàakuańnɔ yã́
mɛ̀n kwiɔ kɛ̃̀ gbɛ̀ pɛ̀pɛɛɔwa.

Mɔizi oa tɛkɛa

29 Mɔizi pìla Sinai gbɛwa, a gbɛ̀ pɛ̀pɛɛ
mɛ̀n pla pɔ́ ikoyã kɛ̃̀wàɔ kũa. A dɔ̃ kɛ́ a oa
lɛ́ tɛkɛ a yã'oa ń Diio yã́io. 30 Kɛ́ Aalona
ń Isailiɔ aà è ḿpii aà oa lɛ́ tɛkɛ, aalɛ
vĩakɛ sɔ̃aaàziɛ. 31 Ɔ̃ Mɔizi ń sisi. Aalona
ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ɛ̀a mɔ̀ aà kĩ́i, ɔ̃ à yã'ònɛ́. 32 Bee
gbɛa Isailiɔ sɔ̃̀aàzi ḿpii, ɔ̃ à yã́ pɔ́ Dii dìlɛɛ
Sinai gbɛ musu ònɛ́ píi. 33 Kɛ́ à yã'ònɛ́ a
làa, à sálana kù a oawa. 34 Tó à gɛ̃̀ yã'oi
Diiɛ, ì sálana go e àɔ bɔ. Tó à bɔ̀, ì yã́ pɔ́
Dii dìlɛɛ o Isailiɔnɛ píi, 35 ɔ̃ aaì e aà oa lɛ́
tɛkɛ. Mɔizi ì ɛa sálana kú a oawa e à ɛa
àɔ gɛ̃ yã'oi Diiɛ.¶

Gbadaa zwɛ̃̀akpɛdɔa yã́ musu

(Bɔa 25.1-9, 39.32-43)

35 Mɔizi Isailiɔ kã̀aa píi, a ònɛ́: Yã́ pɔ́
Dii dìlɛ àɔ kɛn kɛ: 2 Àli zĩkɛ gɔɔ
soolo, a gɔɔ soplade zĩ́ iɔ dɛɛ́ Dii pɔ́ ũ a
zɛ́i. Kã́mabogɔɔ zĩ́ɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ zĩkɛ̀ zĩbeezĩ à
gàɛ. 3 Baa tɛ́ ásu ká á bɛ kã́mabogɔɔzĩo.
4 Mɔizi ò Isailiɔnɛ píi à mɛ̀: Yã́ pɔ́ Dii
dìlɛn kɛ: 5 À gbada Diiɛ ń pɔ́ pɔ́ á vĩo. Lá à
gbɛ̃́ pɔ gbà, aà da Diiɛ màa, vua ge ã́nusu
ge mɔgotɛ̃ 6 ge babuuna ge bà gàalulade
ge wɔ̃ɔtɛ̃na ge zwãa ge blekã 7 ge sãsa
báa pɔ́ wa kɛ̀kɛ tɛ̃́ɛɛ ge ayo báa totoa ge
lɛpusiali 8 ge filia nísi ge pɔ́ gĩnana pɔ́ wì
nísi pɔ́ wì pɔ́ dilɛò à gɔ̃ Dii pɔ́ ũ ń tulaletio
kɛɔ̀ɔ 9 ge onisi ge gbɛ̀ bɛɛɛde pɔ́ wa zĩkɛò
sa'o'ula ń aà bɔ̀ɔloonnɔɛowaɔ.
10 Á gbɛ̃́ pɔ́ gɔ̃i vĩ píi aà mɔ zĩ pɔ́ Dii dìlɛ
kɛ. 11 Zwɛ̃̀akpɛ ń a báao ń a zwãa pɔ́ wa
kuao, a mɔkoolonaɔ, a lipɛpɛɛɔ, a lipɔ̃ɔɔ,
a lipɛlɛɔ, lipɛlɛpi zɛbɔɔ, 12 kpagolo ń a
lipɔ̃ɔɔ ń a nɛtaɛo ń a zwãa pɔ́ wa kpaio,
13 táabũnu ń a lipɔ̃ɔɔ ń a taɔ ń a pɛ̃ɛ pɔ́
wa kpa Diiwaɔ, 14 dau ń a pɔkeleɔ ń a fil-
iaɔ ń a nísio, 15 tulaletikatɛakĩi ń a lipɔ̃ɔɔ,
nísi pɔ́ wì pɔ́ dilɛò à gɔ̃ Dii pɔ́ ũ, tu-
laleti, zwɛ̃̀akpɛ kpɛɛlɛ zwãa, 16 sa pɔ́ wì
a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ okĩi ń a mɔyãayãana pɔ́
wa pí ń mɔgotɛ̃o ń a lipɔ̃ɔɔ ń a pɔkeleɔ,
mɔgotɛ̃ dàa ń a dibɔo, 17 kaa zwãaɔ ń
a lipɛlɛɔ ń lipɛlɛpi zɛbɔɔ, kaa lɛ́ zwãa,
18 zwɛ̃̀akpɛ kũbɔɔ, kaa kũbɔɔ ń a baɔ,
19 pɔkasa pɔ́ wa tɛ̃̀ wàli da wà zwɛ̃̀akpɛpi
zĩkɛɔ̀ɔ, pɔkasa pɔ́ sa'ona Aalona ali sɔ̃ò
Diiziɔ ń pɔ́ pɔ́ aà nɛ́ɔ lí da wàɔ Dii
gbagbaɔ̀ɔ.
20 Isailiɔ gò Mɔizi kĩ́i ḿpii, 21 ɔ̃ gbɛ̃́
pɔ́ an pɔ gbà aa yã́pi sɛ̀ ń nɔ̀sɛmɛndooɔ
gbadà Diiɛ ń kpaaũkpɛ pɔ́ɔ ń a zĩkɛbɔɔ ń
sa'onaɔ pɔkasaɔ. 22 Gbɛ̃́ pɔ́ aa yeiɔ, gɔ̃ɛɔ
ń nɔɛɔ píi, aa mɔ̀ ń yàbaaɔ ń swã́liɔ ń
tãanaɔ ń zãɔ ń nɔamblebɔ pɔ́ wa pì ń
vuaoɔ píi. An píi aa ń vua kpà Diiwaɛ.
23 Gbɛ̃́ pɔ́ aa babuuna ń bà gàaluladeo ń
wɔ̃ɔtɛ̃nao vĩ ge bàabaa ge blekã ge sãsa
báa pɔ́ wa kɛ̀kɛ tɛ̃́ɛɛɔ ge ayo báaɔ píi, aa
mɔ̀ò. 24 Gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ gbada Diiɛ ń ã́nusuo
ń mɔgotɛ̃ɔɔ mɔ̀ò lɔ. Gbɛ̃́ pɔ́ aa lɛpusiali
vĩ wà zĩkɛbɔɔ kɛɔɔ mɔ̀ò lɔ. 25 Nɔɛ pɔ́ aa
pɔ́tãa gɔ̃i vĩɔ mɔ̀ ń babuunaɔ ń bà gàalu-
ladeɔ ń wɔ̃ɔtɛ̃naɔ ń bàabaao. 26 Nɔɛ pɔ́ an
pɔ gbà mɛ́ aa gɔ̃i vĩɔ blekã tɛ̃̀. 27 Gbɛ̃zɔ̃ɔɔ
mɔ̀ ń ɔ̀sɔɔ ń gbɛ̀ bɛɛɛdeɔ, kɛ́ wà zĩkɛò
sa'o'ula ń aà bɔ̀ɔloonnɔɛowa. 28 Aa mɔ̀ lɔ
ń filia nísio ń nísi pɔ́ wì pɔ́ dilɛò à gɔ̃ Dii
pɔ́ ũ pɔ́ gĩnanaɔ ń tulaleti pɔ́ɔ. 29 Isaili pɔ́
aa yã́pi sɛ̀ ń nɔ̀sɛmɛndooɔ mɔ̀ ń zĩ pɔ́ Dii
dà Mɔiziɛpi pɔ́ɔ wà Dii gbà.

¶34:35 2Kln 3.7-17

Bezalɛli ń Ɔɔliabuo

(Bɔa 31.1-11)

[30] Ɔ̃ Mɔizi ò Isailiɔnɛ: Dii Uli né Beza-
lɛli, Hulu tɔũna Yuda bui sɛ̀, [31] a tò a
Nisĩna dìɛ̀, ɔ̃ à ɔ̃nɔ ń gɔ̃io ń dɔ̃ao è ɔzĩ
píi yã̀ musu. [32] A vua zĩ dɔ̃ ń ã̀nusu zĩo
ń mɔgotɛ̃ zĩo ń gɔ̃inakɛa pɔ́wao [33] ń gbɛ̀
bɛɛɛde ãao ń a daa pɔ́uo ń lí'ãao ń ɔzĩ
píio. [34] Dii aà gbà zɛ́ lɔ aà ɔzĩpiɔ danɛ́.
À Aisama né Ɔɔliabu, Dã bui gbà zɛ́ màa
lɔ. [35] A tò ɔ̃nɔ pànɛ́ aa ɔzĩ píi kɛ ń gɔ̃i-
nakɛawao ń zwã̀atãao ń kɔ̀ɔkɛ̃a zwãawao
ń babuunao ń bà gàaluladeo ń wɔ̃ɔtɛ̃nao.
Aa ɔzĩ bee taaɔ kɛa dɔ̃ píiɛ ń a gɔ̃inakɛaɔ.

36 Bezalɛli ń Ɔɔliabuo ń gɔ̃ide pɔ́ Dii
ń gbá gɔ̃i ń ɔ̃nɔo aaɔ zĩpi kɛa dɔ̃ɔ
píi, aai luakukĩi dɔ ń a pɔ́ɔ píi lá Dii
dìlɛwa.

[2] Ɔ̃ Mɔizi Bezalɛli ń Ɔɔliabuo sìsi ń
gɔ̃ide pɔ́ Dii gɔ̃ikɛ dɔ̃a kpàmá mɛ́ an nɔ̀sɛ
ye zĩpi kɛaiɔ, kɛ́ aa mɔ ɔkpa zĩpiwa. [3] Aa
gba pɔ́ Isailiɔ mɔ̀ò Mɔiziɛ wà luakukĩi kɛò
sɛ̀lɛ. Lá gu lɛ́ dɔ Isailiɔ ìɔ mɔè ń gbaapiɔɛ.
[4] Ɔ̃ gɔ̃ide pɔ́ aalɛ luakukĩi zĩkɛpiɔ, an
baade gò a zĩa, aa gɛ ò Mɔiziɛ: [5] Pɔ́ pɔ́
gbɛ̃́ɔ lɛ́ mɔò zɔ̃ɔ dɛ lá Dii dìlɛ wà zĩkɛòa.
[6] Ɔ̃ Mɔizi mɛ̀ wà kpàwakɛ bòou wà mɛ:
Gɔ̃ɛ, nɔɛ, gbɛ̃e su mɔ́ ń luakukĩi gbapio
lɔo. Ɔ̃ wà zɛ̀ màa, [7] asa pɔ́ pɔ́ wà mɔ̀ò
kpɛ́pi zĩkɛi fɛ̀ɛ.

Zwã̀akpɛdɔa

(Bɔa 26.1-37)

[8] Gɔ̃ide pɔ́ kú zĩkɛnaɔ guuɔ mɛ́
zwã̀akpɛpi kɛ̀ ń pɔ́lɛ pɔ́ aa tã̀ ń bataɛao,
aa gɔ̃inakɛ̀wà lán malaika gã̀sĩadeɔwa ń
babuunao ń bà gàaluladeo ń wɔ̃ɔtɛ̃nao
lɛ kwi. [9] Pɔ́lɛpiɔ gbã̀a gã̀sĩsuu baakwi
plaplasaiɛ, a yàasa sɔ̃ gã̀sĩsuu síiɔ̃siiɔ̃.
Pɔ́lɛpiɔ zɔ̃ɔ sáa màa píiɛ. [10] Aa pɔ́lɛpiɔ
nàminami lɛ sɔ́sɔɔɛ, [11] ɔ̃ aa babuuna
lɛtãnkɛ̀ wa dɔ̀dɔ zwãapiɔ lɛ́ɔwa [12] mɛ̀n
blakwikwi, bapiɔ bɔaa ń kɔ̃o píiɛ. [13] Aa
mɔkoolonaɔ pì ń vuao mɛ̀n blakwi, ɔ̃ aa
bapiɔ kàkau aa zwã̀akpɛ zwãapi dàokɔ̃i.
[14] Aa blekã pɔ́lɛ tã̀ lɛ kuɛdo, kɛ́ wàli kú
zwã̀akpɛpia. [15] Pɔ́lɛpiɔ lɛ do gbã̀a gã̀sĩ-
suu baakwiɛ, a yàasa sɔ̃ gã̀sĩsuu síiɔ̃.
Pɔ́lɛ lɛ kuɛdopiɔ zɔ̃ɔ sáa màa píiɛ. [16] Aa
a lɛ sɔɔɔ nàmi adoa, ɔ̃ aa a lɛ sooloɔ
nàmi adoa lɔ. [17] Aa bà lɛtãnkɛ̀ aa dɔ̀dɔ
zwãapiɔ lɛ́ɔwa mɛ̀n blakwikwi, [18] ɔ̃ aa
mɔkoolonaɔ pì ń mɔgotɛ̃o mɛ̀n blakwi,
kɛ́ wà e bapi kákau, kpɛ́ zwãapi i dakɔ̃i.
[19] Aa sãsa báa pɔ́ wa kɛ̀kɛ tɛ̃́ɛɛɔ dàdakɔ̃i,
kɛ́ wàli kú zwã̀akpɛpia, ɔ̃ aa ayo báaɔ dà-
dakɔ̃i, kɛ́ wàli kua lɔ.
[20] Aa lɛpusiali ã̀ pɛ̀pɛɛpɛpɛɛ zwã̀akpɛpi
lipɛlɛɔ ũ. [21] Lípiɔ gbã̀a gã̀sĩsuu kwik-
wiɛ, a yàasa sɔ̃ gã̀sĩsuu dodo ń kĩnio.
[22] Aa lipɛpɛɛpiɔ swã́ bɔ̀bɔ aa kpàaĩ mɛ̀n
plapla. Màa aa zwã̀akpɛ lípiɔ kɛ̀ píi. [23] Aa
lipɛpɛɛɔ kɛ̀ màa mɛ̀n bao zwã̀akpɛpi
gɛɔmidɔkĩi oi pɔ́ ũ, [24] ɔ̃ aa a zɛbɔɔ pì ń
ã̀nusuo mɛ̀n bla, kɛ́ wàli lí mɛ̀n baopiɔ
pɛ́pɛu, lí mɛ̀ndo iɔ zɛbɔ vĩ pla a swã́ɔ
gɛ̃kĩi ũ. [25] Aa lipɛpɛɛɔ kɛ̀ màa zwã̀akpɛ
gugbãntoo oi pɔ́ ũ, [26] ɔ̃ aa ń zɛbɔɔ pì ń
ã̀nusuo mɛ̀n bla, kɛ́ wàli dilɛ mɛ̀n pla wà
lí mɛ̀ndo swã́ pɛ́pɛu. [27] Aa lipɛpɛɛ kɛ̀ màa
mɛ̀n soolo zwã̀akpɛ bɛ'aɛ oi pɔ́ ũ, [28] ɔ̃ aa
lipɛpɛɛ kɛ̀ mɛ̀n pla zwã̀akpɛ bɛ'aɛ oi go-
laɔ pɔ́ ũ. [29] Aa a gola lí mɛ̀n plapiɔ pàa
aa nàkɔ̃wa za zĩ́lɛ e musu. Zã mɛ̀ndodo
ɔ̃ aa vĩ. [30] Zwã̀akpɛpi kpɛ́ lipɛpɛɛɔ mɛ̀n
swaaɔ̃ɛ ń ã̀nusu zɛbɔɔ mɛ̀n gɛ̃o ń mɛ̀n-
doo, lípiɔ píi ń a zɛbɔɔ màa mɛ̀n plapla.
[31] Aa lɛpusiali ã̀ pɔ̀ɔpɔ̃ɔ mɛ̀n sɔo
zwã̀akpɛ kpɛ do lipɛpɛɛɔ yebɔ ũ, [32] ɔ̃ aa
ã̀ lɔ mɛ̀n sɔo a kpɛ do lipɛpɛɛɔ yebɔ ũ. Aa
lipɔ̃ɔɔ pãlɛɔ ã̀ lɔ mɛ̀n sɔo zwã̀akpɛpi bɛ'aɛ
oi lipɛpɛɛɔ yebɔ ũ. [33] Aa lipɔ̃ɔɔ pɔ́ aɔ ku
guo, à pã lipɛpɛɛɔla guoguo bɔa a lɛ́la e a
lɛ́le kɛ̀. [34] Aa vua kùlɛ lipɛpɛɛpiɔwa, ɔ̃ aa
zã pì ń vuao lipɔ̃ɔɔpiɔ sɔlɔkĩi ũ. Aa vua
kùlɛ lipɔ̃ɔɔpiɔwa lɔ.
[35] Aa zwãa kɛ̀ ń pɔ́lɛ pɔ́ wa tã̀
ń bataɛao, aa gɔ̃inakɛ̀wà lán malaika
gã̀sĩadeɔwa ń babuunao ń bà gàaluladeo
ń wɔ̃ɔtɛ̃nao. [36] Aa lɛpusiali ã̀ mɛ̀n síiɔ̃
zwãapi lipɛlɛɔ ũ, ɔ̃ aa vua kùlɛwà píi. Aa

lipɛlɛpiɔ kálo pì ń vuao, ɔ̃ aa a zɛbɔɔ pì
ń ắnusuo mɛ̀n síiɔ̃. 37 Aa zwãa kɛ̀ kpɛ́pi
lɛ́ pɔ́ ũ ń pɔ́lɛ pɔ́ wa tầ ń bataɛao, aa
gɔ̃inakɛ̀wà ń babuunao ń bà gàaluladeo
ń wɔ̃ɔtɛ̃nao. 38 Aa lɛpusiali ầ mɛ̀n sɔo a
lipɛlɛɔ ũ, ɔ̃ aa a kũbɔɔ pì. Aa fùa kù
lípiɔwa ń vuao, aa a mɔ̀pɔ̃ɔ kpà ń vuao,
ɔ̃ aa a zɛbɔɔ pì ń mɔgotɛ̃o mɛ̀n sɔo.

Kpagolo kɛa

(Bɔa 25.10-22)

37 Bezalɛli kpagolo kɛ̀ ń lɛpusialio.
A gbầa gầsĩsuu pla ń kĩnio, a
yàasa gầsĩsuu do ń kĩnio, a lɛsĩ lɔ gầsĩ-
suu do ń kĩnio. 2 À vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛ lɛ̀wà a guu
ń a kpɛo píi, ɔ̃ à zãblè a lɛ́wa ń vuao
à lìai. 3 À vua zã pì mɛ̀n síiɔ̃ kpagolopi
pɔ́ ũ, ɔ̃ a pɛ̀pɛ a gbá mɛ̀n síiɔ̃ɔwa kpɛla
ń kpɛleo. 4 À lɛpusiali ầ pɔ̃̀ɔpɔ̃ɔ, à vua
kùlɛ lípiɔwa. 5 À lipɔ̃ɔɔpiɔ sɔ̀lɔ zã pɔ́ pɛ́pɛ
kpagolo saaloɔwau kpagolopi sɛ́liɔ ũ.

6 À a nɛtaɛ pì ń vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛo duunkɛ̃-
makĩi ũ, a gbầa gầsĩsuu pla ń kĩnio, a
yàasa gầsĩsuu do ń kĩnio. 7 À malaika
gầsĩadeɔ pì mɛ̀n pla ń vua pɔ́ á gbɛ̃̀g-
bɛ̃ maannɔo nɛtaɛpi pɔ́ ũ, 8 ado lɛ́la, ado
lɛ́le. À malaikapiɔ pì zɛawà gɔ̃̀ɔɛ kpɛla
ń kpɛleo. 9 An gầsĩaɔ pooa musu a nɛ-
taɛpia. An aɛ dɔakɔ̃wa, an wɛ́ pɛa a
nɛtaɛpiwa.

Táabũnu kɛa

(Bɔa 25.23-30)

10 Aa táabũnu kɛ̀ ń lɛpusialio, a gbầa
gầsĩsuu pla, a yàasa gầsĩsuu do, a lɛsĩ
lɔ gầsĩsuu do ń kĩnio. 11 Aa vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛ
kùlɛwa, ɔ̃ aa zãblè a lɛ́wa ń vuao aa lìai.
12 Aa lipɛpɛɛ dà aa lìai, a lɛsĩ kà ɔtã do,
ɔ̃ aa zãblè a lɛ́wa ń vuao. 13 Aa vua zã
pì mɛ̀n síiɔ̃ táabũnupi pɔ́ ũ, aa pɛ̀pɛ a
gola mɛ̀n síiɔ̃ɔwa a gbápɛkĩi. 14 Aa za-
piɔ pɛ̀pɛ lipɛpɛɛpi zĩ́lɛ táabũnupi sɛ́liɔ
pɔ́ ũ. 15 Lɛpusiali ɔ̃ aa ầ lipɔ̃ɔɔpiɔ ũ, aa
vua kùlɛ lípiɔwa, kɛ́ wàli táabũnupi sɛò.
16 Aa tapɛlɛntiɔ ń toonaɔ pì ń vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛo
táabũnupi pɔ́ɔ ũ ń imibɔɔ ń lo pɔ́ wa vɛ̃ɛ
kauɔ.

Dau pia

(Bɔa 25.31-40)

17 Aa dau pì ń vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛo, aa a gbá ń a
lidao ń a vú piaaɔ ń a bɛɔ gbɛ̃̀gbɛ̃ maannɔ
ń vua doũo. 18 Aa daupi gɔ̃na kɛ̃̀ mɛ̀n
soolo, kpɛla àaɔ̃, kpɛle àaɔ̃. 19 Gɔ̃napiɔ
píi vú vĩ mɛ̀n àaɔ̃'aaɔ̃ zoolozoolonnɔ lán
kɛ̃́navuwa ń a bɛɔ. Màa dau gɔ̃na mɛ̀n
soolopiɔ dɛ píi. 20 Daupi lida vúpiɔ vĩ lɔ
mɛ̀n síiɔ̃, apii ń a bɛo. 21 A bɛpi mɛ̀ndo
ku dau lidawa, gɔ̃na mɛ̀n plaɔ pɛ́kĩi. A
plaade ku gɔ̃na mɛ̀n pla pãlɛɔ pɛ́kĩi, a
àaɔ̃de ku gɔ̃na mɛ̀n pla pãlɛɔ pɛ́kĩi lɔ.
Màa daupi lida gɔ̃na mɛ̀n sooloɔ dɛ. 22 Aa
daupi lida pì ń vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛoɛ ń a kɔpɛpɛk-
ĩiɔ ń a gɔ̃napiɔ gɔ̃̀ɔ. 23 Aa a filiaɔ pì mɛ̀n
sopla ń vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛo ń a kɛkɛbɔɔ ń a tési-
bɔɔ. 24 Vua pɔ́ aa daupi pìò ń a pɔkeleɔ
píi kiloo baakwi ń síiɔ̃oɛ.

Tulaletikatɛakĩi kɛa

(Bɔa 30.1-5)

25 Aa tulaletikatɛakĩi kɛ̀ ń lɛpusialio. A
gbầa gầsĩsuu do, a yàasa gầsĩsuu do lɔ.
A gbầa ń a yàasao sáaɛ, a lɛsĩ sɔ̃ gầsĩ-
suu pla. Aa pì ń a kɔ́baɔ gɔ̃̀ɔɛ. 26 Aa vua
tɛ̃ɛtɛ̃ɛ kùlɛ a kpɛɔwa aa lìai ń a musuo ń a
kɔ́baɔ, ɔ̃ aa zãblɛ̀wà ń vuao aa lìai. 27 Aa
vua zã pì kpɛla ń kpɛleo mɛ̀n plapla, aa
pɛ̀pɛ zã pɔ́ aa blewà zĩ́lɛ oi, kɛ́ wà e lipɔ̃ɔɔ
sɔlɔu tulaletikatɛakĩipi sɛ́liɔ ũ. 28 Lɛpu-
siali ɔ̃ aa ầ lipɔ̃ɔɔpiɔ ũ, aa kpà ń vuao.

29 Aa nísi pɔ́ wì pɔ́ dilɛò à gɔ̃ Dii pɔ́ ũ
kɛ̀ lɔ ń tulaleti gĩnana gbãsĩsaio, lá tu-
laletizɔ̃na ì kɛwa.

Sa'okĩi kɛa

(Bɔa 27.1-8)

38 Aa lɛpusiali ầ sa pɔ́ wì a pɔ́ káteu
à tékũ okĩi kɛbɔ ũ. A gbầa gầsĩ-
suu sɔo, a yàasa lɔ gầsĩsuu sɔo. A gbầa
ń a yàasao sáaɛ, a lɛsĩ sɔ̃ gầsĩsuu àaɔ̃.
2 Aa pì ń kɔ́ba mɛ̀n síiɔ̃ɔ gɔ̃̀ɔɛ gola ń go-

lao, ɔ̃ aa mɔgotɛ̃ kùlɛ sa'okĩipiwa. 3 Aa a
pɔkeleɔ pì ń mɔgotɛ̃oɛ, a ooɔ ń a pɛ́ɛluɔ
ń a au'ɛlɛbɔɔ ń a saaɔ ń a tɛ́sibɔɔ píi.
4 Aa mɔyãayãana pì ń mɔgotɛ̃o aa sɔ̀lɔ
sa'okĩipi zíɛ, aa fɛ̀lɛò musu e sa'okĩipi
guo. 5 Aa mɔgotɛ̃ zã pì mèn síiɔ̃, aa dɔ̀dɔ
mɔyãayãanapi golaɔwa a sɛ́liɔ pɔ́ ũ. 6 Lɛ-
pusiali ɔ̃ aa ã̀ a sɛ́lipiɔ ũ, aa kpà ń
mɔgotɛ̃o. 7 Aa a sɛ́lipiɔ sɔ̀lɔsɔlɔ zãpiɔu
sa'okĩipi kpɛla ń a kpɛleo a sɛbɔ ũ. Aa
sa'okĩipi kè ń lipɛpɛɛɔ, mɛ́ a ɛ vĩ zòoloo.
8 Aa dàa ń a dibɔo pì ń mɔgotɛ̃o. Aa pì
ń nɔɛ pɔ́ aaì zĩkɛ kpaaũkpɛ kpɛɛlɛɔ díiɔɛ.

Zwã̀akpɛ kaa daa

(Bɔa 27.9-19)

9 Ɔ̃ aa kaa dà. Gɛɔmidɔkĩi oi a gbã̀a
gã̀sĩsuu basɔo. A zwãa pɔ́ wa tã̀ ń bataɛao
vĩ 10 ń lipɛlɛɔ mèn bao ń mɔgotɛ̃ zɛbɔɔ
mèn bao. Aa lipɛlɛ káloɔ ń a mɔ̀pɔ̃ɔɔ
pì ń ã́nusuoɛ. 11 Gugbãntoo oi a gbã̀a
gã̀sĩsuu basɔo màa lɔ. A lipɛlɛɔ vĩ mèn
bao ń mɔgotɛ̃ zɛbɔɔ mèn bao. Aa lipɛlɛ
káloɔ ń a mɔ̀pɔ̃ɔɔ pì ń ã́nusuoɛ. 12 Naa
bɛ'aɛ oi a yàasa gã̀sĩsuu blakwi, mɛ́ a
lipɛlɛɔ vĩ mèn kwi ń zɛbɔɔ mèn kwi. Aa
lipɛlɛ káloɔ ń a mɔ̀pɔ̃ɔɔ pì ń ã́nusuoɛ.
13 Naa gukpɛ oi a yàasa gã̀sĩsuu blakwiɛ.
14 Zwã̀a gã̀sĩsuu gɛ̃o ku kaa lɛ́ ɔplaai ń
a lipɛlɛɔ mèn àaɔ̃ ń a zɛbɔɔ mèn àaɔ̃.
15 Zwã̀a gã̀sĩsuu gɛ̃o ku kaa lɛ́ ɔzɛɛi lɔ
ń a lipɛlɛɔ mèn àaɔ̃ ń a zɛbɔɔ mèn àaɔ̃.
16 Kaapi zwãaá pɔ́lɛ pɔ́ wa tã̀ ń bataɛaoɛ.
17 Lipɛlɛ zɛbɔɔá mɔgotɛ̃ɛ, mɛ́ lipɛlɛ káloɔ
ń a mɔ̀pɔ̃ɔɔá ã́nusuɛ. Aa fùa kù lípiɔwa
ń ã́nusuo píiɛ. Kaapi lipɛlɛɔ mɔ̀pɔ̃ɔɔá
ã́nusuɛ píi. 18 Kaapi lɛ́ zwã̀a gbã̀a gã̀sĩsuu
baoɛ, a lɛsĩ gã̀sĩsuu sɔo lán kaa zwãawa.
Aa kè ń pɔ́lɛ pɔ́ wa tã̀ ń bataɛaoɛ, aa gɔ̃i-
nakɛ̀wà ń babuunao ń bà gàaluladeo ń
wɔ̃ɔtɛ̃nao. 19 Kaa lɛ́pi lipɛlɛɔ vĩ mèn síiɔ̃
ń mɔgotɛ̃ zɛbɔɔ mèn síiɔ̃. Lipɛlɛpi káloɔ ń
a mɔ̀pɔ̃ɔɔá ã́nusuɛ, mɛ́ wà fùa kù lípiɔwa
ń ã́nusuo. 20 Zwã̀akpɛ kũbɔɔ ń kaa pɔ́ lìai
kũbɔɔá mɔgotɛ̃ɛ píi.

Mɔ pɔ́ wà zwã̀akpɛ zĩkɛò

21 Mɔ pɔ́ wà ikoyã zwã̀akpɛ kɛ̀ò gbia
lɛ́n kɛ: Mɔizi ò sa'onkia Aalona nɛ́ Ita-
maaɛ aà o Levii buiɔnɛ, ɔ̃ aa mɔpiɔ
yɔ̃̀ kiloowa. 22 Yuda bui Uli nɛ́ Beza-
lɛli, Hulu tɔũna yã́ pɔ́ Dii dìlɛ Mɔiziɛ kè
píi. 23 Dã bui Aisama nɛ́ Ɔɔliabu kuaànɔ.
Aàpi sɔ̃ ɔzĩkɛnaɛ, mɛ́ ì ɛa gɔ̃inakɛ pɔ́ɔwa,
mɛ́ ì kɔ̀ɔkɛ̃ bàabaawa ń babuunao ń bà
gàaluladeo ń wɔ̃ɔtɛ̃nao. 24 Vua pɔ́ wà
mɔ̀ò Diiɛ wà luakukĩi zĩkɛ̀ò gbia kà tɔnu
do, lá wà a gbia lɛ́ dìlɛ luakukĩiwa.
25 Ã́nusu pɔ́ wa kpà gbɛ̃́ɔ naogɔɔ gbia kà
tɔnu àaɔ̃ ń kĩnio, lá wà a gbia lɛ́ dìlɛ
luakukĩiwa. 26 Wà ã́nusu sì baade miwa
bɛka dodo. Bɛka do mɛ́ galaũ soolo ũ, lá
wà a gbia lɛ́ dìlɛ luakukĩiwa. Wà ɔ̃api
sì gbɛ̃́ pɔ́ kà wɛ̃̀ bao ge aa dɛaɔwa, gɔɔ
pɔ́ wàlɛ ń da gbɛ̃́ pɔ́ wà ń naoɔ guu. Aa
gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ ɔ̃aa àaɔ̃ ń ɔ̃aa gɛ̃o ń
plao ń basoplakwioɛ (603.550). 27 Ã́nusu
pɔ́ wà luakukĩi ń a suunao zɛbɔɔ pìò gbia
kà tɔnu àaɔ̃. Zɛbɔpi mèn basɔoɔ gbia tɔnu
àaɔ̃ɛ. A mèndo gbia kà kiloo baakwi.
28 Ã́nusu tɔnu kĩni pɔ́ gɔ̃̀ ɔ̃ wà lipɛlɛ kũbɔɔ
kɛ̀ò ń mɔ̀pɔ̃ɔɔ, ɔ̃ wà fùa kùò lípiɔwa lɔ.
29 Mɔgotɛ̃ pɔ́ wà mɔ̀ò Diiɛ gbia kà
tɔnu pla ń kĩnio. 30 Mɔgotɛ̃pi ɔ̃ wà
kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ zɛbɔɔ pìò ń sa'okĩio ń a
mɔyãayãanao ń sa'okĩipi pɔkeleɔ píi 31 ń
kaa pɔ́ liai lipɛlɛ zɛbɔɔ ń kaa lɛ́ lipɛlɛ
zɛbɔɔ ń zwã̀akpɛ kũbɔɔ píi ń kaa pɔ́ liai
kũbɔɔ píi.

Sa'on pɔkasaɔ

(Bɔa 28.1-43)

39 Aa pɔkasa pɔ́ wì zĩkɛò zwã̀akpɛu
tã̀ ń babuunao ń bà gàaluladeo ń
wɔ̃ɔtɛ̃nao. Aa pɔkasa pɔ́ Aalona ali sɔ̃ò
Diizĩkɛ̀ɛ lɔ, lá Dii dìlɛ Mɔiziɛwa.
2 Aa sa'o'ula kè ń pɔ́lɛ pɔ́ wa tã̀ ń
bataɛao ń vuao ń babuunao ń bà gàalu-
ladeo ń wɔ̃ɔtɛ̃nao. 3 Aa vua gbɛ̀gbɛ̃ à gɔ̃̀
fɛ́lɛfɛlɛnnɔ, ɔ̃ aa pàapaa ba ũ aa gɔ̃inakɛ̀ò
bàabaawa ń babuunao ń bà gàaluladeo

ń wɔ̃ɔtɛ̃nao. 4 Aa sa'o'ulapi kɛ̀ bakangãu ũɛ. 5 Aa asana tɛ̃̀, kɛ́ wàli dɔ sa'o'ulapia ń sa'o'ula pɔ́lɛ doũpio ń bataɛao ń babuunao ń bà gàaluladeo ń wɔ̃ɔtɛ̃nao, lá Dii dìlɛ Mɔiziɛwa. 6 Aa Isaili bui tɔ́ɔ kɛ̃̀ onisi gbɛɔwa lá pɛ̃nkɛ̃na ì wɛ̃̀sãkɛ̃ pɛ̃nawawa, ɔ̃ aa dàda a kũbɔ pɔ́ wa kɛ̀ ń vuao guu. 7 Aa pɛ̀pɛ sa'o'ulapi ba pɔ́ wa kà a gã̀uɔwa Isaili buiɔ yãdɔngugbɛɔ ũ, lá Dii dìlɛ Mɔiziɛwa.

8 Aa bɔ̀ɔloonnɔɛ kɛ̀ ń gɔ̃io. Aa tɛ̃̀ lá aa sa'o'ula tɛ̃̀wa ń pɔ́lɛ doũ pɔ́ wà sa'o'ulapi kɛ̀òpio ń bataɛao ń vuao ń babuunao ń bà gàaluladeo ń wɔ̃ɔtɛ̃nao. 9 Bɔ̀ɔpi gbã̀a ń a yàasao sáaɛ ɔtã dodo. 10 Aa zãblɛ̀wà ń gbɛ̀ bɛɛɛdeɔ dɔ̀ɔ síiɔ̃. A dɔ̀ɔ sɛ̃́ia saadɔani ń topazao ń ɛmɛlodio. 11 A dɔ̀ɔ plaade tiikɔazi ń safiio ń diamaao. 12 A dɔ̀ɔ àaɔ̃de belili ń agatao ń amɛtisio. 13 A dɔ̀ɔ síiɔ̃de kisoliti ń onisio ń yasepeo. Aa ń dada a kũbɔ pɔ́ aa kɛ̀ ń vuaopiɔ guu. 14 Gbɛpiɔ kuɛplaɛ Isaili buiɔ tɔ́ lɛ́u. Wà tɔ́piɔ kɛ̃̀ gbɛpiɔwa dodo, lá wì wɛ̃̀sãkɛ̃ pɛ̃nawawa.

15 Aa vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛ tɛ̃̀ bɔ̀ɔpi pɔ́ ũ, a tãa dɛ lán balɛɛnawa. 16 Aa gbɛkũbɔ tãanaɔ pì ń vuao bɔ̀ɔloonnɔɛpi pɔ́ɔ ũ lɔ mɛ̀n plapla, ɔ̃ aa tãanapiɔ dɔ̀dɔ bɔ̀ɔpi swã́ɔwa musu. 17 Aa balɛɛna mɛ̀n plapiɔ dɔ̀dɔ bɔ̀ɔ tãana mɛ̀n plapiɔwa, 18 ɔ̃ aa balɛɛnapiɔ lɛ doɔ dɔ̀dɔ gbɛkũbɔ pɔ́ kú bakangãuwaɔwa. 19 Aa vua tãana mɛ̀n pla pãleɔ pì aa ń dɔdɔ bɔ̀ɔpi swã́ɔwa zĩ́lɛ oi, aa nà sa'o'ulapiwa. 20 Aa vua tãana pãleɔ pì mɛ̀n pla lɔ, aa ń dɔdɔ sa'o'ulapi aɛ oi a pɛ́kĩi saɛ zĩ́lɛ oi asana musu. 21 Aa bɔ̀ɔ tãanaɔ ń sa'o'ula tãanapiɔ dɔ̀kɔ̃wa ń babuuna tã́ao, bɔ̀ɔpi líɔ dɔa sa'o'ulapi asanawa, kɛ́ asu go sa'o'ulawao yã́i, lá Dii dìlɛ Mɔiziɛwa.

22 Aa ulatao pɔ́ wàli sa'o'ulapi daò zɔ̃̀ ń zwã̀a búunao. 23 Aa sa'o'ulapi fɔ̃̀ guoguo a migɛ̃kĩi ũ, aa a nɔɛpi lɛ́ mibà, kɛ́ asu kɛ̃o yã́i. 24 Aa gɔ̃inakɛ̀ ulataopi lɛ́wa aa lìai lán gbɛafu bɛwa ń babuunao ń bà gàaluladeo ń wɔ̃ɔtɛ̃nao ń bataɛao. 25 Aa ã́nanaɔ pì ń vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛo, aa lòoloo ulataopi lɛ́wa gbɛafu bɛpiɔ zãnguo, 26 ã́nanan kɛ, gbɛafu bɛn kɛ, ã́nanan kɛ, gbɛafu bɛn kɛ. Màa aa ulataopi lɛ́ kɛ̀kɛ e à gɛ̀ lìai à pɛ̀ɛ, wàli da wiliɔ sa'ozĩkɛò, lá Dii dìlɛ Mɔiziɛwa.

27 Aa ulataoɔ kɛ̀ ń bàabaao Aalona ń a nɛ́ɔnɛ. 28 Aa tulu ń fũa gbã̀aɔ kɛ̀ ń bàabaao lɔ, ɔ̃ aa sòolo geseɔ zɔ̃̀ ń pɔ́lɛ pɔ́ wa tɛ̃̀ ń bataɛao. 29 Aa asana kɛ̀ ń pɔ́lɛ pɔ́ wa tɛ̃̀ ń bataɛao, aa gɔ̃inakɛ̀wà ń babuunao ń bà gàaluladeo ń wɔ̃ɔtɛ̃naoɛ, lá Dii dìlɛ Mɔiziɛwa. 30 Aa mɔ̀ pɛpɛɛna pɔ́ ì Aalona dilɛ Dii pɔ́ ũ kɛ̀ ń vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛo, ɔ̃ aa lakɛ̃̀wà, lá wì wɛ̃̀sãkɛ̃ pɛ̃nawawa, wà mɛ̀: Dii pɔ́ɛ. 31 Aa vua pɛpɛɛnapi nà tulupiwa ń babuuna tã́ao, lá Dii dìlɛ Mɔiziɛwa.

Zwã̀akpɛ zĩ midɛa

(Bɔa 35.10-19)

32 Màa wà zwã̀akpɛpi zĩkɛ̀ píi, wà a mìdɛ. Isailiɔ kpaaũkpɛpi kɛ̀, lá Dii dìlɛ Mɔiziɛwa. 33 Aa mɔ̀ Mɔiziɛ ń zwã̀akpɛpio ń a pɔkeleɔ píi, ɔ̃n kɛ: A kũbɔɔ, a lipɛpɛɛɔ, a lipɔ̃ɔɔ, a lipɛlɛɔ, a zɛbɔɔ, 34 sãsa báa pɔ́ wa kɛ̀kɛ tɛ̃́ɛɛɔ, ayo báa pɔ́ wa kuaɔ, zwãa pɔ́ dɛ suuna ũ, 35 ikoyã kpagolo ń a sɛ́liɔ ń a nɛtaɛo, 36 táabũnu ń a pɔkeleɔ píi ń pɛ̃ɛ pɔ́ wì kálɛ Luaɛo, 37 dau pɔ́ wa pì ń vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛo ń a filia pɔ́ pɛ́pɛwàɔ, filia nísi, 38 tulaletikatɛakĩi, nísi pɔ́ wì pɔ́ dilɛò à gɔ̃ Dii pɔ́ ũ, tulaleti gĩnana, kpɛ́pi lɛ́ zwãa, 39 mɔgotɛ̃ sa'okĩi ń a mɔgotɛ̃ mɔyãayãanao ń a sɛ́liɔ ń a pɔkeleɔ píi, dàa ń a dibɔo, 40 kaa zwãaɔ ń a lipɛlɛɔ ń a zɛbɔɔ, kaa lɛ́ zwãa ń a baɔ ń a kũbɔɔ, zwã̀akpɛ pɔ́ dɛ kpaaũkpɛ ũ zĩkɛpɔkeleɔ píi, 41 zwã̀akpɛ zĩkɛpɔkasa pɔ́ wa tɛ̃̀ɔ, sa'ona Aalona pɔkasa pɔ́ àli sɔ̃ò Diiziɔ ń a nɛ́ɔ sa'on pɔkasaɔ.

42 Isailiɔ zĩ pɔ́ Dii dà Mɔiziɛ kɛ̀ píi. 43 Ɔ̃ Mɔizi zĩpi gwàgwa, a è aa kɛ̀ lá Dii òɛwa, ɔ̃ à samaa'òné.

Zwã̀akpɛ sakɛ̃a

40 Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 2 Zwã̀akpɛ pɔ́ dɛ kpaaũkpɛ ũ dɔ mɔ sɛ̃́ia gɔɔ

sɛ̃ia zĩ́, 3 ní kpagolo pɔ́ ikoyã gbɛ̀ pɛ̀pɛɛɔ
ku a guu dilɛu, ní zwãa kpái. 4 Gɛ̃ ń
táabũnuo, ní a taɔ kálɛwà dɔ̀ɔdɔɔ. Gɛ̃ ń
dauo, ní a filiaɔ kɛkɛ. 5 Tulaletikatɛak-
ĩi dilɛ ikoyã kpagolo aɛ, ní zwȁakpɛ
kpɛɛlɛ zwãa taɛ. 6 Sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à
tɛ́kũ okĩi dilɛ kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ, 7 ní dàa
dilɛ kpaaũkpɛ zãnguo ń sa'okĩio, ní íkau.
8 Kaa da ǹ liai, ní zwãa ta kaapilɛ.

9 Nísi pɔ́ wì pɔ́ dilɛò à gɔ̃ ma pɔ́ ũ sɛ
ka kpɛ́piwa ń pɔ́ pɔ́ kú a guuɔ píi, ní
dilɛ ma pɔ́ ũ ń a zĩkɛbɔɔ, aai gɔ̃ ma pɔ́
ũ. 10 Nísipi ka sa'okĩi ń a zĩkɛbɔɔwa píi.
Sa'okĩipi dilɛ ma pɔ́ ũ, iɔ dɛ ma pɔ́ ũ ń
a mìbao. 11 Nísika dàa ń a dibɔowa, aai
gɔ̃ ma pɔ́ ũ. 12 Mɔ́ ń Aalonao ń aà nɛ́ɔ
kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ, ní ń zu'o we. 13 Sa'on
pɔkasaɔ da Aalonaɛ, ní nísikawà ǹ aà dilɛ
ma pɔ́ ũ, i gɔ̃ ma gbàgbana ũ. 14 Mɔ́ ń aà
nɛ́ɔ lɔ, ní ulatao dadanɛ́, 15 ní nísikaka-
má lá ń kɛ̀ an maeɛwa, aali ma gbagba.
Nísikaamapi mɛ́ a to aaɔ dɛ ma gbàg-
banaɔ ũ e an buiwa.

16 Mɔizĩkɛ̀ lá Dii òɛwa píi. 17 An bɔa
Egipi wɛ̃̀ plaade mɔ sɛ̃ia gɔɔ sɛ̃ia zĩ́ ɔ̃
wà zwȁakpɛpi dɔ̀. 18 Kɛ́ Mɔizi lɛ́ kpɛ́pi
dɔ, à a zɛbɔɔ dìlɛdilɛ gĩaɛ, ɔ̃ à a lipɛpɛɛɔ
pɛ̀pɛu, à a lipɔ̃ɔɔ sɔ̀lɔsɔlɔu, ɔ̃ à lipɛlɛɔ
pɛ̀lɛpɛlɛ. 19 À zwãa kùa, ɔ̃ à báa kpàa
lá Dii òɛwa. 20 À ikoyã gbɛ̀ pɛ̀pɛɛɔ sɛ̀
a kà kpagolopi guu, à kpagolopi sɛ́liɔ
dà a zãɔ guu, ɔ̃ à a nɛ́ tàɛ. 21 À gɛ̃̀ò
zwȁakpɛu, ɔ̃ à zwãa kpà ikoyã kpagolop-
izi suuna ũ lá Dii òɛwa. 22 À táabũnu
dìlɛ kpaaũkpɛu suunapi ɔplaai kpɛɛlɛ oi.
23 À pɛ̃ɛ kàlɛwà Diiɛ dɔ̀ɔdɔɔ lá a òɛwa.
24 À dau dìlɛ kpaaũkpɛu bɔaa ń táabũnuo
ɔzɛɛ oi, 25 à filiaɔ nàna Dii aɛ lá a òɛwa.
26 Ɔ̃ à tulaletikatɛakĩi dìlɛ kpaaũkpɛu su-
una saɛ, 27 ɔ̃ à tulaleti gĩnana kpàsawà lá
Dii òɛwa. 28 Ɔ̃ à zwãa tà zwȁakpɛpilɛ.

29 À sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ okĩi dìlɛ
kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ, ɔ̃ à sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu
à tɛ́kũ òwà ń pɔ́wɛntio lá Dii òɛwa. 30 À
dàa dìlɛ kpaaũkpɛ zãnguo ń sa'okĩio, ɔ̃ à
ikàu. 31 Mɔizi ń Aalonao ń aà nɛ́ɔ ń ɔɔ
ń ń gbáɔ pìpiò. 32 Tó aalɛ gɛ̃ kpaaũkpɛu
ge tó aalɛ sɔ̃ sa'okĩizi, aaì ń ɔɔ ń ń gbáɔ
pípi lá Dii ò Mɔiziɛwaɛ. 33 Ɔ̃ à kaa dà a
lìa zwȁakpɛpizi ń sa'okĩio, ɔ̃ à zwãa tà
kaapilɛ. Màa Mɔizi zĩpi kɛ̀ a làa.

Dii pilaa kpaaũkpɛwa

(Nao 9.15-23)

34 Ɔ̃ tɛlu kùlɛ kpaaũkpɛwa, Dii
gawi zwȁakpɛpi pà.[§§] 35 Mɔizi i fɔ̃ gɛ̃̀
kpaaũkpɛpiuo, kɛ́ tɛlu kùa mɛ́ kɛ́ Dii
gawi kpɛ́pi pà yɑ̃́i.

36 Isailiɔ táa'oa guu, tó tɛlupi gò
zwȁakpɛpia, ɔ̃ aaì fɛlɛ bòou. 37 Tó tɛlupi
i fɛlɛo, aali fɛlɛ bòouo, sema tó à fɛ̀lɛ.
38 Fãanɛ Dii tɛlu ìɔ ku zwȁakpɛa, gwɑ̃́ sɔ̃
tɛ́ ìɔ ku tɛlupi guuɛ. Màa Isailiɔ ìɔ e gɔɔpii
ń táa'oa guu.

[§§] **40:34** 1Kia 8.10-11, Isa 6.4, Eze 43.4-5, Zia 15.8

LEVII BUIƆ

Mɔizi lá àaɔ̃de

Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Lápi dɔ̀ɔ sɛ̃́ia guu Lua lɛzù Mɔizizi za kpaaũkpɛu ɔ̃ à yã'òɛ̀. Lápi guu Lua a ikoyãɔ ń yã́ pɔ́ á dìlɛdilɛ Isailiɔnɛɔ ò Mɔiziɛ píi ń lɛ́ pɔ́ á gbɛ̃̀néo à mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ yã́piɔ kũa mɛ́ aɔ ku a sabai. (18.5) Lomadeɔ 10.5 gwa lɔ.

Apii guu Lua lɛ́ dada Isailiɔnɛ lá aali kɛ wàɔ dɛ a gbɛ̃́ɔ ũ, lá aali kɛ wà kúlɛɛ sĩana. Sema aaliɔ sa'o Luapiwa lá a dìlɛnɛ́wa (1-7), sa'onaɔ líɔ ńzĩa kũa dɔ̃ (8-10), Isailiɔ baade lí ɛ̃ pɔ́ gbãlɛaɔnɛ (11-16) ń pɔ́ pɔ́ dɛ tɛ̃ ũɔ ń gbãsĩkɛao (17-27).

Lua kua adoaɛ, a yewázi, mɛ́ wɛ̃nikpamadeɛ, ɔ̃ a ye wá kua líɔ adoa (19.2), kɛ́ wapiɔ sɔ̃ wà wɛ̃ni kpámá, wíɔ yekɔ̃i. Bee yã́i à ikoyãɛ bee dìlɛnɛ́. Ikoyãpi ɔ̃ Yesu ɛ̀a a yã́ dɔ̀ a ìwaɔgu à mɛ̀: Àliɔ ye a gbɛ̃́deezi lá ázĩa wɛ̃niwa. (19.18) Mat 22.39 gwa lɔ.

Tó tiadeɔ lɛ́ ikoyãpiɔ kyokɛ, ì bɔ ń saɛɛ, ãma ikoyãpiɔ ìɔ naɛ luanaaikɛnaɔwa gɔɔpii aaɔ tɛ Luazi a zɛ́wa ń nɔ̀sɛmɛndoo.

Sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ

1 Dii lɛzù Mɔizizi, ɔ̃ à yã'òɛ̀ kpaaũkpɛu
à mɛ̀, 2 aà yã́ɛ bee o Isailiɔnɛ. Ɔ̃ Mɔizi
ònɛ́: Tó á gbɛ̃ɛ lɛ́ mɔ́ pɔ́ kpái Diiwa, aàli
mɔ́ ń zu ge pɔtuo kelenao, aà aà gba.
3 Tó sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ àlɛ o ń
zuo, aàli mɔ́ ń swana sãasaio kpaaũkpɛ
kpɛɛlɛ, kɛ́ Dii e aà wɛgwa yã́i. 4 Aàli ɔna
sa'obɔpi miwa, kɛ́ Dii e si aà gɛ̃ɛ ũ, i
aà duuna kɛ̃wà. 5 Aàli a kòlokpa Dii aɛ,
sa'ona Aalona nɛ́ɔ i a au lɛ́ sa'okĩiwa aa
liai kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ we. 6 Aàli a báa bo,
i goaagoaa. 7 Sa'ona Aalona nɛ́ɔ i tɛ́ka
sa'okĩi, aai yàakau, 8 aai nɔ̀ɔpi ka yàaa
sa'okĩi tɛ́u ń a mio ń a sálanao. 9 Aàli a
guupɔɔ ń a koeɔ pípi, sa'ona i apii kpasa
sa'okĩiwa sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ, a gĩ
ì kɛ Diiɛ na ũ.
10 Tó sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ àlɛ
o ń são ge ble, aàli mɔ́ ń a sà sãasaio,
11 i a kòlokpa Dii aɛ sa'okĩi gugbãntoo
oi, sa'ona Aalona nɛ́ɔ i a au lɛ́ aa lia
sa'okĩipizi. 12 Aàli goaagoaa, sa'ona i ka
yàaa sa'okĩi tɛ́u ń a mio ń a guupɔ nísiɔ.
13 Aàli a guupɔɔ ń a koeɔ pípi, sa'ona i
sa'o ń a píio, i kpasa sa'okĩiwa sa pɔ́ wì a
pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ, a gĩ ì kɛ Diiɛ na ũ.
14 Tó sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ àlɛ
o Diiwa ń bão, aàli mɔ́ ń felenkɔpunao
ge felenguulu a sa'obɔ ũ, 15 sa'ona i gɛò
sa'okĩi, i a mi wo à kpasa sa'okĩiwa, i a
au yo sa'okĩi saalowa. 16 I a sɛsɛ bɔ, i a
kã́ wolo kɔ́lɛ tufua sa'okĩi gukpɛ oi. 17 I a
gã̀sĩaɔ kṹ, i goaa, asu paa plao. Sa'ona i
ka yàaa sa'okĩi tɛ́u à kpasa sa pɔ́ wì kátɛu
à tɛ́kũ, a gĩ ì kɛ Diiɛ na ũ.

Pɔ́wɛn gba

2 Tó gbɛ̃ɛ lɛ́ Dii gba pɔ́wɛna, aali mɔò
tí ũ, i nísi ɛ́wà, i tulaletikau, 2 i gɛò
sa'ona Aalona nɛ́ɔ kĩ́i. Sa'ona i dã ɔkũ do
ń a tulaletipio píi, i a yãdɔa Diigu gbapi
kpasa sa'okĩiwa pɔ́ pɔ́ wì kátɛu a gĩ ì kɛɛ̀
na ũ. 3 Pɔ́wɛn gba pɔ́ gɔ̃̀ líɔ dɛ Aalona ń
a nɛ́ɔ pɔ́ ũ. Ɔ̀ ku adoa pɔ́ pɔ́ wa kà Diiɛ
tɛ́u à tɛkṹ kĩni ũ.
4 Tó álɛ aà gba kàa, aliɔ dɛ a sɛsai
pɔ́ wà a tí yã̀alɛ ń nísio ũ ge kàagbaala
pɔ́ wà nísi ɛ̀wà. 5 Tó kàa asaaɛ, aliɔ dɛ
kàa sɛsai pɔ́ wà a tí yã̀alɛ ń nísio ũ.
6 Àli ɛ́'ɛ, í nísikawà pɔ́wɛn gba ũ. 7 Tó
gàsada'ianaɛ, àli kɛ ń pɔ́wɛntio ń nísio.
8 Àli mɔ́ Diiɛ ń pɔ́ pɔ́ á kèpiɔ pɔ́wɛn gba ũ,
í kpá sa'onawa. Sa'onapi i gɛò sa'okĩi, 9 i
aà yãdɔa Diigu gba bɔ à kpasa sa'okĩiwa
pɔ́ pɔ́ wì kátɛu a gĩ ì kɛɛ̀ na ũ. 10 Pɔ́wɛn
gba pɔ́ gɔ̃̀ líɔ dɛ Aalona ń a nɛ́ɔ pɔ́ ũ. Ɔ̀
ku adoa pɔ́ pɔ́ wa kàtɛu Diiɛ à tɛkṹ kĩni
ũ.
11 Pɔ́wɛn gba pɔ́ áli mɔò Diiɛ suliɔ
sɛ'ɛsɛ vĩo. Ásuli pɔ́sɛ'ɛsɛ ge zɔ́ kpasa pɔ́
pɔ́ wì ka Diiɛ tɛ́u ũo. 12 Tó buapɔ́ káauɛ

sɔ̃, àli mɔò Diiɛ, ãma ásuli a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ sa'okĩiwa pɔ́ pɔ́ a gĩ ìɔ na ũo. 13 Àli pɔ́wɛn gbada ń wisio. Ásuli da wisi pɔ́ dɛ á Lua bàakuaánɔ seela ũ saio. Àli wisika gba pɔ́ álɛ da píiu.

14 Tó álɛ mɔ́ Dii gbai pɔ́wɛn káau, àli mɔɛ̀ ń mase dafu kpasaa pɔ́ wà a aampào. 15 Àli nísikawà ń tulaletio, iɔ dɛ pɔ́wɛn gba ũ, 16 sa'ona i aà yãdɔa Diigu pɔ́wɛn gba bɔ à kpasa ń a nísio ń a tulaletio píi pɔ́ pɔ́ wì ka Diiɛ tɛ́u ũ.

Sáaukpasa'oa

3 Tó á gbɛ̃ɛ lɛ́ sáaukpa sa'o, mɛ́ àlɛ o ń zuo, aàli mɔ́ Dii aɛ ń a sa ge a da sãasaio. 2 Aàli ɔna a sa'obɔpi miwa, i a kòlokpa kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ, sa'ona Aalona nɛ́ɔ i a au lɛ́ sa'okĩiwa aa liai. 3 Tó àlɛ sapi o, aàli a sálana ń a guupɔ nísiɔ sɛ́lɛ píi wà ka Diiɛ tɛ́u à tɛ́kũ 4 ń a gòleɔ ń gòlepi nísiɔ ń a pɔa nísi pɔ́ wì golɛ ń gòlepiɔ gɔ̃̀ɔo. 5 Aalona nɛ́ɔ lí kpasa sa pɔ́ wàlɛ a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ musu sa'okĩiwa pɔ́ pɔ́ wì ka Diiɛ tɛ́u a gĩ ì kɛɛ̀ na ũ.

6 Tó sã ge ble àlɛ oò sáaukpapɔ ũ, aàli mɔ́ ń a sa ge a da sãasaio. 7 Tó sãnɛbɔlɔɛ, aàli mɔò Dii aɛ, 8 i ɔna a sa'obɔpi miwa, i a kòlokpa kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ, Aalona nɛ́ɔ i a au lɛ́ sa'okĩiwa, aa liai. 9 Tó àlɛ sapi o, aàli a pɔ́ɛ beeɔ sɛ wà ka Diiɛ tɛ́u à tɛ́kũ. Aàli a vlã́ zɔ̃ ń a nísio, i a plɛ kau yɔɔ, i mɔ́ ń sãpi sálanao ń a guupɔ nísiɔ píi 10 ń a gòleɔ ń gòlepi nísiɔ ń a pɔa nísi pɔ́ wì golɛ ń gòlepiɔ gɔ̃̀ɔo. 11 Sa'ona i pɔ́piɔ kpasa sa'okĩiwa blɛ ũ pɔ́ pɔ́ wì a pɔ́ nísika Diiɛ tɛ́u ũ.

12 Tó ble àlɛ oò sɔ̃, aàli mɔò Dii aɛ, 13 i ɔna a miwa, i a kòlokpa kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ, Aalona nɛ́ɔ i a au lɛ́ sa'okĩiwa aa liai. 14 Tó àlɛ sapi o, aàli a sálana ń a guupɔ nísiɔ píi ká Diiɛ tɛ́u à tɛ́kũ 15 ń a gòleɔ ń a gòlepi nísiɔ ń a pɔa nísi pɔ́ wì golɛ ń a gòleɔ gɔ̃̀ɔo. 16 Sa'ona i pɔ́piɔ kpasa sa'okĩiwa blɛ ũ pɔ́ pɔ́ wì a pɔ́ nísika Diiɛ tɛ́u a gĩ ì kɛɛ̀ na ũ. A nísi ìɔ dɛ Dii pɔ́ ũ píi. 17 Àliɔ ikoyãpi kũa gɔɔpii e á buiwa gu pɔ́ áɔ kuu píi. Ásuli pɔ́ nísi ge a au bleo.

Duun awakpabɔ

4 Dii ò Mɔiziɛ 2 aà yã́ɛ bee o Isailiɔnɛ, ɔ̃ Mɔizi òné: Tó zãma gbɛ̃ɛ lè, à zã̀ Dii yãdilɛaewa, à duunakɛ̀ à yã́ pɔ́ wìli kɛo kɛ̀, a yã́n kɛ: 3 Tó sa'onkia pɔ́ wa dìlɛ mɛ́ kɛ̀, à gbɛ̃́pii dàyãu. Aàli mɔ́ Diiɛ ń gáae sãasaio duuna pɔ́ á kɛ̀pi awakpabɔ ũ. 4 Aàli mɔ́ ń zupio Dii aɛ kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ, i ɔna a miwa, i a kòlokpa we. 5 I zupi au sɛ́ gɛ̃ò kpaaũkpɛu, 6 i ɔtona zɔ̃ aupiwa, i fã́fã Dii kùɛ gɛ̃n sopla aà kúkĩi zwãa pɔ́ daa saɛ. 7 Sa'onapi i aupi máma tulaletikatɛakĩi kɔ́baɔwa Dii kùɛ kpaaũkpɛu we, i a kĩni ɛ́lɛ sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ okĩi gbázĩwa kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ. 8 Aàli awakpazupi nísi golɛ píi, a sálana ń a guupɔ nísiɔ píi 9 ń a gòleɔ ń gòlepi nísiɔ ń a pɔa nísi pɔ́ wì golɛ ń gòleɔ gɔ̃̀ɔo, 10 lá wì sáaukpazu nísi golɛwa, i kpasa sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ okĩiwa. 11 Zupi báa ń a nɔ̃ɔ píi ń a mio ń a koeɔ ń a guupɔɔ ń a gbɔ̃o, 12 aàli bɔ ń zù bṹupio bòo kpɛ gu pɔ́ wa dìlɛ a pɔ́ ũ a zɛ́iu, gu pɔ́ wì sa'otufu kɔ́lɛu, i kátɛu à tɛ́kũ túfupia we.

13 Tó Isailiɔ zã̀ Dii yãdilɛaewa ḿpii, aa yã́ pɔ́ wìli kɛo kɛ̀, baa tó aai gĩkɛ no mɛ́ aa dɔ̃o, aa gɔ̃̀ tàaedeɔ ũɛ. 14 Gbɛzã tó aa dɔ̃̀ kɛ́ wà duunakɛ̀, aali mɔ́ ń gáaeo awakpabɔ ũ kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ. 15 Gbɛ̃zɔ̃ɔɔ i ɔnana zupi miwa, wi a kòlokpa Dii aɛ we. 16 Sa'onkia i zupi au sɛ́ gɛ̃ò kpaaũkpɛu, 17 i ɔtona zɔ̃wà à fã́fã Dii aɛ gɛ̃n sopla zwãa pɔ́ daapi saɛ. 18 Aàli máma tulaletikatɛakĩi kɔ́baɔwa Dii kùɛ kpaaũkpɛu we, i a kĩni ɛ́lɛ sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ okĩi gbázĩwa kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ. 19 Aàli zupi nísi golɛ píi, i kpasa sa'okĩiwa, 20 i kɛ ń zupio lá a kɛ̀ ń awakpazu káauowa. Màa sa'ona ali ń duuna kɛ̃́má, Dii i sùuukɛńnɔ. 21 Aàli bɔ ń zupio bòo kpɛ, i kátɛu à tɛ́kũ, lá zù káau tɛkũ̀wa. Gbɛ̃́pii duun awakpabɔn we.

22 Tó dɔaana duunakɛ̀, à zɛ̃̀ Dii a Lua
yãdilɛaewa à yɛ̃́ pɔ́ wìli kɛo kɛ̀, baa tó
i gĩkɛ no, à gɔ̃̀ tàaede ũɛ. 23 Tó wa òɛ̀ à
duunakɛ̀, aàli mɔ́ ń blesan sãasaio, 24 i
ɔna blepi miwa, i a kòlokpa Dii aɛ gu pɔ́
wì sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ pɔ́ kòlok-
pau duun awakpabɔ ũ. 25 Sa'ona i ɔtona
zɔ̃ a auwa, i máma sa'okĩi kɔ́baɔwa, i
au pɔ́ gɔ̃̀ ɛ́lɛ sa'okĩipi gbázĩwa. 26 Aàli
a nísi kpasa sa'okĩiwa píi lán sáaukpa
sa'obɔwa. Màa sa'ona ali aà duuna kɛ̃wà,
Dii i sùuukɛaànɔ.

27 Tó táaa duunakɛ̀, à zɛ̃̀ Dii
yãdilɛaewa* à yɛ̃́ pɔ́ wìli kɛo kɛ̀, baa tó i
gĩkɛ no, à gɔ̃̀ tàaede ũɛ. 28 Tó wa òɛ̀ à
duunakɛ̀, aàli mɔ́ ń bleda sãasaio duuna
pɔ́ á kɛ̀ sa'obɔ ũ, 29 i ɔna awakpabɔpi
miwa, i a kòlokpa sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à
tɛ́kũ okĩi. 30 Sa'ona i ɔtona zɔ̃ a auwa, i
máma sa'okĩipi kɔ́baɔwa, i au pɔ́ gɔ̃̀ ɛ́lɛ
sa'okĩipi gbázĩwa. 31 Aàli a nísi golɛ
píi lá ì sáaukpapɔ nísi golɛwa, i kpasa
sa'okĩiwa pɔ́ pɔ́ a gĩ ì kɛ Diiɛ na ũ.
Màa sa'ona ali aà duuna kɛ̃wà, Dii i
sùuukɛaànɔ.

32 Tó sã àlɛ mɔò awakpabɔ ũ sɔ̃, aàli
mɔ́ ń a da sãasaio, 33 i ɔna a miwa, i a
kòlokpa awakpabɔ ũ sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu
à tɛ́kũ okĩi. 34 Sa'ona i ɔtona zɔ̃ a auwa,
i máma sa'okĩi kɔ́baɔwa, i a au pɔ́ gɔ̃̀
ɛ́lɛ sa'okĩipi gbázĩwa. 35 Aàli a nísi golɛ
píi, lá ì sáaukpasã nísi golɛwa, i kpasa
sa'okĩiwa pɔ́ pɔ́ wa kà Diiɛ tɛ́u àlɛ tɛ́kũ
musu. Màa sa'ona ali duuna pɔ́ a kɛ̀pi
kɛ̃wà, Dii i sùuukɛaànɔ.

5 Tó gbɛ̃́ mà wàlɛ seeladeɔ wɛɛlɛ, mɛ́
aàpi sɔ̃ à yãe è ge a yãe dɔ̃ yɛ̃́pi guu,
tó a nílɛ, à duunakɛ̀n we, yɛ̃́pi a wi aà
musuɛ. 2 Tó gbɛ̃́ ɔkã̀ pɔ́ gbãlɛawa, nɔ̀bɔ
ge pɔtuo ge pɔ́taa'onkuawa pɔ́ dɛ tɛ̃ ũ gɛn
nò, baa tó a a yɛ̃́ dɔ̃o, à gɔ̃̀ gbãlɛaɛ, tàaeɛ.
3 Tó gbɛ̃́ ɔkã̀ gbɛ̃nazĩn bɔlɔwa ge pɔ́ pɔ́ ì
to gbɛ̃́ gɔ̃ gbãlɛa píin nò, baa tó a a yɛ̃́
dɔ̃o, gbɛzã tó a dɔ̃̀, tàaeɛ. 4 Tó gbɛ̃́ lɛkɛ̀
Luawa làasoosai, à mɛ̀ á yãkɛ, yãvãi ge
yãmaan nò, yɛ̃́ pɔ́ gbɛ̃́ a lɛkɛ̀ làasoosai
píi lé, baa tó a dɔ̃o, tó a dɔ̃̀ gbɛzã, tàaeɛ.
5 Tó gbɛ̃́ gɔ̃̀ tàaede ũ yɛ̃́piɔ do musu, aàli
yɛ̃́ pɔ́ à zã̀wà o gupuau, 6 i mɔ Diiɛ ń sã-
dao ge bleda duuna pɔ́ á kɛ̀ fĩabobɔ ũ, iɔ
dɛɛ̀ duun awakpabɔ ũ, sa'ona i aà duuna
kɛ̃wà.

7 Tó aà gbãa i ka aà mɔ́ ń sãoo, aàli mɔ́
Diiɛ ń felenkɔpunao mɛ̀n pla ge felengu-
ulu bɔlɔna mɛ̀n pla duuna pɔ́ á kɛ̀ fĩabobɔ
ũ, ado ìɔ dɛ duun awakpabɔ ũ, ado sɔ̃ sa
pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ obɔ ũ. 8 Aàli mɔò
sa'onaɛ, sa'onapi i a sɛ̃́ia kpá duun awak-
pabɔ ũ. Aàli a kòlokpa ń ɔkɔɔ mizɔ̃sai,
9 i awakpabɔpi au fã́ sa'okĩi saalowa, i
ɔtɔ̃wà, au pɔ́ gɔ̃̀ i bɔlɛ sa'okĩipi gbázĩ.
Duun awakpabɔɛ. 10 Sa'ona i ado kpa sa
pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ũ lá wì kɛwa, i
duuna pɔ́ a kɛ̀pi kɛ̃wà, Dii i sùuukɛaànɔ.

11 Tó aà gbãa i ka aà felena kpá mɛ̀n
plao, aàli mɔ́ ń pɔ́wɛntio kiloo pla duuna
pɔ́ á kɛ̀ awakpabɔ ũ. Asuli nísi ge tulaleti
káuo, asa duun awakpabɔɛ. 12 Aàli mɔò
sa'onaɛ, sa'onapi i dã ɔkũ do yãdɔa Di-
igu gba ũ, i kpasa sa'okĩiwa pɔ́ pɔ́ wa kà
Diiɛ tɛ́u àlɛ tɛ́kũ musu. Duun awakpabɔɛ.
13 Màa sa'ona ali aà duuna kɛ̃wà yɛ̃́piɔ do
pɔ́ a kɛ̀ musu, Dii i sùuukɛaànɔ. Pɔ́wɛnti
pɔ́ gɔ̃̀ líɔ dɛ sa'ona pɔ́ ũ lán pɔ́wɛn gbawa.

Tàae fĩabobɔ

14 Dii yã'ò Mɔiziɛ, ɔ̃ Mɔizi mɛ̀: 15 Tó gbɛ̃́
náaisaiyãkɛ̀, à zɛ̃̀ yɛ̃́wa Dii gbaa pɔ́ yɛ̃́
musu, duunaɛ. Aàli mɔ́ Diiɛ ń sãsakao
sãasaio a fĩabobɔ ũ. Tàae fĩabobɔpi ɔ̃a lí
ká, lá wà a lɛ́ dìlɛ Dii kpɛ́uwa. 16 Aàli pɔ́
pɔ́ i Dii gbao fĩaboɛ̀, i ɛa à a ɔ̃a sɔode
nawà, i kpa sa'onawa, sa'onapi i aà tàae
kɛ̃wà, Dii i sùuukɛaànɔ.

17 Tó gbɛ̃́ duunakɛ̀, à yɛ̃́ pɔ́ Dii gì a kɛai
kɛ̀, baa tó a dɔ̃o, tàaeɛ, a wi aà musuɛ.
18 Aàli mɔ́ sa'onaɛ ń sãsakao sãasaio tàae
fĩabobɔ ɔ̃a lɛ́u, sa'onapi i yɛ̃́ pɔ́ à zã̀wà a

*4:27 Nao 15.27-28

dɔ̃opi kɛ̃wà, Dii i sùuukɛaànɔ. 19 Tàae pɔ́
a kɛ̀ Diiɛ fĩabobɔɛ.
20 Dii yã'ò Mɔiziɛ, ɔ̃ Mɔizi mɛ̀: 21 Tó gbɛ̃́
ɔ̃nɔkɛ̀ a gbɛ̃́deeɛ pɔ́ pɔ́ gbɛ̃́pi kpàwà ge à
nàɛ a ɔzĩ yã́ musu ge à aà kpã́i'ò ge à aà
blè, duunaɛ, à náaisaiyãkɛ̀ Diiɛɛ. 22 Màaɛ
lɔ tó gbɛ̃́ pɔ́ kɔ̃mpa, mɛ́ à gì kpái ge à ɛɛ-
tò à mɛ̀ ń Diio ge duuna pɔ́ wì kɛ lán
bee taawaɔ píi. 23 Tó gbɛ̃́ duunakɛ̀ à gɔ̃̀
tàaede ũ màa, aàli pɔ́ pɔ́ à a kpã́i'òpi
sɔaa adeɛ ge pɔ́ pɔ́ à aà blèò ge pɔ́ pɔ́
wa kpàwà ge pɔ́ pɔ́ à a kɔ̃mpa 24 ge pɔ́ pɔ́
à ɛɛtò à mɛ̀ ń Diio a yã́ musu. Aàli fĩabo
pɔdeɛ a bɛɛɛ lɛ́u, i ɛa à a ɔ̃a sɔode nawà,
i kpawà gɔɔ pɔ́ àlɛ mɔ́ ń a tàae fĩabobɔo.
25 Aàli mɔ́ Diiɛ ń sãsakao sãasai pɔ́ kàò a
tàae fĩabobɔ ũ, i kpa sa'onawa, 26 sa'ona
i yã́ pɔ́ a kɛ̀ a tò à gɔ̃̀ tàaede ũpi kɛ̃wà,
Dii i sùuukɛaànɔ.†

Sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ

6 Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀, 2 aà yã́ɛ bee dilɛ
Aalonaɛ ń a nɛ́ɔ. Sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu
à tɛ́kũ yãdilɛaɔn kɛ: Sa pɔ́ wà a pɔ́ kàtɛu à
tɛkũ̀ lí gɔ̃ sa'okĩi kĩnau gwã́ e gu gɛ dɔò,
a tɛ́ su àɔ gaa vĩo. 3 Sa'ona i a bàabaa
sòolo gese ye, i a ulatao da, i sa pɔ́ wà
a pɔ́ kàtɛu à tɛkũ̀ sa'okĩiwa túfu bɔlɛ, i
kálɛ sa'okĩipi saɛ. 4 I a pɔkasapiɔ bɔ, i a
pãleɔ da, i túfupi sɛ bɔò bòo kpɛ, i kɔ́lɛ
gu pɔ́ wa dìlɛ a kɔ́lɛkĩi ũ a zɛ́iu. 5 Sa'okĩi
tɛ́ líɔ ku, asuli gao. Lá gu lɛ́ dɔ sa'ona líɔ
yàakau, i sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ kaa,
i sáaukpa sa'obɔ nísi kpasawà. 6 Sa'okĩi
tɛ́pi líɔ ku gɔɔpii, asuli gao.

Pɔ́wɛn gba

7 Pɔ́wɛn gba yãdilɛaɔn kɛ: Aalona nɛ́e
mɛ́ ali mɔò Diiɛ sa'okĩi aɛ, 8 i dã ɔkũ do
ń a nísio ń a tulaletio píi, i a yãdɔa Diigu
gbapi kpasa sa'okĩiwa, pɔ́ pɔ́ a gĩ ì kɛ Diiɛ
na ũ. 9 Aalona ń a nɛ́ɔ lí pɔ́ pɔ́ gɔ̃̀ ble a
ɛsɛ káu sai gu pɔ́ a kua adoau kpaaũkpɛ
ua we. 10 Wasuli ɛsɛ pɔ́ a pɔ́wɛntipi sɛ à
kɛ pɛ̃ɛ ũ kauo. Aɔ dɛ Dii pɔ́ ũ a zɛ́i lán
duun awakpabɔ ge tàae fĩabobɔ pɔ́waɛ.
Dii kpàmáɛ. Pɔ́ pɔ́ wì dã wà kátɛu à tɛ́kũ,
a kĩni líɔ dɛ ń baa ũ. 11 Aalona bui gɔ̃ɛɔ
mɛ́ aali ble. Pɔ́ pɔ́ wì ka Diiɛ tɛ́u à tɛ́kũ
kĩnipi ìɔ dɛ ń baa ũ gɔɔpii. Pɔ́ pɔ́ kã̀wà
yã'ì azĩaɛɛ.
12 Dii yã'ò Mɔiziɛ, ɔ̃ Mɔizi mɛ̀: 13 Tó wà
Aalona ge aà bui dìlɛ sa'onkia ũ, aàliɔ
mɔ Diiɛ ń pɛ̃ɛtio kiloo plapla lá gu lɛ́ dɔ
pɔ́wɛnti gba ũ, ili a kĩni kpá kɔɔ, a kĩni
oosi. 14 Aàli yãalɛ ń nísio mɔ̀pɛpɛɛ guu, i
asa, i ɛ́'ɛ, i ka Diiɛ tɛ́u, pɔ́ pɔ́ a gĩ ì kɛɛ̀ na
ũ. 15 Aà bui pɔ́ wa dilɛ aà gɛ̃ɛ ũ líɔ kɛ màa,
iɔ dɛ Dii baa pɔ́ waliɔ bɔɛ̀ lá gu lɛ́ dɔ, wì
kátɛu à tɛ́kũ míɔmiɔ ũ. 16 Wàli pɔ́wɛn gba
pɔ́ sa'ona dà kátɛu à tɛ́kũ míɔmiɔ, wasuli
bleo.

Duun awakpabɔ

17 Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀, 18 aà yã́ɛ bee
dilɛ Aalonaɛ ń a nɛ́ɔ. Duun awakpabɔ
yãdilɛaɔn kɛ: Wàli a kòlokpa Dii aɛ gu pɔ́
wì sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ pɔ́ kòlok-
pau, iɔ dɛ Dii pɔ́ ũ a zɛ́i. 19 Sa'ona pɔ́
lɛ́ sapi o mɛ́ ali só gu pɔ́ a kua adoau
kpaaũkpɛ ua we. 20 Pɔ́ pɔ́ kã̀ sa'onɔɔpiwa
yã'ì azĩaɛɛ. Tó a au fã̀ pɔkasawa, wàli
pípi gu pɔ́ wa dìlɛ a zɛ́iu. 21 Wàli oo pɔ́
wà nɔ̀ɔpi fùukèu wíwi. Tó mɔgotɛ̃ ooɛ sɔ̃,
wàli sao kàsaa kɛɛ̀, wi idawà. 22 Sa'ona
bui gɔ̃ɛɔ mɛ́ aali nɔ̀ɔpi só. Ɔ̀ dɛ Dii pɔ́ ũ a
zɛ́i. 23 Duun awakpabɔ pɔ́ wà gɛ̃̀ ń a auo
kpaaũkpɛu wà duunakɛ̃̀omá Dii kúkĩiu,
wasuli soo, wàli kátɛu à tɛ́kũ píi.

Tàae fĩabobɔ

7 Tàae fĩabobɔ yãdilɛaɔn kɛ: Aɔ dɛ Dii
pɔ́ ũ a zɛ́i. 2 Wàli a kòlokpa gu pɔ́ wì
sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ pɔ́ kòlokpau,
wi a au lɛ́ sa'okĩiwa wà liai. 3 Wàli mɔ́ ń
a nísio píi, a vlã́ nísi ń a sálanao 4 ń a
gòleɔ ń gòle nísiɔ ń pɔa nísi pɔ́ wì golɛ ń
gòlepiɔ gɔ̃̀ɔo. 5 Sa'ona i kpasa sa'okĩiwa

†**5:26** Nao 5.5-8

sa pɔ́ wì a pɔ́ nísika Diiɛ téu à tékũ ũ.
Tàae fĩabobɔɛ. 6 Sa'ona bui gɔ̃ɛɔ mɛ́ aali
só gu pɔ́ a kua adoau. Dii pɔ́ɛ.
7 Tàae fĩabobɔ yãdilɛapi doũ ń duun
awakpabɔ yɔ̃́oɛ, sa'ona pɔ́ duunakɛ̃̀omá
pɔ́ɛ. 8 Tó sa'ona sa pɔ́ wì a pɔ́ káteu à tékũ
ò gbɛ̃ɛɛ, sa'obɔpi báa líɔ dɛ sa'onapi pɔ́ ũ.
9 Pɔ́wɛn gba pɔ́ wà kàa kɛ̀ò ge wà blɛkɛ̀ò
oou ge mɔ̀pɛpɛɛwa líɔ dɛ sa'ona pɔ́ sa'òò
pɔ́ ũ. 10 Pɔ́wɛn gba pãleɔ líɔ dɛ Aalona
buiɔ pɔ́ ũ, aai sɛ sáasaa, tó wa yɔ̃̀alɛ ń
nísio ge wa kpà nísisain nò.

Dii sáaukpa sa'obɔ

11 Dii sáaukpabɔ pɔ́ waliɔ mɔoɛ̀
yãdilɛaɔn kɛ: 12 Tó gbɛ̃e lɛ́ mɔ́ Dii
sáaukpai ń pɔtuoo, aàli mɔ́ ń kàa sɛsai
pɔ́ wa tòto ń nísio lɔ ń kàagbaala pɔ́ wà
nísi ɛ̀wào ń kàa pɔ́ wa kɛ̀ ń pɛ̃ɛti yãalɛa
ń nísioo. 13 Aàli mɔ́ lɔ ń pɔ́wɛnti pɔ́ wà
ɛsɛ kàu à kɛ̀ pɛ̃ɛ ũo, 14 i pɔ́piɔ bɔ Diiɛ
mɛ̀ndodo, i gɔ̃ sa'ona pɔ́ sáaukpa sa'obɔ
au lɛ̀ sa'okĩiwaɛ. 15 Wàli sáaukpa sa'onɔɔ
so sapi ogɔɔ, wasuli a kĩni tó gu dɔwào.
16 Tó légbãdɔa ge gba yɑ̃́i à sapi òi, aàli
a nɔ̀ɔ so sapi ogɔɔ. Tó gu dɔ̀ a kĩniwa,
wa fɔ̃ lí só. 17 Tó sa'onɔɔ gɔ̃̀ e a gɔɔ àaɔ̃de
zĩ́, wàli káteu à tékũ. 18 Tó wà sáaukpa
sa'onɔɔ sò a gɔɔ àaɔ̃de zĩ́, Dii a sio. Aɔ dɛ
sa'oa ũ lɔo. Bɔlɔ ɔ̃ a kɛ̀, a yɑ̃́ a wi gbɛ̃́ pɔ́
sò musuɛ.
19 Wasuli sa'onɔɔ pɔ́ kɑ̃̀ pɔ́ gbãlɛawa
soo. Wàli káteu à tékũ. Sa'onɔɔ sɔ̃, gbɛ̃́ pɔ́
aa gbãlɛaoɔ mɛ́ aali só. 20 Tó gbɛ̃́ gbãlɛa
sáaukpa sa'onɔɔ sò, wàli ade bɔ a gbɛ̃́ɔ
guu. Nɔ̀ɔpiá Dii pɔ́ɛ. 21 Tó gbɛ̃́ kɑ̃̀ pɔ́
gbãlɛawa, gbɛ̃nazĩn gbãlɛa ge nɔ̀ɔ ge pɔ-
pãle pɔ́ dɛ tɛ̃ ũn nò, ɔ̃ à sáaukpa sa'onɔɔ
sò, wàli ade bɔ a gbɛ̃́ɔ guu.

Nísi ń auo dilɛa tɛ̃ ũ

22 Dii ò Mɔizie à mɛ̀, 23 aà yɑ̃́ɛ bee
o Isailiɔnɛ. Ásuli zu ge sã ge ble nísi
sóo. 24 Àli pɔgɛ ge pɔ́ pɔ́ wài tàitai nísi
mɔaokɛ, ãma ásuli sóo. 25 Tó gbɛ̃́ pɔtuo
pɔ́ wì sa'oò Diiwa, wì a kĩni káteu à tékũ
nísi sò, wàli ade bɔ a gbɛ̃́ɔ guu. 26 Gu
pɔ́ áɔ kuu píi, ásuli bã ge nɔ̀ɔ kòlokpa-
sai sóo.‡ 27 Tó gbɛ̃́ kpàa ge pɔ́ kòlokpasai
sò, wàli ade bɔ a gbɛ̃́ɔ guu.

Sa'ona baa

28 Dii ò Mɔizie à mɛ̀, 29 aà yɑ̃́ɛ bee
o Isailiɔnɛ. Tó gbɛ̃́ mɔ̀ Diiɛ ń sáaukpa
sa'obɔo, aàli a sa'obɔpi pɔ́ɛ beeɔ kpa Di-
iwa. 30 Aàli mɔ́ ń a nísi pɔ́ wì ka Diiɛ téu
à tékũo ń azĩa ɔo ń a kùlao, i a kulapi mɔ
Diiɛ. 31 Sa'ona i a nísi kpasa sa'okĩiwa,
kulapi iɔ dɛ Aalona ń a nɛ́ɔ pɔ́ ũ. 32 Àli
sáaukpa sa'obɔ ɔplaa gbá go ado sa'ona
pɔ́ ũ. 33 Aalona bui pɔ́ sɔ̃̀ Diizi ń sa'obɔpi
auo ń a nísio mɛ́ aliɔ a gbápi vĩ a baa
ũ. 34 Isailiɔ sáaukpa sa'obɔɔ guu, kùla pɔ́
wì mɔ Diiɛ ń a gbá pɔ́ wì bɔ adoao ɔ̃ Dii
dìlɛ wàli kpá Aalona ń a nɛ́ɔwa an asea
ũ. Isailiɔ líɔ kpámá gɔɔpii.
35 Baa pɔ́ Aalona ń a nɛ́ɔ ì e sa pɔ́ wì a
pɔ́ nísika Diiɛ téu à tékũ guun we. Bee ɔ̃
Dii kpàmá gɔɔ pɔ́ à ń dílɛ a gbàgbanaɔ ũ.
36 Gɔɔ pɔ́ wà nísikàmá, Dii dìlɛ Isailiɔnɛ
aaliɔ bee kpámá gɔɔpiiɛ an asea ũ e an
buiwa.
37 Sa pɔ́ wì a pɔ́ káteu à tékũ obɔ
yãdilɛaɔn we ń pɔ́wɛn gbao ń duun
awakpabɔo ń tàae fĩabobɔo ń daazĩu
sa'obɔo ń sáaukpa sa'obɔo. 38 Dii yɑ̃́pi dà
Mɔizie Sinai gbɛ musuɛ gɔɔ pɔ́ a dìlɛ Isail-
iɔnɛ aa mɔ sa'oiwa Sinai guwaiwaiu.

Aalona ń a nɛ́ɔ dilɛa sa'onaɔ ũ

(Bɔa 29.1-37)

8 Dii ò Mɔizie à mɛ̀: 2 Aalona sɛ́ ń a
nɛ́ɔ ń sa'on pɔkasaɔ ń nísi pɔ́ wì pɔ́
dilɛò à gɔ̃ ma pɔ́ ũo ń duun awakpazuo ń
sãsakao mɛ̀n plaɔ ń gbí pɔ́ kàa kauo, 3 ní
Isailiɔ kãaa píi kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ. 4 Mɔiz-
ĩkɛ̀ lá Dii òɛwa, à ń kãaa kpaaũkpɛ
kpɛɛlɛ. 5 Ɔ̃ Mɔizi ò bílaɛ: Yɑ̃́ pɔ́ Dii dìlɛ

‡**7:26** Daa 9.4, Iko 12.16, 23

wà kɛn kɛ. 6 À mɔ̀ ń Aalonao ń a nɛ́ɔ, ɔ̃
à ń zu'ò. 7 À ulatao dà Aalonaɛ, à asana
lɛ̀ɛlɛ dɔ̀a, ɔ̃ à ulatao dàɛ̀ ń sa'o'ulao, ɔ̃ à
sa'o'ulapi asana dɔ̀ɛ̀ a pi. 8 À bɔ̀ɔloonnɔɛ
lòoɛ̀, ɔ̃ à Uliũ ń Tumiũo kà bɔ̀ɔpiu. 9 À
tuludìɛ̀, ɔ̃ à vua pɛpɛɛna pɔ́ ì aà dilɛ Dii
pɔ́ ũ nà tulupi aɛwa, lá Dii dìlɛɛ̀wa.

10 Ɔ̃ Mɔizi nísi pɔ́ wì pɔ́ dilɛò à gɔ̃ Dii
pɔ́ ũ sɛ̀ a mà zwɑ̃̀akpɛwa ń pɔ́ pɔ́ kúuɔ píi,
aa gɔ̃̀ Dii pɔ́ ũ. 11 Ɔ̃ à nísi fɑ̃̀fɑ̃ sa'okĩiwa
gɛ̃n sopla, a màma sa'okĩipiwa ń a pɔ́ɔ
píi ń dàao ń a dibɔo, aa gɔ̃̀ Dii pɔ́ ũ. 12 Ɔ̃
à nísipi kà Aalona miwa, à gɔ̃̀ Dii pɔ́ ũ.
13 Ɔ̃ à mɔ̀ ń Aalona nɛ́ɔ, à ulatao dàdanɛ́,
à asanadɔ̀dɔnɛ́ ń pi, à fùa gbɑ̃̀a kpàkpanɛ́,
lá Dii dìlɛɛ̀wa.

14 Ɔ̃ à mɔ̀ ń duun awakpazupio, Aalona
ń a nɛ́ɔ ɔnàna a miwa. 15 Ɔ̃ Mɔizi zupi
kòlokpa, à a au sɛ màma sa'okĩi kɔ́baɔwa
ń a ɔtonao à lìai, à gbɑ̃bɔ̀ɛ̀. Ɔ̃ à au pɔ́ gɔ̃̀
ɛ̀lɛ sa'okĩipi gbázĩwa. Màa à gbɑ̃bɔ̀ɛ̀, à gɔ̃̀
Dii pɔ́ ũ. 16 Ɔ̃ à zupi guupɔ nísiɔ sɛ̀lɛ píi
ń a pɔa nísio ń a gòleɔ ń gòlepi nísiɔ, a
kpàsa sa'okĩiwa. 17 Ɔ̃ à zuswanapi kàtɛu
à tɛkũ̀ bòo kpɛ lá Dii dìlɛɛ̀wa, a báa ń a
nɔ̀ɔo ń a gbɔ̃o píi.

18 Ɔ̃ à mɔ̀ ń sɑ̃sakaopiɔ doo sa pɔ́ wì
a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ obɔ ũ. Aalona ń a
nɛ́ɔ ɔnàna a miwa, 19 ɔ̃ Mɔizi a kòlokpa,
à a au fɑ̃̀fɑ̃ sa'okĩiwa à lìai. 20 Ɔ̃ à sɑ̃pi
gòaagoaa, à a mi ń a guɔ ń a nísio kpàsa.
21 À a guupɔɔ ń a koeɔ pìpi, ɔ̃ à sɑ̃pi kpàsa
sa'okĩiwa píi sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ,
a gĩ ìɔ na Diiɛ ũ, lá Dii dìlɛ Mɔizipiɛwa.

22 Ɔ̃ à mɔ̀ ń sɑ̃sakao pɑ̃leo an daaz-
ĩu sa'obɔ ũ. Aalona ń a nɛ́ɔ ɔnàna a
miwa, 23 ɔ̃ Mɔizi a kòlokpa, à a au sɛ̀ a
mà Aalona ɔplaa swɑ̃́lɛbawa ń aà ɔplaa
ɔnɛmio ń aà ɔplaa gbánɛmio. 24 Ɔ̃ à mɔ̀
ń Aalona nɛ́ɔ, à aupi màma ń ɔplaa
swɑ̃́lɛbaɔwa ń ń ɔplaa ɔnɛmiɔ ń ń ɔplaa
gbánɛmiɔ. Ɔ̃ à aupi lɛ̀ sa'okĩiwa à lìai.
25 Ɔ̃ à sɑ̃pi nísi nàaa, a vlɑ̃́ nísi ń a sálanao
ń a pɔa nísio ń a gòleɔ ń gòlepi nísiɔ ń a
ɔplaa gbáo. 26 Ɔ̃ à kàa boolo sɛ̀ mɛ̀ndo
kàa gbí pɔ́ ìɔ ku Dii aɛ guu ń kàa nísideo
mɛ̀ndo ń kàawanao mɛ̀ndo, a kà nísipiɔ
ń ɔplaa gbápiola. 27 À apii nà Aalona ń a
nɛ́ɔnɛ ń ɔzĩ, ɔ̃ aa mɔ̀ Diiɛ sa pɔ́ wì a pɔ́
mɔɛ̀ ũ. 28 Ɔ̃ Mɔizi pɔ́piɔ sì ń ɔzĩ, a kpàsa
sa'okĩipiwa sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ
musu an daazĩu sa'oa ũ. Pɔ́ pɔ́ wì ka Diiɛ
tɛ́u à tɛ́kũ, a tɛ́kũa gĩ ìɔ naɛ̀n we. 29 Mɔizi
sɑ̃sakaopi kùla sɛ̀ lɔ, a mɔ̀ Diiɛ sa pɔ́ wì a
pɔ́ mɔɛ̀ ũ, lá Dii dìlɛɛ̀wa. Kulapi mɛ́ Mɔizi
baa ũ.

30 Ɔ̃ Mɔizi nísi pɔ́ wì pɔ́ dilɛò à gɔ̃ Dii pɔ́
ũ dɑ̃̀ ń au pɔ́ kálɛ sa'okĩio, a fɑ̃̀fɑ̃ Aalona
ń a nɛ́ɔwa ń ń pɔkasaɔ. Màa a tò Aalona
ń a nɛ́ɔ ń ń pɔkasaɔ gɔ̃̀ Dii pɔ́ ũ.

31 Ɔ̃ Mɔizi ò Aalonaɛ ń a nɛ́ɔ: À nɔ̀ɔɛ
bee fùukɛ kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ, í só we ń á
daazĩu kàa gba pɔ́ kú gbí guuɔ, lá Dii
dìlɛwa à mɛ̀ ámɛ á só. 32 Í nɔ̀ɔ ń kàa
pɔ́ gɔ̃̀o kátɛu à tɛ́kũ. 33 Ásu go kpaaũkpɛ
kpɛɛlɛo e gɔɔ sopla e á daazĩu gɔɔ lɛ́ gɛ
kaò, asa waɔ á daazĩu zĩpi kɛ e gɔɔ so-
plaɛ. 34 Dii mɛ́ yɑ̃́ pɔ́ kɛ̀ gbɑ̃pi dìlɛ kɛ́
à á duuna kɛ̃́wá yɑ̃́i. 35 Àɔ ku kpaaũkpɛ
kpɛɛlɛ fɑ̃anɛ ń gwɑ̃asĩnao e gɔɔ sopla, íɔ
zĩ pɔ́ Diipi dàɛ́ kɛ, kɛ́ ásu gagao yɑ̃́i, asa
màa a dìlɛmɛɛ. 36 Ɔ̃ Aalona ń a nɛ́ɔ yɑ̃́ pɔ́
Dii dà Mɔiziɛ a ònɛ́ kɛ̀ píi.

Sa'onaɔ naa zĩwa

9 A gɔɔ swaaɔ̃de zĩ́ Mɔizi Aalona ń
a nɛ́ɔ sìsi ń Isailiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔɔ. 2 Ɔ̃ a
ò Aalonaɛ: Zugaaena sɑ̃asai sɛ́ n duun
awakpabɔ ũ ń sɑ̃sakao sɑ̃asaio sa pɔ́ wì a
pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ obɔ ũ, ní sa'oò Diiwa. 3 Ní
o Isailiɔnɛ aa blesana sɛ duun awakpabɔ
ũ ń zugaae wɛ̃dona sɑ̃asaio ń sɑ̃ wɛ̃dona
sɑ̃asaio sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ obɔɔ
ũ, 4 ń zuo ń sɑ̃sakaoo sáaukpa sa'obɔɔ ũ,
aa sa'oò Diiwa ń pɔ́wɛn gba pɔ́ yɑ̃alɛa ń
nísioo, asa Dii a bɔ mɔ́má gbɑ̃ɛ.

5 Wà pɔ́ pɔ́ Mɔizi òpiɔ sɛ̀ mɔ̀ò kpaaũkpɛ
kpɛɛlɛ, ɔ̃ gbɛ̃́pii mɔ̀ sĩ̀ Dii aɛ. 6 Ɔ̃ Mɔizi
mɛ̀: Yɑ̃́ pɔ́ Dii dìlɛ kɛ́ à aà gawi en kɛ. 7 Ɔ̃
a ò Aalonaɛ: Sɔ̃ sa'okĩii, ní sa'o ń duun
awakpabɔo, ní sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ

o, ǹ n duuna ń n nɛ́ɔ pɔ́o kɛ̃́wá, ní sa'o ń
bíla pɔ́ɔ, ǹ ń duuna kɛ̃́má lá Dii òwa.¶
8 Ɔ̃ Aalona sɔ̃̀ sa'okĩii, à zugaaena
kòlokpa a duun awakpabɔ ũ. 9 Aà nɛ́ɔ
mɔ̃̀ɛ̀ ń a auo, à ɔtona zɔ̃̀wà, a màma
sa'okĩi kɔ́baɔwa, ɔ̃ à au kĩni ɛ̀lɛ sa'okĩipi
gbázĩwa. 10 À zupi nísi ń a gòleɔ ń a pɔa
nísio kpàsa sa'okĩipiwa, lá Dii dìlɛ Mɔiz-
iɛwa. 11 À a nɔ̀ɔ ń a báao kpàsa bòo kpɛ
à tɛkũ̀.
12 À sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ò, ɔ̃ aà
nɛ́ɔ a au kpàwà, a lɛ̀ sa'okĩipiwa à lìai.
13 Aa sãpi guɔ kpàwà dodo ń a mio, ɔ̃ a
kpàsa sa'okĩiwa. 14 À a guupɔɔ pìpi ń a
koeɔ, a kpàsa sa'okĩiwa a kĩni pɔ́ kálɛa
musu.
15 Ɔ̃ Aalona mɔ̀ ń bíla sa'obɔɔ. À ń duun
awakpable sɛ̀ à a kòlokpa, ɔ̃ a kɛ̀ò lá a kɛ̀
ń duun awakpabɔ sɛ̃́iaowa. 16 À mɔ̀ ń ń
sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ obɔo, ɔ̃ à sa'òò
lá Dii dìlɛwa. 17 À mɔ̀ ń pɔ́wɛn gbao, a dɛ̃̀
ɔkũ do, ɔ̃ a kpàsa sa'okĩiwa, sa kɔɔ oa pɔ́
bàasi.
18 À bíla sáaukpazu ń sãsakaoo
kòlokpa. Aà nɛ́ɔ a au kpàwà, ɔ̃ a lɛ̀
sa'okĩiwa à lìai. 19 Zu ń sãpio nísiɔ, an
vlɛ̃́ nísi ń a sálanaɔ ń a gòleɔ ń a pɔa
nísiɔ 20 ɔ̃ aa kàlɛ nɔ̀ɔpiɔ kulaɔwa, ɔ̃
Aalona kpàsa ń a nísipiɔ sa'okĩiwa. 21 À
a kulapiɔ ń ɔplaa gbáo mɔ̀ Diiɛ sa pɔ́ wì
a pɔ́ mɔɛ̀ ũ lá Dii dìlɛ Mɔiziɛwa. 22 Ɔ̃
Aalona ɔdɔ̀ńla musu, à samaa'òné.§ Kɛ́ à
sa'ò ń duun awakpabɔo màa ń sa pɔ́ wì
a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ obɔo ń sáaukpapɔo, ɔ̃
à pìla sa'okĩipiwa.
23 Ɔ̃ Mɔizi ń Aalonao gɛ̃̀ kpaaũkpɛu. Kɛ́
aa bɔ̀, aa samaa'ò bílaɛ, ɔ̃ Dii gawi bɔ̀
gupuau gbɛ̃́pii wáa. 24 Tɛ́ bɔ̀ Dii kĩ́i à kũ̀
sa pɔ́ wàlɛ a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ń nísipiɔwa
sa'okĩi. Kɛ́ gbɛ̃́pii è màa, aa gulakɛ̀, ɔ̃ aa
mipɛ̀lɛ.

Nadabu ń Abiuo gaa

10 Aalona nɛ́ɔ Nadabu ń Abiuo ń
tɛ́sibɔɔ sɛ̀, aa tɛkàu aa tulaletikàa,
ɔ̃ aa mɔ̀ Dii aɛ ń tɛ́ zĩ̀lo pɔ́ i dilɛnɛ́oo. 2 Ɔ̃
tɛ́ bɔ̀ Dii kĩ́i à ń dɛdɛ, aa gàga Dii aɛ we.
3 Ɔ̃ Mɔizi ò Aalonaɛ: Yɛ̃́ pɔ́ Dii òn we à
mɛ̀,
á tó gbɛ̃́ pɔ́ sɔ̃̀aziɔ dɔ̃ kɛ́ a kua adoa,**
i tɔbɔ gbɛ̃́pii wáa.
Ɔ̃ Aalona nílɛ.
4 Mɔizi Aalona desɛ̃ Uziɛli nɛ́ɔ Misaɛli
ń Ɛlɛzafão sìsi, ɔ̃ a òné: À sɔ̃ kãi. À á gbɛ̃́ɔ
gɛ sɛ́lɛ zwɛ̃̀akpɛ kpɛɛlɛ, í bɔò bòo kpɛ. 5 Ɔ̃
aa mɔ̀ gɛpiɔ sɛ̀lɛ ń ń ulataoɔ, aa bɔ̀ńnɔ
bòo kpɛ lá Mɔizi òwa.
6 Ɔ̃ Mɔizi ò Aalonaɛ ń aà nɛ́ɔ Ɛleazaa
ń Itamaao: Ásu to ĩ́ana á mikã páo. Ásu
à á ulaɔ ga kɛ̃́kɛ̃o. Tó á kɛ̀ màa, á gagaɛ,
Dii pɔ i pa gbɛ̃́piizi. Á gbɛ̃́ Isailiɔ mɛ́ aa
gbɛ̃́ pɔ́ Dii tò tɛkũ̀mápiɔ ɔ́ɔlɔ. 7 Ásu go
kpaaũkpɛ kpɛɛlɛao, kɛ́ ásu gagao yɛ̃́i, asa
Dii nísi pɔ́ tò a gɔ̃ aà pɔ́ ũ kú á mɛwaɛ. Ɔ̃
aa kɛ̀ lá Mɔizi òwa.
8 Ɔ̃ Dii ò Aalonaɛ: 9 Mpi ń n nɛ́ɔ, tó álɛ
gɛ̃ kpaaũkpɛu, ásuli vɛ̃ɛ ge í gbãa mio, kɛ́
ásu gagao yɛ̃́i. Yãdilɛapi aɔ ku gɔɔpii e á
buiwaɛ. 10 Àli pɔ́ pɔ́ dɛ ma pɔ́ ũ dɔ̃kɔ̃ɛ ń
pɔ́ pɔ́ dɛ ma pɔ́ ũoo. Àli pɔ́ gbãlɛa dɔ̃kɔ̃ɛ
ń pɔ́ gbãlɛsaio. 11 Àli yãdilɛa pɔ́ má dà
Mɔiziɛ a ò dada Isailiɔnɛ píí.
12 Mɔizi ò Aalonaɛ ń aà nɛ́ pɔ́ gɔ̃̀ɔ
Ɛleazaa ń Itamaao à mɛ̀: Àli pɔ́wɛn gba
pɔ́ wì ka Diiɛ tɛ́u kĩni ble sa'okĩi saɛ. Á-
suli ɛsɛ káu à kɛ pɛ̃ɛ ũo, asa blɛpi adoaɛ.
13 Àli ble gu pɔ́ wa dìlɛ a zɛ́iu, asa á baan
we sa pɔ́ wì a pɔ́ nísika Diiɛ tɛ́u à tɛ́kũ
guu. Màa Dii dìlɛmɛɛ. 14 Mpi ń n nɛgɔ̃ɛɔ
ń n nɛnɔɛɔ àli a kùla pɔ́ wì mɔ Diiɛ ń a
gbá pɔ́ wì bɔ adoao so gu pɔ́ wa dìlɛ a
zɛ́iu, asa á baan we Isailiɔ sáaukpa sa'oa
guu. 15 Aali mɔ́ ń a gbápio ń a kùlao ń a

¶**9:7** Ɛbɛ 7.27
§**9:22** Nao 6.22-27
****10:3** Bɔa 19.22

nísi pɔ́ wì ka Diiɛ téuo, í mɔ Diiɛ. Mpi ń
n nɛ́ɔ á baan we gɔɔpii lá Dii dìlɛwa.
16 Mɔizi duun awakpable yãgbèamá. À
mɔ lè à tɛkũ̀ kɔ̀, ɔ̃ Mɔizi pɔ pà Ɛleazaa
ń Itamaaozi à mɛ̀: 17 Bɔ́yãi i duun awak-
pabɔ nɔ̀ɔpi so zwã̀akpɛ uao ni?[††] Dii blɛɛ.
A kpàwáɛ kɛ́ à gbɛ̃́pii duuna kɛ̃omáɛ, í
síńnɔ. 18 Lá wi gɛ́ ń a auo Dii kúkĩio, à kũ̀
à a nɔ̀ɔ so uaɛ, lá má òwa. 19 Ɔ̃ Aalona ò
Mɔiziɛ: Gwa, aa mɔ̀ Diiɛ gbã ń ń duun
awakpabɔo ń ń sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à
tɛ́kũo, ɔ̃ yã́ ma le gbã. Tó má sò yãa, a
kɛ Diiɛ nae? 20 Kɛ́ Mɔizi yã́pi mà, ɔ̃ a sì.

Pɔ́ pɔ́ Dii dìlɛ tɛ̃ ũɔ

(Iko 14.3-21)

11 Dii ò Mɔiziɛ ń Aalonao à mɛ̀, 2 aa
yã́ɛ bee o Isailiɔnɛ: Sɛ̀a nɔ̀bɔ pɔ́ áli
sóɔn kɛ: 3 Àli nɔ̀ɔ pɔ́ a swɛ paaa pla mɛ́ ì
pɔbɔ a kòlou à ɛa só só. 4 Nɔ̀bɔeɔ ku, aaì
pɔbɔ ń kòlou aa ɛa só, kási an swɛ paaa
plao, ásuli sóo. Yiongo ì pɔbɔ a kòlou à ɛa
só, a swɛ vĩ sɔ̃o. À tɛ̃́. 5 Ɛ̃n'ui'uina ì pɔbɔ a
kòlou à ɛa só, a swɛ vĩo. À tɛ̃́. 6 Kífɛ̃nɛna
ì pɔbɔ a kòlou à ɛa só, a swɛ vĩo. À tɛ̃́.
7 Sàwa swɛ vĩ paaa pla, kási ìli pɔbɔ a
kòlou à ɛ̀a sòo. À tɛ̃́. 8 À nɔ̀ɔpiɔ tɛ̃́, ásuli
sóo, ásu ɔkã a gɛwa seo.
9 Ílɛpɔ pɔ́ kú ísiau ge swaiɔ, a pɔ́ pɔ́ áli
sóɔn kɛ: Tó a ka ń tɛɛo vĩ, àli só. 10 Ílɛpɔ
pɔ́ ka ń tɛɛo vĩo, pɔ́ pɔ́ kú yɔ̃̀ɛyɔ̃ɛɔ ge
pɔ́ pɔ́ kú dodoɔn nò, aaɔ dɛɛ́ pɔ́ giaɔ ũ.
11 Lá pɔ́ giaɔnɛ, ásuli sóo. Àli saka a gɛu.
12 Ílɛpɔ pɔ́ ka ń tɛɛo vĩo líɔ dɛɛ́ pɔ́ giaɔ ũ.
13 Bã pɔ́ áli sakauɔn kɛ: Ásuli sóo,
pɔ́ gianaɔnɛ. Yãamusu, kúu, bãso,
14 baɛ, zabã, bleaaɔ, 15 gbagbaaɔ,
16 koohũhũna, taataa, yaabɛɛɔ, 17 kooɔ,
kpɔbɔ'ilɛna, bãyakpa, 18 fana, gáu,
tɛɛpili, 19 wàaliana, yaapunaɔ, wɛlɛmbã
ń sasio.
20 Kɔ̀ɔ gã̀sĩadeɔ líɔ dɛɛ́ pɔ́ gianaɔ ũ,
21 ãma àli a gbalade pɔ́ ì vĩvĩɔ só. 22 A
pɔ́ pɔ́ áli sóɔn kɛ: Kwaɔ, vĩikɛɛnaɔ, plɛka-
sonaɔ ń kwa keleɔ. 23 Kɔ̀ɔ gã̀sĩade pãleɔ
líɔ dɛɛ́ pɔ́ gianaɔ ũ. 24 Pɔ́piɔ to à gbãlɛɛ.
Gbɛ̃́ pɔ́ ɔkã̀ a gɛwa aɔ gbãlɛaɛ e oosi.
25 Gbɛ̃́ pɔ́ a gɛ sɛ̀ lí a pɔ́ɔ pí, kási a gi àɔ
gbãlɛaɛ e oosi.
26 À nɔ̀ɔ pɔ́ a swɛ paaao, ge ìli pɔbɔ
a kòlou à ɛ̀a sòoɔ tɛ̃ píi. Gbɛ̃́ pɔ́ ɔkã̀wà
gbãlɛ̀n we. 27 À pɔ́ ɔmideɔ tɛ̃́. Gbɛ̃́ pɔ́ ɔkã̀
a gɛwa aliɔ gbãlɛaɛ e oosi. 28 Gbɛ̃́ pɔ́ a gɛ
sɛ̀ lí a pɔ́ɔ pípi, kási a gi àɔ gbãlɛaɛ e oosi.
Pɔ́piɔ líɔ dɛɛ́ tɛ̃ ũ.
29 Pɔkelena pɔ́ ì táa'o tɔɔlɛwaɛ beeɔ líɔ
dɛɛ́ tɛ̃ ũ: Ɛ̃na, zɔ̃, 30 kaso, zɔ̃galatɛ̃, nɛ-
woona, lɔ̀lɔ ń kíkpaoo. 31 Pɔkelenapiɔ líɔ
dɛɛ́ pɔ́ gbãlɛaɔ ũ. Tó pɔ́piɔ gà, mɛ́ gbɛ̃́
ɔkã̀wà, aɔ gbãlɛaɛ e oosi. 32 Tó pɔ́piɔ gà,
mɛ́ à lɛ̀lɛ dà pɔ́a, pɔ́pi aɔ gbãlɛaɛ, lí pɔ́
ge zwãa ge báa ge sakili ge zĩkɛbɔen nò.
Wàli da íu, kási aɔ gbãlɛaɛ e oosi. Bee
gbɛa i gɔ̃ gbãlɛsai. 33 Tó pɔ́ kelenapiɔ do
gɛ lɛ̀lɛ dà gĩ̀ oou, pɔ́ pɔ́ kú a guuɔ gbãlɛ̀,
wàli oopi wí. 34 Tó oopi í kɔ̀lɛ kà pɔblea
ge imiau, à gbãlɛ̀n we. 35 Pɔ́ pɔ́ pɔgɛpiɔ
do lɛ̀lɛ dàa gbãlɛ̀ɛ. Tó blɛkɛbɔ ge kĩnaɛ,
àli gboo, asa à gbãlɛ̀ɛ, mɛ́ aɔ gbãlɛaɛ́ɛ.
36 Tó nibɔna ge lɔ̀ɔɛ sɔ̃, a gbãlɛo, sema
gbɛ̃́ pɔ́ ɔkã̀ pɔgɛpiwa. 37 Tó a gɛ lɛ̀lɛ dà
pɔbuia, a gbãlɛo. 38 Tó pɔ́wɛna pɔ́ wa kà
ílɛɛ sɔ̃, aɔ gbãlɛaɛ́ɛ.
39 Tó nɔ̀ɔ pɔ́ wì sóɔ do gà, gbɛ̃́ pɔ́ ɔkã̀wà
aɔ gbãlɛaɛ e oosi. 40 Gbɛ̃́ pɔ́ pɔgɛpi sò ge
à pɔgɛpi sɛ̀ lí a pɔ́ɔ pí, kási aɔ gbãlɛaɛ e
oosi.
41 Pɔ́taa'onkuawa á pɔ́ gianaɛ, ásuli
sóo, 42 pɔ́ pɔ́ ì táa'o a gbɛɛ ge gbá síiɔ̃wa
ge pɔ́ pɔ́ gbá vĩ dasin nò. Ásuli sóo, pɔ́ gi-
anaɔnɛ. 43 Ásu to à gɔ̃ pɔ́ gianaɔ ũ pɔ́piɔ
yã́ musuo. Ásu to à gbãlɛ ń yã́io. Ásu
to aa á gbãlɛo, 44 asa Dii á Luan ma ũ.
Àɔ ázĩa kũa ma gbɛ̃́ɔ ũ, á kua iɔ adoa,
asa ma kua adoaɛ. Ásu to àli gbãlɛ pɔ́-
taa'onkuawapiɔ yã́ musuo. 45 Ma Dii ma

††**10:17** Lev 6.26

á bɔ́lɛ Egipi, kɛ́ màɔ dɛ á Lua ũ. Á kua líɔ
adoa, asa ma kua adoaɛ.‡‡
46 Yɛ̃́ pɔ́ má dìlɛ nɔ̀bɔɔ ń bãɔ ń
ílɛpɔ bɛ̃́ɛɔ ń pɔ́taa'onkuawaɔ musun we.
47 Àliɔ pɔ́ gbãlɛaɔ dɔ̃kɔ̃ɛ ń pɔ́ gbãlɛsaiɔ.
Àliɔ pɔ́ pɔ́ wì sɔɔ dɔ̃kɔ̃ɛ ń pɔ́ pɔ́ wìli sóɔɔ.

Nɛ'i gbãbɔa

12 Dii ò Mɔiziɛ à mɛ̀, 2 aà yɛ̃́ɛ bee
o Isailiɔnɛ: Tó nɔɛ nɛ'ì gɔ̃ɛ ũ,
aɔ gbãlɛa e gɔɔ soplaɛ, lá ìɔ ku a
ɔkũgɔɔwawa. 3 A gɔɔ swaaɔ̃de zĩ́ wìli
tɔ̃zɔ̃ nɛ́piɛ,¶¶ 4 nɔɛpi i ɛa zɔ̃lɛ lɔ e gɔɔ
baakwi ń àaɔ̃o a au gbãbɔa yɛ̃́i. Asuli
ɔkã Dii pɔewao, mɛ́ asuli gɛ́ zwɛ̃̀akpɛ
uao e a gbãbɔgɔɔpi gɛ paò. 5 Tó nɔɛ a
ì sɔ̃, aɔ gbãlɛa e ãsɔ̃a plaɛ, lá ìɔ ku a
ɔkũgɔɔwawa, i ɛa zɔ̃lɛ lɔ e gɔɔ bàaɔ̃ ń
sooloo e a au gbãsĩ wolo.
6 Tó aà nɛgɔ̃ɛ ge nɔɛ ia gbãbɔgɔɔ pà,
aàli gɛ́ sa'ona lei kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ ń sã
wɛ̃donao sa pɔ́ wì a pɔ́ káteu à tɛ́kũ obɔ
ũ ń felenao ge felenguulu nɛ́ bɔlɔ duun
awakpabɔ ũ. 7 Sa'onapi lí sa'ooɛ̀ Diiwa,
i aà duuna kɛ̃wà, nɔɛpi aubɔawà gbãsĩ i
wolowà. Yɛ̃́ pɔ́ wa dìlɛ nɛ'ina musun we.
8 Tó aà gbãa i ka aà sã luo, aàli mɔ́ ń fe-
lenao mɛ̀n pla ge felenguulu nɛ́ bɔlɔ mɛ̀n
pla,§§ ado iɔ dɛ sa pɔ́ wì a pɔ́ káteu à tɛ́kũ
obɔ ũ, ado sɔ̃ duun awakpabɔ. Sa'ona lí
aà duuna kɛ̃wà, nɔɛpi i gɔ̃ gbãlɛsai.

Mɛbaagyã

13 Dii yã'ò Mɔiziɛ ń Aalonao à mɛ̀:
2 Tó gbɛ̃́ gue lɛ́ ká ge àlɛ bɔkɛ ge
àlɛ puakũ, mɛ́ a dɛ gyã pɔ́ ì lińzi ũ, wàli
gɛaànɔ sa'ona Aalona ge aà nɛ́ɔ do kĩ́i.
3 Sa'onapi i wɛ́tɛ gyã pɔ́ kú ade mɛwai.
Tó gupi kã́ puakũ̀, mɛ́ a ɛ zuuua, gyã pɔ́
ì lińzin we, sa'ona lí ade dilɛ gbãlɛa. 4 Tó
mɛbaa puakũ̀, mɛ́ a ɛ zuuuao, mɛ́ a kã́
i puakũo, sa'onapi lí zɛ́kaka adelɛ e gɔɔ
sopla, 5 a gɔɔ sopladepi zĩ́ i wɛ́tɛi. Tó a
è gyãpi ku a gbɛu, í zɔ̃ɔ̃kũo, sa'ona lí ɛa
zɛ́kaka adelɛ e gɔɔ sopla lɔ, 6 a gɔɔ so-
pladepi zĩ́ i ɛa wɛ́tɛi lɔ. Tó gyãpi lào, i
kã́fĩo, aàli ade dilɛ gbãlɛsai. Gyã bɛ̃̀ɛ no.
Ade lí a pɔkasaɔ pí, i gɔ̃ gbãlɛsai. 7 Tó
gyãpi sù kã̀fĩ ade azĩa ɔlɔa sa'onaɛ gbɛaɛ,
aàli ɛa gɛ́ azĩa ɔlɔiɛ̀ lɔ, 8 sa'ona i wɛ́tɛi. Tó
gyãpi kã̀fĩɛ, aàli aà dilɛ gbãlɛa. Gyã pɔ́ ì
lińziɛ.
9 Tó gbɛ̃́ gyã pɔ́ ì lińzi vĩ, wàli gɛaànɔ
sa'ona kĩ́i, 10 i wɛ́tɛi. Tó gu kaapi puakũ̀,
mɛ́ a kã́ pù, mɛ́ à pìa tɛ̃́nsuii, 11 gyã pɔ́ ì
lińzi mɛ́ zĩ́na dìlɛ we kɔ̀, sa'ona lí ade dilɛ
gbãlɛa. Asuli zɛ́kaka adelɛo, asa á ade dɔ̃
gbãlɛa kɔ̀.
12 Tó gyã lì gbɛ̃́ mɛa, mɛ́ sa'ona è à lì
aà mɛa píi sɛa za aà minanguo e à gɛ̀ pɛ̀
aà kɛ̀sɛkpɛawa, 13 aàli wɛ́tɛi. Tó gyãpi lì
ade mɛa píiɛ, aàli ade dilɛ gbãlɛsai. Lá
aà mɛ dàkɔ̃i píi, a gbãsĩ vĩo. 14 Zĩ́ pɔ́ wà
sù è a pia tɛ̃́nsuii, a gbãlɛan we. 15 Tó
sa'ona bɔ̀ tɛ̃api è, aàli ade dilɛ gbãlɛa. Bɔ̀
tɛ̃api aɔ gbãlɛaɛ, gyã pɔ́ ì lińziɛ. 16 Tó bɔ̀
tɛ̃api sù lìlɛ, à puakũ̀, ade lí gɛ́ sa'ona kĩ́i,
17 sa'onapi i wɛ́tɛi. Tó bɔpi puakũ̀, aàli
ade dilɛ gbãlɛsai, iɔ gbãlɛsai.
18 Tó gbɛ̃́ bɔ vĩ, mɛ́ à làa, 19 ɔ̃ a gbɛa à
kɛ̀ púuu ge àlɛ tɛkɛ gɛ̃̀nɛgɛ̃nɛ, ade lí gɛ́
à azĩa ɔlɔ sa'onaɛ, 20 i wɛ́tɛi. Tó a è a ɛ
zuuua, mɛ́ a kã́ puakũ̀, sa'ona lí ade dilɛ
gbãlɛa. Gyã pɔ́ ì lińzi mɛ́ bɔ̀wà bɔ̀ gbɛu
we. 21 Tó sa'ona wɛtɛ̀i a è a dáamavĩ, kã́
pua ku weo, mɛ́ a ɛ zuuuao, sa'onapi lí
zɛ́kaka adelɛ e gɔɔ sopla. 22 Tó a è àlɛ
kã́fĩɛ sɔ̃, aàli ade dilɛ gbãlɛa. Gyã pɔ́ ì
lińziɛ. 23 Tó gu tɛkɛapi ku a gbɛu, i kã́fĩo,
bɔpi gbɛɛ, sa'ona lí ade dilɛ gbãlɛsai.
24 Tó gbɛ̃́ tɛkũ̀, ɔ̃ a bɔ puakũ̀ guei ge
à kɛ̀ gɛ̃̀nɛgɛ̃nɛ, 25 sa'ona lí wɛ́tɛi. Tó a è
a kã́ puakũ̀, ge a ɛ zuuua, gyã pɔ́ ì lińzi
mɛ́ dàalɛ tɛbɔpiu we, sa'ona lí ade dilɛ

‡‡**11:45** 1Piɛ 1.16
¶¶**12:3** Daa 17.12, Luk 2.21
§§**12:8** Luk 2.24

gbãlɛa, asa gyã pɔ́ ì lińziɛ. 26 Tó sa'ona
wɛtɛ̀i a è a dáamavĩ, mɛ́ a kã́ pua vĩo,
mɛ́ a ɛ zuuuao, sa'onapi lí zɛ́kaka adelɛ e
gɔɔ sopla, 27 a gɔɔ sopladepi zĩ́ i wɛ́tɛi. Tó
à kã̀fĩ, sa'ona lí ade dilɛ gbãlɛa, asa gyã
pɔ́ ì lińziɛ. 28 Tó bɔ̀ puapi ku a gbɛu, mɛ́ i
kã́fĩo, a dáamavĩ, tɛbɔɛ, sa'ona lí ade dilɛ
gbãlɛsai, asa tɛbɔ gbɛɛ.

29 Tó gɔ̃ɛ ge nɔɛ bɔ vĩ a mikãu ge a lɛ-
tãwa, 30 sa'ona lí wɛ́tɛi. Tó a è bɔpi zu-
uua, mɛ́ a kã́ kè tɛ̃́n'ũa'ũannɔ, sa'onapi lí
ade dilɛ gbãlɛa. Ũaɛ, mi ge lɛtã gyã pɔ́ ì
lińziɛ. 31 Tó sa'ona wɛtɛ̀i mɛ́ a è ṹapi zuu-
uao, mɛ́ kã́ sia ku weo, sa'onapi lí zɛ́kaka
adelɛ e gɔɔ sopla, 32 i ɛa wɛ́tɛ bɔpizi a gɔɔ
sopladepizĩ. Tó a è ṹapi i kã́fĩo, mɛ́ kã́
tɛ̃a ṹa'ũana ku weo, mɛ́ a zuuuao, 33 wàli
miboɛ̀, ãma wasuli gu pɔ́ ṹapi kuu boo,
sa'ona lí zɛ́kaka adelɛ e gɔɔ sopla, 34 a gɔɔ
sopladepi zĩ́ i wɛ́tɛ ṹapizi. Tó a è ṹapi i
kã́fĩo, mɛ́ a zuuuao, sa'onapi lí ade dilɛ
gbãlɛsai. Ade lí a pɔkasaɔ pí, iɔ ku gbãlɛ-
sai. 35 Tó ṹapi sù kã̀fĩ aà dilɛa gbãlɛsai
gbɛaɛ sɔ̃, 36 sa'ona lí wɛ́tɛi. Tó ṹapi kã̀-
fĩ, sa'ona suli kã́ tɛ̃a tàasika lɔo, asa ade
gbãlɛaɛ. 37 Tó ṹapi kɛ̀ɛ̀ doũ, mɛ́ à kã́ sia
bɔ̀lɛ, ṹapi làa, ade gbãlɛao, sa'ona i aà
dilɛ gbãlɛsai.

38 Tó pɔ́ puaɔ bɔ̀bɔ gɔ̃ɛ ge nɔɛ mɛwa
bàebae, 39 sa'ona lí wɛ́tɛi. Tó pɔ́ pua
fàuluuɛ, debu mɛ́ bɔ̀ aà mɛwa we, ade
gbãlɛao.

40 Tó gɔ̃ɛ mikã wòlo, migbaadeɛ, a
gbãlɛao. 41 Tó aà mi'aɛ kã́ mɛ́ wòlo,
mi'aɛgbaadeɛ, a gbãlɛao. 42 Tó bɔ pua bɔ̀
aà migbaa ge aà mi'aɛgbaawa, gyã pɔ́ ì
lińzi mɛ́ bɔ̀ we, 43 sa'ona lí wɛ́tɛi. Tó bɔpi
kaa dɛ púuu lán gyã pɔ́ ì lińziwa, 44 gɔ̃ɛpi
gyã pɔ́ ì lińzi vĩɛ. À gbãlɛ̀ɛ, sa'ona lí ade
dilɛ gbãlɛa bɔ pɔ́ kú aà miwa yã́i.

45 Tó gbɛ̃́ gyã pɔ́ ì lińzi vĩ màa, aàliɔ
pɔkasa kɛ̃́kɛ̃a daa, i a mikã tó da pã,
aàli ɔku a lɛ́wa, i mɛ: Gbãlɛa! Gbãlɛa!
46 Gɔɔ pɔ́ àlɛ gyãpi kɛ píi, aɔ gbãlɛaɛ. Gbɛ̃́
gbãlɛaɛ, aɔ ku bòo kpɛ adoɛ.

Pɔ́ fukpaa

47 Tó pɔkasa pɔ́ wa tã̀ ń sãkão ge ń
buao fù kpà, 48 ge pɔ́lɛ ge báa ge báa pɔ́,
49 tó a fukpaapi kɛ̀ búunnɔ ge tɛ̃́ɛɛ, wàli
ɔlɔ sa'onaɛ, 50 i wɛ́tɛi, i zɛ́kaka pɔ́pilɛ e
gɔɔ sopla, 51 i ɛa wɛ́tɛi a gɔɔ sopladezĩ.
Tó a fukpaapi kã̀fĩɛ, fù pãsĩɛ. Pɔ́pi gbãlɛ̀ɛ,
zĩ pɔ́ wì kɛò píin lò. 52 Aàli pɔ́ pɔ́ fù kpàpi
kátɛu à tɛ́kũ, asa fù pãsĩɛ.

53 Tó sa'ona wɛtɛ̀i a è pɔ́pi fukpaapi i
kã́fĩo, 54 aàli o wà pɔ́ pɔ́ fù kpàpi pípi, i
ɛa zɛ́kakaɛ̀ lɔ e gɔɔ sopla, 55 i ɛa wɛ́tɛ pɔ́
pɔ́ wa pìpipizi lɔ. Tó a è fukpaapi i lilɛo,
baa tó i kã́fĩo, pɔ́pi gbãlɛ̀ɛ. Àli kátɛu à
tɛ́kũ, tó pɔ́pi aɛ ge a kpɛ mɛ́ fukpaan lò.
56 Tó sa'ona wɛtɛ̀i a è fukpaapi lào pɔ́pi
pípia gbɛa, aàli gu pɔ́ fù kpàpi golɛ. 57 Tó
pɔ́pi ɛ̀a lɛ́ fù kpa lɔ àlɛ lia, aàli pɔ́pi kátɛu
à tɛ́kũ. 58 Pɔ́ pɔ́ wa pìpi a fukpaa làa sɔ̃,
wàli pípi a gɛ̃n plaade, i gɔ̃ gbãlɛsai. 59 Pɔ́
pɔ́ wa tã̀ ń sãkão ge ń buao yãdilɛan we,
pɔkasa ń pɔ́lɛo ge báa pɔ́ɔ píi, kɛ́ wà e
dilɛ gbãlɛsai ge gbãlɛa.

Gbãbɔa mɛbaagyãdeɛ

14 Dii ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 2 Mɛbaagyãde
pɔ́ wà mɔ̀ò sa'onaɛ gbãbɔa
yãdilɛan kɛ:* 3 Sa'ona lí bɔ bòo kpɛ à
gé wɛ́tɛi gbɛ̃́pizi. Tó a è à gbã̀gbã ń a
gyãpio, 4 aàli o wà mɔɛ̀ ń bã pɔ́ dɛ tɛ̃
ũo bɛ̃́ɛɔ mɛ̀n pla ń sɛdɛ lío ń wɔ̃ɔtɛ̃nao
ń ése ṹao. 5 Sa'ona lí o wà bãpiɔ do
dɔ oo pɔ́ wà í bàalɛa kàu musu, wi a
kòlokpa, 6 i bã pɔ́ bɛ̃́ɛ sɛ́ ń sɛdɛ lío ń
wɔ̃ɔtɛ̃nao ń ése ṹao, i apii málɛ bã pɔ́
wà a kòlokpa ípi musu au guu, 7 i fã́
gbɛ̃́ pɔ́ álɛ aà mɛbaagyã gbãbɔɛ̀wà gɛ̃n
sopla, i gbãbɔɛ̀, i bã bɛ̃́ɛpi gbaɛ sɛ̃u.

8 Gbɛ̃́ pɔ́ wàlɛ gbãbɔɛ̀ lí a pɔkasaɔ pí,
i a kã́ɔ wa píi, i zu'o, i gɔ̃ gbãlɛsai. Bee
gbɛa i gɛ̃ bòou, i gɔɔ sopla kɛ gĩa, i gbasa

*14:2 Luk 5.14, 17.14

gɛ̃ a kpɛ́u. 9 A gɔɔ soplade zĩ́ aàli a kã́ wa
píi, aà mikã, aà lɛkãna, aà wɛ́kpammizĩ,
kã́ pɔ́ kú aà mɛwa píi lé. Aàli a pɔkasaɔ
pí, i zu'o, i gɔ̃ gbãlɛsai.
10 A gɔɔ swaaɔ̃de zĩ́ aàli mɔ́ ń sãsa
nɛ́ bɔlɔ sãasaiɔ mɛ̀n pla ń sãda sãa-
sai wɛ̃donao mɛ̀ndo ń pɔ́wɛntio kiloo
soolo yãalɛa ń nísi litili kĩnio. 11 Sa'ona
pɔ́ lɛ́ gbãbɔ gbɛ̃́piɛ lí mɔ́ ń gbɛ̃́pio Diiɛ
kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ ń aà gbapiɔ. 12 Sa'ona lí
sãsa sɛ mɛ̀ndo, i sa pɔ́ wì a pɔ́ mɔ Diiɛ oò
tàae fĩabobɔ ũ ń nísi litili kĩnipio. 13 Aàli
sãpi kòlokpa gu pɔ́ a kua adoa, wì duun
awakpabɔ ń sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ
obɔo kòlokpau. Tàae fĩabobɔpiá sa'ona
pɔ́ɛ lán duun awakpabɔwa. Dii pɔ́ɛ.
14 Sa'ona lí tàae fĩabobɔpi au sɛ́ à máma
gbɛ̃́ pɔ́ àlɛ gbãbɔè ɔplaa swã́lɛbawa ń
aà ɔplaa ɔnɛmio ń aà ɔplaa gbánɛmio,
15 i nísi litili kĩnipi dã à ka a ɔzɛɛu,
16 i a ɔplaa ɔnɛzɔblena zɔ̃ nísi pɔ́ kú a
ɔzɛɛupiwa, i nísipi fã́fã Dii aɛ gɛ̃n so-
pla ń a ɔtonapio. 17 Aàli nísi kĩni pɔ́ gɔ̃̀
a ɔzɛɛu máma aà ɔplaa swã́lɛbawa ń aà
ɔplaa ɔnɛmio ń aà ɔplaa gbánɛmio tàae
fĩabobɔ au pɔ́ á màwà musu. 18 Sa'ona lí
nísi kĩni pɔ́ gɔ̃̀ a ɔu máma aà miwa, i aà
tàae kɛ̃owà Dii aɛ.
19 Sa'ona lí sa'o ń duun awakpabɔo, i
gbɛ̃́ pɔ́ àlɛ gbãbɔè duuna kɛ̃owà. Bee gbɛa
i sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ obɔ kòlokpa,
20 i sa'oò sa'okĩiwa ń pɔ́wɛn gbao, i aà
duuna kɛ̃owà, i gɔ̃ gbãlɛsai.
21 Tó taasideɛ mɛ́ i ka à pɔ́piɔ kpao,
aàli sãsa sɛ mɛ̀ndo tàae fĩabobɔ ũ, wi pɔ́pi
mɔ Diiɛ ń pɔ́wɛntio kiloo pla yãalɛa ń ní-
sio aà duunakɛ̃awà yã́i. Aàli nísi litili kĩni
sɛ́ lɔ 22 ń felenao mɛ̀n pla ge felenguulu
nɛ́ bɔlɔɔ mɛ̀n pla aà gbãa lɛ́u, ado iɔ dɛ
duun awakpabɔ ũ, ado sɔ̃ sa pɔ́ wì a pɔ́
kátɛu à tɛ́kũ obɔ ũ. 23 Aàli mɔò sa'onaɛ
Dii aɛ kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ a gɔɔ swaaɔ̃de zĩ́
a gbãbɔaɛ yã́i. 24 Sa'ona lí tàae fĩabosã
sɛ́ ń nísipio, i pɔ́piɔ mɔ Diiɛ, 25 i sãpi
kòlokpa tàae fĩabobɔ ũ, i a au dã máma
gbɛ̃́ pɔ́ àlɛ gbãbɔè ɔplaa swã́lɛbawa ń aà
ɔplaa ɔnɛmio ń aà ɔplaa gbánɛmio, 26 i
nísipi dã ka a ɔzɛɛu, 27 i fã́fã Dii aɛ gɛ̃n
sopla ń a ɔplaa ɔnɛzɔblenao, 28 i nísi pɔ́
kú a ɔu máma aà ɔplaa swã́lɛbawa ń aà
ɔplaa ɔnɛmio ń aà ɔplaa gbánɛmio gu pɔ́
à tàae fĩabobɔ au màmawàu. 29 Aàli nísi
kĩni pɔ́ gɔ̃̀ a ɔu máma aà miwa aà tàae
kɛ̃awà Dii aɛ yã́i. 30 Aàli sa'o ń felenapiɔ
doo 31 duun awakpabɔ ũ, i sa pɔ́ wì a pɔ́
kátɛu à tɛ́kũ o ń adoo ń pɔ́wɛntio, i aà
duuna kɛ̃owà Dii aɛ. 32 Yã́ pɔ́ wa dìlɛ gbɛ̃́
pɔ́ mɛbaagyã vĩ, mɛ́ aà gbãa i ka à pɔ́ pɔ́
wì gbãbɔòɔ kpá píion we.

Kpɛ́ fukpaa

33 Dii yã'ò Mɔiziɛ ń Aalonao à mɛ̀: 34 Tó
a gɛ̃ Kanaa bùsu pɔ́ málɛ kpáwá á pɔ́ ũ
guu, mɛ́ má tò kpɛ́ fù kpà á bùsuu we,
35 kpɛde lí gɛ́ o sa'onaɛ pɔ́ pɔ́ dɛ lán fuwa
ku a kpɛ́u. 36 E sa'ona àɔ gɛ́ gɛ̃i kpɛ́piu
wɛ́tɛi fupizi, aàli o wà bɔlɛ ń pɔ́ pɔ́ kúuɔ,
kɛ́ pɔ́piɔ su gbãlɛo yã́i, ili gbasa gɛ̃ à wɛ́tɛ
kpɛ́pizi, 37 ili a fukpaapi gwagwa. Tó a è
fupi kpɛ́ gĩ sɔ̀ à zùu, à kɛ̀ búunnɔ ge tɛ̃́ɛɛ,
38 aàli bɔ kpɛ́piu, i a gbata e gɔɔ sopla.
39 A gɔɔ soplade zĩ́ aàli ɛa su, i wɛ́tɛi. Tó
fupi lì kpɛ́pi gĩaɛ, 40 aàli o wà gĩpi gbɛ pɔ́
fù kpàɔ bɔlɛ wà gɛ kɔ́lɛ bɛ'aɛ. 41 Aàli tó
wà kpɛ́ guu gĩɔ wa wà liai, wi gɛ bùsu pɔ́
wa wàpi kɔ́lɛ bɛ'aɛ. 42 Wi gbɛ̀ pãleɔ sɛ́lɛ,
wi káka gbɛpiɔ gbɛu, wi kpɛ́pi gĩyɔɔ ń
bùsu pãleo.
43 Gbɛpiɔ bɔlɛa ń kpɛ́pi waaa ń a yɔɔao
gbɛa, tó kpɛ́pi ɛ̀a fù kpà à lìa, 44 sa'ona lí
ɛa gɛ̃ wɛ́tɛi. Tó fupi kã̀fĩ kpɛ́piuɛ, fù pãsĩɛ,
kpɛ́pi gbãlɛ̀n we. 45 Wàli kpɛ́pi gboo, wi
bɔlɛ ń a gbɛɔ ń a líɔ ń bùsu pɔ́ wa yɔ̀ɔɔɔ,
wi kɔ́lɛ bɛ'aɛ. 46 Gɔɔ pɔ́ kpɛ́pi gbataa, tó
gbɛ̃e sù gɛ̃̀u, ade aɔ gbãlɛaɛ e oosi. 47 Tó
gbɛ̃e ì kpɛ́piu ge à pɔblèu, aàli a pɔkasaɔ
pí.
48 Kpɛ́pi yɔɔa gbɛa tó sa'ona mɔ̀ wɛtɛ̀i,
mɛ́ a è i fù kpa lɔo, aàli gbãbɔ kpɛ́piɛ,
asa fukpaapi làaɛ. 49 Aàli bã sɛ mɛ̀n pla
ń sɛdɛ lío ń wɔ̃ɔtɛ̃nao ń ése ũao, kɛ́ aà
gbãbɔò kpɛ́piɛ, 50 i bãpiɔ do dɔ gĩ̀ oo pɔ́

wà í bàalεa kàula, i a kòlokpa, 51 i sεdε lí
ń ése ṹao ń wɔ̃ɔtε̃nao ń bã bε̃́εpio sέ málε
bã pɔ́ à a kòlokpa au guu ń ípio, i fã́fã
kpέpiwa gε̃n sopla. 52 Aàli gbãbɔ kpέpiε
ń bãpi auo ń ípio ń bã bε̃́εo ń sεdε líο
ń ése ṹao ń wɔ̃ɔtε̃nao, 53 i bã bε̃́εpi gbaε
wε̃́nkpε sε̃sao. Màa a gbãbɔ kpέpiε, i gɔ̃
gbãlεsai.
54 Mεbaagyã ge ṹa yãdilεaɔn we 55 ń
fu pɔ́ ì kpa pɔkasawao ń kpέ guupɔo 56 ń
gukaao ń bɔo ń mεbaa puakũao, 57 kέ wà
e pɔ́ kua gbãlεsai ge gbãlεa gɔɔ dɔ̃. A
yãdilεaɔn we.

Kε̃nu yã́

15 Dii yã'ò Mɔiziε ń Aalonao à mὲ:
2 À yã'o Isailiɔnε à mε, tó gbε̃́
gɔ̃εkεbɔ lέ ibɔlε, ípi ìɔ gbãlεaε. 3 Aà
gɔ̃εkεbɔ lέ ibɔlε ge à kàn lò, ade gbãlὲn
we. Lá aà gbãlεa aɔ dεn kε: 4 Wúlεbɔ pɔ́
kε̃nude wùlεwà gbãlὲε. Pɔ́ pɔ́ à zɔ̃̀lεwà
píi gbãlὲε. 5 Gbε̃́ pɔ́ ɔkã̀ aà wúlεbɔwa lí a
pɔkasaɔ pí, i zu'o, kási aɔ gbãlεa e oosiε.
6 Gbε̃́ pɔ́ zɔ̃̀lε pɔ́ pɔ́ kε̃nude zɔ̃̀lεwàwa lí a
pɔkasaɔ pí, i zu'o, kási aɔ gbãlεa e oosiε.
7 Gbε̃́ pɔ́ ɔkã̀ kε̃nude mεwa lí a pɔkasaɔ
pí, i zu'o, kási aɔ gbãlεa e oosiε. 8 Tó
kε̃nude lέ'ikà gbε̃́ pɔ́ gbãlεaowa, ade lí a
pɔkasaɔ pí, i zu'o, kási aɔ gbãlεa e oosiε.
9 Tó kε̃nude dì pɔ́ kpε, pɔ́ pɔ́ à zɔ̃̀lεwà
gbãlὲε. 10 Gbε̃́ pɔ́ ɔkã̀ pɔ́ pɔ́ kú aà zíεɔwa,
aɔ gbãlεaε e oosi. Tó gbε̃́ pɔ́piɔ sὲ, aàli a
pɔkasaɔ pí, i zu'o, kási aɔ gbãlεa e oosiε.
11 Tó kε̃nude i ɔpio, mέ à ɔkã̀ gbε̃́wa, gbε̃́
pɔ́ ɔkã̀wàpi lí a pɔkasaɔ pí, i zu'o, kási aɔ
gbãlεa e oosiε. 12 Wàli gĩ̀ oo pɔ́ kε̃nude
ɔkã̀wà wíwi. Tó pɔ́ pɔ́ wa kὲ ń líoε, wàli
pípi.
13 Tó kε̃nude kε̃nu làa, aàli gɔɔ sopla kε
gĩa a gbãbɔa yã́i, i a pɔkasaɔ pí, i zu'o ń
í bàalεao, i gɔ̃ gbãlεsai. 14 A gɔɔ swaaɔ̃de
zĩ́ aàli felena sέ mὲn pla ge felenguulu
nέ bɔlɔɔ mὲn pla, i gεò Dii kĩ́i kpaaũkpε
kpεεlε, i kpa sa'onawa. 15 Sa'onapi lí sa'o
ń bãpiɔ doo duun awakpabɔ ũ, ado sɔ̃ sa
pɔ́ wì a pɔ́ kátεu à tέkũ obɔ ũ, i aà duuna
kε̃owà Dii aε aà kε̃nu pɔ́ tò à gbãlὲ yã́
musu.
16 Tó gbε̃́ azĩa è, aàli zu'o wásawasa,
kási aɔ gbãlεa e oosiε. 17 Pɔkasa ge báa
pɔ́ ípi kàwà, aàli pí, kási pɔ́pi aɔ gbãlεa
e oosiε. 18 Tó gɔ̃ε wùlε ń nɔεo mέ à azĩa
è, aali zu'o, kási aɔ gbãlεa e oosiε.

Ɔkũa yã́

19 Tó nɔε ɔkũ̀, au pɔ́ ìɔ bɔwà mέ ì to aàɔ
gbãlεa e gɔɔ sopla. Gbε̃́ pɔ́ ɔkã̀ nɔεpiwa,
aɔ gbãlεaε e oosi. 20 Aà gbãlεgɔɔ pɔ́
pɔ́ à wùlεwà ge pɔ́ pɔ́ à zɔ̃̀lεwà píi
gbãlὲε. 21 Tó gbε̃́ ɔkã̀ aà wúlεbɔwa, aàli a
pɔkasaɔ pí, i zu'o, kási aɔ gbãlεa e oosiε.
22 Tó gbε̃́ ɔkã̀ pɔ́ pɔ́ à zɔ̃̀lεwàwa, ade lí a
pɔkasaɔ pí, i zu'o, kási aɔ gbãlεa e oosiε.
23 Tó gbε̃́ ɔkã̀ aà wúlεbɔwa ge pɔ́ pɔ́ à
zɔ̃̀lεwàn lò, ade aɔ gbãlεa e oosiε. 24 Tó
gɔ̃ε wùlεaànɔ, à gbãlὲn we, iɔ gbãlεa màa
e gɔɔ sopla. Wúlεbɔ pɔ́ gɔ̃εpi wùlεwà píi
gbãlὲε.
25 Tó au lέ bɔ nɔεwa à gɔɔplakὲ, mέ
aà ɔkũgɔɔn sɔ̃o ge a gε̃gε̃a dε aà ɔkũgɔɔ
léa, aɔ gbãlεa aubɔawàpi gɔɔ, lá ìɔ
gbãlεa a ɔkũgɔɔwawaε. 26 Wúlεbɔ pɔ́ à
wùlεwà gɔɔ pɔ́ au lέ bɔwà aɔ gbãlεaε,
lán wúlεbɔ pɔ́ à wùlεwà a ɔkũgɔɔwawa,
mέ pɔ́ pɔ́ à zɔ̃̀lεwà aɔ gbãlεaε, lá a dε
aà ɔkũgɔɔwawa. 27 Gbε̃́ pɔ́ ɔkã̀ pɔ́piɔwà
gbãlὲn we. Aàli a pɔkasaɔ pí, i zu'o, kási
aɔ gbãlεa e oosiε. 28 Tó aubɔawà làa, a
kε gɔɔ sopla gĩaε, i gɔ̃ gbãlεsai. 29 A gɔɔ
swaaɔ̃de zĩ́ aàli felena sέ mὲn pla ge fe-
lenguulu nέ bɔlɔɔ mὲn pla, i gεò sa'onaε
kpaaũkpε kpεεlε. 30 Sa'ona lí sa'o ń bãpiɔ
doo duun awakpabɔ ũ, ado sɔ̃ sa pɔ́ wì a
pɔ́ kátεu à tέkũ obɔ ũ, i aà duuna kε̃owà
Dii aε au pɔ́ bɔ̀wà a tò à gbãlὲ yã́ musu.
31 Màa á da Isailiɔnε aa kε̃ gbãsĩwa,
kέ aasu ma kúkĩi pɔ́ kú ń guu gbãlε, aa
gaga ń gbãlεapi yã́ musuo yã́i. 32 Yãdilεa
kε̃nude ń gbε̃́ pɔ́ gbãlὲ azĩa ea yã́
musuɔnεn we 33 ń nɔε pɔ́ ɔkũao ń gɔ̃ε
ge nɔε kε̃nudeo ń gɔ̃ε pɔ́ wùlε ń nɔε
gbãlεaoo.

Duunkẽama dikpɛ

16 Aalona nɛgɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn pla pɔ́ aa gɛ̃̀
Diizi aa gàgaɔ, an gagaa gbɛa Dii
ò Mɔiziɛ: 2 O ń vı̃̀i Aalonaɛ asuliɔ zwãa
pɔ́ daa ma kúkı̃i baa vı̃ gɔɔpiio.† Asuliɔ
mɔmɔ duunkẽmakı̃i pɔ́ kú kpagoloa aɛo,
kɛ́ asu gao yã́i, asa mi bɔ mɔ́má tɛlu guu
duunkẽmakı̃ipi musuɛ.
3 Lá Aalona ali kɛ à gbasa gɛ̃ ma kúkı̃in
kɛ: Aàli mɔ́ ń gáaeo duun awakpabɔ ũ
ń sãsakaoo sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ
obɔ ũ. 4 Aàli bàabaa sòolo gese ye, i a
sa'onkɛ ulatao da, i bàabaa asana lɛ̀ɛlɛ
dɔ, i bàabaa tulu di. Ali zu'oɛ, ili gbasa
sa'onkɛ pɔ́piɔ da. 5 Aàli blesan mɛ̀n pla
si Isaili pɔ́ kã̀aaɔwa duuna awakpabɔɔ ũ
ń sãsakaoo mɛ̀ndo sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à
tɛ́kũ obɔ ũ.
6 Aalona lí sa'o ń gáaepio, i api ń a
bɛdeɔ duuna kẽomá gĩa,‡ 7 i blè mɛ̀n
plapiɔ sɛ kpakɔ̃i ma aɛ kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ,
8 i pɔ́ pɔ́ aɔ dɛ ma pɔ́ ũ ń pɔ́ pɔ́ a
gɛ̃zɛa ń gbɛ̃́ɔ duunao dɔ̃akɔ̃ɛ gbɛa ń gbɛo.
9 Aalona lí mɔ́ ń ble pɔ́ gbɛ sè ma pɔ́ ũo, i
sa'oò duun awakpabɔ ũ. 10 Ble pɔ́ gbɛ sè
à gɛ̃zɛa ń duunaoɛ, Aalona lí sɛ́ zɛ ma aɛ
bɛ̃́ɛ, i gbaɛ sɛ̃u, kɛ́ aà gɛ̃zɛa ń gbɛ̃́ɔ duu-
nao duunakẽama yã́i.
11 Tó Aalona mɔ̀ ń azĩa duun awak-
pazupio, aàli a kòlokpa, i api ń a bɛdeɔ
duuna kẽomá. 12 Aàli tɛyɔ̃ dã sa'okı̃i ma
aɛ tɛ́sibɔ pai, i tulaleti dã ɔkũ pla pai,
i zwãa pɔ́ daa baa vı̃ò, 13 i tulaletipi ka
tɛ́piu ma aɛ we, a súɛlɛ i kúlɛ duunkẽ-
makı̃i pɔ́ kú ikoyã kpagoloawa, kɛ́ ásu
gao yã́i. 14 Aàli bɔ gɛ́ zupi au dã, i mɔ fã
duunkẽmakı̃i aɛwa ń ɔnɛzɔblenao, i fã́fã
duunkẽmakı̃ipi aɛ gɛ̃n sopla.
15 Aàli gbɛ̃́ɔ duun awakpable kòlokpa,
i zwãa pɔ́ daa baa vı̃ ń a auo, i kɛò lá
a kɛ̀ ń zù auowa. Aàli aupi fã́fã duunkẽ-
makı̃iwa ń a aɛo.¶ 16 Màa ali gbãbɔ ma
kúkı̃iɛ Isailiɔ gbãsı̃ ń ń tàaeɔ ń ń duu-
nao yã́i píi, i kɛ màa lɔ kpaaũkpɛ pɔ́ kú
ń bòo gbãlɛauɛ. 17 Tó à gɛ̃̀ ma kúkı̃i api ń
a bɛdeɔ ń Isailiɔ píi duuna kẽ́imá e aà gɛ
bɔò, gbẽɛ su àɔ ku kpaaũkpɛpiuo, 18 i ɛa
bɔ kpɛɛlɛ sa'okı̃i, i gbãbɔɛ̀, i zù au ń blè
auo dã, i máma sa'okı̃ipi kɔ́baɔwa à liai,
19 i aupi fã́fãwà ń ɔnɛzɔblenao gɛ̃n so-
pla, i gbãbɔɛ̀ Isailiɔ gbãsı̃ yã́i, i sa'okı̃ipi
kɛkɛmɛɛ.
20 Tó Aalona gbãbɔ̀ ma kúkı̃iɛ ń
kpaaũkpɛo ń sa'okı̃io a làa, aali mɔ́ ń blè
bɛ̃́ɛo, 21 i a ɔɔ na blepi miwa, i Isailiɔ
dàa vãiɔ ń ń tàaeɔ ń ń duunao o píi, i
di blepiɛ, i na gɔ̃ɛ pɔ́ wa dìlɛ aà gɛ gbaɛ
sɛ̃uɛ a ɔzĩ, 22 gɔ̃ɛpi i gɛ gbaɛ sɛ̃u, blepi iɔ
ń dàa vãipiɔ sɛa lákpɛu we.
23 Aalona lí ɛa gɛ̃ kpaaũkpɛpiu, ili
bàabaa pɔkasa pɔ́ á dà à gɛ̃̀ò ma kúkı̃ipiɔ
bɔlɛ kálɛ we,§ 24 i zu'o gu pɔ́ a kua adoau,
i azĩa pɔkasaɔ da, i bɔ gɛ́ sa pɔ́ wì a pɔ́
kátɛu à tɛ́kũ o ń azĩa pɔ́o ń gbɛ̃́ɔ pɔ́o, i api
ń gbɛ̃́ɔ duuna kẽomá, 25 i duun awakpabɔ
nísi kpasa sa'okı̃iwa.
26 Gbɛ̃́ pɔ́ ble pɔ́ gɛ̃̀zɛa ń gbɛ̃́ɔ duunao
gbàɛ lí a pɔkasaɔ pí, i zu'o, ili gbasa su
bòou. 27 Zu ń blè duun awakpabɔ pɔ́ wà
gɛ̀ ń ń auo ma kúkı̃i duunakẽama yã́iɔ
sɔ̃, wàli bɔò bòo kpɛ ń ń báaɔ ń ń nɔ̀ɔɔ
ń ń guupɔɔ, wi kátɛu à tɛ́kũ.** 28 Gbɛ̃́
pɔ́ pɔ́piɔ kàtɛu lí a pɔkasaɔ pí, i zu'o, ili
gbasa su bòou.
29 Yãdilɛaɛ beeá gɔɔpii yã́ɛ. Mɔ so-
plade gɔɔ kwide zĩ́ àli lɛye. Ásuli zĩe
kɛo,†† bele ge bɔ̀mɔ pɔ́ kú á guun lò,

†**16:2** Ɛbɛ 6.19
‡**16:6** Ɛbɛ 9.7
¶**16:15** Ɛbɛ 9.12
§**16:23** Eze 44.19
****16:27** Ɛbɛ 13.11
††**16:29** Nao 29.7

30 asa zĩbeezĩ ɔ̃ wali á duuna kɛ̃wá píi,
wi gbãbɔ́ɛ́, í gɔ̃mɛɛ gbãlɛsai. 31 Gɔɔpi i
gɔ̃ɛ́ kɛ̃mabogɔɔ ũ, íli lɛyewà. Yãdilɛapiá
gɔɔpii yɛ̃ɛ. 32 Sa'ona pɔ́ wa dìlɛ sa'onkia
ũ wà zĩpi dàɛ̀ aà mae gbɛu mɛ́ ali bàabaa
sa'on pɔkasaɔ da, 33 i gbãbɔ ma kúkĩiɛ ń
kpaaũkpɛo ń sa'okĩio, i sa'onaɔ ń gbɛ̃piio
duuna kɛ̃má. 34 Yãdilɛapiá gɔɔpii yɛ̃ɛ.
Wɛ̃ do guu aàli Isailiɔ duuna kɛ̃má píi
gɛ̃n do.

Ɔ̃ wa kɛ̀ lá Dii ò Mɔiziɛwa.

Pɔkolokpakĩi

17 Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 2 O Aalonaɛ
ń a nɛ́ɔ ń Isailiɔ píi ǹ mɛ, yɛ̃ pɔ́
má dìlɛn kɛ: 3 Tó Isaili zu ge sã ge ble
dɛ̀ bòou ge wɛ̃nkpɛ, 4 i mɔò kpaaũkpɛ
kpɛɛlɛ sa'oioao, wali ade dilɛ aukɔlɛna
ũ. Aukɔlɛnaɛ, wali ade bɔ a gbɛ̃ɔ guu.
5 Isailiɔ su sa'o guei lɔo, sema aa mɔmɛɛ
ń ń sa'obɔɔ kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ, aai kpa
sa'onawa, i sáaukpa sa'ooa, 6 i a au lɛ́
ma gbagbakĩiwa kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ, i a nísi
kpasa, a gĩ i kɛmɛɛ na. 7 Aasu sa'o tɛ̃aɔwa
aa gbãsĩkɛńnɔ lɔo. Bee aɔ dɛnɛ́ yãdilɛa ũ
e ń buiwaɛ. 8 Onɛ́, tó gbɛ̃ sa pɔ́ wì a pɔ́
kátɛu à tɛ́kũ ge sa pãle ò, bele ge bɔ̀mɔ
pɔ́ kú á guun nò, 9 mɛ́ i mɔò kpaaũkpɛ
kpɛɛlɛ sa'oioao, wali ade bɔ a gbɛ̃ɔ guu.

Nɔ̀ɔ kòlokpasai

10 Tó gbɛ̃ nɔ̀ɔ kòlokpasai sò, bele ge
bɔ̀mɔ pɔ́ kú á guun nò, má fɛlɛaànɔɛ,
mí ade bɔ a gbɛ̃ɔ guu mà dɛ, 11 asa pɔ́
wɛ̃ni ku a au guuɛ, ɔ̃ má kpàwá àli á du-
una kɛ̃owá sa'okĩiwa. Au mɛ́ ì duunakɛ̃-
má wɛ̃ni pɔ́ kú a guu yɛ̃i.‡‡ 12 Ayãmɛto
málɛ o Isailiɔnɛ, á gbɛ̃e su nɔ̀ɔ kòlokpa-
sai sóo, baa bɔ̀mɔ pɔ́ kú á guu.

13 Tó Isaili ge bɔ̀mɔ pɔ́ kú á guu toekà,
tó à nɔ̀ɔ ge bã pɔ́ wì so dɛ̀, aàli a kòlokpa
à a au kɔ́lɛ, i bùsukawà, 14 kɛ́ au mɛ́ pɔ́
wɛ̃ni ũ yɛ̃i. Má ò Isailiɔnɛ aasu nɔ̀ɔ kòlok-
pasai sóo, kɛ́ au dɛ pɔ́ wɛ̃ni ũ yɛ̃i. Gbɛ̃ pɔ́
sò, wali ade bɔ a gbɛ̃ɔ guu. 15 Pɔ́ pɔ́ gà ń
azĩao ge pɔ́ pɔ́ wài dɛ, tó bele ge bɔ̀mɔ
dɔ̃o, mɛ́ a sò, aà a pɔkasaɔ pí, i zu'o, kási
aɔ gbãlɛa e oosiɛ. 16 Tó i a pɔ́ɔpio, mɛ́ i
zu'oo, a yɛ̃ a wi aà musuɛ.

Gbãsĩkɛa

18 Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 2 O Isailiɔnɛ
ǹ mɛ, mámɛmaa Dii á Lua. 3 Ásuli
yɛ̃ pɔ́ wì kɛ Egipi bùsu pɔ́ á kúu yãa ge
Kanaa bùsu pɔ́ málɛ gɛ́uánɔ kɛo. Ásuli ń
kɛa kɛo. 4 Àliɔ yɛ̃ pɔ́ má dìlɛɔ kɛ, àliɔ ma
ikoyãɔ kũa, íɔ tɛi. Mámɛmaa Dii á Lua.
5 Àliɔ ma yɛ̃ pɔ́ má dìlɛɔ kũa. Gbɛ̃ pɔ́ kũa
mɛ́ aɔ ku a sabai.¶¶

6 Gɔ̃ɛe su sɔ̃ a daɛ fɛ̃ɛɛzi à aà dɛ̃ak-
pao. Mámɛmaa Dii. 7 Ńsu ǹ n da dɛ̃akpa
ǹ n mae kpɛbɔo. Ń daɛ, ńsu ǹ aà dɛ̃ak-
pao. 8 Ńsu ǹ n mae na dɛ̃akpa ǹ n mae
kpɛbɔo.§§ 9 Ńsu ǹ n dãe dɛ̃akpao, n mae
nɛ́ ge n da nɛ́n nò, wà aà ì n bɛ ge ua
pãlen nò.* 10 Ńsu ǹ n tɔũna dɛ̃akpa ǹ nz-
ĩa kpɛbɔo. 11 Ńsu ǹ n mae na nɛnɔɛ pɔ́ a
ì dɛ̃akpao. N dãeɛ. 12 Ńsu ǹ n mae dãe
dɛ̃akpao. N mae daɛ fɛ̃ɛɛɛ. 13 Ńsu ǹ n
da vĩi ge aà dãuna dɛ̃akpao. N da daɛ
fɛ̃ɛɛɛ. 14 Ńsu ǹ n mae vĩi ge aà dãuna nɔ
dɛ̃akpa ǹ n mae vĩi ge dãunapi kpɛbɔo.
N mae naɛ. 15 Ńsu ǹ n nɛ́ na dɛ̃akpao. N
nɛ́ naɛ. Ńsu ǹ aà dɛ̃akpao. 16 Ńsu ǹ n vĩi
ge ń dãuna na dɛ̃akpa ǹ n vĩi ge dãuna
kpɛbɔo. 17 Ńsu nɔɛ dɛ̃akpa ń a nɛ́o an pla
ḿpiio. Ńsu ǹ aà tɔũna dɛ̃akpao. Aà daɛ
fɛ̃ɛɛɛ. Dàa vãiɛ. 18 Ńsu ǹ n nɔ vĩi ge aà
dãuna sɛ́ nɔ ũ, aà gɔ̃ aà gɔ̃a ũ gɔɔ pɔ́ a
bɛ̃ɛo.

19 Tó nɔɛ ɔkũa, ńsu ǹ aà dɛ̃akpao.
20 Ńsu to pɛ á kãaa ń n gbɛ̃dee nɔo

‡‡**17:11** Ɛbɛ 9.22
¶¶**18:5** Nɛɛ 9.29, Eze 18.9, Luk 10.28, Lom 10.5, Gal 3.12
§§**18:8** Iko 23.1, 27.20
***18:9** Iko 27.22

ǹ gbãsĩ̀kɛaànɔo. 21 Ńsu sa'o ń n néo
Mɔlɔkuwa ǹ gbaɛ téu ǹ ma tɔ́ ɔ̃̀ɔkpao.
Mámɛmaa Dii. 22 Ńsu wúlɛ ń n gɔ̃ɛ deeo
lá wì wúlɛ ń nɔɛowao. Dàa vãiɛ. 23 Ńsu
ku nɔ̀ɔwa ǹ gbãlɛòo. Nɔɛ su azĩa kpa
nɔ̀ɔwa à kpáwa'owao. Yã́ fuangbaaɛ.[†]

24 Ásu gbãsĩkɛ yã́ beeɔ musuo, asa màa
bui pɔ́ málɛ ń yáɛ́ɔ gbãsĩ̀kɛ̀. 25 An bùsu
gbãlɛ̀ lɔ se, ɔ̃ málɛ yã́kpalɛkɛńnɔ. An bù-
supi lɛ́ a gbɛ̃́ɔ yá ń dàa vãipi yã́i. 26 Àɔ yã́
pɔ́ má dìlɛɔ kũa. Ásu dàa vãipiɔ kee kɛo,
bele ge bɔ̀mɔ pɔ́ kú á guun nò. 27 Gbɛ̃́ pɔ́
kú bùsupi guu á ãaɔ dàa vãi beeɔ kɛ̀ píiɛ,
ɔ̃ bùsupi gbãlɛ̀. 28 Ápiɔ sɔ̃, tó á tò bùsupi
gbãlɛ̀, a á yá, lá à bui pɔ́ kú á ãaɔ yàwao
lé? 29 Tó gbɛ̃́ dàa vãipiɔ doe kɛ̀, wa ade
bɔ a gbɛ̃́ɔ guu. 30 Àliɔ ma yã́piɔ kũa. Á-
suli sĩni zɛ́ vãi pɔ́ wa bɔ̀ á ãae sɛo. Ásuli
tó à gbãlɛ a yã́ musuo. Mámɛmaa Dii á
Lua.

Ikoyãeɔ

19 Dii ò Mɔiziɛ 2 aà o Isailiɔnɛ píi aà
mɛ: Á kua líɔ adoa, asa ma Dii á
Lua ma kua adoaɛ.[‡]
3 Á baade lí misiilɛ a da ń a deoɛ.[¶]
Àli kã́mabogɔɔ pɔ́ má dìlɛ yãda.[§] Mámɛ-
maa Dii á Lua. 4 Ásu ɛa su tã́aɔwao. Ásuli
mɔkasa á dii ũo.[**] Mámɛmaa Dii á Lua.
5 Tó álɛ sáaukpa sa'oa, àli o a zɛ́wa, mí
sí. 6 Àli sa'onɔɔ so a ogɔɔ ge a gu sìa dɔa,
í a pɔ́ pɔ́ gɔ̃̀ a gɔɔ àaɔ̃de zĩ́ kátɛu à tɛ́kũ.
7 Tó gbɛ̃ɛ su sò a gɔɔ àaɔ̃de zĩ́ sɔ̃, pɔ́pi
gbãlɛ̀n we, má sí lɔo. 8 Gbɛ̃́ pɔ́ sò, a yã́
ali wí ade musuɛ, asa a tò ma pɔ́ gbãlɛ̀ɛ.
Wàli ade bɔ a gbɛ̃́ɔ guu.
9 Tó a á pɔ́ɔ kɛ̀kɛ á bùsuu, ásuli kɛkɛ
e á bú lɛ́wao, mɛ́ ásuli a kɔ̃nwɛo. 10 Á-
suli á vɛ̃ɛ kɛkɛ gɛ̃n plao, mɛ́ ásuli a bɛ pɔ́
kwɛ̀ zĩ́lɛ sɛ́lɛo. Àli tó taasideɔnɛ ń bɔ̀mɔɔ.
Mámɛmaa Dii á Lua.[††]
11 Ásuli kpã́i'oo.[‡‡] Ásuli ɛɛtoo. Ásuli
mɔafilikɛ á gbɛ̃́deeɛo. 12 Mámɛmaa Dii á
Lua. Ásuli ɛɛto à mɛ á simanɔ à ma tɔ́
ɔ̃̀ɔkpao.[¶¶] 13 Ásuli á gbɛ̃́dee ble ge à aà
pɔ́ síwào. Ásuliɔ á zĩkɛna asea kũa e gu
dɔo.[§§] 14 Ásuli swãdona kao. Ásuli pɔ́ dilɛ
vĩaɛ zɛ́u aà kpaao.[*] Àliɔ ma vĩa vĩ. Mámɛ-
maa Dii. 15 Ásuli yã́gɔ̃gɔ̃ koleao.[†] Ásuli zɛ
ń wɛ̃nadeo a wɛ̃nadekɛ yã́io, ge tɔde a
tɔdekɛ yã́io. Àli yã́gɔ̃gɔ̃ gbɛ̃́ɔnɛ a zɛ́wa.
16 Ásuliɔ bɛ ń gbɛ̃peo á gbɛ̃́ɔ guuo. Ásuli
á gbɛ̃́dee ga wɛɛlɛ à yãdɔwào. Mámɛmaa
Dii.
17 Ásuliɔ za á Isaili deeguo. Àli á
gbɛ̃́dee gba laai,[‡] kɛ́ aà duuna su wí á
musuo yã́i. 18 Ásuli tɔsi á Isaili deewao,
ásuliɔ yã́kũaaànɔo. Àliɔ ye á gbɛ̃́deezi lá
ázĩa wɛ̃niwa.[¶] Mámɛmaa Dii.
19 Àliɔ ma ikoyãɔ kũa. Ásuli pɔtuo
bui dodoa kpakɔ̃a aa kpáwa'okɔ̃wao. Á-
suli pɔbui dodoa tɔ̃ bú doũ guuo. Ásuli

[†] **18:23** Bɔa 22.18, Iko 27.21
[‡] **19:2** 1Piɛ 1.16
[¶] **19:3** Iko 5.16
[§] **19:3** Bɔa 20.8, Iko 5.12
[**] **19:4** Bɔa 20.23, 34.17
[††] **19:10** Iko 24.19-21
[‡‡] **19:11** Bɔa 20.15, Iko 5.19
[¶¶] **19:12** Bɔa 20.7, Iko 5.11, Mat 5.33
[§§] **19:13** Iko 24.14-15
[*] **19:14** Iko 27.18
[†] **19:15** Iko 16.19
[‡] **19:17** Mat 18.15
[¶] **19:18** Mat 5.43, 19.19, 22.39, Lom 13.9, Gal 5.14, Zaa 2.8

pɔkasa pɔ́ wà a pɔ́lɛ tã̀ ń bà bui dodoao dao.§

20 Tó gɔ̃ɛ wùlɛ ń zɔ̀ wɛ̃́ndiana pɔ́ dɛ gbɛ̃pãle nɔkpama ũo, mɛ́ i aà bo à gɔ̃̀ wɛ̃́ɛ ũ gĩao, wàli ń swã́gaga. Wasuli ń dɛdɛo, kɛ́ nɔɛpi i gɔ̃ wɛ̃́ɛ ũ yãao yã́i. 21 Gɔ̃ɛpi lí mɔmɛɛ kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ ń sãsakaoo a tàae fĩabobɔ ũ. 22 Sa'ona lí duuna pɔ́ a kɛ̀ kɛ̃wà ma aɛ, mí sùuukɛaànɔ.

23 Tó a gɛ̃ á bùsuu, mɛ́ a li bɛdee bà, àli a bɛ dilɛ tɛ̃ ũ gĩa. Lípi bɛ líɔ dɛɛ́ tɛ̃ ũ e wɛ̃̀ àaɔ̃, ásuli bleo. 24 A wɛ̃̀ síiɔ̃de a bɛ líɔ dɛ ma pɔ́ ũ píi, í ma sáaukpaò. 25 A wɛ̃̀ sɔode íli a bɛ ble sa. Beewa lípi nɛ'iaɛ́ aɔ kã́fĩ. Mámɛmaa Dii á Lua.

26 Ásuli nɔ̀ɔ kòlokpasai sóo.** Ásuli màsokɛo. Ásuli pɔdamáo.†† 27 Ásuli mizɔ̃io. Ásuli á lɛkãna kã́ kpaaĩo. 28 Ásuli á mɛ líli gɛ yã́ musuo.‡‡ Ásuli wɛ̃̀sã li ge à sɔti zɔ̃o. Mámɛmaa Dii.

29 Ásuli á nɛnɔɛ ɔ̃̀ɔkpa aà gɔ̃ káalua ũo,¶¶ kɛ́ bùsudeɔ su zɛ ń káaluakaao, dàa vãi i kɔ̃́ á bùsuuo yã́i. 30 Àli kã́mabogɔɔ pɔ́ má dìlɛɔ yãda. Àliɔ ma kúkĩi vĩa vĩ. Mámɛmaa Dii. 31 Ásuli yãma gɛ̀sisinaɔwao, mɛ́ ásuli tã́adeɔ kĩ́i wɛɛlɛ,§§ an gbãsĩ i liázio. Mámɛmaa Dii á Lua.

32 Àli fɛlɛ zɛ mikãpuadeɛ, àli zɔ̃ɔkɛ dɔ̃ gbɛ̃zɔ̃ɔnɛ, íɔ ma vĩa vĩ. Mámɛmaa Dii á Lua.

33 Tó bɔ̀mɔ kúánɔ á bùsuu, ásuli gbãamɔɛ̀o. 34 Àli bɔ̀mɔ pɔ́ kú á guu dilɛ lán belewa.* Àliɔ yeaàzi lá ázĩa wɛ̃niwa, asa bɔ̀mɔɔn á ũ Egipi bùsuu yãa. Mámɛmaa Dii á Lua. 35 Àɔ kú ń yãkɛa a zɛ́wao pɔ́yɔ̃a guu,† pɔ́ gbã̀a ge a gbia ge a zɔ̃ɔn lò. 36 À tó á pɔ́gbiayɔ̃bɔɔ ń á zaaɔ aaɔ kú wásawasa. Mámɛmaa Dii á Lua pɔ́ á bɔ́lɛ Egipi. 37 Àliɔ ma ikoyãɔ ń ma yãdilɛaɔ kũa píi, íɔ zĩkɛwà. Mámɛmaa Dii.

Ĩa pɔ́ wàli da duunkɛnaɔwa

20 Dii ò Mɔizɛ 2 aà o Isailiɔnɛ: Tó Isailie ge bɔ̀mɔ pɔ́ kú á guue a nɛ́ kpà Mɔlɔkuwa, wali ade dɛ. Bùsudeɔ lí aà pápa ń gbɛo aa dɛ. 3 Máli fɛlɛ ń gbɛ̃́pioɛ, mí aà bɔ a gbɛ̃́ɔ guu, asa à a nɛ́ kpà Mɔlɔkuwa, à ma kúkĩi gbãlɛ̀ à ma tɔ́ pɔ́ a kua adoa ɔ̃̀ɔkpàɛ. 4 Tó gbɛ̃́pi a nɛ́ kpà tã́a Mɔlɔkuwa, tó á Isailiɔ a wɛkpà á vĩ̀a, i aà dɛo, 5 má fɛlɛ ń gbɛ̃́pio ń aà bɛdeɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ aa gbãsĩ̀kɛ̀aànɔ Mɔlɔku yã́ musuɔ píiɛ, mí ń bɔlɛ ń gbɛ̃́ɔ guu mà ń dɛdɛ. 6 Gbɛ̃́ pɔ́ yãmà gɛ̀sisinaɔ ge tã́adeɔwa à gbãsĩ̀kɛ̀ńnɔ sɔ̃, má fɛlɛ ń adeoɛ, mí aà bɔ aà gbɛ̃́ɔ guu mà dɛ.

7 À tó á kua àɔ adoa gbãsĩsai, asa Dii á Luan ma ũ. 8 Àliɔ ma ikoyãɔ kũa, íɔ zĩkɛwà. Ma Dii ma á dílɛ adoaɛ.

9 Tó gbɛ̃́ a de ge a da kà, wà ade dɛ.‡ Lá à a de ge a da kà, à azĩa dɛ̀ɛ. 10 Tó gbɛ̃́ wùlɛ ń gbɛ̃pãle nɔo, wàli ń dɛ ḿpla ḿpii. 11 Tó gbɛ̃́ wùlɛ ń a mae nɔo à a mae kpɛbɔ̀ɛ, wàli ń dɛ ḿpla ḿpii. Aa ńzĩa dɛ̀ɛ. 12 Tó gbɛ̃́ wùlɛ ń a nɛ́ nao, wàli ń dɛ ḿpii. Aa yãdɔɔsai kɛ̀ɛ, aa ńzĩa dɛ̀ɛ. 13 Tó gɔ̃ɛ wùlɛ ń a gɔ̃ɛ deeo lán nɔɛwa, an pla ḿpii aa dàa bɛ̃̀ɛ kɛ̀, wàli ń dɛdɛ. Aa ńzĩa dɛ̀dɛɛ. 14 Tó gbɛ̃́ nɔsɛ̀ mɛ́ à ɛ̀a à aà da nàwà lɔ, dàa vãiɛ.¶ Wàli ń kpasa ḿpii aa tɛ́kũ, kɛ́

§**19:19** Iko 22.9-11
****19:26** Daa 9.4, Iko 12.16, 23
††**19:26** Iko 18.10
‡‡**19:28** Iko 14.1
¶¶**19:29** Iko 23.18
§§**19:31** Iko 18.10-11, 1Sam 28.3, Isa 8.19
***19:34** Bɔa 22.20, Iko 24.17, 27.19
†**19:35** Iko 25.13-15, Yaa 20.10, Eze 45.10
‡**20:9** Bɔa 21.17, Mat 15.4
¶**20:14** Iko 27.23

dàa vãie su àɔ kú á guuo yɑ̃́i. 15 Tó gɔ̃ɛ
kù pɔtuowa, wàli ade dɛ,[§] wi nɔ̀ɔpi dɛ
lɔ. 16 Tó nɔɛ tò pɔtuo kpáwa'òwa, wàli ń
dɛdɛ, kɛ́ aa ńzĩa dɛ̀dɛɛ nɔɔ. 17 Tó gɔ̃ɛ a
dãe sɛ̀, aà de nɛ́ ge aà da nɛ́n lò, mɛ́ aa
kɔ̃ dɔ̃̀, ásooɛ.[**] Wàli ń bɔ ń gbɛ̃́ɔ guu wà
ń dɛdɛ. Lá à a dãe dɑ̃̀akpà, à azĩa dɛ̀ɛ.
18 Tó gbɛ̃́ wùlɛ ń nɔɛ pɔ́ ɔkũao, à kɑ̃̀ aà
aubɔkĩiwa. Wàli ń bɔ ń gbɛ̃́ɔ guu, wà ń
dɛdɛ ḿpla ḿpii. 19 Ásuli á da vĩ̀i ge aà
dãuna dɑ̃̀akpao ge á dasɛ̃, asa daɛ fɛ̃̀ɛɛ
kpɛbɔan we. An tàae a wi ń musuɛ. 20 Tó
gbɛ̃́ wùlɛ ń a mae vĩ̀i ge aà dãuna nɔo,
à a mae vĩ̀i ge aà dãuna kpɛbɔ̀n we. An
tàae a wi ń musuɛ, aai ga fĩi. 21 Tó gbɛ̃́ a
vĩ̀i ge a dãuna nɔ sɛ̀, wíyãɛ. À a vĩ̀i ge a
dãuna kpɛbɔ̀ɛ. Aa gɔ̃ fĩiɛ.

22 Àliɔ ma ikoyãɔ ń ma yãdilɛaɔ kũa, íɔ
zĩkɛwà, kɛ́ bùsu pɔ́ málɛ gɛ́uánɔ à zɔ̃lɛu
su á yáo yɑ̃́i. 23 Ásu bui pɔ́ málɛ ń yáɛ́ɔ
ɔlɛsɛo. Aa yɑ̃́piɔ kɛ̀ píiɛ, ɔ̃ má ye ń gĩyãio.
24 Má ɔ̀ɛ́, ámɛ á gɔ̃ ń bùsu pɔ́ vĩ ń zɔ́'io
diupi vĩ. Má kpáwá á pɔ́ ũɛ. Mámɛ má
Dii á Lua, ma á dílɛ adoa ń buipãlɛɔɛ.

25 Àliɔ nɔ̀ɔ ń bã pɔ́ áli sóɔ ń pɔ́ pɔ́ áli
sóɔɔ dɔ̃kɔ̃ɛ. À suli tó à gbãlɛ nɔ̀ɔ ge bã
ge pɔ́taa'onkuawa pɔ́ má dìlɛɛ́ tɛ̃ ũɔ yɑ̃́
musuo. 26 Àli tó á kua àɔ adoa mɛɛ, asa
ma Dii ma kua adoaɛ. Ma á dílɛ adoa ń
buipãlɛɔ, kɛ́ àɔ dɛ ma gbɛ̃́ɔ ũɛ. 27 Tó gɔ̃ɛ
ge nɔɛ kú á guu gɛ̀sisina ge tɑ̃́ade ũ, wàli
ade pápa ń gbɛo wà dɛ. À azĩa dɛ̀ɛ.

Yãdilɛa sa'onaɔnɛ

21 Dii ò Mɔiziɛ aà yã'o Aalona nɛ́
sa'onaɔnɛ aà mɛ: Sa'onae suli tó
à gbãlɛ a gbɛ̃́ pɔ́ gà yɑ̃́ musuo, 2 mɛ́ i kɛ
aà daɛ fɛ̃̀ɛɛ bàasio, aà da, aà de, aà nɛ́,
aà vĩ̀i, aà dãuna 3 ge aà dãe nɛ́na pɔ́ kú a
gbáa, i zãkɛ yãao. 4 Baa tó uabeleɛ, asu
to à gbãlɛ a bɛdeɔ yɑ̃́ musuo.

5 Aasuli tó gɛ̃ táa'o ń miwao. Aasuli ń
lɛkãna kpaaĩo. Aasuli ń mɛ lílio.[††] 6 An
kua líɔ adoa mapi ń Luaɛ. Aasuli ma tɔ́
ɔ̃̀ɔkpao. An kua líɔ adoa, asa mámɛmaa
Dii ń Lua. Aali sa pɔ́ wì a pɔ́ nísikatɛu à
tɛ́kũ oa ma blɛ ũ.

7 Kɛ́ an kua líɔ adoa mapi ń Luaɛ yɑ̃́i,
aasuli nɔɛ pɔ́ káaluakà a ɔ̃̀ɔkpà sɛo ge
nɔɛ pɔ́ wa yà. 8 Isailiɔ, àli ń dilɛa ńdoakɛ
dɔ̃nɛ́, asa aamɛ aaì mɔ blɛ kpái mapi
á Luawa. Àli ń dilɛa ńdoakɛpi dɔ̃, asa
ma Dii ma gbɛ̃́ pɔ́ ma á dílɛ ádoa, ma
kua adoaɛ. 9 Tó sa'on nɛnɔɛ azĩa ɔ̃̀ɔkpà
ń káaluakaao à a mae kpɛbɔ̀ɛ̀, wàli aà
kpasa aà tɛ́kũ.

10 Gbɛ̃́ pɔ́ wà nísikà aà miwa à gɔ̃̀
sa'onkia ũ, wà aà dàzĩu aà kɛ ń zĩpi
pɔkasaɔ daa, asuli tó ĩ́ana a mikã páo.
Asuli a ula ga kɛ̃o. 11 Asuli sɔ̃ gɛio. Asuli
tó à gbãlɛ baa a de ge a da gɛ yɑ̃́ musuo.
12 Asuli bɔ ma kúkĩi gɛ yɑ̃́io, kɛ́ asu ma
kúkĩi ɔ̃̀ɔkpao yɑ̃́i, asa ma nísi pɔ́ wa kàwà
tò à gɔ̃̀ ma pɔ́ ũɛ. Mámɛmaa Dii. 13 Nɔɛ
lɛ́so ɔ̃ àli sɛ́ nɔ ũ. 14 Asuli gyaa ge nɔɛ pɔ́
wa yà sɛo ge nɔɛ pɔ́ káaluakà a ɔ̃̀ɔkpà,
sema aà bui nɔɛ lɛ́so, 15 kɛ́ asu a bui ɔ̃̀ɔk-
pao yɑ̃́i. Mámɛ má Dii pɔ́ ma aà dìlɛ adoa
ũ.

16 Dii ò Mɔiziɛ 17 aà o Aalonaɛ: E n
buiwa n bui pɔ́ su sãa vĩ suli sɔ̃mazi blɛ
kpáiao. 18 Gbɛ̃́ pɔ́ sãae vĩ suli sɔ̃mazio,
vĩ̀a ge ɛɛ ge gbɛ̃́ pɔ́ aà oa dɔ̀ɔ vĩo ge
a gue kɛ̃́sãakɔ̃i 19 ge gbɛ̃́ pɔ́ a gbá ge a
ɔ kũdɔa, 20 ge kɔ̃́ɔde ge gbɛ̃́ pɔ́ a gue
imia ge gbɛ̃́ pɔ́ a wɛ́ diua ge kásande
ge sɛ́ɛde ge gbɛ̃́ pɔ́ a lɛ wia. 21 Sa'ona
Aalona bui pɔ́ sãae vĩ suli sɔ̃mazi à sa
pɔ́ wì a pɔ́ nísikatɛu à tɛ́kũ oao. Sãadeɛ,
asuli sɔ̃mazi blɛ kpáiao. 22 Ali fɔ̃ ma blɛ
ble, sa'onɔɔ ń pɔ́ pɔ́ wa ma gbaɔ píi,
23 ãma asuli sɔ̃ zwãa pɔ́ wa kpàmaziio ge
ma gbagbakĩi, asa sãadeɛ. Asuli ma kúk-

§**20:15** Bɔa 22.18, Iko 27.21
****20:17** Iko 27.22
††**21:5** Iko 14.1

ĩi ɔ̃̀kpao. Mámɛ má Dii pɔ́ ń dílɛ ńdoa
ũ. 24 Ɔ̃ Mɔizi yã́pi ò Aalonaɛ ń aà nɛ́ɔ ń
Isailiɔ píi.

22 Dii ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 2 O Aalonaɛ ń
aà nɛ́ɔ, aaliɔ ńzĩa kũa dɔ̃ pɔ́ pɔ́
Isailiɔ lɛ́ ma gbaɔ yã́ musu, kɛ́ aasu ma
tɔ́ pɔ́ a kua adoa ɔ̃̀kpao yã́i. Mámɛmaa
Dii.

3 Onɛ́, e an buiwa tó an gbɛ̃e gbãlɛ̀
mɛ́ à sɔ̃̀ pɔ́ pɔ́ Isailiɔ sa'òoai, wàli ade
kɛ̃a. Mámɛmaa Dii. 4 Tó Aalona buie
mɛbaagyã ge kɛ̃nu vĩ, asuli sa'oblɛ bleo
e aà gbãsĩ gɛ̀ wòlowà. Tó gbɛ̃́ ɔkã̀ pɔ́
pɔ́ gbãlɛa gɛ yã́ musuwa, ge à azĩa è, à
gbãlɛ̀n we. 5 Màaɛ lɔ, tó à ɔkã̀ pɔ́ kelena
pɔ́ ì táa'o tɔɔlɛwa ge gbɛ̃́ gbãlɛa ge gbãsĩ
píi lé. 6 Gbɛ̃́ pɔ́ ɔkã̀ pɔ́ bee taawa, aliɔ
gbãlɛaɛ e oosi. Asuli sa'oblɛ bleo, mɛ́ i kɛ
à zu'ò bàasio. 7 Tó ĩatɛ̃ gɛ̃̀ kpɛ́u, mɛ́ à zúpi
ò, ɔ̃ aà gbãsĩ a láa, i gbasa sa'oblɛ ble sa,
asa aà pɔbleaɛ. 8 Asuli pɔgɛ ge pɔ́ pɔ́ wài
dɛ so à gbãlɛo. Mámɛmaa Dii. 9 Sa'onaɔ
líɔ ma yãdilɛnɛpiɔ kũa, kɛ́ aasu dɔ́ɛ ń ma
blɛo, an duuna wi ń musu aa gao yã́i.
Mámɛ má Dii pɔ́ ń dílɛ ńdoa ũ.

10 Gbɛ̃́ pɔ́ dɛ sa'ona ua gbɛ̃́ ũo suli
sa'oblɛ bleo, baa gbɛ̃́ pɔ́ pìla sa'ona bɛ ge
aà zĩkɛna. 11 Tó sa'ona zɔ lù ge tó wà zɔpi
ì aà bɛɛ, a zɛvĩ à blɛpi ble. 12 Tó sa'ona
nɛnɔɛ zãkɛ̀ ń gbɛ̃́ pɔ́ dɛ sa'ona ũoo, nɔɛpi
zɛvĩ à sa'onaɔ blɛ ble lɔo. 13 Tó sa'ona
nɛnɔɛ gɔ̃̀ gyaa ũ ge wà aà yà zadɔ̃ i nɛ'io,
mɛ́ à ɛ̀a sù a mae bɛ lá aà wɛ̃́ndiagɔɔwa,
a a mae blɛ blea zɛ́ vĩ. Nibɔe suli bleo.
14 Tó gbɛ̃́ zã̀zã à sa'oblɛ blè, aàli a fĩabo
sa'onaɛ, i a ɔ̃a sɔode nawà. 15 Sa'onaɔ suli
tó sa'oblɛ pɔ́ Isailiɔ kã̀aakãaa Diiɛ gbãlɛo.
16 Tó aa tò gbɛ̃́ pɔ́ a blea zɛ́ vĩo blè, aa
yã'ìɛ̀ɛ. Mámɛ má Dii pɔ́ ń dílɛ ńdoa ũ.

Pɔtuo pɔ́ wali sa'òò

17 Dii ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 18 O Aalonaɛ ń
aà nɛ́ɔ ń Isailiɔ píi, Isaili bui ge bɔ̀mɔ
pɔ́ kú á guun lò, tó á gbɛ̃e mɔ̀mɛɛ ń sa
pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ obɔo lɛ́gbãdɔa
ge gban lò, 19 tó a ye mà siɛ, sema aàli
mɔ́ ń pɔ sà sãasaio, zu ge sã ge ble. 20 Á-
suli mɔmɛɛ ń pɔ́ sãadeoo,‡‡ asa má sio.
21 Tó gbɛ̃́ mɔ̀ sáaukpa sa'oia ń zuo ge sã
ge ble lɛ́gbãdɔa ge gban lò, tó a sãa vĩo,
má sí. 22 Ayãmɛto ásuli sa'oa ń pɔ́ vĩ̀aoo
ge a kɔ̃̀ɔkũa ge a pɔ́ pɔ́ wà a kaikɛ̀ ge a
bɔde ge a yìade ge a sɛ́ɛde. Ásuli sa pɔ́
wì a pɔ́ nísikatɛu ma gbagbakĩiwa à tɛ́kũ
oòo. 23 Á zɛvĩ à ma gba zu ge sã kɔ̃̀ɔ ge a
giana. Tó álɛ lɛ́gbã dɔoaɛ sɔ̃, má sio. 24 Á-
suli sa'oa ń pɔ́ pɔ́ wà a lɛba bɔ̀lɛoo ge pɔ́
pɔ́ wà a lɛ wì ge a taia ge a paaa. Ásuli
bee kɛ á bùsuuo, 25 mɛ́ ásuli pɔtuo bee
taa sí bui zĩ̀loe kĩ́i à sa'oò mapi á Luawa
blɛ ũo. A sãa vĩɛ, a ɔ̃̀kpaaɛ. Má sio.

26 Dii ò Mɔiziɛ: 27 Tó zu ge sã ge ble
nɛ'ì, népi a kɛ a dawa gɔɔ soplaɛ. Sɛa
za a gɔɔ swaaɔ̃de zĩ́ áli fɔ̃ sa pɔ́ wì a pɔ́
nísikatɛu à tɛ́kũ ooa. 28 Ásuli zu ge sã
kòlokpa ń a néo gɔɔ doũ zĩ́o. 29 Tó álɛ
sáaukpa sa'oa, àli o a zɛ́wa, mí sí. 30 Àli
a nɔ̀ɔ so zĩbeezĩ, ásuli a kee to gu dɔwào.
Mámɛmaa Dii.

31 Àliɔ ma yãdilɛaɔ kũa à zĩkɛwà.
Mámɛmaa Dii. 32 Ásuli ma tɔ́ ɔ̃̀kpao, a
adoaɛ. Á Isailiɔ lí dɔ̃ kɛ́ ma kua adoa.
Mámɛ má Dii pɔ́ á dílɛ ádoa ũ. 33 Ma á
bɔ́lɛ Egipi, kɛ́ màɔ dɛ á Lua ũɛ. Mámɛ-
maa Dii.

Dikpɛɔ

23 Dii ò Mɔiziɛ 2 aà o Isailiɔnɛ: Dikpɛ
pɔ́ má dìlɛɔn kɛ: Àli ma dikpɛ
pɔ́ wàli gbɛ̃́ɔ kãaamɛɛɛ beeɔ kpàwakɛ.
3 Àli zĩkɛ gɔɔ soolo, a gɔɔ soplade í
kã́mabo kãaaamɛɛ yã́i. Ásuli zĩe kɛo.
Kã́mabogɔɔzĩpiá Dii pɔ́ɛ gu pɔ́ á kúu
píi.¶¶ 4 Dikpɛ pɔ́ Dii dìlɛɔn kɛ: Àli a
kpàwakɛ a gɔɔwa, í kɔ̃ kãaamɛɛ.

---

‡‡**22:20** Iko 17.1
¶¶**23:3** Bɔa 20.8-10, 31.12-17, 35.2-3

Gɛ̃amusu dikpɛ ń Kàaso dikpɛo

(Nao 28.16-25)

5 Mɔ sɛ̃́ia gɔɔ gɛ̃o mɛ̀ndosaide zĩ́ oosiɛlɛ
àli Gɛ̃amusu dikpɛkɛmɛɛ.[§§] 6 Mɔpi gɔɔ
gɛ̃ode zĩ́ àli Kàaso dikpɛkɛ, íɔ kàa pɔ́ wi
a sɛ'ɛsɛ káuo so e gɔɔ sopla.[*] 7 Dikpɛpi
gɔɔ sɛ̃́ia zĩ́ àli kɔ̃ kãaamɛɛ. Ásuli zĩ gbãae
kɛo. 8 Àliɔ sa pɔ́ wì a pɔ́ nísi kátɛu à tɛ́kũ
oa e gɔɔ sopla, a gɔɔ sopladepi zĩ́ í kɔ̃
kãaamɛɛ. Ásuli zĩ gbãae kɛ zĩbeezĩo.

Bua pɔ́ káauɔ dikpɛ

(Nao 28.26-31)

9 Dii ò Mɔizie 10 aà o Isailiɔnɛ: Tó a
gɛ̃ bùsu pɔ́ málɛ kpáwáu, mɛ́ a á buapɔ́
káauɔ kɛ̀kɛ, àli a bàaa ye mɔò sa'onaɛ.
11 Tó kɑ̃́mabogɔɔzĩ gu dɔ̀, sa'onapi lí pɔ́
bàaapi mɔmɛɛ, mí síánɔ. 12 Gɔɔ doũpi zĩ́
aàli sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ oa ń sã
wɛ̃dona sãasaio 13 ń a pɔ́wɛntio kiloo síiɔ̃
yãalɛa ń nísio pɔ́ pɔ́ wì kátɛu à tɛ́kũ a gĩ ì
kɛmɛɛ na ũ, i vɛ̃ɛ ɛ́lɛwà litili do. 14 Ásuli
pɔ́wɛn dafu blɛ bleo, a pɛ̃ɛ ge a kpasaa e
gɔɔ pɔ́ a mɔ mapi á Luaɛ ń pɔ́ káau bàaa-
pio. Yɑ̃́piɔá yãdilɛaɛ́ɛ e á buiwa gu pɔ́ á
kúu píi.

Pɔkɛkɛ dikpɛ

(Nao 28.16-25)

15 Kɑ̃́mabogɔɔ pɔ́ a mɔ ń pɔ́ bàaapio
gbɛa, àli ãsɔ̃a dɔdɔ e sopla. 16 Àli gɔɔdɔdɔ
blakwi e kɑ̃́mabogɔɔ soplade gu dɔ, í
gbasa mɔmɛɛ ń pɔ́wɛn dafuo. 17 Àli pɛ̃ɛkɛ
mɛ̀n plapla ua ń uao ń pɛ̃ɛtio litili plapla
ń a sɛ'ɛsɛo. Á buapɔ́ káau ɔ̃ áli pɔ́piɔ kɛò,
í mɔomɛɛ.[†] 18 Íli mɔ́ ń pɛ̃ɛpiɔ ń sã wɛ̃dona
sãasaiɔ mɛ̀n sopla ń gáaenao mɛ̀ndo ń
sãsakaoɔ mɛ̀n pla, í sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu
à tɛ́kũ ooa ń a pɔ́wɛntio ń a vɛ̃ɛo pɔ́ pɔ́
wì kátɛu a gĩ ì kɛmɛɛ na ũ. 19 Íli sa'o ń
blesanao mɛ̀ndo duun awakpabɔ ũ ń sã
wɛ̃donaɔ mɛ̀n pla sáaukpasa ũ. 20 Sa'ona
lí sãpiɔ mɔmɛɛ ń buapɔ́ káauɔ pɛ̃ɛpio.
Sa'oblɛpiá ma pɔ́ɛ, sa'onapi mɛ́ ali ble.
21 Gɔɔ doũpi zĩ́ àli kɔ̃kãaa kpàwakɛ. Á-
suli zĩ gbãae kɛo. Yɑ̃́piɔá yãdilɛaɛ́ɛ e á
buiwa gu pɔ́ á kúu píi.

22 Tó álɛ pɔkɛkɛ á bùsuu, ásuli kɛkɛ
e á bú lɛ́wao, mɛ́ ásuli a kɔ̃nwɛo. Àli
tó taasideɔnɛ ń bɔ̀mɔɔ.[‡] Mámɛmaa Dii á
Lua.

Kɑ̃̀aepɛa dikpɛ sa'oa ń Duunkɛ̃ama dikpɛ pɔ́o

(Nao 29.1-11)

23 Dii ò Mɔizie 24 aà o Isailiɔnɛ: Mɔ so-
plade gɔɔ sɛ̃́ia zĩ́ àli kɑ̃́mabo, í kɑ̃̀aepɛ à
kãaamɛɛ, ma yɑ̃́ i dɔágu. 25 Ásuli zĩ gbãae
kɛo, í sa pɔ́ wì a pɔ́ nísi kátɛu à tɛ́kũ oa.

26 Dii ò Mɔizie: 27 Mɔ sopladepi gɔɔ
kwide zĩ́ líɔ dɛ Duunkɛ̃magɔɔ ũ. Àli kɔ̃
kãaamɛɛ, í lɛye, í sa pɔ́ wì a pɔ́ nísi kátɛu
à tɛ́kũ oa. 28 Ásuli zĩe kɛ zĩbeezĩo, asa Du-
unkɛ̃magɔɔɛ, zĩ́ pɔ́ wì á duuna kɛ́wá ma
Dii á Lua aɛɛ. 29 Wà gbɛ̃́ pɔ́ i lɛye zĩbeez-
ĩo bɔ a gbɛ̃́ɔ guu. 30 Má gbɛ̃́ pɔ́ zĩe kɛ̀
zĩbeezĩ bɔ a gbɛ̃́ɔ guu mà dɛɛ. 31 Ásuli zĩe
kɛ zĩbeezĩo. Yɑ̃́piá yãdilɛaɛ́ɛ e á buiwa gu
pɔ́ á kúu píi. 32 Àliɔ dɛɛ́ kɑ̃́mabogɔɔzĩ ũ,
í lɛyeu, íɔ kɑ̃́mabo sɛa za mɔpi gɔɔ kɛ̃ok-
wide zĩ́ oosi e a gu sìa dɔa oosi.

Lákpɛdɔa dikpɛ

(Nao 29.12-39, Iko 16.13-15)

33 Dii ò Mɔizie 34 aà o Isailiɔnɛ: Mɔ
sopladepi gɔɔ gɛ̃ode zĩ́ àli Lákpɛdɔa
dikpɛkɛmɛɛ gɔɔ sopla. 35 A gɔɔ sɛ̃́ia zĩ́ àli
kɔ̃ kãaamɛɛ. Ásuli zĩ gbãae kɛo. 36 Àliɔ sa
pɔ́ wì a pɔ́ nísi kátɛu à tɛ́kũ oa e gɔɔ so-
pla, a gɔɔ swaaɔ̃de zĩ́ í kɔ̃ kãaamɛɛ, í sa

[§§] **23:5** Bɔa 12.1-14, Iko 16.1-2
[*] **23:6** Bɔa 12.14-20, Iko 16.3-8
[†] **23:17** Bɔa 23.16, 34.22, Iko 16.9-12
[‡] **23:22** Iko 24.19-22

pɔ́ wì a pɔ́ nísi káteu à tɛ́kũ oa. Ásuli zĩ
gbãae kɛo, kɔ̃kãaa midɛgɔɔɛ.
37 Dikpɛ pɔ́ má dìlɛɔn we. Àli a
kpàwakɛ, í kɔ̃ kãaamɛɛ, í sa'oa lá gu lɛ́
dɔ lá má dìlɛwa, sa pɔ́ wì a pɔ́ káteu à
tɛ́kũ ń pɔ́wɛntio ń sa'obɔ pãleɔ ń vɛ̃ɛo.
38 Àli sapiɔ oa kã́mabogɔɔ pɔ́ pɔ́ má dìlɛ
bàasi, á gbaɔ ń á lɛ́gbãdɔa pɔ́ɔ ń á pɔeã
pɔ́ɔ bàasi.
39 Sɛa za mɔ soplade gɔɔ gɛ̃ode zĩ́ á
bùsu pɔ́ɔ kɛkɛa gbɛa àli dikpɛpi kɛmɛɛ e
gɔɔ sopla. A gɔɔ sɛ̃́ia zĩ́ ń a gɔɔ swaaɔ̃de
zĩ́o líɔ dɛɛ́ kã́mabogɔɔ ũ. 40 A gɔɔ sɛ̃́ia zĩ́
àli libɛ maaɔ sɛ́ ń daminalaɔ ń ligɔ̃n ladeɔ
ń swagbalagɔ̃naɔ, íɔ pɔnakɛ mapi Dii á
Lua aɛ e gɔɔ sopla. 41 Wɛ̃ ń wɛ̃o mɔ so-
plade guu àliɔ dikpɛpi kɛmɛɛ e gɔɔ sopla.
Yã́piá yãdilɛaɛ́ɛ e á buiwa. 42 Á Isailiɔ líɔ
ku lákpɛ pɔ́ á dɔɔ guu e gɔɔ sopla, 43 kɛ́
á buiɔ e dɔ̃ má tò an deziɔ ì lákpɛɔ guu
ma ń bɔlɛa Egipi bùsuu gbɛa. Mámɛmaa
Dii á Lua. 44 Ɔ̃ Mɔizi dikpɛ pɔ́ Dii dìlɛpiɔ
yã'òné.

Kpaaũkpɛ filia

24 Dii ò Mɔiziɛ: 2 O Isailiɔnɛ aa mɔnɛ
ń nísi wásawasao filiaɔ nabɔ ũ,
kɛ́ aaɔ naa gɔɔpii. 3 Aalona mɛ́ ali fili-
api kɛkɛ kpaaũkpɛu ma aɛ zwãa pɔ́ kpaa
ikoyã kpagoloi saɛ za oosi e gu gɛ lí dɔò
gɔɔpii. Yã́piá yãdilɛaɛ́ɛ e á buiwa. 4 Aàliɔ
filia pɔ́ kú vua dauwaɔ kɛkɛ ma aɛ gɔɔpii.

Pɛ̃ɛ pɔ́ wì kpa Diiwa

5 Níli pɛ̃ɛti sɛ́ ǹ pɛ̃ɛkɛò mɛ̀n kuɛpla, pɛ̃ɛ
mɛ̀ndo tí kiloo síiɔ̃siiɔ̃. 6 Níli pɛ̃ɛpiɔ kálɛ
ma aɛ vua táabũnuwa mɛ̀n soolosoolo
dɔ̀ɔ pla.¶ 7 Níli tulaleti zálala fã́fãwà
dɔ̀ɔdɔɔ, ní kámɛɛ tɛ́u pɛ̃ɛ gbɛu á yãdɔa-
magu yã́i. 8 Kã́mabogɔɔ ń kã́mabogɔɔo
píi waliɔ kálɛ dɔ̀ɔdɔɔ ma aɛ Isailiɔ pɔ́ ũ
ma bàakuańnɔ gɔɔpii yã́i. 9 Pɛ̃ɛpi líɔ dɛ
Aalona ń a nɛ́ɔ pɔ́ ũ, aali só gu pɔ́ wa
dìlɛ a zɛ́iu, asa ma pɔ́ɛ a zɛ́i.§ Aliɔ dɛ ń
baa ũ sa pɔ́ wì a pɔ́ nísi káteu à tɛ́kũ oaa
guu.

Dii tɔbɛ̃ɛsina pápaa ń gbɛo

10 Gɔ̃ɛe ku, aà da á Isailiɛ, aà mae sɔ̃
Egipiɛ. Kɛ́ à gɛ̃̀ Isailiɔ bòou, ɔ̃ sòle ń daa
ń Isailieo. 11 Ɔ̃ gɔ̃ɛ pɔ́ aà da á Isailiɛpi Dii
tɔbɛ̃ɛsì à dɔ̀ɛaànɔ, ɔ̃ wà gɛ̀aànɔ Mɔizi kĩ́i.
Aà dapi tɔ́n Selomi, Dibeli nɛ́ɛ, Dã buiɛ.
12 Ɔ̃ wà aà dàkpɛu gĩa e wà ma Dii lɛ́u lá
wa sɛaànɔ.
13 Ɔ̃ Dii ò Mɔiziɛ: 14 Bɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ dɔ̀ɛ-
manɔpio bòo kpɛ, gbɛ̃́ pɔ́ aa yã́pi mà aà
lɛ́uɔ i ɔnana aà miwa gĩa, wi gbasa aà
pápa ń gbɛo wà dɛ. 15 Ní o Isailiɔnɛ, tó
gbɛ̃́ dɔ̀ɛmanɔ, à yã'ì azĩaɛɛ. 16 Wàli gbɛ̃́
pɔ́ ma tɔbɛ̃ɛsì pápa ń gbɛo wà dɛ. Bɔ̀mɔ
ge belen lò, tó à ma tɔbɛ̃ɛsì, à gàn we.
17 Tó gbɛ̃́ gbɛ̃dɛ̀, wàli ade dɛ.** 18 Tó
gbɛ̃́ gbɛ̃́ pɔtuo dɛ̀, aàli a gɛ̃ɛ kpá. 19 Tó gbɛ̃́
ĩakpà a gbɛ̃́deezi, wà ĩa doũpi kpaaàzi sɔ̃.
20 Tó gbɛ̃́ gbɛ̃́ wá ɛ̀, wa ade wá ɛ́ sɔ̃. Tó
wɛ́ a wì, wa aà pɔ́ wí sɔ̃. Tó swaa a ɛ̀, wa
aà pɔ́ ɛ́ sɔ̃. Wàli kɛɛ̀ lá a kɛ̀nɛ́wa.†† 21 Tó
gbɛ̃́ gbɛ̃́ pɔtuo dɛ̀, a a gɛ̃ɛ kpaɛ. Gbɛ̃́ pɔ́
gbɛ̃dɛ̀ sɔ̃, wa aà dɛɛ. 22 Bɔ̀mɔ ge belen lò,
yãdilɛa doũpiɛ. Mámɛmaa Dii á Lua.
23 Mɔizi yã́pi òné, ɔ̃ aa bɔ̀ ń gbɛ̃́ pɔ́ dɔ̀ɛ
ń Diiopio bòo kpɛ, aa aà pàpa ń gbɛo aa
dɛ̀. Màa aa kɛ̀ lá Dii ò Mɔiziɛwa.

Tɔɔlɛ gbaa ĩ́ampaa wɛ̃

(Iko 15.1-11)

25 Dii ò Mɔiziɛ Sinai gbɛ musu 2 aà
o Isailiɔnɛ aà mɛ: Tó a gɛ̃ bùsu
pɔ́ málɛ kpáwá guu, àli tó bùsupi ĩ́am-
pamɛɛ. 3 Àli pɔ́tɔ̃ á bua e wɛ̃̀ soolo, àli
á vɛ̃ɛliɔ midãɛ, í á pɔ́ɔ kɛkɛ, 4 a wɛ̃̀ so-

¶**24:6** Bɔa 25.30
§**24:9** 1Sam 21.1-6, Mat 12.4
****24:17** Bɔa 21.12
††**24:20** Bɔa 21.23-25, Iko 19.21, Mat 5.38

plade íli tó bùsupi ĩ́ampamɛɛ. Ásuli pɔ́tɔ̃
á bua wɛ̃piuo, mɛ́ ásuli á vɛ̃ɛliɔ midãɛo.
5 Ásuli á bua pɔzãɔ kɛkɛ à a kákĩi kɛo. Á-
suli á vɛ̃ɛligɔ̃na pɔ́ kè yàayaaɔ kɔ́ zɔ̃zɔ̃o.
Tɔɔlɛ gbaa ĩ́ampaa wɛ̃ɛ. 6 Pɔzã pɔ́ bɔ̀lɛ
tɔɔlɛ ĩ́ampaa guuɔ líɔ dɛɛ́ á blɛ ũ, ápiɔ
ń á zɔ̀blenaɔ ń á gbɛ̀winaɔ ń nibɔ pɔ́ dɛ
bɔ̀mɔ ũ á guuɔ 7 ń á pɔtuoɔ ń sɛ̃̀anɔbɔɔ.‡‡
Pɔzãpiɔ líɔ dɛ á pɔblea ũ.

Gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ ũ wɛ̃̀

8 Àliɔ ĩ́ampaa wɛ̃piɔ dɔdɔ wɛ̃̀ soplapla
lɛɛ sopla, à kè píi wɛ̃̀ blakwi mɛ̀ndosai.
9 Àli kuupɛ wɛ̃pi mɔ soplade gɔɔ kwide
zĩ́ á bùsu gupiiu Duunkɛ̃magɔɔzĩpi. 10 Íli
wɛ̃pi dilɛ ma pɔ́ ũ, í gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ ũ kpàwakɛ
á bùsu gbɛ̃́ pɔ́ kú weɔnɛ píi. Iɔ dɛɛ́ gɔ̃a
wɛ̃́ɛɔ ũ wɛ̃ ũ, á baade i su azĩa bùsuu a
bui kĩ́i. 11 Wɛ̃̀ blakwide líɔ dɛɛ́ gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ ũ
wɛ̃ ũ. Ásuli pɔ́tɔ̃o. Ásuli pɔzã kɛkɛo. Ásuli
vɛ̃ɛ ligɔ̃na pɔ́ kè yàayaaɔ kɔ́ zɔ̃zɔ̃o, 12 asa
gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ ũ wɛ̃ɛ. Ìɔ adoaɛ́, í pɔbɔlɛnzĩaɛɔ
ble. 13 Gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ ũ wɛ̃pi guu á baade lí su
a tɔɔlɛwa.
14 Tó álɛ á bú yia ge álɛ lúkɔ̃wa, á-
suli ɔ̃nɔkɛkɔ̃ɛo. 15 Àli wɛ̃ pɔ́ gɔ̃̀ sɛa za gɔ̃a
wɛ̃́ɛɔ ũ wɛ̃wa da wɛ̃naoa guu, í lú. Búde
sɔ̃ ìli wɛ̃ pɔ́ gɔ̃̀ wà pɔkɛkɛ da wɛ̃naoa
guu, i gbasa yía. 16 A ɔ̃a lí kã́fĩ wɛ̃ pɔ́ gɔ̃̀
dasilɛu. Tó wɛ̃ pɔ́ gɔ̃̀ bílao, a ɔ̃a lí lao,
asa pɔkɛkɛa wɛ̃naoa ɔ̃ wàlɛ yiawà. 17 Á-
suli ɔ̃nɔkɛkɔ̃ɛo. Àliɔ ma vĩa vĩ. Mámɛmaa
Dii á Lua.
18 Àli zĩkɛ ma ikoyãɔwa, íɔ ma yãdilɛaɔ
kũa, íɔ kú á bùsuu dɔdɔa. 19 Bùsupi ali
blɛkɛɛ́, à mɔ́wáɛ, íɔ ku a guu dɔdɔa.
20 Á mɛ, tó wi pɔ́tɔ̃ wa pɔ́ kèkɛo, bɔ́ wá
ble wɛ̃̀ sopladepi guui? 21 Mámɛ máli
báaadaágu a wɛ̃̀ soolodepi guu, tɔɔlɛ i
blɛkɛɛ́ wɛ̃̀ àaɔ̃ pɔ́ ũ. 22 A wɛ̃̀ swaaɔ̃de guu
íli pɔ́tɔ̃, mɛ́ áli pɔ́wɛn zi ble e a gɛ pɛò a
wɛ̃̀ kɛ̃okwi pɔkɛkɛawaɛ.

Tɔɔlɛ tɔ̀ɔmaboa

23 Wasuli tɔɔlɛ yía, i gɔ̃ we e gɔɔpiio,
asa bùsupiá ma pɔ́ɛ, mɛ́ á dɛmɛɛ a guu
bɔ̀mɔɔ ń nibɔɔ ũɛ. 24 Bùsu pɔ́ á kũa á pɔ́
ũ guu píi àli tó wà a tɔɔlɛ tɔ̀ɔmabo. 25 Tó
á gbɛ̃ɛ gɔ̃̀ taaside ũ, mɛ́ à a tɔɔlɛ kĩni yìa,
aà daɛ fɛ̃̀ɛɛ lí mɔ́ pɔ́ pɔ́ a yìapi tɔ̀ɔmabo.
26 Tó gbɛ̃́ daɛ fɛ̃̀ɛɛ vĩ aà a tɔ̀ɔmabo sɔ̃o,
mɛ́ à gbãa è à kà à a tɔ̀ɔmabo, 27 aà wɛ̃
pɔ́ gɛ̃̀ sɛa za gɔɔ pɔ́ á yìa nao, i wɛ̃ pɔ́
gɔ̃̀ fĩabo gbɛ̃́ pɔ́ á yìawàɛ, i a pɔ́ sí. 28 Tó
aà gbãa i ka aà fĩaboɛ̀ sɔ̃o, tɔɔlɛpi lí gɔ̃ a
lunaɛ a ɔzĩ e gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ ũ wɛ̃u. Wɛ̃piu ɔ̃ a
lunapi a sɔaaɛ̀, i a pɔ́ sí.
29 Tó gbɛ̃́ kpɛ́ yìa wɛ̃́lɛ bĩ́ideu, e wɛ̃̀ do
àɔ gɛ́ kũaai, aɔ a boa zɛ́ vĩ. Gɔɔ bee ɔ̃
a a boa zɛ́ vĩ. 30 Tó i a tɔ̀ɔmaboo e wɛ̃̀
dopi gè kũ̀aaò, kpɛ́pi a gɔ̃ a lunaɛɛ ń a
buiɔ e gɔɔpii. Wàli sɔaaɛ̀ baa gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ ũ
wɛ̃uo. 31 Wàli kpɛ́ pɔ́ kú zɔ̃ɛwia bĩ́isaide
guu dilɛ lán bugbɛwaɛ. A tɔ̀ɔmaboa zɛ́
kú, mɛ́ wàli sɔaanɛ́ gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ ũ wɛ̃uɛ.
32 Levii buiɔ ń kpɛ́ pɔ́ kú ń wɛ̃́lɛ guuɔ
tɔ̀ɔmaboa zɛ́ vĩ gɔɔpiiɛ. 33 Levii buiɔ wɛ̃́lɛ
kpɛ́ pɔ́ aa yìa tɔ̀ɔmaboa zɛ́ kú, mɛ́ wàli
sɔaanɛ́ gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ ũ wɛ̃uɛ, asa Levii buiɔ
wɛ̃́lɛ kpɛ́ɔ dɛ kpaalɛ pɔ́ aa sè Isailiɔ guu
ũɛ. 34 Aasuli ń wɛ̃́lɛ dã́dãkɛkĩiɔ yíao, asa
an baan we e gɔɔpii.

Pɔsɛ̃aanɛ́

35 Tó taasi á gbɛ̃ɛ kũ̀, mɛ́ a fɔ̃ azĩa gwa
lɔo, àliɔ aà kũa lán bɔ̀mɔ ge nibɔwa, kɛ́
aà e àɔ kú á guu yã́i.¶¶ 36 Ásuli ɔ'idiaɛ̀o,
ásuli a í gbaɛ̀o. Àliɔ ma vĩa vĩ, kɛ́ á gbɛ̃́pi
e àɔ kú á guu yã́i. 37 Ásuli ɔ̃a sɛ̃aɛ̀ à a ig-
bao.§§ Ásuli blɛ yíawà à ài wɛɛlɛ a guuo.
38 Mámɛmaa Dii á Lua. Ma á bɔ́lɛ Egipi,
kɛ́ mà Kanaa bùsu kpáwáɛ, míɔ dɛ á Lua
ũ.

‡‡**25:7** Bɔa 23.10-11
¶¶**25:35** Iko 15.7-8
§§**25:37** Bɔa 22.24, Iko 23.20-21

Zɔboa

39 Tó taasi á gbẽɛ kũ̀ mɛ́ à azĩa
yìawá, ásuli zɔzĩdaɛ̀o.* 40 A gɔ̃ á guu lán
gbɛ̀wina ge nibɔwaɛ, iɔ zĩkɛɛ́ e gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ
ũ wɛ̃u. 41 Aàpi ń a nɛ́ɔ aai gbasa bɔ á
bɛ, aai tá ń buiɔ kĩ́i tɔɔlɛ pɔ́ an deziɔ sè
kpaalɛ ũ guu. 42 Lá á gbɛ̃́ pɔ́ ma á bɔ́lɛ
Egipi bùsuuɔ á dɛ ma zɔ̀blenaɔ ũ, i kũ
wà á yía zɔɔ ũ lɔo. 43 Ásuli gbãablemáo.
Àliɔ ma vĩa vĩ.

44 Bui pɔ́ liaaáziɔ gɔ̃ɛɔ ń ń nɔɛɔ ɔ̃ áliɔ ń
vĩ zɔɔ ũ. Ampiɔ ɔ̃ áli ń lúlu zɔɔ ũ. 45 Áli
fɔ̃ nibɔ pɔ́ kú á guuɔ lu lɔ ń nɛ́ pɔ́ aa i
á bùsuuɔ, aai gɔ̃ á àizɛɛɔ ũ, 46 aai gɔ̃ á
nɛ́ɔnɛ túbi ũ, aaiɔ zɔbleɛ́ e ń wɛ̃ni lɛ́u,
ãma ásuli wɛ́tɛ̃amɔ á gbɛ̃́ Isailiɔnɛo.

47 Tó bɔ̀mɔ ge nibɔ pɔ́ kú á guu ɔ lɛ́ a
kpɛ le, mɛ́ taasi sù á gbẽɛ kũ̀, mɛ́ à azĩa
yìa bɔ̀mɔpiwa ge aà buie, 48 aà boa zɛ́ kú.
Aà daɛɛ a fɔ̃ à aà bo, 49 aà maee ge aà
mae nɛ́e ge aà daɛ fɛ̃̀ɛɛɛ. Tó aà ɔ nìniɛ sɔ̃,
aà azĩa bo. 50 Aàpi ń a lunao lí wɛ̃ nao sɛa
za aàzĩa yíagɔɔ e gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ ũ wɛ̃u, aà yía
ɔ̃a iɔ doũ ń gɔɔ bee gbɛwizĩ ɔ̃ao. 51 Tó wɛ̃
pɔ́ gɔ̃̀ e gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ ũ wɛ̃ àɔ gɛ́ kái dasi, aà
boa ɔ̃a aɔ zɔ̃ɔɛ. 52 Tó wɛ̃ pɔ́ gɔ̃̀ bíla sɔ̃o, aà
nao, i fĩabo màa. 53 I gɔ̃ a diiɛ gbɛ̀wina ũ
wɛ̃ ń wɛ̃o. Ásuli tó aà dii wɛ́tɛ̃amɔɛ̀o.

54 Baa tó aà boa i zɛkɛ màao, aàpi ń
a nɛ́ɔ gɔ̃ wɛ̃́ɛɔ ũ gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ ũ wɛ̃uɛ, 55 asa
Isailiɔ mɛ́ ma zɔ̀blena pɔ́ ma ń bɔ́lɛ Egipi
bùsuuɔ ũ. Mámɛmaa Dii á Lua.

Báaadaańgu

(Iko 7.12-24, 28.1-14)

26 Ásuli pɔe kɛ tɑ̃́a ũo.† Ásuli gbɛ'ã
ge à pɛ́lɛ á bùsuu à kúlɛɛ̀o,‡ asa
mámɛmaa Dii á Lua. 2 Àliɔ kɑ̃́mabogɔɔ
pɔ́ má dìlɛɔ yãda, íli ma kúkĩi dilɛ gbia.
Mámɛmaa Dii. 3 Tó á tɛ́ ma ikoyãɔi mɛ́
á ma yãdilɛaɔ kũa, álɛ zĩkɛwà, 4 máli tó
lou ma á bùsuu a gɔɔwaɛ, tɔɔlɛ ali blɛkɛɛ́,
líɔ i nɛ'iɛ́.¶ 5 Áɔ pɔ́wɛmbɔzĩkɛɛ e à gɛ pɛò
vɛ̃ɛkɔzɔ̃zɔ̃gɔɔwa, vɛ̃ɛkɔzɔ̃zɔ̃a sɔ̃, e à gɛ
pɛò pɔ́tɔ̃gɔɔwa. Áli pɔble à kɑ̃́, íɔ kú á
bùsuu dɔdɔa.

6 Má tó àɔ ku aafia á bùsuu. Á wúlɛ mɛ́
yãe a to vĩa á kũo. Má wàiɔ midɛ á bùsuu
mɛ́ zĩ a gɛ̃ weo. 7 Á pɛ́lɛ á ibɛɛɔziɛ, í ń
dɛdɛ ń fɛ̃ndao. 8 Á gbɛ̃ɔn sɔɔɔ a ń gbɛ̃ɔn
basɔɔɔ yá, mɛ́ á gbɛ̃ɔn basɔɔɔ a ń gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kwiɔ (10.000) yá, í ń dɛdɛ ń
fɛ̃ndao.

9 Má á wɛgwa, mí tó à nɛ'i à kɑ̃́fĩ, ma
bàakuaánɔ iɔ gɛ́. 10 Áliɔ blɛble e a zi bɔ, í
a zipi kɔ́lɛ a dafu káua yɑ̃́i. 11 Ma kúkĩi aɔ
kú á guu, mɛ́ ma nisĩna a gíázio. 12 Máɔ
bɛbɛ á guu á Lua ũɛ, íɔ dɛ ma gbɛ̃́ɔ ũ.§
13 Mámɛmaa Dii á Lua. Mámɛ ma á bɔ́lɛ
Egipi, kɛ́ ásu àɔ dɛ ń zɔɔ ũ lɔo yɑ̃́i. Ma zuu
pɔ́ aa dàɛ́ kè kɛ́lɛkɛlɛ, ɔ̃ a gɔ̃ bɛ ń mio daa
ía.

Láai yɑ̃́ɔ

(Iko 28.15-68)

14 Tó i ma yãdilɛaɔ ma, álɛ zĩkɛwà píio,
15 tó a gi ma ikoyãɔi, mɛ́ á nisĩna ye ma
yãdilɛnɛio, tó álɛ ma ɔtondɔkĩi gwao, mɛ́
a ma bàakuaánɔ yãdilɛaɛ́ gbòo, 16 àɔ dɔ̃
lá má kɛɛ́n kɛ: Má tó gili gɛ̃águ, mí tɔɔn
vãi káágu ń sionao, á wɛ́ iɔ wo, á yɛ̃̀ɛɛ
i láa. Á pɔ́tɔ̃ pãɛ, asa á ibɛɛɔ mɛ́ aa ble.
17 Má fɛlɛánɔ, á ibɛɛɔ i á fu, á zangudepiɔ
iɔ gbãablewá. Baa tó gbẽɛ lɛ́ á yáo, áli
tílɛɛ.

18 Bee gbɛa tó i ma yãmao, má ɛa mà á
swɑ̃́gagaɛ lɔ gɛ̃n sopla á duuna yɑ̃́i. 19 Má
á wala gbãa kɔ'ɛ. Luabɛ i gɔ̃ɛ́ gii mɔ̀sɛ-
sai lán mɔsiwa, á tɔɔlɛ i gbãakũ lán mɔ-

*25:39 Bɔa 21.2-6, Iko 15.12-18
†26:1 Bɔa 20.4
‡26:1 Iko 16.21-22, 27.15
¶26:4 Iko 11.13-15
§26:12 2Kln 6.16

gotɛ̃wa. 20 Á á gbãa kɔ́lɛ pãɛ, asa tɔɔlɛ a
blɛkɛɛ́o, mɛ́ líɔ nɛ'iɛ́o. 21 Tó a gi lɛ́ swã́g-
bãakɛmanɔ, mɛ́ i ma yãmao, má á swã́-
gagaa kã́fĩ lɔ lɛɛ soplaɛ e á duuna lɛ́wa.
22 Má wàiɔ gbaɛwá, aai to à gɔ̃ nɛ́sai, aai
á pɔtuoɔ dɛdɛ, í lao, á zɛ́e a sɛa kɛ lɔo.
23 Tó á wɛ́ i kɛ̃ yã́piɔ musuo, mɛ́ a gi
lɛ́ swã́gbãakɛmanɔ, 24 mámɛ má fɛlɛánɔ
mazĩa sa, mí ĩadawá gɛ̃n sopla á duuna
yã́i. 25 Má tó wà mɔ lɛ́lɛwá ń zĩo, kɛ́ a ma
bàakuaánɔ yã́ gbòo yã́i. Tó a si á wɛ̃́lɛɔ
guu, má gagyãkaáguɛ, mí á na á ibɛɛɔnɛ
ń ɔzĩ. 26 Má tó á blɛ láa, nɔɛ gbɛ̃ɔn kwiɔ
mɛ́ aali pɛ̃ɛkɛɛ́ kĩna doũwa, aai kpáwá
tãmitãmi, a pɔe bɔwá sɔ̃o.
27 Tó i ma yãma yã́piɔ musuo, mɛ́ a
gi lɛ́ swã́gbãakɛmanɔ, 28 má ɛa fɛlɛánɔ ń
pɔfɛ̃aoɛ, mí á swã́gaga gɛ̃n sopla á duuna
yã́i. 29 Nɔanapi a to à á nɛgɔ̃ɛɔ ń á nɛnɔɛɔ
só. 30 Má gulɛsĩ pɔ́ á bòɔ daaaĩ, mí á tu-
laletikatɛakĩiɔ gboo, mí á gɛɔ ká á diiɔ
gɛɔla. Ma nisĩna aɔ ye á yã́io. 31 Má tó á
wɛ̃́lɛɔ gɔ̃ bɛziaɔ ũɛ, mí á sa'okĩiɔ dúuzɔ̃.
Á sa'oa pɔ́ tɛ́kũa gĩ a kamagu lɔo. 32 Má
á bùsu dɛɛ, a yã́ i di á ibɛɛ pɔ́ kú weɔwa.
33 Má a fɛ̃nda woɛ, mí á yáò mà á fãaa
buiɔ guu. Á bùsu i gɔ̃ gii, á wɛ̃́lɛɔ i gɔ̃
bɛziaɔ ũ. 34 Gɔɔ pɔ́ á kú á ibɛɛɔ bùsuu mɛ́
á bùsu gɔ̃̀ da gii, á bùsu a ĩ́ampa sa. Bù-
supi á ĩ́ampa, a ĩ́ampaa lɛ́ i ká. 35 Gɔɔ pɔ́
á kú we, ĩ́ana pɔ́ a giè à pa ĩ́ampaa wɛ̃
guu, gɔɔ pɔ́ a gɔ̃ da yàaa a ĩ́anapi pa sa.
36 Á gbɛ̃́ kɔ̃naɔ sɔ̃, má tó aa sɔ̃̀deedeekɛ
ń ibɛɛɔ bùsuu. Baa ĩ́ana lásɛa kɔ̃fĩ a to aa
tílɛ, aai tílɛ lán fɛ̃nda wàlɛ ń yáòwa. Aa
kpagua, baa kɛ́ gbɛ̃e lɛ́ ń yáo. 37 Aa kwɛ
kákɔ̃a lán fɛ̃nda wà ń kwɛ́òwa. Aa fɔ̃ zɛ
gí ń ibɛɛɔ aɛo. 38 Màa á midɛ buiɔ guu.
Á ibɛɛɔ bùsu a á mɔ́mɔ. 39 Á gbɛ̃́ kɔ̃napiɔ
i ibaba ń ibɛɛɔ bùsuu ampiɔ ń ń deziɔ
yãvãiɔ yã́i.
40 Tó á buipiɔ ń yãvãiɔ ń ń deziɔ pɔ́ɔ
dɔ̃̀, an náaisaiyã pɔ́ aa kɛ̀mɛɛ ń swã́g-
bãa pɔ́ aa kɛ̀manɔpio, 41 ɔ̃ ma fɛlɛ́ńnɔ,
ma ń kpá ń ibɛɛɔ bùsuu, tó aa ń nɔ̀sɛ-
vãipi tò mɛ́ aa ńzĩa bùsa, tó an yãvãi go
ń gbɛ̃a lɛ́ kà, 42 ma bàa kua ń Yakɔbuo**
ń Izaakio†† ń Ablahaũo‡‡ yã́ a dɔmagu ń
bùsu pɔ́ má kpàmá yã́o. 43 Bùsu pɔ́ aa
tò we aɔ da gii ń kpɛ, i ĩ́ampa a ĩ́am-
paa wɛ̃u. An yãvãi go a ń gbɛ̃ɛ, asa aa gì
ma yãdilɛaɔiɛ, an nisĩna ye ma ikoyãio.
44 Ń beeo gɔɔ pɔ́ aa kú ń ibɛɛɔ bùsuu, má
ń midɛo. Má gíńzi mà a bàakuaǹnɔ yã́
gbooo, asa mámɛmaa Dii an Lua. 45 Ma
bàa kua ń ń dezi pɔ́ ma ń bɔ́lɛ Egipi buiɔ
wáa kɛ́ màɔ dɛ ń Lua ũ yã́ dɔmagu, mí ń
bɔ. Mámɛmaa Dii.
46 Ikoyã ń yãdilɛa pɔ́ Dii ò Mɔiziɛ Sinai
gbɛ musu a dà Isailiɔnɛɔn we.

Lɛ́gbãdɔa Diiwa

27 Dii ò Mɔiziɛ, 2 ɔ̃ a ò Isailiɔnɛ à mɛ̀:
Tó gbɛ̃́ lɛkɛ̀ Diiwa à mɛ̀, á aà gba
gbɛ̃nazĩna, aà bo'ɔ̃an kɛ: 3 Sɛa za wɛ̃̀ bao
e à gɛ̀ pɛ̀ wɛ̃̀ bàaɔ̃wa, tó gɔ̃ɛɛ, kpaaũkpɛ
ã́nusu ɔwatɛ̃ blakwiɛ, 4 nɔɛ sɔ̃ baakwi.
5 Sɛa za wɛ̃̀ sɔo e à gɛ̀ pɛ̀ wɛ̃̀ baowa, tó
nɛgɔ̃ɛɛ, ã́nusu ɔwatɛ̃ baoɛ, nɛnɔɛ sɔ̃ kwi.
6 Sɛa za mɔ do e à gɛ̀ pɛ̀ wɛ̃̀ sɔowa, tó
nɛgɔ̃enaɛ, ã́nusu ɔwatɛ̃ sɔoɛ, nɛnɔena sɔ̃
àaɔ̃. 7 Tó gɔ̃ɛ dɛ wɛ̃̀ bàaɔ̃la, ã́nusu ɔwatɛ̃
gɛ̃oɛ, nɔɛ sɔ̃ kwi. 8 Tó taasideɛ, mɛ́ aà
gbãa i ka màao, aàli gɛ́ sa'ona le, sa'ona
lí a bo'ɔ̃a dilɛ lá lɛgbɛ̃na a fɔ̃wa.
9 Tó pɔtuo pɔ́ wì sa'oò Diiwaɛ sɔ̃, pɔ́ pɔ́
wà aà gbà ali gɔ̃ aà pɔ́ ũɛ. 10 Wasuli lilɛo.
Wasuli a maa lɛũkpakɛ ń a vãioo, ge a
vãi ń a maaoo. Tó wà pɔtuo lɛũkpakɛ̀,
a pla píi a gɔ̃ Dii pɔ́ ũɛ. 11 Tó pɔtuo pɔ́
wìli sa'oò Diiwaoɛ sɔ̃, wàli gɛò sa'ona kĩ́i,
12 sa'ona i a taa gwa, tó a maa ge a vãiɛ.

**26:42 Daa 28.13-14
††26:42 Daa 26.3-4
‡‡26:42 Daa 17.7-8

Lá sa'ona dìlɛ, màa a ɔ̃a aɔ dɛ. 13 Tó pɔde
ye bo, aàli a ɔ̃a sɔode nawà.
14 Tó gbɛ̃́ Dii gbà a kpɛ́, sa'ona lí a taa
gwa, tó a maa ge a vãiɛ. Lá sa'ona dìlɛ,
màa a ɔ̃a aɔ dɛ. 15 Tó kpɛde ye à a kpɛ́ sí,
aàli a ɔ̃a sɔode nawà, kpɛ́pi i ɛa gɔ̃ aà pɔ́
ũ.
16 Tó gbɛ̃́ Dii gbà tɔɔlɛ pɔ́ á sɛ̀ kpaalɛ
guu kĩni, a ɔ̃a líɔ doũ ń pɔ́wɛna pɔ́ a
mɔ búpiwa ɔ̃ao. Pɔ́wɛna koko do ɔ̃a kà
ã́nusu ɔwatɛ̃ sɔo. 17 Tó gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ ũ wɛ̃ ɔ̃
à Dii gbàu sɔ̃, a ɔ̃a a gi àɔ ku a lɛgbɛuɛ.
18 Tó gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ ũ wɛ̃ gɛ̃̀, sa'ona lí a ɔ̃a dilɛ
wɛ̃ pɔ́ gɔ̃̀ e gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ ũ wɛ̃̀ sìa lɛ́u, i a ɔ̃a
lao màa. 19 Tó búde ye a bú sí, aàli a ɔ̃a
sɔode nawà, i gɔ̃ aà pɔ́ ũ. 20 Tó i búpi boo,
ge tó a yìa gbɛ̃pãlewaɛ, a boa zɛ́ kú lɔo.
21 Tó wàlɛ pɔ́ sɔaasɔaané gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ ũ wɛ̃u,
buapi a gɔ̃ Dii pɔ́ ũɛ, lán pɔ́ pɔ́ wà Dii gbà
ń a mìbaowaɛ, tɔɔlɛpi i gɔ̃ sa'onaɔnɛ.
22 Tó gbɛ̃́ Dii gbà tɔɔlɛ pɔ́ á lù, mɛ́ tɔɔlɛ
pɔ́ a sɛ̀ kpaalɛ guu no, 23 sa'ona lí a ɔ̃a
dilɛ wɛ̃ pɔ́ gɔ̃̀ e gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ ũ wɛ̃̀ dasilɛu,
gbɛ̃́pi i tɔɔlɛpi bo zĩbeezĩ gɔ̃̀ɔ, ɔ̃api i gɔ̃
Dii pɔ́ ũ. 24 Gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ ũ wɛ̃ ɔ̃ wàli buapi
sɔaa a yìana pɔ́ tɔɔlɛpi vĩ yãaɛ. 25 Lá wà
ã́nusu lɛ́ dìlɛ kpaaũkpɛu, màa sa'onaɔ lí
pɔ́ ɔ̃a dilɛ. Ãnusu do galaũ baoɛ.
26 Pɔtuo né sɛ̃́iaɔá Dii pɔ́ɛ kɔ̀. Gbɛ̃e suli
aà gbao zu ge sãn lò, asa Dii pɔ́ɛ. 27 Tó
pɔtuo pɔ́ wìli sa'oòo né sɛ̃́iaɛ sɔ̃, aàli bo
lá sa'ona dìlɛ lɛ́u, i a ɔ̃a sɔode nawà. Tó i
boo, wàli yía ɔ̃a pɔ́ sa'ona dìlɛ lɛ́u. 28 Pɔ́
pɔ́ gbɛ̃́ vĩ à Dii gbà ń a mìbao, gbɛ̃nazĩna
ge pɔtuo ge tɔɔlɛ pɔ́ dɛ a buiɔ pɔ́ ũn lò,
asuli yíao, asu bo sɔ̃o. Pɔ́ pɔ́ wà Dii gbà ń
a mìbao á pɔ́ pɔ́ wìli booɛ.¶¶ 29 Baa gbɛ̃-
nazĩna pɔ́ wà Dii gbà ń a mìbao, wà fɔ̃
boo, sema wà ade dɛ.
30 Bua pɔ́ɔ kwide líɔ dɛ Dii pɔ́ ũ,
pɔ́wɛna ge libɛɔn lò.§§ Aliɔ dɛ Dii pɔ́ ũɛ.
31 Tó gbɛ̃́ ye a pɔ́ kwidepiɔ bo, aàli a ɔ̃a
sɔode nawà. 32 Pɔtuo kwide á Dii pɔ́ɛ. Tó
wa nào, a kwideɔ líɔ dɛ aà pɔ́ ũ. 33 Wa-
suli a maa ge a vãi boo, mɛ́ wasuli a kee
lɛũkpakɛo. Tó wà a lɛũkpakɛ̀, a pla píi gɔ̃̀
Dii pɔ́ ũɛ, mɛ́ wa fɔ̃ a kee boo.
34 Yã́ pɔ́ Dii dà Mɔiziɛ Sinai gbɛ musu
a dìlɛ Isailiɔnɛn we.

¶¶**27:28** Nao 18.14
§§**27:30** Nao 18.21, Iko 14.22-29

NAOKƐA

Mɔizi lá síĩɔ̃de

Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Kɛ́ Isailiɔ ikoyã pɔ́ Lua kpà Mɔiziwa Sinai gbɛ musu yãmà, aa sɔukɛ̀ wà da bùsu pɔ́ Lua a lɛgbɛ̃̀nɛ́ zɛ́u (1.1-10.10). Aa táa'ò wà kà Kadɛsi Baanɛa, we aa gɛ̃u bùsupiu, ɔ̃ aalɛ vĩakɛ bùsupi gɛ̃aɛ, aa ɛ̀a mipɛ̀ gɛɔmidɔkĩiwa, ɔ̃ aa kɛ̀ gbáau wɛ̃̀ bla. Tá gbã̀a oa gbɛa aa Mɔabu bùsu lè Ísia Wiside gukpɛ oi (10.11-21.35). Lápi yã́ gbɛzãɔ yã́ pɔ́ kɛ̀ Mɔabu bùsuuɔ òwɛ̃ɛ. Bɔa we gbɛzã ɔ̃ Isailiɔ è gɛ̃̀ Kanaa bùsuu (22.1-36.13).

Lápi tɛ Bɔa láiɛ, mɛ́ à Lua gbɛ̃́ɔ gbɛ̃nazĩnkɛ ɔ̀lɔwɛ̃ɛ. Zĩeɔ aaì Lua náaikɛ, zĩeɔ aaì seakɛ, zĩeɔ yãeɔ ì ń kã́si, zĩeɔ yãeɔ ì ń kãdɛ, zĩeɔ aaì ńzĩa sɛ lɛsĩ, zĩeɔ aaì lɛ́lɛ zĩ́lɛ. Lápi ɔ̀lɔwɛ̃ɛ lɔ kɛ́ Lua ìɔ dɛ a gbɛ̃́ɔnɛ náaide ũ gɔɔpii, ìɔ yãkɛ a zɛ́wa, ãma zĩeɔ ìɔ pãsĩ́ńnɔ.

Yã́ zĩ'ũ Mɔizi lè a dɛa kɔ́ɔ ũ Dii ń a gbɛ̃́ɔ zãnguo yã́ musu. Ɔ̃mɛ Lua lɛdɔɛkɛna ũ, ɔ̃ ìɔ sɔ̃ Luazi. Ɔ̃mɛ ì awakpa Luaɛ a gbɛ̃́ɔnɛ, asa náaisaideɔnɛ.

Isailiɔ naokɛa Sinai guwaiwaiu

1 Isailiɔ bɔa Egipi wɛ̃̀ plaade, a mɔ
plaade gɔɔ sɛ̃́ia zĩ́, Dii yã'ò Mɔiziɛ
kpaaũkpɛu Sinai guwaiwaiu à mè: 2 À
Isailiɔ naokɛ daɛdaɛ ualɛ ń ualɛo, ní gɔ̃ɛɔ
tɔ́ dalau píi. 3 Mpi ń Aalonao à Isaili gɔ̃ɛ
pɔ́ kà wɛ̃̀ bao ge aa dɛaɔ kãaa, í gbɛ̃́ pɔ́ kà
zĩkaapiɔ nao gã ń gão. 4 À gbɛ̃́ pɔ́ dɛ ua-
bele ũɔ sɛ bui ń buio guu dodo aa dɔálɛ.
5 Gbɛ̃́ pɔ́ aaɔ kúánɔpiɔ tɔ́n kɛ:
Lubɛni buiɔ guu Sedeu nɛ́ Ɛlizuu.
6 Simɛɔ buiɔ guu Zulisadai nɛ́ Selumiɛ.
7 Yuda buiɔ guu Aminadabu nɛ́ Naasɔ̃.
8 Isakaa buiɔ guu Zuaa nɛ́ Nɛtanɛli.
9 Zabulɔni buiɔ guu Heloni nɛ́ Ɛliabu.
10 Yosɛfu nɛ́ Ɛflaiũ buiɔ guu Amihudu nɛ́
Ɛlisama.
Yosɛfu nɛ́ Manase buiɔ guu Pedazuu nɛ́
Gamaliɛli.
11 Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ guu Gidoni nɛ́ Abidã.
12 Dã buiɔ guu Amisadai nɛ́ Ahiɛzɛɛ.
13 Asɛɛ buiɔ guu Ɔkɛlana nɛ́ Pagiɛli.
14 Gada buiɔ guu Deuɛli nɛ́ Ɛliasafa.
15 Nɛfatali buiɔ guu Enana nɛ́ Ahila.
16 Gbɛ̃́ pɔ́ wà ń sɛ́ gbɛ̃́ɔ guu ń deziɔ buiɔ
kía ũɔn we. Aamɛ Isaili bui dɔaanaɔ
ũ. 17 Mɔizi ń Aalonao gbɛ̃́ pɔ́ Dii ń tɔ́
dɔ̀dɔpiɔ sɛ̀, 18 ɔ̃ aa gbɛ̃́ɔ kã̀aa píi mɔ
plaade gɔɔ sɛ̃́iazĩ. Aa gbɛ̃́ pɔ́ kà wɛ̃̀ bao
ge aa dɛaɔ tɔ́ dàlau píi daɛdaɛ ualɛ ń
ualɛo. 19 Mɔizi ń nao Sinai guwaiwaiu lá
Dii dìlɛɛwa.
20 Wà gɔ̃ɛ pɔ́ kà wɛ̃̀ bao ge aa dɛaɔ nào,
ɔ̃ wà gbɛ̃́ pɔ́ kà zĩkaapiɔ tɔ́ dàlau dodo
baade iawa daɛdaɛ ualɛ ń ualɛo.
21 Isaili nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia Lubɛni buiɔ guu, gbɛ̃́
pɔ́ kà zĩkaaɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bla ń
sooloo ń ɔ̀aa pla ń basɔooɛ (46.500).
22–23 Simɛɔ buiɔ guu gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ bàaɔ̃ mɛ̀ndosai ń ɔ̀aa do ń basɔooɛ
(59.300).
24–25 Gada buiɔ guu gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ
blasɔo ń ɔ̀aa àaɔ̃ ń blakwioɛ (45.650).
26–27 Yuda buiɔ guu gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ
bàaɔ̃kwi ń síiɔ̃o ń ɔ̀aa àaɔ̃oɛ (74.600).
28–29 Isakaa buiɔ guu gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ blakwi ń síiɔ̃o ń ɔ̀aa plaoɛ (54.400).
30–31 Zabulɔni buiɔ guu gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ blakwi ń soplao ń ɔ̀aa plaoɛ (57.400).
32–33 Yosɛfu nɛ́ Ɛflaiũ buiɔ guu gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bla ń ɔ̀aa pla ń basɔooɛ
(40.500).
34–35 Yosɛfu nɛ́ Manase buiɔ guu gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ baakwi ń plao ń ɔ̀aa dooɛ
(32.200).
36–37 Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ guu gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ baakwi ń sɔoo ń ɔ̀aa plaoɛ (35.400).
38–39 Dã buiɔ guu gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ
bàaɔ̃ ń plao ń ɔ̀aa àaɔ̃ ń basɔooɛ
(62.700).
40–41 Asɛɛ buiɔ guu gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ bla ń mɛ̀ndoo ń ɔ̀aa pla ń basɔooɛ
(41.500).

42–43 Nɛfatali buiɔ guu gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ blakwi ń àaɔ̃o ń ɔ̃aa plaoɛ (53.400).

44 Gbɛ̃́ pɔ́ Mɔizi ń Aalonao ń Isailiɔ kía gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ ń naoɔn we. Wà kíapiɔ sɛ̀ bui ń buio guu mɛ̀ndodoɛ. 45 Kɛ́ aa Isaili gɔ̃ɛ pɔ́ kà wɛ̃̀ bao ge aa dɛaɔ nào ualɛ ń ualɛo, Isaili pɔ́ kà zĩkaapiɔ 46 gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ ɔ̃aa àaɔ̃ ń àaɔ̃o ń ɔ̃aa pla ń basoplakwioɛ (603.550).

47 Wì Levii bui uadeɔ da nao guuo, 48 asa Dii ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 49 Ńsu Levii buiɔ naoo. Ńsu ǹ ń tɔ́ dalau ń Isaili bui kĩniɔo. 50 Ikoyã zwɛ̃̀akpɛ zĩ na Levii buiɔnɛ ń ɔzĩ ń a pɔkeleɔ ń pɔ́ pɔ́ kú a guuɔ píi. Aamɛ aaliɔ zwɛ̃̀akpɛ sɛa ń a pɔkeleɔ píi, aaiɔ dɛ zwɛ̃̀akpɛpi zĩkɛnaɔ ũ, aali bòokpa aa liai. 51 Tó álɛ fɛlɛ, aamɛ aali zwɛ̃̀akpɛpi woɛwoɛ. Tó a ka bòokpakĩi, aali ɛa pɛ́ɛpɛɛ. Tó gbɛ̃pãle sɔ̃̀i, à gàɛ. 52 Isailiɔ lí bòokpakpa gã ń gão, baade ń a dàlapooo. 53 Levii buiɔ mɛ́ aali bòokpa aa lia ikoyã zwɛ̃̀akpɛi, kɛ́ másu pɔkũmabɔbɔ Isailiɔwao yɛ̃́i. Ikoyã zwɛ̃̀akpɛ gwaa mɛ́ Levii buiɔ zĩ ũ. 54 Ɔ̃ Isailiɔ kɛ̀ lá Dii ò Mɔiziɛwa.

Bòokpaa zɛ́kalɛa

2 Dii yã'ò Mɔiziɛ ń Aalonao à mɛ̀: 2 Isailiɔ baade lí bòokpa a dàlapoo gbáu ń a ua seelao pɛ́lɛa. Aali bòokpa wà lia kpaaũkpɛi kɛ̃awà yɔɔ.

3 Yuda bui gãliɔ mɛ́ aali bòokpa gukpɛ oi ń ń dàlapooo. An dɔaanan Aminadabu nɛ́ Naasɔ̃ ũ. 4 Aà zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ bàaɔ̃kwi ń síiɔ̃o ń ɔ̃aa àaɔ̃oɛ (74.600). 5 Isakaa bui gãliɔ lí bòokpa ń saɛ. An dɔaanan Zuaa nɛ́ Nɛtanɛli ũ. 6 Aà zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ blakwi ń síiɔ̃o ń ɔ̃aa plaoɛ (54.400). 7 An saɛ Zabulɔni buiɔ. An dɔaanan Heloni nɛ́ Ɛliabu ũ. 8 Aà zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ blakwi ń soplao ń ɔ̃aa plaoɛ (57.400). 9 Ampii an bòo wì mɛ Yuda buiɔ bòo, aa gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ ɔ̃aa do, gɛ̃o mɛ̀ndosai mɛ́ kuo, ń ɔ̃aa plaoɛ. (186.400) Aamɛ aali dazɛu káau.

10 Lubɛni bui gãliɔ mɛ́ aali bòokpa gɛɔmidɔkĩi oi ń ń dàlapooo. An dɔaanan Sedeu nɛ́ Ɛlizuu ũ. 11 Aà zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ blakwi ń sooloo ń ɔ̃aa pla ń basɔooɛ (46.500). 12 Simɛɔ buiɔ lí bòokpa ń saɛ. An dɔaanan Zulisadai nɛ́ Selumiɛ ũ. 13 Aà zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ bàaɔ̃ mɛ̀ndosai ń ɔ̃aa do ń basɔooɛ (59.300). 14 An saɛ Gada buiɔ. An dɔaanan Deuɛli nɛ́ Ɛliasafa ũ. 15 Aà zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ blasɔo ń ɔ̃aa àaɔ̃ ń blakwioɛ (45.650). 16 Ampii an bòo wì mɛ Lubɛni buiɔ bòo, aa gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ basoplakwi ń mɛ̀ndoo ń ɔ̃aa pla ń blakwioɛ (151.450). Aamɛ aali dazɛu plaade ũ.

17 Levii bui bòodeɔ mɛ́ aali kpaaũkpɛ sɛ aa daò zɛ́u, aaiɔ bɛ guoguo. Lá an bòo kálɛa dɛ, màa aaliɔ bɛ zɛ́u. Baade iɔ ku a ɔi tɛa a dàlapoozi.

18 Ɛflaiũ bui gãliɔ lí bòokpa bɛ'aɛ oi ń ń dàlapooo. An dɔaanan Amihudu nɛ́ Ɛlisama ũ. 19 Aà zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ bla ń ɔ̃aa pla ń basɔooɛ (40.500). 20 Manase buiɔ líɔ kú ń saɛ. An dɔaanan Pedazuu nɛ́ Gamaliɛli ũ. 21 Aà zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ baakwi ń plao ń ɔ̃aa dooɛ (32.200). 22 An saɛ Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ. An dɔaanan Gidoni nɛ́ Abidã ũ. 23 Aà zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ baakwi ń sɔoo ń ɔ̃aa plaoɛ (35.400). 24 Ampii an bòo wì mɛ Ɛflaiũ buiɔ bòo, aa gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ basɔokwi plasai ń basɔooɛ (108.100). Aamɛ aali dazɛu àaɔ̃de ũ Levii buiɔ gbɛa.

25 Dã bui gãliɔ mɛ́ aali bòokpa gugbãntoo oi ń ń dàlapooo. An dɔaanan Amisadai nɛ́ Ahiɛzɛɛ ũ. 26 Aà zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ bàaɔ̃ ń plao ń ɔ̃aa àaɔ̃ ń basɔooɛ (62.700). 27 Asɛɛ buiɔ mɛ́ aali bòokpa ń saɛ. An dɔaanan Ɔkɛlana nɛ́ Pagiɛli ũ. 28 Aà zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ bla ń mɛ̀ndoo ń ɔ̃aa pla ń basɔooɛ (41.500). 29 An saɛ Nɛfatali buiɔ. An dɔaanan Enana nɛ́ Ahila ũ. 30 Aà zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ blakwi ń àaɔ̃o ń ɔ̃aa plaoɛ (53.400). 31 Ampii an bòo wì mɛ Dã buiɔ bòo, aa gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ baso-

plakwi ń soplao ń ɔ̀aa àaɔ̃oɛ (157.600). Aali dazɛu gbɛzã ń ń dàlapooo.
[32] Isaili pɔ́ wà ń nao ualɛ ń ualɛoɔn we. An zĩgɔ̃ɔ píi gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ ɔ̀aa àaɔ̃ ń àaɔ̃o ń basoplakwioɛ (603.550). [33] Kási wi Levii buiɔ da naopi guu ń ń Isaili deeɔo, lá Dii ò Mɔiziɛwa. [34] Isailiɔ kɛ̀ lá Dii ò Mɔiziɛwa, aa bòokpà ń ń dàlapooo màa, ɔ̃ aa dàzɛu daɛdaɛ ualɛ ń ualɛo.

Levii buiɔ

3 Mɔizi ń Aalonao buiɔ yã̋n kɛ gɔɔ pɔ́ Dii yã'ò Mɔiziɛ Sinai gbɛ musu. [2] Aalona nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Aà nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia Nadabu, Abiu, Ɛleazaa, Itamaa. [3] Aalona né pɔ́ wà ń dílɛ sa'onaɔ ũ wà sa'ozĩ nàné ń ɔzĩɔ tɔ́n we. [4] Nadabu ń Abiuo gàga Dii aɛ Sinai guwaiwaiuɛ, ké aa mɔ̀ aà aɛ ń té zĩ̀loo yã̋i.* Aai nɛ'i yãao, ɔ̃ Ɛleazaa ń Itamaao gɔ̃̀ sa'onaɔ ũ ń mae Aalona gɔɔ.
[5] Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀: [6] Mɔ́ ń Levii buiɔ, ní ń na Aalonaɛ a ɔzĩ, aali zĩkɛaànɔ. [7] Aali kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ zĩ pɔ́ má dà Aalonaɛ ń Isailiɔ píi kɛ ń zwã̀akpɛpi zĩo lɔ. [8] Aali laaidɔ kpaaũkpɛ pɔkeleɔwa, aaiɔ zwã̀akpɛpi zĩ pɔ́ má dà Isailiɔnɛ kɛò. [9] Levii buiɔ na Aalona ń a néɔnɛ ń ɔzĩ. Isaili pɔ́ wa kpàwà míɔmiɔɔn we. [10] Aalona ń a néɔ dilɛ ma gbàgbanaɔ ũ. Tó gbɛ̃́ zĩ̀loe sɔ̃̀mazi, à gàɛ.
[11] Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀: [12] Mámɛ ma Levii buiɔ sɛ̀ Isailiɔ guu Isaili nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ gbɛu. Levii buipiɔ iɔ dɛ ma pɔ́ ũ, [13] asa za gɔɔ pɔ́ ma Egipi nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ dèdɛ, ma Isaili nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ ń ń pɔtuo nɛsana sɛ̃́iaɔ dìlɛ ma pɔ́ ũɛ.† Mámɛmaa Dii.
[14] Dii yã'ò Mɔiziɛ Sinai guwaiwaiu à mɛ̀: [15] Levii buiɔ nao daɛdaɛ ualɛ ń ualɛo. An gɔ̃ɛɔ nao píi sɛa za né mɔ doɔwa. [16] Ɔ̃ Mɔizi ń nao lá Dii òɛwa. [17] Levii néɔ tɔ́n kɛ: Geesɔ̃, Kɛata ń Mɛlalio. [18] Geesɔ̃ néɔ tɔ́n kɛ daɛdaɛ: Libeni ń Simɛio. [19] Kɛata néɔ tɔ́n kɛ daɛdaɛ: Amlaũ, Isaa, Hɛblɔ̃ ń Uziɛlio. [20] Mɛlali néɔ tɔ́n kɛ daɛdaɛ: Mali ń Musio. Levii buiɔn we daɛdaɛ ualɛ ń ualɛo.
[21] Libeni buiɔ ń Simɛi buiɔ mɛ́ Geesɔ̃ buiɔ ũ. [22] Gɔ̃ɛ pɔ́ wà ń nao sɛa za né mɔ doɔwaɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sopla ń ɔ̀aa pla ń basɔooɛ (7.500). [23] Geesɔ̃ buipiɔ lí bòokpa zwã̀akpɛpi kpɛ naa bɛ'aɛ oi. [24] Laɛli né Ɛlisafa mɛ́ ń kía ũ. [25] Geesɔ̃ buiɔ líɔ zwãa ń báa pɔ́ wàli kú kpaaũkpɛaɔ zĩ kɛ ń a kpɛɛlɛ zwãao [26] ń kaa lɛ́ zwãao ń kaa pɔ́ lia zwã̀akpɛpi ń sa'okĩiozi zwãao ń a baɔ píi.
[27] Amlaũ buiɔ ń Isaa buiɔ ń Hɛblɔ̃ buiɔ ń Uziɛli buiɔ mɛ́ Kɛata buiɔ ũ. [28] Sɛa za né mɔ doɔwa, an gɔ̃ɛɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ swaaɔ̃ ń ɔ̀aa àaɔ̃oɛ (8.600). Aamɛ aaliɔ zĩkɛ zwã̀akpɛu. [29] Kɛata buipiɔ mɛ́ aali bòokpa zwã̀akpɛpi saɛ naa gɛɔmidɔkĩi oi. [30] Uziɛli né Ɛlizafã mɛ́ ń kía ũ. [31] Aaliɔ kpagolo ń táabũnuo ń dauo ń sa'okĩio ń tulaletikatɛakĩio ń zwã̀akpɛ zĩkɛbɔɔ ń suunao zĩ kɛ píi. [32] Sa'onkia Aalona né Ɛleazaa mɛ́ Levii bui kíaɔ dɔaana ũ. Aàpi mɛ́ ì wɛ́tɛ zwã̀akpɛ zĩkɛnaɔzi.
[33] Mali buiɔ ń Musi buiɔ mɛ́ Mɛlali buiɔ ũ. [34] Ké wà ń nao sɛa za né mɔ doɔwa, an gɔ̃ɛɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ soolo ń ɔ̀aa dooɛ (6.200). [35] Abihaili né Zuliɛli mɛ́ ń kía ũ. Aali bòokpa zwã̀akpɛ saɛ naa gugbãntoo oi. [36] Wà Mɛlali buiɔ dìlɛ aaliɔ wɛ́tɛ zwã̀akpɛ lipɛpɛɛɔzi ń a lipɔ̃ɔɔ ń a lipɛlɛɔ ń lipɛlɛpi zɛbɔɔ ń a pɔkeleɔ píi. [37] Aaliɔ kaa pɔ́ liaa zwã̀akpɛi lipɛlɛɔ ń a zɛbɔɔ ń a kũbɔɔ ń a baɔ zĩ kɛ lɔ.
[38] Mɔizi ń Aalonao ń Aalonapi néɔ lí bòokpa kpaaũkpɛ aɛ naa gukpɛ oi. Aamɛ aaliɔ luakukĩi zĩ kɛ Isailiɔnɛ. Tó gbɛ̃́ zĩ̀loe sɔ̃̀i, à gàɛ. [39] Levii bui pɔ́ Mɔizi ń Aalonao ń nao daɛdaɛ lá Dii òwaɔn we. Sɛa za né mɔ doɔwa, aa gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bao ń plaoɛ (22.000).

---

*3:4 Lev 10.1-2, Nao 26.61
†3:13 Bɔa 13.2

40 Dii ò Mɔiziɛ à mɛ̀: Isaili nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ
nao píi sɛa za nɛ́ mɔ dɔɔwa, ní ń tɔ́ dalau.
41 Bee gbɛa ní Levii buiɔ dilɛ ma pɔ́ ũ
Isaili nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ gbɛu ḿpii, ní Levii buiɔ
pɔtuoɔ dilɛ ma pɔ́ ũ Isailiɔ pɔtuo nɛsana
sɛ̃́iaɔ gbɛu píi. Mámɛmaa Dii. 42 Ɔ̃ Mɔizi
Isaili nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ nào lá Dii òɛwa, 43 sɛa
za nɛ́ mɔ dɔɔwa. Kɛ́ wà ń tɔ́ kà láu píi,
an dasi kɛ̀ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bao ń ɔ̀aa
do ń bàaɔ̃kwi ń àaɔ̃oɛ (22.273).

44 Ɔ̃ Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 45 Levii
buiɔ dilɛ ma pɔ́ ũ Isaili nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ
gbɛu, ní Levii buiɔ pɔtuoɔ dilɛ ma pɔ́ ũ
Isailiɔ pɔtuo nɛsana sɛ̃́iaɔ gbɛu. Mámɛ-
maa Dii. 46 Isaili nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ dasi dɛ
Levii buiɔla gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń bàaɔ̃kwi
ń àaɔ̃o. Gbɛ̃́ pɔ́ dìapiɔ boa yã́ musu,
47–48 ã́nusu ɔwatɛ̃ sɔ́sɔo símá an baade
miwa, lá wà a gbia dìlɛ ma kúkĩiwa, ní
kpá Aalona ń a nɛ́ɔwa. Ãnusu do gela
baoɛ. 49 Ɔ̃ Mɔizi gbɛ̃bo'ɔ̃api sì gbɛ̃́ pɔ́ an
dasi dɛ̀ Levii buiɔlapiɔwa. 50 À ɔ̃asì Isaili
nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iapiɔwa ã́nusu ɔwatɛ̃ ɔ̀aa soolo ń
baswaaɔ̃sɔoo (1.365), lá wà a gbia dìlɛ
luakukĩiwa. 51 Ɔ̃ a kpà Aalona ń a nɛ́ɔwa
lá Dii òɛwa.

Kɛata buiɔ

4 Dii yã'ò Mɔiziɛ ń Aalonao à mɛ̀:
2 Levii nɛ́ Kɛata buiɔ nao daɛdaɛ ualɛ
ń ualɛo, 3 gɔ̃ɛ pɔ́ kà wɛ̃̀ baakwi e blakwi,
aaì mɔ zĩkɛi kpaaũkpɛuɔ. 4 Zĩ pɔ́ Kɛata
buipiɔ lí kɛ kpaaũkpɛu á ma pɔ́ɛ ń a
mìbao.

5 Tó wàlɛ fɛlɛ bòou, Aalona lí mɔ́ ń a
nɛ́ɔ, aali suuna zwãa polo aa ku ikoyã
kpagoloa. 6 Aali ayo báa kua, aai gbasa
zwãa pɔ́ wa kɛ̀ ń pɔ́lɛ búuna tɛ̃ɛtɛ̃ɛo kua.
Bee gbɛa aali kpagolo lipɔ̃ɔɔ sɔlɔu.

7 Aali zwɛ̃̀a búuna kú táabũnu pɔ́ kú
ma aɛa, aai tapɛlɛntiɔ kálɛwà ń toonaɔ
ń imibɔɔ ń lo pɔ́ wì vɛ̃ɛ kauɔ, aai pɛ̃ɛ pɔ́
wìɔ kpaa gɔɔpii kálɛ we lɔ. 8 Aali zwɛ̃̀a
tɛ̃a ku pɔ́piɔla, aai ayo báa kua. Bee gbɛa
aali táabũnupi lipɔ̃ɔɔ sɔlɔu.

9 Aali zwɛ̃̀a búuna sɛ ku daua ń a filiaɔ
ń a dɛbɔɔ ń a túfukabɔɔ ń a nísikabɔɔ,
10 aai daupi ye ayo báau ń a pɔkelepiɔ
píi, aai ye a lipɔ̃ɔɔwa.

11 Aali zwɛ̃̀a búuna kú tulaletikatɛak-
ĩia, aai ayo báa kua. Bee gbɛa aali a
lipɔ̃ɔɔ sɔlɔu. 12 Aali zĩkɛbɔ pɔ́ wàli zĩkɛò
ma kúkĩiɔ sɛ́lɛ píi, aai ka zwɛ̃̀a búu-
nau, aai ye ayo báau, aai gbasa ye a
lipɔ̃ɔɔpiɔwa.

13 Aali sa'okĩi túfu bɔlɛ, aai zwɛ̃̀a
gàalulade ku sa'okĩipia, 14 aai pɔkele pɔ́
wì zĩkɛoɔ ka sa'okĩipia, tɛ́sibɔɔ ń saaɔ ń
pɛ́ɛluɔ ń au'ɛlɛbɔɔ ń sa'okĩi pɔkeleɔ píi,
aai gbasa ye ayo báau, aai a lipɔ̃ɔɔ sɔlɔu.

15 Tó Aalona ń a nɛ́ɔ pɔkù ma kpɛ́ pɔ́ɔ ń
a pɔkeleɔla píi aa làa, tó wàlɛ fɛlɛ bòou,
Kɛata buiɔ lí gbasa mɔ́ pɔ́piɔ sɛ́lɛ. Aasuli
ɔkã ma kpɛ́ pɔewao, kɛ́ aasu gagao yã́i.
Kɛata buiɔ mɛ́ aaliɔ kpaaũkpɛ pɔ́piɔ sɛa.

16 Sa'onkia Aalona nɛ́ Ɛleazaa mɛ́ aliɔ
wɛ́tɛ filia nísii ń tulaleti gĩnanao ń
pɔ́wɛnti pɔ́ wìɔ mɔ ma gbai lá gu lɛ́ dɔo
ń nísi pɔ́ wì pɔ́ dilɛò à gɔ̃ ma pɔ́ ũo, ìli
wɛ́tɛ zwɛ̃̀akpei lɔ ń a pɔ́ɔ ń a pɔkeleɔ píi.

17 Dii yã'ò Mɔiziɛ ń Aalonao à mɛ̀:
18 Ásu to Kɛata buiɔ midɛ Levii buiɔ
guuo. 19 Tó aa sɔ̃̀ ma kpɛ́ pɔ́piɔzi, Aalona
ń a nɛ́ɔ mɛ́ aali dɔaa gɛ̃ zwɛ̃̀akpɛu, aai
ń baade zĩ́ pɔ́ a kɛ ń aso pɔ́ a sɛo ɔlɔè,
kɛ́ aasu gagao yã́i. 20 Kɛata buipiɔ suli
gɛ̃ wɛ́kpalɛi ma kpɛ́ pɔ́piɔzi gɔɔ pɔ́ wàlɛ
zwãa kuao, kɛ́ aasu gagao yã́i.

Geesɔ̃ buiɔ

21 Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 22 Geesɔ̃ buiɔ
nao lɔ daɛdaɛ ualɛ ń ualɛo. 23 Gɔ̃ɛ pɔ́
kà wɛ̃̀ baakwi e blakwi, aaiɔ mɔ zĩkɛi
kpaaũkpɛuɔ ɔ̃ ńyɔ̃ ń nao. 24 Zĩ pɔ́ Geesɔ̃
buiɔ lí kɛ ń aso pɔ́ aali sɛon kɛ: 25 Aali
kpaaũkpɛzwãaɔ sɛ́ ń zwãa pɔ́ wì kuao ń
ayo báa pɔ́ wì kuaɔ ń a kpɛɛlɛ zwãao 26 ń
kaa pɔ́ liaa zwɛ̃̀akpɛ ń sa'okĩiozi zwãaɔ ń
a lɛ zwãao ń a baɔ ń a pɔkeleɔ píi. Aali
zĩ pɔ́ wì kɛoɔ kɛ píi. 27 Aalona ń a nɛ́ɔ mɛ́
aaɔ dɛ zĩ pɔ́ Geesɔ̃ buiɔ lí kɛ gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ũ,

asosɛan nò, zĩ pãle kɛan nò. Ampiɔ mɛ́
aali aso pɔ́ aa sɛ ɔlɔné. 28 Kpaaũkpɛ zĩ pɔ́
Geesɔ̃ buiɔ líɔ kɛn we. Sa'onkia Aalona
nɛ́ Itamaa mɛ́ aliɔ wɛ́tɛ an zĩɔi.

Mɛlali buiɔ

29 Mɛlali buiɔ nao daɛdaɛ ualɛ ń ualɛo.
30 Gbɛ̃́ pɔ́ kà wɛ̃̀ baakwi e blakwi, aaiɔ
mɔ zĩkɛi kpaaũkpɛuɔ ɔ̃ ńyɔ̃ ń nao.
31 Kpaaũkpɛ zĩ pɔ́ aaliɔ kɛn kɛ: Aamɛ
aaliɔ zwɛ̃̀akpɛ lipɛpɛɛɔ sɛa ń a lipɔ̃ɔɔ ń
a lipɛlɛɔ ń lipɛlɛpiɔ zɛbɔɔ 32 ń kaa pɔ́ li-
aai lipɛlɛɔ ń a zɛbɔɔ ń a kũbɔɔ ń a baɔ ń a
pɔkele pɔ́ wì zĩkɛoɔ píi. Àli baade aso pɔ́
a sɛ ɔlɔ̀ɛ̀. 33 Kpaaũkpɛ zĩ pɔ́ Mɛlali buiɔ
lí kɛn we. Sa'onkia Aalona nɛ́ Itamaa mɛ́
aliɔ wɛ́tɛ an zĩɔi.

Levii buiɔ naoa

34 Ɔ̃ Mɔizi ń Aalonao ń Isaili kíaɔ Kɛata
buiɔ nào daɛdaɛ ualɛ ń ualɛo, 35 sɛa gbɛ̃́
pɔ́ kà wɛ̃̀ baakwi e blakwi, aaiɔ mɔ zĩkɛi
kpaaũkpɛuɔ. 36 Aa gbɛ̃ɔn ɔ̀aa kuɛ'aaɔ̃ ń
basoplakwioɛ (2.750). 37 Kɛata bui pɔ́
aaì zĩkɛ kpaaũkpɛuɔ dasilɛn we. Mɔizi ń
Aalonao ń nao lá Dii ò Mɔiziɛwa.
38 Ɔ̃ aa Geesɔ̃ buiɔ nào daɛdaɛ ualɛ
ń ualɛo, 39 sɛa gbɛ̃́ pɔ́ kà wɛ̃̀ baakwi e
blakwi, aaiɔ mɔ zĩkɛi kpaaũkpɛuɔ. 40 Aa
gbɛ̃ɔn ɔ̀aa kuɛ'aaɔ̃ ń baakwioɛ (2.630).
41 Geesɔ̃ bui pɔ́ aaì zĩkɛ kpaaũkpɛuɔ
dasilɛn we. Mɔizi ń Aalonao ń nao lá Dii
òwa.
42 Ɔ̃ aa Mɛlali buiɔ nào daɛdaɛ ualɛ
ń ualɛo, 43 sɛa gbɛ̃́ pɔ́ kà wɛ̃̀ baakwi
e blakwi, aaiɔ mɔ zĩkɛi kpaaũkpɛuɔ.
44 Aa gbɛ̃ɔn ɔ̀aa gɛ̃o ń mɛ̀ndooɛ (3.200).
45 Mɛlali buiɔ dasilɛn we. Mɔizi ń
Aalonao ń nao lá Dii ò Mɔiziɛwa.
46 Màa Mɔizi ń Aalonao ń Isaili kíaɔ
Levii buiɔ nào daɛdaɛ ualɛ ń ualɛo, 47 sɛa
gbɛ̃́ pɔ́ kà wɛ̃̀ baakwi e blakwi, aaì mɔ
zĩkɛi kpaaũkpɛu aaiɔ a aso sɛaɔ. 48 Ampii
an dasi fɛ̀lɛ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ swaaɔ̃ ń ɔ̀aa àaɔ̃
baosaioɛ (8.580). 49 Kɛ́ Dii yãdìlɛ Mɔiziɛ,
a ò gbɛ̃́ɔnɛ, wà baade zĩ́ ɔ̀lɔ̀ɛ̀ ń aso pɔ́ a
sɛo. Ɔ̃ wà ń nao màa lá Dii ò Mɔiziɛwa.

Bòo kua gbãlɛsai

5 Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 2 O Isailiɔnɛ aa
kusudeɔ ń kɛ̃nudeɔ ya bòou ń gbɛ̃́ pɔ́
kɛ̃̀ gɛwa aa gbãlɛ̀ɔ. 3 À ń yá à ń kpá bòo
kpɛ gɔ̃ɛ ń nɔɛo, kɛ́ aasu Isailiɔ bòo pɔ́ má
kú a guu gbãlɛo yã́i.‡ 4 Ɔ̃ Isailiɔ kɛ̀ màa,
aa ń yá ń kpá bòo kpɛ, lá Dii ò Mɔiziɛwa.
5 Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 6 O Isailiɔnɛ, tó
gɔ̃ɛ ge nɔɛ duunakɛ̀ a gbɛ̃́ɛ à náaisaiyãkɛ̀
Diiɛ, à tàaekɛ̀n we. 7 Sema ade duuna
pɔ́ a kɛ̀pi o gupuau, i a fĩabo gbɛ̃́ pɔ́ à
tàaekɛ̀ɛpiɛ, i a ɔ̃a sɔode nawà. 8 Tó pɔde
gà mɛ́ a daɛ fɛ̃̀ɛɛ vĩ wà fĩapi boɛ̀o, pɔ́pi
a gɔ̃ ma pɔ́ ũɛ, wi kpa sa'onawa sãnu ń
sãsakao pɔ́ wa lákaò aà duunapiao.¶ 9 Sa
pɔ́ Isailiɔ lí oa aliɔ dɛ sa'ona pɔ́ wà mɔ̀ɔɛ̀
pɔ́ ũɛ. 10 Pɔ́ pɔ́ gbɛ̃́ kpà Diiwa ali gɔ̃ sa'ona
pɔ́ wà nàɛ̀ a ɔzĩ pɔ́ ũɛ.

Nɔ náaisaide yã́

11 Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 12 O Isailiɔnɛ
ǹ mɛ, tó gbɛ̃e nɔ pã̀zɛa à náaisaiyãkɛ̀ɛ̀,
13 gɔ̃ɛ pãle wùlɛaànɔ, aà zã́ a yã́ dɔ̃o, tó
nɔɛpi gbãsĩkɛ̀ màa mɛ́ gbɛ̃e i aà eo, see-
lade kuo, kɛ́ wi aà kũòo yã́i, 14 tó gɔ̃ɛpi
nɔ̀sɛ fɛ̀lɛ, mɛ́ àlɛ seakɛ a nɔpi yã́wa, àlɛ e
à gbãsĩkɛ̀ yã̀, ge i gbãsĩkɛoa, 15 gɔ̃ɛpi i gɛ́
ń a napio sa'ona kĩ́i ń pɔ́wɛnti kiloo plao
gba pɔ́ nɔɛpi a mɔ̀ ũ. Asu nísikawào, mɛ́
asu tulaleti fã́wào, kɛ́ nɔ̀sɛfɛlɛgbaɛ yã́i.
A dɛ dɔ̃́akpaagba pɔ́ ì to wà dɔ̃ tó wà
tàaekɛ̀ sĩanaɛ ũɛ. 16 Sa'ona i mɔ́ ń nɔɛ-
pio, i aà zɛ ma aɛ. 17 Sa'ona i ma kpɛ́
í dã ka oo nénau, i zwɛ̃̀akpɛ bùsu dã à
zua. 18 I nɔɛpi falana go, i dɔ̃́akpaagba
pɔ́ wì da nɔ̀sɛfɛlɛa yã́i na nɔɛpiɛ a ɔzĩ.
Sa'onapi iɔ í pãsĩ pɔ́ ì láaizĩmápi kũa.
19 Sa'onapi i to nɔɛpi dɔ̃́akpa, i oɛ̀ à mɛ:

‡**5:3** Zia 21.27
¶**5:8** Lev 5.20-26

Tó gɔ̃ɛe i wúlɛnnɔo, tó ni pã n zã́ ikoy-
ãa n gbãsĩ̀kèo, í pãsĩ pɔ́ ì láaizĩmápi a
yãe inɛo. 20 Ãma tó n pã n zã́ ikoyãa,
n gɛ n wulɛ ń gɔ̃ɛ pãleo n gbãsĩ̀kɛ̀ɛ sɔ̃,
21 Dii a to n gbalaɔ ibaba, n gbɛɛ i sɛ́, n
gbɛ̃́ɔ i láaizĩma, aai n ká. 22 Í pɔ́ ì láaizĩ-
máɛ beepi a taalɛ n mɛuɛ, i n gbɛɛ sɛ́, n
gbalaɔ i ibaba. Nɔɛpi i gbasa mɛ: Ãmi! Aà
kɛ màa! 23 Sa'ona i láai yã́piɔ kɛ̃ láwa, i
pípi ń í pãsĩ̀pio, 24 i í pãsĩ pɔ́ ì láaizĩmápi
kpa nɔɛpiwa aà mi, i taalɛ aà mɛu à yã-
pãsĩ iɛ̀. 25 Ãma sa'ona lí nɔ̀sɛfɛlɛpɔwɛn-
tipi si nɔɛpi ɔzĩ gĩa, i mɔ Diiɛ, i gbasa
gɛò sa'okĩi. 26 Sa'onapi i pɔ́wɛntipi dã ɔkũ
do yãdɔa Diigu gba ũ, i kpasa sa'okĩiwa,
i gbasa ípi kpa nɔɛpiwa aà mi sa. 27 Tó
nɔɛpi gbãsĩ̀kɛ̀ à náaisaiyãkɛ̀ a zɛ̃́ɛɛ, gɔɔ pɔ́
à í pɔ́ ì láaizĩmápi mì, a taalɛ aà mɛuɛ, i
yã'iɛ̀, aà gbɛɛ i sɛ́, aà gbalaɔ i ibaba, nɔɛpi
i gɔ̃ láaipɔ ũ a gbɛ̃́ɔ guu. 28 Ãma tó nɔɛpi
i gbãsĩ̀kɛo mɛ́ a ku tàaesai, a bɔ aafiaɛ, iɔ
nɛ'i.

29 Ikoyã pɔ́ má dìlɛ nɔ̀sɛfɛlɛa yã́ musun
we. Tó nɔɛ pã̀ a zã́ baa à náaisaiyãkɛ̀ɛ̀,
30 ge tó gɔ̃ɛ nɔ̀sɛ mɛ́ fɛ̀lɛ, àlɛ seakɛ a nɔ
yã́wa, a kɛkɛan we. Sa'ona lí mɔ́ ń nɔɛ-
pio, i aà zɛ ma aɛ, i gbasa ikoyãpi kɛɛ̀ píi.
31 Aà gɔ̃pi aɔ tàae vĩ a guuo, ãma nɔɛpi
duunapi a wi aàzĩa musuɛ.

Gbɛ̃́ pɔ́ azĩa kpà Luawa yã́

6 Dii yã'ò Mɔizie à mɛ̀: 2 O Isailiɔnɛ, tó
gɔ̃ɛ ge nɔɛ lɛkɛ̀a à mɛ̀ a azĩa kpàa ma
gbɛ̃́ ũɛ zálala, 3 ade vɛ̃ɛ ń í gbãao tɛ̃́.§ Asu
vɛ̃ɛbɛ'i buie kã a lɛ́wao, mɛ́ asu vɛ̃ɛbɛ ísi
ge a gii bleo. 4 Gɔɔ pɔ́ a ku ma gbɛ̃́ ũ za-
´lala, asuli vɛ̃ɛli pɔe bleo, baa a wɛ́na ge
a tɛɛ.

5 E lɛ́ pɔ́ a kɛ̀api gɔɔ gɛ paò, gɛ̃ su táa'o
aà miwao. Aɔ dɛ ma pɔ́ ũ e gɔɔ pɔ́ à az-
ĩa kpàapi lɛ́ gɛ paòɛ, i to a mikã gbã a
laaiwa. 6 E gɔɔ pɔ́ à azĩa kpàa ma gbɛ̃́ za-
´lala ũpi lɛ́ gɛ paò, asu sɔ̃ gɛio. 7 Baa tó aà
mae ge aà da ge aà vĩ̀i ge aà dãuna gà,
asu sɔ̃ aà gɛi à gbãlɛo, asa aàzĩa kpaaa
seela ku aà miwaɛ. 8 Aɔ dɛ ma pɔ́ ũɛ e
gɔɔ pɔ́ à azĩa kpàa ma gbɛ̃́ zálala ũpi lɛ́
gɛ paò. 9 Tó gbɛ̃e gà aà wáa kã́ndo, mɛ́
aà kua ma pɔ́ ũ mikã gbãlɛ̀, aà a mipi
bo gbáigbai a gbãbɔgɔɔ, gɔɔ sopla gbɛa.
10 A gɔɔ swaaɔ̃de zĩ́ i mɔ sa'onaɛ ń felenaɔ
ge felenguulu bɔlɔnaɔ mɛ̀n pla kpaaũkpɛ
kpɛɛlɛ, 11 sa'ona i sa'o ń a mɛ̀ndoo duun
awakpabɔ ũ, i sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ
o ń a mɛ̀ndoo, i gbãbɔɛ̀ aà kua gɛ saɛ yã́i.
Zĩbeezĩ i a mi bo, 12 i ɛa à azĩa kpaa e a
kua ma pɔ́ ũ gɔɔ lɛ́u, i mɔ́ ń sãsa wɛ̃donao
tàae fĩabobɔ ũ. Wasu aà kua ma gbɛ̃́ za-
´lala ũ sɛ̃́ia gɔɔ dauo, asa aà kua ma gbɛ̃́
zálala ũ káaupi ɔ̃̀ɔkpàɛ.

13 Ikoyã pɔ́ má dìlɛ gbɛ̃́ pɔ́ azĩa kpàaɛn
kɛ lɔ. Tó gɔɔ pɔ́ a dìlɛ àɔ ku ma pɔ́ ũ pà,
wà mɔaànɔ kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ, 14 i sa'oa
ń sãsa wɛ̃dona pɔ́ sãa vĩoo sa pɔ́ wì a
pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ obɔ ũ ń sãda wɛ̃dona
pɔ́ sãa vĩoo duun awakpabɔ ũ ń sãsakao
pɔ́ sãa vĩoo sáaukpa sa'obɔ ũ 15 apii ń a
pɔ́wɛntio ń a vɛ̃ɛo ń kàao gbí do, kàa pɔ́
wa tòto ń nísioɔ ń kàawana pɔ́ wà nísi
fɛ̃̀wàɔ. 16 Sa'ona i mɔ́ ń pɔ́piɔ ma aɛ píi,
i sa pɔ́ wì o duuna awakpabɔ ũ o ń sa
pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũo, 17 i sáaukpa
sa'oa ń sãsakaoo ń a pɔ́wɛntio ń a vɛ̃ɛo
ń kàao gbí do. 18 Gbɛ̃́ pɔ́ azĩa kpàapi i a
mi bo** kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ we, i a kua ma
pɔ́ ũ mikã sɛ́lɛ kátɛu sáaukpasa nísi zĩ́lɛ.
19 Tó à a mi bò màa, sa'ona i sãsakao ɔ
do pɔ́ wà a fùukɛ̀ sɛ́ ń kàa pɔ́ a bɔ̀ gbíuo
mɛ̀ndo ń kàawanao mɛ̀ndo, i na gbɛ̃́ pɔ́
mibòpiɛ a ɔzĩ. 20 Sa'onapi i ɛa sí, i mɔmɛɛ.
Lá pɔ́piɔá ma pɔ́ɛ, a gɔ̃ sa'onapi pɔ́ ũɛ
ń a kùla pɔ́ wì mɔmɛɛo ń a gbá pɔ́ wì
bɔ adoao. Bee gbɛa gbɛ̃́ pɔ́ azĩa kpàapi i
gbasa ɛa na vɛ̃ɛmiawa.

21 Ikoyã pɔ́ má dìlɛ gbɛ̃́ pɔ́ azĩa kpàaɛn
we ń sa pɔ́ a oa a lɛkɛa yã́io, pɔ́ pɔ́ asu ye

§**6:3** Luk 1.15
****6:18** Zĩn 18.18

kấfĩ a gbãa léu bàasi. Lɛ́ pɔ́ a kɛ̀ gɔɔ pɔ́ à
azĩa kpàa, sema aà a fĩabo.

Sa maa pɔ́ sa'onaɔ lí o gbɛ̃́ɔnɛ

22 Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 23 O Aalonaɛ ń
a nɛ́ɔ, tó aalɛ samaa'o Isailiɔnɛ, aali mɛ:
24 Dii báaadaágu, i ɔkuála,
25 Dii á gwa, i gbɛ̃kɛkɛɛ́,
26 Dii wɛ́tɛázi, i á nɔ̀sɛ daɛ́ doũ.
27 Aali samaa'o Isailiɔnɛ ń ma tɔ́o màa,
míli báaadańgu.

Isaili kíaɔ gbadaa zwȁakpɛ sakɛ̃gɔɔ

7 Gɔɔ pɔ́ Mɔizi zwȁakpɛ dɔ̀ a làa, à
nísikàwà ń a pɔkeleɔ píi, à a sakɛ̃̀, ɔ̃ à
nísikà sa'okĩiwa ń a pɔkeleɔ píi, à a sakɛ̃̀.
2 Ɔ̃ Isaili kíaɔ mɔ̀ ń gbao. Aamɛ aa ń deziɔ
buiɔ kía pɔ́ wà ń dílɛ gbɛ̃naon dɔaanaɔ
ũ. 3 Aa mɔ̀ ń ń gbao Diiɛ, zugo mɛ̀n soolo
ń zuɔ mɛ̀n kuɛpla. Kía gbɛ̃ɔn plapla zugo
mɛ̀ndodo, baade miwa zù mɛ̀ndodo, ɔ̃ aa
gɛ̀ò zwȁakpɛ kpɛɛlɛ.
4 Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 5 Gba pɔ́ aa
mɔ̀opiɔ sí, iɔ dɛ kpaaũkpɛ zĩkɛbɔɔ ũ, ní
kpá Levii buiɔwa, lá a mɔ́má ń zĩ gu-
uwa. 6 Ɔ̃ Mɔizi zugoɔ ń zupiɔ sì a kpà
Levii buiɔwa. 7 À zugo mɛ̀n pla ń zù mɛ̀n
síiɔ̃o kpà Geesɔ̃ buiɔwa ń zĩ léu. 8 À zugo
mɛ̀n síiɔ̃ ń zù mɛ̀n swaaɔ̃o kpà Mɛlali
buiɔwa ń zĩ léu. Sa'onkia Aalona nɛ́ Ita-
maa mɛ́ ń dɔaana ũ. 9 I asosɛbɔe kpa
Kɛata buiɔwao, asa aa Dii kpɛ́ pɔ́ɔ sɛ́ ń
gȁuɛ.
10 Zĩ́ pɔ́ wà nísikà sa'okĩiwa, ɔ̃ kíapiɔ
mɔ̀ ń ń gbaɔ sa'okĩipi aɛ sa'okĩipi sakɛ̃a
yấi. 11 Dii ò Mɔiziɛ yãa à mɛ̀, lá gu lɛ́ dɔ
kíapiɔ líɔ mɔ dodo sa'okĩi sakɛ̃a yấi.
12–83 Gɔɔ sɛ̃́ia zĩ́ Aminadabu nɛ́ Naasɔ̃,
Yuda bui mɛ́ mɔ̀ ń a gbao.
Gɔɔ plaade zĩ́ Zuaa nɛ́ Nɛtanɛli, Isakaa
buiɔ kía mɔ̀ ń a gbao.
Gɔɔ àaɔ̃de zĩ́ Heloni nɛ́ Ɛliabu, Zab-
ulɔni buiɔ kía mɔ̀ ń a gbao.
Gɔɔ síiɔ̃de zĩ́ Sedeu nɛ́ Ɛlizuu, Lubɛni
buiɔ kía mɔ̀ ń a gbao.
Gɔɔ sɔode zĩ́ Zulisadai nɛ́ Selumiɛ,
Simɛɔ buiɔ kía mɔ̀ ń a gbao.
Gɔɔ soolode zĩ́ Deuɛli nɛ́ Ɛliasafa, Gada
buiɔ kía mɔ̀ ń a gbao.
Gɔɔ soplade zĩ́ Amihudu nɛ́ Ɛlisama,
Ɛflaiũ buiɔ kía mɔ̀ ń a gbao.
Gɔɔ swaaɔ̃de zĩ́ Pedazuu nɛ́ Gamaliɛli,
Manase buiɔ kía mɔ̀ ń a gbao.
Gɔɔ kɛ̃okwide zĩ́ Gidoni nɛ́ Abidã,
Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ kía mɔ̀ ń a gbao.
Gɔɔ kwide zĩ́ Amisadai nɛ́ Ahiɛzɛɛ, Dã
buiɔ kía mɔ̀ ń a gbao.
Gɔɔ kuɛdode zĩ́ Ɔkɛlana nɛ́ Pagiɛli,
Asɛɛ buiɔ kía mɔ̀ ń a gbao.
Gɔɔ kuɛplade zĩ́ Enana nɛ́ Ahila, Nɛfa-
tali buiɔ kía mɔ̀ ń a gbao.
Gba pɔ́ an baade mɔ̀on kɛ: Ãnusu
tapɛlɛnti pɔ́ a gbia kiloo do ń kĩnio,
au'ɛlɛbɔ pɔ́ wa pì ń ấnusuo a gbia galaũ
ɔ̀aa síiɔ̃ɛ, lá wà a gbia lɛ́ dìlɛ luakukĩiwa.
Wà pɔ́wɛnti yãalɛa ń nísio kà tapiɔ pai
pɔ́wɛn gba ũ. Vua toona pɔ́ a gbia galaũ
basɔokwi, wà tulaletikà a pai. Sa pɔ́ wì
a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ obɔɔn kɛ: Zugaaena
do, sãsakao do, sãsa wɛ̃dona do. Duun
awakpabɔn kɛ: Blesana do. Sáaukpasaɔn
kɛ: Zu pla, sãsakao sɔo, blesana sɔo, sãsa
wɛ̃dona sɔo.
84 Gba pɔ́ Isaili kíaɔ dà sa'okĩi sakɛ̃a yấi
nísikaa sa'okĩipiwa gbɛapiɔ dasilɛn kɛ:
Ãnusu tapɛlɛnti mɛ̀n kuɛpla, au'ɛlɛbɔ pɔ́
wa pì ń ấnusuo mɛ̀n kuɛpla, vua toona
mɛ̀n kuɛpla. 85 Tapɛlɛntipiɔ gbia kiloo
dodo ń kĩnioɛ, au'ɛlɛbɔɔ sɔ̃ galaũ ɔ̀aa
síiɔ̃siiɔ̃. Apii fɛ̀lɛ ấnusu kiloo baasɔo ń
plao ń galaũ ɔ̀aa àaɔ̃o, lá wà a gbia lɛ́
dìlɛ luakukĩiwa. 86 Vua toona pɔ́ wà tu-
laletikà a pai mɛ̀n kuɛplaɔ gbia galaũ
basɔokwikwi, lá wà a gbia lɛ́ dìlɛ lu-
akukĩiwa. À kɛ̀ píi galaũ ɔ̀aa soolo ń ba-
sooloo (1.320). 87 Sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu
à tɛ́kũ obɔɔ dasilɛn kɛ: Zugaaena kuɛ-
pla, sãsakao kuɛpla, sãsa wɛ̃dona kuɛpla,
apii ń a pɔ́wɛntio. Blesan mɛ̀n kuɛpla ɔ̃
wà duuna awakpàò. 88 Pɔ́ pɔ́ wà sáaukpa
sa'òɔ̀ɔ dasilɛn kɛ: Zu baasɔo mɛ̀ndosai,

sãsakao bàaɔ̃, blesana bàaɔ̃, sãsa wɛ̃dona bàaɔ̃. Sa pɔ́ wa ò sa'okĩi sakɛ̃a yã́i nísikaawà gbɛan we.

89 Kɛ́ Mɔizi gɛ̃̀ kpaaũkpɛu yã'oi ń Diio, à aà lɔɔ mà duunkɛ̃makĩi pɔ́ kú ikoyã kpagoloa musu malaika gã̀sĩade mɛ̀n plaɔ zãnguo, Dii lɛ́ yã'òɛ̀.

Filianaa

8 Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 2 O Aalonaɛ, tó à filia mɛ̀n soplaɔ nà, aà to aali gupu dau aɛ.†† 3 Ɔ̃ Aalona kɛ̀ màa, à filiaɔ nà, aa gupù dau aɛ lá Dii ò Mɔiziɛwa. 4 Wà daupi pì ń vua pɔ́ wa gbɛ̃̀gbɛ̃ maannɔ za a zĩ́lɛ e à gɛ̀ pɛ̀ò a vúɔwaɛ. Wà daupi pì lá Dii a taa ɔ̀lɔ Mɔiziɛwaɛ.

Levii buiɔ dilɛa ńdoa

5 Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 6 Levii buiɔ sɛ Isaili kĩniɔ guu, ní gbãbɔnɛ́. 7 Lá ńyɔ̃ ń gbãbɔnɛ́n kɛ: Duunwolo'i fɛ̃́fãmá, aai ń mɛkã bo píi, aai gbasa ń pɔkasaɔ pí. Aa gbãbɔ̀ ńzĩaɛn we. 8 Aai zugaaena sɛ́ ń pɛ̃ɛti yãalɛa ń nísio a pɔ́wɛnti gba ũ ń zugaaena plaade pɔ́ ńyɔ̃ si duun awakpabɔ ũo. 9 Mɔ́ ń Levii buiɔ kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ, ní Isailiɔ kãaa píi, 10 ní mɔ́ ń Levii buiɔ ma aɛ, Isailiɔ i ɔnamá. 11 Aalona i Levii buiɔ mɔmɛɛ gba pɔ́ Isailiɔ mɔ̀mɛɛ ũ, kɛ́ aaɔ dɛ ma zĩkɛnaɔ ũ. 12 Levii buiɔ i ɔna gáaenapiɔ miwa. Sa'o ń zupiɔ mɛ̀ndoo duun awakpabɔ ũ, ní sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ oa ń adoo duunakɛ̃a Levii buiɔwa yã́i. 13 To Levii buiɔ zɛ Aalona ń a nɛ́ɔ aɛ, ní ń mɔmɛɛ. 14 Màa ńyɔ̃ Levii buiɔ bɔ Isailiɔ guu ńdoa, aaiɔ dɛ ma pɔ́ ũ.

15 Bee gbɛa tó n gbãbɔ̀ Levii buiɔnɛ, mɛ́ n ń mɔmɛɛ, aali mɔ zĩkɛ kpaaũkpɛu. 16 Isaili pɔ́ wa kpàaɔn ń ũ. Ma ń dílɛ ma pɔ́ ũ Isaili nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ gbɛuɛ. 17 Asa Isaili nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ ń ń pɔtuo nɛsana sɛ̃́iaɔá ma pɔ́ɛ. Ma ń dílɛ ma pɔ́ ũ za gɔɔ pɔ́ ma nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ dɛ̀dɛ Egipiɛ, 18 ɔ̃ ma Levii buiɔ dìlɛ Isaili nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ gbɛu. 19 Ma Levii buiɔ bɔ̀ Isailiɔ guu, ɔ̃ ma ń kpá Aalona ń a nɛ́ɔwa, kɛ́ aaɔ kpaaũkpɛ zĩ kɛ Isailiɔnɛ. Aali láka Isailiɔ duunaa, kɛ́ gɔɔ pɔ́ aalɛ sɔ̃ ma kúkĩizi, gagyã su ń leo yã́i.

20 Ɔ̃ Mɔizi ń Aalonao ń Isailiɔ píi kɛ̀ Levii buiɔnɛ lá Dii ò Mɔiziɛ ń yã́ musuwa. 21 Levii buiɔ gbãbɔ̀ ńzĩaɛ aa ń pɔkasaɔ pì. Ɔ̃ Aalona ń mɔ́ Diiɛ, à ń duuna kɛ̃̀má à gbãbɔ̀nɛ́. 22 Ɔ̃ Levii buiɔ nà ń zĩwa kpaaũkpɛu ń Aalonao ń a nɛ́ɔ dɔ̃ao. Màa wa kɛ̀ Levii buiɔnɛ lá Dii ò Mɔiziɛ ń yã́ musuwa.

23 Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 24 Levii buiɔ yã́n kɛ lɔ. Gbɛ̃́ pɔ́ kà wɛ̃̀ baasɔo ge a dɛa lí mɔ́ kpaaũkpɛ zĩ kɛi. 25 Tó à kà wɛ̃̀ blakwi, ili kã́mabo, asuli zĩpi kɛ lɔo. 26 Aàliɔ dɔ a gbɛ̃́ɔlɛ, iliɔ wɛ́tɛ kpaaũkpɛ zĩɔi, ãma asuli zĩpi kɛo. Dilɛ Levii buiɔnɛ màa ń zĩ yã́ musu.

Gɛ̃amusu dikpɛkɛa

9 Dii yã'ò Mɔiziɛ Sinai guwaiwaiu Isailiɔ bɔa Egipi wɛ̃̀ plaade mɔ sɛ̃́ia guu à mɛ̀: 2 Isailiɔ lí Gɛ̃amusu dikpɛkɛ a gɔɔwa. 3 À dikpɛpi kɛ mɔɛ bee gɔɔ gɛ̃o mɛ̀ndosaide zĩ́ oosiɛlɛ. À kɛ lá má dàɛ́wa píi ń a ikoyã pɔ́ má dìlɛɛ́ɔ.‡‡

4 Mɔizi ò Isailiɔnɛ aa Gɛ̃amusu dikpɛkɛ, 5 ɔ̃ aa dikpɛpi kɛ̀ Sinai guwaiwaiu mɔ sɛ̃́ia gɔɔ gɛ̃o mɛ̀ndosaide zĩ́ oosiɛlɛ. Aa kɛ̀ lá Dii ò Mɔiziɛwa píi. 6 Gbɛ̃ɛɔ ku we aa gbãlɛa, kɛ́ aa kã̀ gɛwa yã́i, ɔ̃ aai e Gɛ̃amusu dikpɛkɛ̀ zĩbeezĩo. Ɔ̃ aa gɛ̀ Mɔizi ń Aalonao lɛ̀ zĩbeezĩ gɔ̃̀ɔ, 7 aa ò Mɔiziɛ: Gɛ yã́ musu wa gbãlɛ̀. Bɔ́yãi wà gìwɛ̃ɛ wà mɔ́ ń gbaɔ Diiɛ ń wá gbɛ̃́ɔ a gɔɔwai? 8 Mɔizi wɛ̀má à mɛ̀: À zɛ e mà ma lá Dii a o á yã́ musu. 9 Ɔ̃ Dii ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 10 O Isailiɔnɛ, tó an gbɛ̃ɛɔ ge an buiɔ ń kpɛ́ gbãlɛ̀ gɛ yã́ musu, ge aa gɛ̀ wɛ̃́lɛ zã̀zãeu, aa zɛ'e aa Gɛ̃amusu dikpɛkɛmɛɛ gbɛzã. 11 Mɔ plaade gɔɔ gɛ̃o

††8:2 Bɔa 25.37
‡‡9:3 Bɔa 12.1-13

mɛ̀ndosaide zɪ̃́ oosiɛlɛ ɔ̃ aali dikpɛpi kɛ. Aali sã só ń kàao ń lá kɪ̃̀são. 12 Aasuli a kee to gu dɔwào, mɛ́ aasuli sãpi wáe ɛo.¶¶ Aali Gɛ̃amusu dikpɛpi kɛ lá má dìlɛɛ́wa píi. 13 Gbɛ̃́ pɔ́ i gbãlɛo mɛ́ i gɛ́ wɛ̃́lɛeu no, tó à gì Gɛ̃amusu dikpɛpi kɛi, wà ade bɔ a gbɛ̃́ɔ guu, asa i mɔmɛɛ ń gbao a gɔɔwao. Aà tàae a wi aà musuɛ. 14 Bɔ̀mɔ pɔ́ kú á guu mɛ́ a ye Gɛ̃amusu dikpɛkɛmɛɛ, sema aà kɛ lá ma ikoyã dìlɛɛ́wa. Bɔ̀mɔ ń beleo píi, yã́ doũɛ.

Tɛlu kua zwã̀akpɛa

(Bɔa 40.34-38)

15 Zɪ̃́ pɔ́ wà zwã̀akpɛ dɔ̀, tɛlu kùlɛ ikoyã kpɛ́piaɛ. Sɛa za oosi e gu gɛ̀ dɔ̀ò tɛlupi ku zwã̀akpɛpi musu lán tɛ́wa. 16 Ɪ̀ɔ ku màa gɔɔpiiɛ, ɪ̀ɔ ku zwã̀akpɛpia, gwãasɪ̃na ɪ̀ɔ dɛ lán tɛ́wa. 17 Tó à gò zwã̀akpɛa, ɔ̃ Isailiɔ ì fɛlɛ bòou. Gua pɔ́ tɛlupi zɛ̀u, we aaì bòokpau. 18 Tó Dii ɔ̀lɔné màa, aaì ń pɔ́ɔ naaa aa fɛlɛ. Tó a ɔ̀lɔné lɔ, aaì ɛa bòokpa. Tó tɛlupi zɛa zwã̀akpɛpia sɔ̃, an bòo ɪ̀ɔ kálɛaɛ. 19 Tó tɛlupi lɛ́ gɔɔplakɛ zwã̀akpɛa, aaiɔ Dii yãma, aali fɛlɛ bòouo. 20 Zɪ̃eɔ tɛlupi lí gɔɔplakɛ zwã̀akpɛao. Tó Dii ɔ̀lɔné, aaì bòokpa, tó Dii ɛ̀a ɔ̀lɔné lɔ, ɔ̃ aaì ń pɔ́ɔ naaa. 21 Zɪ̃eɔ sɔ̃ tɛlupi ì zɛ gudoũ yɔɔ za oosi e kɔɔ. Tó à gòa kɔɔ, ɔ̃ aaì fɛlɛ bòou. Fãanɛ ge gwãasɪ̃nan nò, tó tɛlupi gòa, aaì ń pɔ́ɔ naaaɛ. 22 Tó tɛlupi gɔ̃̀ zɛa zwã̀akpɛa gɔɔ do ge mɔ do ge wɛ̃̀ don nò, aaiɔ kálɛa bòouɛ, aali fɛlɛo. Tó à gòa, ɔ̃ aaì fɛlɛ. 23 Aali bòokpa ge aa fɛlɛ bòou Dii lɛ́ saio. Aaìɔ Dii yãma lá a dà Mɔiziɛ a ònɛ́waɛ.

Ãnusu kã̀ae mɛ̀n plaɔ

10 Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 2 Kã̀ae pí mɛ̀n pla ń ã́nusu pɔ́ wa gbɛ̃̀gbɛ̃ maannɔo gbɛ̃́ɔ kãaabɔ ũ, kɛ́ aali fɛlɛ bòou. 3 Tó wà kã̀aepiɔ pɛ̀, gbɛ̃́pii i mɔ kãaanzi kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ. 4 Tó kã̀ae mɛ̀ndo wa pɛ̀, Isaili bui dɔaana pɔ́ aa dɛ kía ũɔ mɛ́ aali mɔ kãaanzi. 5 Tó wà kã̀aepiɔ pɛ̀ gbã́ugbãu, gbɛ̃́ pɔ́ an bòo ku gukpɛ oiɔ mɛ́ aali fɛlɛ káau. 6 Tó wà a gɛ̃n plaade pɛ̀ gbã́ugbãu, gbɛ̃́ pɔ́ an bòo ku gɛɔmidɔkɪ̃i oiɔ mɛ́ aali fɛlɛ. Kã̀aepɛa gbã́ugbãupi mɛ́ gbɛ̃́ɔ daa zɛ́u seela ũ. 7 Tó wàlɛ gbɛ̃́ɔ kãaa, wàli pɛ́ gbã́ugbãu.

8 Aalona nɛ́ sa'onaɔ mɛ́ aali kã̀aepiɔ pɛ́. Aɔ dɛɛ́ ikoyã ũ gɔɔpiiɛ, ápiɔ ń á buiɔ. 9 Gɔɔ pɔ́ a ka á bùsuu, tó álɛ gɛ́ zɪ̃kai ń á wɛ̀lɛ pɔ́ sù fɛ̀lɛánɔɔ, àli kã̀aepiɔ pɛ́ gbã́ugbãu, kɛ́ á yã́ e dɔ ma Dii á Luagu, mí á bɔ á wɛ̀lɛpiɔ ɔzɪ̃. 10 Gɔɔ pɔ́ álɛ pɔnakɛ sɔ̃, dikpɛn lò, mɔ dafu gɔɔ sɛ̃́ia zɪ̃́n lò, àli kã̀aepiɔ dɔ á sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũɔwa ń á sáaukpasaɔ, á yã́ i dɔmagu. Mámɛmaa Dii á Lua.

Isailiɔ fɛlɛa Sinai

11 Wɛ̃̀ plaade mɔ plaade gɔɔ baode zɪ̃́, tɛlu gò ikoyã zwã̀akpɛa, 12 ɔ̃ Isailiɔ ń pɔ́ɔ nàaa aa fɛ̀lɛ bòou Sinai guwaiwaiu, aalɛ bòokpakpa e tɛlu gɛ̀ zɛ̀ Palana guwaiwaiu. 13 An fɛlɛa bòou sɛ̃́ian we. Aa kɛ̀ lá Dii dà Mɔiziɛ a ònɛ́wa.

14 Yuda zɪ̃gɔ̃ɔ mɛ́ fɛ̀lɛ ń bòou gã ń gão sɛ̃́ia ń ń dàlapooo. Aminadabu nɛ́ Naasɔ̃ mɛ́ ń dɔaana ũ. 15 Zuaa nɛ́ Nɛtanɛli mɛ́ Isakaa zɪ̃gɔ̃ɔ dɔaana ũ. 16 Heloni nɛ́ Ɛliabu mɛ́ Zabulɔni zɪ̃gɔ̃ɔ dɔaana ũ. 17 Geesɔ̃ buiɔ ń Mɛlali buiɔ zwã̀akpɛ wòɛwoɛ, ɔ̃ aa sɛ̀ aa dàò zɛ́u.

18 Ɔ̃ Lubɛni zɪ̃gɔ̃ɔ fɛ̀lɛ ń bòou gã ń gão ń ń dàlapooo. Sedeu nɛ́ Ɛlizuu mɛ́ ń dɔaana ũ. 19 Zulisadai nɛ́ Selumiɛ mɛ́ Simɛɔ zɪ̃gɔ̃ɔ dɔaana ũ. 20 Deuɛli nɛ́ Ɛliasafa mɛ́ Gada zɪ̃gɔ̃ɔ dɔaana ũ. 21 Ɔ̃ Kɛata buiɔ Lua pɔ́ɔ sɛ̀ aa dàò zɛ́u. Wà zwã̀akpɛpi pɛ̀ɛpɛɛ e aaɔ gɛ́ kái.

22 Ɔ̃ Ɛflaiũ zɪ̃gɔ̃ɔ fɛ̀lɛ ń bòou gã ń gão ń ń dàlapooo. Amihudu nɛ́ Ɛlisama mɛ́ ń dɔaana ũ. 23 Pedazuu nɛ́ Gamaliɛli mɛ́ Manase zɪ̃gɔ̃ɔ dɔaana ũ. 24 Gidoni nɛ́ Abidã mɛ́ Bɛ̃yãmɛɛ zɪ̃gɔ̃ɔ dɔaana ũ.

¶¶**9:12** Bɔa 12.46, Zãa 19.36

25 Ɔ̃ Dã zĩgɔ̃ɔ fɛ̀lɛ ń bòou gã ń gão ń ń
dàlapooo. Aamɛ aa ku gbɛzã. Amisadai
nɛ́ Ahiɛzɛɛ mɛ́ ń dɔaana ũ. 26 Ɔkɛlana nɛ́
Pagiɛli mɛ́ Asɛɛ zĩgɔ̃ɔ dɔaana ũ. 27 Enana
nɛ́ Ahila mɛ́ Nɛfatali zĩgɔ̃ɔ dɔaana ũ. 28 Lá
Isailiɔ ì fɛlɛ ń bòon we gã ń gão.
29 Obaba mɛ́ Mɔizi ȁnsue Leuɛli nɛ́ ũ,
Madiã buiɛ. Mɔizi òɛ̀: Wálɛ dazɛu, wálɛ
gɛ́ bùsu pɔ́ Dii mɛ̀ á wá gbau. Mɔ ǹ
gɛ́wanɔ, wí maakɛnɛ, asa Dii namablea
we lɛgbɛ̏wɛ̃ɛɛ. 30 Ɔ̃ a òɛ̀: Má gɛo. Má tá
ma bùsuu ma bɛdeɔ kĩ́iɛ. 31 Mɔizi mɛ̀: N
yã́ na. Ńsu wá tó weo, asa ń bòokpak-
ĩi maa dɔ̃, mɛ́ ńyɔ̃ fɔ̃ kɛ wá wɛ́ ũ. 32 Tó
n gɛwanɔ, wá maa pɔ́ Dii a kɛwɛ̃ɛ kɛnɛ
sɔ̃ɛ.§§
33 Isailiɔ fɛ̀lɛ Dii gbɛ saɛ, aa táa'ò gɔɔ
àaɔ̃. Wà dɔ̀aa ń Dii bàakuańnɔ kpagoloo
bòokpakĩi wɛɛlɛiné. 34 Kɛ́ aa fɛ̀lɛ aa
dàzɛu, Dii tɛlupi kúńla fãanɛ. 35 Tó wà
dàzɛu ń kpagoloo, Mɔizi ì mɛ:
Fɛlɛ Dii, n ibɛɛɔ i fãaa,
n zangudeɔ i bàalɛnɛ.*
36 Tó wa dìlɛ, Mɔizi ì mɛ:
Dii, ɛa su Isaili dasidasiɔwa.

Dii tɛ́ gbaɛa

11 Isailiɔ zɔakà Diizi ń taasikɛa yã́i.
Kɛ́ Dii mà, aà pɔ pà, ɔ̃ à tɛsɔ̏má, an
bòo saalo tɛkũ̏. 2 Ɔ̃ gbɛ́ɔ wiilɛ̀ Mɔiziwa.
Kɛ́ à wabikɛ̀ Diiwa, ɔ̃ tɛ́pi zɛ̀. 3 Ɔ̃ wà tɔkpà
gupiɛ Tabela,† kɛ́ Dii tɛsɔ̏má we yã́i.

Dii bùuɔ gbaɛa

4 Buipãleɔ ku Isailiɔ guu, aalɛ blɛ maa
bɛɛkɛ, ɔ̃ Isailiɔ lɛ́ ɔ́ɔlɔ sɔ̃ aa mɛ̀: Má wá
nɔ̀ɔ eu wà soi? 5 Wálɛ kpɔ pɔ́ wá sò Egipi
wá pɔeãwa bɛɛkɛ ń gólaɔ ń blebusunaɔ ń
ɛfɔɔ ń ɛmasaɔ ń ɛmasa gisoɔ. 6 Tiasa wá
lɛ́ gà, asa wili pɔe eo, sema mana bàasio.
7 Manapi wɛ́ keleũ, a dɛ lán lí'ɔwaɛ.
8 Isailiɔ ì sɛ́lɛ wà lɔ gbɛu ge aaì zɔ̃ góu.
Aaì disa aa kàa kɛò. A í na lán kàag-
baalawa. 9 Tó fíi kpà bòou gwã́, ɔ̃ manapi
ì bɔ.‡
10 Mɔizi mà wàlɛ ɔ́ɔlɔ ualɛ ń ualɛo.
Dii pɔ pà maamaa, ɔ̃ à kɛ̀ Mɔiziɛ ĩ́i,
11 a òɛ̀: Bɔ́yãi ńlɛ ĩadaai? Bɔ́yãi ma yã́
i kanguo, ɔ̃ n gbɛ̃́piɔ gwaa aso dìmɛɛi?
12 Mámɛ ma gbɛ̃́piɔ nɔsìa? Mámɛ ma ń
ía? Bɔ́yãi ń òmɛɛ mà ń kuɛ lán nɔɛ
nɛadewa, mà gɛ́ńnɔ bùsu pɔ́ n a lɛgbɛ̏
an deziɔnɛ guui? 13 Mákĩi má nɔ̀ɔ eu mà
kpa gbɛ̃́piɔwa píii? Asa aalɛ wiilɛa, aalɛ
mɛ mà ń gba nɔ̀ɔ wà soɛ. 14 Má fɔ̃ gbɛ̃́piɔ
kuɛ píi madoo, asa an aso dɛmalaɛ. 15 Tó
màa ńyɔ̃ kɛmɛɛ, ma wɛgwa, ní ma dɛ gɔ̏ɔ.
Ńsu to mà taasipi kɛ lɔo.
16 Ɔ̃ Dii òɛ̀: Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ́ ń ń dɔ̃
dɔaana ũɔ kãaa gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwi, ní mɔ́ńnɔ
kpaaũkpɛu, aaiɔ kunnɔ we. 17 Má pila mà
yã'onɛ we, mí Nisĩna pɔ́ kuma kĩni go mà
dinɛ́, aai gbɛ̃́ɔ gwaa aso sɛnnɔ, kɛ́ ńsu ǹyɔ̃
ń sɛa ndo lɔo yã́i. 18 O gbɛ̃́ɔnɛ aa gbãbɔ
ńzĩaɛ zia yã́i, aai nɔ̀ɔ e só. Asa aa wiilɛ̀a
aa mɛ̀, má wa nɔ̀ɔ eu la wà soi? Aa mɛ̀
wa dáamavĩ Egipi. A yã́i tò má ń gba
nɔ̀ɔ aa só. 19 Aa só, i kɛ gɔɔ do no, gɔɔ
pla no, gɔɔ sɔo no, gɔɔ kwi no, gɔɔ bao
no. 20 Aa so mɔ gbãa doɛ e à bɔ ń níu,
a ni i bɔńla. Asa ma Dii má kú ń guuɛ,
ɔ̃ aa pãkpàmazi. Aa zɔadɔ̀a aa mɛ̀, bɔ́yãi
wa bɔi Egipii? 21 Ɔ̃ Mɔizi mɛ̀: Gɔ̃ɛɔ ku-
manɔ tá guu gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ ɔ̀aa àaɔ̃ɛ
(600.000), ɔ̃ n mɛ̀ ńyɔ̃ ń gba nɔ̀ɔ aa so
e mɔ gbãa doa? 22 Baa tó wà sãɔ ń zuɔ
dɛ̀dɛ dasidasi, a mɔ́máe? Tó wa ísia kpɔɔ
sɛ̀lɛ píi, a mɔ́máe? 23 Dii wɛ̀wà à mɛ̀: Ma
gbãa a ka noa? Ńyɔ̃ e tia, tó yã́ pɔ́ má ònɛ
a kɛ ge a kɛo.

§§**10:32** Dɔa 1.16
***10:35** Soũ 68.1
†**11:3** Bee mɛ̀ tɛ́kũ.
‡**11:9** Bɔa 16.14

24 Mɔizi bɔ̀ à Dii yấpiɔ ònɛ́. À Isaili
gbɛ̃zɔ̃ɔ kȁaa gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwi à ń lia
zwȁakpɛi. 25 Ɔ̃ Dii pìla tɛlu guu à
yã'òaànɔ. À Nisĩna pɔ́ kuwà kĩni go dì
gbɛ̃zɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwipiɔnɛ. Kɛ́ Nisĩnapi
dìnɛ́, aa ãnabikɛkɛ̀, bee gbɛa aai ɛa kɛ̀
lɔo. 26 Gbɛ̃́ pɔ́ Mɔizi ń sɛ́ɔ, an gbɛ̃ɔn
plaɔ gɔ̃̀ bòou, gbɛ̃do tɔ́n Ɛledada, gbɛ̃do
sɔ̃ Mɛdada. Aai gɛ́ zwȁakpɛ kĩ́io, kási
Lua Nisĩnapi dìnɛ́ sɔ̃ɛ, ɔ̃ aa ãnabikɛkɛ̀
bòou. 27 Ɛ̀waasoe bàalɛ̀ gɛ ò Mɔiziɛ à mɛ̀:
Ɛledada ń Mɛdadao lɛ́ ãnabikɛkɛ bòou.
28 Nuni nɛ́ Yozuee dɛ Mɔizi zɔbãna ũ za
a ɛ̀waasogɔɔɛ, ɔ̃ à mɛ̀: Ba Mɔizi, gínɛ́. 29 Ɔ̃
Mɔizi òɛ̀: N nɔ̀sɛ fɛ̀lɛ ma yấ musu yȁ? Tó
Dii a Nisĩna dì a gbɛ̃́ɔnɛ aa gɔ̃̀ ãnabiɔ ũ
píi, a maao lé? 30 Ɔ̃ Mɔizi ɛ̀a bòou ń Isaili
gbɛ̃zɔ̃ɔpiɔ.

31 Dii tò ĩ́ana bɔ̀ ísia oi à mɔ̀ ń bùuɔ, aa
lì bòoa. Aa lìa bòoi gupiiu à kà tagɔɔ do
ũ, mɛ́ an daa lɛsĩ kà gȁsĩsuu pla. 32 Fãanɛ
bee ń gwãasĩnao ń a gu sìa dɔao aa fɛ̀lɛ
gɛ̀ bùuɔ sɛ̀lɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ i sɛ́lɛ bílao sɛ̀lɛ koto
bao. Ɔ̃ aa fȁlɛ, aa a giikà. 33 Kɛ́ aa a
nɔ̀ɔ dà ń lɛ́u gɔ̃̀ɔ aai e sò bílao, ɔ̃ Dii
pɔ pàńzi à gagyãkàńgu.¶ 34 Ɔ̃ wà tɔkpà
gupiɛ Lɛ́'udeɔ Mia, asa wekĩi wà gbɛ̃́ pɔ́
lɛ́'u ń kṹɔ vȉu. 35 Ɔ̃ Isailiɔ fɛ̀lɛ we, aa gɛ̀
Azelo aa gɔɔplakɛ̀ we.

Miliaũ ń Aalonao Mɔizi tàae'ea

12 Miliaũ ń Aalonao Mɔizi tàae è
Etiopi nɔ pɔ́ a sɛ̀ yấ musu, asa à
Etiopi nɔ sɛ̀ɛ. 2 Aa mɛ̀: Mɔizi ado ɔ̃ Dii
dìlɛ à a yã'òa? A tò wá ò sɔ̃o lé? Dii yấpi
mà. 3 Mɔizi sɔ̃ nɔ̀sɛdoũdeɛ, aà sáa kú dṹ-
nia guuo. 4 Wegɔ̃ɔ Dii ò Mɔizi ń Aalonao
ń Miliaũoɛ: À bɔlɛ gɛ́ kpaaũkpɛu á gbɛ̃ɔn
àaɔ̃. Ɔ̃ aa gɛ̀ ń gbɛ̃ɔn àaɔ̃ ḿpii. 5 Dii pìla
tɛlu guu à zɛ̀ kpɛ́pi kpɛɛlɛ. À Aalona ń
Miliaũo sìsi, ɔ̃ aa sɔ̃̀aàzi ḿpla ḿpii. 6 A
ònɛ́: À ma yãma. Tó ma ãnabie kú á guu,
mi bɔ mɔwà wɛ́pungu'ea guu, mi yã'oɛ̀
nana guuɛ. 7 Kási a dɛ màa ń ma zɔ̀blena
Mɔizioo. Zĩkɛn náaideɛ ma ua.§ 8 Wi yãbɔ
kɔ̃ lɛ́u. Mili yã'oɛ̀ ma a bakũaanakɛ̀ɛ̀o. Ì
wɛsi ma taalɛ. Àkɛa i ma zɔ̀blena Mɔizi
tàae'ea vĩakɛo ni? 9 Ɔ̃ Dii pɔ pàńzi à ɛ̀a
tà.

10 Kɛ́ tɛlupi gò kpɛ́pia, kusu lì Miliaũla
gɔ̃̀ɔ, à puakṹ lán buawa. Kɛ́ Aalona gwà,
a è kusu lìaàla, 11 ɔ̃ a ò Mɔiziɛ: N yấ na
Baa! Ǹsu to wà mìsaikɛ tàae pɔ́ wá kɛ̀
gbɛ'eo. 12 Ńsu to aàɔ dɛ lán nɛ́ pɔ́ wa ì
gɛ̀, aà mɛgueɔ yaikɛ̀wao. 13 Mɔizi wiilɛ̀
Diiwa à mɛ̀: Lua, n yấ na! Ǹ aà gbấg-
bã. 14 Ɔ̃ Dii òɛ̀: Tó aà mae lɛ́'ikà aà oawa,
aɔ dɛɛ̀ wíyã ũ gɔɔ soplao lé? Wà aà ya
bɔ bòo kpɛ gɔɔ sopla gĩa, wi gbasa wà
aà sí. 15 Miliaũ ku bòo kpɛ e gɔɔ sopla.
Isailiɔ i dazɛuo e wà ɛ̀a wà aà sì. 16 Bee
gbɛa aa fɛ̀lɛ Azelo aa gɛ̀ bòokpà Palana
guwaiwaiu.

Asiigwana gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ zĩa

(Iko 1.19-33)

13 Dii ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 2 Gbɛ̃́ɔ zĩ aa gɛ́
Kanaa bùsu pɔ́ málɛ kpá Isailiɔwa
kɛɛlɛi. Ǹ ń deziɔ bui gbɛ̃́ pɔ́ dɛ dɔaana ũɔ
sɛ mɛ̀ndodo ǹ ń zĩ. 3 Ɔ̃ à ń gbáɛ màa bɔa
Palana guwaiwaiu lá Dii òwa. Gbɛ̃́piɔá
Isaili dɔaanaɔnɛ ḿpii. 4 An tɔ́ɔn kɛ:
Lubɛni buiɔ guu Zakuu nɛ́ Samua,
5 Simɛɔ buiɔ guu Oli nɛ́ Safata,
6 Yuda buiɔ guu Yefũnɛ nɛ́ Kalɛbu,
7 Isakaa buiɔ guu Yosɛfu nɛ́ Igali,
8 Ɛflaiũ buiɔ guu Nuni nɛ́ Ozee,
9 Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ guu Lafu nɛ́ Paleti,
10 Zabulɔni buiɔ guu Sodi nɛ́ Gadiɛli,
11 Yosɛfu nɛ́ Manase buiɔ guu Susi nɛ́ Gadi,
12 Dã buiɔ guu Gemali nɛ́ Amiɛli,
13 Asɛɛ buiɔ guu Mikaila nɛ́ Setuu,
14 Nɛfatali buiɔ guu Vofesi nɛ́ Nabi,
15 Gada buiɔ guu Maki nɛ́ Geuɛli.

¶**11:33** Soũ 78.26-31
§**12:7** Ɛbɛ 3.2, 5

16 Gbɛ̃ pɔ́ Mɔizi ń zɪ̃́ bùsu gwaiɔn we. Mɔizi tɔkpà Nuni nɛ́ Ozeeɛ Yozuee.

17 Kɛ́ Mɔizi lɛ́ ń zɪ̃ Kanaa bùsu gwai, a ònɛ́: À bɔ ń Nɛgɛvɛ guwaiwaio, í sɪ̃̀sɪ̃ɔ kṹ. 18 À gwa lá bùsupi dɛ, tó a gbɛ̃́ɔ gbãa ge aa busɛ, tó aa dasi ge aa bílao, 19 tó an bùsu maa ge a vãi, tó an wɛ̃́lɛɔ bɪ̃́i vɪ̃ ge a vɪ̃o, 20 tó a tɔɔlɛ tàae vɪ̃ ge a nao, tó a líɔ vɪ̃ ge a vɪ̃o. À kɔaikɛ, í bùsupi libɛɔ sɛ́lɛ suò. Asa vɛ̃ɛ káauɔ magɔɔɛ. 21 Ɔ̃ aa gè bùsupi gwàgwa za Zini guwaiwai lɛ́u e Leobɛ, Amata bɔlɛu. 22 Kɛ́ aa pã̀ Nɛgɛvɛ guwaiwaia, aa kà Hɛblɔ̃, gu pɔ́ Anaki buiɔ Aimani ń Sesaio ń Talemaio kuu. Hɛblɔ̃ kálɛa dɔaaa Zoã pɔ́ kú Egipiɛ wɛ̃̀ soplaɛ. 23 Kɛ́ aa kà Ɛsikɔli guzulɛu, aa vɛ̃ɛ ligɔ̃n nɛde zɔ̃̀ we aa kà lía, ɔ̃ gbɛ̃ɔn plaɔ sɛa. Aa gbɛafu ń kaadɔɛnao sè lɔ. 24 Wà tɔkpà gupiɛ Ɛsikɔli** guzulɛ, vɛ̃ɛ ligɔ̃n nɛde pɔ́ Isailiɔ zɔ̃̀ we yã́i. 25 Kɛ́ aa bùsupi gwà gɔɔ bla, ɔ̃ aa ɛ̀a sù.

Asiigwanaɔ ń bao kpaa

26 Kɛ́ aa sù Kadɛsi, Palana guwaiwaiu, aa gè Mɔizi ń Aalonao ń Isailiɔ píi kɪ̃́i. Aa sù ń baoo Isailiɔnɛ píi, ɔ̃ aa bùsupi libɛɔ ɔ̃lɔnɛ́. 27 Aa ò Mɔiziɛ: Wa gɛ bùsu pɔ́ ń wá zɪ̃́u. Vɪ̃ ń zɔ́'io di weɛ. À a libɛɔ gwa kɛ. 28 Ãma bùsupideɔ gbãa. An wɛ̃́lɛɔ bɪ̃́i vɪ̃ mɛ́ an wɛ̃́lɛpiɔ zɔ̃ɔ maamaaɛ. Wa Anaki buiɔ è we. 29 Amalɛkiɔ ku Nɛgɛvɛ guwaiwaiu. Itiɔ ń Yebusiɔ ń Amɔleɔ ku gusɪ̃sɪ̃deu, mɛ́ Kanaaɔ ku ísia saɛ ń Yuudɛ̃ saɛo. 30 Kalɛbu tò gbɛ̃́ pɔ́ lia Mɔizizio nìlɛ, ɔ̃ à mɛ̀: Wà gɛ bùsupi síi, asa wá zɪ̃blemáɛ. 31 Ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ aa gɛ̀aànɔɔ mɛ̀: Wá fɔ̃ gɛ̃ gbɛ̃́piɔzio, asa an gbãa dɛwálaɛ. 32 Ɔ̃ aa sakà Isailiɔnɛ bùsu pɔ́ aa gwàgwapiu aa mɛ̀: Bùsu pɔ́ wa pãa wa gɛ a asiigwaipiá bùsu pɔ́ ì a gbɛ̃́ɔ mɔ́mɔɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ wa ń é weɔ píiá gbɛ̃́ gbã̀aɔnɛ. 33 Wa gbɛ̃́ gbã̀agbãaɔ†† è we Anaki buiɔ ũ. Wálɛ e kɔ̀ɔtɛ̃ɔn wá ũ, màa wá dɛ ń wɛ́u sɔ̃.

Isailiɔ bɔa Dii kpɛ

14 Isailiɔ lɛ́ wii gbãa lɛ ḿpii, aalɛ ɔ́ɔlɔ gwã́ bee. 2 Aa zɔadɔ̀ Mɔizi ń Aalonaowa ḿpii, aa ònɛ́: Tó wa gaga Egipi ge guwaiwaiu la, bee mɛ́ maa. 3 Bɔ́yãi Dii lɛ́ táwanɔ bùsupiui? Wa wá dɛdɛ ń fɛ̃ndaoɛ, wi wá nɔɛɔ ń wá nɛ́ɔ kṹkũ. Wá ɛa taa Egipi sã̀ɔo lɛ́? 4 Ɔ̃ aa òkɔ̃ɛ: Wà dɔaana dilɛ, wí ɛa ta Egipi.

5 Mɔizi ń Aalonao wùlɛ tɔɔlɛ bíla wáa. 6 Ɔ̃ asiigwana gbɛ̃ɔn plaɔ Nuni nɛ́ Yozuee ń Yefũnɛ nɛ́ Kalɛbuo ń ulaɔ gà aa kɛ̃̀kɛ̃, 7 aa ò bílaɛ: Bùsu pɔ́ wa pãa wa gɛ a asiigwaipi maa maamaaɛ. 8 Tó wá yã́ kà Diiguɛ, a gɛ́wanɔ bùsupiuɛ, bùsu pɔ́ vɪ̃ ń zɔ́'io diupi, i wá gba. 9 Ásu bɔ Dii kpɛo.‡‡ Ásu vɪ̃akɛ bùsupideɔnɛo, asa wá muu doɔnɛ, aa ulɛkɪ̃i vɪ̃ lɔo. Dii kúwanɔɛ, ásu vɪ̃akɛo.

10 Gbɛ̃́pii lɛ́ ń pápaa ń gbɛo yã'o, ɔ̃ Dii gawi bɔ̀ Isailiɔwa kpaaũkpɛu. 11 Dii ò Mɔiziɛ à mɛ̀: Gbɛ̃́piɔ aaɔ sakamagu gɔɔpii yã̀? Baa ń dabudabu dasi pɔ́ má kɛ̀ ń guuɔ, aaɔ ku ma náaikɛsai gɔɔpii yã̀? 12 Má gagyãkańgu mà ń kaalɛɛ, mí n buiɔ kã́fɪ̃ aaɔ dasi, an gbãa iɔ dɛ gbɛ̃́piɔla. 13 Ɔ̃ Mɔizi ò Diiɛ: Ḿmɛ n gbɛ̃́piɔ bɔ̀lɛ Egipi ń n gbãao. Tó Egipiɔ mà, 14 aa gí oi bùsupideɔnɛo. Aa dɔ̃ kɛ́ ń kúwanɔ, ni bɔ mɔ́wá. Aa dɔ̃ kɛ́ n tɛlu ìɔ kú wá musu, niɔ dɔaaawɛ̃ɛ a guu fãanɛ, gwãasɪ̃na sɔ̃ tɛ́ guu. 15 Tó n gbɛ̃́piɔ dɛ̀dɛ lán gbɛ̃́ mɛ̀ndo dɛawa, bui pɔ́ aa yã́pi màɔ mɛ: 16 Dii gbãa i ka aà gɛ́ ń gbɛ̃́piɔ bùsu pɔ́ à a lɛgbɛ̃̀nɛ́ guuo, a yã́i ɔ̃ à ń dɛdɛi guwaiwaiu. 17 Dii, ǹ n gbãa zɔ̃ɔ ɔlɔnɛ́ sa, lá ń òwa n mɛ̀, 18 n pɔ lí pa kpaao, ń gbɛ̃kɛ vɪ̃ zɔ̃ɔ, ni gbɛ̃́ɔ yãvãiɔ ń ń tàaeɔ kɛ̃́má, ãma nili tó tàaede bɔ̀ pão. Ni maeɔ yã-

---

**13:24 Bee mɛ̀ kɔ.
††13:33 Daa 6.4
‡‡14:9 Ɛbɛ 3.16

vãiɔ wi ń buiɔ musu e à gɛ pɛ́ ń sĩ́wɛnaɔ
ń ń sɔ̃kpaɛɔwa.¶¶ 19 Lá n sùuukɛ̀ ń gbɛ̃́piɔ
za Egipi e aa gɛ̀ kàò la, ǹ ń duuna kɛ̃́má
n gbɛ̃kɛ zɔ̃ɔ guu.

Zɔakanaɔ ĩadama

(Iko 1.34-46)

20 Ɔ̃ Dii mɛ̀: Lá n wabikɛ̀a, má
sùuukɛńnɔ. 21 Ãma lá miɔ ku mɛ́ ma gawi
lì dṹniaa píi, 22 gbɛ̃́ pɔ́ ma gawi è ń
dabudabu pɔ́ má kɛ̀ Egipi ń guwaiwai
guuo, aa ma lɛ aa ma gwa gɛ̃n kwi aa
gì ma yãmaiɔ, 23 an gbɛ̃e a wɛsi bùsu
pɔ́ ma a lɛgbɛ̃̀ ń deziɔnɛpilɛo. Gbɛ̃́ pɔ́
sakàmaguɔ, an kee a wɛsiɛo.§§ 24 Lá ma
zɔ̀blena Kalɛbu làasoo maa kɛ̀, a tɛmazi ń
nɔ̀sɛmɛndoo, má tó aà gɛ̃ bùsu pɔ́ à gɛ̀upi
guu, aà buiɔ iɔ vĩ.* 25 Amalɛkiɔ ń Kanaaɔ
ku guzulɛu we. À ɛa da guwaiwai zɛ́u zia
Ísia Tɛ̃a oi.

26 Dii ò Mɔiziɛ ń Aalonao à mɛ̀: 27 Gbɛ̃-
vãipiɔ aaɔ zɔakamazi gɔɔpii yɛ̃̀? Ma zɔa
pɔ́ aalɛ kamazi mà. 28 Onɛ́ ma Dii ma mɛ̀
má kú. Lá aa wabikɛ̀a, má kɛnɛ́. 29 An gɛɔ
gɔ̃ kálɛ guwaiwaiu laɛ,† an gbɛ̃́ pɔ́ kà wɛ̃̀
bao ge a dɛaɔ píi. An gbɛ̃́ pɔ́ wà ń nao
mɛ́ aa zɔakàmaziɔ 30 aa gɛ̃ bùsu pɔ́ ma a
lɛgbɛ̃̀nɛ́ guuo, sema Yefũnɛ nɛ́ Kalɛbu ń
Nuni nɛ́ Yozueeo bàasio. 31 An nɛ́ pɔ́ aa
mɛ̀ wa ń kṹkũɔ ɔ̃ má ń dau, aai bùsu pɔ́
an maeɔ gì síipi dɔ̃. 32 An maepiɔ sɔ̃, an
gɛɔ gɔ̃ kálɛ guwaiwaiu laɛ. 33 An nɛ́ɔ i pɔ́ɔ
dã́dã guwaiwaiu la e wɛ̃̀ bla, aai ń maeɔ
náaisai gbɛ'e. An maeɔ gɛɔ gɔ̃ guwaiwaiu
la ḿpiiɛ.‡ 34 Lá wà bùsupi gwàgwa gɔɔ
bla, màa aaɔ ń yãvãi gbɛ'e e wɛ̃̀ bla, wɛ̃̀
dodo gɔɔ dodo, aaiɔ dɔ̃ lá íbɛlɛsɛamanɔ
dɛ. 35 Ma Dii mámɛ ma yã́pi ò, mɛ́ má
kɛ gbɛ̃vãi pɔ́ kã̀amazipiɔnɛɛ. Aa gaga
guwaiwaiu la ḿpiiɛ.

36 Gbɛ̃́ pɔ́ Mɔizi ń zĩ́ aa bùsu gwà aa
sù aa sakà bùsupiu, aa tò wà zɔadɔ̃̀wàɔ,
37 Dii gagyãkà gbɛ̃́piɔgu, ɔ̃ aa gàga.
38 Gbɛ̃́ pɔ́ aa gɛ̀ bùsu gwàpiɔ guu, Nuni nɛ́
Yozuee ń Yefũnɛ nɛ́ Kalɛbuo mɛ́ gɔ̃̀ bɛ̃́ɛ.
39 Mɔizi yã́piɔ sɛ̀lɛ sìu Isailiɔnɛ píi, ɔ̃
aa ɔ́ɔlɔ̀ maamaa. 40 Aa fɛ̀lɛ kɔɔkɔɔ, aa
mipɛ̀ sĩ̀sĩɔwa aa mɛ̀: Gwa, wálɛ gɛ́ gu pɔ́
Dii òu. Wa wá duuna dɔ̃̀ sa. 41 Mɔizi mɛ̀:
Bɔ́yãi álɛ pã Dii yã́ai? Bee a kɛo. 42 Ásu
gɛo, asa Dii kú á guuo. Á ibɛɛɔ zĩblewáɛ.
43 Amalɛkiɔ ń Kanaaɔ kú á aɛ we. Aa á
dɛdɛ ń fɛ̃ndao. Dii aɔ kúánɔo, kɛ́ a gi
tɛ́iaàzi yã́i. 44 Ɔ̃ aai aà yãmao, aa mipɛ̀
sĩ̀sĩɔwa, baa kɛ́ Dii bàakuańnɔ kpagolo
ń Mɔizio gɔ̃̀ bòou. 45 Ɔ̃ Amalɛkiɔ ń Kanaa
pɔ́ kú gusĩsĩdepiuɔ pìlamá, aa zĩblèmá aa
ń yá e Ɔɔma.

Sa'oyã

15 Yã́ pɔ́ Dii ò Mɔiziɛ 2 a ò Isailiɔnɛn
kɛ: Tó a gɛ̃ bùsu pɔ́ málɛ kpáwá
á bɛ ũ guu, 3 mɛ́ a zu ge sã sɛ̀ à sa pɔ́
wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ge sa pãle oòa, sa
pɔ́ a pɔ́ tɛ́kũa gĩ ì kɛmɛɛ na ũ, lɛ́gbãdɔa
pɔ́n nò, gban nò, dikpɛ pɔ́n nò, 4 àli ma
gba ń pɔ́wɛntio kiloo do yãalɛa ń nísio
litili do, 5 í vɛ̃ɛ kpa litili dodo sã ge ble
bɔlɔna pɔ́ álɛ sapi oò miwa. 6 Tó sãsaɛ
sɔ̃, pɔ́wɛnti kiloo pla yãalɛa ń nísio litili
do ń kĩnio, 7 í vɛ̃ɛ kpaoa litili do ń kĩnio
sa pɔ́ a pɔ́ tɛ́kũa gĩ ì kɛmɛɛ na ũ. 8 Tó
a zugaae yãkɛ̀kɛ sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à
tɛ́kũ ge sa pɔ́ wì lɛ́gbã dɔoa ge sáaukpa
sa'obɔ ũ, 9 àli ma gba ń pɔ́wɛntio kiloo
àaɔ̃ yãalɛa ń nísio litili pla, 10 í vɛ̃ɛ kpaoa
litili pla sa pɔ́ a pɔ́ tɛ́kũa gĩ ì kɛmɛɛ na obɔ
ũ. 11 Àli kɛ màa zu ge sãsa ge sãnɛbɔlɔ ge
blenɛbɔlɔ miwa. 12 Àli kɛ màa pɔ́ pɔ́ a a
yãkɛ̀kɛ dasilɛu.

¶¶**14:18** Bɔa 20.5-6, 34.6-7
§§**14:23** Ɛbɛ 3.18
***14:24** Yoz 14.9-12
†**14:29** Ɛbɛ 3.17
‡**14:33** Zĩn 7.36

13 Tó á bùsu gbɛ̃e lɛ́ sa pɔ́ a pɔ́ tɛ́kũa gĩ
ì kɛmɛɛ na oa, aàli kɛ màa. 14 E á buiwa
tó bɔ̀mɔ ge gbɛ̃pãle kúánɔ, mɛ́ a ye sa pɔ́
a pɔ́ tɛ́kũa gĩ ì kɛmɛɛ na oa, sema aà kɛ
lá i kɛwa. 15 Á kɔ̃kãaa guu ikoyãpi doũ
ápiɔnɛ ń bɔ̀mɔ pɔ́ kúánɔɔɛ. Ikoyãpi iɔ ku
e á buiwa. Ápiɔ ń bɔ̀mɔɔ á doũ mɛɛɛ.
16 Ikoyã pɔ́ má dìlɛ doũ ápiɔnɛ ń bɔ̀mɔ
pɔ́ kúánɔɔɛ.
17 Yã́ pɔ́ Dii ò Mɔiziɛ 18 a ò Isailiɔnɛn
kɛ lɔ. Tó a gɛ̃ bùsu pɔ́ málɛ táuánɔ guu,
19 mɛ́ a bùsupi blɛ blè, àli ma gba. 20 Àli
kàa kɛ ń pɔ́wɛn káau tío, í ma gba pɔg-
bɛ̃zɛ pɔ́ ũ. 21 Àliɔ ma gba á pɔ́wɛn káau
típi e á buiwa.

Zãa yã́wa sa'oa

22 Tó a zãmɛɛ yã́wa, mɛ́ á yãdilɛa pɔ́
má ò Mɔiziɛpi kee kũao, 23 yã́ pɔ́ má dìlɛ
Mɔizi ɔ̀ɛ́ za a dilɛzĩ e á buiwapi, 24 tó a
zã yã́piwa, mɛ́ i gĩkɛ no, àli sa pɔ́ wì a
pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ a pɔ́ tɛ́kũa gĩ ì kɛmɛɛ na
o ń zugaaeo ń a pɔ́wɛntio ń a vɛ̃ɛo, lá
má òwa ń blesanao duun awakpabɔ ũ.
25 Sa'ona lí mɔa awau Isaili píi yã́ musu,
mí ń duuna kɛ̃́má, asa aa zã̀ yã́waɛ, ɔ̃
aa mɔ̀mɛɛ ń sa pɔ́ wì a pɔ́ nísi kátɛu à
tɛ́kũo ń duun awakpabɔɔ. 26 Má sùuukɛ
ń á Isailiɔ píi ń bɔ̀mɔ pɔ́ kúánɔɔ, asa za-
˜ayãwapiá ápii yã́ɛ.
27 Tó gbɛ̃e zã̀ yã́wa à duunakɛ̀, aàli
blè núnu wɛ̃dona kpa duun awakpabɔ ũ,
28 sa'ona lí awagbɛaa adeɛ. Tó à awag-
bɛ̀aa, má aà kɛ̃́.¶ 29 Gbɛ̃́ pɔ́ zã̀ yã́wa píi,
ikoyã doũpiɛ, Isaili bùsu gbɛ̃́n nò, bɔ̀mɔ
pɔ́ kúńnɔn nò. 30 Ãma gbɛ̃́ pɔ́ duunakɛ̀
ń mio daa ía, bùsu gbɛ̃́ ge bɔ̀mɔn nò, à
dɔ̀ɛmanɔɛ, wa ade bɔ a gbɛ̃́ɔ guu wà dɛ.
31 Asa a sakà ma yã́u, à bɔ̀ ma yãdilɛa
kpɛɛ. Wà ade dɛ, aàpi ń a tàaeo.

Kɔ̃́mabogɔɔ yã́

32 Gɔɔ pɔ́ Isailiɔ ku guwaiwaiu, aa
ń gbɛ̃́dee kũ̀ ń yàawɛo kɔ̃́mabogɔɔzĩ.
33 Gbɛ̃́ pɔ́ aa aà ɛ̀ɔ gɛ̀aànɔ Mɔizi ń
Aalonao kĩ́i ń gbɛ̃́ kĩniɔ. 34 Ɔ̃ aa aà
dàkpɛu, asa aa yã́ pɔ́ aa kɛɛ̀ sã́asã dɔ̃o.
35 Ɔ̃ Dii ò Mɔiziɛ: Sema wà aà dɛ. Gbɛ̃́pii
aà pápa ń gbɛo bòo kpɛ. 36 Ɔ̃ wà aà sɛ̀ bɔ̀ò
bòo kpɛ, wà aà pàpa ń gbɛo wa dɛ̀ lá Dii
ò Mɔiziɛwa.

Tufadaa pɔkasai yã́

37 Yã́ pɔ́ Dii ò Mɔiziɛ 38 a ò Isailiɔnɛn kɛ
lɔ: Àliɔ tufada á pɔkasa lɛ́i e á buiwa. Àli
tufapiɔ dai ń babuunao, 39 iɔ dɛɛ́ tùfa pɔ́
áliɔ gwa ũ, kɛ́ ma yãdilɛaɔ àɔ dɔágu, íɔ
kũa, kɛ́ ásu gbãsĩkɛ yã́ pɔ́ a á wɛ́ ge a á sɔ̃
ble musuo yã́i. 40 Ma yãdilɛaɔ iɔ dɔágu,
íɔ kũa, íɔ dɛ ma gbɛ̃́ pɔ́ an kua ńdoaɔ ũ.
41 Mámɛmaa Dii á Lua. Ma á bɔ́lɛ Egipi
bùsuu kɛ́ màɔ dɛ á Lua ũ. Mámɛmaa Dii
á Lua.

Kole ń Datanio ń Abilaũo fɛlɛa ń Mɔizio

16 Isaa nɛ́ Kole,§ Kɛata tɔũna, Levii
bui, ń Ɛliabu nɛ́ɔ Datani ń Abi-
laũo ń Pɛlɛti nɛ́ Onio, Lubɛni buiɔ, bɛ̃̀nkũ̀
2 aa fɛ̀lɛ Mɔiziwa. Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔ tɔde pɔ́
wì ń sísi kɔ̃kãaauɔ kúńnɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń
blakwio. 3 Aa kã̀aa Mɔizi ń Aalonaozi aa
ɔ̀nɛ́: Á yã́ɔ kɛ̀ zài! Isailiɔ píiá Dii gbɛ̃́ɔnɛ, a
kúńnɔ. Bɔ́yãi i ázĩa dilɛ dɛ Dii gbɛ̃́piɔlai?
4 Kɛ́ Mɔizi yã́pi mà, à wùlɛ a gbɛɛu, 5 a
ò Koleɛ ń a gbɛ̃́ɔ à mɛ̀: Zia kɔɔ Dii a gbɛ̃́
pɔ́ dɛ a gbɛ̃́ ũ ɔlɔ́ɛ, a to gbɛ̃́ pɔ́ a sɛ sɔ̃azi.
6 Mpi ń n gbɛ̃́ɔ, lá á kɛn la: Á baade tɛ́sibɔ
sɛ 7 à tɛ́siò zia, í tulaletikaa Dii aɛ. Gbɛ̃́ pɔ́
Dii a sɛ mɛ́ aɔ dɛ aà gbɛ̃́ ũ. Á yã́ɔ kɛ̀ zài
Levii buiɔ.
8 Ɔ̃ Mɔizi ɛ̀a ò Kole buipiɔnɛ: Levii
buiɔ, à yãma. 9 Lá Isailiɔ Lua á sɛ́ a gbɛ̃́ɔ

¶**15:28** Lev 4.27-31
§**16:1** Yud 11

guu, a tò i dɔaanɛ́ a sísia guu, i sɔ̃azi a zwɑ̀akpɛ zĩ kɛi, bee i mɔ́wáoa? 10 A tò i sɔ̃azi, mpi ń n Levii deeɔ, ɔ̃ álɛ sa'onkɛ wɛɛlɛ lɔa? 11 Mpi ń n gbɛ̃́ɔ a kãaa Diiziɛ. Dén Aalona ũ kɛ́ álɛ zɔadɔwài?

12 Mɔizi gbɛ̃́ zɛ̃̀ Ɛliabu nɛ́ɔ Datani ń Abilaũo sísii, ɔ̃ aa mɛ̀: Wá mɔo. 13 N bɔwanɔ bùsu pɔ́ vĩ ń zɔ́'io diu, kɛ́ wà gaga guwaiwaiuɛ. Bee i mɔmao, ɔ̃ ń ye ǹ gbãablewá lɔa? 14 I kɛ bùsu pɔ́ vĩ ń zɔ́'io diu ɔ̃ n gɛuwanɔo. I kɛ bua ń vɛ̃ɛbuɔ ɔ̃ n wá gbáo. Ń ye wɛzɛ̃ kɛwɛ̃ɛ yɑ̃̀? Wá mɔo. 15 Ɔ̃ Mɔizi pɔ fɛ̃̀ maamaa, a ò Diiɛ: Ńsu ǹ ń gba sio. Baa zàa'ĩna mi símáo, mi yãvãikɛ an gbɛ̃ɛɛo.

16 Ɔ̃ Mɔizi ò Koleɛ: Mpi ń n gbɛ̃́ɔ píi, à gɛ́ Dii kĩ́i zia. Aalona a gɛ́ sɔ̃ɛ. 17 Á baade a tésibɔ sɛ à tɛsi à tulaletikaa, í sɔ̃ò Diizi. Gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń blakwio, baade ń a tésibɔo. Mpi ń Aalonao sɔ̃, baade ń a tésibɔo. 18 Ɔ̃ an baade a tésibɔ sɛ̀, à tɛsì à tulaletikàa. Aa gɛ̀ zɛ̀ kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ ń Mɔizio ń Aalonao. 19 Kɛ́ Kole gbɛ̃́pii kɑ̃̀aa Mɔizi ń Aalonaozi kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ, ɔ̃ Dii gawi bɔ̀ Isailiɔwa píi. 20 Ɔ̃ Dii ò Mɔiziɛ ń Aalonao à mɛ̀: 21 À ázĩa kɛ̃ gbɛ̃́piɔwa mà ń midɛ gɔ̃̀ɔ. 22 Ɔ̃ Mɔizi ń Aalonao wùlɛ ń gbɛɛu aa mɛ̀: Lua! Lua pɔ́ ì wɛ̃ni kpa pɔ́piiwa! Gbɛ̃́ mɛ̀ndo mɛ́ duunakɛ̀, ɔ̃ ńyɔ̃ pɔfɛ̃bɔbɔ gbɛ̃́ pɔ́ kãaaapiɔwa píia? 23 Ɔ̃ Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 24 O bílaɛ aa go Kole ń Datanio ń Abilaũo fɑ̃́ani oi.

25 Ɔ̃ Mɔizi fɛ̀lɛ à gɛ̀ Datani ń Abilaũo bɛ. Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔɔ tɛaàzi. 26 A ò bílaɛ à mɛ̀: À go gbɛ̃vãipiɔ fɑ̃́ani. Ásu ɔkã an pɔewao, kɛ́ ásu gagańnɔ an duuna yɑ̃́io. 27 Ɔ̃ aa gò Kole ń Datanio ń Abilaũo fɑ̃́ani. Kɛ́ Datani ń Abilaũo bɔ̀lɛ, aa zɛ̀zɛ ń kpɛɛlɛ ń ń naɔ ń ń nɛ́ɔ ń ń nɛ́fɛ̃nɛnaɔ. 28 Ɔ̃ Mɔizi mɛ̀: Ɔ̀ dɔ̃ kɛ́ Dii mɛ́ ma zĩ mà yɑ̃́ɛ beeɔ kɛ píi, i kɛ mazĩa pɔeã no. 29 Tó gbɛ̃́ɛ beeɔ gaa kɛ̀ lán gbɛ̃́pii gaawa, tó ga doũpiɛ, i kɛ Dii mɛ́ ma zĩo. 30 Tó Dii yɑ̃́ pɔ́ wì kaa yãao kɛ̀ sɔ̃, tó tɔɔlɛ lɛ'ɛ̀lɛ à ń mɔmɔ ń ń pɔ́ɔ píi, mɛ́ aa tà miau bɛ̃́ɛ, áɔ dɔ̃ kɛ́ gbɛ̃́ beeɔ sakà Diiguɛ.

31 Kɛ́ à yɑ̃́ beeɔ ò a làa, tɔɔlɛ pɔ́ aa zɛwà wɛ̃̀aa. 32 Tɔɔlɛ lɛ'ɛ̀lɛ à ń mɔmɔ ń ń bɛdeɔ ń Kole zĩkɛnaɔ ń ń àizɛɛɔ píi. 33 Aa tà miau bɛ̃́ɛ, tɔɔlɛ kũ̀aamá ń ń pɔ́ɔ píi, aa gɛ̃̀lɛ. 34 Kɛ́ aa wiilɛ̀, Isaili pɔ́ liańziɔ bàalɛ̀ píi, asa aa mɛ̀: Tɔɔlɛ lɛ́ wá mɔmɔɛ fá! 35 Ɔ̃ tɛ́ bɔ̀ Dii kĩ́i à gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń blakwi pɔ́ aalɛ tulaletikatɛaɔ kàalɛ.

17 Dii ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 2 O sa'ona Aalona nɛ́ Ɛleazaaɛ aà tésibɔɔ bɔlɛ téu, aà ń tɛ́ fãaa zɑ̃̀, asa ma pɔ́ɔnɛ. 3 Aà gbɛ̃́ pɔ́ aa duunakɛ̀ aa gàgaɔ mɔgotɛ̃ tésibɔpiɔ poopoo pɛpɛɛpɛpɛɛ, i kúlɛkulɛ ma gbagbakĩiwa. Lá wà sɔ̃̀mazi ń tésibɔpiɔ, aa gɔ̃̀ ma pɔ́ ũɛ, iɔ dɛ seela ũ Isailiɔnɛ. 4 Ɔ̃ sa'ona Ɛleazaa gbɛ̃́ pɔ́ tɛkũ̀ɔ tésibɔpiɔ sɛ̀lɛ, wa pòopoo wa kùlɛkulɛ gbagbakĩipiwa 5 lá Dii ò Mɔiziɛwa. A dɛ dɔngubɔ ũ Isailiɔnɛ, kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ dɛ Aalona bui ũo su sɔ̃ Diizi tulaletikaiɛ̀ téa, i ga lán Kole ń a gbɛ̃́ɔwao yɑ̃́i.

Isailiɔ Mɔizi ń Aalonao tàae'ea

6 Kɛ́ gu dɔ̀, Isailiɔ píi zɔadɔ̀ Mɔizi ń Aalonaowa aa mɛ̀: Á tò Dii gbɛ̃́ɔ gàga. 7 Kɛ́ aa kɑ̃̀aa Mɔizi ń Aalonaozi, aa aɛdɔ̀ kpaaũkpɛwa, ɔ̃ aa è tɛlu kùlɛwà, Dii gawi bɔ̀. 8 Mɔizi ń Aalonao gɛ̀ kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ, 9 ɔ̃ Dii ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 10 À kɛ̃ gbɛ̃́piɔwa mà ń kaalɛ gɔ̃̀ɔ. Ɔ̃ Mɔizi ń Aalonao wùlɛ ń gbɛɛu. 11 Mɔizi ò Aalonaɛ: Tésibɔ sɛ́, gbagbakĩi tɛ́ káu, ní tulaletikaa ǹ gɛò bíla kĩ́i kpakpa. Awakpa Diiɛnɛ́, asa àlɛ pɔkũmabɔbɔmáɛ, gagyã dàalɛ kɔ̀. 12 Ɔ̃ Aalona tésibɔ sɛ̀ lá Mɔizi òɛwa, à bàalɛ̀ gɛ̀ò bíla guu. A è gagyã kàńgu kɔ̀, ɔ̃ Aalona tulaletikàtɛa, à awakpàò Diiɛ gbɛ̃́piɔnɛ. 13 À zɛ̀ gɛɔ ń gbɛ̃́ bɛ̃́ɛɔ zãnguo, ɔ̃ gagyãpi zɛ̀. 14 Gbɛ̃́ pɔ́ gagyãpi ń dɛdɛɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ gɛ̃o mɛ̀ndosai ń àaɔ̃oɛ ń basɔoo (14.700), gbɛ̃́ pɔ́ aa gàga Kole yɑ̃́iɔ bàasi. 15 Kɛ́ gagyãpi làa, Aalona ɛ̀a gɛ̀ Mɔizi kĩ́i kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ.

Aalona lípana kɔpapaa

16 Dii ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 17 Yã'o Isailiɔnɛ, ní
lípana símá mɛ̀ndodo an deziɔ buiɔwa,
an kía gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ pɔ́ ũ, ní baade tɔ́
kɛ̃́ a pɔ́wa. 18 Aalona tɔ́ kɛ̃́ Levii buiɔ lí-
panawa, bui píi kíaɔ lípana iɔ ku mɛ̀n-
dodo. 19 Ní lípanapiɔ kálɛ kpaaũkpɛu
ikoyã kpagolo aɛ, gu pɔ́ mi kpaaũuánɔ.
20 Gbɛ̃́ pɔ́ má sɛ̀ lípana a kɔpapa, mí zɔa
pɔ́ Isailiɔ lɛ́ dɔwá midɛ.

21 Mɔizi yã'ò Isailiɔnɛ, ɔ̃ an dɔaanaɔ
baade a lípana kpàwà an deziɔ buiɔwa,
ɔ̃ lípana kɛ̀ mɛ̀n kuɛpla. Aalona pɔ́ kú a
guu. 22 Mɔizi lípanapiɔ kàlɛ Dii aɛ ikoyã
zwɛ̃̀akpɛu.

23 Kɛ́ gu dɔ̀, Mɔizi gɛ̃̀ kpɛ́u, a è Aalona
lípana pɔ́ dɛ Levii buiɔ pɔ́ ũ kɔpàpa. À
kɔpàpa à vukɛ̀, à bɛkɛ̀ lán gɔɔɔwa à mà.
24 Ɔ̃ Mɔizi lípanapiɔ sɛ̀lɛ Dii aɛ píi, à gɛ
ɔ̀lɔ Isailiɔnɛ. Kɛ́ aa è, an baade a pɔ́ sɛ̀.
25 Ɔ̃ Dii ò Mɔiziɛ: Ɛa gɛ ǹ Aalona lípana
dilɛ ikoyã kpagolo aɛ,** iɔ dɛ seela ũ
swɛ̃́gbãadepiɔnɛ, aai zɔakaamazi tó, kɛ́
aasu gagao yɛ̃́i. 26 Ɔ̃ Mɔizi kɛ̀ màa lá Dii
dàɛwa. 27 Ɔ̃ Isailiɔ ò Mɔiziɛ: Wa gagaɛ,
wa kaalɛn we. Wá kaalɛ wápiiɛ. 28 Gbɛ̃́
pɔ́ sɔ̃̀ Dii zwɛ̃̀akpɛi ì gaɛ. Wá gaga wápii
yɛ̃̀?

Sa'onaɔ ń Levii buiɔ zĩ

18 Dii ò Aalonaɛ: Mpi ń n nɛ́ɔ ń Levii
buiɔ píi, ma kúkĩi kua gbãlɛsai gɔ̃̀
á yɛ̃́ ũɛ, mɛ́ sa'onkɛkɛa gbãlɛsai dɛ mpi ń
n nɛ́ɔ yɛ̃́ ũ. 2 Tó mpi ń n nɛ́ɔ álɛ zĩkɛ ikoyã
zwɛ̃̀akpɛ kpɛɛlɛ, nìli n gbɛ̃́ Levii buiɔ sɛ
nama aa kɛnnɔ. 3 Aali zĩkɛnɛ aa laaidɔ
kpɛ́piwa, ãma aasuli sɔ̃ ma kúkĩi pɔ́ɔzio
ge gbagbakĩi, kɛ́ ampiɔ ń ápiɔ ásu gagao
yɛ̃́i. 4 Aali nawá aa laaidɔ kpaaũkpɛwa
ń kpɛ́pi zĩo píi, ãma gbɛ̃pãle suli sɔ̃ázio.
5 Laaidɔa ma kúkĩi ń gbagbakĩiowa gɔ̃̀ á
yɛ̃́ ũɛ, kɛ́ másu pɔkũmabɔbɔ Isailiɔwa lɔo
yɛ̃́i. 6 Mámɛ ma á Levii deeɔ sɛ̀ Isailiɔ
guu, ma ń dílɛɛ́ aaɔ dɛ ma zĩkɛnaɔ ũ, aaɔ
kpaaũkpɛ zĩ kɛ. 7 Mpi ń n nɛ́ɔ ámɛ á sa'ozĩ
kɛ gbagbakĩi ń pɔ́ pɔ́ kú zwɛ̃̀akpɛuɔ yɛ̃́
musu. Málɛ sa'ozĩ naɛ́ á ɔzĩ gba ũɛ. Tó
gbɛ̃pãle sɔ̃̀i, à gàɛ.

Sa'onaɔ ń Levii buiɔ baa

8 Dii ò Aalonaɛ: Ma pɔ́ pɔ́ wì ma gba
zĩ nànɛ n ɔzĩɛ. Ma sa pɔ́ Isailiɔ ì oa kpà-
maɛ ń n nɛ́ɔ á baa ũ e gɔɔpii. 9 Ma pɔ́ pɔ́
i tɛ́kũoɔá n pɔ́ɛ. Pɔ́ pɔ́ wa ma gbaɔ píi,
pɔ́wɛntin nò, duun awakpabɔn nò, tàae
fĩabobɔn nò, n pɔ́ɛ ń n nɛ́ɔ. 10 Á gɔ̃ɛɔ píi
í ble gu pɔ́ a kua adoau, íɔ dɔ̃ kɛ́ ma pɔ́ɛ.
11 Kɛ́ beeá n pɔ́ɛ lɔ: Sa pɔ́ wì a pɔ́ mɔmɛɛ,
Isailiɔ lí ma gba. Ma n gbaɛ, á baan we
gɔɔpii, mpi ń n gbɛ̃́ɔ, gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ. N bɛ
gbɛ̃́ pɔ́ i gbãlɛo píi aàli ble. 12 Nísi maa
píi ń vɛ̃ɛ maa píio ń pɔ́wɛna káau pɔ́ aaì
kpaao, máli n gbaɛ. 13 An buapɔ́ káau pɔ́
aaì mɔomɛɛ á n pɔ́ɛ píi. N bɛ gbɛ̃́ pɔ́ i
gbãlɛo píi a ble. 14 Pɔ́ pɔ́ Isailiɔ dìlɛ ma
pɔ́ ũ ń a mìbao á n pɔ́ɛ píi. 15 Gbɛ̃naz-
ĩn nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ ń pɔtuo nɛsana sɛ̃́ia pɔ́ wà
mɔ̀omɛɛɔá n pɔ́ɛ. To aali nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ ń
pɔtuo pɔ́ dɛ tɛ̃ ũ nɛsana sɛ̃́iaɔ bo. 16 Tó
nɛ́ kà mɔ do, wàli bo ã́nusu ɔwatɛ̃ sɔo, lá
wà a gbia lɛ́ dìlɛ ma kúkĩiwa. 17 Ńsu to
wà zu ge sã ge blè nɛsana sɛ̃́ia boo, asa
beeá ma pɔ́ɛ. Ǹ a au ká gbagbakĩiwa, ní
a nísi kpasa pɔ́ pɔ́ wì kátɛu à tɛ́kũ a gĩ
ì kɛmɛɛ na ũ. 18 A nɔ̀ɔ iɔ dɛ n pɔ́ ũ, lá
sáaukpa sa'obɔ kùla ń a ɔplaa gbáo dɛ n
pɔ́ ũwa. 19 Pɔ́ pɔ́ Isailiɔ ì ma gba píi, máli
kpamaɛ ń n gbɛ̃́ɔ, gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ e gɔɔpii.
Ma bàa aɔ kunnɔ ń n buiɔ e gɔɔpiiɛ, aɔ lɛ́
vĩo.

20 Dii ɛ̀a ò Aalonaɛ: Ńyɔ̃ɔ tɔɔlɛ vĩ Isaili
bùsuuo, ńyɔ̃ baa e a guuo. Mámɛ má n
baa ũ, n asea ũ.

21 Pɔ́ kwide pɔ́ Isailiɔ ì bɔ, má dìlɛ
Levii buiɔ pɔ́ ũ píiɛ. Kpaaũkpɛ zĩ pɔ́ aaì

**17:25 Ɛbɛ 9.4

kɛ asean we.†† 22 Isailiɔ su sɔ̃ kpaaũkpɛi
lɔo. Tó aa sɔ̃̀i, aa ń duuna gbɛ'ɛɛ, aai
ga. 23 Levii buiɔ lí kpaaũkpɛ zĩ kɛ, kpɛ́pi
kua gbãlɛsai gɔ̃̀ ń yã́ ũɛ e an buiwa. Aa
e kpaalɛsɛ ń Isaili bui kĩniɔo, 24 asa pɔ́
kwide pɔ́ Isailiɔ ì bɔmɛɛ, máli kpá Levii
buiɔwa píiɛ. Bee yã́i ma mɛ̀ aa e kpaalɛsɛ
ń Isaili bui kĩniɔo.
25 Yã́ pɔ́ Dii ò Mɔiziɛ, 26 a ò Levii
buiɔnɛn kɛ lɔ: Tó a Isailiɔ pɔ́ kwide pɔ́
máli kpáwá á pɔ́ ũpi è, àli a kwide bɔmɛɛ
sɔ̃. 27 Bee aɔ dɛɛ́ lán pɔgbɛ̃zɛ ń vɛ̃ɛfɛ̃k-
ĩio gbawaɛ. 28 Màa ápiɔ sɔ̃ áli ma gba pɔ́
kwide pɔ́ Isailiɔ ì bɔɛ́. Àli sa'ona Aalona
gba ma pɔ́ ũ. 29 Pɔ́ pɔ́ wà á gbáɔ píi, àli
ma gba a maa. 30 O Levii buiɔnɛ: Tó a
ma gba a maa, a kĩni iɔ dɛɛ́ lán pɔg-
bɛ̃zɛ ń vɛ̃ɛfɛ̃kĩio pɔ́wa. 31 À a kĩnipi ble
gu pɔ́ á yeiu, ápiɔ ń á bɛdeɔ, asa bee mɛ́
kpaaũkpɛ zĩ pɔ́ i kɛ asea ũ. 32 Tó a ma
gba a maa, áɔ tàae vĩ a yã́ musuo, á pɔ́
pɔ́ Isailiɔ kpàa gbãlɛ à gao.

Gbãbɔ'i

19 Dii yã'ò Mɔiziɛ ń Aalonao à mɛ̀:
2 Ikoyã pɔ́ má dìlɛn kɛ: O Isailiɔnɛ
aa zununu tɛ̃a sãasai pɔ́ aafia mɛ́ wì zuu-
daɛ̀ yãao sɛ mɔonɛ. 3 Kpa sa'ona Ɛleaza-
awa, i bɔò bòo kpɛ, wi dɛ aà wáa, 4 i
ɔtona zɔ̃ a auwa à fã́ɛ kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ
oi gɛ̃n sopla. 5 Wi zupi kpasa à tɛ́kũ aà
wáa, a báa ń a nɔ̀ɔo ń a auo ń a guupɔɔ
i tɛ́kũ píi. 6 Sa'onapi i sɛdɛ yàa ń ése ű̃ao
ń sãkã tɛ̃ao sɛ zu tɛ́ pɔ́ kũ̀ zupiwa guu.
7 Bee gbɛa i a pɔkasaɔ pí, i zu'o, i gbasa
su bòou. Kási aɔ gbãlɛaɛ e oosi. 8 Gbɛ̃́ pɔ́
zupi kpàsa sɔ̃, aà a pɔkasaɔ pí, i zu'o. Kási
aɔ gbãlɛaɛ e oosi. 9 Gbɛ̃́ pɔ́ gbãlɛao i zu-
nunupi túfu sɛ́lɛ, i ka gugbãlɛsaiu bòo
kpɛ. Isailiɔ ìɔ kũa gbãbɔbɔ pɔ́ wì íkaɛ̀ wà
duuna woloomá ũ.‡‡ 10 Gbɛ̃́ pɔ́ túfupi sèlɛ
aà a pɔkasaɔ pí. Kási aɔ gbãlɛaɛ e oosi.
Yã́pi i gɔ̃ ikoyã ũ Isailiɔnɛ ń bɔ̀mɔ pɔ́ kú
ń guuɔ píi.
11 Gbɛ̃́ pɔ́ ɔnà gɛwa aɔ gbãlɛaɛ e gɔɔ so-
pla. 12 Ali gbãbɔ azĩaɛ ń ípio a gɔɔ àaɔ̃de
ń a gɔɔ soplade zĩ́o, i gɔ̃ gbãlɛsai. Tó i
gbãbɔ azĩaɛ a gɔɔ àaɔ̃de ń a gɔɔ soplade
zĩ́oo, a gi àɔ gbãlɛaɛ. 13 Gbɛ̃́ pɔ́ ɔnà gɛwa
mɛ́ i gbãbɔ azĩaɛo, a tò Dii kpɛ́ gbãlɛ̀ɛ. Wà
ade bɔ Isailiɔ guu, kɛ́ wi gbãbɔ'i káwào
yã́i. À gbãlɛ̀ɛ mɛ́ a kú ń a gbãsĩoɛ.
14 Tó gbɛ̃́ gà kpɛ́u, yã́ pɔ́ wa dìlɛ a
musun kɛ: Gbɛ̃́ pɔ́ gɛ̀ kpɛ́piu ń gbɛ̃́ pɔ́ kú
a guuɔ, aaɔ gbãlɛaɛ e gɔɔ sopla. 15 Pɔ́ pɔ́
da lɛ́'ɛ, wì a nɛ́ taɛo gbãlɛa lɔɛ. 16 Tó gbɛ̃́
ɔnà gbɛ̃́ pɔ́ wa dɛ̀ ń fɛ̃ndaowa ge gɛ ge
gɛwa ge mia, aɔ gbãlɛaɛ e gɔɔ sopla. 17 Tó
gbɛ̃́ gbãlɛ̀ màa, wà zù gbãbɔbɔ pɔ́ tɛkũ̀
túfu dã, wi í maa kaɛ̀ ta guu. 18 Gbɛ̃́ pɔ́
gbãlɛao ése ű̃a sɛ zɔ̃ ípiwa, i fã́ɛ kpɛ́wa ń
pɔ́ pɔ́ kú a guuɔ píi ń gbɛ̃́ pɔ́ kú weɔ ge
gbɛ̃́ pɔ́ ɔnà gɛwawa ge gbɛ̃́ pɔ́ wa dɛ̀ ge gɛ
ge mia. 19 Gbɛ̃́ pɔ́ gbãlɛao i ípi fã́ gbɛ̃́ pɔ́
gbãlɛ̀wa a gɔɔ àaɔ̃de ń a gɔɔ soplade zĩ́o.
I gbãbɔ adeɛ a gɔɔ sopladepi zĩ́, ade i a
pɔkasaɔ pí, i zu'o, i gɔ̃ gbãlɛsai oosi. 20 Tó
gbɛ̃́ gbãlɛ̀ mɛ́ i gbãbɔ azĩaɛo, wà ade bɔ
a gbɛ̃́ɔ guu, asa à Dii kúkĩi gbãlɛ̀ɛ. 21 Aaɔ
ikoyãpi kũa gɔɔpiiɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ gbãbɔ'ipi fã̀
lí a pɔkasaɔ pí. Gbɛ̃́ pɔ́ ɔkã̀ gbãbɔ'ipiwa
aɔ gbãlɛaɛ e oosi. 22 Pɔ́ pɔ́ gbɛ̃́ pɔ́ gbãlɛa
ɔkã̀wà ì gbãlɛɛ, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ ɔkã̀ pɔ́piwa ìɔ
gbãlɛaɛ e oosi.

Í bɔa gbɛu

(Bɔa 17.1-7)

20 Isailiɔ kà Zini guwaiwaiu ḿpii
mɔ sɛ̃ía guu, ɔ̃ aa zɔ̃̀lɛ Kadɛsi.
Wekĩi Miliaũ gàu, wà aà vĩ̀. 2 Í kú aa mio,
ɔ̃ aa kã̀aa Mɔizi ń Aalonaozi. 3 Aa zɔadɔ̀
Mɔiziwa aa mɛ̀: Tó wa gaga yãa ń gbɛ̃́ pɔ́
gàga Dii aɛɔ, bee sã̀ɔ. 4 Bɔ́yãi a mɔwanɔ
guwaiwaiɛ beeu kɛ́ wà gaga ń wá pɔ-
tuoɔi? 5 Bɔ́yãi a wá bɔ́lɛ Egipi a mɔwanɔ

†† **18:21** Lev 27.30-33, Iko 14.22-29
‡‡ **19:9** Ɛbɛ 9.13

guvãiɛ beeui? Pɔ́wɛna ge kaadɔɛna ge
vɛ̃ɛbɛ ge gbɛafu ku lao, mɛ́ í kú la wà
mio. 6 Mɔizi ń Aalonao kɛ̃̀ bílawa, aa gɛ̀
kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ aa wùlɛ ń gbɛɛu, ɔ̃ Dii
gawi bɔ̀má. 7 Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 8 Lí-
pana sɛ́, mpi ń n vȉi Aalonao à gbɛ̃́piɔ
kãaa, í yã'o gbɛsi keeɛ ń wáa, í i bɔu.
Beewa ńyɔ̃ ibɔnɛ́ gbɛu aa mi ń ń pɔtuoɔ.
9 Mɔizi lípana sɛ̀ Dii kpɛ́u lá a òɛwa.
10 Mɔizi ń Aalonao ń kãaa gbɛpi pɔlɛu, ɔ̃
a ònɛ́: À ma swɛ̃́gbãadeɔ! Gbɛɛ bee guu
ɔ̃ wá ibɔuɛ́a? 11 Ɔ̃ Mɔizi ɔsɛ̀ musu à gbɛpi
lɛ̀ ń a lípanao gɛ̃n pla. Í bɔ̀ maamaa, ɔ̃
aa mì ń ń pɔtuoɔ.[¶¶] 12 Ɔ̃ Dii ò Mɔiziɛ ń
Aalonao: Lá i ma náaikɛ a ma luakɛ ɔ̀lɔ
Isailiɔnɛo, á gɛ̃ńnɔ bùsu pɔ́ málɛ kpámá
guuo. 13 Wà tɔkpà ípiɛ Mɛliba í, kɛ́ Isailiɔ
zɔakàu Diizi yɛ̃́i, ɔ̃ à a luakɛ ɔ̀lɔnɛ́.

Ɛdɔũɔ gia Isailiɔnɛ aa gɛ̃ ń ń bùsuo

14 Mɔizi gbɛ̃́ɔ zȉ, aa bɔ̀ Kadɛsi aa gɛ̀
Ɛdɔũɔ kía kɛ̃́i aa mɛ̀: N daɛ Isailiɔ mɛ̀
ń taasi pɔ́ wá lɛ́ɔ dɔ̃ píi. 15 Wá deziɔ gɛ̀
Egipi, ɔ̃ wa gɛ̃gɛ̃ we. Egipiɔ ĩadàwá ń wá
deziɔ. 16 Wa wiilɛ̀ Diiwa, ɔ̃ a sìwanɔ. À
Malaika zȉ à wá bɔ́lɛ Egipi. Tiasa wá kú
Kadɛsi n bùsu zɔ̃lɛu. 17 Wá gba zɛ́ wà gɛ̃ ń
n bùsuo. Wá pã buaɔ ge vɛ̃ɛbuɔlao, wá á
lɔ̀ɔ'i mio. Wáɔ bɛ kía zɛ́kpaa guuɛ. Wá lilɛ
ɔplaai ge ɔzɛɛio e wà gɛ vȉò n bùsua. 18 Ɔ̃
Ɛdɔũɔ ònɛ́: Á e bɔlɛ ń wá bùsuoo. Tó a
gi, wá bɔ daálɛ ń fɛ̃ndaoɛ. 19 Isailiɔ ònɛ́:
Wá bɔ ń zɛ́kpaaoɛ. Tó wa á í mì ge wá
pɔtuoɔ, wá a fĩabo. Gɛ̃a wálɛ wɛɛlɛ ado.
20 Ɛdɔũɔ mɛ̀: Á e gɛ̃o. Ɔ̃ an zĩgɔ̃ɔ bɔ̀lɛ dasi-
dasi aa mɔ̀ daińlɛ ń gbãao. 21 Lá Ɛdɔũɔ
gì Isailiɔnɛ aa gɛ̃ ń ń bùsuo, ɔ̃ Isailipiɔ
pȁalɛnɛ́.

Aalona gaa

22 Isailiɔ bɔ̀lɛ Kadɛsi ḿpii, aa gɛ̀ Oo
gbɛ saɛ 23 Ɛdɔũ bùsu lɛ́u. Wekĩi Dii yã'òu
Mɔiziɛ ń Aalonao à mɛ̀: 24 Aalona a ta
a deziɔ kɛ̃́i tia, a gɛ̃ bùsu pɔ́ málɛ Isailiɔ
gba guuo, kɛ́ á gbɛ̃ɔn pla a gi ma yãmai
Mɛliba yɛ̃́i. 25 Aalona ń a nɛ́ Ɛleazaao sɛ
dɛdɛ́ńnɔ Oo gbɛwa, 26 ní Aalona pɔkasaɔ
wolowà, ní da aà nɛ́ Ɛleazaaɛ we. We
Aalona a gau, i ta a deziɔ kɛ̃́i.
27 Mɔizi kɛ̀ lá Dii òɛwa. À dɛ̀dɛ Oo
gbɛwa gbɛ̃́pii wáa, 28 à Aalona pɔkasaɔ
wòlowà, a dà aà nɛ́ Ɛleazaaɛ,[§§] ɔ̃ Aalona
gà gbɛpi musu we. Kɛ́ Mɔizi ń Ɛleazaao
pìla gbɛpiwa, 29 mɛ́ Isailiɔ mà Aalona gà,
ɔ̃ aa aà gɛ'ĩanabɔ̀ gɔɔ baakwi.

Zĩblea Kanaaɔwa Nɛgɛvɛ

21 Alade pɔ́ kú Nɛgɛvɛ bùsuu kía á
Kanaa gbɛ̃́ɛ. Kɛ́ a mà Isailiɔ bɛ
Ataliũ zɛ́u, aalɛ mɔ́, ɔ̃ à bɔ̀ dàńlɛ ń zĩo,
à ń gbɛ̃eɔ kȕkũ. 2 Ɔ̃ Isailiɔ lɛkɛ̀ Diiwa
aa mɛ̀: Tó n gbɛ̃́piɔ nàwɛ̃ɛ wá ɔzĩ, wá ń
wɛ̃́lɛɔ kaalɛ míɔmiɔɛ. 3 Dii Isailiɔ yãmà, ɔ̃
à Kanaapiɔ kpàmá. Aa ń kaalɛ ń ń wɛ̃́lɛɔ
píi, ɔ̃ wà tɔkpà gupiɛ Ɔɔma.[*]

Mɔgotɛ̃ mlɛ̃

4 Kɛ́ aa fɛ̀lɛ Oo gbɛpi saɛ, aa Ísia Tɛ̃a
zɛ́ sɛ̀, kɛ́ aa dɔ Ɛdɔũ bùsuzi yɛ̃́i. Ɔ̃ aa fù
mɛnawa zɛ́u, 5 aa Lua ń Mɔizio tàae è aa
mɛ̀: Bɔ́yãi a wá bɔ́lɛ Egipi, kɛ́ wà gaga
guwaiwaiui? Pɔblea kuo, í kuo, wá ye blɛ
giaɛ bee gĩyãi lɔo. 6 Ɔ̃ Dii mlɛ̃̀ pãsĩnaɔ zȉ-
má, aa ń soso, ɔ̃ aa gàga dasidasi.[†] 7 Bíla
mɔ̀ Mɔizi kɛ̃́i aa mɛ̀: Wa duunakɛ̀, asa wa
Dii ń mpio tàae è. Awakpaɛ̀wɛ̃ɛ aà mlɛ̃ɔ
kɛ̃́wá. Ɔ̃ à awakpàɛ̀nɛ́. 8 Dii òɛ̀: Mlɛ̃ pi ǹ
na líwa ǹ pɛ́lɛ. Tó mlɛ̃ gbɛ̃́ sò mɛ́ a gwà,
a gao. 9 Ɔ̃ à mlɛ̃ pì ń mɔgotɛ̃o, a nà líwa

¶¶**20:11** 1Kln 10.4
§§**20:28** Bɔa 29.29
***21:3** Bee mɛ̀ kaalɛa.
†**21:6** 1Kln 10.9

a pɛ̀lɛ. Tó mlɛ̃ gbɛ̃́ sò, mɛ́ à mɔgotɛ̃ mlɛ̃pi
gwà, ìli gao.‡

Isailiɔ dɔa Ɛdɔũ ń Mɔabu bùsuɔzi

[10] Isailiɔ dàzɛu, ɔ̃ aa bòokpà Obo.
[11] Bɔa Obo aa gɛ̀ bòokpà Iye'abaliũ bɛzia
guwaiwaiu Mɔabu bùsu gukpɛ oi. [12] Bɔa
we aa gɛ̀ bòokpà Zeledi guzulɛu. [13] Bɔa
we aa bòokpà Aanɔ baale, guwaiwai pɔ́
kú Amɔle bùsu zɔ̃lɛu. Aanɔpi mɛ́ Mɔabu
ń Amɔle bùsuɔ kɔɔ ũ. [14] Ayãmɛto wa ò
Dii zĩkataala guu wà mɛ̀:
Waɛbu pɔ́ kú Sufa bùsuu ń Aanɔ
swa'ɔnaɔ,
[15] ń a í bàasizɛ pɔ́ ì gɛ́ e Aa ń Mɔabu bùsu
zɔ̃lɛo.
[16] Bɔa we lɔ aa gɛ̀ Lɔ̀ɔ, gu pɔ́ Dii ò Mɔiziɛ:
Bíla kãaa, mí í kpámá. [17] We ɔ̃ Isailiɔ lɛɛ
bee sìu:
Lɔ̀ɔ, ibɔ, wí lɛsi n yɑ̃́ musu.
[18] Dɔaanaɔ lɔ̀ɔ yɔ̃̀ ń ń goɔ,
wá kíaɔ lɔ̀ɔ bɔ̀ ń ń lípanaɔ.
Bɔa guwaiwaiu aa gɛ̀ Matana. [19] Matana
gbɛa Naaliɛli, Naaliɛli gbɛa Bamɔti.
[20] Bamɔti gbɛa guzulɛ pɔ́ kú Mɔabu bù-
suu Pisiga gbɛpɔlɛu bɔaa ń guwaiwaio.

Zĩblea Siɔ̃ ń Oguowa

(Iko 2.26-3.11)

[21] Isailiɔ gbɛ̃́ɔ zɛ̃̀ Amɔleɔ kí Siɔ̃wa aa
mɛ̀: [22] Wá gba zɛ́ wà gɛ̃ ń n bùsuo. Wá pã
buaɔ ge vɛ̃ɛbuɔlao, wá á lɔ̀ɔ'i mio. Wáɔ
bɛ kía zɛ́kpaa guuɛ e wà gɛ vĩò n bùsua.
[23] Siɔ̃ i ń gba zɛ́ aa bɔ ń a bùsuoo. À a
zĩgɔ̃ɔ kɑ̃̀a píi, aa bɔ̀lɛ lɛ́ gɛ́má guwai-
waiu. Kɛ́ aa kà Yaaza, aa zĩkà ń Isailiɔ,
[24] ɔ̃ Isailiɔ ń dɛdɛ ń fɛ̃ndao, aa ń bùsu sì-
má za Aanɔ e Yabokoi Amɔni bùsuu, asa
Amɔni bùsu zɔ̃lɛpi pãsĩɛ. [25] Isailiɔ Amɔle
wɛ̃́lɛɔ sì píi ń Ɛsɛbɔ̃o ń a zɔ̃ɛwiaɔ píi, ɔ̃ aa
zɔ̃̀lɛu. [26] Ɛsɛbɔ̃ mɛ́ Amɔleɔ kí Siɔ̃ mɛɛwia
ũ. Siɔ̃ zĩkà yãa ń Mɔabuɔ kía káauo, ɔ̃
à aà bùsu sìwà e Aanɔ swai. [27] Ayãmɛto
kɛɛɔ ì mɛ:
À mɔ Ɛsɛbɔ̃,
wà Siɔ̃ wɛ̃́lɛpi kɛkɛ kálɛ!
[28] Tɛ́ bɔ̀ Ɛsɛbɔ̃ yãa,
zĩgɔ̃ɔ bɔ̀ Siɔ̃ wɛ̃́lɛpiu,
aa Mɔabu bùsu mɛɛwia Aa kàalɛ
ń Aanɔ mi sĩ̀sĩ gbɛ̃́ɔ.
[29] Waiyoo Mɔabuɔ!
Kɛmɔsi gbàgbanaɔ, a kaalɛɛ!
Kɛmɔsi tò á gɔ̃ɛɔ fɑ̃̀a,
à á nɔɛɔ kpà Amɔleɔ kí Siɔ̃wa zĩ̀zɔɔ ũ.
[30] Ɔ̃ wa ń pɑ̃́lɛ,
wa ń dɛdɛ za Ɛsɛbɔ̃ e Dibɔ̃.
Wa ń dɛdɛ e Nɔfa ń Mɛdebao.
[31] Màa Isailiɔ zɔ̃̀lɛ Amɔle bùsuu. [32] Mɔizi
gbɛ̃́ɔ zɛ̃̀ Yazɛɛ asiigwai, ɔ̃ Isailiɔ sì ń a
zɔ̃ɛwiaɔ píi, aa Amɔle pɔ́ kú weɔ yà.
[33] Ɔ̃ Isailiɔ lìlɛ aa Basana zɛ́ sɛ̀. Ɔ̃
Basana kí Ogu gɛ̀má ń a zĩgɔ̃ɔ píi,
aa zĩkàńnɔ Ɛdɛlɛi. [34] Dii ò Mɔiziɛ: Ńsu
vĩakɛɛ̀o, asa ma aà kpàmaɛ ń aà gbɛ̃́ɔ ń
aà bùsuo píi. Kɛɛ̀ lá ń kɛ̀ Amɔleɔ kí Siɔ̃
pɔ́ kía blè Ɛsɛbɔ̃ɛwa. [35] Ɔ̃ aa Ogu dɛ̀ ń aà
nɛ́ɔ ń aà gbɛ̃́ɔ píi, baa gbɛ̃́ mɛ̀ndo i bɔo,
ɔ̃ aa aà bùsupi sì.¶

Mɔabuɔ kí Balaki Balaaũ sísia

22 Isailiɔ dàzɛu, ɔ̃ aa bòokpà Mɔabu
bùsu sɛ̃u Yuudɛ̃ baale bɔaa ń
Yelikoo. [2] Zipoo nɛ́ Balaki, Mɔabuɔ kía
è lá Isailiɔ kɛ̀ Amɔleɔnɛ, [3] ɔ̃ sɔ̃ kɛ̃̀
Mɔabuɔgu, vĩa ń kṹ Isailiɔ dasi yɑ̃́i. [4] Ɔ̃
Mɔabuɔ ò Madiã gbɛ̃zɔ̃ɔɔnɛ: Bílaɛ a pɔ́
pɔ́ liaawáziɔ ble píiɛ lán zù sɛ̃soawa. [5] Ɔ̃
Balaki gbɛ̃́ɔ zɛ̃̀ Bɛɔɔ nɛ́ Balaaũwa Petoo,
Uflata saɛ a bɛ bùsuu. À mɛ̀ aa aà sísi, aai
oɛ̀: Buie bɔ̀ Egipi, aa lìgua píi, aa zɔ̃̀lɛ ma
saɛ. [6] N yɑ̃́ na! Mɔ láaizĩmámɛɛ, asa an
gbãa dɛmalaɛ. Wìliɔ dɔ̃o tó beewa má e
zĩblemá mà ń yá bùsuu la. Má dɔ̃ kɛ́ gbɛ̃́
pɔ́ n samaa'òɛ̀, iɔ dɛ ɛ̀fãaide ũɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ n
savãi'òɛ̀ sɔ̃, iɔ dɛ láaipɔ ũɛ.

‡**21:9** 2Kia 18.4, Zãa 3.14
¶**21:35** Soũ 136.19-20

7 Mɔabu ń Madiã gbɛ̃zɔ̃ɔɔ dàzɛu, aa
màsokɛgba pɔ́ aa da Balaaũɛ kũa. Kɛ́ aa
kà aà kĩ́i, aa yɑ̃́ pɔ́ Balaki ń zĩ́o òɛ̀. 8 A
òné: À i la, mí yɑ̃́ pɔ́ Dii a omɛɛ oɛ́. Ɔ̃
Mɔabu kíapiɔ ì Balaaũ bɛ. 9 Ɔ̃ Lua bɔ̀ mɔ̀
Balaaũwa à aà là à mɛ̀: Deɔn gbɛ̃́ pɔ́ aa
kunnɔɛ beeɔ ũi? 10 A wèwà à mɛ̀: Zipoo
nɛ́ Balaki, Mɔabuɔ kía mɛ́ ń zĩ́a. Aa mɛ̀
11 buie bɔ̀ Egipi, aa lìgua píi. Ɔ̃ à mɛ̀ mà
mɔ láaizĩɛmá, kɛ́ à e zĩblemá à ń yá. 12 Ɔ̃
Lua òɛ̀: Ńsu gɛ́ńnɔo. Ńsu savãi'onɛ́o, asa
ma báaadàŋguɛ. 13 Kɛ́ Balaaũ fɛ̀lɛ kɔɔ, a
ò Balaki kíaɔnɛ: À ta á bùsuu, asa Dii gì
mà gɛ́ánɔɛ. 14 Ɔ̃ Mɔabu kíapiɔ fɛ̀lɛ tà Bal-
akiwa aa mɛ̀: Balaaũ gì mɔ́iwanɔɛ.

15 Balaki ɛ̀a kía pãleɔ zĩ̀ lɔ, an dasi ń
ń gawio dɛ gbɛ̃́ káauɔla. 16 Kɛ́ aa kà Bal-
aaũ kĩ́i aa mɛ̀: Zipoo nɛ́ Balaki mɛ̀ ńsu to
pɔe kpanɛ mɔa a kĩ́iɛo, 17 asa a n kpɛla
maamaaɛ. Lá ń òɛ̀ píi, a kɛ. N yɑ̃́ na! Mɔ
láaizĩɛ̀ gbɛ̃́piɔwa. 18 Ɔ̃ Balaaũ ò Balaki zĩ-
napiɔnɛ à mɛ̀: Baa tó Balaki ɑ̃́nusu ń vua
pɔ́ kú a bɛo kpàa píi, má fɔ̃ bɔ Dii ma
Lua yɑ̃́ kpɛo, baa yɔɔ. 19 À i la gwɑ̃́a e
mà ma lɔ yɑ̃́ pɔ́ Dii a kɑ̃́fĩmɛɛ. 20 Lua bɔ̀
mɔ̀wà gwɑ̃́ à mɛ̀: Lá gbɛ̃́ɛɔ mɔ̀ n sísiiɛ, fɛlɛ
gɛ́ńnɔ, ãma yɑ̃́ pɔ́ má o kɛ ado.

Balaaũ zàa'ĩna yã'oa

21 Balaaũ fɛ̀lɛ kɔɔ, à káoyè a zàa'ĩnaɛ,
ɔ̃ à gɛ̀ ń Mɔabu kíapiɔ. 22 Lua pɔ pà kɛ́
à gɛ̀ yɑ̃́i, ɔ̃ Dii Malaika zɛzɔ̃̀ɛ̀. Balaaũ di
zàa'ĩna kpɛ, aà zĩkɛna plaaɔ kuaànɔ. 23 Kɛ́
zàa'ĩnapi è Dii Malaika zɛa zɛ́ guu à fɛ̃nda
wò a kũa, ɔ̃ à lìlɛ sɛ̃u. Balaaũ aà lɛ̀, ɔ̃ à
ɛ̀a dàzɛu. 24 Dii Malaika gɛ̀ zɛ̀ zɛ́wɛwɛ-
nau vɛ̃ɛbu pɔ́ gbɛ̀ kaa liaaiɔ zãnguo. 25 Kɛ́
zàa'ĩnapi Dii Malaika è, à nà gbɛwa, à
Balaaũ gbá lɔ̀wà. Ɔ̃ Balaaũ ɛ̀a à aà lɛ̀
lɔ. 26 Dii Malaika ɛ̀a gɛ̀ aɛ lɔ, à zɛ̀ guk-
paoloona pɔ́ liaakĩi vĩou. 27 Kɛ́ zàa'ĩnapi
Dii Malaikapi è, à kùlɛ ń Balaaũo. Ɔ̃ Bal-
aaũ pɔ pà, à aà lɛ̀ ń goo. 28 Ɔ̃ Dii zàa'ĩnapi
gbà lɛ́, à yã'ò Balaaũɛ§ à mɛ̀: Bɔ́ má kɛ̀ n
ma lɛ gɛ̃n àaɔ̃ kɔ̀i? 29 Balaaũ wèwà à mɛ̀:
Kɛ́ n kɔ̃̀ɔ'òmanɔ yɑ̃́iɛ. Tó má fɛ̃na kũa, dɔ̃
ma n dɛ gɔ̃̀ɔ. 30 Ɔ̃ zàa'ĩnapi òɛ̀: N zàa'ĩna
pɔ́ niɔ dikpɛ gɔɔpii e gbãn ma ũo lò? Má
kɛ̀nɛ màa yãae? À mɛ̀: Aawo. 31 Ɔ̃ Dii Bal-
aaũ wɛ́ kɛ̃̀ɛ, à aà Malaika è zɛa zɛ́u à
fɛ̃nda wò a kũa. Ɔ̃ à mipɛ̀lɛ tɔɔlɛ à kùlɛɛ̀.

32 Dii Malaika aà là à mɛ̀: Bɔ́yãi n n
zàa'ĩna lɛ̀ gɛ̃n àaɔ̃i? Ma mɔ zɛzɔ̃inɛɛ, asa
ń wãmɛɛɛ. 33 Kɛ́ zàa'ĩnapi ma e gɛ̃n àaɔ̃,
ɔ̃ à lìlɛmɛɛ píi. Tó i lilɛmɛɛ yãao, dɔ̃ ma n
dɛ, ma aà tò. 34 Balaaũ ò Dii Malaikapiɛ:
Ma duunakɛ̀, asa mi dɔ̃ kɛ́ n zɛzɔ̃̀mɛɛo.
Lá ma gɛa kɛ̀nɛ ĩ́iɛ, má ɛa taɛ sa. 35 Ɔ̃
Dii Malaika ò Balaaũɛ: Gɛ́ ń gbɛ̃́piɔ, ní yɑ̃́
pɔ́ má danɛ o ado. Ɔ̃ Balaaũ gɛ̀ ń Balaki
kíapiɔ.

36 Kɛ́ Balaki mà Balaaũ lɛ́ mɔ́, ɔ̃ à gɛ̀
daiaàlɛ wɛ̃́lɛ pɔ́ kú Aanɔ baa, Mɔabu bùsu
zɔ̃lɛu. 37 Ɔ̃ a ò Balaaũɛ: Kɛ́ ma gbɛ̃́ɔ zĩ̀ n
sísii yãa, bɔ́yãi ni mɔo ni? Má fɔ̃ mà n
kpɛla noa? 38 Balaaũ wèwà à mɛ̀: Ma mɔ
sa, ãma má yɑ̃́pii oa zɛ́ vĩo. Yɑ̃́ pɔ́ Lua a
damɛɛ ɔ̃ má o. 39 Ɔ̃ Balaki gɛ̀ ń Balaaũo
Kilia'uzo. 40 À sa'ò ń zuɔ ń sãɔ, à a nɔ̀ɔ
kpà Balaaũwa ń kía pɔ́ aa ku sãnuɔ. 41 Kɛ́
gu dɔ̀, à Balaaũ sɛ̀ gɛ̀aànɔ Bamɔti Baali.
Wekĩi Balaaũ Isailiɔ bòo lɛ́ ɛ̀u.

Balaaũ yɑ̃́ sɛ̃́ia pɔ́ a è oa

23 Balaaũ ò Balakiɛ: Gbagbakĩi
bomɛɛ la mɛ̀n sopla, ní mɔmɛɛ
ń gáaeɔ mɛ̀n sopla ń sãsaɔ mɛ̀n sopla.
2 Balaki kɛ̀ lá Balaaũ òɛwa, ɔ̃ aa sa'ò ń
gáaeɔ ń sãsaɔ gbagbakĩipiɔwa píi. 3 Ɔ̃
Balaaũ òɛ̀: Zɛ n sa'obɔi. Má gɛ́ mà gwa
tó Dii a mɔ yã'omɛɛ, mí yɑ̃́ pɔ́ a omɛɛ
onɛ. Ɔ̃ à gɛ̀ zɛ̀ gbɛ̀ misonawa. 4 Lua mɔ̀
aà lɛ̀, ɔ̃ Balaaũ òɛ̀: Ma gbagbakĩi bò mɛ̀n
sopla, ɔ̃ ma sa'òmá píi ń gáaeɔ ń sãsaɔ.
5 Dii yãdàɛ̀, ɔ̃ à mɛ̀: Ɛa gɛ ǹ Balaki le, ní
oɛ̀ màa. 6 Kɛ́ à ɛ̀a gɛ̀ aà lɛ̀ zɛa a sa'obɔi ń
Mɔabu kíaɔ píi, 7 ɔ̃ à yɑ̃́ pɔ́ á è òné à mɛ̀:
Mɔabuɔ kí Balaki ma sisi Sili bùsuu,

§**22:28** 2Piɛ 2.15-16, Yud 11

ɔ̃ ma bɔ gukpɛ gbɛ̀sĩsĩɔ musu ma mɔ.
À mɛ̀ mà bɔɛ Isailiɔ kpɛ,
mà mɔ savãi'oɛ Yakɔbu buipiɔnɛ.
8 Kpelewa má gbɛ̃́ pɔ́ Lua i ń kaoɔ kai?
Kpelewa má bɔ gbɛ̃́ pɔ́ Dii i bɔ ń kpɛoɔ kpɛi?
9 Za gbɛ̀ misonaa málɛ ń e,
za gbɛ̀sĩsĩ musu málɛ wɛsińlɛ.
Gbɛ̃́piɔ kua ńdoa,
aa dodoa kɔ̃ɛ ń buipãleɔɛ.
10 Yakɔbu buiɔ dasi lán ũfãawa,
wa fɔ̃ Isailiɔ nao wà ń lɛ́ dɔ̃o.
Lua to mà ga a gbɛ̃́ɔ gaawa,
mà láa an láaawa.
11 Ɔ̃ Balaki òɛ̀: Ń kɛ̀mɛɛ kpelewan wei?
Ma mɔnnɔ ǹ ma ibɛɛɔ kamɛɛ, ɔ̃ samaa ń
ònɛ́a? 12 A wèwà à mɛ̀: Yɛ̃́ pɔ́ Dii dàmɛɛ
ma lɛ́u ɔ̃ má oo lò?

Balaaũ yɛ̃́ plaade pɔ́ a è oa

13 Balaki òɛ̀: Mɔ wà gɛ́ gupãlei, gu pɔ́
ńyɔ̃ ń eu, ní ń kámɛɛ we, asa an kpɛdo ń
è, ni ń e píio. 14 Ɔ̃ à gɛ̀aànɔ gudɔ̃anaɔ bua
Pisiga gbɛ musu. À gbagbakĩi bò mɛ̀n so-
pla, ɔ̃ à sa'òmá píi ń gáaeo ń sãsao. 15 Ɔ̃
Balaaũ òɛ̀: Zɛ n sa'obɔi la, mí gɛ Dii le we
mà gwa. 16 Ɔ̃ Dii mɔ̀ à yãdàɛ̀, ɔ̃ a òɛ̀: Ɛa
gɛ ǹ Balaki le, ní oɛ̀ màa. 17 Ɔ̃ à ɛ̀a gɛ̀ à
aà lɛ̀ zɛa a sa'obɔi ń Mɔabu kíaɔ. Balaki
aà là à mɛ̀: Dii mɛ̀ kpelewa ni? 18 Ɔ̃ à yɛ̃́
pɔ́ á è òné à mɛ̀:
Zipoo né Balaki,
swɛ̃́kpa ǹ ma yãma!
19 Luaá gbɛ̃nazĩnaɛ kɛ́ aà gbasa ɛɛtoo,
ìli lɛlilɛ lán gbɛ̃nazĩnawao.
Ìli yɛ̃́ pɔ́ á ò kɛo lé?
Ìli zĩkɛ lɛ́ pɔ́ á gbɛ̃̀wao lé?
20 A òmɛɛ mà samaa'onɛ́ɛ.
À báaadàńguɛ, má fɔ̃ gio.
21 Mi yã'ĩae e Yakɔbu buiɔwao,
mi yã'ɔ̃mae e Isailiɔwao.
Dii an Lua kúńnɔ,
Kía kúkua dɔ ń guu.
22 Lua ń bɔ́lɛ Egipi,
aa gbãa vĩ lán zùsɛ̃lɛwa.
23 Wa fɔ̃ pɔda Yakɔbu buiɔwao,
wa fɔ̃ àsi bɛ̃̀ɛ kpaaĩ ń Isailiɔo.
Za gbã waɔ o ń yɛ̃́ musu,
yɛ̃́ pɔ́ Lua kɛ̀n we.
24 Buipi ì fɛlɛ lán nɔ̀ɔmusuwa,
ì azĩa sɛ lán gbɛaanawa.
Ìli wúlɛo e à gɛ pɔ́ kũ soò,
e à gɛ pɔ́ pɔ́ a dɛ̀ɔ au miò.
25 Balaki òɛ̀: Ńsu ǹ ń kao. Ńsu samaa'onɛ́
sɔ̃o. 26 Balaaũ òɛ̀: Mi onɛ yɛ̃́ pɔ́ Dii dàmɛɛ
ɔ̃ má oo lé?

Balaaũ yɛ̃́ àaɔ̃de pɔ́ a è oa

27 Balaki ò Balaaũɛ: Mɔ, má gɛnnɔ gu-
pãleiɛ sa. Wìliɔ dɔ̃o tó a maa Luaɛ ǹ
gbɛ̃́piɔ kamɛɛ we sa. 28 Ɔ̃ Balaki gɛ̀aànɔ
Peoo gbɛ musu bɔaa ń guwaiwaio. 29 Bal-
aaũ òɛ̀: Gbagbakĩi bomɛɛ la mɛ̀n sopla, ní
mɔmɛɛ ń gáaeɔ mɛ̀n sopla ń sãsaɔ mɛ̀n
sopla. 30 Balaki kɛ̀ lá a òɛwa, à sa'òmá ń
gáaepiɔ ń sãsapiɔ.

24 Kɛ́ Balaaũ è samaa'oa Isailiɔnɛ kà
Diigu, i gɛ́ màsokɛi lɔo, ɔ̃ à aɛdɔ̀
guwaiwaiwa. 2 Kɛ́ à wɛzù, ɔ̃ à Isailiɔ è
kálɛa ń buiwa. Lua Nisĩna dìɛ̀, 3 ɔ̃ à yɛ̃́
pɔ́ á è ò à mɛ̀:
Bɛɔɔ né Balaaũ yɛ̃́n kɛ,
ma gbɛ̃́ pɔ́ ma wɛ́ zɛ̃a, ma yɛ̃́n kɛ.
4 Ma gbɛ̃́ pɔ́ mi Lua yãma, ma yɛ̃́n kɛ:
Ma Gbãapiide wɛ́pungu è,
má kúlɛa, ma wɛ́ kɛ̃a.
5 Yakɔbuɔ bòokpaa maa fá!
Isaili zwɛ̃̀akpɛɔ kɛfɛũ!
6 Aa kálɛa lán swadɔɔɔwa,
lán swaluɔwa.
Aa dɛ lán zà lí pɔ́ Dii bàɔwa,
lán sɛdɛ lí pɔ́ kú í saɛɔwa.
7 Í ali ń olaɔ pa yɛlɛlɛɛ,
aali pɔ́tɔ̃ tɔɔlɛ mɔ̀sɛdewaɛ.
An kía gbãa aɔ dɛ Agagala,
an kpala a tɔbɔ.
8 Lua ń bɔ́lɛ Egipi,
aa gbãa vĩ lán zùsɛ̃lɛwa.
Aaì zĩble bui pɔ́ íbɛlɛsɛ̀ńnɔɔwa,
aaì ń wáɔ wíwi, aaì ń pápa ń kaɔ.
9 Aaì gaɛ, aaì wúlɛ lán nɔ̀ɔmusuwa,

démɛ a fɔ̃ ń vui?**
Lua báaada gbɛ̃́ pɔ́ aa samaa'onɛ́ɔgu,
aà gbɛ̃́ pɔ́ aa savãi'onɛ́ɔ ká.††
10 Balaki pɔ pà Balaaũzi, à ɔtona dɔ̀wà
à mɛ̀: Ma ibɛɛɔ kaa yɑ̃́i ma n sisii, ɔ̃ n
samaa'ònɛ́ gɛ̃n àaɔ̃a? 11 Ta n bɛ gɔ̃̀ɔ. Ma
mɛ̀ yãa má n kpɛlaɛ, ɔ̃ Dii gìnɛ ǹ asea e.
12 Balaaũ òɛ̀: Má ò gbɛ̃́ pɔ́ n ń zĩ́aɔnɛɛ fá!
13 Ma mɛ̀, baa tó n ɑ̃́nusu ń vua pɔ́ kú n
bɛo kpàa píi, má bɔ Dii yɑ̃́ kpɛ mà yãkɛ
ń mazĩaoo, a maa ge a vãi. Yɑ̃́ pɔ́ Dii a
omɛɛ ɔ̃ má o. 14 Málɛ tá ma gbɛ̃́ɔ kĩ́i sa.
Mɔ mà onɛ lá gbɛ̃́piɔ kɛ n gbɛ̃́ɔnɛ zia.

Balaaũ yɑ̃́ síiɔ̃de pɔ́ a è oa

15 Ɔ̃ Balaaũ yɑ̃́ pɔ́ á è ò à mɛ̀:
Bɛɔɔ nɛ́ Balaaũ yɑ̃́n kɛ,
ma gbɛ̃́ pɔ́ ma wɛ́ zɛ̃a yɑ̃́n kɛ:
16 Ma gbɛ̃́ pɔ́ mi Lua yãma, ma yɑ̃́n kɛ:
Má Lua Musude pɔeã dɔ̃.
Ma Gbãapiide wɛ́pungu è,
má kúlɛa, ma wɛ́ kɛ̃a.
17 Málɛ Isailiɔ e, i kɛ tia no,
málɛ ń gwa, a gɔɔ i ka gĩao.
Saana a bɔ Yakɔbu buiɔ guu,
kpalablena a bɔ Isailiɔ guu,
i Mɔabuɔ mi wíwi,
i zɔakanapiɔ dɔ́ fɔ̃́fɔ̃.
18 Ɛdɔũ bùsu a gɔ̃ aà pɔ́ ũ,
aà ibɛɛ Sei bùsu a gɔ̃ aà pɔ́ ũ,
Isailiɔ gbãa iɔ kɑ̃́fĩɛ.
19 Yakɔbu buie a kiblemá,
a mɛɛwiade pɔ́ bɔ̀ɔ kaalɛ.
20 Balaaũ Amalɛki buiɔ è, ɔ̃ à yɑ̃́ pɔ́ á è ò
à mɛ̀:
Amalɛki buiɔ́ buiɔ midee,
kási aa kaalɛ zia.
21 Kɛ́ Balaaũ Keniɔ è, ɔ̃ à yɑ̃́ pɔ́ á è ò à mɛ̀:
Á kúkĩi gbãa gíũgiũ,
á sakpɛ kú gbɛ musu.
22 Ń beeo wa á kaalɛɛ,
Asiliɔ mɛ́ aa á kṹkũ zĩ̀zɔɔ ũ.
23 Balaaũ yɑ̃́ pɔ́ á è ò lɔ à mɛ̀:
Wàlɛ kɔ̃ kãaa gugbãntoo oi,
24 gó'ilɛnaɔ lɛ́ bɔ Sipi bùsuu,
aa zĩble Asiliɔ ń Ɛbɛluɔwa,
kási ampiɔ kaalɛ sɔ̃ɛ.
25 Balaaũ fɛ̀lɛ tà a bɛ, ɔ̃ Balaki dàzɛu sɔ̃.

Isailiɔ naakɔ̃wa ń Peoo tɑ̃́ao

25 Isailiɔ ku Sitiũ, ɔ̃ aa nà
gbãsĩkɛawa ń Mɔabu nɔɛɔ. 2 Aa
Isailiɔ sìsi ń tɑ̃́a sa'o guu, ɔ̃ aa pɔblè aa
kùlɛ ń tɑ̃́aɔnɛ.‡‡ 3 Màa Isailiɔ nàkɔ̃wa ń
Baali Peooo, ɔ̃ Dii pɔ pàńzi. 4 A ò Mɔiziɛ:
Isaili kíaɔ kãaa píi, ní ń loo ma aɛ ĩatɛ̃
gbãai, kɛ́ ma pɔ e wee Isailiɔwa. 5 Mɔizi
ò Isaili dɔaanaɔnɛ: Á baade a gbɛ̃́ pɔ́ aa
nàkɔ̃wa ń Baali Peoooɔ dɛdɛ.
6 Isailie Madiã nɔɛ sè mɔ̀ò a bɛ Mɔizi ń
Isailiɔ píi wáa, gɔɔ pɔ́ aalɛ ɔ́ɔlɔ kpaaũkpɛ
kpɛɛlɛ. 7 Kɛ́ Ɛleazaa nɛ́ Finɛasi, Aalona
tɔũna è màa, à fɛ̀lɛ ń guu à sɔ̃na sɛ̀, 8 à
gɛ̀ gɔ̃ɛpizi a kpɛ́u, ɔ̃ à Isaili gɔ̃ɛpi zɔ̃̀ à ń
naaa ḿpla ḿpii, gɔ̃ɛpi ń nɔɛpio, ɔ̃ gagyã
pɔ́ kà Isailiɔgu zɛ̀. 9 Gbɛ̃́ pɔ́ gàga ń gyã-
pioɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ baasɔo mɛ̀ndo-
saiɛ.¶¶ (24.000)
10 Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 11 Finɛasi mɛ́ tò
ma pɔ wèe Isailiɔwa. À zɛ̀ gì ma yɑ̃́ musu,
ɔ̃ a tò ma pɔ wèemá. A yɑ̃́i mi Isailiɔ midɛ
ma pɔfɛ̃a guuo. 12 A yɑ̃́i tò oɛ̀ ma bàa aɔ
kuaànɔ, aà kua iɔ na. 13 Aàpi ń a buiɔ
aaɔ dɛ sa'onaɔ ũ gɔɔpiiɛ, kɛ́ à zɛ̀ gì ma yɑ̃́
musu yɑ̃́i, ɔ̃ bee tò ma Isailiɔ kɛ̃̀. 14 Isaili
pɔ́ wa dɛ̀ ń Madiã nɔɛopi tɔ́n Zimli, Simɛɔ
buiɔ uabele Salu nɛ́ɛ. 15 Madiã nɔɛ pɔ́ wa
dɛ̀pi tɔ́n Kɔzɛbi, Madiãɔ uabele Zuu nɛ́ɛ.
16 Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 17 À fɛlɛ ń Ma-
diãɔ, í ń dɛdɛ, 18 asa aa íbɛlɛsɛ̀ánɔ ń
kɔ̃nikɛaɛ́oɛ. Aa kɔ̃nikɛ̀ɛ́ Peoo yɑ̃́ musu,

**24:9 Daa 49.9
††24:9 Daa 12.3
‡‡25:2 Zia 2.14
¶¶25:9 1Kln 10.8

Madiãɔ kíae nɛnɔɛ Kɔzɛbi pɔ́ wa dɛ̀ gɔɔ
pɔ́ gagyã kàágu Peoo yã́ musuɛ.

Isailiɔ naoa gɛ̃n plaade

26 Gagyãpi gbɛa Dii yã'ò Mɔiziɛ ń
sa'onkia Aalona nɛ́ Ɛleazaao à
mɛ̀: 2 À Isailiɔ nao ualɛ ń ualɛo píi, an gɔ̃ɛ
pɔ́ kà wɛ̃̀ bao ge aa dɛa aa kà zĩkaaɔ.§§
3 Ɔ̃ Mɔizi ń sa'onkia Ɛleazaao yã'ò Isail-
iɔnɛ Mɔabu bùsu sɛ̃u, Yuudɛ̃ baale bɔaa
ń Yelikoo aa mɛ̀: 4 Wà gɔ̃ɛ pɔ́ kà wɛ̃̀ bao
ge aa dɛaɔ nao, lá Dii ò Mɔiziɛwa.
Isaili pɔ́ bɔ̀ Egipiɔn kɛ: 5 Isaili nɛgɔ̃ɛ
sɛ̃́ia Lubɛni buiɔn kɛ: Anɔki buiɔ ń
Palu buiɔ 6 ń Ɛzɔ̃nɔ buiɔ ń Kaami
buiɔ. 7 Lubɛni buiɔn we. An dasi gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bla ń àaɔ̃o ń ɔ̀aa àaɔ̃ ń ba-
soolokwioɛ (43.730). 8 Palupi mɛ́ Ɛliabu
ì, 9 ɔ̃ Ɛliabu Nɛmuɛli ń Datanio ń Abilaũo
ì. Datani ń Abilaũpio mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ wì ń gbɛa
kãaauɔ ũ, ɔ̃ aa zɔadɔ̀ Mɔizi ń Aalonaowa.
Aa ku Kole gbɛ̃́ pɔ́ aa zɔadɔ̀ Diiwaɔ guu
lɔɛ. 10 Ɔ̃ tɔɔlɛ wɛ̃̀aa à ń mɔmɔ ń Kolepio
sãnu. Zĩbeezĩ ɔ̃ tɛ́ kṹ aà gbɛ̃́ɔwa gbɛ̃ɔn
ɔ̀aa do ń blakwio, aa gàga gbɛ̃́ kĩniɔ gbaa
laai yã́iɛ. 11 Ń beeo Kole buiɔ i midɛo.
12 Simɛɔ buiɔn kɛ daɛdaɛ: Nɛmuɛli
buiɔ, Yamini buiɔ, Yakɛ̃ buiɔ, 13 Zela
buiɔ ń Saulu buiɔ. 14 Simɛɔ buiɔn we. Aa
gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bao ń plao ń ɔ̀aa dooɛ
(22.200).
15 Gada buiɔn kɛ daɛdaɛ: Zɛfɔ̃ buiɔ, Agi
buiɔ, Suni buiɔ, 16 Ɔzeni buiɔ, Eli buiɔ,
17 Aloda buiɔ ń Aleli buiɔ. 18 Gada buiɔn
we. An dasi gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bla ń ɔ̀aa
pla ń basɔoo (40.500).
19 Yuda nɛ́ɔ Ɛɛ ń Onanio gàga yãa
Kanaa bùsuuɛ. 20 Yuda buiɔn kɛ daɛ-
daɛ: Sela buiɔ, Pɛlɛzi buiɔ ń Zela buiɔ.
21 Pɛlɛzi buiɔn Ɛzɔ̃nɔ buiɔ ń Amulu buiɔ
ũ. 22 Yuda buiɔn we. An dasi gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bàaɔ̃kwi ń sooloo ń ɔ̀aa pla
ń basɔooɛ (76.500).
23 Isakaa buiɔn kɛ daɛdaɛ: Tola buiɔ
ń Pua buiɔ 24 ń Yasubu buiɔ ń Simɛlɔni
buiɔ. 25 Isakaa buiɔn we. An dasi gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bàaɔ̃ ń síiɔ̃o ń ɔ̀aa do ń
basɔoo (64.300).
26 Zabulɔni buiɔn kɛ daɛdaɛ: Sɛlɛdi
buiɔn Eloni buiɔ ń Yalee buiɔ. 27 Zab-
ulɔni buiɔn we. An dasi gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ bàaɔ̃ ń ɔ̀aa pla ń basɔoo (60.500).
28 Yosɛfu nɛ́ɔ Manase ń Ɛflaiũo buiɔn
kɛ daɛdaɛ: 29 Manase nɛ́ Makii buiɔ ń
Makii nɛ́ Galada buiɔ. 30 Galada buiɔn
kɛ: Yɛzɛɛ buiɔ ń Elɛki buiɔ 31 ń Asiɛli
buiɔ ń Sikeũ buiɔ 32 ń Semida buiɔ ń
Efɛɛ buiɔ. 33 Efɛɛ nɛ́ Zelofada i nɛgɔ̃ɛ
io, sema nɛnɔɛɔ. An tɔ́n kɛ: Mala, Nɔa,
Ɔgɛla, Milika, Tiiza. 34 Manase buiɔn
we. An dasi gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ blakwi
ń plao ń ɔ̀aa àaɔ̃ ń basɔoo (52.700).
35 Ɛflaiũ buiɔn kɛ daɛdaɛ: Sutɛla buiɔ ń
Bɛkɛɛ buiɔ ń Taani buiɔ 36 ń Sutɛla nɛ́
Elani buiɔ. 37 Ɛflaiũ buiɔn we. An dasi
gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ baakwi ń plao ń ɔ̀aa
pla ń basɔoo (32.500). Yosɛfu buiɔn we
daɛdaɛ.
38 Bɛ̃yãmɛɛ buiɔn kɛ daɛdaɛ: Bɛla buiɔ
ń Asebe buiɔ ń Ailaũ buiɔ 39 ń Sufaũ buiɔ
ń Ufaũ buiɔ. 40 Bɛla buiɔn Aada buiɔ ń
Naamani buiɔ ũ. 41 Bɛ̃yãmɛɛ buiɔn we.
An dasi gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ blasɔo ń ɔ̀aa
àaɔ̃oɛ (45.600).
42 Dã buiɔn Suaũ buiɔ ũ. Dã buiɔ lɛ́n
we. 43 Suaũ buiɔ dasi gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ
bàaɔ̃ ń síiɔ̃o ń ɔ̀aa plaoɛ (64.400).
44 Asɛɛ buiɔn kɛ daɛdaɛ: Imɛna buiɔ
ń Isevi buiɔ ń Bɛlia buiɔ. 45 Bɛlia buiɔn
Ɛbɛɛ buiɔ ń Malakiɛ buiɔ ũ. 46 Asɛɛ nɛnɔɛ
vĩ lɔ, aà tɔ́n Sela. 47 Asɛɛ buiɔn we. An
dasi gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ blakwi ń àaɔ̃o ń
ɔ̀aa plaoɛ (53.400).
48 Nɛfatali buiɔn kɛ daɛdaɛ: Yazee buiɔ
ń Guni buiɔ 49 ń Yezɛɛ buiɔ ń Sileũ
buiɔ. 50 Nɛfatali buiɔn we. An dasi gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ blasɔo ń ɔ̀aa plaoɛ (45.400).

§§**26:2** Nao 1.2

51 Isaili gɔ̃ɛ pɔ́ wà ń naoɔ píi gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ ɔ̀aa àaɔ̃ ń mɛ̀ndoo ń ɔ̀aa àaɔ̃
ń basoolokwio (601.730).
52 Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 53 Wà bùsu
kpaalɛ buipiɔnɛ ń pɔ́ ũ an dasilɛu.* 54 Bui
pɔ́ a gbɛ̃́ɔ dasi tɔɔlɛ mɛ́ aɔ zɔ̃ɔ, bui pɔ́ a
gbɛ̃́ɔ bílao tɔɔlɛ aɔ bílao. Bui píi a tɔɔlɛ
e lá wà ń nao lɛ́uɛ. 55 Sema wà bùsu
kpaalɛnɛ́ ń gbɛlaao, an baade i kpaalɛsɛ
a dezi bui tɔ́wa. 56 Ń gbɛlaao ɔ̃ wa bùsu
kpaalɛnɛ́, aa dasi ge aa bílaon nò.
57 Levii pɔ́ wà ń nao daɛdaɛɔn kɛ:
Geesɔ̃ buiɔ ń Kɛata buiɔ ń Mɛlali buiɔ.
58 Levii buiɔn kɛ lɔ: Libeni buiɔ ń Hɛblɔ̃
buiɔ ń Mali buiɔ ń Musi buiɔ ń Kole buiɔ.
Kɛata mɛ́ Amlaũ ì. 59 Amlaũ na tɔ́n
Yokɛbɛdɛ, Levii buiɛ. Egipi wà aà ìu.
Yokɛbɛdɛ mɛ́ Aalona ń Mɔizio ì ń Am-
laũo. An dãen Miliaũ ũ. 60 Aalona mɛ́
Nadabu ì ń Abiuo ń Ɛleazaao ń Itamaao.
61 Nadabu ń Abiuo gàga gɔɔ pɔ́ aa mɔ̀ ń
tɛ́ zĩ̀loo Dii aɛɛ.†
62 Levii nɛgɔ̃ɛ pɔ́ kà mɔ do ge a dɛa, kɛ́
wà ń nao píi, aa gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bao
ń àaɔ̃oɛ (23.000). Wi ń da Isaili bui kĩniɔ
nao guuo, asa aai e kpaalɛsɛ̀ láńwao.
63 Isaili pɔ́ Mɔizi ń sa'onkia Ɛleazaao ń
nao Mɔabu bùsu sɛ̃u, Yuudɛ̃ baale bɔaa
ń Yelikooɔn we. 64 An gbɛ̃e ku gbɛ̃́ pɔ́
Mɔizi ń sa'onkia Aalonao ń nao Sinai
guwaiwaiu yãaɔ guuo. 65 Asa Dii ònɛ́ aa
gaga guwaiwaiu weɛ. Mɛ́ i kɛ Yefũnɛ nɛ́
Kalɛbu ń Nuni nɛ́ Yozueeo‡ bàasio, an
gbɛ̃e i gɔ̃o, baa do.

Zelofada nɛnɔɛɔ túbiblea

27 Manase bui Efɛɛ nɛ́ Zelofada
nɛnɔɛɔ tɔ́n kɛ: Mala, Nɔa, Ɔgɛla,
Milika, Tiiza. Galada tɔũnaɔnɛ, Makii
sĩ́wɛnaɔnɛ, Manase sɔ̃kpaɛɔnɛ, Yosɛfu
sĩsĩɔnɛ. Aamɛ aa mɔ̀ 2 zɛ̀ Mɔizi ń sa'onkia
Ɛleazaao ń kíaɔ ń bílao aɛ kpaaũkpɛ
kpɛɛlɛ aa mɛ̀: 3 Wá mae gà guwaiwaiuɛ.
A ku Kole gbɛ̃́ pɔ́ aa kã̀aa aa bɔ̀ Dii yã́
kpɛ́ɔ guuo. À gà azĩa tàae yã́iɛ, a nɛgɔ̃ɛ
vĩ sɔ̃o. 4 A maa wá mae tɔ́ ga a buiɔ guu
a nɛgɔ̃ɛ'isai yã́ie? Tɔɔlɛ kpáwá ń wá mae
bɛdeɔ sãnu.
5 Mɔizi ń yã́ sɛ̀ gɛ̀ò Dii kĩ́i. 6 Ɔ̃ Dii yã'ò
Mɔiziɛ à mɛ̀: 7 Zelofada nɛnɔɛɔ yã́ naɛ.
Tɔɔlɛ kpámá ń pɔ́ ũ ń ń mae bɛdeɔ sãnu
an mae kpaalɛ ũ. 8 O Isailiɔnɛ ǹ mɛ tó
gɔ̃ɛe gà nɛgɔ̃ɛ'isai, aà nɛnɔɛ mɛ́ ali aà
túbible. 9 Tó a nɛnɔɛ vĩ sɔ̃o, aà vĩ̀iɔ ń aà
dãunaɔ mɛ́ aali ble. 10 Tó a vĩ̀i ń dãunaɔ
vĩ sɔ̃o, aà mae vĩ̀iɔ ń aà dãunaɔ mɛ́ aali
ble. 11 Tó aà mae vĩ̀i ge dãuna vĩo, aà daɛ
fɛ̃̀ɛɛ mɛ́ ali ble. Bee aɔ dɛ ikoyã ũ Isail-
iɔnɛ, lá má ònɛwa.

Mɔizi Yozuee dilɛa a gɛ̃ɛ ũ

(Iko 31.1-8)

12 Dii ò Mɔiziɛ: Dɛdɛ Abaliũ gbɛɛ
beewa, ní bùsu pɔ́ má kpà Isailiɔwa gwa.
13 Tó n wɛsìɛ, ɔ̃ ńyɔ̃ ta n deziɔ kĩ́i lá n
vĩ̀i Aalona tàwa.¶ 14 Asa a gi ma yãmai
Zini guwaiwaiuɛ, gɔɔ pɔ́ Isailiɔ lɛkpaakɛ̀-
manɔ, i luakɛ dɔ̃mɛɛ ń aɛ Mɛliba í pɔ́ kú
Kadɛsi, Zini guwaiwaiu yã́ musuo.
15 Mɔizi yã'ò Diiɛ à mɛ̀: 16 Dii Lua pɔ́
ì wɛ̃ni kpa pɔ́piiwa gbɛ̃́ dilɛ gbɛ̃́piɔnɛ,
17 aàɔ ń yã́gɔ̃gɔ̃nɛ́, aàɔ dɔaanɛ́ gɛa ń suao,
kɛ́ ń gbɛ̃́ɔ su aaɔ dɛ lán sã pɔ́ dãna
vĩoɔwao.§ 18 Ɔ̃ Dii ò Mɔiziɛ: Nuni nɛ́
Yozuee sɛ́, asa a ma Nisĩna vĩɛ, ní ɔnawà.
19 Ǹ aà zɛ sa'onkia Ɛleazaa ń Isailiɔ píi aɛ,
ní yãdilɛɛ̀ ń wáa. 20 Ǹ n iko kpawà, kɛ́
Isailiɔ píi aaɔ aà yãma, 21 ìli gɛ́ sa'onkia
Ɛleazaa kĩ́i aà yãgbɛaɛ̀ ń Uliũo ń Tumi-

*26:53 Yoz 14.1-2
†26:61 Lev 10.1-2
‡26:65 Nao 14.29-30
¶27:13 Iko 3.23-27, 32.48-52
§27:17 1Kia 22.17, Eze 34.5, Mat 9.36

ũo.** Beewa Yozuee ń Isailiɔ píi aali gɛ́
aali su, lá Ɛleazaa ònɛ́wa.
22 Mɔizi kɛ̀ lá Dii dàɛwa. À Yozuee sɛ
zɛ̀ Ɛleazaa ń gbɛ̃́piio aɛ, 23 ɔ̃ à ɔnàwà à
yãdìlɛɛ̀ lá Dii òɛwa.††

Lá gu lɛ́ dɔ sa'oa

(Bɔa 29.38-46)

28 Dii ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 2 Yãdilɛ Isail-
iɔnɛ aali ma gba blɛ pɔ́ a tɛ́kũa gĩ ì
kɛmɛɛ na a gɔɔwa. 3 Onɛ́ sa pɔ́ wì a pɔ́ nísi
kátɛu à tɛ́kũn kɛ: Lá gu lɛ́ dɔ aaliɔ mɔmɛɛ
ń sãnɛbɔlɔ wɛ̃dona sãasaio mɛ̀n pla sa pɔ́
wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ obɔɔ ũ. 4 Aali sa'o ń
a mɛ̀ndoo kɔɔ, mɛ̀ndo oosiɛlɛ 5 ń pɔ́wɛn-
tio kiloo do yãalɛa ń nísi íwa wásawasao
litili do. 6 Lá gu lɛ́ dɔ sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu
a pɔ́ tɛ́kũa gĩ ì kɛmɛɛ na, má dìlɛ Sinai
gbɛ musun we. 7 Aali vɛ̃ɛ ka sãpiwa litili
do zwɛ̃̀akpɛu ma imia ũ. 8 Aali a plaade
o oosiɛlɛ ń pɔ́wɛnti gbao ń vɛ̃ɛ gbao lán
kɔɔ pɔ́waɛ. Sa pɔ́ wì a pɔ́ nísi kátɛu a pɔ́
tɛ́kũa gĩ ì kɛmɛɛ nan we.

Kɛ̃́mabogɔɔ sa'oa ń mɔ dafu gɔɔ sɛ̃́ia pɔ́o

9 Kɛ̃́mabogɔɔzĩ àli sa'o ń sãsa wɛ̃dona
sãasaio mɛ̀n plapla ń pɔ́wɛntio kiloo pla
yãalɛa ń nísio ń a vɛ̃ɛo. 10 Kɛ̃́mabogɔɔ sa
pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ obɔɔn we, lá gu
lɛ́ dɔ sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ oa ń a
vɛ̃ɛo bàasi.
11 Mɔ gɔɔ sɛ̃́ia zĩ́ píi àli mɔmɛɛ ń gáae-
nao pla ń sãsakaoo do ń sãsa wɛ̃donao
sopla sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ obɔ
sãasaiɔ ũ. 12 Íli pɔ́wɛnti kiloo àaɔ̃ yãalɛa
ń nísio kpa gáaena píi miwa, sãsakao
pɔ́wɛnti kiloo plapla, 13 sãnɛbɔlɔ sɔ̃ kiloo
dodo. Iɔ dɛ sa pɔ́ a pɔ́ tɛ́kũa gĩ ì kɛmɛɛ
na ũ. 14 Íli vɛ̃ɛ kpa gáaena píi miwa
litili plapla, sãsakao litili dodo ń kĩnio,
sãnɛbɔlɔ sɔ̃ litili dodo. Sa pɔ́ wàli a pɔ́
kátɛu à tɛ́kũ mɔ gɔɔ sɛ̃́ia zĩ́n we mɔ ń mɔo
píi. 15 Bee gbɛa àli sa'o ń blesanao mɛ̀n-
dodo duun awakpabɔ ũ, lá gu lɛ́ dɔ sa pɔ́
wì o ń a vɛ̃ɛo bàasi.

Gɛ̃amusu dikpɛ sa'oa

(Lev 23.5-14)

16 Mɔ sɛ̃́ia gɔɔ gɛ̃o mɛ̀ndosaide zĩ́ àli
Gɛ̃amusu sã dɛmɛɛ.‡‡ 17 Mɔpi gɔɔ gɛ̃ode
zĩ́ líɔ dɛ dikpɛ ũ. Àliɔ kàa so e gɔɔ sopla.
18 Dikpɛpi gɔɔ sɛ̃́ia zĩ́ àli kãaa à ma sísi.
Ásuli zĩe kɛ zĩbeezĩo. 19 Àli sa pɔ́ wì a pɔ́
kátɛu à tɛ́kũ oa ń gáaenao pla ń sãsakaoo
do ń sãsa wɛ̃donao sopla, apii iɔ dɛ pɔ́
sãasaiɔ ũ. 20 Íli pɔ́wɛnti kiloo àaɔ̃ yãalɛa
ń nísio kpa gáaena píi miwa pɔ́wɛnti
gba ũ, sãsakao pɔ́wɛnti kiloo plapla, 21 sã
mɛ̀n soplapiɔ sɔ̃ pɔ́wɛnti kiloo dodo. 22 Íli
sa'o ń blesanao mɛ̀ndo lɔ duun awakpabɔ
ũ á duunakɛ̃awá yɛ̃́i. 23 Íli sapiɔ o, sa pɔ́
wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ lá gu lɛ́ dɔ oa bàasi.
24 Íliɔ sa'o màa lá gu lɛ́ dɔ e gɔɔ sopla, iɔ
dɛ sa pɔ́ a pɔ́ tɛ́kũa gĩ ì kɛmɛɛ na ũ. Àliɔ
sapi o lá gu lɛ́ dɔ sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à
tɛ́kũ oa ń a vɛ̃ɛo bàasi. 25 Gɔɔ soplade zĩ́
àli kɔ̃ kãaa à ma sísi. Zĩ́ bee ásuli zĩe kɛo.

Pãteko dikpɛ sa'oa

(Lev 23.15-22)

26 Bua pɔ́ káauɔ dikpɛgɔɔzĩ, tó álɛ
mɔmɛɛ ń pɔ́wɛn dafuo Pãteko dikpɛpi
kɛbɔ ũ,¶¶ àli kɔ̃ kãaa à ma sísi. Zĩbeezĩ
ásuli zĩe kɛo. 27 Íli sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu
à tɛ́kũ oa ń gáaenao pla ń sãsakaoo do ń
sãsa wɛ̃donao sopla. Apii iɔ dɛ pɔ́ sãasaiɔ
ũ. 28 Íli ma gba pɔ́wɛnti kiloo àaɔ̃ yãalɛa
ń nísio gáaena píi miwa, sãsakao pɔ́ kiloo
plapla, 29 sã mɛ̀n soplapiɔ sɔ̃ kiloo dodo.
30 Íli sa'o ń blesanao mɛ̀ndo lɔ á duu-
nakɛ̃awá yɛ̃́i. 31 Àliɔ sapiɔ o lá gu lɛ́ dɔ

**27:21 Bɔa 28.30
††**27:23** Iko 31.7
‡‡**28:16** Bɔa 12.1-20, Iko 16.1-8
¶¶**28:26** Iko 16.9-12

sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ oa ń a pɔ́wɛn-
tio bàasi, íli o ń pɔtuo sãasaiɔ ń vɛ̃ɛ pɔ́
wì kpaoo.

Kɛ̃̀aepɛa dikpɛ sa'oa

(Lev 23.23-25)

29 Mɔ soplade gɔɔ sɛ̃́ia zĩ́ àli kɔ̃ kãaa
à ma sísi. Zĩbeezĩ ásuli zĩe kɛo. Iɔ
dɛɛ́ kɛ̃̀aepɛgɔɔ ũ. 2 Àli sa pɔ́ a pɔ́ tɛ́kũa gĩ ì
kɛmɛɛ na o ń gáaenao do ń sãsakaoo do ń
sãsa wɛ̃donao sopla. Apii iɔ dɛ pɔ́ sãasaiɔ
ũ. 3 Íli ma gba pɔ́wɛnti kiloo àaɔ̃ yãalɛa ń
nísio gáaenapi pɔ́ ũ, sãsakao pɔ́ kiloo pla,
4 sã mɛ̀n soplapiɔ sɔ̃ kiloo dodo. 5 Íli mɔ́
ń blesanao mɛ̀ndo lɔ duun awakpabɔ ũ á
duunakɛ̃awá yɛ̃́i. 6 Àliɔ sapiɔ o mɔ dafu
sa'oa ń a pɔ́wɛntio bàasi, lá gu lɛ́ dɔ sa'oa
ń a pɔ́wɛntio ń a vɛ̃ɛo lá wa dìlɛwa bàasi.

Duunkɛ̃ma dikpɛ sa'oa

(Lev 23.26-32)

7 Mɔ soplade gɔɔ kwide zĩ́ àli kɔ̃ kãaa
à ma sísi, í lɛye.[§§] Zĩbeezĩ ásuli zĩe kɛo.
8 Àli sa pɔ́ a pɔ́ tɛ́kũa gĩ ì kɛmɛɛ na o
ń gáaenao do ń sãsakaoo do ń sãsa wɛ̃-
donao sopla. Apii iɔ dɛ pɔ́ sãasaiɔ ũ.
9 Àliɔ ma gba pɔ́wɛnti kiloo àaɔ̃ yãalɛa ń
nísio gáaenapi pɔ́ ũ, sãsakao pɔ́ kiloo pla,
10 sã mɛ̀n soplapiɔ sɔ̃ kiloo dodo. 11 Íli
sa'o ń blesanao mɛ̀ndo lɔ duun awakpabɔ
ũ, duun awakpabɔ pɔ́ ì á duuna kɛ̃́wá
bàasi, lá gu lɛ́ dɔ sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à
tɛ́kũ oa ń a pɔ́wɛntio ń a vɛ̃ɛo bàasi.

Lákpɛdɔa dikpɛ sa'oa

(Lev 23.33-44)

12 Mɔ soplade gɔɔ gɛ̃ode zĩ́ àli kɔ̃ kãaa
à ma sísi. Zĩ́ bee ásuli zĩe kɛo. Àli
dikpɛkɛmɛɛ e gɔɔ sopla. 13 Íli sa pɔ́ a pɔ́
tɛ́kũa gĩ ì kɛmɛɛ na o ń gáaenao kuɛ'aaɔ̃
ń sãsakaoo pla ń sãsa wɛ̃donao gɛ̃o mɛ̀n-
dosai. Apii iɔ dɛ pɔ́ sãasaiɔ ũ. 14 Íli ma
gba pɔ́wɛnti kiloo àaɔ̃'aaɔ̃ yãalɛa ń ní-
sio gáaena píi miwa, sãsakao pɔ́ kiloo
plapla, 15 sã mɛ̀n gɛ̃o mɛ̀ndosaipiɔ sɔ̃
kiloo dodo. 16 Íli sa'o ń blesanao mɛ̀ndo
lɔ duun awakpabɔ ũ, lá gu lɛ́ dɔ sa pɔ́ wì
a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ oa ń a pɔ́wɛntio ń a
vɛ̃ɛo bàasi.
17–19 Dikpɛ gɔɔ plaade zĩ́ àli sa'o màa
ń gáaenao kuɛpla ń sãsakaoo pla ń sãsa
wɛ̃donao gɛ̃o mɛ̀ndosai.
20–22 Dikpɛ gɔɔ àaɔ̃de zĩ́ àli sa'o màa ń
gáaenao kuɛdo ń sãsakaoo pla ń sãsa wɛ̃-
donao gɛ̃o mɛ̀ndosai.
23–25 Dikpɛ gɔɔ síiɔ̃de zĩ́ àli sa'o màa ń
gáaenao kwi ń sãsakaoo pla ń sãsa wɛ̃-
donao gɛ̃o mɛ̀ndosai.
26–28 Dikpɛ gɔɔ sɔode zĩ́ àli sa'o màa ń
gáaenao kɛ̃okwi ń sãsakaoo pla ń sãsa
wɛ̃donao gɛ̃o mɛ̀ndosai.
29–31 Dikpɛ gɔɔ soolode zĩ́ àli sa'o màa
ń gáaenao swaaɔ̃ ń sãsakaoo pla ń sãsa
wɛ̃donao gɛ̃o mɛ̀ndosai.
32–34 Dikpɛ gɔɔ soplade zĩ́ àli sa'o màa
ń gáaenao sopla ń sãsakaoo pla ń sãsa
wɛ̃donao gɛ̃o mɛ̀ndosai.
35 Dikpɛ gɔɔ swaaɔ̃de zĩ́ àli kɔ̃ kãaa.
Zĩ́ bee ásuli zĩe kɛo. 36–38 Àli sa pɔ́ a pɔ́
tɛ́kũa gĩ ì kɛmɛɛ na o màa ń gáaenao do
ń sãsakaoo do ń sãsa wɛ̃donao sopla.
39 Sa pɔ́ áliɔ oa á dikpɛɔ guun we, á
lɛ́gbãdɔa pɔ́ɔ ń á gbaɔ ń sa pɔ́ wì a pɔ́
kátɛu à tɛ́kũɔ ń a pɔ́wɛntio ń a vɛ̃ɛo ń
sáaukpasaɔ bàasi.

Lɛkɛa Diiwa ń lɛ́gbãdɔawào

30 Mɔizi yɛ̃́ pɔ́ Dii òɛ sɛ̀lɛ sìu Isail-
iɔnɛ píi. 2 A ò Isaili bui dɔaanaɔnɛ
à mɛ̀: Yɛ̃́ pɔ́ Dii òn kɛ: 3 Tó gɔ̃ɛe lɛkɛ̀ Di-
iwa ge à lɛ́gbã dɔ̀wàn nò, asu bɔ a kpɛo.
Lá à bɔ̀ aà lɛ́u, màa a kɛ píi.[*]
4 Tó nɔɛ mɛ́ lɛkɛ̀ Diiwa a wɛ̃́ndiagɔɔ,
gɔɔ pɔ́ a ku a mae bɛ, ge à lɛ́gbã dɔ̀wàn
nò, 5 tó aà mae yɛ̃́pi mà, mɛ́ i yãe oɛ̀o, lɛ́
pɔ́ a kɛ̀ ge lɛ́gbã pɔ́ a dɔ̀wàpi a a fĩaboɛ.

[§§] **29:7** Lev 16.29-34
[*] **30:3** Iko 23.21-23, Mat 5.33

6 Ãma zĩ́ pɔ́ aà mae yã́pi mà mɛ́ à gìɛ̀,
nɔɛpi ɔ aɔ ku a yã́u lɔo. Dii a aà kɛ̃ɛ̀, asa
aà mae gìɛ̀.
7 Tó wɛ̃́ndiae lɛkɛ̀ Diiwa ge à yã'ò làa-
soosai à lɛ́gbã dɔ̀wà, ɔ̃ à gbàsa zãkɛ̀, 8 zĩ́
pɔ́ aà zã́ yã́pi mà mɛ́ i yãe oɛ̀o, nɔɛpi a
a fĩaboɛ. 9 Ãma tó aà zã́ gìɛ̀ za zĩ́ pɔ́ à
a yãmà gɔ̃̀ɔ, a aà lɛkɛa ge lɛ́gbã pɔ́ a dɔ̀
làasoosaipi midɛ, Dii i aà kɛ̃́.
10 Tó gyaa ge nɔɛ pɔ́ wa yà mɛ́ lɛkɛ̀ Di-
iwa sɔ̃, ge à lɛ́gbã dɔ̀wà, a a fĩaboɛ.
11 Tó nɔzãe lɛkɛ̀ Diiwa ge à lɛ́gbã dɔ̀wà,
12 tó aà zã́ yã́pi mà mɛ́ a nílɛ, i gièo, lɛ́
pɔ́ a kɛ̀ ge lɛ́gbã pɔ́ a dɔ̀wàpi, a a fĩaboɛ.
13 Tó aà zã́ yã́ pɔ́ a òpi bãdɛ̀ zĩ́ pɔ́ á mà
gɔ̃̀ɔ, nɔɛpi ɔ aɔ ku a guu lɔo. Lá aà zã́ a
bãdɛ̀, Dii a aà kɛ̃ɛ. 14 Tó nɔɛ lɛkɛ̀ Diiwa
ge à azĩa kɛ̃̀ yãewa ń lɛgbɛ̃aon lò, aà zã́
a fɔ̃ weiɛ̀ ge a giɛ̀. 15 Tó aà zã́ lɛ́ yãe oɛ̀
lá gu lɛ́ dɔo, à wèiɛ̀ ń lɛ́ pɔ́ a kɛ̀ Diiwaon
we, ge lɛ́gbã pɔ́ a dɔ̀wà. À zɛ̀aànɔɛ, asa zĩ́
pɔ́ a mà i yãe oo. 16 Tó gɔ̃ɛpi yã́pi mà, ɔ̃
gbɛzã à gbàsa gìɛ̀, a yã́ a wi gɔ̃ɛpi musuɛ.
17 Ikoyã pɔ́ Dii ò Mɔiziɛ gɔ̃ɛ ń a nao yã́
musu, ge mae ń a nɛ́ wɛ̃́ndia pɔ́ kú a bɛo
yã́ musun we.

Tɔsia Madiãɔwa

31 Dii yã'ò Mɔiziɛ à mè: 2 Tɔ si Ma-
diãɔwa Isailiɔnɛ, ní tá n deziɔ kĩ́i.
3 Ɔ̃ Mɔizi ò gbɛ̃́ɔnɛ: Á gbɛ̃ɛɔ ń gɔ̃kɛbɔɔ
sɛ́lɛ aa gɛ́ Madiãɔwa ń zĩo, aai tɔsimá
Diiɛ. 4 À gbɛ̃́ɔ sɛ́ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo bui ń
buio, í ń gbaɛ zĩkai. 5 Ɔ̃ Isaili bui píi gbɛ̃́ɔ
kpà ɔ̀aasɔsɔo, ɔ̃ zĩgɔ̃ɔ kɛ̀ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ kuɛpla (12.000). 6 Mɔizi ń gbáɛ
zĩkai bui ń buio gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo. Sa'ona
Ɛleazaa nɛ́ Finɛasi gɛ̀ńnɔ, a zwɛ̃̀akpɛ pɔ́ɔ
kũa ń kuu pɔ́ wì yã'òɔ.
7 Aa zĩkà ń Madiãɔ lá Dii dà Mɔiziɛwa,
aa ń gɔ̃ɛɔ dɛ̀dɛ píi. 8 Madiã kíaɔ ku gbɛ̃́ pɔ́
aa ń dɛdɛɔ guu gbɛ̃ɔn sɔo, Ɛvi ń Lɛkɛũo ń
Zuuo ń Huluo ń Lɛbao. Aa Bɛɔɔ nɛ́ Balaaũ
dɛ̀ lɔ. 9 Aa Madiã nɔɛɔ ń ń nɛ́ɔ kũ̀kũ, mɛ́
aa ń pɔtuoɔ ń ń pɔ́ɔ sɛ̀lɛ píi. 10 Ɔ̃ aa tɛsɔ̃̀
an wɛ̃́lɛɔwa ń ń bualoũɔ ń ń kpàsaɔ píi.
11 Aa ń pɔ́ɔ sɛ̀lɛ píi ń zĩ̀zɔɔ ń pɔtuoɔ, 12 aa
gɛ̀ò Mɔizi ń sa'ona Ɛleazaao kĩ́i ń Isailiɔ
píi an bòou Mɔabu bùsu sɛ̃u Yuudɛ̃ baale
bɔaa ń Yelikoo.
13 Mɔizi ń sa'ona Ɛleazaao ń Isaili
dɔaanaɔ píi gɛ̀ daińlɛ bòo kpɛ. 14 Ɔ̃ Mɔizi
pɔ pà zĩgɔ̃ dɔaana pɔ́ lɛ́ su ń zĩɔɔzi, gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔɔ dɔaanaɔ ń gbɛ̃ɔn basɔobasɔɔ
dɔaanaɔ. 15 À ń lá à mɛ̀: Bɔ́yãi a nɔɛɔ
tòi bɛ̃́ɛi? 16 Ampiɔ mɛ́ Balaaũ yãmà aa tò
Isailiɔ bɔ̀ Dii kpɛ Peoo yã́ musu,† ɔ̃ Dii
gagyãkà gbɛ̃́ɔgu. 17 À nɛgɔ̃ɛɔ dɛdɛ píi ń
nɔɛ pɔ́ gɔ̃ɛ dɔ̃ɔ píi. 18 Nɛnɔɛ pɔ́ i gɔ̃ɛ dɔ̃
yãaoɔ sɔ̃, à tó á pɔ́ ũ bɛ̃́ɛ. 19 Á gbɛ̃́ pɔ́ a
gbɛ̃dɛ̀ɔ ń á gbɛ̃́ pɔ́ a ɔkã̀ gɛwaɔ, à gɔ̃ bòo
kpɛ gɔɔ sopla. A gɔɔ àaɔ̃de ń a gɔɔ so-
plade zĩ́o, à gbãbɔ ázĩaɛ ń á zĩ̀zɔɔ. 20 À
gbãbɔ á pɔkasaɛ píi ń pɔ́ pɔ́ wa kɛ̀ ń báaoɔ
ń blekãɔ ń líɔ píi. 21 Ɔ̃ sa'ona Ɛleazaa ò
zĩgɔ̃ pɔ́ gɛ̀ zĩlauɔnɛ: Ikoyã pɔ́ Dii dà Mɔiz-
iɛn kɛ: 22 Vua ń ã́nusuo ń mɔgotɛ̃o ń mɔ-
sio ń mɔpuo ń bɛɔmao 23 ń pɔ́ pɔ́ a tɛ́ fɔ̃́ɔ
píi, à dɔdɔ tɛ́a, i gɔ̃ gbãlɛsai. Pɔ́ pɔ́ a tɛ́
fɔ̃́ɔɔ sɔ̃, à málɛ íu. 24 À á pɔkasaɔpi a gɔɔ
àaɔ̃de ń a gɔɔ soplade zĩ́o, í gɔ̃ gbãlɛsai,
í gbasa gɛ̃ bòou.

Pɔ́ pɔ́ Isailiɔ sì Madiãɔwa kpaalɛa

25 Dii ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 26 Mpi ń sa'onkia
Ɛleazaao ń Isaili uabeleɔ, à gbɛ̃́ pɔ́ aa kũ̀
zĩlauɔ nao ń pɔtuoɔ, 27 í kpaalɛ sáasaa
lɛɛ pla, gbɛ̃́ pɔ́ gɛ̀ zĩlauɔ lɛɛ do, gbɛ̃́ kĩni
pɔ́ kú bɛɔ lɛɛ do. 28 Falu bɔmɛɛ gbɛ̃́ pɔ́
gɛ̀ zĩlauɔ pɔ́ guu. Pɔ́ mɛ̀ndo bɔ ma pɔ́ ũ
pɔ mɛ̀n ɔ̀aa pla ń basɔoo guu, gbɛ̃nazĩna
ge zu ge zàa'ĩna ge sã ge blen nò. 29 Sɛ
an pɔ́ɔ guu màa, ní kpá sa'onkia Ɛleaza-
awa ma baa ũ. 30 Isaili kĩniɔ pɔ́ɔ sɔ̃, pɔ́
mɛ̀n blakwi guu pɔ́ mɛ̀ndo, gbɛ̃nazĩna
ge zu ge zàa'ĩna ge sã ge ble ge pɔtuo
pãlen nò, ní kpá Levii pɔ́ aaì laaidɔ ma
zwɛ̃̀akpɛwaɔwa.

†31:16 Nao 25.2

31 Ɔ̃ Mɔizi ń sa'onkia Ɛleazaao kɛ̀ lá Dii ònɛ́wa. 32 Pɔ́ pɔ́ zɩ̃̀kanaɔ sìmá aa sùòɔn kɛ: Sã ń bleo ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ ɔ̀aa àaɔ̃ ń bàaɔ̃kwi ń sɔoo (675.000). 33 Zuɔ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bàaɔ̃kwi ń plao (72.000). 34 Zàa'ĩnaɔ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bàaɔ̃ ń mɛ̀ndoo (61.000). 35 Nɔɛ pɔ́ aai gɔ̃ɛ dɔ̃ yãaoɔ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ baakwi ń plao (32.000). 36 A guo mɛ́ zɩ̃̀kanaɔ baa ũ, sãɔ ń bleɔ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ ɔ̀aa do ń basoolokwi ń soplao ń ɔ̀aa pla ń basɔoo (337.500). 37 A guu wà falubɔ̀u Diiɛ ɔ̀aa àaɔ̃ ń bàaɔ̃kwi ń sɔoo (675). 38 Zuɔ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ baakwi ń soolooɛ (36.000). A guu wà falubɔ̀u Diiɛ bàaɔ̃kwi ń plao (72). 39 Zàa'ĩnaɔ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ baakwi ń ɔ̀aa pla ń basɔooɛ (30.500). A guu wà falubɔ̀u Diiɛ bàaɔ̃ ń mɛ̀ndoo (61). 40 Gbɛ̃nazĩnaɔ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ gɛ̃o ń mɛ̀ndooɛ (16.000). An guu wà falubɔ̀u Diiɛ baakwi ń plao. 41 Mɔizi falupi kpà sa'onkia Ɛleazaawa Dii baa ũ lá Dii òɛwa.

42 Ɔ̃ à a lɛɛ do dìlɛ adoa Isaili kĩniɔ pɔ́ ũ. 43 Sãɔ ń bleɔ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ ɔ̀aa do ń basoolo ń soplaoɛ ń ɔ̀aa pla ń basɔoo (337.500). 44 Zuɔ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ baakwi ń sooloo (36.000). 45 Zàa'ĩnaɔ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ baakwi ń ɔ̀aa pla ń basɔoo (30.500). 46 Gbɛ̃nazĩnaɔ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ gɛ̃o ń mɛ̀ndoo (16.000). 47 Isaili kĩniɔ baa guu, Mɔizi kɛ̀ lá Dii òɛwa. À gbɛ̃́ mɛ̀ndo bɔ̀ gbɛ̃ɔn blakwiɔ guu, à pɔtuo mɛ̀ndo bɔ̀ pɔtuo blakwiɔ guu, ɔ̃ a kpà Levii pɔ́ aaì laaidɔ Dii zwɛ̃̀akpɛwaɔwa.

48 Ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ dɛ zĩgɔ̃ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔoɔ dɔaanaɔ ge zĩgɔ̃ gbɛ̃ɔn basɔobasɔoɔ dɔaanaɔ ũ sɔ̃̀ Mɔizizi 49 aa òɛ̀: Wápiɔ n zɔ̀blenaɔ, wa zĩgɔ̃ pɔ́ wálɛ wɛ́tɛńziɔ nào, gbɛ̃e i kɛ̃́sã ń guuo. 50 Bee yɛ̃́i wa mɔ ń gbaɔ Diiɛ lákaa wá duunaa aà aɛ yɛ̃́i. Baade mɔ̀ ń vua zãblebɔ pɔ́ á sɛ̀lɛɔ ń gɛ̃̀sĩgbɛɔ ń zãɔ ń tãanaɔ ń swɛ̃́liɔ ń ɔ̃nɛɛɔ. 51 Ɔ̃ Mɔizi ń sa'onkia Ɛleazaao pɔ́ pɔ́ wa pì ń vuaopiɔ sì. 52 Vua pɔ́ zĩgɔ̃ dɔaanapiɔ mɔ̀ò Diiɛ kà kiloo ɔ̀aa do kwisai (190). 53 Kɛ́ zĩgɔ̃piɔ pɔ́piɔ sɛ̀lɛ yãa, aa dìlɛ ńzĩa pɔ́ ũɛ. 54 Kɛ́ Mɔizi ń sa'onkia Ɛleazaao vua pɔ́piɔ sì zĩgɔ̃ dɔaanapiɔwa, aa gɛ̃̀ò kpaaũkpɛu, kɛ́ Isailiɔ yɛ̃́ líɔ dɔ Diigu yɛ̃́i.

Isaili buieɔ zɔ̃lɛa Yuudɛ̃ baale

(Iko 3.12-22)

32 Lubɛni buiɔ ń Gada buiɔ pɔtuoɔ vĩ dasidasi. Kɛ́ aa è Yazɛɛ bùsu ń Galada bùsuo á dɛ̃́dãkɛkĩi maaɛ, 2 ɔ̃ aa gɛ̀ Mɔizi ń sa'onkia Ɛleazaao ń Isaili dɔaanaɔ lɛ̀ aa òné: 3 Atalo ń Dibɔ̃o ń Yazɛɛo ń Nimɛlao ń Ɛsɛbɔ̃o ń Ɛlealeo ń Sebaũo ń Nɛboo ń Beona 4 pɔ́ Dii zĩblɛ̀wàwɛ̃ɛɔ, wɛ̃́lɛpiɔ bùsu á dɛ̃́dãkɛkĩi maaɛ, mɛ́ wápiɔ n zɔ̀blenaɔ, pɔdeɔn wá ũ. 5 Aa ɛ̀a ò lɔ: Tó n wá wɛgwà, to bùsuɛ beepi àɔ dɛ wápiɔ n zɔ̀blenaɔ pɔ́ ũ. Ńsu to wà bua Yuudɛ̃wao.

6 Ɔ̃ Mɔizi wè Gada buiɔ ń Lubɛni buiɔwa à mɛ̀: Á gbɛ̃́ɔ gɛ́ zĩkai, ápiɔ í gɔ̃ laa? 7 Bɔ́yãi álɛ á gbɛ̃́ɔ kúsu kwɛ́ buaa Yuudɛ̃wa gɛ̃a bùsu pɔ́ Dii kpàmáu yɛ̃́ musui? 8 Màa á maeɔ kɛ̀ Kadɛsi Baanɛa gɔɔ pɔ́ ma ń zĩ bùsu gwagwai. 9 Aa gɛ̀ e Ɛsikɔli guzulɛu aa bùsupi gwàgwa, ɔ̃ aa ń gbɛ̃́ɔ kúsu kwɛ̀ gɛ̃a bùsu pɔ́ Dii kpàmáupi yɛ̃́ musu.‡ 10 Zĩbeezĩ Dii pɔ fɛ̃̀ńzi, à ɔlɛ̀lɛ́né à mɛ̀: 11 Gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ Egipi aa kà wɛ̃̀ bao ge aa dɛaɔ, an gbɛ̃e a bùsu pɔ́ ma a lɛgbɛ̃̀ Ablahaũɛ ń Izaakio ń Yakɔbuo eo.¶ Aa tɛmazi ń nɔ̀sɛmɛndooo, 12 sema Yefũnɛ nɛ́ Kalɛbu, Kenazi bui ń Nuni nɛ́ Yozueeo bàasio, aamɛ tɛmazi ń nɔ̀sɛmɛndoo. 13 Ɔ̃ Dii pɔ fɛ̃̀ Isailiɔzi, a tò aa lìaaliaa guwaiwaiu wɛ̃̀ bla e gbɛ̃́ pɔ́ tàaekɛ̀ɛpiɔ gɛ̀ mìdɛò píi. 14 Bui duunkɛnaɔ, a ɛa álɛ á maeɔ tàaaba, a ɛa álɛ Dii pɔfɛlɛa Isailiɔzi kɛ̃́fĩo lò? 15 Tó a bɔ Dii kpɛɛ, a ɛa Isailiɔ to guwaiwaiu píiɛ, aai kaalɛ we á yɛ̃́i.

16 Ɔ̃ aa sɔ̃̀ Mɔizizi aa mɛ̀: Wá ye wà kaa da wá pɔtuoɔnɛ la, wí wɛ̃́lɛɔ kɛkɛ kálɛ wá

‡**32:9** Nao 13.32
¶**32:11** Nao 14.29

néfɛ̃nɛnaɔnɛ ń ń daɔ. 17 Wápiɔ sɔ̃ wá wá
gɔ̃kɛbɔɔ sélɛ, wí zésɛ ń wá gbɛ̃́ kĩniɔ e wà
gɛ káńnɔ ń zɔ̃lɛkĩi. Wá néfɛ̃nɛnaɔ ń ń daɔ
iɔ ku wɛ̃́lɛ bĩ́ideɔ guu la bùsupideɔ yɑ̃́i.
18 Mɛ́ i kɛ wá gbɛ̃́ɔ ń bùsu è píi bàasio,
wá su bɛo. 19 Bee kpɛ wá baa aɔ kúńnɔ
Yuudɛ̃ baale lɔo, asa wá wá pɔ́ e Yuudɛ̃
baa gukpɛ oi laɛ.
20 Ɔ̃ Mɔizi òné: Tó á yɑ̃́pi kɛ, à á
gɔ̃kɛbɔɔ sɛ à gɛ zĩkai Diiɛ, 21 á zĩgɔ̃ɔ bua
Yuudɛ̃wa Dii aɛ píi, íɔ ku we e Dii gɛ́ a
ibɛɛɔ bùsu siomá píi. 22 Tó Dii gbãamɔ̀
bùsupiɛ, í gbasa su, bùsuɛ bee i gɔ̃ á pɔ́
ũ ń Dii dɔ̃ao, áɔ tàae vĩ Diiɛ ge á gbɛ̃́ɔnɛ
lɔo. 23 Tó i su kɛ̀ màao, a duunakɛ̀ Diiɛɛ.
Àɔ dɔ̃ kɛ́ á duunapi a wi á musuɛ. 24 À
wɛ̃́lɛɔ kɛkɛ kálɛ á néfɛ̃nɛnaɔnɛ ń ń daɔ,
í kaa da á pɔtuoɔnɛ, í kɛ lá á ò ń ázĩa
léowa.
25 Ɔ̃ Gada buiɔ ń Lubɛni buiɔ ò Mɔiziɛ:
Baa, wápiɔ n zɔ̀blenaɔ wá kɛ lá ń òwa.
26 Wá néfɛ̃nɛnaɔ ń wá nɔɛɔ ń wá sãɔ ń wá
zuɔ gɔ̃ Galada wɛ̃́lɛɔ guu la píiɛ. 27 Baa,
wápiɔ n zɔ̀blenaɔ wápii sɔ̃ wí bua Yu-
udɛ̃wa wà gɛ́ zĩkai Diiɛ ń wá gɔ̃kɛbɔɔ kũa
lá ń òwa.
28 Ɔ̃ Mɔizi yãdìlɛ sa'onkia Ɛleazaaɛ ń
Nuni né Yozueeo ń Isaili bui dɔaanaɔ
gbɛ̃́piɔ yɑ̃́ musu, 29 a òné: Tó Gada buiɔ
ń Lubɛni buiɔ bùaánɔ Yuudɛ̃wa Dii aɛ ń
ń gɔ̃kɛbɔɔ kũa, mɛ́ a gbãamɔ̀ bùsupiɛ, à
Galada bùsuɛ bee kpámá ń pɔ́ ũ. 30 Tó aai
ń gɔ̃kɛbɔɔ sɛ aa bùaánɔ sɔ̃o, Kanaa bùsu
baa ɔ̃ aa bleánɔ.
31 Ɔ̃ Gada buiɔ ń Lubɛni buiɔ mɛ̀:
Wápiɔ n zɔ̀blenaɔ, wá kɛ lá Dii òwaɛ.
32 Wá wá gɔ̃kɛbɔɔ sɛ wà gɛ́ Kanaa bùsuu
Dii aɛ, wá baa iɔ ku Yuudɛ̃ baalaɛ.
33 Ɔ̃ Mɔizi Amɔleɔ kí Siɔ̃ bùsu ń kí Ogu
bùsu pɔ́ wì mɛ Basanao kpà Gada buiɔ
ń Lubɛni buiɔ ń Yosɛfu né Manase bui
kĩniɔwa, bùsupi ń a wɛ̃́lɛɔ ń a tɔɔlɛɔ.
34 Gada buiɔ kɛ̀kɛ Dibɔ̃ kàlɛ wɛ̃́lɛ bĩ́ide
ũ ń Ataloo ń Aloeeo 35 ń Atalosofão ń
Yazɛɛo ń Yɔgbɔao 36 ń Bɛnimɛlao ń Bɛ-
talanao. Aa kaa dà ń kpàsaɔi. 37 Lubɛni
buiɔ kɛ̀kɛ Ɛsɛbɔ̃ kàlɛ ń Ɛlealeo ń Kil-
iataiũo 38 ń Nɛboo ń Baali Mɛonao ń
Sibemao. Aa tɔ́ dafu kpà wɛ̃́lɛ pɔ́ aa
kɛ̀kɛ kàlɛpiɔnɛ. 39 Manase né Makii buiɔ
gɛ̀ lɛ̀lɛ Galada bùsuwa, aa sì aa Amɔle
pɔ́ kú weɔ yà. 40 Ɔ̃ Mɔizi Galada bù-
supi kpà Manase né Makii buiɔwa, aa
zɔ̃̀lɛu. 41 Manase bui Yaii gɛ̀ lɛ̀lɛ Amɔle
kpàsaɔwa a sì, ɔ̃ aa kpàsapiɔ tɔ́ lìlɛ Avoy-
aii. 42 Nɔba gɛ̀ lɛ̀lɛ Kenati ń a bualoũɔwa
a sì, ɔ̃ à azĩa tɔ́ kpà wɛ̃́lɛpiɛ.

Isailiɔ bòokpakpaa bɔa Egipi gbɛa

33 Gua pɔ́ Isailiɔ bòokpàkpau an bɔa
Egipi gbɛaɔn kɛ: Aa táa'ò gãgã,
Mɔizi ń Aalonao mɛ́ ń dɔaanaɔ ũ. 2 Mɔizi
ń bòokpakĩiɔ tɔ́ kà láu lá Dii òɛwa. Ɔ̃n kɛ:
3 Mɔ sɛ̃́ia gɔɔ gɛ̃ode zĩ́ Gɛ̃amusu dikpɛkɛa
gbɛa Isailiɔ bɔ̀ Lamɛsɛ ń mio daa ía
Egipiɔ wáa píi, 4 gɔɔ pɔ́ aalɛ ń nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ
vĩ, asa Dii yɑ̃́kpalɛkɛ̀ ń Egipi tɑ̃́aɔɛ, ɔ̃ à
Egipi népiɔ dɛ̀dɛ.
5 Bɔa Lamɛsɛ Isailiɔ gɛ̀ bòokpà Suko.
6 Bɔa Suko aa gɛ̀ bòokpà Etani guwaiwai
léwa. 7 Bɔa Etani aa ɛ̀a gɛ̀ Pi'ailo, Baal-
izɛfɔ̃ gukpɛ oi, ɔ̃ aa gɛ̀ bòokpà Midoli saɛ.
8 Bɔa Pi'ailo aa bùa ísiawa gugiiu, ɔ̃ aa
sì guwaiwaiu. Kɛ́ aa táa'ò Etani guwai-
waipiu gɔɔ àaɔ̃, ɔ̃ aa bòokpà Mala. 9 Bɔa
Mala aa gɛ̀ bòokpà Eliũ. Wekĩi nibɔ-
naɔ kuu mɛ̀n kuɛpla ń daminaliɔ mɛ̀n
bàaɔ̃kwi. 10 Bɔa Eliũ aa gɛ̀ bòokpà Ísia
Tɛ̃a saɛ. 11 Bɔa Ísia Tɛ̃a saɛ, aa gɛ̀ bòokpà
Sini guwaiwaiu. 12 Bɔa Sini guwaiwaiu
aa gɛ̀ bòokpà Dɔfɛka. 13 Bɔa Dɔfɛka aa gɛ̀
bòokpà Alusu. 14 Bɔa Alusu aa gɛ̀ bòokpà
Lefidiũ. Wekĩi aa kùau íwa aa mi. 15 Bɔa
Lefidiũ aa gɛ̀ bòokpà Sinai guwaiwaiu.
16 Bɔa Sinai guwaiwaiu aa gɛ̀ bòokpà Ki-
belo Ataava. 17 Bɔa Kibelo Ataava aa gɛ̀
bòokpà Azelo. 18 Bɔa Azelo aa gɛ̀ bòok-
pà Litema. 19 Bɔa Litema aa gɛ̀ bòok-
pà Limɔ Pɛlɛzi. 20 Bɔa Limɔ Pɛlɛzi aa gɛ̀
bòokpà Libena. 21 Bɔa Libena aa gɛ̀ bòok-
pà Lisa. 22 Bɔa Lisa aa gɛ̀ bòokpà Kee-
lata. 23 Bɔa Keelata aa gɛ̀ bòokpà Sɛfɛɛ

gbɛzĩ. 24 Bɔa Sɛfɛɛ gbɛ zĩ́ aa gɛ̀ bòokpà Alada. 25 Bɔa Alada aa gɛ̀ bòokpà Makelo. 26 Bɔa Makelo aa gɛ̀ bòokpà Taatu. 27 Bɔa Taatu aa gɛ̀ bòokpà Tɛla. 28 Bɔa Tɛla aa gɛ̀ bòokpà Miteka. 29 Bɔa Miteka aa gɛ̀ bòokpà Asemɔna. 30 Bɔa Asemɔna aa gɛ̀ bòokpà Mɔselo. 31 Bɔa Mɔselo aa gɛ̀ bòokpà Bɛnɛyaakã. 32 Bɔa Bɛnɛyaakã aa gɛ̀ bòokpà Oo Agigada. 33 Bɔa Oo Agigada aa gɛ̀ bòokpà Yɔbata. 34 Bɔa Yɔbata aa gɛ̀ bòokpà Ablona. 35 Bɔa Ablona aa gɛ̀ bòokpà Ɛziɔ̃gɛbɛɛ. 36 Bɔa Ɛziɔ̃gɛbɛɛ aa gɛ̀ bòokpà Kadɛsi, Zini guwaiwaiu. 37 Bɔa Kadɛsi aa gɛ̀ bòokpà Oo gbɛ saɛ Ɛdɔũ bùsu lɛ́wa. 38 Ɔ̃ sa'onkia Aalona dɛ̀dɛ Oo gbɛwa lá Dii òɛwa. We à gàu Isailiɔ bɔa Egipi wɛ̃̀ blade a mɔ sɔode gɔɔ sɛ̃́iazĩ. 39 Aà wɛ̃̀ basoolo ń àaɔ̃ode guu ɔ̃ à gà.§ 40 Alade pɔ́ kú Nɛgɛvɛ bùsuu kía pɔ́ dɛ Kanaa bui ũ mà Isailiɔ lɛ́ mɔ́.

41 Bɔa Oo gbɛ zĩ́ aa gɛ̀ bòokpà Zalamɔna. 42 Bɔa Zalamɔna aa gɛ̀ bòokpà Punɔ. 43 Bɔa Punɔ aa gɛ̀ bòokpà Obo. 44 Bɔa Obo aa gɛ̀ bòokpà Iye'abaliũ, Mɔabu bùsu lɛ́wa. 45 Bɔa Iye'abaliũ aa gɛ̀ bòokpà Dibɔ̃ Gada. 46 Bɔa Dibɔ̃ Gada aa gɛ̀ bòokpà Alemɔ Diblataiũ. 47 Bɔa Alemɔ Diblataiũ aa gɛ̀ bòokpà Abaliũ bùsu sĩ̀sĩdeu Nɛbo saɛ. 48 Bɔa Abaliũ bùsu sĩ̀sĩdeu aa gɛ̀ bòokpà Mɔabu bùsu sɛ̃u Yuudɛ̃ saɛ bɔaa ń Yelikoo. 49 Aa bòokpà sɛ̃piu za Bɛyɛsimɔ e Abɛli Sitiũ.

Dii Isailiɔ gbaa laai Yuudɛ̃ baa

50 Dii yã'ò Mɔiziɛ Mɔabu bùsu sɛ̃piu à mɛ̀: 51 O Isailiɔnɛ: Tó a bua Yuudɛ̃wa a gɛ̃ Kanaa bùsuu, 52 à bùsupideɔ yá, í ń tã́a pɔ́ aa ɛ̃̀ɔ ń tã́a pɔ́ aa kàsaɔ wíwi, í ń gbagbakĩ̀iɔ dɛɛlɛ. 53 À bùsupi símá, í zɔ̃lɛu, asa má kpàwá á pɔ́ ũɛ. 54 À bùsupi kpaalɛkɔ̃ɛ ń gbɛlaao daɛdaɛ. À tɔɔlɛ zɔ̃ɔ kpá á bui pɔ́ aa dasiɔwa, í tɔɔlɛ nɛ́na kpá á bui pɔ́ aa dasioɔwa. Tɔɔlɛ pɔ́ gbɛ̃́ sɛ̀ iɔ dɛ ń pɔ́ ũ. À kpaalɛkɔ̃ɛ daɛdaɛ. 55 Tó i bùsupideɔ yao, gbɛ̃́ pɔ́ a ń tóɔ zu á wɛ́u lán kɔ̀ɔwaɛ, aai gɔ̃ lán lɛwa á saalou. Aa ĩadawá bùsu pɔ́ á zɔ̃lɛupiuɛ, 56 mí kɛɛ́ lá ma zɛò mà kɛnɛ́wa.

Kanaa bùsu zɔ̃lɛɔ

34 Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 2 O Isailiɔnɛ ń mɛ, tó a gɛ̃ Kanaa bùsuu mɛ́ álɛ kpaalɛkɔ̃ɛ, bùsupi zɔ̃lɛɔn kɛ: 3 Gɛɔmidɔkĩi oi, Zini guwaiwai pɔ pã̀ Ɛdɔũ bùsu lɛ́i mɛ́ á bùsu lɛ́ ũ. Sɛa za gukpɛ oi á bùsu lɛ́pi a daalɛ Ísida Wiside lɛ́waɛ, 4 i pã Sóigbɛbɔlɛi ɔzɛɛi, i ta Zini guwaiwaiwa, i pãi Kadɛsi Baanɛa ɔzɛɛi, i gɛ̃ ń Azaa'adaao, i gɛ́ Azemɔ. 5 Bɔa Azemɔ i pã Egipi zɛ́ swai e à gɛ pɛ ísiawa. 6 Ísia zɔ̃ɔ pɔ́ kú bɛ'aɛ oi mɛ́ á bùsu lɛ́ ũ. Á bùsu lɛ́n we bɛ'aɛ oi.

7 Lá á bùsu lɛ́ aɔ dɛ gugbãntoo oin kɛ: Bɔa za ísia zɔ̃ɔi, à a iada e Oo gbɛ saɛ. 8 Bɔa Oo gbɛ saɛ, à a iada e Amata bɔlɛi, í gɛò Zedada. 9 Bùsupi lɛ́ a gɛ̃ ń Ziflonaoɛ, i gɛ pɛ Azaa'enanawa. Lá á bùsu lɛ́ aɔ dɛ gugbãntoo oin we.

10 Gukpɛ oi à á bùsu lɛ́ iada bɔa Azaa'enana e Sefaũ. 11 Bɔa Sefaũ i gɛ̃ Libla, Aini gukpɛ oi, i gɛ pã Gɛnɛzalɛti Ísida gbɛpɔlɛi gukpɛ oi. 12 Bɔa we i pã Yuudɛ̃i, i gɛ pɛ Ísida Wisidewa. Lá á bùsu lɛ́ aɔ dɛn we.

13 Ɔ̃ Mɔizi yã́pi dìlɛ Isailiɔnɛ à mɛ̀: À bùsupi kpaalɛkɔ̃ɛ ń gbɛlaao.** Dii dìlɛ á bui lɛɛ kɛ̃okwi ń kĩnioɔ pɔ́ ũɛ, 14 asa Lubɛni buiɔ ń Gada buiɔ ń Manase buiɔ lɛɛ doo ń baa è kɔ̀ ualɛ ń ualɛo. 15 Bui lɛɛ pla ń kĩniopiɔ ń baa è Yuudɛ̃ baa gukpɛ oi bɔaa ń Yelikoo.

16 Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀: 17 Gbɛ̃́ pɔ́ aa bùsu kpaalɛɛ́ ń gbɛlaaoɔ tɔ́n kɛ: Sa'onkia Ɛleazaa ń Nuni nɛ́ Yozueeo. 18 Bee gbɛa í dɔaanaɔ sɛ bui ń buio guu mɛ̀ndodo aa

§**33:39** Nao 20.22-28

****34:13** Yoz 14.2

dɔńlɛ bùsu kpaalɛapi guu. 19 Gbɛ̃́ pɔ́ á ń
sɛ́piɔ tɔ́n kɛ:
Yuda buiɔ guu Yefũnɛ nɛ́ Kalɛbu.
20 Simɛɔ buiɔ guu Amihudu nɛ́
Semuɛli.
21 Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ guu Kiseloni nɛ́
Ɛlidada.
22 Dã buiɔ guu Yɔgɛli nɛ́ Buki.
23 Yosɛfu nɛ́ Manase buiɔ guu Efodu nɛ́
Anɛli.
24 Yosɛfu nɛ́ Ɛflaiũ buiɔ guu Sifitã nɛ́
Kɛmuɛ.
25 Zabulɔni buiɔ guu Paanaki nɛ́
Ɛlizafã.
26 Isakaa buiɔ guu Azã nɛ́ Palɛtiɛ.
27 Asɛɛ buiɔ guu Selomi nɛ́ Aihudu.
28 Nɛfatali buiɔ guu Amihudu nɛ́
Pedaɛ.
29 Gbɛ̃́ pɔ́ Dii ń dílɛ aa Kanaa bùsu
kpaalɛ Isailiɔnɛɔn we.

Levii buiɔ wɛ̃́lɛɔ

35 Dii yã'ò Mɔiziɛ Mɔabu bùsu sɛ̃u
Yuudɛ̃ baale bɔaa ń Yelikoo à mè:
2 O Isailiɔnɛ aa bùsu pɔ́ aa a kpaalɛsɛ
wɛ̃́lɛɛɔ kpa Levii buiɔwa, kɛ́ aa e wàɔ kú
ń guu, aai tɔɔlɛ pɔ́ liaa wɛ̃́lɛpiɔi kpámá
lɔ.†† 3 Wɛ̃́lɛpiɔ iɔ dɛ ń zɔ̃lɛkĩi ũ, mɛ́ tɔɔlɛ
pɔ́ kú wɛ̃́lɛpiɔ saɛɔ iɔ dɛ ń zuɔ ń ń sãɔ
ń ń pɔtuo pãlɛɔ kúkĩi ũ píi. 4 Tɔɔlɛ pɔ́
liaa wɛ̃́lɛpiɔi yàasa i ka gɜ̀sĩsuu ɔ̀aa sɔo.
5 À ba yɔ̃ wɛ̃́nkpɛ gukpɛ oi kiloo do, í yɔ̃
gɛɔmidɔkĩi oi kiloo do, í yɔ̃ bɛ'aɛ oi kiloo
do, í yɔ̃ gugbãntoo oi kiloo do à pɛɛ píi,
wɛ̃́lɛ iɔ ku guoguo, tɔɔlɛ pɔ́ liaai sɔ̃ iɔ dɛ
wɛ̃lɛdeɔ dã́dãkɛkĩi ũ.
6 Wɛ̃́lɛ pɔ́ á kpá Levii buiɔwapiɔ guu,
a mèn soolo iɔ dɛ misiwɛ̃lɛɔ ũ. Tó gbɛ̃́
gbɛ̃dɛ̀, ìli bàalɛ ta wɛ̃́lɛpiɔ dou. An wɛ̃́lɛ
kĩniɔ iɔ bla ń plao. 7 Wɛ̃́lɛ mèn blakwi
plasai ɔ̃ á kpámá, wɛ̃́lɛ píi ń a tɔɔlɛo li-
aai. 8 Lá á buiɔ tɔɔlɛ e léu, a guu ɔ̃ aa
wɛ̃́lɛpiɔ kpa Levii buiɔwa. Bui pɔ́ wɛ̃́lɛ vĩ
dasi aa kpa dasi, bui pɔ́ wɛ̃́lɛ vĩ bílao aa
kpa bílao.

Misiwɛ̃lɛɔ

(Iko 19.1-13, Yoz 20.1-9)

9 Dii yã'ò Mɔiziɛ à mè: 10 O Isailiɔnɛ ǹ
mɛ, tó a bua Yuudɛ̃wa a gɛ̃ Kanaa bù-
suu, 11 à wɛ̃́lɛɛɔ dilɛ á misiwɛ̃lɛɔ ũ. Tó kai
mɛ́ mɔ̀, ɔ̃ gbɛ̃́ gbɛ̃dɛ̀, ade lí bàalɛ ta we.
12 Wɛ̃́lɛpi iɔ dɛɛ́ misiwɛ̃lɛɔ ũ, kɛ́ gbɛ̃dɛna
e bàasi aà daɛ pɔ́ a tɔsiwàɛ à tau. Tó a
kɛ̀ màa, a gao, sema wà yã́kpalɛkɛ̀aànɔ
bàasio. 13 Wɛ̃́lɛ mèn soolo pɔ́ á kpá Levii
buiɔwa á misiwɛ̃lɛ ũɔ, 14 mèn àaɔ̃ iɔ ku
Yuudɛ̃ baala, mèn àaɔ̃ iɔ ku baale Kanaa
bùsuu. 15 Tó kai mɛ́ mɔ̀, ɔ̃ gbɛ̃́ gbɛ̃dɛ̀,
ade lí bàalɛ tau. Wɛ̃́lɛ mèn soolopiɔ iɔ dɛ
misikĩi ũ á Isailiɔnɛ ń bɔ̀mɔ ge nibɔ pɔ́
kúánɔɔ.
16 Tó gbɛ̃́ gbɛ̃́ lɛ̀ ń mɔo a dɛ̀, ade á
gbɛ̃dɛnaɛ. Sema wà ade dɛ sɔ̃. 17 Tó gbɛ̃́
gbɛ kũa mɛ́ à gbɛ̃́ lɛ̀ò a dɛ̀, gbɛ̃dɛnan aà
ũ, sema wà aà dɛ sɔ̃. 18 Tó lí a kũa mɛ́
à gbɛ̃́ lɛ̀ò a dɛ̀, gbɛ̃dɛnan aà ũ, sema wà
aà dɛ. 19 Daɛ pɔ́ a tɔsiwà mɛ́ ali gbɛ̃́ pɔ́
gbɛ̃dɛ̀pi dɛ, tó à kpàaũaànɔ. 20 Tó gbɛ̃́ gbɛ̃́
kpàkpa, ɔ̃ à ɔzɔ̃̀aàzi, ge à aà pà ń pɔ́o, kɛ́
a zaaàgu yã́i, a dɛ̀, 21 ge tó à aà lɛ̀ ń ɔkũo
a dɛ̀ ĩ́i pɔ́ a sɛ̀aànɔ yã́i, gbɛ̃dɛnan aà ũ,
sema wà aà dɛ. Daɛ pɔ́ a tɔsiwà mɛ́ a aà
dɛ, tó à kpàaũaànɔ.
22 Tó i aà kpákpa sɔ̃o, ɔ̃ à ɔzɔ̃̀aàzi, ge à
aà pà ń pɔ́o kã́ndo ĩ́isɛaaànɔ sai, 23 ge i aà
eo, ɔ̃ gbɛ sìwà à gà, lá i íbɛlɛsɛaànɔɛ, mɛ́
àlɛ wɛɛlɛ à aà kɛ'ĩao, 24 wa yã́gɔ̃gɔ̃ gbɛ̃dɛ-
napi ń daɛ pɔ́ a tɔsiwàoɛ ikoyãɛ beeɔ
musuɛ. 25 Wi gbɛ̃dɛnapi si daɛ pɔ́ a tɔsi-
wàwa, aai aà gbaɛ misiwɛ̃lɛ pɔ́ à bàalɛ̀
tàu yãa guu, iɔ ku wɛ̃́lɛpiu e sa'onkia
pɔ́ wa dìlɛ gɛ́ gaò. 26 Tó gbɛ̃dɛnapi kɛ̀sɛ
sù vĩ̀ wɛ̃́lɛpi léa, 27 mɛ́ daɛ pɔ́ a tɔsi-
wàpi kpàaũaànɔ, a ku misiwɛ̃lɛpi guuo,
aà aà dɛ, aɔ tàae vĩ aà dɛa guuo. 28 Sema
gbɛ̃dɛnapi aàɔ ku misiwɛ̃lɛpiu e sa'onkia

††**35:2** Yoz 21.1-42

gɛ gaò. Sa'onkiapi gaa gbɛa ɔ̃ a gbasa ta
a bɛ. [29] Gu pɔ́ á kúu píi e á buiwa, àɔ
ikoyãpi kũa.

[30] Gbɛ̃dɛa yã́ guu, wa gbɛ̃dɛna dɛ
gbɛ̃́ɔ seeladekɛ yã́ musu, ãma ásu gbɛ̃dɛ
gbɛ̃́ mɛ̀ndo seeladekɛ yã́io.‡‡ [31] Ásu to
gbɛ̃dɛna pɔ́ kũ̀ wà dɛ azĩa boo, sema wà
aà dɛ. [32] Tó sa'onkia i ga gĩao, ásu ɔ̃asi
gbɛ̃́ pɔ́ bàasi tà misiwɛ̃lɛuwa à aà gba
zɛ́ aà ta a bɛo. [33] Ásu to bùsu pɔ́ áɔ kuu
gbãlɛo. Gbɛ̃dɛa mɛ́ ì bùsu gbãlɛ. Wa fɔ̃
gbãbɔ bùsu pɔ́ wà gbɛ̃dɛ̀uɛo, mɛ́ i kɛ wà
gbɛ̃́ pɔ́ gbɛ̃́pi dɛ̀ dɛ bàasio. [34] Ásu to bùsu
pɔ́ áɔ kuu, mɛ́ mapi sɔ̃ máɔ kuu gbãlɛo,
asa má Dii má kú á Isailiɔ guuɛ.

Zelofada nɛnɔɛɔ tɔɔlɛ

36 Galada buiɔ uabeleɔ mɔ̀ Mɔizi
kĩ́i. Galadapiá Makii nɛ́ɛ, Man-
ase tɔ̃ũnaɛ, Yosɛfu buiɛ. Ɔ̃ aa ò Mɔiziɛ
ń Isaili bui dɔaanaɔ [2] aa mɛ̀: Baa, kɛ́ Dii
ònɛ ǹ bùsu kpaalɛ Isailiɔnɛ ń gbɛlaao, a
ònɛ ǹ wá gbɛ̃do Zelofada tɔɔlɛ kpá aà
nɛnɔɛɔwa.¶¶ [3] Tó nɛnɔɛpiɔ zãkɛ̀ ń Isaili
buipãlɛɔ, wa ń tɔɔlɛ sí wá buiɔwa wà kã́fĩ
bui pɔ́ aa zãkɛ̀ńnɔɔnɛ, tɔɔlɛ pɔ́ wa kpàwá
ń gbɛlaao i lao. [4] Tó Kuu'ɔwɛ̃§§ kà sɔ̃, wa
ń tɔɔlɛ sí kpaalɛ pɔ́ wá deziɔ sɛ̀ guuɛ, wi
kã́fĩ bui pɔ́ aa zãkɛ̀ńnɔɔnɛ.

[5] Ɔ̃ Mɔizi yã́ pɔ́ Dii òɛ dìlɛ Isailiɔnɛ
à mɛ̀: Yosɛfu buipiɔ yã́ naɛ. [6] Yã́ pɔ́ Dii
dìlɛ Zelofada nɛnɔɛɔ yã́ musun kɛ: À mɛ̀
nɛnɔɛpiɔ zãkɛ ń gɔ̃ pɔ́ kɛ̀nɛ́ maaɔ, ãma
gɔ̃ pɔ́ aa zãkɛòɔ, sema aaɔ dɛ ń dezi káau
Manase buiɔ ũ. [7] Tɔɔlɛ pɔ́ Isailiɔ vĩ ń bui-
waɔ su gɛ̃ kɔ̃ pɔ́uo. Isaili píi zɛ ń a dezi
káau tɔɔlɛ pɔ́ á è túbi ũo. [8] Isaili buiɔ guu,
sema nɔɛ pɔ́ tɔɔlɛ vĩ túbi ũ zãkɛ ń gɔ̃ pɔ́
dɛ a dezi káau bui ũo. Beewa Isaili píi a
gɔ̃ tɔɔlɛ pɔ́ wà kpaalɛ̀ a deziɔnɛ vĩ. [9] Isaili
buiɔ tɔɔlɛ su gɛ̃kɔ̃uo. Isaili bui píi zɛ ń
tɔɔlɛ pɔ́ á è kpaalɛ guuo.

[10] Ɔ̃ Zelofada nɛnɔɛɔ kɛ̀ lá Dii ò Mɔiz-
iɛwa. [11] Mala ń Tiizao ń Ɔgɛlao ń Mi-
likao ń Nɔao zãkɛ̀ ń ń desɛ̃ nɛ́ɔ. [12] Aa za-
˜kɛ̀ ń Yosɛfu nɛ́ Manase buiɔ, ɔ̃ tɔɔlɛ pɔ́
wà kpaalɛ̀nɛ́ɔ gi dɛ ń dezi káau buiɔ pɔ́
ũ. [13] Ikoyãɔ ń yãdilɛa pɔ́ Dii dà Mɔiziɛ a
dìlɛ Isailiɔnɛɔn we gɔɔ pɔ́ aa ku Mɔabu
bùsu sɛ̃u Yuudɛ̃ baale bɔaa ń Yelikoo.

‡‡**35:30** Iko 17.6, 19.15
¶¶**36:2** Nao 27.7
§§**36:4** Lev 25.8-10

IKOYÃ

Mɔizi lá sɔode

Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Naokɛa lá láakĩi Isailiɔ kaa bùsu pɔ́ Lua à a lɛgbɛ̀né zɔ̃lɛu yã'òwɛ̃ɛ. Ikoyã lá tɛ́ Naokɛa lápizi, ɔ̃ Mɔizi yã́ mɛ̀n àaɔ̃ pɔ́ a ò Isailiɔnɛ kuu (1.1-4.43, 4.44-28.68, 28.69-30.20). Mɔizi yã́ pɔ́ Lua kɛ̀ Isailiɔnɛ ń lá a yeńzio dɔ̀ńgu, lá aà bàa kúńnɔ, à dɔaané guwaiwaiu wɛ̃̀ bla, à ɔlìańzi, à ń bɔ́ ń ibɛɛɔ ɔzĩ, ɔ̃ à a ikoyãɔ dìlɛné, à yã́ɔ lɛgbɛ̀né. I kɛ yãzi pɔ́ kɛ̀ lá káauɔ guu ɔ̃ à ɛ̀a lɛ́ dɔńgu lɔo, àlɛ waasokɛné ń nɔ̀sɛmɛndoo, àlɛ o a gbɛ̃́ɔnɛ aa dɔ̃ kɛ́ Luaá náaideɛ, aai gbɛ̃́kpaaaànɔ zɛ́ sɛ́, asa Lua sĩandeɛ. À mɛ̀: Isailiɔ, à swã́kpa. Dii wá Lua mɛ́ Dii mɛ̀ndona ũ. Àɔ ye Dii á Luazi ń nɔ̀sɛmɛndoo teasisai á gbãa pua lɛ́u. (6.4-5) Mat 22.37 gwa lɔ. Dɔ̀ɔpiɔ yã́ ɔ̃ Isailiɔ ì lousisia daalɛò lá gu lɛ́ dɔ.

Lɛ pɔ́ Mɔizi Lua táasilɛ̀ò ku lápi láakĩi (32). Bee gbɛa Mɔizi sa'olɛkɛ̀ Isaili buiɔnɛ (33). Lɛɛ 31 guu wà Yozuee dìlɛ Mɔizi gɛ̃ɛ ũ kɛ́ aà dɔaa Isailiɔnɛ bùsu pɔ́ Lua a lɛgbɛ̀né guu. Lɛɛ 34 ãnabi Mɔizi gaa yã'ò.

Gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ lápi kyokɛ gbãɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ aa kɛ̀ yãaɔ, ikoyã lápi lɛ́ dɔńgu kɛ́ Luapi mɛ́ ń Suabana ũ, an bona ũ. Tó gbɛ̃́ɔ Lua yã́ kũa mɛ́ aa aà náai vĩ gɔɔpii gupiiu yã́pii guu, bee a bɔa maa pɔ́ gbɛ̃nazĩna ìɔ wɛɛlɛ iné.

Mɔizi yã'oa Isailiɔnɛ Mɔabu bùsuu

1 Yã́ pɔ́ Mɔizi ò Isailiɔnɛ guwaiwaiu
Yuudɛ̃ baalen kɛ. A ku Alaba sɛ̃u
bɔaa ń Sufaoɛ, Palana zãnguo ń Tofɛlio
ń Libenao ń Azeloo ń Dizaabuo. 2 Bɔa
Olebu gɛa Kadɛsi Baanɛa ń Sei gbɛ zɛ́o
á tá gɔɔ kuɛdoɛ. 3 Bɔa Egipi wɛ̃̀ blade
guu, a mɔ kuɛdode gɔɔ sɛ̃́ia zĩ́ Mɔizi yã́
pɔ́ Dii dàɛ Isailiɔ yã́ musu ònɛ́ píi. 4 Bee
kɛ̀ aà zĩ̀blea Amɔleɔ kí Siɔ̃ pɔ́ kpalablè
Ɛsɛbɔ̃ gbɛa ń Basana kí Ogu pɔ́ kpalablè
Asalo ń Ɛdɛlɛioɛ.* 5 Mɔizi fɛ̀lɛ ikoyãɛ bee
pílokɛ̃̀ Mɔabu bùsuu Yuudɛ̃ baale à mɛ̀:
6 Dii wá Lua yã'òwɛ̃ɛ Olebu à mɛ̀, wa gɛ̃gɛ̃
gbɛpi saɛ. 7 Wà fɛlɛ dazɛu wà mipɛ Amɔle
bùsu sĩ̀sĩdewa ń gbɛ̃́ pɔ́ kú Alaba sɛ̃uɔ ń
gusĩsĩdeuɔ ń gusalaladeɔ ń Nɛgɛvɛdeɔ ń
ísialɛdeɔ. À mɛ̀ wà gɛ́ Kanaa bùsuu ń Libã
bùsuo e swa zɔ̃ɔ Uflatai. 8 À mɛ̀ a bùsupi
kàlɛ wá aɛ, wà gɛ sí, bùsu pɔ́ a a lɛgbɛ̃̀ wá
deziɔnɛ Ablahaũ ń Izaakio ń Yakɔbuo a
mɛ̀ á kpámá, i gɔ̃ ń buiɔnɛ ń kpɛ.

Mɔizi yãgɔ̃gɔ̃naɔ dilɛa

(Bɔa 18.13-27)

9 Gɔɔ bee má òɛ́ má fɔ̃ màɔ á sɛa lán
asowa mado lɔo. 10 Dii á Lua tò a dasikũ̀,
á dasi kà saanaɔwa sa. 11 Dii á deziɔ Lua
ɛa to à dasikũ lɛɛ ɔ̀aa sɔo, i báaadaágu
lá à a lɛgbɛ̀ɛ́wa. 12 Mámɛ máɔ á sɛa lán
asowa, màɔ á yã́gɔ̃gɔ̃́ madoa? 13 À ɔ̃nɔ-
naɔ sɛ́ á guu bui ń buio, gbɛ̃́ pɔ́ wa ń dɔ̃
laaide ũɔ, mí ń dilɛ á dɔaanaɔ ũ.
14 Ɔ̃ á wèa a mɛ̀, yã́ pɔ́ má ò wà kɛpi
maaɛ. 15 Ɔ̃ ma á bui dɔaanaɔ sɛ̀, ɔ̃nɔna
pɔ́ wa ń dɔ̃ laaideɔ ũ, ma ń dílɛɛ́ á buiɔ
yãgɔ̃gɔ̃naɔ ũ. Gbɛ̃ɛɔ ìɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔoɔ
dɔaanaɔ ũ, gbɛ̃ɛɔ sɔ̃ gbɛ̃ɔn basɔobasɔo,
gbɛ̃ɛɔ gbɛ̃ɔn blakwikwi, gbɛ̃ɛɔ gbɛ̃ɔn
kwikwi. 16 Gɔɔbeezĩ ma yãdìlɛ yãgɔ̃gɔ̃-
napiɔnɛ ma mɛ̀: Àli yã́ pɔ́ á gbɛ̃́ɔ mɔ̀owá
ma, íli yã́gɔ̃gɔ̃né a zɛ́wa, gbɛ̃́ ń a gbɛ̃́deeo
ge ń bɔ̀mɔon nò. 17 Ásuli gbɛ̃e wɛgwa
yã́kpalɛuo. Àli yãma gbɛ̃́ yãfũna ń gbɛ̃́
gbiaowa sáasaa. Ásuli vĩakɛ gbɛ̃e wɛ́ɛo,
asa yã́kpalɛkɛaá Lua yã́ɛ. Tó yãe kɛ̀ɛ́ zĩ'ũ,
àli mɔoa, mí wɛ́tɛi. 18 Gɔɔ bee ma yã́ pɔ́
á kɛɔ dìlɛɛ́ píi.

Asiigwanaɔ zĩa

(Nao 13.1-33)

19 Bɔa Olebu wa dazɛu, wa guwaiwai
zɔ̃ɔ pãsĩ pɔ́ á dɔ̃pi baa vĩ̀. Wa mipɛ̀ Amɔle

*1:4 Nao 21.21-35

bùsu sȉsĩdewa, lá Dii wá Lua òwɛ̃ɛwa, ɔ̃
wa ka Kadɛsi Baanɛa. 20 Ɔ̃ má òɛ́ ma mɛ̀:
A ka Amɔle bùsu sȉsĩde pɔ́ Dii wá Lua lɛ́
kpáwáu. 21 À bùsu pɔ́ Dii á Lua kpàwápi
gwa á aɛ. À gɛ si lá Dii á deziɔ Luapi
dìlɛɛ́wa. Ásu to vĩa á kũo. Ásu bílikɛo.
22 Ɔ̃ ápii a mɔ ma le, a mɛ̀ wà gbɛ̃́ɔ zĩ, aai
gɛ́ bùsupi gwagwaiwɛ̃ɛ. Tó aa sù, aai zɛ́
pɔ́ wá sɛ́ ń wɛ̃́lɛ pɔ́ wá káuɔ owɛ̃ɛ. 23 Yã́pi
kɛ̀mɛɛ maa, ɔ̃ ma gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ sɛ̀ á guu
bui ń buio mɛ̀ndodo. 24 Kɛ́ aa gɛ̀, aa dɛ̀dɛ
gusĩsĩdewa, ɔ̃ aa kà Ɛsikɔli guzulɛu aa
gwàgwa. 25 Ɔ̃ aa sùwɛ̃ɛ ń bùsupi libɛɔ, aa
bùsupi yã́ sɛ̀lɛ aa sìuwɛ̃ɛ aa mɛ̀ bùsu pɔ́
Dii wá Lua lɛ́ kpáwápiá bùsu maaɛ.
26 Kási á ye gɛa weio, ɔ̃ a gi Dii á Lua
yãmai. 27 A yã́kũtɛ̃kàka á kpɛ́ɔ guu, a mɛ̀
Dii zawáguɛ, ɔ̃ à wá bɔ́lɛ Egipi kɛ́ à e wá
na Amɔleɔnɛ ń ɔzĩ aa wá dɛdɛ. 28 A mɛ̀
má á táu sai? Á gbɛ̃́ɔ tò á kúsu kwɛ̀, aa mɛ̀
bùsupi gbɛ̃́ɔ gbãa dɛála, mɛ́ an gbȁa ɛa
dɛála lɔ. An wɛ̃́lɛɔ zɔ̃ɔ, a bĩ́iɔ zɔ̃̀ Luawaɛ.
Aa mɛ̀ wà Anaki buiɔ è we lɔ. 29 Ɔ̃ má
òɛ́, ásu to sɔ̃ kɛ̃́águo, ásu vĩakɛnɛ́o. 30 Dii
á Lua dɔaaaɛ́, ɔ̃mɛ a zĩkaɛ́ lá a kàɛ́ Egipi
ń guwaiwaiuo á wɛ́ èwa. 31 Á è we lá Dii
á Lua á zɔ̃a a gȁu, lá mae ìɔ a nɛ́ zɔ̃a a
gȁuwa. À zɛkɛ̀ɛlɛánɔ píi e a gɛ kaò guɛ
beeu. 32 Gia ń beeo i Dii á Lua náaikɛo.†
33 À dɔ̀aaɛ́ zɛ́ guu, à bòokpakĩi kɛ̀kɛɛ́. À
dɔ̀aaɛ́ tɛ́ guu gwã́, kɛ́ à zɛ́ pɔ́ áli sɛ́ ɔlɔɛ́.
Fãanɛ sɔ̃ à dɔ̀aaɛ́ tɛlu guu.

Dii Isailiɔ swã́gagaa

(Nao 14.20-45)

34 Kɛ́ Dii yã́ pɔ́ á ò mà, aà pɔ fɛ̃̀, ɔ̃
à lɛgbɛ̃̀ à mɛ̀: 35 Bílaɛ bee gbɛ̃ɛ a wɛsi
bùsu maa pɔ́ má ò má kpá an deziɔwalɛo,
36 mɛ́ i kɛ Yefũnɛ nɛ́ Kalɛbu bàasio. Ɔ̃mɛ
a wɛsiɛ. Má tɔɔlɛ pɔ́ aà gbá pɛ̀lɛu kpawàɛ,
aàpi ń a nɛ́ɔ, kɛ́ a tɛmazi ń nɔ̀sɛmɛndoo
yã́i. 37 Dii pɔ pàmazi á yã́i lɔ, ɔ̃ à mɛ̀ mapi
sɔ̃ má gɛ̃ bùsupiuo. 38 Ma dɔnlɛde Nuni
nɛ́ Yozuee mɛ́ a gɛ̃u. Dii mɛ̀ mà aà gba
sɔ̃, asa ɔ̃mɛ a bùsupi na Isailiɔnɛ ń ɔzĩ.
39 Ɔ̃ Dii ɛ̀a òɛ́ à mɛ̀ á nɛ́fɛ̃nɛna pɔ́ a mɛ̀
wà ń kṹkũ zȉzɔ ũɔ, á nɛ́ pɔ́ aa vãi dɔ̃kɔ̃ɛ ń
maao gĩaopiɔ, aamɛ aa gɛ̃u, í kpámá, aai
gɔ̃ vĩ. 40 Ápiɔ sɔ̃, Dii òɛ́ à ɛa Ísia Tɛ̃a zɛ́ sɛ́
guwaiwaiu.
41 Ɔ̃ á wèa a mɛ̀ a duunakɛ̀ Diiɛ, á gɛ́
zĩkai saɛ lá Dii á Lua òɛ́wa. Ɔ̃ á baade a
gɔ̃kɛbɔɔ dɔ̀ a pi, álɛ e bùsu sȉsĩde kũaá-
faaiɛ. 42 Ɔ̃ Dii òmɛɛ mà oɛ́ ásu gɛ́ zĩpi
káio, kɛ́ á wɛ̀lɛɔ su zĩblewáo yã́i, asa à mɛ̀
áɔ kúánɔo. 43 Ɔ̃ má òɛ́, a gi mai, a pã Dii
yã́a. Á wala guu ɔ̃ a gɛ dɛdɛ bùsu sȉsĩde-
piwa. 44 Ɔ̃ Amɔle pɔ́ kú weɔ bɔ̀ dàálɛ aa á
yá lán zɔ́ɔ gbɛ̃yaawa. Aa zĩblɛ̀wá za Sei e
Ɔɔma. 45 Kɛ́ a su, a ɔ́ɔlɔ̀ Diiɛ, ɔ̃ à gì swã́sɛi-
ázi. 46 Ɔ̃ a gɔɔplakɛ̀ Kadɛsi, wekĩi a gɔɔ
gàgau.

Isailiɔ liaaliaaa guwaiwaiu

2 Wa ɛa wa Ísia Tɛ̃a zɛ́ sɛ̀ guwaiwaiu,‡
lá Dii òwɛ̃ɛwa, ɔ̃ wa liaaliaa Sei bùsu
sȉsĩdeu gɔɔpla. 2 Ɔ̃ Dii òmɛɛ à mɛ̀, 3 wá
liaaliaaa gusĩsĩdepiu mɔ̀. Wà ɛa gɛ́ gug-
bãntoo oi sa. 4 À mɛ̀ mà oɛ́ álɛ bɔlɛ ń á
daɛ Esau buiɔ Sei bùsuoɛ.¶ Aa vĩakɛɛ́, ń
beeo à laaika maamaa, 5 ásu ń lɛ́wɛo, asa
Dii a ń bùsu saaloe kpáwáo, baa kɛ̀sɛ do,
asa à Sei bùsu sȉsĩde kpà Esau buiɔwaɛ,
ɔ̃ aa gɔ̃̀ vĩ. 6 Dii mɛ̀ à blɛ lúmá, í ble. Baa
íɛ, à lú, í mi. 7 Dii á Lua báaadà zĩ pɔ́ á
kɛ̀u píiɛ, mɛ́ à wɛtɛ̀ázi guwaiwai zɔ̃ɔɛ bee
baa vĩa guu. Dii á Lua kúánɔ a wɛ̃̀ blan
kɛ, pɔe i kɛ̃́sãwáo. 8 Ɔ̃ wa dɔ wá daɛ Esau
buiɔ Sei bùsuzi. Bɔa Elata ń Ɛziɔ̃gɛbɛɛo
wa lilɛ, wa Alaba sɛ̃ zɛ́ sɛ̀, ɔ̃ wa Mɔabu
guwaiwai zɛ́ sɛ̀.
9 Dii òmɛɛ wásu íbɛlɛsɛ ń Mɔabuɔ wà
ń lɛwɛ wà zĩkańnɔo, asa a ń bùsu saaloe
kpáwá wá pɔ́ ũo. À bùsupi kpà Lɔtu buip-

---

†**1:32** Ɛbɛ 3.19
‡**2:1** Nao 21.4
¶**2:4** Daa 36.8

iɔwa, à gɔ̃̀ ń pɔ́ ũɛ.[§] 10 Bùsupi guu ɔ̃ Ɛmi
buiɔ ku yãa. Aa gbãa mɛ́ aa dasi. An gbã̀a
kà Anaki buiɔwa. 11 Wì ń dilɛ Lefai buiɔ
ũ lán Anaki buiɔwaɛ, ãma Mɔabuɔ ì onɛ́
Ɛmiɔɛ. 12 Oliɔ ku Sei yãaɛ, ɔ̃ Esau buiɔ mɔ̀
wa sìmá aa ń dɛdɛ, ɔ̃ aa zɔ̃̀lɛ ń gbɛu, lá
Isailiɔ kɛ̀ bùsu pɔ́ Dii kpàmá aa gɔ̃̀ vĩɛwa.
13 Dii òwɛ̃ɛ wà bua Zelediwa, ɔ̃ wa
buawà. 14 Za gɔɔ pɔ́ wa bɔ Kadɛsi Baanɛa
e wa gɛ bua Zelediwa, wɛ̃̀ bla plasai gɛ̃̀.
Gbɛ̃́ pɔ́ aa kà zĩkaa yãaɔ gàga píi, lá Dii
ònɛ́wa.[**] 15 Dii mɛ́ ɔtɔ̃̀lɛmá e à gɛ̀ ń kaalɛ
míɔmiɔ.
16 Kɛ́ á gbɛ̃́ pɔ́ aa kà zĩkaa yãapiɔ gàga
píi, 17 ɔ̃ Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀, 18 wà bua
Mɔabu bùsu pɔ́ wì mɛ Aa bùsu lɛ́wa sa.
19 Tó wa mɔ Amɔniɔ lè, wásu íbɛlɛsɛ́ńɔ
wà ń lɛ́wɛo, asa á ń bùsu saaloe kpáwáo.
A kpà Lɔtu buipiɔwa à gɔ̃̀ ń pɔ́ ũɛ.[††]
20 Wà bùsupi dìlɛ Lefaiɔ pɔ́ ũ lɔɛ, asa
aa ku we yãaɛ. Amɔniɔ ì onɛ́ Zaũzumiɔ.
21 Buipiɔ gbãa mɛ́ aa dasi, an gbã̀a kà
Anaki buiɔwa. Dii mɛ́ ń kaalɛ Amɔniɔnɛ,
ɔ̃ aa ń bùsu sì, aa zɔ̃̀lɛ ń gbɛu. 22 Màa Dii
kɛ̀ Esau buiɔnɛ Sei lɔ. À Oliɔ kàalɛnɛ́, ɔ̃
aa ń bùsu sì aa zɔ̃̀lɛ ń gbɛu e ń a gbão.
23 Avii pɔ́ aa wɛ̃́lɛ kàlɛkalɛ e za Gazaɔ sɔ̃,
Kɛlɛtiɔ bɔ̀ Kɛlɛti aa mɔ̀ ń kaalɛ, ɔ̃ aa zɔ̃̀lɛ
ń gbɛu.
24 Dii mɛ̀ wà dazɛu wà bua Aanɔwa. À
mɛ̀ a Ɛsɛbɔ̃ kí Siɔ̃, Amɔle bui nàwɛ̃ɛ wá
ɔzĩɛ ń aà bùsuo. À mɛ̀ wà fɛlɛ zɛ ń aà bùsu
siao, i fɛlɛwá ń zĩo. 25 Sɛa za gbã á tó vĩa
dṹnia buiɔ kũ píi, sɔ̃ i kɛ̃́ńgu á yã́i. Tó aa
á bao mà, aa sɔ̃̀deedeekɛ, gili i gɛ̃́ńgu á
yã́i.

Zĩblea Ɛsɛbɔ̃ kí Siɔ̃wa

(Nao 21.21-30)

26 Kua Kedemɔ guwaiwaiu ma gbɛ̃́ɔ zĩ̀
Ɛsɛbɔ̃ kí Siɔ̃wa ń aafia yã́o, ma mɛ̀ 27 aà
wá gba zɛ́ wà pã a bùsua. Zɛ́kpaa wáɔ
bɛu, wá lilɛ ɔplaai ge ɔzɛɛio. 28 Ma mɛ̀
aà blɛ yíawá wà ble, aà í yíawá wà mi,
wí fĩaboɛ̀ ń ã́nusuo. Aà to wà pã a bù-
sua kɛ̀sɛ lé. 29 Má òɛ̀ Esau buiɔ wá gbá
zɛ́ Sei, mɛ́ Mɔabuɔ wá gbá zɛ́ Aa, ɔ̃ wálɛ
gɛ́ buai Yuudɛ̃wa e bùsu pɔ́ Dii wá Lua
lɛ́ kpáwáu. 30 Ɔ̃ Ɛsɛbɔ̃ kí Siɔ̃ i wá gba zɛ́
wà pã a bùsuao, asa Dii á Lua aà swãfɛ̃̀ɛ̀,
ɔ̃ à fèe, kɛ́ à e à aà naɛ́ á ɔzĩ, lá a dɛ
gbãɛwa. 31 Ɔ̃ Dii òmɛɛ mà gwa lá álɛ Siɔ̃
ń a bùsuo nawɛ̃ɛ wá ɔzĩ. À mɛ̀ wà fɛlɛ
wà aà bùsupi sí, i gɔ̃ wá pɔ́ ũ. 32 Siɔ̃ ń a
gbɛ̃́ɔ bɔ̀lɛ dàwálɛ ń zĩo Yaaza. 33 Dii wá
Lua aà kpàwá, ɔ̃ wà aà dɛ̀ ń a nɛ́ɔ ń a
gbɛ̃́ɔ píi. 34 Gɔɔ bee ɔ̃ wa aà wɛ̃́lɛɔ sì píi,
wa wɛ̃́lɛpiɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ ń nɛ́ɔ dɛdɛ píi.
Wi gbɛ̃e to bɛ̃́ɛo. 35 Ɔ̃ wa ń pɔtuoɔ nàaa,
wa wɛ̃́lɛ pɔ́ wá sìpiɔ pɔ́ɔ sɛ̀lɛ wá pɔ́ ũ.
36 Sɛa za Aloee wɛ̃́lɛu Aanɔ baa ń mɛɛwia
pɔ́ kú guzulɛpiuo e Galada, wɛ̃́lɛe ku a
gbãa dɛwálao. Dii wá Lua ń náwɛ̃ɛ wá
ɔzĩ píiɛ. 37 Wi sɔ̃ Amɔni bùsuio, Yaboko
baan nò, gusĩsĩde wɛ̃́lɛɔn nò, lá Dii wá
Lua òwɛ̃ɛwa.

Zĩblea Basana kí Oguwa

(Nao 21.31-35)

3 Bee gbɛa wa ɛa da Basana bùsu zɛ́u.
Ɔ̃ Basana bùsu kí Ogu bɔ̀ dàwálɛ ń
zĩo ń a gbɛ̃́ɔ píi Ɛdɛlei. 2 Dii òmɛɛ másu
vĩakɛɛ̀o, asa a aà nàmɛɛ ma ɔzĩ ń a gbɛ̃́ɔ
píi ń a bùsuoɛ. À mɛ̀ mà kɛɛ̀ lá má kɛ̀
Amɔleɔ kí Siɔ̃ pɔ́ kpalablè Ɛsɛbɔ̃ɛwa. 3 Ɔ̃
Dii wá Lua Basana bùsu kí Ogu nàwɛ̃ɛ
wá ɔzĩ ń a gbɛ̃́ɔ píi. Wa ń dɛdɛ, wi ń gbɛ̃e
to bɛ̃́ɛo. 4 Gɔɔ bee ɔ̃ wa aà wɛ̃́lɛɔ sì píi.
A kee ku wa gí síimáo. Wa zĩblè Aagobu
bùsuwa píi ń a wɛ̃́lɛ mɛ̀n bàaɔ̃o, bùsu pɔ́
Basana bùsu kí Ogu vĩpi. 5 Wɛ̃́lɛpiɔá wɛ̃́lɛ
bĩ́ideɔnɛ píi. Wɛ̃́lɛpiɔ bĩ́i lɛsĩ, wì a bɔlɛɔ
tata wà gbã́a dauɛ. Wa zɔ̃ɛwiaɔ sì dasi-
dasi lɔ. 6 Wa ń mìdɛ píi, lá wá kɛ̀ Ɛsɛbɔ̃

[§] **2:9** Daa 19.37
[**] **2:14** Nao 14.29
[††] **2:19** Daa 19.38

kí Siɔ̃ gbɛ̃́ɔnɛwa. Wa wɛ̃́lɛpiɔ gɔ̃ɛɔ dɛ̀dɛ ń
nɔɛɔ ń nɛ́ɔ píi. 7 Ɔ̃ wa pɔtuoɔ ń àizɛɛ pɔ́
wá è wɛ̃́lɛpiɔ guu nàaa wá pɔ́ ũ píi.
8 Gɔɔ bee wa Amɔleɔ kía gbɛ̃ɔn plapiɔ
bùsu sìmá, bùsu pɔ́ kú Yuudɛ̃ baala za
Aanɔi e Ɛɛmɔ gbɛi. 9 Sidɔ̃deɔ ì o gbɛpiɛ
Siliɔ̃, Amɔleɔ sɔ̃ Senii. 10 Wa Basana kí
Ogu bùsu sì píi, gusalala wɛ̃́lɛɔ ń Galada
bùsuo píi ń Basana bùsuo píi e Saleka
ń Ɛdɛlɛio. 11 Lefai kɔ̃naɔ guu Ogu mɛ́ gɔ̃̀
yãa ado. Wà aà wúlɛbɔ kɛ̀ ń mɔoɛ. A gbã̀a
gã̀sĩsuu kɛ̃okwiɛ, a yàasa sɔ̃ gã̀sĩsuu síiɔ̃.
A ku Amɔni mɛɛwia Labaɛ.

Yuudɛ̃ baa gukpɛ oi bùsu kpaalɛa

(Nao 32.1-42)

12 Kɛ́ wa bùsupi sì, ma Galada bùsu
sĩ̀sĩde guo kpà Lubɛni buiɔ ń Gada
buiɔwa, sɛa za Aloee, Aanɔ baa. 13 Gal-
ada bùsu pɔ́ gɔ̃̀ ń Ogu bùsu Basanao
ɔ̃ má kpà Manase bui kĩniɔwa. Aagobu
bùsu pɔ́ kú Basana bùsuu yãa píi, ɔ̃ wì
mɛ Lefaiɔ bùsu. 14 Manase bui Yaii mɛ́
Aagobu bùsupi sɛ̀ píi e Gesuu buiɔ ń
Maaka buiɔ bùsu lɛ́u. Ɔ̃ à azĩa tɔ́ kpàɛ̀.
A yã́i wì mɛ Basanaɛ Yaii zɔ̃ɛwiaɔ e ń a
gbão.
15 Ma Galada bùsu kpà Manase nɛ́
Makii buiɔwa. 16 Bùsu pɔ́ kú Galada bùsu
zãnguo ń Aanɔ dɔ̀ɔo ɔ̃ má kpà Lubɛni
buiɔ ń Gada buiɔwa. Aanɔ dɔ̀ɔpi mɛ́ ń
bùsu lɛ́ ũ, mɛ́ Yaboko dɔ̀ɔ mɛ́ ń bùsu lɛ́ ũ
Amɔni bùsu oi. 17 Yuudɛ̃ dɔ̀ɔ mɛ́ ń bùsu lɛ́
ũ bɛ'aɛ oi za Gɛnɛzalɛti e Alaba Ísida pɔ́
wì mɛ lɔ Ísida Wiside, Pisiga gbɛpɔlɛu.
18 Ma yã'ònɛ́ gɔɔ bee ma mɛ̀, Dii ń Lua
bùsupi kpàmá à gɔ̃̀ ń pɔ́ ũɛ. An gbɛ̃́ pɔ́
kà zĩkaaɔ sɔ̃ aa ń gɔ̃kɛbɔɔ sɛ aa bua Yu-
udɛ̃wa aa dɔaa Isaili kĩniɔnɛ. 19 Ma mɛ̀
má dɔ̃ an nɔɛɔ ń ń nɛ́ɔ ń ń pɔtuoɔ dasi,
aamɛ aa gɔ̃ ń wɛ̃́lɛ pɔ́ má kpàmáɔ guu.
20 Ma mɛ̀ tɔ́ Dii tò an gbɛ̃́ɔ ĩ́ampakĩi è
láńwa, mɛ́ aa bùsu pɔ́ Dii ń Lua lɛ́ kpámá
sì ń pɔ́ ũ Yuudɛ̃ baa bɛ'aɛ oi, an baade i
gbasa su bùsu pɔ́ má kpàmáɛ bee guu sa.
21 Gɔɔ bee má ò Yozueeɛ aà wɛ́ è lá Dii
á Lua kɛ̀ kía gbɛ̃ɔn plapiɔnɛ. Màa Dii a
kɛ kía pɔ́ álɛ gɛ́ ń lei weɔnɛ píi. 22 Ásu
vĩakɛnɛ́o, asa Dii á Lua mɛ́ a zĩkaɛ́ńnɔ.
23 Gɔɔ bee ma awakpà Diiɛ ma mɛ̀,
24 Dii Lua, n na n zɔ̃ɔkɛ ń n gã̀sa gbãao
ɔlɔa mapi n zɔ̀blenaɛwa. Dii kpele mɛ́ kú
musu ge tɔɔlɛ la, a fɔ̃ yãzɔ̃ɔkɛ lanwai?
25 Ma gba zɛ́ mà bua Yuudɛ̃wa mà e wɛsi
bùsu maa sĩ̀sĩde pɔ́ kú wepilɛ ń Libão píi.
26 Ɔ̃ Dii pɔ pàmazi á yã́i, i swã́sɛ ma yã́io.
A òmɛɛ à mɛ̀, bee mɔ̀ màa lɛ. Másu yãe oɛ
yã́ bee musu lɔo. 27 À mɛ̀ mà dɛdɛ Pisiga
gbɛwa e a misonaa, mí wɛzu mà gugwa
bɛ'aɛ ń gugbãntoo ń gukpɛo ń gɛɔmidɔkĩi
oio. À mɛ̀ mà gwa ń wɛ́oɛ, asa má e bua
Yuudɛ̃wa mà gɛ́ weo. 28 À mɛ̀ mà yãdilɛ
Yozueeɛ, mí aà gba sɔ̃, mí aà gba gbãa,
asa aàpi mɛ́ a dɔaɛ́ à bua Yuudɛ̃wa, i
bùsu pɔ́ má wɛsiɛ naɛ́ á ɔzĩ. 29 Ɔ̃ wa gɔ̃
guzulɛɛ beeu Bɛpeoo saɛ la.

Laaidɔa Dii ikoyãwa

4 Isailiɔ, à laaidɔ yãdilɛaɔ ń ikoyã pɔ́
málɛ daɛ́ɔwa. À zĩkɛwà, íɔ ku, í gɛ́
bùsu pɔ́ Dii á deziɔ Lua lɛ́ kpáwápi síi.
2 Ásu yãe kã́fĩ yã́ pɔ́ málɛ dilɛɛ́ guuo, mɛ́
ásu yãe bɔuo.‡‡ Àɔ Dii á Lua yã́ pɔ́ málɛ
daɛ́ kũa. 3 Á wɛ́ yã́ pɔ́ Dii kɛ̀ Baali Peooɛ
è. Dii á Lua á gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ tɛ Peoo tã́aziɔ
kàalɛ píi,¶¶ 4 á gbɛ̃́ pɔ́ a na Dii á Luapiziɔ
sɔ̃ á kú e gbã. 5 À ma! Ma yãdilɛaɔ ń ikoy-
ãɔ dàɛ́ lá Dii ma Lua òmɛɛwa. À zĩkɛwà
bùsu pɔ́ álɛ gɛ́ síi guu. 6 Àɔ yã́piɔ kũa
ń laaio, buipãlɛɔ i ma, aaiɔ dɔ̃ kɛ́ á ɔ̃nɔ
mɛ́ á wɛ́ kɛ̃a, aai mɛ gbɛ̃́piɔ ɔ̃nɔ fáe, bui
zɔ̃ɔpi wɛ́ kɛ̃aɛ! 7 Lá Dii wá Lua ìɔ kúwanɔ
kãi tɔ́ wálɛ wabikɛwà, bui zɔ̃ɔe ku kɛ́ an
tã́aɔ kúńnɔ kãi màae? 8 Bui zɔ̃ɔe ku kɛ́
aa yãdilɛaɔ ń ikoyã zɛdeɔ vĩ lán ikoyã
pɔ́ málɛ dilɛɛ́ gbãwae? 9 À laaika, íɔ ázĩa

‡‡4:2 Zia 22.18-19
¶¶4:3 Nao 25.1-9

kũa dɔ̃ maamaa. Ásu to yɑ̃́ pɔ́ á wɛ́ èpi
sɑ̃́águo, asu bɔ á nɔ̀sɛuo e á wɛ̃ni lɛ́u. À
da á nɛ́ɔnɛ ń á tɔũnaɔ.
10 Ásu to gɔɔ pɔ́ a sĩ Dii á Lua aɛ Olebu
sɑ̃́águo. A òmɛɛ mà á kãaaɛ, ɔ̃ à a yɑ̃́ dàɛ́
kɛ́ àɔ a vĩa vĩ tɔɔlɛ la e á wɛ̃ni lɛ́u, í dada
á nɛ́ɔnɛ. 11 A sɔ̃ kãi, ɔ̃ a sĩ gbɛpi saɛ. Tɛ́ kú
gbɛpi musu e à gɛ̀ zɔ̃̀ luawa. Gusia ń lu-
abɛsiao ń guduuduuo lìai. 12 Ɔ̃ Dii yã'òɛ́
za tɛ́u. A yã'opi mà, ãma i wɛsi pɔelɛo,
lɔɔ á mà.§§ 13 À a bàakuaánɔ yã'òɛ́, à mɛ̀
àɔ yɑ̃́ mɛ̀n kwipiɔ kũa, ɔ̃ a kɛ̃̀ gbɛ̀ pɛ̀pɛɛ
mɛ̀n plaɔwa.* 14 Zĩbeezĩ Dii òmɛɛ mà a
yãdilɛaɔ ń a ikoyãɔ dadaɛ́,† íɔ kũa bùsu
pɔ́ álɛ bua Yuudɛ̃wa álɛ gɛ́ síipi guu.

Isailiɔ gbaa laai tɑ̃́a yɑ̃́ musu

15 Kɛ́ Dii yã'òɛ́ za tɛ́u Olebu, i wɛsi
pɔelɛ weo. A yɑ̃́i tò àɔ ázĩa kũa dɔ̃. 16 Ásu
ázĩa ɔ̃̀ɔkpa à pɔe kɛ à mɛ aàpin weo.‡ Ásu
pɔe ɑ̃́ lán gɔ̃ɛ ge nɔɛwao 17 ge nɔ̀bɔ ge bã
18 ge pɔ́taa'onkuawa ge kpɔ.¶ 19 Ásu wɛ́sɛ
musu à ĩatɛ̃ ń mɔvuao ń saanaɔ gwa, lu-
abɛ pɔ́piɔ i á wɛ́ ble, í kúlɛ à zɔblenɛ́o.
Buipãle pɔ́ kú dṹnia guuɔ píi ɔ̃ Dii á Lua
ń tó aaɔ kɛ. 20 Ápiɔ sɔ̃, Dii á sɛ́ à á bɔ́
Egipiɔ tɛ́mɔaɛ́u, kɛ́ àɔ dɛ a kpaalɛ ũ, lá á
dɛ tiaɛwa. 21 Dii á Lua pɔ pàmazi á yɑ̃́i, ɔ̃
à mɛ̀ má e bua Yuudɛ̃wa mà gɛ̃ bùsu maa
pɔ́ álɛ kpáwá á pɔ́ ũ guuo.§ 22 Ma gbɛ̃́ bee
má ga bùsuɛ beeuɛ, má e bua Yuudɛ̃wao.
Á gbɛ̃́ beeɔ á buawà, í bùsu maapi sí. 23 À
laaika! Ásu to Dii á Lua bàakuaánɔ yɑ̃́ɔ
sɑ̃́águo. Ásu pɔe kɛ à mɛ aàpin weo. Asa
Dii á Lua gìɛ́ yɑ̃́piziɛ. 24 Dii á Luaá tɛ́ pɔ́
ì kṹmáɛ,** ìli sí sàao.

25 Tó a nɛ́ɔ ì, a tɔũnaɔ bɔ̀ mɛ́ a zikũ̀
bùsupi guu, tó a pɔe kɛ̀ dii ũ a ázĩa ɔ̃̀ɔk-
pàò, mɛ́ a yɑ̃́ pɔ́ Dii á Lua yeio kɛ̀, a aà
pɔ fɛ̀lɛɛ̀, 26 á midɛ bùsu pɔ́ álɛ bua Yu-
udɛ̃wa álɛ gɛ́ síipi guuɛ. Luabɛ ń tɔɔlɛo
mɛ́ ma seeladeɔ ũ gbã. Á wɛ̃ni kɛ weo, wa
á kaalɛɛ. 27 Dii a á yá, í fãaa ta buipãleɔ
guuɛ. Á kɔ̃naɔ mɛ́ a gɔ̃ bùsu pɔ́ Dii a á
yáupi guu. 28 Wekĩi á zɔble dii pɔ́ gbɛ̃-
nazĩna ɑ̃̀ ń lío ń gbɛɔɔnɛ. Aali gu'eo, aali
yãmao, aali pɔbleo, aali pɔ́ gĩmao. 29 Tó
a Dii á Lua kĩ́i wɛ̀ɛlɛ, mɛ́ a aà aɛyà we
ń nɔ̀sɛmɛndoo teasisai, á bɔwà. 30 Tó álɛ
taasikɛ, mɛ́ yɑ̃́piɔ á lé píi, á ɛa zɛ ń Dii
á Luao gɔɔgbɛzãzĩ, í aà yãma. 31 Asa Dii
á Luaá Lua sósobideɛ, a pãkpaázio, a á
kaalɛo. Aà bàa kua ń á deziɔ yɑ̃́ pɔ́ a ò ń
lɛgbɛ̃ao a sãaàguo.

Dii yãzɔ̃ɔkɛa

32 À yɑ̃́ pɔ́ kɛ̀ zadɔ̃ wi á io, za gɔɔ pɔ́
Lua gbɛ̃nazĩna kɛ̀ tɔɔlɛ gbɛagbɛamá dṹ-
nia gola síiɔ̃u píi, à ma tó wà yãkɛ̀ a zɔ̃ɔ
kà yɑ̃́ɛ beewa. 33 Buie Lua lɔɔ mà tɛ́ guu
lá á mà i gaowae? 34 Diie fɔ̃ yɔ̃̀ buie sia
buiewa à gɔ̃ a pɔ́ ũ, lá Dii á Lua kɛ̀ɛ́ Egipi
á wɛ́ èwae? Dii seelaɔ ń dabudabuɔ kɛ̀ à
ń gbãa lɛgwàò. À zĩkà ń a gɑ̃̀sa gbãao, à
a gɑ̃̀sĩ pòo à yãzɔ̃ɔ pɔ́ ì to vĩa ń kṹ kɛ̀.
35 Dii tò a yɑ̃́piɔ è, kɛ́ àɔ dɔ̃ ámɛ á Lua ũ,
Lua plaade kuo, a bàasio.†† 36 A tò a a lɔɔ
mà za musu á totoa yɑ̃́i. À a tɛ́ zɔ̃ɔ ɔ̀lɔɛ́
tɔɔlɛ, ɔ̃ a aà yã'o mà tɛ́piu. 37 Lá a ye á
dezi káauɔzi à ń buiɔ sɛ̀, ɔ̃ à á bɔ́ Egipi ń
a kuao ń a gbãa zɔ̃ɔo. 38 À bui pɔ́ an zɔ̃ɔ
ń ń dasio dɛálaɔ yàɛ́, ɔ̃ à gɛ̃̀ánɔ ń bùsuu,
à gɔ̃̀ á pɔ́ ũ lá a dɛ tiaɛwa. 39 Àɔ kũa á

§§**4:12** Bɔa 19.16-18, Ɛbɛ 12.18-19
***4:13** Bɔa 31.18
†**4:14** Bɔa 21.1
‡**4:16** Bɔa 20.4
¶**4:18** Lom 1.23
§**4:21** Nao 20.12
****4:24** Ɛbɛ 12.29
††**4:35** Maa 12.32

sɔ̃u gbã, íɔ dɔ̃ kɛ́ Dii mɛ́ Lua ũ musu ń
zĩ́lɛo, a pãlee kuo. 40 Àɔ aà ikoyãɔ ń aà
yãdilɛa pɔ́ málɛ daɛ́ gbãɔ kũa, íɔ aafia ń
á buiɔ, á buiɔ i wɛ̃ni kɛ bùsu pɔ́ Dii á Lua
lɛ́ kpáwáu gɔɔpii.

Misiwɛ̃lɛɔ

41 Ɔ̃ Mɔizi wɛ̃́lɛ mɛ̀n àaɔ̃ pɔ́ kú Yuudɛ̃
baa gukpɛ oiɔ dìlɛ, 42 kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ kai mɛ́
mɔ̀ à a gbɛ̃́dee dɛ̀, i kɛ a ĩ́kũaaànɔo, ade
e bàalɛ ta we. 43 À Bɛzɛɛ pɔ́ kú gusalala
wáiwaiu dìlɛ Lubɛni buiɔnɛ. Ɔ̃ à Lamɔtu
pɔ́ kú Galada bùsuu dìlɛ Gada buiɔnɛ. Ɔ̃ à
Golana pɔ́ kú Basana bùsuu dìlɛ Manase
buiɔnɛ.
44 Ikoyã pɔ́ Mɔizi dà Isailiɔnɛn kɛ.
45 Ikoyãɔ ń yã́ pɔ́ Mɔizi dìlɛ Isailiɔnɛ an
bɔa Egipi gbɛaɔn kɛ. 46 Aa ku guzulɛu
Bɛpeoo saɛ Yuudɛ̃ baale Amɔleɔ kí Siɔ̃
pɔ́ kía blè Ɛsɛbɔ̃ bùsuu. Mɔizi ń Isailiɔ
zĩblèwà an bɔa Egipi gbɛa. 47 Aa aà bùsu
sì ń Basana kí Ogu bùsuo. Amɔleɔ kía
gbɛ̃ɔn plapiɔ ku Yuudɛ̃ baa gukpɛ oi
48 sɛa za Aloee pɔ́ kú Aanɔ baa e Siliɔ̃
gbɛ pɔ́ wì mɛ lɔ Ɛɛmɔ 49 ń sɛ̃ pɔ́ kú Yu-
udɛ̃ gukpɛ baao e Ísida Wisidei, Pisiga
gbɛpɔlɛu.

Yãdilɛa mɛ̀n kwiɔ

(Bɔa 20.1-21)

5 Mɔizi Isailiɔ sìsi píi, ɔ̃ a ònɛ́: Isailiɔ,
à laaidɔ Dii yã́ pɔ́ málɛ dilɛɛ́ɔwa ń
ikoyã pɔ́ málɛ kɛ̃́ɛ́ á swã́wa gbãɔ. À yã́piɔ
dada, íɔ kũa à zĩkɛwà. 2 Dii wá Lua a
bàakuawanɔ yãdìlɛwɛ̃ɛ Olebu. 3 I kɛ wá
dezi káauɔ ɔ̃ a dìlɛnɛ́o, wámɛ, wá gbɛ̃́ pɔ́
wá kú la gbãɔ píi. 4 Dii bɔ̀ mɔ̀wá, à yã'òɛ́
tɛ́ guu za gbɛ musu. 5 Zĩbeezĩ má kú kɔ́ɔ ũ
Dii ń ápiɔ zãnguo, ma Dii yã'òɛ́, asa vĩa á
kṹ tɛ́pi yã́iɛ, á fɔ̃ dɛdɛ gbɛpiwao. Dii mɛ̀:
6 Mámɛmaa Dii á Lua. Ma á bɔ́ zɔbleu
Egipi. 7 Ásu àɔ diie vĩo, ma bàasio.
8–9 Ásuli pɔe taa kɛ à kúlɛ à zɔbleɛ̀o,
pɔ́ pɔ́ kú musu ge tɔɔlɛ ge í guun nò, asa
ma Dii á Lua, mili sí sàao. Mi mae pɔ́
yemazioɔ yãvãi wi an buiɔnɛ ń musu e
à gɛ pɛ́ ń sĩ́wɛnaɔ ń ń sɔ̃kpaɛɔwa. 10 Gbɛ̃́
pɔ́ yemazi aa ma yãdilɛaɔ kũaɔ sɔ̃, miɔ
gbɛ̃kɛ vĩ́ńnɔɛ e ń bui lɛ́wa.‡‡
11 Ásuli ma Dii á Lua tɔ́ sí pão, asa gbɛ̃́
pɔ́ ma tɔ́ sì pã a bɔ pão.
12 Àli kã́mabogɔɔzĩ dɔ̃ ma pɔ́ ũ, lá ma
Dii á Lua mà dìlɛɛ́wa.¶¶ 13 Àli á buazĩ ń
á zĩ píio kɛ gɔɔ soolo, 14 a soplade iɔ dɛɛ́
kã́mabozĩ ũ, asa ma Dii á Lua ma pɔ́ɛ.
Ásuli zĩe kɛ gɔɔpi zĩ́o, ápiɔ ge á nɛgɔ̃ɛ ge
á nɛnɔɛ ge á zĩkɛna gɔ̃ɛ ge nɔɛ, ge á zu
ge á zàa'ĩna ge á pɔtuo pãle, ge nibɔ pɔ́
kú á bɛ, kɛ́ á zĩkɛna gɔ̃ɛ ge nɔɛ lí kã́mabo
lááwa.§§ 15 Àɔ dɔ̃ kɛ́ zɔɔn á ũ Egipi yãa,
ɔ̃ ma Dii á Lua ma a gã̀sĩ pòo, ma á bɔ́ ń
ma gã̀sa gbãao. A yã́i tò ma Dii á Lua ma
mɛ̀, à kã́mabogɔɔzĩ dilɛ.
16 Àli á de ń á dao kpɛla,* lá ma Dii á
Lua mà dìlɛɛ́wa, kɛ́ à e wɛ̃ni kɛ bùsu pɔ́
málɛ kpáwáu, íɔ aafia.
17 Ásuli gbɛ̃dɛo.†
18 Ásuli wúlɛ ń gbɛ̃pãle nɔoo.‡
19 Ásuli kpã́i'oo.¶
20 Ásuli yãdɔ á gbɛ̃́deewao.§

---

‡‡**5:10** Bɔa 34.6-7, Nao 14.18
¶¶**5:12** Bɔa 16.23-30
§§**5:14** Bɔa 23.12, 34.21
***5:16** Mat 15.4, Ɛfɛ 6.2-3
†**5:17** Daa 9.6, Mat 5.21
‡**5:18** Mat 5.27, Zaa 2.11
¶**5:19** Maa 10.19, Luk 18.20
§**5:20** Bɔa 23.1, Mat 19.18-19

21 Ásuli lua á gbɛ̃dee nɔzio. Ásu à aà
ua bĩikɛo[**] ge aà bua ge aà zĩkɛna gɔ̃ɛ ge
nɔɛ ge pɔ́ pɔ́ a vĩɔ píi.
22 Yɑ̃́ pɔ́ Dii ò bílaɛ ń lɔɔ gbãao té ń
luabɛsianao ń guduuduuo guu za gbɛ
musun we. I yãe kɑ̃́fĩ a guuo. A kɛ̃̀ gbɛ̀
pɛ̀pɛɛɔwa mɛ̀n pla, ɔ̃ a kpàa. 23 Ké a lɔɔpi
mà dɔ gusiau gɔɔ pɔ́ té kulu kù gbɛpi
musu, á bui dɔaanaɔ ń á gbɛ̃zɔ̃ɔ mɔ̀ ma
kĩ́i 24 aa mɛ̀: Dii wá Lua a gawi ń a zɔ̃ɔkɛo
ɔ̀lɔwɛ̃ɛ, wa aà lɔɔ mà dɔ téu. Wá mà Lua
yã'ò ń wá gbɛ̃nazĩnaɔ gbã, ɔ̃ wi gao. 25 Ń
beeo wá kú ga lézĩɛ, asa tó wa ɛa Dii wá
Lua lɔɔ mà, té zɔ̃ɔpi a kṹwáɛ, wí gaga.
26 Démɛ Lua bɛ̃́ɛ yã'o mà, aà lɔɔ dɔ téu,
mé i gao láwáwai? 27 Gɛ ǹ yɑ̃́ pɔ́ Dii wá
Lua lé o ma ndo, ní mɔ yɑ̃́ pɔ́ a ònɛ owɛ̃ɛ,
wí ma wà zĩkɛwà.[††]
28 Dii yɑ̃́ pɔ́ á òmɛɛ mà, ɔ̃ a òmɛɛ a yɑ̃́
pɔ́ á òmɛɛpi mà, a maa. 29 Tó á dìlɛ á sɔ̃u
màa mé á aà vĩa vĩ, á aà yãdilɛaɔ kũa
gɔɔpii lé, áɔ ku aafiaɛ gɔɔpii ń á buiɔ. 30 A
òmɛɛ mà gɛ oé à ɛa ta á zwɑ̃̀akpɛɔ guu,
31 mí ɛa mɔ màɔ kuanɔ we, i a yãdilɛaɔ
ń a ikoyãɔ omɛɛ, mí daé, íɔ zĩkɛwà bùsu
pɔ́ álɛ kpáwá à gɔ̃ vĩ guu.
32 Tɔ̀ɔ, àɔ yɑ̃́ pɔ́ Dii á Lua dìlɛéɔ kũa,
íɔ zĩkɛwà. Ásu pãalɛ ɔplaai ge zɛɛio. 33 À
zé pɔ́ Dii á Lua dàé sé, íɔ ku aafia, í gɛ̃gɛ̃
bùsu pɔ́ álɛ gé síipi guu.

Yea Dii á Luazi

6 Yɑ̃́ pɔ́ Dii á Lua dìlɛɔ ń aà ikoyã pɔ́
a òmɛɛ mà daé àɔ kũa bùsu pɔ́ álɛ
gé síipi guuɔn kɛ. 2 Ápiɔ ń á néɔ ń á tɔũ-
naɔ àɔ Dii á Lua vĩa vĩ, íɔ aà yãdilɛaɔ ń
aà ikoyã pɔ́ málɛ daéɔ kũa gɔɔpii, ké à e
gɛ̃gɛ̃ yɑ̃́i. 3 Isailiɔ, à yɑ̃́pi ma, íɔ zĩkɛwà,
ké à e àɔ ku aafia, í dasikũ maamaa[‡‡]
bùsu pɔ́ vĩ ń zɔ́'io diupi guu, lá Dii á dezi
káauɔ Lua a lɛgbɛ̃̀wa. 4 À ma Isailiɔ! Dii
wá Lua mé Dii mɛ̀ndona ũ.[¶¶] 5 Àɔ ye Dii á
Luazi ń nɔ̀sɛmɛndoo teasisai á gbãa pua
léu.[§§] 6 Sema àɔ yɑ̃́ pɔ́ málɛ daé gbãɔ kũa
á nɔ̀sɛu. 7 À gãnaò á néɔwa, í oné gɔɔ pɔ́
á zɔ̃lɛa bɛ ge á bɛ zéun nò, ge gɔɔ pɔ́ álɛ
wúlɛ ge álɛ fɛlɛn nò. 8 À da á ɔwa seela
ũ, í ye á mi'aɛwa a dɔaágu yɑ̃́i. 9 Í kɛ̃́ á
kpé kpɛɛlɛ gĩɔwa ń á bɔlɛɔ.
10 Dii á Lua lé gɛ̃ánɔ bùsu pɔ́ á ò á dezi
káauɔnɛ Ablahaũ ń Izaakio ń Yakɔbuo, à
mɛ̀ á kpáwá guu.[*] Wɛ̃́lɛ zɔ̃ɔ maaɔ ku we,
i kɛ ámɛ á kàlɛo. 11 Kpé pɔ́ pɔmaaɔ ká ń
paiɔ ku we, i kɛ ámɛ á kàuo. Lɔ̀ɔɔ ku we,
i kɛ ámɛ á yɔ̃̀o. Vɛ̃ɛbuɔ ń kù kpéɔ ku we, i
kɛ ámɛ á bào. Tó a pɔblè a kã, 12 à laaika
Dii yɑ̃́ sãaágui. Ɔ̃mɛ á bɔ́ zɔbleu Egipi.
13 Àliɔ Dii á Lua vĩa vĩ, íli zɔbleɛ̀ ado,[†] íli
lɛgbɛ̃ ń aà tɔ́o. 14 Ásu tɛ dii pãleɔzio, bui
pɔ́ liaaázipiɔ diiɔ, 15 asa Dii á Lua pɔ́ kú
á guu lí sí sàao. Tó á ténzi, Dii á Lua pɔ
a paázie, i á midɛ bùsupiu. 16 Ásuli Dii á
Lua lɛ à gwa,[‡] lá á kɛ̀ Masawao. 17 Àliɔ
Dii á Lua yãdilɛaɔ kũa ń aà ikoyã pɔ́ a
dàéɔ, íɔ aà ɔtondɔkĩi gwa. 18 Àliɔ yɑ̃́zɛde
pɔ́ Dii yei kɛ, í e àɔ aafia, í gé bùsu maa
pɔ́ Dii a lɛgbɛ̃̀ á dezi káauɔnɛpi síi, 19 í á
wɛ̀lɛɔ ya à ń bɔlɛ bùsupiu, lá Dii òwa.
20 Tó á néɔ á lá zia, bɔ́mɛ ikoyãɔ
ń yãdilɛaɔ ń ɔtondɔkĩi pɔ́ Dii wá Lua
dàwɛ̃ɛo ũi, 21 à oné Falaɔ̃ɔ zɔɔn á ũ Egipi
yãa, ɔ̃ Dii á bɔ́ ń a gbãa zɔ̃ɔo. 22 À seela
zɔ̃ɔɔ ń dabudabu pãsĩɔ kɛ̀ á wé è, a kpà
Falaɔ̃ɔzi ń a bɛdeɔ ń Egipiɔ píi. 23 À wá

[**]**5:21** Lom 7.7, 13.9
[††]**5:27** Ɛbɛ 12.18-19
[‡‡]**6:3** Daa 12.1
[¶¶]**6:4** Maa 12.29
[§§]**6:5** Mat 22.37
[*]**6:10** Daa 12.7, 26.3, 28.13
[†]**6:13** Mat 4.10
[‡]**6:16** Bɔa 17.1-7, Mat 4.7

bɔ́lɛ we, kɛ́ à e gɛ̃wanɔ bùsu pɔ́ à a lɛg-
bɛ̃̀ wá dezi káauɔnɛ guu, i kpáwá. 24 Ɔ̃ a
òwɛ̃ɛ wàɔ ikoyãpiɔ kũa, wíɔ a vĩa vĩ, wí
e wàɔ aafia lá wá kú tiaɛwa. 25 Wáɔ maa
Dii wá Luaɛ, tó wá ikoyãpi kũa, mɛ́ wálɛ
zĩkɛwà lá a òwɛ̃ɛwa.

Dii gbɛ̃́ɔ

(Bɔa 34.11-16)

7 Tó Dii á Lua gɛ̃̀ánɔ bùsu pɔ́ álɛ gɛ́
síipi guu, a buiɔ yáɛ́ dasi, Itiɔ ń Gi-
igasiɔ ń Amɔleɔ ń Kanaaɔ ń Pɛlɛziɔ ń
Iviɔ ń Yebusiɔ, baa kɛ́ bui mɛ̀n soplapiɔ¶
dasi ń ń gbãao dɛála. 2 Tó Dii á Lua
ń náɛ́ á ɔzĩ mɛ́ a zĩblèmá, à ń kaalɛ
míɔmiɔ. Ásu lɛdoũkɛ́ńnɔo, ásu ń wɛ̃nag-
wao. 3 Ásu ń nɛnɔɛɔ sɛ nɔ ũo. Ásu á nɛnɔɛ
kpã́sã ń nɛgɔ̃ɛɔwao, mɛ́ ásu ń nɛnɔɛɔ sɛ́
á nɛgɔ̃ɛɔnɛo, 4 asa aa tó á nɛgɔ̃ɛɔ bɔ Dii
kpɛ, aai zɔble dii pãleɔnɛ, Dii pɔ i paázi
à á kaalɛ gɔ̃̀ɔɛ. 5 Yã́ pɔ́ á kɛnɛ́n kɛ: À ń
sa'okĩiɔ gboo, à ń gbɛ̀pɛlɛɔ wíwi, à ń Ase-
taati lipɛlɛɔ zɔ̃zɔ̃, í ń tã́aɔ kátɛu aa tɛ́kũ.
6 Asa Dii á Lua gbɛ̃́ pɔ́ an kua ńdoaɔn á ũ.
Ámɛ à á sɛ́ dṹnia buiɔ guu a gbɛ̃́ yenzideɔ
ũ.§ 7 Dii pɔ dɔwá à á sɛ́, i kɛ á dasi mɛ́
dɛ buipãleɔlao, asa yãa ámɛ á kɛ̃́sãańzi
píi. 8 Ɔ̃ à á bɔ́ Egipiɔ kí Falaɔ̃ɔ ɔzĩ, à á bɔ́
zɔbleu, kɛ́ a yeázi yã́iɛ, ń lɛ́ pɔ́ a gbɛ̃̀ á
dezi káauɔnɛ yã́io. 9 Àɔ dɔ̃ kɛ́ Dii á Lua
mɛ́ Lua ũ. Ɔ̃mɛ Lua náaide pɔ́ ìɔ zɛa ń a
bàakuaánɔo ũ. Ìɔ gbɛ̃kɛ vĩ ń gbɛ̃́ pɔ́ yeazi
aa a yãdilɛaɔ kũaɔ e ń buiwaɛ. 10 Ì fĩabo a
zangudeɔnɛ ńzĩapiwa, ì ń kaalɛ. Aɔ kɔɔ̃
ń fĩaboanɛoo. 11 A yã́i tò àɔ aà yãdilɛaɔ
ń aà ikoyã pɔ́ málɛ daɛ́ gbãɔ kũa, íɔ aà
ɔtondɔkĩi gwa.

Ɛ̀fãai yã́ɔ

(Iko 28.1-14)

12 Tó álɛ laaidɔ ikoyãpiɔwa, tó á kũa
álɛ zĩkɛ̀wà, Dii á Lua bàa aɔ kúánɔ
aà gbɛ̃kɛ guu, lá à a lɛgbɛ̃̀ á dezi
káauɔnɛwaɛ. 13 Aɔ yeázi, i báaadaágu. A
ɛ̀fãaikɛɛ́, i báaada á nɛ́ɔgu ń á buapɔ́ɔ:
Pɔ́wɛna, vɛ̃ɛ, nísi, á zuɔ ń á pɔtuoɔ píi
bùsu pɔ́ à a lɛgbɛ̃̀ á dezi káauɔnɛ à mɛ̀ á
kpáwáu. 14 Áɔ dɛ ɛ̀fãaideɔ ũ dɛ bui píia.
Fĩiɔ kú á guuo, gɔ̃ɛ ge nɔɛ ge pɔtuon nò.
15 Dii a gyã píi kɛ̃́wáɛ. A gyãvãi pɔ́ á dɔ̃
Egipi kááguo, sema á zangudeɔ. 16 À bui
pɔ́ Dii lɛ́ naɛ́ á ɔzĩɔ kaalɛ píi. Ásu ń wɛ̃-
nagwao. Ásu zɔble ń diiɔnɛo, asa bee aɔ
dɛɛ́ bai ũɛ.

17 Á gí làasookɛi à mɛ, buipiɔ zɔ̃ɔ dɛála,
kpelewa á fɔ̃ à ń yái, 18 kási ásu vĩakɛnɛ́o.
À to yã́ pɔ́ Dii á Lua kɛ̀ Falaɔ̃ɛ ń Egipiɔ
píi dɔágu. 19 Á wɛ́ è lá Dii á Lua a gã̀sĩ
pòo à á bɔ́ bùsupiu ń a gbãa zɔ̃ɔo. À
seelaɔ ń dabudabuɔ kɛ̀ à ń gbãa lɛgwàò.
Dii á Lua a kɛ gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ vĩakɛnɛ́ɔnɛ
màa sɔ̃. 20 A bɛɔɔ káńgu e an kɔ̃na pɔ́
aa ulɛɛ́ɔ gɛ midɛò. 21 Ásu to sɔ̃ kɛ̃́águ an
yã́io, asa Dii á Lua kú á guu. A zɔ̃ɔ mɛ́
ì tó ń mɛ séenata. 22 Dii á Lua aɔ buipiɔ
yáɛ́ busɛbusɛɛ. Á e ń midɛ gɔ̃̀ɔgɔ̃ɔo, kɛ́
wàiɔ su dasikũ aa liálao yã́i. 23 Dii á Lua
a buipiɔ naɛ́ á ɔzĩɛ, i to gili gɛ̃́ńgu e aa gɛ
kaalɛò. 24 A ń kíaɔ naɛ́ á ɔzĩ lɔɛ, í ń tó dɛ
dṹniau. Gbɛ̃ɛ a fɔ̃ gíɛ́o e à gɛ ń kaalɛò.
25 À ń tã́aɔ kátɛu aa tɛ́kũ. Ásu ã́nusu ń
vua pɔ́ wa kùlɛmáɔ nidɛ à sɛo, kɛ́ mɔpi
su á kṹ lán baiwao yã́i, asa Dii á Lua ye
a gĩyãio. 26 Ásu pɔ́ pɔ́ Dii ye a gĩyãio sɛ
gɛ̃ò á uao, kɛ́ ásu gɔ̃ pɔ́ kaalɛaɔ ũ láńwao
yã́i. Àɔ zau, ásu àɔ ye a gĩyãio, asa pɔ
kaalɛaɛ.

Ásu to Dii yã́ sã́águo

8 Àɔ yã́ pɔ́ málɛ dilɛɛ́ gbãɔ kũa píi, í
zĩkɛwà kɛ́ àɔ ku, í dasikũ, í gɛ́ bùsu
pɔ́ Dii a lɛgbɛ̃̀ á dezi káauɔnɛ síi. 2 Lá Dii
á Lua dɔ̀aɛ́ guwaiwaiu, à to a yã́ dɔágu.
À zɛmikũ̀ɛ́ e wɛ̃̀ bla, kɛ́ à á wɛtã̀. À á yɔ̃
à e yã́ pɔ́ kú á sɔ̃u dɔ̃, tó áɔ a yãdilɛaɔ
kũa ge áɔ kũao. 3 À á wɛtã̀, a tò nɔana

¶**7:1** Zĩn 13.19
§**7:6** Bɔa 19.5, Tit 2.14, 1Piɛ 2.9

á dɛ́, ɔ̃ à mana pɔ́ ápiɔ ń á deziɔ dɔ̃ yãao
kpàwá á blè, kɛ́ àɔ dɔ̃ pɔblea ɔ̃ gbɛ̃nazĩna
kuò adoo, sema yã́ pɔ́ Dii lɛ́ o píi.** 4 Wɛ̃̀
blapi guu á zwãaɔ i yaao, á gbá i sɛ́sɛo.
5 Àɔ dɔ̃ á sɔ̃u, kɛ́ Dii á Lua ì á toto, lá mae
ì a nɛ́ totowaɛ. 6 Àɔ Dii á Lua yãdilɛaɔ
kũa, àɔ tɛ aà yã́i, íɔ aà vĩa vĩ, 7 asa Dii á
Lua lɛ́ gɛ́ánɔ bùsu maauɛ, bùsu pɔ́ swaɔ ń
nibɔnaɔ diu, aaì bɔ tɔɔlɛ nɔnau guzulɛɔ ń
sɩ̃̀sĩɔ guu. 8 Mase ń éseo ń vɛ̃ɛo ń kaadɔɛ-
nao ń gbɛafuo ń kuo ń zɔ́'io di bùsupiuɛ.
9 Á pɔble ń taasio weo, pɔe a kɛ̃́sãwáo.
Mɔ̀si ku bùsupi gbɛɔ guu, íɔ mɔgotɛ̃ yɔ̃́ a
gusĩsĩdeu.
10 Tó a pɔblè a kã, à Dii á Lua sáaukpa
bùsu maa pɔ́ a kpàwápi yã́ musu. 11 À
laaika! Ásu to Dii á Lua yã́ sã́águo. Àɔ
aà yãdilɛaɔ ń aà ikoyã pɔ́ málɛ daɛ́ gbãɔ
kũa, í aà ɔtondɔkĩi gwa. 12 Tó a kpɛ́ maa
dɔ̀dɔ a zɔ̃lɛu, mɛ́ a pɔblè a kã, 13 tó á zuɔ
ń á pɔtuo kĩniɔ dasikũ̀, mɛ́ á ã́nusu ń á
vuao kɔ̃̀ ń á àizɛɛɔ píi, 14 ásu ázĩa sɛ lɛsĩo.
Dii á Lua pɔ́ á bɔ́lɛ zɔbleu Egipi yã́ su
sã́águo.†† 15 À dɔ̀aaɛ́ guwaiwai zɔ̃ɔ pãsĩ
guu, gugii pɔ́ mlɛ̃̀ sɛwɛdeɔ ń sóiɔ kuu. Í
kú weo, ɔ̃ à ibɔ̀ɛ́ gbè gbãau. 16 À mana pɔ́
á deziɔ dɔ̃o kpàwá guwaiwaiu we á blè.
À á wɛtã̀ò, à á yɔ̃ò, kɛ́ à e bɔ maa gbɛzã
yã́i. 17 Ásu o á sɔ̃ guu à mɛ ázĩa gbãa ń zĩ
pɔ́ á kèo mɛ́ tò a àizɛɛpi èo. 18 À to Dii á
Lua yã́ dɔágu, asa ɔ̃mɛ ì á gba zɛ́ à àizɛɛ
e, kɛ́ aà bàa gi kú ń á dezi káauɔ e tia
yã́i. 19 Tó Dii á Lua yã́ sã̀águ, mɛ́ á tɛ́ dii
pãleɔzi, a kulɛ a zɔblènɛ́, málɛ oɛ́ gbã, a
kaalɛɛ. 20 Lá Dii lɛ́ buipãleɔ kaalɛɛ́, tó i
Dii á Luapi yãmao, a á kaalɛ màa sɔ̃ɛ.

Isailiɔ Dii yãmasai

9 Isailiɔ, à ma! Á bua Yuudɛ̃wa tia, í
gɛ bui pɔ́ an zɔ̃ɔ ń ń gbãao dɛálaɔ
bùsu símá. An wɛ̃́lɛɔ zɔ̃ɔ, a bĩ́iɔ zɔ̃̀ Lu-
awa. 2 Gbɛ̃́piɔ gbãa mɛ́ aa gbã̀a. Anaki
buiɔnɛ! Á ń dɔ̃, á mà wì mɛ, démɛ a fɔ̃
kpa Anaki buiɔnɛi? 3 Àɔ dɔ̃ gbã kɛ́ Dii á
Lua mɛ́ dɔaaɛ́ lán tɛ́ pɔ́ ì kṹmáwa. Ɔ̃mɛ
a gbãamɔnɛ́, i ń dɛdɛ, í ń midɛ, í ń bùsu
símá gɔ̃̀ɔ, lá a òɛ́wa. 4 Tó Dii á Lua ń yáɛ́,
ásu làasookɛ à mɛ á maa yã́i Dii mɔ̀iánɔ a
bùsupi sìo. Buipiɔ vãi yã́i ɔ̃ Dii lɛ́ ń yáiɛ́.
5 I kɛ á nɔ̀sɛmaa ge á maakɛa mɛ́ tò álɛ
gɛ́ ń bùsupi síimáo. Buipiɔ vãi yã́i ɔ̃ Dii
á Lua lɛ́ ń yáiɛ́ ń lɛ́ pɔ́ a gbɛ̃̀ á dezi káau
Ablahaũɛ ń Izaakio ń Yakɔbuo yã́io. 6 Àɔ
dɔ̃ kɛ́ Dii á Lua lɛ́ bùsu maapi kpáwá à gɔ̃
vĩ á maa yã́i no, asa swã́gbãadeɔn á ũ.
7 Lá a Dii á Lua pɔ fɛ̀lɛɛ̀ guwaiwaiu, à
to a yã́ dɔágu. Ásu to à sã́águo. Za gɔɔ pɔ́
a bɔ Egipi e a gɛ ka guɛ beeu, iɔ bɔ Dii
yã́ kpɛɛ. 8 A Dii pɔ fɛ̀lɛɛ̀ Olebu, ɔ̃ à fɛ̃̀ánɔ,
a ye á kaalɛ. 9 Kɛ́ ma dɛdɛ gbɛwa, ma
gɛ Dii bàakuaánɔ gbè pèpɛɛɔ síi, má kú
gbɛpi musu we gɔɔ bla fãanɛ ń gwãasĩ-
nao pɔblesai imisai.‡‡ 10 Dii gbè pèpɛɛ
mèn pla pɔ́ à yãkɛ̃̀wà ń ɔtonaoɔ kpàa.
Yã́ pɔ́ Dii òɛ́ tɛ́ guu za gbɛ musu gɔɔ pɔ́
a kãaaɔ ku gbè pèpɛɛpiɔwa píi. 11 Gɔɔ
blapi gbɛa Dii bàakuaánɔ gbè pèpɛɛ mèn
plapiɔ kpàa. 12 A òmɛɛ mà fɛlɛ pila gɔ̃̀ɔ,
asa ma gbɛ̃́ pɔ́ ma ń bɔ́lɛ Egipiɔ ɔ̃̀ɔkpàɛ,
aa kɛ̃̀ zɛ́ pɔ́ á dànɛ́wa kɔ̀, aa tã́a pì ń dii ũ.
13 Ɔ̃ Dii òmɛɛ a gbɛ̃́piɔ è, swã́gbãadeɔnɛ
fá! 14 À mè mà to à gɛ gbɛ̃́piɔ kaalɛ, an
tɔ́ i midɛ dṹniau, i ma buiɔ kɛ bui pɔ́ an
gbãa ń ń dasioɔ dɛńla ũ.
15 Ɔ̃ ma ɛa pila gbɛ pɔ́ tɛ́ kuwàpiwa,
má Dii bàakuaánɔ gbè pèpɛɛ mèn plapiɔ
kũa. 16 Má è a duunakè Dii á Luaɛ, a kɛ̃ zɛ́
pɔ́ a dàɛ́wa gɔ̃̀ɔ, a mɔkàsa zugaae ũ. 17 Ɔ̃
ma gbè pèpɛɛ mèn pla pɔ́ má kũapiɔ pã̀lɛ,
má wìwi á wáa. 18 Ɔ̃ ma ɛa gɛ wulɛ Dii aɛ
gɔɔ bla fãanɛ ń gwãasĩnao lán káauwa.¶¶
Mi pɔbleo, mi imio duuna pɔ́ á kè yã́i. A

**8:3 Mat 4.4, Luk 4.4
††8:14 Ozee 13.5-6
‡‡9:9 Bɔa 24.18
¶¶9:18 Bɔa 34.28

yɑ̃́ pɔ́ Dii yeio kὲ, a aà pɔ fὲlɛὲ. 19 Má Dii
pɔkũma ń aà zafɛ̃ao vĩa vĩ,[§§] asa aà pɔ
pàázi maamaaɛ, a ye á kaalɛɛ. Ɔ̃ Dii ὲa
ma yãmà gɔɔ bee lɔ. 20 Dii pɔ pà Aalon-
azi maamaa, a ye aà dɛ, ɔ̃ ma awakpàɛ́
Diiɛ gɔɔbeezĩ lɔ. 21 Ma zugaae pɔ́ á pì
duunkɛbɔ ũpi sὲ, má kpàsa à tɛkũ̀, ɔ̃ má
gbɛ̃̀gbɛ̃ kɛ́lɛkɛlɛ e a tí bɔ̀, ɔ̃ ma a típi zù í
pɔ́ lɛ́ bàalɛ gbɛpi pɔlɛua.

22 A Dii pɔ fὲlɛὲ Tabela[*] ń Masao[†] ń
Lɛ́'udeɔ Miao.[‡] 23 Kɛ́ Dii á gbáɛ Kadɛsi
Baanɛa, a òɛ́ à gɛ́ bùsu pɔ́ á kpàwá síi,
ɔ̃ a bɔ Dii á Luapi yɑ̃́ kpɛ, i aà náaikɛo,
i aà yãmao.[¶] 24 Iɔ bɔ Dii yɑ̃́ kpɛɛ sɛa za
gɔɔ pɔ́ má á dɔ̃ e gbã. 25 Ma wulɛ Dii aɛ
gɔɔ bla fãanɛ ń gwãasĩnao, kɛ́ Dii òmɛɛ á
á kaalɛ yɑ̃́i. 26 Ma wabikὲ Diiwa ma mὲ:
Dii Lua, ńsu ǹ ń gbɛ̃́ɔ midɛo, n gbɛ̃́ pɔ́
n ń bó ń n iko zɔ̃ɔo, n ń bɔ́lɛ Egipi ń
n gɑ̃̀sa gbãaopiɔ. 27 To n zɔ̀blenaɔ Abla-
haũ ń Izaakio ń Yakɔbuo yɑ̃́ dɔngu. Ńsu
gbɛ̃́piɔ swɑ̃́gbãa ń ń vãikɛo ń ń duunao
yãdao. 28 Tó ni kɛ màao, bùsu pɔ́ n ń bɔu
gbɛ̃́ɔ mɛ n fua gɛ́ińnɔ bùsu pɔ́ ń a lɛgbɛ̀né
guuɛ. Aa mɛ lɔ n gɛńnɔ guwaiwaiu, kɛ́ n
zańgu yɑ̃́iɛ. 29 Kási n gbɛ̃́ɔnɛ sɔ̃, ḿmɛ ń ń
vĩ. N n gɑ̃̀sĩ pòo, n ń bɔ́lɛ ń n iko zɔ̃ɔo.

Gbὲ pὲpɛɛ dafuɔ

(Bɔa 34.1-9)

10 Zĩbeezĩ Dii òmɛɛ mà gbὲ pὲpɛɛ
mὲn plaɔ ɑ̃́ lá a káauɔwa, mí dɛdɛ
gbɛwa mà mɔò a kĩ́i. À mὲ lɔ mà kpagolo
kɛ ń lío. 2 À mὲ á ɛa yɑ̃́ pɔ́ á kɛ̃̀ gbὲ pὲpɛɛ
káau pɔ́ má wìwiɔwa kɛ̃ a dafupiɔwa lɔɛ,
mí gɛ ka kpagolopi guu. 3 Ma kpagolopi
kὲ ń lɛpusialio, ɔ̃ ma gbὲ pὲpɛɛ ɑ̃̀ mὲn pla
lá a káauɔwa. Ma dɛdɛ gbɛpiwa, má gbὲ
pὲpɛɛpiɔ kũa, 4 ɔ̃ à yãdilɛa mὲn kwi pɔ́
a òɛ́ tɛ́ guu za gbɛ musu gɔɔ pɔ́ a kãaa
weɔ kɛ̃̀wà lɔ, a kpàa. 5 Ɔ̃ ma ɛa ma pila
gbɛpiwa, ma gbὲ pὲpɛɛpiɔ kà kpagolo pɔ́
má kὲpi guu lá Dii òmɛɛwa. Aa ku we
e ń a gbão. 6 A bɔ Yaakãɔ lɔ̀ɔ'ɛa, a táa'ò
gὲ Mɔsela, we ɔ̃ Aalona gàu. Wà aà vĩ̀,
ɔ̃ aà nɛ́ Ɛleazaa gɔ̃̀ sa'onkia ũ aà gbɛu.[§]
7 Bɔa we a gɛ Gudegoda, ɔ̃ a gɛ Yɔbata
bùsu swadeu. 8 Gɔɔ bee Dii Levii buiɔ
dìlɛ aaɔ a bàakuaánɔ kpagolo sɛa, aaliɔ
a gbagba, aaliɔ samaa'o gbɛ̃́ɔnɛ ń a tɔ́o
lá aalɛ kɛ e gbãwa. 9 A yɑ̃́i tò Levii buiɔ
bùsu kpaalɛsɛ ń ń gbɛ̃́ɔo, asa Dii mɛ́ ń baa
ũ, lá Dii á Lua ònɛ́wa.

10 Má kú gbɛ musu gɔɔ bla fãanɛ ń
gwãasĩnao lán káauwa.[**] Dii ma yãmà
gɔɔ bee lɔ, ɔ̃ i á kaalɛ lɔo. 11 Dii òmɛɛ
mà pila mà gɛ dɔaa gbɛ̃́ɔnɛ, kɛ́ aa e gɛ
bùsu pɔ́ a a lɛgbɛ̀ ń dezi káauɔnɛ à mὲ á
kpámápi sí.

Àɔ Dii vĩa vĩ

12 Isailiɔ, yɑ̃́ kpele Dii á Lua lɛ́ gbɛawá
sai? Sema àɔ Dii á Luapi vĩa vĩ, íɔ tɛ aà
iai, íɔ yeaàzi, íɔ zɔbleὲ ń nɔ̀sɛmɛndoo tea-
sisai, 13 íɔ aà yãdilɛaɔ kũa ń aà ikoyã pɔ́
málɛ daɛ́ gbã á aafia yɑ̃́iɔ. 14 Luabɛá Dii
á Lua pɔ́ɛ e musumusu. Dṹniaá aà pɔ́ɛ
lɔ ń pɔ́ pɔ́ kú a guuɔ píi. 15 Ń beeo Dii
pɔ dɔ á dezi káauɔwa, a yeńzi, ɔ̃ à á sɛ́,
á gbɛ̃́ pɔ́ á dɛ ń bui ũɔ, lá á dɛ gbãwa.
16 Ayãmɛto à á sɔ̃̀ gbãsĩ wolo, á kua su
àɔ gbãa lɔo. 17 Asa Dii á Lua mɛ́ luaɔ Lua
ũ. Ɔ̃mɛ diiɔ Dii ũ. Lua zɔ̃ɔ gbãapiide pɔ́ ì
tó ń mɛ séenatan aà ũ. Ìli gbɛ̃́ zãboo,[††] ìli

[§§]**9:19** Ɛbɛ 12.21
[*]**9:22** Nao 11.3
[†]**9:22** Bɔa 17.7
[‡]**9:22** Nao 11.34
[¶]**9:23** Nao 13.31-14.9
[§]**10:6** Nao 20.28
[**]**10:10** Bɔa 34.28
[††]**10:17** Zĩn 10.34, Lom 2.11

gbagusaɛsio. 18 Ì yãnakpa tonɛ pɔ́ gwana vĩoɔ ń gyaa gbɛ̃andoɔwaɛ. A ye bɔ̀mɔɔzi, ì pɔblea ń zwãao kpámá. 19 Ápiɔ sɔ̃ àɔ ye bɔ̀mɔɔzi, asa bɔ̀mɔɔn á ũ Egipi yãa sɔ̃. 20 Àliɔ Dii á Lua vĩa vĩ, íli zɔbleɛ̀. Àli naaàzi, íli lɛgbɛ̃ ń aà tɔ́o, 21 íliɔ aà táasilɛ. Ɔ̃mɛ á Lua ũ, à yãzɔ̃ɔ pɔ́ ì to vĩa ń kṹɔ kɛ̀ɛ́, a wɛsìɛ. 22 Á dezi pɔ́ tà Egipiɔ gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwiɛ,‡‡ ɔ̃ Dii á Lua tò aa dasikṹ lán saanaɔwa.¶¶

Yea Diizi ń misiilɛaèo

11 Àɔ ye Dii á Luazi, íɔ aà yãdilɛnɛ kũa gɔɔpii ń aà ikoyãɔ ń aà yãdilɛaɔ, íɔ aà ɔtondɔkĩi gwa. 2 Àɔ dɔ̃ gbã, i kɛ á néɔ ɔ̃ Dii á Lua ń wɛtàɔ, aamɛ aa wɛsìaàlɛo, ámɛ. A wɛsì aà zɔ̃ɔkɛlɛ ń aà gȁsa gbãao ń aà gȁsĩ pɔ́ a pòoo 3 ń seela pɔ́ a kɛ̀ɔ ń yã̋ pɔ́ a kɛ̀ Egipiɔ kí Falaɔ̃ɔ ń a bùsuoɛ píi 4 ń yã̋ pɔ́ a kɛ̀ Egipi zĩgɔ̃ɔnɛ ń ń sɔ̃̋ɔ ń ń sɔ̃̋goɔ. À Ísia Tɛ̃a kṹaamá gɔɔ pɔ́ aalɛ pɛ́lɛázi, à ń mìdɛ míɔ.§§ 5 Á yã̋ pɔ́ a kɛ̀ɛ́ guwaiwaiu e a gɛ kaò guɛ beeu dɔ̃ 6 ń yã̋ pɔ́ a kɛ̀ Lubɛni bui Ɛliabu néɔ Datani ń Abilaũoɔnɛ. Tɔɔlɛ wȅaa á guu à ń mɔmɔ ń ń bɛdeɔ ń ń zwȁakpɛɔ ń ń gbɛ̃́ɔ píi.* 7 A wɛsì yãzɔ̃ɔ pɔ́ Dii kɛ̀piɔlɛ píi.

8 Àɔ yã̋ pɔ́ málɛ daɛ́ gbãɔ kũa, ké àɔ gbãa, í bua Yuudɛ̃wa à gɛ́ bùsu pɔ́ álɛ gɛ́upi síi, 9 í wɛ̃ni kɛ bùsu pɔ́ Dii a lɛgbȅ á dezi káauɔnɛ à mɛ̀ á kpámá ń ń buiɔpi guu, bùsu pɔ́ vĩ ń zɔ́'io diupi. 10 Bùsu pɔ́ álɛ gɛ́ síipi dɛ lán Egipi bùsu pɔ́ a bɔuwao. Egipipi a pɔtɔ̏, a itɔ̀ á kàwà lán kaa pɔ́waɛ. 11 Bùsu pɔ́ álɛ gɛ́ síipi sȉsĩ vĩ ń guzulɛoɛ, lou mɛ́ ì ma we. 12 Dii á Lua mɛ́ ìɔ ɔlia bùsupizi gɔɔpii. Ìɔ wɛ́tɛi za wȅ daalɛawa e a midɛawa. 13 Tó a yã̋ pɔ́ málɛ daɛ́ gbãɔ mà, tó á nisĩna ye Dii á Luazi mɛ́ álɛ zɔbleɛ̀ ń nɔ̀sɛmɛndoo, 14 a to lou ma á bùsuu a gɔɔwa. A daalɛ káabuana, i bɔlɛi, á pɔ́wɛna ń á vɛ̃ɛo ń á nísio i kɛɛ́ maamaa, 15 í pɔble à kã̋. A to sɛ̃ bɔlɛ á zuɔnɛ lɔ. 16 À laaika! Ásu to wà á sã̋sã, à zɛ ń dii pãleɔ à kúlɛ à zɔblenéo. 17 Tó á kɛ̀ màa, Dii pɔ a paázie, i musu zɛ́ taɛ́, ké lou su maéo yã̋i. Tɔɔlɛ a blɛkɛo, í kaalɛ kã̋ndo bùsu maa pɔ́ Dii lɛ́ kpáwápiu. 18 Àɔ yã̋piɔ kũa á sɔ̃u ń á nɔ̀sɛo, í da á ɔwa ń á mi'aɛo seela ũ. 19 Àliɔ dada á néɔnɛ, íli oné gɔɔ pɔ́ á kú ua ge á bɛ zɛ́u, ge tó álɛ wúlɛ ge álɛ fɛlɛn nò. 20 À kɛ̃́ á kpé kpɛɛlɛ gĩɔwa ń á bɔlɛɔ, 21 kɛ ápiɔ ń á néɔ e gɛ̃gɛ̃ bùsu pɔ́ Dii a lɛgbȅ á dezi káauɔnɛ à mɛ̀ á kpámá e dṹnia gɛ́ láaopi guu.

22 Tó á yã̋ pɔ́ málɛ dilɛɛ́ kũa, álɛ zĩkɛwà píi, tó á ye Dii á Luazi, mɛ́ á tɛ́ aà iai, a naaàzi, 23 a buipiɔ yáɛ́ píiɛ, í bui pɔ́ an zɔ̃ɔ dɛálapiɔ bùsu símá. 24 Gu pɔ́ á gbá a pɛ́lɛu a gɔ̃ á pɔ́ ũ píiɛ, sɛa za guwaiwaiu e Libã bùsuu, sɛa za Uflata dɔ̀ɔi e ísia pɔ́ kú bɛ'aɛ oiwa. Á bùsu zɔ̃lɛɔn we.† 25 Gbɛ̃e a fɔ̃ gíéo. Gu pɔ́ a kɛ̀sɛ lɛ́ a zɛu píi, Dii á Lua a to gili ń vĩao gɛ̃ bùsupideɔguɛ, lá à a lɛgbȅɛ́wa.

26 À ma! Málɛ báaadangu yã̋ ń láaizĩama yã̋o dilɛɛ́ gbã. 27 Tó a Dii yãdilɛa pɔ́ málɛ daɛ́ gbãɔ mà, a báaadaágue. 28 Tó i Dii á Lua yãdilɛapiɔ mao, mɛ́ á tɛ́ dii pɔ́ á ń dɔ̃ɔɔzi, a láaizĩwáɛ. 29 Tó Dii á Lua gȅánɔ bùsu pɔ́ álɛ gɛ́ síipi guu, à báaadangu yã̋pi kpàwakɛ Galiziũ gbɛ musu, í láaizĩama yã̋pi kpàwakɛ Ebali gbɛ musu.‡ 30 Gbɛpiɔ ku Yuudɛ̃ bɛ'aɛ baa, gu pɔ́ Kanaa pɔ́ kú Yuudɛ̃ sɛ̃uɔ kuu. A zȁ ń Mɔle líɔo, bɔaa ń Giligalio. 31 Á bua Yuudɛ̃wa tia, í gɛ́ bùsu pɔ́ Dii á Lua lɛ́

‡‡**10:22** Daa 46.27
¶¶**10:22** Daa 15.5, 22.17
§§**11:4** Bɔa 14.28
***11:6** Nao 16.31-32
†**11:24** Yoz 1.3-4
‡**11:29** Yoz 8.33

kpáwápi síi. Tó á sì a zɔ̃lɛu, 32 íɔ ikoyãɔ ń
yãdilɛa pɔ́ málɛ daɛ́ gbãɔ kũa, àɔ zĩkɛwà.

Lousisikĩi mɛ̀ndona

12 Ikoyãɔ ń yãdilɛa pɔ́ áɔ kũa bùsu
pɔ́ Dii á dezi káauɔ Lua kpàwá gu-
uɔn kɛ: Gɔɔ pɔ́ á kú we píi àɔ zĩkɛwà. 2 À
bui pɔ́ álɛ ń bùsu símápiɔ gulɛsĩ pɔ́ aa
bòɔ gboo píi, gu pɔ́ aaì zɔbleu ń tã́aɔnɛ
gbɛ̀ lɛsĩɔ ń sĩ̀sĩɔ musu ń lí yɛ̀lɛlɛɔ gbáuo
píi. 3 À ń sa'okĩipiɔ gboo, í ń gbɛ̀pɛlɛɔ
wíwi, í ń Asetaati lipɛlɛɔ kpasa à tɛ́kũ,
í ń pɔ́ pɔ́ aa dìlɛ ń dii ũɔ dúuzɔ̃, í ń tɔ́
dɛ gupiɔu. 4 Ásuli kɛ Dii á Luaɛ, lá aaì
kɛ ń diiɔnɛwao. 5 Dii á Lua a gu dilɛ á
buie tɔɔlɛu, aà tɔ́ iɔ kuwà, íɔ aà sisiu. We
áli géu 6 ń sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũɔ ń
sáaukpasaɔ ń á pɔ́ kwideɔ ń á gbaɔ ń pɔ́
pɔ́ a a lɛgbɛ̀̃ Diiɛɔ ń á pɔeã gbaɔ ń á pɔ-
tuo nɛ́ sɛ̃́iaɔ, 7 íli pɔble Dii á Lua aɛ we ń
á bɛdeɔ, í pɔnakɛ zĩ pɔ́ á kɛ̀ɔ yã́ musu píi,
kɛ́ Dii á Lua báaadàágu yã́i.

8 Ásu kɛ lá wálɛ kɛ la gbãɛwao, asa lá
à wá baade pɔ gbà ɔ̃ àlɛ kɛ, 9 kɛ́ i ka bùsu
pɔ́ Dii á Lua lɛ́ kpáwá à kã́maboupi guu
yãao yã́i. 10 Tó a bua Yuudɛ̃wa, mɛ́ a zɔ̃lɛ
bùsu pɔ́ Dii á Lua lɛ́ kpáwá á pɔ́ ũpi guu,
a to à ĩ́ampakĩi e á wɛ̀lɛ pɔ́ liaaáziɔ yã́
musu, íɔ ku dɔdɔa. 11 Dii á Lua a gu pɔ́ a
tɔ́ aɔ kuwà dilɛɛ́, íli gɛ́ we ń pɔ́ pɔ́ málɛ
dilɛɛ́ɔ píi, sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũɔ ń
sáaukpasaɔ ń á pɔ́ kwideɔ ń á gbaɔ ń pɔ-
maa pɔ́ a a lɛgbɛ̀̃ɛ̀ɔ. 12 Wekĩi á pɔ aɔ na
Dii á Luawa, ápiɔ ń á nɛgɔ̃ɛɔ ń á nɛnɔɛɔ
ń á zĩkɛnaɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ ń Levii bui pɔ́ kú
á bɛ wɛ̃́lɛu aai bùsu kpaalɛsɛánɔɔɔ. 13 À
laaika! Ásu sa'o gu pɔ́ kɛ̀ɛ́uo, 14 sema gu
pɔ́ Dii a dilɛ á buie tɔɔlɛ guu bàasio. Wek-
ĩi áli sa'ou, í yã́ pɔ́ málɛ daɛ́ɔ kɛu píi. 15 Ń
beeo àli pɔ́ pɔ́ álɛ só kòlokpa gu pɔ́ kɛ̀ɛ́u,
lá Dii á Lua báaadàágu lɛ́u. Gbɛ̃́ pɔ́ aa
gbãlɛaɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ aa gbãlɛaoɔ píi aali só
ń bɛ wɛ̃́lɛu, lá i tue ge bana sowa. 16 Àli
pɔ́ kòlokpa a au bɔlɛ kɔ́lɛ tɔɔlɛ lán íwa.
Ásu aupi bleo. 17 Ásu á pɔ́wɛna kwide pɔ́
á kpàa ble á wɛ̃́lɛuo ge vɛ̃ɛ ge nísi ge á pɔ-
tuo nɛsana sɛ̃́iaɔ ge pɔ́ pɔ́ a a lɛgbɛ̀̃mɛɛɔ
ge á pɔeã gbaɔ ge pɔ́ pɔ́ má dìlɛ àli ma
gbaɔ. 18 Àli ble Dii á Lua aɛ gu pɔ́ a sɛu,
ápiɔ ń á nɛgɔ̃ɛɔ ń á nɛnɔɛɔ ń á zĩkɛnaɔ
gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ ń Levii bui pɔ́ kú á wɛ̃́lɛuɔ. À
tó á pɔ líɔ na Dii á Luawa zĩ pɔ́ á kɛ̀ɔ yã́
musu píi. 19 À laaika! Ásu niazĩkpa Levii
buiɔzi gɔɔ pɔ́ á kú bùsupi guuo.

20 Tó Dii á Lua á bùsu kã̀fĩɛ́ lá a òɛ́wa,
tó nɔ̀ɔ ni lɛ́ á dɛ, mɛ́ á ye só, àli só á
pɔeãwa. 21 Tó gu pɔ́ Dii á Lua a sɛ a tɔ́ aɔ
kuwà zã̀ánɔ, àli pɔ́ pɔ́ Dii kpàwá kòlokpa
lá má dìlɛɛ́wa, í só á bɛ wɛ̃́lɛu á pɔeãwa.
22 Lá i tue ge bana só, àli so màa, gbɛ̃́ pɔ́
aa gbãlɛaɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ aa gbãlɛaoɔ píi. 23 Á-
suli pɔ́ kòlokpasai sóo fá! Asa a au mɛ́ a
wɛ̃ni ũ. Ásuli nɔ̀ɔ só ń a wɛ̃nioo.¶ 24 Àli
pɔ́ kòlokpa a au bɔlɛ kɔ́lɛ tɔɔlɛ lán íwa.
Ásuli aupi bleo. 25 Ásuli bleo, kɛ́ à e àɔ yã́
pɔ́ Dii yei kɛ yã́i, íɔ aafia, ápiɔ ń á buiɔ á
kpɛ.

26 Àli pɔ́ pɔ́ á dìlɛ Dii pɔ́ ũ a a lɛgbɛ̀̃ɛ̀ɔ
sɛ́ gɛò gu pɔ́ a sɛu. 27 Àli sa pɔ́ wì a pɔ́
kátɛu à tɛ́kũ o Dii á Luawa aà gbagbakĩi,
a nɔ̀ɔ ń a auo píi. Àli sáaukpasa nɔ̀ɔ só,
íli a au ɛ́lɛ Dii á Lua gbagbakĩipiwa. 28 Àɔ
yã́ pɔ́ málɛ daɛ́piɔ kũa, íɔ zĩkɛwà. Àɔ yã́
pɔ́ maa mɛ́ a zɛvĩ Diiɛ kɛ, kɛ́ à e àɔ aafia,
ápiɔ ń á buiɔ e gɔɔpii.

29 Dii á Lua a bui pɔ́ álɛ gɛ́ ń bùsu síi-
mápiɔ midɛɛ́, í ń bùsu si à zɔ̃lɛu. 30 À
laaika! An kaalɛa gbɛa ásu zu bai guuo.
Ásu ń diiɔ yãgbɛa à mɛ, kpelewa buipiɔ ì
zɔble ń diiɔnɛ, wà kɛ màa sɔ̃o bá! 31 Ásu
kɛ Dii á Luaɛ màao, asa yãbɛ̃ɛ pɔ́ Dii zau
píi ɔ̃ aaì kɛ ń diiɔnɛ, aaì sa pɔ́ wì a pɔ́
kátɛu à tɛ́kũ o ń ń nɛgɔ̃ɛɔ ń ń nɛnɔɛɔ lɔ
se.

Zɔblea dii pãlɛɔnɛ

13 Àɔ yã́ pɔ́ málɛ daɛ́ɔ kũa píi, íɔ
zĩkɛwà. Ásu yãe kã́fĩ a guuo, mɛ́

¶12:23 Daa 9.4, Lev 17.10-14, Zĩn 15.20

ásu yãe bɔuo.§ 2 Tó ãnabi ge nana'ona
fɛ̀lɛ á guu à mɛ̀, á seela ge dabudabu kɛɛ́,
3 tó seela ge dabudabu pɔ́ a òɛ́ kɛ̀, mɛ́ a
òɛ́ à tɛ dii pɔ́ á dɔ̃ yãaoɔzi, íɔ zɔblené,
4 ásu ãnabipi ge nana'onapi yãmao. Dii á
Lua mɛ́ á lɛ́, àlɛ á gwa, tó á nisĩna yeazi
ń nɔ̀sɛmɛndoo. 5 Àɔ tɛ Dii á Luazi, íɔ aà
vĩa vĩ. Àɔ aà yãdilɛaɔ kũa, íɔ aà yãma.
Àɔ zɔbleɛ̀, íɔ naaaàzi. 6 Sema wà ãnabipi
ge nana'onapi dɛ, asa àlɛ oɛ́ à bɔ Dii á
Lua pɔ́ á bɔ́lɛ zɔbleu Egipi à á bó kpɛɛ.
Àlɛ á kɛ̃́ zɛ́ pɔ́ Dii á Lua ɔ̀lɔɛ́ à bɛuwaɛ.
Sema à vãipi midɛ á guu. 7 Tó n vĩ̀i ge
n dãuna dadoũde ge n nɛgɔ̃ɛ ge n nɛnɔɛ
ge n nɔ yenzide ge n kpàasia n swãfɛ̃̀ asii
guu à mɛ̀, wà gɛ́ zɔblei dii pɔ́ ápiɔ ge á
deziɔ dɔ̃ɔɔnɛ, 8 bui pɔ́ kúánɔ kãi ge za-
ɔ diin nò, dṹnia lɛ́la e a lɛ́le diiɔn nò,
9 ńsu weiɛ̀ ǹ aà yãmao. Ńsu ǹ aà wɛ̃-
nagwa ǹ sùuukɛaànɔo. Ńsu kàedaaàzio.
10 Ǹ aà dɛ. Dɔaa ǹ aà pa ń gbɛo, gbɛ̃́ kĩniɔ
i gbasa aà pápa. 11 À aà pápa ń gbɛo à
dɛ, asa a wɛ̀ɛlɛ à á kɛ̃́ Dii á Lua pɔ́ á bɔ́lɛ
zɔbleu Egipiwaɛ. 12 Tó Isailiɔ mà, vĩa a ń
kṹ ḿpiiɛ, aa we yãvãi bee taa kɛ á guu
lɔo.

13 Tó á mà wɛ̃́lɛ pɔ́ Dii á Lua lɛ́ kpáwá
àɔ ku a guuɔ dou wà mɛ̀, 14 gbɛ̃pãɔ fɛ̀lɛ
wɛ̃́lɛdeɔ swãfɛ̃̀, aa mɛ̀ wà gɛ́ zɔblei dii
pɔ́ á dɔ̃ɔɔnɛ, 15 à yã́pi gbɛagbɛa, í gbɛ̃́ɔ
lala maamaa à ma. Tó wà yãbɛ̃ɛpi kɛ̀ á
guu sĩanaɛ, 16 à wɛ̃́lɛpideɔ dɛdɛ ń fɛ̃ndao
míɔmiɔ, í wɛ̃́lɛpideɔ ń ń pɔtuoɔ kaalɛ píi.
17 À ń pɔ́ɔ naaa kálɛ gãaɛ, í tɛsɔ̃ wɛ̃́lɛpiwa
ń pɔ́piɔ píi sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ Dii á
Luaɛ ũ. Wɛ̃́lɛpi i gɔ̃ bɛzia ũ e gɔɔpii, wasu
ɛa kálɛ bauo. 18–19 Ásuli pɔ́ pɔ́ Dii á Lua
dìlɛ kaalɛpɔ ũ kee sɛo, kɛ́ aà pɔkũma pãsĩ
e weewà yã́i. Tó a Dii á Lua yãmà, mɛ́ á
aà yãdilɛa pɔ́ málɛ daɛ́ gbãɔ kũa, mɛ́ a yã́
pɔ́ a yei kɛ̀, a wɛ̃nadɔ̃ɛ́, i sùuukɛánɔ, i to
à dasikũ, lá à a lɛgbɛ̃̀ á dezi káauɔnɛwa.

Pɔ́ pɔ́ Dii dìlɛ tɛ̃ ũɔ

(Lev 11.1-47)

14 Dii á Lua nɛ́ɔn á ũ. Ásu à á mɛ líli
ge à á mi bo gɛ yã́ musuo, 2 asa
Dii á Lua gbɛ̃́ pɔ́ an kua adoaɔn á ũ. À á sɛ́
dṹnia buiɔ guu a gbɛ̃́ yenzideɔ ũɛ. 3 Ásu
tɛ̃e bleo. 4 Nɔ̀ɔ pɔ́ áli sɔ́ɔn kɛ: Zu, sã, ble,
5 bana, tue, bua, sae, yaa, gbɔ, kpasaa.
6 Nɔ̀ɔ pɔ́ a swɛ paaa pla mɛ́ ì pɔbɔ a kòlou
à ɛa àɔ só, àli beeɔ só. 7 Tó a swɛ paaa
plao, ge ìli pɔbɔ a kòlou à ɛ̀a sòo, ásuli
sóo. Ásu yiongo ge kífɛ̃nɛna ge ɛ̃́n'ui'uina
soo. Aaì pɔbɔ ń kòlou aa ɛa só, ãma an
swɛ paaao. À nɔ̀ɔ beeɔ tɛ̃́. 8 Sàwa swɛ
paaa, kási ásu soo, asa ìli pɔbɔ a kòlou
à ɛ̀a sòo. À nɔ̀ɔ beeɔ tɛ̃́. Ásu ɔkã a gɛwa
seo.

9 Pɔ́ pɔ́ kú í guu, tó a ka ń tɛɛo vĩ, àli
só. 10 Pɔ́ pɔ́ ka ń tɛɛo vĩ sɔ̃o, à tɛ̃́, ásuli
sóo. 11 Àli bã pɔ́ wi dilɛ tɛ̃ ũoɔ só píi.
12 Bã pɔ́ áli sóoɔ tɔ́n kɛ: Yãamusu, kúu,
bãso, 13 baɛ, zabã, bleaa bui píi, 14 gbag-
baa bui píi, 15 koohũhũna, taataa, yaabɛɛ
bui píi, 16 koo bui píi, bãyakpa, fana,
17 gáu, tɛɛpili, kpɔbɔ'ilɛna, 18 wàaliana,
yaapuna bui píi, wɛlɛmbã, sasi. 19 À kɔ̀ɔ
gã̀sĩadeɔ tɛ̃ píi, ásu soo, 20 a gã̀sĩade pɔ́
dɛ tɛ̃ ũoɔ bàasi. 21 Ásu pɔ́ pɔ́ gà ń azĩao
soo.** À kpa bɔ̀mɔ pɔ́ kú á uawa aà so ge
à yía buipãlewa. Ápiɔ, Dii á Lua gbɛ̃́ pɔ́
an kua adoaɔn á ũ. Ásuli blenɛ nɔ̀ɔ kuu
ń a da yɔ̃́'ioo.††

Pɔ́ kwide yãdilɛa

22 Àliɔ á bua pɔ́wɛna kwide kpa wɛ̃ ń
wɛ̃o.‡‡ 23 Àli ble Dii á Lua aɛ gu pɔ́ a sɛ
àli a sísiu, á pɔ́wɛna ń á vɛ̃ɛo ń á nísio ń
á pɔtuo nɛsana sɛ̃́iaɔ, kɛ́ à e àɔ Dii á Lua

§**13:1** Zia 22.18-19
****14:21** Lev 17.12-15, Zĩn 15.20
††**14:21** Bɔa 23.19, 34.26
‡‡**14:22** Nao 18.21

vĩa vĩ gɔɔpii yɑ̃́i. 24 Tó gu pɔ́ Dii a sɛpi
asu àɔ zɛ̃̀ɛ, mɛ́ á fɔ̃ sɛ à gɛò we píio báaa
pɔ́ a dàágupi yɑ̃́i, 25 à yía, í gɛ́ ń a ɔ̃ao we.
26 Àli pɔ́ pɔ́ á yei lú ń ɔ̃apio, zu ge sã ge
vɛ̃ɛ ge wɛ̃ ge pɔ́ pɔ́ á pɔ gbà píi, í ble Dii á
Lua aɛ we à pɔnakɛò, ápiɔ ń á bɛdɛɔ píi.
27 Ásu niazĩkpa Levii bui pɔ́ kú á
wɛ̃́lɛuɔzio, asa aa bùsu kpaalɛsɛánɔo.
28 Àli wɛ̃̀ àaɔ̃de pɔ́ kwide kálɛ á
wɛ̃́lɛɔu, 29 á wɛ̃́lɛ Levii bui pɔ́ aa bùsu
kpaalɛsɛánɔoɔ ń bɔ̀mɔɔ ń nɛtonɛ pɔ́
gwana vĩoɔ ń gyaa taasideɔ aai mɔ ble
aa kɑ̃́, Dii á Lua i báaadaágu zĩ pɔ́ álɛ kɛ
yɑ̃́ musu píi.

Fĩatoanɛ

(Lev 25.1-7)

15 Wɛ̃̀ sopla ń wɛ̃̀ soplao àliɔ fĩadeɔ
kɛ̃́. 2 Lá áli kɛ a yɑ̃́ musun kɛ: Gbɛ̃́
pɔ́ pɔ́ sɛ̃̀a a gbɛ̃́deeɛ, aà ade kɛ̃́. Asu fĩala
a gbɛ̃́deepi ge a gbɛ̃́wao, asa wà fĩatoanɛ
kpàwakɛ̀ Dii yɑ̃́iɛ. 3 Nibɔ ɔ̃ àli fĩalawà, íli
fĩa pɔ́ kú a gbɛ̃́deewa toɛ̀. 4–5 Tó a Dii á
Lua yãmà, mɛ́ álɛ zĩkɛ yãdilɛa pɔ́ málɛ
oɛ́ gbãɔwa ń laaio lé, taaside aliɔ kú á
guuo, asa Dii á Lua a báaadaágu bùsu pɔ́
àlɛ kpáwá à gɔ̃ vĩpi guuɛ. 6 Dii á Lua a
báaadaágu lá à a lɛgbɛ̀ɛ̃wɑɛ. Ámɛ á fĩadɔ
buiɔwa, áɔ fĩasɛamá ni vĩo. Ámɛ á kible-
má, i kɛ aamɛ aa kiblewáo.
7 Tó á gbɛ̃e su gɔ̃̀ taaside ũ á guu bùsu
pɔ́ Dii á Lua lé kpáwá wɛ̃́lɛe guu, ásu á
nɔ̀sɛ kṹkpaɛ̀ à gí pɔ́ sɛ̃aièo. 8 Àli ɔ pooɛ̀, à
pɔ́ pɔ́ kɛ̀sãwà sɛ̃aɛ̀. 9 À laaika! Ásu làasoo
vãi kɛ à mɛ wɛ̃̀ soplade pɔ́ wì fĩadeɔ kɛ̃́u
kà kãiɛo. Tó a bĩikɛ̀ ń á gbɛ̃́ pɔ́ dɛ taaside
ũo, mɛ́ i pɔe kpawào, tó à wiilɛ̀ Diiwa
á yɑ̃́ musu, a gɔ̃ɛ́ duuna ũɛ. 10 À kpawà
sɔũsɔũ, i kɛ ń nɔ̀sɛmɛmplao no. Tó á kɛ̀
màa, Dii á Lua a báaada zĩ pɔ́ á kɛɔu ń yɑ̃́
pɔ́ á kɛɔ píi. 11 Taasideɔ láa á bùsuuo.¶¶
A yɑ̃́i tò málɛ oɛ́, àli ɔ poo á bùsu gbɛ̃́ pɔ́
aa dɛ wɛ̃nadeɔ ge taasideɔ ũɔnɛ.

Zɔgbaɛa yɑ̃́

(Bɔa 21.1-11)

12 Tó wà á Ɛbɛlu dee gɔ̃ɛ ge nɔɛ yìawá,
àli zɔbleɛ́ wɛ̃̀ sooloɛ, a wɛ̃̀ soplade guu
à aà bɔ zɔkɛu, i gɔ̃ azĩaɛ. 13 Tó álɛ aà
gbaɛ sɔ̃, ásu à aà gbaɛ ɔgiio. 14 À aà gba
á kpàsa pɔ́ɔ ń á dɔ̃ pɔ́ɔ ń á vɛ̃ɛ pɔ́ á fɛ̃̀o.
Lá Dii á Lua báaadàágu, à kpawà màa sɔ̃.
15 Lá a zɔblè Egipi, ɔ̃ Dii á Lua á bó, à to a
yɑ̃́ dɔágu. Bee yɑ̃́i ma yɑ̃́ɛ bee dìlɛiɛ́ gbã.
16 Tó á zɔe òɛ́ á kɛ̃́wáo, kɛ́ a yeázi ń á
bɛdɛɔ, àlɛ namama á kĩ́i yɑ̃́i, 17 à ka sɛ́,
í aà swɑ̃́ fɔ̃ò kpɛɛlɛ gbawa, i gɔ̃ á zɔ ũ
gɔɔpii. À yɑ̃́ doũpi kɛ ń zɔnɔɛo lɔ. 18 Ásu
to zɔgbaɛa yɑ̃́pi kɛɛ́ zĩ'ũo, asa zĩ pɔ́ a kɛ̀ɛ́
e wɛ̃̀ soolo ài dɛ gbɛ̀wina pɔ́a lɛɛ pla. À
aà gbaɛ, i gɔ̃ azĩaɛ, Dii á Lua i báaada zĩ
pɔ́ á kɛɔu píi.

Pɔtuo nɛsana sɛ̃́iaɔ

19 À á pɔtuo nɛsana sɛ̃́iaɔ dilɛ Dii á Lua
pɔ́ ũ. Ásuli zĩkɛ ń a zù nɛsana sɛ̃́iaoo. Á-
suli á sã nɛsana sɛ̃́ia kãkɛ̃ɛlɛo. 20 Wɛ̃ ń
wɛ̃o àli só ń á bɛdɛɔ Dii á Lua aɛ gu pɔ́
a sɛu. 21 Tó pɔtuo nɛ́piɔ kee sãa vĩ, ɛɛ ge
vĩ̀a ge sãa vãi pãle a vĩn lò, ásu sa'oò Dii
á Luawao. 22 Àli só bɛ, gbɛ̃́ pɔ́ aa gbãlɛaɔ
ń gbɛ̃́ pɔ́ aa gbãlɛaoɔ píi, lá i tue ge bana
sowa. 23 Ásu só ń a auoo. Àli a kòlokpa a
au bɔlɛ kɔ́lɛ tɔɔlɛ lán íwa.

Dikpɛɔ yɑ̃́

(Bɔa 12.1-20, Lev 23.15-21)

16 Tó mɔ pɔ́ wì mɛ Abibu bɔ̀, àli
Gɛ̃amusu dikpɛkɛ Dii á Luaɛ, asa
mɔpi guu ɔ̃ à bɔ̀ánɔ Egipi gwãasĩna. 2 À
sa'o Dii á Luawa ń zuo ge sã Gɛ̃amusu
sa'obɔ ũ gu pɔ́ Dii a sɛu a tɔ́ iɔ kuwàu.
3 Ásu pɛ̃ɛ soòo. Àliɔ kàa so e gɔɔ sopla
wɛ̃na blɛ ũ, asa a bɔlɛ Egipi ń wãaoɛ, á
bɔa Egipi yɑ̃́ iɔ dɔágu gɔɔpii. 4 Pɛ̃ɛsɛ'ɛsɛ
su àɔ ku guei á bùsuuo e gɔɔ soplapi gɛ
paò. Sa pɔ́ á o dikpɛgɔɔ sɛ̃́ia oosi, ásu a

¶¶**15:11** Zãa 12.8

nɔ̀ɔ kĩni to gu dɔwào. 5 Á Gɛ̃amusu sa'oa
zɛ́ vĩ bùsu pɔ́ Dii á Lua lɛ́ kpáwá wɛ̃́lɛe
guuo, 6 sema gu pɔ́ a sɛ a tɔ́ iɔ kuwà bàa-
sio. Wekĩi áli Gɛ̃amusu sa'ou oosiɛlɛ á
bɔlɛa Egipi dikpɛgɔɔ. 7 Àli sa'onɔɔ fùukɛ,
í só gu pɔ́ Dii á Lua a sɛu. Tó gu dɔ̀, í
tá bɛ. 8 Àliɔ kàa so e gɔɔ soolo, a gɔɔ so-
plade zĩ́ í kãaa Dii á Luaɛ. Ásuli zĩe kɛ
zĩbeezĩo.
9 Za gɔɔ pɔ́ a na pɔkɛkɛawa, àliɔ ãsɔ̃a
nao, a soplade 10 í gbasa Pãteko dikpɛkɛ
Dii á Luaɛ. Lá à báaadàágu lɛ́u, àli
gbadaɛ̀ màa. 11 Àli pɔnakɛ Dii á Luaɛ gu
pɔ́ a sɛ a tɔ́ iɔ kuwàu, ápiɔ ń á nɛgɔ̃ɛɔ ń á
nɛnɔɛɔ ń á zɔgɔ̃ɛnaɔ ń á zɔnɔɛnaɔ ń Levii
bui pɔ́ kú á wɛ̃́lɛuɔ ń bɔ̀mɔɔ ń tonɛ pɔ́
gwana vĩoɔ ń gyaa taaside pɔ́ kú á guuɔ.
12 À tó á zɔblea Egipi yã́ àɔ dɔágu, í zĩkɛ
ikoyãpiɔwa ń laaio.
13 Pɔgbɛ̃a ń vɛ̃ɛbɛ'ifɛ̃ao gbɛa àli
Lákpɛdɔa dikpɛkɛ e gɔɔ sopla. 14 Àli
pɔnakɛ dikpɛpi guu, ápiɔ ń á nɛgɔ̃ɛɔ ń
á nɛnɔɛɔ ń á zɔgɔ̃ɛnaɔ ń á zɔnɔɛnaɔ ń
Levii buiɔ ń bɔ̀mɔɔ ń nɛtonɛɔ ń gyaa pɔ́
kú á wɛ̃́lɛuɔ. 15 Àliɔ dikpɛpi kɛ Dii á
Luaɛ e gɔɔ sopla, gu pɔ́ a sɛu, asa Dii á
Lua a báaadaágu ń á buapɔ́ɔ ń zĩ pɔ́ á
kɛɔ píi, á pɔna i kɛ zài.
16 Wɛ̃ ń wɛ̃o gɛ̃n àaɔ̃ á gɔ̃ɛɔ lí gé ńzĩa
ɔlɔi Dii á Luaɛ gu pɔ́ a sɛu, Kàaso dikpɛ zĩ́
ń Pãteko dikpɛ zĩ́o ń Lákpɛdɔa dikpɛ zĩ́o.
Gbɛ̃e su azĩa ɔlɔ Diiɛ ɔgiio. 17 Baade lí gé
ń gbao báaa pɔ́ Dii á Lua dàaàgu lɛ́u.

Yã́gɔ̃gɔ̃a

18 À yã́kpalɛkɛnaɔ ń gbãadeɔ dilɛdilɛ
á bui ń buio guu wɛ̃́lɛ pɔ́ Dii á Lua lɛ́
kpáwáɔ guu píi. Aali yã́kpalɛkɛ ń gbɛ̃́ɔ a
zɛ́wa. 19 Ásuli yã́gɔ̃gɔ̃ koleao. Ásuli gba-
gusaɛsio, asa gbagusaɛ ì ɔ̃nɔnaɔ vĩ̀akũɛ,
mɛ́ ì gbɛ̃maaɔ yã́ fuangba. 20 Àliɔ tɛ
yã́zɛdei, í e àɔ ku, í gɔ̃ bùsu pɔ́ Dii á Lua
lɛ́ kpáwápi vĩ. 21 Ásuli Asetaati lí pélɛ
sa'okĩi pɔ́ á bo Dii á Lua pɔ́ ũ saɛo. 22 Á-
suli gbɛpɛlɛ we tã́a ũo, asa Dii á Lua zauɛ.
17 Ásuli sa'o Dii á Luawa ń zu ge
sã vãi ge a sãadeoo, asa Dii á
Lua ye yã́ bee taa gĩyãio. 2 Tó gbɛ̃e ku
wɛ̃́lɛ pɔ́ Dii á Lua lɛ́ kpáwáɔ guu, gɔ̃ɛ
ge nɔɛ, mɛ́ àlɛ yã́ pɔ́ Dii á Lua yeio kɛ,
àlɛ Dii bàakuaánɔ yã́ gboo, 3 àlɛ zɔble dii
pãleɔnɛ, àlɛ kúlɛnɛ́ ge ĩatɛ̃ ge mɔvua ge
saanaɛn nò, lá má òɛ́ ásu kɛowa, 4 tó á
mà màa, à yã́pi gbɛagbɛa maamaa. Tó
wà yãbɛ̃ɛpi kɛ̀ á guu sĩanaɛ, mɛ́ a sea vĩo,
5 à gɔ̃ɛ ge nɔɛ pɔ́ yãvãipi kɛ̀ sɛ bɔaànɔ
bĩ́ibɔlɛu, í aà pápa ń gbɛo à dɛ.§§ 6 Tó
seeladeɔ ku gbɛ̃ɔn pla ge àaɔ̃,* à gbɛ̃́pi
dɛ. Ásuli gbɛ̃dɛ gbɛ̃́ mɛ̀ndo seeladekɛ yã́
musuo. 7 Seeladeɔ mɛ́ aa dɔaa aà pá,
gbɛ̃́pii i gbasa aà pápa, kɛ́ vãi e láa á guu
yã́i.†
8 Tó wà mɔ̀ ń gbɛ̃́ káalao á bɛ wɛ̃́lɛu,
mɛ́ yã́pi kɛ̀ɛ́ zĩ'ũ, i fɔ̃ á kɛ̀kɛo, gbɛ̃dɛa ge
yã́gɔ̃gɔ̃a ge gbɛ̃kɛ a ĩan nò, à gɛ́ńnɔ gu
pɔ́ Dii á Lua a sɛu. 9 Í gɛ́ńnɔ sa'ona Levii
buiɔ kĩ́i ń gbɛ̃́ pɔ́ dɛ yã́kpalɛkɛna ũ gɔɔ
beeo. À yã́pi gbɛagbɛamá, aai oɛ́ lá wa
yã́pi gɔ̃́gɔ̃. 10 À kɛ lá aa oɛ́ gu pɔ́ Dii a
sɛuwa. À laaika! À kɛ lá aa daɛ́wa píi.
11 À zĩkɛ ikoyã pɔ́ aa dàɛ́wa ń lá aa yã́k-
palɛ mìdɛo. Ásuli pãalɛ ɔplaai ge zɛɛio.
12 Tó gbɛ̃́ kàamai vĩ, mɛ́ i yã́kpalɛkɛna
ge sa'ona pɔ́ lɛ́ zĩkɛ Dii á Luaɛ yãmao, à
gbɛ̃́pi dɛ à vãi bɔ á guu. 13 Tó Isailiɔ mà
píi, vĩa a ń kṹ, aa dɔ́ɛńnɔ lɔo.

Kía yã́

14 Tó a gɛ̃ bùsu pɔ́ Dii á Lua lɛ́ kpáwá
guu, á sì a zɔ̃lɛu, á mɛ wà gbɛ̃́ dilɛ wá kía
ũ, lá bui pɔ́ liaawáziɔ kɛ̀wa.‡ 15 À gbɛ̃́ pɔ́
Dii á Lua a sɛ á guu dilɛ á kía ũ. Ásuli

§§**17:5** Bɔa 22.19
***17:6** Mat 18.16, 2Kln 13.1, 1Tim 5.19, Ɛbɛ 10.28
†**17:7** 1Kln 5.13
‡**17:14** 1Sam 8.5

buipãle dilɛ a ũo. 16 Kíapi suli sɔ̃́ kãaaazi dasio. Asu to gbɛ̃́ɔ gɛ́ sɔ̃́ dasi wɛɛlɛi Egipio,¶ asa Dii òɛ́ à mɛ̀, ásu ɛa gɛ́ we lɔoɛ. 17 Asu nɔsɛ dasio,§ kɛ́ an yã́ su aà sɔ̃ bleo yã́i. Asu ã́nusu ń vuao kãaaazi zɔ̃ɔzɔ̃ɔo.** 18 Tó à kpalablè, aà ikoyã pɔ́ na sa'ona Levii buiɔ ɔzĩɛ bee kɛ̃ láu azĩa pɔ́ ũ, 19 iɔ kũa, iɔ a kyokɛ e a wɛ̃ni lɛ́u, kɛ́ à e vĩakɛa Dii á Luaɛ dada, iɔ aà ikoyãɛ beeɔ kũa píi, i aà ɔtondɔkĩi gwa. 20 Asu azĩa sɛ lɛsĩ dɛ a gbɛ̃́ɔla à pãalɛ ikoyãɛ ɔplaai ge zɛɛio, kɛ́ aàpi ń a buiɔ e gɛ̃gɛ̃ Isaili kpalau yã́i.

Sa'onaɔ ń Levii buiɔ baa

18 Sa'onaɔ ń Levii buiɔ píi su bùsu kpaalɛsɛ lán Isaili kĩniɔwao. Sa pɔ́ wì o Diiwa wà a pɔ́ nísi kátɛu à tɛ́kũ pɔ́ kĩniɔ ń pɔ́ pɔ́ wì aà gbao iɔ dɛ ń pɔblea ũ. 2 Aa bùsu kpaalɛsɛ ń ń gbɛ̃́ɔo. Dii mɛ́ ń baa ũ lá a ònɛ́wa.†† 3 Tó gbɛ̃́ lɛ́ sáaukpa sa'o ń zuo ge sã ge ble, aàli a ɔ do ń a gɛɛ'uɔ ń a basaao kpa sa'onaɔwa ń pɔ́ ũ. 4 À á pɔ́wɛn káau ń á vɛ̃ɛ káauo ń á nísi káauo ń sãkã pɔ́ á kɛ̃̀ɛlɛ sɛ̃́iaɔ kpámá, 5 asa ampiɔ Dii á Lua ń sɛ́ á buiɔ guu, aaɔ sa'ozĩ kɛ ń a tɔ́o gɔɔpii, ampiɔ ń ń buiɔ.

6 Tó Levii bui bɔ̀ Isaili wɛ̃́lɛ pɔ́ a kuu, kɛ́ àlɛ gu pɔ́ Dii a sɛu nidɛ yã́i, mɛ́ à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ we, 7 ali sa'ozĩ kɛ ń Dii a Lua tɔ́o, lá a gbɛ̃́ Levii bui pɔ́ lɛ́ zĩkɛ Diiɛ weɔwaɛ. 8 Ali a baa ble láńwaɛ, pɔ́ pɔ́ aà mae bɛdeɔ lí kpã́sãɛ̀ bàasi.

Luayãdɔ̃nsaiɔ yãbɛ̃ɛkɛa

9 Tó a gɛ̃ bùsu pɔ́ Dii á Lua lɛ́ kpáwá guu, ásu bui pɔ́ kú weɔ yãbɛ̃ɛkɛa dadao. 10 Á gbɛ̃ɛ su sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ o ń a nɛgɔ̃ɛ ge nɔɛoo. Màsokɛna ge gbɛ̃kɔɔlɛkɛna ge wɛɛlɛkɛna ge pɔdamade‡‡ su àɔ kú á guuo 11 ge ɛsɛbɛ̃ɛde ge wɛlɛnde ge tã́ade ge gɛ̀sisina. 12 Asa yãbeetaakɛnaɔ bɛ̃̀ɛ Diiɛɛ. Yãbɛ̃ɛ beeɔ kɛa yã́i ɔ̃ Dii á Lua lɛ́ buipiɔ yáiɛ́. 13 Àɔ ku tàaesai Dii á Luaɛ.¶¶

Ãnabi zɔ̃ɔe a mɔ́

14 Bui pɔ́ álɛ ń bùsu símápiɔ, aaì tã́adeɔ ń màsokɛnaɔ yãma, ãma ápiɔ, Dii á Lua i weiɛ́o. 15 Dii á Lua a á bui gbɛ̃ɛ sɛ ãnabi ũ lamawa. Aà yã́ ɔ̃ áli ma.§§ 16 Yã́ pɔ́ á gbɛ̀a Dii á Luawa gɔɔ pɔ́ a kɔ̃ kã̀aa Olebun we. A mɛ̀ Dii á Lua su yã'oɛ́ lɔo, á ye tɛ́ zɔ̃ɔpi gwaaio, kɛ́ ásu gao yã́i.* 17 Dii òmɛɛ à mɛ̀ á yã́ pɔ́ á òpi maa. 18 À mɛ̀ á tó á gbɛ̃ɛ gɔ̃ ãnabi ũ lamawa, i a yã́ sóso kaɛ̀ aà lɛ́u, ãnabipi i yã́ pɔ́ Dii dàɛpi oɛ́ píi. 19 Tó gbɛ̃́ i swã́sɛ Dii yã́ pɔ́ ãnabipi a o ń aà tɔ́oio, Dii a yã́pi la adewaɛ.† 20 Tó gbɛ̃́ kàamai vĩ, mɛ́ à yã́ pɔ́ Dii i daɛo ò ń aà tɔ́o, ge à yã'ò ń dii pãle tɔ́o, wàli ãnabi bee taa dɛ. 21 Á gí làasookɛi à mɛ: Kpelewa wá e yã́ pɔ́ i bɔ Dii kĩ́io dɔ̃i? 22 Tó gbɛ̃́ yã'ò ń Dii tɔ́o, mɛ́ yã́pi i kɛo ge i gbɛsuo, yã́ pɔ́ Dii i oon we. Gbɛ̃́pi kàamai mɛ́ tò à yã́pi ò. Ásu vĩakɛɛ̀o.

Misiwɛ̃lɛɔ

(Nao 35.9-28, Yoz 20.1-9)

19 Tó Dii á Lua bui pɔ́ álɛ ń bùsu kpáwáɔ mìdɛɛ́, mɛ́ a ń bùsupi sì, a zɔ̃lɛ ń wɛ̃́lɛɔ ń ń kpɛ́ɔ guu, 2–3 à bùsu pɔ́ Dii á Lua lɛ́ kpáwápi kpaalɛ̀ lɛɛ àaɔ̃, í wɛ̃́lɛ

¶**17:16** 1Kia 10.28
§**17:17** 1Kia 11.1-8
****17:17** 1Kia 10.14-22
††**18:2** Nao 18.20
‡‡**18:10** Bɔa 22.17
¶¶**18:13** Mat 5.48
§§**18:15** Zĩn 7.37
***18:16** Bɔa 20.19
†**18:19** Zĩn 3.22-23

mèn àaɔ̃ dilɛ dodo bùsupiɔ guo, í zɛbɔ
pɛ́pɛ wɛ̃́lɛpiɔwa, kɛ́ gbɛ̃dɛna lí e bàalɛ ta
we. [4] Tó kai mɛ́ mɔ̀, ɔ̃ gbɛ̃́ a gbɛ̃́dee dɛ̀,
mɛ́ ĩ́ie ku aàpi ń gbɛ̃́ pɔ́ a dɛ̀o zãnguo za
zio, lá ali kɛn kɛ. Aàli bàalɛ ta wɛ̃́lɛpiɔ
dou azĩa misia yã́i.
[5] Tó gbɛ̃́ su gɛ̀ lizɔ̃i líkpɛu ń a gbɛ̃́deeo,
mɛ́ à mɔo sɛ̀, àlɛ mɔ́ lí lɛ́i, tó a wɛ́tɛ̃ wò
gɛ̀ aà gbɛ̃dopi pà à gà, gbɛ̃́ pɔ́ yã́ bee taa
aà lɛ̀, aàli bàalɛ ta wɛ̃́lɛpiɔ dou azĩa misia
yã́i. [6] Tó i wɛ̃́lɛ dilɛ màao, daɛ pɔ́ a tɔsiwà
a pɛ́lɛ gbɛ̃dɛnapizi ń pɔfɛ̃oɛ, i aà dɛ, kɛ́
wɛ̃́lɛ pɔ́ wa dìlɛ kɛ̀ zã̀ yã́i. I ka wà aà dɛ
sɔ̃o, asa a ĩ́ikũa ń gbɛ̃́ pɔ́ á dɛ̀o no. [7] Bee
yã́i má òɛ́ à wɛ̃́lɛ mèn àaɔ̃ dilɛ. [8–9] Tó álɛ
zĩkɛ yã́ pɔ́ málɛ dilɛɛ́ gbãɛ beeɔwa, mɛ́ á
kũa píi, tó á ye Dii á Luazi, mɛ́ á bɛ aà
zɛ́u gɔɔpii, a tó á bùsu zɔ̃ɔkũ, lá à a lɛgbɛ̃̀
á dezi káauɔnɛwaɛ. Tó à bùsupi kpàwá
píi, à ɛa wɛ̃́lɛ dilɛ mèn àaɔ̃ lɔ, à kã́fĩ àaɔ̃
pɔ́ á dìlɛ káau guu, [10] kɛ́ wasu tàaesaide
dɛ, aà gaa yã́ i wí á musu bùsu pɔ́ Dii á
Lua lɛ́ kpáwá àɔ vĩpi guuo yã́i. [11] Tó gbɛ̃́
ĩ́isɛ̀ ń a gbɛ̃́deeo, mɛ́ àlɛ aà kpakpa e à gɛ̀
kùsiwà à aà dɛ̀, ɔ̃ à gbàsa bàalɛ̀ tà wɛ̃́lɛpiɔ
dou, [12] aà wɛ̃́lɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ gbɛ̃́ɔ zĩ aa aà kũ
suonɛ́, wi aà kpa daɛ pɔ́ a tɔsiwàwa, i aà
dɛ. [13] Ásu à aà wɛ̃nagwao, í gbɛ̃dɛa tàae
bɔ á bùsuu, á kua iɔ na.

Seeladeɔ

[14] Bùsu pɔ́ Dii á Lua lɛ́ kpáwá à sipi
guu, tó a tɔɔlɛ kpaalɛsɛ̀, á gbɛ̃e su a
gbɛ̃́dee kɔɔ pɔ́ gbɛ̃́ káauɔ dà sɛ sɔ̃òo.‡
[15] Ásuli yãda gbɛ̃́ pɔ́ tàae ge duunakɛ̀la
gbɛ̃́ mɛ̀ndo seeladekɛ yã́ musuo. Tó see-
lade kà pla ge àaɔ̃, àli yã́pi sí.¶ [16] Tó see-
lade pãsĩ lɛ́ bɔbɔ ń gbɛ̃́o, [17] sema gbɛ̃ɔn
pla pɔ́ aa yãvĩ ń kɔ̃opiɔ gɛ́ sa'onaɔ ń
yã́kpalɛkɛna pɔ́ kú gɔɔ beeɔ le Dii kĩ́i,
[18] yã́kpalɛkɛnapiɔ i wɛ́tɛ yã́pizi maamaa.
Tó aa è ɛɛ ɔ̃ seeladepi lɛ́ to, à yãdɔ̀ a
gbɛ̃́deewaɛ, [19] wa yã́ pɔ́ àlɛ wɛɛlɛ wà kɛ
a gbɛ̃́deeɛpi kɛɛ̀. Màa áliɔ kɛ, vãi i láa á
guu. [20] Tó gbɛ̃́ kĩniɔ yã́pi mà, vĩa a ń kṹ,
aa we yãvãi bee taa kɛ á guu bau lɔo.
[21] Ásuli gbɛ̃e wɛ̃nagwao. Àli ga fĩabo ń
gao, wɛ́ ń wɛ́o, swaa ń swaao, ɔ ń ɔo,
gbá ń gbáo.§

Zĩkaa yã́

20 Tó a gɛ á wɛ̀lɛɔwa zĩu, mɛ́ a ń
sɔ̃́ɔ ń ń sɔ̃́goɔ ń ń zĩgɔ̃ pɔ́ an dasi
dɛálaɔ è kpá, ásu vĩakɛnɛ́o, asa Dii á Lua
pɔ́ á bɔ́lɛ Egipi kúánɔ. [2] Tó álɛ zĩ̀ sɔukɛ,
sa'ona lí mɔ́ yã'oi zĩgɔ̃ɔnɛ [3] à mɛ: Isaili
zĩgɔ̃ɔ, à swã́kpa à ma! Álɛ gɛ́ á wɛ̀lɛɔwa
zĩu gbã. Ásu to sɔ̃ kɛ̃́águo. Ásu to vĩa á
kũo. Ásu to gili gɛ̃águo. Ásu to iwãa ká
á pɔao. [4] Dii á Lua mɛ́ lɛ́ gɛ́ánɔ lɛ́lɛi á
wɛ̀lɛɔwaɛ, a to à zĩble.
[5] Gbɛ̃zɔ̃ɔ i o gbɛ̃́ɔnɛ aa mɛ: Á démɛ kpɛ́
dafu dɔ̀, mɛ́ i iu yãao ni? Ade ɛa ta a bɛ,
kɛ́ asu ga zĩlau, gbɛ̃pãle iɔ iuo yã́i. [6] Á
démɛ vɛ̃ɛbu vĩ, i a mɔaokɛ yãao ni? Ade
ɛa ta a bɛ, kɛ́ asu ga zĩlau, gbɛ̃pãle iɔ a
mɔaokɛo yã́i. [7] Á démɛ nɔkpama vĩ, i sɛ
yãao ni? Ade ɛa ta a bɛ, kɛ́ asu ga zĩlau,
gbɛ̃pãle sɛo yã́i. [8] Gbɛ̃zɔ̃ɔpiɔ i ɛa yã́kãfĩ
gbɛ̃́ɔnɛ aa mɛ: Á démɛ vĩa vĩ sɔ̃ kɛ̀aàgui?
Ade ɛa ta a bɛ, kɛ́ aà gbɛ̃́ɔ kúsu su kwɛ
laaàwao yã́i. [9] Tó gbɛ̃zɔ̃ɔ yã'ònɛ́ aa làa,
aali zĩgɔ̃ dɔaanaɔ dilɛ aa dɔaa gbɛ̃́ɔnɛ.
[10] Tó a gɛ lɛ́lɛi wɛ̃́lɛewa, àli o wɛ̃́lɛpi-
deɔnɛ gĩa aa ńzĩa kpáwá zĩkasai. [11] Tó
aa wèi, mɛ́ aa ń wɛ̃́lɛ gba wɛ̃̀ɛ́, wɛ̃́lɛpideɔ
i gɔ̃ á zĩgbãakɛnaɔ ũ, aaiɔ zɔbleɛ́. [12] Tó
aai á yãma sɔ̃o, mɛ́ aa fɛ̀lɛwá ń zĩoɛ, à ń
káka ń wɛ̃́lɛpiu. [13] Tó Dii á Lua wɛ̃́lɛpi
nàɛ́ á ɔzĩ, à a gɔ̃ɛɔ dɛdɛ ń fɛ̃ndao píi.
[14] Nɔɛɔ ń nɛ́ɔ ń pɔtuoɔ ń wɛ̃́lɛpi pɔ́ɔ sɔ̃, à
sɛ́lɛ ázĩa pɔ́ ũ píi. Àli á wɛ̀lɛɔ pɔ́ pɔ́ Dii á
Lua kpàwáɔ mɔaokɛ. [15] Màa á kɛ ń wɛ̃́lɛ
pɔ́ zã̀ánɔ maamaaɔ, i kɛ bui pɔ́ kú kãiɛ

‡**19:14** Iko 27.17
¶**19:15** Nao 35.30, Iko 17.6
§**19:21** Bɔa 21.23-25, Lev 24.19-20, Mat 5.38

beeɔ wɛ̃́lɛɔ no. 16 Bui pɔ́ Dii á Lua lɛ́ ń
bùsu kpáwápiɔ wɛ̃́lɛɔ sɔ̃, ásu pɔe to a guu
bɛ̃́ɛo, baa gbɛ̃nazĩna. 17 À Itiɔ ń Amɔleɔ
ń Kanaaɔ ń Pɛliziɔ ń Iviɔ ń Yebusiɔ midɛ
míɔmiɔ, lá Dii á Lua dìlɛɛ́wa, 18 kɛ́ aasu
yãbɛ̃ɛ pɔ́ aaì zɔbleò ń diiɔnɛ daɛ́, í duu-
nakɛ Dii á Luaɛo yɑ̃́i.
19 Tó a koezɔ̃̀ wɛ̃́lɛɛi gɔɔpla, álɛ
zĩkańnɔ kɛ́ à wɛ̃́lɛpi si yɑ̃́i, ásu mɔo tɔ̃
lí pɔ́ wì a bɛ bleɔwao. Àliɔ lípiɔ bɛ ble,
ásu zɔ̃o. Líɔnɛ, i kɛ gbɛ̃nazĩna pɔ́ a mɔmá
zĩuɔ no. 20 Ń beeo á fɔ̃ lí pɔ́ á dɔ̃ wìli a bɛ
bleoɔ zɔ̃zɔ̃, kɛ́ à e gbà lɛsĩ daò e wɛ̃́lɛde
pɔ́ aalɛ zĩkaánɔɔ gɛ fuò.

Gbɛ̃dɛa gusaɛ yɑ̃́

21 Tó wà bɔ̀ gɛwa bùsu pɔ́ Dii á Lua
lɛ́ kpáwápiu, mɛ́ wa aà dɛ̀na dɔ̃o,
2 á gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń á yɑ̃́kpalɛkɛnaɔ gɛ́ wɛ̃́lɛ pɔ́
kú weɔ gwagwa, lá a zɑ̃̀ dɛ ń gɛpio. 3 Wɛ̃́lɛ
pɔ́ aa è a kãi ń gɛpio, wɛ̃́lɛpi gbɛ̃zɔ̃ɔɔ zu-
nunu pɔ́ wi zuudaɛ̀ à zĩkɛ̀ yãao sɛ 4 gɛò
swa pɔ́ a í lí bao mɛ́ wi gupi kàsakɛ̃ wà
pɔtɔ̃̀ we yãao saɛ. Wekĩi aa zupi waa
fĩu aa dɛ. 5 Sa'ona Levii buiɔ i sɔ̃ kãi sa,
asa Dii á Lua ń sɛ́ a gbàgbanaɔ ũɛ, aa
samaa'oɛ́ ń a tɔ́oɛ. Tó yãkele fɛ̀lɛ ge tó
wà gbɛ̃e kɛ̀'ĩa, aamɛ aaliɔ yɑ̃́ bee kɛkɛa zɛ́
vĩ. 6 Wɛ̃́lɛ pɔ́ kãi ń gɛo gbɛ̃zɔ̃ɔpiɔ ń ɔ pípi
zu pɔ́ wà a waa fĩ̀ swa saɛpi musu, 7 aai
mɛ: Wámɛ wa gbɛ̃́pi dɛ̀o, wi wɛsiɛo. 8 Dii,
sùuukɛ ń n gbɛ̃́ Isaili pɔ́ n ń bóɔ. Ńsu to
tàaesaide dɛa yɑ̃́ wí n gbɛ̃́ Isailiɔ musuo.
Màa aa láka gbɛ̃́pi dɛaa, 9 í bɔ tàaesaide
dɛa yɑ̃́u, asa a yɑ̃́ pɔ́ maa Diiɛ kɛ̀.

Zĩ̀zɔ nɔɛ sɛa nɔ ũ

10 Tó a gɛ á wɛ̀lɛɔwa zĩu, mɛ́ Dii á Lua ń
náɛ́ á ɔzĩ, a ń kũkũ zĩ̀zɔɔ ũ, 11 tó á gbɛ̃e nɔ
è ń guu, aà kákaa kɛ̀ɛ̀ maa, mɛ́ a yeaàzi,
ali aà sɛ nɔ ũ, 12 i aà dilɛ a bɛ, nɔɛpi i a
mi bo, i a ɔkɔɔ zɔ̃zɔ̃, 13 i a zɔkɛzwãa polo
kɔ́lɛ. Nɔɛpi iɔ ku gɔ̃pi bɛ, i a de ń a dao
gaa ɔ́ɔlɔ mɔ do. A gbɛa gɔ̃pi i ɔnawà à aà
sɛ nɔ ũ sa. 14 Tó nɔɛpi i kaaàguo, aà aà
gbaɛ i gɔ̃ azĩaɛ. Asu à aà yíao. Asu à aà
dilɛ zɔ ũo, asa à aà dɔ̃ nɔɛ ũ kɔ̀.

Yoakɛzɛ

15 Tó gɔ̃ɛe nɔ vĩ pla, mɛ́ a ye adozi dɛ
adoa, tó aa nɛgɔ̃ɛɔ ìaànɔ ḿpla ḿpii, tó
nɔ pɔ́ a yeio mɛ́ nɛ'ìaànɔ káau, 16 gɔ̃pi su
yoakɛ di nɔ pɔ́ a yei nɛ́ɛ nɔ pɔ́ a yeio yoa
gbɛu túbi kpaalɛa yɑ̃́io. 17 Sema aà yoakɛ
dɔ̃ a nɔ pɔ́ a yeio nɛ́ɛ, i aà baa kpawà lɛɛ
pla a pɔ́ɔ kpaalɛa guu, asa nɛ́pi mɛ́ aà
gɔ̃sakɛnɛ sɛ̃́ia ũ, ɔ̃mɛ yoakɛzɛ vĩ.

Nɛgɔ̃ɛ swɑ̃́gbãade

18 Tó gɔ̃ɛe nɛgɔ̃ɛ swɑ̃́gbãa sòlede vĩ, mɛ́
ìli a de ń a dao yãmao, baa kɛ́ aaì aà swɑ̃́-
gagaɛ, 19 aà de ń aà dao aai aà kũ wà
gɛaànɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ kĩ́i wɛ̃́lɛ bɔlɛu, 20 aai onɛ́:
Wá nɛ́ɛ beeá swɑ̃́gbãadeɛ, mɛ́ a sòle vĩ.
Ìli swɑ̃́sɛ wá yɑ̃́io. Lɛ́'udeɛ mɛ́ wɛ̃min saɛ.
21 Wɛ̃́lɛ gɔ̃ɛɔ i aà pápa ń gbɛo ḿpii wà aà
dɛ, kɛ́ vãi e láa á guu yɑ̃́i. Isailiɔ i yɑ̃́pi
ma ḿpii, vĩa i ń kṹ.
22 Tó gbɛ̃e duunakɛ̀, à kà wà aà dɛ, mɛ́
a aà dɛ̀, a aà gɛ lòo líwa, 23 ásu to gusi
à aà gɛ le líwao. À aà vĩ zĩbeezĩ, asa gbɛ̃́
pɔ́ wa lòo líwa á gbɛ̃́ pɔ́ Lua láaikɛ̀wàɛ.**
Ásu to bùsu pɔ́ Dii á Lua lɛ́ kpáwá gbãlɛ
màao.

Gbɛ̃pãle pɔ́ɔ yɑ̃́

22 Tó n bɔ n gbɛ̃́dee zu ge aà sãwa
à vũ̀aa, ńsu pɔ́pi to weo. Kũ suoɛ̀.
2 Tó n gbɛ̃́deepi bɛ ku kãio, ge tó ń aà
dɔ̃oɛ, pɔ́pi dilɛ n bɛ e aà mɔ̀ wɛɛlɛi,
ní gbasa ǹ kpawà. 3 Màa ńyɔ̃ kɛ ń aà
zàa'ĩnao ge aà zwãa ge pɔ́ pɔ́ sù vũ̀aa ń
gbɛ̃́deewan nò, mɛ́ n bɔwà. Ńsuli tó weo.
4 Tó n n gbɛ̃́dee zàa'ĩna ge aà zu è, à
lɛ̀lɛwà zɛ́u, ńsu dɔaàzio, ǹ aà fɛlɛaànɔ.††

**21:23 Gal 3.13
††22:4 Bɔa 23.4-5

Ikoyã pãleɔ

5 Nɔɛe suli gɔ̃ɛ pɔkasa dao, mɛ́ gɔ̃ɛe suli
nɔɛ pɔkasa dao, asa Dii á Lua ye yã́pikɛna
gĩyãio. 6 Tó ń bɛ zɛ́u, mɛ́ n bã sakpɛ è lí
musu ge zĩ́lɛ, a nɛ́ vĩ kau ge gbe, mɛ́ an
da kúńla, ńsu bãpi kṹ ń a nɛ́ɔ píi sãnuo.
7 To bãpi gɛ̃zɛa, ní aà nɛ́ɔ sɛ́lɛ, kɛ́ n kua
e àɔ na, ní wɛ̃ni kɛ.
8 Tó n kpɛ́ dafu dɔ̀, gĩbo a musu yɔɔnnɔ
ǹ liai, kɛ́ gbɛ̃e su bãɛ a musu, aà gaa yã́
i wí n musuo yã́i.

Pɔbui yãalɛa

9 Ásuli pɔpãle bui ba á vɛ̃ɛbuuo. Tó a
gi, á vɛ̃ɛbɛɔ ń pɔ́wɛnapio a gɔ̃ɛ́ tɛ̃ ũɛ. 10 Á-
suli zu nakɔ̃wa ń zàa'ĩnao à sapańnɔo.
11 Ásuli pɔkasa pɔ́ wa tã̀ ń sãkão ń buao
yãalɛa dao.‡‡ 12 Àli tufada á pɔkasaɔ lɛ́i.¶¶

Widaa nɔɛwa yã́

13 Tó gɔ̃ɛ nɔsɛ̀ mɛ́ à wùlɛò, ɔ̃ à gbàsa
yeio, 14 tó à yã́ dasi dɔ̀wà, à aà tɔ́ ɔ̃̀ɔkpà
à mɛ̀: Ma nɔɛɛ bee sɛ̀, kɛ́ ma wulɛaànɔ,
mi aà ɔ eo, 15 nɔɛpi de ń aà dao aa gɛ
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ le wɛ̃́lɛ bɔlɛu ń ń nɛ́ ɔ'ea seelao.
16 Nɔ mae i o gbɛ̃zɔ̃ɔɔnɛ a mɛ: Ma a nɛ́
kpà gɔ̃ɛɛ beewaɛ. Kɛ́ a sɛ̀, ɔ̃ a yei lɔo.
17 Ɔ̃ à yã́ dasi dɔ̀ ma nɛ́piwa à mɛ̀, i aà ɔ
eo. Ma nɛ́ ɔ'ea seelan kɛ. Nɔ de ń aà dao
i aà daa zwãau zwã̀a audepi poo wɛ̃́lɛ
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ aɛ. 18 Wɛ̃́lɛ gbɛ̃zɔ̃ɔɔ i gɔ̃pi kṹ, aai
aà wɛtã, 19 aai ã́nusu ɔwatɛ̃ basɔo siwà,
aai kpa nɔpi maewa, kɛ́ à Isaili nɛnɔɛ lɛ́so
tɔ́ ɔ̃̀ɔkpà yã́i. Gɔ̃pi iɔ nɔpi kũa a bɛ. A nɔpi
yaa zɛ́ vĩo e à gɛ gaò.
20 Tó yã́piá sĩanaɛ, mɛ́ wi nɔpi ɔ'ea
seela eo, 21 wà nɔpi sɛ gɛò aà mae kpɛ́
kpɛɛlɛ, wɛ̃́lɛ gɔ̃ɛɔ i aà pápa ń gbɛo wà aà
dɛ, asa à wíyã kɛ̀ Isaili bùsuu, à káaluakà
a mae uaɛ, vãi i láa á guu.
22 Tó wà gɔ̃ɛ kṹ ń nɔzãeo, wàli ń dɛ
ḿpla ḿpii, nɔɛpi ń gɔ̃ɛ pɔ́ wùlɛaànɔpio,
vãi i láa á Isailiɔ guu.
23 Tó wà gɔ̃ kɛ̀ wɛ̃́ndia lɛ́soɛ, mɛ́ gɔ̃ɛe
kpàaũaànɔ wɛ̃́lɛ guu, à wùlɛaànɔ, 24 àli
gɛ́ńnɔ wɛ̃́lɛ bɔlɛu an pla ḿpii, í ń pápa
ń gbɛo à ń dɛ. Wa wɛ̃́ndiapi dɛ, kɛ́ wɛ̃́lɛ
guuɛ, mɛ́ à gì wiidɔiwà yã́i. Gɔ̃pi sɔ̃, kɛ́
à kùsi a gbɛ̃́dee nɔwa yã́i. Màa áli kɛ,
vãi i láa á guu. 25 Tó sɛ̃u ɔ̃ gɔ̃ɛ kpàaũ ń
wɛ̃́ndia lɛ́so pɔ́ wà gɔ̃ kɛ̀ɛo, à kùsiwà à
wùlɛaànɔ, gɔ̃ɛpi a ga adoɛ. 26 Ásu yãe kɛ
wɛ̃́ndiapiɛo, asa i yã́ pɔ́ kà wà aà dɛ kɛo.
Yã doũpiɛ ń gbɛ̃́ pɔ́ gbɛ̃dɛ̀o, 27 asa à bɔ̀
wɛ̃́ndia gɔ̃depiwa sɛ̃uɛ. Baa kɛ́ nɔɛpi wi-
idɔ̀wà, gbɛ̃e ku we à aà suabao.
28 Tó gɔ̃ɛ kpàaũ ń wɛ̃́ndia lɛ́so gɔ̃-
saideo, mɛ́ à kùsiwà à wùlɛaànɔ, tó wà
bɔ̀má, 29 gɔ̃ɛpi a ã́nusu ɔwatɛ̃ blakwi kpa
aà maewaɛ, i aà sɛ nɔ ũ, kɛ́ à kùsiwà
yã́i.§§ A nɔɛpi yaa zɛ́ vĩo e à gɛ gaò.

23 Gbɛ̃e su a mae nɔ sɛ à gɛ̃ a mae
gɛ̃kĩio.*

Gbɛ̃́ pɔ́ zɛvĩ aà gɛ̃ Isailiɔ kɔ̃kãaa guuo

2 Gbɛ̃́ pɔ́ a lɛ wia ge a gɔ̃ɛkɛbɔ zɔ̃ɛa zɛvĩ
à gɛ̃ Dii gbɛ̃́ɔ kɔ̃kãaa guuo. 3 Naaenɛ zɛvĩ
aà gɛ̃ Dii gbɛ̃́ɔ kɔ̃kãaa guuo, baa bui pɔ́
nɛ́pi a kɛ e an buiwa. 4 Amɔniɔ ń Mɔabuɔ
zɛvĩ aa gɛ̃ Dii gbɛ̃́ɔ kɔ̃kãaa guuo, baa an
buiɔ e an buiwa.† 5 Asa gɔɔ pɔ́ á bɛ zɛ́u á
bɔa Egipi gbɛa, aai mɔ á yàaekɛi ń pɛ̃ɛoo,
aai í kpáwá á mìo. Aa fĩabò Bɛɔɔ nɛ́ Bal-
aaũ, Petoo pɔ́ kú Mɛsɔpɔtami bùsu gbɛ̃́ɛ
aà láaizĩwáɛ,‡ 6 kási Dii á Lua i we Bal-
aaũ yãmào, ɔ̃ à savãipi lìlɛ samaa ũ, kɛ́

‡‡**22:11** Lev 19.19
¶¶**22:12** Nao 15.37-41
§§**22:29** Bɔa 22.15-16
***23:1** Lev 18.8, 20.11
†**23:4** Nɛɛ 13.1-2
‡**23:5** Nao 22.1-6

a yeázi yã́i.¶ 7 E à gɛ àɔ kuo, ásu buipiɔ
aafia ge an bɔa maa wɛɛlɛo. 8 Ásu Ɛdɔũɔ
bɔlɔboo, asa á daɛɔnɛ. Ásu Egipiɔ bɔlɔ-
boo, asa á kú an bùsuu bɔ̀mɔɔ ũ yãaɛ.
9 Sɛa za ń sĩ́wɛnaɔwa aamɛ aali e gɛ̃ Dii
gbɛ̃́ɔ kɔ̃kãaa guu.

Kua zĩlau gbãlɛsai

10 Tó a gɛ á wɛ̀lɛɔwa zĩu, mɛ́ á kú
bòou, à laaika gbãlɛai. 11 Tó á gbɛ̃e azĩa
è gwãasĩna, à gbãlɛ̀n we. Ade bɔ bòou,
iɔ ku we. Asu gɛ̃ bòouo. 12 Tó oosi kɛ̀,
aà zu'o, i su bòou ĩatɛ̃ gɛ̃a kpɛ́u gbɛa.
13 À gu pɔ́ áli gɛ́ bĩ́ikpɛkɛui dilɛ bòo kpɛ.
14 Àliɔ ɛyɔ̃bɔ kũa á gɔ̃kɛbɔɔ guu. Tó a gɛ
bĩ́ikpɛkɛi, àli ɛyɔ̃, tó a bĩ́ikpɛkɛ̀ á làa, íli
bùsukaa. 15 Asa Dii á Lua ìɔ bɛ á bòou, àɔ
á dɔ̃́aɛ, i á wɛ̀lɛɔ naɛ́ á ɔzĩ. Sema á bòoɔ
ku gbãlɛsai, kɛ́ Dii su gbãsĩ eu, i bɔ á kpɛo
yã́i.

Ikoyãeɔ

16 Tó zɔe bàalɛ̀ a diiɛ, à mɔ̀ azĩa kpàwá,
ásu à aà kpa a diiwao. 17 À to aàɔ kúánɔ
gu pɔ́ a yeiu, á wɛ̃́lɛ pɔ́ kɛ̀ɛ̀ maau. Ásu à
aà wɛtão.

18 Isaili nɔɛe ge gɔ̃ɛe su gɔ̃ tã́akpɛ
káalua ũo.§ 19 Ásu mɔ Dii á Lua kpɛ́u ń
káaluaka'ɔ̃ao à lɛ́gbã dɔowào, asa Dii á
Lua ye káaluaɔ gĩyãio.

20 Tó a pɔe sɛ̃a á gbɛ̃́deeɛ, ɔ̃a ge blɛ ge
pɔpãlen nò, ásu a idiaɛ̀o. 21 À a idia bui
zĩ̀loɛ, ãma ásu dia á gbɛ̃́deeɛo, Dii á Lua
i báaadaɛ́ á zĩ píiu bùsu pɔ́ álɛ gɛ́ síipi
guu.**

22 Tó a lɛkɛ̀ Dii á Luawa, ásu to a fĩaboa
gɔɔ gágao, asa Dii a á lá a yã́i, í gɔ̃ duun-
deɔ ũɛ.†† 23 Tó i lɛkɛwào, á gɔ̃ duundeɔ
ũo. 24 Yã́ pɔ́ bɔ̀ á lɛ́u, àli zĩkɛwà ń laaio,
asa a lɛkɛ̀ Dii á Luawa ń pɔeãoɛ.

25 Tó a gɛ̃ á gbɛ̃́dee vɛ̃ɛbuu, à vɛ̃ɛbɛ ble
we lá á yeiwa à kã́, ãma ásu bobo ka gbíu
à suòo. 26 Tó a gɛ̃ á gbɛ̃́dee pɔ́wɛmbuu,
à a sáoɔ wɛ ń ɔo, ãma ásu kɔma ká á
gbɛ̃́dee pɔ́wɛnai à kɛ̃o.

Gia nɔzi yã́

24 Tó gɔ̃ɛe nɔsɛ̀, mɛ́ nɔpi yã́ i
kaaàguo, kɛ́ a è a dɔ́ɛ'ĩi vĩ yã́i, mɛ́
à gínzila‡‡ kɛ̃̀ kpàwà à aà yàò, 2 tó nɔɛpi
bɔ̀ aà bɛ, à gɛ̀ zã pãle kɛ̀, 3 mɛ́ gɔ̃ plaadepi
yeaàzio, tó à gínzila kɛ̃̀ a kpàwà à aà yàò
sɔ̃, ge gɔ̃ plaade pɔ́ aà sɛ̀pi gàn lò, 4 gɔ̃
pɔ́ aà yà sɛ̃́ia zɛ́ vĩ à aà sɛ nɔ ũ lɔo, asa
à dɔ̀aa à aà ɔ̃̀ɔkpàɛ. Dii ye yã́ bee gĩyãio.
Ásu bùsu pɔ́ Dii á Lua lɛ́ kpáwá á pɔ́ ũ
ɔ̃̀ɔkpao.

Ikoyãeɔ

5 Tó gbɛ̃́ nɔsɛ̀ dafu, asu gɛ́ zĩlauo, mɛ́
wasu zĩdaɛ̀ zɑ̃̀o. Wa aà kɛ̃́, iɔ ku bɛ wɛ̃̀
do, kɛ́ aà nɔ pɔ́ a sɛ̀pi pɔ e àɔ na.

6 Wasu gbɛ̃e wísilɔgbɛ tɔ̀ɔmasio, baa a
nɛ́, asa aà wɛ̃ni tɔ̀ɔmasian we.

7 Tó gbɛ̃́ a Isaili dee sɛ̀ kpã́i, à aà kɛ̀ zɔ
ũ ge à aà yìan nò, sema à kpã́ipi dɛ, vãi
i láa á guu.¶¶

8 À láai ka kusui, í laaidɔ a yã́ pɔ́
sa'ona Levii buiɔ òɛ́wa maamaa. Lá má
dìlɛnɛ́wa, àɔ kũa màa.§§ 9 À to yã́ pɔ́ Dii
á Lua kɛ̀ Miliaũɛ zɛ́u á bɔa Egipi gbɛa
dɔágu.*

10 Tó n pɔ́ sɛ̃a n gbɛ̃́deeɛ, ńsu gɛ̃ aà
kpɛ́u ǹ aà zwãa sí tɔ̀ɔma ũo. 11 Zɛ ǹ aà dã

¶**23:6** Nao 23.7-24.9
§**23:18** Lev 19.29
****23:21** Bɔa 22.24, Lev 25.36-37, Iko 15.7-11
††**23:22** Nao 30.1-16, Mat 5.33
‡‡**24:1** Mat 5.31, Maa 10.4
¶¶**24:7** Bɔa 21.16
§§**24:8** Lev 13.1-14.54
***24:9** Nao 12.10

bàasi, i bɔnɛ ń n zwãapio bàasi we. 12 Tó
taasideɛ, ńsu ǹyɔ̃ kũa e n gɛ taò kpɛ́uo.
13 Gɛ ǹ kpawà e ĩatɛ̃ àɔ gɛ́ gɛ̃i kpɛ́u, i e i
ń a zwãapio. A fɔkpama, yã́ pɔ́ ń kèpi i
kɛ Dii á Luaɛ na.†
14 Ásu á gbɛ̀wina pɔ́ dɛ taaside wɛ̃nade
ũ wɛtão, á gbɛ̃́ Isaili ge bɔ̀mɔ pɔ́ kú á bùsu
wɛ̃́lɛun nò. 15 Àliɔ aà fĩaboɛ̀ lá gu lɛ́ dɔ e
ĩatɛ̃ àɔ gɛ́ gɛ̃i kpɛ́u, asa taasideɛ, mɛ́ aà
wɛ́ dɔ a ɔ̃ai. Tó màa no, a wiilɛ Diiwaɛ, í
gɔ̃ tàaedeɔ ũ.‡
16 Maeɔ ga ń nɛ́ɔ duuna yã́io, mɛ́ nɛ́ɔ
ga ń maeɔ duuna yã́io. Baade a ga azĩa
duuna yã́iɛ.¶
17 Ásuli yã́gɔ̃gɔ̃ bɔ̀mɔ ge tonɛ pɔ́ gwana
vĩoɛ ɔkpɛaio. Ásuli gyaa gbɛ̃ando pɔkasa
tɔ̀ɔmasio. 18 Kɛ́ a zɔblè Egipi, ɔ̃ Dii á Lua
á bɔ́u, à to a yã́ɔ dɔágu. Bee yã́i málɛ yã́ɛ
bee dilɛiɛ́ àɔ kũa.§
19 Tó álɛ pɔkɛkɛ bua, mɛ́ á pɔ́ bàaae yã́
sã̀águ, ásu ɛa gɛ́ sɛ́io. À bee to bɔ̀mɔɔnɛ
ń nɛtonɛ pɔ́ gwana vĩoɔ ń gyaa taasideɔ,
Dii á Lua i báaadaágu ń zĩ pɔ́ álɛ kɛo
píi. 20 Tó álɛ kukɛ, ásu a bɛ kɔ̃nwɛo. À
bee to bɔ̀mɔɔnɛ ń nɛtonɛɔ ń gyaaɔ. 21 Tó
álɛ vɛ̃ɛ bobo, ásu a bɛ kɔ̃nwɛo. À bee to
bɔ̀mɔɔnɛ ń nɛtonɛɔ ń gyaaɔ.** 22 À tó á
zɔblea Egipi yã́ɔ dɔágu. Bee yã́i málɛ yã́ɛ
bee dilɛiɛ́ àɔ kũa.

25 Tó lɛkpaa gɛ̃̀ gɔ̃ɛɔ zãnguo, aa
gɛ́ yã́kpalɛkɛkĩi wà yã́pi gɔ̃́gɔ̃ńnɔ,
wàli yãnakpa gbɛ̃́ pɔ́ a yã́ nawa, wi
tàaede yã́'ĩikpawà. 2 Tó à kũ̀ wà tàaedepi
gbɛ̃ɛ sɔ̃, yã́kpalɛkɛna lí tó aà wúlɛ, i aà
gbɛ̃ tàae pɔ́ a kɛ̀ lɛ́u. 3 Wasuli aà gbɛ̃ dɛ
flã̀ lɛ blalao.†† Tó wà sù wà aà gbɛ̃̀ dɛ
beea, a widà a gbɛ̃́deewaɛ.
4 Ásuli lɛsɔkpa zu pɔ́ lɛ́ pɔgbɛ̃ɛo.‡‡
5 Tó vĩ̀i ń dãunao ku gudoũ, mɛ́ an gbɛ̃́
mèndo gà nɛ́sai, aà gyaa su gɛ́ zãkɛi gu-
pãleio. Aà zã́ vĩ̀i ge dãuna mɛ́ a aà sɛ nɔ
ũ, i aà da'uakɛ. 6 Wa nɛgɔ̃ɛ pɔ́ a i sɛ̃́ia dilɛ
aà gɔ̃ pɔ́ gà gɛ̃ɛ ũ, kɛ́ aà tɔ́ e àɔ ku Isailiɔ
guu.¶¶
7 Tó gɔ̃ɛpi ye a vĩ̀i ge a dãuna nɔpi
sɛaio, nɔpi i gɛ́ gbɛ̃zɔ̃ɔ le yã́kpalɛkɛkĩi, i
onɛ́ a zã́ gbɛ̃do gì a da'uakɛiɛ, kɛ́ a zã́ tɔ́
su àɔ ku Isailiɔ guuo. 8 Wɛ̃́lɛ gbɛ̃zɔ̃ɔpiɔ i
aà sísi, aai aà la. Tó gia nɔpi sɛai ɔ̃ à zɛ̀ò,
9 nɔɛpi i sɔ̃aàzi gbɛ̃zɔ̃ɔ aɛ, i aà kyale gbá
do bɔ, i lɛ́'ika aà oawa, i mɛ: Màa wàli kɛ
gbɛ̃́ pɔ́ gì a gbɛ̃do ua vuiɛ.§§ 10 Za zĩbeezĩ
waliɔ o aà uaɛ kyalesai'ua.
11 Tó gbɛ̃ɔn plaɔ lɛ́ sòlekɛ, mɛ́ an gbɛ̃́
mèndo na mɔ̀ a zã́ suabai, mɛ́ à gbɛ̃́ pɔ́
lɛ́ sòlekɛ ń a zã́opi kũ̀ aà gɔ̃ɛkɛbɔwa, 12 à
nɔɛpi ɔzɔ̃, ásu à aà wɛ̃nagwao.
13 Pɔ́gbiayɔ̃bɔ zɔ̃ɔ ń a nénao su àɔ kaa á
bɔ̀ɔ guu pla píio. 14 Zaa zɔ̃ɔ ń a nénao su
àɔ kú á bɛ pla píio. 15 À to pɔ́gbiayɔ̃bɔɔ
ń á zaaɔ líɔ maa wásawasa, kɛ́ à e gɛ̃gɛ̃
bùsu pɔ́ Dii á Lua lɛ́ kpáwápiu. 16 Asa Dii
á Lua ye gbɛ̃́ pɔ́ aaì yãfaasai bee taa kɛɔ
gĩyãio.*
17 À to yã́ pɔ́ Amalɛki buiɔ kɛ̀ɛ́ zɛ́u
á bɔa Egipi gbɛaɔ dɔágu.† 18 Gɔɔ pɔ́ a
kpasa, á yɛ̀ɛɛ làa, aai vĩakɛ Luaɛo, aa lɛ̀lɛ
á gbɛ̃́ busɛ pɔ́ tɛ́ gbɛzãɔwa zɛ́uɛ. 19 Tó Dii

---

†**24:13** Bɔa 22.26-27
‡**24:15** Lev 19.13
¶**24:16** 2Kia 14.6, 2Lad 25.4, Eze 18.20
§**24:18** Bɔa 23.9, Lev 19.33-34, Iko 27.19
****24:21** Lev 19.9-10
††**25:3** 2Kln 11.24
‡‡**25:4** 1Kln 9.9, 1Tim 5.18
¶¶**25:6** Mat 22.24
§§**25:9** Lut 4.7-8
***25:16** Lev 19.35-36
†**25:17** Bɔa 17.8-14

á Lua á ibɛɛ pɔ́ liaaázioɔ nàɛ́ á ɔzĩ, à á gba
ĩ́ampakĩi bùsu pɔ́ àlɛ kpáwá à sipi guu,
à Amalɛki buipiɔ tɔ́ dɛ dṹniau. A yã́ su
sã́águo.‡

Pɔ́ káauɔ ń pɔ́ kwideɔ kpaa Luawa

26 Tó a gẽ bùsu pɔ́ Dii á Lua lɛ́ kpáwá
á pɔ́ ũpi guu, mɛ́ á sì a zɔ̃lɛu, 2 àli
a buapɔ́ káauɔ dã ká gbíu, í gɛò gu pɔ́ Dii
á Lua a sɛ a tɔ́ àɔ kuwàu.¶ 3 À gɛ sa'ona
pɔ́ kú zĩbeezĩ le, í oɛ̀ à mɛ: Málɛ o gbã
Dii n Luaɛ, ma ka bùsu pɔ́ Dii a lɛgbɛ̃̀ wá
deziɔnɛ à mɛ̀ á kpáwápiu. 4 Sa'ona i gbí
sí á ɔzĩ, i dilɛ Dii á Lua gbagbakĩi aɛ, 5 í
o Dii á Lua aɛ à mɛ: Sili gbɛ̃́ bɛbɛnan ma
dezi ũ. À tà Egipi à zɔ̃̀lɛu ń a gbɛ̃́ pɔ́ aa
dasioɔ, ɔ̃ aa gɔ̃̀ bui zɔ̃ɔ pɔ́ aa dasi mɛ́ aa
gbãaɔ ũ. 6 Egipiɔ ĩadàwá aa wɛ́tɛ̃amɔ̀wɛ̃ɛ,
aa wá dá zɔbleu pãsĩpãsĩ, 7 ɔ̃ wa wiilɛ̀ Dii
wá deziɔ Luawa. Ɔ̃ à wá wiilɛawapi mà,
à wɛ́tɛ̃a ń taasio ń gbãa pɔ́ wa mɔ̀wɛ̃ɛo è,
8 ɔ̃ à wá bɔ́lɛ Egipi ń a gã̀sa gbãao. À a
gã̀sĩ pòo à yã́ pɔ́ ì to vĩa ń kṹ kɛ̀ maamaa
ń seelaɔ ń dabudabuɔ. 9 Ɔ̃ à mɔ̀wanɔ guɛ
beeu, à bùsuɛ bee kpàwá, bùsu pɔ́ vĩ ń
zɔ́'io diu. 10 Tia kɛ́wa Dii, málɛ mɔ́ ń tɔɔlɛ
pɔ́ ń kpàa pɔ́ káauɔ. Àli dilɛ Dii á Lua aɛ,
í kúlɛɛ̀. 11 Ápiɔ ń Levii buiɔ ń bɔ̀mɔ pɔ́ kú
á guuɔ, á pɔ lí kɛ na pɔmaa pɔ́ Dii á Lua
kpàwáɔ ń á bɛdeɔwa píi.
12 Tó a á buapɔ́ɔ kwide bɔ̀ a wɛ̃̀ àaɔ̃de
guu, á lài píi, àli kpá Levii buiɔwa ń
bɔ̀mɔɔ ń nɛtonɛɔ ń gyaaɔ, aai ble á wɛ̃́lɛɔ
guu aa kã́.§ 13 Í o Dii á Luaɛ à mɛ: Ma n
asea bɔ̀nɛ ma bɛ, má kpà Levii buiɔwa ń
bɔ̀mɔɔ ń nɛtonɛɔ ń gyaaɔ, lá ń òwa píi.
Mi pã n yãdilɛaao, a kee i sãmagu sɔ̃o.
14 Mi n asea ble ma taasikɛa guuo. Mi n
asea bɔnɛ ń gbãsĩoo. Mi a kee kpa gɛvĩ
yã́ musuo. Dii ma Lua ma n yãmà, má kɛ̀
lá ń dìlɛmɛɛwa. 15 Wɛ́kpalɛ za n kúkĩiu
musu, ní báaada n gbɛ̃́ Isailiɔgu ń bùsu
pɔ́ ń kpàwáo, bùsu pɔ́ vĩ ń zɔ́'io diu, lá n
a lɛgbɛ̃̀ wá deziɔnɛwa.
16 Dii á Lua lɛ́ yãdilɛɛ́ gbã, àliɔ aà
ɔtondɔkĩi gwa, íɔ aà ikoyãpiɔ kũa ń laaio
ń nɔ̀sɛmɛndoo ń pɔeão. 17 Á ò gbã Dii mɛ́
á Lua ũ, a mɛ̀ áliɔ táa'o aà zɛ́uɛ, íɔ aà
ikoyãɔ kũa ń aà yãdilɛaɔ, íɔ aà ɔtondɔk-
ĩi gwa, íɔ aà yãma. 18 Dii òɛ́ gbã áɔ dɛ a
gbɛ̃́ yenzideɔ ũ** lá à a lɛgbɛ̃̀ɛ́waɛ. À mɛ̀
àɔ a yãdilɛaɔ kũa, 19 i á sɛ́ lɛsĩ dɛ bui pɔ́
a kɛ̀ɔla píi, wi á táasilɛ, wi á tɔbɔ, wi á
maabo, íɔ dɛ Dii á Lua gbɛ̃́ pɔ́ an kua ń-
doaɔ ũ, lá à a lɛgbɛ̃̀wa.

Yãdilɛa Ebali sɪ̃̀sĩpɔlɛu

27 Mɔizi ń Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔ yãdìlɛ ń
gbɛ̃́ɔnɛ. Mɔizi mɛ̀: Àɔ yã́ pɔ́ málɛ
dilɛ́ gbãɔ kũa. 2 Tó a bua Yuudɛ̃wa,
a gẽ bùsu pɔ́ Dii á Lua lɛ́ kpáwáu, à
gbɛ̀ gbɛ̃̀nɛɔ pɛ́lɛpɛlɛ à soolɛwà, 3 í ikoy-
ãɛ beeɔ kɛ̃wà píi. Tó a gẽ bùsu pɔ́ vĩ
ń zɔ́'io diupiu, lá Dii á Lua a lɛgbɛ̃̀
á dezi káauɔnɛwa, 4 à gbɛpiɔ pɛ́lɛpɛlɛ
Ebali gbɛ̀sĩsĩwa Yuudɛ̃ baale, lá málɛ daɛ́
gbãwa, í soolɛwà. 5 À Dii á Lua gbagbak-
ĩi bo we ń gbɛo. Ásu gã́pɛlɛ gbɛpiɔwao,
6 à bo ń gbɛ̀ ãsaiɔ,†† í sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu
à tɛ́kũ o Dii á Luawa we. 7 À sáaukpa sa'o
we lɔ, í pɔnakɛ Dii á Lua aɛ. 8 À ikoyãɛ
beeɔ kɛ̃ gbɛpiɔwa píi wásawasa.‡‡
9 Ɔ̃ Mɔizi ń sa'ona Levii buiɔ ò Isaili
buiɔnɛ píi aa mɛ̀: Isailiɔ, à kɛ kílikili! À
swã́kpa yãma! A gɔ̃ Dii á Lua gbɛ̃́ɔ ũɛ sa.
10 À Dii á Lua yãma, íɔ aà ɔtondɔkĩi gwa,
íɔ zĩkɛ aà yãdilɛa pɔ́ málɛ daɛ́ gbãɔwa.

‡**25:19** 1Sam 15.2-9
¶**26:2** Bɔa 23.19
§**26:12** Iko 14.28-29
****26:18** Bɔa 19.5, Iko 4.20, 7.6, Tit 2.14, 1Piɛ 2.9
††**27:6** Bɔa 20.25
‡‡**27:8** Yoz 8.30-32

Láai yɑ̃́ɔ

[11] Gɔɔ doũpi zĩ́ ɔ̃ Mɔizi yãdìlɛnɛ́ à mɛ̀:
[12] Tó a bua Yuudɛ̃wa, buiɛ beeɔ mɛ́ aa zɛ
Galiziũ sĩ̀sĩpɔlɛu, aai báaadaágu: Simɛɔ,
Levii, Yuda, Isakaa, Yosɛfu, Bɛ̃yãmɛɛ.
[13] Buiɛ beeɔ mɛ́ aa zɛ Ebali sĩ̀sĩpɔlɛu, aai
láai yã'o: Lubɛni, Gada, Asɛɛ, Zabulɔni,
Dã, Nɛfatali. [14] Levii buiɔ aai yɑ̃́ɛ beeɔ o
Isaili buiɔnɛ píi ń lɔɔ gbãao,[¶¶] aa mɛ:
[15] Láaipɔn gbɛ̃́ pɔ́ tɑ̃́a ɑ̃̀ ge a kàsa,[§§] a
pɛ̀lɛ asii guu ũ. Dii ye ɔzĩ bee taa gĩyãio.
Gbɛ̃́pii i mɛ, ãmi!
[16] Láaipɔn gbɛ̃́ pɔ́ a de ge a da kpɛbɔ̀
ũ.[*] Gbɛ̃́pii i mɛ, ãmi!
[17] Láaipɔn gbɛ̃́ pɔ́ a gbɛ̃́dee kɔɔ sɛ sɔ̃̀ò
ũ. Gbɛ̃́pii i mɛ, ãmi!
[18] Láaipɔn gbɛ̃́ pɔ́ tò vĩ̀a zɑ̃̀ zɛ́wa ũ.
Gbɛ̃́pii i mɛ, ãmi!
[19] Láaipɔn gbɛ̃́ pɔ́ yãkɛ̀kɛ bɔ̀mɔ ge nɛ-
tonɛ ge gyaaɛ ɔkpɛai ũ.[†] Gbɛ̃́pii i mɛ,
ãmi!
[20] Láaipɔn gbɛ̃́ pɔ́ gɛ̃̀ a mae gɛ̃kĩi à wùlɛ
ń aà nao ũ.[‡] Gbɛ̃́pii i mɛ, ãmi!
[21] Láaipɔn gbɛ̃́ pɔ́ pɔtuo dɑ̃̀akpà ũ.[¶]
Gbɛ̃́pii i mɛ, ãmi!
[22] Láaipɔn gbɛ̃́ pɔ́ wùlɛ ń a dãeo ũ.[§]
Gbɛ̃́pii i mɛ, ãmi!
[23] Láaipɔn gbɛ̃́ pɔ́ wùlɛ ń a ɑ̃̀nsueo ũ.[**]
Gbɛ̃́pii i mɛ, ãmi!
[24] Láaipɔn gbɛ̃́ pɔ́ a gbɛ̃́dee dɛ̀ asii guu
ũ. Gbɛ̃́pii i mɛ, ãmi!
[25] Láaipɔn gbɛ̃́ pɔ́ tàaesaide dɛ̀ gba-
gusaɛ yɑ̃́i ũ. Gbɛ̃́pii i mɛ, ãmi!
[26] Láaipɔn gbɛ̃́ pɔ́ i zɛ ń ikoyãɛ beeɔ àlɛ
zĩkɛwào ũ.[††] Gbɛ̃́pii i mɛ, ãmi!

Ɛ̀fãai yɑ̃́ɔ

(Lev 26.3-13, Iko 7.12-24, 11.13-17)

28 Tó a Dii á Lua yãmà, tó á aà
yãdilɛa pɔ́ málɛ daɛ́ gbãɔ kũa, álɛ
zĩkɛwà, Dii á Lua a á kɑ̃́fĩ dɛ dɹ̃́nia bui
píia. [2] Tó a Dii á Lua yãmà, a báaaɛ beeɔ
daágu píiɛ. [3] A báaadaágu wɛ̃́lɛ guu, a
báaadaágu bua. [4] A báaada á nɛ́ɔ ń á
buapɔ́ɔ ń á pɔtuoɔgu, á zuɔ ń á sãɔ ń á
bleɔ píi. [5] A báaada á taɔ ń á góɔgu. [6] A
báaadaágu á gɛa guu ń á suao. [7] Dii a to à
zĩble á ibɛɛ pɔ́ aa fɛlɛánɔɔwa. Aa dɔkɔ̃wa
aa mɔ lɛ́lɛiwá, aai fãaa ń bao aa tá. [8] Dii
a báaada á dɔ̃ɔgu ń zĩ pɔ́ á kɛ̀o píi. Dii á
Lua a báaadaágu bùsu pɔ́ àlɛ kpáwá guu.
[9] Tó á Dii á Lua yãdilɛaɔ kũa, mɛ́ á tɛ́
aà iai, a á dɛa a gbɛ̃́ pɔ́ an kua ńdoaɔ ũ
zɛdɔ, lá a òɛ́wa, [10] dɹ̃́nia bui píi i dɔ̃ kɛ́
Dii tɔ́ kúwá, aai vĩakɛɛ́. [11] Dii a to pɔ́ kɛɛ́,
á nɛ́ɔ ń á pɔtuo nɛ́ɔ ń á buanɛɔ liála bùsu
pɔ́ à a lɛgbɛ̃̀ á dezi káauɔnɛ à mɛ̀ á kpáwá
guu. [12] Dii a a àizɛɛ làasi wɛ̃ɛ́ za musu, i
to lou maɛ́ á bùsuu à bɔlɛi, i báaada zĩ
pɔ́ álɛ kɛu, í pɔ́ sɛ̃a bui dasideɔnɛ. Áɔ pɔe
sɛ̃aamá ni vĩo. [13] Dii a to àɔ dɛ mideɔ ũɛ,
i kɛ áɔ kpɛɛ no. Tó a Dii á Lua yãdilɛa pɔ́
málɛ daɛ́ gbãɔ mà á kũa, álɛ zĩkɛwà, áɔ
ku musuɛ, i kɛ zĩ́lɛ no. [14] Àɔ yɑ̃́ pɔ́ málɛ
daɛ́ gbãɔ kũa. Ásu pãalɛ ɔplaai ge zɛɛio.
Ásu tɛ dii pãleɔzi à zɔblenɛ́o.

Láai yɑ̃́ɔ

(Lev 26.14-46)

[15] Tó i Dii á Lua yãmao, tó i aà
ɔtondɔkĩi gwao, tó á aà yãdilɛa pɔ́ málɛ

[¶¶]**27:14** Yoz 8.33-35
[§§]**27:15** Bɔa 20.4, 34.17
[*]**27:16** Bɔa 20.12
[†]**27:19** Bɔa 22.21, 23.9
[‡]**27:20** Lev 18.8
[¶]**27:21** Bɔa 22.18, Lev 18.23
[§]**27:22** Lev 18.9
[**]**27:23** Lev 18.17
[††]**27:26** Gal 3.10

daɛ́ gbãɔ kũao, yɛ̃́ɛ beeɔ mɛ́ a á le. 16 Á
wɛ̃́lɛɔ ń á buaɔ i gɔ̃ láaipɔ ũ. 17 Á taɔ ń á
góɔ i gɔ̃ láaipɔ ũ. 18 Á nɛ́ɔ ń á bua pɔ́ɔ ń
á zuɔ ń á sãɔ ń a bleɔ i gɔ̃ láaipɔ ũ. 19 Í
gɔ̃ láaipɔ ũ á gɛa ń á suao. 20 Dii a láaiz-
ĩwáɛ, a ɔtɔ̃wá, i wɛbiiwá zĩ pɔ́ álɛ kɛ píi
guu e a gɛ kaalɛ à midɛ kɛ̃́ndo yãvãi pɔ́ á
kɛ̀ a pãkpàaàzi yɛ̃́i. 21 Dii a gagyãkaágu
e à gɛ láa bùsu pɔ́ álɛ gɛ́ síi guuɛ. 22 Dii
a to tɔɔn vãi á le ń sionao ń kákagyão
ń mɛ̀wãao ń nɔanao. Pɔ́ piaa gbɔ̃si ń pɔ́
fukpaao i á buapɔ́ɔ le. Gyãpiɔ pɛ́lɛázíɛ e à
gɛ midɛò. 23 Luabɛ aɔ kú á musu gii lán
mɔgotɛ̃waɛ. Tɔɔlɛ iɔ kú á zíɛ gbɛ̃́ugbãu
lán mɔsiwa. 24 Luutɛ̃ ń bùsutio ɔ̃ Dii a to
à e lou gɛ̃ɛ ũ. Aɔ bɔ za musuɛ e à gɛ á
dɛdɛò.
25 Dii a tó á wɛ̀lɛɔ zĩblewáɛ. Á
dɔdɔkɔ̃wa à gɛ́ lɛ́lɛimá, í fãaa ń bao à
tá. Sɔ̃ i kɛ̃ dṹnia bui píigu yɛ̃́ pɔ́ á lé
yɛ̃́i. 26 Á gɛɔ i gɔ̃ bãɔ ń wàiɔ pɔblea ũ,
gbɛ̃e a ń yáo. 27 Dii a to Egipi sɛ̃́nɛɔ á
le ń gbɛnao ń yiao ń kásanao. Áɔ gbɛ̃́g-
bãa vĩo. 28 I to ĩ́ana káwá, i to à vĩ̀akũ,
i tó á mi liaa, 29 íɔ ɔmalɛmalɛ fãanɛ lán
vĩ̀a pɔ́ kú gusiauwa. Á yãe ali bɔ maao.
Wa gbãamɔɛ́, wi á pɔ́ɔ síwá, kási gbɛ̃e a á
suabao. 30 Áɔ nɔkpama vĩ, gbɛ̃pãle i kusi-
wà. Á kpɛdɔ, á e iuo. Á vɛ̃ɛbu kɛ, á e à a
bɛ mɔaokɛo. 31 Wa á zuɔ kòlokpa á wáa,
á e à a nɔ̀ɔ soo. Wa á zàa'ĩnaɔ síwá, mɛ́ á
e lɔo. Wa á sãɔ kpá á wɛ̀lɛɔwa, kási gbɛ̃e
a á suabao. 32 Wa á nɛgɔ̃ɛɔ ń á nɛnɔɛɔ kpa
buipãleɔwa, á wɛ́ iɔ dɔńzi e á wɛ́ wo. Á
gbãa a pɔe kɛo. 33 Bui pɔ́ á dɔ̃ɔɔ á buazĩ
pɔ́ á kɛ̀ pɔble. Waɔ gbãamɔɛ́, wiɔ á wɛ-
tã gɔɔpii. 34 Ĩana a káwá yɛ̃́ pɔ́ á wɛ́ a
e yɛ̃́i. 35 Dii a to bɔ̀kɔɔ á le á koso ń á
gbásaonaɔwa. Aa liála sɛa za á gbakpɛa
e á minanguo.
36 Dii a táánɔ ń á kía pɔ́ á aà dilɛo
bui pɔ́ ápiɔ ń á deziɔ dɔ̃ɔɔ kĩ́i. Wekĩi
á zɔbleu líɔnɛ ń gbɛɔ á diiɔ ũ. 37 Á gɔ̃
sɔ̃kɛ̃ngu pɔ́ ũ, láanipɔ ũ bui pɔ́ Dii a á
yá ń kĩ́iɔnɛ píi, aai yãadaánɔ. 38 Áli pɔ́tɔ̃
maamaaɛ, kási ali kɛkɛ yɔɔnnɔɛ. Kwaɔ
mɛ́ aa so píi. 39 Á vɛ̃ɛbu ba, í a sɛ̃wa, kási
á e à a kɔ́ zɔ̃zɔ̃ à a imio. Kɔ̀ɔɔ mɛ́ aa á
vɛ̃ɛlipiɔ zɔ̃zɔ̃. 40 Kuliɔ di á bùsuuɛ, kási
á e a nísi mɔaokɛo, asa aa nɔbɔlɛkɛ píiɛ.
41 Á nɛgɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ i'i, kási aaɔ kúánɔo.
Wa táńnɔ zĩ̀zɔɔ ũɛ. 42 Kwasutɛ̃ɔ i á bùsu
líɔ ń á buapɔ́ɔ síwá. 43 Bɔ̀mɔ pɔ́ kú á guuɔ
kúkuála musumusuɛ, á vlɛ̃́ iɔ naua. 44 Aa
pɔ́ sɛ̃aɛ́, kási á e pɔ́ sɛ̃anɛ́o. Aaɔ dɛ mideɔ
ũ, íɔ kú ń guu kpɛɛ.
45 Yɛ̃́ beeɔ á le píiɛ, aaiɔ tɛ́ázi. Aa
kɛ̃́wáo e à gɛ midɛò, kɛ́ i Dii á Lua yãmao,
i aà ɔtondɔkĩi gwao, mɛ́ á aà yãdilɛa pɔ́
a dàɛ́ɔ kũao yɛ̃́i. 46 Yɛ̃́ pɔ́ aa á lepiɔ aaɔ
dɛ seela pɔ́ ì dimá ũɛ e á buiwa. 47 Tó
i zɔble Dii á Luaɛ ń pɔnao ń nɔ̀sɛnao á
namablegɔɔo, 48 á wɛ̀lɛ pɔ́ Dii a ń zĩwáɔ ɔ̃
á zɔblenɛ́ bṹu ń nɔanao ń imio pɔ́kɛ̃sãma
guu. Dii i mɔ̀ zuu daɛ́ á nɔɛ e à gɛ á
kaalɛò. 49 Bui pɔ́ kú za tɔɔlɛ lɛ́wa zɛ̃̀zã ili
ń yãmaoɔ ɔ̃ Dii a to aa kúu'o aa mɔ́wá.
50 Buipiɔ aaɔ pãsĩ, aa gbɛ̃zɔ̃ɔɔ wɛgwao,
aa wɛ̃nadɔ̃ nɛ́ɔnɛo. 51 Aa á pɔtuoɔ sóso ń
á buapɔ́ɔ e à gɛ kaalɛòɛ. Aa á pɔ́wɛna ge
á vɛ̃ɛ ge á nísi ge á zu ge á sã tóɛ́o e à gɛ
midɛò. 52 Aa koezɔ̃ á bùsu pɔ́ Dii á Lua lɛ́
kpáwá wɛ̃́lɛɔzi píi e á bĩ́i gbãa lɛsĩ pɔ́ álɛ
a náaikɛɔ gɛ kwɛòɛ.
53 Á á nɛgɔ̃ɛɔ ń á nɛnɔɛ pɔ́ Dii á Lua
a kpáwáɔ so taasi pɔ́ á wɛ̀lɛɔ á dau
koezɔ̃aázi guu yɛ̃́i. 54 Baa á gɔ̃ɛ busɛ wɛ̃-
nadɔ̃nɛde a bĩikɛ ń a gbɛ̃́deeo ń a nɔ yen-
zideo ń a nɛ́ pɔ́ gɔ̃̀ɔ 55 ń a nɛ́ pɔ́ àlɛ sópio.
A li an gbɛ̃ɛɛo, kɛ́ pɔe i gɔ̃ɛ̀o taasi pɔ́ á
wɛ̀lɛɔ á dau koezɔ̃aázi guu yɛ̃́i. 56 Baa á
nɔɛ busɛ wɛ̃nadɔ̃nɛde, nɔɛ pɔ́ lí we kɛ̀sɛ
tɔ̃̀ bùsuwao kɛ́ a busɛ mɛ́ wɛ̃nadɔ̃nɛdeɛ
yɛ̃́i, a bĩikɛ ń a gɔ̃ yenzideo ń a nɛgɔ̃ɛo ń
a nɛnɔɛo 57 a nɛ́ pɔ́ a ì ń a bio yɛ̃́ musu.
A so asii guuɛ‡‡ pɔ́kɛ̃sãma ń taasi pɔ́ á
wɛ̀lɛɔ á dau koezɔ̃aázi guuo yɛ̃́i.

‡‡**28:57** 2Kia 6.28-29, Wɛ̃n 4.10

58 Tó á ikoyã pɔ́ kú láɛ bee guuɔ kũa,
álɛ zĩkɛwào, tó á Dii á Lua tɔ́ gbia pɔ́ ì
ń mɛ séenata bɛɛɛ dɔ̃o, 59 Dii a gaga pɔ́
á a fãn vĩoɔ káágu ń á buiɔɛ, gaga pãsĩ
pɔ́ ì gɔɔplakɛɔ ń gyãvãi pɔ́ lí láaoɔ. 60 A
to Egipi gyã pɔ́ á a vĩa vĩɔ á le, a kɛ̃́wáo.
61 Baa gaga ń gyã pɔ́ a yã́ kú ikoyã láɛ
bee guuoɔ, Dii a káágu píi e à gɛ kaalɛòɛ.
62 Tó i Dii á Lua yãmao, baa ń á dasi lán
saanaɔwa kɛo, á gɔ̃ bílao. 63 Lá à kà Diigu
à yãmaakɛ̀ɛ́, a tò a dasikũ̀, màa a kaaàgu
à á dɛdɛ, i á kaalɛ. A á wo bùsu pɔ́ álɛ
gɛ́ síi guu, 64 i á fãaa buiɔ guu za dṹnia
lɛ́la e a lɛ́le. We á zɔbleu líɔnɛ ń gbɛɔ, dii
pɔ́ ápiɔ ń á deziɔ á dɔ̃ɔɔ. 65 Á ĩampakĩi
e buipiɔ guuo, á pɔ̀ɔpɛkĩi e gueio. Wekĩi
Dii a to àɔ sɔ̃̀deedeekɛu, á wɛ́ iɔ wo, á
yɛ̃̀ɛɛ i láa. 66 Á nisĩna iɔ naa líwa, vĩa iɔ á
kṹ gwãasĩna ń fãanɛo, áɔ á kua náai vĩo.
67 Vĩa pɔ́ a á kṹ yã́ pɔ́ a wɛsìɛ yã́i áli mɛ
kɔɔɛ à to oosi kɛ, íli mɛ oosiɛ à to gu dɔ.
68 Dii a á ká gó'ilɛnaɔ guu à táánɔ Egipiɛ,
tá pɔ́ má òɛ́ ásu o lɔopi. We á wɛɛlɛ à ázĩa
yíau á wɛ̀lɛɔwa zɔɔ ũ, kási gbɛ̃e a á lúo.
69 Dii bàa kua ń Isailiɔ yã́ pɔ́ a dìlɛ
Mɔiziɛ Mɔabu bùsuun we, yã́ pɔ́ a dìlɛɛ̀
Olebu bàasi.

Dii bàa kua ń Isailiɔ zɛdɔa Mɔabu bùsuu

29 Mɔizi Isailiɔ sìsi píi à mɛ̀: A yã́
pɔ́ Dii kɛ̀ Egipi Falaɔ̃ɔɛ ń aà ìwaɔ
ń aà bùsuo è píi. 2 A wɛsìɛ lá à seelaɔ
ń dabudabu zɔ̃ɔɔ kɛ̀, à aà gbãa lɛgwàò.
3 Kási e gbã Dii i á nɔ̀sɛ wɛ̃ɛ́ a ɔ̃nɔkũ̀o. I á
wɛ́ kɛ̃́ɛ́ a gu'èo. I á swã́ wɛ̃ɛ́ a yãmào. 4 Kɛ́
ma dɔaaɛ́ guwaiwaiu wɛ̃̀ bla, á pɔkasaɔ ń
á kyaleɔ i yaao. 5 I pɛ̃ɛ soo, i vɛ̃ɛ ge í gbãa
mio. Dii á gwá, kɛ́ à e dɔ̃ ɔ̃mɛ Dii á Lua
ũ. 6 Kɛ́ wa ka guɛ beeu, Ɛsɛbɔ̃ kí Siɔ̃ ń
Basana kí Oguo bɔ̀lɛwá ń zĩo, ɔ̃ wa zĩblè-
má.¶¶ 7 Wa ń bùsu sì wá kpà Lubɛni buiɔ
ń Gada buiɔ ń Manase bui kĩniɔwa ń pɔ́
ũ.

8 Ayãmɛto àɔ Dii bàakuaánɔ yãdilɛaɛ
beeɔ kũa, íɔ zĩkɛwà, yã́ pɔ́ álɛ kɛ píi i
bɔ maa. 9 Ápii á sĩa Dii á Lua aɛ gbã, á
dɔaanaɔ ń á kíaɔ ń á gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń á zĩgɔ̃
badeɔ ń á gɔ̃ɛɔ píi 10 ń á nɛ́ɔ ń á nɔɛɔ ń
bɔ̀mɔ pɔ́ kú á bòou yàawɛnaɔ ń itɔnaɔ ũɔ.
11 Á sĩa la kɛ́ à zɛ ń Dii á Lua bàakuaánɔ
yã́o. Dii á Lua lɛ́ a bàakuaánɔ lɛgbɛ̃ ń a
kuao gbã, 12 kɛ́ à á dɛa a gbɛ̃́ɔ ũ zɛdɔ gbã.
Aɔ dɛ á Lua ũ lá a òɛ́wa, lá à a lɛgbɛ̃̀ á dez-
iɔnɛ Ablahaũ ń Izaakio ń Yakɔbuowa. 13 I
kɛ átɛ̃ɛ ɔ̃ málɛ yã́pi lɛgbɛ̃ɛ́o. 14 I kɛ á gbɛ̃́
pɔ́ á kúwanɔ gbã Dii wá Lua aɛɔ átɛ̃ɛ no,
ń wá bui pɔ́ wi ń i yãaoɔɛ.

15 Á dɔ̃ ázĩawa lá á kú yãa Egipi, mɛ́
lá a bɔlɛ ń buipãleɔ bùsuɔ. 16 A ń pɔ́ pɔ́
aa kɛ̀ ń líɔ ń gbɛo ń ã́nusuo ń vuao tã́aɔ
ũ è, pɔ́ pɔ́ Dii ye a gĩyãio. 17 Á gbɛ̃e su
bɔ Dii wá Lua kpɛ à gɛ́ zɔblei buipãle di-
ipiɔnɛo, á gɔ̃ɛe ge á nɔɛen nò, á buie ge
á ualɛen nò. Yãvãi zĩ́na su àɔ kú á guu
kona ge gɔ̃i ũo.§§ 18 Tó gbɛ̃e láai yã́ɛ beeɔ
mà, asu azĩa sáaukpa à mɛ, baa tó a swã́
gbãa, áɔ ku aafiaɛo. Bee a to wà iwãa tɔ́tɔ
káɛ́ á í niɛuɛ. 19 Dii a we sùuukɛaànɔo. Aɔ
pɔkũma ń pɔfɛ̃o bɔbɔwà gɔɔpiiɛ. Láai yã́
pɔ́ kú láɛ bee guu a aà le píiɛ, Dii i aà tɔ́
dɛ dṹniau. 20 Dii a aà bɔ Isaili buiɔ guuɛ, i
láaipɔ wà a yãkɛ̃̀ ikoyã láɛ bee guuɔ zĩwà
píi ĩadaawà yã́i.

21 Á bui pɔ́ aa mɔ á kpɛɔ ń buipãle gbɛ̃́
pɔ́ bɔ̀ bùsu zã̀zãuɔ aa gaga pɔ́ kà bùsuɛ
beeuɔ e ń gyã pɔ́ Dii kààguɔ. 22 Ĩatɛ̃gbɔ̃ ń
wisio a bùsuɛ bee tɛ́kũ píiɛ. Wa pɔ́tɔ̃ weo,
pɔe a bɔlɛo, baa sɛ̃. Aɔ dɛ lán Sɔdɔũ ń
Gɔmɔɔo ń Adamao ń Zeboiũ pɔ́ Dii ń su-
umpà ń pɔkũma pãsĩoɔwaɛ.* 23 Bui píi a
mɛ: Bɔ́yãi Dii yã́ bee taa kɛ̀ bùsuɛ beeɛi?
Aà pɔfɛ̃ zɔ̃ɔ bee taa dɛa ni? 24 Wi wemá
wà mɛ: Kɛ́ aa pãkpà Dii ń deziɔ Luapi

¶¶**29:6** Nao 21.21-35
§§**29:17** Ɛbɛ 12.15
***29:22** Daa 19.24-25

bàakuańnɔ yã́zi an bɔa Egipi gbɛa yã́iɛ.
25 Aa gɛ̀ zɔblè dii pãleɔnɛ, aa kùlɛ dii pɔ́
aa dɔ̃ yãaoɔnɛ, i kɛ Dii mɛ́ dìlɛnɛ́o. 26 Ɔ̃
Dii pɔkũmabɔ̀bɔ bùsupiwa, à láaipɔ kú
láɛ bee guuɔ zĩ̀wà píi. 27 À ń wó ń bùsuu
à ɔzɔ̃̀ńzi e bùsu pãleu, lá aa ku tiaɛwa.
28 Yã́ pɔ́ ulɛaɔ dɛ Dii wá Lua yã́ ũɛ. A
pɔ́ pɔ́ à bɔ̀ò gupuau sɔ̃, wápiɔ ń wá nɛ́ɔ
yã́ɛ gɔɔpii, kɛ́ wà e wàɔ zĩkɛwà.

Dii sua ń Isailiɔ ń pá ziu

30 Tó ɛ̀fãai ń láai yã́ pɔ́ málɛ daɛ́ɛ
beeɔ kɛ̀ɛ́ píi, tó á wɛ́ kɛ̃̀ bui pɔ́ Dii
á Lua a á yá à á fãaa ń guuɔ guu, 2 tó ápiɔ
ń á nɛ́ɔ a ɛa zɛ̀ ń Dii á Luao, tó a aà yã́
pɔ́ málɛ dilɛɛ́ gbã mà píi ń nɔ̀sɛmɛndoo
ń pɔeão, 3 Dii á Lua a á wɛ̃nagwa, i ɛa
á kãaa za bui pɔ́ a á fãaa ń guuɔ guu, i
suánɔ á pá ziu. 4 Baa tó à á yá à á fãaa
bùsuɔ guu e dṹnia lɛ́wa, a á buiɔ kãaa
we, i suńnɔ. 5 A suńnɔ bùsu pɔ́ an deziɔ vĩ
za yãau. Tó aa ɛ̀a bùsupi sì, a ɛ̀fãaikɛnɛ́,
i to aa dasikũ dɛ ń dezipiɔla. 6 Dii á Lua
a á sɔ̃̀ gbãsĩ woloɛ́ ń á buiɔ, á nisĩna iɔ
yeaàzi ń nɔ̀sɛmɛndoo, íɔ ku aafia. 7 Dii á
Lua i láaiɛ beeɔ zĩ á wɛ̀lɛɔwa ń á zangude
pɔ́ aa ĩadàwáɔ, 8 í ɛa Dii yãma, íɔ zĩkɛ aà
yãdilɛa pɔ́ málɛ oɛ́ gbãɔwa. 9 Dii á Lua
a ɛ̀fãaidaɛ́ á zĩ píi guu, i tó á nɛ́ɔ kɔ̃́ ń á
pɔtuoɔ ń á buanɛɔ, aà pɔ i ɛa kɛwá na, i
maakɛɛ́, lá aà pɔ kɛ̀na á deziɔwawa. 10 Tó
a Dii á Lua yãmà, a aà ɔtondɔkĩi gwà,
mɛ́ á aà yãdilɛa pɔ́ kú ikoyã láɛ bee guuɔ
kũa, tó a zɛ ń Dii á Luao ń nɔ̀sɛmɛndoo
ń pɔeão, a bee kɛɛ́ píiɛ.

Wɛ̃ni ge ga

11 Yã́ pɔ́ málɛ dilɛɛ́ gbãpi zĩ'ũ dɛ á gbãa
lɛ́ao. A zã̀ánɔo. 12 A ku luabɛo. Ásu mɛ,
démɛ a gɛ́ luabɛ à pila ń yã́pio, i oɛ́ à
zĩkɛwàio. 13 A ku ísia baaleo. Ásu mɛ,
démɛ a bua ísia baale i suò à oɛ́ à maio.
14 Yã́pi kúánɔ kãinnɔ, a dɔ á lɛ́u, a kú
á nɔ̀sɛu,† kɛ́ à e zĩkɛwà. 15 À ma! Málɛ
wɛ̃ni ń yãmaao kálɛɛ́ gbã ń gao ń yãvãio.
16 Málɛ dilɛɛ́ gbã, àɔ ye Dii á Luazi, àɔ tɛ
aà iai, à aà ɔtondɔkĩi gwa, àɔ aà yãdilɛaɔ
ń aà ikoyãɔ kũa, íɔ ku, í dasikũ, Dii á
Lua i báaadaágu bùsu pɔ́ álɛ gɛ́ síi guu.
17 Ãma tó a bɔ aà kpɛ, mɛ́ i aà yãmao, tó
a kɛ̃wà, mɛ́ a zɔblè dii pãleɔnɛ a kulɛnɛ́,
18 málɛ oɛ́ gbã, a kaalɛn we! Á gɛ̃gɛ̃ bùsu
pɔ́ álɛ bua Yuudɛ̃wa álɛ gɛ́ síi guuo. 19 Lu-
abɛ ń tɔɔlɛo mɛ́ ma seeladeɔ ũ gbã á yã́
musu. Ma wɛ̃ni ń gao dɔ̀ɛ́ á aɛ, báaa yã́ ń
láai yã́o. À wɛ̃ni sɛ́, kɛ́ ápiɔ ń á nɛ́ɔ à e àɔ
aafia. 20 Àɔ ye Dii á Luazi, íɔ aà yãma, í
nawà, asa ɔ̃mɛ á wɛ̃ni ũ, i to à gɛ̃gɛ̃ bùsu
pɔ́ à a lɛgbɛ̃̀ á deziɔnɛ Ablahaũ‡ ń Iza-
akio¶ ń Yakɔbuo§ à mɛ̀ á kpámá guu.

Yozuee dilɛa Mɔizi gɛ̃ɛ ũ

31 Mɔizi gɛ̀ yã́ɛ beeɔ ò Isailiɔnɛ 2 à
mɛ̀: Tia kɛ́wa ma ka wɛ̃̀ basoolo,
má fɔ̃ dɔaaɛ́ lɔo. Dii òmɛɛ à mɛ̀ má bua
Yuudɛ̃wao.** 3 Dii á Lua mɛ́ a dɔaaɛ́ à
buawà, i bui pɔ́ kú weɔ kaalɛɛ́, í ń bùsu
sí. Yozuee mɛ́ aɔ dɔaaɛ́ sa lá Dii òwa. 4 Dii
a kɛnɛ́ lá a kɛ̀ Amɔleɔ kí Siɔ̃ɛ ń kí Oguo ń
ń bùsuowa, à ń kaalɛ. 5 Dii a ń naɛ́ á ɔz-
ĩɛ, í kɛnɛ́ lá má dìlɛɛ́wa píi. 6 À sɔ̃dilɛ, íɔ
wɔ́ɔ vĩ! Ásu to vĩa á kũo, ásu to sɔ̃ kɛ̃́águ
ń yã́io, asa Dii á Lua mɛ́ lɛ́ gɛ́ánɔ. A á tó
weo, a pãkpaázio.
7 Ɔ̃ Mɔizi Yozuee sìsi, a òɛ̀ Isailiɔ píi
wáa à mɛ̀: Sɔ̃dilɛ, níɔ wɔ́ɔ vĩ, asa ḿmɛ
ńyɔ̃ gɛ́ ń gbɛ̃́ɛ beeɔ bùsu pɔ́ Dii a lɛgbɛ̃̀
ń dezi káauɔnɛ à mɛ̀ á kpámá guu. Ḿmɛ
ńyɔ̃ bùsupi kpaalɛnɛ́. 8 Dii mɛ́ a dɔaanɛ.

†**30:14** Lom 10.6-8
‡**30:20** Daa 12.7
¶**30:20** Daa 26.3
§**30:20** Daa 28.13
****31:2** Nao 20.12

Ɔ̃mɛ aɔ kunnɔ, a n to weo, a pãkpanzi
bauo.[††] Ńsu to vĩa n kũo, ńsu bílikɛo.
9 Mɔizi ikoyãpi kɛ̃ lá guu, a kpà sa'ona
Levii bui pɔ́ aaìɔ Dii bàakuańnɔ kpagolo
sɛaɔwa ń Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔɔ píi. 10 Mɔizi
yãdìlɛnɛ́ à mɛ̀: Wɛ̃̀ sopla gbɛa, wɛ̃ pɔ́ wì
fĩadeɔ kɛ̃́, Lákpɛdɔa dikpɛgɔɔ, 11 tó Isailiɔ
mɔ̀ ńzĩa ɔ̀lɔ Dii ń Luaɛ ḿpii gu pɔ́ a sɛu,
àli ikoyã láɛ bee kyokɛnɛ́ aa ma. 12 Àli
ń kãaa, gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ ń nɛ́fɛ̃nɛnaɔ ń bɔ̀mɔ
pɔ́ kú á wɛ̃́lɛuɔ, aa ma, aai dada, kɛ́ aa e
wàɔ Dii á Lua vĩa vĩ, aaiɔ ikoyãpiɔ kũa
píi, aaiɔ zĩkɛwà. 13 An nɛ́ pɔ́ yã́pi dɔ̃oɔ i
ma, aaiɔ vĩakɛa Dii á Luaɛ dada gɔɔ pɔ́ á
kú bùsu pɔ́ álɛ bua Yuudɛ̃wa álɛ gɛ́ síipi
guu.

Dii dɔaaa Isailiɔ pɔ̀ɔbɔzãkɛa oa

14 Dii ò Mɔiziɛ: N gagɔɔ kãikũ̀. Yozuee
sísi, í gɛ zɛ kpaaũkpɛu, mí aà dilɛ. Ɔ̃
Mɔizi ń Yozueeo gɛ̀ zɛ̀ kpaaũkpɛu. 15 Dii
bɔ̀ mɔ̀má we tɛlu pɔ́ zɛa kpɛ́pi kpɛɛlɛa
guu. 16 Ɔ̃ Dii ò Mɔiziɛ: Tó n zu n deziɔ
guu, gbɛ̃́piɔ fɛlɛ gbãsĩkɛ ń bùsu pɔ́ aalɛ
gɛ̃u dii zĩ̀lɔɔɛ. Aa pãkpamazi, aai ma
bàakuańnɔ yã́ɔ gbooɛ. 17 Gɔɔ bee ma pɔ a
pańzi, mí bɔńkpɛ, wi ń mɔ́mɔ. Yã'ĩa a ń le
dasi, aai taasikɛ. Gɔɔ bee aa mɛ: Yã'ĩapiɔ
wá le, kɛ́ wá Lua kúwanɔo yã́i yã̀? 18 Gɔɔ
bee má bɔńkpɛ yãvãi pɔ́ aa kɛ̀ aa zɛ̀ ń dii
pãleɔ yã́i.
19 Lɛɛ bee kɛ̃ láu sa, ní dada Isailiɔnɛ
aa sí, kɛ́ àɔ dɛmɛɛ an bɔa ma kpɛ seela
ũ. 20 Tó ma gɛńnɔ bùsu pɔ́ ma a lɛgbɛ̃̀
ń dezi káauɔnɛ guu, bùsu pɔ́ vĩ ń zɔ́'io
diupi, tó aa kã̀ aa mɛ̀kpa, aa zɛ ń dii
pãleɔɛ, aai zɔblenɛ́. Aa pãkpamazi, aai
ma bàakuańnɔ yã́ gbooɛ. 21 Tó yã'ĩapiɔ
ń lé dasi, mɛ́ aalɛ taasikɛ, lɛpi mɛ́ a ń
yã́'ĩikpamá, asa a yã́ a sã́ ń buiɔguo. Má
làasoo pɔ́ aalɛ kɛ gbã dɔ̃, e màɔ gɛ́ gɛ́ińnɔ
bùsu pɔ́ ma a lɛgbɛ̃̀nɛ́ guu. 22 Mɔizi lɛpi
kɛ̃̀ láu gɔɔ bee, ɔ̃ a dà Isailiɔnɛ.
23 Dii yãdìlɛ Nuni nɛ́ Yozueeɛ à mɛ̀:
Sɔ̃dilɛ, níɔ wɔ́ɔ vĩ![‡‡] Ḿmɛ ńyɔ̃ gɛ́ ń Isailiɔ
bùsu pɔ́ ma a lɛgbɛ̃̀nɛ́ guu, mɛ́ mapi máɔ
kunnɔɛ.
24 Kɛ́ Mɔizi ikoyãpiɔ kɛ̃̀ láu píi
míɔmiɔ, 25 à yãdìlɛ Levii bui pɔ́ aaìɔ
Dii bàakuańnɔ kpagolo sɛaɔnɛ à mɛ̀:
26 À ikoyã láɛ bee si dilɛ Dii á Lua
bàakuańnɔ kpagolo saɛ, iɔ ku we á bɔa
Dii kpɛ seela ũ. 27 Asa má á swã́gbãa dɔ̃,
lá i gi yã́i. Za gɔɔ pɔ́ má kúánɔ iɔ bɔ Dii
yã́ kpɛɛ e ń a tiao. Wa ma gaa gbɛa pɔ́
o lɔa? 28 À á bui gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń á dɔaanaɔ
kãaamɛɛ, kɛ́ mà yã́ɛ beeɔ kã́nɛ́ ń swã́wa,
luabɛ ń tɔɔlɛo iɔ dɛ ma seeladeɔ ũ á yã́
musu. 29 Asa má dɔ̃ kɛ́ á ázĩa ɔ̃̀ɔkpa ma
gaa gbɛaɛ, í kɛ̃́ zɛ́ pɔ́ má ɔ̀lɔ́ɛwa. A gbɛa
yã'ĩa a á le, asa á yã́ pɔ́ vãi Diiɛ kɛ, aà
pɔ i paázi tã́a pɔ́ á kɛ̀ɔ yã́iɛ.
30 Ɔ̃ Mɔizi lɛpi yã́ dàu a sìu Isaili pɔ́
kãaaaɔnɛ míɔmiɔ.

Mɔizi lɛ

32 Musudeɔ, à swã́kpa, mí yã'o,
á gbɛ̃́ pɔ́ á kú zĩ́lɛɔ, à ma yãma.
2 À to ma yãdanɛ kã́fĩakɛɛ́ lán louwa,
à to ma yã'onɛ ɛ̀fãaikɛɛ́ lán fííwa,
lá sɛ̃ ń láo ì mɔ̀sɛ ewa.
3 Má Dii tɔbɔ.
À zɔ̃ɔkɛ dɔ̃ wá Luaɛ!
4 Gbɛsin aà ũ,
aà yãkɛaɔ wásawasa,
ì yã́pii kɛ a zɛ́waɛ.
Lua náaiden aà ũ, vãie kuwào,
a súsu mɛ́ a maa.
5 Aà gbɛ̃́ɔ yãdɔɔsai kɛ̀ɛ,
aa dɛ aà nɛ́ɔ ũ lɔo.
Bui vãi koleaɔnɛ, aa gɔ̃̀ wí sɛa.
6 Màa á fĩabo Diiɛa?
Á sɔũɛ, á ɔ̃nɔ vĩo.
Á Mae pɔ́ á sɛ́n weo lò?
Aàpi mɛ́ á kɛ́, à á zɛ̀dɔ.
7 À làasookɛ yã́ pɔ́ kú za káauɔwa,

[††] **31:8** Yoz 1.5, Ɛbɛ 13.5
[‡‡] **31:23** Yoz 1.6

à wɛ̃ pɔ́ gɛ̃̀ za ziɔ yãda.
À gbɛa á maeɔwa, aai dau wà siuɛ́,
maezɔ̃ɔɔ mɛ́ aa a galikɛɛ́.
8 Kɛ́ Lua Musude gbɛ̃nazĩnaɔ kpaalɛ̀,
mɛ́ à bui píi bùsu kpàwà,
à ń baade bùsu zɔ̃lɛ iadànɛ́.[¶¶]
À bùsu kpà Isailiɔwa ń dasilɛu,
9 asa Dii gbɛ̃́ɔ dɛ aà baa ũ,
Yakɔbu buiɔ mɛ́ aà kpaalɛ ũ.
10 À ń lé bùsu giinau,
guwaiwai pɔ́ da pã, wàiɔ ì ɔ́ɔlɔu.
À ɔlìańzi à ń gwá,
à laaidɔ̀má lá a wɛbɛsianawa.
11 Lá kúu ì a sakpɛ vu,
ì yàada a nɛ́ɔla,
màa Dii a gɛ̃̀sĩa pòo,
à ń kṹ ń a gɛ̃̀sĩa kã́o à ń sɛ́.
12 Dii mɛ́ dɔ̀aanɛ́ ado,
dii zĩ̀loe ɔ ku a guuo.
13 A tò aa bɛ bùsu gulɛsĩɔwa,
ɔ̃ aa buapɔ́ɔ blè.
À ń gwá ń gbɛsi zɔ́'io
ń ku pɔ́ bɔ̀ gu gbɛdeu nísio
14 ń zùkpasa vĩfãaio ń sã kpàsa vĩ'ipuo
ń sãnɛbɔlɔ mɛkpaaɔ ń Basana bùsu sãsakaoɔ
ń pɔ́wɛn maaɔ ń vɛ̃ɛbɛ'i pɔ́ á mì vɛ̃ɛ ũo.
15 Bui maapiɔ mɛ̀kpa, ɔ̃ aalɛ gbá dɛ.
Aa kɛ̃̀, aa gbɛ̃̀nɛkṹ̀ aa nísi kpà,
ɔ̃ aa pãkpà Lua ń Kɛnazi,
aa sakà gbɛsi pɔ́ dɛ ń Suabana ũ pigu.
16 Aa aà pɔ fɛ̃̀ɛ̀ dii zĩ̀lɔɔ yã́ musu,
aa tò aà pɔ pà ń tã́a pɔ́ à zàuɔ.
17 Aa tã́aɔ gbàgbaɛ, i kɛ Lua no,[§§]
dii pɔ́ aa ń dɔ̃ yãaoɔ,
aa bɔ̀má dafuɛ,
dii pɔ́ an deziɔ lí vĩakɛnɛ́oɔ.
18 Aa gbɛsi pɔ́ ń í tò we,
Lua dɛ̃ɛkànɛ́, ɔ̃ aà yã́ sɛ̃̀ńgu.
19 Kɛ́ Diipi è màa, ɔ̃ à ń bɔlɔbò,
asa aà pɔ pà a nɛgɔ̃ɛɔ ń a nɛnɔɛpiɔziɛ à mɛ̀:
20 Má bɔńkpɛ, mí ń midɛa e,
bui koleaɔn ń ũ, nɛ́ náaisaideɔnɛ.
21 Aa ma pɔ fɛ̀lɛmɛɛ ń pɔ́ pɔ́ dɛ Lua ũoo,
aa tò ma pɔ pà ń tã́aɔ yã́ musu.[*]
Má tó bui pɔ́ aa dɛ ma gbɛ̃́ ũoɔ ń pɔ fɛlɛnɛ́,
má tó an pɔ pa bui wɛ́siadeɔ yã́ musu.[†]
22 Asa ma pɔkũma tɛ́ kà,
mɛ́ tɛ́pi aɔ kũɛ e bɛdau zĩ́lɛ.
Má tɛmɔ dṹniaɛ ń a pɔ́ɔ,
a kũ gbɛ̀sĩsĩ zĩ́naɔwa.
23 Má yã'ĩa kãaańziɛ,
mí a kaɔ zuńzi píi.
24 Imina a káńgu,
Lua i sumá, gagyã i ń dɛdɛ.
Má wàiɔ zĩmá aa ń taitai,
mí mlɛ̃̀ pãsĩnaɔ gbaɛmá aa ń sóso.
25 Wa ń nɛ́ɔ dɛdɛ gãaɛ ń fɛ̃ndaoɛ,
gili i gɛ̃ńgu ń kpɛaɔ guu.
Ɛ̀waasoɔ ń wɛ̃́ndiaɔ gaga ḿpii
ń nɛ́ yɔ̃minaɔ ń maezɔ̃ɔ mikãpuadeɔ.
26 Ma mɛ̀ má ń fãaaɛ,
mí tó an tɔ́ ga dṹniau,
27 ãma ma vĩakɛ̀ an ibɛɛɔ ĩ́andãaɛ.
Aaɔ e wa mɛ́ wà bee kɛ̀,
aa mɛ wa mɛ́ wà zĩblɛ̀má,
i kɛ Dii mɛ́ bee kɛ̀ píio.
28 Isailiɔ yãe dɔ̃o,
bui ɔ̃nɔkɛ̃sãmadeɔnɛ!
29 Tó aa ɔ̃nɔ vĩɛ, aa bee dɔ̃,
aa dɔ̃ gu pɔ́ ń yãkɛaɔ mipɛ̀uńnɔ.
30 Kpelewa gbɛ̃́ mɛ̀ndo tò gbɛ̃ɔn ɔ̀aa sɔo tilɛ̀i?
Kpelewa gbɛ̃ɔn pla gbɛ̃ɔn ɔ̀aa blakwi yài?
Mɛ́ i kɛ Dii pɔ́ dɛ ń gbɛsi ũ ń kpámá bàasio.
31 Asa wá ibɛɛɔ gbɛsi dɛ lán wá gbɛsiwao,
baa ampiɔ aa dɔ̃ ńzĩawa.
32 Aa muaa ń Sɔdɔũdeɔ ń Gɔmɔɔdeɔɛ.
Aa dɛ lán vɛ̃ɛli pɔ́ a nɛ́ dɛ kona ũ

¶¶**32:8** Zĩn 17.26
§§**32:17** 1Kln 10.20
***32:21** 1Kln 10.22
†**32:21** Lom 10.19

mɛ́ a kɔ́ dɛ gɔ̃i ũwaɛ.
33 An vɛ̃ɛá mlɛ̃̀ sɛwɛɛ
lán kyã́ lɛ́'i pãsĩwa.
34 Dii mɛ̀: Má ń yã́pi kũa ma dɔ̃uo lé?
Má kũ̀kũ ń kã́n'ɔo ma làasiu.
35 Mámɛ má tɔsimá,
mámɛ má fĩabonɛ́.‡
Gɔɔewa aa tii guwa,
asa an kaalɛgɔɔ kãikũ̀ɛ,
pɔ́ pɔ́ lɛ́ ń dã́ wãa, àlɛ mɔ́.
36 Asa Dii a yãkɛkɛ ń a gbɛ̃́ɔ,¶
i wɛ̃nadɔ̃ a zɔ̀blenaɔnɛ.
Tó a è an gbãa làa,
gbɛ̃e kuo, zɔ ge wɛ̃́ɛ,
37 a mɛ: An diiɔ ku máɛ?
An gbɛsi pɔ́ aa nàaàzi ku má ni?
38 Diipiɔ ń sa'obɔ nísi sò,
aa vɛ̃ɛ pɔ́ aa tɔ̃̀lɛmá mì.
Aa fɛlɛ dɔálɛ sa, aa ɔkuála.
39 Àɔ dɔ̃ tiasa kɛ́ mámɛ má a ũ,
diie kuo, ma bàasio.
Mámɛ mi to wà ga,
mámɛ mi to wàɔ ku,
mámɛ mi gbɛ̃́ kɛ'ĩa,
mámɛ mi ń gbã́gbã.
Gbɛ̃e a fɔ̃ ń bɔ ma ɔzĩo.
40 Ma a ɔ sɛ̀ musu,
má ò ń ma kua gɔɔpiio,
41 tó ma a fɛ̃nda pɔ́ ì tɛkɛ lɛkɛ̀,
mɛ́ má kũa mà yã́kpalɛkɛò,
má tɔsi ma ibɛɛɔwa,
mà fĩabo gbɛ̃́ pɔ́ zamaguɔnɛɛ.
42 Ma kaɔ ga ń auo,
gbɛ̃́ pɔ́ gàɔ ń zĩ̀zɔɔ pɔ́o píi.
Ma fɛ̃nda a gɛ̃ mɛbaasiu
sɛa za ibɛɛ dɔaanaɔwa.
43 Buiɔ, à gulakɛ Dii gbɛ̃́ɔ yã́ musu,§
asa a a zɔ̀blenaɔ au tɔsi.**
A tɔsi a ibɛɛɔwa,
i a bùsu ń a gbɛ̃́ɔ duuna kɛ̃́má.

44 Mɔizi mɔ̀ ń Nuni nɛ́ Yozueeo, à lɛpi
yã́ dàu a sìu Isailiɔnɛ. 45 Kɛ́ Mɔizi lɛpi yã́
sìunɛ́ ḿpii a làa, 46 a ònɛ́: À yã́ pɔ́ má
dìlɛɛ́ gbã da á sɔ̃u píi, kɛ́ à e o á nɛ́ɔnɛ aa
laaika, aaɔ ikoyãpiɔ kũa píi. 47 Asa a dɛɛ́
yãpã ũo, á wɛ̃niɛ. Tó á yã́piɔ kũa, á gɛ̃gɛ̃
bùsu pɔ́ álɛ bua Yuudɛ̃wa álɛ gɛ́ síi guuɛ.
48 Gɔɔ doũpi zĩ́ Dii yã'ò Mɔiziɛ à mɛ̀:
49 Dɛdɛ Abaliũ gbɛ̀sĩsĩɛ beewa Mɔabu
bùsuu la e Nɛbo gbɛ̀sĩsĩ musu bɔaa ń
Yelikoo, ní wɛsi Kanaa bùsu pɔ́ málɛ
kpá Isailiɔwa aa sílɛ. 50 Ńyɔ̃ ga gbɛ̀sĩsĩ pɔ́
n dɛdɛwàpi musuɛ, ní zu ń deziɔ guu,
lá n vĩ̀i Aalona gà Oo gbɛ̀sĩsĩ musu à
zù a deziɔ guuwa. 51 Asa n bɔ ma kpɛ
Isailiɔ wáa Mɛliba í pɔ́ kú Kadɛsi kĩ́i Zini
guwaiwaiuɛ, ni ma kuaadoakɛ dɔ̃mɛɛ ń
guuo.†† 52 Ayãmɛto ńyɔ̃ bùsupi e kãaaɛ,
ńyɔ̃ gɛ̃uo.

Mɔizi Isaili buiɔ gbaa sa'olɛ

(Daa 49.1-28)

33 Sa maa pɔ́ Lua gbɛ̃́ Mɔizi ò Isail-
iɔnɛ e àɔ gɛ́ gain kɛ, 2 à mɛ̀:
Dii bɔ̀ Sinai à mɔ̀wá,
aà gawi bìlɛwá za Sei,
à pìpiwɛ̃ɛ za Palana gbɛ musu,
à bɔ̀ a gbɛ̃́ dasidasiɔ kĩ́i,
lou lé pílɛpilɛ aà ɔplaai.
3 Dii ye a gbɛ̃́ɔzi,
gbɛ̃́ pɔ́ an kua ńdoapiɔ ku aà ɔzĩ.
Aaì kãaaaàzi wà aà yãma.
4 Mɔizi ikoyã dìlɛwɛ̃ɛ,
wá Yakɔbu buiɔ pɔ́ ũ.
5 Dii mɛ́ gɔ̃̀ wá bui maa kía ũ,
kɛ́ wá Isaili bui dɔaanaɔ kɔ̃ kã̀aa.
6 Mɔizi mɛ̀:
Lubɛni buiɔ aaɔ kuɛ, aa gao,
kási aaɔ dasio.
7 À yã́ɛ bee ò Yuda buiɔ yã́ musu:

‡**32:35** Lom 12.19, Ɛbɛ 10.30
¶**32:36** Soũ 135.14
§**32:43** Lom 15.10
****32:43** Zia 19.2
††**32:51** Nao 27.12-14

Dii, Yuda buiɔ wii ma,
ní suńnɔ ń gbɛ̃́ɔ guu.
Aalɛ gí ń ńzĩao,
dɔ́ńlɛ an ibɛɛɔ yɑ̃́ musu.
8 Levii buiɔ yɑ̃́ musu à mɛ̀:
N Tumiũ ń Uliũo kpà n gbɛ̃́ náaideɔwa.‡‡
N ń lɛ́ n ń gwá Masa,
n zɔakàńzi Mɛliba í kĩ́i.¶¶
9 Aai ń de ń ń dao yɑ̃dao,
aai ń vĩ̀iɔ ń ń dɑ̃unaɔ dɔ̃ ge an nɛ́ɔ.
Aa n yɑ̃́ kũa,
aa zɛ̀ ń n bàakuańnɔ yɑ̃́o.§§
10 Aaì n yɑ̃́ɔ da Yakɔbu buiɔnɛ,
aaì n ikoyɑ̃ da Isailiɔnɛ.
Aaì tulaletikatɛa n aɛ,
aaì sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ o ń gbagbakĩiwa.
11 Dii, báaadańgu, ní ń gba gbɑ̃a,
kɛ́ zĩ pɔ́ aalɛ kɛɔ e kangu.
Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ fɛlɛńnɔɔ lɛ́ ń wówa,
ǹ ń zangudeɔ gbɛ̃, aasu fɛlɛ lɔo.
12 Bɛ̃yɑ̃mɛɛ buiɔ yɑ̃́ musu à mɛ̀:
Dii gbɛ̃́ yenzideɔ zɔ̃lɛaaànɔ dɔdɔa.
Dii aɔ kàedańzi,
aɔ kú ń guu gɔɔpiiɛ.
13 Yosɛfu buiɔ yɑ̃́ musu à mɛ̀:
Dii báaada ń bùsuu
ń fíi maa pɔ́ ì bɔ musu à kpao
ń í pɔ́ kálɛa tɔɔlɛ zíɛo
14 ń pɔmaa pɔ́ ĩatɛ̃ ì to aa bɔlɛɔ
ń pɔmaa pɔ́ ì bɔlɛ mɔ ń mɔɔɔ
15 ń gbɛ̀sĩsĩ zi musupɔɔ
ń sĩ̀sĩ pɔ́ kú za káauɔ pɔmaaɔ
16 ń pɔmaa pɔ́ kú tɔɔlɛɔ píi.
Yosɛfu buiɔ na ń Lua pɔ́ kú yɑ̃a kàelɛuo,
ɛ̀fɑ̃aipiɔ i su ń miwa,
asa Yosɛfu á bɛɛɛdeɛ a gbɛ̃́ɔ guu.
17 Aà buiɔ aaɔ zɔ̃ɔkɛ vĩ
lán zuswana nɛsana sɛ̃́iawa,
aaɔ gbɑ̃a vĩ lán zùsɛ̃lɛ kɔ́baɔwa,
aa málɛ buiɔzi e dṹnia lɛ́wa.
Màa Ɛflaiũ bui aɔ dasi,
màa Manase bui aɔ dasi.
18 Zabulɔni buiɔ yɑ̃́ musu à mɛ̀:
Zabulɔni buiɔ,
à pɔnakɛ laa pɔ́ álɛ taɔ guu.
Isakaa buiɔ, à pɔnakɛ bɛ.
19 Aa gbɛ̃́ɔ sísi Dii gbɛ̀sĩsĩwa,
aai samaa'owà we,
asa aa àizɛɛ pɔ́ di ísiauɔ ble
ń pɔ́ pɔ́ ulɛa bùsu'ũfɑ̃a guuɔ.
20 Gada buiɔ yɑ̃́ musu à mɛ̀:
Wà Gada buiɔ bùsu Kɑ̃fĩna sáaukpa!
Aaɔ wúlɛa we lán nɔ̀ɔmusuwaɛ,
aa gbɛ̃́ɔ taitai ń gɑ̃̀sĩɔwa ń ń miɔ.
21 Aa tɔɔlɛ sɛ̃́ia sɛ̀ ńzĩa pɔ́ ũ,*
wa gbɛ̃zɔ̃ɔ baapi kũané we.
Kɛ́ Isailiɔ dɔaanaɔ kɑ̃̀a,
Gada buiɔ zĩkɛ̀ Dii ikoyɑ̃ zɛdewa
ń yɑ̃́ pɔ́ a dìlɛ Isaili bui píiɛo.
22 Dɑ̃ buiɔ yɑ̃́ musu à mɛ̀:
Dɑ̃ buiɔá nɔ̀ɔmusu nɛ́ bɔlɔɔnɛ,
aai bɔ Basana bùsuu aa kusimá.
23 Nɛfatali buiɔ yɑ̃́ musu à mɛ̀:
Nɛfatali buiɔ na ń Diio maamaa,
à báaadàńgu à kɛ̀ zài.
Ísida ń gɛɔmidɔkĩi oi bùsuo
a gɔ̃ ń pɔ́ ũɛ.
24 Asɛɛ buiɔ yɑ̃́ musu à mɛ̀:
Pɔnadeɔ Asɛɛ buiɔ dɛ bui kĩniɔla,
aaɔ naaànɔ dɛ ń gbɛ̃́ɔla,
aa ń gbá pípi ń nísio.
25 Aa ń bɔlɛ gbɑ̃́aɔ pi
ń mɔsio ń mɔgotɛ̃o,
aaɔ ku dɔdɔaɛ e ń wɛ̃ni lɛ́u.
26 Bui maaɔ, gbɛ̃e muaa ń á Luaoo,
ì di luabɛpuana kpɛ musu,
ì mɔ dɔiálɛ a zɔ̃ɔkɛ guu.
27 Lua pɔ́ kú za zipi mɛ́ á ulɛkĩi ũ,
ìɔ ɔliaázi zĩ́lɛ la gɔɔpiiɛ.
Ì á ibɛɛɔ yáɛ́, ì oɛ́ à ń kaalɛ.
28 Isailiɔ iɔ ku dɔdɔa ńtɛ̃ɛ,

‡‡**33:8** Bɔa 28.30
¶¶**33:8** Bɔa 17.7, Nao 20.13
§§**33:9** Bɔa 32.26-29
***33:21** Nao 32.1-5, 31-32

Yakɔbu buipiɔ iɔ ku
bùsu pɔ́ pɔ́wɛna ń vɛ̃ɛo diu,
gu pɔ́ a mɔ̀sɛ ìɔ bɔ musu.
29 Báaadeɔn á Isailiɔ ũ,
asa Dii á suabà.
Démɛ kú lááwai?
Ɔ̃mɛ á sɛ̀ngbao ń á dɔnlɛo
ń á fɛ̃nda gawideo ũ.
Á ibɛɛɔ vlãnauɛ́ á aɛɛ,
íɔ bɛ ń bùsu gulɛsĩɔwa.

Mɔizi gaa

34 Mɔizi bɔ̀ Mɔabu bùsu sɛ̃u, à dɛ̀dɛ
Nɛbo gbɛwa e Pisiga misonaa
bɔaa ń Yelikoo, ɔ̃ Dii bùsupi ɔ̀lɔɛ̀ píi za
Galada bùsu e Dã 2 ń Nɛfatali buiɔ bùsuo
píi ń Ɛflaiũ buiɔ bùsuo ń Manase buiɔ bù-
suo ń Yuda buiɔ bùsuo píi e ísia pɔ́ kú
bɛ'aɛ 3 ń Nɛgɛvɛo ń wɛ̃́lɛ daminalikpɛde
Yeliko guzulɛo e Zoaa. 4 Ɔ̃ Dii òɛ̀: Bùsu
pɔ́ ma a lɛgbɛ̃̀ Ablahaũɛ ń Izaakio ń
Yakɔbuo, ma mɛ̀ má kpá ń buiɔwapin
we. Má tò n wɛsìɛ, ãma ńyɔ̃ bua Yuudɛ̃wa
ǹ gɛ̃uo.
5 Ɔ̃ Dii zɔ̀blena Mɔizi gà Mɔabu bùsuu
we lá Dii òwa. 6 Ɔ̃ Dii aà vĩ̀ sĩ̀sĩpɔlɛu we
bɔaa ń Bɛpeooo. Gbɛ̃e aà mia dɔ̃o e ń
a gbão. 7 Mɔizi gà a wɛ̃̀ basoolode guuɛ.
Aà wɛ́ na, mɛ́ aà gbãa i laoo. 8 Isailiɔ aà
gɛ'ĩanabɔ̀ gɔɔ baakwi sɛ̃u Mɔabu bùsuu,
ɔ̃ gɛ'ĩanabɔa ń ɔɔlɔo làa.
9 Ɔ̃nɔ pà Nuni nɛ́ Yozueeɛ, kɛ́ Mɔizi
ɔnàwà yã́i. Isailiɔ misìilɛɛ̀, aa kɛ̀ lá Dii
dà Mɔiziɛwa 10 Ã̀nabie i bɔ Isailiɔ guu
lán Mɔiziwa lɔo. Aaì yãbɔ kɔ̃ lɛ́u ń Di-
ioɛ,† 11 mɛ́ à seelaɔ ń dabudabu pɔ́ Dii a
zĩɔɔ kɛ̀ Egipi, Falaɔ̃ɔ ń a ìwaɔ ń a gbɛ̃́ɔ aɛ
píi. 12 Gbɛ̃e i yãbɔnsaɛ zɔ̃ɔ pɔ́ Mɔizi kɛ̀ ń
iko gbãao Isailiɔ wɛsìɛ kɛ lɔo.

†**34:10** Bɔa 33.11

YOZUEE

Yɑ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Yozuee lápi lɛ́ a bɔɔlɛkɛwɛ̃ɛ lá Mɔizi gɛ̃ɛ Yozuee dɔ̀aa Isailiɔnɛ, lá aa Kanaa bùsu sì ń lá wà bùsupi kpaalɛnɛ́ bui ń buio, aa zɔ̃̀lɛzɔ̃lɛu. Lápi kpaalɛa lɛɛ àaɔ̃ɛ ɔ̃n kɛ:

Kanaa bùsu sia (1-12)
Bùsupi kpaalɛa (13-21)
Yozuee yɑ̃́ gbɛzãɔ (22-24)

Kɛ́ Lua bùsu kpà a gbɛ̃́ɔwa, à lɛ́ pɔ́ a gbɛ̃̀ ń deziɔnɛ ń a pɔ́ pɔ́ a gbɛ̃̀ Mɔiziɛɔ pàpaɛ. Yãa Lua kua ń a gbɛ̃́ɔ guu, an Kanaa bùsu sia yɑ̃́ gbianɛ́, lá an bɔa Egipi bùsuu yɑ̃́ gbianɛ́wa. Lua mɛ́ zĩkà a gbɛ̃́ɔnɛ, ɔ̃mɛ tò aa zĩblè aa bɔ̀ aafia.

Bùsu pɔ́ aa zĩblèwàɔ ń bùsu pɔ́ gɔ̃̀ aa siɔ, a kpaalɛanɛ́ bui ń buio ua ń uao lɛ́ ɔlɔwɛ̃ɛ lá Lua ì laaidɔmá, asa a tò an baade azĩa tɔɔlɛ vĩɛ.

Kanaa bùsu sia ń a kpaalɛao dau siuawɛ̃ɛ guu wi dɔ̃ kɛ́ Lua náai vĩ, ì lɛ́ pɔ́ a gbɛ̃̀nɛ́ɔ papa, mɛ́ à kũ̀ aa ńzĩa kpawàɛ, aaliɔ aà yɑ̃́ kũa. Isailiɔ zɔ̃lɛa buipãle luadɔ̃nsaiɔ guuá kaiɛ, asa ì ń luanaaikɛa bãdɛɛ. Bee yɑ̃́i Yozuee fɛ̀lɛ zɛ̀ à Luabaakuańnɔ yɑ̃́ bɔɔlɛkɛ̀nɛ́ gɔɔ pɔ́ aa kãaaa Sikɛũ (24). À ń gbálaai maamaa, ɔ̃ gbɛ̃́ɔ zɛ̀o wà zɔble Diiɛ. A gbɛa Isailiɔ ń ń bùsuo yãziɔ dàalɛ. Za gɔɔ bee an ibɛɛ pɔ́ liaańziɔ ɔ̀ ye ń bùsupi símáɛ gɔɔpii. Isailiɔ sɔ̃, lá Lua mɛ́ ń gbá bùsupi mɛ́ aà bàa kúńnɔ, bee ɔ̃ ãnabiɔ ɔ̀ dɔńgu mɔ̀ɔmɔɔ. Sema aaɔ yɑ̃́ pɔ́ Luapi dìlɛnɛ́ɔ kũa.

Dii yãdilɛa Yozueeɛ

1 Dii zɔ̀blena Mɔizi gaa gbɛa Dii yã'ò
Mɔizi zɔbãna Yozuee, Nuni nɛ́ɛ à mɛ̀:
2 Ma zɔ̀blena Mɔizi gà. Fɛlɛ bua Yuudɛ̃wa
la sa, mpi ń Isailiɔ píi, í gɛ̃ bùsu pɔ́
má kpàwáu. 3 Gu pɔ́ á gbá pɛ̀lɛu píi,
má kpàwá lá má ò Mɔiziɛwaɛ.[‡] 4 Sɛa za
guwaiwaiu e gɛa Libã bùsuu, sɛa za swa
zɔ̃ɔ pɔ́ wì mɛ Uflata e gɛa ísia pɔ́ kú bɛ'aɛ
oi, Itiɔ bùsupi a gɔ̃ á bùsu ũ píiɛ. 5 E ǹ
gɛ ǹ gaò gbɛ̃e a e n gã fĩo. Lá má kú ń
Mɔizio, màa máɔ kunnɔ. Má n to weo,
má pãkpanzi bauo.[¶]
6 Sɔ̃dilɛ, níɔ wɔ́ɔ vĩ, asa ḿmɛ ńyɔ̃ bùsu
pɔ́ ma a lɛgbɛ̃̀ á dezi káauɔnɛ ma mɛ̀ má
kpámá[§] sí, ní kpá gbɛ̃́ɛ beeɔwa. 7 Sɔ̃dilɛ,
níɔ wɔ́ɔ vĩ lé! Laaidɔ ikoyã pɔ́ ma zɔ̀blena
Mɔizi dànɛwa, níɔ kũa píi. Ń́su kɛ̃wà ǹ
na ɔplaai ge zɛɛ oio, n tá ali kɛ naɛ. 8 To
Mɔizi ikoyã lápi yɑ̃́ àɔ dɔ ń lɛ́u, níɔ làa-
sookɛwà fãanɛ ń gwãasĩnao. Laaidɔ yɑ̃́
pɔ́ kú a guuwa píi, ní zĩkɛwà, n tá iɔ
na, n yɑ̃́ iɔ bɔ maa. 9 Mámɛ ma yãdìlɛnɛo
lò? Sɔ̃dilɛ, níɔ wɔ́ɔ vĩ. Ń́su to vĩa n kũo.
Ń́su to sɔ̃ kɛ̃nguo, asa ma Dii n Lua, máɔ
kunnɔ gu pɔ́ ńlɛ gɛ́u píiɛ.
10 Ɔ̃ Yozuee ò Isaili dɔaanaɔnɛ à mɛ̀:
11 À bòo kɛɛlɛ, í o gbɛ̃́ɔnɛ aa kũ̀sũa sɔukɛ,
asa gɔɔ àaɔ̃ gbɛa aa bua Yuudɛ̃wa la, aai
gɛ́ bùsu pɔ́ Dii ń Lua kpàmá aaɔ vĩ síi.
12 Yozuee ò Lubɛni buiɔnɛ ń Gada buiɔ
ń Manase buiɔ lɛɛ doo à mɛ̀: 13 À to yɑ̃́
pɔ́ Dii zɔ̀blena Mɔizi dìlɛɛ́ɛ bee dɔ́agu, à
mɛ̀ Dii á Lua a to à kɑ̃́mabokĩi e, à bù-
suɛ bee kpàwáɛ. 14 Ayãmɛto á nɔɛɔ ń á
nɛ́fɛ̃nɛnaɔ ń á pɔtuoɔ gɔ̃ bùsu pɔ́ Mɔizi
kpàwáu Yuudɛ̃ baala, á zĩgɔ̃ɔ i dɔaa bua
á gbɛ̃́ɔnɛ ḿpii, aaiɔ ń gɔ̃kɛbɔɔ kũa, aai
dɔńlɛ́ 15 e Dii àɔ tó á gbɛ̃́ɔ kɑ̃́mabokĩi e
lá a kɛ̀ɛ́wa, ampiɔ sɔ̃ aai gɔ̃ bùsu pɔ́ Dii á
Lua lɛ́ kpámá vĩ. Bee gbɛa í su bùsu pɔ́ gɔ̃̀
á pɔ́ ũɛ beeu, í zɔ̃lɛ bùsu pɔ́ Dii zɔ̀blena
Mɔizi kpàwá Yuudɛ̃ baala gukpɛ oipiu.[**]
16 Ɔ̃ aa wèwà aa mɛ̀: Yɑ̃́ pɔ́ ń dìlɛwɛ̃ɛ píi

[‡]**1:3** Iko 11.24
[¶]**1:5** Iko 31.6-8, Ɛbɛ 13.5
[§]**1:6** Daa 15.7, 28.13
[**]**1:15** Nao 32.28-30, Iko 3.18-20

wá kɛɛ. Gu pɔ́ n wá zĩ́u píi wá gɛɛ. 17 Lá
wa zĩkɛ̀ Mɔizi yã́wa píi, màa wá zĩkɛ n
yã́wa lɔ. Dii n Lua aàɔ kunnɔ, lá a kú ń
Mɔiziowaɛ. 18 Gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ n yã́ kpɛ à gì yã́
pɔ́ ń dìlɛɛ kɛi, à gàɛ. Sɔ̃dilɛ, níɔ wɔ́ɔ vĩ lé!

Asiigwanaɔ zĩa Yeliko

2 Kua Sitiũ Nuni nɛ́ Yozuee asiigwanaɔ
zɩ̀ gbɛ̃ɔn pla asii guu à mɛ̀: À gɛ wɛ́k-
palɛ bùsupizi ń Yelikoo. Ɔ̃ aa gɛ̀ we, aa
gɛ̀ pìla káalua pɔ́ wì mɛɛ̀ Lahabu kpɛ́u.††
2 Ɔ̃ wa ò Yeliko kíaɛ wà mɛ̀: Isailieɔ gɛ̃̀ la
oosia wá bùsu asiigwai. 3 Ɔ̃ kíapi gbɛ̃́ɔ zɩ̀
Lahabu bɛ aa mɛ̀: Bɔ ń gɔ̃ɛ pɔ́ mɔ̀ n kĩ́iɔ,
asa wá bùsu asiigwagwaa yã́i aa mɔ̀i. 4 À
mɔ lè nɔɛpi gbɛ̃ɔn plapiɔ sɛ ùlɛ kɔ̀, ɔ̃ à
mɛ̀: Gbɛ̃́piɔ mɔ̀ ma kĩ́i la sĩanaɛ. Má dɔ̃ gu
pɔ́ aa bɔ̀uo. 5 Kɛ́ gu sì bĩ́izɛtagɔɔ, aa bɔ̀lɛ.
Má dɔ̃ má aa tàuo. À ń gbɛsɛlɛ kpakpa,
á ń lɛɛ. 6 À mɔ lè à ń sɛ́ gɛ̀ńnɔ kpɛ́ musu,
à ń úlɛ gbɔ̃̀ɔna pɔ́ kálɛa weu kɔ̀. 7 Zĩnaɔ
pɛ̀lɛńzi Yuudɛ̃ zɛ́u e a buakĩi, mɛ́ wà bĩ́i
zɛ́ tà ń kpɛ.
8 E asiigwanapiɔ aaɔ gɛ́ wúlɛi, Lahabu
dɛ̀dɛ ń kĩ́i kpɛ́ musu, 9 a ònɛ́: Má dɔ̃
kɛ́ Dii bùsuɛ bee kpàwáɛ. Gili gɛ̃̀wágu
á yã́ musu, ɔ̃ bùsuɛbeedeɔ kã́ gà ḿpii.
10 Wá mà lá Dii Ísia Tɛ̃a í zɔ̃ɛ́ɛ gɔɔ pɔ́ a
bɔlɛ Egipi‡‡ ń yã́ pɔ́ á kɛ̀ Siɔ̃ ń Oguoɛ, a
Amɔleɔ kía gbɛ̃ɔn plapiɔ kɛ̀ kélɛkɛlɛ Yu-
udɛ̃ baale.¶¶ 11 Kɛ́ wá mà, sɔ̃ kɛ̃̀wágu, wá
nisĩna nà líwa á yã́i, asa Dii á Lua mɛ́
musu ń zĩ́lɛo Lua ũ. 12 Lá ma gbɛ̃kɛkɛ̀ɛ́,
ápiɔ sɔ̃ à lɛgbɛ̃mɛɛ sa ń Dii tɔ́o à gbɛ̃kɛkɛ
ma de bɛdeɔnɛ. À seelakɛmɛɛ màɔ dɔ̃
sã́asã 13 kɛ́ á ma mae ń ma dao ń ma vɩ̃̀iɔ
ń ma dãunaɔ ń wá gbɛ̃́ɔ bɔ píi, í wá bɔ ga
lɛ́zĩ. 14 Ɔ̃ gɔ̃ɛpiɔ wèwà aa mɛ̀: Ḿmɛ ń wá
wɛ̃ni ũ, wámɛ wá n wɛ̃ni ũ sɔ̃. Tó ni wá
yã'o gbɛ̃e màò, tó Dii bùsuɛ bee kpàwá,
wá gbɛ̃kɛkɛnɛ sĩana.

15 Ɔ̃ à ń bɔ́lɛ fɛnɛntiu, à ń píla bĩ́i kpɛ
ń bao, asa aà kpɛ́ pɔ́ a kuu ku wɛ̃́lɛ bĩ́i-
waɛ. 16 A ònɛ́: À mipɛ gusĩsĩdewa, kɛ́ á
gbɛ̀sɛlɛnaɔ su kpaaũánɔo yã́i. Àɔ ulɛa we
gɔɔ àaɔ̃ e á gbɛ̀sɛlɛnaɔ su, í gbasa dazɛu.
17–18 Ɔ̃ gɔ̃ɛpiɔ òɛ̀: Tó wa ɛa gɛ̃ á bùsuu, ní
bà tɛ̃aɛ bee dɔ fɛnɛnti pɔ́ ńlɛ wá bɔlɛuɛ
beewa, ní n mae ń n dao ń n vɩ̃̀iɔ ń n
dãunaɔ ń n de bɛdeɔ kãaanzi píi n kpɛ́ɛ
beepiu. Tó ni kɛ màao, wá bàa àɔ ku lɛ́
pɔ́ ń tò wá gbɛ̃̀nɛ guu lɔo. 19 Tó an gbɛ̃e
bɔ̀ n kpɛ́u à gɛ̀ gãaɛ, à azĩa dɛ̀n we, wá
yã́n lɔo. Tó an gbɛ̃e kunnɔ kpɛ́u, mɛ́ wà
aà dɛ̀, wámɛ aà gaa a wi wá musu. 20 Tó
n wá kɔmalɛkɛ̀ gbɛ̃́ɔnɛ sɔ̃, wá bàa aɔ ku lɛ́
pɔ́ ń tò wá gbɛ̃̀nɛpi guu lɔo. 21 Ɔ̃ Lahabu
mɛ̀: Àɔ dɛ màa lá á òwa. Ɔ̃ à ń gbáɛ, aa
tà. Ɔ̃ à bà tɛ̃api dɔ̀ a fɛnɛntiu.
22 Kɛ́ aa pìla bĩ́iwa màa, aa mipɛ̀
gusĩsĩdewa, ɔ̃ aa ì we gɔɔ àaɔ̃ e an
gbɛ̀sɛlɛnaɔ gɛ̀ sùò. An gbɛ̀sɛlɛnapiɔ ń
wɛɛlɛ zɛ́ saɛ píi, aai ń eo. 23 Ɔ̃ gbɛ̃ɔn
plapiɔ dàzɛu, aa pìla sɩ̃̀sĩpiɔwa aa bùa
swawa. Kɛ́ aa kà Nuni nɛ́ Yozuee kĩ́i, aa
yã́ pɔ́ ń lé dàu a sìuɛ̀ píi 24 aa mɛ̀: Dii bù-
supi nàwɛ̃ɛ wá ɔzĩ píiɛ. Bùsupideɔ kã́ gà
ḿpii wá yã́i.

Isailiɔ buaa Yuudɛ̃wa

3 Yozuee fɛ̀lɛ kɔɔ káaukaau ń Isailiɔ
píi. Bɔa Sitiũ aa gɛ̀ Yuudɛ̃i, ɔ̃ aa
bòokpà we e aaɔ gɛ buaiwà. 2 Gɔɔ àaɔ̃
gbɛa Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔɔ bòo kɛ̀ɛlɛ, 3 aa yãdìlɛ
gbɛ̃́ɔnɛ aa mɛ̀: Tó á è Levii bui sa'onaɔ Dii
á Lua bàakuaánɔ kpagolo sɛa, à dazɛu,
íɔ tɛ́ ń kpɛ, 4 kɛ́ à e dɔ̃ zɛ́ pɔ́ á sɛ́, asa i
zɛ́pi sɛ yãao. Àɔ bɛ zɛ̃̀zã lán londo taawa
yòoo! Ásu sɔ̃ kpagolopizio. 5 Ɔ̃ Yozuee ò
gbɛ̃́ɔnɛ: À gbãbɔ ázĩaɛ, asa Dii a yãbɔn-
saɛkɛ á zãnguo zia. 6 Ɔ̃ à ɛ̀a ò sa'onaɔnɛ:
À Dii bàakuawanɔ kpagolo sɛ́ à dɔaa

††**2:1** Ɛbɛ 11.31, Zaa 2.25
‡‡**2:10** Bɔa 14.21
¶¶**2:10** Nao 21.21-35

buaò gbɛ̃́ɔnɛ. Ɔ̃ aa kpagolopi sɛ̀ aa dɔ̀aaò
gbɛ̃́ɔnɛ.
7 Dii ò Yozueeɛ à mɛ̀: Má na n kɑ̃́fĩawa
Isailiɔnɛ gbã, aaiɔ dɔ̃ kɛ́ má kunnɔ, lá
má kú ń Mɔiziowa. 8 O sa'ona pɔ́ aa ma
bàakuaánɔ kpagolo sɛaɔnɛ, tó aa kà Yu-
udɛ̃ gɔ̃sɔ̃lɛ, aa gɛ̃ zɛ íu. 9 Ɔ̃ Yozuee ò Isail-
iɔnɛ à mɛ̀: À sɔ̃ kãi la, í Dii á Lua yãma.
10 Ɔ̃ à ɛ̀a mɛ̀: Beewa áɔ dɔ̃ kɛ́ Lua bɛ̃́ɛ
kúánɔ, mɛ́ a Kanaaɔ yáɛ́ ń Itiɔ ń Iviɔ ń
Pɛliziɔ ń Giigasiɔ ń Amɔleɔ ń Yebusiɔ.
11 À ma! Wa gɛ̃ Yuudɛ̃ íu ń dṹnia bṹu Dii
bàakuaánɔ kpagoloo á wáa. 12 À gbɛ̃ɔn
kuɛplaɔ sɛ́ á guu, bui ń buio gbɛ̃́ mɛ̀n-
dodo. 13 Tó sa'ona pɔ́ aa dṹnia bṹu Dii
kpagolo sɛaɔ gbapɛ̀lɛ Yuudɛ̃ íu, ípi a zɔ̃ɛɛ,
í pɔ́ lɛ́ bɔ swa musu i gɔ̃ yea gudoũ.
14 Kɛ́ gbɛ̃́ɔ fɛ̀lɛ bòou aa dàzɛu, aalɛ
gɛ buai Yuudɛ̃wa, sa'ona pɔ́ aa Dii
bàakuańnɔ kpagolo sɛaɔ bɛ ń aɛ màa.
15 Pɔkɛkɛgɔɔ píi swapi ì pa e à sɩ̃̀sĩ sɛɛ.
Gɔɔ pɔ́ kpagolosɛnapiɔ kà swapii, kɛ́ aa
gbapɛ̀lɛ íu, 16 ɔ̃ í pɔ́ lɛ́ bɔ swapi musu
zɔ̃̀ɛ, à gɔ̃̀ yea gudoũ za zɑ̃̀zã wɛ̃́lɛ pɔ́ wì
mɛ Adamu saɛ Zalɛtã bùsuu. Í pɔ́ lɛ́ tá
Ísida Wisideu zɔ̃̀ɛ míɔ, ɔ̃ gbɛ̃́ɔ bùa bɔaa
ń Yelikoo. 17 Sa'ona pɔ́ aa Dii bàakuańnɔ
kpagolo sɛaɔ gɔ̃̀ zɛa Yuudɛ̃ ɛu tɔɔlɛ giiwa
gíũgiũ, ɔ̃ Isaili bui píi bɛ gugiipiu e aa gɛ̀
bùawà aa làa ḿpii.

Gbɛ̀ mɛ̀n kuɛplaɔ didiakɔ̃a seela ũ

4 Kɛ́ Isaili bui píi bùa Yuudɛ̃wa aa làa,
ɔ̃ Dii yã'ò Yozueeɛ à mɛ̀: 2 Á bui kuɛ-
plaɔ guu à gbɛ̃́ɔ sɛu dodo, 3 ní onɛ́ aa gbɛ
sɛ́lɛ swa'ɛu mɛ̀n kuɛpla gu pɔ́ sa'onaɔ zɛu
súsu, aai buaò aa kálɛ gu pɔ́ á iu gwɑ̃́a.
4 Ɔ̃ Yozuee gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ dìlɛ Isaili buiɔ
guu dodo, ɔ̃ à ń sisi. 5 A ònɛ: À gɛ́ Yu-
udɛ̃ ɛu Dii á Lua kpagolo aɛ, á baade i
gbɛ sɛ di a gɑ̃̀u á Isaili bui dasilɛu. 6 Gbɛ
beeɔ i gɔ̃ɛ́ seela ũ. Tó á nɛ́ɔ á lá zia, gbɛ
beeɔ dɛɛ́ kpelewa ni, 7 à onɛ́, kɛ́ wà bùa
ń Dii bàakuaánɔ kpagoloo, ɔ̃ a í zɔ̃̀ɛ, ɔ̃
gbɛpiɔ gɔ̃̀ Isailiɔnɛ a yãdɔngubɔ ũ gɔɔpii.
8 Ɔ̃ Isailiɔ kɛ̀ màa lá Yozuee ònɛ́wa. Aa
gbɛ sɛ̀lɛ Yuudɛ̃ ɛu mɛ̀n kuɛpla Isaili bui
dasilɛu, lá Dii ò Yozueeɛwa. Aa bùaò aa
kàlɛ gu pɔ́ aa ìu. 9 Gbɛ̀ mɛ̀n kuɛpla pɔ́
wa sɛ̀lɛ swa'ɛu sa'ona pɔ́ aa Dii kpagolo
sɛapiɔ zɛkĩi ɔ̃ Yozuee dìdikɔ̃a, aa ku we
e ń a gbão.
10 Sa'ona pɔ́ aa kpagolopi sɛaɔ gɔ̃̀ zɛa
swa'ɛu e yɑ̃́ pɔ́ Dii dìlɛ Yozueeɛ a ò
gbɛ̃́ɔnɛ gɛ̀ làaò píi, lá Mɔizi dìlɛɛ̀wa.
Gbɛ̃́ɔ kɛ̀ kpakpa aa bùa. 11 Kɛ́ aa bùa
ḿpii aa làa, ɔ̃ sa'onaɔ gbàsa bùa ń Dii
kpagoloo gbɛ̃́ɔ wáa. 12 Lubɛni buiɔ ń
Gada buiɔ ń Manase buiɔ lɛɛ doo mɛ́
dɔ̀aa bùa Isaili bui kĩniɔnɛ, lá Mɔizi ònɛ́
yãawa. Aa ń gɔ̃kɛbɔɔ kũa. 13 An zĩgɔ̃ɔ kà
gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔɔ lɛɛ bla (40.000) taawa.
Aa bùa ń Dii dɔ̃ao, aa gɛ̀ Yeliko sɛ̃u ń
zĩ̀ sɔuo. 14 Gɔɔbeezĩ Dii Yozuee kɑ̃̀fĩ Isail-
iɔnɛ ḿpii, ɔ̃ aa aà yãmà e à gɛ̀ gàò, lá aa
Mɔizi yãmàwa.
15 Ɔ̃ Dii yã'ò Yozueeɛ à mɛ̀: 16 O sa'ona
pɔ́ aa ikoyã kpagolo sɛaɔnɛ aa bɔ swa'ɛu.
17 Ɔ̃ Yozuee ònɛ́ aa bɔ swa'ɛu, 18 ɔ̃ aa bɔ̀u.
Kɛ́ aa gbapɛ̀lɛ sɩ̃̀sĩa, ɔ̃ swa'i ɛ̀a sù a gbɛu
gɔ̃̀ɔ. À pà à dàgua e à sɩ̃̀sĩ sɛ̀ lá a káauwa.
19 Mɔ sɛ̃́ia gɔɔ kwide zĩ́ ɔ̃ Isailiɔ bɔ̀ Yu-
udɛ̃ swa'ɛu, aa gɛ̀ bòokpà Giligali, Yeliko
gukpɛ. 20 Yozuee gbɛ̀ mɛ̀n kuɛpla pɔ́ wa
sɛ̀lɛ Yuudɛ̃ ɛupiɔ dìdikɔ̃a Giligali we. 21 A
ò gbɛ̃́ɔnɛ: Tó á buiɔ sù ń maeɔ là zia aa
mɛ̀, gbɛ beeɔ yáasi dɛa ni, 22 à onɛ́ á buaa
Yuudɛ̃wa gugii ũ seelaɛ, 23 asa Dii á Lua
a í bàɛ́ á táa'ozɛuɛ, ɔ̃ a bua lá a bua Ísia
Tɛ̃a pɔ́ à a í bàɛ́wawa. 24 Dii kɛ̀ màa, kɛ́
dṹnia bui píi e dɔ̃ kɛ́ á gbãa vĩ, ápiɔ sɔ̃ íɔ
Dii á Lua vĩa vĩ gɔɔpii.

5 Kɛ́ Amɔleɔ kía pɔ́ kú Yuudɛ̃ bɛ'aɛ oiɔ
ń Kanaaɔ kía pɔ́ kú ísia saɛɔ mà lá
Dii Yuudɛ̃ í zɔ̃̀ɛ Isailiɔnɛ aa bùawà, ɔ̃ sɔ̃
kɛ̃̀ńgu, an kɑ̃́ gà ḿpii Isailiɔ yɑ̃́i.

Tɔ̃zɔ̃a Isailiɔnɛ Giligali

2 Gɔɔ bee Dii ò Yozueeɛ: Gbɛ̀ fɛ̃naɔ kɛ,
ní tɔ̃zɔ̃ Isailiɔnɛ. 3 Ɔ̃ Yozuee ò wà gbɛ̀ fɛ̃-
naɔ kɛ, ɔ̃ wà tɔ̃zɔ̃̀ò Isailiɔnɛ gu pɔ́ wì mɛ
tia Gyafɔɔsĩsĩ. 4 Yɑ̃́ pɔ́ tò à tɔ̃zɔ̃̀nɛ́n kɛ:

Isailiɔ bɔlɛa Egipi gbɛa, an tá guu gɔ̃gbãaɔ gàga guwaiwaiu píiɛ. 5 Gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀lɛ Egipiɔ tɔ̃zɔ̃a ḿpiiɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ wà ń í guwaiwaiu zɛ́ guu bɔa Egipi gbɛaɔ, aamɛ aai tɔ̃zɔ̃ gĩao. 6 Isailiɔ bɛ guwaiwaiu wɛ̃̀ bla e gbɛ̃́ pɔ́ dɛ gɔ̃gbãaɔ ũ gɔɔ pɔ́ aa bɔ̀lɛ Egipiɔ gɛ̀ gàgaò píi, asa aai Dii yãmao. Dii ònɛ́ aa wɛsi bùsu pɔ́ a a lɛgbɛ̃̀ ń deziɔnɛ à kpámálɛ bauo, bùsu pɔ́ vĩ ń zɔ́'io diupi.§§ 7 An nɛ́ pɔ́ Dii tò aa fɛ̀lɛ ń gbɛaɔ ɔ̃ Yozuee tɔ̃zɔ̃̀nɛ́, asa gyafɔɔdeɔnɛ, wi tɔ̃zɔ̃nɛ́ zɛ́uo. 8 Kɛ́ Isailiɔ tɔ̃zɔ̃̀ ḿpii aa làa, aa gɔ̃̀ gu pɔ́ aa bòokpàu we e a bɔ gɛ̀ làaò. 9 Ɔ̃ Dii ò Yozueeɛ: Ma wí pɔ́ Egipiɔ dàwá bɔ̀ɛ́ gbãn we. Ɔ̃ wì o gupiɛ Giligali* e ń a gbão.

10 Isailiɔ bòokpaa Giligali ɔ̃ aa Gɛ̃amusu dikpɛ† kɛ̀ Yeliko sɛ̃u we mɔpi gɔɔ gɛ̃o mɛ̀ndosaide zɩ̃́ oosi. 11 Dikpɛpi kaa'isizĩ ɔ̃ aa bùsupi buapɔ́ɔ blè, kàaɔ ń pɔ́wɛn kpasaao. 12 An bùsupi buapɔ́ɔ blea gbɛa, kɛ́ gu dɔ̀, manakwɛa‡ zɛ̀, i kwɛ́nɛ́ lɔo, ɔ̃ aa Kanaa bùsu blɛ blè wɛ̃ bee sa.

Dii zĩgɔ̃ɔ dɔaana

13 Kɛ́ Yozuee kãikũ̀ ń Yelikoo, à wɛsɛ̀ gugwà, ɔ̃ à gɔ̃ɛɛ è zɛa a aɛ, à a fɛ̃nda wò kũa. Ɔ̃ Yozuee sɔ̃̀aàzi à aà là à mɛ̀: Ń kú wá kpɛ yã̀, ge wá ibɛɛɔ kpɛɛ? 14 A wèwà à mɛ̀: Màa no. Dii zĩgɔ̃ɔ dɔaanan ma ũ, ma kaa lan kɛ. Ɔ̃ Yozuee kùlɛɛ̀ à wùlɛ a gbɛɛu, ɔ̃ à aà là à mɛ̀: Yã́ kpele ma Dii a o mapi a zɔ̀blenaɛi? 15 Dii zĩgɔ̃ɔ dɔaanapi wèwà à mɛ̀: Ǹ n kyale bɔbɔ, asa gu pɔ́ ń zɛu kua adoaɛ.¶ Ɔ̃ Yozuee kɛ̀ màa.

Yeliko bĩ́i kwɛa

6 Wà Yeliko bĩ́ibɔlɛ gbaɔ tàta gíũgiũ Isailiɔ yã́i. Gbɛ̃e è lɛ́ bɔo, mɛ́ gbɛ̃e è lɛ́ gɛ̃o. 2 Ɔ̃ Dii ò Yozueeɛ à mɛ̀: Gwa, ma Yeliko nànɛ ń ɔzĩɛ ń a kíao ń a zĩgɔ̃ɔ. 3 Mpi ń n zĩgɔ̃ɔ, à gɛ lia wɛ̃́lɛpizi gɛ̃n do ápii, í su. Àɔ liai gɛ̃n dodo màa e gɔɔ soolo. 4 Sa'ona gbɛ̃ɔn soplaɔ aaɔ dɔaaa kpagoloɛ, aaiɔ kuu kũa. A gɔɔ soplade zɩ̃́ à lia wɛ̃́lɛpizi gɛ̃n sopla gɔɔ pɔ́ sa'onapiɔ lɛ́ kuupɛ. 5 Tó aa kuupɛ̀, aalɛ a ba gá, mɛ́ a a ɔ́ mà, gbɛ̃́pii i kúkuakɛ gbã́ugbãu, wɛ̃́lɛ bĩ́i i kwɛ́ kákɔ̃a, á baade i mipɛ lá a aɛ dɔawa à gɛ̃u.

6 Ɔ̃ Nuni nɛ́ Yozuee sa'onaɔ sìsi, a ònɛ́: À Dii bàakuawanɔ kpagolo sɛ́, á gbɛ̃ɔn soplaɔ í dɔaaɛ̀, á baade iɔ kuu kũa. 7 Ɔ̃ a ò gbɛ̃́ɔnɛ: À fɛlɛ gɛ lia wɛ̃́lɛi gɛ̃n do. Zĩgɔ̃ɔ mɛ́ aa dɔaa Dii kpagoloɛ. 8 Kɛ́ Yozuee yã'ò gbɛ̃́ɔnɛ, ɔ̃ sa'ona gbɛ̃ɔn sopla pɔ́ aa kuu kũapiɔ fɛ̀lɛ dɔaaa Dii bàakuańnɔ kpagoloɛ, aalɛ kuupɛ. 9 Zĩgɔ̃ɔ bɛ sa'onapiɔ aɛ, dasi tɛ́ kpagolo kpɛ, mɛ́ kuuɔ ɔ́ dɔ. 10 À mɔ lè Yozuee ò gbɛ̃́ɔnɛ à mɛ̀: Ásu kúkuakɛo. Ásu to wà á kĩ́i mao. Ásu to yãe bɔ á lɛ́uo e gɔɔ pɔ́ má oɛ́ à kúkuakɛ, í gbasa kɛ. 11 Aa gɛ̀ lìa wɛ̃́lɛpizi ń kpagoloo gɛ̃n do màa, ɔ̃ aa ɛ̀a tà ń bòou, aa ì we.

12 Yozuee fɛ̀lɛ kɔɔ káaukaau, ɔ̃ sa'onaɔ Dii kpagolo sɛ̀. 13 Sa'ona gbɛ̃ɔn sopla pɔ́ aa kuu kũapiɔ dɔaaa Dii kpagoloɛ, aalɛ pɛ́. Zĩgɔ̃ɔ dɔaanɛ́, dasi tɛ́ kpagolopi kpɛ, mɛ́ kuuɔ ɔ́ dɔ. 14 Aa lìa wɛ̃́lɛpizi gɛ̃n do a gɔɔ plaade zɩ̃́, ɔ̃ aa ɛ̀a tà ń bòou. Aa kɛ̀ màa e gɔɔ soolo. 15 A gɔɔ soplade zɩ̃́ aa fɛ̀lɛ káaukaau gudɔlɛia, ɔ̃ aa ɛ̀a gɛ̀ lìa wɛ̃́lɛpizi lá aaì kɛwa. Zĩbeezĩ aa lìai gɛ̃n soplaɛ. 16 A gɛ̃n sopladepi gɔɔ pɔ́ sa'onaɔ lɛ́ gɛ́ kuupɛi gbã́ugbãu, ɔ̃ Yozuee ò gbɛ̃́ɔnɛ à mɛ̀: À kúkuakɛ, asa Dii wɛ̃́lɛpi kpàwáɛ. 17 Dii wɛ̃́lɛpi ń pɔ́ pɔ́ kúuɔ dìlɛ a pɔ́ ũɛ. Wà ń kaalɛ ḿpii. Káalua Lahabu ń gbɛ̃́ pɔ́ kuaànɔ a kpɛ́uɔ mɛ́ aa bɔ ńtɛ̃ɛ,

§§**5:6** Nao 14.28-35
***5:9** Bee mɛ̀ bɔ̀nɛ́.
†**5:10** Bɔa 12.1-13
‡**5:12** Bɔa 16.35
¶**5:15** Bɔa 3.5

asa ɔ̃mɛ asiigwana pɔ́ wà ń zĩ́ɔ ùlɛ. 18 À
laaika! Ásu pɔ́ pɔ́ Dii dìlɛ a pɔ́ ũ kee sɛo,
kɛ́ ásu kaalɛo yã́i. Tó á sɛ̀, a yã'i á bòoɛ, i
gɔ̃ kaalɛpɔ ũ. 19 Ãnusu ń vuao ń mɔgotɛ̃
pɔ́ɔ ń mɔsi pɔ́ɔ píiá Dii pɔ́ɛ. Sema wà ka
Dii àizɛɛ guu.

20 Kɛ́ wà kuupɛ̀, mɛ́ Isailiɔ kúkuakɛ̀
gbã́ugbãu màa, wɛ̃́lɛ bĩ́iɔ kwɛ̀ kàkɔ̃a.§ Ɔ̃
an baade sìu a aɛdɔawa, ɔ̃ aa wɛ̃́lɛpi sì.
21 Aa pɔ́ pɔ́ kúuɔ dìlɛ Dii pɔ́ ũ, ɔ̃ aa gbɛ̃́pii
kàalɛ ń fɛ̃ndao, gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ, nɛ́fɛ̃nɛnaɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ píi ń zuɔ ń sãɔ ń zàa'ĩnaɔ.

22 Yozuee ò gbɛ̃ɔn pla pɔ́ gɛ̀ bùsupi
asiigwàɔnɛ à mɛ̀: À gɛ̃ káaluapi kpɛ́u, í
bɔaànɔ ń aà gbɛ̃́ɔ, lá a a lɛgbɛ̃̀ɛ̀wa. 23 Ɔ̃
ɛ̀waasopiɔ gɛ̀ bɔ̀ ń Lahabuo ń aà maeo ń
aà dao ń aà vĩ̀iɔ ń aà dãunaɔ ń aà gbɛ̃́ɔ
píi. Aa bɔ̀lɛ ń aà daɛɔ píi, ɔ̃ aa ń kálɛ
Isailiɔ bòo saɛ. 24 Ɔ̃ aa tɛsɔ̃̀ wɛ̃́lɛpiwa ń
pɔ́ pɔ́ kúuɔ píi, mɛ́ i kɛ ã́nusu ń vuao ń
mɔgotɛ̃ pɔ́ɔ ń mɔsi pɔ́ pɔ́ aa sɛ̀lɛ kàlɛ ń
Dii zwã̀akpɛ àizɛɛo bàasio. 25 Yozuee tò
káalua Lahabu bɔ̀ aafia** ń aà de bɛdeɔ ń
aà gbɛ̃́ɔ píi, kɛ́ à asiigwana pɔ́ Yozuee ń
zĩ́ Yeliko asiigwaiɔ ùlɛ yã́i, ɔ̃ aa gɔ̃̀ Isailiɔ
guu e ń a gbão. 26 Gɔɔ bee Yozuee lɛkɛ̀ à
mɛ̀: Dii láaikɛ gbɛ̃́ pɔ́ a fɛlɛ Yeliko wɛ̃́lɛɛ
bee kɛkɛ kálɛwa. Tó à a bĩ́i ɛ̃ kpàlɛ, aà
nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia mɛ́ a ga. Gɔɔ pɔ́ à a gbaɔ pɛ̀lɛ
sɔ̃, aà nɛ́ gbɛzãna mɛ́ a ga.†† 27 Dii kú ń
Yozueeo, ɔ̃ aà tɔ́ lì bùsupia píi.

Akãa duuna

7 Isailiɔ bɔ̀ yã́ pɔ́ Dii dìlɛnɛ́pi kpɛ.
Kaami nɛ́ Akãa, Zabedi tɔũna, Zela
sĩ́wɛna, Yuda bui mɛ́ pɔ́ pɔ́ Dii dìlɛ a pɔ́
ũ sɛ̀, ɔ̃ Dii pɔ fɛ̃̀ Isailiɔzi.

2 Yozuee gbɛ̃́ɔ zĩ̀ à mɛ̀ aa bɔ Yeliko aa
gɛ́ Ai pɔ́ kú Bɛtavɛ̃ saɛ Bɛtɛli gukpɛ oi,
aa bùsupi asiigwa. Ɔ̃ aa gɛ̀, aa Ai asiig-
wà. 3 Kɛ́ aa sù Yozueewa, aa òɛ̀: Aideɔ
bílao, i ka wà gɛ́ we píio. Tó gbɛ̃ɔn ɔ̀aa
kwi ge gɛ̃o gɛ̀, aa wɛ̃́lɛpi siɛ. Ńsu gbɛ̃́ɔ da
taasiu píio. 4 Kɛ́ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa gɛ̃oɔ gɛ̀ we,
ɔ̃ Aideɔ ń fú, 5 aa ń yá bɔa za ń wɛ̃́lɛ
bĩ́ibɔlɛu e gbɛyɔ̃kĩi, aa ń dɛdɛ sĩ̀sĩpɔlɛu
gbɛ̃ɔn blakwi ń sooloo. Ɔ̃ sɔ̃ kɛ̃̀ Isailiɔgu,
an nisĩna nà líwa.

6 Yozuee a ula ga kɛ̃̀, a wúlɛa a gbɛɛu
Dii kpagolo aɛ e oosi. Aàpi ń Isaili
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ bùsu zùzu ń mia. 7 Ɔ̃ Yozuee mɛ̀:
Á'a Dii Lua! Àkɛa n wá bua Yuudɛ̃wa n
wá ná Amɔleɔnɛ ń ɔzĩ aa wá midɛi? Tó
wá zɔ̃lɛa Yuudɛ̃ baale yãa lé! 8 N yã́ na
Dii! Lá Isailiɔ kpɛkpà ń ibɛɛɔnɛ, má o
kpelewa sa ni? 9 Kanaaɔ ń bùsuɛbeedeɔ
aa yã́pi ma ḿpii, aai liawázi, aai wá midɛ
dṹniau. N tɔ́ zɔ̃ɔɛ sɔ̃ bɛ? Ńyɔ̃ kɛò kpelewa
ni? 10 Ɔ̃ Dii ò Yozueeɛ: Fɛlɛ zɛ! Bɔ́yãi ń
wúlɛa n gbɛɛui? 11 Isailiɔ duunakɛ̀ɛ, aa
ma bàakuaánɔ yã́ gbòo. Aa pɔ́ pɔ́ má
dìlɛ ma pɔ́ ũ sɛ̀, aa kpã́i'ò, aa mɔafilikɛ̀,
aa pɔ́pi dà ń pɔ́ɔ guu. 12 A yã́i tò aai fɔ̃
ń ibɛɛɔ gã fĩ̀o. Aa kpɛkpànɛ́, kɛ́ aa gɔ̃̀
kaalɛpɔ ũ yã́i. Máɔ kúánɔ lɔo, mɛ́ i kɛ a
ma pɔ́ pɔ́ kú á guu kàalɛ bàasio. 13 Fɛlɛ
gɛ gbãbɔ n gbɛ̃́ɔnɛ. Onɛ́ aa gbãbɔ ńzĩaɛ
e gu àɔ gɛ́ dɔi, asa ma Dii Isailiɔ Lua ma
mɛ̀ ma pɔ́ kú á guuɛ. Á fɔ̃ kaakaanakɛ á
ibɛɛɔ aɛo e à gɛ pɔ́pi bɔ̀ á guu. 14 Tó gu
dɔ̀, à sɔ̃mazi bui ń buio. Bui pɔ́ má sɛ̀ lí
sɔ̃mazi daɛdaɛ, daɛ pɔ́ má sɛ̀ɔ lí sɔ̃mazi
ualɛ ń ualɛo, ualɛ pɔ́ má sɛ̀ sɔ̃, a gɔ̃ɛɔ lí
sɔ̃mazi dodo. 15 Gbɛ̃́ pɔ́ wà sù ma pɔ́pi
ɛ̀wà, wa ade kpasa ń a gbɛ̃́ɔ píiɛ, asa à ma
bàakuaánɔ yã́ gbòoɛ, à widà Isailiɔwaɛ.

16 Yozuee fɛ̀lɛ káaukaau, a tò Isailiɔ
sɔ̃̀ Diizi bui ń buio, ɔ̃ gbɛ Yuda buiɔ sɛ̀.
17 Ɔ̃ a tò Yuda buiɔ sɔ̃̀aàzi daɛdaɛ, ɔ̃ gbɛ
Zela buiɔ sɛ̀. A tò Zela buiɔ sɔ̃̀aàzi ualɛ
ń ualɛo, ɔ̃ gbɛ Zabedi ua sɛ̀. 18 Ɔ̃ a tò
aà ua gɔ̃ɛɔ sɔ̃̀aàzi dodo, ɔ̃ gbɛ Kaami nɛ́
Akãa, Zabedi tɔũna, Zela sĩ́wɛna, Yuda
bui sɛ̀. 19 Ɔ̃ Yozuee ò Akãaɛ: Nɛ́, sĩana'o,

---

§**6:20** Ɛbɛ 11.30
****6:25** Ɛbɛ 11.31
††**6:26** 1Kia 16.34

bɛɛɛ dɔ̃ Dii Isailiɔ Luaɛ. Yɑ̃́ pɔ́ ń kè omɛɛ.
Ńsu ǹ a kee ulɛmɛɛo. [20] Ɔ̃ Akãa wèwà à
mɛ̀: Sĩanaɛ, ma duunakɛ̀ Dii Isailiɔ Luaɛ.
Yɑ̃́ pɔ́ má kèn kɛ: [21] Ma Babiloni gomusu
kɛfɛna è ń pɔ́ɔ guuɛ ń ɑ̃́nusuo kiloo pla
ń vua kiloo kĩnio, ɔ̃ a bĩi gɛ̃̀magu, má sɛ̀.
A ulɛa ɛu ma kpɛ́u, ɑ̃́nusu ku zĩ́lɛ. [22] Ɔ̃
Yozuee gbɛ̃́ɔ zĩ̀ we. Aa kɛ̀ kpakpa aa gɛ̀
gɛ̃̀ aà kpɛ́u, ɔ̃ aa è ulɛa we, ɑ̃́nusu ku
zĩ́lɛ. [23] Ɔ̃ aa sɛ̀lɛ mɔ̀ò Yozueeɛ Isailiɔ kĩ́i,
aa kàlɛ Dii aɛ. [24] Ɔ̃ Yozuee ń Isailiɔ Zela
sĩ́wɛna Akãa sɛ̀ ń ɑ̃́nusupio ń gomusupio
ń vuapio ń aà nɛgɔ̃ɛɔ ń aà nɛnɔɛɔ ń aà
zuɔ ń aà zàa'ĩnaɔ ń aà sãɔ ń aà zwɑ̃̀akpɛo
ń aà pɔ́ɔ píi, aa gɛ̀ńnɔ Akoo guzulɛu. [25] Ɔ̃
Yozuee mɛ̀: N yɑ̃'ìwɛ̃ɛ fá! Dii a yãmɔnɛ
gbã sɔ̃. Ɔ̃ Isailiɔ aà pàpa ń gbɛo ḿpii,
aa aà dɛ̀ ń aà gbɛ̃́ɔ píi, ɔ̃ aa ń kpasa.
[26] Aa gbɛ kɑ̃̀aawà, gbɛ̀zɛ zɔ̃ɔpi ku we e
ń a gbão. Ɔ̃ Dii pɔfɛ̃ kpàlɛ. A yɑ̃́i tò wì o
gupiɛ Akoo‡‡ guzulɛ.

Ai kɛa kélɛkɛlɛ

8 Dii ò Yozueeɛ: Ńsu to vĩa n kũo. Ńsu
bílikɛo. Zĩgɔ̃ɔ sélɛ géńnɔ ḿpii, í lélɛ
Aiwa, asa ma Ai kía nànɛ ń ɔzĩɛ ń aà
gbɛ̃́ɔ ń aà wɛ̃́lɛo ń aà tɔɔlɛo. [2] Kɛ Aiɛ ń
a kíao lá ń kɛ̀ Yelikoɛ ń a kíaoɛwa, í ń
pɔ́ɔ ń ń pɔtuoɔ naaa á pɔ́ ũ sa. Bɔnsaɛ
kɛnɛ́ ń wɛ̃́lɛ kpɛ. [3] Ɔ̃ Yozuee ń a zĩgɔ̃ɔ
fɛ̀lɛ gɛ̀ lélɛi Aiwa ḿpii. À nɛgɔ̃naɔ sɛ̀
gbɛ̃ɔn ɔ̃̀aasɔsɔo lɛɛ baakwi (30.000), ɔ̃ à ń
gbáɛ gwɑ̃asĩna, [4] a òné: À swɑ̃́kpa! À bɔn-
saɛkɛné ń wɛ̃́lɛ kpɛ. Ásu kɛ̃ wɛ̃́lɛwa zɑ̃̀zão.
Àɔ ku sɔu guu ápii. [5] Mapi ń gbɛ̃́ pɔ́ ku-
manɔɔ, wá sɔ̃ wɛ̃́lɛi. Tó aa bɔ̀lɛ daiwálɛ,
wíɔ bàalɛné lán káauwa. [6] Aai pɛ́wá e aa
kɛ̃́ ń wɛ̃́lɛwa zɑ̃̀, asa aaɔ e wálɛ bàalɛné
lán káauwaɛ. Tó wálɛ bàalɛné màa, [7] í
fɛlɛ á ulɛkĩi à wɛ̃́lɛpi ble. Dii á Lua nàɛ́
á ɔzĩɛ. [8] Tó a wɛ̃́lɛpi blè, í tɛsɔ̃wà lá Dii
òwa. À laaika à kɛ lá má dìlɛɛ́wa.
[9] Ɔ̃ Yozuee ń gbáɛ, aa gɛ̀ gu pɔ́ aa e ń
zãmakɛu. Aa ńzĩa yè Bɛtɛli ń Aipio zãn-
guo Ai bɛ'aɛ oi. Gwɑ̃́ bee Yozuee ì bòou
weɛ ń a gbɛ̃́ɔ. [10] À fɛ̀lɛ káaukaau à gbɛ̃́ɔ
kɑ̃̀aa, ɔ̃ aàpi ń Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔɔ dɔaaanɛ́ e aa
gɛ̀ kàò Ai. [11] Zĩgɔ̃ pɔ́ kuaànɔɔ sɔ̃̀ wɛ̃́lɛpizi
ḿpii. Kɛ́ aa kãikũ̀ ń wɛ̃́lɛpio, aa bòokpà
a gugbãntoo oi bɔaa ń a bɔlɛo. Guzulɛ
da Ai ń ḿpiɔ zãnguo. [12] Yozuee gbɛ̃́ɔ sɛ̀
ɔ̃̀aasɔsɔo lɛɛ sɔo (5.000). À mɔ lè à ń
úlɛ Bɛtɛli ń Aio zãnguo kɔ̀ Ai bɛ'aɛ oi.
[13] Isailiɔ bòokpà wɛ̃́lɛ gugbãntoo oi, mɛ́
gbɛ̃́ pɔ́ ulɛapiɔ ku wɛ̃́lɛ bɛ'aɛ oi. Gwɑ̃́ bee
Yozuee ì guzulɛuɛ.
[14] Kɛ́ Ai kía Isailiɔ è màa, aàpi ń a
wɛ̃́lɛdeɔ fɛ̀lɛ kɛ̀ kpakpa, aa gɛ̀má ń zĩo
gu pɔ́ bɔaa ń Alaba sẽo. A dɔ̃ gbɛ̃́ɔ ulɛa
a wɛ̃́lɛ kpɛo. [15] Yozuee ń Isailiɔ lɛ́ kɛ lá
Aideɔ lɛ́ ń fuwa, aalɛ bàalɛnɛ́, aa mipɛ̀
gbáawa. [16] Aideɔ kɔ̃ sìsi píi aa bɔlɛ pɛ
Yozueeɔwa, ɔ̃ aa pɛ̀má e aa gɛ̀ kɛ̃̀ ń
wɛ̃́lɛwa zɑ̃̀. [17] Gɔ̃ɛe i gɔ̃ wɛ̃́lɛ guuo, aa bɔ̀lɛ
pɛ̀ Isailiɔwa ḿpiiɛ, ɔ̃ aa ń wɛ̃́lɛ bĩ́ibɔlɛ tò
wɛ̃a, aalɛ Isailiɔ yá.
[18] Dii ò Yozueeɛ: Sɔ̃na pɔ́ ń kũa dɔ
Aiwa, asa má nànɛ n ɔzĩɛ. Ɔ̃ Yozuee a
sɔ̃napi dɔ̀ Aiwa. [19] Kɛ́ à ɔ pòo màa, ɔ̃
gbɛ̃́ pɔ́ ulɛaɔ fɛ̀lɛ sì wɛ̃́lɛu gɔ̃̀ɔ, aa blè,
ɔ̃ aa kɛ̀ kpakpa aa tɛsɔ̃̀wà. [20] Kɛ́ Aideɔ
lìli aa ń kpɛ gwà, ɔ̃ aa è tɛlu gbɑ̃́ da ń
wɛ̃́lɛa, ɔ̃ aai gékĩi e lɔo, asa Isaili pɔ́ bàalɛ̀
mipɛ̀ gbáawaɔ lìaa ń yanapiɔwaɛ. [21] Kɛ́
Yozuee ń Isailiɔ è ń gbɛ̃́ pɔ́ ulɛaɔ wɛ̃́lɛ sì,
mɛ́ tɛlu gbɑ̃́ daa, ɔ̃ aa ɛ̀a lɛ̀lɛ Aidepiɔwa.
[22] Isaili kĩniɔ bɔ̀lɛ wɛ̃́lɛu, aa gɛ̀ Aideɔwa
ń zĩo, ɔ̃ aa koezɔ̃̀ńzi. Aa lɛ̀lɛmá, ɔ̃ an gbɛ̃e
i e bɔ̀o, an gbɛ̃e i e bàalɛ̀o. [23] Ɔ̃ aa Ai kía
kũ̀ bɛ̃́ɛ, aa gɛ̀ò Yozueeɛ.
[24] Isailiɔ Aideɔ dɛ̀dɛ míɔmiɔ buaɔ ń
sẽsaoo an pɛamapi guu. Kɛ́ aa Aideɔ dɛ̀dɛ
ń fɛ̃ndao màa, ɔ̃ aa ɛ̀a gɛ̃̀ wɛ̃́lɛpiu, aa
gbɛ̃́ pɔ́ gɔ̃̀ weɔ dɛ̀dɛ lɔ. [25] Gbɛ̃́ pɔ́ gàga
gɔɔbeezĩɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ píi gbɛ̃ɔn ɔ̃̀aasɔsɔo
lɛɛ kuɛplaɛ (12.000). Aideɔ sɔ̃, an lɛ́n we.
[26] Yozuee ɔ pɔ́ a sɔ̃na kũaopi gì dɔ e wà gɛ̀
Aideɔ míɔnzɔ̃ò. [27] Isailiɔ wɛ̃́lɛpi pɔtuoɔ

‡‡**7:26** Bee mɛ̀ yɑ̃'ianɛ́.

ń a pɔ́ɔ nàaa tàò lá Dii ò Yozueeɛwa.
[28] Màa Yozuee tɛsɔ̀ Aiwa, a tò à gɔ̀ bɛzia
ũ, ɔ̃ à gɔ̀ da gii màa e ń a gbão. [29] Ɔ̃ à Ai
kía lòo líwa e oosi. Kɛ́ ĩatɛ̃ lɛ́ gɛ̃ kpɛ́u, à
mɛ̀ wà aà gɛ bua líwa wà zu wɛ̃́lɛ bĩ́ibɔlɛu
we. Ɔ̃ wà gbɛ kȁaawà dasidasi, gbɛ̀zɛpi
ku we e ń a gbão.

Dii bàa kua ń Isailiɔ Ebali gbɛ̀sĩsĩ musu

[30] Yozuee Dii Isailiɔ Lua gbagbakĩi bò
Ebali gbɛ̀sĩsĩ musu, [31] lá Dii zɔ̀blena
Mɔizi dìlɛ Isailiɔnɛwa.[¶¶] A bò lá Mɔizi
kɛ̀ a ikoyã guuwa, à mɛ̀ wà bo ń gbɛ
pɔ́ wi gã́pɛlɛwà wa ȁoɔ.[§§] Ɔ̃ wà sa pɔ́ wì
a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ò Diiwa we ń sáauk-
pasaɔ. [32] Ɔ̃ Yozuee ikoyã pɔ́ Mɔizi kɛ̀pi
kɛ̀ gbɛpiɔwa we Isailiɔ wáa. [33] Isaili píi,
beleɔ ń bɔ̀mɔɔ ń ń gbɛ̃zɔ̃ɔ ń ń dɔaanaɔ ń
ń yã́kpalɛkɛnaɔ zɛa kpagolo saɛ ɔplaai ń
zɛɛio. An aɛ dɔa Levii bui sa'ona pɔ́ aaìɔ
Dii bàakuańnɔ kpagolo sɛaɔwa. Gbɛ̃́piɔ
kĩni aɛ dɔa Galiziũ gbɛ̀sĩsĩwa, an kĩni
sɔ̃ Ebali gbɛ̀sĩsĩwa, lá Dii zɔ̀blena Mɔizi
dɔ̀aa dìlɛ[*] wà samaa'o Isailiɔnɛwa. [34] Bee
gbɛa Yozuee ikoyãpiɔ kyokɛ̀nɛ́ píi, báaa
pɔ́ Dii ì dańguɔ ń láaipɔ ì kɛmáɔ, lá a
ku Mɔizi ikoyã guuwa.[†] [35] Yã́ pɔ́ Mɔizi
dìlɛɔ guu píi, a kee ku Yozuee gì a kyokɛi
bílaɛo. Baa nɔɛɔ ń nɛ́fɛ̃nɛnaɔ ń bɔ̀mɔ pɔ́
kú ń guuɔ píi kú weɛ.

Gabaɔ̃ɔdeɔ kɔ̃nikɛa Isailiɔnɛ

9 Bui pɔ́ kú Yuudɛ̃ bɛ'aɛ oiɔ, gbɛ̀sĩsĩdeɔ
ń gusalaladeɔ ń ísialɛdeɔ e à gɛ̀ pɛ̀
Libã bùsuwa, Itiɔ ń Amɔleɔ ń Kanaaɔ ń
Pɛliziɔ ń Iviɔ ń Yebusiɔ, kɛ́ an kíaɔ Ai
yã́pi bao mà [2] ɔ̃ aa kɔ̃ kȁaa ḿpii, kɛ́ aa
gɛ zĩka ń Yozueeo ń aà gbɛ̃́ Isailiɔ.

[3] Ãma kɛ́ Gabaɔ̃ɔdeɔ yã́ pɔ́ Yozuee
kɛ̀ Yelikoɛ ń Aio bao mà, [4] aa kɔ̃nikɛ̀.
Aa kȕsũa kàka sakili yaaaɔ guu, aa
kàka zàa'ĩnaɔnɛ ń vɛ̃ɛ tùu zi paaa nami-
namiaɔ. [5] Aa kyale yaaa kɛkɛaɔ kpákpaa,
aa ulakasaɔ dadaa. An pɛ̃ɛ kȕsũa giiga-
gaa, mɛ́ a fukpaa.
[6] Aa fɛ̀lɛ gɛ̀ Yozuee lɛ̀ ń a gbɛ̃́ɔ Giligali
bòou, ɔ̃ aa ònɛ́ aa mɛ̀: Bùsu pɔ́ wa bɔu zȁ.
Wá ye à lɛdoũkɛwanɔ. [7] Ɔ̃ Isailiɔ ò Ivip-
iɔnɛ: Tó á bɛ ku la kãiɛ, wá lɛdoũkɛánɔo
yòoo![‡] [8] Ɔ̃ aa ò Yozueeɛ. N zɔ̀blenaɔn wá
ũ. Ɔ̃ Yozuee ń lá à mɛ̀: Deɔn á ũi? A bɔ má
ni? [9] Aa wèwà aa mɛ̀: Wápiɔ n zɔ̀blenaɔ,
wa bɔ bùsu zȁzãuɛ Dii n Lua tɔ́ pɔ́ lìgua
yã́i. Wa aà bao mà ń yã́ pɔ́ a kɛ̀ Egipiɔ píi
[10] ń yã́ pɔ́ a kɛ̀ Amɔleɔ kía gbɛ̃ɔn pla pɔ́
kú Yuudɛ̃ baaleɔnɛ, Ɛsɛbɔ̃ kí Siɔ̃ ń Basana
kí Ogu pɔ́ kú Asaloo.[¶] [11] Wá gbɛ̃zɔ̃ɔ ń wá
bùsudeɔ mɛ̀ wà kȕsũa sɛ́, wí mɔ́ wà á le
wà oɛ́ á zɔ̀blenaɔn wá ũ. Ayãmɛto à lɛ-
doũkɛwanɔ. [12] Wá kȕsũan kɛ. Wa bɔ̀ò bɛ
pɛ̃ɛ wãa ũɛ gɔɔ pɔ́ wa dazɛu, wálɛ mɔ́ á
kĩ́i. Gwa lá à giigàga à fù kpà. [13] Wá vɛ̃ɛ
tùuɔn kɛ. Wa vɛ̃ɛ kàu tùu dafu ũɛ. Gwa lá
aa pàapaa. Wá ulaɔ ń wá kyaleɔ gwa. Aa
yàayaa tá gbȁa pɔ́ wá ò yã́i. [14] Ɔ̃ Isailiɔ
ń kȕsũa blɛ̀ńnɔ Dii lɛ́ sai. [15] Yozuee lɛ-
doũkɛ̀ńnɔ à mɛ̀ á ń dɛdɛo, ɔ̃ Isaili dɔaanaɔ
lɛgbɛ̀ a yã́ musu.
[16] An lɛdoũkɛańnɔ gbɛa a gɔɔ àaɔ̃de,
ɔ̃ aa mà an bɛ zȁńnɔo, wa ku kɔ̃ saɛɛ.
[17] Ɔ̃ Isailiɔ dàzɛu, a gɔɔ àaɔ̃de zĩ́ aa kà
ń wɛ̃́lɛɔ kĩ́i, Gabaɔ̃ɔ ń Kefilao ń Beeloo
ń Kiliayaaliũo. [18] Aai lɛ́lɛmáo, asa an
dɔaanaɔ lɛgbɛ̀nɛ́ ń Dii ń Lua tɔ́oɛ, ɔ̃ gbɛ̃́pii
lɛ́ yã́kũtɛ̃ka ń dɔaanaɔzi. [19] Ɔ̃ dɔaanapiɔ
ònɛ́: Wámɛ wa lɛgbɛ̀nɛ́ ń Dii wá Lua tɔ́o.
I kũ wà ɔkãmá lɔo. [20] Yã́ pɔ́ wá kɛnɛ́n kɛ:

[¶¶] **8:31** Iko 27.2-8
[§§] **8:31** Bɔa 20.25
[*] **8:33** Iko 11.29, 27.11-14
[†] **8:34** Iko 27-28
[‡] **9:7** Bɔa 23.32-33, 34.12
[¶] **9:10** Nao 21.21-35

Wá ń tó we lɛ́ pɔ́ wá gbɛ̃̀nɛ́ yã́iɛ, kɛ́ Dii
su pɔkũmabɔbɔwáo. 21 Ɔ̃ aa ɛ̀a mɛ̀: Wà ń
tó, aaiɔ dɛ wá yàawɛnaɔ ń wá itɔnaɔ ũ.
Ɔ̃ Isailiɔ zɛ̀ ń ń dɔaanaɔ yã́pio.

22 Ɔ̃ Yozuee Gabaɔ̃ɔdeɔ sìsi a òné:
Bɔ́yãi a ɛɛtòwɛ̃ɛ màai? Asi wá kálɛ kɔ̃
gbáaɛ, ɔ̃ a mɛ̀ á kúkĩi zã̀wanɔɛa? 23 Ma
Lua láaikɛ̀wáɛ sa. Áɔ dɛ aà kpɛ́ yàawɛ-
naɔ ń aà itɔnaɔ ũɛ gɔɔpii. 24 Ɔ̃ aa òɛ̀: Wa
ò wápiɔ n zɔ̀blenaɔnɛ wásawasaɛ lá Dii n
Lua ò a zɔ̀blena Mɔiziɛwa. À mɛ̀ á bùsu
bṹupi kpáwáɛ, í gbɛ̃́ pɔ́ kúuɔ midɛɛ́ píi.
A yã́i vĩa wá kṹi maamaa wá wɛ̃ni yã́
musu, ɔ̃ wa yã́pi kɛ̀. 25 Gwa! Wá kú n ɔz-
ĩɛ sa. Yã́ pɔ́ kɛ̀nɛ maa mɛ́ a zɛvĩ kɛwɛ̃ɛ.
26 Ɔ̃ Yozuee ń bɔ́ Isailiɔ ɔzĩ, aai ń dɛdɛo.
27 Zĩbeezĩ à ń dílɛ Isailiɔ yàawɛnaɔ ń ń
itɔnaɔ ũ, aaiɔ yàawɛ, aaiɔ ítɔ Dii gbag-
bakĩiɛ gu pɔ́ Dii su dilɛu. Ɔ̃ aa dɛ a ũ e ń
a gbão.

Ĩatɛ̃ zɛa gudoũ

10 Yelusalɛũ kí Adonizɛdɛki mà
Yozuee Ai sì a kɛ̀ kɛ́lɛkɛlɛ, a kɛ̀
Aiɛ ń a kíao lá a kɛ̀ Yelikoɛ ń a kíaowa.
A mà lɔ Gabaɔ̃ɔdeɔ kɔ̃ yãmà ń Isailiɔ, mɛ́
aa ku kɔ̃ saɛ. 2 Ɔ̃ vĩa Yelusalɛũdeɔ kṹ,
asa Gabaɔ̃ɔá mɛɛwiaɛ lán kíae wɛ̃́lɛwa.
A zɔ̃ɔ dɛ Aia, mɛ́ a gɔ̃ɛɔá nɛgɔ̃naɔnɛ.
3 Ɔ̃ Yelusalɛũ kí Adonizɛdɛki lɛ́kpãsãkɛ̀
Hɛblɔ̃ kí Oaũɛ ń Yaamu kí Pilaũo ń Lak-
isi kí Yafiao ń Ɛgɛlɔni kí Dɛbiio à mɛ̀:
4 À mɔ dɔmalɛ, wí gɛ́ lɛ́lɛi Gabaɔ̃ɔdeɔwa,
asa aa kɔ̃ yãmà ń Yozueeoɛ ń Isailiɔ. 5 Ɔ̃
Amɔleɔ kía gbɛ̃ɔn sɔopiɔ, Yelusalɛũ kía
ń Hɛblɔ̃ kíao ń Yaamu kíao ń Lakisi kíao
ń Ɛgɛlɔni kíao ń ń zĩgɔ̃ɔ kɔ̃ kã̀aa. Aa gɛ̀
bòokpà Gabaɔ̃ɔ saɛ, aa sìńgu ń zĩo.

6 Ɔ̃ Gabaɔ̃ɔdeɔ gbɛ̃́ɔ zĩ̀ Yozueewa Gili-
gali bòou aa mɛ̀: Ńsu pãkpa wápiɔ n
zɔ̀blenaɔzio. Kɛ kpakpa mɔ ǹ wá suaba.
Mɔ ǹ dɔwálɛ, asa Amɔleɔ kía pɔ́ kú
gusĩsĩdeuɔ kã̀aawázi ḿpiiɛ. 7 Ɔ̃ Yozuee ń
a nɛgɔ̃naɔ ń a zĩgɔ̃ɔ bɔ̀lɛ Giligali, aalɛ mɔ́
ḿpii. 8 Ɔ̃ Dii ò Yozueeɛ: Ńsu vĩakɛnɛ́o.
Ma ń nánɛ n ɔzĩɛ, an gbɛ̃e a fɔ̃ n gã fĩo.
9 Bɔa Giligali Yozuee táa'ò gwã́ e gu gɛ̀
dɔ̀ò, à sùmá kã́ndo zɛzɛsai. 10 Ɔ̃ Dii tò
gili gɛ̃̀ńgu Isailiɔ yã́ musu, ɔ̃ Isailipiɔ lɛ̀lɛ-
má aa ń dɛdɛ maamaa Gabaɔ̃ɔ we, ɔ̃ aa
pɛ̀má Bɛtoloni zɛ́u lɔ. Aa ń dɛdɛ e à gɛ̀
pɛ̀ò Azeka ń Makedaowa. 11 Kɛ́ aalɛ bàalɛ
Isailiɔnɛ zɛ́ pɔ́ bɔ̀ Bɛtoloni à gɛ̀ Azeka,
Dii lougbɛ gbɛ̃̀nɛ kàńgu. Gbɛ̃́ pɔ́ lougbɛpi
ń dɛdɛɔ dasi dɛ gbɛ̃́ pɔ́ Isailiɔ ń dɛdɛ ń
fɛ̃ndaoɔla.

12 Gɔɔ pɔ́ Dii Amɔlepiɔ nà Isailiɔnɛ ń
ɔzĩ, ɔ̃ Yozuee ò Diipiɛ Isailiɔ wáa à mɛ̀:
To ĩatɛ̃ zɛ gudoũ Gabaɔ̃ɔa!
To mɔvua zɛ tɛɛɛ Ayaloni guzulɛa!
13 Ɔ̃ ĩatɛ̃ zɛ̀ gudoũ màa, mɛ́ mɔvua zɛa
tɛɛɛ e Isailiɔ gɛ̀ tɔsì ń ibɛɛɔwa. Yã́pi ku
Gbɛ̃ Maaɔ§ taalau. Ĩatɛ̃ gɔ̃̀ zɛa minanguo,
i sɔ̃ a tíao e gɔɔ do bṹu taawa. 14 Wi gɔɔ
bee taa e yãao, mɛ́ wi e a gbɛao. Dii gbɛ̃-
nazĩna yãmà, asa àlɛ zĩka Isailiɔnɛɛ. 15 Ɔ̃
Yozuee tà Giligali bòou ń a gbɛ̃́ɔ píi.

Yozuee Amɔleɔ kíaɔ dɛdɛa

16 Kɛ́ kía gbɛ̃ɔn sɔopiɔ bàalɛ̀ gɛ̀ ùlɛ
gbɛ̀'ɛu Makeda, 17 ɔ̃ wa ò Yozueeɛ wà
mɛ̀: Wà bɔ̀ kía gbɛ̃ɔn sɔopiɔwa gbɛ̀'ɛu
Makeda. 18 Ɔ̃ Yozuee mɛ̀: À gbɛ̀ gbɛ̃̀nɛɔ
gálɛ ta ɛpilɛ, í gbɛ̃́ɔ dilɛ we aaɔ dɔ̃́a.
19 Ásu kã́maboo. À pɛ́lɛ á ibɛɛɔzi, í lɛ́lɛ-
má ń kpɛ oi, ásu to aa ń wɛ̃́lɛɔ leo. Dii á
Lua ń náɛ́ á ɔzĩɛ.

20 Yozuee ń a gbɛ̃́ɔ ń dɛdɛ e aa ye láai,
an gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ɔ mɛ́ tà ń wɛ̃́lɛ bĩ́ideɔ guu.
21 Ɔ̃ Isailiɔ sù Yozueewa bòou Makeda,
aa aafia ḿpii. Gbɛ̃e i fɔ̃ yãe ò ń yã́ musu
lɔo. 22 Ɔ̃ Yozuee mɛ̀: À pɔ́ go gbɛ̀'ɛpilɛ,
í bɔlɛmɛɛ ń kía gbɛ̃ɔn sɔopiɔ. 23 Ɔ̃ aa
kɛ̀ màa, aa bɔ̀lɛɛ̀ ń kía gbɛ̃ɔn sɔopiɔ,
Yelusalɛũ kía ń Hɛblɔ̃ kíao ń Yaamu kíao
ń Lakisi kíao ń Ɛgɛlɔni kíao. 24 Kɛ́ wà ń
bɔ́lɛ màa, ɔ̃ à Isaili zĩgɔ̃ɔ sìsi píi, a ò ń
dɔaana pɔ́ aa gɛ̀anɔɔnɛ à mɛ̀: À sɔ̃ kãi, í

§10:13 2Sam 1.18

gbá zɛzɛ kíaɛ beeɔ waawa. Ɔ̃ aa mɔ̀ gbá
zɛ̀zɛ ń waawa. 25 Yozuee ònɛ́: Ásu to vĩa
á kũo. Ásu bílikɛo. À sɔ̃dilɛ, íɔ wɔ́ɔ vĩ, asa
màa Dii a kɛ ń á ibɛɛ pɔ́ á su álɛ zĩkańnɔɔ
píi. 26 Bee gbɛa Yozuee ń dɛdɛ à ń looloo
líwa, baade ń a líɔ, ɔ̃ aa gɔ̃̀ loolooa we e
oosi. 27 Kɛ́ ĩatɛ̃ lɛ́ gɛ̃ kpɛ́u, à mɛ̀ wà ń gɛɔ
bua lípiɔwa wà zuzu gbɛ̀'ɛ pɔ́ aa ùlɛupiu.
Ɔ̃ wa kɛ̀ màa, wà gbɛ̀ gbɛ̃̀nɛɔ tà ɛpilɛ, a ku
we e ń a gbão. 28 Zĩbeezĩ Yozuee Makeda
sì. À a kía ń a gbɛ̃́ɔ dɛ̀dɛ píi ń fɛ̃ndao, à
ń míɔnzɔ̃. Baa gbɛ̃́ mɛ̀ndo i bɔo. Ɔ̃ a kɛ̀
Makeda kíaɛ lá a kɛ̀ Yeliko kíaɛwa.

Yozuee zĩblea Amɔle bùsuwa

29 Yozuee ń Isailiɔ bɔ̀lɛ Makeda ḿpii,
ɔ̃ aa gɛ̀ Libena aa lɛ̀lɛwà. 30 Dii wɛ̃́lɛpi ń
a kíao nànɛ́ ń ɔzĩ, ɔ̃ aa ń dɛdɛ ń fɛ̃ndao
píi, an gbɛ̃e i bɔo. Ɔ̃ aa kɛ̀ a kíaɛ lá aa kɛ̀
Yeliko kíaɛwa. 31 Ɔ̃ Yozuee ń a gbɛ̃́ɔ bɔ̀lɛ
Libena, aa gɛ̀ Lakisi. Aa koezɔ̃̀i aa lɛ̀lɛwà.
32 Dii Lakisi nànɛ́ ń ɔzĩ, a gɔɔ plaade zĩ́ ɔ̃
aa sì. Aa gbɛ̃́ pɔ́ kúuɔ dɛ̀dɛ ń fɛ̃ndao píi lá
aa kɛ̀ Libenaɛwa. 33 Kɛ́ Gɛzɛɛ kí Olaũ mɔ̀
dɔi Lakisideɔlɛ, ɔ̃ Yozuee zĩblɛ̀wà ń aà
zĩgɔ̃ɔ, an gbɛ̃e i bɔo. 34 Aa bɔ̀ Lakisi, ɔ̃ aa
gɛ̀ koezɔ̃̀ Ɛgɛlɔnizi aa lɛ̀lɛwà. 35 Aa wɛ̃́lɛpi
sì zĩbeezĩ gɔ̃̀ɔɛ, ɔ̃ aa gbɛ̃́ pɔ́ kúuɔ dɛ̀dɛ ń
fɛ̃ndao, aa ń míɔnzɔ̃ lá aa kɛ̀ Lakisiɛwa.
36 Kɛ́ aa bɔ̀lɛ Ɛgɛlɔni, ɔ̃ aa gɛ̀ Hɛblɔ̃ aa
lɛ̀lɛwà. 37 Aa wɛ̃́lɛpi sì, aa a gbɛ̃́ɔ ń a kíao
dɛ̀dɛ ń fɛ̃ndao ń a zɔ̃ɛwiadeɔ. Aa gbɛ̃́ pɔ́
kúuɔ míɔnzɔ̃ɛ, an gbɛ̃e i bɔo, lá aa kɛ̀
Ɛgɛlɔniɛwa. 38 Ɔ̃ aa gɛ̀ Dɛbii aa lɛ̀lɛwà.
39 Aa wɛ̃́lɛpi sì ń a kíao ń a zɔ̃ɛwiaɔ píi.
Ɔ̃ aa ń dɛdɛ ń fɛ̃ndao, aa gbɛ̃́ pɔ́ kúuɔ
míɔnzɔ̃ɛ lá aa kɛ̀ Hɛblɔ̃ɛwa, an gbɛ̃e i bɔo.
Aa kɛ̀ Dɛbiiɛ ń a kíao lá aa kɛ̀ Libenaɛ ń
a kíaowa.
40 Yozuee bùsupideɔ ń a kíaɔ dɛ̀dɛ píi,
gusĩsĩde gbɛ̃́ɔ ń Nɛgɛvɛdeɔ ń gusalaladeɔ
ń sĩ̀sĩpɔlɛdeɔ píi. I gbɛ̃e to bɛ̃́ɛo, à gbɛ̃́ pɔ́
kú weɔ míɔnzɔ̃ɛ lá Dii Isailiɔ Lua òɛwa.
41 À ń dɛdɛ sɛa za Kadɛsi Baanɛa e à gɛ̀
pɛ̀ Gazawa, za Gosɛ̃ bùsuu píi e à gɛ̀
pɛ̀ Gabaɔ̃ɔwa. 42 Yozuee zĩblɛ̀ kíapiɔwa
ń ń bùsuɔ sãnu gɔ̃̀ɔɛ, kɛ́ Dii Isailiɔ Lua
lɛ́ zĩkanɛ́ yã́i. 43 Ɔ̃ à tà ń a gbɛ̃́ɔ Giligali
bòou.

Yozuee zĩblea Kanaa bùsuwa midɛa

11 Kɛ́ Azoo kí Yabɛ̃ a baomà, à gbɛ̃́ɔ
zĩ̀ Madɔ̃ kí Yobabawa ń Akesafa
kíao ń Simɛlɔni kíao 2 ń kía pɔ́ kú gug-
bãntoo oiɔ píi, kía pɔ́ kú gusĩsĩdeuɔ
ń sɛ̃gbã pɔ́ kú Galile gɛɔmidɔkĩi oio ń
gusalalao ń Doo sĩ̀sĩ pɔ́ kú bɛ'aɛ oio.
3 À gbɛ̃́ɔ zĩ̀ Kanaa pɔ́ kú gukpɛ oiɔ ń
bɛ'aɛ oiɔwa píiɛ, Amɔleɔ ń Itiɔ ń Pɛliziɔ
ń Yebusi pɔ́ kú gusĩsĩdeuɔ ń Ivi pɔ́ kú
Mizipa bùsuu Ɛɛmɔ gbɛ saɛɔ. 4 Aa bɔ̀lɛ ń
ń zĩgɔ̃ɔ píi dasidasi lán ísialɛ ũfãawa. An
sɔ̃́ɔ ń ń sɔ̃́goɔ kɛ̀ zài. 5 Ɔ̃ kíapiɔ kɔ̃ kɛ̃̀aa aa
mɔ̀ bòokpà sãnu Mɛloũ í saɛ, kɛ́ aa zĩka
ń Isailiɔ.
6 Ɔ̃ Dii ò Yozueeɛ: Ńsu vĩakɛnɛ́o. Zia
maa'i kɛ́wa má ń na Isailiɔnɛ ń ɔzĩ aa ń
dɛdɛɛ. Ǹ ń sɔ̃́ɔ kĩzã zɔ̃zɔ̃, ní ń sɔ̃́goɔ kpasa.
7 Ɔ̃ Yozuee ń a zĩgɔ̃ɔ gɛ̀má ń zĩo ḿpii,
aa lɛ̀lɛmá zɛzɛsai Mɛloũ í saɛ we. 8 Dii ń
nánɛ́ ń ɔzĩ, ɔ̃ aa ń dɛdɛ aa pɛ̀ ń gbɛ̃eɔwa
e Sidɔ̃ mɛɛwiau ń Misefomaiũo ń Mizipa
guzulɛ pɔ́ kú gukpɛ oio. Aa ń dɛdɛ, an
gbɛ̃e i bɔo. 9 Yozuee kɛ̀nɛ́ lá Dii òɛwa, à
ń sɔ̃́ɔ kĩzã zɔ̃̀zɔ̃ à ń sɔ̃́goɔ kpàsa.
10 Zĩbeezĩ Yozuee ɛ̀a gɛ̀ Azoo sì, ɔ̃ à a
kía dɛ̀ ń fɛ̃ndao. Azoopi mɛ́ kíapiɔ wɛ̃́lɛ
mide ũ yãa. 11 Isailiɔ gbɛ̃́ pɔ́ kúuɔ dɛ̀dɛ
ń fɛ̃ndao, aa ń míɔnzɔ̃ɛ, an gbɛ̃e i gɔ̃o,
ɔ̃ aa tɛsɔ̃̀wà. 12 Yozuee wɛ̃́lɛpiɔ sì píi ń ń
kíaɔ, à ń dɛdɛ ń fɛ̃ndao, à ń míɔnzɔ̃ lá Dii
zɔ̀blena Mɔizi òwa. 13 Ãma Isailiɔ i tɛsɔ̃
wɛ̃́lɛ pɔ́ wà ɛ̀a kàlɛ ń bɛzia gbɛuɔwao,
sema Azoo pɔ́ Yozuee tɛsɔ̃̀wàpi bàasio.
14 Isailiɔ wɛ̃́lɛpiɔ pɔ́ɔ nàaa ń pɔ́ ũ ń ń pɔ-
tuoɔ, aa tàò. Aa ń gbɛ̃́ɔ dɛ̀dɛ ń fɛ̃ndao píi
e aa ń míɔnzɔ̃, aai gbɛ̃e to bɛ̃́ɛo. 15 Yã́
pɔ́ Dii ò a zɔ̀blena Mɔiziɛ, Mɔizi yã́pi ò
Yozueeɛ, ɔ̃ Yozuee kɛ̀ màa píi, i yã́ pɔ́ Dii
ò Mɔiziɛ kee kpá swã́ao.
16 Màa Yozuee bùsupi sì píi, a gusĩsĩde
ń Nɛgɛvɛo píi ń Gosɛ̃ bùsuo píi ń bùsu

pɔ́ kú gusalalauo ń sɛ̃gbão píi. À Isaili
bùsu gusĩsĩde ń gusalalao sì 17 sɛa za gbɛ̀
wáiwai pɔ́ kú Sei bùsuu e à gɛ̀ pɛ̀ò Baali
Gada pɔ́ kú Libã bùsu guzulɛu Ɛɛmɔ gbɛ
saɛ. À ń kíaɔ kũ̀kũ píi, à ń dɛdɛ. 18 À zĩkà
ń kíapiɔ píi à gɛ̃̀gɛ̃. 19 Ivi pɔ́ kú Gabaɔ̃ɔɔ
bàasio wɛ̃́lɛɛ i e kɔ̃ yãmà ń Isailiɔo, aa ń
sí zĩ guu píiɛ. 20 Dii mɛ́ tò an swã́ gbãakũ̀,
ɔ̃ aa zĩkà ń Isailiɔ, kɛ́ Isailiɔ e ń míɔnzɔ̃
ń wɛ̃nagwasai, à ń midɛ míɔmiɔ lá a ò
Mɔiziɛwa.[**]
21 Zĩbeezĩ Yozuee gɛ̀ Anaki buiɔ[††] dɛ̀dɛ
gusĩsĩdeu ń Hɛblɔ̃o ń Dɛbiio ń Anabuo.
À ń míɔnzɔ̃ à ń wɛ̃́lɛɔ kɛ̀ kɛ́lɛkɛlɛ Yuda
bùsu gusĩsĩdeu ń Isaili bùsu gusĩsĩdeo píi.
22 Anaki buie i gɔ̃ Isaili bùsuu lɔo, sema
Gaza ń Gatao ń Asedodao. 23 Yozuee bù-
supi sì píi lá Dii ò Mɔiziɛwaɛ, ɔ̃ a kpà
Isailiɔwa, a kpaalɛ̀nɛ́ daɛdaɛ. Ɔ̃ bùsupi gɔ̃̀
kílikili zĩkasai.

Kía pɔ́ Isailiɔ zĩblèmáɔ

12 Yuudɛ̃ gukpɛ baa kía pɔ́ Isailiɔ
ń fú aa ń bùsuɔ sìmáɔ tɔ́ɔn kɛ:
Ampii aa ku yãa sɛ̃gbãuɛ sɛa Aanɔ dɔ̀ɔi
e à gɛ̀ pɛ̀ò Ɛɛmɔ gbɛwa. 2 Amɔleɔ kí Siɔ̃[‡‡]
pɔ́ kú Ɛsɛbɔ̃. Ɔ̃mɛ bùsu vĩ sɛ̃́ia za Aloee pɔ́
kú swa pɔ́ wì mɛ Aanɔ baa, za guzulɛpi
guoguo e à gɛ̀ pɛ̀ Yaboko dɔ̀ɔwa Amɔni
bùsu zɔ̃lɛu. Galada bùsu kĩni kú we 3 ń
Yuudɛ̃ baa gukpɛo za Gɛnɛzalɛti ísidawa
e à gɛ̀ pɛ̀ Ísida Wisidewa ń Bɛyɛsimɔ pɔ́
kú gɛɔmidɔkĩi oio e gbɛ̀sĩsĩ pɔ́ wì mɛ
Pisiga pɔlɛu.
4 Basana bùsu kí Ogu[¶¶] pɔ́ dɛ Lefai bui
pɔ́ gɔ̃̀ɔ gbɛ̃́ ũ mɛ́ Asalo ń Ɛdɛlɛio kía ũ.
5 Ɔ̃mɛ Ɛɛmɔ gbɛ vĩ ń Salekao ń Basana
bùsuo píi e à gɛ̀ pɛ̀ Gesuu buiɔ ń Maaka
buiɔ bùsu lɛ́wa. Galada bùsu kpɛdo ku
we e à gɛ̀ pɛ̀ Ɛsɛbɔ̃ kí Siɔ̃ bùsuwa. 6 Kɛ́
Dii zɔ̀blena Mɔizi ń Isailiɔ ń fú, ɔ̃ Mɔizi ń
bùsupiɔ kpaalɛ̀ Lubɛni buiɔ ń Gada buiɔ
ń Manase buiɔ lɛɛ doɔnɛ.[§§]
7 Yuudɛ̃ baa bɛ'aɛ oi kía pɔ́ Yozuee
ń a gbɛ̃́ɔ ń fú wɛ̃́lɛɔ tɔ́ɔn kɛ, sɛa za
Baali Gada, Libã guzulɛu e à gɛ̀ pɛ̀
gbɛ̀ wáiwai pɔ́ kú Sei bùsuwa. Bùsupi
ɔ̃ Yozuee kpaalɛ̀ Isailiɔnɛ daɛdaɛ, 8 a
gusĩsĩde ń a gusalalao ń sɛ̃gbão ń a
gbɛpɔlɛɔ ń a guwaiwaio ń Nɛgɛvɛo,
bùsu pɔ́ Itiɔ ń Amɔleɔ ń Kanaaɔ ń
Pɛliziɔ ń Iviɔ ń Yebusiɔ kuu yãa. Wɛ̃́lɛ
pɔ́ aa dɛ a kíaɔ ũɔ tɔ́ɔn kɛ: 9 Yeliko,
Ai pɔ́ kú Bɛtɛli saɛ, 10 Yelusalɛũ,
Hɛblɔ̃, 11 Yaamu, Lakisi, 12 Ɛgɛlɔni,
Gɛzɛɛ, 13 Dɛbii, Gɛdɛɛ, 14 Ɔɔma, Alade,
15 Libena, Adulaũ, 16 Makeda, Bɛtɛli,
17 Tapua, Efɛɛ, 18 Afɛki, Lasaloni,
19 Madɔ̃, Azoo, 20 Simɛlɔni Mɛlɔni,
Akesafa, 21 Taanaki, Mɛgido, 22 Kɛdɛsi,
Yɔkenaũ pɔ́ kú Kaamɛli bùsuu, 23 Doo
pɔ́ kú Doo gusĩsĩdeu, Goiũ pɔ́ kú Giligali
24 ń Tiizao. Kíapiɔ píi gbɛ̃ɔn baakwi ń
mɛ̀ndooɛ.

Bùsu pɔ́ Isailiɔ i e zĩblèwàoɔ

13 Yozuee zikũ̀ à kà zã̀, ɔ̃ Dii òɛ̀:
N zikũ̀ n ka zã̀, mɛ́ bùsu pɔ́ gɔ̃̀
ni sioɔ zɔ̃ɔ maamaaɛ. 2 Bùsu pɔ́ gɔ̃̀piɔn
kɛ: Filitɛ̃ɔ bùsu ń Gesuuɔ bùsuo píi 3 sɛa
za Sikoo dɔ̀ɔ pɔ́ kú Egipi gukpɛ oi e
à gɛ̀ pɛ̀ò Ɛkɛloni bùsu zɔ̃lɛu gugbãntoo
oiwa. Bùsupi wì mɛ Kanaa bùsu. Fil-
itɛ̃ɔ kía gbɛ̃ɔn sɔoɔ ku Gaza ń Asedodao
ń Asekelonio ń Gatao ń Ɛkɛlonio. Aviiɔ
bùsu 4 ku gɛɔmidɔkĩi oi lɔ. Kanaa bùsu ku
lɔ sɛa za Sidɔ̃ gbɛ̀'ɛɔ e à gɛ̀ pɛ̀ò Afɛkiwa ń
Amɔleɔ bùsuo píi. 5 Gebaliɔ bùsu ń Libã
bùsu gukpɛ oio sɛa za Baali Gada, Ɛɛmɔ
gbɛpɔlɛu e à gɛ̀ pɛ̀ Amata bɔlɛu. 6 Sidɔ̃de

[**] **11:20** Iko 7.16
[††] **11:21** Nao 13.33
[‡‡] **12:2** Nao 21.21-25, Iko 2.26-37
[¶¶] **12:4** Nao 21.33-35, Iko 3.1-11
[§§] **12:6** Nao 32.33, Iko 3.12-13

pɔ́ kú gusĩsĩdeu sɛa za Libã bùsuu e Mis-
efomaiũɔ, mámɛ má ń yá Isailiɔnɛ. Ǹ ń
bùsu kpaalɛnɛ́ ń gbɛlaao lá má ònɛwa.[*]
7 Bùsuɛ bee kpaalɛ Isaili bui mɛ̀n kɛ̃ok-
wiɔnɛ sa ń Manase buiɔ lɛɛ doo.

Yuudɛ̃ baa gukpɛ bùsu kpaalɛa

8 Manase buiɔ lɛɛ do ń Lubɛni buiɔ
ń Gada buiɔ ń bùsu vĩ kɔ̀. Dii zɔ̀blena
Mɔizi mɛ́ kpaalɛ̀nɛ́ Yuudɛ̃ gukpɛ oi.[†] 9 Sɛa
Aloee pɔ́ kú Aanɔ dɔ̀ɔ saɛ ń wɛ̃́lɛ pɔ́ kú
guzulɛpi guoguoo ń Mɛdeba gusalalao e
Dibɔ̃ 10 ń Amɔleɔ kí Siɔ̃ pɔ́ dɛ Ɛsɛbɔ̃ kía ũ
wɛ̃́lɛɔ píi e Amɔniɔ bùsu zɔ̃lɛu. 11 Galada
bùsu ku we lɔ ń Gesuuɔ bùsuo ń Maakaɔ
bùsuo ń gbɛ̀sĩsĩ pɔ́ wì mɛ Ɛɛmɔo píi ń
Basana bùsuo píi e Saleka. 12 Lefai bui
kɔ̃naɔ gbɛ̃́ Ogu pɔ́ dɛ Asalo ń Ɛdɛlɛio kía
ũ bùsun we. Mɔizi mɛ́ ń fú, ɔ̃ à ń bùsu
sìmá. 13 Isailiɔ i Gesuuɔ ń Maakaɔ bùsu
símáo, ɔ̃ buipiɔ ku Isailiɔ guu e ń a gbão.
14 Mɔizi i bùsu kpaalɛ Levii buiɔnɛo. Sa
pɔ́ wì o Dii Isailiɔ Luawa wì a pɔ́ nísi
kátɛu à tɛ́kũ nɔ̀ɔ mɛ́ ń pɔ́ ũ lá a ònɛ́wa.[‡]
15 Kpaalɛ pɔ́ Mɔizi kɛ̀ Lubɛni buiɔnɛ
daɛdaɛɔn kɛ: 16 Sɛa za Aloee pɔ́ kú
Aanɔ dɔ̀ɔ saɛ ń wɛ̃́lɛ pɔ́ kú guzulɛpi
guoguoo ń Mɛdeba gusalalao píi 17 e
Ɛsɛbɔ̃ ń wɛ̃́lɛ pɔ́ kú gusalalauɛ beeɔ
píi: Dibɔ̃, Bamɔti Baali, Bɛbaali Mɛona,
18 Yaaza, Kedemɔ, Mɛfaa, 19 Kiliataiũ,
Sibema, Zɛlɛti Sahaa pɔ́ kú guzulɛ sĩ̀sĩwa,
20 Bɛpeoo, Pisiga gbɛpɔlɛɔ ń Bɛyɛsimɔo.
21 Gusalalapi wɛ̃́lɛɔ píi ń Amɔleɔ kí Siɔ̃
pɔ́ dɛ Ɛsɛbɔ̃ kía ũ bùsu píion we. Mɔizi
mɛ́ aà fù ń Madiãɔ kía pɔ́ Siɔ̃pi iko vĩmá
aa ku bùsupiuɔ: Ɛvi, Lɛkɛũ, Zuu, Hulu
ń Lɛbao. 22 Isailiɔ Bɛɔɔ nɛ́ Balaaũ pɔ́ dɛ
màsokɛna ũ dɛ̀ we lɔ. 23 Yuudɛ̃ dɔ̀ɔ mɛ́
Lubɛni buiɔ bùsu zɔ̃lɛ ũ. Kpaalɛ pɔ́ aa sɛ̀
daɛdaɛ ń a wɛ̃́lɛɔ ń a bualoũɔn we.
24 Kpaalɛ pɔ́ Mɔizi kɛ̀ Gada buiɔnɛ daɛ-
daɛɔn kɛ: 25 Yazɛɛ bùsu, Galada bùsu
wɛ̃́lɛɔ, Amɔniɔ bùsu kpɛdo e Aloee pɔ́ kú
Laba oi 26 sɛa Ɛsɛbɔ̃ e Lama Mizipa ń Be-
toniũo, sɛa Maanaiũ e Dɛbii bùsuu. 27 Bɛ-
talaũ, Bɛnimɛla, Suko ń Zafɔ̃o ku guzulɛu
we ń Ɛsɛbɔ̃ kí Siɔ̃ bùsu kĩnio Yuudɛ̃ baa
gukpɛ e Gɛnɛzalɛti ísida saɛ. 28 Kpaalɛ pɔ́
Gada buiɔ sɛ̀ daɛdaɛ wɛ̃́lɛɔ ń a bualoũɔn
we.
29 Kpaalɛ pɔ́ Mɔizi kɛ̀ Manase buiɔ lɛɛ
doɔnɛ daɛdaɛɔn kɛ: 30 Sɛa Maanaiũ aa
Basana kí Ogu bùsu è píi ń Yaii zɔ̃ɛwia
mɛ̀n bàaɔ̃ pɔ́ kú weɔ 31 ń Galada bùsu
kpɛdoo ń kí Ogu wɛ̃́lɛɔ Asalo ń Ɛdɛlɛio.
Kpaalɛ pɔ́ Manase nɛ́ Makii buiɔ lɛɛ do sɛ̀
daɛdaɛɔn we.
32 Bùsu pɔ́ Mɔizi kpaalɛ̀nɛ́ gɔɔ pɔ́ a ku
Mɔabuɔ bùsu sɛ̃gbãu Yuudɛ̃ gukpɛ baa
bɔaa ń Yelikoon we. 33 I bùsue kpa Levii
buiɔwao. Dii Isailiɔ Lua mɛ́ ń baa ũ lá a
ònɛ́wa.[¶]

Yuudɛ̃ baa bɛ'aɛ bùsu kpaalɛa

14 Kpaalɛ pɔ́ Isailiɔ sɛ̀ Kanaa bùsu
guuɔn kɛ. Sa'ona Ɛleazaa ń Nuni
nɛ́ Yozueeo ń Isaili bui uabeleɔ mɛ́
kpaalɛ̀nɛ́. 2 Isaili bui mɛ̀n kɛ̃okwi ń
kĩnioɔ ɔ̃ wà kpaalɛ̀nɛ́ ń gbɛlaao[§] lá Dii dà
Mɔiziɛ a òwa. 3 Yuudɛ̃ baa gukpɛ ɔ̃ Mɔizi
kpaalɛ̀ bui mɛ̀n pla ń kĩnioɔnɛ.[**] I kpa
Levii buiɔwańnɔo, 4 Yosɛfu nɛ́ɔ Manase
ń Ɛflaiũo buiɔ mɛ́ gɔ̃̀ bui mɛ̀n pla ũ. Levii
buiɔ i bùsu kpaalɛsɛo, sema wɛ̃́lɛ pɔ́ aaɔ
kuuɔ ń ń dã̃́ãkɛkĩ́ɔ. 5 Màa Isailiɔ bùsu
kpaalɛ̀kɔ̃ɛ lá Dii dà Mɔiziɛwa.

[*]**13:6** Nao 33.54
[†]**13:8** Nao 32.33, Iko 3.12
[‡]**13:14** Iko 18.1
[¶]**13:33** Nao 18.20, Iko 18.2
[§]**14:2** Nao 26.52-56
[**]**14:3** Nao 32.33, Iko 3.12-17

Hɛblɔ̃ kpaa Kalɛbuwa

6 Yuda buiɔ mɔ̀ Yozuee kı̃́i Giligali, ɔ̃
Yefũnɛ nɛ́ Kalɛbu, Kenazi bui ɔ̀ɛ̀: Ń yã́ pɔ́
Dii ò a gbɛ̃́ Mɔizic Kadɛsi Baanɛa mapi
ń mpio yã́ musu dɔ̃.[††] 7 Kɛ́ ma ka wɛ̃̀
bla, Dii zɔ̀blena Mɔizi ma gbaɛ Kadɛsi
Baanɛa, ɔ̃ ma mɔ bùsuɛ bee asiigwà. Ma
ɛa ta aà kı̃́i, má ɔ̀ɛ̀ lá a ku ma sɔ̃ guuwa,[‡‡]
8 ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ gɛ̀manɔɔ tò sɔ̃ kɛ̃̀ ń gbɛ̃́ɔgu.
Mapi lé, má tɛ́ Dii ma Luazi ń nɔ̀sɛmɛn-
dooɛ. 9 Gɔɔ bee ɔ̃ Mɔizi lɛgbɛ̃̀mɛɛ à mɛ̀, lá
má tɛ́ Dii ma Luazi ń nɔ̀sɛmɛndoo, tɔɔlɛ
pɔ́ ma gbapɛ̀lɛwà a gɔ̃ mapi ń ma buiɔ
pɔ́ ũɛ e gɔɔpii.[¶¶] 10 Dii tò má kú e tia lá à
a lɛgbɛ̃̀wa. Za gɔɔ pɔ́ à yã́pi ò Mɔiziɛ gɔɔ
pɔ́ Isailiɔ bɛ guwaiwaiu, a wɛ̃̀ blasɔɔn kɛ.
Tia kɛ́wa ma kɛ wɛ̃̀ basiiɔ̃sɔɔ, 11 mɛ́ má
gbãa vı̃ e ń a tiao, lá má vı̃ gɔɔ pɔ́ Mɔizi
ma zı̃wa. Má yɛ̃̀ɛɛ vı̃ e ń a tiao mà gɛ́ zı̃kai
lán yãawa. 12 Ma gba gusı̃sı̃de pɔ́ Dii a
yã'ò gɔɔbeezı̃pi sa. Nzı̃awa n swã́ mà gɔɔ
bee Anaki buiɔ ku we, mɛ́ aa wɛ̃́lɛ zɔ̃ɔ
bı̃́ideɔ vı̃. Dii aɔ kumanɔ, mí ń bùsu símá
lá Dii òwa.

13 Ɔ̃ Yozuee samaa'ò Yefũnɛ nɛ́
Kalɛbuɛ, ɔ̃ à Hɛblɔ̃ kpàwà kpaalɛ ũ.
14 Ayãmɛto Hɛblɔ̃ gɔ̃̀ Yefũnɛ nɛ́ Kalɛbu
buiɔnɛ e ń a gbão, asa à tɛ̀ Dii Isailiɔ
Luazi ń nɔ̀sɛmɛndooɛ. 15 Wì o Hɛblɔ̃ɛ
yãa Kiliataabaɛ, Anaki bui tɔde pɔ́ wì
mɛɛ̀ Aaba yã́i.

Bee gbɛa bùsu gɔ̃̀ da kílikili, wàlɛ
zı̃kauo.

Yuda buiɔ kpaalɛsɛa

15 Kpaalɛ pɔ́ Yuda buiɔ sɛ̀ daɛdaɛɔ
gɛ̀ pɛ̀ Ɛdɔũɔ bùsuwaɛ e guwai-
wai pɔ́ wì mɛ Ziniwa, Isaili bùsu zɔ̃lɛu
gɛɔmidɔkı̃i oi. 2 Sɛa za Ísida Wiside lɛ́u
gɛɔmidɔkı̃i oi an bùsu lɛ́pi tà gɛɔmidɔkı̃i
oiɛ, 3 à pɛ̃̀ Sóigbɛbɔlɛ ɔzɛɛi, à tà Zini oi,
à pɛ̃̀ Kadɛsi Baanɛa ɔzɛɛi, à tà e Ɛzɔ̃nɔ ń
Adaao, à gɛ̀ lìa Kaakai. 4 Bɔa Azemɔ à pɛ̃̀
Egipi zɛ́ swaa e à gɛ̀ pɛ̀ ísiawa. An bùsu
lɛ́n we gɛɔmidɔkı̃i oi.

5 Gukpɛ oi an bùsu lɛ́ mɛ́ Ísida Wi-
side ũ e Yuudɛ̃ lɛ́i. Gugbãntoo oi sɔ̃, sɛa
za gu pɔ́ Yuudɛ̃ kàu ísidapiwa, 6 à tà
Dɔ̃nkpɛa, à tà Bɛtalaba ɔplaai e Lubɛni
nɛ́ Bohana gbɛi. 7 Za Akoo guzulɛu à
tà Dɛbii, ɔ̃ à lìaa gugbãntoo oi e Gili-
gali pɔ́ bɔaa ń Adumiũ gbɛbɔlɛo, swadɔɔ
gɛɔmidɔkı̃i oi. Za we à pɛ̃̀ Sɛmɛsi nibɔna
ía e à tàò Logɛli nibɔnai. 8 À pɛ̃̀ Inɔũ
guzulɛa sı̃̀sı̃ pɔ́ Yebusiɔ wɛ̃́lɛ Yelusalɛũ
kuwà gɛɔmidɔkı̃i oi pɔlɛu. Za we à sı̃̀sı̃ pɔ́
kú Inɔũ guzulɛ bɛ'aɛ oi kũ̀ Lefai gusalala
lɛ́u gugbãntoo oi. 9 Za sı̃̀sı̃pi misonaa à
mipɛ̀ Nɛfetoa nibɔnawa, à mipɛ̀ Ɛfɔ̃nɔ
gbɛ wɛ̃́lɛɔwa e Baala pɔ́ wì mɛ lɔ Kil-
iayaaliũ. 10 Bɔa Baala à lìai bɛ'aɛ oi e
gbɛ̀sı̃sı̃ pɔ́ wì mɛ Seiwa, à tà gbɛ̀sı̃sı̃ pɔ́ wì
mɛ Yaaliũ pɔlɛu gugbãntoo oi, ɔ̃ wì mɛ
lɔ Kesaloni, e Bɛsɛmɛsi ń Timinao. 11 À
tà Ɛkɛloni gbɛpɔlɛu gugbãntoo oi, à tà
Sikelona, à pɛ̃̀ Baala gbɛa e Yabenɛ, ɔ̃ à
mìdɛ ísiai.

12 Bɛ'aɛ oi Ísia Zɔ̃ɔ mɛ́ Yuda buiɔ bùsu
zɔ̃lɛ ũ. An bùsu zɔ̃lɛɔn we daɛdaɛ.

Kalɛbu zı̃blea Hɛblɔ̃ ń Dɛbiiowa

(Dɔa 1.11-15)

13 Yozuee tɔɔlɛ pɔ́ kú Yuda buiɔ bùsuu
kpà Yefũnɛ nɛ́ Kalɛbuwa lá Dii dìlɛɛ̀wa.
Ɔ̃mɛ Anaki buiɔ dezi Aaba wɛ̃́lɛ pɔ́ wì mɛ
Hɛblɔ̃ ũ. 14 Kalɛbu Anaki bui pɔ́ kú weɔ
yà gbɛ̃ɔn àaɔ̃, Sesai, Aimani ń Talemaio.
15 Bɔa we à gɛ̀ lɛ̀lɛ Dɛbiideɔwa. Dɛbii tɔ́n
yãa Kiliasɛfɛɛ. 16 Ɔ̃ Kalɛbu mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ̀lɛ
Kiliasɛfɛɛpiwa a sì ɔ̃ má a nɛnɔɛ Akesa
kpawà nɔ ũ. 17 Kalɛbu dãuna Kenazi nɛ́
Ɔnieli mɛ́ sì, ɔ̃ Kalɛbu a nɛnɔɛpi kpàwà.
18 Kɛ́ à aà sɛ̀, à nàɛwà aà gɛ tɔɔlɛ wabikɛ

[††] **14:6** Nao 14.30
[‡‡] **14:7** Nao 13.30
[¶¶] **14:9** Nao 14.24

a maewa. Kɛ́ nɔpi pìla a zàa'ĩnawa, ɔ̃ aà
mae Kalɛbu aà là à mɛ̀: Bɔ́ ń yeii? 19 Ɔ̃
a wèwà à mɛ̀: Gbɛ̃kɛkɛmɛɛ. Lá tɔɔlɛ pɔ́ n
ma gba ku gbáauɛ, ma gba a nibɔnade
sa. Ɔ̃ Kalɛbu aà gbà tɔɔlɛ pɔ́ a nibɔna
ku sì̃sĩɔna musu ń pɔ́ pɔ́ a nibɔna ku
guzulɛuo.

20 Kpaalɛ pɔ́ Yuda buiɔ sɛ̀ daɛdaɛɔn
kɛ: 21 Wɛ̃́lɛɛ beeɔ ku Yuda bùsu lɛ́ pɔ́
kú gbáau Ɛdɔũɔ bùsu oiɛ: Kabazee,
Edɛɛ, Yaguu, 22 Kina, Dimɔna, Adada,
23 Kɛdɛsi, Azoo, Itena, 24 Zifi, Teleũ,
Bealo, 25 Azoo Adata, Kelio Ɛzɔ̃nɔ pɔ́
wì mɛ lɔ Azoo, 26 Amaũ, Sɛma, Mɔlada,
27 Azaagada, Ɛsemɔ, Bɛpele, 28 Azaa-
suali, Bɛɛsɛba, Biziotia, 29 Baala, Iiũ,
Ɛsɛũ, 30 Ɛlolada, Kesili, Ɔɔma, 31 Ziki-
laga, Mademana, Sansana, 32 Lebao, Sil-
iũ, Aini ń Limɔo. Wɛ̃́lɛ kɛ̀ píi baakwi mɛ̀n-
dosai, an baade ń a bualoũɔ.

33 Wɛ̃́lɛ pɔ́ kú Yuda bùsu gusalalauɔ
tɔ́n kɛ: Ɛsɛtao, Zɔla, Asena, 34 Zanɔa,
Ɛnganiũ, Tapua, Enaũ, 35 Yaamu, Adu-
laũ, Soko, Azeka, 36 Saalaiũ, Aditaiũ ń
Gedela ge Gedelotaiũo. Wɛ̃́lɛ kɛ̀ gɛ̃o mɛ̀n-
dosai, an baade ń a bualoũɔ.

37 A gbɛa Zena, Adasa, Midala Gada,
38 Dilana, Mizipa, Yɔkeeli, 39 Lakisi,
Bɔzeka, Ɛgɛlɔni, 40 Kabɔ̃, Lamasa,
Kitelisi, 41 Gedelo, Bɛdagɔ̃, Naama ń
Makedao. Wɛ̃́lɛ kɛ̀ gɛ̃o ń mɛ̀ndoo, an
baade ń a bualoũɔ.

42 A gbɛa Libena, Ɛtɛɛ, Asã, 43 Ifeta,
Asena, Nɛzibu, 44 Kɛila, Akazibu ń Male-
sao. Wɛ̃́lɛ kɛ̀ kɛ̃okwi, an baade ń a
bualoũɔ.

45 Ɛkɛloni ń a zɔ̃ɛwiaɔ ń a bualoũɔ.
46 Wɛ̃́lɛ pɔ́ aa ku Ɛkɛloni bɛ'aɛ Asedoda
oiɔ, an baade ń a bualoũɔɛ. 47 Asedoda ń
a zɔ̃ɛwiaɔ ń a bualoũɔ. Gaza ń a zɔ̃ɛwiaɔ
ń a bualoũɔ e à gɛ̀ pɛ̀ Egipi zɛ́ swawa ń
ísialɛo.

48 Wɛ̃́lɛ pɔ́ kú Yuda bùsu gusĩsĩdeuɔ tɔ́n
kɛ: Samii, Yatii, Soko, 49 Dana, Kiliasana,
Dɛbii, 50 Anabu, Ɛsɛmɔ, Aniũ, 51 Gosɛ̃,
Olona ń Giloo. Wɛ̃́lɛ kɛ̀ kuɛdo, an baade
ń a bualoũɔ.

52 A gbɛa Alabu, Duma, Ɛsã, 53 Yaniũ,
Bɛtapua, Afɛka, 54 Humɛta, Kiliataaba pɔ́
wì mɛ lɔ Hɛblɔ̃ ń Ziooo. Wɛ̃́lɛ kɛ̀ kɛ̃okwi,
an baade ń a bualoũɔ.

55 A gbɛa Maɔni, Kaamɛli, Zifi, Yuta,
56 Yezɛlɛɛ, Yɔkedaũ, Zanɔa, 57 Kainu,
Gibɛa ń Timinao. Wɛ̃́lɛ kɛ̀ kwi, an baade
ń a bualoũɔ.

58 A gbɛa Halula, Bɛzuu, Gedoo,
59 Maalata, Bɛtanɔ ń Ɛlekonio. Wɛ̃́lɛ kɛ̀
soolo, an baade ń a bualoũɔ.

60 Kiliabaali pɔ́ wì mɛ lɔ Kiliayaaliũ
ń Labao. Wɛ̃́lɛ kɛ̀ pla, an baade ń a
bualoũɔ.

61 Yuda bùsu wɛ̃́lɛ pɔ́ kú gbáauɔ tɔ́n kɛ
sa. Bɛtalaba, Midini, Sekaka, 62 Nibesã,
Wisiwɛ̃lɛ ń Ɛ̃ngɛdio. Wɛ̃́lɛ kɛ̀ soolo, an
baade ń a bualoũɔ.

63 Yuda buiɔ i fɔ̃ Yebusi pɔ́ kú
Yelusalɛũɔ yào, ɔ̃ aa ku Yelusalɛũ ń Yuda
buiɔ sãnu e ń a gbão.

Ɛflaiũ buiɔ kpaalɛsɛa

16 Yosɛfu buiɔ ń kpaalɛ sɛ̀ sɛa za
Yuudɛ̃i bɔaa ń Yelikoo, Yeliko
nibɔna gukpɛ oi. Za we à pà̃ gbáaa e
Bɛtɛli bùsu gusĩsĩdeu. 2 Bɔa Bɛtɛli à tà
Luzu, ɔ̃ à tà e Aaki buiɔ bùsuu e Atalo. 3 A
gbɛa an bùsu zɔ̃lɛ pìla bɛ'aɛ oi e Yaflɛti
buiɔ bùsuu e Bɛtoloni zĩ́lɛpɔ ń Gɛzɛɛo, ɔ̃ à
gɛ̀ pɛ̀ ísialɛwa. 4 Bùsu pɔ́ Yosɛfu nɛ́ɔ Man-
ase ń Ɛflaiũo buiɔ sɛ̀n we.

5 Bùsu pɔ́ Ɛflaiũ buiɔ sɛ̀ daɛdaɛɔn kɛ:
Sɛa za Atalo Adaa gukpɛ oi à tà e Bɛ-
toloni musupɔwa, 6 ɔ̃ à gɛ̀ pɛ̀ ísiawa. Za
Mikɛmɛta gugbãntoo oi an bùsu zɔ̃lɛ pà̃i
gukpɛ oiɛ e Taanaki Silo, ɔ̃ à pà̃i e Yanɔa
gukpɛ oi. 7 Bɔa we à tà Atalo ń Naala-
tio, ɔ̃ à nà Yelikowa e à gɛ̀ pɛ̀ Yuudɛ̃wa.
8 Sɛa za Tapuawa an bùsu zɔ̃lɛ tà bɛ'aɛ
oi Kana dɔ̀ɔi e à gɛ̀ kà ísiawa. Kpaalɛ pɔ́
Ɛflaiũ buiɔ sɛ̀ daɛdaɛɔn we. 9 Ɛflaiũ buiɔ
wɛ̃́lɛ pɔ́ kú Manase buiɔ bùsuuɔ vĩ lɔ, an
baade ń a bualoũɔ. 10 Aai fɔ̃ Kanaa pɔ́ kú

Gɛzɛɛɔ bùsu sìmáo, ɔ̃ aa gɔ̃̀ we sãnu ń
Ɛflaiũ buiɔ e ń a gbão, ãma an zɔɔnɛ.

Manase buiɔ kpaalɛsɛa

17 Kpaalɛ pɔ́ Manase buiɔ sɛ̀n kɛ.
Manaseá Yosɛfu yoaɛ. Galada
bùsu ń Basana bùsuo gɔ̃̀ Manase yoa
Makii pɔ́ ũ, asa zĩgɔ̃ɛ. Ɔ̃mɛ Galada mae ũ.
2 Yosɛfu nɛ́ Manase nɛ́ kĩniɔn kɛ: Abiɛzɛɛ,
Elɛki, Asiɛli, Sikɛũ, Efɛɛ ń Semidao. An
buiɔ mɛ́ kpaalɛɛ bee sɛ̀ daɛdaɛ. 3 Manase
nɛ́ Makii Galada ì, Galada Efɛɛ ì, ɔ̃ Efɛɛ
Zelofada ì. Zelofadapi i nɛgɔ̃ɛ io, sema
nɛnɔɛɔ. An tɔ́n kɛ: Mala, Nɔa, Ɔgɛla, Mi-
lika ń Tiizao. 4 Aa gɛ̀ sa'ona Ɛleazaa ń
Nuni nɛ́ Yozueeo ń dɔaanaɔ lè aa mɛ̀:
Dii dìlɛ Mɔiziɛ aà bùsu kpaalɛwɛ̃ɛ sãnu
ń wá dãɔɔ. Ɔ̃ Yozuee kpaalɛ̀nɛ́ ń ń desɛ̃ɔ
sãnu, lá Dii òwa.§§ 5 Ɔ̃ wà tɔɔlɛ kpaalɛ̀
Manase buiɔnɛ lɛɛ kwi, Galada bùsu ń
Basana bùsu pɔ́ kú Yuudɛ̃ baa gukpɛo
bàasi, 6 asa Manase bui Zelofada nɛnɔɛɔ
kpaalɛsɛ̀ sãnu ń Manase nɛgɔ̃ɛɔɛ. Galada
bùsu mɛ́ gɔ̃̀ Manase buiɔ lɛɛ do pɔ́ ũ.
7 Sɛa za Asɛɛ Manase buiɔ bùsu gɛ̀
Mikɛmɛta pɔ́ kú Sikɛũ gukpɛ oi. Sɛa za
we an bùsu zɔ̃lɛ tà gɛɔmidɔkĩi oi e Tapua
nibɔnai. 8 Tapua bùsuá Manase buiɔ pɔ́ɛ,
ãma wɛ̃́lɛpi kú ń bùsu zɔ̃lɛwaɛ, Ɛflaiũ
buiɔ mɛ́ vĩ. 9 Manase buiɔ bùsu zɔ̃lɛ tà
swa pɔ wì mɛ Kana baa gɛɔmidɔkĩi oi.
Ɛflaiũ bui wɛ̃́lɛɛɔ kú ń Manase bui wɛ̃́lɛɔ
we. Manase buiɔ bùsu zɔ̃lɛ bùa Kana baa
gugbãntoo oi e à gɛ̀ pɛ̀ ísiawa. 10 Ɛflaiũ
buiɔ bùsu ku swapi gɛɔmidɔkĩi oi, Man-
ase buiɔ pɔ́ sɔ̃ gugbãntoo oi e ísialɛ.
Gugbãntoo oi an bùsu zɔ̃lɛ gɛ̀ pɛ̀ Asɛɛ
buiɔ bùsuwa, gukpɛ oi sɔ̃ Isakaa buiɔ bù-
suɛ. 11 Wà wɛ̃́lɛ pɔ́ kú Isakaa buiɔ bù-
suuɛ beeɔ ń wɛ̃́lɛ pɔ́ kú Asɛɛ buiɔ bùsuuɛ
beeɔ kpà Manase buiɔwa: Bɛtɛsã, Ibleaũ,
Doo, Ɛndoo, Taanaki ń Mɛgidoo, ampii
ń a zɔ̃ɛwiaɔ. 12 Kási aai fɔ̃ wɛ̃́lɛpiɔ sìo,
asa Kanaaɔ gì zɔ̃lɛa bùsupiuɛ. 13 Kɛ́ Isailiɔ
gbãa è, ɔ̃ aa Kanaapiɔ dà zɔzĩu, aai e ń
bùsupi sìmá wásawasao.
14 Yosɛfu buiɔ ò Yozueeɛ: Dii
báaadàwágu, wa dasikũ̀ maamaa kɛ́wa,
ɔ̃ bùsu lɛɛ do ń kpàwáa? 15 Ɔ̃ Yozuee
wèmá à mɛ̀: Tó á dasi, mɛ́ á bùsu
gusĩsĩde kɛ̀ɛ fɛ̃́nɛũ, à gɛ́ líkpɛu, gu pɔ́
Pɛliziɔ ń Lefai buiɔ kuu, í a gbáala
kɛ. 16 Ɔ̃ Yosɛfu buipiɔ mɛ̀: Gusĩsĩdepi
a mɔ́wáo, à mɔ lè sɔ̃ Kanaa pɔ́ kú
gusalalauɔ zĩkasɔ̃go mɔpɔɔ vĩ, an gbɛ̃́
pɔ́ kú Bɛtɛsã ń a zɔ̃ɛwiaɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ kú
Yezɛlɛɛ guzulɛuɔ píi. 17 Ɔ̃ Yozuee ò
Yosɛfu nɛ́ Ɛflaiũ ń Manase buipiɔnɛ
à mɛ̀: Á dasi mɛ́ á gbãa maamaa. Á
kpaalɛsɛ lɛɛ doo, 18 asa gusĩsĩdeɔ dɛ á pɔ́
ũɛ. À a gbáala kɛ, i gɔ̃ á pɔ́ ũ e a lɛ́wa.
Baa kɛ́ Kanaaɔ sɔ̃́go mɔpɔɔ vĩ mɛ́ aa
gbãa, á ń bùsu símáɛ.

Bùsu kĩni kpaalɛa

18 Isailiɔ kã̀aa Silo ḿpii, ɔ̃ aa
kpaaũkpɛ dɔ̀ we. Aa zĩblè bù-
supiwa, 2 ãma Isaili bui soplaɔ mɛ́ gɔ̃̀
kpaalɛsɛsai. 3 Ɔ̃ Yozuee ònɛ́: Á ɔ aɔ dɔázi
e bɔɛ ni? À gɛ bùsu pɔ́ Dii á deziɔ Lua
kpàwá sí á pɔ́ ũ. 4 À á gbɛ̃́ɔ dilɛ àaɔ̃'aaɔ̃
bui ń buio, mí ń gbaɛ. Aa fɛlɛ ń bùsu
kɛɛlɛ, aai a yã́ dalau a kpaalɛa yã́ musu,
aai suomɛɛ. 5 Á kpaalɛ lɛɛ soplaɛ. Yuda
buiɔ gɔ̃ ń bùsuu gɛɔmidɔkĩi oi, mɛ́ Yosɛfu
buiɔ gɔ̃ ń bùsuu gugbãntoo oi. 6 Tó a
á bùsu kpaalɛa lɛɛ sopla yã́ dàlau, à
suomɛɛ la, mí kpaalɛ́ɛ ń gbɛlaao Dii wá
Lua aɛ. 7 Levii buiɔ kpaalɛsɛánɔo, asa Dii
gbagbaa mɛ́ ń baa ũ. Gada buiɔ ń Lubɛni
buiɔ ń Manase buiɔ lɛɛ doo sɔ̃ aa ń kpaalɛ
sɛ̀ kɔ̀ Yuudɛ̃ baa gukpɛ. Dii zɔ̀blena Mɔizi
mɛ́ kpàmá.
8 Kɛ́ gbɛ̃́ɔ fɛ̀lɛ lɛ́ dazɛu bùsu yã́ dai láu,
ɔ̃ Yozuee yãdìlɛnɛ́ à mɛ̀: À gɛ bùsu kɛɛlɛ,
í a yã́ dalau, à suomɛɛ, mí kpaalɛ́ɛ ń
gbɛlaao Dii aɛ Silo la. 9 Ɔ̃ gbɛ̃́piɔ pã̀ bù-
supia, aa a yã́ dàlau wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo lɛɛ so-

§§17:4 Nao 27.1-7

pla, ɔ̃ aa tàò Yozuee kɛ̃́i bòou Silo. 10 Ɔ̃
Yozuee bùsupi kpaalɛ̀ Isaili buipiɔnɛ Dii
aɛ ń gbɛlaao.

Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ kpaalɛsɛa

11 Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ kpaalɛsɛ̀ Yuda buiɔ
bùsu ń Yosɛfu buiɔ bùsuo zãnguo daɛ-
daɛ. 12 Sɛa za Yuudɛ̃i an bùsu zɔ̃lɛ
dɔ̀ Yelikozi gɛɔmidɔkĩi oi, à mipɛ̀
gusĩsĩdewa bɛ'aɛ oi, ɔ̃ à tà Bɛtavɛ̃ gbáau.
13 Sɛa za we à tà Luzu pɔ́ wì mɛ lɔ Bɛtɛli
gɛɔmidɔkĩi oi, ɔ̃ à tà Atalo Adaa pɔ́ kú
sĩ̀sĩ musu Bɛtoloni zĩ́lɛpɔ gɛɔmidɔkĩi oi.
14 Sɛa za sĩ̀sĩpi bɛ'aɛ oi à lìa gɛɔmidɔk-
ĩi oi e Kiliabaali pɔ́ wì mɛ lɔ Kiliayaal-
iũ. Wɛ̃́lɛpiá Yuda buiɔ pɔ́ɛ. An bùsu zɔ̃lɛ
pɔ́ kú bɛ'aɛn we. 15 Sɛa za Kiliayaaliũ
wɛ̃́nkpɛ gɛɔmidɔkĩi a zɔ̃lɛ tà gukpɛ oi e
Nɛfetoa nibɔnai. 16 À pìla sĩ̀sĩ pɔ́ bɔaa ń
Bɛninɔũ guzulɛo Lefai guzulɛ gugbãntoo
oi. À dɔ̀ Inɔũ guzulɛi Yebusiɔ wɛ̃́lɛ saɛ
gɛɔmidɔkĩi oi e Logɛli nibɔnai. 17 Sɛa za
we à pãi à tà gugbãntoo oi e Sɛmɛsi nibɔ-
nai ń Gelilo pɔ́ bɔaa ń Adumiũ gbɛbɔlɛoo
ń Lubɛni nɛ́ Bohana gbɛo. 18 À tà sĩ̀sĩ pɔ́
kú Alaba sɛ̃ saɛ gugbãntoo oi, ɔ̃ à pìla
sɛ̃piu. 19 À dɔ̀ Dɔ̃nkpɛa sĩ̀sĩi gugbãntoo oi,
à gɛ̀ pɛ̀ Ísida Wisidewa a gugbãntoo oi,
gu pɔ́ Yuudɛ̃ kàuwa. An bùsu zɔ̃lɛ pɔ́ kú
gɛɔmidɔkĩi oin we. 20 Yuudɛ̃ mɛ́ Bɛ̃yãmɛɛ
buiɔ bùsu zɔ̃lɛ ũ gukpɛ oi. An bùsu zɔ̃lɛɔn
we.

21 Wɛ̃́lɛ pɔ́ Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ vĩ daɛ-
daɛɔn kɛ: Yeliko, Dɔ̃nkpɛa, Emɛkɛzizi,
22 Bɛtalaba, Zemalaiũ, Bɛtɛli, 23 Aviũ,
Pala, Ɔfɛla, 24 Kefaa, Amɔni, Ɔfini ń
Gɛbao. Wɛ̃́lɛ kɛ̀ kuɛpla, an baade ń a
bualoũɔ. 25 A gbɛa Gabaɔ̃ɔ, Lama, Beelo,
26 Mizipa, Kefila, Mɔza, 27 Lɛkɛũ, Iipɛɛli,
Talala, 28 Zela, Ɛlɛfi, Yebusiɔ wɛ̃́lɛ pɔ́ wì
mɛ Yelusalɛũ, Gibɛa ń Kiliao. Wɛ̃́lɛ kɛ̀ gɛ̃o
mɛ̀ndosai, an baade ń a bualoũɔ. Kpaalɛ
pɔ́ Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ sɛ̀ daɛdaɛɔn we.

Simɛɔ buiɔ kpaalɛsɛa

19 Gbɛlaa gɛ̃n plaade Simɛɔ buiɔ sɛ̀
daɛdaɛ. An bùsu mɛ́ kú Yuda buiɔ
bùsu guo. 2 An wɛ̃́lɛɔ tɔ́n kɛ: Bɛɛsɛba
pɔ́ wì mɛ lɔ Sɛba, Mɔlada, 3 Azaasu-
ali, Bala, Ɛsɛũ, 4 Ɛlolada, Bɛtuɛ, Ɔɔma,
5 Zikilaga, Bɛmaakabo, Azaasusa, 6 Bɛle-
bao ń Saluɛ̃o. Wɛ̃́lɛ kɛ̀ kuɛ'aaɔ̃, ampii ń
ń bualoũɔ. 7 A gbɛa Aini, Limɔ, Ɛtɛɛ ń
Asão. Wɛ̃́lɛ kɛ̀ síiɔ̃, ampii ń ń bualoũɔ
8 ń bualoũ pɔ́ liaiɔ e Baalabɛɛ ń Lama
Nɛgɛvɛo. Kpaalɛ pɔ́ Simɛɔ buiɔ sɛ̀ daɛ-
daɛɔn we. 9 Wà Simɛɔ buiɔ bùsupi sì
Yuda buiɔ kpaalɛ guuɛ, asa Yuda buiɔ pɔ́
zɔ̃ɔɛ. Màa Simɛɔ buiɔ ń kpaalɛ è Yuda
buiɔ pɔ́ guu.

Zabulɔni buiɔ kpaalɛsɛa

10 Gbɛlaa gɛ̃n àaɔ̃de Zabulɔni buiɔ sɛ̀
daɛdaɛ. An bùsu zɔ̃lɛ tà e Salidi. 11 Sɛa
za we à tà bɛ'aɛ oi e Malala, ɔ̃ à pɛ̀
Dabɛsɛwa ń swadɔɔ pɔ́ kú Yɔkenaũ saɛo.
12 Sɛa za Salidi à tà gukpɛ oi e Kiselo
Taboo bùsuu, ɔ̃ à tà Dabela ń Yafiao.
13 Sɛa za we à tà gukpɛ oi e Gatefɛɛ
ń Etakazinio. Ɔ̃ à gɛ̀ ń Limɔo ń Nɛao.
14 Sɛa za we à dɔ̀ Ãnatɔ̃i gugbãntoo oi e à
gɛ̀ pɛ̀ Ifataɛli guzulɛwa. 15 Kata, Naalala,
Simɛlɔni, Idala ń Bɛtɛlɛũo ku a guu
lɔ. Wɛ̃́lɛ kɛ̀ kuɛpla, ampii ń ń bualoũɔ.
16 Wɛ̃́lɛpiɔ ń ń bualoũɔ mɛ́ kpaalɛ pɔ́ Zab-
ulɔni buiɔ sɛ̀ daɛdaɛɔ ũ.

Isakaa buiɔ kpaalɛsɛa

17 Gbɛlaa gɛ̃n síiɔ̃de Isakaa buiɔ sɛ̀ daɛ-
daɛ. 18 An bùsu wɛ̃́lɛɔn kɛ: Yezɛlɛɛ, Ke-
sulo, Sunɛũ, 19 Afalaiũ, Sioni, Anaala,
20 Labiti, Kisioni, Ɛbɛzi, 21 Lɛmeti, Ɛnga-
niũ, Ɛnada ń Bɛpazɛzio. 22 An bùsu zɔ̃lɛ
lɔ̀ Taboowa ń Saazumao ń Bɛsɛmɛsio e
à gɛ̀ pɛ̀ Yuudɛ̃wa. Wɛ̃́lɛ kɛ̀ gɛ̃o ń mɛ̀n-
doo, ampii ń ń bualoũɔ. 23 Wɛ̃́lɛpiɔ ń ń
bualoũɔ mɛ́ kpaalɛ pɔ́ Isakaa buiɔ sɛ̀ daɛ-
daɛɔ ũ.

Asɛɛ buiɔ kpaalɛsɛa

24 Gbɛlaa gɛ̃n sɔode Asɛɛ buiɔ sɛ̀
daɛdaɛ. 25 An bùsu wɛ̃́lɛɔn kɛ: Ɛleka,
Hali, Bɛtɛ̃, Akesafa, 26 Alamɛlɛki, Amada
ń Misalao. Bɛ'aɛ oi an bùsu zɔ̃lɛ lɔ̀
Kaamɛliwa ń Sikoo Libenao. 27 Sɛa za
we à ɛ̀a gukpɛ oi e Bɛdagɔ̃, à pɛ̀ Zab-
ulɔni buiɔ bùsuwa ń Ifataɛli guzulɛo, à tà
Bɛtɛmɛki ń Nɛiɛlio, ɔ̃ à dɔ̀ Kabului ɔzɛɛ oi
28 e Abadɔ̃ ń Leobɛo ń Hamɔo ń Kanao ń
Sidɔ̃ pɔ́ dɛ mɛɛwia ũo. 29 Sɛa za we à tà
Lama ń Tii wɛ̃́lɛ bĩ́ideo, ɔ̃ à pã̀i, à tà Osa
oi e à gɛ̀ pɛ̀ ísiawa Akazibu saɛ. 30 Ɔ̃ à gɛ̃̀
ń Umao ń Afɛkio ń Leobɛo. Wɛ̃́lɛ kɛ̀ mɛ̀n
bao ń plao, ampii ń ń bualoũɔ. 31 Wɛ̃́lɛpiɔ
ń ń bualoũɔ mɛ́ kpaalɛ pɔ́ Asɛɛ buiɔ sɛ̀
daɛdaɛɔ ũ.

Nɛfatali buiɔ kpaalɛsɛa

32 Gbɛlaa gɛ̃n soolode Nɛfatali buiɔ
sɛ̀ daɛdaɛ. 33 Sɛa za Hɛlɛfi ń Zaananiũ
gbɛ̃́nɛ kpɛ́o an bùsu tà Adami Nɛkɛbu ń
Yabenɛo e Lakuũ, a zɔ̃lɛn Yuudɛ̃i. 34 Ɔ̃
à ɛ̀a bɛ'aɛ oi e Azenɔ Taboo, ɔ̃ à gɛ̃̀
ń Hukokoo. Gɛɔmidɔkĩi oi à pɛ̀ Zab-
ulɔni buiɔ bùsuwa, bɛ'aɛ oi sɔ̃ Asɛɛ buiɔ
bùsuwa, gukpɛ oi sɔ̃ Yuudɛ̃wa. 35 An
wɛ̃́lɛ bĩ́ideɔ tɔ́n kɛ: Zidiũ, Zɛɛ, Amata,
Laka, Gɛnɛzalɛti, 36 Adama, Lama, Azoo,
37 Kɛdɛsi, Ɛdɛlɛi, Ɛnazoo, 38 Iloni, Mi-
dala'ɛli, Ɔlɛũ, Bɛtana ń Bɛsɛmɛsio. Wɛ̃́lɛ
kɛ̀ kɛ̃okwi, ampii ń ń bualoũɔ. 39 Wɛ̃́lɛpiɔ
ń ń bualoũɔ mɛ́ kpaalɛ pɔ́ Nɛfatali buiɔ sɛ̀
daɛdaɛɔ ũ.

Dã buiɔ kpaalɛsɛa

40 Gbɛlaa gɛ̃n soplade Dã buiɔ sɛ̀ daɛ-
daɛ. 41 An bùsu wɛ̃́lɛɔ tɔ́n kɛ: Zɔla,
Ɛsɛtao, Iisɛmɛsi, 42 Saalebiũ, Ayaloni,
Itela, 43 Eloni, Timɛna, Ɛkɛloni, 44 Ɛleke,
Gibetɔ̃, Baalata, 45 Yehuda, Bɛnɛbɛla,
Gata Limɔ, 46 Mɛyaakɔ̃ ń Lakɔ̃o ń bùsu
pɔ́ bɔaa ń Zopeo. 47 Dã buiɔ i fɔ̃ ń bùsupi
sìmáo, ɔ̃ aa gɛ̀ lɛ̀lɛ Lɛsɛũdeɔwa. Aa sì aa a
gbɛ̃́ɔ dɛ̀dɛ ń fɛ̃ndao aa zɔ̃̀lɛu, ɔ̃ aa ń dezi
Dã tɔ́ kpàɛ̀.* 48 Wɛ̃́lɛpiɔ ń ń bualoũɔ mɛ́
kpaalɛ pɔ́ Dã buiɔ sɛ̀ daɛdaɛɔ ũ.

Yozuee kpaalɛsɛa

49 Kɛ́ Isailiɔ ń bùsu kpaalɛkɛ̀ aa làa, ɔ̃
aa gbàsa Nuni nɛ́ Yozuee pɔ́ kpàwà 50 lá
Dii òwa. Timɛna Sɛla pɔ́ kú Ɛflaiũ bùsu
gusĩsĩdeu ɔ̃ a gbɛ̀a, ɔ̃ aa kpàwà. A kɛ̀kɛ
kàlɛ, ɔ̃ à zɔ̃̀lɛu.
51 Kpaalɛ pɔ́ sa'ona Ɛleazaa ń Nuni
nɛ́ Yozueeo ń Isaili bui uabeleɔ kɛ̀nɛ́ ń
gbɛlaao Silo Dii aɛ a kpɛ́ kpɛɛlɛn we. Màa
ɔ̃ aa bùsupi kpaalɛ̀.

Misiwɛ̃lɛɔ

(Nao 35.9-34, Iko 19.1-13)

20 Ɔ̃ Dii ò Yozueeɛ à mɛ̀: 2 O Isail-
iɔnɛ aa ń wɛ̃́lɛɛɔ dilɛ ń misiwɛ̃lɛɔ
ũ, lá má dà Mɔizie a òwa, 3 kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ kai
mɛ́ mɔ̀ à gbɛ̃dɛ̀ lí e bàasi tau azĩa misik-
ĩi ũ ade daɛ pɔ́ asu tɔsiwà yã́i. 4 Tó gbɛ̃́
bàasi tà wɛ̃́lɛpiɔ doe guu, aàli zɛ wɛ̃́lɛpi
bɔlɛu, i a yã'o wɛ̃́lɛpi gbɛ̃zɔ̃ɔɔnɛ. Aali aà
sí ń wɛ̃́lɛ guu, aai kpɛ́ kpawà aàɔ kúńnɔ.
5 Tó tɔ̀sina pɛ̀lɛaàzi, aasu gbɛ̃dɛnapi naɛ̀
a ɔzĩo, asa kai mɛ́ mɔ̀ ɔ̃ à a gbɛ̃́dee dɛ̀, ĩ́ie
kú ń zãnguo za zio. 6 Iɔ ku wɛ̃́lɛpiu e wà
yã́kpalɛkɛaànɔ, e sa'onkia pɔ́ kú gɔɔ bee
gɛ gaò, i gbasa ta a bɛ wɛ̃́lɛ pɔ́ à bɔ̀u.
7 Ɔ̃ Isailiɔ Kɛdɛsi dìlɛ ado ũ Galile bù-
suu Nɛfatali buiɔ bùsu sĩ̀sĩdeu ń Sikɛũo
lɔ Ɛflaiũ buiɔ bùsu sĩ̀sĩdeu ń Kiliataaba
pɔ́ wì mɛ lɔ Hɛblɔ̃o Yuda buiɔ bùsu
sĩ̀sĩdeu. 8 Yuudɛ̃ baa gukpɛ aa Bɛzɛɛ pɔ́
kú gusalala wáiwaiu dìlɛ Lubɛni buiɔ
bùsuu ń Gada buiɔ wɛ̃́lɛ Lamɔtuo Gal-
ada bùsuu ń Manase buiɔ wɛ̃́lɛ Golanao
Basana bùsuu. 9 Gbɛ̃́ pɔ́ kai mɛ́ mɔ̀ à
gbɛ̃dɛ̀, Isailie ge bɔ̀mɔ pɔ́ kú ń guun nò,
aàli bàasi ta wɛ̃́lɛ pɔ́ wa dìlɛpiɔ dou.
Beewa gbɛ̃́ pɔ́ gà daɛ pɔ́ dɛ aà tɔsiwà a
e gbɛ̃́pi dɛo e wà yã́kpalɛkɛaànɔ gĩa.

*19:47 Dɔa 18.27-29

Levii buiɔ wɛ̃́lɛɔ

(1Lad 6.39-66)

21 1–2 Levii bui uabeleɔ gè sa'ona
Ɛleazaa ń Nuni nɛ́ Yozueeo ń
Isaili bui kĩni uabeleɔ lè Silo, aa ònɛ́: Dii
dà Mɔiziɛ, ɔ̃ a òɛ́ à wɛ̃́lɛɔ kpáwá wàɔ kuu
ń wá pɔ́ɔ dã̃́dãkɛkĩio.† 3 Ɔ̃ Isailiɔ wɛ̃́lɛɛ
beeɔ ń a dã̃́dãkɛkĩiɔ kpà Levii buipiɔwa ń
pɔ́ ũ. 4 Kɛata buiɔ ɔ̃ gbɛlaa sɛ̃́ia ń sɛ́ káau,
ɔ̃ wà Yuda buiɔ ń Simɛɔ buiɔ ń Bɛ̃yãmɛɛ
buiɔ wɛ̃́lɛ mɛ̀n kuɛ'aaɔ̃ɔ kpà Levii bui pɔ́
aa dɛ sa'ona Aalona bui ũɔwa daɛdaɛ ń
kpaalɛ ũ. 5 Ɔ̃ wà Ɛflaiũ buiɔ ń Dã buiɔ ń
Manase buiɔ lɛɛ do wɛ̃́lɛ mɛ̀n kwiɔ kpà
Kɛata bui kĩniɔwa ń kpaalɛ ũ. 6 Ɔ̃ wà
Isakaa buiɔ ń Asɛɛ buiɔ ń Nɛfatali buiɔ ń
Manase buiɔ lɛɛ do pɔ́ kú Basana bùsuuɔ
wɛ̃́lɛ mɛ̀n kuɛ'aaɔ̃ɔ kpà Geesɔ̃ buiɔwa ń
kpaalɛ ũ. 7 Ɔ̃ wà Lubɛni buiɔ ń Gada buiɔ
ń Zabulɔni buiɔ wɛ̃́lɛ mɛ̀n kuɛplaɔ kpà
Mɛlali buiɔwa daɛdaɛ ń kpaalɛ ũ. 8 Màa
Isailiɔ wɛ̃́lɛpiɔ kpà Levii buiɔwa ń a dã̃́-
dãkɛkĩiɔ, lá Dii dà Mɔiziɛ a òwa.

9 Yuda buiɔ ń Simɛɔ buiɔ wɛ̃́lɛ pɔ́ wa
kpàmáɔ tɔ́n kɛ: 10 Levii nɛ́ Kɛata bui
Aalona buiɔ mɛ́ vĩ, asa ampiɔ ɔ̃ gbɛlaa
sɛ̃́ia ń sɛ́. 11 Wà Kiliataaba pɔ́ wì mɛ
lɔ Hɛblɔ̃ ń dã̃́dãkɛkĩi pɔ́ liaio kpàmá.
A ku Yuda buiɔ bùsu gusĩsĩdeuɛ. Aaba
mɛ́ Anaki buiɔ dezi ũ. 12 À mɔ lè wà
Hɛblɔ̃ buaɔ ń a bualoũɔ kpà Yefũnɛ nɛ́
Kalɛbuwa kɔ̀. 13 Màa wà Hɛblɔ̃ pɔ́ dɛ
gbɛ̃́dɛna misiwɛ̃lɛ ũ kpà sa'ona Aalona
buiɔwa ń Libenao 14 ń Yatiio ń Ɛsɛmɔao
15 ń Olonao ń Dɛbiio 16 ń Ainio ń Yutao
ń Bɛsɛmɛsio, wɛ̃́lɛpiɔ píi ń a dã̃́dãkɛk-
ĩioɛ. Bui lɛɛ plapiɔ wɛ̃́lɛɔ kɛ̀ kɛ̃okwi.
17 Wà Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ wɛ̃́lɛɛ beeɔ kpàmá:
Gabaɔ̃ɔ, Gɛba, 18 Anato ń Alemɔo. Wɛ̃́lɛ
kɛ̀ síiɔ̃, ampii ń ń dã̃́dãkɛkĩio. 19 Aalona
bui sa'onaɔ wɛ̃́lɛ kɛ̀ píi kuɛ'aaɔ̃, ampii ń
ń dã̃́dãkɛkĩio.

20 Wà Ɛflaiũ buiɔ wɛ̃́lɛɛ beeɔ kpà
Levii nɛ́ Kɛata bui kĩniɔwà ń kpaalɛ
ũ. 21 Gbɛ̃́dɛna misiwɛ̃lɛ Sikɛũ pɔ́ kú
gusĩsĩdeu ń Gɛzɛɛo 22 ń Kibezaiũo ń Bɛ-
tolonio. Wɛ̃́lɛ kɛ̀ síiɔ̃, ampii ń ń dã̃́dãkɛk-
ĩio. 23 Aa Dã bui wɛ̃́lɛɔ è mɛ̀n síiɔ̃ lɔ,
Ɛleke, Gibetɔ̃, 24 Ayaloni ń Gata Limɔo.
Wɛ̃́lɛ kɛ̀ síiɔ̃, ampii ń ń dã̃́dãkɛkĩio. 25 Aa
Manase buiɔ lɛɛ do wɛ̃́lɛɔ è pla, Taanaki
ń Bileaũo, ampii ń ń dã̃́dãkɛkĩio. 26 Wà
wɛ̃́lɛ mɛ̀n kwipiɔ kpà Kɛata bui kĩniɔwaɛ,
ampii ń ń dã̃́dãkɛkĩio.

27 Manase buiɔ lɛɛ do wɛ̃́lɛ mɛ̀n plaɔ
kpà Levii nɛ́ Geesɔ̃ buiɔwa ń kpaalɛ
ũ, Golana pɔ́ dɛ gbɛ̃́dɛna misiwɛ̃lɛ ũ
Basana bùsuu ń Bɛsɛtɛlao, ampii ń ń dã̃́-
dãkɛkĩio. 28 Aa Isakaa buiɔ wɛ̃́lɛɔ è mɛ̀n
síiɔ̃, Kisioni, Dabela, 29 Yaamu ń Ɛnga-
niũo, ampii ń ń dã̃́dãkɛkĩio. 30 Aa Asɛɛ
buiɔ wɛ̃́lɛɔ è lɔ mɛ̀n síiɔ̃, Misala, Abedɔ̃,
31 Ɛleka ń Leobɛo, ampii ń ń dã̃́dãkɛkĩio.
32 Aa Nɛfatali buiɔ wɛ̃́lɛɔ è lɔ mɛ̀n àaɔ̃,
gbɛ̃́dɛna misiwɛ̃lɛ Kɛdɛsi pɔ́ kú Galile
bùsuu ń Amɔdooo ń Kaatão, ampii ń
ń dã̃́dãkɛkĩio. 33 Geesɔ̃ buiɔ wɛ̃́lɛpiɔ kɛ̀
kuɛ'aaɔ̃, ampii ń ń dã̃́dãkɛkĩio.

34 Levii nɛ́ Mɛlali buiɔ mɛ́ gɔ̃̀. Wà Zab-
ulɔni buiɔ wɛ̃́lɛɛɔ kpàmá ń kpaalɛ ũ,
Yɔkenaũ, Kaata, 35 Dimɛna ń Naalalao.
Wɛ̃́lɛ kɛ̀ síiɔ̃, ampii ń ń dã̃́dãkɛkĩio. 36 Aa
Lubɛni buiɔ wɛ̃́lɛɛɔ è lɔ, Bɛzɛɛ, Yaaza,
37 Kedemɔ ń Mɛfaao. Wɛ̃́lɛ kɛ̀ síiɔ̃, ampii
ń ń dã̃́dãkɛkĩio. 38 Aa Gada buiɔ wɛ̃́lɛɛɔ è
lɔ, gbɛ̃́dɛna misiwɛ̃lɛ Lamɔtu pɔ́ kú Gal-
ada bùsuu, Maanaiũ, 39 Ɛsɛbɔ̃ ń Yazɛɛo.
Wɛ̃́lɛ kɛ̀ síiɔ̃, ampii ń ń dã̃́dãkɛkĩio.
40 Levii nɛ́ Mɛlali buiɔ wɛ̃́lɛpiɔ kɛ̀ kuɛpla.
41 Levii buiɔ wɛ̃́lɛpiɔ ku Isaili bui kĩniɔ
bùsuuɛ. Aa kɛ̀ píi blakwi plasai, ampii ń
ń dã̃́dãkɛkĩio. 42 Wɛ̃́lɛpiɔ dɛ ń pɔ́ ũɛ ń dã̃́-
dãkɛkĩi pɔ́ lialiańziɔ. Màa wɛ̃́lɛpiɔ dɛ píi.

43 Dii bùsu pɔ́ à a lɛgbɛ̃̀ Isailiɔ deziɔnɛ
kpàmá, ɔ̃ à gɔ̃̀ ń pɔ́ ũ, aa zɔ̃̀lɛu. 44 Dii ń
gbá zɛ́ aalɛ kã́mabo gupiiu, lá à a lɛgbɛ̃̀

†**21:1-2** Nao 35.1-8

ń deziɔnɛwa.‡ An ibɛɛɛ i fɔ̃ ń gã fĩ̀o, Dii
ń ibɛɛɔ nànɛ́ ń ɔzĩ píiɛ. 45 Yãmaa pɔ́ Dii ò
Isailiɔnɛ kè píi, a kee i lɛ́lɛ pão, baa do.

Isaili buieɔ taa Yuudɛ̃ baale

22 Yozuee Lubɛni buiɔ sìsi ń Gada
buiɔ ń Manase buiɔ lɛɛ doo, 2 a
ònɛ́: Á yã́ pɔ́ Dii zɔ̀blena Mɔizi dìlɛɛ́ kũa,
mɛ́ a zĩkɛ̀ yã́ pɔ́ má òɛ́wa¶ píi. 3 À gɛ̃̀gɛ̃ e
ń a gbão i pãkpa á gbɛ̃́ɔzio. A zĩkɛ̀ yã́ pɔ́
Dii á Lua dìlɛɛ́wa. 4 Lá Dii á Lua á gbɛ̃́piɔ
gbà zɛ́ aa kã́mabò sa lá à a lɛgbɛ̃̀nɛ́wa, à
ɛa ta á bɛ sa, bùsu pɔ́ Dii zɔ̀blena Mɔizi
kpàwá Yuudɛ̃ baaleu. 5 À laaika maamaa
àɔ yãdilɛnɛɔ ń ikoyã pɔ́ Dii zɔ̀blena Mɔizi
dàɛ́ɔ kũa, íɔ ye Dii á Luazi. À aà zɛ́ sɛ́
súsu, íɔ yã́ pɔ́ a dìlɛɔ kũa. À naaàzi, í
zɔbleɛ̀ ń nɔ̀sɛmɛndoo teasisai.

6 Yozuee samaa'ònɛ́ à ń gbáɛ, ɔ̃ aa
tà ń bɛ. 7 Mɔizi Basana bùsu saalo kpà
Manase buiɔ lɛɛ dowa yãa kɔ̀, ɔ̃ Yozuee
bùsu kpà an gbɛ̃́ pɔ́ gɔ̃̀ɔwa Yuudɛ̃ bɛ'aɛ
oi ń ń gbɛ̃́ Isaili bui kĩniɔ. Kɛ́ Yozuee
samaa'ònɛ́, 8 à mɛ̀: À ɛa ta á bɛ ń á àizɛɛ
zɔ̃ɔɔ, pɔtuoɔ dasidasi ń ã́nusuo ń vuao ń
mɔgotɛ̃o ń mɔsi pɔ́ɔ ń pɔkasaɔ dasidasi.
À gɛ à á ibɛɛɔ pɔ́piɔ kpaalɛkɔ̃ɛ ń á gbɛ̃́ɔ
we.

9 Ɔ̃ Lubɛni buiɔ ń Gada buiɔ ń Manase
buiɔ lɛɛ do Isaili bui kĩniɔ tò Silo Kanaa
bùsuu, aa ɛ̀a tà Galada bùsuu, bùsu pɔ́
aa gɔ̃̀ vĩ yã́ pɔ́ Dii dà Mɔiziɛ a ò yã́i.
10 Kɛ́ aa kà Yuudɛ̃ kòolou Kanaa bùsuu,
aa sa'okĩi bò Yuudɛ̃ saɛ we. Sa'okĩipi zɔ̃ɔ.
11 Kɛ́ Isaili bui kĩniɔ mà aa mɛ̀: À gwa!
Lubɛni buiɔ ń Gada buiɔ ń Manase buiɔ
lɛɛ doo sa'okĩi bò Kanaa bùsu zɔ̃lɛu, Yu-
udɛ̃ kòolou. 12 Ɔ̃ Isaili bui kĩnipiɔ kã̀aa
ḿpii aa gɛ́má ń zĩo.

13 Ɔ̃ aa sa'ona Ɛleazaa nɛ́ Finɛasi zĩ̀
Lubɛni buiɔ ń Gada buiɔ ń Manase
buiɔ lɛɛ dopiwa Galada bùsuu. 14 Isaili
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ gɛ̀aànɔ gbɛ̃ɔn kwi, bui ń buio
dodo, Isaili bui uabeleɔnɛ ḿpii. 15 Kɛ́ aa
kà Lubɛni buiɔ ń Gada buiɔ ń Manase
buiɔ lɛɛ dopi kĩ́i Galada bùsuu, aa ònɛ́:
16 Yã́ pɔ́ Dii gbɛ̃́ɔ ò ḿpiin kɛ, aa mɛ̀: Náai-
saiyã kpeletaan wei? A bɔ Isailiɔ Lua kpɛ.
A gi Dii yã́i gbã, a ázĩa sa'okĩi bò.§ 17 Du-
una pɔ́ wá kè Peoo** i mɔ́wáo lé? Baa kɛ́
gaga gɛ̃̀wágu, duunapi sãma gì lɛ́ wá lɛ́ e
ń a tiaoɛ. 18 Álɛ bɔ Dii yã́ kpɛ gbãɛ. Tó a
gi Dii yãmai gbã, aà pɔ a fɛ̃ Isaili bui píizi
ziaɛ. 19 Tó bùsu pɔ́ a gɔ̃ vĩ gbãlɛ̀, à bua su
Dii bùsuu, gu pɔ́ aà zwã̀akpɛ kuu, í bùsu
kpaalɛsɛwanɔ la. Ásu bɔ Dii ge wá yã́ kpɛ
à ázĩa sa'okĩi boo, Dii wá Lua gbagbak-
ĩipi bàasio. 20 Kɛ́ Zela sĩ́wɛna Akãa náai-
saiyãkɛ̀ láaipɔ yã́ musu, Dii pɔ i fɛ̃ Isaili
bui píizio lé?†† Akãa i ga a duuna yã́i ado
sɔ̃o.

21 Ɔ̃ Lubɛni buiɔ ń Gada buiɔ ń Man-
ase buiɔ lɛɛ doo ò Isaili bui uabelepiɔnɛ:
22 Dii mɛ́ Lua Zɔ̃ɔde ũ! Dii mɛ́ Lua Zɔ̃ɔde
ũ! A wá yã́pi dɔ̃, mɛ́ wá ye ápiɔ àɔ dɔ̃ sɔ̃.
Tó wa bɔ Dii kpɛ, wa gi aà yãmai, ásu
wá wɛ̃nagwa gbão. 23 Tó wa wá sa'okĩipi
bò bɔa Dii kpɛ yã́iɛ, mɛ́ wa sa pɔ́ wì a pɔ́
kátɛu à tɛ́kũ òwà ń sáaukpasao ń pɔ́wɛnti
gbaɔ, Dii to à wi wá musu. 24 I kɛ màa
no. Bíli mɛ́ wá kṹ, ɔ̃ wá bò. Wa mɛ̀, yã́
pɔ́ á buiɔ o wá buiɔnɛ zian kɛ: Bɔ́ á vĩ
ń Dii Isailiɔ Luaoi? 25 Dii mɛ́ Yuudɛ̃ dà
wápiɔ ń ápiɔ zãnguo wá bùsu zɔ̃lɛ ũ. Á
baa kú ń Diioo. Lá á buiɔ gi wá buiɔnɛ
aa misiilɛ Diiɛn we. 26 Ɔ̃ wa mɛ̀ wà wáz-
ĩa sa'okĩi boɛ. I kɛ wá sa'owà no, 27 a dɛ
wá zɔblea Diiɛ seela ũ wápiɔ ń ápiɔ zãn-
guoɛ ń wá bui pɔ́ tɛ́ wá kpɛɔ, wí sa pɔ́ wì

‡**21:44** Bɔa 33.14, Ɛbɛ 4.1
¶**22:2** Nao 32.20-32, Yoz 1.12-15
§**22:16** Iko 12.13-14
****22:17** Nao 25.1-9
††**22:20** Yoz 7.1-26

a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ń sáaukpasao o aà ua.
Beewa á buiɔ e o wá buiɔnɛ zia, an baa
kú ń Diio lɔɔo. 28 Ɔ̃ wa mɛ̀: Tó a bee òwɛ̃ɛ
ge wá buiɔnɛ zia, wá oɛ́ à Dii gbagbak-
ĩi taa pɔ́ wá deziɔ bò gwa. I kɛ sa'oa yɑ̃́i
no, seelaɛ ápiɔ ń wápiɔ zãnguo. 29 Kai!
Wá fɔ̃ gí Dii yãmai wà bɔ aà yɑ̃́ kpɛ gbã
wà sa'okĩi pɔ́ wá sa'owà ń pɔ́wɛntio boo.
Dii wá Lua gbagbakĩi ku gueio, pɔ́ pɔ́ kú
aà kpɛ́ kpɛɛlɛ bàasio.

30 Kɛ́ sa'ona Ɛleazaa nɛ́ Finɛasi ń Isaili
gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ́ kuaànɔ bui uabele ũɔ yɑ̃́ pɔ́
Lubɛni buiɔ ń Gada buiɔ ń Manase buiɔ
lɛɛ doo ò mà, à kɛ̀nɛ́ na. 31 Ɔ̃ Finɛasi ònɛ́:
Wá dɔ̃ kɛ́ Dii kú wá guu gbã. Lá i bɔ aà
kpɛo, a Isailiɔ bɔ̀ Dii wɛ́tɛ̃amɔanɛun we.
32 Ɔ̃ Finɛasi ń gbɛ̃zɔ̃ɔpiɔ Lubɛni buiɔ ń
Gada buiɔ ń Manase buiɔ lɛɛ doo tò Gal-
ada bùsuu we, aa ɛ̀a tà Isaili pɔ́ kú Kanaa
bùsuuɔnɛ ń a baoo. 33 Yɑ̃́pi kɛ̀ Isailiɔnɛ
na, ɔ̃ aa Lua sáaukpà, aai gɛa zĩkai ń
Lubɛni buiɔ ń Gada buiɔ ń ń bùsu ɔ̃̀ɔk-
paao yã'o lɔo. 34 Ɔ̃ Lubɛni buiɔ ń Gada
buiɔ tɔkpà sa'okĩipiɛ Seela. Aa mɛ̀: A dɛ
seela ũ wá zãnguoɛ kɛ́ Dii mɛ́ Lua ũ.

Yozuee lɛzaa Isailiɔwa

23 Kɛ́ Dii tò Isailiɔ kɑ̃́mabò ń ibɛɛ pɔ́
liaańziɔ yɑ̃́ musu, a gɔɔ gɛ̃̀gɛ̃. A
gbɛa Yozuee zikṹ táotao. 2 Ɔ̃ à Isailiɔ sìsi,
an gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń ń dɔaanaɔ ń ń yɑ̃́kpalɛkɛnaɔ
ń ń lakɛ̃naɔ píi, a ònɛ́: Ma zikṹ táotao. 3 A
yɑ̃́ pɔ́ Dii á Lua kɛ̀ buiɛ beeɔnɛ á yɑ̃́i è.
Dii á Lua mɛ́ zĩkàɛ́. 4 Ma bui pɔ́ gɔ̃̀ Yuudɛ̃
ń bɛ'aɛ ísia zɔ̃ɔo zãnguoɔ bùsu kpaalɛ̀ á
buiɔnɛ ń bui pɔ́ ma ń dɛdɛɔ pɔ́o. 5 Dii á
Lua a ɔzɔ̃ɛ́ńzi a ń yáɛ́, i ń bùsuɔ símáɛ́,
íɔ vĩ lá à a lɛgbɛ̀ɛ́wa. 6 À sɔ̃dilɛ maamaa.
Àɔ laai vĩ, íɔ zĩkɛ yɑ̃́ pɔ́ kú Mɔizi ikoyã
lá guuwa. Ásu pãalɛ ɔplaai ge zɛɛio. 7 Á
baa su àɔ kú ń bui pɔ́ gɔ̃̀ á guupiɔo. Ásuli
ń tɑ̃́aɔ gbagbao. Ásuli mɛ á sííńnɔo. Ásuli
zɔblenɛ́ à kúlɛnɛ́o. 8 Àɔ naa Dii á Luazi
ado, lá á kɛ̀ e ń a gbãowa. 9 Dii ɔzɔ̃̀ɛ́ bui
zɔ̃ɔ gbãaɔzi, gbɛ̃e i e á gã fĩ̀o e ń a gbão.
10 Á gbɛ̃́ mɛ̀ndo ì gbɛ̃ɔn ɔ̀aa sɔɔɔ fu, kɛ́
Dii á Lua lɛ́ zĩkaɛ́, lá à a lɛgbɛ̀ɛ́wa yɑ̃́i.‡‡
11 Àɔ laai vĩ maamaa, íɔ ye Dii á Luazi.

12 Tó a pɔ̀ɔbɔzãkɛ̀, mɛ́ a na bui pɔ́ gɔ̃̀ á
guupiɔwa, mɛ́ a ń nɔɛɔ sɛ̀, mɛ́ a á baa
dàaańnɔ, 13 àɔ dɔ̃ sɑ̃́asã kɛ́ Dii á Lua a
ɛa buipiɔ yáɛ́ lɔo. Aa gɔ̃ɛ́ bai ge mɔ ũ ge
flàalaɔ ũ á kpɛsɛaɛ ge kɔ̀ɔɔ ũ á wɛ́u e a
gɛ midɛ bùsu maa pɔ́ Dii á Lua kpàwáɛ
beepi guu. 14 À gwa! Málɛ gɛ́ gɛ́kĩi sa. Á
dɔ̃ á nɔ̀sɛu ń á làasoɔɔ píi kɛ àsi maa pɔ́
Dii á Lua òɛ́ɔ guu, baa mɛ̀ndo i kɛ famao.
Aa kɛ̀ píiɛ, an kee i lɛ́lɛ pão. 15–16 Lá àsi
maa pɔ́ Dii á Lua òɛ́ kɛ̀ɛ́ píi, tó a Dii á Lua
bàakuaánɔ yɑ̃́ pɔ́ a dìlɛɛ́ gbòo, a gɛ zɔblè
tɑ̃́aɔnɛ a kulɛnɛ́, Dii a to àsi bɛ̃̀ɛ pɔ́ á ò á
lɛɛ e à gɛ á midɛ bùsu maa pɔ́ a kpàwáɛ
beepi guu. Dii a pɔkũmabɔbɔwá, í láa gɔ̃̀ɔ
bùsu maa pɔ́ a kpàwáɛ beepi guu.

Yozuee gbɛ̃́ɔ gbaa laai Sikɛũ

24 Yozuee Isaili buiɔ kɑ̃̀aa Sikɛũ. À
Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń ń dɔaanaɔ ń ń
yɑ̃́kpalɛkɛnaɔ ń ń lakɛ̃naɔ sìsi, ɔ̃ aa mɔ̀
sĩ̀ Lua aɛ. 2 Ɔ̃ Yozuee ò bílaɛ: Dii Isailiɔ
Lua mɛ̀, wá deziɔ ku yãa Uflata baaleɛ,
aa zɔblè tɑ̃́aɔnɛ. Ablahaũ ń Nakɔɔo mae
Tela kú ń guu.¶¶ 3 Ɔ̃ à wá dezi káau
Ablahaũ sɛ̀ Uflata baale, à Kanaa bùsu
kɛ̀ɛlɛaànɔ,§§ ɔ̃ á tò aà bui kɔ̃̀. À aà gbà
Izaaki,* 4 ɔ̃ à Izaaki gbà Yakɔbu ń Esauo.†

‡‡**23:10** Iko 3.22, 32.30
¶¶**24:2** Daa 11.27
§§**24:3** Daa 12.1-6
***24:3** Daa 21.1-3
†**24:4** Daa 25.24-26

À Esau gbà Sei bùsu sìsĩde.[‡] Yakɔbu ń a néɔ sɔ̃ aa tà Egipi.[¶]

5 Dii Mɔizi ń Aalonao zì̃,[§] ɔ̃ à ĩadà Egipiɔwa ń yã́ pɔ́ a kɛ̀ ń guuɔ, ɔ̃ à wá bɔ́lɛu. 6 Ké à wá deziɔ bɔ̀lɛ Egipi, ké wa ka ísiai, ɔ̃ Egipiɔ pɛ̀lɛwázi ń zĩkasɔ̃goɔ ń sɔ̃deɔ e Ísia Tɛ̃ai. 7 Ké wa wiilɛ̀aàzi, ɔ̃ à gusia dà wá zãnguo ń Egipipiɔ, ɔ̃ a tò ísia kũ̀aamá míɔ.[**] Wá wɛ́ yã́ pɔ́ a kɛ̀ Egipiɔnɛ è. Bee gbɛa wa gɔɔplakɛ̀ guwaiwaiu.

8 Dii mɔ̀wanɔ Amɔle pɔ́ kú Yuudɛ̃ gukpɛ oiɔ bùsuu. Ké aa fɛ̀lɛwá ń zĩo, ɔ̃ Dii ń náwɛ̃ɛ wá ɔzĩ. À ń mìdɛ, ɔ̃ an bùsu gɔ̀̃ wá pɔ́ ũ.[††] 9 Ké Zipoo né Balaki, Mɔabuɔ kía fɛ̀lɛwá ń zĩo, à Bɛɔɔ né Balaaũ sìsi aà láaikɛwá. 10 Ɔ̃ Dii gì Balaaũ yãmai, a tò à samaa'ɔ̀wɛ̃ɛ, à wá bɔ́ Balaki ɔzĩ.[‡‡] 11 Bee gbɛa wa bua Yuudɛ̃wa[¶¶] wa ka Yeliko. Ɔ̃ Yelikodepiɔ zĩkàwanɔ. Amɔleɔ ń Pɛlizio ń Kanaaɔ ń Itiɔ ń Giigasiɔ ń Iviɔ ń Yebusiɔ zĩkàwanɔ lɔ, ɔ̃ Dii ń náwɛ̃ɛ wá ɔzĩ. 12 À bɛɔɔ gbàɛ wá aɛ,[§§] aa Amɔleɔ kía gbɛ̃ɔn plaɔ yàwɛ̃ɛ. I kɛ wá fɛ̃nda ge wá ka mɛ́ ń yáo. 13 À tɔɔlɛ pɔ́ wámɛ wa a zĩkɛ̀o kpàwá ń wɛ̃́lɛ pɔ́ wámɛ wá kàlɛoɔ, ɔ̃ wá kú wɛ̃́lɛpiɔ guu. Wálɛ vɛ̃ɛbu ń kù kpɛ́ pɔ́ wámɛ wá bàoɔ bɛ ble.

14 Ɔ̃ Yozuee mɛ̀: Àɔ Dii vĩa vĩ, íɔ zɔbleɛ̀ sĩana ń nɔ̀sɛmɛndoo. À tã́a pɔ́ á deziɔ zɔblɛ̀nɛ́ Uflata baale ń Egipiɔ bɔ á guu, í zɔble Diiɛ. 15 Tó zɔblea Diiɛ kɛ̀ɛ́ ĩ́i, à zɛ ń tã́a pɔ́ á ye zɔbleɛ̀o gbã, tã́a pɔ́ á deziɔ zɔblɛ̀nɛ́ Uflata baaleɔn nò, Amɔle pɔ́ á kú ń bùsuuɔ pɔ́n nò. Mapi ń ma bɛdeɔ sɔ̃, Dii wáɔ zɔbleɛ̀. 16 Ɔ̃ gbɛ̃́ɔ wɛ̀wà aa mɛ̀: Kai! Wá fɔ̃ pãkpa Diizi wà zɔble tã́aɔnɛo. 17 Dii wá Lua mɛ́ wá bɔ́ zɔbleu Egipi bùsuu ń wá maeɔ. Ɔ̃mɛ dabudabu zɔ̃ɔpiɔ kɛ̀ wá wáa, à wá dɔ̃́a wá táa'oa guu píi, à wá bɔ́ bui pɔ́ wa gɛ̃́laɔ ɔzĩ píi. 18 Dii mɛ́ Amɔleɔ ń bui pɔ́ kú bùsuɛ beeuɔ yàwɛ̃ɛ. Dii wáɔ zɔbleɛ̀ sɔ̃, ɔ̃mɛ wá Lua ũ.

19 Ɔ̃ Yozuee ò gbɛ̃́ɔnɛ: Á e zɔble Diiɛo. Asa aà kua adoaɛ, ìli sí sàao. A á tàaeɔ ń á duuna kɛ̃́wáo. 20 Baa ké à yãmaakɛ̀ɛ́ yãa, tó a pãkpàaàzi, álɛ zɔble dii zì̃loɔnɛ, a ɛa yã́yiawáɛ, i á midɛ. 21 Ɔ̃ gbɛ̃́ɔ ò Yozueeɛ: Màa no! Dii wáɔ zɔbleɛ̀. 22 Ɔ̃ Yozuee ònɛ́: Ámɛ á ázĩa seeladeɔ ũ, a zɛò àɔ zɔble Diiɛ. Ɔ̃ aa mɛ̀: A seeladeɔn wá ũ. 23 Ɔ̃ Yozuee mɛ̀: Tó màaɛ, à dii zì̃lo pɔ́ kúánɔɔ bɔ á guu, í á sɔ̃ kpa Dii Isailiɔ Luawa. 24 Ɔ̃ gbɛ̃́ɔ òɛ̀: Dii wá Lua ɔ̃ wáɔ zɔbleɛ̀, wíɔ aà yãma.

25 Zĩbeezĩ Yozuee idàda Dii bàakuańnɔ yã́wa gbɛ̃́ɔnɛ Sikɛũ we. À ɛ̀a à aà ikoyãɔ ń yã́ pɔ́ a dìlɛɔ ònɛ́, 26 ɔ̃ à yã́piɔ kɛ̀̃ Lua ikoyã láu. Ɔ̃ à gbɛ̀ gbɛ̀̃nɛ sɛ pɛ̀lɛ gbɛ̃́nɛli gbáu Dii sísikĩi[*] we. 27 Ɔ̃ a ò gbɛ̃́ɔnɛ: À gwa! Gbɛɛ bee mɛ́ aɔ dɛwɛ̃ɛ seelade ũ. Gbɛpi yã́ pɔ́ Dii ɔ̀wɛ̃ɛ mà píi. Aɔ dɛɛ́ seelade ũ, ké ásu mɔafilikɛ á Luaɛo. 28 Yozuee gbɛ̃́ɔ gbàɛ, ɔ̃ baade tà a wɛ̃́lɛu.

29 Yã́ beeɔ gbɛa Dii zɔ̀blena Yozuee, Nuni né gà a wɛ̀̃ basɔɔkwide guu. 30 Wà aà vì̃ bùsu pɔ́ dɛ aà kpaalɛ ũ guu Timɛna Sɛla, Ɛflaiũ buiɔ bùsu sìsĩdeu Gaasi gbɛ̀sĩsĩ gugbãntoo oi. 31 Isailiɔ zɔblè Diiɛ ń nɔ̀sɛmɛndoo Yozuee gɔɔ ń gɔɔ pɔ́ gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ́ gɛ̀̃gɛ̃ dɛaàlaɔ kuo. Gbɛ̃zɔ̃ɔpiɔ wɛsì yã́ pɔ́ Dii kɛ̀ Isailiɔnɛlɛ píiɛ.

[‡]**24:4** Daa 36.8
[¶]**24:4** Daa 46.1-7
[§]**24:5** Bɔa 3.7-10
[**]**24:7** Bɔa 14.1-31
[††]**24:8** Nao 21.21-35
[‡‡]**24:10** Nao 24.10
[¶¶]**24:11** Yoz 3.14-17
[§§]**24:12** Bɔa 23.28
[*]**24:26** Daa 12.6-7, 33.18-20, 35.4

32 Yosɛfu gɛwa pɔ́ Isailiɔ bɔ̀ò Egipi sɔ̃,†
aa vɪ̃̀ Sikɛũ tɔɔlɛ pɔ́ Yakɔbu lù guuɛ. A
lù Sikɛũ mae Amɔɔ nɛ́ɔwa ɑ̃́nusu ɔwatɛ̃
basɔoɛ.‡ Tɔɔlɛpi ku Yosɛfu buiɔ kpaalɛ
guuɛ. 33 Kɛ́ Aalona nɛ́ Ɛleazaa gà, ɔ̃ wà
aà vɪ̃̀ sɪ̃̀sɪ̃ pɔ́ dɛ aà nɛ́ Finɛasi kpaalɛ ũ
pɔlɛu Ɛflaiũ buiɔ bùsu gusɪ̃sɪ̃deu.

†**24:32** Daa 50.24-25, Bɔa 13.19
‡**24:32** Daa 33.19, Zĩn 7.16

DƆAANAƆ

Yɑ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Dɔaanaɔ lá yãbuubuu pɔ́ Isailiɔ kɛ̀ za gɔɔ pɔ́ aa zɔ̃̀lɛ Kanaa bùsuu e à gɛ̀ pɛ̀ gɔɔ pɔ́ Isailiɔ kía kpà ɔ̀lɔwɛ̃ɛɛ. Láɛ bee Isaili dɔaanaɔ yãkɛaɔ ń ń kuao òwɛ̃ɛ lɔ. Isailiɔ kía vĩ gɔɔ beeo, an dɔaanaɔ mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ Lua iko kpàmáɔ ũ. Aamɛ Isaili gbɛ̃ zɔ̃ɔ pɔ́ aaì yɑ̃́ gɔ̃́gɔ̃ Isailiɔnɛ mɛ́ aaì dɔaanɛ́ an zĩkaa ń buipãleɔ guuɔ ũ.

Dɔaanaɔ lá kpaalɛa lɛɛ àaɔ̃ɛ:

Yɑ̃́ pɔ́ kɛ̀ Isailiɔ zɔ̃lɛa Kanaa bùsuu gɔɔ e à gɛ̀ pɛ̀ò gɔɔ pɔ́ Yozuee gàwa (1.1-2.10).

Lá Lua ì dɔaanaɔ sɛ à ń zĩ aa a gbɛ̃́ɔ bɔ ń ibɛɛɔ ɔzĩ (2.11-16.31).

Yãbuubuu lɛɛ pla pɔ́ Isailiɔ kɛ̀ e à gɛ̀ pɛ̀ an kía kpaawa. (17-21).

Dɔaanaɔ lá guu yɑ̃́ pɔ́ Isailiɔ lè píi bɔ̀ an luayãmasai kĩ́iɛ. Tó aa bɔ̀ Lua kpɛ aa pã kpàaàzi, ɔ̃ buipãleɔ ì ɔtɔ̃má. Ãma tó aa ɛ̀a zɛ̀ ń Luao aa wiilɛ̀wà, ì ń wɛ̃nagwa à ń sí ń ibɛɛpiɔwaɛ. Ń beeo aaì gi wàɔ zɔble Kanaa bùsu tɑ̃́aɔnɛɛ, aaì wɛɛlɛ wàɔ kɔ̃ni kɛ Luaɛ (17-18), aà yãdilɛnɛɔ ì sɑ̃́ŋguɛ (19-21).

An kua beewa tò aa gɛ̃̀ ńzĩazi ń yɑ̃́o. Lápi láakĩi lɛ́ ɔlɔwɛ̃ɛ, tó Dii ń tó ńzĩaɛ mɛ́ i mɔ́ ń misii yãao, lá an buiɔ aaɔ dɛn we. Sema Lua gbɛ̃́ɔ aaɔ dɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ wa misiilɛɛ̀. Wá baade ali misiilɛ Luaɛ yɑ̃̀, ge yɑ̃́ pɔ́ ali káwágu ɔ̃ wáliɔ kɛ?

Isailiɔ zĩkaa ń Kanaa bui pɔ́ gɔ̃̀ɔ

1 Yozuee gaa gbɛa Isailiɔ Dii là à mɛ̀:
Démɛ a gɛ́ zĩkaiwɛ̃ɛ ń Kanaaɔ káaui?
2 Ɔ̃ Dii mɛ̀: Yuda buiɔ mɛ́ aa gɛ́. À ma!
Ma bùsupi nàné ń ɔzĩɛ. 3 Ɔ̃ Yuda buiɔ ò ń
gbɛ̃́ Simɛɔ buiɔnɛ: À mɔ gɛ zɛwɛ̃ɛ bùsu pɔ́
wa kpàwáu, wà zĩka ń Kanaaɔ, wí gbasa
gɛ́ zɛié bùsu pɔ́ wa kpàwáu. Ɔ̃ Simɛɔ buiɔ
gɛ̀ńnɔ. 4 Kɛ́ Yuda buiɔ gɛ̀ màa, Dii Kanaaɔ
ń Pɛliziɔ nàné ń ɔzĩ, ɔ̃ aa ń dɛdɛ Bɛzɛki
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kwi (10.000). 5 Wekĩi aa
Adonibɛzɛki lè, aa zĩkàaànɔ, ɔ̃ aa Kanaaɔ
ń Pɛlizipiɔ dɛ̀dɛ. 6 Kɛ́ kíapi lɛ́ bàalɛ, ɔ̃
aa pɛ̀wà. Aa aà kũ̀, ɔ̃ aa aà ɔnɛmiaɔ
ń aà gbánɛmiaɔ zɔ̃̀zɔ̃. 7 Ɔ̃ Adonibɛzɛki
mɛ̀: Ma kía gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwiɔ ɔnɛmiaɔ ń
ń gbánɛmiaɔ zɔ̃̀zɔ̃, ɔ̃ aa ma táabũnu blɛ
kasonaɔ pɛ̀ɛlɛ aa blè. Lá má kɛ̀ gbɛ̃́piɔnɛ
fĩa ɔ̃ Lua bòmɛɛ. Ɔ̃ aa tàaànɔ Yelusalɛũ,
we à gàu.
8 Kɛ́ Yuda buiɔ lɛ̀lɛ Yelusalɛũwa aa sì, ɔ̃
aa a gbɛ̃́ɔ dɛ̀dɛ ń fɛ̃ndao, aa tɛsɔ̃̀wà. 9 Bee
gbɛa Yuda buiɔ gɛ̀ zĩkai ń Kanaa pɔ́ kú
bùsu gusĩsĩdeuɔ ń Nɛgɛvɛo ń gusalalao.
10 Aa gɛ̀ lɛ̀lɛ Kanaa pɔ́ kú Hɛblɔ̃ɔwa. Yãa
Hɛblɔ̃ tɔ́n Kiliataaba. We aa zĩblèu Sesai
ń Aimanio ń Talemaiowa.¶
11 Bɔa we aa gɛ̀ lɛ̀lɛ Dɛbiideɔwa. Yãa
Dɛbii tɔ́n Kiliasɛfɛɛ. 12 Ɔ̃ Kalɛbu mɛ̀: Gbɛ̃́
pɔ́ lɛ̀lɛ Kiliasɛfɛɛpiwa a sì ɔ̃ má a nɛnɔɛ
Akesa kpawà nɔ ũ. 13 Kalɛbu dãuna Ke-
nazi né Ɔnieli mɛ́ sì, ɔ̃ Kalɛbu a nɛnɔɛpi
kpàwà. 14 Kɛ́ à aà sɛ̀, à nàɛwà aà gɛ
tɔɔlɛ wabikɛ a maewa. Kɛ́ nɔɛpi pìla
a zàa'ĩnawa, ɔ̃ aà mae Kalɛbupi aà là
à mɛ̀: Bɔ́ ń yeii? 15 Ɔ̃ a wèwà à mɛ̀:
Gbɛ̃kɛkɛmɛɛ. Lá tɔɔlɛ pɔ́ n ma gba ku
Nɛgɛvɛ guwaiwaiuɛ, ma gba a nibɔnade
sa. Ɔ̃ Kalɛbu aà gbà tɔɔlɛ pɔ́ a nibɔna ku
sĩ̀sĩɔna musu ń a nibɔna pɔ́ kú guzulɛuo.§
16 Mɔizi ɑ̃̀nsue bui pɔ́ wì mɛ Keniɔ bɔ̀
wɛ̃́lɛ daminalikpɛdeu** ń Yuda buiɔ, aa
gɛ̀ zɔ̃̀lɛńnɔ ń bùsuu Alade saɛ Nɛgɛvɛ
guwaiwaiu.
17 Ɔ̃ Yuda buiɔ ń ń gbɛ̃́ Simɛɔ buiɔ gɛ̀
lɛ̀lɛ Kanaa pɔ́ kú Zefataɔwa. Aa wɛ̃́lɛpi
kɛ̀ kɛ́lɛkɛlɛ, ɔ̃ aa tɔkpàɛ̀ Ɔɔma.†† 18 Yuda

¶**1:10** Nao 13.22
§**1:15** Yoz 15.13-19
****1:16** Yelikon we.
††**1:17** Bee mɛ̀ wíwia.

buiɔ Gaza ń Asekelonio ń Ɛkɛlonio ń
ń tɔɔlɛɔ sì. 19 Dii kúńnɔ, ɔ̃ aa ń bùsu
gusĩsĩde sì, ãma aai fɔ̃ a gusalaladeɔ
yào, kɛ́ gbɛ̃́piɔ zĩkasɔ̃goɔ vĩ mɔpɔ ũ
yã́i. 20 Wà Hɛblɔ̃ kpà Kalɛbuwa lá Mɔizi
a lɛgbɛ̃̀wa, ɔ̃ a sì Anaki bui gbɛ̃ɔn
àaɔ̃ɔwa. 21 Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ sɔ̃ aai Yebusi
pɔ́ kú Yelusalɛũɔ yao, ɔ̃ Yebusiɔ kúńnɔ
Yelusalɛũ e ń a gbão.‡‡

22 Yosɛfu buiɔ sɔ̃ aa lɛ̀lɛ Bɛtɛliwa, mɛ́
Dii kúńnɔ. 23 Yãa Bɛtɛli tɔ́n Luzu. Kɛ́ aa
gbɛ̃́ɔ zĩ̀ Bɛtɛli asiigwai, 24 asiigwanapiɔ
gɔ̃ɛe è, àlɛ bɔ wɛ̃́lɛpiu, ɔ̃ aa ɔ̀ɛ̀: Lá wá
kɛ wà gɛ̃ wɛ̃́lɛ guu owɛ̃ɛ, wí gbɛ̃kɛkɛnɛ.
25 Kɛ́ à gɛ̃kĩi ɔ̀lɔné, ɔ̃ aa wɛ̃́lɛpideɔ dɛ̀dɛ
ń fɛ̃ndao, ɔ̃ aa gɔ̃ɛpi tò ń aà daɛɔ píi.
26 Gɔ̃ɛpi gɛ̀ Iti bùsuu, à wɛ̃́lɛ kàlɛ we, ɔ̃
à tɔkpàɛ̀ Luzu. Tɔ́ bee mɛ́ gɔ̃̀ɛ̀ e ń a gbão.
27 Manase buiɔ i fɔ̃ Bɛtɛsã ń Taanakio ń
Dooo ń Ibleaũo ń Mɛgidoo ń ń bualoũɔ
sì Kanaaɔwao, aa gì wa zɔ̃lɛa bùsupiuɛ.

28 Kɛ́ Isailiɔ gbãa è, ɔ̃ aa Kanaaɔ dà
zɔzĩu, aai ń yá píio.¶¶ 29 Màa Ɛflaiũ buiɔ
i Kanaa pɔ́ kú Gɛzɛɛɔ yao, ɔ̃ aa ku we
sãnu.§§ 30 Zabulɔni buiɔ sɔ̃ aai Kanaa pɔ́
kú Keloni ń Naalolioɔ yao, ɔ̃ aa ń dá zɔz-
ĩu. 31 Asɛɛ buiɔ i gbɛ̃́ pɔ́ kú Ako ń Sidɔ̃o
ń Alabɛo ń Akazibuo ń Ɛlɛbao ń Afɛkio
ń Leobɛo yao, 32 ɔ̃ aa ku sãnu ń Kanaa
bùsudepiɔ. 33 Nɛfatali buiɔ i Bɛsɛmɛsideɔ
ń Bɛtanadeɔ yao, ɔ̃ aa ku sãnu ń Kanaa
bùsudepiɔ, aa ń dá zɔzĩu. 34 Ɔ̃ Amɔleɔ
ɔzɔ̃̀ Dã buiɔzi, aa ń kpá gusĩsĩdeu, aai
weiné aa mɔ̀ zɔ̃̀lɛ gusalalauo. 35 Amɔlepiɔ
gi zɔ̃lɛa Ɛlɛsi gbɛzĩ ń Ayalonio ń Saalebi-
ũo. Kɛ́ Yosɛfu buiɔ gbãa è, ɔ̃ aa ń dá
zɔzĩu. 36 Amɔle bùsu zɔ̃lɛ dàalɛ za Sóig-
bɛbɔlɛiɛ e à gɛ̀ pɛ̀ò Selawa e à gɛ̀ò aɛ.

Dii Malaika bɔ mɔa Isailiɔwa Bokiũ

2 Dii Malaika bɔ̀ Giligali,* à gɛ̀ Bokiũ à
mɛ̀: Ma á bɔ́lɛ Egipi, ma gɛ̃ánɔ bùsu
pɔ́ ma a lɛgbɛ̃̀ á deziɔnɛɛ bee guu. Ma mɛ̀
ma bàa aɔ kúánɔ gɔɔpiiɛ, a gbooa vĩo.
2 Má ɔ̀ɛ́, ásu makɔ̃ɛ ń bùsuɛbeedeɔo. Má
ɔ̀ɛ́ à ń sa'okĩiɔ gboo,† ɔ̃ i ma yãmao. Bɔ́yãi
á kɛ̀i màai? 3 Too! Málɛ oɛ́, má ń yáɛ́ lɔo.
Aaɔ dɛɛ́ lɛ ũ á gbã̀tɛ̃ɛuɛ, mɛ́ an tã́aɔ aaɔ
dɛɛ́ bai ũɛ. 4 Kɛ́ Dii Malaika yã́pi ò Isail-
iɔnɛ, aa ɔ́ɔlɔ̀ maamaaɛ. 5 Ɔ̃ aa tɔkpà gupiɛ
Bokiũ,‡ ɔ̃ aa sa'ò Diiwa we.

Isailiɔ pɔ̀ɔbɔzãkɛa

6 Yozuee gbɛ̃́ɔ gbaɛa gbɛa baade gɛ̀
bùsu pɔ́ a kpaalɛ̀nɛ́ sì. 7 Aa zɔblè Diiɛ
ń nɔ̀sɛmɛndoo Yozuee gɔɔ ń gɔɔ pɔ́
gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ́ gɛ̃̀gɛ̃ dɛaàlaɔ kuo. Gbɛ̃zɔ̃ɔpiɔ
wɛsì yãzɔ̃ɔ pɔ́ Dii kɛ̀ Isailiɔnɛlɛ píi. 8 Dii
zɔ̀blena Nuni né Yozuee kɛ̀ wɛ̃̀ basɔok-
wiɛ, ɔ̃ à gbàsa gà. 9 Wà aà vĩ̀ bùsu pɔ́ dɛ
aà baa ũ guu Timɛna Sɛla, Ɛflaiũ buiɔ
bùsu sĩ̀sĩdeuɛ, Gaasi gbɛ̀sĩsĩ gugbãntoo
oi.¶

10 Kɛ́ Yozuee gɔɔdeɔ gàga píi, an nɛ́ pɔ́
fɛ̀lɛ ń kpɛɔ Dii dɔ̃o, mɛ́ aa yã́ pɔ́ a kɛ̀ ń
deziɔnɛ dɔ̃o. 11 Ɔ̃ aa yã́ pɔ́ vãi Diiɛ kɛ̀, aa
zɔblè tã́aɔnɛ. 12 Aa pãkpà ń deziɔ Dii pɔ́ ń
bɔ́lɛ Egipizi, aa tɛ̀ bui pɔ́ liaańziɔ tã́aɔzi
aa kùlɛnɛ́, ɔ̃ aa Dii pɔ fɛ̀lɛɛ̀. 13 Aa pãk-
pàaàzi, aa zɔblè Baaliɛ ń Asetaatio. 14 Ɔ̃
Dii pɔ fɛ̃̀ńzi à ń ná ń wɛtãnaɔnɛ ń ɔzĩ, aa
ń wáa. À ń kpá ń ibɛɛ pɔ́ liaańziɔwa, ɔ̃
aai fɔ̃ gì ń ńzĩao ń ibɛɛpiɔ ɔzĩo. 15 Lá aa
gɛ̀ zĩkai píi, Dii ì bɔ ń kpɛɛ, kɛ́ asu bɔńnɔ
nao, lá a ònɛ́wa, ɔ̃ aa gɔ̃̀ yooyea.

‡‡**1:21** Yoz 15.63, 2Sam 5.6
¶¶**1:28** Yoz 17.11-13
§§**1:29** Yoz 16.10
***2:1** Yoz 5.13
†**2:2** Bɔa 34.12-13, Iko 7.2-5
‡**2:5** Bee mɛ̀ ɔɔlɔnaɔ.
¶**2:9** Yoz 19.49-50

16 Ɔ̃ Dii ìɔ dɔaanaɔ dilɛnɛ́ sa, kɛ́ aa ń
bɔ ń wɛtãnaɔ ɔzĩ. 17 Kási aali ń dɔaanapiɔ
yãmao, aa gbãsĩkɛ̀ ń tã́aɔ aa kùlɛnɛ́. Aa
kɛ̃̀ zɛ́ pɔ́ ń deziɔ sɛ̀wa àannɔ, aaliɔ yã́ pɔ́
Dii dìlɛnɛ́ɔ kũa lá ń dezipiɔwao. 18 Tó Dii
dɔaana dìlɛnɛ́, ìɔ kú ń dɔaanapio, ɔ̃ ìɔ ń sí
ń ibɛɛɔwa e dɔaanapi wɛ̃ni lɛ́u, asa tó aa
aaukɛ̀ gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ń wɛtã aalɛ ɔtɔ̃máɔ yã́i,
Dii ì ń wɛ̃nagwaɛ. 19 Tó dɔaana gà sɔ̃, aaì
ɛa ɔ̃̀ɔkpa dɛ ń maeɔlaɛ. Aaì tɛ́ tã́aɔzi, aaì
zɔblenɛ́, aaì kúlɛnɛ́. Aali ń yãkɛapiɔ ń ń
swã́gbãao too.

20 Ɔ̃ Dii pɔ fɛ̃̀ńzi à mɛ̀: Lá buipi ma
bàakuańnɔ ń ń deziɔ yã́ gbòo, aai ma yã-
mao, 21 má bui pɔ́ Yozuee gà à ń tó ń bù-
suuɔ kee yánɛ́ lɔo. 22 Má ń tó wɛɛ, buipiɔ
ɔ̃ má Isailiɔ yɔ̃̀ò, tó aa ma zɛ́ sɛ́ aaɔ ma
yã́ kũa lá ń deziɔ kɛ̀wa, ge tó aa kɛo. 23 A
yã́i Dii buipiɔ tòi we. I ń na Yozueeɛ a
ɔzĩ à ń yáɛ̀ gɔ̃̀ɔo.

3 Dii buipiɔ tò we, kɛ́ à Isaili pɔ́ aa
Kanaa bùsu zĩkaa dɔ̃ɔɔ yɔ̃̀ɔɛ, 2 i zĩ
dada ń gbɛ̃́ pɔ́ aa Kanaa zĩ dɔ̃ yãapiɔnɛ.
Buipiɔn kɛ: 3 Filitɛ̃ɔ kía gbɛ̃ɔn sɔɔɔ.
Kanaaɔ ń Sidɔ̃deɔ ń Ivi pɔ́ kú Libã bùsu
sĩ̀sĩdeu za Baali Ɛɛmɔ gbɛzĩ e à gɛ̀ pɛ̀ Am-
ata bɔlɛwaɔ. 4 À ń tó we, kɛ́ à Isailiɔ yɔ̃̀ò
à gwa tó aaɔ a yã́ pɔ́ á dà Mɔiziɛ, a dìlɛ
ń deziɔnɛ kũa. 5 A yã́i tò Isailiɔ ku sãnu
ń Kanaaɔ ń Itiɔ ń Amɔleɔ ń Pɛliziɔ ń Iviɔ
ń Yebusiɔ. 6 Aa ń nɛnɔɛɔ sɛ̀ nɔ ũ, mɛ́ aa ń
nɛnɔɛɔ kpã̀sã buipiɔ nɛgɔ̃ɛɔwa, ɔ̃ aa zɔblè
ń tã́aɔnɛ.

Ɔniɛli

7 Isailiɔ yã́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀. Dii ń Lua
yã́ sã̀ńgu, ɔ̃ aa zɔblè Baaliɛ ń Asetaatio.
8 Ɔ̃ Dii pɔ fɛ̃̀ńzi à ń ná Mɛsɔpɔtami bùsu
kí Kusã Lisataiũɛ a ɔzĩ, ɔ̃ aa zɔblɛ̀ɛ̀ wɛ̃̀
swaaɔ̃. 9 Kɛ́ aa wiilɛ̀ Diiwa, ɔ̃ à suabana
dìlɛnɛ́, ɔ̃n Kalɛbu dãuna Kenazi nɛ́ Ɔniɛli
ũ. Ɔ̃mɛ ń bɔ́. 10 Dii Nisĩna dìɛ̀, ɔ̃ à dɔ̀aa
Isailiɔnɛ zĩ guu. Dii Mɛsɔpɔtami bùsu kí
Kusã Lisataiũ nàɛ̀ a ɔzĩ, ɔ̃ à gbãamɔ̀ɛ̀. 11 Ɔ̃
an bùsu gɔ̃̀ dɔdɔa wɛ̃̀ bla e Kenazi nɛ́
Ɔniɛli gɛ̀ gàò.

Ehudu

12 Isailiɔ ɛ̀a yã́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀ lɔ, ɔ̃ Dii
tò Mɔabuɔ kí Ɛgɛlɔni gbãamɔ̀nɛ́ vãi pɔ́
aa kɛ̀pi yã́i. 13 Ɛgɛlɔni Amɔniɔ ń Amalɛki
buiɔ nàwa, ɔ̃ aa mɔ̀ lɛ̀lɛ Isailiɔwa aa
wɛ̃́lɛ daminalikpɛde§ sì. 14 Isailiɔ zɔblè
Mɔabuɔ kí Ɛgɛlɔniɛ e wɛ̃̀ bao plasai. 15 Ɔ̃
aa wiilɛ̀ Diiwa, ɔ̃ à suabana dìlɛnɛ́, ɔ̃n
Gela nɛ́ Ehudu, Bɛ̃yãmɛɛ bui ũ. Ɔzɛɛdɛɛ.
Isailiɔ aà zĩ̀ falubɔi Mɔabuɔ kí Ɛgɛlɔniɛ.
16 Ehudu fɛ̃na lɛkpɛpla pì, a gbã̀a kà gã̀sĩ-
suu do. A nà a gbala ɔplaawa a ula zíɛ,
17 ɔ̃ à gɛ̀ falubɔ̀ɛ̀. Ɛgɛlɔni sɔ̃ à mɛ̀kpa maa-
maaɛ. 18 Kɛ́ Ehudu ń gbɛ̃́ pɔ́ falu sɛ̀ mɔ̀ɔ̀ɔ
falu kpàwà aa làa, aalɛ tá, ɔ̃ Ehudu a
gbɛ̃́piɔ gbàɛ. 19 Ɔ̃ à ɛ̀a tã́a pɔ́ kú Giligali
saɛ, à sù kíapiwa à mɛ̀: Má asiiyã vĩ mà
onɛ. Ɔ̃ kípi mɛ̀: À to mà yãma, ɔ̃ aà ìwa
pɔ́ kuaànɔɔ bɔ̀lɛ. 20 Ɛgɛlɔni zɔ̃lɛa ado kpɛ́
musu kpɛa niɛu, ɔ̃ Ehudu sɔ̃̀aàzi à mɛ̀: Má
yã́ pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i vĩ mà onɛ. Kɛ́ kípi fɛ̀lɛ
a kìlau, 21 ɔ̃ Ehudu a fɛ̃na ga wò a ɔplaa
gbalawa ń ɔzɛɛo, à aà zɔ̃̀ò a gbɛɛu. 22 Ɔ̃
fɛ̃na gɛ̃̀ aà gbɛɛu ń a páo píi e à gɛ̀ bɔ̀
kpɛ. Ehudu i fɛ̃napi woo, ɔ̃ nísi kũ̀aawà.
23 Ehudu bɔ̀ kpɛɛlɛ, à kpɛa musupi zɛ́ tà,
à kilidàu.

24 Aà bɔa gbɛa Ɛgɛlɔni ìwaɔ mɔ̀, aa è
kpɛapi zɛ́ taa, wà kilidàu, ɔ̃ aa mɛ̀: Àlɛ
bĩ́ikpɛkɛ kpɛa niɛ guu yã̀ mɔɔɔ? 25 Aalɛ
aà dã́, aalɛ aà dã́ e aa bílikɛ̀. Kɛ́ aa è
i zɛwɛ̃nɛ́o, ɔ̃ aa kili sɛ̀ aa wɛ̃̀, aa sù ń
dii è wúlɛa zĩ́lɛ gɛ̀. 26 Gɔɔ pɔ́ aalɛ gɛ̃gɛ̃
màa, Ehudu bàalɛ̀ à dɔ̀ tã́apiɔzi à tà Seila.
27 Kɛ́ à kà we, a tò wà kuupɛ̀ Ɛflaiũ bùsu
sĩ̀sĩdeu, ɔ̃ Isailiɔ pìlaaànɔ gbɛ̀sĩsĩɔwa,
Ehudu mɛ́ dɔaaa. 28 A ònɛ́: À tɛmazi, asa
Dii á ibɛɛ Mɔabuɔ nàɛ́ á ɔzĩɛ. Aa tɛaàzi,
ɔ̃ aa Yuudɛ̃ buakĩi pɔ́ ì gɛ́ Mɔabu bù-
suu sì, aai wei gbɛ̃ɛ bùa lɔo. 29 Zĩbeezĩ
aa Mɔabuɔ dɛ̀dɛ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kwi

§**3:13** Yeliko.

(10.000) taawa, an gbɛ̃e i bɔo. 30 Gɔɔ bee
Isailiɔ gbãamɔ̀ Mɔabuɔnɛ, ɔ̃ an bùsu gɔ̀̃
dɔdɔa e wɛ̀̃ basiiɔ̃.

Samɛgaa

31 Aà gbɛa Anata né Samɛgaa Filitɛ̃ɔ
dɛ̀dɛ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃ ń zù zĩkɛna totobɔo,
à Isailiɔ suabà lɔ.

Debolaa ń Balakuo

4 Ké Ehudu gà, Isailiɔ ɛ̀a yã́ pɔ́ Dii yeio
kɛ̀ lɔ. 2 Ɔ̃ Dii ń ná Kanaaɔ kí Yabɛ̃ pɔ́
zɔ̃lɛa Azooɛ a ɔzĩ. Aà zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ tɔ́n
Sisela. Aà bɛn Alose Goiũ. 3 A zĩkasɔ̃go
mɔpɔɔ vĩ mɛ̀n ɔ̀aa síiɔ̃ ń basɔoo (900).
À gbãamɔ̀ Isailiɔnɛ pãsĩpãsĩ e wɛ̀̃ bao, ɔ̃
Isailiɔ wiilɛ̀ Diiwa.
4 Gɔɔ bee nɔɛ ãnabi Debolaa, Lapido
na dɛ Isailiɔ dɔaana ũ. 5 Ì yã́gɔ̃gɔ̃né a
daminali gbáu Lama ń Bɛtɛlio zãnguo,
Ɛflaiũ buiɔ bùsu sɪ̀̃sĩdeu. Isailiɔ ìɔ gé aà
kĩ́i we. 6 Ɔ̃ à Abinɔaũ né Balaku pɔ́ kú
Kɛdɛsi, Nɛfatali buiɔ bùsuu sìsi, a ɔ̀ɛ̀:
Dii Isailiɔ Lua mɛ̀, fɛlɛ gé Nɛfatali buiɔ
ń Zabulɔni buiɔ sɛ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ
kwi (10.000), ní géńnɔ Taboo gbɛzĩ. 7 Dii
a Yabɛ̃ zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ Sisela gálɛ mɔaànɔ
Kisɔ̃ swai ń aà sɔ̃́goɔ ń aà zĩgɔ̃ɔ dasidasi,
i aà nanɛ n ɔzĩ we. 8 Ɔ̃ Balaku ɔ̀ɛ̀: Tó ńyɔ̃
gɛmanɔ lé, má gé. Tó ńyɔ̃ gɛmanɔ sɔ̃o,
má gɛo. 9 Ɔ̃ Debolaa mɛ̀: Má gɛnnɔ, ãma
lá ń ò màa, i kɛ ń tɔ́ mé a bɔo. Nɔɛ ɔ̃ Dii a
Sisela naɛ̀ a ɔzĩ sa. Ɔ̃ Debolaa fɛ̀lɛ gɛ̀aànɔ
Kɛdɛsi.
10 Ɔ̃ Balaku Zabulɔni buiɔ ń Nɛfatali
buiɔ kã̀aa Kɛdɛsi, ɔ̃ à dàzɛu kɛ̀sɛ ń gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kwipiɔ. Debolaa kú ń guu.
11 Keni bui Ɛbɛɛ bɔ̀ Keniɔ bùsuu yãa, à
mɔ̀ bòokpà gbɛ̃́nɛli pɔ́ kú Zaananiũ gbáu
Kɛdɛsi saɛ. Keniɔá Mɔizi ã̀nsue Obaba
buiɔ doɛ. 12 Wa ò Siselaɛ Abinɔaũ né Bal-
aku gɛ̀ Taboo gbɛzĩ, 13 ɔ̃ à a sɔ̃́go mɔpɔɔ
kã̀aa mɛ̀n ɔ̀aa síiɔ̃ ń basɔoo ń zĩgɔ̃ pɔ́
kuanɔɔ. Bɔańnɔ Alose Goiũ aa gɛ̀ Kisɔ̃
swai. 14 Ɔ̃ Debolaa ò Balakuɛ: Gɛ́, asa gbã
Dii a Sisela nanɛ n ɔzĩ. Dii dɔaaanɛ noa?
Ɔ̃ Balaku pìla Taboo gbɛwa ń zĩgɔ̃ gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kwipiɔ.
15 Dii tò Sisela ń aà sɔ̃́godeɔ ń aà zĩgɔ̃ɔ
kpɛkpà Balaku fɛ̃ndaɛ, ɔ̃ Sisela bɔ̀ a sɔ̃́-
gou à bàalɛ̀. 16 Balaku pɛ̀lɛ Sisela zĩgɔ̃ɔ
ń ń sɔ̃́goɔzi e Alose Goiũ. We à ń dɛdɛu
ń fɛ̃ndao píi, baa gbɛ̃́ mɛ̀ndo i bɔo. 17 Ɔ̃
Sisela tilɛ̀ à gɛ̀ sì Keni bui Ɛbɛɛ na Yaeli
kpɛ́u, asa Azoo kí Yabɛ̃ ń Ɛbɛɛ bɛdeɔ kɔ̃
yãmà yãaɛ. 18 Yaeli bɔ̀ dàaàlɛ à mɛ̀: Mɔ gɛ̃
kpɛ́u Baa. Gɛ̃! Ń̀su to vĩa n kũo. Ké à gɛ̀̃,
ɔ̃ nɔɛpi kũ̀ntu kùaàla, 19 ɔ̃ Sisela ɔ̀ɛ̀: Imi
lé ma dɛ, ma gba í mà mi. Ɔ̃ à vĩ tùu sɛ̀
a dã̀ɛ̀ a mì, ɔ̃ à ɛ̀a kũ̀ntu kùaàla. 20 Sisela
ɔ̀ɛ̀: Zɛ kpɛɛlɛ. Tó gbɛ̃e mɔ̀ n la, gbɛ̃e ku
laoa, oɛ̀ aawo. 21 À gɛ̀̃ ń kpasa'io, ké aà
yɛ̀̃ɛɛ làa yã́i. Ɔ̃ Ɛbɛɛ na Yaeli zwã̀akpɛ
kálo sɛ̀ ń masanao, à sɔ̃̀ò Siselazi tɛɛɛ, ɔ̃
à kálopi pɛ̀ aà swãgɛ̃zĩwa, a pà e à gɛ̀̃ gɛ̀
tɔɔlɛ kũ̀, ɔ̃ à gà. 22 À mɔ lɛ̀ Balaku lé pɛ́lɛ
Siselazi, ɔ̃ Yaeli bɔ̀ gɛ̀ dàaàlɛ à mɛ̀: Mɔ
mà gbɛ̃́ pɔ́ ńlɛ wɛɛlɛ ɔlɔnɛ. Ké à gɛ̀̃ kpɛ́u,
ɔ̃ à Sisela è wúlɛa, à gà ń kálоo pɛa aà
swãgɛ̃zĩ. 23 Zĩbeezĩ Lua Kanaaɔ kí Yabɛ̃
bùsa Isailiɔnɛ. 24 Ɔ̃ Isailiɔ pãsĩ lé dɛdɛ e
aa gɛ̀ Kanaaɔ kí Yabɛ̃ dɛ̀ò.

Lɛ pɔ́ Debolaa dà

5 Zĩbeezĩ Debolaa ń Abinɔaũ né Bal-
akuo lɛɛ bee sì:
2 Ké Isaili dɔaanaɔ bɔ̀ dɔ̀aa,
gbɛ̃́ kĩniɔ téńzi teasisai.
À Dii sáaukpa!
3 Kíaɔ, à yã́ɛ bee ma!
Gbãadeɔ, à swã́kpa!
Má lɛsi Dii yã́ musu,
má Dii Isailiɔ Lua táasilɛ.
4 Ké Dii bɔ̀ Sei gbɛ musu,
tɔɔlɛ lùalua,
ké àlɛ pã Ɛdɔũɔ bùsupia,
loupɔɔ fɔ̀̃, lou mà maamaa.
5 Gbɛ̀sĩsĩɔ dèedee Dii aɛ,

Isailiɔ Lua pɔ́ bɔ̀ mɔ̀má Sinaipi.**
6 Anata né Samɛgaa gɔɔ, Yaeli gɔɔ,
gbɛ̃e lí zɛda sɛ lɔo,
zɛ́wɛwɛna ɔ̃ wɛ̃́lɛgɛna ì sɛ́.
7 Kíaɔ lɛ́ midɛ Isaili bùsuu,
ɔ̃ ma Debolaa ma gɔ̃ Isailiɔ da ũ.
8 Kɛ́ aa zɛ̀ ń dii dafuɔ,
ɔ̃ zĩ kɔ̃ kṹ wɛ̃́lɛ bĩ́ibɔlɛu.
Baa gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bla (40.000) guu
gbɛ̃e sɛ̀ngbao ge sɔ̃na vĩo.
9 Ma pɔ dɔ Isailiɔ dɔaanaɔwa
ń gbɛ̃́ pɔ́ tɛ́ńzi teasisaiɔ.
À Dii sáaukpa!
10 Á gbɛ̃́ pɔ́ á di zàa'ĩn pua kpɛɔ
á gbɛ̃́ pɔ́ á zɔ̃lɛ tɛfɛniwapiɔ
ń á gbɛ̃́ pɔ́ á bɛ kɛ̀sɛɔ, à a yã'o.
11 Gbɛ̃́ pɔ́ kãaaa ítɔkĩiɔ zɔa dɔ,
aa Dii maakɛaɔ dàu lɛ́ siunɛ́,
Isailiɔ kíaɔ zĩblè,
ɔ̃ Dii gbɛ̃́ɔ sù ń wɛ̃́lɛɔ guu.
12 Fɛlɛ Debolaa! Fɛlɛ!
Fɛlɛ lɛsi! Fɛlɛ!
Abinɔaũ nɛ́ Balaku,
fɛlɛ dɔaa n zĩ̀zɔɔnɛ.
13 Ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ gɔ̃̀ɔ bɔ̀ mɔ̀ kíaɔ kĩ́i,
Dii gbɛ̃́ɔ mɔ̀ ma kĩ́i ń nɛgɔ̃naɔ.
14 Ɛflaiũ bui pɔ́ aa Amalɛki buiɔ fùɔ
ń Bɛ̃yãmɛɛ buieɔ tɛnzi.
Makii buieɔ dɛ dɔaanaɔ ũ,
Zabulɔni buieɔ gopana kũa.
15 Isakaa bui kíaɔ kú ń Debolaao,
Isakaa buiɔ kú ń Balakuo,
aa sìaànɔ gusalalau.
Lubɛni bui gãliɔ seakɛ̀.
16 Àkɛa a gɔ̃ kĩnaɔ saɛ,
álɛ kulɛpɛa sãɔnɛ mai?
Lubɛni bui gãliɔ seakɛ̀ maamaaɛ.
17 Galada bùsudeɔ gɔ̃̀ Yuudɛ̃ baale.
Àkɛa Dã buiɔ zɛ̀ ń ń gó'ilɛnaɔi?
Asɛɛ buiɔ zɔ̃lɛ ísialɛ,
aa gɔ̃̀ ń godɔkĩiɔ.
18 Zabulɔni buiɔ fɛ̃na wò,
aa a kpɛ́ vũ̀aa,
Nɛfatali buiɔ kɛ̀ gulɛsĩɔu màa lɔ.
19 Kanaa bùsu kíaɔ mɔ̀,
aa zĩkà Taanaki Mɛgido swa saɛ,
kási aai àizɛɛ sɛ́lɛ tàòo.
20 Za musu saanaɔ zĩkà,
aa bɔ̀ ń zɛ́u, aa zĩkà ń Siselao.
21 Kisɔ̃ swa zipi tàńnɔ.
Má gɛ́ aɛ, mí gɛ́ ń gbãao.
22 Sɔ̃́ gbãaɔ lɛ́ bàalɛ,
an kɛ̀sɛ kɔ̃fĩ dɔ.
23 Dii Malaika mɛ̀: À Mɛlozu ká,
à lɛkɛ Mɛlozudeɔnɛ maamaa,
asa aai mɔ dɔ̀ Diilɛo,
aai dɔ Dii nɛgɔ̃naɔlɛo.
24 Nɔɛ báaaden Ɛbɛɛ na Yaeli ũ,
Keni bui nɔɛpi báaa vĩ zwã̀akpɛdeɔ guu.
25 Sisela í gbɛ̀awà,
ɔ̃ à vĩ kpàwà,
à vĩfãai kpàwà ta ɔde guu.
26 À ɔbɔ̀ zwã̀akpɛ kálo sɛ̀,
à masana kṹ ń a ɔplaao,
ɔ̃ à Sisela lɛ̀ò à aà mi wì,
à aà swãgɛ̃zĩ fɔ̃̀ à aà tɔ̀lɔzɔ̃̀.
27 Sisela gofanlɛ à lɛ̀lɛ aà gbá saɛ,
ɔ̃ à gɔ̃̀ wúlɛa we.
À gofanlɛ à lɛ̀lɛ aà gbá saɛ,
gu pɔ́ à gofanlɛ à lɛ̀lɛu, we à gàu.
28 Sisela da wɛkpàlɛ fɛnɛntiu,
à wiilɛ̀ fɛnɛnti mɔɔ fòou à mɛ̀:
Bɔ́yãi aà sɔ̃́go kpɛ́ e tiai?
Àkɛa aà gbɛ̃́ɔ sɔ̃́goɔ kɔ̃fĩ dɔo ni?
29 Aà nɔɛ zĩkɛna ɔ̃nɔnaɔ lɛ́ oɛ̀,
ɔ̃ a tɛ́ ń lɛgbɛi láasai à mɛ̀:
30 Aalɛ pɔ́ɔ naaaɛ,
aalɛ kpaalɛkɔ̃ɛɛ,
baade ń a wɛ̃́ndiao mɛ̀ndodo ge plapla.
Aalɛ zwã̀a wɛdeɔ naaa Siselaɛɛ,
zwã̀a wɛde wɛ̃̀sãdeɔnɛ,
pɔlɔgãu pɔ́ wà ba kɛ̃̀wàɔɛ.
31 Dii, to n ibɛɛɔ ga màa ḿpii,
gbɛ̃́ pɔ́ aa yenziɔ gbãa iɔ dɛdɛ
lán ĩatɛ̃ dɛdɛawa.
Ɔ̃ an bùsu gɔ̃̀ dɔdɔa e wɛ̃̀ bla.

**5:5 Bɔa 19.18

Madiãɔ ɔtɔ̃a Isailiɔwa

6 Isailiɔ ɛ̀a yɑ̃́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀ lɔ, ɔ̃ Dii ń
ná Madiãɔnɛ ń ɔzĩ e wɛ̃̀ sopla. 2 Kɛ́
Madiãɔ lɛ́ ɔtɔ̃má, ɔ̃ Isailiɔ ulɛkĩiɔ kɛ̀kɛ
bùsu sɩ̃̀sɩ̃deɔu ń gbɛ̀'ɛɔ ń sɛ̃gbão. 3 Tó aa
pɔtɔ̃̀, Madiãɔ ń Amalɛki buiɔ ń gukpɛ oi
buipãleɔ ì mɔ́ lɛ́lɛmáɛ. 4 Aaì mɔ bòokpa
ń bùsuu, ɔ̃ aaì ń buapɔ́ɔ ɔ̃̀ɔkpané e à gɛ
pɛò Gazawa. Aali blɛ to Isailiɔnɛo ge sã
ge zu ge zàa'ĩna. 5 Aaì mɔ́ ń ń pɔtuoɔ ń ń
zwɑ̃̀akpɛɔ dasidasi lán kwaɔwa. Gbɛ̃e líɔ
ń lɛ́ dɔ̃o, baa ń yiongoɔ lɛ́. Aaì mɔ bùsu
ɔ̃̀ɔkpaiɛ. 6 Madiãɔ Isailiɔ bùsa dúuduu, ɔ̃
aa wiilɛ̀ Diiwa.

7 Kɛ́ aa wiilɛ̀ Diiwa Madiãɔ yɑ̃́ musu
màa, 8 ɔ̃ Dii ãnabi dìlɛnɛ́ à mɛ̀: Ma Dii
Isailiɔ Lua ma mɛ̀, ma á bɔ́ zɔbleu, ma
á bɔ́lɛ Egipi. 9 Ma á bɔ́ Egipiɔ ɔzĩ ń gbɛ̃́
pɔ́ ɔtɔ̃̀wáɔ píi, ma ń yáɛ́, ɔ̃ ma ń bùsu
kpàwá. 10 Kɛ́ má òɛ́ mámɛmaa Dii á Lua,
ásu Amɔle pɔ́ á kú ń bùsuuɔ tɑ̃́aɔ gbag-
bao, ɔ̃ a gi ma yãmai.

Dii Malaika bɔ mɔa Gedeɔ̃ɔwa

11 Dii Malaika†† mɔ̀ zɔ̃̀lɛ gbɛ̃́nɛli gbáu
Ɔfɛla, Abiɛzɛɛ bui Yoasi bɛ wɛ̃́lɛu. Aà nɛ́
Gedeɔ̃ɔ lɛ́ pɔ́wɛnagbɛ̃ vɛ̃ɛfɛ̃kĩi kɛ́ Madiãɔ
su a eo yɑ̃́i. 12 Kɛ́ Dii Malaika bɔ̀ mɔ̀wà,
a òɛ̀: Nɛgɔ̃na, Dii kunnɔ. 13 Ɔ̃ Gedeɔ̃ɔ òɛ̀:
Baa, tó Dii kúwanɔɛ, bɔ́yãi yɑ̃́ɛ beeɔ wá
léi píii? Dabudabu pɔ́ wá maeɔ a yɑ̃́ dàu a
sìuwɛ̃ɛ ku máɛ? Aa mɛ̀ Dii wá bɔ́lɛ Egipi,
ãma tia kɛ́wa à pãkpàwáziɛ, ɔ̃ à wá ná
Madiãɔnɛ ń ɔzĩ. 14 Ɔ̃ Dii aɛdɔ̀wà à mɛ̀: Gɛ́
ń gbãa pɔ́ ń vĩo, ní Isailiɔ bɔ Madiãɔ ɔzĩ.
Mámɛ ma n zĩ. 15 Ɔ̃ Gedeɔ̃ɔ aà là à mɛ̀:
Baa, kpelewa má Isailiɔ bɔi? Ma bui mɛ́
kɛ̃́sãa Manase buiɔzi, mɛ́ mámɛ má fɛ̃́nɛũ
dɛ́nla ma de bɛdeɔ guu. 16 Dii wèwà à
mɛ̀: Máɔ kunnɔɛ, ní Madiãɔ kwɛ lán gbɛ̃́
mɛ̀ndowa. 17 Ɔ̃ Gedeɔ̃ɔ òɛ̀: Tó n ma wɛ̃-
nagwàɛ, seelakɛmɛɛ mà dɔ̃ kɛ́ ḿmɛ ńlɛ
yã'omɛɛ. 18 Ńsu go lakĩio e mà su. Má
mɔnɛ ń gbao, mí dilɛnɛ. A wèwà à mɛ̀:
Má gɔ̃ la e ǹ su.

19 Gedeɔ̃ɔ gɛ̀ blenɛ dɛ̀ a kɛ̀kɛ, à kàa kɛ̀
ń pɔ́wɛnti kiloo kwio. À nɔ̀ɔ kà gbíu, à
do kà tau, à mɔ̀ɔɛ̀ gbɛ̃́nɛli gbáu we, ɔ̃
a dìlɛɛ̀. 20 Lua Malaika òɛ̀: Nɔ̀ɔ ń kàapio
sɛ kálɛ gbɛɛ beewa, ní do ɛ́lɛwà. Ɔ̃ a kɛ̀
màa. 21 Kɛ́ Dii Malaika lípana pɔ́ á kũa zɔ̃̀
nɔ̀ɔ ń kàapiowa, ɔ̃ tɛ́ bɔ̀ gbɛpi guu, a kũ̀
nɔ̀ɔ ń kàapiowa, ɔ̃ Dii Malaikapi gusikɛ̀.
22 Kɛ́ Gedeɔ̃ɔ dɔ̃̀ Dii Malaikaɛ, à mɛ̀: Á'a
Dii Lua, asa ma wɛsì Dii Malaikalɛɛ. 23 Ɔ̃
Dii òɛ̀: Ǹ n laai kpálɛ! Ńsu to vĩa n kũo.
Ńyɔ̃ gao. 24 Gedeɔ̃ɔ Dii gbagbakĩi bò we,
ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Dii Aafiakpamade. A ku Ɔfɛla
Abiɛzɛɛ we e ń a gbão.

Gedeɔ̃ɔ Baali gbagbakĩi gbooa

25 Zĩbeezĩ gwãasĩna Dii òɛ̀: Ǹ n mae
zuswana pɔ́ kà wɛ̃̀ sopla sɛ́, Baali gbag-
bakĩi pɔ́ n mae vĩ gboo, ní Asetaati lí pɔ́
pɛ́lɛa a saɛ zɔ̃. 26 Ma Dii n Lua gbagbakĩi
bo a zɛ́wa‡‡ sɩ̃̀sɩ̃ɛ bee musu. Asetaati lí pɔ́
ń zɔ̃̀ sɛ́lɛ yàa ũ, ní sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à
tɛ́kũ oa ń zupio. 27 Ɔ̃ Gedeɔ̃ɔ a zĩkɛnaɔ sɛ̀
gbɛ̃ɔn kwi, a kɛ̀ lá Dii òɛwa. Kɛ́ àlɛ vĩakɛ a
de bɛdeɔnɛ ń wɛ̃́lɛdeɔ yɑ̃́i, i we kɛ̀ fãanɛo,
gwãasĩna ɔ̃ a kɛ̀.

28 Kɛ́ wɛ̃́lɛdeɔ fɛ̀lɛ kɔɔ, aa è wà Baali
gbagbakĩi gbòo, wà Asetaati lí pɔ́ zɛ a
saɛ zɔ̃̀, wà sa'ò ń zuo sa'okĩi dafu pɔ́ wa
bòwa. 29 Ɔ̃ aalɛ kɔ̃ lala aa mɛ̀: Démɛ kɛ̀
màai? Ɔ̃ wà mɛ̀: Yoasi nɛ́ Gedeɔ̃ɔ mɛ́ kɛ̀.
30 Ɔ̃ wɛ̃́lɛdeɔ gɛ ò Yoasiɛ: Bɔ́ ń n nɛ́o wà
aà dɛ, asa à Baali gbagbakĩi gbòoɛ, mɛ́
à Asetaati lí pɔ́ zɛ a saɛ zɔ̃̀. 31 Ɔ̃ Yoasi ò
gbɛ̃́ pɔ́ liaaaziɔnɛ: Ámɛ á yɑ̃́si ń Baalioa?
Ámɛ á aà bɔa? Wa gbɛ̃́ pɔ́ yãsìaànɔ dɛ e
gu àɔ gɛ́ dɔi. Tó diin aà ũ, aà gí ń azĩao.
Aà gbagbakĩi wa gbòo lò? 32 Zĩbeezĩ wà

††6:11 Dii lia malaika ũn we.
‡‡6:26 Bɔa 20.25

tɔkpà Gedeɔ̃ɔɛ Yelubaali,[¶¶] wà mɛ̀: Wà ń tókɔ̃ɛ ń Baalio, asa aà gbagbakĩi ɔ̃ a gbòo.

Gedeɔ̃ɔ seelagbɛaa Diiwa

33 Madiãɔ ń Amalɛki buiɔ ń gukpɛdeɔ kɔ̃ kȁaa píi, aa bùa Yuudɛ̃wa, ɔ̃ aa bòokpà Yezɛlɛɛ guzulɛu. 34 Dii Nisĩna dɛ̀dɛ Gedeɔ̃ɔwa, ɔ̃ à Abiɛzɛɛ buiɔ sìsi ń kuuo aa mɔ tɛazi. 35 À gbɛ̃́ɔ zȉ aa Manase buiɔ bùsu kɛ̀ɛlɛ, ɔ̃ aa ń sisi aa mɔ tɛazi lɔ. Ɔ̃ à gbɛ̃́ɔ zȉ Asɛɛ buiɔ bùsuu ń Zabulɔni buiɔ bùsuo ń Nɛfatali buiɔ bùsuo. Ɔ̃ aa mɔ̀ nàwà.

36 Gedeɔ̃ɔ ò Luaɛ: Tó ńyɔ̃ Isailiɔ bɔ ma sabai lá n a lɛgbɛ̃̀mɛɛwa sĩanaɛ, 37 gwa, málɛ sãkã kálɛ pɔ́wɛngbɛ̃zɛu. Tó fíi kpà sãkãpiwa ado, mɛ́ tɔɔlɛ gɔ̃̀ gii, má dɔ̃ sa kɛ́ ńyɔ̃ Isailiɔ bɔ ma sabai lá ń òwa. 38 Ɔ̃ à kɛ̀ màa. Kɛ́ gu dɔ̀, ɔ̃ à fɛ̀lɛ káaukaau, à sãkãpi fɛ̃̀, a í ta pà. 39 Ɔ̃ Gedeɔ̃ɔ ò Luaɛ: Ńsu to n pɔ pamazio. Má ye mà yãgbɛama gɛ̃n do lɔ. To mà gwa sãkãwa gɛ̃n do lɔ mà gwa. Kɛ́ bee sa, to fíi kpá tɔɔlɛwa ado, sãkã i gɔ̃ gii. 40 Gwãasĩna bee Lua kɛ̀ màa. Fíi kpà tɔɔlɛwa gupiiu, sãkã mɛ́ gɔ̃̀ gii ado.

Gedeɔ̃ɔ ń a gbɛ̃́ɔ zĩblea Madiãɔwa

7 Gedeɔ̃ɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ kuaànɔɔ fɛ̀lɛ kɔɔkɔɔ, aa gɛ̀ bòokpà Alodi nibɔnai. Madiãɔ bòo ku guzulɛu gugbãntoo oi Mɔlɛ sȉsĩpɔlɛu. 2 Dii ò Gedeɔ̃ɔɛ: Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gɛnnɔɔ kɛ̀ dasi, má Madiãɔ nanɛ́ ń ɔzĩo. Tó má nànɛ́ ń ɔzĩ, aa ĩ́anadãɛ, aai mɛ ńzĩa gbãa mɛ́ ń bɔ́. 3 Kpàwakɛ gĩa, ní onɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ vĩa lɛ́ aà kũ àlɛ lualua, aà ɛa tá.[§§] Ɔ̃ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bao ń plaoɔ (22.000) ɛ̀a tà, gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kwi (10.000) mɛ́ gɔ̃̀. 4 Ɔ̃ Dii ò Gedeɔ̃ɔɛ: E tia aa kɛ̀ dasi. Gɛńnɔ í kĩ́i, mí ń plɛnɛ we. Gbɛ̃́ pɔ́ má onɛ aa gɛnnɔɔ mɛ́ aa gɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ má onɛ aa gɛnnɔɔ sɔ̃ aa gɔ̃. 5 Kɛ́ à gɛ̀ńnɔ í kĩ́i, Dii òɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ ń è aa lɛ́ pɛ̀lɛ íu lán gbɛ̃waɔ kɛ̃aa ń gbɛ̃́ pɔ́ aa kùlɛ ń kosowa aa idȁ, aalɛ miɔ. 6 Gbɛ̃́ pɔ́ idȁ ń ɔo aa lɛ́ pɛ̀lɛuɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń basɔooɛ (300). Gbɛ̃́ kĩniɔ kùlɛ ń kosowa, aa imì. 7 Ɔ̃ Dii ò Gedeɔ̃ɔɛ: Má Madiãɔ na gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń basɔo pɔ́ lɛ́ pɛ̀lɛ íuɔnɛ ń ɔzĩ sa, mí á bɔ. Gbɛ̃́ kĩniɔ gbaɛ, an baade tá a bɛ. 8 Gedeɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń basɔopiɔ sɛ̀, ɔ̃ aa gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ táɔ kȕsũaɔ ń ń kuuɔ sìmá, ɔ̃ à ń gbáɛ bɛ.

Gedeɔ̃ɔ ku sȉsĩ musu, Madiãɔ bòo ku aà zĩ́lɛ guzulɛu. 9 Dii yã'òɛ̀ gwãasĩna à mɛ̀: Fɛlɛ gɛ lɛ́lɛmá ń bòou, asa ma ń nánɛ n ɔzĩɛ. 10 Tó lɛ́lɛama vĩa lɛ́ n kũɛ, pila ń n zĩkɛna Pulao, 11 ní swãdɔ yã́ pɔ́ wàlɛ oi. Yã́pi a n gba sɔ̃ kɛ́ ǹ lɛ́lɛmá ń bòou. Ɔ̃ à pìla ń a zĩkɛna Pulao, aa lɔ̀ɔlɛ zĩgɔ̃ pɔ́ kú bòo lɛ́iɔzi. 12 Madiãɔ ń Amalɛki buiɔ ń gukpɛdeɔ píi kálɛa guzulɛu, aa dasi lán kwaɔwa. Wi fɔ̃ ń yiongoɔ nàoo, aa dasi lán ísialɛ ũfãawaɛ.

13 Kɛ́ Gedeɔ̃ɔ kà we, à gbɛ̃e lè, à a nana dàu lɛ́ siu a gbɛ̃doɛ à mɛ̀: Nana pɔ́ má ò ma. Má è pɛ̃ɛ boolo zɔzɔna lɛ́ gbeembo, ɔ̃ à sì wá bòou à pȁ zwȁakpɛwa, ɔ̃ kpɛ́pi lɛ̀lɛ à fuangba. 14 Ɔ̃ aà gbɛ̃dopi òɛ̀: Yoasi nɛ́ Gedeɔ̃ɔ, Isaili bui fɛ̃nda ń è we, i kɛ pɔpãle no. Lua Madiãɔ ń wá bòoo nàɛ̀ aà ɔzĩ píiɛ. 15 Kɛ́ Gedeɔ̃ɔ nanapi yãmà ń a bɔɔlɛo, à kùlɛ Diiɛ. Ɔ̃ à ɛ̀a Isailiɔ bòou à mɛ̀: À fɛlɛ! Dii Madiãɔ nàwɛ̃ɛ wá ɔzĩɛ.

16 À gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń basɔopiɔ kpaalɛ̀ gãli àaɔ̃, ɔ̃ à kuu ń lo giio kpà ń baadewa. Ɔ̃ wà sɛ̃tɛɔ sɔ̀lɔsɔlɔ lopiɔ guu. 17 A ònɛ́: Málɛ gɛ́ e ń bòo lɛ́iɛ. Àɔ ma gwa. Lá á e málɛ kɛ, íɔ kɛ màa. 18 À lia ń bòoi píi. Tó mapi ń gbɛ̃́ pɔ́ kumanɔɔ wa kuupɛ̀, ápiɔ sɔ̃ í a pɔ́ pɛ́, í wiilɛ à mɛ: Dii ń Gedeɔ̃ɔo pɔ́ɛ. 19 Gedeɔ̃ɔ ń gbɛ̃ɔn basɔo pɔ́ kuaànɔɔ kà bòo lɛ́i wɛɛdo taawa gudɔ̃anaɔ kɔ̃lɛũkpakɛa gbɛa gɔ̃̀ɔ. Ɔ̃ aa ń kuu pɛ̀ ḿpii, aa lo pɔ́ aa kũaɔ wìwi. 20 Ɔ̃ gãli àaɔ̃piɔ baade a kuu pɛ̀, aa ń loɔ wìwi. Aa sɛ̃tɛɔ kũa ɔzɛɛu, aa kuu pɔ́ aalɛ pɛ́ɔ kũa ɔplaau.

¶¶**6:32** Bee mɛ̀ tokɔ̃ɛ ń Baalio.
§§**7:3** Iko 20.8

ɔ̃ aa wiilɛ̀ aa mɛ̀: Dii ń Gedeɔ̃ɔ fɛ̃ndaɛ.
21 Baade zɛa a gbɛu liaa bòoi, ɔ̃ bòodeɔ
fɛ̀lɛ lɛ̀kɔ̃wa ń wiio, aa tilɛ̀. 22 Ké gbɛ̃ɔn ɔ̀aa
do ń basɔopiɔ baade ɔtɔ̃̀ a kuuwa màa,
Dii tò bòopideɔ kɔ̃ dɛ̀dɛ kɔ̃tɛ̃ɛ ń fɛ̃ndao.
Zĩgɔ̃piɔ bàalɛ̀ tà Bɛsita ń Zelelao e Abɛli
Mɛɔla lɛ́i Taba oi. 23 Wà Nɛfatali buiɔ ń
Asɛɛ buiɔ sìsi ń Manase buiɔ píi, ɔ̃ aa pɛ̀lɛ
Madiãɔzi. 24 Ɔ̃ Gedeɔ̃ɔ gbɛ̃́ɔ zɛ̃̀ aa Ɛflaiũ
buiɔ bùsu sɛ̃̀sɛ̃de kɛɛlɛ aa mɛ: À pila gɛ́
Madiãɔwa ń zĩo. À zɛzɔ̃nɛ́ swabɔlɛɔu ń aɛ
e à gɛ pɛ Bɛbala ń Yuudɛ̃owa. Ɔ̃ wà Ɛflaiũ
buiɔ sìsi píi, aa gɛ̀ zɛzɔ̃̀nɛ́ ń aɛ swabɔlɛɔu
e à gɛ̀ pɛ̀ Bɛbala ń Yuudɛ̃owa. 25 Ɔ̃ Ɛflaiũ
buiɔ Madiã kíaɔ kũ̀kũ gbɛ̃ɔn pla, Ɔlɛbu ń
Zeebuo. Aa Ɔlɛbu dɛ̀ gbɛ saɛ, ɔ̃ wì mɛ tia
Ɔlɛbu gbɛ. Aa Zeebu dɛ̀ lɔ, gupi wì mɛ tia
Zeebu vɛ̃ɛfɛ̃kĩi. Ɔ̃ aa ɛ̀a pɛ̀ Madiãɔwa. Ɔ̃
wà kíapiɔ mi zɔ̃̀zɔ̃ wà gɛ̀ò Gedeɔ̃ɔɛ Yuudɛ̃
baale.

8 Ɛflaiũ buiɔ Gedeɔ̃ɔ là aa mɛ̀: Bɔ́yãi ń
kɛ̀wɛ̃ɛ màai? Ké ńlɛ gɛ́ zĩkai ń Madi-
ãɔ, mɛ́ ni wá sísi sɔ̃o bɛ? Màa aa zɔadɔ̃wà
pãsĩpãsĩ, 2 ɔ̃ a ònɛ́: Bɔ́ má kɛ̀ à kà á
pɔ́wai? Á Ɛflaiũ buiɔ vɛ̃ɛ kɔ̃nwɛa zɔ̃ɔ dɛ̀
wá Abiɛzɛɛ buiɔ vɛ̃ɛkɔzɔ̃zɔ̃ala. 3 Lua Ma-
diã kíaɔ Ɔlɛbu ń Zeebuo nàɛ́ á ɔzĩɛ. Bɔ́
má kɛ̀ à kà á pɔ́wai? Ké a ònɛ́ màa, ɔ̃ an
pɔ gbàsa wèe sa.

Gedeɔ̃ɔ Zɛba ń Zalemunao dɛdɛa

4 Gedeɔ̃ɔ ń a gbɛ̃́ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń basɔoɔ
lɛ́ pɛ́lɛ Madiãɔzi. Ké aa kà Yuudɛ̃i, ɔ̃ aa
bùa, nɔana lɛ́ ń dɛ. 5 Ɔ̃ a ò Sukodeɔnɛ: À
ma gbɛ̃́ɔ gba pɛ̃ɛ. Nɔana lɛ́ ń dɛɛ, mɛ́ málɛ
pɛ́lɛ Madiã kíaɔ Zɛba ń Zalemunaoziɛ.*
6 Ɔ̃ Suko gbɛ̃zɔ̃ɔɔ mɛ̀: Zɛba ń Zalemunao
ku n ɔzĩ kɔ̀ɛ, ɔ̃ wà gbasa wà n zĩgɔ̃ɔ gba
pɛ̃ɛa? 7 Gedeɔ̃ɔ wèmá à mɛ̀: Lá á ò màa,
tó Dii Zɛba ń Zalemunao nàmɛɛ ma ɔzĩ,
má á taitai ń gbáa lɛoɛ. 8 Bɔa we à gɛ̀
Pɛnuɛli, ɔ̃ à wabikɛ̀má màa lɔ. Pɛnuɛlideɔ
òɛ̀ lá Sukodeɔ òɛ̀waɛ lɔ, 9 ɔ̃ a ònɛ́ sɔ̃ à mɛ̀:
Tó ma su aafia, má kalangaɛ bee kwɛɛ.

10 Zɛba ń Zalemunao ku Kaakoo ń ń
zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ gɛ̃o (15.000).
Gukpɛ oi zĩgɔ̃ pɔ́ gɔ̃̀ɔn we, an fɛ̃n-
dadeɔ gàga gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ basoolo
(120.000). 11 Gedeɔ̃ɔ dã̀dãkɛnaɔ zɛ́ sɛ̀
Nɔba ń Yɔgbɔao gukpɛ oi, ɔ̃ à lɛ̀lɛ
zĩgɔ̃piɔwa gɔɔ pɔ́ an gbɛ̃ɛ kú ń yãe làa-
soooo. 12 Madiã kíapiɔ Zɛba ń Zalemu-
nao tilɛ̀, ɔ̃ à pɛ̀lɛńzi, à ń kũkũ, ɔ̃ à ń zĩgɔ̃ɔ
fù píi.

13 Ké Yoasi nɛ́ Gedeɔ̃ɔ lɛ́ su ń zĩlao, à
bɔ̀lɛ ń Ɛlɛsi gbɛbɔlɛo, 14 ɔ̃ à Suko ɛ̀waa-
soe kũ̀ à yãlàlawà, ɔ̃ ɛ̀waasopi Suko
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ tɔ́ kɛ̃̀ɛ láu gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwi ń so-
plao. 15 Gedeɔ̃ɔ gɛ̀ Sukodeɔ lɛ̀ à mɛ̀: Zɛba
ń Zalemunaon kɛ. A ma láanikɛ̀ yãa a mɛ̀,
Zɛba ń Zalemunao ku ma ɔzĩ kɔ̀ɛ, à gbasa
ma gbɛ̃́ pɔ́ nɔana lɛ́ ń dɛɔ gba pɛ̃ɛa? 16 Ɔ̃ à
wɛ̃́lɛpi gbɛ̃zɔ̃ɔpiɔ kũ̀kũ, à ń taitai ń gbáa
lɛo, aa dɔ̃̀.

17 Ɔ̃ à gɛ̀ Pɛnuɛli kalanga kwɛ̀ à wɛ̃́lɛpi
gɔ̃ɛɔ dɛ̀dɛ. 18 Ɔ̃ à Zɛba ń Zalemunao là à
mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ a ń dɛdɛ Tabooɔ dɛ kpelewa
ni? Aa wèwà aa mɛ̀: Aa dɛ lanwaɛ, an
kákaa dɛ lán kíanɛɔwa. 19 Ɔ̃ Gedeɔ̃ɔ ònɛ́:
Ma vɛ̃̀i dadoũdeɔn we. Tó a ń tó yãa, ń
Diio má á dɛdɛo. 20 Ɔ̃ a ò a nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia
Yɛtɛɛɛ à mɛ̀: Fɛlɛ ǹ ń dɛdɛ. Nɛ́pi i a fɛ̃nda
woo, asa ɛ̀waasonaɛ, mɛ́ vĩa lɛ́ aà kṹ.
21 Ɔ̃ Zɛba ń Zalemunao mɛ̀: Fɛlɛ ǹ wá
dɛdɛ nzĩa. Baade ń a gbãaoɛ. Ɔ̃ Gedeɔ̃ɔ
fɛ̀lɛ ń dɛdɛ, à mɔkampɛɛ pɔ́ kú ń yiongoɔ
waawaɔ bɔ̀lɛ.

Gedeɔ̃ɔ dilɛa gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ

22 Isailiɔ ò Gedeɔ̃ɔɛ: Gɔ̃ wá kía ũ ń
n buiɔ. Ḿmɛ n wá bɔ́ Madiãɔ ɔzĩ. 23 Ɔ̃
Gedeɔ̃ɔ ònɛ́: Má gɔ̃ á kía ũo, baa ma buiɔ.
Dii mɛ́ aɔ dɛ á kía ũ. 24 Ɔ̃ à ɛ̀a ònɛ́: Málɛ
wabikɛwá. Á baade a swã́li pɔ́ á sìmá
kpaa mɛ̀ndodo. Madiãɔ ìɔ swã́li pɔ́ wa pì
ń vuao daaɛ, asa Isimaɛlaɔnɛ. 25 Aa òɛ̀:
Wá kpama. Aa zwãa kpàlɛ, ɔ̃ baade swã́li
pɔ́ á sìmáɔ zùzu a guu mɛ̀ndodo. 26 Swã́li

*8:5 Soũ 83.11

pɔ́ à a wabikɛ̀mápiɔ vua gbia kà kiloo
bao, mɔkampɛɛɔ ń swã́liɔ ń gomusu tɛ̃a
pɔ́ Madiã kíaɔ daaɔ ń mɔ̀yabaa pɔ́ kú ń
yiongoɔ waawaɔ bàasi. 27 Ɔ̃ a pì dii ũ, a
pɛ̀lɛ a bɛ wɛ̃́lɛu Ɔfɛla. Ɔ̃ Isailiɔ gbãsĩ̀kɛ̀ò
ḿpii, ɔ̃ à gɔ̃̀ bai ũ Gedeɔ̃ɔɛ ń aà bɛdeɔ.
28 Màa Isailiɔ Madiãɔ bùsa. Madiãɔ i
e mifùńla lɔo. Ɔ̃ Isailiɔ bùsu gɔ̃̀ dɔdɔa
Gedeɔ̃ɔ gɔɔ e wɛ̃̀ bla.

Gedeɔ̃ɔ gaa

29 Yoasi nɛ́ Gedeɔ̃ɔ gɛ̀ zɔ̃̀lɛ a bɛ. 30 Aà
nɛgɔ̃ɛ pɔ́ à ń íɔ bàaɔ̃kwiɛ, asa aà nɔɔ
dasiɛ. 31 A nɔ pɔsɛ vĩ lɔ Sikɛũ, à nɛgɔ̃ɛ
ìaànɔ, ɔ̃ wà tɔkpàɛ̀ Abimɛlɛki. 32 Yoasi
nɛ́ Gedeɔ̃ɔ gà a zikũ guuɛ, ɔ̃ wà aà mia
kpàkɔ̃i ń a mae Yoasio Ɔfɛla Abiɛzɛɛ.
33 Kɛ́ Gedeɔ̃ɔ gà, ɔ̃ Isailiɔ ɛ̀a gbãsĩ̀kɛ̀
ń Baalio. Ɔ̃ aa tã́a pɔ́ wì mɛ Baal-
ibaakuwanɔ pɛ̀lɛ ń dii ũ, 34 ɔ̃ Dii ń Lua
pɔ́ ń bɔ́ ń ibɛɛ pɔ́ liaańziɔ ɔzĩ yã́ sã̀ńgu.
35 Aai gbɛ̃kɛkɛ Yelubaali Gedeɔ̃ɔ bɛdeɔnɛ
yãmaa pɔ́ a kɛ̀nɛ́ musuo.

Abimɛlɛki

9 Gedeɔ̃ɔ nɛ́ Abimɛlɛki gɛ̀ a desɛ̃ɔ kĩ́i
Sikɛũ, ɔ̃ a ònɛ́ ń a dezi bɛdeɔ píi
à mɛ̀: 2 À gɛ Sikɛũdeɔ lala píi, Gedeɔ̃ɔ
nɛgɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwiɔ kpalablea ń gbɛ̃́
mɛ̀ndo kpalableao, a kpele mɛ́ maanɛ́i?
Aaɔ dɔ̃ kɛ́ an aun ma ũ. 3 Kɛ́ aà desɛ̃ɔ
yã́pi kã̀ Sikɛũdeɔnɛ ń swã́wa, ɔ̃ aa zɛ̀
ń Abimɛlɛkio aa mɛ̀, ń gbɛ̃́n aà ũ. 4 Aa
ã́nusu ɔwatɛ̃ bàaɔ̃kwi sɛ̀ Baalibaakuwanɔ
kpɛ́u, aa aà gbà, ɔ̃ à fĩabòò gbɛ̃pã faa-
saiɔnɛ, aa gɔ̃̀ aà ìwaɔ ũ. 5 À gɛ̀ńnɔ a de
bɛ Ɔfɛla, ɔ̃ à a vĩ̀iɔ ń a dãunaɔ, Gedeɔ̃ɔ
nɛgɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwipiɔ dɛ̀dɛ gbɛ̀ doũwa.
Gedeɔ̃ɔ nɛgɔ̃ɛ gbɛzãna Yotaũ mɛ́ bɔ̀ ado,
asa à ùlɛɛ̀ɛ. 6 Ɔ̃ Sikɛũdeɔ ń Bɛmilodeɔ píi
aa gɛ̀ Abimɛlɛki dìlɛ kía ũ gbɛ̃́nɛli pɔ́ kú
Sikɛũ saɛ.
7 Kɛ́ Yotaũ yã́pi mà, à gɛ̀ zɛ̀ Galiziũ
gbɛ̀sĩsĩ musu. Ɔ̃ a ònɛ́ gbã́ugbãu à mɛ̀: À
ma yãma Sikɛũdeɔ, Lua i á yãma sɔ̃. 8 Líɔ
ku yãa, aa gɛ̀ kɔ̃ dilɛi kía ũ, ɔ̃ aa ò kuɛ aà
kpalable. 9 Ɔ̃ ku mɛ̀: Mà a nɛ́ pɔ́ wì tã́aɔ
ń gbɛ̃nazĩnaɔ kpɛla ń a nísio ia tó, mí gɛ́
màɔ deedee líɔ musua? 10 Ɔ̃ líɔ ò kaadɔɛ-
naɛ aà mɔ kpalable. 11 Ɔ̃ kaadɔena ònɛ́:
Mà a nɛ pɔ́ ìɔ maa mɛ́ a blea ìɔ na ia tó,
mí gɛ́ màɔ deedee líɔ musua? 12 Ɔ̃ líɔ ò
vɛ̃ɛɛ aà mɔ kpalable. 13 Ɔ̃ vɛ̃ɛ ònɛ́: Mà a
vɛ̃ɛ pɔ́ ì tã́aɔ ń gbɛ̃nazĩnaɔ pɔ kɛ na nɛ'ia
tó, mí gɛ́ màɔ deedee líɔ musua? 14 Ɔ̃ líɔ
ò lɛaaɛ aà mɔ kpalable. 15 Ɔ̃ lɛaa ònɛ́: Tó
álɛ ma kpa kpalau sĩanaɛ, à mɔ mikpa
ma uenai. Tó màan sɔ̃o, tɛ́ a bɔ ma láu à
kũ Libã bùsu sɛdɛ líɔwaɛ.
16 Á Sikɛũdeɔ, kɛ́ a Abimɛlɛki kpà
kpalau, a yãkɛ̀ a zɛ́wa ń nɔ̀sɛmɛndoon
wea? A yãmaakɛ̀ Gedeɔ̃ɔɛ ń a bɛdeɔa? Á
kɛ̀ɛ̀ aà yãkɛawaa? 17 Ma mae zĩkàɛ́ à gì a
wɛ̃nii, à á bɔ́ Madiãɔ ɔzĩ, 18 ɔ̃ a fɛlɛ ń aà
bɛdeɔ gbã sa. A aà nɛgɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwiɔ
dɛ̀dɛ gbɛ̀ doũwa, ɔ̃ a aà zɔ nɛ́ Abimɛlɛki
kpà Sikɛũ kía ũ, kɛ́ a dɛ á gbɛ̃́ ũ yã́i. 19 Tó
a yãkɛ̀ a zɛ́wa ń nɔ̀sɛmɛndoo Gedeɔ̃ɔ ń a
bɛdeɔnɛɛ gbã, à tó á pɔ kɛ Abimɛlɛkiwa
na, aàpi sɔ̃ aà pɔ i kɛwá na. 20 Tó màan
sɔ̃o, tɛ́ a bɔ Abimɛlɛki kĩ́i à kṹ á Sikɛũdeɔ
ń á Bɛmilodeɔwaɛ, tɛ́ i bɔ á kĩ́i sɔ̃, i kũ
Abimɛlɛkiwa. 21 Ɔ̃ Yotaũ bàalɛ̀ à a taa kɛ̀,
à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ wɛ̃́lɛ pɔ́ wì mɛ Lɔ̀ɔu, kɛ́ àlɛ vĩakɛ
a vĩ̀i Abimɛlɛkiɛ yã́i.
22 Abimɛlɛki kɛ̀ Isailiɔ kía ũ wɛ̃̀ àaɔ̃ɛ,
23 ɔ̃ Lua tò Abimɛlɛki ń Sikɛũdeɔ ĩ́isɛ̀ ń
kɔ̃o, ɔ̃ aa bɔ̀ aà kpɛ. 24 Lua kɛ̀ màa kɛ́
Gedeɔ̃ɔ nɛgɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwiɔ dɛdɛa yã́
e wi Abimɛlɛki musu ń aà gbɛ̃́ Sikɛũde
pɔ́ an ɔ ku a guuɔ yã́iɛ. 25 Sikɛũdeɔ
íbɛlɛsɛ̀aànɔ. An gbɛ̃ɛɔ ùlɛ sĩ̀sĩɔ musu, kɛ́
aa gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ dɔńzi zɛ́uɔ dã́dã, aai ń pɔ́ɔ
símá, ɔ̃ wà gɛ̀ wa ò Abimɛlɛkiɛ.
26 Ɛbɛdɛ nɛ́ Gaala ń a gbɛ̃́ɔ mɔ̀ zɔ̃̀lɛ
Sikɛũ, ɔ̃ Sikɛũdeɔ aà náaikɛ̀. 27 Aa gɛ̀
vɛ̃ɛ zɔ̃̀zɔ̃ bua aa ɔ̃zɔ̃̀wà, ɔ̃ aa dikpɛkɛ̀.
Aa gɛ̃̀ ń tã́akpɛu, aa pɔblè aa imì, ɔ̃
aa Abimɛlɛki kà. 28 Ɛbɛdɛ nɛ́ Gaala mɛ̀:
Dén Abimɛlɛki ũi? Dén wá Sikɛũdeɔ ũ
wà zɔbleɛ̀i? Gedeɔ̃ɔ nɛ́o lò? Zebulu mɛ́
aà kwàasi ũo lò? À zɔble Sikɛũ mae

Amɔɔ buiɔnɛ. Bɔ́yãi wà zɔble Abimɛlɛk-
iɛi? 29 Tó wà gbɛ̃́ɛ beeɔ nàmɛɛ ma ɔzĩ yãa
lé, má aà yaɛ. Má oɛ̀ aà a zĩgɔ̃ɔ kãaa, aà
bɔlɛńnɔ.
30 Kɛ́ wɛ̃́lɛ kía Zebulu Ɛbɛdɛ nɛ́ Gaala
yã́pi mà, aà za fɛ̃̀. 31 Ɔ̃ à gbɛ̃́ɔ zĩ̀
Abimɛlɛkiwa asii guu à mɛ̀: Ɛbɛdɛ nɛ́
Gaala ń a gbɛ̃́ɔ mɔ̀ Sikɛũ la, ɔ̃ aalɛ
wɛ̃́lɛdeɔ swãfɛ̃nɛ. 32 Fɛlɛ gwãasĩnaa gɔ̃̀ɔ,
mpi ń gbɛ̃́ pɔ́ kunnɔɔ, ní mɔ ulɛ sɛ̃u. 33 Tó
gu lé dɔ, í fɛlɛ mɔ lɛ́lɛ wɛ̃́lɛwa. Tó aàpi ń
aà gbɛ̃́ɔ bɔ̀ zĩkaiánɔ, í kɛɛ̀ lá ń yeiwa.
34 Ɔ̃ Abimɛlɛki ń gbɛ̃́ pɔ́ kuaànɔɔ dàzɛu,
aa ùlɛ'ulɛ Sikɛũ bĩ́i kpɛ gãli síiɔ̃. 35 Ɛbɛdɛ
nɛ́ Gaala bɔ̀ zɛ̀ wɛ̃́lɛ bĩ́ibɔlɛu, ɔ̃ Abimɛlɛki
ń a gbɛ̃́ɔ fɛ̀lɛ ń ulɛkĩi. 36 Kɛ́ Gaala gbɛ̃́piɔ
è, a ò Zebuluɛ: Gbɛ̃́ɔ gwa za sĩ̀sĩɔ musu,
aalɛ pila. Zebulu wèwà à mɛ̀: Sĩ̀sĩ nisĩ-
naɔ ɔ̃ ńlɛ e lán gbɛ̃nazĩnaɔwa we. 37 Ɔ̃
Gaala ɛ̀a ò lɔ: Gwa, wàlɛ pila sĩ̀sĩwa we,
mɛ́ gãli do lɛ́ mɔ́ za màsokɛnaɔ gbɛ̃́nɛli
kĩ́i. 38 Ɔ̃ Zebulu òɛ̀: Ń ò kpelewa yãaa? Kɛ́
ń mɛ̀ démɛ Abimɛlɛki ũ wà zɔbleɛ̀i? Gbɛ̃́
pɔ́ n sakàńguɔn weo lé? Gɛ ǹ zĩkaaànɔ
sa. 39 Ɔ̃ Gaala dɔ̀aa Sikɛũdeɔnɛ, aa bɔ̀
wà zĩkà ń Abimɛlɛkio. 40 Abimɛlɛki ń yá,
ɔ̃ aa bàalɛ̀ɛ̀. Gbɛ̃́ pɔ́ kɛ̀'ĩa aa lɛ̀lɛɔ dasi
maamaaɛ e wɛ̃́lɛ bĩ́ibɔlɛu. 41 Abimɛlɛki
gɔ̃̀ Aluma, ɔ̃ Zebulu Gaala ń a gbɛ̃́ɔ yà
ń bɔ́lɛ Sikɛũ.
42 Kɛ́ gu dɔ̀, Sikɛũdeɔ gɛ̀ bua, ɔ̃ wà gɛ̀
wa ò Abimɛlɛkiɛ. 43 Ɔ̃ à a gbɛ̃́ɔ kpaalɛ̀ gãli
àaɔ̃, aa gɛ̀ ń dã́dãi sɛ̃u. Kɛ́ à ń é, aalɛ bɔlɛ
wɛ̃́lɛu, ɔ̃ à fɛ̀lɛ gɛ̀ lɛ́lɛimá. 44 Abimɛlɛki ń
zĩgɔ̃ gãli pɔ́ kuanɔɔ kɛ̀ kpakpa, aa bɔ̀lɛ gɛ̀
sĩ̀ wɛ̃́lɛ bɔlɛu, ɔ̃ gãli lɛɛ plaɔ gɛ̀ lɛ̀lɛ gbɛ̃́ pɔ́
kú buaɔwa, aa ń dɛdɛ píi. 45 Màa à zĩkà
ń wɛ̃́lɛpideɔ za kɔɔ e oosi, ɔ̃ a sì à gbɛ̃́ pɔ́
kú a guuɔ dɛ̀dɛ. À wɛ̃́lɛpi kɛ̀ kɛ́lɛkɛlɛ, ɔ̃ à
wisi fã̀wà.
46 Kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ kú Midala Sikɛũɔ mà, aa
gɛ̀ ùlɛ Baalibaakuwanɔ kpɛ́u. 47 Kɛ́ wa
ò Abimɛlɛkiɛ Midala Sikɛũdeɔ kã̀aa we,
48 aàpi ń a gbɛ̃́ɔ aa dɛ̀dɛ Zalamɔ gbɛwa.
Ɔ̃ à mɔo sɛ̀ à ligɔ̃na zɔ̃̀ a dà a gã̀u, ɔ̃ a ò a
gbɛ̃́ɔnɛ: Lá á è má kɛ̀, à kɛ màa kpakpa.
49 Ɔ̃ aa ligɔ̃na zɔ̃̀zɔ̃ ḿpii, aa tɛoaàzi. Aa
gɛ kã̀aa kpɛ́piwa, aa tɛsɔ̃̀wà, ɔ̃ Midala
Sikɛũde pɔ́ kú a guuɔ kpàsa. Gbɛ̃́ pɔ́ gà-
gaɔ, gɔ̃ɛɔ ń nɔɛo píi kà gbɛ̃ɔn ɔ̀aa sɔo.
50 Abimɛlɛki gɛ̀ koezɔ̃̀ Tebezizi, ɔ̃ a
sì. 51 Kalanga gbã̀a ku wɛ̃́lɛpi guo, ɔ̃
wɛ̃́lɛdeɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ bàalɛ̀ tàu píi. Aa
zɛtàńlɛ gíũgiũ, ɔ̃ aa dɛ̀dɛ e kalangapi
musu. 52 Abimɛlɛki gɛ̀ kalangapi kĩ́i, àlɛ
zĩkańnɔ. Kɛ́ à sɔ̃̀ kalangapi bɔlɛi, àlɛ mɔ́
tɛsɔ̃iwà, 53 ɔ̃ nɔɛe ɔzɔ̃̀ wísilɔgbɛi, à sìwà†
à aà mi pàa. 54 Ɔ̃ à lɛzù a zĩkabɔkũnazi
kpakpa à mɛ̀: Ǹ n fɛ̃nda wo ǹ ma dɛò, kɛ́
wasu mɛ nɔɛ mɛ́ ma dɛo yã́i. Ɔ̃ aà ìwapi
aà zɔ̃̀ò, à gà. 55 Kɛ́ Isailiɔ è Abimɛlɛki gà,
ɔ̃ an baade tà a bɛ.
56 Beewa Lua vãi pɔ́ Abimɛlɛki kɛ̀ a
maeɛ yã́ wì aà musu, kɛ́ à a vĩ̀iɔ ń a
dãuna gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwiɔ dɛ̀dɛ yã́i. 57 Lua
vãi pɔ́ Sikɛũdeɔ kɛ̀ wìnɛ́ ń musu sɔ̃.
Láaipɔ Gedeɔ̃ɔ nɛ́ Yotaũ kɛ̀má mɛ́ ń lé
we.

Tola ń Yaiio

10 Abimɛlɛki gaa gbɛa Pua nɛ́ Tola,
Isakaa bui Dodo tɔũna fɛ̀lɛ Isailiɔ
suabà. A ku Samii, Ɛflaiũ buiɔ bùsu
sĩ̀sĩdeuɛ. 2 À dɔ̀aa Isailiɔnɛ wɛ̃̀ bao ń
àaɔ̃ɔɛ, ɔ̃ à gbàsa gà, ɔ̃ wà aà vĩ̀ Samii.
3 Aà gaa gbɛa Galada bùsu gbɛ̃́ Yaii
dɔ̀aa Isailiɔnɛ wɛ̃̀ bao ń plao. 4 A nɛgɔ̃ɛ vĩ
baakwi, an baade ń a zàa'ĩnao ń a wɛ̃́lɛo
Galada bùsuu, ɔ̃ wì mɛ wɛ̃́lɛpiɔnɛ Yaii
zɔ̃ɛwiaɔ e ń a gbão. 5 Kɛ́ Yaii gà, ɔ̃ wà
aà vĩ̀ Kamɔ.

Amɔniɔ fɛlɛa ń Isailiɔ

6 Isailiɔ ɛ̀a yã́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀ lɔ, aalɛ
zɔble Baaliɛ ń Asetaatio ń Siliɔ diiɔ ń
Sidɔ̃deɔ diiɔ ń Mɔabuɔ diiɔ ń Amɔniɔ
diiɔ ń Filitɛ̃ɔ diiɔ. Aa pãkpà Diizi, aalɛ
zɔbleɛ̀ lɔo, 7 ɔ̃ Dii pɔ pàńzi à ń nà Filitɛ̃ɔ

†9:53 2Sam 11.21

ń Amɔniɔnɛ ń ɔzĩ. 8 Ɔ̃ Amɔniɔ ĩadà Isaili
pɔ́ aa ku Yuudɛ̃ baale, Amɔleɔ bùsu pɔ́
wì mɛ Galada guuɔwa. Aa wɛ́tɛ̃amɔ̀nɛ́ e
wɛ̃̀ bao plasai. 9 Amɔniɔ bùa Yuudɛ̃wa aa
gɛ̀ zĩkai ń Yuda buiɔ ń Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ ń
Ɛflaiũ buiɔ, ɔ̃ Isailipiɔ gɔ̃̀ yooyea. 10 Ɔ̃ aa
wiilɛ̀ Diiwa aa mɛ̀: Wa duunakɛ̀nɛ, wa
pãkpànzi wá Lua, wa zɔblè Baaliɛ. 11 Ɔ̃
Dii ònɛ́: Kɛ́ Egipiɔ ń Amɔleɔ ń Amɔniɔ ń
Filitɛ̃ɔ 12 ń Sidɔ̃deɔ ń Amalɛki buiɔ ń Ma-
diãɔ gbãamɔ̀ɛ́, a wiilɛ̀a, ɔ̃ ma á bɔ́ ń ɔzĩ.
13 Ɔ̃ a pãkpàmazi, a zɔblè tã́aɔnɛ. A yã́i
tò má ɛa mà á suaba lɔo. 14 À gɛ wiilɛ
tã́a pɔ́ a zɛńnɔɔwa aa á suaba ń á taasio
mɛ! 15 Ɔ̃ aa ò Diiɛ: Wa duunakɛ̀. Kɛwɛ̃ɛ
lá à kɛ̀nɛ maawa, ãma wá bɔ gbã. Wálɛ
wabikɛmaɛ. 16 Ɔ̃ aa dii zĩ̀loɔ bɔ̀ ń guu aa
zɔblè Diiɛ, ɔ̃ an taasipi tò Dii i fɔ̃ wɛvĩ̀ńla
lɔo.
17 Amɔni zĩgɔ̃ɔ kɔ̃ kã̀aa aa bòokpà Gal-
ada, ɔ̃ Isailiɔ kã̀aa aa bòokpà Mizipa. 18 Ɔ̃
Isaili pɔ́ kú Galadaɔ dɔaanaɔ òkɔ̃ɛ aa mɛ̀:
Gbɛ̃́ pɔ́ dɔ̀aa gɛ̀ zĩkai ń Amɔniɔ ɔ̃mɛ a gɔ̃
wá Isaili pɔ́ kú Galadaɔ píi swana ũ.

Zɛfɛte

11 Galada bùsu gbɛ̃́ Zɛfɛteá nɛgɔ̃naɛ.
Aà da'iaá káaluaɛ, aà mae tɔ́n
Galada. 2 Galadapi na nɛgɔ̃ɛɔ ì lɔ. Kɛ́ aa
zɔ̃ɔkũ̀, aa Zɛfɛte yà aa mɛ̀: Ńyɔ̃ e wá mae
túbibleo, asa n da adoɛ. 3 Ɔ̃ Zɛfɛte bàalɛ̀ a
gbɛ̃́piɔnɛ, à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ Tobu bùsuu. Gbɛ̃pãɔ
kã̀aaaàzi, ɔ̃ aa nàwà.
4 Bee gbɛa Amɔniɔ fɛ̀lɛ Isailiɔwa ń
zĩo. 5 Kɛ́ Amɔniɔ fɛ̀lɛmá ń zĩo màa, Gal-
ada bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔɔ gɛ̀ Tobu bùsuu Zɛfɛte
gbɛsii. 6 Aa òɛ̀: Mɔ kɛ wá dɔaana ũ, kɛ́ wà
e zĩka ń Amɔniɔ. 7 Ɔ̃ a wèmá à mɛ̀: A za-
magu, a ma ya ma mae bɛ. Kɛ́ a wɛ́tɛ̃a è
sa, bɔ́yãi a mɔi ma kĩ́ii? 8 Aa òɛ̀: Ń beeo
lé, ḿmɛ ńyɔ̃ wá gwa sa. Mɔ zĩkawɛ̃ɛ ń
Amɔniɔ, ní gɔ̃ wá Isaili pɔ́ wá kú Gal-
ada bùsuuɔ píi swana ũ. 9 A ònɛ́: Tó a ma
gbɛ̀si a tamanɔ zĩkai ń Amɔniɔ, mɛ́ Dii ń
námɛɛ ma ɔzĩ, mámɛ máɔ dɛ á swana ũa?
10 Aa òɛ̀: Dii mɛ́ wá seelade ũ. Lá ń òwa,
màa wá kɛnɛ. 11 Ɔ̃ Zɛfɛte gɛ̀ńnɔ. Gbɛ̃́ɔ aà
dìlɛ ń swana ũ, ń dɔaana ũ, ɔ̃ à ɛ̀a yã́pi ò
Dii aɛ Mizipa lɔ.
12 Zɛfɛte gbɛ̃́ɔ zĩ̀ Amɔniɔ kíawa à mɛ̀:
Bɔ́mɛ wá daaa, ɔ̃ n mɔ zĩkai wá bùsuui?
13 Ɔ̃ Amɔniɔ kía wèwà à mɛ̀: Kɛ́ Isailiɔ
bɔ̀lɛ Egipi, aa ma bùsu sìa sɛa za Aanɔ
dɔ̀ɔi e Yaboko dɔ̀ɔi ń Yuudɛ̃o. À bùsupi
sɔaamɛɛ yãkelesai sa.
14 Ɔ̃ Zɛfɛte ɛ̀a gbɛ̃́ɔ zĩ̀ Amɔniɔ kíawa,
15 a òɛ̀: Zɛfɛte mɛ̀ Isailiɔ i Mɔabuɔ ge
Amɔniɔ bùsu símáo. 16 Kɛ́ aa bɔ̀ Egipi,
aa bɛ guwaiwaiuɛ e Ísia Tɛ̃ai, ɔ̃ aa gɛ̀
Kadɛsi. 17 Ɔ̃ aa lɛ́kpãsãkɛ̀ Ɛdɔũɔ kíaɛ aa
mɛ̀: Wá gba zɛ́ wà gɛ̃ ń n bùsuo, ɔ̃ i swã́sɛ
ń yã́io.‡ Aa lɛ́kpãsãkɛ̀ Mɔabuɔ kíaɛ, ɔ̃ i
weinɛ́o, ɔ̃ aa gɔ̃̀ Kadɛsi. 18 Aa bɛ guwai-
waiu, aa dɔ̀ Ɛdɔũɔ bùsu ń Mɔabuɔ bù-
suozi, ɔ̃ aa gɛ̃̀ Mɔabuɔ bùsu gukpɛ oi, aa
bòokpà Aanɔ baale. Aai gɛ̃ Mɔabuɔ bùsu
guuo, asa Aanɔ mɛ́ Mɔabu bùsu zɔ̃lɛ ũ.
19 Ɔ̃ aa lɛ́kpãsãkɛ̀ Amɔleɔ kí Siɔ̃ pɔ́ zɔ̃lɛa
Ɛsɛbɔ̃ɛ aa mɛ̀: Wá gba zɛ́ wà gɛ̃ ń n bù-
suo e wá bùsuu. 20 Ɔ̃ Siɔ̃ i ń náaikɛ aa
gɛ̃ ń a bùsuoo. À a zĩgɔ̃ɔ kã̀aa, aa bòok-
pà Yaaza, ɔ̃ aa zĩkà ń Isailiɔ. 21 Dii Isailiɔ
Lua Siɔ̃ ń a gbɛ̃́ɔ nà Isailiɔnɛ ń ɔzĩ, ɔ̃ aa
zĩblɛ̀má. Aa bùsu pɔ́ Amɔleɔ ku a guu sì
píi, 22 sɛa za Aanɔ dɔ̀ɔi e Yaboko dɔ̀ɔi, sɛa
za guwaiwaiu e Yuudɛ̃i.¶
23 Kɛ́ Dii wá Isailiɔ Lua mɛ́ Amɔleɔ
yàwɛ̃ɛ, ḿmɛ ńyɔ̃ síwá saa? 24 Ni ɔdidi
bùsu pɔ́ n dii Kɛmɔsi kpàmawao lé? Màa
wá ɔdidi bùsu pɔ́ Dii wá Lua kpàwáwa sɔ̃.
25 Ń dɛ Zipoo nɛ́ Balaki, Mɔabuɔ kíalae?
À wè lɛkpaakɛ̀wanɔa? À wè zĩkàwanɔa?§
26 Wá Isailiɔ wá zɔ̃lɛa Ɛsɛbɔ̃ ń Aloeeo
ń a zɔ̃ɛwiaɔ ń wɛ̃́lɛ pɔ́ kú Aanɔ saɛɔ

‡**11:17** Nao 20.14-21
¶**11:22** Nao 21.21-24
§**11:25** Nao 22.1-6

wɛ̃ ɔ̀aa do ń basɔoo (300). Bɔ́yãi i ɛa
á sìwá gɔɔ beeo ni? 27 Mi tàaekɛnɛo, ɔ̃
ńlɛ yãvãikɛmɛɛ, ńlɛ fɛlɛmanɔ ń zĩo. Dii
wá yãgɔ̃gɔ̃na mɛ́ a yã́gɔ̃gɔ̃wɛ̃ɛ gbã. 28 Ɔ̃
Amɔniɔ kía gì Zɛfɛte lɛ́kpãsã mai.

29 Dii Nisĩna dì Zɛfɛtɛɛ, ɔ̃ à pã̀ Gal-
ada buiɔ bùsua ń Manase buiɔ bùsuo e
Mizipa Galada. Bɔa we à gɛ̀ Amɔniɔwa
ń zĩo. 30 Ɔ̃ à lɛkɛ̀ Diiwa à mɛ̀: Tó n
Amɔniɔ nàmɛɛ ma ɔzĩ, 31 tó ma ta bɛ
zĩblea Amɔniɔwa gbɛa, gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ ma
kpɛ́u à mɔ̀ daimalɛ a gɔ̃ n pɔ́ ũɛ. Má sa
pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ oma ń adeoɛ.

32 À gɛ̀ zĩkai ń Amɔniɔ, ɔ̃ Dii ń náɛ̀ aà
ɔzĩ. 33 À zĩblè ń wɛ̃́lɛ mɛ̀n baoɔwa, sɛa za
Aloee e à gɛ̀ pɛ̀ Miniti ń Abɛli vɛ̃ɛbuowa.
À zĩblèmá maamaaɛ, Isailiɔ ń busa. 34 Kɛ́
Zɛfɛte tà a bɛ Mizipa, aà nɛnɔɛ mɛ́ bɔ̀
daiaàlɛ, àlɛ ɔ̃wã, àlɛ sɛ̃́sɛ̃napa. À mɔ lè
aà nɛ́n we mɛ̀ndo, i nɛgɔ̃ɛ ge nɛnɔɛ pãle
io. 35 Kɛ́ à aà è, à a pɔkasaɔ ga kɛ̃̀ à mɛ̀:
Á'a ma nɛ́, n ma pɔ yà, n ĩakpàmazi. Ma
lɛkɛ̀ Diiwaɛ, mɛ́ a gbooa vĩo.** 36 Ɔ̃ a òɛ̀:
Baa, tó n lɛkɛ̀ Diiwaɛ, lá a tò n tɔsì ń ibɛɛ
Amɔniɔwa, kɛmanɔ lá ń òɛ̀wa. 37 Ɔ̃ à ɛ̀a ò
a maeɛ: Ma gba zɛ́ mɔ pla gĩa mà gɛ bɛbɛ
gusĩsĩdeu, mí ɔ́ɔlɔ ń ma gbɛ̃naɔ ma lɛ́sokɛ
yã́ musu. 38 À mɛ̀: Gɛ́! Ɔ̃ à aà gbàɛ mɔ pla.
À gɛ̀ ń a gbɛ̃naɔ gusĩsĩdeu, à ɔ́ɔlɔ̀ a lɛ́sokɛ
yã́ musu. 39 Kɛ́ mɔ plapi pà, ɔ̃ à ɛ̀a sù a
maewa, ɔ̃ aà mae yã́ pɔ́ à a lɛkɛ̀ Diiwapi
kɛ̀aànɔ. Nɔɛpi gɔ̃ɛ dɔ̃o, ɔ̃ yã́pi gɔ̃̀ fɛlɛkaa
ũ Isailiɔ guu. 40 Wɛ̃ ń wɛ̃o Isaili nɛnɔɛnaɔ
ì gɛ Galada bùsu gbɛ̃́ Zɛfɛte nɛnɔɛ gaa yã́
bɔɔlɛkɛkɔ̃ɛ e gɔɔ síiɔ̃ɛ.

Zɛfɛte ń Ɛflaiũ buiɔ

12 Ɛflaiũ buiɔ kɔ̃ kã̀a, aa bùa
swawa aa gɛ̀ Zafɔ̃, ɔ̃ aa ò Zɛfɛtɛɛ:
Bɔ́yãi n gɛ n zĩkà ń Amɔniɔ, mɛ́ ni wá
sísi wà gɛnnɔo ni? Wá tɛsɔ̃ma ń n kpɛ́o
sãnuɛ. 2 Zɛfɛte wɛ̀má à mɛ̀: Mapi ń ma
gbɛ̃́ɔ wá sòle vĩ ń Amɔniɔ maamaaɛ. Ma
lɛzùázi, i ma bɔ ń ɔzĩo. 3 Kɛ́ má è i ma
suabao, ɔ̃ ma gi ma wɛ̃nii, ma bua swawa
ma zĩkà ń Amɔniɔ, ɔ̃ Dii ń námɛɛ ma ɔzĩ.
Bɔ́yãi a mɔ zĩkaimanɔ gbãi?
4 Zɛfɛte Galada bùsudeɔ kã̀a ḿpii, ɔ̃
aa zĩkà ń Ɛflaiũ buiɔ aa ń dɛdɛ, asa Ɛflaiũ
buipiɔ òné: Á Galada bùsudeɔ, Ɛflaiũ bui
pɔ́ bàalɛ̀ gɛ̀ Manase buiɔ bùsuuɔn á ũ.
5 Galada bùsudepiɔ Yuudɛ̃ buakĩiɔ sì kɛ́
Ɛflaiũ buiɔ su bua wà tá ń bùsuuo yã́i.
Tó Ɛflaiũ bui bɔ̀ mɔ̀ à mɛ̀ á ye bua, Gal-
ada bùsudepiɔ ì aà la: Ɛflaiũ buin n ũa?
Tó à mɛ̀, aawo, 6 aaì oɛ̀: Tò, o shibolɛ! Tó
i fɔ̃ ò màao, mɛ́ à mɛ̀ sibolɛ, ɔ̃ aaì aà kũ
aa dɛ Yuudɛ̃ buakĩi we. Zĩbeezĩ ɔ̃ Ɛflaiũ
buiɔ gàga gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bla ń plao
(42.000).
7 Galada bùsu gbɛ̃́ Zɛfɛte dɔ̀aa Isailiɔnɛ
wɛ̃̀ sooloɛ. Kɛ́ à gà, ɔ̃ wà aà vĩ̀ Galada
bùsu wɛ̃́lɛeu.

Ibezã ń Elonio ń Abedɔ̃o

8 Bee gbɛa Bɛtɛlɛũ gbɛ̃́ Ibezã dɔ̀aa Isail-
iɔnɛ. 9 A nɛgɔ̃ɛɔ vĩ gbɛ̃ɔn baakwi ń nɛnɔɛɔ
baakwi. À a nɛnɔɛɔ kpã̀sã Isaili buieɔwa,
ɔ̃ à nɔsɛ̀sɛ we a nɛgɔ̃ɛpiɔnɛ. À dɔ̀aa Isail-
iɔnɛ wɛ̃̀ soplaɛ. 10 Kɛ́ à gà, ɔ̃ wà aà vĩ̀
Bɛtɛlɛũ.
11 Bee gbɛa Zabulɔni bui Eloni dɔ̀aa
Isailiɔnɛ wɛ̃̀ kwiɛ. 12 Kɛ́ à gà, ɔ̃ wà aà vĩ̀
Ayaloni, Zabulɔni buiɔ bùsuu.
13 Bee gbɛa Ileli nɛ́ Abedɔ̃, Pilatɔ̃ gbɛ̃́
dɔ̀aa Isailiɔnɛ. 14 A nɛgɔ̃ɛɔ vĩ gbɛ̃ɔn bla
ń tɔũnaɔ baakwi, an baade ń a zàa'ĩnao.
À dɔaa Isailiɔnɛ wɛ̃̀ swaaɔ̃ɛ. 15 Kɛ́ à gà, ɔ̃
wà aà vĩ̀ Pilatɔ̃, Ɛflaiũ buiɔ bùsu pɔ́ kú
Amalɛki buiɔ bùsu sĩ̀sĩde guu.

Sãusɔ̃ɔ ia

13 Isailiɔ ɛ̀a yã́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀ lɔ, ɔ̃
Dii ń ná Filitɛ̃ɔnɛ ń ɔzĩ e wɛ̃̀ bla.
2 Gɔ̃ɛe ku Zɔla, Dã buiɛ, aà tɔ́n Manɔa.
Aà naá fĩiɛ, a nɛ́ vĩo. 3 Dii Malaika bɔ̀ mɔ̀
nɔɛpiwa à mɛ̀: Ma! Fĩin n ũ, ń nɛ́ vĩo, kási
ńyɔ̃ nɔsi, ní nɛ'i gɔ̃ɛ ũ. 4 Laaika! Ńsu vɛ̃ɛ

**11:35 Nao 30.3

ge í gbãae mio. Ńsu tẽ pɔ́ Lua dìlɛe bleo.
5 Ńyɔ̃ nɔsi, ní nɛ'i gɔ̃ɛ ũ. Gẽ suli táa'o nɛ́pi
miwao, asa aɔ dɛ Lua gbɛ̃́ ũ za a igɔɔɛ.††
Ɔ̃mɛ a na Isailiɔ bɔa Filitɛ̃ɔ ɔzĩwa.
6 Ɔ̃ nɔɛpi gɛ ò a zɛ̃́ à mɛ̀: Lua gbɛ̃e
mɔ̀ ma kĩ́i. Aà oa dɛ lán Lua Malaika
oawa, a tò ma mɛ séenatà. Mi aà la gu
pɔ́ à bɔ̀uo, mɛ́ i a tɔ́ omɛɛ sɔ̃o. 7 A òmɛɛ
má nɔsi, mí nɛ'i gɔ̃ɛ ũ. A òmɛɛ másu vɛ̃ɛ
ge í gbãae mio, mɛ́ másu tẽe bleo, asa
nɛ́pi aɔ dɛ Lua gbɛ̃́ ũ za a igɔɔɛ e aà
wɛ̃ni lɛ́u. 8 Ɔ̃ Manɔa wabikɛ̀ Diiwa à mɛ̀:
N yã́ na Dii! To gbɛ̃́ pɔ́ ń zĩ ɛa mɔ lɔ, i
yã́ pɔ́ wá kɛ ń nɛ́pio aà ia gbɛa dawɛ̃ɛ.
9 Lua Manɔa yãmà, ɔ̃ malaikapi ɛ̀a bɔ̀ mɔ̀
nɔɛpiwa gɔɔ pɔ́ a ku bua. Aà zã́ Manɔa
kuaànɔo, 10 ɔ̃ à kɛ̀ kpakpa, à bàalɛ̀ gɛ òɛ̀
à mɛ̀: Gɔ̃ɛ pɔ́ mɔ̀ ma kĩ́i zĩ́a ɛ̀a mɔ̀a gbã
lɔ laɔ! 11 Manɔa fɛ̀lɛ tɛ̀ a nazi. Kɛ́ à kà
gɔ̃ɛpi kĩ́i, à aà là à mɛ̀: Ḿmɛ n yã'ò ma
naɛa? A wɛ̀wà à mɛ̀: Mámɛ! 12 Ɔ̃ Manɔa
aà là à mɛ̀: Tó n yã́pi gbɛsù, nɛ́pi aɔ dɛ
kpelewa ni? Bɔ́ zĩ a kɛi? 13 Dii Malaikapi
wɛ̀wà à mɛ̀: Yã́ pɔ́ má ò n naɛ, aà kɛ píi.
14 Asu vɛ̃ɛbɛ bleo. Asu vɛ̃ɛ ge í gbãae mio.
Asu tẽe bleo. Yã́ pɔ́ má dìlɛɛ, aà kɛ píi.
15 Ɔ̃ Manɔa òɛ̀: Gɔ̃wanɔ la wà blenɛbɔlɔ
kɛkɛnɛ. 16 Dii Malaika wɛ̀wà à mɛ̀: Baa
tó ma gɔ̃ la, má n blɛ bleo. Tó n sa pɔ́ wì
a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ sɔukɛ̀, o Diiwa. Manɔa
i dɔ̃ kɛ́ Dii Malaikaɛo, 17 ɔ̃ à aà là à mɛ̀:
N tɔ́n kpelewai? Tó yã́ pɔ́ ń òpi kɛ̀, wá n
kpɛla. 18 Dii Malaika wɛ̀wà à mɛ̀: Bɔ́yãi
ńlɛ ma tɔ́ gbɛai?‡‡ Tɔ́ bɔnsaɛɛ. 19 Ɔ̃ Manɔa
blenɛbɔlɔ sɛ̀ ń pɔ́wɛntio, à Dii gbàgbaò
gbɛwa. Kɛ́ Manɔa ń a nao lɛ́ gwa màa, ɔ̃
Dii yãbɔnsaɛkɛ̀ɛ. 20 A tò tɛ́ bɔ̀ sa'okĩ̀ipiu
à fɛ̀lɛ musu, ɔ̃ Dii Malaika fɛ̀lɛ tà tɛ́vuapi
guu, gɔɔ pɔ́ Manɔa ń a nao lɛ́ gwa. Ɔ̃ aa
wùlɛ ń gbɛɛu.
21 Dii Malaika i ɛa mɔ̀ Manɔa ń a
naowa lɔo, ɔ̃ Manɔa dɔ̃̀ sa kɛ́ Dii
Malaikaɛ. 22 Manɔa ò a naɛ: Wá gaɛ, asa
wa wɛsì Lualɛɛ. 23 Ɔ̃ aà na òɛ̀: Tó Dii ye
wá dɛ yãaɛ, a sa pɔ́ wá òwa ń pɔ́wɛn-
tio sio, mɛ́ a yã́pi owɛ̃ɛo, a to wà yã́pi e
màao.
24 Nɔɛpi nɛ'ì gɔ̃ɛ ũ, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Sãusɔ̃ɔ.
Nɛ́pi zɔ̃ɔkũ̀ mɛ́ Dii báaadàaàgu. 25 Dii
Nisĩna nà tɛ́kpaaaàguwa gɔɔ pɔ́ a ku
Dãbuiɔboou, Zɔla ń Ɛsɛtaoo zãnguo.

Sãusɔ̃ɔ yea Filitɛ̃ nɔɛezi

14 Sãusɔ̃ɔ gɛ̀ Timɛna, ɔ̃ à Filitɛ̃ nɔɛɛ è
we. 2 Kɛ́ à sù, a ò a maeɛ ń a dao à
mɛ̀: Ma Filitɛ̃ nɔɛe è Timɛna. À wɛɛlɛmɛɛ
mà sɛ́. 3 Ɔ̃ aà mae ń aà dao òɛ̀: Nɔ ku n
daɛɔ ge n buiɔ guu noa, ɔ̃ ńyɔ̃ gɛ́ nɔsɛi Fil-
itɛ̃ gyafɔɔdeɔ guua? Ɔ̃ Sãusɔ̃ɔ ò a maeɛ:
Ǹ aà wɛɛlɛmɛɛ, asa nɔɛpi kàmaguɛ. 4 Aà
mae ń aà dao i dɔ̃ kɛ́ yã́pi bɔ̀ Dii kĩ́iɛo, asa
àlɛ Filitɛ̃ɔ lɛ́wɛɛ. Gɔɔ bee Filitɛ̃ɔ lɛ́ kible
Isailiɔwaɛ.
5 Ɔ̃ Sãusɔ̃ɔ lɛ́ gɛ́ Timɛna ń a maeo ń a
dao. Kɛ́ aa kà Timɛna vɛ̃ɛbua, nɔ̀ɔmusu
nɛ́ bɔlɔ guzɔ̃̀ Sãusɔ̃ɔɛ, àlɛ pũna. 6 Dii
Nisĩna dɛ̀dɛwà, ɔ̃ à nɔ̀ɔmusupi gyawì, lá
wì blenɛbɔlɔ goaawa. Kási a pɔe kũa sɔ̃o.
I yã́ pɔ́ á kɛ̀pi o a mae ge a daɛo. 7 Ɔ̃ à gɛ̀
faaibò ń nɔɛpio, nɔpi kàaàgu.
8 Kɛ́ à gɔɔplakɛ̀, à fɛ̀lɛ lɛ́ gɛ́ nɔpi sɛ́i sa,
ɔ̃ à lìlɛ gɛ̀ nɔ̀ɔmusu gɛpi gwai. A è zɔ́ɔ í
dɔ̀ a gɛu. 9 Ɔ̃ à ɔsìu à a sa gà a bɔ̀, àlɛ ble,
ɔ̃ àlɛ gɛò. Kɛ́ à a mae ń a dao lɛ̀, a lìnɛ́ aa
blɛ̀, ãma i onɛ́ á bò nɔ̀ɔmusu gɛuɛo.

Sãusɔ̃ɔ yáasikɛa Filitɛ̃ɔnɛ

10 Aà mae gɛ̀ nɔpi bɛ, ɔ̃ Sãusɔ̃ɔ
blɛsakɛ̀nɛ́ we, lá wì kɛ nɔsɛuwa. 11 Kɛ́ ǹ-
sueɔ aà è, aa ɛ̀waasoɔ sìsi gbɛ̃ɔn baakwi
aaɔ kuaànɔ. 12 Ɔ̃ Sãusɔ̃ɔ ònɛ́: Má yãe vĩ
mà oɛ́. E blɛblea gɔɔ soplaɛ bee àɔ láa,
tó a a yáasi pòlomɛɛ, má zwãa kwáwá
pi baakwi ń ulao baakwi. 13 Tó i fɔ̃ á
pòlomɛɛ sɔ̃o, ámɛ á zwãa pi baakwi ń ula

††13:5 Nao 6.1-5
‡‡13:18 Daa 32.30

mɛ̀n baakwiɔ kpaa. Ɔ̃ aa òɛ̀: Su ń yáo wà
ma. 14 A òné:
Pɔblea bɔ̀ pɔsona guu,
pɔ́ na bɔ̀ pɔ́ pãsĩ guu.
Ɔ̃ aai fɔ̃ yáasipi pòloo e gɔɔ àaɔ̃. 15 A gɔɔ
síiɔ̃de zĩ́ aa ò Sãusɔ̃ɔ naɛ: Kɔ̃nikɛ n zɛ̃́ɛ
aà yã́pi yáasi polowɛ̃ɛ. Tó ni kɛɛ̀o, wá n
kpasa ń n de bɛdeɔɛ. Asi a wá sisi à wá
pɔ́ɔ síwá yɔ̃oo? 16 Ɔ̃ Sãusɔ̃ɔ na lɛ́ ɔ́ɔlɔɛ̀ à
mɛ̀: Ń zamaguɛ fá! Ń yemazio. N yãe ò
ma gbɛ̃́ɔnɛ, mɛ́ ni a yáasi omɛɛ sɔ̃o bɛ. Ɔ̃
a òɛ̀: Mi o ma mae ge ma daɛo, ɔ̃ ḿmɛ má
onɛa? 17 Àlɛ ɔ́ɔlɔɛ̀ e gɔɔ soplapi gɛ̀ lɛ́ paò.
A gɔɔ sopladepi zĩ́ ɔ̃ Sãusɔ̃ɔ yã́pi òɛ̀, kɛ́ à
giiyèwà yã́i, ɔ̃ à gɛ̀ a ò a gbɛ̃́ɔnɛ. 18 A gɔɔ
sopladepi zĩ́ e ĩatɛ̃ àɔ gɛ́ gɛ̃i kpɛ́u wɛ̃́lɛpi
ɛ̀waasoɔ òɛ̀:
Bɔ́ na mɛ́ dɛ zɔ́ai?
Bɔ́ pãsĩ mɛ́ dɛ nɔ̀ɔmusuai?
Ɔ̃ Sãusɔ̃ɔ òné: Tó i sapa ń ma zununuo
yãao, á fɔ̃ à ma yã́pi yáasi poloe? 19 Dii
Nisĩna dɛ̀dɛwa, ɔ̃ à gɛ̀ Asekeloni à gɔ̃ɛɔ
dɛ̀dɛ gbɛ̃ɔn baakwi, à ń pɔkasaɔ wòlo-
má, ɔ̃ à gɛ kpà gbɛ̃́ pɔ́ aa a yã́pi yáasi
pòloɛɔwa. Aà pɔ pà, ɔ̃ à tà a mae bɛ. 20 Ɔ̃
wà Sãusɔ̃ɔ nɔpi kũ̀ wa kpà aà gbɛ̃na pɔ́
zɛ̀ aà saɛ nɔpi sɛ́zĩwa aà pɔ́ ũ.

Sãusɔ̃ɔ tɛsɔ̃a Filitɛ̃ɔ buawa

15 Kɛ́ à kɛ̀ gɔɔpla, pɔkɛkɛgɔɔ kà, ɔ̃
Sãusɔ̃ɔ blenɛbɔlɔ kũ̀, à gɛ̀ a nɔpi
gwaiò à mɛ̀: Má ye gɛ́ ma na kĩ́i kpɛa. Ɔ̃
aà nɔpi mae i aà gba zɛ́o 2 à mɛ̀: Málɛ e
ń zaaàguɛ, ɔ̃ ma aà kpà n gbɛ̃nawa. Aà
dãuna kɛfɛũ dɛaàla. Ǹ aà sɛ aà gɛ̃ɛ ũ.
3 Sãusɔ̃ɔ òné: Tó ma yãvãikɛ̀ á Filitɛ̃ɔnɛ
sa, máɔ tàae vĩ lɔo.

4 Sãusɔ̃ɔ gɛ̀ gbɛ̃gbonaɔ kũ̀kũ ɔ̀aa do ń
basɔoo (300), ɔ̃ à sɛ̃yèye sɔlɔɔsɔlɔɔnnɔ.
À gbɛ̃gbonapiɔ vlã́ yèyekɔ̃wa plapla, ɔ̃ à
sɛ̃pi yèye ń vlã́piɔwa. 5 À tɛsɔ̃ sɛ̃piɔwa,
ɔ̃ à gbɛ̃gbonapiɔ gbàɛ Filitɛ̃ɔ bua. An
pɔ́wɛna tɛkũ̀ píi ń ń pɔgbaɔ ń ń vɛ̃ɛbuɔ
ń ń kù kpɛ́ɔ píi. 6 Ɔ̃ Filitɛ̃ɔ mɛ̀: Démɛ yã́ɛ
taa kɛ̀wɛ̃ɛi? Ɔ̃ wà mɛ̀: Timɛna gbɛ̃́ né zã́
Sãusɔ̃ɔɛ. Aà ã̀nsue aà nɔ sìwàɛ, ɔ̃ a kpà
aà gbɛ̃nawa. Ɔ̃ Filitɛ̃ɔ gɛ̀ nɔpi ń a maeo
kpàsa. 7 Sãusɔ̃ɔ òné: Lá màa á kɛ̀mɛɛ, má
kã́maboo e ma gɛ tɔsìowá. 8 À sìńgu à ń
kɛ́ dúuduu, an dɛdɛapi gɛ̃agɛ̃̀, ɔ̃ à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ
Etaũ gbɛ̀'ɛu.

Sãusɔ̃ɔ Filitɛ̃ɔ dɛdɛa ń zàa'ĩn gyaɔwao

9 Filitɛ̃ɔ gɛ̀ bòokpà Yuda bùsuu, aa lì
gu pɔ́ wì mɛ Gyaɔwaa. 10 Ɔ̃ Yuda buiɔ ń
lá aa mɛ̀: Bɔ́yãi a mɔwá ń zĩoi? Ɔ̃ aa mɛ̀:
Wa mɔ Sãusɔ̃ɔ kṹi wà kɛɛ̀ lá a kɛ̀wɛ̃ɛwaɛ.
11 Ɔ̃ Yuda buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa gɛ̃ɔɔ (3.000)
gɛ̀ Etaũ gbɛ̀'ɛ kĩ́i, aa ò Sãusɔ̃ɔɛ: Ń dɔ̃ kɛ́
Filitɛ̃ɔ mɛ́ lɛ́ kiblewáo lɛ́? Bɔ́ yã́ ń kɛ̀wɛ̃ɛ
wei? A wèmá à mɛ̀: Lá aa kɛ̀mɛɛ ɔ̃ má
kɛ̀né. 12 Ɔ̃ aa mɛ̀: Wa mɔ n yei wà n kpá-
máɛ. Ɔ̃ Sãusɔ̃ɔ mɛ̀: À lɛgbɛ̃mɛɛ à mɛ á
ma dɛo. 13 Ɔ̃ aa òɛ̀: Wá n dɛo. Wá n ye
ń baoɛ, wí n nanɛ́ ń ɔzĩ. Ɔ̃ aa aà yè ń bà
dafuo mɛ̀n pla, aa bɔ̀aànɔ gbɛ̀'ɛpiu. 14 Kɛ́
aalɛ ká Gyaɔwa, Filitɛ̃ɔ mɔ̀ daiaàlɛ, aalɛ
kúkuakɛ. Dii Nisĩna dɛ̀dɛ Sãusɔ̃ɔwa, ɔ̃ ba
pɔ́ wa yè aà gã̀sĩɔwa gɔ̃̀ lán bà mùaawa,
ɔ̃ bapiɔ wòlo aà ɔwa. 15 À zàa'ĩn gaa dafu
gyaɔwa è, ɔ̃ à nàalɛ a sɛ̀ à gbɛ̃ɔn ɔ̀aa sɔɔɔ
(1.000) dɛ̀dɛò. 16 Sãusɔ̃ɔ mɛ̀:
Zàa'ĩn gyaɔwa ɔ̃ ma gbɛ̃ɔn ɔ̀aa sɔɔɔ
dɛ̀dɛò,
zàa'ĩn gyaɔwa ɔ̃ ma ń kaokɔ̃a.
17 Kɛ́ à yã́pi ò a làa, ɔ̃ à gyaɔwapi vũ̀aa.
Ɔ̃ wà tɔkpà gupiɛ Gyaɔwasĩsĩ.

18 Imi aà kũ̀ gbãa, ɔ̃ à lɛzù Diizi à mɛ̀:
Ń tò mapi n zɔ̀blena ma zĩblè maamaa, ɔ̃
máɔ ga ń imio mà lɛ́lɛ da Filitɛ̃ gyafɔɔdeɔ
ɔu saa? 19 Lua Gyaɔwa tɔɔlɛ pàa, ɔ̃ í bɔ̀u.
Sãusɔ̃ɔ mì, ɔ̃ aà mɛ sù à gbãa è. A yã́i tò
e gbã wì mɛ Gyaɔwa nibɔnapiɛ Lɛzuna
Nibɔna. 20 Sãusɔ̃ɔ dɔ̀aa Isailiɔnɛ wɛ̃̀ baoɛ
Filitɛ̃ɔ kibleamagɔɔ.

Sãusɔ̃ɔ Gaza bɔlɛ gba gbooa

16 Sãusɔ̃ɔ gɛ̀ Gaza, à káaluae è we, ɔ̃
à gɛ̃̀ wúlɛiaànɔ. 2 Wa ò Gazadeɔnɛ
wà mɛ̀: Sãusɔ̃ɔ mɔ̀ la. Ɔ̃ aa lìa gupizi,
wàlɛ aà dãdã wɛ̃́lɛ bɔlɛu gwãasĩna aa mɛ̀:
Tó gu dɔ̀, wá aà dɛɛ. 3 Sãusɔ̃ɔ wùlɛ we e

wɛɛdo, ɔ̃ à fɛ̀lɛ. À gè wɛ̃́lɛ bĩ́ibɔlɛ gba kũ̀
ń a lipɛlɛ mɛ̀n plaɔ, a bìlɛ ń a kákabɔo
sãnu. A dà a gã̀u, à gɛ vũ̀aa sĩ̀sĩ pɔ́ bɔaa
ń Hɛblɔ̃o musu.

Sãusɔ̃ɔ ń Dalilao

4 Bee gbɛa Sãusɔ̃ɔ yè nɔɛezi Vɛ̃ɛbu
guzulɛu. Aà tɔ́n Dalila. 5 Ɔ̃ Filitɛ̃ kíaɔ gè
nɔpi lè, aa òɛ̀: Kɔ̃nikɛɛ̀, kɛ́ ǹ e ǹ aà gbãa
zɔ̃ɔpi asii dɔ̃ ń lá wá kɛ wà aà nɛo. Tó
wa ba dɔ̀wà wa aà fù, wá baade a n gba
ã́nusu ɔwatɛ̃ ɔ̀aa sɔo ń basɔoo (1.100).
6 Ɔ̃ Dalila ò Sãusɔ̃ɔɛ: Pɔ́ pɔ́ tò ń gbãa kɛ́wa
omɛɛ. Ba kpele wa dɔma, ńyɔ̃ fɔ̃ kẽo ni?
7 A wèwà à mɛ̀: Tó wà ma ye ń saba niɛo
mɛ̀n sopla, bee mɛ́ a ma busa, mí gɔ̃ lán
gbɛ̃́piiwa. 8 Filitɛ̃ kíaɔ mɔ̀ Dalilaɛ ń saba
niɛ pɔ́ i giigaga yãaoɔ mɛ̀n sopla, ɔ̃ à aà
yèò. 9 Aà kpàkpanaɔ ulɛa kpɛa, ɔ̃ Dalila
ò Sãusɔ̃ɔɛ: Sãusɔ̃ɔ! Filitɛ̃ɔ lɛ́ mɔma fá! Ɔ̃
à sabapiɔ kɛ̃̀ lán bà mùaawa, wi aà gbãa
bɔkĩi dɔ̃o.
10 Ɔ̃ Dalila òɛ̀: Ńlɛ ma kpánguakɛɛ, n
ɛɛtòmɛɛɛ. Omɛɛ sa. Ba kpele wa n yeòi?
11 A òɛ̀: Tó wà ma ye ń balɛɛna dafu gèele
pɔ́ wi zĩkɛò yãaoɔ, a ma busa, mí gɔ̃ lán
gbɛ̃́piiwa. 12 Ɔ̃ Dalila bapiɔ sɛ̀ à aà yèò.
Aà kpàkpanaɔ ulɛa kpɛa, ɔ̃ à mɛ̀: Sãusɔ̃ɔ!
Filitɛ̃ɔ lɛ́ mɔma fá! Ɔ̃ Sãusɔ̃ɔ ba pɔ́ dɔdɔ a
gã̀sĩwapiɔ kɛ̀kɛ̃ lán bapunawa. 13 Dalila
òɛ̀: Ńlɛ ma kpánguakɛ e tiaɛ. N ɛɛtòmɛɛ.
Omɛɛ sa. Ba kpele wa n yeòi? Ɔ̃ a òɛ̀:
Tó n ma mikã tãa lán balɛɛnawa mɛ̀n so-
plaɔ kà dã́au ń tã̀, 14 mɛ́ n kálo pàwà, má
busaɛ, má gɔ̃ lán gbɛ̃́piiwaɛ. Dalila tò i
dàaàla, ɔ̃ à aà mikã tãa mɛ̀n soplapiɔ kà
dã́au a tã̀, ɔ̃ a fĩ̀ àsaliwa. Ɔ̃ à mɛ̀: Sãusɔ̃ɔ!
Filitɛ̃ɔ lɛ́ mɔma fá! Ɔ̃ à vù, à a mikã gà a
wòlo dã́api ń àsalio guu.
15 Dalila ɛ̀a òɛ̀ lɔ: Niɔ omɛɛ ń yemazi,
mɛ́ ń ma náai vĩo sɔ̃ bɛ? N ma kpánguakɛ̀
à kà gɛ̃n àaɔ̃. Ni n gbãa zɔ̃ɔ bɔkĩi omɛɛo.
16 Màa ìɔ naɛwà ń yã́ bee taao láasai. À
aà nɔ̀sɛ yàɛ̀ e à gè fù mɛnawa, a ye ga.
17 Ɔ̃ à yã́ pɔ́ kú a sɔ̃u òɛ̀ píi sa à mɛ̀: Gɛ̃
i táa'o ma miwao, asa wà ma kpa Lu-
awaɛ. Tó wà ma mi bò lé, ma gbãa làon
we. Má busa mà gɔ̃ lán gbɛ̃́piiwaɛ. 18 Kɛ́
Dalila è à yã́ pɔ́ kú a sɔ̃u òɛ píi, ɔ̃ à lɛ́k-
pãsãkɛ̀ Filitɛ̃ kíaɔnɛ à mɛ̀: À ɛa mɔ gɛ̃n
do lɔ, asa à apii òmɛɛ sa. Ɔ̃ aa ɛ̀a mɔ̀ aà
kĩ́i, aa ã́nusupi kũa. 19 Dalila tò i Sãusɔ̃ɔ
lɛ̀ a gbáa, ɔ̃ à gɔ̃ɛɛ sìsi. À aà mikã gbã̀a
tãa mɛ̀n soplapiɔ bò, ɔ̃ à nà busaawa, aà
gbãapi gɛ̃̀zɛa. 20 Dalila mɛ̀: Sãusɔ̃ɔ! Fil-
itɛ̃ɔ lɛ́ mɔma fá! Ɔ̃ à vù, à làasookɛ̀ à mɛ̀:
Má kɛ lán yãawa mà azĩa bɔɛ. A dɔ̃ kɛ́ Dii
gòwao. 21 Ɔ̃ Filitɛ̃ɔ aà kũ̀ aa aà wɛ́ bɔ̀bɔ,
ɔ̃ aa gɛ̀aànɔ Gaza. Aa mɔgotɛ̃ gala kpàɛ̀,
ɔ̃ àlɛ wísilɔ kpɛ́ pɔ́ wà aà dàu we. 22 Aà
mipi nà kã́kpalɛawa sa.

Sãusɔ̃ɔ gaa

23 Filitɛ̃ kíaɔ kɔ̃ kã̀aa aa gè ń dii Dagɔ̃
gbagbai, aalɛ pɔnakɛ, aalɛ mɛ: Wá dii wá
ibɛɛ Sãusɔ̃ɔ nàwɛ̃ɛ wá ɔzĩɛ. 24 Kɛ́ Filitɛ̃ɔ
aà è, aa ń dii sáaukpà aa mɛ̀:
Wá ibɛɛ wá bùsu dɛ̀,
à wá gbɛ̃́ɔ dɛ̀dɛ dúuduu,
ɔ̃ wá dii aà nàwɛ̃ɛ wá ɔzĩ.
25 Lá an pɔ kɛ̀na màa aa mɛ̀: À Sãusɔ̃ɔ sísi
aà kɔ̃̀ɔ'owɛ̃ɛ. Ɔ̃ wà aà bɔ̀ kpɛ́ pɔ́ wà aà
dàupiu, à yaalɔ kpàńzi. Ɔ̃ wà aà zɛ̀ kpɛ́
gbapɛlɛɔ zãnguo.
26 Sãusɔ̃ɔ ò ɛ̀waasona pɔ́ a ɔ kũaɛ: Gɛ-
manɔ kpɛ́ gbapɛlɛ pɔ́ kpɛ́ sɛaɔ saɛ mà
ɔnanawà, mí gbãa'ewà. 27 Tã́akpɛpi pà.
Gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ ku we ń Filitɛ̃ kíaɔ píi. Gbɛ̃́
pɔ́ kú kpɛ́pi musuɔ kà gbɛ̃ɔn ɔ̀aa gɛ̃o
(3.000), aa mɔ̀ Sãusɔ̃ɔ kɔ̃̀ɔ gwai.
28 Sãusɔ̃ɔ wiilɛ̀ Diiwa à mɛ̀: Dii Lua, to
ma yã́ dɔngu. Lua, ma gba gbãa gɛ̃n doɛ
bee mà tɔsiò Filitɛ̃ɔwa ma wɛ́ mɛ̀n pla
yã́ musu. 29 À ɔnàna kpɛ́ gbapɛlɛ mɛ̀n pla
pɔ́ kpɛ́pi sɛa guoguoɔwa, aà ɔplaa ku ad-
owa, zɛɛ ku adowa. 30 À mɛ̀: To mà ga
ń Filitɛ̃ɔ! À kulu kù, ɔ̃ à ɔpɛ̀wà ń gbãao,
ɔ̃ kpɛ́pi kwɛ̀ kà Filitɛ̃ kíaɔla ń gbɛ̃́ pɔ́ kú
a guuɔ. Gbɛ̃́ pɔ́ Sãusɔ̃ɔ ń dɛdɛ a gagɔɔɔ
dasi dɛ gbɛ̃́ pɔ́ à ń dɛdɛ a bɛ̃́ɛzĩɔla. 31 Aà
dãunaɔ ń aà de bɛdɛɔ píi mɔ̀ aà gɛ sɛ̀ wà
tàò, ɔ̃ aa aà mia kpàkɔ̃i ń a mae Manɔao,

Zɔla ń Ɛsɛtaoo zãnguo. À dɔ̀aa Isailiɔnɛ
wɛ̃̀ baoɛ.

Mika tã́aɔ

17 Ɛflaiũ buiɔ bùsu sĩ̀sĩde gɔ̃ɛe ku, aà
tɔ́n Mika. 2 A ò a daɛ: Ãnusu ɔ̀aa
sɔo ń basɔoo (1.100) pɔ́ wa sɛ̀ma kpã́i,
kɛ́ n ade kà, má mà. Ãnusupi ku ma kĩ́iɛ.
Mámɛ má sɛ̀. Ɔ̃ aà da òɛ̀: Dii báaadangu,
nɛ́.
3 Kɛ́ à ã́nusupi sɔ̀aa a daɛ, ɔ̃ aà dapi
mɛ̀: Ma ã́nusuɛ bee dìlɛ Dii pɔ́ ũɛ, wi
tã́a píò, wi ado kásaonɛ. Má ɛa kpamaɛ.
4 Kɛ́ Mika ã́nusupi sɔ̀aa a daɛ màa, aà da
ã́nusu ɔwatɛ̃ ɔ̀aa do sɛ kpà siawa, ɔ̃ à tã́a
pìoɛ̀, à ado kàsaoɛ̀. Ɔ̃ wà gɛ kàlɛ Mika
kpɛ́u. 5 Mikapi sɔ̃ a tã́akpɛ vĩ. À sa'o'ula
ń tã́aɔ kɛ̀ yãa, ɔ̃ à a nɛgɔ̃ɛe dìlɛ a sa'ona
ũ. 6 Gɔɔ bee Isailiɔ kía vĩo, yã́ pɔ́ kɛ̀ gbɛ̃́ɛ,
ɔ̃ ì a pɔ́ kɛ.
7 À mɔ lè Levii bui ɛ̀waasoe ku Yuda
buiɔ guu Bɛtɛlɛũ, Yuda buiɔ bùsuu. 8 Ɔ̃ à
fɛ̀lɛ we, àlɛ gu pɔ́ á zɔ̃lɛu wɛɛlɛ. Gɔɔ pɔ́
a bɛ zɛ́u, à kà Ɛflaiũ buiɔ bùsu sĩ̀sĩdeu
e Mika bɛ. 9 Ɔ̃ Mika aà là à mɛ̀: N bɔ
má ni? A wèwà à mɛ̀: Levii buin ma ũ,
ma bɔ Bɛtɛlɛũ, Yuda buiɔ bùsuuɛ. Gu pɔ́
má zɔ̃lɛu ɔ̃ málɛ wɛɛlɛ. 10 Mika òɛ̀: Zɔ̃lɛ-
manɔ, ní gɔ̃ ma mae ũ, ma sa'ona ũ. Máliɔ
fĩabonɛ wɛ̃ ń wɛ̃o ã́nusu ɔwatɛ̃ kwikwi
ń pɔkasaɔ ń pɔbleao. Ɔ̃ Levii buipi wèi.
11 Levii bui ɛ̀waasopi zɔ̃̀lɛ ń gɔ̃ɛpio, a gɔ̃̀ɛ̀
lá a nɛgɔ̃ɛwa. 12 Mika aà dìlɛ sa'ona ũ,
ɔ̃ a ku Mika bɛ màa. 13 Mika mɛ̀: Má dɔ̃
kɛ́ Dii a ɛ̀fãaikɛmɛɛ sa, asa má sa'ona vĩ
Levii bui ũ.

Dã buiɔ Mika tã́aɔ naaa

18 Gɔɔ bee Isailiɔ kía vĩo, mɛ́ Dã buiɔ
lɛ́ bùsu wɛɛlɛ wà zɔ̃lɛu, asa e tia
kpaalɛ pɔ́ aa sɛ̀ Isaili bui kĩniɔ guu i gɔ̃
ń pɔ́ ũo. 2 Ɔ̃ aa ń nɛgɔ̃naɔ zĩ̀ gbɛ̃ɔn sɔo,
aa òné: À gɛ bùsu kɛɛlɛ. Ɔ̃ aa bɔ̀ Zɔla ń
Ɛsɛtaoo, aa gɛ̀ bùsu kɛɛlɛi, aalɛ a asiigwa.
Ɔ̃ aa mɔ̀ Ɛflaiũ bùsu sĩ̀sĩdeu e Mika bɛ
wɛ̃́lɛu, aa ì we. 3 Gɔɔ pɔ́ aa ku kãi ń aà
bɛo, aa Levii bui ɛ̀waasopi lɔɔ dɔ̃̀, ɔ̃ aa lìlɛ
we, aa aà là aa mɛ̀: Démɛ mɔ̀nnɔ lai? Bɔ́
ńlɛ kɛ guɛ beeui? Àkɛa ń kú lai? 4 Ɔ̃ à yã́
pɔ́ Mika kɛ̀ɛ òné à mɛ̀: Àlɛ fĩabomɛɛ. Aà
sa'onan ma ũ. 5 Ɔ̃ aa òɛ̀: Gbɛawɛ̃ɛ Luawa
wà dɔ̃ tó wá tá a kɛ na. 6 Ɔ̃ sa'onapi wèmá
à mɛ̀: À gɛ́ aafia. Dii dɔaaaɛ́ á tápi guu.
7 Gbɛ̃ɔn sɔopiɔ dàzɛu, ɔ̃ aa kà Laisi. Aa
è gbɛ̃́ pɔ́ kú a guuɔ dɔdɔa lá Sidɔ̃deɔ ìɔ
kuwa. Aa ku dɔdɔa we yãkelesai. Pɔe
lɛ́ kɛ̃́sãmáo, an bùsu pɔ́pii vĩɛ. Aa kãi ń
Sidɔ̃deɔo, mɛ́ an baa kú ń gbɛ̃eoo. 8 Kɛ́ aa
ɛ̀a sù ń gbɛ̃́ɔ kĩ́i Zɔla ń Ɛsɛtaoo, an gbɛ̃́ɔ
ń lá aa mɛ̀: Bɔ́ á è wei? 9 Aa wèmá aa
mɛ̀: À fɛlɛ wà gɛ lɛ́lɛmá. Asa wa bùsupi
è, a maa kɛ̀ zài, mɛ́ álɛ pɔe wo lao. Ásu
zígbiakɛo. Wà gɛ bùsupi símá! 10 Tó wa
ka we, wá gbɛ̃́ɔ le dɔdɔaɛ. Bùsu pɔ́ Lua
kpàwápi zɔ̃ɔ, mɛ́ pɔe lɛ́ kɛ̃́sãwào.
11 Ɔ̃ Dã bui pɔ́ kú Zɔla ń Ɛsɛtaooɔ dàzɛu
gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃, aa ń gɔ̃kɛbɔɔ kṹkũa.
12 Kɛ́ aalɛ gɛ́, aa bòokpà Kiliayaaliũ saɛ
Yuda buiɔ bùsuu. Ayãmɛto wì mɛ gupiɛ
Dãbuiɔboo e ń a gbão. A ku Kiliayaaliũ
bɛ'aɛ oiɛ. 13 Bɔa we aa gɛ̀ Ɛflaiũ buiɔ bùsu
sĩ̀sĩdeu e Mika bɛ wɛ̃́lɛu. 14 Ɔ̃ gbɛ̃ɔn sɔo
pɔ́ aa gɛ̀ Laisi bùsu asiigwàɔ ò ń gbɛ̃́ɔnɛ:
Á dɔ̃ kɛ́ sa'o'ula ń ua tã́aɔ ń tã́a pɔ́ wa
pìo ń tã́a pɔ́ wa kàsao ku kpɛ́ɛ beeɔ do
guua? Áɔ dɔ̃ sa lá á kɛ. 15 Aa lìlɛ we, aa
gɛ̀ Levii bui ɛ̀waasopi lè Mika bɛ, ɔ̃ aa aà
aafia gbɛ̀a. 16 Dã bui gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃ pɔ́ aa
ń gɔ̃kɛbɔɔ kṹkũapiɔ zɛa ua lɛ́u, 17 ɔ̃ gbɛ̃ɔn
sɔopiɔ gɛ̃̀ kpɛ́u, aa sa'o'ulapi ń ua tã́apiɔ ń
tã́a pɔ́ wa pìpio ń tã́a pɔ́ wa kàsapio sɛ̀lɛ.
Sa'onapi zɛa ua lɛ́u ń gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃ pɔ́ aa
ń gɔ̃kɛbɔɔ kṹkũapiɔ. 18 Kɛ́ gbɛ̃́piɔ gɛ̃̀ Mika
bɛ aa pɔ́piɔ sɛ̀lɛ, ɔ̃ sa'onapi ń lá à mɛ̀: Bɔ́
álɛ kɛ wei? 19 Ɔ̃ aa wèwà aa mɛ̀: Nílɛ! Ǹ
n lɛ́ kpaaũ! Mɔ gɛ́wanɔ, ní gɔ̃ wá mae ũ,
wá sa'ona ũ. Dɛa gbɛ̃́ mɛ̀ndo bɛ sa'ona ũ
ge Isaili bui lɛɛ do sa'ona ũ, a kpele mɛ́
maanɛi? 20 Sa'onapi pɔ kɛ̀na. À sa'o'ulapi
sɛ̀ ń tã́apiɔ, à nà gbɛ̃́piɔwa. 21 Aa dàzɛu,
an nɛ́ɔ mɛ́ dɔaaa ń ń pɔtuoɔ ń ń àizɛɛɔ
píi.

22 Ké aa kà zɛ̃̀ ń Mika bɛo, ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ an bɛ kãi ń Mika bɛoɔ kɔ̃ kɛ̃̀aa, aa pɛ̀lɛ Dã buipiɔzi. 23 Aalɛ zɔadɔmá, ɔ̃ Dã buiɔ lìaa aɛdɔ̀má, aa ò Mikaɛ: Kpelewa ń kɛ̀ n gbɛ̃́ɔ kɛ̃̀aai? 24 A wèmá à mɛ̀: A tɛ̃́a pɔ́ má pìɔ sɛ̀lɛ, ɔ̃ a ta ń ma sa'onao. Bɔ́mɛ gɔ̃̀mɛɛ lɔi? Bɔ́yãi álɛ ma la yɛ̃́ pɔ́ ma leii? 25 Ɔ̃ Dã buiɔ wèwà aa mɛ̀: Ńsu lɛkpaakɛwanɔo, ké pɔkũmadeɔ su kusima ń n bɛdeɔ aa á dɛdɛo yɛ̃́i. 26 Ɔ̃ Dã buipiɔ dàzɛu. Ké Mika è gbɛ̃́piɔ gbãa dɛalaɛ, ɔ̃ à ɛ̀a tà bɛ.

Dã buiɔ zɔ̃lɛa Laisi

27 Dã buipiɔ sɔ̃ aa gɛ̀ Laisi ń tɛ̃́a pɔ́ Mika pìpiɔ ń aà sa'onao. Aa gɛ̀ lɛ̀lɛ gbɛ̃́ pɔ́ kú dɔdɔa yãkelesaipiɔwa. Aa ń dɛdɛ ń fɛ̃ndao, ɔ̃ aa tɛsɔ̃ ń wɛ̃́lɛwa. 28 Gbɛ̃e i e ń suabào, asa aa kãi ń Sidɔ̃oo, mɛ́ an baa kú ń gbɛ̃eoo. Wɛ̃́lɛpi ku gusalalau kãi ń Bɛleobɛoɛ. Ɔ̃ aa wɛ̃́lɛpi kɛ̀kɛ kàlɛ aa zɔ̃̀lɛu. 29 Aa ń dezi Dã, Isaili nɛ́ tɔkpàɛ̀, ãma wɛ̃́lɛpi tɔ́n Laisi káau. 30 Dã buipiɔ tɛ̃́apiɔ pɛ̀lɛ we, ɔ̃ aa Mɔizi nɛ́ Geesoũ bui Yonatãapi ń aà nɛ́ɔ dìlɛ ń sa'onaɔ ũ e gɔɔ pɔ́ wà bùsupi sìmá. 31 Gɔɔ pɔ́ Lua kpɛ́ kú Silo, gɔɔ bee ɔ̃ tɛ̃́a pɔ́ Mika pìpiɔ pɛ́lɛa Laisi.

Levii bui ń a nɔ pɔ́ i mɛ́sɛdilɛɛ̀oo

19 Gɔɔ bee Isailiɔ kía vĩo. Levii buie mɛ́ kú Ɛflaiũ buiɔ bùsu sɔ̃̀sĩde lɛ́wa, ɔ̃ à nɔsɛ̀ Bɛtɛlɛũ, Yuda buiɔ bùsuu, i mɛ́sɛdilɛɛ̀o. 2 Ɔ̃ nɔɛpi dɔ́ɛ'ĩi kɛ̀, ɔ̃ à bɔ̀ a zɛ̃́ bɛ à tà a mae bɛ Bɛtɛlɛũ, Yuda buiɔ bùsuu, a ku we e mɔ síiɔ̃. 3 Ɔ̃ aà zɛ̃́ fɛ̀lɛ gɛ̀ aà gbɛsii. À gɛ̀ we ń a zĩkɛnao ń zàa'ĩn mɛ̀n plao. Ké à kà nɔpi kĩ́i, nɔpi gɛ̃̀aànɔ a mae kpɛ́u. Ké nɔpi mae aà è, à gbãakpàaàzi ń pɔnao. 4 Aà ɛ̃̀nsuepi aà dìlɛ, ɔ̃ à ì we gɔɔ àaɔ̃, aalɛ pɔble, aalɛ igbɛ̃. 5 A gɔɔ síiɔ̃de zĩ́ ɔ̃ aa fɛ̀lɛ káaukaau, gɔ̃pi lɛ́ taa sɔukɛ à dazɛu, ɔ̃ aà ɛ̃̀nsuepi òɛ̀: Zɛ ǹ pɔble, ní gbasa dazɛu. 6 Ɔ̃ à zɔ̃̀lɛ pɔblè ń a ɛ̃̀nsuepio, aa igbɛ̃̀ sãnu. Ɔ̃ nɔpi mae òɛ̀: N yɛ̃́ na! I la gbã, ní pɔnakɛ. 7 Ké gu dɔ̀, à fɛ̀lɛ lɛ́ dazɛu lɔ, ɔ̃ aà ɛ̃̀nsuepi gìɛ lɔ, ɔ̃ à gɔ̃̀. 8 Ké gu dɔ̀ a gɔɔ sɔode, à fɛ̀lɛ lɛ́ dazɛu, ɔ̃ aà ɛ̃̀nsuepi mɛ̀: N yɛ̃́ na! Zɛ ǹ pɔble, ní gɔ̃ e ĩatɛ̃ busa. Ɔ̃ aa pɔblè ḿpla sãnu.

9 Ké gɔ̃ɛpi fɛ̀lɛ lɛ́ dazɛu ń a nɔpio ń a zĩkɛnao, aà ɛ̃̀nsue òɛ̀: Gwa, oosi kɛ̀, mɛ́ ĩatɛ̃ i gɔ̃ bílao. I la gbã lɔ! Gwa, gu lɛ́ gɛ̃kɔ̃u. I la, ní pɔnakɛ, zia kɔɔ káaukaau ní da n bɛ zɛ́u. 10 Gɔ̃ɛpi ye ia we yɛ̃́i lɔo, ɔ̃ à fɛ̀lɛ dàzɛu, à mipɛ̀ Yebusi pɔ́ wì mɛ lɔ Yelusalɛũwa ń a nɔpio ń a zàa'ĩn mɛ̀n plaɔ.

11 Ké aa kà kãi ń Yebusio, ĩatɛ̃ gɛ̃a kpɛ́u, ɔ̃ zĩkɛnapi ò a diiɛ: Wà lilɛ gɛ̃ Yebusi buiɔ wɛ̃́lɛɛ beeu wà i we laɔ! 12 Ɔ̃ aà dii òɛ̀: Wá gɛ̃ bui zɛ̃̀loɔ wɛ̃́lɛuo. Isaili buiɔ ku weo. Wà gɛ́ e Gibɛa. 13 Ɔ̃ à ɛ̀a mɛ̀: Wà gɛ́ ii Gibɛa ge Lama, wá gupiɔ do le. 14 Ɔ̃ aalɛ gɛ́. Ké aa kà Gibɛa, Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ bùsuu, ĩatɛ̃ gɛ̃̀ kpɛ́u. 15 Aa lìlɛ gɛ̀ ii we, ɔ̃ aa kàlɛ gãaɛ, gbɛ̃e i ń dilɛo.

16 Mae zie sù ń buao oosi. Ɛflaiũ buiɔ bùsu sɔ̃̀sĩde gbɛ̃́ɛ, ɔ̃ à zɔ̃̀lɛ Gibɛa. Wɛ̃́lɛpideɔá Bɛ̃yãmɛɛ buiɔnɛ. 17 Ké à wɛzù, à nibɔɔ è kálɛ gãaɛ, ɔ̃ à nɔpi zɛ̃́ là à mɛ̀: Ńlɛ gɛ́ má ni? N bɔ má ni? 18 A wèwà à mɛ̀: Wa bɔ Bɛtɛlɛũ, Yuda buiɔ bùsuuɛ, ɔ̃ wálɛ tá Ɛflaiũ buiɔ bùsu sɔ̃̀sĩde lɛ́wa. Ma bɛn we. Ma gɛ Bɛtɛlɛũɛ, ɔ̃ málɛ tá bɛ sa, ɔ̃ gbɛ̃e i ma dilɛo. 19 Wá zàa'ĩnaɔ sɛ̃ ń tàaao vĩ, mɛ́ mapi ń ma nɔɛo ń ma zĩkɛnao wá pɛ̃ɛ ń vɛ̃ɛo vĩ. Wápiɔ n zɔ̀blenaɔ, pɔe kɛ̃́sãawáo. 20 Ɔ̃ maezipi mɛ̀: Má á dilɛ, mí pɔ́ pɔ́ á yei kpáwá. Ásu i gãaɛo fá! 21 Ɔ̃ à tàńnɔ a bɛ, à sɛ̃ kpà ń zàa'ĩnaɔwa. Aa gbá pìpi, ɔ̃ aa pɔblè aa imì.

22 Aalɛ pɔnakɛ, ɔ̃ wɛ̃́lɛ gbɛ̃vãiɔ mɔ̀ lìa kpɛ́pii, aalɛ a gba gbɛ̃gbɛ̃, aalɛ wiidɔ maezi pɔ́ kpɛ́pi vĩwa, aalɛ mɛ: Bɔwɛ̃ɛ ń gɔ̃ɛ pɔ́ pìla n bɛo wà wúlɛaànɔ!¶ 23 Ɔ̃ uabelepi bɔ̀má à mɛ̀: Ma gbɛ̃́ɔ, ásu yãvãikɛo. Lá gɔ̃ɛpi pìlaaɛ, ásu wíyãpi kɛo. 24 Gɔ̃ɛpi na ku la ń ma nɛnɔɛ lɛ́soo. Má

¶**19:22** Daa 19.5

bɔɛ́ńnɔ, í kɛńnɔ lá á yeiwa. Ãma ásu yãk-
paanlapi kɛ gɔ̃ɛpiɛo.[§§] 25 Gbɛ̃́piɔ i we aà
yɑ̃́io, ɔ̃ Levii buipi bɔ̀né ń a nɔo. Ɔ̃ aalɛ
aà dɑ̃̀akpakpa ń gbãao e ko gè lɛ́ sɛ̃́ia
zùò, ɔ̃ aa gbàsa wà aà gbàɛ. 26 Kɛ́ ko lɛ́
plaade zù, nɔɛpi fɛ̀lɛ gè lɛ̀lɛ kpɛ́ pɔ́ a zɑ̃́
kúu kpɛɛlɛ, ɔ̃ a wúlɛa we e gu dɔ̀.
27 Kɛ́ aà zɑ̃́pi fɛ̀lɛ zɛwɛ̃̀ kɔɔ à dazɛu, ɔ̃ à
su è a nɔpi wúlɛa kpɛɛlɛ, aà ɔ mɛ́ didia
kpɛɛlɛ bèewa. 28 Ɔ̃ a òè: Fɛlɛ wà tá! Kɛ́
i aà wea mao, ɔ̃ à aà sɛ dà zàa'ĩna kpɛ,
à dàzɛu. 29 Kɛ́ à kà bɛ, ɔ̃ à fɛ̃na sè, à a
nɔ gɛpi zɔ̃̀ɛzɔ̃ɛ kɔ̃̀ɔ kuɛpla, à kpɑ̃̀sãkpãsã
Isaili bùsuɔ guu píi.[*] 30 Gbɛ̃́ pɔ́ èɔ píi mè:
Za gɔɔ pɔ́ wá Isailiɔ wa bɔlɛ Egipi e gbã,
wi yɑ̃́ɛ bee taa eo. À làasookɛ yɑ̃́piwa, à
gwa lá wá sɛ́.

Isailiɔ zĩkaa ń Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ

20 Ɔ̃ Isaili pɔ́ aa ku za Dã e Bɛɛsɛba
ń Galada bùsuoɔ mɔ̀ kɑ̃̀aa Dii aɛ
Mizipa ń lɛdoũo ḿpii. 2 Isaili bui píi
dɔaanaɔ zɛ̀zɛ balu guu we ń zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn
ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ ɔ̃aa pla (400.000), baade a
fɛ̃nda kũa. 3 À mɔ lè Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ mà
Isaili bui kĩniɔ gè Mizipa. Ɔ̃ Isailiɔ Levii
buipi là à mè: Yɑ̃́pi dau siuwɛ̃ɛ lá a dɛ.
4 Ɔ̃ nɔ pɔ́ wa dèpi zɑ̃́ mè: Mapi ń ma
nɔo wa gɛ ii Gibɛa, Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ bù-
suuɛ. 5 Ɔ̃ Gibɛadeɔ fɛ̀lɛmanɔ, aa mɔ̀ lìa
kpɛ́ pɔ́ má kúu gwɑ̃́ beezi, aa ye ma
dɛ. Ɔ̃ aa wùlɛwulɛ ń ma nao, à gà. 6 Ɔ̃
ma a nɔ gɛpi sè má zɔ̃̀ɛzɔ̃ɛ, má kpɑ̃̀sãk-
pãsã Isaili bùsuɔ guu píi, asa aa wíyã
vãi kè wá Isaili bùsuuɛ. 7 Á Isailiɔ, lá
á sɛ́ à sɛ́. 8 Ɔ̃ gbɛ̃́pii fɛ̀lɛ ń lɛdoũo aa
mè: Wá gbɛ̃e a ta bɛo. Wá gbɛ̃e a ta a
bɛ wɛ̃́lɛuo. 9 Lá wá kɛ Gibɛadeɔnɛn kɛ:
Wà gbɛla wá lɛ́lɛama yɑ̃́ musu. 10 Wà
gbɛ̃́ɔ plɛplɛ Isaili buiɔ guu píi, gbɛ̃ɔn
basɔo guu gbɛ̃ɔn kwikwi, gbɛ̃ɔn ɔ̃aa sɔo
guu gbɛ̃ɔn basɔobasɔo, gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo
lɛɛ kwi guu, gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo. Gbɛ̃́piɔ i gɛ
kũ̀sũa wɛɛlɛ zĩgɔ̃ɔnɛ, kɛ́ aa e gɛ́ Gibɛa,
Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ bùsuu, aai wíyã pɔ́ aa kè
wá bùsuu fĩabonɛ́. 11 Màa Isailiɔ kɑ̃̀aa píi
ń lɛdoũo, kɛ́ wa gɛ́ lɛ́lɛi wɛ̃́lɛpiwa.
12 Isailiɔ gbɛ̃́ɔ zĩ̀zĩ Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ wɛ̃́lɛɔ
guu píi aa mɛ̀: Dàa vãi pɔ́ wa kè á bù-
suu sɔ̃ bɛ? 13 À Gibɛa gbɛ̃vãipiɔ kpáwá
wà ń dɛdɛ, wí tàaepi bɔ wá guu. Ɔ̃
Bɛ̃yãmɛɛ buipiɔ i we ń gbɛ̃́ Isailiɔ yã-
mào. 14 Aa bɔ̀lɛ ń wɛ̃́lɛɔ guu aa kɑ̃̀aa
Gibɛa, kɛ́ aa zĩka ń Isaili bui kĩniɔ. 15 Gɔɔ
bee Bɛ̃yãmɛɛ bui fɛ̃ndadeɔ kɑ̃̀aa gbɛ̃ɔn
ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ baasɔo ń mɛ̀ndooɛ (26.000)
ń Gibɛadeɔ zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn ɔ̃aa àaɔ̃ ń basɔoo
(700). 16 Gbɛ̃́piɔ guu zĩgɔ̃ ɔzɛɛdeɔ ku
gbɛ̃ɔn ɔ̃aa àaɔ̃ ń basɔoo. Baa mikã mɛ̀ndo
an gbɛ̃e lí gbɑ̃́ ń gbɛmao à zɑ̃̀wào. 17 Isaili
bui kĩniɔ sɔ̃ aa zĩgɔ̃ fɛ̃ndadeɔ kɑ̃̀aa gbɛ̃ɔn
ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ ɔ̃aa pla (400.000).
18 Isailipiɔ fɛ̀lɛ gè Bɛtɛli, ɔ̃ aa gbèa Lu-
awa aa mè: Wá bui kpele mɛ́ a gɛ́ zĩkai
ń Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ káaui? Dii mè: Yuda
buiɔ mɛ́ aa gɛ́ sɛ̃́ia. 19 Kɛ́ a gu dɔ̀, Isailiɔ
fɛ̀lɛ gè bòokpà Gibɛa saɛ. 20 Ɔ̃ aa bɔ̀lɛ
gè zĩkai ń Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ, aa zĩ'ɔpòońzi
Gibɛa we. 21 Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ bɔ̀lɛ Gibɛa, ɔ̃
aa Isailipiɔ dɛ̀dɛ gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ bao ń
plao (22.000). 22 Isailiɔ kɔ̃ gbà sɔ̃, ɔ̃ aa ɛa
zĩ'ɔpòo gu pɔ́ aa pòou yãa lɔ. 23 Isailieɔ gè
lɛ́ ɔ́ɔlɔ Dii aɛ e oosi, ɔ̃ aa gbɛ̀awà aa mè:
Wà ɛa gɛ́ zĩkai ń wá gbɛ̃́ Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ
yɑ̃̀? Ɔ̃ Dii mè: À gɛ́!
24 Ɔ̃ Isailiɔ sɔ̃̀ Bɛ̃yãmɛɛ buiɔzi zĩgɔɔ
plaadepizĩ. 25 Kɛ́ Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ bɔ̀lɛ
Gibɛa aa mɔ̀ dàńlɛ, aa Isailiɔ dɛ̀dɛ lɔ
gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ bao plasai (18.000),
ampii fɛ̃ndadeɔnɛ sɔ̃. 26 Ɔ̃ Isailiɔ fɛ̀lɛ gè
Bɛtɛli ḿpii, aa zɔ̃̀lɛ lɛ́ ɔ́ɔlɔ Dii aɛ. Aa lɛyè
we e oosi, ɔ̃ aa sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ
ń sáaukpasaɔ ò'o Diiwa. 27–28 Gɔɔ bee Lu-
abaakuańnɔ kpagolo kú we. Ɛleazaa nɛ́
Finɛasi, Aalona tɔũna mɛ́ sa'ona ũ. Ɔ̃ aa
yãgbɛ̀a Diiwa aa mè: Wà ɛa gɛ́ zĩkai ń wá

[§§] **19:24** Daa 19.7-8
[*] **19:29** 1Sam 11.7

gbɛ̃́ Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ yɛ̃̀ ge wà kɛ̃́mabooɛ? Ɔ̃
Dii mɛ̀: À gɛ́! Má ń naɛ́ á ɔzĩ zia.
29 Ɔ̃ Isailiɔ gɛ̀ gbɛ̃́ɔ ùlɛ'ulɛ aa lìa Gibɛai.
30 Zĩgɔɔ àaɔ̃de zĩ́ aa gɛ̀ zĩ'ɔpòo Bɛ̃yãmɛɛ
buiɔzi lá aa kɛ̀ yãawa. 31 Ɔ̃ Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ
bɔ̀lɛ gɛ̀ daińlɛ e aa gɛ̀ kɛ̃̀ ń wɛ̃́lɛwa. Aa nà
Isailiɔ dɛdɛawa lán yãa wà lɔ, ɔ̃ aa gbɛ̃ɔn
baakwi taa dɛ̀dɛ Bɛteli zɛ́u ń Gibɛa zɛ́uo
sɛ̃u we. 32 Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ lɛ́ mɛ: Wálɛ ń fu
lán yãawa. Isailiɔ sɔ̃ aalɛ mɛ: Wà bàalɛnɛ́,
kɛ́ aa e kɛ̃́ ń wɛ̃́lɛwa e zɛ́kpaaɔu. 33 Isailiɔ
gò ń tía ḿpii, aa gɛ̀ zĩ'ɔpòo Baali Tamaa,
ɔ̃ Isaili pɔ́ ulɛaɔ bɔ̀lɛ ń ulɛkĩi Gibɛa bɛ'aɛ
oi. 34 Ɔ̃ Isaili zĩgɔ̃ maa gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ
kwiɔ (10.000) gɛ̀ lɛ́lɛi Gibɛawa a bɔlɛu. Ɔ̃
zĩ pãsĩkũ̀, mɛ́ Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ dɔ̃ yɛ̃́ a ń leo.
35 Dii tò Isailiɔ Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ fù. Zĩbeezĩ
Isailiɔ ń dɛdɛ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ baasɔo
ń basɔoo (25.100), fɛ̃ndadeɔnɛ ḿpii. 36 Ɔ̃
Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ è wà ń fú.
Isailiɔ gubɔ̀ Bɛ̃yãmɛɛ buiɔnɛ yãa, kɛ́ aa
daa gbɛ̃́ pɔ́ aa ń úlɛ'ulɛ Gibɛa saɛɔ gɛ̃̀u
yɛ̃́i. 37 Ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ ulɛ'ulɛapiɔ bɔ̀lɛ ń wãao,
aa gɛ̃̀ wɛ̃́lɛu aa fɛ̃̀aau, ɔ̃ aa wɛ̃́lɛdeɔ dɛ̀dɛ ń
fɛ̃ndao míɔmiɔ. 38 À mɔ lè Isailiɔ lɛkpàaĩ
ń gbɛ̃́ pɔ́ ulɛapiɔ yãaɛ aa mɛ̀: Tó a súɛlɛ
dà wɛ̃́lɛa, 39 wápiɔ wá liaa ń wá yanaɔ
zĩlauɛ.
Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ nà Isailiɔ dɛdɛawa, aa ń
dɛdɛ gbɛ̃ɔn baakwi taawa, ɔ̃ aa mɛ̀: Wálɛ
ń fu lán káauwaɛ. 40 Ɔ̃ tɛlu fɛ̀lɛ wɛ̃́lɛu. Kɛ́
Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ sù ń kpɛ gwà, aa è tɛlu gbɛ̃́
dau. 41 Isailiɔ lìaamá, ɔ̃ gili gɛ̃̀ Bɛ̃yãmɛɛ
buiɔu, kɛ́ aa è yɛ̃́ ń lɛ́ yɛ̃́i. 42 Ɔ̃ aa ɛ̀a lɛ́
bàalɛ Isailiɔnɛ, aa sɛ̀lɛ gbáa oi, ɔ̃ wà pɛ̀má
ń zĩo. Ɔ̃ Isailiɔ bɔ̀lɛ ń wɛ̃́lɛɔ guu, aa ń dɛdɛ
we. 43 Aa koezɔ̃̀ńzi, ɔ̃ aa pɛ̀má, aai zɛnɛ́o
e aa gɛ̀ ń lɛ́ Gibɛa gukpɛ oi. 44 Bɛ̃yãmɛɛ
buiɔ gàga we gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bao pla-
sai (18.000), zĩgɔ̃ɔnɛ ḿpii. 45 An gbɛ̃ɛɔ
ɛ̀a bàalɛ̀ sɛ̀lɛ gbáau e aa gɛ̀ tàò Limɔ gbɛ
oi, ɔ̃ Isailiɔ ń kɔ̃naɔ dɛ̀dɛ zɛ́ɔ guu gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sɔo (5.000). Aa ń gbɛsɛ̀lɛ e
Gidoũ, aa ń dɛdɛ we lɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ pla (2.000).
46 Zĩbeezĩ Bɛ̃yãmɛɛ bui fɛ̃ndade pɔ́ gà-
gaɔ píi kà gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ baasɔo
(25.000), zĩgɔ̃ɔnɛ ḿpii. 47 An gbɛ̃́ pɔ́ aa
ɛ̀a bàalɛ̀ sɛ̀lɛ gbáau aa tà Limɔ gbɛ kĩ́iɔ
bɔ̀ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃. Aa kɛ̀ we mɔ síiɔ̃ɛ.
48 Ɔ̃ Isailiɔ gɛ̀ Bɛ̃yãmɛɛ bui pɔ́ gɔ̃̀ wɛ̃́lɛ ń
wɛ̃́lɛoɔ dɛ̀dɛ ń fɛ̃ndao. Aa pɔ́ pɔ́ aa è wɛɔ
dɛ̀dɛ píiɛ, gbɛ̃nazĩnaɔ ń pɔtuoɔ, ɔ̃ aa tɛsɔ̃̀
ń wɛ̃́lɛpiɔwa píi.

Nɔwɛɛlɛa Bɛ̃yãmɛɛ bui kɔ̃naɔnɛ

21 À mɔ lè Isailiɔ ladà Mizipa aa mɛ̀:
Wá gbɛ̃e a a nɛ́ kpɛ̃́sã Bɛ̃yãmɛɛ
buiewao. 2 Aa gɛ̀ Bɛteli aa zɔ̃̀lɛ Lua aɛ we
e oosi, ɔ̃ aa wii gbãa lɛ̀, aalɛ ɔ́ɔlɔ maamaa
3 aa mɛ̀: Dii Isailiɔ Lua, bɔ́yãi yɛ̃́pi wá lɛ́,
ɔ̃ wá bui lɛɛ do ku gbã lɔo ni?
4 Kɛ́ a gu dɔ̀, aa fɛ̀lɛ sa'okĩi bɔ̀, ɔ̃ aa
sa pɔ́ wì a pɔ́ káteu à tɛ́kũ ń sáaukpasaɔ
ò'owà. 5 Ɔ̃ aa mɛ̀: Wá Isaili bui kpele mɛ́
i mɔ kãaawanɔ Dii aɛo ni? Asa aa sì ń
Luao yãa aa mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ gì mɔ́i Dii kĩ́i
Mizipa, wa ade dɛɛ. 6 An gbɛ̃́ Bɛ̃yãmɛɛ
buiɔ kɛ̀nɛ́ wɛ̃na, ɔ̃ aa mɛ̀: Wá Isailiɔ bui
lɛɛ do mìdɛ fá. 7 Lá wá sì ń Diio wa mɛ̀,
wá wá nɛ́ɔ kpɛ̃́sãmáo, kpelewa wá kɛ an
gbɛ̃́ pɔ́ gɔ̃̀ɔ nɔ ei? 8 Ɔ̃ aa mɛ̀: Wá Isaili bui
kpele mɛ́ i mɔ Dii aɛ Mizipao ni? Gwa,
gbɛ̃e i bɔ Yabɛsi Galada à mɔ̀ baluuo.
9 Aa gbɛ̃́ɔ dɔ̀dɔ, ɔ̃ aa è Yabɛsi Galada gbɛ̃e
kú ń guuo.
10 Ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ kãaaa wɛɔ zĩgɔ̃ɔ gbàɛ we
gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kuɛpla (12.000), aa
ònɛ́: À gɛ Yabɛsi Galadadeɔ dɛdɛ ń fɛ̃n-
dao ń ń nɔɛɔ ń ń nɛ́ɔ. 11 Tó a ka, à gɔ̃ɛɔ
dɛdɛ píi ń nɔɛ pɔ́ gɔ̃ɛ dɔ̃̀ɔ. 12 Aa wɛ̃́n-
dia lɛ́soɔ è Yabɛsi Galadadeɔ guu gbɛ̃ɔn
ɔ̀aa pla, ɔ̃ aa tàńnɔ ń bòou Silo, Kanaa
bùsuu. 13 Ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ kãaaa wɛɔ gbɛ̃́ɔ zĩ̀,
aa gɛ̀ awakpà Bɛ̃yãmɛɛ bui pɔ́ kú Limɔ
gbɛzĩɔnɛ. 14 Zĩbeezĩ Bɛ̃yãmɛɛ buipiɔ sù, ɔ̃
Isailiɔ Yabɛsi Galada nɔɛ pɔ́ aai ń dɛdɛoɔ
kpàmá, kási nɔɛpiɔ i pɛɛmáo.
15 Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ kɛ̀nɛ́ wɛ̃na, asa Dii
tò gupua bɔ̀ Isaili buiɔ guuɛ. 16 Ɔ̃ balu
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ mɛ̀: Lá Bɛ̃yãmɛɛ bui nɔɛe ku lɔo,

kpelewa wá kɛ an gɔ̃ɛ pɔ́ gɔ̃̀ɔ nɔ ei?
[17] Sema Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ bùsu gɔ̃ an gbɛ̃́ pɔ́
bɔ̀ɔ pɔ́ ũ, kɛ́ Isaili bui lɛɛ doe su bãdɛo
yã́i. [18] Wá e wà wá nɛ́ɔ kpã́sãmáo, asa
wá sì ń Luao wa mɛ̀ Lua láaizĩ gbɛ̃́ pɔ́ a nɛ́
kpã̀sã Bɛ̃yãmɛɛ buiewawaɛ. [19] À gwa! Dii
dikpɛ pɔ́ wì kɛ Silo wɛ̃ ń wɛ̃o kà kãi. Silo
ku Bɛtɛli gugbãntoo oiɛ, zɛ́ pɔ́ ì bɔ Bɛtɛli
ì gɛ́ Sikɛũ gukpɛ oi, Lebona gɛɔmidɔkĩi
oi.

[20] Ɔ̃ aa lɛdà Bɛ̃yãmɛɛ buiɔwa aa mɛ̀: À
gɛ ulɛ'ulɛ vɛ̃ɛbuɔ guu, [21] íɔ gugwagwa.
Tó Silo nɛnɔɛɔ bɔ̀lɛ ɔ̃wãi, à bɔlɛ vɛ̃ɛbupiu
kpakpa, á baade i a pɔ́ kṹ nɔ ũ à taò a
bùsuu. [22] Tó an maeɔ ge an dãɔɔ mɔ̀wá
ń zɔao, wí onɛ́ aa gbɛ̃kɛkɛɛ́, asa wi nɔ
eɛ́ zĩ pɔ́ wá kà guuo. Lá aamɛ aa nɛ́piɔ
kpã̀sãwáo, aa tàae vĩ lɔo. [23] Ɔ̃ Bɛ̃yãmɛɛ
buipiɔ kɛ̀ màa. Kɛ́ nɛnɔɛɔ bɔ̀lɛ lɛ́ ɔ̃wã, ɔ̃
an baade a pɔ́ kũ̀, aa tàńnɔ ń bùsuu. Aa
ń wɛ̃́lɛɔ kɛ̀kɛ kàlɛ, ɔ̃ aa zɔ̃̀lɛu. [24] Bee gbɛa
kɛ́ Isailiɔ fã̀aa Silo, an baade tà a bùsuu
a gbɛ̃́ɔ kĩ́iɛ. [25] Gɔɔ bee sɔ̃ Isailiɔ kía vĩo,
yã́ pɔ́ kɛ̀ gbɛ̃́ɛ ɔ̃ ì a pɔ́ kɛ.

LUTU

Yɛ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Lutuá Mɔabu nɔɛ pɔ́ kú dɔaanaɔ gɔɔɛ. Yɛ̃́ gbia pɔ́ kú a guu mɛ́ dɛ buipãle nɔɛ gɛ̃a Lua gbɛ̃́ɔ guu ũ. Beewa lápi lɛ́ Lutu yãkɛa a zɛ́wa yɛ̃́ bɔɔlɛkɛ. Nɔɛpiá Mɔabu buiɛ, aà zãkɛa ń Isaili gɔ̃ɛo mɛ́ tò a gɔ̃̀ Isailiɔ Lua gbɛ̃́ ũ. Lutu zɛ̀ ń a zɛ̃́ da Naomio, ɔ̃ Lua fĩabòɛ̀ náai yɛ̃́ pɔ́ a kɛ̀pi yɛ̃́i. Lutu ń a zɛ̃́ da Naomio lɛ́ taasikɛ káau, ɔ̃ aa gɛ̃̀ nama guu gbɛzã. Lápi ɔ̀lɔwɛ̃ɛ lá gbɛ̃́ɔ ì Lua náaikɛ mɛ́ aaìɔ kɔ̃ náai vĩ lɔ.

Lutu nɛ́ pɔ́ a ì yɛ̃́ mɛ́ lápi yɛ̃́zĩnda ũ. Nɛ́ pɔ́ a ìpi mɛ́ kí Davidi dezi ũ. Mɔabu bui Lutupiá Davidi daziɛ, mɛ́ aà tɔ́ kú bui pɔ́ Yesu Kilisi bɔ̀ ń guuɔ tɔ́ guu. (Mat 1.5).

Naomi ń Lutuo

1 Gɔɔ pɔ́ dɔaanaɔ lɛ́ kible Isaili bùsuu,
imina kà, ɔ̃ gɔ̃ɛɛ bɔ̀ Bɛtɛlɛũ Yuda bù-
suu, à gɛ̀ gɔɔplakɛi Mɔabu bùsuu ń a
nao ń a nɛgɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn plaɔ. 2 Gɔ̃ɛpi tɔ́n
Ɛlimɛlɛki. Aà na tɔ́n Naomi. Aà nɛ́ɔ tɔ́n
Maloni ń Kilionio. Ɛflata bùsudeɔnɛ. Aa
gɛ̀ Mɔabu bùsuu, ɔ̃ aa ku we. 3 We Naomi
zɛ̃́ Ɛlimɛlɛki gàu, aàpi mɛ́ gɔ̃̀ ń a nɛ́ gbɛ̃ɔn
plapiɔ. 4 Aa Mɔabu nɔɛɔ sɛ̀ nɔ ũ, ado tɔ́n
Ɔɔfa, ado sɔ̃ Lutu. An kua we wɛ̃̀ kwi taa
gbɛa 5 ɔ̃ Maloni ń Kilionio gà ḿpla ḿpii,
ɔ̃ Naomi gɔ̃̀ zɛ̃́sai nɛ́sai.
6 Aà kua Mɔabu bùsuu we a mà Dii a
gbɛ̃́ɔ wɛ̃nagwà à ń gbá blɛ, ɔ̃ à sɔukɛ̀ à
tá ń a nɛ́ napiɔ. 7 Ɔ̃ à fɛ̀lɛ gu pɔ́ á kuu, à
dàzɛu ń a nɛ́ gyaapiɔ, aalɛ tá Yuda bùsuu.
8 Ɔ̃ a ò a nɛ́piɔnɛ: À ɛa tá á daɔwa, Dii i
gbɛ̃kɛkɛɛ́ lá á kɛ̀ á gɔ̃ pɔ́ gàɔnɛ ń mapi-
owa. 9 Dii tó á baade ɛa zãkɛ à zɔ̃lɛkĩi e.
Kɛ́ à lɛzàmá, ɔ̃ aa ɔ́ɔlɔ̀ gbɛ̃́ugbãu. 10 Aa òɛ̀:
Wá tannɔ n gbɛ̃́ɔ kĩ́iɛ. 11 Ɔ̃ a ò a nɛ́piɔnɛ:
À ɛa! Bɔ́yãi á táimanɔi? Má ɛa nɛgɔ̃ɛɔ i
à e zãkɛńnɔ lɔ yɛ̃̀?† 12 À ɛa tá! Ma zikũ̀,
má e zãkɛ lɔo. Baa tó ma mɛ̀ má wɛdɔ
zãkɛai, mɛ́ má è oosia ma nɛgɔ̃ɛɔ ìaànɔ,
13 á fɔ̃ ń dɛ̃́ e aa zɔ̃ɔkũe? Á fɔ̃ àɔ ku pɔɛ
ń yɛ̃́ie? Aawo, ma nɛ́ɔ! Dii bɔ̀ ma kpɛɛ.
Yɛ̃́ pɔ́ á lépi i kɛmɛɛ nao fá!
14 Aa ɛ̀a nà ɔɔlɔwa, ɔ̃ Ɔɔfa lɛzà a zã-
dapiwa, ãma Lutu gì nàwà. 15 Ɔ̃ Naomi
òɛ̀: Gwa, n gbɛ̃do lɛ́ tá a gbɛ̃́ɔ ń a tɛ̃́aɔwa.
Ɛa taaànɔ. 16 Ɔ̃ Lutu òɛ̀: Ńsu naɛnaɛa mà
n to we mà tao. Gu pɔ́ n kɛ̀sɛpɛ̀lɛu, wáɔ
sãnuɛ. Gu pɔ́ n pilau, we má pilau. N
gbɛ̃́ɔ gɔ̃ ma gbɛ̃́ɔ ũɛ, mɛ́ n Lua a gɔ̃ ma
Lua ũɛ. 17 Gu pɔ́ n gau, we má gau, wi ma
vĩ we. Ga bàasio pɔe a wá kɛ̃́kɔ̃wao. Tó
ma kɛ̃ma, Dii yãpãsĩ̀kɛmɛɛ bɛ̃̀ɛbɛ̃ɛ. 18 Kɛ́
Naomi è à zɛ̀ò à taanɔɛ, i yãe oɛ̀ lɔo.
19 Ɔ̃ an pla ḿpii aa gɛ̀ aɛ e aa kà
Bɛtɛlɛũ. Kɛ́ aa kà we, wɛ̃́lɛ lòo ń yɛ̃́ musu.
Gbɛ̃́ɔ mɛ̀: Naomin wee? 20 Ɔ̃ a ònɛ́: Á-
suli omɛɛ Naomi‡ lɔo, sema Mala,¶ asa
Gbãapiide yɛ̃́'ĩikɛ̀mɛɛɛ. 21 Ma gɛ wɛ̃́lɛu
ń pɔ́o, ɔ̃ Dii sùmanɔ ɔgii. Bɔ́yãi áɔ
omɛɛ Naomii? Dii bɔ̀ ma kpɛɛ, Gbãapi-
idepi yã'ɔ̃ma kpàmaziɛ. 22 Lá Naomi sù ń
Mɔabu bùsuo ń a nɛ́ gyaa Lutu, Mɔabu
buion we. Aa kà Bɛtɛlɛũ gɔɔ pɔ́ wà ɔkpà
naakɛkɛawaɛ.

Lutu kpaaũa ń Bɔazuo

2 Naomi zɛ̃́ Ɛlimɛlɛki bɛ gɔ̃ɛe ku,
gbɛ̃zɔ̃ɔ ɔdeɛ, aà tɔ́n Bɔazu. 2 Mɔabu
nɔɛ Lutu ò Naomiɛ: To mà gɛ́ bua naa
kɔ̃nwɛi, míɔ tɛ gbɛ̃́ pɔ́ ma wɛgwà kpɛ. Ɔ̃
a ò a nɛ́ gyaapiɛ: Gɛ́! 3 Ɔ̃ à fɛ̀lɛ gɛ̀ naa
kɔ̃nwɛi bua, ìɔ tɛ pɔkɛkɛnaɔ kpɛ. Bua pɔ́
à gɛ̀upi sɔ̃ Ɛlimɛlɛki daɛ Bɔazu buaɛ. 4 Ɔ̃
Bɔazu bɔ̀ Bɛtɛlɛũ. Kɛ́ à kà we, à fɔkpà
pɔkɛkɛnaɔwa à mɛ̀: Dii àɔ kúánɔ! Ɔ̃ aa
òɛ̀: Dii báaadangu! 5 Bɔazu ò a zĩkɛna pɔ́
dɛ a pɔkɛkɛnaɔ ziia ũɛ: Démɛ wɛ̃́ndia bee

†**1:11** Iko 25.5, Mat 22.24
‡**1:20** Bee mɛ̀ pɔna.
¶**1:20** Bee mɛ̀ pɔ'ĩi.

vĩi? 6 Ɔ̃ a wèwà à mɛ̀: Wɛ̃́ndiapiá Mɔabu
nɔɛ pɔ́ Naomi bɔ̀ò Mɔabu bùsuu à sùòɛ.
7 À mɛ̀ mà to àɔ naa kɔ̃nwɛ pɔkɛkɛnaɔ
kpɛ, ɔ̃ àlɛ zĩkɛ za kɔɔ. Tia ɔ̃ à mɔ̀ kã́mabò
yɔɔnnɔ kpɛ́u la.
8 Ɔ̃ Bɔazu gɛ ò Lutuɛ: Ma yãma. Ńsu gɛ́
naa kɔ̃nwɛi bú pãleuo. Ńsu gɛ̃wálao. Gɔ̃
la ń ma nɔɛ zĩkɛnaɔ. 9 Wɛ́tɛ bú pɔ́ aalɛ
kɛkɛi, níɔ tɛ́ ń kpɛ. Má ò ma ɛ̀waasoɔnɛ
aasu ĩadamao. Tó imi lɛ́ n dɛ, ní gɛ í pɔ́
aa kà olaɔu mi. 10 Ɔ̃ Lutu kùlɛɛ̀ à mipɛ̀lɛ
à mɛ̀: Àkɛa ma gbɛ̃́ pɔ́ buipãle nɔɛn ma
ũ, n laaidɔ̀a n yãmaakɛ̀mɛɛi? 11 Ɔ̃ Bɔazu
wèwà à mɛ̀: Wà yã́ pɔ́ ń kɛ̀ n zãdaɛ n zã́
gaa gbɛa òmɛɛ píi, lá n n mae ń n dao
tò we ń n bùsuo, ɔ̃ n mɔ n zɔ̃lɛ gbɛ̃́ pɔ́
ń ń dɔ̃ yãaoɔ guu. 12 Dii n pɔ́ kɛkɛnɛ yã́
pɔ́ ń kɛ̀pi musu. Lá n mɔ n sɔlɔ Dii Isailiɔ
Lua kúlukulunau, aà n pɔ́ kɛkɛnɛ maa-
maa. 13 Lutu mɛ̀: Baa, n yãmaakɛ̀mɛɛ fá!
N ma nɔ̀sɛ nìnimɛɛ, n yãna ò mapi n zĩkɛ-
naɛ, baa kɛ́ n zĩkɛnaɔ don ma ũo.
14 Pɔblegɔɔ Bɔazu òɛ̀: Mɔ ǹ pɔble la,
níɔ pɔ́ zɔ̃ dowa. Ɔ̃ à zɔ̃̀lɛ pɔkɛkɛnaɔ saɛ.
Bɔazu naa kpasaa kpàwà, ɔ̃ à pɔblè à kã̀
e a kĩni gɔ̃̀. 15 Kɛ́ à fɛ̀lɛ lɛ́ gɛ́ pɔ́ kɔ̃nwɛi,
Bɔazu ò ɛ̀waasoɔnɛ à mɛ̀: Baa tó àlɛ pɔ́
kɔ̃nwɛ naa pɔ́ kálɛa guu, ásu aà sɔ̃́sɔ̃o.
16 À a sáoeɔ woè naa guu, í tó aà a kɔ̃nwɛ.
Ásu zɔadɔwào.
17 Ɔ̃ à pɔ́ kɔ̃nwɛ̀ e oosi. Kɛ́ à a ṹa bò, à
kà koko lɛ pla taawa. 18 Kɛ́ a sɛ̀ à tàò bɛ, ɔ̃
à pɔ́ pɔ́ à a kɔ̃nwɛ̀pi ɔ̀lɔ a zãdaɛ. À blɛ pɔ́
a fùpi kpàwà lɔ. 19 Ɔ̃ aà zãda aà là à mɛ̀:
Mákĩi n pɔ́ kɔ̃nwɛ̀u gbãi? N zĩkɛ̀ má ni?
Lua báaada gbɛ̃́ pɔ́ laaidɔ̀mau. Ɔ̃ à gbɛ̃́
pɔ́ à zĩkɛ̀ aà bua yã'òɛ̀ à mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ ma
zĩkɛ̀ aà bua gbã tɔ́n Bɔazu. 20 Ɔ̃ Naomi
mɛ̀: Ma Dii sáaukɛ̀! À gì lɛ́ gbɛ̃kɛkɛ wá
gbɛ̃́ pɔ́ wá bɛ̃́ɛɔnɛ ń wá gbɛ̃́ pɔ́ gàɔ. Ɔ̃ à ɛ̀a
mɛ̀: Gbɛ̃́piá wá daɛ fɛ̃̀ɛɛ gbɛ̃bonaɔ doɛ.§
21 Ɔ̃ Mɔabu nɔɛ Lutupi mɛ̀: A òmɛɛ, sema
mà na a zĩkɛnaɔwa e aa gɛ pɔkɛkɛ aa
láaòɛ. 22 Ɔ̃ Naomi ò a nɛ́ gyaapiɛ: A maa
ǹ gɛ́ ń aà nɔɛ zĩkɛnaɔ, kɛ́ wasu ĩadama
bua pãleuo yã́i. 23 Ɔ̃ à nà Bɔazu nɔɛ zĩkɛ-
napiɔwa, iɔ pɔ́ kɔ̃nwɛ ń kpɛ e wà gɛ̀ naa
ń maseo kɛ̀kɛ wa làaò. A ku a zãda bɛɛ.

Lutu ń Bɔazuo kua pɔ́wɛngbɛ̃zɛa

3 Naomi ò a nɛ́ gyaapiɛ: A maa mà bɛ
wɛɛlɛnɛ, gu pɔ́ ńyɔ̃ e ǹyɔ̃ kuu aafia.
2 Bɔazu pɔ́ ń kú ń aà zĩkɛnaɔá wá daɛ
nolo? Ɔ̃mɛ lɛ́ pɔ́wɛnagbɛ̃ oosia. 3 Zu'o.
Nísidɔɔ. Ǹ n pɔmaaɔ da, ní gɛ́ pɔ́wɛng-
bɛ̃zɛa. Ńsu to aà n yã́ dɔ̃o e à gɛ pɔble à
imi láaò. 4 Tó à wùlɛ, gu pɔ́ à wùlɛu gwa,
ní gɛ ǹ aà dábi lɛ́ sɛ ǹ wúlɛ aà gbázĩ. A
yã́ pɔ́ ńyɔ̃ kɛ onɛ. 5 Ɔ̃ a òɛ̀: Yã́ pɔ́ ń ò píi,
má kɛɛ. 6 Ɔ̃ à gɛ̀ pɔ́wɛngbɛ̃zɛa à yã́ pɔ́ a
zãda òɛpi kɛ̀ píi.
7 Bɔazu pɔblè à imì, aà pɔ kɛ̀na. À gɛ̀
wùlɛ pɔ́wɛnzɛ kpɛ, ɔ̃ Lutu lɔ̀ɔlɛaàzi tɛɛɛ,
à aà dábi gò aà gbáa à wùlɛ we. 8 Wɛɛdo
kɛ́ Bɔazu gbãlɛ, à vù ń io à lìlɛ, ɔ̃ a è nɔɛ
mɛ́ wúlɛa a gbázĩ. 9 À mɛ̀: Dé ni? Ɔ̃ Lutu
wèwà à mɛ̀: Mámɛmaa Lutu n zĩkɛna.
Ǹ n dábi lɛ́ kumala, asa ma daɛ fɛ̃̀ɛɛ pɔ́
a ma bon n ũ. 10 A òɛ̀: Dii báaadangu!
Gbɛ̃kɛ pɔ́ ń kɛ̀ gbɛzãɛ bee dɛ a káaua.
Ni gɛ́ ɛ̀waasoɔ wɛɛlɛio, taasideɔ ge ɔdeɔ.
11 Ńsu to vĩa n kũo. Yã́ pɔ́ ń gbɛ̀a píi, má
kɛnɛ, asa wɛ̃́lɛdeɔ dɔ̃ píi kɛ́ nɔ maan n ũ.
12 Sĩanaɛ! N daɛn ma ũ, ãma n daɛ fɛ̃̀ɛɛ
pãle ku, a daɛfɛ̃ɛɛkɛ dɛmala. 13 I la gwã́a,
zia kɔɔ tó a ye n boɛ, a maaɛ, aà n bo.
Ãma tó i weio, má sì ń Diio má n bo. I la
e gu dɔ.
14 A wúlɛa aà gbázĩ we e gufɛ̃nɛ, ɔ̃ à
fɛ̀lɛ e guwɛ àɔ gɛ́ kɛ̃́i, asa Bɔazu òɛ̀ asu to
gbɛ̃e dɔ̃ kɛ́ a mɔ pɔ́wɛngbɛ̃zɛaoɛ. 15 A òɛ̀
lɔ: Ǹ n pɔlɔgãu poo ǹyɔ̃ kũa. Kɛ́ a kũa, ɔ̃
Bɔazu naa kàuɛ̀ koko lɛ do taawa a dìɛ̀,
ɔ̃ à tàò bɛ. 16 Kɛ́ à kà bɛ, aà zãda aà là à
mɛ̀: Yã́ kɛ̀ai? Ɔ̃ à yã́ pɔ́ gɔ̃ɛpi kɛ̀ɛ òɛ̀ píi.
17 À mɛ̀: À ma gba naa zaa lɛ sooloɛ beeɛ.
À mɛ̀ a maa mà ta ma zãdawa ɔgiio. 18 Ɔ̃

§**2:20** Lev 25.25

Naomi mɛ̀: Zɔ̃lɛ tɛɛɛ e ǹ yɑ̃́pi midɛa dɔ̃,
asa gɔ̃ɛpi a kɑ̃́mabo gbɑ̃ yɑ̃́pi midɛsaio.

Bɔazu Lutu sɛa

4 Bɔazu gɛ̀ zɔ̃̀lɛ wɛ̃́lɛ bĩ́ibɔlɛu, ɔ̃ a è daɛ
fɛ̃̀ɛɛ gbɛ̃bona pɔ́ a a yɑ̃'òpi lɛ́ mɔ́. Ɔ̃ à
mɛ̀: Ma gbɛ̃́, mɔ ǹ zɔ̃lɛ. 2 Ɔ̃ à wɛ̃́lɛ gbɛ̃zɔ̃ɔɔ
sìsi gbɛ̃ɔn kwi à mɛ̀ aa zɔ̃lɛ. 3 Ɔ̃ a ò daɛ
fɛ̃̀ɛɛ pɔ́ a aà bopiɛ: Naomi pɔ́ sù ń Mɔabu
bùsuo lɛ́ wá vĩ̀i Ɛlimɛlɛki tɔɔlɛ saalo yia.
4 Ɔ̃ má è a maa mà a yɑ̃'onɛ, ní lú wá
gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ́ zɔ̃lɛa laɔ wáa. Tó ń ye ǹ boɛ,
bo. Tó ń ye ǹ bo sɔ̃o, omɛɛ mà ma, asa
ḿmɛ ń a boa zɛ́ vĩ. Tó n baa gɛ̃̀, mapi.
Ɔ̃ gɔ̃ɛpi mɛ̀: Má bo. 5 Ɔ̃ Bɔazu mɛ̀: Tó n
tɔɔlɛpi lù Naomi ń Mɔabu nɔɛ Lutuowa,
ńyɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ gà gyaa e lɔ, kɛ́ aà tɔ́ e gɔ̃
a túbiwa. 6 Ɔ̃ daɛ fɛ̃̀ɛɛ gbɛ̃bonapi mɛ̀: Tó
màaɛ, má boo, kɛ́ másu mà azĩa túbi ɔ̃̀ɔk-
pao yɑ̃́i. Ǹ n pɔ́ bo, asa má fɔ̃ boo. 7 Isaili
bùsuu yɑ̃a tó gbɛ̃́ lɛ́ tɔɔlɛ bo ge àlɛ a
lɛũkpakɛ, tó àlɛ yɑ̃́ midɛ, ì a kyale gba
do bɔ à dɔ gbɛ̃́waɛ yɑ̃́pi midɛa seela ũ
Isailiɔnɛ. 8 Kɛ́ daɛ gbɛ̃bonapi ò Bɔazuɛ aà
lú, ɔ̃ à a kyale bɔ̀ a kpà Bɔazuwa.** 9 Ɔ̃
Bɔazu ò gbɛ̃zɔ̃ɔpiɔnɛ ń gbɛ̃́ kĩniɔ píi: Ámɛ
á seeladeɔ ũ gbɑ̃, ma Ɛlimɛlɛki ń Malo-
nio ń Kilionio pɔ́ɔ lù Naomiwa píi. 10 Ɔ̃
ma Maloni gyaa Lutu, Mɔabu nɔɛ èu nɔ
ũ lɔ, kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ gàpi tɔ́ e àɔ ku a túbiwa,
kɛ́ aà tɔ́ su ga aà gbɛ̃́ɔ guu ge aà wɛ̃́lɛɛ
bee guuo.†† Ámɛ á yɑ̃́pi seeladeɔ ũ gbɑ̃.
11 Ɔ̃ gbɛ̃zɔ̃ɔpiɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ kú bɔlɛ guuɔ
píi mɛ̀: Wámɛ wá a seeladeɔ ũ. Dii to nɔɛ
pɔ́ lɛ́ gɛ̃ n uapi gɔ̃ lán Lasɛli ń Leaowa.‡‡
An pla ḿpii aamɛ aa Isailiɔ kàlɛ. Aà to n
gbɑ̃a àɔ kɑ̃́fĩ Ɛflata bùsuu, ní tɔbɔ Bɛtɛlɛũ.
12 Dii to bui pɔ́ á kpama ń nɔɛpioɔ aa gɔ̃
lán Pɛlɛzi pɔ́ Tamaa ì ń Yudao¶¶ buiɔwa.

Davidi buibɔkĩi

13 Ɔ̃ Bɔazu Lutu sɛ̀ a nɔ ũ. À wùlɛaànɔ,
ɔ̃ Dii aà gbà nɔ, ɔ̃ à nɛ'ì gɔ̃ɛ ũ. 14 Ɔ̃ nɔɛɔ
ò Naomiɛ: Wa Dii sáaukɛ̀, i n to bonasai
gbɑ̃o. Nɛ́pi tɔbɔ Isailiɔ guu. 15 A n nɔ̀sɛ
níninɛ, i n gwa n zikũ guu, asa n nɛ́ gyaa
pɔ́ yenzi mɛ́ a maanɛ dɛ nɛgɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn so-
plaɔla mɛ́ nɛ'ì. 16 Ɔ̃ Naomi nɛ́pi sɛ̀ a kpà
a kùɛ, à gɔ̃̀ aà gwana ũ. 17 Ɔ̃ nɔɛ pɔ́ kú
weɔ mɛ̀: Wà nɛgɔ̃ɛ ì Naomiɛ. Ɔ̃ aa tɔkpàɛ̀
Ɔbɛdi. Ɔ̃mɛ Yɛse mae, Davidi dezi ũ.
18 Pɛlɛzi buiɔ tɔ́n kɛ:
Pɛlɛzi mɛ́ Ɛzɔ̃nɔ ì,
19 Ɛzɔ̃nɔ Laũ ì, Laũ Aminadabu ì,
20 Aminadabu Naasɔ̃ ì, Naasɔ̃ Salamɔ ì,
21 Salamɔ Bɔazu ì, Bɔazu Ɔbɛdi ì,
22 Ɔbɛdi Yɛse ì, Yɛse Davidi ì.§§

4:8 Iko 25.9
††**4:10** Iko 25.5-6
‡‡**4:11** Daa 29.31
¶¶**4:12** Daa 38.29
§§**4:22** Mat 1.3-5, Luk 3.31-33

SAMUƐLI LÁ SƐ̃IA

Yɑ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Ãnabi Samuɛli pɔ́ wà aà tɔ́ kpà láɛ beeɛ ń a lá pɔ́ téio mɛ́ dɔaana gbɛzãna ũ. Dɔaanapiɔ mɛ́ gbɛ̃́ɔ mìsina pɔ́ Lua ń dílɛ Isailiɔnɛ, tó yɑ̃́ ń léɔ ũ. Aa zĩkè lɛɛ plaplaɛ: Aa dɛ bùsu gbãadeɔ ũ, mɛ́ aa ɛa dɛ lousisikpɛ gbɛ̃ zɔ̃ɔɔ ũ lɔ e wàɔ gɛ́ kía kpái Isailiɔnɛ. (1-7). Isailiɔ ye dɔaana bee taaɔi lɔo, aa ye wàɔ kía vĩɛ sa. Samuɛli dɔ̃ kɛ́ Lua mɛ́ Isailiɔ kía ũ, ãma Isailiɔ gɑ̃́ nàwà, ɔ̃ à kía kpàné, aà tɔ́n Saulu (8-10). I gẽgẽo, Saulu pãkpà Luazi, ɔ̃ Lua gì aà kíakɛi. (11-15). Bee gbɛa Lua ɛ̀waasona Davidi sɛ̀ aà zɔ̃lɛ Saulupi gbɛu. Davidi nà zĩkea kí Sauluɛwa, ɔ̃ à dɔ́ɛkè ń kíakɛyɑ̃ɔ, e à gè bàalè Saulupiɛ, asa Saulu ye à aà dɛɛ. (16-30) lɛ́ Lua Saulu gbãalaoa ń Luapi gbãakãfĩa Davidiɛo yɑ̃́ bɔɔlɛkɛwẽɛ. Lápi láakĩi Saulu ń a néɔ gàga sı̃̀sı̃pɔlɛu gɔɔ pɔ́ aalɛ zĩka ń Filitẽɔɛ (31).

Lápi lɛ́ dadawẽɛ kɛ́ Lua mɛ́ a gbɛ̃́ɔ kía ũ ado. Lua mɛ́ iko vĩmá, mɛ́ ì yɑ̃́gɔ̃gɔ̃né. Sema Lua gbɛ̃́piɔ ń ń kíao lí misiilɛɛ̀, aaliɔ zĩkɛ aà yɑ̃́wa.

Ɛlikana ń a gbɛ̃́ɔ

1 Gɔ̃ɛe ku Lama, Ɛflaiũ bùsu gusĩsĩdeu.
Zufi buiɛ, aà tɔ́n Ɛlikana, Yeloaũ néɛ.
Ɛflaiũ bui pɔ́ wì mɛ Zufipi mɛ́ Tou ì, ɔ̃
Tou Ɛlihu ì, ɔ̃ Ɛlihu Yeloaũpi ì. 2 Ɛlikana
nɔ vĩ mɛ̀n plaɛ, a sɛ̃́ia tɔ́n Ãna, a plaade
Penina. Penina mɛ́ nɛade ũ, Ãna sɔ̃ fĩiɛ.
3 Wɛ̃ ń wẽo gɔ̃ɛpi ì bɔ a wɛ̃́lɛu à gɛ́ Silo
Dii Zĩgɔ̃de sísii, ɔ̃ ì sa'owà. Ɛli nɛgɔ̃ɛ mɛ̀n
plaɔ Ɔfini ń Finɛasio ku we Dii gbàg-
banaɔ ũ. 4 Gɔɔ pɔ́ Ɛlikana sa'ò, ì a nɔ̀ɔ kpa
a na Peninawa ń a nɛgɔ̃ɛɔ ń a nɛnɔɛɔ píi,
5 ɔ̃ ì a lɛɛ pla kpa Ãnawa, asa a yeaàziɛ,
baa kɛ́ Dii aà kɛ̀ fĩi ũ. 6 Aà gɔ̃api sɔ̃ ìɔ
aà kɛ pɔ́ɔpɔɔ aà fĩikɛ yɑ̃́i, kɛ́ aà nɔ̀sɛ e
fɛlɛ. 7 Màa ìɔ kɛɛ̀ wɛ̃ ń wẽo. Tó Ãna gɛ̀
Dii kpɛ́u, aà gɔ̃api ì aà kɛ pɔ́ɔpɔɔ, ɔ̃ ì ɔ́ɔlɔ
à fua pɔble. 8 Ɔ̃ aà zɑ̃́ ì aà lá: Bɔ́mɛ n le,
ńlɛ ɔ́ɔlɔ, ni pɔbleo ni? Àkɛa n nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔk-
pài? Má dɛnɛ nɛgɔ̃ɛ mɛ̀n kwiao lɛ́?
9 Zĩewa kɛ́ aa ku Silo, aa pɔblè aa làa,
sa'ona Ɛli zɔ̃lɛa kìlau Dii kpɛ́ kpɛɛlɛ, ɔ̃
Ãna fɛ̀lɛ 10 ń nɔ̀sɛyaa zɔ̃ɔo, à wabikɛ̀ Di-
iwa ń ɔɔlɔo maamaa. 11 Ɔ̃ à lɛkɛ̀ Diiwa
à mɛ̀: Dii Zĩgɔ̃de, to mapi n zɔ̀blena yɑ̃́
dɔngu! Ma wẽnagwa! Tó ma yɑ̃́ i sãnguo,
mɛ́ n ma gba nɛgɔ̃ɛ, má aà kpama n pɔ́ ũɛ
e aà wẽni lɛ́u, gẽ a táa'o aà miwa bauo.*
12 Kɛ́ aà wabikea Diiwapi lɛ́ láao, ɔ̃ Ɛli lɛ́
aà gwa soee. 13 Ãna lɛ́ yɑ̃́pi o a sɔ̃uɛ, aà
lɛ́ mɛ́ lɛ́ kɛ úi'ui, i yã'o à bɔ̀ a lɛ́wa gbẽe
mào. Ɛli lɛ́ e vẽɛ lɛ́ aà dɛɛ, 14 ɔ̃ a òɛ̀: Ńyɔ̃ɔ
vẽɛdɛ kɛ e bɔɛ ni? Mikẽ vẽɛwa. 15 Ɔ̃ Ãna
wɛ̀wà à mɛ̀: I kɛ màa no Baa! Nɔɛ pɔsi-
aden ma ũ, mi vẽɛ ge í gbãae mio. Málɛ a
yã'ɔ̃maɔ siu Diiɛɛ. 16 Ńsu mapi n zɔ̀blena
dilɛ nɔɛ pã ũo. Ma nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔkpaa ń ma kua
bíli guuo mɛ́ tò málɛ wabikɛ la e tia. 17 Ɔ̃
Ɛli òɛ̀: Ta niɛ musu. Isailiɔ Lua n gba pɔ́
pɔ́ n a wabikɛ̀wa. 18 Ɔ̃ Ãna mɛ̀: To mapi
n zɔ̀blena yɑ̃́ kángu. Ɔ̃ à tà à pɔblè, aà
oosisi làa.

Samuɛli ia

19 Kɛ́ gu dɔ̀, aa fɛ̀lɛ káaukaau aa gɛ̀ kùlɛ
Diiɛ. Ɔ̃ aa ɛ̀a tà ń bɛ wɛ̃́lɛu Lama. Kɛ́
Ɛlikana wùlɛ ń a na Ãnapio, aà yɑ̃́ dɔ̀ Di-
igu. 20 Wɛ̃ bee ɔ̃ à nɔsì à nɛ'ì gɔ̃ɛ ũ, ɔ̃ à
tɔkpàɛ̀ Samuɛli,† asa à mɛ̀: Ma aà wabikɛ̀
Diiwaɛ.
21 Ɔ̃ Ɛlikana fɛ̀lɛ ń a bɛdɛɔ píi, aa ɛ̀a gɛ̀
sa pɔ́ wì o wɛ̃ ń wẽo oi Diiwa, aai lɛ́ pɔ́ wa
kɛ̀wà fĩabo. 22 Ãma Ãna i gɛo. A ò a zɑ̃́ɛ:
Tó nɛ́pi kɛ̃̀, ɔ̃ má gɛ́ aà ɔlɔi Diiɛ, i gɔ̃ àɔ ku
we gɔɔpii. 23 Ɔ̃ aà zɑ̃́ òɛ̀: Lá à kɛ̀nɛ maa

*1:11 Nao 6.5
†1:20 Bee mɛ̀ Dii mà.

kɛ. Kã́ma bo e aà kɛ̃́. Dii to yã́pi kɛnɛ. Ɔ̃
nɔɛpi a nɛ gwà e à gɛ̀ kɛ̃̀.
24 Ké à kɛ̃̀, ɔ̃ à aà sɛ̀ gɛ̀ò Lua kpɛ́u Silo ń
zugaae wɛ̃̀ àaɔ̃o ń pɛ̃ɛtio koko do ń vɛ̃ɛo
tùu do. Népi kɛ̀ gɔ̃gbãana ũ. 25 Aa gáaepi
kòlokpa, ɔ̃ aa gɛ̀ ń népio Ɛli kĩ́i. 26 Ɔ̃ Ãna
òɛ̀: Baa, gáafaakɛmɛɛ! Ń n kuao, mámɛ
má nɔɛ pɔ́ zɛ lɛ́ wabikɛ Diiwa ń wáa la
ũ. 27 Nɛ́ɛ bee wabi má kɛ̀ Diiwa, ɔ̃ à ma
gba pɔ́ pɔ́ má gbɛ̀awapi. 28 A yã́i ma mɔ
aà kpái Diiwa, aàɔ ku aà pɔ́ ũ e a wɛ̃ni
lɛ́u. Ɔ̃ aa kùlɛ Diiɛ we.

Ãna Dii sáaukpaa

(Luk 1.46-55)

2 Ɔ̃ Ãna Dii sìsi à mɛ̀:
Ma nɔ̀sɛ lɛ́ yáalɔ Diiwa,
ma mi daa ía Dii yã́i.
Málɛ pɔnakɛ ma ibɛɛɔwa,
ma pɔ kɛ̀na kɛ́ à ma suabà.
2 Gbɛ̃e kua adoa lán Diiwao,
gbɛ̃e ku laaàwao,
gbɛsie ku lán wá Luawao.
3 Ásu yãbɔlɛ ń yɔ̃̀ɔoo,
ásu to walayã bɔ á lɛ́uo,
asa Dii Lua mɛ́ yã́piidɔ̃na ũ,
ɔ̃mɛ ì wá yãkɛaɔ yɔ̃.
4 Nɛgɔ̃naɔ sá ɛ̀'ɛ,
funaɔ gbãa dɔ ń pi.
5 Gbɛ̃́ pɔ́ kã̀ yãaɔ lɛ́ gbɛwi blɛ yã́i,
nɔa lɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ àlɛ ń dɛ yãaɔ dɛ lɔo.
Fĩiɔ nɛ'ì soplapla,
mɛ́ nɛgɔ̃ɛdasi'inaɔ lɛ́ ibaba.
6 Dii mɛ́ ì to gbɛ̃́ ga,
mɛ́ ì to gbɛ̃́ àɔ ku.
Ɔ̃mɛ ì to gbɛ̃́ gɛ̃ tíu,
mɛ́ ì gɛ vu.
7 Dii mɛ́ ì mɔ́ ń taasio ń namao,
ì ɔtɔ̃ɔlɛ gbɛ̃ɛɔwa, ì gbɛ̃ɛɔ kã́fĩ.
8 Ì wɛ̃nadeɔ bɔ luutɛ̃u,
ì taasideɔ bɔ tùu'ɛu.
Ì ń zɔ̃lɛ gudoũ ń kíabuiɔ,
ì to aa kpalable ń gawio.
Asa tɔɔlɛ zĩ́mpɛlɛá Dii pɔ́ɛ,
ɔ̃ à dṹnia kàlɛwà.
9 Ì a yãmanaɔ dɛdɛkĩi dɔ̃ané,
ì vãikɛnaɔ dɛ̃ɔnzɔ̃ gusiau.
Gbɛ̃e a fɔ̃ dɛ̃ɛnɛ ń azĩa gbãaoo,
10 Dii a a ibɛɛɔ úlɔ.
A pala a ibɛɛɔwa za musu,
a yã́kpalɛkɛńnɔ dṹnia lɛ́ lɛ́u.
A gbãa pisi kía pɔ́ á kpàɛ,
a gbɛ̃́ pɔ́ á sɛ̀pi mi daɛ̀ ía.
11 Ɔ̃ Ɛlikana tà a bɛ wɛ̃́lɛu Lama, ɔ̃
nɛgɔ̃ɛpi gɔ̃̀, àlɛ zĩkɛ Diiɛ ń sa'ona Ɛlio.

Ɛli nɛgɔ̃ɛɔ

12 Ɛli nɛgɔ̃ɛɔá nɛ́ pãɔnɛ, aa Dii dɔ̃o.
13 Yã́ pɔ́ sa'onapiɔ ì kɛnɛ́n kɛ: Tó gbɛ̃́ sa'ò,
gɔɔ pɔ́ àlɛ nɔ̀ɔ fùukɛ, sa'ona ìwae ì mɔ́ ń
saa gɛ̃n àaɔ̃o kũa. 14 Ɔ̃ ì si ta ge oo ge mɔ̀
oo guu, ɔ̃ sa'ona ì pɔ́ pɔ́ saapi bɔ̀o sɛ a
pɔ́ ũ píi. Màa aaì kɛ Isaili pɔ́ mɔ̀ Silooɔnɛ
píi. 15 Baa e wàɔ gɛ́ nɔ̀ɔ kpasai a nísi láa,
sa'ona ìwae ì mɔ o gbɛ̃́ pɔ́ sa'òpiɛ: Nɔ̀ɔ kpa
sa'onawa aà kpasa, asa a we nɔ̀ɔ fùukɛa
simao, sema a bùsu. 16 Tó gbɛ̃́pi òɛ̀: Má
nɔ̀ɔ kpasa gĩa a nísi láaɛ, pɔ́ pɔ́ ń yei ní
sɛ́ sa, ɔ̃ ìwapi ì mɛ: Aawo! Kpaa gɔ̃̀ɔ! Tó
n gi, má sí ń gbãaoɛ. 17 Ɛ̀waasopiɔ du-
una zɔ̃ɔ Diiɛ maamaaɛ, asa aalɛ saka aà
sa'onɔɔuɛ.
18 Nɛgɔ̃ɛna Samuɛli sɔ̃ ìɔ zĩkɛ Diiɛ ń
sa'o'ulao daa. 19 Aà da ì gomusu nɛ́na zɔ̃ɛ̀.
Lá àlɛ mɔ́ sa'oi ń a zã́o wɛ̃ ń wɛ̃o, ɔ̃ ì
mɔoɛ̀. 20 Ɛli ì samaa'o Ɛlikanaɛ ń a napio
ì mɛ: Dii n gba nɛ́ lɔ ń n nɔpio, nɛ́ pɔ́ à
aà wabikɛ̀ a kpà Diiwapi gɛ̃ɛ ũ. Ɔ̃ aaì tá
ń bɛ. 21 Ɔ̃ Dii ɛ̀fãaikɛ̀ Ãnaɛ, à ɛ̀a nɛ'ì mɛ̀n
sɔo, gɔ̃ɛ àaɔ̃, nɔɛ pla. Nɛgɔ̃ɛna Samuɛli sɔ̃
àlɛ zɔ̃ɔkũ Dii ɔzĩ.
22 Ɛli zikṹ maamaa, à yã́ pɔ́ a nɛ́ɔ lɛ́ kɛ
Isailiɔnɛ mà píi ń lá aaì wúlɛ ń nɔɛ pɔ́ aaìɔ
zĩkɛ kpaaũkpɛ kpɛɛlɛɔ. 23 Ɔ̃ à ń lá à mɛ̀:
Bɔ́mɛ tò álɛ yãkɛ màai? Má mà gbɛ̃́pii lɛ́
á yãvãipi o. 24 Ásu kɛ màao ma nɛ́ɔ! Bao
pɔ́ má mà, àlɛ fãaa Dii gbɛ̃́ɔ guupi maao.
25 Tó gbɛ̃́ duunakɛ̀ a gbɛ̃́deɛɛ, Lua a aà
misi, ãma tó gbɛ̃́ duunakɛ̀ Diiɛ, dɛ́mɛ a
aà misii? Ɔ̃ aa gì ń mae yãmai, asa Dii zɛ̀

ń ń dɛdɛa yɔ̃́oɛ. 26 Nɛgɔ̃ɛ Samuɛli sɔ̃ àlɛ
zɔ̃ɔkũ, àlɛ kɑ̃́fĩ. Ìɔ na ń Diio ń gbɛ̃́piio.‡

Àsi bɛ̃̀ɛ oa Ɛli néɔ yɑ̃́ musu

27 Ɔ̃ Lua gbɛ̃ɛ mɔ ò Ɛliɛ: Dii mɛ̀, gɔɔ
pɔ́ ń dezi Aalona bɛdeɔ lɛ́ zɔble Falaɔ̃ɔɛ
Egipi, a bɔ mɔmá wásawasa, 28 Isaili buiɔ
guu píi ɔ̃ a n dezi Aalonapi sɛ̀ a gbàg-
bana ũ. Ɔ̃ à a gbagba à tulaletikàɛ téa
ń sa'o'ulao daa. À mɛ̀ a sa pɔ́ Isailiɔ ì a
pɔ́ nísi kátɛu à tɛ́kũ kpà aà buiɔwa píiɛ.¶
29 À mɛ̀ bɔ́mɛ tò i a sa'onɔɔ zɔ̃ ń gbáo ń
gba pɔ́ á dìlɛ wàli mɔoɛ a kpɛ́uoi? À mɛ̀
bɔ́yãi ni n néɔ dilɛ dɛala, ɔ̃ álɛ mɛkpa ń a
gbɛ̃́ Isailiɔ sa'onɔɔ maaoi? 30 Bee yɑ̃́i Dii
Isailiɔ Lua mɛ̀, á dìlɛ yãa n buiɔ ń n dezi
buiɔ mɛ́ aaliɔ a gbagba gɔɔpii, ãma tia
i we beei lɔo. À mɛ̀ gbɛ̃́ pɔ́ a kpɛlà ɔ̃ á
aà kpɛla, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ sakàagu a kɛ pɔ́ ũo.
31 Ma! À mɛ̀ gɔɔɛ a mɔ́, á kɛ n bɛ gɔ̃g-
bãaɔnɛ sàabu ń n de bɛdeɔ. Mae zie aɔ
ku n ua lɔo. 32 Ńyɔ̃ taasi e n bɛ. Baa tó
a ɛ̀fãai pìsi Isailiɔnɛ píi, maezie aɔ ku n
uao e gɔɔpii. 33 N uadeɔ ɛɛ gaga píiɛ. N
gbɛ̃́ pɔ́ i aà bɔ a gbagbazĩuo, a to n wɛ́
wo ń ɔɔlɔo, n pɔ i siakũ. 34 N né gbɛ̃ɔn
pla Ɔfini ń Finɛasio aa gaga gɔɔ doũ zĩ́
an pla ḿpiiɛ. Bee aɔ dɛnɛ seela ũ ké yɑ̃́
pɔ́ má ò a kɛ píiɛ. 35 Dii mɛ̀ á gbɛ̃́ sɛ́ sa'on
náaide ũ, i a pɔeã kɛ lá á yeiwa. Á aà buiɔ
zɛdɔ gíũgiũ, aɔ zĩkɛ gbɛ̃́ pɔ́ á kpá kía ũɛ
gɔɔpii. 36 N bui pɔ́ gɔ̃̀ɔ mɔ kulɛkɛ̀ɛ ɔ̃a ge
pɛ̃ɛ yɑ̃́i, aai mɛ: Sa'onzĩe dawɛ̃ɛ wà kɛ, wí
e wàɔ blɛ yɔɔna ble.

Dii lɛzua Samuɛlizi

3 Nɛgɔ̃ɛ Samuɛli lɛ́ zĩkɛ Diiɛ ń Ɛlio. Gɔɔ
bee Dii yɑ̃́ lí dɛdɛ gbɛ̃́wa mɔ̀ɔmɔɔɔ,
mɛ́ wɛ́pungu'ea i liguao. 2 Gɔɔewa Ɛli
wúlɛa a kpɛa. Aà wɛ́ bùsa, àlɛ gu'e maa-
maa lɔo. 3 Samuɛli wúlɛa Dii kpɛ́u, gu pɔ́
Lua kpagolo kúu. Lua kpɛ́ filia i gao. 4 Ɔ̃
Dii lɛzù Samuɛlizi. A wèwà à mɛ̀: Má kɛ́!
5 Ɔ̃ à bàalɛ̀ gɛ̀ Ɛli kĩ́i à mɛ̀: N lɛzùmazi
nolo? Ma mɔ. Ɔ̃ a òɛ̀: Mi lɛzunzio. Gɛ ǹ
wúlɛ. Ɔ̃ à ɛ̀a gɛ̀ wùlɛ. 6 Dii ɛ̀a lɛzùaàzi
lɔ, ɔ̃ à ɛ̀a gɛ̀ Ɛli kĩ́i à mɛ̀: N lɛzùmazi
nolo? Ma mɔ. Ɔ̃ à mɛ̀: Ma nɛ́, mi lɛzun-
zio. Gɛ ǹ wúlɛ. 7 Samuɛli Dii dɔ̃ gĩao, Dii
yɑ̃́ i dɛdɛwà yãao. 8 Dii ɛ̀a lɛzùaàzi a gɛ̃n
àaɔ̃de, ɔ̃ à fɛ̀lɛ gɛ̀ Ɛli kĩ́i lɔ à mɛ̀: N lɛzù-
mazi nolo? Ma mɔ. Ɔ̃ Ɛli dɔ̃̀ sa ké Dii mɛ́
lɛ́ lɛzu ɛ̀waasonapizi. 9 Ɔ̃ a òɛ̀: Gɛ ǹ wúlɛ.
Tó à lɛzùnzi sa, ní mɛ: Yã'o Dii, n zɔ̀blena
swɑ̃́ dɔ. Ɔ̃ Samuɛli gɛ̀ wùlɛ a wúlɛkĩi.
10 Dii mɔ̀ zɛ̀ we, à lɛzùaàzi lá a
kɛ̀ yãawa à mɛ̀: Samuɛli! Samuɛli! Ɔ̃
Samuɛli mɛ̀: Yã'o Dii, mapi n zɔ̀blena ma
swɑ̃́ dɔ. 11 Ɔ̃ Dii òɛ̀: Ma! Má yãkɛ Isailiɔ
guu, gbɛ̃́ pɔ́ a baomà a kɛkɛ swãwɛ̃ɛ.
12 Gɔɔ bee má àsi pɔ́ má ò Ɛli bɛdeɔ yɑ̃́
musu kɛ píi za a daalɛawa e a midɛawa.
13 Má òɛ̀ má tó yɑ̃́ líɔ wi aà bɛdeɔ musuɛ
e gɔɔpii vãi pɔ́ a a yɑ̃́ dɔ̃ yɑ̃́i, ké aà néɔ
ńzĩa kpɛbɔ̀, mɛ́ i ń zùukɛo yɑ̃́i. 14 Bee yɑ̃́i
ma lɛgbɛ̃̀ Ɛli bɛdeɔ yɑ̃́ musu ma mɛ̀: Sa'oa
ge gbadaa a Ɛli bɛdeɔ tàae kɛ̃́má bauo.
15 Samuɛli wùlɛ e gu dɔ̀, ɔ̃ à Dii kpɛ́
gbaɔ wɛ̃̀wɛ̃. A wɛ́pungu pɔ́ á è oa Ɛliɛ vĩa
vĩ. 16 Ɔ̃ Ɛli aà sìsi à mɛ̀: Samuɛli ma nɛ́! A
wèwà à mɛ̀: Má kɛ́! 17 Ɔ̃ à aà là à mɛ̀: A
ònɛ kpelewa ni? Ńsu yɑ̃́pi ulɛmɛɛo. Tó ń
yɑ̃́ pɔ́ a ònɛ kee ùlɛmɛɛ, Lua yãpãsĩkɛnɛ
bɛ̃̀ɛbɛ̃ɛ! 18 Ɔ̃ Samuɛli yɑ̃́pi sìuɛ̀ píi, i a kee
ulɛ̀ɛo. Ɔ̃ Ɛli mɛ̀: Diin aà ũ. Lá à kɛ̀ɛ maa,
aà kɛ.
19 Samuɛli lɛ́ zɔ̃ɔkũ mɛ́ Dii kuaànɔ, i to
yɑ̃́ pɔ́ a ò lɛ̀lɛ pão. 20 Ɔ̃ Isaili pɔ́ kú za Dã e
Bɛɛsɛbaɔ dɔ̃̀ píi sa ké Samuɛliá Dii ãnabiɛ
sĩana. 21 Dii ìɔ bɔ àɔ mɔ Samuɛliwa Silo,
gu pɔ́ à azĩa ɔ̀lɔuɛ̀ káau. Ì yã'oɛ̀, ɔ̃ Isailiɔ
lɛ́ aà yãma píi.

Filitɛ̃ɔ Dii kpagolo sia

4 Isailiɔ bɔ̀lɛ gɛ̀ Filitɛ̃ɔwa zĩu. Aa bòok-
pà Ɛbɛnɛzɛɛ, Filitɛ̃ɔ sɔ̃ Afɛki. 2 Filitɛ̃ɔ

‡**2:26** Luk 2.52
¶**2:28** Nao 18.1-10

zĩ'ɔpòo aa gɛ̀ò Isailiɔwa. Kɛ́ zĩ gbãakũ̀,
ɔ̃ Filitɛ̃ɔ Isailiɔ blè, aa ń dɛdɛ zĩlau
we gbɛ̃ɔn ɔ̀aa bao (4.000) taawa. 3 Kɛ́
Isailiɔ sù ń bòou, an gbɛ̃zɔ̃ɔɔ mɛ̀: Bɔ́yãi
Dii tò Filitɛ̃ɔ wá blé gbãi? Wà gɛ Dii
bàakuawanɔ kpagolo sɛ́ Silo wà suò àɔ
kúwanɔ, kɛ́ aàli wá bɔ wá ibɛɛɔ ɔzĩ. 4 Ɔ̃ aa
gbɛ̃́ɔ zĩ̀ Silo aa gɛ̀ Dii bàakuańnɔ kpagolo
sɛ̀ sùò. Ɔ̃mɛ Dii Zĩgɔ̃de kiblekĩi ũ malaika
gɛ̃̀sĩadeɔ zãnguo.§ Ɛli nɛ́ gbɛ̃ɔn plaɔ Ɔfini
ń Finɛasio kú ń kpagolopio we. 5 Kɛ́ wà
kàò Isailiɔ bòou, aa kɛ̃̀a wiiwa ḿpii e
tɔɔlɛ dèe. 6 Kɛ́ Filitɛ̃ɔ wiipi mà, aa mɛ̀: Bɔ́
wii gbãa mɛ́ dɔ Ɛbɛluɔ bòoui? Kɛ́ aa dɔ̃̀
Dii kpagolo mɛ́ pìla ń bòou, 7 vĩa ń kṹ aa
mɛ̀: Diie pìla ń bòouɛ. Yɛ̃́ gìwáɛ sa! Yɛ̃́
bee taa i kɛ yãao. 8 Yɛ̃́ gìwáɛ! Démɛ a wá
bɔ dii gbãapi ɔzĩi? Diipi mɛ́ yãmɔ̀ Egip-
iɔnɛ guwaiwaiu. 9 Wá Filitɛ̃ɔ wà sɔ̃dilɛ
wà gɔ̃ɛkɛkɛ. Tó wi kɛ màao, wá zɔble
Ɛbɛluɔnɛ lá aalɛ blewɛ̃ɛwaɛ. Wà gɔ̃ɛkɛkɛ,
wí zĩkańnɔ.
10 Ɔ̃ Filitɛ̃ɔ fɛ̀lɛ Isailiɔwa ń zĩo aa ń fú,
ɔ̃ an baade bàalɛ̀ tà a bɛ, an dɛdɛa kɛ̀
zài. Filitɛ̃ɔ ń kɛ̀sɛdeɔ dɛ̀dɛ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ baakwi (30.000). 11 Aa Lua kpagolo
sì mɛ́ Ɛli nɛ́ gbɛ̃ɔn plaɔ Ɔfini ń Finɛasio
gàga.
12 Bɛ̃yãmɛɛ bui gbɛ̃e bɔ̀ zĩlau, à bàalɛ̀
gɛ̀ Silo zĩbeezĩ. À a pɔkasaɔ ga kɛ̀kɛ̃, à
bùsukà a miu. 13 Kɛ́ à kà, à Ɛli lè zɔ̃lɛa
kìlau zɛ́ saɛ, àlɛ gudã, asa aà sɔ̃ daa doũo
Lua kpagolo yɛ̃́i. Kɛ́ gbɛ̃́pi gɛ̃̀ wɛ̃́lɛu, à
baokpà wɛ̃́lɛdeɔnɛ, ɔ̃ aalɛ ɔ́ɔlɔ ḿpii. 14 Kɛ́
Ɛli wiipi mà à mɛ̀: Búbua bee bɔ̀ máɛ? Ɔ̃
gbɛ̃́pi kɛ̀ kpakpa à gɛ oɛ̀. 15 Ɛli zi kà wɛ̃̀
basɔo plasai, aà wɛ́ gɔ̃̀ sùii, àlɛ gu'e lɔo.
16 Ɔ̃ gbɛ̃́pi òɛ̀: Tia ma bɔ zĩlau, ma bɔ za
we ń bao gbãɛ. Ɔ̃ Ɛli aà là à mɛ̀: Bɔ́mɛ
kɛ̀ wei ma gbɛ̃́? 17 Baokpanapi wèwà à
mɛ̀: Isailiɔ bàalɛ̀ Filitɛ̃ɔnɛ, ɔ̃ Filitɛ̃ɔ ń dɛdɛ
dasidasi. N nɛ́ gbɛ̃ɔn plaɔ Ɔfini ń Finɛa-
sio gàga lɔ. Filitɛ̃piɔ Lua kpagolo sìmá lɔ.
18 Kɛ́ à Lua kpagolo yã'ò, Ɛli bɔ̀ a kìlau
à lɛ̀lɛ kpaanla wɛ̃́lɛ bĩ́ibɔlɛ saɛ, ɔ̃ aà waa
gbòo à gà, asa à zikũ̀ mɛ́ gbɛ̃́ kɛ̃́aɛ. À dɔ̀aa
Isailiɔnɛ e wɛ̃̀ blaɛ.
19 Ɛli nɛ́ Finɛasi na nɔsia, à kà nɛ'ia. Kɛ́
à Lua kpagolo sia bao mà ń a zãde gaao
ń a zɛ̃́ gaao, ɔ̃ à kùlɛ à nɛ'ì, asa nɔwãwã
mɔ̀wàɛ. 20 Kɛ́ àlɛ kãsãnkɛ, gbɛ̃́ pɔ́ aa aà
kṹkũaɔ òɛ̀: Ńsu to vĩa n kũo, n nɛ'ì gɔ̃ɛ
ũ. Ãma i wemáo, i ń yãdao. 21 Ɔ̃ à tɔkpà
nɛ́piɛ Ikabodu** à mɛ̀: Isailiɔ gawi kɔ'ɛ̀,
asa wà Lua kpagolo sìmáɛ, mɛ́ aà zãde ń
aà zɛ̃́o gàga lɔ. 22 À mɛ̀: Isailiɔ gawi kɔ'ɛ̀,
asa wà Lua kpagolo sìmáɛ.

Lua kpagolo kua Filitɛ̃ɔ kĩ́i

5 Kɛ́ Filitɛ̃ɔ Lua kpagolo sì, aa bɔ̀ò
Ɛbɛnɛzɛɛ aa tàò Asedoda. 2 Ɔ̃ aa gɛ̃̀ò ń
dii Dagɔ̃ kpɛ́u, aa dìlɛ aà saɛ. 3 Kɛ́ gu dɔ̀,
Asedodadeɔ fɛ̀lɛ káaukaau, ɔ̃ aa è Dagɔ̃
lɛ̀lɛ zĩ́lɛ a gbɛɛu Dii kpagolo aɛ. Ɔ̃ aa
Dagɔ̃ sɛ pɛ̀lɛ a gbɛu. 4 Kɛ́ gu dɔ̀ lɔ, aa fɛ̀lɛ
káaukaau, ɔ̃ aa è Dagɔ̃ lɛ̀lɛ zĩ́lɛ a gbɛɛu lɔ
Dii kpagolo aɛ. Aà mi ń aà ɔɔ wòɛ kálɛa
kpɛɛlɛ bèewa. Aà gbɔ̃u gɔ̃̀ dilɛ ado. 5 Bee
yɛ̃́i Dagɔ̃ gbàgbanaɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gɛ̃ aà
kpɛ́u Asedodaɔ lí kɛ̀sɛpɛlɛ aà kpɛ́ kpɛɛlɛ
bèewao e ń a gbão.
6 Dii ɔtɔ̃̀ Asedodadeɔwa, à ń ásookɛ̀ à
gbɛna kàńgu, Asedodadeɔ ń a zɔ̃ɛwiadeɔ
píi. 7 Kɛ́ Asedodadeɔ è màa, aa mɛ̀: Isailiɔ
dii kpagolo a e àɔ kúwanɔ la lɔo, asa àlɛ
ɔtɔ̃wá ń wá dii Dagɔ̃o pãsĩpãsĩɛ. 8 Ɔ̃ aa
gbɛ̃́ɔ zĩ̀ aa ń kíaɔ kɛ̃̀aa píi, ɔ̃ aa ń lá à mɛ̀:
Kpelewa wá kɛ ń Isailiɔ dii kpagolooi? Ɔ̃
aa mɛ̀: Wà gɛò Gata. Ɔ̃ aa gɛ̀ò.
9 Kɛ́ aa kàò we, Dii ɔtɔ̃̀ wɛ̃́lɛwedeɔwa
lɔ, ɔ̃ wɛ̃́lɛpi lòo. Dii gagyãkàńgu, gbɛna
lìńla píi nɛ́fɛ̃nɛn gbɛ̃zɔ̃ɔ. 10 Ɔ̃ aa gɛ̀ ń Lua
kpagolopio Ɛkɛloni. Kɛ́ aalɛ gɛ̃ò, wɛ̃́lɛpi-
deɔ wiilɛ̀ aa mɛ̀: Wà gɛ̃̀wázi ń Isailiɔ dii
kpagoloo, kɛ́ aa wá dɛdɛ wá buiwaɛ. 11 Ɔ̃
aa gbɛ̃́ɔ zĩ̀ aa ń kíaɔ kɛ̃̀aa píi, aa òńɛ: À

§4:4 Bɔa 25.22
**4:21 Bee mɛ̀ gawi kɔ'ɛ̀.

Isailiɔ dii kpagolo sɛ à taò a gbɛu, kɛ́
asu wá dɛdɛ wá buiwao yã́i. Asa gaga
tò wɛ̃́lɛpi lòoɛ, Lua ɔtɔ̃̀má we maamaaɛ.
12 Gbɛna kà gbɛ̃́ pɔ́ aai gaoɔgu, ɔ̃ wɛ̃́lɛpi-
deɔ wii nà luawa.

Ɛa taa ń kpagoloo Isaili bùsuu

6 Dii kpagolo kú Filitɛ̃ɔ bùsuu e mɔ so-
pla, 2 ɔ̃ aa sa'onaɔ ń màsokɛnaɔ kã̀aa,
aa ń lá aa mɛ̀: Kpelewa wá kɛ ń Dii
kpagolooi? À owɛ̃ɛ lá wá kɛ wà taò a
gbɛu. 3 Ɔ̃ aa wɛ̀má aa mɛ̀: Tó álɛ tá ń
Isailiɔ dii kpagoloo, ásu taò giio. À aà
gba pɔ́ á tàae yã́i, í gbã́gbã, í yã́ pɔ́ tò
i ɔ gowáo dɔ̃. 4 Ɔ̃ aa ń lá aa mɛ̀: Bɔ́ wá aà
gba wà taò wá tàae yã́ii? Aa wɛ̀má aa mɛ̀:
À vua pi lán gbɛnawa mɛ̀n sɔo ń ɛ̃́nao lɔ
mɛ̀n sɔo á kíaɔ dasilɛu, asa gyã doũpi á lɛ́
ń á kíaɔ píiɛ. 5 À á gbɛnaɔ taa pí ń ɛ̃́na pɔ́
lɛ́ á bùsu ɔ̃̀ɔkpaɔ, í Isailiɔ dii kpɛlaò. A gí
ɔ goiwá ń wá diiɔ ń wá bùsuoa? 6 Bɔ́yãi á
ye swã́gbãakɛ lá Egipiɔ ń Falaɔ̃ɔ kɛ̀wai?
Lá à ń wɛtã̀ e aa Isailiɔ gbàɛ aa tà, i
dɔáguo lɛ́? 7 Tiasa à gɛ zugo dafu kɛ, í
mɔ́ ń zù nɛade mɛ̀n pla pɔ́ wi zuudanɛ́
yãaɔ. À gópi dɔnɛ́, í ń nɛ́ pɔ́ tɛ́ńziɔ kɛ̃́má,
à táńnɔ ń kaau. 8 À Dii kpagolo sɛ́ da gópi
guu, í vua pɔ́ pɔ́ álɛ kpã́sã á tàae yã́iɔ ka
balɔu, í dilɛ kpagolopi saɛ, í zuɔ ka zɛ́u aa
gɛò, 9 íɔ gwa. Tó kpagolo a bùsu zɛ́ sɛ̀, àlɛ
gɛ́ Bɛsɛmɛsi oi, ɔ̃mɛ vãi zɔ̃ɔpi zĩ̀wá. Tó i
sɛ́lɛ we sɔ̃o, wíɔ dɔ̃ kɛ́ ɔ̃mɛ ɔtɔ̃̀wáo, mi'ĩiɛ.
10 Ɔ̃ aa kɛ̀ màa, aa godò zù nɛade mɛ̀n
plaɔnɛ, aa ń nɛ́ɔ kà kaau, 11 ɔ̃ aa Dii
kpagolo dà gópiu ń balɔ pɔ́ vua ɛ̃́naɔ ń
gbɛna taaɔ ku a guuo. 12 Ɔ̃ zupiɔ zɛsɛ̀ tu-
lulu, aa Bɛsɛmɛsi zɛ́ sɛ̀, aalɛ gɛ́, aalɛ ɔ́ɔlɔ,
aai lilɛ ɔplaai ge zɛɛio. Filitɛ̃ kíaɔ tɛ́ ń
kpɛ e Bɛsɛmɛsi zɔ̃lɛu. 13 Bɛsɛmɛsideɔ lɛ́
pɔ́wɛna kɛkɛ guzulɛu. Kɛ́ aa wɛsɛ̀ musu,
aa kpagolopi è, ɔ̃ an pɔ kɛ̀na a eawa.
14–15 Kɛ́ gópi kà Bɛsɛmɛsi gbɛ̃́ Yozuee
bugbɛa, ɔ̃ à zɛ̀ gbɛ̀ gbɛ̃̀nɛ saɛ we. Ɔ̃ Levii
buiɔ Dii kpagolopi bɔ̀ ń balɔ pɔ́ vua pɔ́ɔ
ku a guuo, aa kàlɛ gbɛ̀ gbɛ̃̀nɛpiwa. Ɔ̃
Bɛsɛmɛsideɔ gópi lí zɔ̃̀ɛzɔ̃ɛ yàa ũ, aa sa
pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ò Diiwa ń zupiɔ.
Gɔɔbeezĩ aa sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ò
Diiwa ń sa pãlɛɔ. 16 Filitɛ̃ kía gbɛ̃ɔn sɔɔɔ
yã́pi è, ɔ̃ aa ɛ̀a tà Ɛkɛloni zĩbeezĩ. 17 Vua
gbɛna pɔ́ Filitɛ̃ɔ kpã̀sã Diiɛ ń tàae yã́iɔn
kɛ: Asedoda pɔ́ do, Gaza pɔ́ do, Asekeloni
pɔ́ do, Gata pɔ́ do, Ɛkɛloni pɔ́ do. 18 Vua
ɛ̃́naɔ ku lɔ Filitɛ̃ mɛɛwiapiɔ dasilɛu, an
kía gbɛ̃ɔn sɔɔɔ pɔ́ ũ. An mɛɛwia bĩ́ide-
piɔ baade ń a zɔ̃ɛwiaɔ. Gbɛ̀ gbɛ̃̀nɛ pɔ́ wà
Dii kpagolo dìlɛwà Bɛsɛmɛsi gbɛ̃́ Yozuee
bugbɛapi mɛ́ a seela ũ e ń a gbão. 19 Ɔ̃ Dii
Bɛsɛmɛsideeɔ dɛ̀dɛ, kɛ́ aa a kpagolo guu
gwà yã́i. À ń dɛdɛ gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwiɛ, ɔ̃ wà
búbuapɛ̀, kɛ́ Dii kaalɛ zɔ̃ɔ kpàńzi yã́i. 20 Ɔ̃
Bɛsɛmɛsidepiɔ mɛ̀: Démɛ a fɔ̃ zɛ Dii Lua
Kuaadoadepi aɛi? Wá kpagolopi kpã́sã
deɔ kĩ́i sa ni? 21 Ɔ̃ aa gbɛ̃́ɔ zĩ̀ Kiliayaali-
ũdeɔwa aa mɛ̀: Filitɛ̃ɔ sù ń Dii kpagoloo.
À mɔ gɛ sɛ à suò á kĩ́i.

7 Ɔ̃ Kiliayaaliũdeɔ mɔ̀ Dii kpagolopi sɛ̀
aa taò Abinadabu bɛ sĩ̀sĩ musu. Ɔ̃ aa
aà nɛ́ Ɛleazaa dìlɛ a dɔ̃̀ana ũ.

Samuɛli dɔaaa Isailiɔnɛ

2 Kpagolopi ku Kiliayaaliũ à gɛ̃̀gɛ̃, à kɛ̀
we wɛ̃̀ baoɛ.††
Isailiɔ lɛ́ wiilɛ Diiwa ḿpii, aalɛ aà kĩ́i
wɛɛlɛ. 3 Ɔ̃ Samuɛli ò Isailiɔnɛ píi à mɛ̀:
Tó a zɛ ń Diio ń nɔ̀sɛmɛndoo, à dii zĩ̀loɔ
ń Asetaatiɔ bɔlɛ á guu, í ázĩa kpa Diiwa,
íɔ zɔbleɛ̀ ado, i á bɔ Filitɛ̃ɔ ɔzĩ. 4 Ɔ̃ Isailiɔ
Baaliɔ ń Asetaatiɔ bɔ̀lɛ ń guu, aalɛ zɔble
Diiɛ ado.
5 Ɔ̃ Samuɛli mɛ̀: Á Isailiɔ píi, à kãaa
Mizipa, mí awakpaɛ́ Diiɛ. 6 Kɛ́ aa kã̀aa
we, ɔ̃ aa itɔ̀ aa kɔ̀lɛ Dii aɛ. Gɔɔbeezĩ aa
lɛyɛ̀ aa mɛ̀: Wa duunakɛ̀ Diiɛ. Ɔ̃ Samuɛli
yãgɔ̃̀gɔ̃ Isailiɔnɛ Mizipa we.
7 Kɛ́ Filitɛ̃ɔ mà Isailiɔ kã̀aa Mizipa, ɔ̃ an
kíaɔ gɛ̀ lɛ́lɛimá. Kɛ́ Isailiɔ mà, vĩa ń kṹ, 8 ɔ̃
aa ò Samuɛliɛ: Ńsu ǹyɔ̃ nílɛo! Wii lɛ Dii

††7:2 2Sam 6.2-4

wá Luawa aà wá sí Filitɛ̃ɔwa. 9 Ɔ̃ Samuɛli
sãnɛ yɔ̃mina sɛ̀, à sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu bũu
à tɛ́kũ oò Diiwa, ɔ̃ à wiilɛ̀wà Isailiɔnɛ. Ɔ̃
Dii sìaànɔ. 10 Kɛ́ Samuɛli lɛ́ sapi o, Fil-
itɛ̃ɔ lɛ́ mɔ́ Isailiɔwa ń zĩo. Zĩbeezĩ Dii tò
loupũnaa gbãa kɛ̀ Filitɛ̃ɔwa. Gili gɛ̃̀ńgu, ɔ̃
Isailiɔ ń ásookɛ̀. 11 Kɛ́ Isailiɔ bòlɛ Mizipa,
aa pɛ̀ Filitɛ̃ɔwa aa ń dɛdɛ, aa ń kpá e
Bɛtɛkaa. 12 Ɔ̃ Samuɛli gbɛpɛ̀lɛ Mizipa ń
Senio zãnguo, à tɔkpàɛ̀ Ɛbɛnɛzɛɛ,‡‡ asa à
mɛ̀: Dii mɛ́ dɔ̀wálɛ e wa kaò la.

13 Beewa aa Filitɛ̃ɔ fù, ɔ̃ aai fɔ̃ ɛ̀a mɔ̀-
má zĩu ń bùsuu lɔo. Dii ɔnàalɛ Filitɛ̃ɔwa
e Samuɛli wɛ̃ni lɛ́u. 14 Wɛ̃́lɛ pɔ́ Filitɛ̃ɔ sì
Isailiɔwa yãaɔ ɛ̀a gɔ̃̀ ń pɔ́ ũ za Ɛkɛloni e à
gɛ̀ pɛ̀ò Gatawa. Isailiɔ wɛ̃́lɛpiɔ ń ń tɔɔlɛɔ
sì Filitɛ̃ɔwa píi. Isailiɔ ń Amɔlɛɔ sɔ̃ aa kú
ń kɔ̃o yãkelesai.

15 Samuɛliá Isailiɔ dɔaanaɛ e a wɛ̃ni
lɛ́u. 16 Wɛ̃ ń wɛ̃o ìɔ gɛ́ Bɛtɛli ń Giligalio ń
Mizipao, ì yɛ̃́gɔ̃gɔ̃ Isailiɔnɛ wɛ̃́lɛpiɔ guu.
17 Ɔ̃ ì ɛa ta Lama, asa aà bɛn we. Ì yɛ̃́gɔ̃gɔ̃
Isailiɔnɛ we lɔɛ. We ɔ̃ à Dii gbagbakĩi
bòu.

Isailiɔ kía gbɛaa

8 Kɛ́ Samuɛli zikṹ, à a nɛ́ɔ dìlɛ Isail-
iɔnɛ dɔaanaɔ ũ. 2 Aà nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia tɔ́n
Yoɛli, a plaade Abia. Aamɛ aaì yɛ̃́gɔ̃gɔ̃nɛ́
Bɛɛsɛba. 3 Ãma aà nɛ́piɔ i tɛ aà tufaio.
Ɔ̃a yɛ̃́ bakànɛ́ ń níu, aaì gbagusaɛsi, aali
yɛ̃́gɔ̃gɔ̃ a zɛ́wao. 4 Ɔ̃ Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔɔ kɔ̃ kɛ̃̀aa
aa gɛ̀ Samuɛli lɛ̀ Lama 5 aa mɛ̀: Gwa, n
zikṹ, mɛ́ ń nɛ́ɔ tɛ n tufaio. Kía dilɛwɛ̃ɛ sa
aàɔ dɛ wá dɔaana ũ, lá bui píi a pɔ́ vĩwa.
6 Kɛ́ aa mɛ̀ aà kía kpánɛ́ aàɔ dɛ ń dɔaana
ũ, yɛ̃́pi i ka Samuɛliguo, ɔ̃ à wabikɛ̀ Di-
iwa. 7 Ɔ̃ Dii ò Samuɛliɛ: Gbɛ̃́piɔ yãma,
asa ḿmɛ aa gìnzio. Mámɛ aa gìmazi, kɛ́
másu kiblemáo yɛ̃́i. 8 Lá aalɛ kɛ za gɔɔ pɔ́
ma ń bɔ́lɛ Egipi e gbã, aa pãkpàmazi, aa
zɔblè dii pãlɛɔnɛ píi, màa aalɛ kɛnɛ lɔ.
9 Ǹ ń yãma sa, ní lɛzamá maamaa. Onɛ́
lá gbɛ̃́ pɔ́ a kiblemá ikoyã aɔ dɛ.

10 Ɔ̃ Samuɛli Dii yɛ̃́pi sɛ̀lɛ sìu gbɛ̃́ pɔ́
aalɛ kía gbɛawaɔnɛ kɛ́lɛkɛlɛ 11 à mɛ̀: Lá
gbɛ̃́ pɔ́ a kiblewá ikoyã aɔ dɛn kɛ: A
á nɛgɔ̃ɛɔ si à ń dilɛ a zĩkasɔ̃godeɔ ń a
sɔ̃deɔ ũɛ. Aaɔ bɛ aà sɔ̃́go aɛ ń bao. 12 A ń
dilɛ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo ge gbɛ̃ɔn blakwikwiɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ũ. Aaɔ aà sa paɛ̀, aaɔ aà pɔ́ kɛkɛ̀ɛ,
aaɔ aà zĩkabɔɔpiɛ̀ ń aà sɔ̃́go pɔ́ɔ. 13 A á
nɛnɔɛɔ si à ń dilɛ nísigĩnakɛnaɔ ń blɛkɛ-
naɔ ń pɛ̃ɛkɛnaɔ ũɛ. 14 A á buaɔ ń á vɛ̃ɛbuɔ
ń á kù kpɛ́ maaɔ síwá à kpa a ìwaɔwaɛ.
15 A á pɔ́wɛna ń á vɛ̃ɛbɛɔ kwide síwá à
kpa a ziiaɔ ń a ìwaɔwa. 16 A á zɔgɔ̃ɛɔ ń
nɔɛɔ sí ń á zù maaɔ ń á zàa'ĩnaɔ aaɔ zĩkɛɛ.
17 A á pɔtuoɔ kwide síwá, ápiɔ í gɔ̃ aà zɔɔ
ũ. 18 Gɔɔ bee sa á wiilɛ Diiwa gbɛ̃́ pɔ́ á sɛ̀
á kía ũpi yɛ̃́i, asi sɔ̃ a wewá gɔɔ bee lɔo.

19 Ɔ̃ aa gì Samuɛli yãmai aa mɛ̀: Aawo!
Wá ye wàɔ kía vĩɛ, 20 wíɔ dɛ lán bui
kĩniɔwa sɔ̃. Wá kía líɔ yɛ̃́gɔ̃gɔ̃wɛ̃ɛ, ili
dɔaawɛ̃ɛ zĩ guu. 21 Kɛ́ Samuɛli ń yãmà
píi, a kã̀ Diiɛ a swã́wa. 22 Ɔ̃ Dii òɛ̀: Ǹ ń
yãma, kía dilɛnɛ́. Ɔ̃ Samuɛli ò Isailipiɔnɛ:
Á baade tá a wɛ̃́lɛu.

Samuɛli kɔ̃'ea ń Sauluo

9 Bɛ̃yãmɛɛ buie ku, aà tɔ́n Kisi. Nɛgɔ̃-
naɛ mɛ́ à tɔbɔ̀. Bɛ̃yãmɛɛ bui mɛ́ Afia ì,
ɔ̃ Afia Bekola ì, ɔ̃ Bekola Zeloo ì, ɔ̃ Zeloo
Abiɛli ì. Abiɛli mɛ́ Kisipi ì. 2 A nɛgɔ̃ɛ vĩ,
aà tɔ́n Saulu. Ɛ̀waaso kɛfɛnaɛ. Aà sáa kú
Isailiɔ guuo. An gbɛ̃ɛ gbã̀a i vĩ aà gãuao.

3 Kɛ́ Kisipi zàa'ĩnaɔ vũ̀aa, ɔ̃ a ò a nɛ́piɛ:
Fɛlɛ zĩkɛnaɔ do sɛ à gɛ́ zàa'ĩnaɔ wɛɛlɛi.
4 Ɔ̃ aa pã̀ Ɛflaiũ bùsu gusĩsĩdea ń Salisa
bùsuo, ãma aa ku weo, ɔ̃ aa pã̀ Bɛ̃yãmɛɛ
bùsua, aai ń eo. Ɔ̃ aa pã̀ Saalima bùsua,
aai zàa'ĩnapiɔ eo. 5 Kɛ́ aa kà Zufi bùsuu,
Saulu ò zĩkɛna pɔ́ aa sãnupiɛ: Mɔ wà ɛa.
Tó wi tao, ma mae a bílikɛ wá yɛ̃́ musuɛ,
a zàa'ĩnaɔ yãda lɔo. 6 Ɔ̃ zĩkɛnapi òɛ̀: Ma!
Lua gbɛ̃́ kú wɛ̃́lɛɛ bee guu. A bɛɛɛ vĩ, yɛ̃́
pɔ́ à mɛ̀ a kɛ, ì kɛɛ. Wà gɛ́ we. A gí zɛ́
pɔ́ wá sɛ wà wá zàa'ĩnapiɔ e oiwɛ̃ɛa? 7 Ɔ̃

‡‡7:12 Bee mɛ̀ dɔnlɛ gbɛ.

Saulu a zãsìwà: Tó wálɛ gé, bɔ́ wá gɛoɛ̀i?
Blɛ i gɔ̃ wá bɔ̀ɔu lɔo. Wá pɔe vĩ wà Lua
gbɛ̃́pi gbao. Ge bɔ́ wá vĩi? 8 Ɔ̃ zĩkɛnapi
ɛ̀a ò Sauluɛ: Gwa! Má ɔ yɔɔnae kũa la.
Má aà gba, i wá da zɛ́ pɔ́ wá sɛ́wa. 9–11 Ɔ̃
Saulu ò a zĩkɛnaɛ: N yãmaa ò. Wà gé. Ɔ̃
aalɛ gé wɛ̃́lɛ pɔ́ Lua gbɛ̃́pi kuu.

Kɛ́ aalɛ wɛ̃́lɛpi sɩ̀sĩ kṹ, aa kpàaũ ń wɛ̃́n-
diaɔ, aalɛ gé ítɔi. Ɔ̃ aa ń lá aa mɛ̀: Gu'ena
ku bɛa? (Isaili bùsuu yãa, tó gbɛ̃́ lɛ́ gé
yãgbɛai Luawa ì mɛ: Mɔ wà gé gu'ena
kĩ́i. Asa gbɛ̃́ pɔ́ wì o gbã ãnabi ɔ̃ wì o yãa
gu'ena.) 12 Aa wèmá aa mɛ̀: Ao, a ku aɛ
we. À kɛ kpakpa. Gbã à sù, asa wa ye sa'o
gulɛsĩ̀uɛ. 13 Tó a gɛ̃ wɛ̃́lɛu, á aà e e aàɔ gé
géi pɔbleì gulɛsĩ̀piu, asa wa pɔbleo e aà
mɔ́. Aàpi mɛ́ a báaada sa'oblɛu gĩa, gbɛ̃́
pɔ́ wà ń sisiɔ i gbasa ble. Àɔ wãa, asa aà
egɔɔ zaan la.

14 Kɛ́ aa gɛ̃̀ wɛ̃́lɛpiu, ɔ̃ aa kpàaũ ń
Samuɛlio gɔ̃̀ɔ, à bɔ̀ lɛ́ gé gulɛsĩ̀piu. 15 E
Saulu àɔ gé mɔ́i, Dii dɔ̀aa à yã́pi kɛ̃̀
Samuɛliɛ a swã́wa à mɛ̀: 16 Zia maa'i má
Bɛ̃yãmɛɛ bùsu gbɛ̃́ zĩma. Ní nísikawà ǹ aà
dilɛ ma gbɛ̃́ Isailiɔ dɔaana ũ, i ma gbɛ̃́piɔ
bɔ Filitɛ̃ɔ ɔzĩ. Ma a gbɛ̃́piɔ wii mà, ɔ̃ ma
ń wɛgwà.

17 Kɛ́ Samuɛli Saulu è, Dii òɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́
ma aà yã'ònɛpin we. Ɔ̃mɛ a kible ma
gbɛ̃́ɔwa. 18 Ɔ̃ Saulu sɔ̃̀ Samuɛlizi wɛ̃́lɛ
bɔlɛu, à aà là à mɛ̀: Gu'ena bɛ ku má ni?
Ɔlɔmɛɛ. 19 Ɔ̃ Samuɛli wèwà à mɛ̀: Mámɛ
má aà ũ. Dɔaa wà gé gulɛsĩ̀u, ńyɔ̃ pɔble-
manɔ gbãɛ. Zia kɔɔ má n nɔ̀sɛ yã'onɛ píi,
mí n gbaɛ. 20 Ńsu bílikɛ n zàa'ĩ̀na pɔ́ kɔ̀lɛ
a gɔɔ àaɔ̃den gbãɔ yã́wao, asa wà ń é.
Isaili bùsu pɔmaaɔ píi a gɔ̃ dé pɔ́ ũɛ, mɛ́ i
kɛ mpi ń n de bɛdeɔ píi bàasio? 21 Ɔ̃ Saulu
mɛ̀: Bɛ̃yãmɛɛ buin ma ũo lò? Ma bui mɛ́
fɛ̃́nɛũ dɛ Isaili buiɔla píi, mɛ́ ma daɛɔ mɛ́
kɛ̃́sãańzi Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ guu. Bɔ́yãi ńlɛ yã́
bee taa oimɛɛi?

22 Ɔ̃ Samuɛli Saulu ń a zĩkɛnao sɛ̀ à
gɛ̃̀ńnɔ pɔblekpɛu, à zɔ̃lɛkĩi maa kpàmá
gbɛ̃́ pɔ́ wà ń sisiɔ guu. Gbɛ̃́piɔ kà gbɛ̃ɔn
baakwi taa. 23 Ɔ̃ Samuɛli ò blɛkɛnaɛ: Nɔ̀ɔ
pɔ́ má kpàma ma mɛ̀ ǹ a dilɛkĩi kɛpi sɛ
mɔò. 24 Ɔ̃ blɛkɛnapi mɔ̀ ń nɔ̀ɔ gbadɔm-
plɛwapio, a dìlɛ Saulu aɛ. Ɔ̃ Samuɛli mɛ̀:
Pɔ́ pɔ́ wa dìlɛnɛn kɛ. Só, asa wa dìlɛnɛ
ǹ so maa'iɛ ń gbɛ̃́ pɔ́ ma ń sisiɔ. Ɔ̃ Saulu
pɔblè ń Samuɛlio zĩbeezĩ.

25 Kɛ́ aa pìla gulɛsĩ̀piwa aa gɛ̃̀ wɛ̃́lɛ ɛu,
ɔ̃ Samuɛli gè yã'ò ń Sauluo a kpɛ́ musu.
26 Ɔ̃ aa ì we. Kɛ́ gu ye dɔi, ɔ̃ Samuɛli
lɛzù Sauluzi kpɛ́ musu we à mɛ̀: Fɛlɛ mà
gɛ́ zɛinɛ. Kɛ́ Saulu fɛ̀lɛ, aàpi ń Samuɛlio
aa bɔ̀ bàasi ḿpla. 27 Kɛ́ aa kà wɛ̃́nkpɛ,
ɔ̃ Samuɛli ò Sauluɛ: O n zĩkɛnaɛ aàɔ gé,
mpi ǹ zɛ gĩa mà yã́ pɔ́ Dii ò onɛ.

Samuɛli nísikaa Saulu miwa

10 Ɔ̃ Samuɛli nísi tùu sɛ̀ à nísikà
Saulu miwa, ɔ̃ à lɛpɛ̀wà à mɛ̀: Dii
mɛ́ n dilɛ dɔaana ũ a gbɛ̃́ Isailiɔnɛ. Ńyɔ̃ ki-
ble Dii gbɛ̃́ɔwa, ní ń bɔ ń ibɛɛ pɔ́ liaańziɔ
ɔzĩ. Seela pɔ́ a to ǹ dɔ̃ kɛ́ Dii mɛ́ n dilɛ
a gbɛ̃́ɔ dɔaana ũn kɛ. 2 Tó wa kɛ̃kɔ̃wa la
tia, ńyɔ̃ da gbɛ̃ɔn plaɔlɛ Zɛlɛza, Lasɛli mia
saɛ, Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ bùsu zɔ̃lɛu. Aa onɛ:
Wà zàa'ĩ̀na pɔ́ n gɛ wɛɛlɛiɔ è. An yã́ n mae
kũa gbãa lɔo, n yã́ àlɛ a kɛ̃̀akɛ sa, àlɛ mɛ,
kpelewa á kɛ a né yã́ musui? 3 Bɔa we, tó
n gɛ aɛ mɛ́ n ka gbɛ̃́nɛli kĩ́i Taboo, gbɛ̃ɔn
àaɔ̃ɔ danlɛ we lɔ, aalɛ gé Lua gbagbai
Bɛtɛli. An gbɛ̃do blenɛɔ kũa mɛ̀n àaɔ̃, an
gbɛ̃do pɛ̃ɛ kũa mɛ̀n àaɔ̃, mɛ́ an gbɛ̃do vɛ̃ɛ
kũa tùu do. 4 Aa n aafia gbɛa, aai pɛ̃ɛ mɛ̀n
pla kpama, ní sí. 5 Bee gbɛa tó n ka Lua
sɩ̀sĩ pɔ́ kú Gibɛa, gu pɔ́ Filitɛ̃ɔ gudɔ̃akĩi
kúu, tó n kãikũ̀ ń wɛ̃́lɛpio, ńyɔ̃ kpaaũ ń
ãnabiɔ dɔdɔakɔ̃wa, aalɛ pila gulɛsĩ̀piwa.
Wa dɔaaanɛ́ ń mɔɔnaɔ ń gɛ̃̀aɔ ń domaɔ ń
kulɛɔ, aalɛ ãnabikɛkɛ. 6 Dii Nisĩ̀na a dinɛ,
ní ãnabikɛkɛńnɔ, ní li gbɛ̃́ dafu ũ. 7 Tó
seela beeɔ kɛ̀ma, yã́ pɔ́ n a kɛa zɛ́ è kɛ,
asa Lua kunnɔɛ. 8 Dɔaamɛɛ Giligali, má
n le we, mí sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ o ń
sáaukpasao. Ǹyɔ̃ ma dã we e gɔɔ sopla,
mí mɔ mà n le we, mí yã́ pɔ́ ńyɔ̃ kɛ onɛ.

9 Kɛ́ Saulu kpɛlì Samuɛliɛ, àlɛ tá, Lua
aà nɔ̀sɛ lìlɛɛ̀, mɛ́ seelapiɔ kɛ̀ zĩbeezĩ

píi. 10 Kɛ́ aa kà Gibɛa, ãnabiɔ dàaàlɛ
dɔdɔakɔ̃wa, ɔ̃ Lua Nisĩna dìɛ̀, àlɛ ãn-
abikɛkɛ́ńnɔ. 11 Kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ aa aà dɔ̃ɔ aà è,
àlɛ ãnabikɛkɛ ń ãnabiɔ, aa kɔ̃ làla aa mɛ̀:
Bɔ́mɛ Kisi nɛ́ lèi? Saulu ku ãnabiɔ guu
sɔ̃ nɛe? 12 Ɔ̃ Gibɛa gbɛ̃e yã̂zãsìmá à mɛ̀:
Gbɛ̃́ kĩniɔ maeɔn deɔ ũ sɔ̃i? Ɔ̃ à gɔ̃̀ yãa ũ
wì mɛ: Saulu ku ãnabiɔ guu sɔ̃ nɛe? 13 Kɛ́
Saulu ãnabikɛkɛ̀ a làa, ɔ̃ à gɛ̀ gulɛsĩu.

14 Kɛ́ Saulu tà bɛ ń a zĩkɛnao, Saulupi
desɛ̃ ń lá à mɛ̀: A gɛ má ni? Saulu wèwà
à mɛ̀: Wa gɛ zàa'ĩnaɔ wɛɛlɛiɛ. Kɛ́ wi ń eo,
ɔ̃ wa gɛ Samuɛli kĩ́i. 15 Ɔ̃ Saulu desɛ̃pi òɛ̀:
Yã́ pɔ́ Samuɛli òɛ́ siumɛɛ. 16 Ɔ̃ Saulu mɛ̀:
A òwɛ̃ɛ wà zàa'ĩnapiɔ è. Ãma i kpala yã́
pɔ́ Samuɛli òɛ galikɛɛ̀o.

Samuɛli bɔa ń Saulu kpalablea yã́o gupuau

17 Ɔ̃ Samuɛli Isailiɔ kɑ̃̀a Dii aɛ Mizipa.
18 A ònɛ́: Dii á Lua mɛ̀ a á bɔ́lɛ Egipi, a
á símá ń bui pɔ́ ɔtɔ̃̀wáɔ píi. 19 Lua á bɔ́
á yã'ɔ̃maɔ ń á taasikɛaɔ guu píi, ɔ̃ a gi-
aàzi gbã, á òɛ̀ aà kía kpáɛ́. Tɔ̀ɔ, à mɔ zɛ
Dii aɛ sa bui ń buio, ualɛ ń ualɛo. 20 Kɛ́
Samuɛli mɔ̀ ń Isaili buiɔ píi, ɔ̃ Bɛ̃yãmɛɛ
buiɔ tɛ́lɛblè. 21 Ɔ̃ à mɔ̀ ń Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ
ualɛ ń ualɛo. Ɔ̃ Matili ua tɛ́lɛblè. Uade-
piɔ guu Kisi nɛ́ Saulu mɛ́ blè. Kɛ́ wà aà
wɛ̀ɛlɛ, wi aà eo. 22 Ɔ̃ wà ɛ̀a Dii là lɔ wà
mɛ̀: Gɔ̃ɛpi mɔ̀ la kɔ̀a? Ɔ̃ Dii mɛ̀: A ulɛa
asoɔ sɔ̀ɔu. 23 Ɔ̃ wà bàalɛ̀ gɛ̀ aà bɔ̀ wà sùò
ń guu. Kɛ́ à zɛ̀ ń guu, ampii an gbɑ̃̀a zɛ̀ aà
gɑ̃̀uɛ. 24 Ɔ̃ Samuɛli ònɛ́ píi: A gbɛ̃́ pɔ́ Dii sɛ̀
èa? Gbɛ̃e ku laaàwa á guuo. Ɔ̃ gbɛ̃́pii wi-
ilɛ̀ aa mɛ̀: Lua wá kía dɔ̃ ń aafiao! 25 Ɔ̃
Samuɛli kpalablea zɛ́ bɔɔlɛkɛ̀nɛ́, ɔ̃ a kɛ̃̀
láu a dìlɛ Dii kpɛ́u. Ɔ̃ à ń gbáɛ, baade
tà a bɛ. 26 Saulu sɔ̃ à tà a bɛ Gibɛa. Gɔ̃
gbãa pɔ́ Lua zĩkɛ̀ ń sɔ̃uɔ tàaànɔ. 27 Ɔ̃ gbɛ̃-
pãeɔ mɛ̀: Gbɛ̃́ bee taa mɛ́ a wá suabaa? Ɔ̃
aa sakàaàgu, aai mɔɛ̀ ń pɔeoo, ɔ̃ Saulu a
nílɛakɛ.

Saulu Amɔniɔ fua

11 Amɔni bui Naasa mɔ̀ ń a zĩgɔ̃ɔ,
aa bòokpà Yabɛsi Galada saɛ, ɔ̃
Yabɛsideɔ ò Naasaɛ: Lɛdoũ kɛwanɔ, wí
misiilɛnɛ. 2 Ɔ̃ Naasa ònɛ́: Tó ma á ɔplaa
wɛ́ bɔ̀bɔ ápii mɛ́ wí Isailiɔ kũ̀ ḿpii, ɔ̃ má
gbasa mà lɛdoũkɛánɔ. 3 Ɔ̃ Yabɛsi gbɛ̃zɔ̃ɔɔ
òɛ̀: Wá gba gɔɔ sopla wà gbɛ̃́ɔ zĩ Isaili
bùsu guu píi. Tó gbɛ̃e ku à wá suabao,
wá mikpama.

4 Kɛ́ zĩnapiɔ kà Saulu bɛ Gibɛa, aa yã́pi
ònɛ́, ɔ̃ wà búbuapɑ̃̀lɛ. 5 Gɔɔ bee Saulu lɛ́
su ń buaoɛ, a tɛ a zuɔi, ɔ̃ à mɛ̀: Bɔ́ yã́
mɛ́ mɔ̀ ɔ̃ wàlɛ ɔ́ɔlɔi? Ɔ̃ wà Yabɛsidepiɔ
yã́ dàu wa sìuɛ. 6 Kɛ́ Saulu yã́pi mà, Lua
Nisĩna dɛ̀dɛwa, ɔ̃ aà pɔ pà maamaa. 7 À
zu sɛ̀ mɛ̀n pla a dɛ̀ a zɔ̃̀ɛzɔ̃ɛ, ɔ̃ à gbɛ̃́ɔ
zĩ̀ò Isaili bùsu guu píi aa mɛ̀: Màa wa
kɛ gbɛ̃́ pɔ́ aai tɛ Saulu ń Samuɛliozioɔ
zuɔnɛ. Ɔ̃ vĩa ń kṹ Dii yã́ musu, aa bɔ̀ tɛ́ńzi
sãnu ḿpii. 8 Saulu ń nao Bɛzɛki. Isailiɔ
kɛ̀ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ ɔ̀aa do ń basɔooɛ
(300.000), mɛ́ Yudaɔ kú ń guu gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ baakwi (30.000).

9 Ɔ̃ wa ò zĩna pɔ́ mɔ̀piɔnɛ: À gɛ o á
gbɛ̃́ɔnɛ, zia e ĩatɛ̃ àɔ gɛ́ gbãakũi, wá
ń suaba. Kɛ́ zĩnaɔ tà, aa yã́pi baok-
pà Yabɛsideɔnɛ, ɔ̃ an pɔ kɛ̀na. 10 Aa ò
Amɔniɔnɛ: Wá wázĩa kpáwá zia, í á pɔeã
kɛwá.

11 Saulu a gbɛ̃́ɔ kpaalɛ̀ gãli àaɔ̃. Gufɛ̃nɛ
ɔ̃ aa sì Amɔniɔgu ń bòou, aa ń dɛdɛ e ĩatɛ̃
gɛ̀ gbãakũ̀ò. Ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ gɔ̃̀ɔ fɑ̃̀aa gbándodo
mindodo. 12 Ɔ̃ wa ò Samuɛliɛ: Deɔ mɛ́
mɛ̀ Saulu a kiblewáo ni? À bɔlɛ́ńnɔ wà
ń dɛdɛ. 13 Ɔ̃ Saulu mɛ̀: Wa gbɛ̃e dɛ gbão,
asa Dii Isailiɔ suabà gbãɛ. 14 Ɔ̃ Samuɛli
ò bílaɛ: À mɔ wà gɛ́ Giligali wà ɛa Saulu
kpa kpalau we lɔ. 15 Ɔ̃ aa gɛ̀ Giligali ḿpii,
aa ɛ̀a Saulu kpà kpalau Dii aɛ we, aa
sáaukpa sa'ò Diiwa, ɔ̃ Saulu ń Isailiɔ pɔ-
nakɛ̀ we ḿpii maamaa.

Samuɛli migoa kpalai

12 Samuɛli ò Isailiɔnɛ píi: Ma yɑ̃́ pɔ́ á
òmɛɛ mà píi, ma kía kpàɛ́. 2 Aàpi
mɛ́ a dɔaaɛ́ sa. Mapi sɔ̃ ma zikũ̀, ma mikã
puakũ̀ mɛ́ ma nɛ́ɔ kúánɔ. Ma dɔaaɛ́ za ma
ɛ̀waasogɔɔ e ń a gbão. 3 Má kɛ́! À kɛ ma
seeladeɔ ũ Dii ń kía pɔ́ a kpào aɛ. Ma
zu ge zàa'ĩna sì á gbɛ̃ewae? Ma á gbɛ̃e
blèe? Ma á gbɛ̃e wɛtɑ̃̀e? Gbagusaɛ ma wɛ́
blè ma bɔ á gbɛ̃e kpɛe? Tó má kɛ̀ màa,
má a fĩaboɛ. 4 Ɔ̃ aa wèwà aa mɛ̀: Ni wá
bleo, ni wá wɛtão, ni pɔe sí wá gbɛ̃ewao.
5 Samuɛli ònɛ́ lɔ: Dii ń kía pɔ́ a kpào mɛ́
á seeladeɔ ũ gbã, kɛ́ i tàae'eao. Aa mɛ̀:
Dii mɛ́ wá seelade ũ. 6 Ɔ̃ Samuɛli ònɛ́:
Dii mɛ́ Mɔizi ń Aalonao dìlɛ, ɔ̃ aa bɔ̀ ń
á deziɔ Egipi.¶¶ 7 À kɛ kílikili Dii aɛ, mí
yãmaa pɔ́ a kɛ̀ɛ́ ń á deziɔ siuɛ́. 8 Yakɔbuɔ
gɛa Egipi gbɛa á deziɔ wiilɛ̀ Diiwa,§§ ɔ̃ à
Mɔizi ń Aalonao dìlɛ, aa ń bɔ́lɛ Egipi, ɔ̃
aa ń kálɛ bùsuɛ beeu. 9 Kɛ́ Dii an Lua yɑ̃́
sɑ̃̀ńgu yɑ̃́i, ɔ̃ à ń kpá Azoo zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ
Siselawa* ń Filitɛ̃ɔ† ń Mɔabuɔ kíao,‡ aalɛ
zĩkańnɔ. 10 Ɔ̃ aa wiilɛ̀ Diiwa aa mɛ̀: Wa
duunakɛ̀, wa pãkpànzi, wa zɔblè Baal-
iɔnɛ ń Asetaatiɔ.¶ Wá bɔ wá ibɛɛɔ ɔzĩ sa,
wíɔ zɔblenɛ. 11 Ɔ̃ Dii Gedeɔ̃ɔ§ dìlɛ ń Bal-
akuo** ń Zɛfɛteo†† ń Sãusɔ̃ɔo‡‡ aa á bɔ́ á
ibɛɛpiɔ ɔzĩ gupiiu, ɔ̃ a gɔ̃ kálɛa dɔdɔa.
12 Kɛ́ á è Amɔniɔ kí Naasa lɛ́ mɔ́ lɛ́lɛi-
wá, baa kɛ́ Dii á Lua mɛ́ á kía ũ, á òmɛɛ:
Aawo! Kía mɛ́ a ikokɛwá fá!¶¶ 13 Tia kɛ́wa
kía pɔ́ á gbɛ̀a á sɛ̀ ɔ̃ Dii dìlɛɛ́n kɛ. 14 Tó á
Dii vĩa vĩ mɛ́ álɛ zɔbleɛ̀, tó álɛ aà yãma
mɛ́ i bɔ aà yɑ̃́ kpɛo, tó ápiɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́
kiblewáo tɛ Dii á Luazi, áɔ aafiaɛ. 15 Tó i
Dii yãma sɔ̃o, mɛ́ a bɔ aà yɑ̃́ kpɛ, a ɔtɔ̃wáɛ
lá a kɛ̀ á deziɔnɛwa. 16 À mɛnafɔ̃, í yãzɔ̃ɔ
pɔ́ Dii a kɛɛ́ e. 17 Saɛ wá kuwà lao lò? Má
Dii sísi, i to lou vĩ à ma, íɔ dɔ̃ kɛ́ á kíag-
bɛaa kɛ̀ Diiɛ ĩ́i maamaaɛ.
18 Ɔ̃ Samuɛli Dii sìsi, ɔ̃ Dii tò lou
vĩ̀ à mà zĩbeezĩ. Ɔ̃ gbɛ̃́pii vĩakɛ̀ Diiɛ
ń Samuɛlio maamaa. 19 Ɔ̃ aa òɛ̀:
Wabikɛwɛ̃ɛ Dii n Luawa, kɛ́ wápiɔ n
zɔ̀blenaɔ wásu gagao yɑ̃́i. Wa yãvãi kɑ̃̀fĩ
wá duunaaɛ, asa wa kía gbɛ̀aɛ.
20 Samuɛli ònɛ́: Ásu to vĩa á kũo. A
vãipi kɛ̀ píiɛ, ãma ásu kɛ̃ Diiwao. Àɔ
zɔbleɛ̀ ń nɔ̀sɛmɛndoo. 21 Ásu kɛ̃wà à tɛ
tɑ̃́aɔzio. Aa ài vĩo, aa fɔ̃ gbɛ̃́ bɔo, asa pɔ-
pãɔnɛ. 22 Dii a a gbɛ̃́ɔ vũaao a tɔ́ zɔ̃ɔ yɑ̃́i,
asa aà á kɛa a gbɛ̃́ɔ ũ kàaàguɛ. 23 Mapi
sɔ̃, Dii su to mà duunakɛɛ mà wabikɛaɛ́
tóo. Aawo, má zɛ́ maa pɔ́ dɛ à sɛ ɔlɔɛ́. 24 À
vĩakɛ Diiɛ, àɔ zɔbleɛ̀ ń náaio ń nɔ̀sɛmɛn-
doo. À làasookɛ yãzɔ̃ɔ pɔ́ a kɛ̀ɛ́ɔwa. 25 Tó
a gi tɛ vãiwa, ápiɔ ń á kíao, wa á kaalɛ
ápiiɛ.

Samuɛli Saulu lelea

13 Saulu kɛ̀ Isailiɔ kía ũ wɛ̃̀ pla, 2 à
ń zĩgɔ̃ɔ sɛ̀ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ àaɔ̃
(3.000). Gbɛ̃ɔn ɔ̀aa kwi aaɔ kuaànɔ Mi-
masa ń Bɛtɛli gusĩsĩdeo. Gbɛ̃ɔn ɔ̀aa sɔo
aaɔ kú ń aà nɛ́ Yonatãao Gibɛa, Bɛ̃yãmɛɛ
bùsuu. Ɔ̃ à gbɛ̃́ kĩniɔ gbàɛ, baade tà a bɛ.

¶¶**12:6** Bɔa 6.26
§§**12:8** Bɔa 2.23
***12:9** Dɔa 4.2
†**12:9** Dɔa 13.1
‡**12:9** Dɔa 3.12
¶**12:10** Dɔa 10.10
§**12:11** Dɔa 6-8
****12:11** Dɔa 4.6
††**12:11** Dɔa 11.29
‡‡**12:11** Dɔa 15
¶¶**12:12** 1Sam 8.19

3 Yonatãa lɛ̀lɛ Filitɛ̃ gudɔ̃ana pɔ́ kú
Gɛbaɔwa, ɔ̃ Filitɛ̃ɔ a baomà. Ɔ̃ Saulu zɛ̃̀-
gãalɛ̀ Isaili bùsu gupiiu à mɛ̀: Ɛbɛluɔ,
à yãe ma! 4 Ɔ̃ Isailiɔ mà píi wà mɛ̀,
Saulu lɛ̀lɛ Filitɛ̃ gudɔ̃anaɔwa, ɔ̃ Filitɛ̃ɔ ye
Isailiɔ gĩyãio. Ɔ̃ wà Isailiɔ sìsi, aa mɔ̀
nà Sauluwa Giligali. 5 Ɔ̃ Filitɛ̃ɔ kã̀aa aa
zĩka ń Isailiɔ. An sɔ̃́gɔɔ kà ɔ̀aasɔɔ lɛɛ
àaɔ̃ (3.000), an sɔ̃́godeɔ kà ɔ̀aasɔɔ lɛɛ
sooloɛ (6.000), mɛ́ an kɛ̀sɛdeɔ dasi lán
ísialɛ ũfãawa. Ɔ̃ aa fɛ̀lɛ gɛ̀ bòokpà Mi-
masa, Bɛtavɛ̃ gukpɛ. 6 Kɛ́ Isailiɔ è wà gɔ̃̀
yeelɛa, wàlɛ naaańnɔ, ɔ̃ aa ùlɛ gbɛ̀'ɛɔ
ń dàɔɔ ń gbɛ̀sɔɔnaɔ ń gbã́ɔɔ ń ɛɔ guu.
7 An gbɛ̃ɛɔ gulɛ̀ aa bùa Yuudɛ̃wa e Gada
buiɔ bùsuu ń Galada bùsuo. E tia Saulu
ku Giligali, vĩa lɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ kuaànɔɔ kũ
maamaa.
8 À Samuɛli dã̀ gɔɔ sopla lá a dìlɛɛwa.§§
Kɛ́ i mɔɔ, ɔ̃ aà gbɛ̃́ɔ lɛ́ fãaa, aalɛ aà to we.
9 Ɔ̃ Saulu mɛ̀: À mɔmɛɛ ń sa pɔ́ wì a pɔ́
kátɛu à tɛ́kũ obɔo ń sáaukpa sa'obɔɔ. Ɔ̃
à sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũpi ò. 10 Kɛ́ a
làa, Samuɛli lɛ́ ká, ɔ̃ Saulupi gɛ̀ dàaàlɛ
à gbãakpàaàzi. 11 Ɔ̃ Samuɛli òɛ̀: Bɔ́ yã́
ń kɛ̀ màai? Saulu wɛ̀wà à mɛ̀: Kɛ́ má è
ma gbɛ̃́ɔ lɛ́ fãaa aalɛ ma to we, mɛ́ ni
mɔ gɔɔ pɔ́ ń dìlɛwao yã́iɛ. Filitɛ̃ɔ lɛ́ kɔ̃
kãaa Mimasa, 12 ɔ̃ ma mɛ̀, aasu lɛ́lɛa Gili-
gali la Dii sísisaio. Ɔ̃ ma sapi ò teasi. 13 Ɔ̃
Samuɛli òɛ̀: N faasaiyã kɛ̀! Ń yã́ pɔ́ Dii n
Lua dìlɛnɛ kũao. Tó ń kũa yãaɛ, Dii a to
n buiɔ aaɔ kpalable gɔɔpiiɛ. 14 Tia kɛ́wa
ńyɔ̃ gɛ̃gɛ̃ kpalauo. Lá ń yã́ pɔ́ Dii dìlɛnɛ
kũao, a gbɛ̃́ pɔ́ aà nɔ̀sɛ muaaanɔ wɛɛlɛ
à aà dilɛ a gbɛ̃́ɔ dɔaana ũɛ.* 15 Ɔ̃ Samuɛli
fɛ̀lɛ Giligali à gɛ̀ Gibɛa, Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ bù-
suu. Ɔ̃ Saulu a zĩgɔ̃ pɔ́ kuanɔɔ nào, aa kà
gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃ taa.
16 Saulu ń a nɛ́ Yonatãao ń a zĩgɔ̃ pɔ́
kúńnɔɔ ku Gibɛa, mɛ́ Filitɛ̃ɔ bòokpà Mi-
masa. 17 Zĩgɔ̃ gãli àaɔ̃ɔ bɔ̀lɛ Filitɛ̃ɔ bòou,
aa gɛ̀ lɛ́lɛi Isailiɔwa. Gãli do gɛ̀ Ɔfɛla oi
Suali bùsuu. 18 Gãli do gɛ̀ Bɛtoloni oi, mɛ́
a àaɔ̃de gɛ̀ Isaili bùsu zɔ̃lɛu, sɛ̃̀sĩ pɔ́ bɔaa
ń Semaiɔ Guzulɛo ń gbáao.
19 Sia ku Isaili bùsuuo, asa Filitɛ̃ɔ mɛ̀
Ɛbɛluɔ su fɛ̃nda ge sɔ̃napioɛ. 20 Filitɛ̃ɔ kĩ́i
ɔ̃ Isailiɔ ì gɛ́ soonaɔ ń zusoonaɔ ń mɔɔɔ
ń kɔmaɔ lɛdɛdɛui. 21 Soona ń zusoonlɛo
kà ã́nusu ɔwatɛ̃ plapla, saaɔ ń mɔɔɔ sɔ̃
ã́nusu ɔwatɛ̃ dodo. 22 Ayãmɛto zĩpi kagɔɔ
Saulu ń Yonatãao zĩgɔ̃ɔ fɛ̃nda ge sɔ̃na
kũao, sema Saulu ń Yonatãapio bàasio.
23 Filitɛ̃ gudɔ̃anaɔ gɛ̀ Mimasa gbɛbɔlɛu.

Yonatãa zĩblea Filitɛ̃ɔwa

14 Gɔɔewa Saulu nɛ́ Yonatãa ò
ɛ̀waaso pɔ́ a a zĩkabɔɔ kũaɛ: Mɔ
wà gɛ Filitɛ̃ gudɔ̃anaɔ kĩ́i le. I o a maeɛ
sɔ̃o. 2 Saulu ku gbɛafuli gbáu Migɔ̃nɔ,
Gibɛa saɛ ń zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃. 3 Sa'ona
Ahia kú ń guu, a a sa'o'ula daa. Ikabodu
vɛ̃̀i Aitubu nɛ́ɛ. Aitubupiá Finɛasi nɛ́ɛ, Ɛli
pɔ́ dɛ Lua gbàgbana ũ Silo tɔũnaɛ. An
gbɛ̃e dɔ̃ Yonatãa gɛ̀ gueio.
4 Gbɛbɔlɛ pɔ́ Yonatãa ye gɛ̃u à Filitɛ̃
gudɔ̃anaɔ le, gbɛ pɛ́lɛpɛlɛu lán swaawa
ɔplaai ń zɛɛio. Ado tɔ́n Bozezu, ado
sɔ̃ Sɛnɛ. 5 Ado ku gugbãntoou Mimasa
oi, ado sɔ̃ gɛɔmidɔkĩi Gɛba oi. 6 Ɔ̃
Yonatãa ò ɛ̀waasopiɛ: Mɔ wà gɛ́ gyafɔɔde
gudɔ̃anapiɔ kĩ́i. Dii a gí dɔiwálɛa? Asa
yãe a fɔ̃ kpa Diiɛ à to wà gí zĩbleio, wá
dasi ge wá dasion lò. 7 Ɔ̃ aà zĩkabɔkũnapi
òɛ̀: Lá à ń pɔ gbà píi lé, kɛ. Lá ń sɛ̀, má
làaɛ. 8 Ɔ̃ Yonatãa mɛ̀: Tɔ̀ɔ, wà gɛ́má wà
wázĩa mɔnɛ́. 9 Tó aa òwɛ̃ɛ wà zɛ́ wà ń dãɛ,
wí zɛ wá gbɛu, wá gɛ́má lɔo. 10 Tó aa mɛ̀
wà mɔɛ sɔ̃, wí gɛ́má, asa bee mɛ́ aɔ dɛ Dii
ń kpaawá seela ũ.
11 Ɔ̃ aa ńzĩa mɔ̀ Filitɛ̃ gudɔ̃anapiɔnɛ.
Ɔ̃ Filitɛ̃piɔ mɛ̀: Gwa! Ɛbɛluɔ lɛ́ bɔ ɛ pɔ́
aa ulɛauɔ guu kee. 12 Ɔ̃ gudɔ̃anapiɔ lɛzù
Yonatãa ń a zĩkabɔkũnaozi aa mɛ̀: À mɔ
wà yãe oɛ́ kɛ. Ɔ̃ Yonatãa ò a zĩkabɔkũ-

§§**13:8** 1Sam 10.8
***13:14** Zĩn 13.21-22

naɛ: Ǹyɔ̃ tɛ ma kpɛ, asa Dii ń kpá Isail-
iɔwaɛ. 13 Ɔ̃ Yonatãa lɛ́ dɛdɛ àlɛ lɔɔga, mɛ́
aà zĩ̀kabɔkũna tɛ aà kpɛ. Kɛ́ Yonatãa ń
kwɛ́, ɔ̃ aà zĩ̀kabɔkũnapi ń dɛdɛ aà kpɛ.
14 Lɛ́lɛama sɛ̃́iapi guu Yonatãa ń a zĩ̀k-
abɔkũnao ń dɛdɛ gbɛ̃ɔn bao taawaɛ. Gupi
bàluma kà gu bà do taawa. 15 Ɔ̃ gili gɛ̃̀
Filitɛ̃ɔgu ń bòou ń sɛ̃uo píi. Vĩa ń zĩgɔ̃ɔ
kṹ, gudɔ̃anaɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ aaì gɛ́ lɛ́lɛi Isail-
iɔwaɔ píi. Ɔ̃ tɔɔlɛ lùalua. Lua mɛ́ gili
gɛ̃̀ńgu màa.

16 Kɛ́ Saulu gudɔ̃ana pɔ́ kuaànɔ Gibɛaɔ
è Filitɛ̃ zĩgɔ̃ɔ bàalè lɛ́ fãaa gupiiu, 17 ɔ̃
Saulu ò gbɛ̃́ pɔ́ kuanɔɔnɛ: À wɛ́tɛ wá
gbɛ̃́ɔzi à gwa, wí dɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ wá guu.
Kɛ́ aa gwà, aa è Yonatãa ń a zĩ̀kabɔkũ-
nao mɛ́ kú ń guuo. 18 Ɔ̃ Saulu ò Ahiaɛ:
Mɔ́ ń n sa'o'ulao wà Dii laò. Asa zĩ̀beezĩ
a sa'o'ulapi daa Isailiɔ guu weɛ. 19 Gɔɔ pɔ́
Saulu lɛ́ yã'o sa'onapiɛ, zɔa pɔ́ dɔ Filitɛ̃ɔ
bòou lɛ́ kã́fĩ, àlɛ dɛdɛ, ɔ̃ Saulu òɛ̀ aà to
we. 20 Saulu a zĩgɔ̃ɔ kã̀aa píi aa gè zĩu, ɔ̃
aa è gili gɛ̃̀ Filitɛ̃ɔgu maamaa, aalɛ fɛ̃na
kakɔ̃ɛ. 21 Ɛbɛlu pɔ́ zɔ̃̀lɛ Filitɛ̃ɔ guu yãa aa
mɔ̀ńnɔ zĩu ń bòouɔ ɛ̀a nà ń gbɛ̃́ pɔ́ kú ń
Sauluo ń Yonatãaowa. 22 Kɛ́ Isaili pɔ́ ulɛa
Ɛflaiũ bùsu gusĩsĩdeu weɔ mà Filitɛ̃ɔ lɛ́
bàalɛ, aa nà ń gbɛ̃́ɔwa zĩu lɔ, aa nàaańnɔ.
23 Màa Dii zɛ̀ ń Isailiɔ gɔɔ bee, ɔ̃ aa zĩ̀blè
e za Bɛtavɛ̃.

Yonatãa zɔ́blea

24 Isailiɔ taasikè gɔɔ bee, asa Saulu
yãdìlɛ ń Lua tɔ́o a zĩgɔ̃ɔnɛ à mè: E oosi
gɛ kɛò, gbɛ̃́ pɔ́ pɔblè e màɔ gɛ́ tɔsii ma
ibɛɛɔwa, ade gɔ̃̀ láaipɔ ũɛ. Ɔ̃ an gbɛ̃e i
pɔbleo. 25 Zĩgɔ̃ɔ sì lákpɛu ḿpii, we zɔ́ lì lɛ́
lɛ́lɛ zĩ́lɛ. 26 Kɛ́ aa sì lákpɛu màa, aa è zɔ́'i lɛ́
bàalɛ, ãma an gbɛ̃e i ɔzɔ̃wà a dà a lɛ́uo, kɛ́
aalɛ vĩakɛ yãdileaɛ yã́i. 27 Yonatãa sɔ̃ i yã́
pɔ́ a mae dìlɛ a zĩgɔ̃ɔnɛ mao, ɔ̃ à a lípana
pɔ́ á kũa zɔ̃̀ zɔsapiwa. À ɔmài a dà a lɛ́u,
ɔ̃ aà wɛ́ kɛ̃̀. 28 Ɔ̃ zĩgɔ̃e òɛ̀: N mae yãdìlɛ
a zĩgɔ̃ɔnɛ à mè gbɛ̃́ pɔ́ pɔblè gbã, ade gɔ̃̀
láaipɔ ũɛ. A yã́i tò gbɛ̃́pii yɛ̃̀ɛɛ làa. 29 Ɔ̃
Yonatãa mè: Ma mae lɛ́ ĩadamáɛ. Gwa lá
ma wɛ́ kɛ̃̀, kɛ́ ma zɔ́pi mɔ̀sɔ yɔɔ yã́i mè.
30 Tó gbɛ̃́ɔ pɔ́ pɔ́ aa sì ń ibɛɛɔwa blè gbã
yãa lé, dɔ̃ aa Filitɛ̃ɔ dèdɛ dɛ beea.

31 Zĩ̀beezĩ Isailiɔ Filitɛ̃ɔ dèdɛ sɛa za
Mimasa e Ayaloni. Aa kpàsa dúuduuɛ,
32 ɔ̃ aa sì ń pɔtuoɔ guu, aa sãɔ ń zuɔ ń
zunɛbɔlɔɔ kṹkũ aa dèdɛ wegɔ̃ɔ, aalɛ só ń
a auo. 33 Ɔ̃ wà a baokpà Sauluɛ wà mè:
Gwa! Wàlɛ duunakɛ Diiɛ, wàlɛ nɔ̀ɔ só ń
a auo.† Ɔ̃ Saulu mè: A bɔ Dii yã́ kpɛ. À
gbè gbɛ̃̀nɛ gálɛ mɔò ma aɛ la kpakpa. 34 Ɔ̃
à mè: À fãaa ń guu, í onɛ́ an baade mɔ́
ma kĩ́i ń a zuo ge a sã, aai a kòlokpakpa
la, aai só. Ásu duunakɛ Diiɛ à nɔ̀ɔ só ń
a auoo. Ɔ̃ baade mɔ̀ ń a zuo gwã́ bee, à
a kòlokpa we. 35 Saulu Dii gbagbakĩi bò
we. Sa'okĩi pɔ́ a bò sɛ̃́ian we.

36 Ɔ̃ Saulupi mè: Wà pɛ́lɛ Filitɛ̃ɔzi gwã́a
wàɔ ń dɛdɛ e gu gɛ dɔò. Wásu ń kee too.
Ɔ̃ wa òɛ̀: Kɛ́ lá à kɛ̀nɛ maawa. Ɔ̃ sa'ona
mè: Wà sɔ̃ Luazi la gĩa. 37 Ɔ̃ Saulu gbɛ̀a
Luawa: Wà pɛ́lɛ Filitɛ̃ɔzi, ńyɔ̃ ń kpáwáa?
Ɔ̃ i wewà zĩ̀beezĩo. 38 Ɔ̃ Saulu mè: Á zĩgɔ̃ɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ píi, à sɔ̃mazi la, kɛ́ wà e dɔ̃ du-
una pɔ́ wa kè gbã. 39 N Dii Isailiɔ Sua-
bana tɔ́o, baa tó ma nɛ́ Yonatãa mɛ́ du-
unakè, sema aà ga. Ɔ̃ gbɛ̃e i lɛ́sio. 40 Ɔ̃ a
ònɛ́: À zɛ saalo le, mapi ń ma nɛ́o wíɔ ku
saalo la. Ɔ̃ wa òɛ̀: Kɛ́ lá à kɛ̀nɛ maawa.
41 Saulu ò Dii Isailiɔ Luaɛ: To wà sĩana
dɔ̃. Ɔ̃ yã́ Yonatãa ń Sauluo blè, ɔ̃ bíla
mi bɔ̀ bau. 42 Saulu mè: À gbɛla‡ mapi
ń ma nɛ́o musu. Kɛ́ yã́ Yonatãa blè, 43 ɔ̃
Saulu òɛ̀: Yã́ pɔ́ ń kè omɛɛ. Ɔ̃ Yonatãa òɛ̀:
Ma lípana lɛ́bana ɔ̃ má zɔ̃̀ zɔ́wa, yɔɔnnɔ
má mɔ̀sɔ. Má kɛ́! Tó a ma dɛɛ, à ma dɛ.
44 Ɔ̃ Saulu mè: Yonatãa, tó ni gao, Lua
yãpãsĩkɛmɛɛ bɛ̃̀ɛbɛ̃ɛ. 45 Ɔ̃ wa ò Sauluɛ:
Yonatãa ga lo! Aà gbɛ̃́ pɔ́ ɔ̃mɛ tò wa
zĩ̀blèa? Aawo! Ń Luao wi wei kɛ́ baa aà

---

†**14:33** Daa 9.4, Lev 17.10-14
‡**14:42** Nao 27.21

mikã mɛ̀ndo lélɛ zĩ́lɛo, asa Lua dɔnlɛ ɔ̃ à
bee kɛ̀ò gbã. Beewa ɔ̃ wà Yonatãa mìsi, i
gao. 46 Ɔ̃ Saulu kã́mabò ń pɛ́lɛa Filitɛ̃ɔzio,
ɔ̃ Filitɛ̃ɔ tà ń bùsuu.
47 Kɛ́ Saulu zɔ̃̀lɛ Isaili kpalau a làa, à
zĩkà ń a ibɛɛɔ gupiiuɛ: Mɔabuɔ ń Amɔniɔ
ń Ɛdɔũɔ ń Zoba kíaɔ ń Filitɛ̃ɔ. Kpɛ pɔ́
à lìliu píi, ì zĩblemáɛ. 48 Aà wɔ́ɔkɛ tɔbɔ̀,
à zĩblè Amalɛkiɔwa, à Isailiɔ sì ń wɛtã-
naɔwa. 49 Yonatãa ń Isibosɛo ń Malak-
isuao mɛ́ Saulu nɛgɔ̃ɛɔ ũ. A nɛnɔɛɔ vĩ
gbɛ̃ɔn pla. A sɛ̃́ia tɔ́n Mɛlabu, a plaade
Mikali. 50 Aà na tɔ́n Ainɔaũ, Aimaaza
nɛ́ɛ. Aà zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ tɔ́n Abinɛɛ. Saulupi
dãunaɛ, aà desɛ̃ Nɛɛ nɛ́ɛ. 51 Saulu mae
Kisi ń Abinɛɛ mae Nɛɛo mɛ́ Abiɛli nɛ́ɔ ũ.
52 Saulu gɔɔ ìɔ pãsĩ ń Filitɛ̃ɔ gɔɔpiiɛ. Tó
Saulu nɛgɔ̃na ge wɔ́ɔde è, ì aà si à nawa
a zĩgɔ̃ ũɛ.

Dii gia Sauluzi

15 Samuɛli ò Sauluɛ: Mámɛ Dii ma
zĩ, ɔ̃ ma nísikàma ń kpalablea aà
gbɛ̃́ Isailiɔwa seela ũ. Too! Swã́kpa Dii
yã́i sa. 2 Dii Zĩgɔ̃de mɛ̀ á fĩabo Amalɛk-
iɔnɛ yã́ pɔ́ aa kɛ̀ Isailiɔnɛ aa zɛzɔ̃̀nɛ́ an
bɔa Egipi gbɛa yã́i.¶ 3 Gɛ́ lɛ́lɛimá sa, ní ń
midɛ ḿpii. Ńsu ǹ ń gbɛ̃e too. Ǹ ń dɛdɛ
píi, gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ ń nɛ́ gbãaɔ ń nɛ́ yɔ̃minaɔ
ń zuɔ ń sãɔ ń yiongoɔ ń zàa'ĩnaɔ.
4 Ɔ̃ Saulu a gbɛ̃́ɔ sìsi à ń kãaa Telaiũ. Aà
zĩgɔ̃ kɛ̀sɛdeɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ ɔ̀aa doɛ
(200.000). Yudaɔ ku lɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ kwi (10.000). 5 Ɔ̃ Saulu gɛ̀ Amalɛkiɔ
wɛ̃́lɛu, àlɛ ń dãdã swa'ɛu. 6 Saulu lɛ́k-
pãsãkɛ̀ Keniɔnɛ à mɛ̀: À bɔlɛ Amalɛkiɔ
guu, kɛ́ másu mà á dɛdɛńnɔo yã́i, asa ámɛ
a yãmaakɛ̀ Isailiɔnɛ an bɔa Egipi gbɛa.
Kɛ́ Keniɔ bɔ̀lɛ Amalɛkiɔ guu, 7 ɔ̃ Saulu gɛ̀
lɛ̀lɛ Amalɛkipiɔwa za Avila e à gɛ̀ pɛ̀ Su-
luwa Egipi gukpɛ. 8 À Amalɛkiɔ kí Agaga
kũ̀ bɛ́ɛ, ɔ̃ à aà gbɛ̃́ɔ dɛ̀dɛ ń fɛ̃ndao ḿpii.
9 Saulu ń a zĩgɔ̃ɔ i Agaga dɛo, mɛ́ aa
sã maaɔ sɛ̀lɛ ń zuɔ ń zunɛ mɛkpaaɔ ń
sãnɛbɔlɔɔ ń pɔmaaɔ píi, aai we ń dɛdɛo.
Pɔ́ gianaɔ ń pɔ fɛ̃́fɛ̃aɔ ɔ̃ aa dɛ̀dɛ píi.
10 Ɔ̃ Dii yã'ò Samuɛliɛ à mɛ̀: 11 Ma
Saulu kpaa kpalau tò ma pɔ yà, asa à
bɔ̀ ma kpɛɛ. Lá má dàɛ̀, ìli kɛo. Yã́pi dì
Samuɛliwa, ɔ̃ à wiilɛ̀ Diiwa e gu gɛ̀ dɔ̀ò.
12 Kɛ́ Samuɛli fɛ̀lɛ kɔɔkɔɔ, à gɛ̀ dai Saul-
ulɛ, ɔ̃ wa òɛ̀: Saulu gɛ̀ Kaamɛli. À see-
lapɛ̀lɛ we a yãdɔangu yã́i, ɔ̃ à ɛ̀a gɛ̀ Gili-
gali. 13 Kɛ́ Samuɛli Saulu lɛ̀, ɔ̃ Saulupi òɛ̀:
Dii báaadangu! Má kɛ̀ lá Dii òmɛɛwa.
14 Ɔ̃ Samuɛli aà là à mɛ̀: Pɔ́ wii pɔ́ ma
swã́lɛ̀wà lán sã wiiwa dɛ kpelewa ni? Zu
pɔ́ málɛ ń ɔɔlɔ ma bɔ̀ má ni? 15 Ɔ̃ Saulu
wɛ̀wà à mɛ̀: Amalɛkiɔ pɔ́ɔnɛ, asa wà ń
sãɔ ń ń zù maaɔ sɛ̀lɛ wà sùò wà sa'òò Dii
n Luawaɛ. Wa ń kĩniɔ dɛ̀dɛ. 16 Ɔ̃ Samuɛli
òɛ̀: Nílɛ màa, mí yã́ pɔ́ Dii òmɛɛ gwãasĩ-
naa onɛ. Ɔ̃ Saulu mɛ̀: O. 17 Ɔ̃ Samuɛli mɛ̀:
Kɛ́ n nzĩa fɛ̃́nɛmbo yãa, ni gɔ̃ Isaili buiɔ
dɔaana ũo lɛ́? Dii n kpa Isailiɔ kía ũ, 18 ɔ̃
à n zĩ ǹ a bɔɔlɛkɛɛ à mɛ̀: Gɛ ǹ Amalɛkiɔ
dɛdɛ, asa duunkɛnaɔnɛ. Zĩkańnɔ e ǹ gɛ ǹ
ń midɛ. 19 Àkɛa n gi Dii yãmai, n lɛlɛ ń
pɔ́ɔwa, ń yã́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀i? 20 Ɔ̃ Saulu
òɛ̀: Ma Dii yãmà, ma bɔɔlɛ pɔ́ à ma zĩ kɛi
kɛ̀. Ma Amalɛkiɔ dɛ̀dɛ píi, ɔ̃ ma su ń ń kí
Agagao. 21 Ɔ̃ wà sã maaɔ ń zù maaɔ sɛ̀ pɔ́
pɔ́ wa dɛ̀dɛpiɔ guu wà sa'òò Dii n Luawa
Giligali la. 22 Ɔ̃ Samuɛli mɛ̀:
Dii yã́ kũa maaɛ̀ dɛ sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à
tɛ́kũ oaa.
Misiilɛaɛ̀ dɛ sa'oaa.
Aà yãmaa dɛ sa'oa ń sãsa mɛkpaaola.
23 Gia aà yãmai duuna sáa ń màsokɛaoɛ.
Dɔ́ɛaaànɔ vãi sáa ń tã́agbagbaaoɛ.
Lá n gi Dii yãmai,
aàpi sɔ̃ à gì ń kíakɛiɛ.
24 Ɔ̃ Saulu òɛ̀: Ma duunakɛ̀. Ma pã Dii yã́
pɔ́ ń òmɛɛa, asa ma vĩakɛ̀ gbɛ̃́ɔnɛɛ, ɔ̃ ma
ń yãmà. 25 Sùuukɛmanɔ ń ma duunapio
sa. Ɛa gɛmanɔ, kɛ́ mà e kúlɛ Diiɛ. 26 Ɔ̃
Samuɛli òɛ̀: Má gɛnnɔo, asa n gi Dii yã́iɛ,
mɛ́ à gìnɛ ǹyɔ̃ dɛ Isailiɔ kía ũɛ.

¶15:2 Bɔa 17.8-14

27 Ké Samuɛli kpɛlì, àlɛ ta, ɔ̃ Saulu aà
kũ̀ a ula léwa, à kɛ̃̀. 28 Ɔ̃ Samuɛli òɛ̀: Dii
n bɔ Isaili kpalau gbãɛ, ɔ̃ à gbɛ̃́ pɔ́ a maa
dɛnla kpàu.§ 29 Isailiɔ Lua gawide lí ɛɛ-
too, ìli a làasoo lilɛo, asa a dɛ gbɛ̃nazĩna
ũ ké à a làasoo lilɛo. 30 Ɔ̃ Saulu ɛ̀a òɛ̀: Ma
duunakɛ̀. Ń beeo n yã́ na, ma kpɛla Isaili
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń gbɛ̃́piio aɛ. Gé zɛimɛɛ ké mà e
kúlɛ Dii n Luaɛ. 31 Ɔ̃ Samuɛli ɛ̀a gɛ̀ zɛ̀ɛ̀, ɔ̃
Saulupi kùlɛ Diiɛ.

32 Ɔ̃ Samuɛli mɛ̀: À mɔ́ ń Amalɛkiɔ kí
Agagao. Ké kíapi lé mɔ́, a dɔ̃ yãe kuo, asa
àlɛ e a bɔ ga lézĩɛ. 33 Ɔ̃ Samuɛli mɛ̀: Lá n
fɛ̃nda tò nɔɛ daside kùa a néwa, màa n
da a kua a néwa sɔ̃. Ɔ̃ à Agaga zɔ̃̀ɛzɔ̃ɛ Dii
aɛ Giligali we. 34 Ɔ̃ à tà Lama. Saulu tà sɔ̃
a bɛ Gibɛa. 35 Baa ké Saulu kɛ̀ Samuɛliɛ
wɛ̃naũ, Samuɛlipi i gé aà gwai lɔo e à gɛ̀
gàò, asa Dii pɔ yà a Saulu kpaa Isailiɔ
kpalau yã́ musuɛ.

Samuɛli nísikaa Davidi miwa

16 Dii ò Samuɛliɛ: Ńyɔ̃ɔ ɔ́ɔlɔ Saulu
yã́ musu e bɔɛ ni? Ma gi aà ki-
ble Isailiɔwaɛ. Nísika kɔ́ba pai, ní dazɛu.
Ma n zĩ Bɛtɛlɛũ gbɛ̃́ Yɛse kĩ́iɛ, asa aà né
do ɔ̃ má sɛ̀ aà gɔ̃ kía ũ. 2 Ɔ̃ Samuɛli mɛ̀:
Kpelewa má kɛ mà gé wei? Tó Saulu mà,
a ma dɛɛ. Ɔ̃ Dii òɛ̀: Zununu sɛ ǹ gɛò, ní
mɛ n mɔ ma gbagbaiɛ. 3 Yɛse sísi sapi oa
guu, mí yã́ pɔ́ ńyɔ̃ kɛ onɛ, ní nísikamɛɛ
gbɛ̃́ pɔ́ má ɔlɔnɛ miwa.

4 Samuɛli yã́ pɔ́ Dii òɛ kɛ̀. Ké àlɛ ká
Bɛtɛlɛũ, wɛ̃́lɛpi gbɛ̃zɔ̃ɔɔ gɛ̀ daiaàlɛ. Vĩa ń
kṹ, ɔ̃ aa aà là à mɛ̀: Aafia n mɔ laa? 5 À
mɛ̀: Aafiaɛ. Ma mɔ Dii gbagbaiɛ. À gbãbɔ
ázĩaɛ, í gɛmanɔ sa'oi. Ɔ̃ à gbãbɔ̀ Yɛse ń a
nɛgɔ̃ɛɔnɛ, à ń sisi sa'o guu. 6 Ké aa kà,
Samuɛli Ɛliabu è, ɔ̃ à làasookɛ̀ à mɛ̀: Gbɛ̃́
pɔ́ Dii sɛ̀ mɛ́ zɛ aà aɛ we. 7 Ɔ̃ Dii òɛ̀: Ńsu ǹ
aà zɛa ge aà gbã̀a gwao, ma giaàziɛ. Mili
gbɛ̃́ gwa lá gbɛ̃nazĩna ì gwawao. Gbɛ̃naz-
ĩna ì gbɛ̃́ gwa a mɛkaawaɛ, mapi sɔ̃, sɔ̃ ɔ̃
mi gwa. 8 Ɔ̃ Yɛse Abinadabu sìsi, à mɔ̀
Samuɛli aɛ, ɔ̃ à mɛ̀: Dii i gbɛ̃́ɛ bee sɛo.
9 Ɔ̃ Yɛse Sãma sìsi, à mɔ̀ Samuɛli aɛ lɔ,
ɔ̃ à mɛ̀: Dii i gbɛ̃́ɛ bee sɛo. 10 Ɔ̃ Yɛse a
nɛgɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn soplaɔ sìsi, aa mɔ̀ Samuɛli
aɛ, ɔ̃ à mɛ̀: Dii i ń gbɛ̃ɛ sɛo. 11 Ɔ̃ à Yɛse
là à mɛ̀: N ɛ̀waasoɔ lén laa? A wèwà à
mɛ̀: An gɔ̃zãna mɛ́ kú lao, àlɛ sãdãɛ. Ɔ̃
Samuɛli òɛ̀: Gbɛ̃́ zĩ aà sísii. Wá sa'oo e aà
ka la. 12 Ɔ̃ à gbɛ̃́ zĩ̀wà, à mɔ̀. Népiá gbɛ̃́
tɛ̃aɛ, aà wɛ́ maa mɛ́ aà oa kɛfɛũ. Ɔ̃ Dii
mɛ̀: Fɛlɛ ǹ nísika aà miwa, asa aàpin we.
13 Ɔ̃ Samuɛli kɔ́bapi sɛ̀ à nísikà aà miwa
aà vĩ̀iɔ wáa. Za zĩbeezĩ ɔ̃ Dii Nisĩna dì
Davidiɛ. Bee gbɛa Samuɛli ɛ̀a tà Lama.

Davidi zĩkɛa Sauluɛ

14 Dii Nisĩna gò Sauluwa, ɔ̃ Dii tò tã́a
pãsĩ dìɛ̀. 15 Aà ìwaɔ òɛ̀: Lua tò tã́a pãsĩ
dìnɛ. 16 Lá màaɛ Baa, tó wápiɔ n ìwaɔ
gbɛ̃́ pɔ́ mɔɔna dɔ̃ wɛɛlɛ. Tó Lua tò tã́a
pãsĩpi dɛ̀dɛma, ili mɔɔnalɛnɛ, níli e ǹ kɛ
sã̀ɔ. 17 Ɔ̃ a ò a ìwaɔnɛ. À gbɛ̃́ pɔ́ mɔɔna
dɔ̃ maamaa wɛɛlɛ mɔomɛɛ. 18 Ɔ̃ aà ìwae
òɛ̀: Ma Bɛtɛlɛũ gbɛ̃́ Yɛse née è, a mɔɔna
dɔ̃. Nɛgɔ̃n zĩ̀kanaɛ, mɛ́ a yã'o dɔ̃. Gɔ̃ kɛfɛ-
naɛ, mɛ́ Dii kuaànɔ. 19 Ɔ̃ Saulu gbɛ̃́ɔ zĩ̀
Yɛsewa, aa òɛ̀: Saulu mɛ̀ ǹ n né Davidi
pɔ́ ì sãɔ dã gbaɛwa.

20 Ɔ̃ Yɛse pɛ̃ɛ dì zàa'ĩnaɛ ń vɛ̃ɛo tùu
do ń blesan bɔlɔo, à a né Davidi gbàɛò
Sauluwa. 21 Ké à kà Saulu kĩ́i, à gɔ̃̀ aà
zĩkɛna ũ. Saulu yeaàzi maamaaɛ, ɔ̃ à aà
dìlɛ a zĩkabɔkũna ũ. 22 Ɔ̃ Saulu gbɛ̃́ zĩ̀
Yɛsewa à mɛ̀: To Davidi gɔ̃ ma zĩkɛna ũ,
asa aà yã́ ì kamaguɛ. 23 Tó Lua tò tã́api
dɛ̀dɛ Sauluwa, ɔ̃ Davidi ì a mɔɔna sɛ àɔ
lɛɛ̀. Tó tã́api tà, ɔ̃ ì kɛ sã̀ɔ, ì su a laaiwa.

Davidi ń Goliatio

17 Filitɛ̃ɔ ń zĩgɔ̃ɔ kã̀aa, aalɛ zĩ̀ sɔukɛ
Soko, Yuda bùsuu, ɔ̃ aa bòok-
pà Ɛfɛdamiũ, Soko ń Azekao zãnguo.
2 Saulu ń Isailiɔ sɔ̃ aa kɔ̃ kã̀aa aa bòok-
pà Ela gusalalau, aalɛ sɔukɛ aa gɛ́ Fil-

§15:28 1Sam 13.14, 28.17

itɛ̃ɔwa zĩu. [3] Filitɛ̃ɔ ku sı̀sĩwa le, Isailiɔ
ku sı̀sĩwa la, guzulɛ kú ń zãnguo. [4] Ɔ̃
Gata nɛgɔ̃na pɔ́ wì mɛ Goliati bɔ̀ Filitɛ̃ɔ
bòou. Aà gbã̀a kà gã̀sĩsuu soolo. [5] A mɔ-
gotɛ̃ fùa kpaa, mɛ́ a mɔgotɛ̃ ula pɔ́ dɛ lán
kpɔ̀tɛɛwa daa, a gbia kiloo bàaɔ̃ɛ. [6] A mɔ-
gotɛ̃ sòolo yea lɔ, mɛ́ a mɔgotɛ̃ sɔ̃mpɛpɛɛ
looa a kpɛ. [7] A sɔ̃n sɔ̃́nɛ kũa, a pá dɛ lán
zwã̀atãna àsaliwa. A wɛ́tɛ̃ gbia kiloo so-
plaɛ. Aà sɛ̀ngbaokũna bɛ aà aɛ.

[8] Goliati zɛa, ɔ̃ à lɛzù Isaili zĩgɔ̃ɔzi à mɛ̀:
Bɔ́yãi a bɔlɛ ń zĩoi? Á dɔ̃ Filitɛ̃n ma ũoa?
Ápiɔ sɔ̃, Saulu zɔɔ. À gbɛ̃e wɛɛlɛ á guu aà
pila mɔ ma kĩ́i. [9] Tó a fɔ̃ zĩkamanɔ, tó à
ma dɛ, ma gbɛ̃́ɔ gɔ̃ á zɔɔ ũɛ. Tó mámɛ ma
aà dɛ̀ sɔ̃, á gɔ̃ wá zɔɔ ũɛ, íɔ zɔblewɛ̃ɛ. [10] Ɔ̃
Filitɛ̃pi ɛ̀a mɛ̀: Málɛ kuabii Isaili zĩgɔ̃ɔwa
gbã. À gbɛ̃́ wɛɛlɛmɛɛ wà zĩka ń kɔ̃o. [11] Kɛ́
Saulu ń Isailiɔ píi aa aà yã́pi mà, aa bí-
likɛ̀, sɔ̃ kɛ̃̀ńgu.

[12] Davidiá Ɛflata gbɛ̃́ Yɛse nɛ́ɛ. Yɛsepiá
Bɛtɛlɛũ pɔ́ kú Yuda bùsuu gbɛ̃́ɛ. À
nɛgɔ̃ɛɔ ì gbɛ̃ɔn swaaɔ̃ɛ, mɛ́ Saulu gɔɔ à
maezɔ̃ɔkũ̀, à zikũ̀ táotao. [13] Aà nɛ́ gbãa
gbɛ̃ɔn àaɔ̃ɔ ku zĩlau ń Sauluo. Aà nɛgɔ̃ɛ
sɛ̃́ia tɔ́n Ɛliabu, a plaade tɔ́n Abinadabu,
a àaɔ̃de tɔ́n Sãma. [14] Davidi mɛ́ Yɛse nɛ́
gɔ̃zãna ũ. Aà vĩ̀ipiɔ tɛ Sauluzi, [15] ɔ̃ aàpi ì
gɛ Saulu kĩ́i, ì ɛa su Bɛtɛlɛũ a mae sãɔ dã́i.
[16] Filitɛ̃pi ì bɔ à azĩa ɔlɔnɛ́ kɔɔ ń oosio e
gɔɔ bla.

[17] Zĩewa Yɛse ò a nɛ́ Davidiɛ: Ɛ́se
kpasaa pɛ̃n doɛ́ ń pɛ̃ɛ mɛ̀n kwiɛ́ɔ sɛ ǹ
gɛò kpakpa n vĩ̀iɔnɛ ń bòou. [18] Gàse mɛ̀n
kwiɛ́ɔ sɛ ǹ kpá ń gãli gbɛ̃zɔ̃ɔwa. Gɛ ǹ
ń gwa tó aa aafia, ní su ń ń aafia see-
lao. [19] Aa kú ń Sauluo ń Isailiɔ píi Ela
gusalalau, aalɛ zĩka ń Filitɛ̃ɔ.

[20] Davidi fɛ̀lɛ kɔɔ káaukaau, à a sãɔ tò
ń sãdãn pãleo. À a aso sɛ̀, ɔ̃ à dàzɛu lá
Yɛse dìlɛɛwa. Kɛ́ à kà zĩgɔ̃ɔ bòou, à mɔ lɛ̀
aalɛ gɛ́ zĩlau, aalɛ wii gbãa lɛ́. [21] Isailiɔ ń
Filitɛ̃ɔ lɛ́ sɔukɛ, aa aɛdɔkɔ̃wa. [22] Ɔ̃ Davidi
a aso nà pɔ́ɔ dɔ̃̀anaɛ aà ɔzĩ, ɔ̃ à bàalɛ̀ gɛ̀
zĩlau. À a vĩ̀iɔ lɛ̀ we, ɔ̃ à fɔkpàmá. [23] Kɛ́
àlɛ yã'ońnɔ, Filitɛ̃ɔ nɛgɔ̃na Goliati, Gata
gbɛ̃́ bɔ̀ Filitɛ̃ zĩgɔ̃ɔ guu, à ɛ̀a fɛ̀lɛ ń a yã́-
pio. Davidi yã́pi mà. [24] Kɛ́ Isailiɔ aà è, sɔ̃
kɛ̃̀ńgu lɔ, aa lɛ̀kɔ̃wa ḿpii. [25] Aalɛ okɔ̃ɛ aa
mɛ̀: I gɔ̃ɛpi e à bɔ̀o lɛ́? Tó à bɔ̀, ì kuabi-
iwáɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ aà dɛ̀, kía a ade gba àizɛɛ
zɔ̃ɔ, i aà gba a nɛnɔɛ lɔ nɔ ũ, mɛ́ aà bɛdeɔ
wɛ̃̀'ɔ̃a kpá lɔo.

[26] Ɔ̃ Davidi gbɛ̃́ pɔ́ zɛa a saɛɔ là à mɛ̀: Bɔ́
wa kɛ gbɛ̃́ pɔ́ Filitɛ̃pi dɛ̀ à Isailiɔ bɔ̀ wíuɛi?
Dɛ́n Filitɛ̃ gyafɔɔdepi ũ, à gbàsa lɛ́ kuabi-
ibii Lua bɛ̃́ɛ zĩgɔ̃ɔwai? [27] Ɔ̃ wa òɛ̀ lá gbɛ̃́ɔ
lɛ́ okɔ̃ɛwa wà mɛ̀: Màa wa kɛ gbɛ̃́ pɔ́ aà
dɛ̀ɛ. [28] Kɛ́ aà vĩ̀i zɔ̃ɔde Ɛliabu mà Davidi
lɛ́ yã'o ń gbɛ̃́ɔ, aà pɔ pàaàzi à mɛ̀: Àkɛa n
mɔ lai? Dɛ́ n sã yɔɔnaɔ gɔ̃̀ɛ̀ zĩ gbáaui? Má
ń kàamai ń n nɔ̀sɛvãio dɔ̃. N mɔ zĩ gwaiɛ.
[29] Davidi mɛ̀: Bɔ́ má kɛ̀i? Baa yã́ má ooa?
[30] Ɔ̃ à kpɛlìɛ̀ à gɛ̀ yã́ doũpi là gbɛ̃pãlewa.
Lá gbɛ̃́ káau òɛ̀, màa wa òɛ̀ lɔ. [31] Wà yã́
pɔ́ Davidi òpi sɛ̀lɛ sìu Sauluɛ, ɔ̃ à aà sìsi.

[32] Kɛ́ Davidi mɔ̀, a ò Sauluɛ: Gbɛ̃e su
to sɔ̃ kɛ̃agu Filitɛ̃pi yã́ musuo. Mapi n
zɔ̀blena, má gɛ́ zĩkaiaànɔɛ. [33] Ɔ̃ Saulu òɛ̀:
Ńyɔ̃ fɔ̃ gɛ́ zĩkai ń Filitɛ̃pioo. Nɛbɔlɔnan
n ũ. Gɔ̃ɛpi sɔ̃, zĩgɔ̃ɛ za a ɛ̀waasogɔɔ. [34] Ɔ̃
Davidi òɛ̀: Mapi n zɔ̀blena, mámɛ miɔ ma
mae sãɔ dã́. Tó nɔ̀ɔmusu ge mai mɔ̀ sã kũ̀
kpàsau, [35] mi a gbɛsɛlɛ mà gbɛ̃ mà sãpi bɔ
a lɛ́zĩɛ. Tó à lìaamanɔ, ɔ̃ mi kũ a lɛtãwa
mà gbɛ̃ mà dɛ. [36] Mapi n zɔ̀blena, ma nɔ̀ɔ-
musu ń maio dɛ̀ píi, mɛ́ Filitɛ̃ gyafɔɔdepi
a gɔ̃ lán pɔ́piɔwaɛ, asa àlɛ kuabiibii Lua
bɛ̃́ɛ zĩgɔ̃ɔwaɛ. [37] Davidi ɛa mɛ̀: Lá Dii ma
bɔ nɔ̀ɔmusu ń maio lɛ́zĩ, màa a ma bɔ Fil-
itɛ̃pi ɔzĩ. Ɔ̃ Saulu òɛ̀: Gɛ́! Dii kunnɔ.

[38] Saulu a zĩka'ula dàɛ̀, à a mɔgotɛ̃ fùa
kpàɛ̀, ɔ̃ à a mɔ̀ ula dàɛ̀. [39] Davidi Saulu
fɛ̃nda lòo zĩka'ulapiwa. Kɛ́ à yɔ̃̀ táwa, ɔ̃ à
fùa, asa a a dɔ́ɛ dɔ̃o. Ɔ̃ a ò Sauluɛ: Má fɔ̃
gɛ́ ń pɔ́piɔo, asa má a dɔ́ɛ dɔ̃o. Ɔ̃ à pɔ́piɔ
bɔ̀lɛ píi a kàlɛ. [40] À a gopana sɛ̀, ɔ̃ à gɛ̀
gbɛ̀ boolona sɛ̀lɛ swa'ɛu mɛ̀n sɔo, a kà a
dã́dãkɛbɔɔu. Ɔ̃ àlɛ sɔ̃ Filitɛ̃pizi, a a gbɛma
kũa.

[41] Ɔ̃ Filitɛ̃pi lɛ́ sɔ̃ Davidizi, aà sɛ̀ng-
baokũna bɛ aà aɛ. [42] Kɛ́ à Davidi gwà, a

è nɛ́ bɔlɔ tɛ̃a kɛfɛnaɛ, ɔ̃ à dɔ̀ɛwà. 43 A òɛ̀:
Gbɛ̃n ma ũ, ɔ̃ n gbasa ńlɛ mɔa ń gooa?
Ɔ̃ à aà kà ń a tɛ̃́a tɔ́o. 44 Ɔ̃ à ɛ̀a mɛ̀: Sɔ̃-
mazi, bãɔ n ble, wàiɔ i n só. 45 Davidi
òɛ̀: Fɛ̃nda ń sɔ̃mpɛpɛɛo ń sɔ̃n sɔ̃́nɛo ɔ̃ ńlɛ
mɔoa. Mapi sɔ̃, Dii Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua pɔ́
ńlɛ kuabiibiiwà tɔ́ ɔ̃ málɛ mɔoma. 46 Dii
a n namɛɛ ma ɔzĩ gbãɛ. Má n nɛɛ, mí n mi
zɔ̃, mí Filitɛ̃ zĩgɔ̃ɔ gɛɔ kpa bãɔ ń wàiɔwa
gbã aa só, dṹnia i dɔ̃ kɛ́ Lua kú ń Isailiɔ.
47 Gbɛ̃́ pɔ́ kãaaa laɔ i dɔ̃ kɛ́ Dii lí zĩble ń
fɛ̃nda ge ń sɔ̃naoo. Dii mɛ́ zĩ̀ gbãa vĩ, a á
nawɛ̃ɛ wá ɔzĩɛ.
48 Gɔɔ pɔ́ Filitɛ̃pi lɛ́ sɔ̃ Davidizi, àlɛ mɔ́
aà wíwii, ɔ̃ Davidi bàalɛ̀ lɛ́ suwà gu pɔ́
wa zĩkau. 49 Ɔ̃ à ɔgɛ̃̀ a bɔ̀ɔu, à gbɛ bɔ dà
a gbɛmau. Kɛ́ à Filitɛ̃pi gbã̀ò, ɔ̃ à aà pà
a mi'aɛwa. Gbɛpi vĩ̀lɛ aà mi'aɛpiu, ɔ̃ à
lɛ̀lɛ a gbɛɛu. 50 Gbɛma ɔ̃ Davidi zĩblèò Fil-
itɛ̃piwa. À aà pà a nè, baa fɛ̃nda a kũao.
51 Ɔ̃ à bàalɛ̀ gè lòoaàla, à aà fɛ̃nda wò aà
kpɛ, à aà dɛ̀ à aà mi zɔ̃̀ò. Kɛ́ Filitɛ̃ɔ è ń
nɛgɔ̃napi gà, aa lɛ̀kɔ̃wa. 52 Ɔ̃ Isailiɔ ń Yu-
daɔ pɛ̀má ń wiio, aa ń yá e Gata bɔlɛu
ń Ɛkɛloni bĩ́ibɔlɛo. Gbɛ̃́ pɔ́ aa ń dɛdɛɔ
gɛɔ gɔ̃̀ kálɛa sɛa za Saalaiũ zɛ́u e Gata ń
Ɛkɛlonio. 53 Kɛ́ aa sù ń Filitɛ̃ɔ yaao, ɔ̃ aa
ń bòo pɔ́ɔ nàaa. 54 Davidi Filitɛ̃pi mi sɛ̀ à
gɛ̀ò Yelusalɛũ, à aà gɔ̃kɛbɔɔ kàlɛ a kpɛ́u.
55 Gɔɔ pɔ́ Davidi lɛ́ sɔ̃ Filitɛ̃pizi, Saulu
lɛ́ aà gwa, ɔ̃ à a zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ Abinɛɛ là à
mɛ̀: Dé nɛ́n nɛgɔ̃ɛnapi ũi? A wèwà à mɛ̀:
Kí, ń n kuao, má dɔ̃o. 56 Ɔ̃ kía mɛ̀: Gbɛa ǹ
ma gbɛ̃́ pɔ́ a nɛ́n ɛ̀waasopi ũ. 57 Kɛ́ Davidi
sù ń Filitɛ̃pi dɛao, Abinɛɛ aà sɛ̀ gɛ̀ò Saulu
kĩ́i, a Filitɛ̃pi mi kũa. 58 Ɔ̃ Saulu aà là à
mɛ̀: Nɛ́, dé nɛ́n n ũi? A wèwà à mɛ̀: N
zɔ̀blena Yɛse, Bɛtɛlɛũ gbɛ̃́ nɛ́n ma ũ.

Saulu íbɛlɛsɛa ń Davidio

18 Kɛ́ Davidi yã'ò ń Sauluo a làa, ɔ̃
Yonatãa gbɛ̃kpàaànɔ, a yeaàzi lá
azĩa wɛ̃niwa. 2 Za zĩbeezĩ ɔ̃ Saulu aà dìlɛ
a bɛ, i wei aà ta a mae bɛ lɔo. 3 Yonatãa
yãyèaànɔ, kɛ́ a yeaàzi lá azĩa wɛ̃niwa yã́i.
4 Ɔ̃ à a ulada pɔ́ á daa bɔ̀ à aà gbà ń a
zĩka'ulao ń a fɛ̃ndao ń a sáo ń a asanao.
5 Gua pɔ́ Saulu Davidi gbàɛu zĩkai píi, ì
saasɛɛ, ɔ̃ à aà dìlɛ zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ. Aà yã́
ì kɛ gbɛ̃́piiɛ naɛ ń Saulu ìwaɔ píi.
6 Kɛ́ zĩgɔ̃ɔ lɛ́ su Davidi Filitɛ̃pi dɛa gbɛa,
nɔɛɔ bɔ̀ Isaili wɛ̃́lɛɔ guu píi, aa gè dai ń
kí Saululɛ, aalɛ lɛsi, aalɛ ɔ̃wã, aalɛ gã̀alɛ,
aalɛ pɔnakɛ, aalɛ sɛ̃́sɛ̃napa. 7 Aalɛ lɛsi,
aalɛ dɔkɔ̃ɛ, aalɛ ɔ̃wã, aalɛ mɛ:
Saulu gbɛ̃́ɔ dɛ̀dɛ ɔ̀aa sɔoɛ (1.000),
Davidi sɔ̃ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kwi (10.000).
8 Yã́pi kɛ̀ Sauluɛ ĩ́i maamaaɛ, ɔ̃ aà pɔ pà à
mɛ̀: Wà ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kwi kpà Davidiwa,
mapi sɔ̃ ɔ̀aa sɔonaɛ. Kpala mɛ́ gɔ̃̀ aà si sa.
9 Za zĩbeezĩ ɔ̃ à wɛdɔ̀ɛ̀.
10 Kɛ́ a gu dɔ̀, ɔ̃ Lua tò Saulu tɛ̃́a pãsĩpi
dɛ̀dɛ, àlɛ yãyaaa'o a kpɛ́u, ɔ̃ Davidi a
mɔɔna sɛ̀, àlɛ lɛ́ lá ìɔ kɛ gɔɔpiiwa. Saulu
a sɔ̃na kũa, 11 ɔ̃ à aà gbã̀ò à mɛ̀: Má Da-
vidi paò mà naaa ń gĩoɛ. Ɔ̃ Davidi azĩa ɛ̃̀ɛ
gɛ̃n pla. 12 Saulu ì vĩakɛ Davidiɛ, kɛ́ Dii
kuaànɔ mɛ́ à pãkpàazi yã́i. 13 Ɔ̃ à Davidi
yà à aà dìlɛ zĩgɔ̃ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa sɔoɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ.
Ɔ̃mɛ ìɔ dɔaaanɛ́ zĩlau. 14 Gu pɔ́ à gɛ̀u píi ì
saasɛɛ, kɛ́ Dii kuaànɔ yã́i. 15 Kɛ́ Saulu è ìɔ
saasɛ, ɔ̃ à vĩakɛ̀ɛ̀ dɛ yãala. 16 Isailiɔ ń Yu-
daɔ sɔ̃ aa ye Davidizi ḿpiiɛ, kɛ́ ìɔ dɔaanɛ́
zĩlau yã́i.
17 Ɔ̃ Saulu òɛ̀: Má a nɛnɔɛ sɛ̃́ia Mɛlabu
kpama nɔ ũ. Nɛgɔ̃nkɛa kɛ, ní zĩkamɛɛ
Diiɛ. Asa Saulu làasookɛ̀ à mɛ̀: Má
ɔkãwào, Filitɛ̃ɔ mɛ́ aa aà dɛ. 18 Ɔ̃ Davidi
òɛ̀: Dén ma ũi? Deɔn ma bɛdeɔ ń ma
mae buiɔ ũ kɛ́ mà gbasa mà gɔ̃ n nɛ́ zã́
ũi? 19 Kɛ́ Mɛlabu kà wà kpa Davidiwa, ɔ̃
Saulu aà kpà Mɛɔla gbɛ̃́ Adiɛliwa.
20 Saulu nɛnɔɛ Mikali ye Davidizi. Kɛ́
wà yã́pi ò Sauluɛ, à kɛ̀ɛ̀ na 21 à mɛ̀: Má
aà kpawàɛ, i gɔ̃ɛ̀ bai ũ, Filitɛ̃ɔ i aà dɛ. Ɔ̃ a
ò Davidiɛ: Ńyɔ̃ ma nɛ́ pãle e ǹ sɛ sa. 22 Ɔ̃ a
ò a ìwaɔnɛ: À yã'o Davidiɛ asii guu, à oɛ̀
aà yã́ kàmagu, mɛ́ ma ìwaɔ yeaàzi píi. Aà
ma nɛnɔɛ sɛ́. 23 Aà ìwaɔ yã́pi kã̀ Davidiɛ
a swã́wa, ɔ̃ a òné: Gɔ̃a kíanɛ zã́ ũ á yã́
àa nɛɛ? Táaa taasiden ma ũ. 24 Kɛ́ Saulu
ìwaɔ sù, aa Davidi yã́pi sɛ̀lɛ sìuɛ̀. 25 Ɔ̃

Saulu mɛ̀: À oɛ̀ má ye ȁnsue pɔeio, sema
aà tɔsimɛɛ ma ibɛɛ Filitɛ̃ɔwa, i sumɛɛ ń ń
gyafɔɔo mɛ̀n basɔo. Àlɛ e Filitɛ̃ɔ aà dɛɛ.
26 Kɛ́ ìwapiɔ yȁpi dàu a sìu Davidiɛ,
gɔ̃a kíanɛ zȁ ũ kɛ̀ɛ̀ na sa. E nɔpi sɛgɔɔ àɔ
gɛ́ kái, 27 Davidi ń a zĩgɔ̃ɔ fɛ̀lɛ gɛ̀ Filitɛ̃ɔ
dɛ̀dɛ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do, ɔ̃ à sù ń ń gyafɔɔo, a
kpà kíawa píi, kɛ́ à e gɔ̃ aà nɛ́ zȁ ũ yȁi. Ɔ̃
Saulu a nɛ́ Mikali kpàwà nɔ ũ. 28 Kɛ́ Saulu
è màa, a dɔ̏ kɛ́ Dii kú ń Davidioɛ, mɛ́ a
nɛ́ Mikali yeaàzi, 29 ɔ̃ aà vĩakɛaɛ̀ kȁfĩ, à gɔ̏
aà ibɛɛ ũ e à gɛ̀ gàò. 30 Gɔɔ pɔ́ Filitɛ̃ kíaɔ
bɔ̀lɛ gɛ̀ zĩkai, Davidi ì saasɛ dɛ Saulu ìwa
kĩniɔlaɛ, ɔ̃ à tɔbɔ̀ maamaa.

Saulu Davidi wɛa

19 Saulu ò a nɛ́ Yonatãaɛ ń a ìwaɔ
píi aa Davidi dɛ. Ãma Yonatãa
yeaàzi à kɛ̀ zài, 2 ɔ̃ à aà gbà laai à mɛ̀:
Ma mae lɛ́ n wɛɛ. Ǹyɔ̃ nzĩa kũa dɔ̃ zia kɔɔ.
Ulɛkĩi wɛɛlɛ ǹyɔ̃ kuu. 3 Má bɔ wɛ̃́nkpɛ ń
ma maeo, wí zɛ gu pɔ́ n ulɛu. Má n yã'oɛ̀.
Lá a òmɛɛ, mí onɛ.
4 Ɔ̃ Yonatãa gɛ̀ Davidi maabò a maeɛ à
mɛ̀: Baa, ńsu vãikɛ n zɔ̀blena Davidiɛo,
asa i vãie kɛnɛo. Aà yãkɛaɔ ài vĩnɛ maa-
maaɛ. 5 Kɛ́ à Filitɛ̃pi dɛ̀, à gì a wɛ̃niiɛ, ɔ̃
Dii tò wa zĩ̀ zɔ̃ɔ blè wápii. Ń è, ɔ̃ n pɔ
kɛ̀na. Bɔ́yãi ń ye vãikɛ yãesaidepiɛ ǹ aà
dɛ pãi? 6 Saulu aà yãmà, ɔ̃ à lɛgbɛ̏ à mɛ̀:
Ń Diio wa aà dɛo. 7 A gbɛa Yonatãa Da-
vidi sìsi à yȁpi sìuɛ̀ píi, ɔ̃ à gɛ̀ ń Davidio
Saulu kĩ́i, ɔ̃ àlɛ zĩkɛɛ̀ lán yãawa.
8 Zĩ ɛ̀a fɛ̀lɛ, ɔ̃ Davidi gɛ̀ zĩkai ń Filitɛ̃ɔ.
À sìngu à zĩblɛ̀má dúuduu, ɔ̃ aa bàalɛ̀ɛ̀.
9 Dii tò Saulu tȁa pãsĩpi ɛ̀a dɛ̀dɛ gɔɔ pɔ́
a zɔ̃lɛa a kpɛ́u. A a sɔ̃na kũa, ɔ̃ Davidi lɛ́
a mɔɔnalɛɛ̀. 10 Saulu wɛ̀ɛlɛ à Davidi paò
à naaa ń gĩo. Kɛ́ à ɛ̏ɛ̀, ɔ̃ sɔ̃napi gɛ̀ gĩ pà.
Gwãasĩna bee ɔ̃ Davidi bàalɛ̀ tà. 11 Ɔ̃
Saulu gbɛ̃́ɔ zĩ̀ Davidi bɛ aa aà dȁdã, aai
aà dɛ kɔɔ,** ɔ̃ aà na Mikali aà gbà laai à
mɛ̀: Tó ni bàasi gwȁao, wa ń dɛ ziaɛ. 12 Ɔ̃
Davidi bɔ̀ fɛnɛntiu, Mikali aà gbàɛ ń bao
zĩ́lɛ, ɔ̃ à bàalɛ̀ gɛ̏zɛa. 13 Ɔ̃ Mikali tȁa†† sɛ
wùlɛ liiwa, à blè báa sɛ kà tȁapi mia, ɔ̃ à
zwãa kùa. 14 Kɛ́ Saulu gbɛ̃́ɔ zĩ̀ Davidi kṹi,
Mikali mɛ̀ àlɛ gyãkɛɛ. 15 Ɔ̃ Saulu ɛ̀a gbɛ̃́ɔ
zĩ̀ Davidi gwai, a òné: À aà sé ń a liio
sãnu, à suomɛɛ mà dɛ. 16 Kɛ́ aa gɛ̏ kpɛ́u,
tȁapi ɔ̃ aa è liiwa, blè báa kuwà a mia.
17 Ɔ̃ Saulu Mikali là à mɛ̀: Bɔ́yãi n bɔ ma
kpɛ n ma ibɛɛ gbàɛ à pìlia màai? Mikali
wèwà à mɛ̀: A òmɛɛ mà to à gɛ̃zɛaɛ. Tó
ma gi, á ma dɛɛ.
18 Kɛ́ Davidi bàalɛ̀ gɛ̏zɛa, à gɛ̀ Samuɛli
gwai Lama. À yȁ pɔ́ Saulu kɛ̀ɛ dàu a sìuɛ̀
píi, ɔ̃ aa gɛ̀ zɔ̃̏lɛ Naio sãnu. 19 Kɛ́ wa ò
Sauluɛ, Davidi ku Naio Lama, 20 ɔ̃ Saulu
gbɛ̃́ɔ zĩ̀ aà kṹi. Kɛ́ aa kà we, aa lè ãn-
abi gãli lɛ́ ãnabikɛkɛ, Samuɛli kú ń guu
an dɔaana ũ. Ɔ̃ Lua Nisĩna dì zĩnapiɔnɛ,
aalɛ ãnabikɛkɛ sɔ̃. 21 Kɛ́ wa ò Sauluɛ, ɔ̃ à
gbɛ̃pãlɛɔ zĩ̀, ɔ̃ aa ãnabikɛkɛ̀ màa lɔ. Saulu
ɛ̀a gbɛ̃́ɔ zĩ̀ a gɛ̃n àaɔ̃dei, ɔ̃ aa ãnabikɛkɛ̀
màa lɔ. 22 Ɔ̃ Saulupi fɛ̀lɛ lɛ́ gɛ́ Lama az-
ĩa sa. Kɛ́ à kà lɔ̀ɔ zɔ̃ɔ pɔ́ kú Sɛku saɛ, à
gbɛ̃́ɔ là à mɛ̀: Samuɛli ń Davidio ku má
ni? Ɔ̃ wa òɛ̀: Aa ku Naio Lama. 23 Kɛ́ àlɛ
gɛ́ we, ɔ̃ Lua Nisĩna dì aàpiɛ sɔ̃, àlɛ gɛ́, àlɛ
ãnabikɛkɛ e à gɛ̀ kàò Naio Lama. 24 À a
pɔkasaɔ bɔ̀ala, à ãnabikɛkɛ̀ Samuɛli wáa.
Gɔɔ bee fãanɛ ń gwãasĩnao píi ìɔ wúlɛa
puiziɛ. A yȁi tò wì mɛ: Saulu ku ãnabiɔ
guu sɔ̃ nɛɛ?‡‡

Davidi ń Yonatãao

20 Davidi bɔ̀ Naio Lama à bàalɛ̀ gɛ̀
Yonatãa lɛ̀, ɔ̃ à aà là à mɛ̀: Bɔ́ má
kɛ̀i? Dàa kpele má kɛ̀i? Vãi kpele má kɛ̀
ń maeɛ ɔ̃ àlɛ ma wɛi? 2 A wèwà à mɛ̀:
Gyaũ! Ńyɔ̃ gao. Gwa, ma mae líɔ yãe kɛ
à gì kȁimɛɛ ma swȁwao, yãzɔ̃ɔ ge a yɔɔ-
nan nò. Ma mae aɔ yȁ bee taa kɛ à gí

** **19:11** Soũ 59
†† **19:13** Tȁapiá lí pɔ́ wa ȁ lán gbɛ̃nazĩnawaɛ.
‡‡ **19:24** 1Sam 10.10-12

oimɛɛɛ? Màa no bá! 3 Ɔ̃ Davidi ò lɔ: N
mae dɔ̃ sa̋asã kɛ́ n ma wɛgwàɛ. A ya̋i i
to n ya̋pi mào, kɛ́ n pɔ su yao ya̋i. Ń
Dii kuao ń n kuao má kú ga lɛ́zĩɛ. 4 Ɔ̃
Yonatãa òɛ̀: Ya̋ pɔ́ ń gbɛ̀aa píi má kɛnɛ.
5 Ɔ̃ Davidi òɛ̀: Gwa, mɔ dafu dikpɛ ku zia.
À kũ̏ mà zɔ̃lɛ mà pɔble ń kíaoɛ. To mà
gɛ ulɛ sɛ̃u e zia bàasi oosi. 6 Tó n mae
ma gbɛa, oɛ̀ ma zɛ́ gbɛ̀ama ma gɛ ma bɛ
wɛ̋lɛu Bɛtɛlɛũ zɛazɛaɛ, kɛ́ ma bɛdeɔ píi lɛ́
sa pɔ́ wì o wɛ̃ ń wɛ̃o o we ya̋i. 7 Tó à mɛ̀
a maaɛ, máɔ aafia, ãma tó aà pɔ pà maa-
maaɛ, ǹyɔ̃ dɔ̃ kɛ́ yãvãi à zɛ̀ò à kɛmɛɛ we.
8 Gbɛ̃kɛkɛ mapi n zɔ̀blenaɛ, asa n yãyè-
manɔ ń Dii dɔ̃aoɛ. Tó má tàae vĩ, ma dɛ
nzĩa. Ńsu ma kpa n maewao. 9 Ɔ̃ Yonatãa
mɛ̀: Gyaũ! Tó má dɔ̃ kɛ́ ma mae zɛ̀ò à
vãikɛnɛɛ, má onɛo lɛ́? 10 Ɔ̃ Davidi aà là
à mɛ̀: Tó n mae sù yãpãsĩ ònɛ, démɛ a
omɛɛi? 11 Ɔ̃ Yonatãa òɛ̀: Mɔ wà gɛ́ sɛ̃u. Ɔ̃
aa bɔ̀lɛ gɛ̀ sɛ̃u ḿpla.

12 Ɔ̃ Yonatãa mɛ̀: Ń Dii Isailiɔ Luao,
e zia bàasi maa'i má a mae lɛ́ mà gwa.
Tó n ya̋ kàaàgu, má lɛ́kpãsãkɛnɛ. 13 Tó
ma mae ye vãikɛnɛɛ, mɛ́ mi lɛ́kpãsãkɛnɛ
ma n gbaɛ n ta aafiao, Dii yãpãsĩ̀kɛmɛɛ
bɛ̏ɛbɛ̃ɛ. Dii kunnɔ lá a kú ń ma maeo
yãawa. 14 Tó ma su má kuɛ, gbɛ̃kɛkɛmɛɛ
lá Dii ì kɛwa. Tó ma su ma gaɛ sɔ̃, 15 n
gbɛ̃kɛ su láa ń ma bɛdeɔ bauo, baa tó Dii
tò n ibɛɛɔ làa dṹniau.¶¶ 16 Màa Yonatãa
yãyè ń Davidio, ɔ̃ à mɛ̀: Dii fĩabo n
ibɛɛɔnɛ. 17 Ɔ̃ Yonatãa tò Davidi ɛ̀a a lɛg-
bɛ̏ɛ lɔ kɛ́ a yeaàzi ya̋i, asa a yeaàzi lá azĩa
wɛ̃niwaɛ.

18 Ɔ̃ Yonatãa òɛ̀: Mɔ dafu dikpɛ ku zia.
Tó wi gbɛ̃e e n kìlauo, wa n gbɛaɛ. 19 Zia
bàasi gɛ́ ulɛi gu pɔ́ n ulɛu ya̋pi daalɛgɔɔ,
níɔ ku gbɛ pɔ́ dɛ kɔɔ ũ saɛ we. 20 Má kazu
gbɛpi saɛ wɛ́n àaɔ̃, lándɔ̃ málɛ pɔ́ gba̋wa,
21 mí nɛgɔ̃ɛnae zĩ aà gɛ kapiɔ wɛɛlɛ. Tó
má òɛ̀, kaɔ ku aà kpɛ, aà sɛ́lɛ mɔò, ní mɔ́,
asa ń Diio ńyɔ̃ɔ aafiaɛ, kai kuo. 22 Tó má
òɛ̀ kaɔ ku aà aɛ sɔ̃, gɛ́i, asa Dii mɛ́ n gbaɛ.
23 Ya̋ pɔ́ wá yè ń kɔ̃o sɔ̃, Dii mɛ́ aɔ dɛ ya̋pi
seelade ũ gɔɔpii.

24 Ɔ̃ Davidi gɛ̀ ùlɛ sɛ̃u. Kɛ́ mɔ dafu bɔ̀,
kía zɔ̏lɛ pɔbleai. 25 À zɔ̏lɛ a zɔ̃lɛkĩi gĩ saɛ.
Yonatãa zɔ̏lɛ aà aɛ, mɛ́ Abinɛɛ ku aà saɛ.
Davidi zɔ̃lɛkĩi sɔ̃, gbɛ̃e ku weo. 26 Saulu i
yãe o zĩbeezĩo, asa àlɛ e yãe mɛ́ aà lè,
à gbãlɛ̀, bee mɛ́ gìɛ̀. 27 Kɛ́ a gu dɔ̀ mɔ
gɔɔ plaade zĩ̋, Davidi zɔ̃lɛkĩi gi da giiɛ,
ɔ̃ Saulu a nɛ́ là à mɛ̀: Bɔ́yãi Yɛse nɛ'i mɔ
pɔbleio za gĩai? 28 Ɔ̃ a òɛ̀: À zɛ́ gbɛ̀aa, à gɛ̀
Bɛtɛlɛũɛ. 29 À mɛ̀ mà to à gɛ́, asa a bɛdeɔ
lɛ́ sa'o wɛ̋lɛpiuɛ, ɔ̃ a vĩ̏i òɛ à mɔ́. À mɛ̀
tó à kɛ̀mɛɛ, mà a gbaɛ à gɛ́ a vĩ̏iɔ gwai.
A ya̋i tò i mɔ pɔbleinnɔo. 30 Ɔ̃ Saulu pɔ
pà Yonatãazi à mɛ̀: Nɛ́ faasai swa̋gbãade!
Má dɔ̃ kɛ́ n zɛ ń Yɛse nɛ́oɛ. N widà nz-
ĩa ń n daowa. 31 Tó Yɛse nɛ́pi ku wɛ̃ni
guu, ńyɔ̃ e ǹ kpalableo. Gbɛ̋ɔ zĩ aa aà kũ
suomɛɛ tia. À gàɛ we. 32 Ɔ̃ Yonatãa aà là
à mɛ̀: Bɔ́yãi a gaii? Bɔ́ a kɛ̀i? 33 Ɔ̃ Saulu
Yonatãa gbȁ ń sɔ̃nao à e dɛ, ɔ̃ Yonatãa dɔ̏
sa kɛ́ a mae zɛ̀ ń Davidi dɛaoɛ.

34 Yonatãa fɛ̀lɛ gò pɔbleaa ń pɔfɛ̃o, i
pɔble mɔ gɔɔ plaade zĩ̋pio, asa aà nɔ̀sɛ
yà Davidi ya̋ musuɛ, kɛ́ aà mae aà dìlɛ
yãfũu ya̋i.

35 Kɛ́ a gu dɔ̀, Yonatãa bɔ̀ gɛ̀ Davidi lei
gupiu. Nɛgɔ̃ɛnae tɛaàzi. 36 Ɔ̃ a ò nɛ́piɛ.
Bàalɛ ǹ gɛ́ le. Má kazu, ní wɛɛlɛ. Kɛ́ nɛ́pi
bàalɛ̀ lɛ́ gɛ́, ɔ̃ Yonatãa ka mà aà mia. 37 Kɛ́
nɛ́pi kà gu pɔ́ Yonatãa ka gbàɛpiu, ɔ̃ à
lɛzù nɛ́pizi à mɛ̀: Kapiɔ ku n aɛ le. 38 Ɔ̃
Yonatãa ɛ̀a lɛzùaàzi lɔ à mɛ̀: Gɛ́ kpakpa,
ńsu zɛo. Ɔ̃ nɛ́pi kapiɔ sɛ̀lɛ à sùò a diiɛ.
39 Nɛ́pi ya̋pi dɔ̃o, sema Yonatãa ń Da-
vidio. 40 Ɔ̃ Yonatãa a gɔ̃kɛbɔɔ kpà nɛ́piwa
à mɛ̀: Si ǹ taò bɛ.

41 Kɛ́ nɛ́pi tà, Davidi fɛ̀lɛ gɛɔmidɔkĩi oi,
à mɔ̀ kùlɛ Yonatãaɛ gɛ̃n àaɔ̃, à wùlɛ a
gbɛɛu. Ɔ̃ aa lɛpɛ̀kɔ̃wa, aa ɔ́ɔlɔ̀ ḿpla ḿpii,
Davidi pɔ́ mɛ́ kɛ̀ zài. 42 Ɔ̃ Yonatãa òɛ̀: Gɛ́
aafia, asa wa lɛgbɛ̏ ń Dii tɔ́o wa mɛ̀, Dii

¶¶**20:15** 2Sam 9.1

mɛ́ wá seelade ũ ma buiɔ ń n buiɔ zãnguo
e gɔɔpii.

Davidi kua Nɔbu

21 Davidi bɔ̀ we, ɔ̃ Yonatãa ɛ̀a tà
bɛ. 2 Kɛ́ Davidi lɛ́ gɛ́ sa'onkia
Aimɛlɛki kı̃́i Nɔbu, Aimɛlɛkipi bɔ̀ gɛ̀ da-
iaàlɛ. Vı̃a aà kũ̀, ɔ̃ à aà là à mɛ̀: Bɔ́mɛ
tò ń bɛ ndo gbɛ̃e kunnɔo ni? 3 Davidi
wèwà à mɛ̀: Kí mɛ́ zı̃dàmɛɛ, à mɛ̀ másu
to gbɛ̃e yã́ pɔ́ a dìlɛmɛɛ à ma zı̃ kɛi dɔ̃o. Ɔ̃
wa gudɔ̀kɔ̃ɛ ń ma ìwaɔ aa dɔaamɛɛ. 4 Blɛ
kpele ń vı̃ la tiai? Ma gba pɛ̃ɛ mɛ̀n sɔo ge
pɔ́ pɔ́ ń vı̃ píi lé. 5 Ɔ̃ sa'onkiapi mɛ̀: Pɛ̃ɛ
pã kuo, sema pɔ́ pɔ́ wa kàlɛ Luaɛ bàa-
sio. Tó n gbɛ̃́ɔ gbãlɛa nɔɛ yã́ musuo,§§
má kpama. 6 Ɔ̃ Davidi òɛ̀: Màaɛ, wá wáz-
ı̃a kũa nɔɛɔ yã́ musu, lá wi kɛ wà gbasa
da zı̃kazɛuwa. Ma gbɛ̃́ɔ pɔ́ɔ gbãlɛao. Baa
gɔɔ pɔ́ wálɛ pɔeã táa'o, aaliɔ gbãlɛao, be-
lenkɛ tá pɔ́ wálɛ o gbã. 7 Ɔ̃ sa'onkiapi Lua
pɛ̃ɛ sɛ̀ a kpàwà, asa pɛ̃ɛe ku weo, sema pɔ́
pɔ́ wa kàlɛ Luaɛpi.* Wì pɛ̃ɛpi sɛ Dii aɛɛ,
ɔ̃ wì a lɛũkpakɛ ń pɛ̃ɛ dafuo.†
8 Saulu ìwae ku we gɔɔpi, aà tɔ́n
Doegu. Ɛdɔũ buiɛ, aàpi mɛ́ Saulu sãdãnki
ũ. 9 Ɔ̃ Davidi Aimɛlɛki là à mɛ̀: Ń sɔ̃na
ge fɛ̃nda vı̃ laa? Mi e ma a fɛ̃nda ge
gɔ̃kɛbɔe sɛ̀o, asa kí zı̃pi dàmɛɛ zɛazɛaɛ.
10 Sa'onkiapi wèwà à mɛ̀: Filitɛ̃ pɔ́ ń dɛ̀
Ela guzulɛu Goliati fɛ̃nda gwa kɛ. A ku
sa'o'ula kpɛ, zwãa fı̃fı̃wa. Tó ń yei, sɛ́, asa
a pãle ku la lɔo, sema bee. Ɔ̃ Davidi mɛ̀:
Kpaa, a sáa kuo.

Davidi ı̃́andekɛkɛa

11 Davidi bàalɛ̀ Sauluɛ zı̃beezı̃, à tà
Gata kí Akisi kı̃́i. 12 Ɔ̃ Akisipi ìwaɔ òɛ̀:
Isaili bùsu kí Davidin weo lò? Aàpi ɔ̃ wì
ɔ̃wã wì lɛsi aà yã́ musuo lò? Wì mɛ:
Saulu gbɛ̃́ɔ dɛ̀dɛ ɔ̀aa sɔoɛ (1.000),
Davidi sɔ̃ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kwi (10.000).
13 Yã́pi Davidi kũ̀ gbãa, àlɛ vı̃akɛ Akisiɛ
maamaa.‡ 14 Ɔ̃ à azı̃a lìlɛ, àlɛ ı̃́andekɛ kɛ
ń wáa. À ɔgbɛ gàlɛgalɛ bı̃́ibɔlɛ gbaɔwa, a
tò lɛ́'i dà a lɛkpɛa. 15 Ɔ̃ Akisi ò a ìwaɔnɛ:
À gwa! Gbɛ̃́piá ı̃́andeɛ. Bɔ́yãi a aà sɛ̀ a
mɔoai? 16 Ĩandeɔ kɛ̃̀sãaɛ, ɔ̃ a gbɛ̃́pi sɛ̀ a
mɔoa aà ı̃́andekɛ kɛmɛɛa? A e gɛ̃ ma
uao.¶

Saulu Nɔbu sa'onaɔ dɛdɛa

22 Davidi bɔ̀ we, à bàalɛ̀ à gɛ̀ gɛ̃̀
Adulaũ gbɛ̀'ɛu.§ Kɛ́ aà vı̃̀iɔ ń aà
de bɛdeɔ aà bao mà, aa gɛ̀ aà lè we.
2 Yã'ɔ̃madeɔ ń fı̃adeɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ yã́ lɛ́
káńguoɔ kɛ̃̀aaaàzi píi, ɔ̃ à gɔ̃̀ ń dɔaana
ũ. Aa kà gbɛ̃ɔn ɔ̀aa pla taa. 3 Bɔa za
we Davidi gɛ̀ Mizipa, Mɔabu bùsuu, a ò
Mɔabuɔ kíaɛ: Ma mae ń ma dao gba zɛ́
aaɔ kunnɔ e mà dɔ̃ lá Lua a kɛmɛɛ. 4 Ɔ̃ à
ń tó ń Mɔabuɔ kíao we. Aa kuaànɔ gɔɔ pɔ́
Davidi ku sɛ̃gbãu. 5 Bee gbɛa ãnabi Gada
mɔ̀ yã'ò Davidiɛ à mɛ̀: Ń́su ǹyɔ̃ ku sɛ̃gbãu
lɔo. Ɛa ta Yuda bùsuu. Ɔ̃ à fɛ̀lɛ gɛ̀ Ɛlɛtu
líkpɛu.
6 Zı̃ewa Saulu zɔ̃lɛa baali gbáu Gibɛa
sı̀sı̃ musu. A a sɔ̃na kũa, aà ìwaɔ liaaaàzi
píi. Ɔ̃ a mà wà Davidi ń gbɛ̃́ pɔ́ kuaànɔɔ
kúkı̃i dɔ̃̀. 7 Ɔ̃ a ò a ìwapiɔnɛ: Á Bɛ̃yãmɛɛ
buiɔ, à ma yãma ápii. Yɛse nɛ́ a buaɔ
ń vɛ̃ɛbuɔ kpáwáe? A á dilɛ zı̃gɔ̃ gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo ge gbɛ̃ɔn basɔobasɔoɔ dɔaanaɔ
ũe? 8 Ápii a lɛkpàaı̃mazıɛ. Kɛ́ ma nɛ́ yãyè
ń Yɛse nɛ́o, á gbɛ̃e i omɛɛo. Á gbɛ̃e i wɛ̃-
nadɔ̃mɛɛo. I kãmɛɛ ma swã́wa kɛ́ ma nɛ́
ma ìwapi nɔ̀sɛ fɛ̀lɛ aàɔ ma wɛ, lá àlɛ kɛ

§§**21:5** Lev 15.18
***21:7** Mat 12.3-4
†**21:7** Bɔa 40.22-23
‡**21:13** Soũ 56
¶**21:16** Soũ 34
§**22:1** Soũ 57, 142

tiaɛwao. 9 Ɛdɔũ bui Doegu kú ń Saulu
ìwaɔ we, ɔ̃ à mɛ̀: Ma Yɛse nɛ́ è, à mɔ̀
Aitubu nɛ́ Aimɛlɛki kĩ́i Nɔbu. 10 À yãe
wɛɛlɛ kɛ̀ɛ̀ Diiwa, ɔ̃ à kũ̀sũa kpàwà ń Filitɛ̃
bui Goliati fɛ̃ndao.**

11 Ɔ̃ kía gbɛ̃́ɔ zĩ̀ aa sa'onkia Aimɛlɛki
sísi ń a de bɛde pɔ́ dɛ sa'onaɔ ũ Nɔbuɔ
píi. Ɔ̃ aa mɔ̀ kía kĩ́i ḿpii. 12 Ɔ̃ Saulupi
òɛ̀: Swã́kpa ǹ ma, Aitubu nɛ́. A wèwà à
mɛ̀: Ma swã́ wɛ̃̀, Baa. 13 Ɔ̃ Saulu aà là à
mɛ̀: Bɔ́yãi mpi ń Yɛse nɛ́o a lɛkpàaĩmazii?
Bɔ́yãi n blɛ kpàwà ń fɛ̃ndao, n yãe wɛɛlɛ
kɛ̀ɛ̀ Luawa, kɛ́ aà fɛlɛmanɔ aàɔ ma wɛ, lá
àlɛ kɛ tiaɛwai? 14 Aimɛlɛki wèwà à mɛ̀:
N ìwaɔ guu píi, dé náai mɛ́ kà Davidi-
wai? N nɛ́ zã́ɛ, nzĩa dɔ̃̀anaɔ kíaɛ. À tɔbɔ̀
n bɛ. 15 Mi wɛɛlɛ kɛɛ̀ Luawa yãao lé? Kai!
Baa, ńsu yãdɔ mapi n zɔ̀blenawao ge ma
de bɛdeɔ, asa má yãe dɔ̃ yã́pi musuo,
baa yɔɔ. 16 Ɔ̃ kípi òɛ̀: N gaɛ, mpi ń n
de bɛdeɔ píi. 17 Ɔ̃ a ò dɔai pɔ́ kú weɔnɛ
à mɛ̀: À fɛlɛ à Dii gbàgbanaɔ dɛdɛ, asa
an ɔ ku Davidi yã́uɛ. Aa aà bàalɛa yã́
dɔ̃, ɔ̃ aai omɛɛo. Ãma aà ìwapiɔ i we
ɔsɛ̀ aa Dii gbàgbanapiɔ dɛ̀dɛo. 18 Ɔ̃ kípi ò
Doeguɛ: Fɛlɛ ǹ sa'onapiɔ dɛdɛ. Ɔ̃ à fɛ̀lɛ à ń
dɛdɛ gɔ̃̀ɔ. À bàabaa sa'o'uladanapiɔ dɛ̀dɛ
gbɛ̃ɔn basiiɔ̃sɔo. 19 Ɔ̃ Saulu ɛ̀a sa'onapiɔ
wɛ̃́lɛ Nɔbudeɔ dɛ̀dɛ lɔ, gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ ń nɛ́
gbãaɔ ń nɛ́tɛ̃naɔ ń zuɔ ń zàa'ĩnaɔ ń sãɔ.
Wà ń dɛdɛ ń fɛ̃ndao ḿpii.

20 Ɔ̃ Aimɛlɛki nɛ́ do pìlimá, aà tɔ́n Abi-
ataa. À bàalɛ̀ à gɛ̀ tɛ̀ Davidizi. 21 A ò Da-
vidiɛ, Saulu Dii gbàgbanaɔ dɛ̀dɛ píiɛ. 22 Ɔ̃
Davidi òɛ̀: Kɛ́ ma Ɛdɔũ bui Doegu è we
gɔɔ bee, má dɔ̃ sã́asã kɛ́ a o Sauluɛ. Tàae-
den ma ũ n de bɛdeɔ gagaa píi yã́ musu.
23 Ǹyɔ̃ kumanɔ. Ńsu to vĩa n kũo. Gbɛ̃́ pɔ́
lɛ́ n wɛ lɛ́ ma wɛ sɔ̃ɛ. Yãe a n le ma ɔzĩo.

Davidi Kɛiladeɔ misia

23 Wa ò Davidiɛ wà mɛ̀: Gwa, Filitɛ̃ɔ
lɛ́ zĩka ń Kɛiladeɔ, aalɛ ń pɔ́wɛnaɔ
naaa. 2 Ɔ̃ Davidi gbɛ̀a Diiwa à mɛ̀: Mà gɛ́
lɛ́lɛi Filitɛ̃piɔwa yɛ̀? Ɔ̃ Dii òɛ̀: Gɛ́ lɛ́lɛimá,
ní Kɛiladeɔ misi. 3 Ɔ̃ Davidi gbɛ̃́ɔ òɛ̀: Lá
vĩa lɛ́ wá kṹ Yuda bùsuu la, wá fɔ̃ gɛ́ zĩkai
ń Filitɛ̃ɔ Kɛilae? 4 Davidi ɛ̀a gbɛ̀a Diiwa
lɔ, ɔ̃ Dii òɛ̀: Fɛlɛ gɛ́ Kɛila, asa má Filitɛ̃ɔ
nanɛ n ɔzĩɛ. 5 Ɔ̃ Davidi gɛ̀ Kɛila ń a gbɛ̃́ɔ, à
zĩkà ń Filitɛ̃ɔ, ɔ̃ à ń pɔtuoɔ sìmá. À Filitɛ̃ɔ
dɛ̀dɛ dasidasi, à Kɛiladeɔ mìsi.

Saulu pɛ́lɛa Davidizi

6 Kɛ́ Aimɛlɛki nɛ́ Abiataa bàalɛ̀, àlɛ gɛ́
Davidi kĩ́i yãa, a a sa'o'ula kũaɛ, ɔ̃ à gɛ̀ò
Kɛila. 7 Kɛ́ Saulu mà Davidi gɛ̀ Kɛila, à
mɛ̀: Lua gìaàziɛ, ɔ̃ à aà nàmɛɛ ma ɔzĩ,
asa à azĩa kàka wɛ̃́lɛ bĩ́ideuɛ. 8 Saulu a
zĩgɔ̃ɔ kã̀aa píi aa gɛ koezɔ̃ Davidi ń a
gbɛ̃́ɔzi Kɛila. 9 Kɛ́ Davidi mà Saulu lɛ́
vãikpaaĩanɔ, ɔ̃ a ò sa'ona Abiataaɛ aà
mɔ́ ń sa'o'ulao. 10 Ɔ̃ Davidi mɛ̀: Dii Isailiɔ
Lua, mapi n zɔ̀blena, má mà Saulu lɛ́
zɛwɛɛlɛ à mɔ Kɛila à wɛ̃́lɛɛ beepi dúuzɔ̃
ma yã́i. 11 Kɛiladeɔ ma kpawà yɛ̀? Saulu
a mɔ la lá má màwa yɛ̀? Dii Isailiɔ Lua,
o mapi n zɔ̀blenaɛ. Ɔ̃ Dii òɛ̀: A mɔ́. 12 Ɔ̃
Davidi aà là lɔ: Kɛiladeɔ ma kpawà ń ma
gbɛ̃́ɔ yɛ̀? Ɔ̃ Dii mɛ̀: Aa á kpawàɛ. 13 Ɔ̃ Da-
vidi ń a gbɛ̃́ɔ fɛ̀lɛ, aa kà gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃
taawa. Kɛ́ aa bɔ̀ Kɛila, ɔ̃ aa gɛ̀ gu pɔ́ aa
yei. Kɛ́ Saulu mà Davidi bɔ̀ Kɛila, i gɛ́ we
lɔo.

14 Davidi ku zɛgikĩ̀iɔu gbáau Zifi bùsu
gbɛ̀sĩsĩdeu. Lá gu lɛ́ dɔ Saulu ìɔ aà wɛɛ,
ãma Lua i Davidi naɛ̀ aà ɔzĩo. 15 Gɔɔ pɔ́
Davidi ku Zifi bùsu líkpɛu, a mà Saulu ń
aà gbɛ̃́ɔ lɛ́ mɔ́ a dɛi. 16 Ɔ̃ Saulu nɛ́ Yonatãa
fɛ̀lɛ gɛ̀ Davidi lɛ̀ za líkpɛpiu, à aà gbà
sɔ̃ ń Lua tɔ́o. 17 A òɛ̀: Ńsu to vĩa n kũo,
asa ma mae a e ɔkãmao. Ḿmɛ ńyɔ̃ kible
Isailiɔwa, mapi sɔ̃ míɔ dɛ n plaade ũ. Ma
maepi bee dɔ̃ se. 18 Ɔ̃ aa yãyè ń kɔ̃o ḿpla
Dii aɛ. Davidi ku líkpɛu we, ɔ̃ Yonatãa tà
bɛ.

19 Bee gbɛa Zifideɔ gɛ̀ Saulu lɛ̀ Gibɛa
aa mɛ̀: Davidi ulɛa wá bùsu sɛ̃gbãu. A ku

**22:10 Soũ 52

líkpɛu Hakila sı̀sı̃pɔlɛu Yɛsimɔ gɛɔmidɔk-
ı̃i oi.†† 20 Kí, gɔɔ pɔ́ ń yei píi, mɔ we, wí
aà kpama. 21 Ɔ̃ Saulu mɛ̀: Dii báaadaágu,
kɛ́ a ma wɛ̃nagwà yẫi. 22 À tá, í ɛa sɔukɛ.
À gu pɔ́ ì gɛ́u gbɛagbɛa ń gbɛ̃́ pɔ́ aa aà
èɔ, asa má mà wà mɛ̀ aà ɔ̃nɔá ɔ̃nɔ no. 23 À
gbɛagbɛa kɛ́ à e à aà ulɛkĩiɔ dɔ̃ píi, í ɛa mɔ
ma le mà a sẫasã ma, mí gɛ́ánɔ. Tó a kú
á bùsuu weɛ, má kpálɛkɛaàzi Yuda buiɔ
guu píiɛ. 24 Ɔ̃ aa dàzɛu aa dɔ̀aa Sauluɛ
Zifi. Gɔɔ bee sɔ̃ Davidi ń a gbɛ̃́ɔ ku Maɔni
gbáau sɛ̃ pɔ́ kú Yɛsimɔ gɛɔmidɔkĩi oiu.

25 Kɛ́ Saulu ń a gbɛ̃́ɔ lɛ́ mɔ́ kpálɛkɛiaàzi,
à a baomà, ɔ̃ à pìla gbɛpiwa, a ku Maɔni
gbáau. Kɛ́ Saulu mà, ɔ̃ à pɛ̀lɛaàzi Maɔni
gbáau we. 26 Sauluɔ bɛ gbɛ̀sı̃sı̃ kpɛle, Da-
vidiɔ bɛ a kpɛla, aalɛ olo'olobo aalɛ bàalɛ
Sauluɛ. Gɔɔ pɔ́ Saulu ń a gbɛ̃́ɔ lɛ́ lia
Davidiɔzi aa ń kû̃, 27 ɔ̃ gbɛ̃e mɔ̀ baok-
pà Sauluɛ à mɛ̀: Kɛ kpakpa, Filitɛ̃ɔ mɔ̀
lɛ́lɛi wá bùsuwa. 28 Ɔ̃ Saulu zɛ̀ pɛ́lɛa Da-
vidiziɛ, à gɛ̀ Filitɛ̃ɔ lei. A yẫi tò wì mɛ
gupiɛ Kɔ̃kpaalɛgbɛ.

Davidi gia Saulu dɛai gbɛ̀'ɛu

24 Bee gbɛa Davidi bɔ̀ we à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ
sɛ̃gbãu, gu pɔ́ wì mɛ Ɛ̃ngɛdi. 2 Kɛ́
Saulu sù ń Filitɛ̃ɔ yaao, wa òɛ̀ Davidi ku
Ɛ̃ngɛdi gbáau. 3 Ɔ̃ à Isaili zĩgɔ̃ɔ sɛ̀lɛ gbɛ̃ɔn
ɔ̀aa gɛ̃o, à dàńnɔ zɛ́u kpálɛkɛi Davidiɔzi
gu pɔ́ wì mɛ Tueɔ gbɛ̀sı̃sı̃. 4 Kɛ́ à kà sãɔ
kaa pɔ́ kú zɛ́ saɛ kĩ́i, à gbɛ̀'ɛ è we, ɔ̃ à
gɛ̃̀u bĩ́ikpɛkɛi. Davidi ń a gbɛ̃́ɔ sɔ̃ aa ku
gbɛ̀'ɛpiu za a lɛ́wa.‡‡ 5 Ɔ̃ Davidi gbɛ̃́ɔ òɛ̀:
Gwa, gɔɔ pɔ́ Dii mɛ̀ á n ibɛɛ nanɛ n ɔzĩ
ǹ yãkɛɛ̀ lá ń yeiwan gbã. Ɔ̃ Davidi fɛ̀lɛ
tɛɛɛ, à Saulu ulada lɛ́ zɔ̃̀ aà saɛ. 6 A gbɛa
Davidi làasoo lɛ́ ĩadawà Saulu ula lɛ́ pɔ́
a zɔ̃̀pi yẫi, 7 a ò a gbɛ̃́ɔnɛ: Kai! Dii su to
mà yẫ bee taa kɛ ma dii pɔ́ á kpàɛo. Má
ɔkãwào, asa Dii mɛ́ aà kpà kía ũ.

8 Davidi a gbɛ̃́ɔ lèle ń yẫpi yẫi, i to aa
Saulu dɛ̀o. Kɛ́ Saulu bɔ̀ gbɛ̀'ɛu, àlɛ gɛ̃zɛa,
9 ɔ̃ Davidi bɔ̀ gbɛ̀'ɛpiu à lɛzùaàzi à mɛ̀:
Ma dii kí! Kɛ́ Saulu lìli à a kpɛ gwà, ɔ̃
Davidi kùlɛ à a mipɛ̀lɛɛ̀. 10 Ɔ̃ a ò Sauluɛ:
Tó wà mɛ̀ ma vãi ò ń musu, bɔ́yãi ni síi?
11 Gwa! N wɛ́ è gbã lá Dii n namɛɛ ma ɔzĩ
gbɛ̀'ɛu. Wa òmɛɛ mà n dɛ, ɔ̃ ma n wɛ̃nag-
wà, ma mɛ̀ má ɔkã ma diiwao, asa Dii
mɛ́ aà kpà kía ũ. 12 Gwae Baa! Gwa, má
n ulada lɛ́ kũa kɛ! Ma n ula lɛ́ zɔ̃̀, ãma
mi n dɛo. Ń dɔ̃̀ sa kɛ́ má vãi ge ĩ́i kũan-
nɔo. Mi tàaekɛnɛo, ɔ̃ ńlɛ ma wɛ. 13 Dii mɛ́
a yẫgɔ̃gɔ̃wɛ̃ɛ, i tɔsimamɛɛ, ãma mapi, má
ɔkãmao. 14 Lá wà yáasikɛ̀ za ziwa wà mɛ̀:
Yãvãi ì bɔ vãikɛnaɔ kĩ́iɛ. Má ɔkãmao. 15 N
Isailiɔ kía, dé yẫi n bɔii? Dé ńlɛ pɛ́lɛaàzii?
Gbɛ̃ gɛ yẫ? Kɔ̀ɔtɛ̃ yẫ? 16 Dii mɛ́ a ma yẫ
gwa, i yẫgɔ̃gɔ̃wɛ̃ɛ, i yãnakpaa, i zɛmanɔ,
i ma bɔ n ɔzĩ.

17 Kɛ́ Davidi yẫ bee ò Sauluɛ a làa,
Saulu mɛ̀: Ma nɛ́ Davidi, n lɔɔn wee? Ɔ̃
Saulu wii pẫlɛ à ɔ́ɔlɔ̀. 18 A ò Davidiɛ: N yẫ
na dɛmala, asa vãi má kɛ̀nɛ, ɔ̃ n fĩabòmɛɛ
ń maao. 19 N maa pɔ́ ń kɛ̀mɛɛ ò tia. Kɛ́ Dii
ma nanɛ n ɔzĩ, ni ma dɛo. 20 Tó gbɛ̃́ bɔ̀ a
ibɛɛwa, ì to aà ta aafiae? Dii maa pɔ́ ń
kɛ̀mɛɛ gbã fĩabonɛ. 21 Má dɔ̃ sa kɛ́ ńyɔ̃ gɔ̃
kía ũ, níɔ kible Isailiɔwa. 22 Lɛgbɛ̃mɛɛ ń
Dii tɔ́o, kɛ́ ńyɔ̃ ma bui kaalɛo, ńyɔ̃ ma de
bɛdeɔ tɔ́ midɛo. 23 Ɔ̃ Davidi lɛgbɛ̃̀ Sauluɛ.
Kɛ́ Saulu tà bɛ, ɔ̃ Davidi ń a gbɛ̃́ɔ ɛ̀a aa tà
sɛ̃gbãu.

Nabali gia dɔnlɛkɛi Davidiɛ

25 Samuɛli gà, ɔ̃ Isailiɔ kẫaa píi, aalɛ
ɔ́ɔlɔ aà gaa yẫ musu, ɔ̃ wà aà vĩ̀
a bɛ Lama. Bee gbɛa Davidi gɛ̀ Palana
sɛ̃u. 2 Maɔni gbɛ̃e ku, a bɔɔlɛ vĩ Kaamɛli
we. Ɔde saɛ, a sãɔ vĩ mɛ̀n ɔ̀aa gɛ̃o ń
blɛɔ mɛ̀n ɔ̀aa sɔo. Ɔ̃ à mɔ̀ Kaamɛli a sãɔ
kãkɛ̃ɛlɛi. 3 Aà tɔ́n Nabali,¶¶ aà na tɔ́n Abi-

††23:19 Soũ 54
‡‡24:4 Soũ 142
¶¶25:3 Bee mɛ̀ mìsaide.

gaili. Nɔɛpi laai vĩ mɛ́ aà kákaa maa, ãma
aà gɔ̃pi pãsĩ mɛ́ aà yãkɛaɔ dɔ̀ɔ vĩo. Kalɛbu
buiɛ.
4 Gɔɔ pɔ́ Davidi ku sɛ̃u, a mà Nabali mɔ̀
a sãɔ kãkɛ̃ɛlɛi. 5 Ɔ̃ à a ìwaɔ zĩ̀ gbɛ̃ɔn kwi,
a òné: À fɛlɛ gé Nabali kĩ́i Kaamɛli, í fɔk-
pawàmɛɛ, 6 í oè à mɛ: Lua n dɔ̃ ń aafiao
ń n uao ń n gbɛ̃́ɔ píi. 7 Má mà n mɔ ń
sãkãkɛ̃ɛlɛnaɔ. Kɛ́ n sãdãnaɔ kúwanɔ, wi
ĩadamáo, mɛ́ an kua Kaamɛli guu, pɔe i
kɛ̃́sãmáo. 8 Ǹ n zĩkɛnapiɔ la, aa onɛ. Ma
ìwaɔ wɛgwa, asa dikpɛ zĩ́ɛ. N zɔ̀blenapiɔ
ń mapi n néo wá gba pɔ́ pɔ́ ń è.
9 Kɛ́ Davidi ìwapiɔ kà, aa yã́pi sèlɛ sìu
Nabaliɛ ń Davidi tɔ́o, ɔ̃ aa sɔ̃̀aaàzi. 10 Ɔ̃
Nabali òné: Dén Davidi ũi? Bɔ́n Yɛse népi
ũi? Zɔ pɔ́ aa kɛ̃̀ ń diiɔwa gbãɔ dasi. 11 Á
ye mà a pɛ̃ɛ ń ma ío ń nɔ̀ɔ pɔ́ má dè ma
sãkãkɛ̃ɛlɛnaɔnɛo sélɛ mà kpa gbɛ̃́ pɔ́ má
ń bɔkĩi dɔ̃ɔɔwa yã̀? 12 Ɔ̃ Davidi gbɛ̃́ɔ ɛ̀a
dàzɛu aa tà. Kɛ́ aa kà, aa yã́piɔ sèlɛ sìuɛ̀
píi. 13 Ɔ̃ Davidi ò a gbɛ̃́piɔnɛ: Á baade a
fɛ̃nda loo. Ɔ̃ an baade a fɛ̃nda lòo ń Da-
vidipio sɔ̃. Gbɛ̃́ pɔ́ gè ń Davidioɔ kà ɔ̀aa
pla taa, ɔ̃ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do gɔ̃̀ ń asoɔ.

Abigaili awakpaa Davidiɛ a zã́ Nabali yã́ musu

14 À mɔ lè zĩkɛnapiɔ do gɛ ò Nabali
na Abigailiɛ à mɛ̀: Davidi gbɛ̃́ɔ zĩ̀ aa bɔ̀
sɛ̃u, aa mɔ̀ fɔkpà wá diiwa, ɔ̃ à pàla-
má. 15 Gbɛ̃́piɔ sɔ̃ aa maakɛ̀wɛ̃ɛ maamaaɛ,
aai ĩadawáo. Wá kuańnɔ sɛ̃u guu, pɔe lí
kɛ̃́sãwáo. 16 Gɔɔ pɔ́ wálɛ sãdã ń saɛ fãanɛ
ń gwãasĩnao píi aaìɔ liaawázi lán bĩ́iwaɛ.
17 Làasookɛ yã́ pɔ́ ńyɔ̃ kɛwa, asa aa zɛ̀ò
wà vãikɛ wá diiɛ ń aà uadeɔ píiɛ. Aàpi
maao, ìli gbɛ̃́ yã'onɛ mao.
18 Ɔ̃ Abigaili pɛ̃ɛ nàaa kpakpa mɛ̀n ɔ̀aa
do ń vɛ̃ɛo tùu pla ń sã pɔ́ wa kɛ̀kɛɔ mɛ̀n
sɔo ń pɔ́wɛna kpasaao pɛ̃n sɔo ń vɛ̃ɛbɛ
kàaɔ mɛ̀n basɔo ń kaadɔɛmbɛ gii kàaɔ
mɛ̀n ɔ̀aa do, aa yè zàa'ĩnaɔnɛ. 19 Ɔ̃ a ò
a zĩkɛnaɔnɛ: Ɔ̀ɔ dɔaa, máɔ té á kpɛɛ. I
yãe o a zã Nabaliɛo. 20 Ɔ̃ a di a zàa'ĩna
kpɛ, àlɛ pila sĩ̀sĩwa. Kɛ́ à bɔ̀ sĩ̀sĩ kpɛ, à
kpàaũ ń Davidio, àlɛ pila sĩ̀sĩwa sɔ̃ ń a
gbɛ̃́ɔ, aalɛ mɔ́. 21 Davidi lɛ́ o a gbɛ̃́ɔnɛ: Ma
gbɛ̃́pi pɔ́ɔ dɔ̃̀aɛ̀ sɛ̃u pãɛ. Wi aà pɔe sɛo, ɔ̃
à maa fĩabòmɛɛ ń vãio. 22 Tó ma aà gɔ̃ɛe
tò bɛ̃́ɛ e gu àɔ gé dɔi, Lua yãpãsĩkɛmɛɛ
bɛ̃̀ɛbɛ̃ɛ.
23 Kɛ́ Abigaili aà è, ɔ̃ à pìla a zàa'ĩnawa
kpakpa, à kùlɛ Davidiɛ à wùlɛ a gbɛɛu.
24 Ɔ̃ à kùlɛ aà gbázĩ à mɛ̀: Baa, mámɛ má
tàae vĩ mado. Mapi n zɔ̀blena gba zɛ́ mà
yã'onɛ. Swãdɔ mapi n zɔ̀blena yã́i. 25 Baa,
Nabali maao. Ńsu ǹ aà yãdao. A dɛ lá a
tɔ́waɛ. Aà tɔ́n Mìsaide, mɛ́ mìsaiyã ɔ̃ ìɔ
kɛ. Mapi n zɔ̀blena sɔ̃ mi gbɛ̃́ pɔ́ n ń zĩ́ɔ
eo. 26 Baa, lá Dii ku mɛ́ ń ku, Dii gìnɛ
ǹ gbɛ̃dɛ ǹ tɔsi nzĩaɛɛ. Dii to n ibɛɛɔ ń
gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ n vãi wɛɛlɛɔ gɔ̃ lán Nabaliwa.
27 Tiasa Baa, gba pɔ́ mapi n zɔ̀blena ma
mɔonɛɛ bee si ǹ kpa n ìwaɔwa. 28 Sùuukɛ
ń mapi n zɔ̀blenao ń ma tàaeo. Dii a to
n buiɔ aaɔ kible gɔɔpiiɛ, asa ni zĩka Di-
iɛɛ, mɛ́ wa vãie ema bauo. 29 Baa tó gbɛ̃e
fɛ̀lɛ lɛ́ pélɛnzi n dɛi, Dii n Lua a n wɛ̃ni
dɔnɛ ń mɔgalaoɛ, i n ibɛɛɔ wɛ̃ni da a gbɛ-
mau, i zu. 30 Baa, tó Dii yãmaakɛ̀nɛ lá à a
lɛgbɛ̃̀wà píi, mɛ́ à n dilɛ Isailiɔ dɔaana ũ,
31 n làasoo su ĩadama, i n dayãu gbɛ̃dɛa
pã ge tɔsia nzĩaɛ yã́ musuo. Baa, tó Dii
maakɛ̀nɛ, to mapi n zɔ̀blena ma yã́ àɔ
dɔngu.
32 Ɔ̃ Davidi ò Abigailiɛ: Wà Dii Isailiɔ
Lua sáaukpa. Ɔ̃mɛ n zĩ daimalɛ gbã.
33 Ma n sáaukɛ̀ sɔ̃ ń laai pɔ́ n ma gbao,
asa ḿmɛ n ma zùukɛ̀ gbã, ɔ̃ mi gbɛ̃dɛ ma
tɔsì mazĩaɛo. 34 Tó bee no, ń Dii Isailiɔ
Lua pɔ́ gìmɛɛ mà vãikɛnɛo, tó ni wã n
mɔ daimalɛ yãao, dɔ̃ yãa gu a dɔ Na-
bali gɔ̃ɛewao. 35 Ɔ̃ Davidi pɔ́ pɔ́ Abigaili
mɔ̀ɔɛ sì à mɛ̀: Ka bɛ aafia. Ma n yãmà,
ma yɔlaakɛ̀nɛ.

Nabali gaa ń Davidi Abigalio sɛao

36 Kɛ́ Abigaili kà Nabali kĩ́i, a è àlɛ pɔn-
ablɛble lán kíawa. Aà pɔ kɛ̀na, à vɛ̃ɛ gbɛ̃̀
à kã̀. Ɔ̃ aà napi i lɛbɔ à yãe òɛ̀ baa yɔɔo e
gu gè dɔ̀ò. 37 Kɛ́ gu dɔ̀, vɛ̃ɛ wèe Nabaliwa,

ɔ̃ aà na yɑ̃́ pɔ́ kèpi sèlɛ sìuè. Ɔ̃ sɔ̃ kɛ̃̀aàgu, à gɔ̃̀ lán gbɛwa. 38 Gɔɔ kwi taa gbɛa Dii gotɔ̃̀wà, ɔ̃ à gà.

39 Ké Davidi Nabali gaa bao mà à mɛ̀: Wà Dii pɔ́ zɛ̀manɔ sáaukpa, à wí pɔ́ Nabali dàa bɔ̀mɛɛ. À gìmɛɛ mà vãikɛ, ɔ̃ a tò Nabali vãikɛa wì aàzĩ́a musu. Bee gbɛa Davidi gbɛ̃́ɔ zĩ̀ Abigailiwa aa oɛ̀ á ye aà sɛ nɔ ũ. 40 Ké Davidi ìwapiɔ kà Abigaili kĩ́i Kaamɛli, aa òɛ̀: Davidi mɛ́ wá zĩ́ma, a ye n da'uakɛ. 41 Ɔ̃ à fɛ̀lɛ kùlɛ à a mipɛ̀lɛ à mɛ̀: Aà zɔ̀blenan ma ũ, ma sɔu mà mà a dii ìwaɔ gbá pípinɛ́. 42 Ɔ̃ à fɛ̀lɛ dì zàa'ĩna kpɛ gɔ̃̀ɔ. Aà nɔɛ zĩkɛnaɔ gèaànɔ gbɛ̃ɔn sɔo. Aa dàzɛu ń Davidi zĩnaɔ, ɔ̃ à gɔ̃̀ aà nɔ ũ. 43 Davidi Yezɛlɛɛ gbɛ̃́ Ainɔaũ kũa nɔ ũ lɔ. An pla ḿpii aà naɔnɛ. 44 Ɔ̃ Saulu a nɛ́ Mikali pɔ́ dɛ Davidi nɔ ũ yãa kpà Laisi nɛ́ Palɛtiɛ, Galiũ gbɛ̃́wa.

Davidi gia Saulu dɛai gẽn plaade

26 Zifideɔ gè Saulu lè Gibɛa, aa òɛ̀: Davidi ulɛa Hakila sĩ̀sĩpɔlɛu bɔaa ń Yɛsimɔo.[§§] 2 Ɔ̃ Saulu gè Zifi sẽu ń Isaili zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa gẽo, aalɛ Davidi wɛ sẽpiu. 3 Saulu bòokpà zɛ saɛ Hakila sĩ̀sĩpɔlɛ pɔ́ bɔaa ń Yɛsimɔo, mɛ́ Davidi ku sẽu. Ké a mà Saulu lɛ́ pɛ́lɛazi, 4 ɔ̃ à asiigwanaɔ zĩ̀, ɔ̃ a dɔ̃̀ sa ké Saulu kà. 5 Ɔ̃ Davidi fɛ̀lɛ gè gu pɔ́ Saulu bòokpàu. À Saulu ń a zĩgɔ̃ɔ dɔaana Nɛɛ nɛ́ Abinɛɛo wúlɛkĩi è. Saulu wúlɛa bòo guoguo, aà gbɛ̃́ɔ kálɛa liaaaàzi. 6 Ɔ̃ Davidi Iti bui Aimɛlɛki ń Zeluia nɛ́ Abisaio là à mɛ̀: Démɛ a gɛmanɔ bòopiu Saulu kĩ́ii? Ɔ̃ Abisai òɛ̀: Mámɛ má gɛnnɔ. 7 Ké Davidi ń Abisaio lɔ̀ɔlɛ zĩgɔ̃piɔzi gwɑ̃́, ɔ̃ aa Saulu è wúlɛa, àlɛ i'o bòo guoguo, aà sɔ̃na pɛ́lɛa aà mizĩ. Abinɛɛ ń a gbɛ̃́ɔ wúlɛa liaaaàzi ḿpii.

8 Ɔ̃ Abisai ò Davidiɛ: Lua n ibɛɛ nànɛ n ɔzĩ gbãɛ. To mà aà zɔ̃ ń sɔ̃nao mà naaa ń tɔɔlɛo. Má aà zɔ̃ gẽn doɛ, i kɛ gẽn pla no. 9 Ɔ̃ Davidi òɛ̀: Ńsu ǹ aà dɛo. Démɛ a ɔkã kía pɔ́ Dii kpàwa ade bɔ pãi? 10 Ɔ̃ Davidi ɛ̀a mɛ̀: Dii ku! Dii mɛ́ a gotɔ̃wà, aà gɔɔ pà à gàn nò, à gà zĩlaun nò. 11 Kai! Dii su to mà ɔkã kía pɔ́ á kpàwao. Wà gɛ wà sɔ̃na pɔ́ kú aà mizĩ sɛ́ ń aà ituuo, wí gɛ̃ò zɛ́a. 12 Davidi sɔ̃na ń ituu pɔ́ kú Saulu mizĩo sɛ̀, ɔ̃ aa gɛ̃̀ò zɛ́a. An gbɛ̃e i ń eo, aa ń yɑ̃́ dɔ̃o, aalɛ i'o ḿpiiɛ. An gbɛ̃e i vuo, asa Dii mɛ́ tò í zɔ̃ɔ dàńla.

13 Ké Davidi bùa swa baale, ɔ̃ à zɛ̀ sĩ̀sĩ musu za zɑ̃̀zã, gu yàasa daa ń zãnguo. 14 Ɔ̃ à lɛzù Abinɛɛ ń a gbɛ̃́ɔzi à mɛ̀: Abinɛɛ yòoo! Ń nílɛ yɑ̃̀? Abinɛɛ wèwà à mɛ̀: Démɛ lɛ́ lɛzu kíazii? 15 Davidi òɛ̀: Nɛgɔ̃nan n ũo lò? Gbɛ̃e kànwa Isaili bùsuue? Gbɛ̃e mɔ̀ n dii kí dɛi. Bɔ́yãi ńlɛ aà dɔ̃́ao ni? 16 Ni yɑ̃́ dɔ̃ ń kɛ̀o. Ń Diio a ka gaaɛ, asa i á dii kí pɔ́ Dii kpàɛ́ dɔ̃́ao. Gwae! Kí sɔ̃na ń aà ituu pɔ́ kú aà mizĩo ku máɛ? 17 Saulu Davidi lɔɔ dɔ̃̀, ɔ̃ à mɛ̀: Davidi ma nɛ́, n lɔɔn wee? A wèwà à mɛ̀: Ma dii kí, ma lɔɔɛ. 18 Davidi ɛ̀a mɛ̀: Bɔ́yãi ma dii lɛ́ pɛ́lɛ mapi a zɔ̀blenazii? Bɔ́ má kɛ̀i? Bɔ́ má wìwii? 19 Ma dii kí, swɑ̃́kpa mapi n zɔ̀blena yɑ̃́i sa. Tó Dii mɛ́ n sóikɛ̀a, aà ma sa'oa gĩma. Tó gbɛ̃nazĩnaɔnɛ sɔ̃, Dii láaikɛmá, asa aa ma ya ma bɔ Dii gbɛ̃́ɔ guu, aa mɛ̀ mà gɛ́ zɔblei dii zĩ̀loɔnɛɛ. 20 Ńsu to wà ma dɛ zɑ̃̀ ń Diioo. Isailiɔ kía bɔ̀ kɔ̀ɔtɛ̃ wɛi lá wìɔ dɔ̃na ya gbɛ̀sĩsĩɔ musuwa. 21 Ɔ̃ Saulu mɛ̀: Ma duunakɛ̀. Ma nɛ́ Davidi, ɛa su. Má ĩadama lɔo, asa n ma wɛ̃ni dà gbia gbã. Sĩanaɛ, ma mìsaiyã kɛ̀, ma zã yɑ̃́wa maamaaɛ. 22 Ɔ̃ Davidi òɛ̀: N sɔ̃nan kɛ. To n ìwae bua mɔ síi. 23 Dii ì fĩabo baadeɛ a maakɛ ń a náaio musu. Dii n namɛɛ ma ɔzĩ gbãɛ, ãma mi we ɔkɑ̃̀mao, ké Diipi mɛ́ n kpa kía ũ yɑ̃́i. 24 Lá ma n wɛ̃ni bɛɛɛ dɔ̃̀ gbã, Dii ma wɛ̃ni bɛɛɛ dɔ̃ màa, i ma si vãi píiwa. 25 Ɔ̃ Saulu òɛ̀: Lua báaadangu ma nɛ́ Davidi. Ńyɔ̃ yãzɔ̃ɔkɛ, n mi aɔ daa íaɛ fá. Ké Davidi gɛ̃̀zɛa, ɔ̃ Saulu tà bɛ.

[§§]**26:1** Soũ 54

Davidi kua Filitɛ̃ɔ bùsuu

27 Davidi làasookɛ̀ à mɛ̀: Saulu a ma
dɛ gɔɔewa. Tó mi bàalɛ ma ta Fil-
itɛ̃ɔ bùsuuo, a bɔmanɔ nao. Tó ma bàalɛ̀,
Saulu a ma wɛa tó, mí bɔ aà ɔzĩ. 2 Ɔ̃ Da-
vidi fɛ̀lɛ gɛ̀ Gata kí Akisi, Maɔki nɛ́ kĩ́i.
Gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃ɔ gɛ̀aànɔ. 3 Ɔ̃ Davidi ń a
gbɛ̃́ɔ zɔ̃̀lɛ Gata ń Akisio, baade ń a bɛdeɔ.
Davidi ku we ń a na gbɛ̃ɔn plaɔ, Yezɛlɛɛ
gbɛ̃́ Ainɔaũ ń Kaamɛli gbɛ̃́ Abigaili pɔ́ dɛ
Nabali nɔ ũ yãao. 4 Kɛ́ wa ò Sauluɛ Da-
vidi bàalɛ̀ tà Gata, i pɛ́lɛaàzi lɔo.
5 Davidi ò Akisiɛ: Tó n ma wɛgwàɛ,
ma gba zɛ́ mà zɔ̃lɛ guei n zɔ̃ɛwiaɔ do
guu. Mapi n zɔ̀blena má ye màɔ kunnɔ
n mɛɛwiauo. 6 Zĩbeezĩ ɔ̃ Akisi Zikilaga
kpàwà, ɔ̃ à gɔ̃̀ Yuda kíaɔ pɔ́ ũ e ń a gbão.
7 Davidi kua Filitɛ̃ɔ bùsuu kà wɛ̃̀ do ń mɔ
síiɔ̃o.
8 Ɔ̃ Davidi ń a gbɛ̃́ɔ gɛ̀ lɛ̀lɛ Gesuuɔwa
ń Giiziɔ ń Amalɛkiɔ. Gbɛ̃́piɔ ku bùsupiu
za ziɛ bɔa za Sulu e à gɛ̀ pɛ̀ Egipiwa. 9 Tó
Davidi zĩblè bùsupi wɛ̃́lɛɔwa, ìli gɔ̃ɛe ge
nɔɛe to bɛ̃́ɛo, sãɔ ń zuɔ ń zàa'ĩnaɔ ń yion-
goɔ ń pɔkasaɔ ɔ̃ ì naaa. Tó à tà, ì gɛ́ Akisi
kĩ́i, 10 ɔ̃ Akisi ì aà la gu pɔ́ à lɛ̀lɛu gbɛ̃́ɔwa
zĩbeezĩ. Davidi ì oɛ̀ a gɛ Nɛgɛvɛ bùsuu,
Yudaɔ ge Yelamɛli buiɔ ge Keniɔ kĩ́iɛ.
11 Davidi lí gɔ̃ɛe ge nɔɛe to bɛ̃ɛ wà suò
Gatao, asa à mɛ̀: Gbɛ̃e asu wá kɔmalɛkɛ
à mɛ má kɛ̀ kɛ́wa ge kɛ́wao. Màa ìɔ kɛ
gɔɔ pɔ́ a ku Filitɛ̃ɔ bùsuu. 12 Akisi Davidi
náaikɛ̀ à mɛ̀: Isailiɔ ye aà gĩyãio. Aɔ dɛ
ma zɔ̀blena ũɛ gɔɔpii.

Saulu ń nɔɛ wɛlɛnde gɛ̀sisinao

28 Zĩbeezĩ Filitɛ̃ɔ ń zĩgɔ̃ɔ kɛ̃̀aa, aa ye
gɛ́ zĩkai ń Isailiɔ. Ɔ̃ Akisi ò Da-
vidiɛ: Asa ń dɔ̃ kɛ́ mpi ń n gbɛ̃́ɔ á gɛ-
manɔ zĩkaió? 2 Ɔ̃ Davidi òɛ̀: Too, ńyɔ̃ e
sa lá mapi n zɔ̀blena má kɛ. Ɔ̃ Akisi òɛ̀:
Tó màaɛ, má n kɛ ma dɔ̃̀ana ũɛ e gɔɔpii.
3 À mɔ lè Samuɛli gà kɔ̀, Isailiɔ kɛ̃̀aa
píi, aa ɔ́ɔlɔ̀ aà gaa yã́ musu, ɔ̃ aa aà vĩ̀ a
bɛ wɛ̃́lɛu Lama. Saulu wɛlɛndeɔ ń gɛ̀sisi-
naɔ yà Isaili bùsuu.* 4 Kɛ́ Filitɛ̃ɔ kɛ̃̀aa, aa
mɔ̀ bòokpà Sunɛũ. Ɔ̃ Saulu Isailiɔ kɛ̃̀aa
píi, aa bòokpà Giliboa. 5 Kɛ́ Saulu Filitɛ̃
zĩgɔ̃ɔ è, vĩa aà kũ̀, sɔ̃ kɛ̃̀aàgu maamaa.
6 A gbɛ̀a Diiwa, ɔ̃ Dii i wewà nana guu
ge ń gbɛlaao† ge ń ãnabioo. 7 Ɔ̃ Saulu ò a
ìwaɔnɛ: À nɔɛ wɛlɛnde gɛ̀sisina wɛɛlɛmɛɛ
mà gɛ́ yãgbɛaiwà. Ɔ̃ aa òɛ̀: Nɔɛ wɛlɛnde
gɛ̀sisinae ku Ɛndoo.
8 Ɔ̃ Saulu azĩa lìlɛ à pɔkasa pãleɔ dà,
ɔ̃ à gɛ̀ nɔɛpi lè gwãasĩna ń a gbɛ̃ɔn plaɔ
sãnu. A òɛ̀: To n tã́a mɔ́, ní gɛ pɔ́ ma aà
tɔ́ ònɛ sísimɛɛ. 9 Ɔ̃ nɔɛpi òɛ̀: Ń dɔ̃ sã́asã
yã́ pɔ́ Saulu kɛ̀. À a bùsu zɔ̃̀ wɛlɛndeɔ
ń gɛ̀sisinaɔnɛ. Bɔ́yãi ńlɛ baikpamɛɛ wà
ma dɛi? 10 Ɔ̃ Saulu lɛgbɛ̃̀ɛ̀ ń Dii tɔ́o à mɛ̀:
Má sì ń Diio wa ĩadama yã́ɛ bee musuo.
11 Ɔ̃ nɔɛpi mɛ̀: Gɛ kpele mà sísinɛi? À
mɛ̀: Samuɛliɛ. 12 Kɛ́ nɔɛpi Samuɛli è, à
wii pãlɛ a ò Sauluɛ: Ḿmɛnn Saulu. Bɔ́yãi
n ɔ̃nɔkɛ̀imɛɛi? 13 Ɔ̃ kípi òɛ̀: Ńsu to vĩa n
kũo. Bɔ́ ń èi? A òɛ̀: Gyaade má è, àlɛ bɔ
tɔɔlɛu. 14 Saulu aà là à mɛ̀: Kpelewa a
dɛi? A òɛ̀: Mae zie mɛ́ lɛ́ mɔ́, a ulada daa.
Ɔ̃ Saulu dɔ̃̀ kɛ́ Samuɛliɛ, ɔ̃ à kùlɛ à wùlɛ
a gbɛɛu. 15 Ɔ̃ Samuɛli aà là à mɛ̀: Bɔ́yãi
n ĩadàa, ńlɛ ma sísii? A wɛ̀wà à mɛ̀: Ma
wɛ́tɛ̃a zɔ̃ɔ èɛ. Filitɛ̃ɔ mɛ́ mɔ̀ zĩkaimanɔ,
mɛ́ Lua bɔ̀ ma kpɛɛ. Ìli wea ń ãnabio ge
nana guu lɔo. A yã́i ma n sisi. Omɛɛ lá
má kɛ. 16 Samuɛli òɛ̀: Dii bɔ̀ n kpɛ à gɔ̃̀
n ibɛɛ ũɛ, mɛ́ ńlɛ yãgbɛaa sɔ̃ bɛ? 17 Dii
kɛ̀nɛ lá a dàmɛɛ má òwaɛ. À n bɔ kpalau
à n gbɛ̃́dee Davidi kpàu.‡ 18 Dii bee kɛ̀nɛ
gbã, kɛ́ ni aà yãmao yã́iɛ. Ni pɔkũma
pãsĩ bɔbɔɛ̀ Amalɛkiɔwao.¶ 19 Dii a Isailiɔ

*28:3 Lev 20.27, Iko 18.10-11
†28:6 Nao 27.21
‡28:17 1Sam 15.28
¶28:18 1Sam 15.3-9

ń mpio kpa Filitɛ̃ɔwaɛ. Mpi ń n nɛgɔ̃ɛɔ áɔ
kumanɔ la zia. Dii a Isaili zĩgɔ̃ɔ kpa Fil-
itɛ̃ɔwa. 20 Samuɛli yā̃pi tò vĩa Saulu kũ̀
maamaa, ɔ̃ à lɛ̀lɛ a gbɛɛu sɔlɔlɔ gɔ̃̀ɔ. Aà
yɛ̃̀ɛɛ làa, asa i pɔe ble gɔɔ bee ge gwā̃
beeo.
21 Kɛ́ nɔɛpi mɔ̀ Saulu kĩ́i, a è gili gɛ̃̀aàgu
maamaa, ɔ̃ a òɛ̀: Mapi n zɔ̀blena ma n
yãmà, ma azĩa kaikɛ̀, ma yā̃ pɔ́ ń òmɛɛ kɛ̀.
22 Ǹ n zɔ̀blena yãma sa. To mà blɛ dilɛnɛ,
ní ble, kɛ́ ǹ gbãakũ, ní gɛ̃zɛa. 23 Ɔ̃ Saulu
gì à mɛ̀: Má pɔbleo. Kɛ́ aà ìwaɔ nàɛwà
sãnu ń nɔɛpio, ɔ̃ à ń yãmà. Ɔ̃ à fɛ̀lɛ bùsuu
à zɔ̃̀lɛ liiwa. 24 Nɔɛpi zunɛbɔlɔ mɛkpaa vĩ
dɔa a bɛ. À gɛ̀ a dɛ̀ gɔ̃̀ɔ, ɔ̃ à pɛ̃ɛti sɛ̀ a dɛ̀
à kàa kɛ̀ò. 25 A dìlɛ Saulu ń a ìwaɔnɛ. Aa
blè, ɔ̃ aa fɛ̀lɛ tà gwā̃ bee gɔ̃̀ɔ.

Filitɛ̃ kíaɔ Davidi gbaɛa Zikilaga

29 Filitɛ̃ɔ ń zĩgɔ̃ɔ kā̀a Afɛki, mɛ́
Isailiɔ bòo ku Yezɛlɛɛ nibɔnai.
2 Filitɛ̃ kíaɔ lɛ́ gɛ̃ ń ń zĩgɔ̃ gãliɔ, an keeɔ
gbɛ̃ɔn basɔobasɔo, an keeɔ ɔ̀aasɔsɔo. Da-
vidi ń a gbɛ̃́ɔ tɛ́ ń kpɛ ń Akisio. 3 Ɔ̃ Fil-
itɛ̃ kíapiɔ Akisi là à mɛ̀: Ɛbɛluɛ beeɔ sɔ̃
bɛ? A wèmá à mɛ̀: Davidin kɛ. Isailiɔ kí
Saulu ìwaeɛ yãa. À gɔɔplakɛ̀manɔ. À wɛ̃
kɛ̀manɔ se. Sɛa za gɔɔ pɔ́ à mɔ̀ ma kĩ́i e
gbã, mi yãe ewào. 4 Ɔ̃ kípiɔ kpɛ̃nɛkɛ̀aànɔ
aa mɛ̀: Gɔ̃ɛpi gbaɛ aà ta gu pɔ́ ń kpàwàu.
A e gɛ́wanɔ zĩlauo, kɛ́ asu liaawanɔ weo
yā̃i. Kpelewa a e kɛ na ń a diioi, mɛ́ i kɛ
aà tá ń wá gbɛ̃ɛɔ mio bàasioa? 5 Davidi
pɔ́ wà lɛsì wà ɔ̃wā̀ aà yā̃ musun weo lò?
Wà mɛ̀:
Saulu gbɛ̃́ɔ dɛ̀dɛ ɔ̀aa sɔɔ (1.000),
Davidi sɔ̃ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kwi (10.000).
6 Ɔ̃ Akisi Davidi sìsi a òɛ̀: Má sì ń Diio
n kɛmɛɛ gbɛ̃maa ũɛ, mɛ́ n gɛamanɔ zĩlau
kɛ̀mɛɛ na, asa sɛa za gɔɔ pɔ́ n mɔ ma kĩ́i
e gbã, mi yãe emao. Ãma ń maa kíaɔnɛo.
7 Ɛa tá ń n aafianao, kɛ́ ńsu yãe kɛ à kɛ
ĩ́io. 8 Ɔ̃ Davidi Akisi là à mɛ̀: Bɔ́ má kɛ̀i?
Sɛa za gɔɔ pɔ́ ma mɔ n kĩ́i e gbã, bɔ́ ń èai?
Bɔ́yãi má e gɛ́ zĩkai ń ma dii kí ibɛɛɔo
ni? 9 Ɔ̃ Akisi òɛ̀: Má dɔ̃ kɛ́ ń maamɛɛ lán
Lua malaikaewa, ãma wá kíaɔ mɛ̀ ńsu
gɛ́wanɔ zĩlauoɛ. 10 Tó gu dɔ̀, fɛlɛ kɔɔkɔɔ ń
n dii Saulu zɔ̀blena pɔ́ mɔ̀nnɔɔ, í tá. 11 Ɔ̃
Davidi fɛ̀lɛ kɔɔkɔɔ ń a gbɛ̃́ɔ, aalɛ tá Filitɛ̃ɔ
bùsuu. Filitɛ̃ɔ sɔ̃ aa gɛ̀ Yezɛlɛɛ.

Davidi Amalɛkiɔ midɛa

30 Davidi ń a gbɛ̃́ɔ kà Zikilaga a gɔɔ
àaɔ̃dezĩ. À mɔ lè Amalɛkiɔ mɔ̀
lɛ́lɛi Nɛgɛvɛ bùsuwa ń Zikilagao ń kpɛ.
Aa lɛ̀lɛ Zikilagawa, aa tɛsɔ̃̀wà. 2 Aa nɔɛ
pɔ́ kú weɔ kũ̀kũ, nɛnɔɛnaɔ ń nɔɛzɔ̃ɔ píi.
Aai ń gbɛ̃e dɛo, aa ń sɛ́lɛ aa zɛsɛ̀ńnɔɛ. 3 Kɛ́
Davidi ń a gbɛ̃́ɔ kà ń bɛ wɛ̃́lɛu, aa è wà
tɛsɔ̃̀wà, wà ń nɔɛɔ ń ń nɛgɔ̃ɛɔ ń ń nɛnɔɛɔ
kũ̀kũ. 4 Ɔ̃ Davidi ń gbɛ̃́ pɔ́ kuanɔɔ wiilɛ̀ aa
ɔ́ɔlɔ̀ e an yɛ̃̀ɛɛ làa, e aa fɔ̃̀ lɛ́ ɔ́ɔlɔ lɔo. 5 Wà
Davidi nɔ mɛ̀n plaɔ Ainɔaũ ń Abigailio
kũ̀ wà tàńnɔ. 6 Davidi wɛ́tɛ̃a è maamaaɛ,
asa wàlɛ mɛ wà aà pápa ń gbɛo wà dɛɛ.
Gbɛ̃́pii nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔkpà an nɛgɔ̃ɛɔ ń ń nɛnɔɛɔ
yā̃ musu. Davidi gbãa'è Dii a Luawa, 7 ɔ̃ a
ò sa'ona Abiataaɛ: Mɔ́ ń n sa'o'ulao. Kɛ́ à
mɔ̀oɛ̀, 8 ɔ̃ Davidi yãgbɛ̀aò Diiwa à aà là à
mɛ̀: Mà pɛ́lɛ gbãamɔnɛdepiɔzi má ń lea?
A òɛ̀: Pɛ́lɛńzi, ńyɔ̃ ń leɛ, ní n gbɛ̃́ɔ suaba.
9 Ɔ̃ Davidi dàzɛu ń gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃ɔ. Kɛ́ aa
kà Besoo swai, gbɛ̃ɛɔ gɔ̃̀ we. 10 Gbɛ̃ɔn ɔ̀aa
doɔ yɛ̃̀ɛɛ làa, aai fɔ̃ bùa swapiwao, ɔ̃ Da-
vidi bùa à pɛ̀lɛ ń gbɛwa ń gbɛ̃ɔn ɔ̀aa plaɔ.
11 Aa Egipi gbɛ̃e è sɛ̃u, ɔ̃ aa gɛ̀aànɔ Da-
vidi kĩ́i. Aa blɛ kpàwà a blè. Aa í kpàwà a
mì. 12 Ɔ̃ aa kaadɔembɛ gii kpàwà ń vɛ̃ɛbɛ
kàao mɛ̀n pla a sò. Ɔ̃ aà mɛ sù, asa à kɛ̀
fãanɛ àaɔ̃ gwãasĩn àaɔ̃ pɔblesai imisaiɛ.
13 Ɔ̃ Davidi aà là à mɛ̀: Dé gbɛ̃́n n ũi?
N bɔ máɛ? Ɔ̃ Egipi gbɛ̃́pi mɛ̀: Amalɛki
zɔn ma ũ. A gɔɔ àaɔ̃n kɛ, ma dii pãk-
pàmaziɛ, kɛ́ málɛ gyãkɛ yā̃i. 14 Wa lɛlɛ
Nɛgɛvɛ bùsuwaɛ, gu pɔ́ Kɛlɛtiɔ kuu ń Yu-
daɔ ń Kalɛbu buiɔ, ɔ̃ wà tɛsɔ̃̀ Zikilagawa.
15 Ɔ̃ Davidi aà là à mɛ̀: Ńyɔ̃ fɔ̃ gɛmanɔ
gbɛ̃́piɔ kĩ́ia? A wèwà à mɛ̀: Tó n lɛgbɛ̀mɛɛ
ń Lua tɔ́o kɛ́ ńyɔ̃ ma dɛo, mɛ́ ńyɔ̃ ma kpa
ma diiwao, má gɛnnɔ ń kĩ́i.

16 Ɔ̃ à gɛ̀aànɔ. Kɛ́ aa kà, aa ń lé aa fãaaa gupiiu, aalɛ pɔble aalɛ imi, aalɛ pɔnakɛ ń pɔzɔ̃ɔ pɔ́ aa sɛ̀lɛ Filitɛ̃ɔ bùsuu ń Yuda bùsuoɔ yɑ̃́i. 17 Ɔ̃ Davidi sìńgu à ń dɛdɛ sɛa za oosiɛlɛ e gu sìa dɔa oosi. An gbɛ̃e i bɔkĩi eo, sema ɛ̀waaso gbɛ̃ɔn ɔ̀aa pla pɔ́ di yiongo kpɛ aa bàalɛ̀ɔ bàasio. 18 Davidi gbɛ̃́ pɔ́ Amalɛkiɔ ń kũkũɔ suabà píi ń a nɔ mɛ̀n plaɔ. 19 An gbɛ̃e i kɛ̃́são, néfɛ̃nɛn gbɛ̃zɔ̃ɔ, nɛgɔ̃ɛɔ ń nɛnɔɛɔ píi. Baa pɔ́ pɔ́ aa sɛ̀lɛɔ, Davidi ɛ̀a pɔ́piɔ sì píiɛ. 20 À sãɔ ń zuɔ nàaa, ɔ̃ aà gbɛ̃́ɔ pɔtuopiɔ kpán'aɛkɛ̀ aa mɛ̀: Davidi pɔ́ɔn kɛ.

21 Kɛ́ Davidi kà gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do pɔ́ an yɛ̃̀ɛɛ làa, aai fɔ̃ gɛ̀anɔo, aa gɔ̃̀ Besoo swaiɔ kɩ̃́i, aa bɔ̀lɛ dàaàlɛ ń gbɛ̃́ pɔ́ kuaànɔɔ. Kɛ́ Davidi sɔ̃̀ńzi, à fɔkpàmá, 22 ɔ̃ gbɛ̃pã nɔ̀sɛvãide pɔ́ tɛ́ Davidiziɔ mɛ̀: Lá aai gɛ́wanɔo, wá pɔ́ pɔ́ wá sìɔ kee kpámáo, mɛ́ i kɛ an baade na ń a néɔ bàasio. Aa ń sɛ táńnɔ. 23 Ɔ̃ Davidi mɛ̀: Ma gbɛ̃́ɔ, ásu kɛ màa ń pɔ́ pɔ́ Dii kpàwáɔo, asa à wá dɔ̃́a, à gbãamɔnɛde pɔ́ lɛ̀lɛwáɔ nàwɛ̃ɛ wá ɔzĩɛ. 24 Gbɛ̃e a yɑ̃́ pɔ́ á òɛ bee sio fá. Gbɛ̃́ pɔ́ gɔ̃̀ aalɛ pɔ́ɔ dɔ̃́aɔ asea aɔ doũ ń gbɛ̃́ pɔ́ gɛ̀ zĩlauɔ pɔ́ɔɛ. Wá kpaalɛkɔ̃ɛ sáasaa. 25 Kɛ́ Davidi yɑ̃́pi dìlɛ, ɔ̃ à gɔ̃̀ ikoyã ũ Isailiɔnɛ za gɔɔ bee e ń a gbão.

26 Kɛ́ Davidi kà Zikilaga, à pɔ́ pɔ́ a sì keeɔ kpɑ̃̀sã Yudaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ́ dɛ a gbɛ̃na ũɔnɛ à mɛ̀: Gba pɔ́ á è pɔ́ pɔ́ wá sì Dii ibɛɛɔwa guuɔn we. 27 A kpɑ̃̀sãnɛ́ Bɛtɛli ń Lamɔtu Nɛgɛvɛo ń Yatiio 28 ń Aloeeo ń Sifɛmɔo ń Ɛsɛmɔao 29 ń Lakalao ń Yelamɛli bui wɛ̃́lɛɔ ń Keni wɛ̃́lɛɔ 30 ń Ɔɔmao ń Boo'asão ń Atakao 31 ń Hɛblɔ̃o ń gu pɔ́ Davidi bɛu ń a gbɛ̃́ɔ píi.

Saulu ń a nɛgɔ̃ɛɔ gagaa

(1Lad 10.1-12)

31 Filitɛ̃ɔ zĩkà ń Isailiɔ, ɔ̃ Isailiɔ bàalɛ̀nɛ́, an daside gàga Giliboa gbɛpɔlɛu. 2 Filitɛ̃ɔ pɛ̀lɛ Saulu ń a nɛgɔ̃ɛɔzi, ɔ̃ aa aà népiɔ Yonatãa ń Abinadabuo ń Malakisuao dɛ̀dɛ. 3 Zĩ pɔ́ wàlɛ ká Saulu saɛ pãsĩkṹ, ɔ̃ kàzunaɔ aà pà, à kɛ̀'ĩa maamaaɛ. 4 A ò a zĩkabɔkũnaɛ: Ǹ n fɛ̃nda wo, ní ma zɔ̃ ǹ ma dɛò. Tó màa no, gyafɔɔdeɛ beeɔ ma zɔ̃, aai kɔ̃̀ɔ'omanɔ. Ɔ̃ vĩa aà zĩkabɔkũna kṹ, i weio, ɔ̃ Saulu a fɛ̃nda sɛ̀ à azĩa ò'oa. 5 Kɛ́ aà zĩkabɔkũna è à gà, ɔ̃ à azĩa ò'o a fɛ̃ndaa sɔ̃, à gàaànɔ. 6 Màa Saulu ń a nɛgɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn àaɔ̃ɔ ń a zĩkabɔkũnao ń a gbɛ̃́ɔ gàga sãnu gɔɔ doũpi zĩ́ píi.

7 Kɛ́ Isaili pɔ́ kú guzulɛu weɔ ń ń gbɛ̃́ pɔ́ kú Yuudɛ̃ baaleɔ è ń zĩgɔ̃ɔ bàalɛ̀, mɛ́ Saulu ń a néɔ gàga, aa bàalɛ̀ aa ń wɛ̃́lɛɔ tò we, ɔ̃ Filitɛ̃ɔ mɔ̀ zɔ̃̀lɛu. 8 Kɛ́ a gu dɔ̀, ɔ̃ Filitɛ̃ɔ mɔ̀, aalɛ pɔ́ɔ wolo gbɛ̃́ pɔ́ gàgaɔwa, ɔ̃ aa Saulu ń a né mɛ̀n àaɔ̃piɔ gɛ è kálɛa Giliboa gbɛpɔlɛu. 9 Ɔ̃ aa Saulu mi zɔ̃̀ aa aà gɔ̃kɛbɔɔ wòlowà, ɔ̃ aa gbɛ̃́ɔ zĩ̀ aa a baokpàkpa Filitɛ̃ɔ bùsu gupiiu ń ń tɑ̃́akpɛɔ. 10 Wà aà gɔ̃kɛbɔɔ kàlɛ tɑ̃́a pɔ́ wì mɛ Asetaati kpéu, ɔ̃ wà aà gɛ lòo Bɛtɛsã bĩ́iwa.

11 Kɛ́ Yabɛsi Galadadeɔ yɑ̃́ pɔ́ Filitɛ̃ɔ kɛ̀ Sauluɛpi mà, 12 ɔ̃ an nɛgɔ̃naɔ fɛ̀lɛ píi, aa táa'ò gwãasĩn bṹu bee, aa Saulu ń a néɔ gɛɔ bùa Bɛtɛsã bĩ́iwa, ɔ̃ aa tàò Yabɛsi, aa kàtɛu we. 13 Aa ń wáɔ sɛ̀lɛ aa vĩ̀ baali gbáu Yabɛsi, ɔ̃ aa lɛyè gɔɔ sopla.

SAMUƐLI LÁ PLAADE

Yɑ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Láɛ bee Isailiɔ kíaɔ mide Davidi kpalablea yɑ̃́ bɔɔlɛkɛ̀.

A daalɛkĩi kí Davidi kí Saulu ń a nɛ́ Yonatãao gaa wɛ̃nakɛ̀, bee gbɛa Davidi gɔ̃̀ Yudaɔ kía ũ (1-4). Saulu nɛ́ɔ do Isibosɛ kigɔɔsoplana blè Yuda bùsu gugbãntoo oi, ãma kɛ́ à gà, aà gbɛ̃́ɔ lɛdoũkɛ̀ ń Davidio, à gɔ̃̀ ń kía ũ ɔ̃ aa misìilɛ̀. Davidi gɔ̃̀ Isaili bui kuɛplaɔ píi kía ũ (5-20).

Wà Kí Davidi yã'ò bakũaanakɛsai. À zĩkà ń a ibɛɛɔ, buipãleɔ ń azĩa buiɔ píi. Wà aà gbãakɛ ń aà busaao ɔ̀lɔwɛ̃ɛ. A Lua náai vĩ mɛ́ a ye Luapizi maamaa, mɛ́ aà gbɛ̃́ɔ yeaàzi. Ń beeo wi aà busaa ń duuna pɔ́ a kɛ̀o ń aà uadeɔ pãpãakɔ̃wao ulɛo. Kɛ́ ãnabi Natãa Davidi duuna bɔ̀ɛ̀ gupuau, Davidipi awakpà Luaɛɛ, i gi Lua a swɑ̃́gagaaio.

Gbɛzã tó yɑ̃́ lɛ́ ĩada Isailiɔwa, aaì Davidi bɛɛkɛɛ. Suabana pɔ́ Lua a lɛgbɛ̃̀nɛ́ bee taa ɔ̃ an wɛ́ dɔi. Ɔ̀ dɔ́ngu kɛ́ Dii lɛgbɛ̃̀nɛ ãnabi Natãa sabai à mɛ̀: Aà buiɔ do aɔ kpalable gɔɔpiiɛ. Aà kpalapi aɔ láaa vĩo (7.16). Bee yɑ̃́ mɛ́ tò wì o Lua zĩna Yesu Kilisiɛ Davidi bui. (Mat 20.29-34, 21.9).

Davidi Saulu gaa baomaa

1 Saulu gaa gbɛa Davidi sù ń Amalɛkiɔ
kaalɛao, ɔ̃ à gɔ̃̀ Zikilaga gɔɔ pla. 2 A
gɔɔ àaɔ̃de zɩ̃́ gɔ̃ɛe bɔ̀ Saulu bòou à mɔ̀.
Aà pɔkasaɔ kɛ̃́kɛ̃a, mɛ́ bùsu ka aà miu. Kɛ́
à kà Davidi kɩ̃́i, à kùlɛɛ̀ à wùlɛ a gbɛɛu.
3 Davidi aà là à mɛ̀: N bɔ má ni? A wèwà
à mɛ̀: Ma bɔ Isailiɔ bòouɛ. 4 Ɔ̃ Davidi aà
là lɔ: À kɛ̀ kpelewa wei? Omɛɛ. Ɔ̃ a wèwà
à mɛ̀: Isailiɔ bɔ̀ zĩlau aa bàalɛ̀. An daside
kwɛ̀ aa gàga. Saulu ń a nɛ́ Yonatãao gà
lɔ.[§] 5 Ɔ̃ Davidi ɛ̀waaso pɔ́ lɛ́ baopi kpaɛ
là à mɛ̀: Kpelewa ɔ̃ ń dɔ̃ Saulu ń a nɛ́
Yonatãao gài? 6 A wèwà à mɛ̀: À mɔ lè
má kú Giliboa gbɛpɔlɛu weɛ, ɔ̃ ma Saulu
è, àlɛ gbãa'e a sɔ̃nawa. Sɔ̃́godeɔ ń sɔ̃deɔ
lɛ́ kãikũaànɔ. 7 À lìlɛ ma kɩ̃́i oi, à ma e,
ɔ̃ à ma sisi. Ma mɛ̀: Má kɛ́! 8 Ɔ̃ à ma la,
mámɛmaa déi? Ɔ̃ má wèwà Amalɛki buin
ma ũ. 9 Ɔ̃ a òmɛɛ mà sɔ̃azi, mí a dɛ, asa
gu lɛ́ liwaɛ, baa kɛ́ a wɛ́ gi kɛ̃a yɔɔ. 10 Ɔ̃
ma sɔ̃aàzi ma aà dɛ̀, asa má dɔ̃ a fɔ̃ ble a
zɔ̃api gbɛa lɔo. Ɔ̃ ma aà kíafua pɔ́ a kpaa
sɛ̀ ń zã pɔ́ a daao, ɔ̃ ma mɔonɛ kɛ ma dii.
11 Ɔ̃ Davidi a pɔkasaɔ gà a kɛ̃̀, ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́
kuaànɔɔ ń pɔ́ kɛ̃̀kɛ̃ sɔ̃. 12 Aa Saulu ń a nɛ́
Yonatãao gaa ɔ́ɔlɔ̀ ń Dii gbɛ̃́ Isailiɔ, asa zĩ
ń bléɛ. Wɛ́'i bɔ̀má, ɔ̃ aa lɛyè e oosi.

13 Davidi ɛ̀waaso pɔ́ baopi kpàɛ là à
mɛ̀: N bɛ ku má ni? Ɔ̃ a òɛ̀: Bɔ̀mɔ nɛ́n ma
ũ, Amalɛki bui. 14 Ɔ̃ Davidi aà là à mɛ̀:
Àkɛa kía pɔ́ Dii kpà dɛa vĩa i n kũo ni?
15 Ɔ̃ Davidi ɛ̀waasoe sìsi à mɛ̀: Ǹ aà lɛ ǹ
aà dɛ sɔ̃. Ɔ̃ à aà lɛ̀ a dɛ̀. 16 Ɔ̃ Davidi mɛ̀:
N nzĩa dɛ̀ɛ, asa nzĩa lɛ́ mɛ́ n dayãu, n mɛ̀
n kía pɔ́ Dii kpà dɛ̀.

Wɛ̃nalɛ pɔ́ Davidi sì Saulu ń Yonatãao gaa yɑ̃́ musu

17 Davidi wɛ̃nalɛɛ bee sì Saulu ń a nɛ́
Yonatãao gaa yɑ̃́ musu. 18 À mɛ̀ wà lɛpi
dada Yudaɔnɛ. A ku Gbɛ̃ Maaɔ taalau.[**]
19 Isaili gawideɔ gàga sɩ̃̀sĩpɔlɛu,
nɛgɔ̃naɔ i'òɛ fá!
20 Ásu a baokpa Gata zɛauo,
kɛ́ Filitɛ̃ nɔɛɔ su a pɔnakɛo yɑ̃́i.
Ásu a kpàwakɛ Asekelonio,
kɛ́ gyafɔɔde nɛnɔɛɔ su kúkuakɛo.
21 Fíi su kpa Giliboa gbɛwa lɔo,
lou su ma bua pɔ́ kú weɔ lɔo.
We wà ɔzɔ̃̀u nɛgɔ̃naɔ sèngbaoɔi,
nísidɔɔa Saulu sèngbaowa lɛ́ kà!
22 Tó wàlɛ nɛgɔ̃naɔ au fɑ̃́ gua,
wàlɛ ń gbɛɛ pui,

[§]**1:4** 1Sam 31.1-6
[**]**1:18** Yoz 10.13

kàzun pãsĩ Yonatãa lí kpɛkpao,
fɛ̃ndade pãsĩ Saulu lí su giio.
23 Saulu ń Yonatãao,
gbɛ̃́pii yeńziɛ, wìɔ kɛnɛ́ kɛ̀kɛ.
Aai kɛ̃kɔ̃wa wɛ̃ni ge gaa guuo.
An wãa dɛ kúula,
an gbãa dɛ nɔ̀ɔmusuɔla.
24 Isaili nɔɛɔ,
à wɛ́'ikau Saulu gaa yã́ musu.
À á ká zwã̀a tɛ̃a yeawa ń namablebɔɔ,
aà sabai a pɔkasa maaɔ dà ń vua nɔamblebɔɔ.
25 Nɛgɔ̃naɔ i'ò zĩlauɛ fá!
Wà Yonatãa dɛ̀ ń fɛ̃ndao sɪ̃̀sĩpɔlɛu.
26 Ma gbɛ̃́ Yonatãa,
ma gɔ̃ yeelɛa n yã́i,
ń maamɛɛ wásawasaɛ.
N yeamazi sáa vĩo,
a dɛ nɔɛ yea gɔ̃ɛzia.
27 Nɛgɔ̃naɔ i'òɛ fá!
An gɔ̃kɛbɔɔ kàalɛ.

Davidi kpaa Yudaɔ kpalau

2 Bee gbɛa Davidi Dii gbèa à mɛ̀: Mà
gɛ́ Yuda wɛ̃́lɛe guua? Dii òɛ̀ aà gɛ́,
ɔ̃ Davidi ɛ̀a aà là à mɛ̀: Mákĩi mà gɛ́ui?
Dii wèwà à mɛ̀: Hɛblɔ̃ɛ. 2 Ɔ̃ Davidi gɛ̀ we
ń a na gbɛ̃ɔn plaɔ, Yezɛlɛɛ gbɛ̃́ Ainɔaũ
ń Nabali gyaa Abigaili, Kaamɛli gbɛ̃́o.††
3 Davidi gɛ̀ ń gbɛ̃́ pɔ́ kuanɔɔ lɔ, baade ń a
bɛdeɔ, ɔ̃ aa zɔ̃̀lɛ Hɛblɔ̃ ń a zɔ̃ɛwiaɔ. 4 Ɔ̃ Yu-
daɔ gbɛ̃zɔ̃ɔɔ mɔ̀ nísikà Davidi miwa we,
aa aà kpà Yudaɔ kía ũ.
Kɛ́ Davidi mà Yabɛsi Galadadeɔ mɛ́
Saulu vĩ̀,‡‡ 5 à gbɛ̃́ɔ zĩ̀má, aa ònɛ́: Dii
báaadaágu! A gbɛ̃kɛkɛ̀ Saulu á diiɛ, a aà
vĩ̀. 6 Dii gbɛ̃kɛ ń náaiyão kɛɛ́, kɛ́ a yã́pi kɛ̀
yã́i. 7 À sɔ̃dilɛ à zɛ gbãa. Á dii Saulu gà,
ɔ̃ Yudaɔ ma kpa ń kía ũ.
8 Nɛɛ nɛ́ Abinɛɛ, Saulu zĩgɔ̃ɔ dɔaana
gɛ̀ ń Saulu nɛ́ Isibosɛo Maanaiũ. 9 Ɔ̃ à
aà kpà kía ũ Galada bùsuu ń Asɛɛ buiɔ
bùsuo ń Yezɛlɛɛo ń Ɛflaiũ buiɔ bùsuo ń
Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ bùsuo ń Isaili bùsu kĩniɔ
píi. 10 Saulu nɛ́ Isibosɛ wɛ̃̀ blade guu à gɔ̃̀
Isailiɔ kía ũ. À kpalablè wɛ̃̀ plaɛ. Yudaɔ
sɔ̃, Davidi ɔ̃ aa zɛ̀ò. 11 Davidi mɛ́ Yudaɔ
kía ũ Hɛblɔ̃ e wɛ̃̀ sopla ń mɔ sooloo.

Isailiɔ zĩkaa ń Yudaɔ

12 Nɛɛ nɛ́ Abinɛɛ ń Saulu nɛ́ Isibosɛ
zĩgɔ̃ɔ bɔ̀ Maanaiũ aa gɛ̀ Gabaɔ̃ɔ. 13 Zeluia
nɛ́ Yoabu ń Davidi zĩgɔ̃ɔ fɛ̀lɛ gɛ̀ daińlɛ
Gabaɔ̃ɔ íkalɛkĩi saɛ. An gãli do ku í baala,
an gãli do ku í baale. 14 Ɔ̃ Abinɛɛ ò
Yoabuɛ: To ɛ̀waasoɔ fɛlɛ aa kɔ̃̀ɔ'owɛ̃ɛ. Ɔ̃
Yoabu mɛ̀: Aa gɛ́. 15 Ɔ̃ Bɛ̃yãmɛɛ zĩgɔ̃ɔ
fɛ̀lɛ gbɛ̃ɔn kuɛpla Isibosɛ pɔ́ ũ, ɔ̃ Davidi
zĩgɔ̃ɔ fɛ̀lɛ gbɛ̃ɔn kuɛpla sɔ̃. 16 Baade ɔkà
a dɛ̃ɛkan dee mikpɛi, ɔ̃ aa kɔ̃ zɔ̃̀zɔ̃ kɔ̃
saalowa ń fɛ̃nao, aa kwɛ̀ sãnusãnu. Ɔ̃ wà
tɔkpà Gabaɔ̃ɔ gupiɛ Fɛ̃nlɛnaɔbua. 17 Zĩ pɔ́
wa kà gɔɔ bee pãsĩ maamaaɛ, ɔ̃ Davidi
zĩgɔ̃ɔ zĩblè Abinɛɛ ń Isailiɔwa.
18 Zeluia nɛgɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn àaɔ̃ɔ ku we,
Yoabu ń Abisaio ń Asaɛlio. Asaɛli sɔ̃, aà
ba na lán tuewaɛ. 19 Ɔ̃ à pɛ̀lɛ Abinɛɛzi,
i lilɛ ɔplaai ge zɛɛio. 20 Kɛ́ Abinɛɛ a kpɛ
gwà, à aà è, ɔ̃ à mɛ̀: Asaɛli, ḿmɛnn wee?
A wèwà à mɛ̀: Mámɛ. 21 Ɔ̃ Abinɛɛ òɛ̀: Lilɛ
ɔplaai ge zɛɛi, ní ɛ̀waasoe kũ ǹ aà pɔ́ɔ
siwà. Ãma Asaɛli i zɛɛ̀o. 22 Abinɛɛ ɛ̀a òɛ̀
lɔ à mɛ̀: Ńsu sɔ̃mazio. Ń ye mà n dɛ yã̀?
Tó ma n dɛ, má we wá wɛ́ kɛ síiɔ̃ ń n vĩ̀i
Yoabuo lɔe? 23 Ãma Asaɛli gì, i zɛɛ̀o, ɔ̃
Abinɛɛ aà zɔ̃̀ a gbɛɛu ń a sɔ̃mpao e à bɔ̀
kpɛ. We à lɛ̀lɛ à gàu, i go a tíao. Kɛ́ gbɛ̃́pii
kà gu pɔ́ à lɛ̀lɛ à gàupiu, aa zɛ̀ wàlɛ gwa.
24 Ɔ̃ Yoabu ń Abisaio pɛ̀ Abinɛɛwa e
ĩatɛ̃ gɛ̀ gɛ̃̀ kpɛ́u. Aa kà Ama sɪ̃̀sĩ pɔ́
bɔaa ń Giao musu Gabaɔ̃ɔ gbáa zɛ́ saɛ.
25 Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ kã̀aa Abinɛɛzi gãli do,
ɔ̃ aa gɛ̀ lɛ́ gí ń ńzĩao sɪ̃̀sĩ misonaa. 26 Ɔ̃
Abinɛɛ lɛzù Yoabuzi à mɛ̀: Wá zɛ kɔ̃
dɛdɛaɛo lé? Ń dɔ̃ kɛ́ yã́pi a midɛ ń pɔsiaoo
lé? Ńyɔ̃ o n gbɛ̃́ɔnɛ aa zɛwɛ̃ɛ aa ɛa taoa?

††**2:2** 1Sam 25.43
‡‡**2:4** 1Sam 31.11-13

27 Ɔ̃ Yoabu wèwà à mɛ̀: Lua ku! Tó ni
lɛ́si yãao, ma gbɛ̃́ɔ zɛɛ́o e gu gɛ̀ dɔ̀ò. 28 Kɛ́
Yoabu kuupɛ̀, ɔ̃ aà gbɛ̃́ɔ kã́mabò, aai gɛ́
Isailiɔwa ń zĩo lɔo.
29 Gwãasĩna bee Abinɛɛ ń a gbɛ̃́ɔ bɛ
sɛ̃u, aa bùa Yuudɛ̃wa, ɔ̃ aa pã̀ swadɔɔi
e aa gɛ̀ kà Maanaiũ. 30 Kɛ́ Yoabu sù ń
pɛa Abinɛɛwao, ɔ̃ à a zĩgɔ̃ɔ kã̀aa píi. Da-
vidi gbɛ̃́ɔ guu gbɛ̃ɔn bao mɛ̀ndosai mɛ́
kuo, Asaɛli bàasi. 31 Aa Bɛ̃yãmɛɛ pɔ́ kú ń
Abinɛɛoɔ dɛ̀dɛ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń baswaaɔ̃ɛ
(360). 32 Aa Asaɛli gɛ sɛ̀ aa vɩ̃̀ aà mae
miau Bɛtɛlɛũ. Ɔ̃ Yoabu ń a gbɛ̃́ɔ táa'ò
gwãasĩna, gudɔlɛia ɔ̃ aa kà Hɛblɔ̃.

3 Zĩ pɔ́ Saulu bɛdeɔ kà ń Davidi bɛdeɔ
gɛ̀gɛ̃. Davidi gbãa lɛ́ dɛdɛɛ, Saulu
bɛdeɔ sɔ̃, an gbãa lɛ́ busaɛ.

Davidi nɛgɔ̃ɛɔ

(1Lad 3.1-4)

2 Nɛgɔ̃ɛ pɔ́ Davidi ì Hɛblɔ̃ɔ tɔ́n kɛ: A
sɛ̃́ia tɔ́n Aminɔ, aà da tɔ́n Ainɔaũ, Yezɛlɛɛ
gbɛ̃́ɛ. 3 A plaade tɔ́n Kilabu, aà da tɔ́n
Abigaili, Nabali gyaa, Kaamɛli gbɛ̃́ɛ. A
àaɔ̃de tɔ́n Abisaloũ, aà da tɔ́n Maaka,
Gesuu kía Talemai nɛ́ɛ. 4 A síiɔ̃de tɔ́n
Adonia, aà da tɔ́n Agita. A sɔode tɔ́n Se-
fatia, aà da tɔ́n Abitali. 5 A soolode tɔ́n
Iteaũ, aà da tɔ́n Egela. Davidi naɔ nɛ́piɔ
ì Hɛblɔ̃ɛ.

Abinɛɛ naa Davidiwa

6 Gɔɔ pɔ́ Saulu bɛdeɔ lɛ́ zĩka ń Da-
vidi bɛdeɔ, Abinɛɛ lɛ́ gbãakũ Saulu bɛdeɔ
guu. 7 Saulu nɔ pɔ́ i mɛ́sɛdilɛɛ̀o vĩ yãa,
aà tɔ́n Lizipa, Aya nɛ́ɛ. Isibosɛ ò Abinɛɛɛ:
Bɔ́yãi n wulɛ ń ma mae nɔoi? 8 Abinɛɛ
pɔ pà maamaa Isibosɛ yã́pi yã́i à mɛ̀: Yu-
daɔ gbɛ̃ min ma ũa? Málɛ gbɛ̃kɛkɛ n mae
Saulu bɛdeɔnɛ ń aà dãunaɔ ń aà gbɛ̃naɔ
e ń a gbão. Mi n na Davidiɛ a ɔzĩo, ɔ̃
ńlɛ ma tàae e nɔɛpi yã́ musu saa? 9 Tó
mi lɛ́ pɔ́ Dii gbɛ̃̀ Davidiɛ¶¶ kɛɛ̀o, Lua yã-
pãsĩkɛmɛɛ bɛ̃̀ɛbɛ̃ɛ. 10 Á Saulu bɛdeɔ, má
kpala síwáɛ, mí tó Davidi gɔ̃ Isailiɔ ń Yu-
daɔ kía ũ za Dã e à gɛ pɛò Bɛɛsɛbawa.
11 Isibosɛ i we yã́zãsì Abinɛɛwa lɔo, kɛ́
àlɛ vĩakɛ̀ yã́i.
12 Abinɛɛ gbɛ̃́ɔ zɩ̃̀ Davidiwa ń a tɔ́o a òɛ̀:
Démɛ bùsu vĩi? Wà lɛdoũkɛ, mí dɔnlɛ,
kɛ́ Isailiɔ e nama ḿpii. 13 Ɔ̃ Davidi mɛ̀:
A maa, má lɛdoũkɛnnɔ, ãma yã́ mɛ̀ndo
málɛ gbɛama. Tó ńlɛ mɔ́ ma gwai, tó
ni mɔmɛɛ ń Saulu nɛnɔɛ Mikalioo, ńsu
tó wá wɛ́ kɛ síiɔ̃o. 14 Davidi lɛ́kpãsãkɛ̀
Saulu nɛ́ Isibosɛɛ à mɛ̀: Ma na Mikali
sɔaamɛɛ. Ma ã̀nsueblè ń Filitɛ̃ɔ gyafɔɔo
mɛ̀n basɔɔɛ.§§ 15 Ɔ̃ Isibosɛ gbɛ̃́ɔ zɩ̃̀, aa
nɔɛpi sì a zã Palɛtiɛ, Laisi nɛ́wa. 16 Ɔ̃ aà
zã́pi lɛ́ gɛaànɔ, a tɛaàzi e Bauliũ, àlɛ ɔ́ɔlɔ.
Ɔ̃ Abinɛɛ òɛ̀ aà ɛa tá, ɔ̃ à tà.
17 Abinɛɛ yã'ò ń Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔɔ à mɛ̀: Za
zi álɛ wɛɛlɛ Davidi àɔ dɛ á kía ũɛ. 18 À aà
kpa sa, asa Dii lɛgbɛ̃̀ɛ̀ à mɛ̀ á a gbɛ̃́ Isailiɔ
bɔ Filitɛ̃ɔ ń ń ibɛɛɔ píi ɔzĩ a zɔ̀blena Da-
vidipi sabaiɛ. 19 Abinɛɛ yã́pi kã̀ Bɛ̃yãmɛɛ
buiɔnɛ ń swã́wa lɔ. Ɔ̃ à gɛ̀ Hɛblɔ̃ yã́ pɔ́
kà Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ ń Isailiɔgupi oi Davidiɛ.
20 Kɛ́ à kà Davidi kĩ́i Hɛblɔ̃ ń gbɛ̃ɔn bao pɔ́
kuanɔɔ, ɔ̃ Davidi blɛsakɛ̀nɛ́. 21 Ɔ̃ Abinɛɛ
ò Davidiɛ: Ma dii kí, to mà fɛlɛ mà gɛ
Isailiɔ kãaanɛ píi, aa lɛdoũkɛnnɔ, níɔ dɛ
bùsu pɔ́ n pɔ gbàpi píi kía ũ. Ɔ̃ Davidi
Abinɛɛ gbàɛ, àlɛ tá aafia.

Yoabu Abinɛɛ dɛa

22 Gɔɔbeezĩ Yoabu ń Davidi gbɛ̃́ɔ sù ń
lɛ́lɛamáo. Aa pɔ́ɔ sì gbɛ̃́ɔwa maamaa aa
sùò. Abinɛɛ kú ń Davidio we lɔo, asa à aà
gbàɛ, àlɛ tá aafiaɛ. 23 Kɛ́ Yoabu ń zĩgɔ̃ pɔ́
kuaànɔɔ kà, wa òɛ̀ Nɛɛ nɛ́ Abinɛɛ mɔ̀ kía
gwai, ɔ̃ à aà gbàɛ à tà aafia. 24 Ɔ̃ Yoabu gɛ̀
kía lè à mɛ̀: Bɔ́ yã́ ń kɛ̀ màai? Kɛ́ Abinɛɛ
mɔ̀ n kĩ́i, bɔ́yãi ń tò à tài? 25 Ń Nɛɛ nɛ́
Abinɛɛ dɔ̃o lɛ́? À mɔ̀ ɔ̃nɔkɛinɛ, kɛ́ à e
àɔ n gugɛgɔɔ ń n sugɔɔo dɔ̃ɛ ń n yãkɛaɔ

¶¶**3:9** 1Sam 15.28
§§**3:14** 1Sam 18.25, 27

píi. 26 Kɛ́ Yoabu bɔ̀ Davidi kĩ́i, ɔ̃ à gbɛ̃́ɔ
zĩ̀ aa pɛ̀lɛ Abinɛɛpizi. Aa aà lè Sila lɔ̀ɔ
kĩ́i, ɔ̃ aalɛ suaànɔ, ãma Davidi a yã́ dɔ̃o.
27 Kɛ́ wà kà ń Abinɛɛo Hɛblɔ̃ wɛ̃́lɛ bɔlɛu, ɔ̃
Yoabu aà sìsi lándɔ̃ a ye bũnuboaànɔwa,
ɔ̃ à aà zɔ̃̀ a gbɛɛu a dɛ̀. Aà dãuna dɛa tɔ ɔ̃
a sìwà.
28 Bee gbɛa kɛ́ Davidi mà, à mɛ̀: Mapi
ń ma kíakɛo, máɔ tàae vĩ Diiɛ Nɛɛ nɛ́
Abinɛɛ dɛa yã́ musuo. 29 Yã́pi a wi Yoabu
musuɛ ń aà de bɛdeɔ píi. Yoabu bɛdeɔ
aaɔ ku kɛ̃nude ge kusude ge ɛɛ ge gbɛ̃́
pɔ́ zĩ aà blè ge nɔandɛna saio. 30 Yoabu
ń Abisaio mɛ́ Abinɛɛ dɛ̀, kɛ́ aàpi mɛ́ ń
dãuna Asaɛli dɛ̀ zĩlau Gabaɔ̃ɔ yã́i. 31 Ɔ̃
Davidi ò Yoabuɛ ń gbɛ̃́ pɔ́ kuaànɔɔ píi: À
á pɔkasaɔ ga à kɛ̃́, í zwɛ̃̀nkasaɔ kákaála,
íɔ tɛ Abinɛɛ gɛi ń ɔɔlɔɔ. Kí Davidi mɛ́ gɛpi
kpán'aɛkɛ̀. 32 Ɔ̃ wà aà vĩ̀ Hɛblɔ̃. Kí ɔ́ɔlɔ̀, à
búbuapɛ̀ Abinɛɛ miaa, ɔ̃ gbɛ̃́pii ɔ́ɔlɔ̀ sɔ̃.
33 Ɔ̃ kí wɛ̃nalɛɛ bee sì Abinɛɛ yã́ musu à
mɛ̀:
Abinɛɛ gaa lán mìsaidewaɛ maan wea?
34 Wi aà gã liɛ̀ a kpɛo, wi galakpaɛ̀o,
ɔ̃ à gà lán gbɛ̃́ pɔ́ zù vãikɛnaɔ ɔuwa.
Ɔ̃ gbɛ̃́pii ɛ̀a ɔ́ɔlɔ̀ lɔ. 35 Gbɛ̃́pii mɔ ò Davidiɛ
aà pɔble e gu àɔ gɛ́ síi, ãma à lakpà az-
ĩala à mɛ̀: Tó ma pɛ̃ɛ ge blɛɛ kã̀ ma lɛ́wa
ĩatɛ̃gɛ̃kpɛu sai, Lua yãpãsĩkemɛɛ bɛ̀ɛbɛ̃ɛ.
36 Gbɛ̃́pii wɛtɛ̀ yã́pii, ɔ̃ à kɛ̀nɛ́ maa. Yã́ pɔ́
kípi lɛ́ kɛ píi ì kɛ gbɛ̃́ɔnɛ maaɛ. 37 Gɔɔ
bee ɔ̃ Davidi gbɛ̃́ɔ ń Isailiɔ píi dɔ̃̀ sa kɛ́
kí lɛ́ kú Nɛɛ nɛ́ Abinɛɛ dɛa yã́uo. 38 Ɔ̃ a ò
a gbɛ̃́piɔnɛ: Á dɔ̃ kɛ́ Isaili dɔaana zɔ̃ɔ gà
gbão lé? 39 Mapi sɔ̃, baa kɛ́ Lua ma kpa
kía ũ, ma busa gbã. Zeluia nɛ́piɔ yãkɛa
pãsĩ dɛ ma pɔ́a. Dii mɛ́ a fĩabo vãikɛnaɛ.

Isibosɛ gaa

4 Kɛ́ Saulu nɛ́ Isibosɛ mà Abinɛɛ gà
Hɛblɔ̃, aà kã́ gà, mɛ́ Isailiɔ gɔ̃̀ bíli guu
ḿpii. 2 Saulu népi zĩgɔ̃ dɔaanaɔ vĩ gbɛ̃ɔn
pla, ado tɔ́n Baana, ado sɔ̃ Lekabu. Beelo
gbɛ̃́ Limɔ, Bɛ̃yãmɛɛ bui nɛ́ɔnɛ. Wà Beelo
dìlɛ Bɛ̃yãmɛɛ pɔ́ ũ yãaɛ, 3 asa Beelodeɔ
bàalɛ̀ tà Gitaiũɛ, aa ku we e ń a gbão.
4 Saulu nɛ́ Yonatãa sɔ̃ a nɛ́ vĩ ɛɛ ũ. Gɔɔ
pɔ́ népi kà wɛ̃̀ sɔo, ɔ̃ Saulu ń Yonatãao
gaa Yezɛlɛɛ bao sù. Kɛ́ aà gwana aà sɛ̀,
àlɛ bàalɛaànɔ, aà wãa guu ɔ̃ népi pìliwà
à lɛ̀lɛ. Bee mɛ́ tò à ɛɛ kũ̀. Aà tɔ́n Mɛfibosɛ.
5 Beelo gbɛ̃́ Limɔ nɛ́piɔ Lekabu ń
Baanao fɛ̀lɛ, ĩatɛ̃ gbãa zã́ ɔ̃ aa kà Isibosɛ
bɛ, gɔɔ pɔ́ àlɛ i fãanɛ o. 6 Ɔ̃ Lekabu ń a
dãuna Baanao gɛ̃̀ kpɛ́u, aa kɛ̀ lándɔ̃ wàlɛ
gɛ́ pɔ́wɛna dã́iwa. 7 Kɛ́ aa gɛ̃̀ kpɛ́u, Isibosɛ
wúlɛa a liiwa, ɔ̃ aa gɛ̃̀aàzi kpɛa, aa aà zɔ̃̀
wa dɛ̀. Ɔ̃ aa aà mi zɔ̃̀ aa sɛ̀ wà tàò. Aa
tɔ̃̀u Yuudɛ̃ sɛ̃u, ɔ̃ aa bɛu e gu gɛ̀ dɔ̀ò. 8 Aa
mɔ̀ Davidi kĩ́i Hɛblɔ̃ ń Isibosɛ mio aa òɛ̀:
Gwa, n ibɛɛ Saulu pɔ́ wɛ̀ɛlɛ à n dɛ nɛ́ Isi-
bosɛ min kɛ. Wá dii kí, Dii tɔsìnɛ Saulu
ń a buiɔwa gbã. 9 Davidi wèmá à mɛ̀: Dii
ku! À ma bɔ ma taasikɛa guu píi. 10 Kɛ́
gbɛ̃e mɔ̀ ma kĩ́i Zikilaga yãa à mɛ̀ Saulu
gà, àlɛ e baona álɛ kpá, ɔ̃ ma aà kũ̀ má dɛ̀.
Aà bao àin we.* 11 Azaiasa lá á gbɛ̃vãiɔ a
tàaesaide dɛ̀ a liiwa a kpɛ́u, má aà dɛa
tɔsiwá mà á wɛ̃ni bɔɛ. 12 Ɔ̃ Davidi yã'ò a
ɛ̀waaso zĩ̀kanaɔnɛ, ɔ̃ aa ń dɛdɛ. Aa ń ɔla ń
ń gbálao zɔ̃̀zɔ̃, ɔ̃ aa ń gɛɔ lòo Hɛblɔ̃ ítɔk-
ĩi saɛ. Ɔ̃ wà Isibosɛ mi sɛ̀ wa vĩ̀ Abinɛɛ
miau Hɛblɔ̃.

Davidi kpaa Isailiɔ kpalau

(1Lad 11.1-9, 3.5-9, 14.1-17)

5 Isailiɔ mɔ̀ ń buiwa píi Davidi kĩ́i
Hɛblɔ̃ aa mɛ̀: Wá au doũɛ. 2 Za zi gɔɔ
pɔ́ Saulu dɛ wá kía ũ, ḿmɛ ni dɔaawɛ̃ɛ
zĩlau, gɛa ń suao. Ɔ̃ Dii ònɛ ḿmɛ ńyɔ̃ɔ dɛ
a gbɛ̃́ Isailiɔ dɔaana ũ, an kía ũ. 3 Kɛ́ Isaili
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ mɔ̀ kí Davidi kĩ́i Hɛblɔ̃ ḿpii, we à
lɛdoũkɛ̀uńnɔ Dii aɛ, ɔ̃ aa nísikà aà miwa,
aa aà kpà Isailiɔ kpalau. 4 Davidi wɛ̃̀
baakwide guu ɔ̃ à kpalablɛ̀, à kɛ̀ kpalapiu
wɛ̃̀ blaɛ. 5 A dɛ Yudaɔ kía ũ Hɛblɔ̃ wɛ̃̀ so-
pla ń mɔ sooloɔɛ, ɔ̃ a dɛ Yudaɔ ń Isailiɔ
píi kía ũ Yelusalɛũ wɛ̃̀ baakwi ń àaɔ̃o.

*4:10 2Sam 1.1-16

6 Kí ń a gbɛ̃́ɔ tɔ̃̀u Yelusalɛũ zĩkai ń
Yebusi pɔ́ kú weɔ.† Ɔ̃ aa ò Davidiɛ: Ńyɔ̃
gɛ̃ lao, baa vĩ̀aɔ ń ɛɛɔ aa n yaɛ. Aalɛ e
Davidi a e gɛ̃ weo. 7 Ń beeo Davidi wɛ̃́lɛ
bĩ́ide pɔ́ wì mɛ lɔ Siɔnapi sì, ɔ̃ à gɔ̃̀ aà wɛ̃́lɛ
ũ. 8 Gɔɔ bee Davidi mɛ̀: Tó gbɛ̃́ ye Yebusiɔ
dɛdɛ, sema aà gɛ̃ ízɛ pɔ́ wa sɔ̀ gbɛu guu,
i ɛɛɔ ń vĩ̀apiɔ le. Davidi ibɛɛɔnɛ. A yã́i wì
mɛ vĩ̀aɔ ń ɛɛɔ gɛ̃ kibɛo. 9 Ɔ̃ Davidi bɛkpà
wɛ̃́lɛ bĩ́idepiu, à azĩa tɔ́ kpàɛ̀ Davidi Wɛ̃́lɛ.
À kpɛ́ɔ dɔ̀dɔ a lìai za gu pɔ́ wà ɛ kàkau
wì mɛ Milo e a ɛdau. 10 Davidi gbãa lɛ́
dɛdɛɛ, asa Dii Lua Zĩgɔ̃de kuaànɔɛ.
11 Tii kí Hilaũ gbɛ̃́ɔ zĩ̀ Davidiwa ń sɛdɛ
líɔ ń li'ãnaɔ ń gbɛ̀'ãnaɔ, ɔ̃ aa kpɛdɔ̀ɛ̀. 12 Ɔ̃
Davidi dɔ̃̀ sa ké Dii a kpa Isailiɔ kía ũɛ,
mɛ́ à a kpala kɛ̃̀fĩɛ, kɛ́ Isailiɔ dɛ Diipi gbɛ̃́ɔ
ũ yã́i.
13 Davidi bɔa Hɛblɔ̃ gbɛa à ɛ̀a nɔɛɔ sɛ̀
Yelusalɛũ lɔ ń nɔɛ pɔ́ i mɛ́sɛdilɛnɛ́ɔɔ, ɔ̃
à nɛgɔ̃ɛɔ ń nɛnɔɛɔ ìńnɔ. 14 Nɛgɔ̃ɛ pɔ́ à ń
í Yelusalɛũpiɔ tɔ́n kɛ: Samua, Sobabu,
Natã, Salomɔɔ, 15 Ibaa, Ɛlisua, Nɛfɛgi,
Yafia, 16 Ɛlisama, Ɛliada, Ɛlifele.
17 Kɛ́ Filitɛ̃ɔ mà wà Davidi kpà Isailiɔ
kía ũ, ɔ̃ aa gɛ̀ lɛ́ aà wɛ ḿpii. Kɛ́ à ń bao
mà, ɔ̃ à gɛ̀ sɛ̃gbãu. 18 Filitɛ̃ɔ zĩ'ɔpòo Lefai
guzulɛu, 19 ɔ̃ Davidi gbɛ̀a Diiwa à mɛ̀: Mà
gɛ́ lɛ́lɛi Filitɛ̃ɔwa, ńyɔ̃ ń namɛɛ ma ɔzĩa? Ɔ̃
Dii wɛ̀wà à mɛ̀: Gɛ́, má ń nanɛ ń ɔzĩ. 20 Ɔ̃
Davidi gɛ̀ Baali Pelaziũ, à zĩblɛ̀má we. Ɔ̃
à mɛ̀: Dii dɔ̀aamɛɛ, à bɔ̀ mɔ̀ ma ibɛɛɔwa ń
gbãao, lá í ì gufɔ̃ bùiwa. Ɔ̃ à tɔkpà gupiɛ
Baali Pelaziũ.‡ 21 Filitɛ̃ɔ ń tã́aɔ tò we, ɔ̃
Davidi ń a gbɛ̃́ɔ sɛlɛ aa tàò.
22 Filitɛ̃ɔ ɛ̀a mɔ̀ lɔ aa zĩ'ɔpòo Lefai
guzulɛu. 23 Ɔ̃ Davidi ɛ̀a gbɛ̀a Diiwa lɔ. Ɔ̃
Dii wɛ̀wà à mɛ̀: Ńsu gɛ́má súsuo. Sɛ́lɛ ń
kpɛ oi, ní lɛ́lɛmá bɔaa ń kpɛ̃̀ kpɛ́o. 24 Tó
a táa'okĩi mà lípiɔ mia, à kɛ kpakpa, asa
mámɛ ma bɔ ma dɔaaɛ́ we, kɛ́ mà zĩbleɛ́
Filitɛ̃ zĩgɔ̃ɔwa yã́i. 25 Davidi kɛ̀ màa lá Dii
òɛwa, ɔ̃ à zĩblè Filitɛ̃ɔwa za Gabaɔ̃ɔ e à gɛ̀
pɛ̀ Gɛzɛɛwa.

Sua ń Dii kpagoloo Yelusalɛũ

(1Lad 13.1-14, 15.25-16.3)

6 Davidi ɛ̀a Isaili pɔ́ à ń sɛ́ɔ kɛ̃̀aa gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ baakwi (30.000). 2 Ɔ̃ à
fɛ̀lɛ dàńnɔ zɛ́u, aa gɛ̀ Baala pɔ́ kú Yuda
bùsuu, kɛ́ aa Lua kpagolo sɛ́ wà suò.
Dii Zĩgɔ̃de ìɔ zɔ̃lɛa kible kpagolopi musu
malaika gɛ̃̀sĩadeɔ zãnguo,¶ ɔ̃ wì mɛ aà tɔ́
kuwà. 3 Aa kpagolopi dà zugo dafu guu§
Abinadabu bɛ sĩ̀sĩ musu, ɔ̃ aa dàò zɛ́u.
Abinadabu nɛ́ɔ Uza ń Ahioo mɛ́ lɛ́ gɛ́ ń
zugopio, 4 Lua kpagolo kú a guu. Ahio
mɛ́ dɔaa, 5 ɔ̃ Davidi ń Isailiɔ lɛ́ ɔ̃wã ḿpii
Dii aɛ ń gbãa pua lɛ́u ń lɛsiao. Wàlɛ mɔɔ-
nalɛ, wàlɛ kúulɛ, wàlɛ gɛ̃̀alɛ, wàlɛ faapa,
wàlɛ sɛ̃́sɛ̃napa.
6 Kɛ́ aa kà Nakɔ̃ ésegbɛ̃kĩi, zuɔ gɛ̃nalɛ̀,
ɔ̃ Uza ɔbɔ pɛ̀ Lua kpagolopiwa. 7 Ɔ̃ Dii pɔ
pàaàzi, à aà lɛ̀ a dɛ̀ kpagolo saɛ we dàa
pɔ́ a kɛ̀pi yã́i.** 8 Davidi pɔ pà kɛ́ Dii pɔ
fɛ̃̀ Uzazi yã́i, ɔ̃ wì mɛ gupiɛ Pɔfɛ̃a'uzazi e
ń a gbão. 9 Gɔɔ bee ɔ̃ vĩa Davidi kũ̀ Dii
yã́ musu à mɛ̀: Kpelewa má kɛ mà Dii
kpagolo sɛ mà taòi? 10 Ɔ̃ i we sùò a wɛ̃́lɛu
lɔo, à lìlɛ tàò Gata gbɛ̃́ Ɔbɛdɛdɔũ bɛɛ.
11 Dii kpagolo kú aà bɛ e mɔ àaɔ̃, ɔ̃
Dii ɛ̀fãaikɛ̀ɛ̀ ń aà bɛdeɔ píí. 12 Wa ò kí
Davidiɛ wà mɛ̀: Dii ɛ̀fãaikɛ̀ Ɔbɛdɛdɔũ
bɛdeɔnɛ ń pɔ́ pɔ́ a vĩɔ píi a kpagolo yã́i.
Ɔ̃ Davidi gɛ̀ we, à Lua kpagolo sɛ̀ lɛ́ suò
a wɛ̃́lɛ guu ń pɔnao. 13 Kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ Dii
kpagolo sɛaɔ gbasɛ̀ gɛ̃n soolo, ɔ̃ Davidi
sa'ò ń gáaeo ń zunɛbɔlɔ mɛkpaao. 14 Da-
vidi bàabaa sa'o'ula daa, àlɛ ɔ̃wã Dii aɛ
a gbãa pua lɛ́u. 15 Aàpi ń Isailiɔ píi aalɛ

†**5:6** Dɔa 1.21
‡**5:20** Bee mɛ̀ Dii bɔ̀ bùi.
¶**6:2** 1Sam 4.4, Soũ 99.1
§**6:3** 1Sam 7.1-2
****6:7** Nao 4.15

su ń Dii kpagoloo, aalɛ kúkuakɛ, aalɛ ku-
upɛ. 16 Kɛ́ Dii kpagolo lɛ́ gẽ Davidi wɛ̃́lɛu,
ɔ̃ Saulu nɛ́ Mikali lɛ́ zĩ́lɛ gwa fɛnɛntiu.
Kɛ́ a è kí Davidi lɛ́ vĩvĩ, àlɛ ɔ̃wã Dii aɛ,
à sakàaàgu a sɔ̃ guu. 17 Kɛ́ wà sù ń Dii
kpagoloo, wa dìlɛ a gbɛu zwɛ̃̀akpɛ pɔ́ Da-
vidi dɔ̀ɛ̀ guu. Ɔ̃ à sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à
tɛ́kũ ò Dii aɛ ń sáaukpasao. 18 Kɛ́ à sa'ò
a làa, à samaa'ò gbɛ̃́ɔnɛ ń Dii Zĩgɔ̃de tɔ́o.
19 Ɔ̃ à pɛ̃ɛ bìilɛ Isaili pɔ́ kãaaa weɔnɛ mɛ̀n-
dodo gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ píi ń damina kàao mɛ̀n-
dodo ń vɛ̃ɛbɛ kàao mɛ̀ndodo.

20 Kɛ́ Davidi lɛ́ tá samaa'oi a bɛdeɔnɛ,
ɔ̃ Saulu nɛ́ Mikali bɔ̀ gɛ̀ daiaàlɛ à mɛ̀: N
Isailiɔ kía, n kɛ gbian we gbãa? N nzĩa
mɛ mɔ̀ n ìwaɔ nɔɛ zĩkɛnaɔnɛ, lá wisaide
ì azĩa mɛ mɔnɛ́wa. 21 Ɔ̃ Davidi ò Mikaliɛ:
Dii ma ɔ̃wɛ̃̀ɛ̀. Dii mɛ́ ma sɛ n mae ń a
bɛdeɔ gbɛu, à ma kpa a gbɛ̃́ Isailiɔ dɔaana
ũ. 22 Má yãfũkũ dɛ beea, mí azĩa sɔaanɛ
n ea guu, ãma nɔɛ zĩkɛna pɔ́ n ń yã'òpiɔ
mɛ́ aa ma kpɛla.[††] 23 Ɔ̃ Saulu nɛ́ Mikali i
nɛ'io e à gɛ̀ gàò.

Lua lɛgbɛ̃a Davidiɛ

(1Lad 17.1-15)

7 Kɛ́ kí zɔ̃̀lɛ a bɛ, Dii aà bɔ̀ ibɛɛ pɔ́ li-
aaaàziɔ ɔzĩ, à aà gbà ĩ́ampakĩi, 2 ɔ̃
kí ò ãnabi Natãɛ: Ée! Kpɛ́ pɔ́ wa dɔ̀ ń
sɛdɛ lío ɔ̃ máɔ zɔ̃lɛu, Lua kpagolo iɔ dilɛa
zwɛ̃̀akpɛua? 3 Natã wɛ̀wà à mɛ̀: Lá à n
pɔ gbà ǹ kɛ, asa Dii kunnɔɛ. 4 Gwãasĩna
bee Dii yã'ò Natãɛ à mɛ̀: 5 Gɛ ǹ o ma
zɔ̀blena Davidiɛ ma mɛ̀, ɔ̃mɛ a kpɛ́ pɔ́
máɔ kuu dɔmɛɛo. 6 Za gɔɔ pɔ́ ma Isailiɔ
bɔ̀lɛ Egipi e gbã mi bɛkpao. Miɔ sɔ̃kĩik-
pakpaɛ, zwɛ̃̀akpɛ mɛ́ ma kúkĩi ũ. 7 Gu
pɔ́ ma sɔ̃kĩikpàu ń ma gbɛ̃́ Isailiɔ píi mi
dɔaanaɔ dilɛ aa dɔaanɛ́ɛ, kási mi o ń
gbɛ̃ɛɛ, bɔ́yãi i kpɛdɔmɛɛ ń sɛdɛ líoo nio.
8 Gɛ ǹ o ma zɔ̀blena Davidipiɛ, ma Dii
Zĩgɔ̃de ma mɛ̀, ma aà sɛ̀ sãdãdãkĩi, kɛ́
aàɔ dɛ ma gbɛ̃́ Isailiɔ dɔaana ũɛ. 9 Má
kuaànɔ gu pɔ́ à gɛ̀u píi, ɔ̃ ma aà ibɛɛɔ
dɛ̀dɛɛ̀. Má tó aà tɔbɔ maamaa saɛ, iɔ dɛ
dṹnia tɔdeɔ do ũ. 10 Má bùsu kpa ma gbɛ̃́
Isailiɔwa, mí ń kálɛu, aai zɔ̃lɛu ń pɔ́ ũ. Aa
sɔ̃̀deedeekɛ lɔo. Gbɛ̃vãiɔ e ń wɛtã lá aa ń
wɛtã̀ káau 11 gɔɔ pɔ́ ma dɔaanaɔ dìlɛnɛ́wa
lɔo. Má aà bɔ a ibɛɛpiɔ ɔzĩ píiɛ.

Ma Dii málɛ oɛ̀, mámɛ má bɛkpaɛ̀ aà
buiɔ gbãa'ekĩi ũ. 12 Tó aà gɔɔ pà, à gà,
má aà bui pɔ́ bɔ̀ aà plɛue sɛ lɛsĩ, mí aà
kpa kpalau.[‡‡] 13 Aàpi mɛ́ a kpɛdɔ, ma tɔ́
iɔ kuwà, mí tó aàɔ zɔ̃lɛa kpalau e gɔɔpii.
14 Mámɛ máɔ dɛ aà mae ũ, aàpi iɔ dɛ ma
nɛ́ ũ.[¶¶] Tó à tàaekɛ̀, má ĩadawà ń gooɛ,
lá gbɛ̃nazĩna ì gbɛ̃́ gbɛ̃wa.[§§] 15 Kasi má
gbɛ̃kɛ bɔaaaànɔ lá má bɔ̀aa ń Saulu pɔ́
má wò kpalau Davidi aɛwao. 16 Aà buiɔ
aaɔ kpalable gɔɔpii. Aà kpalapi aɔ láaa
vĩo.[*]

17 Ɔ̃ Natã yã́pi dàu a sìu Davidiɛ lá Dii
òɛwa píi.

Davidi wabikɛa Diiwa

(1Lad 17.16-27)

18 Ɔ̃ kí Davidi gɛ̃̀ zɔ̃̀lɛ Dii aɛ à mɛ̀: Dii
Lua, bɔ́n ma ũi? Deɔn ma bɛdeɔ ũ ɔ̃ n
ma ka gweaɛ taawai? 19 Dii Lua, bee kɛ̀nɛ
fɛ̃́nɛũ e tia, ɔ̃ n mapi n zɔ̀blena bui pɔ́
aaɔ ku ziaɔ yã'ò lɔa? Màa ńlɛ kɛmɛɛa, Dii
Lua? 20 Dii Lua, má mɛnɛ kpelewa lɔɛ?
Mapi n zɔ̀blena ń ma dɔ̃. 21 N yãzɔ̃ɔpi kɛ̀
lá ń yeiwa lɛ́ pɔ́ ń gbɛ̃̀ yã́i, ɔ̃ ń tò mapi n
zɔ̀blena má dɔ̃. 22 Dii Lua, ń zɔ̃ɔ fá! Gbɛ̃e
muaannɔo. N bàasio diie kuo, lá wá mà
ń swã́owa. 23 Démɛ muaa ń n gbɛ̃́ Isail-
iɔi? Dṹnia buiɔ guu bui mɛ̀ndopi ɔ̃ ń bò
n gbɛ̃́ɔ ũ. N nzĩa tɔbɔ̀, n yãzɔ̃ɔ bɔnsaɛɔ kɛ̀

[††]**6:22** Mat 23.12
[‡‡]**7:12** Soũ 89.3-4, 132.11, Zãa 7.42, Zĩn 2.30
[¶¶]**7:14** Soũ 2.7, 89.26-27, 2Kln 6.18, Ɛbɛ 1.5
[§§]**7:14** Soũ 89.30-33
[*]**7:16** Soũ 89.36-37

n gbɛ̃́piɔnɛ, n buieɔ ń ń tã́aɔ yà n gbɛ̃́ pɔ́
n ń bó Egipiɔnɛ. 24 N Isailiɔ dìlɛ aaɔ dɛ n
gbɛ̃́ɔ ũ e gɔɔpii. Dii, n gɔ̃ ń Lua ũ. 25 Dii
Lua, lɛ́ pɔ́ ń gbɛ̃̀ mapi n zɔ̀blenaɛ ń ma
buiɔ yã́ musu, ǹyɔ̃ zĩ̀kɛwà gɔɔpii. Kɛ lá ń
òwa, 26 ní tɔbɔ maamaa e gɔɔpii. Gbɛ̃́ɔ i
mɛ Dii Zĩ̀gɔ̃de mɛ́ Isailiɔ Lua ũ, mɛ́ mapi
n zɔ̀blena Davidi, ńyɔ̃ ma buiɔ zĩ́napɛlɛ,
27 asa Dii Zĩ̀gɔ̃de Isailiɔ Lua, ń òmɛɛ n mɛ̀
ńyɔ̃ ma bɛ kpamɛɛ ma buiɔ gbãa'ekĩi ũ.
A yã́i tò mapi n zɔ̀blena ma sɔ̃dìlɛ, ma
wabiɛ bee kɛ̀ma. 28 Dii Lua, ḿmɛnn Lua,
n yã́ náai vĩ, ɔ̃ n yãmaapi ò mapi n zɔ̀ble-
naɛ. 29 Báaada mapi n zɔ̀blena buiɔgu
sa, níɔ wɛ́tɛńzi gɔɔpii. Dii Lua, n yã'ò, n
báaadà mapi n zɔ̀blena buiɔgu, aaɔ báaa
vĩ e gɔɔpii.

Davidi zĩblea buipãleɔwa

(1Lad 18.1-17)

8 Bee gbɛa Davidi zĩblè Filitɛ̃ɔwa à ń
busa à ń mɛɛwia Gata sìmá. 2 À zĩblè
Mɔabuɔwa, ɔ̃ a tò aa wùlɛ kɔ̃ saɛ tɔɔlɛ, à
ba yɔ̃̀má. Tó à bà pla zãnguo dɛ̀dɛ, ì bà
do zãnguo to bɛ̃́ɛ. Ɔ̃ Mɔabuɔ gɔ̃̀ Davidi
zɔ̀blenaɔ ũ, ɔ̃ aaìɔ falubɔɛ̀. 3 Davidi zĩblè
Leobɛ nɛ́ Adadɛzɛɛ, Zoba kíawa, gɔɔ pɔ́
kípi ɛ̀a lɛ́ gé ɔtɔ̃ɔlei Uflata swasaɛdeɔwa.
4 Ɔ̃ à aà sɔ̃́goɔ kũ̀kũ mɛ̀n ɔ̀aa sɔo (1.000)
ń sɔ̃́godeɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bàaɔ̃kwi
(70.000) ń kɛ̀sɛdeɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ
bao (20.000). Ɔ̃ à ń sɔ̃́ɔ kĩzã zɔ̃̀zɔ̃ píi,
mɛ̀n basɔo mɛ́ è bɔ̀. 5 Sili pɔ́ kú Damasiɔ
mɔ̀ dɔi Adadɛzɛɛlɛ, ɔ̃ Davidi ń gbɛ̃́ɔ dɛ̀dɛ
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bao ń plao (22.000). 6 À
gudɔ̃anaɔ dìlɛdilɛ Sili bùsuu, ɔ̃ aa gɔ̃̀ aà
zɔ̀blenaɔ ũ, aaìɔ falubɔɛ̀. Dii tò Davidi
zĩblè gu pɔ́ à gɛ̀u píi. 7 Davidi Adadɛzɛɛ
ìwaɔ vua sɛ̀ngbao sɛ̀lɛ à tàò Yelusalɛũ.
8 À mɔgotɛ̃ sɛ̀lɛ zɔ̃ɔzɔ̃ɔ Adadɛzɛɛ wɛ̃́lɛ pɔ́
wì mɛ Teba ń Belotaio guu.

9 Kɛ́ Amata kí Tou mà Davidi zĩblè
Adadɛzɛɛ zĩgɔ̃ɔwa píi, 10 ɔ̃ à a nɛ́ Adolaũ
zĩ̀ fɔkpaiwà. À aà sáaukpà zĩ pɔ́ a blè
Adadɛzɛɛwa yã́i, asa Tou zĩ̀kàaànɔ yãaɛ.
Adolaũ mɔ̀ ń vua pɔ́ɔ ń ã́nusu pɔ́ɔ ń mɔ-
gotɛ̃ pɔ́ɔ, 11 ɔ̃ kí Davidi kàlɛ Dii pɔ́ ũ, lá
a kɛ̀ ń bui pɔ́ à gbãablèmáɔ ã́nusuɔ ń
vuaɔwa píi, 12 Ɛdɔũɔ ń Mɔabuɔ ń Amɔniɔ
ń Filitɛ̃ɔ ń Amalɛkiɔ. Màa a kɛ̀ ń pɔ́ pɔ́
a sì Zoba kí Adadɛzɛɛ, Leobɛ nɛ́wao.
13 Beewa ɔ̃ Davidi tɔbɔ̀. Kɛ́ à zĩblè Sil-
iɔwa à sù, à Ɛdɔũɔ dɛ̀dɛ Guzulɛ Wisideu†
gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bao plasai (18.000).
14 Ɔ̃ à gudɔ̃anaɔ dìlɛdilɛ Ɛdɔũ bùsuu lɔ, ɔ̃
Ɛdɔũpiɔ gɔ̃̀ aà zɔ̀blenaɔ ũ. Gu pɔ́ Davidi
gɛ̀u píi Dii tò à zĩblèɛ.

15 Davidi mɛ́ Isaili bui píi kía ũ, à
yãmaakɛ̀ a gbɛ̃́ɔnɛ a zɛ́wa. 16 Zeluia nɛ́
Yoabu mɛ́ aà zĩgɔ̃ɔ dɔaana ũ. Ailudi nɛ́
Yosafa mɛ́ aà kpàwakɛna ũ. 17 Aitubu
nɛ́ Zadoki ń Abiataa nɛ́ Aimɛlɛkio mɛ́
sa'onkiaɔ ũ. Selaia mɛ́ aà lakɛ̃na ũ.
18 Yoiada nɛ́ Benaia mɛ́ aà dɔaiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ
ũ. Davidipi zĩa nɛgɔ̃ɛɔ mɛ́ aà kwàasiɔ ũ.

Davidi gbɛ̃kɛkɛa Mɛfibosɛɛ

9 Davidi gbɛ̃́ɔ là à mɛ̀: Saulu buie i
gɔ̃o lé? Má ye gbɛ̃kɛkɛɛ̀ Yonatãa yã́i.‡
2 Saulu bɛ zĩkɛnae ku, aà tɔ́n Ziba, ɔ̃ wà
aà sìsi kí Davidiɛ. À aà là à mɛ̀: Ḿmɛnn
Zibaa? A wɛ̀wà à mɛ̀: Ao, n zɔ̀blenan ma
ũ. 3 Ɔ̃ kípi aà là à mɛ̀: Saulu buie ku e
tiaa? Má ye gbɛ̃kɛ pɔ́ Lua vĩ kɛɛ̀ɛ. Ɔ̃ Ziba
wɛ̀wà à mɛ̀: Yonatãa nɛ́e ku e tia. Ɛɛɛ. 4 Ɔ̃
kí aà là à mɛ̀: A ku má ni? Ziba wɛ̀wà à
mɛ̀: A ku Amiɛli nɛ́ Makii bɛ Lodebaa.
5 Kí Davidi gbɛ̃́ɔ zĩ̀, ɔ̃ wà mɔ̀aànɔ. 6 Kɛ́
Yonatãa nɛ́ Mɛfibosɛ, Saulu tɔũna kà Da-
vidi kĩ́i, à kùlɛɛ̀ à wùlɛ a gbɛɛu. Ɔ̃ Davidi
mɛ̀: Mɛfibosɛ! A wɛ̀wà à mɛ̀: N zɔ̀blenan
ma ũ. 7 Ɔ̃ Davidi òɛ̀: Ńsu to vĩa n kũo,
asa má gbɛ̃kɛkɛnɛ n mae Yonatãa yã́iɛ.
Má n dezi Saulu buaɔ sɔaanɛ píi, níliɔ
mɔ pɔbleimanɔ gɔɔpii. 8 Mɛfibosɛ kùlɛɛ̀ à

---

†**8:13** Soũ 60
‡**9:1** 1Sam 20.14-16

mɛ̀: Bɔ́n mapi n zɔ̀blena ũ kɛ́ n ma wɛg-
wài? Má dɛ lán gbɛ̃ gɛwaɛ.
9 Ɔ̃ kí Saulu zĩkɛna Ziba sìsi, a òɛ̀: Pɔ́
pɔ́ dɛ Saulu pɔ́ ũ ń a bɛdeɔ pɔ́o píi, má
kpà n dii tɔũnawaɛ. 10 Mpi ń n néɔ ń n
zĩkɛnaɔ, àli aà tɔɔlɛ zĩ kɛɛ̀, í a pɔ́ɔ kɛkɛ, kɛ́
aà e àɔ kũ̀sũa vĩ. N dii tɔũna Mɛfibosɛpi
aliɔ pɔblemanɔ gɔɔpiiɛ. Ziba sɔ̃ a nɛgɔ̃ɛɔ
vĩ gbɛ̃ɔn gɛ̃o ń zĩkɛnaɔ gbɛ̃ɔn bao. 11 Ɔ̃
Ziba ò kípiɛ: Yã́ pɔ́ ma dii kí ò mapi n
zɔ̀blenaɛ, má kɛ píiɛ. Ɔ̃ Mɛfibosɛ ìɔ pɔble
ń kípio, à gɔ̃̀ lán kíanɛɔ dowa. 12 Mɛfibosɛ
nɛgɔ̃ɛna vĩ, aà tɔ́n Mika, mɛ́ Ziba bɛdeɔ
mɛ́ aà zĩkɛnaɔ ũ ḿpii. 13 A ku Yelusalɛũ,
asa ìɔ pɔble ń kío gɔɔpiiɛ. Aàpiá ɛɛɛ.

Davidi zĩblea Amɔniɔwa

(1Lad 19.1-19)

10 Bee gbɛa Amɔniɔ kía gà, ɔ̃ aà né
Anuni zɔ̃̀lɛ aà gbɛu. 2 Davidi mɛ̀:
Má gbɛ̃kɛkɛ Naasa né Anuniɛ lá aà mae
gbɛ̃kɛkɛ̀mɛɛ yãawaɛ. Ɔ̃ Davidi a ìwaeɔ
zĩ̀wà, aa gɛ Amɔni bùsuu aa aà nɔ̀sɛ níniɛ̀
aà mae gaa yã́ musu. Kɛ́ Davidi ìwapiɔ
kà we, 3 Amɔniɔ kíaɔ ò ń dii Anuniɛ: Ńlɛ
e Davidi gbɛ̃́ɔ zĩ̀ n mae gɛ̀ kpɛlaa yã́i aà
ń nɔ̀sɛ níninɛ nɛe? À ń zĩ́ aa mɔ wá wɛ̃́lɛ
asiigwaiɛ, aai ɛa mɔ a músikɛi. 4 Ɔ̃ Anuni
Davidi ìwapiɔ kũ̀kũ à ń lɛkãna saaloɔ
wàwa, à ń pɔkasaɔ zɔ̃̀ɛzɔ̃ɛ a guo ń pɔ̀ɔwa
súsu, ɔ̃ à ń gbáɛ. 5 Kɛ́ wa ò Davidiɛ, ɔ̃ à
gbɛ̃́ɔ zĩ̀ aa gɛ́ daińlɛ, asa wí ń kṹ maa-
maaɛ. Aa ònɛ́: Kí mɛ̀, à zɔ̃lɛ Yeliko e á
lɛkãna kã́ bɔlɛ, í gbasa su.
6 Kɛ́ Amɔniɔ è Davidi ye ń gĩyãi lɔo,
ɔ̃ aa fĩabò gbɛ̃́ɔnɛ aa zĩkanɛ́: Sili pɔ́ kú
Leobɛ ń Zobaoɔ kɛ̀sɛdeɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ bao (20.000) ń kí Maaka zĩgɔ̃ɔ
gbɛ̃ɔn ɔ̀aa sɔo (1.000) ń Tobudeɔ gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kuɛpla (12.000). 7 Kɛ́ Davidi
a baomà, ɔ̃ à Yoabu gbàɛmá ń zĩgɔ̃ɔ píi.
8 Amɔniɔ bɔ̀ zĩ'ɔpòo ń wɛ̃́lɛ bĩ́ibɔlɛu, ɔ̃
Zoba ń Leobɛ Siliɔ ń Tobudeɔ ń Maaka
gbɛ̃́ɔ ku sɛ̃u ńtɛ̃ɛ. 9 Kɛ́ Yoabu è wà zĩ'ɔpòo
a aɛ ń a kpɛo, ɔ̃ à Isaili zĩgɔ̃ maaɔ plɛ̀ à ń
gbáɛ aa gɛ́ lɛ́lei Siliɔwa. 10 Ɔ̃ à zĩgɔ̃ kĩniɔ
nà a dãuna Abisaiɛ a ɔzĩ, ɔ̃ à ń gbáɛ aa
gɛ́ lɛ́lei Amɔniɔwa. 11 À mɛ̀: Tó Siliɔ gbãa
su lɛ́ ma fu, mɔ dɔmalɛ. Tó Amɔniɔ gbãa
su lɛ́ n fuɛ sɔ̃, má mɔ́ dɔinlɛ. 12 Sɔ̃dilɛ, wà
gɔ̃ɛkɛ kɛ wá gbɛ̃́ɔ ń wá Dii wɛ̃́lɛɔ yã́ musu.
Dii a yã́ pɔ́ kɛ̀ɛ maa kɛ. 13 Ɔ̃ Yoabu ń
zĩgɔ̃ pɔ́ kuanɔɔ gɛ̀ Siliɔwa ń zĩo, ɔ̃ Silipiɔ
bàalɛ̀nɛ́. 14 Kɛ́ Amɔniɔ è Siliɔ bàalɛ̀, ɔ̃ aa
bàalɛ̀ Abisaiɛ sɔ̃, aa sì wɛ̃́lɛ guu, ɔ̃ Yoabu
ń tó we, à tà Yelusalɛũ.
15 Kɛ́ Siliɔ è Isailiɔ zĩblɛ̀má, ɔ̃ aa ɛ̀a
kɔ̃ kã̀aa. 16 Ɔ̃ Adadɛzɛɛ gbɛ̃́ɔ zĩ̀, aa sù ń
Sili pɔ́ kú Uflata baaleɔ, ɔ̃ aa gɛ̀ Helaũ.
Sobaki mɛ́ Adadɛzɛɛ zĩgɔ̃piɔ dɔaana ũ.
17 Kɛ́ Davidi a baomà, ɔ̃ à Isailiɔ kã̀aa píi,
à bùańnɔ Yuudɛ̃wa à gɛ̀ Helaũ. Ɔ̃ Siliɔ
zĩ'ɔpòoaàzi, ɔ̃ aa sìkɔ̃u. 18 Kɛ́ aalɛ bàalɛ
Isailiɔnɛ, ɔ̃ Davidi ń dɛdɛ sɔ̃́godeɔ gbɛ̃ɔn
ɔ̀aa àaɔ̃ ń basɔoo (700) ń kɛ̀sɛdeɔ gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bla (40.000). We wà ń zĩgɔ̃ɔ
dɔaana Sobaki dɛ̀u. 19 Kɛ́ kía pɔ́ aa dɛ
Adadɛzɛɛ zɔ̀blenaɔ ũɔ è Isailiɔ zĩblɛ̀má
màa, ɔ̃ aa lɛdoũkɛ̀ ń Isailiɔ, aa gɔ̃̀ n zɔ̀ble-
naɔ ũ. Vĩa Siliɔ kũ̀, aai gɛ́ dɔi Amɔniɔlɛ
lɔo.

Davidi yea Basɛbazi

11 Kɛ́ í bɔ̀ ɛu, gɔɔ pɔ́ kíaɔ ì gɛ́ zĩkai, ɔ̃
Davidi Yoabu zĩ̀ ń a ìwaɔ ń Isailiɔ
píi. Aa Amɔniɔ ásookɛ̀, ɔ̃ aa koezɔ̃̀ Labazi.
Davidi sɔ̃ a ku Yelusalɛũ. 2 Kɛ́ oosi kɛ̀, ɔ̃
Davidi fɛ̀lɛ a liiwa, àlɛ bɛbɛ a kpɛ́ musu.
Za kpɛ́ musu we ɔ̃ à nɔɛɛ è, àlɛ zu'o.
Nɔɛpiá nɔ kɛfɛnaɛ maamaa, 3 ɔ̃ à gbɛ̃́ zĩ̀
nɔɛpi yãgbɛai. Ɔ̃ wa òɛ̀: Ɛliaũ né Basɛban
we, Iti bui Uli naɛ. 4 Ɔ̃ Davidi gbɛ̃́ɔ zĩ̀ aà
sísii. Kɛ́ à mɔ̀, ɔ̃ Davidi wùlɛaànɔ, ɔ̃ nɔɛpi
tà bɛ. Aàpi sɔ̃ à ɔkũ gbãbɔ̀ dafuɛ. 5 Kɛ́ à
nɔsì, ɔ̃ à lɛ́kpãsãkɛ̀ Davidiɛ à mɛ̀ a nɔsì.
6 Ɔ̃ Davidi gbɛ̃́ zĩ̀ Yoabuwa à mɛ̀: Iti
bui Uli gbaɛmɛɛ. Ɔ̃ Yoabu aà gbàɛɛ̀. 7 Kɛ́
Ulipi mɔ̀, ɔ̃ Davidi Yoabu aafia gbɛ̀a ń
zĩgɔ̃ɔ ń zĩ pɔ́ aalɛ kao. 8 Ɔ̃ Davidi òɛ̀: Ta
bɛ zu'oi. Kɛ́ Uli bɔ̀ kibɛ, ɔ̃ kí gbɛ̃́ zĩ̀ɛ ń
blɛo. 9 Ãma Uli i ta a bɛo, kibɛ gɔ̃u ɔ̃ à
ìu ń a zĩkɛnkĩniɔ. 10 Ɔ̃ wa ò Davidipiɛ wà

mɛ̀: Uli i ta a bɛo. Ɔ̃ à Uli là à mɛ̀: Madɔ̃
n su ń wɛ̃́lɛo dafu ni? Àkɛa ni ta bɛo ni?
11 Uli wèwà à mɛ̀: Kpagolo ń Isailiɔ ń Yu-
daɔ ku zwɑ̃̀akpɛɔ guu. Ma dii Yoabu ń a
gbɛ̃́ɔ ku sɛ̃u. Má fɔ̃ ta bɛ mà pɔble mà
imi, mà wúlɛ ń ma naoo. Ń n kuao má
yɑ̃́pi kɛo. 12 Ɔ̃ Davidi òɛ̀: Gɔ̃ la gbɑ̃ lɔ, zia
mí n gbaɛ. Ɔ̃ Uli gɔ̃̀ Yelusalɛũ zĩbeezĩ ń
a gɔɔ sìao lɔ. 13 Davidi aà sìsi, à pɔblè
à imìaànɔ, ɔ̃ Davidi ikàkaɛ̀. Kási kɛ́ à bɔ̀
oosi, à gɛ̀ ì ń a dii kía zĩkɛnaɔɛ, i ta a bɛo.
14 Kɛ́ gu dɔ̀, Davidi lakɛ̃ Yoabuɛ, ɔ̃ à Uli
gbàɛò. 15 Lápi guu à mɛ̀: À Uli dɔaa gu
pɔ́ zĩ pɑ̃sĩu, í pɔ̀ɔbɔzɑ̃kɛ aà kpɛ, kɛ́ wà e
wà aà dɛ.

16 Gɔɔ pɔ́ Yoabu lɛ́ koezɔ̃ wɛ̃́lɛpizi, ɔ̃
à Uli dà gu pɔ́ a dɔ̃ nɛgɔ̃naɔ kuu. 17 Kɛ́
wɛ̃́lɛdeɔ bɔ̀lɛ lɛ́ zĩka ń Yoabuo, aa Davidi
zĩgɔ̃eɔ dɛ̀dɛ. Iti bui Uli kú ń guu.

18 Ɔ̃ Yoabu gbɛ̃́ zĩ̀ Davidiwa aà zĩ̀ yɑ̃́
dau siuɛ̀ píi. 19 A ò zĩnapiɛ: Tó n zĩ̀ yɑ̃́ dàu
ń sìu kíɛ píi ń làa, 20 tó aà nɔ̀sɛ fɛ̀lɛ à ń lá
à mɛ̀: Bɔ́mɛ tò a sɔ̃ wɛ̃́lɛzi kɑ̃ikɑ̃i ń zĩoi? Á
dɔ̃ kɛ́ bĩ́imusudeɔ lí ka gbaɛmá zĩ́lɛo lé?
21 Démɛ Gedeɔ̃ɔ né Abimɛlɛki dɛ̀i? Nɔɛ
mɛ́ ɔzɔ̃̀ wísilɔgbɛi za bĩ́i musu, ɔ̃ à aà dɛ̀
Tebezio lò?¶ Àkɛa a sɔ̃ bĩ́izi kɑ̃ikɑ̃i màai?
Tó a ònɛ màa, ní oɛ̀ aà zɔ̀blena Uli, Iti
bui gà lɔ. 22 Ɔ̃ zĩnapi dàzɛu. Kɛ́ à kà Da-
vidi kĩ́i, à yɑ̃́ pɔ́ Yoabu dàɛ òɛ̀ píi. 23 À
mɛ̀: Gbɛ̃́ɔ bɔ̀lɛ wɛ̃́lɛu, aalɛ gbɑ̃amɔwɛ̃ɛ
wɛ̃́nkpɛɛ, ɔ̃ wa ń yá e ń wɛ̃́lɛ bĩ́ibɔlɛu.
24 An kàzunaɔ ku za bĩ́i musuɛ, ɔ̃ aa ka fɑ̃̀
n gbɛ̃́ɔgu zĩ́lɛ, aa ń gbɛ̃eɔ dɛ̀dɛ. N zɔ̀blena
Uli, Iti bui gà lɔ. 25 Ɔ̃ Davidi ò zĩnapiɛ: O
Yoabuɛ asu to yɑ̃́pi kɛɛ ĩ́io. Wìliɔ gbɛ̃́ pɔ́
zĩ a ń bleɔ dɔ̃o. Aà zĩka ń wɛ̃́lɛpideɔ ń
gbɑ̃ao, i kwɛ́. Ǹ aà gba sɔ̃ màa. 26 Kɛ́ Uli
na mà a zɑ̃́ gà, à ɔ́ɔlɔ̀. 27 Kɛ́ gɛ'ɔɔlɔgɔɔ làa,
Davidi gbɛ̃́ɔ zĩ̀, aa sùaànɔ Davidipi bɛ, ɔ̃
à gɔ̃̀ aà na ũ. À nɛ'ìaànɔ gɔ̃ɛ ũ, ɔ̃ yɑ̃́ pɔ́
Davidi kɛ̀pi kɛ̀ Diiɛ ĩ́i.

Ɑ̃nabi Natɑ̃ Davidi gbaa laai

12 Dii Natɑ̃ zĩ̀ Davidiwa.§ Kɛ́ à kà, a
òɛ̀: Gɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn plaeɔ mɛ́ kú wɛ̃́lɛ
doũ, gbɛ̃doá ɔdeɛ, gbɛ̃do sɔ̃ taasideɛ.
2 Ɔdepi sɑ̃ɔ ń zuɔ vĩ dasidasi, 3 taasidepi
sɔ̃ a pɔe vĩo, sɑ̃nununa mɛ̀ndoe a lù. Ɔ̃ à
ɔlìai, à zɔ̃ɔkũ̀ ń aà nɛ́ɔ sɑ̃nu aà bɛ. Aaìɔ
blɛ doũ ble, aaìɔ imi ta doũ, ì wúlɛ aà
pɔlɛu, ɔ̃ àlɛ gwa lán azĩa nɛnɔɛnawa. 4 Kɛ́
nibɔ pìla ɔdepiwa, ɔ̃ i we sɑ̃ ge zu kũ̀ a
kpàsa guu à nibɔpi yàaekɛòo, taaside sɑ̃-
nununapi ɔ̃ a sìwà, à a nibɔpi yàaekɛ̀ò.
5 Ɔ̃ Davidi pɔ pà ɔdepi yɑ̃́ musu maamaa,
a ò Natɑ̃ɛ: Dii ku! À kũ̀ wà gbɛ̃́ pɔ́ yɑ̃́pi
kɛ̀ dɛɛ. 6 Lá màa a kɛ̀, i aà wɛ̃nagwao, aà
sɑ̃pi fĩabo lɛɛ síiɔ̃. 7 Ɔ̃ Natɑ̃ ò Davidipiɛ:
Ḿmɛ ń gbɛ̃́pi ũ. Dii Isailiɔ Lua mɛ́ yɑ̃́ɛ
bee ò à mɛ̀: Ma n kpa Isailiɔ kía ũɛ, ma
n bɔ Saulu ɔzĩ, 8 ɔ̃ ma n diipi bɛ kpàma,
ma aà naɔ nànɛ n ɔzĩ. Ma Isailiɔ ń Yudaɔ
kpàma n gbɛ̃́ɔ ũ. Tó bee kɛ̀nɛ fɛ̃́nɛũ, má
a pɑ̃leɔ kɑ̃́fĩnɛ. 9 Bɔ́yɑ̃i n sakà ma yɑ̃́ui?
N yɑ̃́ pɔ́ má yeio kɛ̀, n Iti bui Uli dɛ̀ ń
fɛ̃ndao, n aà nɔsì ń sɛ̀. Ń tò Amɔniɔ aà
dɛ̀ zĩ guu. 10 Za gbɑ̃ yɑ̃pɑ̃sĩ a kɛ̃ n bɛwa
bau lɔo, asa n sakàmaguɛ, n Iti bui Uli
nɔ sì ń sɛ̀. 11 Ɔ̃ Dii ɛ̀a yɑ̃́ɛ bee ò à mɛ̀: Ma!
Má tó nzĩa bɛdeɔ yɑ̃'inɛ. Má n naɔ sima,
mí ń kpá n gbɛ̃́deewa n wáa, i wúlɛńnɔ
gupuau. 12 N yɑ̃kɛ̀ asii guuɛ. Mapi sɔ̃ má
yɑ̃́pi kɛnɛ gupuau Isaili píi wáaɛ.**

13 Ɔ̃ Davidi ò Natɑ̃ɛ: Ma duunakɛ̀ Diiɛ.
Ɔ̃ Natɑ̃ òɛ̀: Dii n duuna kɛ̃̀ma, ńyɔ̃ gao.
14 Ɑ̃ma lá n dɔɛ Diiwa maamaa yɑ̃́pi kɛa
musu, nɛgɔ̃ɛ pɔ́ nɔepi ìnnɔ a gaɛ. 15 Kɛ́
Natɑ̃ tà bɛ, ɔ̃ Dii tò né pɔ́ Uli na ì ń David-
iopi gyɑ̃ kũ̀. 16 Ɔ̃ Davidi lɛ́ Lua sisi nɛ́pi yɑ̃́
musu ń lɛyeo, gwɑ̃́ ì wúlɛ bùsuuɛ. 17 Aà
bɛ gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ìɔ zɛaàla aà fɛlɛ bùsuu, ɑ̃ma
ìli weio, mɛ́ ìli pɔbleńnɔo. 18 A gɔɔ so-
plade zĩ́ ɔ̃ nɛ́pi gà. Vĩa Davidi ìwaɔ kũ̀,

¶11:21 Dɔa 9.53
§12:1 Soũ 51
**12:12 2Sam 16.22

aai fɔ̃ òὲ nέpi gào. Aa mὲ: Gɔɔ pɔ́ nέpi ku,
wa yã'òὲ, i wá yãmao. Kpelewa wá oὲ sa
nέpi gài? A yãvãikɛ. 19 Davidi è a ìwaɔ
lέ yã́kpãina'okɔ̃ɛ, ɔ̃ a dɔ̃̀ kέ nέpi gàɛ. À ń
lá à mὲ: Nέpi gà yɑ̃̀? Ɔ̃ aa wèwà aa mὲ:
Ao! À gàɛ. 20 Davidi fὲlɛ bùsuu, à zu'ò à
nísidɔ̀ɔ à a pɔkasaɔ lìlɛ, ɔ̃ à gὲ kùlɛ Diiɛ a
kpέu. Kέ à ὲa tà bɛ, à pɔblea gbὲa, ɔ̃ wa
kpàwà, a blè. 21 Aà ìwaɔ aà là à mὲ: Àkɛa
ńlɛ yãkɛ màai? Gɔɔ pɔ́ nέpi ku, n lɛyè n
ɔ́ɔlɔ̀. Kέ à gà sa, n fɛlɛ n pɔblè. 22 A wèmá
à mὲ: Gɔɔ pɔ́ nέpi ku, ma lɛyè ma ɔ́ɔlɔ̀,
asa ma mὲ, tó Dii a ma wɛgwa à to nέpi
àɔ kun no, démɛ dɔ̃i? 23 Lá à gà sa, bɔ́yãi
máɔ lɛyea lɔi? Má fɔ̃ mà aà vu yɑ̃̀? Má gέ
aà kĩ́i, ãma aàpi a e ɛa mɔ ma kĩ́io.

24 Davidi a na Basɛba nɔ̀sɛ nìniὲ, ɔ̃ à
gὲ wùlɛaànɔ. À nɛ'ì gɔ̃ɛ ũ, ɔ̃ à tɔkpàὲ Sa-
lomɔɔ. Dii yeaàzi, 25 ɔ̃ à ãnabi Natã zĩ̀wà
à tɔkpà nέpiɛ Yedidia[††] Dii yeaaàzipi yã́i.

Laba sia Amɔniɔwa

(1Lad 20.1-3)

26 Yoabu zĩkà ń Amɔniɔ Laba, ɔ̃ à kibɛ
sì. 27 Ɔ̃ à gbɛ́ɔ zĩ̀ Davidiwa à mὲ: Ma zĩkà
ń Labadeɔ, ɔ̃ ma ń ítɔkĩi sì. 28 Zĩgɔ̃ kĩniɔ
kãaa sa, ní mɔ koezɔ̃ wɛ̃́lɛpizi, ní sí. Tó
màa no, má sí, wi ma tɔ́kpaὲ. 29 Ɔ̃ Da-
vidi zĩgɔ̃ɔ kɑ̃̀a píi, à gὲ lὲlɛ Labawa a
sì. 30 Wà ń tɑ̃́a Mɔlɔku vua fùa gò aà
miwa, wa kpà Davidiɛ. A gbia kà kiloo
baakwi, mέ gbὲ bɛɛɛde kuwà. À wɛ̃́lɛpi
pɔ́ɔ nàaa dúuduu, 31 ɔ̃ à gbɛ̃́ pɔ́ kú weɔ
kũ̀kũ bɔ̀lɛńnɔ, à ń da síi zĩu ń dúuduusu
zĩo ń mɔo zĩo, mέ a tò aa bilikibɔ̀. Màa a
kὲ Amɔni wɛ̃́lɛɔnɛ píi, ɔ̃ à ὲa tà Yelusalɛũ
ń a zĩgɔ̃ɔ píi.

Aminɔ yea Tamaazi

13 Bee gbɛa Davidi nέ Abisaloũ dãe
kɛfɛna vĩ, aà tɔ́n Tamaa, ɔ̃ Da-
vidi nέ Aminɔ yeaàzi. 2 Yã́pi lέ ĩada Am-
inɔpiwa, à kà gyãkɛa a dãe Tamaapi yã́i,
asa nɔɛ lέsoɛ, a fɔ̃ yãe kɛὲo. 3 Aminɔpi
gbɛ̃na vĩ, aà tɔ́n Yonadabu, Davidi vĩ̀i
Simɛa nέɛ. Yonadabu ɔ̃nɔ gbãa, 4 ɔ̃ à Am-
inɔ là à mὲ: Àkɛa n kíanɛ'ia n kúsu ìɔ
kwɛa lá gu lέ dɔi? Ńyɔ̃ omɛɛo lé? Ɔ̃ Am-
inɔ wèwà à mὲ: Má ye ma dãuna Abisa-
loũ dãe Tamaaziɛ. 5 Ɔ̃ Yonadabu òὲ: Gɛ
ǹ wúlɛ n liiwa lán gyãewa. Tó n mae
mɔ̀ n gwai, ní oὲ ń ye n dãe Tamaa mɔ
blɛ kpamaɛ. Aà mɔ kɛkɛ n wáa kέ ǹyɔ̃ e,
i gbasa nanɛ n ɔzĩ. 6 Ɔ̃ Aminɔ wùlɛ lán
gyãewa. Kέ kí mɔ̀ aà gwai, ɔ̃ a òὲ: To
ma dãe Tamaa mɔ kàa kɛmɛɛ ma wáa, i
namɛɛ ma ɔzĩ. 7 Ɔ̃ Davidi gbɛ̃́ zĩ̀ Tamaawa
a bɛ à mὲ: Gέ n vĩ̀i Aminɔ kpέu, ní blɛkɛὲ.
8 Kέ Tamaa gɛ̃̀ aà kpέu, à aà lè wúlɛa, ɔ̃ à
pɔ́wɛnti dὲ à kàa kὲò aà wáa, ɔ̃ a dìsa. 9 Ɔ̃
à ta sὲ à kàapi kàuὲ. Aminɔ gì sói à mὲ:
Gbɛ̃́ɔ ya aa bɔlɛ ḿpii. Kέ gbɛ̃́ pɔ́ kuaànɔɔ
bɔ̀lɛ píi, 10 ɔ̃ a ò Tamaaɛ: Mɔ́ ń blɛpio
kpɛa la, ní namɛɛ ma ɔzĩ. Ɔ̃ Tamaa kàa
pɔ́ á kὲ sὲ à gɛ̃̀ò a vĩ̀i Aminɔpi kĩ́i kpɛa.
11 Kέ à sɔ̃̀aàzi, àlɛ kpawà à só, ɔ̃ à a dãepi
kũ̀ à mὲ: To mà wúlɛnnɔ.

12 Ɔ̃ a ò a vĩ̀ipiɛ: Aawo! Ńsu
gbãamɔmɛɛo. Asa wá Isailiɔ wìli yã́ bee
taa kɛo. Ńsu yãdɔɔsai bee taa kɛmɛɛo.
13 Mapi, má má gέu ń wí beeoi? Mpi sɔ̃,
Isailiɔ n dilɛ gbɛ̃pã ũ. Suɛ! Ǹ a yã'o kíɛ,
a gí ma kpáimao. 14 I we aà yãmào. À
gbãamɔ̀ὲ, ɔ̃ à kùsiwà à wùlɛaànɔ. 15 Ɔ̃
Aminɔpi zàaàgu pãsĩpãsĩ. Aà zaaaàgu
dɛ aà yeaaàzi yãala. Ɔ̃ a òὲ: Fɛlɛ bɔ. 16 Ɔ̃
nɔɛpi ò a vĩ̀ipiɛ: Aawo! Tó n ma ya n
ma bɔ, a tàae aɔ zɔ̃ɔ dɛ pɔ́ pɔ́ ń kèmɛɛa.
Ń beeo i we à aà yãmào. 17 Ɔ̃ Aminɔpi
a zĩkɛnὲwaasona sìsi à mὲ: Nɔɛɛ bee
ya bɔomɛɛ, ní gbata ǹ kilidau. 18 Ɔ̃ aà
zĩkɛnapi aà sὲ bɔ̀ɔ̀ bàasi, à gbatà à
kilidàu. Nɔɛpi ula gbɑ̃̀a daa, asa ula bee
taa kía nɛnɔɛ lέsoɔ ìɔ daa. 19 Ɔ̃ Tamaa
túfu gbɛ̃̀ a miwa, à a ula gbɑ̃̀a pɔ́ á daapi
gà a kɛ̃̀, ɔ̃ àlɛ ɔ́ɔlɔ àlɛ tá, à ɔdì a musu.

20 Aà dãɔ dadoũde Abisaloũ òὲ: N dãɔ
Aminɔ làanɛ yɑ̃̀? Ńsu o gbɛ̃e mao, asa

[††] **12:25** Bee mὲ Dii gbɛ̃́ yenzide.

n dãɔɛ. Ńsu ǹyɔ̃ yã́pi kũa n sɔ̃ guuo. Ɔ̃
Tamaa zɔ̃̀lɛ a dãɔ Abisaloũ bɛ yãkpaa.
21 Kɛ́ kí Davidi yã́pi mà, aà pɔ pà maa-
maa. 22 Abisaloũ i yãe o Aminɔɛo, yãvãi
ge a maa, asa aà za fɛ̃̀ɛ̀, kɛ́ à kùsi a dãe
Tamaawa yã́i.

Abisaloũ Aminɔ dɛa

23 Wɛ̃̀ pla gbɛa Abisaloũ ku Baali Azoo,
Ɛflaiũ bùsu zɔ̃lɛu ń a sãkãkɛ̃ɛlɛnaɔ, ɔ̃ à
kíanɛɔ sìsi blɛsawa ḿpii. 24 Ɔ̃ à gɛ̀ kí lè à
mɛ̀: Kí, wàlɛ mapi n zɔ̀blena sãɔ kãkɛ̃ɛlɛ.
Mpi ń n ìwaɔ á gɛmanɔ weo lé? 25 Ɔ̃ kí wè
a nɛ́piwa à mɛ̀: Aawo! Wá fɔ̃ gé wápiio.
Wá kɛnɛ aso ũɛ. À nàɛwà, ãma i gɛo, ɔ̃ à
samaa' òɛ̀. 26 Ɔ̃ Abisaloũ mɛ̀: Tó ńlɛ gɛo,
to ma vĩ̀i Aminɔ gɛ́wanɔ. Kí aà là à mɛ̀:
Bɔ́yãi ń ye aà gɛnnɔi? 27 Abisaloũ nàɛwà,
ɔ̃ kí tò Aminɔ gɛ̀aànɔ ń a nɛ́ kĩniɔ píi.
28 Abisaloũ yãdìlɛ a gbɛ̃́ɔnɛ à mɛ̀: À
swã́kpa! Tó Aminɔ pɔ kɛ̀ vɛ̃ɛwa na, tó má
òɛ́ à aà zɔ̃, à aà dɛ. Ásu to vĩa á kũo.
Mámɛ ma á dáu! À sɔ̃dilɛ, í gɔ̃ɛkɛ kɛ.
29 Abisaloũ gbɛ̃́ɔ kɛ̀ lá a dìlɛnɛ́wa, ɔ̃ kíanɛ
kĩniɔ fɛ̀lɛ dì ń sɔ̃baonaɔ kpɛ, aa bàalɛ̀.
30 Gɔɔ pɔ́ aa ku zɛ́u, Davidi a baomà wà
mɛ̀: Abisaloũ kíanɛɔ dɛ̀dɛ píi, an kee i
gɔ̃o. 31 Davidi fɛ̀lɛ à a pɔkasaɔ gà a kɛ̃̀, ɔ̃ à
wùlɛ bùsuu. Aà ìwaɔ sĩaaàzi ń ń pɔkasaɔ
kɛ̃́kɛ̃a. 32 Ɔ̃ Davidi vĩ̀i Simɛa nɛ́ Yonad-
abu mɛ̀: Baa, ńsu ǹyɔ̃ e wà n nɛ́ ɛ̀waasoɔ
dɛ̀dɛ píi no, Aminɔ mɛ́ gà ado. Wà yã́pi
dɔ̃̀ Abisaloũ wɛ́wa za gɔɔ pɔ́ Aminɔ kùsi
a dãe Tamaawaɛ. 33 Ma dii kí, ńsu ǹyɔ̃
yã́pi kũa n sɔ̃uo. N nɛgɔ̃ɛɔ i gaga píio,
sema Aminɔ ado. 34 Abisaloũ sɔ̃ à bàalɛ̀.
Kɛ́ ɛ̀waaso gudɔ̃ana wɛzù, a è wa bɛ
Olonaiũ zɛ́u sĩ̀sĩpɔlɛu dasidasi. À gɛ̀ a ò
kíɛ: Ma gbɛ̃́ɔ è bɛ sĩ̀sĩpɔlɛu Olonaiũ oi.
35 Ɔ̃ Yonadabu ò kíɛ: Ń èa? N nɛ́ɔ mɛ́ lɛ́
su we lá má ònɛwa. 36 Kɛ́ à yã́pi ò a làa,
ɔ̃ kíanɛpiɔ kà gɔ̃̀ɔ, aalɛ búbuapɛ. Kí ń a
ìwaɔ ɔ́ɔlɔ̀ ḿpii maamaaɛ lɔ.

37 Abisaloũ bàalɛ̀ à tà Amihudu nɛ́
Talemai, Gesuu kía kĩ́i,‡ ɔ̃ kí Davidi sɔ̃ ìɔ
a nɛ́ gaa ɔ́ɔlɔ gɔɔpii. 38 Kɛ́ Abisaloũ bàalɛ̀
à tà Gesuu, a ku we e wɛ̃̀ àaɔ̃. 39 Kɛ́ kí Da-
vidi nɔ̀sɛ nìni Aminɔ gaa yã́ musu, ɔ̃ àlɛ
Abisaloũ bɛɛkɛ sa.

Abisaloũ sua Yelusalɛũ

14 Zeluia nɛ́ Yoabu dɔ̃ kɛ́ kí pɔ dɔ
Abisaloũwa, 2 ɔ̃ à gbɛ̃́ɔ zĩ̀ Tekoa,
aa nɔɛ ɔ̃nɔna sɛ̀ aa sùò. Ɔ̃ a òɛ̀: Kɛ lá
ńlɛ gɛwiipɛwa. Gyaa pɔkasaɔ da. Ńsu
nísidɔɔo. Kɛ lán nɔɛ pɔ́ a gbɛ̃́ gà àlɛ a ɔ́ɔlɔ
à gɛ̃̀gɛ̃wa. 3 Gɛ́ kí kĩ́i màa, ní yã́ɛ bee oɛ̀. Ɔ̃
Yoabu yã́ sòso kà nɔɛpiɛ a lɛ́u. 4 Kɛ́ Tekoa
nɔɛpi gɛ̀ kí lè, à kùlɛɛ̀ à wùlɛ a gbɛɛu à
mɛ̀: Kí, ma suaba! 5 Ɔ̃ kípi aà là à mɛ̀:
Bɔ́ ń yeii? A wèwà à mɛ̀: Gyaan ma ũ,
ma zã́ gàɛ. 6 Mapi n zɔ̀blena, má nɛgɔ̃ɛɔ
vĩ gbɛ̃ɔn pla. Kɛ́ aalɛ sòlekɛ kɔ̃tɛ̃ɛ bua,
gbɛ̃e ku à ń yoaao. Ɔ̃ an gbɛ̃do a gbɛ̃do
lɛ dɛ̀. 7 Ɔ̃ ma bɛdeɔ fɛ̀lɛ ḿpii, aa ò mapi n
zɔ̀blenaɛ aa mɛ̀ mà a nɛ́ pɔ́ a gbɛ̃do dɛ̀pi
kpámá wà dɛ, kɛ́ à a gbɛ̃do dɛ̀ yã́i. Aa
ye yàa miɔn tɛde pɔ́ gɔ̃̀mɛɛ túbiblena ũpi
tɛdɛɛ, kɛ́ ma zã́ su àɔ tɔ́ ge bui vĩ dṹnia
guu lɔo. 8 Ɔ̃ kí ò nɔɛpiɛ: Ta bɛ, má yãdilɛ
n yã́pi musu. 9 Ɔ̃ Tekoa nɔɛpi mɛ̀: Ma dii
kí, tàaepi wi ma musu ń ma de bɛdeɔ,
mpi níɔ ku tàaesai ń n kíakɛo. 10 Ɔ̃ kí mɛ̀:
Tó gbɛ̃e lɛkã̀ yã́piwa, mɔaànɔ ma kĩ́i la,
a e ĩadama lɔo. 11 Ɔ̃ nɔɛpi mɛ̀: Kí, lɛgbɛ̃
ń Dii n Lua tɔ́o, kɛ́ tɔ̀sina su ma nɛ́ dɛ
kɛmapla ma leo yã́i. Ɔ̃ kípi mɛ̀: Ń Diio n
nɛ́pi mikãe a lɛ́lɛ zĩ́lɛo.
12 Ɔ̃ nɔɛpi mɛ̀: Ma dii kí, mapi n
zɔ̀blena ma gba zɛ́ mà ɛa yã'onɛ. A wèwà
à mɛ̀: O! 13 Ɔ̃ a òɛ̀: Bɔ́yãi n yã́ bee taa
kpàaĩ ń Lua gbɛ̃́ɔi? Yã́ pɔ́ ń òmɛɛ mɛ́ n
dayãu, asa ni gbɛ̃́ pɔ́ ń yà gbɛsi n suòo.
14 Wápii wá ga, wíɔ dɛ lán í pɔ́ kɔ̀lɛ tɔɔlɛ
gbɛ̃e i e sɛ̀lɛ lɔowa. Lua lí gbɛ̃́ pɔ́ wa yà
wɛ̃ni bɔo, ì zɛwɛɛlɛ ade ɛa suwaɛ. 15 Ma
mɔ yã́pi oi ma dii kíɛɛ, asa gbɛ̃́ɔ tò vĩa ma

‡ 13:37 2Sam 3.3

kũɛ. Ɔ̃ mapi n zɔ̀blena ma mɛ̀ má yã'onɛ.
Wìliɔ dɔ̃o tó ńyɔ̃ ma wabikɛama sí, 16 ní
ma bɔ gbɛ̃́ pɔ́ ye mapi ń ma néo tɔɔlɛ pɔ́
Lua tòwɛ̃ɛ síwá ɔzĩ. 17 Ma dii kí, mapi n
zɔ̀blena ma mɛ̀ n yã́ a to ma sɔ̃ dadoũ,
asa ń dɛ lán Lua malaikaewaɛ, ni swã́sɛ
yãmaa ń a vãiozi píiɛ. Dii n Lua aɔ kunnɔ.
18 Ɔ̃ kí òɛ̀: Ńsu gí yã́ pɔ́ málɛ n lai zã́
síiao. Ɔ̃ nɔɛpi mɛ̀: O ma dii kí! 19 Ɔ̃ kí aà
là à mɛ̀: Yoabu lɛ́ kú yã́pi guu yã̀? Nɔɛpi
wɛ̀wà à mɛ̀: Ma dii kí, ń n kuao yã́ pɔ́
ń òpi gɛa aɛ ń kpɛo vĩo. Ao, n zɔ̀blena
Yoabu mɛ́ yã́pi sòso kàmɛɛ ma lɛ́u píi.
20 N zɔ̀blena Yoabu kɛ̀ màa, kɛ́ à e yã́ pɔ́
daa líwa tiaɛ bee kɛkɛ yã́iɛ. Ma dii, ń ɔ̃nɔ
lán Lua malaikaewaɛ, ń yã́ pɔ́ kɛ̀ dṹniau
dɔ̃ píi. 21 Ɔ̃ kí gɛ ò Yoabuɛ: Too, má yã́pi
kɛ sa. Gɛ ǹ ɛ̀waaso Abisaloũ gbɛsi ǹ suò.
22 Ɔ̃ Yoabu kùlɛ kípiɛ, à wùlɛ a gbɛɛu à aà
sáaukpà à mɛ̀: Ma dii kí, mapi n zɔ̀blena,
má dɔ̃̀ gbã sa kɛ́ ma yã́ kàngu, asa n ma
yãmà.
23 Ɔ̃ Yoabu fɛ̀lɛ gɛ̀ Abisaloũ gbɛ̀si
Gesuu, à sùò Yelusalɛũ. 24 Ɔ̃ kí mɛ̀: Oɛ̀ aà
gɛ zɔ̃lɛ azĩa bɛ, wá wɛ́ a kɛ síiɔ̃o. Ɔ̃ Abisa-
loũ gɛ̀ zɔ̃̀lɛ a bɛ, aai wɛsikɔ̃lɛ ń kíoo. 25 Gɔ̃
kɛfɛnae ku Isailiɔ guu lán Abisaloũwao.
Wìɔ aà maabo maamaaɛ. Sɛa za aà gbá
zĩ́lɛ e à gɛ̀ pɛ̀ aà minanguo sãae kuo. 26 Ìɔ
a mi bo wɛ̃ ń wɛ̃oɛ. Ì a gbia ma. Tó a
bò, ì yɔ̃ kiloowa, ìɔ dɛ kiloo plaa. 27 À
nɛgɔ̃ɛɔ ì gbɛ̃ɔn àaɔ̃ ń nɛnɔɛo do. Nɛnɔɛpi
tɔ́n Tamaa. Nɔ kɛfɛnaɛ. 28 Abisaloũ ku
Yelusalɛũ e wɛ̃̀ pla wɛsia kílɛ sai.
29 Ɔ̃ à Yoabu sìsi aà gɛɛ kí kĩ́i, ãma
Yoabu i we mɔ̀ aà kĩ́io. Ɔ̃ à ɛ̀a à aà sìsi
lɔ, i we mɔ̀o. 30 Ɔ̃ a ò a ìwaɔnɛ: À Yoabu
bua pɔ́ kú ma pɔ́ saɛ gwa, aà naa mà.
À gɛ tɛsɔ̃wà. Ɔ̃ Abisaloũ ìwaɔ gɛ̀ tɛsɔ̃̀
Yoabu buapiwa. 31 Ɔ̃ Yoabu fɛ̀lɛ gɛ̀ Abisa-
loũ bɛ, à aà là à mɛ̀: Bɔ́yãi n ìwaɔ tɛsɔ̃̀i ma
buawai? 32 Ɔ̃ Abisaloũ wɛ̀wà à mɛ̀: Gwa,
ma gbɛ̃́ zĩ̀ma, ma mɛ̀ mɔ mà n zĩ kíwaɛ,
kɛ́ ǹ aà la bɔ́mɛ tò à ma gbɛ̀si Gesuu à sù-
manɔi? Kua we sã̀ɔmɛɛ dɛ laa! Má ye mà
kɔ̃'e ń kío tia. Tó má tàae vĩɛ, aà ma dɛ.
33 Ɔ̃ Yoabu gɛ̀ yã́pi ò kíɛ. Ɔ̃ kípi Abisaloũ
sìsi. Kɛ́ à mɔ̀, à kùlɛɛ̀ à wùlɛ a gbɛɛu. Ɔ̃
kí lɛpɛ̀wà.

Abisaloũ bɔa Davidi kpɛ

15 Bee gbɛa Abisaloũ sɔ̃́go è ń sɔ̃́ɔ ń
gɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn blakwi pɔ́ aaɔ bàalɛ a
aɛɔ. 2 Ì fɛlɛ kɔɔkɔɔ àɔ zɛa bĩ́ibɔlɛzɛ saɛ.
Tó gbɛ̃́ yãvĩ ń a gbɛ̃́deeo, àlɛ gɛò kí kĩ́i aà
kɛkɛɛ, Abisaloũ ì ade sísi ì oɛ̀: Wɛ̃́lɛ kpele
n bɔui? Tó a wɛ̀wà à mɛ̀: Mapi n zɔ̀blena
ma bɔ Isaili buiɛ beeuɛ, 3 ɔ̃ Abisaloũ ì oɛ̀:
N yã́ naɛ, a zɛvĩ, ãma kí gbɛ̃e ku à swã́sɛ
n yã́io. 4 Abisaloũ ì ɛa mɛ: Tó wà ma kɛ
yã́kpalɛkɛna ũ wá bùsuu, gbɛ̃́ pɔ́ yãvĩ ge
gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gbɛ̃́ gbɛa yã́kpalɛu píi ali mɔ́ ma
kĩ́i, máli aà yãkɛkɛɛ̀ a zɛ́waɛ. 5 Tó gbɛ̃́ mɔ̀
kùlɛ aà aɛ, ì ɔbɔ ade kũ à lɛ́pɛwà. 6 Màa
ìɔ kɛ Isaili pɔ́ lɛ́ mɔ́ yã́kpalɛkɛi kí kĩ́iɔnɛ
píi, ɔ̃ an sɔ̃ tàwà.
7 Wɛ̃̀ síiɔ̃ gbɛa a ò kíɛ: Ma gba zɛ́ mà
gɛ́ lɛ́ pɔ́ má kɛ̀ Diiwa sa'oi Hɛblɔ̃. 8 Mapi
n zɔ̀blena ma lɛ́gbã dɔ̀wà gɔɔ pɔ́ má kú
Gesuu, Sili bùsuu ma mɛ̀: Tó Dii tò ma su
Yelusalɛũ, má sa'owà Hɛblɔ̃ɛ. 9 Kí òɛ̀: Gɛ
ǹ su aafia! Ɔ̃ à fɛ̀lɛ gɛ̀ Hɛblɔ̃. 10 À gbɛ̃́ɔ zĩ̀
Isaili buiɔwa píi à mɛ̀: Tó a kuu'ɔ mà dɔ,
à o Abisaloũ mɛ́ kpalablɛ̀ Hɛblɔ̃. 11 Gɔɔ
pɔ́ àlɛ fɛlɛ Yelusalɛũ, à gbɛ̃́ɔ sìsi gbɛ̃ɔn
ɔ̀aa do aa gɛ́ánɔ, ɔ̃ aa gɛ̀ ń nɔ̀sɛmɛndoo,
aa yã́ asii dɔ̃o. 12 Gɔɔ pɔ́ àlɛ sa'o, à Gilo
gbɛ̃́ Aitofɛli, Davidi lɛdamade sìsi za aà
bɛ wɛ̃́lɛu, ɔ̃ lɛkpaaĩa Davidizi lɛ́ dɛdɛ. Gbɛ̃́
pɔ́ aa kú ń Abisaloũoɔ dasi lɛ́ kã́fĩɛ.

Davidi bàalɛa

13 Baokpana mɔ ò Davidiɛ à mɛ̀: Isailiɔ
ń sɔ̃ kpà Abisaloũwa. 14 Ɔ̃ Davidi ò a ìwa
pɔ́ kuanɔ Yelusalɛũɔnɛ: À fɛlɛ wà bàasi.
Tó wi kɛ màao, wá pili Abisaloũwao. Wà
kɛ kpakpa. Tó wi kɛ kpakpao, a wá le
la à wá ásookɛ, i wɛ̃́lɛdeɔ dɛdɛ ń fɛ̃ndao.
15 Kí ìwaɔ òɛ̀: Wá dii kí, yã́ pɔ́ n zɛò píi,
wápiɔ n zɔ̀blenaɔ wá làaɛ. 16 Ɔ̃ kí dàzɛu.
Aà bɛdeɔ bɔ̀ tɛaàzi ḿpii, ãma aà nɔ mɛ̀n
kwi pɔ́ i mɛ́sɛdilɛnɛ́oɔ ɔ̃ à ń tó we aaɔ

bɛgwa. 17 Kí dàzɛu ń a gbɛ̃́ɔ màa. Kɛ́ aa
kà wɛ̃́nkpɛ, à lìlɛ zɛ̀ 18 a ìwaɔnɛ píi ń aà
dɔaiɔ ń Gatade gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃ pɔ́ tɛaàzi
za Gataɔ, aa gɛ̃̀ píi.

19 Ɔ̃ kí ò Gata gbɛ̃́ Itaiɛ: Bɔ́yãi ńlɛ
gɛ́wanɔi? Ɛa tá, níɔ kú ń kí dafuo, asa
bɔ̀mɔn n ũ, n bɔ n bùsuuɛ. 20 N kaa i gɔɔ-
plakɛo, ɔ̃ ń ye ǹyɔ̃ liaaliaawanɔa? Má dɔ̃
gu pɔ́ málɛ gɛ́uo. Ǹ n gbɛ̃́ɔ kãaa ǹ táńnɔ.
Dii gbɛ̃kɛ ń náaiyão kɛnɛ. 21 Ɔ̃ Itai wèwà
à mɛ̀: Ma dii kí, ń Dii kuao ń n kuao,
gu pɔ́ ń kúu píi, mapi n zɔ̀blena máɔ ku
wɛɛ, má gan nò máɔ kun nò. 22 Ɔ̃ Davidi
òɛ̀: Dɔaa wà gé! Ɔ̃ Gata gbɛ̃́ Itai ɛ̀a dàzɛu
ń a gbɛ̃́ɔ ń a daɛ pɔ́ kuanɔɔ píi. 23 Kɛ́ aalɛ
gɛ̃zɛa ḿpii, ɔ̃ bùsudeɔ wii pa̋lɛ. Kɛ́ kí bùa
Sedɔ̃wa, ɔ̃ ampii aa gbáa zɛ́ sɛ̀.

24 Zadoki ku we lɔ ń Levii buiɔ
píi. Aa Luabaakuańnɔ kpagolo sɛa. Aa
kpagolopi dìlɛ Abiataa saɛ e gbɛ̃́ɔ bɔ̀lɛ
wɛ̃́lɛu aa làa píi. 25 Ɔ̃ kí ò Zadokiɛ: Lua
kpagolo sɛ́ ǹ gɛ̃ò wɛ̃́lɛu. Tó Dii ma wɛg-
wà, a to mà su, mí wɛsiɛ ń a kúkĩio. 26 Tó
asu mɛ ma yã́ i kaaguoɛ sɔ̃, má làa. Aà
kɛmɛɛ lá à kɛ̀ɛ̀ maawa. 27 Ɔ̃ kí ɛ̀a ò sa'ona
Zadokiɛ: Gu'enan n ũo lò? Ɛa ta wɛ̃́lɛ
guu aafia ń n nɛ́ Aimaazao ń Abiataa
nɛ́ Yonatãao. À tá ń á nɛ́ gbɛ̃ɔn plapiɔ.
28 Máɔ zɛa swabɔlɛu sɛ̃u e mà baomawáɛ.
29 Ɔ̃ Zadoki ń Abiataao Lua kpagolo sɛ̀
aa tàò Yelusalɛũ, ɔ̃ aa gɔ̃̀ we. 30 Davidi lɛ́
Kùkpɛ sı̃̀sĩ kṹ, àlɛ ɔ́ɔlɔ. À pɔkù a mia, a
kyalekpaao. Gbɛ̃́ pɔ́ kuaànɔɔ pɔkù ń mia
píi, aalɛ ɔ́ɔlɔ aalɛ gɛò. 31 Kɛ́ wa ò Davidiɛ
Aitofɛli ku gbɛ̃́ pɔ́ zɛ̀ ń Abisaloũoɔ guuɛ, ɔ̃
Davidi wabikɛ̀ Diiwa à mɛ̀: To aà lɛdama
àɔ dɛ yãfaasai ũ.

32 Kɛ́ Davidi kà sı̃̀sĩ misonaa, gu pɔ́
lousisikĩi kúu, Aaki gbɛ̃́ Usai mɔ̀ dàaàlɛ,
aà ula kɛ̃a, mɛ́ bùsu kaa aà miu. 33 Da-
vidi òɛ̀: Tó n gɛmanɔ, ńyɔ̃ɔ dɛmɛɛ aso ũɛ.
34 Tó n ɛa n ta wɛ̃́lɛu, mɛ́ ń ò Abisaloũɛ
aà zɔ̀blenan n ũ sɔ̃, ńyɔ̃ Aitofɛli lɛdama
bãdɛmɛɛɛ. Oɛ̀ aà mae zɔ̀blenan n ũ yãa,
ãma tia n gɔ̃ aà zɔ̀blena ũɛ sa. 35 Sa'onaɔ
Zadoki ń Abiataao aaɔ kunnɔ we. Yã́ pɔ́
ń mà kibɛ sɛ́lɛ siunɛ́ píi. 36 An nɛ́ gbɛ̃ɔn
plaɔ kunnɔ we, Zadoki nɛ́ Aimaaza ń Abi-
ataa nɛ́ Yonatãao. Tó n yãe mà, nɛ́piɔ zĩ
aa mɔ omɛɛ. 37 Ɔ̃ Davidi gbɛ̃na Usaipi tà,
à kà Yelusalɛũ gɔɔ pɔ́ Abisaloũ lɛ́ gɛ̃u.

Davidi ń Zibao ń Simɛio

16 Kɛ́ Davidi vı̃̀ sı̃̀sĩ misonaa yɔɔ,
a è Mɛfibosɛ ziia Ziba káoyè
zàa'ĩnaɔnɛ mɛ̀n pla, àlɛ mɔ́ daialɛ. Aa pɛ̃ɛ
sɛa mɛ̀n ɔ̀aa do ń vɛ̃ɛbɛ kàao mɛ̀n basɔo ń
kaadɔɛn kàao mɛ̀n basɔo ń vɛ̃ɛo tùu do.
2 Ɔ̃ Davidi Ziba là à mɛ̀: Bɔ́mɛ tò n mɔ
ń beeoi? Ziba wèwà à mɛ̀: Kí, zàa'ĩnaɔá
n bɛdeɔ pɔ́ɛ aa dikpɛ. Pɛ̃ɛ ń kàaɔá n
gbɛ̃́ɔ pɔbleaɛ. Vɛ̃ɛ sɔ̃, gbɛ̃́ pɔ́ kpàsa guwai-
waiuɔ imiaɛ. 3 Kí aà là à mɛ̀: N dii pɔ́ ì kɛ-
sai tɔũna ku má ni? Ziba wèwà à mɛ̀: À
gɔ̃̀ Yelusalɛũ, asa àlɛ e Isailiɔ a kpa a dezi
kpalau gbãɛ. 4 Ɔ̃ kí òɛ̀: Pɔ́ pɔ́ Mɛfibosɛ vĩ
píi gɔ̃̀ n pɔ́ ũɛ. Ɔ̃ Ziba mɛ̀: Ma kulɛ kɛ! Ma
dii kí, ǹyɔ̃ ma wɛgwa màa.

5 Kɛ́ kí Davidi sɔ̃̀ Bauliũzi, a è gɔ̃ɛe bɔ̀u.
Aà tɔ́n Simɛi, Gela nɛ́ɛ. Aamɛ aa bui doũ
ń Saulu bɛdeɔ. À bɔ̀ wɛ̃́lɛu, àlɛ Davidi ká.
6 Àlɛ kí Davidi ń aà gbɛ̃́ɔ kɛ̃kɛ̃ ń gbɛo,
baa kɛ́ aà zĩgɔ̃ɔ ń aà dɔaiɔ ku aà ɔplaai
ń ɔzɛɛio ḿpii. 7 Àlɛ aà sɔ̃sɔ̃ àlɛ mɛ: Gɛ́i!
Gɛ́i! Gbɛ̃dɛna! Pɔ́ pãɛ! 8 Dii fĩabònɛ Saulu
pɔ́ n kpalablè aà gbɛu bɛdeɔ dɛdɛa yã́
musu. Dii n bɔ kpalau, à n nɛ́ Abisaloũ
kpàu. Ásoo kɛ̀maɛ sa, asa gbɛ̃dɛnan n ũ.
9 Ɔ̃ Zeluia nɛ́ Abisai ò kíɛ: Ma dii kí, a
maa gbɛ̃ gɛɛ bee àɔ n sɔ̃sɔ̃o. To mà gɛ́ aà
mi zɔ̃i. 10 Ɔ̃ kí mɛ̀: Zeluia nɛ́ɔ, bɔ́mɛ wá
daaai? Tó Dii mɛ́ òɛ̀ aà ma sɔ̃́sɔ̃, ɔ̃ àlɛ ma
sɔ̃sɔ̃, démɛ a fɔ̃ aà la, bɔ́yãi àlɛ kɛi màaii?
11 Ɔ̃ Davidi ò Abisaiɛ ń a ìwaɔ píi à mɛ̀: À
gwa, mazĩa nɛ'ia mɛ́ lɛ́ wɛɛlɛ ma dɛ. Wa
Bɛ̃yãmɛɛ buiɛ bee pɔ́ o lɔe? À aà to we.
Tó Dii mɛ́ òɛ̀ aà ma sɔ̃́sɔ̃, a maaɛ. 12 Wìliɔ
dɔ̃o tó Dii asu ma taasi e, i fĩabomɛɛ ń
maao sɔ̃́sɔ̃a pɔ́ wàlɛ kɛmɛɛ gbã yã́i. 13 Kɛ́
Davidi bɛ zɛ́u ń a gbɛ̃́ɔ, Simɛi bɛ sı̃̀sĩpɔlɛu
aà saɛ. Àlɛ aà sɔ̃sɔ̃, àlɛ aà kɛ̃kɛ̃ ń gbɛo, àlɛ

bùsu fãaàgu. 14 Kɛ́ kí ń a gbɛ̃́ pɔ́ kuanɔɔ
kà swai, aa kpàsa, ɔ̃ aa kã́mabò we.

Abisaloũ kaa Yelusalɛũ

15 Abisaloũ kà Yelusalɛũ ń Isailiɔ píi.
Aitofɛli kuaànɔ. 16 Ɔ̃ Davidi gbɛ̃na Usai,
Aaki gbɛ̃́ gè Abisaloũ lè a òɛ̀: Lua n dɔ̃
ń aafiao Záai! Lua n dɔ̃ ń aafiao Záai!
17 Abisaloũ aà là à mɛ̀: Gbɛ̃kɛ pɔ́ ń vĩ ń
n gbɛ̃naon wea? Bɔ́yãi ni gɛ́ ń n gbɛ̃naoo
ni? 18 Usai wèwà à mɛ̀: Màa no! Má dɛ
gbɛ̃́ pɔ́ Dii ń gbɛ̃́ɛ beeɔ sɛ̀ pɔ́ ũɛ. Ma zɛ
ń kía pɔ́ Isailiɔ kpàpioɛ. 19 Bee gbɛa lɔ,
démɛ maa mà zɔbleèi, n bàasio? Lá ma
zɔblè n maeɛ yãa, a maa mà blenɛ sɔ̃ɛ.

20 Abisaloũ ò Aitofɛliɔnɛ: À lɛdaa. Bɔ́
wá kɛi? 21 Ɔ̃ Aitofɛli wèwà à mɛ̀: Gɛ́ wúlɛi
ń n mae nɔ pɔ́ à ń tó la aalɛ bɛgwaɔ. Isaili
píi a ma ń tò n mae ye n gĩyãio, gbɛ̃́ pɔ́
kunnɔɔ gbãa i kã́fĩ. 22 Ɔ̃ wà zwɛ̃̀akpɛ dɔ̀
Abisaloũɛ kpɛ́ musu, ɔ̃ à gè wùlɛ ń a mae
nɔpiɔ we Isailiɔ píi wáa.¶¶ 23 Gɔɔ beeɔ lɛ́
pɔ́ Aitofɛli ì damá dɛ lán gbɛ̃́ pɔ́ yãgbèa
Luawawaɛ. Màa Aitofɛli lɛdama dɛ Da-
vidiɛ ń Abisaloũo píi.

Usai ɔ̃nɔkɛa Abisaloũɛ

17 Aitofɛli ò Abisaloũɛ: To mà zĩgɔ̃ɔ
sɛ gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ kuɛpla
(12.000), mí gɛ́ pɛ́lɛińnɔ Davidizi gwã́a.
2 Má lɛ́lɛwà gɔɔ pɔ́ à kpàsa, aà ɔ bùsaɛ,
mí aà fu, aà gbɛ̃́ɔ i bàalɛ píi, mí aà dɛ
ado, 3 mí sunɛ ń gbɛ̃́ɔ píi. Ampii sua yã́
dɛ gbɛ̃́ pɔ́ ńlɛ wɛ yã́ ũɛ. Tó à gà, ɔ̃ gbɛ̃́ɔ
gɔ̃ yãkelesai ḿpii. 4 Yã́pi kà Abisaloũgu
ń Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔɔ píi. 5 Ɔ̃ Abisaloũ mɛ̀: Aaki
gbɛ̃́ Usai sísi lɔ, wà ma lá a o sɔ̃. 6 Kɛ́ Usai
kà, Abisaloũ òɛ̀: Lá Aitofɛli òn kɛ. Wà kɛ
lá a òwa yã̀, ge wásu kɛ màao? Ń è kpele-
wai? 7 Usai wèwà à mɛ̀: Lɛ́ pɔ́ Aitofɛli
dàwá gbã maao. 8 Ń n mae dɔ̃ ń aà gbɛ̃́ɔ.
Zĩ̀kan maaɔn ń ũ, aa pãsĩ lán wài nɛade
pɔ́ wà a nɛ́ɔ sìwàwaɛ. N maeá zĩgɔ̃ɛ, a we
i gudoũ ń a gbɛ̃́ɔo. 9 Kɛ́ a ku tia, àɔ ulɛa
gbɛ̀'ɛ guu ge gupãleiɛ. Tó à sù dɔ̀aa a lɛ̀lɛ
wá gbɛ̃́ɔwaɛ, gbɛ̃́ pɔ́ a baomà a mɛ, wà
zĩblè Abisaloũ zĩgɔ̃ɔwaɛ. 10 Baa nɛgɔ̃na
pɔ́ wɔ́ɔ vĩ lán nɔ̀ɔmusuwaɔ sɔ̃ a kɛ̃́ńguɛ,
asa Isailiɔ dɔ̃ píi kɛ́ n maeá zĩ̀kan maaɛ,
mɛ́ nɛgɔ̃naɔ kuaànɔ. 11 Ayãmɛto lɛdama
pɔ́ má vĩn kɛ: Isailiɔ kãaanzi píi za Dã e
za Bɛɛsɛba, aaiɔ dasi lán ísialɛ ũfãawa, ní
dɔaanɛ́ zĩlau. 12 Wá aà le gu pɔ́ a kuu píi,
wí lɛ́lɛwà lán fíi kwɛa tɔɔlɛwawa. Aàpi ń
gbɛ̃́ pɔ́ kuaànɔɔ píi, an gbɛ̃e a bɔo. 13 Tó à
sù gɛ̃̀ wɛ̃́lɛeuɛ sɔ̃, Isaili baade píi ba sɛ gɛò
we, aai pɔ́ pɔ́ wà wɛ̃́lɛpi kàlɛwàɔ gálɛ taò
guzulɛu. Baa a gbɛ̀ kasonae, wasu e we
lɔo. 14 Ɔ̃ Abisaloũ ń Isailiɔ píi mɛ̀: Usai
lɛdama maa dɛ Aitofɛli pɔ́a. Dii mɛ́ zɛ̀ò à
Aitofɛli lɛdama maapi bãdɛ, kɛ́ à e Abisa-
loũ ásookɛ yã́i.

15 Ɔ̃ Usai ò sa'ona Zadokiɛ ń sa'ona Abi-
ataao à mɛ̀: Aitofɛli lɛdà Abisaloũwa ń
Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔɔ lá aa kɛ kɛ́wa, ɔ̃ mapi sɔ̃
ma lɛdàmá ma mɛ̀ lá á kɛn la. 16 À gbɛ̃́ɔ zĩ
kpakpa aa gɛ o Davidiɛ asu i swabɔlɛuo,
aà bua kpakpa, kɛ́ wasu aàpi ń gbɛ̃́
pɔ́ kuaànɔɔ míɔnzɔ̃o yã́i. 17 Yonatãa ń
Aimaazao ku Logɛli nibɔnai, asa aa fɔ̃ bɔ
gupuau Yelusalɛũo. Ɔ̃ nɔɛ zĩkɛna gɛ ònɛ́
aa gɛ baopi kpa kí Davidiɛ. 18 À mɔ lè
ɛ̀waasoe ń é, ɔ̃ à gè a ò Abisaloũɛ. Gbɛ̃ɔn
plapiɔ dàzɛu gɔ̃̀ɔ, aa gè gbɛ̃e bɛ Bauliũ.
Lɔ̀ɔ ku ua we, ɔ̃ aa gɛ̃̀u. 19 Ɔ̃ nɔɛɛ lɔ̀ɔpi
nɛ́ tàɛ à pɔ́wɛna fã̀lɛwà, gbɛ̃e a yã́ dɔ̃o.
20 Kɛ́ Abisaloũ gbɛ̃́ɔ mɔ̀ nɔɛpi bɛ aa mɛ̀:
Aimaaza ń Yonatãao ku má ni? A wè-
má à mɛ̀: Aa bùa swa'ɔnawa. Aa ń wɛɛlɛ,
aai ń eo, ɔ̃ aa ɛ̀a tà Yelusalɛũ. 21 Kɛ́ aa
tà, ɔ̃ gbɛ̃ɔn plapiɔ bɔ̀lɛ lɔ̀ɔpiu, aa gè wa
ò kí Davidiɛ aa mɛ̀: Bua swawa kpakpa,
asa Aitofɛli lɛkpàaĩnziɛ. 22 Davidi dàzɛu
ń gbɛ̃́ pɔ́ kuanɔɔ píi, aa bùa Yuudɛ̃wa.
Kɛ́ gu dɔ̀, an gbɛ̃e i gɔ̃o, aa bùa ḿpiiɛ.
23 Kɛ́ Aitofɛli è wi zĩkɛ a lɛdamawao, à
fɛ̀lɛ káoyè a zàa'ĩnaɛ, à tà a bɛ wɛ̃́lɛu. À

¶¶16:22 2Sam 12.11-12

a bɛ yãgɔ̃̀gɔ̃, ɔ̃ à azĩa lòo à gà, ɔ̃ wà aà vĩ̀
a mae mia'ɛu.
24 Davidi gɛ̀ Maanaiũ, ɔ̃ Abisaloũ bùa
Yuudɛ̃wa ń Isailiɔ píi. 25 Abisaloũ Amasa
dìlɛ zĩgɔ̃ɔ dɔaana ũ Yoabu gbɛu. Amasaá
Isimaɛla bui Yɛtɛɛ nɛ́ɛ. Aà dan Yɛse
nɛ́ Abigaili ũ, Yoabu da Zeluia dãu-
naɛ. 26 Isailiɔ ń Abisaloũo bòokpà Galada
bùsuu.
27 Kɛ́ Davidi kà Maanaiũ, Naasa nɛ́
Sobi, Laba wɛ̃́lɛ pɔ́ kú Amɔni bùsuu gbɛ̃́
mɔ̀ ń Lodebaa gbɛ̃́ Amiɛli nɛ́ Makiio ń
Logɛliũ pɔ́ kú Galada bùsuu gbɛ̃́ Baazi-
laio. 28 Aa mɔ̀ ń wúlɛbɔɔ ń taɔ ń ooɔ ń
éseo ń naao ń pɛ̃ɛtio ń pɔ́wɛna kpasaao
ń bláao ń dopɔɔ 29 ń zɔ́o ń vĩfãaio ń sã
nɔ̀ɔo ń gàseo, aa kpà Davidiwa ń gbɛ̃́ pɔ́
kuaànɔɔ aa ble, asa aa mɛ̀: Nɔana ń imio
gbɛ̃́piɔ dɛ̀ gbáau, aa kpàsaɛ.

Abisaloũ gaa

18 Davidi gbɛ̃́ pɔ́ kuanɔɔ kɛ̃̀aa,
ɔ̃ à dɔaanaɔ dìlɛdilɛ gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔɔnɛ ń gbɛ̃ɔn basɔobasɔɔ. 2 Ɔ̃ à
a zĩgɔ̃piɔ kpaalɛ̀ gãli àaɔ̃. À gãli do nà
Zeluia nɛ́ Yoabuɛ a ɔzĩ, ado sɔ̃ Yoabupi
dãuna Abisaiɛ a ɔzĩ, ado sɔ̃ Gata gbɛ̃́
Itaiɛ a ɔzĩ. Ɔ̃ kí ò a zĩgɔ̃ɔnɛ à mɛ̀: Mámɛ
má dɔaaɛ́. 3 Ɔ̃ gbɛ̃́ɔ mɛ̀: Ńsu gɛo. Tó
wa su wa bàalɛ̀, aa wá yãdao. Baa tó
wá gbɛ̃́ kĩniɔ gàga, aa wá yãdao. Mpi
aalɛ n gwa dɛ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔɔ lɛɛ kwia
(10.000). N dɔawálɛ wɛ̃́lɛ guu mɛ́ maa.
4 Ɔ̃ kí ònɛ́: Lá à kɛ̀ɛ́ maa ɔ̃ má kɛ. Kí gɛ̀ zɛ̀
bĩ́ibɔlɛ saɛ, ɔ̃ zĩgɔ̃ɔ bɔ̀lɛ gã ń gão gbɛ̃ɔn
basɔobasɔɔ ń gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔɔ. 5 Ɔ̃ kí
yãdìlɛ Yoabuɛ ń Abisaio ń Itaio à mɛ̀:
Kɛ ɛ̀waaso Abisaloũɛ busɛbusɛ ma yã́i.
Zĩgɔ̃ɔ yã́ pɔ́ kí dìlɛ dɔaanaɔnɛ Abisaloũ
yã́ musu mà ḿpii. 6 Zĩgɔ̃ɔ bɔ̀lɛ gɛ̀ sɛ̃u
zĩkai ń Isailiɔ, ɔ̃ aa sìkɔ̃u Ɛflaiũ lákpɛu.
7 Davidi zĩgɔ̃ɔ zĩblɛ̀ Isailiɔwa. Gbɛ̃́ pɔ́
gàga gɔɔ beeɔ dasi, gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔɔ lɛɛ
baoɛ (20.000). 8 Zĩpi lì bùsupia píiɛ, ɔ̃
gɔɔ bee sɛ̃ gbɛ̃́ɔ blè dasi dɛ fɛ̃ndaa.

9 Kɛ́ Abisaloũ kpàaũ ń Davidi gbɛ̃́ɔ, a
di sɔ̃baona kpɛ. Ɔ̃ sɔ̃baonapi gɛ̀ gbɛ̃́nɛli
gbɛ̃̀nɛ gɔ̃n kelede gbáu, ɔ̃ aà waa pà ligɔ̃n
taau gíũgiũ, ɔ̃ aà sɔ̃́pi gɛ̃̀zɛa, ɔ̃ à gɔ̃̀ looa
gugbɔ̃u we. 10 Kɛ́ gbɛ̃ɛ aà è, à gɛ̀ a ò
Yoabuɛ à mɛ̀: Ma Abisaloũ è paa ligɔ̃n
taau. 11 Ɔ̃ Yoabu ò gbɛ̃́ pɔ́ baopi kpàɛɛ̀:
Bɔ́ɔɔ? N aà èa? Bɔ́yãi ni aà lɛ́ ń nɛ̀o ni? Dɔ̃
ma n gba yãa ã́nusu ɔwatɛ̃ kwi ń nɛgɔ̃n
asanao. 12 Ɔ̃ gbɛ̃́pi wè Yoabuwa: Baa tó
wà ã́nusu kà ma ɔu mɛ̀n ɔ̀aa sɔo, má fɔ̃
ɔkã kíanɛpiwao, asa kí yãdìlɛnɛ ń Abi-
saio ń Itaio wá swã́ mà, à mɛ̀ wà ɔlia
ɛ̀waaso Abisaloũpizi. 13 Tó ma aà dɛ̀, ma
ásookɛ̀ mazĩaɛɛ. A kee ulɛa kíɛo, mpi sɔ̃
ńyɔ̃ zɛmanɔo. 14 Yoabu mɛ̀: Má fɔ̃ màɔ n
dã màao. Ɔ̃ à lí sɔ̃́nɛ sɛ̀ mɛ̀n àaɔ̃, à gɛ̀
Abisaloũ zɔ̃̀ò a sɔ̃u gɔɔ pɔ́ a paa ligɔ̃n taau
bɛ̃́ɛ. 15 Ɔ̃ Yoabu zĩkabɔkũna gbɛ̃ɔn kwiɔ
lìaaàzi aa aà dɛ̀.
16 Ɔ̃ Yoabu kuupɛ̀ à a zĩgɔ̃ɔ zùukɛ̀, ɔ̃
aa zɛ̀ pélɛa Isailiɔziɛ. 17 Aa Abisaloũ gɛ
sɛ̀ wa zù ɛ̀ zɔ̃ɔ guu lákpɛu we, ɔ̃ aa gbɛ
kɛ̃̀aawa, à gɔ̃̀ gbɛ̀zɛ zɔ̃ɔ ũ. Ɔ̃ Isailiɔ bàalɛ̀,
baade tà a bɛ.
18 Gɔɔ pɔ́ Abisaloũ ku, à gbɛpɛ̀lɛ azĩaɛ
Kía guzulɛu, asa à mɛ̀ á nɛgɔ̃ɛ vĩo, mɛ́ á
ye a tɔ́ gao. À azĩa tɔ́ kpà gbɛ pɔ́ a pɛ̀lɛpiɛ,
ɔ̃ wìɔ sísi Abisaloũ Dɔngubɔ e ń a gbão.

Davidi Abisaloũ gaa baomaa

19 Zadoki nɛ́ Aimaaza mɛ̀: To mà bàalɛ
mà gɛ́ baokpai kíɛ, lá Dii yãnakpàwà à
aà bɔ̀ a ibɛɛɔ ɔzĩ. 20 Ɔ̃ Yoabu òɛ̀: Ńyɔ̃ e
ǹ baokpa gbão, sema gɔɔ pãle zĩ́ɛ. Gbã
pɔ́ɛ bee ńyɔ̃ kpao, kɛ́ kíanɛ gà yã́i. 21 Ɔ̃
Yoabu ò Etiopi buiɛ: Gɛ ǹ yã́ pɔ́ ń è o
kíɛ. Ɔ̃ Etiopi buipi kùlɛ Yoabuɛ, à fɛ̀lɛ ń
bao. 22 Zadoki nɛ́ Aimaaza ɛ̀a ò Yoabuɛ:
Baa tó à kɛ̀ kpelewaɛ, to mà bàalɛ màɔ
tɛ Etiopi buipi kpɛ. Ɔ̃ Yoabu òɛ̀: Nɛ́,
bɔ́yãi ń ye bàalɛi? Baopi aɔ ài vĩnɛo. 23 Ɔ̃
Aimaaza mɛ̀: Baa tó à kɛ̀ kpelewa, má ye
mà bàalɛɛ. Ɔ̃ Yoabu òɛ̀: Bàalɛ! Ɔ̃ à bàalɛ̀,
à bɔ̀ ń swa saɛ zéo, à Etiopi buipi kɛ̃̀.

[24] Davidi zɔ̃lɛa wɛ̃lɛ bĩibɔlɛ gbà mɛ̀n
plaɔ zãnguo. Gudɔ̃ana dɛ̀dɛ bĩiwa e
bɔlɛpi musu. Kɛ́ à wɛzù, à gbɛ̃e è bɛ ado
ń bao. [25] À lɛzù kízi, a òɛ̀. Ɔ̃ kí mɛ̀: Lá
a bɛ adoɛ, àlɛ mɔ́ ń baonaoɛ. Ɔ̃ àlɛ mɔ́,
à kãikũ̀. [26] Ɔ̃ gudɔ̃anapi gbɛ̃pãle è lɔ, àlɛ
bàalɛ. À lɛzù bĩibɔlɛdɔ̃anazi à mɛ̀: Gbɛ̃-
pãle bɛ aà kpɛ ń bao, àlɛ mɔ́ kee lɔ. Ɔ̃ kí
mɛ̀: Àlɛ mɔ́ ń baonao sɔ̃ɛ. [27] Ɔ̃ gudɔ̃anapi
mɛ̀: Má è gbɛ̃́ sɛ̃́ia bàalɛa dɛ lán Zadoki
nɛ́ Aimaaza bàalɛawaɛ. Ɔ̃ kí mɛ̀: Gbɛ̃-
maaɛ, baona ɔ̃ àlɛ suò. [28] Aimaaza lɛzù
kízi à mɛ̀: Aafia ku! Ɔ̃ à kùlɛ kíɛ, à mipɛ̀lɛ
tɔɔlɛ à mɛ̀: Wà Dii n Lua sáaukpa, à gbɛ̃́
pɔ́ kuabìimaɔ kpàma, ma dii kí. [29] Ɔ̃ kí
aà là à mɛ̀: Ɛ̀waaso Abisaloũ ku aafiaa?
Aimaaza wèwà à mɛ̀: Kɛ́ Yoabu lɛ́ n
zɔ̀blena zĩ ń mapi n zɔ̀blenao, má mà zɔa
fɛ̀lɛ maamaa, ãma má dɔ̃ bɔ́mɛ kɛ̀o. [30] Kí
mɛ̀: Zɛ la gĩa. Ɔ̃ à zɛ̀ we.
[31] Kɛ́ Etiopi buipi kà à mɛ̀: Ma dii kí,
ma mɔnɛ ń baonaoɛ. Dii yãnakpàma gbã,
à n bɔ gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ n kpɛɔ ɔzĩ. [32] Ɔ̃ kí aà là à
mɛ̀: Ɛ̀waaso Abisaloũ ku aafiaa? Etiopi
buipi wèwà à mɛ̀: Ma dii kí, Lua to n
ibɛɛɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ aa fɛ̀lɛ aalɛ ĩadamaɔ gɔ̃
lán ɛ̀waasopiwa.

Yoabu zɔakaa Davidizi

19 Sɔ̃ kɛ̀̃ kígu, à dɛ̀dɛ gɛ̀̃ kpɛ́ pɔ́ kú
bɔlɛpi musuu, ɔ̃ à ɔ́ɔlɔ̀ we. Gɔɔ pɔ́
àlɛ dɛdɛ we à mɛ̀: Ma nɛ́ Abisaloũ! Ma
nɛ́ Abisaloũ! Ma gaa n gɛ̃ɛ ũ sɔ̀̃ɔ yãa!
Abisaloũ ma nɛ́! Ma nɛ́! [2] Wa ò Yoabuɛ:
Kí lɛ́ ɔ́ɔlɔ àlɛ wɛ̃nakɛ Abisaloũ yã́ musu.
[3] Gɔɔ bee zĩgɔ̃ɔ zĩblepɔnakɛa lì wɛ̃nakɛa
ũ, asa aa mà wà mɛ̀, kí nɔ̀sɛ ɔ̀̃ɔkpà a nɛ́
yã́ musuɛ. [4] Gɔɔ bee zĩgɔ̃ɔ gɛ̀̃ wɛ̃́lɛu sɔɔsɔɔ
lán gbɛ̃́ pɔ́ bàalɛ̀ zĩlau, wí ń kṹɔwaɛ. [5] Kí
pɔkù a oaa, àlɛ búbuapɛ, àlɛ mɛ: Ma nɛ́
Abisaloũ! Abisaloũ ma nɛ́! Ma nɛ́!
[6] Ɔ̃ Yoabu gɛ̀ kí lè kpɛ́u à mɛ̀: N widà n
gbɛ̃́ɔwa gbã. Aa n bɔ gbã ń n nɛgɔ̃ɛɔ ń n
nɛnɔɛɔ ń n naɔ ń n nɔ pɔ́ ni mɛ́sɛdilɛnɛ́ɔɔ.
[7] N zangudeɔ ɔ̃ ń yeńzi, ɔ̃ ń za n yen-
zideɔgu. Ń ɔ̀lɔwɛ̃ɛ gbã, wápiɔ n zĩgɔ̃
dɔaanaɔ ń wá gbɛ̃́ɔ wá dɛnɛ pɔe ũo. Má
è sa, tó Abisaloũ ku gbã, mɛ́ wápiɔ wa
gaga píi, bee mɛ́ a kɛnɛ na. [8] Fɛlɛ bɔ sa.
Gɛ ǹ n gbɛ̃́ɔ gba sɔ̃. Má sìnɛ ń Diio, tó ni
gɛo, an gbɛ̃e a innɔ la gwã́ao. Bee a kɛnɛ
vãi, aɔ dɛ vãi pɔ́ n le za n ɛ̀waasogɔɔ e
gbãa. [9] Ɔ̃ kí fɛ̀lɛ gɛ̀ zɔ̀̃lɛ bĩibɔlɛu. Kɛ́ wa
ò gbɛ̃́ɔnɛ kí zɔ̃lɛa bɔlɛu, ɔ̃ aa mɔ̀ sɛ̀̃ aà aɛ
ḿpii.

Davidi gbɛsia

Isailiɔ bàalɛ̀, baade tà a bɛ. [10] Isaili
buiɔ guu píi gbɛ̃́ɔ lɛ́ lɛkpaakɛ kɔ̃tɛ̃ɛ aa mɛ̀:
Kí wá sí wá ibɛɛɔwa, à wá bɔ́ Filitɛ̃ɔ ɔzĩ, ɔ̃
à bàalɛ̀ bɔ̀ wá bùsuu Abisaloũ yã́i. [11] Wa
Abisaloũ kpà kpalau, ɔ̃ à gà zĩlau. Bɔ́ àlɛ
dã́ ń kía gbɛsiaoi?
[12] Kí Davidi gbɛ̃́ɔ zɛ̀̃ sa'ona Zadoki ń
sa'ona Abiataaowa à mɛ̀: Yã́ pɔ́ Isailiɔ lɛ́
o píi gɛ̀̃ ma swã́u za ma kúkĩi la. Yã́ɛ
bee gbɛa Yuda gbɛ̃zɔ̃ɔɔwa ǹ mɛ: Bɔ́yãi a
gbɛzãkpà ń ma gbɛsia yã́oi? [13] Ma gbɛ̃́ɔ,
ma daɛɔn á ũ, wá au doũɛ. Bɔ́yãi a gbɛza-
kpà ń ma gbɛsiaoi? [14] O Amasaɛ ma daɛn
aà ũ, wá au doũɛ. Tó mi to à gɔ̀̃ ma zĩgɔ̃ɔ
dɔaana ũ Yoabu gbɛu za gbão, Lua yã-
pãsĩkɛmɛɛ bɛ̀̃ɛbɛ̃ɛ. [15] Aà yã́ Yudaɔ sɔ̃ blè,
an lɛ́ kɛ̀ doũ, ɔ̃ aa lɛ́kpãsãkɛ̀ɛ aa mɛ̀: Su ń
n gbɛ̃́ɔ píi.
[16] Kí lɛ́ su, à kà Yuudɛ̃i, ɔ̃ Yudaɔ gɛ̀
daiaàlɛ Giligali aa buaaànɔ swapiwa.
[17] Gela nɛ́ Simɛi,[§§] Bɛ̃yãmɛɛ bui pɔ́ kú
Bauliũ wã̀ à gɛ̀ dai kí Davidilɛ ń Yudaɔ.
[18] Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ kuaànɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa sɔo.
Saulu bɛ ziia Ziba gɛ̀ lɔ ń a nɛgɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn
gɛ̃oɔ ń a zĩkɛna gbɛ̃ɔn baoɔ. Aa sì Yuudɛ̃u
kí ãa, [19] kɛ́ wa e wà bua ń kípi bɛdeɔ, wi
e yã́ pɔ́ a ka kígu kɛ yã́i. Ɔ̃ Gela nɛ́ Simɛi
wùlɛ kí aɛ e àɔ gɛ́ buai Yuudɛ̃wa. [20] A òɛ̀:
Ma dii, ńsu ǹ ma tàae yãdao. Ńsu to yã-
vãi pɔ́ mapi n zɔ̀blena má kɛ̀nɛ gɔɔ pɔ́ n
bɔ Yelusalɛũ dɔnguo. Ma dii kía, ńsu ǹyɔ̃

[§§] **19:17** 2Sam 16.5-13

yɑ̃́pi kũa n sɔ̃ guuo. 21 Mapi n zɔ̀blena,
má dɔ̃ kɛ́ ma duunakɛ̀. Yosɛfu buiɔ guu
píi, mámɛ ma dɔaa ma mɔ dainlɛ gbã ma
dii kí. 22 Ɔ̃ Zeluia nɛ́ Abisai mɛ̀: Simɛi kía
pɔ́ Dii kpà kàɛ. I ka wà aà dɛo lé? 23 Ɔ̃ Da-
vidi mɛ̀: Zeluia nɛ́ɔ, bɔ́mɛ wá daaai? Á ye
zɛzɔ̃mɛɛ gbã yɑ̃̀? Wá gbɛ̃ɛ dɛ Isaili bùsuu
gbão, asa má dɔ̃ gbã kɛ́ má dɛ Isailiɔ kía
ũ. 24 Ɔ̃ kí ò Simɛiɛ: Ńyɔ̃ gao. Ɔ̃ kí lɛgbɛ̃̀ɛ̀.
25 Saulu tɔũna Mɛfibosɛ[*] gɛ̀ dai kílɛ. Za
gɔɔ pɔ́ kí bɔ̀ wɛ̃́lɛu e gɔɔ pɔ́ à sù aafia,
Mɛfibosɛ i a gbá pípio, i a lɛkãna kɛkɛo,
i a pɔ́ɔpio. 26 Kɛ́ à bɔ̀ Yelusalɛũ à mɔ̀
dà kílɛ màa, ɔ̃ kí aà là à mɛ̀: Mɛfibosɛ,
bɔ́yãi ni gɛmanɔo ni? 27 A wèwà à mɛ̀:
Ma dii kí, ma zĩkɛna mɛ́ ɔ̃nɔkɛ̀mɛɛ. Má
òɛ̀ aà káoyemɛɛ ma zàa'ĩnaɛ mà dikpɛ
mà gɛnnɔ, asa ɛɛn ma ũ. 28 Ma dii kí, ɔ̃
à gɛ̀ mapi n zɔ̀blena ɔ̃̀ɔkpà n kĩ́i.[†] Ma dii
kí dɛ lán Lua malaikaewaɛ. Kɛ lá à kɛ̀nɛ
maawa. 29 Ma dii kí, a dɛ yãa ǹ ma de
bɛdeɔ dɛdɛ ḿpiiɛ, ɔ̃ n mapi n zɔ̀blena baa
dàa ń n blɛblenaɔ. Má zɛvĩ mà wiilɛnzi
lɔo. 30 Ɔ̃ kí òɛ̀: Yɑ̃́ kpele ńyɔ̃ o lɔi? Má
dìlɛ mpi ń Zibao, à tɔɔlɛ kpaalɛkɔ̃ɛɛ. 31 Ɔ̃
Mɛfibosɛ ò kíɛ: Ma dii kí, lá n su bɛ aafia,
aà sɛ píi.
32 Galada bùsu gbɛ̃́ Baazilai[‡] bɔ̀ Logɛliũ
à gɛ̀ zɛi kíɛ e Yuudɛ̃ baale. 33 Baazi-
lai zikũ̀ maamaaɛ, à kà wɛ̃̀ basiiɔ̃. À kí
yàaekɛ̀ gɔɔ pɔ́ a ku Maanaiũ, asa ɔde sà
gbãngbooɛ. 34 Ɔ̃ kí òɛ̀: Buamanɔ, mí n
gwa ma bɛ Yelusalɛũ. 35 Baazilai wèwà
à mɛ̀: Ma wɛ̃ni i gɔ̃ bíla kɛ́ mà tannɔ
Yelusalɛũo. 36 Ma ka wɛ̃̀ basiiɔ̃ kɔ̀. Má pɔ-
maa ń pɔvãio dɔ̃kɔ̃ɛ lɔe? Mapi n zɔ̀blena
mi blɛ pɔ́ má ble ge í pɔ́ má mi na mae?
Má gɔ̃ɛ ge nɔɛ lɛ̀sinaɔ lɔɔ ma lɔe? Ma
dii kí, má aso kɑ̃́fĩnɛɛ. 37 Mapi n zɔ̀blena
má buannɔ Yuudɛ̃wa, mí zɛnɛ kãinnɔ we.
Àkɛa ń ye ǹ fĩabomɛɛ màai? 38 Mapi n
zɔ̀blena, to mà ɛa ta ma bɛ wɛ̃́lɛu, kɛ́
másu ga ma de ń ma da miao zɑ̃̀o yɑ̃́i.
Ma nɛ n zɔ̀blena Kimaũ gwa kɛ. Ma dii
kí, to aà buannɔ. Kɛɛ̀ lá à kɛ̀nɛ maawa.
39 Ɔ̃ kí mɛ̀: Kimaũ a buamanɔɛ. Má yɑ̃́ pɔ́
kɛ̀nɛ maa kɛɛ̀, mɛ́ yɑ̃́ pɔ́ ń gbɛ̀aa píi má
kɛnɛ.
40 Gbɛ̃́pii bùa Yuudɛ̃wa, ɔ̃ kí bùa. Kí
lɛpɛ̀ Baazilaiwa à samaa'òɛ̀, ɔ̃ Baazilai ɛ̀a
tà bɛ. 41 Kɛ́ kí bùa à gɛ̀ Giligali, Kimaũ
bùaaànɔ.
Yuda zĩgɔ̃ɔ píi ń Isaili zĩgɔ̃ kĩniɔ bùa
ń kípio. 42 Ɔ̃ Isaili bui píi mɔ̀ kí lè, aa òɛ̀:
Àkɛa wá gbɛ̃́ Yudaɔ bùaánɔ kpɑ̃́i, mpi ń n
bɛdeɔ ń n gbɛ̃́ɔ píii? 43 Ɔ̃ Yudaɔ a zãsìmá
aa mɛ̀: Kɛ́ kí dɛ wá daɛ ũ yɑ̃́iɛ. Bɔ́yãi yɑ̃́
bee kɛ̀ɛ́ ĩ́ii? Wi kí kũ̀sũa bleo, wi aà pɔe
si wá pɔ́ ũo. 44 Ɔ̃ Isailiɔ ò Yudaɔnɛ: Lá
wá bui lɛɛ kwiɛ, wá ɔ kú ń kí Davidio dɛ
á pɔ́a. Bɔ́yãi a wá dílɛ yãfũnnɔi? Wámɛ
wa kí gbɛsia yã'ò káauo lò? Ãma Yudaɔ
yɑ̃́zãsia Isailiɔwa dɛ ń pɔ́a.

Sɛba bɔa Davidi kpɛ

20 À mɔ lè gbɛ̃pãe ku we, aà tɔ́n
Sɛba, Bikili nɛ́ɛ, Bɛ̃yãmɛɛ buiɛ. Ɔ̃
à kuupɛ̀ à mɛ̀:
Wá baa daaa ń Davidioo,
wá bàa kú ń Yɛse nɛ́oo,
á Isailiɔ, á baade tá a bɛ.[¶]
2 Ɔ̃ Isailiɔ kɛ̃̀ Davidiwa píi, aa gɛ̀ nà Bik-
ili nɛ́ Sɛbawa, ãma Yudaɔ zɛ̀ ń ń kío bɔa
za Yuudɛ̃i e Yelusalɛũ. 3 Kɛ́ Davidi sù a
bɛ Yelusalɛũ, à a nɔ pɔ́ i mɛ́sɛdilɛnɛ́ɔɔ
gbɛ̃ɔn kwi pɔ́ á tò aalɛ bɛgwaɔ sɛ̀ à ń
kálɛ gudɔ̃ana bɛ. Davidi ń gwá, ãma i
wúlɛ́ńnɔ lɔo. Wà ń kaka kpɛ́u gyaaɔ ũɛ
e aa gɛ̀ gàgaò.
4 Ɔ̃ kí ò Amasaɛ: Yuda zĩgɔ̃ɔ sísi ǹ ń
kãaamɛɛ e gɔɔ àaɔ̃ àɔ pa, níɔ ku la.
5 Amasa gɛ̀ Yudaɔ sìsi, ãma à gɛ̃̀gɛ̃ dɛ gɔɔ

[*] **19:25** 2Sam 9.1-13
[†] **19:28** 2Sam 16.1-4
[‡] **19:32** 2Sam 17.27-29
[¶] **20:1** 1Kia 12.16

pɔ́ kí dìlɛɛla. 6 Ɔ̃ Davidi ò Abisaiɛ: Bikili
nɛ́ Sɛba a ĩadawá tia dɛ yɑ̃́ pɔ́ Abisaloũ
kɛ̀la. Ma gbɛ̃́ɔ sɛ́lɛ à pɛ́lɛaàzi, kɛ́ asu si
wɛ̃́lɛ bĩ́ideu à bèebeetɛ̃ kɛwɛ̃ɛo yɑ̃́i. 7 Ɔ̃
Yoabu gbɛ̃́ɔ ń kí dɔaiɔ ń zĩgɔ̃ɔ píi bɔ̀lɛ
Yelusalɛũ, aa pɛ̀lɛ Bikili nɛ́ Sɛbazi.
8 Gɔɔ pɔ́ aa ku gbɛ̀ gbɛ̃̀nɛ pɔ́ kú Gabaɔ̃ɔ
saɛ, ɔ̃ Amasa mɔ̀ daińlɛ. Yoabu zĩka'ula
daa, mɛ́ aà fɛ̃na dɔa aà pi. Kɛ́ à sɔ̃̀
Amasazi, à fɛ̃napi wò, 9 a òɛ̀: Ma gbɛ̃́, ń
aafiaa? Ɔ̃ à Amasa kũ̀ a lɛkãnawa ń a
ɔplaao, lá a ye lɛ́pɛwàwa. 10 Amasa fɛ̃na
pɔ́ kú Yoabu ɔu fãn vĩo, ɔ̃ Yoabu aà zɔ̃̀ò a
gbɛɛu, aà nɔnaɔ bɔ̀lɛ kàlɛ zĩ́lɛ. Yoabu i a
gɛ̃n plaade kɛ lɔo, asa à gà kɔ̀ɛ. Ɔ̃ Yoabu
ń a dãuna Abisaio pɛ̀lɛ Bikili nɛ́ Sɛbazi.
11 Yoabu ìwaɔ do gɔ̃̀ zɛa Amasala à mɛ̀:
Gbɛ̃́ pɔ́ zɛ̀ ń Yoabuo ń Davidio, aà tɛ
Yoabuzi. 12 Au daa Amasa gɛa zɛdau, ɔ̃
zĩgɔ̃ pɔ́ lɛ́ mɔ́ɔ zɛ̀ lɛ́ gwa píi. Kɛ́ Yoabu
ìwapi è gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ mɔ́ weɔ píi zɛ̀ lɛ́ gwa,
ɔ̃ à Amasa gɛ gàlɛ gòò zɛ́u a dìlɛ sɛ̃u, ɔ̃
à ula kùaàla. 13 Kɛ́ a gàlɛ gòò zɛ́u, gbɛ̃́pii
bɔ̀ tɛ Yoabuzi, ɔ̃ aa pɛ̀lɛ Bikili nɛ́ Sɛbazi.
14 Sɛba Isaili bùsu baa vĩ̀ e Abɛli Bɛ-
maaka, ɔ̃ Beli buiɔ mɔ̀ kɑ̃̀aaaàzi we.
15 Yoabuɔ mɔ̀ koezɔ̃̀aàzi Abɛli Bɛmaaka.
Wà bùsu kàlɛkalɛ wɛ̃́lɛ bĩ́i saɛ, ɔ̃ aalɛ
wɛɛlɛ wà bĩ́ipi gboo. 16 Ɔ̃ nɔɛ ɔ̃nɔdee
lɛzù za wɛ̃́lɛ guu à mɛ̀: À swɑ̃́kpa! À
swɑ̃́kpa! O Yoabuɛ aà mɔ la mà yã'oɛ̀.
17 Kɛ́ Yoabu sɔ̃̀ nɔɛpizi, ɔ̃ à aà là à mɛ̀:
Ḿmɛ ń Yoabua? A wèwà à mɛ̀: Mámɛ! Ɔ̃
a òɛ̀: Swɑ̃́kpa mapi n zɔ̀blena yɑ̃́i. À mɛ̀:
Ma swɑ̃́ wɛ̃̀. 18 Ɔ̃ nɔɛpi mɛ̀: Wì mɛ yãa,
yãgbɛa Abɛlideɔwa, yɑ̃́ i midɛ. 19 Wá kú
yãkelesai Isaili gbɛ̃́ náaideɔ ũ, ɔ̃ ńlɛ wɛɛlɛ
ǹ Isaili wɛ̃́lɛdadeɛ beeɔ dɛdɛa? Bɔ́yãi ń
ye ǹ Dii wɛ̃́lɛ dɛi? 20 Yoabu wèwà à mɛ̀:
Gyaũ! Aawo! Má ye mà á dɛdɛo. Má ye
mà á wɛ̃́lɛ dɛo. 21 Màa no! Gbɛ̃́ pɔ́ wì
mɛ Bikili nɛ́ Sɛba, Ɛflaiũ buiɔ bùsu sĩ̀sĩ́de
gbɛ̃́ mɛ́ fɛ̀lɛ ń kí Davidio. À gbɛ̃́ mɛ̀ndopi
kpaa, mí go á wɛ̃́lɛa. Ɔ̃ nɔɛpi òɛ̀: Ma! Wa
aà mi zunɛ bĩ́ia. 22 Nɔɛpi gɛ̀ a gbɛ̃́ɔ lɛ̀ ń
a ɔ̃nɔo, ɔ̃ wà Bikili nɛ́ Sɛba mi zɔ̃̀ wa zù
Yoabuɛ bĩ́ia. Yoabu kuupɛ̀, ɔ̃ wà fɑ̃̀aa wà
wɛ̃́lɛpi tò we. Baade tà a bɛ, ɔ̃ Yoabupi tà
kí kĩ́i Yelusalɛũ.

Davidi ìwaɔ

23 Yoabu mɛ́ Isaili zĩgɔ̃ɔ píi dɔaana
ũ. Yoiada nɛ́ Benaia mɛ́ dɔaiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ
ũ. 24 Adonilaũ mɛ́ zɔɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ. Ailudi
nɛ́ Yosafa mɛ́ kpàwakɛna ũ. 25 Seva mɛ́
lakɛ̃na ũ. Zadoki ń Abiataao mɛ́ sa'onkiaɔ
ũ. 26 Yaii gbɛ̃́ Ila mɛ́ Davidi kwàasi ũ.

Tɔsia Gabaɔ̃ɔdeɔnɛ

21 Imina ku Davidi gɔɔ, à gɛ̃̀gɛ̃ e wɛ̃̀
àaɔ̃. Davidi Dii aɛyà, ɔ̃ Dii mɛ̀:
Saulu yɑ̃́iɛ. Gbɛ̃dɛyã wì aà bɛdeɔ musu kɛ́
à Gabaɔ̃ɔdeɔ dɛ̀dɛ yɑ̃́i. 2 Ɔ̃ kí Gabaɔ̃ɔdeɔ
sìsi à yã'òné. Gabaɔ̃ɔdeɔ dɛ Isailiɔ ũo,
Amɔle bui kɔ̃naɔnɛ. Isailiɔ lɛgbɛ̃̀nɛ́ yãa aa
mɛ̀ wa ń dɛdɛo,§ ɔ̃ Saulu wɛ̀ɛlɛ à ń bãdɛ
a ãiakɛa Isailiɔnɛ ń Yudaɔ guu. 3 Ɔ̃ Da-
vidi Gabaɔ̃ɔdeɔ là à mɛ̀: Bɔ́ á ye mà kɛɛ́i?
Kpelewa má awakpaɛ́, kɛ́ à e Dii gbɛ̃́ɔ
sáaukpai? 4 Aa wèwà aa mɛ̀: Wá zɛvĩ wà
ɑ̃́nusu ge vua gbɛa Saulu ge a bɛdeɔwao,
mɛ́ wá zɛvĩ wà Isaili gbɛ̃ɛ dɛo. Ɔ̃ Davidi
ń lá à mɛ̀: Álɛ o kpelewa ni? Bɔ́ má kɛɛ́i?
5 Aa wèwà aa mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ wá dɛdɛ, à lɛk-
pàaĩwázi à wá midɛɛ, kɛ́ à e wá buibɔ
Isailiɔ guu yɑ̃́i, 6 to wà aà bui gɔ̃ɛ soplaɔ
kpáwá, wí ń loo líwa Dii aɛ Gibɛa, kí
Saulu pɔ́ Dii kpàpi bɛ wɛ̃́lɛu. Ɔ̃ kí mɛ̀:
Má ń kpáwáɛ. 7 Kí i Yonatãa nɛ́ Mɛfi-
bosɛ, Saulu tɔũna kpámáo, lɛ́ pɔ́ aa kɛ̀
Diiwa sãnu ń Yonatãao yɑ̃́i.** 8 À nɛgɔ̃ɛ
gbɛ̃ɔn pla pɔ́ Aya nɛnɔɛ Lizipa ì ń Sauluo
sɛ̀. An tɔ́n kɛ: Aamɔni ń Mɛfibosɛo. À
nɛgɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn sɔo pɔ́ Saulu nɛnɔɛ Mɛlabu ì

§**21:2** Yoz 9.3-15
****21:7** 1Sam 20.14-17, 2Sam 9.1-7

ń Mɛɔla gbɛ̃́ Baazilai nɛ́ Adiɛliɔɔ[††] sɛ̀ lɔ.
9 À ń ná Gabaɔ̃ɔdeɔnɛ ń ɔzĩ, ɔ̃ aa ń loo
líwa sɛ̃̀sĩ musu Dii aɛ. Gbɛ̃ɔn soplapiɔ gà
sãnuɛ, wà ń dɛdɛ pɔkɛkɛ daalɛgɔɔɛ.

10 Aya nɛ́ Lizipa zwã̀nkasaɔ sɛ kpàlɛ az-
ĩaɛ gbɛwa we. Za pɔkɛkɛ daalɛgɔɔ e lou
gɛ̀ gɛpiɔ gbɛ̃̀, ìɔ gi bãɔnɛ aa pémá fãanɛ, ìɔ
gi sɛ̃̀anɔbɔɔnɛ aa sɔ̃́nzi gwã́. 11 Wà yã́ pɔ́
Saulu nɔ pɔ́ i mɛ́sɛdilɛɛ̀opi kɛ̀ ò Davidiɛ,
12 ɔ̃ à gɛ̀ Saulu ń aà nɛ́ Yonatãao wáɔ bìlɛ
Yabɛsi Galadadeɔ kĩ́i. À mɔ lè wà ń gɛ sɛ̀
yãa kpã́i Bɛtɛsã gãaɛ, gu pɔ́ Filitɛ̃ɔ ń loo
bĩ́iwa Saulu dɛa Giliboa gbɛaɛ.[‡‡] 13 Da-
vidi tò wà ń gɛwapiɔ sɛ̀lɛ wà tàò, wa kã̀aa
ń gbɛ̃́ pɔ́ wà ń loopiɔ gɛwaɔ, 14 ɔ̃ wa vĩ̀
Saulu mae Kisi miau Zɛla, Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ
bùsuu. Wà yã́ pɔ́ kía dìlɛ kɛ̀ píi, ɔ̃ Lua
wabi pɔ́ wa kɛ̀ bùsupi yã́ musu sìńnɔ.

Gbɛ̃́ gbã̀agbãaɔ dɛdɛa

(1Lad 20.4-8)

15 Filitɛ̃ɔ ɛ̀a zĩkà ń Isailiɔ lɔ. Davidi ń a
gbɛ̃́ɔ gɛ̀ zĩkàńnɔ. Kɛ́ Davidi yɛ̃̀ɛɛ làa, 16 ɔ̃
gbɛ̃́ gbã̀aɔ bui Isibenɔbi mɛ̀ á Davidi dɛɛ.
Aà mɔgotɛ̃ sɔ̃na gbia dɛ kiloo àaɔ̃a, mɛ́
a fɛ̃nda dafu looa. 17 Ɔ̃ Zeluia nɛ́ Abisai
dɔ̀aàlɛ, à Filitɛ̃pi dɛ̀. Ɔ̃ Davidi gbɛ̃́ɔ lɛg-
bɛ̃̀ɛ aa mɛ̀: Ńyɔ̃ gɛ́wanɔ zĩlau lɔo, kɛ́ wá
Isailiɔ filia su gao yã́i.

18 Bee gbɛa aalɛ zĩka ń Filitɛ̃ɔ Gobu, ɔ̃
Usa gbɛ̃́ Sibekai gbɛ̃́ gbã̀a bui pɔ́ wì mɛ
Safa dɛ̀. 19 Zĩ ɛ̀a fɛ̀lɛ ń Filitɛ̃ɔ Gobu lɔ, ɔ̃
Bɛtɛlɛũ gbɛ̃́ Yaii nɛ́ Ɛlana Gata gbɛ̃́ Go-
liati dãuna Lami dɛ̀. Lami sɔ̃mpa dɛ lán
zwã̀atãna àsaliwaɛ. 20 Kɛ́ aalɛ zĩkańnɔ
Gata lɔ, gbɛ̃́ tìisie ku we, aà ɔnɛɔ ń aà
gbánɛɔ soolosooloɛ, à kɛ̀ píi baasɔo mɛ̀n-
dosai. Gbɛ̃́ gbã̀aɔ buiɛ lɔ. 21 À kuabìi
Isailiɔwa, ɔ̃ Davidi vĩ̀i Simɛa nɛ́ Yonatãa
aà dɛ̀. 22 Gbɛ̃ɔn síiɔ̃piɔá Gata gbɛ̃́ gbã̀aɔ
buiɔnɛ. Davidi ń a gbɛ̃́ɔ mɛ́ ń dɛdɛ.

Davidi Dii sáaukpaa a zĩblea yã́ musu

(Soũ 18)

22 Kɛ́ Dii kí Davidi bɔ̀ Saulu ń a ibɛɛ
kĩniɔ ɔzĩ, à lɛdà ń Diio 2 à mɛ̀:
Dii mɛ́ ma gbɛsi ũ ń ma zɛgikĩio,
ì ma misi.
3 Ma Lua mɛ́ ma gbɛsi ũ,
mi naaàzi.
Ɔ̃mɛ ma sɛ̀ngbao ũ
ma Suaban gbãa ń ma gulɛsĩo ũ,
ma ulɛkĩi ń ma bɔkĩio ũ,
ì ma si gbɛ̃́ pãsĩɔwa.
4 Dii kà wà aà sáaukpa.
Mi lɛzuaàzi,
ì ma bɔ ma ibɛɛɔ ɔzĩ.
5 Gó kpàlɛmanɔ,
kaalɛ swa lɛ́ ma ble.
6 Mia baɔ galakpàmɛɛ,
ga baikpà ma aɛ.
7 Ma yeelɛa guu ma Dii sìsi,
ma lɛzù ma Luazi,
ɔ̃ à ma yãmà za a bɛ,
ma wii kàwà, à gɛ̃̀ aà swã́u.
8 Tɔɔlɛ lùalua à zĩ̀azĩa,
gbɛ̀sĩsĩɔ dèedee ń zĩ́nau.
Aa lùalua kɛ́ aà pɔ pà yã́i.
9 Súɛlɛ bɔ̀ aà níu,
tɛ́ pɔkaalɛna bɔ̀ aà lɛ́u,
a yɔ̃ɔ lɛ́ pipi aà aɛ.
10 À gu kɛ̃̀aa musu à pìla,
lou sìsi aà gbá zíɛ.
11 Àlɛ vua dia malaika gã̀sĩade kpɛ,
àlɛ yàakpa ń ĩ́anao.
12 À gusia kù azĩala,
à luabɛsiana kɛ̀ a kúkĩ́i ũ.
13 Za aà gawi pílɛau
lou lɛ́ pílɛ pãsĩpãsĩ.
14 Dii pàla za musu,
Lua Musude lɔɔ dɔ louvĩa ũ.
15 À ka fã̀ ma ibɛɛɔgu à ń fãaa,
Lua sùmá à ń yá.
16 Kɛ́ Dii pàlamá,

[††] **21:8** 1Sam 18.19
[‡‡] **21:12** 1Sam 31.8-13

ísia tɔɔlɛ bɔ̀ gupuau,
kɛ́ à pɔbɔ̀ a níu,
dʉ̃́nia zʉ̃́na bɔ̀ puizi.
17 À ɔbɔ̀ za musu à ma kũ,
à ma bɔ ísiu.
18 À ma si ma ibɛɛ gbãawa
ń ma wɛ̀lɛ pɔ́ an gbãa dɛmalaɔ.
19 Aa ã̀naa ma wɛ̃nakɛgɔɔ,
ɔ̃ Dii zɛ̀manɔ.
20 À ma bɔ à ma gba dɛ̀ɛpookĩi,
à ma mìsi kɛ́ a yemazi yã́i.
21 Dii yãkɛ̀mɛɛ ma nɔ̀sɛmaa lɛ́uɛ,
à fĩabòmɛɛ ma gbãsĩsai lɛ́u.
22 Asa má Dii yã́ kũa,
mi vãikɛ ma a Lua tò weo.
23 Aà ikoyã ìɔ dɔaaamɛɛ píi,
mi bɔ yã́ pɔ́ a dìlɛɔ kpɛo.
24 Ma kua tàae vĩ Diiɛo,
má azĩa kũa duunasai.
25 Dii fĩabòmɛɛ ma maakɛ lɛ́uɛ,
asa a è má kú gbãsĩsai.
26 Ń náai vĩ náaideɔnɛ,
tàaesaiden n ũ tàaesaideɔnɛ.
27 Ń wásawasa gbɛ̃́ wásawasaɔnɛ,
ãma ni kɔ̃nikɛ gbɛ̃́ dɔ̀ɔsaiɔnɛ.
28 Ni zĩabusanaɔ suaba,
ni gbɛ̃́ pɔ́ aaì ńzĩa sɛ lɛsĩɔ busa.
29 Mpi Dii, ḿmɛ ń ma filia ũ,
Dii, ni ma gusia lilɛ gupua ũ.
30 Ń n gbãao má fɔ̃ kuadi kaawa,
ń ma Lua dɔnlɛo má fɔ̃ vĩ gĩa.
31 Luapi sɔ̃, aà yãkɛaɔ bɔ̀lɛi,
Dii yã́ sãa vĩo.
A dɛ sɛ̀ngbao ũ gbɛ̃́ pɔ́ nàaziɔnɛ.
32 Dii bàasio, démɛ Lua ũi?
Wá Lua bàasio, démɛ ulɛkĩi ũi?
33 Lua mɛ́ ì ma gba gbãa,
ɔ̃mɛ ì zɛpoomɛɛ súsu.
34 Ì to ma wá nakũ lán tuewa,
ì to màɔ bɛ bùsu gulɛsĩɔ musu.
35 Ì zĩkaa dadamɛɛ,
e ma gã̀sĩ a fɔ̃ mɔgotɛ̃ sá gá.
36 Ni n zĩblesɛ̀ngbao kpaa,
ni naalɛ ǹ ma tɔbɔ.
37 Ni ma zɛ́ yàasa kũmɛɛ,
ɔ̃ ma gbá lí gbãlɛo.
38 Ma pɛlɛ ma wɛ̀lɛɔzi ma ń bãdɛ̀,
mi kpɛkpao e ma gɛ ma ń dɛdɛò.
39 Ma ń wiwi míɔmiɔɛ, aai e fɛ̀lɛo,
aa kwɛ̀ gɔ̃̀ kálɛa ma gbá zíɛ.
40 N ma gba gbãa ma zĩkàò,
ń tò ma ibɛɛɔ mikpàa.
41 Ń tò ma wɛ̀lɛɔ kpɛkpà,
ɔ̃ ma a zangudepiɔ kàalɛ.
42 Aa wiilɛ̀, gbɛ̃e i ń suabao,
aa lɛzù Diizi, i yãmamáo.
43 Ma ń kɛ́ búɛbuɛ lán bùsutiwa,
ma táa'òmá lán zɛ́ guu pɛ̀lɛawa.
44 N ma bɔ ma gbɛ̃́ pɔ fɛ̀lɛmanɔɔ ɔzĩ,
n ma kɛ buiɔ mide ũ.
Gbɛ̃́ pɔ́ má ń dɔ̃ɔɔ ì zɔblemɛɛ,
45 bui zĩ̀loɔ ì vlãnaumɛɛ.
Tó aa ma yã'o mà, aaì misiilɛmɛɛ.
46 Buipãlɛɔ kúsu ì kwɛ́,
aaì bɔ ń zɛgikĩiɔu ń lualuao.
47 Dii ku! Báaaden ma gbɛsi ũ!
Wà Lua ma gbɛsi ma Suabana tɔbɔ!
48 Lua mɛ́ ì tɔsimɛɛ,
ì buiɔ totomɛɛ,
49 ì to mà pili ma ibɛɛɔwa.
N ma gba gbãa dɛ ma wɛ̀lɛɔla,
n ma bɔ gbɛ̃́ pãsĩɔ ɔzĩ.
50 A yã́i tò má ń sáaukpa buiɔnɛ,
má n táasilɛ Dii.¶
51 Ì zĩ̀ zɔ̃ɔ ble kí pɔ́ á sɛ̀ɛ,
ì gbɛ̃kɛkɛ kía pɔ́ a kpàpiɛ,
ma Davidi ń ma buiɔ e gɔɔpii.

Yã́ gbɛzã pɔ́ Davidi ò

23 Yã́ gbɛzã pɔ́ Davidi òn kɛ:
Yɛse nɛ́ Davidi yã́n kɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ Lua aà gbà gbãa yã'oaɛ.
Yakɔbu Lua aà kpà kía ũ,
ɔ̃mɛ Isailiɔ lɛ̀dan maa ũ.
2 Dii Nisĩna yãdàmɛɛ,
aà yã́ dɔ ma lɛ́u.
3 Isailiɔ Lua yã'ò,
Isailiɔ gbɛsi òmɛɛ:

¶**22:50** Lom 15.9

Tó kí yãgɔ̃gɔ̃ gbɛ̃́ɔnɛ a zɛ́wa,
mɛ́ à kía blè vĩakɛa Luaɛ guu,
4 ìɔ dɛ lán ĩatɛ̃ bilɛa gupuawaɛ,
lán gudɔa guduuduusaiwa,
lán lou pɔ́ ì to sɛ̃ bɔlɛwa.
5 Ma bɛdeɔ na ń Luaoo lé?
Aà bàa aɔ kumanɔ e gɔɔpiiɛ.
À a yɑ̃́ dɔ̀dɔ píi, a sea vĩo.
A bɔ ń ma suabaaoo lé?
A pɔ́ pɔ́ má a ni vĩ kpaa píio lé?
6 Gbɛ̃pãɔ dɛ lán lɛwaɛ,
wì ń vũaaɛ, wìli kṹ kyàuo.
7 Gbɛ̃́ pɔ́ ye kɑ̃́má,
sema aàɔ gɔ̃kɛbɔ ge go kũa,
i tɛsɔ̃má ń kúkĩi.

Davidi nɛgɔ̃naɔ

(1Lad 11.10-41)

8 Davidi nɛgɔ̃naɔ tɔ́n kɛ: Akemɔ
gbɛ̃́ Yasɔbaũá nɛgɔ̃n tɔde gbɛ̃ɔn àaɔ̃ɔ
dɔaanaɛ. Ɔ̃mɛ sɔ̃na sè gbɛ̃ɔn ɔ̃aa síiɔ̃ɔzi,
à ń zɔ̃zɔ̃ò píi gɔɔdoũzĩ. 9 Gbɛ̃́ bee gbɛa
Dodai nɛ́ Ɛleazaa, Ahoa gbɛ̃́ kú nɛgɔ̃n
gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔ guu lɔ. A kú ń Davidio
gɔɔ pɔ́ Isailiɔ kɑ̃̀aa aa zĩkà ń Filitɛ̃ɔ
Pasadamiũ. Isailiɔ pɔ̀ɔbɔzãkɛ̀, 10 ɔ̃ aàpi
fɛ̀lɛ à Filitɛ̃ɔ dɛ̀dɛ e aà ɔ wɑ̃̀, à gɔ̃̀ fɛ̃nda
pá kũa. Dii tò à zĩblè maamaa gɔɔ
bee. Zĩgɔ̃ kĩniɔ ɛ̀a sù aa aà lè, ãma pɔ́ɔ
woloa gɛɔwa yɑ̃́iɛ. 11 Gbɛ̃́ bee gbɛa Age
nɛ́ Sãma gusĩsĩde gbɛ̃́ kú. Kɛ́ Filitɛ̃ɔ
gãli kɑ̃̀aa gu pɔ́ bláa bú kúu, Isailiɔ
bàalɛ̀nɛ́, 12 aàpi mɛ́ zè gì búpi guoguo. À
búpi sìmá, à Filitɛ̃ɔ dɛ̀dɛ. Dii tò à zĩblè
maamaa.
13 Pɔkɛkɛgɔɔ nɛgɔ̃n gbɛ̃ɔn baakwiɔ
guu, gbɛ̃ɔn àaɔ̃ɔ bɔ̀ gɛ̀ Davidi kĩ́i Adu-
laũ gbɛ̀'ɛu. Filitɛ̃ɔ gãli bòo kálɛ Lefai
guzulɛu. 14 Gɔɔ bee Davidi ku sɛ̃gbãu,
Filitɛ̃ gudɔ̃anaɔ ku Bɛtɛlɛũ. 15 Davidi lɛ́
a bɛ í nidɛ à mɛ̀: Démɛ a gɛ́ Bɛtɛlɛũ bɔlɛ
lɔ̀ɔ'i tɔ́imɛɛi? 16 Nɛgɔ̃n gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔ mɛ́
gɛ̀ gɛ̃̀ Filitɛ̃ɔ bòou, aa Bɛtɛlɛũ bɔlɛ lɔ̀ɔ'i tò
aa sùò Davidiɛ. Ɔ̃ i we mìo, a tɔ̃̀lɛ Diiɛ
sa'o'i ũɛ. 17 À mɛ̀: Kai Dii, má fɔ̃ íɛ bee
mio. Gbɛ̃́ pɔ́ aa gì ń wɛ̃niiɔ auɛ. I we mìo.
Nɛgɔ̃n gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔ yãkɛan we.
18 Zeluia nɛ́ Abisai, Yoabu dãuna mɛ́
nɛgɔ̃n gbɛ̃ɔn baakwiɔ dɔaana ũ. Ɔ̃mɛ
sɔ̃na sè gbɛ̃ɔn ɔ̃aa do ń basɔooɔzi à ń
dɛdɛ, ɔ̃ à tɔbɔ̀ gbɛ̃ɔn baakwipiɔ guu.
19 À tɔbɔ̀ dɛ nɛgɔ̃n gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔla, ɔ̃ à
gɔ̃̀ ń dɔaana ũ, kási a ku nɛgɔ̃n tɔde
gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔ guuo. 20 Yoiada nɛ́ Benaia,
Kabazee gbɛ̃́á zĩ̀kan wɔ́ɔdeɛ. Aà yãkɛaɔ
dasi. À Mɔabu nɛgɔ̃n tɔdeɔ dɛ̀ gbɛ̃ɔn pla.
À gɛ̃̀ ɛ guu gɔɔ pɔ́ lougbɛ kwɛ̀, à nɔ̀ɔ-
musu dɛ̀u. 21 À Egipi gɔ̃sa tìisi pɔ́ sɔ̃na
kũa dɛ̀. À sɔ̃̀aàzi ń goo, à aà sɔ̃na sìwà à
aà dɛ̀ò. 22 Yoiada nɛ́ Benaia mɛ́ yɑ̃́piɔ kɛ̀,
ɔ̃ à tɔbɔ̀ nɛgɔ̃n gbɛ̃ɔn baakwipiɔ guu. 23 À
tɔbɔ̀ dɛ nɛgɔ̃n gbɛ̃ɔn baakwipiɔla, kási a
ku nɛgɔ̃n tɔde gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔ guuo. Ɔ̃ Da-
vidi aà dìlɛ a dɔaiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ.
24 Gbɛ̃́ɔ baakwipiɔ tɔ́n kɛ:
Yoabu dãuna Asaɛli,
Dodo nɛ́ Ɛlana Bɛtɛlɛũ gbɛ̃́,
25 Alodi gbɛ̃́ɔ Sãma ń Ɛlikao,
26 Paleti gbɛ̃́ Ɛlɛzi,
Tekoa gbɛ̃́ Ikesi nɛ́ Ila,
27 Anato gbɛ̃́ Abiɛzɛɛ,
Usa gbɛ̃́ Mɛbuni,
28 Ahoa gbɛ̃́ Salamɔ,
Nɛtofa gbɛ̃́ Malai,
29 Nɛtofa gbɛ̃́ Baana nɛ́ Ɛlɛbu,
Gibɛa pɔ́ kú Bɛ̃yãmɛɛ bùsuu gbɛ̃́ Libai nɛ́
Itai,
30 Pilatɔ̃ gbɛ̃́ Benaia,
Gaasi guzulɛ gbɛ̃́ Idai,
31 Alaba gbɛ̃́ Abialebɔ̃,
Bauliũ gbɛ̃́ Azemavɛ,
32 Saaleboni gbɛ̃́ Ɛliaba,
Yasɛ̃ nɛ́ɔ,
33 gusĩsĩde gbɛ̃́ Sãma nɛ́ Yonatãa,
gusĩsĩde gbɛ̃́ Salaa nɛ́ Ahiaũ,
34 Maaka gbɛ̃́ Aasebai nɛ́ Ɛlifele,
Gilo gbɛ̃́ Aitofɛli nɛ́ Ɛliaũ,
35 Kaamɛli gbɛ̃́ Ɛzɛlo,
Laalubu bui Paalai,
36 Zoba gbɛ̃́ Natã nɛ́ Igali,
Gada bui Bani,

37 Amɔni bui Zɛlɛki,
Beelo gbɛ̃́ Naalai, Zeluia nɛ́ Yoabu
zĩkabɔkũna,
38 Yɛtɛɛ buiɔ Ila ń Galebuo
39 ń Iti bui Ulio.
Ampii aa gbɛ̃ɔn bla àaɔ̃saiɛ.

Davidi a zĩgɔ̃ɔ naoa

(1Lad 21.1-26)

24 Dii pɔ ɛ̀a pà Isailiɔzi, ɔ̃ à Davidi
swãfɛ̃̀nɛ́ à mɛ̀: Gɛ́ Isailiɔ ń Yudaɔ
naoi. 2 Ɔ̃ kí ò Yoabuɛ ń zĩgɔ̃ dɔaana pɔ́
kuaànɔɔ à mɛ̀: À Isaili buiɔ bùsu kɛɛlɛ
píi za Dã e à gɛ pɛò Bɛɛsɛbawa, í ń nao,
kɛ́ mà e mà ń dasilɛ dɔ̃. 3 Ɔ̃ Yoabu ò
kíɛ: Ma dii kí, Dii n Lua n gbɛ̃́ɔ kɔ̃nɛ
lɛɛ basɔo, ní wɛsiɛ, ãma ma dii kí, àkɛa
ń ye ǹ kɛ màai? 4 Ń beeo kí yã́ Yoabu
ń zĩgɔ̃ dɔaanaɔ blè, ɔ̃ aa bɔ̀lɛ kí kĩ́i, aa
gɛ̀ Isailiɔ naoi. 5 Aa bùa Yuudɛ̃wa, aa
bòokpà Aloee saɛ. Wɛ̃́lɛpi ku guzulɛuɛ.
Ɔ̃ aa Gada bùsu kɛ̀ɛlɛ e Yazɛɛ. 6 Aa Gal-
ada bùsu kɛ̀ɛlɛ aa gɛ̀ Kadɛsi, Iti bùsuu
e Dãyaani, ɔ̃ aa gɛ̀ Sidɔ̃ oi. 7 Aa gɛ̀ Tii
wɛ̃́lɛ bĩ́ideu ń Iviɔ ń Kanaaɔ wɛ̃́lɛɔ guu
píi, ɔ̃ aa gɛ̀ Yuda bùsu gɛɔmidɔkĩi oi e
Bɛɛsɛba. 8 Aa bùsupi kɛ̀ɛlɛ píi. Mɔ kɛ̃okwi
ń gɔɔ baoo gbɛa aa ɛ̀a sù Yelusalɛ̃u. 9 Ɔ̃
Yoabu gbɛ̃́ pɔ́ à ń naoɔ lɛ́ ò kíɛ. Isaili gɔ̃ɛ
pɔ́ aa fɛ̃nda dɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ ɔ̀aa
síiɔ̃ɛ (800.000). Yudaɔ sɔ̃ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ ɔ̀aa pla ń basɔoo (500.000).
10 Gbɛ̃́piɔ naoa gbɛa Davidi ku
déndɔ̃mɛɛ guu, ɔ̃ a ò Diiɛ: Ma duunakɛ̀
yã́pi kɛa guu maamaaɛ. Dii, mapi n
zɔ̀blena, ma tàae kɛ̃a sa, asa ma sɔũyã
kɛ̀ɛ. 11 Kɛ́ Davidi fɛ̀lɛ kɔɔ, Dii yã'ò ãnabi
Gada, Davidi gu'enaɛ à mɛ̀: 12 Gɛ ǹ o
Davidiɛ ma mɛ̀, má yã́ mɛ̀n àaɔ̃ kpálɛ aà
gɛ̃zĩ, aà yã́piɔ do gwa à sɛ́, mí kɛɛ̀. 13 Ɔ̃
Gada gɛ̀ Davidi lɛ̀, a òɛ̀ à mɛ̀: Imina kaa
ń bùsuu wɛ̃̀ sopla ge n ibɛɛɔ pélɛanzi n
bàalɛanɛ́ mɔ àaɔ̃ ge gagyãkaa n bùsuu
gɔɔ àaɔ̃, a kpele ń sɛ̀i? Làasookɛwà ǹ
gwa, mí gɛ o Lua pɔ́ ma zĩɛ. 14 Ɔ̃ Davidi
ò Gadaɛ: Má kú yeelɛa zɔ̃ɔ guuɛ. Má sì
wà lɛ́lɛ wà da Dii ɔzĩ, asa a sósobi vĩ
maamaaɛ. Asu to mà lɛ́lɛ da gbɛ̃nazĩna
ɔzĩo. 15 Ɔ̃ Dii gagyãkà Isailiɔgu za kɔɔ
bee e gɔɔ pɔ́ à zɛ̀ò. Sɛa za Dã e à gɛ̀ pɛ̀ò
Bɛɛsɛbawa Isailiɔ gàga gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ bàaɔ̃kwi (70.000). 16 Kɛ́ Dii Malaika
ɔbɔ̀ àlɛ yã́yia Yelusalɛũdeɔwa, Dii a nɔ̀sɛ
suumpà yã́pi musu, ɔ̃ a ò malaikapiɛ: Zɛ
màa! Ǹ n ɔ sɔaa sa. Yebusi bui Alauna
pɔ́wɛngbɛ̃zɛ ɔ̃ Dii malaikapi kuu. 17 Gɔɔ
pɔ́ Davidi malaikapi è, àlɛ ń dɛdɛ, a ò
Diiɛ: Mámɛ ma duunapi kɛ̀ ma tàaekɛ̀.
Gbɛ̃́piɔá ma kpàsa sãɔnɛ, aai yãe kɛo.
To n ɔ su mapi ń ma de bɛdeɔwa.
18 Gɔɔbeezĩ Gada gɛ̀ Davidi lɛ̀ a òɛ̀:
Gɛ́ Dii gbagbakĩi boi Yebusi bui Alauna
pɔ́wɛngbɛ̃zɛu. 19 Ɔ̃ Davidi gɛ̀ lá Dii a yã'ò
Gadaɛwa. 20 Kɛ́ Alauna wɛzù, a è kí ń
a gbɛ̃́ɔ lɛ́ mɔ́ a kĩ́i, ɔ̃ à gɛ̀ kùlɛɛ̀ à wùlɛ
a gbɛɛu 21 à mɛ̀: Ma dii kí, àkɛa ńlɛ
mɔ́ mapi n zɔ̀blena kĩ́ii? Davidi wèwà à
mɛ̀: Ma mɔ n pɔ́wɛngbɛ̃zɛ lúima, mà Dii
gbagbakĩi bouɛ, kɛ́ gagyãpi e go gbɛ̃́ɔwa
yã́i. 22 Ɔ̃ Alauna ò Davidiɛ: Ma dii kí, pɔ́
pɔ́ kɛ̀nɛ maa sɛ ǹ sa'oò. Zuɔ gwa sa'obɔ
ũ. Pɔ́wɛngbɛ̃goɔ ń zuuɔ sɛ́lɛ yàa ũ. 23 Kí,
ma n gba píiɛ. Alauna ɛ̀a ò lɔ: Dii n Lua
sinnɔ. 24 Ɔ̃ kí òɛ̀: Aawo! Má lúmaɛ, mí a
fĩabonɛ. Má sa'o Dii ma Luawa pã fĩabo-
saio. Ɔ̃ à pɔ́wɛngbɛ̃zɛpi ń zuɔ lùwà ã́nusu
ɔwatɛ̃ blakwi. 25 Ɔ̃ à Dii gbagbakĩi bò
we, à sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ òwà ń
sáaukpasaɔ. Dii sìaànɔ aà bùsu yã́ musu,
ɔ̃ gagyãpi zɛ̀.

KÍAƆ LÁ SẼIA

Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Láɛ bee kí Salomɔɔ kpalablea yã́ bɔɔlɛkɛ̀ ń gbɛ̃́ pɔ́ aa kpalablè aà gbɛaɔ. Gɔɔ pɔ́ Davidi zikũ̀ táotao, a fɔ̃ lɛ́ kpala yã́ɔ gɔ̃gɔ̃ lɔo, ɔ̃ aà nɛ́ gbɛ̃ɔn plaɔ wɛ̀ɛlɛ wà e wà aà gɛ̃ɛ ble (1.1-2.12), ɔ̃ aà nɛ́ Salomɔɔ zɔ̃̀lɛ báawa. Aà kíakɛ guu à gbãakpà Lua kpɛ́ dɔawa ń azĩa bɛo. Ãma aà yã́ pɔ́ kɛ̀ vãi mɛ́ dɛ à a dṹniablea mìdɛ ń luanaaikɛsaioɛ ń zɔblea tã́aɔnɛo (2.13-11.43). Ɔ̃ Lua tò kpalapi kɛ̃̀aa pla. Isaili bui pɔ́ aa ku gugbãntoo oiɔ gì misiilɛi kí Salomɔɔ nɛ́ɛ, ɔ̃ aa ńzĩa kía kpà (12.1-14.20). Bee tò Isailiɔ kpalapi kɛ̃̀aa lɛɛ pla e wɛ̃̀ ɔ̀aa pla taawa, Isailiɔ kpala ń Yudaɔ kpalao. Aa kálɛa kɔ̃ saɛɛ, ãma aaliɔ na gbã wàɔ na ziao (14.21-22.53).

Lápi lɛ́ dadawɛ̃ɛ à kũ̀ kíaɔ aaɔ dɛ náaideɔ ũ Luaɛɛ. An náai bee ì to bùsu kua àɔ na, ãma kúlɛa tã́aɔnɛ ń luayãmasaio ì mipɛńnɔ kaalɛwaɛ. Lua ãnabiɔ zĩ̀má dasi, aaìɔ Lua yãdilɛnɛɔ dɔ́ngu. Ãnabi Elia mɛ́ ń mide ũ (17-19, 21).

Adonia azĩa dilɛa kía ũ

1 Kí Davidi zikũ̀ táotao. Baa tó wà
zwãa kùaàla, ĩ́ana ì gi àɔ aà dɛɛ. 2 Ɔ̃
aà ìwaɔ òɛ̀: Wá dii kí, to wà wɛ̃́ndia
wɛɛlɛnɛ, aàɔ zĩkɛnɛ, iɔ n gwa, iɔ wúlɛ
n saɛ, kɛ́ ĩ́ana su n dɛ lɔo yã́i. 3 Ɔ̃ wà
gɛ̀ kpálɛkɛ̀ wɛ̃́ndia kɛfɛnai Isaili bùsuu
píi, ɔ̃ wà bɔ̀ Sunɛũ nɔɛ Abisagawa, wa
sɛ̀ sùò kíɛ. 4 Wɛ̃́ndiapiá nɔanaɛ. Ɔ̀ɔ kí gwa
àɔ zĩkɛɛ̀, ãma kí i aà dɔ̃ nɔɛ ũo.
5 Agita nɛ́ Adonia[§§] azĩa dìlɛ a ka, à
mɛ̀ ámɛ á kpalable tia. Ɔ̃ à sɔ̃́goɔ sɛ̀ ń
sɔ̃deɔ ń gɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn blakwi pɔ́ aaɔ bàalɛ
aaɔ dɔaaɛɔ. 6 Zaa a ku, aà mae i aà lele à
mɛ bɔ́yãi ńlɛ kɛ màaio. Aàpi sɔ̃ gɔ̃ kɛfɛ-
naɛ. Abisaloũ mɛ́ yɔ̃́ mì a kpàwà. 7 Ɔ̃ à
lɛkpàaĩ ń Zeluia nɛ́ Yoabuo ń sa'ona Abi-
ataao, ɔ̃ aa zɛ̀aànɔ. 8 Kási sa'ona Zadoki
ń Yoiada nɛ́ Benaiao ń ãnabi Natão ń
Simɛio ń Davidi gbɛ̃naɔ ń aà dɔai nɛgɔ̃-
naɔ aai zɛaànɔo. 9 Adonia sa'ò ń sãɔ ń
zuɔ ń zunɛ mɛkpaaɔ Gbɛ̀mlɛ̃ pɔ́ kú Logɛli
nibɔna saɛwa. À a dãuna kíanɛɔ sìsi píi ń
Yuda pɔ́ dɛ kía ìwa ũɔ píi. 10 I ãnabi Natã
sísio ge Benaia ge Davidi dɔai nɛgɔ̃naɔ ge
azĩa dãuna Salomɔɔ.
11 Ɔ̃ Natã gɛ̀ Salomɔɔ da Basɛba[*] là à
mɛ̀: Ni ma Agita nɛ́ Adonia kpalablè wá
dii kí Davidi dɔ̃a saio lɛ́? 12 To mà lɛ-
dama, lá ńyɔ̃ kɛ, ǹ nzĩa misi ń n nɛ́ Sa-
lomɔɔ pɔ́o. 13 Fɛlɛ gɛ́ kí Davidi kĩ́i, ní
oɛ̀, kɛ́ à lɛgbɛ̃̀nɛ yãa sɔ̃ à mɛ̀ n nɛ́ Sa-
lomɔɔ mɛ́ a kpalable a gbɛu a gɛ̃ɛ ũ sɔ̃
bɛ? Àkɛa Adonia mɛ́ kpalablèi? 14 Gɔɔ
pɔ́ ńlɛ yã́pi oɛ̀ ɔ̃ má mɔ́ sɔ̃, mí yã́'idia.
15 Ɔ̃ Basɛba gɛ̀ kí lè aà kpɛa, asa kí zikũ̀ɛ.
Sunɛũ nɔɛ Abisaga kuaànɔ we. 16 Basɛba
kùlɛ mipɛ̀lɛɛ̀, ɔ̃ kí aà là à mɛ̀: Bɔ́ ń yeii?
17 A wèwà à mɛ̀: Baa, ḿmɛ n lɛgbɛ̃̀ mapi
n zɔ̀blenaɛ ń Dii n Lua tɔ́o n mɛ̀ ma nɛ́ Sa-
lomɔɔ mɛ́ a kpalable, iɔ dɛ kía ũ n gɛ̃ɛ ũo
lò? 18 Gwa ma dii kí, Adonia mɛ́ kpalablè
tia, mɛ́ ń a yã́ dɔ̃o. 19 À sa'ò ń zuɔ ń zunɛ
mɛkpaaɔ ń sãɔ dasidasi, à n nɛ́ɔ sìsi píi ń
sa'ona Abiataao ń zĩgɔ̃ɔ dɔaana Yoabuo,
ɔ̃ i n zɔ̀blena Salomɔɔ sísio. 20 Ma dii kí,
ḿmɛ Isailiɔ sɔ̃́anzi ḿpii, wà e ma gbɛ̃́ pɔ́
a gɔ̃ kía ũ n gbɛu. 21 Ma dii kí, tó n ta n
deziɔ guu, mapi ń ma nɛ́ Salomɔɔo, waɔ
wá gwa tàaedeɔ ũɛ.
22 Kɛ́ àlɛ yã'o ń kío màa, ɔ̃ ãnabi Natã
kà. 23 Wa ò kíɛ wà mɛ̀, ãnabi Natã kɛ́. Ɔ̃
Natãpi mɔ̀ kùlɛ kíɛ, à wùlɛ a gbɛɛu 24 à
mɛ̀: Ma dii kí, ḿmɛ n mɛ̀ Adonia kpal-
able, iɔ dɛ kía ũ n gɛ̃ɛ ũa? 25 Asa à gɛ̀
sa'ò gbã ń zuɔ ń zunɛ mɛkpaaɔ ń sãɔ dasi-
dasi. À n nɛ́ɔ sìsi píi ń n zĩgɔ̃ɔ dɔaanao ń
sa'ona Abiataao. Aalɛ pɔble, aalɛ imiaànɔ

[§§]**1:5** 2Sam 3.4
[*]**1:11** 2Sam 12.24

tia, aalɛ mɛ: Lua kí Adonia dɔ̃ ń aafiao!
26 Ãma i mapi n zɔ̀blena sísio ge sa'ona
Zadoki ge Yoiada nɛ́ Benaia ge n zɔ̀blena
Salomɔɔ. 27 Ma dii kí, asi ḿmɛ n yã́pi kɛ̀,
ɔ̃ n gi gbɛ̃́ pɔ́ a zɔ̃lɛ kpalau n gɛ̃ɛ ũ oi
wápiɔ n zɔ̀blenaɔnɛa?

Salomɔɔ kpaa kpalau

28 Ɔ̃ kí Davidi mɛ̀: À Basɛba sísimɛɛ. Kɛ́
Basɛba mɔ̀ gɛ̃̀, à mɔ̀ zɛ̀ kí aɛ. 29 Ɔ̃ kí lɛgbɛ̃̀ɛ̀
à mɛ̀: Dii ku! À ma bɔ taasi píi guu. 30 Lɛ́
pɔ́ má gbɛ̃̀nɛ ń Dii Isailiɔ Lua tɔ́o, ma mɛ̀
n nɛ́ Salomɔɔ mɛ́ a kpalable ma gbɛu, iɔ
dɛ kía ũ ma gɛ̃ɛ ũ, má kɛ gbã kã́ukãu. 31 Ɔ̃
Basɛba kùlɛ mipɛ̀lɛ tɔɔlɛ kíɛ à mɛ̀: Ma dii
kí Davidi, Lua n dɔ̃ ń aafiao gɔɔpii!
32 Ɔ̃ kí Davidi mɛ̀: À sa'ona Zadoki
sísimɛɛ ń ãnabi Natão ń Yoiada nɛ́ Bena-
iao. Kɛ́ aa kà kí kĩ́i, 33 a ònɛ́: À ma ìwaɔ
naaa à gɛ́ ma nɛ́ Salomɔɔ dii ma sɔ̃baona
kpɛ, í gɛaànɔ Giɔ̃. 34 Wekĩi sa'ona Zadoki
ń ãnabi Natão aa nísikauwà, aai aà dilɛ
Isailiɔ kía ũ, í kuupɛ à wiilɛ à mɛ: Lua kí
Salomɔɔ dɔ̃ ń aafiao! 35 Bee kpɛ í suaànɔ,
i zɔ̃lɛ kpalau, iɔ dɛ kía ũ ma gbɛu. Aàpi
má dìlɛ Isailiɔ ń Yudaɔ dɔaana ũ. 36 Ɔ̃
Yoiada nɛ́ Benaia ò kíɛ: A kɛ màa! Dii
n Lua n lɛ́si, ma dii kí! 37 Lá Dii kunnɔ
ma dii kí, aàɔ kú ń Salomɔɔo màa sɔ̃, i
aà kíakɛ kã́fĩ dɛ n pɔ́a.
38 Ɔ̃ sa'ona Zadoki ń ãnabi Natão ń
Yoiada nɛ́ Benaiao ń dɔaiɔ gɛ̀ Salomɔɔ
dì kí Davidi sɔ̃baona kpɛ, aa gɛ̀aànɔ
Giɔ̃. 39 Ɔ̃ sa'ona Zadoki nísi tùu sɛ̀ Dii
zwã̀akpɛu, à nísipi kà Salomɔɔwa. Kɛ́ wà
kuupɛ̀, ɔ̃ gbɛ̃́pii wiilɛ̀ aa mɛ̀: Lua kí Sa-
lomɔɔ dɔ̃ ń aafiao! 40 Ɔ̃ gbɛ̃́pii bɔ̀ tɛaàzi,
aalɛ su, aalɛ kulɛpɛ, aalɛ pɔnakɛ maa-
maa, ɔ̃ tɔɔlɛ lùa kɔ̃fĩ pɔ́ aalɛ kɛpi yã́i.
41 Kɛ́ Adonia ń gbɛ̃́ pɔ́ à ń sisiɔ pɔblè
aa làa, aalɛ fɛlɛ, aa kɔ̃fĩpi mà. Kɛ́ Yoabu
kuu'ɔpi mà, ɔ̃ à mɛ̀: Bɔ́ zɔa mɛ́ dɔ wɛ̃́lɛ
guu màai? 42 I yã́pi o a làao, ɔ̃ sa'ona Abi-
ataa nɛ́ Yonatãa kàò gɔ̃̀ɔ. Ɔ̃ Adonia mɛ̀:
Mɔ ǹ gɛ̃. Bɛɛɛden n ũ, baona n mɔò. 43 Ɔ̃
Yonatãa ò Adoniaɛ: Aawo! Wá dii kí Da-
vidi mɛ́ Salomɔɔ kpà kpalau. 44 À sa'ona
Zadoki ń ãnabi Natão ń Yoiada nɛ́ Bena-
iao ń a dɔaiɔ gbàɛ aa gɛaànɔ, ɔ̃ aa gɛ̀ aà dì
kí sɔ̃baona kpɛ. 45 Ɔ̃ sa'ona Zadoki ń ãn-
abi Natão nísikàwà, aa aà kpà kía ũ Giɔ̃.
Bɔa we aa sù ń pɔnakɛao, ɔ̃ wɛ̃́lɛ lòo. Kɔ̃fĩ
pɔ́ á màn we. 46 Salomɔɔ zɔ̃lɛa kpalau kɔ̀.
47 Ɔ̃ wá dii kí Davidi ìwaɔ mɔ̀ fɔkpàwà sɔ̃,
aa mɛ̀ Lua Salomɔɔ tɔbɔ dɛ aà pɔ́a! Lua
aà kíakɛ gba gbãa dɛ aà pɔ́a! Ɔ̃ Davidi
misìilɛ Diiɛ a liiwa, 48 à mɛ̀: Wà gbãakpa
Dii Isailiɔ Luazi! Asa a tò ma wɛsì ma gɛ̃ɛ
kpaa ma kpalaulɛ gbã.
49 Kɛ́ vĩa gbɛ̃́ pɔ́ Adonia ń sisiɔ kũ̀, ɔ̃
aa tilɛ̀, baade a taa kɛ̀. 50 Kɛ́ Adonia lɛ́
vĩakɛ Salomɔɔɛ, à fɛ̀lɛ gɛ̀ nà Dii gbagbak-
ĩizi, à a kɔ́ba kũ̀. 51 Ɔ̃ wa ò Salomɔɔɛ wà
mɛ̀: Gwa, Adonia lɛ́ vĩakɛnɛɛ, à gɛ̀ nà Dii
gbagbakĩizi a a kɔ́ba kũa, àlɛ mɛ ǹ lɛg-
bɛ̃ n zɔ̀blenaɛ gbã, kɛ́ ńyɔ̃ a dɛo. 52 Ɔ̃ Sa-
lomɔɔ mɛ̀: Tó a azĩa kũa dɔ̃ gbɛ̃́ bɛɛɛde ũ,
baa aà mikãe a lɛ́lɛ zĩ́lɛo. Tó wà sù vãie
ɛ̀wà sɔ̃, à gàɛ. 53 Ɔ̃ kí Salomɔɔ gbɛ̃́ɔ zĩ̀ aa
Adonia gò Dii gbagbakĩiwa. Kɛ́ Adoniapi
mɔ̀ kùlɛɛ̀, ɔ̃ Salomɔɔ òɛ̀: Ta n bɛ.

Davidi lɛdilɛa Salomɔɔɛ

2 Kɛ́ Davidi gagɔɔ kãikũ̀, à lɛdìlɛ a
nɛ́ Salomɔɔɛ à mɛ̀: 2 Málɛ gɛ́ gɛ́kĩi.
Sɔ̃dilɛ, níɔ dɛ gbɛ̃́ kàsaa ũ! 3 Nìliɔ Dii ń
Lua yãdilɛnɛɔ kũa, níɔ táa'o lá a yeiwa,
níɔ aà ɔtondɔkĩi gwa, níɔ aà yãdilɛaɔ kũa
ń aà ikoyãɔ ń aà yã'onɛɔ, lá a ku Mɔizi
ikoyã láuwa, yã́ pɔ́ ńlɛ kɛ píi iɔ bɔ maa,
n tá píi iɔ na. 4 Màa Dii a yã́ pɔ́ a òmɛɛ
papa à mɛ̀, tó ma nɛ́ɔ ńzĩa kũa dɔ̃, mɛ́ aalɛ
táa'o lá á yeiwa sĩana, mɛ́ an sɔ̃ kuwa, ma
buiɔ aaɔ kpaa Isailiɔ kpalau gɔɔpiiɛ.
5 Ń yã́ pɔ́ Zeluia nɛ́ Yoabu kɛ̀mɛɛ dɔ̃, lá
à Isaili zĩgɔ̃ɔ dɔaana gbɛ̃ɔn plaɔ dɛ̀dɛ, Nɛɛ

né Abineɛ† ń Yɛtɛɛ né Amasao.‡ À gbɛ̃́piɔ
dɛ̀dɛ, an au fã̀ aà asana ń aà kyaleɔwa.
I kɛ sɔ̃ zĩ guu no. 6 Yã́ kɛɛ̀ n ɔ̃nɔ lɛ́u.
Ńsu to aà mikã dadau, i gbasa ta bɛdau
niɛ guuo. 7 Gbɛ̃kɛkɛ Galada gbɛ̃́ Baazi-
lai nɛgɔ̃ɛɔnɛ. Ǹ ń dilɛ gbɛ̃́ pɔ́ áɔ pɔble
sãnuɔ guu, asa aamɛ aa zɛ̀manɔ gɔɔ pɔ́
málɛ bàalɛ n vı̃̀i Abisaloũɛ.¶ 8 Bɛ̃yãmɛɛ
bui Gela né Simɛi, Bauliũ gbɛ̃́ kunnɔ lɔ. À
ma ka pãsĩpãsĩ gɔɔ pɔ́ málɛ gé Maanaiũ.§
Kɛ́ à mɔ̀ dàmalɛ Yuudɛ̃i, ma lɛgbɛ̃̀ɛ̀ ma
mɛ̀ ń Diio má aà dɛo.** 9 Ń beeo ńsu ǹ
aà to we swã́gagasaio. Ń ɔ̃nɔ, lá ńyɔ̃ kɛ ǹ
tɔsiwà aà ta bɛdau, ń dɔ̃.
10 Ɔ̃ Davidi gà. Yelusalɛũ fã́ani pɔ́ wà
aà vı̃̀u ɔ̃ wì mɛ Davidi wɛ̃́lɛ.†† 11 A dɛ
Isailiɔ kía ũ wɛ̃̀ blaɛ, Hɛblɔ̃ wɛ̃̀ sopla,‡‡
Yelusalɛũ wɛ̃̀ baakwi ń àaɔ̃o. 12 Salomɔɔ
mɛ́ gɔ̃̀ kía ũ a mae gbɛu, a ku kpalau
gíũgiũ.

Adonia gaa

13 Agita né Adonia gɛ̀ Salomɔɔ da
Basɛba lè, ɔ̃ Basɛba aà là à mɛ̀: Aafia n
mɔa? A wèwà à mɛ̀: Aafiaɛ! 14 Adonia
ɛ̀a mɛ̀: Má yãvĩ mà onɛ. Basɛba mɛ̀: O!
15 Ɔ̃ Adonia mɛ̀: Ń dɔ̃ kɛ́ kpala dɛ ma
pɔ́ ũ yãaɛ. Isailiɔ wɛ́ dɔmazi ḿpii mà gɔ̃
kía ũ, ɔ̃ yã́ lìlɛ, ma dãuna mɛ́ kpalablè,
asa Dii mɛ́ aà kpàu. 16 Tiasa yã́ mɛ̀ndo
málɛ gbɛama, ńsu gí kɛimɛɛo. Basɛba mɛ̀:
O! 17 Ɔ̃ à mɛ̀: Gbɛamɛɛ kí Salomɔɔwa aà
Sunɛũ nɔɛ Abisaga¶¶ kpaa nɔ ũ, asa a
ginɛo. 18 Basɛba ɔ̀ɛ̀: Tɔ̀ɔ, má oɛ̀nɛ.
19 Kɛ́ Basɛba gɛ̀ kí Salomɔɔ lei Adonia
yã́pi musu, ɔ̃ kípi fɛ̀lɛ gɛ̀ dàaàlɛ à kùlɛɛ̀,
ɔ̃ à ɛ̀a mɔ̀ zɔ̃̀lɛ a gı̃́naa. Ɔ̃ wà mɔ̀ Basɛbaɛ
ń kìlao, ɔ̃ à zɔ̃̀lɛ kí ɔplaai. 20 Basɛbapi
mɛ̀: Yã́ yɔɔnae má vĩ mà gbɛama, ńsu
gí kɛimɛɛo. Ɔ̃ kí mɛ̀: Gbɛa Naa, má gio.
21 Ɔ̃ Basɛba mɛ̀: To wà Sunɛũ nɔɛ Abisaga
kpa n vı̃̀i Adoniawa nɔ ũ. 22 Ɔ̃ kí Salomɔɔ
a da là à mɛ̀: Bɔ́yãi ńlɛ Sunɛũ nɔɛ Abis-
aga gbɛa Adoniaɛi? Kpala ńlɛ gbɛaɛ̀ we
mɛ̀, asa ma vı̃̀iɛ. Ńlɛ kpala gbɛaɛ̀ ń sa'ona
Abiataao ń Zeluia né Yoabuoɛ. 23 Ɔ̃ kí
Salomɔɔpi lɛgbɛ̃̀ à mɛ̀: Má sì ń Diio, tó
Adonia i ga yã́ pɔ́ a gbɛ̀api yã́io, Lua
yãpãsĩkɛmɛɛ bɛ̃̀ɛbɛ̃ɛ. 24 Lá Dii ma kpa
kpalau, à ma dilɛ ma mae Davidi gɛ̃ɛ ũ,
à ma bui zɛ̀dɔ lá à a lɛgbɛ̃̀wa, má sì ń
Diipio Adonia gà gbãɛ. 25 Ɔ̃ kí Salomɔɔpi
Yoiada né Benaia zı̃̀, à gɛ̀ ɔtɔ̃̀ Adoniawa,
ɔ̃ à gà.

Salomɔɔ Abiataa yaa ń Yoabu gaao

26 Kí ò sa'ona Abiataaɛ: Ɛa ta n bualoũ
Anato. À kũ̀ ǹ gaɛ, ãma má n dɛ gbão,
asa ḿmɛ n Dii Lua kpagolo sɛ̀ n dɔaa ma
mae Davidiɛ,§§ mɛ́ n zɛaànɔ aà wɛtãa píi
guu.* 27 Màa Salomɔɔ Abiataa ya bɔ̀ Dii
gbagbazĩu, kɛ́ yã́ pɔ́ Dii ò Ɛli bɛdeɔ musu†
Silo e pa yã́i.
28 Kɛ́ Yoabu a feena mà, ɔ̃ à bàalɛ̀ gɛ̃̀
Dii zwã̀akpɛ ua, à nà Dii gbagbakĩizi à
a kɔ́ba kũ̀. Yoabupi zɛ̀ ń Adoniao yãaɛ,
ãma i zɛ ń Abisaloũoo. 29 Kɛ́ wa ò kí Sa-
lomɔɔɛ, Yoabu bàalɛ̀ gɛ̃̀ Dii zwã̀akpɛ ua,

†**2:5** 2Sam 3.27
‡**2:5** 2Sam 20.10
¶**2:7** 2Sam 17.27-29
§**2:8** 2Sam 16.5-13
****2:8** 2Sam 19.16-23
††**2:10** Zĩn 2.29
‡‡**2:11** 2Sam 5.4-5
¶¶**2:17** 1Kia 1.3-4
§§**2:26** 2Sam 15.24
***2:26** 1Sam 22.20-23
†**2:27** 1Sam 2.27-36

a ku sa'okĩipi saɛ, ɔ̃ Salomɔɔ ò Yoiada nɛ́
Benaiaɛ aà gɛ ɔtɔ̃wà we. 30 Kɛ́ Benaia gɛ̀
Dii zwɛ̃̀akpɛ ua, a òɛ̀: Kí mɛ̀, mɔ ǹ bɔ!
Ɔ̃ Yoabu mɛ̀: Aawo! Lakĩi má gau. Ɔ̃ Be-
naia gbɛ̃́ɔ zĩ̀ kíwa à mɛ̀: Lá Yoabu yã́za-
sìan kɛ. 31 Ɔ̃ kí òɛ̀: Kɛɛ̀ lá a òwa. Ǹ aà dɛ,
ní aà vĩ, kɛ́ aà gbɛ̃dɛa pã yã́ su wi mapi
ń ma de bɛdeɔ musuo yã́i. 32 Dii a to aà
gbɛ̃dɛa yã́ wí aà musuɛ, asa à ɔtɔ̃̀ yãe-
saide gbɛ̃ɔn pla pɔ́ an maa dɛalaɔwaɛ. À
Nɛɛ nɛ́ Abinɛɛ, Isaili zĩgɔ̃ɔ dɔaana ń Yɛtɛɛ
nɛ́ Amasa, Yuda zĩgɔ̃ɔ dɔaanao dɛ̀ ma
mae lɛ́ saiɛ. 33 An dɛa yã́ aɔ wi Yoabu ń a
buiɔ musu gɔɔpiiɛ, kási Dii aɔ Davidi ń a
buiɔ ń a uao ń a kpalao gba aafia gɔɔpiiɛ.
34 Ɔ̃ Yoiada nɛ́ Benaia gɛ̀ ɔtɔ̃̀ Yoabuwa, ɔ̃
wà aà vĩ̀ a bɛ gbáau. 35 Ɔ̃ kí Yoiada nɛ́ Be-
naia dìlɛ zĩgɔ̃ɔ dɔaana ũ aà gbɛu, sa'ona
Zadoki sɔ̃ Abiataa gbɛu.

Simɛi gaa

36 Kí gbɛ̃́ɔ zĩ̀ aa Simɛi sìsi, ɔ̃ a òɛ̀: Bɛkpa
Yelusalɛũ la, níɔ ku a guu. Ńsu bɔ wɛ̃́lɛu
la ǹ gɛ́ gueio. 37 Ǹyɔ̃ dɔ̃ sã́asã kɛ́ gɔɔ pɔ́
n bua Sedɔ̃wa, n gan we. Kási n nzĩa
dɛ̀ɛ. 38 Ɔ̃ Simɛi ò kíɛ: Yãmaaɛ, ma dii kí.
Mapi n zɔ̀blena má kɛ lá ń òwaɛ. Ɔ̃ à gɔ̃̀
Yelusalɛũ màa gĩa gɔɔpla.
39 Wɛ̃̀ àaɔ̃ gbɛa Simɛi zɔ̀ gbɛ̃ɔn plaɔ
bàalɛ̀ aa tà Maaka nɛ́ Akisi, Gata kía kĩ́i,
ɔ̃ wa ò Simɛiɛ: N zɔɔ ku Gata. 40 Ɔ̃ Simɛi
fɛ̀lɛ káoyè a zàa'ĩnaɛ, à gɛ̀ Akisi kĩ́i Gata
a zɔpiɔ wɛɛlɛi. Kɛ́ à ń é, ɔ̃ à ń sɛ́lɛ Gata
à sùńnɔ. 41 Ɔ̃ wa ò Salomɔɔɛ, Simɛi bɔ̀
Yelusalɛũ, à gɛ̀ Gata à ɛ̀a sù. 42 Ɔ̃ kí gbɛ̃́ɔ
zĩ̀ aa Simɛi sìsiɛ, ɔ̃ a òɛ̀: Má tò ń lɛgbɛ̃̀ n
mɛ̀ ń sì ń Diio, ɔ̃ ma lɛzàma ma mɛ̀, zĩ́ pɔ́
n bɔ la n gɛ guei, ǹyɔ̃ dɔ̃ kɛ́ n gan we. Ɔ̃ ń
òmɛɛ, yãmaaɛ, ń mà. 43 Bɔ́yãi n bɔ lɛ́ pɔ́
ń gbɛ̃̀ n mɛ̀ ń sì ń Diio n yã́ pɔ́ má dìlɛnɛo
kpɛi? 44 Ɔ̃ kí ɛ̀a òɛ̀ lɔ: Vãi pɔ́ ń kɛ̀ ma mae
Davidiɛ dɔngu píi. Dii mɛ́ a to vãipi wi
n musu sa, 45 kási a báaadamaguɛ, i Da-
vidi kpala zĩ́napɛlɛ gíũgiũ, aɔ láaa vĩo.
46 Kí yã'ò Yoiada nɛ́ Benaiaɛ, ɔ̃ à gɛ̀ ɔtɔ̃̀
Simɛiwa. Màa Salomɔɔ kpala zĩ́napɛ̀lɛ.

Salomɔɔ ɔ̃nɔ gbɛaa

(2Lad 1.1-13)

3 Salomɔɔ lɛdoũkɛ̀ ń Egipiɔ kí Falaɔ̃ɔo,
à aà nɛnɔɛ sɛ̀ nɔ ũ, à sùò Davidi wɛ̃́lɛu
e àɔ gɛ́ a kpɛ́ ń Dii kpɛ́o ń Yelusalɛũ bĩ́io
midɛi. 2 Gɔɔ bee wi kpɛdɔ Diiɛ gĩao, ɔ̃ wìɔ
sa'o gulɛsĩ pɔ́ wa bòɔwa. 3 Salomɔɔ ye Di-
izi, a a mae Davidi yãdilɛnɛɔ kũa, kási sɔ̃
ì sa'o gulɛsĩpiɔwaɛ, ɔ̃ ìɔ tulaletikatɛa we.
4 Ɔ̃ à gɛ̀ Gabaɔ̃ɔ sa'oi, asa gulɛsĩ bee
mɛ́ dɛńla. À sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ
ò we ń sa'obɔɔ mɛ̀n ɔ̀aa sɔɔ. 5 Ɔ̃ Dii bɔ̀
mɔ̀wà nana guu we gwãasĩna à mɛ̀: Pɔ́ pɔ́
ń yei gbɛaa. 6 Ɔ̃ Salomɔɔ mɛ̀: N gbɛ̃kɛkɛ̀
n zɔ̀blena ma mae Davidiɛ maamaaɛ, kɛ́
a dɛnɛ gbɛ̃maa náaide nɔ̀sɛpuade ũ yã́i.
N gbɛ̃kɛ zɔ̃ɔ kɛ̀ɛ̀, ń tò mapi aà nɛ́ lɛ́ ki-
ble aà gɛ̃ɛ ũ e ń a gbão. 7 Tia kɛ́wa Dii
ma Lua, n mapi n zɔ̀blena kpà kía ũ ma
mae Davidi gbɛu. Ɛ̀waasonan ma ũ, má
dɔaanakɛ dɔ̃o. 8 Mapi n zɔ̀blena, má kú
ń n gbɛ̃́ pɔ́ ń sɛ̀ɔ, gbɛ̃́ dasi pɔ́ wa fɔ̃ ń
nao wà ń lɛ́ dɔ̃ɔɔ. 9 To mapi n zɔ̀blena
màɔ laai vĩ, to màli yã́gɔ̃gɔ̃ n gbɛ̃́ɔnɛ mà
maa dɔ̃kɔ̃ɛ ń vãio. Tó màa no, kpelewa
má kɛ mà yã́gɔ̃gɔ̃ n gbɛ̃́ dasipiɔnɛi? 10 Yã́
pɔ́ Salomɔɔ gbɛ̀api kà Diigu, 11 ɔ̃ a òɛ̀: Lá
yã́ pɔ́ ń gbɛ̀aan we, ni wɛ̃ni gbã̀a gbɛao
ge àizɛɛ ge n ibɛɛɔ gaa, sema yã́gɔ̃gɔ̃a a
zɛ́wa dɔ̃a ɔ̃ ń gbɛ̀a, 12 má kɛ lá ń gbɛ̀awa,
má n gba ɔ̃nɔ ń laaio. Gbɛ̃́ pɔ́ kú n ãae
ge gbɛ̃́ pɔ́ aɔ ku n gbɛae ɔ̃nɔ a kanwao.
13 Má pɔ́ pɔ́ ni gbɛao kpama lɔ, má n gba
àizɛɛ ń gawio píi, kíae a kanwao e ǹ gɛ
ǹ gaò. 14 Tó ńlɛ táa'o lá má yeiwa, mɛ́ ń
ma yã'onɛɔ ń ma yãdilɛaɔ kũa, lá n mae
Davidi kũa yãawa, má n wɛ̃ni dɔnɛ ń mɔ-
galao. 15 Ɔ̃ Salomɔɔ vù, asa nana àlɛ o. Ɔ̃
à tà Yelusalɛũ à gɛ̀ zɛ̀ Dii bàa kua ń Isailiɔ
kpagolo aɛ, à sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ
ń sáaukpasao ò we, ɔ̃ à blɛsakɛ̀ a ìwaɔnɛ.

Salomɔɔ yã́gɔ̃gɔ̃a káaluaɔnɛ

16 Zĩewa káalua gbɛ̃ɔn plaɔ mɔ̀ Sa-
lomɔɔ kĩ́i, aa sĩ̀ aà aɛ. 17 An gbɛ̃do mɛ̀:

Gáafaakɛmɛɛ Baa. Mapi ń nɔɛɛ beeo wá
kú kpɛ́ doũɛ. Ɔ̃ ma nɛ'ì, wámɛwawa
pla kpɛ́piu. 18 A gɔɔ àaɔ̃de zĩ́ ɔ̃ nɔɛpi
nɛ'ì sɔ̃. Wámɛwawa pla kpɛ́pi guu,
gbɛ̃ɛ kúwanɔ weo. 19 Kɛ́ nɔɛpi wùlɛ a
nɛgɔ̃ɛpiwa gwãasĩna, à gà. 20 Ɔ̃ à fɛ̀lɛ
gwãasĩn wɛɛdo, à ma nɛgɔ̃ɛ sɛ̀ ma saɛ gɔɔ
pɔ́ mapi n zɔ̀blena málɛ i'o, a wùlɛ a kùɛ,
ɔ̃ à nɛ́ pɔ́ gàpi sɛ̀, a wùlɛmɛɛ ma kùɛ. 21 Kɛ́
ma vu kɔɔ mà yɔ̃́ kpá ma nɛ́wa, ɔ̃ má è
gɛ̀. Kɛ́ má gwàgwa, mi e ma nɛ'ia ũo. 22 Ɔ̃
nɔɛpi gbɛ̃do mɛ̀: Ɛgɛɛ! Ma nɛ́ mɛ́ bɛ̃́ɛ, n nɛ́
mɛ́ gà. Ɔ̃ nɔɛ sɛ̃́ia mɛ̀: Ɛgɛɛ! N nɛ́ mɛ́ gà,
ma nɛ́ mɛ́ bɛ̃́ɛ. Ɔ̃ aalɛ lɛkpaakɛ kí aɛ.

23 Ɔ̃ kí mɛ̀: Gbɛ̃́ɛ bee mɛ̀ a nɛ́ mɛ́ bɛ̃́ɛ, n
nɛ́ mɛ́ gà, mɛ́ gbɛ̃́ kee mɛ̀, ɛgɛɛ, n nɛ́ mɛ́
gà, a nɛ́ mɛ́ bɛ̃́ɛ. 24 Ɔ̃ à ɛ̀a mɛ̀: À mɔmɛɛ
ń fɛ̃ndao. Ɔ̃ wà mɔ̀oɛ̀. 25 Kí mɛ̀: À nɛ́ pɔ́
bɛ̃́ɛ zɔ̃ɛ pla, í a kpɛdo kpa gbɛ̃dowa, í a
kpɛdo kpa gbɛ̃dowa. 26 Ɔ̃ nɔɛ pɔ́ a nɛ́ mɛ́
bɛ̃́ɛ, nɛ́pi kɛ̀ɛ̀ wɛ̃naũ, a ò kíɛ: Baa, nɛ́ pɔ́
bɛ̃́ɛpi kpawà, ńsu ǹ aà dɛo. Ɔ̃ aà gbɛ̃do
mɛ̀: Aɔ dɛ ma pɔ́ ũo, aɔ dɛ n pɔ́ ũ sɔ̃o, wà
aà zɔ̃ɛ pla. 27 Ɔ̃ kí yãgɔ̃̀gɔ̃ à mɛ̀: Wà nɛ́ pɔ́
bɛ̃́ɛpi kpa nɔɛ sɛ̃́iawa. Ásu à aà dɛo, aà
dan we. 28 Kɛ́ Isailiɔ yã́kpalɛ pɔ́ kí kɛ̀pi
mà, aa aà yãdà gbia, asa aa è Lua aà gbà
ɔ̃nɔ aà yã́gɔ̃gɔ̃nɛ́ a zɛ́wa.

Salomɔɔ ìwaɔ

4 Kí Salomɔɔ mɛ́ Isaili bui píi kía ũ.
2 Aà bùsu dɔaanaɔ tɔ́n kɛ: Zadoki nɛ́
Azalia mɛ́ sa'ona ũ. 3 Sisa nɛ́ɔ Ɛliolɛfu ń
Ahiao mɛ́ aà lakɛ̃naɔ ũ. Ailudi nɛ́ Yosafa
mɛ́ aà kpàwakɛna ũ. 4 Yoiada nɛ́ Benaia
mɛ́ aà zĩgɔ̃ɔ dɔaana ũ. Zadoki ń Abiataao
mɛ́ sa'onaɔ ũ. 5 Natã nɛ́ Azalia mɛ́ aà bùsu
dɔaanaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ. Sa'ona Zabudu, Natã
nɛ́ mɛ́ aà kwàasi ũ. 6 Ahisaa mɛ́ aà bɛ ziia
ũ. Abeda nɛ́ Adonilaũ mɛ́ zɔzĩ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ.

7 Kí Salomɔɔ Isaili bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔɔ
dìlɛdilɛ gbɛ̃ɔn kuɛpla. Wɛ̃ ń wɛ̃o an
baade ì kípi ń a uadeɔ gwa ń blɛo
mɔ dodo. 8 An tɔ́n kɛ: Hulu nɛ́ mɛ́
Ɛflaiũ buiɔ bùsu sĩ̀sĩde vĩ. 9 Dɛkɛɛ nɛ́
mɛ́ Makaza ń Saalebiũo ń Bɛsɛmɛsio
ń Elonio ń Bɛkanao vĩ. 10 Hɛsɛ nɛ́ mɛ́
Alubo vĩ. Soko ń Efɛɛ bùsu bṹuoá
aà pɔ́ɛ lɔ. 11 Abinadabu nɛ́ mɛ́ Doo
gusĩsĩde vĩ. Salomɔɔ nɛnɔɛ Tafa mɛ́ aà
nɔ ũ. 12 Ailudi nɛ́ Baana mɛ́ Taanaki ń
Mɛgidoo ń Bɛtɛsã bùsu pɔ́ kú Zalɛtã saɛ
ń Yezɛlɛɛ zĩ́lɛo vĩ píi sɛa za Bɛtɛsã e
Abɛli Mɛɔla e Yɔkemaũ kpɛlɛ. 13 Gɛbɛɛ
nɛ́ mɛ́ Lamɔtu Galada vĩ. Manase nɛ́ Yaii
mɛ́ zɔ̃ɛwia pɔ́ kú Galada bùsuuɔ vĩ ń
Aagobu bùsu pɔ́ kú Basanao ń a mɛɛwia
bĩ́ideɔ mɛ̀n bàaɔ̃. Wà ń bɔlɛ gbã́aɔ kɛ̀
ń mɔgotɛ̃oɛ. 14 Ido nɛ́ Ainadabu mɛ́
Maanaiũ vĩ. 15 Aimaaza mɛ́ Nɛfatali
bùsu vĩ. Ɔ̃mɛ Salomɔɔ nɛnɔɛ Basɛma sɛ̀
nɔ ũ. 16 Usai nɛ́ Baana mɛ́ Asɛɛ buiɔ
bùsu vĩ ń Alotio. 17 Palua nɛ́ Yosafa mɛ́
Isakaa buiɔ bùsu vĩ. 18 Ɛla nɛ́ Simɛi mɛ́
Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ bùsu vĩ. 19 Uli nɛ́ Gɛbɛɛ
mɛ́ Galada bùsu vĩ. Amɔlɛɔ kí Siɔ̃ ń
Basana kí Oguo mɛ́ kú we yãa. Gɛbɛɛpi
mɛ́ bùsupi dɔaana ũ ado. 20 Yudaɔ ń
Isailiɔ dasi lán ísialɛ ũfãawaɛ. Aaìɔ
pɔble, aaìɔ imi, aaìɔ pɔnakɛ.

Salomɔɔ namablea ń aà ɔ̃nɔo

5 Sɛa za Uflatai e Filitɛ̃ bùsuu ń Egipi
bùsu lɛ́o,‡ Salomɔɔ mɛ́ bùsupiɔ kía ũ
píiɛ. Bùsupiɔ gbɛ̃́ɔ ìɔ falubɔ̀ɛ e aà wɛ̃ni
lɛ́uɛ. 2 Salomɔɔ ua gɔɔ do blɛn kɛ: Pɛ̃ɛti
koko ɔ̀aa do ń basɔoo, pɔ́wɛnti koko ɔ̀aa
àaɔ̃. 3 Zu pɔ́ wa gwà bɛ à mɛ̀kpa mɛ̀n
kwi, kpàsa zu bao, sã basɔo ń banaɔ ń
tueɔ ń buaɔ ń ko maaɔ lɔ. 4 Asa ɔ̃mɛ bùsu
pɔ́ kú Uflata bɛ'aɛɔ píi kía ũ za Tifasa e
Gaza, mɛ́ yãkele ku gueio. 5 Salomɔɔ gɔɔ
Yudaɔ ń Isaili pɔ́ kú za Dã e Bɛɛsɛbaɔ
kálɛa ń bùsuu dɔdɔaɛ, baade ń a vɛ̃ɛliɔ
ń a kaadɔenliɔ.

6 Salomɔɔ sɔ̃́ pɔ́ aaì gó gálɛɔ kɛ̃́ɛ
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ síiɔ̃ɛ (4.000), a pɔ́ pɔ́ wì
dikpɛɔ sɔ̃ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kuɛpla (12.000).

‡**5:1** Daa 15.18

7 Bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ́ à ń díledilɛpiɔ sɔ̃, an
baade ìɔ mɔè ń blɛo mɔ pɔ́ wa dìlɛɛwa,
kí Salomɔɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ aaì mɔ́ pɔbleiaànɔɔ
pɔ́ ũ. Pɔe lí kɛ̃́sãmáo. 8 Aaìɔ mɔ sɔ̃́piɔnɛ ń
éseo ń tàaao lɔ gu pɔ́ aa kuu, lá wa dìlɛ
ń baadeɛwa.

9 Lua Salomɔɔ gbà ɔ̃nɔ ń wɛzẽo maa-
maa à kè zài. Wa fɔ̃ aà dɔ̃a lé dɔ̃o, lá wa
fɔ̃ ísialɛ ũfãa lé dɔ̃owa. 10 Salomɔɔ ɔ̃nɔ dɛ
gukpɛdeɔ ń Egipiɔ pɔ́a píi. 11 Aà ɔ̃nɔ dɛ
gbɛ̃́piia. A dɛ Ɛzala bui Etanila¶ ń Maɔli
néɔ Emani ń Kalolio ń Daadao. À tɔbò
bùsu pɔ́ liaaaàziɔ guu píi. 12 À yáasikè
ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ àaɔ̃ɛ (3.000),§ mɛ́ lɛ pɔ́ a dàɔ
kà ɔ̃aa sɔo ń sɔoo (1.005). 13 À líɔ ń láɔ
yɛ̃́ bɔɔlɛkè, sɛa za sɛdɛ lí pɔ́ kú Libã bù-
suu e à gè pè lá pɔ́ ì bɔlɛ bĩ́iwaɔwa. À
nɔ̀bɔɔ yãdànɛ́ lɔ ń bãɔ ń pɔ́taa'onkuawaɔ
ń kpɔɔ. 14 Kía pɔ́ kú dṹnia guuɔ aà ɔ̃nɔ
bao mà ḿpii. Bùsu ń bùsuo píi aa ń gbɛ̃́ɔ
zɩ̃̀, aa gè aà ɔ̃nɔ mà.

Salomɔɔ Dii kpɛ́ sɔukɛa

(2Lad 2.1-17)

15 Kɛ́ Tii kí Hilaũ mà wà Salomɔɔ kpà
kía ũ a mae gbɛu, à a ìwaeɔ zɩ̃̀wà, asa Da-
vidi gbẽnaɛ yãa. 16 Ɔ̃ Salomɔɔ gbɛ̃́ɔ zɩ̃̀ Hi-
laũpiwa à mè: 17 Ń dɔ̃ kɛ́ ma mae Davidi
i e kpɛdɔ̀ Dii a Luaɛo, kɛ́ bui pɔ́ liaaaàziɔ
lé zĩkaaànɔ yɛ̃́i, e Dii gè ń kɛè gbadibɔ ũ.
18 Tia kɛ́wa sɔ̃ Dii ma Lua tò ma ɩ̃́ampakĩi
è. Íbɛlɛ kú gueio, músi kuo. 19 A yɛ̃́i tò má
ye kpɛdɔ Dii ma Luaɛ, lá Dii ò ma mae
Davidiɛwa à mè, aà nɛ́ pɔ́ á kpá kpalau aà
gɛ̃ɛ ũ mɛ́ a kpɛdɔɛ.** 20 Yãdilɛ gbɛ̃́ɔnɛ aa
Libã sɛdɛ líɔ zɔ̃zɔ̃mɛɛ. Ma zĩkɛnaɔ zĩpi kɛ
ń n zĩkɛnaɔ sãnuɛ, mí n zĩkɛnapiɔ fĩabonɛ
lá ń òwa píi. Ń dɔ̃ kɛ́ wá gbɛ̃ɛ vĩ à lizɔ̃ dɔ̃
lá á Sidɔ̃deɔwao.

21 Kɛ́ Hilaũ Salomɔɔ yɛ̃́pi mà, aà pɔ
kèna maamaa à mè: Wà gbãakpa Di-
izi gbã, asa à Davidi gbà nɛ́ ɔ̃nɔna, àlɛ
dɔaa a gbɛ̃́ dasipiɔnɛ. 22 Ɔ̃ Hilaũ gbɛ̃́ɔ
zɩ̃̀ Salomɔɔwa à mè: Ma lɛ́kpãsã pɔ́ ń
kèmɛɛ mà. Má kɛ lá ń yeiwa sɛdɛ líɔ
ń pẽliɔ yɛ̃́ musu. 23 Ma zĩkɛnaɔ lípiɔ sɛ
za Libã sɩ̃̀sĩɔ musu, aa pilaò ísialɛ, mí
yeye mà gbɛ̃́ɔ zĩonɛ ísiaa. Gu pɔ́ ń òmɛɛ,
we má tó wà kálɛunɛ, ní taò. Mpi sɔ̃,
yɛ̃́ pɔ́ má ye ǹ kɛmɛɛ mɛ́ blɛkpaa ma
uadeɔwa ũ. 24 Màa Hilaũ ìɔ sɛdɛ líɔ ń
pẽliɔ kpa Salomɔɔwa lá a yeiwa. 25 Sa-
lomɔɔ sɔ̃ ìɔ pɔ́wɛna kpawà wɛ̃ ń wẽo
koko ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ ɔ̃aa do (200.000) ń ní-
sio koko ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ bao (20.000). 26 Dii
Salomɔɔ gbà ɔ̃nɔ lá à a lɛgbɛ̃̀ɛwa. Hilaũ
ń Salomɔɔo na ń kɔ̃o, ɔ̃ aa lɛdoũkè.

27 Kí Salomɔɔ gbɛ̃́ɔ sèsɛ Isaili buiɔ guu
píi, à ń dá zĩpiu gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ
baakwi (30.000). 28 Ìɔ ń zĩ Libã mɔ ń
mɔo gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ kwi (10.000).
Gbɛ̃́piɔ ì kɛ Libã mɔ do, ɔ̃ aaì su aa kɛ bɛ
mɔ plapla. Adonilaũ mɛ́ zɔzĩpi gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ.
29 Salomɔɔ gbɛ̀'ãnaɔ vĩ gusĩsĩdeu gbɛ̃ɔn
ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ basiiɔ̃ (80.000), a sèsɛnaɔ
sɔ̃ gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ bàaɔ̃kwi (70.000).
30 Gbɛ̃́piɔ bàasi, Salomɔɔ gbɛ̃́ɔ dìlɛdilɛ
gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ àaɔ̃ ń ɔ̃aa àaɔ̃o
(3.600), aaɔ wɛ́tɛ zĩpizi. 31 Kí yãdìlɛ, ɔ̃ wà
gbè gbɛ̃̀nɛ maaɔ pàapaa, wa ɛ̃̀ wa sèlɛ sùò
kpɛ́pi ɛ̃daalɛbɔɔ ũ. 32 Màa Salomɔɔ zĩkɛ-
naɔ ń Hilaũ zĩkɛnaɔ ń Gebalideɔ lizɔ̃̀zɔ̃ aa
kèkɛ, aa gbɛ kèkɛ kpɛ́pi dɔbɔ ũ.

Salomɔɔ Dii kpɛ́ dɔa

(2Lad 3.1-14)

6 Isailiɔ bɔa Egipi wɛ̃̀ ɔ̃aa pla ń basi-
iɔ̃o (480) gbɛa, Salomɔɔ kpalablea
wɛ̃̀ síiɔ̃de, a mɔ plaade pɔ́ wì mɛ Zivi guu,
ɔ̃ à nà Dii kpɛ́ boawa. 2 Kpɛ́ pɔ́ a bò Di-
iɛpi gbɛ̃̀a gɛ̃̀sĩsuu bàaɔ̃ɛ, a yàasa bao, a
lɛsĩ baakwi. 3 Kpɛ́pi bilandaa vĩ, a yàasa
sáaò gɛ̃̀sĩsuu bao, a gbɛ̃̀a kwi. 4 À a fɛnen-
tiɔ bɔ̀bɔ, a léɔ dɛ yaasannɔ, a guu oi tu-

¶**5:11** Soũ 89
§**5:12** Yaa 1.1, 10.1, 25.1
****5:19** 2Sam 7.12-13

uuũ. 5 À kpɛ́nɛɔ bòbo a lìa kpɛ́pi ń a lu-
akukĩiozi gbȁtɛ̃ɛ ń gbȁtɛ̃ɛo ń a kpɛo. 6 A
dìdikɔ̃a àaɔ̃, kpɛ́nɛ pɔ́ kú zĩ́lɛɔ yàasa gȁsĩ-
suu sɔ́sɔo, pɔ́ pɔ́ kú guoɔ soolosoolo, pɔ́
pɔ́ kú musuɔ soplapla. Dii kpɛ́ gbɛ pɔ́ kú
musuɔ yàasa kɛ̏sã zĩ́lɛpɔi, kɛ́ wà e kpɛapi
zaɔ didiwà kpɛ́pi gĩfɔ̃sai yã́i.

7 Kɛ́ wàlɛ kpɛ́pi bo, wa bò ń gbɛ pɔ́
wa ȁ za a paakĩioɛ. Wi masana ge gã́ ge
zĩkɛbɔe kɔ̃fĩ ma kpɛ́pi bokĩio. 8 Kpɛ́nɛ pɔ́
kú zĩ́lɛɔ píi lɛ́ ɛlɛa mɛ̀ndoɛ gɛɔmidɔkĩi oi.
Dɛdɛkĩi gè kpɛ́nɛ pɔ́ kú guoɔ ń kpɛ́nɛ pɔ́
di a musuɔ kĩ́i. 9 Kɛ́ à kpɛ́pi bò a làa, a dɔ̀
ń zaɔ ń sɛdɛ lipɛpɛɛɔɛ. 10 À kpɛ́nɛpiɔ dɔ̀
kpɛ́pi gbȁa lɛ́uɛ. Apii lɛsĩ gȁsĩsuu sɔ́sɔoɛ,
mɛ́ wa pɛ̀kɔ̃wa ń sɛdɛ líɔ Lua kpɛ́piwaɛ.

11 Ɔ̃ Dii yã'ò Salomɔɔpiɛ à mɛ̀: 12 Kpɛ́ pɔ́
ńlɛ boɛ bee yã́ musu, tó ńlɛ ma ɔtondɔk-
ĩi gwa, mɛ́ ń ma ikoyãɔ kũa, mɛ́ n ma
yãdilɛnɛɔ kɛ̀, ńlɛ zĩkɛwà, má lɛ́ pɔ́ má gbɛ̏
n mae Davidiɛ kɛnɛ. 13 Máɔ kú ń ma gbɛ̃́
Isailiɔ, má ń tó weo.

14 Kɛ́ Salomɔɔ kpɛ́pi dɔ̀ à a mìdɛ, 15 à
sɛdɛ lipɛpɛɛɔ kpà a gĩwa a guu kpɛ́kpɛ
za zĩ́lɛ e a balazaɔwa, ɔ̃ à pɛ̃́ lipɛpɛɛɔ
kpàlɛ a zĩ́lɛ píi. 16 À kpɛa kɛ̀ kpɛ́pi guu
luakukĩi ũ, a gbȁa gȁsĩsuu bao, ɔ̃ à sɛdɛ
lipɛpɛɛɔ kpà a gĩwa kpɛ́kpɛ za zĩ́lɛ e a za-
ɔwa. 17 Kpɛ́pi kpɛɛlɛ pɔ́ gɔ̏ gbȁa gȁsĩsuu
blaɛ. 18 Sɛdɛ lí pɔ́ wa kpà kpɛ́pi guu, wà
gɔ̃inakɛ̀wà lán tùu ń lávu piaaɔwa. Apii
sɛdɛ líɛ, a gbɛe i gɔ̃ guei wa èo. 19 À kpɛ́pi
kpɛa kɛ̀kɛ Dii bàa kua ń Isailiɔ kpagolo
dilɛkĩi ũ. 20 Kpɛapi gbȁa gȁsĩsuu baoɛ,
a yàasa lɔ bao, a lɛsĩ bao. À vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛ
kpà kpɛapi gĩwa píi. À tulaletikatɛakĩi
pɔ́ wa kɛ̀ ń sɛdɛ líɔ kpà ń vuao lɔ. 21 À
vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛ kpà kpɛɛlɛ gĩwa lɔ, ɔ̃ à mɔ-
daona pɔ́ wa pì ń vuaoɔ pȁpã kpɛa gĩ pɔ́
à vua kpàwàpiwa kpɛɛlɛ oi. 22 À vua kpà
kpɛ́pi guu kpɛ́kpɛ ń tulaletikatɛakĩi pɔ́ kú
kpɛapi suuna saɛo.

23 À kùli ȁ malaika gȁsĩadeɔ ũ mɛ̀n pla,
a dìlɛ kpɛa. Malaikapiɔ lɛsĩ gȁsĩsuu kwiɛ.
24 An gȁsĩa gbȁa gȁsĩsuu sɔ́sɔoɛ. Za gȁsĩa
do lɛ́wa la e ado lɛ́wa le a gbȁa gȁsĩsuu
kwiɛ. 25 Malaika mɛ̀n plapiɔ bɔ̀kɔ̃waɛ, aa
doũɛ zálala. 26 An pla ḿpii lɛsĩ gȁsĩsuu
kwikwiɛ. 27 Ɔ̃ à ń kálɛ kpɛ́pi kpɛau. An
gȁsĩaɔ poopooa, ado gȁsĩa gɛ̀ pɛ̀ gĩwa
le, ado pɔ́ pɛ̀ gĩwa la, ɔ̃ an gȁsĩa pɔ́ gɔ̏ɔ
pɛ̀kɔ̃wa kpɛapi guoguo. 28 À malaikapiɔ
kpà ń vuaoɛ lɔ. 29 À gɔ̃inakɛ̀ kpɛ́pi gĩɔwa
kpɛa ń kpɛɛlɛo píi lán malaika gȁsĩadeɔ ń
daminaliɔ ń lávu piaaɔwa. 30 À vua kpàlɛ
kpɛ́pi zĩ́lɛwa lɔ, kpɛa ń kpɛɛlɛo píi. 31 À
kpɛapi lɛ́ gbaɔ ń a lipɛlɛɔ kɛ̀ ń kulioɛ.
32 À gɔ̃inakɛ̀ kùli gbà mɛ̀n plapiɔwa lán
malaika gȁsĩadeɔ ń daminaliɔ ń lávu pi-
aaɔwa, ɔ̃ a kpà ń vuao, gɔ̃inapiɔ bɔ̀ɛ̀
wásawasa. 33 Màa à kpɛɛlɛ lipɛlɛɔ kɛ̀ ń
kulio lɔ. 34 Ɔ̃ à a gba kɛ̀ mɛ̀n pla ń pɛ̃lio.
Gbapiɔ ì kpaaũ a guo plapla. 35 Ɔ̃ à gɔ̃i-
nakɛ̀ gbapiɔwa lán malaika gȁsĩadeɔ ń
daminalio ń lávu piaaowa, ɔ̃ a kpà ń
vuao, gɔ̃inapiɔ bɔ̀ wásawasa.

36 À kaa da lìai. Kaapi gbɛ pɔ́ wa ȁɔ
vĩ didiakɔ̃a dɔ̀ɔ àaɔ̃, ɔ̃ sɛdɛ lí pɔ́ wa zɔ̏ɔ
kálɛa a musu. 37 Wà Dii kpɛ́pi ɛ̃ kpàlɛ Sa-
lomɔɔ kpalablea wɛ̏ síiɔ̃de mɔ pɔ́ wì mɛ
Zivi guuɛ, 38 ɔ̃ wà a mìdɛ a wɛ̏ kuɛdode
mɔ swaaɔ̃de pɔ́ wì mɛ Bulu guu lá à kpɛ́pi
zĩ dìlɛwa. A boa ń a kɛkɛao kà wɛ̏ sopla.

Salomɔɔ uakpaa

7 Salomɔɔ uakpaa zĩ kɛ̀ píi wɛ̏
kuɛ'aaɔ̃ɛ. 2 À Libã líkpɛ kpɛ́ bò, a
gbȁa gȁsĩsuu basɔo, a yàasa blakwi, a
lɛsĩ baakwi. À sɛdɛ líɔ pɛ̀lɛpɛlɛ dɔ̀ɔ síiɔ̃,
ɔ̃ à sɛdɛ lí pɔ́ wa ȁɔ dàdaa 3 mɛ̀n blasɔo,
dɔ̀ɔ ń dɔ̀ɔo mɛ̀n gẽogẽo, ɔ̃ à sɛdɛ líɔ
kpàkpa sɛdɛ lí pɔ́ wa dàdapiɔla. 4 À a
fɛnɛntiɔ bɔ̀bɔ dɔ̀ɔ àaɔ̃ didiakɔ̃a bɔaabɔaa
ń kɔ̃o. 5 Kpɛ́pi lɛ́ɔ lɛsĩ ń a yàasao píi
sáasaaɛ. A lɛ́ɔ àaɔ̃'aaɔ̃ kpɛle ń kpɛlao
bɔaabɔaa ń kɔ̃o.

6 À lí pɛ̀lɛpɛlɛ kpɛ́pi kpɛɛlɛ, kpɛɛlɛpi
gbȁa gȁsĩsuu blakwiɛ, a yàasa baakwi.
À gɔ̃u bò lipɛlɛpiɔ aɛ, ɔ̃ à líɔ pɛ̀lɛpɛlɛ à
bilandaa kɛ̀ gɔ̃upi kpɛɛlɛ.

7 À gĩ́na bò gɔ̃upiu. Wekĩi ì yã́gɔ̃gɔ̃u, ɔ̃
wì mɛ Yã́kpalɛkɛgɔ̃u. À sɛdɛ lipɛpɛɛɔ kpà

a gĩwa za zĩ́lɛ e a balawa. 8 Aà kpɛ́ pɔ́ ì
iu ku aɛ. À bɔ̀kɔ̃wa ń gɔ̃upioɛ. Màa kpɛ́
pɔ́ a dɔ̀ Falaɔ̃ɔ nɛnɔɛ pɔ́ a sɛ̀ nɔ ũɛ dɛ lɔ.
9 Kpɛ́piɔ boa, gbɛ̀ maaɔ ɔ̃ wa dàalɛò e à
gɛ̀ pɛ̀ò a saawa. Wà gbɛpiɔ pàapaaɛ, ɔ̃ wà
gbàsa zɔ̃̀ɛzɔ̃ɛ ń siio kpɛ plapla píi. Màaɛ
ua ń bàasio píi. 10 Wà kpɛ́piɔ ɛ̃ kpàlɛ
ń gbɛ̀ gbɛ̃̀nɛ maaɔ, a keeɔ gbã̀a gã̀sĩsuu
kwi, a keeɔ swaaɔ̃. 11 Ɔ̃ wà gbàsa bò ń
gbɛ̀ maa pɔ́ wa pàapaa wa ã̀ɔ ń sɛdɛ líо.
12 À kaa da lìa ua zɔ̃ɔpizi, a gbɛ pɔ́ wa
ã̀ɔ vĩ didiakɔ̃a dɔ̀ɔ àaɔ̃, ɔ̃ sɛdɛ lí pɔ́ wa ã̀ɔ
kálɛa a musu, lán Dii kpɛ́ ń a kpɛɛlɛo ua
kaawa.

Dii kpɛ́ pɔ́ɔ

(2Lad 2.12-13, 3.15-17, 4.1-5.1)

13 Kí Salomɔɔ gbɛ̃́ɔ zĩ̀ Hulaũ sísii Tii, ɔ̃
wà sùaànɔ. 14 Hulaũpi daá Nɛfatali buiɛ,
mɛ́ gyaaɛ. Aà maeá Tii gbɛ̃́ɛ, mɛ́ mɔgotɛ̃
ɔzĩkɛnaɛ. Hulaũpi ɔ̃nɔ ń wɛzɛ̃o ń dɔ̃ao
vĩ mɔgotɛ̃ zĩ píi guu. Kɛ́ à mɔ̀ kí Sa-
lomɔɔ kĩ́i, ɔ̃ à zĩ pɔ́ kípi dàɛ kɛ̀ píi. 15 À
mɔ̀pɛlɛ pì mɛ̀n pla ń mɔgotɛ̃o. Apii lɛsĩ
gã̀sĩsuu bao plasaiɛ, a zɔ̃ɔ kuɛpla. 16 À fùa
pì ń mɔgotɛ̃o mɛ̀n pla, a kùlɛ mɔ̀pɛlɛpiɔ
musu. Fùapiɔ lɛsĩ gã̀sĩsuu sɔ́sɔoɛ. 17 À
mɔdaonaɔ pì, ɔ̃ a fĩ̀ fùapiɔwa yàbaa ũ,
aa loolooa mɛ̀n sopla. 18 À gɔ̃inakɛ̀ a lìa
fùapiɔzi lán gbɛafu bɛɔwa dɔ̀ɔ pla, mɔ-
daonapiɔ zĩ́lɛ ń musuo. Fùapiɔ doũ píiɛ.
19 À fùapiɔ pì ń gɔ̃io lán kɔ̀lɔwɛɛvuwa,
lán Dii kpɛ́ kpɛɛlɛ pɔ́wa. Kɔ̀lɔwɛɛ gɔ̃inapi
lɛsĩ gã̀sĩsuu síiɔ̃ɛ. 20 À gɔ̃inakɛ̀ lán gbɛafu
bɛwa mɔ̀pɛlɛ fùapiɔ kũdɔkĩi musu mɛ̀n
ɔ̃̀aa dodo liaa mɔdaonapiɔi dɔ̀ɔdɔɔ. 21 Ɔ̃
à mɔpiɔ pɛ̀lɛpɛlɛ Dii kpɛ́ kpɛɛlɛ ɔplaai
ń zɛɛio. À tɔkpà ɔplaa pɔ́ɛ Yakɛ̃,†† ɔzɛɛ
pɔ́ sɔ̃ Bɔazu.‡‡ 22 Mɔ̀pɛlɛpi fùa bɔ̀ lán
kɔ̀lɔwɛɛvuwaɛ. Màa à mɔ̀pɛlɛpiɔ pì píi.

23 À mɔkàsa íkakĩi ũ bòoloo. A lɛ́la
e a lɛ́le gã̀sĩsuu kwiɛ, a lɛsĩ sɔo, a zɔ̃ɔ
sɔ̃ baakwi. 24 À gɔ̃inakɛ̀ íkakĩipiwa lán
tùuɔwa, a lìa a lɛ́i zĩ́lɛ dɔ̀ɔ pla, gã̀sĩsuu
dodo tùu mɛ̀n kwikwi. À íkakĩipi pì sãnu
ń tùu gɔ̃inapiɔɛ. 25 Íkakĩipi di zuswana
mɛ̀n kuɛplaɔwa. Zù mɛ̀n àaɔ̃ɔ mi dɔ gug-
bãntoo oi, mɛ̀n àaɔ̃ɔ bɛ'aɛ oi, mɛ̀n àaɔ̃ɔ
gɛɔmidɔkĩi oi, mɛ̀n àaɔ̃ɔ lɔ gukpɛ oi.
Íkakĩipi di ń musuɛ, mɛ́ an pɔ̀ɔɔ dɔdɔ
guo. 26 Íkakĩipi gèele ɔtã doɛ. A swã́ dɛ
lán ta swã́wa, lán tɔ̃́ɔngbelezĩwa. Galuba
zɔ̃ɔ lɛ ɔ̃aa do í ɔ̃ tapi ì sí.

27 À tadibɔɔ pì ń mɔgotɛ̃o mɛ̀n kwi,
apii gbã̀a gã̀sĩsuu síiɔ̃siiɔ̃ɛ, a yàasa síiɔ̃si-
iɔ̃, a lɛsĩ àaɔ̃'aaɔ̃. 28 Kɛ́ wà tadibɔpiɔ pì,
wà a gbapɛlɛ zãnguoɔ tàta ń mɔ̀pɛpɛɛɔɛ.
29 Ɔ̃ wà gɔ̃inakɛ̀ mɔ̀pɛpɛɛpiɔwa lán nɔ̀ɔ-
musu ń zuswanao ń malaika gã̀sĩade-
owa píiɛ. Wà gɔ̃inakɛ̀ nɔ̀ɔmusupiɔ ń
zuswanapiɔ musu ń a zĩ́lɛo lán lávu-
tãawa. 30 Tadibɔpiɔ mɔgotɛ̃ wuluu ń goo
vĩ mɛ̀n síiɔ̃siiɔ̃. Aa gbá vĩ síiɔ̃siiɔ̃ lɔ.
Gbápiɔ musu ɔ̃ wì ta diu. Wà tapiɔ kàsa
wà gɔ̃inakɛ̀wà lán lávutãawa gbã̀tɛ̃ɛ ń
gbã̀tɛ̃ɛo. 31 Tadibɔpiɔ pɔ́ bòoloo vĩ, à bɔ̀
musu gã̀sĩsuu do mɛ́ à gɛ̃̀u zĩ́lɛ ɔtã do. Wà
gɔ̃inakɛ̀ a pɔ́ pɔ́ bɔ̀ musuwa lɔ. Tadibɔpiɔ
mɔ̀pɛpɛɛɔ gola vĩ, aa dɛ bòolooo. 32 Wu-
luupiɔ ku mɔ̀pɛpɛɛpiɔ zíɛ. A goɔ pɛ́pɛa
tadibɔpiɔ gbáɔwa. Wuluupiɔ lɛsĩ gã̀sĩsuu
do ń kĩnioɛ. 33 Wà wuluupiɔ pì lán sɔ̃́go
pɔ́waɛ. Wà a goɔ ń a gukũbɔɔ ń a àliyɔ̃ɔɔ
ń a ooɔ kàsa píiɛ. 34 Tadibɔpiɔ kṹkĩi
vĩ mɛ̀n síiɔ̃siiɔ̃ a golaɔwa. 35 Tadibɔpiɔ
musu dɛ bòolooo, a lɛsĩ ɔtã doɛ. A
gbapɛlɛɔ ń a mɔ̀pɛpɛɛɔ nana tadibɔpiɔ
musu. 36 À gɔ̃inakɛ̀ a gbapɛlɛpiɔ ń a
mɔ̀pɛpɛɛpiɔwa lán malaika gã̀sĩadeɔ ń
nɔ̀ɔmusuɔ ń daminaliɔwa, gu pɔ́ à zɛ'èu
píi. Ɔ̃ à gɔ̃inakɛ̀ a lìai lán lávutãawa lɔ.
37 Màa à tadibɔpiɔ pì. A kàsa pɔ doũ
guuɛ, an zɔ̃ɔ ń ń bɔao doũɛ wásawasa.

38 Ɔ̃ à dàa pì ń mɔgotɛ̃o mɛ̀n kwi. Apii
ì í sí galuba lɛ síiɔ̃siiɔ̃ɛ. Tapiɔ yàasa sɔ̃
gã̀sĩsuu síiɔ̃siiɔ̃ɛ. Kɛ́ à tapiɔ dìdi tadibɔ

††7:21 Bee mɛ̀ ì ń zɛdɔ.
‡‡7:21 Bee mɛ̀ gbãa kuwà.

mɛ̀n kwipiɔwa, 39 ɔ̃ a kàlɛ Dii kpɛ́ kpɛɛlɛ, mɛ̀n sɔo ɔplaai, mɛ̀n sɔo ɔzɛɛi. À íkakĩipi dìlɛ ɔzɛɛ oi lɔ Dii kpɛ́ gola pɔ́ kú gukpɛ ń gɛɔmidɔkĩio zãnguo saɛ. 40 Hulaũpi oo túfukabɔɔ ń pɛ́ɛluɔ ń ta au'ɛlɛbɔɔ pì lɔ. Màa à Dii kpɛ́ zĩ pɔ́ kí Salomɔɔ dàɛ kɛ̀, à a lɛkpàaĩ píi. 41 Zĩ pɔ́ a kɛ̀piɔn kɛ: Mɔ̀pɛlɛɔ pla, fùa pɔ́ bɔ̀ lán lowa a ku mɔ̀pɛlɛpiɔ musuɔ pla, mɔdaona pɔ́ à zãblèò fùapiɔwaɔ pla, 42 gɔ̃ina pɔ́ a dɔ̀dɔ mɔdaonapiɔwa lán gbɛafu bɛwaɔ ɔ̀aa pla. A kɛ̀ dɔ̀ɔ plaplaɛ à zãblèò fùapiɔwa. 43 Tadibɔɔ kwi ń a taɔ kwi. 44 Íkakĩi do ń zuswana pɔ́ kú a zíɛɔ kuɛpla. 45 Túfukabɔɔ ń pɛ́ɛluɔ ń ta au'ɛlɛbɔɔ. Pɔ́ pɔ́ Hulaũ pì kí Salomɔɔɛ Dii kpɛ́ pɔ́ ũɔ píi, a pì ń mɔgotɛo, ɔ̃ wa yɔ̀ɔ. 46 Kí mɛ̀ wà kása ń Yuudɛ̃ dȁna gĩ pɔ́ kú Suko ń Zalɛtão zãnguooɛ. 47 Salomɔɔ i pɔ́ pɔ́ wa pì ń mɔgotɛ̃opiɔ yɔ̃ kiloowa à a gbia dɔ̏o, kɛ́ a dasi kɛ̀ zài yȁi.

48 Salomɔɔ pɔ́ pɔ́ kú Dii kpɛ́ guuɔ pì lɔ, tulaletikatɛakĩi pɔ́ wa kɛ̀ ń vuao ń vua táabũnu pɔ́ wì Dii pɛ̃ɛ kálɛwào, 49 ń dau pɔ́ wa kàlɛ kpɛɛlɛ kpɛa lɛ́u ɔplaai ń zɛɛio sɔ́sɔoɔ. Wa pì ń vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛoɛ ń a filiaɔ ń a kpàoɔ píi, wà gɔ̃inakɛ̀wà lán lávu piaaɔwa. 50 Vua imibɔɔ ń filiadɛbɔɔ ń taɔ ń gɔ̃ɔnaɔ ń tàasoɔ ń kpɛa pɔ́ wì mɛ luakukĩi gbà lipɛlɛ sɔɔ ń kpɛɛlɛ pɔ́ɔ. 51 Kɛ́ kí Salomɔɔ Dii kpɛ́ zĩpi kɛ̀ a làa píi, ɔ̃ à mɔ̀ ń vuao ń ȁnusuo ń pɔ́ pɔ́ a mae Davidi dìlɛ Dii pɔ́ ũɔ,¶¶ ɔ̃ a kà Dii kpɛ́ làasiu.

Taa ń Dii kpagoloo a kpɛ́u

(2Lad 5.2-6.11)

8 Ɔ̃ kí Salomɔɔ Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔɔ sìsi Yelusalɛũ, an bui dɔaanaɔ ń ń uabeleɔ píi, aa mɔ Dii bàakuańnɔ kpagolo§§ sɛ́ Davidi wɛ̋lɛ pɔ́ wì mɛ Siɔna wa suò. 2 Ɔ̃ Isailiɔ kȁaaaàzi ḿpii mɔ soplade Etaniũ dikpɛgɔɔzĩ. 3 Kɛ́ Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔɔ kà píi, ɔ̃ sa'onaɔ Dii kpagolopi sɛ̀ 4 ń kpaaũkpɛo ń Dii pɔ́ pɔ́ kú a guuɔ. Sa'onaɔ ń Levii buiɔ mɛ́ pɔ́piɔ sɛ̀, 5 ɔ̃ kí Salomɔɔ ń Isaili pɔ́ kȁaaaàziɔ sa'ò ń sãɔ ń zuɔ kpagolopi aɛ. Pɔ́ pɔ́ aa sa'òopiɔ dasi kɛ̀ zài, wi fɔ̃ nàoo. 6 Ɔ̃ sa'onaɔ gɛ̃̀ ń Dii bàakuańnɔ kpagoloo a kpɛ́u e kpɛa pɔ́ wì mɛ luakukĩiu. Aa dìlɛ a dilɛkĩi we malaika gȁsĩadeɔ zíɛ. 7 Malaikapiɔ gȁsĩaɔ poopooa kpagolopi ń a sɛ́liɔla. 8 A sɛ́lipiɔ gbȁa, wì ń lɛ́ e Dii kpɛ́pi kpɛɛlɛ, ãma wìli e uao. Lípiɔ ku we e ń a gbão. 9 Pɔe ku kpagolopi guuo, mɛ́ i kɛ gbɛ̀ pɛ̀pɛɛ mɛ̀n pla pɔ́ Mɔizi dàu Olebu, gu pɔ́ Dii mɛ̀ a bàa aɔ kú ń Isailiɔ an bɔa Egipi gbɛa bàasio.

10 Kɛ́ sa'onaɔ bɔ̀lɛ Dii kpɛ́u, tɛlu kpɛ́pi pà, 11 aai fɔ̃ gɛ̃̀ zĩkɛi weo tɛlupi yȁi, asa Dii gawi a kpɛ́pi pàɛ.* 12 Ɔ̃ Salomɔɔ mɛ̀: Dii mɛ̀ áɔ ku tɛlu sia guuɛ.† 13 Ɔ̃ a ò Diiɛ: Ma kpɛ́ lɛsĩɛ bee dɔ̀nɛɛ. Ǹyɔ̃ ku a guu gɔɔpii. 14 Ɔ̃ à lìli aɛdɔ̀ bílawa à samaa'ònɛ́. 15 Ɔ̃ à mɛ̀: Wà gbãakpa Dii Isailiɔ Luazi! À lɛgbɛ̃̀ ma mae Davidiɛ, ɔ̃ à kɛ̀ɛ̀. Asa à mɛ̀, 16 za gɔɔ pɔ́ a a gbɛ̋ Isailiɔ bɔ̀lɛ Egipi, i Isaili wɛ̋lɛe dilɛ wà kpɛdɔuɛo. Davidi ɔ̃ a sɛ̀ a gbɛ̋ Isailiɔ dɔaana ũ.‡ 17 Kɛ́ ma mae Davidi ye kpɛdɔ Dii Isailiɔ Luaɛ, 18 ɔ̃ Dii òɛ̀, kpɛdɔaɛ kɛ́ a tɔ́ àɔ kuwà làasoo pɔ́ a kɛ̀pi maaɛ, 19 ãma i kɛ aàpi mɛ́ a dɔɛo, aàzĩa nɛ́e mɛ́ a dɔɛ.¶ 20 Ɔ̃ Dii kɛ̀ lá à a lɛgbɛ̃̀ɛ̀wa. Ma gɔ̃ ma mae Davidi gɛ̃ɛ ũ, ma zɔ̃lɛ kpalau Isailiɔ guu, lá Dii Isailiɔ Lua a lɛgbɛ̃̀wa, ɔ̃ ma kpɛ́pi dɔ̀ɛ̀, kɛ́ aà tɔ́ àɔ kuwà yȁi. 21 We ma Dii kpagolo dilɛkĩi kɛ̀kɛu. Dii bàa kua ń wá deziɔ an bɔa Egipi gbɛa yȁ kú a guu.

¶¶**7:51** 2Sam 8.11
§§**8:1** 2Sam 6.12-16
***8:11** Bɔa 40.34-35
†**8:12** Soũ 18.11, 97.2
‡**8:16** 2Sam 7.4-11
¶**8:19** 2Sam 7.12-13

Salomɔɔ wabikɛa a gbɛ̃́ɔnɛ

(2Lad 6.12-40)

22 Salomɔɔ gè zè Dii gbagbakĩi aɛ Isaili
pɔ́ kãaaa weɔ wáa píi, ɔ̃ à ɔsè musu
plapla 23 à mè: Dii Isailiɔ Lua, gbɛ̃e
muaannɔ musu ge zĩ́lɛo. N gbɛ̃kɛ guu n
bàa kú ń n zɔ̀blena pɔ́ aaì táa'o lá ń yeiwa
ń nɔ̀sɛmɛndooɔ. 24 N yã́ pɔ́ n a lɛgbɛ̀̃ n
zɔ̀blena ma mae Davidiɛ kè. Ń ò ń lɛ́o
yãaɛ, gbã sa ɔ̃ ń kè. 25 Tia kɛ́wa Dii Isailiɔ
Lua, n lɛgbɛ̀̃ n zɔ̀blena ma mae Davidiɛ n
mè, tó aà buiɔ ńzĩa kũa dɔ̃ mɛ́ aalɛ táa'o
lá ń yeiwa, aaɔ zɔ̃lɛa kpalau Isaili bù-
suu gɔɔpiiɛ. 26 Isailiɔ Lua, to yã́ pɔ́ ń ò
n zɔ̀blena ma mae Davidiɛ kɛ sĩana ũ sa.
27 Lua, ńyɔ̃ɔ ku zĩ́lɛ la yãma yã̀? Musu
ń a lɛsĩkɛo a fɔ̃ n sio, belenkɛ kpɛ́ pɔ́
má dɔ̀nɛɛ bee sa.§ 28 Dii ma Lua, mapi
n zɔ̀blena wɛgwa, ní ma wabikɛa ń ma
sùuugbɛaamao sí. Swã́sɛ wii pɔ́ mapi n
zɔ̀blena málɛ lɛ́ma ń wabi pɔ́ málɛ kɛ-
maozi gbã. 29 To n wɛ́ àɔ pɛa kpɛ́ɛ beewa
gwãasĩna ń fãanɛo, gu pɔ́ n mè n tɔ́ aɔ
kuwàɛ beepi. Wabi pɔ́ mapi n zɔ̀blena
málɛ kɛ ń aɛo dɔa gupiwa ma. 30 Tó mapi
n zɔ̀blena ge n gbɛ̃́ Isailiɔ aɛdɔ̀ guɛ beewa
mɛ́ wa wabikɛ̀ma, níli wá wabikɛa si za
n kúkĩi musu, ní sùuukɛwanɔ.

31 Tó gbɛ̃́ tàaekè a gbɛ̃́deeɛ, mɛ́ wa òè
aà sí ń n tɔ́o, tó à mɔ sì ń n tɔ́o n gbag-
bakĩi aɛ kpɛ́ɛ bee ua, 32 níli síńnɔ kua za
musu, ní ɔlɔné. Níli yã́gɔ̃gɔ̃ n zɔ̀blenaɔnɛ,
ní yãda tàaedela, aà yãkɛa i wi aà musu,
ní yãnakpa yãesaidewa, wí e dɔ̃ i yãe
kɛo. 33 Tó n gbɛ̃́ Isailiɔ ibɛɛɔ zĩblɛ̀má mɛ́
wà tàńnɔ duuna pɔ́ aa kɛ̀nɛ yã́i, tó aa ɛ̀a
aɛdɔ̀ma aa ń sisi, tó aa wabikɛ̀ma aa sùu-
ugbɛ̀ama kpɛ́ɛ bee ua, 34 kua za musu níli
síńnɔ, ní sùuukɛńnɔ ń duuna yã́ musu, ní
suńnɔ bùsu pɔ́ ń kpà ń deziɔwaɛ beepiu.

35 Tó luabɛ gɔ̃̀ da wáiwai, lou lɛ́ mao,
kɛ́ aa duunakɛ̀nɛ yã́i, tó aa aɛdɔ̀ guɛ
beewa aa wabikɛ̀ma aa n sisi, mɛ́ aa mikɛ̀̃
ń duunaɔnɛ kɛ́ n ń wɛtà̃ yã́i, 36 kua za
musu níli síńnɔ, ní sùuukɛńnɔ ń duuna
yã́ musu. Níli ń da zɛ́ maawa, ní tó lou
ma ń bùsu pɔ́ ń kpà n gbɛ̃́ɔwa an pɔ́
ũɛ beepiu. 37 Tó nɔana ge gagyã kà bù-
suɛ beepiu, ge pɔ́wɛn gbɔ̃si ge pɔ́ fukpaa
ge kwasutɛ̃ɔ ge sɛ̃sɛwɛkwaɔ ge tó ibɛɛɔ
koezɔ̃̀ ń wɛ̃́lɛezi ge tó músi ge gyã gɛ̃̀ńgu,
38 tó an gbɛ̃e yã́ pɔ́ a le dɔ̃̀ mɛ́ à ɔdɔ̀
kpɛ́ɛ bee kĩ́i oi, mɛ́ à wabikɛ̀ma à sùuug-
bɛ̀ama, 39 kua za musu níli siaànɔ. Níli
sùuukɛaànɔ, ní aà yã́ kɛkɛ. Níli fĩaboɛ̀ a
yãkɛawa, asa ń aà nɔ̀sɛ dɔ̃. Ḿmɛ ń gbɛ̃́pii
nɔ̀sɛ dɔ̃. 40 Màa aaliɔ vĩakɛnɛ e ń wɛ̃ni lɛ́u
bùsu pɔ́ ń kpà ń deziɔwaɛ beeu.

41–42 Tó wà sù wà n tɔ́ zɔ̃ɔ ń n gà̃sa
gbãao ń n ɔ pɔ́ pooao bao mà, tó bɔ̀mɔ
pɔ́ dɛ n gbɛ̃́ Isaili bui ũo bɔ̀ bùsu zà̃zãu
à mɔ̀ n tɔ́ yã́i, tó à aɛdɔ̀ kpɛ́ɛ beewa à
wabikɛ̀ma, 43 kua za musu níli siaànɔ, ní
yã́ pɔ́ a gbɛ̀ama kɛɛ̀, kɛ́ dṹnia bui píi e
n tɔ́ dɔ̃, aai vĩakɛnɛ, lá n gbɛ̃́ Isailiɔ ì
kɛnɛwa, aaiɔ dɔ̃ kɛ́ n tɔ́ kú kpɛ́ pɔ́ má dɔ̀ɛ
beewa.

44 Tó n gbɛ̃́ɔ bɔ̀lɛ gè zĩkai ń ń wɛ̀lɛɔ
gu pɔ́ ń ń zĩ́u píi, tó aa aɛdɔ̀ wɛ̃́lɛ pɔ́
ń dìlɛɛ bee ń kpɛ́ pɔ́ má dɔ̀nɛɛ beeowa,
mɛ́ aa wabikɛ̀ma, 45 kua za musu níli
síńnɔ sùuu pɔ́ aa gbɛ̀ama yã́ musu, ní yã-
nakpámá. 46 Lá gbɛ̃e ku à gí duunakɛio,
tó aa duunakɛ̀nɛ mɛ́ n pɔ pàńzi, n ń ná
ń wɛ̀lɛɔnɛ ń ɔzĩ mɛ́ aa tàńnɔ ń bùsuu
zĩ̀zɔɔ ũ bùsu zà̃zã ge a kãina guun nò,
47 tó aa nɔ̀sɛlìlɛ bùsu pɔ́ aalɛ zɔbleupi
guu, mɛ́ aa ɛ̀a sùuugbɛ̀ama we aa mè,
wa duunakɛ̀, wa tàaekɛ̀, wa yãvãikɛ̀, 48 tó
aa ɛ̀a sùma ń nɔ̀sɛmɛndoo ń pɔeão píi
za bùsu pɔ́ aalɛ zɔbleu ń wɛ̀lɛɔnɛpi guu,
tó aa aɛdɔ̀ bùsu pɔ́ ń kpà ń deziɔwa ń
wɛ̃́lɛ pɔ́ ń dìlɛo ń kpɛ́ pɔ́ má dɔ̀nɛɛ bee-
owa, mɛ́ aa wabikɛ̀ma, 49 kua za musu
níli síńnɔ sùuu pɔ́ aa gbɛ̀ama yã́i, ní yã-
nakpámá. 50 Níli sùuukɛ ń n gbɛ̃́ pɔ́ aa
duunakɛ̀nɛɔ ń tàae pɔ́ aa kɛ̀o, ní tó gbɛ̃́

§**8:27** Zĩn 7.48-50

pɔ́ aalɛ zɔblenɛ́ɔ ń wɛgwa, 51 asa gbɛ̃́piɔá n gbɛ̃́ pɔ́ n ń bɔ́lɛ Egipiɔ mua tɛ́uɔnɛ, n àizɛɛɔnɛ.

52 To n wɛ́ àɔ pɛa mapi n zɔ̀blenawa, ní swɑ̃́sɛ sùuu pɔ́ má gbɛ̀amai ń sùuu pɔ́ n gbɛ̃́ Isailiɔ gbɛ̀amao, ní swɑ̃́sɛńzi gɔɔ pɔ́ aa lɛzùnzi píi. 53 Dii Lua, asa dṹnia bui píi guu ampiɔ ɔ̃ n ń sɛ́ n gbɛ̃́ɔ ũ, lá ń dà n zɔ̀blena Mɔizìɛ a ò gɔɔ pɔ́ n wá deziɔ bɔ̀lɛ Egipiwa.

54 Gɔɔ pɔ́ Salomɔɔ lɛ́ wabikɛ Diiwa màa, a kúlɛa a kosowaɛ, ɔ̃ aà ɔ pooa musu. Kɛ́ à sùuugbɛ̀awà màa a làa, ɔ̃ à fɛ̀lɛ zɛ̀ Dii gbagbakĩi we, 55 ɔ̃ à samaa'ò Isaili pɔ́ kãaaa weɔnɛ a ò gbɑ̃́ugbãu à mɛ̀: 56 Wà gbãakpa Diizi, asa wápiɔ aà gbɛ̃́ Isailiɔ, à wá gbá ĩ́ampakĩi lá á òwa. Yãmaa pɔ́ a dà a zɔ̀blena Mɔizìɛ a òɔ kɛ̀ píi, a kee i lɛ́lɛ pão.[**] 57 Dii wá Lua aɔ kúwanɔɛ, lá a kú ń wá deziɔwa. A wá tó weo, a pãkpawázio. 58 A to wà wá sɔ̃ kpawa, wíɔ táa'o lá á yeiwa, wíɔ aà yãdilɛaɔ kũa ń yɑ̃́ pɔ́ a dà wá dez-iɔnɛɔ, wíɔ aà ɔtondɔkĩi gwa. 59 Sùuu pɔ́ má gbɛ̀a Dii wá Luawa, aɔ dɔaàgu fãanɛ ń gwãasĩnaoɛ, iɔ yãnakpa mapi a zɔ̀ble-nawa ń a gbɛ̃́ Isailiɔ lá gu lɛ́ dɔ, 60 dṹ-nia bui píi i dɔ̃ kɛ́ Dii á Luaɛ, a pãle kuo. 61 Sema à á sɔ̃ kpa Dii wá Luawa míɔmiɔ, íɔ aà ɔtondɔkĩi gwa, íɔ aà yãdilɛaɔ kũa lá wá kũa gbãɛwa.

Dii kpɛ́ sakɛ̃a

(2Lad 7.4-10)

62 Ɔ̃ kí ń Isailiɔ píi sa'ò Diiwa. 63 Salomɔɔ sáaukpa sa'ò Diiwa ń zuɔ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bao ń plao (22.000) ń sãɔ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ ɔ̀aa soolo (120.000). Màa kí ń Isailiɔ píi aa Dii kpɛ́ sakɛ̃̀. 64 Zĩbeezĩ kí gbãbɔ̀ ua pɔ́ kú Dii kpɛ́ kpɛɛlɛɛ, ɔ̃ à sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ò we ń pɔ́wɛn gbao ń sáaukpasa nísio, asa sa'okĩi pɔ́ a kɛ̀ ń mɔgotɛ̃o a ku Dii kpɛ́ kpɛɛlɛ bílao, i fɔ̃ sì píio. 65 Zĩbeezĩ Salomɔɔ ń Isailiɔ píi aa dikpɛkɛ̀ Dii ń Luaɛ e gɔɔ sopla, ɔ̃ aa Lákpɛdɔa dikpɛkɛ̀ gɔɔ sopla lɔ. Apii kɛ̀ gɔɔ gɛ̃o mɛ̀ndosai. Wa dasi maamaaɛ, wà bɔ̀ za Amata bɔlɛi e à gɛ̀ pɛ̀ Egipi zɛ́ swawa. 66 A gɔɔ swaaɔ̃de zĩ́ ɔ̃ à ń kɛ̃́, ɔ̃ aa lɛzàwà, aa tà ń bɛ ń pɔnao. An pɔ kɛ̀na yãmaa pɔ́ Dii kɛ̀ a zɔ̀blena Davidi ń a gbɛ̃́ Isailiɔnɛ píi yɑ̃́ musu.

Dii bɔ mɔa Salomɔɔwa

(2Lad 7.11-22)

9 Kɛ́ Salomɔɔ Dii kpɛ́ dɔ̀ ń a bɛo ń zĩ pɔ́ a pɔ dɔwàɔ a làa píi, 2 ɔ̃ Dii ɛ̀a bɔ̀ mɔ̀wà Gabaɔ̃ɔ a gɛ̃n plaade, 3 a òɛ̀: Ma wabi pɔ́ ń kɛ̀ ń sùuu pɔ́ ń gbɛ̀aao mà. Ma kpɛ́ pɔ́ ń dɔ̀pi dìlɛ ma pɔ́ ũ, ma tɔ́ aɔ kuwà láasaiɛ. Ma wɛ́ aɔ pɛwàɛ, ma pɔ iɔ dɔwà gɔɔpii. 4 Mpi sɔ̃, tó ń kúmɛɛ súsu ń nɔ̀sɛpuao lá n mae Davidiwa, mɛ́ ń ma yãdilɛnɛɔ kũa ń ma yã'onɛɔ, mɛ́ ńlɛ ma ɔtondɔkĩi gwa, 5 má n zɔ̃lɛa kpalau Isailiɔ guu zɛdɔ, aɔ láaa vĩo, lá ma lɛg-bɛ̃̀ n mae Davidiɛwa ma mɛ̀, aà buiɔ aaɔ zɔ̃lɛa kpalau Isailiɔ guu gɔɔpiiɛ. 6 Tó mpi ge n nɛ́ɔ bɔ̀ ma kpɛ sɔ̃, tó á ma ikoyãɔ ń yɑ̃́ pɔ́ má dìlɛ́ɛɔ kũao, mɛ́ a gɛ lɛ́ zɔble dii pãleɔnɛ, álɛ ń sisi, 7 má Isailipiɔ bɔlɛ bùsu pɔ́ má kpàmáuɛ, mí gí kpɛ́ pɔ́ má dìlɛ ma pɔ́ ũpizi, aai gɔ̃ láanipɔ ũ, bui píi i yãadańnɔ. 8 Baa ń kpɛ́pi lɛsĩkɛo, a yɑ̃́ a di gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gɛ̃ wɛɔwaɛ. Aa fionada aa mɛ: Bɔ́yãi Dii kɛ̀ bùsuɛ beeɛ ń kpɛ́ɛ beeoɛ màai?[††] 9 Wi oné: Kɛ́ aa pãkpà Dii ń Lua pɔ́ ń deziɔ bɔ̀lɛ Egipizi yɑ̃́iɛ. Aa zɛ̀ ń dii pãleɔ, aa ń sisi, aa zɔblɛ̀nɛ́. A yɑ̃́i Dii músi bee zĩ̀imá píi.

Salomɔɔ yɑ̃́ kĩniɔ

(2Lad 8.1-18)

10 Salomɔɔ kpɛ́ mɛ̀n plapiɔ dɔ̀ wɛ̃̀ baoɛ, Dii kpɛ́ ń azĩa kpɛ́o. A gbɛa 11 à Galile bùsu wɛ̃́lɛ kpà Tii kí Hilaũwa mɛ̀n bao,

---

[**] **8:56** Iko 12.10, Yoz 21.45
[††] **9:8** 2Kia 25.9

asa Hilaũ sɛdɛ lí ń pɛ̃lio ń vuao kpàwà lá
a yeiwaɛ. 12 Kɛ́ Hilaũ bɔ̀ Tii à gɛ̀ wɛ̃́lɛ pɔ́
Salomɔɔ kpàwaɔ gwà, i kɛɛ̀o, 13 ɔ̃ à mɛ̀:
Ma gbɛ̃́, wɛ̃́lɛ kpeletaaɔ ń kpàa wei? Ɔ̃ wà
tɔkpà bùsupiɛ Kabulu‡‡ e ń a gbão. 14 Hi-
laũ vua kpɛ̃̀sã Salomɔɔɛ yãa tɔnu síiɔ̃ɛ.

15 Gbɛ̃́ pɔ́ Salomɔɔ ń dá zɔzĩuɔ yɛ̃́n kɛ.
Gbɛ̃́piɔ Dii kpɛ́ ń Salomɔɔ kpɛ́o zĩ kɛ̀. Aa
Milo ɛ kàka ń bùsuo aa Yelusalɛũ bĩ́i bò,
aa ɛ̀a Azoo ń Mɛgidoo ń Gɛzɛɛo kɛ̀kɛ kàlɛ.
16 Egipi kí Falaɔ̃ɔ mɛ́ lɛ̀lɛ Gɛzɛɛwa yãa, ɔ̃
a sì à tɛsɔ̃̀wà, à Kanaa pɔ́ kú a guuɔ dɛ̀dɛ,
ɔ̃ a kpà a nɛnɔɛwa zãkɛgba ũ, gɔɔ pɔ́
à aà kpɛ̃̀sã Salomɔɔwa. 17 Ɔ̃ Salomɔɔ ɛ̀a
Gɛzɛɛpi kɛ̀kɛ a kàlɛ ń Bɛtoloni Zĩ́lɛo 18 ń
Baalatao ń Tamɔɔ pɔ́ kú a bùsu gbáauo,
19 ń wɛ̃́lɛ pɔ́ a kũ̀sũa kàlɛuɔ ń wɛ̃́lɛ pɔ́ a
sɔ̃́goɔ kuuɔ ń wɛ̃́lɛ pɔ́ a sɔ̃́ɔ kuuɔ ń kpɛ́
pɔ́ a ye dɔ Yelusalɛũɔ ń Libão ń bùsu pɔ́
àlɛ kiblewàɔ píi. 20 Bui pɔ́ dɛ Isaili ũoɔ:
Amɔlɛɔ, Itiɔ, Pɛliziɔ, Iviɔ ń Yebusi kɔ̃naɔ
píi, 21 gbɛ̃́ pɔ́ Isailiɔ i fɔ̃ ń dɛdɛoɔ, an bui
pɔ́ gɔ̃̀ ń bùsupiuɔ ɔ̃ Salomɔɔ ń dá zɔzĩu,
ɔ̃ aaìɔ zĩpi kɛ màa e ń a gbão. 22 I Isailiɔ
da zɔzĩpiuo. Ampiɔ ɔ̃ à ń dílɛ a zĩgɔ̃ɔ ũ
ń a ìwaɔ ń a kía deeɔ ń a gbɛ̃́ɔ dɔaanaɔ
ń a zĩkasɔ̃godeɔ ń a sɔ̃deɔ. 23 Aamɛ zĩ pɔ́
wàlɛ kɛpi gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ũ lɔ, aa gbɛ̃ɔn ɔ̀aa pla
ń basoplakwioɛ (550).

24 Kɛ́ Falaɔ̃ɔ nɛnɔɛ bɔ̀ Davidi wɛ̃́lɛu à tà
a kpɛ́ pɔ́ Salomɔɔ dɔ̀ɛu, ɔ̃ Salomɔɔ Milo
ɛ kàka. 25 Wɛ̃ ń wɛ̃o Salomɔɔ ìɔ sa'o Di-
iwa gɛ̃n àaɔ̃'aaɔ̃ɛ.¶¶ Ì sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu
à tɛ́kũ ń sáaukpasao o sa'okĩi pɔ́ a bò Di-
iɛwa, ì tulaletikatɛa Dii aɛ we lɔ. Màa à
Dii kpɛ́ zĩɔ kɛ̀ lá a maawa.

26 Kí Salomɔɔ gó'ilɛnaɔ kɛ̀ Ɛziɔ̃gɛbɛɛ,
Elata saɛ Ɛdɔũ bùsuu Ísia Tɛ̃a lɛ́i. 27 Hi-
laũ a gode pɔ́ ísia dɔ̃ɔ zĩ̀ we, ɔ̃ aa dà ísiaa
sãnu ń Salomɔɔ gbɛ̃́ɔ. 28 Aa gɛ̀ Ofii aa vua
nàaa we tɔnu gɛ̃o, aa sùò kí Salomɔɔɛ.

Seba bùsu nɔɛ kía mɔa Salomɔɔ gwai

(2Lad 9.1-12)

10 Kɛ́ Seba bùsu nɔɛ kía§§ Salomɔɔ
bao mà Dii tɔbɔa yɛ̃́ musu, ɔ̃ à mɔ̀
aà lɛ́i à gwa ń yɛ̃́ zĩ'ũ laawào. 2 Kɛ́ à kà
Yelusalɛũ ń a ìwaɔ dasidasi ń pɔ́ gĩnanaɔ
ń vua sà zɔ̃ɔo ń gbɛ̀ bɛɛɛde pɔ́ yiongoɔ
sɛaɔ, ɔ̃ à gɛ̀ Salomɔɔ kĩ́i, à yɛ̃́ pɔ́ kú a nɔ̀sɛ
guu faai bòaànɔ píi. 3 Ɔ̃ Salomɔɔ yɛ̃́ pɔ́ a
làwaɔ bɔɔlɛkɛ̀ɛ̀ píi. A kee bɔɔlɛ i aà fuo.
4 Kɛ́ nɔɛpi Salomɔɔ ɔ̃nɔyã mà píi, mɛ́ à
kpɛ́ pɔ́ a dɔ̀ è 5 ń blɛ pɔ́ ì bleo ń aà ìwaɔ
gweao ń aà bɛ zĩkɛnaɔ kuao ń ń pɔkasaɔ
ń aà vɛ̃ɛbɔlɛnaɔ ń sa pɔ́ a ò Dii kpɛ́uɔ,
yɛ̃́pi dìwà, ɔ̃ aà lɛ́ gɔ̃̀ ɛlɛa. 6 Ɔ̃ a ò kíɛ: N
yãkɛaɔ ń n ɔ̃nɔ bao pɔ́ má mà za ma bùsu-
uoá sĩanaɛ. 7 Mi yɛ̃́piɔ sio e ma gɛ kaò la,
ɔ̃ ma wɛsìɛ sa. Wi omɛɛ píio fá! N ɔ̃nɔ ń n
àizɛɛɔ dɛ lá ma a baomàa. 8 Minadeɔn n
gbɛ̃́ɔ ũ ń n ìwa pɔ́ aaìɔ kunnɔ gɔɔpii, aaì
swãdɔ n ɔ̃nɔyãiɔ! 9 Wà Dii n Lua sáaukpa,
asa n yɛ̃́ kàaàguɛ, ɔ̃ à n kpa Isailiɔ kpalau.
Dii yea Isailiɔzi gɔɔpii yɛ̃́ mɛ́ tò à n kpa
kía ũ, kɛ́ ǹyɔ̃ yɛ̃́gɔ̃gɔ̃nɛ́ a zɛ́wa yɛ̃́i. 10 Ɔ̃
nɔɛpi kí gbà vua tɔnu síiɔ̃ ń pɔ́ gĩnanaɔ
dasidasi maamaa ń gbɛ̀ bɛɛɛdeɔ. Pɔ́ gĩ-
nana pɔ́ à kí Salomɔɔ gbàpiɔ zɔ̃ɔ, gbɛ̃e i
mɔɔɛ̀ à kà màa lɔo.

11 Hilaũ gó'ilɛna pɔ́ sù ń Ofiio ń vuaoɔ
sù ń lí bɛɛɛdeɔ maamaaɛ ń gbɛ̀ bɛɛɛdeɔ
lɔ. 12 Ɔ̃ kí Dii kpɛ́ ń azĩa kpɛ́o pɔ́ɔ kɛ̀ò, à
mɔɔnaɔ ń kúuɔ kɛ̀ò lɛ̀sinaɔnɛ lɔ. Wi mɔ́ ń
lípi buio à kà màa lɔo, wi wɛsiɛ màa lɔo
e ń a gbão.

13 Pɔ́ pɔ́ Seba bùsu nɔɛ kía yei píi, a
gbɛ̀a kí Salomɔɔwaɛ, ɔ̃ à aà gbà, gba pɔ́
a dàɛ̀ sɔũsɔũɔ bàasi. Ɔ̃ à ɛ̀a tà a bùsuu ń
a ìwaɔ.

‡‡**9:13** Bee mɛ̀ pɔpã.
¶¶**9:25** Bɔa 23.17
§§**10:1** Mat 12.42

Salomɔɔ àizɛɛɔ

(2Lad 1.13-17, 9.13-28)

14 Vua pɔ́ Salomɔɔ ì e wɛ̃ ń wɛ̃o ì ka
tɔnu bao ń àaɔ̃o, 15 falu pɔ́ tagɛnaɔ ń
laatanaɔ ń Laalubu kíaɔ ń bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔɔ
ì bɔɛ̀ bàasi. 16 À sɛ̀ngbao zɔ̃ɔɔ kɛ̀ ń vua
pɔ́ wa gbɛ̃̀gbɛ̃o mɛ̀n ɔ̀aa do, an baade
gbia kà kiloo àaɔ̃'aaɔ̃ ń kĩnio. 17 À sɛ̀ng-
bao nɛ́naɔ kɛ̀ò lɔ, an baade gbia ye kai
kiloo plapla. À sɛ̀ngbaopiɔ kàlɛ kpɛ́ pɔ́
wì mɛ Libã Líkpɛuɛ. 18 Kí kiblekila zɔ̃ɔ
kɛ̀ ń wesa swaao, ɔ̃ à vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛ kùlɛwà.
19 Kìlapi dɛdɛkĩi vĩ, a gbápɛpɛkĩi soolo.
A kpɛnakĩi musu dɛ mɔ̀ɔɔ golasai. A
gɛ̃̀sĩdikĩiɔ vĩ, nɔ̀ɔmusu pɔ́ wa kɛ̀ɔ zɛzɛ
gɛ̃̀sĩdikĩipiɔ saɛ. 20 Nɔ̀ɔmusu kɛapiɔ zɛzɛ
gbápɛpɛkĩipiɔwa plapla ɔplaai ń zɛɛio,
apii kɛ̀ kuɛpla. Wi kìlapi taa kɛ bù-
sueu yãao. 21 Kí Salomɔɔ imibɔɔá vuaɛ
píi. Kpɛ́ pɔ́ wì mɛ Libã Líkpɛ pɔ́ɔ píiá
vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛɛ. Ãnusu pɔe ku weo, asa wìli
ã̀nusu dilɛ pɔe ũ Salomɔɔ gɔɔo.
22 Kí ísia gó'ilɛnaɔ ìɔ daa ísiaa ń Hi-
laũ góɔ. Wɛ̃̀ àaɔ̃ ń wɛ̃̀ àaɔ̃o ɔ̃ aaìɔ su ń
vuao ń ã̀nusuo ń wesa swaao ń gbaũɔ
ń bã bui maaɔ. 23 Kí Salomɔɔ àizɛɛ ń aà
ɔ̃nɔo zɔ̃ɔ dɛ dṹnia kíaɔ pɔ́la píi. 24 Gbɛ̃́pii
lɛ́ zɛwɛɛlɛ à wɛsi Salomɔɔlɛ, aai swɛ̃́sɛ
aà ɔ̃nɔyã pɔ́ Lua dàɛ̀ aà sɔ̃uzi. 25 Wɛ̃ ń
wɛ̃o wìɔ mɔɛ̀, baade ń a gbao: Ãnusu pɔ́ɔ,
vua pɔ́ɔ, ulaɔ, gɔ̃kɛbɔɔ, pɔ́ gĩnanaɔ, sɔ̃́ɔ
ń a baonaɔ. 26 Salomɔɔ zĩkasɔ̃gɔɔ ń sɔ̃́ɔ
kɛ̃̀aa, aà sɔ̃́gopiɔ ɔ̀aa soplaɛ (1.400), aà
sɔ̃́ɔ sɔ̃ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kuɛpla (12.000). Wì
aà sɔ̃́piɔ gwa aà sɔ̃́go wɛ̃́lɛɔ guuɛ ń aà bɛ
Yelusalɛũo. 27 Kí tò ã̀nusu di Yelusalɛũ
lán gbɛwa, mɛ́ sɛdɛ lí pɔ́ wà kpɛdɔ̀ɔ dasi
lán bɛ̀lɛ líwa sɛ̃u. 28 Salomɔɔ sɔ̃́piɔ bɔ̀
Egipi* ń Silisi bùsuoɛ. Kí laatanaɔ mɛ́ ì
gɛ́ lúlui we. 29 Aaì sɔ̃́gɔɔ lúlu Egipi ã̀nusu
kiloo soplaplaɛ, sɔ̃́ɔ sɔ̃ kiloo plapla taa, ɔ̃
ì ɛa sɔ̃́piɔ yía Iti kíaɔ ń Siliɔ kíaɔwa lɔ.

Salomɔɔ naɔ

11 Kí Salomɔɔ yè buipãle nɔɛɔzi
dasi.† Falaɔ̃ɔ nɛnɔɛ bàasi, ɔ̃ à
Mɔabuɔ ń Amɔniɔ ń Ɛdɔũɔ ń Sidɔ̃deɔ
ń Itiɔ nàaa nɔ ũ. 2 Dii ò Isailiɔnɛ aasu
buipiɔ sɛo, asa aa ń sɛ̃́sãɛ, aaiɔ sa'o ń
tɛ̃́aɔwa.‡ Ń beeo Salomɔɔ nàmá kɛ́ a
yeńzi yɛ̃́i. 3 À kíabuiɔ sɛ̀ nɔ ũ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa
àaɔ̃ ń basɔoo, mɛ́ a nɔ pɔ́ i mɛ́sɛdilɛnɛ́ɔɔ
vĩ lɔ ɔ̀aa do ń basɔoo. Ɔ̃ aà nɔpiɔ aà sɛ̃̀sã.
4 Kɛ́ à zikṹ, aà naɔ tò à tɛ̀ tɛ̃́aɔzi, i a sɔ̃ kpa
Dii a Luawa míɔmiɔ lá a mae Davidiwao.
5 À tɛ̀ Sidɔ̃deɔ dii Asetaatizi ń Amɔniɔ dii
Mɔlɔku pɔ́ Lua ye a gĩyãioo. 6 À yɛ̃́ pɔ́ Dii
yeio kɛ̀, i tɛaàzi ń nɔ̀sɛmɛndoo lá a mae
Davidiwao. 7 Ɔ̃ à gɛ̀ gulɛsĩ bò sĩ̀sĩ pɔ́ kú
Yelusalɛũ gukpɛ oi musu Mɔabuɔ dii vãi
Kɛmɔsi pɔ́ Lua ye a gĩyãioɛ ń Amɔniɔ dii
vãi Mɔlɔkuo. 8 Màa a kɛ̀ a buipãle nɔɔnɛ
píi, ɔ̃ aa tulaletikàtɛa ń diiɔnɛ aa sa'òmá.
9 Ɔ̃ Dii Isailiɔ Lua pɔ pà Salomɔɔzi, kɛ́
à bɔ̀ a kpɛ, aà sɔ̃ kuwa lɔo yɛ̃́i, asa Dii bɔ̀
mɔ̀wà yãa gɛ̃n plaɛ. 10 Baa kɛ́ Dii òɛ̀ asu tɛ
dii pãleɔzio, i yɛ̃́ pɔ́ Dii dìlɛɛpi mao. 11 Ɔ̃
Dii òɛ̀: Lá màa ń sɛ̀, ni zɛ ń ma bàakuannɔ
yɛ̃́ pɔ́ má dìlɛnɛoo, má n bɔ kíakɛuɛ, mí n
zɔ̀blenae dilɛ n gbɛu. 12 Ãma n mae Da-
vidi yɛ̃́i má kɛ n gɔɔo, n nɛ́ ɔ̃ má kɛɛ̀. 13 Ń
beeo má aà bɔ kíakɛu míɔmiɔo. Bui lɛɛ
do ɔ̃ má tó n nɛ́piɛ ma zɔ̀blena Davidi ń
Yelusalɛũ pɔ́ má sɛ̀ ma pɔ́ ũo yɛ̃́i.

Salomɔɔ ibɛɛɔ

14 Ɔ̃ Dii tò Ɛdɔũ gbɛ̃́ Adada pɔ́ dɛ kíabui
ũ íbɛlɛsɛ̀ ń Salomɔɔo. 15 Gɔɔ pɔ́ Davidi lɛ́
zĩka ń Ɛdɔũɔ yãa, aà zĩgɔ̃ɔ dɔaana Yoabu
mɛ́ gɛ̀ Isailiɔ gɛɔ vĩ̀, ɔ̃ àlɛ Ɛdɔũ bùsu gɔ̃ɛɔ
dɛdɛ we píi. 16 Aàpi ń a gbɛ̃́ɔ ku we e mɔ
soolo e aa gɛ̀ Ɛdɔũɔ bùsu gɔ̃ɛpiɔ dɛ̀dɛò

---

*10:28 Iko 17.16
†11:1 Iko 17.17
‡11:2 Bɔa 34.16

píi. 17 Ɔ̃ Adada bàalɛ̀ lɛ́ tá Egipi ń a mae
ìwaeɔ. Gɔɔ bee sɔ̃ Adadaá ɛ̀waasonaɛ.
18 Aa bɔ̀ Madiã aa gɛ̀ Palana, ɔ̃ aa Palana
gbɛ̃eɔ sɛ̀ gɛ̀ńnɔ Egipi kí Falaɔ̃ɔ kĩ́i. Falaɔ̃ɔ
kpɛ́ kpàwà ń blɛo ń tɔɔlɛo. 19 Adada yã́
kà Falaɔ̃ɔgu maamaaɛ, ɔ̃ à a na Tapɛnɛsi
dãuna kpàwà nɔ ũ. 20 Ɔ̃ Tapɛnɛsi dãunapi
nɛ'ì gɔ̃ɛ ũ, wì mɛ Genuba, ɔ̃ Tapɛnɛsi nɛ́pi
gwà Falaɔ̃ɔ ua ń Falaɔ̃ɔ nɛ́ɔ sãnu. 21 Gɔɔ
pɔ́ Adada ku Egipi, a mà Davidi gà mɛ́ aà
zĩgɔ̃ɔ dɔaana Yoabu gà lɔ. Ɔ̃ a ò Falaɔ̃ɔɛ
à mɛ̀: Ma gba zɛ́ mà ta ma bùsuu. 22 Ɔ̃
Falaɔ̃ɔ aà là à mɛ̀: Bɔ́mɛ lɛ́ kɛ̃́sãma ma
kĩ́i, ɔ̃ n gbasa ń ye ta n bùsuui? A wèwà
à mɛ̀: Pɔe lɛ́ kɛ̃́sãao, ma gba zɛ́ lé!

23 Lua tò Ɛliada nɛ́ Lɛzɔ̃ fɛ̀lɛ ń Salomɔɔo
lɔ. À bàalɛ̀ a dii Zoba kí Adadɛzɛɛɛ
yãaɛ. 24 Kɛ́ Davidi Adadɛzɛɛɔ dɛ̀dɛ, Lɛzɔ̃
gbɛ̃́ɔ kɛ̀aaazi gbãamɔnɛdeɔ gãli ũ, à gɔ̃̀
ń dɔaana ũ. Aa gɛ̀ zɔ̃̀lɛ Damasi, ɔ̃ à gɔ̃̀ a
kía ũ. 25 Aàpi sɔ̃ Isailiɔ ibɛɛɛ e Salomɔɔ
wɛ̃ni lɛ́u, yãkele pɔ́ Adada fɛ̀lɛò bàasi. À
kpalablɛ̀ Sili bùsuu, a ye Isailiɔ gĩyãio.

Yeloboaũ bɔa Salomɔɔ kpɛ

26 Nɛba nɛ́ Yeloboaũ, Ɛflaiũ bui pɔ́ bɔ̀
Zeledaá Salomɔɔ ìwaɔ doɛ, ɔ̃ à bɔ̀ Sa-
lomɔɔpi kpɛ. Aà daá gyaaɛ, aà tɔ́n Zelua.
27 Lá à bɔ̀ kí kpɛ taan kɛ: Salomɔɔ bùsu
kàka ɛ pɔ́ wì mɛ Milou, ɔ̃ à a mae Da-
vidi wɛ̃́lɛ bĩ́i bò a pɛ̀ɛ. 28 Yeloboaũá gɔ̃sa
laaideɛ. Kɛ́ Salomɔɔ è ɛ̀waasopi ãiavĩ,
ɔ̃ à aà dìlɛ zĩ gbãa pɔ́ Yosɛfu buiɔ lɛ́
kɛpi gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ. 29 Zĩbeezĩ Yeloboaũpi bɔ̀
Yelusalɛũ, ɔ̃ à kpàaũ ń ãnabi Ahia, Silo
gbɛ̃́o zɛ́u, a ula dafu daa. Aa ku sɛ̃u we
ńtɛ̃ɛ. 30 Ɔ̃ Ahia a ula dafupi ga kɛ̃̀, a
pàapaa kuɛpla. 31 Ɔ̃ a ò Yeloboaũɛ aà a
paaapi sɛ́lɛ mɛ̀n kwi. Ɔ̃ Dii yã'òɛ̀ à mɛ̀: Ma
Dii Isailiɔ Lua má Salomɔɔ bɔ kíakɛuɛ, mí
Isaili bui lɛɛ kwiɔ kpama. 32 Mí bui lɛɛ
do toɛ̀ ma zɔ̀blena Davidi ń Yelusalɛũo
yã́i, asa wɛ̃́lɛpi má sɛ̀ Isaili buiɔ wɛ̃́lɛɔ
guu. 33 Má kɛɛ̀ màa, kɛ́ à ma vũaa à
gɛ̀ lɛ́ Sidɔ̃deɔ dii Asetaati ń Mɔabuɔ dii
Kɛmɔsio ń Amɔniɔ dii Mɔlɔkuo sisi yã́iɛ.
I tɛmazio, i yã́ pɔ́ maamɛɛ kɛo, i ma
ɔtondɔkĩi gwao, a ma ikoyãɔ kũa lá a
mae Davidiwao. 34 Ń beeo má aà bɔ
kpalau fĩ́afĩao, asa má tò à gɔ̃̀ kía ũ e
a wɛ̃ni lɛ́u ma zɔ̀blena Davidi yã́iɛ, asa
kɛ́ ma Davidi sɛ̀, a yã́ pɔ́ má dìlɛɔ kũaɛ,
mɛ́ à ma ɔtondɔkĩi gwà. 35 Má Salomɔɔ
nɛ́ bɔ kpalau saɛ, mí Isaili bui lɛɛ kwiɔ
kpama. 36 Isaili bui lɛɛ do ɔ̃ má tó aà
nɛ́piɛ, kɛ́ ma zɔ̀blena Davidi filia àɔ dɔ
ma aɛ gɔɔpii Yelusalɛũ, wɛ̃́lɛ pɔ́ má dìlɛ
ma tɔ́ àɔ kuwàu. 37 Mpi sɔ̃, ma n sɛ Isailiɔ
kía ũɛ. Ǹyɔ̃ kible lá à n pɔ gbàwa. 38 Tó
ńlɛ yã́ pɔ́ má dìlɛnɛ kɛ píi, tó ń tɛmazi,
ńlɛ yã́ pɔ́ maamɛɛ kɛ, tó ńlɛ ma ɔtondɔk-
ĩi gwa mɛ́ ń ma yãdilɛaɔ kũa lán ma
zɔ̀blena Davidiwa, máɔ kunnɔɛ, míɔ n
buiɔ kpa Isailiɔ kpalau gɔɔpii, lá ma Da-
vidi buiɔ kpàuwa. 39 Má ɔtɔ̃ɔlɛ Davidi
buiɔwa yã́ pɔ́ kèpi yã́iɛ, ãma i kɛ gɔɔpii
no.

40 Salomɔɔ zɛwɛ̀ɛlɛ à Yeloboaũ dɛ, ɔ̃
à fɛ̀lɛ tilɛ̀ à tà Egipi kí Sisaki kĩ́i, ɔ̃ a
ku we e Salomɔɔ gɛ̀ gàò. 41 Salomɔɔ yã́
kĩniɔ ń ɔ̃nɔ pɔ́ a vĩɔ píi ku aàzĩapi yãkɛaɔ
láu. 42 Salomɔɔpi dɛ Isaili bui píi kía ũ
Yelusalɛũ wɛ̃̀ blaɛ. 43 Kɛ́ à gà, wà aà vĩ̀ aà
mae Davidi wɛ̃́lɛu, ɔ̃ aà nɛ́ Lɔbɔaũ zɔ̃̀lɛ aà
gbɛu.

Isailiɔ bɔa Lɔbɔaũ kpɛ

(2Lad 10.1-11.4)

12 Lɔbɔaũ gɛ̀ Sikɛũ, asa wekĩi Isaili
bui píi gɛu aà kpái kpalau. 2 Kɛ́
Nɛba nɛ́ Yeloboaũ a baomà, ɔ̃ à bɔ̀ Egipi
à sù, asa wekĩi a kuu za gɔɔ pɔ́ à tilɛ̀ Sa-
lomɔɔɛ. 3 Ɔ̃ Isaili pɔ́ kãaaapiɔ aà sìsi, ɔ̃ aa
gɛ̀ yã'ò Lɔbɔaũɛ sãnu aa mɛ̀: 4 N mae zĩ
gbãa dàwɛ̃ɛ pãsĩpãsĩɛ. Mpi sɔ̃, zĩ gbãa ń
aso gbia pɔ́ a dìwɛ̃ɛpio lao, wí misiilɛnɛ.
5 Ɔ̃ a wèmá à mɛ̀: À tá gĩa e gɔɔ àaɔ̃, í ɛa
mɔ́. Ɔ̃ aa tà.

6 Kí Lɔbɔaũ yã́pi kpàlɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ́ aa dɛ
a mae Salomɔɔ ìwa ũɔ gɛ̃zĩ à mɛ̀: Yã́ kpele
á è a maa mà a zã́ sí gbɛ̃́piɔwai? 7 Ɔ̃ aa
wèwà aa mɛ̀: Tó n misìilɛnɛ́ gbã, mɛ́ n yã-

maa zãsìmá, aaɔ dɛ n zɔ̀blenaɔ ũ gɔɔpiiɛ.
8 Ɔ̃ Lɔbɔaũ gì gbɛ̃zɔ̃ɔpiɔ lɛdama mai, à
gɛ̀ yã́pi kpàlɛ a ìwa ɛ̀waaso pɔ́ aa nɛblè
sãnuɔ gɛ̃zĩ. 9 À ń lá à mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ aa òmɛɛ
mà zĩ gbãa pɔ́ ma mae dànɛ́ laonɛ́piɔ, yã́
kpele á è a maa wà a zã́ símái? 10 Ɔ̃ ɛ̀waa-
sopiɔ wèwà aa mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ aa ònɛ n mae
aso gbia dìnɛ́, laonɛ́piɔ, onɛ́ n ɔnɛnzãna
gèele dɛ n mae gbɔ̃ua. 11 N mae aso gbia
dìnɛ́, mpi sɔ̃ ńyɔ̃ asopi kã́fĩnɛ́ɛ. N mae ń
wɛtã̀ ń flãoɛ, kási flàala lɛde ńyɔ̃ ń wɛtãò.
12 A gɔɔ àaɔ̃de zĩ́ Yeloboaũ ń Isailiɔ ɛ̀a
mɔ̀ Lɔbɔaũ lè ḿpii, lá a ònɛ́ à mɛ̀ aa ɛa mɔ
gɔɔ àaɔ̃ gbɛapiwa. 13 Ɔ̃ kí gì gbɛ̃zɔ̃ɔ lɛ-
dama mai, à yãpãsĩ ònɛ́. 14 A ònɛ́ lá ɛ̀waa-
sɔɔ lɛdàwawa à mɛ̀: Aso gbia ma mae
dìɛ́, mapi sɔ̃ má asopi kã́fĩɛ́ɛ. Flã ɔ̃ ma
mae á wɛtã̀ò, mapi sɔ̃, flàala lɛde ɔ̃ má
á wɛtãò. 15 Beewa kí i Isailiɔ yãmao, asa
yã́pi bɔ̀ Dii kĩ́iɛ, kɛ́ yã́ pɔ́ a dà ãnabi Ahia,
Silo gbɛ̃́ɛ a ò Nɛba nɛ́ Yeloboaũɛ e kɛ yã́i.
16 Kɛ́ Isailiɔ è kí gì ń yãmai, aa òɛ̀:
Wá bàa kú ń Davidioo,
wá lɛ́ kú Yɛse nɛ́ yã́uo.
Isailiɔ, á baade tá a bɛ!¶
Davidi bui, laaidɔ nzĩa bɛwa!
Ɔ̃ Isailipiɔ tà ń bɛ. 17 Isaili pɔ́ kú Yuda
wɛ̃́lɛ guuɔ ɔ̃ Lɔbɔaũ gɔ̃̀ ń kía ũ ńtɛ̃ɛ. 18 Kí
Lɔbɔaũ a zɔɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ Adonilaũ zĩ̀ Isail-
iɔwa, ɔ̃ aa aà pàpa ń gbɛo wà aà dɛ̀. Ɔ̃
kí Lɔbɔaũ fɛ̀lɛ ń wãao, à sì a sɔ̃́go guu,
à bàalɛ̀ Yelusalɛũ. 19 Beewa Isailiɔ gì Da-
vidi buiɔzi e ń a gbão. 20 Kɛ́ Isailiɔ mà
píi Yeloboaũ sù, ɔ̃ aa aà sìsi kɔ̃kãaa guu,
ɔ̃ aa aà kpà Isailiɔ kía ũ. Isaili buie i zɛ ń
Davidi buiɔo, sema Yuda buiɔ bàasio.
21 Kɛ́ Lɔbɔaũ kà Yelusalɛũ, à Yudaɔ
kã̀aa píi ń Bɛ̃yãmɛɛ buieɔ. Zĩgɔ̃piɔ gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ ɔ̀aa do baosaiɛ (180.000). Ɔ̃
aalɛ gɛ́ zĩkai ń Isailiɔ, kɛ́ aa e Salomɔɔ
nɛ́ Lɔbɔaũ kpa kpalapiu lɔ. 22 Ɔ̃ Lua yã'ò
Lua gbɛ̃́ pɔ́ wì mɛ Semaiaɛ à mɛ̀: 23 O Yu-
daɔ kí Salomɔɔ nɛ́ Lɔbɔaũɛ ń Yudaɔ píi ń
Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ ń gbɛ̃́ kĩniɔ, 24 ma Dii ma
mɛ̀, ásu gɛ́ zĩkai ń á gbɛ̃́ Isailiɔo. Á baade
tá a bɛ, asa yã́ pɔ́ kɛ̀pi bɔ̀ ma kĩ́iɛ. Ɔ̃ aa
yã́ pɔ́ Dii ònɛ́ mà aa tà.
25 Yeloboaũ Sikɛũ pɔ́ kú Ɛflaiũ bùsu
sɔ̃̀sĩdeu bĩ́i bò, ɔ̃ à zɔ̃̀lɛu. Za we ɔ̃ à gɛ̀
Pɛnuɛli kɛ̀kɛ a kàlɛ. 26 Ɔ̃ à làasookɛ̀ à mɛ̀:
Wa ɛa Davidi bɛ gbɛ̃́ kpá kpalauɛ. 27 Tó
Isailiɔ lɛ́ gɛ́ sa'oi Dii kpɛ́u Yelusalɛũ, aa
ɛa zɛ ń ń dii Yudaɔ kí Lɔbɔaũoɛ, aai ma
dɛ, aai zɛaànɔ. 28 Kɛ́ kí yã́pi gwà, ɔ̃ à vua
gáaena pì mɛ̀n pla, ɔ̃ a ò gbɛ̃́ɔnɛ: Isailiɔ,
á gɛa Yelusalɛũ kɛ̀ zài. Á Lua pɔ́ á bɔ́lɛ
Egipin kɛ!§ 29 Ɔ̃ à ado dìlɛ Bɛtɛli, ado sɔ̃
Dã. 30 Ɔ̃ yã́pi duuna ìnɛ́, aaì gɛ́ kúlɛi adoɛ
Bɛtɛli, ado sɔ̃ za Dã. 31 Yeloboaũ kpɛdɔ̀
zupiɔnɛ gulɛsĩɔwa, ɔ̃ à gbɛ̃́ pɔ́ aa dɛ Levii
bui ũoɔ dìlɛ sa'onaɔ ũ. 32 Ɔ̃ à mɔ swaaɔ̃de
gɔɔ gɛ̃ode dìlɛ dikpɛ ũ lán Yudaɔ pɔ́wa
sɔ̃, ɔ̃ à sa'ò sa'okĩi pɔ́ kú Bɛtɛlipiwa. À sa'ò
gáae pɔ́ a pìpiɔwa, ɔ̃ à sa'onaɔ dìlɛ we aaɔ
gulɛsĩpiɔ gbagba. 33 Ɔ̃ à sa'ò sa'okĩi pɔ́ á
kɛ̀ Bɛtɛlipiwa mɔ swaaɔ̃de gɔɔ gɛ̃odezĩ. À
gɔɔpi dìlɛ azĩa pɔeãwa dikpɛ ũ Isailiɔnɛ.

Ãnabi pɔ́ i Dii yãmao

13 Lua gbɛe bɔ̀ Yuda bùsuu à mɔ̀
Bɛtɛli lá Dii dàɛwa, gɔɔ pɔ́
Yeloboaũ zɛa sa'okĩipi saɛ, a súɛlɛ lɛ́ fɛlɛ.
2 Ɔ̃ à àsi'ò sa'okĩipi musu à mɛ̀: Sa'okĩi,
sa'okĩi, Dii mɛ̀ wa nɛ'i Davidi bɛ, wi tɔ́k-
paɛ̀ Yosia. Aàpi mɛ́ a sa'oma ń gulɛsĩ
sa'ona pɔ́ lɛ́ zĩkɛ laɔ, i sa'onapiɔ wáɔ
kpasama.** 3 Wegɔ̃ɔ Lua gbɛ̃́pi yã́pi kɛa
seela ònɛ́ à mɛ̀: Seela pɔ́ Dii òn kɛ:
Sa'okĩipi a paaɛ, a túfu i kɔ́lɛ.
4 Kɛ́ kí Yeloboaũ àsi pɔ́ Lua gbɛ̃́pi ò
Bɛtɛli sa'okĩipi musu mà, ɔ̃ à ɔdɔ̀wà za
sa'okĩi we à mɛ̀: À aà kṹ! Ɔ̃ ɔ pɔ́ a dɔ̀wàpi
imì, i fɔ̃ kòo lɔo. 5 Ɔ̃ sa'okĩipi pàa a túfu
kɔ̀lɛ lá Dii dà Lua gbɛ̃́piɛ a òwa. 6 Ɔ̃ kí

¶**12:16** 2Sam 20.1
§**12:28** Bɔa 32.4
****13:2** 2Kia 23.15-16

ò Lua gbɛ̃́piɛ: Awakpamɛɛ Dii n Luaɛ.
Wabikɛwàmɛɛ ma ɔ e su a gbɛu. Ɔ̃ Lua
gbɛ̃́pi awakpàɛ̀ Diiɛ, ɔ̃ aà ɔ sù a gbɛu lán
yãawa. 7 Ɔ̃ kí ò Lua gbɛ̃́piɛ: Mɔ wà gɛ́ ma
bɛ wà pɔble, mí gbadanɛ. 8 Ɔ̃ a ò kípiɛ:
Baa tó n n àizɛɛ guo kpàa, má gɛnnɔo. Má
pɔble mà imi guɛ beeuo, 9 asa Dii òmɛɛ
à mɛ̀ másu pɔble lao, másu imi lao, mɛ́
másu tá ń zɛ́ pɔ́ ma mɔooo. 10 Ɔ̃ à zɛ́ pãle
sɛ̀, i zɛ́ pɔ́ à mɔ̀ò Bɛtɛli sɛ lɔo.

11 Ãnabi zie ku Bɛtɛli we. Kɛ́ aà nɛ́ɔ sù,
aa yã́ pɔ́ Lua gbɛ̃́pi kɛ̀ we zĩbeezĩ dàu aa
sìu ń maeɛ ń yã́ pɔ́ a ò kíɛo píi. 12 Ɔ̃ an
mae ń lá à mɛ̀: Zɛ́ kpele a sɛ̀i? Ɔ̃ aà nɛ́ɔ zɛ́
pɔ́ Lua gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ Yuda bùsuupi sɛ̀ òɛ̀. 13 Ɔ̃
a òné: À káoyemɛɛ zàa'ĩnaɛ. Ɔ̃ aa yèɛ̀ aa
aà dìkpɛ. 14 Kɛ́ à pɛ̀lɛ Lua gbɛ̃́pizi, ɔ̃ à aà
lè zɔ̃lɛa gbɛ̃́nɛli gbáu. Ɔ̃ à aà là à mɛ̀: Lua
gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ Yuda bùsuun n ũa? A wèwà
à mɛ̀: Mámɛ! 15 Ɔ̃ ãnabi zipi òɛ̀: Mɔ wà
gɛ́ ma bɛ, ní pɔble. 16 A wèwà à mɛ̀: Má
fɔ̃ ɛa tannɔo. Má fɔ̃ pɔble mà iminnɔ guɛ
beeuo, 17 asa Dii òmɛɛ à mɛ̀, másu pɔble
ge mà imi lao, mɛ́ másu tá ń zɛ́ pɔ́ ma
mɔooo. 18 Ɔ̃ ãnabi zipi òɛ̀: Ãnabin ma ũ
lanwa. Malaikae mɛ́ Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀ mà
pɛ́lɛnzi mà sunnɔ ma bɛ, kɛ́ ǹ pɔble, ní
imi. À mɔ lè ɛɛ ãnabipi lɛ́ tó.

19 Ɔ̃ Lua gbɛ̃́pi ɛ̀a gɛ̀aànɔ, à pɔblè aà
bɛ, à imì. 20 Gɔɔ pɔ́ aa zɔ̃lɛ pɔbleai, Dii
yã'ò ãnabi zi pɔ́ sùaànɔpiɛ, 21 ɔ̃ à wiidɔ̀
Lua gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ Yuda bùsuupiwa à mɛ̀:
Dii n Lua mɛ̀, lá n gi a yãmai, ni yã́ pɔ́
á ònɛ mao, 22 n ɛa n mɔ n pɔblè, n imì
gu pɔ́ á ònɛ ńsu bleuo, ńsu miuopi, wa
n vĩ n deziɔ mia'ɛuo. 23 Aà pɔblea ń aà
imiao gbɛa, ãnabi pɔ́ sùaànɔpi káoyèɛ̀
zàa'ĩanaɛ. 24 Kɛ́ à dàzɛu, ɔ̃ à kpàaũ ń nɔ̀ɔ-
musuo, nɔ̀ɔmusupi aà dɛ̀. Aà gɛ gɔ̃̀ dilɛa
zɛ́u, ɔ̃ zàa'ĩna ń nɔ̀ɔmusuo gɔ̃̀ sĩ aà gɛpizi.
25 Kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gɛ̃ɔ aà gɛ è wúlɛa zɛ́u we
ń nɔ̀ɔmusu pɔ́ zɛio, ɔ̃ aa gɛ̀ a baokpà wɛ̃́lɛ
pɔ́ ãnabi zipi kuu.

26 Kɛ́ ãnabi pɔ́ sùaànɔpi a baomà, à mɛ̀:
Lua gbɛ̃́ pɔ́ gì Dii yãmain we. Ɔ̃ Dii aà kpà
nɔ̀ɔmusuwa, à aà ɛ̀'ɛ a dɛ̀ lá Dii òɛ̀wa. 27 Ɔ̃
a ò a nɛ́ɔnɛ: À káoyemɛɛ zàa'ĩnaɛ. Ɔ̃ aa
yèɛ̀. 28 À dàzɛu, ɔ̃ à gɛ̀ à aà gɛ lè wúlɛa
zɛ́u. Zàa'ĩna ń nɔ̀ɔmusuo aa sĩaàzi. Nɔ̀ɔ-
musupi i gɛpi soo, mɛ́ i zàa'ĩnapi ɛ́'ɛ sɔ̃o.
29 Ɔ̃ ãnabipi Lua gbɛ̃́pi gɛ sɛ dì zàa'ĩnaɛ
à sùò a bɛ wɛ̃́lɛu, kɛ́ à aà gaa ɔ́ɔlɔ, i aà
vĩ. 30 Ɔ̃ à aà vĩ̀ azĩa mia'ɛu, à ɔ́ɔlɔ̀ à mɛ̀:
Waiyoo ma gbɛ̃́! 31 Kɛ́ à aà vĩ̀ màa, a ò
a nɛ́ɔnɛ: Tó ma ga, à ma vĩ mia'ɛ pɔ́ ma
Lua gbɛ̃́pi vĩ̀upiu, í wá gɛ kpakɔ̃i. 32 Asa
àsi pɔ́ Dii dàɛ̀ a ò Bɛtɛli sa'okĩi musu ń
tɛ̃́akpɛ pɔ́ kú Samali bùsu wɛ̃́lɛ gulɛsĩuɔ
a kɛ sĩanaɛ.

33 Yã́pi gbɛa Yeloboaũ i a yãvãikɛa too,
baa se à ɛ̀a Isaili bui píi dìlɛ gulɛsĩ sa'onaɔ
ũ lɔ. Gbɛ̃́ pɔ́ aa ye gɔ̃ gulɛsĩ sa'onaɔ ũ ɔ̃
à ń kpá a ũ. 34 Duuna pɔ́ tò wà Yeloboaũ
buiɔ tɔ̀lɔzɔ̃ aa mìdɛ dṹniaun we.

Ãnabi Ahia yã́ pɔ́ a Yeloboaũ le oa

14 Gɔɔ bee gyã Yeloboaũ nɛgɔ̃ɛ Abia
lè. 2 Ɔ̃ Yeloboaũpi ò a naɛ: Fɛlɛ ǹ
nzĩa lilɛ, kɛ́ wasu n dɔ̃ ma nɔ ũo, ní gɛ́
Silo. Ãnabi Ahia ku we. Ɔ̃mɛ òmɛɛ máɔ
dɛ Isailiɔ kía ũ. 3 Pɛ̃ɛ sɛ mɛ̀n kwi ń kàaɔ
ń zɔ́ tùuo, ní gɛoɛ̀. A yã́ pɔ́ a népi le onɛɛ.
4 Ɔ̃ Yeloboaũ nɔ kɛ̀ màa, à fɛ̀lɛ gɛ̀ Silo
à gɛ̃̀ Ahia bɛ. Ahia wɛ́ lɛ́ gu'e lɔo, asa à
zikũ̀ɛ, aà wɛ́ gɔ̃̀ sùii. 5 À mɔ lè Dii ò Ahiaɛ:
Yeloboaũ nɔ né lɛ́ gyãkɛ, ɔ̃ àlɛ mɔ́ a yãg-
bɛaima. Lá ńyɔ̃ wewàn kɛ, asa tó à mɔ̀, a
azĩa lilɛnɛ gbɛ̃pàle ũɛ.

6 Kɛ́ Ahia aà kɛ̀sɛ kɔ̃fĩ mà, àlɛ gɛ̃ kpɛ́u,
à mɛ̀: Gɛ̃ Yeloboaũ na! Bɔ́yãi n nzĩa lìlɛ
màai? Yãpãsĩ Lua mɛ̀ mà onɛ. 7 Gɛ ǹ o
Yeloboaũɛ, Dii Isailiɔ Lua mɛ̀ ámɛ a n sɛ
n gbɛ̃́ɔ guu, a n dilɛ a gbɛ̃́ Isailiɔ dɔaana
ũ. 8 A Davidi buiɔ bɔ̀ kpalau, ɔ̃ a n kpau,
kási ń dɛ lá a zɔ̀blena Davidiwao. Aàpi a
yãdilɛaɔ kũa, a tɛazi ń nɔ̀sɛmɛndoo, à yã́
pɔ́ á yei kɛ̀. 9 N vãikɛ̀ dɛ gbɛ̃́ pɔ́ dɔ̀aanɛɔla,
n gɛ n dii pãleɔ kɛ̀ nzĩaɛ, mɔ pɔ́ ń kàsa tɛ̃́a
ũɔ, ɔ̃ n bɔ aà kpɛ, n a pɔ fɛ̀lɛɛ. 10 Ayãmɛto
á yã́yia n buiɔwa, á n gɔ̃ɛɔ kaalɛ Isailiɔ
guu zɔɔ ń wɛ̃́ɛɔ píi, í tɛsɔ̃ n bɛwa, lá wì
tɛsɔ̃ zùgbɔ̃wa e à tɛ́kũ láa píiwa. 11 Gbɛ̃ɔ

n bui pɔ́ aa gaga wɛ̃́lɛuɔ só, bãɔ i n gbɛ̃́
pɔ́ aa gaga sɛ̃uɔ ble. Dii mɛ́ ò. 12 Mpi sa
sɔ̃ nɔɛ, fɛlɛ ta bɛ. Tó n kèsɛpɛ̀lɛ wɛ̃́lɛ guu
gɔ̃̀ɔ, népi a gaɛ. 13 Isailiɔ i aà gɛ ɔ́ɔlɔ, aai
aà vĩ. Yeloboaũ buiɔ guu píi, aàpi wa vĩ
ado, asa aàpi ado ɔ̃ Dii Isailiɔ Lua yã-
maa èwà Yeloboaũ ua. 14 Dii a kía pãle
dilɛ a gbɛ̃́ Isailiɔnɛ. Ɔ̃mɛ a Yeloboaũ buiɔ
dɛdɛ. Gbãɛ! Bɔ kɛ ló? Ée, tiatiaɛ! 15 Dii a
gotɔ̃ Isailiɔwa, aai gɔ̃ lán fee pɔ́ lɛ́ deedee
í guuwa. A Isailiɔ bɔlɛ bùsu maa pɔ́ a
kpà ń deziɔwaɛ beeu, i ń fãaa Uflata
baale, kɛ́ aa Asetaati lí pɛ̀lɛpɛlɛ, aa Dii
pɔ fɛ̀lɛoɛ̀ yã́i. 16 A Isailiɔ kpámá duuna
pɔ́ Yeloboaũ kɛ̀ à Isailiɔ dà a kɛau yã́i.
17 Ɔ̃ Yeloboaũ na fɛ̀lɛ lɛ́ tá. Kɛ́ à kà Ti-
iza, àlɛ gɛ̃ kpɛ́u, ɔ̃ nɛgɔ̃ɛnapi gà. 18 Wà
aà vĩ̀, ɔ̃ Isailiɔ ɔ́ɔlɔ̀ ḿpii, lá Dii dà a
zɔ̀blena ãnabi Ahiaɛ a òwa. 19 Yeloboaũ
yã́ kĩniɔ ku Isaili kíaɔ ladau, zĩ pɔ́ a kàɔ ń
aà kíakɛyão píi. 20 Yeloboaũ zɔ̃lɛa kpalau
píi wɛ̃̀ bao ń plaoɛ. Kɛ́ à gà, ɔ̃ aà nɛ́ Nad-
abu zɔ̃̀lɛ aà gbɛu.

Yudaɔ kí Lɔbɔaũ

(2Lad 12.1-16)

21 Salomɔɔ nɛ́ Lɔbɔaũ mɛ́ Yudaɔ kía ũ.
À kpalablè a wɛ̃̀ bla ń mɛ̀ndoode guuɛ, ɔ̃
à kɛ̀ kpalau Yelusalɛũ wɛ̃̀ gɛ̃o ń plao, wɛ̃́lɛ
pɔ́ Dii dìlɛ Isaili bui píi wɛ̃́lɛɔ ũ guu, kɛ́
a tɔ́ àɔ kuwà. Aà da tɔ́n Naama, Amɔni
buiɛ. 22 Yudaɔ yã́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀, aa aà
zafɛ̃̀ɛ̀ dɛ ń deziɔla píi ń duuna pɔ́ aa kɛ̀o.
23 Aa gulɛsĩɔ bò sa'okĩiɔ ũ sĩ̀sĩ lɛsĩɔ musu
píi ń lí yɛ̀lɛlɛɔ gbáuo píi, aa gbɛɔ ń líɔ
pɛ̀lɛpɛlɛu. 24 Baa se tã́akpɛ káaluaɔ[††] ku
Isaili bùsuu gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ ũ. Isailiɔ bui pɔ́
Dii ń yánɛ́ɔ yãbɛ̃ɛkɛaɔ sɛ̀ píiɛ.
25 Kí Lɔbɔaũ kpalablea wɛ̃̀ sɔode guu ɔ̃
Egipi kí Sisaki mɔ̀ lɛ̀lɛ Yelusalɛũwa. 26 À
Dii kpɛ́ àizɛɛɔ ń kibɛ pɔ́ɔ nàaa, à vua
sɛ̀ngbao pɔ́ Salomɔɔpiɔ sɛ̀lɛ píi. 27 Ɔ̃ kí
Lɔbɔaũ sɛ̀ngbaopiɔ gɛ̃ɛ pì ń mɔgotɛ̃o, a
nà dɔai pɔ́ aaìɔ a bɛ zɛ́ dɔ̃́aɔ dɔaanaɔnɛ
ń ɔzĩ. 28 Tó kí lɛ́ gɛ́ Dii kpɛ́u, dɔaipiɔ ìɔ
sɛ̀ngbaopiɔ kũa. Tó dɔaipiɔ sù, ɔ̃ aaì ɛa
kálɛ ń kpɛ́u.
29 Lɔbɔaũ yã́ kĩniɔ ku Yuda kíaɔ ladau.
30 Lɔbɔaũ ń Yeloboaũo aaìɔ zĩka ń kɔ̃o
gɔɔpiiɛ. 31 Kɛ́ Lɔbɔaũ gà, wà aà mia
kpàkɔ̃i ń aà deziɔ Davidi wɛ̃́lɛu. Aà da tɔ́n
Naama, Amɔni buiɛ. Ɔ̃ aà nɛ́ Abia zɔ̃̀lɛ aà
gbɛu.

Yudaɔ kí Abia

(2Lad 13.1-3, 22-23)

15 Nɛba nɛ́ Yeloboaũ kpalablea wɛ̃̀
bao plasaide guu ɔ̃ Abia gɔ̃̀ Yudaɔ
kía ũ, 2 à zɔ̃̀lɛ kpalau Yelusalɛũ wɛ̃̀ àaɔ̃ɛ.
Aà da tɔ́n Maaka, Abisaloũ buiɛ. 3 À du-
una pɔ́ a mae kɛ̀ɔ kɛ̀ píiɛ, i azĩa kpa Dii
a Luawa lá a dezi Davidiwao. 4 Ãma Da-
vidi yã́i ɔ̃ Dii aà Lua tò aà bui zɔ̃̀lɛ kpalau
Yelusalɛũ, à aà buipi dìlɛ aà gɛ̃ɛ ũ, a tò
Yelusalɛũ zɛdɔa. 5 Asa Davidi yã́ pɔ́ Dii
yei kɛ̀, i gí yã́ pɔ́ Dii dìlɛɛ maio e a wɛ̃ni
lɛ́u, mɛ́ i kɛ Iti bui Uli yã́[‡‡] bàasio.
6 Abia ń Yeloboaũo aaìɔ zĩka ń kɔ̃oɛ e
Abia wɛ̃ni lɛ́u. 7 Abia yã́ kĩniɔ ku Yuda
kíaɔ ladau. 8 Kɛ́ à gà, wà aà vĩ̀ Davidi
wɛ̃́lɛu, ɔ̃ aà nɛ́ Asa zɔ̃̀lɛ aà gbɛu.

Yudaɔ kí Asa

(2Lad 14.1-2, 15.16-19, 16.1-6, 11-14)

9 Isailiɔ kí Yeloboaũ kpalablea wɛ̃̀
baode guu ɔ̃ Asa gɔ̃̀ Yudaɔ kía ũ, 10 ɔ̃
à zɔ̃̀lɛ kpalau Yelusalɛũ wɛ̃̀ bla ń mɛ̀n-
doo. Aà dazi tɔ́n Maaka, Abisaloũ buiɛ.
11 Kí Asa yã́ pɔ́ Dii yei kɛ̀ lá a dezi Da-
vidiwa. 12 À tã́akpɛ káaluaɔ yà a bùsuu,
ɔ̃ à dii pɔ́ a deziɔpiɔ kɔ̀lɛ píi. 13 Baa se à
a dazi Maaka bɔ̀ kíakɛu, kɛ́ à Asetaati lí
pɔ́ Lua ye a gĩyãio pɛ̀lɛ yã́i. Kí Asa lípi
zɔ̃ à tɛsɔ̃̀wà Sedɔ̃ guzulɛu. 14 À azĩa kpà
Diiwa e a wɛ̃ni lɛ́uɛ, ãma i gulɛsĩ pɔ́ wa
bɔ̀ɔ daaĩo. 15 À vua ń ã́nusuo ń pɔpãle pɔ́

[††] **14:24** Iko 23.18
[‡‡] **15:5** 2Sam 11.1-27

api ń a maeo dìlɛ Dii pɔ́ ũɔ sɛ̀lɛ kàlɛ Dii
kpɛ́u.
16 Asapi ń Isailiɔ kí Baasao aaìɔ zĩka ń
kɔ̃oɛ e ń kpalablea lɛ́wa. 17 Baasapi mɛ́
gɛ̀ lɛ̀lɛ Yuda bùsuwa, ɔ̃ àlɛ bĩ́ibo Lamai,
kɛ́ gbɛ̃e suli bɔ ge àli gɛ̃ Yudaɔ kí Asa
bùsuuo yã́i. 18 Ɔ̃ Asa ã́nusu ń vua pɔ́ gɔ̃̀
Dii kpɛ́ làasiuɔ sɛ̀lɛ ń pɔ́ pɔ́ kú a bɛ làa-
siuɔ, a nà a ìwaɔnɛ ń ɔzĩ, ɔ̃ à ń zĩ́ Damasi,
Sili bùsu kí Bɛnadada, Tablemɔ nɛ́, Eziɔ̃
tɔũna kĩ́i à mɛ̀: 19 Wà lɛdoũkɛ, lá ma mae
ń n maeo kɛ̀ yãawa. A ã́nusu ń vuaon kɛ.
Lɛdoũ pɔ́ ń vĩ ń Isailiɔ kí Baasao gboo, i
gomala ń a zĩgɔ̃ɔ. 20 Ɔ̃ Bɛnadada lɛdoũkɛ̀
ń Asao, à a zĩgɔ̃ɔ gbàɛ aa gɛ́ lɛ́lɛi Isaili
wɛ̃́lɛɔwa. Aa Iyoni sì ń Dão ń Abɛli Bɛ-
maakao ń Gɛnɛzalɛti bùsuo ń Nɛfatali
buiɔ bùsuo píi. 21 Kɛ́ Baasa a baomà, ɔ̃
à bĩ́iboa Lamai tò à tà Tiiza. 22 Ɔ̃ kí Asa
kpàwakɛ̀ Yudaɔnɛ píi, i gbɛ̃e tɛ̃boo à mɛ̀,
aa Lama gbɛɔ ń lí pɔ́ Baasa lɛ́ bĩ́iboɔ̀ɔ
sɛ́lɛ. Ɔ̃ à bĩ́ibòò Gɛba pɔ́ kú Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ
bùsui ń Mizipao. 23 Kí Asa yã́ kĩniɔ ku
Yuda kíaɔ ladau, aà nɛgɔ̃nkɛyãɔ ń yã́ pɔ́
a kɛ̀ɔ píi ń wɛ̃́lɛ bĩ́i pɔ́ a bòɔ. Kɛ́ à zikũ̀,
gyã aà kũ̀ a gbálaɔwa. 24 Kɛ́ à gà, wà aà
mia kpàkɔ̃i ń aà deziɔ Davidi wɛ̃́lɛu, ɔ̃ aà
nɛ́ Yosafa zɔ̃̀lɛ aà gbɛu.

Isailiɔ kí Nadabu

25 Yudaɔ kí Asa kpalablea wɛ̃̀ plaade
guu ɔ̃ Yeloboaũ nɛ́ Nadabu gɔ̃̀ Isailiɔ kía
ũ, à zɔ̃̀lɛ kpalau wɛ̃̀ plaɛ. 26 À yã́ pɔ́ Dii
yeio kɛ̀, à zɛ̀ ń yã́ pɔ́ a mae kɛ̀ à Isailiɔ
dà duunauo. 27 Ahia nɛ́ Baasa, Isakaa bui
lɛkpàaĩaàzi gɔɔ pɔ́ aàpi ń Isailiɔ lɛ́ koezɔ̃
Filitɛ̃ wɛ̃́lɛ Gibetɔ̃i, ɔ̃ Baasapi aà dɛ̀ we.
28 À aà dɛ̀ Yudaɔ kí Asa kpalablea wɛ̃̀
àaɔ̃de guuɛ, ɔ̃ à zɔ̃̀lɛ aà gbɛu. 29 Kɛ́ à nà
kpalableawa, ɔ̃ à Yeloboaũ buipiɔ dɛ̀dɛ
píi, i ń gbɛ̃e too, à ń mìdɛ lá Dii dà a
zɔ̀blena Ahia, Silo gbɛ̃́ɛ a òwaɛ. 30 Yã́pi
kɛ̀ màa duuna pɔ́ Yeloboaũ kɛ̀ à Isailiɔ
dà a kɛau, à Dii Isailiɔ Lua pɔ fɛ̀lɛoɛ̀ yã́iɛ.
31 Nadabu yã́ kĩniɔ ku Isaili kíaɔ ladau.
32 Kí Asa ń Isailiɔ kí Baasao aaìɔ zĩka ń
kɔ̃o e an kpalablea lɛ́waɛ.

Isailiɔ kí Baasa

33 Yudaɔ kí Asa kpalablea wɛ̃̀ àaɔ̃de
guu ɔ̃ Ahia nɛ́ Baasa gɔ̃̀ Isailiɔ kía ũ. À
zɔ̃̀lɛ kpalau Tiiza wɛ̃̀ baasɔo mɛ̀ndosaiɛ.
34 À yã́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀, à zɛ̀ ń Yeloboaũ
yãkɛao ń duuna pɔ́ à Isailiɔ dà a kɛauo.
16 Dii yã'ò Anani nɛ́ Yehuɛ, ɔ̃ à àsi'ò
Baasaɛ à mɛ̀: 2 Ma n sɛ luutɛ̃u, ma
n dilɛ ma gbɛ̃́ Isailiɔ dɔaana ũ, ɔ̃ n zɛ ń
Yeloboaũ yãkɛao, n ma gbɛ̃́ Isailiɔ dà du-
unau, ɔ̃ an duunapiɔ ma pɔ fɛ̀lɛ. 3 Mpi ń
n buiɔ, má á dɛ̃ɔnzɔ̃ saɛ. Má kɛ n uaɛ lá
má kɛ̀ Nɛba nɛ́ Yeloboaũ uaɛwaɛ. 4 Gbɛ̃ɔ
n gbɛ̃́ pɔ́ aa gaga wɛ̃́lɛuɔ só, bãɔ i n gbɛ̃́
pɔ́ aa gaga sɛ̃uɔ ble. 5 Baasa yã́ kĩniɔ ń
aà nɛgɔ̃nkɛyãɔ ku Isaili kíaɔ ladau. 6 Kɛ́
Baasa gà, wà aà vĩ̀ Tiiza, ɔ̃ aà nɛ́ Ela zɔ̃̀lɛ
aà gbɛu.
7 Dii yã́pi dà ãnabi Yehu, Anani nɛ́ɛ,
ɔ̃ a ò Baasaɛ ń a buiɔ vãi pɔ́ a kɛ̀ à Dii
pɔ fɛ̀lɛoɛ̀ lá Yeloboaũ buiɔ kɛ̀wa yã́i ń
Yeloboaũ bui pɔ́ à ń mìdɛɔ yã́o lɔ.

Isailiɔ kí Ela

8 Yudaɔ kí Asa kpalablea wɛ̃̀ baasɔo ń
mɛ̀ndoode guu ɔ̃ Baasa nɛ́ Ela gɔ̃̀ Isailiɔ
kía ũ, à zɔ̃̀lɛ Tiiza wɛ̃̀ plaɛ. 9 Aà ìwaɔ do
Zimli mɛ́ aà zĩkasɔ̃gɔɔ lɛɛ do gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ, ɔ̃
à gbɛ̃́ɔ lè aa lɛkpàaĩaàzi. Kɛ́ vɛ̃ɛ lɛ́ Ela dɛ
a bɛ ziia Aaza kpɛ́u Tiiza, 10 ɔ̃ Zimli gɛ̃̀ à
aà dɛ̀ Asa kpalablea wɛ̃̀ baasɔo ń plaode
guu, ɔ̃ à zɔ̃̀lɛ aà gbɛu. 11 Kɛ́ à zɔ̃̀lɛ kpalau
a làa, ɔ̃ à Baasa buiɔ dɛ̀dɛ píi, i gɔ̃ɛe to
aà daɛɔ ge aà gbɛ̃naɔ guuo. 12 À Baasa
buipiɔ mìdɛ píiɛ, lá Dii dà ãnabi Yehuɛ a
òwa. 13 Baasa ń a nɛ́ Elao Dii Isailiɔ Lua
pɔ fɛ̀lɛɛ̀ duuna pɔ́ aa kɛ̀ tã́aɔ yã́ musu,
mɛ́ kɛ́ aa ɛ̀a Isailiɔ dà a kɛau yã́i. 14 Ela
yã́ kĩniɔ ku Isaili kíaɔ ladau.

Isailiɔ kí Zimli

15 Yudaɔ kí Asa kpalablea wɛ̃̀ baasɔo ń
plaode guu ɔ̃ Zimli zɔ̃̀lɛ kpalau Tiiza gɔɔ

sopla. Gɔɔ bee Isaili zĩgɔ̃ɔ bòo ku Filitɛ̃
wɛ̃lɛ Gibetɔ̃ saɛ. 16 Ké zĩgɔ̃piɔ mà Zimli
lɛkpàaĩ ń gbɛ̃ɔ kízi à aà dɛ̀, ɔ̃ aa ń dɔaana
Ɔmɛli dìlɛ Isailiɔ kía ũ ń bòou wegɔ̃ɔ.
17 Ɔ̃ Ɔmɛli ń Isaili zĩgɔ̃ɔ kɛ̃ Gibetɔ̃wa, aa
gɛ̀ koezɔ̃ Tiizai. 18 Ké Zimli è aa a wɛ̃lɛ
sìwa, ɔ̃ à dɛ̀dɛ sì a bɛ kpɛdiakɔ̃au musu,
à tɛsɔ̃wà, ɔ̃ tépi kũwà. À gà 19 duuna pɔ́
a kɛ̀ yɑ̃́iɛ. À yɑ̃́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀, à zɛ̀ ń
Yeloboaũ yɑ̃kɛaoɛ. À duunakɛ̀ mɛ́ à ɛ̀a
Isailiɔ dà a kɛau. 20 Zimli yɑ̃́ kĩniɔ ń lɛ́ pɔ́
a kpàaĩńnɔ Elazio ku Isaili kíaɔ ladau.

Isailiɔ kí Ɔmɛli

21 Isailiɔ kɔ̃kpaalɛ̀ lɛɛ pla. An gbɛ̃ kĩniɔ
ye Gina né Tibeni kpá kía ũ, gbɛ̃ kĩniɔ sɔ̃
Ɔmɛli. 22 Kɛ́ gbɛ̃ pɔ́ aa zɛ̀ ń Ɔmɛlioɔ gbãa
dɛ gbɛ̃ pɔ́ aa zɛ̀ ń Gina né Tibenioɔla,
ɔ̃ wà Tibenipi dɛ̀, Ɔmɛli mɛ́ kpalablè.
23 Yudaɔ kí Asa kpalablea wɛ̃ baakwi ń
mɛ̀ndoode guu ɔ̃ Ɔmɛli gɔ̃ Isailiɔ kía ũ,
à zɔ̃lɛ kpalau wɛ̃ kuɛplaɛ. À ku Tiiza wɛ̃
sooloɛ, 24 ɔ̃ à Samali sĩsĩ lù Sɛmɛɛwa ń
ɑ̃nusuo kiloo bàaɔ̃kwi, ɔ̃ à wɛ̃lɛ kàlɛwa, à
tɔkpàɛ̀ Samali, kɛ́ Sɛmɛɛ mɛ́ sĩsĩpi vĩ yãa
yɑ̃́i. 25 Ɔmɛli yɑ̃́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀, à duunakɛ̀
dɛ gbɛ̃ pɔ́ dɔ̀aaɛɔla píi. 26 À zɛ̀ ń Nɛba né
Yeloboaũ yɑ̃kɛao píiɛ. À Dii Isailiɔ Lua
pɔ fɛ̀lɛɛ̀ ń duuna pɔ́ a kɛ̀ tɑ̃́aɔ yɑ̃́ musu, à
ɛ̀a Isailiɔ dà a kɛauo. 27 Ɔmɛli yɑ̃́ kĩniɔ ń
a nɛgɔ̃nkɛyɑ̃ɔ ku Isaili kíaɔ ladau. 28 Kɛ́ à
gà, wà aà vĩ Samali, ɔ̃ aà né Ahabu zɔ̃lɛ
aà gbɛu.

Isailiɔ kí Ahabu

29 Yudaɔ kí Asa kpalablea wɛ̃ bla pla-
saide guu ɔ̃ Ɔmɛli né Ahabu gɔ̃ Isailiɔ kía
ũ, à zɔ̃lɛ kpalau Samali wɛ̃ bao ń plaoɛ.
30 À yɑ̃́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀ dɛ gbɛ̃ pɔ́ dɔ̀aaɛɔla
píi. 31 Zɛa ń Nɛba né Yeloboaũ duu-
nakɛao i kɛɛ̀ yãe ũo, ɔ̃ à Sidɔ̃deɔ kí Ɛbaali
nɛnɔɛ Zezabɛli sɛ̀ nɔ ũ, ɔ̃ à nà zɔblea
Baaliɛwa, ìɔ aà sisi. 32 À kpɛdɔ̀ Baalipiɛ
Samali, ɔ̃ à aà gbagbakĩi pɛ̀lɛ kpɛ́piu. 33 À
Asetaatili pɛ̀lɛu lɔ, à ɛ̀a Dii Isailiɔ Lua pɔ
fɛ̀lɛɛ̀ dɛ Isaili kía pɔ́ dɔ̀aaɛɔla píi.
34 Ahabupi gɔɔ ɔ̃ Bɛtɛli gbɛ̃ Hiɛli Yeliko
kɛ̀kɛ kàlɛ. Kɛ́ à a bĩ́i ɛ̃ kpàlɛ, ɔ̃ aà nɛgɔ̃ɛ
sɛ̃́ia Abilaũ gà. Kɛ́ à a bɔlɛ gbaɔ pɛ̀lɛ, ɔ̃ aà
nɛ́ gbɛzãna Segubu gà, lá Dii dà Nuni nɛ́
Yozueɛɛ a òwa.[¶¶]

Gbagbaaɔ ãnabi Ɛlia gwaa

17 Tisɛbɛ gbɛ̃ Ɛlia bɔ̀ a bɛ Galada bù-
suu, à gɛ̀ Ahabu lɛ̀ à mɛ̀: Ń Dii
Isailiɔ Lua pɔ́ málɛ zɔbleɛ̀ kuao, sɛa za
wɛ̃a fíi a kpao, lou a mao. Sema gɔɔ pɔ́
má ò bàasio.[§§]
2 Ɔ̃ Dii yã'ò Ɛliapiɛ à mɛ̀: 3 Fɛlɛ gɛ́ gukpɛ
oi, ní ulɛ Kɛliti swa'ɛu Yuudɛ̃ baale, 4 níɔ
swapi í mi. Má dìlɛ gbagbaaɔnɛ aaɔ n
gwa we. 5 Ɔ̃ à gɛ kɛ̀ lá Dii òɛwa, a ku
Kɛliti swa'ɛu Yuudɛ̃ baale. 6 Gbagbaaɔ ìɔ
mɔɛ̀ ń pɛ̃ɛo ń nɔ̀ɔo kɔɔ ń oosio, ɔ̃ ìɔ swapi
í mi.

Salɛpa gyaa Ɛlia gwaa

7 Gɔɔpla gbɛa swapi í bà, kɛ́ lou lɛ́ ma
bùsupiuo yɑ̃́i. 8 Ɔ̃ Dii yã'òɛ̀ à mɛ̀: 9 Fɛlɛ gɛ́
Salɛpa, Sidɔ̃ saɛ, níɔ ku we. Má dìlɛ gyaa
taasideeɛ aàɔ n gwa we.[*] 10 Ɔ̃ à fɛ̀lɛ lɛ́ gɛ́
Salɛpa. Kɛ́ à kà wɛ̃lɛpi lɛ́i, à gyaae lɛ̀, àlɛ
yàawɛ we. Ɔ̃ Ɛlia lɛzù gyaapizi à mɛ̀: Gɛ
ǹ mɔmɛɛ ń ío, baa yɔɔ, mà mi. 11 Kɛ́ àlɛ
gɛ́ dɑ̃́i, Ɛlia ɛ̀a lɛzùaàzi à mɛ̀: Ní mɔmɛɛ ń
pɛ̃ɛ miɔnao lɔ. 12 Ɔ̃ nɔɛpi òɛ̀: Ń Dii n Lua
kuao, baa kàa má vĩo, sema pɔ́wɛnti ɔkũ
do pɛ̃na guu ń nísi yɔɔnao tùu guu bàa-
sio. A yàa málɛ wɛ kɛ, mí tá bɛ mà blɛkɛò
wà ble ń ma nɛ́o, wíɔ ga dɑ̃́. 13 Ɔ̃ Ɛlia òɛ̀:
Ńsu to vĩa n kũo. Gɛ ǹ kɛ lá ń òwa, ãma
kàa kɛò yɔɔnnɔ ǹ mɔomɛɛ gĩa, ní gbasa
ǹ n pɔ́ kɛ, á ń n nɛ́o. 14 Asa Dii Isailiɔ Lua
mɛ̀ pɔ́wɛnti a láa pɛ̃na guuo, mɛ́ nísi a láa

[¶¶] **16:34** Yoz 6.26
[§§] **17:1** Zaa 5.17
[*] **17:9** Luk 4.25-26

tùupiuo e gɔɔ pɔ́ a to lou ma bùsu la gɛ
kaò. 15 Gyaapi gɛ kɛ̀ lá Ɛlia òɛwa, ɔ̃ aalɛ
pɔble màa e gɔɔ ũma, aàpi ń a bɛdeɔ ń
Ɛliao. 16 Pɔ́wɛnti i láa pẽnapiuo, mɛ́ nísi
i láa tùupiuo, lá Dii dà Ɛliaɛ a òwa.

17 Bee gbɛa nɔɛ uabelepi nɛ́pi lɛ́ gyãkɛ.
Kɛ́ gyãpi gbãakũ̀ maamaa, ɔ̃ nɛ́pi gà. 18 Ɔ̃
nɔɛpi ò Ɛliaɛ: Lua gbɛ̃́, bɔ́mɛ wá daaa, ɔ̃
n mɔ ma bɛi? N mɔ ma duuna dɔi Lu-
agu, kɛ́ aà ma nɛ́ dɛ yã́i yã̀? 19 Ɔ̃ Ɛlia òɛ̀:
Ǹ n nɛ́pi kpaa. Ɔ̃ à nɛ́pi sì nɔɛpi ɔzĩ, à
dɛ̀dɛò kpɛdiakɔ̃a kpɛa pɔ́ à pìlau. À aà
wùlɛ a liiwa we, 20 ɔ̃ à wiilɛ̀ Diiwa à mɛ̀:
Dii ma Lua, ḿmɛ ń tò gyaa pɔ́ ma pila
aà bɛ nɛ́ gà, n pɔsia kpàaàzia? 21 Ɔ̃ à kùa
kã́ màma nɛgɔ̃ɛnapiwa gɛ̃n àaɔ̃,† à wiilɛ̀
Diiwa à mɛ̀: Dii ma Lua, to aà wɛ̃ni ɛa su
aà mɛu. 22 Dii Ɛlia wiilɛa mà, ɔ̃ wɛ̃ni ɛ̀a
sù nɛ́pi mɛu, à vù. 23 Kɛ́ Ɛlia nɛgɔ̃ɛnapi sɛ̀
à pìlaò, à gɛ̃̀ò kpɛ́u, ɔ̃ à aà kpà aà dawa
à mɛ̀: Gwa, n nɛ́ bɛ̃́ɛ! 24 Ɔ̃ nɔɛpi ò Ɛliaɛ:
Má dɔ̃ sa kɛ́ Lua gbɛ̃́n n ũ. Dii yã́ pɔ́ bɔ̀ n
lɛ́uá sĩanaɛ.

Ɛlia ń Obadiao

18 Ɛlia gɔɔplakɛ̀ we. A wɛ̃̀ àaɔ̃de guu
ɔ̃ Dii yã'òɛ̀ à mɛ̀: Gɛ ǹ nzĩa ɔlɔ
Ahabuɛ, mí tó lou ma aà bùsuu. 2 Ɔ̃ Ɛlia
fɛ̀lɛ lɛ́ gɛ́ azĩa ɔlɔi Ahabuɛ.

Nɔana sɔ̃ à pãsĩkũ̀ Samali, 3 ɔ̃ Ahabu a
bɛ ziia Obadia sìsi. Obadiapi sɔ̃ ì misiilɛ
Diiɛ maamaaɛ. 4 Gɔɔ pɔ́ Zezabɛli lɛ́ Dii
ãnabiɔ dɛdɛ, Obadia ń sɛ́lɛ gbɛ̃ɔn basɔo,
à ń úlɛ gbɛ̀'ɛɔ guu gbɛ̃ɔn blakwikwi, ɔ̃ à ń
gwá ń blɛo ń ío. 5 Ɔ̃ Ahabu ò Obadiapiɛ:
Wà bùsu kɛɛlɛ wà gɛ́ nibɔnaɔ ń swa'ɛɔu
píi. Wìliɔ dɔ̃o tó wá sɛ̃ e wà wá sɔ̃́ɔ ń wá
sɔ̃baonaɔ gwaò. 6 Ɔ̃ aa bùsu kpaalɛ̀kɔ̃ɛ,
an baade a zɛ́ sɛ̀. 7 Kɛ́ Obadia kpàaũ ń
Ɛliao zɛ́u, à aà dɔ̃̀, ɔ̃ à wùlɛ a gbɛɛu à mɛ̀:
Ma dii Ɛlia, ḿmɛnn wea? 8 Ɛlia wɛ̀wà à
mɛ̀: Mámɛ! Gɛ ǹ o n diiɛ ma su. 9 Ɔ̃ Oba-
dia mɛ̀: Tàae kpele má kɛ̀, ɔ̃ ńlɛ mapi n
zɔ̀blena na Ahabuɛ a ɔzĩ aà ma dɛi? 10 Ń
Dii n Lua kuao buie ge bùsue ku kɛ́ ma
dii gì gbɛ̃́ɔ zĩuimá n wɛɛlɛio. Tó wà mɛ̀ ń
kú weo, ì to aa mɛ wa sì ń pɔeoɛ. 11 Ɔ̃ ńlɛ
omɛɛ sa mà gɛ o ma dii Ahabuɛ n sua?
12 Tó ma gɛ̃zɛa, máɔ dɔ̃ gu pɔ́ Dii Nisĩna
a n sɛ taunnɔo. Tó ma gɛ má ò Ahabuɛ,
mɛ́ i n eo, a ma dɛɛ. Mapi n zɔ̀blena sɔ̃ ma
misìilɛ Diiɛ za ma ɛ̀waasogɔɔɛ. 13 Ma dii
Ɛlia, kɛ́ Zezabɛli lɛ́ Dii ãnabiɔ dɛdɛ, ni yã́
pɔ́ má kɛ̀ mao lɛ́? Mámɛ ma ń gbɛ̃eɔ sɛ̀lɛ
gbɛ̃ɔn basɔo, ma ń úlɛ gbɛ̀'ɛɔ guu gbɛ̃ɔn
blakwikwi, ma ń gwá ń blɛo ń ío. 14 Ɔ̃ ńlɛ
omɛɛ sa mà gɛ o ma dii Ahabuɛ n sua?
A ma dɛɛ. 15 Ɔ̃ Ɛlia mɛ̀: Ń Dii Zĩgɔ̃de pɔ́
málɛ zɔbleɛ̀ kuao má gɛ́ aà ma e gbãɛ.

Ɛlia ń tã́adeɔ kua Kaamɛli gbɛ musu

16 Ɔ̃ Obadia gɛ̀ dà Ahabulɛ, à yã́pi òɛ̀,
ɔ̃ Ahabu gɛ̀ dai Ɛlialɛ. 17 Kɛ́ Ahabu Ɛlia è,
a òɛ̀: Isaili bùsudɛna, ḿmɛnn wea? 18 Ɔ̃
Ɛlia mɛ̀: I kɛ mámɛ ma Isaili bùsu dɛ̀o,
mpi ń n mae bɛdeɔ ámɛ á dɛ̀, asa a pãk-
pà Dii yãdilɛaɔi, á tɛ́ Baalizìɛ. 19 Isailiɔ
sísi píi sa aa kãaamazi Kaamɛli gbɛ musu
sãnu ń Baali tã́ade gbɛ̃ɔn ɔ̀aa pla ń blak-
wiɔ ń Asetaati tã́ade gbɛ̃ɔn ɔ̀aa pla pɔ́ aaì
pɔble ń Zezabɛlioɔ.

20 Ahabu Isailiɔ sìsi píi, ɔ̃ à tã́adepiɔ
kã̀aa Kaamɛli gbɛ musu. 21 Ɔ̃ Ɛlia sɔ̃̀ Isail-
iɔzi à ń lá à mɛ̀: Áɔ yã́ kũa ɔkpɛai e
bɔɛ ni? Tó Dii mɛ́ Lua ũ, à tɛaàzi. Tó
Baaliɛ sɔ̃, à tɛaàzi. Aai yãe zã́ síwào, 22 ɔ̃
Ɛlia ònɛ́: Dii ãnabiɔ guu mámɛ ma gɔ̃
mado. Baali tã́adeɔ sɔ̃ aa gbɛ̃ɔn ɔ̀aa pla ń
blakwioɛ. 23 À zuswana kpáwá mɛ̀n pla,
tã́adepiɔ i a mɛ̀ndo sɛ aa zɔ̃ɛzɔ̃ɛ aa ka
yàaa, aasu tɛ́ dauo. Mapi sɔ̃ má ado kɛkɛ,
mí ká yàaa, má tɛ́ dau sɔ̃o. 24 Ampiɔ aa
Baali sísi, mapi sɔ̃ má Dii sísi. An gbɛ̃́ pɔ́
yãmà à tɛsɔ̃̀wà ɔ̃mɛ Lua ũ. Ɔ̃ gbɛ̃́pii mɛ̀: A
maaɛ! 25 Ɔ̃ Ɛlia ò tã́adepiɔnɛ: À zuswana
mɛ̀ndo sɛ kɛkɛ káau, asa ámɛ á dasi. À á
dii sísi, kási ásu tɛ́ dauo. 26 Ɔ̃ aa zuswana
pɔ́ wa kpàmá sì aa kɛ̀kɛ, ɔ̃ aalɛ Baali sisi

†**17:21** 2Kia 4.34-35

za kɔɔ e ĩatɛ̃ gɛ̀ kàò minanguo. Aalɛ ɔ̃wã,
aalɛ lia sa'okĩi pɔ́ aa bòi, aalɛ mɛ: Baali,
yãmawáe! Ń beeo aai yãe mao, i yãma-
máo. 27 Kɛ́ ĩatɛ̃ kà minanguo, ɔ̃ Ɛlia lɛ́
ń láanikɛ à mɛ̀: À wiilɛ gbãa, ɔ̃mɛ diie
ũo lò? Aà làasoo tà saalon nò, á dɔ̃a?
À gɛ̀ bĩ́ikpɛkɛi yɛ̃̀? À gɛ̀ wɛ̃́lɛu yɛ̃̀? Àlɛ
i'oɛ, ɔ̃ álɛ aà vua? 28 Ɔ̃ aalɛ wiilɛ ń lɔɔ
gbãtɛ̃o, aalɛ ńzĩa lili ń fɛ̃ndao ń sɔ̃nao lá
aaì kɛwa, e au lɛ́ bàalɛ ń mɛwa. 29 Kɛ́ ĩatɛ̃
gɛ̀ aua pilai, ɔ̃ aalɛ yãyaaabɔlɛ e sa oosi
ogɔɔ gɛ̀ kàò. Ń beeo i yãe zã́ símáo, i yã-
mamáo, i swã́sɛńzio.
30 Ɔ̃ Ɛlia ò bílaɛ: À sɔ̃mazi! Kɛ́ aa sɔ̃̀aàzi
ḿpii, ɔ̃ à Dii gbagbakĩi pɔ́ wa gbòo kɛ̀kɛ
lɛ́ bo. 31 À gbɛ sɛ̀sɛ mɛ̀n kuɛpla Yakɔbu
buiɔ dasilɛu. Yakɔbupi Dii yã'òɛ̀ yãa à
mɛ̀, wàli oɛ̀ sa Isaili.‡ 32 Kɛ́ à Dii gbag-
bakĩipi bò, ɔ̃ à ɛyɔ̃ lìai. Ɛpi kà à í sí litili
gɛ̃o. 33 À yàakà sa'okĩipia, à zupi zɔ̃̀ɛzɔ̃ɛ
a kà yàapia 34 à mɛ̀: À ítɔ lo síiɔ̃, í ka
sa'obɔpiwa ń yàapio. Kɛ́ aa tɔ̀, ɔ̃ à mɛ̀:
À ɛa tɔ lɔ. Kɛ́ aa tɔ̀, ɔ̃ à mɛ̀: À ɛa tɔ à kɛ
gɛ̃n àaɔ̃. Ɔ̃ aa tɔ̀ e gɛ̃n àaɔ̃. 35 Ípi bàalɛ̀ lìa
sa'okĩipizi e ɛpi pà. 36 Sa oosi ogɔɔ ɔ̃ ãn-
abi Ɛlia sɔ̃̀i à mɛ̀: Dii, Ablahaũ ń Izaakio
ń Isailio Lua, to wà dɔ̃ gbã kɛ́ ḿmɛnn
Isailiɔ Lua, mɛ́ n zɔ̀blenan ma ũ, málɛ
yã́ɛ bee kɛ, kɛ́ ḿmɛ ń ò̃mɛɛ yã́i. 37 Yã-
maa Dii! Yãmaa, kɛ́ gbɛ̃́ɛ beeɔ e dɔ̃ kɛ́ n
Dii ḿmɛnn Lua, mɛ́ ńlɛ ń nɔ̀sɛ lilɛné, kɛ́
aa ɛa sumaɛ. 38 Ɔ̃ Dii té sù sa'obɔ ń yàao ń
gbɛɔ ń bùsuopiwa, aa tɛkũ̀, ɔ̃ í pɔ́ kú ɛupi
bà. 39 Kɛ́ gbɛ̃́ɔ è, aa wùlɛ ń gbɛɛu aa mɛ̀:
Dii mɛ́ Lua ũ! Dii mɛ́ Lua ũ! 40 Ɔ̃ Ɛlia ònɛ́:
À Baali tã́adeɔ kṹkũ, an gbɛ̃ɛ su piliwáo.
Kɛ́ aa ń kũkũ, ɔ̃ Ɛlia gɛ̀ńnɔ Kisɔ̃ guzulɛu,
à ń dɛdɛ we.
41 Ɛlia ò Ahabuɛ: Gɛ ǹ pɔble, ní imi,
asa ma lou kɔ̃fĩ mà dɔ. 42 Ɔ̃ Ahabu gɛ̀
lɛ́ pɔble, àlɛ imi. Ɔ̃ Ɛlia dɛ̀dɛ gɛ̀ Kaamɛli
misonaa, à sionkpa à wɛpɛ̀lɛ a gbáu. 43 A
ò a zĩkɛnaɛ: Gɛ ǹ gugwa ísia oi. Ɔ̃ à gɛ
gwà. Kɛ́ à sù, à mɛ̀: Pɔe ku weo. Ɔ̃ Ɛlia
òɛ̀ aà ɛa gɛ́ gwai lɔ, ɔ̃ à gɛ̀ màa e gɛ̃n
soolo. 44 A gɛ̃n soplade guu ɔ̃ zĩkɛnapi
mɛ̀: Ma lou è na sɛsɛɛnnɔ lán ɔlawa, àlɛ
fɛlɛ ísiaa. Ɔ̃ Ɛlia òɛ̀: Gɛ ǹ o Ahabuɛ aà a
sɔ̃́go dɔ sɔ̃́ɔnɛ, i gɛ̃u à pila gbɛwa e lou àɔ
gɛ́ gíiɛ̀. 45 Lou lɛ́ sisi busɛbusɛ, zàa'ĩana
fɛ̀lɛ, ɔ̃ lou kwɛ̀.¶ Ahabu ku sɔ̃́gou, àlɛ tá
Yezɛlɛɛ. 46 Dii gbãa dɛ̀dɛ Ɛliawa, ɔ̃ à a
ulada kã̀aa a kũ̀, à bàalɛ̀ dɔ̀aa Ahabuɛ e
à gɛ̀ kàò Yezɛlɛɛ.

Dii bɔ mɔa Ɛliawa Olebu

19 Kɛ́ Ahabu yã́ pɔ́ Ɛlia kɛ̀ dàu a sìu
Zezabɛliɛ píi, lá à tã́adepiɔ dɛ̀dɛ ń
fɛ̃ndao ḿpii, 2 ɔ̃ Zezabɛli lɛ́kpãsãkɛ̀ Ɛliaɛ
à mɛ̀: E zia maa'i, tó mi kɛnɛ lá ń kɛ̀
tã́adeɔnɛwao, adeɔ yãpãsĩkɛmɛɛ bɛ̃̀ɛbɛ̃ɛ!
3 Ɔ̃ vĩa Ɛlia kũ̀, ɔ̃ à fɛ̀lɛ bàalɛ̀ à azĩa mibɔk-
ĩi wɛ̀ɛlɛ. Kɛ́ à kà Bɛɛsɛba, Yuda bùsuu, we
à a zĩkɛnapi tòu, 4 ɔ̃ à táa'ò gbáau gɔɔ do.
À gɛ̀ zɔ̃̀lɛ sɛ̃́li gbáu, ɔ̃ à wabikɛ̀ à e ga à
mɛ̀: Dii, kɛ́ bee mɔ̀a. Ma sɛ gɔ̃̀ɔ, asa má
dɛ ma deziɔlao.§ 5 Ɔ̃ à wùlɛ lɛ́ i'o sɛ̃́lipi
gbáu.
Malaika mɔ̀ we, à ɔnàwà à mɛ̀: Fɛlɛ
pɔble. 6 Kɛ́ Ɛlia gugwà, ɔ̃ à kàa asaa ń
ituuo è kálɛa a mizĩ. Ɔ̃ à pɔblè à imì à ɛ̀a
wùlɛ. 7 Dii Malaika ɛ̀a mɔ̀ a gɛ̃n plaadei,
à ɔnàwà à mɛ̀: Fɛlɛ pɔble, asa tá gbã̀a ńlɛ
mɔ́ oi. 8 Ɔ̃ à fɛ̀lɛ pɔblè à imì. Blɛpi tò à
gbãa'è, ɔ̃ à táa'ò gɔɔ bla fãanɛ ń gwãasĩ-
nao e à gɛ̀ kà Lua gbɛ pɔ́ wì mɛ Olebui.**
9 Kɛ́ à gɛ̃̀ lɛ́ i gbɛpi ɛu, we ɔ̃ Dii yã'òuɛ̀ à
mɛ̀: Ɛlia, bɔ́ ńlɛ kɛ lai? 10 A wèwà à mɛ̀:
Dii Lua Zĩgɔ̃de, ma zɛ ma gi fĩ́afĩa n yã́
musu, asa Isailiɔ pãkpà ń bàakuańnɔ yã́i,
ɔ̃ aa ń gbagbakĩiɔ gbòo aa ń ãnabiɔ dɛ̀dɛ
ń fɛ̃ndao. Mámɛ ma gɔ̃ mado, ɔ̃ aalɛ ma

‡**18:31** Daa 32.28
¶**18:45** Zaa 5.18
§**19:4** Yon 4.3
****19:8** Bɔa 3.1

wɛ sa.[††] 11 Ɔ̃ Dii mɛ̀: Bɔ gɛ zɛ ma aɛ gbɛ musu le, mí gɛ̃ n aɛ.

Zàa'ĩan gbãa fɛ̀lɛ, àlɛ gbɛ̀sĩsĩpiɔ paa, àlɛ gbɛsiɔ wíwi Dii aɛ, kási Dii ku ĩ́anapi guuo. Ĩanapi gbɛa tɔɔlɛ lùalua, kási Dii ku tɔɔlɛ lualuaapi guuo. 12 Tɔɔlɛ lualuaapi gbɛa sa tɛ́ɛ, kási Dii ku tɛ́pi guuo. Tɛ́pi gbɛa yã́kpãina mɛ́ dɔ busɛnnɔ. 13 Kɛ́ Ɛlia yã́pi mà, à a ulada kù a wɛ́a, ɔ̃ à bɔ̀ gɛ̀ zɛ̀ gbɛ̀'ɛpi lɛ́, a mà wa òɛ: Ɛlia, bɔ́ ńlɛ kɛ lai? 14 A wɛ̀wà à mɛ̀: Dii Lua Zĩgɔ̃de, ma zɛ ma gi fĩ́afĩa n yã́ musu, asa Isailiɔ pãkpà ń bàakuańnɔ yã́i, ɔ̃ aa n gbagbakĩiɔ gbòo aa n ãnabiɔ dɛ̀dɛ ń fɛ̃ndao. Mámɛ ma gɔ̃ mado, ɔ̃ aalɛ ma wɛ sa. 15 Ɔ̃ Dii òɛ̀: Ɛa ta Damasi guwaiwaiu. Tó n ka we, ní Azaeli dilɛ Siliɔ kía ũ,[‡‡] 16 ní Nimisi tɔũna Yehu dilɛ Isailiɔ kía ũ,[¶¶] ní Abɛli Mɛɔla gbɛ̃́ Safata nɛ́ Ɛlizi dilɛ n gbɛu ãnabi ũ. 17 Gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ Azaeli fɛ̃nda lɛ́zĩɔ, Yehu mɛ́ a ń dɛdɛ. Tó aa bɔ̀ Yehu fɛ̃nda lɛ́zĩ sɔ̃, Ɛlizi mɛ́ a ń dɛdɛ. 18 Ń beeo má Isailiɔ vĩ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sopla (7.000). An gbɛ̃e i kúlɛ Baaliɛ à lɛpɛ̀wào.[§§]

Ɛlizi sísia

19 Ɔ̃ Ɛlia fɛ̀lɛ bɔ̀ we, à gɛ̀ Safata nɛ́ Ɛlizi lè, àlɛ sapa ń zuɔ ń a gbɛ̃́ɔ soon kuɛpla. Aàpi mɛ́ tɛ́ zã́. Ɔ̃ Ɛlia sɔ̃̀aàzi, à a ulada kàaàla. 20 Ɔ̃ Ɛlizi a zuɔ tò we, à bàalɛ̀ bɔ̀ tɛ Ɛliazi, ɔ̃ a òɛ̀: To mà gɛ́ lɛzai ma de ń ma daowa gĩa, mí gbasa mɔ tɛnzi sa. Ɛlia mɛ̀: Gɛ́, ní ɛa su. Ń yã́ pɔ́ má kɛ̀nɛ dɔ̃. 21 Ɔ̃ Ɛlizi ɛ̀a à a zupiɔ kòlokpa, à tɛkà ń zù zĩkɛbɔɔ, ɔ̃ à zupiɔ nɔ̀ɔ fùukɛ̀ a kpà gbɛ̃́ɔwa aa sò. Ɔ̃ à bɔ̀ tɛ Ɛliazi, à gɔ̃̀ aà zɔbãna ũ.

Bɛnadada ń a zĩgɔ̃ɔ koezɔ̃a Samalizi

20 Siliɔ kí Bɛnadada a zĩgɔ̃ɔ kã̀aa píi. Kía gbɛ̃ɔn baakwi ń plaoɔ kuaànɔ ń ń sɔ̃́ɔ ń ń zĩkasɔ̃goɔ. Ɔ̃ aa gɛ̀ koezɔ̃̀ Samalizi aalɛ lɛ́lɛwà. 2 Ɔ̃ à gbɛ̃́ɔ zĩ̀ Ahabuwa wɛ̃́lɛ guu 3 à mɛ̀: Ma Bɛnadada ma mɛ̀, n ã́nusu ń n vuao gɔ̃̀ ma pɔ́ ũɛ. N nɔ maaɔ ń n nɛ́ maaɔ gɔ̃̀ ma pɔ́ ũɛ lɔ. 4 Ɔ̃ Isailiɔ kía mɛ̀: Ma dii kí, mapi ń pɔ́ pɔ́ má vĩɔ gɔ̃̀ n pɔ́ ũɛ píi lá ń òwa. 5 Ɔ̃ Bɛnadada ɛ̀a gbɛ̃́ɔ zĩ̀wà lɔ à mɛ̀: Ma Bɛnadada ma mɛ̀, ma gbɛ̃́ɔ zĩ̀ n ã́nusu ń n vuao ń n nɔɔ ń n nɛ́ɔ gbɛaimaɛ. 6 Zia maa'i má a gbɛ̃́ɔ zĩma, aa n bɛ yɔɛ ń n gbɛ̃́ɔ bɛɔ, aai á pɔ́ bɛɛɛdeɔ sɛ́lɛ suomɛɛ píi. 7 Ɔ̃ Isailiɔ kía a bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔɔ sìsi píi à mɛ̀: Á è lá àlɛ ma lɛ́wɛó? Kɛ́ à gbɛ̃́ɔ zĩ̀a, à ma naɔ ń ma nɛ́ɔ ń ma ã́nusuo ń ma vuao gbɛ̀a, mi gioɛ̀o. 8 Ɔ̃ gbɛ̃zɔ̃ɔpiɔ ń gbɛ̃́ kĩniɔ òɛ̀: Ńsu ǹ aà yãmao, ńsu weiɛ̀o. 9 Ɔ̃ a ò Bɛnadada zĩnaɔnɛ: À gɛ o ma dii kíɛ, yã́ pɔ́ a gbɛ̀a mapi a zɔ̀blena wa káau ɔ̃ má kɛ. Yã́ pɔ́ a gbɛ̀a gbɛzãɛ bee má kɛo. Ɔ̃ zĩnapiɔ ɛ̀a tà Bɛnadadawa ń yã́pio. 10 Ɔ̃ à ɛ̀a gbɛ̃́ɔ zĩ̀ Ahabuwa lɔ à mɛ̀: Tó Samali bùsuti gɔ̃̀ à kà kɛ́ ma zĩgɔ̃ɔ e sɛ́lɛ ń miwa ɔkũ dodo, adeɔ yãpãsĩkɛmɛɛ bɛ̀ɛbɛ̃ɛ! 11 Ɔ̃ Isailiɔ kía mɛ̀: À gɛ oɛ̀, gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ a zĩka'ula da su ĩ́anadã lá à ulapi bɔ̀ lɛ́ kálɛwao. 12 Kɛ́ Bɛnadada yã́pi mà, àlɛ vɛ̃ɛmi ń a kía deeɔ lákpɛɔ guu, ɔ̃ a ò a gbɛ̃́ɔnɛ aa sɔukɛ. Ɔ̃ aa gɛ̀ sɔukɛi.

Ahabu zĩblea Bɛnadadawa

13 Ãnabie mɔ̀ Isailiɔ kí Ahabu lè à mɛ̀: Dii mɛ̀, n zĩgɔ̃ dasiɔ è wea? A ń nanɛ n ɔzĩ gbãɛ, níɔ dɔ̃ kɛ́ ámɛ á a Dii. 14 Ɔ̃ Ahabu aà là à mɛ̀: Démɛ a bee kɛi? A wɛ̀wà à mɛ̀: Dii mɛ̀ n bùsu kíaɔ ìwaɔ mɛ́ aa kɛ. Ɔ̃ Ahabu aà là lɔ: Démɛ a lɛ́lɛmái? A wɛ̀wà

[††] **19:10** Lom 11.3
[‡‡] **19:15** 2Kia 8.7-13
[¶¶] **19:16** 2Kia 9.1-6
[§§] **19:18** Lom 11.4

à mɛ̀: Ḿmɛ! 15 Ɔ̃ Ahabu a bùsu kíaɔ ìwaɔ
kã̀aa, aa gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń baakwi ń plaoɛ
(232). Ɔ̃ à a zĩgɔ̃ɔ kã̀aa píi, aa kɛ̀ gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sopla (7.000). 16 Aa bɔ̀ wɛ̃́lɛu
ĩatɛ̃ minanguo, gɔɔ pɔ́ vɛ̃ɛ lɛ́ Bɛnadada ń
a kía deepiɔ dɛ lákpɛpiɔ guu. 17 Ahabu
bùsu kíaɔ ìwapiɔ mɛ́ bɔ̀lɛ káau. Ɔ̃ Bɛ-
nadada zĩnaɔ gɛ òɛ̀, gbɛ̃́ɔ lɛ́ bɔlɛ Samali.
18 Ɔ̃ Bɛnadada mɛ̀: Tó aafia aalɛ mɔ́ ge
ń zĩon nò, à ń kṹkũ bɛ̃́ɛ. 19 Kɛ́ bùsu kíaɔ
ìwapiɔ bɔ̀lɛ wɛ̃́lɛu, ɔ̃ zĩgɔ̃ɔ tɛ́ ń kpɛ, 20 an
baade gbɛ̃dɛ̀. Kɛ́ Siliɔ lɛ̀kɔ̃wa, ɔ̃ Isailiɔ pɛ̀-
má, ɔ̃ Siliɔ kí Bɛnadada ń a sɔ̃deeɔ ń kɛ̃́
dia ń sɔ̃́ɔ kpɛ. 21 Ɔ̃ Isailiɔ kía bɔ̀ gɛ̀ sɔ̃deɔ
ń sɔ̃́godeɔ dɛ̀dɛ, à Siliɔ ásookɛ̀ maamaaɛ.
22 Ãnabipi ɛ̀a mɔ̀ Isailiɔ kía lɛ̀ à mɛ̀:
Sɔ̃dilɛ, ní làasookɛ yã́ pɔ́ ńyɔ̃ kɛwa, asa
tó í bɔ̀ ɛu, Siliɔ kía a ɛa mɔ lɛ́lɛima lɔɛ.
23 Ɔ̃ Siliɔ kía ìwaɔ òɛ̀: Isaili tã́aɔá sĩ̀sĩ
tã́aɔnɛ. A yã́i tò an gbãa dɛwála. Tó wálɛ
zĩkańnɔ gusalalau, wá gbãa aɔ dɛńlaɛ.
24 Ǹ n kía deeɔ lɛũkpakɛ, ní dɔaana pãleɔ
dilɛdilɛ ń gbɛu. 25 Sema n zĩgɔ̃ɔ ń n sɔ̃́ɔ ń
n sɔ̃́goɔ aaɔ dasi lán yãawa, wí zĩkańnɔ
gusalalau, wá gbãa i dɛńla. Kí ń yãmà, ɔ̃
a kɛ̀ màa.
26 Kɛ́ í bɔ̀ ɛu, Bɛnadada Siliɔ kã̀aa, ɔ̃
à gɛ̀ zĩkai ń Isailiɔ Afɛki. 27 Wà Isailiɔ
kã̀aa wà kũ̀sũakɛ̀nɛ́, ɔ̃ aa gɛ̀má. Siliɔ
lìgua, ɔ̃ Isailiɔ bòokpà bɔaańnɔ lán blè
kpàsa nɛ́na lɛɛ plaɔwa. 28 Ɔ̃ Lua gbɛ̃́pi
mɔ ò Isailiɔ kíaɛ à mɛ̀: Dii mɛ̀ lá Siliɔ
lɛ́ e sĩ̀sĩɔ diin a ũ, guzulɛ diin a ũo,
á aà zĩgɔ̃ wiilaɛ beeɔ nanɛ ń ɔzĩɛ, níɔ
dɔ̃ kɛ́ ámɛaa Dii. 29 An bòoɔ bɔaa ń
kɔ̃o màa e gɔɔ sopla, a gɔɔ sopladepi
zĩ́ ɔ̃ aa nà zĩwa. Ɔ̃ Isailiɔ Sili kɛ̀sɛdeɔ
dɛ̀dɛ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ basɔo (100.000)
gɔɔ doũpizĩ. 30 Kɛ́ an gbɛ̃́ pɔ́ gɔ̃̀ɔ lɛ̀kɔ̃wa
Afɛki wɛ̃́lɛu, ɔ̃ a bĩ́i kwɛ̀ńla. Gbɛ̃́piɔ gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ baasɔo ń plao (27.000). Bɛ-
nadada bàalɛ̀ sì wɛ̃́lɛu sɔ̃, à ùlɛ kpɛ́u kpɛa.
31 Aà ìwaɔ òɛ̀: Wá mà Isaili kíaɔ gbɛ̃kɛ
vĩ. Wà zwã̀nkasaɔ dɔ wá pi, wà ba dɔ wá
nɔɛ, wí bɔ gɛ aà le. Wìliɔ dɔ̃o tó a n tó.
32 Ɔ̃ aa zwã̀nkasaɔ dɔ̀ ń pi, aa ba dɔ̀ ń nɔɛ,
aa gɛ̀ Isailiɔ kía lɛ̀ aa mɛ̀: N zɔ̀blena Bɛ-
nadada mɛ̀ ǹ a tó. Ɔ̃ Isailiɔ kía mɛ̀: Asi
a ku fá! Ma gbɛ̃́ɛ. 33 Yã́pi kɛ̀ gbɛ̃́piɔnɛ àsi
na ũ, ɔ̃ aa yã́pi gbã̀ wà kũ̀ aa mɛ̀: Ao,
Bɛnadadaá n gbɛ̃́ɛ. Ɔ̃ kí mɛ̀: À gɛ à aà
sɛ mɔò. Kɛ́ Bɛnadada mɔ̀, ɔ̃ Ahabu òɛ̀ aà
gɛ̃anɔ a sɔ̃́gou. 34 Ɔ̃ Bɛnadada òɛ̀: Wɛ̃́lɛ pɔ́
ma mae sì n maewaɔ, má ɛa sɔaanɛ, níɔ
laata Damasi lá ma mae kɛ̀ Samaliwa. Ɔ̃
Ahabu mɛ̀: Wà lɛdoũkɛ bee musu, mí n
gbaɛ. Ɔ̃ à lɛdoũkɛ̀aànɔ à aà gbàɛ.

Ãnabi kí Ahabu daa yã́u

35 Dii ò ãnabi gãli gbɛ̃ɛɛ à o a gbɛ̃́deeɛ
aà a lɛ́. Kɛ́ ãnabipi òɛ̀, ɔ̃ à gì. 36 Ɔ̃ a òɛ̀:
Lá ni Dii yãmao, tó n kɛ̃a, nɔ̀ɔmusu a n
dɛɛ. Kɛ́ à gɛ̀zɛa, ɔ̃ nɔ̀ɔmusu aà è a dɛ̀.*
37 Ãnabipi gbɛ̃e è lɔ, ɔ̃ a òɛ̀ aà a lɛ́. Ɔ̃ à
aà lɛ̀, à kɛ̀'ĩa. 38 Ɔ̃ ãnabipi zwãa kù a wɛ́a
à azĩa lìlɛ, ɔ̃ à gɛ̀ lɛ́ kí dã́ zɛ́ lɛ. 39 Kɛ́ kí
lɛ́ gɛ̃, ɔ̃ ãnabipi lɛzùaàzi à mɛ̀: Mapi n
zɔ̀blena, kɛ́ ma gɛ zĩlau, ɔ̃ gbɛ̃e mɔ̀ ma
kĩ́i ń gɔ̃ɛeo, à mɛ̀ màɔ aà dɔ̃́aɛ. Tó má
tò à pìlia, ma wɛ̃ni gɛ̀ yã́uɛ, ge má fĩabo
ã́nusu kiloo bla sɔosaiɛ. 40 Kɛ́ ma laai tà
gupãlei, ɔ̃ gɔ̃ɛpi gɛ̀zɛa. Ɔ̃ Isailiɔ kía òɛ̀:
Lá wa ĩadama ɔ̃ ń ò we. 41 À zwãapi gò a
wɛ́a kpakpa, ɔ̃ Isailiɔ kía aà dɔ̃̀ ãnabi ũ.
42 Ɔ̃ ãnabipi òɛ̀: Dii mɛ̀ lá n gɔ̃ɛ pɔ́ á dìlɛ
aà ga gbàɛ, n wɛ̃ni gɛ̀ yã́uɛ, n zĩgɔ̃ɔ i gaga
aà zĩgɔ̃ɔ gɛ̃ɛ ũ. 43 Ɔ̃ Isailiɔ kía dàzɛu, àlɛ
tá a bɛ Samali. Aà nɔ̀sɛ yà, à oosìsi.

Nabɔti vɛ̃ɛbu

21 Bee gbɛa Yezɛlɛɛ gbɛ̃e ku, aà
tɔ́n Nabɔti. A vɛ̃ɛbu vĩ Yezɛlɛɛ,
Samali kí Ahabu bɛ saɛ. 2 Ɔ̃ Ahabu òɛ̀:
Ǹ n vɛ̃ɛbu kpaa mà kɛ dò kaa ũ, asa a ku
ma bɛ saɛɛ, mí vɛ̃ɛbu pɔ́ a maa dɛ beea
kpama a gɛ̃ɛ ũ. Tó ń yei, má fĩabonɛ ń
ã́nusuo a bɛɛɛ lɛ́u. 3 Ɔ̃ Nabɔti ò Ahabuɛ:
Kai, a kɛo! Má fɔ̃ túbi pɔ́ ma deziɔ tòmɛɛ

*20:36 1Kia 13.24

kpamao. 4 Ɔ̃ Ahabu nɔ̀sɛ yà, à tà bɛ ń
oosisio, kɛ́ Yezɛlɛɛ gbɛ̃́ Nabɔtipi òɛ̀ á túbi
pɔ́ a deziɔ tòɛ kpawào yɑ̃́i. Ɔ̃ à wùlɛ a li-
iwa, à aɛdɔ̀ gĩwa, à gì pɔblei. 5 Aà na Zez-
abɛli mɔ̀ aà là à mɛ̀: Bɔ́mɛ n le n oosìsi,
ńlɛ pɔbleo ni? 6 Ɔ̃ a wèwà à mɛ̀: Má ò
Yezɛlɛɛ gbɛ̃́ Nabɔtiɛ ma mɛ̀ aà a vɛ̃ɛbu
kpaa, mí fĩaboɛ̀ ń ɑ̃́nusuoɛ. Tó vɛ̃ɛbu pãle
a yei sɔ̃, mí kpawà a gɛ̃ɛ ũ. Ɔ̃ à mɛ̀ á kpao.
7 Ɔ̃ Zezabɛli òɛ̀: N Isailiɔ kíakɛ yãkɛan
wea? Fɛlɛ pɔble ń pɔnao, má Yezɛlɛɛ gbɛ̃́
Nabɔti vɛ̃ɛbu enɛ.

8 Ɔ̃ à láɔ kɛ̃̀kɛ̃ ń Ahabu tɔ́o, à aà tãana
seela kɛ̀wà, a kpɑ̃̀sãkpãsã gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń
kíabui pɔ́ kú Nabɔti wɛ̃́lɛ guuɔnɛ. 9 Lápiɔ
guu à mɛ̀: À lɛyegɔɔ dilɛ, í a kpàwakɛ. À
zɔ̃lɛkĩi maa kpa Nabɔtiwa gbɛ̃́ɔ guu, 10 í
gbɛ̃́ giaɔ wɛɛlɛ gbɛ̃ɔn pla à ń kálɛ aà aɛ.
Aai yãdɔwà aa mɛ à Lua ń kíao tɔbɛ̃ɛsìɛ, í
aà kũ bɔaànɔ wɛ̃́nkpɛ à aà pápa ń gbɛo à
dɛ. 11 Ɔ̃ Nabɔti wɛ̃́lɛ gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń kíabuiɔ kɛ̀
lá Zezabɛli ò taala pɔ́ á kpɑ̃̀sãnɛ́ɔ guuwa.
12 Aa lɛyegɔɔ dìlɛ, ɔ̃ aa zɔ̃lɛkĩi maa kpà
Nabɔtiwa gbɛ̃́ɔ guu. 13 Ɔ̃ gbɛ̃́ gia gbɛ̃ɔn
plapiɔ mɔ̀ zɔ̃̀lɛ aà aɛ, aa yãdɔ̀wà gbɛ̃́ɔ wáa
aa mɛ̀ à Lua ń kíao tɔbɛ̃ɛsìɛ. Ɔ̃ wà aà kũ̀
wà bɔ̀aànɔ wɛ̃́nkpɛ, wà aà pàpa ń gbɛo
wa dɛ̀. 14 Ɔ̃ wà lɛ́kpãsãkɛ̀ Zezabɛliɛ wà
mɛ̀ wà Nabɔti pàpa ń gbɛo wa dɛ̀.

15 Kɛ́ Zezabɛli mà wà Nabɔti pàpa ń
gbɛo wa dɛ̀, ɔ̃ à gɛ̀ a ò Ahabuɛ à mɛ̀: Fɛlɛ
gɛ Nabɔti vɛ̃ɛbu pɔ́ à gìonɛ́pi sɛ n pɔ́ ũ,
asa a ku lɔo, à gà. 16 Kɛ́ Ahabu mà Nabɔti
gà, ɔ̃ à fɛ̀lɛ lɛ́ gɛ́ aà vɛ̃ɛbu sɛ́i a pɔ́ ũ.

17 Ɔ̃ Dii yã'ò Tisɛbɛ gbɛ̃́ Ɛliaɛ à mɛ̀:
18 Fɛlɛ gɛ́ Samali kí Ahabu lei. À gɛ̀
Nabɔti vɛ̃ɛbu sɛ́i, a ku we. 19 Oɛ̀ ma Dii
ma mɛ̀, gbɛ̃́ ɔ̃ a dɛ̀ à mɔ̀ a túbi sɛ́io lò? Ní
oɛ̀ lɔ, gu pɔ́ gbɛ̃ɔ Nabɔti au sɑ̃̀sãu, we aa
aàpi pɔ́ sãsãu sɔ̃.

20 Kɛ́ Ahabu Ɛlia è à mɛ̀: Ma ibɛɛ, n bɔa
fá! Ɔ̃ Ɛlia òɛ̀: Ée, ma bɔma kài! Asa n
nzĩa kpà yɑ̃́ pɔ́ kɛ̀ Diiɛ vãiwaɛ. 21 Ɔ̃ Dii
mɛ̀ á vãikɛnɛ, á kɛ n buiɔnɛ sàabu. N
gɔ̃ɛe a gɔ̃ Isaili bùsuuo, wɛ̃́ɛn nò, zɔn nò.
22 Á kɛ n uaɛ lá á kɛ̀ Nɛba nɛ́ Yeloboaũ
uaɛwaɛ, lá á kɛ̀ Ahia nɛ́ Baasa uaɛwa,
asa n Isailiɔ daa duunkɛau aà pɔ fɛ̀lɛɛ̀.
23 Zezabɛli sɔ̃, Dii mɛ̀ gbɛ̃ɔ aà so Yezɛlɛɛ
bĩ́i saɛɛ.† 24 Gbɛ̃ɔ n gbɛ̃́ pɔ́ aa gaga wɛ̃́lɛuɔ
só, bãɔ i n gbɛ̃́ pɔ́ aa gaga sɛ̃uɔ ble.

25 Gbɛ̃e ku yãa lán Ahabuwao, à azĩa
kpà yɑ̃́ pɔ́ Dii yeiowaɛ, mɛ́ aà na Zezabɛli
ì tɛ́kpaaàgu. 26 À yɑ̃́ pɔ́ wa ye a gĩyãio kɛ̀
maamaaɛ, à tɛ̀ tɑ̃́aɔzi lán Amɔle pɔ́ Dii ń
yá Isailiɔnɛɔwaɛ.

27 Kɛ́ Ahabu yɑ̃́pi mà, à a ula ga kɛ̃̀ à
zwɑ̃̀nkasaɔ dà, ɔ̃ à lɛyè. À ì ń zwɑ̃̀nkas-
apiɔ daa, à táa'ò busɛbusɛ. 28 Ɔ̃ Dii ò
Ɛliaɛ: 29 Ń è lá Ahabu azĩa bùsamɛɛa? Lá
à azĩa bùsamɛɛ, má vãipi kɛ aà uaɛ aà
gɔɔo. Aà nɛgɔ̃ɛ ɔ̃ má vãipi kɛ aà uaɛ.

Ãnabi Mise yɑ̃́ pɔ́ a su oa Ahabuɛ

(2Lad 18.1-27)

22 À kà wɛ̃̀ àaɔ̃ kɛ́ Siliɔ ń Isailiɔ i zĩka
ń kɔ̃oo. 2 A wɛ̃̀ àaɔ̃depi guu ɔ̃ Yu-
daɔ kí Yosafa gɛ̀ Isailiɔ kía lè. 3 À mɔ lè
Isailiɔ kía ò a gbɛ̃́ɔnɛ yãa à mɛ̀: Á dɔ̃ kɛ́
Lamɔtu Galada á wá pɔ́ɛ yãao lò? Kási wi
a sia Siliɔ kíawa yãkɛkɛo. 4 Ɔ̃ à Yosafa là
à mɛ̀: Ńyɔ̃ gɛmanɔ zĩu Lamɔtu Galadao
lé? Ɔ̃ Yosafa wèwà à mɛ̀: Wá doũɛ, ma
gbɛ̃́ɔá n gbɛ̃́ɔnɛ. Ma sɔ̃́ɔá n sɔ̃́ɔnɛ. 5 Ɔ̃ à ɛ̀a
mɛ̀: Dii la gĩa. 6 Isailiɔ kíapi ãnabi ɛgɛ-
naɔ kɑ̃̀a gbɛ̃ɔn ɔ̀aa pla taawa, ɔ̃ à ń lá à
mɛ̀: Mà gɛ́ zĩu Lamɔtu Galadadeɔwa yɑ̃̀,
ge mà kɑ̃́maboɛ? Ɔ̃ aa wèwà aa mɛ̀: Gɛ́!
Dii a ń nanɛ n ɔzĩɛ. 7 Ɔ̃ Yosafa mɛ̀: Dii
ãnabi ku la, wà e wà aà laoa? 8 Ɔ̃ Isailiɔ
kía wèwà à mɛ̀: Gɔ̃ɛe ku lɔ, aà tɔ́n Mise,
Imɛla nɛ́ɛ. A fɔ̃ yãgbɛawɛ̃ɛ Diiwa, ãma
má yeaàzi no, asa ìli àsi maa omɛɛ ziio,
sema a bɛ̃ɛ. Ɔ̃ Yosafa mɛ̀: Ńsu o màao
kí! 9 Ɔ̃ Isailiɔ kía a ìwae sìsi, a òɛ̀: Gɛ ǹ
Imɛla nɛ́ Mise sísi aà mɔ kpakpa. 10 Isailiɔ
kía ń Yudaɔ kí Yosafao baade a kible'ula
daa, aa zɔ̃lɛa ń báaɔwa pɔ́wɛngbɛ̃ɛ pɔ́

†**21:23** 2Kia 9.36

kú Samali bĩ́ibɔlɛ saɛ, ɔ̃ ãnabi ɛgɛnapiɔ
lɛ́ yãyaaa'o ń aɛ. 11 Kenaana nɛ́ Zedekia
mɔsi pì lán kɔ́baɔwa à mɛ̀: Dii mɛ̀ kɔ́baɛ
beeɔ ɔ̃ ńyɔ̃ Siliɔ zɔ̃zɔ̃ò ǹ ń dɛdɛò píi. 12 Ɔ̃
ãnabipiɔ lɛ́ yã́ doũ o ḿpii aalɛ mɛ: Gɛ́
lɛ́lɛi Lamɔtu Galadawa, ńyɔ̃ fuao. Dii ń
nánɛ n ɔzĩɛ. 13 Gbɛ̃́ pɔ́ gɛ̀ Mise sísii òɛ̀:
Ãnabi dãɔ lɛ́ kɛ̀ doũɛ laɔ! Àsi maa aalɛ o
kíɛ. Yã doũpi o sɔ̃, àsi maa oɛ̀. 14 Ɔ̃ Mise
mɛ̀: Ń Dii kuao, yã́ pɔ́ Dii òmɛɛ, bee má
o kípiɛ.

15 Kɛ́ à kà, ɔ̃ kí aà là à mɛ̀: Mise,
wà gɛ́ zĩu Lamɔtu Galadawa yã̀, ge wà
kã́maboɛ? Ɔ̃ a wèwà à mɛ̀: Gɛ́ lɛ́lɛiwà
mɛ̀! Ńyɔ̃ fuao. Dii ń nánɛ n ɔzĩɛ. 16 Ɔ̃ kí
òɛ̀: Gɛ̃n ũma ń ye mà onɛ ńsu ɛɛtomɛɛo
ni? Sĩana o ń Diio. 17 Ɔ̃ Mise mɛ̀: Ma
Isailiɔ è fãaaa sĩ̀sĩɔ pɔlɛu lán sã pɔ́ dãna
vĩoɔwa.[‡] Ɔ̃ Dii òmɛɛ, gbɛ̃́piɔ dɔaana vĩo,
an baade tá a bɛ ń a aafiao. 18 Ɔ̃ Isailiɔ
kía ò Yosafaɛ: Ni ma we ya? Mi onɛ ìli
àsi maa omɛɛo, sema a bɛ̃̀ɛo lò? 19 Ɔ̃ Mise
ɛ̀a mɛ̀: Dii yãma! Ma Dii è zɔ̃lɛa a gĩ́-
naa,[¶] luabɛ gbɛ̃́ɔ zɛa aà saɛ píi ɔplaai ń
zɛɛio.[§] 20 Ɔ̃ Dii mɛ̀: Démɛ a e kɔ̃nikɛmɛɛ
Ahabuɛ aà gɛ́ lɛ́lɛi Lamɔtu Galadawa, i
ga wei? Ɔ̃ wã́anɛ ò kɛ́wa, lootɛ̃ ò kɛ́wa.
21 Ɔ̃ nisĩnae bɔ̀ mɔ̀ zè Dii aɛ à mɛ̀: Mámɛ
má gɛ́ kɔ̃nikɛɛ̀. Ɔ̃ Dii aà là à mɛ̀: Ńyɔ̃ kɛ
kpelewa ni? 22 Ɔ̃ a wèwà à mɛ̀: Má gɛ
sóso ká aà ãnabiɔnɛ ń lɛ́u nisĩn ɛɛde ũɛ.[**]
Ɔ̃ Dii mɛ̀: Ńyɔ̃ kɔ̃nikɛɛ̀, ńyɔ̃ fuao. Gɛ ǹ kɛ
màa. 23 Màa nisĩn ɛɛdepi sòso kà n ãn-
abiɛ beeɔnɛ ń lɛ́u ḿpii, kási sɔ̃ àsi bɛ̃̀ɛ ɔ̃
Dii ò n yã́ musu. 24 Ɔ̃ Kenaana nɛ́ Zedekia
gɛ̀ Mise sãnkɛ à mɛ̀: Zɛ́ kpele Dii Nisĩna
sɛ̀ à gòa à gɛ̀ yã'ònɛi? 25 Ɔ̃ Mise wèwà à
mɛ̀: Gɔɔ pɔ́ n gɛ ulɛi kpɛ́u kpɛa, gɔɔ bee
ńyɔ̃ dɔ̃. 26 Ɔ̃ Isailiɔ kía mɛ̀: À Mise kũ taò
wɛ̃́lɛ kía Amɔ ń ma nɛ́ Yoasio kĩ́i. 27 Í onɛ́
ma mɛ̀ aa aà dakpɛu, aaiɔ pɛ̃ɛ ń ío kpawà
yɔɔyɔɔ e mà gɛ suò aafia. 28 Ɔ̃ Mise mɛ̀:
Tó n su aafia, Dii mɛ́ i damɛɛ má ònɛo.
Ɔ̃ Mise ɛ̀a mɛ̀: Á baade píi ma yã́pi mào
lò?

Ahabu gaa Lamɔtu Galada

(2Lad 18.28-34)

29 Isailiɔ kía ń Yudaɔ kí Yosafao gɛ̀
Lamɔtu Galada. 30 Ɔ̃ Isailiɔ kía ò Yosafaɛ:
Má azĩa lilɛɛ, mí si zĩu. Mpi sɔ̃ ǹyɔ̃ ku
la ń n kible'ulao daa. Ɔ̃ Isailiɔ kía az-
ĩa lìlɛ à sì zĩu. 31 À mɔ lè Siliɔ kía ò a
sɔ̃́go dɔaana gbɛ̃ɔn baakwi ń plaoɔnɛ à
mɛ̀: Ásu gbɛ̃e wɛ zĩpiuo, nɛ́fɛ̃nɛnan nò,
gbɛ̃zɔ̃ɔn nò, sema Isailiɔ kía ado. 32 Kɛ́
sɔ̃́go dɔaanapiɔ Yosafa è, aalɛ e Isailiɔ
kíaɛ. Kɛ́ aa sùwà, ɔ̃ Yosafa wiilɛ̀. 33 Kɛ́ aa
è Isailiɔ kía no, ɔ̃ aa aà tò we.

34 Kɛ́ gbɛ̃e ka tɔ̃̀ Isailiɔgu pã yã́i, ɔ̃ à gɛ̀
Isailiɔ kíapi pà à gɛ̃̀ aà mɔ̀ ula pɛɛkĩiɔ zãn-
guo. Ɔ̃ a ò a sɔ̃́godeɛ: Lɛliaa wà bɔ zĩu, wà
ma wiwiɛ we. 35 Zĩpi gbãakũ̀ gɔɔ bee, mɛ́
wa kípi kṹkũa zɛa a sɔ̃́go guu, aà aɛ dɔa
Siliɔwa. Gu pɔ́ wà aà wìwiupi lɛ́ aubɔ,
àlɛ ká sɔ̃́go guu. Oosi ɔ̃ à gà. 36 Kɛ́ ĩatɛ̃
lɛ́ gɛ̃ kpɛ́u, zĩgɔ̃ɔ wiilɛ̀kɔ̃i aa mɛ̀ baade tá
a bùsuu e a bɛ wɛ̃́lɛu. 37 Màa kípi gà, ɔ̃
wà aà gɛ sɛ̀ sùò Samali wa vĩ̀. 38 Wà aà
sɔ̃́go pìpi Samali íkalɛkĩi, gu pɔ́ káaluaɔ
ì zu'ou, ɔ̃ gbɛ̃ɔ mɔ̀ aà au sã̀sã lá Dii òwa.

39 Ahabu yã́ kĩniɔ ku Isaili kíaɔ ladau,
yã́ pɔ́ a kɛ̀ɔ píi ń kpɛ́ pɔ́ a dɔ̀ ń wesa swaao
ń wɛ̃́lɛ pɔ́ a kɛ̀kɛ kàlɛɔ. 40 Kɛ́ Ahabu gà, ɔ̃
aà nɛ́ Aazia zɔ̃̀lɛ aà gbɛu.

Yudaɔ kí Yosafa

(2Lad 20.31-21.1)

41 Isailiɔ kí Ahabu kpalablea wɛ̃̀ síiɔ̃de
guu ɔ̃ Asa nɛ́ Yosafa gɔ̃̀ Yudaɔ kía ũ. 42 Aà
wɛ̃̀ bla sɔosaide guu ɔ̃ à kpalablèu, à zɔ̃̀lɛ
báawa Yelusalɛũ wɛ̃̀ baasɔoɛ. Aà da tɔ́n

‡**22:17** Nao 27.17
¶**22:19** Isa 6.1
§**22:19** Yob 1.6
****22:22** 2Tɛs 2.11-12

Azuba, Seli nɛ́ɛ. 43 À zɛ̀ ń a mae Asa
yãkɛaɔ yɑ̃́pii musuɛ, i pãalɛo, à yɑ̃́ pɔ́ Dii
yei kɛ̀. 44 Ń beeo i gulɛsĩ pɔ́ wa bòɔ daaĩo.
E tia wìɔ sa'owàɛ, wìɔ tulaletikatɛa we.
45 Yosafa na ń Isailiɔ kíao. 46 Aà yɑ̃́
kĩniɔ ku Yuda kíaɔ ladau, aà nɛgɔ̃nkɛyãɔ
ń zĩ pɔ́ a kàɔ píi. 47 Tɑ̃́akpɛ káalua kĩni
pɔ́ gɔ̃̀ aà bùsuu za a mae Asa gɔɔɔ, à ń
mìdɛ píiɛ. 48 Ɛdɔũ bùsu kía vĩo, ɔ̃ Yosafa
dɔaana dìlɛnɛ́.
49 À ísia gó'ilɛnaɔ kɛ̀ aa gɛ́ vua sɛ́i Ofii,
kási aai e bɔ̀ ń táo ísiaao, ɔ̃ aa wìwi Ɛz-
iɔ̃gɛbɛɛɛ. 50 Gɔɔ bee ɔ̃ Ahabu nɛ́ Aazia ò
Yosafaɛ aà to a gbɛ̃́ɔ da ísiaa ń aà gbɛ̃́ɔ
sãnu, ɔ̃ Yosafa i weio. 51 Kɛ́ Yosafa gà, wà
aà mia kpàkɔ̃i ń aà deziɔ Davidi wɛ̃́lɛu, ɔ̃
aà nɛ́ Yolaũ zɔ̃̀lɛ aà gbɛu.

Isailiɔ kí Aazia

52 Yudaɔ kí Yosafa kpalablea wɛ̃̀ gɛ̃o ń
plaode guu ɔ̃ Ahabu nɛ́ Aazia gɔ̃̀ Isailiɔ
kía ũ Samali, à zɔ̃̀lɛ báawa wɛ̃̀ plaɛ. 53 À
yɑ̃́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀ à zɛ̀ ń a de ń a dao yɑ̃́o
ń Nɛba nɛ́ Yeloboaũ pɔ́ Isailiɔ dà duunau
yãkɛaɔ. 54 À zɔblè Baaliɛ à aà sìsi, ɔ̃ à Dii
Isailiɔ Lua pɔ fɛ̀lɛɛ̀ lá a mae kɛ̀wa.

KÍAƆ LÁ PLAADE

Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Láɛ bee Isailiɔ ń Yudaɔ kpala yã́ gbɛzãɔ bɔɔlɛkɛ̀wɛ̃ɛ.

Lɛɛ 1 e 17 lɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ aa kpalablè e Isailiɔ kpala àɔ gɛ́ midɛi owɛ̃ɛ. Isaili kíapiɔ swã́ gbãa, aa pãkpà Luazi, ɔ̃ Lua tò Asiliɔ kí Samanasaa Isailiɔ mɛɛwia Samali sì, à tà ń Isaili gbɛ̃ɛɔ a bùsuu. Yã́pi kɛ̀ e wàɔ gɛ́ Yesu Kilisi ii wɛ̃̀ 720 taawa. Gɔɔ bee ãnabi Ɛlia gɛ̃ɛ Elizi mɛ́ lɛ́ zĩkɛ (2-13).

Lɛɛ 18 e 25 Yudaɔ kpala pɔ́ gɔ̃̀ ado e wɛ̃̀ basoplakwi yã'ò, e Babiloni kí Nɛbukanɛza gɛ̀ Yelusalɛũ sìò e wàɔ gɛ́ Yesu Kilisi ii wɛ̃̀ 587. Kí Nɛbukanɛza Lua kpɛ́ wìwi, ɔ̃ à tà ń Yuda bui gbɛ̃maaɔ a bùsuu ḿpii (25).

Ɛlia ń kí Aaziao

1 Ahabu gaa gbɛa Mɔabuɔ ńzĩa sì Isail-
iɔwa. 2 Gɔɔ pɔ́ Aazia bã̀ɛ za a kpɛ-
diakɔ̃a fɛnɛntiu Samali, àlɛ gyãkɛ. Ɔ̃ à
gbɛ̃́ɔ zĩ̀ à mɛ̀: À gɛ́ Ɛkɛloni dii Baalizɛbu
laimɛɛ, tó má gbã́gbã ń gyãɛ beeo. 3 Ɔ̃
Dii Malaika ò Tisɛbɛ gbɛ̃́ Ɛliaɛ: Fɛlɛ gɛ́
dai Samali kía zĩnaɔlɛ, ní ń la, Lua ku
Isaili bùsuuoɛ, ɔ̃ aalɛ gɛ́ yãgbɛai Ɛkɛloni
dii Baalizɛbuwaa? 4 A yã́i ma mɛ̀ Aazia a
fɛlɛ lii pɔ́ a wúlɛwàwao, a gaɛ. Ɔ̃ Ɛlia gɛ
ò màa.
5 Kɛ́ zĩnapiɔ ɛa tà kí kĩ́i, ɔ̃ à ń lá à
mɛ̀: Àkɛa a ɛa sui? 6 Ɔ̃ aa wèwà aa mɛ̀:
Gɔ̃ɛ mɛ́ mɔ̀ dàwálɛ, a òwɛ̃ɛ wà ɛa su, wí
onɛ, Dii mɛ̀ á kú Isaili bùsuuoɛ, ɔ̃ n gbɛ̃́ɔ
zĩ̀ yãlai Ɛkɛloni dii Baalizɛbuwaa? A yã́i
ńyɔ̃ fɛlɛ lii pɔ́ ń wúlɛwàwao, ńyɔ̃ gaɛ. 7 Ɔ̃
kí ń lá à mɛ̀: Gɔ̃ɛ pɔ́ mɔ̀ dàálɛ à yã'òɛ́pi
dɛ kpelewa ni? 8 Aa wèwà aa mɛ̀: Pɔ́kã
ula gɔ̃ɛpi daa, mɛ́ a báa asana dɔa.†† Ɔ̃ kí
mɛ̀: Tisɛbɛ gbɛ̃́ Ɛlian we.
9 Kí a zĩgɔ̃ gbɛ̃ɔn blakwi ń ń dɔaanao
zĩ̀ Ɛlia kṹi, ɔ̃ aa gɛ̀ aà lè zɔ̃lɛa sĩ̀sĩ musu.
Dɔaanapi òɛ̀: Lua gbɛ̃́, kí mɛ̀ pila! 10 Ɛlia
wèwà à mɛ̀: Tó Lua gbɛ̃́n ma ũ, tɛ́ bɔ lu-
abɛ, i kũma‡‡ ń n zĩgɔ̃ gbɛ̃ɔn blakwiɔ.
Ɔ̃ tɛ́ bɔ̀ luabɛ, à kũ̀má ḿpii. 11 Ɔ̃ kí ɛ̀a
zĩgɔ̃ gbɛ̃ɔn blakwi pãleɔ ń ń dɔaanao zĩ̀
lɔ. Dɔaanapi mɛ̀: Lua gbɛ̃́, kí mɛ̀ pila
kpakpa! 12 Ɛlia òɛ̀: Tó Lua gbɛ̃́n ma ũ, tɛ́
bɔ luabɛ, i kũma ń n zĩgɔ̃ gbɛ̃ɔn blakwiɔ.
Ɔ̃ Lua tɛ́ gbàɛ, à kũ̀má ḿpii. 13 Ɔ̃ kí ɛ̀a zĩgɔ̃
gbɛ̃ɔn blakwi pãleɔ ń ń dɔaanao zĩ̀ a gɛ̃n
àaɔ̃dei. Dɔaanapi gɛ̀ kùlɛ Ɛliaɛ à awakpàɛ̀
à mɛ̀: Lua gbɛ̃́, mapi ń n zɔ̀blena gbɛ̃ɔn
blakwiɛ beeɔ, wá wɛ̃ni da gbia. 14 Tɛ́ bɔ̀
luabɛ à kũ̀ dɔaana gbɛ̃ɔn pla káauɔwa ń
ń zĩgɔ̃ɔ píi. Tiasa sɔ̃ ma wɛ̃ni da gbia.
15 Ɔ̃ Dii Malaika ò Ɛliaɛ: Pila gɛaànɔ, ńsu
vĩakɛɛ̀o. Ɔ̃ à pìla, aa gɛ̀ kípi kĩ́i sãnu. 16 Ɔ̃
Ɛlia ò kípiɛ: Dii mɛ̀ á kú Isaili bùsuuoɛ, ɔ̃
n gbɛ̃́ɔ zĩ̀ yãlai Ɛkɛloni dii Baalizɛbuwaa?
A yã́i tò ńyɔ̃ fɛlɛ lii pɔ́ ń wúlɛwàwao, ńyɔ̃
gaɛ. 17 Ɔ̃ kí Aaziapi gà lá Dii dà Ɛliaɛ a
òwa.

Yudaɔ kí Yeholaũ, Yosafa nɛ́ kpalablea
wɛ̃̀ plaade guu ɔ̃ Yolaũ zɔ̃̀lɛ Aazia gbɛu,
kɛ́ Aaziapi nɛgɔ̃ɛ vĩo yã́i. 18 Aazia yã́
kĩniɔ ku Isaili kíaɔ ladau.

Dii Ɛlia sɛ suaò a kĩ́i

2 Lá Dii Ɛlia sɛ̀ ń zàao à sùò a kĩ́in kɛ:
Kɛ́ Ɛlia ń Ɛlizio bɔ̀ Giligali, aa bɛ zɛ́u.
2 Ɔ̃ Ɛlia ò Ɛliziɛ: Zɛ laaɔ! Dii ma zĩ Bɛtɛliɛ.
Ɔ̃ Ɛlizi mɛ̀: Ń Dii kuao ń n kuao má kɛ̃-
mao. Kɛ́ aalɛ gɛ́ Bɛtɛli, 3 ɔ̃ ãnabiɔ gãlide
pɔ́ kú Bɛtɛliɔ bɔ̀ mɔ̀ Ɛlizi là aa mɛ̀: Asa
ń dɔ̃ kɛ́ Dii lɛ́ n dii sima gbão lò? A wè-
má à mɛ̀: Má dɔ̃. À nílɛ! 4 Ɔ̃ Ɛlia ò Ɛliziɛ:
Zɛ laaɔ! Dii ma zĩ Yelikoɛ. A wèwà à mɛ̀:
Ń Dii kuao ń n kuao má kɛ̃mao. Ɔ̃ aa gɛ̀
Yeliko. 5 Ãnabiɔ gãlide pɔ́ kú Yelikoɔ bɔ̀
mɔ̀ Ɛlizi là aa mɛ̀: Asa ń dɔ̃ kɛ́ Dii lɛ́ n
dii sima gbão lò? A wèmá à mɛ̀: Má dɔ̃ɛ

††1:8 Mat 3.4, Maa 1.6
‡‡1:10 Luk 9.54

bɛ! À nílɛ! 6 Ɔ̃ Ɛlia òɛ̀: Zɛ laaɔ! Dii ma zĩ
Yuudɛ̃iɛ. A wèwà à mɛ̀: Ń Dii kuao ń n
kuao má kɛ̃mao.
Ɔ̃ aa tɛkɔ̃i, 7 ãnabi gbɛ̃ɔn blakwiɔ tɛ́ńzi.
Kɛ́ gbɛ̃ɔn plapiɔ zɛ̀ Yuudɛ̃ baa, ɔ̃ ãnabipiɔ
zɛ̀ kãaa. 8 Ɔ̃ Ɛlia a ulada bɔ kpàaũ à í lɛ̀ò,
ɔ̃ ípi zɔ̃̀ɛ za baala e baale, à gɔ̃̀ gugii ũ,
ɔ̃ gbɛ̃ɔn plapiɔ bùawà. 9 Kɛ́ aa bùa, Ɛlia
Ɛlizi là à mɛ̀: Bɔ́ ń ye mà kɛnɛ e Lua àɔ
gɛ́ ma síimai? Ɛlizi wèwà à mɛ̀: To n ãn-
abikɛgbãa pɔ́ ń vĩ gɔ̃mɛɛ e lɛɛ pla.¶¶ 10 Ɔ̃
Ɛlia òɛ̀: Yɑ̃́ pɔ́ ń gbɛ̀api zĩ'ũ. Gɔɔ pɔ́ Lua
lɛ́ ma sima, tó n ma e, a gɔ̃nɛɛ. Tó ni ma
e sɔ̃o, ńyɔ̃ eo. 11 Kɛ́ aalɛ yɑ̃́pi o, aalɛ gɛ́
màa, ɔ̃ sɔ̃́go tɛde ń sɔ̃́ tɛdeɔ ń kɛ̃́kɔ̃wa, ɔ̃
Ɛlia tà musu ń zàao. 12 Kɛ́ Ɛlizi è, à wi-
ilɛ̀ à mɛ̀: Baa! Baa! N ka Isailiɔ zĩkasɔ̃goɔ
ń a sɔ̃deɔwa.§§ I aà e lɔo, ɔ̃ à a pɔkasaɔ
ga pàa. 13 À Ɛlia ulada pɔ́ wòlowà à kwɛ̀
sɛ̀lɛ, ɔ̃ à ɛ̀a gɛ̀ zɛ̀ Yuudɛ̃ baa. 14 À í lɛ̀ ń
Ɛlia ulada pɔ́ á kũapio à mɛ̀: Dii Ɛlia Lua
ku máɛ? Kɛ́ à í lɛ̀ò màa, ɔ̃ à zɔ̃̀ɛ za baala
e baale, ɔ̃ à bùa.
15 Ãnabiɔ gãlide pɔ́ bɔ̀ Yelikoɔ lɛ́ gwa,
ɔ̃ aa mɛ̀: Ɛlia ãnabikɛgbãa gɔ̃̀ Ɛliziɛ. Ɔ̃
aa mɔ̀ dàaàlɛ aa kùlɛɛ̀ 16 aa mɛ̀: Wápiɔ n
zɔ̀blenaɔ, wá gɔ̃sa gbãa gbɛ̃ɔn blakwiɔ vĩ.
Aa gɛ́ n dii wɛɛlei. Wìliɔ dɔ̃o tó Dii Nisĩna
aà sɛ zù gbɛ̀sĩsĩe musu ge guzulɛeuɛ. Ɔ̃
Ɛlizi mɛ̀: Ásu ń zĩo. 17 Aa nàɛwà e à kɛ̀ɛ̀
gɛɛkpanwɛia yɑ̃́ ũ, ɔ̃ à mɛ̀: À ń zĩ. Ɔ̃ aa
gbɛ̃ɔn blakwipiɔ gbàɛ, aa kpálɛkɛ̀ Ɛliazi
gɔɔ àaɔ̃, aai bɔwào. 18 Kɛ́ aa ɛ̀a sù, aa Ɛl-
izi lɛ̀ Yeliko, ɔ̃ a òńɛ́: Mi oɛ́ ásu gɛoo lɛ́?

Ɛlizi dabudabu sɛ̃́iaɔ

19 Wɛ̃́lɛpideɔ ò Ɛliziɛ: Gwa dii! Wá wɛ̃́lɛ
kálɛa maa lá ń ɛ̀wa. A í mɛ́ nao, a tɔɔlɛ
lí pɔe kɛo. 20 Ɔ̃ à mɛ̀: À wisika ta dafuu à
mɔomɛɛ. Ɔ̃ wà mɔ̀oɛ̀. 21 À gɛ̀ nibɔnai, ɔ̃ à
wisipi kàu à mɛ̀: Dii mɛ̀ a ípi yɔ̀ɔkɛ̀. Ípi
a mɔ́ ń gaga ge tɔɔlɛ pɔekɛsaio lɔo.* 22 Ɔ̃
ípi maakũ̀ e ń a gbão lá Ɛlizi òwa.
23 Kɛ́ Ɛlizi bɔ̀ we, àlɛ gɛ́ Bɛtɛli. Gɔɔ pɔ́ a
bɛ zɛ́u, ɔ̃ ɛ̀waasonaeɔ bɔ̀lɛ wɛ̃́lɛ guu, aa aà
kɛ̀ pɔ́ɔpɔɔ aa òɛ̀: Migbaa, ǹyɔ̃ gɛ́! Migbaa,
ǹyɔ̃ gɛ́! 24 À lìli wɛbìimá, à ń ká ń Dii tɔ́o.
Ɔ̃ wàiɔ bɔ̀lɛ líkpɛu mɛ̀n pla, aa nɛ́ gbɛ̃ɔn
bla ń plaopiɔ zɔ̃̀ɛzɔ̃ɛ. 25 Kɛ́ Ɛlizi bɔ̀ we, à
gɛ̀ Kaamɛli, ɔ̃ à ɛ̀a tà Samali.

Mɔabuɔ ńzĩa sia Isailiɔwa

3 Yudaɔ kí Yosafa kpalablea wɛ̃̀ bao
plasaide guu ɔ̃ Ahabu nɛ́ Yolaũ gɔ̃̀
Isailiɔ kía ũ Samali, à zɔ̃̀lɛ kpalau wɛ̃̀ kuɛ-
plaɛ. 2 À yɑ̃́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀, ãma i ka a
de ń a dao pɔ́wao. À Baali gbɛ pɔ́ a mae
pɛ̀lɛ bìlɛ, 3 ãma à zɛ̀ ń duuna pɔ́ Nɛba nɛ́
Yeloboaũ Isailiɔ dà a kɛauo, i pãalɛ̀ɛo.
4 Mɔabuɔ kí Mɛsa sã kpàsaɔ vĩ, ìɔ
sãnɛbɔlɔnaɔ falubɔ Isailiɔ kíaɛ mɛ̀n
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ basɔo (100.000) ń sãsa mɛ̀n
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ basɔo (100.000) kɑ̃́o. 5 Kɛ́
Ahabu gà, ɔ̃ Mɔabuɔ kía azĩa sì Isailiɔ
kíawa. 6 Wegɔ̃ɔ kí Yolaũ bɔ̀ Samali à
Isailiɔ kɑ̃̀aa píi. 7 À gbɛ̃́ɔ zĩ̀ Yudaɔ kí
Yosafawa à mɛ̀: Mɔabuɔ kía azĩa sìa. Ńyɔ̃
gɛmanɔ zĩkai ń Mɔabuɔo lɛ́? A wèwà à
mɛ̀: Má gɛ́, asa wá doũɛ. Ma zĩgɔ̃ɔ́ n
zĩgɔ̃ɔnɛ, ma sɔ̃́ɔ́ n sɔ̃́ɔnɛ.
8 Kɛ́ Yosafa mɔ̀, ɔ̃ à Yolaũ là à mɛ̀: Má
oi wà sɛ́lɛu wà gɛ lɛ́lɛmái? Yolaũ wèwà à
mɛ̀: Wá sɛ́lɛ Ɛdɔũ guwaiwaiuɛ. 9 Ɔ̃ Isailiɔ
kía dàzɛu ń Yudaɔ kíao ń Ɛdɔũɔ kíao.
Kɛ́ aa pɑ̃̀ gui gɔɔ sopla, ɔ̃ í làa zĩgɔ̃ɔwa
ń ń pɔtuoɔ. 10 Ɔ̃ Isailiɔ kía mɛ̀: Yɑ̃́ gì!
Dii wá kía gbɛ̃ɔn àaɔ̃ kɑ̃̀aa, ɔ̃ à wá ná
Mɔabuɔnɛ ń ɔzĩa? 11 Ɔ̃ Yosafa mɛ̀: Dii ãn-
abie ku la aà Dii lawɛ̃ɛo lɛ́? Ɔ̃ Isailiɔ kía
ìwae mɛ̀: Safata nɛ́ Ɛlizi ku la. Ɔ̃mɛ ì íka
Ɛliaɛ a ɔwa yãa. 12 Ɔ̃ Yosafa mɛ̀: Dii yɑ̃́
kuwà. Ɔ̃ Isailiɔ kía ń Yosafao ń Ɛdɔũɔ
kíao gɛ̀ Ɛlizi kĩ́i. 13 Ɔ̃ Ɛlizi ò Isailiɔ kíaɛ:

¶¶**2:9** Iko 21.17
§§**2:12** 2Kia 13.14
***2:21** Bɔa 15.22-26

Wá yã́ kɔ̃'è má ni? Gɛ́ n de ń n dao tã́adeɔ
kĩ́i. Ɔ̃ Isailiɔ kía wèwà à mɛ̀: Aawo! Wá
kía gbɛ̃ɔn àaɔ̃ɔ, Dii mɛ́ wá kãaa, àlɛ wá
na Mɔabuɔnɛ ń ɔzĩ. 14 Ɔ̃ Ɛlizi òɛ̀: Ń Dii
Zĩgɔ̃de pɔ́ mi zĩkɛɛ̀ kuao, mɛ́ i kɛ Yudaɔ
kí Yosafa wɛ́ yã́i no, má wɛsɛ mà n gwa
seo. 15 À mɔmɛɛ ń mɔɔnlɛnao. Kɛ́ mɔɔn-
lɛnapi nà a lɛawa, ɔ̃ Dii gbãamɔ̀ Ɛliziwa
16 à mɛ̀: Dii mɛ̀ à ɛyɔ̃yɔ̃ swa'ɛɛ beeu. 17 Dii
mɛ̀ á zàa'ĩana ń louo eo, kási í a swa'ɛɛ
bee paɛ, í mi ń á zuɔ ń á zàa'ĩnaɔ. 18 Dii
kĩ́i yã́piá faaiɛ. A Mɔabuɔ naɛ́ á ɔzĩ lɔɛ.
19 Á lɛ́lɛ an wɛ̃́lɛ maa bĩ́ideɔwa píi, í lí pɔ́
wì a bɛ bleɔ zɔ̃zɔ̃ píi, í nibɔnaɔ wɛna píi, í
bugbɛ kɛfɛnaɔ ɔ̃̀ɔkpa ń gbɛo píi. 20 Kɛ́ gu
dɔ̀ sa kɔɔ ogɔɔ, ɔ̃ í bɔ̀ Ɛdɔũ bùsu oi à dà
tɔɔlɛa píi.
21 Kɛ́ Mɔabuɔ mà kípiɔ mɔ̀ zĩkaińnɔ,
aa gbɛ̃́ pɔ́ kà pɔ́ naańziɔ sìsi píi néfɛ̃nɛn
gbɛ̃zɔ̃ɔ, ɔ̃ aa ń kãaa ń bùsu zɔ̃lɛu. 22 Kɛ́
aa fɛ̀lɛ kɔɔ, ĩatɛ̃ dɔa ípiwa ń aɛ, a dɛnɛ́
tɛ̃́ɛɛ lán auwa. 23 Ɔ̃ aa mɛ̀: Aun we! Kípiɔ
lìaa ń kɔ̃o aa kɔ̃ dɛ̀dɛɛ fá! Mɔabuɔ, wà
gɛ́ ń pɔ́ɔ sɛ́lɛi! 24 Kɛ́ aa kà Isailiɔ bòou, ɔ̃
Isailiɔ fɛ̀lɛ lɛ̀lɛmá, ɔ̃ Mɔabupiɔ lɛ̀kɔ̃wa. Ɔ̃
Isailiɔ sì ń bùsuu aa ń dɛdɛ. 25 Aa ń wɛ̃́lɛɔ
wìwi, baade gbɛ sɛ̀lɛ zùzu bugbɛ kɛfɛ-
naɔu aa dà bugbɛpiɔla píi. Aa nibɔnaɔ
wɛnà píi, aa lí pɔ́ wì a bɛ bleɔ zɔ̃̀zɔ̃ píi.
An mɛɛwia Kilalɛsɛ mɛ́ gɔ̃̀ ado lɛ́solɛso,
ɔ̃ gbɛ̀zunaɔ lìai, aalɛ wɛ̃́lɛpi bĩ́i papa ń
gbɛ̀ gbɛ̃̀nɛo. 26 Kɛ́ Mɔabuɔ kía è wa ye
zĩ̀blewa, ɔ̃ à fɛ̃ndadeɔ sɛ̀ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃ ń
basɔoo (700), aa gbɛ̃́piɔ kɛ̃aaɛ Ɛdɔũɔ kía
tufawa, ɔ̃ aa fùa. 27 Ɔ̃ à a nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia pɔ́ a
kpalable a gbɛu sɛ̀ sa'ɔ̀ɔ̀ bĩ́iwa. Ɔ̃ gili gɛ̃̀
Isailiɔgu, aa gò Mɔabuɔla aa tà ń bùsuu.

Gyaa nísi tùu yã́

4 Ãnabiɔ gãli gbɛ̃e na wiilɛ̀ Ɛliziwa à
mɛ̀: Ma zã́ pɔ́ dɛ n gbɛ̃́ ũ gà. Ń dɔ̃
kɛ́ n gbɛ̃́pi Dii vĩa vĩ. Aà fĩade lɛ́ mɔ́ ma
nɛgɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn plaɔ sɛ́lɛi a zɔɔ ũɛ. 2 Ɔ̃ Ɛlizi
òɛ̀: Bɔ́ ń ye mà kɛnɛi? Bɔ́ ń vĩ n kpɛ́ui? À
mɛ̀: Mapi n zɔ̀blena, nísi pɔ́ kú tùu guu
we bàasio má pɔe vĩo. 3 Ɔ̃ Ɛlizi mɛ̀: Bɔ
gãaɛ, ní ta giiɔ gbɛagbɛa n gbɛ̃́deeɔwa
píi, i kɛ yɔɔnnɔ no, 4 ní gɛ̃ kpɛ́u ǹ zɛtaálɛ
ń n nɛ́ɔ, níɔ nísika tapiɔ guu, ta pɔ́ pà niɔ
dilɛ saalo.
5 Ɔ̃ nɔɛpi fɛ̀lɛ bɔ̀ aà kĩ́i, à gɛ̀ lɛ́ kɛ màa.
À gɛ̃̀ kpɛ́u ń a nɛ́ɔ à zɛtà, aalɛ ta dɔɛ̀, ɔ̃
àlɛ nísikakau. 6 Kɛ́ tapiɔ pà píi, a ò a nɛ́
doɛ aà ta dɔ, ɔ̃ a òɛ̀ ta ku lɔo, ɔ̃ nísipi zɛ̀
kyó. 7 À gɛ̀ a ò Lua gbɛ̃́piɛ, ɔ̃ Lua gbɛ̃́pi
mɛ̀: Gɛ ǹ nísipi yía, ní fĩaboò, mpi ń n
nɛ́ɔ íɔ pɔble ń a kĩni pɔ́ gɔ̃̀o.

Ɛlizi Sunɛũ nɔɛ nɛ́ vua

8 Gɔɔewa Ɛlizi gɛ̀ Sunɛũ. Nɔɛ tɔdee ku
we, à nàɛwà aà pɔble a bɛ, ɔ̃ a blè. Za
gɔɔ bee tó àlɛ gɛ̃ we, ì bɔlɛ pɔble weɛ.
9 Ɔ̃ nɔɛ tɔdepi ò a zã́ɛ: Má dɔ̃ kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ ìɔ
gɛ̃ la mɔ̀ɔmɔɔpiá Lua gbɛ̃́ zálalaɛ. 10 Wà
kpɛ́ néna di wá kpɛ́ musu, wí lii dilɛɛ̀ we
ń táabũnuo ń kìlao ń filiao. Tó à mɔ̀ wá
gwai, ìli pila we.
11 Gɔɔewa kɛ Ɛlizi mɔ̀ we, à pìla a
kpɛ́piu, a wúlɛau. 12 Ɔ̃ a ò a zĩkɛna
Geaziɛ. Sunɛũ nɔɛpi sísi. Kɛ́ à aà sìsi, ɔ̃
à mɔ̀ zɛ̀ Ɛlizi aɛ. 13 Ɔ̃ Ɛlizi ò Geaziɛ: Oɛ̀
à dɛ̃ɛkà à pɔ́ɛ beeɔ kɛ̀wɛ̃ɛ píi. Bɔ́ a ye
wà kɛɛ sɔ̃i? A ye wà a yã'o kí ge zĩgɔ̃ɔ
dɔaanaɛa? Ɔ̃ nɔɛpi mɛ̀: Kua ma ua pɔe lɛ́
kɛ̃́sãao. 14 Kɛ́ nɔɛpi bɔ̀, ɔ̃ Ɛlizi mɛ̀: Bɔ́ wà
kɛɛ̀i? Ɔ̃ Geazi wèwà à mɛ̀: A nɛgɔ̃ɛ vĩo,
mɛ́ aà zã́ zikũ̀. 15 Ɔ̃ Ɛlizi mɛ̀: Ǹ aà sísi. Kɛ́
à aà sìsi, ɔ̃ à mɔ̀ zɛ̀ kpɛɛlɛ. 16 Ɔ̃ Ɛlizi òɛ̀:
Zii maa'i ńyɔ̃ɔ nɛgɔ̃ɛ kpaa n kùɛ.† Ɔ̃ nɔɛpi
mɛ̀: Aawo Lua gbɛ̃́ ma dii, ńsu ɛɛto mapi
n zɔ̀blenaɛo.
17 Ɔ̃ nɔɛpi nɔsì. Kɛ́ wɛ̃ sù, à nɛ'ì gɔ̃ɛ ũ
lá Ɛlizi òɛwa. 18 Nɛ́pi gbãakũ̀. Gɔɔewa à
gɛ̀ a mae lɛ̀ bua pɔkɛkɛnaɔ kĩ́i. 19 Ɔ̃ a ò
a maepiɛ: Ma miɛ! Ma miɛ! Ɔ̃ aà maepi
ò a zĩkɛnaɛ: Nɛ́pi sɛ taò a daɛ. 20 Kɛ́ à
aà sɛ̀ tàò a daɛ, ɔ̃ aà dapi aà sɛ kpà a
gbáa. Kɛ́ ĩatɛ̃ kà minanguo, ɔ̃ à gà. 21 À

---

†**4:16** Daa 18.14

dɛ̀dɛaànɔ Lua gbɛ̃́pi kpɛ́u, à aà wùlɛ aà
liiwa, ɔ̃ à bɔ̀ à zɛtàaàlɛ. 22 À a zã́ sìsi, ɔ̃
a òɛ̀: Zĩkɛnaɔ do gbaɛmɛɛ ń zàa'ĩnao. Má
ye gɛ́ Lua gbɛ̃́pi kĩ́i kpakpaɛ. Má su tia.
23 Ɔ̃ à aà là à mɛ̀: Bɔ́yãi ńlɛ gɛ́ aà kĩ́i gbãi?
Mɔ dafu ge kã́mabogɔɔzĩn gbão. Ɔ̃ nɔɛpi
mɛ̀: Yãe kuo. 24 À káoyè zàa'ĩnaɛ à dìkpɛ,
ɔ̃ a ò a zĩkɛnaɛ: Ǹ a lɛ́ kṹ wà gɛ́. Ńsu zɛo,
sema má ònɛ bàasio. 25 Aa dàzɛu aa gɛ̀
Lua gbɛ̃́pi kĩ́i Kaamɛli gbɛ̀sĩsĩ musu. Kɛ́
Lua gbɛ̃́pi aà è kãaa, a ò a zĩkɛna Geaziɛ:
Sunɛũ nɔɛ gwa, àlɛ mɔ́ kee! 26 Bàalɛ gɛ́
daiaàlɛ, ní aà la, tó a aafia ń a zã́o ń a
nɛ́o. Ɔ̃ nɔɛpi wèwà à mɛ̀: Aafiaɛ! 27 Kɛ́ à
kà Lua gbɛ̃́pi kĩ́i gbɛ̀sĩsĩpi musu, ɔ̃ à aà
kũ̀ a gbáwa. Kɛ́ Geazi mɔ̀ ɔzɔ̃iaàzi, ɔ̃ Lua
gbɛ̃́pi mɛ̀: Ǹ aà to we. Aà nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔkpàɛ, ɔ̃
Dii ùlɛmɛɛ, i a yã'omɛɛo. 28 Ɔ̃ nɔɛpi mɛ̀:
Ma dii, ma nɛgɔ̃ɛ gbɛ̀ama yã̀? Mi mɛ ńsu
ma wɛtotonkɛoo lé?
29 Ɔ̃ Ɛlizi ò Geaziɛ: Ǹ n ula kãaa ǹ kṹ.
Ma lípana sɛ bàalɛ. Tó n kpaaũ ń gbɛ̃eo,
ńsu fɔkpawào. Tó gbɛ̃e fɔkpàma sɔ̃, ńsu
weo. Gɛ ǹ ma lípanapi di nɛ́pi oaa. 30 Ɔ̃
nɛ́pi da mɛ̀: Ń Dii kuao ń n kuao má tá
n saio. Ɔ̃ à bɔ̀ tɛaàzi. 31 Geazi dɔ̀aanɛ́ à
gɛ̀ lípanapi dì nɛ́pi oaa, ãma i kĩ́ikɛo, i
yãe kɛo. Ɔ̃ Geazi ɛ̀a gɛ̀ dà Ɛlizilɛ, a òɛ̀:
Nɛ́pi i vuo. 32 Kɛ́ Ɛlizi kà kpɛ́pi kĩ́i, à nɛ́pi
è wúlɛa a liiwa gɛ̀. 33 Ɔ̃ à gɛ̃̀ à zɛtà, à
wabikɛ̀ Diiwa. 34 Ɔ̃ à wùlɛ nɛ́piwa. À lɛpɛ̀
aà lɛ́wa, à wɛpɛ̀ aà wɛ́u, à ɔdàda aà ɔɔu,
à kùa kã́ màmawà e aà mɛ gɛ̀ wãa kũ̀.
35 Ɛlizi fɛ̀lɛwà, àlɛ táa'o kpɛ́piu, à gɛ́ le à
su la, ɔ̃ à ɛ̀a gbɛsɛdì nɛ́piwa lɔ.‡ Ɔ̃ nɛ́pi
nisã̀ gɛ̃n sopla à a wɛ́ wɛ̃̀. 36 Ɔ̃ Ɛlizi Geazi
sìsi a òɛ̀: Sunɛũ nɔɛpi sísi. Kɛ́ à mɔ̀, ɔ̃ Ɛl-
izi òɛ̀: Ǹ n nɛ́ sɛ́. 37 À gɛ̃̀ kùlɛ aà gbázĩ à
wùlɛɛ̀, ɔ̃ à a nɛ́pi sɛ̀ bɔ̀ò.

Ãnabiɔ gãli blɛ yã́

38 Ɛlizi tà Giligali. Gɔɔ bee imina kà
bùsupiu. Ãnabiɔ kãaaa aà aɛ, ɔ̃ a ò a zĩkɛ-
napiɛ: Dàa ditɛ. Do kuu ãnabipiɔnɛ. 39 Kɛ́
an gbɛ̃e gɛ̀ dopɔɔ wɛɛlɛi bua, ɔ̃ à bɔ̀ bòbo
sɛ̃̀ pɔ́wa. À a bɛ bòbo kà a ula pai. Kɛ́
à sùò, ɔ̃ wa pàapaa wa kà dou, gbɛ̃e dɔ̃
lá a dɛo. 40 Kɛ́ wà dopi dã̀ gbɛ̃́piɔnɛ aa
pɔbleò, kɛ́ aa ìɛ, aa wiilɛ̀ aa mɛ̀: Lua gbɛ̃́,
ga ku dàapiuɛ. Ɔ̃ aai fɔ̃ blèo. 41 Ɔ̃ Ɛlizi
mɛ̀: À pɛ̃eti sɛ́ mɔò. Ɔ̃ a dã kà dàapiu à
mɛ̀: Dãnɛ́ aa ble. Ɔ̃ pɔvãipi làa dàapiu.
42 Gbɛ̃e bɔ̀ Baali Salisa à mɔ̀ Lua gbɛ̃́piɛ
ń pɛ̃ɛ pɔ́ wa kɛ̀ ń pɔ́wɛn sɛ̃́iao mɛ̀n bao
ń mase dafuo. Ɔ̃ Ɛlizi mɛ̀: Kpa gbɛ̃́piɔwa
aa só. 43 Ɔ̃ aà zĩkɛna aà là à mɛ̀: Gbɛ̃́piɔ
gbɛ̃ɔn basɔɔɛ, kpelewa má bee dilɛnɛ́i? A
wèwà à mɛ̀: Kpámá aa só, asa Dii mɛ̀ aa
soɛ, a kĩni i ɛa gɔ̃. 44 Ɔ̃ a dìlɛnɛ́ aa sò a
kĩni gɔ̃̀ lá Dii òwa.

Naama gbã́gbãa ń a kusuo

5 Naama mɛ́ Siliɔ kía zĩgɔ̃ɔ dɔaana ũ. A
bɛɛɛ vĩ a diiɛ mɛ́ tɔdeɛ, asa aà sabai
Dii tò Siliɔ zĩblè. Nɛgɔ̃naɛ zĩ guu, ɔ̃ kusu
aà lè. 2 Gɔɔ pɔ́ Sili zĩgɔ̃ gbãamɔnɛdeɔ gɛ̀
Isaili bùsuu yãa, aa nɛnɔɛnae kũ̀, ɔ̃ à gɔ̃̀
Naama na zĩkɛna ũ. 3 Ɔ̃ nɛnɔɛnapi ò a
diipiɛ: Tó n zã́ gɛ̀ ãnabi pɔ́ kú Samali
kĩ́i lé, ãnabipi a aà gbã́gbã ń a kusuoɛ.
4 Ɔ̃ Naama gɛ̀ kí kĩ́i à mɛ̀: Wɛ̃́ndia pɔ́ bɔ̀
Isaili bùsuu ò kɛ́wa kɛ́wa. 5 Ɔ̃ Siliɔ kía
mɛ̀: Fɛlɛ gɛ́. Má lákɛ̃ Isailiɔ kíaɛ. Ɔ̃ Naama
ã́nusu nàaa kiloo ɔ̀aa do ń basoplao ń
vuao kiloo bàaɔ̃kwi ń uladaɔ mɛ̀n kwi.
6 À gɛ̀ ń taala pɔ́ kí kɛ̃̀ Isailiɔ kíaɛpio lɔ.
Lápi guu kí mɛ̀: Ma láɛ bee kpã̀sãnɛ ń
ma ìwa Naamao, kɛ́ ǹ e ǹ aà gbã́gbãmɛɛ
ń a kusuoɛ. 7 Kɛ́ Isailiɔ kía lápi kyokɛ̀, à
a ulada ga kɛ̃̀ à mɛ̀: Luan ma ũ kɛ́ mà to
gbɛ̃́ ga ge mà to gbɛ̃́ àɔ aafiaa? Bɔ́yãi à
gbɛ̃́pi gbàɛa mà aà gbã́gbã ń a kusuoi? À
gwa à gwae, àlɛ ma lɛ́wɛɛ fá!
8 Kɛ́ Lua gbɛ̃́ Ɛlizi mà Isailiɔ kía a ulada
ga kɛ̃̀, à lɛ́kpãsãkɛ̀ɛ̀ à mɛ̀: Bɔ́yãi n n ulada
gà ń kɛ̃̀i? To gbɛ̃́pi mɔ ma kĩ́i, iɔ dɔ̃ kɛ́
ãnabi ku Isaili bùsuu. 9 Ɔ̃ Naama gɛ̃̀ a sɔ̃́-
gou, à gɛ̀ zɛ̀ Ɛlizi kpɛ́ kpɛɛlɛ. 10 Ɔ̃ Ɛlizi

‡4:35 1Kia 17.21

gbɛ̃́ zĩ̀wà à mɛ̀: Gɛ ǹ nzĩa kpálɛ Yuudɛ̃ íu
gɛ̃n sopla, n mɛ i ɛa su a gbɛu wásawasa.
11 Ɔ̃ Naama pɔ pà, àlɛ tá à mɛ̀: Málɛ e a
bɔ a kpɛ́u à mɔ zɛ ma aɛ, i Dii a Lua sísi, i
ɔdɔdɔmala, ma kusupi i láaɛa? 12 Damasi
swaɔ Abana ń Faapaao í maa dɛ Isaili
swaɔ íao lé? Má fɔ̃ mà azĩa kpálɛkpalɛu
we mà gɔ̃ wásawasao lé? Ɔ̃ à ɛ̀a ń pɔfɛ̃o,
àlɛ tá.
13 Ɔ̃ aà ìwaɔ sɔ̃̀aàzi aa mɛ̀: Baa, tó ãn-
abipi yã́ zĩ'ũ dànɛ yãa, ńyɔ̃ kɛo lé? Lá a
ònɛ ǹ nzĩa kpálɛ íu, ní gɔ̃ wásawasa, bee
mɛ́ a n fua? 14 Ɔ̃ à gɛ̀ azĩa kpàlɛkpalɛ Yu-
udɛ̃ íu e gɛ̃n sopla lá Lua gbɛ̃́pi òɛ̀wa. Ɔ̃
aà mɛ ɛ̀a sù a gbɛu wásawasa lán ɛ̀waa-
sonawa.¶ 15 Ɔ̃ Naama ń a ìwaɔ ɛ̀a gɛ̀ Lua
gbɛ̃́pi kĩ́i ḿpii, à zɛ̀ aà aɛ à mɛ̀: Má dɔ̃ sa
kɛ́ diie ku guei dṹnia guuo, sema Isaili
bùsuu bàasio. Gba pɔ́ mapi n zɔ̀blena ma
mɔòɛ bee sí. 16 Ɔ̃ Ɛlizi mɛ̀: Ń Dii pɔ́ mi
zĩkɛɛ̀ kuao má sio. Naama nàɛwà aà sí, ń
beeo à gì síi. 17 Ɔ̃ Naama mɛ̀: Tó ni sio,
mapi n zɔ̀blena ma gba zɛ́ mà bùsu sɛ
sɔ̃baon aso pla, asa má sa'o dii pãlewa
lɔo, sema Dii. 18 Dii sùuukɛmanɔ ń yã́ɛ
beeo. Tó ma kía gɛ̃̀ kúlɛi Limɔɛ a kpɛ́u
mɛ́ ma gɛ aà kpái, tó ma kulɛaànɔ Limɔ
kpɛ́piu, Dii lí sùuukɛmanɔ ń yã́pio. 19 Ɔ̃
Ɛlizi òɛ̀: Ka bɛ aafia!
Kɛ́ à dàzɛu, à táa'ò yɔɔ, 20 ɔ̃ Lua gbɛ̃́
Ɛlizipi zĩkɛna Geazi làasookɛ̀ à mɛ̀: Ma
dii tò Sili gbɛ̃́ Naamapi lɛ́ tá pã, i pɔ́
pɔ́ à mɔ̀ɔɛ sio. Ń Dii kuao má pɛ́lɛaàzi
mà pɔɛ siwàɛ. 21 Ɔ̃ Geazi pɛ̀lɛ Naamazi.
Kɛ́ Naama è a tɛ́ ń kpɛ ń bao, ɔ̃ à bɔ̀
a sɔ̃́gou, àlɛ aà dã́. Kɛ́ à kà, ɔ̃ Naama
aà là à mɛ̀: Aafiaa? 22 A wɛ̀wà à mɛ̀:
Aafiaɛ. Ma dii mɛ́ ma zĩma, à mɛ̀ ãnabiɔ
gãli ɛ̀waaso gbɛ̃ɔn plaeɔ mɛ́ bɔ̀ Ɛflaiũɔ
buiɔ bùsu gusĩsĩdeu aa mɔ̀ a kĩ́i tia. Ǹ
ń gba ã́nusu kiloo bla ń uladao mɛ̀n pla.
23 Ɔ̃ Naama mɛ̀: Ãnusu kiloo basiiɔ̃ sí. À
nàɛwà a kàɛ̀ bãniu mɛ̀n pla ń uladao mɛ̀n
pla. A kpà a ìwa gbɛ̃ɔn plaɔwa, ɔ̃ aa sɛ̀
aa dɔaaa Geaziɛ. 24 Kɛ́ aa kà Ɛlizi bɛ sĩ̀sĩ
musu, ɔ̃ Geazi pɔ́piɔ sìmá a kàlɛ a kpɛ́u,
ɔ̃ à gbɛ̃́piɔ gbàɛ aa tà. 25 Kɛ́ à gɛ̀ zɛ̀ a dii
Ɛlizi kĩ́i, ɔ̃ Ɛlizipi aà là à mɛ̀: Geazi, má n
gɛui? A wɛ̀wà à mɛ̀: Mapi n zɔ̀blena, mi
gɛ́ gueio. 26 Ɔ̃ Ɛlizi òɛ̀: Kɛ́ gɔ̃ɛpi bɔ̀ a sɔ̃́-
gou, àlɛ n dã́, ń dɔ̃ ma nisĩna kunnɔ weo
lé? Ãnusu ge uladaɔ siama gɔɔn lao, ge
kù kpɛ́ɔ ge vɛ̃ɛbuɔ ge sãɔ ge zuɔ ge gɔ̃ɛ ń
nɔɛ zĩkɛnaɔ. 27 Naama kusu a gɔ̃nɛɛ ń n
buiɔ e gɔɔpii. Kɛ́ à bɔ̀ Ɛlizi kĩ́i, ɔ̃ kusupi
lìaàla púuu lán buawa.

Mɔo fua ía

6 Ãnabiɔ gãli gbɛ̃e ò Ɛliziɛ: Gu pɔ́ wì
kɔ̃kãaakɛunnɔ gwa, à kɛ̀wɛ̃ɛ fɛ̃́nɛũ.
2 Wà gɛ́ Yuudɛ̃i, wá baade i za paa, wí
wá kɔ̃kãaakɛkpɛ dɔ we. Ɔ̃ Ɛlizi mɛ̀: À gɛ́.
3 Ɔ̃ an gbɛ̃e mɛ̀: Ńyɔ̃ gɛ́wanɔo lé? A wɛ̀wà
à mɛ̀: Má gɛ́. 4 Ɔ̃ aa gɛ̀ sãnu. Kɛ́ aa kà Yu-
udɛ̃i, aalɛ lizɔ̃zɔ̃. 5 Kɛ́ an gbɛ̃e lɛ́ za zɔ̃, ɔ̃
aà mɔo wò zù íu potoũ, ɔ̃ à wiilɛ̀ Ɛlizizi à
mɛ̀: Ó'o dii, ma mɔopi sɛ̀máɛ fá! 6 Ɔ̃ Lua
gbɛ̃́pi mɛ̀: Mákĩi à zùu súsui? Kɛ́ a ɔ̀lɔɛ̀,
ɔ̃ Ɛlizi lizɔ̃̀ a zù íu we, ɔ̃ mɔopi fù. 7 Ɛlizi
mɛ̀: Sɛ́! Ɔ̃ gbɛ̃́pi ɔbɔ̀ a kṹ.

Sili zĩgɔ̃ gbãamɔnɛdeɔ vĩ̀akũa

8 Siliɔ kía fɛ̀lɛ Isailiɔwa ń zĩo. À lɛkpàaĩ
ń a ìwaɔ, ɔ̃ a òné gu pɔ́ á bòokpau. 9 Ɔ̃
Lua gbɛ̃́pi lɛ́kpãsãkɛ̀ Isailiɔ kíaɛ à mɛ̀ aàɔ
gupi dɔ̃́a, asu gɛ̃ao, asa Siliɔ lɛ́ mɔ́ wɛɛ.
10 Ɔ̃ Isailiɔ kía gbɛ̃́ɔ zĩ̀ gu pɔ́ Lua gbɛ̃́pi a
yã'òɛpiu. Màa Ɛlizi ìɔ lɛdawà mɔ̀ɔmɔɔ, ɔ̃
ì to wàɔ gupiɔ dɔ̃́a. 11 Ɔ̃ Siliɔ kía pɔ pà
yã́pi musu. À a ìwaɔ kã̀aa, ɔ̃ à ń lá à
mɛ̀: Wá gbɛ̃́ kpele mɛ́ dɛ Isailiɔ kía gbɛ̃́
ũi? À omɛɛ. 12 Aà ìwapiɔ do wɛ̀wà à mɛ̀:
Ma dii kí, i kɛ wá gbɛ̃ɛá aà gbɛ̃́ no. Isaili
bùsu ãnabi Ɛlizi mɛ́ ì yã́ pɔ́ ni o za n kpɛa
dau siu Isailiɔ kíaɛ. 13 Ɔ̃ kíapi mɛ̀: À gɛ aà
wɛɛlɛ gu pɔ́ a kuu, mí gbɛ̃́ɔ zĩ aà kṹi. Ɔ̃
wa òɛ̀: A ku Dotaniɛ. 14 Ɔ̃ kía zĩgɔ̃ɔ gbàɛ

¶5:14 Luk 4.27

we dasidasi ń sɔ̃deɔ ń zĩkasɔ̃goɔ. Aa gè
we gwãasĩna, aa lìa wɛ̃́lɛpizi.
15 Ké Lua gbɛ̃́pi zĩkɛna fèlɛ káaukaau,
à gè bĩ́i kpɛ, ɔ̃ à zĩgɔ̃piɔ è liaa wɛ̃́lɛi ń
sɔ̃deɔ ń zĩkasɔ̃goɔ. Ɔ̃ a ò Ɛlizipiɛ: Ó'o dii,
wá kɛ kpelewa ni? 16 A wèwà à mɛ̀: Ńsu
to vĩa n kũo. Gbɛ̃́ pɔ́ kúwanɔɔ dasi dɛ
gbɛ̃́ pɔ́ kúńnɔɔla. 17 Ɔ̃ Ɛlizi wabikɛ̀ à mɛ̀:
Dii, ǹ aà wɛ́ kɛ̃ɛ̀. Ɔ̃ Dii zĩkɛnapi wɛ́ kɛ̃ɛ̀.
Kɛ́ à gugwà lɔ, ɔ̃ à sɔ̃deɔ ń sɔ̃́go tɛdeɔ
è liaa Ɛlizizi, aa lì sĩ̀sĩpia. 18 Kɛ́ Siliɔ lɛ́
mɔ́ Ɛlizi kṹi, ɔ̃ à wabikɛ̀ Diiwa à mɛ̀: To
gbɛ̃́piɔ vĩ̀akũ. Ɔ̃ Dii tò aa vĩ̀akũ̀ lá Ɛlizi a
wabikɛ̀wawa. 19 Ɔ̃ Ɛlizi ò Sili zĩgɔ̃piɔnɛ:
Zɛ́ɛ bee no! Wɛ̃́lɛɛ bee no! À tɛmazi, mí
gɛ́ánɔ gbɛ̃́ pɔ́ álɛ wɛɛlɛ kĩ́i. Ɔ̃ à gɛ̀ńnɔ
Samali. 20 Kɛ́ aa gɛ̃̀ wɛ̃́lɛpiu, ɔ̃ Ɛlizi mɛ̀:
Dii, ǹ ń wɛ́ wɛ̃nɛ́ sa. Kɛ́ Dii ń wɛ́ wɛ̃̀nɛ́, aa
gugwà aa è Samali wa kuu. 21 Kɛ́ Isailiɔ
kía ń é, à Ɛlizi là à mɛ̀: Mà ń dɛdɛ yã̀?
Baa, mà ń dɛdɛa? 22 Ɔ̃ Ɛlizi wèwà à mɛ̀:
Ńsu ǹ ń dɛdɛo. Ni gbɛ̃́ pɔ́ n ń kũkũ zĩlauɔ
dɛdɛ yã̀? Pɛ̃ɛ kpámá aa só, í kpámá aa mi,
aai gbasa tá ń diiwa. 23 Ɔ̃ kí blɛsakɛ̀nɛ́, aa
pɔgbɛ̃̀ aa imì, ɔ̃ aa ń gbáɛ, aa tà ń diiwa.
A gbɛa Sili zĩgɔ̃ gbãamɔnɛdeɔ i ɛa mɔ síi
Isaili bùsuu lɔo.

Siliɔ koezɔ̃a Samalizi

24 Gɔɔpla gbɛa Siliɔ kí Bɛnadada a
zĩgɔ̃ɔ kã̀aa píi, ɔ̃ aa mɔ̀ koezɔ̃̀ Samal-
izi. 25 Ɔ̃ nɔana gbãakũ̀ Samali wɛ̃́lɛu. Wà
koezɔ̃̀ńzi e wàlɛ zàa'ĩn mi yia ã́nusu kiloo
do, felenguulu gbɔ̃̀ zaa nɛ́na lɛ do sɔ̃
ã́nusu ɔwatɛ̃ sɔo. 26 Kɛ́ Isailiɔ kía bɛ bĩ́i
musu, ɔ̃ nɔɛe wiilɛ̀wà à mɛ̀: Ma dii kí,
ma suaba. 27 Ɔ̃ kípi òɛ̀: Tó Dii i n suabao,
má e mà n suaba má ni? Pɔ́wɛngbɛ̃kĩi ge
vɛ̃ɛfɛ̃kĩi pɔe vĩe? 28 Ɔ̃ à ɛ̀a aà là à mɛ̀:
Bɔ́mɛ n lei? Ɔ̃ nɔɛpi wèwà à mɛ̀: Nɔɛe
mɛ́ òmɛɛ mà mɔ́ ń ma nɛgɔ̃eo wà so gbã,
zia sɔ̃ wí a pɔ́ só. 29 Ɔ̃ wa ma nɛ́ fùukɛ̀
wá sò. Kɛ́ gu dɔ̀, ɔ̃ má òɛ̀ aà mɔ́ ń a pɔ́o
sɔ̃ wà só,§ asi za gɔɔ bee à a pɔ́ ùlɛ kɔɛ.
30 Kɛ́ kí nɔɛpi yãmà, à a ulada ga kɛ̃̀. Lá a
bɛ bĩ́i musu màa, kɛ́ wà wɛsɛ̀ wà aà gwà,
wa è a ulakasaɔ daa a uladapi zíɛ. 31 Ɔ̃ kí
mɛ̀: Tó mi Safata nɛ́ Ɛlizi mi zɔ̃ gbão, Lua
yãpãsĩkɛmɛɛ bɛ̃̀ɛbɛ̃ɛ.
32 Ɛlizi zɔ̃lɛa a kpɛ́u ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ. Ɔ̃ kí gbɛ̃́
zĩ̀ aà dɔaa gɛ́ Ɛlizi kṹiɛ e àɔ ká. E zĩnapi
àɔ gɛ́ kái we, ɔ̃ Ɛlizi ò gbɛ̃zɔ̃ɔpiɔnɛ à mɛ̀:
Gbɛ̃dɛnaɔ̀ gbɛ̃́ zĩ̀, àlɛ mɔ́ ma mi zɔ̃i. À
laaika! Tó zĩnapi kà, à zɛtaɛ̀, ásu to aà
gɛ̃o. I aà dii kɛ̀sɛ kɔ̃fĩ ma dɔ aà kpɛo lɛ́?
33 Gɔɔ pɔ́ àlɛ yã'onɛ́, zĩnapi kà. Ɔ̃ kípi kà
à mɛ̀: Dii mɛ́ yã́ɛ bee yìawá, bɔ́yãi ma wɛ́
dɔaàzi lɔi?

7

Ɔ̃ Ɛlizi mɛ̀: À Dii yãma! À mɛ̀ zia
maa'i wa pɛ̃ɛti yía Samali bĩ́ibɔlɛu
zaa lɛ do ã́nusu ɔwatɛ̃ do, pɔ́wɛna zaa
lɛ pla sɔ̃ ã́nusu ɔwatɛ̃ do. 2 Ɔ̃ kí kwàasi a
zãsì Lua gbɛ̃́piwa à mɛ̀: Baa tó Dii loupɔɔ
fɔ̃̀, yã́pi a kɛe? Ɔ̃ Ɛlizipi mɛ̀: Ńyɔ̃ wɛsiɛ,
kási ńyɔ̃ e ǹ bleo.

Kusudeɔ baonakpaa

3 Kusude gbɛ̃ɔn síiɔ̃ɔ ku bĩ́ibɔlɛu. Aa
òkɔ̃ɛ: Bɔ́yãi wáɔ zɔ̃lɛa la e wà gɛ gagai?
4 Tó wa mɛ̀ wá gɛ̃ wɛ̃́lɛ ɛu, nɔana ku we,
wá gagaɛ. Tó wa gɔ̃ la sɔ̃, ga doũpiɛ. Wà
fɛlɛ wà gɛ na Siliɔ bòowa. Tó aa wá tó
bɛ̃́ɛ, wáɔ ku. Tó aa wá dɛdɛɛ sɔ̃, wa gagan
we. 5 Ɔ̃ aa fèlɛ oosiɛlɛ, aalɛ gɛ́ Siliɔ bòou.
Kɛ́ aa kà bòo lɛ́i, aa è gbɛ̃e ku weo. 6 Dii
tò Sili bòodeɔ sɔ̃́goɔ ń sɔ̃́ɔ ń zĩgɔ̃ dasiɔ
kĩ́a màɛ, ɔ̃ aa òkɔ̃ɛ, Isailiɔ kía fĩabò Iti
kíaɔ ń Egipi kíaɔnɛ aa mɔ lɛ́lɛwáɛ. 7 Ɔ̃ aa
tilɛ̀ oosiɛlɛpi gɔ̃̀ɔ, aa ń zwã̀akpɛɔ tò we ń
ń sɔ̃́ɔ ń ń zàa'ĩnaɔ. Aa ń bòo tò we lá a
dɛwa, aa lɛ̀kɔ̃wa aa ńzĩa mibɔkĩi wɛ̀ɛlɛ.
8 Kɛ́ kusudepiɔ kà bòopiu we, aa gɛ̃̀
zwã̀akpɛpiɔ do guu, aa pɔblè aa imì, ɔ̃
aa ã́nusu ń vuao ń pɔkasaɔ sɛ̀lɛ aa gɛ ùlɛ.
Kɛ́ aa ɛ̀a sù, aa gɛ̃̀ zwã̀akpɛ pãleu lɔ, aa
pɔ́ɔ nàaa aa gɛ ùlɛ. 9 Ɔ̃ aa òkɔ̃ɛ: Yã́ pɔ́
wálɛ kɛpi maao. Gbã mɛ́ dɛ wà baon-
akpa, ɔ̃ wá nílɛa? Tó wa nilɛ màa e gu gɛ̀

§6:29 Iko 28.53-57

dɔ̀ò, a go a wá gbɛ̃ɛ. Wà fɛlɛ gɔ̃̀ɔ wà gɛ
o kibɛdeɔnɛ. 10 Kɛ́ aa kà we, aa lɛzù wɛ̃́lɛ
bĩ́ibɔlɛdɔ̃anaɔzi aa mɛ̀: Wa gɛ Siliɔ bòou,
wi gbɛ̃e e weo, wi gbɛ̃e kĩ́a mao. An sɔ̃́ɔ ń
ń zàa'ĩnaɔ mɛ́ dɔdɔa we, mɛ́ an zwɛ̃̀akpɛɔ
kú ń gbɛu gboosai. 11 Kɛ́ bĩ́ibɔlɛdɔ̃anapiɔ
lɛzù aa òńɛ́ wɛ̃́lɛu, ɔ̃ wà a baokpà kibɛ ua.
12 Ɔ̃ kí fɛ̀lɛ gwãasĩna, a ò a ìwaɔnɛ. Má yã́
pɔ́ Siliɔ kɛ̀wɛ̃ɛ oɛ́. Kɛ́ aa dɔ̃ nɔana wá kṹ
gbãa, a yã́i ɔ̃ aa bɔ̀lɛ ń bòou, aa gɛ̀ ùlɛ
sɛ̃u. Aalɛ e wá bɔlɛ wɛ̃́lɛuɛ, wi wá kṹkũ
bɛ̃́ɛ, wi si wɛ̃́lɛu. 13 Ɔ̃ aa ìwaɔ do òɛ̀: Lá
wá Isaili pɔ́ wa gɔ̃ɔ wa gɔ̃ lɛɛ wà gagaɛ,
to wà sɔ̃́ pɔ́ gɔ̃̀ɔ sɛ mɛ̀n sɔo, wí ń zĩ yã́ pɔ́
kɛ̀pi gwai. 14 Ɔ̃ aa sɔ̃́go sɛ̀ mɛ̀n pla ń sɔ̃́ɔ,
ɔ̃ kí ń gbáɛ à mɛ̀: À gɛ Sili zĩgɔ̃ɔ gbɛsɛlɛ
à gwa! 15 Ɔ̃ aa ń gbɛsɛ̀lɛ e Yuudɛ̃i. Aa è
kɛ́ Siliɔ tilɛ̀ɛ, aa ń pɔkasaɔ ń ń gɔ̃kɛbɔɔ
fɛ̃̀aa zɛ́ guu we. Ɔ̃ zĩnapiɔ ɛ̀a sù aa yã́pi
sìu kíɛ.

16 Ɔ̃ wà bɔ̀lɛ gɛ̀ Siliɔ bòou wà pɔ́ɔ nàaa,
ɔ̃ wàlɛ pɛ̃ɛti yia zaa lɛ do ã́nusu ɔwatɛ̃ do,
pɔ́wɛna zaa lɛ pla ã́nusu ɔwatɛ̃ do, lá Dii
òwa. 17 Kí a kwàasipi dìlɛ bĩ́ibɔlɛdɔ̃ana
ũɛ, ɔ̃ wà ɔ̃zɔ̃̀wà bɔlɛpiu à gà, lá Lua gbɛ̃́pi
dɔ̀aa ò gɔɔ pɔ́ kí mɔ̀ aà bɛwa. 18 À kɛ̀ lá
Lua gbɛ̃́pi ò kíɛwa à mɛ̀: Wa pɔ́wɛna yía
zia maa'i Samali bĩ́ibɔlɛu zaa lɛ pla ã́nusu
ɔwatɛ̃ do, pɛ̃ɛti zaa lɛ do ã́nusu ɔwatɛ̃ do.
19 Kí kwàasipi mɛ́ a zãsì Lua gbɛ̃́piwa à
mɛ̀: Baa tó Dii loupɔɔ fɔ̃̀, yã́pi a kɛɛ? Ɔ̃
Lua gbɛ̃́pi òɛ̀: Ńyɔ̃ wɛsiɛ, kási ńyɔ̃ e bleo.
20 Ɔ̃ à kɛ̀ màa, wà ɔ̃zɔ̃̀wà bĩ́ibɔlɛu, à gà.

Kí Sunɛũ nɔɛ bua sɔaaaɛ̀

8 Ɛlizi ò nɔɛ pɔ́ à aà nɛ́ vùpiɛ aà fɛlɛ ta
bùsu pãleu ń a bɛdeɔ, i gɔɔplakɛ we,
asa Dii dìlɛ nɔana àɔ ku Isaili bùsuu e wɛ̃̀
soplaɛ. 2 Ɔ̃ nɔɛpi kɛ̀ lá Lua gbɛ̃́pi òɛwa.
Aàpi ń a bɛdeɔ aa gɛ̀ zɔ̃̀lɛ Filitɛ̃ɔ bùsuu e
wɛ̃̀ sopla. 3 Wɛ̃̀ soplapi gbɛa ɔ̃ à bɔ̀ Filitɛ̃ɔ
bùsupiu à sù, ɔ̃ à gɛ̀ wiilɛi kíwa a bɛ ń
a buao yã́ musu. 4 Gɔɔ bee kí lɛ́ faaibo
ń Lua gbɛ̃́pi zĩkɛna Geazio à mɛ̀: Yãzɔ̃ɔ
pɔ́ Ɛlizi kɛ̀ɔ dau siumɛɛ. 5 Gɔɔ pɔ́ àlɛ aà
gɛvua yã'o kíɛ, ɔ̃ nɔɛ pɔ́ à aà nɛgɔ̃ɛ vùɛpi
mɔ̀ wiilɛi kípiwa a bɛ ń a buao yã́ musu.
Ɔ̃ Geazi mɛ̀: Ma dii kí, nɔɛ pɔ́ Ɛlizi aà
nɛ́ vùɛ̀pin kɛ. 6 Kɛ́ kí yã́pi làlawà, ɔ̃ nɔɛpi
yã́pi sìuɛ̀. Ɔ̃ kí ò a zĩkɛnaɔ doɛ: Nɔɛpi pɔ́ɔ
sɔaaɛ̀ ń blɛ pɔ́ kɛ̀ aà buapiu za gɔɔ pɔ́ à
fɛ̀lɛ la e à gɛ̀ pɛ̀ò gbãwao.

Azaeli kí Bɛnadada dɛa

7 Ɛlizi gɛ̀ Damasi. Gɔɔ bee Siliɔ kí Bɛ-
nadada lɛ́ gyãkɛɛ. Kɛ́ wa òɛ̀ Lua gbɛ̃́ mɔ̀
la, 8 ɔ̃ kípi ò Azaeliɛ: Pɔ́ sɛ gɛ́ daiò Lua
gbɛ̃́lɛ ǹ aà gba, ní oɛ̀ aà Dii lamɛɛ, tó má
fɛlɛ ń gyãɛ beeo. 9 Ɔ̃ Azaeli Damasi pɔ-
maaɔ nàaa yiongo aso bla, ɔ̃ à gɛ̀ daiò Ɛl-
izilɛ. Kɛ́ à kà aà kĩ́i à mɛ̀: N zɔ̀blena Siliɔ
kí Bɛnadada mɛ́ ma zĩma mà n laɛ, tó a
fɛlɛ ń a gyão. 10 Ɔ̃ Ɛlizi wèwà à mɛ̀: Gɛ
ǹ oɛ̀ a fɛlɛ ń beeo, ãma Dii ɔ̀lɔmɛɛ a gaɛ.
11 Ɔ̃ Lua gbɛ̃́pi wɛbìi Azaeliwa e wí gɛ̀ aà
kũ̀, ɔ̃ Lua gbɛ̃́pi nà ɔɔlɔwa. 12 Ɔ̃ Azaeli aà
là à mɛ̀: Ma dii, bɔ́yãi ńlɛ ɔ́ɔlɔi? A wèwà
à mɛ̀: Kɛ́ má vãi pɔ́ ńyɔ̃ kɛ Isailiɔnɛ dɔ̃
yã́iɛ. Ńyɔ̃ tɛsɔ̃ ń zɛgikĩiɔwa, ńyɔ̃ ń ɛ̀waa-
sɔɔ dɛdɛ ń fɛ̃ndao, ńyɔ̃ ń nɛ́ɔ wíwi, ńyɔ̃
ń nɔsindeeɔ puipui. 13 Ɔ̃ Azaeli mɛ̀: Mapi
n zɔ̀blena, bɔ́n ma ũ mà gbasa yãzɔ̃ɔ bee
taa kɛi? Ɔ̃ Ɛlizi òɛ̀: Dii ɔ̀lɔmɛɛ, ńyɔ̃ gɔ̃ Siliɔ
kía ũɛ.**

14 Kɛ́ à bɔ̀ Ɛlizi kĩ́i, à ɛa tà a diiwa. Kɛ́
kí yã́ pɔ́ Ɛlizi ò gbɛ̀awà, à mɛ̀: A òmɛɛ ńyɔ̃
fɛlɛ aafia. 15 Kɛ́ gu dɔ̀, Azaeli zwɛ̃̀a gèele
sɛ kpàlɛ íu, a kù kí oaa, i wekĩi eo, à gà.
Ɔ̃ Azaelipi zɔ̃̀lɛ aà gbɛu.

Yudaɔ kí Yeholaũ

(2Lad 21.2-20)

16 Isailiɔ kí Ahabu nɛ́ Yolaũ kpalablea
wɛ̃̀ sɔode guu, Yudaɔ kí Yosafa nɛ́ Yeho-
laũ nà kpalableawa. 17 Aà wɛ̃̀ baakwi ń
plaode guu ɔ̃ à kpalablè, à zɔ̃̀lɛ báawa
Yelusalɛũ wɛ̃̀ swaaɔ̃ɛ. 18 À zɛ̀ ń Isaili
kíaɔ yãkɛao lán Ahabu bɛdeɔwaɛ, asa à

8:13 1Kia 19.15

Ahabu nɛnɔɛ sè nɔ ũɛ, ɔ̃ à yɑ̃́ pɔ́ Dii yeio
kɛ̀. 19 Ń beeo Dii i we Yudaɔ tɔ̀lɔzɔ̃̀o a
zɔ̀blena Davidi yɑ̃́i, asa à lɛgbɛ̃̀ɛ à mɛ̀ aà
bui filia aɔ dɔ gɔɔpiiɛ.††
20 Yeholaũpi kpalablegɔɔ ɔ̃ Ɛdɔũɔ ńz-
ĩa sì Yudaɔwa‡‡ aa ńzĩa kía kpà. 21 Kɛ́
Yeholaũ gɛ̀ Saii ń a zĩkasɔ̃goɔ píi, ɔ̃
Ɛdɔũɔ lìaaàzi ń a sɔ̃́godeɔ. À fɛ̀lɛ ń kɛ̃aa
gwãasĩna à tà, ɔ̃ aà zĩgɔ̃ɔ bàalɛ̀ tà bɛ.
22 Ɛdɔũɔ ńzĩa sì Yudaɔwa e ń a gbão.
Gɔɔ bee Libenadeɔ ńzĩa sì Yudaɔwa sɔ̃.
23 Yeholaũ yɑ̃́ kĩniɔ ń yɑ̃́ pɔ́ a kɛ̀ɔ píi kú
Yuda kíaɔ ladau. 24 Yeholaũ gà, wà aà
mia kpàkɔ̃i ń a dezìɔ Davidi wɛ̃́lɛu, ɔ̃ aà
nɛ́ Aazia zɔ̃̀lɛ aà gbɛu.

Yudaɔ kí Aazia

(2Lad 22.1-6)

25 Isailiɔ kí Ahabu nɛ́ Yolaũ kpalablea
wɛ̃̀ kuɛplade guu ɔ̃ Yudaɔ kí Yeholaũpi
nɛ́ Aazia nà kpalableawa. 26 Aà wɛ̃̀ bao ń
plaode guu ɔ̃ à kpalablɛ̀, à zɔ̃̀lɛ báawa
Yelusalɛũ wɛ̃̀ doɛ. Aà da tɔ́n Atalia,
Isailiɔ kí Ɔmɛli tɔũnaɛ. 27 Aazia zɛ̀ ń
Ahabu bɛdeɔ yãkɛaoɛ, à yɑ̃́ pɔ́ Dii yeio
kɛ̀ lán Ahabu bɛdeɔwa, asa aà ɑ̃̀nsueɔnɛ.
28 À gɛ̀ nà Ahabu nɛ́ Yolaũwa, ɔ̃ aalɛ zĩka
ń Siliɔ kí Azaelio sãnu Lamɔtu Galada.
Kɛ́ Siliɔ Yolaũ kɛ̀'ĩa, 29 ɔ̃ à ɛ̀a tà Yezɛlɛɛ
e a bɔpi àɔ laa. Ɔ̃ Aazia gɛ̀ wɛ́kpalɛiaàzi
we.

Yehu kpaa Isailiɔ kía ũ

9 Ãnabi Ɛlizi ãnabi gãli gbɛ̃e sìsi, ɔ̃ a
òɛ: Ǹ n ula kãaa ǹ kṹ, nísi tùuɛ bee si
gɛò Lamɔtu Galada. 2 Tó n ka we, kpálɛkɛ
Yosafa nɛ́ Yehu, Nimisi tɔũnazi, ní aà bɔ
a gbɛ̃́ɔ guu, ní gɛ̃aànɔ kpɛ́u e kpɛa. 3 Ní
tùupi nísika aà miwa, ní oɛ̀ Dii mɛ̀ a aà
kpà Isailiɔ kía ũɛ. Bee gbɛa ní zɛwɛ̃ ǹ
bàalɛ ǹ su. Ńsu gɛ̃gɛ̃ weo. 4 Ɔ̃ ãnabi ɛ̀waa-
sopi gɛ̀ Lamɔtu Galada. 5 Kɛ́ à kà we, à
zĩgɔ̃ dɔaanaɔ è kálɛa, ɔ̃ à mɛ̀: Dɔaana, má
yãvĩ mà onɛ. Ɔ̃ Yehu aà là à mɛ̀: Wá dé
ńlɛ oi? A wèwà à mɛ̀: Ḿmɛ dɔaana. 6 Kɛ́
Yehu fɛ̀lɛ gɛ̃̀ kpɛ́u, ɔ̃ ɛ̀waasopi nísikà aà
miwa à mɛ̀: Dii Isailiɔ Lua mɛ̀ a n kpa
a gbɛ̃́ Isailiɔ kía ũɛ.¶¶ 7 Ní Ahabu bɛdeɔ
dɛdɛ, Dii i a zɔ̀blena ãnabiɔ tɔsinɛ́ ń a
zɔ̀blena pɔ́ Zezabɛli ń dɛ́ɔ píi. 8 Ní Ahabu
bɛdepiɔ dɛdɛ zɔɔ ń wɛ̃́ɛɔ píi. An gɔ̃ɛe su
gɔ̃ Isaili bùsuuo, 9 Ahabu ua i gɔ̃ lán Nɛba
nɛ́ Yeloboaũ uawa, lán Ahia nɛ́ Baasa
uawa. 10 Gbɛ̃ɔ Zezabɛli gɛ so Yezɛlɛɛ bĩ́i
kpɛɛ,§§ gbɛ̃e a aà vĩo. Ɔ̃ ãnabipi zɛwɛ̃̀, à
tilɛ̀. 11 Kɛ́ Yehu bɔ̀ gɛ̀ a dɔaana deeɔ kĩ́i, ɔ̃
aa aà là aa mɛ̀: Bɔ́yãi ĩ́andepi mɔ̀i n kĩ́ii?
A wèmá à mɛ̀: Á gbɛ̃́pi dɔ̃, yãbɔlɛnaɛ. 12 Ɔ̃
aa mɛ̀: Ɛgɛɛ! Owɛ̃ɛ. Ɔ̃ à mɛ̀: Yɑ̃́ pɔ́ a òmɛɛn
kɛ: À mɛ̀ Dii mɛ̀ a ma kpa Isailiɔ kía ũɛ.
13 Ɔ̃ an baade kɛ̀ kpakpa à a ulada sɛ kàlɛ
aà zíɛ dɛdɛkĩiwa, ɔ̃ aa kuupɛ̀ aa mɛ̀: Yehu
mɛ́ kí ũ.
14 Ɔ̃ Yehu lɛkpàaĩ ń gbɛ̃́ɔ Yolaũzi. À mɔ
lɛ̀ kí Yolaũpi ń Isailiɔ píi lɛ́ gí ń Lamɔtu
Galadaoɛ, ɔ̃ aalɛ zĩka ń Siliɔ kí Azaelio.
15 Kɛ́ Siliɔ aà kɛ̀'ĩa, ɔ̃ à ɛ̀a tà Yezɛlɛɛ e à
gbɑ̃́gbã. Ɔ̃ Yehu ò a gbɛ̃́piɔnɛ: Tó a zɛ-
manɔɛ, ásu to gbɛ̃e bɔ wɛ̃́lɛu à gɛ yɑ̃́pi
baokpa Yezɛlɛɛo. 16 Ɔ̃ Yehu gɛ̃̀ a sɔ̃́gou
à gɛ̀ Yezɛlɛɛ. Yolaũ wúlɛa we, Yudaɔ kí
Aazia ku we lɔ, à gɛ̀ wɛ́kpalɛiaàziɛ. 17 Kɛ́
gudɔ̃ana pɔ́ kú Yezɛlɛɛ kalanga musu
Yehu è ń a gbɛ̃́ɔ, aalɛ mɔ́, ɔ̃ à wiilɛ̀ à
mɛ̀: Ma gbɛ̃́ɔ è, aalɛ mɔ́. Ɔ̃ Yolaũ mɛ̀:
Sɔ̃de gbaɛ aà gɛ dańlɛ, aà ń la tó aafia
aalɛ mɔ́. 18 Ɔ̃ sɔ̃de bɔ̀ gɛ̀ Yehu lɛ̀ à mɛ̀:
Kí mɛ̀ aafia ńlɛ mɔ́a? Yehu wèwà à mɛ̀:
N bàa ũma ń aafiaoi? Mɔ ǹyɔ̃ tɛmazi. Ɔ̃
gudɔ̃anapi mɛ̀: Zĩnapi ń lɛ́, kási i ɛa sùo.
19 Ɔ̃ kí sɔ̃de plaade gbàɛ lɔ. Kɛ́ à ń lɛ́, à
mɛ̀: Kí mɛ̀ aafia ńlɛ mɔ́a? Ɔ̃ Yehu wèwà

††**8:19** 1Kia 11.36
‡‡**8:20** Daa 27.40
¶¶**9:6** 1Kia 19.16
§§**9:10** 1Kia 21.23

à mɛ̀: N bàa ũma ń aafiaoi? Mɔ ǹyɔ̃ tɛ-
mazi. 20 Ɔ̃ gudɔ̃anapi mɛ̀: À ń lé, kási i ɛa
sù sɔ̃o. Gbɛ̃́pi gofĩa dɛ lán Nimisi tɔũna
Yehuwaɛ, ì gó baa lán ĩ́andewaɛ.
21 Ɔ̃ kí Yolaũpi mɛ̀: Gó dɔmɛɛ sɔ̃́ɔnɛ! Kɛ́
wa dɔ̀ɛ̀, ɔ̃ aa bɔ̀ wɛ̃́lɛu ń Yudaɔ kí Aaziao,
baade ń a sɔ̃́goo, aalɛ gɛ́ dai Yehulɛ. Ɔ̃ aa
kpàaũ Yezɛlɛɛ gbɛ̃́ Nabɔti pɔ́ wa dɛ̀ yãa
bua. 22 Kɛ́ Yolaũ wɛsì Yehulɛ, ɔ̃ à aà là à
mɛ̀: Yehu, aafia ńlɛ mɔ́a? A wɛ̀wà à mɛ̀:
Lá n da Zezabɛli gbãsĩkɛa tã́aɔ yã́ musu
ń aà pɔdaa gbɛ̃́ɔwao lìgua, aafia ku máɛ?
23 Kɛ́ Yolaũ lìaa àlɛ bàalɛ, ɔ̃ à lɛzù Aaziazi
à mɛ̀: Bɔnkpɛyãɛ Aazia! 24 Ɔ̃ Yehu a sá kã̀
à Yolaũ pà a káafala zãnguo. Kapi gɛ̀ aà
sɔ̃ kũ̀, ɔ̃ à kɛ̀ a sɔ̃́gou yɔ̀gɛɛ. 25 Ɔ̃ Yehu ò a
zĩgɔ̃ bade Bidekaaɛ: Ǹ aà gɛ sɛ zu Yezɛlɛɛ
gbɛ̃́ Nabɔti bua we, asa yã́ dɔ̀magu. Kɛ́
wá kú sɔ̃́go guu sãnu yãa wá pla, wá tɛ́
aà mae Ahabuzi, ɔ̃ Dii àsi'ò aà yã́ musu
à mɛ̀ 26 a Nabɔti ń a nɛ́ɔ dɛa è. Bua la ɔ̃ á
Nabɔti pɔ́ tɔsiuè. A yã́i tò ǹ aà gɛ sɛ vũaa
bua we lá Dii òwa.*
27 Kɛ́ Yudaɔ kí Aazia è màa, ɔ̃ à pɛ̀lɛ
Bɛtagã zɛ́u ń bao. Ɔ̃ Yehu pɛ̀lɛaàzi à mɛ̀:
À aà dɛ sɔ̃ɛ. Ɔ̃ wà aà pà a sɔ̃́go guu gɔɔ
pɔ́ àlɛ Guu sĩ̀sĩ kũ Ibleaũ saɛ. Ɔ̃ à ń kɛ̃́
à tà Mɛgido, we à gàu. 28 Aà ìwaɔ aà gɛ
sɛ dà sɔ̃́go guu aa tàò Yelusalɛũ, ɔ̃ aa aà
mia kpàkɔ̃i ń a deziɔ Davidi wɛ̃́lɛu. 29 Za
Ahabu nɛ́ Yolaũ kpalablea wɛ̃̀ kuɛdode
guu, ɔ̃ Aaziapi gɔ̃̀ Yudaɔ kía ũ.

Zezabɛli gaa

30 Kɛ́ Yehu mɔ̀ Yezɛlɛɛ, Zezabɛli a bao-
mà, ɔ̃ à kio kà à a mikã kɛ̀kɛ. Za bĩ́i kpɛdi-
akɔ̃a fɛnɛntiu ɔ̃ àlɛ zĩ́lɛ gwa. 31 Kɛ́ Yehu
gɛ̃̀ bĩ́ibɔlɛu, ɔ̃ Zezabɛli mɛ̀: N kɛ doũ ń
Zimlio, n n dii dɛ̀. Aafia n mɔ laa? 32 Kɛ́
Yehu wɛsɛ̀ musu, à fɛnɛnti gwà, ɔ̃ à mɛ̀:
Démɛ zɛ̀manɔi? Démɛ kú wei? Kɛ́ kibɛ
zĩkɛna gbɛ̃ɔn pla ge àaɔ̃ɔ mɔ̀ zĩ́lɛ gwà
fɛnɛntiu, 33 ɔ̃ Yehu ònɛ́: À ɔzɔ̃aàzi. Kɛ́ aa
ɔzɔ̃̀aàzi, à lɛ̀lɛ, ɔ̃ Yehu lɛ́ aà tɔ̀ɔsɔmpa ń a
sɔ̃́goo e aà au fã̀ gĩwa ń sɔ̃́ɔ. 34 Kɛ́ Yehu gɛ̃̀
kibɛ, à pɔblè à imì, ɔ̃ à mɛ̀: Baa kɛ́ nɔɛpiá
láaipɔɛ, wà aà vĩ, asa kíabuiɛ. 35 Kɛ́ wà gɛ̀
aà sɛ́i wà vĩ, wi pɔe eo, sema aà miwa ń
aà gbálaɔ ń aà ɔlaɔ bàasio. 36 Ɔ̃ wà ɛ̀a gɛ
ò Yehuɛ, ɔ̃ à mɛ̀: Yã́ pɔ́ Dii dà a zɔ̀blena
Tisɛbɛ gbɛ̃́ Ɛliaɛ a òn we, à mɛ̀: Gbɛ̃ɔ
Zezabɛli mɛ so Yezɛlɛɛ bĩ́i kpɛɛ.† 37 Zez-
abɛli gɛ a gɔ̃ fãaaa tɔɔlɛ lán pɔtuo gbɔ̃wa
Yezɛlɛɛ bĩ́i kpɛɛ. Gbɛ̃ɛ a e mɛ Zezabɛlin
kɛo.

Yehu Ahabu buiɔ dɛdɛa

10 Ahabu buiɔ ku Samali gɔ̃ɛɔ ũ
gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwi. Ɔ̃ Yehu lakɛ̃ a
kpã̀sã Samali kíaɔnɛ ń gbɛ̃zɔ̃ɔ ń gbɛ̃́ pɔ́
lɛ́ yãda Ahabu nɛ́ɔnɛɔ à mɛ̀: 2 Tó láɛ bee
á lé, lá á dii Ahabu buiɔ kúánɔ, mɛ́ á sɔ̃́-
goɔ vĩ ń sɔ̃́ɔ ń wɛ̃́lɛ bĩ́ideo ń gɔ̃kɛbɔɔ, 3 à á
dii nɛ́ pɔ́ kɛ̀ɛ́ maa wásawasa kpá aà mae
kpalau, í zĩka á diipi bɛdeɔnɛ. 4 Ɔ̃ iwãa
pãsĩ kà ń pɔa aa mɛ̀: Lá kía gbɛ̃ɔn plaɔ i
fɔ̃ gìɛ̀o, wá fɔ̃ giɛ̀ kpelewa ni? 5 Ɔ̃ kibɛ ziia
ń wɛ̃́lɛ dɔaanao ń gbɛ̃zɔ̃ɔ ń yãdanɛdepiɔ
gbɛ̃́ɔ zĩ̀ Yehuwa aa mɛ̀: N zɔ̀blenaɔn wá
ũ. Yã́ pɔ́ ń òwɛ̃ɛ píi, wá kɛɛ. Wá gbɛ̃e kpa
kpalauo. Kɛ lá à kɛ̀nɛ maawa. 6 Ɔ̃ Yehu
lá pãle kɛ̃̀nɛ́ à mɛ̀: Tó a zɛmanɔ, álɛ ma
yãmaɛ, à á dii Ahabu buipiɔ mi zɔ̃zɔ̃, í
mɔomɛɛ Yezɛlɛɛ zia maa'i.
Kía nɛ́piɔ sɔ̃ aa gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwiɛ, aa kú
ń wɛ̃́lɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ́ lɛ́ ń tòlokɛɔ. 7 Kɛ́ lápi kà,
ɔ̃ aa kíabui gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwipiɔ kũ̀kũ aa ń
dɛdɛ píi, ɔ̃ aa ń miɔ kàka gbíu aa kpã̀sãɛ̀
Yezɛlɛɛ. 8 Kɛ́ zĩnapi kà, ɔ̃ a ò Yehuɛ: Wà
mɔ̀ ń kíabuipiɔ miɔ kɛ. Ɔ̃ Yehu mɛ̀ wà
kálɛ bĩ́ibɔlɛu lɛɛ pla e kɔɔ.
9 Kɛ́ gu dɔ̀, ɔ̃ Yehu bɔ̀ gɛ̀ zɛ̀ gbɛ̃́ɔ aɛ
à mɛ̀: Ápiɔ á yãe vĩo, mámɛ ma bɔ ma
dii kpɛ ma aà dɛ̀, ãma mi gbɛ̃́piɔ dɛdɛo.
10 Àɔ dɔ̃ sa kɛ́ àsi pɔ́ Dii ò Ahabu bɛdeɔ
yã́ musu, a kee a lɛ́lɛ pão. Dii yã́ pɔ́ á dà

*9:26 1Kia 21.19
†9:36 1Kia 21.23

a zɔ̀blena Ɛliaɛ a ò kɛ̀. 11 Ɔ̃ Yehu Ahabu
bɛde pɔ́ gɔ̃̀ Yezɛlɛɛɔ dɛ̀dɛ píi ń aà ìwa
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń aà gbɛ̃naɔ ń aà sa'onaɔ. I aà
gbɛ̃e too.‡
12 Ɔ̃ à fɛ̀lɛ dà Samali zɛ́u. Kɛ́ à kà sãdã-
naɔ bòokpakĩi, 13 ɔ̃ à kpàaũ ń Yudaɔ kí
Aazia daɛɔ à ń lá à mɛ̀: Deɔn á ũi? Aa
wèwà aa mɛ̀: Aazia daɛɔn wá ũ, wa mɔ
fɔkpai kí Yolaũ bɛdeɔwaɛ ń aà da Zez-
abɛli bɛdeɔ. 14 Ɔ̃ Yehu ò a gbɛ̃́ɔnɛ: À ń
kṹkũ bɛ̃́ɛ! Ɔ̃ aa ń kũkũ aa ń dɛdɛ bòopiu
lɔ̀ɔ saɛ. Aa gbɛ̃ɔn bla ń plaoɛ, an gbɛ̃e i
bɔo.
15 Kɛ́ à bɔ̀ we, à kpàaũ ń Lekabu nɛ́
Yonadabuo, àlɛ mɔ́ daialɛ. Ɔ̃ Yehu aà là
à mɛ̀: N sɔ̃ kua lá ma sɔ̃ kumawaa? Yon-
adabu wèwà à mɛ̀: Ao! Ɔ̃ Yehu mɛ̀: Lá
màaɛ, ɔdɔmazi. Kɛ́ à ɔdɔ̀ Yehuzi, ɔ̃ Yehu
aà kṹ gɛ̃̀aànɔ a sɔ̃́go guu. 16 Yehu mɛ̀: Wà
gɛ́ sãnu, ní ãia pɔ́ má vĩ ń Dii yã́o e. 17 Kɛ́
Yehu kà Samali, à Ahabu bui pɔ́ gɔ̃̀ weɔ
dɛ̀dɛ míɔ. À ń tɔ̀lɔzɔ̃̀ lá Dii dà Ɛliaɛ a òwa.

Yehu Baali zɔ̀blenaɔ dɛdɛa

18 Yehu gbɛ̃́ɔ kɛ̃̀aa píi, ɔ̃ a òné: Ahabu
zɔblè Baaliɛ yɔɔnnɔɛ, ma Yehu má zɔbleɛ̀
maamaaɛ. 19 Baalideɔ sísimɛɛ píi ń aà
zɔ̀blenaɔ ń aà gbàgbanaɔ píi. An gbɛ̃e su
gí mɔ́io, má ye sa zɔ̃ɔ o Baaliwaɛ. Gbɛ̃́ pɔ́
gì mɔ́i à gàɛ. Yehu lɛ́ ɔ̃nɔkɛnɛ́, kɛ́ à e Baali
zɔ̀blenapiɔ midɛɛ. 20 Ɔ̃ à mɛ̀: À dikpɛ dilɛ
Baali pɔ́ ũ. Ɔ̃ wà a kpàwakɛ̀. 21 À lɛ́k-
pãsãkɛ̀ Isaili bùsuu píi, ɔ̃ Baali zɔ̀blenaɔ
mɔ̀ píi, an gbɛ̃e i gɔ̃o. Kɛ́ aa gɛ̃̀ Baali kpɛ́u,
aa kpɛ́pi pà pã́upãu, gbápɛlɛkĩi kuo. 22 Ɔ̃
Yehu ò kpɛ́pi ula'ulɛnaɛ: Bɔlɛ ń ulaɔ Baali
zɔ̀blenaɔnɛ ḿpii. Ɔ̃ à bɔ̀lɛnɛ́ ń ulapiɔ.
23 Yehu ń Lekabu nɛ́ Yonadabuo gɛ̃̀ Baali
kpɛ́u, ɔ̃ Yehupi ò Baali zɔ̀blenapiɔnɛ: À
wɛpã gbɛ̃́ɔla à ń gwa maamaa, kɛ́ Dii
zɔ̀blenaɔ su aaɔ kúánɔ lao, sema á Baali
zɔ̀blenaɔ átɛ̃ɛ. 24 Ɔ̃ Yehu ń Yonadabuo
gɛ̃̀ sa'oi. À mɔ lè Yehu gbɛ̃́ɔ kálɛa bàasi
gbɛ̃ɔn basiiɔ̃. A òné yãa, tó an gbɛ̃e tò gbɛ̃́
pɔ́ àlɛ ń nanɛ́ ń ɔzĩɔ do pìliwa, aà wɛ̃ni
gɛ̃̀ yã́uɛ. 25 Kɛ́ Yehu sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à
tɛ́kũ ò a làa, ɔ̃ a ò dɔaiɔ ń zĩgɔ̃ badepiɔnɛ:
À gɛ̃ à ń dɛdɛ! Ásu to an gbɛ̃e piliwáo. Kɛ́
aa ń dɛdɛ ń fɛ̃ndao, aa ń gɛɔ kɔ̀lɛ bàasi, ɔ̃
aa gɛ̃̀ Baalizi kpɛa. 26 Aa Baali kpɛ́ lipɛlɛɔ
sɛ̀lɛ bɔ̀ò aa tɛsɔ̃̀wà, 27 ɔ̃ aa Baali gbɛ bìlɛ,
aa aà kpɛ́ gbòo, ɔ̃ wà gupi dìlɛ bĩ́ikpɛkɛk-
ĩi ũ e ń a gbão.
28 Màa Yehu Baali gbagbaa mìdɛ Isaili
bùsuu. 29 Ń beeo i ɔbɔlɛ duuna pɔ́ Nɛba
nɛ́ Yeloboaũ Isailiɔ dà a kɛau guuo, a
tɛ vua gáaena pɔ́ kú Bɛtɛli ń Dãoɔziɛ.¶
30 Dii òɛ̀: Lá n yãkɛ̀ maa, n yã́ pɔ́ má yei
kɛ̀, ń kɛ̀ Ahabu bɛdeɔnɛ lá ma zɛòwa, n
bui aɔ kpaa Isaili kpalau e ń sɔ̃kpaɛɔwaɛ.
31 Kásile Yehu i zɛ ń Dii Isailiɔ Lua ikoy-
ãoo, i laaidɔwà ń nɔ̀sɛmɛndooo. I ɔbɔlɛ
duuna pɔ́ Yeloboaũ Isailiɔ dà a kɛau
guuo.
32 Gɔɔ bee Dii tò Isaili bùsu nà laoawa.
Azaeli gbãablè Isaili bùsu 33 pɔ́ kú Yu-
udɛ̃ gukpɛ oiwa píi za Aloee pɔ́ kú Aanɔ
swadɔɔi e Galada ń Basana bùsuo. Gada
buiɔ ń Lubɛni buiɔ ń Manase buiɔ ku we.
34 Yehu yã́ kĩni pɔ́ a kɛ̀ɔ ku Isaili kíaɔ
ladau ń aà nɛgɔ̃nkɛyãɔ píi. 35 Yehu gà,
wà aà vĩ̀ Samali, ɔ̃ aà nɛ́ Yoaaza zɔ̃̀lɛ aà
gbɛu. 36 Yehu zɔ̃̀lɛ Samali Isailiɔ kía ũ wɛ̃̀
baakwi plasaiɛ.

Yoasi ń a dazi Ataliao

(2Lad 22.10-23.21)

11 Kɛ́ Aazia da Atalia è a nɛ́ Aazi-
api gà, ɔ̃ à fɛ̀lɛ lɛ́ kíabuiɔ dɛdɛ píi.
2 Ɔ̃ kí Yeholaũ nɛnɔɛ Yosɛba, Aazia dãe,
Aazia nɛ́ Yoasi sɛ̀ ń saɛ kíanɛ pɔ́ wàlɛ ń
dɛdɛɔ guu. À aà ùlɛ Ataliaɛ kpɛa pɔ́ liiɔ
kálɛau ń nɔɛ pɔ́ lɛ́ yɔ̃́ kpawào sãnu, ɔ̃ wi e
aà dèo. 3 Nɛ́pi gɔ̃̀ ulɛa Dii kpɛ́u ń a gwana-
pio e wɛ̃̀ soolo. Gɔɔ bee Atalia mɛ́ Yuda
bùsu kía ũ.

‡**10:11** Ozee 1.4
¶**10:29** 1Kia 12.28-30

4 A wɛ̃̀ soplade guu ɔ̃ sa'onkia Yoiada
kibɛ dɔai badeɔ ń zĩgɔ̃ badeɔ sìsi, ɔ̃ wà
mɔ̀ńnɔ aà kĩ́i Dii ua. Ɔ̃ à yãyèńnɔ a tò
aa lɛgbɛ̃̀ Dii ua we, ɔ̃ à kía nɛgɔ̃ɛpi ɔ̀lɔné.
5 Ɔ̃ à yãdìlɛné à mɛ̀: Yã́ pɔ́ áli kɛn kɛ: Tó
a mɔ gudɔ̃ai kã́mabogɔɔzĩ, á gãli sɛ̃́ia aɔ
kibɛ dɔ̃́a, 6 á gãli plaade sɔ̃ Suu Bɔlɛ, á
gãli àaɔ̃de iɔ bɔlɛ pɔ́ kú dɔaiɔ kpɛ dɔ̃́a.
7 Á gãli pla pɔ́ lɛ́ kã́mabo kã́mabogɔɔzĩɔ
iɔ né kíapi dɔ̃́a Dii ua. 8 À liaaàzi á baade
ń a gɔ̃kɛbɔo kũa. Gbɛ̃́ pɔ́ sù sɔ̃̀ázi, à aà dɛ.
Àɔ tɛ kípizi gu pɔ́ àlɛ géu píi.
9 Zĩgɔ̃ badeɔ kɛ̀ lá sa'onkia Yoiada
ònɛ́wa. An baade a gbɛ̃́ɔ sè gèńnɔ Yoiada
kĩ́i, gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ kã́mabɔɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ mɔ́ ń
lɛũkpakɛiɔ píi. 10 Ɔ̃ Yoiada kí Davidi sɔ̃-
naɔ ń aà sèngbao pɔ́ kú Dii kpɛ́uɔ kpà
zĩgɔ̃ badepiɔwa. 11 Ɔ̃ dɔaipiɔ mɔ̀ aa kàlɛ
Dii kpɛ́ ń sa'okĩio kpɛɛlɛ, sɛa za Dii kpɛ́pi
ɔplaa oi e a zɛɛ oi, baade ń a gɔ̃kɛbɔo
kũa, kɛ́ aaɔ né kíapi dɔ̃́aò. 12 Ɔ̃ Yoiada
bɔ̀ ń kía nɛgɔ̃ɛpio à kíafua kpàɛ̀, à ikoyã
lá kpàwà. Kɛ́ wà nísikà aà miwa wà aà
kpà kía ũ, ɔ̃ wà ɔtaalɛ̀ wà wiilɛ̀ wà mɛ̀:
Lua kí dɔ̃ ń aafiao! 13 Kɛ́ Atalia dɔaiɔ ń
gbɛ̃́ kĩniɔ kĩ́api mà, ɔ̃ à fɛ̀lɛ gɛ̀ ń kĩ́i Dii
ua. 14 Kɛ́ à wɛzù, à kípi è zɛa mɔ̀pɛlɛ saɛ
lá wì kɛwa. Zĩgɔ̃ badeɔ ń kã̀aepɛnaɔ zɛa
aà saɛ, mɛ́ gbɛ̃́pii lɛ́ pɔnakɛ, aalɛ kã̀aepɛ.
Ɔ̃ Atalia a pɔkasaɔ ga kɛ̃̀ à wii pã̀lɛ à
mɛ̀: Wà bɔ̀ ma kpɛɛ! Wà bɔ̀ ma kpɛɛ!
15 Ɔ̃ sa'onkia Yoiada ò zĩgɔ̃ badepiɔnɛ: À
nɔɛpi sɛ bɔaànɔ bàasi, í gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ tɛaàziɔ
dɛdɛ ń fɛ̃ndao. Asa à mɛ̀ wasu aà dɛ Dii
uaoɛ. 16 Gɔɔ pɔ́ nɔɛpi kà kibɛ bɔlɛ pɔ́ sɔ̃́ɔ
ì gɛ̃u zéu, ɔ̃ wà ɔpɛ̀lɛwà, we wà aà dɛ̀u.
17 Yoiada tò kí ń gbɛ̃́ɔ lɛdoũkɛ̀ ń Diio
ḿpii, kɛ́ aa e wàɔ dɛ Diipi gbɛ̃́ɔ ũ yã́i. A
tò kí ń gbɛ̃́ɔ lɛdoũkɛ̀ ń kɔ̃o lɔ. 18 Ɔ̃ wà gɛ̀
Baali kpɛ́ gbòo, aa a gbagbakĩiɔ ń a tã́aɔ
wìwi kɛ́lɛkɛlɛ, ɔ̃ aa Baali gbàgbana Matã
dɛ̀ gbagbakĩipiɔ saɛ.
Yoiadapi Dii kpɛ́ nà gudɔ̃anaɔnɛ ń ɔzĩ,
19 ɔ̃ à zĩgɔ̃ badeɔ sɛ̀ ń dɔaiɔ ń gbɛ̃́ kĩniɔ
píi, aa bɔ̀ Dii kpɛ́u ń kíapio, aa kibɛ bɔlɛ
pɔ́ dɔaiɔ ì gɛ̃u zé sɛ̀. Kɛ́ aa kà kibɛ, ɔ̃ kípi
zɔ̃̀lɛ gĩ́naa, 20 ɔ̃ bùsupi gbɛ̃́pii pɔ kɛ̀na, mɛ́
wɛ̃́lɛ gɔ̃̀ yãkelesai. Lá wà Atalia dɛ̀ ń fɛ̃n-
dao kibɛn we.

Yoasi Dii kpɛ́ kɛkɛa

(2Lad 24.1-14, 23-27)

12 Yoasi kpalablè a wɛ̃̀ soplade
guuɛ. 2 À gɔ̃̀ kía ũ Yehu kpalablea
wɛ̃̀ soplade guu, ɔ̃ à zɔ̃̀lɛ kpalau Yelusalɛũ
wɛ̃̀ bla. Aà da tɔ́n Zibia, Bɛɛsɛba nɔɛɛ.
3 Gɔɔ pɔ́ sa'onkia Yoiada lɛdà Yoasiwa,
Yoasipi yã́ pɔ́ maa Diiɛ kɛ̀. 4 Kási i gulɛsĩ
pɔ́ wa bɔ̀ɔ daaĩo, wì gi wàɔ sa'o we, wàɔ
tulaletikatɛa weɛ.
5 Yoasi ò sa'onaɔnɛ: À ɔ̃a pɔ́ wà mɔ̀ò
Dii kpɛ́u kãaa, naokɛ'ɔ̃a ń tɔ̀ɔmabo'ɔ̃ao
ń ɔ̃a pɔ́ wì mɔò Dii kpɛ́u ń pɔeãwaɔ
píi. 6 Sa'onaɔ lí ɔ̃api si ɔsinaɔwa, wi Dii
kpɛ́ guyaaaɔ kɛkɛò. 7 Kási e Yoasi kpal-
ablea wɛ̃̀ bao ń àaɔ̃ode guu, sa'onaɔ i Dii
kpɛ́ guyaaaɔ kɛkɛo, 8 ɔ̃ kí Yoasi sa'onkia
Yoiada sìsi ń sa'onaɔ píi, à ń lá à mɛ̀:
Bɔ́yãi álɛ Dii kpɛ́ guyaaaɔ kɛkɛo ni? Ásu
ɔ̃a si ɔsinaɔwa lɔo. Àli tó wà Dii kpɛ́
guyaaaɔ kɛkɛò. 9 Ɔ̃ sa'onaɔ wèi, aai ɔ̃asi
gbɛ̃́ɔwa lɔo. Aamɛ wa Dii kpɛ́ guyaaaɔ
kɛkɛo. 10 Ɔ̃ sa'onkia Yoiada kpagolo sɛ̀ à
a né fɔ̃̀, ɔ̃ a dìlɛ sa'okĩi saɛ Dii kpɛ́ kpɛɛlɛ
ɔplaa oi. Ɔ̃ sa'ona pɔ́ lɛ́ kpɛ́ zɛ́ dɔ̃́aɔ ì
ɔ̃a pɔ́ wà mɔ̀ò Dii ua kau we píi. 11 Tó
aa è kpagolopi ɔ̃a zɔ̃ɔkũ̀, ɔ̃ kí lakɛ̃na ń
sa'onkiao ì nao, aai káka bãniu. 12 Aaì
ɔ̃a pɔ́ wa yɔ̃̀pi na gbɛ̃́ pɔ́ wà Dii kpɛ́
zĩ dànɛ́ɔnɛ ń ɔzĩ, ɔ̃ aaì fĩaboò li'ãnaɔnɛ
ń kpɛdɔnaɔ 13 ń gĩ̀bonaɔ ń gbɛ̀'ãnaɔ. Ɔ̃
aa lí ń gbɛ̀ ãaɔ lùluò lɔ, kɛ́ wà Dii kpɛ́
guyaaaɔ kɛkɛò yã́i ń kpɛ́kɛkɛa zĩ pãleɔ
píi. 14 Wi Dii kpɛ́ ã́nusu taɔ pí ń ɔ̃a pɔ́
wà mɔ̀ò Dii uapioo, ge filia tɛdɛbɔɔ ge
au'ɛlɛbɔɔ ge kã̀aeɔ ge vua pɔ́ɔ ge ã́nusu
pɔ́ɔ. 15 Dii kpɛ́kɛkɛnaɔ ɔ̃ wà fĩabòoné.
16 Gbɛ̃́ pɔ́ aa ɔ̃api kpàmá aa fĩabo zĩkɛ-
naɔnɛɔ, aali ń lala ɔ̃api yã́ musuo, asa
gbɛ̃́piɔá náaideɔnɛ. 17 Ɔ̃a pɔ́ wa kpà tàae
fĩabobɔ ge duun awakpabɔ ũɔ, wìli gɛ̃ò
Dii kpɛ́uo. Sa'onaɔ pɔ́ɛ.

18 Gɔɔ bee Siliɔ kí Azaeli gɛ̀ lɛ̀lɛ
Gatawa, ɔ̃ à ɛ̀a lɛ́ mɔ́ lɛ́lɛi Yelusalɛũwa
lɔ. 19 Ɔ̃ Yudaɔ kí Yoasi pɔ́ pɔ́ api ń a dezi
Yuda kíaɔ Yosafa ń Yolaũo ń Aaziao kpà
Diiwaɔ sɛ̀lɛ ń vua pɔ́ kú Dii kpɛ́ làasiuo ń
a bɛ làasiuo píi, a kpȁsã Azaeliɛ, ɔ̃ Azaeli
gò Yelusalɛũla. 20 Yoasi yã́ kĩniɔ ń yã́ pɔ́
a kɛ̀ɔ píi kú Yuda kíaɔ ladau. 21 Aà ìwaɔ
lɛkpàaĩaàzi, ɔ̃ aa aà dɛ̀ Bɛmilo Sila zɛ́u.
22 Aà dɛnapiɔ tɔ́n kɛ: Simɛata nɛ́ Yozaba
ń Somɛɛ nɛ́ Yozabao. Kɛ́ Yoasi gà, wà aà
mia kpàkɔ̃i ń a deziɔ Davidi wɛ̃́lɛu, ɔ̃ aà
nɛ́ Amazia zɔ̃̀lɛ aà gbɛu.

Isailiɔ kí Yoaaza

13 Yudaɔ kí Aazia nɛ́ Yoasi kpal-
ablea wɛ̃̀ bao ń àaɔ̃ode guu ɔ̃
Yehu nɛ́ Yoaaza gɔ̃̀ Isailiɔ kía ũ, à zɔ̃̀lɛ
kpalau Samali wɛ̃̀ gẽo ń plaoɛ. 2 À yã́
pɔ́ Dii yeio kɛ̀ à zɛ̀ ń duuna pɔ́ Nɛba nɛ́
Yeloboaũ Isailiɔ dà a kɛauo, i pãalɛɛ̀o. 3 Ɔ̃
Dii pɔ pà Isailiɔzi, à ń ná Siliɔ kí Azaeliɛ
a ɔzĩ ń a nɛ́ Bɛnadadao e Yoaaza kpal-
ablea lɛ́wa. 4 Yoaaza awakpà Diiɛ, ɔ̃ Dii
sìaànɔ, asa a è lá Siliɔ kíapi lɛ́ Isailiɔ wɛ-
tã. 5 Dii tò aa suabana è, ɔ̃ aa bɔ̀ Siliɔ
ɔzĩ, ɔ̃ baade ku a ua lá a ziwa. 6 Kási
aai ɔbɔlɛ duuna pɔ́ Nɛba nɛ́ Yeloboaũ
ń dá a kɛau guuo, aa zɛ̀òɛ. Asetaati lí
gì pɛ́lɛa Samali. 7 Yoaaza zĩgɔ̃ɔ ye láai,
mɛ́ i kɛ sɔ̃de gbɛ̃ɔn blakwiɔ ń zĩkasɔ̃go
mɛ̀n kwiɔ ń zĩgɔ̃ kɛ̀sɛde gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ kwiɔ (10.000) bàasio, asa Siliɔ kía ń
kɛ́ kɛ́lɛkɛlɛɛ, ɔ̃ aa gɔ̃̀ lán bùsuti pɔ́ wà
ɔ̃zɔ̃̀wàwa. 8 Yoaaza yã́ kĩniɔ, yã́ pɔ́ a kɛ̀ɔ
ń a nɛgɔ̃nkɛyãɔ ku Isaili kíaɔ ladau. 9 Kɛ́
Yoaaza gà, ɔ̃ wà aà vĩ̀ Samali, ɔ̃ aà nɛ́
Yehoasi zɔ̃̀lɛ aà gbɛu.

Isailiɔ kí Yehoasi

10 Yudaɔ kí Yoasi kpalablea wɛ̃̀ bla àaɔ̃-
saide guu ɔ̃ Yoaaza nɛ́ Yehoasi gɔ̃̀ Isailiɔ
kía ũ, à zɔ̃̀lɛ kpalau wɛ̃̀ gẽo ń mɛ̀ndooɛ.
11 À yã́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀, i ɔbɔlɛ duuna
pɔ́ Nɛba nɛ́ Yeloboaũ Isailiɔ dà a kɛau
guuo, à zɛ̀òɛ. 12 Yehoasi yã́ kĩni pɔ́ a kɛ̀ɔ
ń a nɛgɔ̃nkɛyãɔ ń zĩ pɔ́ a kà ń Yudaɔ kí
Amaziao ku Isaili kíaɔ ladau. 13 Kɛ́ à gà,
wà aà mia kpàkɔ̃i ń Isaili kíaɔ Samali, ɔ̃
Yeloboaũ zɔ̃̀lɛ aà gbɛu.

Ɛlizi gaa

14 Ɛlizi lɛ́ gyãkɛ, a bleo, ɔ̃ Isailiɔ kí
Yehoasi gɛ̀ aà lɛ̀, àlɛ ɔ́ɔlɔɛ̀ à mɛ̀: Baa! Baa!
Isaili zĩkasɔ̃goɔ ń a sɔ̃deɔn n ũ.§ 15 Ɔ̃ Ɛl-
izi òɛ̀: Sá sɛ́ ń kaɔ. Kɛ́ a sɛ̀, 16 ɔ̃ Ɛlizi òɛ̀:
Ka kpa sáa. Kɛ́ a kpà sáa, ɔ̃ Ɛlizi ɔnàna
kípi ɔɔwa 17 à mɛ̀: Gukpɛ fɛnɛnti wɛ̃. Kɛ́
a wɛ̃̀, ɔ̃ Ɛlizi mɛ̀: Kapi zu. Kɛ́ a zù, ɔ̃ Ɛlizi
mɛ̀: Dii zĩblekan we. Zĩblea Siliɔwa kaɛ.
Ńyɔ̃ Siliɔ fu Afɛki míɔmiɔɛ. 18 Ɔ̃ Ɛlizi mɛ̀:
Kapiɔ sɛ́lɛ. Kɛ́ a sɛ̀lɛ, ɔ̃ Ɛlizi òɛ̀: Tɔɔlɛ lɛ́ò.
A lɛ̀ò gẽn àaɔ̃, ɔ̃ à zɛ̀. 19 Ɔ̃ Lua gbɛ̃́pi pɔ
pàaàzi à mɛ̀: A maa ǹ tɔɔlɛ lɛ́ò yãa gẽn
sɔo ge sooloɛ, ní zĩble Siliɔwa míɔmiɔ.
Tiasa ńyɔ̃ zĩblemá gẽn àaɔ̃ɛ.
20 Ɛlizi gà, ɔ̃ wà aà vĩ̀.
Kɛ́ a wɛ̃ sù, ɔ̃ Mɔabu gbãamɔnɛdeɔ sì
Isaili bùsuu. 21 Gɔɔ bee gbɛ̃́ɔ lɛ́ gɛ vĩɛ. Kɛ́
aa gbãamɔnɛdepiɔ è, ɔ̃ aa gɛpi sɛ̀ ɔzɔ̃̀i Ɛl-
izi miau. Kɛ́ gɛpi lɛ̀lɛ Ɛlizi wáɔwa, ɔ̃ à vù
à fɛ̀lɛ zɛ̀.
22 Siliɔ kí Azaeli Isailiɔ wɛtã̀ e Yoaaza
kpalablea lɛ́waɛ. 23 Ɔ̃ Dii sùuukɛ̀ńnɔ à
wɛ̃nadɔ̃̀nɛ́, à ń wɛgwà a bàa pɔ́ kú ń Abla-
haũo ń Izaakio ń Yakɔbuo yã́i. I we ń
tɔ̀lɔzɔ̃̀o, i ń vũaao e ń a gbão. 24 Kɛ́ Siliɔ kí
Azaeli gà, ɔ̃ aà nɛ́ Bɛnadada zɔ̃̀lɛ aà gbɛu.
25 Kɛ́ Yoaaza nɛ́ Yehoasi zĩkà ń Azaeli
nɛ́ Bɛnadadapio, à ɛ̀a wɛ̃́lɛ pɔ́ Azaeli sì
a mae Yoaazawaɔ sìwà. Yehoasi zĩblɛ̀wà
gẽn àaɔ̃ɛ, ɔ̃ à Isaili wɛ̃́lɛpiɔ sìwà.

Yudaɔ kí Amazia

(2Lad 25.1-28)

14 Isailiɔ kí Yoaaza nɛ́ Yehoasi kpal-
ablea wɛ̃̀ plaade guu ɔ̃ Yoasi nɛ́
Amazia gɔ̃̀ Yudaɔ kía ũ. 2 Aà wɛ̃̀ baasɔode

§**13:14** 2Kia 2.12

guu ɔ̃ à kpalablè, à zɔ̃̀lɛ báawa Yelusalɛũ
wɛ̃̀ baakwi mɛ̀ndosaiɛ. Aà da tɔ́n Yoadã,
Yelusalɛũ nɔɛɛ. 3 À yá̃ pɔ́ Dii yei kɛ̀, ãma
i ka a mae Davidi pɔ́wao. À a mae Yoasi
ɔlɛsɛ̀ɛ wásawasa. 4 Ãma i gulɛsĩ pɔ́ wa
bɔ̀ɔ daaĩo, wìɔ sa'o wàɔ tulaletikatɛa we
e tiaɛ. 5 Ké à zɛ̀dɔ kpalau, ɔ̃ à a ìwa pɔ́ aa
a mae dɛ̀ɔ dɛ̀dɛ sɔ̃. 6 Lá a ku Mɔizi ikoyã
láuwa, i gbɛ̃dɛnapiɔ nɛ́ɔ dɛdɛo. Lápi guu
Dii mɛ̀ wasu maeɔ dɛdɛ ń nɛ́ɔ duuna yá̃io,
mɛ́ wasu nɛ́ɔ dɛdɛ ń maeɔ duuna yá̃io.
Baade a ga azĩa duuna yá̃iɛ. 7 Amazia
mɛ́ zĩblè Ɛdɔũɔwa Guzulɛ Wisideu gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kwi (10.000). Zĩpi guu à
Sela sìu, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Yɔkeeli e ń a gbão.
8 Bee gbɛa Amazia gbɛ̃́ɔ zĩ̀ Isailiɔ kí
Yoaaza nɛ́ Yehoasi, Yehu tɔũnawa, a òɛ̀:
Mɔ wà kɔ̃ le zĩlau. 9 Isailiɔ kí Yoasi wèwà
à mɛ̀: Libã bùsu lɛaa lɛ́kpãsãkɛ̀ Libã bùsu
sɛdɛ líɛ à mɛ̀, aà a nɛnɔɛ kpá̃sã a nɛ́wa,
ɔ̃ Libã bùsu wài mɔ̀ ɔ̃zɔ̃̀ lɛaapiwa. 10 N
zĩblè Ɛdɔũɔwa, ɔ̃ n nzĩa sɛ̀ lɛsĩ. N tɔbɔ̀,
ãma ǹ nzĩa to tɛɛɛ. Tó n sòle dà, ńyɔ̃
fua, mpi ń Yudaɔ píi. 11 Kási Amazia i
swá̃sɛio, ɔ̃ Yehoasi mɔ̀ lɛ́lɛiwà. Aa kɔ̃ lè
Yuda bùsu wɛ̃́lɛu Bɛsɛmɛsi. 12 Ké Isailiɔ
Yudaɔ fù, ɔ̃ Yudaɔ bàalɛ̀, baade tà a bɛ.
13 Bɛsɛmɛsi we ɔ̃ Yehoasi Amazia kũ̀u à
tàò Yelusalɛũ. À a bĩ́i gbòo gã̀sĩsuu ɔ̀aa
pla za Ɛflaiũ Bɔlɛ e Gola Bɔlɛ. 14 À vua
ń á̃nusuo ń pɔ́ pɔ́ kú Dii kpɛ́uɔ ń pɔ́ pɔ́
kú kibɛ làasiuɔ sɛ̀lɛ píi, ɔ̃ à gbɛ̃́ɔ kũ̀kũ à
tàńnɔ Samali zĩ̀zɔɔ ũ. 15 Yehoasi yá̃ kĩni
pɔ́ a kɛ̀ɔ ń a nɛgɔ̃nkɛyãɔ ku Isaili kíaɔ
ladau ń lá à zĩkà ń Yudaɔ kí Amaziaoo.
16 Ké Yehoasi gà, wà aà mia kpàkɔ̃i ń
Isaili kíaɔ Samali, ɔ̃ aà nɛ́ Yeloboaũ zɔ̃̀lɛ
aà gbɛu.
17 Yudaɔ kí Amazia ku Yehoasi gaa
gbɛa e wɛ̃̀ gɛ̃oɛ. 18 Amazia yá̃ kĩniɔ
ku Yuda kíaɔ ladau. 19 Wà lɛkpàaĩaàzi
Yelusalɛũɛ, ɔ̃ à bàalɛ̀ tà Lakisi. Ɔ̃ wà gbɛ̃́ɔ
gbàɛ, aa pɛ̀lɛaàzi aa aà dɛ̀ we. 20 Ɔ̃ wà aà
gɛ sɛ̀ ń sɔ̃́o wà sùò Yelusalɛũ, wà aà mia
kpàkɔ̃i ń a deziɔ Davidi wɛ̃́lɛu. 21 Ɔ̃ Yu-
daɔ Uzia kpà kía ũ aà mae Amazia gbɛu.
Uzia wɛ̃̀ gɛ̃o ń mɛ̀ndooɛ. 22 Ɔ̃mɛ Elata
kɛ̀kɛ kàlɛ Yudaɔnɛ a mae gaa gbɛa.

Isailiɔ kí Yeloboaũ

23 Yudaɔ kí Yoasi nɛ́ Amazia kpalablea
wɛ̃̀ gɛ̃ode guu ɔ̃ Yoasi nɛ́ Yeloboaũ gɔ̃̀
Isailiɔ kía ũ Samali, à zɔ̃̀lɛ kpalau wɛ̃̀ bla
ń mɛ̀ndooɛ. 24 À yá̃ pɔ́ Dii yeio kɛ̀, i ɔbɔlɛ
duuna pɔ́ Nɛba nɛ́ Yeloboaũ Isailiɔ dà a
kɛau guuo. 25 Ɔ̃mɛ ɛ̀a Isaili bùsu sì za Am-
ata bɔlɛi e Ísia Wisidei, lá Dii Isailiɔ Lua
dà a zɔ̀blena Amitai nɛ́ Yonasi,[**] Gatefɛɛ
gbɛ̃́ɛ a òwa. 26 Asa Dii è Isailiɔ lɛ́ taasikɛ
maamaaɛ, zɔɔ ń wɛ̃́ɛɔ píi, mɛ́ aa gbɛ̃e vĩ à
dɔ́ńlɛo. 27 Dii i mɛ á Isailiɔ tɔ́ dɛ dṹniauo,
ɔ̃ à ń suabà Yehoasi nɛ́ Yeloboaũ sabai.
28 Yeloboaũ yá̃ kĩni pɔ́ a kɛ̀ɔ ń zĩ pɔ́ a kàɔ
ku Isailiɔ kíaɔ ladau ń lá à ɛ̀a Damasi ń
Amatao sì Isailiɔnɛo. 29 Ké à gà, wà aà
mia kpàkɔ̃i ń a dezi Isaili kíaɔ, ɔ̃ aà nɛ́
Zakali zɔ̃̀lɛ aà gbɛu.

Yudaɔ kí Uzia

(2Lad 26.1-4, 21-23)

15 Isailiɔ kí Yeloboaũ kpalablea wɛ̃̀
baasɔo ń plaode guu Amazia nɛ́
Uzia gɔ̃̀ Yudaɔ kía ũ. 2 Aà wɛ̃̀ gɛ̃o ń mɛ̀n-
doode guu ɔ̃ à kpalablè, à zɔ̃̀lɛ báawa
Yelusalɛũ wɛ̃̀ blakwi ń plaoɛ. Aà da tɔ́n
Yekolia, Yelusalɛũ nɔɛɛ. 3 À yá̃ pɔ́ Dii yei
kɛ̀ lá a mae Amazia kɛ̀waɛ. 4 Ãma i gulɛsĩ
pɔ́ wa bɔ̀ɔ daaĩo, gbɛ̃́ɔ ìɔ sa'o wàɔ tu-
laletikatɛa we e tiaɛ. 5 Ɔ̃ Dii tò kusu aà
lè, a vĩɛ e à gɛ̀ gàò. Aà kpɛ́ kú adoaɛ, aà
nɛ́ Yotaũ mɛ́ kú kibɛ. Ɔ̃mɛ Yudaɔ dɔaana
ũ. 6 Uzia yá̃ kĩniɔ ku Yuda kíaɔ ladau ń
yá̃ pɔ́ a kɛ̀ɔ píi. 7 Ké à gà,[††] wà aà vĩ̀ kãi
ń kíapiɔ Davidi wɛ̃́lɛu, ɔ̃ aà nɛ́ Yotaũ zɔ̃̀lɛ
aà gbɛu.

[**]**14:25** Yon 1.1
[††]**15:7** Isa 6.1

Isailiɔ kí Zakali

8 Yudaɔ kí Uzia kpalablea wɛ̃̀ bla pla-
saide guu ɔ̃ Yeloboaũ nɛ́ Zakali gɔ̃̀ Isailiɔ
kía ũ Samali, à zɔ̃̀lɛ kpalau mɔ sooloɛ.
9 À yɑ̃́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀ lá a deziɔ kɛ̀waɛ. I
ɔbɔlɛ duuna pɔ́ Nɛba nɛ́ Yeloboaũ Isailiɔ
dà a kɛau guuo. 10 Ɔ̃ Yabɛsi nɛ́ Saluũ lɛk-
pàaĩaàzi ń gbɛ̃́ɔ, à aà dɛ̀ Ibleaũ, ɔ̃ à zɔ̃̀lɛ
aà gbɛu. 11 Zakali yɑ̃́ kĩniɔ ku Isaili kíaɔ
ladau. 12 Màa yɑ̃́ pɔ́ Dii ò Yehuɛ kɛ̀, à mɛ̀
aà buiɔ mɛ́ aaɔ Isaili kpalable e à gɛ pɛ
aà sɔ̃kpaɛɔwa.‡‡

Isailiɔ kí Saluũ

13 Yabɛsi nɛ́ Saluũ gɔ̃̀ kía ũ Yudaɔ kí
Uzia kpalablea wɛ̃̀ bla mɛ̀ndosaide guuɛ,
à zɔ̃̀lɛ kpalau Samali mɔ doɛ. 14 Kɛ́ Gadi
nɛ́ Mɛnaeũ bɔ̀ Tiiza à gɛ̀ Samali, ɔ̃ à
Yabɛsi nɛ́ Saluũpi lɛ̀ we a dɛ̀, ɔ̃ à zɔ̃̀lɛ aà
gbɛu. 15 Saluũ yɑ̃́ kĩniɔ ń lɛ́ pɔ́ a kpàaĩ ń
gbɛ̃́ɔ Zakalizio ku Isaili kíaɔ ladau. 16 Mɛ-
naeũpi bɔ̀ Tiiza à gɛ̀ lɛ̀lɛ Tifasawa ń gbɛ̃́
pɔ́ kú a guuɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ kú a bùsuuɔ píi, asa
aa gì zɛwɛ̃ìɛ̀ɛ. Kɛ́ à lɛ̀lɛmá, ɔ̃ à nɔsindeeɔ
pùipui píi.

Isailiɔ kí Mɛnaeũ

17 Yudaɔ kí Uzia kpalablea wɛ̃̀ bla mɛ̀n-
dosaide guu ɔ̃ Gadi nɛ́ Mɛnaeũpi gɔ̃̀
Isailiɔ kía ũ, à zɔ̃̀lɛ kpalau Samali wɛ̃̀
kwiɛ. 18 À yɑ̃́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀ e a wɛ̃ni lɛ́uɛ.
I ɔbɔlɛ duuna pɔ́ Nɛba nɛ́ Yeloboaũ Isailiɔ
dà a kɛau guuo.
19 Kɛ́ Asiliɔ kí Pulu sì Isaili bùsuu, ɔ̃
Mɛnaeũ aà gbà ɑ̃́nusu tɔnu baakwi ń
síiɔ̃o, kɛ́ Pulupi e ɔdawa, i zɛdɔ kpalau
yɑ̃́i. 20 Mɛnaeũ tò Isailiɔ ɑ̃́nusupi fĩabò, ɔ̃
ɔdeɔ ɑ̃́nusu kpà ń miwa ɔwatɛ̃ blakwikwi
Asiliɔ kía pɔ́ ũ. Ɔ̃ Asiliɔ kíapi ɛ̀a tà, i zɛ
ń bùsu weo. 21 Mɛnaeũ yɑ̃́ kĩniɔ ku Isaili
kíaɔ ladau ń yɑ̃́ pɔ́ a kɛ̀ɔ píi. 22 Kɛ́ à gà, ɔ̃
aà nɛ́ Pekaia zɔ̃̀lɛ aà gbɛu.

Isailiɔ kí Pekaia

23 Yudaɔ kí Uzia kpalablea wɛ̃̀ blak-
wide guu ɔ̃ Mɛnaeũ nɛ́ Pekaia gɔ̃̀ Isailiɔ
kía ũ, à zɔ̃̀lɛ kpalau Samali wɛ̃̀ plaɛ. 24 À
yɑ̃́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀, i ɔbɔlɛ duuna pɔ́ Nɛba
nɛ́ Yeloboaũ Isailiɔ dà a kɛau guuo. 25 Aà
zĩgɔ̃ bade Lemalia nɛ́ Pɛka lɛkpàaĩaàzi
ń gbɛ̃́ɔ. Ɔ̃ à Galada bùsudeɔ sɛ̀ gbɛ̃ɔn
blakwi à sìńnɔ kípizi aà zɛgikĩi Samali, à
aà dɛ̀ ń Aagobuo ń Alieo, ɔ̃ à zɔ̃̀lɛ aà gbɛu.
26 Pekaia yɑ̃́ kĩniɔ ku Isaili kíaɔ ladau ń
yɑ̃́ pɔ́ a kɛ̀ɔ píi.

Isailiɔ kí Pɛka

27 Yudaɔ kí Uzia kpalablea wɛ̃̀ blakwi
ń plaode guu ɔ̃ Lemalia nɛ́ Pɛka gɔ̃̀ Isailiɔ
kía ũ, à zɔ̃̀lɛ kpalau Samali wɛ̃̀ baoɛ.
28 À yɑ̃́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀, i ɔbɔlɛ duuna
pɔ́ Nɛba nɛ́ Yeloboaũ Isailiɔ dà a kɛau
guuo. 29 Pɛka gɔɔ ɔ̃ Asiliɔ kí Pulu mɔ̀
Iyoni sì ń Abɛli Bɛmaakao ń Yanɔao ń
Kɛdɛsio ń Azooo. À Nɛfatali bùsu sì lɔ,
Galada ń Galileo píi, ɔ̃ à bùsupideɔ kũ̀kũ
tàńnɔ Asili. 30 Ela nɛ́ Ozee lɛkpàaĩ ń gbɛ̃́ɔ
Pɛkazi, ɔ̃ à aà dɛ̀ à zɔ̃̀lɛ aà gbɛu Uzia nɛ́
Yotaũ kpalablea wɛ̃̀ baode guu. 31 Pɛka
yɑ̃́ kĩniɔ ku Isaili kíaɔ ladau ń yɑ̃́ pɔ́ a
kɛ̀ɔ píi.

Yudaɔ kí Yotaũ

(2Lad 27.1-9)

32 Isailiɔ kí Lemalia nɛ́ Pɛka kpalablea
wɛ̃̀ plaade guu ɔ̃ Uzia nɛ́ Yotaũ gɔ̃̀ Yu-
daɔ kía ũ. 33 Aà wɛ̃̀ baasɔode guu ɔ̃ à nà
kpalableawa, à zɔ̃̀lɛ kpalau Yelusalɛũ wɛ̃̀
gɛ̃o ń mɛ̀ndooɛ. Aà da tɔ́n Yelusa, Zadoki
nɛ́ɛ. 34 À yɑ̃́ pɔ́ Dii yei kɛ̀ lá a mae Uzia
kɛ̀waɛ. 35 Ɑ̃ma i gulɛsĩ pɔ́ wa bɔ̀ɔ daaĩo,
wìɔ sa'o wàɔ tulaletikatɛa we e tiaɛ. Ɔ̃mɛ
Dii ua bɔlɛ pɔ́ kú musu kɛ̀kɛ. 36 Yotaũ
yɑ̃́ kĩniɔ ku Yuda kíaɔ ladau ń yɑ̃́ pɔ́ a
kɛ̀ɔ píi. 37 Gɔɔ bee Dii tò Siliɔ kí Lezini ń
Lemalia nɛ́ Pɛkao nà lɛ́lɛa Yudaɔwawa.

‡‡**15:12** 2Kia 10.30

38 Ké Yotaũ gà, wà aà mia kpàkɔ̃i ń a deziɔ Davidi wɛ̃́lɛu, ɔ̃ aà né Aaza zɔ̃̀lɛ aà gbɛu.

Yudaɔ kí Aaza

(2Lad 28.1-27)

16 Lemalia né Pɛka kpalablea wɛ̃̀ gẽo ń plaode guu ɔ̃ Yotaũ né Aaza gɔ̃̀ Yudaɔ kía ũ. 2 Aà wɛ̃̀ baode guu ɔ̃ à kpalablè, à zɔ̃̀lɛ báawa Yelusalɛũ wɛ̃̀ gẽo ń mɛ̀ndooɛ. I yã́ pɔ́ Dii a Lua yei kɛ lá a dezi Davidiwao. 3 À zè ń Isaili kíaɔ yãkɛaoɛ. À sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ò ń a nɛgɔ̃ɛo se.¶¶ À yãbɛ̃ɛkɛ̀, lá bui pɔ́ Dii ń yá Isailiɔnɛɔ ì kɛ yãawaɛ. 4 À sa'ò à tulaletikàtɛa gulɛsĩ pɔ́ wa bòɔwa ń sɛ̃̀sɛ̃ɔ musuɔ ń lí yɛ̀lɛlɛɔ gbáuɔ píi.

5 Bee gbɛa Siliɔ kí Lezini ń Isailiɔ kí Lemalia né Pɛkao mɔ̀ zĩkai Yelusalɛũ.§§ We aa koezɔ̃̀u Aazazi, kási aai fɔ̃ zĩblèwào. 6 Zĩbeezĩ Lezini Yudaɔ yà ń bɔ́lɛ Elata, à ɛ̀a sìmá, ɔ̃ Ɛdɔũɔ mɔ̀ zɔ̃̀lɛ we e ń a gbão. 7 Ɔ̃ Aaza gbɛ̃́ɔ zĩ̀ Asiliɔ kí Puluwa à mɛ̀: N zɔ̀blenan ma ũ, mɛ́ n nɛ́n ma ũ. Mɔ ǹ ma bɔ Siliɔ kía ń Isailiɔ kía pɔ fɛ̀lɛmanɔɔ ɔzĩ. 8 Aaza ã́nusu ń vua pɔ́ kú Dii kpɛ́uo ń a bɛ làasiuo sɛ̀lɛ à Asiliɔ kía gbà a kpɑ̃̀sãɛ̀. 9 Ɔ̃ Asiliɔ kíapi aà yãmà, à gɛ̀ lɛ̀lɛ Damasiwa a sì. À Lezini dɛ̀, ɔ̃ à tà ń Damasideɔ Kii. 10 Kí Aaza gɛ̀ dà Asiliɔ kí Pulupilɛ Damasi. À sa'okĩi è we, ɔ̃ à a taa kɛ̀ lá guu, a kpɑ̃̀sã sa'ona Uliaɛ ń a kɛa taao píi. 11 Sa'ona Ulia sa'okĩipi kɛ̀ lá kí Aaza kpɑ̃̀sãɛwa wásawasa, à a mìdɛ e kí Aazapi àɔ gɛ́ sui ń Damasio. 12 Ké à sù, à tɑ̃́agbagbakĩipi è, ɔ̃ à sɔ̃̀i à dɛ̀dɛwà. 13 À sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ òwà, à pɔ́wɛnti kàwà, à itɔ̃̀lɛwà, à sáaukpasa au ɛ̀lɛwà. 14 Dii gbagbakĩi pɔ́ wa pì ń mɔgotẽo ku sa'okĩi dafupi ń Dii kpɛ́o zãnguo, ɔ̃ Aazapi sɛ dìlɛ sa'okĩi dafupi saɛ ɔplaa oi. 15 Ɔ̃ kí Aazapi yãdìlɛ sa'ona Uliaɛ à mɛ̀: Nìli sa kɔɔ pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ o sa'okĩi zɔ̃ɔpiwa ń pɔ́wɛnti oosio ń kí sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũo ń aà pɔ́wɛnti gbao ń gbɛ̃́ɔ sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũo ń ń pɔ́wɛnti gbao ń í pɔ́ aaì tɔ̃́lɛo. Nìli sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ń sáaukpasao au ɛ́lɛwà. Sa'okĩi pɔ́ wa pì ń mɔgotẽo sɔ̃ aɔ dɛmɛɛ màsokɛkĩi ũɛ. 16 Ɔ̃ sa'ona Ulia kɛ̀ lá kí Aaza òɛwa.

17 Kí Aaza mɔ̀pɛpɛɛɔ gògo tadibɔɔwa à ń taɔ bùa. À íkakĩi gò mɔgotɛ̃ zuswana pɔ́ kú a zíɛɔwa,* a dìlɛ gbɛɔwa. 18 À kí gĩ́na pɔ́ wa bò Dii ua ń aà bɔlɛ pɔ́ kú weo gbòo misiilɛa Asiliɔ kíaɛ yã́i. 19 Aaza yã́ kĩniɔ ku Yuda kíaɔ ladau ń yã́ pɔ́ a kɛ̀ɔ píi. 20 Aaza gà,† ɔ̃ wà aà mia kpàkɔ̃i ń a deziɔ Davidi wɛ̃́lɛu, ɔ̃ aà né Ezekia zɔ̃̀lɛ aà gbɛu.

Isailiɔ kí gbɛzãna Ozee

17 Yudaɔ kí Aaza kpalablea wɛ̃̀ kuɛplade guu ɔ̃ Ela né Ozee gɔ̃̀ Isailiɔ kía ũ Samali, à zɔ̃̀lɛ kpalau wɛ̃̀ kẽokwiɛ. 2 À yã́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀, ãma i kɛ lá Isailiɔ kía pɔ́ dɔ̀aaɛɔ kɛ̀wao. 3 Asiliɔ kí Samanasaa mɔ̀ lɛ̀lɛwà, ɔ̃ Ozee gɔ̃̀ aà zɔ̀blena ũ, àlɛ falubɔɛ̀. 4 Ozee gbɛ̃́ɔ zĩ̀ Egipiɔ kí Sowa, ɔ̃ i falu pɔ́ ì bɔ Samanasaaɛ wɛ̃ ń wɛ̃o bɔɛ̀ lɔo. Ké Samanasaa è Ozee bò a kpɛ, ɔ̃ à aà kũ̀ à mɔkàwà à aà dàkpɛu. 5 Ɔ̃ Samanasaa lɛ̀lɛ Isaili bùsuwa píi. Aà gbɛ̃́ɔ mɔ̀ koezɔ̃̀ Samalizi, aa ku we e wɛ̃̀ àaɔ̃. 6 Ozee kpalablea wɛ̃̀ kẽokwide guu ɔ̃ Samanasaapi Samali sì à tà ń Isailiɔ a bùsuu, à ń kálɛkalɛ Ala ń Gozã pɔ́ kú Aboo baao ń Mɛdɛ bùsu wɛ̃́lɛɔ guuo.

¶¶**16:3** Iko 12.31
§§**16:5** Isa 7.1
***16:17** 1Kia 7.23-29
†**16:20** Isa 14.28

Isailiɔ gɔ̃a zɛ̃̀zɔɔ ũ ń duuna yɛ̃́i

[7] Yɛ̃́pi kɛ̀ màa kɛ́ Isailiɔ duunakɛ̀ Dii ń
Lua pɔ́ ń bɔ́ Egipiɔ kí Falaɔ̃ɔ ɔzĩɛ yɛ̃́iɛ.
Aa misìilɛ dii pãlɛɔnɛ, [8] aa bui pɔ́ Dii ń
yánɛ́ɔ ɔlɛsɛ̀, aa zɛ̀ ń yɛ̃́ pɔ́ Isailiɔ kíaɔ
dànɛ́ɔɛ. [9] Aa yãdɔɔsai dìlɛ Dii ń Lua yɛ̃́
gbɛu, aa gulɛsĩɔ bò ńzĩaɛ ń wɛ̃́lɛɔ guu píi
sɛa za bualoũɔ ń wɛ̃́lɛ bĩ́idɛɔ. [10] Aa gbɛɔ
ń líɔ pɛ̀lɛpɛlɛ sɛ̃̀sĩ lɛsĩɔwa píi ń lí yɛ̀lɛlɛɔ
gbáuɔ píi.[‡] [11] Aa tulaletikàtɛa gulɛsĩ pɔ́
aa bòpiɔwa píi, lá bui pɔ́ Dii ń yánɛ́ɔ
kɛ̀wa. Yãvãi pɔ́ aa kɛ̀piɔ mɛ́ Dii pɔ fɛ̀lɛɛ̀.
[12] Aa zɔblè tɛ̃́aɔnɛ. Dii ònɛ́ yãa sɔ̃ aasu
kɛo. [13] Dii dà ãnabiɔ ń gu'enaɔnɛ píi, ɔ̃
aa lɛnàwà Isailiɔ ń Yudaɔnɛ, aa mɛ̀ aa
mikɛ̃ ń yãvãiɔwa, aaiɔ Dii yãdilɛaɔ ń aà
yãdanɛo kũa, lá a ku ikoyã pɔ́ a dìlɛ ń
deziɔnɛ guu, à ɛ̀a dà a zɔ̀blena ãnabiɔnɛ
aa òwa.

[14] Ń beeo Isailiɔ i swɛ̃́sɛio, an swɛ̃́ gbãa
lá ń dezi pɔ́ aai Dii ń Lua náaikɛoɔ
pɔ́waɛ. [15] Aa gì aà ɔtondɔkĩi gwai, aa aà
bàakuańnɔ yɛ̃́ gbòo, aai lɛ́ pɔ́ a nàwànɛ́
yãdao. Aa tɛ̀ pɔpãɔzi, ɔ̃ aa gɔ̃̀ pã. Aa bui
pɔ́ liaańziɔ ɔlɛsɛ̀, bui pɔ́ Dii mɛ̀ aasu ń kɛa
kɛopiɔ. [16] Aa pãkpà Dii ń Lua yãdilɛaɔzi,
aa mɔkàsa mɛ̀n pla lán gáaenaɔwa ń
diiɔ ũ,[¶] aa Asetaati lí pɛ̀lɛ, aa kùlɛ lu-
abɛ pɔ́ɔnɛ, aa zɔblè Baaliɛ. [17] Aa sa pɔ́
wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ò ń ń nɛ́ɔ,[§] gɔ̃ɛɔ ń
nɔɛɔ, aa màsokɛ̀, aa wɛlɛna gà, aa ńzĩa
kpà yɛ̃́ pɔ́ Dii yeiowa, aa aà pɔ fɛ̀lɛɛ̀. [18] Ɔ̃
Dii pɔ pàńzi maamaa à ń yá. Yuda bui
mɛ́ gɔ̃̀ ado. [19] Baa se Yudaɔ i Dii ń Lua
yãdilɛaɔ mao, aa Isailiɔ ɔlɛsɛ̀ɛ. [20] Ɔ̃ Dii gì
Isaili buipiɔzi píi. À ń wɛtã̀ à ń ná gbɛ̃́ pɔ́
aalɛ gbãamɔnɛ́ɔnɛ ń ɔzĩ e à gɛ̀ ń yáò.

[21] Kɛ́ Dii Isailiɔ kɛ̃̀ Davidi buiɔwa,
ɔ̃ aa Nɛba nɛ́ Yeloboaũ dìlɛ ń kía ũ.
Yeloboaũpi mɛ́ Isailiɔ swãfɛ̃̀ Diiɛ, a tò aa
duun sà zɔ̃ɔ kɛ̀. [22] Isailiɔ gì lɛ́ duuna pɔ́
Yeloboaũ kɛ̀ɔ kɛ, aai mikɛ̃wào, [23] ɔ̃ Dii ń
yá, lá a dà a zɔ̀blena ãnabiɔnɛ aa òwa.
Asiliɔ Isailiɔ nàaa ń bùsuu aa tàńnɔ zɛ̃̀zɔɔ
ũ, ɔ̃ aa ku we e ń a gbão.

Samaliɔ yɛ̃́

[24] Asiliɔ kía tò gbɛ̃́ɔ bɔ̀lɛ Babɛli ń Ku-
tao ń Avao ń Amatao ń Sefavaiũo, ɔ̃ à ń
kálɛkalɛ Samali wɛ̃́lɛɔ guu Isailiɔ gbɛu.
Màa aa Samali bùsu sì aa zɔ̃̀lɛ a wɛ̃́lɛɔ
guu. [25] Kɛ́ aa kà we káau, aali Dii sísio,
ɔ̃ à nɔ̀ɔmusuɔ gbàɛmá, aalɛ ń dɛdɛ. [26] Ɔ̃
wa ò Asiliɔ kíaɛ wà mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ n ń sɛ́
n ń kálɛkalɛ Samali wɛ̃́lɛɔ guuɔ, aa bù-
supi tɛ̃́akɛkɛa dɔ̃o, ɔ̃ à nɔ̀ɔmusuɔ gbàɛmá,
aalɛ ń dɛdɛ. [27] Ɔ̃ Asiliɔ kía mɛ̀: Wà Samali
sa'ona pɔ́ wa suńnɔɔ do gbaɛ aà ta we, i
bùsupi tɛ̃́a yãdadanɛ́. [28] Ɔ̃ Samali sa'onae
ɛ̀a tà we à zɔ̃̀lɛ Bɛtɛli. A dàda gbɛ̃́ɔnɛ lá
aa kɛ aali Dii sísi.

[29] Gɔɔ bee gbɛ̃́ pɔ́ mɔ̀ zɔ̃̀lɛ wɛ̃́lɛpiɔ guuɔ,
bui píi ń a tɛ̃́aoɛ, ɔ̃ aa ń tɛ̃́apiɔ taa kɛ̀ aa
pɛ̀lɛpɛlɛ gulɛsĩ pɔ́ Isailiɔ bɔ̀ɔ kpɛ́ɔ guu.
[30] Babɛlideɔ Sukobenɔ pì, Kutadeɔ Nɛɛ-
gali pì, Amatadeɔ Asima pì, [31] Avadeɔ
Nibaza ń Taatakio pì, Sefavaiũdeɔ sa pɔ́
wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ò ń ń nɛ́ɔ ń tɛ̃́a
Adamɛlɛki ń Anamɛlɛkiowa. [32] Ɔ̃ aa ɛ̀a
Dii sìsi lɔ. Aa ń gbɛ̃́ɔ dilɛa gulɛsĩpiɔ gbàg-
banaɔ ũ tɛ̃ vĩo, ɔ̃ aaìɔ sa'onɛ́ gulɛsĩpiɔ
kpɛ́ɔ guu. [33] Aa Dii sìsi, ɔ̃ aalɛ zɔble ń
tɛ̃́aɔnɛ lá bùsu pɔ́ aa bɔ̀u fɛlɛkaayã dɛwa.
[34] Màa aa ń fɛlɛkaayã kũa e ń a gbão.
Aalɛ Dii sisio, asa aali aà ɔtondɔkĩi gwao,
aaliɔ aà yãdanɛ kũao ge aà ikoyã ge yɛ̃́
pɔ́ a dìlɛ Yakɔbu pɔ́ à ɛ̀a tɔkpàɛ̀ Isaili
buiɔnɛɔ.[**] [35] Kɛ́ Dii mɛ̀ a bàa aɔ kú ń
Isailipiɔ yãa, à mɛ̀ aasu dii pãlɛɔ sí-

[‡] **17:10** 1Kia 14.23
[¶] **17:16** 1Kia 12.28
[§] **17:17** Iko 18.10
[**] **17:34** Daa 32.28, 35.10

sio, aasu kúlɛnéo,†† aasu zɔblenéo, aasu
sa'omáo, 36 sema a gbɛ̃́ pɔ́ a ń bɔ́lɛ Egipi ń
a iko zɔ̃ɔo ń a gȁsa gbãao. Api ámɛ aaɔ a
sisi, aaɔ kúlɛɛ,‡‡ aai sa'owa. 37 À mɛ̀ aaɔ
a ɔtondɔkĩi gwa, aaiɔ a yãdanɛɔ kũa ń
a ikoyãɔ ń yãdilɛa pɔ́ a kɛ̏né lá guuɔ e
gɔɔpii. Aasu dii pãleɔ sísio. 38 Aasu to a
bàakuańnɔ yȁ lí sȁńguo. Aasu dii pãleɔ
sísio. 39 Aali a Dii ń Lua sísi ado. Ámɛ á
ń bɔ ń wɛ̀lɛɔ ɔzĩ ḿpii.

40 Ń beeo aai swȁsɛio, ɔ̃ aa zɛ̀ ń ń
fɛlɛkaayão. 41 Buipiɔ Dii sìsi, kási aa gì
lɛ́ zɔble ń tȁaɔnɛ lɔɛ, ɔ̃ an nɛ́ɔ ń ń tɔũnaɔ
lɛ́ kɛ lá ń maepiɔ kɛ̀wa e ń a gbão.

Yudaɔ kí Ezekia

18 Isailiɔ kí Ela nɛ́ Ozee kpalablea
wɛ̏ àaɔ̃de guu ɔ̃ Aaza nɛ́ Ezekia
gɔ̏ Yudaɔ kía ũ. 2 Aà wɛ̏ baasɔode guu
ɔ̃ à kpalablè, à zɔ̏lɛ báawa Yelusalɛũ wɛ̏
baakwi mɛ̀ndosaiɛ. Aà da tɔ́n Abi, Zakali
nɛ́ɛ. 3 À yȁ pɔ́ Dii yei kɛ̀ lá a dezi Da-
vidi kɛ̀wa píiɛ. 4 À gulɛsĩ pɔ́ wa bɔ̀ɔ gbòo,
à tȁagbɛɔ wìwi, à Asetaati lipɛlɛɔ zɔ̏zɔ̃.
À mɔgotɛ̃ mlɛ̃ pɔ́ Mɔizi pi¶¶ gbɛ̏gbɛ̃, asa
e gɔɔ bee Isailiɔ lɛ́ tulaletikatɛawàɛ, aa
tɔkpàɛ̀ Nɛusetã. 5 Ezekia Dii Isailiɔ Lua
náaikɛ̀, Yudaɔ kíae muaaaànɔo, an gbɛ̃́
pɔ́ dɔ̀aaɛɔ ge an gbɛ̃́ pɔ́ tɛ́ aà gbɛaɔ. 6 À
nà Diiwa, i bɔ aà kpɛo. A yȁ pɔ́ Dii dà
Mɔiziɛɔ kũaɛ. 7 Dii kuaànɔ, ɔ̃ yȁ pɔ́ a kɛ̀ɔ
bɔ̀ maa píi. À bɔ̀ Asiliɔ kía yȁ kpɛ, i zɔbleɛ̀
lɔo. 8 À zĩblè Filitɛ̃ɔwa e Gaza ń bùsu pɔ́
liaaiɔ sɛa za bualoũɔ ń wɛ̃́lɛ bĩ́ideɔ píi.

9 Kí Ezekia kpalablea wɛ̏ àaɔ̃de guu,
Isailiɔ kí Ela nɛ́ Ozee kpalablea wɛ̏ so-
plade guu, ɔ̃ Asiliɔ kí Samanasaa mɔ̀
koezɔ̏ Samalizi. Aa kálɛa we 10 e wɛ̏ àaɔ̃,
aa wɛ̃́lɛpi sì Ezekia kpalablea wɛ̏ soolode
guuɛ. Isailiɔ kí Ozee kpalablea wɛ̏ kɛ̃ok-
widen we. 11 Asiliɔ kía tà ń Isailiɔ a bù-
suu, à ń kálɛkalɛ Ala ń Gozã pɔ́ kú Aboo
baa ń Mɛdɛ bùsu wɛ̃́lɛɔ guuo. 12 Yȁpi kɛ̀
màa, kɛ́ aai Dii ń Lua yãmao yȁiɛ. Aa
aà bàakuańnɔ yȁɔ kũao, aai yȁ pɔ́ Dii
zɔ̀blena Mɔizi dìlɛ ma aa zĩkɛ̀wào.

Asiliɔ kía vĩadadaa Yelusalɛũdeɔzi

(2Lad 32.1-16, Isa 36.1-22)

13 Kí Ezekia kpalablea wɛ̏ gɛ̃o mɛ̀ndo-
saide guu ɔ̃ Asiliɔ kí Sɛnakelibu mɔ̀ lɛ̀lɛ
Yuda wɛ̃́lɛ bĩ́ideɔwa, a sì píi. 14 Ɔ̃ Yudaɔ
kí Ezekia gbɛ̃́ɔ zĩ̀ Asiliɔ kíawa Lakisi à
mɛ̀: Ma tàaekɛ̀. Ńsu mɔao, míɔ falubɔnɛ
lá ńyɔ̃ zɔ̃mɛɛwa. Ɔ̃ Asiliɔ kía ȁnusu zɔ̏
Ezekiaɛ tɔnu kwi ń vuao tɔnu do. 15 Ɔ̃
Ezekia ȁnusu pɔ́ a è Dii kpɛ́u ń a bɛ
làasiuo kpàwà píi. 16 Gɔɔ bee à vua gò
Dii kpɛ́ gbaɔwa ń pɔ́ pɔ́ a kùlɛ gbapiɔ
lipɛlɛwao, a kpà Asiliɔ kíapiwa.

17 Ɔ̃ Asiliɔ kía a kwàasi ń a ìwaɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔo ń a zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔo zĩ̀, aa bɔ̀ Lak-
isi aa mɔ̀ Yelusalɛũ kí Ezekia kĩ́i ń zĩgɔ̃ɔ
dasidasi. Kɛ́ aa kà Yelusalɛũ, aa mɔ̀ zɛ̀
íkalɛkĩi pɔ́ kú musu saɛ, pɔpinaɔ bua
zɛ́u. 18 Aa lɛzù kípizi, ɔ̃ kibɛ ziia Ilikia
nɛ́ Ɛliakiũ ń aà lakɛ̃na Sɛbenao ń aà
kpàwakɛna Asafa nɛ́ Yoao bɔ̀ gɛ̀ ń kĩ́i.
19 Ɔ̃ zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔpi ònɛ́: À gɛ o Ezekiaɛ,
Asiliɔ kía zɔ̃ɔ mɛ́ lɛ́ aà la, bɔ́ àlɛ a náaikɛ
màai? 20 À mɛ̀ á zĩgbasɛlɛa dɔ̃ mɛ́ á gbãa,
kási yãpã giiɛ. Dé àlɛ a náaikɛ, ɔ̃ àlɛ bɔ
a yȁ kpɛi? 21 Egipiɔ kía pɔ́ àlɛ a náaikɛpi
gwa. A dɛ lán fee lípan wíwiawaɛ. Gbɛ̃́
pɔ́ gbãa'ɛ̀wà, ì aà zɔ̃ a ɔuɛ. 22 Ezekia Dii
gulɛsĩɔ ń aà gbagbakĩiɔ gbòoo lò? A ò
Yelusalɛũdeɔ ń Yudaɔnɛ píi aa mɔ kúlɛ
gbagbakĩi aɛ Yelusalɛũ la, ɔ̃ àlɛ omɛɛ Dii
a Luapi náai ɔ̃ álɛ kɛa? 23 Aà lɛdoũkɛ ń
ma dii Asiliɔ kíao, mí aà gba sɔ̃́ ɔ̀aa kwi,
tó a gbɛ̃́ vĩ aa diɛ̀ kpɛ. 24 Lá àlɛ Egipi
zĩkasɔ̃gɔɔ ń sɔ̃deɔ náaikɛ, kpelewa a fɔ̃
zɛzɔ̃ baa ma dii zĩgɔ̃ gãli pɔ́ kɛ̏sãńziɔ
doɛi? 25 Àlɛ e ma dii mɔ̀ lɛ́lɛi guɛ beewa à

††17:35 Bɔa 20.5, Iko 5.9
‡‡17:36 Iko 6.13
¶¶18:4 Nao 21.9

wíwi Dii lɛ́ sai yɑ̃̀? Dii mɛ́ òɛ̀ aà lɛ́lɛ bùsuɛ
beepiwa, i wíwi.
26 Ɔ̃ Ɛliakiũ ń Sɛbenao ń Yoao ò zĩgɔ̃ɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔpiɛ: Yɑ̃'o wápiɔ n zɔ̀blenaɔnɛ ń Sili
yɑ̃́o, asa wi maɛ. Ńsu yɑ̃'owɛ̃ɛ ń Ɛbɛlu
yɑ̃́oo, kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ kú bĩ́iwaɔ su mao yɑ̃́i.
27 Ɔ̃ gbɛ̃zɔ̃ɔpi wèmá à mɛ̀: Ma dii i ma
zĩ mà yɑ̃́pi òɛ́ ń á diio átɛ̃ɛo, ń gbɛ̃́ pɔ́
zɔ̃lɛa bĩ́iwaɔɛ lɔ, asa aa ńzĩa bĩ́ikpɛ pɔ́
aa kɛ̀ bleɛ, aai ńzĩa osoo mi lááwa. 28 Ɔ̃
gbɛ̃zɔ̃ɔpi fɛ̀lɛ pũ̀na ń Ɛbɛlu yɑ̃́o à mɛ̀:
À Asiliɔ kía zɔ̃ɔ yɑ̃ma! 29 Kípi mɛ̀, ásu
to Ezekia á sɑ̃́são, asa a fɔ̃ á bɔ a ɔzĩo.
30 Ezekia mɛ̀ Dii a á bɔ, a á wɛ̃́lɛɛ bee
kpa Asiliɔ kíawao. Ásu Ezekiapi yɑ̃ma à
Dii náaikɛ yɑ̃́ bee musuo. 31 Ásu Ezekia
yɑ̃mao. Asiliɔ kía mɛ̀ à lɛdoũkɛanɔ, à
mikpawa, á baade i azĩa vɛ̃ɛbɛ ń azĩa
kaadɔɛmbɛo ble, i azĩa bia'i mi, 32 e àɔ
mɔ́ á sɛ́lɛi à tááno bùsu pɔ́ dɛ lá á pɔ́wau.
Pɔ́wɛna ń vɛ̃ɛ nao pàlawà, pɛ̃ɛ ń vɛ̃ɛbuo
ń kuliɔ ń zɔ́'io diuɛ. À zɛ ń wɛ̃nio. Ásu zɛ
ń gaoo. Ezekia mɛ̀ Dii a á bɔɛ, kási ásu
weio, ásu to aà á sɑ̃́são. 33 Buipãleɔ tɑ̃́ae
fɔ̃̀ gì Asiliɔ kíaɛ aà ń bùsu símáe? 34 Am-
ata ń Aapadao tɑ̃́aɔ gɛ̀ máɛ? Sefavaiũ ge
Ena ge Iva tɑ̃́aɔ gɛ̀ má ni? Samali tɑ̃́aɔ è
gìɛ̀ ń ń wɛ̃́lɛoe? 35 Bùsupiɔ kpele tɑ̃́a mɛ́
fɔ̃̀ gìɛ̀ ń a bùsuoi? Kpelewa Dii a fɔ̃ giɛ̀ ń
Yelusalɛũoi?
36 Gbɛ̃́ɔ nílɛa kílikili, aai yɑ̃wewào, asa
an kía òné aasu yɑ̃́zɑ̃siwàoɛ. 37 Ɔ̃ kibɛ ziia
Ilikia né Ɛliakiũ ń aà lakɛ̃na Sɛbenao ń
Asafa né Yoa aà kpàwakɛnao ń pɔkasaɔ
kɛ̃̀kɛ̃, aa ɛ̀a sù Ezekiapiwa aa zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ
yɑ̃́pi dàu a sìuɛ̀.

Ezekia wabikɛa Diiwa

(Isa 37.1-20)

19 Kɛ́ kí Ezekia yɑ̃́pi mà, à a ula
ga kɛ̃̀, ɔ̃ à zwɑ̃̀nkasa kàkaala, à
gɛ̀ Dii kpɛ́u. 2 À a bɛ ziia Ɛliakiũ ń
a lakɛ̃na Sɛbenao ń sa'onkiaɔ zĩ̀ ɑ̃nabi
Isaia, Amɔzu nɛ́wa, zwɑ̃̀nkasaɔ kákaańla.
3 Aa òɛ̀: Ezekia mɛ̀ yɑ̃́ gì gbɑ̃ɛ, wà wá da
taasiu wà wá lele wà widàdawá. Wa gɔ̃
lán nɔɛ pɔ́ a nɛ́ kà bɔa, mɛ́ yɛ̃̀ɛɛ ku a fɔ̃
iowaɛ. 4 Asiliɔ kía a zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ zĩ̀, à mɔ̀
Lua bɛ̃́ɛ láanikɛ̀. Dii n Lua yɑ̃́pi mà, a aà
lele yɑ̃́pi oa yɑ̃́ia, wá dɔ̃o. Wabikɛwà wá
gbɛ̃́ kɔ̃na pɔ́ wa gɔ̃ɔnɛ.
5 Kɛ́ kí Ezekia zĩnapiɔ gɛ̀ Isaia lè màa,
6 a òné: À gɛ o á diiɛ, Dii mɛ̀ asu to vĩa a
kũ Asiliɔ kía ìwaɔ dɔ́ɛaanɔ yɑ̃́ pɔ́ a màpi
yɑ̃́io. 7 À ma! Tó Asiliɔ kía baoe mà, Dii
a to làasoo gɛ̃aàgu, i ta a bùsuu, Dii i to
wà aà dɛ ń fɛ̃ndao we.
8 Kɛ́ zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ mà Asiliɔ kía fɛ̀lɛ Lak-
isi, ɔ̃ à ɛ̀a tà à aà lè, àlɛ zĩka ń Libenadeɔ.
9 Kɛ́ Asiliɔ kía mà Etiopiɔ kí Tilaka lɛ́ mɔ́
zĩkaianɔ, ɔ̃ à ɛ̀a zĩnaɔ gbàɛ Ezekiawa à
mɛ̀: 10 À o Yudaɔ kí Ezekiaɛ, dii pɔ́ àlɛ a
náaikɛ à gbàsa mɛ̀ á Yelusalɛũ namɛɛ ma
ɔzĩo, asu to diipi a sɑ̃́são. 11 I ma lá Asiliɔ
kíaɔ kɛ̀ bùsuɔnɛ à ń kɛ́ kɛ́lɛkɛlɛ píio lé?
Ɔ̃mɛ a bɔ ado saa? 12 Wɛ̃́lɛ pɔ́ ma deziɔ
kàalɛɔ, Gozɑ̃ ń Halanao ń Lɛzɛfio ń Edɛni
pɔ́ kú Telasaaɔ, an tɑ̃́aɔ fɔ̃̀ ń bɔ́e? 13 Am-
ata kía kú mái? Aapadaɛ kía kú máɛ? Se-
favaiũ ge Ena ge Iva kíaɔ ku mái?
14 Zĩnapiɔ Asiliɔ lá kpà Ezekiawa. Kɛ́
à a kyokɛ̀, ɔ̃ à gɛ̀ Dii kpɛ́u a pòo aà aɛ,
15 à wabikɛ̀wà à mɛ̀: Dii Isailiɔ Lua, ń kú
malaika gɑ̃̀sĩadeɔ zɑ̃nguo,[§§] ḿmɛ ń Lua ũ
bùsu pɔ́ kú dṹnia guu píiɛ. Ḿmɛ ń musu
kɛ̀ ń tɔɔlɛo. 16 Swɑ̃́kpa ǹ yɑ̃ma, Dii. Wɛ́sɛ
ǹ gugwa, Dii. Dɔ́ɛa ń Lua bɛ̃́ɛo lɛ́kpɑ̃sɑ̃
pɔ́ Sɛnakelibu kɛ̀ ma fá! 17 Sĩanaɛ Dii,
Asili kíaɔ buipiɔ kàalɛ píiɛ, an bùsuɔ gɔ̃̀
bɛzia ũ. 18 Aa ń diiɔ kàtɛu aa ń kpasa, asa
pɔ́piɔá Lua no, pɔ́ pɔ́ gbɛ̃nazĩna kɛ̀ ń lío
ń gbɛɔɔnɛ. 19 Dii wá Lua, wá bɔ aà ɔzĩ,
bùsu pɔ́ kú dṹnia guu píi iɔ dɔ̃ kɛ́ n Dii,
ḿmɛ ń Lua ũ ndo.

[§§] **19:15** 1Sam 4.4

Sɛnakelibu gaa

(Isa 37.21-38)

20 Ɔ̃ Amɔzu nɛ́ Isaia lɛ́kpãsãkɛ̀ Ezekiaɛ
à mɛ̀: Dii Isailiɔ Lua mɛ̀ a wabi pɔ́ ń kɛ̀
Asiliɔ kí Sɛnakelibu yã́ musu mà, 21 ɔ̃ à
àsiɛ bee ò aà musu:
Siɔna nɛnɔɛ lɛ́so lɛ́ sakangu,
àlɛ n láanikɛ n kpɛ.
Gbɛ̃e i zĩble Yelusalɛũwa yãao
ɔ̃ àlɛ a mi dada a gã̀u.
22 Dé n dɔɛwà ń sɔ̃̀sɔ̃i?
Dé n kãaɛ, n n mi dàɛ̀ íai?
Isailiɔ Lua pɔ́ a kua adoa n bee kɛ̀ɛ.
23 Ń dà n zĩnaɔnɛ aa Dii sɔ̃̀sɔ̃,
n mɛ̀ n dɛdɛ sĩ̀sĩɔ musu
ń n zĩkasɔ̃goɔ dasidasi
e Libã bùsu gbɛ̀sĩsĩ misonau.
N sɛdɛ lí gbã̀aɔ zɔ̃̀zɔ̃,
n pẽli zɔ̃ɔɔ kwɛ̀,
n ka a lɛ́wa musu e a líkpɛ sisiu.
24 N lɔ̀ɔ yɔ̃̀ buipãlɛɔ bùsuu,
n a imì,
n kɛ̀sɛ Egipi swaɔ í bà.
25 Kɛ́ ma Dii má dìlɛ màa za zi,
ni mao lé?
Ma zɛò à gɛ̃̀gɛ̃, ɔ̃ má tò à kɛ̀.
Má tò n ń wɛ̃́lɛ bĩ́ideɔ kwɛ̀ wìliũ,
aa gɔ̃̀ daaĩa.
26 Wɛ̃́lɛpideɔ gbãa kɛ̃̀sã,
aa gɔ̃̀ suuu, wí ń kṹ,
aa dɛ lán sẽsaowa,
lán sẽla bɔlɔwa,
lán sẽ pɔ́ bɔ̀lɛ kpɛ́wa à gàga gɔ̃̀ɔwa.
27 Má n kúkĩi dɔ̃,
má n gɛa ń n suao dɔ̃,
má n kãaamazi dɔ̃.
28 N kãamazi,
n kàamai pɔ́ ń vĩ yã́ gɛ̃̀ ma swã́u.
Má bakanɛ n níuɛ,
má ã̀asĩna kanɛ n lɛ́uɛ,
mí tó ǹ ɛa tá ń zɛ́ pɔ́ n mɔɔ̀o.
29 Ezekia, yã́ɛ bee aɔ dɛnɛ seela ũ:
Á pɔzã blɛ ble wẽa, zii lɔ í ble we.
Zii kee sa à pɔ́tɔ̃ í pɔkɛkɛ,
à vẽɛli pépɛ í a bɛ ble.
30 Yuda kɔ̃na pɔ́ bɔ̀ɔ zĩ́na a ɛa gɛ̃ tíu,
an nɛ́ iɔ kpa musu.
31 Asa gbɛ̃́ kɔ̃naɔ bɔ Yelusalɛũ,
Siɔna gbɛ̀sĩsĩdepiɔ gɔ̃.
Ma Dii Zĩgɔ̃de ma ãia mɛ́ a bee kɛ.
32 Ayãmɛto ma yã́ɛ bee ò Asiliɔ kía musu:
A gɛ̃ wɛ̃́lɛɛ beeuo,
a kazuuo,
a a sɛ̀ngbao dɔɛ̀o,
a koezɔ̃i à gbà lɛsĩ daio.
33 A ɛa tá ń zɛ́ pɔ́ à mɔ̀ɔo,
a gɛ̃ wɛ̃́lɛɛ beeuo.
Ma Dii mámɛ má ò.
34 Má gí ń wɛ̃́lɛpioɛ,
mí a suaba mazĩa yã́i
ń ma zɔ̀blena Davidi yã́io.
35 Gwã́ bee Dii Malaika bɔ̀ gɛ̀ Asiliɔ bòou,
à gbɛ̃́ɔ dɛ̀dɛ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ ɔ̀aa do gẽosai
(185.000). Kɛ́ aa fɛ̀lɛ kɔɔ, aa gɛɔ è kálɛa
gupiiu. 36 Ɔ̃ Asiliɔ kí Sɛnakelibu fɛ̀lɛ a
bòopiu à ɛ̀a tà Niniva, a ku we. 37 Gɔɔ
pɔ́ a kúlɛa a tã́a Nisoki kpɛ́u, ɔ̃ aà nɛ́ɔ
Adamɛlɛki ń Salɛzɛɛo aà dɛ̀ ń fẽndao. Aa
bàasi tà Alalata bùsuu, ɔ̃ aà nɛ́ Esaadɔ̃
zɔ̃̀lɛ aà gbɛu.

Ezekia gyãkɛa

(Isa 38.1-8)

20 A gbɛa Ezekia gyãkɛ̀ à kà gaa, ɔ̃
ãnabi Isaia, Amɔzu nɛ́ gɛ̀ aà lè a
òɛ̀: Dii mɛ̀, lɛdilɛ n gbɛ̃́ɔnɛ, asa ńlɛ mɔ́
gaiɛ, ńyɔ̃ fɛlɛ lɔo. 2 Ɔ̃ Ezekia aɛdɔ̀ gĩwa
à wabikɛ̀ Diiwa 3 à mɛ̀: Dii, n yã́ na! Lá
ma táa'ònnɔ ń náaio, mɛ́ ma yã́ pɔ́ ń yei
kɛ̀ ń nɔ̀sɛmɛndoo, to à dɔngu. Ɔ̃ à wẽna
ɔ́ɔlɔ̀. 4 E Isaia àɔ gɛ́ bɔi ua, ɔ̃ Dii yã'òɛ̀
à mɛ̀: 5 Gɛ ǹ o ma gbɛ̃́ɔ dɔaana Ezekiaɛ,
ma Dii aà dezi Davidi Lua ma mɛ̀, ma aà
wabikɛa mà, ma aà wɛ́'i è. Má aà gbã́g-
bã, a gɔɔ àaɔ̃de zĩ́ i gɛ́ ma kpɛ́u. 6 Ma aà
gɔɔ kã́fĩɛ̀ wɛ̃̀ gẽo. Má aà si Asiliɔ kíawa ń
wɛ̃́lɛɛ beeo. Má gí ń wɛ̃́lɛpio mazĩa yã́iɛ
ń ma zɔ̀blena Davidi yã́io.

7 Isaia mɛ̀ wà kaadɔɛmbɛ lɔ. Kɛ́ wa
lɔ̀, wa dɔ̀ɔ aà sã́nɛpiwa, ɔ̃ à gbã̀gbã. 8 Ɔ̃
Ezekia Isaia là à mɛ̀: Lá Dii mɛ̀ á ma gbã́g-

bã, mí gɛ́ a kpéu a gɔɔ àaɔ̃de zĩ́, bɔ́mɛ aɔ
dɛ a seela ũi? 9 Ɔ̃ Isaia wèwà à mɛ̀: Seela
pɔ́ Dii a kɛnɛ lɛ́ pɔ́ a gbɛ̃̀nɛ yã́ musun kɛ:
Uena pɔ́ ĩatɛ̃ lɛ́ suò Aaza dɛdɛkĩiɔwa, ń ye
à gɛ́ e a gbápɛkĩi mɛ̀n kwiɔwa yã̀, ge à ɛa
kpɛ oi mɛ̀n kwiɔwaɛ? 10 Ɔ̃ Ezekia wèwà
à mɛ̀: Uena pilaa gbápɛkĩi mɛ̀n kwiɔwa
zĩ'ũo. Aà to à ɛa dɛdɛ kpɛ oi mɛ̀n kwi.
11 Kɛ́ ãnabi Isaia lɛzù Diizi, ɔ̃ uena pɔ́
ĩatɛ̃ lɛ́ suò ɛ̀a dɛ̀dɛ gbápɛkĩi mɛ̀n kwi pɔ́
à pìlawà yãaɔwa.

Babɛli bùsu zĩnaɔ mɔa Yelusalɛũ

(Isa 39.1-8)

12 Gɔɔ bee Baladã nɛ́ Mɛlodaki Baladã,
Babɛli kía lá kpã̀sã Ezekiaɛ ń gbao, kɛ́ à
aà gyãkɛa bao mà yã́i. 13 Ezekia gbãakpà
zĩnapiɔzi, à gɛ̀ńnɔ a làasiu, à a ã́nusuɔ
ɔ̃̀lɔnɛ́ ń vuaɔ ń pɔ́ gĩnanaɔ ń nísi maao.
À gɛ̀ńnɔ a gɔ̃kɛbɔkalɛkpɛu lɔ, à a àizɛɛɔ
ɔ̃̀lɔnɛ́ míɔmiɔ. Pɔe ku aà bɛ ge aà bùsuu
kɛ à gì ɔlɔinéo. 14 Ɔ̃ ãnabi Isaia gɛ̀ aà lɛ̀ à
aà là à mɛ̀: Kpelewa gbɛ̃́piɔ ònɛi? Za má
aa bɔ̀u aa mɔ̀ n kĩ́ii? Ɔ̃ Ezekia wèwà à
mɛ̀: An bɔkĩi zã̀, Babɛli aa bɔ̀u. 15 Ɔ̃ Isaia
aà là à mɛ̀: Bɔ́ aa è n bɛi? A wèwà à mɛ̀:
Aa ma bɛpɔ́ píi èɛ. Ma àizɛɛe ku kɛ́ ma
gi ɔ̃̀lɔinéo. 16 Ɔ̃ Isaia òɛ̀: Yã́ pɔ́ Dii ò ma:
17 Gɔɔ lɛ́ mɔ́ wa ń bɛpɔ píi ń àizɛɛ pɔ́ n
deziɔ tònɛ ń kũa e gbãɔ sɛ́lɛ taò Babɛliɛ.
Dii mɛ̀ a kee a gɔ̃o. 18 Wa nɛ́ pɔ́ ńyɔ̃ ń
ieɔ sɛ́lɛ táńnɔ, aai gɔ̃ Babɛli kibɛ zĩkɛ-
naɔ ũ.* 19 Ɔ̃ Ezekia ò Isaiaɛ: Dii yã́ pɔ́ ń
òmɛɛpi maaɛ. Asa àlɛ e áɔ ku aafia niɛ
guu e a wɛ̃ni lɛ́uɛ. 20 Ezekia yã́ kĩniɔ ń
a nɛgɔ̃nkɛyãɔ ku Yuda kíaɔ ladau ń lá à
íkalɛkĩi ń ízɛ pɔ́ a sɔ̀ gbɛu ì mɔ́ ń ío wɛ̃́lɛ
guuo kɛ̀o. 21 Kɛ́ à gà, ɔ̃ aà nɛ́ Manase zɔ̃̀lɛ
aà gbɛu.

Yudaɔ kí Manase

(2Lad 33.1-10, 18-20)

21 Manase wɛ̃̀ kuɛplade guu ɔ̃ à
kpalablè, à zɔ̃̀lɛ báawa Yelusalɛũ
wɛ̃̀ bàaɔ̃ sɔosaiɛ. Aà da tɔ́n Ɛfɛziba. 2 À
yã́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀, à zɛ̀ ń bui pɔ́ Dii ń
yá Isailiɔnɛɔ yãbɛ̃ɛɔ.† 3 À ɛ̀a gulɛsĩ pɔ́ a
mae Ezekia dàaĩɔ bò ń Baali gbagbakĩiɔ.
À Asetaati lí pɛ̀lɛ lá Isailiɔ kí Ahabu kɛ̀
yãawa. À kùlɛ luabɛ pɔ́ɔnɛ à zɔblɛ̀nɛ́. 4 À
sa'okĩiɔ bò Dii kpéu Yelusalɛũ, gu pɔ́ Dii
mɛ̀ a tɔ́ aɔ kuwàpi.‡ 5 À luabɛ pɔ́ɔ gbag-
bakĩiɔ bò Dii ua ń a kaa guuo píi. 6 À sa
pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ò ń a nɛgɔ̃ɛo, à
pɔdà gbɛ̃́ɔwa, à màsoɔ kɛ̀, à yãgbɛa gɛ̀-
sisinaɔwa ń wɛlɛndeɔ, à yã́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀
maamaaɛ, ɔ̃ à aà pɔ fɛ̀lɛɛ̀. 7 À Asetaati tã́a
pɔ́ á kɛ̀pi dìlɛ Dii ua, gu pɔ́ Dii ò Davidiɛ
ń aà nɛ́ Salomɔɔo a tɔ́ aɔ kuwà gɔɔpiipi,
asa Isaili wɛ̃́lɛɔ guu píi Yelusalɛũ ɔ̃ a sɛ̀.
8 À mɛ̀ tó Isailiɔ yã́ pɔ́ á dìlɛnéɔ kũa píi,
mɛ́ aa zɛ̀ ń ikoyã pɔ́ a zɔ̀blena Mɔizi kpà-
máo píi, á ɛa ń bɔlɛ bùsu pɔ́ á kpà ń dez-
iɔwauo, á tó aa liaaliaa lɔo.¶ 9 Ń beeo aai
swã́sɛio. Manase ń sãsã, ɔ̃ aa vãikɛ̀ dɛ bui
pɔ́ Dii ń mìdɛ ń deziɔnɛɔla.
10 Ɔ̃ Dii yãdà a zɔ̀blena ãnabiɔnɛ aa
mɛ̀: 11 Lá Yudaɔ kí Manase yã́ pɔ́ má ye
a gĩyãioɔ kɛ̀, à vãikɛ̀ dɛ Amɔle pɔ́ kú a
ãaɔla, à Yudaɔ dà duunkɛau tã́a pɔ́ a kɛ̀ɔ
yã́ musu, 12 a yã́i tò ma Dii Isailiɔ Lua ma
mɛ̀, má yã́yia Yelusalɛũwa ń Yuda bù-
suo píi. Gbɛ̃́ pɔ́ a baomà a kɛkɛ swãwɛ̃ɛ.
13 Má guyɔ̃bɔ poo Yelusalɛũwa mà wíwi,
lá má pòo Samaliwawa. Má kɛɛ̀ lá má kɛ̀
Ahabu bɛɛwaɛ. Má plɛ málɛ Yelusalɛũu
lá wì málɛ tau wà kúlɛwa. 14 Má pãkpa
ma gbɛ̃́ kɔ̃napiɔzi mà ń na ń wɛ̀lɛɔnɛ ń
ɔzĩɛ. Aa ń naaa, aai ń pɔ́ɔ sɛ́lɛ, 15 asa aa

---

*20:18 2Kia 24.13-15, Dan 1.1-7
†21:2 Zel 15.4
‡21:4 2Sam 7.13
¶21:8 1Kia 9.3-5

yã́ pɔ́ má yeio kɛ̀ɛ, aaìɔ ma pɔ fɛlɛmɛɛ za
gɔɔ pɔ́ an deziɔ bɔ̀ Egipiɛ e ń a gbão.
16 Manase yãesaideɔ dɛ̀dɛ dasidasi e an
gɛɔ Yelusalɛũ pà za a lɛ́la e a lɛ́le, duuna
pɔ́ a kɛ̀ à Yudaɔ dà yã́ pɔ́ Dii yeio kɛau
bàasi. 17 Manasepi yã́ kĩniɔ ń duuna pɔ́
a kɛ̀ɔ píi kú Yuda kíaɔ ladau. 18 Kɛ́ à gà,
wà aà vĩ̀ a bɛ, Uza kaa pɔ́ à li'bàbau, ɔ̃ aà
nɛ́ Amɔ zɔ̃̀lɛ aà gbɛu.

Yudaɔ kí Amɔ

(2Lad 33.21-25)

19 Amɔ wɛ̃̀ bao ń plaode guu ɔ̃ à kpal-
ablè, à zɔ̃̀lɛ báawa Yelusalɛũ wɛ̃̀ plaɛ. Aà
da tɔ́n Mɛsulɛmɛ, Aluzu nɛ́, Yɔteba gbɛ̃́ɛ.
20 À yã́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀ lá a mae Manase
kɛ̀waɛ. 21 À a maepi ɔlɛsɛ̀ píiɛ. À zɔblè
tã́a pɔ́ a mae zɔblènɛ́ɔnɛ à kùlɛnɛ́. 22 À
Dii a deziɔ Lua tò we, i aà zɛ́ sɛɔ. 23 Ɔ̃
aà ìwaɔ lɛkpàaĩaàzi aa aà dɛ̀ a bɛ. 24 Kɛ́
Yudaɔ gbɛ̃́ pɔ́ lɛkpàaĩaàzipiɔ dɛ̀dɛ píi, ɔ̃
aa aà nɛ́ Yosia kpà kía ũ aà gbɛu. 25 Amɔ
yã́ kĩniɔ ku Yuda kíaɔ ladau ń yã́ pɔ́ a
kɛ̀ɔ píi. 26 Kɛ́ wà aà vĩ̀ Uza kaau, ɔ̃ aà nɛ́
Yosia zɔ̃̀lɛ aà gbɛu.

Yudaɔ kí Yosia

(2Lad 34.1-2, 8-28)

22 Yosia wɛ̃̀ swaaɔ̃de guu ɔ̃ à kpal-
ablè, à zɔ̃̀lɛ báawa§ Yelusalɛũ wɛ̃̀
baakwi ń mɛ̀ndooɛ. Aà da tɔ́n Yedida,
Adaia nɛ́, Bɔzeka gbɛ̃́ɛ. 2 À yã́ pɔ́ Dii yei
kɛ̀, à a dezi Davidi ɔlɛsɛ̀ píiɛ, i pãalɛ
ɔplaai ge zɛɛio. 3 Aà kpalablea wɛ̃̀ bao
plasaide guu ɔ̃ à a lakɛ̃na Safana, Asalia
nɛ́, Mɛsulaũ tɔũna zĩ̀ Dii kpɛ́u à mɛ̀: 4 Gɛ́
sa'onkia Ilikia le, ní oɛ̀ aà ɔ̃a pɔ́ wa kpà
Dii kpɛ́ bĩ́ibɔlɛdɔ̃anaɔwa nao, 5 wi na gbɛ̃́
pɔ́ wà ń dílɛ Dii kpɛ́ zĩ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũɔnɛ ń
ɔzĩ, aai fĩabo gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ Dii kpɛ́ guyaaaɔ
kɛkɛɔnɛ, 6 li'ãnaɔ ń kpɛbonaɔ ń kpɛdɔ-
naɔ. Aa lí lúò lɔ ń gbɛ̀ ãaɔ, aai kpɛ́pi
kɛkɛò. 7 Asu ɔ̃a pɔ́ wa nànɛ́ ń ɔzĩ kã̀akɛo,
asa gbɛ̃́piɔá náaideɔnɛ.

8 Sa'onkia Ilikia ò lakɛ̃na Safanaɛ a bɔ
Mɔizi ikoyã láwa Dii kpɛ́u, ɔ̃ a kpàwà.
Kɛ́ à a kyokɛ̀, 9 ɔ̃ à gɛ̀ò kí kĩ́i, à a yã́
dàu a sìuɛ̀ à mɛ̀: N ìwaɔ ɔ̃a pɔ́ kú Dii
kpɛ́u bɔ̀lɛ aa nà Dii kpɛ́ gbɛ̃zɔ̃ɔɔnɛ ń ɔzĩ.
10 À ɛ̀a òɛ̀ sa'ona Ilikia lá kpàwa, ɔ̃ à a
kyokɛ̀ kíɛ. 11 Kɛ́ kí Mɔizi ikoyã lápi yã-
mà, à a ulada ga kɛ̃̀. 12 Ɔ̃ a ò sa'ona Ilikiaɛ
ń Safana nɛ́ Aikaũo ń Mise nɛ́ Akabooo
ń lakɛ̃na Safanao ń a ìwa Asaiao à mɛ̀:
13 À gɛ Dii lamɛɛ ń Yudaɔ píi lá pɔ́ wa
bɔwàɛ bee yã́ musu. Dii pɔpaawázi à kɛ̀
zài, asa wá deziɔ i wá yã́ pɔ́ kú láɛ bee
guu ma aa zĩkɛ̀wào. 14 Ɔ̃ sa'ona Ilikia ń
Aikaũo ń Akabooo ń Safanao ń Asaiao
gɛ̀ yã́pi ò nɔɛ ãnabi Uledaɛ. Nɔɛpi ku
Yelusalɛũ fã́ani plaade guuɛ, aà zã́ tɔ́n
Saluũ, Tikeva nɛ́, Halasa tɔũnaɛ. Halas-
api mɛ́ Dii kpɛ́ ula'ulɛna ũ. 15 Dii Isailiɔ
Lua yã'ò nɔɛpiɛ à mɛ̀: À gɛ o gbɛ̃́ pɔ́ á zĩ́aɛ,
16 ma Dii ma mɛ̀ má yã́yia guɛ beewa ń
gbɛ̃́ pɔ́ kúuɔ, lá a ku lá pɔ́ Yudaɔ kía a
kyokɛ̀pi guuwa. 17 Má pɔkũmabɔbɔ guɛ
beewaɛ, ma pɔkũmapi a kpálɛo, asa aa
ma to we, aa tulaletikàtɛa dii pãleɔnɛɛ,
aa ma pɔ fɛ̀lɛmɛɛ tã́a pɔ́ aa kɛ̀piɔ yã́i. 18 À
o Yudaɔ kía pɔ́ á zĩ́ ma laiɛ, yã́ pɔ́ a màpi
musu, ma Dii Isailiɔ Lua ma mɛ̀, 19 yã́ pɔ́
má ò guɛ bee musu ń gbɛ̃́ pɔ́ kúuɔ, ma
mɛ̀ a gɔ̃ yàaa láaipɔ ũɛ, lá à swãsɛ̀i à az-
ĩa bùsamɛɛ, à a ulada ga kɛ̃̀ à ɔ́ɔlɔ̀, ma
aà yãmà má sìaànɔ. Ma Dii mámɛ má ò.
20 A yã́i tò má tó aà ga, wi aà vĩ niɛ guu.
Aà wɛ́ a si yã́ pɔ́ má yía guɛ beewapilɛo.
Ɔ̃ zĩnapiɔ ɛ̀a tà kí kĩ́i ń yã́pio.

Yosia ɛa zɛa ń Dii bàa kua ń Isailiɔ yã́ɔ

(2Lad 34.3-7, 29-32, 35.1-27)

23 Kí Yelusalɛũ gbɛ̃zɔ̃ɔ ń Yudaɔ sìsi,
ɔ̃ aa kã̀aaaàzi ḿpii. 2 À gɛ̀ńnɔ Dii
ua ń sa'onaɔ ń ãnabiɔ ń Yelusalɛũdeɔ ń
Yudaɔ píi, nɛ́fɛ̃nɛn gbɛ̃zɔ̃ɔ, ɔ̃ a tò wà Dii
bàakuańnɔ lá pɔ́ wa è aà kpɛ́upi kyokɛ̀ ń
wáa píi. 3 Kí zɛa mɔ̀pɛlɛ saɛ, ɔ̃ à ɛ̀a zɛ̀ ń

§22:1 Zel 3.6

Dii bàakuańnɔ yã́ɔ. À mɛ̀ á tɛ́ Diizi, íɔ aà
yãdilɛaɔ ń aà yãdanɛɔ kũa, íɔ aà ɔtondɔk-
ĩi gwa ń nɔ̀sɛmɛndoo teasisai, lá a ku lápi
guuwa. Ɔ̃ gbɛ̃́pii zɛ̀ ń Dii bàakuańnɔ yã́o
lɔ.
4 Kí ò sa'onkia Ilikiaɛ ń aà kwàasio
ń Dii kpɛ́ bĩ́ibɔlɛdɔ̃anaɔ, aa pɔ́ pɔ́ wa
kɛ̀ Baaliɛ ń Asetaatio ń luabɛ pɔ́ɔ sɛ́lɛ
bɔɔ̀ Dii kpɛ́u. Ɔ̃ à gɛ̀ tɛsɔ̃̀wà Yelusalɛũ
bĩ́i kpɛ Sedɔ̃ guzulɛ bugbɛu, ɔ̃ wà a
túfu sɛ̀lɛ tàò Bɛtɛli. 5 Ɔ̃ kí tã́agbagbana
pɔ́ Yuda kíaɔ dìlɛ aa sa'ò Yuda wɛ̃́lɛ
gulɛsĩɔwaɔ ń pɔ́ pɔ́ lìa Yelusalɛũziɔ yà
ḿpii ń tã́agbagbana pɔ́ aa sa'ò Baali
ń ĩatɛ̃o ń mɔvuao ń saan tɔdeɔ ń lu-
abɛ pɔ́ɔwaɔ píi. 6 À Asetaati lipɛlɛ sɛ̀ Dii
ua à bɔ̀ò à gɛ̀ tɛsɔ̃̀wà Yelusalɛũ bĩ́i kpɛ
Sedɔ̃ guzulɛu, ɔ̃ à a tibò a fɛ̃̀ɛ táaaɔ
miaɔwa. 7 À gɔ̃ɛ káaluaɔ kpɛ́ pɔ́ kú Dii
uaɔ gbòo lɔ. Kpɛ́piɔ guu nɔɛɔ Asetaati
zwã̀akpɛɔ tã̀u. 8 A tò sa'ona pɔ́ kú Yuda
wɛ̃́lɛuɔ sù Yelusalɛũ, ɔ̃ à gulɛsĩ pɔ́ wa
bò sa'onapiɔ tulaletikàtɛawàɔ gbãlɛ̀ za
Gɛba e Bɛɛsɛba. À tã́agbagbakĩi pɔ́ kú
wɛ̃́lɛ dɔaana Yozuee bɔlɛu wɛ̃́lɛ bɔlɛ ɔzɛɛ
oiɔ gbòo. 9 I we gulɛsĩ gbàgbanapiɔ sa'ò
Diiwa Yelusalɛũo, ãma aa kàa só ń ń
gbɛ̃́ɔ. 10 A tò sa'okĩi pɔ́ kú Tofɛti, Bɛninɔũ
guzulɛu gbãlɛ̀, kɛ́ gbɛ̃e su sa pɔ́ wì a pɔ́
kátɛu à tɛ́kũ o Mɔlɔkuwa ń a nɛgɔ̃ɛ ge
ń a nɛnɔɛo lɔo.** 11 À gò ń sɔ̃́ pɔ́ Yuda
kíaɔ dìlɛ ĩatɛ̃ pɔ́ ũɔ Dii kpɛ́ kpɛɛlɛ, ɔ̃
à sɔ̃́piɔ góɔ kpàsa. Sɔ̃́piɔ ku yãa Dii ua
Natãmɛlɛki kpɛ́ saɛɛ. 12 À sa'okĩi pɔ́ Yuda
kíaɔ bò Aaza kpɛdiakɔ̃a musuɔ gbòo ń pɔ́
pɔ́ Manase bò Dii ua sɛ̃́ia ń a plaadeoɔ. Ɔ̃
a wìwi kɛ́lɛkɛlɛ, à a buuna sɛ̀lɛ kɔ̀lɛ Sedɔ̃
guzulɛu. 13 Ɔ̃ à gulɛsĩ pɔ́ wa bò Yelusalɛũ
gukpɛ oi Kùkpɛ sĩ̀sĩpɔlɛu gɛɔmidɔkĩi oiɔ
gbãlɛ̀. Isailiɔ kí Salomɔɔ mɛ́ sa'okĩipiɔ
bò Sidɔ̃deɔ dii Asetaatiɛ ń Mɔabuɔ dii
Kɛmɔsio ń Amɔniɔ dii Mɔlɔkuo.†† 14 À a
gbɛ̀pɛlɛɔ wìwi, à a lipɛlɛɔ zɔ̃̀zɔ̃, ɔ̃ à gbɛ̃-
nazĩn gɛwaɔ kàlɛkalɛ gupiɔu à pà.
15 Baa gulɛsĩ pɔ́ Nɛba nɛ́ Yeloboaũ
bò sa'okĩi ũ Bɛtɛli à Isailiɔ dàò du-
unkɛaupi,‡‡ Yosia gulɛsĩpi ń a sa'okĩio
gbòo. À gulɛsĩpi gbɛɔ wìwi à a tibò, à
tɛsɔ̃̀ Asetaati lipɛlɛwa lɔ. 16 Kɛ́ à wɛzù, à
miaɔ è sĩ̀sĩwa we, ɔ̃ à gɛwaɔ bɔ̀lɛu a kpàsa
sa'okĩipiwa à a gbãlɛ̀, lá Dii dà Lua gbɛ̃́ɛ
à dɔ̀aa òwa.¶¶ 17 Ɔ̃ kí mɛ̀: Dé mia wà see-
lakɛ̀wà keei? Ɔ̃ wɛ̃́lɛpideɔ mɛ̀: Lua gbɛ̃́ pɔ́
bɔ̀ Yuda bùsuuɛ. Ɔ̃mɛ dɔ̀aa yã́ pɔ́ ń kɛ̀
Bɛtɛli sa'okĩiɛ beeɛ ò.§§ 18 Ɔ̃ kí mɛ̀: À to
we. Gbɛ̃e su aà wá sɛ́ sɔ̃òo. Ɔ̃ wà aà wáɔ
tò we ń ãnabi pɔ́ bɔ̀ Samali wáo. 19 Gulɛsĩ
kpɛ́ pɔ́ Isaili kíaɔ dɔ̀ Samali bùsu wɛ̃́lɛɔ
guu aa Dii pɔ fɛ̀lɛoɛ̀ɔ ɔ̃ Yosia wìwi píi,
a kɛ̀ sa'okĩipiɔnɛ lá a kɛ̀ Bɛtɛli pɔ́ɛwaɛ.
20 Ɔ̃ à gulɛsĩpiɔ gbàgbanaɔ kòlokpakpa
sa'okĩi pɔ́ aaì sa'owàɔwa píi, à gbɛ̃nazĩn
gɛwaɔ kpàsawà, ɔ̃ à ɛ̀a tà Yelusalɛũ.
21 Kí ò gbɛ̃́piiɛ à mɛ̀: À Gɛ̃amusu
dikpɛkɛ Dii á Luaɛ, lá a ku Dii
bàakuawanɔ taalaɛ bee guuwa. 22 Za gɔɔ
pɔ́ dɔaanaɔ dɔ̀aa Isailiɔnɛ ń gɔɔ pɔ́ Isaili
kíaɔ ń Yuda kíaɔ lɛ́ kpalableo píi, wi Gɛ̃a-
musu dikpɛpi kɛ à kà màao. 23 Kí Yosia
kpalablea wɛ̃̀ bao plasaide guu ɔ̃ wà Gɛ̃a-
musu dikpɛpi kɛ̀ Yelusalɛũ. 24 Bee gbɛa
à gɛ̀sisinaɔ ń wɛlɛndeɔ mìdɛ, à kpɛ́ guu
tã́aɔ ń ua tã́aɔ ń tã́a pɔ́ pɔ́ wa è Yelusalɛũ
ń Yuda bùsuoɔ dúuzɔ̃̀ píi míɔmiɔ, kɛ́ à
zĩkɛ ikoyã pɔ́ kú taala pɔ́ sa'onkia Ilikia
bɔ̀wà Dii kpɛ́upiɔwa. 25 Kí pɔ́ dɔ̀aaɛɔ ń kí
pɔ́ kú aà gbɛaɔ guu, an gbɛ̃e i zɛ ń Diio
ń nɔ̀sɛmɛndoo ń a pɔeão píi laaàwao. A
Mɔizi ikoyã kũa píi a gbãa lɛ́uɛ. 26 Gia ń
beeo Dii pɔfɛ̃a Yudaɔzi ń pɔkũma pãsĩo

**23:10 Lev 18.21, Zel 7.31, 19.1-6
††23:13 1Kia 11.7
‡‡23:15 1Kia 12.33
¶¶23:16 1Kia 13.2
§§23:17 1Kia 13.30-32

vãi pɔ́ Manase kɛ̀ yɑ̃́i i kpálɛo. 27 Dii mɛ̀:
Má Yudaɔ yá mà ń gomala, lá ma Isailiɔ
yà ma ń gomalawaɛ. Má gí Yelusalɛũ pɔ́
má sɛ̀i ń kpɛ́ pɔ́ ma mɛ̀ ma tɔ́ aɔ kuwàoɛ.
28 Yosia yɑ̃́ kĩniɔ ku Yuda kíaɔ ladau ń yɑ̃́
pɔ́ a kɛ̀ɔ píi.

29 Kí Yosia gɔɔ kɛ́ Egipiɔ kí Falaɔ̃ɔ Nɛko
lɛ́ gɛ́ Asiliɔ kía lei Uflatai, ɔ̃ Yosia gɛ̀ zĩka-
iaànɔ Mɛgido. Kɛ́ aa kɔ̃ lè, ɔ̃ Nɛko aà dɛ̀.
30 Aà ìwaɔ aà gɛ sɛ dà sɔ̃́go guu, aa sùò
Yelusalɛũ wa vĩ̀. Ɔ̃ Yudaɔ aà nɛ́ Yoaaza
kpà kía ũ aà gbɛu.

Yudaɔ kí Yoaaza

(2Lad 36.1-4)

31 Yoaaza wɛ̃̀ bao ń àaɔ̃ode guu à kpal-
ablè, à zɔ̃̀lɛ báawa Yelusalɛũ mɔ àaɔ̃ɛ. Aà
da tɔ́n Amutali, Zelemii nɛ́, Libena gbɛ̃́ɛ.
32 À yɑ̃́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀ lá a deziɔ kɛ̀waɛ.
33 Ɔ̃ Falaɔ̃ɔ Nɛko mɔkàwà Libla, Amata
bùsuu, kɛ́ asu àɔ dɛ kía ũ Yelusalɛũo yɑ̃́i,
ɔ̃ à mɛ̀ Yuda bùsudeɔ falubɔɛ ɑ̃́nusu tɔnu
àaɔ̃ ń kĩnio ń vuao kiloo bla sɔosai. 34 Ɔ̃
à Yosia nɛ́ Ɛliakiũ dìlɛ kía ũ a mae Yosia
gɛ̃ɛ ũ, ɔ̃ à aà tɔ́ lìlɛɛ̀ Yoakiũ. Ɔ̃ à Yoaaza
sɛ̀ tàò Egipi, we à gàu. 35 Yoakiũ ɑ̃́nusu
ń vua pɔ́ Falaɔ̃ɔ Nɛko gbɛ̀awa sì a bù-
sudeɔwa baade gbãa lɛ́u, ɔ̃ a kpàwà.

Yudaɔ kí Yoakiũ

(2Lad 36.5-8)

36 Yoakiũ wɛ̃̀ baasɔode guu ɔ̃ à kpal-
ablè, à zɔ̃̀lɛ báawa* Yelusalɛũ wɛ̃̀ kuɛdoɛ.
Aà da tɔ́n Zebuda, Pedaia nɛ́, Luma gbɛ̃́ɛ.
37 À yɑ̃́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀ lá a deziɔ kɛ̀waɛ.

24 Yoakiũ kiblegɔɔ ɔ̃ Babɛli kí
Nɛbukanɛza mɔ̀ lɛ̀lɛ Yuda
bùsuwa, ɔ̃ Yoakiũ gɔ̃̀ aà zɔ̀blena ũ e
wɛ̃̀ àaɔ̃.† A gbɛa à nɔ̀sɛ pãle sɛ̀, ɔ̃ à bɔ̀
aà yɑ̃́u. 2 Dii Babiloni gbãamɔnɛdeɔ
gbàɛwà ń Siliɔ ń Mɔabuɔ ń Amɔniɔ.
À ń gbáɛ Yudaɔ bùsuu aa kaalɛ, lá a
dà a zɔ̀blena ãnabiɔnɛ aa òwa. 3 Yɑ̃́pi
Yudaɔ lè, kɛ́ Dii mɛ́ ò yɑ̃́i, kɛ́ à ń yá
ń goala duuna pɔ́ Manase kɛ̀ yɑ̃́i 4 ń
yãesaide pɔ́ à ń dɛdɛɔ yɑ̃́io. Manasepi
tò Yelusalɛũ pà ń yãesaide pɔ́ à ń dɛdɛɔ
auo. Bee yɑ̃́i Dii i we sùuukɛ̀o. 5 Yoakiũ
yɑ̃́ kĩniɔ ku Yuda kíaɔ ladau ń yɑ̃́ pɔ́ a
kɛ̀ɔ píi. 6 Kɛ́ à gà, ɔ̃ aà nɛ́ Yɛkɔnia zɔ̃̀lɛ
aà gbɛu. 7 Egipiɔ kía i ɛa bɔ̀ a bùsuu lɔo,
asa Babɛli kía bùsu pɔ́ dɛ Egipi pɔ́ ũ yãa
sìwà píiɛ za Egipi zɛ́ swai e Uflatai.

Yudaɔ kí Yɛkɔnia

(2Lad 36.9-10)

8 Yɛkɔnia wɛ̃̀ bao plasaide guu ɔ̃ à kpal-
ablè, à zɔ̃̀lɛ báawa Yelusalɛũ mɔ àaɔ̃ɛ.
Aà da tɔ́n Nɛuseta, Ɛlenatã nɛ́, Yelusalɛũ
gbɛ̃́ɛ. 9 À yɑ̃́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀ lá a mae
kɛ̀waɛ. 10 Zĩbeezĩ Babɛli kí Nɛbukanɛza
zĩgɔ̃ɔ mɔ̀ Yelusalɛũ aa koezɔ̃̀i, aa ku we.
11 Ɔ̃ Nɛbukanɛza mɔ̀ we gɔɔ pɔ́ aà ìwapiɔ
liaai. 12 Ɔ̃ Yudaɔ kí Yɛkɔnia bɔ̀ gɛ̀ azĩa
kpàwà, aàpi ń a dao ń a ìwaɔ ń a kía
deeɔ ń a kwàasiɔ. Babɛli kíapi Yɛkɔnia
kũ̀ a kpalablea wɛ̃̀ swaaɔ̃de guuɛ.‡ 13 Ɔ̃
à Dii kpɛ́ àizɛɛɔ nàaa à bɔ̀ò we ń kibɛ
àizɛɛɔ. À vua pɔ́ pɔ́ Isailiɔ kí Salomɔɔ kɛ̀
Dii kpɛ́ pɔ́ ũɔ zɔ̃ɛzɔ̃ɛ lá Dii dɔ̀aa òwa. 14 À
Yelusalɛũ gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń zĩgɔ̃ɔ kũ̀kũ tàńnɔ
zĩ̀zɔɔ ũ píi, aa kà gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ kwi
(10.000). À tà ń li'ãnaɔ ń siaɔ lɔ. Gbɛ̃e i
gɔ̃o, sema taasideɔ bàasio. 15 Màa à Yɛkɔ-
nia kũ̀ Yelusalɛũ ń aà dao ń aà naɔ ń aà
kwàasiɔ ń bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔɔ, à tàńnɔ Babɛli
zĩ̀zɔɔ ũ. 16 À tà Babɛli ń gɔ̃gbãaɔ gbɛ̃ɔn
ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ sopla (7.000) ń li'ãnaɔ ń siaɔ
gbɛ̃ɔn ɔ̃aa sɔo. Ampii gɔ̃sa giiɔnɛ. 17 À
Yɛkɔnia desɛ̃ Matania dìlɛ kía ũ aà gbɛu,
ɔ̃ à aà tɔ́ lìlɛɛ̀ Zedekia.¶

---

*23:36 Zel 26.1-6
†24:1 Zel 25.1-38, Dan 1.1-2
‡24:12 Zel 24.1-10
¶24:17 Zel 37.1

Yudaɔ kí Zedekia

(2Lad 36.11-12, Zel 52.1-3)

18 Zedekia wɛ̃̀ bao ń mɛ̀ndoode guu ɔ̃
à kpalablè, à zɔ̃̀lɛ báawa Yelusalɛũ wɛ̃̀
kuɛdoɛ. Aà da tɔ́n Amutali, Zelemii nɛ́,
Libena gbɛ̃́ɛ. 19 À yɑ̃́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀ lá
Yoakiũ kɛ̀waɛ. 20 Dii pɔkũma mɛ́ tò yɑ̃́pi
Yelusalɛũ ń Yuda bùsuo lè píi e à gɛ̀ ń yá
ń goala. Ɔ̃ Zedekia bɔ̀ Babɛli kía yɑ̃́u.

Yelusalɛũ dúuzɔ̃a

(2Lad 36.15-21, Zel 39.1-10, 52.1-30)

25 Zedekia kpalablea wɛ̃̀ kɛ̃okwide
guu, a mɔ kwide gɔɔ kwide
zĩ́ ɔ̃ Babɛli kí Nɛbukanɛza mɔ̀ lɛ́lɛi
Yelusalɛũwa, aàpi ń a zĩgɔ̃ɔ píi.§ Aa
bòokpà a bĩ́i saɛ, ɔ̃ aa gbà lɛsĩɔ dà aa lìai.
2 Aa liaa wɛ̃́lɛpizi màa e kí Zedekia kpal-
ablea wɛ̃̀ kuɛdode guu. 3 A mɔ síiɔ̃de gɔɔ
kɛ̃okwide zĩ́ nɔana gbɑ̃akũ̀ wɛ̃́lɛu, gbɛ̃e
pɔblea vĩ lɔo. 4 Kɛ́ wà bĩ́i fɔ̃̀, ɔ̃ Yuda zĩgɔ̃ɔ
lɛ̀kɔ̃wa píi, aa bɔ̀lɛ ń kibɛ kaao, aa bɔ̀lɛ
wɛ̃́lɛ bɔlɛu gwɑ̃́, ɔ̃ aa pɛ̀lɛ Yuudɛ̃ sɛ̃u. 5 Ɔ̃
Babiloni zĩgɔ̃ɔ pɛ̀lɛ kí gbɛwa, aa aà lè
sɛ̃piu Yeliko oi. Kɛ́ Zedekia zĩgɔ̃ɔ fɑ̃̀a, aa
aà tò we, 6 ɔ̃ wà aà kũ̀ tàò Babɛli kíaɛ Li-
bla. We wà yɑ̃dàuaàla, 7 wà aà nɛ́ɔ dɛ̀dɛ
aà wáa, ɔ̃ wà aà wɛ́ wìwi, wà mɔgotɛ̃ gala
kpàɛ̀, wà tàaànɔ Babɛli.
8 Babɛli kía kpalablea wɛ̃̀ bao mɛ̀ndo-
saide guu, a mɔ sɔode gɔɔ soplade zĩ́ ɔ̃ aà
ìwa Nɛbuzaladɑ̃ mɔ̀ Yelusalɛũ. Aàpi mɛ́
Nɛbukanɛza dɔaiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ. 9 À tɛsɔ̃̀ Dii
kpɛ́wa ń kibɛo ń Yelusalɛũ kpɛ́ɔ píi. Kpɛ́
pɔ́ dɛ kpɛ́ zɔ̃ɔ ũ píi lɛ́, à tɛsɔ̃̀wàɛ. 10 Ɔ̃ a tò
Babiloni zĩgɔ̃ɔ Yelusalɛũ bĩ́i gbòo ḿpii.**
11 À gbɛ̃́ pɔ́ gɔ̃̀ wɛ̃́lɛpiuɔ nàaa tàńnɔ Babɛli
ń gbɛ̃́ pɔ́ gɛ̀ nà Babɛli kíawaɔ ń gbɛ̃́ kĩniɔ.
12 Taasideɔ ɔ̃ à ń tɔ́ we aaɔ vɛ̃ɛbuɔ ń bug-
bɛɔ sɛ̃wa.
13 Babiloniɔ Dii kpɛ́ mɔgotɛ̃ pɛ́lɛɔ ń
tadibɔɔ ń íkakĩi zɔ̃ɔo wìwi†† aa tàò
Babɛli. 14 Aa túfukabɔɔ ń pɛ́ɛluɔ ń fili-
adɛbɔɔ ń gɔ̃̀ɔnaɔ ń mɔgotɛ̃ pɔpɑ̃le pɔ́ wì
Dii kpɛ́ zĩ kɛòɔ nàaa tàò lɔ.‡‡ 15 Ɔ̃ dɔaiɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔpi tàasoɔ ń au'ɛlɛbɔɔ ń pɔ́ pɔ́ wa pì
ń vuao ge ń ɑ̃́nusuoɔ sɛ̀lɛ píiɛ. 16 Mɔ̀pɛlɛ
mɛ̀n pla ń íkakĩipio ń tadibɔ pɔ́ Salomɔɔ
pì Dii kpɛ́ pɔ́ ũɔ, wi fɔ̃ wà a mɔgotɛ̃ yɔ̃̀
kiloowao, a gbia kɛ̀ zài. 17 Mɔ̀pɛlɛpiɔ lɛsĩ
gɑ̃̀sĩsuu bao plaplasaiɛ, mɛ́ a fùa pɔ́ kú
musuɔ lɛsĩ gɑ̃̀sĩsuu sɔ́sɔoɛ. Mɔdaona tɑ̃a
ń gɔ̃ina pɔ́ wa kɛ̀ lán gbɛafu bɛwaɔ liaa
fùapiɔzi píiɛ. Mɔ̀pɛlɛ mɛ̀n plapiɔ doũɛ.
18 Dɔaiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔpi sa'onkia Selaia kũ̀ ń
aà plaade Zefaniao ń bĩ́ibɔlɛdɔ̃ana gbɛ̃ɔn
àaɔ̃ɔ. 19 À zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ kũ̀ wɛ̃́lɛ guu ń kí
ìwa gbɛ̃ɔn sɔo pɔ́ à bɔ̀má wɛ̃́lɛ guuɔ lɔ ń
zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ lakɛ̃na pɔ́ ì gbɛ̃́ɔ tɔ́ dalauo
ń gɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn bàaɔ̃ pɔ́ wà bɔ̀má wɛ̃́lɛ guuɔ.
20 Nɛbuzaladɑ̃pi ń naaa tàńnɔ Babɛli kíaɛ
Libla, 21 ɔ̃ Babɛli kíapi ń dɛdɛ Libla we
Amata bùsuu. Màa wà Yudaɔ nàaa ń bù-
suu wà tàńnɔ.

Gedalia dilɛa Yuda bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ

(Zel 40.7-41.18)

22 Babɛli kí Nɛbukanɛza Aikaũ nɛ́
Gedalia, Safana tɔũna dìlɛ gbɛ̃́ pɔ́ gɔ̃̀
Yuda bùsuuɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ. 23 Kɛ́ zĩgɔ̃ɔ
dɔaanaɔ ń ń gbɛ̃́ɔ mà Babɛli kía Gedalia
dìlɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ, ɔ̃ aa mɔ̀ aà kĩ́i Mizipa. Nɛ-
tania nɛ́ Isimaɛla kú ń guu ń Kalea nɛ́
Yohananio ń Tanumɛ nɛ́ Selaia, Nɛtofa
gbɛ̃o ń Maaka gbɛ̃́ nɛ́ Yazaniao ń ń gbɛ̃́ɔ.
24 Ɔ̃ Gedalia lɛgbɛ̃̀nɛ́ ń ń gbɛ̃́piɔ à mɛ̀:
Ásu vĩakɛ Babiloni gbɑ̃adeɔnɛo. À zɔ̃lɛ
wá bùsuu la à zɔble Babɛli kíaɛ, íɔ aafia.
25 Ɑ̃ma a mɔ soplade guu ɔ̃ Nɛtania nɛ́
Isimaɛla, Ɛlisama tɔũna pɔ́ dɛ kíabui ũ
mɔ̀ ń gbɛ̃ɔn kwiɔ, à Gedalia dɛ̀ ń Yuda

§**25:1** Zel 34.1-5
****25:10** Eze 33.21
††**25:13** 1Kia 7.15-26
‡‡**25:14** 1Kia 7.45

pɔ́ kuaànɔ Mizipaɔ ń Babiloni pɔ́ kuaànɔ
weɔ. [26] Ɔ̃ Yudaɔ fɛ̀lɛ, nɛ́fɛ̃nɛn gbɛ̃zɔ̃ɔ píi
ń zĩgɔ̃ɔ dɔaanapiɔ, aa bàalɛ̀ tà Egipi, kɛ́
aalɛ vĩakɛ Babiloniɔnɛ yã́i.

Yɛkɔnia gbaɛa

(Zel 52.31-34)

[27] Yudaɔ kí Yɛkɔnia taa Babɛli wɛ̃̀ bla
àaɔ̃saide, a mɔ kuɛplade gɔɔ baasɔo ń
plaode zĩ́ ɔ̃ Babɛli kí Ɛvili Mɛlodaki aà bɔ̀
kpɛ́u a kpalablea wɛ̃̀ sɛ̃́ia guu, à aà sɛ̀ lɛsĩ.
[28] À yãmaa ɔ̀ɛ̀, ɔ̃ à zɔ̃lɛkĩi pɔ́ dɛ a kía dee
pɔ́ kuanɔ Babɛliɔ pɔ́a kpàwà. [29] Ɔ̃ Yɛkɔ-
nia ɔzɔ̃̀ a dakpɛunakɛ'ulai, ìɔ pɔble ń kío
sãnu e a wɛ̃ni lɛ́u. [30] Lá gu lɛ́ dɔ kí ìɔ pɔ́
pɔ́ a yei kpawàɛ e à gɛ̀ gàò.

LADA SẼIA

Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Láɛ bee Isailiɔ kua káau yã'òwɛ̃ɛ e wàɔ tàńnɔ zɔɔ ũ Babiloni. Lua gbàgbanaɔ mɛ́ kɛ̃̀. Aa yã́ pɔ́ kú Samuɛli láɔ ń Kíaɔ láɔ guu sɛ̀, ãma lousisiyã mɛ́ gbãané, ɔ̃ aa gbãakpà Lua ua ń Lua yã́owa. Lua mɛ́ kũ̀ àɔ dɛ Isailiɔ kía ũ ado, kíaɔ dɛ aà zĩkɛnaɔ ũɛ, aamɛ aaì kíablea yã́gɔ̃gɔ̃ aà gɛ̃ɛ ũ. Yã́ bee guu Davidiá kía náaideɛ, ɔ̃mɛ Yelusalɛũ sì, ɔ̃ wɛ̃́lɛpi gɔ̃̀ Lua wɛ̃́lɛ ũ Lua kpɛ́ pɔ́ kú we yã́i. Ɔ̃mɛ kíablea yã́ɔ ń lousisiyãɔ dà Isailiɔnɛ. Kía maapi gaa gbɛa lápi kɛ̃na gbãakpà aà bui pɔ́ aa gɔ̃̀ Yudaɔ bùsu kpalablenaɔ ũɔ yã́wa.

Lápi daalɛkĩi wà gbɛ̃́ɔ tɔdɔ̀dɔ sɛa za Adamuwa e à gɛ̀ pɛ̀ò Davidiwa (1-9). Bee gbɛa wà Davidi kpalablea yã́ bɔɔlɛkɛ̀ (10-29), ãma wi aà yãkɛaeɔ oo: Aà ɛ̀waasoblea, Saulu aà wɛa, aà kpalablea wɛ̃̀ sopla ń kĩnio Hɛblɔ̃, aà Basɛba sɛa, Abisaloũ fɛlɛaaànɔ ń yãpãleɔ. Lápi Davidi Lua kpɛdɔa Yelusalɛũ sɔukɛa yã́ bɔɔlɛkɛ̀ lɔ: Sua ń Dii kpagoloo Yelusalɛũ, Davidi Isaili zĩgɔ̃ɔ naoa, Levii buiɔ ń sa'onaɔ ń lɛ̀sinaɔ ń bɔlɛdɔ̃anaɔ zĩ zɛ́kalɛa.

Sɛa Adamu e Ablahaũwa

(Daa 5.1-32, 10.1-32, 11.10-26)

1 Adamu, Sɛti, Ɛnɔsi, 2 Kena, Maalalee,
Yɛlɛdi, 3 Ɛnɔki, Mɛtusela, Lemɛki,
4 Nɔee ń a nɛgɔ̃ɛɔ Sɛũ ń Haũo ń Yafɛtio.
5 Yafɛti nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Gomɛɛ, Magɔgu,
Mɛdɛ, Gɛlɛsi, Tubali, Mɛsɛki ń Tilasio.
6 Gomɛɛ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Asɛnazi, Lifa ń
Tɔgaamao. 7 Gɛlɛsi nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Ɛlisa,
Taasisi, Sipi ń Lodanio.
8 Haũ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Etiopi, Egipi, Li-
bii ń Kanaao. 9 Etiopi nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ:
Saba, Avila, Sabata, Laama ń Sabatɛkao.
Laama nɛgɔ̃ɛɔn Seba ń Dedão ũ. 10 Ni-
ũlodiá Etiopi buiɛ lɔ. Ɔ̃mɛ dṹnia nɛgɔ̃n
tɔde sɛ̃́ia ũ. 11 Egipi buiɔ tɔ́n kɛ: Ludiɔ,
Anaũɔ, Lɛabaɔ, Nafɛtuɔ, 12 Patusiɔ, Kasu-
luɔ ń Kɛlɛti pɔ́ Filitɛ̃ɔ bɔ̀ ń guuɔ. 13 Kanaa
nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ian Sidɔ̃ ũ. Aà bui kĩniɔn kɛ:
Iti buiɔ, 14 Yebusi buiɔ, Amɔle buiɔ, Gi-
igasi buiɔ, 15 Ivi buiɔ, Aaka buiɔ, Sini
buiɔ, 16 Aavadi buiɔ, Zɛmali buiɔ ń Am-
ata buiɔ.
17 Sɛũ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Elaũ, Asili, Aa-
pasa, Ludi ń Alaũo. Alaũ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ:
Uzu, Hulu, Getɛɛ ń Mɛsɛkio. 18 Aapasa
mɛ́ Sela ì, ɔ̃ Sela Ɛbɛlu ì. 19 Ɛbɛlupi nɛgɔ̃ɛ
ì plaɛ. Ado tɔ́n Pɛlɛgi, asa aà gɔɔ ɔ̃
wà kɛ̃̀kɔ̃wa dṹniau. Aà dãuna tɔ́n Yotã.
20 Yotãpi buiɔ tɔ́n kɛ: Alɛmɔda, Sɛlɛfi,
Azemavɛ, Yela, 21 Adolaũ, Uzali, Dikala,
22 Obali, Abimaɛ, Seba, 23 Ofii, Avila ń
Yobabao. Yotã buiɔn we píi.
24 Sɛũ, Aapasa, Sela, 25 Ɛbɛlu, Pɛlɛgi,
Leu, 26 Selugi, Nakɔɔ, Tela 27 ń Ablaũ pɔ́
wì mɛ lɔ Ablahaũo.

Ablahaũ buiɔ

(Daa 25.12-16, 36.1-19)

28 Ablahaũ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Izaaki ń Isi-
maɛlao. 29 An buiɔ tɔ́n kɛ: Isimaɛla nɛgɔ̃ɛ
sɛ̃́ian Nɛbai ũ. A gbɛa Kedaa, Adibɛɛli,
Mibisã, 30 Misima, Duma, Masa, Adada,
Tema, 31 Yetuu, Nafisi ń Kedemao. Isi-
maɛla nɛgɔ̃ɛɔn we.
32 Ablahaũ nɔ Kɛtula pɔ́ i mɛ́sɛdilɛɛ̀o
nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Zimana, Yosã, Mɛdã, Ma-
diã, Isebaki ń Suao. Yosã nɛgɔ̃ɛɔn Seba
ń Dedão ũ. 33 Madiã nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Efa,
Efɛɛ, Anɔki, Abida ń Ɛlɛdaao. Kɛtulapi
buiɔn we ḿpii.
34 Ablahaũ nɛ́ Izaaki nɛgɔ̃ɛɔn Esau ń
Yakɔbuo ũ. 35 Esau nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Ɛli-
faza, Leuɛli, Yeusi, Yalaũ ń Kolao. 36 Ɛli-
faza nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Temani, Omaa, Zefo,
Gataũ, Kenazi ń Amalɛki pɔ́ a ì ń Timi-
nao. 37 Leuɛli nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Naata, Zela,
Sãma ń Mizao.

Sei buiɔ

(Daa 36.20-43)

38 Sei nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Lotani, Sobala,
Zibɛɔ̃, Ana, Disɔ̃, Ezɛɛ ń Disão. 39 Lotani
nɛgɔ̃ɛɔn Oli ń Omaũo ũ. Lotani dãen
Timina ũ. 40 Sobala nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Alavã,
Manaata, Ebali, Sefo ń Onaũo. Zibɛɔ̃
nɛgɔ̃ɛɔn Aya ń Anao ũ. 41 Ana nɛ́n Disɔ̃ ũ.
Disɔ̃ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Ɛmadã, Ɛsebã, Ilana
ń Kelanao. 42 Ezɛɛ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Bilana,
Zaavã ń Akanao. Disã nɛgɔ̃ɛɔn Uzu ń
Alanao ũ.

43 Kía pɔ́ aa kpalablè Ɛdɔũ bùsuu Isaili
kíaɔ ãaɔ tɔ́n kɛ: Bɛɔɔ nɛ́ Bɛla, Dinaba
gbɛ̃́ɛ. 44 Kɛ́ Bɛla gà, ɔ̃ Bɔzɛla gbɛ̃́ Zela nɛ́
Yobaba zɔ̃̀lɛ aà gbɛu, 45 Kɛ́ Yobaba gà,
ɔ̃ Temani bùsu gbɛ̃́ Usaũ zɔ̃̀lɛ aà gbɛu.
46 Kɛ́ Usaũ gà, ɔ̃ Aviti gbɛ̃́ Bedada nɛ́
Adada zɔ̃̀lɛ aà gbɛu. Ɔ̃mɛ zĩblè Madi-
ãɔwa Mɔabu bùsuu. 47 Kɛ́ Adada gà, ɔ̃
Maseleka gbɛ̃́ Samala zɔ̃̀lɛ aà gbɛu. 48 Kɛ́
Samala gà, ɔ̃ Leobo pɔ́ kú Uflata saɛ gbɛ̃́
Saulu zɔ̃̀lɛ aà gbɛu. 49 Kɛ́ Saulu gà, ɔ̃ Ak-
aboo nɛ́ Baalanana zɔ̃̀lɛ aà gbɛu. 50 Kɛ́
Baalanana gà, ɔ̃ Pau gbɛ̃́ Adada zɔ̃̀lɛ aà
gbɛu. Aà na tɔ́n Mɛtabɛli, Malɛdi nɛ́ɛ,
Mɛzaaba tɔũnaɛ. 51 Adadapi gà sɔ̃.

Ɛdɔũ bui dezi káauɔn kɛ: Timina,
Alava, Yɛtɛti, 52 Ɔhɔlibama, Ela, Pinɔ,
53 Kenazi, Temani, Mibizaa, 54 Magadiɛ
ń Ilaũo. Ɛdɔũ bui dezi káauɔn we.

Isaili buiɔ

2 Isaili nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Lubɛni, Simɛɔ,
Levii, Yuda, Isakaa, Zabulɔni, 2 Dã,
Yosɛfu, Bɛ̃yãmɛɛ, Nɛfatali, Gada ń Asɛɛo.

Yuda buiɔ

3 Yuda nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Ɛɛ, Onani ń Se-
lao. À nɛ́ mɛ̀n àaɔ̃piɔ ì ń Kanaa bùsu nɔɛ
Sua nɛ́oɛ. Yuda nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia Ɛɛ yã́ i ka Di-
iguo, ɔ̃ à aà dɛ̀. 4 Yuda mɛ́ Pɛlɛzi ń Zelao
ì ń a nɛ́pi gyaao, ɔ̃ aà nɛgɔ̃ɛɔ kɛ̀ píi sɔo.

5 Pɛlɛzi nɛgɔ̃ɛɔn Ɛzɔ̃nɔ ń Amuluo ũ.
6 Zela nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Zimli, Etani, Emani,
Kaloli ń Daadao. Aà nɛ́piɔ kɛ̀ píi sɔo.
7 Kaami nɛgɔ̃ɛn Akãa¶¶ ũ. À yã'ì Isailiɔnɛ,
à bɔ̀ Dii yã́ kpɛ à láaipɔ sɛ̀.

8 Etani nɛgɔ̃ɛn Azalia ũ.

9 Ɛzɔ̃nɔ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Yelamɛli, Laũ ń
Kalɛbuo.

10 Laũ Aminadabu ì, Aminadabu Yu-
daɔ kía Naasɔ̃ ì, 11 Naasɔ̃ Salamɔ ì,
Salamɔ Bɔazu ì, 12 Bɔazu Ɔbɛdi ì, Ɔbɛdi
Yɛse ì,

13 Yɛse nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ian Ɛliabu ũ, a plaade
Abinadabu, a àaɔ̃de Sãma, 14 a síiɔ̃de Nɛ-
tanɛli, a sɔode Ladai, 15 a soolode Ozɛũ,
a soplade Davidi. 16 An dãeɔn Zeluia ń
Abigailio ũ. Zeluia nɛgɔ̃ɛ àaɔ̃ɛ: Abisai,
Yoabu ń Asaɛlio. 17 Abigaili mɛ́ Amasa ì.
Amasapi den Isimaɛla bui Yɛtɛɛ ũ.

18 Ɛzɔ̃nɔ nɛ́ Kalɛbu nɛ́ɔ ì ń a na Azubao.
Aà nɛnɔɛn Yelio ũ. Aà nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ:
Yesɛɛ, Sobabu ń Aadɔ̃o. 19 Kɛ́ Azuba gà,
ɔ̃ Kalɛbu Ɛflata sɛ̀ à Hulu ìò. 20 Hulu Uli
ì, ɔ̃ Uli Bezalɛli ì.

21 Bee gbɛa kɛ́ Ɛzɔ̃nɔ kà wɛ̃̀ bàaɔ̃, ɔ̃ à
Makii nɛ́ pɔ́ dɛ Galada da ũ sɛ̀ à Segubu
ìò. 22 Segubupi mɛ́ Yaii ì. Yaiipi wɛ̃́lɛ
vĩ Galada bùsuu mɛ̀n bao ń àaɔ̃o. 23 Ɔ̃
Gesuuɔ ń Alaũɔ lɛ̀lɛ Yaii wɛ̃́lɛpiɔwa ń Ke-
natio ń a bualoũɔ. Wɛ̃́lɛpiɔ kɛ̀ píi bàaɔ̃.
Galada mae Makii buiɔn we píi. 24 Kɛ́
Ɛzɔ̃nɔ gà Kalɛbu Ɛflata, ɔ̃ aà na Abia
Asuli ì. Asulipi mɛ́ Tekoa kàlɛ.

25 Ɛzɔ̃nɔ yoa Yelamɛli nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: A
sɛ̃́ian Laũ ũ, a gbɛa Buna, Olɛni, Ozɛũ
ń Ahiao. 26 Yelamɛli nɔ pãle vĩ, aà tɔ́n
Atala. Ɔ̃mɛ Onaũ da ũ. 27 Yelamɛli yoa
Laũ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: A sɛ̃́ian Maaza ũ, a
gbɛa Yamini ń Ekɛɛo. 28 Onaũ nɛgɔ̃ɛɔn
Samai ń Yadao ũ. Samai nɛgɔ̃ɛn Nadabu
ń Abisuuo ũ.

29 Abisuu na tɔ́n Abihaili, ɔ̃ à Abani
ń Mɔlidio ì. 30 Nadabu nɛgɔ̃ɛɔn Sɛlɛdi ń

¶¶**2:7** Yoz 7.1

Apaiũo ũ. Sɛlɛdi gà nɛ́saiɛ. 31 Apaiũ mɛ́
Isi ì, ɔ̃ Isi Sesã ì, ɔ̃ Sesã Alai ì.
32 Samai dãuna Yada nɛgɔ̃ɛɔn Yɛtɛɛ ń
Yonatãao ũ. Yɛtɛɛ gà nɛ́saiɛ. 33 Yonatãa
nɛgɔ̃ɛɔn Pɛlɛti ń Zazao ũ. Yelamɛli buiɔn
we.
34 Sesã nɛgɔ̃ɛ vĩo, sema nɛnɔɛ. Sesã
Etiopi gbɛ̃́ vĩ zɔ ũ, aà tɔ́n Yala. 35 Ɔ̃ Sesãpi
a nɛnɔɛ kpà a zɔ Yalapiwa, ɔ̃ à Atai ìò.
36 Atai Natã ì, Natã Zabada ì, 37 Zabada
Ɛflala ì, Ɛflala Ɔbɛdi ì, 38 Ɔbɛdi Yehu
ì, Yehu Azalia ì, 39 Azalia Ɛlɛzi ì, Ɛlɛzi
Ɛlasa ì, 40 Ɛlasa Sisemai ì, Sisemai Saluũ
ì, 41 Saluũ Yekamia ì, Yekamia Ɛlisama ì.

Kalɛbu buiɔ

42 Yelamɛli dãuna Kalɛbu nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n
kɛ: A sɛ̃́ia Mɛsa mɛ́ Zifi ì, a plaade
Malesa mɛ́ Hɛblɔ̃ ì. 43 Hɛblɔ̃ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n
kɛ: Kola, Tapua, Lɛkɛũ ń Sɛmao. 44 Sɛma
Lahaũ ì, Lahaũ Yɔɔkaũ ì, Lɛkɛũ Samai
ì. 45 Samaipi mɛ́ Maɔni pɔ́ Bɛzuu kàlɛ ì.
46 Kalɛbu mɛ́ Halana ń Mɔzao ń Gazezio
ì ń a nɔ Efa pɔ́ i mɛ́sɛdilɛɛ̀oo, ɔ̃ Halanapi
Gazezi ì.
47 Yadai nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Lɛgɛũ, Yotaũ,
Gesã, Pɛlɛti, Efa ń Saafao.
48 Kalɛbu mɛ́ Sɛbɛɛ ń Tilanao ì ń a nɔ
Maaka pɔ́ i mɛ́sɛdilɛɛ̀oo. 49 Ɔ̃ à Madem-
ana mae Saafa ìò ń Gibɛa mae Mabenao.
Kalɛbu nɛnɔɛn Akesa ũ. 50 Kalɛbu buiɔn
kɛ lɔ.
Aà na Ɛflata nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia Hulu nɛ́ɔ tɔ́n kɛ:
Sobala pɔ́ Kiliayaaliũ kàlɛ 51 ń Salɛma pɔ́
Bɛtɛlɛũ kàlɛo ń Alefa pɔ́ Bɛgadee kàlɛo.
52 Sobala pɔ́ Kiliayaaliũ kàlɛ buiɔ tɔ́n
kɛ: Aloedeɔ ń Manaata gbɛ̃́ kĩniɔ 53 ń Kil-
iayaaliũ buiɛ beeɔ: Yɛtɛɛ buiɔ ń Pu buiɔ ń
Suma buiɔ ń Misela buiɔ. Zɔladeɔ ń Ɛsɛ-
taodeɔ bɔ̀ buipiɔ guuɛ.
54 Salema buiɔ tɔ́n kɛ: Bɛtɛlɛũdeɔ,
Nɛtofadeɔ, Atalobɛyoabudeɔ ń Manaata
gbɛ̃́ kĩniɔ ń Zɔladeɔ 55 ń lakɛ̃na pɔ́ kú
Yabɛziɔ. Aamɛ Tila buiɔ ń Simɛa buiɔ ń
Suka buiɔ ũ. Keni buipiɔ bɔ̀ Lekabu buiɔ
guuɛ. Amata mɛ́ ń dezi káau ũ.

Davidi buiɔ

3 Davidi nɛ́ pɔ́ a ì Hɛblɔ̃ɔn kɛ: À a nɛgɔ̃ɛ
sɛ̃́ia Aminɔ ì ń Yezɛlɛɛ gbɛ̃́ Ainɔaũoɛ.
À a plaade ì ń Kaamɛli gbɛ̃́ Abigailioɛ,
ɔ̃n Danɛli ũ. 2 À a àaɔ̃de ì ń Gesuu kí
Talemai nɛ́ Maakaoɛ, ɔ̃n Abisaloũ ũ. À
a síiɔ̃de ì ń Agitaoɛ, ɔ̃n Adonia ũ. 3 À
a sɔɔde ì ń Abitalioɛ, ɔ̃n Sefatia ũ. À a
soolode ì ń a nɔ Egelaoɛ, ɔ̃n Iteaũ ũ. 4 À
nɛgɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn soolopiɔ ì Hɛblɔ̃ɛ. À kpal-
ablè we wɛ̃̀ sopla ń mɔ soolooɛ, mɛ́ à
kpalablè Yelusalɛũ wɛ̃̀ baakwi ń àaɔ̃o.§§
5 Nɛ́ pɔ́ a ì Yelusalɛũɔ tɔ́n kɛ: À nɛgɔ̃ɛ
gbɛ̃ɔn síiɔ̃ɛ beeɔ ì ń Amiɛli nɛ́ Basɛbaoɛ:
Simɛa, Sobabu, Natã ń Salomɔɔo. 6 Bee
gbɛa Ibaa, Ɛlisua, Ɛlifele, 7 Nɔga, Nɛfɛgi,
Yafia, 8 Ɛlisama, Ɛliada ń Ɛlifeleo. Aà
nɛgɔ̃ɛɔ kɛ̀ kɛ̃okwin we. 9 Davidi nɛgɔ̃ɛɔn
we píi nɔ pɔ́ i mɛ́sɛdilɛ nɛ́ɔ nɛ́ɔ bàasi.
An dãen Tamaa ũ.

Yuda kíaɔ

10 Salomɔɔ Lɔbɔaũ ì, Lɔbɔaũ Abia ì,
Abia Asa ì, Asa Yosafa ì, 11 Yosafa
Yolaũ ì, Yolaũ Aazia ì, Aazia Yoasi ì,
12 Yoasi Amazia ì, Amazia Azalia ì, Aza-
lia Yotaũ ì, 13 Yotaũ Aaza ì, Aaza Ezekia
ì, Ezekia Manase ì, 14 Manase Amɔ ì,
Amɔ Yosia ì. 15 Yosiapi nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ:
A sɛ̃́ia Yohanani, a plaade Yoakiũ, a
àaɔ̃de Zedekia, a síiɔ̃de Saluũ. 16 Yoak-
iũ nɛ́ Yɛkɔnia mɛ́ zɔ̃̀lɛ aà gbɛu, ɔ̃ Zedekia
zɔ̃̀lɛ Yɛkɔnia gbɛu.

Taa ń Yudaɔ Babiloni bùsuu gbɛa kíabuiɔ

17 Wà tà ń Yɛkɔniapio zɛ̃̀zɔ ũɛ. Aà
nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Salatiɛli, 18 Malakilaũ,
Pedaia, Sɛnazaa, Yekamia, Osama ń Nɛd-
abiao. 19 Pedaia nɛgɔ̃ɛɔn Zolobabɛli ń
Simɛio ũ. Zolobabɛlipi mɛ́ Mɛsulaũ ń

---

§§**3:4** 2Sam 5.4-5, 1Kia 2.11, 1Lad 29.27

Ananiao ì ń ń dãe Selomio. 20 À nɛgɔ̃ɛɔ
ì lɔ gbɛ̃ɔn sɔo: Asuba, Oɛli, Bɛlɛkia, Asa-
dia ń Yusabɛsɛdio.
21 Anania nɛgɔ̃ɛɔn Pelatia ń Yesaiao ũ.
Aà buiɔn Lefaia buiɔ ũ lɔ ń Aanana buiɔ
ń Obadia buiɔ ń Sekania buiɔ. 22 Seka-
nia nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Semaia, Atusu, Igali,
Balia, Nɛalia ń Safatao, aa kɛ̀ soolo.
23 Nɛalia nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Ɛlioenai, Izikia
ń Azikaũo, aa kɛ̀ àaɔ̃. 24 Ɛlioenai nɛgɔ̃ɛɔ
tɔ́n kɛ: Odavia, Ɛliasibu, Pelaia, Akubu,
Yohanani, Delaia ń Ananio, aa kɛ̀ sopla.

Yuda bui kĩniɔ

4 Yuda nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Pɛlɛzi, Ɛzɔ̃nɔ,
Kaami, Hulu ń Sobalao. 2 Sobalapi nɛ́
Leaia mɛ́ Yaata ì, ɔ̃ Yaata Ahumai ń Laa-
dio ì. Zɔla buiɔn we.
3 Etaũ nɛgɔ̃ɛɔn Yezɛlɛɛ, Isema ń Ibasio
ũ. An dãe tɔ́n Azɛlɛponi. 4 Ɔ̃ à Penuɛli pɔ́
Gedoo kàlɛ ì ń Ezɛɛ pɔ́ Usa kàlɛo. Ɛflata
yoa Hulu pɔ́ Bɛtɛlɛũ kàlɛ buiɔn we.
5 Asuli pɔ́ Tekoa kàlɛ nɔ vĩ plaɛ, aan Ɛla
ń Naalao ũ. 6 Naala mɛ́ Ahuzaũ ń Efɛɛo ń
Temɛnio ń Aasetalio ì. 7 Ɛla mɛ́ Zɛlɛti ń
Zohaao ń Ɛnanio ì.
8 Kozu Anubi ń Zobebao ì. An guu ɔ̃
Aluũ nɛ́ Ahaleli buiɔ bɔ̀u.
9 Yabɛsi bɛɛɛ vĩ dɛ a gbɛ̃́ɔla. Aà da mɛ́
tɔkpàɛ̀ Yabɛsi,* kɛ à aà ì ń wãwã zɔ̃ɔo
yã́i. 10 Yabɛsi wiilɛ̀ Isailiɔ Luawa à mɛ̀:
Báaadamagu, ní ma bùsu kã́fĩmɛɛ. Ɔdaa,
ní ma bɔ vãiu, kɛ́ másu wãwãmao yã́i. Ɔ̃
Lua sìaànɔ.
11 Suha dãuna Kelubu mɛ́ Mɛhii ì, ɔ̃
Mɛhii Ɛsitoni ì. 12 Ɛsitoni mɛ́ Bɛlafa ń
Paseao ń Tehinao ì. Tehinapi mɛ́ Naasa
kàlɛ. Lekadeɔn we.
13 Kenazi nɛgɔ̃ɛɔn Ɔniɛli ń Selaiao
ũ. Ɔniɛli nɛgɔ̃ɛɔn Hata ń Mɛɔnɔtaio
ũ. 14 Mɛɔnɔtaipi mɛ́ Ɔfɛla ì. Selaia mɛ́
Yoabu ì. Ɔ̃mɛ sia pɔ́ kú Siaɔ Guzulɛuɔ
dezi ũ.
15 Yefũnɛ nɛ́ Kalɛbu nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Ilu,
Ela ń Naaũo. Elapi mɛ́ Kenazi ì.
16 Yalɛlɛli nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Zifi, Zifa, Tilia
ń Asalɛo.
17–18 Ɛzala nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Yɛtɛɛ,
Mɛlɛdi, Efɛɛ ń Yalonio. Mɛlɛdi mɛ́
Falaɔ̃ɔ nɛ́ Bitia sɛ̀, ɔ̃ à Miliaũ ń Samaio
ìò ń Ɛsɛmɔa mae Isebao. Aà Yuda nɔ ɔ̃ à
Gedoo mae Yɛlɛdi ń Soko mae Ɛbɛɛ ń
Zanɔa mae Yekutiɛo ìò.
19 Odia na Nahaũ dãe buiɔ tɔ́n kɛ:
Gaami bui pɔ́ kú Kɛilaɔ ń Maaka bui pɔ́
kú Ɛsɛmɔaɔ.
20 Simɔɔ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Aminɔ, Lina,
Bɛnana ń Tilonio. Isi buiɔn Zoeti ń aà
nɛgɔ̃ɛo ũ.
21 Yuda nɛ́ Sela buiɔ tɔ́n kɛ: Ɛɛ pɔ́ Leka
kàlɛ, Laada pɔ́ Malesa kàlɛ ń zwã̀atãnaɔ
bui pɔ́ kú Bɛtasebeaɔ 22 ń Yokiũo ń Koze-
badeɔ ń Yoasio ń Salafa pɔ́ aa dɛ Mɔabu
bùsu kíaɔ ũɔ ń Yasubilɛmao. Yã́piɔ kɛgɔɔ
zi. 23 Gbɛ̃́piɔá oobonaɔnɛ, aa ku Nɛtaiũ ń
Gedelao. We aaì zĩkɛu kíaɛ.

Simɛɔ buiɔ

24 Simɛɔ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Nɛmuɛli,
Yamini, Yalibu, Zela ń Sauluo. 25 Saulu
Saluũ ì, Saluũ Mibisã ì, Mibisã Misima
ì. 26 Misima Amuɛli ì, Amuɛli Zakuu ì,
Zakuu Simɛi ì. 27 Simɛipi nɛgɔ̃ɛ ì gɛ̃o ń
mɛ̀ndooɛ, nɛnɔɛ soolo. Aà gbɛ̃́piɔ sɔ̃ aai
nɛ'i dasio. Bee yã́i Simɛɔ buiɔ dasi lán
Yudaɔwao.
28 Wɛ̃́lɛ pɔ́ aa zɔ̃lɛuɔn kɛ: Bɛɛsɛba,
Mɔlada, Azaasuali, 29 Bila, Ɛsɛũ, Tolada,
30 Bɛtuɛ, Ɔɔma, Zikilaga, 31 Bɛmaakabo,
Azaasusiũ, Bɛbili ń Saalaiũo. An wɛ̃́lɛɔn
we† e à gɛ̀ pɛ̀ò Davidi kpalableawa.
32 Aa wɛ̃́lɛɔ vĩ mɛ̀n sɔo lɔ: Etaũ, Aini,
Limɔ, Tokɛ̃ ń Asão 33 ń ń bualoũ pɔ́ liaa
wɛ̃́lɛpiɔziɔ e à gɛ̀ pɛ̀ò Baalawa. An wɛ̃́lɛɔn
we. Aa ń buiɔ tɔ́ dàlau, ɔ̃n kɛ:

---

*4:9 Bee mɛ̀ wãwã.
†4:31 Yoz 19.2-8

34 Mɛsoba, Yamɛlɛki, Amazia nɛ́ Yosa,
35 Yoɛli, Yosibia nɛ́, Selaia tɔũna, Asiɛ
sĩ́wɛna Yehu, 36 Ɛlioenai, Yaakoba, Yeso-
haia, Asaia, Adiɛli, Yesimiɛ, Benaia 37 ń
Zizao. Zizapi mɛ́ Sifi nɛ́, Aloni tɔũna,
Yedaia sĩ́wɛna, Simɛli sɔ̃kpaɛ, Semaia
sĩsĩ ũ.
38 Gbɛ̃́ pɔ́ wà ń tɔ́ dàda láupiɔ mɛ́ ń
bui dɔaanaɔ ũ. An bɛdeɔ dasikũ̀ maamaa,
39 ɔ̃ aa fɛ̀lɛ gɛ̀ dã́dãkɛkĩi wɛɛlɛi Gedoo
bɛ'aɛ oi guzulɛ gukpɛ oi. 40 Ɔ̃ aa bɔ̀ dã́-
dãkɛkĩi maa táaedewa we. Bùsupi yàasa
mɛ́ a yãkele vĩo. Haũ buieɔ mɛ́ kú we
yãa. 41 Gbɛ̃́piɔ gɛ̀ we Yudaɔ kí Ezekia
gɔɔɛ. Aa sì Haũ buipiɔzi ń kpɛ́ɔ guu ń
Mɛu bui pɔ́ kú weɔ. Aa ń dɛdɛ míɔ, ɔ̃ aa
zɔ̃̀lɛ we aa kɛ̀ ń dã́dãkɛkĩi ũ e ń a gbão.
42 Ɔ̃ Simɛɔ bui gbɛ̃ɔn ɔ̀aa pla ń basɔɔɔ
lɛ̀lɛ Sei bùsu sĩ̀sĩdewa. Isi nɛgɔ̃ɛɔ Pelatia
ń Nɛaliao ń Lefaiao ń Uziɛlio mɛ́ dɔ̀aanɛ́.
43 Aa Amalɛki bui kɔ̃na pɔ́ bɔ̀ yãaɔ dɛ̀dɛ,
ɔ̃ aa ku we e ń a gbão.

Lubɛni buiɔ

5 Isaili nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia Lubɛni buiɔ tɔ́n kɛ:
Ɔ̃mɛ yoa ũ, ãma kɛ́ à gbadà a mae
nawa yã́i,‡ ɔ̃ aà maepi aà yoakɛzɛ kpà
Yosɛfu nɛgɔ̃ɛɔwa, wi aà tɔ́ dalau yoa
ũ lɔo. 2 Baa kɛ́ Yuda gbãa a gbɛ̃́ɔ guu,
mɛ́ dɔaana bɔ̀ aà buiɔ guu, Yosɛfu mɛ́
yoakɛzɛ vĩ. 3 Isaili yoa Lubɛni nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n
kɛ: Anɔki, Palu, Ɛzɔ̃nɔ ń Kaamio.
4 Yoɛli Semaia ì, Semaia Gɔgu ì, Gɔgu
Simɛi ì, 5 Simɛi Mika ì, Mika Leaia ì,
Leaia Baali ì, 6 Baali Beela ì. Ɔ̃mɛ Lubɛni
buiɔ dɔaana ũ, ɔ̃ Asiliɔ kí Pulu aà kũ̀ tàò
zĩ̀zɔ ũ.¶
7 Beela gbɛ̃́ pɔ́ wà ń tɔ́ dàda láu daɛ-
daɛɔn kɛ: Kí Yeiɛli, Zakali 8 ń Azaza nɛ́,
Sɛma tɔũna, Yoɛli sĩ́wɛna Bɛlao. Aa zɔ̃̀lɛ
Aloee ń Nɛboo ń Baali Mɛonao. 9 Aa zɔ̃̀lɛ
gukpɛ oi e aa gɛ̀ nà guwaiwai pɔ́ pɛ̀
Uflatawa, kɛ́ an pɔtuoɔ dasikũ̀ Galada
bùsuu yã́i. 10 Saulu gɔɔ aa zĩkà ń Ageli
buiɔ, ɔ̃ aa zĩblɛ̀má aa zɔ̃̀lɛ ń wɛ̃́lɛɔ guu
bùsu pɔ́ kú Galada gukpɛ oi píiu.

Gada buiɔ

11 Gada buiɔ kú ń saɛ Basana bùsuu e
à gɛ̀ pɛ̀ Salekawa. 12 Yoɛli mɛ́ ń dɔaana
ũ Basana we, Safaũ mɛ́ aà plaade ũ,
a gbɛa Yanai ń Safatao. 13 An gbɛ̃ɔn
kɛ daɛdaɛ gbɛ̃ɔn sopla: Mikaila, Mɛsu-
laũ, Sɛba, Yolai, Yakã, Zia ń Ɛbɛluo.
14 Buzu Yado ì, Yado Yesisai ì, Yesisai
Mikaila ì, Mikaila Galada ì, Galada Yaloa
ì, Yaloa Huli ì, Huli Abihaili ì, Abihaili
mɛ́ gbɛ̃́piɔ ì. 15 Abidiɛli nɛ́, Guni tɔũna
Ahi mɛ́ gbɛ̃́piɔ uabele sɛ̃́ia ũ. 16 Gada
buiɔ ku Galada ń Basana bùsu wɛ̃́lɛɔ guu
ń Salɔna dã́dãkɛkĩio e a zɔ̃lɛwa. 17 Wà
gbɛ̃́piɔ tɔ́ dàlau Yudaɔ kí Yotaũ ń Isailiɔ
kí Yeloboaũo gɔɔɛ.
18 Lubɛni buiɔ ń Gada buiɔ ń Manase
buiɔ lɛɛ doo gbɛ̃́ gbãa pɔ́ kú zĩ̀ sɔu guuɔ
gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bla ń síiɔ̃o ń ɔ̀aa àaɔ̃ ń
baswaaɔ̃oɛ (44.760). Wà zĩkaa dànɛ́, aa
sɛ̀ngbao ń fɛ̃ndao vĩ, mɛ́ aa ka dɔ̃. 19 Aa
zĩkà ń Ageli buiɔ ń Yetuuo ń Nafisio ń
Nɔdabao. 20 Lua dɔ̀ńlɛ à Ageli buiɔ nànɛ́
ń ɔzĩ ń gbɛ̃́ pɔ́ kúńnɔɔ píi, kɛ́ aa wiilɛ̀wa
zĩlau yã́i. A sìńnɔ, kɛ́ aa a náaikɛ̀ yã́i.
21 Ɔ̃ aa Ageli buiɔ pɔtuoɔ nàaa, yiongoɔ
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ blakwi (50.000), sãɔ ń bleɔ
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ ɔ̀aa do ń blakwio (250.000),
zàa'ĩnaɔ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ pla (2.000). Aa gbɛ̃́ɔ
kũ̀kũ bɛ̃́ɛ lɔ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ basɔo (100.000),
22 mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ gàga zĩpi guuɔ dasi, asa zĩpi
bɔ̀ Dii kĩ́iɛ. Aa zɔ̃̀lɛ ń gbɛu e wà gɛ̀ Isailiɔ
kũ̀kũ tàńnɔ.§

Manase bui pɔ́ kú gukpɛ oiɔ

23 Manase buiɔ lɛɛ do zɔ̃̀lɛ bùsupiu za
Basana e Baali Ɛɛmɔ ń Seniio ń Ɛɛmɔ

‡**5:1** Daa 35.22, 49.3-4
¶**5:6** 2Kia 15.29
§**5:22** 2Kia 15.29

gbɛo. Aa dasi. 24 An uabele káauɔn kɛ: Efɛɛ, Isi, Ɛliɛli, Azeliɛ, Zelemii, Odavia ń Yadiɛlio. Gɔ̃sa gbãa tɔdeɔnɛ, mɛ́ uabeleɔnɛ lɔ.

25 Kási aa náai vĩ ń deziɔ Luaɛo, aa gbãsĩkɛ̀ ń bùsupi gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń mìdɛnɛ́ɔ tɛ̃́aɔɛ. 26 Ɔ̃ Isailiɔ Lua tɛkpà Asiliɔ kí Pulu pɔ́ wì mɛ lɔ Tigela Pilɛsɛɛgu, ɔ̃ Pulupi mɔ̀ Lubɛni buiɔ ń Gada buiɔ ń Manase buiɔ lɛɛ dopio kũ̀kũ tàńnɔ Ala ń Abooo ń Halao ń swa pɔ́ wì mɛ Gozã saɛo.

Levii buiɔ

27 Levii nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Geesɔ̃, Kɛata ń Mɛlalio.

28 Kɛata nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Amlaũ, Isaa, Hɛblɔ̃ ń Uziɛlio. 29 Amlaũ nɛ́ɔ tɔ́n kɛ: Aalona, Mɔizi ń Miliaũo. Aalona nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Nadabu, Abiu, Ɛleazaa ń Itamaao.

30 Ɛleazaa Finɛasi ì, Finɛasi Abisua ì, 31 Abisua Buki ì, Buki Uzi ì, 32 Uzi Zelaia ì, Zelaia Mɛlaio ì, 33 Mɛlaio Amalia ì, Amalia Aitubu ì, 34 Aitubu Zadoki ì, Zadoki Aimaaza ì, 35 Aimaaza Azalia ì, Azalia Yohanani ì, 36 Yohanani Azalia ì. Ɔ̃mɛ Lua gbàgba kpɛ́ pɔ́ Salomɔɔ dɔ̀ Yelusalɛũ ua. 37 Azalia Amalia ì, Amalia Aitubu ì, 38 Aitubu Zadoki ì, Zadoki Saluũ ì, 39 Saluũ Ilikia ì, Ilikia Azalia ì, 40 Azalia Selaia ì, Selaia Yozada ì. 41 Kɛ́ Dii tò Nɛbukanɛza mɔ̀ Yelusalɛũdeɔ ń Yudaɔ píi kũ̀kũ tàńnɔ zĩ̀zɔɔ ũ, Yozadapi kú ń guuɛ.

6 Levii nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Geesɔ̃, Kɛata ń Mɛlalio. 2 Geesɔ̃ nɛgɔ̃ɛɔn Libeni ń Simɛio ũ. 3 Kɛata nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Amlaũ, Isaa, Hɛblɔ̃ ń Uziɛlio. 4 Mɛlali nɛgɔ̃ɛɔn Mali ń Musio ũ.** Levii buiɔn kɛ an dezi káauɔwa:

5 Geesɔ̃ Libeni ì, Libeni Yaata ì, Yaata Zima ì, 6 Zima Yoa ì, Yoa Ido ì, Ido Zela ì, Zela Yealai ì.

7 Kɛata Aminadabu ì, Aminadabu Kole ì, Kole Asii ì, 8 Asii Ɛlikana ì, Ɛlikana Abiasafa ì, Abiasafa Asii ì, 9 Asii Taatu ì, Taatu Uliɛli ì, Uliɛli Uzia ì, Uzia Saulu ì. 10 Ɛlikana nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Amasai ń Aimɔɔ. 11 Aimɔ Ɛlikana ì, Ɛlikana Zofai ì, Zofai Naata ì, 12 Naata Ɛliabu ì, Ɛliabu Yeloaũ ì, Yeloaũ Ɛlikana ì, Ɛlikana Samuɛli ì. 13 Samuɛli nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ian Yoɛli ũ, a plaade Abia.

14 Mɛlali Mali ì, Mali Libeni ì, Libeni Simɛi ì, Simɛi Uza ì, 15 Uza Simɛa ì, Simɛa Agia ì, Agia Asaia ì.

Lua kpɛ́

16 Gbɛ̃́ pɔ́ Davidi ń dílɛ Dii kpɛ́ lɛ̀sin gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ũ kpagolo sua we gbɛaɔn kɛ: 17 Aaìɔ lɛsizĩ kɛ zwã̀akpɛ pɔ́ wì mɛ Kpaaũkpɛ kpɛɛlɛ e Salomɔɔ gɛ̀ kpɛdɔ̀ɔ̀ Diiɛ Yelusalɛũ. Aa zĩkɛ̀ a zɛ́wa lá wa dìlɛnɛ́wa. 18–23 Gbɛ̃́ pɔ́ aa zĩpi kɛ̀ɔ ń ń nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Lɛ̀sin dɔaana Emani, Kɛata bui deziɔ tɔ́n kɛ maeɔ ń ń nɛ́ɔ daalɛa Isailiwa: Isaili, Levii, Kɛata, Isaa, Kole, Abiasafa, Asii, Taatu, Zefania, Azalia, Yoɛli, Ɛlikana, Amasai, Maatu, Ɛlikana, Zufi, Toa, Ɛliɛli, Yeloaũ, Ɛlikana, Samuɛli ń Yoɛli pɔ́ Emanipi ìo.

24–28 Emani gbɛ̃do Asafa mɛ́ ì lɛsi aà ɔplaai. Aà deziɔ tɔ́n kɛ maeɔ ń ń nɛ́ɔ: Levii, Geesɔ̃, Yaata, Simɛi, Zima, Etani, Adaia, Zela, Ɛteni, Malakia, Baaseia, Mikaila, Simɛa ń Bɛlɛkia pɔ́ Asafapi ìo.

29–32 An gbɛ̃́ Mɛlali buiɔ dɔaana Etani mɛ́ ìɔ kú ń ɔzɛɛi. Aà deziɔ tɔ́n kɛ: Levii, Mɛlali, Musi, Mali, Sɛmɛɛ, Bani, Amɛzi, Ilikia, Amazia, Asabia, Maluku, Abadi ń Kisi pɔ́ Etanipi ìo.

33 An Levii deeɔ mɛ́ zwã̀akpɛ pɔ́ dɛ Lua kpɛ́ ũ zĩ kĩniɔ kɛ̀ píi.

34 Aalona ń a buiɔ mɛ́ ì pɔ́ɔ kpasa sa'okĩiwa ń tulaletikatɛakĩio. Aamɛ aaìɔ luakukĩi zĩ kɛ, aaì Isailiɔ duuna kɛ̃́má lá Lua zɔ̀blena Mɔizi dìlɛnɛ́wa. 35 Aalona buiɔ tɔ́n kɛ: Ɛleazaa Finɛasi ì, Finɛasi Abisua ì, 36 Abisua Buki ì, Buki Uzi ì,

** **6:4** Bɔa 6.16-19

Uzi Zelaia ì, 37 Zelaia Mɛlaio ì, Mɛlaio
Amalia ì, Amalia Aitubu ì, 38 Aitubu
Zadoki ì, Zadoki Aimaaza ì.

Levii buiɔ wɛ̃́lɛɔ

(Yoz 21.4-39)

39 Wɛ̃́lɛ pɔ́ wa kpàmá ń zɔ̃lɛkĩi ũɔn kɛ:
Kɛata tɔũna Aalona buiɔ ɔ̃ wà gbɛlànɛ́
káau. 40 Ɔ̃ aa Hɛblɔ̃ pɔ́ kú Yuda bùsuu
blè ń a dã́dãkɛkĩi pɔ́ liaaiɔ. 41 Ãma wà
wɛ̃́lɛpi buaɔ ń a bualoũɔ kpà Yefũnɛ nɛ́
Kalɛbuwaɛ. 42 Aalona buiɔ mɛ́ Hɛblɔ̃ pɔ́
dɛ misiwɛ̃lɛ ũ blè ń Libenao ń Yatiio ń
Ɛsɛmɔao 43 ń Ilɛnio ń Dɛbiio 44 ń Asão
ń Bɛsɛmɛsio, ampii ń a dã́dãkɛkĩioɛ.
45 Aa Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ wɛ̃́lɛɔ blè lɔ, Gɛba
ń Alemɛo ń Anatoo, ampii ń a dã́dãkɛk-
ĩioɛ. Wɛ̃́lɛ mèn kuɛ'aaɔ̃piɔá Aalona buiɔ
pɔ́ɛ. 46 Kɛata bui kĩniɔ mɛ́ Manase bui pɔ́
kú bɛ'aɛ oiɔ wɛ̃́lɛɔ blè mèn kwi gbɛlaa
guu. 47 Geesɔ̃ buiɔ mɛ́ Isakaa buiɔ ń Asɛɛ
buiɔ ń Nɛfatali buiɔ ń Manase bui pɔ́
kú Basana bùsuuɔ wɛ̃́lɛɔ blè daɛdaɛ mèn
kuɛ'aaɔ̃. 48 Mɛlali buiɔ mɛ́ Lubɛni buiɔ ń
Gada buiɔ ń Zabulɔni buiɔ wɛ̃́lɛɔ blè daɛ-
daɛ mèn kwi gbɛlaa guu. 49 Ɔ̃ Isaili buipiɔ
wɛ̃́lɛpiɔ ń ń dã́dãkɛkĩiɔ kpà Levii buiɔwa.
50 Yudaɔ ń Simɛɔ buiɔ ń Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ
wɛ̃́lɛ pɔ́ wà ń tɔ́ sìpiɔ kpàmá lɔ. 51 Kɛata
buieɔ mɛ́ Ɛflaiũ buiɔ wɛ̃́lɛɔ blè lɔ.
52 Wà Ɛflaiũ bùsu sĩ̀sĩde misiwɛ̃lɛ pɔ́
wì mɛ Sikɛũ kpàmá ń Gɛzɛɛo 53 ń Yɔke-
maũo ń Bɛtolonio 54 ń Ayalonio ń Gal-
imɔo, ampii ń a dã́dãkɛkĩioɛ. 55 Manase
bui pɔ́ kú bɛ'aɛ oiɔ mɛ́ Anɛɛ ń Bileaũo ń
ń dã́dãkɛkĩio kpà Kɛata bui kĩniɔwa.
56 Wɛ̃́lɛ pɔ́ Geesɔ̃ buiɔ èn kɛ: Man-
ase bui pɔ́ kú gukpɛ oi wɛ̃́lɛɔ Golana
pɔ́ kú Basana bùsuu ń Asaloo ń ń
dã́dãkɛkĩio. 57 Isakaa bui wɛ̃́lɛɔ Kɛdɛsi,
Dabela, 58 Lamɔtu ń Anɛũo ń ń dã́dãkɛk-
ĩiɔ. 59 Asɛɛ bui wɛ̃́lɛɔ Masala, Abedɔ̃,
60 Hukoko ń Leobɛo ń ń dã́dãkɛkĩiɔ.
61 Nɛfatali bui wɛ̃́lɛɔ Kɛdɛsi pɔ́ kú Galile,
Hamɔ, Kiliataiũ ń ń dã́dãkɛkĩiɔ.
62 Levii nɛ́ Mɛlali buiɔ mɛ́ gɔ̃̀. Ɔ̃ aa Zab-
ulɔni bui wɛ̃́lɛɛ beeɔ è: Yɔkenaũ, Kaata,
Limɔnɔ ń Tabooo, ampii ń a dã́dãkɛk-
ĩiɔ. 63 Aa Lubɛni bui pɔ́ kú Yuudɛ̃ baa
bɔaa ń Yelikooɔ wɛ̃́lɛɛ beeɔ è lɔ: Bɛzɛɛ
pɔ́ kú guwaiwaiu, Yaza, 64 Kedemɔ ń Mɛ-
faao, ampii ń a dã́dãkɛkĩiɔ. 65 Aa Gada
bui wɛ̃́lɛɛ beeɔ è lɔ: Lamɔtu pɔ́ kú Gal-
ada bùsuu, Maanaiũ, 66 Ɛsɛbɔ̃ ń Yazɛɛo,
ampii ń a dã́dãkɛkĩiɔ.

Isakaa buiɔ

7 Isakaa nɛgɔ̃ɛɔ síiɔ̃ɛ: Tola, Pua, Ya-
subu ń Simɛlɔnio. 2 Tola nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n
kɛ: Uzi, Lefaia, Yeliɛ, Yamai, Ibisaũ ń
Samuɛlio. Uabeleɔnɛ ḿpii. Davidi gɔɔ
Tola bui gɔ̃sa pɔ́ wà ń tɔ́ dàlauɔ gbɛ̃ɔn
ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ bao ń plao ń ɔ̃aa àaɔ̃ɛ
(22.600).
3 Uzi mɛ́ Izilahia ì. Izilahia nɛgɔ̃ɛɔn
Mikaila, Obadia, Yoɛli ń Isiao ũ. An
gbɛ̃ɔn sɔo píiá uabeleɔnɛ. 4 An bui zĩgɔ̃
pɔ́ wà ń tɔ́ dàlau daɛdaɛɔ gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo
lɛɛ baakwi ń soolooɛ (36.000), kɛ́ an nɔɔ
ń ń nɛ́ɔ dasi yã́i.
5 Isakaa bui gɔ̃sa pɔ́ wà ń tɔ́ dàlauɔ
gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ basiiɔ̃ ń soplaoɛ
(87.000).

Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ

6 Bɛ̃yãmɛɛ nɛgɔ̃ɛɔ àaɔ̃ɛ: Bɛla, Bɛkɛɛ ń
Yediaɛo. 7 Bɛla nɛgɔ̃ɛɔ sɔoɛ: Ɛzɛbɔ̃, Uzi,
Uziɛli, Yelimɔ ń Ilio. Uabeleɔnɛ ḿpii.
An bui gɔ̃sa pɔ́ wà ń tɔ́ dàlauɔ gbɛ̃ɔn
ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ bao n plao ń baakwi ń síiɔ̃ɛ
(22.034).
8 Bɛkɛɛ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Zemila, Yoasi,
Ɛliɛzɛɛ, Ɛlioenai, Ɔmɛli, Yelemɔ, Abia,
Anato ń Alemɛo. Bɛkɛɛ nɛgɔ̃ɛɔn we píi.
9 Wà ń uabeleɔ tɔ́ dàlau, mɛ́ an gɔ̃saɔ
gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ bao ń ɔ̃aa dooɛ
(20.200).
10 Yediaɛ mɛ́ Bilana ì. Bilana nɛ́ɔ tɔ́n
kɛ: Yeusi, Bɛ̃yãmɛɛ, Ehudu, Kenaana, Ze-
tã, Taasisi ń Aisahaao. 11 Yediaɛ buipiɔá
uabeleɔnɛ ḿpii. An bui gɔ̃sa pɔ́ aaì bɔ

gɛ́ zĩkaiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ gẽo ń plao
ń ɔ̀aa dooɛ (17.200). 12 Supiũ ń Hupiũoá
Ili buiɔnɛ, mɛ́ Husiũá Ahee buiɔnɛ.

Nɛfatali buiɔ

13 Bila nɛ́ Nɛfatali nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Yaz-
iɛli, Guni, Yezɛɛ ń Sileũo.

Manase buiɔ

14 Manase nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: À Asiɛli ń
Makiio ì ń Sili bui nɔ pɔ́ i mɛ́sɛdilɛɛ̀ooɛ.
Makii mɛ́ Galada ì. 15 Makii nɔsɛ̀ Hupiũɛ
ń Supiũo. Aà dãe tɔ́n Maaka. Makii buie
tɔ́n Zelofada. Nɛnɔɛɔ a ì atẽɛ.
16 Makii nɛgɔ̃ɛ ì ń a na Maakao, ɔ̃ à
tɔkpàɛ̀ Pɛlɛsi. Aà dãuna tɔ́n Sɛlɛsi, aà
nɛgɔ̃ɛɔn Ulaũ ń Lakɛũo ũ. 17 Ulaũ mɛ́
Bedã ì. Makii nɛ́ Galada, Manase tɔũna
nɛgɔ̃ɛɔn we.
18 Aà dãe Amɔlɛkɛ nɛgɔ̃ɛɔn Isodo,
Abiɛzɛɛ ń Malao ũ. 19 Semida nɛgɔ̃ɛɔn
Ahiana, Sikɛũ, Liki ń Aniaũo ũ.

Ɛflaiũ buiɔ

20 Ɛflaiũ Sutɛla ì, Sutɛla Bɛlɛdi ì, Bɛlɛdi
Taatu ì, Taatu Ɛlada ì, Ɛlada Taatu ì,
21 Taatu Zabada ì, Zabada Sutɛla ì. Ezɛɛ
ń Ɛladuo gɛ̀ Gatadeɔ pɔtuoɔ kṹkũi, ɔ̃ wà
ń dɛdɛ we. 22 An mae Ɛflaiũ pɔsia kɛ̀ ń
gaa yã́ musu à gɔɔplakɛ̀, ɔ̃ aà daɛɔ mɔ̀ aà
nɔ̀sɛ nìniɛ̀. 23 Kɛ́ Ɛflaiũpi ɛ̀a wùlɛ ń a nao,
ɔ̃ à nɔsì à nɛgɔ̃ɛ ì lɔ. Ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Bɛlia,††
kɛ́ yã'ɔ̃ma aà bɛdeɔ lè yã́i. 24 Aà nɛnɔɛ
tɔ́n Sɛɛla. Ɔ̃mɛ Bɛtoloni Musu ń Bɛtoloni
Zĩ́lɛo kàlɛ ń Uzɛni Sɛɛlao.
25 Lɛfa Lɛsɛfa ì, Lɛsɛfa Tɛla ì, Tɛla
Taani ì, 26 Taani Ladã ì, Ladã Amihudu
ì, Amihudu Ɛlisama ì, 27 Ɛlisama Nuni ì,
Nuni Yozuee ì.
28 An bùsu wɛ̃́lɛɔ tɔ́n kɛ: Bɛtɛli ń a
bualoũɔ, Naalana pɔ́ kú gukpɛ oi, Gɛzɛɛ
pɔ́ kú bɛ'aɛ oi ń a bualoũɔ, Sikɛũ ń a
bualoũɔ e à gɛ̀ pɛ̀ Aya ń a bualoũɔwa.
29 Bɛtɛsã ń Taanakio ń Mɛgidoo ń Dooo,
ampii ń a bualoũɔ ku Manase buiɔ bù-
suuɛ, ɔ̃ Isaili nɛ́ Yosɛfu buipiɔ ku wɛ̃́lɛpiɔ
guu.

Asɛɛ buiɔ

30 Asɛɛ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Imɛna, Iseva,
Isevi ń Bɛliao. An dãen Sela ũ. 31 Bɛlia
nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Ɛbɛɛ ń Biizai mae Malak-
iɛo. 32 Ɛbɛɛ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Yaflɛti, Somɛɛ
ń Otaũo. An dãen Sua ũ. 33 Yaflɛti nɛgɔ̃ɛɔ
tɔ́n kɛ: Pasaki, Bimali ń Asevao. 34 Somɛɛ
nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Ahi, Lɔga, Uba ń Alaũo.
35 Aà dãuna Otaũ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Zofa,
Imɛna, Selɛsi ń Amaluo. 36 Zofa nɛgɔ̃ɛɔ
tɔ́n kɛ: Sua, Aanɛfɛɛ, Suali, Beli, Imla,
37 Bɛzɛɛ, Odo, Sãma, Silesa, Yɛtɛɛ ń Bee-
lao. 38 Yɛtɛɛ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Yefũnɛ, Pisipa
ń Elao. 39 Ula nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Ala, Aniɛli ń
Liziao.
40 Asɛɛ buiɔn we, mɛ́ uabeleɔnɛ ḿpii.
Gɔ̃sa gbãa tɔdeɔnɛ mɛ́ dɔaana maaɔnɛ.
An zĩgɔ̃ pɔ́ wà ń tɔ́ dàlauɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ baasɔo ń mɛ̀ndooɛ (26.000).

Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ

8 Bɛ̃yãmɛɛ nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ian Bɛla ũ, a plaade
Asebe, a àaɔ̃de Ahala, 2 a síiɔ̃de
Nɔha, a sɔode Lafa. 3 Bɛla nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ:
Adaa, Ehudu mae Gela, 4 Abisua, Naa-
mani, Ahoa, 5 Gela, Sefufã ń Hulaũo.
6–7 Ehudu nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Naamani, Ahia
ń Gelao. Gelapi nɛgɔ̃ɛɔn Uza ń Aihuduo
ũ. Uabeleɔn ń ũ Gɛba, ɔ̃ Gela tò aa fɛ̀lɛ tà
Manaata.
8 Saalaiũ a naɔ Husiũ ń Baalao yà, ɔ̃ à
nɛ́ɛ beeɔ ì Mɔabu bùsuu 9 ń a na Odɛsio:
Yobaba, Zibia, Mɛsa, Malekaũ, 10 Yeuzi,
Sakia ń Miimao. Aà nɛ́piɔn we, ampii ua-
beleɔnɛ. 11 À Abitubu ń Ɛlipaao ì ń a na
Husiũpio zadɔ̃ i aà yao. 12 Ɛlipaa nɛgɔ̃ɛɔ
tɔ́n kɛ: Ɛbɛlu, Misaũ ń Sɛmɛdi pɔ́ Onɔ ń
Lodio kàlɛ ń a bualoũɔ.
13 À Bɛlia ń Sɛmao ì lɔ. Uabeleɔn ń
ũ Ayaloni. Aamɛ Gatadeɔ yà. 14–16 Bɛlia

††7:23 Bee mɛ̀ yã'ɔ̃ma guu.

nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Ahio, Sasaki, Yelemɔ,
Zebadia, Alade, Edɛɛ, Mikaila, Isepa ń
Yohao.
17–18 Ɛlipaa nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Zebadia,
Mɛsulaũ, Iziki, Ɛbɛɛ, Isimɛlai, Izilia ń
Yobabao. 19–21 Simɛi nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Yak-
iũ, Zikeli, Zabedi, Ɛlienai, Ziletai, Ɛliɛli,
Adaia, Bɛlaia ń Simɛlao.
22–25 Sasaki nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Isepã, Ɛbɛlu,
Ɛliɛli, Abedɔ̃, Zikeli, Anana, Anania,
Elaũ, Anɛtotia, Ifedea ń Penuɛlio.
26–27 Yeloaũ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Samɛselai,
Sealia, Atalia, Yaalɛsia, Ɛlia ń Zikelio.
28 Wà gbɛ̃́piɔ tɔ́ dàlau. Uabeleɔnɛ ḿpii.
Aa kú ń gbɛ̃́ɔ saɛ Yelusalɛũɛ.

Saulu buiɔ

29 Kɛ́ Yeiɛli Gabaɔ̃ɔ kàlɛ, ɔ̃ a ku we. Aà
na tɔ́n Maaka. 30 Aà nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ian Abedɔ̃
ũ. A gbɛa Zuu, Kisi, Baali, Nɛɛ, Nadabu,
31 Gedoo, Ahio, Zekɛɛ 32 ń Simɛa mae
Mikeloo. Aa kú ń gbɛ̃́ɔ saɛ Yelusalɛũɛ.
33 Nɛɛ Kisi ì, Kisi Saulu ì, Saulu
Yonatãa ì ń Malakisuao ń Abinadabuo
ń Isibosɛo. 34 Yonatãa mɛ́ Mika mae Mɛ-
fibosɛ ì. 35 Mikapi nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Pitɔ̃,
Mɛlɛki, Talea ń Aazao.
36 Aaza Yoada ì, Yoada Alemɛ ì ń Aze-
mavɛo ń Zimlio. Zimli Mɔza ì, 37 Mɔza
Binɛa ì, Binɛa Lafa ì, Lafa Ɛlasa ì, Ɛlasa
Aseli ì.
38 Aseli nɛgɔ̃ɛ ì sooloɛ. An tɔ́n kɛ:
Azikaũ, Bokelu, Isimaɛla, Sealia, Obadia
ń Ananio. Aseli nɛgɔ̃ɛɔn we píi. 39 Aà
gbɛ̃do Ɛsɛki nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Aà nɛgɔ̃ɛ
sɛ̃́ian Ulaũ ũ, a plaade Yeusi, a àaɔ̃de
Ɛlifele. 40 Ulaũ nɛgɔ̃ɛɔá gɔ̃sa gbãa kàdɔ̃-
naɔnɛ. Aa nɛgɔ̃ɛɔ ń tɔũnaɔ vĩ dasi, aa kà
basoplakwi.
Gbɛ̃́piɔá Bɛ̃yãmɛɛ buiɔnɛ ḿpii.

Yuda pɔ́ aa sù ń Babɛlioɔ

9 Wà Isailiɔ tɔ́ dà Isaili kíaɔ ladau
ḿpiiɛ.
Wà Yudaɔ kũ̀kũ tàńnɔ Babɛli, kɛ́ aa bɔ̀
Lua kpɛ yã́i. 2 Sa'onaɔ ń Levii buiɔ ń Lua
ua zĩkɛnaɔ ń Isaili kĩniɔ mɛ́ ɛ̀a sù ń bùsuu
ń ń wɛ̃́lɛɔ guuo káau.
3 Yuda buiɔ ń Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ ń Ɛflaiũ
buiɔ ń Manase bui pɔ́ sù Yelusalɛũɔn‡‡
kɛ:
4 Amihudu nɛ́ Utai, Ɔmɛli tɔũna, Imɛli
sɛ̃́wɛna, Bani sɔ̃kpaɛ mɛ́ Yuda nɛ́ Pɛlɛzi
buiɔ dɔaana ũ. 5 Asaia ń a dãunaɔ mɛ́
Yuda nɛ́ Sɛla buiɔ dɔaanaɔ ũ. 6 Yeuɛli mɛ́
Yuda nɛ́ Zela buiɔ dɔaana ũ. Yuda buipiɔ
gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃ ń basiiɔ̃kwioɛ (690).
7 Mɛsulaũ nɛ́ Salu, Odavia tɔũna,
Asenua sɛ̃́wɛna mɛ́ Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ dɔaana
ũ 8 ń Yeloaũ nɛ́ Ibinɛiao ń Uzi nɛ́ Ela,
Mikeli tɔũnao ń Sefatia nɛ́ Mɛsulaũ,
Leuɛli tɔũna, Ibinia sɛ̃́wɛnao. 9 Bɛ̃yãmɛɛ
bui pɔ́ wà ń tɔ́ dàlauɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa síiɔ̃ ń
basoplakwi ń sooloɔɛ (956). Uabeleɔnɛ
ḿpii.
10 Yedaia ń Yoialibuo ń Yakɛ̃o mɛ́
sa'onaɔ dɔaanaɔ ũ 11 ń Lua kpɛ́ gbɛ̃zɔ̃ɔ
Azalia, Ilikia nɛ́, Mɛsulaũ tɔũna, Zadoki
sɛ̃́wɛna, Mɛlaio sɔ̃kpaɛ, Aitubu sĩsĩo 12 ń
Yeloaũ nɛ́ Adaia, Pasuu tɔũna, Malakia
sɛ̃́wɛnao ń Adiɛli nɛ́ Maasai, Yazela
tɔũna, Mɛsulaũ sɛ̃́wɛna, Mɛsilemi sɔ̃k-
paɛ, Imɛɛ sĩsĩo. 13 Sa'on uabeleɔ gbɛ̃ɔn
ɔ̀aa swaaɔ̃ ń baswaaɔ̃oɛ (1.760). Gɔ̃sa
gbãaɔnɛ, Lua ua zĩkɛnaɔnɛ.
14 Mɛlali bui Asubu nɛ́ Semaia, Azikaũ
tɔũna, Asabia sɛ̃́wɛna mɛ́ Levii buiɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ 15 ń Bakebakaao ń Ɛlɛsio ń
Galalio ń Mika nɛ́ Matania, Zikeli tɔũna,
Bɛlɛkia sɛ̃́wɛnao 16 ń Semaia nɛ́ Obadia,
Galali tɔũna, Yedutu sɛ̃́wɛnao ń Asa nɛ́
Bɛlɛkia, Ɛlikana pɔ́ kú Nɛtofa tɔũnao.
17 Bĩ́ibɔlɛdɔ̃anaɔ tɔ́n kɛ: Saluũ, Akubu,
Talemɔ, Aimani ń ń gbɛ̃́ɔ. Saluũ mɛ́ ń
gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ. 18 Ɔ̃mɛ ìɔ Kí Bĩ́ibɔlɛ pɔ́ kú gukpɛ
oi dɔ̃́a e ń a gbão. Gbɛ̃́piɔ mɛ́ Levii buiɔ
fã́ani bĩ́ibɔlɛdɔ̃anaɔ ũ. 19 Kole nɛ́ Saluũ,
Abiasafa tɔũna, Kole sɛ̃́wɛna ń a gbɛ̃́ Kole

‡‡9:3 Ɛza 2.1

buiɔ mɛ́ Lua kpɛ́ kpɛɛlɛ dɔ̃̀anaɔ ũ lá ń
deziɔ dɛ Dii bòo bɔlɛdɔ̃anaɔ ũ yãawa.
20 Ɛleazaa nɛ́ Finɛasi mɛ́ ń dɔaana ũ gɔɔ
bee, mɛ́ Dii kuaànɔ. 21 Mɛsɛlɛmia nɛ́ Za-
kali mɛ́ Kpaaũkpɛ bĩ́ibɔlɛdɔ̃ana ũ.

22 Gbɛ̃́ pɔ́ wà ń sɛ́ bĩ́ibɔlɛdɔ̃anaɔ ũɔ
píi gbɛ̃ɔn ɔ̃aa do ń kuɛplaoɛ (212).
An tɔ́ɔ ku taalau ń wɛ̃́lɛɔ guu. Da-
vidi ń gu'ena Samuɛlio mɛ́ zĩ gbiapi
dà ń deziɔnɛ. 23 Ampiɔ ń ń buiɔ mɛ́
Dii ua bĩ́ibɔlɛdɔ̃anaɔ ũ. 24 Aaìɔ zɛzɛa
kpɛ́pi gola síiɔ̃ɔwa, gukpɛ, bɛ'aɛ, gug-
bãntoo ń gɛɔmidɔkĩio. 25 Zĩeɔ an gbɛ̃́ pɔ́
aa ku wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛoɔ ìɔ mɔ zĩkɛińnɔ gɔɔ
soplapla. 26 Zĩpiá bĩ́ibɔlɛdɔ̃anaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ
gbɛ̃ɔn síiɔ̃piɔ yɛ̃́ɛ. Levii buipiɔ mɛ́ ì Lua
ua kpɛ́nɛɔ ń a làasiɔ dɔ̃́a. 27 Aaì zɛzɛ lia
Lua uai gwɛ̃́, aaìɔ dɔ̃́a. Ampiɔ mɛ́ aaìɔ a
zɛ́ kili kũa, aaìɔ wɛ̃ lá gu lɛ́ dɔ.

28 An gbɛ̃eɔ ìɔ laaidɔ Lua ua
zĩkɛbɔɔwa. Tó wà gɛ̃̀ò ge tó wà bɔ̀ò,
aamɛ aaìɔ nao. 29 Wà ń gbɛ̃eɔ dìlɛ aaɔ
laaidɔ Lua kpɛ́ kpɛɛlɛ pɔ́ɔ ń a zĩkɛbɔɔwa
ń pɔ́wɛntio ń vɛ̃eo ń nísio ń tulaletio
ń pɔ́ gĩnanaɔ. 30 Sa'onaeɔ mɛ́ aaì pɔ́
gĩnanapiɔ yãalɛkɔ̃u. 31 Pɛ̃ɛkɛa¶¶ mɛ́ Levii
nɛ́ Kole bui Saluũ nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia Matitia zĩ
ũ. 32 Aà gbɛ̃́ Kole buieɔ mɛ́ aaìɔ pɛ̃ɛ pɔ́
wì kálɛ dɔ̀ɔdɔɔ kã́mabogɔɔzĩ kɛ.§§

33 Levii bui uabele lɛ̀sinaɔ mɛ́ aaìɔ ku
Lua ua kpɛ́nɛɔ guu. Wìli zĩ pãle danɛ́o,
asa aaìɔ ń zĩ kɛ fãanɛ ń gwãasĩnaoɛ.
34 Ampiɔ mɛ́ Levii bui uabele pɔ́ kú
Yelusalɛũɔ ũ, gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ́ wà ń tɔ́ dàlauɔ
ũ.

Saulu buiɔ

35 Yeiɛli mɛ́ Gabaɔ̃ɔ kàlɛ, ɔ̃ a ku we.
Aà na tɔ́n Maaka. 36 Aà yoan Abedɔ̃ ũ.
A gbɛa Zuu, Kisi, Baali, Nɛɛ, Nadabu,
37 Gedoo, Ahio, Zakali 38 ń Simɛa mae
Mikeloo. Aa kú ń gbɛ̃́ɔ saɛ Yelusalɛũɛ.

39 Nɛɛ Kisi ì, Kisi Saulu ì, Saulu
Yonatãa ì ń Malakisuao ń Abinadabuo
ń Isibosɛo. 40 Yonatãa mɛ́ Mika mae Mɛ-
fibosɛ ì. 41 Mikapi nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Pitɔ̃,
Mɛlɛki, Talea ń Aazao. 42 Aaza Yada ì,
Yala Alemɛ ì ń Azemavɛo ń Zimlio. Zimli
Mɔza ì, 43 Mɔza Binɛa ì, Binɛa Lefaia ì,
Lefaia Ɛlasa ì, Ɛlasa Aseli ì.

44 Aseli nɛgɔ̃ɛ ì sooloɛ. An tɔ́n kɛ:
Azikaũ, Bokelu, Isimaɛla, Sealia, Obadia
ń Ananio. Aseli nɛgɔ̃ɛɔn we píi.

Kí Saulu gaa

(1Sam 31.1-13)

10 Filitɛ̃ɔ zĩkà ń Isailiɔ, ɔ̃ Isailiɔ
bàalɛ̀nɛ́, an daside gàga Giliboa
gbɛpɔlɛu. 2 Kɛ́ Filitɛ̃ɔ pɛ̀lɛ Saulu ń a
nɛgɔ̃ɛɔzi, ɔ̃ aa aà nɛ́ɔ Yonatãa ń Abi-
nadabuo ń Malakisuao dɛ̀dɛ. 3 Zĩ pɔ́ lìaa
Sauluzi pãsĩkũ̀, ɔ̃ kàzunaɔ aà pà, à kɛ̀'ĩa.
4 Ɔ̃ a ò a zĩkabɔkũnaɛ: Ǹ ń fɛ̃nda wo,
ní ma zɔ̃ ǹ ma dɛò. Tó ni kɛ màao,
gyafɔɔdeɛ beeɔ mɔ kɔ̃̀ɔ'omanɔɛ. Ɔ̃ vĩa aà
zĩkabɔkũnapi kũ̀, i weio, ɔ̃ Saulu a fɛ̃nda
sɛ̀ à azĩa ò'oa. 5 Kɛ́ aà zĩkabɔkũnapi è à
gà, ɔ̃ à azĩa ò'o a fɛ̃ndaa sɔ̃, aa gà ḿpii.
6 Màa Saulu ń a nɛgɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn àaɔ̃ɔ ń a
bɛdeɔ gàga ḿpii sãnu.

7 Kɛ́ Isaili pɔ́ kú guzulɛu weɔ è ń zĩgɔ̃ɔ
bàalɛ̀ mɛ́ Saulu ń a nɛgɔ̃ɛɔ gàga, ɔ̃ aa
bàalɛ̀ sɔ̃, aa ń wɛ̃́lɛɔ tò we, ɔ̃ Filitɛ̃ɔ mɔ̀
zɔ̃̀lɛu. 8 Kɛ́ a gu dɔ̀, ɔ̃ Filitɛ̃ɔ mɔ̀ pɔ́ɔ woloi
gbɛ̃́ pɔ́ gàgaɔwa, ɔ̃ aa Saulu ń a nɛgɔ̃ɛ
gbɛ̃ɔn àaɔ̃ɔ gɛ è kálɛa Giliboa gbɛpɔlɛu.
9 Ɔ̃ aa Saulu mi zɔ̃̀ aa aà gɔ̃kɛbɔɔ wòlowà,
ɔ̃ aa gbɛ̃́ɔ zĩ̀ aa a bao fã̀ɛ Filitɛ̃ɔ bùsuu píi
ń ń tã́akpɛɔ. 10 Wà aà gɔ̃kɛbɔɔ kàlɛ ń tã́aɔ
kpɛ́u, ɔ̃ wà aà mi lòo Dagɔ̃ kpɛ́u.

11 Kɛ́ Yabɛsi Galadadeɔ yã́ pɔ́ Filitɛ̃ɔ kɛ̀
Sauluɛpi mà màa, 12 ɔ̃ an nɛgɔ̃naɔ fɛ̀lɛ píi,
aa Saulu ń a nɛgɔ̃ɛɔ gɛɔ sɛ̀lɛ tàò Yabɛsi.
Aa ń vĩ gbɛ̃́nɛli gbáu we, ɔ̃ aa lɛyè e gɔɔ
sopla.

¶¶**9:31** Lev 2.4-6
§§**9:32** Lev 24.5-9

13 Saulu gà kɛ́ à bò Dii kpɛ yɑ̃́iɛ. I Dii
yɑ̃dao,* à gɛ̀ yɑ̃gbɛ̀a gɛ̀sisinawa se.† 14 I
yɑ̃gbɛa Diiwao. A yɑ̃́i Dii aà dɛ̀i, ɔ̃ à Yɛse
nɛ́ Davidi kpà kpalau aà gbɛu.

Davidi kpaa Isailiɔ kpalau

(2Sam 5.1-10)

11 Isailiɔ mɔ̀ Davidi kĩ́i ḿpii Hɛblɔ̃
aa mɛ̀: Wá au doũɛ. 2 Za zi, baa
gɔɔ pɔ́ Saulu dɛ kía ũ, ḿmɛ ni dɔaawɛ̃ɛ
zĩlau gɛa ń suao. Ɔ̃ Dii n Lua ònɛ ḿmɛ
ńyɔ̃ɔ dɛ a gbɛ̃́ Isailiɔ dɔaana ũ, an kía
ũ. 3 Kɛ́ Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔɔ mɔ̀ kí Davidi kĩ́i
Hɛblɔ̃ ḿpii, we à lɛdoũkɛ̀uńnɔ Dii aɛ, ɔ̃ aa
nísikà aà miwa aa aà kpà Isailiɔ kpalau,
lá Dii dà Samuɛliɛ a òwa.

4 Davidi ń Isailiɔ tɔ̃̀u Yelusalɛũ pɔ́ wì
mɛ lɔ Yebusi‡ ḿpii. Ɔ̃ Yebusideɔ 5 ò Da-
vidiɛ: Ńyɔ̃ gɛ̃ lao. Ń beeo Davidi wɛ̃́lɛ
bĩ́ide pɔ́ wì mɛ lɔ Siɔnapi sì, ɔ̃ à gɔ̃̀ aà wɛ̃́lɛ
ũ. 6 Gɔɔ bee Davidi mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ dɔ̀aa lɛ̀lɛ
Yebusideɔwa káau mɛ́ a gɔ̃ zĩgɔ̃ɔ swana
ũ, an gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ. Zeluia nɛ́ Yoabu mɛ́ gɛ̀
káau, ɔ̃ à gɔ̃̀ ń swana ũ. 7 Davidi bɛkpà
wɛ̃́lɛ bĩ́idepiu, ɔ̃ wà tɔkpàɛ̀ Davidi Wɛ̃́lɛ.
8 À kpɛ́ɔ dɔ̀dɔ lìai za gu pɔ́ wà Milo ɛ kàka
ń bùsuo e a bĩ́iwa, mɛ́ Yoabu wɛ̃́lɛpi gu
pɔ́ gɔ̃̀ɔ kɛ̀kɛ. 9 Davidi gbɑ̃a lɛ́ dɛdɛɛ, asa
Dii Zĩgɔ̃de kuaànɔɛ.

Davidi nɛgɔ̃naɔ

(2Sam 23.8-39)

10 Davidi nɛgɔ̃naɔ kíaɔ yɑ̃́n kɛ. Ampiɔ ń
Isailiɔ píi aa zɛ̀aànɔ aà kíakɛ yɑ̃́ musu. Aa
aà kpà Isailiɔ kía ũ lá Dii òwa. 11 Davidi
nɛgɔ̃napiɔ tɔ́n kɛ: Akemɔ gbɛ̃́ Yasɔbaũ mɛ́
nɛgɔ̃n tɔde gbɛ̃ɔn àaɔ̃ɔ swana ũ. Aàpi mɛ́
sɔ̃na sɛ̀ gbɛ̃ɔn ɔ̃aa do ń basɔɔɔzi, à ń zɔ̃zɔ̃ò
píi gɔɔdoũzĩ.

12 Aà gbɛa Dodai nɛ́ Ɛleazaa, Ahoa gbɛ̃́
kú nɛgɔ̃n gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔ guu lɔ. 13 A kú
ń Davidio gɔɔ pɔ́ Filitɛ̃ɔ kɑ̃̀aa aa zĩkà
Pasadamiũ. Isailiɔ pɔ̀ɔbɔzɑ̃kɛ̀ gu pɔ́ naa
bú kúu. 14 Aàpi ń a gbɛ̃́ɔ aamɛ zɛ̀ wà gì
búpi guoguo. Aa Filitɛ̃ɔ dɛ̀dɛ, ɔ̃ Dii tò aa
zĩ̀ zɔ̃ɔ blè gɔɔ bee.

15 Nɛgɔ̃n gbɛ̃ɔn baakwiɔ guu, gbɛ̃ɔn
àaɔ̃ɔ mɛ́ bò gɛ̀ Davidi kĩ́i Adulaũ gbɛ̀'ɛu.
Filitɛ̃ɔ gɑ̃li bòo kálɛa Lefai guzulɛu.
16 Gɔɔ bee Davidi ku sɛ̃gbɑ̃u mɛ́ Filitɛ̃
gudɔ̃anaɔ ku Bɛtɛlɛũ. 17 Davidi lɛ́ a bɛ í
nidɛ à mɛ̀: Démɛ a gɛ́ Bɛtɛlɛũ bɔlɛ lɔ̀ɔ'i
tɔ́imɛɛi? 18 Ɔ̃ gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔ gɛ̀ gɛ̃̀ Filitɛ̃ɔ
bòou, aa Bɛtɛlɛũ bɔlɛ lɔ̀ɔpi í tò sùò Da-
vidiɛ. Ɔ̃ i we mìo, a tɔ̃̀lɛ Diiɛ sa'o'i ũɛ. 19 À
mɛ̀: Kai ma Lua, má fɔ̃ íɛ bee mio. Gbɛ̃́
pɔ́ aa gì ń wɛ̃niiɔ auɛ! I we mìo. Nɛgɔ̃n
gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔ yɑ̃kɛan we.

20 Yoabu dɑ̃una Abisai mɛ́ nɛgɔ̃n gbɛ̃ɔn
baakwipiɔ swana ũ. Aàpi mɛ́ sɔ̃na sɛ̀
gbɛ̃ɔn ɔ̃aa do ń basɔɔozi à ń dɛdɛ, ɔ̃ à
tɔbɔ̀ gbɛ̃ɔn baakwipiɔ guu. 21 À tɔbɔ̀ dɛ
nɛgɔ̃n gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔla, ɔ̃ à gɔ̃̀ ń dɔaana ũ,
kási a ku nɛgɔ̃n tɔde gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔ guuo.

22 Yoiada nɛ́ Benaia, Kabazee gbɛ̃́á
zĩ̀kan wɔ́ɔdeɛ. Aà yɑ̃kɛaɔ dasi. À Mɔabu
nɛgɔ̃n tɔdeɔ dɛ̀ gbɛ̃ɔn pla. À gɛ̃̀ ɛ guu gɔɔ
pɔ́ lougbɛ kwɛ̀, à nɔ̀ɔmusu dɛ̀u. 23 À Egipi
gbɛ̃́ pɔ́ a gbɑ̃̀a kà gɑ̃̀sĩsuu sɔo dɛ̀. Egipi
gbɛ̃́pi sɔ̃mpa dɛ lán zwɑ̃̀atɑ̃n àsaliwaɛ, ɔ̃
Benaia sɔ̃̀aàzi ń goo, à aà sɔ̃napi sìwà à
aà dɛ̀ò. 24 Yoiada nɛ́ Benaia mɛ́ yɑ̃́piɔ kɛ̀,
ɔ̃ à tɔbɔ̀ nɛgɔ̃n gbɛ̃ɔn baakwipiɔ guu. 25 À
tɔbɔ̀ dɛ nɛgɔ̃n gbɛ̃ɔn baakwipiɔla, kási a
ku nɛgɔ̃n tɔde gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔ guuo. Ɔ̃ Da-
vidi aà dìlɛ a dɔaiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ.

26 Nɛgɔ̃napiɔ tɔ́n kɛ:
Yoabu dɑ̃una Asaɛli,
Dodo nɛ́ Ɛlana Bɛtɛlɛũ gbɛ̃́,
27 Alodi gbɛ̃́ Samɔ,
Peloni gbɛ̃́ Ɛlɛzi,
28 Tekoa gbɛ̃́ Ikesi nɛ́ Ila,
Anato gbɛ̃́ Abiɛzɛɛ,
29 Usa gbɛ̃́ Sibekai,

---

*10:13 Lev 19.31, 20.6
†10:13 1Sam 28.7-8
‡11:4 Dɔa 1.21

Ahoa gbɛ̃́ Ilai,
30 Nɛtofa gbɛ̃́ Malai,
Nɛtofa gbɛ̃́ Baana nɛ́ Ɛlɛbu,
31 Gibɛa pɔ́ kú Bɛ̃yãmɛɛ bùsuu gbɛ̃́ Libai
nɛ́ Itai,
Pilatɔ̃ gbɛ̃́ Benaia,
32 Gaasi guzulɛ gbɛ̃́ Idai,
Alaba gbɛ̃́ Abiɛli,
33 Bauliũ gbɛ̃́ Azemavɛ,
Saaleboni gbɛ̃́ Ɛliaba,
34 Gizoni gbɛ̃́ Asɛũ nɛgɔ̃ɛɔ,
gusĩsĩde gbɛ̃́ Sage nɛ́ Yonatãa,
35 gusĩsĩde gbɛ̃́ Sakaa nɛ́ Ahiaũ,
Ulu nɛ́ Ɛlifala,
36 Mɛkɛla gbɛ̃́ Efɛɛ,
Peloni gbɛ̃́ Ahia,
37 Kaamɛli gbɛ̃́ Ɛzɛlo,
Ɛzɛbai nɛ́ Naalai,
38 Natã dãuna Yoɛli,
Ageli nɛ́ Mibaa,
39 Amɔni bui Zɛlɛki,
Beelo gbɛ̃́ Naalai, Zeluia nɛ́ Yoabu
zĩkabɔkũna,
40 Yɛtɛɛ buiɔ Ila ń Galebuo
41 Iti bui Uli,
Alai nɛ́ Zabada,
42 Siza nɛ́ Adina, Lubɛni buiɔ swana
ń a gbɛ̃́ɔ gbɛ̃ɔn baakwi.
43 Maaka nɛ́ Anana,
Miti gbɛ̃́ Yosafa,
44 Asalo gbɛ̃́ Uzia,
Aloee gbɛ̃́ Otaũ nɛgɔ̃ɛɔ Sãma ń Yeiɛlio,
45 Simɛli nɛ́ Yediaɛ
ń a dãuna Yoha Tizi gbɛ̃́o,
46 Maava gbɛ̃́ Ɛliɛli,
Ɛlinaaũ nɛgɔ̃ɛɔ Yelibai ń Yosaviao,
Mɔabu gbɛ̃́ Itamaa,
47 Ɛliɛli ń Ɔbɛdio
ń Mɛzobi gbɛ̃́ Yaasiɛo.

Zĩgɔ̃ pɔ́ nà Davidiwa Saulu gɔɔɔ

12 Kɛ́ Kisi nɛ́ Saulu Davidi yà, gbɛ̃́
pɔ́ aa nà Davidiwa Zikilagaɔ tɔ́n
kɛ. Aa ku nɛgɔ̃na pɔ́ dɔ̀aàlɛ zĩlauɔ guuɛ.
2 Aa sáɔ ń gbɛmaɔ kũa, aaì ka ge gbɛ
zu ń ɔplaao ń ɔzɛɛo píiɛ. Saulu zĩa bui
Bɛ̃yãmɛɛ buiɔnɛ, aan kɛ:
3 An swana Ahiɛzɛɛ, Gibɛa gbɛ̃́ Se-
maanɛ ń aà dãuna Yoasio, Azemavɛ
nɛgɔ̃ɛɔ Yeziɛli ń Pɛlɛtio, Belaka ń Anato
gbɛ̃́ Yehuo, 4 Gabaɔ̃ɔ gbɛ̃́ Isimaia pɔ́
dɛ nɛgɔ̃n gbɛ̃ɔn baakwiɔ dɔaanaɔ do
ũ, 5 Selemia, Yaaziɛ, Yohanani, Gedela
gbɛ̃́ Yozaba, 6 Ɛluzai, Yelimɔ, Bealia, Se-
malia, Alufi bui Sefatia, 7 Ɛlikana, Isia,
Azalɛli, Kole buiɔ Yoɛzɛɛ ń Yasɔbaũo
8 ń Gedoo gbɛ̃́ Yeloaũ nɛgɔ̃ɛɔ Yoela ń
Zebadiao.
9 Gada buieɔ ńzĩa kpà Davidiwa sɛ̃g-
bãu. Gɔ̃sa gbãaɔnɛ. Aaìɔ ku zĩ̀ sɔu guuɛ,
mɛ́ aa sɛ̀ngbao ń sɔ̃nao dɔ̃. An oa bɔ̀
nɔ̀ɔmusuwa, mɛ́ aaìɔ wãa gusĩsĩdeu lán
tuewa. 10 Ezɛɛ mɛ́ ń swana ũ, a plaade
Obadia, a àaɔ̃de Ɛliabu, 11 a síiɔ̃de Misi-
mana, a sɔode Zelemii, 12 a soolode Atai,
a soplade Ɛliɛli, 13 a swaaɔ̃de Yohanani,
a kɛ̃okwide Ɛlizaba, 14 a kwide Zelemii,
a kuɛdode Mabanai.
15 Gada buipiɔá zĩgɔ̃ swanaɔnɛ. An gbɛ̃́
pɔ́ a gbãa kɛ̃́sãańzi gbãa mɛ́ sáa ń gbɛ̃ɔn
basɔɔɔ gbãao. An gbɛ̃́ pɔ́ dɛńlaɔ sɔ̃ gbɛ̃ɔn
ɔ̀aa sɔo pɔ́. 16 Ɔ̃mɛ bùa Yuudɛ̃wa mɔ sɛ̃́ia
guu gɔɔ pɔ́ à pà, aa tò guzulɛdeɔ tilɛ̀
gukpɛ ń bɛ'aɛo píi.
17 Bɛ̃yãmɛɛ buieɔ ń Yudaeɔ mɔ̀ nà Da-
vidiwa sɛ̃gbãu lɔ. 18 Davidi gɛ̀ dàńlɛ à
mɛ̀: Tó aafia álɛ mɔa à dɔmalɛ, mí gbãak-
paázi ń nɔ̀sɛmɛndoo. Tó álɛ mɔ́ ma kpái
ma ibɛɛɔwa, baa kɛ́ mi yãpãsĩkɛ́ɛoɛ sɔ̃,
wá deziɔ Lua a e, i yãgɔ̃gɔ̃wɛ̃ɛ. 19 Ɔ̃
Lua Nisĩna dɛ̀dɛ nɛgɔ̃n gbɛ̃ɔn baakwipiɔ
swana Amasaiwa à mɛ̀:
N gbɛ̃́ɔn wá ũ, Davidi,
wa zɛnnɔɛ, Yɛse nɛ́.
Lua aafia kã̃fĩnɛ,
Lua n dɔnlɛdeɔ gba aafia lɔ,
asa n Lua a dɔnlɛɛ.
Ɔ̃ Davidi ń dílɛ à ń kɛ́ a zĩgɔ̃ gbãamɔnɛdeɔ
swanaɔ ũ.
20 Manase buieɔ nà Davidiwa gɔɔ pɔ́
aàpi ń Filitɛ̃ɔ lɛ́ gɛ́ zĩkai ń Sauluo. Ɔ̃ Da-

vidi ń a gbɛ̃́ɔ i dɔ Filitɛ̃ɔlɛo, asa Filitɛ̃ kíaɔ
mɛ́ lɛkpàaĩ, ɔ̃ aa aà gbàɛ aa mɛ̀: Tó à zɛ̀ ń
a dii Sauluoɛ, aa wá mi zɔ̃zɔ̃ɛ. 21 Manase
bui pɔ́ nà Davidiwa gɔɔ pɔ́ à tà Zikilagaɔn
kɛ: Adena, Yozaba, Yediaɛ, Mikaila, Yoz-
aba, Ɛlihu ń Ziletaio. Aamɛ Manase bui
zĩgɔ̃ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔɔɔ dɔaanaɔ ũ. 22 Aa dɔ̀
Davidilɛ gbãamɔnɛdeɔ yɑ̃́ musu, asa gɔ̃sa
gbãaɔnɛ ḿpii, Davidi zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔɔnɛ.
23 Lá gu lɛ́ dɔ wìɔ mɔ Davidi kĩ́i dɔiaàlɛ e
aà zĩgɔ̃ɔ gɛ̀ dasikṹ lán Lua ìwaɔwaɛ.

Gbɛ̃́ pɔ́ nà Davidiwa Hɛblɔ̃ɔ

24 Gbɛ̃́ pɔ́ aa gɔ̃kɛbɔɔ kũa aa mɔ̀ Hɛblɔ̃
Davidi kpái kpalau Saulu gbɛu lá Dii
òwaɔ dasilɛn kɛ: 25 Yuda pɔ́ sɛ̀ngbao ń
sɔ̃naɔ kũaɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ soolo n
ɔ̀aa síiɔ̃oɛ (6.800). 26 Simɛɔ buiɔ gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sopla ń basɔooɛ (7.100).
27 Levii buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ síiɔ̃ ń
ɔ̀aa àaɔ̃oɛ (4.600). 28 Aalona buiɔ dɔaana
Yoiada ń a gbɛ̃́ɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ àaɔ̃
ń ɔ̀aa àaɔ̃ ń basɔooɛ (3.700). 29 Ɛ̀waaso
nɛgɔ̃n Zadoki kú ń guu ń a bɛ'uabeleɔ
gbɛ̃ɔn bao ń plao. 30 Saulu zĩa bui
Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ àaɔ̃ɛ
(3.000). Bɛ̃yãmɛɛ bui dasideɔ ku Saulu
kpɛ e tiaɛ. 31 Ɛflaiũ buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ bao ń ɔ̀aa síiɔ̃oɛ (20.800). Gɔ̃sa gbãa
tɔdeɔnɛ ń gbɛ̃́ɔ guu. 32 Manase bui pɔ́
kú bɛ'aɛ oiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bao pla-
saiɛ (18.000). Gbɛ̃́piɔ wà ń plɛ́ aa gɛ́ Da-
vidi kpái kpalau. 33 Isakaa bui dɔaanaɔ
gbɛ̃ɔn ɔ̀aa doɛ. Aa gɔɔ bee yɑ̃́ dɔ̃ mɛ́
aa laai vĩ a yɑ̃́ musu, aa dɔ̃ lá à kṹ
Isailiɔ kɛ. Aa kú ń ń ìwaɔ píi. 34 Zab-
ulɔni bui pɔ́ aa zĩ dɔ̃ mɛ́ aa gɔ̃kɛbɔ
dɔ́ɛ dɔ̃ɔ píi gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ blakwiɛ
(50.000). Aa ku aà kpɛ ń nɔ̀sɛmɛndooɛ
35 Nɛfatali bui dɔaanaɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa sɔoɛ ń
ń ìwaɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ baakwi ń so-
plao (37.000), baade ń a sɛ̀ngbaoo ń a
sɔ̃nao. 36 Dã bui pɔ́ aa ku zɩ̃̀ sɔu guuɔ
gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ baakwi plasaio ń ɔ̀aa
àaɔ̃oɛ (28.600). 37 Asɛɛ bui pɔ́ zĩ dɔ̃ mɛ́
aa ku sɔu guuɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ blaɛ
(40.000). 38 Lubɛni buiɔ ń Gada buiɔ ń
Manase bui pɔ́ kú Yuudɛ̃ baaleɔ gbɛ̃ɔn
sɔ́sɔo lɛɛ basooloɛ (120.000). An baade
ń a gɔ̃kɛbɔɔ.

39 Gbɛ̃́piɔá zĩgɔ̃ɔnɛ ḿpii, aaìɔ ku sia
zĩlau sɔu guuɛ. Aa mɔ̀ Hɛblɔ̃ ń nɔ̀sɛmɛn-
doo Davidi kpái kpalau, i gɔ̃ Isaili bui
píi kía ũ. Ɔ̃ Isaili kĩniɔ làasoo doũpi kɛ̀
lɔ, aa ye Davidi kpaa kpalaui. 40 Ɔ̃ aa
gɔɔ àaɔ̃ kɛ̀ ń Davidio we, aa pɔblè aa
vɛ̃ɛmì, asa an bɛdeɔ kṹsũakɛ̀nɛ́ɛ. 41 Bee
gbɛa an saɛde pɔ́ kú Isakaa buiɔ bùsuu
ń Zabulɔni buiɔ bùsuo e à gɛ̀ pɛ̀ Nɛfa-
tali bui pɔ́ kú zɑ̃̀ɔ bùsuwaɔ aa pɔblea dì
zàa'ĩnaɔnɛ ń yiongoɔ ń sɔ̃baonaɔ ń zuɔ aa
mɔ̀ɔnɛ́ɛ. Pɔ́wɛnti diɛ ń kaadɔɛmbɛ giiɔ ń
vɛ̃ɛbɛ giiɔ ń vɛ̃ɛo ń nísio ń zuɔ ń sãɔ, kɛ́
Isailiɔ lɛ́ pɔnakɛ yɑ̃́i.

Sua ń Dii kpagoloo Yelusalɛũ

(2Sam 6.1-11)

13 Davidi lɛkpàaĩ ń a zĩgɔ̃ gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔɔɔ dɔaanaɔ ń a gbɛ̃ɔn
basɔobasɔɔɔ dɔaanaɔ píi. 2 Ɔ̃ a ò Isailiɔnɛ
píi: Tó à kɛ̀ɛ́ maa, mɛ́ a dɛ Dii wá Lua
pɔeã ũɛ, wà lɛ́kpãsãkɛ wá gbɛ̃́ kĩni pɔ́ kú
Isaili bùsuuɔnɛ píi ń sa'onaɔ ń Levii bui
pɔ́ kúńnɔ ń wɛ̃́lɛɔ guuɔ, aa mɔ kãaawanɔ,
3 wí gɛ wá Lua kpagolo sɛ́ suò wá kĩ́i,
asa wi yãgbɛawà Saulu gɔɔo. 4 Gbɛ̃́ pɔ́
kãaaapiɔ wèi màa, asa à kɛ̀ ḿpiiɛ maaɛ.

5 Ɔ̃ Davidi Isailiɔ kɑ̃̀aa za Egipi swa
Sikooi e à gɛ̀ pɛ̀ Amata bɔlɛwa, kɛ́ aa
Lua kpagolo sɛ́ Kiliayaaliũ aa suò. 6 Ɔ̃
Davidi ń Isailiɔ gɛ̀ Kiliayaaliũ pɔ́ wì mɛ
lɔ Baala, Yuda bùsuu ḿpii, kɛ́ aa gɛ wà
Dii Lua kpagolo sɛ́ wà suò. Dii ìɔ kible
kpagolopi musu malaika gɑ̃̀sĩadeɔ zãn-
guo¶ ɔ̃ aà tɔ́ kuwà. 7 Ɔ̃ aa kpagolopi sɛ̀
Abinadabu bɛ,§ aa dà zugo dafu guu aa

¶**13:6** 1Sam 4.4, Soũ 99.1
§**13:7** 1Sam 7.1-2

dàò zɛ́u, Uza ń Ahio mɛ́ lɛ́ gɛò. 8 Davidi ń
Isailiɔ lɛ́ ɔ̃wã Lua aɛ ń gbãa pua lɛ́u ḿpii
ń lɛsiao. Wàlɛ mɔɔnalɛ ń kúuo ń gȁao ń
sɛ̃́sɛ̃naɔ ń kȁaeɔ.
9 Kɛ́ aa kà Kidɔ̃ ésegbɛ̃kĩi, zuɔ gɛ̃nalɛ̀, ɔ̃
Uza ɔbɔ̀ kpagolopi kũ̀. 10 Ɔ̃ Dii pɔ pàaàzi
à aà lɛ̀ we, kɛ́ à ɔnà kpagolopiwa yȁi, ɔ̃ à
gà[**] Lua aɛ we. 11 Davidi pɔ pà, kɛ́ Dii pɔ
fɛ̃̀ Uzazi yȁi, ɔ̃ wì mɛ gupiɛ Pɔfɛ̃a'uzazi e
ń a gbão. 12 Gɔɔ bee ɔ̃ vĩa Davidi kũ̀ Lua
yȁ musu à mɛ̀: Kpelewa má kɛ mà Lua
kpagolo sɛ́ mà taòi? 13 Ɔ̃ i sɛ sùò a wɛ̃́lɛu
lɔo, à lìlɛ tàò Gata gbɛ̃́ Ɔbɛdɛdɔũ bɛ.
14 Lua kpagolopi ku aà bɛ e mɔ àaɔ̃, ɔ̃
Dii ɛ̀fãaikɛ̀ aà bɛdeɔnɛ ń pɔ́ pɔ́ a vĩɔ píi.[††]

Davidi zĩblea Filitɛ̃ɔwa

(2Sam 5.11-25)

14 Tii kí Hilaũ gbɛ̃́ɔ zĩ̀ Davidiwa
ń sɛdɛ líɔ ń gbɛ̀'ãnaɔ ń li'ãnaɔ
kpɛdɔiɛ̀. 2 Ɔ̃ Davidi dɔ̃̀ sa kɛ́ Dii a kpa
Isailiɔ kía ũɛ, mɛ́ à a kpala kȁfĩɛ maamaa,
kɛ́ Isailiɔ dɛ Luapi gbɛ̃́ɔ ũ yȁi.
3 Davidi ɛ̀a nɔeɔ sɛ̀ Yelusalɛũ lɔ, ɔ̃ à
nɛgɔ̃ɛɔ ń nɛnɔeɔ ì'íńnɔ. 4 Nɛgɔ̃ɛ pɔ́ à ń
í Yelusalɛũpiɔ tɔ́n kɛ: Samua, Sobabu,
Natã, Salomɔɔ, 5 Ibaa, Ɛlisua, Ɛlifele,
6 Nɔga, Nɛfɛgi, Yafia, 7 Ɛlisama, Ɛliada ń
Ɛlifeleo.
8 Kɛ́ Filitɛ̃ɔ mà wà Davidi kpà Isaili bui
píi kía ũ, ɔ̃ ampii aa gɛ̀ lɛ́ aà wɛ. Kɛ́ Da-
vidi a baomà, ɔ̃ à gɛ̀ daińlɛ. 9 Filitɛ̃ɔ mɔ̀
lɛ̀lɛ Lefai guzulɛdeɔwa, 10 ɔ̃ Davidi gbɛ̀a
Luawa à mɛ̀: Mà gɛ́ lɛ́lɛi Filitɛ̃ɔwa, ńyɔ̃ ń
namɛɛ ma ɔzĩa? Dii wɛ̀wà à mɛ̀: Gɛ́, má ń
nanɛ n ɔzĩ. 11 Ɔ̃ Davidi ń a gbɛ̃́ɔ gɛ̀ Baali
Pelaziũ, ɔ̃ à zĩblɛ̀má we. Davidi mɛ̀: Lua
dɔ̀aamɛɛ à bɔ̀ mɔ̀ ma ibɛɛɔwa ń gbãao,
lá í ì gufɔ̃ bùiwa. Ɔ̃ à tɔkpà gupiɛ Baali
Pelaziũ.[‡‡] 12 Filitɛ̃ɔ ń tȁaɔ tò we, ɔ̃ Davidi
mɛ̀ wà kpasa.
13 Ɔ̃ Filitɛ̃ɔ ɛ̀a mɔ̀ lɛ̀lɛ Lefai
guzulɛdeɔwa lɔ. 14 Ɔ̃ Davidi ɛ̀a gbɛ̀a
Luawa lɔ. Lua wɛ̀wà à mɛ̀: Ńsu gɛ́má
súsuo. Liańzi, ní lɛ́lɛmá bɔaa ń kpɛ̃̀ kpɛ́o.
15 Tó a táa'okĩi mà lípiɔ mia, à bɔmá ń
zĩo, asa ma bɔ dɔaaɛ́n we, kɛ́ mà zĩble
Filitɛ̃ zĩgɔ̃ɔwa yȁi. 16 Davidi kɛ̀ màa lá
Lua òɛwa, ɔ̃ aa zĩblɛ̀ Filitɛ̃ zĩgɔ̃ɔwa za
Gabaɔ̃ɔ e à gɛ̀ pɛ̀ Gɛzɛɛwa. 17 Davidi tɔ́
lì bùsuɔla píi, ɔ̃ Dii tò bui píi vĩakɛ̀ɛ̀.

Sua ń Dii kpagoloo Yelusalɛũ

(2Sam 6.12-22)

15 Kɛ́ Davidi kpɛdɔ̀dɔ azĩaɛ a wɛ̃́lɛ
guu, ɔ̃ à gukɛ̀kɛ Lua kpagoloɛ, à
zwȁakpɛ dɔ̀ɛ̀ 2 à mɛ̀: Gbɛ̃e Lua kpagolo
sɛa zɛ́ vĩo, sema Levii buiɔ bàasio, asa Dii
mɛ́ ń dílɛ a sɛnaɔ ũ, aaiɔ a zĩ kɛ gɔɔpii.
3 À Isaili bui píi kȁaa Yelusalɛũ, kɛ́ aa
gɛ Dii kpagolopi sɛ suò gu pɔ́ a kɛ̀kɛɛ̀u.
4 Ɔ̃ à Aalona buiɔ ń Levii buiɔ sìsi: 5 Kɛata
buiɔ dɔaana Ulieli ń a gbɛ̃́ gbɛ̃ɔn ba-
sooloɔ. 6 Mɛlali buiɔ dɔaana Asaia ń a
gbɛ̃́ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń baooɔ. 7 Geesɔ̃ buiɔ
dɔaana Yoɛli ń a gbɛ̃́ gbɛ̃ɔn basoolok-
wiɔ. 8 Ɛlizafã buiɔ dɔaana Semaia ń a
gbɛ̃́ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa doɔ. 9 Hɛblɔ̃ buiɔ dɔaana
Ɛlieli ń a gbɛ̃́ gbɛ̃ɔn basiiɔ̃ɔ. 10 Uzieli
buiɔ dɔaana Aminadabu ń a gbɛ̃́ gbɛ̃ɔn
basɔokwi ń plaoɔ.
11 Ɔ̃ Davidi sa'onkiaɔ Zadoki ń Abi-
ataao sìsi ń Levii buiɔ Ulieli, Asaia, Yoɛli,
Semaia, Ɛlieli ń Aminadabuo. 12 A òné:
Levii bui dɔaanaɔn á ũ. Ápiɔ ń á gbɛ̃́ɔ à
gbãbɔ ázĩaɛ, í gɛ́ Dii Isailiɔ Lua kpagolo
sɛ́ à suò gu pɔ́ má kɛ̀kɛɛ̀u. 13 Dii wá
Lua pɔ fɛ̃̀wázi káau, kɛ́ á Levii buiɔ ámɛ
á sɛao yȁi. Wi yãgbɛawà a zɛ́wao. 14 Ɔ̃
Sa'onaɔ ń Levii bui kĩniɔ gbãbɔ̀ ńzĩaɛ, kɛ́
aa Dii Isailiɔ Lua kpagolo sɛ suò yȁi. 15 Ɔ̃
Levii buipiɔ gɛ̀ Lua kpagolo sɛ dà ń gȁu,
aalɛ suò ń a sɛ́liɔ lá Dii ò Mɔiziɛwa.

[**]**13:10** Nao 4.15
[††]**13:14** 1Lad 26.4-5
[‡‡]**14:11** Bee mɛ̀ Dii bɔ̀ bùi.

16 Ɔ̃ Davidi ò Levii bui dɔaanaɔnɛ aa
ń gbɛ̃ɛɔ dilɛ aaɔ lɛsi ń pɔ́'ɔbɔnaɔ: Do-
maɔ ń mɔɔnaɔ ń sɛ̃́sɛ̃naɔ, an pɔna súu
iɔ dɔ. 17 Ɔ̃ Levii buipiɔ Yoɛli nɛ́ Emani
dìlɛ ń Bɛlɛkia nɛ́ Asafao ń Mɛlali bui Ku-
saia nɛ́ Etanio. 18 An kwàasiɔn kɛ: Za-
kali, Yaaziɛ, Semilamɔ, Yeiɛli, Uni, Ɛli-
abu, Benaia, Maasea, Matitia, Ɛlifeleu,
Mikinɛia, Ɔbɛdɛdɔũ, Yeiɛli ń Azaziao.
19 Lɛ̀sin dɔaanaɔ Emani, Asafa ń Etanio
lɛ́ mɔgotɛ̃ sɛ̃́sɛ̃naɔ lɛ́. 20 Zakali, Aziɛli,
Semilamɔ, Yeiɛli, Uni, Ɛliabu, Maasea
ń Benaiao lɛ́ doma'ɔ gèele lɛ́. 21 Mati-
tia, Ɛlifeleu, Mikinɛia, Ɔbɛdɛdɔũ, Yeiɛli
ń Azaziao lɛ́ mɔɔna'ɔ kelena lɛ́.
22 Levii bui dɔaana Kenania mɛ́
kpagolosɛnaɔ dɔaana ũ. Ì yãdanɛ́, kɛ́ a
dɔ̃a vĩ a guu yã́i. 23 Bɛlɛkia ń Ɛlikanao
mɛ́ kpagolopi dɔ̃̀anaɔ ũ. 24 Sa'onaɛ beeɔ
mɛ́ lɛ́ kã̀aepɛ Lua kpagolo aɛ: Sebania,
Yosafa, Nɛtanɛli, Amasai, Zakali, Benaia
ń Ɛliɛzɛɛo. Ɔbɛdɛdɔũ ń Yehiao dɛ a
dɔ̃̀anaɔ ũɛ lɔ.
25 Màa Davidi ń Isailiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ ń
zĩgɔ̃ gbɛ̃ɔn ɔ̃̀aasɔsɔɔ dɔaanaɔ gè Dii
bàakuańnɔ kpagolo sɛ̀ Ɔbɛdɛdɔũ bɛ, aalɛ
suò ń pɔnao. 26 Lua dɔ̀ Levii bui pɔ́
kpagolopi sɛaɔlɛ, ɔ̃ wà sa'ò ń zuswanaɔ
mɛ̀n sopla ń sãsakaoɔ mɛ̀n sopla lɔ. 27 Da-
vidi bàabaa gomusu daa ń Levii bui pɔ́
kpagolo sɛaɔ ń ń dɔaana Kenaniao ń lɛ̀si-
naɔ píi. Davidi bàabaa sa'o'ula daa lɔ.
28 Màa Isaili bui píi lɛ́ su ń Dii kpagoloo
ń kúkuakɛao ń kuu'ɔo ń kã̀ae'ɔo ń sɛ̃́sɛ̃n
ɔ́o ń domalɛao ń mɔɔnlɛao.
29 Kɛ́ Dii kpagolo lɛ́ gɛ̃ Davidi wɛ̃́lɛu,
Saulu nɛ́ Mikali lɛ́ zĩ́lɛ gwa fɛnɛntiu. Kɛ́
a è kí Davidi lɛ́ ɔ̃wã, àlɛ pɔnakɛ Dii aɛ, ɔ̃
à sakàaàgu a sɔ̃ guu.

16 Wà sù ń Lua kpagoloo wa dìlɛ
zwã̀akpɛ pɔ́ Davidi dɔ̀ɛ̀ guu. Ɔ̃ wà
sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ò Lua aɛ
ń sáaukpasaɔ. 2 Kɛ́ Davidi sa'ò a làa, à
báaadà gbɛ̃́ɔgu ń Dii tɔ́o. 3 Ɔ̃ à pɛ̃ɛ ń
damina kàao ń vɛ̃ɛbɛ kàao bìilɛ Isaili pɔ́
kãaaa weɔnɛ ń miwa mɛ̀ndodo gɔ̃ɛɔ ń
nɔɛɔ.
4 À Levii buieɔ dìlɛ aaɔ zĩkɛ Dii
kpagolo aɛ, aaiɔ Dii Isailiɔ Lua tɔbɔ,
aaiɔ aà sáaukpa, aaiɔ aà táasilɛ. 5 Asafa
mɛ́ ń gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ, Zakali mɛ́ aà plaade ũ,
bee gbɛa Yaaziɛ, Semilamɔ, Yeiɛli, Mati-
tia, Ɛliabu, Benaia, Ɔbɛdɛdɔũ ń Yeiɛlio.
Aaliɔ domaɔ lɛ́ ń mɔɔnaɔ. Asafa sɔ̃ aliɔ
sɛ̃́sɛ̃napa. 6 Sa'onaɔ Benaia ń Yaaziɛo mɛ́
aaliɔ kã̀aepɛ Luabaakuańnɔ kpagolo aɛ
gɔɔpii.

Lua a gbɛ̃́ɔ suabaa

(Soũ 105.1-15)

7 Gɔɔ bee ɔ̃ Davidi Dii sáaukpazĩ dàalɛ,
a nà Asafa ń a gbɛ̃́ɔnɛ ń ɔzĩ.
8 À Dii sáaukpa, í aà sísi,
à to bui píi aà yãkɛaɔ dɔ̃.
9 À lɛsi à aà táasilɛ,
í aà yãbɔnsaɛkɛaɔ galikɛ píi,
10 í ĩ́anadã ń aà tɔ́ pɔ́ a kua adoao.
Á Dii kĩ́i wɛ̀ɛlɛnaɔ à pɔnakɛ,
11 à gɛ Dii le à gbãa gbɛawà,
íɔ aà aɛya gɔɔpii.
12 À to yãbɔnsaɛ pɔ́ a kɛ̀ɔ dɔágu,
aà dabudabukɛaɔ ń yã́ pɔ́ a dìlɛɔ.
13 Á Dii zɔ̀blena Isaili buiɔ,
á Yakɔbu bui pɔ́ à á sɛ́piɔ,
14 Dii mɛ́ wá Lua ũ,
ɔ̃mɛ ì yãdilɛ gbɛ̃́piiɛ.
15 Aà bàakuawanɔ yã́ lí sãaaguo,
yã́ pɔ́ a òpi aɔ ku e wá buiwaɛ.
16 Aà bàa kú ń Ablahaũo,¶¶
à ɛ̀a yã́ doũpi lɛgbɛ̃̀ Izaakiɛ lɔ.§§
17 Aà bàa ɛ̀a kú ń Yakɔbuo iko ũ,
ɔ̃ a kú ń Isailiɔ e gɔɔpii.
18 À mɛ̀ á Kanaa bùsu kpámá,
aɔ dɛ pɔ́ pɔ́ aa sɛ kpaalɛ guu ũ.*

¶¶**16:16** Daa 12.7, 17.8
§§**16:16** Daa 26.3
***16:18** Daa 28.13

19 Gɔɔ bee aa dasio, wìli ń yãdao,
aa ku Kanaa bùsuu bɔ̀mɔɔ ũɛ.
20 Aaìɔ liaaliaa bui ń buio guuɛ,
aaìɔ bɛbɛ bùsu ń bùsuo.
21 I we gbɛ̃ɛ ń wɛtã̀o,
à kíaɔ lèle an yã́ musu à mɛ̀:
22 Aasu ɔkã gbɛ̃́ pɔ́ a ń sɛ́piɔwao,
aasu ĩada a ãnabipiɔwao.†

Dii mɛ́ kía zɔ̃ɔ ũ

(Soũ 96.1-13, 106.1, 47-48)

23 Dṹnia gbɛ̃́pii, à lɛsi Diiɛ.
Àɔ aà zĩ̀blea baokpa lá gu lɛ́ dɔ.
24 À aà gawi yã'o buiɔnɛ,
à aà yãbɔnsaɛɔ galikɛ gbɛ̃́piiɛ.
25 Dii zɔ̃ɔ, à kà wà aà táasilɛ,
à kà wà vĩakɛɛ̀ dɛ diiɔla píi.
26 Buipãleɔ diiɔá pɔ́ gianaɔnɛ,
Dii mɛ́ musu kɛ̀.
27 A zɔ̃ɔkɛ ń bɛɛɛo vĩ,
gbãa ń pɔnao ku aà kĩ́iɛ.
28 À gawi ń gbãao dɔ̃ Diiɛ,
bùsu píi gbɛ̃́ɔ, à dɔ̃ Diiɛ.
29 À Dii tɔ́ gawi dɔ̃ɛ̀,
à mɔ aà aɛ, í aà gba pɔ́,
à kúlɛ Diiɛ ń lousisi'ulaɔ daa.
30 Zĩ́lɛdeɔ à tó á mɛ àɔ kukɛ aà aɛ.
À dṹnia kàlɛ gíũgiũ, a deea vĩo.
31 Musudeɔ, à pɔnakɛ,
zĩ́lɛdeɔ, à vĩ àɔ kɛ̃aa,
í o buiɔ guu Dii mɛ́ lɛ́ kible.
32 Ísia ń pɔ́ pɔ́ kúuɔ, à kɔ̃fĩkɛ,
sɛ̃̀a ń pɔ́ pɔ́ kúuɔ, à kúkuakɛ píi,
33 lí pɔ́ kú lákpɛuɔ i gulakɛ,
aai pɔnakɛ Dii aɛ,
asa àlɛ mɔ́ yã́kpalɛkɛi ń dṹniaoɛ.
34 À Dii sáaukpa, asa a maa,
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
35 À mɛ: Lua wá Suabana, wá suaba!
Wá bɔlɛ buiɔ guu, ní wá kãaa,
wí n tɔ́ kã́fĩ, asa a kua adoa,
wí ĩ́anadã ń n táasilɛao.
36 Wà Dii Isailiɔ Lua sáaukpa
za asĩnizĩ e gɔɔpii!
Ɔ̃ gbɛ̃́pii mɛ̀: Ãmi! Àleluya!
37 Davidi Asafa ń a gbɛ̃́ɔ dìlɛ Dii
bàakuańnɔ kpagoloi, kɛ́ aaliɔ zĩkɛ a aɛ
lá gu lɛ́ dɔ lá wa dìlɛwa. 38 À Ɔbɛdɛdɔũ
ń a gbɛ̃́ gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwi plasaiɔ dìlɛ we
lɔ. Yedutu nɛ́ Ɔbɛdɛdɔũpi ń Osao mɛ́
bɔlɛdɔ̃anaɔ ũ. 39 À sa'onkia Zadoki ń a
gbɛ̃ sa'onaɔ dìlɛ Dii zwã̀akpɛ kĩ́i Gabaɔ̃ɔ
gulɛsĩ pɔ́ wa bòu, 40 kɛ́ aaliɔ sa pɔ́ wì a
pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ o Dii gbagbakĩiwa kɔɔ ń
oosio, lá a ku Dii ikoyã pɔ́ a dìlɛ Isailiɔnɛ
lá guuwa. 41 Emani ń Yedutuo kúńnɔ we
ń gbɛ̃́ kĩni pɔ́ wà ń tɔ́ sì wà ń sɛ́ɔ, kɛ́
aaɔ Dii sáaukpa, asa aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
42 Kã̀aeɔ ń sɛ̃́sɛ̃naɔ ń pɔ́'ɔbɔn pãleɔ dɛ
Emani ń Yedutupio yã́ ũɛ, kɛ́ wàli lɛ-
siò Luaɛ. Yedutupi nɛgɔ̃ɛɔ mɛ́ bɔlɛdɔ̃anaɔ
ũ. 43 Kɛ́ baade tà a bɛ, ɔ̃ Davidi ɛ̀a tà à
samaa'ò a uadeɔnɛ.

Lua lɛgbɛ̃a Davidiɛ

(2Sam 7.1-17)

17 Kɛ́ kí zɔ̃̀lɛ a bɛ, a ò ãnabi Natãɛ:
Ée! Kpɛ́ pɔ́ wa dɔ̀ ń sɛdɛ lío ɔ̃ máɔ
zɔ̃lɛu, Dii bàakuawanɔ kpagolo iɔ dilɛa
zwã̀akpɛua? 2 Natã wèwà à mɛ̀: Lá à n pɔ
gbàn kɛ, asa Lua kunnɔɛ. 3 Gwãasĩna bee
Dii yã'ò Natãɛ à mɛ̀: 4 Gɛ ǹ o ma zɔ̀blena
Davidiɛ ma mɛ̀ ɔ̃mɛ a bɛ pɔ́ máɔ ku a
guu kpamɛɛo. 5 Za gɔɔ pɔ́ ma bɔ ń Isailiɔ
Egipi e gbã mi bɛkpao. Miɔ sɔ̃kĩikpakpaɛ,
zwã̀akpɛ mɛ́ ma zɔ̃lɛkĩi ũ. 6 Gu pɔ́ ma sɔ̃k-
ĩikpàu ń ma gbɛ̃́ Isailiɔ píi mi dɔaanaɔ
dilɛ aa dɔaanɛ́ɛ, kási mi o ń gbɛ̃ɛɛ, bɔ́yãi
i kpɛdɔmɛɛ ń sɛdɛ líoo nio. 7 Gɛ ǹ o ma
zɔ̀blena Davidipiɛ, ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀
ma aà sɛ̀ sãdãdãkĩi, kɛ́ aàɔ dɛ ma gbɛ̃́
Isailiɔ dɔaana ũɛ. 8 Gu pɔ́ à gɛ̀u píi miɔ
kuaànɔɛ, ɔ̃ ma aà ibɛɛɔ dɛ̀dɛɛ̀. Má aà tɔbɔ
maamaa saɛ, iɔ dɛ dṹnia tɔdeɔ do ũ. 9 Ma
bùsu kpà ma gbɛ̃́ Isailiɔwa ma ń kálɛu, ɔ̃
aa zɔ̃̀lɛu aa gɔ̃̀ vĩ. Aa sɔ̃̀deedeekɛ lɔo. Gbɛ̃-
vãiɔ e ń wɛtã lá aa ń wɛtã̀ káau 10 gɔɔ pɔ́

†**16:22** Daa 20.3-7

ma dɔaanaɔ dìlɛnɛ́wa lɔo. Má aà ibɛɛpiɔ
busaɛ̀ píiɛ.
Ma Dii málɛ oɛ̀, mámɛ má bɛkpaɛ̀
aà buiɔ gbãa'ekĩi ũ. 11 Tó aà gɔɔ pà à
gà, má aà nɛgɔ̃ɛ mɛ̀ndo sɛ lɛsĩɛ, mí aà
kpa kpalau.‡ 12 Aàpi mɛ́ a kpɛdɔmɛɛ, iɔ
ku kpalau e gɔɔpii. 13 Mámɛ máɔ dɛ aà
mae ũ, aàpi iɔ dɛ ma nɛ́ ũ.¶ Má gbɛ̃kɛ
bɔaaaànɔ lá má bɔ̀aa ń gbɛ̃́ pɔ́ kú aà
ãawao. 14 Má aà buipi kpa kpala pɔ́ bɔ̀
ma kĩ́iu, iɔ ku we e gɔɔpii, iɔ dɛ ma gbɛ̃́ɔ
kía ũ, mɛ́ aà kpalapi aɔ láaa vĩo.§
15 Ɔ̃ Natã yã́pi dàu a sìu Davidiɛ lá Dii
òɛwa píi.

Davidi wabikɛa Diiwa

(2Sam 7.18-29)

16 Ɔ̃ kí Davidi gɛ̃̀ zɔ̃̀lɛ Dii aɛ à mɛ̀: Dii
Lua, bɔ́n ma ũi? Deɔn ma bɛdeɔ ũ ɔ̃ n ma
ka gweaɛ taawai? 17 Lua, bee kɛ̀nɛ fɛ̃́nɛũ
e tia, ɔ̃ n mapi n zɔ̀blena bui pɔ́ aɔ ku
zia yã'ò lɔ. Dii Lua, ɔ̃ n ma dilɛ lándɔ̃
má dɛ gbɛ̃́piilawaa? 18 Dii Lua, kpelewa
má o sa mapi n zɔ̀blena kã́fĩa yã́ musu
lɔi? Ń ma dɔ̃. 19 Dii, n yãzɔ̃ɔpi kɛ̀ lá ń
yeiwa ma yã́iɛ, ɔ̃ ń tò mapi n zɔ̀blena má
yãzɔ̃ɔpiɔ dɔ̃ píi. 20 Dii, gbɛ̃e muaannɔo.
Diie kuo, n bàasio, lá wá màwa. 21 Démɛ
muaa ń n gbɛ̃́ Isailiɔi? Dṹnia buiɔ guu
bui mɛ̀ndopi ɔ̃ ń bò n gbɛ̃́ɔ ũ. N nzĩa
tɔbɔ̀, n yãzɔ̃ɔ bɔnsaɛɔ kɛ̀ n gbɛ̃́piɔnɛ, n
buieɔ yà n gbɛ̃́ pɔ́ n ń bó Egipiɔnɛ. 22 N
Isailiɔ dìlɛ aaɔ dɛ n gbɛ̃́ɔ ũ e gɔɔpiiɛ.
Dii, n gɔ̃ ń Lua ũ. 23 Dii, to lɛ́ pɔ́ ń gbɛ̃̀
mapi n zɔ̀blena ń ma buiɔ yã́ musu àɔ
ku gɔɔpii. Kɛ lá ń òwa, 24 ní tɔbɔ maa-
maa e gɔɔpii, wi mɛ Dii Zĩgɔ̃deá Isailiɔ
Luaɛ, mɛ́ mapi n zɔ̀blena Davidi, ńyɔ̃ ma
buiɔ zĩ́napɛlɛ, 25 asa mpi ma Lua, ń òmɛɛ
n mɛ̀ ńyɔ̃ bɛkpamɛɛ ma buiɔ gbãa'ekĩi ũɛ.
A yã́i tò mapi n zɔ̀blena ma sɔ̃dìlɛ ma
wabiɛ bee kɛ̀ma. 26 Dii, ḿmɛnn Lua, ɔ̃
n yãmaapi ò mapi n zɔ̀blenaɛ. 27 Báaada
mapi n zɔ̀blena ma buiɔgu sa, níɔ wɛ́tɛńzi
gɔɔpii. Dii, ḿmɛ n báaadàńgu, aaɔ báaa
vĩ e gɔɔpiiɛ.

Davidi zĩblea buipãleɔwa

(2Sam 8.1-18)

18 Bee gbɛa Davidi zĩblè Filitɛ̃ɔwa,
à ń busa à Gata ń a wɛ̃́lɛɔ sìmá.
2 À zĩblè Mɔabuɔwa, ɔ̃ aa gɔ̃̀ aà zɔ̀ble-
naɔ ũ, aaiɔ falubɔɛ̀. 3 Davidi zĩblè Zoba kí
Adadɛzɛɛwa Amata gɔɔ pɔ́ à ɛ̀a lɛ́ gɛ́ ɔtɔ̃i
Uflata swasaɛdeɔwa. 4 À aà sɔ̃́goɔ kũ̀kũ
mɛ̀n ɔ̀aa sɔo (1.000) ń sɔ̃́godeɔ gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sopla (7.000) ń kɛ̀sɛdeɔ
gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bao (20.000). À ń sɔ̃́ɔ
kĩzã zɔ̃̀zɔ̃ píi, mɛ̀n basɔo mɛ́ è bɔ̀. 5 Kɛ́ Sili
pɔ́ kú Damasi bùsuuɔ mɔ̀ dɔi Adadɛzɛɛlɛ,
ɔ̃ Davidi ń gbɛ̃́ɔ dɛ̀dɛ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bao
ń plao (22.000). 6 À gudɔ̃anaɔ dìlɛdilɛ
Sili bùsuu, ɔ̃ aa gɔ̃̀ aà zɔ̀blenaɔ ũ, aaiɔ
falubɔɛ̀. Dii tò Davidi zĩblè gu pɔ́ à gɛ̀u
píiɛ. 7 Davidi vua sɛ̀ngbao pɔ́ Adadɛzɛɛ
ìwaɔ kũaɔ sɛ̀lɛ tàò Yelusaleũ. 8 À mɔgotɛ̃
sɛ̀lɛ zɔ̃ɔzɔ̃ɔ Adadɛzɛɛ wɛ̃́lɛ Teba ń Kunio
guu. Salomɔɔ íkakĩi pìò ń mɔ̀pɛlɛɔ ń Lua
kpɛ́ pɔ́ɔ.
9 Kɛ́ Amata kí Tou mà Davidi zĩblè
Zoba kí Adadɛzɛɛ zĩgɔ̃ɔwa píi, 10 ɔ̃ à a
nɛ́ Adolaũ zĩ̀ fɔkpaiwà. À aà sáaukpà
zĩ pɔ́ a blè Adadɛzɛɛwa yã́i, asa Tou
zĩkàaànɔ yãaɛ. Ɔ̃ Adolaũpi mɔ̀ ń vua pɔ́ɔ
ń ã́nusu pɔ́ɔ ń mɔgotɛ̃ pɔ́ɔ, 11 ɔ̃ kí Da-
vidi dìlɛ Dii pɔ́ ũ, lá a kɛ̀ ń buipãle
pɔ́ à gbãablɛ̀máɔ ã́nusuɔ ń vuaɔwa píi,
Ɛdɔũɔ ń Mɔabuɔ ń Amɔniɔ ń Filitɛ̃ɔ ń
Amalɛki buiɔ. 12 Zeluia nɛ́ Abisai Ɛdɔũɔ
dɛ̀dɛ Guzulɛ Wisideu** gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ bao plasai (18.000). 13 À gudɔ̃anaɔ
dìlɛdilɛ Ɛdɔũ bùsuu lɔ, ɔ̃ Ɛdɔũɔ gɔ̃̀ aà

---

‡**17:11** Soũ 89.3-4, 132.11, Zãa 7.42, Zĩn 2.30
¶**17:13** Soũ 2.7, 89.26-27, 2Kln 6.18, Ɛbɛ 1.5
§**17:14** Soũ 89.36-37
****18:12** Soũ 60

zɔ̀blenaɔ ũ. Dii tò Davidi zĩblè gu pɔ́ à
gɛ̀u píiɛ.
14 Davidi mɛ́ Isaili bui píi kía ũ, à yã-
maa gɔ̃̀gɔ̃ a gbɛ̃́ɔnɛ a zɛ́wa. 15 Zeluia nɛ́
Yoabu mɛ́ aà zĩgɔ̃ɔ dɔaana ũ. Ailudi nɛ́
Yosafa mɛ́ aà kpàwakɛna ũ. 16 Aitubu
nɛ́ Zadoki ń Abiataa nɛ́ Aimɛlɛkio mɛ́
sa'onkiaɔ ũ. Selaia mɛ́ aà lakɛ̃na ũ.
17 Yoiada nɛ́ Benaia mɛ́ aà dɔaiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ
ũ. Davidipi nɛgɔ̃ɛɔ mɛ́ aà kwàasiɔ ũ aà
saɛ.

Davidi zĩblea Amɔniɔwa

(2Sam 10.1-19)

19 Bee gbɛa kɛ́ Amɔniɔ kí Naasa gà,
ɔ̃ aà nɛ́ zɔ̃̀lɛ aà gbɛu. 2 Davidi mɛ̀:
Má gbɛ̃kɛkɛ Naasa nɛ́ Anuniɛɛ, kɛ́ aà mae
gbɛ̃kɛkɛ̀mɛɛ yãa yɑ̃́i. Ɔ̃ Davidi a ìwaeɔ zɩ̃̀
aa gɛ́ Amɔni bùsuu aa aà nɔ̀sɛ níniɛ̀ aà
mae gaa yɑ̃́ musu. Kɛ́ Davidi ìwapiɔ kà
Anuni kĩ́i we aa aà nɔ̀sɛ níniɛ̀, 3 ɔ̃ Amɔni
kíaɔ ò Anuniɛ: Ńlɛ e Davidi gbɛ̃́ɔ zɩ̃̀ n mae
gɛ̀ kpɛlaa yɑ̃́i aà n nɔ̀sɛ níninɛ nɛɛ? Aa mɔ̀
wá bùsu asiigwaiɛ, aai ɛa mɔ lɛ́lɛwá. 4 Ɔ̃
Anuni Davidi ìwapiɔ kũ̀kũ à ń lɛkãna wà,
à ń pɔkasaɔ zɔ̃̀ɛzɔ̃ɛ a guo an zí lɛ́u, ɔ̃ à ń
gbáɛ. 5 Kɛ́ wà mɔ̀ wa ò Davidiɛ, ɔ̃ à gbɛ̃́ɔ
zɩ̃̀ aa gɛ́ daińlɛ, asa wí ń kṹ maamaaɛ. Aa
ònɛ́: Kí mɛ̀ à zɔ̃lɛ Yeliko e á lɛkãna kɑ̃́
bɔlɛ, í gbasa su.
6 Kɛ́ Anuni ń Amɔniɔ píi è Davidi ye
ń gĩyãi lɔo, ɔ̃ aa gbɛ̃́ɔ zɩ̃̀ Mɛsɔpɔtami
bùsuu ń Maaka bùsuo ń Zoba bùsuo ń
ɑ̃́nusuo tɔnu bla sɔosai, aa fĩaboò zĩkasɔ̃-
goɔ yɑ̃́i. 7 Ɔ̃ aa fĩabò sɔ̃́go mɛ̀n ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ baakwi ń plao (32.000) ń ń diiɔ yɑ̃́
musu. Aa fĩabò Maaka kíaɛ ń a zĩgɔ̃ɔ lɔ.
Aa mɔ̀ bòokpà Mɛdeba saɛ, ɔ̃ wà Amɔniɔ
kɑ̃̀aa wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo, aa gɛ̀ zĩlau. 8 Kɛ́ Da-
vidi a baomà, ɔ̃ à Yoabu zɩ̃̀ ń zĩgɔ̃ɔ píi.
9 Amɔniɔ bɔ̀ zĩ'ɔpòo ń wɛ̃́lɛ bĩ́ibɔlɛu mɛ́
kía pɔ́ mɔ̀piɔ ku sɛ̃u ńtɛ̃ɛ. 10 Kɛ́ Yoabu è
wà zĩ'ɔpòo a aɛ ń a kpɛo, ɔ̃ à Isaili zĩgɔ̃
maaɔ plɛ̀ à ń kálɛ aa gɛ́ lɛ́lɛiɛ Siliɔwa.
11 À zĩgɔ̃ kĩniɔ nà a dãuna Abisaiɛ a ɔzĩ,
à ń kálɛ aa gɛ́ lɛ́lɛi Amɔniɔwa 12 à mɛ̀:
Tó Siliɔ gbãa sù lɛ́ ma fu, mɔ dɔmalɛ. Tó
Amɔni buiɔ gbãa mɛ́ sù lɛ́ n fu sɔ̃, má mɔ́
dɔnlɛ. 13 À sɔ̃dilɛ! Wà gɔ̃ɛkɛ kɛ wá gbɛ̃́ɔ
ń wá Dii wɛ̃́lɛɔ yɑ̃́ musu. Dii a yɑ̃́ pɔ́ kɛ̀ɛ
maa kɛ. 14 Ɔ̃ Yoabu ń zĩgɔ̃ pɔ́ kuanɔɔ gɛ̀ lɛ́
zĩka ń Siliɔ, ɔ̃ Siliɔ bàalɛ̀nɛ́. 15 Kɛ́ Amɔniɔ
è Siliɔ bàalɛ̀, ɔ̃ aa bàalɛ̀ Abisaiɛ sɔ̃, aa sì
wɛ̃́lɛ guu, ɔ̃ Yoabu tà Yelusalɛũ.
16 Kɛ́ Siliɔ è Isailiɔ zĩblɛ̀má, ɔ̃ aa gbɛ̃́ɔ
zɩ̃̀ Uflata baa, aa gɛ̀ ń gbɛ̃́ kĩniɔ nàaa
sùńnɔ. Adadɛzɛɛ zĩgɔ̃ɔ dɔaana Sofaki mɛ́
dɔaaa. 17 Kɛ́ Davidi a baomà, à Isailiɔ
kɑ̃̀aa píi, ɔ̃ à bùańnɔ Yuudɛ̃wa. Davidi
gɛ̀ Siliɔ kĩ́i, à zĩ'ɔpòońzi, ɔ̃ aa sìkɔ̃u.
18 Aalɛ bàalɛ Isailiɔnɛ, ɔ̃ Davidi ń dɛdɛ sɔ̃́-
godeɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sopla (7.000) ń
kɛ̀sɛdeɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bla (40.000).
We wà ń zĩgɔ̃ɔ dɔaana Sofaki dɛ̀u. 19 Kɛ́
Adadɛzɛɛ zɔ̀blenaɔ è Isailiɔ zĩblɛ̀má màa,
ɔ̃ aa lɛdoũkɛ̀ ń Davidio, aa gɔ̃̀ aà zɔ̀blenaɔ
ũ. Ɔ̃ Siliɔ i we dɔ̀ Amɔniɔlɛ lɔo.

Laba sia Amɔniɔwa

(2Sam 12.26-31)

20 Kɛ́ í bɔ̀ ɛu, gɔɔ pɔ́ kíaɔ ì gɛ́ zĩkai,
ɔ̃ Yoabu dɔ̀aa zĩgɔ̃ɔnɛ zĩlau. À
Amɔni bùsu ásookɛ̀, ɔ̃ à gɛ̀ koezɔ̃̀ Labazi.
Gɔɔ bee Davidi ku Yelusalɛũ. Ɔ̃ Yoabu
lɛ̀lɛ Labawa a gbòo. 2 Ɔ̃ Davidi mɔ̀ ń kía
vua fùa gò aà miwa. A gbia kà kiloo
baakwi, mɛ́ gbɛ̀ bɛɛɛde kuwà. Ɔ̃ wa kpà
Davidiɛ. À wɛ̃́lɛpi pɔ́ɔ nàaa dúuduuɛ, 3 ɔ̃
à gbɛ̃́ pɔ́ kú weɔ kũ̀kũ bɔ̀lɛńnɔ, à ń dá síi
zĩu ń dúuduusu zĩo ń mɔo zĩo. Màa à kɛ̀
Amɔni wɛ̃́lɛɔnɛ píi, ɔ̃ à ɛ̀a tà Yelusalɛũ ń
a zĩgɔ̃ɔ píi.

Zĩkaa ń Filitɛ̃ɔ

(2Sam 21.15-22)

4 Bee gbɛa kɛ́ zɩ̃̀ fɛ̀lɛ ń Filitɛ̃ɔ Gɛzɛɛ,
Usa gbɛ̃́ Sibekai mɛ́ gbɛ̃́ gbɑ̃̀a bui pɔ́
wì mɛ Sipai dɛ̀, ɔ̃ Isailiɔ gbãablè Fil-
itɛ̃ɔwa. 5 Kɛ́ zɩ̃̀ ɛ̀a fɛ̀lɛ ń Filitɛ̃ɔ lɔ, Yaii nɛ́
Ɛlana mɛ́ Gata gbɛ̃́ Goliati dãuna Lami
dɛ̀. Lami sɔ̃mpa dɛ lán zwɑ̃̀atãna àsali-
waɛ. 6 Aalɛ zĩkańnɔ Gata lɔ. Gɔ̃sa tìisie

ku we, aà ɔnɛɔ soolosooloɛ, mɛ́ aà gbánɛɔ
soolosoolo, apii kɛ̀ baasɔo mɛ̀ndosai, mɛ́
gbɛ̃́ gbȁa buiɛ lɔ. 7 À kuabìi Isailiɔwa,
ɔ̃ Davidi vȉi Simɛa nɛ́ Yonatãa aà dɛ̀.
8 Gbɛ̃́piɔá Gata gbɛ̃́ gbȁa buiɔnɛ. Davidi
ń a gbɛ̃́ɔ mɛ́ ń dɛdɛ.

Davidi a zĩgɔ̃ɔ naoa

(2Sam 24.1-25)

21 Setãu fɛ̀lɛ Isailiɔwa, ɔ̃ à kɔ̃nikɛ̀
Davidiɛ aà Isailiɔ nao. 2 Ɔ̃ Davidi
ò Yoabuɛ ń zĩgɔ̃ dɔaanaɔ: À gɛ Isailiɔ nao
za Bɛɛsɛba e à gɛ pɛò Dãwa, í ɛa su ma
kĩ́i, kɛ́ mà e ń dasilɛ dɔ̃. 3 Ɔ̃ Yoabu wɛ̀wà
à mɛ̀: Dii a gbɛ̃́ɔ kɔ̃nɛ lɛɛ basɔo! Ma dii
kí, má dɔ̃ n gbɛ̃́ɔnɛ píi. Àkɛa ń ye kɛ
màai? Bɔ́yãi ń ye yã'i Isailiɔnɛi? 4 Ń beeo
kí yã́ Yoabu blɛ̀, ɔ̃ à bɔ̀ gɛ̀ Isaili bùsu
kɛ̀ɛlɛ, à ɛ̀a sù Yelusalɛũ. 5 Ɔ̃ Yoabu gbɛ̃́
pɔ́ a ń naoɔ lɛ́ ò Davidiɛ. Isaili bùsu guu
píi gɔ̃ɛ pɔ́ aa fɛ̃nda dɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn miliɔ̃ do ń
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ basɔooɛ (1.100.000). Yudaɔ
sɔ̃ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ ɔ̀aa pla ń bàaɔ̃k-
wioɛ (470.000). 6 Yoabu i Levii buiɔ ń
Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ da nao guuo, asa yã́ pɔ́ kí
dàɛpi i kaaàguo.

7 Yã́ pɔ́ Davidi kɛ̀pi kɛ̀ Luaɛ ĩ́i, ɔ̃ à
ɔtɔ̃̀ Isailiɔwa. 8 Ɔ̃ Davidi ò Luaɛ: Ma du-
unakɛ̀ maamaa yã́pi kɛa guu. Mapi n
zɔ̀blena, ma tàae kɛ̃a sa, asa ma sɔũyã
kɛ̀ɛ. 9 Dii yã'ò Davidi gu'ena Gadaɛ à mɛ̀:
10 Gɛ ǹ o Davidiɛ ma mɛ̀ má yã́ mɛ̀n àaɔ̃
kpaaĩɛ̀. Aà yã́ mɛ̀ndo sɛ a guu, mí kɛ̀ɛ̀.
11 Ɔ̃ Gada gɛ̀ Davidi lɛ̀ a òɛ̀: Dii mɛ̀ yã́ɛ
beeɔ do gwa ǹ sɛ́. 12 Imina wɛ̃̀ àaɔ̃ ge
bàalɛa n ibɛɛɔnɛ á dɛdɛa ń fɛ̃ndao mɔ
àaɔ̃ ge Dii Malaika gagyãkaa Isaili bùsu
gupiiu gɔɔ àaɔ̃ Dii fɛ̃nda ũ. A kpele ń
sɛ̀i? Gwa ǹ sɛ́, mí dɔ̃ lá má gɛ́ o ma Zĩ-
naɛ. 13 Ɔ̃ Davidi ò Gadaɛ: Má kú yeelɛa
zɔ̃ɔ guuɛ. Má sì wà lɛ́lɛ da Dii ɔzĩ, asa
a sósobi vĩ maamaaɛ. Asu to mà lɛ́lɛ da
gbɛ̃nazĩna ɔzĩo. 14 Ɔ̃ Dii gagyãkà Isail-
iɔgu, ɔ̃ Isailiɔ gàga gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ
bàaɔ̃kwi (70.000). 15 Ɔ̃ Lua malaikae zĩ̀
aà gɛ́ yã́yiai Yelusalɛũdeɔwa. Gɔɔ pɔ́ àlɛ
ń dɛdɛ, ɔ̃ Dii a nɔ̀sɛ suumpà an dɛdɛapi
yã́ musu, ɔ̃ a ò malaika pɔ́ lɛ́ ń dɛdɛpiɛ:
Zɛ màa! Ǹ n ɔ sɔaa sa. Yebusi bui Alauna
pɔ́wɛngbɛ̃zɛa ɔ̃ Dii Malaikapi kuu. 16 Kɛ́
Davidi wɛzù, ɔ̃ à malaikapi è zɛa gugbɔ̃u
a musu yã́io a zĩ́lɛ yã́io, à a fɛ̃nda ɔ pooa
Yelusalɛũa. Ɔ̃ Davidi ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ wùlɛ ń
gbɛɛu zwȁnkasaɔ kákaańla. 17 Ɔ̃ Davidi
ò Luaɛ: Mámɛ má ò wà gbɛ̃́ɔ nao. Mámɛ
ma duunapi kɛ̀ ma tàaekɛ̀. Gbɛ̃́piɔá ma
kpàsa sãɔnɛ. Aai yãe kɛo. Dii ma Lua, to
n ɔ sua ń ma de bɛdeɔ. Ńsu ǹ n gbɛ̃́ɔ dɛdɛ
ń gagyãpioo.

18 Ɔ̃ Dii Malaikapi ò Gadaɛ aà o Da-
vidiɛ aà gɛ́ Dii gbagbakĩi boi Yebusi bui
Alauna pɔ́wɛngbɛ̃zɛu. 19 Ɔ̃ Davidi gɛ̀ lá
Gada òɛ ń Dii tɔ́o kɛi. 20 Alauna lɛ́ ése
gbɛ̃. Kɛ́ à lìli, à malaikapi è. Aà nɛ́ gbɛ̃ɔn
síiɔ̃ pɔ́ kuaànɔɔ bɔ̀zã. 21 Kɛ́ Alauna gug-
wà, a è Davidi lɛ́ mɔ́ a kĩ́i, ɔ̃ à bɔ̀ pɔ́wɛng-
bɛ̃zɛa, à gɛ̀ kùlɛ Davidiɛ à wùlɛ a gbɛɛu.
22 Ɔ̃ Davidi òɛ̀: Ǹ n pɔ́wɛngbɛ̃zɛ yíaa
mà Dii gbagbakĩi bou, kɛ́ gagyãpi e go
gbɛ̃́ɔla. Yíaa a ɔ̃awa. 23 Ɔ̃ Alauna ò Da-
vidiɛ: Sɛ́! Ma dii kí, lá à kɛ̀nɛ maa, kɛò.
Gwa, má zuɔ kpa sa'obɔ ũ ń pɔ́wɛngbɛ̃-
goɔ yàa ũ ń éseo pɔ́wɛn gba ũ. Má n
gba píiɛ. 24 Ɔ̃ kí Davidi òɛ̀: Aawo! Má
lúmáɛ, mí a fĩabonɛ píi. Má pɔ́ pɔ́ dɛ n
pɔ́ ũ sɛ mà kpa Diiwao. Má sa'oowà pã
fĩabosaio. 25 Ɔ̃ à pɔ́wɛngbɛ̃zɛpi lùwà vua
ɔwatɛ̃ mɛ̀n ɔ̀aa àaɔ̃. 26 À Dii gbagbakĩi bò
we, ɔ̃ à sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ òwà ń
sáaukpasao. Kɛ́ à lɛzù Diizi, ɔ̃ Dii wɛ̀wà
à tɛ́ gbàɛ za musu, à sù gbagbakĩipiwa.

27 Dii yã'ò malaikapiɛ, ɔ̃ à a fɛ̃nda sɔ̀lɔ
a kpɛ́u. 28 Kɛ́ Davidi è Dii sìanɔ Yebusi
bui Alauna pɔ́wɛngbɛ̃zɛa, ɔ̃ à ɛ̀a sa'ɔ̀wà
we lɔ. 29 Gɔɔ bee Dii zwȁakpɛ pɔ́ Mɔizi
kɛ̀ guwaiwaiu ń a gbagbakĩio ku Gabaɔ̃ɔ
gulɛsĩ pɔ́ wa bòu. 30 Davidi lí fɔ̃ gɛ̀ yãg-
bɛai Diiwa weo, asa àlɛ vĩakɛ Dii malaika
fɛ̃ndaɛɛ.

22 Ɔ̃ Davidi mɛ̀: Lakĩi Dii Lua kpɛ́ aɔ
kuu ń sa pɔ́ Isailiɔ ì a pɔ́ kátɛu à
tɛ́kũ okĩio.

Lua kpɛ́ dɔa sɔukɛa

2 Davidi ò wà bɔ̀mɔ pɔ́ kú Isaili bùsuuɔ kãaa píi, ɔ̃ à ń gbɛ̃ɛɔ dìlɛ gbɛ̀'ãnaɔ ũ aa gbɛɔ ã wà Lua kpɛ́ boò. 3 À mɔ kpà siaɔwa maamaa aa kusaɔ ń sanɛɛɔ kɛò gãmɔɔ ń bɔlɛɔ pɔ́ ũ. Mɔgotɛ̃ pɔ́ a kpà sɔ̃, à gɛ̃̀ oaa. 4 Sɛdɛ lí pɔ́ a kpàɔ dasi, wa a lɛ́ dɔ̃o, asa Sidɔ̃deɔ ń Tiideɔ mɔ̀ɛ̀ ń sɛdɛ líɔ à kɛ̀ zài. 5 Davidi mɛ̀: Ma nɛ́ Salomɔɔá ɛ̀waasonaɛ, a yãe yáasi dɔ̃ gĩao. À kũ̀ kpɛ́ pɔ́ wa dɔ Diiɛ aɔ zɔ̃ɔɛ, i ɛa aɔ kɛfɛũ lɔ maamaa, gbɛ̃́pii i a maabo. A yã́i tò málɛ a dɔa sɔukɛ. Ɔ̃ Davidi kpɛ́pi dɔa sɔukɛ̀ maamaa e àɔ gɛ́ gai.

6 Ɔ̃ à a nɛ́ Salomɔɔ sìsi, a òɛ̀ aà kpɛdɔ Dii Isailiɔ Luaɛ. 7 A òɛ̀: Ma nɛ́, ma zɛò ma sɔ̃ guu mà kpɛdɔ Dii ma Luaɛ, aà tɔ́ iɔ kuwà. 8 Ɔ̃ Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀ ma gbɛ̃dɛ̀dɛ dasi zĩ pɔ́ má kàɔ guu. Má e kpɛ́pi dɔɛo gbɛ̃́ dasi pɔ́ ma ń dɛdɛ a aɛ yã́i. 9 À mɛ̀ nɛ́ pɔ́ má i mɛ́ aɔ dɛ aafia gbɛ̃́ ũ, asa á tó aà kã́mabo aà ibɛɛ pɔ́ liaiɔ yã́ musuɛ. Wa tɔ́kpa nɛ́piɛ Salomɔɔ.†† À mɛ̀ á tó Isailiɔ kua àɔ na kílikili aà gɔɔɛ. 10 Aàpi mɛ́ a kpɛdɔɛ, iɔ dɛ a nɛ́ ũ, íɔ dɛ aà mae ũ. Á aà zɔ̃lɛa kpalau Isailiɔ guu zɛdɔ, aà kpala aɔ láaa vĩo. 11 Tia sɔ̃ ma nɛ́, Dii aɔ kunnɔ, i n daɛ ń gòmio, ní kpɛdɔ Dii n Luapiɛ, lá a ò n yã́ musuwa. 12 Dii n gba ɔ̃nɔ ń wɛzẽo gɔɔ pɔ́ a n dilɛ Isailiɔnɛ, kɛ́ ǹyɔ̃ aà ikoyã kũa. 13 Tó ń ikoyã pɔ́ Dii dà Mɔizie a dìlɛ Isailiɔnɛ kũa, mɛ́ ńlɛ aà ɔtondɔkĩi gwa, ńyɔ̃ kã́fĩa e. Sɔ̃dilɛ, níɔ wɔ́ɔ vĩ. Ńsu to vĩa n kũo. Ńsu to sɔ̃ kɛ̃nguo.

14 Ma dɛ̃ɛkà ma vua kàlɛ Dii kpɛ́ pɔ́ ũ tɔnu ɔ̀aa gẽo ń plao, ã́nusu sɔ̃ tɔnu ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ baakwi ń síiɔ̃o. Mɔ́ ń mɔgotẽo sɔ̃, wa a lɛ́ dɔ̃o, a gbia kɛ̀ zài. Ma lí ń gbɛo kàlɛ we lɔ. Pɔ́piɔ kã́fĩ lɔ. 15 Ń zĩkɛnaɔ vĩ dasi, gbɛ̀'ãnaɔ ń li'ãnaɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ gɔ̃i vĩ ɔzĩ píi guuɔ, 16 vua zĩ, ã́nusu zĩ, mɔgotɛ̃ zĩ ń mɔsi zĩo. N ɔzĩkɛnaɔ lɛ́ vĩo. Na zĩpiwa! Dii aɔ kunnɔ!

17 Ɔ̃ Davidi ò Isaili kíaɔnɛ aa mɔ dɔ a nɛ́ Salomɔɔlɛ 18 à mɛ̀: Dii á Lua kúánɔo lé? I á gba ĩ́ampakĩi gupiiuo lé? À gbɛ̃́ pɔ́ kú bùsuɛ beeu za káauɔ nàmɛɛ ma ɔzĩɛ, ɔ̃ bùsupi gɔ̃̀ Diipi ń a gbɛ̃́ɔ pɔ́ ũ sa. 19 À Dii á Lua kĩ́i wɛɛlɛ teasisai ń nɔ̀sɛmɛndoo sa, í na Dii Lua kúkĩi boawa, í su ń Dii bàakuaánɔ kpagoloo ń aà pɔ́ kelɛɔ kpɛ́ pɔ́ álɛ dɔɛ̀, aà tɔ́ iɔ kuwàpi guu.

23 Kɛ́ Davidi zikũ̀ táotao, ɔ̃ à Salomɔɔ kpà Isailiɔ kía ũ.‡‡

Levii buiɔ zĩ

2 Davidi Isaili kíaɔ kã̀aa ń sa'onaɔ ń Levii buiɔ píi. 3 Wà Levii bui gɔ̃ɛ pɔ́ kà wɛ̃̀ baakwi ge aa dɛaɔ nàò, aa gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bla plasaiɛ (38.000). 4 Ɔ̃ Davidi gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ baasɔo mɛ̀ndosaiɔ (24.000) dìlɛ aaɔ wɛ́tɛ Dii ua yã́ɔi, à gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sooloɔ (6.000) dìlɛ lakɛ̃naɔ ń yãgɔ̃gɔ̃naɔ ũ. 5 Ɔ̃ à gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ síiɔ̃ɔ (4.000) dìlɛ bĩ́ibɔlɛdɔ̃anaɔ ũ, mɛ́ à gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ síiɔ̃ɔ (4.000) dìlɛ Dii táasilɛnaɔ ũ, aaliɔ aà táasilɛ ń pɔ́'ɔbɔna pɔ́ Davidi kpàɔ. 6 Davidi ń kpaalɛ̀ ń buiɔwa gã ń gão, Geesɔ̃ buiɔ, Kɛata buiɔ ń Mɛlali buiɔ.

7 Geesɔ̃ nɛgɔ̃ɛɔn Ladã ń Simɛio ũ. 8 Ladã nɛgɔ̃ɛɔ àaɔ̃ɛ: A sɛ̃́ia Yeiɛli, a gbɛa Zetaũ ń Yoɛlio. 9 Simɛi nɛgɔ̃ɛɔ àaɔ̃ɛ: Selomɔ, Haziɛli ń Halanao. Ladã bui uabele káauɔn we. 10 Simɛi nɛgɔ̃ɛɔ síiɔ̃ɛ: Yaata, Ziza, Yeusi ń Bɛliao. 11 A sɛ̃́ia Yaata, a plaade Ziza. Yeusi ń Bɛliao buiɔ dasio, ɔ̃ wà ń dílɛ bui doũ zĩ doũ guu.

12 Kɛata nɛgɔ̃ɛɔ síiɔ̃ɛ: Amlaũ, Isaa, Hɛblɔ̃ ń Uziɛlio. 13 Amlaũ nɛgɔ̃ɛɔn Aalona ń Mɔizio ũ. Wà Aalona ń a buiɔ dìlɛ ń zɛ́i, aaɔ laaidɔ Lua pɔ́ɔwa, aaɔ Luapi gbagba, aaɔ tulaletikatɛaɛ̀, aaɔ zĩkɛ aà kúkĩi, aaɔ samaa'o gbɛ̃́ɔnɛ

††22:9 Bee mɛ̀ aafia.
‡‡23:1 1Kia 1.38-39

ń aà tɔ́o gɔɔpii.¶¶ 14 Wà Lua gbɛ̃́ Mɔizi
buiɔ dìlɛ lán Levii bui kĩniɔwa. 15 Mɔizi
nɛgɔ̃ɛɔn Geesoũ ń Ɛliɛzɛɛo ũ. 16 Geesoũ
nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ian Sebuɛli ũ. 17 Ɛliɛzɛɛ nɛgɔ̃ɛ
sɛ̃́ian Lɛabia ũ. I nɛgɔ̃ɛe i lɔo, ãma
Lɛabiapi nɛgɔ̃ɛɔ ì dasi maamaaɛ.

18 Isaa nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ian Selomi ũ. 19 Hɛblɔ̃
nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: A sɛ̃́ia Yelia, a plaade
Amalia, a àaɔ̃de Yaaziɛ, a síiɔ̃de Yeka-
maũ. 20 Uziɛli nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: A sɛ̃́ia Mika,
a plaade Isia.

21 Mɛlali nɛgɔ̃ɛɔn Mali ń Musio ũ. Mali
nɛgɔ̃ɛɔn Ɛleazaa ń Kisio ũ. 22 Ɛleazaa gà
nɛgɔ̃ɛsaiɛ, nɛnɔɛɔ a ì tɛ̃ɛtɛ̃ɛ. An desɛ̃ Kisi
nɛgɔ̃ɛɔ mɛ́ ń sɛsɛ. 23 Musi nɛgɔ̃ɛɔ àaɔ̃ɛ:
Mali ń Edɛɛo ń Yelemɔo.

24 Levii buiɔn we sɛa an dezi pɔ́ dɛ
uabele káau ũɔwa. Lua ua zĩkɛna pɔ́
kà wɛ̃̀ bao ge aa dɛaɔ, wà ń baade tɔ́
dàlau an buipiɔwaɛ. 25 Davidi mè: Lá Dii
Isailiɔ Lua a gbɛ̃́ɔ gbà ĩ́ampakĩi mɛ́ à sù
Yelusalɛũ àɔ ku we gɔɔpiiɛ, 26 Levii buiɔ
zwɛ̃̀akpɛ ń a zĩkɛbɔɔ sɛ táa'oò lɔo. 27 Yɛ̃́
pɔ́ Davidi ò gbɛzã yɛ̃́i ɔ̃ wì Levii bui pɔ́
kà wɛ̃̀ bao ge aa dɛaɔ naoi.

28 Levii buipiɔ líɔ dɔ Aalona buiɔlɛ ń
Dii ua zĩo. Aaliɔ wɛ́tɛ Lua uai ń a kpɛ́ɔ ń
gbãbɔa Lua pɔ́ɔnɛɔ ń zĩ pɔ́ wì kɛ weo 29 ń
pɛ̃ɛ pɔ́ wì kpa Luawao ń pɔ́wɛnti gbao ń
kàawanao ń a totoao ń a zaao ń a zɔ̃ɔ
lɛ́o. 30 Aaliɔ Dii sáaukpa ń aà táasilɛao
kɔɔ ń oosio 31 ń gɔɔ pɔ́ wàlɛ sa pɔ́ wì a
pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ o Diiwa kã́mabogɔɔzĩɔ
ń mɔ gɔɔ sɛ̃́ia zĩ́ɔ ń dikpɛ pɔ́ wa dìlɛɔ.
Aaliɔ zĩkɛ Diiɛ gɔɔpii màa, mɛ́ an dasi
lí ká lá wa dìlɛnɛ́wa. 32 Ampiɔ mɛ́ aali
laaidɔ kpaaũkpɛ ń a pɔkeleɔ zĩwa, mɛ́ an
gbɛ̃́ Aalona buiɔ lí laaidɔ Dii kpɛ́ zĩwa.§§

Sa'onaɔ zĩ

24 Aalona bui gãliɔn kɛ: Aalona
nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Nadabu, Abiu,
Ɛleazaa ń Itamaao. 2 Nadabu ń Abiuo
gàga ń mae wáaɛ,* aai nɛgɔ̃ɛ i sɔ̃o. Ɔ̃
Ɛleazaa ń Itamaao gɔ̃̀ sa'onaɔ ũ. 3 Da-
vidi ń Ɛleazaa bui Zadokio ń Itamaa bui
Aimɛlɛkio sa'onaɔ kpaalɛ̀ gã ń gão, aaɔ
kɔ̃ gba zɛ́ zĩ yã́ musu. 4 Aa dɔaanaɔ è
dasi Ɛleazaa buiɔ guu dɛ Itamaa buiɔ gu-
ula, ɔ̃ aa Ɛleazaa bui uabeleɔ sɛ̀ gbɛ̃ɔn
gɛ̃o ń mɛ̀ndoo, Itamaa bui uabeleɔ sɔ̃
swaaɔ̃. 5 Aa ń kpaalɛ̀ ń gbɛlaaoɛ an wɛg-
wasai, asa Ɛleazaa buieɔ ń Itamaa buieɔ
dɛ Lua kpɛ́ gbɛ̃zɔ̃ɔ ń sa'onkiaɔ ũ ḿpiiɛ.
6 Levii bui lakɛ̃na Semaia, Nɛtanɛli nɛ́
ń tɔ́ dàlau kía ń aà ìwaɛ beeɔ wáaɛ:
Sa'onkia Zadoki, Abiataa nɛ́ Aimɛlɛki,
sa'ona uabeleɔ ń Levii bui uabeleɔ. Tó wà
gbɛ̃́ sɛ̀ Ɛleazaa bui guu do, ɔ̃ wì sɛ Itamaa
bui guu do.
7 Yoialibu mɛ́ sɛ̃́ia,
a plaade Yedaia,
8 a àaɔ̃de Aliũ,
a síiɔ̃de Seoliũ,
9 a sɔode Malakia,
a soolode Miamɛ,
10 a soplade Akozi,
a swaaɔ̃de Abia,
11 a kɛ̃okwide Yesua,
a kwide Sekania,
12 a kuɛdode Ɛliasibu,
a kuɛplade Yakiũ,
13 a kuɛ'aaɔ̃de Hupa,
a gɛ̃o mɛ̀ndosaide Yɛsɛba,
14 a gɛ̃ode Bilega,
a gɛ̃o ń mɛ̀ndoode Imɛɛ,
15 a gɛ̃o ń plaode Ezii,
a bao plasaide Apisɛsi,
16 a bao mɛ̀ndosaide Petaia,
a baode Yeezekɛli,
17 a bao ń mɛ̀ndoode Yakɛ̃,
a bao ń plaode Gamulu,
18 a bao ń àaɔ̃de Delaia,
a baasɔo mɛ̀ndosaide Maazia.

¶¶**23:13** Bɔa 28.1
§§**23:32** Nao 3.5-9
***24:2** Lev 10.1-2

19 Lá aali gɛ́ zĩkɛi Dii kpɛ́u aaɔ kɔ̃ gba zɛ́n
we, lá Dii Isailiɔ Lua dà an dezi Aalonaɛ
a dìlɛwa.

Levii bui kĩniɔ

20 Levii bui kĩniɔn kɛ: Amlaũ bui Se-
buɛli nɛ́ Yedeia.
21 Lɛabia yoa Isia.
22 Isaa bui Selomɔ nɛ́ Yaata.
23 Hɛblɔ̃ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Yelia, Amalia,
Yaaziɛ ń Yekamaũo.
24 Uziɛli bui Mika nɛ́ Samii.
25 Mika dãuna Isia nɛ́ Zakali.
26 Mɛlali nɛgɔ̃ɛɔ Mali ń Musio.
27 Mɛlali bui Yaazia nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Bɛnɔ,
Soaũ, Zakuu ń Ibelio. 28 Mali nɛ́ Ɛleazaa
i nɛgɔ̃ɛ io. 29 Mali nɛ́ Kisi bui Yelamɛli.
30 Musi nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Mali, Edɛɛ ń
Yelimɔo. Levii buiɔn we an dezi buiɔwa.
31 Ampiɔ sɔ̃ aa gbɛlà lá an gbɛ̃́ Aalona
buiɔ kɛ̀wa kí Davidi ń Zadokio ń
Aimɛlɛkio ń sa'ona uabeleɔ ń Levii bui
uabeleɔ wáaɛ. Vĩ̀i buiɔ ń dãuna buiɔ, yã́
doũ wa kɛ̀nɛ́.

Lɛ̀sinaɔ

25 Davidi ń Isaili kíaɔ mɛ́ Asafa
nɛgɔ̃ɛɔ ń Emani nɛgɔ̃ɛɔ ń Yedutu
nɛgɔ̃ɛɔ dìlɛ ń zɛ́i aa ãnabikɛkɛ ń mɔɔnaɔ
ń domaɔ ń sɛ̃́sɛ̃naɔ. Zĩpikɛnaɔ tɔ́n kɛ:
2 Asafa nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Zakuu, Yosɛfu,
Nɛtania ń Asalɛlao. Asafa mɛ́ aɔ wɛ́tɛ a
nɛ́piɔzi, kía sɔ̃ iɔ wɛ́tɛ ń ãnabikɛkɛai.
3 Yedutu nɛgɔ̃ɛɔ sooloɛ: Gedalia, Zeli,
Yesaia, Simɛi, Asabia ń Matitiao. An mae
Yedutu mɛ́ ìɔ wɛ́tɛ́nzi, ɔ̃ ìɔ ãnabikɛkɛ ń
mɔɔnlɛao, ìɔ Dii sáau kpa àɔ aà táasilɛ̀ò.
4 Emani nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Bukia, Matania,
Uziɛli, Sebuɛli, Yelemɔ, Anania, Anani,
Ɛliata, Gidaleti, Lomantiɛzɛɛ, Maloti,
Yɔsebekasa, Otii ń Maazioo. 5 Gbɛ̃́piɔá kí
gu'ena Emani nɛgɔ̃ɛɔnɛ ḿpii. Lua lɛgbɛ̃̀ɛ̀
à mɛ̀ á aà gba gbãa, ɔ̃ à aà gbà nɛgɔ̃ɛɔ
gɛ̃o mɛ̀ndosai ń nɛnɔɛɔ lɔ àaɔ̃. 6 Gbɛ̃́piɔ
ìɔ lɛsi Dii ua ń sɛ̃́sɛ̃naɔ ń domaɔ ń mɔɔ-
naɔ ḿpiiɛ. An maeɔ Asafa ń Yedutuo ń
Emanio mɛ́ aaìɔ wɛ́tɛńzi Lua ua zĩpi guu.
Kí sɔ̃ ìɔ wɛ́tɛ ń maepiɔzi. 7 Ampiɔ ń ń
gbɛ̃́ pɔ́ aa lɛsia Diiɛ dàda aa dɔ̃ɔ, ampii
gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń basiiɔ̃kwi plasaioɛ (288).
8 Wà likpà lá aali kɔ̃ gba zɛ́ zĩpi yã́ musuɛ,
nɛ́fɛ̃nɛn gbɛ̃zɔ̃ɔ, yãdanɛdeɔ ń yãdadanaɔ
píi. 9 Wà gbɛ̃́piɔ sɛ̀ baade ń a nɛgɔ̃ɛɔ ń a
dãunaɔ gbɛ̃ɔn kuɛplaplaɛ:
A sɛ̃́ia Asafa nɛ́ Yosɛfu,
a plaade Gedalia,
10 a àaɔ̃de Zakuu,
11 a síiɔ̃de Zeli,
12 a sɔode Nɛtania,
13 a soolode Bukia,
14 a soplade Yesalela,
15 a swaaɔ̃de Yesaia,
16 a kɛ̃okwide Matania,
17 a kwide Simɛi,
18 a kuɛdode Azalɛli,
19 a kuɛplade Asabia,
20 a kuɛ'aaɔ̃de Sebuɛli,
21 a gɛ̃o mɛ̀ndosaide Matitia,
22 a gɛ̃ode Yelimɔ,
23 a gɛ̃o ń mɛ̀ndoode Anania,
24 a gɛ̃o ń plaode Yɔsebekasa,
25 a bao plasaide Anani,
26 a bao mɛ̀ndosaide Maloti,
27 a baode Ɛliata,
28 a bao ń mɛ̀ndoode Otii,
29 a bao ń plaode Gidaleti,
30 a bao ń àaɔ̃ode Maazio,
31 a baasɔo mɛ̀ndosaide Lomantiɛzɛɛ.

Lua kpɛ bĩ́ibɔlɛdɔ̃anaɔ

26 Bĩ́ibɔlɛdɔ̃anaɔ gãliɔn kɛ:
Sɛ̃́ia Kole buiɔ.
Kole nɛ́ Mɛsɛlɛmia, Abiasafa tɔũna.
2 Mɛsɛlɛmia nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ:
A sɛ̃́ia Zakali,
a plaade Yediaɛ,
a àaɔ̃de Zebadia,
a síiɔ̃de Yaniɛli,
3 a sɔode Elaũ,
a soolode Yohanani,
a soplade Ɛlioenai.
4 Ɔbɛdɛdɔũ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ:

A sɛ̃́ia Semaia,
a plaade Yozaba,
a àaɔ̃de Yoa,
a síiɔ̃de Sakaa,
a sɔode Nɛtanɛli,
5 a soolode Amiɛli,
a soplade Isakaa,
a swaaɔ̃de Puletai.
Asa Lua mɛ́ ɛ̀fãaikɛ̀ Ɔbɛdɛdɔũpiɛ.† 6 Aà
nɛ́ Semaia nɛgɔ̃ɛɔ ì lɔ, aa kpalablè ń
dezi buiɔ guu, asa bɛɛɛdeɔnɛ. 7 Semaia
nɛ́piɔn kɛ: Ɔtɛni, Lefaɛli, Ɔbɛdi ń Ɛl-
izabao. Aà dãunaɔ Ɛlihu ń Semakiaoá
bɛɛɛdeɔnɛ lɔ. 8 Gbɛ̃́piɔá Ɔbɛdɛdɔũ buiɔnɛ
ḿpii. Ampiɔ ń ń nɛgɔ̃ɛɔ ń ń dãunaɔá
bɛɛɛdeɔnɛ, an gbãa kà zĩpi kɛa. Aa gbɛ̃ɔn
bàaɔ̃ ń plaoɛ. 9 Mɛsɛlɛmia nɛgɔ̃ɛɔ ń a dãu-
naɔá bɛɛɛdeɔnɛ lɔ. Aa gbɛ̃ɔn bao plasaiɛ.
10 Mɛlali bui Osa nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: A sɛ̃́ia
Simɛli, ãma nɛ́ sɛ̃́ia no, aà mae mɛ́ aà dìlɛ
yoa ũ. 11 A plaade Ilikia, a àaɔ̃de Tabalia,
a síiɔ̃de Zakali. Osa nɛgɔ̃ɛɔ ń a dãunaɔ
gbɛ̃ɔn kuɛ'aaɔ̃ɛ.
12 Wà zĩdà bui dɔaanapiɔnɛ, baade ń a
bĩ́ibɔlɛdɔ̃an gãliɔ, lá wa dà ń daɛ pɔ́ lɛ́
zĩkɛ Dii uaɔnɛwa. 13 Wà likpànɛ́ ń bui-
waɛ, nɛ́fɛ̃nɛn gbɛ̃zɔ̃ɔ ń bɔlɛ pɔ́ an baade
aɔ dɔ̃́ao. 14 Mɛsɛlɛmia gukpɛ oi bɔlɛ blè,
ɔ̃ aà nɛ́ Zakali pɔ́ dɛ lɛdamade ɔ̃nɔna
ũ gugbãntoo oi bɔlɛ blè. 15 Ɔbɛdɛdɔũ
gɛɔmidɔkĩi oi bɔlɛ blè, mɛ́ aà nɛgɔ̃ɛɔ mɛ́
dɔ̃ɔ dɔ̃́aa blè. 16 Osa bɛ'aɛ oi bɔlɛ blè ń
zɛda pɔ́ kú musu bɔlɛ pɔ́ wì mɛ Salɛkɛ
Bɔlɛo.
Bĩ́ibɔlɛdɔ̃anaɔ ìɔ kɔ̃ lɛũkpakɛɛ. 17 Levii
buipiɔ ìɔ ku gukpɛ oi lá gu lɛ́ dɔ gbɛ̃ɔn
soolosoolo, gugbãntoo oi gbɛ̃ɔn síiɔ̃si-
iɔ̃, gɛɔmidɔkĩi oi gbɛ̃ɔn síiɔ̃siiɔ̃, dɔ̃ɔ saɛ
gbɛ̃ɔn plapla. 18 Bɛ'aɛ oi gbɛ̃ɔn síiɔ̃siiɔ̃ ìɔ
ku zɛdau, ua oi sɔ̃ gbɛ̃ɔn plapla. 19 Kole
buiɔ ń Mɛlali bui bĩ́ibɔlɛdɔ̃ana gãliɔn we.

Làasi dɔ̃̀anaɔ ń yãgɔ̃gɔ̃naɔ

20 An gbɛ̃́ Levii buiɔ mɛ́ Lua kpɛ́ làasiɔ
ń pɔ́ pɔ́ wì Lua gba làasiɔ dɔ̃̀anaɔ ũ.
21 Geesɔ̃ bui Ladã bui uabeleɔn kɛ: Yeiɛli
22 ń a nɛ́ Zetaũo ń Zetaũpi dãuna Yoɛlio.
Ampiɔ mɛ́ aaìɔ wɛ́tɛ Dii kpɛ́ làasiɔi.
23 Amlaũ bui gbɛ̃ɛɔ ń Isaa bui gbɛ̃ɛɔ
ń Hɛblɔ̃ bui gbɛ̃ɛɔ ń Uziɛli bui gbɛ̃ɛɔ ku
we lɔ. Ampiɔn kɛ: 24 Mɔizi nɛ́ Geesoũ bui
Sebuɛli mɛ́ làasi gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ. 25 Aà deziɔ
do Ɛleazaa mɛ́ Lɛabia ì, Lɛabia Yesaia
ì, Yesaia Yolaũ ì, Yolaũ Zikeli ì, Zikeli
Selomi ì. 26 Selomipi ń a daɛɔ mɛ́ pɔ́ pɔ́
wa Lua gbà làasiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ũ. Kí Davidi ń
uabele pɔ́ dɛ zĩgɔ̃ dɔaanaɔ ũɔ mɛ́ gbapiɔ
dà. 27 Aa pɔ́ pɔ́ aa nàaa zĩ guuɔ kpà Lu-
awa wà aà kpɛ́ kɛkɛò. 28 Selomi ń a daɛɔ
mɛ́ aaìɔ wɛ́tɛ pɔ́ pɔ́ gu'ena Samuɛli ń Kisi
nɛ́ Sauluo ń Nɛɛ nɛ́ Abinɛɛo ń Zeluia nɛ́
Yoabuo kpàɔi ń pɔ́ pɔ́ gbɛ̃́ kĩniɔ kpàɔ píi.
29 Wà bàasi zĩ dà Isaa bui Kenaniaɛ ń a
nɛgɔ̃ɛɔ. Aamɛ Isailiɔ lakɛ̃naɔ ń ń yãgɔ̃gɔ̃-
naɔ ũ. 30 Hɛblɔ̃ bui Asabia ń a daɛɔ gbɛ̃ɔn
ɔ̃aa swaaɔ̃ ń basɔooɛ (1.700). Bɛɛɛdeɔnɛ
ḿpii. Aaìɔ wɛ́tɛ Isaili bùsu pɔ́ kú Yuudɛ̃
baa bɛ'aɛzi Dii yɑ̃́ musu ń zĩ pɔ́ kí dànɛ́ yɑ̃́
musuo píi. 31 Yelia mɛ́ Hɛblɔ̃ buiɔ kía ũ.
Davidi kpalablea wɛ̃̀ blade guu ɔ̃ à wɛtɛ̀tɛ
Hɛblɔ̃ buipi tɔ́ pɔ́ wa kà láuɔzi, ɔ̃ wà gè
bò an bɛɛɛdeɔwa an bɛ wɛ̃́lɛu Yazɛɛ, Gal-
ada bùsuu. 32 Yelia daɛ uabeleɔ gbɛ̃ɔn
ɔ̃aa kuɛ'aaɔ̃ ń basɔooɛ (2.700). Bɛɛɛdeɔnɛ
ḿpii, ɔ̃ kí Davidi ń dílɛ aaɔ wɛ́tɛ Lubɛni
buiɔzi ń Gada buiɔ ń Manase bui pɔ́ kú
gukpɛ oi weɔ Lua yɑ̃́ ń azĩa yɑ̃́o kɛkɛa yɑ̃́i.

Zĩgɔ̃ɔ

27 Isaili uabeleɔ ń zĩgɔ̃ gbɛ̃ɔn
ɔ̃aasɔsɔɔɔ dɔaanaɔ ń zĩgɔ̃ gbɛ̃ɔn
basɔobasɔɔɔ dɔaanaɔ ń ń lakɛ̃na pɔ́ aaìɔ
zĩkɛ kíaɛ yɑ̃́pii musuɔn kɛ: Zĩgɔ̃ gãliɔ ìɔ
kɔ̃ lɛũkpakɛ mɔ ń mɔoɛ e wɛ̃ gɛ́ bɔlɛi,

†26:5 1Lad 13.14

gãlipiɔ baade zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ
baasɔo mɛ̀ndosaiɛ (24.000).
2 Zadiɛli nɛ́ Yasɔbaũ mɛ́ mɔ sɛ̃́iadeɔ
gãli dɔaana ũ. 3 Pɛlɛzi buiɛ. Ɔ̃mɛ zĩgɔ̃ɔ
dɔaana píi gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ mɔ sɛ̃́ia guu.
4 Ahoa nɛ́ Dodai mɛ́ mɔ plaadeɔ gãli
dɔaana ũ. Mikelo mɛ́ aà plaade ũ.
5 Sa'ona Yoiada nɛ́ Benaia mɛ́ mɔ
àaɔ̃deɔ gãli dɔaana ũ. 6 Benaiapi mɛ́
nɛgɔ̃n gbɛ̃ɔn baakwiɔ dɔaana ũ lɔ. Aà nɛ́
Amizaba ku aà gãli guuɛ.
7 Yoabu dãuna Asaɛli mɛ́ mɔ síiɔ̃deɔ
gãli dɔaana ũ. Kɛ́ à gà, ɔ̃ aà nɛ́ Zebadia
gɔ̃̀ aà gɛ̃ɛ ũ.
8 Izala bui Samu mɛ́ mɔ sɔodeɔ gãli
dɔaana ũ.
9 Tekoa gbɛ̃́ Ikesi nɛ́ Ila mɛ́ mɔ
soolodeɔ gãli dɔaana ũ.
10 Ɛflaiũ bui Ɛlɛzi, Peloni gbɛ̃́ mɛ́ mɔ
sopladeɔ gãli dɔaana ũ.
11 Zela bui Sibekai, Usa gbɛ̃́ mɛ́ mɔ
swaaɔ̃deɔ gãli dɔaana ũ.
12 Bɛ̃yãmɛɛ bui Abiɛzɛɛ, Anato gbɛ̃́ mɛ́
mɔ kɛ̃okwideɔ gãli dɔaana ũ.
13 Zela bui Malai, Nɛtofa gbɛ̃́ mɛ́ mɔ
kwideɔ gãli dɔaana ũ.
14 Ɛflaiũ bui Benaia, Pilatɔ̃ gbɛ̃́ mɛ́ mɔ
kuɛdodeɔ gãli dɔaana ũ.
15 Ɔniɛli bui Ɛlɛdai, Nɛtofa gbɛ̃́ mɛ́ mɔ
kuɛpladeɔ gãli dɔaana ũ.

Isaili buiɔ dɔaanaɔ

16 Isaili buiɔ kíaɔn kɛ:
Lubɛni buiɔ kí Ɛliɛzɛɛ, Zikeli nɛ́,
Simɛɔ buiɔ kí Sefatia, Maaka nɛ́,
17 Levii buiɔ kí Asabia, Kɛmuɛ nɛ́,
Aalona buiɔ kí Zadoki,
18 Yudaɔ kí Ɛlihu, Davidi vĩ̀i,
Isakaa buiɔ kí Ɔmɛli, Mikaila nɛ́,
19 Zabulɔni buiɔ kí Isimaia, Obadia nɛ́,
Nɛfatali buiɔ kí Yelimɔ, Azeliɛ nɛ́,
20 Ɛflaiũ buiɔ kí Ozee, Azazia nɛ́,
Manase bui pɔ́ kú bɛ'aɛ oiɔ kí Yoɛli,
Pedaia nɛ́,
21 Manase bui pɔ́ kú Galada bùsuuɔ kí
Ido, Zakali nɛ́,
Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ kí Yaasiɛ, Abinɛɛ nɛ́,
22 Dã buiɔ kí Azalɛli, Yeloaũ nɛ́.
Isaili buiɔ kíaɔn we.
23 Davidi i gbɛ̃́ pɔ́ kà wɛ̃̀ bao ge aai kaoɔ
naoo, asa Dii mɛ̀ á tó Isailiɔ dasikũ lán
saanaɔwaɛ.‡ 24 Kɛ́ Zeluia nɛ́ Yoabu nà ń
naoawa,¶ i a midɛo. Naopi yã́i Lua pɔ
fɛ̃̀i Isailiɔzi, ɔ̃ wì ń dasilɛ kɛ̃́ kí Davidi
ladauo.

Kía ìwaɔ

25 Adiɛli nɛ́ Azemavɛ mɛ́ kibɛ làasi
gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ.
Uzia nɛ́ Yonatãa mɛ́ dɔ̃ pɔ́ kú bua ń
mɛɛwiaɔ ń zɔ̃ɛwiaɔ ń gudɔ̃akĩiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ.
26 Kelubu nɛ́ Ɛzali mɛ́ buazĩkɛnaɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ.
27 Lama gbɛ̃́ Simɛi mɛ́ vɛ̃ɛbudeɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ
ũ.
Sefã gbɛ̃́ Zabedi mɛ́ ziia ũ vɛ̃ɛbɛ ń vɛ̃ɛ
kũ̀sũao yã́ musu.
28 Gɛdɛɛ gbɛ̃́ Baalanana mɛ́ kuliɔ ń
kaadɔɛnliɔ zĩkɛnaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ.
Yoasi mɛ́ ziia ũ kù nísi yã́ musu.
29 Salɔna gbɛ̃́ Sitelai mɛ́ Salɔna zùdã-
naɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ.
Adelai nɛ́ Safata mɛ́ guzulɛ zùdãnaɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ.
30 Isimaɛla bui Obili mɛ́ yiongodãnaɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ.
Mɛlɔnɔ gbɛ̃́ Yedeia mɛ́ zàa'ĩndãnaɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ.
31 Ageli bui Yazizi mɛ́ sãɔ ń bleɔ dãnaɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ. Gbɛ̃́piɔá kí Davidi ziiaɔnɛ ḿpii.
32 Davidi desɛ̃ Yonatãaá lɛdamadeɛ.
Aà wɛ́ zɛ̃a mɛ́ lakɛ̃naɛ. Aàpi ń Akemɔ
nɛ́ Yeiɛlio mɛ́ Davidi nɛgɔ̃ɛɔ gwana ũ.
33 Aitofɛli mɛ́ Davidi lɛdamade ũ. Aaki
gbɛ̃́ Usai mɛ́ kí kwàasi ũ. 34 A gbɛa Be-

‡**27:23** Daa 15.5, 22.17, 26.4
¶**27:24** 2Sam 24.1-15, 1Lad 21.1-14

naia nɛ́ Yoiada ń Abiataao gɔ̃̀ Aitofɛli gɛ̃ɛ
ũ.
Yoabu mɛ́ kí zĩgɔ̃ɔ dɔaana ũ.

Davidi Lua kpɛ́ dɔa zɛ́kalɛa Salomɔɔɛ

28 Davidi Isaili kíaɔ kã̀a Yelusalɛũ
píi, Isaili bui kíaɔ ń zĩgɔ̃ɔ dɔaana
pɔ́ lɛ́ zĩkɛɛ̀ɔ, zĩgɔ̃ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔɔɔ
dɔaanaɔ ń gbɛ̃ɔn basɔobasɔɔɔ dɔaanaɔ ń
gbɛ̃́ pɔ́ dɛ kía ń a nɛgɔ̃ɛɔ àizɛɛ ziia ũɔ ń
a ìwaɔ ń a nɛgɔ̃naɔ ń a gɔ̃ gɛ̀bɛɛɔ píi.
2 Ɔ̃ kí Davidi fɛ̀lɛ zɛ̀ à mɛ̀: Ma gbɛ̃́ɔ, à
swã́sɛmazi! Ma zɛò ma sɔ̃u mà kpɛdɔ Dii
wá Lua bàakuawanɔ kpagolo pɔ́ dɛ aà
gbadibɔ ũɛ, ɔ̃ ma sɔu mà ń a dɔao. 3 Ɔ̃
Lua òmɛɛ i kɛ mámɛ mà kpɛ́pi dɔɛo, asa
zĩgɔ̃n ma ũ, ma gbɛ̃dɛ̀dɛ dasidasiɛ. 4 Ń
beeo Dii wá Isailiɔ Lua ma sɛ ma bɛdeɔ
guu, kɛ́ mapi ń ma buiɔ wàɔ dɛ Isailiɔ
kía ũ gɔɔpiiɛ. À Yuda sɛ̀ yãa dɔaana ũ, ɔ̃
à ma bɛdeɔ sɛ̀ aà buiɔ guu. À kàaàgu, ɔ̃ à
ma kpa Isailiɔ kía ũ. 5 Dii ma gba nɛgɔ̃ɛɔ
dasi, ɔ̃ à Salomɔɔ sɛ̀ ń guu, à aà kpà kpala
pɔ́ a dìlɛ Isailiɔnɛu. 6 A òmɛɛ à mɛ̀: N nɛ́
Salomɔɔ mɛ́ a kpɛdɔmɛɛ ń a uao, asa ma
aà sɛ̀ ma nɛ́ ũɛ, míɔ dɛ aà mae ũ. 7 Tó
a ma yãdilɛaɔ ń ma ikoyãɔ kũa lá a kũa
gbãwa, má tó aà kpala àɔ ku gɔɔpiiɛ.§
8 Ma gbɛ̃́ɔ, ma naɛ́ wá Luazi Isailiɔ bui
pɔ́ kãaa Dii aɛɔ wáa píi, àɔ tɛ Dii wá
Lua yãdilɛaɔi ń laaio, kɛ́ àɔ ku bùsu maaɛ
beeu, i gɔ̃ á buiɔnɛ e gɔɔpii. 9 Mpi sɔ̃, ma
nɛ́ Salomɔɔ, ǹyɔ̃ ma Lua dɔ̃, ní zɔbleɛ̀ ń
nɔ̀sɛmɛndoo teasisai, asa Dii ì wá sɔ̃ yɔɛ
à wá làasooɔ ń yã́ pɔ́ wa zɛɔ̀ɔ dɔ̃. Tó n aà
kĩ́i wɛ̀ɛlɛ, ńyɔ̃ aà e. Tó n pãkpàaàzi sɔ̃, à
gìnzin we e gɔɔpii. 10 Ǹyɔ̃ dɔ̃ kɛ́ Dii n sɛ
ǹ kpɛdɔɛ a kúkĩi ũɛ. Sɔ̃dilɛ, ní zĩpi kɛ.
11 Ɔ̃ Davidi Lua kpɛ́ ń a kpɛɛlɛo taa
pɔ́ a kɛ̀ taalau kpà a nɛ́ Salomɔɔwa ń
a làasiɔ ń a kpɛa pɔ́ kú musu ń zĩ́lɛoɔ
ń a duunkɛ̃makĩio. 12 Yã́ pɔ́ kú aà sɔ̃u
Dii ua ń a kpɛ́nɛ pɔ́ liaaiɔ musu, à a
taataa pɔ́ a kɛ̀ taalau kpàwà lɔ: Lua kpɛ́pi
làasiɔ, pɔ́ pɔ́ wì Lua gba kálɛkĩiɔ, 13 Dii
kpɛ́ zĩkɛbɔɔ ń lá wa sa'onaɔ ń Levii bui
gãliɔ dilɛdilɛ aa Dii kpɛ́ zĩ kɛo. 14 À vua
ń ã́nusu pɔ́ wa zĩkɛbɔpiɔpiò gbia dìlɛdilɛ:
15 Vua dauɔ ń a filiaɔ, ã́nusu dauɔ ń a fil-
iaɔ, 16 vua táabũnu pɔ́ wì pɛ̃ɛ kálɛwàɔ,
ã́nusu táabũnuɔ, 17 vua saaɔ, au'ɛlɛbɔ pɔ́
wa pì ń vuaoɔ, vua lɔɔ, vua taɔ, ã́nusu
taɔ 18 ń tulaletikatɛakĩi pɔ́ wa pì ń vuao.
À vua malaika gã̀sĩade pɔ́ an gã̀sĩa aɔ
pooa Dii bàa kua ń Isailiɔ kpagoloa aà
zĩkasɔ̃go ũ taa pɔ́ a kɛ̀ taalau kpàwà lɔ.
19 Davidi mɛ̀: Ma yã́piɔ taa dàlau píi,
asa Dii gbãa mɔ̀a à ma wɛ́ kɛ̃̀mɛɛɛ. 20 Ɔ̃
Davidi ò a nɛ́ Salomɔɔɛ: Sɔ̃dilɛ, zĩpi kɛ
ń wɔ́ɔo. Ńsu to vĩa n kũo. Ńsu bílikɛo,
asa Dii ma Lua a pãkpanzio, a n to weo.
Aɔ kunnɔɛ e ǹ gɛ ǹ kpɛ́ zĩpi midɛò.
21 Sa'onaɔ ń Levii buiɔ gãliɔ ku sɔu guu
wà Dii kpɛ́pi zĩ kɛ, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ aa gɔ̃i vĩ
mɛ́ an pɔ gbàɔ kunnɔ aa zĩpi kɛ. Gbɛ̃́pii
ń ń kíaɔ aa n yãma.

Gbadaa Lua kpɛ́ dɔa yã́ musu

29 Ɔ̃ kí Davidi ò gbɛ̃́ pɔ́ kãaaaɔnɛ píi:
Ma nɛ́ Salomɔɔ pɔ́ Lua aà sɛ̀piá
ɛ̀waason bɔlɔnaɛ. Zĩpi zɔ̃ɔ, asa uapiá gbɛ̃-
nazĩna pɔ́ no, Dii Lua pɔ́ɛ. 2 Ma Lua kpɛ́pi
dɔa sɔukɛ̀ maamaa ma gbãa lɛ́uɛ, ma vua
kpà vua zĩ pɔ́ ũ ń ã́nusuo ã́nusu zĩ pɔ́ ũ
ń mɔgotɛ̃o mɔgotɛ̃ zĩ pɔ́ ũ ń mɔsio mɔsi
zĩ pɔ́ ũ ń lío lí zĩ pɔ́ ũ ń gbɛo gbɛ̀ zĩ pɔ́
ũ ń onisio ń tiikɔazio ń gbɛ̀ bɛɛɛde bui
píio ń gbɛpuao. 3 Bee gbɛa lá ma Lua kpɛ́
yã́ kàmagu, vua ń ã́nusu àizɛɛ pɔ́ má vĩɔ,
ɔ̃ má kpá ma Lua kpɛ́ pɔ́ ũ pɔ́ pɔ́ ma a
sɔukɛ̀ɔ bàasi: 4 Ofii bùsu vua tɔnu basɔo
ń ã́nusu tɛ̃ɛtɛ̃ɛo tɔnu ɔ̀aa do ń blao, kɛ́ wà
kpa kpɛ́pi gĩɔwa a guu. 5 Vuaá vua zĩ pɔ́ɛ,
ã́nusuá ã́nusu zĩ pɔ́ɛ ń zĩ pɔ́ gɔ̃ideɔ kɛɔ
píi. Á démɛ zɛ̀ò gbã à kpa Diiwa sɔũsɔũi?
6 Ɔ̃ uabeleɔ ń Isaili bui kíaɔ ń zĩgɔ̃
gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔɔɔ dɔaanaɔ ń gbɛ̃ɔn
basɔobasɔɔɔ dɔaanaɔ ń kíapi ziiaɔ

§**28:7** 2Sam 7.5-16, 1Lad 17.4-14

vua ń ȁnusuo kpà. 7 Aa vua kpà tɔnu
baswaaɔ̃kwi (170) wà Lua kpɛ́pi zĩ kɛò
ń ȁnusuo tɔnu ɔ̀aa do ń basoplao (340)
ń mɔgotɛ̃o tɔnu ɔ̀aa àaɔ̃ ń kwio (610)
ń mɔsio tɔnu ɔ̀aa gɛ̃o ń plao (3.400).
8 Gbɛ̃́ pɔ́ gbɛ̀ bɛɛɛdeɔ vĩɔ nà Geesɔ̃ bui
Yeiɛliɛ a ɔzĩ Dii kpɛ́ làasiu. 9 Gbɛ̃́pii pɔ
kɛ̀na pɔ́ pɔ́ wa kpàpi yȁ musu, asa aa
kpà Diiwa ń nɔ̀sɛmɛndooɛ. Kí Davidi pɔ
kɛ̀na maamaa, 10 ɔ̃ à Dii sáaukpà gbɛ̃́ pɔ́
kãaaa weɔ wáa à mɛ̀:
Ɛ̀fãaide Dii wá dezi Isaili Lua
za asĩnizĩ e gɔɔpii!
11 Dii, ḿmɛ ń zɔ̃ɔkɛ ń gbãao
ń bɛɛɛo ń dɛnlao ń gawio vĩ,
asa pɔ́ pɔ́ kú musu ń zȉlɛoɔá n pɔ́ɛ píi.
Ḿmɛ ń kía ũ,
ḿmɛ ń pɔ́pii mide ũ.
12 Àizɛɛ ń bɛɛɛo ì bɔ n kȉiɛ,
ni kible pɔ́piiwa.
Iko ń gbãao ku n ɔzĩɛ,
ń gbɛ̃́pii kȁfĩa zɛ́ vĩ,
mɛ́ ń ń gbaa gbãa zɛ́ vĩ lɔ.
13 Tiasa wá Lua, wálɛ n sáaukpa,
wálɛ n tɔ́ bɛɛɛde bɔ.
14 Ée, dén ma ũ ge ma gbɛ̃́ɔ, kɛ́ wà gbasa
pɔ́ kpama màai? Pɔ́pii ì bɔ n kȉiɛ. Pɔ́ pɔ́
wa kpàma bɔ̀ n ɔzĩɛ. 15 Wá dɛnɛ bɔ̀mɔɔ ũ,
nibɔɔ ũ lán wá deziɔwaɛ. Wá kua dȕniau
dɛ lán uenawa tãmaasaiɛ. 16 Dii wá Lua,
pɔzɔ̃ɔ pɔ́ wá kpà n kpɛ́ dɔa yȁi, kɛ́ n tɔ́
pɔ́ a kua adoa e àɔ kuwà, apii bɔ̀ n ɔzĩɛ,
n pɔ́ɛ. 17 Ma Lua, má dɔ̃ kɛ́ sɔ̏ tàasikanan
n ũ, yãkɛa a zɛ́wa mɛ́ ì kangu. Ma pɔ́piɔ
kpàma píi ń nɔ̀sɛpuaoɛ, ɔ̃ má è n gbɛ̃́ pɔ́
kú laɔ pɔ́ kpàma ń pɔnao sɔ̃. 18 Dii wá
deziɔ Ablahaũ ń Izaakio ń Isailio Lua, to
n gbɛ̃́ɔ lí zɛò beewa ń sɔ̃ guu, ní tó an sɔ̃
àɔ kuma gɔɔpii. 19 Ma nɛ́ Salomɔɔ gba zɛ́
aàɔ n yãdilɛaɔ ń n ikoyãɔ kũa ń nɔ̀sɛmɛn-
doo, i n ɔtondɔkĩi gwa à zĩkɛwà píi, i n
kpɛ́ pɔ́ ma a sɔukɛ̀ dɔ.
20 Ɔ̃ Davidi ò gbɛ̃́ pɔ́ kãaaa weɔnɛ: À Dii
á Lua sáaukpa! Ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ kãaaa weɔ Dii
ń deziɔ Lua sáaukpà, aa mipɛ̀lɛ aa kùlɛ
Diiɛ, aa kùlɛ kíaɛ lɔ.

Salomɔɔ kpaa kía ũ

21 Kɛ́ gu dɔ̀ aa sa'ò Diiwa. Aa sa pɔ́ wì
a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ òwà ń zuswanaɔ mɛ̀n
ɔ̀aa sɔo ń sãsakaoɔ mɛ̀n ɔ̀aa sɔo ń sãsa
bɔlɔnaɔ mɛ̀n ɔ̀aa sɔo. Aa vɛ̃ɛ ɛ̀lɛwà aa
sáaukpa sa'òwà dúuduu Isaili píi pɔ́ ũ.
22 Gɔɔ bee aa pɔblè aa vɛ̃ɛmì Dii aɛ ń
pɔna zɔ̃ɔ.
Ɔ̃ aa Davidi nɛ́ Salomɔɔ kpaa kía ũ
gbãa kȁfĩ.[**] Aa aà kpà kía ũ Dii aɛ sa,
ɔ̃ aa Zadoki dìlɛ sa'onkia ũ. 23 Ɔ̃ Salomɔɔ
zɔ̏lɛ kpalau a mae gbɛu kía pɔ́ Dii kpà
ũ.[††] À gwea è mɛ́ Isaili bui píi misìilɛɛ̀.
24 Kíaɔ ń nɛgɔ̃naɔ ń kí Davidi nɛgɔ̃ɛɔ píi
mikpà kí Salomɔɔwa. 25 Dii tò Salomɔɔ
zɔ̃ɔkɛ kȁfĩ maamaa, Isaili bui píi wɛ́ è. Dii
kíakɛgawi kpàwà, Isailiɔ kía pɔ́ dɔaaaɛ̀ɔ,
an kee i kaaàwao.

Davidi gaa

26 Yɛse nɛ́ Davidiá Isaili buiɔ píi kíaɛ.
27 À kɛ̀ kpalau wɛ̏ blaɛ, Hɛblɔ̃ wɛ̏ sopla,
Yelusalɛũ sɔ̃ wɛ̏ baakwi ń àaɔ̃.[‡‡] 28 À
zikȕ táotaoɛ, ɔ̃ à gà. Ɔdeɛ mɛ́ a bɛɛɛ vĩ.
Ɔ̃ aà nɛ́ Salomɔɔ zɔ̏lɛ aà gbɛu. 29 Kí Da-
vidi yãkɛaɔ ku gu'ena Samuɛli taalau ń
ãnabi Natã láo ń gu'ena Gada láo za a
daalɛawa e a midɛawa, 30 aà kpalablea
yȁɔ ń aà nɛgɔ̃nkɛyãɔ ń yȁ pɔ́ aà lɛ̀ɔ ń yȁ
pɔ́ Isailiɔ ń bùsu pɔ́ liaai kíaɔ lɛ̀ɔ.

[**] **29:22** 1Lad 23.1
[††] **29:23** 1Kia 2.12
[‡‡] **29:27** 2Sam 5.4-5

LADA PLAADE

Yɑ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Láɛ bee Davidi nɛ́ Salomɔɔ kpalablea yɑ̃́ bɔɔlɛkɛ̀wɛ̃ɛ (1-9). Bee gbɛa aà bui pɔ́ aa gɔ̃̀ Yudaɔ kía ũɔ e à gɛ̀ pɛ̀ò Nɛbukanɛza Yelusalɛũ siawa ń taańnɔ Babilonio (10-36).

Láɛ bee dɔ̀ɔ gbɛzã mɛ̀n plaɔ yɑ̃́ gɛ̃̀ à Ɛzala lá ń Nɛɛmii láo kũ̀ɛ. Bee lɛ́ owɛ̃ɛ wà Isailiɔ yãziɔ kyokɛ aɛ we, asa wekĩi Pɛɛsiɔ kí Kilusi Yudaɔ gbà zɛ́ aa ɛa gɛ́ Lua kpɛ́ dɔi Yelusalɛũ.

Salomɔɔ ɔ̃nɔ gbɛaa

(1Kia 3.1-15, 10.26-29)

1 Davidi nɛ́ Salomɔɔ kpala zĩ́napɛ̀lɛ
gíũgiũ, asa Dii aà Lua kuaànɔɛ, ɔ̃ à
aà zɔ̃ɔkɛ kɑ̃̀fĩ maamaa. 2 Salomɔɔ yɑ̃dìlɛ
Isailiɔnɛ píi, gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔɔɔ dɔaanaɔ
ń gbɛ̃ɔn basɔɔbasɔɔɔ dɔaanaɔ ń yɑ̃́k-
palɛkɛnaɔ ń kíaɔ píi ń Isailiɔ uabeleɔ
píi, 3 ɔ̃ à gɛ̀ńnɔ gulɛsĩ pɔ́ wa bò Gabaɔ̃ɔ,
asa kpaaũkpɛ pɔ́ Dii zɔ̀blena Mɔizi kɛ̀
guwaiwaiu kú weɛ. 4 Davidi tò wà Dii
kpagolo sɛ̀ yãa Kiliayaaliũ,¶¶ wà gɛ̀ò gu
pɔ́ a kɛ̀kɛɛ̀u Yelusalɛũ, asa we à zwɑ̃̀akpɛ
dɔ̀uɛ̀. 5 Mɔgotɛ̃ sa'okĩi pɔ́ Uli nɛ́ Beza-
lɛli, Hulu tɔũna pì§§ sɔ̃ a ku Gabaɔ̃ɔ
Dii zwɑ̃̀akpɛ kpɛɛlɛ, ɔ̃ Salomɔɔ ń gbɛ̃́
pɔ́ kãaaapiɔ yãgbɛ̀awà we. 6 Salomɔɔ sɔ̃̀
kpaaũkpɛ sa'okĩipizi Dii aɛ, ɔ̃ à sa pɔ́ wì
a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ɔ̀wà ń pɔ́ mɛ̀n ɔ̀aa sɔɔɔ.
7 Ɔ̃ Lua bɔ̀ mɔ̀wà gwãasĩna à mɛ̀: Pɔ́ pɔ́
ń yei gbɛaa. 8 Salomɔɔ wɛ̀ Luawa à mɛ̀:
N gbɛ̃kɛkɛ̀ ma mae Davidiɛ maamaaɛ, ɔ̃ n
ma kpa kpalau aà gɛ̃ɛ ũ. 9 Dii Lua, lɛ́ pɔ́ ń
gbɛ̃̀ ma mae Davidiɛ kɛ sa, asa n ma dilɛ
gbɛ̃́ pɔ́ aa dasi lán dṹnia bùsu'ũfãawaɔ
kía ũ.* 10 Ma gba ɔ̃nɔ ń dɔ̃ao sa, kɛ́ mà e
dɔaaò gbɛ̃́piɔnɛ. Tó màa no kpelewa máli
yɑ̃́gɔ̃gɔ̃ n gbɛ̃́ dasipiɔnɛi?
11 Ɔ̃ Lua ò̀ɛ̀: Lá yɑ̃́ bee mɛ́ kú n sɔ̃u, mɛ́
ni ɔda ge àizɛɛ ge gawi ge n ibɛɛɔ gaa
ge wɛ̃ni gbɑ̃̀a gbɛaao, sema ɔ̃nɔ ń dɔ̃ao,
kɛ́ ǹ e yɑ̃́gɔ̃gɔ̃ ma gbɛ̃́ pɔ́ ma n dilɛ ń kía
ũɛ beeɔnɛ, 12 má n gba ɔ̃nɔ ń dɔ̃apio, mí
ɛa mà n gba ɔda ń àizɛɛo ń gawio lɔ. Kí
pɔ́ kú n ãae ge kí pɔ́ aɔ ku n gbɛae a
kanwao. 13 Ɔ̃ Salomɔɔ bɔ̀ kpaaũkpɛ pɔ́ kú
gulɛsĩpia kɩ̃́i Gabaɔ̃ɔ, à tà Yelusalɛũ, ɔ̃ àlɛ
kible Isailiɔwa.
14 Salomɔɔ zĩkasɔ̃goɔ ń sɔ̃́ɔ kɑ̃̀aa, aà
sɔ̃́gopiɔ kà ɔ̀aa sopla (1.400), aà sɔ̃́ɔ
sɔ̃ ɔ̀aasɔsɔɔ lɛɛ kuɛpla (12.000). Wì aà
sɔ̃́piɔ gwa aà sɔ̃́go wɛ̃́lɛɔ guu ń aà bɛ
Yelusalɛũoɛ. 15 Kí tò ɑ̃́nusu ń vuao di
Yelusalɛũ lán gbɛwa, mɛ́ sɛdɛ lí pɔ́ wà
kpɛdɔ̀ò dasi lán bɛ̀lɛ líwa sɛ̃u. 16 Sa-
lomɔɔ sɔ̃́piɔ bɔ̀ Egipi† ń Silisi bùsuoɛ. Kí
laatanaɔ mɛ́ lùlu Silisi. 17 Aaì sɔ̃́goɔ lúlu
Egipi ɑ̃́nusu kiloo soplaplaɛ, sɔ̃́ɔ sɔ̃ kiloo
plapla taawa, ɔ̃ aaì ɛa sɔ̃́piɔ yía Itiɔ ń Siliɔ
kíaɔwa lɔ. 18 Ɔ̃ Salomɔɔ dìlɛ wà kpɛdɔ
Diiɛ ń azĩa bɛo.

Salomɔɔ Dii kpɛ́ sɔukɛa

(1Kia 5.15-32)

2 Salomɔɔ gbɛ̃́ɔ dà gbɛ'ãzĩu gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ basiiɔ̃ (80.000), a sɛ̀sɛ-
naɔ sɔ̃ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bàaɔ̃kwi
(70.000) ń ń dɔaanaɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ
àaɔ̃ ń ɔ̀aa àaɔ̃o (3.600).
2 Ɔ̃ à gbɛ̃́ɔ zĩ̀ Tii kí Hilaũwa à mɛ̀: Sɛdɛ
líɔ kpɑ̃́sãmɛɛ lá ń kpɑ̃̀sã ma mae Davidiɛ
ɔ̃ à bɛkpàòwa. 3 Málɛ kpɛdɔ Dii ma Luaɛ.
Aà pɔ́ɛ, we waɔ tulaletikauɛ̀ téa, wiɔ pɛ̃ɛ
kálɛɛ̀, wiɔ sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ owà
kɔɔ ń oosio ń kɑ̃́mabogɔɔzĩo ń mɔ dafu
gɔɔɔ ń Dii wá Lua dikpɛɔ. Ɔ̃ Luapi dìlɛ
Isailiɔnɛ aaɔ kɛ màa gɔɔpii. 4 Kpɛ́ pɔ́ málɛ

¶¶**1:4** 2Sam 6.1-17
§§**1:5** Bɔa 38.1-7
***1:9** Daa 13.16, 28.14
†**1:16** Iko 17.16

dɔɛ̀pi zɔ̃ɔ, asa wá Lua zɔ̃ɔ dɛ diiɔla píi. [5] Ń
beeo démɛ kpɛdɔaɛ̀ gbãa vĩi? Asa musu
a fɔ̃ aà sio, baa musumusu. Dén ma ũ
mà kpɛdɔɛ̀i, mɛ́ i kɛ àɔ dɛ aà gbagbak-
ĩi ũ bàasio.
[6] Bee yã̀i gɔ̃ide kpã̀sãmɛɛ aà zĩkɛ ń
vuao ń ã̀nusuo ń mɔgotẽo ń mɔsio ń
wɔ̃ɔtẽnao ń bà gàaluladeo ń babuunao
ń wɛ̃̀sãkẽa pɔ́ɔwao, i zĩkɛ Yelusalɛũ ń
Yuda bùsuo ń gɔ̃ide pɔ́ ma mae Da-
vidi dìlɛmɛɛɔ. [7] Ǹ n Libã bùsu sɛdɛ líɔ
kpã̀sãmɛɛ ń pẽliɔ ń lí bɛɛɛde pãleɔ, asa
má dɔ̃ kɛ́ n bùsu zĩkɛnaɔ lizɔ̃ dɔ̃. Ma zĩkɛ-
naɔ lí zĩkɛ ń n zĩkɛnaɔ, [8] aai lí kɛkɛmɛɛ
dasidasi, asa kpɛ́ pɔ́ málɛ dɔpi, sema
àɔ zɔ̃ɔ mɛ́ àɔ muaa ń kpɛ́eoo. [9] Má
mase kpa n zĩkɛna pɔ́ lɛ́ lizɔ̃piɔwa koko
ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ ɔ̃aa do (200.000) ń naao
koko ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ ɔ̃aa do (200.000) ń
vẽɛo sela ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ bao (20.000) ń ní-
sio koko ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ bao (20.000).
[10] Ɔ̃ Tii kí Hilaũ lá kpã̀sã Salomɔɔɛ à
mɛ̀: Kɛ́ Dii ye a gbɛ̃́ɔzi yã̀i, ɔ̃ à n kpa ń
kía ũ. [11] À ɛ̀a ò lɔ: Wà Dii Isailiɔ Lua pɔ́
musu ń zĩ́lɛo kɛ̀ sáaukpa! Asa à kí Da-
vidi gbà nɛ́ ɔ̃nɔna pɔ́ dɔ̃a ń wɛzẽo vĩ, ɔ̃
àlɛ kpɛdɔɛ̀ ń azĩa bɛo. [12] Málɛ gɔ̃ide pɔ́ zĩ
dɔ̃ gbaɛnɛ, aà tɔ́n Hulaũ Abi. [13] Aà daá
Dã buiɛ, mɛ́ aà maeá Tii gbɛ̃́ɛ. A vua ń
ã̀nusuo ń mɔgotẽo ń mɔsio ń gbɛo ń líо
ń bà gàaluladeo ń babuunao ń wɔ̃ɔtẽnao
ń bàabaao zĩ dɔ̃. A wɛ̃̀sãkẽa pɔ́ɔwa dɔ̃,
mɛ́ zĩ pɔ́ wa dàɛ̀ píi ì kɛɛ. Àli zĩkɛ ń n
ɔzĩkɛnaɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ dɛ n mae Davidi ɔz-
ĩkɛna ũ yãaɔ. [14] Kí, mase ń naao ń nísio
ń vẽɛ pɔ́ n a lɛgbɛ̃̀o kpã̀sã wápiɔ ń zĩkɛ-
naɔnɛ, [15] wí Libã bùsu lí zɔ̃zɔ̃nɛ lá ń yei
lɛ́u, wí yeye wà gbɛ̃́ɔ zĩò ísiaa e Zope, ní
taò Yelusalɛũ.
[16] Salomɔɔ bɔ̀mɔ pɔ́ kú Isaili bùsuuɔ
nào píi, aà mae Davidi gbɛ̃́ɔ naoa bàasi.
Aa kà gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ basoplakwi
ń àaɔ̃o ń ɔ̃aa àaɔ̃o (153.600). [17] À ń
gbɛ̃ɛɔ dìlɛ gbɛ̀'ãnaɔ ũ gusĩsĩdeu gbɛ̃ɔn
ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ basiiɔ̃ (80.000), a sɛ̀sɛnaɔ
sɔ̃ gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ bàaɔ̃kwi (70.000),
an dɔaana pɔ́ aaɔ wɛ́tɛ zĩpiziɔ sɔ̃ gbɛ̃ɔn
ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ àaɔ̃ ń ɔ̃aa àaɔ̃oɛ (3.600).

Salomɔɔ Dii kpɛ́ dɔa

(1Kia 6.1-38)

3 Ɔ̃ Salomɔɔ nà Dii kpɛ́ boawa Mɔlia‡
gbɛ musu Yelusalɛũ, gu pɔ́ Dii bɔ̀
mɔ̀u a mae Davidiwau. Davidi mɛ́ Yebusi
bui Alauna pɔ́wɛngbɛ̃zɛpi dìlɛ kpɛ́pi dɔk-
ĩi ũ. [2] À nà zĩpiwa a kpalablea wɛ̃̀ síiɔ̃de
mɔ plaade gɔɔ plaade zĩ́ɛ. [3] Ɛ̃ pɔ́ a bò Lua
kpɛ́ pɔ́ ũ gbã̀a kà gã̀sĩsuu bàaɔ̃, a yàasa
bao. [4] Kpɛ́pi bilandaa vĩ, a yàasa sáa ń
kpɛ́pioɛ gã̀sĩsuu bao, a lɛsĩ kwi.
À vua tẽɛtẽɛ kpà kpɛ́pi guu. [5] À pɛ̃́
lipɛpɛɛɔ kpà kpɛɛlɛ gĩwa, ɔ̃ à vua maa
kùlɛwà. À gɔ̃inakɛ̃̀wà lán daminaliɔwa
ń mɔdaonaɔ. [6] À zãblè kpɛ́piwa ń gbɛ̀
bɛɛɛdeɔ. Vuapi sɔ̃ à bɔ̀ Paavaiũɛ. [7] À vua
kùlɛ kpɛ́pi balazaɔwa ń a kpɛɛlɛ líɔ ń a
gĩɔ ń a bɔlɛ gbaɔ, mɛ́ à gɔ̃inakɛ̀ gĩpiɔwa
lán malaika gã̀sĩadeɔwa.
[8] À luakukĩi kɛ̀, a gbã̀a sáa ń kpɛ́pi
yàasao gã̀sĩsuu bao, a yàasa bao. À vua
tẽɛtẽɛ kùlɛwà tɔnu bao. [9] Vua kusaɔ gbia
dɛ kiloo kĩnia. À vua kùlɛ kpɛa pɔ́ kú
musuɔwa lɔ.
[10] À li'ã̀ malaika gã̀sĩadeɔ ũ mɛ̀n pla,
a kpà ń vuao. [11–12] Malaikapiɔ gã̀sĩa
pooa, a gbã̀a gã̀sĩsuu sɔ́sɔo, ampii gã̀sĩ-
suu baoɛ. Ado gã̀sĩa gɛ̀ pɛ̀ gĩwa le,
ado pɔ́ pɛ̀ gĩwa la, ɔ̃ an gã̀sĩa pɔ́ gɔ̃̀ɔ
pɛ̀kɔ̃wa. [13] Malaikapiɔ gã̀sĩaɔ poopooa
màa e gã̀sĩsuu bao. Aa zɛa mɛ́ an aɛ
dɔa kpɛɛlɛ oi.¶ [14] À zwãa pɔ́ wa da tã̀ ń
babuunao ń bà gàaluladeo ń wɔ̃ɔtẽnao
ń bàabaao, ɔ̃ à gɔ̃inakɛ̃̀wà lán malaika
gã̀sĩadeɔwa.§

‡**3:1** Daa 22.2
¶**3:13** Bɔa 25.18-20
§**3:14** Bɔa 26.31

15 À mɔ̀pɛlɛ pì mɛ̀n pla kpɛ́pi kpɛɛlɛ
pɔ́ ũ. A pla píi lɛsĩ gɑ̀sĩsuu bao plapla-
saiɛ, a fùa lɛsĩ sɔ̃ gɑ̀sĩsuu sɔ́sɔo. 16 À mɔ-
daonaɔ pì, ɔ̃ a fĩ̀ fùapiɔwa yàbaa ũ. À pɔ́ɔ
pì lán gbɛafu bɛɔwa mɛ̀n basɔobasɔo, a
dɔ̀dɔ mɔdaonapiɔwa. 17 À mɔpiɔ pɛ̀lɛ kpɛ́
kpɛɛlɛ ɔplaai ń zɛɛio. À tɔkpà ɔplaa pɔ́ɛ
Yakɛ̃,** ɔzɛɛ pɔ́ sɔ̃ Bɔazu.††

Lua kpɛ́ pɔ́ɔ

(1Kia 7.23-51)

4 Salomɔɔ sa'okĩi kɛ̀ ń mɔgotɛ̃o.‡‡ A
gbɑ̀a ń a yàasao gɑ̀sĩsuu baobao, a
lɛsĩ kwi. 2 À íkakĩi bò bòoloo. A lɛ́la e
a lɛ́le gɑ̀sĩsuu kwiɛ, a lɛsĩ sɔo, a zɔ̃ɔ
sɔ̃ baakwi. 3 À gɔ̃inakɛ̀ íkakĩipiwa lán
tùuɔwa, a lìa a lɛ́i zĩ́lɛ dɔ̀ɔ pla, gɑ̀sĩsuu
dodo tùu mɛ̀n kwikwi. À íkakĩipi pì sãnu
ń tùu gɔ̃inapioɛ. 4 Íkakĩipi di zuswana
mɛ̀n kuɛplaɔwa. Zù mɛ̀n àaɔ̃ɔ mi dɔ gug-
bãntoo oi, mɛ̀n àaɔ̃ɔ bɛ'aɛ oi, mɛ̀n àaɔ̃ɔ
gɛɔmidɔkĩi oi, mɛ̀n àaɔ̃ɔ lɔ gukpɛ oi.
Íkakĩipi di ń musu, ɔ̃ an pɔ̀ɔɔ dɔdɔ guo.
5 Íkakĩipi gèele ɔtã doɛ, mɛ́ a swɑ̃́ dɛ lán
ta swɑ̃́wa, lán tɔ̃́ɔngbelezĩwa. Galuba zɔ̃ɔ
lɛ ɔ̀aa do ń basɔoo í ɔ̃ ta sapi ì sí.

6 Ɔ̃ à dàa pì mɛ̀n kwi nɔ̀ɔpipibɔɔ ũ, a
kàlɛ Lua kpɛ́ ɔplaa oi mɛ̀n sɔo, ɔzɛɛi mɛ̀n
sɔo. Sa'onaɔ ì dàapiɔ idada sa pɔ́ wì a pɔ́
kátɛu à tɛ́kũ nɔ̀ɔwa. Sa'onapiɔ sɔ̃ aaì zu'o
ń íkakĩipi íoɛ.¶¶

7 À vua dau§§ pì mɛ̀n kwi lá wà a kɛa
dìlɛwa. A kàlɛ Lua kpɛ́u, mɛ̀n sɔo ɔplaa
oi, mɛ̀n sɔo zɛɛi. 8 À táabũnu* kɛ̀ mɛ̀n
kwi, a kàlɛ Lua kpɛ́u, mɛ̀n sɔo ɔplaa oi,
mɛ̀n sɔo zɛɛi. À ta au'ɛlɛbɔɔ pì ń vuao
mɛ̀n basɔo. 9 À sa'onaɔ ua kpànɛ́ ń Lua
kpɛ́ uadao ń a bɔlɛ gbaɔ, ɔ̃ à mɔgotɛ̃ kùlɛ
gbapiɔwa. 10 Ɔ̃ à íkakĩipi dìlɛ Lua kpɛ́
kpɛɛlɛ ɔplaa oi gɛɔmidɔkĩi oi ń gukpɛo
zãnguo. 11 À túfukabɔɔ ń pɛ́ɛluɔ ń ta
au'ɛlɛbɔɔ pì lɔ.

Màa Hulaũ Lua kpɛ́ zĩ kɛ̀ kí Salomɔɔɛ,
à a lɛkpàaĩ. Zĩ pɔ́ a kɛ̀piɔn kɛ:
12 Mɔ̀pɛlɛɔ pla.
Fùa pɔ́ bɔ̀ lán lowa, a ku mɔ̀pɛlɛpiɔ
musuɔ pla.
Mɔdaona pɔ́ à zãblɛ̀ò fùapiɔwaɔ pla.
13 Gɔ̃ina pɔ́ a dɔ̀dɔ mɔdaonapiɔwa lán
gbɛafu bɛɔwaɔ ɔ̀aa pla. A kɛ̀ dɔ̀ɔ
plapla, à zãblɛ̀ò fùapiɔwa.
14 Tadibɔɔ ń a taɔ.
15 Íkakĩi do ń zuswana pɔ́ kú a zíɛɔ
kuɛpla.
16 Túfukabɔɔ ń pɛ́ɛluɔ ń saaɔ ń a pɔkeleɔ
píi.
Pɔ́ pɔ́ Hulaũ pì kí Salomɔɔɛ Dii kpɛ́ pɔ́
ũɔ píi, a pì ń mɔgotɛ̃ pɔ́ wa yɔ̀ɔoɛ. 17 Kí
mɛ̀ wà kása ń Yuudɛ̃ dɑ̀na gĩ pɔ́ kú Suko
ń Zalɛtão zãnguoo. 18 Pɔ́ pɔ́ Salomɔɔ pì
ń mɔgotɛ̃opiɔ, wi yɔ̃ kiloowa wà a gbia
dɔ̃̀o, kɛ́ a dasi kɛ̀ zài yɑ̃́i.

19 Salomɔɔ pɔ́ pɔ́ kú Lua kpɛ́ guuɔ pì
lɔ, tulaletikatɛakĩi pɔ́ wa kɛ̀ ń vuao ń vua
táabũnu pɔ́ wì Dii pɛ̃ɛ kálɛwàɔ 20 ń dau
pɔ́ wa pì ń vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛoɔ ń a filia pɔ́ ìɔ naa
luakukĩi aɛɔ lá wa dìlɛwa. 21 Wà gɔ̃inakɛ̀
daupiɔwa lán kɔpɛkĩi fùaɔwa. Wà a fil-
iaɔ ń a kpàoɔ pì ń vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛoɛ. 22 Vua
filiadɛbɔɔ ń taɔ ń gɔ̃̀ɔnaɔ ń tàasoɔ ń kpɛa
pɔ́ wì mɛ luakukĩi gbaɔ ń kpɛɛlɛ pɔ́ɔ.

5 Kɛ́ Salomɔɔ Dii kpɛ́ zĩpi kɛ̀ a làa píi,
ɔ̃ à mɔ̀ ń vuao ń ɑ̃́nusuo ń pɔ́ pɔ́ a
mae Davidi dìlɛ Lua pɔ́ ũɔ,† a kà Lua kpɛ́
làasiu.

**3:17 Bee mɛ̀ ì ń zɛdɔ.
††3:17 Bee mɛ̀ gbãa kuwà.
‡‡4:1 Bɔa 27.1-2
¶¶4:6 Bɔa 30.17-21
§§4:7 Bɔa 25.31-40
*4:8 Bɔa 25.23-30
†5:1 2Sam 8.11

Taa ń Dii kpagoloo a kpɛ́u

(1Kia 8.1-9)

2 Ɔ̃ kí Salomɔɔ Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔɔ sìsi
Yelusalɛũ, an bui dɔaanaɔ ń ń uabeleɔ
píi, aa mɔ Dii bàakuańnɔ kpagolo‡ sɛ́
Davidi wɛ̃́lɛ Siɔna wà suò. 3 Ɔ̃ Isailiɔ
kɑ̃̀aaaàzi ḿpii mɔ soplade dikpɛgɔɔzĩ.
4 Kɛ́ Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔɔ kà píi, ɔ̃ Levii buiɔ Dii
kpagolopi sɛ̀ 5 ń kpaaũkpɛo ń Dii pɔ́ pɔ́ kú
a guuɔ. Levii bui pɔ́ dɛ sa'onaɔ ũ mɛ́ pɔ́piɔ
sɛ̀, 6 ɔ̃ kí Salomɔɔ ń Isaili pɔ́ kɑ̃̀aaàziɔ sa'ò
ń sãɔ ń zuɔ kpagolopi aɛ. Pɔ́ pɔ́ à sa'òopiɔ
dasi kɛ̀ zài, wi fɔ̃ nàoo. 7 Ɔ̃ sa'onaɔ gɛ̃̀ ń
Dii bàakuańnɔ kpagoloo a kpɛ́u e kpɛa
pɔ́ wì mɛ luakukĩi. Aa dìlɛ a dilɛkĩi we
malaika gɑ̃̀sĩadeɔ zíɛ. 8 Malaikapiɔ gɑ̃̀sĩa
poopooa gu pɔ́ kpagolo ń a sɛ́liɔ kuua.
9 A sɛ́lipiɔ gbɑ̃̀a, wì a lɛ́ e kpɛ́pi kpɛɛlɛ,
wìli e uao. Lípiɔ ku we e gbã. 10 Pɔe ku
kpagolopi guuo, mɛ́ i kɛ gbɛ̀ pɛ̀pɛɛ mɛ̀n
pla pɔ́ Mɔizi dàu Olebu,¶ gu pɔ́ Dii mɛ̀
a bàa aɔ kú ń Isailiɔ ń bɔa Egipi gbɛa
bàasio.

11 Ɔ̃ sa'onaɔ bɔ̀lɛ Dii kpɛ́u. Gɔɔ bee
sa'ona gãli pɔ́ kú we gbãbɔ̀ ńzĩaɛ píi
kɔ̀. 12 Levii bui pɔ́ dɛ lɛ̀sina ũɔ, Asafa ń
Emanio ń Yedutuo ń ń nɛ́ɔ ń ń dãunaɔ
sĩ píi sa'okĩi gukpɛ oi ń bàabaa pɔkasaɔ
dadaa, aalɛ sɛ̃́sɛ̃naɔ lɛ́ ń mɔɔnaɔ ń domaɔ.
Sa'on kɑ̃̀aepɛnaɔ kú ń guu lɔ gbɛ̃ɔn ba-
soolo. 13 Kɑ̃̀ae'ɔ ń lɛo dàkɔ̃i lán pɔ mɛ̀n-
dowa, aalɛ Dii táasilɛ, aalɛ lɛ́mawà. Aalɛ
lɛsi ń kɑ̃̀aeɔ ń sɛ̃́sɛ̃naɔ ń pɔ́'ɔbɔn pãleɔ,
aalɛ Dii táasilɛ aalɛ mɛ:
A maa, aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
Tɛlu Dii kpɛ́pi pà, 14 ɔ̃ sa'onaɔ i fɔ̃ gɛ̃̀
zĩkɛi weo tɛlupi yɑ̃́i, asa Dii gawi kpɛ́pi
pàɛ.§

Salomɔɔ yã'oa gbɛ̃́ɔnɛ

6 Ɔ̃ Salomɔɔ mɛ̀: Dii mɛ̀ áɔ ku tɛlu sia
guuɛ.** 2 Ɔ̃ a ò Diiɛ: Ma kpɛ́ lɛsĩɛ
bee dɔ̀nɛ kɛ́ ǹyɔ̃ kuu gɔɔpiiɛ. 3 Ɔ̃ à lìli
aɛdɔ̀ bílawa à samaa'ònɛ́. 4 Ɔ̃ à mɛ̀: Wà
gbãakpa Dii Isailiɔ Luazi! À lɛgbɛ̃̀ ma
mae Davidiɛ, ɔ̃ à kɛ̀ɛ lá a òwa. Asa à mɛ̀††
5 za gɔɔ pɔ́ a a gbɛ̃́ɔ bɔ̀lɛ Egipi, i Isaili
wɛ̃́lɛe dilɛ wà kpɛdɔuɛo, mɛ́ i gbɛ̃e dilɛ
a gbɛ̃́ Isailiɔ dɔaana ũo, 6 ɔ̃ à Yelusalɛũ
dìlɛ kɛ́ a tɔ́ àɔ kuwà, mɛ́ à Davidi dìlɛ a
gbɛ̃́ Isailiɔ dɔaana ũ.‡‡ 7 Kɛ́ ma mae Da-
vidi ye kpɛdɔ Dii Isailiɔ Luaɛ, 8 ɔ̃ Diipi
òɛ̀ kpɛdɔaɛ kɛ́ a tɔ́ e àɔ kuwà làasoo pɔ́ a
kɛ̀pi maaɛ, 9 ãma i kɛ aàpi mɛ́ a dɔɛo, aàz-
ĩa nɛ́e mɛ́ a dɔɛ.¶¶ 10 Dii kɛ̀ lá à lɛgbɛ̃̀ɛ̀wa,
ɔ̃ ma gɔ̃ ma mae Davidi gɛ̃ɛ ũ, ma zɔ̃lɛ
kpalau Isailiɔ guu, lá Dii Isailiɔ Lua a lɛg-
bɛ̃̀wa, ɔ̃ ma kpɛ́pi dɔ̀ɛ̀, kɛ́ aà tɔ́ e àɔ kuwà
yɑ̃́i. 11 We ma Dii kpagolo dìlɛu. Dii bàa
kua ń a gbɛ̃́ Isailiɔ yɑ̃́ kú a guu.

Salomɔɔ wabikɛa a gbɛ̃́ɔnɛ

(1Kia 8.22-53)

12 Salomɔɔ gɛ̀ zɛ̀ Dii gbagbakĩi kpɛɛlɛ
Isaili pɔ́ kãaaa weɔ wáa píi, ɔ̃ à ɔsɛ̀ musu
plapla. 13 Salomɔɔpi gĩ́na bò yãa ń mɔ-
gotɛ̃o ua guoguoɛ. A gbɑ̃̀a ń a yàasao
gɑ̃̀sĩsuu sɔ́sɔoɛ, a lɛsĩ sɔ̃ àaɔ̃. Ɔ̃ à dɛ̀dɛ gĩ́-
napiwa à kùlɛ a kosowa Isaili pɔ́ kãaaa
weɔ aɛ, à ɔsɛ̀ musu 14 à mɛ̀: Dii Isailiɔ
Lua, gbɛ̃e muaannɔ musu ge zĩ́lɛo. N
gbɛ̃kɛ guu n bàa kú ń n zɔ̀blena pɔ́ aa ku
lá ń yeiwa ń nɔ̀sɛmɛndooɔɛ. 15 N yɑ̃́ pɔ́ n

‡5:2 2Sam 6.12
¶5:10 Iko 10.5
§5:14 Bɔa 40.34-35
**6:1 Soũ 18.11, 97.2
††6:4 2Sam 7.1-13
‡‡6:6 2Sam 7.4-11
¶¶6:9 2Sam 7.12-13

a lɛgbɛ̃̀ n zɔ̀blena ma mae Davidiɛ kɛ̀. Ń ò ń lɛ́o yãaɛ, gbã sa ɔ̃ ń kɛ̀. 16 Tia kɛ́wa Dii Isailiɔ Lua, n lɛgbɛ̃̀ n zɔ̀blena ma mae Davidiɛ n mɛ̀, tó aà buiɔ ńzĩa kũa dɔ̃ mɛ́ aa ku lá ń yeiwa, aa n ikoyã kũa laaàwa, aaɔ zɔ̃lɛa kpalau Isailiɔ guu gɔɔpiiɛ.§§ 17 Dii Isailiɔ Lua, to yã́ pɔ́ ń ò n zɔ̀blena Davidiɛ kɛ sĩana ũ sa. 18 Lua, ńyɔ̃ɔ kú ń gbɛ̃nazĩnaɔ zĩ́lɛ la yãma yã̀? Gwa, n bɛ pɔ́ kú musu ń gu pɔ́ kú musumusuo píi a fɔ̃ n sio, belenkɛ kpɛ́ pɔ́ má dɔ̀nɛɛ bee sa.* 19 Dii ma Lua, mapi n zɔ̀blenawa wɛgwa, ní ma wabikɛa ń ma sùuugbɛaamao sí. Swã́sɛ wii pɔ́ mapi n zɔ̀blena málɛ lɛ́ma ń wabi pɔ́ málɛ kɛmaozi. 20 To n wɛ́ àɔ pɛa kpɛ́ɛ beewa gwãasĩna ń fãanɛo, gu pɔ́ n mɛ̀ n tɔ́ aɔ kuwàɛ beepi. Wabi pɔ́ mapi n zɔ̀blena málɛ kɛ ń aɛo dɔa gupiwa ma. 21 Tó mapi n zɔ̀blena ge n gbɛ̃́ Isailiɔ aɛdɔ̀ guɛ beewa, mɛ́ wa wabikɛ̀ma, nìli wá wabikɛa si za n kúkĩi musu, ní sùuukɛwanɔ.

22 Tó gbɛ̃́ tàaekɛ̀ a gbɛ̃́deeɛ, mɛ́ wa òɛ̀ aà mɛ á sì ń n tɔ́o, tó à mɔ̀ mɛ́ à mɛ̀ á sì ń n tɔ́o n gbagbakĩi kpɛɛlɛ kpɛ́ɛ beeu, 23 nìli síńnɔ kua za musu, ní ɔlɔné. Nìli yã́gɔ̃gɔ̃ n zɔ̀blenaɔnɛ, ní fĩabo tàaedeɛ, aà yãkɛa i wi aà musu, ní tó yã́ bɔ ń yãesaideo na, wí e dɔ̃ kɛ́ i yãe kɛo.

24 Tó n gbɛ̃́ Isailiɔ ibɛɛɔ zĩblɛ̀má duuna pɔ́ aa kɛ̀ yã́i, mɛ́ aa tàńnɔ, mɛ́ aa ɛ̀a sùma aa n sisi, tó aa wabikɛ̀ma aa sùuugbɛ̀ama kpɛ́ɛ beeu, 25 kua za musu nìli síńnɔ, ní ń duuna kɛ̃́má, ní suńnɔ bùsu pɔ́ ń kpà ń deziɔwaɛ beeu.

26 Tó luabɛ gɔ̃̀ da wáiwai, lou lɛ́ mao kɛ́ aa duunakɛ̀nɛ yã́i, tó aa aɛdɔ̀ guɛ beewa, aa wabikɛ̀ma aa n sisi, mɛ́ aa mikɛ̃̀ ń duunaɔnɛ kɛ́ n ń wɛtã̀ yã́i, 27 kua za musu nìli síńnɔ, ní ń duuna kɛ̃́má. Nìli ń da zɛ́ maawa, ní tó lou ma bùsu pɔ́ ń kpà n gbɛ̃́ɔwa an pɔ́ ũɛ beeu. 28 Tó nɔana ge gagyã kà bùsuɛ beeu, ge pɔ́wɛn gbɔ̃si ge pɔ́ fukpaa ge kwasutɛ̃ɔ ge sɛ̃sɛwɛkwaɔ ge tó ibɛɛɔ koezɔ̃̀ ń wɛ̃́lɛezi ge tó músi ge gyã gɛ̃̀ńgu, 29 tó an gbɛ̃e yã́ pɔ́ a le dɔ̃̀ ń wãwã pɔ́ àlɛ kɛo, mɛ́ à ɔdɔ̀ kpɛ́ɛ bee oi, mɛ́ à wabikɛ̀ma à sùuugbɛ̀ama, 30 kua za musu nìli siaànɔ. Nìli sùuukɛaànɔ, ní fĩaboɛ̀ aà yãkɛawa, asa ń aà nɔ̀sɛ dɔ̃. Ḿmɛ ń gbɛ̃́pii nɔ̀sɛ dɔ̃. 31 Màa aaliɔ vĩakɛnɛ, aaɔ ku lá ń yeiwa e ń wɛ̃ni lɛ́u bùsu pɔ́ ń kpà ń deziɔwaɛ beeu.

32 Tó bɔ̀mɔ pɔ́ dɛ n gbɛ̃́ Isaili bui ũo bɔ̀ bùsu zã̀zãu à mɔ̀ n tɔ́ zɔ̃ɔ yã́i ń n ikoyão ń n ɔ pɔ́ pooa yã́o, tó à aɛdɔ̀ kpɛ́ɛ beewa à wabikɛ̀ma, 33 kua za musu nìli siaànɔ, ní yã́ pɔ́ a gbɛ̀ama kɛɛ̀, kɛ́ dṹnia bui píi e n tɔ́ dɔ̃, aai vĩakɛnɛ, lá n gbɛ̃́ Isailiɔ ì kɛnɛwa, aaiɔ dɔ̃ kɛ́ n tɔ́ kú kpɛ́ pɔ́ má dɔ̀ɛ beewa.

34 Tó n gbɛ̃́ɔ bɔ̀lɛ gɛ̀ zĩkai ń ń wɛ̀lɛɔ zĩlau, gu pɔ́ n ń zĩ́u píi, tó aa aɛdɔ̀ wɛ̃́lɛ pɔ́ ń dìlɛɛ bee ń kpɛ́ pɔ́ má dɔ̀nɛɛ beeowa, mɛ́ aa wabikɛ̀ma, 35 kua za musu nìli síńnɔ sùuu pɔ́ aa gbɛ̀ama yã́ musu, ní tó yã́ bɔńnɔ na. 36 Tó aa duunakɛ̀nɛ, lá gbɛ̃e ku à gí duunakɛio, mɛ́ n pɔ pàńzi n ń ná ń wɛ̀lɛɔnɛ ń ɔzĩ, mɛ́ aa tàńnɔ ń bùsuu zĩ̀zɔɔ ũ bùsu zã̀zã ge a kãina guun nò, 37 tó aa nɔ̀sɛlìlɛ bùsu pɔ́ aalɛ zɔbleplu, mɛ́ aa ɛ̀a sùuugbɛ̀ama we aa mɛ̀ wà duunakɛ̀, wà tàaekɛ̀, wà yãvãikɛ̀, 38 tó aa ɛ̀a sùma ń nɔ̀sɛmɛndoo ń pɔeão píi za bùsu pɔ́ wà tàuńnɔ, aalɛ zɔbleu, tó aa aɛdɔ̀ bùsu pɔ́ ń kpà ń deziɔwa ń wɛ̃́lɛ pɔ́ ń dìlɛo ń kpɛ́ pɔ́ má dɔ̀nɛɛ beeowa, mɛ́ aa wabikɛ̀ma, 39 kua za musu nìli síńnɔ sùuu pɔ́ aa gbɛ̀ama yã́ musu, ní tó yã́ bɔńnɔ na, ní sùuukɛ ń n gbɛ̃́ pɔ́ aa duunakɛ̀nɛɔ.

40 Tia kɛ́wa ma Lua, to n wɛ́ àɔ pɛa guɛ beewa, ní swã́sɛ wabi pɔ́ wa su kɛma lai. 41 Dii Lua, pila su n kúkĩi sa,
mpi ń n gbãa kpagoloo.

§§6:16 1Kia 2.4
*6:18 Zĩn 7.48-50

Dii Lua, to gbɛ̃́ɔ suabaa àɔ dɔ n sa'onaɔ
sɔ̃wa,
to n yãmanaɔ pɔnakɛ n maa yã́i.
42 Dii Lua, ńsu bɔ kía pɔ́ ń kpà kpɛo.
To gbɛ̃kɛ pɔ́ ń kè n zɔ̀blena Davidiɛ yã́ àɔ
dɔngu.†

Dii kpɛ́ sakɛ̃a

(1Kia 8.62-66)

7 Kɛ́ Salomɔɔ wabikɛ̀ a làa, tɛ́ bɔ̀ luabɛ
à sù sa pɔ́ a ò pɔ́ɔwa à tɛkũ̀, ɔ̃ Dii gawi
kpɛ́pi pà.‡ 2 Sa'onaɔ i fɔ̃ gɛ̃̀uo, Dii gawi pɔ́
kpɛ́pi pà yã́i. 3 Kɛ́ Isailiɔ tɛ́pi sua è ń Dii
gawipio a kpɛ́ musu, aa wùlɛ ń gbɛɛu aa
misìilɛɛ̀, aa Dii sáaukpà aa mɛ̀:
A maa, aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
4 Ɔ̃ kí ń gbɛ̃́piio sa'ò Diiwa. 5 Kí Sa-
lomɔɔ sa'ɔ̀wà ń zuɔ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bao ń
plao (22.000) ń sãɔ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ basoolo
(120.000). Màa kí ń gbɛ̃́piio Dii kpɛ́ sakɛ̃̀.
6 Sa'onaɔ zɛa ń zɛkĩi, mɛ́ Levii buiɔ ku
we, aalɛ Dii sáaukpa ń pɔ́'ɔbɔna pɔ́ kí Da-
vidi kɛ̀, à Dii táasilɛ̀òɔ à mɛ̀:
Aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
Sa'on kã̀aepɛnaɔ kú ń aɛ, mɛ́ Isaili bui píi
gɔ̃̀ sĩa. 7 Salomɔɔ gbãbɔ̀ ua pɔ́ kú Dii kpɛ́
kpɛɛlɛɛ, ɔ̃ à sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ
ò we ń pɔ́wɛn gbao ń sáaukpaa sa'obɔ
nísio, asa sa'okĩi pɔ́ a kɛ̀ ń mɔgotɛ̃o i fɔ̃
pɔ́piɔ sì píio. 8 Zĩbeezĩ Salomɔɔ ń Isailiɔ
píi aa dikpɛkɛ̀ e gɔɔ sopla. Wa dasi maa-
maaɛ, wà bɔ̀ za Amata bɔlɛi e à gɛ̀ pɛ̀
Egipi zɛ́ swawa. 9 A gɔɔ swaaɔ̃de zĩ́ wà
kɔ̃ kã̀aa, asa wà sa'okĩi sakɛ̃a dikpɛkɛ̀ gɔɔ
soplaɛ, ɔ̃ wà ɛ̀a wà Lákpɛdɔa dikpɛkɛ̀ gɔɔ
sopla lɔ. 10 Mɔ soplade gɔɔ bao ń àaɔ̃ode
zĩ́ ɔ̃ à ń kɛ̃́, aa tà ń bɛ ń pɔnao. An pɔ kèna
yãmaa pɔ́ Dii kɛ̀ Davidi ń Salomɔɔo ń a
gbɛ̃́ Isailiɔnɛ yã́ musu.

Dii bɔ mɔa Salomɔɔwa

(1Kia 9.1-9)

11 Kɛ́ Salomɔɔ Dii kpɛ́ mìdɛ ń azĩa bɛo ń
zĩ pɔ́ a pɔ dɔwà à kɛ Dii kpɛ́u ń a bɛpio, a
làa píi, 12 ɔ̃ Dii bɔ̀ mɔ̀wà gwãasĩna, a òɛ̀:
Ma wabi pɔ́ ń kɛ̀a mà, ma guɛ bee dìlɛ
ma kpɛ́ pɔ́ wàli sa'oua ũɛ.
13 Tɔ́ ma musu zɛ́ tà mɛ́ lou lɛ́ mao,
ge tɔ́ ma kwaɔ gbàɛwá, aalɛ á bùsu pɔ́ɔ
ble, ge tɔ́ ma gagyãkà ma gbɛ̃́ɔgu, 14 tɔ́
ma gbɛ̃́ pɔ́ ma tɔ́ kúmápiɔ ńzĩa bùsa, aalɛ
wabikɛa, aalɛ ma aɛya, aalɛ ń zɛ́ vãiɔ tɔ́,
kua za musu má síńnɔ, mí ń duuna kɛ̃́-
má, mí ń bùsu gba aafia. 15 Ma wɛ́ iɔ pɛa
guɛ beewa, mí swã́sɛ wabi pɔ́ wàlɛ kɛui.
16 Ma kpɛ́ɛ bee sɛ̀ má dìlɛ ma pɔ́ ũɛ, kɛ́
ma tɔ́ e àɔ kuwà gɔɔpii. Ma wɛ́ iɔ pɛwà,
ma pɔ iɔ dɔwà gɔɔpii.
17 Mpi sɔ̃, tɔ́ ń tɛmazi lá n mae Da-
vidiwa, mɛ́ ń yã́ pɔ́ má dìlɛnɛɔ kũa ń
ma yã'onɛɔ, mɛ́ ńlɛ ma ɔtondɔkĩi gwa,
18 má n zɔ̃lɛa kpalau zɛdɔ, lá ma a lɛgbɛ̃̀ n
mae Davidiɛwa, ma mɛ̀ aà buiɔ aaɔ zɔ̃lɛa
kpalau Isailiɔ guu gɔɔpiiɛ.¶ 19 Tɔ́ a bɔ ma
kpɛ sɔ̃, tɔ́ a pãkpà ma ikoyãɔ ń yã́ pɔ́ má
dìlɛɛ́ɔzi, mɛ́ a gɛ lɛ́ zɔble dii pãlɛɔnɛ, álɛ
ń sisi, 20 má á bɔlɛ bùsu pɔ́ má kpàwáuɛ,
mí gí kpɛ́ pɔ́ má dìlɛ ma pɔ́ ũpizi, i gɔ̃ láa-
nipɔ ũ, bui píi i yãadaò. 21 Baa ń kpɛ́pi
lɛsĩkɛo, a yã́ a di gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gɛ̃ weɔwa, aa
mɛ: Bɔ́ yã́ mɛ́ tò Dii kɛ̀ bùsuɛ bee ń kpɛ́ɛ
beeoɛ màai?§ 22 Wi onɛ́: Kɛ́ aa pãkpà Dii
ń deziɔ Lua pɔ́ ń bɔ́lɛ Egipizi yã́iɛ. Aa zɛ̀
ń dii pãlɛɔ, aa ń sisi aa zɔblènɛ́ɛ. Bee mɛ́
yã́piɔ ìnɛ́ píi.

Salomɔɔ yã́ kĩniɔ

(1Kia 9.10-28)

8 Salomɔɔ Dii kpɛ́ ń azĩa kpɛ́o dɔ̀
wɛ̃̀ baoɛ. A gbɛa 2 à wɛ̃́lɛ pɔ́ Hilaũ

†**6:42** Soũ 132.8-11
‡**7:1** Lev 9.23-24
¶**7:18** 1Kia 2.4
§**7:21** 2Kia 25.9

kpàwaɔ kɛ̀kɛ kàlɛ, ɔ̃ a kpà Isailiɔwa, aa
zɔ̃̀lɛu. 3 À gɛ̀ ń zĩo Amata Zoba, ɔ̃ a sì.
4 À Tamɔɔ pɔ́ kú guwaiwaiu kɛ̀kɛ kàlɛ
lɔ ń kũ̀sũakalɛwɛ̃lɛ pɔ́ a kàlɛ Amata bù-
suuɔ. 5 À Bɛtoloni Musu ń Bɛtoloni Zĩ́lɛo
kɛ̀kɛ kàlɛ wɛ̃́lɛ bĩ́ideɔ ũ. Bĩ́ipiɔ bɔlɛ gbaɔ
ń gbã́aɔ vĩ. 6 Màa a kɛ̀ Baalata ń wɛ̃́lɛ pɔ́ a
kũ̀sũa kálɛuɔ píi ń wɛ̃́lɛ pɔ́ aà sɔ̃́goɔ kuuɔ.
Kpɛ́ pɔ́ a ye dɔ Yelusalɛũ ń Libão ń bùsu
pɔ́ àlɛ kiblewàɔ píi, a dɔ̀.

7 Bui pɔ́ dɛ Isaili ũoɔ: Itiɔ, Amɔlɛɔ, Pɛl-
iziɔ, Iviɔ ń Yebusi kɔ̃naɔ píi, 8 gbɛ̃́ pɔ́
Isailiɔ i ń midɛoɔ, an bui pɔ́ gɔ̃̀ ń bùsu-
upiɔ ɔ̃ Salomɔɔ ń dá zɔzĩu, ɔ̃ aaìɔ zĩkɛ
màa e ń a gbão. 9 I Isailiɔ da zɔzĩpiuo.
Ampiɔ ɔ̃ à ń dílɛ a zĩgɔ̃ɔ ń a kía deeɔ ń a
gbɛ̃́ɔ dɔaanaɔ ń a zĩkasɔ̃godeɔ ń a sɔ̃deɔ
ũ. 10 An gbɛ̃́ɔ mɛ́ zĩ pɔ́ kí Salomɔɔ lɛ́ kɛpi
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ũ lɔ, aa gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń blakwioɛ.

11 Salomɔɔ bɔ̀ Davidi wɛ̃́lɛu ń a nɔ
Falaɔ̃ɔ nɛnɔɛo, à mɔ̀aànɔ kpɛ́ pɔ́ a dɔ̀ɛu,
asa à mɛ̀: Ma napi a e àɔ ku Isailiɔ kí
Davidi bɛo, asa gu pɔ́ Dii kpagolo gɛ̃̀u a
kua adoaɛ. 12 Salomɔɔ ìɔ sa pɔ́ wì a pɔ́
kátɛu à tɛ́kũ o Dii gbagbakĩi pɔ́ a bò Dii
kpɛ́ bilandaa kpɛɛlɛwa. 13 Ìɔ o lá gu lɛ́ dɔ
lá Mɔizi dìlɛ wà owa ń kã́mabogɔɔzĩ pɔ́ɔ
ń mɔ dafu pɔ́ɔ ń dikpɛ mɛ̀n àaɔ̃ pɔ́ wì
kɛ wɛ̃ ń wɛ̃o pɔ́ɔ, Kàaso dikpɛ ń Pɔkɛkɛ
dikpɛo ń Lákpɛdɔa dikpɛo.** Màa à Dii
kpɛ́ yã́ɔ kɛ̀ lá à kũ̀wa. 14 À sa'on gãliɔ
dìlɛdilɛ baade ń a zĩo lá a mae Davidi
ɔ̀wa. À Levii bui kĩniɔ dìlɛdilɛ lɔ, an
gbɛ̃eɔ lí dɔaa ń Dii táasilɛao, an gbɛ̃eɔ
lí dɔ sa'onaɔlɛ ń zĩ pɔ́ aalɛ kɛ lá gu lɛ́
dɔɔ. À ń gbɛ̃eɔ dìlɛ bĩ́ibɔlɛdɔ̃anaɔ ũ gã
ń gão, bɔlɛ ń bɔlɛo, asa màa Lua gbɛ̃́ Da-
vidi ò. 15 Sa'onaɔ ń Levii buiɔ i bɔ yã́ pɔ́
kí dìlɛnée kpɛo, baa làasi yã́. 16 Wà zĩ pɔ́
Salomɔɔ dànɛ́ kɛ̀ píiɛ, za gɔɔ pɔ́ wà Dii
kpɛ́ ɛ̃ kpàlɛ e wà gɛ̀ a mìdɛò. Màa wà Dii
kpɛ́ dɔ̀ wa làa.

17 Kí Salomɔɔ gɛ̀ Ɛziɔ̃gɛbɛɛ ń Elatao
Ɛdɔũ bùsuu ísia saɛ. 18 Hilaũ a gode pɔ́
ísia dɔ̃ɔ zĩ̀wà ń gó'ilɛnaɔ, ɔ̃ aa dà ísiaa
sãnu ń Salomɔɔ gbɛ̃́ɔ. Aa gɛ̀ Ofii aa vua
nàaa we tɔnu gɛ̃o ń mɛ̀ndoo, ɔ̃ aa sùò kí
Salomɔɔɛ.

Seba bùsu nɔɛ kía mɔa Salomɔɔ gwai

(1Kia 10.1-13)

9 Kɛ́ Seba bùsu nɔɛ kía†† Salomɔɔ bao
mà, ɔ̃ à mɔ̀ aà lɛ́i à gwa Yelusalɛũ ń
yã́ zĩ'ũ laawào. À kà ń a ìwaɔ dasidasi
ń pɔ́ gĩnanaɔ ń vuao zɔ̃ɔzɔ̃ɔ ń gbɛ̀ bɛɛɛde
pɔ́ yiongo sɛaɔ, ɔ̃ à gɛ̀ Salomɔɔ kĩ́i à yã́ pɔ́
kú a nɔ̀sɛ guu faai bòaànɔ píi. 2 Salomɔɔ
yã́ pɔ́ a làwaɔ bɔɔlɛkɛ̀ɛ píi. A kee poloa i
aà fuo. 3 Kɛ́ nɔɛ kíapi Salomɔɔ ɔ̃nɔyã mà,
mɛ́ à kpɛ́ pɔ́ a dɔ̀ è 4 ń blɛ pɔ́ ì bleo ń
aà ìwaɔ gweao ń aà bɛ zĩkɛnaɔ kuao ń ń
pɔkasaɔ ń vɛ̃ɛbɔlɛnaɔ ń ń pɔkasaɔ ń sa pɔ́
a ò Dii uaɔ, yã́pi dìwà, ɔ̃ aà lɛ́ gɔ̃̀ ɛlɛa. 5 Ɔ̃
a ò kíɛ: N yãkɛaɔ ń n ɔ̃nɔ bao pɔ́ má mà
za ma bùsuuoá sĩanaɛ. 6 Mi n yã́piɔ sio
e ma gɛ kaò la, tia ɔ̃ ma wɛsìɛ sa. Wi n
ɔ̃nɔ zɔ̃ɔ yã'omɛɛ píio fá! Ń dɛ lá ma n bao
màa. 7 Minadeɔn n gbɛ̃́ɔ ũ, n ìwa pɔ́ aaìɔ
kunnɔ gɔɔpii aaì swãdɔ n ɔ̃nɔyãiɔ! 8 Wà
Dii n Lua sáaukpa, asa n yã́ kàaàguɛ, ɔ̃ à
n kpa kpala pɔ́ a dìlɛu kía ũ. Kɛ́ n Lua ye
Isailiɔzi, ìɔ zɛńnɔ gɔɔpii yã́ mɛ́ tò à n kpa
ń kía ũ, kɛ́ ǹ yã́gɔ̃gɔ̃nɛ́ a zɛ́wa. 9 Ɔ̃ à kía
gbà vua tɔnu síiɔ̃ ń pɔ́ gĩnanaɔ dasidasi ń
gbɛ̀ bɛɛɛdeɔ. Pɔ́ gĩnana pɔ́ à kí Salomɔɔ
gbàpiɔ zɔ̃ɔ, gbɛ̃e i mɔoɛ̀ à kà màa lɔo.

10 Hilaũ gó'ilɛna pɔ́ sù ń Ofiio ń vuaoɔ
sù ń lí bɛɛɛdeo maamaa ń gbɛ̀ bɛɛɛdeɔ
lɔ. 11 Kí Dii kpɛ́ ń azĩa kpɛ́o pɔ́ɔ kɛ̀ò, mɛ́
à mɔɔnaɔ ń kúuɔ kɛ̀ò lɛ̀sinaɔnɛ lɔ. Wi mɔ́
ń lípi buio à kà màa lɔo, wi wɛsiɛ beewa
lɔo e gbã.

12 Pɔ́ pɔ́ Seba bùsu nɔɛ kía yei, a gbɛ̀a
kí Salomɔɔwa, ɔ̃ à aà gbà. À gbadàɛ̀ dɛ

**8:13 Bɔa 23.14-17
††9:1 Mat 12.42

pɔ́ pɔ́ à mɔ̀ɔɛa. Ɔ̃ nɔɛpi ɛ̀a tà a bùsuu ń a
ìwaɔ.

Salomɔɔ àizɛɛɔ

(1Kia 10.14-25, 11.41-43)

13 Vua pɔ́ Salomɔɔ ìɔ e wɛ̃ ń wɛ̃ɔɔ ì
ka tɔnu bao ń àaɔ̃o, 14 falu pɔ́ tagɛnaɔ
ń laatanaɔ ì bɔɛ̀ bàasi. Laalubu kíaɔ ń
bùsu gbãadeɔ ì mɔɛ̀ ń vuao ń ã́nusuo lɔ.
15 À sɛ̀ngbao zɔ̃ɔɔ kɛ̀ ń vua pɔ́ wa gbɛ̃̀gbɛ̃o
mɛ̀n ɔ̀aa do, an baade gbia kiloo àaɔ̃'aaɔ̃
ń kĩnioɛ. 16 À sɛ̀ngbao nɛ́naɔ kɛ̀ò lɔ, an
baade gbia ye kai kiloo plapla. À sɛ̀ng-
baopiɔ kàlɛ kpɛ́ pɔ́ wì mɛ Libã Líkpɛu.
17 Kí a kiblekila zɔ̃ɔ kɛ̀ ń wesa swaao,
ɔ̃ à vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛ kùlɛwà. 18 Kìlapi dɛdɛk-
ĩi vĩ, a gbápɛkĩiɔ sooloɛ, mɛ́ à gbadibɔ
kɛ̀ kìlapiwa ń vuao. A gɛ̃̀sĩdikĩiɔ vĩ, nɔ̀ɔ-
musu pɔ́ wa kɛ̀ɔ zɛzɛ gɛ̃̀sĩdikĩipiɔ saɛ.
19 Nɔ̀ɔmusu kɛapiɔ zɛzɛ gbápɛkĩipiɔwa
plapla ɔplaai ń zɛɛo, apii kɛ̀ kuɛpla. Wi
kìlapi taa kɛ bùsueu yãao. 20 Kí Salomɔɔ
imibɔɔá vuaɛ píi. Kpɛ́ pɔ́ wì mɛ Libã
Líkpɛ pɔ́ɔ píiá vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛɛ, ã́nusu pɔe ku
weo, asa wìli ã́nusu dilɛ pɔe ũ Salomɔɔ
gɔɔo.
21 Kí ísia gó'ilɛnaɔ ìɔ daa ísiaa ń Hilaũ
gbɛ̃́ɔ. Wɛ̃̀ àaɔ̃ ń wɛ̃̀ àaɔ̃o ɔ̃ aaìɔ su ń vuao
ń ã́nusuo ń wesa swaao ń gbaũɔ ń bã bui
maaɔ. 22 Kí Salomɔɔ àizɛɛ ń a ɔ̃nɔo zɔ̃ɔ dɛ
dṹnia kíaɔ pɔ́a píi. 23 Dṹnia kíaɔ zɛwɛ̀ɛlɛ
píi wà wɛsi Salomɔɔlɛ, wi swã́sɛ ɔ̃nɔ pɔ́
Lua dàɛ̀ aà sɔ̃uzi. 24 Wɛ̃ ń wɛ̃o wìɔ mɔɛ̀
baade ń a gbao: Ã́nusu pɔ́ɔ, vua pɔ́ɔ, ulaɔ,
gɔ̃kɛbɔɔ, pɔ́ gĩnanaɔ, sɔ̃́ɔ ń a baonaɔ.
25 Salomɔɔ sɔ̃́ pɔ́ ì gó gálɛɔ kɛ̃́ɛ ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ síiɔ̃ɛ (4.000), a pɔ́ wì dikpɛɔ sɔ̃
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kuɛpla (12.000). Aa ku sɔ̃́go
wɛ̃́lɛɔ guu ń aà bɛ Yelusalɛũo. 26 Sɛa za
Uflatai ń Filitɛ̃ bùsuo e à gɛ̀ pɛ̀ Egipi
bùsu lɛ́wa, ɔ̃mɛ bùsupiɔ píi kía ũ.‡‡ 27 Kí
tò ã́nusu di Yelusalɛũ lán gbɛwa, mɛ́
sɛdɛ lí pɔ́ wà kpɛdɔ̀ò dasi lán bɛ̀lɛ líwa
sɛ̃u. 28 Salomɔɔ sɔ̃́piɔ bɔ̀ Egipi¶¶ ń bùsu
pãleɔɛ.
29 Yã́ pɔ́ Salomɔɔ kɛ̀ za a daalɛawa e
a midɛawa kĩni kú ãnabi Natã taalau ń
Silo gbɛ̃́ Ahia ãnabikɛlao ń gu'ena Ido
wɛ́pungu pɔ́ a è Nɛba nɛ́ Yeloboaũ yã́
musu láo. 30 Salomɔɔ mɛ́ Isaili buiɔ píi
kía ũ Yelusalɛũ e wɛ̃̀ bla. 31 Kɛ́ à gà, wà
aà vĩ̀ a mae Davidi wɛ̃́lɛu, ɔ̃ aà nɛ́ Lɔbɔaũ
zɔ̃̀lɛ aà gbɛu.

Isailiɔ bɔa Lɔbɔaũ kpɛ

(1Kia 12.1-24)

10 Lɔbɔaũ gɛ̀ Sikɛũ, asa wekĩi Isaili
bui píi gɛ̀u aà kpái kpalau. 2 Kɛ́
Nɛba nɛ́ Yeloboaũ a baomà, à sù ń Egi-
pio. Wekĩi a kuu za gɔɔ pɔ́ à tilɛ̀ Sa-
lomɔɔɛ. 3 Wà aà sìsi, ɔ̃ à gɛ̀ Lɔbɔaũ lɛ̀
ń Isaili buiɔ píi aa ɔ̀ɛ̀: 4 N mae zĩ gbãa
dàwɛ̃ɛ pãsĩpãsĩ. Mpi sɔ̃, zĩ gbãa ń aso
gbia pɔ́ a dìwɛ̃ɛpio lao, wí misiilɛnɛ. 5 Ɔ̃
a wɛ̀má à mɛ̀: E gɔɔ àaɔ̃, í ɛa mɔ́. Ɔ̃ aa tà.
6 Kí Lɔbɔaũ yã́pi kpàlɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ́ aa
dɛ a mae Salomɔɔ ìwa ũɔ gɛ̃zĩ à mɛ̀: Yã́
kpele á è a maa mà a zã́ sí gbɛ̃́piɔwai?
7 Ɔ̃ aa wɛ̀wà aa mɛ̀: Tó n maakɛ̀nɛ́, n
yã́ a káńgu. Tó n yãmaa zãsìmá, aaɔ
dɛ n zɔ̀blenaɔ ũ gɔɔpiiɛ. 8 Ɔ̃ Lɔbɔaũ gì
gbɛ̃zɔ̃ɔpiɔ lɛdama mai, à gɛ̀ yã́pi kpàlɛ a
ìwa ɛ̀waaso pɔ́ aa nɛblɛ̀ sãnuɔ gɛ̃zĩ. 9 À
ń lá à mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ aa òmɛɛ mà zĩ gbãa
pɔ́ ma mae dànɛ́ laonɛ́piɔ, yã́ kpele á è a
maa wà a zã́simái? 10 Ɔ̃ ɛ̀waasopiɔ wɛ̀wà
wà mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ aa ònɛ n mae aso gbia
dìnɛ́, laonɛ́piɔ, onɛ́ n ɔnɛnzãna gɛ̀ele dɛ
n mae gbɔ̃ua. 11 N mae aso gbia dìnɛ́,
mpi sɔ̃ ńyɔ̃ asopi kã́fĩnɛ́ɛ. N mae ń wɛ-
tã̀ ń flão, kási flàala lɛde ɔ̃ ńyɔ̃ ń wɛtãò.
12 A gɔɔ àaɔ̃de zĩ́ Yeloboaũ ń Isailiɔ ɛ̀a
mɔ̀ Lɔbɔaũ lɛ̀ ḿpii, lá a ònɛ́ à mɛ̀ aa ɛa
mɔ gɔɔ àaɔ̃ gbɛawa. 13 Ɔ̃ kí gì gbɛ̃zɔ̃ɔ lɛ-
dama mai, à yãpãsĩ ònɛ́. 14 A ònɛ́ lá ɛ̀waa-
sɔɔ lɛdàwawa à mɛ̀: Aso gbia ma mae

‡‡**9:26** Daa 15.18
¶¶**9:28** Iko 17.16

dìɛ́, mapi sɔ̃ má asopi kã́fĩɛ́ɛ. Flã ɔ̃ ma
mae á wɛtã̀ò, mapi sɔ̃, flàala lɛde ɔ̃ má á
wɛtãò. 15 Beewa kí i Isailiɔ yãmao, asa
yã́pi bɔ̀ Lua kĩ́iɛ, kɛ́ yã́ pɔ́ a dà ãnabi
Ahia, Silo gbɛ̃́ɛ, a ò Nɛba nɛ́ Yeloboaũɛ
e kɛ yã́i.
16 Kɛ́ Isailiɔ è kí gì ń yãmai, aa òɛ̀:
Wá bàa kú ń Davidioo,
wá lɛ́ kú Yɛse nɛ́ yã́uo,
á Isailiɔ, á baade tá a bɛ!§§
Davidi buiɔ, à laaidɔ á bɛwa!
Ɔ̃ Isailipiɔ tà ń bɛ. 17 Isaili pɔ́ kú Yuda
wɛ̃́lɛ guuɔ ɔ̃ Lɔbɔaũ gɔ̃̀ ń kía ũ ńtɛ̃ɛ. 18 Kí
Lɔbɔaũ zɔɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ Adonilaũ zĩ̀ Isailiɔwa,
ɔ̃ aa aà pàpa ń gbɛo wa dɛ̀. Ɔ̃ kí Lɔbɔaũ
fɛ̀lɛ ń wãao, à sì a sɔ̃́go guu à bàalɛ̀
tà Yelusalɛũ. 19 Beewa Isailiɔ gì Davidi
buiɔzi e ń a gbão.

11 Kɛ́ Lɔbɔaũ kà Yelusalɛũ, à Yu-
daɔ kã̀aa ń Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ. Zĩgɔ̃piɔ
gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ ɔ̀aa do baosaiɛ
(180.000). Ɔ̃ aalɛ gɛ́ zĩkai ń Isailiɔ, kɛ́ aa
e Lɔbɔaũ kpa kpalapiu lɔ. 2 Ɔ̃ Dii yã'ò Lua
gbɛ̃́ Semaiaɛ à mɛ̀: 3 O Yudaɔ kí Salomɔɔ
nɛ́ Lɔbɔaũɛ ń Isaili pɔ́ kú Yuda bùsuu ń
Bɛ̃yãmɛɛ bùsuoɔnɛ 4 ma Dii ma mɛ̀ aasu
gɛ́ zĩkai ń ń gbɛ̃́ Isailiɔo. An baade tá a
bɛ, asa yã́ pɔ́ kɛ̀pi bɔ̀ ma kĩ́iɛ. Ɔ̃ aa yã́ pɔ́
Dii ònɛ́ mà aa tà, aai gɛ́ Yeloboaũwa ń
zĩo lɔo.

Lɔbɔaũ gbãakãfĩa Yudaɔnɛ

5 Lɔbɔaũ ìɔ ku Yelusalɛũ, ɔ̃ à bĩ́ibò
Yuda bùsu wɛ̃́lɛɛɔzi:
6 Bɛtɛlɛũ, Etaũ, Tekoa,
7 Bɛzuu, Soko, Adulaũ,
8 Gata, Malesa, Zifi,
9 Adolaiũ, Lakisi, Azeka,
10 Zɔla, Ayaloni ń Hɛblɔ̃o.
Wɛ̃́lɛ bĩ́ide pɔ́ kú Yuda bùsuu ń Bɛ̃yãmɛɛ
bùsuoɔn we. 11 À gbãa kã̀fĩ wɛ̃́lɛpiɔnɛ, à
zĩgɔ̃ dɔaanaɔ kàlɛu ń pɔblea kũ̀sũao ń ní-
sio ń vɛ̃ɛo. 12 À sèngbaoɔ ń sɔ̃naɔ kàlɛkalɛ
wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo píi, à gbãa kã̀fĩ wɛ̃́lɛpiɔnɛ
maamaaɛ. Màa Yuda bùsu ń Bɛ̃yãmɛɛ bù-
suo dɛò aà pɔ́ ũ.
13 Sa'ona ń Levii bui kĩni pɔ́ kú Isaili
bùsu gupiiuɔ zɛ̀aànɔ. 14 Levii buiɔ ń dã́-
dãkɛkĩiɔ ń ń wɛ̃́lɛɔ tò we aa sù Yuda bù-
suu ń Yelusalɛũo, asa Yeloboaũ ń a buiɔ i
weinɛ́ aaɔ dɛ Dii gbàgbanaɔ ũ lɔo. 15 Gbɛ̃-
pãlɛɔ ɔ̃ à ń dílɛ gulɛsĩ pɔ́ a bɔ̀ɔ gbàg-
banaɔ ũ aa sa'o tã́aɔwa ń gáaena pɔ́ a pìɔ.
16 Isaili bui píi gbɛ̃́ pɔ́ aa zɛ̀ò ń sɔ̃u wà Dii
Isailiɔ Lua kĩ́i wɛɛlɛɔ pɛ̀lɛńzi Yelusalɛũ,
kɛ́ aa e Dii ń deziɔ Lua gbagba yã́i. 17 Aa
Yuda bùsu zɛ̀dɔ, aa Salomɔɔ nɛ́ Lɔbɔaũ
gbà gbãa wɛ̃̀ àaɔ̃, kɛ́ aa Davidi ń Sa-
lomɔɔo tufasɛ̀ yã́i.

Lɔbɔaũ daɛɔ

18 Lɔbɔaũ Yelimɔ nɛ́ Maalata, Davidi
tɔũna sɛ̀ nɔ ũ. Aà da tɔ́n Abihaili, Ɛliabu
nɛ́, Yɛse tɔũnaɛ. 19 Nɛgɔ̃ɛ pɔ́ a ìaànɔɔn
kɛ: Yeusi, Semalia ń Zahaũo. 20 Maalata
gbɛa ɔ̃ à Abisaloũ tɔũna Maaka sɛ̀, ɔ̃
à Abia ń Ataio ń Zizao ń Selomio ìò.
21 Lɔbɔaũ ye Abisaloũ nɛ́ Maakapizi dɛ
a nɔ kĩniɔ ń nɔ pɔ́ i mɛ́sɛdilɛnɛ́oɔla píi. À
nɔsɛ̀ bao plasaiɛ, nɔ pɔ́ i mɛ́sɛdilɛnɛ́oɔ sɔ̃
bàaɔ̃. À nɛgɔ̃ɛɔ ì baakwi plasaiɛ, nɛnɔɛɔ
sɔ̃ bàaɔ̃.
22 Lɔbɔaũ dìlɛ Maaka nɛ́ Abia mɛ́ aɔ
dɛ kía ũ aà gbɛ̃́ɔ guu, kɛ́ aà zɔ̃lɛ a gbɛu
yã́i. 23 À ɔ̃nɔsɔpɛ̀lɛ a nɛgɔ̃ɛ kĩnipiɔnɛ, à
ń díledilɛ wɛ̃́lɛ bĩ́ide pɔ́ kú Yuda bùsu
ń Bɛ̃yãmɛɛ bùsuoɔ guu píi. À kũ̀sũakɛ̀nɛ́
maamaa, mɛ́ à nɔsɛ̀sɛnɛ́ dasidasi.

Sisaki lɛ́lɛa Yelusalɛũwa

(1Kia 14.25-31)

12 Kɛ́ Lɔbɔaũ zĩ́napɛ̀lɛ kpalau mɛ́ à
gbãakũ̀, à pãkpà Dii ikoyãi, aàpi
ń a gbɛ̃́ɔ píi. 2 Kí Lɔbɔaũ kpalablea wɛ̃̀
sɔode guu ɔ̃ Egipiɔ kí Sisaki mɔ̀ lɛ̀lɛ
Yelusalɛũwa, kɛ́ aa bɔ̀ Dii kpɛ yã́i. 3 À
mɔ̀ ń sɔ̃́goɔ mɛ̀n ɔ̀aa soolo (1.200) ń
sɔ̃deɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bàaɔ̃ (60.000).

§§**10:16** 2Sam 20.1

Aà zĩgɔ̃ pɔ́ bɔ̀aànɔ Egipiɔ lɛ́ vĩo ń Libiiɔ
ń Sukiɔ ń Etiopiɔ. 4 À Yuda bùsu wɛ̃́lɛ
bĩ́ideɔ sì e à gè pè Yelusalɛũwa.

5 Ɔ̃ ãnabi Semaia mɔ̀ Lɔbɔaũ ń Yudaɔ
kía pɔ́ kãaaa Yelusalɛũ Sisaki yã́iɔ lè a
òné: Dii mɛ̀ a pãkpàazi. Ayãmɛto á pãk-
paázi sɔ̃, í á na Sisakiɛ a ɔzĩ. 6 Ɔ̃ Yuda
kíaɔ ń kípio ńzĩa bùsa aa mɛ̀: Dii maa!
7 Kɛ́ Dii è aa ńzĩa bùsa, à yã'ò Semaiaɛ à
mɛ̀: Lá aa ńzĩa bùsa, má ń midɛo, má tó
aa bɔkĩi e tia. I kɛ Sisaki sabai ɔ̃ má mɛ aà
pɔkũmabɔbɔmɛɛ Yelusalɛũwao. 8 Ń beeo
aa zɔbleɛ̀, kɛ́ aa e zɔbleamɛɛ dɔ̃kɔ̃ɛ ń
zɔblea dṹnia kíaɔnɛo.

9 Kɛ́ Egipiɔ kí Sisaki lɛ̀lɛ Yelusalɛũwa,
à Dii kpɛ́ àizɛɛɔ ń kibɛ pɔ́ɔ nàaa, à vua
sɛ̀ngbao pɔ́ Salomɔɔpiɔ sɛ̀lɛ píi. 10 Ɔ̃ kí
Lɔbɔaũ sɛ̀ngbaopiɔ gɛ̃ɛ pì ń mɔgotɛ̃o, a
nà dɔai pɔ́ aaìɔ a bɛ zɛ́ dɔ̃́aɔ dɔaanaɔnɛ ń
ɔzĩ. 11 Tó kí lɛ́ gɛ́ Dii ua, dɔaipiɔ ì gɛaànɔ
ń sɛ̀ngbaopiɔ kũa. Tó dɔaipiɔ sù, aaì ɛa
kálɛ ń kpéu. 12 Dii pɔ wèe Lɔbɔaũwa, kɛ́
à azĩa bùsa yã́i, ɔ̃ i aà kɛ kɛ́lɛkɛlɛo. Yudaɔ
yãeɔ maa.

13 Kí Lɔbɔaũ a gbãa kã̀fĩ Yelusalɛũ, aà
kpala lɛ́ gɛ́. À kpalablè a wɛ̃̀ bla ń mɛ̀n-
doode guuɛ, ɔ̃ à zɔ̃̀lɛ báawa Yelusalɛũ wɛ̃̀
gɛ̃o ń plao, wɛ̃́lɛ pɔ́ Dii dìlɛ Isaili bui píi
wɛ̃́lɛɔ guu, kɛ́ a tɔ́ àɔ kuwà. Lɔbɔaũ da tɔ́n
Naama, Amɔni buiɛ. 14 À yãvãikɛ̀, asa i
zɛò a sɔ̃u à Dii kĩ́i wɛɛlɛo.

15 Lɔbɔaũ yãkɛaɔ za a daalɛawa e
a midɛawa ku ãnabi Semaia taalau ń
gu'ena Ido láo. Lɔbɔaũ ń Yeloboaũo aaìɔ
zĩka ń kɔ̃o gɔɔpiiɛ. 16 Kɛ́ Lɔbɔaũ gà, wà
aà vĩ̀ Davidi wɛ̃́lɛu, ɔ̃ aà nɛ́ Abia zɔ̃̀lɛ aà
gbɛu.

Yudaɔ kí Abia

(1Kia 15.1-8)

13 Yeloboaũ kpalablea wɛ̃̀ bao pla-
saide guu ɔ̃ Abia gɔ̃̀ Yudaɔ kía ũ,
2 à kɛ̀ báawa Yelusalɛũ wɛ̃̀ àaɔ̃ɛ. Aà da
tɔ́n Maaka, Gibɛa gbɛ̃́ Ulieli tɔũnaɛ.

Abia ń Yeloboaũo aaìɔ zĩka ń kɔ̃oɛ.
3 Abia gè zĩlau ń zĩgɔ̃ na maaɔ gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ ɔ̀aa pla (400.000). Ɔ̃
Yeloboaũ bɔ̀ zĩ'ɔpòoaàzi ń gɔ̃sa gbãaɔ
gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ ɔ̀aa síiɔ̃ (800.000).
4 Ɔ̃ Abia dɛ̀dɛ Zemalaiũ gbɛ pɔ́ kú Ɛflaiũ
bùsu gusĩsĩdeuwa à mɛ̀: Yeloboaũ ń
Isailiɔ píi, à ma yãma. 5 Á dɔ̃ kɛ́ Dii Isailiɔ
Lua Davidi ń aà buiɔ kpà kpalau aa kible
Isailiɔwa gɔɔpiio lɛ́? Dii bàakuaaànɔ lɛ́
vĩo. 6 Ń beeo Nɛba nɛ́ Yeloboaũ, Davidi
nɛ́ Salomɔɔ ìwae bɔ̀ a diipi kpɛ. 7 Gbɛ̃-
pã giaeɔ kã̀aaaàzi, aa gbãamɔ̀ Salomɔɔ
nɛ́ Lɔbɔaũɛ gɔɔ pɔ́ a dɛ ɛ̀waasona ũ, a
yã́ɔ yáasi dɔ̃o, aà gbãa i ka à gínɛ́o. 8 Tia
kɛ́wa ápiɔ sɔ̃ a zɛò à gi Davidi bui pɔ́
Dii kpà kpala pɔ́ a dìlɛuɔnɛ. Á zĩgɔ̃ɔ dasi
maamaa, mɛ́ vua gáaena pɔ́ Yeloboaũ pìɛ́
dii ũɔ kúánɔ. 9 A Dii gbàgbana Levii buiɔ
ń Levii bui kĩniɔ yà, ɔ̃ a azĩa sa'onaɔ dìlɛ
lá buipãlɛɔ ì kɛwa. Gbɛ̃́ pɔ́ mɔ̀ ń gáaenao
ń sãsakaoɔ mɛ̀n sopla ɔ̃mɛ ì gɔ̃ pɔ́ pɔ́ dɛ
Lua ũo gbàgbana ũ.

10 Wápiɔ sɔ̃, Dii mɛ́ wá Lua ũ, wi pãk-
paaàzio. Sa'ona pɔ́ aaì zĩkɛ Diiɛɔ mɛ́
Aalona buiɔ ũ, ɔ̃ Levii buiɔ ì dɔ́ńlɛ.
11 Aaìɔ sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ o Diiwa
lá gu lɛ́ dɔ kɔɔ ń oosio, aaìɔ tulaletikaɛ̀
téa. Aaì pɛ̃ɛ kálɛ táabũnu gbãlɛsaiwa, aaì
vua dau filiaɔ nana oosi ń oosio. Wámɛ
wá Dii wá Lua yãdilɛaɔ kũa, ápiɔ sɔ̃ ɔ̃
a pãkpàaàzi. 12 Lua kúwanɔ wá dɔaana
ũ. Aà gbàgbanaɔ mɛ́ aa zĩkawii dɔwá ń
kã̀aepɛao. Isailiɔ, ásu zĩka ń Dii á deziɔ
Luaoo, asa a bɔánɔ nao.

13 Yeloboaũ zĩgɔ̃ɔ gbàɛ aa lɔɔlɛ Yu-
daɔzi ń kpɛ. Aàpi ń a gbɛ̃́ɔ kú ń aɛ, mɛ́
lɔɔlɛnapiɔ kú ń kpɛ. 14 Kɛ́ Yudaɔ lìli, ɔ̃ aa
è wàlɛ sumá kpɛ ń aɛo píi, ɔ̃ aa wiilɛ̀ Di-
iwa. Sa'onaɔ lɛ́ kã̀aepɛ, 15 ɔ̃ Abia ń Yuda
zĩgɔ̃ɔ kúkuakɛ̀. Kɛ́ aa kúkuakɛ̀, ɔ̃ Lua tò
aa Yeloboaũ ń Isaili zĩgɔ̃ɔ fù. 16 Gɔɔ pɔ́
aalɛ bàalɛnɛ́, ɔ̃ Lua ń nánɛ́ ń ɔzĩ. 17 Ɔ̃
Abia ń a gbɛ̃́ɔ Isailiɔ kɛ̀ kɛ́lɛkɛlɛ, an zĩgɔ̃
na maa pɔ́ gàgaɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ ɔ̀aa
pla ń basɔooɛ (500.000). 18 Yudaɔ Isailiɔ
bùsa gɔɔ bee, aa gbãamɔ̀nɛ́, kɛ́ aa sɔ̃kpàlɛ
Dii ń deziɔ Luazi yã́i.

19 Abia pɛ̀lɛ Yeloboaũ zĩgɔ̃ɔzi, ɔ̃ à ń
wɛ̃́lɛeɔ sìmá, Bɛtɛli ń Yesanao ń Ɛfɔ̃nɔo
ń zɔ̃ɛwia pɔ́ liaaiɔ. 20 Yeloboaũ i dɔkɔ̃wa
Abia gɔɔ lɔo, ɔ̃ Dii aà lɛ̀ a dɛ̀.
21 Abia gbãa kɛ̃̀fĩ. Aà nɔɔ gɛ̃o mɛ̀ndo-
saiɛ, aà nɛgɔ̃ɛɔ bao ń plao, nɛnɔɛɔ sɔ̃ gɛ̃o
ń mɛ̀ndoo. 22 Abia yɛ̃́ kĩniɔ ku ãnabi Ido
taalau, yɛ̃́ pɔ́ a kɛ̀ɔ ń yɛ̃́ pɔ́ a ɔ̀ɔ píi.
23 Abia gà, ɔ̃ wà aà vĩ̀ Davidi wɛ̃́lɛu, ɔ̃ aà
nɛ́ Asa zɔ̃̀lɛ aà gbɛu. Aà gɔɔ bùsu ku kí-
likiliɛ e wɛ̃̀ kwi.

Yudaɔ kí Asa

(1Kia 15.11-12)

14 Kí Asa yɛ̃́zɛde pɔ́ Dii a Lua yei kɛ̀.
2 À tɛ̃́a sa'okĩiɔ gbòo, à gulɛsĩ pɔ́
wa bòɔ dàaĩ, à gbɛ̀pɛlɛɔ wìwi, à Asetaati
líɔ zɔ̃̀zɔ̃. 3 Ɔ̃ a ò Yudaɔnɛ aa Dii ń deziɔ
Lua kĩ́i wɛɛlɛ, aaiɔ aà ikoyã ń aà yãdilɛaɔ
kũa. 4 À gulɛsĩ pɔ́ wa bò Yuda wɛ̃́lɛɔ guu
dàaĩ, à tulaletikatɛakĩiɔ gbòo, ɔ̃ bùsu gɔ̃̀
dɔdɔa aà gɔɔ. 5 Kɛ́ bùsu gɔ̃̀ dɔdɔa màa, ɔ̃
à Yuda bùsu wɛ̃́lɛ bĩ́ideɔ kɛ̀kɛ kàlɛ. Gbɛ̃e
i zĩkaaànɔ gɔɔ beeo, asa Dii tò à ĩ́ampakĩi
ɛ̀ɛ. 6 A ò Yudaɔnɛ: Bùsu da wá pɔ́ ũ gbã,
asa wa Dii wá Lua kĩ́i wɛ̀ɛlɛɛ. Wà wɛ̃́lɛpiɔ
kɛkɛ kálɛ, wí bĩ́i liai ń gugwakĩi lɛsĩɔ a
musu ń bɔlɛ gbaɔ ń a gbɛ̃́ao. Wa aà kĩ́i
wɛ̀ɛlɛɛ, ɔ̃ a tò wa ĩ́ampakĩi è gupiiu. Ɔ̃ aa
wɛ̃́lɛpiɔ kɛ̀kɛ kàlɛ, aalɛ namableu.
7 Kí Asa Yuda zĩgɔ̃ɔ vĩ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ ɔ̀aa do ń basɔoo (300.000), baade ń a
sɛ̀ngbao zɔ̃ɔo ń a sɔ̃nao. A Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ
vĩ zĩgɔ̃ɔ ũ lɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ ɔ̀aa do
ń basiiɔ̃o (280.000), baade ń a sɛ̀ngbao
nɛ́nao ń a sáo. Ampii gɔ̃sa gbãaɔnɛ.
8 Etiopi gbɛ̃́ Zela bɔ̀ lɛ́ mɔ́ ń zĩgɔ̃ gbɛ̃ɔn
miliɔ̃ doɔ (1.000.000) ń sɔ̃́goɔ mɛ̀n ɔ̀aa
do ń basɔoo (300), aa mɔ̀ e Malesa. 9 Kí
Asa bɔ̀ gɛ̀ daiaàlɛ, ɔ̃ aa zĩ'ɔpòokɔ̃i Ze-
fata guzulɛu Malesa saɛ. 10 Ɔ̃ kí Asa lɛzù
Dii a Luazi à mɛ̀: Dii, gbɛ̃e muaannɔ
à dɔ gbãasaidelɛ gbãade wáao. Dii wá
Lua, dɔwálɛ, asa ḿmɛ wa sɔ̃kpàlɛnzi. Wa
mɔ zĩkai ń gbɛ̃́ dasidasiɛ beeɔ ń n tɔ́oɛ.
Dii, ḿmɛ ń wá Lua ũ, ńsu to gbɛ̃nazĩna
gbãamɔnɛo.
11 Ɔ̃ Dii tò Asa ń Yudaɔ Etiopiɔ fù. Kɛ́
aalɛ bàalɛ, 12 ɔ̃ Asa ń a zĩgɔ̃ɔ pɛ̀má e
Gelaa. Aa Etiopipiɔ dɛ̀dɛ dasidasi, ɔ̃ an
gbɛ̃́ pɔ́ gɔ̃̀ɔ i fɔ̃ fɛ̀lɛńnɔ lɔo, asa Dii ń a
zĩgɔ̃ɔ ń tɔ̀ɔsɔmpaɛ. Ɔ̃ Yudaɔ ń pɔ́ɔ nàaa
dúuduu. 13 Aa lɛ̀lɛ wɛ̃́lɛ pɔ́ liaa Gelaaz-
iɔwa, asa Dii tò vĩa wɛ̃́lɛpideɔ kũ̀, ɔ̃ Yu-
daɔ wɛ̃́lɛpiɔ pɔ́ɔ nàaa píi, asa wɛ̃́lɛpiɔ pɔ́ɔ
dasi. 14 Aa lɛ̀lɛ pɔdãnaɔ bòɔwa lɔ, ɔ̃ aa
ń sãɔ ń ń yiongoɔ nàaa tàò Yelusalɛũ.

Kí Asa azĩa kpaa Luawa

(1Kia 15.13-16)

15 Lua Nisĩna dɛ̀dɛ Odede nɛ́ Azali-
awa, 2 ɔ̃ à bɔ̀ gɛ̀ dai Asalɛ a ɔ̀ɛ̀: Kí
Asa ń Yudaɔ ń Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ, à ma yãma
ápii. Dii kúánɔ, tó a zɛaànɔ. Tó a aà kĩ́i
wɛ̀ɛlɛ, á aà e. Tó a pãkpàaàzi sɔ̃, a pãk-
paázie. 3 Isailiɔ ku Lua sĩande sai a gɔɔ-
plakɛ̀, sa'on yãdanɛdeɔ kuo, ikoyãɔ kuo.
4 An taasikɛa guu aa ɛ̀a sù Dii ń Luawa,
aa aà kĩ́i wɛ̀ɛlɛɛ, ɔ̃ aa aà ɛ̀. 5 Gɔɔ bee gɛa
ge sua náai vĩo, dṹnia buiɔ píi kú gili zɔ̃ɔ
guuɛ. 6 Bui ń buio kɔ̃ tɔ̀ɔsɔmpa, wɛ̃́lɛ ń
wɛ̃́lɛo kɔ̃ dɛ̃ɔnzɔ̃, kɛ́ Lua ĩadàmá ń taasi
píio yɛ̃́i. 7 Ápiɔ sɔ̃ à sɔ̃dilɛ, ásu tó á ɔ gɔ̃
dɔázio, asa á a yãkɛa asea e.
8 Kɛ́ Asa ãnabikɛyã pɔ́ ãnabi Azalia,
Odede nɛ́ ò mà, à sɔ̃dìlɛ, ɔ̃ à tɛ̃́a pɔ́ kú
Yuda bùsuu ń Bɛ̃yãmɛɛ bùsuoɔ wòlɛwolɛ
píi ń pɔ́ pɔ́ kú Ɛflaiũ bùsu gusĩsĩde wɛ̃́lɛ
pɔ́ a sìɔ guuɔ. À Dii gbagbakĩi pɔ́ kú
Dii kpɛ́ bilandaa aɛ kɛ̀kɛ, 9 ɔ̃ à Yudaɔ ń
Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ kɛ̃̀aa píi ń Ɛflaiũ bui pɔ́ mɔ̀
zɔ̃̀lɛ ń guuɔ ń Manase buiɔ ń Simɛɔ buiɔ,
asa wa è Dii aà Lua kuaànɔɛ, ɔ̃ wà bɔ̀lɛ
Isaili bùsuu dasidasi, wà mɔ̀ nàwà.
10 Kí Asa kpalablea wɛ̃̀ gɛ̃ode mɔ àaɔ̃de
guu ɔ̃ aa kɛ̃̀aa Yelusalɛũ. 11 Zĩbeezĩ aa
sa'ò Diiwa ń pɔ́ pɔ́ aa nàaa aa sùòeɔ, zù
mɛ̀n ɔ̀aa àaɔ̃ ń basɔoo (700) ń sãɔ mɛ̀n
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sopla (7.000). 12 Aa lɛgbɛ̃̀
aa mɛ̀ wà Dii ń deziɔ Lua kĩ́i wɛɛlɛ ń
nɔ̀sɛmɛndoo, ń sɔ̃ iɔ kuwà. 13 Gbɛ̃́ pɔ́ gì

Dii Isailiɔ Lua kĩ́i wɛɛlɛi à gàɛ, nɛ́fɛ̃nɛ-
nan nò, gbɛ̃zɔ̃ɔn nò, gɔ̃ɛn nò, nɔɛn nò.
14 Aa lɛ́pi gbɛ̃̀ Diiɛ ń kɔ̃fĩ gbãao ń pɔna
wiio ń kɛ̃̀aepɛao ń kuupɛaoɛ. 15 Yuda bù-
sudeɔ pɔ kɛ̀na lɛ́ pɔ́ wa gbɛ̃̀pi yã́i, asa aa
lɛ́pi gbɛ̃̀ ń nɔ̀sɛmɛndooɛ. Aa aà kĩ́i wɛ̀ɛlɛ
ń pɔeão, ɔ̃ aa aà è, ɔ̃ a tò aa ĩ́ampakĩi è
gupiiu.
16 Kí Asa a dazi Maaka bɔ̀ kíakɛu se,
kɛ́ à Asetaati lí pɔ́ Lua ye a gĩyãio pɛ̀lɛ
yã́i. Kí Asa lípi zɔ̃̀ a pàa kɛ́lɛkɛlɛ, ɔ̃ à
tɛsɔ̃̀wà Sedɔ̃ guzulɛu. 17 À azĩa kpà Diiwa
e a wɛ̃ni lɛ́uɛ, ãma i e gulɛsĩ pɔ́ wa bò
sa'okĩi ũ Isaili bùsuuɔ dàaĩ píio. 18 À vua
ń ã́nusuo ń pɔpãle pɔ́ aàpi ń a maeo dìlɛ
Dii pɔ́ ũɔ sɛ̀lɛ kàlɛ Dii kpɛ́u. 19 Zĩ kuo e
aà kpalablea wɛ̃̀ bla sɔosaideu.

Kí Asa kpalablea yã́ gbɛzãɔ

(1Kia 15.17-24)

16 Kí Asa kpalablea wɛ̃̀ bla síiɔ̃saide
guu ɔ̃ Isailiɔ kí Baasa mɔ̀ lɛ̀lɛ Yuda
bùsuwa, ɔ̃ àlɛ bĩ́ibo Lamai, kɛ́ gbɛ̃e suli
bɔ ge àli gɛ̃ Yudaɔ kí Asa bùsuuo yã́i. 2 Ɔ̃
kí Asa ã́nusu ń vua pɔ́ kú Dii kpɛ́ làasiuɔ
sɛ̀lɛ ń pɔ́ pɔ́ kú a bɛ làasiuɔ, à gbɛ̃́ɔ zĩ̀ò Sili
bùsuu Bɛnadada pɔ́ lɛ́ kible Damasiwa à
mɛ̀: 3 Wà lɛdoũkɛ, lá ma mae ń n maeo
kɛ̀ yãawa. A ã́nusu ń vuaon kɛ. Lɛdoũ pɔ́
ń vĩ ń Isailiɔ kí Baasao gboo, i gomala
ń a zĩgɔ̃ɔ. 4 Ɔ̃ Bɛnadada lɛdoũkɛ̀ ń Asao,
à a zĩgɔ̃ɔ gbàɛ aa gɛ́ lɛ́lɛi Isaili wɛ̃́lɛɔwa.
Aa Iyoni sì ń Dão ń Abɛli Bɛmaakao ń
Nɛfatali bui wɛ̃́lɛ pɔ́ wì kũ̀sũa kálɛuɔ píi.
5 Kɛ́ Baasa a baomà, à bĩ́iboa Lamai tò
à kã́mabò ń zĩpio. 6 Ɔ̃ kí Asa mɔ̀ ń Yudaɔ
píi, aa Lama gbɛɔ ń lí pɔ́ Baasa lɛ́ bĩ́iboòɔ
sɛ̀lɛ à gɛ̀ bĩ́ibòò Gɛbai ń Mizipao.
7 Zĩbeezĩ gu'ena Anani mɔ̀ Yudaɔ kí
Asa lɛ̀, a òɛ̀: Lá n sɔ̃kpàlɛ Siliɔ kíazi, ni
sɔ̃kpalɛ Dii n Luazio, Siliɔ kía zĩgɔ̃ɔ pìli-
maɛ. 8 Etiopi ń Libiio zĩgɔ̃ɔ ń ń sɔ̃́goɔ ń
sɔ̃deɔ dasi fá! Kɛ́ n sɔ̃kpàlɛ Diizi, i ń nanɛ
n ɔzĩo lɛ́? 9 Asa Dii ì wɛ́tɛ dṹniazi píiɛ, kɛ́
à e gbãa kã́fĩ gbɛ̃́ pɔ́ aa ńzĩa nàɛ a ɔzĩɔnɛ.
N sɔũkɛkɛ̀ɛ we fá! Za gbã waɔ zĩkannɔɛ.
10 Ɔ̃ kí Asa pɔ pà gu'enapizi à aà dàkpɛu,
kɛ́ aà za fɛ̃̀aàzi yã́ pɔ́ a ò yã́i. Gɔɔpi kí Asa
wɛ́tɛ̃amɔ̀ gbɛ̃́ɔnɛ maamaaɛ.
11 Kí Asa yãkɛaɔ ku Yudaɔ ń Isaili kíaɔ
ladau za a daalɛawa e a midɛawa. 12 Aà
kpalablea wɛ̃̀ bla mɛ̀ndosaide guu ɔ̃ gyã
aà lɛ̀ a gbálaɔwa. Aà gyãpi pãsĩ, ãma i Dii
kĩ́i wɛɛlɛo, sema ɛsɛdeɔ. 13 Aà kpalablea
wɛ̃̀ bla ń mɛ̀ndoode guu ɔ̃ à gà. 14 Wà aà
gɛ wùlɛ wúlɛkĩi pɔ́ wà pɔ́ gĩnana bui píi
ń tulaleti bui yãalɛaɔ wìawa, ɔ̃ wà aà vĩ̀
mia pɔ́ wa yɔ̃̀ɛ Davidi wɛ̃́lɛu. Wà tɛ́ zɔ̃ɔ
kà, wà pɔ́piɔ kàu aà gɛ̀ kpɛlaa yã́i.

Yudaɔ kí Yosafa

17 Aà nɛ́ Yosafa zɔ̃̀lɛ aà gbɛu, ɔ̃ à
sɔukɛ̀ Isailiɔ yã́ musu. 2 À zĩgɔ̃ɔ
kàlɛkalɛ Yuda bùsu wɛ̃́lɛ bĩ́ideɔ guu píi,
mɛ́ à gudɔ̃akĩiɔ dìlɛdilɛ Yuda bùsuu ń
Ɛflaiũ bui wɛ̃́lɛ pɔ́ aà mae kí Asa sìɔ. 3 Dii
kuaànɔ, asa à Dii zɛ́ sɛ̀ lá a dezi Davidi
sɛ̀ káauwaɛ, i tã́aɔ kĩ́i wɛɛlɛo. 4 À a mae
Lua kĩ́i wɛ̀ɛlɛ, a aà yãdilɛaɔ kũa, i Isailiɔ
ɔlɛsɛo. 5 Dii tò à zĩ́napɛ̀lɛ kpalau, ɔ̃ Yudaɔ
gbadàɛ̀ ḿpii, aà àizɛɛɔ ń aà gawio zɔ̃ɔ.
6 Aà mi daa ía Dii yã́ musu, ɔ̃ à gulɛsĩ
pɔ́ wa bò Yuda bùsuuɔ dàaĩ, à Asetaati
lipɛlɛɔ zɔ̃̀zɔ̃.
7 Aà kpalablea wɛ̃̀ àaɔ̃de guu ɔ̃ à a
ìwaɛ beeɔ gbàɛ yãdadainɛ́ Yuda wɛ̃́lɛɔ
guu: Bɛnaili, Obadia, Zakali, Nɛtanɛli ń
Mikaiao. 8 Levii buiɛ beeɔ kú ń guu: Se-
maia, Nɛtania, Zebadia, Asaɛli, Semil-
amɔ, Yonatãa, Adonia, Tobia ń To-
badoniao. Ń sa'onaɛ beeɔ lɔ: Ɛlisama ń
Yolaũo. 9 Aa Dii ikoyã lá sɛ̀ aa gɛ̀ Yuda
bùsu wɛ̃́lɛɔ kɛ̀ɛlɛò píi, aa yãdàdaonɛ́. 10 Ɔ̃
vĩa bùsu pɔ́ liaa Yuda bùsuziɔ deɔ kũ̀kũ
Dii yã́ musu píi, aai fɛlɛ Yosafawa ń zĩoo.
11 Filitɛ̃ɔ mɔ̀ aà gbà ã́nusu, mɛ́ Laalubuɔ
mɔ̀ɛ̀ ń sãsakaoɔ mɛ̀n ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ sopla ń
ɔ̃aa àaɔ̃ ń basɔoo (7.700) ń blesanaɔ mɛ̀n
ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ sopla ń ɔ̃aa àaɔ̃ ń basɔoo
(7.700).
12 Yosafa lɛ́ kã́fĩ, aà gwea lɛ́ dɛdɛ. À
zɛgikĩi gbãaɔ bò, à kũ̀sũakalɛwɛ̃lɛɔ kàlɛ

Yuda bùsuu. 13 À zĩ zɔ̃ɔ kɛ̀ Yuda wɛ̃́lɛɔ
guu, mɛ́ a zĩgɔ̃ gɔ̃sa gbãaɔ vĩ Yelusalɛũ.
14 Wà zĩgɔ̃piɔ nào an deziɔ uawaɛ. Yuda
zĩgɔ̃ dɔaanaɔn kɛ: Adena ń a zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ ɔ̀aa do ń basɔoo (300.000).
15 A gbɛa Yohanani ń a zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ ɔ̀aa do ń basiiɔ̃o (280.000).
16 A gbɛa Amasia, Zikeli nɛ́ pɔ́ dɔ̀aa azĩa
kpà Diiwa ń a zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ
ɔ̀aa do (200.000). 17 Bɛ̃yãmɛɛ bui nɛgɔ̃na
Ɛliada ń a zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ ɔ̀aa
do (200.000), baade ń a sáo ń a sɛ̀ng-
baoo. 18 A gbɛa Yozaba ń a zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ ɔ̀aa do baosai (180.000),
baade ń a gɔ̃kɛbɔɔ.
19 Dɔaanapiɔ ku kía ìwaɔ guuɛ, gbɛ̃́ pɔ́
kía ń dílɛ Yuda bùsu wɛ̃́lɛ bĩ́ideɔ guuɔ
bàasi.

Ãnabi Mise yã́ pɔ́ a su oa Ahabuɛ

(1Kia 22.1-28)

18 Yosafa àizɛɛɔ ń aà gawio zɔ̃ɔ, ɔ̃
à Ahabu nɛnɔɛ sɛ̀ a nɛ́ɛ. 2 Gɔɔ-
pla gbɛa à gɛ̀ Ahabu gwai Samali. Ɔ̃
Ahabu sãɔ ń zuɔ dɛ̀dɛɛ̀ dasidasi ń gbɛ̃́
pɔ́ aa kuaànɔɔ, à nàɛwà aà gɛ lélɛɛ
Lamɔtu Galadawa. 3 Ahabu Yosafa là à
mɛ̀: Ńyɔ̃ gɛmanɔ zĩu Lamɔtu Galadao lé?
Yosafa wèwà à mɛ̀: Wá doũɛ, ma gbɛ̃́ɔá
n gbɛ̃́ɔnɛ. Wá gɛnnɔ zĩuɛ. 4 Ɔ̃ à ɛ̀a mɛ̀:
Dii la gĩa. 5 Isailiɔ kíapi ãnabi ɛgɛnaɔ
kɛ̃̀aa gbɛ̃ɔn ɔ̀aa pla, ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Wà
gɛ́ zĩu Lamɔtu Galadadeɔwa yã̀, ge wà
kã́maboɛ? Aa wèwà aa mɛ̀: Gɛ́! Lua a ń
nanɛ n ɔzĩɛ. 6 Ɔ̃ Yosafa mɛ̀: Dii ãnabi ku
la wà aà laoa? 7 Isailiɔ kía wèwà à mɛ̀:
Gɔ̃ɛɛ ku lɔ, wì mɛɛ̀ Mise, Imɛla nɛ́ɛ. A fɔ̃
yãgbɛawɛ̃ɛ Diiwa fá, ãma má yeaàzi no,
asa ìli àsi maa omɛɛ ziio, sema a bɛ̃̀ɛ. Ɔ̃
Yosafa mɛ̀: Ńsu o màao kí! 8 Ɔ̃ Isailiɔ kía
a ìwaɔ do sìsi à mɛ̀: Gɛ ǹ Imɛla nɛ́ Mise
sísi aà mɔ kpakpa.
9 Isailiɔ kía ń Yudaɔ kí Yosafao baade a
kible'ula daa, aa zɔ̃lɛa ń báaɔwa pɔ́wɛng-
bɛ̃zɛ pɔ́ kú Samali bĩ́ibɔlɛ saɛ, ɔ̃ ãnabi
ɛgɛnapiɔ lɛ́ yãyaaa'o ń aɛ. 10 Kenaana nɛ́
Zedekia mɔ pì lán kɔ́baɔwa à mɛ̀: Dii mɛ̀
kɔ́baɛ beeɔ ńyɔ̃ Siliɔ zɔ̃zɔ̃ò ǹ ń dɛdɛò píi.
11 Ɔ̃ ãnabipiɔ lɛ́ yã́ doũ o ḿpii aalɛ mɛ:
Gɛ ǹ lélɛ Lamɔtu Galadawa, ńyɔ̃ fuao. Dii
ń nánɛ n ɔzĩɛ. 12 Gbɛ̃́ pɔ́ gɛ̀ Mise sísii òɛ̀:
Ãnabi dãɔ lɛ́ kɛ̀ doũɛ laɔ! Àsi maa aalɛ o
kíɛ. Yã doũpi o sɔ̃. Àsi maa oɛ̀. 13 Ɔ̃ Mise
mɛ̀: Ń Dii kuao, yã́ pɔ́ Lua ò, bee ɔ̃ má o.
14 Kɛ́ à kà, kí aà là à mɛ̀: Mise, wà
gɛ́ zĩu Lamɔtu Galadadeɔwa yã̀, ge wà
kã́maboɛ? A wèwà à mɛ̀: Gɛ ǹ lélɛwà
mɛ! Ńyɔ̃ fuao. Lua ń nánɛ n ɔzĩɛ. 15 Ɔ̃ kí
òɛ̀: Gɛ̃n ũma ń ye mà onɛ, ńsu ɛɛtomɛɛo
ni? Sĩana o ń Diio. 16 Ɔ̃ Mise mɛ̀: Ma
Isailiɔ è fãaaa sɛ̃̀sĩɔ pɔlɛu lán sã pɔ́ dãna
vĩoɔwa.* Ɔ̃ Dii òmɛɛ, gbɛ̃́piɔ dɔaana vĩo,
an baade tá a bɛ ń a aafiao. 17 Ɔ̃ Isailiɔ
kía ò Yosafaɛ: Ni ma we ya? Mi onɛ ìli
àsi maa omɛɛo, sema a bɛ̃̀ɛo lò?
18 Ɔ̃ Mise ɛ̀a mɛ̀: Dii yãma! Ma Dii
è zɔ̃lɛa báawa,† luabɛ gbɛ̃́ dasiɔ zɛa aà
saɛ ɔplaai ń zɛɛio.‡ 19 Ɔ̃ Dii mɛ̀: Démɛ a
e kɔ̃nikɛmɛɛ Ahabuɛ aà gɛ́ lélɛi Lamɔtu
Galadawa, i ga wei? Wã́anɛ ò kɛ́wa, lootɛ̃
ò kɛ́wa, 20 ɔ̃ nisĩnae bɔ̀ mɔ̀ zɛ̀ Dii aɛ à mɛ̀:
Má gɛ kɔ̃nikɛɛ̀. Ɔ̃ Dii aà là à mɛ̀: Ńyɔ̃ kɛ
kpelewa ni? 21 Ɔ̃ a wèwà à mɛ̀: Má gɛ
soso ka aà ãnabiɔnɛ ń lɛ́u nisĩn ɛɛde ũɛ.¶
Ɔ̃ Dii mɛ̀: Ńyɔ̃ fɔ̃ kɔ̃nikɛɛ̀, ńyɔ̃ fuao. Gɛ
ǹ kɛ màa. 22 Màa nisĩn ɛɛdepi sòso kà n
ãnabiɛ beeɔnɛ ń lɛ́u, kási sɔ̃ àsi bɛ̃̀ɛ ɔ̃ Dii
ò n yã́ musu. 23 Ɔ̃ Kenaana nɛ́ Zedekia gɛ̀
Mise sãnkɛ à mɛ̀: Zɛ́ kpele Dii Nisĩna sɛ̀ à
gòa à gɛ̀ yã'ònɛi? 24 Ɔ̃ Mise wèwà à mɛ̀:
Gɔɔ pɔ́ n gɛ ulɛi kpɛ́u kpɛa, ńyɔ̃ zɛ́pi dɔ̃.

***18:16** Nao 27.17
†**18:18** Isa 6.1
‡**18:18** Yob 1.6
¶**18:21** 2Tɛs 2.11-12

25 Ɔ̃ Isailiɔ kía mɛ̀: À Mise kũ taò wɛ̃́lɛ kí
Amɔ ń ma nɛ́ Yoasio kĩ́i. 26 À onɛ́ ma mɛ̀
aa aà dakpɛu. Aasu pɔe kpawào, sema
pɛ̃ɛ ń ío e mà gɛ suò aafia. 27 Mise mɛ̀:
Tó n su aafia, Dii mɛ́ i damɛɛ má ònɛo.
Ɔ̃ Mise ɛ̀a mɛ̀: Á baade píi ma yã́pi mào
lò?

Ahabu gaa Lamɔtu Galada

(1Kia 22.29-35)

28 Isailiɔ kía ń Yudaɔ kí Yosafao gɛ̀
Lamɔtu Galada. 29 Ɔ̃ Isailiɔ kía ò Yosafaɛ:
Má azĩa lilɛɛ, mí si zĩu. Mpi sɔ̃ ǹyɔ̃ ku
la ń n kible'ulao daa. Ɔ̃ Isailiɔ kía az-
ĩa lìlɛ à sì zĩu. 30 À mɔ lè Siliɔ kía ò
a sɔ̃́go dɔaanaɔnɛ à mɛ̀: Ásu gbɛ̃e wɛ
zĩpiuo, nɛ́fɛ̃nɛna ge gbɛ̃zɔ̃ɔ, sema Isailiɔ
kía ado. 31 Kɛ́ sɔ̃́go dɔaanapiɔ Yosafa è,
aalɛ e Isailiɔ kíaɛ. Kɛ́ aa sùwà, ɔ̃ Yosafa
wiilɛ̀, ɔ̃ Dii dɔ̀aàlɛ a tò aa gòaàla. 32 Asa
kɛ́ aa è Isailiɔ kía no, ɔ̃ aa aà tò we.
33 Gbɛ̃e ka tɔ̃̀ Isailiɔgu pã yã́i, ɔ̃ à gɛ̀
Isailiɔ kíapi pà à gɛ̃̀ aà mɔ̀ ula pɛɛkĩiɔ za-
˜nguo. A ò a sɔ̃́gobaanaɛ: Lɛliaa wà bɔ zĩu,
ma kɛ'ĩaɛ we. 34 Zĩpi gbãakũ̀ gɔɔ bee, mɛ́
Isailiɔ kíapi zɛa a sɔ̃́go guu à dìdiwà, aà
aɛ dɔa Siliɔwa e oosi. Kɛ́ ĩatɛ̃ gɛ̃̀ kpɛ́u, ɔ̃
à gà.

19 Kɛ́ Yudaɔ kí Yosafa lɛ́ su a bɛ
Yelusalɛũ aafia, 2 gu'ena Yehu,
Anani nɛ́ bɔ̀ gɛ̀ daiaàlɛ, a òɛ: N dɔa gbɛ̃-
vãiɔlɛ maaa? N yea gbɛ̃́ pɔ́ za Diiguɔzi
maaa? A yã́i Dii pɔ fɛ̃anzi. 3 Ń beeo à yã-
maa èma lɔ, kɛ́ n zɛò ǹ a kĩ́i wɛɛlɛ, ɔ̃ n
wá bùsu Asetaati lipɛlɛɔ zɔ̃̀zɔ̃.

Yosafa yã́kpalɛkɛnaɔ dilɛdilɛa

4 Yosafa ìɔ ku Yelusalɛũ, ãma ìɔ bɛ
gbɛ̃́ɔ guu za Bɛɛsɛba e Ɛflaiũ bùsu
gusĩsĩdeuɛ, a tò gbɛ̃́ɔ ɛ̀a sù Dii ń deziɔ
Luawa. 5 À yã́kpalɛkɛnaɔ dìlɛdilɛ Yuda
bùsu wɛ̃́lɛ bĩ́ideɔ guu. 6 A ònɛ́: À laaidɔ yã́
pɔ́ álɛ kɛwa, asa i kɛ gbɛ̃nazĩna álɛ kɛɛ̀o,
Diiɛ. Aɔ kúánɔ á yã́gɔ̃gɔ̃anɛ guuɛ. 7 Àliɔ
Dii vĩa vĩ. À laaika! Dii wá Lua lí yãfaasai
kɛo, ìli gbɛ̃́ zãboo, ìli gbagusaɛsio.
8 Yosafa Levii buieɔ ń sa'onaeɔ ń Isaili
uabeleeɔ dìlɛ Yelusalɛũ Dii yã́kpalɛkɛnaɔ
ũ aaɔ lɛkpaaɔ bɔaa. Ɔ̃ aa ku Yelusalɛũ.
9 À yãdìlɛnɛ́ à mɛ̀: Àɔ Dii vĩa vĩ, í zĩkɛɛ̀
ń náaio ń nɔ̀sɛmɛndoo. 10 Tó á gbɛ̃́ pɔ́ kú
ń wɛ̃́lɛɔ guuɔ mɔ̀wá ń yã́o, gbɛ̃dɛa yã́ ge
ikoyã pãlen nò, yãdilɛa ge ɔtondɔkĩi ge
yãdilɛnɛn nò, àli lɛdamá, kɛ́ aasu tàaekɛ
Diiɛ, i pɔkũmabɔbɔwá ń á gbɛ̃́ɔo yã́i. Àɔ
kɛ màa, kɛ́ ásu duunakɛo yã́i. 11 Sa'onkia
Amalia mɛ́ á gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ Dii yã́pii musu.
Isimaɛla nɛ́ Zebadia, Yudaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ mɛ́
á gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ kí yã́ musu. Levii buiɔ mɛ́ á
lakɛ̃naɔ ũ. À sɔ̃dilɛ àɔ zĩkɛ yã́piɔwa, Dii
iɔ kú ń gbɛ̃maaɔɛ.

Yosafa zĩblea Mɔabuɔwa

20 Bee gbɛa Mɔabuɔ ń Amɔniɔ ń
Mɛu buieɔ mɔ̀ zĩkai ń Yosafao.
2 Wà mɔ̀ wa ò Yosafaɛ: Zĩgɔ̃ dasiɔ bɔ̀
Ɛdɔũ bùsuu Ísida Wiside baale, aalɛ mɔ́
zĩkainnɔ. Aa kà Asasɔ̃ Tamaa kɔ̀. Ɔ̃mɛ
Ɛ̃ngɛdi ũ. 3 Vĩa Yosafa kũ̀, ɔ̃ à zɛ̀ò à
dɔnlɛ gbɛa Diiwa, ɔ̃ à gɔɔdìlɛ Yudaɔnɛ
aa lɛye ḿpii. 4 Ɔ̃ Yudaɔ kã̀aa dɔnlɛ gbɛaa
Diiwa yã́i. Aa bɔ̀ Yuda bùsu wɛ̃́lɛ píi
guu aa mɔ̀ aà kĩ́i wɛɛlɛi. 5 Yosafa fèlɛ
zɛ̀ Yelusalɛũdeɔ ń Yuda pɔ́ kãaaa Dii ua
dafu guuɔ kpɛɛlɛ 6 à mɛ̀: Dii wá deziɔ
Lua, Lua Musuden n ũo lò? Niɔ kible bui
píi bùsuwa. Gbãa ń ikoo ku n ɔzĩɛ, gbɛ̃e
lí fɔ̃ kpànɛo. 7 Wá Lua, n gbɛ̃́ pɔ́ kú yãa
bùsuɛ beeuɔ yà n gbɛ̃́ Isailiɔnɛ, ɔ̃ ń kpà n
gbɛ̃na Ablahaũ§ buipiɔwa e gɔɔpii. 8 Wá
kú a guu, wa kpɛ́ɛ bee dɔ̀unɛ wa mɛ̀, 9 tó
ń tò músi wá lé, kɛ́ ńlɛ wá wɛtã yã́i, fɛ̃nda
ge gagyã ge nɔanan nò, wá zɛ n aɛ kpɛ́
pɔ́ n tɔ́ kuwàɛ bee kpɛɛlɛ, wí wiilɛma
wá taasikɛa guu, ní síwanɔ, ní wá suaba.
10 Tia kɛ́wa, Amɔniɔ ń Mɔabuɔ ń Sei
gbɛ̀sĩsĩdeɔ fɛ̀lɛwanɔ. Kɛ́ Isailiɔ bɔ̀lɛ Egipi,
ni we aa lɛ̀lɛ ń bùsuɔwao, ɔ̃ aa pã̀alɛnɛ́,

§**20:7** Isa 41.8, Zaa 2.23

aai ń midɛo.[**] 11 Gwa lá aalɛ kɛwɛ̃ɛ sa,
aa mɔ̀ lɛ́ wá yá aalɛ wá bɔlɛ bùsu pɔ́
ń kpàwáu. 12 Wá Lua, ńyɔ̃ yã́gɔ̃gɔ̃ńnɔo
lé? Wápiɔ, wá gbãa vĩ zĩgɔ̃ dasidasi pɔ́
fɛ̀lɛwáɛ beeɔ ɔzĩo. Wá dɔ̃ lá wá kɛo. Wá
wɛ́ dɔnzi.
13 Yudaɔ sĩ Dii aɛ we ń ń nɔɛɔ ń ń
nɛ́ɔ. 14 Levii nɛ́ Asafa bui Yaaziɛ, Zakali
nɛ́, Benaia tɔũna, Yeiɛli sĩ́wɛna, Matania
sɔ̃kpaɛ ku zã guu we, ɔ̃ Dii Nisĩna dɛ̀dɛwà
15 à mɛ̀: Kí Yosafa ń Yelusalɛũdeɔ ń Yu-
daɔ píi, à swã́kpa! Yã́ pɔ́ Dii òɛ́n kɛ: Ásu
to vĩa á kũo. Ásu bílikɛ zĩgɔ̃ dasidasipiɔ
yã́ musuo, asa zĩpi dɛ á yã́ ũo, Lua yã́ɛ.
16 À gɛ́má zia. Zizi gbɛbɔlɛ ɔ̃ aa sɛ́, á ń
le guzulɛ lɛ́wa bɔaa ń Yeluɛli gbáao. 17 I
kɛ á zĩka we no. À zɛ tɛɛɛ, í e lá Dii a á
suaba. Yelusalɛũdeɔ ń Yudaɔ píi, ásu to
vĩa á kũo, ásu bílikɛo. À gɛ́má zia, Dii aɔ
kúánɔɛ.[††]
18 Yosafa kùlɛ à mipɛ̀lɛ, ɔ̃ Yelusalɛũdeɔ
ń Yudaɔ píi kùlɛ Diiɛ aa wùlɛ ń gbɛɛu.
19 Ɔ̃ Levii nɛ́ Kɛata ń Koleo buiɔ fɛ̀lɛ lɛ́
Dii Isailiɔ Lua sáaukpa gbã́ugbãu.
20 Aa fɛ̀lɛ kɔɔ káaukaau, ɔ̃ aa Tekoa
gbáa zɛ́ sɛ̀. Kɛ́ aalɛ dazɛu, ɔ̃ Yosafa mɛ̀:
Yelusalɛũdeɔ ń Yudaɔ, à ma yãma. À Dii
á Lua náaikɛ, i á gba gbãa. À aà ãnabiɔ
yã́si, á tá i kɛ na. 21 Kɛ́ à lɛkpàaĩ́ńnɔ, ɔ̃ à
gbɛ̃́ɔ dìlɛ aa dɔaa zĩgɔ̃ɔnɛ, aaɔ lɛsi Diiɛ ń
ń lousisi'ulaɔ daa, aaɔ mɛ:
À Dii sáaukpa,
asa aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
22 Gɔɔ pɔ́ aa nà lɛsiawa ń gulakɛao ń Dii
táasilɛao, ɔ̃ Diipi tò Amɔniɔ ń Mɔabuɔ ń
Sei gbɛ̀sĩsĩde pɔ́ aalɛ lɛ́lɛ Yuda bùsuwapiɔ
kpàkpakɔ̃a, ɔ̃ zĩ zɔ̃̀lɛmá. 23 Ɔ̃ Amɔniɔ ń
Mɔabuɔ lɛ̀lɛ Sei gbɛ̀sĩsĩdeɔwa, kɛ́ aa e ń
dɛdɛ míɔmiɔ yã́i. Kɛ́ aa ń dɛdɛ aa làa, aa
lìaa ń kɔ̃o, aalɛ kɔ̃ dɛdɛ. 24 Kɛ́ Yudaɔ kà
gugwakĩi gbáau, kɛ́ aa zĩgɔ̃ɔ kĩ́i gwà, ɔ̃ aa
ń gɛɔ è kpálɛ tɔɔlɛ, gbɛ̃e i bɔo. 25 Yosafa
ń a gbɛ̃́ɔ gɛ̀ ń pɔ́ɔ naaai, ɔ̃ aa pɔtuoɔ ń kũ̀-
sũaɔ ń pɔkasaɔ ń pɔ́ bɛɛɛdeɔ è zɔ̃ɔzɔ̃ɔ. Aa
nàaa, aai fɔ̃ sɛ̀ píio. Aa ń pɔ́ɔ sɛ̀lɛ e gɔɔ
àaɔ̃ɛ, kɛ́ a zɔ̃ɔ yã́i. 26 A gɔɔ síiɔ̃de zĩ́ aa
kã̀aa Sáaukpaguzulɛu, asa wekĩi aa Dii
sáaukpàu. Ɔ̃ wì mɛ gupiɛ Sáaukpaguzulɛ
e ń a gbão.
27 Yelusalɛũdeɔ ń Yudaɔ píi ɛ̀a lɛ́ tá
Yelusalɛũ ń pɔnao, Yosafa mɛ́ dɔaaa, asa
Dii tò aa pɔnakɛ̀ ń ibɛɛɔ yã́ musuɛ. 28 Kɛ́
aa kà Yelusalɛũ, aa gɛ̀ Dii ua ń mɔɔnlɛao
ń domalɛao ń kã̀aepɛao. 29 Kɛ́ bùsu píi
kíaɔ mà lá Dii zĩkà ń Isailiɔ ibɛɛɔ, Lua tò
vĩa ń kṹ ḿpii. 30 Ɔ̃ Yosafa zɔ̃lɛa báawa
yãkelesai, aà Lua aà gbà ĩ́ampakĩi gupiiu.

Yosafa kpalablea yã́ gbɛzã

(1Kia 22.41-50)

31 Lá Yosafa dɛ Yudaɔ kía ũn we. Aà
wɛ̃̀ bla sɔosaide guu ɔ̃ à kpalablèu à zɔ̃̀lɛ
báawa Yelusalɛũ wɛ̃̀ baasɔo. Aà da tɔ́n
Azuba, Seli nɛ́ɛ. 32 À zɛ̀ ń a mae kí Asa
yãkɛaɔ, i pãalɛo, à yã́ pɔ́ Dii yei kɛ̀. 33 Ń
beeo i gulɛsĩ pɔ́ wa bɔ̀ɔ daaĩo. E tia gbɛ̃́ɔ
i ń sɔ̃ wɛ̃ ń deziɔ Luaɛo. 34 Yosafa yã́
kĩniɔ ku Anani nɛ́ Yehu yã́ pɔ́ kú Isaili
kíaɔ ladau za a kpalablea daalɛawa e a
midɛawa.
35 Gbɛzã Yudaɔ kí Yosafa lɛdoũkɛ̀ ń
Isailiɔ kí Aazia pɔ́ dɛ yãvãikɛna ũo.
36 Yosafa lɛdoũkɛ̀aànɔ gó'ilɛna laatabɔɔ
kɛa yã́ musuɛ. Kɛ́ wà gópiɔ kɛ̀ Ɛziɔ̃gɛbɛɛ,
37 Dodava nɛ́ Ɛliɛzɛɛ, Malesa gbɛ̃́ ãn-
abikɛkɛ̀ Yosafaɛ à mɛ̀: Lá n lɛdoũkɛ̀ ń
Aaziao, Dii a zĩ pɔ́ ń kɛ̀ɔ gbooɛ. Ɔ̃ gópiɔ
wìwi, aai e bɔ̀ ń táo ísiaa wà laataò seo.

Yudaɔ kí Yeholaũ

(2Kia 8.16-24)

21 Kɛ́ Yosafa gà, wà aà mia kpàkɔ̃i
ń a deziɔ Davidi wɛ̃́lɛu, ɔ̃ aà nɛ́
Yeholaũ zɔ̃̀lɛ aà gbɛu. 2 Yeholaũ dãu-
naɔn kɛ: Azalia, Yeiɛli, Zakali, Azaliahu,
Mikaila ń Sefatiao. Isailiɔ kí Yosafa nɛ́ɔn

[**]**20:10** Iko 2.4-19
[††]**20:17** Bɔa 14.13-14, Iko 20.1-4

we píi. [3] An mae ń gbá ɑ̃́nusu ń vuao ń
pɔ́ bɛɛɛdeɔ maamaaɛ ń Yuda bùsu wɛ̃́lɛ
bĩ́ideɔ, ɔ̃ à Yeholaũ kpà kpalau, kɛ́ aà
yoaɛ yɑ̃́i. [4] Kɛ́ Yeholaũ zĩ́napɛ̀lɛ gíũgiũ a
mae kpalau, ɔ̃ à a dɑ̃unapiɔ dɛ̀dɛ ń fɛ̃n-
dao ḿpii ń Yuda kíaeɔ lɔ.

[5] Aà wɛ̃̀ baakwi ń plaode guu ɔ̃ à kpal-
ablè, à zɔ̃̀lɛ báawa Yelusalɛũ wɛ̃̀ swaaɔ̃ɛ.
[6] À Isaili kíaɔ ɔlɛsɛ̀ lán Ahabu bɛdeɔwaɛ,
asa à Ahabu nɛnɔɛ sɛ̀ nɔ ũɛ, ɔ̃ à yɑ̃́ pɔ́ Dii
yeio kɛ̀. [7] Dii i we Davidi buiɔ kàaleo, kɛ́
aà bàa kú ń Davidio yɑ̃́i, asa à lɛgbɛ̃̀ɛ̃ à
mɛ̀ aà bui aɔ dɛ kía ũ gɔɔpiiɛ.‡‡

[8] Yeholaũpi kpalablea gɔɔ Ɛdɔũɔ ńz-
ĩa sì Yudaɔwa,¶¶ ɔ̃ aa ńzĩa kía kpà. [9] Ɔ̃
Yeholaũ gɛ̀ we ń a ìwaɔ ń a sɔ̃́goɔ píi,
ɔ̃ Ɛdɔũɔ koezɔ̃̀aàzi ń a sɔ̃́godeɔ. Ɔ̃ à fɛ̀lɛ
gwɑ̃asĩna, à ń kɛ̃aa à tà. [10] Ɔ̃ Ɛdɔũɔ ńzĩa sì
Yudaɔwa e ń a gbɑ̃o. Gɔɔ bee ɔ̃ Libenadeɔ
ńzĩa sì Yudaɔwa lɔ, kɛ́ Yeholaũ pɑ̃kpà Dii
a deziɔ Luazi yɑ̃́i. [11] À gulɛsĩɔ bò Yuda
bùsu sĩ̀sĩɔwa se, ɔ̃ a tò Yelusalɛũdeɔ gbɑ̃lɛ̀
tɑ̃́a yɑ̃́ musu e Yudaɔ gɛ̀ kɛ̃̀ Diiwa.

[12] Ɑ̃nabi Ɛlia lá kpɑ̃̀sɑ̃ɛ̀ à mɛ̀: Dii n dezi
Davidi Lua mɛ̀, ni n mae Yosafa ge Yu-
daɔ kí Asa ɔlɛsɛo. [13] N Isaili kíaɔ ɔlɛsɛ̀, ń
tò Yelusalɛũdeɔ ń Yudaɔ píi gbɑ̃lɛ̀ tɑ̃́a yɑ̃́
musu lá Ahabu bɛdeɔ kɛ̀wa. N n dɑ̃unaɔ
dɛ̀dɛ lɔ, n mae bɛde pɔ́ an maa dɛnlapiɔ.
[14] Dii a to kìsia zɔ̃ɔ n gbɛ̃́ɔ le ń n nɛgɔ̃ɛɔ
ń n naɔ ń n àizɛɛɔ píiɛ. [15] Mpi sɔ̃, gyɑ̃ zɔ̃ɔ
a n le, i gɔɔplakɛnnɔ. Ńyɔ̃ nɔ̀sɛ gyɑ̃ kɛ e
ǹ n nɔna pa gbɔ̃ ũ.

[16] Dii Filitɛ̃ɔ ń Laalubu pɔ́ kú Etiopi
saɛɔ sóikɛ̀ Yeholaũwa. [17] Ɔ̃ aa lɛ̀lɛ Yu-
daɔwa aa sì ń bùsuu, aa kibɛ pɔ́ɔ sɛ̀lɛ píi
ń aà nɛ́ɔ ń aà naɔ. Aà nɛgɔ̃ɛɛ i gɔ̃ɛ̀o, mɛ́
i kɛ aà nɛ́ gbɛzɑ̃na Aazia bàasio. [18] Yɑ̃́piɔ
píi gbɛa Dii tò gyɑ̃ pɔ́ a gbɑ̃́gbɑ̃òo aà lɛ̀
a nɔnau. [19] Gyɑ̃pi gɔɔplakɛ̀aànɔ, a ye ka-
iaànɔ wɛ̃̀ pla, ɔ̃ gyɑ̃pi aà nɔnaɔ bɔ̀lɛ, à
gà ń wɑ̃wɑ̃ zɔ̃ɔo. Aà gbɛ̃́ɔ i tɛ́ zɔ̃ɔ kaɛ̀
aà gɛ̀ kpɛlaa yɑ̃́i lá aa kɛ̀ aà deziɔnɛwao.

[20] Yeholaũ wɛ̃̀ baakwi ń plaode guu ɔ̃
à kpalablèu, à zɔ̃̀lɛ báawa Yelusalɛũ wɛ̃̀
swaaɔ̃ɛ. Kɛ́ à ɑ̃́nuatò, gbɛ̃ɛ i aà bɛɛkɛo, ɔ̃
wà aà vĩ̀ Davidi wɛ̃́lɛu, wi aà mia kpakɔ̃i
ń kía kĩniɔo.

Yudaɔ kí Aazia

(2Kia 8.25-29, 9.27-29)

22 Yelusalɛũdeɔ aà nɛ́ gbɛzɑ̃na
Aazia kpà kpalau aà gbɛu, kɛ́
gbɑ̃amɔnɛde pɔ́ sì ń bòou ń Laalubuɔ
aà vĩ̀iɔ dɛ̀dɛ píi yɑ̃́i. Ɔ̃ Yudaɔ kí Aazia,
Yeholaũ nɛ́ nà kpalableawa. [2] Aà wɛ̃̀
bao ń plaode guu ɔ̃ à kpalablè, à zɔ̃̀lɛ
báawa Yelusalɛũ wɛ̃̀ doɛ. Aà da tɔ́n
Atalia, Ɔmɛli tɔũnaɛ. [3] Aàpi sɔ̃ à Ahabu
bɛdeɔ ɔlɛsɛ̀, asa aà da mɛ́ nàɛwà ń
vɑ̃ikɛao. [4] À yɑ̃́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀ lán Ahabu
bɛdeɔwa, asa aamɛ aa gɔ̃̀ aà lɛdamadeɔ
ũ aà mae gaa gbɛa, ɔ̃ aa aà ɔ̃̀ɔkpà. [5] À ń
lɛdama mà, ɔ̃ à gɛ̀ nà Isailiɔ kí Ahabu nɛ́
Yolaũwa, aa gɛ̀ zĩkai ń Siliɔ kí Azaelio
sɑ̃nu Lamɔtu Galada. Siliɔ Yolaũ kɛ̀'ĩa,
[6] ɔ̃ à ɛ̀a tà Yezɛlɛɛ e a bɔ àɔ láa. Ɔ̃ Aazia
gɛ̀ wɛ́kpalɛiaàzi we.

[7] Aazia gɛa Yolaũ gwai bɔ̀ Lua kĩ́iɛ, kɛ́
wà e aà dɛ yɑ̃́i. Kɛ́ à kà, à bɔ̀ ń Yolaũo,
aa gɛ̀ dai Nimisi nɛ́ Yehulɛ. À mɔ lè Dii
Yehu dìlɛ aà Ahabu bɛdeɔ midɛɛ. [8] Gɔɔ
pɔ́ Yehupi lɛ́ sɛ́ ń Ahabu bɛdeɔ màa, à
kpàaũ ń Yuda kíaɔ ń Aazia vĩ̀i nɛ́ pɔ́ dɛ aà
ìwaɔ ũɔ, ɔ̃ à ń dɛdɛ. [9] Wà gɛ̀ Aazia wɛ̀ɛlɛ,
ɔ̃ wà aà è ulɛa Samali, ɔ̃ wà aà kũ̀ wà
sùò Yehuɛ, ɔ̃ wà aà dɛ̀. Wà aà vĩ̀, asa wà
mɛ̀ Yosafa pɔ́ Dii kĩ́i wɛ̀ɛlɛ ń nɔ̀sɛmɛndoo
tɔũnaɛ. Aazia bɛ gbɛ̃ɛ ku à zɔ̃ɔkũ̀ à kà
kpalableao.

Yoasi ń a dazi Ataliao

(2Kia 11.1-20)

[10] Kɛ́ Aazia da Atalia è a nɛ́ Aaziapi
gà, ɔ̃ à nà Yuda kíabuiɔ dɛdɛawa, [11] ɔ̃
kí Yeholaũ nɛnɔɛ Yosɛba Aazia nɛ́ Yoasi

‡‡**21:7** 1Kia 11.36
¶¶**21:8** Daa 27.40

sɛ̀ ń saɛ kíanɛ pɔ́ wàlɛ ń dɛdɛpiɔ guu, ɔ̃ à aà ùlɛ kpɛa pɔ́ liiɔ kálɛau ń nɔɛ pɔ́ lɛ́ yɔ̃́ kpawào. Kí Yeholaũ nɛ́ Yosɛbapi mɛ́ sa'onkia Yoiada nɔ ũ, Aazia dãɛɛ. À nɛ́pi ùlɛ Ataliaɛ, i e aà dèo. 12 Ɔ̃ nɛ́pi ulɛa Dii ua we ń nɔɛpiɔ e wɛ̃̀ soolo, gɔɔ pɔ́ Atalia lɛ́ kible Yuda bùsuwa.

23 A wɛ̃̀ soplade guu sa'onkia Yoiada bɔ̀ à sɔ̃dilɛ, ɔ̃ à lɛdoũkɛ̀ ń zĩgɔ̃ badeɛ beeɔ: Yeloaũ nɛ́ Azalia, Yohanani nɛ́ Isimaɛla, Ɔbɛdi nɛ́ Azalia, Adaia nɛ́ Maasea ń Zikeli nɛ́ Ɛlisafao. 2 Aa Yuda bùsu kɛ̀ɛlɛ aa Levii buiɔ ń Isaili uabeleɔ kɛ̃̀aa wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo, ɔ̃ aa sù sãnu Yelusalɛũ. 3 Gbɛ̃́ pɔ́ wà ń kãaapiɔ yãyè ń kío Lua ua. Ɔ̃ Yoiada mɛ̀: Kía nɛ́pi a kpalable, lá Dii a lɛgbɛ̃̀ Davidi buiɔ yã́ musuwa.§§ 4 Yã́ pɔ́ á kɛn kɛ: Tó á sa'onaɔ ń Levii buiɔ mɔ̀ gudɔ̃ai kã́mabogɔɔzĩ, á gãli sɛ̃́iadeɔ aaɔ Lua kpɛ́ bɔlɛɔ dɔ̃́a, 5 á gãli plaadeɔ sɔ̃ íɔ kibɛ dɔ̃́a, á gãli àaɔ̃deɔ íɔ Ɛ̃kpalɛa Bɔlɛ dɔ̃́a, á gbɛ̃́ kĩniɔ sɔ̃, àɔ ku Dii ua. 6 Gbɛ̃e su gɛ̃ Dii kpɛ́uo, mɛ́ i kɛ sa'onaɔ ń Levii bui pɔ́ lɛ́ zĩkɛ weɔ bàasio. Aamɛ aa gɛ̃u, asa aa gbãlɛao, gbɛ̃́ kĩniɔ sɔ̃ à zɛ ń zĩ pɔ́ Dii dàɛ́o. 7 Levii buiɔ lia kízi, baade ń a gɔ̃kɛbɔɔ kũa, aai gbɛ̃́ pɔ́ sù gɛ̃̀ Dii kpɛ́u dɛ. Àɔ kú ń kío gu pɔ́ àlɛ gɛ́u píi.

8 Levii buiɔ ń Yudaɔ kɛ̀ lá sa'onkia Yoiada ònɛ́wa. An baade ń a gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ kã́mabɔɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ mɔ́ ń lɛũkpakɛiɔ píi, asa Yoiada ì ń gãlie gbaɛo. 9 Ɔ̃ Yoiada kí Davidi sɔ̃naɔ kpà zĩgɔ̃ badepiɔwa ń a sɛ̀ngbao pɔ́ kú Dii kpɛ́uɔ, a nɛ́na ń a zɔ̃ɔo. 10 À gbɛ̃́ɔ kàlɛ Dii kpɛ́ ń a sa'okĩio kpɛɛlɛ, sɛa za Dii kpɛ́pi ɔplaa oi e a zɛɛ oi, baade ń a gɔ̃kɛbɔo kũa nɛ́ kíapi dɔ̃́aa yã́i. 11 Ɔ̃ Yoiada ń a nɛ́ɔ bɔ̀ ń nɛ́pio, aa kíafua kpàɛ̀, aa Lua ikoyã lá kpàwà. Aa nísikà aà miwa aa aà kpà kía ũ, ɔ̃ baade mɛ̀: Lua kía dɔ̃ ń aafiao!

12 Kɛ́ Atalia kĩ́a pɔ́ gbɛ̃́ɔ lɛ́ kɛ, aalɛ bàalɛ aalɛ wiilɛpi mà, ɔ̃ à fɛ̀lɛ gɛ̀ ń kĩ́i Dii ua. 13 Kɛ́ à wɛzù, à kí è zɛa a mɔ̀pɛlɛ saɛ Dii kpɛ́ kpɛɛlɛ. Zĩgɔ̃ badeɔ ń kɛ̃̀aepɛnaɔ sĩ aà saɛ, mɛ́ gbɛ̃́pii lɛ́ pɔnakɛ aalɛ kɛ̃̀aepɛ, mɛ́ lɛ̀sinaɔ dɔaaa ń táasilɛao ń pɔ́'ɔbɔnaɔ. Ɔ̃ Atalia a pɔkasaɔ ga kɛ̃̀ à wii pã̀lɛ à mɛ̀: Wà bɔ̀ ma kpɛɛ! Wà bɔ̀ ma kpɛɛ! 14 Sa'onkia Yoiada ò zĩgɔ̃ badepiɔnɛ: À nɔɛpi sɛ bɔò bàasi, í gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ tɛaàziɔ dɛdɛ ń fɛ̃ndao. Ásu à aà dɛ Dii uao. 15 Gɔɔ pɔ́ nɔɛpi kà kibɛ bɔlɛ pɔ́ wì mɛ Sɔ̃́ Bɔlɛ guu, we wà aà kũ̀u wà aà dɛ̀.

16 Ɔ̃ Yoiada lɛdoũkɛ̀ ń Diio, kɛ́ aàpi ń kío ń gbɛ̃́piio e aaɔ dɛ Dii gbɛ̃́ɔ ũ yã́i. 17 Ɔ̃ wà gɛ̀ Baali kpɛ́ gbòo ḿpii, wà a sa'okĩiɔ ń a tã́aɔ wìwi, ɔ̃ wà Baali sa'ona Matã dɛ̀ sa'okĩipiɔ saɛ.

18 Yoiada Dii ua nà Levii bui sa'onaɔnɛ ń ɔzĩ aaɔ wɛ́tɛi. Davidi mɛ́ ń dílɛdilɛ yãa à mɛ̀, aali sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ o Diiwa a ua ń pɔnakɛao ń lɛsiao, lá a ku Mɔizi ikoyã guuwa. 19 À bĩ́ibɔlɛdɔ̃anaɔ dìlɛdilɛ Dii ua bɔlɛɔu, kɛ́ gbɛ̃́ gbãlɛae su gɛ̃uo, baa gbãlɛa kpele buin nò. 20 Ɔ̃ à zĩgɔ̃ badeɔ sɛ̀ ń gbãadeɔ ń kpalablenaɔ ń gbɛ̃́ kĩniɔ píi, aa bɔ̀ Dii ua ń kío, aa bɔ̀lɛ ń Musu Bɔlɛo aa gɛ̀ kibɛ, ɔ̃ aa kípi zɔ̃̀lɛ gĩ́naa, 21 ɔ̃ gbɛ̃́pii pɔ kɛ̀na bùsupiu. Atalia dɛa ń fɛ̃ndao gbɛa, wɛ̃́lɛpi gɔ̃̀ yãkelesai.

Yoasi Dii kpɛ́ kɛkɛa

(2Kia 12.1-17)

24 Yoasi wɛ̃̀ soplade guu ɔ̃ à kpalablè, à zɔ̃̀lɛ báawa Yelusalɛũ wɛ̃̀ blaɛ. Aà da tɔ́n Zibia, Bɛɛsɛba nɔɛɛ. 2 Yoasi yã́ pɔ́ Dii yei kɛ̀ sa'onkia Yoiada gɔɔ. 3 Yoiada nɔsɛ̀ Yosiaɛ plaɛ, ɔ̃ à nɛgɔ̃ɛɔ ń nɛnɔɛɔ ì'íńnɔ.

4 Bee gbɛa Yoasi zɛ̀ò à Dii kpɛ́ kɛkɛ. 5 À sa'onaɔ ń Levii bui kĩniɔ sìsi, a ònɛ́: À gɛ́ Yuda wɛ̃́lɛɔ guu, í Isailiɔ wɛ̃̀'ɔ̃a kãaa à á Lua kpɛ́ kɛkɛò. À kɛ kpakpa. Levii buipiɔ i kɛ kpakpa sɔ̃o. 6 Ɔ̃ kí sa'onkia Yoiada sìsi, à aà là à mɛ̀: Wɛ̃̀'ɔ̃a pɔ́ Dii zɔ̀blena Mɔizi ń Isailiɔ píi dìlɛ wà kpa

§§**23:3** 2Sam 7.12

ikoyã zwȁakpɛ yȁi, bɔ́yãi ni gbɛa Levii
buiɔwa aa si Yelusalɛũdeɔ ń Yudaɔwa
píio ni?[*] 7 Asa nɔɛ vãi Atalia néɔ mɛ́
Lua kpɛ́ gbaɔ gbòo yãa. Baa se aa zɔblè
tȁaɔnɛ ń Lua kpɛ́ zĩkɛbɔɔ.

8 Kí mɛ̀ wà ɔkakpagolo kɛ, ɔ̃ wa kɛ̀ wa
dìlɛ Dii kpɛ́ kpɛɛlɛ bɔlɛu. 9 Wà kpàwakɛ̀
Yelusalɛũ ń Yuda bùsuo, wà mɛ̀ baade
mɔ́ Diiɛ ń wɛ̃̀'ɔ̃a pɔ́ Lua zɔ̀blena Mɔizi
gbɛ̀a Isailiɔwa guwaiwaiuo. 10 Ɔ̃ kíaɔ ń
gbɛ̃́piio mɔ̀ò ń pɔnao aa kà kpagolopiu
e à pà. 11 Tó Levii buiɔ è kpagolopi ɔ̃a
zɔ̃ɔkȕ, ɔ̃ aaì sɛ gɛò kí ìwaɔnɛ, ɔ̃ kí lakɛ̃na
ń sa'onkia plaadeo aaì mɔ a ɔ̃a bɔlɛ, aaì
kpagolopi sɛ gɛ dilɛ a gbɛu. Màa aaìɔ kɛ
lá gu lɛ́ dɔ e ɔ̃a gɛ̀ zɔ̃ɔkȕ. 12 Kí ń Yoiadao
ɔ̃api kpà Dii uazĩkɛnaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔɔwa, ɔ̃ aaìɔ
fĩaboò gbɛ̀'ãnaɔ ń li'ãnaɔ ń kpɛdɔnaɔnɛ,
aaɔ Dii kpɛ́ kɛkɛò. Aaì fĩabo gbɛ̃́ pɔ́ aaì
mɔsi ń mɔgotɛ̃opiɔnɛ lɔ.

13 Zĩpi dɔaanaɔ zĩkɛ̀, ɔ̃ Lua kpɛ́ kɛkɛa
táa'ò ń ɔzĩ, aa tò kpɛ́pi sù a gbɛu lá a
káauwa. 14 Kɛ́ aa zĩpi mìdɛ, aa mɔ̀ ɔ̃a pɔ́
gɔ̃̀ kpà kí ń Yoiadaowa, ɔ̃ wà Dii kpɛ́
zĩkɛbɔɔ pìò, sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ok-
ĩi pɔ́ɔ ń toonaɔ ń vua pɔeɔ ń ȁnusu pɔeɔ.
Wìɔ sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ o Dii ua
mɔ̀ɔmɔɔ Yoiada gɔɔɛ.

15 Yoiada zikȕ táotaoɛ. Aà wɛ̃̀ ba-
soolokwide guu ɔ̃ à gà. 16 Wà aà vĩ̀ Da-
vidi wɛ̃́lɛu, wà aà mia kpàkɔ̃i ń kíaɔ, asa
à yãmaakɛ̀ Isaili bùsuu Luaɛ ń Luapi kpɛ́o
yȁ musuɛ.

Yoasi yãvãikɛa

(2Kia 12.18-22)

17 Yoiada gaa gbɛa Yuda kíaɔ mɔ̀
kulɛkɛ̀ kíɛ, ɔ̃ à ń yãmà. 18 Aa pãkpà
Dii ń deziɔ Lua kpɛ́zi, aa zɔblè Ase-
taati lipɛlɛɔnɛ ń tȁa pãleɔ. Ɔ̃ Dii pɔ pà
Yelusalɛũdeɔ ń Yudaɔ píizi tàae pɔ́ aa
kɛ̀pi yȁi. 19 À ãnabiɔ zĩ̀má aa ɛa suwa,
aalɛ ń tàaeɔ onɛ́, aai swȁsɛio. 20 Lua
Nisĩna dɛ̀dɛ sa'onkia Yoiada nɛ́ Zakaliwa,
ɔ̃ à zɛ̀ gbɛ̃́ɔ aɛ, a òné: Lua mɛ̀, àkɛa a pã
a yȁai? A bɔánɔ nao. Lá a pãkpà Diizi, à
pãkpàázi sɔ̃ɛ. 21 Ɔ̃ aa lɛkpàaĩaàzi, aa aà
pàpa ń gbɛo Dii ua, kɛ́ kí mɛ́ ò yȁi, ɔ̃ à
gà.[†] 22 Gbɛ̃kɛ pɔ́ Zakali mae Yoiada kɛ̀ kí
Yoasiɛ yȁ i dɔaàguo, ɔ̃ à aà nɛ́pi dɛ̀. Gɔɔ
pɔ́ nɛ́pi lɛ́ ga à mɛ̀: Dii a yȁ pɔ́ wa kɛ̀mɛɛ
e, i a tɔsimɛɛ.

23 Kɛ́ wɛ̃̀ sù, Sili zĩgɔ̃ɔ fɛ̀lɛ ń Yoasio, ɔ̃ aa
lɛ̀lɛ Yuda bùsuwa ń Yelusalɛũo. Aa Yuda
dɔaanaɔ dɛ̀dɛ píi, ɔ̃ aa pɔ́ɔ nàaa aa kpȁsã
ń kíaɛ Damasi. 24 Baa kɛ́ Sili zĩgɔ̃ɔ da-
sio, Dii Yoasi zĩgɔ̃ pɔ́ aa dasi maamaaɔ
nàné ń ɔzĩ, asa aa pãkpà Dii an deziɔ Lu-
aziɛ. Màa yȁ zɔ̃̀lɛ Yoasiwa. 25 Kɛ́ Siliɔ tà,
aa Yoasi tò we, à kɛ̀'ĩa maamaaɛ, ɔ̃ aà
ìwaɔ lɛkpàaĩaàzi, kɛ́ à sa'ona Yoiada nɛ́
dɛ̀ yȁi, ɔ̃ aa aà dɛ̀ a liia. Kɛ́ à gà, wà aà
vĩ̀ Davidi wɛ̃́lɛu, ãma wì aà mia kpakɔ̃i
ń kíaɔo. 26 Amɔni nɔɛ Simɛata nɛ́ Yoz-
aba ń Mɔabu nɔɛ Somɛɛ nɛ́ Yozabao mɛ́
gbɛ̃́ pɔ́ lɛkpàaĩaàzipiɔ ũ. 27 Aà néɔ yȁ ń
ãnabikɛyã pɔ́ wa ò aà musuo ń Lua kpɛ́
kɛkɛa yȁo, yȁpiɔ ku kíaɔ ladau. Aà nɛ́
Amazia mɛ́ zɔ̃̀lɛ kpalau aà gbɛu.

Yudaɔ kí Amazia

(2Kia 14.1-20)

25 Amazia wɛ̃̀ baasɔode guu ɔ̃ à
nà kpalableawa, à zɔ̃̀lɛ kpalau
Yelusalɛũ wɛ̃̀ baakwi mɛ̀ndosaiɛ. Aà da
tɔ́n Yoadã, Yelusalɛũ nɔɛɛ. 2 À yȁ pɔ́ Dii
yei kɛ̀, ãma i kɛ ń nɔ̀sɛmɛndoo no. 3 Kɛ́
à zĩ́napɛ̀lɛ kpalau, à a ìwa pɔ́ aa a mae
dɛ̀ɔ dɛ̀dɛ. 4 Lá a ku Mɔizi ikoyã láuwa, i
ń nɛ́ɔ dɛdɛo. Lápi guu Dii mɛ̀, maeɔ ga ń
nɛ́ɔ duuna yȁio, mɛ́ nɛ́ɔ ga ń maeɔ duuna
yȁio. Baade a ga azĩa duuna yȁiɛ.[‡]
5 Amazia Yudaɔ kȁaa, ɔ̃ à Yudaɔ ń
Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ kpaalɛ̀ gã ń gão an uaɔwa.

---

[*] **24:6** Bɔa 30.11-16
[†] **24:21** Mat 23.35, Luk 11.51
[‡] **25:4** Iko 24.16

À zĩgɔ̃ gbɛ̃ɔn basɔɔɔ dɔaanaɔ dìlɛdilɛ ń
zĩgɔ̃ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa sɔɔɔ pɔ́o. Ɔ̃ à gbɛ̃́ pɔ́ kà wɛ̃̀
bao ge a dɛaɔ nào, aa kà gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ ɔ̀aa do ń basɔoo (300.000). An sɔu
mà aa gɛ́ zĩlau, baade ń a sɔ̃nao ń a sèng-
baoo. 6 À Isaili zĩgɔ̃ɔ sɛ̀ à fĩabònɛ́ gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ basɔo (100.000) ń ã́nusuo
tɔnu àaɔ̃ ń kĩnio. 7 Ɔ̃ Lua gbɛ̃e mɔ òɛ̀:
Kí, ńsu gɛ́ ń Isaili zĩgɔ̃piɔo, asa Dii kú ń
Isailiɔ lɔo, a kú ń Ɛflaiũ buipiɔo. 8 Baa
tó n gɛ n nɛgɔ̃nkɛ kɛ̀ zĩlau, Lua a to n
ibɛɛɔ n fuɛ, asa Lua mɛ́ gbãa vĩ à n misi
ge à n sɔ̃ɔlɛ. 9 Ɔ̃ Amazia Lua gbɛ̃́pi là à
mɛ̀: Ãnusu pɔ́ ma fĩabòò Isaili zĩgɔ̃piɔnɛ
sɔ̃ bɛ? Ɔ̃ Lua gbɛ̃́pi wèwà à mɛ̀: Dii a a gɛ̃ɛ
kpama dɛ beea. 10 Ɔ̃ Amazia Ɛflaiũ zĩgɔ̃
pɔ́ mɔ̀ a kĩ́ipiɔ gbàɛ ń bɛ. An pɔ pà Yu-
daɔzi maamaa, ɔ̃ aa tà ń bɛ ń pɔfɛ̃ zɔ̃ɔo.

11 Amazia sɔ̃dìlɛ à dɔ̀aa a gbɛ̃́ɔnɛ
Guzulɛ Wisideu, ɔ̃ à Ɛdɔũɔ dɛ̀dɛ gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kwi (10.000). 12 Yuda zĩgɔ̃ɔ
gbɛ̃́ɔ kũ̀kũ bɛ̃́ɛ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kwi
(10.000), aa gɛ̀ńnɔ gbɛ musu, ɔ̃ aa ń
zuzu zĩ́lɛ, aa pũ̀napũna ḿpii. 13 Zĩgɔ̃ pɔ́
Amazia ń gbáɛ, i we aa gɛ̀anɔ zĩlauopiɔ,
kɛ́ aalɛ tá, aa lɛ̀lɛ Yuda bùsu wɛ̃́lɛɔwa
za Samali e à gɛ̀ pɛ̀ Bɛtoloniwa, aa gbɛ̃́ɔ
dɛ̀dɛ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ àaɔ̃ (3.000), ɔ̃ aa
ń pɔ́ɔ nàaa dúuduu.

14 Kɛ́ Amazia sù ń Ɛdɔũɔ dɛdɛao, à sù
ń ń tã́aɔ. À ń pɛ̀lɛpɛlɛ azĩaɛ, ɔ̃ ìɔ kúlɛnɛ́,
ìɔ tulaletikanɛ́ tɛ́a. 15 Ɔ̃ Dii pɔ pà Amazi-
azi, à ãnabi zĩ̀wà à mɛ̀: Àkɛa ńlɛ kɛ Ɛdɔũɔ
tã́aɔnɛ kɛ̀kɛi? Pɔ́ pɔ́ aai fɔ̃ Ɛdɔũɔ bɔ̀ n ɔz-
ĩoa? 16 Gɔɔ pɔ́ àlɛ yã'o kíɛ, ɔ̃ kípi òɛ̀: Wa
n dilɛ ma lɛdamade ũ yã̀? Nílɛ! Tó n gi,
wa n wɛtã fá! E ãnabipi àɔ gɛ́ nílɛi, à mɛ̀:
Má dɔ̃ kɛ́ Dii zɛ̀ ń n dɛaoɛ, asa n yã́pi kɛ̀,
ɔ̃ ni ma lɛdama mao.

17 Yudaɔ kí Amazia lɛkpàaĩ ń a gbɛ̃́ɔ,
ɔ̃ à gbɛ̃́ɔ zĩ̀ Isailiɔ kí Yehoasi, Yoaaza
nɛ́, Yehu tɔũnawa, a òɛ̀: Mɔ wà wɛsikɔ̃lɛ
zĩlau. 18 Isailiɔ kí Yehoasi wèwà à mɛ̀:
Libã bùsu lɛaa lɛ́kpãsãkɛ̀ Libã bùsu sɛdɛ
líɛ, à mɛ̀ aà a nɛnɔɛ kpã́sã a nɛ́wa, ɔ̃
Libã bùsu wài mɔ̀ ɔ̃zɔ̃̀ lɛaapiwa. 19 N zĩblè
Ɛdɔũɔwa, ɔ̃ n nzĩa sɛ̀ lɛsĩ, ńlɛ ĩ́anadã. Ǹ
nzĩa to tɛɛɛ fá! Ɔ̃ ń ye ǹ sòle da ǹ yã'i nz-
ĩaɛ ń Yudaɔ píia? 20 Ɔ̃ Amazia i swã́sɛio.
Bee bɔ̀ Lua kĩ́iɛ, kɛ́ à e Yudaɔ na Yehoasiɛ
a ɔzĩ, kɛ́ aa kɛ̀ Ɛdɔũɔ tã́aɔnɛ kɛ̀kɛ yã́i. 21 Ɔ̃
Isailiɔ kí Yehoasi mɔ̀ lɛ́lɛiwà. Aa wɛsìkɔ̃lɛ
Yuda bùsu wɛ̃́lɛu Bɛsɛmɛsi. 22 Isailiɔ Yu-
daɔ fù, ɔ̃ Yudapiɔ lɛ̀kɔ̃wa, baade tà a
bɛ. 23 Yehoasi Amazia kũ̀ Bɛsɛmɛsi we,
à bɔ̀lɛaànɔ Yelusalɛũ, ɔ̃ à a bĩ́i gbòo gã̀sĩ-
suu ɔ̀aa pla za Ɛflaiũ Bɔlɛu e à gɛ̀ pɛ̀ Gola
Bɔlɛwa. 24 À vua ń ã́nusuo ń pɔ́ pɔ́ kú
Ɔbɛdɛdɔũ kĩ́i Lua ua sɛ̀lɛ píi ń pɔ́ pɔ́ kú
kibɛ làasiuɔ. Ɔ̃ à gbɛ̃́ɔ kũ̀kũ tàńnɔ Samali
zĩ̀zɔɔ ũ.

25 Yudaɔ kí Amazia kɛ̀ Yehoasi gaa
gbɛa wɛ̃̀ gɛ̃oɛ. 26 Amazia yã́ kĩniɔ ku
Yuda kíaɔ ń Isaili kíaɔ ladau za a daalɛa e
a midɛawa. 27 Za gɔɔ pɔ́ à bɔ̀ Dii kpɛ, wà
lɛkpàaĩaàzi Yelusalɛũ, ɔ̃ à bàalɛ̀ tà Lakisi.
Wà gbɛ̃́ɔ gbàɛ aa pɛ̀lɛaàzi, ɔ̃ wà aà dɛ̀ we.
28 Wà aà gɛ sɛ̀ ń sɔ̃́o wà sùò, ɔ̃ wà aà mia
kpàkɔ̃i ń a deziɔ Davidi wɛ̃́lɛu.

Yudaɔ kí Uzia

(2Kia 14.21-22, 15.1-7)

26 Ɔ̃ Yudaɔ Uzia kpà kía ũ aà mae
Amazia gbɛu aà wɛ̃̀ gɛ̃o ń mèn-
doode guu. 2 Ɔ̃mɛ Elata kɛ̀kɛ kàlɛ Yudaɔ
pɔ́ ũ a mae gaa gbɛa. 3 Aà wɛ̃̀ gɛ̃o ń mèn-
doode guu ɔ̃ à kpalablè, à zɔ̃̀lɛ báawa
Yelusalɛũ wɛ̃̀ blakwi ń plaoɛ. Aà da tɔ́n
Yekolia, Yelusalɛũ nɔɛɛ. 4 À yã́ pɔ́ Dii yei
kɛ̀ lá a mae Amazia kɛ̀wa. 5 À Lua kĩ́i
wɛ̀ɛlɛ gɔɔ pɔ́ Zakali lɛ́ vĩakɛa Luaɛ daɛ,
ɔ̃ gɔɔ pɔ́ àlɛ Dii kĩ́i wɛɛlɛ, Dii tò aà yã́ɔ bɔ̀
maa.

6 À gɛ̀ zĩkà ń Filitɛ̃ɔ, à Gata bĩ́i gbòo ń
Yabenɛ pɔ́o ń Asedoda pɔ́o. Ɔ̃ à ɛ̀a wɛ̃́lɛɔ
kàlɛ Asedoda fã́ani ń gupãleɔ Filitɛ̃ bù-
suu. 7 Lua dɔ̀aàlɛ Filitɛ̃ɔ ń Laalubu pɔ́ kú
Guubaaliɔ ń Mɛu buiɔ yã́ musu. 8 Amɔniɔ
lɛ́ falubɔ Uziaɛ, ɔ̃ à tɔbɔ̀ e à gɛ̀ pɛ̀ Egipi
zɔ̃lɛwa, asa à gbãakũ̀ lɛ́ gɛɛ.

9 Uzia gugwakĩi lɛsĩɔ bòbo Yelusalɛũ
bĩ́i wa Gola Bɔlɛ ń Guzulɛ Bɔlɛo ń gola

pãleo musu, mɛ́ a boa gbãa. 10 À gugwak-
ĩi lɛsĩɔ bòbo gbáau lɔ, mɛ́ à lɔ̀ɔ yɔ̃̀yɔ̃ dasi,
kɛ́ a pɔtuoɔ vĩ dasi gusĩsĩdeu ń gusalalao
yã́i. A buazĩkɛnaɔ ń vẽɛbu zĩkɛnaɔ vĩ
gusĩsĩdeu ń gutaaedeo, asa a ye buaiɛ.

11 A zĩgɔ̃ɔ vĩ, aaì gé zĩlau gã ń gão an
dasilɛu. Gbɛ̃́ɔ tɔdɔdɔna Yeiɛli ń lakẽna
Maaseao ì ń tɔ́ dalau. Kí ìwaɔ do Ana-
nia mɛ́ ń gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ. 12 Uabele pɔ́ dɛ
zĩgɔ̃piɔ dɔaana ũɔ gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ pla
ń ɔ̃aa àaɔ̃oɛ (2.600). 13 An zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn
ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ ɔ̃aa do ń basɔo ń soplao
ń ɔ̃aa pla ń basɔooɛ (307.500). Zĩ̀dɔ̃n
saɔnɛ, mɛ́ aa gbãa vĩ aa dɔ kílɛ a ibɛɛɔ
yã́ musu. 14 Uzia sèngbaoɔ ń sɔ̃naɔ ń mɔ̀
fùaɔ ń mɔ̀ ulaɔ ń sáɔ ń gbɛmaɔ kpà ń
baadewa. 15 À masĩni pɔ́ dɔ̃naɔ a taataa
kɛ̀ɔ kɛ̀, a kàlɛ Yelusalɛũ bĩ́i gulɛsĩɔ ń bĩ́i
golaɔwa aaɔ kaɔ ń gbè gbɛ̃̀nɛɔ zuzu. Aà tɔ́
tà zã̀, asa Lua dɔnlɛ zɔ̃ɔ kɛ̀ɛ̀, ɔ̃ à gbãakũ̀.

16 Kɛ́ Uzia gbãa'è màa, ɔ̃ à azĩa sɛ̀ lɛsĩ
e à lɛ̀lɛ. À dɔ̀ɛ Dii a Luawa, à gɛ̃̀ aà kpɛ́u
tulaletikaiɛ̀ téa a kátɛakĩiwa. 17 Sa'onkia
Azalia pɛ̀lɛaàzi ń Dii gbàgban wɔ́ɔdeɔ
gbɛ̃ɔn basiiɔ̃. 18 Aa gìɛ̀ aa mɛ̀: Uzia, ń
zɛvĩ ǹ tulaletikatɛa Diiɛo, sema Aalona
bui sa'ona pɔ́ wà gbãbɔ̀nɛ́ɔ bàasio.[¶] Go aà
kúkĩi la. N dɔɛ Dii Luawaɛ, a n kpɛla lɔo.
19 Uzia tésibɔ kũa à tulaletikatɛao. Aà pɔ
fɛ̃̀, ɔ̃ gɔɔ pɔ́ àlɛ kãa sa'onapiɔzi, ɔ̃ kusu
bìlɛ aà mi'aɛwa ń wáa tulaletikatɛakĩi pɔ́
kú Dii kpɛ́u saɛ we. 20 Kɛ́ sa'onkia Aza-
lia ń sa'onaɔ aà gwà, aa è kusu bìlɛ aà
mi'aɛwa, ɔ̃ aa kɛ̀ kpakpa aa bɔ̀lɛ. Aàpi sɔ̃
à kɛ̀ kpakpa à bɔ̀, kɛ́ Dii kusu zĩ̀wà yã́i.

21 Kí Uzia gà ń kusupioɛ. Aà kpɛ́ kú
adoaɛ, mɛ́ wà Dii kpɛ́ zɔ̃̀ɛ̀ lɔ. Aà nɛ́ Yotaũ
mɛ́ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ kibɛ. Ɔ̃mɛ gɔ̃̀ Yudaɔ dɔaana
ũ. 22 Uzia yã́ kĩni kú ãnabi Isaia, Amɔzu
nɛ́ taalau za a daalɛa e a midɛawa. 23 À
gà,[§] ɔ̃ wà aà vĩ̀ kíaɔ vĩkĩi, ãma wi aà mia
kpakɔ̃iǹnɔo, asa wà mɛ̀, kusudeɛ. Ɔ̃ aà nɛ́
Yotaũ zɔ̃̀lɛ aà gbɛu.

Yudaɔ kí Yotaũ

(2Kia 15.32-38)

27 Yotaũ wɛ̃̀ baasɔode guu ɔ̃ à kpal-
ablè, à zɔ̃̀lɛ báawa Yelusalɛũ wɛ̃̀
gẽo ń mɛ̀ndooɛ. Aà da tɔ́n Yelusa, Zadoki
nɛ́ɛ. 2 À yã́ pɔ́ Dii yei kɛ̀ lá a mae Uzia
kɛ̀wa. I gɛ̃ Dii kpɛ́u lá a mae gɛ̃̀uwao.
Gbɛ̃́ɔ gì lɛ́ ńzĩa ɔ̃̀ɔkpa e tiaɛ. 3 Ɔ̃mɛ Dii
kpɛ́ Bɔlɛ Musu kɛ̀kɛ, mɛ́ à bĩ́i pɔ́ kú Ofɛli
sĩ̀sĩ musu kɛ̀kɛ bò maamaa. 4 À wɛ̃́lɛɔ kàlɛ
Yuda bùsu gusĩsĩdeu, mɛ́ à zɛgikĩi gbãaɔ
ń gugwakĩi lɛsĩɔ bò sĩ̀sĩ líkpɛdeɔ musu.

5 Yotaũ zĩkà ń Amɔniɔ kíao, ɔ̃ à
gbãamɔ̀nɛ́. Wɛ̃ bee aa ã́nusu kpàwà tɔnu
àaɔ̃ ń kĩnio. Ése ń naao sɔ̃ koko ɔ̃aasɔsɔo
lɛɛ basɔobasɔo (100.000). Wɛ̃̀ plaade ń a
àaɔ̃deo guu màa aa mɔ̀oɛ̀. 6 Yotaũ gbãa lɛ́
dɛdɛɛ, kɛ́ aà yãkɛaɔ maa Dii a Luaɛ yã́i.

7 Yotaũ yã́ kĩniɔ ku Isaili kíaɔ ń Yuda
kíaɔ ladau, zĩ pɔ́ a kàɔ ń yã́ pɔ́ a kɛ̀ɔ píi.
8 Aà wɛ̃̀ baasɔode guu ɔ̃ à kpalablèu, à
zɔ̃̀lɛ báawa Yelusalɛũ wɛ̃̀ gẽo ń mɛ̀ndooɛ.
9 Kɛ́ Yotaũ gà, wà aà vĩ̀ Davidi wɛ̃́lɛu, ɔ̃
aà nɛ́ Aaza zɔ̃̀lɛ aà gbɛu.

Yudaɔ kí Aaza

(2Kia 16.1-20)

28 Aaza wɛ̃̀ baode guu ɔ̃ à kpal-
ablè, à zɔ̃̀lɛ báawa Yelusalɛũ wɛ̃̀
gẽo ń mɛ̀ndooɛ. I yã́ pɔ́ Dii a Lua yei
kɛ lá a dezi Davidiwao. 2 À zɛ̀ ń Isaili
kíaɔ yãkɛaoɛ, à mɔkàsakasa Baaliɔ ũ. 3 À
sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ò Bɛninɔ̃ũ
guzulɛu ń a nɛgɔ̃ɛɔ se.[**] À yãbɛ̃ɛkɛ̀ lá
bui pɔ́ Dii ń yá Isailiɔnɛɔ ì kɛ yãawa. 4 À
sa'ò à tulaletikàtɛa gulɛsĩ pɔ́ wa bɔ̀ɔwa
ń sĩ̀sĩɔ musuo ń lí yɛ̀lɛlɛɔ gbáuo píi. 5 Ɔ̃
Dii aà Lua aà nà Siliɔ kíaɛ a ɔzĩ. Siliɔ

[¶] **26:18** Nao 3.10
[§] **26:23** Isa 6.1
[**] **28:3** Iko 12.31

zĩblèwà, aa aà gbɛ̃́ɔ kũ̀kũ dasidasi, aa
tàńnɔ Damasi.
Dii aà nà Isailiɔ kíaɛ aà ɔzĩ lɔ, ɔ̃ Isailiɔ
aà gbɛ̃́ɔ dɛ̀dɛ dúuduu. [6] Isailiɔ kí Pɛka,[††]
Lemalia nɛ́ aà gbɛ̃́ɔ dɛ̀dɛ Yuda bùsuu gɔɔ
do gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ basoolo (120.000),
kɛ́ Yudaɔ pãkpà Dii ń deziɔ Luazi yã́i.
[7] Ɛflaiũ bui nɛgɔ̃n Zikeli kíanɛ Maasea
dɛ̀ ń kibɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ Azikaũo ń kí kwàasi
Ɛlikanao. [8] Isailiɔ ń daɛ Yuda nɔɛɔ kũ̀kũ
ń ń nɛgɔ̃ɛɔ ń ń nɛnɔɛɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ
ɔ̀aa do (200.000). Aa ń pɔ́ɔ nàaa lɔ maa-
maa, aalɛ taò Samali.
[9] Dii ãnabi Odede ku we. À gɛ̀ dai zĩgɔ̃
pɔ́ lɛ́ su Samaliɔlɛ, a ònɛ́: Dii á deziɔ Lua
Yudaɔ nàɛ́ á ɔzĩɛ, kɛ́ aà pɔ pàńzi yã́i. Ɔ̃
a ń dɛdɛ ń pɔfɛ̃ pɔ́ gbã̀ zɔ̃̀ luawao. [10] Ɔ̃
á ye Yudaɔ kɛ á zɔɔ ũ gɔ̃ɛ ń nɔɛo saa?
Ápiɔ i tàaekɛ Dii á Luaɛ sɔ̃o lé? [11] À ma
yãma sa! À á gbɛ̃́ pɔ́ a ń kũkũ zĩ̀zɔ ũɛ
beeɔ gbaɛ, asa Dii pɔ fɛ̃aázi maamaaɛ.
[12] Ɔ̃ Ɛflaiũ bui dɔaanaɛ beeɔ fɛ̀lɛ gì gbɛ̃́
pɔ́ lɛ́ su ń zĩlaoɔnɛ: Yohanani nɛ́ Azalia,
Mɛsilemɔ nɛ́ Bɛlɛkia, Saluũ nɛ́ Yezekia ń
Hadelai nɛ́ Amasao. [13] Aa ònɛ́: Ásu su ń
zĩgɔ̃ɛ beeɔ lao, kɛ́ wásu tàaekɛ Diiɛo yã́i.
Á ye wá duuna ń wá tàaeɔ kã́fĩ yã̀? Wa
tàaekɛ̀ɛ̀ maamaa kò, ɔ̃ aà pɔ fɛ̃a wá Isail-
iɔzi maamaa. [14] Ɔ̃ zĩgɔ̃ɔ zĩ̀zɔɔ ń pɔ́ pɔ́ aa
nàaaɔ tò we gbɛ̃́ pɔ́ kãaaa weɔ ń ń kíaɔ
wáa. [15] Gbɛ̃́ pɔ́ wà ń tɔ́ sìɔ zĩ̀zɔɔ sɛ̀, ɔ̃ aa
pɔ́ pɔ́ wa nàaaɔ sɛ nà gbɛ̃́ pɔ́ kú puiziɔi.
Aa pɔkasaɔ kpàmá ń kyaleɔ ń pɔbleao ń
imiao, aa nísimàma ń bɔɔwa. Aa ń gbɛ̃́ pɔ́
gbãaoɔ dì zàa'ĩnaɔ kpɛ, aa gɛ̀ńnɔ ń gbɛ̃́ɔ
kĩ́i wɛ̃́lɛ daminalikpɛdeu Yeliko, ɔ̃ aa sù
Samali.
[16] Zĩbeezĩ kí Aaza gbɛ̃́ɔ zĩ̀ Asiliɔ kíawa
à mɛ̀, aà mɔ dɔalɛ, [17] asa Ɛdɔũɔ mɔ̀ lɛ̀lɛ
Yudaɔwa lɔ, aa zĩ̀zɔɔ kũ̀kũ. [18] Filitɛ̃ɔ sɔ̃ aa
lɛ̀lɛ Yuda bùsu gusĩsĩde wɛ̃́lɛɔ ń Nɛgɛvɛ
wɛ̃́lɛɔwa, aa Bɛsɛmɛsi sì ń Ayalonio ń
Gedeloo ń Sokoo ń Timinao ń Gimɛ-
zoo ń a zɔ̃ɛwiaɔ, aa zɔ̃̀lɛu. [19] Dii ɔtɔ̃̀ɔlɛ
Yudaɔwa an kí Aaza yã́i, asa à bɔ̀ Dii
kpɛɛ maamaa, a Ayãmɛto Yudaɔ mɛk-
pà vãikɛawa. [20] Asiliɔ kí Tigela Pilɛsɛɛ
mɔ̀ Aaza kĩ́i, kási i dɔnlɛkɛɛ̀o, à aà tò
yooyeaɛ. [21] Kí Aaza Dii kpɛ́ pɔ́ɔ ń azĩa
bɛ pɔ́ɔ ń Yuda kíaɔ pɔ́ɔ sɛ̀lɛ kpà Asiliɔ
kíapiwa, kási a kee i gbɛsuo. [22] Kua
yooyeapi guu kí Aaza gì lɛ́ bɔ Dii kpɛɛ.
[23] À sa'ò Siliɔ kía pɔ́ aa a fuɔ tã́aɔwa,
asa à mɛ̀, lá Damasi tã́apiɔ dɔ̀ńlɛ, má
sa'omáɛ, aai dɔmalɛ sɔ̃. Ãma aà ɔ̃̀ɔkpak-
ĩin we ń a gbɛ̃́ɔ píi. [24] Kí Aaza Lua kpɛ́ pɔ́ɔ
nàaa a zɔ̃̀ɛzɔ̃ɛ. À Dii kpɛ́ zɛ́ tà, ɔ̃ à sa'okĩiɔ
pɛ̀lɛpɛlɛ Yelusalɛũ zɛ́kpaaɔ guu píi. [25] À
gulɛsĩɔ bòbo wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo Yuda bùsuu,
kɛ́ wàli tulaletikatɛa we dii pãleɔnɛ, ɔ̃ à
Dii a deziɔ Lua pɔ fɛ̀lɛò.
[26] Yã́ pɔ́ a kɛ̀ za a daalɛawa e a
midɛawa kĩni kú Yuda kíaɔ ń Isaili kíaɔ
ladau. [27] Kɛ́ à gà, ɔ̃ wà aà vĩ̀ Yelusalɛũ,
ãma wi aà mia kpakɔ̃i ń Yuda kíaɔo. Ɔ̃
aà nɛ́ Ezekia zɔ̃̀lɛ aà gbɛu.

Ezekia gbãbɔa Lua kpɛ́ɛ

(2Kia 18.1-3)

29 Ezekia wɛ̃̀ baasɔode guu ɔ̃ à kpal-
ablè, à zɔ̃̀lɛ báawa Yelusalɛũ wɛ̃̀
baakwi mɛ̀ndosaiɛ. Aà da tɔ́n Abia, Za-
kali nɛ́ɛ. [2] À yã́ pɔ́ Dii yei kɛ̀ lá a dezi
Davidi kɛ̀wa píiɛ. [3] Aà kpalablea wɛ̃̀ sɛ̃́ia
mɔ sɛ̃́ia guu, à Dii kpɛ́ zɛ́ wɛ̃̀, à a gbaɔ
kɛ̀kɛ. [4] À sa'onaɔ ń Levii buiɔ sìsi, ɔ̃ à
ń kãaa gãaɛ Lua kpɛ́ gukpɛ oi. [5] A ònɛ́:
Á Levii buiɔ, à ma yãma! À gbãbɔ áz-
ĩaɛ, í gbãbɔ Dii á deziɔ Lua kpɛ́ɛ. À bɔlɛ
ń pɔ́ pɔ́ ì luakukĩi gbãlɛo píi. [6] Asa wá
maeɔ bɔ̀ Dii wá Lua kpɛɛ, aa yã́ pɔ́ a yeio
kɛ̀ɛ, aa pãkpàaázi. Aa bɛ̃̀nɛbɔ̀ aà kpɛ́ɛ,
aa mikpɛlìɛ̀. [7] Aa a kpɛɛlɛ zɛ́ tà, aa a fil-
iaɔ dɛ̀, aai tulaletikatɛa ń Luaɛ a kúkĩio,
aai sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ owà lɔo.
[8] Ɔ̃ Dii pɔkũmabɔ̀bɔ Yelusalɛũdeɔ ń Yu-
daɔwa, a tò aa gɔ̃ sɔ̃kɛ̃ngu pɔ́ɔ ũ, láanipɔɔ
ũ, pɔ́sɔ̃sɔ̃aɔ ũ, lá á wɛ́ lɛ́ e gbãɛwa. [9] A

[††]**28:6** Isa 7.1

yɛ̃́i wà wá maeɔ dɛ̀dɛ ń fɛ̃ndao, mɛ́ wá
nɛgɔ̃ɛɔ ń wá nɛnɔɛɔ ń wá nɔɛɔ gɔ̃̀ zɛ̃̀zɔɔ ũ.
10 Má ye mà lɛdoũkɛ ń Dii Isailiɔ Luaoɛ
sa, kɛ́ aà pɔkũma pãsĩ e weewá. 11 Ma
gbɛ̃́ɔ, ásu pãkpaaàzi lɔo, asa Dii á sɛ́ àɔ
ku a aɛ, íɔ a gbagbaɛ. Ámɛ i aà gbagba, i
tulaletikaɛ̀ tɛ́a.

12 Ɔ̃ Levii buiɛ beeɔ fɛ̀lɛ:
Kɛata buiɔ Amasai nɛ́ Maatu
ń Azalia nɛ́ Yoɛlio.
Mɛlali buiɔ Abadi nɛ́ Kisi
ń Yalɛlɛli nɛ́ Azaliao.
Geesɔ̃ buiɔ Zima nɛ́ Yoa
ń Yoapi nɛ́ Edɛnio.
13 Ɛlizafã buiɔ Yeiɛli ń Simɛlio.
Asafa buiɔ Zakali ń Mataniao.
14 Emani buiɔ Yeiɛli ń Simɛio.
Yedutu buiɔ Semaia ń Uziɛlio.

15 Kɛ́ aa ń gbɛ̃́ɔ kɛ̃̀aa, aa gbãbɔ̀nɛ́, ɔ̃ aa
gɛ̀ gbãbɔ̀ Dii uaɛ lá Dii dà kíɛ a ɔ̀wa.
16 Sa'onaɔ gɛ̃̀ gbãbɔi Dii kpɛ́ɛ, ɔ̃ aa pɔ́
gbãlɛa pɔ́ aa ɛ̀uɔ nàaa wà bɔ̀o Dii ua,
ɔ̃ Levii buiɔ sì aa bɔ̀ò bĩ́i kpɛ e Sedɔ̃
guzulɛu. 17 Mɔ sɛ̃́ia gɔɔ sɛ̃́ia zĩ́ ɔ̃ aa nà
gbãbɔa uapiɛwa. A gɔɔ swaaɔ̃de zĩ́ aa kà
kpɛ́pi kpɛɛlɛ, ɔ̃ aa gbãbɔ̀ɛ̀ e gɔɔ swaaɔ̃ lɔ.
Mɔ sɛ̃́ia gɔɔ gɛ̃o ń mɛ̀ndoode zĩ́ ɔ̃ aa làa.

18 Ɔ̃ aa gɛ̀ kí Ezekia lɛ̀ aa mɛ̀: Wa gbãbɔ̀
Dii kpɛ́ɛ, sa'okĩi ń a pɔkeleɔ píi ń táabũnu
pɔ́ wì pɛ̃ɛ kálɛwà ń a pɔkeleɔ píi. 19 Pɔ́ pɔ́
kí Aaza sakàu a náaisaikɛ guuɔ píi wá
kɛ̀kɛ wa gbãbɔ̀nɛ́, aa kálɛ Dii gbagbakĩi
aɛ.

20 Kɛ́ gu dɔ̀, Ezekia fɛ̀lɛ káaukaau, à
wɛ̃́lɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ kɛ̃̀aa, ɔ̃ aa gɛ̀ Dii ua. 21 Aa
gɛ̀ ń gáaenaɔ mɛ̀n sopla ń sãsakaoɔ so-
pla, ń sãnɛbɔlɔɔ sopla ń blesanaɔ so-
pla duun awakpabɔɔ ũ Yudaɔ ń ń bù-
suo ń Lua kpɛ́o yɛ̃́ musu. Ɔ̃ kí ò Aalona
bui sa'onaɔnɛ aa sa'oò Dii gbagbakĩiwa.
22 Wà zupiɔ kòlokpakpa, ɔ̃ sa'onaɔ a au
sì wa lɛ̀ sa'okĩiwa. Ɔ̃ wà sãsakaopiɔ
kòlokpakpa lɔ, wà a au lɛ̀ sa'okĩiwa. Ɔ̃
wà sãnɛbɔlɔpiɔ kòlokpakpa, wà a au lɛ̀
sa'okĩiwa. 23 Wà gɛ̀ ń blesan duun awak-
pabɔɔ kí kĩ́i ń gbɛ̃́ pɔ́ kãaaa weɔ, aa ɔnàna
blepiɔwa. 24 Ɔ̃ sa'onaɔ a kòlokpakpa, aa
gɛ̀ ń a auo sa'okĩi duun awakpabɔ ũ
Isailiɔ duunakɛ̃ama yɛ̃́i, asa kí mɛ́ mɛ̀ wà
sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ń sa pɔ́ wì o
duun awakpabɔ ũo o Isaili bui píiɔnɛ.

25 À Levii buiɔ kàlɛ Dii ua, aa sɛ̃́sɛ̃naɔ
ń mɔɔnaɔ ń domaɔ kũa lá Davidi ń aà
gu'ena Gadao ń ãnabi Natão dìlɛwa, asa
Dii mɛ́ dà a ãnabipiɔnɛ, ɔ̃ aa ò. 26 Ɔ̃ Levii
buiɔ sĩ we, aa Davidi pɔ́'ɔbɔnapiɔ kṹkũa.
Sa'onaɔ ku we lɔ, aa kɛ̃̀aeɔ kṹkũa. 27 Ɔ̃
Ezekia mɛ̀ wà sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ
o'o sa'okĩiwa. Kɛ́ wà nà sapi oawa, ɔ̃ wà
nà lɛsia Diiɛwa ń kɛ̃̀aeɔ ń Isailiɔ kí Davidi
pɔ́'ɔbɔnapiɔ. 28 Gɔɔ pɔ́ lɛ̀sinaɔ lɛ́ lɛsi, mɛ́
kɛ̃̀aepɛnaɔ lɛ́ ń kɛ̃̀aepɛ, gbɛ̃́ pɔ́ kãaaa weɔ
lɛ́ kúlɛ Diiɛ e wà gɛ̀ sapi ò wa làa píi.
29 Kɛ́ wà sapi ò wa làa, kí ń gbɛ̃́ pɔ́ kú weɔ
kùlɛɛ̀ aa wùlɛ ń gbɛɛu. 30 Ɔ̃ kí Ezekia ń a
ìwaɔ ò Levii buiɔnɛ aa Dii táasilɛ ń lɛ pɔ́
Davidi ń gu'ena Asafao dàɔ. Aa aà táasilɛ̀
ń pɔnao, ɔ̃ aa mipɛ̀lɛ aa kùlɛɛ̀.

31 Ɔ̃ Ezekia mɛ̀: Lá a ázĩa kpà Diiwa
gbã, à mɔ Dii ua ń á sa'obɔɔ ń á sáauk-
pasaɔ. Ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ kãaaaɔ mɔ̀ ń ń sa'obɔɔ ń
ń sáaukpasaɔ, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ an pɔ́ gbàɔ mɔ̀
ń pɔ́ pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũɔ. 32 Sa'obɔ
pɔ́ aa mɔ̀opiɔn kɛ: Zu bàaɔ̃kwi, sãsakao
basɔo ń sãsa bɔlɔɔ ɔ̀aa do. Aa sa pɔ́ wì a
pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ òò píi. 33 Sa'obɔ pãleɔn
kɛ: Zu ɔ̀aa àaɔ̃ (600) ń sãɔ ń bleɔ ɔ̀aa
gɛ̃o (3.000). 34 Sa'onaɔ dasio, aai fɔ̃ sa pɔ́
wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ obɔɔ báa bò píio, ɔ̃
an gbɛ̃́ Levii buiɔ lɛ́ dɔńlɛ́ e sa'on kĩniɔ
aaɔ gɛ́ gbãbɔi ńzĩaɛ, zĩpi e láa, asa Levii
buiɔ laai vĩ gbãbɔa ńzĩaɛ yɛ̃́ musu dɛ
sa'onaɔla. 35 Sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ
obɔɔ dasi, mɛ́ sáaukpasaɔ nísi di lɔ ń vɛ̃ɛ
pɔ́ wì ɛ́lɛwào.

Màa wà ɛ̀a nà Dii ua zĩwa. 36 Ezekia ń
a gbɛ̃́ɔ pɔ kɛ̀na yɛ̃́ pɔ́ Lua kɛ̀ a gbɛ̃́ɔnɛwa,
asa yɛ̃́pi kɛ̀ gɔ̃̀ɔgɔ̃ɔɛ.

Ezekia Gɛ̃amusu dikpɛkɛa

30 Ezekia lɛ́kpãsãkɛ̀ Yudaɔnɛ ń
Isailiɔ píi, mɛ́ à lá kɛ̃ kpɛ̃̀sã

Ɛflaiũ ń Manase buiɔnɛ. A òné aa mɔ
Gẽamusu dikpɛkɛ Dii Isailiɔ Luaɛ a ua
Yelusalɛũ. 2 Kí ń a ìwaɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ kú
Yelusalɛũɔ zɛ̀ò wà dikpɛpi kɛ mɔ plaade
guuɛ. 3 Aai e kɛ̀ a gɔɔo,‡‡ asa sa'ona pɔ́
aa gbãbɔ̀ ńzĩaɛɔ an dasi i kao, mɛ́ gbɛ̃́ɔ
i kãaa Yelusalɛũo. 4 Yã́pi kɛ̀ kíɛ maa ń
gbɛ̃́ pɔ́ kãaaa weɔ píi, 5 ɔ̃ aa lɛ́kpãsãkɛ̀
Isailiɔnɛ píi za Bɛɛsɛba e Dã, aa mɛ̀
wà mɔ Gẽamusu dikpɛkɛ Dii Isailiɔ
Luaɛ Yelusalɛũ, asa wi mɔ dikpɛpi kɛi
dasidasi lá a ku taalauwao. 6 Ɔ̃ kí ń a
ìwaɔ gbɛ̃́ɔ zĩ̀, aa bàalɛ̀ gɛ̀ò Yuda bùsuu ń
Isaili bùsuo píi. Lápi mɛ̀: Isailiɔ, à zɛ ń
Dii Ablahaũ ń Izaakio ń Isailio Luao, i
zɛ ń á gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ Asiliɔ kía ɔzĩ aa gɔ̃̀ɔwa.
7 Ásu àɔ dɛ lá á maeɔ ń á gbɛ̃́ pɔ́ aa bɔ̀
Dii ń Lua kpɛɔwao. Lua ń kɛ́ sɔ̃kɛ̃ngu
pɔ́ ũ lá á èwa. 8 Ásu swã́gbãakɛ lá á
maeɔwao. À ɔdɔ Diizi, í mɔ aà ua pɔ́ a
dìlɛ a pɔ́ ũ gɔɔpii guu. À zɔble Dii á
Luaɛ, aà pɔkũma zɔ̃ɔ i weewá. 9 Tó a zɛ̀
ń Diio, gbɛ̃́ pɔ́ aa á gbɛ̃́ɔ ń á néɔ kũ̀kũ
zĩ̀zɔɔ ũɔ wẽnadɔ̃né, aai su bùsuɛ beeu,
asa Dii á Luaá sósobide sùuudeɛ. Tó a
zɛaànɔ, a bɔ á kpɛo.

10 Kpàwakɛnaɔ gɛ̀ wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo Ɛflaiũ
buiɔ bùsuu ń Manase buiɔ bùsuo e Zab-
ulɔni buiɔ bùsuu, ɔ̃ gbɛ̃́ɔ ń yáalɔ̀, aa ń
àlafiikɛ̀. 11 Ń beeo Asɛɛ buieɔ ń Manase
buieɔ ń Zabulɔni buieɔ ńzĩa bùsa, ɔ̃ aa gɛ̀
Yelusalɛũ. 12 Dii zĩkɛ̀ Yudaɔ bùsuu, a tò
an làasoo doũ, kɛ́ aa e yã́ pɔ́ á dà kí ń a
ìwaɔnɛ aa ò kɛ yã́i.

13 Gbɛ̃́ɔ kã̀aa Yelusalɛũ dasidasi Kàaso
dikpɛkɛa yã́i mɔ plaade guu. Gbɛ̃́piɔ
dasi maamaaɛ. 14 Aa fɛ̀lɛ sa'okĩiɔ ń tu-
laletikatɛakĩi pɔ́ kú Yelusalɛũɔ dàaĩ píi,
aa sɛ̀lɛ kɔ̀lɛ Sedɔ̃ guzulɛu. 15 Aa Gẽamusu
sã kòlokpakpa mɔ plaade gɔɔ gẽo mɛ̀ndo-
saidezĩ. Yã́pi kɛ̀ sa'onaɔ ń Levii buiɔnɛ wí
ũ, ɔ̃ aa gbãbɔ̀ ńzĩaɛ, aa sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu
à tɛ́kũɔ ò Dii ua. 16 Aa gɛ̀ zɛ̀ ń kĩ́i lá a ku
Lua gbɛ̃́ Mɔizi ikoyã láuwa. Sa'onaɔ au sì
Levii buiɔwa, ɔ̃ aa lɛ̀ sa'okĩiwa. 17 Kɛ́ gbɛ̃́
dasideɔ i gbãbɔ ńzĩaɛ yãao yã́i ɔ̃ aai fɔ̃
Gẽamusu sãɔ kòlokpa Diiɛo, ɔ̃ Levii buiɔ
a kòlokpakpané. 18 Ɛflaiũ buiɔ ń Manase
buiɔ ń Isakaa buiɔ ń Zabulɔni buiɔ, an
gbɛ̃́ daside i gbãbɔ azĩaɛo, ɔ̃ aa Gẽamusu
sã nɔ̀ɔ sò, aa bɔ̀ yã́ pɔ́ kú lápiu kpɛ. A
yã́i tò Ezekia wabikɛ̀nɛ́ à mɛ̀: Dii maa,
aà sùuukɛ 19 ń gbɛ̃́ pɔ́ zɛ̀ò à Dii a deziɔ
Lua kĩ́i weɛlɛo, baa kɛ́ i gbãbɔ azĩaɛo. 20 Ɔ̃
Dii sì ń Ezekiao, à ń tó aafia. 21 Isaili pɔ́
kú Yelusalɛũpiɔ Kàaso dikpɛkɛ̀ e gɔɔ so-
pla ń pɔna zɔ̃ɔo, mɛ́ Levii buiɔ ń sa'onaɔ
ìɔ Dii táasilɛ lá gu lɛ́ dɔ ń gbãa pua lɛ́u.
22 Ezekia Levii buiɔ gbà sɔ̃ ḿpii, kɛ́ aa
zĩkɛ̀ Diiɛ ń dɔ̃ao yã́i.

Wà sáaukpa sa'ò e gɔɔ sopla, wà dikpɛ
pɔ́piɔ sò, wà Dii ń deziɔ Lua sáaukpà. 23 Ɔ̃
gbɛ̃́ pɔ́ kãaaaɔ zɛ̀ò wà ɛa dikpɛkɛ e gɔɔ
sopla lɔ, ɔ̃ wà ɛ̀a wa kɛ̀ ń pɔnao lɔ. 24 Yu-
daɔ kí Ezekia gbɛ̃́ɔ kámasa kà ń gáaeɔ
ɔ̀aa sɔo (1.000) ń sãɔ ń bleɔ ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ sopla (7.000), ɔ̃ aà ìwaɔ kpà lɔ gáae
ɔ̀aa sɔo (1.000) ń sãɔ ń bleɔ ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ kwi (10.000). Sa'ona pɔ́ aa gbãbɔ̀
ńzĩaɛ zĩbeezĩɔ dasi. 25 Yuda pɔ́ kãaaaɔ
pɔnakɛ̀ ḿpii ń sa'onaɔ ń Levii buiɔ ń
gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ Isaili bùsuuɔ ń bɔ̀mɔ pɔ́ kú
Isaili bùsuu ń Yuda bùsuoɔ. 26 Wà pɔ-
nakɛ̀ Yelusalɛũ maamaaɛ, asa za Isailiɔ
kí Davidi né Salomɔɔ gɔɔ, wi dikpɛkɛ à
kà màao. 27 Sa'onaɔ ń Levii buiɔ fɛ̀lɛ zɛ̀
aa samaa'ò gbɛ̃́ɔnɛ, ɔ̃ Lua sìńnɔ, asa an
wabikɛa aà lɛ̀ za musu aà kúkĩiɛ.

31 Kɛ́ wa làa píi, Isaili pɔ́ kú weɔ bɔ̀lɛ
gɛ̀ Yuda wɛ̃́lɛɔ guu, ɔ̃ aa tã́agbɛ pɔ́
wa pɛ̀lɛɔ wìwi, aa Asetaati lipɛlɛɔ zɔ̃̀zɔ̃,
aa gulɛsĩ pɔ́ wa bòɔ dàaĩ, aa sa'okĩi pɔ́
kú Yuda bùsuuɔ gbòo ń Bɛ̃yãmɛɛ bùsuo
ń Ɛflaiũ bùsuo ń Manase bùsuo píi. Kɛ́ aa
làa, ɔ̃ an baade tà a bɛ wɛ̃́lɛu.

‡‡**30:3** Nao 9.9-11

Ezekia lousisiyã kɛkɛa

2 Ezekia sa'onaɔ ń Levii buiɔ kpaalɛ̀ gã
ń gão, baade ń a zĩo, kɛ́ aa sa pɔ́ wì a pɔ́
káteu à tɛ́kũ o ń sáaukpasaɔ, aai zĩkɛ Dii
kpɛ́ kpɛɛlɛ, aai aà sáaukpa, aai aà táasilɛ.
3 Kí ìɔ pɔ́ pɔ́ dɛ à kpa bɔ a àizɛɛɔ guu
lá gu lɛ́ dɔ sa pɔ́ wì a pɔ́ káteu à tɛ́kũ
obɔɔ ũ. Ìɔ kpa sa kɔɔ obɔɔ ũ ń sa oosi
pɔ́o ń kɑ̃́mabogɔɔ pɔ́o ń mɔ dafu pɔ́o ń
dikpɛgɔɔ pɔ́o, lá a ku Dii ikoyã láuwa. 4 A
ò Yelusalɛũdeɔnɛ aa sa'onaɔ ń Levii buiɔ
asea kpámá,¶¶ kɛ́ aa e mɛkpa Dii ikoyãwa
yɑ̃́i. 5 Kɛ́ yɑ̃́pi lìgua gɔ̃̀ɔ, Isailiɔ ń pɔ́ káauɔ
kpà sɔũsɔũ, pɔ́wɛna ń vɛ̃ɛo ń nísio ń zɔ́'io
ń ń buapɔ́ɔ píi. Aa mɔ̀ ń ń pɔ́ kwideɔ píi à
kɛ̀ zài. 6 Isailiɔ ń Yuda pɔ́ kú Yuda wɛ̃́lɛɔ
guuɔ mɔ̀ ń zù kwideɔ lɔ ń ń sã kwideɔ
ń pɔ́ pɔ́ aalɛ kpá Dii ń Luawaɔ kwideɔ,
aa kàlɛ zɛ́zɛ. 7 Aa nà a kãaaa zɛ́zɛwa mɔ
àaɔ̃de guu, ɔ̃ aa a mìdɛ mɔ soplade guu.
8 Kɛ́ Ezekia ń a ìwaɔ mɔ̀ pɔ́piɔ è kãaaa
zɛ́zɛ màa, aa Dii sáaukpà mɛ́ à a gbɛ̃́
Isailiɔ sáaukpà lɔ. 9 Ezekia yãlàla sa'onaɔ
ń Levii buiɔwa pɔ́piɔ musu, 10 ɔ̃ sa'onkia
Azalia, Zadoki bui wèwà à mɛ̀: Za gɔɔ pɔ́
gbɛ̃́ɔ nà mɔa Dii ua ń ń gbaɔwa, wa pɔblè
wa kã, à fɛ̃̀. Báaa pɔ́ Dii dà a gbɛ̃́ɔgu mɛ́
tò pɔ́piɔ fɛ̃̀ kálɛa màa.
11 Ɔ̃ Ezekia mɛ̀, wà Dii kpɛ́ làasiɔ kɛkɛ,
ɔ̃ wa kɛ̀kɛ. 12 Ɔ̃ aa mɔ̀ ń gbapiɔ ń pɔ
kwidepiɔ ń pɔ́ pɔ́ wa kpà Diiwapiɔ ń
náaio. Levii bui Kɔnania mɛ́ pɔ́piɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ
ũ, mɛ́ aà dãuna Simɛi mɛ́ aà plaade ũ.
13 Kí Ezekia ń Dii kpɛ́ gbɛ̃zɔ̃ɔ Azaliao mɛ́
gbɛ̃́ɛ beeɔ dìlɛ Kɔnania ń Simɛio dɔnlɛdeɔ
ũ:
Yeiɛli, Azazia, Naata, Asaɛli,
Yelimɔ, Yozaba, Ɛliɛli,
Isemakia, Maatu ń Benaiao.
14 Pɔ́ pɔ́ wà Lua gbàɔ zĩ dɛ Gukpɛ Bɔlɛ
dɔ̃̀ana Levii bui Imɛna nɛ́ Kole yɑ̃́ ũɛ. Ɔ̃mɛ
ìɔ gba pɔ́ wa dà Diiɛɔ ń sa pɔ́ wa òwàɔ
pɔ́ kpaalɛnɛ́. 15 Edɛni, Miamɛ, Yesua, Se-
maia, Amalia ń Sekaniao mɛ́ aaìɔ dɔaàlɛ
ń náaio sa'ona wɛ̃́lɛɔ guu. Aa kpaalɛ̀ ń
gbɛ̃́ɔnɛ gã ń gão nɛ́fɛ̃nɛn gbɛ̃zɔ̃ɔ. 16 Bee
gbɛa aa kpaalɛ̀ gɔ̃ɛ pɔ́ kà wɛ̃̀ àaɔ̃ ge aa
dɛa an tɔ́ kú taalauɔnɛ, gbɛ̃́ pɔ́ aa gɛ̃ Dii
ua lá gu lɛ́ dɔ yãkɛkɛi gã ń gãoɔ baade ń a
zĩo. 17 Aa kpaalɛ̀ sa'ona pɔ́ an tɔ́ kú taalau
daɛdaɛɔnɛ ń Levii bui pɔ́ kà wɛ̃̀ bao ge
aa dɛaɔ gã ń gão baade ń a zĩo. 18 Aa ń
nɔɛɔ ń ń nɛgɔ̃ɛɔ ń ń nɛnɔɛɔ tɔ́ dàlau píi, kɛ́
aa ńzĩa kpà Luawa ń náaio yɑ̃́i. 19 Aalona
bui sa'ona pɔ́ kú ń wɛ̃́lɛ bualoũɔ ge wɛ̃́lɛ
pãle bualoũɔ sɔ̃, wà gbɛ̃́ɔ dìlɛ aa gɛ́ sa'on
gɔ̃ɛ píiɛ ń a aseao ń Levii pɔ́ wà ń tɔ́
dàlauɔ.
20 Yɑ̃́ pɔ́ Ezekia kɛ̀ Yuda bùsu píi guun
we. À yɑ̃́zɛde náaide pɔ́ Dii a Lua yei kɛ̀.
21 Zĩ pɔ́ à ɔkpàwà Dii kpɛ́ yɑ̃́ musu ge
aà ikoyã ge aà yãdilɛaɔ yɑ̃́i, à a Lua kĩ́i
wɛ̀ɛlɛò ń nɔ̀sɛmɛndoo, ɔ̃ yɑ̃́ pɔ́ a kɛ̀ɔ bɔ̀
maa píi.

Asiliɔ kía vĩadadaa Yelusalɛũdeɔzi

(2Kia 18.13-37, Isa 36.1-22)

32 Ezekia yɑ̃́piɔ kɛa ń náaio gbɛa
Asiliɔ kí Sɛnakelibu lɛ̀lɛ Yuda bù-
suwa, à koezɔ̃̀ a wɛ̃́lɛ bĩ́ideɔzi, à mɛ̀ á
gbooɛ, wɛ̃́lɛpiɔ i gɔ̃ a pɔ́ ũ. 2 Kɛ́ Ezekia è
Sɛnakelibu mɔ̀ mɛ́ à mipɛ̀ Yelusalɛũwa ń
zĩo, 3 à lɛkpàaĩ ń a ìwaɔ ń a zĩgɔ̃ɔ lá wa kɛ
wà nibɔna pɔ́ kú bĩ́i kpɛ tata, ɔ̃ aa dɔ̀aàlɛ.
4 Gbɛ̃́ɔ kɑ̃̀aa dasidasi, ɔ̃ aa nibɔnaɔ ń ízɛ
pɔ pɑ̃̀ buaɔlao tàta píi aa mɛ̀: Tó Asiliɔ kía
mɔ̀, a í e la zɔ̃ɔo. 5 Ezekia ãiakɛ̀ à bĩ́i pɔ́
gbòo kɛ̀kɛ píi, ɔ̃ à gugwakĩi lɛsĩɔ bòwà. À
bĩ́ibò bĩ́izi lɔ mɛ́ à Davidi wɛ̃́lɛ gu pɔ́ wa
kàkaɔ gbãa kɑ̃̀fĩ. À gɔ̃kɛbɔɔ ń sɛ̀ngbaoɔ pì
dasidasi. 6 À gbɛ̃́ɔ dìlɛdilɛ zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔɔ
ũ, ɔ̃ à ń kãaaazi wɛ̃́lɛ bɔlɛ kpɛɛlɛ, ɔ̃ à ń
gbá sɔ̃ à mɛ̀: 7 À sɔ̃dilɛ, í wɔ́ɔ kɛ. Ásu to
vĩa á kũo. Ásu bílikɛ Asiliɔ kía ń a zĩgɔ̃
dasiɔ yɑ̃́wao, asa gbãa pɔ́ kúwanɔ dɛ ń
pɔ́a. 8 Gbɛ̃nazĩna gbãa ɔ̃ aa vĩ, wápiɔ sɔ̃,

¶¶**31:4** Nao 18.12-13, 21

Dii wá Lua kúwanɔ. A dɔwálɛ, i zĩkawɛ̃ɛ.
Ɔ̃ Yudaɔ kí Ezekia yɑ̃́pi gbɛ̃́ɔ gbà sɔ̃.
9 Bee gbɛa Asiliɔ kí Sɛnakelibu ń a
zĩgɔ̃ɔ koezɔ̃̀ Lakisizi píi, aa ku we, ɔ̃ à a
ìwaeɔ zĩ̀ Yudaɔ kí Ezekiawa Yelusalɛũ,
aa òɛ̀ ń Yuda pɔ́ kú weɔ: 10 Yɑ̃́ pɔ́ Asiliɔ
kí Sɛnakelibu òn kɛ: Á gbɛ̃́ pɔ́ ma á kaka
Yelusalɛũɔ, bɔ́ álɛ a náaikɛ màai? 11 Kɛ́
Ezekia mɛ̀ Dii á Lua a á bɔ ma ɔzĩ, á dɔ̃
àlɛ á sãsã noa? A ga ń nɔao ń imion we.
12 Ezekiapi i Diipi gulɛsĩɔ ń aà gbagbak-
ĩiɔ gbòoo lé? A ò Yelusalɛũdeɔnɛ ń Yu-
daɔ píi aa mɔ kúlɛ gbagbakĩi mɛ̀ndo aɛ,
aai sa'owà. 13 Á yɑ̃́ pɔ́ ma Sɛnakelibu ń
ma maeɔ wá kɛ̀ bui pɔ́ kú bùsu pãleuɔnɛ
dɔ̃o lé? Buipiɔ tɑ̃́aɔ fɔ̃̀ gìmɛɛ mà ń bùsu
símáe? 14 Bui pɔ́ ma mae ń kaalɛɔ píi, an
kpele tɑ̃́a mɛ́ fɔ̃̀ gìɛ̀ ń a gbɛ̃́ɔi? Kpelewa
á dii a fɔ̃ á bɔ ma ɔzĩi? 15 Ásu to Ezekia
ɔ̃nɔkɛɛ́ lɔo fá! Ásu to aà á sɑ̃́sã màao. Ásu
à aà yɑ̃́ sio, asa buie ge bùsue tɑ̃́a i fɔ̃ a
gbɛ̃́ɔ bɔ̀ ma ɔzĩo ge ma maeɔ ɔzĩo, be-
lenkɛ á diiɔ. Aa fɔ̃ á bɔ ma ɔzĩo.
16 Sɛnakelibu ìwapiɔ ɛ̀a dɔɛ ń Dii Luao
ń aà zɔ̀blena Ezekiao lɔ. 17 Ɔ̃ à lakɛ̃ a
kpɑ̃̀sãɛ̀, à Dii Isailiɔ Lua sɔ̃̀sɔ̃ a guu à mɛ̀:
Lá buie tɑ̃́aɔ i fɔ̃ ń gbɛ̃́ɔ bɔ̀ ma ɔzĩo, màa
Ezekia Lua a fɔ̃ a gbɛ̃́ɔ bɔ ma ɔzĩo. 18 Ɔ̃
ìwapiɔ lɛ́ gbãa zù Yelusalɛũ gbɛ̃́ pɔ́ kú
bĩ́iwaɔzi ń Ɛbɛlu yɑ̃́o, kɛ́ iwãa e ká ń pɔa,
sɔ̃ i kɛ̃́ńgu yɑ̃́i, aai gbasa ń wɛ̃́lɛ sí. 19 Aa
Yelusalɛũ Lua dìlɛ lán buiɔ tɑ̃́aɔwaɛ, dii
pɔ́ gbɛ̃nazĩna mɛ́ ń kɛ́piɔ.
20 Kí Ezekia ń ãnabi Isaia, Amɔzu nɛ́o
wabikɛ̀ yɑ̃́pi musu aa wiilɛ̀ Luawa. 21 Ɔ̃
Dii malaikae zĩ̀ à gɛ̀ zĩgɔ̃ɔ ń ń badeɔ ń ń
dɔaana pɔ́ kú Asiliɔ kía bòouɔ tɔ̀lɔzɔ̃̀. Ɔ̃
Asiliɔ kía ɛ̀a tà a bùsuu, aà gɛɛ gɔ̃̀ kpa a
wɛ́i. Kɛ́ à gɛ̃̀ a tɑ̃́aɔ kpɛ́u, ɔ̃ aà nɛ́ɛɔ aà dɛ̀
we ń fɛ̃ndao. 22 Dii Ezekia ń Yelusalɛũdeɔ
bɔ̀ Asiliɔ kí Sɛnakelibu ɔzĩ ń gbɛ̃́piio, à
ɔlìańzi gupiiu. 23 Ɔ̃ wà mɔ̀ dasidasi wà
Dii gbà pɔ́ Yelusalɛũ, wà pɔ́ bɛɛɛdeɔ kpà
Yudaɔ kí Ezekiawa. Za gɔɔ bee bui píi
zɔ̃ɔkɛ dɔ̃̀ɛ̀.

Ezekia gyãkɛa

(2Kia 20.1-3, 12-21, Isa 38.1-8, 39.1-8)

24 A gbɛa Ezekia gyãkɛ̀ à kà gaa. Kɛ́
à wabikɛ̀ Diiwa, ɔ̃ Dii sìaànɔ, à dabud-
abukɛ̀ɛ̀ a seela ũ. 25 Ń beeo Ezekia az-
ĩa sɛ̀ lɛsĩ, i maa pɔ́ Dii kɛ̀ɛ fĩaboɛ̀o, ɔ̃
Dii fɛ̃̀ Yelusalɛũdeɔ ń Yudaɔzi píi. 26 Ɔ̃
Ezekia azĩa bùsa ń Yelusalɛũdeɔ píi, ɔ̃ Dii
i pɔkũmabɔbɔmá Ezekiapi gɔɔo.
27 Ezekia àizɛɛ ń gawio vĩ maamaaɛ. À
làasiɔ bòbo à a ɑ̃́nusu kàkau ń a vuao ń a
gbɛ̀ bɛɛɛdeɔ ń a tulaleti gĩnanaɔ ń a sɛ̀ng-
baoɔ ń pɔ́ ɔde bui píio. 28 À blɛwɛkakĩiɔ
bòbo, ɔ̃ à pɔ́wɛnaɔ kàkau ń vɛ̃ɛo ń nísio.
À kpɛ́ɔ dɔ̀dɔ a zù bui dodoaɔnɛ, à kaa
dàda pɔ́ kelenaɔnɛ. 29 À kpàsaɔ kàlɛ, ɔ̃
à sãɔ ń zuɔ lùlu dasidasi a kɑ̃̀fĩ, asa Lua
àizɛɛɔ pìsiɛ̀ zɔ̃ɔzɔ̃ɔɛ.
30 Ezekia mɛ́ Giɔ̃ nibɔna musu tà, ɔ̃ à
a í gbàɛ zĩ́lɛ Davidi wɛ̃́lɛ bɛ'aɛ oi. Yɑ̃́ pɔ́
a kɛ̀ píi bɔ̀ maa. 31 Kɛ́ Babɛli kíaɔ gbɛ̃́ɔ zĩ̀
dabudabu pɔ́ kɛ̀ aà bùsu gbɛaiwà, Lua aà
tò a laaiwa, kɛ́ à aà lɛ à gwa, í yɑ̃́ pɔ́ kú
aà sɔ̃u dɔ̃.
32 Ezekia yɑ̃́ kĩniɔ ń yɑ̃́ pɔ́ a kɛ̀ Luaɛɔ
ku ãnabi Isaia, Amɔzu nɛ́ wɛ́pungu pɔ́ a
è taalau ń Yuda kíaɔ ń Isaili kíaɔ láo. 33 À
gà, ɔ̃ wà aà mia kpàkɔ̃i ń Davidi buiɔ sĩ̀sĩ
musu. Kɛ́ à gà, Yelusalɛũdeɔ ń Yudaɔ píi
aà gɛ kpɛlà, ɔ̃ aà nɛ́ Manase zɔ̃̀lɛ aà gbɛu.

Yudaɔ kí Manase

(2Kia 21.1-18)

33 Manase wɛ̃̀ kuɛplade guu ɔ̃ à
kpalablè, à zɔ̃̀lɛ báawa Yelusalɛũ
wɛ̃̀ bàaɔ̃ sɔosaiɛ. 2 À yɑ̃́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀ à zɛ̀
ń bui pɔ́ Dii ń yá Isailiɔnɛɔ yãbɛ̃ɛkɛaɔ.§§
3 À ɛ̀a gulɛsĩ pɔ́ a mae Ezekia dàaĩɔ
bòbo ń Baali gbagbakĩiɔ. À Asetaati líɔ
pɛ̀lɛpɛlɛ, à kùlɛ luabɛ pɔ́ɔnɛ, à zɔblɛ̀nɛ́.
4 À sa'okĩiɔ bò Dii kpɛ́u Yelusalɛũ, gu pɔ́

---

§§**33:2** Zel 15.4

Dii mɛ̀ á tɔ́ aɔ kuwà gɔɔpiipi.* 5 À luabɛ
pɔ́ɔ gbagbakĩiɔ bò Dii uaɔ guu píi. 6 À
sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tékũ ò ń a nɛgɔ̃ɛɔ
Bɛninɔũ guzulɛu, à pɔ dà gbɛ̃́ɔwa, à mà-
sɔɔ kɛ̀, à gbɛ̃́ɔ kɔ̀ɔlɛkɛ̀, à yãgbɛa gɛ̀sisi-
naɔwa ń wɛlɛndeɔ, à yã́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀
maamaa, ɔ̃ à aà pɔ fɛ̀lɛɛ̀. 7 À tã́a pɔ́ a
ã̀ dìlɛ Dii kpɛ́u, gu pɔ́ Dii ò Davidiɛ ń
aà nɛ́ Salomɔɔɔ a tɔ́ aɔ kuwà gɔɔpii, asa
Isaili wɛ̃́lɛɔ guu píi Yelusalɛũ ɔ̃ a sɛ̀. 8 À
mɛ̀ tó Isailiɔ yã́ pɔ́ á dìlɛnɛ́ɔ kũa píi, aalɛ
a ɔtondɔkĩi gwa, mɛ́ aa zɛ̀ ń a ikoyãɔ ń
yã'onɛ pɔ́ a zɔ̀blena Mɔizi kpàmáo píi, á
ń bɔlɛ bùsu pɔ́ á kpà ń deziɔwauo.† 9 Ń
beeo Manase Yelusalɛũdeɔ sã̀sã ń Yudaɔ
píi, ɔ̃ aa yãvãikɛ̀ dɛ bui pɔ́ Dii ń kaalɛ ń
deziɔnɛɔla.
10 Dii yã'ò Manasɛɛ ń aà gbɛ̃́ɔ, kási aai
swã́sɛio. 11 Ɔ̃ Dii mɔ̀ ń Asiliɔ kía zĩgɔ̃
dɔaanaɔ, aa aà kũ̀ wà bakàɛ̀ a níu wà mɔ-
gotɛ̃ gala kpàɛ̀, ɔ̃ wà tàaànɔ Babɛli. 12 Aà
yooyeapi guu à awakpà Dii a Luaɛ, à az-
ĩa bùsa a deziɔ Luapiɛ maamaa. 13 Kɛ́ à
wabikɛ̀ Diiwa, ɔ̃ Dii sìaànɔ, à aà awa sì
à ɛ̀a aà kpà kpalau Yelusalɛũ. Manase dɔ̃̀
sa kɛ́ Dii á Luaɛ.
14 Bee gbɛa à Davidi wɛ̃́lɛ bĩ́i pɔ́ wa bò
bĩ́izi kɛ̀kɛ za Giɔ̃ nibɔna pɔ́ kú guzulɛu
bɛ'aɛ oi e à gɛ̀ pɛ̀ò Kpɔ̀ Bɔlɛwa. À bĩ́ipi
bò lìa Ofɛli sĩ̀sĩi, mɛ́ a lɛsĩ dɛ a káaua. Ɔ̃
à zĩgɔ̃ dɔaanaɔ dìlɛdilɛ Yuda bùsu wɛ̃́lɛ
bĩ́ideɔ guu píi. 15 À dii zĩ̀loɔ ń tã́a pɔ́ a
pìo bɔ̀lɛ Dii kpɛ́u, à sa'okĩi pɔ́ a bò Dii
kpɛ́ sĩ̀sĩwa ń wɛ̃́lɛ ɛuɔɔ gbòo a kɔ̀lɛ bĩ́i
kpɛ. 16 À Dii gbagbakĩi kɛ̀kɛ, ɔ̃ à sa'òwà
ń lɛ́gbã fĩabobɔɔ ń sáaukpasaɔ. A ò Yu-
daɔnɛ aa zɔble Dii Isailiɔ Luaɛ. 17 Gbɛ̃́ɔ
gì lɛ́ sa'o gulɛsĩɔwa, ãma Dii ń Lua aalɛ
owà.
18 Manase yã́ kĩniɔ ń wabi pɔ́ a kɛ̀ a
Luawao ń yã́ pɔ́ gu'enaɔ òɛ̀ ń Dii Isailiɔ
Lua tɔ́ɔɔ aa ku Isaili kíaɔ ladau. 19 Wabi
pɔ́ a kɛ̀ ń lá Dii sìaànɔo ku gu'enaɔ taalau
sãnu ń duuna pɔ́ a kɛ̀ à bɔ̀ Dii kpɛ e àɔ gɛ́
azĩa busaio. Gu pɔ́ à gulɛsĩɔ bòuɔ ku lápi
guu lɔ ń gu pɔ́ à Asetaati lí ń tã́a pãleɔ
pɛ̀lɛpɛlɛuɔ. 20 Kɛ́ à gà, wà aà vĩ̀ a bɛ, ɔ̃ aà
nɛ́ Amɔ zɔ̃̀lɛ aà gbɛu.

Yudaɔ kí Amɔ

(2Kia 21.19-26)

21 Amɔ wɛ̃̀ bao ń plaode guu ɔ̃ à kpal-
ablè, à zɔ̃̀lɛ báawa Yelusalɛũ wɛ̃̀ plaɛ.
22 À yã́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀ lá a mae Manase
kɛ̀waɛ. À sa'ò tã́a pɔ́ a mae pìpiɔwa píi, à
zɔblɛ̀nɛ́. 23 Kási i azĩa busa Diiɛ lá a mae
kɛ̀wao, a tò a tàaeɔ dɛ̀dɛ. 24 Ɔ̃ aà ìwaɔ
lɛkpàaĩaàzi aa aà dɛ̀ a bɛ. 25 Ɔ̃ Yudaɔ gbɛ̃́
pɔ́ lɛkpàaĩaàzipiɔ dɛ̀dɛ píi, aa Amɔpi nɛ́
Yosia kpà kía ũ aà gbɛu.

Yudaɔ kí Yosia

(2Kia 22.1-20, 23.4-20)

34 Yosia wɛ̃̀ swaaɔ̃de guu ɔ̃ à kpal-
ablè, à zɔ̃̀lɛ báawa‡ Yelusalɛũ wɛ̃̀
baakwi ń mɛ̀ndooɛ. 2 À yã́ pɔ́ Dii yei kɛ̀ à
a dezi Davidi ɔlɛsɛ̀ píi, i pãalɛ ɔplaai ge
zɛɛio.
3 Aà kpalablea wɛ̃̀ swaaɔ̃de guu, gɔɔ pɔ́
a dɛ ɛ̀waasona ũ ɔ̃ à nà a dezi Davidi Lua
kĩ́i wɛɛlɛawa. A wɛ̃̀ kuɛplade guu ɔ̃ à nà
gbãbɔa Yelusalɛũewa ń Yuda bùsuo píi.
À gulɛsĩ pɔ́ wa bɔɔ dàaĩ, à Asetaati lipɛlɛɔ
zɔ̃̀zɔ̃, à tã́a pɔ́ wa ã̀ɔ ń pɔ́ pɔ́ wa kàsaɔ sɛ̀lɛ.
4 Wà Baali gbagbakĩiɔ gbòo aà wáa, ɔ̃ a
tò wà tulaletikatɛakĩi pɔ́ kú gbagbakĩipiɔ
musu zɔ̃̀zɔ̃. À Asetaati lipɛlɛɔ ń tã́a pɔ́ wa
ã̀ɔ ń pɔ́ pɔ́ wa kàsaɔ wìwi, ɔ̃ à a tibò a fã̀-
fã tã́apiɔ gbàgbanaɔ miaɔwa. 5 À tã́apiɔ
sa'onaɔ wáɔ kpàsa ń sa'okĩiɔwa.¶ Màa
à gbãbɔ̀ Yelusalɛũ ń Yuda bùsuoɛ. 6–7 À
sa'okĩiɔ ń Asetaati lipɛlɛɔ gbòo Manase

---

*33:4 2Sam 7.13
†33:8 1Kia 9.3-5
‡34:1 Zel 3.6
¶34:5 1Kia 13.2

buiɔ wɛ̃́lɛɔ guu ń Ɛflaiũ buiɔ pɔ́ɔ ń Simɛɔ
buiɔ pɔ́ɔ e à gɛ̀ pɛ̀ Nɛfatali buiɔ pɔ́ɔ ń a
bɛzia pɔ́ liaiɔwa. À tɑ̃́aɔ gbɛ̃̀gbɛ̃ à a tibò, à
tulaletikatɛakĩiɔ gbòo Isaili bùsu gupiiu,
ɔ̃ à ɛ̀a tà Yelusalɛũ.
8 Aà kpalablea wɛ̃̀ bao plasaide guu,
gɔɔ pɔ́ àlɛ gbɑ̃bɔ Yelusalɛũɛ ń Yuda bù-
suo, à Asalia nɛ́ Safana ń wɛ̃́lɛ kí Maaseao
ń kpàwakɛna Yoa, Yoaaza nɛ́o gbàɛ Dii
a Lua kpɛ́ kɛkɛi. 9–10 Ɔ̃a pɔ́ wà mɔ̀ò
Lua ua, Levii bui bĩ́ibɔlɛdɔ̃anaɔ sì ɔ̃ aa
gɛ̀ò sa'onkia Ilikia kĩ́i, ɔ̃ ampii aa gɛ̀
nà gbɛ̃́ pɔ́ wà ń dílɛ Dii kpɛ́ zĩ gbɛ̃zɔ̃ɔ
ũɔnɛ ń ɔzĩ. Manase buiɔ ń Ɛflaiũ buiɔ ń
Isaili kɔ̃naɔ píi ń Yudaɔ píi ń Bɛ̃yãmɛɛ
buiɔ ń Yelusalɛũdeɔ mɛ́ ɔ̃api kpà. Ɔ̃ Dii
kpɛ́ zĩ gbɛ̃zɔ̃ɔpiɔ fĩabòò zĩkɛnaɔnɛ wà
Dii kpɛ́ kɛkɛ wà a gbãa kɑ̃́fĩ. 11 Aa ɔ̃a
kpà kpɛbonaɔwa wà gbɛ̀ ãaɔ luò. Aa
kpà li'ãnaɔwa lɔ wà kpɛɛlɛ líɔ ń zaɔ
luò, wi kpɛ́ pɔ́ Yuda kíaɔ tò we yàaaɔ
kɛkɛò. 12 Gbɛ̃́piɔ zĩkɛ̀ ń náaio. Gbɛ̃́ pɔ́
wà ń dílɛ aa wɛtɛ̀ zĩpiziɔn kɛ: Levii nɛ́
Mɛlali buiɔ Yaata ń Obadiao ń Levii nɛ́
Kɛata buiɔ Zakali ń Mɛsulaũo. Levii buiɔ
pɔ́'ɔbɔnaɔ lɛa dɔ̃ ḿpiiɛ. 13 Aamɛ aa asosɛ-
naɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ, aa wɛtɛ̀tɛ zĩkɛnaɔzi zɛ́zɛ.
Levii buieɔ mɛ́ tɔdɔdɔnaɔ ń lakɛ̃naɔ ń
bĩ́ibɔlɛdɔ̃anaɔ ũ.

Yosia bɔa ikoyã láwa

(2Kia 22.8-23.3)

14 Gɔɔ pɔ́ wàlɛ bɔ Dii kpɛ́u ń ɔ̃a pɔ́
wà gɛ̃̀uo, sa'onkia Ilikia bɔ̀ ikoyã pɔ́ Dii
ò Mɔiziɛ taalawa. 15 Ɔ̃ Ilikia ò lakɛ̃na
Safanaɛ a ikoyã lá è Dii kpɛ́u, ɔ̃ a kpàwà.
16 Safana gɛ̀ò kí kĩ́i, à yɑ̃́ dàu a sìuɛ̀ à mɛ̀:
N ìwaɔ lɛ́ zĩ pɔ́ ń nànɛ́ ń ɔzĩpi kɛ píi. 17 Aa
ɔ̃a pɔ́ kú Dii kpɛ́u nà zĩkɛnaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔɔnɛ
ń ɔzĩ ń zĩpikɛnaɔ. 18 Ɔ̃ à ɛ̀a òɛ̀ sa'onkia
Ilikia lá kpàwa, ɔ̃ à a kyokɛ̀ kíɛ.
19 Kɛ́ kí ikoyã lápi yãmà, à a ulada
ga kɛ̃̀. 20 Ɔ̃ a ò sa'ona Ilikiaɛ ń Safana
nɛ́ Aikaũo ń Mika nɛ́ Abedɔ̃o ń lakɛ̃na
Safanao ń a ìwa Asaiao à mɛ̀: 21 À gɛ Dii
laimɛɛ ń Isaili kɔ̃naɔ ń Yudaɔ taala pɔ́ wa
bɔwàɛ bee yɑ̃́ musu. Dii pɔkũmabɔ̀bɔwá
à kɛ̀ zài, asa wá deziɔ Dii yɑ̃́ kũao,
aai yɑ̃́ pɔ́ kú taalaɛ bee guu ma aa
zĩkɛ̀wào. 22 Ɔ̃ sa'ona Ilikia ń gbɛ̃́ pɔ́ kí ń
zĩ́ sãnuɔ gɛ̀ yã'ò nɔɛ ãnabi Uledaɛ. Nɔɛpi
ku Yelusalɛũ fɑ̃́ani plaade guuɛ, aà zɑ̃́ tɔ́n
Saluũ, Tikeva nɛ́, Halasa tɔũnaɛ. Gɔ̃ɛpiá
Dii kpɛ́ pɔkasaɔ ùlɛnaɛ.
23 Dii Isailiɔ Lua yã'ò nɔɛpiɛ à mɛ̀: À
gɛ o gbɛ̃́ pɔ́ á zĩ́aɛ, 24 ma Dii ma mɛ̀, má
yɑ̃́yia guɛ beewa ń gbɛ̃́ pɔ́ kú a guuɔ,
láai yɑ̃́ pɔ́ kú taala pɔ́ wà a kyokɛ̀ Yu-
daɔ kíaɛupiɔ píi. 25 Má pɔkũmabɔbɔ guɛ
beewa, ma pɔkũmapi a kpálɛo, asa aa
pãkpàmazi aa gɛ̀ sa'ò dii pãlɛɔwa, aa ma
pɔ fɛ̀lɛmɛɛ tɑ̃́a pɔ́ aa kɛ̀piɔ yɑ̃́ musuɛ. 26 À
gɛ o Yudaɔ kía pɔ́ á zĩ́ ma laiɛ, yɑ̃́ pɔ́ a
màpi musu, ma Dii Isailiɔ Lua ma mɛ̀,
27 yɑ̃́ pɔ́ má ò guɛ bee ń gbɛ̃́ pɔ́ kú a guuɔ
musu, lá à swãsɛ̀i à a ulada ga kɛ̃̀ à ɔ́ɔlɔ̀,
má mà. Ma Dii mámɛ má ò. 28 Má tó aà
ɑ̃́nuatoɛ, wi aà vĩ niɛ guu. Aà wɛ́ a si
yɑ̃́ pɔ́ má yía guɛ bee ń gbɛ̃́ pɔ́ kú a gu-
uɔwalɛo. Ɔ̃ zĩnapiɔ ɛ̀a tà kíwa ń yɑ̃́pio.
29 Kí Yelusalɛũ gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń Yudaɔ sìsi,
ɔ̃ aa kɑ̃̀aaaàzi píi. 30 À gɛ̀ńnɔ Dii ua ń
sa'onaɔ ń Levii buiɔ ń Yelusalɛũdeɔ ń Yu-
daɔ píi, nɛ́fɛ̃nɛn gbɛ̃zɔ̃ɔ, ɔ̃ a tò wà Dii
bàakuańnɔ taala pɔ́ wa è aà kpɛ́u kyokɛ̀
píi ń wáa. 31 Kí zɛa a mɔ̀pɛlɛ saɛ, ɔ̃ à ɛ̀a zɛ̀
ń Dii bàakuańnɔ yãdilɛaɔ. À mɛ̀ á tɛ́ Di-
izi, iɔ aà yãdilɛaɔ ń aà yãdanɛo kũa, iɔ aà
ɔtondɔkĩi gwa ń nɔ̀sɛmɛndoo ń a pɔeão
píi, iɔ Dii bàakuańnɔ yɑ̃́ pɔ́ kú lápi guu
ma. 32 Ɔ̃ a tò Yelusalɛũdeɔ ń Bɛ̃yãmɛɛ
buiɔ fɛ̀lɛ zɛ̀ ḿpii, ɔ̃ aa zɛ̀ ń ń deziɔ Lua
bàakuańnɔ yɑ̃́o.
33 Yosia tɑ̃́aɔ nàaa Isaili bùsu gupiiu a
kɔ̀lɛ, a tò gbɛ̃́ pɔ́ kú Isaili bùsuuɔ zɔblè Dii
ń Luaɛ ḿpii. Yosia gɔɔ aa tɛ Dii ń deziɔ
Luazi, aai pãalɛ̀o.

Yosia Gɛ̃amusu dikpɛkɛa

(2Kia 23.21-23)

35 Yosia Gɛ̃amusu dikpɛkɛ̀ Diiɛ
Yelusalɛũ, ɔ̃ wà Gɛ̃amusu

sa'obɔɔ kòlokpakpa mɔ sɛ̃ia gɔɔ gɛ̃o
mɛ̀ndosaidezĩ. 2 À sa'onaɔ dàzĩu, à ń gba
sɔ̃ Dii kpɛ́ zĩ pɔ́ aa kɛ yã́ musu. 3 A ò
Levii bui pɔ́ wà ń kpá Diiwa, aaì yãdada
Isailiɔnɛɔnɛ: À Lua kpagolo dilɛ kpɛ́
pɔ́ Isailiɔ kí Davidi nɛ́ Salomɔɔ dɔ̀u,
ásu da á gã̀u lɔo. Àli zɔble Dii á Luaɛ ń
a gbɛ̃́ Isailiɔ. 4 Á baade sɔukɛ gã ń gão
á deziɔ uawa, lá Isailiɔ kí Davidi ń aà
nɛ́ Salomɔɔo dàlauwa. 5 Àɔ sĩa Dii ua,
á gbɛ̃eɔ iɔ kú ń á gbɛ̃́ Isailiɔ gã ń gão,
6 í ń Gɛ̃amusu sa'obɔɔ kòlokpakpanɛ́. À
gbãbɔ ázĩaɛ, í sãpiɔ kɛkɛ á gbɛ̃́ɔnɛ, kɛ́ aa
e kɛ lá Dii dà Mɔiziɛ a òwa.
7 Yosia azĩa sãɔ ń a bleɔ kpà gbɛ̃́ pɔ́ kú
weɔwa Gɛ̃amusu sa'obɔɔ ũ ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ
baakwi (30.000) ń zuɔ ɔ̃aa gɛ̃o (3.000).
8 Aà ìwaɔ gbɛ̃́ɔ gbà pɔ́ ń sa'onaɔ ń Levii
buiɔ sɔ̃. Lua ua dɔaanaɔ Ilikia ń Zakalio ń
Yeiɛlio sa'onaɔ gbà Gɛ̃amusu sa'obɔɔ ɔ̃aa
kuɛ'aaɔ̃ (2.600) ń zuɔ ɔ̃aa do ń basɔoo
(300). 9 Kɔnania ń Semaiao ń a dãuna
Nɛtanɛlio ń Asabiao ń Yeiɛlio ń Yoz-
abao mɛ́ Levii bui kíaɔ ũ. Aa Levii buiɔ
gbà Gɛ̃amusu sa'obɔɔ ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ sɔo
(5.000) ń zuɔ ɔ̃aa pla ń basɔoo (500).
10 Ɔ̃ wà Lua gbagbazĩ sɔukɛ̀, sa'onaɔ
sĩa ń zɛkĩi, mɛ́ Levii bui kĩniɔ ku we
gã ń gão lá kí dìlɛwa. 11 Aa Gɛ̃amusu
sa'obɔɔ kòlokpakpa, ɔ̃ sa'onaɔ a au sì wa
lɛ̀ sa'okĩiwa. Levii bui pɔ́piɔ báa bò, 12 ɔ̃
aa pɔ́ pɔ́ wì a pɔ́ kàtɛu à tɛ́kũ bɔ̀ adoa, aa
kpà ń gbɛ̃́ Isailiɔwa gã ń gão aa sɔ̃ò Di-
izi, lá a ku Mɔizi taalauwa. Màaɛ lɔ ń zuɔ.
13 Levii buiɔ Gɛ̃amusu sa'obɔɔ kpàtɛa lá
wa dìlɛwa,§ ɔ̃ aa zùnɔɔ kà taɔ ń ooɔ ń
dàaɔ guu, aa a fùukɛ̀, ɔ̃ aa gɛ̀ò gbɛ̃́ɔnɛ
kpakpa. 14 Bee gbɛa ɔ̃ aa ńzĩa pɔ́ kɛ̀kɛ ń
sa'onaɔ, asa Aalona bui sa'onapiɔ lɛ́ sa pɔ́
wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũɔ ń sa pɔ́ wì a pɔ́ nísi
tɛ́kũɔ o e gu gɛ̀ sìòɛ. 15 Asafa bui lɛ̀sinaɔ
kú ń zɛkĩi lá Davidi dìlɛwa, Asafa buiɔ
ń Emani buiɔ ń kí gu'ena Yedutu buiɔ.
Bɛ̃́ibɔlɛdɔ̃ana pɔ́ kú bɔlɛ ń bɔlɛo aai go ń
tíao, an gbɛ̃́ Levii buiɔ mɛ́ ń pɔ́ kɛ̀kɛnɛ́.
16 Zĩbeezĩ wà Dii gbàgba a zɛ́wa, wà
Gɛ̃amusu dikpɛkɛ̀, mɛ́ wà sa pɔ́ wì a pɔ́
kátɛu à tɛ́kũ ò aà gbagbakĩiwa, lá kí
Yosia dìlɛwa. 17 Gɔɔ bee Isaili pɔ́ kú weɔ
Gɛ̃amusu dikpɛkɛ̀, ɔ̃ aa Kàaso dikpɛkɛ̀
gɔɔ sopla.** 18 Za ãnabi Samuɛli gɔɔ wi
Gɛ̃amusu dikpɛpi kɛ à kà màao. Isailiɔ
kíae i dikpɛpi kɛ lá Yosia kɛ̀wao. Sa'onaɔ
ku we ń Levii buiɔ ń Yudaɔ píi ń Isaili pɔ́
kú weɔ ń Yelusalɛũdeɔ. 19 Wà Gɛ̃amusu
dikpɛpi kɛ̀ kí Yosia kpalablea wɛ̃̀ bao pla-
saide guuɛ.

Yosia gaa

(2Kia 23.28-30)

20 Yosia Lua kpɛ́ yãkɛkɛa gbɛa píi
Egipiɔ kí Nɛko lɛ́ gɛ́ zĩkai Kaakemi,
Uflata saɛ, ɔ̃ Yosia bɔ̀ gɛ̀wà ń zĩo. 21 Nɛko
gbɛ̃́ɔ zĩ̀wà à mɛ̀: Yudaɔ kía, bɔ́mɛ wá
daaai? I kɛ ḿmɛ ɔ̃ málɛ mɔ́ zĩkainnɔ
gbão, ma ibɛɛɔnɛ. Lua mɛ̀ mà kɛ kpakpa.
Lá a kumanɔ, ńsu kpaɛ̀o, kɛ́ asu n dɛo
yãi. 22 Kási Yosia i mikɛ̃wào, i yã́ pɔ́ Lua
dà Nɛkoɛ a òɛ mao, ɔ̃ à azĩa lìlɛ, à gɛ̀wà
ń zĩo Mɛgido gusalalau. 23 Kɛ́ kàzunaɔ kí
Yosia pà, ɔ̃ a ò a ìwaɔnɛ: À ma sɛ tamanɔ,
wà ma wiwiɛ we. 24 Ɔ̃ aà ìwapiɔ aà bɔ̀ a
sɔ̃́go guu wà aà dà a sɔ̃́go plaade guu wà
tàò Yelusalɛũ. À gà, ɔ̃ wà aà mia kpàkɔ̃i
ń aà deziɔ. Yelusalɛũdeɔ ń Yudaɔ aà gɛ
ɔ̃ɔlɔ̀ ḿpii.
25 Ɔ̃ Zelemii wɛ̃nalɛ dà ń Yosiao. E
gbã gɔ̃ɛ ń nɔɛo lɛ̀sinaɔ ì lɛpi si Yosia yã́
musuɛ, tó aalɛ wɛ̃nalɛ sí. Ɔ̃ wɛ̃nalɛsia gɔ̃̀
fɛlɛkaa ũ Isaili bùsuu, lɛpiɔ ku wɛ̃nalɛ
taalau.
26–27 Yosia yã́ kĩni pɔ́ a kɛ̀ za a
daalɛawa e a midɛawa ku Isaili kíaɔ ń
Yuda kíaɔ ladau ń gbɛ̃kɛ pɔ́ a kɛ̀ Diiɛ à
zĩkɛ̀ yã́ pɔ́ kú aà ikoyã láuwao.

§**35:13** Bɔa 12.8
****35:17** Bɔa 12.1-20

Yudaɔ kí Yoaaza

(2Kia 23.31-34)

36 Ɔ̃ Yudaɔ Yosia né Yoaaza kpà kía
ũ aà gbɛu Yelusalɛũ. 2 Yoaaza wɛ̃̀
bao ń àaɔ̃ode guu ɔ̃ à kpalablèu, à zɔ̃̀lɛ
báawa Yelusalɛũ mɔ àaɔ̃ɛ. 3 Ɔ̃ Egipiɔ kí
Nɛko aà bɔ̀ kpalau Yelusalɛũ, ɔ̃ à mɛ̀
Yuda bùsudeɔ falubɔɛ ã́nusu tɔnu àaɔ̃ ń
kĩnio ń vuao kiloo bla sɔosai. 4 À Yoaaza
vĩ̀i Ɛliakiũ kpà Yelusalɛũdeɔ ń Yudaɔ kía
ũ, ɔ̃ à aà tɔ́ lìlɛɛ̀ Yoakiũ. Ɔ̃ à Ɛliakiũ dãuna
Yoaaza kũ̀ tàò Egipi.††

Yudaɔ kí Yoakiũ

(2Kia 23.36-24.7)

5 Yoakiũ wɛ̃̀ baasɔode guu ɔ̃ à kpal-
ablèu, à zɔ̃̀lɛ báawa‡‡ Yelusalɛũ wɛ̃̀ kuɛ-
doɛ. À yã́ pɔ́ Dii a Lua yeio kɛ̀. 6 Babɛli
kí Nɛbukanɛza mɔ̀ lɛ̀lɛwà, à mɔgotɛ̃ gala
kpàɛ̀ à taaànɔ Babɛli. 7 Nɛbukanɛza Dii
kpɛ́ pɔeɔ sɛ̀lɛ tàò, a kàlɛ a bɛ Babɛli.¶¶
8 Yoakiũ yã́ kĩniɔ ku Isaili kíaɔ ń Yuda
kíaɔ ladau ń yãbɛ̃ɛ pɔ́ a kɛ̀ɔ ń vãi pɔ́ wa
ɛ̀wàɔ. Ɔ̃ aà né Yɛkɔnia zɔ̃̀lɛ aà gbɛu.

Yudaɔ kí Yɛkɔnia ń kí Zedekiao

(2Kia 24.8-20, Zel 52.1-2)

9 Yɛkɔnia wɛ̃̀ bao plasaide guu ɔ̃ à kpal-
ablèu, à zɔ̃̀lɛ báawa Yelusalɛũ mɔ àaɔ̃ ń
gɔɔ kwioɛ. À yã́ pɔ́ Dii yeio kɛ̀. 10 Kɛ́ í bɔ̀
ɛu, kí Nɛbukanɛza gbɛ̃́ɔ zĩ̀, ɔ̃ wà aà kũ̀
sùò Babɛli ń Dii kpɛ́ pɔ́ ɔdeɔ. À aà desɛ̃
Zedekia kpà Yelusalɛũdeɔ ń Yudaɔ kía ũ.
11 Zedekia wɛ̃̀ bao ń mɛ̀ndoode guu ɔ̃
à kpalablèu, à zɔ̃̀lɛ báawa Yelusalɛũ wɛ̃̀
kuɛdoɛ. 12 À yã́ pɔ́ Dii a Lua yeio kɛ̀, i
azĩa busa ãnabi Zelemii pɔ́ Dii yã'òɛɛo.
13 Kí Nɛbukanɛza tò à lɛgbɛ̃̀ɛ à mɛ̀ á sì
ń Luao a bɔ aà kpɛo, ɔ̃ à bɔ̀ aà kpɛ. Aà
swã́ gbãakũ̀, à gì ɛa sui Dii Isailiɔ Luawa
fĩ́afĩa. 14 Ɔ̃ sa'on dɔaanaɔ ń gbɛ̃́ɔ dɔaanaɔ
bɔ̀ Dii yã́ kpɛ sɔ̃, aa zɛ̀ ń yãbɛ̃ɛ pɔ́ buipãleɔ
kɛ̀ɔ, aa kpɛ́ pɔ́ Dii dìlɛ a pɔ́ ũ gbãlɛ̀.

Yelusalɛũ dúuzɔ̃a

(2Kia 25.1-21, Zel 39.1-10, 52.3-11)

15 Dii an deziɔ Lua ìɔ ãnabiɔ zĩmá
mɔ̀ɔmɔɔ, asa à a gbɛ̃́ɔ wɛ̃nagwà ń a kpɛ́o,
16 ɔ̃ aa Lua zĩnapiɔ kɛ̀ pɔ́ɔpɔɔ, aa sakà
Luapi yã́u. Aa aà ãnabipiɔ àlafiikɛ̀ e aà
pɔ gɛ̀ pàńzi, a weea vĩo. 17 Ɔ̃ à Babiloniɔ
kía gbàɛmá, à gɛ̀ lɛ̀lɛmá. Kíapi ń ɛ̀waa-
sɔɔ dɛ̀dɛ ń fɛ̃ndao Dii ua. Dii i ɛ̀waasɔɔ
ń wɛ̃́ndiaɔ wɛ̃nagwao ge maezɔ̃ɔɔ ge gbɛ̃
ziɔ, à ń náɛ̀ a ɔzĩɛ. 18 Ɔ̃ à Dii kpɛ́ pɔ́ɔ sɛ̀lɛ
tàò Babɛli píi, a zɔ̃ɔ ń a nɛ́nao, ń Dii kpɛ́
àizɛɛɔ ń kí ń a ìwaɔ àizɛɛɔ píi. 19 Ɔ̃ aa
tɛsɔ̃̀ Lua kpɛ́wa, aa Yelusalɛũ bĩ́i gbòo.
Aa tɛsɔ̃̀ a ua maaɔwa, aa pɔ́ bɛɛɛdeɔ ɔ̃̀ɔk-
pà píi.
20 Kíapi gbɛ̃́ pɔ́ gɔ̃̀ bɛ̃́ɛ, wi ń dɛdɛ ń fɛ̃n-
daoɔɔ kũ̀kũ zɔɔ ũ api ń a nɛ́ɔ, à tàńnɔ
Babɛli e Pɛɛsiɔ gɛ̀ kpalablɛ̀ò. 21 Isaili
bùsu ĩ́ampakĩi ɛ̀ sa. Kɛ́ à gɔ̃̀ da gii, a
ĩ́ampaa e wɛ̃̀ bàaɔ̃kwi gɛ̀ pàò, lá Dii dà
Zelemiiɛ a òwa.§§

Kilusi Isailiɔ gbaɛa

(Ɛza 1.1-4)

22 Pɛɛsiɔ kí Kilusi kpalablea wɛ̃̀ sɛ̃́ia
guu ɔ̃ Dii tɛkpàaàgu, kɛ́ yã́ pɔ́ a dà
Zelemiiɛ a ò e kɛ yã́i.* Ɔ̃ Kilusi kpàwakɛ̀ a
bùsu gupiiu, ɔ̃ à gbàsa kɛ̃̀ láu à mɛ̀: 23 Yã́
pɔ́ ma Pɛɛsiɔ kí Kilusi má òn kɛ: Dii Lua
Musude tò dṹnia kpala píi gɔ̃̀ ma pɔ́ ũ,
ɔ̃ a dìlɛmɛɛ mà kpɛdɔɛ Yelusalɛũ, Yuda

††**36:4** Zel 22.11-12
‡‡**36:5** Zel 26.1-6
¶¶**36:7** Dan 1.1-2
§§**36:21** Zel 25.11
***36:22** Zel 29.10

bùsuu.[†] Á gbɛ̃́ pɔ́ á dɛ aà gbɛ̃́ ũɔ, à fɛlɛ à
á taanankɛ we, Dii á Lua iɔ kúánɔ.

[†]**36:23** Isa 44.28

ƐZALA

Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Pɛɛsiɔ kí Kilusi Yudaɔ gbà zɛ́ aa gɛ́ Dii kpɛ́ kɛkɛ dɔi Yelusalɛũ (1). Gbɛ̃́ pɔ́ wà tàńnɔ yãa Babiloniɔ ɛ̀a lɛ́ tá ń bɛ (2). Yã́ sɛ̃́ia pɔ́ aa kɛ̀ an ɛa sua guu mɛ́ Lua gbagbakĩi kɛkɛ boa ũ, kɛ́ wàli e wàɔ sa'owà lán yãawa (3). Ãma Lua kpɛ́ kɛkɛ dɔa yã́ musu buipãleɔ íbɛlɛsɛ̀ńnɔ, ɔ̃ aa lɛ́kpãsãkɛ̀ Pɛɛsi gbãadeɔnɛ, kɛ́ wà e dɔ̃ tó aa ń gbá zɛ́ wà kpɛ́pi dɔ sĩanaɛ (4-6).

Bee gbɛa Pɛɛsiɔ kí Aatasasa sa'ona Ɛzala zĩ̀ we, ɔ̃ à lousisiyã vù Yelusalɛũ, a tò Yudaɔ nɔ̀sɛlìlɛ aa Lua yã́ kũ̀ ɔplapla. (7-10).

Ɛzala lá gbãakpà luanaaikɛa yã́waɛ ń kua gbãsĩsaio. Sa'ona Ɛzala wɔ́ɔ vĩ, ɔ̃ á kɔaikɛ̀ a tò gbɛ̃́ɔ nɔ̀sɛlìlɛ wà gɔ̃̀ luayãmanaɔ ũ. Ɛzala gɔɔ ɔ̃ Yudaɔ kɛ̀kɛ wà lousisiyã kũ̀ ɔplapla. Wɛ̃ɔ gɛ̃̀ dasi, a gbɛa ɔ̃ wà Yesu Kilisi ì.

Kilusi Isailiɔ gbaɛa

1 Pɛɛsiɔ kí Kilusi kpalablea wɛ̃̀ sɛ̃́ia guu
Dii tɛkpàaàgu, kɛ́ yã́ pɔ́ a dà Zelemiiɛ
a ò e kɛ yã́i.‡ Ɔ̃ Kilusi kpàwakɛ̀ a bù-
suu píi, ɔ̃ à gbàsa kɛ̃̀ láu à mɛ̀: 2 Yã́
pɔ́ ma Kilusi, Pɛɛsiɔ kía má òn kɛ: Dii
Lua Musude tò dṹnia kpala píi gɔ̃̀ ma
pɔ́ ũ, ɔ̃ a dìlɛmɛɛ mà kpɛdɔɛ Yelusalɛũ,
Yuda bùsuu.¶ 3 Gbɛ̃́ pɔ́ dɛ aà gbɛ̃́ ũ á
guu, Lua kuaànɔ, i ta Yelusalɛũ, Yuda bù-
suu, i kpɛdɔ Dii Isailiɔ Lua pɔ́ dɛ Dii ũ
Yelusalɛũɛ we. 4 An gbɛ̃́ pɔ́ gɔ̃̀piɔ saɛdeɔ
dɔńlɛ ń ã́nusuo ń vuao ń àizɛɛɔ ń pɔtuoɔ
ń Lua kpɛ́ pɔ́ aalɛ gɛ́ dɔi Yelusalɛũ gbaɔ.
5 Ɔ̃ Yudaɔ ń Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ uabeleɔ ń
sa'onaɔ ń Levii buiɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ Lua tɛk-
pàńguɔ fɛ̀lɛ lɛ́ gɛ́ Dii kpɛ́ dɔi Yelusalɛũ.
6 An saɛdeɔ ɔdàmá, aa ń gbá ã́nusu pɔ́ɔ
ń vua pɔ́ɔ ń àizɛɛɔ ń pɔtuoɔ ń pɔ́ ɔdeɔ
ń Dii kpɛ́ gbaɔ píi. 7 Ɔ̃ Pɛɛsiɔ kí Kilusi
bɔ̀ ń Dii kpɛ́ pɔ́ pɔ́ Nɛbukanɛza sɛ̀lɛ yãa
Yelusalɛũ a kàlɛ a tã́a kpɛ́uɔ. 8 A ò a
ɔ'ulɛna Miledaɛ aà pɔ́piɔ nao aà kpa Yu-
daɔ kí Sesebazaawa, ɔ̃ a kɛ̀ màa. 9 Pɔ́piɔ
dasin kɛ: Vua ta baakwi, ã́nusu ta ɔ̀aa
sɔo, tapɛlenti baakwi mɛ̀ndosai, 10 vua
imibɔ baakwi, ã́nusu imibɔ ɔ̀aa pla ń
kwio, ta buipãle ɔ̀aa sɔo. 11 Vua ń ã́nusu
taɔ fɛ̀lɛ píi ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sɔo ń ɔ̀aa plao
(5.400). Kɛ́ zĩ̀zɔpiɔ bɔ̀lɛ Babɛli aa sù
Yelusalɛũ, ɔ̃ Sesebazaa mɔ̀ ń pɔ́piɔ píi.

Zĩ̀zɔ pɔ́ sùɔ

2 Babɛli kí Nɛbukanɛza Isailiɔ kũ̀kũ
zĩ̀zɔɔ ũ yãa, à tàńnɔ Babɛli, ɔ̃ an
gbɛ̃ɛɔ bɔ̀ zĩ̀zɔkɛpiu aa sù Yelusalɛũ, Yuda
bùsuu sa, ɔ̃ baade tà a bɛ wɛ̃́lɛu. 2 An
dɔaanaɔn kɛ: Zolobabɛli, Yesua, Nɛɛmii,
Selaia, Leelaia, Maadose, Bilisã, Misipaa,
Bigivai, Leuũ ń Baanao. Isaili gɔ̃ɛ pɔ́ sùɔ
dasilɛn kɛ:
3 Palɔsi buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ pla
ń baswaaɔ̃kwi ń plao (2.172). 4 Sefa-
tia buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń baswaaɔ̃kwi ń
plao (372). 5 Ala buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃ ń
baswaaɔ̃kwi ń sɔoo (775). 6 Paata Mɔabu
bui pɔ́ dɛ Yesua ń Yoabuo buiɔ ũɔ gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ pla ń ɔ̀aa síiɔ̃ ń kuɛplao
(2.812). 7 Elaũ buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa soolo ń
blakwi ń síiɔ̃o (1.254). 8 Zatu buiɔ gbɛ̃ɔn
ɔ̀aa síiɔ̃ ń basoplasɔoo (945). 9 Zakai buiɔ
gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃ ń baswaaɔ̃o (760). 10 Bani
buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃ ń bla ń plao (642).
11 Bebai buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃ ń bao ń àaɔ̃o
(623). 12 Azegada buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa soolo
ń bao ń plao (1.222). 13 Adonikaũ buiɔ
gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃ ń bàaɔ̃sɔo ń mɛ̀ndoo (666).
14 Bigivai buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ pla ń
bàaɔ̃ síiɔ̃saio (2.056). 15 Adini buiɔ gbɛ̃ɔn
ɔ̀aa pla ń blakwi ń síiɔ̃o (454). 16 Atee
buiɔ gbɛ̃ɔn basɔo plasai (98). 17 Bezai
buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń basoolo ń àaɔ̃o

‡**1:1** Zel 25.11, 29.10
¶**1:2** Isa 44.28

(323). 18 Yola buiɔ gbɛ̃ɔn basɔokwi ń plao (112). 19 Asuũ buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń bao ń àaɔ̃o (223). 20 Gibaa buiɔ gbɛ̃ɔn basɔo sɔosai (95).

21 Bɛtɛlɛũdeɔ gbɛ̃ɔn basoolo ń àaɔ̃o (123). 22 Nɛtofadeɔ gbɛ̃ɔn bàaɔ̃ síiɔ̃sai (56). 23 Anatodeɔ gbɛ̃ɔn basoolosɔo ń àaɔ̃o (128). 24 Azemavɛdeɔ gbɛ̃ɔn bla ń plao (42). 25 Kiliayaaliũdeɔ ń Kefiladeɔ ń Beelodeɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃ ń basopla ń àaɔ̃o (743). 26 Lamadeɔ ń Gɛbadeɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃ ń bao ń mɛ̀ndoo (621). 27 Mimasadeɔ gbɛ̃ɔn basoolo ń plao (122). 28 Bɛtɛlideɔ ń Aideɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń bao ń àaɔ̃o (223). 29 Nɛbodeɔ gbɛ̃ɔn blakwi ń plao (52). 30 Magbisideɔ gbɛ̃ɔn baswaaɔ̃ síiɔ̃sai (156). 31 Elaũ pãle buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa soolo ń blakwi ń síiɔ̃o (1.254). 32 Aliũ buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń basooloo (320). 33 Lodideɔ ń Adidadeɔ ń Onɔdeɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃ ń basoolosɔoo (725). 34 Yelikodeɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń basoplasɔoo (345). 35 Senaadeɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ àaɔ̃ ń ɔ̀aa àaɔ̃ ń baakwio (3.630).

36 Sa'ona bui pɔ́ sùɔn kɛ: Yesua bui Yedaia buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa síiɔ̃ ń baswaaɔ̃kwi ń àaɔ̃o (973). 37 Imɛɛ buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa sɔo ń blakwi ń plao (1.052). 38 Pasuu buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa soolo ń blasɔo ń plao (1.247). 39 Aliũ buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa sɔo ń gɛ̃o ń plao (1.017).

40 Levii bui pɔ́ sùɔn kɛ: Odavia bui Yesua ń Kamiɛlio buiɔ gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwi ń síiɔ̃o (74). 41 Asafa bui lɛ̀sinaɔ gbɛ̃ɔn basoolosɔo ń àaɔ̃o (128). 42 Bı̃́ibɔlɛdɔ̃ana pɔ́ dɛ Saluũ ń Ateeo ń Talemɔo ń Akubuo ń Atitao ń Sobaio bui ũɔ gbɛ̃ɔn basopla mɛ̀ndosai (139).

43 Gbɛ̃́ɛ beeɔ buiɔ mɛ́ Lua ua zı̃kɛnaɔ ũ: Ziha, Asufa, Tabao, 44 Kelosi, Siaa, Padoni, 45 Lebana, Agaba, Akubu, 46 Agabu, Salemai, Anana, 47 Gideli, Gaaa, Leaia, 48 Lezini, Nɛkoda, Gaaũ, 49 Uza, Pasea, Besai, 50 Asena, Mɛuniũ, Nɛfusiũ, 51 Babuku, Akufa, Aluu, 52 Bazelu, Mɛida, Aasa, 53 Baakosi, Sisela, Tɛma, 54 Nɛzia ń Atifao.

55 Gbɛ̃́ɛ beeɔ mɛ́ Salomɔɔ zɔ̀blenaɔ buiɔ ũ: Sotai, Sofɛlɛ, Peludao, 56 Yala, Daakɔ̃, Gideli, 57 Sefatia, Atili, Pokɛlɛ Azebaiũ ń Amio. 58 Lua ua zı̃kɛnapiɔ ń Salomɔɔ zɔ̀blenapiɔ kà gbɛ̃ɔn ɔ̀aa pla swaaɔ̃sai (392).

59 Gbɛ̃ɛɔ bɔ̀ Tɛmɛla ń Tɛlaasao ń Kelubuo ń Adɔ̃o ń Imɛɛo, ɔ̃ aai e ń buibɔkı̃i ònɛ́o, tó Isailiɔn ń ũ. 60 Delaia ń Tobiao ń Nɛkodao buiɔnɛ, mɛ́ aa kà gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃ ń blakwi ń plao (652). 61 Sa'ona bui pɔ́ dɛ Ɔbaia ń Akozio ń Baazilaio buiɔ ũ sù lɔ. Baazilaipi Galada bùsu gbɛ̃́ Baazilai nɛ́ sɛ̀ yãa, ɔ̃ à a ȁnsuepi tɔ́ sɛ̀. 62 Gbɛ̃́piɔ ń tɔ́ wɛ̀ɛlɛ buibɔkı̃i taalau, kási aai bɔwào, ɔ̃ wà gìnɛ́ ń sa'ozı̃o. 63 Bùsu dɔaana ònɛ́, mɛ́ i kɛ sa'ona ń yã́ gwà ń Uliũo ń Tumiũo[§] bàasio, aasu sa'oblɛ bleo.

64 Gbɛ̃́piɔ píi gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bla ń plao ń ɔ̀aa doo ń baswaaɔ̃oɛ (42.360). 65 An zɔ̀blenaɔ gɔ̃ɛ ń nɔɛo ku lɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sopla ń ɔ̀aa doo ń basopla àaɔ̃saio (7.337). Lɛ̀sinaɔ gɔ̃ɛ ń nɔɛo kúńnɔ lɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do. 66 Aa sɔ̃́ vĩ mɛ̀n ɔ̀aa àaɔ̃ ń basopla síiɔ̃saio (736), sɔ̃baona ɔ̀aa do ń blasɔoo, 67 yiongo ɔ̀aa pla ń bla sɔosaio (435), zàa'ı̃na ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ soolo ń ɔ̀aa àaɔ̃o ń basooloo (6.720).

68 Kɛ́ aa kà Dii kpɛ́ dɔkı̃i Yelusalɛũ, an uabeleeɔ gbadàda, kɛ́ aa e Lua kpɛ́ kɛkɛ dɔ̀ò a gbɛu. 69 Aa gbadà kpɛ́ zĩ kpagolo guu ń gbãa lɛ́u, vua kiloo ɔ̀aa pla ń basɔoo (500), ȁnusu tɔnu àaɔ̃ ń sa'ona ulataoɔ basɔo. 70 Sa'onaɔ ń Levii buiɔ ń lɛ̀sinaɔ ń bı̃́ibɔlɛdɔ̃anaɔ ń Lua ua zı̃kɛnaɔ ń gbɛ̃pãleeɔ zɔ̃̀lɛzɔ̃lɛ wɛ̃́lɛ pɔ́ wa kɛ̀kɛnɛ́ɔ guu, ɔ̃ Isaili kĩniɔ zɔ̃̀lɛ ń wɛ̃́lɛɔ guu.[**]

---

§**2:63** Bɔa 28.30, Iko 33.8
****2:70** 1Lad 9.2-3, Nɛɛ 11.1-3

Dii gbagbakĩi boa

3 Ké wɛ̃̀ mɔ soplade kà, Isailiɔ sù zɔ̃̀lɛ
ń wɛ̃́lɛɔ guu píi. Ɔ̃ aa kã̀a Yelusalɛũ
lán gbɛ̃́ mèndowa. 2 Yozada né Yesua ń
a sa'on deeɔ ń Salatiɛli né Zolobabɛlio
ń a gbɛ̃́ Isailiɔ Lua gbagbakĩi bò, ké aa
sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ owà, lá Lua
gbɛ̃́ Mɔizi ò a ikoyã guuwa. 3 Baa ké aalɛ
vĩakɛ gbɛ̃́ pɔ́ kú bùsupi guuɔnɛ, aa gbag-
bakĩipi bò a gbɛuɛ, ɔ̃ aa sa pɔ́ wì a pɔ́
kátɛu à tɛ́kũ ò Diiwa kɔɔ ń oosio.†† 4 Aa
Lákpɛdɔa dikpɛkɛ̀ lá a ku lápi guuwa,
aaìɔ sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ o lá gu lɛ́
dɔ, lá wà a lɛ́ dìlɛwa.‡‡ 5 Bee gbɛa aa sa pɔ́
wìɔ o gɔɔpii ò ń mɔ dafu pɔ́o ń dikpɛ pɔ́
Dii dìlɛɔ pɔ́o ń gba pɔ́ wì mɔoɛ̀ɔ.¶¶ 6 Mɔ
soplade gɔɔ sɛ̃́ia zĩ́ ɔ̃ aa nà Dii gbagbaawa
màa, baa ké wi aà kpɛ́ dɔ yãao.
7 Aa ɔ̃a kpà gbɛ̀'ãnaɔ ń li'ãnaɔwa, ɔ̃ aa
pɔblea ń imiao ń nísio kpà Sidɔ̃deɔ ń Ti-
ideɔwa, ké aa sɛdɛ lí zɔ̃zɔ̃ Libã bùsuu,
aa yeye gɛò Zope daa ísiaa, lá Pɛɛsiɔ
kía Kilusi ń gbá zɛ́wa. 8 An kaa Lua kpɛ́
dɔkĩi Yelusalɛũ wɛ̃̀ plaade mɔ plaade
guu, Salatiɛli né Zolobabɛli ń Yozada né
Yesuao nà zĩwa ń ń gbɛ̃́ kĩniɔ, sa'onaɔ
ń Levii buiɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ zĩ̀zɔkɛu aa
sù Yelusalɛũɔ píi. Aa Levii bui pɔ́ kà
wɛ̃̀ bao ge aa dɛaɔ dìlɛ Dii kpɛ́ zĩpi
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ũ. 9 Yesua ń a buiɔ nàkɔ̃wa ń
Kamiɛlio ń aà né Odavia buiɔ, ɔ̃ aa gɔ̃̀
zĩpi gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ũ ń Enadao ń aà buiɔ. Levii
buiɔnɛ ḿpii. 10 Ké Dii kpɛbonaɔ lɛ́ kpɛ́pi
ɛ̃ kpálɛ, sa'onaɔ zɛzɛ we sa'on pɔkasaɔ
dadaa, aa ń kuuɔ kṹkũa, mɛ́ Levii né
Asafa buiɔ ku we lɔ ń sɛ̃́sɛ̃naɔ aa Dii
táasilɛò, lá Isailiɔ kí Davidi ò yãawa.§§
11 Aa lɛsì aa Dii táasilɛ̀, aa aà sáaukpà
aa mɛ̀: Dii maa, aà gbɛ̃kɛkɛa wá Isail-
iɔnɛ láaa vĩo. Ɔ̃ gbɛ̃́pii wii gbãa lɛ̀ aa Dii
táasilɛ̀, ké wà Dii kpɛ́ ɛ̃ kpàlɛ yã́i. 12 Kási
sa'on daside ń Levii buiɔ ń uabele pɔ́ zikũ̀
aa wɛsì kpɛ́ káaulɛɔ, ké aa kpɛ́pi ɛ̃boa è,
aa búbuapɛ̀ɛ. Gbɛ̃́ dasideɔ sɔ̃ aalɛ pɔna
wii lɛ. 13 Gbɛ̃e pɔna wii dɔ̃kɔ̃ɛ ń búbua
pɔ́ wàlɛ pɛ́o lɔo, ké baade lɛ́ wii gbãa lɛ
yã́i, mɛ́ wà kɔ̃fĩpi mà zã̀.

Íbɛlɛsɛa ń Dii kpɛbonaɔ

4 Ké Yudaɔ ń Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ ibɛɛɔ mà
zĩ̀zɔ pɔ́ sùɔ lɛ́ kpɛ́ bo Dii Isailiɔ Luaɛ,
2 aa mɔ̀ Zolobabɛli ń uabeleɔ lè, aa òné:
À to wà kpɛ́ boánɔ, asa wi á Lua kĩ́i
wɛɛlɛ lááwa sɔ̃ɛ. Wiɔ aà gbagbaɛ za gɔɔ
pɔ́ Asiliɔ kí Esaadɔ̃ sùwanɔ la.* 3 Ɔ̃ Zolob-
abɛli ń Yesuao ń Isaili uabele kĩniɔ òné:
Wá Lua kpɛ́ boa dɛ á yã́ ũo. Wá wá pɔ́
bo Dii Isailiɔ Luaɛ wátɛ̃ɛ, lá Pɛɛsiɔ kí
Kilusi dìlɛwɛ̃ɛwaɛ. 4 Ɔ̃ bùsupideɔ lɛ́ wɛɛlɛ
Yudaɔ kãdɛ, aalɛ ĩadamá, ké aasu kpɛ́pi
boo yã́i. 5 Aa fĩabò kía lɛdamadeɔnɛ za
Kilusi gɔɔ e à gè pè Pɛɛsiɔ kí Daliusi kpal-
ablegɔɔwa, ɔ̃ aa gìnɛ́ ń yã́ pɔ́ aalɛ yáo.
6 Aa lakɛ̃ Aasueluɛ† aà kpalablea
daalɛgɔɔ, aa gbɛ̃́ pɔ́ kú Yelusalɛũɔ ń Yuda
bùsuo píi káalakɛ̀ɛ. 7 Biselaũ ń Miledao
ń Tabeelio ń ń gbɛ̃́ kĩniɔ lakɛ̃ Pɛɛsiɔ kí
Aatasasaɛ lɔ aà kpalablegɔɔ. Aa kɛ̃̀ɛ ń Sili
yã́o, ɔ̃ wà a bɔɔlɛkɛ̀ɛ. 8 Bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔ Leũ
ń a lakɛ̃na Simɛsaio lakɛ̃ kí Aatasasaɛ
Yelusalɛũ yã́ musu lɔ aa mɛ̀: 9 Bùsu
gbɛ̃zɔ̃ɔ Leũ ń a lakɛ̃na Simɛsaio ń ń gbɛ̃́
kĩni Dinadeɔ ń Afaasatadeɔ ń Taapɛlideɔ
ń Afaasideɔ ń Ɛlɛkideɔ ń Babɛlideɔ ń Su-
sade pɔ́ bɔ̀lɛ Elaũ bùsuuɔ 10 ń gbɛ̃́ pɔ́ kía
zɔ̃ɔ bɛɛɛde Asenapa ń bɔ́lɛ ń bùsuu aa ń
zɔ̃́lɛzɔ̃lɛ Samali wɛ̃́lɛu ń Uflata baala gu-

††**3:3** Nao 28.1-8
‡‡**3:4** Nao 29.12-38
¶¶**3:5** Nao 28.11-29.11
§§**3:10** 1Lad 25.1
***4:2** 2Kia 17.24-41
†**4:6** Ɛsi 1.1

pãleuɔ, 11 wá Uflata baaladeɔ n zɔ̀blenaɔ
mɛ́ lápi kɛ̃̀nɛ kí Aatasasa, wa mɛ̀:
12 Kí, ǹyɔ̃ dɔ̃ kɛ́ Yuda pɔ́ bɔ̀ n kĩ́i aa sù
laɔ gɛ̀ lɛ́ Yelusalɛũ wɛ̃́lɛ vãi pãsĩpi kálɛ,
aa ɛ̀a lɛ́ a bĩ́ibo lɔ, aalɛ a bɛzia fɛlɛ. 13 Kí,
ǹyɔ̃ dɔ̃ lɔ, tó aa ɛ̀a wɛ̃́lɛpi kàlɛ aa a bĩ́i-
bò wa làa, aa falubɔnɛ lɔo ge ɛlɛ'ɔ̃a ge
wɛ̃̀'ɔ̃a, aai n ɔ̃a pɔ́ ni si kɛ̃́sã. 14 Tia kɛ́wa
kí, lá ḿmɛ ń wá ũ, i kũ wà n kpɛ eo. A
yã́i wa láɛ bee kpã̀sãinɛ kɛ́ wà yã́pi onɛ.
15 Wɛɛlɛ n deziɔ láɔ guu ǹ gwa, ní e dɔ̃
lá wɛ̃́lɛpideɔ swã́ gbãa, aa ĩadà kíaɔwa ń
bùsu gbãadeɔ. Za zi wɛ̃́lɛpideɔ yãkele kɛ̀
zài. Bee yã́ mɛ́ tò wà wɛ̃́lɛpi dúuzɔ̃̀i. 16 Kí,
wálɛ onɛ, tó wà ɛ̀a wɛ̃́lɛpi fɛ̀lɛ, wà ɛ̀a a
bĩ́ibò wa làa, ńyɔ̃ɔ pɔe vĩ Uflata baala
lɔo.
17 Bee gbɛa kía lá kpã̀sãnɛ́ à mɛ̀: Bùsu
gbɛ̃zɔ̃ɔ Leuũ ń a lakɛ̃na Simɛsaio ń á
gbɛ̃́ kĩni pɔ́ kú Samali ń Uflata baaleɔ,
ma fɔkpàwá. 18 Lá pɔ́ á kpã̀sãmɛɛ, wà a
kyokɛ̀ wà a bɔɔlɛkɛ̀mɛɛ. 19 Má ò wà wɛɛlɛ
lá ziɔ guu, ɔ̃ wa è sĩanaɛ, wɛ̃́lɛpideɔ ìɔ bɔ
kíaɔ kpɛɛ. Za zi yãkeledeɔnɛ. 20 Kía zɔ̃ɔɔ
kpalablè Yelusalɛũ we, aa gbãablè Uflata
baaledeɔwa píi, wà falubɔ̀nɛ́ ń ɛlɛ'ɔ̃ao ń
wɛ̃̀'ɔ̃ao. 21 À yãdilɛ gbɛ̃́piɔnɛ aa kã́mabo
sa. Aasu ɛa wɛ̃́lɛpi vuo e mà ń gba lɛ́. 22 À
laaika! Ásu niazĩkpa yã́pizio, kɛ́ vãipi su
ɔta, aa wá ásookɛo yã́i.
23 Kɛ́ wà kí Aatasasa lápi kyokɛ̀, wà a
bɔɔlɛkɛ̀ Leuũɛ ń a lakɛ̃na Simɛsaio ń ń
gbɛ̃́ kĩniɔ, ɔ̃ aa fɛ̀lɛ gɛ̀ Yudaɔ lè Yelusalɛũ
gɔ̃̀ɔ. Aa gìnɛ́ pãsĩpãsĩ aa mɛ̀ aa kã́mabo.
24 Beewa aa kã́mabò ń Lua kpɛ́ zĩ pɔ́ aalɛ
kɛ Yelusalɛũo e Pɛɛsiɔ kí Daliusi kpal-
ablea wɛ̃̀ plaade guu.

Tatɛnai lákɛ̃a kí Daliusiɛ

5 Ãnabi Age‡ ń ãnabi Zakali,¶ Ido nɛ́o
ãnabikɛkɛ̀ Yuda pɔ́ kú Yelusalɛũɔ
ń Yuda bùsuo píi ń Isailiɔ Lua tɔ́o.
2 Ɔ̃ Salatiɛli nɛ́ Zolobabɛli ń Yozada
nɛ́ Yesuao fɛ̀lɛ nà Lua kpɛ́ boawa
Yelusalɛũ.§ Lua ãnabipiɔ kúńnɔ, aalɛ
dɔńlɛ.** 3 Wegɔ̃ɔ Uflata baala dɔaana
Tatɛnai ń Setaa Bozenaio ń ń gbɛ̃́ɔ mɔ̀
ń lɛ́, aa ń lá aa mɛ̀: Démɛ á gbá zɛ́ à
kpɛ́ɛ bee kɛkɛ boi? 4 Aa gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ kpɛ́pi
bɔɔ tɔ́ gbɛ̀a lɔ. 5 Ń beeo Lua lɛ́ wɛ́tɛ Yuda
gbɛ̃zɔ̃ɔpiɔzi, ɔ̃ aai onɛ́ aa kã́maboo. Aa
mɛ̀ wà lɛ́kpãsãkɛ Daliusiɛ gĩa, aai lá pɔ́
a kɛ̃ a yã́ musu e. 6 Uflata baala dɔaana
Tatɛnai ń Setaa Bozenaio ń ń gbɛ̃́ Pɛɛsi
buiɔ lakɛ̃, ɔ̃ aa kpã̀sã kí Daliusiɛ. 7 Lɛ́k-
pãsã pɔ́ aa kɛ̀ɛn kɛ, aa mɛ̀:
Kí Daliusi, wa fɔkpàma maamaa. 8 Kí,
ǹyɔ̃ dɔ̃ kɛ́ wa gɛ Yuda bùsuu e Lua zɔ̃ɔde
kpɛ́u. Wàlɛ kpɛ́pi bo ń gbɛ̀ gbɛ̃̀nɛɔ, wàlɛ lí
da kpɛ́pi gĩɔwa. Wàlɛ zĩpi kɛ ń laaio, àlɛ
táa'o. 9 Wa yãlàla ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔwa wa mɛ̀:
Démɛ á gbá zɛ́ à kpɛ́ɛ bee kɛkɛ boi? 10 Wa
ń tɔ́ gbɛ̀a kɛ́ wà e onɛ, ɔ̃ wa ń dɔaanapiɔ
tɔ́ dàlau. 11 Lá aa yã́zãsìwán kɛ: Aa mɛ̀
musu ń zĩ́lɛo Lua zɔ̀blenaɔn ń ũ. Kpɛ́ pɔ́
wa bò yãa à wɛ̃ kɛ̀, ɔ̃ wa kɛ̀kɛ lɛ́ bo lɔ.
Isailiɔ kí zɔ̃ɔ mɛ́ bò yãa. 12 Aa mɛ̀ ń deziɔ
Lua Musude pɔ fɛ̀lɛ, ɔ̃ à ń ná Babiloni bui
Nɛbukanɛza, Babɛli kíaɛ a ɔzĩ, ɔ̃ à kpɛ́pi
wìwi à gbɛ̃́piɔ sɛ̀lɛ tàńnɔ Babɛli.†† 13 Bee
gbɛa Babɛli kí Kilusi kpalablea wɛ̃̀ sɛ́ia
guu à yãdìlɛ à mɛ̀ wà ɛa Lua kpɛ́pi bo
lɔ. 14 Baa vua ń ã́nusu pɔ́ pɔ́ Nɛbukanɛza
sɛ̀lɛ Lua kpɛ́u Yelusalɛũ, a kàlɛ a tã́akpɛu
Babɛliɔ, kí Kilusi bɔ̀lɛ kpà Sesebazaa pɔ́
à aà dìlɛ bùsu dɔaana ũwaɛ.‡‡ 15 A òɛ̀ aà

‡**5:1** Age 1.1
¶**5:1** Zkl 1.1
§**5:2** Age 1.12
****5:2** Zkl 4.6-9
††**5:12** 2Kia 25.8-12
‡‡**5:14** Ɛza 1.2-11

pɔ́piɔ sɛ gɛ kálɛ Lua kpɛ́u Yelusalɛũ, tó
wà kpɛ́pi kɛ̀kɛ dɔ̀. 16 Ɔ̃ Sesebazaa mɔ̀ Lua
kpɛ́ ɛ̃ kpàlɛ. Wàlɛ kpɛ́pi bo za gɔɔ beeɛ e
gbã, kási i láa yãao. 17 Kí, tó à kɛ̀nɛ maa,
lá wɛɛlɛ kíaɔ lákalɛkĩi Babɛli, ní gwa tó kí
Kilusi yãdìlɛ wà Lua kpɛ́ dɔ Yelusalɛũɛ.
Lá ń è, ní lɛ́kpãsãkɛwɛ̃ɛ.

Daliusi yãdilɛa Lua kpɛ́ boa yã́ musu

6 Kí Daliusi yãdìlɛ, ɔ̃ wà lápi wɛ̀ɛlɛ
taala pɔ́ wa kàlɛ Babɛli lákalɛkĩiɔ
guu. 2 Ɔ̃ wà bɔ̀ lá kooawa Ɛbatana wɛ̃́lɛ
bĩ́ideu Mɛdɛ bùsuu. Yã́ɛ bee ku a guu, kɛ́
asu sã́ńguo yã́i:
3 Kí Kilusi kpalablea wɛ̃̀ sɛ̃́ia guu à
yãdìlɛ Lua kpɛ́ pɔ́ kú Yelusalɛũ musu, à
mɛ̀ wà kpɛ́pi dɔ sa'okĩi ũ. Wà a ɛ̃bo a lɛsĩ
ká gɛ̃̀sĩsuu bàaɔ̃, a yàasa gɛ̃̀sĩsuu bàaɔ̃.
4 Wàli gbɛ̀ gbɛ̃̀nɛ di àaɔ̃, lí mɛ̀ndo, gbɛ̀
gbɛ̃̀nɛ àaɔ̃, lí mɛ̀ndo. Wa a fĩabo ń kibɛ
ɔ̃ao. 5 Vua ń ã́nusu pɔ́ pɔ́ Nɛbukanɛza sɛ̀lɛ
Lua kpɛ́u Yelusalɛũ à sùò Babɛliɔ sɔ̃, wa
ɛa gɛ kálɛ a gbɛu Lua kpɛ́u Yelusalɛũ.
6 Ɔ̃ kí Daliusi lɛ́kpãsãkɛ̀ à mɛ̀: Tiasa
Uflata baale dɔaana Tatɛnai ń Setaa
Bozenaio ń á gbɛ̃́ pɔ́ kú Uflata baa weɔ,
à ázĩa ga we. 7 À Lua kpɛ́ dɔ̀na dãɔ to
tɛɛɛ. À to Yudaɔ dɔaana ń ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ Lua
kpɛ́pi kɛkɛ dɔ. 8 Málɛ yã́ pɔ́ ásu kɛ Yuda
gbɛ̃zɔ̃ɔɔnɛ Lua kpɛ́pi dɔa musu dilɛɛ́. À
pɔ́ pɔ́ aa yeiɔ sɛ́lɛ ma làasiu we ń Uflata
baale falu pɔ́ wa bɔ̀o, í kpámá píi, kɛ́ zĩpi
su zɛ lɔo yã́i. 9 Pɔ́ pɔ́ aa yei píi, zugaae,
sãsakao, sãnɛbɔlɔ pɔ́ aaì Lua Musude
gbagbaò, pɔ́wɛna, wisi, vɛ̃ɛ, nísi, àɔ kpa
Yelusalɛũ sa'onaɔwa lá gu lɛ́ dɔ lá aa
gbɛ̀awáwa pãkpaisai, 10 kɛ́ aa e sa pɔ́ kà
Lua Musudegu owà, aai wabikɛwàmɛɛ ń
ma nɛ́ɔ. 11 Tó gbɛ̃e yã́ pɔ́ má dìlɛɛ bee
lìlɛ, wa ade kpɛ́ lí wo, wi aà pawà wà
pɛ́lɛ, wi aà bɛ kɛ tufua ũ. 12 Tó kíae ge
buie lɛ́ wɛɛlɛ yã́pi lilɛ ge àlɛ wɛɛlɛ Lua
kpɛ́ pɔ́ kú Yelusalɛũpi wí, Lua pɔ́ tò a tɔ́
kú gupiwa, aà ade fu. Ma Daliusi mámɛ
ma yã́pi dìlɛ. Wà zĩkɛwà maamaa.

Lua kpɛ́ sakɛ̃a

13 Kɛ́ kí Daliusi lɛ́kpãsãpi kɛ̀ màa,
Uflata baala dɔaana Tatɛnai ń Setaa
Bozenaio ń ń gbɛ̃́ɔ yã́pi kɛ̀ ń laaio. 14 Ɔ̃
Yuda gbɛ̃zɔ̃ɔɔ kpɛdɔa lɛ́ gɛ́ aɛ lá ãn-
abi Age¶¶ ń ãnabi Zakali Ido nɛ́o§§ ãn-
abikɛkɛ̀wa. Aa kpɛ́pi dɔ̀ wa làa lá Isailiɔ
Lua òwa, lá Pɛɛsiɔ kíaɔ Kilusi ń Daliu-
sio ń Aatasasao a yãdìlɛwa. 15 Aa Lua
kpɛ́ mìdɛ Adaa gɔɔ àaɔ̃de zĩ́ kí Daliusi
kpalablea wɛ̃̀ soolode guuɛ. 16 Ɔ̃ Isailiɔ
Lua kpɛ́ sakɛ̃̀ ń pɔnao, sa'onaɔ ń Levii
buiɔ ń gbɛ̃́ kĩni pɔ́ sù ń zĩ̀zɔkɛoɔ píi.
17 Lua kpɛ́ sakɛ̃api yã́i aa sa'ò ń zuswanaɔ
mɛ̀n basɔo ń sãsakaoɔ mɛ̀n ɔ̀aa do ń
sãnɛbɔlɔɔ mɛ̀n ɔ̀aa pla, ɔ̃ aa sa'ò ń ble-
sanaɔ mɛ̀n kuɛpla Isaili bui dasilɛu ampii
duun awakpabɔ ũ. 18 Aa sa'onaɔ dìlɛdilɛ
gã ń gão, mɛ́ aa Levii buiɔ dìlɛdilɛ gã ń
gão lɔ, kɛ́ aa zĩkɛ Luaɛ Yelusalɛũ, lá a ku
Mɔizi lá guuwa.
19 Mɔ sɛ̃́ia gɔɔ gɛ̃o mɛ̀ndosaide zĩ́, zĩ̀zɔ
pɔ́ sùpiɔ Gɛ̃amusu dikpɛ* kɛ̀. 20 Sa'onaɔ
ń Levii buiɔ gbãbɔ̀ ńzĩaɛ aa gɔ̃̀ gbãlɛ-
sai ḿpii, ɔ̃ aa Gɛ̃amusu sã kòlokpakpa
zĩ̀zɔ pɔ́ sùɔnɛ ń ń sa'on deeɔ pɔ́o ń ńz-
ĩa pɔ́o. 21 Isaili zĩ̀zɔ pɔ́ sùpiɔ mɛ́ sò ń gbɛ̃́
pɔ́ aa gbãlɛa buipãlɛɔ yã́ musu tò, aalɛ
Dii Isailiɔ Lua kĩ́i wɛɛlɛɔ. 22 Ɔ̃ aa Kàaso
dikpɛkɛ̀ ń pɔnao e gɔɔ sopla. Dii tò an
pɔ kɛ̀na, asa a tò Asiliɔ kía nɔ̀sɛlìlɛ ń yã́
musuɛ, ɔ̃ à dɔ̀ńlɛ a kpɛdɔa zĩ guu, Isailiɔ
Luapi.

Ɛzala sua Yelusalɛũ sɔukɛa

7 1–5 Yã́ beeɔ gbɛa Pɛɛsiɔ kí Aatasasa
kpalablegɔɔ Ɛzala bɔ̀ Babɛli à sù.
Sa'onkia Aalona mɛ́ Ɛleazaa ì, Ɛleazaa

¶¶**6:14** Age 1.1
§§**6:14** Zkl 1.1
***6:19** Bɔa 12.1-20

Finɛasi ì, Finɛasi Abisua ì, Abisua Buki ì,
Buki Uzi ì, Uzi Zelaia ì, Zelaia Mɛlaio ì,
Mɛlaio Azalia ì, Azalia Amalia ì, Amalia
Aitubu ì, Aitubu Zadoki ì, Zadoki Saluũ
ì, Saluũ Ilikia ì, Ilikia Azalia ì, Azalia
Selaia ì, ɔ̃ Selaia Ɛzalapi ì. 6 Ɛzalaá yã-
danɛdeɛ, a Mɔizi ikoyã pɔ́ Dii Isailiɔ Lua
dìlɛ dɔ̃ sã́asã. Lá Dii aà Lua ɔkùaàla,
kía pɔ́ pɔ́ à a wabikɛ̀wa kpàwà píiɛ.
7 Kí Aatasasa kpalablea wɛ̃̀ soplade guu
Isailieɔ sù Yelusalɛũ lɔ. Sa'onaɔ kú ń guu
ń Levii buiɔ ń lɛ̀sinaɔ ń bĩ́ibɔlɛdɔ̃anaɔ ń
Lua ua zĩkɛnaɔ. 8 Ɛzala kà Yelusalɛũ kí
kpalablea wɛ̃̀ soplade mɔ sɔode guu. 9 À
fɛ̀lɛ Babɛli mɔ sɛ̃́ia gɔɔ sɛ̃́ia zĩ́ɛ, ɔ̃ à kà
Yelusalɛũ mɔ sɔode gɔɔ sɛ̃́iazĩ. Aà Lua
ɔ kuaàla, 10 asa Ɛzala mɛkpà Dii ikoyã
wàaipaawa ń a kɛao, kɛ́ à e aà yãdilɛnɛɔ
ń aà ikoyãɔ dada Isailiɔnɛ.

Lá pɔ́ kí Aatasasa kpà Ɛzalawa

11 Taala pɔ́ kí Aatasasa kpà sa'on Ɛzala
pɔ́ ì Dii yãdilɛaɔ ń aà yãdilɛnɛɔ da Isail-
iɔnɛwa yã́n kɛ: 12 Aatasasa, kíaɔ kía mɛ́
láɛ bee kɛ̃̀ sa'ona Ɛzala, Lua Musude
ikoyãdanaɛ. Ma fɔkpàma. 13 Ma yãdìlɛ
ma mɛ̀ Isaili bui ge sa'ona ge Levii bui
pɔ́ kú ma bùsuu aa ye gɛnnɔ Yelusalɛũɔ
píi, aa gɛ́. 14 Mapi ń ma lɛdamade gbɛ̃ɔn
soplaɔ mɛ́ n gbaɛ, kɛ́ ǹ gɛ́ Yelusalɛũ ń
Yuda bùsuo píi yã́ gwagwai n Lua ikoyã
pɔ́ ń kũa musu. 15 Ãnusu ń vua pɔ́ mapi ń
ma lɛdamadeɔ wa Isailiɔ Lua pɔ́ aà bɛ ku
Yelusalɛũ gbà sɛ́lɛ wà gɛò 16 ń ã́nusuo ń
vua pɔ́ ń è Babɛli bùsuuo píi ń pɔ́ pɔ́ gbɛ̃́ɔ
ń sa'onaɔ kpà ń Lua kpɛ́ pɔ́ ũ Yelusalɛũo.
17 Zuswanaɔ ń sãsakaoɔ ń sãnɛbɔlɔɔ lúlu
ń ɔ̃apio n laaiwa, ní sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à
tɛ́kũ oò n Lua kpɛ́ gbagbakĩiwa Yelusalɛũ
ń pɔ́wɛnti gbao ń imia gbao. 18 Mpi ń
n gbɛ̃́ɔ à kɛ ń ã́nusuo ń vua pɔ́ gɔ̃o lá
à kɛ̀ɛ́ maawa, lá á Lua yeiwa. 19 Pɔ́ pɔ́
wà nànɛ n ɔzĩ lousisia Lua kpɛ́u pɔ́ ũɔ
kpa n Luapiwa Yelusalɛũ. 20 Tó ń ye Lua
kpɛ́ pɔ́ kĩniɔi, tó a kɛkɛa gɔ̃̀ n yã́ ũɛ, sɛ
ma làasiu we. 21 Mámɛmaa kí Aatasasa,
ma yãdìlɛ Uflata baale ɔ'ulɛnaɔnɛ píiɛ. À
wabi pɔ́ sa'ona Ɛzala, Lua Musude ikoyã-
dana kɛ̀wá kpawà gɔ̃̀ɔ píi. 22 Ãnusu su dɛ
tɔnu àaɔ̃ao. Pɔ́wɛna su dɛ tɔnu baakwiao.
Vɛ̃ɛ ń nísio su dɛ litili ɔ̃aa baobaoao. Wisi
sɔ̃, lá a yei lɛ́u. 23 Lá Lua Musude dìlɛ píi,
à kpa gɔ̃̀ɔ aà kpɛ́ pɔ́ ũ, kɛ́ asu kpɛ̃nɛkɛ ń
ma kíakɛo ge ma nɛ́ɔo. 24 Àɔ dɔ̃ sɔ̃ kɛ́ á
zɛvĩ à falu ge ɛlɛ'ɔ̃a ge wɛ̃̀'ɔ̃a sí Lua ua
zĩkɛnaɔ ge sa'onaɔ ge Levii buiɔ ge lɛ̀si-
naɔ ge bĩ́ibɔlɛdɔ̃anaɔ ge zĩkɛnpãleɔwao.
25 Mpi sɔ̃ Ɛzala, yã́kpalɛkɛnaɔ ń
yãgɔ̃gɔ̃naɔ dilɛdilɛ ɔ̃nɔ pɔ́ n Lua kpàma
lɛ́u, kɛ́ aa yãkɛkɛ a zɛ́wa gbɛ̃́ pɔ́ kú
Uflata baaleɔnɛ píi. Aaɔ dɛ gbɛ̃́ pɔ́ aa
n Lua ikoyã dɔ̃ɔ ũ. Gbɛ̃́ pɔ́ dɔ̃ɔɔ sɔ̃,
dadanɛ́. 26 Gbɛ̃́ pɔ́ n Lua ikoyã ń bùsu
ikoyão kũa ɔplaplao, wa yãdaaàla, aà
dɛa ge aà ya bɔa bùsuu ge aà àizɛɛ
siawà ge aà daakpɛun nò.
27 Ɔ̃ Ɛzala mɛ̀: Wà Dii wá deziɔ Lua
sáaukpa! À làasoo maa dà kíɛ a sɔ̃u, ɔ̃
kípi gbãakpà aà kpɛ́ pɔ́ kú Yelusalɛũwa
màa. 28 A tò ma yã́ kà kía ń a lɛ-
damadeɔgu ń aà ìwa gbãaɔ píi. Lá Dii
ma Lua ɔ kuamala, ma sɔ̃dìlɛ, ɔ̃ ma Isaili
dɔaanaɔ kã̀aa aa gɛmanɔ.

Uabele pɔ́ sù ń Ɛzalaoɔ

8 Uabele pɔ́ wa bɔ Babɛli bùsuu
Aatasasa kpalablegɔɔ wa su sãnuɔ
tɔ́ɔn kɛ ń ń buibɔkĩio:
2 Finɛasi buiɔ uabele Geesoũ,
Itamaa buiɔ uabele Danɛli,
Davidi buiɔ uabele Atusu.
3 Palɔsi bui Zakali ń a gbɛ̃́ɔ gbɛ̃ɔn
basoplakwi.
4 Paata Mɔabu bui Zelaia nɛ́ Ɛlioenai ń a
gbɛ̃́ɔ gbɛ̃ɔn ɔ̃aa do.
5 Zatu bui Yaazie nɛ́ Sekania ń a gbɛ̃́ɔ
gbɛ̃ɔn ɔ̃aa do ń basɔoo.
6 Adini bui Yonatãa nɛ́ Ɛbɛdɛ ń a gbɛ̃́ɔ
gbɛ̃ɔn blakwi.
7 Elaũ bui Atalia nɛ́ Yesaia ń a gbɛ̃́ɔ gbɛ̃ɔn
bàaɔ̃kwi.

8 Sefatia bui Mikaila nɛ́ Zebadia ń a gbɛ̃́ɔ
gbɛ̃ɔn basiiɔ̃.
9 Yoabu bui Yeiɛli nɛ́ Obadia ń a gbɛ̃́ɔ
gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń gɛ̃o ń àaɔ̃o.
10 Bani bui Yosifia nɛ́ Selomi ń a gbɛ̃́ɔ
gbɛ̃ɔn baswaaɔ̃.
11 Bebai bui Bebai nɛ́ Zakali ń a gbɛ̃́ɔ
gbɛ̃ɔn baasɔo ń àaɔ̃o.
12 Azegada bui Akatã nɛ́ Yohanani ń a
gbɛ̃́ɔ gbɛ̃ɔn basɔokwi.
13 Adonikaũ bui pɔ́ sù gbɛzãɔ, Ɛlifele ń
Yeiɛlio ń Semaiao ń ń gbɛ̃́ɔ gbɛ̃ɔn
bàaɔ̃.
14 Bigivai buiɔ Zakuu ń Utaio ń ń gbɛ̃́ɔ
gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwi.

Ɛzalaɔ daa Yelusalɛũ zɛ́u

15 Ma ń kãaa swa pɔ́ ì dɔ Aavai, ɔ̃ wa
bòokpà we gɔɔ àaɔ̃. Kɛ́ ma gbɛ̃́ɔ fãnkɛ ń
sa'onaɔ, má è Levii buiɔ kú ń guuo. 16 Ɔ̃
ma dɔaanaɛ beeɔ sìsi: Ɛliɛzɛɛ, Aliɛli, Se-
maia, Ɛlenatã, Yalibu, Ɛlenatã, Natã, Za-
kali ń Mɛsulaũo. Ma yãdanɛdeɔ Yoialibu
ń Ɛlenatão sìsi lɔ. 17 Ma ń zĩ́ Ido pɔ́ dɛ
dɔaana ũ gu pɔ́ wì mɛ Kasifia kĩ́i. Ma yã́
pɔ́ aa oɛ̀ ń aà gbɛ̃́ pɔ́ kú weɔ dànɛ́, kɛ́
aa suwɛ̃ɛ ń wá Lua ua zĩkɛnaɔ. 18 Lá wá
Lua ɔ kuawála maannɔ, aa sùwɛ̃ɛ ń gbɛ̃́
laaideo, Levii tɔũna Mali bui Selebia ń aà
nɛ́ɔ ń aà dãunaɔ gbɛ̃ɔn bao plasai. 19 Aa
sù ń Mɛlali buiɔ Asabia ń Yesaiao lɔ ń ń
dãunaɔ ń ń nɛ́ɔ gbɛ̃ɔn bao. 20 Aa sù ń Lua
ua zĩkɛna pɔ́ Davidi ń a ìwaɔ ń dílɛ aa dɔ
Levii buiɔlɛɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń baoo. Wà ń
tɔ́ dàlau ḿpii.
21 Ma lɛye kpàwakɛ̀ Aava swa saɛ we,
kɛ́ wà wázĩa busa wá Luaɛ, wí tá na
wabikɛwà wápiɔ ń wá nɛ́ɔ ń wá àizɛɛɔ yã́
musu. 22 Ma sosaɔ ń sɔ̃deɔ gbɛaa kíawa
aa kàedawázi zɛ́u ibɛɛɔ yã́i oa widɛ̀, asa
wá ò kíaɛ wa mɛ̀: Wá Lua ì ɔku gbɛ̃́ pɔ́
aaì a kĩ́i wɛɛlɛɔla maannɔɛ, ɔ̃ ì a pɔkũma
zɔ̃ɔ bɔbɔ gbɛ̃́ pɔ́ pãkpàaziɔwa. 23 Wa lɛyè
wa wabikɛ̀ wá Luawa yã́piɔ musu, ɔ̃ a
sìwanɔ.
24 Ma sa'on dɔaanaɔ sɛ̀ gbɛ̃ɔn kuɛpla ń
Selebiao ń Asabiao ń ń gbɛ̃́ɔ gbɛ̃ɔn kwi.
25 Ɔ̃ ma ã́nusu ń vuao yɔ̃̀nɛ́ kiloowa ń pɔ́
pɔ́ kí ń a lɛdamadeɔ ń aà ìwaɔ ń Isaili
pɔ́ kú weɔ a labakɛ̀ wá Lua kpɛ́ gba ũo.
26 Wa ã́nusu yɔ̃̀nɛ́ kiloowa tɔnu bao ń
plao ń ã́nusu pɔ́ɔ tɔnu àaɔ̃ ń vuao tɔnu
àaɔ̃. 27 Vua taɔ ku lɔ mɛ̀n bao, aa kà kiloo
swaaɔ̃, mɛ́ mɔgotɛ̃ ta maa tɛkɛaɔ ku mɛ̀n
pla, a bɛɛɛ kà vuawa. 28 Má ònɛ́: Ápiɔ ń
pɔ́piɔá Dii pɔ́ɛ. Ãnusu ń vuaoá pɔ́ pɔ́ wà
Dii á deziɔ Lua gbàɛ. 29 À itɛ̃kɛ à pɔ́piɔ
dɔ̃́a e a gɛ yɔ̃ kiloowa Dii kpɛ́ kpɛ́nɛɔ guu
Yelusalɛũ sa'onaɔ ń Levii buiɔ ń uabeleɔ
wáa. 30 Ɔ̃ sa'onaɔ ń Levii buiɔ ã́nusu ń
vuao ń pɔ́ pɔ́ wa yɔ̃̀ kiloowapiɔ sì aa gɛò
wá Lua kpɛ́u Yelusalɛũ. 31 Wa fɛlɛ Aavai,
wa da Yelusalɛũ zɛ́u mɔ sɛ̃́ia gɔɔ kuɛ-
pladezĩ. Wá Lua ɔkùwála, à kàedàwázi
zɛ́u ibɛɛɔ ń kpã́iwɛliwɛɔ yã́i. 32 Kɛ́ wa ka
Yelusalɛũ, wa kã́mabò we gɔɔ àaɔ̃. 33 A
gɔɔ síiɔ̃de zĩ́ wa ã́nusu ń vuao ń pɔ́piɔ yɔ̃̀
kiloowa wá Lua kpɛ́u, ɔ̃ wá kpà sa'ona
Ulia nɛ́ Mɛlemɔwa. Finɛasi nɛ́ Ɛleazaa
kuaànɔ ń Yesua nɛ́ Yozabao ń Binui nɛ́
Nɔadiao. Levii buiɔnɛ ḿpii. 34 Wà apii
nào wa yɔ̃̀ kiloowa, ɔ̃ wà a gbia lɛ́ dàlau
zĩbeezĩ. 35 Ɔ̃ zĩ̀zɔ pɔ́ sùɔ sa pɔ́ wì a pɔ́
kátɛu à tɛ́kũ ò'o Isailiɔ Luawa, zuswana
kuɛpla Isaili bui píi pɔ́ ũ, sãsakao basɔo
síiɔ̃sai, sãnɛbɔlɔɔ basiiɔ̃ àaɔ̃sai, blesanaɔ
kuɛpla duun awakpabɔ ũ. Wà sa pɔ́ wì
a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ òò Diiwa píiɛ. 36 Wà
yã́ pɔ́ kía dìlɛ taala kpà aà ìwaɔ ń Uflata
baala dɔaanaɔwa, ɔ̃ aa gbãkà Isailiɔnɛ ń
Lua kpɛ́ dɔao.

Isailiɔ buipãleɔ sɛa nɔ ũ

9 Yã́pi kɛa gbɛa kíaɔ mɔ̀ ma kĩ́i aa
mɛ̀: Wá gbɛ̃́ɔ ń sa'onaɔ ń Levii
buiɔ aai kɛ̃kɔ̃wa ń bui pɔ́ liaawáziɔ
ń ń yãbɛ̃ɛkɛaɔo, Kanaaɔ, Itiɔ, Pɛliziɔ,
Yebusiɔ, Amɔniɔ, Mɔabuɔ, Egipiɔ ń
Amɔleɔ. 2 Aa nɔsɛ̀ ń guu, aa sɛ̀ ń nɛ́ɔnɛ lɔ.
Aa wá bui pɔ́ wá dɛ Lua gbɛ̃́ ũɔ kɛ̀ kɔ̃gbɛ̃
ũ ń bui pɔ́ liaawáziɔ. Kíaɔ ń dɔaanaɔ mɛ́

bɔ̀ Lua kpɛ màa. [3] Kɛ́ ma yã́pi mà, ma a
ula ń ma ulataoo gà má kɛ̃̀, ma a mikãeɔ
ń ma lɛkãna kã́eɔ wò. Ɔ̃ ma zɔ̃lɛ, yã́pi
dìa. [4] Ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ yã́ pɔ́ Isailiɔ Lua ò vĩa vĩɔ
kã̀aamazi píi zĩ̀zɔ pɔ́ sùɔ bɔa Lua kpɛpi
yã́i. Lá yã́pi dìa, ma gɔ̃ zɔ̃lɛa we e sa oosi
ogɔɔ. [5] Kɛ́ sa oosi ogɔɔ kà, ma fɛlɛ mazĩa
busaa guu, ma ula ń ma ulataoo kɛ̃a, ɔ̃
ma gɛ kulɛ ma kosowa, ma a ɔ pòopoo
Dii ma Luaɛ [6] ma mɛ̀:

Ma Lua, wí ma kũ, ma gɛɛ gɔ̃̀ kpa ma
wɛ́i. Ma Lua, má fɔ̃ wɛ́sɛ mà n gwao, asa
wá duuna kùwála, wá tàaeɔ zɔ̃̀ma. [7] Za
wá deziɔ gɔɔ e ń a gbão wá tàae zɔ̃ɔ. Wá
duuna yã́i ɔ̃ n wá ná buipãleɔ kíaɔnɛ ń
ɔzĩ, wápiɔ ń wá kíaɔ ń wá sa'onaɔ, ɔ̃ aa
wá gbɛ̃eɔ dɛ̀dɛ ń fɛ̃ndao, aa wá gbɛ̃eɔ kũ̀
zĩ̀zɔɔ ũ, aa wá pɔ́ɔ nàaa, ɔ̃ wí wá kṹ lá
à wá kṹ gbãɛwa. [8] Dii wá Lua, tia kɛ́wa
n wá wɛgwà gĩa yɔɔ, n gbɛ̃́ kɔ̃naɔ tòwɛ̃ɛ,
ɔ̃ ń wá gbá tepɛkĩi n kpɛ́u. Wá Lua, ń tò
wá oa wèe, n wá lɛ́ ń láo yɔɔ wá zɔbleu.
[9] Wá Lua, baa kɛ́ zɔɔn wá ũ, ni wá tó
wá zɔbleuo. Ń tò Pɛɛsiɔ kíaɔ gbɛ̃kɛkɛ̀wɛ̃ɛ.
N wá lɛ́ ń láo, ɔ̃ wa n kpɛ́ gbooaɔ kɛ̀kɛ
wá dɔ̀. Wá Lua, n kàedàwázi Yelusalɛũ
ń Yuda bùsuo píi. [10] Tia kɛ́wa wá Lua,
yã́ kpele wá fɔ̃ onɛ lɔi? Asa wa pãkpà
n yã́ [11] pɔ́ ń dìlɛ n zɔ̀blena ãnabiɔnɛ aa
òɔziɛ. Aa mɛ̀ bùsu pɔ́ wá deziɔ lɛ́ gɛ́ síi
dɛ bùsu pɔ́ gbãlɛ̀ bui pɔ́ kú weɔ yãbɛ̃ɛkɛa
yã́i ũɛ. An bɔlɔ bùsupi pà za a lɛ́le ń a
lɛ́lao an yãbɛ̃ɛkɛa yã́iɛ. [12] Aa mɛ̀ wásu wà
wá nɛnɔɛɔ kpã́sãmáo, mɛ́ wásu ń nɔ sɛ́
wá nɛ́ɔnɛo. Wásu wɛdɔ ń aafia ń ń gwea
maaozi bauo, kɛ́ wà e gbãakũ, wí bùsu
pɔmaaɔ ble, wà tó wá nɛ́ɔnɛ e gɔɔpii.†
[13] Yã́piɔ wá lé píi wá vãikɛa ń wá tàae
zɔ̃ɔo yã́iɛ. Ń beeo wá Lua, ni ĩadawá
e wá duuna lɛ́wao, n gbɛ̃́ kɔ̃naɔ tòwɛ̃ɛ
kɛ́wa. [14] Ɔ̃ wa ɛa n yãdilɛaɔ gbòo, wa bui
yãbɛ̃ɛkɛnaɔ sɛ̀ nɔ ũ. Lá wá kɛ̀ màa, n pɔ a
pawázi, ní wá dɛdɛ míɔmiɔɛ, gbɛ̃́ kɔ̃nae
a bɔ lɔɔ. [15] Dii Isailiɔ Lua, n yã́ kuɛ, ɔ̃ wa
gɔ̃ gbãgbɛ̃ kɔ̃naɔ ũ. Tàaedeɔn wá ũ. A yã́i
wá gbɛ̃e a fɔ̃ wɛsɛ à n gwao.

Isailiɔ ń duunaɔ oa Luaɛ

10 Gɔɔ pɔ́ Ɛzala lɛ́ lousisi màa, a
kúlɛa Lua kpɛ́ kpɛɛlɛ, àlɛ ń duu-
naɔ o Luaɛ, àlɛ ɔ́ɔlɔ, Isailiɔ kã̀aaàzi dasi-
dasi, gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ ń nɛ́fɛ̃nɛnaɔ, ɔ̃ aalɛ ɔ́ɔlɔ
maamaa. [2] Ɔ̃ Elaũ bui Yeiɛli nɛ́ Sekania
fɛ̀lɛ yã'ò Ɛzalaɛ à mɛ̀: Wa bɔ wá Lua kpɛ,
wa bui pɔ́ liaawáziɔ sɛ̀ nɔ ũ. Ń beeo bɔk-
ĩi kú wá Isailiɔnɛ e tia. [3] Wà lɛdoũkɛ ń
wá Luao sa, wí nɔɛpiɔ ya ń ń nɛ́ɔ, lá n
a lɛdàwáwa, mpi ń gbɛ̃́ pɔ́ aa wá Lua
yãdilɛaɔ vĩa vĩɔ. Wà kɛ lá aà ikoyã'òwa.
[4] Fɛlɛ! À gɔ̃̀ n yã́ ũɛ. Wa zɛnnɔɛ. Sɔ̃dilɛ ǹ
zĩkɛ yã́piwa.

[5] Ɔ̃ Ɛzala fɛ̀lɛ, a tò kíaɔ ń sa'onaɔ ń
Levii buiɔ ń Isailiɔ píi lɛgbɛ̃̀ yã́pi musu.
[6] Ɔ̃ à gò Lua kpɛ́ kpɛɛlɛ, à gɛ̀ ì Ɛliasibu nɛ́
Yohanani kpɛ́nɛu. I pɔbleo, i imio, kɛ́ àlɛ
zĩ̀zɔ pɔ́ sùɔ náaisaikɛ ɔ́ɔlɔ yã́i.

[7] Ɔ̃ wà kpàwakɛ̀ Yelusalɛũ ń Yuda bù-
suo píi wà mɛ̀, zĩ̀zɔ pɔ́ sùɔ aa kãaa
Yelusalɛũ píi. [8] E gɔɔ àaɔ̃ àɔ gɛ́ pai, tó
gbɛ̃́ i mɔo, aà àizɛɛɔ gɔ̃̀ Dii pɔ́ ũɛ, wi ade
ya bɔ zĩ̀zɔ pɔ́ sùɔ guu. Kíaɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔ mɛ́
zɛ̀ò màa. [9] Ɔ̃ Yuda gɔ̃ɛɔ ń Bɛ̃yãmɛɛ bui
gɔ̃ɛɔ kã̀aa Yelusalɛũ píi e gɔɔ àaɔ̃pi gɛ̀
pàò. Mɔ kɛ̃okwi gɔɔ baode zĩ́ aa zɔ̃lɛa Lua
kpɛ́ gãaɛ ḿpii, aalɛ lualua yã́pi ń lou pɔ́
lɛ́ mao yã́i. [10] Ɔ̃ sa'ona Ɛzala fɛ̀lɛ yã'òné à
mɛ̀: A bɔ Lua kpɛ, a wá Isailiɔ tàae kã̀fĩ,
a buipãleɔ sɛ̀ nɔ ũ. [11] À á duunaɔ o Dii á
deziɔ Luaɛ, í aà pɔeã kɛ sa. À kɛ̃kɔ̃wa ń
bui pɔ́ liaaáziɔ ń nɔ pɔ́ á sɛ̀ ń guuɔ. [12] Bíla
wɛ̀wà ń lɔɔ gbãao aa mɛ̀: Màaɛ, wá kɛ lá
ń òwɛ̃ɛwa. [13] Ãma wá dasi mɛ́ lou ku, wá
fɔ̃ wàɔ zɛa bàasi lao. Wá fɔ̃ yã́pi kɛkɛ gɔɔ
do ge gɔɔ plao, asa wá tàae kɛ̀ zɔ̃ɔ yã́pi
musu. [14] Tó wá kíaɔ gɔ̃ la bíla gɛ̃ɛ ũ. Gbɛ̃́
pɔ́ buipãleɔ sɛ̀ nɔ ũɔ i bɔ wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo, aai
mɔ gɔɔ pɔ́ wa dìlɛnɛ́wa ń ń wɛ̃́lɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ
ń yã́kpalɛkɛnaɔ, wá Lua pɔ i weewá yã́pi

†**9:12** Bɔa 34.12-16, Iko 7.1-4

musu. 15 Asaɛli nɛ́ Yonatãa ń Tikeva nɛ́
Yaziao mɛ́ bɔ̀ yɑ̃́pi kpɛ ḿpla, ɔ̃ Levii buiɔ
Mɛsulaũ ń Sabetaio zɛ̀ńnɔ.
16 Ɔ̃ zɔ̃̀zɔ pɔ́ sùɔ kɛ̀ lá wa òwa. Sa'ona
Ɛzala uabeleɔ sɛ̀ daɛdaɛ mɛ̀ndodo. À ń tɔ́
dàlau píi. Mɔ kwide gɔɔ sɛ̃́ia zɔ̃́ ɔ̃ gbɛ̃́piɔ
zɔ̃̀lɛ yɑ̃́pi gwàgwa. 17 Mɔ sɛ̃́ia gɔɔ sɛ̃́ia zɔ̃́
aa buipãle sɛnapiɔ yɑ̃́ gwàgwa aa làa píi.

Gbɛ̃́ pɔ́ aa buipãle nɔ sɛ̀ɔ

18 Sa'ona pɔ́ aa buipãle nɔ sɛ̀ɔn kɛ:
Yozada nɛ́ Yesua buiɔ ń a dãunaɛ beeɔ
Maasea, Ɛliɛzɛɛ, Yalibu, Gedalia. 19 Aa
ɔdà kɔ̃ ɔu aa mɛ̀ wa ń nɔpiɔ yá, ɔ̃ an
baade sãsa kpà ń tàae fĩabobɔ ũ. 20 Imɛɛ
buiɔ Anani ń Zebadiao. 21 Aliũ buiɔ
Maasea, Ɛlia, Semaia, Yeiɛli, Uzia. 22 Pa-
suu buiɔ Ɛlioenai, Maasea, Isimaɛla, Nɛ-
tanɛli, Yozaba, Ɛlasa. 23 Levii buiɔ Yoz-
aba, Simɛi, Kelaia pɔ́ wì mɛ lɔ Kelita,
Petaia, Yuda, Ɛliɛzɛɛ. 24 Lɛ̀sina Ɛliasibu
ń bɔ̃́ibɔlɛdɔ̃anaɔ Saluũ ń Teleũo ń Ulio.
25 Isaili kĩni pɔ́ aa buipãle nɔ sɛ̀ɔn
kɛ: Palɔsi buiɔ Lamia, Izia, Malakia, Mi-
amɛ, Ɛleazaa, Malakia, Benaia. 26 Elaũ
buiɔ Matania, Zakali, Yeiɛli, Abadi,
Yelemɔ, Ɛlia. 27 Zatu buiɔ Ɛlioenai, Ɛlia-
sibu, Matania, Yelemɔ, Zabada, Az-
iza. 28 Bebai buiɔ Yohanani, Anania,
Zabai, Atalai. 29 Bani buiɔ Mɛsulaũ,
Maluku, Adaia, Yasubu, Seali, Yelemɔ.
30 Paata Mɔabu buiɔ Adena, Kelala, Be-
naia, Maasea, Matania, Bezalɛli, Binui,
Manase. 31 Aliũ buiɔ Ɛliɛzɛɛ, Isia, Se-
maia, Simɛɔ, 32 Bɛ̃yãmɛɛ, Maluku, Se-
malia. 33 Asuũ buiɔ Matenai, Matata,
Zabada, Ɛlifele, Yelemai, Manase, Simɛi.
34 Bani buiɔ Maadai, Amlaũ, Uɛli, 35 Be-
naia, Bedea, Kelui, 36 Vania, Mɛlemɔ,
Ɛliasibu, 37 Matania, Matenai, Yaasu.
38 Binui buiɔ Simɛi, 39 Selemia, Natã,
Adaia, 40 Manadebai, Sasai, Salai, 41 Aza-
lɛli, Selemia, Semalia, 42 Saluũ, Amalia,
Yosɛfu. 43 Nɛbo buiɔ Yeiɛli, Matitia,
Zabada, Zebina, Yadai, Yoɛli, Benaia.
44 Gbɛ̃́piɔ buipãle nɔ sɛ̀ɛ ḿpii, mɛ́ an nɔpi
keeɔ nɛ́ɔ ì'ińnɔ.

NƐƐMII

Yɛ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Nɛɛmii lá yɛ̃́ pɔ́ kɛ̀ Ɛzala lá guuɔ gbɛa yɛ̃́ dàu a sìuwɛ̃ɛ. Nɛɛmii láá yɛ̃́ pɔ́ a kɛ̃̀ azĩa yɛ̃́ musu láɛ. Nɛɛmii ku sa'ona Ɛzala gɔɔɛ, Pɛɛsiɔ kí Aatasasa ìwaɔ doɛ. Kípi aà gbà zɛ́ aà gɛ Yelusalɛũ kɛkɛ kálɛ. (1.1-2.10) Kɛ́ à kà we, baa kɛ́ gbɛ̃ɛɔ íbɛlɛsɛ̀aànɔ, aà bùsu gbɛ̃ɛɔ dɔ̀aàlɛ, ɔ̃ à Yelusalɛũ bĩ́i kɛ̀kɛ a bò. (2.11-7.72) À zɛ̀ ń Ɛzalao gɔɔ pɔ́ aa kãaaa zɔ̃ɔ kɛ, ɔ̃ Ɛzala Lua ikoyã kyokɛ̀. Levii buiɔ yɛ̃́pi bɔɔlɛkɛ̀ gbɛ̃́ɔnɛ, ɔ̃ baade kɛ̀kɛ zɛ̀ ń Diio. (8.1-10.40) Wà yãeɔ gɔ̃̀gɔ̃ Isaili pɔ́ sù Yelusalɛũɔnɛ, (11.1-12.26) ɔ̃ Nɛɛmii dɔ̀aa Yelusalɛũ bĩ́i sakɛ̃a guu. (12.27-43) Bee gbɛa à kɛ̀kɛ Lua ikoyãeɔ zɛ́ kàlɛnɛ́. (12.44-13.31)

Láɛ bee guu wá è Nɛɛmiiá ãiadeɛ. A wɔ́ɔ vĩ mɛ́ gbɛ̃maaɛ. Yɛ̃́ pɔ́ à su lɛ́ kɛ píi guu ì wabikɛ Luawa a yɛ̃́ musuɛ.

Nɛɛmii Yelusalɛũ kɛ̃̀akɛa

1 Akalia nɛ́ Nɛɛmii yɛ̃́n kɛ: Aatasasa kpalablea wɛ̃̀ baode mɔ pɔ́ wì mɛ Kisele guu má kú kibɛ Susa mɛɛwiau. 2 Ɔ̃ ma dãuna Anani bɔ̀ Yuda bùsuu à mɔ̀ ń gbɛ̃ɛɔ. Ma yãlàlamá Yuda gbɛ̃́ kɔ̃na pɔ́ bɔ̀ zĩ̀zɔkɛuɔ ń Yelusalɛũo musu. 3 Aa wèa aa mɛ̀, gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ zĩ̀zɔkɛu aa tà Yuda bùsuuɔ lɛ́ taasikɛ maamaaɛ, wàlɛ ń láanikɛ, asa Yelusalɛũ bĩ́i gbooaɛ, mɛ́ a bɔlɛ gbaɔ tɛ́kũa. 4 Kɛ́ ma yɛ̃́pi mà, ma zɔ̃lɛ, ɔ̃ wɛ́'i bɔ̀a. Ma ɔ́ɔlɔ̀ gɔɔpla, málɛ lɛye, málɛ wabikɛ Lua Musudewa 5 ma mɛ̀: N yɛ̃́ na Dii Lua Musude. Lua zɔ̃ɔ pɔ́ ì tó ń mɛ séenatan n ũ. Gbɛ̃kɛ guu n bàa ɔ̀ kú ń gbɛ̃́ pɔ́ yenzi aaìɔ n yãdilɛaɔ kũaɔ. 6 Wɛ́tɛ mapi n zɔ̀blenai. Swɛ̃́kpa wabi pɔ́ málɛ kɛma fãanɛ ń gwãasĩnao n zɔ̀blena Isailiɔnɛzi. Málɛ duuna pɔ́ wá kɛ̀nɛ o. Baa mapi ń ma de bɛdeɔ wa duunakɛ̀ sɔ̃ɛ. 7 Wa yãvãikɛ̀nɛ maamaaɛ, wi n yãdilɛaɔ dao, wi n ɔtondɔkĩi gwao, wá n ikoyã pɔ́ ń dìlɛ n zɔ̀blena Mɔiziɛ kũao. 8 To yɛ̃́ pɔ́ ń dìlɛ n zɔ̀blena Mɔiziɛɛ bee dɔngu. N mɛ̀ tó wa bɔ n kpɛ, ńyɔ̃ wá fãaa buipãlɛɔ guuɛ. 9 N mɛ̀ lɔ, tó wa ɛa suma, mɛ́ wá n yãdilɛaɔ kũa wálɛ zĩkɛwà, baa kɛ́ n wá yá e dṹnia lɛ́wa, ńyɔ̃ wá kãaa, ńyɔ̃ suwanɔ gu pɔ́ ń sɛ̀ n tɔ́ kuwàu.‡ 10 Gbɛ̃́piɔá n zɔ̀blenaɔnɛ, n gbɛ̃́ pɔ́ n ń bó ń n iko zɔ̃ɔo ń n gɛ̃̀sa gbãaoɔnɛ. 11 N yɛ̃́ na Dii, swãdɔ mapi n zɔ̀blena wabikɛai ń n zɔ̀blena pɔ́ n yɛ̃́ ì kɛnɛ́ na aa n vĩa vĩɔ wabikɛao. Mapi n zɔ̀blena ma daɛ ń gòmio gbã, kí i ma wɛgwa.

Gɔɔ bee sɔ̃ kípi vɛ̃ɛbɔlɛnan ma ũ.

Kí Aatasasa Nɛɛmii zĩa Yelusalɛũ

2 Aatasasa kpalablea wɛ̃̀ baode mɔ pɔ́ wì mɛ Nisã guu kí ye vɛ̃ɛmi, ɔ̃ má sɛ̀ má kpàwà. A ma dɔ̃ ń oosisio yãao, 2 ɔ̃ à ma la à mɛ̀: Bɔ́yãi n oosìsii? Ńlɛ gyãkɛo. N pɔ mɛ́ yàa? Vĩa ma kũ maamaa, 3 ɔ̃ má òɛ̀: Lua n dɔ̃ ń aafiao, Záai! Ma oosìsi, asa wɛ̃́lɛ pɔ́ ma deziɔ mia kuu gɔ̃̀ bɛzia ũɛ. A bĩ́ibɔlɛ gbaɔ tɛ́kũa.¶ 4 Ɔ̃ a òmɛɛ: Ń ye mà kɛ kpelewa ni? Ma wabikɛ̀ Lua Musudewa gĩa, 5 ɔ̃ má wèwà ma mɛ̀: Kí, tó à kɛ̀nɛ maa, mɛ́ mapi n zɔ̀blena ma yɛ̃́ kàngueɛ, ma zĩ Yuda bùsu wɛ̃́lɛ pɔ́ ma deziɔ mia kuupi, kɛ́ mà e kɛkɛ kálɛ. 6 Kípi na zɔ̃lɛa aà saɛ, ɔ̃ à ma la à mɛ̀: Ńyɔ̃ kɛ we gɔɔ ũma ni? Gɔɔ kpele ńyɔ̃ sui? Kɛ́ kí wè ma gɛai, ɔ̃ ma gɔɔdìlɛɛ̀. 7 Má òɛ̀: Tó à kàngueɛ, lákɛ̃ Uflata baale dɔaanaɔnɛ ǹ kpaa. Oné aa to mà pɛ̃́ ń bùsua e mà gɛ kaò Yuda bùsuu. 8 Lákɛ̃ n líkpɛ dɔ̃̀ana Asafaɛ lɔ. Oɛ aà ma gba lí mà zɛgikĩi pɔ́ kú Lua kpɛ́ saɛ gbaɔ kɛò ń bĩ́ibɔlɛ gbaɔ ń kpɛ́ pɔ́ máɔ kuu pɔ́o. Ɔ̃ kí lá pɔ́ má gbɛ̀awaɔ kpàa, asa ma Lua ɔ kuamalaɛ. 9 Kí sosa badeɔ ń sɔ̃deɔ dàmɛɛ aa gɛmanɔ. Ɔ̃ ma

‡**1:9** Iko 28.64, 30.2-5
¶**2:3** 2Kia 25.8-10

gɛ Uflata baale dɔaanaɔ lè, ma kí láɔ kpà-
má. 10 Kɛ́ Oloni gbɛ̃́ Sambala ń a ìwa To-
bia, Amɔni buio mà gbɛ̃e mɔ̀ Isailiɔ gwea
kɑ̃́fĩi, à kɛ̀nɛ́ ĩ́i maamaaɛ.
11 Kɛ́ ma ka Yelusalɛũ, ma kɑ̃́mabò
gĩa gɔɔ àaɔ̃. 12 Ɔ̃ ma fɛlɛ gwɑ̃asĩna ń
gbɛ̃eɔ, mi yɑ̃́ pɔ́ ma Lua dà ma sɔ̃u mà
kɛ Yelusalɛũ o gbɛ̃eɛo. Ma di zàa'ĩna
kpɛ, gbɛ̃́ kĩniɔ bɛ kɛ̀sɛ. 13 Ma bɔ Guzulɛ
Bɔlɛu gwɑ̃́, ma mipɛ̀ Gbɛ̃gbon lɔ̀ɔwa ń
Tufua Bɔlɛo. Málɛ Yelusalɛũ bĩ́i pɔ́ daaĩa
gwagwa ń a bɔlɛ gbà tɛ́kũaɔ. 14 Ɔ̃ ma
gɛ aɛ e Nibɔna Bɔlɛ ń kí íkalɛkĩio. Gue
ku we, ma zàa'ĩna i fɔ̃ gɛ̃̀uo, 15 ɔ̃ má bɛ
swa'ɛu gwɑ̃́, málɛ bĩ́i gwagwa. Ɔ̃ ma ɛa
su, ma gɛ̃ Guzulɛ Bɔlɛu. 16 Gbɑ̃adeɔ gu pɔ́
ma gɛu ge yɑ̃́ pɔ́ má kɛ̀ dɔ̃o, asa mi yɑ̃e o
Yudaɔnɛ gĩao, baa sa'onaɔ ge kíabuiɔ ge
gbɑ̃adeɔ ge gbɛ̃́ kĩni pɔ́ aa zĩpi kɛɔ. 17 Ɔ̃
má ònɛ́: A taasi pɔ́ wá lé èó? Yelusalɛũ gɔ̃̀
bɛzia ũ, a bĩ́ibɔlɛɔ tɛ́kũa. À to wà ɛa bĩ́i-
boi lɔ, kɛ́ wásu wàɔ dɛ láanipɔ ũ lɔo yɑ̃́i.
18 Má ònɛ́ lɔ lá ma Lua ɔkùmala ń yɑ̃́ pɔ́
kí òmɛɛo. Ɔ̃ aa mɛ̀: Wà fɛlɛ na a boawa.
Ɔ̃ aa nà zĩ maapiwa ɔplapla.
19 Kɛ́ Oloni gbɛ̃́ Sambala ń a ìwa To-
bia, Amɔni buio ń Laalubu bui Gɛsɛũo a
baomà, aa wá àlafiikɛ̀, aa sakàwágu aa
mɛ̀: Bɔ́ álɛ kɛ wei? Álɛ bɔ kí yɑ̃́ kpɛ yɔ̃oo?
20 Ɔ̃ ma a zɑ̃sìmá ma mɛ̀: Lua Musude
a wá daɛ ń gòmio. Wápiɔ aà zɔ̀blenaɔ,
Yelusalɛũ bĩ́iboa wálɛ nawà kɛ. Ápiɔ sɔ̃
á baa ku lao. Á yɑ̃́ kú la lɔo, á tɔ́ àɔ dɔ
gbɛ̃egu wɛ̃́lɛpi guu la lɔo.

Yelusalɛũ bĩ́ibonaɔ

3 Sa'ona Ɛliasibu ń a gbɛ̃ sa'onaɔ ɛ̀a
Sɑ̃ Bɔlɛ bò. Aa a sakɛ̃̀, ɔ̃ aa a gbaɔ
pɛ̀lɛpɛlɛ. Aa bĩ́i sakɛ̃̀ e za Basɔo Kalanga ń
Ananɛli Kalangao. 2 An saɛ Yelikodeɔ bĩ́i-
bò. An saɛ Imɛli nɛ́ Zakuu bĩ́ibò. 3 Asenaa
bɛdeɔ ɛ̀a Kpɔ̀ Bɔlɛ bò, aa a zaɔ dàda, aa a
gbaɔ pɛ̀lɛpɛlɛ, aa a mɔɔ ń a gbɑ̃́aɔ dàu.
4 An saɛ Ulia nɛ́ Mɛlemɔ, Akozi tɔũna
bĩ́i kɛ̀kɛ bò. Aà saɛ Bɛlɛkia nɛ́ Mɛsulaũ,
Mɛsezabɛli tɔũna kɛ̀kɛ bò. Aà saɛ Baana
nɛ́ Zadoki kɛ̀kɛ bò. 5 Aà saɛ Tekoadeɔ bĩ́i
kɛ̀kɛ bò, kási an gbɛ̃zɔ̃ɔɔ gì zĩ gbɑ̃a pɔ́
dɔaana dànɛ́ kɛiɛ.
6 An saɛ Pasea nɛ́ Yoiada ń Besodia nɛ́
Mɛsulaũo Bɔlɛ Zi bò. Aa a zaɔ dàda aa a
gbaɔ pɛ̀lɛpɛlɛ, aa a mɔɔ ń a gbɑ̃́aɔ dàu.
7 An saɛ Gabaɔ̃ɔ gbɛ̃́ Mɛlatia ń Mɛlɔnɔ
gbɛ̃́ Yadɔ̃o bĩ́i kɛ̀kɛ bò ń Gabaɔ̃ɔdeɔ ń
Mizipadeɔ e za Uflata baala dɔaana bɛ.
8 An saɛ Alaia nɛ́ Uziɛli pɔ́ ì vua zĩ kɛ
bĩ́i kɛ̀kɛ bò. Aà saɛ tulalekɛna Anania
kɛ̀kɛ bò e za bĩ́i yàasa kĩ́i. 9 Aà saɛ Hulu
nɛ́ Lefaia, Yelusalɛũ kpɛdo kía, bĩ́i kɛ̀kɛ
bò. 10 Aà saɛ Alumafa nɛ́ Yedaia bĩ́i pɔ́
bɔaa ń a bɛo kɛ̀kɛ bò. Aà saɛ Asabana
nɛ́ Atusu kɛ̀kɛ bò. 11 Aliũ nɛ́ Malakia ń
Paata Mɔabu nɛ́ Asubuo gupɑ̃le kɛ̀kɛ bò
ń Kĩna Kalangao. 12 An saɛ Aloese nɛ́
Saluũ, Yelusalɛũ kpɛdo kía, bĩ́i kɛ̀kɛ bò
sɑ̃nu ń a nɛnɔɛɔ. 13 Anuni ń Zanɔadeɔ
Guzulɛ Bɔlɛ kɛ̀kɛ. Aa ɛ̀a bò aa a gbaɔ
pɛ̀lɛpɛlɛ, aa a mɔɔ ń a gbɑ̃́aɔ dàu. Aa
bĩ́i kɛ̀kɛ bò lɔ gɑ̃̀sĩsuu ɔ̀aa sɔo e à gɛ̀ pɛ̀
Pɔtuogbɔ̃ Bɔlɛwa. 14 Lekabu nɛ́ Malakia,
Bɛtakɛlɛũ fɑ̃́ani kí, Pɔtuogbɔ̃ Bɔlɛ kɛ̀kɛ.
À ɛ̀a bò, à a gbaɔ pɛ̀lɛpɛlɛ, à a mɔɔ ń
a gbɑ̃́aɔ dàu. 15 Kɔloze nɛ́ Saluũ, Mizipa
fɑ̃́ani kí, Nibɔna Bɔlɛ kɛ̀kɛ. À ɛ̀a bò a dɔ̀,
à a gbaɔ pɛ̀lɛpɛlɛ, à a mɔɔ ń a gbɑ̃́aɔ dàu.
À bĩ́i pɔ́ kú Siloe Íkalɛkĩi saɛ kɛ̀kɛ bò lɔ za
kibɛ kaa saɛ e à gɛ̀ pɛ̀ Davidi Wɛ̃́lɛ dɛdɛk-
ĩiwa. 16 A gbɛa Azebu nɛ́ Nɛɛmii, Bɛzuu
fɑ̃́ani kpɛdo kí, bĩ́i kɛ̀kɛ bò e Davidi bɛ
gɛvĩkĩi saɛ ń íkalɛkĩi pɔ́ wa yɔ̃̀o ń Nɛgɔ̃-
naɔ Kpɛ́o.
17 A gbɛa Bani nɛ́ Leuũ ń Levii buiɔ bĩ́i
kɛ̀kɛ bò. A gbɛa Asabia, Kɛila fɑ̃́ani kpɛdo
kí, a fɑ̃́ani bĩ́i kɛ̀kɛ bò. 18 A gbɛa Enada nɛ́
Bavai, Kɛila fɑ̃́ani kpɛdo kí, a fɑ̃́ani bĩ́i
kɛ̀kɛ bò. 19 Aà saɛ Yesua nɛ́ Ezɛɛ, Mizipa
kí, bĩ́i pɔ́ bɔaa ń gɔ̃kɛbɔkpɛo kɛ̀kɛ bò e bĩ́i
golawa. 20 A gbɛa Zabai nɛ́ Baluku kɔaikɛ̀
à bĩ́i kɛ̀kɛ bò za golawa e à gɛ̀ pɛ̀ sa'onkia
Ɛliasibu bɛ kpɛɛlɛwa. 21 A gbɛa Ulia nɛ́
Mɛlemɔ, Akozi tɔũna gupɑ̃le kɛ̀kɛ bò za
Ɛliasibu bɛ kpɛɛlɛ e aà ua lɛ́wa.

22 A gbɛa sa'ona pɔ́ kãi ń Yelusalɛũɔ bı̃́i
kɛ̀kɛ bò. 23 A gbɛa Bɛ̃yãmɛɛ ń Asubuo bı̃́i
pɔ́ bɔaa ń ń bɛo kɛ̀kɛ bò. A gbɛa Maasea
nɛ́ Azalia, Anania tɔũna bı̃́i pɔ́ kú a bɛ
saɛ kɛ̀kɛ bò. 24 A gbɛa Enada nɛ́ Binui gu-
pãle kɛ̀kɛ bò za Azalia bɛ e à gɛ̀ pɛ̀ bı̃́i go-
lawa. 25 Uzai nɛ́ Palala bı̃́i kɛ̀kɛ bò za go-
lawa e kalanga pɔ́ bɔaa ń kibɛo dakpɛu-
naɔ ua saɛ. A gbɛa Palɔsi nɛ́ Pedaia 26 ń
Lua ua zı̃kɛna pɔ́ kú Ofɛli sı̃̀sı̃ musuɔ bı̃́i
kɛ̀kɛ bò Í Bɔlɛ kpɛɛlɛ gukpɛ oi e à gɛ̀ pɛ̀
kalangapiwa.
27 A gbɛa Tekoadeɔ bı̃́i kɛ̀kɛ bò
za kalanga zɔ̃ɔpi saɛ e sı̃̀sı̃pi bı̃́iwa.
28 Sa'onaɔ bı̃́i pɔ́ kú Sɔ̃́ Bɔlɛ saɛ kɛ̀kɛ bò,
baade ń bı̃́i pɔ́ kú a bɛ saɛo. 29 A gbɛa
Imɛɛ nɛ́ Zadoki bı̃́i pɔ́ kú a bɛ saɛ kɛ̀kɛ
bò. A gbɛa Sekania nɛ́ Semaia pɔ́ dɛ
Gukpɛ Bɔlɛ dɔ̃̀ana ũ bı̃́i kɛ̀kɛ bò. 30 A
gbɛa Selemia nɛ́ Anania ń Zalafa nɛgɔ̃ɛ
soolode Anunio gupãle kɛ̀kɛ bò. A gbɛa
Bɛlɛkia nɛ́ Mɛsulaũ bı̃́i pɔ́ kú a kpɛ́ saɛ
kɛ̀kɛ bò. 31 A gbɛa vuazı̃kɛna Malakia
bı̃́i kɛ̀kɛ bò e Lua ua zı̃kɛnaɔ ń laatanaɔ
bɛ Mifɛka Bɔlɛ saɛ e à gɛ̀ pɛ̀ kpɛ́ pɔ́ kú
bı̃́i golawa. 32 Vuazı̃kɛnaɔ ń laatanaɔ mɛ́
bı̃́i kɛ̀kɛ bò kpɛ́ pɔ́ kú bı̃́i golawa ń Sã
Bɔlɛo zãnguo.

Íbɛlɛsɛa ń Yelusalɛũ bı̃́ibonaɔ

33 Kɛ́ Sambala mà wá Yudaɔ wálɛ
Yelusalɛũ bı̃́i bo, aà pɔ pà, aà za fɛ̃̀ maa-
maa, ɔ̃ àlɛ wá awiambɔ. 34 A ò a gbɛ̃́ɔ ń
Samali zı̃gɔ̃ɔ wáa à mɛ̀: Bɔ́ Yuda gianapiɔ
lɛ́ kɛɛɛɛ? Aa fɔ̃ ɛa bı̃́ipi boe? Aa sa'o aai
zı̃pi nɛ gɔɔ do nia? Aa fɔ̃ wɛ̃́lɛpi vu ń gbɛ
pɔ́ tɛkũ̀ à dàaı̃piɔe? 35 Amɔni bui Tobia
ku aà saɛ, ɔ̃ à mɛ̀: Bı̃́ pɔ́ aalɛ bopi, tó
gbɛ̃gbona dɛ̀dɛwà, a gbɛɔ gbooɛ fá!
36 Ɔ̃ ma mɛ̀: Wá Lua, wá yãma, asa aa
nifɛ̃̀wáziɛ. Tó wá awiana pɔ́ aalɛ bɔ wi
ń musu. To wà ń kṹkũ wà táńnɔ zı̃̀zɔɔ
ũ. 37 Ńsu láka ń tàaeɔlao. Ńsu ǹ ń duuna
bãdɛo, asa aa bı̃́ibonaɔ sɔ̃̀sɔ̃ɛ. 38 Màa wa
bı̃́ipi bò e à pɛ̀kɔ̃wa mɛ́ a lɛsı̃ kà guo, asa
gbɛ̃́ɔ lɛ́ zı̃pi kɛ ń nɔ̀sɛmɛndooɛ.

4 Kɛ́ Sambala ń Tobiao ń Laalubuɔ ń
Amɔniɔ ń Asedodadeɔ mà Yelusalɛũ
bı̃́ikɛkɛa lɛ́ gɛ́ aɛ mɛ́ gufooɔ lɛ́ tata, an
pɔ pà maamaa. 2 Ɔ̃ aa lɛkpàaı̃ ḿpii, aa
mɛ̀ wa mɔ lɛ́lɛ Yelusalɛũwa, wi yãkele
liańzi. 3 Ɔ̃ wa wabikɛ̀ wá Luawa, mɛ́ wa
gudɔ̃anaɔ dìlɛdilɛ fãanɛ ń gwãası̃nao an
yã́i. 4 Ɔ̃ wá Yudaeɔ mɛ̀: Asosɛnaɔ yɛ̃̀ɛɛ lɛ́
láa. Gbɛ pɔ́ wa gbòo wa dàaı̃ zɔ̃ɔ, wá fɔ̃
bı̃́ipi bo wà a midɛo. 5 Wá ibɛɛɔ mɛ̀, e
wàɔ gɛ́ ń yã́ dɔ̃i, wa siwágu, wi wá dɛdɛɛ,
zı̃pi i gɔ̃ kpaa zɛ́u. 6 Wá gbɛ̃́ pɔ́ kú ń saɛɔ
mɔ òwɛ̃ɛ à kà gɛ̃n kwi aa mɛ̀: Aalɛ bɔ
gupiiu, aa ye mɔ lɛ́lɛiwáɛ. 7 Ɔ̃ ma gbɛ̃́ɔ
dìlɛdilɛ bı̃́ifooɔ guu ń a gu pɔ́ ɛɛũɔ. Ma ń
dílɛdilɛ daɛdaɛ, baade ń a fɛ̃ndao ń a sɔ̃-
nao ń a sáo. 8 Kɛ́ ma wɛtɛ̀ guɔi, ma fɛlɛ ò
kíabuiɔnɛ ń gbãadeɔ ń gbɛ̃́ kı̃niɔ ma mɛ̀:
Ásu vı̃akɛnɛ́o. Àɔ dɔ̃ kɛ́ Dii zɔ̃ɔ, ì tó ń mɛ
séenata. À zı̃ka á gbɛ̃́ɔnɛ ń á nɛgɔ̃ɛɔ ń á
nɛnɔɛɔ ń á naɔ ń á bɛɔ. 9 Kɛ́ wá ibɛɛɔ mà
Lua ń fú, a tò wa ń lɛkpaaı̃ feena mà, ɔ̃
wápii wa ɛa na bı̃́iboawa, baade ń a zı̃o.
10 Za gɔɔ bee ma gbɛ̃́ɔ kpaalɛ̀ lɛɛ pla.
Gbɛ̃eɔ lɛ́ zı̃kɛ mɛ́ gbɛ̃eɔ sɔ̃na kũa ń sɛ̀ng-
baoo ń sáo ń mɔ̀ ulao daa. Kíaɔ sı̃ gbɛ̃́ pɔ́
lɛ́ bı̃́iboɔ kpɛ. 11 Gbɛ̃́ pɔ́ aso sɛaɔ aso kũa ɔ
do, gɔ̃kɛbɔ ɔ do. 12 Bı̃́ibonaɔ fɛ̃nda dɔa ń
pi ḿpii. Kuupɛna ìɔ ku ma saɛ. 13 Ɔ̃ má ò
kíabuiɔnɛ ń gbãadeɔ ń gbɛ̃́ kı̃niɔ: Zı̃ dasi
mɛ́ bı̃́ipi gbã̀a, ɔ̃ wa kɔ̃kpaalɛ̀kpaalɛ a lɛ́u.
14 Gu pɔ́ á mà wàlɛ kuupɛu, à kãaawázi
we, wá Lua i zı̃kawɛ̃ɛ. 15 Ɔ̃ wa ɛa na zı̃wa,
gbɛ̃eɔ sɔ̃na kũa za guluuluui e saanaɔ gɛ̀
bìlɛò. 16 Zı̃beezı̃ má ò gbɛ̃́ɔnɛ: Á baade lí
i Yelusalɛũ la ń a ìwaɔ, kɛ́ aàli e gudɔ̃a
gwã́, aàli zı̃kɛ fãanɛ. 17 Mapi ń ma dãu-
naɔ ń ma ìwaɔ ń gudɔ̃ana pɔ́ kumanɔɔ,
wili wá pɔkasa bɔo, baade ìɔ a gɔ̃kɛbɔ
kũa a ɔplaauɛ.

Nɛɛmii zɛa ń taasideɔ

5 Gɔɔ bee wá Yudaeɔ ń ń naɔ lɛ́ wi-
ilɛ ń gbɛ̃́ɔwa maamaa. 2 An gbɛ̃eɔ mɛ̀:
Wápiɔ ń wá nɛ́ɔ, wá dasi. Wá ye pɔ́wɛnai
wà pɔble, wí e wàɔ aafia. 3 An gbɛ̃eɔ mɛ̀

lɔ: Nɔana ku, ɔ̃ wa wá buaɔ ń wá vɛ̃ɛbuɔ
ń wá kpɛ́ɔ tɔ̀ɔma dìlɛ pɔ́wɛna yɑ̃́i. [4] An
gbɛ̃ɛɔ mɛ̀: Wa ɔ̃a sɛ̃̀a, kɛ́ wà wá buaɔ ń
wá vɛ̃ɛbuɔ falu kpa kíwa yɑ̃́i. [5] Baa tó wá
bui doũɛ, mɛ́ wá nɛ́ɔ doũ ń ń nɛ́ɔ, wálɛ
wá nɛ́ɔ yiamá zɔɔ ũ teasi. Wá nɛnɔɛɛɔ lɛ́
zɔble kɔ̀, mɛ́ wá gbãa i ka wà pɔe kɛo,
asa wá buaɔ ń wá vɛ̃ɛbuɔ gɔ̃̀ ń pɔ́ ũɛ.
[6] Kɛ́ ma ń wiipi mà ń gbɛ̃́ɔ káala pɔ́
aa kɛ̀o, ma pɔ pà maamaa. [7] Ma yɑ̃́pi
wàaipà ma sɔ̃ guu, ɔ̃ ma zɔadɔ̀ kíabuiɔ
ń gbãadeɔwa má ònɛ́: Á baade lɛ́ ɔ'idia
a gbɛ̃́deeɛ.[§] Ɔ̃ ma mɛ̀ wà bíla kãaa an
yɑ̃́pi yɑ̃́i. [8] Má ònɛ́: Wa wá gbɛ̃́ Yuda pɔ́
gɔ̃̀ buipãleɔ pɔ́ ũɔ bò wá gbãa lɛ́u, ɔ̃ á tò
á gbɛ̃́ɔ lɛ́ ńzĩa yiawá lɔa? Ɔ̃ aa nílɛ kpɛ̃́,
aai yãe e ɔ̀o. [9] Ɔ̃ ma ɛa ma mɛ̀: Yɑ̃́ pɔ́
álɛ kɛpi maao. Ɔ̀ɔ wá Lua vĩa vĩ, kɛ́ wá
ibɛɛ buipãleɔ su wá sɔ̃́sɔ̃o yɑ̃́i. [10] Mapi ń
ma daɛɔ ń ma ìwaɔ, wa ɔ̃a ń pɔ́wɛnao
sɛ̃anɛ́ sɔ̃. À ɔ'idianɛ́ tó sa, [11] í ń buaɔ ń ń
vɛ̃ɛbuɔ ń ń kù kpɛ́ɔ ń ń kpɛ́ɔ sɔaanɛ́ ń pɔ́
basɔode pɔ́ álɛ símá ɔ'i ũo, ɔ̃a ń pɔ́wɛnao
ń vɛ̃ɛo ń nísio píi. [12] Ɔ̃ aa mɛ̀: Wá sɔaanɛ́,
wá pɔe wɛɛlɛmá lɔo. Wá kɛ lá ń òwa. Ɔ̃
ma sa'onaɔ sìsi, má tò gbɛ̃́piɔ lakpà ńz-
ĩala lá aa a lɛgbɛ̃̀wa. [13] Ma a ulada kpòɛ
ma mɛ̀: Lua gbɛ̃́ pɔ́ i zĩkɛ lɛ́ pɔ́ á gbɛ̃̀piwao
kpoɛ màa, i aà bɛ ń aà àizɛɛɔ siwà. Lua
aà kpoɛ aà gɔ̃ gii màa. Bíla mɛ̀: Ãmi! Ɔ̃ aa
Dii sáaukpà. Ɔ̃ gbɛ̃́ɔ kɛ̀ lá aa a lɛgbɛ̃̀wa.
[14] Bee gbɛa za gɔɔ pɔ́ Aatasasa ma
dilɛ Yuda bùsu dɔaana ũ a kpalablea
wɛ̃̀ baode zĩ́ e a wɛ̃̀ baakwi ń plaode
guu, à kà wɛ̃̀ kuɛpla, mapi ń ma daɛɔ
wi dɔaanakɛblɛ bleo. [15] Dɔaana káau
pɔ́ dɔ̀aamɛɛɔ aso gbia tɔ̃̀ gbɛ̃́ɔwa, aa
pɔblea ń vɛ̃ɛo sì baadewa ń ãnusu ɔwatɛ̃
blablao. An ìwaɔ gbãablɛ̀má lɔ. Mapi sɔ̃
mi kɛ màao, asa má Lua vĩa vĩ. [16] Ma
mɛkpà bĩ́ipi boawa, mi tɔɔlɛ sɛ́ ma pɔ́
ũo. Ma ìwaɔ kãaaa we zĩpi yɑ̃́iɛ. [17] Yu-
daɔ ìɔ pɔble ma bɛ gbɛ̃ɔn basoplakwikwi,
gbãadeɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ bui pɔ́ liaawáziɔ
kĩ́iɔ. [18] Lá gu lɛ́ dɔ wìɔ zu kɛkɛmɛɛ mɛ̀n-
dodo ń sã mɛkpaaɔ mɛ̀n soolosoolo ń
koɔ, mɛ́ wìɔ vɛ̃ɛ ba zɔ̃ɔzɔ̃ɔ gɔɔ kwi ń gɔɔ
kwio. Gia ń beeo mi dɔaanakɛblɛ gbɛa-
máo, asa zĩ pɔ́ gbɛ̃́ beeɔ lɛ́ kɛ zɔ̃ɔ. [19] Ma
Lua, yãmaa pɔ́ má kɛ̀ gbɛ̃́ beeɔnɛ píi àɔ
dɔngu.

Nɛɛmii ibɛɛɔ wɛɛlɛ ɔ̃nɔkɛaɛ̀

[6] Ma bĩ́ibò má làa, a fòo ku guei lɔo,
ãma mi a bɔlɛ gbaɔ pɛ́lɛpɛlɛ gĩao. Kɛ́
Sambala ń Tobiao ń Laalubu bui Gɛsɛũo
ń ma ibɛɛ kĩniɔ a baomà, [2] Sambala ń
Gɛsɛũpio lɛ́kpãsãkɛ̀mɛɛ aa mɛ̀ mà mɔ
dańlɛ Onɔ guzulɛ wɛ̃́lɛe guu. Vãi ɔ̃ aalɛ
wɛɛlɛmanɔ. [3] Ma gbɛ̃́ɔ zĩ̀má ma mɛ̀: Málɛ
zĩ zɔ̃ɔ kɛɛ, má e mà mɔo. Má e mà zĩpi to
we mà mɔ á kĩ́io. [4] Aa lɛ́kpãsãpi kɛ̀mɛɛ
gɛ̃n síiɔ̃ɛ, mɛ́ ma yɑ̃́pi zãsìmá màa píi.
[5] A gɛ̃n sɔode Sambala a ìwae zĩ̀a. A taala
pɔ́ wi kɑ̃́n'ɔ nawào kũa. [6] Wa kɛ̃̀ lápi guu
wà mɛ̀: Wà yãe feena mà buipãleɔ kĩ́i, ɔ̃
Gɛsɛũ mɛ̀ sĩanaɛ. À mɛ̀ mpi ń Yuda kĩniɔ
a zɛò à bɔ kí yɑ̃́ kpɛɛ. A yɑ̃́i álɛ bĩ́ipi boi.
Wà mɛ̀ lɔ ń ye ǹ gɔ̃ Yudaɔ kía ũɛ, [7] ɔ̃ n
ãnabiɔ dìlɛ aa o Yelusalɛũ ḿmɛ ń dɛ ń
kía ũ. Kí a yɑ̃́pi ma. Ayãmɛto mɔ wà lɛk-
paaĩ. [8] Ɔ̃ ma lɛ́kpãsãkɛ̀ɛ ma mɛ̀: Yɑ̃́ pɔ́ ńlɛ
o kuo. Ḿmɛ n yɑ̃́pi ò nzĩawa. [9] Ampii aa
ye vĩa ma kũ aa mɛ̀ wá ɔ a gɔ̃ dɔwáziɛ,
wá e zĩpi midɛo. Ma Lua, ma ɔ gba gbãa.
[10] Gɔɔewa ma gɛ Delaia nɛ́ Semaia,
Mɛtabɛli tɔũna bɛ, asa à azĩa yè a kpɛ́u. À
mɛ̀: Wà kpaaũ Lua kpɛ́u, wí a gbatawálɛ,
asa gbɛ̃́ɔ lɛ́ mɔ́ n dɛiɛ. Aa mɔ n dɛi gwɑ̃́aɛ.
[11] Ɔ̃ ma mɛ̀: Ma taa ì bàalɛa? Ma taa
a fɔ̃ gɛ ulɛ Lua kpɛ́u mazĩa misia yɑ̃́ia?
Má gɛo. [12] Má dɔ̃ mazĩawa aà yɑ̃́pi i bɔ
Lua kĩ́io. À ãnabikɛpi kɛ̀ ma yɑ̃́ musu, kɛ́
Tobia ń Sambalao fĩabòɛ̀ yɑ̃́iɛ. [13] Màa à
fĩabòɛ̀, kɛ́ vĩa e ma kũ mà duunakɛ mà
gɛ́ we, aai gbasa ma tɔ́ ɔ̃̀ɔkpa aa ma sɔ̃́sɔ̃.
[14] Ma Lua, to Tobia ń Sambalao yãkɛapi
àɔ dɔngu. To nɔɛ ãnabi Nɔadia yɑ̃́ àɔ

[§] **5:7** Bɔa 22.24

dɔngu lɔ ń ãnabi kĩni pɔ́ aa ye vĩa ma
kũɔ.

Yelusalɛũ bı̃́i midɛa

15 Gɔɔ blakwi ń plao gbɛa wa bı̃́ipi
mìdɛ mɔ pɔ́ wì mɛ Ɛlulu gɔɔ baasɔodezĩ.
16 Kɛ́ wá ibɛɛɔ a baomà, mɛ́ bui pɔ́
liaawáziɔ wɛsìɛ, an kã́ gà, aa dɔ̃̀ sa
kɛ́ wa zĩpi kɛ̀ ń wá Lua gbãaoɛ.
17 Gɔɔbeezĩ Yuda kíabuiɔ lɛ́ lá kpã́sã To-
biaɛ mɔ̀ɔmɔɔ, mɛ́ Tobiapi lɛ́ kpã́sãnɛ́.
18 Yudaɔ yãyèaànɔ dasi, asa Ala nɛ́ Seka-
nia mɛ́ aà ã̀nsue ũ, mɛ́ Bɛlɛkia nɛ́ Mɛsulaũ
mɛ́ Tobiapi nɛ́ Yohanani ã̀nsue ũ. 19 Aaì
aà sáaukpa ma wáa lɔ, ɔ̃ aaì ɛa ma yã́
dau siuɛ̀. Tobiapi láɔ kpã̀sãmɛɛ lɔ, kɛ́ vĩa
e ma kṹ.

7 Kɛ́ wà bı̃́ibò mɛ́ ma a bɔlɛ gbaɔ
pɛ̀lɛpɛlɛ, wà bı̃́ibɔlɛdɔ̃anaɔ ń lɛ̀sinaɔ
ń Levii buiɔ dìlɛ. 2 Ɔ̃ ma a dãuna Anani
dìlɛ Yelusalɛũ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ ń kibɛ ziia Ana-
niao, asa gbɛ̃́ náaideɛ. A Lua vĩa vĩ dɛ
gbɛ̃́ dasidela. 3 Má ònɛ́: Wasuli Yelusalɛũ
bɔlɛ gbaɔ wẽo e ĩatɛ̃ gɛ lí gbãakũ. Wàli
zɛtata wà gbã́aɔ dau e bı̃́ibɔlɛdɔ̃anaɔ tá.
Wà Yelusalɛũdeɔ dilɛdilɛ gudɔ̃anaɔ ũ lɔ,
an gbɛ̃ɛɔ aaɔ ku gudɔ̃akĩi, an gbɛ̃ɛɔ ń bɛ
saɛ. 4 Wɛ̃́lɛpi zɔ̃ɔ mɛ́ a bàlumaɔ vĩ, mɛ́ gbɛ̃́
pɔ́ kú weɔ bílao. Wi e ɛ̀a a kpɛ́ɔ dɔ̀dɔ
yãao. 5 Ma Lua làasoo dàmɛɛ ma sɔ̃u, ɔ̃
ma kíabuiɔ kã̀aa ń gbãadeɔ ń gbɛ̃́ kĩniɔ
píi, kɛ́ wà ń tɔ́ dalau ń buiwa yã́i.

6 Babɛli kí Nɛbukanɛza Isailiɔ kũ̀kũ
zĩ̀zɔɔ ũ yãa, à tàńnɔ Babɛli. An gbɛ̃́ pɔ́
bɔ̀ zĩ̀zɔkɛpiu aa sù Yelusalɛũ ń Yuda bù-
suo, baade ń a bɛoɔn kɛ: 7 Aa sù ń Zolob-
abɛlio ń Yesuao ń Nɛɛmiio ń Azaliao ń
Laamiao ń Naamanio ń Maadoseo ń Bil-
isão ń Misipaao ń Bigivaio ń Leuũo ń
Baanao sãnu.

Isaili gɔ̃ɛ pɔ́ sùpiɔ naoan kɛ:
8 Palɔsi buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ pla ń
baswaaɔ̃kwi ń plao (2.172). 9 Sefatia
buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń baswaaɔ̃kwi ń
plao (372). 10 Ala buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃o
ń blakwi ń plao (652). 11 Paata Mɔabu
bui pɔ́ dɛ Yesua ń Yoabuo buiɔ ũɔ gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ pla ń ɔ̀aa síiɔ̃ ń bao plasaio
(2.818). 12 Elaũ buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa soolo
ń blakwi ń síiɔ̃o (1.254). 13 Zatu buiɔ
gbɛ̃ɔn ɔ̀aa síiɔ̃ ń blasɔoo (845). 14 Zakai
buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃ ń baswaaɔ̃o (760).
15 Binui buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃ ń blakwi
plasaio (648). 16 Bebai buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa
àaɔ̃ ń baasɔo ń àaɔ̃o (628). 17 Azegada
buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ pla ń ɔ̀aa do ń
basoolo ń plao (2.322). 18 Adonikaũ
buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃ ń bàaɔ̃sɔo ń plao
(667). 19 Bigivai buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ
pla ń bàaɔ̃sɔo ń plao (2.067). 20 Adini
buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃ ń bàaɔ̃ sɔosaio
(655). 21 Atee pɔ́ dɛ Ezekia bui ũ buiɔ
gbɛ̃ɔn basɔo plasai (98). 22 Asuũ buiɔ
gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń basoolosɔo ń àaɔ̃o (328).
23 Bezai buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń basoolosɔo
mɛ̀ndosaio (324). 24 Alifi buiɔ gbɛ̃ɔn
basɔokwi ń plao (112). 25 Gabaɔ̃ɔ buiɔ
gbɛ̃ɔn basɔo sɔosai (95). 26 Bɛtɛlɛũdeɔ
ń Nɛtofadeɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do kuɛplasai
(188). 27 Anatodeɔ gbɛ̃ɔn basoolosɔo ń
àaɔ̃o (128). 28 Bɛtazamavɛdeɔ gbɛ̃ɔn
bla ń plao (42). 29 Kiliayaaliũdeɔ ń
Kefiladeɔ ń Beelodeɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃ ń
basopla ń àaɔ̃o (743). 30 Lamadeɔ ń
Gɛbadeɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃ ń bao ń mɛ̀ndoo
(621). 31 Mimasadeɔ gbɛ̃ɔn basoolo ń
plao (122). 32 Bɛtɛlideɔ ń Aideɔ gbɛ̃ɔn
basoolo ń àaɔ̃o (123). 33 Nɛbo pãle buiɔ
gbɛ̃ɔn blakwi ń plao (52). 34 Elaũ pãle
buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa soolo ń blakwi ń síiɔ̃o
(1.254). 35 Aliũ buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń
basooloo (320). 36 Yelikodeɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa
do ń basoplasɔoo (345). 37 Lodideɔ ń
Adidadeɔ ń Onɔdeɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃ ń
basoolo ń mɛ̀ndoo (721). 38 Senaadeɔ
gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ àaɔ̃ ń ɔ̀aa síiɔ̃ ń
basoolokwio (3.930).

39 Sa'ona bui pɔ́ sùɔn kɛ: Yesua bui
Yedaia buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa sɔo baasɔo ń plao
sai (973). 40 Imɛɛ buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa sɔo
ń blakwi ń plao (1.052). 41 Pasuu buiɔ
gbɛ̃ɔn ɔ̀aa soolo ń blasɔo ń plao (1.247).

42 Aliũ buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa sɔo ń gɛ̃o ń plao
(1.017).
43 Levii bui pɔ́ sùɔn kɛ: Odeva bui
Yesua ń Kamiɛlio buiɔ gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwi ń
síiɔ̃o (74). 44 Asafa bui lɛ̀sinaɔ gbɛ̃ɔn ba-
soplasɔo ń àaɔ̃o (148). 45 Saluũ ń Ateeo
ń Talemɔo ń Akubuo ń Atitao ń Sobaio
bui bĩ́ibɔlɛdɔ̃anaɔ gbɛ̃ɔn basopla plasai
(138).
46 Lua ua zĩkɛnaɔá gbɛ̃́ɛ beeɔ buiɔnɛ:
Ziha, Asufa, Tabao, 47 Kelosi, Siaa,
Padoni, 48 Lebana, Agaba, Salemai,
49 Anana, Gideli, Gaaa, 50 Leaia, Lezini,
Nɛkoda, 51 Gazaũ, Uza, Pasea, 52 Besai,
Mɛuniũ, Nɛfusiũ, 53 Babuku, Akufa,
Aluu, 54 Bazelu, Mɛida, Aasa, 55 Baakosi,
Sisela, Tɛma, 56 Nɛzia ń Atifao.
57 Salomɔɔ zɔ̀blena buiɔá gbɛ̃́ɛ beeɔ
buiɔnɛ: Sotai, Sofɛlɛ, Peluda, 58 Yala,
Daakɔ̃, Gideli, 59 Sefatia, Atili, Pokɛlɛ
Azebaiũ ń Amɔo. 60 Lua ua zĩkɛnapiɔ ń
Salomɔɔ zɔ̀blena buipiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa pla
swaaɔ̃saiɛ (392).
61 Gbɛ̃eɔ bɔ̀ Tɛmɛla ń Tɛlaasao ń
Kelubuo ń Adɔ̃o ń Imɛɛo, ɔ̃ aai e ń
buibɔkĩi ɔ̀lɔnéo, tó Isailiɔn ń ũ. 62 Delaia
ń Tobiao ń Nɛkodao buiɔnɛ, aa gbɛ̃ɔn
ɔ̀aa àaɔ̃ ń bla ń plaoɛ (642). 63 Sa'ona bui
pɔ́ dɛ Ɔbaia ń Akozio ń Baazilaio buiɔ ũ
sù lɔ. Baazilaipi Galada bui Baazilainɛ sɛ̀
yãa nɔ ũ, ɔ̃ à a ã̀nsue tɔ́pi sɛ̀. 64 Gbɛ̃́piɔ ń
tɔ́ wɛ̀ɛlɛ buibɔkĩi taalau, aai bɔwào, ɔ̃ wà
gìné ń sa'ozĩo. 65 Bùsu dɔaana ɔ̀né, mɛ́ i
kɛ sa'ona ń yã́ gwà ń Uliũo ń Tumiũo**
bàasio, aasu Lua blɛ bleo.
66 Gbɛ̃́piɔ píi gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bla
ń plao ń ɔ̀aa do ń baswaaɔ̃o (42.360).
67 An zɔ̀blenaɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ ku lɔ gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sopla ń ɔ̀aa do ń basopla àaɔ̃-
saio (7.337). Lɛ̀sinaɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ kúńnɔ
lɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń blasɔoo (245). 68 Aa sɔ̃́ɔ
vĩ ɔ̀aa àaɔ̃ ń basooloo ń gɛ̃o ń mɛ̀ndoo
(736), sɔ̃baonaɔ ɔ̀aa do ń blasɔoo (245),
yiongoɔ ɔ̀aa pla ń bla sɔosaio (435),
zàa'ĩnaɔ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ soolo ń ɔ̀aa àaɔ̃ ń
basooloo (6.720).
69 An uabeleeɔ gbadàda zĩ yã́ musu.
Bùsu dɔaana gbadà Lua kpɛ́ zĩ kpagolo
guu vua kiloo swaaɔ̃ ń kĩnio ń vua taɔ
mɛ̀n blakwi ń sa'on ulataoɔ mɛ̀n ɔ̀aa
pla ń basoolokwio (530). 70 Uabeleeɔ
gbadàda Lua kpɛ́ zĩ kpagolo guu, vua
kiloo baswaaɔ̃kwi (170) ń ã́nusuo tɔnu
do ń kiloo ɔ̀aa doo. 71 Gbɛ̃́ kĩniɔ gbadàda
lɔ, vua kiloo baswaaɔ̃kwi (170) ń ã́nusuo
tɔnu do ń kiloo basɔoo ń sa'on ulataoɔ
mɛ̀n bàaɔ̃sɔo ń plao (67). 72 Sa'onaɔ ń
Levii buiɔ ń bĩ́ibɔlɛdɔ̃anaɔ ń lɛ̀sinaɔ ń
gbɛ̃pãleeɔ ń Lua ua zĩkɛnaɔ ń Isaili kĩniɔ
zɔ̃̀lɛzɔ̃lɛ ń wɛ̃́lɛɔ guu.††

Ɛzala Mɔizi ikoyã kyokɛa

8 Gbɛ̃́pii kã̀aa ń lɛdoũo gãaɛ pɔ́ kú Í
Bɔlɛ saɛ, ɔ̃ wa ò yãdanɛde Ɛzalaɛ aà
bɔ ń Mɔizi ikoyã pɔ́ Dii dìlɛ Isailiɔnɛ láo.
2 Mɔ sopla gɔɔ sɛ̃́ia zĩ́ sa'ona Ɛzala bɔ̀
ń Mɔizi ikoyão bíla aɛ. Gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ ń
gbɛ̃́ pɔ́ aa fɔ̃ yãmaɔ píi kú we. 3 À aɛdɔ̀
gãaɛ pɔ́ kú Í Bɔlɛpi saɛwa, ɔ̃ àlɛ lápi
kyokɛ za kɔɔkɔɔ e ĩatɛ̃ minanguo gɔ̃ɛɔ
ń nɔɛɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ aa fɔ̃ maɔ wáa. Gbɛ̃́pii
swãdɔ̀ Mɔizi ikoyã lápi kyokɛai. 4 Yã-
danɛde Ɛzala zɛ gbà lɛsĩ pɔ́ wa dà ń líɔ
lápi kyokɛa yã́i musu. Matitia ń Sɛmao
ń Anaiao ń Uliao ń Ilikiao ń Maaseao ku
aà ɔplaai. Pedaia ń Misaɛlio ń Malakiao
ń Asuũo ń Asadanao ń Zakalio ń Mɛsu-
laũo ku aà ɔzɛɛi. 5 Kɛ́ Ɛzala lá wɛ̃̀, gbɛ̃́pii
è, asa aà zɛkĩi lɛsĩ dɛńla. Kɛ́ a wɛ̃̀, gbɛ̃́pii
fɛ̀lɛ zɛ̀. 6 Ɛzala Dii Lua zɔ̃ɔde sáaukpà, ɔ̃
gbɛ̃́pii ɔsɛ̀ musu aa mɛ̀: Ã̀mi! Ã̀mi! Ɔ̃ aa
mipɛ̀lɛ tɔɔlɛ, aa kùlɛ Diiɛ. 7 Gɔɔ pɔ́ gbɛ̃́ɔ
zɛa we, Levii buieɔ Mɔizi ikoyã dàdanɛ́.
Levii buipiɔ tɔ́n kɛ: Yesua, Bani, Selebia,
Yamini, Akubu, Sabetai, Odia, Maasea,
Kelita, Azalia, Yozaba, Anana ń Pelaiao.

**7:65 Bɔa 28.30, Iko 33.8
††7:72 1Lad 9.2-3

8 Aa Lua ikoyã lápi kyokɛ̀, ɔ̃ aa a bɔɔlɛkɛ̀,
aa a wɛ́ wɛ̃̀nɛ́, kɛ́ aa e kyópi ma.
9 Ɔ̃ bùsu gbãade Nɛɛmii ń yãdanɛde
sa'ona Ɛzalao ń Levii bui pɔ́ lɛ́ yã-
dada gbɛ̃́ɔnɛɔ òńɛ́: Gɔɔɛ beeá Dii á Lua
pɔ́ɛ. Ásu wɛ̃nakɛo, ásu ɔ́ɔlɔo. Asa kɛ́
aalɛ Mɔizi ikoyã ma, aalɛ ɔ́ɔlɔ ḿpiiɛ.
10 Nɛɛmii mɛ̀: À gɛ pɔ́ níside ble, í í nana
mi. À li gbɛ̃́ pɔ́ pɔe vĩoɔnɛ. Gɔɔɛ beeá wá
Dii pɔ́ɛ. Ásu búbuapɛo, asa pɔna pɔ́ Dii
ì kpámá dɛ á gbãa'ekĩi ũ. 11 Levii buiɔ
gɛ̀ gbɛ̃́ɔ nɔ̀sɛ nìninɛ́ aa mɛ̀: À nílɛ! Gɔɔɛ
beeá Lua pɔ́ɛ, ásu búbuapɛo. 12 Ɔ̃ aa fɛ̀lɛ
gɛ̀ pɔblɛ̀ aa imì, aa lìkɔ̃ɛ aa pɔnakɛ̀ maa-
maa, asa aa yɑ̃́ pɔ́ wa òńɛ́ mà sa.
13 Mɔpi gɔɔ plaade zĩ́ uabeleɔ ń sa'onaɔ
ń Levii buiɔ kɑ̃̀aa yãdanɛde Ɛzalazi, kɛ́
aa e wɛ́tɛ Mɔizi ikoyãi. 14 Ɔ̃ aa yɑ̃́ pɔ́
Dii dìlɛ Mɔiziɛ è we à mɛ̀, Isailiɔ aaɔ
ku lákpɛɔ guu mɔ soplade dikpɛgɔɔzĩ,‡‡
15 mɛ́ aa yɑ̃́ɛ bee kpàwakɛ ń zɔ̃ɛwiaɔ guu
ń Yelusalɛũo aa mɛ: À bɔlɛ gɛ́ sɛ̃u, í ku-
laɔ kaso suò ń baalalaɔ ń gbɛ́laɔ ń dami-
nalaɔ ń lí uede láɔ, kɛ́ à lákpɛɔ dɔò lá
a ku taalauwa. 16 Ɔ̃ gbɛ̃́ɔ gɛ̀ kàsokaso aa
sùò, baade lákpɛ dɔ̀ò a kpɛ́ musu ge ua ge
Lua ua ge Í Bɔlɛ gãaɛ ge Ɛflaiũ Bɔlɛ gãaɛ.
17 Gbɛ̃́ pɔ́ bò zĩ̀zɔkɛupiɔ lákpɛɔ dɔ̀dɔ ḿpii,
ɔ̃ aa ku a guu. Za Nuni nɛ́ Yozuee gɔɔ e
gɔɔ bee Isailiɔ i dikpɛpi kɛ màao. Ɔ̃ aa
pɔnakɛ̀ maamaa. 18 Ɛzala ìɔ Lua ikoyã lá
kyokɛ lá gu lɛ́ dɔ sɛa za dikpɛgɔɔ sɛ̃́ia zĩ́
e à gɛ midɛò. Aa dikpɛpi kɛ̀ gɔɔ soplaɛ.
A gɔɔ swaaɔ̃de zĩ́ ɔ̃ aa kɔ̃kãaakɛ̀ lá wa
dìlɛwa.

Isailiɔ ń duunaɔ oa Luaɛ

9 Mɔ doũpi gɔɔ baasɔo mɛ̀ndosaide zĩ́
Isailiɔ kɔ̃ kɑ̃̀aa ń lɛyeo ń zwɑ̃̀nkasaɔ
dadaa, mɛ́ bùsu kákaa ń miu. 2 Aa ńzĩa
kɛ̃̀ buipãleɔwa ɔ̃ aa sĩa, aalɛ ń duunaɔ ń
ń deziɔ yãvãikɛaɔ o. 3 Aa gɔ̃̀ sĩa gu pɔ́ aa
kuu, ɔ̃ wà Dii ń Lua ikoyã lá kyokɛ̀nɛ́ e
mɔ̀ àaɔ̃, ɔ̃ aa ń duunaɔ ò aa kùlɛ Dii ń
Luaɛ e mɔ̀ àaɔ̃. 4 Levii buieɔ zɛ gba pɔ́ wa
dàǹɛ́ musu, aa lɛzù Dii ń Luazi gbɑ̃́ug-
bãu. An tɔ́ɔn kɛ: Yesua, Bani, Kamiɛli,
Sebania, Buni, Selebia, Bani ń Kenanio.
5 Levii buiɔ Yesua ń Kamiɛlio ń Banio ń
Asaniao ń Selebiao ń Odiao ń Sebaniao
ń Petaiao mɛ̀: À fɛlɛ Dii á Lua táasilɛ! A
ku za asĩnizĩ e gɔɔpii. To wà n tɔbɔ, asa
n gawi dɛ lɛ́maama ń táasiola píi. 6 Ḿmɛ
ń Dii ũ ndo. N bàluma kɛ̀ ń n bɛ pɔ́ kú
musuo ń pɔ́ pɔ́ kú weɔ píi. N dṹnia kɛ̀ ń
pɔ́ pɔ́ kuwàɔ, n ísia kɛ̀ ń pɔ́ pɔ́ kú a guuɔ.
Ni wɛ̃ni kpa ḿpiiwa, n bɛ malaika dasiɔ
ì kúlɛnɛ.
7 Ḿmɛ ń Dii Lua pɔ́ Ablaũ sɛ̀ ũ, n
bɔaàǹɔ Ulu, Babiloni bùsuu,¶¶ n aà tɔ́
lìlɛɛ̀ Ablahaũ.§§ 8 Ń è a n náai vĩ a sɔ̃ guu,
ɔ̃ n mɛ̀ n bàa aɔ kuaàǹɔ, ńyɔ̃ Kanaa bùsu
kpawà ń aà buiɔ, bùsu pɔ́ Itiɔ ń Amɔleɔ
kuu ń Pɛliziɔ ń Yebusiɔ ń Giigasiɔ.* Ɔ̃ n
lɛ́ pɔ́ ń gbɛ̃̀ɛpi kɛ̀, kɛ́ ń maa yɑ̃́i.
9 N taasi pɔ́ wá deziɔ kɛ̀ Egipi è,† n
wii pɔ́ aa lɛ̀ Ísia Tɛ̃ai mà.‡ 10 N seelaɔ ń
dabudabuɔ kɛ̀ Falaɔ̃ɔɛ,¶ ń kpàaàzi ń aà
ìwaɔ ń aà bùsudeɔ píi, asa ń dɔ̃ lá aa
ãiapãsĩkɛ̀ ń wá deziɔ. N tɔbɔ̀ lá a ku e
ń a gbãowa. 11 N ísia zɔ̃̀ɛnɛ́, ɔ̃ aa táa'ò
gugiiu aa bùa.§ N gbɛ̃́ pɔ́ pɛ̀lɛńziɔ zù í-

‡‡**8:14** Lev 23.33-43
¶¶**9:7** Daa 11.31, 12.1
§§**9:7** Daa 17.5
***9:8** Daa 15.18-21
†**9:9** Bɔa 3.7
‡**9:9** Bɔa 14.10
¶**9:10** Bɔa 7-12
§**9:11** Bɔa 14.21-29

siu, n ń zú lán gbɛwa í zɔ̃ɔpi guu.[**] 12 N
dɔaa n gbɛ̃́ɔnɛ tɛlu guu fãanɛ, gwãasĩna
sɔ̃ tɛ́ guu.[††] N zɛ́ pɔ́ dɛ aa sɛ pùnɛ́.
13 N pila Sinai gbɛ̀sĩsĩ musu, n yã'ònɛ́
za musu.[‡‡] N ikoyã zɛde sĩande kpàmá ń
yãmaa pɔ́ ń dìlɛɔ. 14 Ń tò aa kɑ̃́mabogɔɔ
dɔ̃̀ ń pɔ́ ũ.[¶¶] N n yãdilɛaɔ ń n ɔtondɔkĩio ń
n ikoyão dà n zɔ̀blena Mɔizie, ɔ̃ a kpàmá.
15 Kɛ́ nɔana ń dɛ́, n blɛ gbàɛnɛ́ za musu.[§§]
Kɛ́ imi ń dɛ́, n ibɔ̀nɛ́ gbɛsiu.[*] Bùsu pɔ́ n a
lɛgbɛ̃̀nɛ́ n mɛ̀ ńyɔ̃ kpámá ɔ̃ ń ònɛ́ aa gɛ sí
ń pɔ́ ũ.
16 Ń beeo wá dezipiɔ kàamai vĩ, an
swɑ̃́ gbãakũ̀, aaliɔ n yãdilɛaɔ kũao. 17 Aa
gì n yãmai, dabudabu pɔ́ ń kɛ̀nɛ́ɔ yɑ̃́
sɑ̃̀ńgu. An swɑ̃́ gbãakũ̀, aa bɔ̀ n yɑ̃́ kpɛ,
aa dɔaana dìlɛ aà ɛa táńnɔ zɔbleu.[†] Lua,
ni gbɛ̃́ɔ duuna kɛ̃́má, ń sùuu vĩ ń sósobio,
n pɔ lí pa kpaao, ń gbɛ̃kɛ vĩ zɔ̃ɔ, ɔ̃ ni pãk-
pańzio.[‡] 18 Baa kɛ́ aa mɔkàsa lán gáae-
nawa, aa mɛ̀ ń dii pɔ́ ń bɔ́lɛ Egipin we,[¶]
mɛ́ aa dɔ̀ɛnnɔ maamaa, 19 ni pãkpańzi
guwaiwaiuo n sósobi zɔ̃ɔ yɑ̃́i. Tɛlupi dɔ̀aa
zɛ'ɔ̀lɔnɛ́ fãanɛ, tɛ́pi zɛ́ pɔ́ dɛ aa sɛ pùnɛ́
gwɑ̃́, i ń tó we ziio. 20 N n Nisĩna kpàmá
à yãdànɛ́. Ni ń tɛ̃́ manao. Kɛ́ imi lɛ́ ń dɛ,
n ń gbá í. 21 N ń gwá guwaiwaiu wɛ̃̀ bla,
pɔe i kɛ̃́sãmáo. An pɔkasaɔ i yaao, an gbá
i sɛ́sɛo.
22 N buiɔ kpàmá ń ń bùsuɔ, n ń bùsupiɔ
kpaalɛ̀nɛ́ míɔ. Aa Ɛsɛbɔ̃ kí Siɔ̃ bùsu sì ń
pɔ́ ũ ń Basana kí Ogu pɔ́o.[§] 23 Ń tò an bui
dasikũ̀ lán saanaɔwa,[**] n gɛ̃ńnɔ bùsu pɔ́
ń ò ń maeɔnɛ aa gɛ sí ń pɔ́ ũ guu. 24 Kɛ́
an nɛ́ɔ gɛ̀ bùsupi sì ń pɔ́ ũ, ɔ̃ n Kanaa
pɔ́ kú weɔ kãdɛ̀nɛ́, n ń nánɛ́ ń ɔzĩ ń ń
kíaɔ píi, n bùsupi buiɔ kpàmá, aa ń pɔeã
kɛ̀má.[††] 25 Aa wɛ̃́lɛ bĩ́ideɔ sì ń tɔɔlɛ maao,
aa kpɛ́ɔ sì ń pɔmaa pɔ́ kúuɔ ń lɔ̀ɔ pɔ́ wa
yɔ̃̀ɔ ń vɛ̃ɛbuɔ ń kù kpɛ́ɔ ń lí pɔ́ wì a bɛ
bleɔ à kɛ̀ zài. Aa pɔblè aa kɑ̃̀ aa mɛ̀kpa,
aa namablè n ɛ̀fãai zɔ̃ɔ yɑ̃́i.
26 Ń beeo an swɑ̃́ gbãakũ̀, ɔ̃ aa bɔ̀ n yɑ̃́
kpɛ, aa gì n ikoyãi. Aa ãnabi pɔ́ lɛdàmá
aa sumaɔ dɛ̀dɛ, aa dɔ̀ɛnnɔ maamaa. 27 N
ń ná ń ibɛɛɔnɛ ń ɔzĩ, aa gbãamɔ̀nɛ́, ɔ̃ aa
wiilɛ̀nzi ń taasikɛa guu. Kua za musu ń
sìńnɔ n sósobi zɔ̃ɔ yɑ̃́i, n suabanaɔ dìlɛnɛ́,
ɔ̃ aa ń bɔ́ ń ibɛɛpiɔ ɔzĩ. 28 Tó aa niɛ è, aaì
ɛa yɑ̃́ pɔ́ vãinɛ kɛɛ, ɔ̃ n ń kpá ń ibɛɛɔwa
aa gbãablɛ̀má. Aa ɛ̀a wiilɛ̀nzi, ɔ̃ kua za
musu ń sìńnɔ, n ń bɔ́ gɛ̃n ũma'ũma n só-
sobi yɑ̃́i.[‡‡]
29 N lɛdàmá aa zɛ ń n ikoyão, kási aa
zazakũ̀ma, aaliɔ n yãdilɛaɔ kũao, n yɑ̃́
pɔ́ tó gbɛ̃́ kũa, aɔ ku a sabaiɛ.[¶¶] Aa zɑ̃̀
n yɑ̃́piɔwa aa mikpɛlìnɛ, an swɑ̃́ gbãakũ̀
aa gì n yãmai. 30 N mɛnakɛ̀ńnɔ a wɛ̃ dasi,
n Nisĩna yãdà ń ãnabiɔnɛ, ɔ̃ aa lɛdàomá,

[**]**9:11** Bɔa 15.4-5
[††]**9:12** Bɔa 13.21-22
[‡‡]**9:13** Bɔa 19.18-20
[¶¶]**9:14** Bɔa 20.8-11
[§§]**9:15** Bɔa 16.14-15
[*]**9:15** Bɔa 17.6-7
[†]**9:17** Nao 14.4
[‡]**9:17** Bɔa 34.6
[¶]**9:18** Bɔa 32.1-4
[§]**9:22** Nao 21.21-35
[**]**9:23** Daa 15.5
[††]**9:24** Yoz 11.23
[‡‡]**9:28** Dɔa 2.11-16
[¶¶]**9:29** Lev 18.5

aai swãdɔio, ɔ̃ n ń ná buipãleɔnɛ ń ɔzĩ.§§
31 N sósobi zɔ̃ɔ guu ni ń midɛo, Lua sùu-
ude sósobiden n ũ, ni pãkpańzio.

32 Ayãmɛto wá Lua, Lua zɔ̃ɔ gbãade pɔ́
ni tó ń mɛ séenata, lá n bàa ìɔ kúwanɔ
gbɛ̃kɛ guu, taasi pɔ́ wá lé ń wá kíaɔ ń wá
dɔaanaɔ ń wá sa'onaɔ ń wá ãnabiɔ ń wá
deziɔ ń n gbɛ̃́ɔ píi za Asili kíaɔ gɔɔ e ń a
gbão, ńsu to à kɛnɛ fɛ̃́nɛũo. 33 Yã́ pɔ́ wá
léɔ píi musu ń maa, baa kɛ́ wa yãvãikè,
ń náai vĩ. 34 Wá kíaɔ ń wá dɔaanaɔ ń wá
sa'onaɔ ń wá deziɔ aai zĩkɛ ń ikoyãwao,
aai laaidɔ ń yãdilɛaɔwao ge lɛ́ pɔ́ ń dà-
máɔ. 35 Baa gɔɔ pɔ́ aa ńzĩa vĩ, mɛ́ aa pɔ-
maa dasi pɔ́ n ń gbáɔ vĩ ń bùsu yàasa
táaede pɔ́ ń kpàmáo, aai zɔblenɛo, aai
mikɛ̃ ń yãvãiɔwao.

36 Gwa! Zɔɔn wá ũ gbã. Bùsu pɔ́ ń kpà
wá deziɔwa aa a libɛɔ ń a pɔmaaɔ ble,
zɔɔn wá ũ a guu. 37 Wá bugbɛ yàasaɔ gɔ̃̀
kí pɔ́ ń tò aa gbãablèwáɔ pɔ́ ũ wá duuna
yã́i. Aaì kiblewá ń wá pɔtuoɔ lá aa yeiwa.
Wá kú wɛ́tɛ̃a zɔ̃ɔ guu.

Isailiɔ lɛdoũkɛa ń Luao

10 Yã́ beeɔ yã́i píi wálɛ lɛdoũkɛnnɔ
ń sĩanao, wálɛ kɛ̃́ lá guu. Wá
dɔaanaɔ ń Levii buiɔ ń wá sa'onaɔ
lɛ́ ń seela kɛwà. 2 Gbɛ̃́ pɔ́ aa ń seela
kɛ̀wàɔn kɛ: Bùsu gbãade Nɛɛmii Akalia
nɛ́, Zedekia, 3 Selaia, Azalia, Zelemii,
4 Pasuu, Amalia, Malakia, 5 Atusu, Se-
bania, Maluku, 6 Aliũ, Mɛlemɔ, Oba-
dia, 7 Daniɛli, Ginɛtɔ̃, Baluku, 8 Mɛsulaũ,
Abia, Miamɛ, 9 Maazia, Bilegai ń Sema-
iao. Gbɛ̃́piɔá sa'onaɔnɛ.

10 Levii buiɔn kɛ: Azania nɛ́ Yesua,
Enada nɛ́ Binui, Kamiɛli 11 ń ń gbɛ̃́ɔ:
Sebania, Odia, Kelita, Pelaia, Anana,
12 Mise, Leobɛ, Asabia, 13 Zakuu, Selebia,
Sebania, 14 Odia, Bani ń Beninuo.

15 Isaili dɔaanaɔn kɛ: Palɔsi, Paata
Mɔabu, Elaũ, Zatu, Bani, 16 Buni,
Azegada, Bebai, 17 Adonia, Bigivai,
Adini, 18 Atee, Ezekia, Azuu, 19 Odia,
Asuũ, Bezai, 20 Alifi, Anato, Nɛbai,
21 Mapiasi, Mɛsulaũ, Ezii, 22 Mɛsezabɛli,
Zadoki, Yadua, 23 Pelatia, Anana, Anaia,
24 Ozee, Anania, Asubu, 25 Aloese, Pila,
Sobɛki, 26 Leuũ, Asabana, Maasea,
27 Ahia, Anana, Ana, 28 Maluku, Aliũ ń
Baanao.

29 Isaili kĩniɔ, sa'onaɔ ń Levii buiɔ ń
bĩ́ibɔlɛdɔ̃anaɔ ń lɛ̀sinaɔ ń Lua ua zĩkɛnaɔ
ń gbɛ̃́ pɔ́ aa kɛ̃̀ bui pɔ́ liaańziɔwa aa Lua
ikoyã kũaɔ nàkɔ̃wa ń ń gbɛ̃́ pɔ́ dɛ gbãade
ũɔ. An naɔ ń ń nɛgɔ̃ɛɔ ń ń nɛnɔɛɔ nàmá lɔ
ń gbɛ̃́ pɔ́ yã́pi mà mɛ́ aa dɔ̃ɔ píi. 30 Aa lɛg-
bɛ̃̀ aa mɛ̀: Wá sì ń Luao, wáɔ tɛ Lua ikoyã
pɔ́ a kpà a zɔ̀blena Mɔiziwai. Wáɔ Dii
wá Lua yãdilɛaɔ kũa ń aà yãdanɛɔ, wíɔ
aà ɔtondɔkĩi gwa. 31 Wá wá nɛnɔɛɔ kpã́sã
bui pɔ́ liaawáziɔwa lɔo. Wá ń nɛnɔɛɔ sɛ́
wá nɛ́ɔnɛ sɔ̃o.* 32 Aa mɛ̀ lɔ: Tó bui pɔ́ li-
aawáziɔ mɔ̀ ń laao ge pɔ́wɛnae aa yía
kã́mabogɔɔ, wá lúmá kã́mabogɔɔzĩ ge
lousisigɔɔzĩo. Wɛ̃̀ sopla ń wɛ̃̀ soplao wáli
tó tɔɔlɛ ĩ́ampa,† wíli gbɛ̃́ɔ kɛ̃́ ń ń fĩaɔ.‡

33 Wá dìlɛ wázĩa yã́ ũɛ, wá baade lí
ã́nusu kpa wɛ̃ ń wɛ̃o galaũ síiɔ̃ wá Lua
ua zĩ yã́ musu. 34 Iɔ dɛ pɛ̃ɛ pɔ́ wì kpa Lu-
awa pɔ́ ũ ń pɔ́wɛnti pɔ́ wìɔ kpawà lá gu
lɛ́ dɔo ń sa pɔ́ wìɔ a pɔ́ káteu à tékũ lá
gu lɛ́ dɔo ń sa pɔ́ wìɔ o kã́mabogɔɔ ń mɔ
dafu dikpɛgɔɔo ń dikpɛ pãle zĩ́o ń sa pɔ́
wì o sáaukpaa yã́io ń Isailiɔ duun awak-
pabɔɔ ń wá Lua ua yã́ kĩniɔ píi. 35 Wá
sa'onaɔ ń Levii buiɔ ń gbɛ̃́ kĩniɔ píi, wa
gbɛlà mɔa ń yàao wá Lua ua yã́ musu,
wàli mɔò ualɛ ń ualɛo gɔɔ pɔ́ wa dìlɛwa
wɛ̃ ń wɛ̃o. A dɛ Dii wá Lua gbagbakĩi pɔ́
ũɛ lá a ku Mɔizi ikoyã guuwa. 36 Wáliɔ

§§**9:30** 2Kia 17.13-18
***10:31** Bɔa 34.16
†**10:32** Bɔa 23.10-11
‡**10:32** Iko 15.1-2

mɔ Dii kpɛ́u wɛ̃ ń wɛ̃o ń wá buapɔ́ káauɔ ń libɛ sɛ̃́iaɔ píi.[¶] 37 Wáliɔ mɔ wá Lua ua ń wá nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ ń wá zunɛ sɛ̃́iaɔ ge sã ge ble, wíli kpá sa'ona pɔ́ lɛ́ zĩkɛ weɔwa, lá a ku Mɔizi ikoyã guuwa.[§] 38 Wáli mɔ́ ń wá pɔ́wɛn sɛ̃́iao ń wá kàa sɛ̃́iaɔ ń wá libɛ sɛ̃́iaɔ ń wá vɛ̃ɛ sɛ̃́iaɔ ń wá nísi sɛ̃́iao, wí kálɛ làasiu wá Lua ua sa'onaɔnɛ. Wáli wá buapɔ́ɔ kwide bɔ Levii buiɔnɛ,[**] asa Levii buiɔ mɛ́ ì a kwide si zɔ̃ɛwia ń zɔ̃ɛwiao. 39 Tó Levii buiɔ lɛ́ a kwide sí, Aalona bui sa'onaeɔ líɔ kúńnɔ. Levii buiɔ sɔ̃ aali pɔ́ kwide pɔ́ aa sìpi kwide sɛ gɛò wá Lua ua, aali kálɛ làasiu.[††] 40 Levii buiɔ ń Isaili kĩniɔ píi lí pɔ́wɛna ń vɛ̃ɛo ń nísio labakɛ, aali kálɛ làasiu Lua ua, gu pɔ́ luakukĩi pɔ́ɔ kuu ń sa'ona pɔ́ lɛ́ zĩkɛ weɔ ń bĩ́ibɔlɛdɔ̃anaɔ ń lɛ̀sinaɔ. Màa wáli pãkpa wá Lua uaio.

Isaili pɔ́ zɔ̃̀lɛ Yelusalɛũɔ

11 Isaili dɔaanaɔ zɔ̃̀lɛ Yelusalɛũ, ɔ̃ gbɛ̃́ kĩniɔ gbɛlà an gbɛ̃́ɔ kwide mɔ zɔ̃lɛa Lua wɛ̃́lɛpi guu yã́ musu, an gbɛ̃́ kĩniɔ i gɔ̃ zɔ̃ɛwiaɔ guu. 2 Wà uabele pɔ́ dɔ̀aa zɛ̀ ń kua Yelusalɛũoɔ sáaukpà.

3 Yuda bùsu dɔaana pɔ́ zɔ̃̀lɛ Yelusalɛũɔ tɔ́ɔn kɛ: Isaili kĩniɔ, sa'onaɔ ń Levii buiɔ ń Lua ua zĩkɛnaɔ ń Salomɔɔ zɔ̀blen buiɔ zɔ̃̀lɛ Yuda bùsu wɛ̃́lɛɔ guu, baade ń a tɔɔlɛo, 4 ɔ̃ Yudaeɔ ń Bɛ̃yãmɛɛ buieɔ zɔ̃̀lɛ Yelusalɛũ.

Yudaɔ dɔaanaɔ tɔ́n Ataia ń Maaseao. Pɛlɛzi Maalalee ì, Maalalee Sefatia ì, Sefatia Amalia ì, Amalia Zakali ì, Zakali Uzia ì, ɔ̃ Uzia Ataiapi ì. 5 Sela Zakali ì, Zakali Yoialibu ì, Yoialibu Adaia ì, Adaia Azaia ì, Azaia Kɔloze ì, Kɔloze Baluku ì, ɔ̃ Baluku Maaseapi ì. 6 Pɛlɛzi bui gɔ̃gbãa pɔ́ kú Yelusalɛũɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa pla ń bàaɔ̃kwi plasaioɛ (468).

7 Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ dɔaana Salu. Yesaia Itiɛli ì, Itiɛli Maasea ì, Maasea Kolaia ì, Kolaia Pedaia ì, Pedaia Yoedi ì, Yoedi Mɛsulaũ ì, ɔ̃ Mɛsulaũ Salupi ì. 8 Aàpi gbɛa Gabai ń Salaio. Ampii gbɛ̃ɔn ɔ̀aa síiɔ̃ ń basoolokwi plasaioɛ (928). 9 Zikeli nɛ́ Yoɛli mɛ́ ń gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ, mɛ́ Asenua nɛ́ Yuda mɛ́ wɛ̃́lɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ plaade ũ.

10 Sa'on dɔaanaɔ Yoialibu nɛ́ Yedaia ń Yakɛ̃o 11 ń Selaiao. Lua ua dɔaana Aitubu Mɛlaio ì, Mɛlaio Zadoki ì, Zadoki Mɛsulaũ ì, Mɛsulaũ Ilikia ì, ɔ̃ Ilikia Selaiapi ì. 12 An gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ Lua kpɛ́ zĩ kɛɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa síiɔ̃ ń bao ń plaoɛ (822).

Sa'on dɔaana Adaia. Malakia Pasuu ì, Pasuu Zakali ì, Zakali Amɛzi ì, Amɛzi Pelalia ì, Pelalia Yolaũ ì, ɔ̃ Yolaũ Adaiapi ì. 13 Aà gbɛ̃́ pɔ́ aa dɛ uabeleɔ ũɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń bla ń plaoɛ (242). Sa'on dɔaana Amasai. Imɛɛ Mɛsilemɔ ì, Mɛsilemɔ Azai ì, Azai Azalɛli ì, ɔ̃ Azalɛli Amasaipi ì. 14 Aà gbɛ̃́ɔá gɔ̃sa gbãaɔnɛ, aa gbɛ̃ɔn basoolokwi plasaiɛ (128). Agedoliũ nɛ́ Zadiɛli mɛ́ ń gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ.

15 Levii buiɔ dɔaana Semaia. Buni Asabia ì, Asabia Azikaũ ì, Azikaũ Asubu ì, ɔ̃ Asubu Semaiapi ì. 16 Levii buiɔ dɔaanaɔ Sabetai ń Yozabao mɛ́ Lua ua gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ũ. 17 Lɛ̀sin dɔaana Matania pɔ́ dɛ lousisin dɔaana ũ. Asafa Zabedi ì, Zabedi Mise ì, ɔ̃ Mise Mataniapi ì. Babukia mɛ́ aà plaade ũ. Bee gbɛa Samua nɛ́ Abeda, Galali tɔũna, Yedutu bui. 18 Levii bui pɔ́ kú Lua wɛ̃́lɛuɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń basiiɔ̃sɔo mɛ̀ndosaioɛ (284).

19 Bĩ́ibɔlɛdɔ̃anaɔ Akubu ń Talemɔo ń ń gbɛ̃́ɔ gbɛ̃ɔn baswaaɔ̃kwi ń plaoɛ. 20 Isaili kĩniɔ ń sa'onaɔ ń Levii buiɔ ku Yuda bùsu wɛ̃́lɛɔ guu, baade ń a tɔɔlɛo. 21 Lua ua zĩkɛnaɔ ku Ofɛli sĩ̀sĩ musu. Ziha ń Gisepao mɛ́ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ũ. 22 Levii bui pɔ́

[¶] **10:36** Bɔa 23.19
[§] **10:37** Bɔa 13.2, Nao 18.15-16
[**] **10:38** Nao 18.21
[††] **10:39** Nao 18.26

kú Yelusalɛũɔ dɔaanan Uzi ũ. Mise Matania ì, Matania Asabia ì, Asabia Bani ì, ɔ̃ Bani Uzipi ì. Aàpi mɛ́ Asafa bui pɔ́ aaì dɔaa ń lɛsiyão Lua uaɔ gbɛ̃do ũ. 23 Pɛɛsiɔ kía mɛ́ yãdìlɛ lɛ̀sinaɔnɛ, à yã́ pɔ́ aa kɛ lá gu lɛ́ dɔ dànɛ́. 24 Mɛsezabɛli nɛ́ Petaia pɔ́ dɛ Yuda nɛ́ Zela bui ũ ku kíapi kĩ́i Isailiɔ yã́gɔ̃gɔ̃a yã́i.

25 Yudaeɔ zɔ̃̀lɛ zɔ̃ɛwiaɛ beeɔ guu ń ń fã́anio: Kiliataaba ń a bualoũɔ, Dibɔ̃ ń a bualoũɔ, Kabazee ń a bualoũɔ, 26 Yesua, Mɔlada, Bɛpele, 27 Azaasuali, Bɛɛsɛba ń a bualoũɔ, 28 Zikilaga, Mɛkona ń a bualoũɔ, 29 Ɛnilimɔ, Zɔla, Yaamu, 30 Zanɔa, Adulaũ ń a zɔ̃ɛwiaɔ, Lakisi ń a fã́anio ń Azekao ń a bualoũɔ. Aa bɛkpà za Bɛɛsɛba e Bɛninɔũ guzulɛu.

31 Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ bɛkpà wɛ̃́lɛɛ beeɔ guu: Gɛba, Mimasa, Ai, Bɛtɛli ń a bualoũɔ, 32 Anato, Nɔbu, Anania, 33 Azoo, Lama, Gitaiũ, 34 Adida, Zeboiũ, Nɛbala, 35 Lodi, Onɔ ń Siaɔ guzulɛo. 36 Levii bui gãli pɔ́ kú Yuda bùsuu yãaeɔ bɛkpà Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ bùsuu.

Sa'onaɔ ń Levii buiɔ yã́

12 Sa'onaɔ ń Levii bui pɔ́ aa sù ń Salatiɛli nɛ́ Zolobabɛlio ń Yesuaoɔn kɛ: Selaia, Zelemii, Ɛzala, 2 Amalia, Maluku, Atusu, 3 Sekania, Leuũ, Mɛlemɔ, 4 Ido, Ginɛtɔ̃, Abia, 5 Miamɛ, Maadia, Bilega, 6 Semaia, Yoialibu, Yedaia, 7 Salu, Amɔku, Ilikia, Yedaia. Gbɛ̃́piɔ mɛ́ sa'ona ń ń gbɛ̃́ Levii buiɔ dɔaanaɔ ũ sa'onkia Yesua gɔɔ.

8 Levii buiɔ dɔaanaɔn kɛ: Yesua, Binui, Kamiɛli, Selebia, Yuda, Matania. Matania ń a gbɛ̃́ɔ mɛ́ aaì dɔaa ń táasilɛao, 9 mɛ́ Babukia ń Unio ń ń gbɛ̃́ɔ mɛ́ lɛ̀sinaɔ gãli plaade ũ. 10 Yesua Yoakiũ ì, Yoakiũ Ɛliasibu ì, Ɛliasibu Yoiada ì, 11 Yoiada Yonatãa ì, ɔ̃ Yonatãa Yadua ì.

12 Sa'ona pɔ́ aa dɛ uabeleɔ ũ Yoakiũ gɔɔɔn kɛ: Selaia bui Mɛlaia, Zelemii bui Anania, 13 Ɛzala bui Mɛsulaũ, Amalia bui Yohanani, 14 Maluku bui Yonatãa, Sebania bui Yosɛfu, 15 Aliũ bui Adena, Mɛlaio bui Ɛlekai, 16 Ido bui Zakali, Ginɛtɔ̃ bui Mɛsulaũ, 17 Abia bui Zikeli, Miyãmɛ bui, Maadia bui Piletai, 18 Bilega bui Samua, Semaia bui Yonatãa, 19 Yoialibu bui Matenai, Yedaia bui Uzi, 20 Salu bui Kalai, Amɔku bui Ɛbɛɛ, 21 Ilikia bui Asabia ń Yedaia bui Nɛtanɛlio.

22 Wà sa'ona uabeleɔ tɔ́ dàlau za gɔɔ pɔ́ Ɛliasibu ń Yoiadao ń Yohananio ń Yaduao dɛ sa'onkiaɔ ũ e Pɛɛsiɔ kí Daliusi kpalablegɔɔɛ. 23 Wà Levii bui uabeleɔ tɔ́ dà ladau e Ɛliasibu tɔũna Yohanani gɔɔ. 24 Levii bui dɔaanaɔ tɔ́n kɛ: Asabia, Selebia, Binui, Kamiɛli ń Yesuao. An gbɛ̃́ɔ ì yãwemá táasilɛa ń sáaukpaao guu gã ń gãoɛ, lá Lua gbɛ̃́ Davidi dìlɛwa. 25 Gbɛ̃́ɛ beeɔ mɛ́ bĩ́ibɔlɛdɔ̃ana pɔ́ aaì Lua ua làasiɔ ń a bɔlɛɔ dɔ̃́aɔ ũ: Matania, Babukia, Obadia, Mɛsulaũ, Talemɔ ń Akubuo. 26 Gbɛ̃́piɔ ku gɔɔ pɔ́ Yesua nɛ́ Yoakiũ, Yozada tɔũna dɛ sa'onkia ũɛ. Nɛɛmii mɛ́ bùsu dɔaana ũ, sa'ona Ɛzala mɛ́ yãdanɛde ũ.

Yelusalɛũ bĩ́i sakɛ̃a

27 Yelusalɛũ bĩ́i sakɛ̃gɔɔ wà Levii buiɔ wɛ̀ɛlɛwɛɛlɛ gu pɔ́ aa kuu, wà gɛ̀ńnɔ Yelusalɛũ aa bĩ́i sakɛ̃ ń pɔnao ń sáaukpaao ń lɛsiao ń sɛ̃́sɛ̃naɔ ń mɔɔnaɔ ń kúuɔ. 28 Lɛ̀sina pɔ́ kãi ń Yelusalɛũɔ kɔ̃ kã̀aa we, Nɛtofa bualoũdeɔ 29 ń Bɛgiligalideɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ kú Gɛba ń Azemavɛo saɛɔ, asa lɛ̀sinaɔ ńzĩa bualoũɔ kpà Yelusalɛũ saɛ weɛ. 30 Sa'onaɔ ń Levii buiɔ gbãbɔ̀ ńzĩaɛ, ɔ̃ aa gbãbɔ̀ gbɛ̃́ kĩniɔnɛ, ɔ̃ aa gbãbɔ̀ bĩ́iɛ ń a bɔlɛɔ.

31 Má tò Yuda dɔaanaɔ dɛ̀dɛ bĩ́iwa, ɔ̃ ma lɛ̀sinaɔ kã̀aa gãli zɔ̃ɔ lɛɛ pla, aa dɔaanɛ́ bĩ́i musu. An gãli do bɛ ɔplaa oi, aa bɛ bĩ́i musu Tufua Bɔlɛ oi. 32 Osaia ń Yuda dɔaana lɛɛ doɔ tɛ́ ń kpɛ 33 ń Azaliao ń Ɛzalao ń Mɛsulaũo 34 ń Yudao ń Bɛ̃yãmɛɛo ń Semaiao ń Zelemiio. 35 Sa'onaeɔ kúńnɔ lɔ, aa kùuɔ kṹkũa. Bee gbɛa Yonatãa nɛ́ Zakali. Asafa mɛ́ Zakuu

ì, Zakuu Mise ì, Mise Matania ì, Matania
Semaia ì, Semaia Yonatãapi ì. 36 Aà gbɛ̃́
beeɔ kuaànɔ: Semaia, Azalɛli, Milalai,
Gilalai, Maai, Nɛtanɛli, Yuda ń Ananio.
Aa Lua gbɛ̃́ Davidi pɔ́'ɔbɔnaɔ kũa. Yã-
danɛde Ɛzala mɛ́ dɔaaanɛ́. 37 Kɛ́ aa kà
Nibɔna Bɔlɛ musu, aa dɛ̀dɛ Davidi wɛ̃́lɛ
dɛdɛkĩi pɔ́ kú ń aɛɔwa, gu pɔ́ bĩ́i sɩ̃̀sĩ kũ̀u.
Aa dɔ̀ Davidi bɛi, ɔ̃ aa kà Ḯ Bɔlɛ musu
gukpɛ oi.

38 Lɛ̀sinaɔ gãli plaadeɔ gɛ̀ ɔzɛɛ oi. Má
tɛ́ńzi bĩ́i musu ń gbɛ̃́ kĩniɔ. Wa dɔ Kĩna
kalangai, wa gɛ e bĩ́i yàasa kĩ́i. 39 Ɔ̃ wa gɛ̃
Ɛflaiũ Bɔlɛa ń Bɔlɛ Zio ń Kpɔ̀ Bɔlɛo. Wa
dɔ Ananɛli kalangai ń Basɔo kalangao e
Sã Bɔlɛ musu, ɔ̃ aa zɛ̀ Dakpɛunaɔ Bɔlɛ
musu. 40 Ɔ̃ lɛ̀sinaɔ gãli plapiɔ kɔ̃ kã̀aa Lua
ua. Má kú we lɔ ń gbãade lɛɛ doɔ 41 ń
sa'onaɛ beeɔ: Ɛliakiũ, Maasea, Miyãmɛ,
Mise, Ɛlioenai, Zakali ń Ananiao. Aa ń
kùuɔ kṹkũa. 42 Maasea ku we lɔ ń Se-
maiao ń Ɛleazaao ń Uzio ń Yohananio
ń Malakiao ń Elaũo ń Ezɛɛo. Lɛ̀sinaɔ lɛ́
lɛsi, Yezahia mɛ́ ń dɔaana ũ. 43 Gɔɔ bee
aa sa'ò maamaa, ɔ̃ aa pɔnakɛ̀, asa Lua tò
an pɔ kɛ̀na à kɛ̀ zàiɛ. Nɔɛɔ ń nɛ́ɔ lɛ́ pɔ-
nakɛ lɔ. Wà Yelusalɛũdeɔ pɔnakɛapi súu
mà zã̀.

44 Zĩbeezĩ aa gɔ̃ɛɛɔ dìlɛ làasi gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ũ,
gu pɔ́ gbaɔ ń buapɔ káauɔ ń pɔ́ kwideɔ
kálɛu. Gbɛ̃́piɔ lí buapɔ́ pɔ́ Mɔizi ikoyã
dìlɛ a dɛ sa'onaɔ ń Levii buiɔ baa ũ sɛ́lɛ
zɔ̃ɛwia ń zɔ̃ɛwiao aa kãaa we, asa sa'onaɔ
ń Levii bui pɔ́ aaì zĩkɛ weɔ yã́ kà Yu-
daɔguɛ. 45 Lua ua zĩ ń gbãbɔanɛ́o dɛ ń yã́
ũɛ. Lɛ̀sinaɔ ń bĩ́ibɔlɛdɔ̃anaɔ líɔ ń zĩ kɛ lá
Davidi ń a nɛ́ Salomɔɔo dìlɛwa. 46 Asa za
Davidi ń Asafao gɔɔ lɛ̀sin dɔaanaɔ kuɛ,
aaì dɔaa ń Lua táasilɛao ń aà sáaukpaao.
47 Zolobabɛli ń Nɛɛmiio gɔɔ Isailiɔ píi ìɔ
lɛ̀sinaɔ ń bĩ́ibɔlɛdɔ̃anaɔ kámasa ká lá gu
lɛ́ dɔɛ. Aaì Levii buiɔ asea kpámá, mɛ́
Levii buiɔ ì Aalona buiɔ asea kpámá sɔ̃.

Nɛɛmii yã́gɔ̃gɔ̃a Isailiɔnɛ gbɛzã

13 Zĩbeezĩ wà Mɔizi lá kyokɛ̀ gbɛ̃́ɔnɛ,
ɔ̃ wa è we kɛ́ Amɔni ge Mɔabu
buie suli gɛ̃ Lua gbɛ̃́ɔ guuo, 2 asa aai
da Isailiɔlɛ ń pɔbleao ń íoo. Aa fĩabò
Balaaũɛ aà láaikɛmáɛ, ɔ̃ wá Lua aà yã́
lìlɛ samaa'oa ũ.[‡‡] 3 Kɛ́ aa ikoyãpi mà, aa
buipãlɛɔ bɔ̀lɛ ń guu.

4 E yã́pi àɔ gɛ́ kɛi wà sa'ona Ɛliasibu
dìlɛ wá Lua ua làasi gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ. Amɔni bui
Tobia daɛɛ, 5 à kpɛ́nɛ zɔ̃ɔ kpà Tobiapiwa.
Wì pɔ́wɛnti kálɛu we yãa ń tulaletio ń
Lua ua pɔ́ɔ ń pɔ́wɛna kwideo ń vɛ̃ɛo ń nísi
pɔ́ dɛ Levii buiɔ ń lɛ̀sinaɔ ń bĩ́ibɔlɛdɔ̃anaɔ
pɔ́ ũo ń laba pɔ́ wa kɛ̀ sa'onaɔnɛo. 6 Gɔɔ
bee má kú Yelusalɛũo, asa Babɛli kí
Aatasasa kpalablea wɛ̃̀ baakwi ń plaode
guu ma ɛa gɛ aà kĩ́i. Gɔɔpla gbɛa ma
wabikɛ̀wà, 7 ɔ̃ ma su Yelusalɛũ. Ma yãvãi
pɔ́ Ɛliasibu kɛ̀ bao mà, lá à Lua ua kpɛ́nɛ
kpà Tobiawa. 8 Yã́pi kɛ̀mɛɛ ĩ́i maamaaɛ,
ɔ̃ ma aà pɔ́ɔ sɛ̀lɛ kɔ̀lɛɛ̀ bàasi. 9 Ma mɛ̀ wà
gbãbɔ kpɛ́nɛpiɛ, ɔ̃ ma ɛa Lua ua pɔ́ɔ kàlɛ
we ń pɔ́wɛntio ń tulaletio.

10 Má mà lɔ wìli Levii buiɔ ń lɛ̀sinaɔ
asea kpámáo, ɔ̃ aa ɔbɔ̀lɛ Lua ua zĩu, an
baade tà bua. 11 Ma zɔadɔ̀ gbãadeɔwa ma
mɛ̀: Àkɛa a pãkpà Lua uaii? Ɔ̃ ma Levii
buiɔ kã̀aa, ma ń baade dà a zĩu. 12 Ɔ̃ Yu-
daɔ mɔ̀ ń pɔ́wɛn kwide bɔ̀ ń vɛ̃ɛo ń nísio
ḿpii, aa kàka làasiu.[¶¶] 13 Ma sa'ona Se-
lemia ń lakɛ̃na Zadokio ń Levii bui Peda-
iao dìlɛ làasipiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ũ, ɔ̃ ma Zakuu
nɛ́ Anana, Matania tɔũna dìlɛ ń dɔnlɛde
ũ, asa wa ń dɔ̃ gbɛ̃́ náaideɔ ũɛ. Làasi pɔ́ɔ
biilɛa ń gbɛ̃́ɔnɛ dɛ ń yã́ ũɛ. 14 Ma Lua, ma
yã́pi àɔ dɔngu. Ńsu yãmaa pɔ́ má kɛ̀ n
kpɛ́ zĩ yã́ musu suumpao.

15 Gɔɔbeezĩ ma Yudaeɔ è, aalɛ ɔ̃zɔ̃
vɛ̃ɛwa a ífɛ̃kĩi kã́mabogɔɔzĩ. Ma gbɛ̃ɛɔ
è lɔ, aalɛ su Yelusalɛũ ń pɔ́wɛnao
kã́mabogɔɔzĩ. Aa yè zàa'ĩnaɔnɛ ń vɛ̃ɛbɛ'io

‡‡13:2 Nao 22.1-6
¶¶13:12 Mal 3.10

ń vɛ̃ɛbɛo ń kaadɔɛmbɛo ń aso pãleɔ,
ɔ̃ ma ń gba laai blɛyiaa gɔɔpi zĩ́ yã́
musu.§§ 16 Tiideɔ ku Yelusalɛũ, aaì su
ń kpɔo ń laa bui píio, ɔ̃ aaì yía Yu-
daɔwa kã́mabogɔɔzĩ. 17 Ma zɔadɔ̀ Yuda
gbãadeɔwa ma mɛ̀: Yãvãi pɔ́ álɛ kɛɛ bee
sɔ̃ bɛ! Álɛ kã́mabogɔɔ gbãlɛɛ. 18 Màa á
deziɔ lɛ́ kɛ, ɔ̃ wá Lua yãyìa wɛ̃́lɛɛ bee-
wao lò? Ɔ̃ álɛ kã́mabogɔɔ gbãlɛ, álɛ aà
pɔ fɛlɛ sɔ̃a? 19 Má dìlɛ tó gu sì ãsɔ̃adazĩ
oosi, wàli Yelusalɛũ bɔlɛ gbaɔ tata, wa-
suli wɛ̃o e kã́mabogɔɔ gɛ̃. Ma azĩa gbɛ̃́ɔ
kàlɛ bɔlɛpiɔu, kɛ́ gbɛ̃e su gɛ̃ ń asoo
kã́mabogɔɔo yã́i. 20 Laatanaɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́
pɔ́ yiaɔ ì bĩ́i kpɛ gɛ̃n do ge gɛ̃n pla. 21 Ɔ̃
ma lɛzàmá ma mɛ̀: Tó a i we sa, má á
kṹkũɛ. Za gɔɔ bee ɔ̃ aai mɔ kã́mabogɔɔzĩ
lɔo. 22 Ɔ̃ má ò Levii buiɔnɛ aa gbãbɔ ńz-
ĩaɛ, aai gɛ́ bɔlɛdɔ̃ai, kɛ́ wà kã́mabogɔɔ
dɔ̃ Lua pɔ́ ũ yã́i. Ma Lua, to ma yã́pi àɔ
dɔngu, ní ma wɛgwa n gbɛ̃kɛ zɔ̃ɔ lɛ́u.

23 Gɔɔbeezĩ lɔ ma Yudaeɔ è, aa nɔɔ sɛ̀
Asedodadeɔ ń Amɔniɔ ń Mɔabuɔ guu.
24 Ɔ̃ an nɛ́ɛɔ ì Asedoda yã́ ge buipãle yã́
ma, aali Ɛbɛlu yãmao. 25 Ɔ̃ ma zɔadɔ̀má
ma ń ká, ma ń gɔ̃ɛɛɔ gbɛ̃̀, ma ń gbɛ̃ɛɔ
mikã gà má wò. Ɔ̃ má tò aa mɛ̀ wa
sì ń Luao, wa ń nɛnɔɛɔ kpã́sã ń nɛgɔ̃ɛ-
naɔwao. Wa ń nɛnɔɛɔ sɛ́ ń nɛgɔ̃ɛɔnɛ ge
ńzĩa pɔ́ ũo. 26 Màa Isailiɔ kí Salomɔɔ du-
unakɛ̀o lò? Buie kía i kaaàwao. Aà Lua
yeaàzi,* ɔ̃ à aà kpà Isailiɔ píi kía ũ, kási
baa aàpi, buipãle nɔɛɔ mɛ́ aa aà dà du-
unau.† 27 Ɔ̃ wá mà ápiɔ sɔ̃ a yãvãi zɔ̃ɔpi
kɛ̀, a zĩbɔnkpɛkɛ̀ wá Luaɛ, a buipãleɔ sɛ̀
nɔ ũ. 28 Yoiada nɛ́ɔ do pɔ́ dɛ sa'onkia Ɛlia-
sibu tɔũna ũ mɛ́ Oloni gbɛ̃́ Sambala nɛ́ sɛ̀
yãa, ɔ̃ ma aà yà. 29 Ma Lua, to an yã́ àɔ
dɔngu, asa aa sa'onkɛ gbãlɛ̀ɛ, aa n bàa
kua ń sa'onaɔ ń Levii buiɔ yãdilɛa gbòo.
30 Ma buipãleɔ yã́ɔ píi bɔ̀ sa'onaɔ ń Levii
buiɔnɛ, ɔ̃ ma ń baade dàzĩu. 31 Ma ɛa yàa
labakɛa gɔɔ dìlɛ gbɛ̃́ɔnɛ ń buapɔ́ káauɔ
kpaao. Ma Lua, to ma yã́ àɔ dɔngu a maa
ũ.

§§**13:15** Bɔa 20.8-10
***13:26** 2Sam 12.24-25
†**13:26** 1Kia 11.1-8

ƐSITƐƐ

Yā́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Láɛ bee yā́ pɔ́ wa sɛ̀ ń Yuda buiɔ wa dìlɛ wà ń midɛ yā́ bɔɔlɛkɛ̀wɛ̃ɛ, ɔ̃ Lua ń bɔ́. Yā́pi kɛ̀ gɔɔ pɔ́ Pɛɛsiɔ lɛ́ ikokɛ sɛa za India bùsuu e à gɛ̀ pɛ̀ò Egipiwaɛ. Yuda bui kɔ̃na pɔ́ wà ń kũkũ wà tàńnɔ Babiloniɔ, an gbɛ̃ɛɔ i su ń bùsuuo e à gɛ̀ pɛ̀ò gɔɔ pɔ́ Babiloni kpala mìdɛ e wàɔ gɛ́ Yesu Kilisi ii wɛ̃̀ 539. Yudapiɔ lí we bui pɔ́ aa kú ń guuɔ nàmáo, asa an yā́ɔ adoaɛ, aaìɔ zĩkɛ ń ikoyã ń ń fɛlɛkaayãɔwaɛ. Lápi ĩ́i pɔ́ kí Aasuelu gbãade sɛ̃́ia Amani sɛ̀ ǹ Yuda gbãadeɔ do Maadoseo yā́ bɔɔlɛkɛ̀. Ɛsitɛɛá Maadose nɛ́ɛ, ɔ̃ Maadose lɛdàwà e à gɔ̃̀ Pɛɛsi kía nɔ ũ, ɔ̃ a zɛ'ɛ̀ à kpà vãi pɔ́ a a bui Yudaɔ lɛɛ. Bee lɛ́ ɔlɔwɛ̃ɛ yā́ pɔ́ wa sɛ̀ ń Yudaɔ píi ì lɛ́lɛ pãɛ. Gɔɔ pɔ́ wa dìlɛ wà Yudaɔ dɛdɛwà gɔ̃̀ zĩblea an ibɛɛpiɔwa gɔɔ ũ, ɔ̃ gɔɔpi gɔ̃̀ Yudaɔ dikpɛgɔɔ ũ e ń a gbão, aaì dikpɛpi kɛ e Paki àɔ gɛ́ káiɛ. Yā́ pɔ́ wa dàu wa sìu Ɛsitɛɛ láu lɛ́ dikpɛpi bɔkĩi ɔlɔwɛ̃ɛɛ. Yudaɔ zɛ̀ wà gì ń ńzĩao, asa kua bùsu pãleu wà gìńziɛ. Wi Lua tɔ́ sí láɛ bee guuo, ãma Lua i a gbɛ̃́ɔ to weo, à ń suabà Ɛsitɛɛ sabai.

Kí Aasuelu a na Vasiti bɔa kpalau

1 Kí Aasuelu[‡] gɔɔ bùsu mɛ̀n basoolo ń
soplaoɔ ɔ̃ a dɛ a kía ũ sɛa za India
bùsuu e à gɛ̀ pɛ̀ Etiopi bùsuwa. 2 Zɔ̃lɛa a
bɛ Susa mɛɛwiau 3 aà kpalablea wɛ̃̀ àaɔ̃de
guu à gbãadeɔ ń a ìwaɔ kā̀aa píi blɛs-
ableawa. Pɛɛsi ń Mɛdɛo bùsu zĩgɔ̃ badeɔ
ku we ń gbɛ̃́ gbiaɔ ń bùsu gbãadeɔ. 4 À a
kpala àizɛɛ zɔ̃ɔɔ ń a zɔ̃ɔkɛ gawio ɔ̀lɔnɛ́ e
mɔ soolo. 5 Kɛ́ gɔɔ beeɔ pà, à blɛsakɛ̀ gbɛ̃́
pɔ́ kú Susaɔnɛ, kíabuiɔ ń táaaɔ píi. Wà
blɛsapi blè e gɔɔ sopla aà bɛ'ua líkpɛu.
6 Wà zwā̀a pua ń zwā̀a búunao dɔ̀dɔ
ā́nusu tãanaɔwa ń bà puaɔ ń bà gàalu-
ladeɔ, ɔ̃ wa lòo kpɛ́ gbapɛlɛ pɔ́ wa kɛ̀ ń
gbɛpuɔwa. Vua ń ā́nusu wúlɛbɔɔ kálɛa
gusalala pɔ́ wa kɛ̀ ń gbɛpuo ń gbɛtɛ̃o ń
gbɛsio ń gbɛ̀ búunaowa. 7 Wà vɛ̃ɛ kpàk-
pamá we ń vua imibɔɔ. Imibɔpiɔ dodoa
kɔ̃ɛ píiɛ. Kí vɛ̃ɛpi kpàmá sɔũsɔũ. 8 Kí dìlɛ
wasu vɛ̃ɛminaɔ wɛtão. A ò a bɛ ziiaɛ aà
kpa baadewa lá ade yei.
9 Kí Aasuelu na Vasiti blɛsakɛ̀ nɔɛɔnɛ
kibɛ lɔ. 10 A gɔɔ soplade zĩ́ kí pɔ kɛ̀na vɛ̃ɛ
yā́i, ɔ̃ a ò a dɔai gbɛ̃ɔn soplaɔnɛ: Mɛu-
manu, Bizita, Aabona, Bigita, Abaga, Ze-
taa ń Kaakasio, 11 aa mɔɛ ń a na Vasitio
ń a kía na fũao kpaa, kɛ́ à aà kɛfɛnkɛ ɔlɔ
gbɛ̃́ɔnɛ ń gbãadeɔ, asa nɔɛpiá nɔɛ. 12 Kɛ́
kí dɔaipiɔ yā́pi ò aà naɛ, à gì mɔ́i, ɔ̃ kí pɔ
pà à fɛ̃̀aàzi maamaa. 13 Kí yā́pi ò wɛzɛ̃n
saanyãdɔ̃naɔnɛ, asa ìɔ yā́pii gbɛa gbɛ̃́
pɔ́ bùsu ikoyã dɔ̃ɔwaɛ. 14 Pɛɛsi ń Mɛdɛo
gbãade pɔ́ aaìɔ ku aà saɛ gbɛ̃ɔn soplaɔ
tɔ́n kɛ: Kaasena, Setaa, Ademata, Taasisi,
Mɛlɛsi, Maasena ń Mɛmukão. Ampiɔ mɛ́
aa aà kwàasiɔ ũ, aà kpala ikodeɔ ũ. 15 A
ònɛ́: Ma a dɔaiɔ zĩ̀ aa yãdìlɛ ma na Va-
sitiɛ, ɔ̃ à gì mai. Wá sɛaànɔ kpelewa ni?
Ikoyã mɛ̀ kpelewa ni?
16 Ɔ̃ Mɛmukã ò kíɛ ń gbãadepiɔ à mɛ̀:
Kí, ḿmɛ n na Vasiti tàaekɛ̀nɛ ndoo, à
tàaekɛ̀ gbãadeɔnɛ ń n bùsu gbɛ̃́piiɔɛ.
17 Yā́ pɔ́ n napi kɛ̀ a ligua, nɔɛ píi i ma,
aai saka ń zā́ɔgu aa mɛ: Kí Aasuelu mɛ̀
wà a na Vasiti sísiɛ, ɔ̃ à gì gɛ́i. 18 Pɛɛsi
ń Mɛdɛo bùsu gbãadeɔ nɔ pɔ́ n na yā́pi
màɔ, aa yãbɔbɔ ń zā́ɔ lɛ́zĩ tia. Lɛ́'ɛakɔ̃wa
ń zɔao a kɛ zài. 19 Kí, tó à kànguɛ, yãdilɛ
Vasitiɛ asu tó á wɛsikɔ̃lɛ lɔo, ní nɔɛ pɔ́
dɛaàla kpa aà kpalau. Wa yā́pi kɛ̃ Pɛɛsi ń
Mɛdɛo ikoyã pɔ́ wìli a bãdɛo lá guu. 20 Tó
wà yā́ pɔ́ ń dìlɛ kpàwakɛ̀ n bùsu zɔ̃ɔ guu
píi, nɔɛɔ bɛɛɛ dɔ̃ ń zā́ɔnɛ, nɔgbãaɔ ń nɔ
nɛ́naɔ píi. 21 Yā́pi kà kíagu ń gbãadeɔ píi,
ɔ̃ a kɛ̀ lá Mɛmukã òɛwa. 22 Ɔ̃ à lɛ́kpãsãkɛ̀
bùsu pɔ́ a dɛ ń kía ũ gbɛ̃́ɔnɛ píi, bùsu ń
bùsuo ń a lákɛ̃ao, bui ń buio ń ń yā́o. À

‡1:1 Ɛza 4.6

mɛ̀ gɔ̃ɛ mɛ́ aɔ a ua kía ũ mɛ́ aà buiyã ɔ̃ wàli o uapiu.

Ɛsitɛɛ gɔ̃a kía na ũ

2 Yã́ beeɔ gbɛa kɛ́ kí Aasuelu pɔ wèe, yã́ pɔ́ Vasiti kɛ̀ɛ̀ ń yã́ pɔ́ a dìlɛ aà yã́ musuo i sãaàguo. 2 Ɔ̃ kí ìwaɔ òɛ̀: Kí, to wà wɛ̃́ndia kɛfɛnaɔ wɛɛlɛnɛ. 3 Gbɛ̃zɔ̃ɔɔ dilɛ n bùsuɔ guu píi aa wɛ̃́ndia kɛfɛnaɔ naaa mɔ ka n nɔɛɔ guu Susa la. N nɔɛɔ ziia Ege i ń gwa ń n naɔ, wi ń kɛkɛ ń nɔamblebɔɔ wásawasa. 4 Nɔɛ pɔ́ kàngu i gɔ̃ n na ũ Vasiti gɛ̃ɛ ũ. Yã́pi kɛ̀ kíɛ na, ɔ̃ à zɛ̀ò.

5 Yudae ku Susa Bɛ̃yãmɛɛ bui ũ, aà tɔ́n Maadose, Yaii nɛ́ɛ. Simɛi ń Kisio ku aà deziɔ guu. 6 A ku zɛ̃̀zɔ pɔ́ Babɛli kí Nɛbukanɛza ń kũkũ Yelusalɛũ ń Yudaɔ kí Yɛkɔniao à tàńnɔɔ guuɛ.¶ 7 Àlɛ a desɛ̃ nɛ́ Adasa pɔ́ wì mɛ lɔ Ɛsitɛɛ gwa, asa aà de ń aà dao kuo. Wɛ̃́ndiapi kákaa maa mɛ́ a kɛfɛũ. Kɛ́ aà de ń aà dao gà, Maadose aà sɛ̀ a nɛ́ ũ. 8 Kɛ́ wà yã́ pɔ́ kí dìlɛpi mà, ɔ̃ wà gɛ̀ ń wɛ̃́ndiaɔ dasidasi Susa, wà ń ná Egeɛ a ɔzĩ. Ɔ̃ wà Ɛsitɛɛ sɛ̀ gɛ̀ò kibɛ kí nɔɛɔ ziiapiɛ. 9 Wɛ̃́ndiapi kɛ̀ɛ̀ maa, ɔ̃ à gbɛ̃kɛkɛ̀ɛ̀ à mɛ̀, wà aà kɛkɛ ń nɔamblebɔɔ wásawasa gɔ̃̀ɔ, wi blɛ maa kpawà. À kibɛ wɛ̃́ndia pɔ́ a sɛ̀ gbɛ̃ɔn soplaɔ kpàwà, ɔ̃ à kpɛ́ maa kpàwà kí nɔɛɔ bɛ. 10 Ɛsitɛɛ i a bɛ bùsu o gbɛ̃ɛɛo, asa Maadose òɛ̀ asu to gbɛ̃ɛ dɔ̃o. 11 Lá gu lɛ́ dɔ Maadose ìɔ kí nɔɛɔ bɛ gãaɛ baa vĩvĩ, kɛ́ à e àɔ Ɛsitɛɛ kua dɔ̃ ń yã́ pɔ́ lɛ́ aà leo.

12 E wɛ̃́ndiaɔ aaɔ zɛ'e aaɔ gɛ́ ii ń kí Aasueluo, sema aa yã́ pɔ́ wa dìlɛnɛ́ kɛ gĩa e mɔ kuɛpla. Wìɔ nísi pɔ́ wa kɛ̀ ń lí'ɔ gĩ nao dɔɔmá e mɔ soolo, ɔ̃ wìɔ ń kɛkɛ ń tulaleɔ ń nɔɛ mɛkɛkɛbɔɔ e mɔ soolo. 13 Wɛ̃́ndia pɔ́ kí mɛ̀ ia kàwà, nɔɛɔ bɛpɔ pɔ́ a gbɛ̀a píi wì kpawà aà gɛòɛ. 14 Ì gɛ́ oosi, ì su nɔɛɔ bɛ kɔɔ ziia pɔ́ wì mɛ Saasagaza fã́ani. Aàpi mɛ́ ì ɔlia kí nɔ pɔ́ i mɛ́sɛdilɛnɛ́opiɔzi. Ìli e ɛ̀a gɛ̀ kí kĩ́i lɔo, sema aà yã́ kà kípigu à aà gbɛ̀a aà tɔ́wa bàasio. 15 Kɛ́ ia kà Abihaili nɛ́ Ɛsitɛɛ pɔ́ aà desɛ̃ Maadose aà sɛ̀ a nɛ́ ũpiwa, i pɔe gbɛao, sema pɔ́ pɔ́ kí nɔɛɔ ziia Ege òɛ̀ bàasio. Ɛsitɛɛ yã́ kà gbɛ̃́ pɔ́ wɛsìaàlɛɔgu píi. 16 Kí kpalablea wɛ̃̀ soplade guu wà gɛ̀aànɔ aà bɛ mɔ kwide Tebe guu. 17 Kí ye Ɛsitɛɛzi dɛ a nɔ kĩniɔla píi. Aà yã́ kàaàgu, à kɛ̀ɛ̀ na dɛ wɛ̃́ndia kĩniɔla píi, ɔ̃ à kía na fũa kpàɛ̀, à aà dìlɛ a na Vasiti gɛ̃ɛ ũ. 18 Ɔ̃ kípi blɛsakɛ̀, à gbãadeɔ ń a ìwaɔ kã̀aa Ɛsitɛɛ sɛa yã́ musu. A dìlɛ wà dikpɛ zɔ̃ɔ kɛ, ɔ̃ wà a kpàwakɛ̀ bùsu ń bùsuo, ɔ̃ à gbadà gbɛ̃́ɔnɛ sɔũsɔũ.

Maadose ń Amanio

19 Wɛ̃́ndiaɔ kãaaa gɛ̃n plaade, Maadose zɔ̃lɛa kibɛ bɔlɛu. 20 Ɛsitɛɛ i a bɛ bùsu ge a buiyã'ò gbɛ̃e mào lá Maadose òɛ̀wa. Ìɔ Maadose yãmaɛ, lá ìɔ ma za gɔɔ pɔ́ àlɛ aà gwawa. 21 Kɛ́ Maadose zɔ̃lɛa kibɛ bɔlɛu màa, kí Aasuelu dɔai bɔlɛdɔ̃ana gbɛ̃ɔn plaɔ pɔ pà kízi, ɔ̃ aa lɛkpàaĩaàzi. An tɔ́n kɛ: Bigana ń Tɛlɛsio. 22 Kɛ́ Maadose yã́pi feena mà, a ò kía na Ɛsitɛɛɛ, ɔ̃ Ɛsitɛɛ ò kíɛ ń Maadose tɔ́o. 23 Kɛ́ wà yã́pi gwàgwa, wa è sĩanaɛ, ɔ̃ wà gbɛ̃ɔn plapiɔ lòo líwa aa gà. Wà yã́pi kɛ̃̀ bùsu ladau kí wáa.

3 Yã́ beeɔ gbɛa kí Aasuelu Amɛdata nɛ́ Amani, Agaga§ bui kpɛlà, à aà gbà gbãa, à zɔ̃lɛkĩi pɔ́ dɛ gbãade pɔ́ kuaànɔɔ pɔ́a píi kpàwà. 2 Kí ìwa pɔ́ kú aà bɛ bɔlɛuɔ ì wúlɛ ń gbɛɛu ge aa misiilɛ Amaniɛ, lá kí dìlɛwa, kási Maadose lí wúlɛ a gbɛɛu à misiilɛɛ̀o. 3 Ɔ̃ kí ìwapiɔ Maadose là aa mɛ̀: Àkɛa ńlɛ kí yãmao ni? 4 Lá gu lɛ́ dɔ aaìɔ oɛ̀ màa, kási ìli ń yãmao, à mɛ̀ Yudan a ũ. Ɔ̃ aa ò Amaniɛ kɛ́ aa e dɔ̃ tó a Maadose yãkɛapi fɔ̃́. 5 Kɛ́ Amani è Maadose lí wúlɛ a gbɛɛu à misiilɛɛo, ɔ̃ aà pɔ pà. 6 Kɛ́ wà Maadose bui òɛ̀, aà dɛa ado kɛ̀ɛ̀ fɛ̃́nɛũ, ɔ̃ àlɛ zɛwɛɛlɛ à Maadose bui

¶**2:6** 2Kia 24.10-16
§**3:1** 1Sam 15.1-9, 32-35

Yuda pɔ́ kú Aasuelu bùsuɔ guuɔ míɔnzɔ̃
píi.

Amani vãi lɛkpaaĩa Yudaɔzi

7 Kí Aasuelu kpalablea wɛ̃̀ kuɛplade
guu a mɔ sɛ̃́ia pɔ́ wì mɛ Nisãnu guu,
Amani gbɛ pɔ́ wì mɛ puliũ là, kɛ́ à e mɔ
pɔ́ á yã́pi kɛwà dɔ̃ ń a gɔɔo. Ɔ̃ mɔ kuɛ-
pla Adaa bɔ̀ àsi guu. 8 Ɔ̃ Amani ò kí Aa-
sueluɛ: Buie ku, a gbɛ̃́ɔ fã̀aa buipãleɔ guu
n bùsu dasiɔu píi. An fɛlɛkaayãɔ dodo ń
buipãleɔɛ píi, aali n ikoyã dao. I kũ ǹ ń
tó tɛɛɛo. 9 Kí, tó à kɛ̀nɛ naɛ, yãdilɛ wà ń
midɛ, mí ã́nusu tɔnu ɔ̀aa pla kpá yã́pikɛ-
naɔwa aa ka n làasiu. 10 Kí a tãana seela
kɛbɔ bɔ̀ a kpà Amɛdata nɛ́ Amani, Agaga
bui Yudaɔ wɛ̀lɛpiwa 11 à mɛ̀: Kɛ buipiɛ lá
à kɛ̀nɛ maawa, níɔ ã́nusupi kũa n pɔ́ ũ.
12 Mɔ sɛ̃́ia gɔɔ kuɛ'aaɔ̃de zĩ́ Amani kí
lakɛ̃naɔ sìsi. Aa yã́ pɔ́ Amani dìlɛ kí ìwaɔ
ń kía pɔ́ kú bùsu ń bùsuoɔ ń bui ń buio
gbãadeɔnɛ dàlau. Aa kɛ̃̀ bui ń buioɛ ń
baade buiyão, bùsu ń bùsuo ń a lákɛ̃ao.
Aa kɛ̃̀ ń kí Aasuelu tɔ́o, ɔ̃ aa aà seela kɛ̀
láwa ń aà tãanao. 13 Aa lápiɔ nà zĩnaɔnɛ
ń ɔzĩ, aa ń gbáɛ kí bùsu dasiɔ guu. Lápi
guu wà mɛ̀ wà Yudaɔ dɛdɛ wà ń midɛ
wà ń buibɔ, nɛ́fɛ̃nɛn gbɛ̃zɔ̃ɔ, gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ
gɔɔ doũ zĩ́, mɔ kuɛplade pɔ́ wì mɛ Adaa
gɔɔ kuɛ'aaɔ̃de zĩ́, wi ń pɔ́ɔ naaa. 14 Wa yã́
pɔ́ a dìlɛpi lá kpã́sã bùsu ń bùsuo píi, kɛ́
àɔ dɛ ikoyã ũ, wi a kpàwakɛ bui píiɛ, kɛ́
aaɔ ku sɔu guu gɔɔpizĩ. 15 Zĩnaɔ wã̀ gɛ̀
màa yã́ pɔ́ kí dìlɛpi yã́i, ɔ̃ wà a kpàwakɛ̀
Susa mɛɛwiau. Kí ń Amanio zɔ̃̀lɛ lɛ́ imi.
Susadeɔ sɔ̃ aa bílikɛ̀ yã́piwa.

Maadose wabikɛa Ɛsitɛɛwa aà lɛdau

4 Kɛ́ Maadose yã́ pɔ́ wa kɛ̀pi mà, à a
pɔkasaɔ ga kɛ̃̀, ɔ̃ à zwã̀nkasaɔ dà à
túfu gbɛ̃̀ a miwa, ɔ̃ a bɛ wɛ̃́lɛ guu, àlɛ
wɛ̃na'ɔ gbãa dɔ. 2 À gɛ̀ e za kibɛ gãaɛ, asa
gbɛ̃e a fɔ̃ gɛ̃ kibɛ bɔlɛu ń zwã̀nkasaɔ daao.
3 Wà yã́ pɔ́ kí dìlɛ iko ũpi kpàwakɛ̀ bùsu
ń bùsuo píi, ɔ̃ Yudaɔ nà ɔɔlɔwa maa-
maa gupiiu ń lɛyeo. An wɛ́'i lɛ́ kwɛ́, aalɛ
búbuapɛ. An gbɛ̃́ daside zwã̀nkasaɔ daa,
aa túfu gbɛ̃̀ ń miwa.
4 Kɛ́ Ɛsitɛɛ ìwaɔ, nɔɛ ń gɔ̃ɛo píi, mɔ òɛ̀,
à pelembò. À pɔkasaɔ kpã̀sã Maadosɛɛ
aà da zwã̀nkasaɔ gbɛu, kási i we sìo.
5 Ataki mɛ́ dɔai pɔ́ kí dìlɛ aàɔ ku aà saɛ
ũ. Ɛsitɛɛ aà sìsi à aà zĩ̀ Maadosewa, aà
gɛ́ aà laiɛ: Bɔ́ yã́ mɛ́ mɔ̀? Bɔ́yãi àlɛ kɛi
màai? 6 Ataki bɔ̀ kibɛ gãaɛ à Maadose lɛ̀.
7 Maadose yã́ pɔ́ a le sìuɛ̀ píi, ɔ̃ à ã́nusu pɔ́
Amani mɛ̀ á ká kí làasiu Yudaɔ dɛdɛa yã́i
lɛ́ òɛ̀ kyáukyau. 8 À yã́ pɔ́ wa dìlɛ Yudaɔ
dɛdɛa yã́ musu wà a kpàwakɛ̀ Susa taala
kpàwà lɔ, aà ɔlɔ Ɛsitɛɛɛ, i a bɔɔlɛkɛɛ̀. À
mɛ̀ aà o Ɛsitɛɛɛ aà gɛ́ kí kĩ́i, aà awakpaɛ̀,
i wabikɛwà a gbɛ̃́ɔnɛ. 9 Ataki tà à yã́ pɔ́
Maadose ò dàu a sìuɛ̀.
10 Ɔ̃ Ɛsitɛɛ òɛ̀ aà gɛ o Maadoseɛ. 11 Kí
ìwaɔ ń a bùsu gbɛ̃́ɔ dɔ̃ píi, tó gɔ̃ɛ ge nɔɛ sɔ̃̀
kízi aà kpɛ́u, mɛ́ i aà sísio, ikoyã kú mɛ̀n-
doɛ. Wì ade dɛɛ, mɛ́ i kɛ kí a vua gopana
dɔ̀ɛ̀ kɛ́ à e àɔ ku bàasio. Mapi sɔ̃, à kà gɔɔ
baakwi wi ma sísi mà gɛ́ kí kĩ́io. 12 Kɛ́ à gɛ̀
Ɛsitɛɛ yã́pi dàu a sìu Maadoseɛ, 13 ɔ̃ Maa-
dose ɛ̀a lɛ́kpãsãkɛ̀ɛ̀ à mɛ̀: Ńsu ǹyɔ̃ e ḿmɛ
ńyɔ̃ bɔ ndo Yudaɔ guu n kua kibɛ yã́io.
14 Tó ń nílɛ yã́ bee taa gɔɔzĩ, suabana a
bɔ guei à Yudaɔ misi, aai bɔ. Mpi ń n de
bɛdeɔ sɔ̃, á gaga. Tó gɔɔɛ bee taa yã́i n
gɔ̃i kía na ũ, démɛ dɔ̃i? 15 Ɔ̃ Ɛsitɛɛ lɛ́k-
pãsãkɛ̀ Maadoseɛ à mɛ̀: 16 Gɛ ǹ Yuda pɔ́
kú Susaɔ kãaa píi, í lɛye ma yã́ musu. Ásu
pɔbleo, ásu imio gɔɔ àaɔ̃ fãanɛ ń gwãasĩ-
nao. Mapi ń ma ìwaɔ wá lɛye màa sɔ̃. Bee
gbɛa mí gɛ́ kí kĩ́i, baa tó má gɛa zɛvĩo. Tó
má su gaɛ, ma gan we. 17 Ɔ̃ Maadose tà
à yã́ pɔ́ Ɛsitɛɛ òɛ kɛ̀ píi.

Ɛsitɛɛ gɛa wabikɛi kíwa

5 A gɔɔ àaɔ̃de zĩ́ Ɛsitɛɛ a kíanakɛ zwãaɔ
yè, ɔ̃ à gɛ̀ zɛ̀ kípi bɛ'ua, kpɛ́ pɔ́ a kuu
kpɛɛlɛ. Kí zɔ̃lɛa a gĩ́naa kpɛ́u we, aà aɛ
dɔa kpɛɛlɛwa. 2 Kɛ́ à a na Ɛsitɛɛ è zɛa
kpɛɛlɛ, à aà wɛgwà, ɔ̃ à a vua gopana pɔ́ á
kũa dɔ̀ɛ. Ɛsitɛɛ sɔ̃̀aàzi à ɔkã̀ aà gopanapi
lɛ́wa. 3 Kí aà là à mɛ̀: Ɛsitɛɛ, bɔ́ ń yeii? Bɔ́

ńlɛ gbɛaai? Baa ma kpala guo má n gba.
4 A wèwà à mɛ̀: Kí, tó à kɛ̀nɛ maa, Amani
sísi blɛ pɔ́ málɛ kɛnɛ gbãwa. 5 Ɔ̃ kí mɛ̀ wà
mɔ́ ń Amanio gɔ̃̀ɔ, kɛ́ aa gɛ yã́ pɔ́ Ɛsitɛɛ
gbɛ̀a kɛ. Ɔ̃ kí ń Amanio gɛ̀ blɛ pɔ́ Ɛsitɛɛ
lɛ́ kɛnɛ́pi blei.
6 Kɛ́ aalɛ vɛ̃ɛmi, kí Ɛsitɛɛ là à mɛ̀: Bɔ́
ńlɛ a wabikɛai? Má kɛnɛ. Yã́ kpele ńlɛ
gbɛaai? Baa ma kpala guo má n gba.
7 Ɛsitɛɛ wèwà à mɛ̀: Yã́ pɔ́ málɛ a wabikɛ-
man kɛ: 8 Kí, tó n ma wɛgwàɛ, tó à kàngu
ǹ yã́ pɔ́ málɛ a wabikɛma kɛmɛɛɛ, à mɔ
blɛ pɔ́ má kɛɛ́ zia blei, mí yã́ pɔ́ n ma lai
onɛ.
9 Kɛ́ Amani bɔ̀ gɔɔ bee, aà pɔ kɛ̀na, àlɛ
yáalɔ. Kási kɛ́ à Maadose è kibɛ bɔlɛu, i
fɛlɛɛo, a aà vĩa vĩo, ɔ̃ aà pɔ fɛ̃̀aàzi. 10 A
azĩa kũa à tà bɛ. Kɛ́ à a gbɛ̃naɔ sìsi ń a na
Zɛlɛsio, 11 ɔ̃ àlɛ ĩ́anadã a àizɛɛ sà zɔ̃ɔ ń a
nɛgɔ̃ɛ dasiɔ yã́ musu. À mɛ̀ kí a kpɛlà, à a
gba gbãa dɛ a ìwaɔ ń gbãadeɔla píi. 12 À
mɛ̀ lɔ: Kía na Ɛsitɛɛ ma sisi, à blɛkɛ̀mɛɛ
ń kío sãnu, gbɛ̃pãle kuo. À ɛ̀a ma sisi mà
ble ń kío zia lɔ. 13 Ń beeo tó ma Yuda
bui Maadose è zɔ̃lɛa kibɛ bɔlɛu, yã́ beeɔ
píi lí kɛmɛɛ pɔe ũo. 14 Ɔ̃ aà na Zɛlɛsi ń aà
gbɛ̃naɔ òɛ̀: To gbɛ̃́ɔ lípɛlɛnɛ a lɛsĩ kà gã̀sĩ-
suu blakwi, ní wabikɛ kíwa zia kɔɔ aà n
gba zɛ ǹ Maadose loowà, ní gbasa gé ń
kío blɛpi blei ń pɔnao. Yã́pi kà Amanigu
maamaa, ɔ̃ à lípi pɛ̀lɛ.

Kí Maadose gbaa gbãa

6 Gwãasĩna bee kí i fɔ̃ i'òo. Ɔ̃ à mɛ̀ wà
mɔ́ ń a bùsu ladao. Wà a kyokɛ̀ɛ̀, 2 ɔ̃
wà Maadose yã́ è we, lá kí dɔai bɔlɛdɔ̃ana
gbɛ̃ɔn plaɔ Bigana ń Tɛlɛsio lɛkpàaĩaàzi,
ɔ̃ Maadose bɔ̀ò. 3 Kí a ìwaɔ là à mɛ̀: Wà
Maadose kpɛlà wà aà gbà gbãa yã́pi yã́i
kpeletaawa ni? Aa wèwà aa mɛ̀: Wi yãe
kɛɛ̀o. 4 Ɔ̃ kí mɛ̀: Démɛ kú ua wei? À mɔ
lè Amani gɛ̃̀ kibɛ ua gɔ̃̀ɔ Maadose looa lí
pɔ́ á pɛ̀lɛɛpiwa yã'oiɛ̀. 5 Ɔ̃ kí ìwaɔ wèwà
aa mɛ̀: Amani mɛ́ kú ua we. Ɔ̃ kí mɛ̀ aà
mɔ gɛ̃. 6 Kɛ́ à gɛ̃̀, kí aà là à mɛ̀: Bɔ́ wa kɛ
gɔ̃ɛ pɔ́ má ye aà kpɛlaɛi? Amani làasookɛ̀
à mɛ̀: Dé kí ye aà kpɛla, mɛ́ i kɛ ma bàa-
sio ni? 7 Ɔ̃ a wèwà à mɛ̀: Tó ń ye ǹ gbɛ̃́
kpɛlaɛ, 8 wa kía gomusu pɔ́ ń dà yãa sɛ
mɔɔ̀ ń n sɔ̃́ pɔ́ kíafua kpaao. 9 Gomusupi
ń sɔ̃́pio kpa n gbãade bɛɛɛdeɔ dowa, i go-
musupi da gbɛ̃́ pɔ́ ń ye ǹ aà kpɛlaɛ, i aà
di sɔ̃́pi kpɛ, iɔ bɛ aà aɛ wɛ̃́lɛ zɛaɔ guu, iɔ
pũna àɔ mɛ: Màa kí ì kɛ gbɛ̃́ pɔ́ á ye à aà
kpɛlaɛ. 10 Ɔ̃ kí òɛ̀: Gɛ ǹ gomusupi sɛ gɔ̃̀ɔ
ń sɔ̃́o lá ń òwa, ní yã́pi kɛ Yuda bui Maa-
dose pɔ́ ìɔ zɔ̃lɛ ma bɛ bɔlɛuɛ. Ńsu yã́ pɔ́
n mɛ̀ wà kɛɛ̀pi kee too.
11 Amani gɛ̀ gomusupi sɛ̀ ń sɔ̃́pio à sùò.
Ɔ̃ à gomusupi dà Maadoseɛ, à aà dì sɔ̃́pi
kpɛ, a bɛ aà aɛ wɛ̃́lɛ zɛaɔ guu, àlɛ pũna àlɛ
mɛ: Màa kí ì kɛ gbɛ̃́ pɔ́ á ye à aà kpɛlaɛ.
12 Kɛ́ aa sù, Maadose gɛ̀ zɔ̃̀lɛ kibɛ bɔlɛu,
ɔ̃ Amani ɔkù a wɛ́wa, àlɛ tá a bɛ ń ɔɔlɔo.
13 À yã́ pɔ́ a le dàu a sìu a na Zɛlɛsiɛ ń
a gbɛ̃naɔ píi. Ɔ̃ aà lɛdamadepiɔ ń Zɛlɛ-
sio òɛ̀: Lá Maadose pɔ́ ńlɛ gɔ̃ kpɛɛ aà yã́
musupiá Yuda buiɛ, ńyɔ̃ aà fɔ̃ lɔo, ńyɔ̃ɔ
kɛ̃́sãaàzi ǹyɔ̃ gɛɛ. 14 Gɔɔ pɔ́ aalɛ yã́pi oɛ̀,
kí dɔaiɔ kà, ɔ̃ aa aà sɛ̀ ń wãao, aa gɛ̀aànɔ
blɛ pɔ́ Ɛsitɛɛ kɛ̀ blei.

Amani looa líwa

7 Ɔ̃ kí ń Amanio gɛ̀ pɔblei ń Ɛsitɛɛo.
2 Kɛ́ aalɛ vɛ̃ɛmi a gɔɔ plaadepi zĩ́, ɔ̃ kí
Ɛsitɛɛ là à mɛ̀: Ɛsitɛɛ, bɔ́ ńlɛ a wabikɛai?
Má kɛnɛ. Yã́ kpele ńlɛ gbɛaai? Baa ma
kpala guo má n gba. 3 A wèwà à mɛ̀: Tó
n ma wɛgwà, mɛ́ yã́pi kànguɛ, to màɔ ku
wɛ̃ni guu. Wabi pɔ́ má kɛ̀man we. To ma
gbɛ̃́ɔ aaɔ wɛ̃ni vĩ. Yã́ pɔ́ má gbɛ̀an we.
4 Asa mapi ń ma gbɛ̃́ɔ, wa dìlɛ wà wá
dɛdɛ wà wá midɛ wà wá buibɔɛ. Tó wàlɛ
wá yia zɔɔ ũ yãaɛ, dɔ̃ má nílɛ. Taasi bee
taa i ka mà ĩadamao. 5 Ɔ̃ kí aà là à mɛ̀:
Dé ni? Démɛ a fɔ̃ yã́ bee taa kɛa làasoo da
a sɔ̃ui? 6 A wèwà à mɛ̀: Amani bɛ̃̀ɛɛ bee
mɛ́ ibɛɛ pɔ́ zawágupi ũ. Sɔ̃ kɛ̃̀ Amanigu
kí ń a napio yã́ musu. 7 Kí fɛ̀lɛ a vɛ̃ɛa ń
pɔkũmao, à gɛ̀ líkpɛu a ua. Amani gɔ̃̀ we
ń Ɛsitɛɛo, ɔ̃ Amani lɛ́ kulɛkɛ̀ɛ a wɛ̃ni yã́
musu, asa a è kí zɛ̀ò à vãikɛɛɛ. 8 Amanipi

kùlɛ Ɛsitɛɛ gbázĩ wúlɛbɔ pɔ́ a zɔ̃lɛwà saɛ.
Wegɔ̃ɔ kí bɔ̀ líkpɛu à sù pɔblekĩi, ɔ̃ à mɛ̀:
A ye kusi ma nawa ma wáa kpɛ́u la yã̀?
Kɛ́ yã́pi bɔ̀ kí lɛ́u gɔ̃̀ɔ, wà mɔ̀ pɔ́ yè Amani
oawa. 9 Kí dɔaiɔ do Aabona òɛ̀: Lí pɛ́lɛa
Amanipi bɛ saɛ à kà gã̀sĩsuu blakwi. Aàpi
lípi pɛ̀lɛ kɛ́ à e Maadose pɔ́ yãmaakɛ̀nɛ
loowàɛ. Ɔ̃ kí mɛ̀: À aàpi loowà. 10 Kɛ́ aa
Amani lòo lí pɔ́ a pɛ̀lɛ Maadoseɛpiwa, kí
pɔ wèe.

Kí yãpãle dilɛa Yudaɔ yã́ musu

8 Gɔɔbeezĩ kí Aasuelu Yudaɔ wɛ̀lɛ
Amani bɛ kpà a na Ɛsitɛɛwa. Ɛsitɛɛ
ò kíɛ Maadose mɛ́ a daɛ ũ, ɔ̃ Maadose sɔ̃̀
kízi. 2 Kí a tãana pɔ́ à ɛ̀a sì Amaniwa bɔ̀
à dà Maadoseɛ, ɔ̃ Ɛsitɛɛ Amani bɛ nàɛ̀ aà
ɔzĩ.
3 Ɛsitɛɛ ɛ̀a gɛ̀ yã'oi kíɛ lɔ. À wùlɛ aà
gbázĩ, aà wɛ́'i lɛ́ kwɛ́, à awakpàɛ̀ aà vãi
pɔ́ Agaga bui Amani a lɛkpàaĩ Yudaɔzi
gboo. 4 Kí vua gopana dɔ̀ɛ̀, ɔ̃ à fɛ̀lɛ zɛ̀
aà aɛ 5 à mɛ̀: Tó n ma wɛgwà, mɛ́ ma
yã́ kàngueɛ, tó yã́ɛ bee kɛ̀nɛ zɛ́ vĩ, mɛ́ ma
yã́ kàngueɛ, lá Amɛdata nɛ́ Amani, Agaga
bui, zɛ̀ò à Yuda pɔ́ kú n bùsuuɔ dɛdɛ
píiɛ, o n lakɛ̃naɔnɛ aa lákɛ̃ aa Amani yã́pi
fuangba. 6 Má fɔ̃ yã́ pɔ́ a yìa ma gbɛ̃́ɔwapi
gwao. Má fɔ̃ wɛsi ma buiɔ dɛdɛalɛo. 7 Ɔ̃
kí Aasuelu ò a na Ɛsitɛɛɛ ń Maadoseo: À
gwa, ma Amani bɛ kpà Ɛsitɛɛwa, ɔ̃ ma
Amanipi lòo líwa, kɛ́ à vãikpàaĩ ń Yu-
daɔ yã́i. 8 À lákɛ̃ Yudaɔ yã́ musu lá à kɛ̀ɛ́
maawa. À kɛ̃́ ń ma tɔ́o, í ma tãana seela
kɛwà, asa lá pɔ́ wa kɛ̃̀ ń ma tɔ́o wà ma
tãana seela kɛ̀wà suumpaa vĩo. 9 Wegɔ̃ɔ
aa kí lakɛ̃naɔ sìsi. Mɔ àaɔ̃de Sivã gɔɔ bao
ń àaɔ̃ode zĩ́ ɔ̃ aa yã́ pɔ́ Maadose dìlɛ Yu-
daɔnɛ ń kí ìwaɔ ń kíaɔ ń bùsu gbãadeɔ
kɛ̃̀ píi bùsu mɛ̀n basoolo ń soplaoɔnɛ sɛa
za India bùsuu e à gɛ̀ pɛ̀ Etiopi bùsuwa.
Aa lakɛ̃ bùsu ń bùsuo ń a lákɛ̃ao, bui ń
buio ń ń buiyão. Aa lakɛ̃ Yudaɔnɛ lá aaì
lákɛ̃wa ń ń buiyão lɔ. 10 Maadose kɛ̃̀ ń
kí Aasuelu tɔ́o, à kí tãana seela kɛ̀wà, à
lápiɔ nà zĩnaɔnɛ ń ɔzĩ, ɔ̃ aa dì sɔ̃koelɛɛna
pɔ́ bɔ̀ kí sɔ̃gɔ̃u guuɔ kpɛ aa gɛ̀ò.
11 Yã́ pɔ́ kí dìlɛpi Yuda pɔ́ kú wɛ̃́lɛ ń
wɛ̃́lɛoɔ gbà zɛ́ aa kɔ̃ kãaa aa gí ń ńzĩao. À
ń gba zɛ́ aa bui ge bùsu zĩgɔ̃ pɔ́ íbɛlɛsɛ̀ńnɔ
ń ń nɛ́ɔ ń ń nɔɛɔ kɛ́ aa ń pɔ́ɔ sɛ́lɛɔ dɛdɛ,
aa ń míɔnzɔ̃ aa ń midɛ. 12 À ń gba zɛ́ aa
bee kɛ kí Aasuelu bùsu daside guu píi mɔ
kuɛplade pɔ́ wì mɛ Adaa gɔɔ kuɛ'aaɔ̃dezĩ.
13 Wà yã́ pɔ́ a dìlɛpi lá kpã̀sã bùsu ń
bùsuoɛ píi ikoyã ũ. Wà a kpàwakɛ̀ bui
píiɛ, kɛ́ Yudaɔ aaɔ ku sɔu guu aa yã́yia ń
ibɛɛɔwa gɔɔ bee yã́i. 14 Kí yãdilɛapi yã́i
zĩnaɔ kɛ̀ kpakpa dia kí sɔ̃koelɛɛnaɔ kpɛ,
aa gɛ̀. Ɔ̃ wà yã́pi kpàwakɛ̀ Susa mɛɛwiau.
15 Maadose bɔ̀ kibɛ kíakɛ pɔ́ pua ń pɔ́
búunao daa, a kíafua zɔ̃ɔ pɔ́ wa pì ń vuao
kpaa. A bàabaa gomusu tɛ̃a daa lɔ, ɔ̃ Su-
sadeɔ gulakɛ̀ ń pɔnao. 16 Gu pù Yudaɔnɛ
gɔɔ bee, aalɛ pɔnakɛ ń yaalɔo, asa wà ń
gbá gbãaɛ. 17 Bùsu ń bùsuo wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo,
gu pɔ́ kí yã́ pɔ́ a dìlɛpi lè píi Yudaɔ pɔnakɛ̀
ń yaalɔo, aa dikpɛkɛ̀ ń blɛbleao. Buipãlɛɔ
gɔ̃̀ Yudaɔ ũ dasi, kɛ́ vĩa ń kṹ Yudaɔ yã́
musu yã́i.

Yudaɔ yã́yiaa ń ibɛɛɔwa

9 Mɔ kuɛplade Adaa gɔɔ kuɛ'aaɔ̃de zĩ́
mɛ́ kí yã́ pɔ́ a dìlɛ kɛgɔɔ ũ. Gɔɔ
bee Yudaɔ ibɛɛɔ wɛ́ dɔi yãa wà gbãamɔ
Yudaɔnɛɛ, ãma wà yã́pi lìlɛ, ɔ̃ Yudaɔ
gbãamɔ̀ ń ibɛɛɔnɛ. 2 Kí Aasuelu bùsuɔ
guu píi Yudaɔ kɔ̃ kã̀aa wɛ̃́lɛ pɔ́ aa kuu,
kɛ́ aa lɛ́lɛ gbɛ̃́ pɔ́ vãikpaaĩ́ńnɔɔwa. Gbɛ̃e i
fɔ̃ ń fúo, asa buipãlɛɔ vĩakɛ̀nɛ́ píiɛ. 3 Bùsu
gbãadeɔ, kí ìwaɔ ń kíaɔ ń aà zĩkɛnaɔ píi
gbãakpà Yudaɔwa, kɛ́ aalɛ vĩakɛ Maa-
doseɛ yã́i. 4 Maadose gbia kibɛ, ɔ̃ aà tɔ́
lì bùsu píia, asa aà gbãa lɛ́ dɛdɛɛ.
5 Yudaɔ ń ibɛɛɔ dɛ̀dɛ ń fɛ̃ndao, aa ń
míɔnzɔ̃ píi, aa pɔeã kɛ̀ ń zangudepiɔwa.
6 Aa gɔ̃ɛɔ dɛ̀dɛ Susa mɛɛwiau gbɛ̃ɔn ɔ̀aa
pla ń basɔoo. 7 Aa Paasãdata ń Dalɛfɔ̃o
ń Asepatao 8 ń Polatao ń Adaliao ń Al-
idatao 9 ń Paamasetao ń Alisaio ń Al-
idaio ń Vaizatao dɛ̀dɛ lɔ. 10 Gbɛ̃́piɔá Amɛ-

data nɛ́ Amani, Yudaɔ wɛ̀lɛ nɛgɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn kwiɔnɛ. Ń beeo aai ɔkã ń pɔewao.

[11] Gɔɔ doũpi zɨ́ kí gbɛ̃́ pɔ́ wà ń dɛdɛ Susaɔ dasilɛ mà. [12] Ɔ̃ a ò a na Ɛsitɛɛɛ: Yudaɔ gɔ̃ɛɔ dɛ̀dɛ Susa la gbɛ̃ɔn ɔ̀aa pla ń basɔoo ń Amani nɛgɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn kwiɔ. Bɔ́ aa kɛ̀ ma bùsu kĩniɔ guui mɔɔ! Yɑ̃́ kpele ńlɛ a wabikɛa lɔi? Má kɛnɛ. Bɔ́ yɑ̃́ ńlɛ gbɛaai? Má n gba. [13] Ɛsitɛɛ wèwà à mɛ̀: Kí, tó à kɛ̀nɛ maa, Yuda pɔ́ kú Susa laɔ gba zɛ́ aa yɑ̃́ pɔ́ ń dìlɛ aa kɛ gbã kɛ zia lɔ, wi Amani nɛgɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn kwipiɔ loo líwa. [14] Kí mɛ̀ wà kɛ màa. Wà a kpàwakɛ̀ Susa, ɔ̃ wà Amani nɛ́piɔ gɛ lòoloo. [15] Yuda pɔ́ kú Susaɔ kɔ̃ kɑ̃̀aa Adaa gɔɔ gɛ̃o mɛ̀ndosaide zɨ́, ɔ̃ aa gɔ̃ɛɔ dɛ̀dɛ lɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń basɔoo. Ń beeo aai ɔkã ń pɔewao.

[16] Yuda kĩni pɔ́ kú kí bùsuɔ guuɔ píi kɔ̃ kɑ̃̀aa, kɛ́ aa gí ń ńzĩao, aai bɔ ń ibɛɛɔ yɑ̃́u yɑ̃́i, ɔ̃ aa ń zangudeɔ dɛ̀dɛ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ basiiɔ̃ sɔosai (75.000). Ń beeo aai ɔkã ń pɔewao. [17] Aa bee kɛ̀ Adaa gɔɔ kuɛ'aaɔ̃de zɨ́ɛ, a gɔɔ gɛ̃o mɛ̀ndosaide zɨ́ ɔ̃ aa kɑ̃́mabò. Aa gɔɔpi dìlɛ dikpɛ ũ, kɛ́ aa blɛsakɛ, wi pɔnakɛ gɔɔpizĩ.

[18] Yuda pɔ́ kú Susaɔ kɔ̃ kɑ̃̀aa a gɔɔ kuɛ'aaɔ̃de zɨ́ ń a gɔɔ gɛ̃o mɛ̀ndosaideo, ɔ̃ aa kɑ̃́mabò a gɔɔ gɛ̃odezĩ. Aa gɔɔpi dìlɛ dikpɛ ũ, ɔ̃ aa blɛsablɛ̀ aa pɔnakɛ̀u. [19] Ayãmɛto Yuda zɔ̃ɛ pɔ́ kú zɔ̃ɛwiaɔ aaì dikpɛpi kɛ Adaa gɔɔ gɛ̃o mɛ̀ndosaide zɨ́, aaì blɛsable, aaì pɔnakɛ, aaì blɛlikɔ̃ɛ.

Puliũ dikpɛ dilɛa

[20] Maadose yɑ̃́piɔ kɛ̃̀ lá guu, ɔ̃ à lá kpɑ̃̀sã Yuda pɔ́ kú kí Aasuelu bùsu guuɔnɛ píi, gbɛ̃́ pɔ́ kú kãiɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ kú zaɔ píi. [21] A dìlɛnɛ́ aaliɔ dikpɛpi kɛ wɛ̃ ń wɛ̃o mɔ pɔ́ wì mɛ Adaa gɔɔ gɛ̃o mɛ̀ndosaide zɨ́ ń a gɔɔ gɛ̃odeo. [22] Gɔɔpiɔ mɛ́ Yudaɔ bɔa ń ibɛɛɔ yɑ̃́u dikpɛ ũ. Mɔpi guu an pɔsia lìlɛ pɔna ũ, mɛ́ an wɛ̃nakɛa lìlɛ dikpɛkɛa ũ. Aali dikpɛpi kɛ gɔɔ beeɔ zɨ́, aali blɛsakɛ, aali pɔnakɛ, aali blɛlikɔ̃ɛ, aali gbada taasideɔnɛ. [23] Yudaɔ zɛ̀ ń yɑ̃́ pɔ́ Maadose kɛ̃̀nɛ́o, ɔ̃ dikpɛ pɔ́ aa kɛ̀pi gɔ̃̀nɛ́ fɛlɛkaa ũ.

[24] Amɛdata nɛ́ Amani, Agaga bui Yudaɔ píi wɛ̀lɛ vãi lɛkpàaĩńzi à ń dɛdɛ, ɔ̃ à gbɛ pɔ́ wì mɛ puliũ gbɛ̀a à e ń fu, i ń dɛdɛ. [25] Kási kɛ́ kí a feena mà, à yãdìlɛ lá guu, kɛ́ vãi pɔ́ à a lɛkpàaĩ Yudaɔzipi wi aà musu. Ɔ̃ wà aà lòo líwa ń a nɛgɔ̃ɛɔ sãnu. [26] Ayãmɛto wì o gɔɔpiɔnɛ Puliũ, asa gbɛ pɔ́ a là tɔ́n we. Yɑ̃́ pɔ́ Maadose kɛ̃̀ lápi guu ń yɑ̃́ pɔ́ à ń léo yɑ̃́i [27] aa sì wà dikpɛkɛ gɔɔ plapiɔ guu wɛ̃ ń wɛ̃o. Aa mɛ̀ ḿpiɔ ń ń nɛ́ɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ nàmáɔ gí dikpɛpi kɛio, wàli kɛ a gɔɔwa lá wa kɛ̃̀ láuwaɛ. [28] Wɛ̃ ń wɛ̃o gɔɔpiɔ yɑ̃́ líɔ dɔ́ngu, aali a dikpɛkɛ ualɛ ń ualɛo, wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo, bùsu ń bùsuo. Puliũ dikpɛpi su bãdɛ Yudaɔ kĩ́io, a kɛgɔɔ su midɛ ń buiɔ kĩ́io.

[29] Kía na Ɛsitɛɛ, Abihaili nɛ́, la plaade kɛ̃̀ ń a ikoo píi Puliũ yɑ̃́ musu, à gbãakpàò lá pɔ́ Yuda bui Maadose kɛ̃̀wa. [30] Maadose lápi kpɑ̃̀sã Yuda pɔ́ kú kí Aasuelu bùsu mɛ̀n basoolo ń soplao guuɔnɛ. À kua aafia niɛ guu yã'ònɛ́, [31] ɔ̃ à Puliũ dikpɛpi dìlɛ a gɔɔwa, lá aàpi ń kía na Ɛsitɛɛo dìlɛnɛ́wa, lá ampiɔ sɔ̃ aa sì wà kɛ ń ń buiɔ ń kpɛ ń lɛyeo ń ɔɔlɔo. [32] Yɑ̃́ pɔ́ Ɛsitɛɛ dìlɛpi gbãakpà Puliũ yɑ̃́ beeɔwa, ɔ̃ wa kɛ̃̀ láu.

Kí Aasuelu ń Maadoseo yɑ̃́

10 Kí Aasuelu tò gbɛ̃́ pɔ́ kú a bùsu guuɔ píi ń ísia gũgũnaɔ falubɔ̀ɛ. [2] Yãzɔ̃ɔ pɔ́ a kɛ̀ɔ ń a ikokɛyãɔ ku Mɛdɛɔ ń Pɛɛsiɔ kíaɔ ladau. Lá kí Maadose gbà gbãa à gɔ̃ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ, a ku lápi guu lɔ. [3] Yuda bui Maadose mɛ́ kí Aasuelu plaade ũ. À tɔbɔ̀ Yudaɔ guu, mɛ́ aà yɑ̃́ kà ń gbɛ̃́ dasidegu, asa à a gbɛ̃́ɔ aafia wɛ̀ɛlɛɛ, mɛ́ à kuana zɛ́ kɛ̀kɛ a buipiɔnɛ.

YOBU

Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Yobu lá dàalɛ ń yã́ pɔ́ Yobupi lèoɛ (1-2). Yobuá gbɛ̃maaɛ mɛ́ dṹnia pɔ́pii pɛ̀ɛwà. Ń beeo a gi dɛ náaide ũ Luaɛ. Kɛ́ Lua báaadàaàgu yã́i yã̀? Gwa lá aà pɔ́piɔ mìdɛ píi, aà àizɛɛɔ ń aà nɛ́ɔ ń aafia pɔ́ a vĩo ń pɔ́ pɔ́ a vĩɔ píi. Baa kɛ́ àlɛ taasikɛ, à gì lɛ́ Lua náaikɛɛ.

Lua ì sɛ́wanɔ kpelewa ni? Lá Yobu ì yãkɛ a zɛ́wa, bɔ́yãi yãvãipi aà lèii? Aà gbɛ̃na gbɛ̃ɔn àaɔ̃ɔ òɛ̀ aa mɛ̀, tàae pɔ́ a kɛ̀ go mɛ́ lɛ́ aà gbɛ̃. Beewa ɔ̃ aalɛ yã́gaga ń kɔ̃o, yã́pi ku lápi guoguo (3-31). Gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔ lɛ́ fɛlɛkaayãɔ o'o. Yobu sɔ̃ à gì an yã́ pɔ́ aalɛ o beei, ɔ̃ à yã́zãsìmá à mɛ̀: Yã́zɛde kuo, vãikɛnaɔ yã́ mɛ́ ì gɛ́ aɛ. A gì yã́ pɔ́ a gbɛ̃naɔ zɛ̀opiɔi, ɔ̃ à zɛ̀ ń a tàaesaidekɛo.

Gbɛ̃pãle yãsɛ̀ lɔ, aà tɔ́n Ɛlihu (32-37), ɔ̃ àlɛ wɛɛlɛ à yã́ pɔ́ Yobu lɛ́ oɔ ɛɛbo. À mɛ̀ Lua ì yã'ĩa zĩ gbɛ̃nazĩnawa lɛzaawà yã́iɛ, gbɛ̃e a fɔ̃ o Luaɛ̀ aà azĩa yã́ɔ sɛ́lɛ siuɛ sɔ̃o.

Gbɛzã ɔ̃ Lua lɛdà yã́piu azĩa sa (38.1-42.6). I we Yobuwao, ãma à yãgbɛ̀agbɛawà. Yobu yã́ pɔ́ a zãwàɔ dɔ̃̀ sa, à yã́ pɔ́ á a gbadɔ̃o ò.

Lápi yã́ làa ń yã́ pɔ́ Yobu lè gbɛzãoɛ (42.7-17). Lua mɛ̀ Yobu yã́ na dɛ aà gbɛ̃napiɔ pɔ́la, ɔ̃ à ɛ̀a pɔ́ pɔ́ Yobu vĩ yãa kɛ̃̀fiɛ̀ lɛɛ pla.

Setãu kɔ̃nikɛa Yobuɛ sɛ̃́ia

1 Gɔ̃ɛe ku yãa Uzu bùsuu, aà tɔ́n Yobu.
Gbɛ̃maaɛ, a tàae vĩo. A Lua vĩa vĩ
mɛ́ à mikɛ̃̀ yãvãiwa. 2 A nɛgɔ̃ɛɔ vĩ gbɛ̃ɔn
sopla, nɛnɔɛɔ gbɛ̃ɔn àaɔ̃. 3 A sãɔ vĩ mɛ̀n
ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ sopla, yiongoɔ ɔ̃aa gɛ̃o, zuɔ
ɔ̃aa sɔo, zàa'ĩnaɔ ɔ̃aa pla ń basɔoo, mɛ́ aà
zĩkɛnaɔ dasi maamaa. Aà zɔ̃ɔ dɛ gukpɛ
oi gbɛ̃́piia. 4 Aà nɛgɔ̃ɛɔ ì blɛkɛkɔ̃ɛ bɛ ń
bɛo, aaì ń dãepiɔ sísi aa mɔ pɔble aa
vɛ̃ɛmińnɔ. 5 Tó aa blɛblè wa làa píi, Yobu
ì ń sísi à gbãbɔnɛ́ɛ. Ì fɛlɛ kɔɔkɔɔ ì sa pɔ́
wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ o an baadeɛ, ì mɛ:
Wìliɔ dɔ̃o ma nɛ́ɔ duunakɛ̀ aa dɔ̀ɛ ń Luao
ń sɔ̃u. Màa Yobu ìɔ kɛ gɔɔpii.
6 Gɔɔewa luabɛ gbãadeɔ** mɔ̀ sɩ̃̀ Dii aɛ,
mɛ́ Setãu kú ń guu. 7 Ɔ̃ Dii ò Setãuɛ: N bɔ
má ni? A wèwà à mɛ̀: Málɛ bɛbɛ, málɛ
liaa dṹniauɛ. 8 Ɔ̃ Dii òɛ̀: N ma zɔ̀blena
Yobu ɛ̀a? Aà sáa kú dṹniauo. Gbɛ̃maaɛ, a
tàae vĩo. A ma vĩa vĩ mɛ́ à mikɛ̃̀ yãvãiwa.
9 Ɔ̃ Setãu†† ò Diiɛ: Yobu n vĩa vĩ pã nɛɛ?
10 Ni ɔliaaàzi ń aà bɛo ń pɔ́ pɔ́ a vĩ gupi-
iuɔo lɛ́? N báaadà aà zĩu, ɔ̃ aà pɔ́ɔ lìgua.
11 Ɔbɔ na aà pɔ́ɔwa píi ǹ gwa, a yãvãi o
n musuɛ. 12 Ɔ̃ Dii òɛ̀: Ma aà pɔ́ɔ nànɛ ń
ɔzĩ píi, ãma ńsu ɔkã aà mɛwao. Ɔ̃ Setãu
bɔ̀ Dii kĩ́i.
13 Gɔɔewa Yobu nɛgɔ̃ɛɔ ń aà nɛnɔɛɔ lɛ́
pɔble, aalɛ vɛ̃ɛmi ń vĩ̀i bɛ. 14 Ɔ̃ gbɛ̃e mɔ̀
Yobu kĩ́i à mɛ̀: Zuɔ lɛ́ sapa mɛ́ zàa'ĩnaɔ
lɛ́ sɛ̃ ble ń saɛ, 15 ɔ̃ Sebaɔ lɛ̀lɛmá aa ń
naaa wà tàò, aa ń dãnaɔ dɛ̀dɛ ń fɛ̃n-
dao. Mámɛ ma bɔ mado, ma mɔ a baok-
painɛ. 16 I yã'o a làao, ɔ̃ gbɛ̃pãle mɔ̀ à mɛ̀:
Lua sù n sã kpàsaɔwa, aa tɛkũ̀, an dã-
naɔ gàga. Mámɛ ma bɔ mado, ma mɔ a
baokpainɛ. 17 I yã'o a làao, ɔ̃ gbɛ̃pãle mɔ̀
à mɛ̀: Kaladeɔ kɔ̃kpaalɛ̀ gãli àaɔ̃, aa mɔ̀
lɛ̀lɛ n yiongoɔwa, aa ń dãnaɔ dɛ̀dɛ ń fɛ̃n-
dao. Mámɛ ma bɔ mado, ma mɔ a baok-
painɛ. 18 I yã'o a làao, ɔ̃ gbɛ̃pãle mɔ̀ à mɛ̀:
N nɛgɔ̃ɛɔ ń n nɛnɔɛɔ lɛ́ pɔble, aalɛ vɛ̃ɛmi ń
vĩ̀i bɛ, 19 ɔ̃ zàa'ĩan gbãa kàka à bɔ̀ guwai-
waiu, à sù ń kpɛ́ gola síiɔ̃wa, ɔ̃ à kwɛ̀ kà
nɛ́piɔla, aa gàga. Mámɛ ma bɔ mado, ma
mɔ a baokpainɛ.
20 Yobu fɛ̀lɛ à a ula ga kɛ̃̀, à a mi bò. Ɔ̃
à wùlɛ a gbɛɛu à misìilɛ Luaɛ 21 à mɛ̀:
Ma bɔ ma da gbɛɛu ɔgiiɛ,

**1:6 Ń Ɛbɛlu yã́o wà mɛ̀ Lua nɛ́ɔ. Daa 6.2 gwa.
††1:9 Zia 12.10

mɛ́ má ɛa ta ɔgiiɛ.‡‡
Dii kpàa, ɔ̃ à ɛ̀a sìa,
ma sáaukɛ̀ ń Diio.
22 Apii guu Yobu i duunakɛo, i Lua tàae
eo.

Setãu kɔ̃nikɛa Yobuɛ gɛ̃n plaade

2 Gɔɔewa luabɛ gbãadepiɔ ɛa mɔ̀ sɩ̃̀ Dii
aɛ mɛ́ Setãu kú ń guu. À zɛ̀ Dii aɛ, 2 ɔ̃
Dii aà là à mɛ̀: N bɔ má ni? A wèwà à mɛ̀:
Málɛ bɛbɛ, málɛ liaa dṹniauɛ. 3 Ɔ̃ Dii òɛ̀:
N ma zɔ̀blena Yobu èa? Aà sáa kú dṹni-
auo. Gbɛ̃maaɛ, a tàae vĩo. A ma vĩa vĩ mɛ́
à mikɛ̃̀ yãvãiwa. Baa ké n ma swãfɛ̃̀ɛ̀, ma
músi kpàaàzi pã, à gì ku tàaesai e tia. 4 Ɔ̃
Setãu òɛ̀: Kɛmɛɛ, má kɛnɛ. Pɔ́ pɔ́ gbɛ̃́ vĩ
píi a kpa a misia yãí. 5 Ɔbɔ na aà mɛwa
ǹ gwa. A yãvãi o n musuɛ. 6 Ɔ̃ Dii òɛ̀: Ma
aà nànɛ n ɔzĩ, ãma ńsu ǹ aà dɛo.
7 Setãu bɔ̀ Dii kɩ̃́i, ɔ̃ à sɛ̃́nɛ vãi zɩ̃̀
Yobuwa sɛa za aà kɛ̀sɛwa e à gɛ̀ pɛ̀ aà
minanguo. 8 Ɔ̃ Yobu tàaso sɛ̀ à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ tu-
fua, àlɛ azĩa waò. 9 Aà na òɛ̀: Ńyɔ̃ gi ǹyɔ̃
ku tàaesai e tia yã̀? Yãvãi o Lua musu,
ní ga. 10 Ɔ̃ a òɛ̀: Ńlɛ yã'o lán nɔɛ sɔũwa.
Maa wáɔ e Luawa, wá vãi e lɔo yó? Apii
guu Yobu i duunakɛ a yã'oa guuo.

Yobu gbɛ̃naɔ mɔa aà gwai

11 Ké Yobu gbɛ̃na gbɛ̃ɔn àaɔ̃ɔ taasi pɔ́
aà lèɔ bao mà, an baade bɔ̀ a bɛ aa kɔ̃
kã̀aa, ɔ̃ aa gɛ̀ sósobi kɛiɛ̀, wi aà nɔ̀sɛ níniɛ̀.
An tɔ́n kɛ: Temani gbɛ̃́ Ɛlifaza, Sua gbɛ̃́
Bilidada ń Naama gbɛ̃́ Zofaao. 12 Ké aa
aà wɛpà za kãaa, aai aà dɔ̃ lɔo, ɔ̃ aa ɔ́ɔlɔ̀,
baade a ula ga kɛ̃̀, ɔ̃ aa bùsu dã zù musu
ń mia. 13 Ɔ̃ aa zɔ̃̀lɛaànɔ tɔɔlɛ gɔɔ sopla
fãanɛ ń gwãasĩnao. An gbɛ̃ɛ i yãe oɛ̀o,
asa aa è lá aà wɛ̃nakɛa kɛ̀ zɔ̃ɔ maamaa.

Yobu sakaa a igɔɔu

3 Bee gbɛa Yobu yãsɛ̀ à sakà a igɔɔu 2 à
mɛ̀:
3 To ma igɔɔ bãdɛ
gwãasĩna pɔ́ wà mɛ̀ wà ma iupi.¶¶
4 To gɔɔpi li gusia ũ.
Kua musu Lua su a yãdao,
asu to gupuuo.
5 To gusia níinii kũaa gɔɔpiwa,
to luabɛsiana kúlɛwà,
to gusia gèele daala.
6 Gwãasĩnapi sɔ̃, aà siakũ maamaa,
wasu da wɛ̃̀ gɔɔ guu lɔo,
wasu nao mɔ gɔɔ guuo.
7 To gwãasĩnapi fĩikũ,
gula su àɔ dɔ gɔɔ beeo.
8 Pɔdamade pɔ́ aali tó ĩatɛ̃ gupuoɔ
láaizĩ gɔɔpiwa.
9 To a gudɔlɛia saanaɔ siakũ,
wi gudɔa dã pã, gu a kɛ̃o.
10 Asa gɔɔpi i ma da nɛasakpɛ zɛ́ tamɛɛo,
a tò ma wɛsì taasilɛ.
11 Àkɛa wi ma i gɛ ũ yãao ni?
Bɔ́yãi mi bɔ gbɛɛu mà ta gɔ̃̀ɔo ni?
12 Àkɛa wà ma kpa gbáai?
Bɔ́yãi wà yɔ̃́ kpàa má mìi?
13 Tó ma ga yãa, dɔ̃ má kú kílikili,
dɔ̃ ma i'ò ma kã́mabò
14 ń kíaɔ ń dṹnia lɛdamade
pɔ́ aa kpɛ́ ziɔ kɛ̀kɛ dɔ̀ ńzĩaɛɔ,
15 kía pɔ́ aa vua kã̀aańziɔ,
mɛ́ aa ã́nusu kà ń kpɛ́ paiɔ.
16 A maa yãa wà ma vĩ lán nɔbɔlɛawa,
lán nɛ́ pɔ́ mɔ̀ gɛ̀, i dṹnia eowa.
17 Wekĩi vãikɛnaɔ ì ń zɔa tóu,
mɛ́ yɛ̃̀ɛɛsaideɔ ì kã́mabou.
18 Zĩ̀zɔɔ ì ĩ́ampakĩi e we,
aali ń wɛtãnaɔ lɔɔ ma lɔo.
19 Gbãadeɔ ń táaaɔ ku we píi,
mɛ́ zɔ líɔ dɛ a dii pɔ́ ũ we lɔo.
20 Bɔ́yãi Lua ì gupu wɛ̃nadeɔnɛ
ń gbɛ̃́ pɔ́ an nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔkpaaɔi?

‡‡**1:21** 1Tim 6.7
¶¶**3:3** Zel 20.14

21 Aai wɛɛlɛ ga mɔ́ ń sɛ́, ìli mɔɔ,[§§]
aaì kpálɛkɛi dɛ lá wì kɛ ɔdaila.
22 Tó aa gɛ̃̀ tɛ̃́ɛnau, an pɔ ì kɛ na,
an nɔ̀sɛ ì yáalɔ maamaa.
23 Gbɛ̃́ pɔ́ dɔ̃ gu pɔ́ á kúuon ma ũ,
Lua kaa lìamazi gupiiu.
24 Wea zàũzaũ mɛ́ ma pɔblea ũ,
ma aaukɛa ì bɔlɛ ma lɛ́u lán íwa.
25 Yã́ pɔ́ má a vĩa vĩ mɛ́ ma le,
yã́ pɔ́ ma kã́ gìi mɛ́ pìlaa.
26 Má kú niɛo, má kú kílikilio.
Mi e kã́mabòo, gili mɛ́ gɛ̃̀magu.

Gbɛ̃́ pɔ́ Lua ì aà toto mɛ́ báaa vĩ

4 Ɔ̃ Temani gbɛ̃́ Ɛlifaza yã́zãsìwà à mɛ̀:
2 Tó gbɛ̃́ wɔ́ɔ fɔ̃̀ yã'ònɛ, ńyɔ̃ mɛnaòoa?
Asa ma lɛ́ a fɔ̃ àɔ kpaaũao.
3 Gwa, n lɛdà gbɛ̃́ɔwa dasi,
n gbɛ̃́ pɔ́ an yɛ̃̀ɛɛ làaɔ gbà sɔ̃.
4 N yã́ gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ fuɔ sɛ̀ lɛsĩ,
n gbɛ̃́ pɔ́ naalɛaɔ gbà gbãa.
5 Kɛ́ yã́ n le sa sɔ̃, ńlɛ fu,
kɛ́ à n le, ɔ̃ bíli n kũ.
6 N vĩakɛa Luaɛ lí tó n mi àɔ daa íao lɛ́?
N kua tàaesai lí tó n nɔ̀sɛ àɔ daa doũo lɛ́?
7 Làasookɛ!
Démɛ i yãe kɛo, ɔ̃ à mìdɛi?
Gbɛ̃maa ku má ɔ̃ wà aà suumpai?
8 Gbɛ̃́ pɔ́ vãi sa pà à yãkele tɔ̃̀wà,
málɛ e bee mɛ́ ì bɔlɛɛ̀.
9 Lua lɛ́'ĩana ì aà midɛ,
aà pɔbɔa a níu ì aà tɔ̀lɔzɔ̃.
10 Aà kãaa lán nɔ̀ɔmusuwa lɛ́ ì ká,
Lua ì aà swaa ɛ́'ɛɛ̀.
11 Ì ga lán nɔ̀ɔmusu pɔ́ nɔ̀ɔ wɛ̀ɛlɛ kùawàwa,
aà nɛ́ɔ i fãaa.
12 Yã́kpãina mɔ̀a ĩ́ana guu,
yã́pi feena gɛ̃̀ ma swã́u,
13 gɔɔ pɔ́ málɛ nana yàaa o gwãasĩna,
gɔɔ pɔ́ izɔ̃ɔ daa gbɛ̃́ɔla.
14 Vĩa ma kũ, málɛ lualua,
ma mɛ̀ bṹu lɛ́ dee.
15 Ĩana ma oa pà,
ma mɛkã fɛ̀lɛ sĩ̀.
16 À zɛ̀, mi a taa dɔ̃o,
pɔ́pi ku ma aɛ,
ɔ̃ ma aà lɔɔ kpã́ina mà à mɛ̀:
17 Gbɛ̃nazĩna yã́ aɔ na Luaɛe?
Démɛ a fɔ̃ àɔ zɛ̃a a Kɛna aɛi?
18 Lá Lua lí a malaikaɔ náaikɛo,
mɛ́ ì a zɔ̀blenapiɔ tàae e,
19 wa wá gbɛ̃́ pɔ́ wá mɛ dɛ gĩ̀ kpɛ́ ũ,
mɛ́ wá daalɛa dɛ bùsu giina ũ,[*]
wì wá suumpa lán kitolowa pɔ́ oa?
20 Za kɔɔ e oosi gbɛ̃́ɔ ì gaga,
aaì sãalɛ e gɔɔpii, wìli ń fãnkɛo.
21 Lua ì ń kpɛ́pi gbapɛlɛ wolɛnɛ́,
ɔ̃ aaì ga ɔ̃nɔkũsai.

5 Lɛzu sa ǹ ma, tó gbɛ̃e a wema.
Malaika kpele ńyɔ̃ liliwài?
2 Sɔũ ì ga a yã́kũańnɔ yã́i,
mìsaide ì kpagua a wɛdɔanɛ yã́i.
3 Má è sɔũ zĩ́napɛ̀lɛ,
ɔ̃ zĩ́napi yɔ̀ kã́ndo.
4 Aà nɛ́ɔ kɛ̃̀ aafia zɛ́wa,
wì ń yã́ málɛnɛ́ yã́kpalɛkɛkĩi,
gbɛ̃e lí zɛńnɔo.
5 Nɔandɛnaɔ aà buapɔɔ blè,
baa pɔ́ pɔ́ à lɛkaa lìai,
imidɛnaɔ lùa aà àizɛɛi.
6 Yã'ĩa lí bɔlɛ bùsuwao,
yã'ɔ̃ma lí bɔlɛ tɔɔlɛwao.
7 Kási lá tɛkɔna gɛa musu sea vĩo,
màa gbɛ̃́ pɔ́ wa ì píi ì yã'ĩa e.
8 Tó mámɛ sɔ̃, má gbɛa Luawa,
mí a yã́ kpálɛ aà gɛ̃zĩ.
9 Ì yãzɔ̃ɔ pɔ́ wa fɔ̃ a gbadɔ̃o kɛ,
wa fɔ̃ aà yãbɔnsaɛkɛaɔ lɛ́ dɔ̃o.
10 Ì to lou ma dṹniau,
ì to a í dagua sɛ̃saou.
11 Ì gbɛ̃́ kpɛɛnaɔ sɛ lɛsĩ,
ì oosisinaɔ da pɔnau.
12 Ì yã́ pɔ́ kɔ̃nidɛɔ lɛ́ yá gboo,
kɛ́ an ɔ su àɔ báaa vĩo yã́i.

[§§] **3:21** Zia 9.6
[*] **4:19** Daa 2.7, 3.19

13 Ì ɔ̃nɔnaɔ kṹ ń kɔ̃nikɛa guu,†
ì to yãfuangbanaɔ lɛdama kɛ pã.
14 Gu ìɔ sianɛ́ fãanɛ,
aaì ɔmalɛmalɛ ĩatɛ̃ gbãa zã́ lán gwã́wa.
15 Ì taasideɔ bɔ ga lɛ́zĩ,
ì ń bɔ gbãamɔnɛdeɔ ɔzĩ.
16 Ayãmɛto gbãasaideɔ wɛ́ aɔ dɔaàzi,
yãkpaanlakɛnaɔ i kɛ kyɔ̃́.
17 Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ Lua ì aà toto ũ.
Tó Gbãapiide lɛ́ n swãgaga, ńsu gio.‡
18 Asa ì gbɛ̃́ kɛ'ĩa, ɔ̃ ì aà bɔ gwa,
ì gbɛ̃́ wíwi, ɔ̃ ì aà gbã́gbã.¶
19 A n bɔ taasiu gɛ̃n soolo,
baa tó a dɛa, a n nɛo.
20 A n si gawa nɔana gɔɔ,
a n bɔ fɛ̃nda lɛ́zĩ zĩlau.
21 Dii a kàedanzi kɛ́ wasu yãdɔmao yã́i.
Tó músi mɔ̀, vĩa a n kũo.
22 Ńyɔ̃ músi ń nɔanao yáalɔ,
ńyɔ̃ vĩakɛ wàiɔnɛo.
23 Asa á kɔ̃ yãma ń gbɛɔ, n bú a gbɛ kao,
ńyɔ̃ɔ na ń sɛ̃̀anɔbɔɔ,
24 níɔ dɔ̃ kɛ́ n ua aɔ na.
Tó n gɛ n kpàsau, pɔe a kɛ̃́sāo.
25 Ńyɔ̃ dɔ̃ kɛ́ n nɛ́ɔ aaɔ dasi,
n buiɔ ligua lán sɛ̃wa.
26 Ńyɔ̃ zikũɛ, ní gbasa ga
lán ése pɔ́ wa kɛ̃̀ a gɔɔwawa.
27 Kɛ́ wa ɔlì yã́piu, lá wá èn we.
Yã́pi sí, ní dɔ̃ nzĩa yã́ ũ.

Yobu zɔadɔa a gbɛ̃nawa

6 Yobu yã́zãsìwà à mɛ̀:
2 Tó wa fɔ̃ zaada ma yã'ɔ̃mau wà yɔ̃,
tó wa fɔ̃ músi pɔ́ ma le yɔ̃ lé,
3 a gbia aɔ dɛ ísialɛ ũfãala.
A yã́i tò ma yãyaaa'ò.
4 Gbãapiide kaɔ ma kũ,
a sɛwɛ lɛ́ taalɛ ma nisĩnau.
Pɔ́ pɔ́ Lua ì ĩadaomáɔ lìamazi.
5 Tó zàa'ĩna sɛ̃ è lɛ́ ble, ì wiilɛe?
Tó zu lɛ́ pɛ̀lɛ tàaau, ì ɔ́ɔlɔe?
6 Wì pɔ́ sùusuu ble wisisaie?
Kogbepuana í ìɔ nae?
7 Ma nisĩna ye blɛ bee taaio,
ì to ma gua àɔ ye kpaaaɛ.
8 Tó ma yã́ pɔ́ má gbɛ̀a è lé!
Lua ma ka yã́ pɔ́ ma wɛ́ dɔipiwa.
9 Lua ma suumpa lé!
Aà ɔtɔ̃a aà ma gyawi!
10 Ma nɔ̀sɛ i gbasa níni,
ma pɔ iɔ na,
baa kɛ́ ma wãwã gi ku,
asa mi lelekpa Lua pɔ́ a kua adoazio.
11 Ma yɛ̃̀ɛɛ kà mà gi màɔ kue?
Ma wɛ̃ni gɔ̃a kà mà mɛnakɛe?
12 Ma gbãa kà gbɛwa yã̀?
Ma mɛ á mɔgotɛ̃ yã̀?
13 Má fɔ̃ kaakaanakɛ lɔo,
wà ma bɔa maa zɛ́ tà.
14 À kṹ pɔsiade gbɛ̃naɔ gbɛ̃kɛkɛɛ̀,
kɛ́ asu vĩakɛa Gbãapiidɛɛ too yã́i.
15 Ma gbɛ̃́ɔ náai dɛ lán swa pɔ́ a í ì bawa,
lán swa'ɔna pɔ́ a í ì gɛ̃zɛawa.
16 Ì pa buziɛ, a í ì kɛ dùuduu
lougbɛ ń nɛɛzio yɔa yã́i,
17 ɔ̃ a í ì ba saɛ, a ɛ ì tɛ́kũ,
a í ì sãalɛ ĩatɛ̃ gbãa zã́.
18 Tágɛnaɔ ì kɛ̃ zɛ́wa,
aaì si guwaiwaiu aa ga we.
19 Tema tagɛnaɔ ì í wɛɛlɛ swapiu,
Seba laatanaɔ wɛ́ ìɔ dɔ ípizi.
20 Tó aa kà, an gɛɛ ì gɔ̃ kpá ń wɛ́i,
aa í'ea náai vĩ we, ɔ̃ tãmaa ń nɛ́.
21 Màa ápiɔ sɔ̃, mi pɔe ewáo,
kɛ́ a yãpãsĩ pɔ́ ma le è, vĩa á kṹ.
22 Ma pɔe gbɛ̀awá yã̀?
Má òɛ́ à ma gba pɔ́ á gbãa lɛ́u yã̀?
23 Ma mɛ̀ à ma bɔ ibɛɛɔ ɔzĩ yã̀?
Má òɛ́ à ma si gbɛ̃́ pãsĩɔwae?
24 À yã́ pɔ́ ma zãwà ɔlɔmɛɛ,
í ma wɛ́ kɛ̃́mɛɛ, mí nílɛ.
25 Yã́zɛde oanɛ́ mɛ́ zɛvĩ,
ãma ma bɛ̃̀ɛ pɔ́ á bò zɛvĩo.

---

†**5:13** 1Kln 3.19
‡**5:17** Yaa 3.11, Ɛbɛ 12.5
¶**5:18** Oze 6.1

26 Á ye yáasi pɔ́ má kɛ̀ɔ bɛ̀ɛbo yȁ?
I tãmaasaide yá̃ gwa yãbɔlɛ ũ yȁ?
27 Á líkpa nɛtonɛ sɛa yá̃ musu,
á á gbɛ̃na kpámá ɔda'ea yá̃i.
28 Á yá̃ na, à lili à ma gwa.
Ma wɛ́ aɔ pɛ á wɛ́u, míɔ ɛɛtoɛ́a?
29 À suɛ! Ásu ma yá̃ gwa koleao.
À ɛa làasookɛ, ma yá̃ mɛ́ zɛvĩ.
30 Ma lɛdà yãkpaanlau yãae?
Má yãvãi dɔ̃ noa?

Yobu zɔadɔa Luawa

7 Gbɛ̃nazĩna kua dű̃niauá dɛ̃ɛɛ.
Aà kua dɛ lán gbɛ̀wina kuawaɛ,
2 lán zɔ pɔ́ lɛ́ ue nidɛ kuawa,
ge gbɛ̀wina pɔ́ a wɛ́ ìɔ dɔ a aseai.
3 Ma luakpama mɛ́ kua pã ũ mɔ ń mɔo,
Lua ma da taasiu gwá̃ ń gwá̃o.
4 Tó ma wulɛ, mi mɛ má fɛlɛ bɔɛ ni?
Gwãasĩna ìɔ gbȁa, miɔ pelembo e gu gɛ dɔò.
5 Kɔ̀ɔ ń bɔtɛɛo fȉfĩ ma mɛwa,
ma mɛbaa kàsaakű̃, ìɔ ibɔ.
6 Ma gɔɔɔ ìɔ gɛ̃ ń bao lán zwȁatãna kɔɔzuawa,
ìɔ gɛ̃zɛa wɛdɔa pɔ́i sai.
7 Lua, dɔ̃ kɛ́ ma wɛ̃ni dɛ lán lɛ́'ĩanawaɛ,
má aafia'e bau lɔo.
8 Lá ńlɛ ma e, ńyɔ̃ ma e lɔo.
Ńyɔ̃ wɛ́kpalɛmazi, kási máɔ ku lɔo.
9 Lá luabɛpuana ì gusikɛ à gɛ̃zɛa,
màa gbɛ́̃ pɔ́ tà bɛdau lí fɛlɛo.
10 Ìli ɛa su a bɛ lɔo,
aà yá̃ lí dɔ aà bɛdeɔgu lɔo.
11 Ayãmɛto má a lɛ́ kpaaũo,
má yã'o ma yeelɛa guu,
má zɔaka ma nɔ̀sɛ ɔ̏ɔkpaa yá̃i.
12 Ísia ge kpɔ̀ gbɛ̏nɛn ma ũ
kɛ́ ni ma dɔ́̃aa?
13 Tó ma mɛ̀ ma lii a ma sɔ̃ dadoũ,
ge ma wúlɛbɔ a ma nɔ̀sɛ nínimɛɛ,
14 ɔ̃ ni to vĩa ma kũ nana guu,
ni to gili gɛ̃magu wɛ́pungu'eau.
15 Ma waa fĩa a kɛmɛɛ na dɛ kɛ́ beea,
ga maamɛɛ dɛ ma wãwãɛ beea.
16 Mi saka ma wɛ̃nigu,
má ye màɔ ku gɔɔpiio.
Ma tó tɛɛɛ, asa ma kua ku pɔe lɛ́io.
17 Bɔ́n gbɛ̃nazĩna ũ kɛ́ niɔ aà ká̃fĩ,
niɔ làasookɛ aà yá̃wai?§
18 Niɔ aà tàasika lá gu lɛ́ dɔ,
niɔ aà lɛ ǹ aà gwa gɔɔpii.
19 Ńyɔ̃ n wɛ́ woa baa yɔɔ
mà e lɛ́'i mɔ́ yá?
20 Ma duunakɛ̀ yȁ? Bɔ́ má kɛ̀nɛi?
Gbɛ̃nazĩngwana, àkɛa n ma kɛ n pɔdɛa ũi?
Ma gɔ̃nɛ aso ũ yȁ?
21 Bɔ́yãi nili ma tàaeɔ kɛ̃a
ǹ ma duuna woloao ni?
Asa má gɛ̃ tɛ́̃ɛnau tia, máɔ ku lɔo,
ńyɔ̃ kpálɛkɛmazi, ńyɔ̃ ma eo.

Baade ì a tàae gbɛ'ɛɛ

8 Ɔ̃ Sua gbɛ́̃ Bilidada yá̃zãsìwà à mɛ̀:
2 Ńyɔ̃ɔ yá̃ bee taa o e bɔɛ ni?
Ńlɛ yãbɔlɛ bùuu.
3 Lua ì yá̃zɛde fuangbaa?
Gbãapiide ì yãmaa bãdɛa?
4 Lá n nɛ́ɔ duunakɛ̀ɛ̀,
a tò aa ń tàaeɔ gbɛ'è.
5 Tó n Lua kíĩ wɛ̀ɛlɛ,
mɛ́ n sùuugbɛ̀a Gbãapiidepiwa,
6 tó ń gbãsĩ vĩo mɛ́ ń maa,
baa e tia a fɛlɛ n wɛ̃nagwa,
i n bɛ yá̃ gɔ́̃gɔ̃nɛ a zɛ́wa.
7 N gwea káau a kɛnɛ pɔe ũo,
n gwea gbɛzã aɔ ká̃fĩa vĩ maamaaɛ.
8 Gbɛ́̃ ziɔ la,
ní ɔ̃nɔ pɔ́ an deziɔ kpálɛkɛ̀i dɔ̃.
9 Asa nɛ́ zĩ́anaɔn wá ũ, wá yãe dɔ̃o,
wá kua dű̃niau ì gɛ̃zɛa lán uenawaɛ.
10 Gbɛ́̃ zipiɔ yá̃ a n wɛ́ kɛ̃o lɛ́?
Aa ń nɔ̀sɛ guu yã'onɛ.
11 Kɛfu ì kɛ maa dȁnasaie?
Fee ì zɔ̃ɔkũ isaia?
12 Tó wi zɔ̃o, baa ń a lá'isikɛo,
a lá ì giigaga àa dɛ sɛ̃ɔla píi.

§7:17 Soũ 8.4, 144.3

13 Màa a dɛ ń gbɛ̃́ pɔ́ Lua yã́ sȁaàguo,
beewa tãmaa a luayãdansai nɛ́.
14 Sɔuba nian do ɔ̃ ì a náaikɛ,
dȁnsaba ɔ̃ ì gbãa'ewà.
15 Ì sɔ̃kpalɛ bapizi,
ɔ̃ bapi lí fɔ̃ aà kȕo.
Ì didi bapiwa, ɔ̃ bapi ì fua.
16 A gɔ̃naɔ ì dagua káau
lán lí pɔ́ ìɔ í vĩ ĩatɛ̃ gbãaiwa,
17 ɔ̃ a zĩ́naɔ ì fĩakɔ̃i gu gbɛdeu,
ì gɛ̃ gbɛɔu.
18 Tó wa ga wòlɛ a pɛ́kĩi,
gupi ì lelekpaaàzi à mɛ:
Má n dɔ̃ yãao.
19 Zɛ́ pɔ́ a sɛ̀pi pɔna lɛ́n we,
ɔ̃ pɔpãleɔ ì bɔlɛ tɔɔlɛpiwa.
20 Lua lí gí tàaesaidezio fá,
mɛ́ ìli vãikɛnaɔ gba gbãao.
21 A to ǹ yáalɔ tia,
ní kúkuakɛ.
22 A wida n zangudeɔwa,
gbɛ̃vãipiɔ bɛ a gɔ̃ bɛzia ũ.

Lua gbãa dɛmala

9 Ɔ̃ Yobu mɛ̀:
2 Sĩanaɛ, má dɔ̃ màa.
Kpelewa gbɛ̃nazĩna yã́ aɔ na Luaɛi?
3 Tó gbɛ̃́ ye lɛkpaakɛaànɔ,
yã́ mɛ̀n ɔ̀aa sɔo guu a fɔ̃ mɛ̀ndo zã́siwào.
4 Aà ɔ̃nɔ kɛ̀ zài mɛ́ aà gbãa zɔ̃ɔ.
Démɛ a fɔ̃ giɛ̀, ade i bɔ aafiai?
5 Ì gbɛ̀sĩsĩɔ sɔ̃, aaliɔ dɔ̃o,
ì ń fuangba ń pɔkũmao.
6 Ì tɔɔlɛ lualua à sɔ̃,
ì to a gbapɛlɛɔ zĩazĩa.
7 Ì yã'o ĩatɛ̃ɛ, ɔ̃ ì gí bilɛi,
ì pɔ́ku saanaɔla.
8 Ɔ̃mɛ musu kpàlɛ ado,
ì táa'o ísia ikooaɔwa.
9 À saanaɔ kɛ̀ gudoũ,
Kífɛ̃nɛna ń Ko nɛadeo[**]
ń pɔ́ pɔ́ kú gɛɔmidɔkĩi oiɔ píi.
10 Ì yãzɔ̃ɔkɛ, wìli fɔ̃ dɔ̀o,
ì yãbɔnsaɛɔ kɛ, a lɛ́ vĩo.
11 Ì gɛ̃mala, mili aà eo,
ì gɛ̃zɛa, mili aà wɛ́pao.
12 Ì pɔ́ símá, démɛ a fɔ̃ giɛ̀i?
Démɛ a fɔ̃ oɛ̀, bɔ́ ńlɛ kɛ màaii?
13 Lua lí to a pɔkũma kpàlɛo,
baa Ílɛnɔbɔ zɔ̃ɔ[††] dɔnlɛdeɔ vlãnàuɛ̀.
14 Mapi sɔ̃ má fɔ̃ yã́zãsiwàe?
Má fɔ̃ lɛkpaakɛaànɔe?
15 Baa tó ma yã́ na,
má fɔ̃ wewào.
Ɔ̃mɛ ma yã́kpalɛkɛna ũ,
sema mà sùuugbɛawà.
16 Tó ma lɛzùaàzi mɛ́ a wèa,
a yãmaae? Mi sio.
17 Ì ma gbɛ̃gbɛ̃ yã́ yɔɔna yã́iɛ,
ì ma kɛ'ĩa kpɛ́lɛkpɛlɛ pã.
18 Ìli tó ma wekĩi eo,
ì ma tó ń nɔ̀sɛpusuoɛ.
19 Tó gbãa yã́ɛ, aàpi mɛ́ zɔ̃ɔ.
Tó yã́gɔ̃gɔ̃aɛ sɔ̃, démɛ a aà sísii?
20 Tó ma mɛ̀ ma yã́ mɛ́ na,
ma lɛ́ a yãdamalaɛ.
Tó ma mɛ̀ má tàae vĩo,
a ma ɛɛboɛ.
21 Má tàae vĩoa? A yãe vĩ lɔo,
mi saka mazĩa wɛ̃niu.
22 Yã doũɛ, asa lá málɛ o,
ì tàaesaideɔ ń gbɛ̃vãiɔ midɛ píi.
23 Tó yã́ mɔ̀ ga ìnɛ́ kã́ndo,
ì tàaesaideɔ láanikɛ ń yã'ea guu.
24 Tó bùsu gɔ̀ gbɛ̃vãiɔ ɔzĩ,
ì pɔ́ku yã́kpalɛkɛnaɔ wɛ́aɛ.
Tó aàpi no, dé ni?
25 Ma gɔɔɔ gɛ̃a wãa dɛ bàalɛnala,
aalɛ tá ń bao, a kee nao.
26 Aalɛ gu baa vĩ lán kɛfu gó'ilɛnawa,
lán kúu sua pɔ́wawa.
27 Baa tó ma mɛ̀ má yã́ pɔ́ má kũa bɔ ma nɔ̀sɛu,
mí a oa wee mà yákpãinadɔ,
28 ma wãwã a iwãa ka ma pɔaɛ.
Má dɔ̃ kɛ́ ńyɔ̃ to yã́ bɔmanɔ nao.

[**]**9:9** Amɔ 5.8
[††]**9:13** Isa 30.7

29 Lá wàlɛ ma gwa tàaede ũ,
bɔ́yãi má ĩada mazĩawa pã lɔi?
30 Baa tó ma zu'ò ń mɔsɔnao,
ge ma a ɔ pìpi ń kasagbɔ̃o,
31 ńyɔ̃ ma zu è pɛ̀lɛadeuɛ.
Baa ma pɔkasaɔ aaɔ ye ma gĩyãio.
32 A dɛ gbɛ̃nazĩna ũ lamawao.
Má fɔ̃ yã̋zãsiwà
wà gbasa gɛ́ yã̋kpalɛkɛkĩi sãnuo.
33 Tó gbɛ̃e kú wá kɔ́ɔ ũ,
aɔ iko vĩwá wá gbɛ̃ɔn pla wápii,
34 i aà go'ɔ zɛ lé,
vĩa zɔ̃ɔ pɔ́ málɛ kɛɛ̀ a gɛ́ aɛ lɔo.
35 Má vĩakɛɛ̀ lɔo, míɔ yã'o,
asa má dɔ̃ mazĩawa,
má dɛ lá wàlɛ ewao.

Ma dɛa yã̋i Lua tò wà ma ii

10 Ma kpasa ń ma wɛ̃nio,
má yã̋ pɔ́ má kũa o sa.
Pɔsia guu má yãbɔlɛ sa.
2 Má o Luaɛ: Ńsu yãdamalao.
Yã̋ pɔ́ ń èa omɛɛ.
3 Gbãamɔa mapi n ɔgbɛɛ kàngu yȁ?
N bɔ ma kpɛ,
ɔ̃ n zɛ ń gbɛ̃vãiɔ lɛkpaaĩaoa?
4 Wá wɛ́ doũ yȁ?
Gudoũ ni e ń gbɛ̃nazĩnaoa?
5 N wɛ̃ni geseũ lán wá pɔ́wa yȁ?
N kua muaa ń wá gbɛ̃nazĩnaɔ yȁ?
6–7 Lá ń dɔ̏ tàaeden ma ũo,
mɛ́ gbɛ̃e ku aà ma bɔ n ɔzĩo,
a yã̋i n kpálɛkɛ̀ ma yãvãiɔi,
n ma duuna tàasikàa?
8 N ma ikàsa ń nzĩa ɔo,
ɔ̃ ńyɔ̃ ɛa ǹ ma tɔ̀lɔzɔ̃ saa?
9 Kɛ́ n ma kɛ ń bɛ̀lɛo, a yã̋ dɔngu.
Ńyɔ̃ ɛa ǹ ma kɛ bùsuti ũ lɔ yȁ?
10 Ni ma kása nɔ'itɛ̃na ũ lán vĩ'ipuwao lé?
Ni to ma i lán vĩ iawao lé?
11 N báa ń bàasio dàmala,
n ma wáɔ pɛ̀pɛkɔ̃wa ń kĩɔ.
12 N gbɛ̃kɛ guu n ma gba wɛ̃ni,
n ma dɔ̃a, n ɔkù ma nisĩnala.
13 Ma n làasoo dɔ̏ sa,
yã̋ pɔ́ ulɛa n sɔ̃un kɛ:
14 Tó ma duunakɛ̀, niɔ wɛ́tɛmazi,
nili tó ma bɔ pã ma tàaeɔ yã̋ musuo.
15 Waiyoo mapi, tó tàaeden ma ũ.
Baa tó ma yã̋ na, má fɔ̃ mida íao,
asa wí ma kũ, taasi ma kũ gbãa.
16 Tó ma su midà ía,
ni lɔɔlɛmazi lán nɔ̀ɔmusuwa,
ní ɛa ǹ n gbãa bɔnsaɛ mɔmɛɛ.
17 Ní ma kpakɔ̃a ń seelade pãleɔ,
n pɔfɛ̃amazi i kã̋fĩ,
ní tó yã'ĩa ma le mɔ̀ɔmɔɔ.
18 Bɔ́yãi n ma bɔ ma da gbɛɛui?
A maa yãa mà kɛsaiɛ,
kɛ́ gbɛ̃e su wɛsimalɛo.
19 A maa màɔ ku yãao.
A maa yãa ma bɔa nɛasakpɛu
wàɔ ma da mia'ɛu gɔ̏ɔɛ.
20 Gɔɔ yɔɔna pɔ́ gɔ̏mɛɛ a láa tia.
Gomala, ma pɔ e kɛ na, baa yɔɔ
21 e màɔ gɛ́ gɛ́i gɛ́kĩi,
gu pɔ́ gugɛ̃akɔ̃u ń gusiao kuu.
22 Gupi sì níinii lán gwã̋wa,
pɔe ku we zɛ́zɛo,
wɛɛdo mɛ́ a fãanɛ ũ.

Nɔ̀sɛwɛ̃ Luaɛ!

11 Ɔ̃ Naama gbɛ̃́ Zofaa yãsɛ̀ à mɛ̀:
2 Aà yã̋ dasi, wá wewào lé?
Yãbɔlɛnapi a bɔ maa yȁ?
3 N yãpã oa a gbɛ̃́ɔ lɛ́ kũa?
N yãyaaabɔ̀lɛ, ɔ̃ wa zɔadɔmaoa?
4 N mɛ̀ n yãdanɛ sãa vĩo,
ń kú Luaɛ tàaesai.
5 Tó Lua yã'ò lé,
a n ɛɛboɛ.
6 A ɔ̃nɔ asii bɔɔlɛkɛnɛ,
asa Lua ɔ̃nɔ zɔ̃ɔ dɛwála.
Ń dɔ̃ Lua lɛ́ ĩadama n vãi lɛ́u nɛe?
7 Ńyɔ̃ fɔ̃ ǹ Lua asii dɔ̃a?
Ńyɔ̃ bɔ Gbãapiide zɔ̃ɔkɛ lɛ́wae?
8 A lɛsĩ dɛ luabɛa, ńyɔ̃ kɛ kpelewa ni?
A zã dɛ bɛdaa, ńyɔ̃ fɔ̃ ǹ dɔ̃e?
9 A zɔ̃ɔ dɛ tɔɔlɛa, a lɛ́ vĩo,
a yàasa dɛ ísiaa maamaa.
10 Tó à mɔ̀ gbɛ̃́ kȕ a dàkpɛu,
mɛ́ àlɛ yã̋kpalɛkɛaànɔ,

déme a fɔ̃ gii?
11 A mɔafilideɔ dɔ̃ fá!
Tó à vãikɛa è, ìli a yãdao lé?
12 Lá zàa'ĩna lí nɛ'i gbɛ̃nazĩna ũo,
màa nɔ̀sɛsaide lí ɔ̃nɔkũo.
13 Tó n n nɔ̀sɛ wɛ̃̀ Luaɛ,
mɛ́ n ɔsɛ̀ musu wabikɛa guu,
14 tó n nzĩa gà duunaɛ,
mɛ́ yãvãi i zɔ̃lɛkĩi e n bɛo,
15 n mi aɔ daa ía sãasaiɛ,
ńyɔ̃ zɛdɔ vĩasai.
16 N taasi yã́ i sãngu,
a dɔangu iɔ dɛ lán í gɛ̃a zɛ́awa.
17 N kua i tɛkɛ dɛ fãanɛ ĩatɛ̃a,
gusia pɔ́ ń kúu i pu lán gudɔawa.
18 N sɔ̃ aɔ dilɛa, n nɔ̀sɛ iɔ daa doũ,
n laai aɔ kpalɛa, níɔ i'o ń a nao kau.
19 Ńyɔ̃ ɔli nzĩau,
gbɛ̃e yã́ a iwãa ka n pɔao,
baade a wɛɛlɛ àɔ nannɔ.
20 Gbɛ̃vãiɔ yiongo lɛ́baa dɔ̃́a,
aa bɔkĩi eo, yã́ pɔ́ gɔ̃̀nɛ́ mɛ́ ga ũ.

Lua mɛ́ gbãa vĩ

12 Ɔ̃ Yobu yãsɛ̀ à mɛ̀:
2 Sĩanaɛ, ámɛ a maa gbɛ̃́ɔnɛ sa lá!
Ɔ̃ álɛ e tó a ga, ɔ̃nɔ mìdɛn we.
3 Mapi sɔ̃ má nɔ̀sɛ vĩ lááwaɛ,
má kɛ̃́sãaázio,
démɛ a fu yã́ pɔ́ álɛ oɔwai?
4 Ma gbɛ̃́ pɔ́ ma lɛzù Luazi a wèa,
ma gɔ̃ pɔ́ yáalɔa ũ ma gbɛ̃naɔnɛ.
Ma gbɛ̃́ pɔ́ ma yã́ na mɛ́ má tàae vĩo,
ma gɔ̃ pɔ́ yáalɔa ũ.
5 Gbɛ̃́ pɔ́ aa ku niɛniɛɔ
ì gbɛ̃́ pɔ́ músi ń léɔ gwa pãɛ,
aaì saka gbɛ̃́ pɔ́ kpàguaɔgu.
6 Gbɛ̃blenaɔ sɔ̃ aaìɔ zɔ̃lɛa ń bɛ ń laaiwa,
lualɛwɛna pɔ́ an gbãa dɛ ń lua ũpiɔ ìɔ ku dɔdɔa.
7 À gɛ nɔ̀bɔɔ la, aai yãdaɛ́,
à gbɛa bãɔwa, aai oɛ́.
8 À yã'o ń tɔɔlɛo, i ɔ̃nɔ daɛ́,
à to kpɔɔ sɛ́lɛ siuɛ́.
9 Pɔ́piɔ píi, an kpele mɛ́ gí dɔ̃i
kɛ́ Lua mɛ́ pɔ́pii kɛ̀ ń a gbãaoi?
10 Pɔ́pii wɛ̃ni ku aà ɔzĩɛ
ń gbɛ̃́pii nisĩnao.
11 Lá lɛ́na ì pɔ́ í dɔ̃,
màa swã́ ì yã́ dɔ̃kɔ̃ɛ.
12 Gbɛ̃́ ziɔ mɛ́ ɔ̃nɔ vĩ,
gbɛ̃́ pɔ́ wɛ̃ kɛ̀ɔ wɛ́ mɛ́ zɛ̃a.
13 Ɔ̃nɔ ń gbãaoá Lua pɔ́ɛ,
lɛdama ń wɛzɛ̃o ì bɔ aà kĩ́iɛ.
14 Ì pɔ́ gboo, wìli fɔ̃ kɛ̀kɛo,
ì zɛtańlɛ, wìli fɔ̃ wɛ̃̀o.
15 Ì lou zɛ, gu i giigaga,
ì to loupɔɔ fɔ̃, tɔɔlɛ i foofɔ̃.
16 Aàpi mɛ́ iko vĩ ń dɛnlao,
gbɛ̃sãsãnaɔ ń gbɛ̃́ sã́sãaɔ ku aà ɔzĩ ḿpiiɛ.
17 Ì to lɛdamadeɔ ta kyalesai,
ì to yã́kpalɛkɛnaɔ gɔ̃ mìsaideɔ ũ.
18 Ì gala pɔ́ kíaɔ kpà gbɛ̃́ɔnɛ polo,
ɔ̃ ì bɛlɛona ye kíapiɔnɛ.
19 Ì to sa'onaɔ ta kyalesai,
ì gbɛ̃́ pɔ́ an zĩ́na pɛ̀lɛɔ fuangba.
20 Ì to náaideɔ lɛ́ gɔ̃ kpaaũa,
ì yã́zɛdɔ̃a si maezɔ̃ɔɔwa.
21 Ì saikɛ kpalablenaɔwa,
ì nɛgɔ̃naɔ gɔ̃kɛbɔɔ polomá.
22 Ì asiiyã pɔ́ kú gusiau biiwànɛ́,
ì bɔ ń yã́ pɔ́ wa a gbadɔ̃oo gupuau.
23 Ì to buiɔ tɔbɔ, ɔ̃ ì ń midɛ,
ì to aa ligua, ɔ̃ ì ń fãaa.
24 Ì to dṹnia dɔaanaɔ gɔ̃ mìsai,
ì to aa sã́sã gugii zɛsaideu.
25 Aaìɔ ɔmalɛmalɛ gusiau filiasai,
aaìɔ tàlaatalaabo lán idɛnaɔwa.

Yobu ye yã'o ń Luao

13 Ma wɛ́ yã́piɔ è píi,
ma swã́ mà ɔ̃ má dɔ̃̀.
2 Lá á dɔ̃a vĩ, màa má dɔ̃a vĩ sɔ̃,
i kɛ má kɛ̃́sãaázi no.
3 Ãma Gbãapiide ɔ̃ má ye mà yã'oɛ̀ sa,
má ye gɛ́ ń ma yã́o Luawaɛ.
4 Ápiɔ sɔ̃ i ɛɛ liamazi,
gyãegwan giaɔn á ũ ápii.
5 Tó á lɛ́ kpaaũa yãa lé,
wa á dilɛ ɔ̃nɔnaɔ ũɛ.
6 À ma yã́zɛ ma,
à swã́sɛ ma yã́zãsiawái.

7 Yẫzɛsai ɔ̃ á o Lua gɛ̃ɛ ũa?
Sẫsãyã ɔ̃ á o Lua gbɛua?
8 Á yãnakpa Luawa yẫ?
Á yẫsiaànɔ yẫ?
9 Tó à wɛtɛ̀ á yẫi, a bɔánɔ nae?
Á dɔ́ɛwà lá wì dɔ́ɛ gbɛ̃nazĩnawawa yẫ?
10 Tó álɛ yãnakpawà a gbadɔ̃sai,
a á swẫgagaɛ.
11 Aà zɔ̃ɔkɛ a kẫadaálao lé?
Vĩakɛaɛ̀ a tɔ̂̃wáo lé?
12 Á yã'onɛɔá túfuɛ,
yẫ pɔ́ a giiyèoaá pèlɛaɛ.
13 À nílɛmɛɛ mà yã'o,
yẫ pɔ́ a ma le aà ma le.
14 Bɔ́yãi má azĩa pa swaai?
Máɔ a wɛ̃ni naa ma ɔzĩ yẫ?
15 Gwa, a ye ma dɛɛ, ma wɛ́ dɔ pɔei lɔo.
Ń beeo má gí ń mazĩao aà aɛ.
16 Bee a ma bɔ,
asa aà yãdansaiɔ we mɔ zɛ aà aɛo.
17 À laaidɔ ma yẫwa maamaa,
à swẫsɛmazi.
18 Ma yẫ pɔ́ má o zɛ́ kàlɛ,
má dɔ̃ kɛ́ ma yẫ naɛ.
19 Démɛ a fɔ̃ bɔbɔmanɔi?
Tó wa fɔ̃, má nílɛɛ, mí ga.
20 Lua, yẫ mèn plaɛ beeɔ kɛmɛɛ,
má ulɛnɛo.
21 Ǹ n ɔ goa,
ńsu to iwãakampɔa kẫadamalao.
22 Bee gbɛa lɛzumazi, mí mɔ́,
ma gba zɛ́ mà yã'o, ní yẫzãsia.
23 Ma yãvãiɔ ń ma tàaeɔ kà ũmai?
To mà a tàae ń ma duunao dɔ̃.
24 Àkɛa ńlɛ nzĩa ulɛmɛɛ,
ńlɛ ma dilɛ n ibɛɛ ũi?
25 Lakɛɛ pɔ́ lɛ́ ĩ̂ansɛ ɔ̃ ń ye wíwia?
Sɛ̀̃ gii ɔ̃ ń ye ɛ́'ɛa?
26 Ni yẫ'ĩikpaa,
ni ma ɛ̀waasogɔɔ duuna wi ma musu.
27 Ni ma daliu,
ni ma táa'oa lɛ́ damɛɛ,
ni wɛ́tɛ ma yãvãiɔi píi.
28 Ɔ̃ ma gɔ̃ lán pɔ́ vlãa pɔ́ lì àlɛ lɛ́lɛlɛlɛwa,
lán pɔkasa pɔ́ blɛɔ lɛ́ blewa.

Gbɛ̃nazĩna kua wɛ̃naũ

14 Gbɛ̃nazĩna ì bɔ nɔɛ kĩ̂iɛ,
aà wɛ̃ni kuluũ, ìliɔ ku yãkelesaio.
2 Ì pia lán lávuwa, ì giigaga,
ì gɛ̃zɛa lán uenawa, ìli gɛ̃gɛ̃o.
3 Gbɛ̂̃ bee taa ɔ̃ ńyɔ̃ wɛdɔɛ̀
ǹ yẫkpalɛkɛaànɔa?
4 Gbɛ̂̃ gbãlɛa a fɔ̃ nɛ́ gbãlɛsai io,
baa do.
5 N gbɛ̃nazĩna gɔɔ dìlɛɛ̀,
aà mɔ dasilɛ dɛ n yẫ ũɛ,
n aà wɛ̃ lɛ́ dàɛ̀, a fɔ̃ vĩao.
6 Wɛwowà ǹ aà to we,
e aà gɔɔ pa lán gbɛ̀winawa.
7 Baa lí ì saasɛ,
asa tó wa zɔ̂̃, ì ɛa vlãpaɛ,
mɛ́ a vlẫ dafupi lí golɛo.
8 Baa tó a zĩ̂na zikũ̂ tɔɔlɛ guu,
mɛ́ a miɔna gà tɛ̂̃ɛnau,
9 tó à í gĩmà, a bɔlɛɛ,
a gɔ̃nakɛ̃ lán lí pɔ́ wa bàwaɛ.
10 Tó gbɛ̂̃ gà sɔ̃, ìɔ wúlɛa tèlele,
ì tá, ìliɔ ku lɔo.
11 Lá ísida'i ì lao,
mɛ́ swa'i ì ba à gɛ̃zɛa,
12 màa gbɛ̃nazĩna ì wúlɛ, ìli fɛlɛ lɔo.
E luabɛ gɛ àɔ kuo, a vuo,
a vu ń ipioo.
13 Ńyɔ̃ ma ulɛ bɛdauo lé?
Ńyɔ̃ ɔkumala e n pɔ wèeao lé?
Gɔɔ dilɛmɛɛ we, ma yẫ i gbasa dɔngu.
14 Tó gbɛ̂̃ gà, a ɛa àɔ kua?
Tó màaɛ, ma wɛ́ aɔ dɔ ma vuai
ma dɛ̃ɛkaa guu gɔɔpiiɛ.
15 Ńyɔ̃ lɛzumazi, mí wema,
ńyɔ̃ n pɔkɛa ea nidɛ.
16 Tia ńlɛ wɛ́tɛ ma yãkɛaɔi,
gɔɔ bee ńyɔ̃ ma duuna yãda lɔo.
17 Ńyɔ̃ ma tàaeɔ ka bɔ̀ɔu, ní ye ǹ dilɛ,
ńyɔ̃ kẫn'ɔ lɛ́ ma vãikɛapiɔwa.
18 Lá gbɛ̀sĩsĩ ì gboo à yɔ́ɔlɛ,
mɛ́ sĩ̀sĩ musu gbɛ̀ gbɛ̃̀nɛ ì sɔ̃,
19 lá swa'i ì gbɛ yɔɔ,
mɛ́ í ì bùsu sɛ́lɛ taò,
màa ni to tãmaa gbɛ̃nazĩna nɛ́.

20 Ni gbãamɔɛ̀, ɔ̃ ì tá, ìli su lɔo,
ni to aà ɔ̃́nuato, aà wɛ́ ì lilɛ.
21 Tó aà nɛ́ɔ gɔ̃̀ gbɛ̃́ gbiaɔ ũ, a mao,
tó gbɛ̃́ yãfũnaɔnɛ sɔ̃, aɔ dɔ̃o.
22 Wãwã ɔ̃ aɔ ma ado,
aàzĩa ɔ́ ɔ̃ aɔ dɔ.

Vãikɛna lí bɔ pão

15 Ɔ̃ Temani gbɛ̃́ Ɛlifaza wèwà à mɛ̀:
2 Ɔ̃nɔna a yãpã gii bee taa oa?
A lɛ́ ɛlɛ yɑ̃́ɔ bɔlɛwà yɑ̃̀?
3 A lɛkpaakɛ yɑ̃́ àisai musua?
A yɑ̃́ kɑ̃́fĩasai oa?
4 Mpi sɔ̃ ńlɛ vĩakea Luaɛ bãdɛ sa,
ńlɛ kpá gbɛ̃́ɔnɛ aa làasookɛwà.
5 Vãi pɔ́ ń kũa mɛ́ dɔ n lɛ́u,
kɔ̃nide lɛ́ mɛ́ dɔma.
6 N lɛ́ mɛ́ n dayãu, i kɛ mámɛo,
n lɛ́ mɛ́ n kalikɛ̃̀.
7 Gbɛ̃nazĩn sɛ̃́ian n ũa?
Wà n i e wàɔ gɛ́ gbɛ̀sĩsĩɔ kɛia?
8 N Lua lɛkpaaĩa ń a gbɛ̃́ɔ màa?
Ḿmɛ ń ɔ̃nɔ vĩ ndoa?
9 Yɑ̃́ kpele ń dɔ̃ mɛ́ wá dɔ̃o ni?
N wɛzɛ̃ dɛwála yɑ̃̀?
10 Gbɛ̃zɔ̃ɔ ń mikãpuadeɔ kúwanɔ,
gbɛ̃́ pɔ́ an zɔ̃ɔ dɛ n maelaɔ.
11 Lua ye n nɔ̀sɛ nínine,
ɔ̃ à kènɛ fɛ̃́nɛũa?
Wálɛ yã'onɛ busɛbusɛo lé?
12 Bɔ́mɛ n sɔ̃ blèi?
Bɔ́yãi ńlɛ wá gwa ń wɛpãsĩoi?
13 N pɔ paa Luazi,
ɔ̃ yɑ̃́ dasi ì bɔlɛ n lɛ́u.
14 Bɔ́n gbɛ̃nazĩna ũ kɛ́ àɔ ku gbãlɛsaii?
Gbɛ̃́ pɔ́ nɔɛ aà ì aɔ maaa?
15 Lá Lua ì a malaikaɔ náaikɛo,
mɛ́ aà bɛ i kɛ̀ gbãlɛsaio,
16 wa gbɛ̃nazĩna pɔ́ o lɔe?
A bɛ̃̀, a ɔ̃̀ɔkpaa, ì yãvãi mi lán íwa.
17 Má yã'onɛ, swɑ̃́sɛi!
Má yɑ̃́ pɔ́ ma swɑ̃́ mà sélɛ mà siunɛ.
18 Ɔ̃nɔnaɔ mɛ́ bɔ̀ ń yɑ̃́pio,
aai yɑ̃́ pɔ́ an deziɔ ò kee ulɛwɛ̃ɛo.
19 Aamɛ ń bùsu vĩ ńtɛ̃ɛ,
zĩ̀loe i zɔ̃lɛ ń guuo.
20 Gbɛ̃vãi ìɔ ku dɛ̃ɛu e a wɛ̃ni lɛ́uɛ,
gbɛ̃́ pãsĩ gɔɔ lɛ́ kuɛ.
21 Kɔ̃fĩ iwãakampɔade ìɔ dɔ aà swɑ̃́u,
aà aafia gɔɔ gbãamɔnɛdeɔ ì lɛ́lɛwà.
22 A ɛa bɔa gusiau náai vĩ lɔo,
dɛa ń fɛ̃ndao mɛ́ lɛ́ aà dɑ̃́.
23 Ìɔ liaaliaa, ìɔ mɛ blɛ ku má ni?
A dɔ̃ kɛ́ a kua bɛda gusiau kãikũ̀.
24 Taasi ń yeelɛao ìɔ aà vĩakũ,
a daaàla lán kía pɔ́ a lɛ́lɛama sɔu màwa.
25 Asa à ɔsɛ̀ Luaziɛ,
à kuabìi Gbãapiidewaɛ.
26 À sùwà ń waakĩba bɔbɔawào
ń a sèngbao gèele kɔdeo.
27 Baa kɛ́ aà oa nísi bɔa,
mɛ́ a mɛkpaa, aà gbɔ̃u lɛ̀ɛlɛ,
28 a zɔ̃lɛ uazĩ pɔ́ wìli gɛ̃uoɔ guu,
wɛ̃́lɛ pɔ́ wa wì, a kpɛ́ɔ gɔ̃̀ wɛ̀ɛwɛɛɔu.
29 Aà àizɛɛ a gɔɔplakɛo,
aɔ dɛ ɔde ũo,
pɔ́ pɔ́ a vĩoɔ ligua lɔo.
30 A e bɔ gusiauo,
tɛ́lɛpiɔ a aà vlãpaa sãsã,
Lua lɛ́'ĩana i aà sɛ gɛò zɛ́a.
31 Asu pɔ́ gia náaikɛ à azĩa sɑ̃́são,
asa pɔ́ gia mɛ́ aɔ aà asea ũ.
32 Yɑ̃́pi a aà le e aà gɔɔ àɔ gɛ́ pai,
aà gɔ̃naɔ e ɔtao.
33 A gɔ̃ lán kuli pɔ́ a vú wòlowaɛ,
lán vɛ̃ɛli pɔ́ a nɛsoena wòlowa.
34 Luayãdansaiɔ gãli a báaa kɛo,
tɛ́ a kũ gbagusaɛdanaɔ kpɛ́wa.
35 Aaì yãkele nɔsi, aaì nɛ'i yã'ĩa ũ,
mɔafili mɛ́ ì bɔ ń nɛasakpɛu.

Má seelade vĩ luabɛ

16 Ɔ̃ Yobu mɛ̀:
2 Ma yɑ̃́ bee taa mà à dasikũ̀,
gbɛ̃nɔsɛnininaɔn á ũ wea?
3 Á zɛ á lɛ́'ĩanagbaaɛ bɔɛ ni?
Bɔ́ yɑ̃́ mɛ́ lɛ́ ɔ̃wá, ɔ̃ álɛ yɑ̃́zãsiai?
4 Tó ámɛ á kú ma kuawa yãa,
má yã'o lááwa sɔ̃ɛ,
mí á dɛ ń yã'oo,
mí a mi kɛɛ́ déũdeũ.
5 Kási ma yɑ̃́ a á gbãa kɑ̃́fĩɛ́ɛ,

ma lɛdama a á nɔ̀sɛ níniɛ́ɛ.
6 Tó málɛ yã'o, ma wãwã a láao,
tó má nílɛ sɔ̃, a kpálɛe?
7 Lua, ń tò ma gɔ̃ gbãasai sa,
n ma gbɛ̃́ɔ dɛ̃ɔnzɔ̃ píi.
8 Ń tò ma gɔ̃ yooyea seela ũ,
ma ibabaa gɔ̃̀mɛɛ seela bɛ̃̀ɛ ũ.
9 Lua ì fɛlɛmanɔ ń pɔfɛ̃o,
ì ma zɔ̃ɛzɔ̃ɛ,
ìɔ a swaa lɔlɔmɛɛkɔ̃wa,
ma ibɛɛpi ì wɛbiibiia.
10 Wì lɛ́'ɛ'ɛa, wì yãzɔ̃zɔ̃mɛɛ,
wì ma sãnkɛkɛ, wì fɛlɛmanɔ píi.
11 Lua ma na faasaideɔnɛ ń ɔzĩ,
à ma zu gbɛ̃vãiɔ ɔu.
12 Ma a kuanankɛ kílikiliɛ,
ɔ̃ à mɔ̀ yãyìaa.
À ma kũ ma waa kpɛ
à ma pã pɔ́wa,
à ma kɛ a pɔdɛa ũ.
13 Aà kàzunaɔ lìamazi,
à ma papaò ma pɔawa ma wɛ̃nagwasai,
ma sɛtɛ̃na wì, a í lɛ́ fɛ̃́ɛ tɔɔlɛ.
14 Ìɔ pũnaa ń pɔkũmao mɔ̀ɔmɔɔ,
ì sɔ̃́ daa lá nɛgɔ̃na ì kɛwa.
15 Ma zwɛ̃̀nkasaɔ nàminami má kàkamala,
ma a mi sɔ̀lɔ bùsuu.
16 Ma ɔ́ɔlɔ̀ e ma wɛ́ wò,
ma wɛ́ tà loũloũ.
17 Kási ma ɔ ku yãpãsĩe guuo,
mɛ́ ma wabikɛa Luawa mɔafili vĩo.
18 Bùsu, ńsu ka ma auao,
ma wii su kpálɛo.[‡‡]
19 Baa tia má seelade vĩ luabɛ,
ma zɛnnɔde ku musu we.[¶¶]
20 Ma gbɛ̃napi mɛ́ ma kɔ́ɔ ũ
gɔɔ pɔ́ málɛ wɛ́'i bɔ Luaɛ.
21 A zɛmanɔ Lua aɛ,
lá gbɛ̃́ ì zɛ ń a gbɛ̃naowa.
22 Asa ma gɛa gékĩi wɛ̃ i gɔ̃ bílao,
gu pɔ́ wìli géu wà sù lɔopi.

Yobu wɛ́ dɔ pɔei lɔo

17 Ma nisĩna lɛ́ gɛ̃zɛa,
ma gɔɔ lɛ́ mɔ pai,
mia'ɛ lɛ́ ma dã́.
2 Gbɛ̃́laanikɛnaɔ kálɛmazi,
ma wɛ́ ì ma lɛwɛnapiɔ e.
3 Lua, ǹyɔ̃ dɛ ma kɔ́ɔ ũ.
N bàasio, démɛ a zɛmanɔi?
4 Lá ń tò aa gɔ̃̀ nɔ̀sɛsaideɔ ũ,
ńsu to aa tidɔmalao.
5 Gbɛ̃́ pɔ́ ì a gbɛ̃na kpámá pɔ́ yã́i,
aà nɛ́ɔ wɛ́ aɔ dɔ pɔ́i e an wɛ́ woɛ.
6 Lua tò gbɛ̃́ɔ yãadàmanɔ,
ma gɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ wì lɛ́'ikakawà ũ.
7 Pɔsia tò ma wɛ́ lɛ́ gu'e lɔo,
ma guɔ gɔ̃̀ záazaannɔ.
8 Ma yã́ dì gbɛ̃maaɔwa,
tàaesaideɔ nɔ̀sɛ fɛ̀lɛ luayãmansaiɔ yã́ musu.
9 Gbɛ̃maa a gɛ àɔ kú ń a yãkɛaɔ,
yãesaide gbãa aɔ dɛdɛɛ.
10 Ápiɔ sɔ̃ à ɛa na yã́wa lɔ ápii,
mi á gbɛ̃e e ɔ̃nɔna ũo.
11 Ma gɔɔ pà,
yã́ pɔ́ ma a zɛ́ kàlɛ kɛ̀ fama,
yã́ pɔ́ ma pɔ dɔmápiɔ.
12 Aaìɔ e gwãasĩnaá fãanɛɛ,
tó gu lɛ́ gɛ̃kɔ̃u,
aaì mɛ guwɛ lɛ́ kɛ̃ɛ.
13 Tó bɛda ɔ̃ ma wɛ́ dɔi,
mɛ́ ma a pɛ kpàlɛ gusiau,
14 tó má ò mia'ɛ mɛ́ ma de ũ,
mɛ́ má ò kɔ̀ɔɔ mɛ́ ma da ń ma dãeɔ ũ,
15 bɔ́ ma wɛ́ aɔ dɔi lɔi?
Wa ma e ń gweao lɔi?
16 Tãmaa aɔ ma nɛ e bɛdau nɛe?
Wá si tɛ̃́ɛnau sãnu yɛ̃̀?

Bai ì vãikɛna kṹ

18 Ɔ̃ Sua gbɛ̃́ Bilidada yã́zãsìwà à mɛ̀:
2 Ńyɔ̃ n yã́ midɛ bɔɛ ni?

‡‡**16:18** Daa 4.10
¶¶**16:19** Yob 19.25

Su n laaiwa, wí gbasa faaibo.
3 Bɔ́yãi ńlɛ wá gwa lán pɔtuoɔwai?
N wá dílɛ sɔũɔ ũ yɛ̃̀?
4 N gbɛ̃́ pɔ́ ni to n pɔfɛ̃ nzĩa taitaiɛ,
dṹnia a gɔ̃ bɛzia ũ n yɛ̃́i nɛe?
Gbɛsi a sɔ̃ n yɛ̃́ musu nɛe?
5 Gbɛ̃vãi gupua ì láa,
aà tɛ́vua ì midɛ.
6 Aà kpɛ́ gupua ì li gusia ũ,
filia pɔ́ kú aà saɛ ì ga.
7 Aà táa'oa ń sɔ̃o dilɛa ì gɔ̃ sea tá ũ,
aà yɛ̃́zɛkalɛa ì aà fuangba.
8 Aà tá ì aà kpa baia,
aà gbá ì si balɛtãu.
9 Mɔ ì aà kũ a kɛ̀sɛwoũ lɛ́u,
baipi ì kúlɛwà búlu.
10 Ba kpaa aà aɛ tɔɔlɛu,
kúsɛ lɛ́ aà dã a táa'ozɛu.
11 Kìsia ì koezɔ̃aàzi,
àlɛ aà gbɛsɛlɛ.
12 Nɔana ì aà gbãa kɔ'ɛ,
músi ìɔ aà kpaa gua dã́.
13 Ì aà mɛ̀ guɛɔ ble,
gagyã ì aà mɛguɔ yɔ́.
14 Wì aà ga wà bɔ kpɛ́ pɔ́ a kuu aafiau,
wì aà gálɛ gɛò pɔ́ pɔ́ ì to vĩa ń kṹɔ midɛɛ.
15 Aà kpɛ́ gɔ̃̀ gii,
ĩatɛ̃gbɔ̃ lì aà uaa.
16 Aà zĩ́naɔ i giigaga tíu,
aà gɔ̃naɔ i imi musu.
17 Aà yɛ̃́ i sɛ̃́ńgu dṹniau,
aà tɔ́ i midɛ tɔɔlɛ.
18 Wi aà ya gupuau wà aà kpa gusiau,
wi ɔzɔ̃aàzi aà ã́nuato.
19 A nɛ́ ge buie to a gbɛ̃́ɔ guuo,
aà bɛ gbɛ̃e a bɔo.
20 Yɛ̃́ pɔ́ aà lè dì bɛ'aɛdeɔwa,
gukpɛdeɔ kãsì aà yɛ̃́ musu.
21 Yɛ̃́ pɔ́ ì faasaide ua len we,
luadɔ̃nsai gwean we.

Ma mìsina a mɔ gbɛzã

19 Ɔ̃ Yobu wèwà à mɛ̀:
2 E gɔɔ ũma áɔ ĩadaa
àɔ ma nɔ̀sɛ ɔ̃̀kpamɛɛi?
3 A ma sɔ̃sɔ̃ à kɛ̀ gɛ̃n kwi sa,
i ma taiinkɛ, wí lí á kũo.
4 Tó ma sãsã sĩana,
ma tàae dɛ mazĩa yɛ̃́ ũɛ.
5 Tó a gi lɛ́ ázĩa maabo dɛmala,
mɛ́ álɛ ma duuna kamɛɛ ma ɔzĩ,
6 àɔ dɔ̃ kɛ́ Lua mɛ́ ma yɛ̃́ fuangba,
à filifilimbakpàmɛɛ à ma kũ.
7 Mi a taiinakɛa ɔ́ɔlɔ, gbɛ̃e lí weao,
mi suaba wiilɛ, yɛ̃́zɛde kuo.
8 Lua zɛzɔ̃̀mɛɛ, dɔikĩi kuo,
à gusia dà ma zɛ́a.
9 À ma kpɛbɔ̀,
à ma fùa gò.
10 Ì ma dɛɛlɛmpa gupiiu e mà láa,
ì to tãmaa ma nɛ lán lí bilɛawa.
11 Ì a pɔkũmabɔbɔa,
ì ma gwa a ibɛɛɔ do ũ.
12 Aà zĩgɔ̃ɔ ì sɔ̃mazi sãnu,
aaì koezɔ̃mazi, aaì bòokpa lia ma kpɛ́i.
13 A tò ma gbɛ̃́ɔ lí kãaamanɔ lɔo,
gbɛ̃́ pɔ́ ma dɔ̃ɔ lɛzɔ̃ tàmalɛ.
14 Ma daɛɔ fùa,
ma yɛ̃́ sɛ̃̀ ma gbɛ̃naɔgu.
15 Ma gɔ̃ nibɔ ũ ma bɛ zĩkɛnaɔnɛ,
ma gɔ̃nɛ́ lán bui zĩ̀lowa.
16 Tó ma a ziia sìsi, ìli wea lɔo,
baa kɛ́ ma awakpàɛ̀, à bɔ̀ ma lɛ́wa.
17 Ma lɛ́'ĩana ì kɛ ma naɛ gbɔ̃ɔ gĩ ũɛ,
ma vĩ̀iɔ ń ma dãunaɔ yemazi lɔo.
18 Baa nɛgɔ̃ɛnaɔ ì sakamagu,
tó málɛ mɔ́, aaìɔ ma kɛ pɔ́ɔpɔɔ.
19 Ma kpàasiaɔ ye ma gĩyãio,
ma gbɛ̃́ yenzideɔ bɔ̀ ma kpɛ.
20 Ma gɔ̃ wá ń báao ũ,
à gɔ̃̀ lɛɛ mà gaɛ.
21 À ma wɛ̃nagwa ma gbɛ̃naɔ,
à ma wɛ̃nagwa, asa Lua ɔtɔ̃̀aɛ.
22 Bɔ́yãi i pɛ́lɛmazi lán Luawai?
Ili kpasa ń ma kɛ̃́kɛ̃akɔ̃ɛoa?
23 Má ye wà ma yɛ̃́ɔ kɛ̃́,
má ye wà dalau.
24 Wà kɛ̃ gbɛwa ń lákɛ̃bɔo,
wi bɛɔma kpálɛu àɔ ku gɔɔpii.
25 Mapi, má dɔ̃ kɛ́ ma mìsina ku,
a fɛlɛ zɛ tɔɔlɛ gbɛzã.
26 Ma bɔa sɔuɛ bee gbɛa,

má wɛsi Lualɛ mɛsai.
27 Má wɛsiaàlɛ mazĩa,
mazĩa wɛ́ɛ, i kɛ gbɛ̃pãle no.
Málɛ a nidɛ ma nɔ̀sɛ guu.
28 A mɛ̀ kpelewa á kɛ à kãaamazi,
kɛ́ à e yã́pi sã́asã ma ma lɛ́u.
29 À vĩakɛ fɛ̃ndaɛ.
Lua a pɔkũmabɔbɔò vãikɛnaɔwaɛ,
í dɔ̃ kɛ́ yã́kpalɛ lɛ́ á dã́.

Vãikɛna ì yã'ɔ̃ma e

20 Ɔ̃ Naama gbɛ̃́ Zofaa yã́zãsìwà à mɛ̀:
2 Yã́ pɔ́ ń ò ɔ̀̃a,
ma mɛ wã̀ mà wema.
3 N ma lele n ma kpɛbɔ̀,
má wema ma wɛzɛ̃ guu.
4 Ń dɔ̃ lá a dɛ za zio lé?
Za gɔɔ pɔ́ Lua gbɛ̃nazĩna kɛ̀ dṹniau,
5 vãikɛna kúkuakɛa lí gɛ̃gɛ̃o,
luayãdansai pɔnakɛaá gɔɔpla yã́ɛ.
6 Baa tó aà ĩ́andãa zɔ̀̃ luawa,
mɛ́ aà mi kã̀ luabɛpuanawa,
7 a gɛ̃zɛa lá azĩa bĩ́ikpɛwaɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ aa aà è yãaɔ mɛ:
A ku má ni?
8 A sãalɛ lán nanawa, wa aà e lɔo,
a gɛ̃lɛ lán wɛ́pungu'eawaɛ.
9 Gbɛ̃́ pɔ́ wɛsìaàlɛ yãaɔ aà e lɔo,
aà bɛdeɔ aà wɛ́pa lɔo.
10 Aà nɛ́ɔ awakpa taasideɔnɛ,
aai aà àizɛɛ sɔaané.
11 Aà ɛ̀waasogɔɔ gbãa pɔ́ a vĩ yãa
a gɛ̃aànɔ tɛ̃́ɛnau.
12 Baa kɛ́ yãvãi ìɔ na aà lɛ́ɛ,
mɛ́ ìɔ ulɛa aà lɛ́na zíɛ,
13 baa kɛ́ à gì ɔkpaii,
mɛ́ ìɔ dɔ aà lɛ́u,
14 blɛ pɔ́ a blè a li aà nɔ̀sɛu,
i gɔ̃ aà mɛu mlɛ̃̀ sɛwɛ ũ.
15 A blɛ níside pɔ́ a gbɛ̃̀ pisi,
Lua mɛ́ a to à bɔlɛ aà gbɛɛu.
16 Pɔ́ pɔ́ àlɛ mi a gɔ̃è mlɛ̃̀ sɛwɛ ũ,
i aà dɛ lán sɔ̀gbala swaawa.
17 Zɔ́ ń vĩ̃fãaio aɔ diaàzi lán íwa
lá aà wɛ́ dɔiwao.
18 A pɔ́ pɔ́ á sìmáɔ sɔaanɛ́ɛ,
a e pɔnakɛ ń a laata'aioo.
19 Asa à gbãamɔ̀ taasideɔnɛ à ń tó giiɛ,
à ń kpɛ́ɔ sìmá, ɔ̃mɛ dɔ̀ sɔ̃o.
20 Aà yea pɔ́i lí to à ĩ́ampakĩi èo,
pɔ́ pɔ́ aà pɔ dɔwàpiɔ lí aà bɔo.
21 À pɔ́pii è, pɔe kpɛ́ lɔo,
ń beeo aà nama a la ń lao leo.
22 Aà pɔdekɛ guu a gɔ̃ yooyeaɛ,
ń aà ɔniɛkɛo taasi a ɔgbagoɛ̀ɛ.
23 Gɔɔ pɔ́ à kã̀ a lào,
Lua a pɔkũmabɔbɔwà pãsĩpãsĩ,
a wɛ́tɛ̃amɔɛ̀, i dɔ̃ a mɛwa.
24 Baa kɛ́ à bàalɛ̀ mɔsi gɔ̃kɛbɔɛ,
mɔgotɛ̃ ka mɛ́ a aà pá.
25 A kapi wo a kpɛsɛa,
i kà lɛ́ tɛkɛapi wo a pɔawa,
ga vĩa i aà kṹ.
26 Gusia yã́ i aà àizɛɛ le,
tɛ́ pɔ́ gbɛ̃e mɛ́ kào i kũwà,
tɛ́pi i pɔ́ pɔ́ gɔ̃̀ aà kpɛ́uɔ sãsã.
27 Luabɛdeɔ aa aà tàaeɔ bɔ gupuau,
zĩ́lɛdeɔ bɔ aà kpɛ.
28 Aà bɛpɔɔ gusikɛ píi,
aa gɛ̃lɛ luapɔkũmagɔɔ.
29 Fĩa pɔ́ Lua a boɛ̀n we,
baa pɔ́ gbɛ̃vãi ì e Lua kĩ́in we.

Vãikɛna ì namable

21 Ɔ̃ Yobu mɛ̀:
2 À swã́kpa à ma yãma,
ɔ̃mɛ a ma nɔ̀sɛ nínimɛɛ.
3 À mɛnakɛmɛɛ mà yã'o,
ma yã'oa gbɛa í ma àlafiikɛ.
4 I kɛ gbɛ̃nazĩna málɛ zɔakaio.
Ma pɔyaa zɛvĩo lé?
5 À ma gwa, yã́pi i diwá,
í ɔku á lɛ́wa.
6 Tó ma làasookɛ̀ ma yã́wa,
gili ì gɛ̃magu, mi lualua.
7 Àkɛa vãikɛnaɔ ìɔ ku,
aaì zi kṹ, an gbãa ìɔ kã́fĩi?
8 An nɛ́ɔ ì zĩ́napɛlɛ ń wáa,
aaì wɛsi ń buiɔ gbãakũalɛ.
9 An bɛdeɔ ìɔ ku aafia,
vĩa lí ń kũo, Lua lí gotɔ̃máo.

10 An gáaeɔ ì ku zudaɔwa, aali fuao,
an zudapiɔ lí nɔbɔlɛo, aaì nɛ'i.
11 Aaì ń néɔ gbaɛ kɔ̃̀ɔ'oi lán sã kpàsawa,
an nɛ́fɛ̃nɛnaɔ ì vĩvĩ lán blenɛɔwa.
12 Aaì lɛsi ń gã̀ao ń mɔɔnao,
aaì kɔ̃̀ɔ'o ń kulɛpɛao.
13 Aaì zikũ ń namao,
aaì ta bɛdau niɛniɛ.
14 Kási aaì o Luaɛ: Gowála,
wá ye wàɔ bɛ n zɛ́uo.
15 Démɛ Gbãapiide ũ wà zɔbleɛ̀i?
Tó wa kulɛkɛ̀ɛ̀, bɔ́ ài wá ei?
16 Kási an nama lɛ́ bɔ ń kĩ́io.
A yã́i mi gbɛ̃vãiɔ lɛdama bee sio.
17 Vãikɛnaɔ filia ì gamá mɔ̀ɔmɔɔe?
Lua pɔkũma lí tó músi ń lé dasio.
18 Ĩana ì ń sɛ́lɛ lán ése ṹawae?
Zàa'ĩana ì ń waa lán sɛ̃wae?
19 Lua ì vãi pɔ́ gbɛ̃́ kɛ̀ wi aà néɔ musuɛ.
Lua fĩabo adeɛ gɔ̃̀ɔ, aà dɔ̃!
20 Aà wɛsi azĩa ɔ̃̀ɔkpaalɛ!
Gbãapiide pɔkũma imibɔ dɔɛ̀ aà mi!
21 Yã́ pɔ́ a aà bɛdeɔ le aà gaa gbɛa,
ìli a kã̀akɛo.
22 Lá Lua ì yã́gɔ̃gɔ̃ musudeɔnɛ,
wa fɔ̃ yãdaɛ̀e?
23 Gbɛ̃eɔ ì ga ń àizɛɛ zɔ̃ɔo,
aa namablè bɛ́lɛbɛlɛ.
24 Vĩ ìɔ di, an taɔ pai yɛlɛlɛ,
an wá ìɔ gbãa, aaìɔ mɛkpaa maamaa.
25 Gbɛ̃eɔ ì ga ń nɔ̀sɛyaao,
zaa aa ku, aai pɔmaa e wa blèo.
26 Aaì wúlɛ gudoũ tɛ̃́ɛnauɛ,
aaì kɔ̀ɔka ḿpla ḿpii.
27 Á èa? Má á làasooɔ dɔ̃
ń kɔ̃ni pɔ́ álɛ kɛmɛɛo.
28 Asa i mɛ: Gbɛ̃zɔ̃ɔ bɛ kú má saɛ?
Vãikɛnaɔ ua gɔ̃̀ bɛzia ũ.
29 Ili yãlala wɛ̃́lɛgɛnaɔwao lé?
Á yã́ pɔ́ aaì o fãn vĩo lé?
30 Gbɛ̃vãi ì bɔ músikɛgɔɔ,
pɔe lí aà le taasikɛgɔɔo.
31 Démɛ ì zɔadɔwài?
Démɛ ì fĩaboɛ̀ aà yãkɛawai?
32 Wì aà sɛ wà gɛò gɛvĩkĩi,
wì itɛ̃kɛ aà mia dɔngubɔwa.
33 Swa saɛ bùsukɔ̃ɔtɛ̃ɔ ì kɛɛ̀ na,
gbɛ̃́pii tɛaàzi we, mɛ́ wì dɔaaɛ̀ dasi.
34 Á fɔ̃ ma nɔ̀sɛ níni ń á yãpãoe?
Yã́ pɔ́ álɛ weaá zĩbɔnkpɛ yã́ɛ.

Yobu tàae vĩ

22 Ɔ̃ Temani gbɛ̃́ Ɛlifaza mɛ̀:
2 Gbɛ̃nazĩna a fɔ̃ àɔ ài vĩ Luaɛe?
Baa ɔ̃nɔde kã́fĩa vĩɛ̀e?
3 Baa tó n yã́ na,
ńyɔ̃ fɔ̃ ǹ Gbãapiide pɔ kɛ nae?
Baa tó ń kú tàaesai,
bɔ́ ài a vĩ Luaɛi?
4 Ńlɛ e àlɛ zɔadɔma àlɛ bɔbɔnnɔ
kɛ́ ń dɛ aà yãmana ũ yã́i nɛe?
5 N vãikɛa zɔ̃ɔ lé?
N duuna lɛ́ vĩo.
6 N tɔ̀ɔmasì n gbɛ̃́ɔwa pã,
n gbɛ̃́ɔ pɔkasaɔ wòlomá, aa gɔ̃̀ puizi.
7 Ni í kpá yɛ̃̀ɛɛsaideɔwa aa mìo,
n nɔandɛnaɔ tɛ̃̀ blɛ.
8 Ḿmɛ ń gbãade ũ, ń tɔɔlɛ vĩ,
ń dɛ n bùsu bɛɛɛde ũ.
9 Ɔ̃ n gyaa gbɛ̃andoɔ yà ɔgii,
n tonɛ pɔ́ gwana vĩoɔ gbãa mìdɛ.
10 Bee yã́i músi dasi n le,
ásoo kɛ̀ma kã́ndo.
11 A yã́i gu sìma, ńlɛ gu'eo,
í kũ̀aama à dànla.
12 Lua ku musu a bɛo lé?
Saanaɔ pɛ́kĩi gwa, lá à zã̀!
13 Ɔ̃ ńlɛ o: Bɔ́ Lua dɔ̃i?
Kua luabɛpuana kpɛle a fɔ̃ yã́gɔ̃gɔ̃wɛ̃ɛe?
14 Lousisia kpaaɛ̀, àlɛ wá eo,
ìɔ bɛ musumusu weɛ.
15 Zɛ́ pɔ́ gbɛ̃vãiɔ bɛu à gɛ̃̀gɛ̃
ɔ̃ ń ye ǹ sɛ sɔ̃a?
16 Wà gɛ̃̀ńnɔ zɛ́a kpóo,
í dàńla à tà ń ń zĩ́mpɛlɛo.
17 Aa ò Luaɛ: Gowála!
Bɔ́ Gbãapiide a kɛwɛ̃ɛi?
18 Kási ɔ̃mɛ ń ká pɔmaawa ń ua.
Mi gbɛ̃vãiɔ lɛdama bee sio.
19 Tó gbɛ̃maaɔ yã́ pɔ́ ń lé è, an pɔ ì kɛ na,
tàaesaideɔ ì ń láanikɛ aaì mɛ:
20 Wá ibɛɛɔ mìdɛ bɛ!

Tɛ́ kṹ pɔ́ pɔ́ dińziɔwa.
21 Misiilɛ Luaɛ, níɔ naaànɔ,
ní gbasa nama e.
22 Yā́ pɔ́ àlɛ onɛ ma,
ní da n sɔ̃u.
23 Tó n ɛa n su Gbãapiidewa,
mɛ́ ń tò vãi kɛ̃̀ n uawa zã̀,
a ń zɛdɔ.
24 Tó n n mɔ̀ bɛɛɛdeɔ kɔ̀lɛ bùsuu,
mɛ́ n n vua maaɔ vũ̀aa swa'ɛ gbɛɔ guu,
25 Gbãapiide a gɔ̃ n mɔ̀ bɛɛɛde ũ,
aɔ dɛnɛ n pɔeã ā́nusu ũ.
26 N pɔ i gbasa kɛ na Gbãapiidewa,
n wɛ́ iɔ pɛ Luawa.
27 Ní wabikɛwà, i sinnɔ,
ní lɛ́gbã pɔ́ ń dɔ̀wà fĩabo.
28 Yā́ pɔ́ n zɛò i zɛkɛɛ,
n zɛ́ i pu.
29 Lua ì ĩ́andãnaɔ fu,
ì gbɛ̃́ pɔ́ an mi gɔ̃̀ pɛ́lɛaɔ suaba.
30 Baa tàaede, Lua a aà misi.
A n misi n ɔbɔlɛa vãi guu yā́i.

Yobu yea kɔ̃'ea ń Luaoi

23 Ɔ̃ Yobu mɛ̀:
2 Baa e tia málɛ yā́kũtɛ̃ka wɛ̃nannɔ,
Lua ɔtɔ̃̀a gbā́ugbãu, málɛ aaukɛ.
3 Tó má dɔ̃ gu pɔ́ má aà eu,
dɔ̃ ma gɛ aà kĩ́i.
4 Má a yā́ɔ dɔdɔ̀ɛ,
má lɛkpaakɛaànɔ,
5 mí ma lá a wea,
míɔ yā́ pɔ́ a omɛɛ tàasi kũa.
6 A sòlekɛmanɔ a gbãa pua lɛ́u nɛɛ?
Aawo! A íbɛlɛsɛmanɔo.
7 Wekĩi gbɛ̃maa a e yã'ouɛ̀,
ma yā́kpalɛkɛnapi i ma kɛ̃ e gɔɔpii.
8 Tó ma gɛ gukpɛ oi, a ku weo,
tó bɛ'aɛɛ sɔ̃, mili aà e weo.
9 Tó àlɛ zĩkɛ gugbãntoo oi, mili wɛsiaàlɛo,
tó à lìlɛ gɛɔmidɔkĩi oi, mili aà wɛ́pao.
10 Ãma a zɛ́ pɔ́ má sɛ̀ dɔ̃,
tó à ma yɔ̃, má bɔ lán vuawaɛ.
11 Ma aà kɛ̀sɛ kṹ,
ma aà zɛ́ sɛ̀, mi lilɛo.
12 Mi bɔ aà yãdilɛaɔ kpɛo,
yā́ pɔ́ bɔ̀ aà lɛ́u kɛ̀mɛɛ na dɛ ma pɔbleaa.
13 A ku ado, démɛ a fɔ̃ zɛ giɛ̀i?
Yā́ pɔ́ kàaàgu ɔ̃ ì kɛ.
14 A zĩkɛ yā́ pɔ́ a dìlɛmɛɛwa,
mɛ́ a yā́ɔ kũa a nɔ̀sɛu dasi lɔ.
15 Bee yā́i gili ì gɛ̃magu aà aɛ,
tó ma làasookɛ̀wà, iwãa ì ka ma pɔaɛ.
16 Lua ma kãdɛ̀,
Gbãapiide vĩadàdamazi.
17 Gusia kù ma wɛ́a,
ãma i to ma nilɛo.

Lua ì vãikɛnaɔ to we

24 Bɔ́yãi Gbãapiide ĩadamagɔɔ dilɛao ni?
Gɔɔpi lí ká aà dɔ̃naɔnɛo bɛ!
2 Gbɛ̃́ɔ ì kɔɔɔ sɛ wà sɔ̃ò,
aaì pɔtuoɔ kpā́i'o aaɔ dā́.
3 Aaì tonɛ pɔ́ gwana vĩo zàa'ĩna síwà,
aaì gyaa gbɛ̃ando zu tɔ̀ɔmasi.
4 Aaì yɛ̃̀ɛɛsaideɔ yá zɛ́u,
ɔ̃ bùsu taasideɔ ì ńzĩa kpagui.
5 Taasidepiɔ ì bɛbɛbɛbɛ sɛ̃u
lán sɛ̃̀a zàa'ĩnaɔwa,
aaìɔ blɛ wɛɛlɛwɛɛlɛ ń laaio,
aaìɔ blɛ kpálɛkɛ sɛ̃u ń nɛ́ɔnɛ.
6 Aaì tàaa kɛ̃ bugbɛ ziu,
aaì vɛ̃ɛ kɔ̃nwɛ gbɛ̃vãiɔ vɛ̃ɛbuu.
7 Aaì i bṹu kɛ́ aa pɔkasa vĩo yā́i,
aa zwãa vĩ wà kúńla tó ĩ́ana bɔ̀lɛo.
8 Lou ì ń gbɛ̃ gbɛ̀sĩsĩ musu,
aa ulɛkĩi vĩo, ɔ̃ aaì na gbɛwa.
9 Wì nɛ́ desai sí a dawa,
wì taaside nɛ́ sí tɔ̀ɔma ũ.
10 Aa pɔkasaɔ vĩo, ɔ̃ aaìɔ bɛ bṹu,
ń ń pɔ́ bàaa sɛ́sɛanɛ́kɛo, nɔa ì ń dɛɛ.
11 Aaìɔ nísi zɔ̃nɛ́ ń kaau,
aaìɔ ɔ̃zɔ̃nɛ́ vɛ̃ɛwa,
kási imi ìɔ ń dɛɛ.
12 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gaɔ lɛ́ aaukɛ wɛ̃́lɛu,
gbɛ̃́ pɔ́ kɛ̀'ĩaɔ lɛ́ wiilɛ,
kási Lua lí gbɛ̃e tàae eo.
13 Gbɛ̃eɔ ku aa ye gupua yā́io,
aa a gbadɔ̃o, aai a zɛ́ sɛo.

14 Gbɛ̃dɛna ì fɛlɛ gufɛ̃nɛ,
ì wɛ̃nadeɔ ń taasideɔ dɛdɛ,
ìɔ gusia yeyewa lán kpa̋iwa.
15 Gbãsĩkɛna ìɔ gubeebee dãɛ,
ìliɔ e gbɛ̃e a a eo,
ɔ̃ ì pɔ́ku a oaa.
16 Gbɛ̃́ɔ ì kpɛ́ gboo gusiai,
aaì ńzĩa sɔlɔ kpɛ́u fãanɛ,
aa gupua dɔ̃o.
17 Gusia níinii mɛ́ ń fãanɛ ũ,
aa kɔ̃ dɔ̃̀ ń gwãasĩn pɔ́ɔ.
18 Aa gbiao lán í fùlawa,
wà lɛkɛ̀ ń tɔɔlɛɛ,
ɔ̃ aali ń vɛ̃ɛbu kɔɔ sɛ lɔo.
19 Lá tɔɔlɛ gii ì imi guantɛ̃na,
màa bɛda ì duunkɛnaɔ mɔ́mɔ.
20 An ya̋ ì sa̋ ń da'iaɔgu,
aa gɔ̃̀ kɔ̀ɔɔ blɛ ũ.
Faasaidepiɔ ya̋ lí dɔ gbɛ̃egu lɔo,
aa gɔ̃̀ kálɛa lán yàamiɔnaɔwa.
21 Gbɛ̃́piɔ ì fĩiɔ pɔ́ɔ símá,
aali yãmaakɛ gyaa gbɛ̃andoɔnɛo.
22 Lua ì gbɛ̃vãipiɔ gálɛ táńnɔ ń a gbãao,
baa tó aa zɛ̀dɔ, an kua náai vĩo.
23 Ì to aaɔ dɔdɔa aaɔ ńzĩa náai vĩ,
ɔ̃ ìɔ wɛ́tɛ an yãkɛaɔzi.
24 Aaì tɔbɔ gɔɔpla, ɔ̃ aaì sãalɛ,
aaì wulɛ ga lán gbɛ̃́piiwa,
aaì mipɛlɛ lán ése sáowa.
25 Tó màan sɔ̃o, démɛ a ma ɛɛboi?
Démɛ a ya̋ pɔ́ má ò dilɛ pãi?

Luaá Gbãapiideɛ

25 Ɔ̃ Sua gbɛ̃́ Bilidada mɛ̀:
2 Lua ì a bɛ gwa musu we yãkelesai,
kíakɛ dɛ aà ya̋ ũ, à kà wà vĩakɛ̀ɛ.
3 Aa zĩgɔ̃ɔ lɛ́ vĩe?
Ali gupu gbɛ̃́piiɛo lé?
4 Kpelewa gbɛ̃́ a fɔ̃ bɔ maa Luaɛi?
Kpelewa gbɛ̃́ pɔ́ nɔɛ kùlɛ ì a fɔ̃ àɔ ku gbãsĩsaii?
5 Lá mɔvua lí tɛkɛ iwesasaio,
mɛ́ saanaɔ pípiaɛ̀o,
6 wa gbɛ̃nazĩna pɔ́ dɛ kɔ̀ɔbii
ge kɔ̀ɔtɛ̃ ũ yã'o lɔe?

Yobu dɔ̃ Luaá Gbãapiideɛ

26 Ɔ̃ Yobu mɛ̀:
2 N dɔ yɛ̃̀ɛɛsaidelɛn wee?
N ɔdà gbãasaidewan wea?
3 N lɛdà ɔ̃nɔsaidewan wee?
N bɔ ń wɛzɛ̃ zɔ̃ɔon wee?
4 N ya̋pi ò ń dé gbãao ni?
Démɛ dɔ̀aanɛ n ya̋ bee òi?
5 Gyaadeɔ lɛ́ pelembo
ísia ń pɔ́ pɔ́ kú a guuɔ zíɛ.
6 Bɛda yãe ulɛa Luaɛo,
pɔe daaɛ̀ gɛɔbɛlao.
7 Ì gugbãntoo musu kpálɛ bàlumaa,
a tò dũ̋nia gola síiɔ̃ looa pɔewao.
8 Ì í ye a bɛ puanau.
Ń ípi gbiakɛo luabɛpuanapi lí pũnao.
9 Ì pɔ́ku mɔvuala,
ì luabɛsiana na azĩai.
10 À iadà ísiaɛ gu'ea lɛ́ zɛlɛu,
a dɛ kɔɔ ũ gupua ń gusiao zãnguo.
11 Tó Lua pũ̋na, gu ì dee,
tó à kã̋a, ì bɔ ń saɛ.
12 À ísia yà ń a gbãao,
à kwãsa wìwi ń a dɔ̃ao.
13 A tò gu wèe ń a lɛ́'ĩanao,
à mlɛ̃̀ kɔ̃nikɔ̃ni bàwãade zɔ̃̀ɛ ń ɔo.[§§]
14 Aà yãkɛaeɔn we,
a yɔɔna wálɛ ma we.
Wá fɔ̃ wà aà gɔ̃sakɛyãɔ gbadɔ̃ píio.

Yobu yãnakpaa azĩawa

27 Yobu ɛ̀a pɛ̀ a ya̋lɛ lɔ à mɛ̀:
2 Lua ku! À gì yãnakpáia,
Gbãapiidepi tò ma pɔ yà.
3 Gɔɔ pɔ́ Lua ĩ̋an wɛ̃nide ku ma mɛu,
e ma wɛ̃ni lɛ́u,
4 yãfaasai a bɔ ma lɛ́uo,
máɔ mɔafili vĩo.
5 Kai! Má o á ya̋ mɛ́ kú bauo.
E mà gɛ gaò má zɛ ń ma yãnakɛoɛ.
6 Ma maakɛ ɔ̃ ma zɛò, má bɔ a kpɛo,

§§**26:13** Isa 27.1

ma làasoo a ma dayãuo e ma wɛ̃ni lɛ́u.
7 Lua to gbɛ̃́ pɔ́ íbɛlɛsɛ̀manɔ gɔ̃ lán gbɛ̃vãiwa,
aà to gbɛ̃́ pɔ́ fɛ̀lɛmanɔ gɔ̃ lán faasaidewa.
8 Tó Lua tò a yãmansai ã́nuatò,
bɔ́ aà wɛ́ aɔ dɔii?
9 Lua a swã́sɛ aà wiilɛai
gɔɔ pɔ́ wɛ́tɛ̃a aà lèe?
10 Aà pɔ a kɛ na Gbãapiidewae?
Aɔ Lua sisi mɔ̀ɔmɔɔe?
11 Má Lua gbãa yã́ bɔɔlɛkɛɛ́,
má Gbãapiide yãkɛae ulɛɛ́o.
12 Ápii á è lá a dɛ.
Bɔ́yãi álɛ yãpã bɔlɛi?
13 Baa pɔ́ Lua dìlɛ gbɛ̃́ pãsĩɛn kɛ,
zia pɔ́ Gbãapiide dìlɛ gbɛ̃vãiɛ.
14 Baa tó aà nɛ́ɔ dasi,
wa ń dɛdɛ ń fɛ̃ndaoɛ,
blɛ ali mɔ́ aà buiɔwao.
15 Gagyã a aà nɛ́ pɔ́ gɔ̃̀ aà kpɛɔ sɛ́lɛ,
aà gyaaɔ nɛ́piɔ ga ɔ́ɔlɔ.
16 Baa tó à ã́nusu kã̀aaazi lán bùsuwa,
mɛ́ à pɔkasa nɔ̀nɔaaazi lán bɛ̀lɛ zɛwa,
17 gbɛ̃maaɔ mɛ́ aa aà pɔ́piɔ da,
yãesaideɔ mɛ́ aa aà ã́nusupiɔ kpaalɛkɔ̃ɛ.
18 Kpɛ́ pɔ́ a dɔ̀ dɛ lán dã̀nsakpɛwaɛ,
lán gudɔ̃ana kolakpɛwa.
19 A wúlɛ ɔde ũ, ãma a fɛlɛ lɔo,
tó aà wɛ́ wɛ̃̀, a e á kú ã́nuau lɔo.
20 Pɔ́ pɔ́ ì to vĩa ń kṹɔ daaàla lán íwa,
zàa gwãasĩna a aà sɛ́.
21 Gukpɛ ĩ́ana a aà sɛ gɛ̃ò zɛ́a,
i aà go a tía.
22 Lua a kakpálɛwà aà wɛ̃nagwasai,
gbɛ̃vãipi i tílɛ àɔ bɔ Lua ɔzĩ.
23 Wì ɔtaakãaawà,
wìɔ fionadadawà e aà go a tía.

Ɔ̃nɔ sáaukpaa

28 Ãnusuyɔ̃kĩi kú,
vuabaasakĩi kú lɔ.
2 Wì mɔsi bɔ tɔɔlɛu,
wì mɔgotɛ̃ bɔ gbɛu.
3 Gbɛ̃nazĩna ì gusia yá,
ì tɔɔlɛ yɔɛ e a lɛ́ lɛ́u,
ì gbɛ pɔ́ kú gusia níiniiu wɛɛlɛ.
4 Wì ɛyɔ̃ tɔɔlɛ nɔnau wà zɛbɔ we,
gu pɔ́ gbɛ̃e lí bɛbɛ à kauo.
Ba wì loowà wà gɛ̃ò ɛpiu.
5 Blɛ ì bɔlɛ tɔɔlɛwaɛ,
ɔ̃ gbɛ̃nazĩna ì tɔɔlɛ títiu lilɛ
lá tɛ́ ì pɔ́ lilɛwa.
6 Safii ku a gbɛɔ guu,
vua ku a bùsuti guu.
7 Bã nɔ̀ɔsonaɔ a zɛ́ dɔ̃o,
bleaa lí wɛsi zɛ́pilɛo.
8 Sɛ̃̀a nɔ̀bɔ tɔdeɔ lí zɛ́pi sɛo,
nɔ̀ɔmusuɔ lí bɛbɛuo.
9 Gbɛ̃nazĩna ì gbɛkão wíwi we,
ì gbɛ̀sĩsĩɔ zĩ́lɛ sɔ.
10 Ì zɛ́ da gbɛu we,
ì wɛsi gupi pɔ́ bɛɛɛdeɔlɛ píi.
11 Ì zɛzɔ̃ swa'iɛ,
ì bɔ ń pɔ́ pɔ́ ulɛaɔ gupuau.
12 Ɔ̃nɔ sɔ̃, wì e má ni?
Dɔ̃a kúkĩin mái?
13 Gbɛ̃nazĩna a bɛɛɛ dɔ̃o,
wìli e dṹnia guuo.
14 Ísi ì mɛ á vĩo,
ísia ì mɛ a ku a kĩ́io.
15 Wa fɔ̃ lú ń vua maaoo,
wa fɔ̃ a lɛũkpakɛ ń ã́nusuoo.
16 A bɛɛɛ dɛ Ofii bùsu vuaa
ge safii gbɛ bɛɛɛde ge onisi.
17 Wa fɔ̃ lɛɛũ ń vuao ge bĩsãgbɛo,
wa fɔ̃ a fĩabo ń vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛ pɔ́oo.
18 Wa ɔpua ge gbɛdii yã'o lɔe?
Ɔ̃nɔkũa bɛɛɛ dɛ òsowɛɛlɛaa.
19 Wa fɔ̃ lɛɛũ ń Etiopi bùsu topazaoo,
wa fɔ̃ lú ń vua maaoo.
20 Ɔ̃nɔ ì bɔ má ni?
Wɛzɛ̃ kúkĩin mái?
21 A ulɛa pɔ́piiɛ,
baa bã pɔ́ ì vua musu lí a wɛ́pao.
22 Kaalɛ ń gao ì mɛ,
wá swã́ a feena màɛ.
23 Lua mɛ́ a zɛ́ dɔ̃,
aàpi mɛ́ a kúkĩi dɔ̃.
24 Asa ì gugwa e dṹnia lɛ́waɛ,
ì pɔ́ pɔ́ kú zĩ́lɛ e píi.
25 Kɛ́ Lua gbãa dìlɛ ĩ́anaɛ,
mɛ́ à ísia í lɛ́ dàɛ̀,

26 ké à lou ikoyã dìlɛ,
mɛ́ à zɛbɔ̀ loupilɛaɛ,
27 zĩbeezĩ à ɔ̃nɔ laai gwà à a maabò,
a dìlɛ, ɔ̃ à a sáaukpà.
28 Ɔ̃ a ò gbɛ̃nazĩnaɔnɛ:
Vĩakɛa Diiɛ mɛ́ ì mɔ́ ń ɔ̃nɔo,
mikɛ̃a yãvãiwa mɛ́ ì ń wɛ́ kɛ̃́.*

Yobuá bɛɛɛdeɛ yãa

29 Yobu ɛ̀a pɛ̀ a yɑ̃́lɛ à mɛ̀:
2 Tó má e màɔ ku ma kua yãa
gɔɔ pɔ́ Lua lɛ́ ma dɔ̃́awa lé!
3 Gɔɔ bee aà filia ìɔ dia ma mi'aɛwaɛ,
ɔ̃ miɔ bɛ aa gupuau gwɑ̃́.
4 Gɔɔ bee má kú ma gɔɔ soplawa,
Lua gbɛ̃naɔn wá ũ ma ua.
5 Gɔɔ bee Gbãapiide kumanɔɛ,
ma nɛ́ɔ liaamazi.
6 Gɔɔ bee vĩ dimaziɛ,
mɛ́ ma gu gbɛde ku bɔ̀, nísi dìɛ.
7 Tó ma gɛ wɛ̃́lɛ bĩ́ibɔlɛu,
ge ma zɔ̃lɛkĩi kũ̀ gãaɛ,
8 tó málɛ mɔ́, ɛ̀waasoɔ ì gubɔmɛɛɛ,
maezɔ̃ɔɔ ì fɛlɛ aaɔ zɛaɛ.
9 Gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ì kɛ kyɔ̃́,
aaì ɔku ń lɛ́wa.
10 Dɔaanaɔ yã'o ì busa,
an lɛ́ ì gɔ̃ kpaaũa.
11 Gbɛ̃́ pɔ́ swãsɛ̀ ma yɑ̃́i ì ma tɔnasi,
gbɛ̃́ pɔ́ wɛsìmalɛ ì ma sáaukpa.
12 Asa ma taaside pɔ́ wiilɛ̀ mìsi
ń tonɛo ń gbɛ̃́ pɔ́ ɔdamade vĩoo.
13 Gbɛ̃́ pɔ́ kú ga lɛ́zĩ samaa'òmɛɛ,
má tò gyaa gbɛ̃ando guladɔ̀a.
14 Ma yãkɛa a zɛ́wa dà pɔkasa ũ,
maakɛa dɛmɛɛ ulada ũ fùa ũ.
15 Vĩ̀aɔ wɛ́n ma ũ,
ɛɛɔ gbán ma ũ,
16 taaside maen ma ũ.
Kɛ́ wàlɛ yɑ̃́gɔ̃gɔ̃ ń nibɔo, ma lɛdau.
17 Ma faasaideɔ kãnkãnaɔ ɛ̀'ɛ,
ma gbɛ̃́ pɔ́ kpá aà lɛ́zĩ gà má bɔ̀.
18 Ɔ̃ ma mɛ̀ ma gɔɔ aɔ dasi lán ũfãawaɛ,
mí ga niɛ guu ma bɛ.
19 Ma zĩ́na a í le,
fíi iɔ kpa ma gɔ̃naɔwa gwɑ̃́.
20 Ma gawi aɔ diadiɛ,
ma sá iɔ naa ma ɔzĩ dafudafu.
21 Wì zɛ wà swãdɔ ma yɑ̃́i,
wì kɛ kílikili wà ma lɛdama ma.
22 Ma yã'oa gbɛa gbɛ̃e lí yã'o lɔo,
ma yɑ̃́ mɛ́ ì tɔ̃́má.
23 An wɛ́ ìɔ dɔmazi lá an wɛ́ ìɔ dɔ louziwa,
aaìɔ lua ma yɑ̃́i lá wìɔ lua káabuan louziwa.
24 Tó ma yamɔsɛkpàmá, ì bɔ ń saɛ,
ma oa weeama ì kɛnɛ́ na,
gbɛ̃e lí fɔ̃ tò ma oosìsio.
25 Ma zɛmikũ̀nɛ́,
má kú ń guu dɔaana ũ.
Má dɛ pɔsiadeɔ nɔ̀sɛninina ũ
lá kía ìɔ kú ń a ìwaɔwa.

Yobuá bɛɛɛsaideɛ sa

30 Tiasa ma gɔ̃ pɔ́ yáalɔa ũ gbɛ̃́ pɔ́ aai kamawaoɔnɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ an maeɔ bɛɛɛ i ka aa yãalɛ ń ma gbɛ̃ɔo.
2 Bɔ́ gbɛ̃́piɔ wòmɛɛi?
Aa yɛ̃̀ɛɛ vĩ lɔo.
3 Aa gɔ̃̀ kóũkoũnnɔ nɔana ń pɔ́kɛ̃sãmao yɑ̃́i,
aaì blɛ wɛɛlɛwɛɛlɛ gugiiu,
aaì i gugbaigbaiu.
4 Aaì libɛɔ wɛɛlɛ sɛ̃u,
lízĩna mɛ́ ń pɔblea ũ.
5 Wà ń yá ń gbɛ̃́ɔ guuɛ,
wà wiidɔ̀má lá wì kɛ kpɑ̃́iɛwa.
6 Aaìɔ ku swa gbɑ̃́oɔ guu
ń tɔɔlɛ ɛɔ ń gbɛ̀'ɛɔ.
7 An wii ìɔ dɔ lákpɛu,
aaì fĩfĩkɔ̃wa sɛ̃ zíɛ.
8 Gbɛ̃pãɔnɛ, tɔsaideɔnɛ,
wà ń yá ń bùsuuɛ.
9 Tiasa ma yɑ̃́ mɛ́ gɔ̃̀nɛ́ lɛ ũ,
ma gɔ̃nɛ́ láanipɔ ũ.
10 Aa ye ma gĩyãio, aaì bɔmɛɛ zɑ̃̀,

*28:28 Soũ 111.10, Yaa 1.7, 9.10

an lɛ́'ikaaa líɔ kpaagui vĩo.
11 Za gɔɔ pɔ́ Lua ma sá ìlo à ma busa,
aaìɔ ma yã'o ma wáaɛ.
12 Gbɛ̃vãipiɔ fɛ̀lɛmanɔ ma ɔplaai,
aaìɔ gbá zɔ̃zɔ̃mɛɛ,
ma kaaũa zɛ́ ɔ̃ aaìɔ wɛɛlɛ.
13 Aaì zɛzɔ̃mɛɛ,
aaì dɛ̃ɛka wà e ma bɔlia,
an gbɛ̃e bàa kú ń dɔamalɛoo.
14 Aa gufɔ̃̀ wàu, aalɛ mɔ́,
aa dɔ̀dɔkɔ̃wa gu pɔ́ aa yàapiu.
15 Sɔ̃ kɛ̃̀magu, ma bɛɛɛ gɛ̃̀zɛa ń ĩ́anao,
ma kuana sɑ̃̀alɛ lán luabɛpuanawa.
16 Tiasa ma wɛ̃ni lɛ́ gɛ̃zɛa,
ma si wɛ́tɛ̃au sa.
17 Wãwã ìɔ ma wá wí gwãasĩna,
wãwãpi ìɔ swaa kĩkĩa kɑ̃́mabosai.
18 Lua ma pɔkasa kɑ̃̀a a kũ̀ gbɑ̃́ugbãu,
ɔ̃ ma ulatao lɛ́ ma kòlo wí.
19 À ma zu bɛ̀lɛau,
ma gɔ̃ lán bùsuti ge túfuwa.
20 Lua, mi wiilɛnzi, nili weao,
mi fɛlɛ zɛ, wɛ́ ni ma gwaò.
21 Ni liaamanɔ pãsĩpãsĩ,
ni fɛlɛmanɔ ń n gɑ̃̀sa gbãao.
22 Ni ma sɛ ǹ ma gbaɛ ĩ́anau,
ni to ma sãalɛ zàa'ĩanau.
23 Má dɔ̃ kɛ́ ńyɔ̃ ma kpa gaiɛ.
Gbɛ̃́pii bɛɛ!
24 Gbɛ̃́ pɔ́ wìwi lí ɔdɔnzio lé?
Gbɛ̃́ pɔ́ sì wɛ́tɛ̃au ì wiilɛnziɛ.
25 Mi ɔ́ɔlɔ gbɛ̃́ pɔ́ yɑ̃́ ń léɔnɛo lé?
Mi pɔsia kɛ wɛ̃nadeɔnɛo lé?
26 Kɛ́ ma wɛ́ dɔ maai, ɔ̃ ma vãi è.
Málɛ gupua dɑ̃́, ɔ̃ gusia mɔ̀a.
27 Ma nɔ̀sɛ líɔ daa doũo,
wɛ́tɛ̃a miɔ e'e lá gu lɛ́ dɔ.
28 Miɔ bɛ sínkpaũkpaũ,
i kɛ ĩatɛ̃ yɑ̃́i no.
Mi fɛlɛ zɛ bíla guu mà wiilɛ.
29 Ma gɔ̃ kɔ̃gbɛ̃ ũ ń gbɛ̃gbonaɔ,
taataaɔ gbɛ̃nan ma ũ.
30 Ma mɛbaa siakũ̀, àlɛ bɔ sɔu,
ma mɛ lɛ́ pí, àlɛ pusu bɔ.
31 Ma mɔɔna gɔ̃̀ pɔsiakɛbɔ ũ,
ma kulɛ'ɔ dàkɔ̃i ń ɔɔlɔnaɔ.

Yobu zɛa ń a tàaesaidekɛo

31 Má dìlɛ ma wɛ́ɛ
asu àɔ biibiia wɛ̃́ndiaɔwao.
2 Lua kua za musu, ài kpele wì ewài?
Asea kpele Gbãapiide ì kɛnɛ́i?
3 Faasaide lí wɛ́tɛ̃a eo lé?
Kìsia lí vãikɛna leo lé?
4 Lua lɛ́ ma yãkɛaɔ eo lé?
A ma gbásɛa lɛ́ dɔ̃o lé?
5 Miɔ bɛ ń mɔafilio yɑ̃̀?
Ma kɛ̀sɛ lɛɛũ ń gbɛ̃sãsãao yɑ̃̀?
6 Lua, ma yɔ̃ a zɛ́wa ǹ ma gwa,
tó má kú tàaesai.
7 Tó ma pãzɛa,
mɛ́ pɔ́ pɔ́ ma wɛ́ lɛ́ eɔ lɛ́ ma sɔ̃ ble,
ge tó ma ɔ ku yãvãie guu,
8 to gbɛ̃pãleɔ pɔ́ pɔ́ má tɔ̃̀ɔ ble,
aai pɔ́ pɔ́ má bàɔ bilɛbilɛ.
9 Tó ma nɔɛ bĩikɛ̀ ma sɔ̃u,
tó ma a gbɛ̃́dee kpɛɛlɛ baa vĩ̀vĩ aà nɔ yɑ̃́i,
10 to gbɛ̃pãleɔ gbada ma nawa,
to aàɔ kĩna kɛ gbɛ̃pãleɛ.
11 Asa tó ma yɑ̃́pi kɛ̀, dɔ́ɛ'ĩiɛ,
duuna pɔ́ kà wà a yɑ̃́gɔ̃gɔ̃ɛ.
12 Yɑ̃́piá tɛ́ pɔkaalɛnaɛ,
dɔ̃ à kũ̀ ma buapɔ́ɔwa, i ma pɔ́ɔ bilɛbilɛ.
13 Tó ma gɔ̃ɛ ge nɔɛ zĩkɛna yãvĩmanɔ,
tó mi gɔ̃́gɔ̃ a zɛ́wao,
14 kpelewa má kɛ, tó Lua fɛ̀lɛmanɔ yɑ̃́pi yɑ̃́ii?
Tó à mɔ̀a, kpelewa má oɛ̀i?
15 Lua pɔ́ ma ikàsa nɛasakpɛu mɛ́ ade ikàsa sɔ̃o lé?
Lua doũpi mɛ́ wá baade kɛ̀ a da nɔ̀sɛuo lò?
16 Tó ma gi pɔ́ pɔ́ taaside lɛ́ a nidɛ kpáiwà,
tó ma gi gyaa gbɛ̃ando wɛgwai,
17 tó ma blɛblɛ̀ ma a ta sɑ̃̀sã,
mɛ́ mi kpa tonɛ pɔ́ gwana vĩowao, tɔ̀ɔ!
18 Aawo! Za ma ɛ̀waasogɔɔ tonɛɔ maen ma ũ.
Za gɔɔ pɔ́ ma bɔ ma da nɛasakpɛu
gyaa gbɛ̃andoɔ dɔnlɛden ma ũ.
19 Tó ma gbɛ̃e è, ĩ́ana lɛ́ aà dɛ,

ge ma wɛ̃nade è, a zwãa vĩ à kualao,
20 mɛ́ mi a sãɔ kã́ pɔkasa kuaàla
aà mɛ kɛ̀ lɔ́ɔlɔɔũ à gbàsa samaa'òmɛɛo,
21 tó ma gbãamɔ̀ nɛtonɛɛ,
kɛ́ má dɔ̃ wa zɛmanɔ yã́i,
22 Lua to ma gãu golɛ à lɛ́lɛ,
ma gã̀sĩ i wo a pɛ́kĩi.
23 Má Lua ĩadama vĩa vĩ,
aà zɔ̃ɔkɛ yã́i má fɔ̃ yã́ bee taa kɛo.
24 Tó vua ma gbãa'èwà,
tó ma mɛ̀ vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛ má a náai vĩ,
25 tó ma àizɛɛ zɔ̃ɔ ma pɔ dɔwà,
ɔda pɔ́ gɛ̃̀ ma ɔzĩpi,
26 tó ĩatɛ̃ tɛkɛa ma wɛpɛ̀wà,
ge mɔvua táa'oa ń a kɛfɛnkɛo,
27 ɔ̃ an yã́ lɛ́ ma sɔ̃ ble tɛɛtɛɛ,
tó ma lɛpɛ̀ ma ɔwa ma fɔkpàomá,
28 beeá duuna pɔ́ kà wà a yã́gɔ̃gɔ̃ɛ,
mɔafilikɛa Lua Musudeɛn we.
29 Mi pɔnakɛ ma zangude músi'ea yã́ musuo,
mi aà yáalɔ kɛ́ yã́ aà lè yã́io.
30 Mi we ma duunakɛ̀ ma aà kào.
31 Démɛ pìlaa, i nɔ̀ɔ so à kã̀o ni?
Ma bɛdeɔ mɛ́ ma seeladeɔ ũ.
32 Ma bɛ zɛ́ ìɔ wɛ̃a nibɔɔnɛ,
mili we gɛ̃zɛa ì gãaɛo.
33 Ma lakà ma tàaeɔla lán Adamuwae?
Ma a duuna ùlɛ yã̀?
34 Bíla zɔ̃̀lɛa, ɔ̃ vĩa ma kũ ma fua yã'oe?
Mi gí bɔi kpɛ́u sakaamagu yã́io.
35 Ée! Démɛ a ma yã́ɛ maai?
Ma zɛò. Gbãapiide yã́pi zã́sia sa.
Lua pɔ́ yãvĩmanɔpi aà kɛ̃ láu.
36 Má lápi da ma gã̀uɛ,
mí kpá fùa ũ,
37 mí gɛowà mà yã́ pɔ́ má kɛ̀ɔ dau mà siuɛ̀ píi,
mí sɔ̃aàzi lán kíawa.
38 Tó ma bú lɛ́ wiilɛa,
mɛ́ a gbaanaɔ lɛ́ ɔ́ɔlɔmɛɛ,
39 tó mi tɔɔlɛpi fĩaboo mɛ́ ma a blɛ blè,
ge tó ma gbɛ̃́ pɔ́ aa vĩ yãaɔ dèdɛɛ,
40 Lua to lɛaa bɔlɛ mase gɛ̃ɛ ũ,
papaa sɔ̃ ése gbɛu.
Yobu yã́ lɛ́n we.

Ɛlihu yã'oa

32 Ɔ̃ gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔ kã́mabò, aai yã́za-
si Yobuwa lɔo, asa à azĩa dìlɛ gbɛ̃-
maa ũɛ. 2 Ɔ̃ Buzu gbɛ̃́ Balakɛli nɛ́ Ɛlihu,
Laũ bui pɔ pà. Aà pɔ pà Yobuzi, asa à
yãnakpà azĩawaɛ, i kɛ Lua no. 3 Aà pɔ
pà Yobu gbɛ̃na gbɛ̃ɔn àaɔ̃ɔzi lɔ, asa aa aà
tàae èɛ, ãma aai fɔ̃ yã́zãsìwào. 4 Ɛlihu lɛ́
ń dã́ e aa yã'ò wa làa, kɛ́ an zi dɛaàla yã́i.
5 Kɛ́ a è gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔ i fɔ̃ yãe wè Yobuwa
lɔo, ɔ̃ aà pɔ pà 6 à mɛ̀:
Ɛ̀waason ma ũ, gbɛ̃zɔ̃ɔɔn á ũ,
bee yã́i ma azĩa bùsaiɛ́,
vĩa ma kũ, mi e ma a dɔ̃a òɛ́o.
7 Ma mɛ̀ a maa gbɛ̃zɔ̃ɔɔ yã'oɛ,
à kũ̀ gbɛ̃ ziɔ ɔ̃nɔ danɛ́ɛ.
8 Ãma Lua Nisĩna mɛ́ ì gbɛ̃́ wɛ́ kɛ̃ɛ̀,
Gbãapiide lɛ́'ĩanapi ì aà gba ɔ̃nɔ.
9 I kɛ gbɛ̃zɔ̃ɔɔ mɛ́ ɔ̃nɔ ńtɛ̃ɛo,
i kɛ gbɛ̃ ziɔ mɛ́ líɔ yã́zɛde dɔ̃o.
10 Bee yã́i ma mɛ̀ à ma yãma sa,
mapi, má a dɔ̃a o sɔ̃.
11 Ma sɔ̃aázi gɔɔ pɔ́ álɛ yã'o,
ma swãkpà á ɔ̃nɔyãi
gɔɔ pɔ́ álɛ yã́zãsikɔ̃wa.
12 Ma laaidɔ̀ á yã́wa maamaa,
ãma á gbɛ̃e i Yobu ɛɛboo,
i e yã́zãsìwào.
13 Ásu àɔ mɛ á ɔ̃nɔ kào,
sema Lua aà fu, i kɛ gbɛ̃nazĩna no.
14 Lá Yobu i a yã́ dɔdɔmɛɛo,
má wewà lá á òɛ̀wao.
15 Aa bílikɛ̀, aalɛ wewà lɔo,
aa yãe vĩ wà oɛ̀ lɔo.
16 Aalɛ yãe oo, máɔ sɔ̃́ańzi lɔo,
aa zɛa we, aa kùa yã'okĩiwa.
17 Mapi, má a pɔ́ o sɔ̃,
mámɛ má a dɔ̃a o sɔ̃.
18 Asa má yãvĩ dasi mà o,
yã́piɔ lɛ́ ma nɔ̀sɛ pũna.
19 Aa ku ma guu lán vɛ̃ɛ pɔ́ kú tùu bũu guuwa,
má ye pũna lán vɛ̃ɛ tùu dafuwa.
20 Sema mapi mà yã'o, ma mɛ i su,
sema mà fɛlɛ mà wewà.

[21] Má gbɛ̃́ bɔbɔ'ɔsio,
má gbɛ̃́ kɛkɛ ń lɛ́oo.
[22] Tó má gbɛ̃kɛkɛa ń lɛ́o dɔ̃,
ma Kɛna a ma sɛ tamanɔ gɔ̃̀ɔɛ.

Lua ì gbɛ̃nazĩna gba laai

33 Ma yãma sa Yobu,
swã́kpa ma yã'oai.
[2] Gwa, ma bɔ ń yã́o sa,
a dɔ ma lɛ́u.
[3] Ma yã́ɔ lɛ́ bɔ ma nɔ̀sɛmaa guuɛ,
málɛ yã́ pɔ́ má dɔ̃ o ń nɔ̀sɛmɛndoo.
[4] Lua Nisĩna ma kɛ,
Gbãapiide lɛ́'ĩanapi ma gba wɛ̃ni.
[5] Tó ńyɔ̃ fɔ̃́, yãwea,
sɔukɛ, ní yã́zãsia.
[6] Má kɛ́, má doũnnɔ Luaɛɛ,
à gĩtɔ̀ à ma kɛò sɔ̃ɛ.
[7] Ńsu vĩakɛmɛɛo,
má ɔtɔ̃ma gbãao.
[8] Ń ò ma swã́ mà,
má mà n yã'ò n mɛ̀,
[9] ń tàae vĩo, ń zɛ̃a,
ń kú gbãsĩsai, ń yãvãi vĩo.
[10] Ɔ̃ Lua íbɛlɛsɛ̀nnɔ,
à n dilɛ a wɛ̀lɛ ũ.
[11] Ì galakpanɛ,
ìɔ n tàasika n yãkɛa píi guu.
[12] Málɛ onɛ, n yã́ bee nao,
asa Lua zɔ̃ɔ dɛ gbɛ̃nazĩnaa.
[13] Bɔ́yãi ńlɛ zɔadɔ Luawa
kɛ́ ìli yã́zãsi gbɛ̃nazĩnawao ni?
[14] Lua ì yã'o gɛ̃n doɛ,
ìli a gbɛsisio.
[15] Ì yã'onɛ́ wɛ́pungu'ea ge nana guu gwã́,
gɔɔ pɔ́ i niazĩde kpà gbɛ̃́ɔla,
aalɛ ipi o ń wúlɛkĩi.
[16] Ɔ̃ ì yã'o ń swã́u,
ì to vĩa ń kṹ ń ĩadama yã́o,
[17] kɛ́ gbɛ̃́ɔ e mikɛ̃ yãvãiwa,
mɛ́ aasu ĩ́anadão.
[18] Ì gínɛ́ màa aa ta miau,
ì kpánɛ́ wà ń dɛdɛ ń fɛ̃ndao.
[19] Ì gbɛ̃́ toto ń wawãwão aà wúlɛkĩi,
ì ĩakpaaàzi kã́mabosai,
[20] ɔ̃ pɔblea ì kɛɛ̀ bɔlɔ ũ,
ìliɔ ye a pɔeã blɛi seo.
[21] Aà mɛ ì ibaba,
aà wá pɔ́ ulɛa yãa ì bɔ gupuau sa,
[22] e aà wɛ̃ni kãikũ ń miao,
àlɛ sɔ̃ malaika gbɛ̃dɛnaɔzi.
[23] Ń beeo tó a malaika vĩ kɔ́ɔ ũ,
gbɛ̃́ pɔ́ dɛ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa sɔɔɔla,
a yã́ pɔ́ zɛvĩ ɔlɔ̀ɛ,
[24] i sùuukɛaànɔ à onɛ́:
Ásu to aà ta miauo,
ma aà misia zɛ́ è.
[25] Aà mɛ i dafukũ lán nɛ́tɛ̃nawa,
iɔ tɛkɛ lán ɛ̀waasowa,
[26] i wabikɛ Luawa, i kɛaànɔ na.
Tó a è Lua a wɛgwà, a kúkuakɛ,
Lua i ɛa to aàɔ naanɔ.
[27] A gɛ́ gbɛ̃́ɔ kĩ́i, i mɛ:
Ma duunakɛ̀ ma yã́zɛde fuangbà,
ɔ̃ Lua i a fĩabomɛɛo.
[28] À ma mìsi, mi ta miauo,
málɛ pɔnakɛ aà gupuau sa.
[29] Ń èa? Lua ì yã́ beeɔ kɛ píi,
ì kɛ gbɛ̃́ɛ gɛ̃n pla, baa gɛ̃n àaɔ̃.
[30] Ì aà si gawa,
kɛ́ gupua wɛ̃nide e biiwà.
[31] Swã́kpa ǹ ma yãma, Yobu,
ǹyɔ̃ n lɛ́ kpaaũ, mapi má yã'o.
[32] Tó ń yã'oa vĩ sɔ̃, o,
asa má ye mà yãnakpama.
[33] Tó ń vĩ sɔ̃o, ma yãma.
Nílɛ mà ɔ̃nɔ danɛ.

Ɛlihu Yobu tàae'ea

34 Ɛlihu pɛ̀ a yã́lɛ à mɛ̀:
[2] Á ɔ̃nɔnaɔ, à ma yãma!
Á yãdɔ̃naɔ, à swã́kpa à ma!
[3] Asa swã́ ì yã́ dɔ̃kɔ̃ɛ,
lá lɛ́ ì blɛ dɔ̃kɔ̃ɛwaɛ.
[4] Wà zɛ ń yã́zɛdeo,
wíɔ yãmaa dɔ̃ wá zãnguo.
[5] Yobu lɛ́ mɛ á tàae vĩo,
ɔ̃ Lua lɛ́ gí a yãnakpáiwà.
[6] À mɛ̀ ń a yã́ nao,
Lua lɛ́ a dilɛ ɛɛde ũɛ,
ń a tàaesaidekɛo a bɔá fɔ̃naɛ.
[7] Démɛ kú lán Yobuwa

dɔ́ɛa ń Luao ìɔ dɛ aà imia ũi?
8 À gbɛ̃kpà ń duunkɛnaɔ,
à bɛ̀bɛ ń vãikɛnaɔ.
9 Asa ì mɛ̀
gbɛ̃́ wɛɛlɛa a yã́ ká Luagu ài vĩo.
10 Á nɔ̀sɛdeɔ, à ma yãma!
Yãdɔɔsai i kɔ̃'e ń Luaoo,
Gbãapiide lí yãvãikɛo.
11 Ì fĩabo baadeɛ a yãkɛawaɛ,
gbɛ̃́pii zĩa yã́ ɔ̃ ì wiɛ̀ a musu.†
12 Lua lí yãdɔɔsai kɛo fá!
Gbãapiide lí yã́zɛde fuangbao.
13 Démɛ aà dìlɛ dṹnia kía ũi?
Démɛ dṹnia bṹu nàɛ̀ aà ɔzĩi?
14 Tó à zɛ̀ò
à nisĩna ń ĩ́an wɛ̃nideo si baadewa,
15 gbɛ̃́pii a gaga gɔ̃̀ɔɛ,
gbɛ̃nazĩna i ɛa gɛ̃ tíu.
16 Yobu, tó n ɔ̃nɔ kà, yã́ɛ bee ma,
swã́sɛ ma yã́i.
17 Gbɛ̃́ pɔ́ ye yã́zɛdeio a kɛ dɔaana ũe?
Lua zɔ̃ɔ mɛ́ a maa, ɔ̃ ńyɔ̃ yãdaaàlaa?
18 Luapi ì o kíaɔnɛ, pɔ́ giaɔ,
ì o kíabuiɔnɛ, gbɛ̃vãiɔ.
19 Ìli kíaɔ dilɛ ńdoao,
ìli zɛ ń ɔdeɔ à bɔ̀ taasideɔ kpɛo,
asa ampiiá aà pɔkɛaɔnɛ.
20 Aaì gaga kã́ndo wɛɛdo,
aaì gbãsĩlɛ aa gɛ̃zɛa,
zɛdeɔ ì ã́nuato gbɛ̃nazĩna ɔ sai.
21 Lua ì wɛ́tɛ gbɛ̃nazĩnaɔ yãkɛai,
lá aalɛ gbásɛ, ìɔ e píiɛ.
22 Gusia ge gusisie ku
kɛ́ vãikɛna ulɛuɛ̀o.
23 Lua lí gbɛ̃́ lala yã́i
à gbasa yãdaaàlao.
24 Ì zɛdeɔ wíwi yã́gɔ̃gɔ̃ańnɔ sai,
ɔ̃ ì gbɛ̃pãleɔ dilɛ ń gbɛu.
25 Kɛ́ ìɔ ń yãkɛaɔ e yã́i,
ì ń fuangba gwãasĩna à ń wíwi.
26 Ì ń wɛtã ń vãi yã́i gupuau,
27 kɛ́ aa bɔ̀ aà yã́ kpɛ,
aai laaidɔ aà yã́wao yã́i.
28 Aa tò pɔesaideɔ wii Lua lɛ̀,
ɔ̃ à wɛ̃nadepiɔ wii mà.
29 Lua nílɛa kpɛ̃́, démɛ a fɔ̃ aà tàae ei?
À azĩa kpàgui, démɛ a bɔwài?
A iko vĩ bui píiwa ń baadeo,
30 kɛ́ luayãdansai su kpalable,
i kɔ̃nikɛ gbɛ̃́ɔnɛo yã́i.
31 Tó gbɛ̃́ ò Luaɛ tàaeden a ũ,
á yãdɔɔsai kɛ lɔo,
32 yã́ pɔ́ á dɔ̃o Lua dadaɛ,
tó a duunakɛ̀ yãaɛ, á kɛ lɔo.
33 Lua a ĩadawà yã̀?
N Lua tàae è, ń è kpelewa ni?
Lá ńlɛ e, o, n yã́ɛ, i kɛ mámɛo.
34 Nɔ̀sɛdeɔ òmɛɛ,
ɔ̃nɔna pɔ́ aa ma yãmàɔ mɛ̀,
35 Yobu lɛ́ yã́ pɔ́ á dɔ̃o o,
aà yã'oa dɔ̀ɔ vĩo.
36 Yobu ĩadama aɔ gɛɛ,
asa àlɛ yã́zãsi lán gbɛ̃vãiwaɛ.
37 Àlɛ tàae kã́fĩ duunaa,
àlɛ ɔtaalɛ wá guu,
àlɛ lɛnakasa Luaɛ.

Yobu zɔadɔa Luawaá pãɛ

35 Ɛlihu ɛ̀a pɛ̀ a yã́lɛ à mɛ̀:
2–3 Kɛ́ n mɛ̀ Lua a yãnakpama,
ɔ̃ n ɛa n mɛ̀ bɔ́ ài kua duunasai vĩi,
ge bɔ́ má sɛ́lɛ a guui,
ńlɛ e yã́ pɔ́ ń bɛopi maa yã̀?
4 Mpi ń n gbɛ̃́ɔ, má yã́zãsiwá.
5 Wɛ́sɛ ǹ luabɛ gwa,
gwa lá luabɛpuana zã̀nnɔ mɛ̀!
6 Tó n duunakɛ̀, bɔ́ a wo Luawai?
Tó n tàae lɛ́ diadi, bɔ́ a biwài?
7 Tó ń kú n dɔ̀ɔwa, bɔ́ ńlɛ aà gbai?
Bɔ́ àlɛ emai?
8 N gbɛ̃́deeɔ ɔ̃ n vãikɛa ì pɔ́ womá,
n gbɛ̃nazĩn deeɔ ɔ̃ n maakɛa ì àikɛnɛ́.
9 Gbãamɔanɛ́ pãsĩ ì to wà wiilɛ
wà mɛ wá sí gbɛ̃́ taiinkɛnaɔwa.
10 Ãma an gbɛ̃e lí mɛ Lua a Kɛna ku máɛo.
Ɔ̃mɛ ì to wàɔ lɛtɛ̃ dɔ gwã́,
11 ì yãdawɛ̃ɛ dɛ nɔ̀bɔɔla,

---

†**34:11** Soũ 62.13

ì wá gba ɔ̃nɔ dɛ bãɔla.
[12] Tó wà wiilɛ̀wà, ìli yãmamáo,
kɛ́ gbɛ̃vãipiɔ ìɔ dɔ́ɛwà yã̋i.
[13] Wii pãɛ! Lua lí swã̋sɛio,
Gbãapiide lí ń yãdao.
[14] Baa kɛ́ n mɛ̀ ni wɛsiaàlɛo,
n yã̋ aà kĩ̋i lè, sɔ̃̋aaàzi.
[15] Kɛ́ àlɛ pɔkũmabɔbɔmá tia kɛ́wao
ɔ̃ ńlɛ e àlɛ tàae pɔ́ wa kɛ̀ɔ yãdaoɛa?
[16] Beewa Yobu yãpã ò,
à yã̋ pɔ́ á a gbadɔ̃o bɔ̀lɛ.

Wi taasikɛ wá bɔa maa yã̋iɛ

36 Ɛlihu ɛ̀a pɛ̀ a yã̋lɛ à mɛ̀:
[2] Mɛnakɛ yɔɔ, mí ɛa onɛ
yã̋ pɔ́ tò Lua yã̋ mɛ́ kú.
[3] Mí bɔnɛ ń ma dɔ̃a pɔ́ i bɔ kãioo,
mí yãnakpa ma Kɛnawa.
[4] Ǹyɔ̃ dɔ̃ sã̋asã kɛ́ ma yã̋ ɛɛ vĩo,
ma ɔ̃nɔpaɛmade má kunnɔ.
[5] Lua zɔ̃ɔ, kási ìli saka gbɛ̃eguo,
a zɔ̃ɔ, yã̋ pɔ́ à zɛ̀ò lilɛa vĩo.
[6] Ìli gbɛ̃vãi to aàɔ kuo,
ì yã̋gɔ̃gɔ̃ wɛ̃nadeɔnɛ a zɛ́waɛ.
[7] Aà wɛ́ lí go gbɛ̃maaɔwao,
ì ń kpá kpalau ń kíaɔ sãnu,
ì to aaɔ kible gɔɔpii, aai tɔbɔ.
[8] Tó wà gbɛ̃̋ɔ yèye ń mɔdaonaɔ,
tó wà wɛ́tɛ̃a ba kɛ̃̀nɛ́,
[9] Lua ì yã̋ pɔ́ aa kɛ̀ɔ onɛ́,
ɔ̃ aai dɔ̃ kɛ́ wà dɔ̀ɛwà, wà tàaekɛ̀ɛ̀.
[10] Ì ń swã̋ busanɛ́,
kɛ́ aa e yãma yã̋i,
ì dilɛnɛ́ aa mikɛ̃ yãvãiwa.
[11] Tó aa aà yãmà mɛ́ aa zɔblɛ̀ɛ̀,
aa láa maa, aai ká ń gɔɔwa ń namao.
[12] Tó aa gì mai,
wa ń dɛdɛ ń fɛ̃ndaoɛ,
aa kpagua dɔ̃a kɛ̃̋sãma yã̋i.
[13] Luayãdansaiɔ ìɔ ĩ̋ikũa ń sɔ̃u,
baa tó Lua ń yé ń mɔdaonaɔ,
aali awakpaɛ̀o.
[14] Aaì ɛɛ wà gaga ń ɛ̀waasogɔɔ
lán gɔ̃ɛ káaluaɔ gaawa.
[15] Lua ì to wɛ̃na gbɛ̃̋ le kɛ́ à aà bɔ yã̋iɛ,
ì to wà gbãamɔ gbɛ̃̋ɛ, kɛ́ aà swã̋ e busa.
[16] Màa àlɛ n sisi à n bɔ n yooyeau,
i gɛnnɔ dɛ̀ɛpookĩi, ní gɔ̃ nzĩaɛ dɔdɔa,
n táabũnu aɔ fòona vĩo ń blɛ maaɔ.
[17] Lua tàae'ea lán gbɛ̃vãiwa lɛ́ í sima,
n aà tàae è, ɔ̃ àlɛ n swãgaga.
[18] Laaika kɛ́ àizɛɛ su n wɛ́ bleo,
ńsu to gbagusaɛ zɔ̃ɔ n làasoo liaao.
[19] N wiilɛa a fɔ̃ n bɔ taasiue?
Baa ń dɛ̃ɛ sa pɔ́ ńlɛ kao píi.
[20] Ńsu gwãasĩna nidɛo,
gbɛ̃nazĩna ã̋nuatoa gɔɔpi.
[21] Laaika zɛa ń vãioi,
asa wãwãpi n le kɛ́ ǹ kɛ̃ vãiwa yã̋iɛ.

Lua mɛ́ gbãa vĩ

[22] Lua dɛ pɔ́piia a gbãa yã̋i.
Démɛ yãdanɛde ũ laaàwai?
[23] Démɛ aà yãkɛaɔ zɛ́ kàlɛ̀i?
Démɛ a fɔ̃ oɛ̀ à vãikɛ̀i?
[24] To aà zĩ maaboa àɔ dɔngu,
aà yã̋ pɔ́ wà lɛdàò wì sipiɔ.
[25] Gbɛ̃̋pii wɛsì aà pɔkɛapiɔlɛ,
baade lɛ́ gwa kãaa.
[26] Lua dɛ pɔ́piia,
aà zɔ̃ɔkɛ dɛ wá dɔ̃ala,
wa fɔ̃ wà aà wɛ̃ dɔdɔ wà a lɛ́ dɔ̃o.
[27] Ì í pusu gálɛ suowa,
ɔ̃ ì to à ma lou ũ à ɛa ta swai.
[28] Ì to lou sisi à kwɛ
à í zɔ̃ɔ bɔ gbɛ̃nazĩnaɔnɛ.
[29] Démɛ lousisia daa gua yáasi dɔ̃i?
Démɛ aà kɔ̃fĩ gbãa bɔkĩi gbadɔ̃i?
[30] Gwa! Ì to loupilɛa dagua,
a gupua ì kúlɛ ísiaa e títiu.
[31] Ì kibleò bui píiwa,
ì blɛ kpaomá àɔ diǹzi.
[32] A loupilɛa naa a ɔzĩ,
ɔ̃ ì pɔ́ pɔ́ a yei aà suwà oɛ̀.
[33] Aà kɔ̃fĩ ìɔ aà baokpa,
baa pɔtuoɔ ì dɔ̃ kɛ́ à kà kãi.

37 Zàa'ĩana ì to sɔ̃ kɛ̃magu,
ìɔ vĩ kpòkpokpo.
[2] À swã̋kpa à aà lɔɔ ma, àlɛ pũna,
louvĩa lɛ́ bɔ aà lɛ́u.
[3] Ì loupilɛa gbaɛ musu gupiiu,
ì pílɛpilɛ e dũ̋nia lɛ́wa.

4 A gbɛa ì pala gbã́ugbãu,
ì pũna ń a zɔ̃ɔkɛ lɔɔo.
Tó aà lɔɔ dɔ, ìli a pílɛa zùukɛo.
5 Lua pũnaaá yãbɔnsaɛɛ,
ì yãzɔ̃ɔkɛ, wá fɔ̃ a gbadɔ̃o.
6 Ì o lougbɛɛ aà kwɛ dṹniau,
ì o louɛ aà ma ń gbãao.
7 Ì tó gbɛ̃́pii go azĩa gĩa,
kɛ́ baade e dɔ̃ ámɛ álɛ zĩkɛ we.
8 Sɛ̃̀a nɔ̀bɔɔ ì tá ń tòou,
aaɔ ye ń ulɛkĩi.
9 Zàa'ĩana ì bɔ a kpɛ́u,
ì to ĩ́an niɛ bɔlɛ.
10 Lua lɛ́'ĩanapi ì to í i,
í pɔ́ kálɛ nài i gɔ̃ lán lougbɛwa.
11 Ɔ̃mɛ ì í aso di luabɛpuanaɛ,
ɔ̃ ì to lou àɔ pílɛpilɛ a guu.
12 Lousisia ìɔ bilɛbilɛkɔ̃u lá a dìlɛɛ̀wa,
ɔ̃ ì da dṹniaa píi lá a òwa.
13 Ì mɔ́ ń a píio gotɔ̃ama ũ
ge tɔɔlɛ nínia gbɛ̃kɛkɛaɛ ũ.
14 Yã́ɛ bee ma Yobu,
zɛ ǹ Lua dabudabuɔ gwa.
15 Ń dɔ̃ lá Lua ì yãdilɛ pɔ́piɔnɛa?
Ń dɔ̃ lá ì to lou pílɛa?
16 Ń dɔ̃ lá lousisia ìɔ looa musua?
Lua dɔ̃apaɛmade mɛ́ dabudabupi kɛ̀.
17 N gbɛ̃́ pɔ́ niɔ yɔ n pɔkasaɔ guu,
tó guantɛ̃na lɛ́ mɛ'ɔ̃ tɔɔlɛwa,
18 ńyɔ̃ fɔ̃ ɔli musuu laaàwaa?
Luabɛpi gbãaɛ lán mɔ̀ díiwa.
19 Yã́ pɔ́ wá o Luaɛ dawɛ̃ɛ.
Wá yã́zɛkalɛa dɔ̃o wá wɛ́sia yã́i.
20 Wa oɛ̀ má ye mà yã'oɛ̀ yã̀?
Gbɛ̃ɛ a we o wà a dɛ tiaa?
21 Ĩana fɛ̀lɛ luabɛpuana yà,
ĩatɛ̃ bɔ̀ musu sa, wɛ́ lɛ́ dɔwào,
a gbãa kɛ̀ zài.
22 Luabɛtɛ̃ana bɔ̀ gugbãntoo oi,
à gawi zɔ̃ɔ dà Luaɛ.
23 Wá fɔ̃ Gbãapiide leo,
aà iko zɔ̃ɔ, ìɔ yãkɛ a zɛ́wa,
ìli yã́zɛde fuangbao.
24 Ayãmɛto gbɛ̃nazĩna ì vĩakɛɛ̀,
asa ìli ɔ̃nɔnaɔ yãdao.

Dii yã́zãsia Yobuwa

38 Ɔ̃ Dii yã́zãsì Yobuwa zàa'ĩana guu
à mɛ̀:
2 Démɛ lɛ́ ɔ̃nɔ ɔ̃̀ɔkpa
ń yãfaasai oaoi?
3 Sɔukɛ lán gɔ̃sawa,
má n la yã́i, ní wea.

Lua mɛ́ dṹnia kɛ̀

4 Kɛ́ ma dṹnia kàlɛ, ń kú má ni?
Tó ń a dɔ̃a vĩ, omɛɛ.
5 Démɛ a kɔɔlɛ̀i?
Démɛ ba yɔ̃̀wài? Ń dɔ̃ nolo?
6 Wà a gbá pɛ̀lɛ bɔ́wa ni?
Démɛ a ɛ̃ dàalɛ,
7 gɔɔ pɔ́ gudɔlɛia saanaɔ lɛ́ gulakɛ,
mɛ́ luabɛ gbãadeɔ‡ kúkua dɔ píii?
8 Kɛ́ ísia bɔ̀ a da gbɛɛu,
démɛ kaa lìai à a zùukɛ̀i?¶
9 Ma luabɛpuana dàɛ̀ pɔkasa ũ,
ma sua fĩ̀wà ulada ũ.
10 Ma a zɛkĩi lɛ́ dàɛ̀,
ma zɛtàɛ̀ ma gbã́a dàu.
11 Má òɛ̀: Nìli mɔ́ la, ńsu vĩao,
n ikooa zɔ̃ɔɔ zɛ la.
12 N yãdìlɛ kɔɔɛ yãae?
N bɔkĩi ɔ̀lɔ gudɔaɛa?
13 Gudɔa ì dṹnia kṹ a gola síiɔ̃wa,
ì vãikɛnaɔ kpoɛ.
14 Ì dṹnia lilɛ lán oo pɔ́ wà seelakɛ̀wàwa,
sɛ̀sĩɔ ì bɔ gupuau lán ula kpóũkpoũna kɛawa.
15 Ì gi vãikɛnaɔnɛ aa ń gusiayã kɛ,
ì ń ɔ pɔ́ aa sɛ̀ musu ɛ́'ɛ.
16 N gɛ e za ísia nibɔnaɔ kĩ́ia?
N bɛbɛ ísipi nɔnau yãae?
17 Wà ga gãmɔ ɔ̀lɔnɛa?
N bɛda bĩ́ibɔlɛɔ èa?
18 N dṹnia yàasa lɛ́ tàasikàa?
Tó ń yã́ beeɔ dɔ̃ píi, omɛɛ.

‡**38:7** Yob 1.6
¶**38:8** Zel 5.22

19 Gupua bɛn mái?
Ń gusiakukĩi dɔ̃e?
20 Ńyɔ̃ fɔ̃ géńnɔ ń bùsuua?
Ń ń bɛ zɛ́ dɔ̃o lé?
21 Ń dɔ̃, asa wà n i gɔɔ bee nolo?
N wɛ̃ lɛ́ vĩo nolo?
22 N gɛ̃ làasi pɔ́ ma gunie kàlɛua?
N ma lougbɛ dɔ̃ èa?
23 Miɔ kũa taasikɛgɔɔ pɔ́ ũɛ,
mi gbaɛ zĩkagɔɔ.
24 Gupua ì ligua kpelewa ni?
Ĩana ì bɔ à li tɔɔlɛa kpelewa ni?
25 Démɛ ì loukwɛa dazɛwai?
Démɛ ì zɛbɔ loupilɛaɛi?
26 Ì to lou ma tɔɔlɛ pɔ́ gbɛ̃e kuou,
baa sɛ̃gbãu gu pɔ́ gbɛ̃nazĩna vĩo.
27 Ì bɛzia ń tàaao níni,
ì to sɛ̃ bɔlɛ we.
28 Lou de'ia vĩe?
Démɛ dɛ sua pɔ́ ì kpa mae ũi?
29 Dé nɛasakpɛ lougbɛ ì bɔui?
Démɛ ì fíi i, ɔ̃ i gbasa kpai?
30 Démɛ ì to í fee lán gbɛwa
à to ísia musu gbãakũi?
31 Ńyɔ̃ fɔ̃ saana pɔ́ kãaaoɔ kãaaa?
Ńyɔ̃ fɔ̃ Saan kífɛ̃nɛnaɔ kɛ̃kɔ̃waa?§
32 Ńyɔ̃ fɔ̃ Saan nɔ̀ɔ'imina bilɛ a gɔɔwaa?
Ńyɔ̃ fɔ̃ bɔ ń Saan ko nɛadeo ń a nɛ́ɔa?
33 Ń musupɔɔ ikoyã dɔ̃a?
Ńyɔ̃ fɔ̃ ǹ ń kpá kpalau tɔɔlɛa?
34 Ńyɔ̃ fɔ̃ lɛzu louzi à sisi
à ibɔ à n gbɛ̃a?
35 Ni loupilɛaɔ gbaɛ aa dazɛu nɛe?
Aaì mɔ onɛ wa làa yã̀?
36 Démɛ ɔ̃nɔ dà kpɔbɔ'ilɛnaɛi?
Démɛ dɔ̃a kpà kosawai?
37 Dé ɔ̃nɔ mɛ́ kà à lounaaɔ naoi?
Démɛ a fɔ̃ musu olaɔ yɛɛlɛi?
38 Tó a ibɔ̀lɛ, bùsu giina ì gɔ̃ bɛ̀lɛ ũ,
bùsukɔ̃ɔtɛ̃ɔ ì nanakɔ̃wa.

Lua mɛ́ nɔ̀bɔɔ kɛ̀

39–40 Gɔɔ pɔ́ nɔ̀ɔmusuɔ naalɛa ń tòou,
ge aalɛ nɔ̀ɔ kpakpa dào guu,
ḿmɛ ni toekanɛ́a?
Ḿmɛ ni to an nɛ́ɔ kãaa?
41 Tó gbagbaa nɛ́ɔ lɛ́ liaaliaa,
aalɛ lɛzumazi blɛkɛ̃sãama yã́i,
démɛ ì pɔblea kpámái?

39

Ń tue nɛ'igɔɔ dɔ̃e?
N bana è gɔɔ pɔ́ àlɛ nɛ'ia?
2 Ni ń nɔ mɔ dɔdɔe?
Ni ń nɛ'igɔɔ dɔ̃e?
3 Aaì kúlɛ aa nɛ'iɛ,
ɔ̃ an nɛ'iwãwã ì kpálɛ.
4 An nɛ́ɔ ì gbãakũ sɛ̃u, aaì pélɛ,
aaì gɛ̃zɛa, aali su ń daɔwa lɔo.
5 Démɛ tò sɛ̃̀a zàa'ĩna gɔ̃̀ azĩaɛi?
Démɛ aà pòlo gbàɛi?
6 Ma sɛ̃sao dìlɛɛ̀ aà bɛ ũɛ,
ma tɔɔlɛ wiside kɛ̀ɛ̀ aà kúkĩi ũ.
7 Ì wɛ̃́lɛ súu kɛ pɔ́ɔpɔɔɛ,
ìli gbãamɔnɛdeɔ zɔa mao.
8 Ìɔ sĩ̀sĩɔ kɛɛlɛ àɔ sɛ̃ wɛɛlɛ,
ìɔ kpálɛkɛ pɔ́ ísinaɔi píi.
9 Zùsɛ̃lɛ a we zĩkɛnɛe?
A we i n tàaakalɛkĩie?
10 Ńyɔ̃ ba dɔwà aà sa panɛe?
Ńyɔ̃ zuudaɛ̀ aà kpase kɛ̃nɛe?
11 Ńyɔ̃ aà náaikɛ aà gbãa zɔ̃ɔ yã́ie?
Ńyɔ̃ wei ǹ n zĩ toɛ̀e?
12 Ńyɔ̃ aà náaikɛ,
aà n pɔ́wɛna sɛ́sɛ suonɛ zɛue?
13 Taataa ì a gã̀sĩa poo ń pɔnao,
a muaa ń wàaliana gã̀sĩa kã́oo.
14 Ì gbeda zĩ́lɛ,
ì to ũfãa gbepiɔ wã à pipi.
15 Kɛ́ wa su kɛ̀sɛpɛlɛwà à wíwi,
ge sɛ̃̀anɔbɔɔ ɔ̃zɔ̃wà líɔ dɔaàguo.
16 Ìɔ pãsĩ ń a nɛ́ɔ,
ńyɔ̃ɔ dɔ̃ se aàzĩa nɛ́ɔ no,
zĩ pã kɛa lí kɛɛ̀ yãe ũo.
17 Asa mi aà gba ɔ̃nɔo,
mi aà baa da faadeɔ guuo.
18 Ãma tó à pòo à bɔ̀ ń bao,
ì sɔ̃́ kɛ̃ɛ, ɔ̃ ì sɔ̃́pi dikpɛna yáalɔ.
19 Ḿmɛ ni to sɔ̃́ àɔ gbãaa?
Ḿmɛ n bã́ngasa pɛ̀pɛɛ̀ aà waawaa?

§38:31 Amɔ 5.8

[20] Ḿmɛ ni to aàɔ vĩvĩ lán kwawaa?
Aà pɔbɔa a níu kɔ̃fĩ ì to vĩa ń kṹ.
[21] Ì a gbá pā́lɛpālɛ guzulɛu,
ì pɔnakɛ a gbãa yā́ musu,
ɔ̃ ì gɛ́ dai zĩgɔ̃ɔlɛ.
[22] Ì pɔ́ pɔ́ wì vĩakɛɛ̀ yáalɔɛ,
sɔ̃ lí kɛ̃aàguo,
ìli pɔ̀ɔbɔzãkɛ fɛ̃ndaɛo.
[23] Ka ìɔ kɔ̃fĩkɛ gbàlau aà musu,
sɔ̃mpɛpɛɛ ń sɔ̃n gésedeo ì tɛkɛ.
[24] Tó wà zĩ̀mɔ pɛ̀,
ìliɔ azĩa dakĩi dɔ̃o,
ìɔ tɔɔlɛ gbɛ̃ ìɔ vĩvĩ,
ìɔ kɛ sɛ̀ɛsɛɛsɛɛ.
[25] Tó wà kuupɛ̀,
ì pɔbɔ a níu à mɛ̀ ɛ̃hɛ̃ɛ!
Ìɔ zĩ ĩ́anasɛsɛ za zā̀zã
ń dɔaanaɔ kɔ̃fĩ gbãao ń kúkuakɛao.
[26] N ɔ̃nɔ mɛ́ tò bleaa ì vua
à a gā̀sĩa poo à gɛ́ gɛɔmidɔkĩi oia?
[27] Ḿmɛ ń dìlɛ yãamusuɛ
aàli yàakpa, i a sakpɛ da musua?
[28] Ìɔ ku gbɛ musu, we ì iu,
ì pɛ gbɛ̀ misonawa a aafia'ekĩi ũ.
[29] Za we ìɔ pɔblea gwagwau,
ì pɔ́ɔ wɛ́pa kãaa.
[30] Au mɛ́ aà nɛ́ɔ pɔblea ũ,
gu pɔ́ pɔgɛ kuu, ìɔ ku wɛɛ.**

Gbɛ̃nazĩna lí fɔ̃ Lua bɛ̀ɛbòo

40 Ɔ̃ Dii ɛ̀a ò Yobuɛ:
[2] Ma Gbãapiide,
ńyɔ̃ ma tàae e ǹ ma gba laaia?
Luabɛ̃ɛbona, yā́zãsia sa.
[3] Ɔ̃ Yobu wèwà à mɛ̀:
[4] Má pɔe ũo, kpelewa má wemai?
Sema mà ɔku ma lɛ́wa bàasio.
[5] Ma yã'ò gɛ̃n doɛ, má ɛa o lɔo,
má ò gɛ̃n pla se, má a zā́si lɔo.
[6] Ɔ̃ Dii ɛ̀a yã'ò Yobuɛ zàa'ĩana guu à mɛ̀:
[7] Sɔukɛ lán gɔ̃sawa,
má yãlalama, ní wea.
[8] Ńyɔ̃ láka ma yãkɛa a zɛ́waa yā̀?
Ń ye ǹ yā́'ĩikpaa, n yãna bɔ yā̀?
[9] N gā̀sa gbãa kàmawaa?
N lɔɔ a fɔ̃ gu dee lamawaa?
[10] Zɔ̃ɔkɛ ń kíakɛo da nɔamblebɔɔ ũ,
gawi ń bɛɛɛo da ulada ũ.
[11] Ǹ n pɔfɛ̃bɔbɔmá,
waladeɔ gwa ń wɛpãsĩo, widamá.
[12] Waladeɔ gwa ń wɛpãsĩo, ní ń lao,
ɔ̃zɔ̃má gu pɔ́ aa kuu,
[13] ní ń vĩlɛ tɛ̃́ɛnau píi,
ní pɔ́ fĩ ń oawa miau,
[14] mí gbasa mà n sáaukpa,
kɛ́ n fɔ̃ n zĩblè ń n ɔplaao yā́i.

Dalagɔ̃ɔ

[15] Dalagɔ̃ɔ gwa,
mámɛ ma aà kɛ̀ lá ma n kɛwa.
Ì sɛ̃ ble lán zuwaɛ.
[16] Aà yɛ̀ɛɛ ku aà wokpɛɛ,
aà gbãa ku aà kutɛlɛnawaɛ.
[17] Ì a vlā́ poo lán sɛdɛ líwa,
aà gbala kĩ dɛ lán bataɛawaɛ.
[18] Aà wáɔ dɛ lán mɔgotɛ̃wa,
aà mɛguɔ dɛ lán mɔ̀ gowa.
[19] Aà zɔ̃ɔ mɛ́ dɛ pɔ́ bɛ̃́ɛ pɔ́ má kɛ̀ɔla,
mapi aà Kɛna ma fɛ̃nda kɛ̀ɛ̀.
[20] Gbɛ̀sĩsĩɔ mɛ́ aà blɛ'ekĩi ũ,
we sɛ̃̀anɔbɔɔ ì kɔ̃̀ɔ'ou píi.
[21] Ì wúlɛ íu kɔ̀lɔwɛɛ zíɛ,
ìɔ ye feeu dā̀na guu.
[22] Kɔ̀lɔwɛɛ ue ì daaàla,
swagbalalaɔ ì kákaaàla.
[23] Baa tó swa gbakàka, ìli leelekɛo,
tó Yuudɛ̃ isukaa lɛ́ aà lɛ́ lé, ìli deeo.
[24] Ńlɛ e wa fɔ̃ wà aà wɛ́ wíwi, wi aà kũ nɛɛ?
Ńlɛ e wa e kɔ̃nikɛɛ̀, wi aà ní fɔ̃́ yā̀?

Kwãsa

[25] Ńyɔ̃ fɔ̃ kwãsa kṹ ń kokoao ǹ gálɛ ǹ bɔòe?
Ńyɔ̃ fɔ̃ ba dɔ aà lɛ́nawae?
[26] Ńyɔ̃ fɔ̃ bà lɛɛna ká aà níue?
Ńyɔ̃ fɔ̃ ǹ aà lɛtã zíɛ fɔ̃́ ń kúlaoe?
[27] A awakpakpanɛe?

39:30 Mat 24.28, Luk 17.37

A yẫ nana onɛe?
28 A lɛdoũkɛnnɔ
ǹ a sɛ n zɔ ũ e a wɛ̃ni lɛ́u nɛe?
29 Ńyɔ̃ kɔ̃̀ɔ'oò lá wì o ń bãowae?
Ńyɔ̃ ba dɔwà ǹ kpa n nɛnɔɛnaɔwae?
30 Laatanaɔ kwãsapi tɔɛmáe?
Laayianaɔ aa aà tɔ̃nɔnakɛkɔ̃ɛe?
31 Ńyɔ̃ fɔ̃ ǹ aà pápa ń saao ǹ aà báa fɔ̃́e?
Ńyɔ̃ fɔ̃ ǹ aà mi kɛ yáiyai ń sɔ̃naoe?
32 Wɛɛlɛ ɔkãwà ǹ gwa!
Dɛ̃ɛpi a sãnguo,
ńyɔ̃ si a sìawa lɔo.

41 Tó ńlɛ e ńyɔ̃ aà kũɛ,
ńlɛ nzĩa sãsãɛ,
tó n wɛsìaàlɛ, ńyɔ̃ gɔ̃ zɛ sã̀iiɛ.
2 Lá gbɛ̃e wɔ́ɔ i ka à to aà go a tíao,
démɛ a fɔ̃ zɛ ma aɛ sɔ̃i?
3 Démɛ a fɔ̃ ma le à o ma fĩaboɛi?
Pɔ́ pɔ́ kú dṹniau píiá ma pɔ́ɛ.
4 Má gí kwãsapi gbáɔ yã'oio
ge aà gɔ̃sakɛ ge aà kɛfɛnkɛ.
5 Démɛ a fɔ̃ à aà tɛɛ woloi?
Démɛ a we ã̀asĩna kaɛ̀i?
6 Démɛ a we à aà lɛ́ wɛ̃aai?
Aà swaa aà lɛ́ pà mɛ́ a kai vĩ.
7 Aà tɛɛ dɛ lán sɛ̀ngbaoɔwa aà kpɛsɛa,
a daaĩa sàlala fòonasai dɔ̀ɔdɔɔ.
8 Aà tɛɛpiɔ nanaakɔ̃waɛ,
baa ĩ́ana lí gɛ̃kĩi euo.
9 Aa pɛ́pɛakɔ̃wa gíũgiũɛ,
aa kɛ̃aaakɔ̃wa vĩo.
10 Tó à nisã̀, gu ì puɛ,
aà wɛ́ dɛ lán ĩatɛ̃ bilɛa kɔɔkɔɔwa.
11 Tɛ́vua ì pípi aà lɛ́u,
tɛkɔna ìɔ bɔlɛu.
12 Súɛlɛ ìɔ bɔlɛ aà níu
lán lá ísi tɛ́ pɔ́ wà oo dìwà súɛlɛwa.
13 Aà lɛ́'ĩana ì to sĩsĩɔna tɛ́sɛ,
tɛ́lɛpiɔ ì bɔ aà lɛ́u.
14 Aà gbãa ku aà waauɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ kpàaũaànɔ píi ì tolootolooboɛ.
15 Aà báasi ì didikɔ̃a,
ì nawà gbã́ugbãu, ìli deeo.
16 Aà kùa gbãa lán gbɛwa,
lán wísilɔgbɛdawa.
17 Tó à fɛ̀lɛ, sɔ̃ ì kɛ̃ nɛgɔ̃naɔguɛ,
aaì kpákpakɔ̃a aaìɔ kua gɛ́kĩiwa.
18 Fɛ̃nda pɔ́ wa lɛ̀ò píi, ìli bɔwào
ge sɔ̃na ge ka ge saa.
19 Ì mɔsi dilɛ lán gàwatonawaɛ,
mɔgotɛ̃ ìɔ dɛɛ̀ lán lí mùaawa.
20 Ìli bàalɛ kaɛo,
gbɛma gbɛ ìɔ dɛɛ̀ lán ɛ́semisinawaɛ.
21 Ìɔ go gwa lán sɛ̃̀ giiwaɛ,
sɔ̃na kɔ̃fĩ ìɔ dɛɛ̀ yaalɔyã ũɛ.
22 Aà gbɛɛ tɛɛ dɛ lán zàkologbawaɛ,
a ia ìɔ tɛ bɛ̀lɛau lán zusoon guwibɔwa.
23 Ì í bilɛ títiu lán í piaoouwa,
ì ísipi ya lán nísi ikpaawa.
24 Í seena ìɔ tɛ aà kpɛɛ,
ísipi ì ya aà kpɛ púuu.
25 Aà sáa kú dṹnia guuo,
ma pɔkɛaɔ guu ɔ̃mɛ vĩa vĩo.
26 Ì pɔ́ pɔ́ aalɛ e wa kaɔ dilɛ pãɛ,
ɔ̃mɛ nɔ̀ɔ tɔdeɔ kía ũ.

Yobu misiilɛa Luaɛ

42 Ɔ̃ Yobu ò Diiɛ à mɛ̀:
2 Má dɔ̃ kɛ́ ńyɔ̃ fɔ̃ yẫpii kɛ,
nili fu yẫ pɔ́ ńlɛ yáwao.
3 N mɛ̀ démɛ lɛ́ zɛzɔ̃ ɔ̃nɔɛ dɔ̃saii?
Sĩanaɛ, ma yẫ pɔ́ má a gbadɔ̃o ò,
yãbɔnsaɛ pɔ́ dɛ ma dɔ̃ala.
4 N mɛ̀ mà swẫkpa, ńyɔ̃ yã'o,
ńyɔ̃ yãlalaa, mí wema.
5 Ma n yẫ mà ń swẫo yãaɛ,
tiasa ɔ̃ ma wɛsìnlɛ.
6 Ayãmɛto ma sakà mazĩagu,
ma nɔ̀sɛlìlɛ zɔ̃lɛa bùsuu tufua.

Dii ɛa Yobu zɛdɔa

7 Dii yẫ beeɔ oa gbɛa à yã'ò Temani gbɛ̃́
Ɛlifazaɛ à mɛ̀: Ma pɔ pànzi ń n gbɛ̃́ gbɛ̃ɔn
plaɔ, asa i ma yã'o a zɛ́wa lán ma zɔ̀blena
Yobuwao. 8 À zuswana sɛ mɛ̀n sopla ń
sãsakaoo mɛ̀n sopla, à gɛò ma zɔ̀blena
Yobu kĩ́i, í sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ
oò, ma zɔ̀blena Yobu i wabikɛɛ́. Má aà
wabikɛa sí, má kɛɛ́ á sɔũkɛwao. I ma yã'o
a zɛ́wa lán ma zɔ̀blena Yobuwao. 9 Ɔ̃ Te-
mani gbɛ̃́ Ɛlifaza ń Sua gbɛ̃́ Bilidadao ń

Naama gbɛ̃́ Zofaao gɛ kɛ̀ lá Dii ònɛ́wa, ɔ̃
Dii Yobu wabikɛanɛ́ sì.
10 Yobu wabikɛa a gbɛ̃naɔnɛ gbɛa Dii
tò à sù a pá ziu. À ɛ̀a à pɔ́ pɔ́ a vĩ yãa
kã̀fĩɛ̀ lɛɛ pla. 11 Aà vĩ̀i ń aà dãunaɔ mɔ̀ aà
kĩ́i píi ń aà gbɛ̃́ dɔ̃aɔ píi. Aa pɔblèaànɔ a
bɛ, aa sósobi kɛ̀aànɔ, aa aà nɔ̀sɛ nìniɛ̀ yã́
pɔ́ Dii yìawà píi musu. Ɔ̃ an baade aà gbà
ã́nusu ń vua tãanao mɛ̀ndodo.
12 Dii ɛ̀fãaikɛ̀ Yobuɛ gbɛzã dɛ a káaua.
A sãɔ vĩ mɛ̀n ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ gɛ̃o mɛ̀ndo-
sai (14.000), yiongoɔ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ soolo
(6.000), zuɔ ɔ̀aa kwi (2.000) ń zàa'ĩnaɔ
ɔ̀aa sɔo (1.000). 13 À nɛgɔ̃ɛ ì gbɛ̃ɔn so-
pla ń nɛnɔɛɔ gbɛ̃ɔn àaɔ̃ lɔ. 14 Aà nɛnɔɛ
sɛ̃́ia tɔ́n Yemima,[††] a plaade tɔ́n Kasia,[‡‡]
a àaɔ̃de tɔ́n Kɛlɛnafu.[¶¶] 15 Bùsupi guu píi
nɔɛe ku a maa kà Yobu nɛnɔɛpiɔwao. An
mae ń túbi dìlɛnɛ́ ń ń dãɔɔɛ.
16 Yobu taasikɛa gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ baso-
plaɛ, à wɛsì a tɔũnaɔ ń a sĩ́wɛnaɔ ń a sɔ̃k-
paɛɔlɛ. 17 À zikũ̀ táotaoɛ, ɔ̃ à gà.

††42:14 Bee mɛ̀ felena.
‡‡42:14 Lí gĩnana tɔ́.
¶¶42:14 Bee mɛ̀ kiopɛ̃na.

SOŨƆ

Yɑ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Soũɔá wabi mɛ̀n basoplakwi pɔ́ Isailiɔ kɛ̀ Luawaɔnɛ, mɛ́ aaì si lɛ ũ ń pɔ́'ɔbɔna, mɛ́ Yesudeɔ lɛ́ zĩkɛò e ń a gbão.

Soũ lá kpaalɛa lɛɛ sɔoɛ. Lɛ pɔ́ Davidi dàɔ ku we dasi (51-65, 67-71) bee gbɛa Kole buiɔ lɛɔ (42-49, 84-88), Asafa lɛɔ (73-83), kíablea lɛɔ (93-99), gɛa Yelusalɛũ lɛɔ (120-134).

Soũɔ buiɔ dasi maamaaɛ:

Lɛ pɔ́ aaì Dii tɔbɔ aà zɔ̃ɔkɛ ń aà maakɛo yɑ̃́ musuɔ: 8, 19, 33, 100, 103-105, 111, 113-114, 117, 135-136, 145-149

Dii kiblea lɛɔ: Dii mɛ́ kía ũ: 47, 93, 96-99

Kíablea Soũɔ, wabikɛa kíaɛ ge kía wabikɛa: 2, 18, 20-21, 45, 72, 89, 101, 110, 144

Gɛ̃a Dii kpɛ́u lɛɔ: 15, 24

Gɛa Yelusalɛũ lɛ pɔ́ Isailiɔ ì si gɔɔ pɔ́ aalɛ gɛ́ dikpɛkɛi we: 84, 91, 121, 122

Siɔna lɛɔ, aalɛ gu pɔ́ Dii sɛ̀ wà a kpɛ́ dɔu Yelusalɛũ tɔbɔ: 46, 48, 76, 87, 132

Waaso Soũɔ: 14, 50, 53, 75, 81, 95

Soũ pɔ́ ì yɑ̃dada luanaaikɛnaɔnɛ: 1, 37, 49, 73, 78, 112, 119, 127, 133

Gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ pɔsia kɛ aalɛ Lua sisi ń yɑ̃'ɔ̃ma guuɔ Soũɔ: 12, 44, 58, 60, 74, 79, 80, 83, 85, 90, 94, 106, 108, 123, 126, 137

Lua gbɛ̃́ɔ wiilɛawa yɑ̃'ĩa ge ĩadama ge gudɛ ge gyɑ̃ ge zĩ̀zɔkɛ yɑ̃́ musu lɛɔ: 5-7, 13, 17, 22, 25-26, 28, 31, 35, 38-39, 41-43, 51, 54, 57, 59, 61, 63-64, 69-71, 86, 88, 102, 109, 120, 130, 140-143

Lua sáaukpaa kɛ́ ì ń suaba ge ì duunakɛ̃má yɑ̃́i: 9-10, 30, 32, 34, 40.1-12, 92, 107, 116, 118

Pɔna ń aafia pɔ́ luanaaikɛnaɔ vĩ lɛɔ: 3, 4, 11, 16, 23, 62, 131, 139

Yesu Soũ lɛsì Maaku 14.26 guu, mɛ́ à Soũ yɑ̃'ò a yɑ̃danɛɔ guu (Maa 12.10, 36) ń aà wabikɛaɔ guuo (Maa 15.34, Luku 23.46).

Soũɔ guu wà dɔ̀aa wà Kilisi yɑ̃'ò ń taasi pɔ́ a kɛɔ (22, 69). Wà aà bɔa gau yɑ̃'ò lɔ ń aà taa luabɛ yɑ̃́o (16, 110, 118). Wà Soũ lá yɑ̃́ɔ ò Lua bàakuańnɔ gbɛzɑ̃ láɔ guu dɛ gɛ̃n basɔola.

Isailiɔ wabikɛa, Yesu wabikɛa, Yesude káauɔ wabikɛa (Zĩn 4.24-26), Soũɔ dɛ lá pɔ́ Yesudeɔ ì lousisiò ũ e ń a gbão.

LÁ SƐ̃IA

Soũɔ 1-41

Báaade

1 Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ lí gbɛ̃vãiɔ lɛdama mao ũ.
Ìli duunkɛnaɔ zɛ́ sɛo,
ìli zɔ̃lɛ ń gbɛ̃́ àlafiikɛnaɔo.
2 Dii ikoyɑ̃ mɛ́ ì kaaàgu,
ìɔ làasookɛwà fɑ̃anɛ ń gwɑ̃asĩnao.
3 A dɛ lán lí pɔ́ wa bà swa saɛwa,[§§]
a lá lí giigagao, ìɔ nɛ'i a gɔɔwa,
yɑ̃́ pɔ́ ì kɛ píi kɑ̃́fĩa vĩ.
4 A dɛ màa ń gbɛ̃vãiɔo.
Aa dɛ lán ése ṹa pɔ́ ĩ́ana ì sɛ́lɛwaɛ.
5 Beewa gbɛ̃vãiɔ bɔ maa yɑ̃́kpalɛkɛgɔɔzĩo,
duunkɛnaɔ zɛ gbɛ̃maaɔ saɛo.
6 Dii ì zɛmikũ gbɛ̃maaɔnɛ,
gbɛ̃vãiɔ sɔ̃, an zɛ́ mipɛ̀ kaalɛwa.

Kía pɔ́ Lua kpà

2 Bɔ́yɑ̃i bui ń buio lɛ́ zɔakai?
Àkɛa wàlɛ lɛ́ pɑ̃ kpaaĩi?
2 Dɑ̃́nia kíaɔ lɛ́ zĩ̀ sɔukɛ,
kpalablenaɔ lɛ́ kɑ̃aa Dii
ń Kía pɔ́ a kpàozi.*

§§**1:3** Zel 17.8
***2:2** Zĩn 4.25-26

3 Aalɛ mɛ: Wà ń mɔdaonaɔ kɛ̃́kɛ̃,
wà ń ba polowá.
4 Dii lɛ́ ń àlafiikɛ,
zɔ̃lɛa musu àlɛ ń yáalɔ.
5 A palamá ń pɔfɛ̃o,
aà kpɛ̃nɛ ì to vĩa ń kṹ.
6 À mɛ̀ a a Kía kpà
a gbɛ̀sĩsĩ Siɔna musu.
7 Má yã́ pɔ́ Dii dìlɛmɛɛ o à mɛ̀:
Ma nɛ́n n ũ, n Maen ma ũ gbã.[†]
8 Wabikɛa, mí n gba bui píi,
mí dṹnia gola síiɔ̃ kpama n pɔ́ ũ.
9 Ńyɔ̃ kiblemá ń mɔ̀ gopanao,
ńyɔ̃ ń wíwi lá wì gɛ̃̀ oo wiwa.[‡]
10 Kíaɔ, à lɛdamaɛ bee ma,
dṹnia kpalablenaɔ, à ɔ̃nɔkũ sa.
11 À zɔble Diiɛ ń vĩakɛaɛ̀o,
à kúlɛ bùsu sɛɛ̀ ń lualuao,
12 kɛ́ aà pɔ su fɛ̃́ázi à gaga zɛ́uo,
asa aà pɔ ì pa kã́ndoɛ.
Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ nàaàzi ũ.

Lɛzua Luazi ibɛɛɔ yã́ musu

(2Sam 15.13-17)

1 *Lɛ pɔ́ Davidi dà gɔɔ pɔ́ à bàalɛ̀ a nɛ́ Abisaloũɛ.*

3 2 Dii, ma wɛ̀lɛɔ diɛ fá,
gbɛ̃́ pɔ́ íbɛlɛsɛ̀manɔɔ dasi.
3 Wàlɛ ma yã'o dasi,
wàlɛ mɛ Lua a ma suabao.
4 Mpi sɔ̃ Dii,
ńlɛ ɔliamazi sɛ̀ngbao ũ,
ma gawin n ũ,
ni to ma mi àɔ daa ía.
5 Mi lɛzu Diizi,
ì wea za a kpɛ́u gbɛ̀sĩsĩ musu.
6 Mi wúlɛ i'o ń a nao,
mi vu aafia, asa Dii mɛ́ ma ũ.
7 Gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kwi lɛ́ ma wɛ,
kási mili vĩakɛnɛ́o.
8 Fɛlɛ Dii,
ní ma ibɛɛɔ lɛgbeomble,
ma suaba ma Lua,
ní gbɛ̃vãipiɔ swaa ɛ́'ɛ.
9 Dii mɛ́ ì gbɛ̃́ suaba.
Báaada n gbɛ̃́ɔgu.

Wabi oosi kɛa

1 *Davidi lɛ. Wì sí ń mɔɔnlɛaoɛ.*

4 2 Tó ma n sisi, wea Lua ma Zɛnnɔde.
Tó má yeelɛa, ni ma gba dɛ̀ɛpookĩi.
Wɛ̃nadɔ̃mɛɛ, ní ma wabikɛa ma.
3 Gbɛ̃́ɔ, á zɛ widaa ma Lua gawidewaɛ bɔɛ ni?
Iɔ ye pɔpãɔzi, iɔ tɛ tã́aɔzi.
4 Àɔ dɔ̃ kɛ́ Dii a gbɛ̃́ɔ dìlɛ adoa,
tó ma aà sìsi, a ma yãma.
5 À kpakpanaga, ásu duunakɛo,
à làasookɛ á wúlɛkĩi, í nílɛ.
6 À sa pɔ́ dɛ à o o,
í Dii náaikɛ.
7 Dasi ì mɛ: Démɛ a ɛ̀fãaikɛwɛ̃ɛi?
Wá wɛgwa Dii, báaadawágu.
8 Baa tó pɔ́wɛna ń vɛ̃ɛo dińzi,
pɔna pɔ́ ń dàmɛɛ ma sɔ̃u dɛ ń pɔ́a.
9 Mi wúlɛ i'o ń a nao kau,
asa Dii, ḿmɛ ni to màɔ ku dɔdɔa.

Wabi kɔɔ kɛa

1 *Davidi lɛ. Wì sí ń kulɛpɛaoɛ.*

5 2 Swã́kpa ma yã́i Dii,
laaidɔ ma yãwaaipaawa.
3 Ma Kía, málɛ wiilɛma,
ma Lua, málɛ wabikɛma.
4 Dii, ni ma yãma gufɛ̃nɛ,
mi a yã́ɔ dɔdɔnɛ kɔɔ,
ma wɛ́ iɔ dɔnzi.
5 Luan n ũ, ń ye vãizio,
nili gbɛ̃vãi dilɛo.
6 Zĩakãfĩna lí e zɛ̀ n aɛo,
ń za vãikɛnaɔgu píiɛ.
7 Dii, ni ɛɛdeɔ midɛ,
ń ye gbɛ̃dɛnaɔ ń gbɛ̃blenaɔ gĩyãio.

[†]**2:7** 2Sam 7.14, Mat 3.17, Zĩn 13.33, Ɛbɛ 1.5, 5.5
[‡]**2:9** Zia 2.26-27, 12.5, 19.15

8 Mapi má gɛ̃ n ua n gbɛ̃kɛ zɔ̃ɔ yã́i,
má kúlɛ n kpɛɛlɛ mà misiilɛnɛ.
9 Dii, dɔaamɛɛ n náai yã́i,
zɛpoomɛɛ ma dã̀dãnaɔ yã́i.
10 Asa an yãe náai vĩo,
aaì lɛnakasa gbɛ̃́ɔnɛ.
An nɔ̀sɛ dɛ lán kaadɔembɛwaɛ,
gbɛ̃́ ɔ̃̀ɔkpaa yã́ kɔ̃̀ ń sɔ̃u.¶
11 To yã́ zɔ̃lɛmá Lua,
to aa ɔzu ńzĩa wɛ́u.
Ǹ ń yá n aɛ an tàae dasiɔ yã́i,
asa aa gì n yãmaiɛ.
12 To gbɛ̃́ pɔ́ nà n kpɛɔ yáalɔ,
aaiɔ wiilɛ ń pɔnao gɔɔpii.
Ɔku gbɛ̃́ pɔ́ yenziɔla,
aai vĩ aaɔ kɛ̃aa n yã́ musu.
13 Dii, ni báaada gbɛ̃maaɔgu,
n yeańzi ì kàedańzi.

Wiilɛa Luawa

1 Davidi lɛ. Wì sí ń kúulɛaoɛ.

6 2 Dii, ńsu ma lele ń kpɛ̃nɛoo,
ńsu ma toto ń pɔkũmaoo.
3 Wɛ̃nadɔ̃mɛɛ Dii,
ma gɔ̃ déedeennɔɛ,
ma gbã́gbã Dii, asa ma wá lɛ́ wíɛ.
4 Ma pɔ yà dúuduuɛ, Dii,
ńyɔ̃ dɔmalɛ bɔɛ ni?
5 Ɛa ǹ ma misi, Dii,
ma suaba n gbɛ̃kɛ yã́i.
6 Asa gɛ lí e lɛmàma lɔo,
wìli n táasilɛ miauo.
7 Ma wɛ̃nakɛ̀ ma kpasa,
ma mìbɔɔ ì gá ń wɛ́'io,
ma wúlɛkĩi ìɔ niɛɛ e gu gɛ dɔ̀ò.
8 Ma wɛ́ ìɔ bɔbɔ ń pɔsiao,
ìɔ wo, kɛ́ ma ibɛɛɔ dasi yã́i.
9 À go ma kĩ́i vãikɛnaɔ,§
asa Dii ma ɔɔlɔ mà.
10 Dii ma wiilɛa mà,
Dii ma wabikɛa sì.
11 Wí a ma ibɛɛɔ kũ píi,
aa gɔ̃ bíli guu,
aa fua kã́ndo, aai kpɛkpa.

Yãnakpaa, Dii!

1 Lɛ pɔ́ Davidi sì Diiɛ Bɛ̃yãmɛɛ
bui Kusi yã́ musu.

7 2 Dii ma Lua, ma nanziɛ,
ma suaba ǹ ma bɔ gbɛ̃́ pɔ́ pɛ̀lɛmaziɔ
ɔzĩ.
3 Tó màa no,
aa ma taitai lán nɔ̀ɔmusuwaɛ,
aa ma kɛ̃́kɛ̃kɔ̃ɛɛ,
gbɛ̃e a ma misio.
4 Dii ma Lua, tó ma tàaekɛ̀ɛ sɔ̃,
tó ma ɔ ku yãvãiu,
5 tó ma vãikɛ̀ ma gbɛ̃́deeɛ,
ge tó ma gbãamɔ̃ ma wɛ̀lɛɛ pã,
6 ma ibɛɛpi pélɛmazi aà ma kṹ,
i ɔ̃zɔ̃a tɔɔlɛ,
i ma tɔ́ vĩlɛ bùsu'ũfãau.
7 Fɛlɛ zɛ ń pɔfɛ̃o Dii,
fɛlɛ kpɛ̃nɛbɔbɔ ma ibɛɛɔwa.
Ǹ n mɛ sɛ́, ma Lua,
ní yã́gɔ̃gɔ̃ a zɛ́wa.
8 To gbɛ̃́ɔ kãaanzi,
ní kiblemá kua za musu.
9 Dii, ni yã́kpalɛkɛ ń gbɛ̃́ɔ.
Dii, to yã́ bɔmanɔ na ma yã́zede lɛ́u,
Musude, kɛmɛɛ ma nɔ̀sɛpua lɛ́u.
10 Lua, ḿmɛ ń maa,
ni nɔ̀sɛ ń làasooo yɔɛ.**
Gbɛ̃vãiɔ pãsĩkɛa midɛ,
ní gbɛ̃maaɔ gba zɛkĩi.
11 Lua Musude mɛ́ ma sɛ̀ngbao ũ,
ì nɔ̀sɛmaadeɔ suaba.
12 Lua ì yã́kpalɛkɛ a zɛ́wa,
ì to yã́ àɔ zɔ̃lɛmá gɔɔpii.
13 Tó gbɛ̃́ i nɔ̀sɛlilɛo,
Lua ì a fɛ̃nda lɛkɛ, ì a sá kã́.
14 Ì a ka gbaɛ̀,

¶**5:10** Lom 3.13
§**6:9** Mat 7.23, Luk 13.27
****7:10** Zia 2.23

ì a gɔ̃kɛbɔ pɔ́ ì ga inɛ́ɔ kɛkɛ.
15 Gwa, vãi ì nɔdɔ gbɛ̃́piu,
ì yãdɔnwɛia nɔsi à nɛ'ìɛ̀ ɛgɛ ũ.
16 Ì ɛyɔ̃ gbɛ̃́ɔnɛ zɑ̃̀zɑ̃ bai ũ,
ɔ̃ ì zu ɛ pɔ́ a yɔ̃̀pi guu.
17 Aà yãdɔnwɛia a wi aà musu,
aà gbɛ̃́ɔ wɛtãa a sɔaa aà miwa.
18 Má Dii sáaukpa aà maakɛ yɑ̃́i,
má Dii Musude tɔbɔ ń lɛsiao.

Lua zɔ̃ɔkɛ oa

1 *Davidi lɛ.*

8 2 Dii wá Dii, n tɔbɔ̀ dṹnia guu,
n gawi bɔ̀ gupuau musu.
3 Ń dà nɛ́fɛ̃nɛnaɔnɛ ń nɛ́ yɔ̃minaɔ
aa n táasilɛ,††
kɛ́ n ibɛɛɔ ń n wɛ̀lɛɔ nílɛ yɑ̃́i,
n mɔakanaɔ lɛ́ i gɔ̃ kpaaũa.
4 Kɛ́ ma n zĩ gwà musu,
mɔvua ń saana pɔ́ ń pɛ̀pɛ wɛɔ,
5 ma mɛ̀ bɔ́n gbɛ̃nazĩna ũ an yɑ̃́ ìɔ dɔngui?
Bɔ́n ń ũ ni laaidɔmái?‡‡
6 N aà kɛ̀ kɛ̃́sãa malaikaɔzi gɔɔpla,
n aà kpà kpalau ń gawio ń bɛɛɛo.
7 Ń tò à iko vĩ pɔ́ pɔ́ ń kɛ̀ɔwa,
ń tò pɔ́pii misìilɛɛ̀,¶¶
8 sãɔ ń zuɔ ń sɛ̃̀anɔbɔɔ píi,
9 bãɔ ń kpɔɔ ń pɔ́ pɔ́ kú ísia guuɔ.
10 Dii wá Dii, n tɔbɔ̀ dṹnia guu.

Lua sáaukpaa kɛ́ ì yãkɛkɛ gbɛ̃́ɔnɛ yɑ̃́i

1 *Davidi lɛ.*

9 2 Dii, má n táasilɛ ń nɔ̀sɛmɛndoo,
má n yãbɔnsaɛkɛaɔ kpàwakɛnɛ́.
3 Má pɔnakɛ, má yáalɔ n yɑ̃́ musu,
Musude, má n tɔbɔ ń lɛsiao.
4 Ma ibɛɛɔ ì kpɛkpa,
aaì gɛ̃mbɔlɛ aa gaga n aɛ.
5 Asa n zɛmanɔ, n yãnakpàa,
zɔ̃lɛa n gı̃́naa n yãgɔ̃̀gɔ̃ a zɛ́wa.
6 N buipãlɛɔ lèle,
n gbɛ̃vãipiɔ míɔnzɔ̃,
n ń tɔ́ dɛ̀ míɔmiɔ.
7 N músi láasai kpà ma wɛ̀lɛɔzi,
n ń wɛ̃́lɛɔ kwɛ̀,
an yɑ̃́ dɔ gbɛ̃egu lɔo.
8 Dii ì kible gɔɔpii,
à a kpala dìlɛ yɑ̃́kpalɛkɛa yɑ̃́i.
9 A yɑ̃́kpalɛkɛ ń dṹnia gbɛ̃́ɔ súsu,
a kible buiɔwa a zɛ́wa.
10 Dii mɛ́ ulɛkĩi ũ
gbɛ̃́ pɔ́ wàlɛ gbãamɔnɛ́ɔnɛ,
a dɛnɛ́ aafia'ekĩi ũ taasikɛgɔɔ.
11 Dii, gbɛ̃́ pɔ́ n tɔ́ dɔ̃ɔ n náai vĩ,
nili n aɛyanaɔ vũaao.
12 À lɛsi Diiɛ, àlɛ kible Siɔna,
à aà yãkɛaɔ kpàwakɛ bui píiɛ.
13 Asa yɑ̃́ lí sãaaguo,
ì tɔsi gbɛ̃dɛnawa,
ì taasideɔ wiilɛa yãda.
14 Gwa lá ma ibɛɛɔ lɛ́ ĩadaa, Dii,
wɛ̃nadɔ̃mɛɛ, ní ma bɔ ga lɛ́zĩ,
15 mí lɛ́mama Siɔna bı̃́ibɔlɛu,
mí pɔnakɛ kɛ́ n ma suabà yɑ̃́i.
16 Buiɔ sì ɛ pɔ́ aa yɔ̃̀u,
an gbá zù ba pɔ́ aa kpàu.
17 Wa Dii dɔ̃ ń yɑ̃́kpalɛkɛa a zɛ́waoɛ,
ì to gbɛ̃vãi yãkɛa labadaaàla.
18 Gbɛ̃vãiɔ ì ta bɛdau,
bui pɔ́ aali Lua yãdaopiɔ.
19 Wɛ̃nadeɔ yɑ̃́ a sãaàgu bauo,
taaside wɛdɔaaàzi láaa vĩo.
20 Fɛlɛ Dii,
ńsu to gbɛ̃nazĩna n gã fĩo,
bui píi kãaa, ní yɑ̃́kpalɛkɛńnɔ.
21 Dii, to vĩa buiɔ kṹ,
kɛ́ aa e dɔ̃ wa dɛ gbɛ̃nazĩnaɔ ũ.

Lua yɑ̃́gɔ̃gɔ̃a ń gbɛ̃́ɔ wabikɛa

10 Dii, bɔ́yãi ń zɛa zɑ̃̀zãi?
Àkɛa ni ulɛnɛ́ taasikɛgɔɔzĩi?

††**8:3** Mat 21.16
‡‡**8:5** Soũ 144.3, Ɛbɛ 2.6-8
¶¶**8:7** 1Kln 15.27, Ɛfɛ 1.22, Ɛbɛ 2.8

2 Gbɛ̃vãi ì gbãasaide wɛ wala guu,
ì kɔ̃nikɛɛ̀, ì aà kṹ.
3 Gbɛ̃vãi ì a pɔnidɛaɔ ĩ́anadã,
ì bĩide sáaukpa, ì Dii tɔbɛ̃ɛsi.
4 Gbɛ̃vãi wala mɛ́ tò ìli Dii aɛyao,
a Lua làasoo vĩo.
5 Yã́ pɔ́ ì kɛ píi ì bɔɛ̀ maaɛ,
ì azĩa kã́fĩ, ìli n ikoyã dao,
ì lɛsuikɛ a ibɛɛɔwa.
6 Ì mɛ á kpaguao,
áɔ ku pɔnau taasikɛsai gɔɔpiiɛ.
7 Ɛɛ ìɔ dɔ aà lɛ́u
ń gbɛ̃́kaao ń yãpãsĩo,
yãdɔnwɛia ń yãvãio mɛ́ aà lɛ́ pà.§§
8 Ì naalɛ yãesaideɛ wɛ̃́nkpɛ,
kɛ́ à e aà dɛ asii guu,
ì mi'ĩide kpákpa gusaɛna.
9 Ì naalɛ gbɛ̃́ɔnɛ asii guu lán nɔ̀ɔmusuwa,
ì naalɛ lákpɛu à e yɛ̃̀ɛɛsaide kṹ.
Tó à aà kũ̀, ì aà gálɛ ń a bao.
10 Gbɛ̃́ pɔ́ a le a kũ̀ gɔ̃̀ wúlɛa yɛ̃̀mɛɛ,
gbãa mɛ́ aà nɛ̀.
11 Gbɛ̃vãipi ì mɛ Lua a yã́ fãn vĩo,
ì ɔku a wɛ́waɛ, ìli gu'eo.
12 Dii, fɛlɛ mɔ́ ń n gbãao,
Lua, ǹyɔ̃ yɛ̃̀ɛɛsaideɔ fãnkɛ.
13 Lua, bɔ́yãi gbɛ̃vãi ì dɔ́ɛnnɔi?
Ì o a sɔ̃ guu ńyɔ̃ ĩadawao.
14 Ń beeo ni e sã́asã,
ni gbɛ̃́ɔ yã'ɔ̃ma ń ń pɔsiao yãda,
kɛ́ ǹ e ɔdaumá.
Yɛ̃̀ɛɛsaide ì azĩa kpama,
tonɛ pɔ́ gwana vĩo dɔnlɛden n ũ.
15 Gbɛ̃vãi ń gbɛ̃́ pãsĩo gã̀sĩ ɛ́nɛ́,
an vãi pɔ́ aalɛ e wa dɔ̃o wí ń musu.
16 Dii ìɔ kible gɔɔpii,
aà yãdansaiɔ midɛ aà bùsuu.
17 Dii ì yɛ̃̀ɛɛsaideɔ wabikɛa ma,
ì ń gba sɔ̃, ì swãdɔ ń yã́i.
18 Ì zɛ ń tonɛ pɔ́ gwana vĩoɔ
ń gbɛ̃́ pɔ́ wàlɛ ĩadamáɔ,
kɛ́ gbɛ̃nazĩna pɔ́ dɛ bùsuti ũ su to sɔ̃ kɛ̃́ńgu lɔo yã́i.

Sɔ̃dilɛa

Davidi lɛ.

11 Ma na Diizi.
Bɔ́yãi álɛ omɛɛ mà vua
mà ta gbɛ musu lán bãwai?
2 À vãikɛnaɔ gwa, aa kakpà sáa,
aa gusaɛ yèmá aa sá gà,
aa kakpàlɛ nɔ̀sɛmaadeɔwa.
3 Tó fɛlɛkaa yãmikpalɛ gbòo,
gbɛ̃maaɔ kɛa ni?
4 Dii ku a kpɛ́u,
a zɔ̃lɛa báawa musu we.
Ì wɛpã gbɛ̃nazĩnaɔla,
ì wɛ́kpalɛńzi.
5 Dii ì gbɛ̃maaɔ tàasika,
ãma a za vãikɛnaɔgu
ń gbɛ̃́ pɔ́ yãpãsĩ ì kɛnɛ́ naɔ.
6 A tɛyɔ̃ ń ĩatɛ̃gbɔ̃o kwɛ vãikɛnaɔwa,
ĩ́an wãa mɛ́ aɔ dɛ ń baa ũ.
7 Asa Dii ì yãkɛ a zɛ́wa,
yãkɛa a zɛ́wa ì kɛɛ̀ na,
gbɛ̃maaɔ wɛsiaàlɛ.

Gbɛ̃nazĩna bɛ̃̀ɛboa

1 *Davidi lɛ. Wì sí ń kúulɛaoɛ.*

12 2 Ma suaba Dii!
Asa gbɛ̃maa ku lɔo,
náaide làa gbɛ̃nazĩnaɔ guu.
3 Baade ì ɛɛto a gbɛ̃́deeɛɛ,
ì lɛna kɛɛ̀ ń nɔ̀sɛmɛmplao.
4 Dii, lɛnade gyawi
ń gbɛ̃́ pɔ́ ì azĩa sɛ lɛsĩo.
5 Aaì mɛ ń lɛ́ mɛ́ a tidɔ gbɛ̃́a,
wa mɛ́ wa ń lɛ́ vĩ,
démɛ a kiblemái?
6 Gbɛ̃́ busɛɔ wɛtãa
ń wɛ̃nadeɔ aaukɛao yã́i,
Dii mɛ̀ á fɛlɛ sa,
á ń gba bɔkĩi pɔ́ aalɛ a nidɛ.
7 Dii yã́ sãa vĩo,
a dɛ lán ã́nusu pɔ́ wa yɔ̀ mua tɛ́u

§§**10:7** Lom 3.14

wa bàasa gɛ̃n soplawa.
8 Mpi Dii, ńyɔ̃ɔ wá dɔ̃́a gɔɔpii,
ńyɔ̃ wá sí gbɛ̃́ bee taaɔwa.
9 Tó gbɛ̃́ɔ yãbɛ̃ɛ kṹ ɔplapla,
gbɛ̃vãiɔ ìɔ bɛ ń yɔ̃̀ɔo gupiiuɛ.

Lɛzua Luazi

1 *Davidi lɛ.*

13 2 E bɔɛ, Dii?
Ma yã́ aɔ sãangu gɔɔpii yã̀?
N mikpɛ aɔ dɔamɛɛ e bɔɛ ni?
3 Máɔ dɛ̃ɛka ń ma làasoɔɔ e bɔɛ ni?
Ma pɔ ìɔ sia lá gu lɛ́ dɔ,
ma ibɛɛ aɔ gbãablea e bɔɛ ni?
4 Dii ma Lua, ma gwa ní ma yãma.
Ma oa weemɛɛ,
kɛ́ másu ga i oo yã́i,
5 kɛ́ ma ibɛɛ su mɛ a tidɔ̀malao,
kɛ́ ma wɛ̀lɛɔ su pɔnakɛ ma fua yã́ musuo.
6 Málɛ n gbɛ̃kɛ náaikɛ,
ma pɔ na kɛ́ ńyɔ̃ ma suaba.
Má lɛsi Diiɛ,
asa à yãmaakɛ̀mɛɛ.

Mìsaide yã'oa

(Soũ 53)

Davidi lɛ.

14 Mìsaideɔ ì o ń sɔ̃ guu Lua kuo.
Aa ɔ̃̀ɔkpà, an yãkɛa vãi,
yãmaakɛna kú ń guuo.
2 Za musu Dii ì wɛ́tɛ gbɛ̃nazĩnaɔzi,
ì gwa tó gbɛ̃e ɔ̃nɔ kà a kĩ́i wɛɛlɛa.
3 Aa sã̀sã píi, aa gɔ̃̀ dɔ̀ɔsai míɔmiɔ,
yãmaakɛna kuo, baa do.*
4 Vãikɛna wɛ́ lí gu'eo lé?
Aaì ma gbɛ̃́ɔ mɔ́mɔ lán úwa,
aali lɛzu Diizio.
5 Gwa, vĩa a ń kṹ we maamaa,
asa Lua a zɛ ń gbɛ̃maaɔ.
6 Vãikɛna ì kpa taasideɛ a pɔeãu,
kási sɔ̃ Dii mɛ́ taaside ulɛkĩi ũ.
7 Lua, bɔ Siɔna mɔ ǹ Isailiɔ bɔ!
Tó Dii sù ń a gbɛ̃́ɔ ń pá ziu,
Yakɔbu buiɔ pɔnakɛ,
Isailiɔ yáalɔ.

Luayãmana yã'oa

Davidi lɛ.

15 Dii, démɛ zɛvĩ à gɛ̃ n uai?
Démɛ a fɔ̃ àɔ ku n gbɛ̀sĩsĩ musui?
2 Gbɛ̃́ pɔ́ ìɔ ku tàaesai,
mɛ́ ì yãkɛ a zɛ́wa,
mɛ́ ì sĩana'o ń nɔ̀sɛmɛndoo.
3 Ìli yãdɔ gbɛ̃ewao,
ìli tàaekɛ a gbɛ̃́deeɛo,
ìli a gbɛ̃do sɔ̃́sɔ̃o.
4 Ì saka luayãdansaiɔgu,
ì luayãmanaɔ kpɛla.
Ìli a lɛgbɛ̃a lilɛo,
baa tó à kɛ̀ɛ zĩ'ũ.
5 Ìli ɔ̃a sɛ̃ané à a igbào,
ìli bɔ gbɛ̃́ pɔ́ a yã́ kú kpɛ ɔsãsãa yã́io.
Gbɛ̃́ pɔ́ ì kɛ màa a kpagua bauo.

Naa Luazi

Davidi lɛ.

16 Ma dɔ̃́a Lua,
ḿmɛ ma nanzi.
2 Má ò Diiɛ ma diin n ũ,
ḿmɛ ń ma aafia ũ.
3 N gbɛ̃́ pɔ́ kú ma bùsuuɔ
mɛ́ dɛ gawide pɔ́ ì kamaguɔ ũ.
4 Gbɛ̃́ pɔ́ aaì wã gé tã́a kĩ́iɔ
aaì yã'ɔ̃ma kpá ńzĩaziɛ.
Má sa'o'i tɔ̃́lɛńnɔo,
wa ń tã́aɔ tɔ́ ma ma lɛ́uo.
5 Dii, n ma ka ma baawa,
ma wɛ̃ni ku n ɔzĩɛ.
6 N kɔɔ dàmɛɛ gumaau,
gba pɔ́ ń dàmɛɛ kàmagu.
7 Má Dii táasilɛ kɛ́ ì lɛdaa,
baa gwã́ ì to ma sɔ̃ ma gba laai.
8 Miɔ Dii e ma wɛ́u gɔɔpii,
lá a kumanɔ, má kpaguao.

---

*14:3 Lom 3.10-12

9 Bee yắi ma pɔ ìɔ na,
ma nɔ̀sɛ ìɔ yáalɔ,
ma wɛ́ dɔi lɔ ma mɛ aɔ ku aafia.
10 Asa ńyɔ̃ ma to miauo,
ńyɔ̃ we n yãmana yaikɛo.†
11 N ma ka wɛ̃ni zɛ́wa,
n kĩ́i pɔna ìɔ pɛɛau,
pɔmaaɔ ku n ɔzĩ gɔɔpii.‡

Wabikɛa

Davidi wabikɛa.

17 Dii, ma yãma,
asa ma yắ naɛ,
swãdɔ ma wiilɛai,
ma wabikɛa ma,
asa málɛ kɛ ń mɔafilioo.
2 N kĩ́i má yãna eu,
n wɛ́ lɛ́ yắ pɔ́ zɛvĩ e sắasã.
3 N ma sɔ̃ gwà, n wɛ́tɛmazi gwắ,
n ma tàasikà, ni yãe eao,
asa ma zɛò ma lɛ́ a ma kalikɛ̃o.
4 Mili tɛ́ gbɛ̃nazĩna yãkɛaɔzio,
mili gbɛ̃́ pãsĩɔ ɔlɛsɛo.
5 Ma bɛ n zɛ́u súsu,
mi pãalɛ n yắɛo.
6 Málɛ lɛzunzi, asa ńyɔ̃ wea.
Lua, swắsɛ ma wabikɛai.
7 Ǹ n gbɛ̃kɛ bɔnsaɛ kɛmɛɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ nànziɔ bɔ ń ibɛɛɔ ɔzĩ.
8 Laaidɔa lá ń wɛ́bɛsianawa,
ní ma sɔlɔ n kúlukulunau.
9 Ma si gbɛ̃vãi pɔ́ aaì ĩadaaɔwa,
ma ibɛɛ pɔ́ liaamazipiɔ.
10 Aali gbɛ̃e wɛgwao,
an lɛ́ ì yɔ̃̀ɔ yã'o.
11 Aa pɛ̀lɛmazi aa lìamazi,
aa wɛbìia kɛ́ aa e ma pắlɛ zĩ́lɛ.
12 Aa ye ma taitai
lán nɔ̀ɔmusu nɔandɛnawa,
lán nɔ̀ɔkusi pɔ́ naalɛa gusaɛnawa.
13 Dii, fɛlɛ dańlɛ, ní ń kwɛ́,
ma si gbɛ̃vãipiɔwa ń n fɛ̃ndao,
14 ma bɔ gbɛ̃́piɔ ɔzĩ ń n gbãao.
An baa ku dṹniaɛ bee guu,
an àizɛɛ ìɔ dińzi, an nɛ́ɔ ì kắ,
aaì pɔ́ pɔ́ fɛ̃̀ɔ kálɛ ń nɛ́piɔnɛ.
15 Má wɛsinlɛ ma nɔ̀sɛmaa yắi,
tó ma n e ma vugɔɔ, bee a mɔa.

Zĩ̀blea sáaukpaa

(2Sam 22.1-51)

1 Lɛ pɔ́ Dii zɔ̀blena Davidi sìɛ̀ gɔɔ pɔ́ à aà bɔ̀ Saulu ń aà ibɛɛ kĩniɔ ɔzĩ.

18 2 Má yenzi Dii,
ḿmɛ ń ma gbãa ũ.
3 Lua mɛ́ ma gbɛsi ũ,
mi naaàzi,
ma Lua mɛ́ ma zɛgikĩi ũ,
ì ma misi.
A dɛ ma sɛ̀ngbao ũ,
má aà náai vĩ,
a dɛ ma suaban gbãa ũ,
ì ma dɔ̃́a.
4 Dii kà wà aà sáaukpa.
Mi lɛzuaàzi,
ì ma bɔ ma ibɛɛɔ ɔzĩ.
5 Gó kpàlɛmanɔ,
kaalɛ swa lɛ́ ma ble.
6 Mia baɔ galakpàmɛɛ,
ga baikpàmɛɛ ma aɛ.
7 Ma yeelɛa guu màa ma Dii sìsi,
ma lɛzù ma Luazi,
ɔ̃ à ma lɔɔ mà za a bɛ,
ma wii kàwà, à gɛ̃̀ aà swắu.
8 Tɔɔlɛ lùalua à zĩ̀azĩa,
gbɛ̀sĩsĩɔ dèedee ń zĩ́nau,
aa lùalua kɛ́ aà pɔ pà yắi.
9 Súɛlɛ bɔ̀ aà níu,
tɛ́ pɔ́ ì kṹmá bɔ̀ aà lɛ́u,
a yɔ̃ɔ lɛ́ pipi aà aɛ.
10 À gu kɛ̃̀aa musu à pìla,
lou sìsi aà gbá zíɛ.
11 Àlɛ vua dia malaika gắsĩade kpɛ,
àlɛ yàakpa ń ĩ́anao.

---

†**16:10** Zĩn 13.35
‡**16:11** Zĩn 2.25-31

12 À gusia kù azĩala,
à luabɛsiana kɛ̀ a kúkĩi ũ.
13 Lousisia dɔ̀aa aà gawi pílɛaɛ,
lougbɛ kwɛ̀, lou pìlɛpilɛ pãsĩpãsĩ.
14 Dii Musude pàla za musu,
aà lɔɔ dɔ louvĩa ũ.
15 À ka fã̀ ma ibɛɛɔgu à ń fãaa,
Lua sùmá à ń yá.
16 Kɛ́ n palamá Dii,
ísia tɔɔlɛ bɔ̀ gupuau,
kɛ́ n pɔbɔ̀ n níu,
dṹnia zĩ́na bɔ̀ puizi.
17 À ɔbɔ̀ za musu à ma kũ,
à ma bɔ ísiu.
18 À ma si ma ibɛɛ gbãawa
ń ma wɛ̀lɛ pɔ́ an gbãa dɛmalaɔ.
19 Aa ã̀naa ma wɛ̃nakɛgɔɔ,
ɔ̃ Dii zɛ̀manɔ.
20 À ma bɔ à ma gba dɛ̀ɛpookĩi,
à ma mìsi kɛ́ a yemazi yã́i.
21 Dii yãkɛ̀mɛɛ ma nɔ̀sɛmaa lɛ́u,
à fĩabòmɛɛ ma gbãsĩsai lɛ́u.
22 Asa má Dii yãdilɛaɔ kũa,
mi vãikɛ ma a Lua tò weo.
23 Aà ikoyãɔ ìɔ dɔaaamɛɛ,
mi bɔ yã́ pɔ́ a dìlɛɔ kpɛo.
24 Ma kua tàae vĩ Diiɛo,
má azĩa kũa duunasai.
25 Dii fĩabòmɛɛ ma nɔ̀sɛmaa lɛ́u,
asa a è má kú gbãsĩsaiɛ.
26 Ń náai vĩ náaideɔnɛ,
tàaesaiden n ũ tàaesaideɔnɛ.
27 Ń wásawasa gbɛ̃́ wásawasaɔnɛ,
ãma ni kɔ̃nikɛ gbɛ̃́ dɔ̀ɔsaiɔnɛ.
28 Ni zĩabusanaɔ suaba,
ni gbɛ̃́ pɔ́ aaì ńzĩa sɛ lɛsĩɔ busa.
29 Dii, ni ma filia tɛfɛlɛ,
ma Lua, ni ma gusia lilɛ gupua ũ.
30 Ń n gbãao má fɔ̃ kuadi kaawa,
ń ma Lua dɔnlɛo má fɔ̃ vĩ gĩa.
31 Luapi sɔ̃, aà yãkɛa bɔ̀lɛi.
Dii yã́ sãa vĩo.
A dɛ sɛ̀ngbao ũ gbɛ̃́ pɔ́ nàaziɔnɛ.
32 Dii bàasio, dɛ́mɛ Lua ũi?
Wá Lua bàasio, dɛ́mɛ gbɛsi ũi?
33 Lua mɛ́ ì ma gba gbãa,
ɔ̃mɛ ì zɛpoomɛɛ súsu.
34 Ì to ma wá nakũ lán tuewa,
ì to màɔ bɛ bùsu gulɛsĩɔ musu.
35 Ì zĩkaa dadamɛɛ
e ma gã̀sĩ fɔ̃ mɔgotɛ̃ sá gá.
36 Ni n zĩblesɛ̀ngbao kpaa,
ń ma kũa ń n ɔplaao,
ni naalɛ ǹ ma tɔbɔ.
37 Ni ma zɛ́ yàasa kũmɛɛ,
ɔ̃ ma gbá lí gbãlɛo.
38 Ma pɛlɛ ma wɛ̀lɛɔzi ma ń kũkũ,
mi kpɛkpao e ma gɛ ń dɛdɛò.
39 Ma ń wiwi, aai e fɛ̀lɛo,
aa kwɛ̀ gɔ̃̀ kálɛa ma gbá zíɛ.
40 N ma gba gbãa, ma zĩkàò,
ń tò ma ibɛɛɔ mikpàa.
41 Ń tò ma wɛ̀lɛɔ kpɛkpà,
ɔ̃ ma a zangudepiɔ mìdɛ.
42 Aa wiilɛ̀, gbɛ̃e i ń suabao,
aa lɛzù Diizi, i yãmamáo.
43 Ma ń kɛ́ búɛbuɛ
lán luutɛ̃ pɔ́ ĩ́ana sɛ̀wa,
ma táa'òmá lán zɛ́ guu pɛ̀lɛawa.
44 N ma bɔ gbɛ̃́ pɔ́ fɛ̀lɛmanɔɔ ɔzĩ,
n ma kɛ buiɔ mide ũ.
Gbɛ̃́ pɔ́ má ń dɔ̃ɔɔ lɛ́ zɔblemɛɛ.
45 Bui zĩ̀loɔ ì vlãnaumɛɛ,
tó aa ma yãmà, aaì misiilɛmɛɛ.
46 Buipãlɛɔ kúsu ì kwɛ́,
aaì bɔ ń zɛgikĩiɔu ń lualuao.
47 Dii ku! Báaaden ma gbɛsi ũ!
Wà Lua ma Suabana tɔbɔ.
48 Lua mɛ́ ì tɔsimɛɛ,
ì buiɔ totomɛɛ.
49 Ń tò ma pili ma ibɛɛɔwa,
n ma gba gbãa dɛ ma wɛ̀lɛɔla,
n ma bɔ gbɛ̃́ pãsĩɔ ɔzĩ.
50 A yã́i má n sáaukpa buiɔnɛ,
má n táasilɛ, Dii.¶
51 Dii ì zĩ̀ zɔ̃ɔ ble kía pɔ́ á sɛ̀ɛ,
ì gbɛ̃kɛkɛ kía pɔ́ á kpàpiɛ,
ma Davidi ń ma buiɔ e gɔɔpii.

¶**18:50** Lom 15.9

Luabɛ gawi ń Lua yã gawio

[1] *Davidi lɛ.*

19 [2] Musu ì Lua gawi bɔ gupuau,
bàluma pɔ́ɔ ì aà zĩ ɔlɔnɛ́.
[3] Ìɔ yãdanɛ́ lá gu lɛ́ dɔ,
ì dɔ̃a kpámá gwɛ̃́ ń gwɛ̃́o.
[4] Ìli yã'oo, aà yã'oa bui kuo,
wìli a kɪ̃́a mao.
[5] Aà lɔɔ ì gɛ́ dṹnia guu píi,
aà yã'oa ì gɛ́ e tɔɔlɛ lɛ́wa.[§]
Lua kpɛdɔ̀ ĩatɛ̃ɛ we,
[6] ì bɔ kpɛ́u à bilɛ lán nɔsɛnawa,
ì fɛlɛ ń táo ń pɔnao lán nɛgɔ̃nawa.
[7] Ì fɛlɛ luabɛ lɛ́la,
ì pãa gɛ́ e a lɛ́le,
pɔe lɪ́ɔ ulɛa a pusuio.
[8] Dii ikoyã paɛa,
ì ń nɔ̀sɛ níninɛ́.
Dii yã́ náai vĩ,
ì lɛda ɔ̃nɔsaideɔwa.
[9] Dii ì ɔtona dɔnɛ́ súsu,
ì ń pɔ kɛ na.
Dii yãdilɛaɔ gbãsĩ vĩo,
ì ń oa weenɛ́.
[10] Misiilɛa Diiɛ zɛ́pi wɛbɔa,
waɔ tɛi gɔɔpii,
Dii yã́kpalɛkɛa sĩana vĩ,
yã́pi ìɔ maa wásawasa.
[11] Aà yãmaa dɛ vuaa, baa vua maa,
a na dɛ zɔ́'ia, baa zɔ́ bùsu.
[12] Ni lɛda mapi n zɔ̀blenawa,
gbɛ̃́ pɔ́ n yã́ kũa ài ìɔ zɔ̃ɔ.
[13] Démɛ a fɔ̃ yã́ pɔ́ álɛ zãwàɔ dɔ̃i?
Sùuukɛmanɔ ń ma tàae pɔ́ ulɛaɔ.
[14] Ńsu to mapi n zɔ̀blena dɔ́ɛnnɔo,
duuna su gbãableao,
míɔ kú wásawasa tàae zɔ̃ɔ sai.
[15] To yã́ pɔ́ lɛ́ bɔ ma lɛ́u
ń làasoo pɔ́ kú ma sɔ̃uo kangu
Dii, ma gbɛsi, ma Suabana.

Zĩblea wabikɛa

[1] *Davidi lɛ.*

20 [2] Dii sinnɔ n yeelɛa guu,
Yakɔbu buiɔ Lua n sɛ lɛsĩ.
[3] Kua za aà kúkĩi a n suaba,
kua za Siɔna a dɔnlɛ.
[4] Aà n sa'oa píi sí,
n sa'obɔɔ i dɔaàgu.
[5] Aà pɔ́ pɔ́ n pɔ gbà kpama,
aà to ǹ yã́ pɔ́ ńlɛ yá le,
[6] wí gulakɛ zĩ pɔ́ ń blè yã́ musu,
wí dàlapoo da ń wá Lua tɔ́o.
Dii wabi pɔ́ ń kɛ̀ sinnɔ píi.
[7] Má dɔ̃̀ sa Dii ì kía pɔ́ a kpà suaba,
ì siaànɔ za a bɛ pɔ́ a kua adoau,
i to aà zĩble ń a gɛ̃̀sa gbãao.
[8] Gbɛ̃ɛɔ ì zĩkasɔ̃goɔ náaikɛ,
gbɛ̃ɛɔ ì sɔ̃́ɔ náaikɛ,
wápiɔ sɔ̃, Dii wá Lua náai wi kɛ.
[9] Ampiɔ, aa kúlɛ aa lɛ́lɛ,
wápiɔ sɔ̃ wáɔ zɛa gíũgiũɛ.
[10] Dii, to kí zĩble,
tó wa lɛzùnzi, síwanɔ.

Zĩblea sáaukpaa

[1] *Davidi lɛ.*

21 [2] Dii, kí lɛ́ pɔnakɛ ń n gbãao,
aà pɔ na maamaa kɛ́ ń tò à zĩblè.
[3] N pɔ́ pɔ́ aà pɔ gbà kpàwà,
ni gí aà wabikɛa síiaànɔo.
[4] N danlɛ kɛ̀ɛ ń ɛ̀fãai zɔ̃ɔo,
n vua fùa kpàɛ̀.
[5] À wɛ̃ni gbɛ̀ama, ɔ̃ ń kpàwà,
ń tò a ku e gɔɔpii.
[6] Aà gawi zɔ̃ɔ kɛ́ ń tò à zĩblè,
n gawi ń zɔ̃ɔkɛo kpàwà.
[7] Niɔ báaadaaàgu gɔɔpii,
n kuaaànɔ tò aà pɔ kɛ̀na.
[8] Asa kí Dii náai vĩ,
kua Musude gbɛ̃kɛu a kpaguao.
[9] Ńyɔ̃ ɔdiɛ n ibɛɛɔwa,

---

§**19:5** Lom 10.18

ńyɔ̃ n wɛ̀lɛɔ kṹ ń n ɔplaao.
10 Ńyɔ̃ ń kɛ mua yàa ũ n mɔgɔɔ,
Dii a ń míɔnzɔ̃ a pɔfɛ̃gɔɔ,
i to tékũmá.
11 Ńyɔ̃ ń néɔ midɛ dṹnia guu,
ní ń buiɔ kɛ̃ gbɛ̃nazĩnaɔwa.
12 Baa tó aa lɛkpàaĩnzi,
an pɔeã a fɔ̃ zĩkɛo.
13 Ńyɔ̃ ka dɔdɔ ń wɛ́wa,
ńyɔ̃ to aa kpɛkpa.
14 N gbãa guu, Dii, ǹ nzĩa kã́fĩ,
wí lɛsi wà n gɔ̃sakɛ táasilɛ.

Wiilɛa Luawa

1 *Davidi lɛ.*

22 2 Ma Lua, ma Lua,
bɔ́yãi n ma to wei?**
Ma wiilɛ̀,
àkɛa ńlɛ mɔ́ ma suabaio ni?
3 Ma Lua, ma lɛzùnzi fãanɛ,
ni weao,
ma wiilɛ̀ma gwãasĩna,
ɔ̃ ń nílɛ.
4 N kua adoa, ń zɔ̃lɛa báawa,
ɔ̃ Isailiɔ ì ń táasilɛ.
5 Ḿmɛ wá deziɔ n náaikɛ̀,
aa n náaikɛ̀ ɔ̃ n ń mìsi.
6 Aa lɛzùnzi ɔ̃ aa bɔkĩi è,
aa n náaikɛ̀ ɔ̃ wí i ń kũo.
7 Kɔ̀ɔtɛ̃n ma ũ, gbɛ̃nazĩnan ma ũo,
wàlɛ ma sɔ̃sɔ̃, wàlɛ sakamagu.
8 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ma gwaɔ lɛ́ ma yáalɔ,
aalɛ lɛsuikɛa,
aalɛ mikɛ déũdeũ aalɛ mɛ:††
9 Lá àlɛ Dii náaikɛ, aà aà bɔ,
tó aà yã́ kàaàguɛ, aà aà misi.‡‡
10 Ḿmɛ n ma bɔ ma da nɔ̀sɛu,
n ma dɔ aà yɔ̃́wa.
11 Má na n ɔzĩ za nɛasakpɛuɛ,
ń dɛ ma Lua ũ za ma da nɔ̀sɛu.
12 Ńsu ǹyɔ̃ kumanɔ zɛ̀o,
asa taasi lɛ́ mɛkpa,
mɛ́ gbɛ̃ɛ ku à dɔmalɛo.
13 Wa liaamazi dasidasi lán zugaaeɔwa,
wa pooamazi lán Basana zuswanaɔwa.
14 Wàlɛ lɛdɔdɔa lán nɔ̀ɔmusu ɔɔlɔna pɔ́
aalɛ pɔ́ taitaiɔwa.
15 Ma gbãa gɛ̀zɛa lán í kɔ́lɛawa,
ma guɔ bɔ̀ɔũ píi,
ma mɛ yɔ̀ lán zɔsawa.
16 Ma kòlo giigàga lán pɛ̃nkasowa,
ma lɛ́na nàalɛ ma lɛ́ musu.¶¶
Wà ma wulɛ lán gɛwa bùsutiu.
17 Gbɛ̃́ɔ liaamazi dasidasi lán gbɛ̃ɔwa,
gbɛ̃vãipiɔ nɔ̀nɔaamazi,
aa ma ɔɔ ń ma gbáɔ fɔ̃̀fɔ̃.§§
18 Má fɔ̃ mà a wáɔ nao píi.
Wà wɛbìibii, wàlɛ ma gwa,
19 wàlɛ ma pɔkasaɔ kpaalɛ,
wàlɛ télɛpa ma ulatao yã́ musu.*
20 Dii, ńsu ǹyɔ̃ kumanɔ zɛ̀o,
ḿmɛ ń ma gbãa ũ,
mɔ dɔmalɛ kpakpa,
21 ma bɔ an fɛ̃nda lɛ́zĩ,
ma wɛ̃ni si gbɛ̃piɔ swaawa,
22 ma bɔ nɔ̀ɔmusupiɔ lɛ́zĩ,
ma si zùsɛ̃lɛpiɔ kɔ́bawa,
23 mí n tɔbɔ ma gbɛ̃́ɔnɛ,
mí n táasilɛ kɔ̃kãaa guu.†
24 Á Dii vĩakɛnaɔ, à aà táasilɛ,
á Yakɔbu buiɔ, à aà tɔbɔ,
á Isailiɔ, à misiilɛɛ̀.
25 Asa i saka taasideguo,
i aà wɛ̃nadekɛ yaboo,
i mikpɛdɔɛ̀o,

**22:2 Mat 27.46, Maa 15.34
††22:8 Mat 27.39, Maa 15.29, Luk 23.35
‡‡22:9 Mat 27.43
¶¶22:16 Zãa 19.28
§§22:17 Zãa 20.27
*22:19 Mat 27.35, Maa 15.24, Luk 23.34, Zãa 19.24
†22:23 Ɛbɛ 2.12

à swãkpà aà wiilɛai.
26 Má n táasilɛ balu guu,
má lɛ́ pɔ́ má kɛ̀ma fĩabo n vĩakɛnaɔ wáa.
27 Taasideɔ pɔble aa kɛ̃́,
Dii kĩ́i wɛ̀ɛlɛnaɔ aa aà táasilɛ,
aaiɔ ku gɔɔpii.
28 Dṹnia bṹu gbɛ̃́ɔ Dii dɔ̃, aai zɛaànɔ,
bui pɔ́ kúuɔ kúlɛɛ̀ píi,
29 asa kpalableaá Dii yã́ɛ,
ì kible bui píiwa.
30 Dṹnia gbãadeɔ kúlɛɛ̀ píi,
gbɛ̃́ pɔ́ gɛ̀ gɛ́kĩiɔ misiilɛɛ̀ píi.
31 An buiɔ zɔbleɛ̀,
aa Dii yã́ dau siu ziadeɔnɛ,
32 aai o gbɛ̃́ pɔ́ wi ń i yãaoɔnɛ
lá à yãnakpàmá,
asa a kɛ̀.

Dii mɛ́ ma dãna ũ

Davidi lɛ.

23 Dii mɛ́ ma dãna ũ,‡
pɔe a kɛ̃́sãao.
2 Ì ma wúlɛ sɛ̃̀bɔlɔkĩi,
ì gɛmanɔ í kílikili saɛ.¶
3 Ì ma nɔ̀sɛ nínimɛɛ,
ì dɔaamɛɛ zɛ́ maaɔ guu a tɔ́ yã́i.
4 Baa tó má bɛ gusisi pãsĩu,
má vãi vĩakɛo, asa ń kumanɔ,
n sɔ̃na ń n goo ì ma gba sɔ̃.
5 Ni blɛkalɛ ma aɛ ma ibɛɛɔ wáa,
ni nísidɔɔ ma miwa,
ni íka ma toona pai yɛlɛlɛ.
6 Nama ń gbɛ̃kɛo aɔ kumanɔ gɔɔpiiɛ,
míɔ ku Dii ua e ma wɛ̃ni lɛ́u.

Dii gɛ̃a a kpɛ́u

Davidi lɛ.

24 Tɔɔlɛ ń pɔ́ pɔ́ kuwàɔá Dii pɔ́ɛ,§
dṹnia ń gbɛ̃́ pɔ́ kú a guuɔ píi.
2 À tɔɔlɛ zĩ́napɛ̀lɛ ísiau,
a kàlɛ ń swaɔ.
3 Démɛ zɛvĩ à dɛdɛ Dii sĩ̀sĩwai?
Démɛ a fɔ̃ gɛ̃ aà uai?
4 Gbɛ̃́ pɔ́ tàae vĩo mɛ́ aà nɔ̀sɛ pua,**
mɛ́ ìli zɛ ń tã́aɔo,
mɛ́ ìli lɛgbɛ̃ ń mɔafilioo.
5 Dii a báaada adegu,
Lua aà Suabana a to yã́ bɔaànɔ na.
6 Màa a dɛ ń aà kĩ́i wɛ̀ɛlɛnaɔ,
Yakɔbu buiɔ Lua aɛyanapiɔ.
7 À bĩ́ibɔlɛɔ wɛ̃wɛ̃,
à gbà ziɔ wɛ̃wɛ̃,
í tó Kía gawide†† gɛ̃.
8 Démɛ Kía gawidepi ũi?
Dii nɛgɔ̃n gbãaɛ,
Dii zĩ̀kan gbãaɛ.
9 À bĩ́ibɔlɛɔ wɛ̃wɛ̃,
à gbà ziɔ wɛ̃wɛ̃,
í tó Kía gawide gɛ̃.
10 Démɛ Kía gawidepi ũi?
Dii Zĩgɔ̃de mɛ́ Kía gawidepi ũ.

Lua wá dɔ̃ana

Davidi lɛ.

25 Dii, ma azĩa kpàmaɛ,
2 ma Lua, málɛ n náaikɛ.
Ń́su to wí ma kũo,
ńsu to ma ibɛɛɔ tidɔmalao.
3 Wí a gbɛ̃́ pɔ́ an wɛ́ dɔnziɔ kũo,
sema gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ n kpɛ pãɔ.
4 Dii, ǹ n zɛ́ ɔlɔmɛɛ,
ní n yã́ dadamɛɛ.

---

‡**23:1** Zãa 10.11, 1Piɛ 2.25
¶**23:2** Zia 7.17
§**24:1** 1Kln 10.26
****24:4** Mat 5.8
††**24:7** 1Kln 2.8

5 Gɛmanɔ n sĩanau, ní dadamɛɛ,
asa Lua ma Suabanan n ũ,
ma wɛ́ ìɔ dɔnziɛ gɔɔpii.
6 N sùuu ń n gbɛ̃kɛo aɔ dɔngu,
asa ń vĩ za káauɛ, Dii.
7 Ńsu tàae pɔ́ má kɛ̀ɔ yãdao
ge duuna pɔ́ má kɛ̀ ma ɛ̀waasogɔɔ.
Ma yã́ àɔ dɔngu gbɛ̃kɛ guu,
kɛ́ ń maa yã́i, Dii.
8 Dii maa, ì yãkɛ a zɛ́wa,
bee yã́i ì a yãdada duunkɛnaɔnɛ.
9 Ì zĩabusanaɔ da a zɛ́wa,
ì yãmaa dadanɛ́.
10 Dii ìɔ gbɛ̃kɛ ń náaio vĩ
ń gbɛ̃́ pɔ́ zɛ̀ ń a bàakuańnɔ yã́o.
11 Baa kɛ́ ma duuna zɔ̃ɔ Dii,
sùuukɛmanɔ n tɔ́ yã́i.
12 Démɛ Dii vĩa vĩi?
Dii ì ade da zɛ́ pɔ́ dɛ aà sɛwa.
13 Ade aɔ ku nama guu,
aà buiɔ mɛ́ aa gɔ̃ ń bùsu vĩ.
14 Dii gbɛ̃kɛ vĩ ń a vĩakɛnaɔ,
ì to aaɔ a bàakuańnɔ yã́ dɔ̃.
15 Ma wɛ́ ìɔ pɛ Diiwa gɔɔpii,
asa ɔ̃mɛ ì ma gbá bɔ bau.
16 Ma wɛgwa, wɛ̃nadɔ̃mɛɛ,
asa má kú mado ń taasio.
17 Ma yã'ɔ̃maɔ kɔ̃̀ ma nɔ̀sɛ guu,
ma bɔ ma wɛ́tɛ̃api guu.
18 Ma taasi ń ma pɔsiao gwa,
ní ma duuna woloa píi.
19 Gwa lá ma ibɛɛɔ lìgua,
aa zamagu pãsĩpãsĩ.
20 Ma wɛ̃ni dɔ̃́a, ní ma misi,
ńsu to wí ma kũo, asa ma nanziɛ.
21 To sĩana ń kua maao àɔ ma dɔ̃́a,
asa ma wɛ́ ìɔ dɔnziɛ.
22 Lua, Isailiɔ bɔ ń taasikɛaɔu píi.

Gbɛ̃maa wabikɛa Diiwa

Davidi lɛ.

26 Yãnakpaa Dii,
asa ma yãkɛ̀ a zɛ́wa,
ma n náaikɛ̀ seasai.
2 Ma lɛ ǹ ma gwa Dii,
ní ma nɔ̀sɛ ń ma làasooɔ gwa.
3 N gbɛ̃kɛ ìɔ dɔaamɛɛ,
mi zĩkɛ n sĩanawa.
4 Mili zɔ̃lɛ ń ɛɛdeɔo,
mili bɛbɛ ń mɔafilideɔo.
5 Má za duunkɛnaɔ kãaaau,
mili zɔ̃lɛ ń gbɛ̃vãiɔo.
6 Ma a ɔ pìpi tàaesai seela ũ,‡‡
málɛ lia n gbagbakĩizi, Dii,
7 kɛ́ mà e n sáaukpa lɛsia guu,
mí n yãbɔnsaɛɔ kpàwakɛ.
8 Dii, má ye n kpɛ́ pɔ́ niɔ kuuzi,
gu pɔ́ n gawi ì pilau.
9 Ńsu ǹ ma naaa ń duunkɛnaɔo,
ńsu ǹ ma baa daaa ń gbɛ̃dɛnaɔo.
10 Vãi làasoo mɛ́ ìɔ dɔaanɛ́,
an ɔ ìɔ pai ń gbagusaɛɔ.
11 Mapi sɔ̃ mi yãkɛ a zɛ́wa,
wɛ̃nadɔ̃mɛɛ ní ma suaba.
12 Ma zɛkĩi è gumaau,
má Dii sáaukpa balu guu.

Dii mɛ́ ma gupua ũ

Davidi lɛ.

27 Dii mɛ́ ma gupua ũ, ma Suabana ũ,
dé má vĩakɛɛ̀i?
Dii mɛ́ ma ulɛkĩi ũ,
dé vĩa mɛ́ a ma kṹi?
2 Tó gbɛ̃vãiɔ sìmazi ma taitaia yã́i,
ge tó ma ibɛɛɔ ń ma wɛ̀lɛɔ ȁnaa,
aa gɛ̃mbɔlɛ aa lɛ́lɛ.
3 Baa tó zĩgɔ̃ɔ koezɔ̃̀mazi,
ma sɔ̃ a vĩo.
Baa tó gbɛ̃́ɔ fɛ̀lɛa ń zĩo,
ma sɔ̃ aɔ dilɛaɛ.
4 Yã́ mɛ̀ndo málɛ a wabikɛ Diiwa,
yã́pi málɛ wɛɛlɛ maamaa.
Má ye màɔ ku Dii ua e ma gɔɔ lɛ́waɛ,
kɛ́ màɔ aà aɛya aà kpɛ́u we,
mí wɛ́pɛ aà kɛfɛnkɛwa.

‡‡**26:6** Iko 21.6-7, Mat 27.24

5 A ma ulɛ a kpɛ́u taasikɛgɔɔ,
a ma gwa a zwȁakpɛu,
i ma zɛ gbɛ musu aafia.
6 Ma mi a fu ma ibɛɛ pɔ́ liaamaziɔla,
mí sa'o Dii ua ń gulakɛao,
mí lɛsi mà aà táasilɛ.
7 Tó ma lɛzùnzi Dii, wea.
Ma wɛ̃nagwa ní ma yãma.
8 Ma nɔ̀sɛ lɛ́ lɛdaa mà n aɛya,
Dii, málɛ n aɛya.
9 Ńsu mikpɛdɔ mapi n zɔ̀blenaɛo,
ńsu bɔ ma kpɛ ń pɔfɛ̃oo.
Ma Dɔnlɛden n ũ, ńsu ma vũaao,
Lua ma Suabana, ńsu ma to weo.
10 Tó ma de ń ma dao pãkpàmazi,
Dii a ɔliamazi.
11 Dii, ma da n zɛ́wa,
dɔaamɛɛ zɛ́ súsu guu ma kpàkpanaɔ yȁi.
12 Ńsu to ma ibɛɛɔ ń pɔeã kɛao,
asa seelade ɛgɛnaɔ lɛ́ yãdɔa,
mɛ́ gbɛ̋ pãsĩɔ lɛ́ pɔbɔ ń níu.
13 Má yȁɛ bee náai vĩ kɛ́ má e:
Dii a maakɛmɛɛ dűniaɛ bee guu.
14 Wɛdɔ Diizi.
Zɛ gbãa, ní sɔ̃dilɛ.
Wɛdɔ Diizi.

Wabikɛa ń sáaukpaao

Davidi lɛ.

28 Dii ma gbɛsi, málɛ lɛzunzi,
ńsu ǹ n swȁ kákamɛɛo.
Tó ń nílɛ,
má gɔ̃ lán gbɛ̋ pɔ́ aa sì bɛdauɔwaɛ.
2 Málɛ wɛ̃na wii lɛma, swȁsɛmazi,
málɛ ma ɔ sɛ n kúkĩi oi.
3 Ńsu ma gálɛ ń gbɛ̋ bɛ̏ɛɔ ge vãikɛnaɔ sãnuo.
Aaì yãna o ń gbɛ̋deeɛ,
ãma an zaa gbɛ̋ɔu kɛ̀ zài.
4 Kɛnɛ́ ń yãkɛa ń ń vãikɛaowa,
fĩabonɛ́ ń dàawa,
a gbɛ i wí ń musu.[¶]
5 Aali Dii yãkɛa ń aà zĩkɛao yãdao,
a ń fuangba, a ń zɛdɔo.
6 Ma Dii sáaukpà,
asa à swãsɛ̀ ma wɛ̃na wiilɛai.
7 Dii mɛ́ ma gbãa ń ma sɛ̀ngbaoo ũ,
má aà náai vĩ ma sɔ̃u.
Ì dɔmalɛ, ma nɔ̀sɛ ì yáalɔ,
mi aà sáaukpa ń lɛsiao.
8 Dii mɛ́ a gbɛ̋ɔ gbãa ũ,
a dɛ ulɛkĩi ũ kía pɔ́ a kpàɛ,
ì aà suaba.
9 Ǹ n gbɛ̋ɔ suaba, ní báaadańgu.
Ǹ ń dȁdã, níɔ ń kũa gɔɔpii.

Dii yã'oa zàa'ĩana guu

Davidi lɛ.

29 Malaikaɔ, à Dii tɔbɔ,
à gawi ń gbãao dɔ̃ Diiɛ.
2 À Dii tɔbɔ,
à kúlɛ Diiɛ ń lousisi'ulaɔ daa.
3 Dii lɔɔ kú lousisia kpɛ,
Dii gawide ì to lou pũna,
Dii ku lousisia musu.
4 Dii lɔɔ gbãa dɔ,
Dii lɔɔ gawi vĩ.
5 Dii lɔɔ ì sɛdɛ líɔ paa,
Dii ì Libã bùsu sɛdɛ líɔ paa.
6 Ì to Libã gbɛ̀sĩsĩɔ vĩvĩ lán zunɛwa,
ì to Ɛɛmɔ gbɛ vĩvĩ lán gáaenawa.
7 Dii lɔɔ ì bɔ ń loupilɛaɔ.
8 Dii lɔɔ ì gbáa dee,
Dii ì Kadɛsi guwaiwai dee.
9 Dii lɔɔ ì líɔ zĩa,
ì líkpɛ puakũ,
gbɛ̋ pɔ́ kú aà uaɔ i oɛ̀, Gawideɛ.
10 Dii ku í pɔ́ daa dűniaa musu,
Dii ìɔ zɔ̃lɛa Kía ũ gɔɔpii.
11 Dii ì a gbɛ̋ɔ gba gbãa,
Dii ì báaadańgu aaɔ aafia.

[¶]28:4 2Tim 4.14

Dii sáaukpaa

[1] *Lɛ pɔ́ Davidi dà Lua kpɛ́ sakɛ̃pɔ ũ.*

30 [2] Má n kɑ̃́fĩ Dii, asa n ma sɛ lɛsĩ,
ni to ma ibɛɛɔ tidɔ̀malao.
[3] Dii ma Lua, ma wiilɛ̀ma,
ɔ̃ n ma gbãgbã.
[4] Dii, n ma si miawa,
ni to ma si bɛdauo.
[5] Dii náaikɛnaɔ, à aà táasilɛ,
à aà tɔbɔ, asa a kua adoaɛ.
[6] Asa aa pɔfɛ̃a lí la ń lao leo,
aà ɛ̀fãai mɛ́ ìɔ ku e gbɛ̃́ wɛ̃ni lɛ́u.
Ɔ́ɔlɔa ìɔ ku gwɑ̃́,
ɔ̃ gu ì dɔ ń pɔnao.
[7] Kɛ́ má kú nama guu, ma mè:
Má kpagua bauo.
[8] Dii, kɛ́ n ɛ̀fãaikɛ̀mɛɛ,
n ma zɛ gíũgiũ lán gbɛsiwa.
Kɛ́ n mikpɛdɔ̀mɛɛ,
ma gɔ̃ bíli guu.
[9] Ḿmɛ ma lɛzùnzi Dii,
ma kulɛkè ma diiɛ ma mè:
[10] Bɔ́ ài ma gaa ge ma sia bɛdau vĩi?
Ma papa a n tɔbɔe?
A n náai kpàwakɛe?
[11] Ma yãma Dii, wɛ̃nadɔ̃mɛɛ.
Dii, ǹyɔ̃ dɛ ma Dɔnlɛde ũ.
[12] N ma ɔ́ɔlɔa lìlɛ ɔ̃wãa ũ,
n ma zwɑ̃̀nkasaɔ wòloa,
n pɔna dàmɛɛ pɔkasa ũ.
[13] Máɔ nílɛo, máɔ n táasilɛɛ,
Dii ma Lua, máɔ n sáaukpa láasaiɛ.

Zĩakpaa Diiwa

[1] *Davidi lɛ.*

31 [2] Dii, ḿmɛ ma nanzi,
ńsuli tó wí ma kũo.
Lá ni yãkɛ a zɛ́wa, ma misi.
[3] Swãdɔmazi, ní ma bɔ kpakpa.
Gɔ̃mɛɛ ma misigbɛ ũ,
zɛgikĩi pɔ́ a ma suaba ũ.
[4] Ma gbɛsi ń ma ulɛkĩion n ũ,
dɔaamɛɛ, ní gɛmanɔ n tɔ́ yɑ̃́i.
[5] Ńsu to mà zu ba pɔ́ wa kpàmɛɛuo,
asa ma Mìsinan n ũ.
[6] Ma a wɛ̃ni nànɛ n ɔzĩ,[§§]
ma bɔ, Dii Lua Sĩande.
[7] Má za tɑ̃́a gbàgbanaɔgu,
Dii má aà náai vĩ.
[8] Má yáalɔ má pɔnakɛ ń n gbɛ̃kɛo,
asa n ma gwa ma taasikɛa guu,
ń dɔ̃̀manɔ ma yooyea guu.
[9] Ni ma na ma ibɛɛɔnɛ ń ɔzĩo,
n ma gba dɛ̀ɛpookĩi.
[10] Ma wɛ̃nagwa Dii, asa má yooyeaɛ,
pɔsia tò ma wɛ́ gɔ̃̀ sùii,
ma pɔ yà, ma nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔkpà.
[11] Pɔsia lɛ́ ma wɛ̃ni mɔsɔ,
aaukɛa lɛ́ ma wɛ̃ lao,
làasoo tò má yɛ̃̀ɛɛ vĩ lɔo,
ma wáɔ kè múumuunnɔ.
[12] Ma gbɛ̃́deeɔ ì sakamagu ma ibɛɛɔ yɑ̃́i,
ma yɑ̃́ ì ma gbɛ̃́ɔ vĩakũ maamaaɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ kpaaũmanɔ gãaɛɔ ì pãalɛmɛɛ.
[13] Ma yɑ̃́ i dɔ gbɛ̃egu lɔo
ma gɔ̃ lán gɛwa,
ma gɔ̃nɛ́ lán oogboowa.
[14] Miɔ ma gbɛ̃́ dasiɔ lɛ́ ma pe,
vĩa pɔ́ɔ liaamazi.
Aaì kãaa aa lɛkpaaĩmazi,
aaì lɛdoũkɛ ma wɛ̃nibɔa yɑ̃́i.
[15] Mapi sɔ̃, ḿmɛ má n náai vĩ, Dii,
mi mɛ ma Luan n ũ.
[16] Ma wɛ̃ni ìɔ ku n ɔzĩ gɔɔpiiɛ,
ma si ma ibɛɛ pɔ́ lɛ́ ma wɛɔwa.
[17] Mapi n zɔ̀blenawa wɛgwa,
ma suaba n gbɛ̃kɛ yɑ̃́i.
[18] Dii, ńsu to wí ma kũo,
asa ma lɛzùnzi.
To wí vãikɛnaɔ kṹ,
to an lɛ́ àɔ kpaaũa tɛ̃́ɛnau,
[19] to an lɛ́na ɛɛtonaɔ naalɛ.
Aaì dɔ́ɛ ń gbɛ̃maaɔ,
aaì sakańgu ń ĩ́andãao.
[20] Àizɛɛ pɔ́ ń kɑ̃̀aa n vĩakɛnaɔnɛ zɔ̃ɔ,

[§§] **31:6** Luk 23.46

ni ɛ̀fãaikɛ gbɛ̃́ pɔ́ nanziɔnɛ gbɛ̃́pii wáa.
21 Tó gbɛ̃́ɔ lɛkpàaĩ́nzi,
ni ɔkuńla,
tó wàlɛ lɛkpaakɛńnɔ,
ni ń ulɛ n guu.
22 Ma Dii sáaukpà,
asa a yemazi zɔ̃ɔ
wɛ̃́lɛ pɔ́ wà koezɔ̃̀i guu.
23 Gili gɛ̃̀magu we,
ɔ̃ ma mɛ̀: N ma vũaaɛ.
Kɛ́ ma suabalɛ zùnzi,
n ma wɛ̃na wiilɛa mà.
24 Dii yãmanaɔ, àɔ yeaàzi.
Dii ì a náaikɛnaɔ dɔ̃́a,
ì fĩabo zĩakãfĩnaɔnɛ a lɛ́ gbɛu.
25 Á gbɛ̃́ pɔ́ á wɛ́ dɔ Diiziɔ,
àɔ gbãa à á sɔ̃dilɛ.

Duuna'oa Luaɛ

Davidi lɛ.

32 Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ Dii aà tàae wòlowà
à aà duuna kɛ̃̀wà ũ.
2 Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ Dii lí aà tàae yãda lɔo
mɛ́ mɔafili kú aà nɔ̀sɛ guuo ũ.*
3 Kɛ́ má nílɛ ń ma duunao, ma ibàba,
ma wii ìɔ dɔ za kɔɔ e oosi.
4 N ɔtɔ̃ɔlɛaa fãanɛ ń gwãasĩnao,
ma yɛ̃̀ɛɛ làa lá guantɛ̃na ĩatɛ̃ ma gbɛ̃wa.
5 Ɔ̃ ma wenɛ ma duunai,
mi a yãvãi ulɛnɛ lɔo.
Ma mɛ̀ má a tàaeɔ onɛ Dii,
ɔ̃ n ma duuna kɛ̃̀a.
6 N náaikɛna wabikɛma a gɔɔwa,
tó yã'ĩa lɛ́ mɔ́, a aà le lɔo.
7 Ma ulɛkĩin n ũ,
ni ma bɔ wɛ́tɛ̃a guu,
ni liamazi ǹ ma suaba.
8 Dii òmɛɛ à mɛ̀: Má yãdanɛ,
mí n da zɛ́ pɔ́ dɛ ǹ sɛwa,
má lɛdama, míɔ wɛ́tɛnzi.
9 Ńsu ǹyɔ̃ ku làasoosai
lán sɔ̃́ ge sɔ̃baonawao.
Tó ni ȁasĩna kánɛ́ ge kpío,
aali n dɔ̀ɔ sɛo.
10 Yã'ɔ̃ma ì li gbɛ̃vãiɔla,
Dii gbɛ̃kɛ ì li aà náaikɛnaɔla.
11 Gbɛ̃maaɔ, à pɔnakɛ ń Diio,
nɔ̀sɛpuadeɔ, à gulakɛ, í yáalɔ.

Lua táasilɛa

33 À gulakɛ Diiɛ gbɛ̃maaɔ,
à kũ̀ nɔ̀sɛpuadeɔ aà táasilɛɛ.
2 À Dii tɔbɔ ń domao,
à lɛsiɛ̀ ń mɔɔnao.
3 À lɛ̀ dafu siɛ̀,
à pɔ́ lɛ́ ń dɔ̃ao ń pɔna wiio.
4 Asa yã́ pɔ́ Dii ò sĩana vĩ,
a náai vĩ a yãkɛa píi guu.
5 A ye yãmaai ń yã́zɛdeo,
Dii gbɛ̃kɛ dṹnia pà.
6 Dii yã'oa mɛ́ musu kɛ̀,
aà lɛ́'ĩana mɛ́ musupɔɔ pɛ̀pɛ.
7 À ikàlɛ gudoũ, à gɔ̃̀ ísia ũ,
à íɔ kȁaa, à gɔ̃̀ ísi ũ.
8 Dṹnia gbɛ̃́pii, à vĩakɛ Diiɛ,
gbɛ̃́ bɛ̃́ɛɔ píi, à misiilɛɛ̀.
9 Asa à yã'ò ɔ̃ dṹnia kɛ̀,
à yãdìlɛ ɔ̃ à gɔ̃̀ kálɛa.
10 Dii ì lɛ́ pɔ́ buiɔ kpàaĩ gboo,
ì kpa bùsudeɔnɛ ń yã́ pɔ́ aalɛ yáo.
11 Yã́ pɔ́ Dii zɛ̀ò ìɔ zɛa gíũgiũ,
yã́ pɔ́ aà pɔ gbà ìɔ ku gɔɔpii.
12 Báaaden bui pɔ́ Dii dɛ ń Lua ũ
à ń sɛ́ a pɔ́ ũɔ ũ.
13 Za musu Dii ì gugwa zĩ́lɛ,
ì gbɛ̃nazĩnaɔ e píi.
14 Za aà kúkĩi ì wɛpã
gbɛ̃́ pɔ́ kú dṹnia guuɔla píi.
15 Aàpi mɛ́ sɔ̃ dɔ̀ baadeɛ,
ì wɛsi ń yãkɛaɔlɛ píi.
16 Kía lí zĩble a zĩgɔ̃ dasikɛ yã́io,
zĩ̀kanae lí bɔ a gɔ̃sakɛ yã́io.
17 Sɔ̃́ náaikɛa à ń bɔ ɛɛ vĩ,
baa ń a gbãakɛo a fɔ̃ gbɛ̃́ suabao.
18 Dii wɛ́ pɛa a vĩakɛnaɔwa,
gbɛ̃́ pɔ́ an wɛ́ dɔ aà gbɛ̃kɛziɔ.

---

*32:2 Lom 4.7-8

[19] A ń bɔ ga lɛ́zĩ,
a ń gwa aafia nɔana gɔɔ.
[20] Wá wɛ́ ìɔ dɔ Diizi,
ɔ̃mɛ wá Dɔnlɛde ũ, wá sèngbao ũ.
[21] Asa Dii ɔ̃ wá pɔ ì kɛwà na,
wá aà tɔ́ pɔ́ a kua adoa náai vĩ.
[22] Dii, n gbɛ̃kɛ àɔ kúwanɔ
lá wá wɛ́ dɔnziwa.

Dii maakɛa

[1] *Lɛ pɔ́ Davidi dà gɔɔ pɔ́ à azĩa dìlɛ ĩ́ande ũ Abimɛlɛki aɛ, ɔ̃ Abimɛlɛki aà yà, à tà.*[†]

34 [2] Máɔ Dii sáaukpa gɔɔpiiɛ,
míɔ aà táasilɛ lá gu lɛ́ dɔ.
[3] Máɔ ĩ́anadã Dii yã́ musu,
taasideɔ i ma, aai pɔnakɛ.
[4] À zɔ̃ɔkɛ dɔ̃ Diiɛmanɔ,
wí aà tɔbɔ sãnu.
[5] Ma Dii kĩ́i wɛ̀ɛlɛ ɔ̃ a wèa,
à ma bɔ ma sɔ̃̀deedee guu.
[6] Gbɛ̃́ pɔ́ aà wɛ́ dɔaàzi a yáalɔ,
aà gɛɛ a gɔ̃ kpa aà wɛ́i bauo.
[7] Ma taasidekɛ guu ma lɛzù Diizi,
ɔ̃ à ma yãmà à ma bɔ ma yooyea píi guu.
[8] Dii Malaika ìɔ ku a vĩakɛnaɔ saɛ,
ì ń bɔ.
[9] À iɛ àɔ dɔ̃ lá Dii maa,[‡]
báaaden gbɛ̃́ pɔ́ nàaàzi ũ.
[10] Dii gbɛ̃́ɔ, à vĩakɛɛ̀,
pɔe lí kɛ̃́sã aà vĩakɛnaɔwao.
[11] Nɔana ì nɔ̃̀ɔmusu dɛ, pɔblea ì kɛ̃́sãwà,
ãma pɔmaae lí kɛ̃́sã Dii kĩ́i wɛ̀ɛlɛnaɔwao.
[12] Gbɛ̃́ɔ, à mɔ ma yãma,
mí vĩakɛa Diiɛ dadaɛ́.
[13] Gbɛ̃́ pɔ́ ye a wɛ̃ni àɔ maa,
mɛ́ a ye a kua àɔ na,
[14] aà a lɛ́ fɔ̃́ ń yãvãi oao,
asu to ɛɛ bɔ a lɛ́uo.
[15] Aà mikɛ̃ vãiwa, i maakɛ,
aà aafia zɛ́ wɛɛlɛ, iɔ tɛi.
[16] Dii ìɔ wɛ́tɛ gbɛ̃maaɔzi,
ì swã́kpa ń wiilɛai.
[17] Dii ì mikpɛdɔ vãikɛnaɔnɛ,[¶]
kɛ́ an yã́ su dɔ gbɛ̃egu lɔo yã́i.
[18] Tó wà lɛzù Diizi, ì ma,
ì ń bɔ ń yooyea píi guu.
[19] Dii kãi ń gbɛ̃́ pɔ́ an pɔ yàɔ,
ì dɔ gbɛ̃́ pɔ́ an kã́ gàɔlɛ.
[20] Taasi ìɔ gbɛ̃maa le mɔ̀ɔmɔɔ,
ãma Dii ì aà bɔ a guu píi.
[21] Ì aa wáɔ dɔ̃́aɛ̀ píi,
ìli ɛ́o, baa mèndo.[§]
[22] Kìsia a gbɛ̃vãiɔ dɛdɛ,
yã́ a zɔ̃lɛ gbɛ̃maa ibɛɛɔwa.
[23] Dii ì a zɔ̀blenaɔ suaba,
yã́ a zɔ̃lɛ gbɛ̃́ pɔ́ nàaàziwao.

Gbɛ̃maa wiilɛa Diiwa

Davidi lɛ.

35 Dii, íbɛlɛsɛ ń ma ibɛɛɔ,
zĩka ń gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ kamanɔɔ.
[2] Ǹ n sèngbao ń n gɔ̃kɛbɔɔ sélɛ,
ní fɛlɛ dɔmalɛ.
[3] Ǹ n sɔ̃na ń n fɛ̃ndao sɛ dɔ,
gɛ da gbɛ̃́ pɔ́ pèlɛmaziɔlɛ.
Omɛɛ ma Suabanan n ũ.
[4] To gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ma wɛɔ kpɛkpa,
wí i ń kṹ.
To gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ vãikpaaĩmanɔɔ fua,
mí ń kpɛ e.
[5] Aaɔ dɛ lán ése ṹa pɔ́ ĩ́ana sèlɛwa,
Dii Malaika i pélɛńzi.
[6] An zé àɔ gusia vĩ ń zãanao,
Dii Malaika i ɔzɔ̃ńzi.
[7] Asa aa ɛyɔ̃̀mɛɛ pãɛ,
mi yãe kɛnɛ́o, ɔ̃ aa ba kpàmɛɛ.
[8] To músi ń le, i kɛnɛ́ zãma ũ.
To ba pɔ́ aa kpàmɛɛ ń kṹ,
aai lɛ́lɛ ɛ pɔ́ aa yɔ̃̀pi guu.
[9] Ma pɔ i gbasa kɛ Diiwa na,

[†]**34:1** 1Sam 21.13-15
[‡]**34:9** 1Piɛ 2.3
[¶]**34:17** 1Piɛ 3.10-12
[§]**34:21** Zãa 19.36

mí pɔnakɛ kɛ́ à ma suabà yã́i.
10 Má o ń nɔ̀sɛmɛndoo,
Dii, démɛ kànwai?
Ni taasideɔ si gbãamɔnɛdeɔwa,
ni wɛ̃nadeɔ bɔ ń wɛtãnaɔ ɔzĩ.
11 Seelade ɛgɛnaɔ ì fɛlɛmanɔ,
aaì yã́ pɔ́ má a yã́ dɔ̃o lalaa.
12 Aaì maa fĩabomɛɛ ń vãio,
ɔ̃ ma gɔ̃ gbɛ̃ando ũ.
13 Tó aalɛ gyãkɛ yãa sɔ̃,
mi zwã̀nkasa daɛ,
mi azĩa kɛ̃́sã ń lɛyeao,
mi wabikɛnɛ́ láasai,
14 lá aa dɛ ma gbɛ̃na ge ma gbɛ̃́ ũwa.
Miɔ bɛ mipɛlɛa ń oosisio,
lá ma da málɛ wɛ̃nakɛɛ̀wa.
15 Ãma kɛ́ ma gɛ̃mbɔlɛ,
aa kã̀amazi ń pɔnao,
aa ma zãmakɛ̀ aa ã̀naa,
aa ĩadàa láasai.
16 Aa ma àlafiikɛ̀ pãsĩpãsĩ,
aa lɛ́sakã̀mazi.
17 Dii, ńyɔ̃ɔ ma gwa màa e bɔɛ ni?
Nɔ̀ɔmusupiɔ lɛ́ ma taitai,
ma símá màɔ ku.
18 Má n tɔbɔ balu guu,
má n táasilɛ dasi guu.
19 Ńsu to ma ibɛɛɔ tidɔmalao,
ńsu to gbɛ̃́ pɔ́ zamagu pãɔ** ma gwa ń wɛdooo.
20 Yãna lí bɔ ń lɛ́uo,
aaì yãdɔ yãkelesaideɔwa.
21 Aaì lɛ́ ɛlɛa aa mɛ:
Ɛ̃hɛ̃, ɛ̃hɛ̃, wá wɛ́ mɛ́ è.
22 Dii, n wɛsìɛ, ńsu ǹyɔ̃ nílɛao,
ma Dii, ńsu ǹyɔ̃ zã̀manɔo.
23 Ma Lua, fɛlɛ zɛmanɔ,
ma Dii, tó yã́ bɔmanɔ na.
24 Ni yãkɛ a zɛ́wa Dii, yãnakpaa,
ma Lua, ńsu to aa tidɔmalao.
25 Ńsu to aa o ń sɔ̃u wa ma nɛo,
ńsu to aa o wa ma mɔ bɛ̃̀ɛo.
26 Lá aalɛ pɔnakɛ ma yã'ea musu,
to wí ń kṹ, mí ń kpɛ e.
Lá aalɛ zɔ̃ɔkɛ blea,
widamá, ní ń kpɛbɔ.
27 To gbɛ̃́ pɔ́ ma bɔa maa ì kɛnɛ́ naɔ pɔnakɛ, aai wiidɔi.
To gbɛ̃́ pɔ́ ma bɔa aafia ì káńguɔ o gɔɔpii, Dii mɛ́ zɔ̃ɔ.
28 Mapi sɔ̃ má n náaiyã'ò,
míɔ n táasilɛ gɔɔpii.

Gbɛ̃nazĩna vãi, Lua maa

1 *Dii zɔ̀blena Davidi lɛ.*

36 2 Gbɛ̃vãi duuna yã́ dɔ ma sɔ̃wa,
aà wɛ́ líɔ Lua wí vĩo,††
3 asa ìɔ e gbɛ̃maan a ũ,
ìli a duuna dɔ̃ à gbasa zauo.
4 Ɛɛ ń mɔafilio ku aà lɛ́u,
à ɔ̃nɔ ń maakɛao tò.
5 Ì yãvãi wàaipa a wúlɛkĩi,
ìli gí yãpãsĩio,
ì azĩa pélɛ zɛ́ faasai guu.
6 Dii, n gbɛ̃kɛ zɔ̃ɔ kà saanaɔwa,
ń náai vĩ maamaa à zɔ̃̀ Luawa.
7 N maakɛa zɔ̃ɔ lán gbɛ̀sĩsĩɔwa,
n yã́gɔ̃gɔ̃a lɛ́ vĩo lán ísia ɛwa.
Dii, ni gbɛ̃nazĩnaɔ ń nɔ̀bɔɔ bɔ píi.
8 Lua, n gbɛ̃kɛ bɛɛɛ vĩ fá,
gbɛ̃nazĩnaɔ ì sɔlɔ ń kúlukulunau.
9 Aaì n ua blɛ níside ble aa kã́,
ni n swa'i pɔnade kpámá aa mi.
10 Asa ḿmɛ ń wɛ̃ni mi ũ,
kua ń gupuau mɛ́ wá wɛ́ kɛ̃̀.
11 Ǹyɔ̃ gbɛ̃kɛkɛ gbɛ̃́ pɔ́ aa n dɔ̃ɔnɛ ǹyɔ̃ gɛ́,
gi ǹyɔ̃ nɔ̀sɛpuadeɔ suaba.
12 Ńsu to zĩakãfĩnaɔ ɔ̃zɔ̃ao,
ńsu to vãikɛnaɔ ɔkɛmɛɛ yàayaao.
13 Gwa, mɔafilidepiɔ lɛ̀lɛ,
aa gɔ̃̀ kálɛa sɔlɔlɔ, aa fɔ̃ fɛlɛo.

**35:19 Zãa 15.25
††36:2 Lom 3.18

Gbɛ̃maaɔ ń gbɛ̃vãiɔ zia

Davidi lɛ.

37 Ńsu to gbɛ̃vãiɔ yɑ̃́ n kũ gbãao,
ńsu vãikɛnaɔ gwea nidɛo,
2 asa aa giigaga gɔ̃̀ lán sɛ̃waɛ,
an maa a láa lán sɛ̃la ísiwa.
3 Dii náaikɛ, níɔ yãmaakɛ.
Zɛ n bùsuu, níɔ inamiu.
4 To n pɔ kɛ Diiwa na,
i n gba pɔ́ pɔ́ n nɔ̀sɛ yei.
5 Zɛ ń Diio,
ǹ aà náaikɛ, i yɑ̃́ɛ beeɔ kɛnɛ:
6 A tó yɑ̃́ bɔnnɔ na lán gudɔawa,
a to ǹ bɔ maa lán fãanɛwa.
7 Lɛkpaaũ Dii aɛ, ní sɔ̃́aaàzi,
ńsu to saasɛna yɑ̃́ n kũ gbãa
gɔɔ pɔ́ aà yɑ̃́ lɛ́ bɔlɛiɛo.
8 Pɔkũma tó, mikɛ̃ pɔpaawa.
Ńsu to yɑ̃́ lí n kũ gbãao,
ì mɔ́ ń vãikɛaoɛ.
9 Asa gbɛ̃vãiɔ midɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ an wɛ́ dɔ Diiziɔ mɛ́ aa gɔ̃ bùsu vĩ.
10 À gɔ̃̀ yɔɔ kɛ́ gbɛ̃vãiɔ aaɔ ku lɔo,
baa tó n ń wɛɛlɛ, ńyɔ̃ ń eo.
11 Zĩabusanaɔ mɛ́ aaɔ bùsu vĩ,‡‡
aaiɔ pɔnakɛò ń aafia zɔ̃ɔo.
12 Gbɛ̃vãi ì vãikpaaĩ ń gbɛ̃maao,
ì lɛ́sakãaàzi.
13 Ãma Dii ìɔ aà yáalɔ,
asa a dɔ̃ aà gɔɔ a pa.
14 Gbɛ̃vãiɔ ì fɛ̃nda wo,
aaì ń kakpa sáa,
kɛ́ aa e taasideɔ ń wɛ̃nadeɔ kwɛò,
aai gbɛ̃́ pɔ́ an yãkɛa maaɔ dɛdɛ.
15 An zĩa fɛ̃nda a ń zɔ̃ ń sɔ̃u,
wa ń sáɔ ɛ́'ɛnɛ́.
16 Yɔɔna pɔ́ gbɛ̃maa vĩ
dɛ gbɛ̃vãi dasiɔ àizɛɛa.
17 Asa gbɛ̃vãiɔ gbãa a midɛ,
ãma Dii ìɔ gbɛ̃maaɔ kũa.
18 Dii tàaesaideɔ yɑ̃́ dɔ̃,
an kpaalɛ ìɔ dɛ ń pɔ́ ũ gɔɔpiiɛ.
19 Wí a ń kṹ yãpãsĩgɔɔo,
baa tó nɔana kà, aaɔ kãaɛ.
20 Ãma gaga a gɛ̃ gbɛ̃vãiɔgu,
Dii ibɛɛɔ láa lá sɛ̃̀bɔlɔ ì láawa,
aa gɛ̃lɛ lán súɛlɛwa.
21 Gbɛ̃vãi ì pɔ́ sɛ̃amá,
ìli a fĩaboo,
gbɛ̃maa sɔ̃ ì gbada sɔũsɔũ.
22 Gbɛ̃́ pɔ́ Dii báaadàńguɔ mɛ́ aa gɔ̃ bùsu vĩ,
gbɛ̃́ pɔ́ à lɛkɛ̀nɛ́ɔ sɔ̃ aa midɛ.
23 Dii mɛ́ ì zɛmikũ gbɛ̃́ɛ,
aà pɔ ìɔ na aà kuawa.
24 Baa tó àlɛ lɛlɛ, a lɛ́lɛ sɔlɔlɔo,
kɛ́ Dii aà kũa yɑ̃́i.
25 Ɛ̀waason ma ũ yãa, ɔ̃ ma zikũ̀,
mi e Lua gbɛ̃maa vũ̀aa bauo,
mi e aà nɛ́ɔ lɛ́ baakɛo.
26 Ìɔ gbada gɔɔpii ìɔ pɔ́ sɛ̃anɛ́,
aà nɛ́ɔ aaɔ dɛ báaadeɔ ũɛ.
27 Mikɛ̃ yãvãiwa, níɔ yãmaakɛ,
ní e ǹyɔ̃ ku gɔɔpii.
28 Asa Dii ye maakɛai,
a a náaikɛnaɔ vũaao.
Aaɔ ku aafiaɛ gɔɔpii,
gbɛ̃vãiɔ sɔ̃ aa midɛ.
29 Gbɛ̃maaɔ mɛ́ aa gɔ̃ bùsu vĩ,
aaiɔ ku we gɔɔpii.
30 Ɔ̃nɔyã ì bɔ gbɛ̃maa lɛ́u,
aà lɛ́ ì yɑ̃́zɛde o.
31 Aà Lua ikoyã dɔ aà sɔ̃wa,
aà gbá lí tii pɔewao.
32 Gbɛ̃vãi ì gbɛ̃maa kpákpa
kɛ́ à e aà dɛ.
33 Dii a gbɛ̃maapi to aà ɔzĩo,
a we yɑ̃́kpalɛ aà bleo.
34 Sɔ̃́a Diizi, níɔ aà yɑ̃́ kũa,
i n kɑ̃́fĩ, ní gɔ̃ bùsu vĩ,
ní gbɛ̃vãiɔ midɛa e.
35 Ma gbɛ̃vãi gbãadee è yãa,
àlɛ ɔta lán lí pɔ́ gu kɛ̀ɛ̀ nawa.
36 Kɛ́ tá ma kpa we, a ku we lɔo,
ma aà wɛ̀ɛlɛ, mi aà eo.
37 Tàaesaide yɑ̃́ gwa,

‡‡**37:11** Mat 5.5

wɛ́tɛ gbɛ̃maa yã́i,
asa nɔ̀sɛniɛde buiɔ gɔ̃ bui ũ.
38 Ãma duunkɛnaɔ bãdɛ sãnusãnu,
gbɛ̃vãiɔ bui a midɛ.
39 Dii mɛ́ a gbɛ̃maaɔ suaba,
aɔ dɛnɛ́ ulɛkĩi ũ taasikɛgɔɔ.
40 Dii a dɔńlɛ, i ń bɔ,
a ń sí gbɛ̃vãiɔwa, i ń suaba
kɛ́ aa nàaàzi yã́i.

Taaside wabikɛa

1 *Davidi lɛ.*

38 2 Dii, ńsu ma toto ń pɔfɛ̃oo,
ńsu ma lele ń pɔkũmaoo.
3 N ka ma kũ maa,
n ɔtɔ̃̀ɔlɛa.
4 Ma mɛ dáamavĩo n kpɛ̃nɛ yã́i,
ma wá aafiao ma duuna yã́i.
5 Ma tàaeɔ dàmala,
aa tɔ̃̀a lán aso gbiawa.
6 Ma bɔɔ lì fɔ̃na ũ,
aa yaikɛ̀ ma sɔũkɛ yã́i.
7 Má kooa ma gɔ̃ dɔ̀lɔlɔ,
miɔ bɛ oosisiaɛ gɔɔpii.
8 Ma wó lɛ́ wí sĩana,
ma mɛ dáamavĩo.
9 Má yɛ̃̀ɛɛ vĩo, ma mɛ kɛ̀ múɛmuɛ,
málɛ wiilɛ ma sɔ̃̀ pusubɔa yã́i.
10 Dii, ń pɔ́ pɔ́ má yei dɔ̃ píi,
ni ma wea fɛ̀ɛɛ ma sã́asã.
11 Ma sɔ̃ lɛ́ vĩ gbò gbò, ma gbãa yã̀a,
ma wɛ́ lɛ́ tɛkɛ lɔo.
12 Ma gbɛ̃naɔ ń ma gbɛ̃́ɔ ì ɛ̃mɛɛɛ,
ma daɛɔ ì zɛmɛɛ zã̀zã ma bɔ yã́i.
13 Gbɛ̃́ pɔ́ ye ma kaikɛɔ ì ma pá,
ma wɛnaɔ ì vãikpaaĩmanɔ,
aaìɔ mɔafiliyã gwa ń kɔ̃o gɔɔpii.
14 Ma gɔ̃ lán swãdowa,
mili yãmao,
ma gɔ̃ lán lɛ́nanaalɛadewa,
mili lɛwɛ̃aao.
15 Má dɛ lán gbɛ̃́ pɔ́ lí yãmaowa,
mili yã́zãsimáo.
16 Dii, ḿmɛ ma wɛ́ dɔnzi,
ńyɔ̃ ma yãma, Dii ma Lua.
17 Ma mɛ̀ ńsu to aa tidɔmalao,
ńsu to aa ĩ́anadã ma tiia guwa yã́io.
18 Ma ka lɛ́lɛa,
miɔ ku yã'ɔ̃mauɛ gɔɔpii.
19 Má a yãvãiɔ siunɛ sa,
asa ma duuna yã́i ma pɔ yaa.
20 Ma ibɛɛɔ gbãa mɛ́ aa aafia,
gbɛ̃́ pɔ́ zamagu pãɔ dasi.
21 Aaì maa fĩabomɛɛ ń vãio,
maa má tɛ́i, ɔ̃ aa íbɛlɛsɛ̀manɔ.
22 Dii, ńsu ma vũaao,
ma Lua, ńsu ǹyɔ̃ kumanɔ zɔ̃̀o.
23 Mɔ dɔmalɛ kpakpa,
ma Dii, ma Suabana.

Taaside wiilɛa Luawa

1 *Davidi lɛ.*

39 2 Ma mɛ̀ máɔ azĩa kũa dɔ̃ɛ,
má tó ma lɛ́ ma da duunauo.
Tó gbɛ̃vãiɔ kumanɔ, má a lɛ́ fɔ̃́.
3 Ma lɛ́ kpaaũa, má kú kílikili,
mi yãe oo, baa yãmaa,
ɔ̃ ma yã'ɔ̃ma ɛ̀a kã̀fĩ.
4 Ma sɔ̃ pusu bɔ̀ ma guu,
kɛ́ ma làasookɛ̀, ma nɔ̀sɛ tɛ́ bɔ̀,
ɔ̃ ma yã'ò ma mɛ̀:
5 Dii, to mà a kua lɛ́ dɔ̃,
ń ma gɔɔ dasilɛo.
To mà dɔ̃ lá ma wɛ̃ni ì gɛ̃zɛa àa.
6 N ma wɛ̃ni lɛ́ yɔ̃̀ n ɔtão,
ma kua dɛ wɛ́ ń níola n kĩ́io.
Gbɛ̃́pii ì gɛ̃zɛa lán ĩ́anawaɛ,
7 gbɛ̃nazĩna bɛa ìɔ dɛ lán uenawaɛ.
Ì kɛ bã̀abãa ì àizɛɛ kãaa,
ãma a dɔ̃ dé a gɔ̃ɛ̀o.
8 Lá màaɛ, bɔ́ má wɛ́ aɔ dɔi lɔi?
Ḿmɛ ma wɛ́ dɔnzi, Dii.
9 Ma tàaeɔ kɛ̃a,
ńsu to mìsaideɔ ma àlafiikɛo.
10 Ma lɛ́ kpaaũa, mi a lɛ́ wɛ̃aao,
asa ḿmɛ n yã́pi kɛ̀.
11 Ńsu ma gbɛ̃ lɔo,
n ɔgbala lɛ́ ma kãsãnkɛ.
12 Ni gbɛ̃́ toto,
ni aà wɛtã aà duuna yã́i,

ni aà àizɛɛ sóso lán bléwa.
Gbɛ̃́pii ì gɛ̃zɛa lán ĩ́anawaɛ.
13 Ma wabikɛa si Dii,
swã́kpa ma wiilɛai.
Ń́su swã́kaka ma ɔ́ɔlɔaɛo,
asa n nibɔn ma ũ,
má dɛ bɔ̀mɔ ũ lán ma deziɔwaɛ.
14 Wɛwoa ké mà e màɔ weea,
e màɔ kɛsai.

Dii sáaukpaa

1 *Davidi lɛ.*

40 2 Ma wɛdɔ̀ Diizi maamaa,
ɔ̃ à ma wɛgwà à ma wiilɛa mà.
3 À ma bɔ gbã́o kɔ̃fĩde guu,
à ma si dɛɛwa.
À ma gbá pɛ̀lɛ gbɛsi musu,
à ma zɛ we gíũgiũ.
4 À lɛ̀ dafu dà ma léu,
wá Lua táasilɛa pɔ́ ũ.
Gbɛ̃́ɔ e dasi, vĩa i ń kṹ,
aai Dii náaikɛ.
5 Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ Dii náai vĩ
mɛ́ ìli zɛ ń waladeɔ ń tã́agbagbanaɔo ũ.
6 Dii ma Lua, n yãbɔnsaɛkɛaɔ dasi,
wa fɔ̃ yã́ pɔ́ ńlɛ yáwanɔɔ dɔdɔo.
Tó má dàu lɛ́ siuné,
a lɛ́ vĩo, má fɔ̃ o píio.
7 Ń ye sa'obɔ ge gbaio,
ɔ̃ ń tò ma swã́ mà.
Ni sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ
ge duun awakpabɔ gbɛao.
8 Ɔ̃ ma mɛ̀: Má kɛ́!
Lá a ku lá guu ma yã́ musuwa.
9 Má ye n pɔeã kɛaiɛ, ma Lua,
n ikoyã ku ma sɔ̃ guu.¶
10 Má yã́zɛde baokpa balu guu,
má a lɛ́ kpaaũo lá ń dɔ̃wà Dii.
11 Lá ni yãnakpámá, má nílɛo,
má n náai ń n gbɛ̃suabaao yã'o.
Má gí n gbɛ̃kɛ ń n sĩandekɛo oi balu guuo.
12 Dii, ńsu gí ma wɛ̃nagwaio,
to n gbɛ̃kɛ ń n sĩandekɛo ma dɔ̃́a.
13 Asa vãi pɔ́ liaamazi lɛ́ vĩo,
ma tàaeɔ dàmala, má fɔ̃ gu'eo,
a dasi dɛ ma mikãa, sɔ̃ kɛ̀magu.
14 Dii, suɛ, ma misi,
Dii, kɛ kpakpa, mɔ dɔmalɛ.
15 To wí ma wɛnaɔ kṹ,
aa ń mi pɛlɛ.
To gbɛ̃́ pɔ́ ye mà yã'eɔ kpɛkpa,
an gɛɛ gɔ̃ kpá ń wɛ́i.
16 Gbɛ̃́ pɔ́ aaì omɛɛ, tàalɛ, tàalɛɔ,
to wí gɔ̃ ń ú ũ.
17 Gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ n kĩ́i wɛɛlɛɔ,
to an pɔ kɛma na aa yáalɔ.
Gbɛ̃́ pɔ́ an wɛ́ dɔi ǹ ń suabaɔ,
aaɔ o láasai Dii zɔ̃ɔ.
18 Taaside wɛ̃naden ma ũ,
làasookɛ ma yã́wa, Dii.
Ḿmɛ ń ma Dɔnlɛde ũ,
ma Mìsina ũ.
Ma Lua, ńsu gɛ̃gɛ̃o.

Gyãe wabikɛa

1 *Davidi lɛ.*

41 2 Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ ì yɛ̃̀ɛɛsaide yãda ũ,
Dii ì aà bɔ taasikɛgɔɔ.
3 Dii a aà dɔ̃́a, a aà gba wɛ̃ni,
a báaadaaàgu aà bùsuu,
a aà kpa aà ibɛɛɔwa aa ń pɔeã daɛ̀o.
4 Dii a zɛaànɔ aà gyãkɛa guu,
a to aà gyãpi ble.
5 Ma mɛ̀: Dii, ma duunakɛ̀nɛ,
ma wɛ̃nagwa, ní ma gbã́gbã.
6 Ma ibɛɛɔ lɛ́ ga kpaaĩmanɔ aa mɛ̀:
A ga bɔɛ ni? Bɔɛ aà tɔ́ a midɛi?
7 Tó aa mɔ̀ ma gwai,
yãyaaa aaì bɔlɛmɛɛ,
aaì bao vãi wɛɛlɛ ma yã́ musu,
ɔ̃ aaì fɛlɛ gɛ fãaa bàasi.
8 Ma zangudeɔ ì vãikpaaĩmanɔ,
aaì àsi bɛ̃ɛ dɔa aaì mɛ:
9 Gagyã mɛ́ aà lè,

¶40:9 Ɛbɛ 10.5-7

a fɛlɛ a wúlɛkĩi beeu lɔo.
10 Baa ma kpàasia pɔ́ má aà náai vĩ
wi pɔble sãnu bɔ̀ ma kpɛ.§§
11 Mpi sɔ̃ Dii, ma wɛ̃nagwa,
ma gbɑ̃́gbɑ̃, mí fĩaboné.
12 Tó ma ibɛɛɔ i kúkua dɔao,
máɔ dɔ̃ sa kɛ́ ma yɑ̃́ kàngu.
13 Ń ma kũa ma nɔ̀sɛmaa yɑ̃́i,
n aɛ ìɔ dɔa gɔɔpii.
14 Báaade Dii, Isailiɔ Lua
za asĩnizĩ e gɔɔpii!
Ãmi! Ãmi!

LÁ PLAADE

Soũɔ 42-72

Zɪ̃̀zɔ ɔ́ɔlɔa

1 *Kole buiɔ lɛ.*

42 2 Lá tue ì swa saɛ nidɛ,
màa n ni ku ma sɔ̃u, Lua.
3 Lua ni lɛ́ ma dɛ, Lua bɛ̃́ɛpi.
Bɔɛ má e gɛ wɛsiaàlɛi?
4 Wɛ́'i mɛ́ gɔ̃̀ ma pɔblea ũ fãanɛ ń gwãasĩnao.
Wìɔ omɛɛ gɔɔpii:
N Lua ku máɛ la?
5 Yɑ̃́ɛ beeɔ dɔ̀magu,
ɔ̃ málɛ ma nɔ̀sɛ yɑ̃́ɔ bɔlɛ.
Miɔ gé yãa bíla guu e Lua ua,
gbɛ̃́ɔ ì dɔdɔkɔ̃wa ma kpɛ ń gulao,
dikpɛkɛnaɔ ì nɔnɔaa ń táasilɛao.
6 Bɔ́yãi ma sɔ̃ ɔ̃̀ɔkpài?
Bɔ́yãi ma nɔ̀sɛ yài?
Sema màɔ wɛdɔ Luazi,
asa má ɛa màɔ aà táasilɛ,
ma Suabana, ma Lua.
7 Ma sɔ̃ ɔ̃̀ɔkpà ɔ̃ n yɑ̃́ dɔ̀magu
za Mizaa gbɛpɔlɛu Yuudɛ̃ mii,
za Ɛɛmɔ gbɛ̀sĩsĩɔ sɔ̀ɔu.
8 Ni to isukaa kɔ̃fĩ àɔ dɔ,
ísiɔ lɛ́ lɛzukɔ̃i,
ń tò í lɛ́ damala,
a sɔ̃́ lɛ́ tamanɔ.
9 Dii ì gbɛ̃kɛkɛmɛɛ fãanɛ,
aà lɛ ìɔ dɔ ma lɛ́u gwãasĩna
wabikɛa Lua pɔ́ ma wɛ̃ni ũwa.
10 Mi o Lua ma gbɛsiɛ:
Bɔ́yãi ma yɑ̃́ sɑ̃̀ngui?
Bɔ́yãi ń tò miɔ bɛ oosisia
wɛ́tɛ̃a pɔ́ ma ibɛɛ lɛ́ mɔmɛɛ yɑ̃́ii?
11 Ma ĩadamadeɔ ì ma sɔ̃́sɔ̃,
ma wá ìɔ wí,
aaìɔ omɛɛ gɔɔpii:
N Lua ku máɛ la?
12 Bɔ́yãi ma sɔ̃ ɔ̃̀ɔkpài?
Bɔ́yãi ma nɔ̀sɛ yài?
Sema màɔ wɛdɔ Luazi,
asa má ɛa màɔ aà táasilɛ,
ma Suabana, ma Lua.

43 Ma yãnakpaa Lua,
zɛmanɔ bui gbɛ̃kɛsaide yɑ̃́ musu,
ma bɔ gbɛ̃vãi koleapiɔ ɔzĩ.
2 Lua, ḿmɛ ń ma ulɛkĩi ũ,
bɔ́yãi n gimazii?
Bɔ́yãi ń tò miɔ bɛ oosisia
wɛ́tɛ̃a pɔ́ ma ibɛɛ lɛ́ mɔmɛɛ yɑ̃́ii?
3 Ǹ n gupua ń n sĩanao zĩa,
i dɔaamɛɛ e n gbɛ̀sĩsĩ musu,
i gɛmanɔ e n kúkĩi we.
4 Mí gé n gbagbakĩi Lua,
ma pɔ i kɛma na, Lua ma pɔna,
mí n tɔbɔ ń mɔɔnao, Lua ma Lua.
5 Bɔ́yãi ma sɔ̃ ɔ̃̀ɔkpài?
Bɔ́yãi ma nɔ̀sɛ yài?
Máɔ wɛdɔ Luazi,
asa má ɛa màɔ aà táasilɛ,
ma Suabana, ma Lua.

Isailiɔ wɛ̃nakɛa

1 *Kole buiɔ lɛ.*

44 2 Lua, yɑ̃́ pɔ́ ń kɛ̀ wá deziɔ gɔɔ,
aa ɔ̀wɛ̃ɛ wá swɑ̃́ mà.
3 N ɔpɛ̀ buipãlɛɔwa n ĩadàmá,
n wá deziɔ kàlɛ ń gbɛu aa ɔtàu.
4 An fɛ̃nda mɛ́ ń ká bùsupiwao,

§§**41:10** Mat 26.23, Maa 14.18, Luk 22.21, Zãa 13.18

an gȁsa gbãa ɔ̃ aa zĩblèòo.
N zĩa gȁsa gbãa mɛ́ kɛ̀,
n kuańnɔ gupùnɛ́, kɛ́ ń yeńzi yȁi.
5 Ḿmɛ ń ma kía ũ ma Lua,
ni to Yakɔbu buiɔ zĩble.
6 Ń n báaao wi ɔpɛ wá ibɛɛɔwa,
ń n tɔ́o wi ɔ̃zɔ̃ wá wɛ̀lɛpiɔwa.
7 I kɛ ma sá málɛ a náaikɛo,
i kɛ ma fɛ̃nda mɛ́ ì ma bɔo.
8 Asa ḿmɛ ni wá sí wá ibɛɛɔwa,
ni wida wá zangudeɔwa.
9 Lua, wiɔ n táasilɛ gɔɔpii,
wiɔ n tɔbɔ láasai.
10 Ń beeo n ɔpɛ̀wá ń tò wí wá kȕ,
nili bɔ ń wá zĩgɔ̃ɔ lɔo.
11 Ń tò wa pɔ̀ɔbɔzãkɛ̀ wá ibɛɛɔnɛ,
ń tò wá zangudepiɔ wá pɔ́ɔ nàaa.
12 N ń gbá zɛ́ aa wá dɛdɛ lán sãɔwa,
n wá fãaa buipãleɔ guu.
13 N n gbɛ̃́ɔ yìa àa'aa,
ni ài'e ń yíaa yȁ musuo.
14 Ń tò wá saɛdeɔ wá sɔ̃sɔ̃,
gbɛ̃́ pɔ́ liaawáziɔ wá láanikɛ̀.
15 Ń tò wa gɔ̃ yãa ũ buipãleɔnɛ,
gbɛ̃́ɔ ìɔ midɛwɛ̃ɛ.
16 Miɔ kú ń wío gɔɔpiiɛ,
ma gɛɛ gɔ̃̏ kpa ma wɛ́i,
17 ma láanikɛnaɔ ń ma sɔ̃̏sɔ̃naɔ yȁi
ń ma ibɛɛ pɔ́ aa ye tɔsiaɔ yȁo.
18 Bee wá lé píi,
baa kɛ́ n yȁ i sȁwáguo,
mɛ́ wi ń bàakuawanɔ yȁ gbooo.
19 Wá nɔ̀sɛ i liaamao,
wi kɛ̃ n zɛ́wao.
20 N wá wiwi n wá ká gu gbɛ̃gbondeu,
n gusia zɔ̃ɔ kȕaawá.
21 Tó wá Lua tɔ́ sȁwágu,
ge tó wa wɛdɔ̀ dii zȉlozi yãaɛ,
22 Lua a gí eie?
Asa ɔ̃mɛ wá nɔ̀sɛ yȁ dɔ̃ píi.
23 N yȁi wá kú ga lɛ́zĩ gɔɔpii,
wì wá dilɛ lán sã pɔ́ wa ń kòlokpaɔwa.*
24 Vu, Dii! Àkɛa ńlɛ i'oi?
Fɛlɛ! Ńsu wá vũaa gɔɔpiio.
25 Àkɛa n mikpɛlìwɛ̃ɛi?
Wá wɛ̃nakɛa ń wá wɛtãao sȁngu yȁ?
26 Wa gɔ̃ ye bùsutiu,
wa gɔ̃ wúlɛa tɔɔlɛ.
27 Fɛlɛ dɔwálɛ!
Mɔ ǹ wá misi n gbɛ̃kɛ yȁi.

Kía nɔsɛlɛ

1 *Gbɛ̃́ yenzide lɛ pɔ́ Kole buiɔ dà.*

45 2 Yãna lɛ́ pipi ma sɔ̃ guu,
ɔ̃ málɛ lɛɛ bee da ń kío.
Ma lɛ́ na lán ladɔ̃n maa lákɛ̃bɔwa.
3 N kɛfɛnkɛ dɛ gbɛ̃́piia,
n lɛgbɛ'i ìɔ na,
báaa pɔ́ Lua dàngu láaa vĩo.
4 Zĩgɔ̃ pãsĩ, ǹ ń fɛ̃nda sɛ ǹ loo
n kíakɛgawi seela ũ.
5 Di sɔ̃́ kpɛ gɛ zĩble n gawi guu
sĩana ń yȁzɛdeo yȁi.
Yȁ pɔ́ ì dimá kɛ ń n ɔplaa gbãao.
6 Kí, n kaɔ lɛ́ sɔ̃́nɛ,
a gɛ̃ n ibɛɛɔ sɔ̃ kȕ,
buiɔ kwɛ n gbázĩ.
7 Lua, ńyɔ̃ɔ zɔ̃lɛa báawa gɔɔpiiɛ,
niɔ n kíakɛ lípana kũa yȁzɛde ũ.
8 Ń ye yȁzɛdei, ń za vãigu.
A yȁi tò Lua, n Lua, n kpa kpalau,
à pɔna pìsima dɛ n gbɛ̃́ɔla.†
9 Lí'ɔ gĩnana pìsi ń pɔkasaɔwa,
mɔɔna'ɔ a n pɔ kɛ na
n kpɛ́ pɔ́ wa kɛ̀kɛ ń wesa swaao guu.
10 Kí nɛnɔɛɔ ku n nɔ yenzideɔ guu,
n nɔ dafu kú n ɔplaai,
a Ofii bùsu vua zãblebɔɔ daa.
11 Nɛnɔɛna, swȁkpa ǹ ma!
N mae bɛ ń n gbɛ̃́ɔ yȁ su dɔaanɛo.
12 N kɛfɛnkɛ lɛ́ kí mɛ lua,
misiilɛ̀ɛ, asa n diin aà ũ.
13 Tiideɔ mɔ gbadanɛ,
ɔdeɔ n aɛ wɛɛlɛ.
14 Kí nɛnɔɛpi zɔ̃lɛ kpɛa ń gawio,

*44:23 Lom 8.36
†45:8 Ɛbɛ 1.8-9

wà vua ba kɛ̃̀ aà pɔkasaɔwa.
15 Wàlɛ mɔaànɔ kípiɛ
ń aà pɔkasa wɛ̃̀sãdeɔ daa.
Nɛ́ wɛ̃́ndiapi mɔtɛnziɔ tɛaàzi,
aalɛ mɔaànɔ aà kĩ́i.
16 Wàlɛ gɛ̃́nnɔ kibɛ,
wàlɛ pɔnakɛ ń gulakɛao.
17 N nɛgɔ̃ɛɔ gɔ̃ n maeɔ gɛ̃ɛ ũ,
ńyɔ̃ ń dilɛdilɛ kíaɔ ũ dṹnia guu píi.
18 Má tó n tɔ́ àɔ dɔ gbɛ̃́ɔgu láasai,
bui píi iɔ n sáaukpa gɔɔpii.

Lua kúwanɔ

1 *Kole buiɔ lɛ.*

46 2 Lua mɛ́ wá ulɛkĩi ń wá gbãao ũ,
iɔ dɔwálɛ gɔɔpii wá yooyeau.
3 A yã́i tò sɔ̃ lí kɛ̃́wáguo,
baa tó dṹnia yà,
mɛ́ gbɛ̀sĩsĩɔ kwɛ̀ ísiau,
4 baa tó ípi sùka a fùlabɔ̀,
mɛ́ gbɛ̀sĩsĩɔ dèe ń kɔ̃fĩo.
5 Swa ku a í ì mɔ́ ń pɔnao Lua wɛ̃́lɛu,
Musude kúkĩi pɔ́ a kua adoapi.
6 Lua ku wɛ̃́lɛpiu, a gɔ̃ bɛzia ũo,
Lua a dɔaàlɛ gudɔlɛia.
7 Bui píi lɛ́ wiilɛ,
kpalaɔ lɛ́ bãdɛ.
Lua pũ̀na ɔ̃ dṹnia yɔ̀.
8 Dii Zĩgɔ̃de kúwanɔ,
Yakɔbu buiɔ Lua mɛ́ wá ulɛkĩi ũ.
9 À mɔ Dii yãkɛaɔ gwa,
lá à yãyìa dṹniawa.
10 Ɔ̃mɛ ì zĩ midɛ e dṹnia lɛ́u,
ì sáɔ ɛ́'ɛ ì sɔ̃naɔ suumpa,
ì tɛsɔ̃ sɛ̀ngbaoɔwa.
11 À zɛ tɛɛɛ, íɔ dɔ̃ mámɛmaa Lua.
Bui píi a ma kã́fĩ,
wa ma tɔbɔ dṹnia guu píi.
12 Dii Zĩgɔ̃de kúwanɔ,
Yakɔbu buiɔ Lua mɛ́ wá ulɛkĩi ũ.

Lua mɛ́ dṹnia gbɛ̃́pii kía ũ

1 *Kole buiɔ lɛ.*

47 2 Bui píi, à ɔtaalɛ,
à kúkuakɛ Luaɛ ń gulao.
3 Asa Dii Musude kà wàɔ aà vĩa vĩ,
dṹnia gbɛ̃́pii Kía zɔ̃ɔn aà ũ.
4 A tò wa zĩblè buiɔwa,
a tò wa ɔ̃zɔ̃̀ gbɛ̃́piɔwa.
5 À kpaalɛsɛ̀wɛ̃ɛ,
wápiɔ aà yenzide Yakɔbu buiɔ ĩ́andãbɔ ũ.
6 Lua fɛ̀lɛ, wàlɛ gulakɛ,
Dii zɛa, wàlɛ kã̀aepɛ.
7 À lɛsi Luaɛ, à lɛsiɛ̀,
à lɛsi wá Kíaɛ, à lɛsiɛ̀.
8 Asa dṹnia píi Kían aà ũ.
À lɛsiɛ̀ ń dɔ̃ao.
9 Lua lɛ́ kible bui píiwa,
a zɔ̃lɛa a báa pɔ́ a kua adoawa.
10 Bui píi kpalablenaɔ lɛ́ kãaa
ń gbɛ̃́ pɔ́ dɛ Ablahaũ Lua gbɛ̃́ɔ ũɔ,
asa dṹnia kíaɔá Lua pɔ́ɛ.
A dɛ́nla píi.

Siɔnaá Lua wɛ̃́lɛɛ

1 *Kole buiɔ lɛ.*

48 2 Dii zɔ̃ɔ,
à kà wà aà táasilɛ maamaa
wá Lua wɛ̃́lɛ guu,
aà gbɛ̀sĩsĩ pɔ́ a kua adoa musu.
3 Siɔna gbɛ kálɛa maa,
a dɛ dṹnia gbɛ̃́piiɛ pɔna ũ.
Kía zɔ̃ɔ wɛ̃́lɛpi‡ ku Siɔna gugbãntoo oi.
4 Lua ku a gudɔ̃akĩiɔ guu,
a tò wa a dɔ̃ aafia'ekĩi ũ.
5 Kɛ́ kíaɔ lɛdoũkɛ̀,
kɛ́ aa mɔ̀ lɛ́lɛiwà sãnu,
6 kɛ́ aa è màa, ɔ̃ à dìmá,
iwãa kà ń pɔa ɔ̃ aa tilɛ̀.
7 Aa gɔ̃̀ ń lualuao
lán nɔɛ nɔwãwãkɛnawa.

---

‡**48:3** Mat 5.35

8 N ń wiwi
lá gukpɛ ḯana ì laatanaɔ gó'ilɛnaɔ
wíwiwa.
9 Yấ pɔ́ wá mà ɔ̃ wa wɛsìɛ
Dii Zĩgɔ̃de wá Lua wɛ̃́lɛ guu.
Lua wɛ̃́lɛpi kàlɛ àɔ ku gɔɔpiiɛ.
10 Lua, wá kú n kpéu,
wálɛ làasookɛ n gbɛ̃kɛwa.
11 Lua, lá n tɔ́ fầaa e dṹnia léu,
màa n táasilɛa fầaa lɔ.
Ni yấgɔ̃gɔ̃ n gbɛ̃́ɔnɛ a zɛ́wa.
12 Siɔna gbɛ̀sĩsĩdeɔ lɛ́ pɔnakɛ,
Yuda bùsu wɛ̃́lɛdeɔ pɔ kèna
yấkpalɛ pɔ́ ń kɛ̀ɔ yấi.
13 À dɔdɔkɔ̃wa à lia Siɔnai,
í a bḯi musu gudɔ̃akĩi dasiɔ nao.
14 À a bḯiɔ tàasika ń a zɛgikĩiɔ,
kɛ́ à e dau à siu ziadeɔnɛ.
15 Asa Lua dee dɛ wá Lua ũ gɔɔpii,
ì dɔaawɛ̃ɛ e wà gɛ gɛò gɛ́kĩiɛ.

Àizɛɛ náaikɛaá mìsaiyãɛ

1 *Kole buiɔ lɛ.*

49 2 Bui píi, à yấɛ bee ma,
dṹnia gbɛ̃́pii, à swấkpa,
3 kíaɔ ń táaaɔ,
ɔdeɔ ń taasideɔ píi.
4 Ɔ̃nɔyã kú ma léu,
dɔ̃a ku ma sɔ̃u.
5 Má swãdɔ yáasi yấi,
mí polo mɔɔnlɛa guu.
6 Má vĩakɛ yãpãsĩgɔɔo,
baa tó ma wɛ̀lɛɔ liaamazi.
7 Aa ń àizɛɛ náai vĩ,
aaì ń ɔda ḯanadã.
8 Gbɛ̃e a fɔ̃ gí ń a dee wɛ̃nioo,
a e pɔe kpa Luawa à aà wɛ̃ni boòo.
9 Asa gbɛ̃́ wɛ̃ni boa zĩ'ũ,
àizɛɛ a fɔ̃ bo bauo.
10 A fɔ̃ to aàɔ ku gɔɔpiio,
a fɔ̃ giɛ̀ aà wɛsi bɛdalɛo.
11 Asa wa dɔ̃ baa ɔ̃nɔnaɔ ì ga,
mìsaideɔ ń sɔũɔ ì midɛ màa píi,
aaì ń àizɛɛ tó gbɛ̃pãleɔnɛ.
12 Baa kɛ́ wà ńzĩa tɔ́ kpà bùsuɔnɛ yãa,
an mia aɔ dɛ ń bɛ ũɛ gɔɔpii,
an kúkĩi ũ e ń buiwa.
13 Gbɛ̃nazĩna ń a bɛɛɛkɛo
ìliɔ ku gɔɔpiio,
a ta lán nɔ̀bɔɔwaɛ.
14 Mìsaideɔ láaan we,
màaɛ lɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ tɛ́ ń iaiɔ.
15 Aa si bɛdau lán sãɔwa,
ga mɛ́ aɔ dɛ ń dầdãna ũ,
mɛ́ gbɛ̃maaɔ kiblemá zia.
An mɛɔ yaikɛ miau,
aaɔ kpɛ́ vĩ lɔo.
16 Ãma Lua a ma wɛ̃ni si bɛdawa,
i gbãakpamazi.
17 Tó gbɛ̃́ lɛ́ gɔ̃ ɔde ũ,
mɛ́ aà bɛ tɔ́ lɛ́ nakṹ,
ńsu to à kɛnɛ yãe ũo,
18 asa a a kee e sɛ taò a gagɔɔo,
aà àizɛɛɔ e pɛ́lɛaàzio.
19 Baa tó à azĩa dɔ̃̀ ɛ̀fãaide ũ a wɛ̃nigɔɔ,
mɛ́ wà aà sáaukpà aà namablea yấi,
20 a ta a deziɔ kḯi,
a wɛsi gupualɛ bau lɔo.
21 Gbɛ̃nazĩna ń a bɛɛɛkɛo,
tó aà wɛ́ i kɛ̃o,
a ta lán nɔ̀bɔɔwaɛ.

Lousisia sĩana

Asafa lɛ.

50 Dii Lua Gbãapiide lɛ́ yã'o,
àlɛ lɛzu dṹnia gbɛ̃́ɔzi
za ĩatɛ̃bilɛkĩi e a gɛ̃kpɛukĩi.
2 Lua gawi bìlɛ Siɔna,
wɛ̃́lɛ pɔ́ a kɛfɛnkɛ bɔlɛi.
3 Wá Luapi lɛ́ mɔ́, aɔ ku kílikilio.
Tɛ́ pɔ́ ì kṹmá kú aà aɛ,
zàa pãsĩ liaaaàzi.
4 Àlɛ lɛzu musudeɔ ń zḯlɛdeɔzi,
kɛ́ à e yấkpalɛkɛ ń a gbɛ̃́ɔ.
5 À mɛ̀: À ma yãmanaɔ kãaamɛɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ ma bàa kúńnɔ sa'oaa yấiɔ.
6 Lua mɛ́ yấkpalɛkɛna ũ,
musudeɔ ì aà yãkɛa a zɛ́wa kpàwakɛ.
7 À ma ma gbɛ̃́ɔ, má yãvĩ mà oɛ́,
Isailiɔ, má bɔbɔ́ánɔ,

mámɛmaa Lua á Lua.
8 Málɛ zɔadɔwá á sa'oa yấio,
asa i sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ oa kɔ̃sɔ̃kɔ̃sɔ̃.
9 Má zuswana pɔ́ kú á kpàsau ni vĩo,
ge ble pɔ́ kú á kaau,
10 asa sɛ̃̀anɔbɔɔá ma pɔ́ɔnɛ
ń pɔtuo wai pɔ́ kú sĩ̀sĩ píi musuɔ.
11 Má gbɛ̀ musu bãɔ dɔ̃ píi,
mɛ́ sɛ̃sao pɔkelenaɔ ku ma pɔ́ ũɛ.
12 Tó nɔa lɛ́ ma dɛ, má oɛ́o,
asa mámɛ má dṹnia vĩ ń a pɔ́ɔ píi.
13 Mi zuswana nɔ̀ɔ so yã̀?
Mi blesana au mi yã̀?
14 À sa'oa ma sáaukpaa ũ,
à lɛ́ pɔ́ á kɛ̀ ma Musudewa fĩabo.
15 À lɛzumazi taasikɛgɔɔ,
mí á bɔu, í ma kpɛla.
16 Ɔ̃ Lua ò vãikɛnaɔnɛ:
Àkɛa álɛ ma yãdilɛaɔ dɔdɔi,
mɛ́ ma bàakuańnɔ yấ dɔ á lɛ́ui?
17 Á ye ma yãdanɛio,
a ma yấɔ kpà kpɛ.
18 Tó a kpấi è, i aà kɛ á gbɛ̃́ ũɛ,
mɛ́ á bàa ìɔ kú ń gbãsĩkɛnaɔ.
19 Á lɛgbɛ'i vãi,
mɛ́ i lɛnakasanɛ́.
20 I zɔ̃lɛ ń á gbɛ̃do tɔ́o,
mɛ́ i á da nɛ́ bɛ̃̀ɛbo.
21 A yấ beeɔ kɛ̀ ɔ̃ má nílɛ.
Álɛ e má dɛáwaɛ,
ãma má zɔadɔwá, mí bɔbɔánɔ.
22 Á gbɛ̃́ pɔ́ ma yấ sã̀águɔ
à yấpi ma.
Tó màan sɔ̃o, má á taitai,
gbɛ̃e a e á siao.
23 Gbɛ̃́ pɔ́ sa'òa ma sáaukpaa ũ
ade ma kpɛlàɛ,
àlɛ ma gba zɛ́ mà ɔlɔɛ
lá mi gbɛ̃́ɔ suabaɛ.

Sùuugbɛaa Luawa

1–2 *Lɛ pɔ́ Davidi dà gɔɔ pɔ́ ãnabi Natã gɛ̀ aà kĩ́i aà gbãsĩkɛa ń Basɛbao gbɛa.*¶

51 3 Lua, wɛ̃nadɔ̃mɛɛ n gbɛ̃kɛ guu,
ma tàaeɔ midɛ n maa zɔ̃ɔ yấi.
4 Ma gbãsĩ woloa mà gɔ̃ wásawasa,
ma duuna kɛ̃a míɔmiɔ.
5 Má a tàaeɔ dɔ̃ sa,
ma duuna lí sãmaguo.
6 Ḿmɛ ma duunakɛ̀nɛ,
ma yấ pɔ́ ń yeio kɛ̀.
Tó n fɛlɛa ń yấo, n yấ aɔ naɛ,
tó n yãdàmala, n yấ aɔ zɛvĩ.§
7 Za ma da nɔ̀sɛu má vãi,
má duuna vĩ za ma igɔɔɛ.
8 Nɔ̀sɛmaa mɛ́ ì kangu,
ɔ̃nɔ damɛɛ ma sɔ̃ guu.
9 Ma zu'o ń saoo mà zɛ̃ wásawasa,
ma nɔ̀sɛ pípi mà gɔ̃ púnvlãvlã.
10 To mà pɔnakɛ ń yaalɔo,
to ma wá pɔ́ ń bùsa wee.
11 Ńsu ma duuna yãdao,
ma yãvãiɔ bɔ dilɛ píi.
12 Lua, nɔ̀sɛpua damɛɛ,
ɛa to ma sɔ̃ àɔ dilɛa.
13 Ńsu ma vũaao,
ńsu ǹ n Nisĩna siao.
14 Ɛa to ma pɔ kɛ na
kɛ́ n ma suabà yấi.
To pɔeã maa dɔaamɛɛ,
15 mí n yấ dada vãikɛnaɔnɛ,
duunkɛnapiɔ i ɛa zɛnnɔ.
16 Lua, ma bɔ gbɛ̃dɛa yấu,
mí lɛsi n yãkɛa a zɛ́wa musu,
Lua ma Suabana.
17 Dii, ma gba lɛ́,
mí n táasilɛ.
18 Sa'oa lí kɛnɛ nao,
tó bee no, dɔ̃ má ò.
Sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ lí kánguo.
19 Sa pɔ́ málɛ oma mɛ́ nɔ̀sɛniɛ ũ,

¶**51:1-2** 2Sam 12.1-15
§**51:6** Lom 3.4

nili saka nɔ̀sɛniɛ sùuudeguo.
20 Lua, ɛ̀fãaikɛ Siɔnaɛ n pɔeã maa guu.
Yelusalɛũ bĩ́i gba gbãa.
21 A gbɛa sa'oa a zɛ́wa a kangu
ń sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũo,
wi sa'o ń swanaɔ n gbagbakĩiwa.

Ɔde ĩ́andãa

1–2 Lɛ pɔ́ Davidi dà gɔɔ pɔ́ à gè Aimɛlɛki bɛ, ɔ̃ Ɛdɔũ gbɛ̃́ Doegu gɛ ò Sauluɛ.[**]

52 3 Nɛgɔ̃na, Lua gbɛ̃kɛ ku gɔɔpiiɛ,
àkɛa ńlɛ ĩ́anadã ń yãvãioi?
4 Niɔ lɛkɔɔlɛka gbɛ̃́ɔzi gɔɔpii,
n lɛ́ na lán gẽ mibobɔwa,
ni gbɛ̃́ɔ gbázĩna zɔ̃ò.
5 Ń ye vãii dɛ maala,
ɛɛtoa ì kɛnɛ na dɛ sĩanaa.
6 Ń ye gbɛ̃kaalɛa yã́i,
mɔafili mɛ́ dɔ n lɛ́u.
7 Lua a n kɔ'ɛ e gɔɔpiiɛ,
a n kũ bɔnnɔ n kpɛ́u,
a n wo, i n kẽ gbɛ̃́ bɛ̃́ɛɔwa.
8 Tó gbɛ̃maaɔ è, vĩa a ń kṹ,
aai n láanikɛ aa mɛ:
9 Gbɛ̃́ pɔ́ i Lua si a mìsina ũo gwa!
À a àizɛɛ zɔ̃ɔ náaikè,
à gɔ̃̀ gbãade ũ gbɛ̃kaalɛa yã́ musu.
10 Mapi sɔ̃ má dɛ lán kù lásiade pɔ́ kú Lua uawa,
má zɛ ń Lua gbɛ̃kɛo gɔɔpiiɛ.
11 Máɔ n sáaukpa gɔɔpii yã́ pɔ́ ń kè yã́i,
má n tɔbɔ n yãmanaɔ wáa kɛ́ ń maa yã́i.

Mìsaide yã'oa

(Soũ 14)

1 Davidi lɛ.

53 2 Mìsaideɔ ì o ń sɔ̃ guu Lua kuo,
aa ɔ̃̀ɔkpà, an yãkɛa vãi,
yãmaakɛna kú ń guuo.
3 Za musu Lua ì wɛ́tɛ gbɛ̃nazĩnaɔzi,
ì gwa tó gbɛ̃e ɔ̃nɔ kà a kĩ́i wɛɛlɛa.
4 Aa sɛ̃̀sã píi aa gɔ̃̀ dɔ̀ɔsai míɔmiɔ,
yãmaakɛna kú ń guuo, baa do.[††]
5 Vãikɛnaɔ wɛ́ lí gu'eo lé?
Aaì ma gbɛ̃́ɔ mɔ́mɔ lán úwa,
aali lɛzu Luazio.
6 Vĩa ń kṹ maamaa,
vĩa pɔ́ɔ ku we sɔ̃o.
Lua tò gbɛ̃́ pɔ́ lɛ̀lɛwáɔ gɔ̃̀ kálɛa gɛɔ ũ,
a widàmá kɛ́ Lua gìńzi yã́i.
7 Lua, bɔ Siɔna mɔ ǹ Isailiɔ suaba!
Tó Lua sù ń a gbɛ̃́ɔ ń pá ziu,
Yakɔbu buiɔ pɔnakɛ,
Isailiɔ yáalɔ.

Gbɛ̃́ pɔ́ wàlɛ ĩadawà wabikɛa

1–2 Lɛ pɔ́ Davidi dà gɔɔ pɔ́ Zifideɔ gɛ ò Sauluɛ aa mè Davidi ulɛa ń bùsuu.[‡‡]

54 3 Lua, ma suaba n tɔ́ yã́i,
yã́simanɔ ń n gbãao.
4 Lua, ma wabikɛama ma,
swã́kpa ma yã'oai.
5 Asa buipãlɛɔ fɛ̀lɛmanɔɛ,
gbɛ̃́ pãsĩpiɔ lɛ́ ma wɛ,
aali Lua yãdao.
6 Lua mɛ́ ma dɔnlɛde ũ,
Dii mɛ́ ma wɛ̃nikũna ũ.
7 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ma wɛɔ vãi sɔaamá,
ǹ ń bãdɛ n náai yã́i.
8 Má sa'oma ń ma pɔeãoɛ,
má n tɔbɔ Dii, asa ń maa.
9 À ma bɔ ma yooyea píi guu,
a tò ma tidɔ̀ ma ibɛɛɔla.

Wabikɛa Luawa kua ĩadama guu

1 Davidi lɛ. Wì sí ń kúuɔɛ.

55 2 Lua, ma wabikɛama ma,
ńsu láka ma yã́ao.
3 Swã́sɛ ma yã́i, ní wea,
ma làasoo lìaa ma gɔ̃ bíli guu,

[**] **52:1-2** 1Sam 22.9-10
[††] **53:4** Lom 3.10-12
[‡‡] **54:1-2** 1Sam 23.19, 26.1

4 ma ibɛɛɔ yã'oa ń gbɛ̃vãiɔ wɛbiiaao yẫi.
Asa aalɛ taasi daaɛ,
aa ma kũa ń kpɛ̃nɛo.
5 Sɔ̃ kɛ̃̀magu,
ga tòlobi zùmagu.
6 Vĩa ma kũ ń lualuaao,
iwãa pãsĩ kà ma pɔa.
7 Tó má gɛ̃̀sĩa vĩ lán felenawa,
má vua gɛ́ kẫmaboiɛ.
8 Má bàalɛ gɛ́ zɛ̃̀zãɛ,
mí gɛ zɔ̃lɛ guwaiwaiu.
9 Má wã gɛ ulɛkĩi wɛɛlɛ,
kɛ́ zàa'ĩan gbãa su ma leo yẫi.
10 Ǹ ń fu Dii, ǹ ń yẫ yãalɛnɛ́,
asa má è zɔa ń sòleo kú wá wɛ̃́lɛuɛ.
11 Aaì kpálɛkɛ bĩ́i musu fãanɛ ń gwãasĩnao,
yãvãi ń yẫ gbãao di wɛ̃́lɛpiuɛ.
12 Gbɛ̃dɛdɛa yẫ mɛ́ wɛ̃́lɛpi pà,
gbãamɔanɛ́ ń mɔafilio lí kɛ̃́lɛ a gãaɛo.
13 Tó ibɛɛ mɛ́ lɛ́ ma wɛ yãa, a sɛ̃̀ɔ,
tó ma wɛ̀lɛ mɛ́ fɛ̀lɛmanɔ, má ulɛ̀ɛ.
14 É'e mpi! N gbɛ̃́ pɔ́ wá sáa,
ma gbɛ̃do pɔ́ dɛ ma gbɛ̃na ũɛa?
15 Wi faaibo ń kɔ̃o yãa nana,
wiɔ tɛkɔ̃i dasi guu Lua uaa?
16 Ga a zãmakɛ ma ibɛɛɔnɛ,
aai si bɛdau ń gbãagɔɔ,
asa vãi zɔ̃lɛkĩi è ń guuɛ.
17 Mapi sɔ̃ mi lɛzu Luazi,
ɔ̃ Dii ì ma suaba.
18 Kɔɔ, fãanɛ ń oosio
miɔ a yã'ɔ̃maɔ bɔlɛ̀ɛ ń aauo,
ɔ̃ ì ma yãma.
19 Baa kɛ́ ma ibɛɛɔ dasi, aali ma leo,
Lua ì ma bɔ sòleu aafia.
20 Luapi ìɔ zɔ̃lɛa báawa gɔɔpiiɛ,
a ma yãma, i widamá.
Aali nɔ̀sɛlilɛo, aaliɔ aà vĩa vĩo.
21 Gbɛ̃́pi ɔ wãa ń a gbɛ̃́ɔ,
à bɔ̀ lɛdoũ pɔ́ aa kɛ̀ ń kɔ̃o kpɛ.
22 Ì na o ń wáa lán zɔ́wa,
ãma sòle làasoo mɛ́ kú aà sɔ̃u.
Ì lɛnakasanɛ́ páipai,
ãma yaalɔma ba da bɔ̀ɔuɛ.
23 Ɔzɔ̃ Diiɛ n yã'ɔ̃maɔi, iɔ n kũa,[¶¶]
ìli tó gbɛ̃maa fù bauo.
24 Gbɛ̃dɛna náaisaidepiɔ ń gɔɔ guo leo.
Lua, ńyɔ̃ to aa si bɛda gbẫou.
Mapi sɔ̃ máɔ n náai vĩ.

Zĩakpaa Luawa

1 Lɛ pɔ́ Davidi dà gɔɔ pɔ́
Filitɛ̃ɔ aà kũ̀ Gata.[§§]

56 2 Ma wɛ̃nagwa Lua, wàlɛ pɛa,
wìɔ zĩkamanɔ wàɔ ĩadaa gɔɔpiiɛ.
3 Ma kpàkpanapiɔ ìɔ pɛa gɔɔpiiɛ,
an wala yẫi aalɛ zĩkaimanɔ.
4 Tó vĩa lɛ́ ma kṹ, má n náai vĩ.
5 Má Lua táasilɛ yẫ pɔ́ a ò yẫi,
má Lua náai vĩ, má vĩakɛo.
Bɔ́ gbɛ̃nazĩna a fɔ̃ kɛmɛɛi?
6 Aaìɔ ma yẫ kpaanlabo gɔɔpiiɛ,
aaì vãi lɛkpaaĩmazi.
7 Aaì sòle da, aaì ulɛmɛɛ,
aaì ma kpákpa, aaìɔ ye ma dɛ.
8 Lua, ńsu to an gbɛ̃e bɔo,
gbɛ̃́piɔ nɛ ń pɔkũmao.
9 Ma bàalɛ̀ liaaliaaaɔ yãda,
ma wɛ́'ika n tùuna guu.
A ku n taala guuo lɛ́?
10 Tó ma lɛzù Luazi,
ma ibɛɛɔ kpɛkpa,
míɔ dɔ̃ kɛ́ à yãsìmanɔ.
11 Má Lua táasilɛ yẫ pɔ́ a ò yẫi,
ao, má Dii táasilɛ yẫpi oa yẫi.
12 Má Lua náai vĩ, má vĩakɛo.
Bɔ́ gbɛ̃nazĩna a fɔ̃ kɛmɛɛi?
13 Lua, má lɛ́ pɔ́ má kɛ̀maɔ fĩabo,
má sáaukpa sa'oma.
14 Asa n ma si gawa,
n ma gbá vĩ̀ lí miɔn pãsĩa,
kɛ́ màɔ bɛnnɔ gupua pɔ́ ì wɛ̃ni kpámáu.

¶¶**55:23** 1Piɛ 5.7
§§**56:1** 1Sam 21.13-15

Wiilɛa Lua Musudewa

[1] *Lɛ pɔ́ Davidi dà gɔɔ pɔ́ à bàalɛ̀ Saulɛ à ùlɛ gbɛ̀'ɛu.*[*]

57 [2] Wɛ̃nadɔ̃mɛɛ, Lua, wɛ̃nadɔ̃mɛɛ,
asa ḿmɛ mi nanzi.
Ma sɔlɔ n kúlukulunau
mi bɔ ga lɛ́zĩ.
[3] Málɛ wiilɛ Lua Musudewa,
Lua ì ma yɛ̃́ píi bɔɔlɛkɛmɛɛ.
[4] A to dɔnlɛ bɔ za musu à ma suaba,
a zɔadɔ gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ pɛaɔwa.
A a gbɛ̃kɛ ń a náaiyão kɛmɛɛ.
[5] Má kú nɔ̀ɔmusuɔ sɔ̀ɔu,
ma gɔ̃ wúlɛa wàiɔ guu.
Gbɛ̃́piɔ lɛ́na na lán fɛ̃ndawa,
an swaa dɛ lán sɔ̃naɔ ge kaɔwa.
[6] Lua, ǹ ńzĩa tɔbɔ e a zɔ̃ma,
to n gawi li dṹniaa píi.
[7] Aa baikpàmɛɛ ma táa'ozɛu
ɔ̃ ma gɔ̃ yeelɛa,
aa ɛyɔ̃̀ ma aɛ ɔ̃ aa zù ɛpiu.
[8] Ma sɔ̃ dilɛa Lua, ma sɔ̃ dilɛa,
má lɛsi mà n táasilɛ.
[9] Ma nisĩna, su!
Ma mɔɔna ń ma domao, vu!
Mí gbãakpa gudɔazi.
[10] Dii, má n sáaukpa buiɔ guu,
má n táasilɛ gbɛ̃́ɔnɛ.
[11] Asa n gbɛ̃kɛ zɔ̃ɔ zɔ̃̀ma,
mɛ́ n náai zɔ̃̀ luabɛpuanawa.
[12] Lua, ǹ nzĩa tɔbɔ e a zɔ̃ma,
to n gawi li dṹniaa píi.[†]

Gbɛ̃vãiɔ kaa Luawa

[1] *Davidi lɛ.*

58 [2] Gbãadeɔ, i yã'o a zɛ́waa?
I yɛ̃́kpalɛkɛ ń gbɛ̃́ɔ a zɛ́waa?
[3] I yɛ̃́ kolea wàaipa á sɔ̃ guu,
i gbãamɔ gbɛ̃́ɔnɛ á bùsuu.
[4] Gbɛ̃vãiɔ sɛ̃́sãa za ń igɔɔɛ,
ɛɛdeɔ ɔ̃̀ɔkpaa za ń da nɔ̀sɛuɛ.
[5] An lɛgbɛ'i dɛ lán mlɛ̃̀ sɛwɛwa,
aa dɛ lán kyɛ̃́ pɔ́ a swɛ̃́ kàkawa,
[6] asa ìli a kɔ̃̀ɔ'ona kulɛ'ɔ mao,
ìli a wɛliaanɛde gɔ̃i eo.
[7] Lua, ǹ ń swaa ɛ́'ɛnɛ́ ń lɛ́u,
Dii, nɔ̀ɔmusupiɔ kãnkãnaɔ wolo,
[8] aai gɛ̃zɛa lán í bàalɛawa.
Tó aa sagòlɛ, ǹ ń kaɔ ɛ́'ɛ.
[9] Aa giigaga zɛ́u lán kòlo lɛ́'iwa,
aaɔ dɛ lán nɛ́ pɔ́ wa ì gɛ̀, i ĩatɛ̃ eowa.
[10] E lɛ̀ yàa miɔn tɛ́ àɔ gɛ́ oo wãi,
gbɛ̃vãiɔ gɛ̃zɛa ń ĩ́anaoɛ.
[11] Tó gbɛ̃maaɔ è Lua tɔsìnɛ́ gbɛ̃vãipiɔwa,
mɛ́ aa ń gbá pìpi ń ń auo,
an pɔ a kɛ na.
[12] Gbɛ̃́ɔ i mɛ: Gbɛ̃maaɔ ài vĩ fá!
Lua ku, ì yɛ̃́kpalɛkɛ dṹniau.

Ma si ma ibɛɛɔwa

[1] *Lɛ pɔ́ Davidi dà gɔɔ pɔ́ Saulu gbɛ̃́ɔ zĩ̀ aa aà dɛ̃́dã aà bɛ aa aà dɛ.*[‡]

59 [2] Ma Lua, ma si ma ibɛɛɔwa,
ma bɔ gbɛ̃́ pɔ́ fɛ̀lɛmanɔɔ guu.
[3] Ma si vãikɛnaɔwa,
ma bɔ gbɛ̃dɛnaɔ ɔzĩ.
[4] Gwa, aalɛ ma kpakpaɛ,
gbɛ̃́ pãsĩɔ lɛ́ sòlekɛmanɔ.
Dii, mi tàae ge duunakɛnɛ́o,
[5] mi zãnɛ́ yãewao,
ɔ̃ aa kú ń naaamanɔ sɔuo.
Ma wɛgwa! Fɛlɛ mɔ dɔmalɛ!
[6] Mpi Dii Lua Zĩgɔ̃de, Isailiɔ Lua,
fɛlɛ ĩada bui píiwa.
Ńsu bɔnkpɛde vãipiɔ wɛ̃nagwao.
[7] Aaì ɛa su oosi lɔ, aaì wɛ̃́lɛ kɛɛlɛ,
aaì hɛ̃̀ɛkɛa lán gbɛ̃ɔwa.
[8] Gwa, an lɛ́'i lɛ́ tɔ̃́,
fɛ̃na kpá ń lɛ́u.
Aaì mɛ ńlɛ ń yãmao.

---

[*] **57:1** 1Sam 22.1, 24.3
[†] **57:12** Soũ 108.2-6
[‡] **59:1** 1Sam 19.11

9 Mpi sɔ̃ Dii, ni ń yáalɔ,
ni bui píi láanikɛ.
10 Lua ma gbãa, ma wɛ́ dɔnzi,
ḿmɛ ń ma aafia'ekĩi ũ.
11 Lua a dɔaamɛɛ a gbɛ̃kɛ guu,
a to mà tidɔ ma wɛ̀lɛpiɔla.
12 Dii wá sɛ̀ngbao, ńsu ǹ ń dɛdɛo,
kɛ́ an yã́ su sã ma gbɛ̃́ɔguo yã́i.
To aa olo'olobo,
ní ń kwɛ́ ń n gbãao.
13 Yã́ pɔ́ ì bɔ ń lɛ́uá duunaɛ.
To an tòe ń pui,
asa aaì lɛgbɛ̃ pãɛ aaì gbɛ̃́ ká.
14 Ǹ ń midɛ ń pɔkũmao,
ǹ ń bãdɛ, aasu wàɔ ku lɔo.
Gbɛ̃́ pɔ́ kú e tɔɔlɛ lɛ́waɔ i dɔ̃
Lua mɛ́ lɛ́ kible Yakɔbu buiɔwa.
15 Aaì ɛa su oosi, aaì wɛ̃́lɛ kɛɛlɛ,
aaì hɛ̃̀ɛkea lán gbɛ̃ɔwa.
16 Aaì liaaliaa wàɔ pɔblea wɛɛlɛ,
tó aai kão, aaì gbokɛɛ.
17 Mapi sɔ̃ má lɛsi n gbãa yã́ musu,
má gulakɛ kɔɔ n gbɛ̃kɛ yã́ musu,
asa ḿmɛ ń ma aafia'ekĩi ũ,
ḿmɛ ń ma ulɛkĩi ũ taasikɛgɔɔzĩ.
18 Lua ma gbãa, má n táasilɛ,
asa ḿmɛ ń ma aafia'ekĩi ũ,
ni gbɛ̃kɛkɛmɛɛ.

Wá zĩble ń Lua gbãao

1–2 Lɛ pɔ́ Davidi dà gɔɔ pɔ́ à zĩkà ń Sili pɔ́ kú Mɛsɔpɔtami bùsuu ń Zoba bùsuuɔ, ɔ̃ Yoabu sù à Ɛdɔũɔ dɛ̀dɛ Guzulɛ Wisideu gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kuɛpla (12.000).¶

60 3 Lua, n pɔ pàwázi,
n ɔpɛ̀wá n wá vũaa,
ɛa ɔkawázi sa.
4 Ń tò wá bùsu lùa e à pàa,
ɛa ǹ a gbɛ tata, asa à gɔ̃̀ looaɛ.
5 Ń tò n gbɛ̃́ɔ yã́ zĩ'ũ è,
n í gbãa kàkawɛ̃ɛ ɔ̃ wa pãpãzɛa.
6 N dàlapoo dà n vĩakɛnaɔnɛ
kɛ́ aa e bɔ gbɛ̃́ɔ ka lɛ́zĩ.
7 Wewá, wá suaba ń n gɛ̃̀sa gbãao,
kɛ́ wápiɔ n gbɛ̃́ yenzideɔ wá e bɔ.
8 Lua yã'ɔ̀ za a kúkĩi à mɛ̀:
Má Sikɛũ kpaalɛ ń tidɔańlao,
mí Suko guzulɛ kpámá.
9 Galada bùsuá ma pɔ́ɛ,
Manase buiɔ bùsuá ma pɔ́ɛ,
Ɛflaiũ buiɔ bùsuá ma mɔ̀ fùaɛ,
Yuda bùsuá ma lípanaɛ.
10 Mɔabuɔ bùsuá ma zion zu'obɔɛ,
mi a kyale kálɛ Ɛdɔũɔ bùsuwa,
mi kúkua dɔ Filitɛ̃ɔ bùsuwa.
11 Démɛ a gɛ̃manɔ wɛ̃́lɛ bĩ́ideui?
Démɛ a dɔaamɛɛ e Ɛdɔũɔ bùsuui?
12 Lua, mɛ́ i kɛ n gbɛ̃́ pɔ́ n wá vũaa
nili bɔ ń wá zĩgɔ̃ɔ lɔo bàasio.
13 Ɔdawá wá ibɛɛɔ yã́ musu,
asa gbɛ̃nazĩna gbɛ̃suabaaá pãɛ.
14 Wá zĩble ń Lua gbãao,
ɔ̃mɛ a ɔ̃zɔ̃ wá ibɛɛɔwa.§

Kía wabikɛa Luawa

1 Davidi lɛ.

61 2 Lua, swã́sɛ ma wiilɛai,
laaidɔ ma wabikɛawa.
3 Kua za tɔɔlɛ lɛ́wa ma lɛzùnzi.
Ma sɔ̃ lɛ́ wo ɔ̃ ma n sisi.
Gɛmanɔ gbɛsi pɔ́ a lɛsĩ dɛmala kĩ́i.
4 Asa ḿmɛ ń ma aafia'ekĩi ũ,
ma kalanga gbãa ũ ma ibɛɛɔ aɛ.
5 Má ye màɔ ku n ua gɔɔpiiɛ,
míɔ sɔlɔa n kúlukulunau.
6 Lua, asa n ma lɛgbɛ̃anɛ mà,
ɔ̃ n gba pɔ́ ni da n vĩakɛnaɔnɛ dàmɛɛ.
7 Kía wɛ̃ni dɔɛ̀ ń mɔgalao,
to aà ka a gɔɔwa.
8 Aàɔ kpalable n dɔ̃a guu gɔɔpii,
ǹ aà dɔ̃́a n gbɛ̃kɛ ń n náaio yã́i,
9 míɔ n táasilɛ lá gu lɛ́ dɔ,
míɔ lɛ́ pɔ́ má kɛ̀ma fĩabo gɔɔpii.

¶**60:1-2** 2Sam 8.13
§**60:14** Soũ 108.7-14

Lua mɛ́ ulɛkĩi ũ

1 *Davidi lɛ.*

62 2 Lua ado mɛ́ tò ma sɔ̃ dilɛa,
ɔ̃mɛ ì ma suaba.
3 Ɔ̃mɛ ma gbɛsi ũ, ma Suabana ũ.
Mi gbãa'ewà, má fu bauo.
4 Gɛ̃n ũma áɔ ãna'ãna gbɛ̃́wai?
Á aà nɛ lán gĩ̀ yɛɛlɛa ge kaa ziwa yɛ̃̀?
5 Aà goa a tía lɛ́ ɔ̃ álɛ kpaaĩ,
ɛɛtoa mɛ́ ì kɛɛ́ na.
I samaa'o gbɛ̃́ɛ ń lɛ́oɛ,
ɔ̃ i ń ká á sɔ̃ guu.
6 Lua ado mɛ́ tò ma sɔ̃ dilɛa,
asa aàpi ma wɛ́ dɔi.
7 Ɔ̃mɛ ma gbɛsi ũ, ma Suabana ũ.
Mi gbãa'ewà, má fu bauo,
8 Ma aafia ń ma bɛɛɛo ì bɔ aà kĩ́iɛ,
ɔ̃mɛ ma gbɛsi gbãa ũ,
ɔ̃mɛ ma ulɛkĩi ũ.
9 Gbɛ̃́ɔ, àɔ aà náai vĩ gɔɔpii,
à á sɔ̃ wɛ̃ɛ̀, ɔ̃mɛ wá ulɛkĩi ũ.
10 Gbɛ̃nazĩnaɔ dɛ lán lɛ́'ĩanawaɛ,
an kee náai vĩo.
Tó wà ń yɔ̃́ kiloowa,
ampii aaɔ dɛ fauunnɔɛ.
11 Ásu gbɛ̃ble'ɔ̃a náaikɛo,
ásu ĩ́anadã ń kpã́i pɔ́oo.
Tó á àizɛɛ lɛ́ kɔ̃́,
ásu to à á sɔ̃ bleo.
12 Yã́ mɛ̀ndo Lua ò,
yã́ mɛ̀n plaɛ beeɔ má mà:
Lua mɛ́ gbãa vĩ,
13 mɛ́ mpi Dii, ḿmɛ ń gbɛ̃kɛ vĩ,
ɔ̃ ni fĩaboò baadeɛ a yãkɛawa.[**]

Lua nidɛa

1 *Lɛ pɔ́ Davidi dà gɔɔ pɔ́ a ku Yuda gbáau.*[††]

63 2 Lua, ma Luan n ũ,
málɛ n aɛya,
ma nisĩna yenzi,
málɛ n nidɛ
lán guwaiwai pɔ́ lɛ́ í nidɛwa.
3 Ma n e n kúkĩi,
ma n gbãa ń n gawio gwà.
4 N gbɛ̃kɛ maamɛɛ dɛ wɛ̃nia,
a yã́i n táasilɛa aɔ dɔ ma lɛ́u.
5 Máɔ n sáaukpa e ma wɛ̃ni lɛ́u,
má ɔsɛ musu mà n sísi.
6 Má kã́ lá wì nɔ̀ɔ bɔ́ɔ gbɛ̃ wà kãwa,
n táasilɛa aɔ dɔ ma lɛ́u ń gulakɛao.
7 N yã́ ì dɔmagu ma wúlɛkĩi,
mi làasookɛma gwãasĩna.
8 Málɛ lɛsi sɔlɔa ń kúlukulunau,
asa ḿmɛ ń ma dɔnlɛde ũ.
9 Ma nisĩna yenzi,
ń ma kũa n ɔplaau.
10 Gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ ma wɛɔ midɛ,
aa si tɔɔlɛ nɔnau.
11 Lua a to wà ń dɛdɛ ń fɛ̃ndaoɛ,
aai gɔ̃ gbɛ̃gbonaɔ blɛ ũ.
12 Kí sɔ̃ a pɔ a kɛ ń Luawa nao.
Gbɛ̃́ pɔ́ mɛ̀ amɔɔma Lua á sìò
aɔ vĩvĩ ń pɔnaoɛ,
ɛɛdeɔ sɔ̃ an lɛ́ a gɔ̃ kpaaũaɛ.

Ma si gbɛ̃vãiɔwa

1 *Davidi lɛ.*

64 2 Lua, ma aaukɛa wii ma,
ma bɔ ma ibɛɛ pɔ́ má ń vĩa vĩɔ ɔzĩ.
3 Ma si gbɛ̃vãiɔ lɛkpaaĩamaziwa,
ma bɔ vãikɛnaɔ zɔau.
4 Aaì ń lɛ́ kɛkɛ lán fɛ̃ndawa,
aaì yãpãsĩɔ o lán kazuawa.
5 Aaì ye láu aa tàaesaide gbã́,
aaì aà pá kã́ndo, vĩa lí ń kũo.
6 Aaì tɛ́kpakɔ̃u ń vãikɛa guu,
aaì bai pɔ́ aalɛ kpánɛ́ɔ yã'o.
Aaì mɛ: Gbɛ̃e a wá eo.
7 An vãi lɛkpaaĩa kɔ̃sɛ̀ aa mɛ̀,
lɛ́ pɔ́ wá kpàaĩ bɔ̀lɛi.
Gbɛ̃nazĩna nɔ̀sɛ guu yã́ɔ asii zɔ̃ɔ.
8 Ãma Lua a ń gbã́ ń kao,

[**]**62:13** Mat 16.27, Lom 2.6, Zia 2.23
[††]**63:1** 1Sam 23.14

a ń kɛ'ĩa kä̃ndo.
9 A tó yã́ pɔ́ aa ò wí ń musu,
gbɛ̃́ pɔ́ ń é píi iɔ mikɛ déũdeũ.
10 Vĩa a gbɛ̃́pii kṹ,
aai Lua yãkɛaɔ galikɛ,
aaiɔ zĩ pɔ́ a kɛ̀ɔ tàasi kũa.
11 Gbɛ̃maaɔ pɔ a kɛ Diiwa na,
aa naaàzi,
nɔ̀sɛpuadeɔ aà táasilɛ ḿpii.

Bui píi wɛ́ dɔ Luazi

1 *Davidi lɛ.*

65 2 Lua, à kṹ̀ wà n táasilɛ Siɔnaɛ,
wi lɛ́ pɔ́ wa kɛ̀maɔ fĩabo.
3 Lá ni gbɛ̃́ wabikɛa ma,
bui píi a wi danlaɛ.
4 Wá yãvãiɔ làasoo wá kṹ gbãa,
ɔ̃ n wá tàaeɔ kɛ̃̀wá.
5 Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ ń sɛ̀
n gɛ̃aànɔ n ua ũ.
N kpɛ́ pɔmaaɔ wá kã́,
n kpɛ́ pɔ́ a kua adoapi.
6 Ni wewá a zɛ́wa ń yãbɔnsaɛkɛao,
Lua wá Suabana.
Za dṹnia lɛ́wa ń ísia baaleo
gbɛ̃́ɔ wɛ́ dɔnzi.
7 Ń gbãa daa ula ũ,
n gbɛ̀sĩsĩɔ kɛ̀ ń n ikoo.
8 Ni ísia ń a ísɔ̃ɔ kɔ̃fĩo kpálɛ,
ni buipãleɔ zɔa midɛ.
9 N dabudabukɛa dì gbɛ̃́ pɔ́ kú tɔɔlɛ lɛ́ɔwa,
wì guladɔma za ĩatɛ̃bilɛkĩi ń a gɛ̃kpɛukĩio.
10 Ni laaidɔ dṹniawa,
ni táaekɛ tɔɔlɛɛ.
Ni aà gba í, n swaɔ pai ń ío,
ni to blɛwɛna kɛ, asa màa n zɛò.
11 Ni idagua e bugbaanaɔ pa,
ni guɔ foofɔ̃ ń louo,
ni báaada pɔ́ pɔ́ bɔ̀lɛu.
12 Ni ɛ̀fãaida buazĩu wɛ̃ ń wɛ̃o,
blɛ níside ì kwɛ n iau.
13 Sɛ̃sao dã́dãkɛkĩiɔ sɛ̃̀bɔlɔ kɛ̀,
sĩ̀sĩɔ pɔna ula dà.
14 Pɔtuoɔ lì dã́dãkɛkĩiɔla,
blɛwɛna daa gua sĩ̀sĩpɔlɛu.
Wàlɛ wiilɛ ń pɔnao, wàlɛ lɛsi.

Lua sáaukpaa

66 Dṹnia gbɛ̃́pii, à guladɔ Diiwa,
2 à lɛsi aà tɔ́ gawi yã́ musu,
à aà táasilɛ à aà tɔbɔ.
3 À o Luaɛ: N yãkɛaɔ ì dimá,
n gbãa zɔ̃ɔ ì to n ibɛɛɔ vlãnau.
4 Dṹnia gbɛ̃́pii ì kúlɛnɛ,
aaì n táasilɛ aa n tɔbɔ.
5 À mɔ Lua yãkɛaɔ gwa,
yã́ pɔ́ a kɛ̀ gbɛ̃nazĩnaɔnɛ i diwá.
6 À ísia lì gugii ũ‡‡
aa bùa swawa kɛ̀sɛ.¶¶
Wà pɔnakɛ aà yã́ musu.
7 Ìɔ kible ń a gbãao gɔɔpii,
aà wɛ́ ìɔ ku bui píiwa.
Swã́gbãadeɔ su dɔ́ɛaànɔo.
8 Buipãleɔ, à wá Lua sáaukpa,
aà táasilɛa àɔ dɔ á lɛ́u.
9 Ìɔ wá wɛ̃ni dɔ̃́awɛ̃ɛ,
ìli tó wa kpaguao.
10 Lua, asa n wá yɔ̃́,
n wá baasa lán ã́nusuwa.
11 N gɛwanɔ gukpaoloonau,
n wá wó wì ń aso gbiao.
12 Ń tò wà ɔzɔ̃̀zɔ̃ wá mikpɛi,
wà tɛ́ dìwɛ̃ɛ, í wá kṹ wá nɔɛ,
ɔ̃ n mɔwanɔ gu namadeɛ beeu.
13 Má mɔ́ n ua ń sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ obɔo,
má lɛ́ pɔ́ má kɛ̀maɔ fĩabo,
14 yã́ pɔ́ bɔ̀ ma lɛ́u ma taasikɛgɔɔ.
15 Má sa'oma ń pɔ́ mɛkpaaɔ,
má sãsakaoɔ kpasanɛ,
mí n gbagba ń zuswanaɔ ń blesanaɔ.
16 Á gbɛ̃́ pɔ́ á Lua vĩa vĩɔ, à mɔ ma,
mí yã́ pɔ́ a kɛ̀mɛɛ oɛ́.

‡‡**66:6** Bɔa 14.21
¶¶**66:6** Yoz 3.14-17

17 Ma wiilɛ̀wà,
aà táasilɛa dɔ ma lɛ́u.
18 Tó má yãvãi kũa ma sɔ̃u,
dɔ̃ Dii gì ma yãmai.
19 Ãma à ma yãmà,
ɔ̃ à ma wabikɛa sì.
20 Má Lua sáaukpa,
i gí ma wabikɛa maio,
i gí gbɛ̃kɛkɛimɛɛo.

Báaa gbɛaa Luawa

1 *Lɛ pɔ́ wì sí ń kúuɔɛ.*

67 2 Lua, wá wɛ̃nagwa,
wá wɛgwa, ní báaadawágu,
3 kɛ́ dṹnia gbɛ̃́pii n zɛ́ dɔ̃,
bui píi i dɔ̃ lá ni gbɛ̃́ suaba.
4 Wa n táasilɛ Lua,
gbɛ̃́pii a n táasilɛ.
5 Bui píi a pɔnakɛ, i gulakɛ,
asa ni yã́kpalɛkɛ ń gbɛ̃́ɔ a zɛ́wa,
ni dɔaa buiɔnɛ píi.
6 Wa n táasilɛ Lua,
gbɛ̃́pii a n táasilɛ.
7 Tɔɔlɛ a blɛkɛ,
Lua wá Lua a báaadawágu.
8 Lua a báaadawágu,
gbɛ̃́pii i vĩakɛɛ̀ e dṹnia lɛ́wa.

Lua zɔ̃ɔkɛ

1 *Davidi lɛ.*

68 2 Lua lɛ́ fɛlɛ, aà ibɛɛɔ lɛ́ fãaa,
aà zangudeɔ lɛ́ bàalɛɛ̀.
3 Lá súɛlɛ ì gɛ̃ ń ĩ́anao,
kɛnɛ́ màa, Lua,
lá zɔ́ nísi ì yɔ tɛ́ saɛ,
vãikɛnaɔ midɛ n aɛ màa.
4 Gbɛ̃maaɔ sɔ̃ aa pɔnakɛ,
aa yáalɔ Lua aɛ,
aa vĩvĩ ń pɔna zɔ̃ɔo.
5 À lɛsi Luaɛ à lɛ́mawà.
A di luabɛpuana kpɛ, à aà tɔbɔ.
Aà tɔ́n Dii, à kúkuakɛ aà aɛ.
6 Kua aà gu pɔ́ a kua adoa guu,
Luaá tonɛɔ maeɛ,
gyaaɔ zɛnnɔdeɛ.
7 Lua ì bɛkpa zĩ̀loɔnɛ,
ì zĩ̀zɔɔ bɔlɛ à ń da namau.
Swã́gbãadeɔ sɔ̃ aaɔ ku gugiiuɛ.
8 Lua, kɛ́ n dɔaa n gbɛ̃́ɔnɛ,
kɛ́ n bɛɛlɛńnɔ guwaiwaiu,
9 tɔɔlɛ lùalua, lou kwɛ̀ n aɛ,
n Lua pɔ́ n yã'ò Sinai gbɛ musu,§§
Lua, Isailiɔ Lua.
10 Lua, n ɛ̀fãai pìsinɛ́ kɔ̃sɔ̃kɔ̃sɔ̃,
ɔ̃ n ń bùsu kpɛɛna gbà gbãa.
11 N gbɛ̃́ɔ zɔ̃̀lɛ a guu Lua,
n wɛ̃nadeɔ gbà pɔ́ n maakɛa yã́i.
12 Dii yã'ò,
ɔ̃ bíla gɔ̃̀ aà baokpanaɔ ũ.
13 Kíaɔ ń ń zĩgɔ̃ɔ lɛ́ tílɛ kpakpa,
gɔ̃ɛ pɔ́ gɔ̃̀ bòouɔ lɛ́ ń pɔ́ɔ kpaalɛ.
14 Baa kɛ́ a i sã kaaɔ sɔ̀ɔu,
ã́nusu kú ma felena gã̀sĩaa,
a kã́ɔ lɛ́ tɛkɛ lán vuawa.
15 Kɛ́ Gbãapiide kíaɔ fã̀aa,
aa lì tɔɔlɛa lán Zalamɔ gbɛ̀ nɛɛziwa.
16 Basana gbɛ̀sĩsĩ dɛ a kĩniɔla,
Basana gbɛ̀sĩsĩ misonaɔ dasi.
17 Á gbɛ̀ misonaɔ, bɔ́yãi álɛ wɛbii
gbɛ pɔ́ Lua sɛ̀ a kiblekĩi ũwai?
Dii mɛ́ aɔ ku we gɔɔpii.
18 Dii sɔ̃́goɔ lɛ́ vĩo, à kà miliɔ̃ do.
Dii bɔ̀ò za Sinai,
à mɔ̀ pìla a gu pɔ́ a kua adoau.
19 N dɛdɛ musu ń zĩ̀zɔɔ,*
n gba sì gbɛ̃́ɔwa falu ũ,
baa swã́gbãadeɔ,
ɔ̃ n zɔ̃lɛ we, Dii Lua.
20 Wà Dii sáaukpa, Lua wá Suabana,
ìɔ wá aso kũawɛ̃ɛ lá gu lɛ́ dɔɛ.
21 Wá Luaá Lua pɔ́ ì gbɛ̃́ suabaɛ,
Dii Lua mɛ́ ì wá bɔ ga lɛ́zĩ.
22 Lua a a ibɛɛɔ mi wíwinɛ́,
gbɛ̃nazĩn mikã dɔ̀ɛ pɔ́ aa tɛ́ ń duunawaɔ.

§§**68:9** Bɔa 19.18
***68:19** Ɛfɛ 4.8

23 Dii mɛ̀: Má á bɔlɛ Basana bùsuu,
má á bɔlɛ ísia títiu,
24 kɛ́ à á gbáɔ pípi ń á ibɛɛɔ auo,
á gbɛ̃ɔ lɛ́naɔ i ń baa ewà.
25 Lua, wa n gbɛ̃́ɔ è aa dɔ̀dɔkɔ̃wa,
ma Lua ma Kía, aalɛ mɔ́ n kúkĩi.
26 Lɛ̀sinaɔ dɔaaa, pɔlɛnaɔ tɛ zã́,
wɛ̃́ndia sɛ̃́sɛ̃mpanaɔ ku guo.
27 À Lua tɔbɔ balu guu,
à Dii kpɛla Isailiɔ kɔ̃kãaau.
28 Nɛ́ gɔ̃zãna Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ mɛ́ dɔaaa,
bee gbɛa Yuda kíaɔ ń ń gbɛ̃́ɔ
ń Zabulɔni bui kíaɔ ń Nɛfatali bui kíaɔ.
29 Á Lua dìlɛɛ́ àɔ gbãa.
Lua, bɔ ń n gbãa pɔ́ ń ɔ̀lɔwɛ̃ɛo.
30 Kíaɔ mɔnɛ ń ń gbaɔ
n kpɛ́ pɔ́ kú Yelusalɛũ yã́i.
31 Zɔa dɔ ílɛnɔbɔ Egipiwa,
zɔadɔ buiɔ swanaɔ ń ń gbɛ̃́ɔwa.
Ãnusu gopana tɔ̃́má,
gbɛ̃́ pɔ́ zĩkaa ì kɛnɛ́ naɔ fãaa.
32 Egipiɔ gbɛ̃́ɔ zĩma,
Etiopiɔ wã aa ɔdɔnzi, Lua.
33 Dṹnia kpalablenaɔ, à lɛsi Luaɛ,
à Dii táasilɛ.
34 A di lounaa kpɛ musumusu za zizi,
à ma, àlɛ pũna gbã́ugbãu.
35 À Lua gbãa galikɛ,
wa aà zɔ̃ɔkɛ dɔ̃ Isailiɔwa,
aà gbãa ku luabɛpuanau.
36 Lua, kua n kúkĩi ń zɔ̃ɔ,
Isailiɔ Lua ì gbãa ń ikoo kpa a gbɛ̃́ɔwa.
Wà Lua sáaukpa!

Wabikɛa Luawa kua ĩadama guu

1 *Davidi lɛ.*

69 2 Lua, ma suaba,
asa í ma kũ ma nɔɛɛ.
3 Dɛɛ lɛ́ ma mɔ́, ma ka zã̀,
tepɛkĩi kuo.
Ma kpalɛ ísiu,
ísɔ̃ lɛ́ damala.
4 Ma wiilɛ̀ ma kpasa,
ma kòlo nàaa,
ma wɛdɔ̀ ma Luazi
e ma wɛ́ gɛ̀ lɛ́ wo.
5 Gbɛ̃́ pɔ́ aa zamagu pãɔ[†] dasi dɛ ma mikãa,
ma ibɛɛ pɔ́ aa ye ma dɛ pɔewiwinɛ́saiɔ lɛ́ vĩo.
Pɔ́ pɔ́ mi a kpã́i'oo ɔ̃ aa mɛ̀ mà a nɛ'i mà kpá.
6 Lua, ń ma mìsaiyãɔ dɔ̃,
ma tàaeɔ ulɛanɛo.
7 Dii Lua Zĩgɔ̃de, gbɛ̃́ pɔ́ an wɛ́ dɔnziɔ
ńsu to wí ń kṹ ma yã́io.
Isailiɔ Lua, gbɛ̃́ pɔ́ aaì n kĩ́i wɛɛlɛɔ
ńsu to an tɔ́ ɔ̃̀ɔkpa ma yã́io.
8 Asa n yã́i mi sɔ̃́sɔ̃a fɔ̃i,
ɔ̃ ma gɛɛ gɔ̃̀ kpa ma wɛ́i.
9 Ma gɔ̃ zĩ̀lo ũ ma gbɛ̃́ɔ guu,
ma gɔ̃ gbɛ̃ando ũ ma da bɛdeɔ guu.
10 N kpɛ́ yã́ ma kũ gbãa,
àlɛ ma ibaba,[‡]
n sɔ̃̀sɔ̃naɔ n sɔ̃́sɔ̃a gɔ̃̀mɛɛ.[¶]
11 Mi lɛye pɔsia guu,
ɔ̃ wìɔ ma sɔ̃sɔ̃.
12 Mi zwã̀nkasaɔ fĩfĩa,
ɔ̃ wìɔ ma kɛ pɔ́ɔpɔɔ.
13 Gbɛ̃́ pɔ́ zɔ̃lɛ gãaɛɔ ì ma pe,
ígbãaminaɔ ì lɛdamanɔ.
14 Dii, málɛ wabikɛma,
ńsu to à bɔ n pɔ kpɛo,
wea Lua, n gbɛ̃kɛ zɔ̃ɔ yã́i,
ní ma suaba sĩana.
15 Ma bɔ bɛ̀lɛu,
ńsu to mà kpálɛuo.
Ma bɔ ísiu,
ma si ma zangudeɔwa.
16 Ńsu to ísɔ̃ damalao,
ńsu to mà kpálɛ ísiuo,
ńsu to wà tɛ̃́ɛna kamalao.
17 Wea Dii, asa n gbɛ̃kɛ maa,

[†]**69:5** Zãa 15.25
[‡]**69:10** Zãa 2.17
[¶]**69:10** Lom 15.3

ma wɛgwa n sùuu zɔ̃ɔ guu.
18 Ńsu mikpɛli n zɔ̀blenaɛo,
wea kpakpa, asa ma gɔ̃ yeelɛaɛ.
19 Sɔ̃mazi, ma misi,
ma suaba ma ibɛɛɔ yɑ̃́i.
20 Ń ma sɔ̃́sɔ̃a ń widaaao ń ma kpɛbɔao dɔ̃,
ńlɛ gbɛ̃́ pɔ́ aa yɑ̃́kũamanɔɔ e.
21 Sɔ̃́sɔ̃a ma sɔ̃ zɔ̃̀, ma gɔ̃ yɛ̃̀ɛɛsai,
gbɛ̃́ pɔ́ a ma wɛgwa ɔ̃ má wɛ̀ɛlɛ, mi eo,
gbɛ̃́ pɔ́ a ma nɔ̀sɛ nínimɛɛ ɔ̃ ma wɛdɔ̀i, a kuo.
22 Aa ɛsɛ vɑ̃i kàmɛɛ blɛu,
kɛ́ imi ma kũ gbɑ̃a, aa vɛ̃ɛ kũ̀ma kpàa.[§]
23 To an dikpɛkɛa gɔ̃nɛ́ bai ũ, wà ń kṹ,
to an kua aafia yɑ̃'inɛ́.
24 To an wɛ́ siakũ, kɛ́ aasu gu'eo,
to an wó gɔ̃ koolonnɔ gɔɔpii.[**]
25 Ǹ n kpɛ̃nɛmuu bɔbɔmá,
ǹ n pɔkũma pɑ̃sĩ pisimá.
26 An bòo gɔ̃ bòo zia ũ,
an gbɛ̃e su àɔ ku kɛ́ à zɔ̃lɛ ń kpɛ́u lɔo,[††]
27 asa aaì ĩada gbɛ̃́ pɔ́ ń gbɛ̃̀waɛ,
aaì gbɛ̃́ pɔ́ ń zɔ̃̀ wɑ̃wɑ̃ galikɛ.
28 Ǹ ń yɑ̃́ píi tàaeɔ dańla,
an baa su àɔ ku n gbɛ̃suabaa guuo.
29 Ǹ ń tɔ́ waa wɛ̃ni taala guu,[‡‡]
an tɔ́ su àɔ ku lá doũ guu ń gbɛ̃maaɔ tɔ́oo.
30 Lua, má kú taasi ń yɑ̃'ɔ̃mao guu,
ma sɛ lɛsĩ mà bɔu aafia.
31 Má Lua tɔbɔ lɛsia guu,
má aà sáaukpa mà aà kɑ̃́fĩ.
32 Bee a ka Diigu dɛ sa'oa ń zuoa,
a kɛɛ̀ na dɛ zugaaena kɔ́badea.
33 Taasideɔ e, aai pɔnakɛ,
á luakĩiwɛɛlɛnaɔ á sɔ̃ i níni.
34 Asa Dii ì wɛ̃nadeɔ yɑ̃ma,
ìli saka a gbɛ̃́ pɔ́ dɛ zĩ̀zɔ ũɔguo.
35 À aà táasilɛ musu ń tɔɔlɛo,
ísia ń pɔ́ pɔ́ kú a guuɔ píi.
36 Asa Lua a Siɔna suaba,
a ɛa Yuda wɛ̃́lɛɔ kálɛ,
aà gbɛ̃́ɔ i zɔ̃lɛu ń pɔ́ ũ.
37 Aà zɔ̀blenaɔ nɛ́ɔ mɛ́ aa gɔ̃ vĩ,
gbɛ̃́ pɔ́ ye aà tɔ́ naipiɔ iɔ ku a guu.

Wiilɛa Suabanai

(Soũ 40.14-18)

1 *Davidi lɛ.*

70 2 Lua, ma misi,
Dii, kɛ kpakpa mɔ dɔmalɛ.
3 To wí gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ma wɛɔ kṹ,
aa ń mi pɛlɛ.
To gbɛ̃́ pɔ́ ye mà taasikɛɔ kpɛkpa,
an gɛɛ gɔ̃ kpá ń wɛ́i.
4 Gbɛ̃́ pɔ́ aaì omɛɛ, tàalɛ tàalɛɔ,
to aa ɛa ń wío.
5 Gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ n kĩ́i wɛɛlɛɔ,
to an pɔ kɛma na aa yáalɔ.
Gbɛ̃́ pɔ́ an wɛ́ dɔi ǹ ń suabaɔ,
aa o láasai Lua zɔ̃ɔ.
6 Taaside wɛ̃naden ma ũ,
Lua, kɛ kpakpa.
Ḿmɛ ń ma Dɔnlɛde ũ,
ḿmɛ ń ma Mìsina ũ,
Dii, ńsu gɛ̃gɛ̃o.

Mae zɔ̃ɔ wabikɛa Luawa

71 Dii, ma nanziɛ,
ńsu to wí ma kũ bauo.
2 Ma misi, ma bɔ n maakɛa yɑ̃́i,
swɑ̃́kpamazi, ma suaba.
3 Ma gbɛsi pɔ́ máli gɛ́ ulɛi a guun n ũ.
Ń dìlɛ ǹ ma suaba,
asa ma gbɛsi ń ma zɛgikĩion n ũ.
4 Ma Lua, ma bɔ vɑ̃ikɛnaɔ ɔzĩ,
ma si gbɛ̃́ bɛ̀ɛ pɑ̃sĩɔwa.
5 Ḿmɛ ma wɛ́ dɔnzi, Dii Lua,
ḿmɛ má n náai vĩ za ma ɛ̀waasogɔɔ.
6 Ma sɔ̃ kpálɛanzi za nɛasakpɛuɛ,
ḿmɛ n ma bɔ ma da nɔ̀sɛu.

[§] **69:22** Mat 27.48, Maa 15.36, Luk 23.36, Zɑ̃a 19.28-29
[**] **69:24** Lom 11.9-10
[††] **69:26** Zĩn 1.20
[‡‡] **69:29** Bɔa 32.32, Zia 3.5, 13.8, 17.8

N táasi miɔ lɛ gɔɔpii.
7 Ma kua dɛ yãbɔnsaɛ ũ gbɛ̃́ dasideɛ,
asa ḿmɛ ń ma ulɛkĩi gbãa ũ.
8 N táasilɛa ìɔ dɔ ma lɛ́u,
miɔ n maabo kɔɔ ń oosio.
9 Ńsu pãkpamazi ma zikũa yã́io,
ńsu ma vũaa ma gbãa láaa yã́io.
10 Asa ma ibɛɛɔ lɛ́ ma yã'o,
ma wɛ̀lɛɔ lɛ́ lɛkpaaĩ ma wɛ̃nibɔai.
11 Aa mɛ̀: Lua gìaàziɛ,
wà aà ya kṹ,
gbɛ̃e ku à aà suabao.
12 Lua, ńsu ǹyɔ̃ kumanɔ zɔ̃̀o,
ma Lua, kɛ kpakpa mɔ dɔmalɛ.
13 To wí gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ yãdɔaɔ kṹ,
aa midɛ,
to sɔ̃́sɔ̃a da gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ĩadaaɔla,
an tɔ́ ɔ̃̀ɔkpa.
14 Mapi sɔ̃, ma wɛ́ ìɔ dɔnzi láasaiɛ,
miɔ n táasilɛ màɔ gɛ́.
15 N maakɛa aɔ dɔ ma lɛ́u gɔɔpiiɛ
ń n gbɛ̃suabaa pɔ́ má a lɛ́ dɔ̃oo.
16 Má mɔ mà Dii Lua gɔ̃sakɛyãɔ galikɛ,
n mɛ̀ndo maakɛa má dɔ gbɛ̃́ɔgu.
17 N yãdàdamɛɛ za ma ɛ̀waasogɔɔ,
Lua, e tia málɛ n yãbɔnsaɛɔ o'o.
18 Baa kɛ́ ma zikũ̀, ma mikã pua,
ńsu ma to weo, Lua,
kɛ́ mà e n gbãa galikɛ tiadeɔnɛ,
mí n gɔ̃sakɛyã dau siu gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ fɛlɛɔnɛ.
19 Lua, n maakɛa zɔ̃̀ma,
n yãzɔ̃ɔkɛ̀, démɛ muaannɔi?
20 Ń tò taasi pãsĩ ma le dasidasi,
ãma ńyɔ̃ ɛa ǹ ma gba wɛ̃ni,
ńyɔ̃ ɛa ǹ ma bɔ tɔɔlɛ nɔnau.
21 Ńyɔ̃ ma bɛɛɛ kã́fĩmɛɛ,
ńyɔ̃ ɛa ma nɔ̀sɛ nínimɛɛ lɔ.
22 Ma Lua, má n sáaukpa ń mɔɔnao n náai yã́i.
Isailiɔ Lua pɔ́ n kua adoa, má n táasilɛ ń kúuo.
23 Gula aɔ dɔ ma lɛ́u.
Ma gbɛ̃́ pɔ́ n ma mìsi,
má n táasilɛ.
24 Máɔ n maakɛa o gɔɔpiiɛ,
asa wí gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ma vãi wɛɛlɛɔ kũ̀,
an gɛɛ gɔ̃̀ kpá ń wɛ́i.

Wabikɛa Luawa

Salomɔɔ lɛ.

72 Lua, ǹ n iko kpa kíawa,
ǹ n maakɛ kpa kíabuipiwa,
2 kɛ́ aà dɔaa n gbɛ̃́ɔnɛ a zɛ́wa,
i yã́gɔ̃gɔ̃ táaaɔnɛ a zɛ́wa,
3 gbɛ̀sĩsĩɔ i mɔ gbɛ̃́ɔnɛ ń aafiao,
sĩ̀sĩɔnaɔ i to aaɔ ku nama guu.
4 Kía a to yã́ bɔ ń táaaɔ na,
a taaside nɛ́ɔ suaba,
i gbãamɔnɛdeɔ wíwi.
5 Aɔ ku lá ĩatɛ̃ ìɔ ku gɔɔpiiwa,
lán mɔvua kua wɛ̃ ń wɛ̃owa.
6 Aɔ dɛ lán zuɔ louwa,
lán mɔ̀sɛ pɔ́ ì pisi tɔɔlɛwawa.
7 Gbɛ̃maaɔ ɔta aà gɔɔ,
nama a kɛ zài e mɔ gɛ midɛò.
8 A kible za ísialɛ la ń a lɛ́leo,
za Uflata e dṹnia lɛ́wa.¶¶
9 Bui pɔ́ kú guwaiwaiuɔ mɔ kúlɛɛ̀,
aà ibɛɛɔ wúlɛ ń gbɛɛu aà aɛ.
10 Taasisi ń ísia baa kíaɔ falubɔɛ̀,
Seba ń Saba kíaɔ mɔ gbadaɛ̀.
11 Kíaɔ mɔ kúlɛɛ̀ ḿpii,
bui píi a misiilɛɛ̀.
12 Asa a wɛ̃nade pɔ́ an wii dɔɔ bɔɛ,
a taaside pɔ́ dɔnlɛde vĩoɔ misi.
13 A yɛ̃̀ɛɛsaideɔ wɛ̃nagwa,
a taasideɔ bɔ ga lɛ́zĩ.
14 A ń bɔ gbãamɔnɛdeɔ ń gbɛ̃́ pãsĩɔ ɔzĩ,
asa an kua bɛɛɛ vĩɛ̀.
15 Lua kía dɔ̃ ń aafiao!
Wiɔ aà gba Seba bùsu vua,
wiɔ wabikɛɛ̀ Luawa gɔɔpii,
wiɔ samaa'oɛ̀ láasai.
16 Bua pɔ́ɔ kɛ aà bùsuu maamaa,
a láɔ aɔ da sĩ̀sĩɔ musu síii,
aa nɛ'i aa pia lán Libã lákpɛwa,
aa gbã lán kàsapuwa sɛ̃saou.

¶¶72:8 Zkl 9.10

17 Aà tɔ́ aɔ ku gɔɔpii lán ĩatɛ̃waɛ,
bui píi a báaa e aà sabai, aai aà tɔnasi.
18 Wà Dii Lua, Isailiɔ Lua sáaukpa!
Ɔ̃mɛ ì yãbɔnsaɛɔ kɛ ado.
19 Wàɔ Lua gawidepi tɔbɔ gɔɔpii,
aà gawi i li dṹniaa píi.
Ãmi! Ãmi!
20 Yɛse nɛ́ Davidi wabikɛa lɛ́n we.

LÁ ÀAƆ̃DE

Soũɔ 73-89

Vãikɛnaɔ kã́ĩa'ea yã́

Asafa lɛ.

73 Lua ì ɛ̀fãaikɛ Isailiɔnɛ sĩanaɛ,
ì maakɛ nɔ̀sɛpuadeɔnɛ.
2 Mapi sɔ̃ ma kãikũ̀ ń lɛ́lɛao,
ma gbá ye zãi guwa yãaɛ.
3 Kɛ́ ma vãikɛnaɔ kua maa è,
ma ĩ́andãnapiɔ gwea nidɛ̀.
4 Yãe lí kpàlikpanɛ́o,
aa aafia mɛ́ aa mɛkpaa.
5 An wá lí wã lán dãɔwao,
aali gyãkɛ lán deɔwao.
6 Aaì ĩ́andãa da ń nɔɛ yàbaa ũ,
aaì pãsĩ nańzi pɔkasa ũ.
7 An oa ìɔ nísi bɔ,
an kàamai dɛ ń pia.
8 Aa gbɛ̃́laani vĩ,
aaì boo gbɛ̃̀nɛ onɛ́,
aaì naɛnaɛmá ń zɔ̃́ɔkɛ yã́i.
9 Aaì mɛ: Lua pila wà dɛ̃ɛka,
mɛ́ an yã́ ì li dṹniaa.
10 Ayãmɛto wì kɛnɛ́ kɛ̀kɛ,
wì yã́ pɔ́ aa ò píi sí sĩana ũ.
11 Aaì mɛ: Lua a dɔ̃ má ni?
Musude dɔ̃a kà màae?
12 Vãikɛnapiɔ gwa, aa yãe kã̀a vĩo,
an gwea ìɔ kã́ĩ gɔɔpiiɛ.
13 Asi ma nɔ̀sɛ pua pã yã̀?
Ma a ɔbɔ̀lɛ tàaeu wásawasa pãɛa?
14 Niɔ ma gbɛ̃ gɔɔpiiɛ,
niɔ ma swã́gaga lá gu lɛ́ dɔ.
15 Tó ma zɛ ń yã́ bee taa oaoɛ,
bee aɔ dɛ bɔa n gbɛ̃́ɔ kpɛ ũɛ.
16 Kɛ́ ma làasookɛ̀ yã́piwa mà dɔ̃,
à kɛ̀mɛɛ zĩ'ũɛ,
17 e ma gɛ gɛ̃ò Lua kúkĩi,
ɔ̃ ma wɛ́ gbàsa kɛ̃̀ an láaa yã́ musu.
18 Ni ń da gu zãandeu,
ni ɔzɔ̃ńzi aa gɔ̃ ń liaao.
19 Aaì gɔ̃ kaalɛpɔ ũ kã́ndo,
vĩa pɔ́ɔ ì ń le, aa midɛ.
20 Lá nana ì gɛ̃zɛa, tó gbɛ̃́ vù,
tó n fɛlɛ Dii, ńyɔ̃ to aa gɛ̃ ń ĩ́anao màaɛ.
21 Kɛ́ ma nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔkpà,
mɛ́ ma pɔ yà,
22 ma sɔũkũ̀, má yãe dɔ̃o,
ma gɔ̃ n kĩ́i lán nɔ̀bɔwa.
23 N beeo má kunnɔ gɔɔpiiɛ,
n ma kũ ma ɔplaawa.
24 Ni dɔaamɛɛ ń n lɛdaaao,
bee gbɛa ńyɔ̃ ma ka àizãnawa.
25 Ma wɛ́ dɔ gbɛ̃ezi musuo, n bàasio,
kuannɔ guu pɔe ni lɛ́ ma dɛ tɔɔlɛo.
26 Baa tó ma mɛ ń ma sɔ̃o yɛ̃̀ɛɛ lɛ́ láa,
Lua mɛ́ ì to ma sɔ̃ gbãakũ,
ɔ̃mɛ ma baa ũ gɔɔpii.
27 Asa gbɛ̃́ pɔ́ kɛ̃̀maɔ midɛɛ,
ńyɔ̃ n gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ n kpɛɔ bãdɛ.
28 Lua, sɔ̃́aanzi mɛ́ kɛ̀mɛɛ na,
Dii Lua, ma n kɛ ma ulɛkĩi ũɛ.
Má n yãkɛaɔ dau mà siunɛ́.

Wiilɛa Luai aà kpɛ́ wia yã́ musu

Asafa lɛ.

74 Lua, bɔ́yãi n giwázi e gɔɔpiii?
Àkɛa ńlɛ pɔbɔ n níu n kpàsa sãɔ
yã́ musui?
2 Gbɛ̃́ pɔ́ n ń sí za ziɔ yã́ dɔngu,
bui pɔ́ ń bò aa gɔ̃̀ ń pɔ́ ũɔ
ń Siɔna gbɛ̀sĩsĩ pɔ́ ń kɛ̀ n kúkĩi ũo.
3 N ibɛɛɔ n kúkĩi dàaĩ míɔmiɔ.
Dɛdɛ ń laaio, à ɔ̃̀ɔkpà píi.
4 N wɛ̀lɛɔ kã̀aa gu pɔ́ ni dauwálɛ,
aa ńzĩa seelaɔ pɛ̀lɛ we.
5 Wá è, an mɔona dɔ musu,
aalɛ kɛ lá wìɔ dào gbɛ̃wa.
6 Lí yɔɔa kɛfɛna pɔ́ wa kpà a gĩwa,

aa gbɛ̃̀ wa gbòo ń mɔoo ń fɛ̃nkĩnio.
7 Aa tɛsɔ̃̀ n kúkĩiwa, à kwɛ̀,
aa tò kpɛ́ pɔ́ n tɔ́ kuwàpi gbãlɛ̀.
8 Aa ò ń nɔ̀sɛu: Wà ɔtɔ̃má míɔmiɔ.
Aa tɛsɔ̃̀ wá bùsu lousisikpɛɔwa.
9 N kpɛ́ lousisibɔɔ gɛ̃̀zɛa,
ãnabie ku lɔo.
Wáɔ ku màa e bɔɛn yã̀?
Wá gbɛ̃e dɔ̃o.
10 Lua, ńyɔ̃ to n ibɛɛɔ aaɔ n yáalɔ e bɔɛ ni?
N wɛ̀lɛɔ aaɔ sakangu láasai yã̀?
11 Bɔ́yãi n ɔ kpaaũai?
Ɔgo n kùɛ, ní ń dɛdɛ.
12 Lua mɛ́ ma kía ũ za asĩnizĩ,
ɔ̃mɛ ì gbɛ̃́ suaba dṹniau.
13 Ḿmɛ n ísia zɔ̃̀ɛ ń n gbãao,§§
n kwãsa mi wì í guu.
14 N Egipiɔ mìdɛ we,
n ń gɛɔ kpà wàiɔwa pɔblea ũ.
15 N swaɔ bɔ̀, n zɛwɛ̃̀ nibɔnaɔnɛ,
n swa pɔ́ a í baa vĩo zɔ̃̀ɛ.
16 Fãanɛ ń gwãasĩnao dɛ n pɔ́ ũɛ,
n mɔvua ń ĩatɛ̃o kúkĩi dìlɛné.
17 Ḿmɛ n kɔɔ dàda bùsu píiu,
n saɛ ń buziɛo gɔɔ dìlɛ.
18 Yá pɔ́ n ibɛɛɔ dɔ̀ yã́ dɔngu Dii,
mìsaidepiɔ sakà n tɔ́uɛ.
19 Ńsu ǹ n felena kpá wàiɔwao,
n wɛ̃nadeɔ yã́ su sãnguo.
20 Laaidɔ n bàakuawanɔwa,
asa wá bùsu gbɛ̀'ɛɔ pãsĩkṹ̀ píiɛ.
21 Wá gbɛ̃́ pɔ́ wàlɛ gbãamɔwɛ̃ɛɔ,
ńsu to wà kpɛkpa ń wíoo.
To wɛ̃nadeɔ ń taasideɔ n táasilɛ.
22 Lua, fɛlɛ gí ń nzĩao.
N yá pɔ́ mìsaideɔ lɛ́ dɔ zɛsai màé!
23 Ńsu zɔa pɔ́ n ibɛɛɔ lɛ́ kánzi kpa swã̀ao,
n wɛ̀lɛpiɔ kɔ̃fĩ dɔ gɔɔpiiɛ.

Lua mɛ́ yã́kpalɛkɛna ũ

1 *Asafa lɛ.*

75 2 Wa n sáaukɛ̀ Lua,
wa n sáaukɛ̀.
Tó wà n yãbɔnsaɛɔ galikɛ̀,
ń kú kãi.
3 Lua mɛ̀: Ma gɔɔdìlɛ,
má yã́kpalɛkɛ a zɛ́wa.
4 Tó dṹnia dèe, a gbɛ̃́ɔ lɛ́ kɛ sèee,
mámɛ mi a gbapɛlɛ kṹ gíũgiũ.
5 Mi o yɔ̃̀ɔdeɔnɛ aasu ń gasa fɛlɛo,
mi o vãikɛnaɔnɛ aasu káakuo.
6 Ásu à á gasa fɛlɛao,
ásu kàamai kɛmanɔo.
7 Asa gbãa lí bɔ gukpɛ ge bɛ'aɛo,
ìli bɔ guwaiwai guu no,
8 Lua mɛ́ yã́kpalɛkɛna ũ,
ɔ̃mɛ ì gbɛ̃do sɔ̃ɔlɛ, ì gbɛ̃do fɛlɛ.
9 Imibɔ ku Dii ɔzĩ, í gbãa ka a pai,
àlɛ pí aà pɔkũma ũ.
Ì kɔ́lɛ dṹnia vãikɛnaɔwa píi,
ɔ̃ aaì mi wesai ń a gbɔ̃ɔ.
10 Mapi sɔ̃ máɔ yã́pi o gɔɔpiiɛ,
mí Yakɔbu Lua táasilɛ.
11 Má vãikɛnaɔ gasa kwɛ́,
gbɛ̃maaɔ gasa iɔ ku musu.

Lua mɛ́ zĩblea gbãa ũ

1 *Asafa lɛ. Wì sí ń kúuɔɛ.*

76 2 Wa Lua dɔ̃ Yuda bùsuuɛ,
aà tɔ́ gbãa Isailiɔnɛ.
3 Aà zwã̀akpɛ kú Salɛma,
aà kúkĩi kú Siɔna.
4 Kua we à kà wãaɔ ɛ̀'ɛ
ń sɛ̀ngbaoɔ ń fɛ̃ndaɔ ń zĩkabɔɔ.
5 Ni gupu, niɔ tɛkɛ,
n zɔ̃ɔ dɛ gbɛ̀sĩsĩ pɔ́ kú gɔɔpiia.
6 N gbãa dɛnla kɛ̀ gɔ̃sa gbãaɔnɛ,
aa wúlɛa ń ń i gbɛzão,
gɔ̃ gɛ̀bɛɛpiɔ gbɛ̃e i fɔ̃ ɔsɛ̀o.
7 Yakɔbu Lua, n ń lele,

§§**74:13** Bɔa 14.21

ɔ̃ sɔ̃deɔ ń ń sɔ̃́ɔ gɔ̃̀ kálɛa ń izɔ̃ɔo.
8 Ḿmɛ ń gbɛ̃́ pɔ́ dɛ wà vĩakɛɛ̀ ũ,
tó n pɔbɔ̀ n níu,
démɛ a fɔ̃ zɛ n aɛi?
9 Kua musu n yã́kpalɛkɛ̀,
ɔ̃ vĩa dṹnia kũ̀, à gɔ̃̀ kílikili.
10 Lua, n fɛlɛ n yãgɔ̃̀gɔ̃ dṹniaɛ,
n yɛ̃̀ɛɛsaideɔ suabà.
11 Gbɛ̃nazĩna pɔkũma ì n tɔbɔ,
n pɔkũma kĩni ìɔ dɔa n piɛ.
12 À lɛkɛ Dii á Luawa, í a fĩabo.
Á gbɛ̃́ pɔ́ á liaawáziɔ,
à mɔ Lua pɔ́ dɛ wàɔ aà vĩa vĩ gba pɔ́.
13 Ì kpalablenaɔ kãdɛ,
ì to vĩa dṹnia kíaɔ kṹ.

Lua dɔnlɛ bɛɛkɛa taasi guu

[1] *Asafa lɛ.*

77 [2] Ma lɛzù Luazi,
ma wiilɛ̀wà,
ma lɛzù Luazi aà ma yãma.
3 Kua taasi guu ma Dii kĩ́i wɛ̀ɛlɛ,
ma ɔ dɔa Luazi gwã́ kpasasai,
ma nɔ̀sɛ i nínio.
4 Ké ma làasoo tà Lua kĩ́i,
ɔ̃ málɛ kãsãnkɛ,
ké ma aà wàaipà,
ma nisĩna vùa.
5 Ń ma wɛ́ kũa, mi e i'òo,
ma gɔ̃ bíli guu, mi dɔ̃ lá má oo.
6 Ma làasookɛ̀ yãawa
ń wɛ̃̀ zizi pɔ́ gɛ̃̀ɔ yã́o.
7 Lɛ pɔ́ má dà yãa dɔ̀magu gwã́,
ma làasookɛ̀wà mà wɛɛlɛ dɔ̃.
8 Ma mɛ̀: Dii wá vũaa gɔɔpii yã̀?
Wá yã́ a kaaàgu lɔoa?
9 Aà gbɛ̃kɛ mìdɛ míɔmiɔ yã̀?
Aà yã́ aɔ gbooa gɔɔpii yã̀?
10 Wá wɛ̃nagwaa yã́ sã̀ Luagu yã̀?
Aà pɔ pàwázi, a wá wɛgwa lɔoa?
11 Ɔ̃ ma mɛ̀: Yã́ pɔ́ má kũan kɛ:
Musude ɔzɛɛdɔ̀wɛ̃ɛɛ.
12 Má làasookɛ Dii yãbɔnsaɛɔwa,
mí aà yã́ pɔ́ a kɛ̀ yãaɔ dɔ gbɛ̃́ɔgu.
13 Má n dabudabukɛaɔ wàaipa píi,
mí n yãzɔ̃ɔkɛaɔ onɛ́.
14 Lua, n zɛ́ gbãsĩ vĩo.
Dii kpele mɛ́ zɔ̃ɔ lán Luawai?
15 Ḿmɛ ń Lua dabudabukɛna ũ,
n n gbãa ɔ̀lɔ buiɔnɛ.
16 N n gbɛ̃́ɔ mìsi ń n gã̀sa gbãao,
wá Yakɔbu ń Yosɛfuo buiɔ.
17 Ísia wɛsìnlɛ Lua,
ísia wɛsìnlɛ ɔ̃ à kɔ̃dɛ̀,
à lùalua za a ɛu.
18 Lou kwɛ̀, a pũnaa kɔ̃fĩ dɔ̀ luabɛ,
n kà tɛdeɔ kpa loupilɛa ũ.
19 N pũnaa kɔ̃fĩ dɔ zàa'ĩana guu,
loupilɛa dṹnia pù píi.
Tɔɔlɛ gbãlɛ à lùalua.
20 N zɛ́ dà ísiau,
n gɛ̃kĩi bɔ̀ í zɔ̃ɔ guu,
wi n kɛ̀sɛgbɛ eo.
21 N dɔaa n gbɛ̃́ɔnɛ lán sã waiwa
Mɔizi ń Aalonao sabai.

Lɛdaawá Isailiɔ yã́ musu

Asafa lɛ.

78 Ma gbɛ̃́ɔ, à ma lɛdama ma,
à swã́kpa ma yã́i.
2 Má yã'oɛ́ ń yáasio,
má yã́ pɔ́ ulɛa za zi bɔɔlɛkɛɛ́,*
3 yã́ pɔ́ wá mà mɛ́ wá dɔ̃,
yã́ pɔ́ wá maeɔ a galikɛ̀wɛ̃ɛ.
4 Wá yã́pi ulɛ wá nɛ́ɔnɛo,
wá Dii táasilɛa da wá tɔũnaɔnɛ
ń aà gbãao ń yãbɔnsaɛ pɔ́ a kɛ̀ɔ.
5 À yãdìlɛ Yakɔbu buiɔnɛ,
à a ikoyã dà Isailiɔnɛ.
A ò wá deziɔnɛ aa tó ń nɛ́ɔ dɔ̃,
6 i gɔ̃ ń bui pɔ́ kpɛ́ɔnɛ fɛlɛkaa ũ,
aai fɛlɛ dada ń nɛ́ɔnɛ sɔ̃,
7 ké aa e Lua náaikɛ,
ké Lua yãkɛaɔ su sã́nguo,
aaiɔ aà yãdilɛaɔ kũa,
8 ké aasu wàɔ dɛ lán ń deziɔwao,

*78:2 Mat 13.35

asa aa swã́gbãakɛ̀ aa gì Lua yã́i,
an sɔ̃ ku Luawao, aa náai vĩ̀ɛo.
9 Ɛflaiũ buiɔá kàzunaɔnɛ,
ɔ̃ aa kpɛkpà zĩ guu.
10 Aai zɛ ń Luabaakuańnɔoo,
aa gì téi aà ikoyãi.
11 Aà yãkɛaɔ sã̀ńgu
ń aà yãbɔnsaɛ pɔ́ a ɔ̀lɔnɛ́ɔ.
12 À dabudabuɔ kɛ̀ an deziɔ wáa
Zoã wɛ̃́lɛu, Egipi bùsuu.[†]
13 À ísia zɔ̃̀ɛ à bùańnɔ,
à í bĩ́ibò.[‡]
14 À dɔ̀aanɛ́ tɛlu guu fãanɛ,
gwãasĩna sɔ̃ ń té gupuao.[¶]
15 À gbɛsi pàa guwaiwaiu,
à í kpàmá zɔ̃ɔ lán ísia íwa.
16 A tò í bɔ̀nɛ́ gbɛu,
ípi bàalɛ̀ lán swadawa.[§]
17 Ɔ̃ aa gì tɛ duunawa,
aa gì Musude yãmai guwaiwaiu.
18 Aa gí kɛ̀ aa Lua lɛwɛ,
aa ń pɔeã blɛ gbɛ̀awà.[**]
19 Aa Lua bɛ̃̀ɛbò aa mɛ̀:
A fɔ̃ ɔpi'i dilɛwɛ̃ɛ sɛ̃u lae?
20 Gwa, à gbɛ lɛ̀, í bɔ̀ dàgua mɛ!
A fɔ̃ blɛ ge nɔ̀ɔ kpáwá sɔ̃a?
21 Kɛ́ Dii yã́pi mà, aà pɔ pà,
ɔ̃ tɛ́ kũ̀ Yakɔbu buiɔwa,
à pɔkũmabɔ̀bɔ Isailiɔwa.
22 Asa aai Lua yã́ sio,
aa aà gbɛ̃́ suabaa gbãa náai vĩo.
23 À yãdà bàlumaɛ,
à zɛwɛ̃̀ musu,
24 ɔ̃ mana kwɛ̀nɛ́ blɛ ũ,[††]
à musu pɔ́wɛna gbɔ̃ yònɛ́.
25 Aa malaikaɔ blɛ blè,
à kũ̀sũakɛ̀nɛ́, à dìńla.
26 A tò ĩ́an gbãa bɔ̀ gukpɛ,
ń aà gbãao à bɔ̀ gɛɔmidɔkĩi oi lɔ,
27 ɔ̃ à nɔ̀ɔ kwɛ̀nɛ́ lán luutɛ̃wa,
bãɔ lìńla lán ísialɛ ũfãawa.[‡‡]
28 A tò aa kwɛ̀ ń bòou,
aa gɔ̃̀ kálɛa liaa ń kpɛ́ɔi.
29 Lua pɔ́ pɔ́ aa a ni vĩ kpàmá,
ɔ̃ aa sò aa kã̀ pã́upãu.
30 E a ni àɔ gɛ́ bɔińla,
gɔɔ pɔ́ blɛpi da ń lɛ́u,
31 Lua fɛ̀lɛ fɛ̃̀ńnɔ,
à Isaili gɔ̃gbãaɔ dɛ̀dɛ,
à ń ɛ̀waasoɔ kwɛ̀.[¶¶]
32 Gia ń beeo aa gì tɛ duunawaɛ,
ń aà yãbɔnsaɛkɛaɔ aai aà náaikɛo.
33 Ɔ̃ à ń wɛ̃ni kɛ̀nɛ́ lán lɛ́'ĩanawa,
a tò ɔ̃̀ɔnɛkɛa ń mìdɛ.
34 Tó à ń pisabò, aaì aà aɛya,
aaì ɛa wà aà kĩ́i wɛɛlɛ ń wãao.
35 Aa dɔ̃̀ sa Lua mɛ́ ń gbɛsi ũ,
Lua Musude mɛ́ ń Mìsina ũ.
36 Ãma aaì lɛ́mawà,
aaì ɛɛtoɛ̀,
37 an sɔ̃ kuwào,
aa aà bàakuańnɔ yã́ gbòo.
38 Aàpi sɔ̃ à ń wɛ̃nagwà,
à ń duuna kɛ̃̀má, i ń midɛo.
Ɪ̀ɔ azĩa zùukɛ mɔ̀ɔmɔɔɛ,
i a pɔkũmabɔbɔmá píio.
39 À ń gbɛ̃nazĩnkɛ dɔ̃̀má,
asa aaì gɛ̃zɛa susai lán ĩ́anawaɛ.
40 Aa swã́gbãakɛ̀ guwaiwaiu gɛ̃n ũma'ũma!
Aa aà pɔ yàɛ̀ sɛ̃u we à kɛ̀ zài.
41 Aa Lua lɛwɛ,
aa Lua lɛwɛ,
aa Isailiɔ Lua pɔ́ a kua adoa fɛ̃̀.

[†]**78:12** Bɔa 7.8-12.32
[‡]**78:13** Bɔa 14.21-22
[¶]**78:14** Bɔa 13.21-22
[§]**78:16** Bɔa 17.1-7, Nao 20.2-13
[**]**78:18** Bɔa 16.3, Nao 11.4-5
[††]**78:24** Bɔa 16.14-15, Nao 11.7-9, Zãa 6.31
[‡‡]**78:27** Bɔa 16.13, Nao 11.31-32
[¶¶]**78:31** Nao 11.33

42 Aà iko gbãa sȁńgu,
lá à ń sí ń ibɛɛɔwa,
43 lá à dabudabuɔ kɛ̀ Egipi,
mɛ́ à yãbɔnsaɛɔ kɛ̀ Zoã bùsuu.
44 À ń swa'iɔ lìlɛ au ũ,[§§]
ɔ̃ aai fɔ̃ aa a imì lɔo.
45 À ũsĩnaɔ kàńgu, aa ń soso,[*]
ń blɔɔɔ lɔ, aa yãyìamá.[†]
46 A tò kwaɔ ń pɔ́wɛnaɔ blè,
à kwasutɛ̃ kà ń buapɔ́ɔu.[‡]
47 A tò lougbɛ ń vɛ̃ɛbuɔ kɛ̀ kɛ́lɛkɛlɛ,
a zàa'ĩana ń kaa líɔ ɛ̀'ɛ.
48 À ń pɔtuoɔ músikɛ̀ ń lougbɛpio,
lua sù ń kpàsaɔwa.[¶]
49 À a pɔkũma zɔ̃ɔ bɔ̀bɔmá,
à ĩ́isɛ̀ńnɔ ń pɔfɛ̃o ń kpɛ̃nɛo,
à músi malaikaɔ gbàɛmá.
50 À a pɔkũma gbà zɛ́,
i zɛzɔ̃ gaɛ lɔo, à gagyãkàńgu.
51 À Egipi nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ dɛ̀dɛ píi,[§]
Haũ bui gɔ̃sakɛ nɛ́piɔ gàga.
52 À bɔ̀ ń a gbɛ̃́ɔ lán sãɔwa,
à dɔ̀aanɛ́ guwaiwaiu lán sã waiɔwa.[**]
53 A bɛńnɔ, aa ku dɔdɔa vĩasai,
an ibɛɛɔ sɔ̃, ísia kũ̏aamá.[††]
54 À kàńnɔ a bùsu zɔ̃lɛu,[‡‡]
gusĩsĩde pɔ́ a sì ń a gbãaopiu.
55 À buipãlɛɔ yànɛ́,
ɔ̃ à ń bùsu kpaalɛ̀nɛ́ ń pɔ́ ũ,
à uakpàkpa Isaili buipiɔnɛ.[¶¶]
56 Ɔ̃ aa Lua lɛwɛ aa gì aà yãmai,
aa Musude yãdilɛaɔ kũao.[§§]
57 Aa kpɛkpà aa bɔ̀ aà kpɛ lán ń maeɔwa,
aa náai vĩo lán sá gia baiwa.
58 Aa aà pɔ fɛ̀lɛɛ̀ ń ń sa'okĩio,
aa aà zafɛ̏ɛ̀ ń ń tã̋aɔ.
59 Kɛ́ Lua è màa, ɔ̃ aà pɔ pà,
à ɔzɔ̏ Isailiɔzi pãsĩpãsĩ.
60 À a zwȁakpɛ tò Silo[*] we,
aà bɛ pɔ́ a kpà gbɛ̃nazĩnaɔ guupi.
61 A tò an wɛ̀lɛɔ mɔ̀ a kpagolo sɛ̀,[†]
ɔ̃mɛ aà gbãa ń aà gawio kúkĩi ũ.
62 A tò wà a gbɛ̃́ɔ dɛ̀dɛ ń fɛ̃ndao,
aà pɔ pà bui pɔ́ a sɛ̀pizi.
63 An ɛ̀waasoɔ tɛkũ̏ zĩ guu,
an wɛ̃́ndiaɔ i zãkɛlɛ dɔ̃ lɔo.
64 Wà ń sa'onaɔ dɛ̀dɛ ń fɛ̃ndao,
an gyaaɔ i fɔ̃ ɔ́ɔlɔ̀o.
65 Ɔ̃ Dii vù ń io sa,
lán gɔ̃sa pɔ́ vù ń wɛ̃'iowa.
66 À ń wɛ̀lɛɔ gbɛ̏, aa kpɛkpà,
a tò aa gɔ̏ ń wío gɔɔpii.
67 Ɔ̃ à gì Ɛflaiũ buiɔzi,
i Yosɛfu buipi sɛ lɔo.
68 Yuda bui ɔ̃ a sɛ̀ sa
ń Siɔna gbɛ̀sĩsĩ pɔ́ á yeio.
69 À a kúkĩi dɔ̀ musumusu we,
aɔ ku gɔɔpii lán dũ̋nia kálɛawa.
70 Ɔ̃ à a zɔ̀blena Davidi sɛ̀,[‡]
à aà bɔ̀ sã kaau.

[§§]**78:44** Bɔa 7.17-21
[*]**78:45** Bɔa 8.20-24
[†]**78:45** Bɔa 8.1-6
[‡]**78:46** Bɔa 10.12-15
[¶]**78:48** Bɔa 9.22-25
[§]**78:51** Bɔa 12.29
[**]**78:52** Bɔa 13.17-22
[††]**78:53** Bɔa 14.26-28
[‡‡]**78:54** Yoz 3.14
[¶¶]**78:55** Yoz 11.16-23
[§§]**78:56** Dɔa 2.11-15
[*]**78:60** Yoz 18.1, Zel 7.12
[†]**78:61** 1Sam 4.4-22
[‡]**78:70** 1Sam 16.11-12

71 À aà bɔ̀ sãdãu, à dɔ̀aa Isailiɔnɛ,¶
Lua gbɛ̃́ Yakɔbu buipiɔ kíaɛ.
72 Davidi ń kpá a kpɛ ń nɔ̀sɛmɛndoo,
à dɔ̀aané ń a ɔ báaadeo.

Yelusalɛũ dɛɛlɛa wii

Asafa lɛ.

79 Lua, buipãleɔ sì ń bùsuu,
aa n kpɛ́ pɔ́ a kua adoa ɔ̃̀ɔkpà,
aa Yelusalɛũ dɛ̀ɛlɛ.§
2 Aa n zɔ̀blenaɔ dɛ̀dɛ aa ń gɛ kpà bãɔwa,
aa n yãmanaɔ gɛ tò wàiɔnɛ blɛ ũ.
3 An au bàalɛ̀ lán íwa Yelusalɛũ bĩ́i kpɛ,
gbẽe ku à ń vĩo.
4 Wa gɔ̃ pɔ́ yáalɔaɔ ũ wá saɛdeɔnɛ,
láanipɔ ũ gbɛ̃́ pɔ́ liaawáziɔnɛ.
5 Dii, n pɔ aɔ paawázi e bɔɛ ni?
N kpɛ̃nɛ tɛ́ aɔ kũ gɔɔpii yɛ̃̀?
6 Pɔkũma bɔbɔ bui pɔ́ aa n dɔ̃ɔɔwa,
gbɛ̃́ pɔ́ aali ń sísioɔ bùsuɔwa.
7 Asa aa Yakɔbu buiɔ blè,
aa ń bùsu ɔ̃̀ɔkpàɛ.
8 Ńsu wá maeɔ duuna wi wá musuo.
Wɛ̃nadɔ̃wɛ̃ɛ kpakpa,
asa wa busa dúuduuɛ.
9 Dɔwálɛ, Lua wá Suabana.
Wá misi, kɛ́ ǹ tɔbɔ,
wá duuna kɛ̃́wá n tɔ́ yɛ̃́i.
10 Bɔ́yãi ńyɔ̃ to buipãleɔ wá lá:
Wá Lua ku máɛ la?
To buipãleɔ dɔ̃ wá aɛ,
kɛ́ ni n zɔ̀blenaɔ dɛdɛa tɔsimá.
11 To zĩ̀zɔɔ ɔɔlɔ gɛ̃ n swɛ̃́u,
gbɛ̃́ pɔ́ kú ga lɛ́zĩpiɔ bɔ
ń n gɛ̃̀sa gbãao.
12 Láani pɔ́ wá saɛdeɔ zĩ̀ma,
fĩabonɛ́ gɛ̃n sopla, Dii.
13 Wápiɔ n gbɛ̃́ɔ, n kpàsa sãɔ,
wíɔ n sáaukpa gɔɔpii,
wíɔ n tɔ́ galikɛ e wá buiwa.

Isailiɔ sua ń pá ziu wabikɛa

1 *Asafa lɛ.*

80 2 Swɛ̃́kpa Isailiɔ Dɔaana,
n gbɛ̃́ pɔ́ ni Yosɛfu buiɔ dã lán sãɔwa.
Bɔ gupuau, n gbɛ̃́ pɔ́ ń zɔ̃lɛa malaika gɛ̃̀sĩadeɔ zãnguo,**
3 ní dɔaa Ɛflaiũ buiɔnɛ
ń Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ ń Manase buiɔ.
Fɛlɛ ń n gbãao, mɔ ǹ wá suaba!
4 Lua, to wà ɛa su wá pá ziu.
Wá wɛgwa wà aafia'e.
5 Dii Lua Zĩgɔ̃de,
ńlɛ pɔbɔ n níu e tia,
ńyɔ̃ n gbɛ̃́ɔ wabikɛa mamá bɔɛ ni?
6 N wɛ́'i kpàmá blɛ ũ,
n ń wɛ́'i yɔ̃̀nɛ́ pɔ́ pai aa mì.
7 Ń tò wa gɔ̃ láanipɔ ũ wá saɛdeɔnɛ,
wá ibɛɛpiɔ lɛ́ wá kɛ pɔ́ɔpɔɔ.
8 Lua Zĩgɔ̃de, to wà su wá pá ziu,
wá wɛgwa wà aafia'e.
9 N vɛ̃ɛli wò Egipi,
n buipãleɔ yà ɔ̃ ń pɛ̀ ń gbɛu.
10 N gukɛ̀kɛɛ̀, à zĩ́napɛ̀lɛ,
ɔ̃ à ɔtà à a bùsu pà.
11 A uedà gbɛ̀sĩsĩɔla,
a gɔ̃naɔ dɛ sɛdɛ lí zɔ̃ɔɔla.
12 À ɔtà à gɛ̀ e ísialɛ,
a ɔnɛɔ gɛ̀ e Uflatai.
13 Bɔ́yãi n a kaa gbòo,
gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gɛ̃zɛaɔ ìɔ ɔmalɛii?
14 Dào sàwa ì lɛ́ kái,
sɛ̃̀anɔbɔɔ ì mɔ a lá blei.
15 N yɛ̃́ na! Lua Zĩgɔ̃de, wá wɛgwa!
Kua za musu wɛzu ǹ gwa!
Laaidɔ vɛ̃ɛlipiwa,
16 bui pɔ́ ń pɛ̀ nzĩa,
nɛ́ pɔ́ ń sì n pɔ́ ũpi.
17 Wà n vɛ̃ɛlipi zɔ̃̀ wà tɛsɔ̃̀wà.
Wɛpãsĩ biimá aa midɛ.

¶**78:71** 2Sam 7.8
§**79:1** 2Kia 25.8-10, Zel 52.12-14
****80:2** Bɔa 25.22

18 Ɔda gbɛ̃́ pɔ́ kú n ɔplaaiwa,
gbɛ̃nazĩn nɛ́ pɔ́ ń sì n pɔ́ ũ.
19 Wá kɛ̃ma lɔo.
Wá lɛ́ ń láo, wí n sísi.
20 Dii Lua Zĩgɔ̃de,
to wà su wá pá ziu,
wá wɛgwa wà aafia'e.

Isailiɔ dikpɛ lɛ

1 *Asafa lɛ.*

81 2 À guladɔ Lua wá gbãawa.
À kúkuakɛ Yakɔbu buiɔ Luaɛ.
3 À bɔ ń lɛo, í bala lɛ́
ń mɔɔna'ɔ nao ń domao.
4 À kuupɛ mɔbɔzĩ,[††]
í pɛ́ a vua zɑ̃́ wá dikpɛgɔɔ,
5 asa a dɛ ikoyã ũ Isailiɔnɛɛ.
Yɑ̃́ pɔ́ Yakɔbu buiɔ Lua dìlɛn we.
6 À yɑ̃́pi dà Yosɛfu buiɔnɛ
gɔɔ pɔ́ à ɑ̃̀na Egipiɔwa.
Aa lɔɔ pɔ́ aai ma yãao mà à mɛ̀:
7 Ma aso gò á gɑ̃̀u,
ma á ɔ bɔ̀ ɛ̃u.
8 A wiilɛ̀a taasikɛgɔɔ, ɔ̃ ma á bɔ́,
má wɛ̀wá asii guu ń louvĩao.
Ma á lɛ́ ma á gwá Mɛliba í kĩ́i.[‡‡]
9 À swɑ̃́kpa ma gbɛ̃́ɔ, mí lɛdawá.
Á Isailiɔ, à ma yãma lé!
10 Ásu àɔ dii pãle vĩo,
ásu kúlɛ dii zĩ̀loɛo.[¶¶]
11 Mámɛ má Dii á Lua ũ,
ma á bɔ́lɛ Egipiɛ.
À á lɛ́ ɛlɛ, mí tó à kɑ̃́.
12 Ɔ̃ Isailiɔ i ma yãmao,
ma gbɛ̃́piɔ i misiilɛmɛɛo.
13 Ɔ̃ ma ń tó ń ń swɑ̃́gbãao,[§§]
aa tɛ́ ńzĩa pɔeãi.
14 Tó Isailiɔ sɔ̃́amazi,
tó ma gbɛ̃́piɔ tɛ ma yɑ̃́i,
15 dɔ̃ ma ń ibɛɛɔ bùsanɛ́ gɔ̃̀ɔgɔ̃ɔ,
ma ɔzɔ̃̀ ń wɛ̀lɛpiɔzi.
16 Ma zangudeɔ i vlãnau ma aɛ,
an ĩadama aɔ láaa vĩo.
17 Mí á gwa ń pɔ́wɛn gawideo,
mí gbɛ̀ zɔ́'i kpáwá à kɑ̃́.

Yɑ̃́kpalɛkɛa ń gbãadeɔ

Asafa lɛ.

82 Lua zɔ̃lɛa balu guu,
àlɛ yɑ̃́gɔ̃gɔ̃ gbãadeɔnɛ à mɛ̀:
2 Bɔɛ á yɑ̃́kpalɛkɛ a zɛ́wai?
Áɔ kɛ vãikɛnaɔnɛ kɛ̀kɛ gɔɔpii yɑ̃̀?
3 À yãnakpa yɛ̃̀ɛɛsaideɔwa
ń tonɛ pɔ́ gwana vĩoɔ.
À zɛ ń taasideɔ
ń gbɛ̃́ pɔ́ wàlɛ ĩadamáɔ.
4 À yɛ̃̀ɛɛsaideɔ ń wɛ̃nadeɔ misi
à ń bɔ vãikɛnaɔ ɔzĩ.
5 Gbãadepiɔ yãe dɔ̃o,
aa a kee gbáɛo.
Aa ku gusiauɛ,
ɔ̃ dṹnia zĩ́na lɛ́ fu.
6 Ma mɛ̀ luaɔn á ũ,[*]
Musude nɛ́ɔn á ũ ápii.
7 Ń beeo á ga gbɛ̃nazĩna ũɛ,
á kpagua lán kía pãleɔwaɛ.
8 Lua, fɛlɛ yɑ̃́kpalɛkɛ ń dṹniao,
asa bui píiá n pɔ́ɛ.

Isailiɔ ń ibɛɛɔ kaa Luawa

1 *Asafa lɛ.*

83 2 Lua, ńsu ǹyɔ̃ nílɛao,
ń lɛ́ su àɔ kpaaũao,
ńsu ǹyɔ̃ ku kílikilio, Lua.
3 Ǹ ń ibɛɛɔ gwa, asa aalɛ kãa,
n wɛ̀lɛpiɔ lɛ́ ń mi fu.
4 Aalɛ ɔ̃nɔsɔpɛ́lɛ n gbɛ̃́ɔnɛ,

[††] **81:4** Nao 10.10
[‡‡] **81:8** Bɔa 17.7, Nao 20.13
[¶¶] **81:10** Bɔa 20.2-3
[§§] **81:13** Lom 1.24
[*] **82:6** Zãa 10.34

aalɛ lɛkpaaĩ ń yenzideɔzi.
5 Aalɛ mɛ: À mɔ wà ń buibɔ,
an tɔ́ Isaili su àɔ dɔ gbɛ̃egu lɔo.
6 Aa lɛkpàaĩ, an lɛ́ kɔ̃sɛ̀,
aa lɛdoũkɛ̀ ń kɔ̃o aa fɛlɛnnɔ.
7 Ɛdɔũɔ ń Isimaɛla buiɔ
ń Mɔabuɔ ń Hagaa buiɔ
8 ń Gebalideɔ ń Amɔniɔ
ń Amalɛkiɔ ń Filitɛ̃ɔ ń Tiideɔ.
9 Baa se Asiliɔ nàmá lɔ,
aalɛ ɔda Lɔtu buipiɔwa.
10 Kɛnɛ́ lá ń kɛ̀ Madiãɔnɛwa,†
lá ń kɛ̀ Sisela ń Yabɛ̃oɛ Kisɔ̃i.‡
11 N ń kɛ́ kɛ́lɛkɛlɛ Ɛndoo,
aa gɔ̃̀ kálɛa tɔɔlɛ lán pɔgbɔ̃wa.
12 Kɛ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔnɛ
lá wa kɛ̀ Olebu ń Zeebuoɛwa.¶
Kɛ ń kíaɔnɛ
lá wa kɛ̀ Zɛba ń Zalemunaoɛwa.§
13 Ampiɔ mɛ́ ò yãa aa mɛ̀,
wà Lua dã́dãkɛkĩi sɛ́ ń pɔ́ ũ.
14 Ma Lua, to aa gɔ̃ lakɛɛ ũ
lán ése ṹa pɔ́ ĩ́ana ì sɛ́lɛwa.
15 Lá dào ì tɛ́kũ,
ge lá tɛ́ ì gbɛ̀sĩsĩ sãsã,
16 pɛ́lɛńzi ń n zàao màa,
n ĩ́an pãsĩ i to sɔ̃ kɛ̃́ngu.
17 To an gɛɛ gɔ̃ kpá ń wɛ́i,
aai n gbãa dɔ̃ Dii.
18 Wí líɔ ń kṹ gɔɔpii ń bílio,
aa kpɛbɔ aa midɛ,
19 kɛ́ aa e dɔ̃ kɛ́ n tɔ́n Dii,
ḿmɛ ń Musude ũ dṹniau píi.

Lua ua bɛɛkɛa

1 *Kole buiɔ lɛ.*

84 2 N kúkĩi maa fá, Dii Zĩgɔ̃de!
3 Málɛ Dii ua bɛɛkɛ e gu gɛ̀ lɛ́ lia,
ma nisĩna ń ma mɛo lɛ́ lua Lua bɛ̃́ɛi.
4 Dii Zĩgɔ̃de, ma Kía, ma Lua,
gòlegolena kpɛ́ è ń gbagbakĩi saɛ,
luakibãna sakpɛdà we à a nɛ́ɔ kàu.
5 Báaadeɔn gbɛ̃́ pɔ́ kú n ua
aaìɔ n táasilɛ gɔɔpiiɔ ũ.
6 Báaadeɔn gbɛ̃́ pɔ́ an gbãa bɔ̀ n kĩ́i
mɛ́ n kpɛ́ gɛa yã́ kú ń sɔ̃ guuɔ ũ.
7 Tó aalɛ pã Baka guzulɛa,
aaì to à gɔ̃ lán gu nibɔnadewa,
káabuan lou ì to ɛ̀fãai ligua.
8 An gɛa guu an gbãa ìɔ kã́fĩɛ
e aa gɛ kaò n kĩ́i Siɔna.
9 Dii Lua Zĩgɔ̃de, ma wabikɛa sí,
swã́sɛ ma yã́i, Yakɔbu buiɔ Lua.
10 Lua, kía wá sɛ̀ngbao gwa,
wɛ́tɛ kía pɔ́ ń kpài.
11 Kua n kpɛ́ kpɛɛlɛ gɔɔ do maa
dɛ kua gupãlei gɔɔ ɔ̃aa sɔola.
Ma Lua ua bĩ́ibɔlɛdɔ̃anakɛ sì
dɛ kua ua doũ ń vãikɛnaɔla.
12 Dii Lua dɛnɛ́ ĩatɛ̃** ń sɛ̀ngbaoo ũ.
Dii ì báaadańgu ń kã́fĩao,
ìli gí maakɛi tàaesaideɛo.
13 Dii Zĩgɔ̃de,
báaaden gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ n náaikɛ ũ.

Isailiɔ aafia wabikɛa

1 *Kole buiɔ lɛ.*

85 2 N báaadà n bùsuu, Dii,
n su ń Yakɔbu buiɔ ń pá ziu.
3 N n gbɛ̃́ɔ tàaeɔ wòlomá,
n ń duuna kɛ̃̀má píi.
4 N pɔ wèemá,
n n pɔkũma pãsĩ kpà kpɛ.
5 Suwanɔ wá pá ziu,
Lua wá Suabana,
kpɛ̃nɛ pɔ́ ń kɛ̀wanɔ suumpa.
6 N pɔ aɔ paawázi gɔɔpii yã̀?
Ńyɔ̃ɔ n pɔfɛ̃gɔɔ gága wɛ̃ ń wɛ̃o yã̀?

---

†**83:10** Dɔa 7.1-23
‡**83:10** Dɔa 4.6-22
¶**83:12** Dɔa 7.25
§**83:12** Dɔa 8.12
****84:12** Mal 4.2, Zia 21.23

7 Ńyɔ̃ ɛa ǹ n gbɛ̃́ɔ lɛ́ ń láo
kɛ́ an pɔ e kɛma nao lé?
8 Dii, ǹ n gbɛ̃kɛ ɔlɔwɛ̃ɛ,
wá suaba ń n gbãao.
9 Ma swã́ dɔ Dii Lua yã'oai,
asa ì aafia lɛgbɛ̃ a yãmanaɔnɛɛ,
tó aai ɛa sù ń mìsaiyãɔwao.
10 Aà vĩakɛnaɔ suabaa zã̀o,
kɛ́ aà gawi e àɔ kú wá bùsuu yã́i.††
11 Gbɛ̃kɛ ń náaio kpàaũ,
yã́zɛde ń aafiao dàkɔ̃lɛ.
12 Náai ì ɔ poo musu,
yã́zɛde ì ɔnɔnɔ zĩ́lɛi.
13 Dii a maakɛwɛ̃ɛ,
wá tɔɔlɛ i blɛkɛ.
14 Yã́zɛde ìɔ bɛ aà aɛ,
ì zɛkɛkɛ̀ɛ.

Kowɛkɛa Luaɛ

Davidi lɛ.

86 Dii, swã́kpa ma yã́i, ní wea,
asa taaside wɛ̃naden ma ũ.
2 Ma wɛ̃ni dɔ̃́a, asa má n yã́ɔ kũaɛ.
Ǹ n zɔ̀blena suaba,
ḿmɛ ń ma Lua ũ, málɛ n náaikɛ.
3 Sùuukɛmanɔ, Dii,
asa miɔ lɛzunzi kɔɔ ń oosioɛ.
4 Ǹ n zɔ̀blena pɔ kɛ na,
asa ma laai tà n kĩ́i, Dii.
5 Ń maa mɛ́ ń sùuu vĩ, Dii,
n gbɛ̃kɛ zɔ̃ɔ n sìsinaɔnɛ.
6 Dii, swã́kpa ma wabikɛai,
laaidɔ ma wɛ̃na wiiwa.
7 Má lɛzunzi ma taasikɛgɔɔzĩ,
asa ni wea.
8 Tã́ae muaannɔo, Dii,
gbɛ̃e lí fɔ̃ n kɛa kɛ̀o.
9 Bui pɔ́ ń kɛ̀ɔ mɔ́ kúlɛnɛ,‡‡
aa n tɔbɔ ḿpii.
10 Asa ń zɔ̃ɔ mɛ́ ni dabudabuɔ kɛ,
ḿmɛ ń Lua ũ ndo.
11 Ǹ n zɛ́ ɔlɔmɛɛ Dii,
míɔ bɛ n sĩana guu.
Ma sɔ̃ damɛɛ doũ, míɔ n vĩa vĩ.
12 Má n sáaukpa ń nɔ̀sɛmɛndoo,
Dii ma Lua, máɔ n tɔbɔ gɔɔpiiɛ.
13 Asa gbɛ̃kɛ pɔ́ ń kɛ̀mɛɛ zɔ̃ɔ,
n ma wɛ̃ni sì bɛda ɛ̀ títiwa.
14 Lua, kàamaidɛɔ lɛ́ fɛlɛmanɔ,
gbɛ̃́ pãsĩɔ lɛ́ ma wɛ, aali n yãdao.
15 Mpi Dii, Lua sósobiden n ũ,
ń sùuu vĩ mɛ́ n pɔ lí pa kpaao,
ń gbɛ̃kɛ ń náaio vĩ zɔ̃ɔ.
16 Ma wɛgwa, wɛ̃nadɔ̃mɛɛ.
Ǹ n zɔ̀blena gba gbãa,
mapi n nɔɛ zĩkɛna nɛ́ suaba.
17 Maakɛamɛɛ seela kɛ,
ma wɛ̀lɛɔ i e, wí i ń kṹ,
asa Dii, n dɔmalɛ,
n ma nɔ̀sɛ nìnimɛɛ.

Siɔnaá Lua wɛ̃́lɛɛ

Kole buiɔ lɛ.

87 Lua a wɛ̃́lɛ kàlɛ gbɛ̀sĩsĩ pɔ́ a kua adoa musu,
2 Dii ye Siɔna bĩ́ibɔlɛɔi
dɛ Yakɔbu buiɔ wɛ̃́lɛ kĩniɔla píi.
3 Lua gawi yã'ò wɛ̃́lɛpi musu à mɛ̀:
4 Má Egipiɔ ń Babɛlidɛɔ da gbɛ̃́ pɔ́ aa ma dɔ̃ɔ guu.
Filitɛ̃ɔ ku a guu lɔ ń Tiidɛɔ ń Etiopiɔ.
Wa mɛ wà gbɛ̃́ beeɔ ì weɛ.¶¶
5 Wa o Siɔna yã́ musu:
Wà wã́anɛ ń wã́anɛo ì weɛ,
Musude mɛ́ ì a zɛdɔ gíũgiũ.
6 Tó Dii lɛ́ gbɛ̃́ɔ tɔ́ dalau,
a mɛ: Wà gbɛ̃́ beeɔ ì weɛ.
7 Lɛ̀sinaɔ ń ɔ̃wãnaɔ píi aa mɛ:
Wá maa píi ì bɔ Siɔnaɛ.

---

††**85:10** Zãa 1.14
‡‡**86:9** Zia 15.4
¶¶**87:4** Gal 4.26

Kua ga lɛ́zĩ wiilɛa

[1] *Ɛzala bui Emani*[§§] *lɛ.*

88 [2] Dii Lua ma Suabana,
málɛ wiilɛma fãanɛ ń gwãasĩnao.
[3] To ma wabikɛa kama,
swã́kpa ma wiilɛai.
[4] Asa yã'ɔ̃ma kɔ̃̀ ma nɔ̀sɛuɛ,
ma wɛ̃ni sɔ̃̀ è lɛ́i.
[5] Wà ma da gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ si bɛdauɔu,
ma gɔ̃ lán yɛ̃̀ɛɛsaidewa.
[6] Wà ma ya ma kpa gɛɔ guu
lán gbɛ̃́ pɔ́ wúlɛa miau sɔlɔlɔɔwa.
An yã́ dɔngu lɔo, aa bɔ̀ n ɔu.
[7] N ma zu è zòolo guu
e tɔɔlɛ nɔna gbã́o gusiau.
[8] N pɔkũma tɔ̃̀a,
a ísɔ̃ lɛ́ ma lɛ́.
[9] Ń tò ma gbɛ̃́ɔ ma vũaa,
ń tò aa ye ma gĩyãio.
Wà ma kaka, bɔkĩi kuo.
[10] Ĩadama ma wɛ́ siakũ̀,
málɛ lɛzunzi za kɔɔ e oosi,
ma ɔɔ dɔanzi.
[11] Gɛɔ ni yãbɔnsaɛkɛnɛ́a?
Gyaadeɔ mɛ́ aaì fɛlɛ n sáaukpaa?
[12] Wì n gbɛ̃kɛ galikɛ miau yã̀?
Wì n náaiyã'ò kaalɛu yã̀?
[13] Wa n dabudabuɔ dɔ̃ a gusiau yã̀?
N maakɛaɔ dɔ̃a ku wɛ́sia guu yã̀?
[14] Dii, mi wiilɛma,
ma wabikɛa kɔɔ ì ka n kĩ́i.
[15] Bɔ́yãi ńlɛ gímazii, Dii?
Àkɛa n mikpɛlìmɛɛi?
[16] Má kú ga lɛ́zĩ wɛ̃nannɔ za ma ɛ̀waasogɔɔ,
n wɛ́tɛ̃amɔanɛ́ tɔ̃̀a, ma gɔ̃ sã̀ii.
[17] N pɔpaamazi mà ma mia,
n vĩa pɔ́ɔ lɛ́ ma midɛ.
[18] A daamala lán íwa za kɔɔ e oosi,
à kũ̀aaa míɔmiɔ.
[19] Ń tò ma gbɛ̃́ yenzideɔ ma vũaa,
gusia mɛ́ gɔ̃̀ ma gbɛ̃na ũ.

Lua lɛgbɛ̃a Davidiɛ

[1] *Ɛzala bui Etani*[*] *lɛ.*

89 [2] Dii, máɔ lɛsi n gbɛ̃kɛ yã́ musu láasaiɛ,
máɔ n náaiyã kpàwakɛ wɛ̃ ń wɛ̃o.
[3] Má o n gbɛ̃kɛ líɔ kpálɛa vĩo,
n náaidekɛ zĩ́napɛlɛa musu n bɛ.
[4] N mɛ̀ n bàa kú ń gbɛ̃́ pɔ́ ń sèo,
n lɛgbɛ̃̀ n zɔ̀blena Davidiɛ.
[5] Ńyɔ̃ to aà bui àɔ kible gɔɔpiiɛ,
ńyɔ̃ aà kpala gba gbãa e aà buiwa.[†]
[6] Musudeɔ n dabuyãɔ sáaukpa, Dii,
malaikaɔ n náaiyã'ò balu guu.
[7] Asa gbɛ̃e ku musu à kà Diiwao,
malaikae muaaaànɔo.
[8] Baa malaikaɔ kɛ̃̀aa, Lua mɛ́ fuańla,
gbɛ̃́ pɔ́ liaaaàziɔ mɛ ì seena ta.
[9] Dii Lua Zĩgɔ̃de, démɛ muaannɔi?
Ń gbãa ń náaio vĩ yã́pii guu.
[10] Ni gbãamɔ ísiaɛ,
tó à fɛ̀lɛ ń vĩvĩao, ni a zùukɛ.
[11] N Egipiɔ suumpà aa gɔ̃̀ gɛɔ ũ,
n n wɛ̀lɛpiɔ fɛ̃̀aa ń n gã̀sa gbãao.
[12] Musu ń zĩ́lɛoá n pɔ́ɛ,
n dṹnia kàlɛ ń pɔ́ pɔ́ kú a guuɔ.
[13] N gugbãntoo ń gɛɔmidɔkĩio kɛ̀,
Taboo ń Ɛɛmɔ gbɛɔ ì guladɔma.
[14] N gã̀saá gɔ̃sa pɔ́ɛ,
n ɔ gbãa mɛ́ n ɔplaa dɔ musu.
[15] Yãmaa ń yã́zɛdeo mɛ́ n gĩ́na ɛ̃kpalɛ ũ,
gbɛ̃kɛ ń náaio mɛ́ dia n aɛwa.
[16] Báaadeɔn gbɛ̃́ pɔ́ aa guladɔama dɔ̃,
aaìɔ bɛ n aɛ gupuauɔ ũ, Dii.
[17] Aaìɔ pɔnakɛ ń n tɔ́o gɔɔpii,
aaì ĩ́anadã ń n maakɛao.
[18] Asa an gawi ń ń gbãaon n ũ,
n zɛawanɔ yã́i wá mi daa ía.
[19] Wá sèngbaoá Dii pɔ́ɛ,

[§§]**88:1** 1Kia 5.11
[*]**89:1** 1Kia 5.11
[†]**89:5** 2Sam 7.12-16, Soũ 132.11, Zĩn 2.30

wá kíapiá wá Isailiɔ Lua pɔ́ɛ.
20 N yã'ò n yãmanaɔnɛ yãa
wɛ́pungu'ea guu n mɛ̀:
Ma dɔnlɛkɛ̀ nɛgɔ̃naɛ,
ma ɛ̀waasopi sɛ̀ lɛsĩ a gbɛ̃́ɔ guu.
21 Ma a zɔ̀blena Davidi è,
ma a nísikàwà ma aà dìlɛ.
22 Máɔ aà kũa ma ɔzĩɛ,
ma gã̀sa gbãa aɔ kuaànɔ.
23 Ibɛɛ a fɔ̃ falusiwào,
gbɛ̃vãi a e ɔnaalɛwào.
24 Má aà wɛ̀lɛɔ wíwi aà aɛ,
má aà zangudeɔ kwɛ́.
25 Máɔ náai vĩɛ̀ ń gbɛ̃kɛo,
aà mi iɔ daa ía ń ma tɔ́o.
26 Má ísia naɛ̀ a ɔzĩɛ,
iɔ iko vĩ swaɔwa.
27 A lɛzumazi à mɛ,
má dɛ a Mae ń a Luao ũ,
a gbɛsi ń a Suabanao ũ.
28 Má aà kɛ ma yoa ũ,
iɔ dɛ dṹnia kíaɔ mide ũ.‡
29 Máɔ gbɛ̃kɛ vĩaànɔ gɔɔpiiɛ,
ma bàa pɔ́ kuaànɔ gbooa vĩo.
30 Má tó aà bui àɔ kible gɔɔpiiɛ,
aà kpala iɔ ku e dṹnia gɛ láaò.
31 Tó aà buiɔ pãkpà ma ikoyãi,
mɛ́ aai tɛ ma yãdilɛaɔzio,
32 tó aa bɔ̀ ma yã́ kpɛ,
mɛ́ aa ma yãdanɛɔ kũao,
33 má gotɔ̃má an tàaeɔ yã́iɛ,
mí ń kɛ búubuu an vãi yã́ musu,
34 ãma gbɛ̃kɛ pɔ́ má vĩaànɔ a midɛo,
má fɔ̃ náaisaiyãkɛo.
35 Má a bàa pɔ́ kuaànɔ yã́ gbooo,
má lɛ́ pɔ́ má gbɛ̃̀ɛ lilɛo.
36 Ma lɛgbɛ̃̀ ń mazĩa kuao gɛ̃n do,
má ɛɛto Davidiɛo, ma mɛ̀,
37 aà bui aɔ ku gɔɔpiiɛ,
aà kpala aɔ ku ma aɛ lán ĩatɛ̃wa.
38 Lá mɔvua dɛ seela náaide ũ musu,
màa aà kpala aɔ ku gɔɔpii.
39 Ń beeo n gi kía pɔ́ ń kpài,
n ɔkpàaàzi, n kolokɛ̀aànɔ.
40 N n bàa kua ń n zɔ̀blenao yã́ gbòo,
n sakà aà kíafuau, ń zù zĩ́lɛ.
41 N aà wɛ̃́lɛ bĩ́iɔ gbòo,
n aà zɛgikĩiɔ kwɛ̀ ń dàaĩ.
42 Gɛ̃zɛadeɔ lɛ́ ń baa sɛu,
à gɔ̃̀ láanipɔ ũ a saɛdeɔnɛ.
43 Ń tò aà wɛ̀lɛɔ gã gbã̀ɛ,
ń tò aà ibɛɛɔ pɔnakɛ̀.
44 N aà fɛ̃nda lɛ́ dɛ̀,
ni zɛaànɔ zĩ guuo.
45 N aà gawi kɔ'ɛ̀,
n aà báa bɔ̀aàla.
46 Ń tò à zikṹ a gbãau,
n widàwà.
47 Dii, ńyɔ̃ɔ ulɛawɛ̃ɛ gɔɔpii yã̀?
N pɔkũma tɛ́ aɔ kũ e bɔɛ ni?
48 Làasookɛ ma wɛ̃ni kulunkɛwa,
n gbɛ̃nazĩna kɛ̀ pã yã̀?
49 Gɔ̃sa kpele mɛ́ aɔ ku à gí gaii?
Démɛ a fɔ̃ azĩa si mia ikowai?
50 Dii, gbɛ̃kɛ pɔ́ ń vĩ yãa gɛ̀ má ni?
Lɛ́ pɔ́ ń gbɛ̃̀ Davidiɛ ń náaio sɔ̃ bɛ?
51 To n zɔ̀blena láanikɛa yã́ dɔngu,
buiɔ ma kɛa pɔ́ɔpɔɔ ma sɔ̃ zɔ̃̀.
52 N ibɛɛɔ kía pɔ́ ń kpà láanikɛ̀,
e gu pɔ́ aà kɛ̀sɛ zɛ̀u, Dii.
53 Wà Dii sáaukpa gɔɔpii!
Ãmi! Ãmi!

LÁ SÍIƆ̃DE

Soũɔ 90-106

Lua ń gbɛ̃nazĩnao

Lua gbɛ̃́ Mɔizi wabikɛa.

90 Dii, wá ulɛkĩin n ũ wɛ̃ ń wɛ̃o.
2 E ǹyɔ̃ gɛ́ gbɛ̀sĩsĩɔ kɛi,
e ǹyɔ̃ gɛ́ tɔɔlɛ ń dṹniao kálɛi,
Luan n ũ za asĩnizĩ e gɔɔpii.
3 Ni dilɛ gbɛ̃nazĩnaɛ aà gɛ̃ tɛ̃́ɛnau,
ni to aà ɛa gɔ̃ bùsuti ũ.

‡89:28 Zia 1.5

[4] Wɛ̃ ɔ̀aa sɔo dɛnɛ lán gɔɔ dowa,¶
ì gɛ̃nɛ lán gĩa ge gwãasĩnawa.
[5] Ni to i dańla aai gaga,
aa dɛ lán sɛ̃ pɔ́ ì bɔlɛ kɔɔwa,
[6] ì bɔlɛ kɔɔ, i gbɑ̃́,
ì i'o oosi, i giigaga.§
[7] N pɔkũma ì wá suumpa,
n kòlokɛa ì gili gɛ̃wágu.
[8] Wá yãvãiɔ kálɛa n aɛ,
wá asiiyãɔ bɔ̀ gupuau n kuu.
[9] Wá gɔɔ ì gɛ̃kɔ̃u n kpɛ̃nɛ yɑ̃́i,
wá wɛ̃ni ì midɛ wá wea dóũdoũnau.
[10] Wá wɛ̃ ì ka bàaɔ̃kwi taawa,
tó wá gbãa sɔ̃, basiiɔ̃.
Wɛ̃piɔ guu baa a pɔ́ pɔ́ na
ì mɔ́ ń taasio ń pɔsiaoɛ,
ì gɛ̃zɛa kpakpa, ɔ̃ wi kpagui.
[11] Démɛ n pɔkũma gbãa lɛ́ dɔ̃i?
Démɛ n kpɛ̃nɛ lɛ́ dɔ̃ à vĩakɛɛ̀i?
[12] Dadawɛ̃ɛ wàɔ wá wɛ̃ni dɔ̃ màa,
kɛ́ wà ɔ̃nɔ e wá sɔ̃ guu.
[13] Dii, ńyɔ̃ ɛa wá wɛgwa bɔɛ ni?
Wɛ̃nadɔ̃ n zɔ̀blenaɔnɛ.
[14] Tó gu dɔ̀, to n gbɛ̃kɛ mɔ́wá,
wíɔ pɔnakɛ ń gulakɛao gɔɔpii.
[15] Wá gba pɔna ɔ pɔ́ ń tɔ̃wá gɔɔ lɛ́u,
taasi pɔ́ wá kɛ̀ wɛ̃̀ lɛ́u.
[16] Ǹ n yãkɛaɔ ɔlɔ n zɔ̀blenaɔnɛ,
ní tó wá nɛ́ɔ n iko gbãa dɔ̃.
[17] Dii wá Lua, báaadawágu nana,
ɛ̀fãaida wá zĩu wàɔ kɑ̃́fĩakɛ,
ao, ɛ̀fãaida wá zĩu wàɔ kɑ̃́fĩakɛ.

Lua mɛ́ wá dɔ̃̀ana ũ

91 Gbɛ̃́ pɔ́ ulɛa Musude ɔ guu,
mɛ́ a ku Gbãapiide uei,
[2] ì mɛ Dii mɛ́ a zɛgikĩi ũ,
a Lua mɛ́ a ulɛkĩi ũ, á aà náai vĩ.
[3] A n si kaiwa,
a n suaba ń gagyão.
[4] A n sɔlɔ a pɔlɛu,
ńyɔ̃ɔ ulɛa aà kúlukulunau.
Aà náai mɛ́ aɔ dɛ n sɛ̀ngbao ũ.
[5] Gwãasĩn pɔ́ɔ ń fãanɛ kà kpán'ãaɔ
an kee vĩa a n kũo,
[6] ge gagyã pɔ́ ìɔ bɛ gusiau
ge gyãkawɛ̃lɛ pɔ́ ì ń le fãanɛ gbãa.
[7] Baa tó gbɛ̃ɔn ɔ̀aa sɔo lɛ́ kwɛ́ n saɛ,
ge gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kwi lɛ́ fu n ɔplaai,
pɔe a n leo.
[8] Wɛzu ǹ gwa,
ńyɔ̃ e lá wì ĩada vãikɛnaɔwa.
[9] Tó n Musude dìlɛ n ulɛkĩi ũ,
mɛ́ n Dii dìlɛ n kúkĩi ũ,
[10] vãie a sɔ̃nzio,
músi a gɛ̃ n uao.
[11] Asa a n yã'o a malaikaɔnɛ
aa n dɔ̃́a gu pɔ́ ńlɛ géu píiɛ.
[12] Aa ɔdama,
kɛ́ ńsu gɛ̃nalɛ gbɛwao yɑ̃́i.**
[13] Ńyɔ̃ táa'o nɔ̀ɔmusuwa ń kyɑ̃́o,
ńyɔ̃ ɔ̃zɔ̃ nɔ̀ɔkusiwa ń mlɛ̃̀ pãsĩo.††
[14] Dii mɛ̀: Lá à nàmazi, má aà bɔ,
lá a ma dɔ̃, má aà sɛ musu.
[15] A lɛzumazi, mí wewà.
Tó yɑ̃́ nàɛwà, máɔ kuaànɔ,
má aà suaba, mí aà kpɛla.
[16] Má báaadaaàgu ń wɛ̃ni gbɑ̃̀ao,
má aà suaba, i pɔnakɛò.

Lua sáaukpaa

[1] *Kɑ̃́mabogɔɔ lɛ.*

92 [2] A maa wà n sáaukpaɛ, Dii,
wá lɛsi wà n tɔbɔ, Musude,
[3] wí n gbɛ̃kɛ galikɛ kɔɔ,
wí n náaiyã'ò gwɑ̃́,
[4] wí n táasilɛ ń mɔɔnao
ń domao ń kotilio.
[5] N yãkɛaɔ ì ma pɔ kɛ na, Dii,
mi guladɔ n ɔzĩkɛaɔwa.
[6] Dii, n yãkɛaɔ zɔ̃ɔ maamaaɛ,

¶**90:4** 2Piɛ 3.8
§**90:6** Zaa 1.11
****91:12** Mat 4.6, Luk 4.10-11
††**91:13** Luk 10.19, Lom 16.20

n làasooɔ gbia à kɛ̀ zài.[‡‡]
7 Sɔũ yấpi dɔ̃o,
mìsaide a fɔ̃ mao.
8 Baa tó gbɛ̃vãiɔ ɔtà lán kàewa,
mɛ́ vãikɛnaɔ kấfĩa è ḿpii,
an zia dɛ kaalɛ láasai ũɛ.
9 Mpi sɔ̃ Dii, ńyɔ̃ɔ kấfĩa gɔɔpiiɛ.
10 Ǹ n ibɛɛɔ gwa, aalɛ midɛ,
vãikɛnaɔ lɛ́ fãaa píi.
11 N ma gba gbãa lán zùsɛ̃lɛwa,
n nísi ɔde kà ma miwa.
12 Ma wɛsì ma wɛ̀lɛɔ fualɛ,
ma swấ ma ibɛɛ vãiɔ wii mà.
13 Gbɛ̃maaɔ gbã lán daminaliɔwa,
aa zɔ̃ɔkũ lán Libã sɛdɛ líɔwa.
14 Pɛ́lɛa Dii kpɛ́ kpɛɛlɛ
aa gbã wá Lua ua.
15 Ń ń zikũakɛo aaɔ nɛ'iɛ,[¶¶]
an lá aɔ nísi bɔɛ si plɛ̀plɛ.
16 Aa mɛ Dii maa,
ɔ̃mɛ wá gbɛsi ũ,
vãie ku aà guuo.

Dii mɛ́ Kía ũ

93 Dii mɛ́ lɛ́ kible,
a zɔ̃ɔkɛ daa ula ũ.
Dii zɔ̃ɔkɛ daa, à gbãa dɔ̀ a pi,
à dṹnia kàlɛ gíũgiũ, a deeo.
2 Ń zɔ̃lɛa báawa za gɔɔpi,
ń kú za asĩnizĩ.
3 Swaɔ pà Dii,
swaɔ kɔ̃fĩ dɔ,
swaɔ lɛ́ gã̀alɛ.
4 Dii ku musu, a zɔ̃ɔ,
aà zɔ̃ɔ dɛ í zɔ̃ɔ kɔ̃fĩa,
aà gbãa dɛ ísia í vĩvĩaa.
5 Dii, n yãdilɛaɔ gbooa vĩo,
à kũ̀ n kpɛ́ àɔ ku adoa e gɔɔpiiɛ.

Lua mɛ́ yấkpalɛkɛna ũ

94 Dii á Lua pɔ́ ì tɔsimáɛ.
Lua pɔ́ ì tɔsimá, bɔ gupuau!
2 Dṹnia yấkpalɛkɛna, fɛlɛ!
Fĩa bo ĩ́andãnaɔnɛ ń yãkɛawa.
3 Gbɛ̃vãiɔ aaɔ pɔnakɛ e bɔɛ ni?
Aaɔ tidɔwála e bɔɛ ni, Dii?
4 Vãikɛnapiɔ ì gɔ̃sagɔ̃sa yã'o,
aaì yãbɔlɛ, aaì ĩ́anadã ḿpii.
5 Dii, aaì táa'o n gbɛ̃́ɔwa,
aaì gbãamɔ gbɛ̃́ pɔ́ n ń sɛ́piɔnɛ.
6 Aaì gyaa gbɛ̃andoɔ ń bɔ̀mɔɔ dɛdɛ,
aaì tonɛ pɔ́ gwana vĩoɔ suumpa.
7 Aaì mɛ Dii lɛ́ ń eo,
Yakɔbu buiɔ Lua laai kúmáo.
8 Á sɔũɔ, à laaika!
Á mìsaideɔ, á ɔ̃nɔkũ bɔɛɛ la?
9 Lua swấ pɛ̀, ìli yãmao lɛ́?
À wɛ́ kàsa, ìli gu'eo lɛ́?
10 Ì bui píi toto, a ń swấgagaoa?
Ì yãdanɛ́, a dɔ̃a vĩoa?
11 Dii gbɛ̃nazĩna làasooɔ dɔ̃,
a dɔ̃ kɛ́ aa yãfũu lán gbɛ́ tíwa.[§§]
12 Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ ni toto,
ni n ikoyã dadaɛ ũ, Dii.
13 Ni aà nɔ̀sɛ daɛ̀ doũ taasikɛgɔɔ,
e wà gɛ ɛyɔ̃ vãikɛnaɛ.
14 Dii a pãkpa a gbɛ̃́ɔzio,
a gbɛ̃́ pɔ́ á sɛ̀ a pɔ́ ũɔ vũaao.
15 Wa ɛa yấkpalɛkɛ a zɛ́wa,
nɔ̀sɛpuadeɔ i zɛò.
16 Démɛ a fɛlɛmɛɛ gbɛ̃vãiɔwai?
Démɛ a zɛmanɔ vãikɛnaɔ musui?
17 Mɛ́ i kɛ Dii dɔnlɛkɛ̀mɛɛ yãa no,
dɔ̃ má kú miau kílikili gɔ̃̀ɔ.
18 Kɛ́ ma mɛ̀ zãana lɛ́ ma sɛ́lɛ,
n ma kũ n gbɛ̃kɛ guu, Dii.
19 Kɛ́ ma làasoo kɔ̃̀ ma sɔ̃u,
n ma sɔ̃ nìnimɛɛ n ma pɔ kɛ̀na.
20 N lɛ́ líɔ ku yấgɔ̃gɔ̃n koleaɔ yấuo,
an yãdilɛaɔ ì mɔnɛ́ ń taasio.
21 Aaì lɛkpaaĩ gbɛ̃maazi,
aaì yãda tàaesaidea wà aà dɛ.
22 Dii mɛ́ ma zɛgikĩi ũ,
ma Lua mɛ́ gbɛsi pɔ́ mi ulɛu ũ.

---

‡‡**92:6** Lom 11.34
¶¶**92:15** Zãa 15.2
§§**94:11** 1Kln 3.20

23 A ń vãikɛa sɔaamáɛ,
i ń buibɔ an tàaeɔ yɛ̃́i,
Dii wá Lua a ń buibɔ.

Lua táasilɛa

95 À mɔ wà pɔna wii dɔ Diiwa,
wà guladɔ gbɛsi pɔ́ ì wá bɔwa.
2 Wà gɛ́ aà aɛ wà aà sáaukpa,
wà lɛsi wà aà táasilɛ.
3 Asa Dii mɛ́ Lua zɔ̃ɔde ũ.
Kía zɔ̃ɔɛ, a dɛ dii píia.
4 Tɔɔlɛ nɔna ku aà ɔzĩɛ,
gbɛ̀sĩsĩ misonaɔá aà pɔ́ɛ.
5 Ísiaá aà pɔ́ɛ, ɔ̃mɛ kɛ̀,
ɔ̃mɛ tɔɔlɛ ikàsa ń a ɔo.
6 À mɔ wà wúlɛ wá gbɛɛu
wà kúlɛ Dii wá Kɛna aɛ.
7 Asa aàpi mɛ́ wá Lua ũ,
wá dɛ aà kpàsa gbɛ̃́ɔ ũɛ,
aà sã pɔ́ àlɛ ń dãɔ ũ.
Tó a aà lɔɔ mà gbã,
8 ásu swɛ̃́gbãakɛ lá á deziɔ kɛ̀ Mɛliba
gɔɔ pɔ́ aa ku Masa guwaiwaiuwao.*
9 Baa kɛ́ aa ma yãkɛaɔ è,
aa ma yɔ̃ aa ma gbãa lɛgwà.†
10 Ɔ̃ má ye ń gĩyãio e wɛ̃̀ bla,
ma mɛ̀ gbɛ̃́ sɛ̃́sãaɔnɛ,
aa ma yãkɛaɔ dɔ̃o.
11 Má ò ń mazĩao ń pɔfɛ̃o ma mɛ̀,
aa gɛ̃ ma kɛ̃́mabokĩiuo.‡

Dii mɛ́ Kía zɔ̃ɔ ũ

(1Lad 16.23-33)

96 À lɛ̀ dafu sí Diiɛ,
dɛ̃́nia gbɛ̃́pii, à lɛsi Diiɛ.
2 À lɛsi Diiɛ, í aà tɔbɔ,
àɔ aà zĩblea baokpa lá gu lɛ́ dɔ.
3 À aà gawi yã'o buiɔnɛ,
à aà yãbɔnsaɛɔ galikɛ gbɛ̃́piiɛ.
4 Dii zɔ̃ɔ, à kà wà aà táasilɛ,
à kà wà vĩakɛɛ̀ dɛ diiɔla píi.
5 Buipãlɛɔ diiɔá pɔ́ gianaɔnɛ,
Dii mɛ́ musu kɛ̀.
6 Zɔ̃ɔkɛ ń bɛɛɛo kuwà,
gbãa ń gawio ku aà kĩ́iɛ.
7 À gawi ń gbãao dɔ̃ Diiɛ,
bùsu píi gbɛ̃́ɔ, à dɔ̃ Diiɛ.
8 À Dii tɔ́ gawi dɔ̃ɛ̀,
à mɔ aà ua, í aà gba pɔ́.
9 À kúlɛ Diiɛ ń lousisi'ulaɔ daa,
zĩ́lɛdeɔ, à tó á mɛ àɔ kukɛ aà aɛ,
10 í o bui píiɛ, Dii mɛ́ lɛ́ kible.
À dɛ̃́nia kàlɛ gíũgiũ, a deea vĩo.
A yɛ̃́kpalɛkɛ ń gbɛ̃́piio a zɛ́wa.
11 Musudeɔ, à pɔnakɛ,
zĩ́lɛdeɔ, à vĩ àɔ kɛ̃aa,
ísia ń pɔ́ pɔ́ kúuɔ, à kɔ̃fĩkɛ.
12 Sɛ̃̀a ń pɔ́ pɔ́ kúuɔ, à kúkuakɛ,
lí pɔ́ kú lákpɛuɔ i gulakɛ píi.
13 Aa pɔnakɛ Dii aɛ, asa àlɛ mɔ́,
àlɛ mɔ́ yɛ̃́kpalɛkɛi ń dɛ̃́niaoɛ.
A yɛ̃́kpalɛkɛ ń dɛ̃́niao a zɛ́wa,
a yɛ̃́gɔ̃gɔ̃ gbɛ̃́ɔnɛ ń sĩanao.

Dii mɔa

97 Dii mɛ́ lɛ́ kible!
Dɛ̃́nia gbɛ̃́ɔ, à pɔnakɛ,
ísiabaadeɔ, àɔ ku pɔna guu.
2 Luabɛpuana ń a sianao liaaaàzi,
yɛ̃́zɛde ń yãmaao mɛ́ aà kpala zĩ́na ũ.
3 Tɛ́ ìɔ dɔaaaɛ̀,
ì kũ aà ibɛɛ pɔ́ liaaaàziɔwa.
4 Aà loupilɛaɔ ì tɔɔlɛ pu,
tó dɛ̃́nia è, ì lualua.
5 Gbɛ̀sĩsĩɔ ì yɔ lán zɔ́nisiwa Dii aɛ,
dɛ̃́nia gbɛ̃́pii Diipi aɛ.
6 Musudeɔ ì aà maakɛa kpàwakɛ,
bùsu píi gbɛ̃́ɔ ì aà gawi e.
7 Wí ì tɛ̃́agbagbanaɔ kɛ̃́,
gbɛ̃́ pɔ́ aaì ĩanadã ń tɛ̃́apiɔ.
Diipiɔ kúlɛ aà aɛ ḿpiiɛ.
8 Tó Siɔnadeɔ mà, aa pɔnakɛ,
Yuda wɛ̃́lɛdeɔ aaɔ ku pɔna guu
n yɛ̃́kpalɛkɛaɔ yɛ̃́i, Dii.

---

*95:8 Ɛbɛ 3.15
†95:9 Bɔa 17.1-7, Ɛbɛ 3.7-11
‡95:11 Nao 14.20-23, Ɛbɛ 4.3, 5

9 Dii Musuden n ũ dű̃nia gbɛ̃́piiɛ,
n zɔ̃ɔ dɛ diiɔla píi.
10 Gbɛ̃́ pɔ́ ye Diiziɔ, à za vãigu.
Ɔ̀ a yãmanaɔ wɛ̃ni kũanɛ́,
ì ń bɔ vãikɛnaɔ ɔu.
11 Ì gupu gbɛ̃maaɔnɛ ń zɛ́u,
ì pɔna tɔ̃ nɔ̀sɛpuadeɔ guu.
12 Gbɛ̃maaɔ, à tó á pɔ kɛ Diiwa na,
à aà tɔbɔ, asa a ku adoa.

Dii mɔa táasilɛa

98 À lɛ̀ dafu sí Diiɛ,
asa à yãbɔnsaɛɔ kɛ̀,
à zĩblè ń a gɑ̀sa pɔ́ a kua adoa gbãao.
2 Dii tò wa dɔ̃̀ a zĩblè,
à a gbɛ̃suabaa gbãa ɔ̀lɔ bui píiɛ.
3 Gbɛ̃kɛ ń náai pɔ́ a vĩ ń wá Isailiɔ dɔaàgu.
E dű̃nia lɛ́wa wa è lá wá Lua zĩblè.
4 Dű̃nia gbɛ̃́pii, à pɔna wii dɔ Diiwa,
à vĩ ń wiio, à gulakɛ à lɛ̀ sí.
5 À lɛsi Diiɛ ń mɔɔnlɛao,
ń mɔɔnlɛao ń lɛtɛ̃dɔawao
6 ń kɑ̃̀aepɛao ń kuu'ɔo,
à pɔna wii dɔ Dii wá Kíawa.
7 Ísia ń pɔ́ pɔ́ kúuɔ, à kɔ̃fĩkɛ,
ń tɔɔlɛo ń gbɛ̃́ pɔ́ kuwàɔ píi.
8 Swaɔ, à gɑ̃̀alɛ Dii aɛ.
Gbɛ̀sĩsĩɔ, à gulakɛ sãnusãnu,
9 asa àlɛ mɔ́ yɑ̃́kpalɛkɛi tɔɔlɛɛ.
A yɑ̃́kpalɛkɛ ń dű̃niao a zɛ́wa,
a yɑ̃́gɔ̃gɔ̃ gbɛ̃́ɔnɛ ń sĩanao.

Lua kuaadoade

99 Dii mɛ́ lɛ́ kible,
bui píi lɛ́ lualua,
a zɔ̃lɛa malaika gɑ̃̀sĩadeɔ zãnguo,¶
dű̃nia lòo.
2 Dii zɔ̃ɔ Siɔna,
a ku musu, a dɛ bui píila.
3 Aa aà tɔ́ zɔ̃ɔ pɔ́ ì to vĩa ń kű̃ bɔ,
asa aà kua adoaɛ.
4 Wá Kía gbãa vĩ, a ye yɑ̃́zɛdei,
Ɔ̃mɛ yɑ̃́kpalɛkɛa a zɛ́wa dà,
à yãgɔ̃̀gɔ̃ Yakɔbu buiɔnɛ a zɛ́wa.
5 À Dii wá Lua tɔbɔ,
à kúlɛ aà gbadibɔ saɛ,
aà kua adoaɛ.
6 Mɔizi ń Aalonao mɛ́ aà gbàgbanaɔ ũ,
Samuɛli mɛ́ aà sìsinaɔ do ũ.
Aa lɛzùaàzi, ɔ̃ a wèmá.
7 Kua tɛlu guu à yã'ònɛ́,§
aa aà ikoyã ń aà yãdilɛnɛɔ kũa.
8 Dii wá Lua, ń wèmá,
Lua sùuuden n ũ.
Ń beeo n ń yãvãiɔ wìnɛ́ ń musu.
9 À Dii wá Lua tɔbɔ,
à kúlɛɛ̀ aà gbɛ̀sĩsĩ pɔ́ a kua adoa musu,
asa Dii wá Lua kua adoaɛ.

Dii sáaukpaa

Sáaukpaa lɛ.

100 Dű̃nia gbɛ̃́pii, à kúkuakɛ Diiɛ.
2 À zɔble Diiɛ ń pɔnao,
à mɔ aà kĩ́i ń gulakɛao.
3 Àɔ dɔ̃ kɛ́ Dii mɛ́ Lua ũ,
ɔ̃mɛ wá kɛ́, wá dɛ aà pɔ́ ũɛ.
Wá dɛ aà gbɛ̃́ɔ ũ, aà kpàsa sãɔ ũ.
4 À gɛ̃ aà ua lɛ́u ń sáaukpaao,
à gɛ̃ aà ua ń aà táasilɛao,
à aà sáau kpa à aà tɔbɔ.
5 Asa Dii maa, aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo,
ìɔ náai vĩ gɔɔpiiɛ.

Kía lɛgbɛ̃a a kiblea yɑ̃́ musu

Davidi lɛ.

101 Má lɛsi gbɛ̃kɛ ń yɑ̃́zɛdeo musu,
má soũ dannɔ, Dii.
2 Má laaidɔ kua tàaesaiwa,
bɔɛ ńyɔ̃ mɔai?
Máɔ ku ma ua ń nɔ̀sɛpuao,
3 má pɔvãi dɔ ma wɛ́io.
Má za yãdɔɔsaikɛau, a naao.
4 Má yãdɔɔsai fɔ̃o,
ma bàa aɔ kú ń yãvãioo.

¶**99:1** Bɔa 25.22
§**99:7** Bɔa 33.9

5 Má gbɛ̃́ pɔ́ ì a gbɛ̃́dee pe suumpaɛ,
má yɔ̃̀ɔdeɔ ń ı̃́andãnaɔ fɔ̃o.
6 Ma wɛ́ dɔ ma bùsu náaideɔzi aaɔ kumanɔ,
gbɛ̃́ pɔ́ ìɔ bɛ tàaesai mɛ́ aɔ dɛ ma zı̃kɛna ũ.
7 Má we gbɛ̃sãsãna àɔ ku ma bɛo,
má tó mɔafilide àɔ ku ma saɛo.
8 Máɔ a bùsu gbɛ̃vãiɔ suumpa lá gu lɛ́ dɔ,
máɔ vãikɛnaɔ midɛ Dii wɛ̃́lɛ guuɛ.

Yɛ̃̀ɛɛsaide wabikɛa

1 Wɛ̃nade yɛ̃̀ɛɛsaide pɔ́ lɛ́
a yã'ɔ̃maɔ bɔlɛ Diiɛ wabikɛa.

102 2 Dii, ma wabikɛa ma,
to ma wiilɛama ká.
3 Ńsu bɔ ma kpɛ ma taasikɛgɔɔo,
swɛ̃́kpamazi.
Tó ma lɛzùnzi, wea kpakpa,
4 asa ma gɔɔ lɛ́ gɛ̃ lán súɛlɛwaɛ,**
ma mɛ lɛ́ pusu bɔ lán tɛyɔ̃wa.
5 Ma sɔ̃ lɛ́ wo,
málɛ ibaba lán sɛ̃wa,
blɛblea yɛ̃́ lí dɔmagu mà bleo.
6 Ma aaukɛa mɛ́ tò
ma gɔ̃ wákambaau ũ.
7 Ma gɔ̃ lán gbáa gbaonawa,
lán bɛzia koowa.
8 I lí gɛ̃ ma wɛ́uo
lán bã mɛ̀ndona pɔ́ pɛ́ kpɛ́ musuwa.
9 Ma ibɛɛɔ ìɔ ma sɔ̃sɔ̃ gɔɔpiiɛ,
ma láanikɛnaɔ ì gbɛ̃́ ká ń ma tɔ́o.
10 Túfu mi ble blɛ ũ,
ma wɛ́'i ì ka ma imia guu
11 n pɔkũma ń n kpɛ̃nɛo yɛ̃́i,
asa n ma sɛ n ma pãlɛɛ.
12 Ma wɛ̃ni lɛ́ gɛ̃zɛa lán uenawa,
ɔ̃ málɛ giigaga lán sɛ̃wa.
13 Mpi Dii, ń zɔ̃lɛa báawa gɔɔpii,
ńyɔ̃ɔ dɛ tɔde ũɛ e wá buiwa.
14 Ńyɔ̃ fɛlɛ wɛ̃nadɔ̃ Siɔnaɛ,
asa n sùuukɛaaànɔ gɔɔ kà sa.
15 Aà gbɛɔ kɛ̀ n zɔ̀blenaɔnɛ maa,
aà daaı̃a ìɔ kɛwɛ̃ɛ wɛ̃naɛ.
16 Bui píi a vı̃akɛnɛ, Dii,
dṹnia kíaɔ gawi dɔ̃nɛ ḿpii.
17 Asa Dii a ɛa Siɔna kálɛ lɔ,
i bɔ mɔ́má we ń gawio.††
18 A gbɛ̃́ pɔ́ gɔ̃̀ yɔ́ɔyɔɔɔ wabikɛa sí,
a ń wiilɛawa kpa swɛ̃́ao.
19 Wa yɛ̃́pi kɛ̃ ziadeɔ yɛ̃́iɛ,‡‡
gbɛ̃́ pɔ́ kuopiɔ i Dii táasilɛ.
20 Dii wɛkpàlɛ zı̃́lɛ za a kúkı̃i,
kua za musu à wɛzù tɔɔlɛ,
21 kɛ́ à e gbɛ̃́ɔ zɔblewii ma,
i ń bɔ ga lɛ́zı̃ yɛ̃́i,
22 wi Dii tɔbɔ Siɔna,
wi aà táasilɛ Yelusalɛũ.
23 Gɔɔ bee bùsu píi gbɛ̃́ɔ kãaa we,
bùsu píi gbɛ̃́ɔ mɔ misiilɛiɛ̀.
24 Kua ma sápaagɔɔ à ma busa,
à ma wɛ̃ni kulun kṹ.
25 Ɔ̃ ma mɛ̀: Ma Lua,
ńsu ma sɛ kpóoo,
n gbɛ̃́ bee, n wɛ̃ni láaa vı̃o.
26 N tɔɔlɛ kàlɛ za ası̃nizı̃,
musuá n ɔzı̃kɛaɛ.
27 Ampii a gɛ̃, ãma ńyɔ̃ɔ kuɛ.
Aa zikũ lán pɔkasawa píiɛ,¶¶
ńyɔ̃ ń lilɛ lán ulawa aa gɛ̃lɛ.§§
28 Mpi sɔ̃ ńyɔ̃ɔ doũ gɔɔpiiɛ,
n gɔɔ láaa vı̃o.*
29 N zɔ̀blenaɔ nɛ́ɔ zɛdɔ,
an buiɔ aaɔ ku n aɛ.

**102:4 Zaa 4.14
††102:17 Isa 60.1-2
‡‡102:19 1Kln 10.11
¶¶102:27 Isa 51.6
§§102:27 Zia 20.11, 21.1
*102:28 Ɛbɛ 1.10-12, 13.8

Lua gbɛ̃kɛ

Davidi lɛ.

103 Má Dii sáaukpa,
má aà tɔ́ pɔ́ kú adoa bɔ ń nɔ̀sɛmɛndoo.
2 Má Dii sáaukpa,
aà maakɛae a sãmaguo.
3 Ì sùuukɛmanɔ ń ma tàaeɔ píi,
ì ma gbɑ̃́gbã ń ma gyãɔ píi.†
4 Ì ma bɔ ga lɛ́zĩ,
ì maakɛmɛɛ a gbɛ̃kɛ guu.
5 Ì to pɔmaaɔ mɔa,
mí ɛa su ɛ̀waaso ũ lán kúuwa.
6 Dii ì yãkɛ a zɛ́wa,
ì to yɑ̃́ bɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ wàlɛ gbãamɔnɛ́ɔnɛ na.
7 A tò Mɔizi a pɔeã dɔ̃̀,
à a yãkɛaɔ ɔ̀lɔ Isailiɔnɛ.
8 Dii sùuu vĩ ń sósobio,
aà pɔ́ lí pa kpaao,
a gbɛ̃kɛ vĩ maamaaɛ.‡
9 Ìliɔ zɔadɔmá láasaio,
aà pɔ líɔ fɛ̃a gɔɔpiio.
10 Ìli yãkɛwɛ̃ɛ wá duunawao,
ìli ĩadawá wá vãikɛawao.
11 Lá luabɛ lɛsĩ dɛ ń tɔɔlɛo,
màa a gbɛ̃kɛ vĩ zɔ̃ɔ ń a vĩakɛnaɔ.
12 Lá gukpɛ zɑ̃̀ kɔ̃ɛ ń bɛ'aɛo,
màa ì wá tàaeɔ kɛ̃́wá.
13 Lá mae ì a nɛ́ɔ wɛ̃nagwa,
màa Dii ì wɛ̃nadɔ̃ a vĩakɛnaɔnɛ,
14 asa a wá kɛbɔ dɔ̃,
wá dɛa bùsuti ũ dɔaàgu.¶
15 Gbɛ̃nazĩna wɛ̃ni dɛ lán sɛ̃waɛ,
ìɔ gawi vĩ gɔɔpla lán lávuwaɛ.§
16 Tó ĩ́anapɛ̀wà, ì gɛ̃lɛɛ,
a kúkĩi líɔ dɔ gbɛ̃egu lɔo.
17 Dii ìɔ gbɛ̃kɛ vĩ ń a vĩakɛnaɔ
za asĩnizĩ e gɔɔpii,
ì maakɛ ń nɛ́ɔnɛ ń ń tɔũnaɔ,**
18 gbɛ̃́ pɔ́ zɛ̀ ń aà bàakuańnɔ yɑ̃́o
aa yɑ̃́ pɔ́ a dìlɛɔ kũaɔ.
19 Dii a kpalabaa kpàlɛ musu,
a iko vĩ gbɛ̃́piiwa.
20 À Dii sáaukpa aà malaikaɔ,
ikode pɔ́ i aà yã'onɛ ma à zĩkɛwàɔ.
21 À Dii sáaukpa, aà ìwaɔ píi,
aà zĩkɛna pɔ́ i aà pɔeã kɛɔ.††
22 À Dii sáaukpa, aà pɔkɛaɔ píi
gu pɔ́ àlɛ kibleuɔ píi.
Má Dii sáaukpa.

Dii Pɔ́piikɛna táasilɛa

104 Má Dii sáaukpa.
Dii ma Lua, ń zɔ̃ɔ maamaaɛ,
ń gawi daa pɔkasa ũ, àlɛ tɛkɛ,
2 gupua fĩfĩama zwãa ũ.
N musu kpàlɛ lán pɛwa,
3 n bɛkpà lousisiaa.
N luabɛpuana kɛ̀ ń sɔ̃́go ũ,
niɔ bɛ ń ĩ́anao.
4 Ni ĩ́ana gbaɛ n zĩnaɔ ũ,
ni tɛ́ zĩ n zĩkɛnaɔ ũ.‡‡
5 N dṹnia kàlɛ, n a zĩ́napɛ̀lɛ,
a deea vĩ bauo.
6 N ísia lɛ̀aàla pɔkasa ũ,¶¶
í kù gbɛ̀sĩsĩɔla.
7 N ípi lèle ɔ̃ à bàasi,§§
n pũnawà ɔ̃ gili gɛ̃̀u.
8 Gbɛ̀sĩsĩɔ lɛsĩ kũ̀, gusalalaɔ ɛɛnkũ,
ɔ̃ í tà gu pɔ́ ń dìlɛɛ̀u.

---

†**103:3** Bɔa 15.26
‡**103:8** Bɔa 34.6, Yon 4.2, Yoɛ 2.13, Zaa 5.11
¶**103:14** Daa 3.19
§**103:15** Isa 40.6-7, 1Piɛ 1.24, Zaa 1.10-11
****103:17** Bɔa 20.6
††**103:21** Luk 2.13
‡‡**104:4** Ɛbɛ 1.7
¶¶**104:6** Daa 1.1-2
§§**104:7** Daa 1.9

9 N kɔɔ dà ípiɛ, a e vĩao,
a e ɛa da tɔɔlɛa bau lɔo.
10 Ń tò nibɔnaɔ ì í pisi swa'ɔnaɔu,
ɔ̃ a í ìɔ bàalɛ gbɛ̀sĩsĩɔ zãnguo.
11 Sɛ̃̀a pɔ́pii ìɔ a imi,
a í ì sɛ̃̀a zàa'ĩnaɔ imi bɔ.
12 Bãɔ ìɔ ka swapiɔ saɛ,
aaìɔ pɛa a dào guu, an wii ìɔ dɔu.
13 Za n bɛ ni lou gbaɛ gbɛ̀sĩsĩɔwa,
n zĩ gbɛ ì dṹnia kã́.
14 Ni to sɛ̃ bɔlɛ pɔtuoɔnɛ,*
ni blɛ bui kpa sɛ̃̀wanaɔwa.
Ni blɛ bɔlɛ tɔɔlɛ, aai ble.
15 Vɛ̃ɛ pɔ́ ì ń pɔ kɛ na
ń nísi pɔ́ ì ń lɛkpɛ yɔo
ń blɛ pɔ́ ì ń gba gbãao.
16 Dii líɔ ì mɔ̀sɛ e maamaa,
sɛdɛ lí pɔ́ a bà Libãpiɔ.
17 We bãɔ ì sakpɛdadau,
wàalianaɔ ì bɛkpa pɛ̃li láu.
18 Gbɛ̀sĩsĩ lɛsĩɔ dɛ tueɔ kúkĩi ũ,
gbɛtɔɔɔ dɛ ɛ̃́n'ui'uinaɔ ulɛkĩi ũ.
19 N mɔvua kɛ̀ gɔɔ tàasikabɔ ũ†
ń ĩatɛ̃ pɔ́ a gɛ̃a kpɛ́u gɔɔ dɔ̃o.
20 Ni to gu si, ɔ̃ gwãasĩna ì kɛ,
ɔ̃ lákpɛ pɔ́ɔ ì fɛlɛ ń táo píi.
21 Nɔ̀ɔmusuɔ ì ɔ́ɔlɔ maafɛi,
aaì pɔblea wɛɛlɛ Luawa.
22 Tó ĩatɛ̃ bìlɛ, aaì lɔ̀ɔ gá,
aaì ta wúlɛi ń tòou.
23 Gbɛ̃nazĩna ì bɔ gɛ́ zĩkɛi,
ìɔ yãma azĩawa e oosi.
24 Dii, n yãkɛaɔ dasi fá!
Apii bɔ̀ n ɔ̃nɔ guuɛ.
Dṹnia pà ń pɔ́ pɔ́ ń kɛ̀ɔ.
25 Ísia ku, a zɔ̃ɔ mɛ́ a yàasa,
pɔ́ bɛ̃́ɛ pɔ́ kú a guuɔ lɛ́ vĩo,
a nɛ́na a zɔ̃ɔ píi.
26 Gó'ilɛnaɔ ìɔ bɛu
ń kwãsa pɔ́ ń kɛ̀ à kɔ̃̀ɔ'ouo.
27 Pɔ́piɔ wɛ́ dɔnzi ḿpii,
kɛ́ ǹ blɛ kpámá a gɔɔwa.
28 Ni kpámá, aaì sɛ́lɛ,
ni ɔ pooné ɔ̃ pɔmaaɔ ì ń kã́.
29 Tó n mikpɛlìnɛ́, bíli ì ń kũɛ,
tó n wɛ̃ni sìmá,
aaì ga aa ɛa ta tɛ̃́ɛnauɛ.
30 Tó n n Nisĩna gbàɛ,
pɔ́ bɛ̃́ɛɔ ì bɔ,
ni to tɔɔlɛ ɛa dafukũ.
31 Dii gawipi aɔ ku gɔɔpiiɛ,
Dii pɔ i kɛ na a yãkɛaɔwa.
32 Ì dṹnia gwa ɔ̃ dṹnia ì lua,
ì ɔkã gbɛ̀sĩsĩɔwa ɔ̃ súɛlɛ ì bɔ.
33 Má lɛsi Diiɛ e ma wɛ̃ni lɛ́uɛ,
má a Lua táasilɛ e ma kua lɛ́uɛ.
34 To ma làasoo kangu,
mí pɔnakɛnnɔ, Dii.
35 To duunkɛnaɔ midɛ dṹnia guu,
vãikɛnaɔ su aaɔ ku lɔo.
Má Dii sáaukpa.
Àleluya!

Lua a gbɛ̃́ɔ suabaa

(1Lad 16.8-22)

105 À Dii sáaukpa, í lɛ́mawà,
à to bui píi aà yãkɛaɔ dɔ̃.
2 À lɛsi, í aà táasilɛ,
à aà yãbɔnsaɛkɛaɔ galikɛ píi.
3 À ĩanadã ń Dii tɔ́ pɔ́ kú adoao.
Á Dii kĩ́i wɛ̀ɛlɛnaɔ à pɔnakɛ,
4 à gɛ Dii le à gbãa gbɛawà,
íɔ aà aɛya gɔɔpii.
5 À to yãbɔnsaɛ pɔ́ a kɛ̀ɔ dɔágu,
aà dabudabukɛaɔ ń ikoyã pɔ́ a ɔ̀ɔ,
6 á Dii zɔ̀blena Ablahaũ buiɔ,
á Yakɔbu bui pɔ́ à á sɛ́ɔ.
7 Dii mɛ́ wá Lua ũ,
ɔ̃mɛ ì yãdilɛ gbɛ̃́piiɛ.
8 Aà bàakuawanɔ yã́ lí sãaaguo,
yã́ pɔ́ a òpi aɔ kuɛ e wá buiwa.
9 Aà bàa kú ń Ablahaũo,‡

*104:14 Daa 1.11
†104:19 Daa 1.14
‡105:9 Daa 12.7, 17.8

à ɛ̀a à a lɛgbɛ̃̀ Izaakiɛ lɔ.¶
10 Aà bàa ɛ̀a kú ń Yakɔbuo iko ũ,
ɔ̃ a kú ń Isailiɔ e gɔɔpii.
11 À mɛ̀ á Kanaa bùsu kpámá,
aɔ dɛ pɔ́ pɔ́ aa sɛ kpaalɛ guu ũ.§
12 Gɔɔ bee aa dasio, wìli ń yãdao,
aa ku Kanaa bùsuu bɔ̀mɔɔ ũɛ.
13 Aaìɔ liaaliaa bui ń buioɔ guu,
aaìɔ bɛbɛ bùsu ń bùsuo.
14 I we wà ń wɛtɑ̃̀o,
à kíaɔ lèle an yɑ̃́ musu à mɛ̀
15 aasu ɔkã gbɛ̃́ pɔ́ a ń sɛ́piɔwao,
aasu ĩada a ãnabipiɔwao.**
16 Ɔ̃ a tò nɔana kà bùsupiu,
a tò an kũ̀sũa làa píi.††
17 Ɔ̃ à Yosɛfu gbàɛ à dɔ̀aanɛ́,
wà aà yìa zɔ ũ.‡‡
18 Wà mɔkà aà gbáwa,
wà mɔ dɔ̀ aà nɔɛ¶¶
19 e yɑ̃́ pɔ́ à dɔ̀aa ò gɛ̀ kɛ̀ò,
ɔ̃ yɑ̃́ pɔ́ Dii dàɛ̀ tò yɑ̃́ bɔ̀aànɔ na.§§
20 Kɛ́ kía gbɛ̃́ zɩ̃̀, ɔ̃ wà aà gbàɛ,
bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔpi aà kɛ̃̀.*
21 À aà dìlɛ a bùsu dɔaana ũ,
a tò aàɔ iko vĩ a àizɛɛɔwa píi.†
22 Yosɛfu aà kíaɔ tòto a pɔeãwa,
à ɔ̃nɔ dà aà ìwaɔnɛ.
23 Ɔ̃ Yakɔbu buiɔ mɔ̀ Egipi,‡
Isailiɔ ku nibɔɔ ũ Haũ buiɔ bùsuu.¶
24 Dii tò a gbɛ̃́ɔ kɔ̃̀ we maamaa,
a tò aa dasikũ̀ dɛ ń ibɛɛɔla.
25 Ɔ̃ à ń ibɛɛpiɔ swãfɛ̃̀, ɔ̃ aa zà aà gbɛ̃́piɔu,
aa ɔ̃nɔsɔpɛ̀lɛ aà zɔ̀blenapiɔnɛ.§
26 À a zɔ̀blena Mɔizi zɩ̃̀má**
ń Aalona pɔ́ a sɛ̀o.††
27 Aa yãkɛ̀ Egipiɔnɛ seela ũ,
aa dabudabukɛ̀ Haũ buipiɔ bùsuu.
28 À gusia gbàɛmá, gu sì ń bùsuu,‡‡
kɛ́ aa gì aà yãmai yɑ̃́i.
29 À ń swa'i lìlɛ à gɔ̃̀ au ũ,
ɔ̃ a kpɔɔ gàga.¶¶
30 Blɔɔ lì ń bùsua
ń ń gbãadeɔ wúlɛkĩiɔ píi.§§
31 À yã'ò ɔ̃ ũsĩnaɔ kàńgu,*
gɑ̃́i kàńgu e an bùsu lɛ́ lɛ́u píi.†
32 À lougbɛ kàńgu lou ũ,
loupilɛa lì ń bùsua gupiiu.‡
33 À ń vɛ̃elio ɛ̀'ɛ ń ń kaadɔɛnliɔ,
à ń bùsu líɔ kɛ̀ kɛ́lɛkɛlɛ píi.
34 À yã'ò ɔ̃ kwaɔ kàńgu,
kwasutɛ̃ɔ kà, aa lɛ́ vĩo.
35 Aa ń bùsu sɛ̃ ń láo nɛ̀,

¶**105:9** Daa 26.3
§**105:11** Daa 28.13
****105:15** Daa 20.3-7
††**105:16** Daa 41.53-57
‡‡**105:17** Daa 37.28, 45.5
¶¶**105:18** Daa 39.20
§§**105:19** Daa 37.6-9
***105:20** Daa 41.14
†**105:21** Daa 41.39-41
‡**105:23** Daa 46.6
¶**105:23** Daa 47.11
§**105:25** Bɔa 1.7-14
****105:26** Bɔa 3.10
††**105:26** Bɔa 4.14-16
‡‡**105:28** Bɔa 10.21-23
¶¶**105:29** Bɔa 7.17-21
§§**105:30** Bɔa 8.1-6
***105:31** Bɔa 8.20-24
†**105:31** Bɔa 8.12-15
‡**105:32** Bɔa 9.22-25

aa ń buapɔ́ɔ blè píi.¶
36 À ń bùsu nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ dɛ̀dɛ píi,
nɛ́ woode pɔ́ aa ń í ń ɛ̀waasogɔɔpiɔ.§
37 À bɔ̀lɛ ń a gbɛ̃́ɔ,
aa ã́nusu ń vuao kũa,
an bui gbɛ̃e i gɛ̃nalɛ zɛ́uo.
38 Kɛ́ aa bɔ̀lɛ, Egipiɔ pɔ kɛ̀na,
kɛ́ vĩa ń kṹ Isailiɔ yã́ musu yã́i.**
39 À tɛlu pɛ̀lɛ kpà a gbɛ̃́ɔzi,
à kɛ̀ tɛ́ ũ gwã́, à gupùnɛ́.††
40 Aa wabikɛ̀wà, ɔ̃ à mɔ̀nɛ́ ń bùuɔ,
à musu blɛ kpàmá aa kã̀.‡‡
41 À gbɛsi pàa, ɔ̃ í bɔ̀u,¶¶
ípi bàalɛ̀ guwaiwaiu we lán swawa.
42 Asa lɛ́ pɔ́ a gbɛ̃̀ yã́ dɔaàguɛ,
yã́ pɔ́ a ò a zɔ̀blena Ablahaũɛpi.
43 À bɔ̀ ń a gbɛ̃́ɔ, aalɛ pɔnakɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ a sɛ̀piɔ guladɔ.
44 À buipãleɔ bùsu kpàmá,§§
zĩ pɔ́ gbɛ̃́piɔ kɛ̀ɔ ài gɔ̃̀nɛ́.
45 Bee kɛ̀ píi kɛ́ aa e wàɔ a yãdilɛaɔ kũa,
aai a ikoyãɔ da.
Àleluya!

Isailiɔ ń duunaɔ oa Luaɛ

106 Àleluya!
À Dii sáaukpa, asa a maa,
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
2 Démɛ a fɔ̃ Dii yãzɔ̃ɔkɛaɔ oi?
Démɛ a fɔ̃ à aà táasilɛ píii?
3 Báaadeɔn gbɛ̃́ pɔ́ aaìɔ yãmaa kũa
aaìɔ yãkɛ a zɛ́wa gɔɔpiiɔ ũ.
4 Tó ńlɛ na kɛ n gbɛ̃́ɔnɛ,
ma yã́ aɔ dɔngu, Dii.
Tó ńlɛ ń suaba, ma wɛgwa,
5 kɛ́ ma baa e àɔ ku n gbɛ̃́ɔ namau,
mí pɔnakɛ ń bui pɔ́ ń sɛ̀ɔ,
mí ń táasilɛ n gbɛ̃́piɔ guu.
6 Wa duunakɛ̀ lán wá deziɔwa,
wa tàaekɛ̀ wa yãvãikɛ̀.
7 Kɛ́ wá deziɔ ku Egipi,
aai Dii dabudabukɛaɔ yãdao,
yãmaa dasi pɔ́ a kɛ̀nɛ́ɔ sã̀ńguɛ,
ɔ̃ aa swã́gbãakɛ̀ Ísia Tɛ̃a saɛ.*
8 Ń beeo à ń suabà a tɔ́ yã́i,
kɛ́ wà e a gbãa dɔ̃.
9 À gbãamɔ̀ Ísia Tɛ̃aɛ ɔ̃ gugii bɔ̀,
à sìńnɔ a ɛu, aa bùawà guwaiwai ũ.†
10 À ń bɔ́ ń ibɛɛɔ ɔzĩ,
à ń sí ń zangudeɔ gbãawa.
11 Í dà ń wɛ̀lɛpiɔla,
baa an gbɛ̃́ mɛ̀ndo i bɔo.‡
12 Ɔ̃ aa yã́ pɔ́ a ò sì,
aa aà táasilɛ̀.¶
13 Ɔ̃ aà yãkɛaɔ sã̀ńgu gɔ̃̀ɔ,
aai aà dã aà lɛdamáo.
14 Aalɛ ń pɔblea bɛɛkɛ guwaiwaiu,
ɔ̃ aa Dii lɛwɛ sɛ̃gbãu we.§
15 À pɔ́ pɔ́ aa gbɛ̀awa kpàmá,
ɔ̃ à mɛ'ibabagyã zĩ̀má.**
16 Aa ĩ́isɛ̀ ń Mɔizio bòou
ń Aalona pɔ́ Dii aà dìlɛo.††

¶**105:35** Bɔa 10.12-15
§**105:36** Bɔa 12.29
****105:38** Bɔa 12.33-36
††**105:39** Bɔa 13.21-22
‡‡**105:40** Bɔa 16.2-15
¶¶**105:41** Bɔa 17.1-7, Nao 20.2-13
§§**105:44** Yoz 11.16-23
***106:7** Bɔa 14.10-12
†**106:9** Bɔa 14.21-22
‡**106:11** Bɔa 14.21-22
¶**106:12** Bɔa 15.1
§**106:14** Nao 11.4-6
****106:15** Nao 11.31-33
††**106:16** Nao 16.1-3

17 Tɔɔlɛ wɛ̃aa à Datani mɔ̀,
à kũaa Abilaũ ń a gbɛ̃ɔwa.‡‡
18 Tɛ́ sù an ìwaɔwa,
tɛ́vua kùlɛ gbɛ̃vãipiɔwa.¶¶
19 Aa mɔ pì Olebu lán gáaenawa,
ɔ̃ aa kùlɛ ń dii pɔ́ aa kàsapiɛ.§§
20 Aa Lua gawide lɛũkpakɛ̀
ń zù sɛ̃sona taao.*
21 Lua ń suabà ɔ̃ aà yã́ sɛ̃́ńgu.
À yãzɔ̃ɔkɛ̀nɛ́ Egipi,
22 à dabudabuɔ kɛ̀ Haũ buiɔ bùsuu,
à yã́ pɔ́ ì to vĩa ń kṹ kɛ̀ Ísia Tɛ̃ai.
23 À mɛ̀ á a gbɛ̃́piɔ midɛ,
ɔ̃ aà gbɛ̃́ Mɔizi aà zùukɛ̀,
a tò aà pɔ wèe, ɔ̃ i ń midɛo.†
24 Aa pãkpà ń pɔeã bùsui,
aa gì Dii yã́ síi.
25 Aa yã́kũtɛ̃kà ń zwã̀akpɛɔ guu,
aai swã́sɛ Dii yã́io.‡
26 Ɔ̃ à ɔlɛ̀lɛnɛ́ à mɛ̀
á tó aa kwɛ guwaiwaiuɛ,
27 á tó an buiɔ lɛ́lɛ buiɔ guu,
í ń fãaa bùsu ń bùsuo.¶
28 Aa nà tã́a Peoowa,
aa pɔ́ pɔ́ wà sa'òò pɔgɛɔwa sò.§
29 An yãkɛaɔ Dii pɔ fɛ̃̀,
ɔ̃ gaga gɛ̃̀ńgu.
30 Finɛasi fɛ̀lɛ yã́pi tɛdɛ̀,
ɔ̃ gagapi zɛ̀nɛ́.**
31 Ɔ̃ Dii tò yã́ bɔ̀aànɔ na,
aà bàa kuaànɔ e aà buiwa.††
32 Aa Dii zafɛ̃̀ Mɛliba í kĩ́i,
ɔ̃ Mɔizi yã'ì azĩaɛ an yã́i.
33 Asa aa aà nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔkpàɛ̀ɛ,
ɔ̃ à yã'ò làasoosai.‡‡
34 Aai bùsupideɔ kɛ kɛ́lɛkɛlɛ,
lá Dii dìlɛnɛ́wao.¶¶
35 Aa gɔ̃̀ kɔ̃gbɛ̃ɔ ũ ń buipiɔ,
aa ń ɔlɛsɛ̀.
36 Aa zɔblè ń diiɔnɛ,
ɔ̃ yã́pi ń sɔ̃ blè.§§
37 Aa ń nɛgɔ̃ɛnaɔ dɛ̀dɛ sa'obɔ ũ,
aa sa'ò tã́aɔwa ń ń nɛnɔɛnaɔ.*
38 Aa yãesaideɔ kòlokpakpa,
an nɛgɔ̃ɛɔ ń ń nɛnɔɛpiɔ.
Aa sa'òńnɔ Kanaa bùsu tã́aɔwa,
ɔ̃ an bùsupi gbãlɛ̀.†
39 An yãkɛaɔ mɛ́ tò aa gbãlɛ̀,
an dàaɔ tò aa gɔ̃̀ Luaɛ káaluaɔ ũ.
40 Ɔ̃ Dii pɔkũmabɔ̀bɔmá,
a ye gbɛ̃́ pɔ́ a ń sɛ́piɔ gĩyãi lɔo.
41 À ń kpá buiɔwa,
an zangudepiɔ ikokɛ̀má.
42 An ibɛɛɔ wɛ́tɛ̃amɔ̀nɛ́,
aa ɔtɔ̃̀ɔlɛmá.‡
43 Ìɔ ń bɔ mɔ̀ɔmɔɔ,
ãma aa zɛ̀ ń ń swã́gbãaoɛ,
ɔ̃ an duuna dàńla.

---

‡‡**106:17** Nao 16.31-33
¶¶**106:18** Nao 16.35
§§**106:19** Bɔa 32.1-6
***106:20** Lom 1.23
†**106:23** Bɔa 32.10-14
‡**106:25** Nao 14.1-4
¶**106:27** Nao 14.26-35
§**106:28** Nao 25.1-3
****106:30** Nao 25.7-8
††**106:31** Nao 25.10-13
‡‡**106:33** Nao 20.10-12
¶¶**106:34** Iko 7.2
§§**106:36** Dɔa 3.5-6
***106:37** 2Kia 17.17
†**106:38** Nao 35.33-34
‡**106:42** Dɔa 2.14

44 Tó à ń wii mà,
ì taasi dɔ̃nɛ́ɛ.¶
45 Aà bàakuańnɔ yã́ i sãaàguo,
ɔ̃ à nɔ̀sɛlìlɛ a gbɛ̃kɛ zɔ̃ɔ guu.
46 A tò gbɛ̃́ pɔ́ aa ń kũkũ zĩ̀zɔɔ ũɔ wɛ̃nadɔ̃̀nɛ́.
47 Dii wá Lua, wá suaba!
Wá bɔlɛ buiɔ guu, ní wá kãaa,
wí n tɔ́ pɔ́ kú adoa bɔ,
wí ĩ́anadã ń n táasilɛao.
48 Wà Dii, Isailiɔ Lua sáaukpa
za asĩnizĩ e gɔɔpii!
Gbɛ̃́pii mɛ, ãmi!
Àleluya!

LÁ SƆODE

Souɔ̃ 107-150

Lua sáaukpaa aà maa yã́i

107 À Dii sáaukpa, asa a maa,
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
2 Gbɛ̃́ pɔ́ Dii ń bóɔ o màa,
gbɛ̃́ pɔ́ à ń bɔ́ ń ibɛɛɔ ɔzĩɔ.
3 À ń bɔ́ bùsu ń bùsuo à ń kãaa
za gukpɛ oi ń bɛ'aɛ oio,
za gugbãntoo oi ń gɛɔmidɔkĩi oio.
4 An gbɛ̃ɛɔ bɛ sã́sãa guwaiwaiu ń sɛ̃g-bão,§
aai wɛ̃́lɛ pɔ́ aa zɔ̃lɛu zɛ́ dɔ̃o.
5 Nɔana ń imio lɛ́ ń dɛ,
an wɛ̃ni gɔ̃̀ lɛɛnnɔ.
6 Ɔ̃ aa wiilɛ̀ Diizi ń taasikɛau,
ɔ̃ à ń bɔ́ ń wɛ́tɛ̃a guu.
7 À ń dá zɛ́ súsuwa,
ɔ̃ aa kà wɛ̃́lɛ pɔ́ aa zɔ̃lɛu.
8 Aa Dii sáaukpa aà gbɛ̃kɛ yã́i
ń yãbɔnsaɛ pɔ́ ì kɛnɛ́o.
9 Asa ì imidɛnaɔ kòlo níninɛ́,
ì pɔmaa kpa nɔandɛnaɔwa aa kã́.**
10 An gbɛ̃ɛɔ ku gusiau ga lɛ́zĩ,††
aalɛ taasikɛ yea ń mɔdaonao.
11 Asa aa gì Lua yãmai,
aa sakà Musude lɛdamauɛ.
12 A tò wà ń busa ń zĩ gbãao,
aalɛ lɛ́ gálɛ, gbɛ̃e ku à dɔńlɛo.
13 Ɔ̃ aa wiilɛ̀ Diizi ń taasikɛa guu,
ɔ̃ à ń bɔ́ ń wɛ́tɛ̃api guu.
14 À ń bɔ́ gusiau ń gao lɛ́zĩ,
à ń mɔdaonapiɔ kɛ̃̀kɛ̃má.
15 Aa Dii sáaukpa aà gbɛ̃kɛ yã́i,
ń yãbɔnsaɛ pɔ́ ì kɛnɛ́o.
16 Asa ì bĩ́ibɔlɛ gba pɔ́ wa pì ń mɔgotɛ̃o gbooɛ,
ì mɔsi gbãa zɛ́kakabɔɔ ɛ́'ɛ.
17 An gbɛ̃ɛɔ lìaa ń swã́gbãa yã́i,
aa gɔ̃̀ suuunnɔ ń tàaeɔ yã́i.
18 Aa ye pɔblea gĩyãio,
aa kà gaa.
19 Ɔ̃ aa wiilɛ̀ Diizi ń taasikɛau,
ɔ̃ à ń bɔ́ ń wɛ́tɛ̃api guu.
20 Aà lɛ́kpãsã ń gbãgbã,‡‡
à ń sí mia'ɛwa.
21 Aa Dii sáaukpa aà gbɛ̃kɛ yã́i,
ń yãbɔnsaɛ pɔ́ ì kɛnɛ́o.
22 Aa sáaukpa sa'owa,
aai aà yãkɛaɔ galikɛ ń gulakɛao.
23 An gbɛ̃ɛɔ gɛ̀ gó'ilɛnaɔu,
aa dàzɛu ísiaa,
aaìɔ bɛ í zɔ̃ɔpia aaɔ gɛ́ laatai.
24 Gbɛ̃́piɔ Dii yãkɛaɔ è,
ń yãbɔnsaɛ pɔ́ ì kɛ í guoɔ.
25 À yã'ò ɔ̃ zàa'ĩan gbãa kàka,
ísia fɛ̀lɛ ń bútɛ̃mbaao.¶¶
26 Aa gɛ̀ musu aa sù zĩ́lɛ,
kua kaipi lɛ́zĩ sɔ̃ kɛ̃̀ńgu.
27 Aa dèedee,
aa tàlaatalaabò lán wɛ̃dɛnawa,

¶106:44 Dɔa 2.18
§107:4 Nao 14.33
**107:9 Luk 1.53
††107:10 Luk 1.79
‡‡107:20 Luk 7.7
¶¶107:25 Yon 1.4

an ílɛ'ɔ̃nɔ mìdɛ.
28 Aa wiilɛ̀ Diizi ń taasikɛau,
ɔ̃ à ń bɔ́ ń wɛ́tɛ̃api guu.
29 À ɩ́an gbãa zɛ̀ à gɔ̃̀ ɩ́an fɛɛɛna ũ,
à í zùukɛ̀ à kɛ̀ kílikili.[§§]
30 Kɛ́ gu nìni gɔ̃̀ɔ, an pɔ kɛ̀na,
ɔ̃ à gɛ̀ńnɔ godɔkĩi pɔ́ aalɛ yáu.
31 Aa Dii sáaukpa aà gbɛ̃kɛ yã́i,
ń yãbɔnsaɛ pɔ́ ì kɛnɛ́o.
32 Aa aà tɔbɔ balu guu,
aa aà táasilɛ dɔaanaɔ kãaa guu.
33 À swaɔ zɔ̃̀ɛ à gɔ̃̀ gugii ũ,[*]
a tò nibɔnaɔ gɔ̃̀ tɔɔlɛ inidɛnaɔ ũ.
34 À tɔɔlɛ báaade lìlɛ gu wiside ũ
gbɛ̃́ pɔ́ zɔ̃lɛuɔ vãi yã́i.[†]
35 À guwaiwai lìlɛ dã̀na ũ,
a tò gugii gɔ̃̀ nibɔna ũ.[‡]
36 À nɔandɛnaɔ dìlɛ we,
ɔ̃ aa wɛ̃́lɛ kàlɛ aa zɔ̃̀lɛu.
37 Aa buapɔ́ɔ tɔ̃̀ aa vɛ̃ɛliɔ bà,
ɔ̃ à nɛ'ìnɛ́ maamaa.
38 À báaadàńgu,
ɔ̃ aa dasikũ̀ à kɛ̀ zài,
i to an pɔtuoɔ làoo.
39 Ɔ̃ à ń láo lɔ, aa gɔ̃̀ yɔɔnnɔ
gbãamɔané ń músio ń pɔsiao yã́i.
40 Lua ì saikɛ kpalablenaɔwa,
ì to aa liaaliaa gugii pɔ́ zɛvĩo guu.
41 Ì wɛ̃nadeɔ bɔ taasiu à ń sɛ́ lɛsĩ,
ì to an uadeɔ dasikũ.
42 Tó gbɛ̃maaɔ è, aaì pɔnakɛ,
gbɛ̃vãiɔ sɔ̃ aaì ń lɛ́ kpaaũ.
43 Nɔ̀sɛde laaidɔ yã́piɔwa,
i Dii gbɛ̃kɛ gwa lá a dɛ.

Lua mɛ́ ì to wà zĩble

1 *Davidi lɛ.*[¶]

108 2 Ma sɔ̃ dilɛa, Lua,
má lɛsi mà ń táasilɛ ń
nɔ̀sɛmɛndoo.
3 Ma mɔɔna ń ma domao, vu!
Mí gbãakpa gudɔazi.
4 Dii, má ń sáaukpa buiɔ guu,
má ń táasilɛ gbɛ̃́ɔnɛ.
5 Asa n gbɛ̃kɛ zɔ̃ɔ zɔ̃̀maɛ,
mɛ́ n náai zɔ̃̀ luabɛpuanawa.
6 Lua, tɔbɔ e à zɔ̃ma,
to n gawi li dṹniaa píi.
7 Wea, wá suaba ń n gã̀sa gbãao,
kɛ́ wápiɔ n gbɛ̃́ yenzideɔ e bɔ.
8 Lua yã'ò za a kúkĩi à mɛ̀:
Má Sikɛũ kpaalɛ ń tidɔanlaoɛ,
mí Suko guzulɛ kpámá.
9 Galada bùsuá ma pɔ́ɛ,
Manase buiɔ bùsuá ma pɔ́ɛ,
Ɛflaiũ buiɔ bùsuá ma mɔ̀ fùaɛ,
Yuda bùsuá ma lípanaɛ.
10 Mɔabuɔ bùsuá ma zion zu'obɔɛ,
mi a kyale kálɛ Ɛdɔũɔ bùsuwa,
mi kúkua dɔ Filitɛ̃ɔ bùsuwa.
11 Démɛ a gɛ̃manɔ wɛ̃́lɛ bĩ́ideui?
Démɛ a dɔaamɛɛ e Ɛdɔũɔ bùsuui?
12 Lua, mɛ́ i kɛ n gbɛ̃́ pɔ́ n wá vũaa
nili bɔ ń wá zĩgɔ̃ɔ lɔo bàasio.
13 Ɔdawá wá ibɛɛɔ yã́i,
asa gbɛ̃nazĩna gbɛ̃suabaaá pãɛ.
14 Wá zĩble ń Lua gbãao,
ɔ̃mɛ a ɔ̃zɔ̃ wá ibɛɛɔwa.

[§§] **107:29** Luk 8.24
[*] **107:33** Yoz 3.13
[†] **107:34** Daa 13.10, 19.24-26
[‡] **107:35** Bɔa 17.6
[¶] **108:1** Soũ 57.8-12, 60.7-14

Sa bɛ̃ɛ oa ibɛɛɛ

Davidi lɛ.

109 Lua, ḿmɛ mi n táasilɛ,
ńsu ǹyɔ̃ nílɛao.
2 Asa gbɛ̃vãi bɔnkpɛdeɔ ì ma yaa,
aaì lɛkɔɔlɛkamazi ń ɛɛo.
3 Aaì liamazi ń yɑ̃́'ĩio,
aaì sòlekɛmanɔ pɔewiwinɛsai.
4 Aaì ma yeańzi fĩabomɛɛ ń yãdɔmao,
mapi sɔ̃ miɔ wabikɛma.
5 Aaì maa fĩabomɛɛ ń vãio,
ma yeańzi sɔ̃ ń zaamaguo.
6 Gbɛ̃vãi sóikɛ ń dɔaanawa,
ǹ aà na gudɛnaɛ a ɔzĩ.
7 To yɑ̃́kpalɛ bɔaànɔ vãi,
to aà wabikɛa yã'iɛ̀.
8 Aà wɛ̃ni su àɔ gbɑ̃̀ao,
gbɛ̃pãle i zɔ̃lɛ aà gbɛu.§
9 Aà nɛ́ɔ gɔ̃ desai,
aà na i gɔ̃ gyaa ũ.
10 Aà nɛ́ɔ gɔ̃ lìaanaɔ ũ aaɔ baakɛ,
aaɔ pɔ́ wɛɛlɛwɛɛlɛ pɔ́kɔlɛkĩi.
11 Aà fĩade aà pɔ́ɔ naaa píi,
buipãleɔ aà zĩ ài siwà.
12 Gbɛ̃e su gbɛ̃kɛkɛɛ̀o,
wasu wɛ̃nadɔ̃ aà nɛ́ pɔ́ a tòɔnɛo.
13 Aà buiɔ midɛ,
an tɔ́ ga gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ fɛlɛɔ guu.
14 Aà deziɔ vãikɛa yɑ̃́ dɔngu, Dii,
ńsu ǹ aà da duuna kɛ̃wà bauo.
15 An duuna aɔ dɔngu gɔɔpii, Dii,
an yɑ̃́ i sã gbɛ̃́ɔgu dṹniau,
16 kɛ́ ìli làasookɛ gbɛ̃kɛwao yɑ̃́i,
ì ĩada taasideɔ ń wɛ̃nadeɔ
ń gbɛ̃́ pɔ́ an kɑ̃́ gàɔwa e aa ga.
17 A ye savãi'oa gbɛ̃́ɛi,
to à wi aà musu.
Sa maa oa gbɛ̃́ɛ lí kaaàguo,
a kɛ báaa vĩ sɔ̃o.
18 À lɛkɛanɛ́ ula dà,
à gɛ̃̀ aà nɔ̀sɛu lán íwa,
à tàalɛaàgu lán nísiwa.
19 Àɔ fĩwà gɔɔpii zwãa ũɛ,
iɔ dɔ aàpi asana ũ.
20 Dii fĩabo ma yãdɔmadeɔnɛ màa
ń gbɛ̃́ pɔ́ aaì vãi o ma musuɔ.
21 Dii Gbãapiide, ma wɛgwa n tɔ́ yɑ̃́i,
ma bɔ n maa ń n gbɛ̃kɛo yɑ̃́i.
22 Asa taaside wɛ̃naden ma ũ,
ma pɔ yà dúuduu.
23 Málɛ sãalɛ lán oosi uenawa,
málɛ gɛ̃zɛa lán ĩ́ana kwasɛawa.
24 Lɛye tò ma gbá lɛ́ sɛ́ lɔo,
ma fɛ̃fɛ̃ e ma gɔ̃ wákambaau ũ.
25 Ma gɔ̃nɛ́ pɔ́sɔ̃sɔ̃a ũ,
aaì ma gwa aa mikɛ déũdeũ.**
26 Dɔmalɛ Dii ma Lua,
ma suaba n gbɛ̃kɛ yɑ̃́i,
27 aai dɔ̃ kɛ́ n ɔdàa,
kɛ́ ḿmɛ ń kɛ̀mɛɛ, Dii.
28 Tó aa ma ka, ńyɔ̃ báaadamagu,
tó aa fɛ̀lɛmanɔ, wí a ń kṹ,
mapi n zɔ̀blena mí pɔnakɛ.
29 Tɔ́ ĩ́i a gɔ̃ ma yãdɔmadeɔnɛ ula ũ,
aa wida ńzĩawa lán gomusuwa.
30 Má Dii sáaukpa ń lɔɔ gbãao,
má aà táasilɛ balu guu.
31 Asa ì zɛ ń wɛ̃nadeɔɛ,
ì ń sí gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ yãdańlaɔwa.

Mɛsii kíakɛ

Davidi lɛ.

110 Dii ò ma diiɛ aà zɔ̃lɛ a ɔplaai e aà aà ibɛɛɔ kɛɛ̀ aà gbadibɔ ũ.††
2 Dii a to n iko ligua,
ńyɔ̃ kible n ibɛɛɔwa Siɔna.
3 N gbɛ̃́ɔ ńzĩa kpama n ikokɛgɔɔ
ń lousisi'ulaɔ daa.
N ɛ̀waasoɔ mɔ n kɩ̃́i gudɔlɛia lán fíiwa.
4 Dii lɛgbɛ̃̀, a lɛ́ lilɛa vĩo à mɛ̀:

---

§**109:8** Zĩn 1.20
****109:25** Mat 27.39
††**110:1** Mat 22.44, Zĩn 2.34-35, 1Kln 15.25, Ɛfɛ 1.20-22, Ɛbɛ 1.13, 8.1, 10.12-13

Ńyɔ̃ɔ dɛ sa'ona ũ gɔɔpii
lán Mɛkizɛdɛwaɛ.‡‡
5 Dii ku n ɔplaai,
a kíaɔ míɔnzɔ̃ a pɔfɛ̃gɔɔ.
6 A tɔsi buiɔwa, an gɛɔ gupa,
a dű̃nia bű̃u kíaɔ míɔnzɔ̃,
7 i swa'i mi zɛ́ lɛ́.
Bee yã́ mɛ́ tò aà mi aɔ daa ía.

Dii tɔbɔa

111 Àleluya!
Má Dii sáaukpa ń nɔ̀sɛmɛndoo
ń gbɛ̃maaɔ sãnu balu guu.
2 Dii yãkɛaɔ zɔ̃ɔ,
gbɛ̃́ pɔ́ à kàńguɔ ì a wàaipa.
3 Aà yãkɛaɔ bɛɛɛ ń gawio vĩ,
aà yãkɛa a zɛ́wa láaa vĩo.
4 Dii tò a yãbɔnsaɛkɛaɔ dɔ̀wágu,
a sùuu ń sósobio vĩ.
5 Ì blɛ kpa a vĩakɛnaɔwa,
aà bàakuańnɔ yã́ lí sãaaguo.
6 À a gbãa ɔ̀lɔ a gbɛ̃́ɔnɛ yãkɛa guu,
à buipãleɔ bùsuɔ kpàmá.
7 Yã́ pɔ́ a kɛ̀ɔ náai vĩ mɛ́ a zɛvĩ,
yã́ pɔ́ a dìlɛɔ sĩana vĩ píiɛ.
8 Yã́piɔ zĩ́naɔ pélɛa gɔɔpii,
ì yãkɛ a zɛ́wa náai guu.
9 À suabana zĩ̀ à a gbɛ̃́ɔ bò,
aà bàa kúńnɔ gɔɔpii.
Aà tɔ́ kua adoa mɛ́ ì to vĩa ń kű̃.
10 Vĩakɛa Diiɛ mɛ́ ɔ̃nɔ zĩ́na ũ,¶¶
gbɛ̃́ pɔ́ ì vĩakɛ̀ wɛzɛ̃ gbãa.
Aà táasilɛa aɔ láaa vĩo.

Gbɛ̃́ pɔ́ Dii vĩa vĩ

112 Àleluya!
Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ Dii vĩa vĩ,
mɛ́ Diipi yãdilɛaɔ ì kaaàgu ũ.
2 Aà nɛ́ɔ gɔ̃ gbãadeɔ ũ ń bùsuu,
asa nɔ̀sɛpuade buiɔá báaadeɔnɛ.
3 Pɔ́mɔama ń àizɛɛo di aà bɛɛ,
aà yãkɛa a zɛ́wa láaa vĩo.
4 Baa gusiau gu ì pu gbɛ̃maaɔnɛɛ,
nɔ̀sɛpuade pɔ́ sùuu ń sósobio vĩɔ.
5 Gbɛ̃́ pɔ́ gbɛ̃kɛ vĩ ì pɔ́ sɛ̃ané,
ì a yã́ɔ kɛ a zɛ́wa, yã́ ì bɔɛ̀ maaɛ.
6 Gbɛ̃maa lí fu bauo,
aà yã́ aɔ dɔ́ńguɛ gɔɔpii.
7 Bao ĩ́i lí aà vĩakũo,
aà sɔ̃ ìɔ dilɛa, ìɔ Dii náai vĩ.
8 Aà sɔ̃ lí vĩo, vĩa lí aà kũo,
e à gɛ tidɔò a ibɛɛɔla.
9 Ì pɔ́ fã́ɛ taasideɔnɛ,
aà yãkɛa a zɛ́wa láaa vĩo.§§
Aà mi ìɔ daa ía ń gawioɛ.
10 Gbɛ̃vãi líɔ ye aà ea yã́io,
ì lɛ́sakãaàzi, ì lɔ̀ɔ gá.
Yã́ pɔ́ vãikɛna wɛ́ dɔi ì midɛwàɛ.

Dii táasilɛa

113 Àleluya!
Dii zɔ̀blenaɔ, à aà táasilɛ,
í aà tɔbɔ!
2 Gbɛ̃́pii Dii sáaukpa
za gbã e gɔɔpii.
3 Gbɛ̃́pii Dii tɔbɔ
sɛa za ĩatɛ̃bilɛa e a gɛ̃kpɛukĩi.
4 Dii ku musu, a dɛ bui píila,
à tɔbɔ̀ e à mà musua.
5 Gbɛ̃e i ka Dii wá Luawao,
a zɔ̃lɛa báawa musu.
6 Ì wɛ́kpalɛ zĩ́lɛ,
ì musu ń tɔɔlɛo gwa.
7 Ì yɛ̃ɛɛsaideɔ bɔ bùsutiu, ì ń fɛlɛ,
ì wɛ̃nadeɔ bɔ túfuu, ì ń sɛ́ lɛsĩ.
8 Ì ń da kíabuiɔ guu,
anzĩa gbɛ̃́ kíabuiɔ guu.
9 Ì to fĩi nɛ́ bɔbɔ,
i gɔ̃ nɛade pɔnade ũ.
Àleluya!

---

‡‡**110:4** Ɛbɛ 5.6, 6.20, 7.17, 21
¶¶**111:10** Yaa 1.7, 9.10
§§**112:9** 2Kln 9.9

Gɛ̃amusu dikpɛ lɛ

114 Kɛ́ Isailiɔ bɔ̀ Egipi,
kɛ́ Yakɔbu buiɔ bɔ̀ bui zɛ̃̀loɔ
guu,*
2 Yuda bùsu gɔ̃̀ Dii kúkĩi ũ,
Isaili bùsu gɔ̃̀ aà kiblekĩi ũ.
3 Ísia Tɛ̃a è ɔ̃ à bàalɛ̀,†
Yuudɛ̃ í kpɛkpà.‡
4 Gbɛ̀sĩsĩɔ vɛ̃̀vĩ lán sãɔwa,
sɛ̃̀sĩɔ ɔyaayè lán bleɔwa.
5 Ísia, bɔ́mɛ n le n bàalɛ̀i?
Yuudɛ̃, àkɛa n kpɛkpài?
6 Gbɛ̀sĩsĩɔ, bɔ́yãi a vĩvĩ lán sãɔwai?
Sɛ̃̀sĩɔ, àkɛa a ɔyaayè lán bleɔwai?
7 Dṹnia, lualua Dii mɔa guu,
dee Yakɔbu Luapi aɛ.
8 À gbɛsi kɛ̀ ibɔkĩi ũ,¶
à gbɛkão lìlɛ nibɔna ũ.

Dii mɛ́ ì báaadańgu

115 I kɛ wá tɔ́ mɛ́ a bɔo Dii,
i kɛ wá tɔ́ mɛ́ a bɔo.
Ǹ nzĩa tɔbɔ n gbɛ̃kɛ ń n náaio yã́i.
2 Àkɛa buipãleɔ ì wá la aa mɛ
wá Lua kú má niɛi?
3 Wá Lua ku musu,
yã́ pɔ́ a yei ì kɛɛ.
4 Aa ń diiɔ pì ń ã́nusuo ń vuao,
gbɛ̃nazĩna ɔgbɛɛ.§
5 Aa lɛ́ vĩ, aali yã'oo,
aa wɛ́ vĩ, aali gu'e sɔ̃o.
6 Aa swã́ vĩ, aali yãmao,
aa ní vĩ, kási aali pɔ́ gĩmao.
7 Aa ɔ vĩ, aali kã́ pɔ́wao,
aa gbá vĩ, kási aali táa'oo.
Aali kolokɛkɛo.
8 An pinaɔ gɔ̃ńwaɛ
ń gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ń náaikɛɔ.**
9 Isailiɔ, à Dii náaikɛ!
Ɔ̃mɛ á sɛ̀ngbao ũ, ì dɔálɛ.
10 Aalona buiɔ, à Dii náaikɛ!
Ɔ̃mɛ á sɛ̀ngbao ũ, ì dɔálɛ.
11 Dii vĩakɛnaɔ, à Dii náaikɛ!
Ɔ̃mɛ á sɛ̀ngbao ũ, ì dɔálɛ.
12 Wá yã́ lí sã́ Diiguo,
a báaadawágu.
A báaada Isaili buiɔgu,
a báaada Aalona buiɔgu.
13 Dii a báaada a vĩakɛnaɔgu,
nɛ́fɛ̃nɛn gbɛ̃zɔ̃ɔ.††
14 Dii kã́fĩakɛɛ́,
ápiɔ ń á nɛ́ɔ.
15 Dii mɛ́ a báaadaágu,
musu ń tɔɔlɛo Kɛnapi.
16 Musuá Dii bɛɛ,
ɔ̃ à tɔɔlɛ nà gbɛ̃nazĩnaɔnɛ ń ɔzĩ.
17 I kɛ gɛɔ mɛ́ lí Dii táasilɛo,
gbɛ̃́ pɔ́ kú bɛdauɔ ìɔ ku kílikiliɛ.
18 Wápiɔ, wáɔ Dii sáaukpa
za gbã e gɔɔpiiɛ.
Àleluya!

Gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ ga lɛ́zĩ Dii sáaukpaa

116 Má ye Diizi,
asa à ma yãmàɛ,
à ma wiilɛawa mà.
2 Máɔ aà sísi e ma wɛ̃ni lɛ́uɛ,
kɛ́ à swãdɔ̀mazi yã́i.
3 Ga fùa kpàmɛɛ yãa,
má kú yeelɛa zɔ̃ɔ guu,
taasi ń pɔsiao tɔ̃̀a.
4 Ɔ̃ ma lɛzù Diizi ma mɛ̀:
Dii, n yã́ na, ma misi.
5 Dii sùuu vĩ mɛ́ a maa,
wá Lua sósobi vĩ.

---

*114:1 Bɔa 12.51
†114:3 Bɔa 14.21
‡114:3 Yoz 3.16
¶114:8 Bɔa 17.1-6, Nao 20.10-11
§115:4 Zia 9.20
**115:8 Soũ 135.15-18
††115:13 Zia 11.18, 19.5

6 Dii ì yɛ̀ɛɛsaideɔ dɔ̃́a.
Kɛ́ ma gɔ̃ dɔ̀lɔlɔ, à ma suabà.
7 Ma nɔ̀sɛ aɔ nínia sa,
asa Dii yãmaakɛ̀mɛɛ.
8 Dii ma bɔ ga lɛ́zĩ,
à wɛ́'i gògomɛɛ,
i to ma gɛ̃nalɛ̀o,
9 kɛ́ màɔ ku dṹnia guu,
míɔ bɛ aà aɛ.
10 Kɛ́ taasi tɔ̃̀a, ma gɔ̃ búɛbuɛ.
Ma aà náaikɛ̀, ɔ̃ ma yã'ò.‡‡
11 Gili gɛ̃̀magu ma mɛ̀:
Gbɛ̃e mɔafilisaio.
12 Bɔ́ má fĩaboò Diiɛ
maa pɔ́ a kɛ̀mɛɛ píi yã́ musui?
13 Má Dii gbɛ̃́ suabaa imibɔ sɛ musu,
mí aà sísiò.
14 Má lɛ́ pɔ́ má kɛ̀ Diiwaɔ fĩabo
aà gbɛ̃́ɔ wáa píi.
15 Dii yãmanaɔ gaa gbiaɛ̀.
16 Dii, n yã́ na, n zɔ̀blenan ma ũ.
Nɔɛ pɔ́ zɔblɛ̀nɛ nɛ́n ma ũ,
n ma bɔ bau.
17 Má sáaukpa sa'oma,
mí ń sísiò, Dii.
18 Má lɛ́ pɔ́ má kɛ̀ Diiwaɔ fĩabo
aà gbɛ̃́ɔ wáa píi.
19 Má fĩaboɛ̀ aà ua Yelusalɛũ.
Àleluya!

Dii táasilɛa

117 Bui píi, à Dii táasilɛ,
bùsu píi gbɛ̃́ɔ, à aà tɔbɔ,¶¶
2 asa a gbɛ̃kɛ vĩwanɔ à kɛ̀ zài.
Dii náai vĩ gɔɔpiiɛ.
Àleluya!

Gɛa Dii ua ń sáaukpaao

118 À Dii sáaukpa, asa a maa,
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
2 Isailiɔ o,
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
3 Aalona buiɔ o,
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
4 Aà vĩakɛnaɔ o,
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
5 Ma lɛzù Diizi ma yeelɛa guu,
ɔ̃ a wèa à ma gba dɛ̀ɛpookĩi.
6 Dii kumanɔ, vĩa a ma kũo,
bɔ́ gbɛ̃nazĩna a fɔ̃ kɛmɛɛi?§§
7 Dii kumanɔ ma dɔnlɛde ũ,
má tidɔ ma ibɛɛɔlaɛ.
8 Naa Diizi maa dɛ
gbɛ̃nazĩna náaikɛala.
9 Naa Diizi maa dɛ
gbãadeɔ náaikɛala.
10 Bui píi lìamazi,
ɔ̃ ma ń kwɛ́ ń Dii tɔ́o.
11 Aa lìamazi ɔplaai ń zɛɛo,
ɔ̃ ma ń kwɛ́ ń Dii tɔ́o.
12 Aa fĩ̀a lán zɔdaɔwa,
ɔ̃ aa mìdɛ lán sɛ̃̀ tɛ́kũawa,
ma ń kwɛ́ ń Dii tɔ́o.
13 Aa ɔzɔ̃̀mazi pãsĩpãsĩ,
má ye lɛ́lɛi, ɔ̃ Dii dɔ̀malɛ.
14 Dii mɛ́ ma gbãa ũ, aà táasi mi lɛ́,
à gɔ̃̀ ma Suabana ũ.
15 À ma, kúkua dɔ gbɛ̃maaɔ bòou,
Dii ɔplaa gbãa zĩkɛ̀.
16 Dii ɔplaa dɔa musu,
Dii ɔplaa gbãa zĩkɛ̀.
17 Má gao, máɔ kuɛ,
míɔ Dii yãkɛaɔ galikɛ.
18 Dii ma swãgàga maamaa,
ãma i to ga ma sɛo.
19 À gbɛ̃́ suabaa bɔlɛ gbaɔ wɛ̃mɛɛ
mà gɛ̃ mà Dii sáaukpa.
20 Dii ua bɔlɛ kɛ,
gbɛ̃maaɔ mɛ́ ì gɛ̃u.
21 Ma n sáaukɛ̀ Dii, asa ń wèa,
n gɔ̃ ma Suabana ũ.
22 Gbɛ pɔ́ ɛ̃bonaɔ pãkpài

‡‡**116:10** 2Kln 4.13
¶¶**117:1** Lom 15.11
§§**118:6** Ɛbɛ 13.6

mɛ́ gɔ̃̀ gbɛɔ mide ũ.*
23 Dii mɛ́ bee kɛ̀,
ɔ̃ à kɛ̀wɛ̃ɛ yãbɔnsaɛ ũ.†
24 Gɔɔ pɔ́ Dii dìlɛn kɛ.
Wà pɔnakɛu wà yáalɔ.
25 N yã́ na Dii! Wá suaba!
Suɛ Dii! Wá daɛ ń gòmio!
26 Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ mɔ́ ń Dii tɔ́o ũ,
kua Dii ua wálɛ gbãakpanzi.‡
27 Dii mɛ́ Lua ũ, à gupùwɛ̃ɛ.
À ba dɔdɔ sa'obɔɔwa,
í poo gbagbakĩizi.
28 Ma Luan n ũ, má n sáaukpa,
ma Lua, má n tɔbɔ.
29 À Dii sáaukpa, asa a maa,
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.

Gbãakpaa Lua yã́wa

119 Báaadeɔn gbɛ̃́ pɔ́ aa ku tàaesai
aa Dii ikoyã kũaɔ ũ.
2 Báaadeɔn gbɛ̃́ pɔ́ aaì Dii yã'onɛ ma
aaì aà kĩ́i wɛɛlɛ ń nɔ̀sɛmɛndooɔ ũ.
3 Aali yãkpaanlakɛo,
aaì aà dɔ̀ɔ sɛ́.
4 N n ɔtondɔkĩi ɔ̀lɔwɛ̃ɛ,
kɛ́ wàɔ tɛi ń laaio.
5 Má ye màɔ ku ma dɔ̀ɔwaɛ,
míɔ n yãdilɛnɛɔ kũa.
6 Tó má n yãdilɛaɔ kũa píi,
bee a to wí ma kũo.
7 Gɔɔ pɔ́ málɛ n yãmaapiɔ dada,
má n sáaukpa ń nɔ̀sɛpuaoɛ.
8 Máɔ n yãdilɛnɛɔ kũaɛ,
ńsu ma to we míɔmiɔo.
9 Kpelewa ɛ̀waaso a kɛ àɔ ku gbãlɛsaii?
Sema aà yãkɛa kpaaĩ ń n yã́o.
10 Málɛ n kĩ́i wɛɛlɛ ń nɔ̀sɛmɛndoo,
ńsu to mà pãalɛ n yãdilɛaɔnɛo.
11 Ma n yã́ dà ma sɔ̃ guu,¶
kɛ́ másu duunakɛnɛo yã́i.
12 Ma n sáaukɛ̀, Dii,
ǹ n yãdilɛnɛɔ damɛɛ.
13 N ikoyã pɔ́ bɔ̀ ń lɛ́uɔ píi,
má dau siu nɛ́ɛ.
14 Málɛ pɔnakɛ ń n yã'onɛɔ
lá wì kɛ ń àizɛɛowa.
15 Málɛ n ɔtondɔkĩi wàaipa,
ma làasoo ku n kɛkɛáɔwa.
16 Ma pɔ kɛ̀na n yãdilɛaɔwa,
n yã́ a sãmaguo.
17 Yãmaakɛ mapi n zɔ̀blenaɛ,
mí e màɔ ku màɔ n yã́ kũa.
18 Ma wɛ́ kɛ̃́mɛɛ,
kɛ́ mà wɛsi n ikoyã bɔnsaɛɔlɛ.
19 Bɔ̀mɔn ma ũ dṹnia guu,§
ńsu ǹ n yãdilɛaɔ ulɛmɛɛo.
20 N ikoyãɔ nidɛa gɔɔpii
mɛ́ tò ma nisĩna vùa.
21 Ni waladeɔ lele, ni láaikɛmá,
gbɛ̃́ pɔ́ pàalɛ n yãdilɛaɔnɛpiɔ.
22 Ma bɔ sɔ̃́sɔ̃a ń sa pɔ́ aaì kamaguou,
asa má n yã'onɛɔ kũaɛ.
23 Baa kɛ́ kíaɔ zɔ̃̀lɛ lɛkpàaĩmazi,
ma làasoo aɔ ku n yãdilɛnɛɔwaɛ.
24 N yã'onɛɔ mɛ́ ì ma pɔ kɛ na,
n yã́pi mɛ́ ì lɛdaa.
25 Ma nisĩna naa líwa.
Ma misi lá ń òwa.
26 Ma a yãkɛaɔ dɔ̀dɔnɛ, ɔ̃ ń wèa.
Ǹ n yãdilɛnɛɔ damɛɛ.
27 To mà n ɔtondɔkĩiɔ dɔ̃,
ma làasoo iɔ ku n yãbɔnsaɛɔwa.
28 Kua pɔsiau ma nɔ̀sɛ ɔ́ɔlɔ̀.
Ma gba gbãa lá ń òwa.
29 Ma kɛ̃ sɛ̃́sãzɛwa,
ní ma gba zɛ́ mà zɛ ń n ikoyão.
30 Ma sĩana zɛ́ sɛ̀,
ma sɔ̃ ìɔ ku n ikoyãwa.
31 Má n yã'onɛɔ kũa ɔplapla.
Dii, ńsu to wí ma kũo.

---

*118:22 Luk 20.17, Zĩn 4.11, 1Piɛ 2.7
†118:23 Mat 21.42, Maa 12.10-11
‡118:26 Mat 21.9, Maa 11.9, Luk 19.38, Zãa 12.13
¶119:11 Luk 2.19
§119:19 Ɛbɛ 11.13

32 Má wãa ń n yãdilɛaɔ,
asa n ma sɔ̃ dàmɛɛ doũɛ.
33 Dii, ǹ n yãdilɛnɛɔ zɛ́ ɔlɔmɛɛ
màɔ kũa e ma wɛ̃ni lɛ́u.
34 Ma gba ɔ̃nɔ màɔ n ikoyã kũa,
míɔ zĩkɛwà ń nɔ̀sɛmɛndoo.
35 Ma da n yãdilɛaɔ zɛ́u,
asa bee mɛ́ ì kamagu.
36 To ma sɔ̃ ta n yã'onɛɔwa,
asu tá gbɛ̃ble'aiwao.
37 To ma wɛma pɔ́ gianaɔla,
ma lɛ́ ń láo n zɛ́ guu.
38 Yã́ pɔ́ ń ò kɛ mapi n zɔ̀blenaɛ,
lɛ́ pɔ́ ń gbɛ̃̀ n vĩakɛnaɔnɛpi.
39 To sɔ̃́sɔ̃a pɔ́ má a vĩa vĩ gɛ̃ ma swã́ kpɛ,
asa n yãkɛkɛa maaɛ.
40 Má ye n ɔtondɔkĩii fá,
ma lɛ́ ń láo n maakɛa guu.
41 Dii, mɔ gbɛ̃kɛkɛmɛɛ,
ma suaba lá ń òwa,
42 mí yã́zãsi ma sɔ̃̀sɔ̃nawa,
asa málɛ n yã́ náaikɛ.
43 Ńsu to màɔ ku sĩana'oanɛ́ saio,
asa n ikoyãɔ ɔ̃ ma wɛ́ dɔi.
44 Máɔ n ikoyãɔ kũa
za gbã e gɔɔpiiɛ,
45 míɔ bɛ ma laaiwa,
asa ma n ɔtondɔkĩi wɛ̀ɛlɛɛ.
46 Má n yã'onɛɔ o kíaɔnɛ,
wí a ma kũo.
47 N yãdilɛaɔ ì ma pɔ kɛ na,
asa má ye yã́piɔiɛ.
48 Má ye n yãdilɛaɔi ɔ̃ ma ɔdɔi,
mi làasookɛ n yãdilɛnɛɔwa.
49 To yã́ pɔ́ ń ò n zɔ̀blenaɛ dɔngu,
asa ń tò ma wɛ́ dɔiɛ.
50 Ma nɔ̀sɛ ì níni ma taasikɛa guu,
asa n yã́ mɛ́ ì ma lɛ́ ń láo.
51 Waladeɔ lɛ́ ma yáalɔ maamaaɛ,
ń beeo má pãalɛ n ikoyãɛo.
52 Mi làasookɛ n ikoyã yãaɔwa,
ɔ̃ aaì ma nɔ̀sɛ nínimɛɛ, Dii.
53 Ma pɔ ì pa maamaa
vãikɛnaɔ pãkpaa n ikoyãi yã́i.
54 Mi lɛsi n yãdilɛnɛɔ musu
ma kua dṹniau bɔ̀mɔ ũ guu.
55 N yã́ ìɔ dɔmagu gwã́, Dii,
ɔ̃ miɔ n ikoyãɔ kũa.
56 Má yã́ beeɔ dɔ́ɛ dɔ̃,
asa miɔ n ɔtondɔkĩi gwaɛ.
57 Dii mɛ́ ma baa ũ,
ma lɛgbɛ̃̀ ma mɛ̀ má n yãma.
58 Mi awakpanɛ ń nɔ̀sɛmɛndoo,
sùuukɛmanɔ lá ń òwa.
59 Ma a yãkɛaɔ gwà,
ɔ̃ ma n yã́zɛ sɛ̀.
60 Máɔ wãa, má zɛzɛo,
má n yãdilɛaɔ da.
61 Baa tó gbɛ̃vãiɔ ba lìamazi,
n ikoyãɔ sãmaguo.
62 Mi fɛlɛ mà n sáaukpa wɛɛdo
n ikoyã maapiɔ musu.
63 N vĩakɛnaɔ gbɛ̃nan ma ũ,
gbɛ̃́ pɔ́ aaì n ɔtondɔkĩi gwaɔ.
64 Dii, n gbɛ̃kɛ dṹnia pà.
Ǹ n yãdilɛnɛɔ damɛɛ.
65 N maakɛ̀ mapi n zɔ̀blenaɛ,
lá ń òwa, Dii.
66 Wɛzɛ̃ ń dɔ̃ao damɛɛ,
asa ma n yãdilɛaɔ sìɛ.
67 E ǹyɔ̃ gɛ́ ɔtɔ̃ɔlɛia, má sã́sãaɛ,
ãma tiasa má n yã́ kũa.
68 Ń maa mɛ́ ni yãmaakɛ.
Ǹ n yãdilɛnɛɔ damɛɛ.
69 Baa kɛ́ waladeɔ yã́sia lì wa nànaa,
miɔ n ɔtondɔkĩi gwa ń nɔ̀sɛmɛndooɛ.
70 An swã́ yìaa, aa sɔũkṹ,
mapi sɔ̃ ma pɔ na n ikoyãwa.
71 N ɔtɔ̃ɔlɛaa kɛ̀ maaɛ,
asa ma e ma n yãdanɛɔ dàdaɛ.
72 Ikoyã pɔ́ lɛ́ bɔ n lɛ́u maamɛɛ
dɛ vua ń ã́nusu ɔwatɛ̃ ɔ̀aa sɔɔɔla.
73 N ɔ mɛ́ ma ikàsa, ɔ̃ n ma kɛ.
Ma gba ɔ̃nɔ mà n yãdilɛaɔ dada.
74 Tó n vĩakɛnaɔ ma e, an pɔ ì kɛ na,
asa n yã́ ɔ̃ ma wɛ́ dɔi.
75 Dii, má dɔ̃ kɛ́ n ikoyãɔ maa,
kɛ́ ń náai vĩ yã́i ɔ̃ n ɔtɔ̃̀ɔlɛa.
76 Gbɛ̃kɛkɛmɛɛ, ma nɔ̀sɛ i níni,
lá ń ò mapi n zɔ̀blenaɛwa.
77 Mɔ ǹ wɛ̃nadɔ̃mɛɛ màɔ ku aafia,
asa n ikoyãɔ mɛ́ ma pɔnakɛbɔ ũ.

78 To wí waladeɔ kṹ, asa aa yãdɔ̀aɛ,
mí làasookɛ n ɔtondɔkĩiwa.
79 To n vĩakɛnaɔ mɔ ma kĩ́i,
gbɛ̃́ pɔ́ aa n yã'onɛ dɔ̃piɔ.
80 To màɔ ku tàaesai n yɑ̃́ɔ musu,
kɛ́ wí su ma kũo yɑ̃́i.
81 Ma sɔ̃anzi ǹ ma suaba e ma nisĩna lòo,
n yɑ̃́ ɔ̃ ma wɛ́ dɔi.
82 Ma wɛdɔ̀dɔ n lɛgbɛ̃ai e ma wɛ́ wò,
bɔɛ ńyɔ̃ ma nɔ̀sɛ nínimɛɛi?
83 Má dɛ lán báa bɔ̀ɔ pɔ́ tɛ́zãna màwaɛ,
ń beeo n yãdilɛnɛɔ lí sãmaguo.
84 Mapi n zɔ̀blena máɔ n dã e bɔɛ ni?
Bɔɛ ńyɔ̃ ĩada ma wɛ̀lɛɔwai?
85 Waladeɔ ì ɛyɔ̃mɛɛ,
an yɑ̃́ lí kɔ̃'e ń n ikoyãoo.
86 N yãdilɛaɔ píi náai vĩ.
Dɔmalɛ, asa wàlɛ ĩadaa pãɛ.
87 À gɔ̃̀ yɔɔ aa ma bɔ dṹniauɛ,
mapi sɔ̃ mi n ɔtondɔkĩi tó weo.
88 Ma lɛ́ ń láo n gbɛ̃kɛ yɑ̃́i,
mí n yã'onɛ ma.
89 Dii, n yɑ̃́ ìɔ ku gɔɔpiiɛ,[**]
a zĩ́napɛlɛa musu n bɛ.
90 Ń náai vĩ wɛ̃ ń wɛ̃o,
n dṹnia kàlɛ, ɔ̃ a ku.
91 N ikoyãɔ mɛ́ tò pɔ́pii kú gbã,
asa pɔ́pii misiilɛanɛ.
92 Tó n ikoyã mɛ́ ma pɔnakɛbɔ ũo,
dɔ̃ ma mìdɛ ma taasikɛa guu.
93 N ɔtondɔkĩi a sãmagu bauo,
asa a sabai ɔ̃ n ma lɛ ń láo.
94 N pɔ́n ma ũ, ma suaba,
asa miɔ n ɔtondɔkĩi wɛɛlɛɛ.
95 Gbɛ̃vãiɔ lɛ́ ma wɛ,
ɔ̃ ma laai ku n yã'onɛɔwa.
96 Má è pɔ́pii maa lɛ́ kuɛ,
ãma n yãdilɛaɔ zɔ̃ɔ lɛ́ vĩo.
97 Má ye n ikoyãi à kɛ̀ zài,
miɔ làasookɛwà gɔɔpiiɛ.
98 N yɑ̃́ tò ma ɔ̃nɔ dɛ ma ibɛɛɔla,
asa a ku ma sɔ̃u gɔɔpiiɛ.
99 Ma wɛzɛ̃ dɛ ma yãdanɛdeɔla,
asa ma làasoo ìɔ ku n yã'onɛɔwaɛ.
100 Ma ɔ̃nɔ dɛ maezɔ̃ɔɔla,
asa miɔ n ɔtondɔkĩiɔ gwaɛ.
101 Mi gbápɛlɛ zɛ́ vãie guuo,
kɛ́ mà e màɔ n yɑ̃́ kũa yɑ̃́i.
102 Mi kɛ̃ n ikoyãɔwao,
asa ḿmɛ ń dàmɛɛ.
103 N yɑ̃́ɔ namɛɛ à kɛ̀ zài,
a na dɛ zɔ́a ma lɛ́u.
104 N ɔtondɔkĩi ì ma gba ɔ̃nɔ,
a yɑ̃́i tò má za sɑ̃́sãzɛ píiu.
105 N yɑ̃́ mɛ́ filia ũ ma gbázĩ,[††]
ì gupumɛɛ zɛ́u.
106 Ma lɛgbɛ̃̀ ɔ̃ ma kpalɛ ma siwà,
ma mɛ̀ máɔ zĩkɛ n ikoyãɔwaɛ.
107 Ma taasikɛa kɛ̀ zài, Dii.
Ma lɛ́ ń láo lá ń ɔ̀wa.
108 To n sáau pɔ́ málɛ kpá kángu,[‡‡]
ní n ikoyãɔ damɛɛ, Dii.
109 Gɔɔpii miɔ ku ga lɛ́zĩɛ,
ń beeo n ikoyãɔ lí sãmaguo.
110 Vãikɛnaɔ baikpàmɛɛ,
kási mi zã n ɔtondɔkĩiwao.
111 N yã'onɛɔá ma pɔ́ɛ gɔɔpii,
aaì to ma pɔ kɛ na.
112 Ma a sɔ̃ kpà n yãdilɛnɛɔwa,
máɔ kũa gɔɔpii e ma wɛ̃ni lɛ́uɛ.
113 Má za nɔ̀sɛmɛmpladeɔgu,
má ye n ikoyãi.
114 Ḿmɛ ń ma ulɛkĩi ń ma sɛ̀ngbaoo ũ,
n yɑ̃́ ɔ̃ ma wɛ́ dɔi.
115 À gomala vãikɛnaɔ,
kɛ́ mà zĩkɛ ma Lua yãdilɛaɔwa.
116 Ǹyɔ̃ ma kũa lá ń ɔ̀wa, míɔ ku,
ńsu to tãmaa ma nɛo.[¶¶]
117 Ǹyɔ̃ dɛ ma gbãa ũ, míɔ aafia,
ma wɛ́ iɔ pɛ n yãdilɛnɛwa láasai.
118 Ɔzɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ pɑ̃̀alɛ n yãdilɛnɛɛi,
an mɔafiliyã a àikɛnɛ́o.

[**]**119:89** Mat 24.35, 1Piɛ 1.25
[††]**119:105** Yaa 6.23
[‡‡]**119:108** Ɛbɛ 13.15
[¶¶]**119:116** Lom 5.5

119 Ni dṹnia vãikɛnaɔ waa bìsa ũ,
a yɑ̃́i tò má ye n yã'onɛi.
120 Má n vĩa vĩ, ma mɛ ì seenata,
n ikoyãɔ ì to vĩa ma kũ.
121 Ma yãkὲ a zέwa wásawasaɛ,
ńsu ma to ma ĩadamadeɔnɛo.
122 Kpέgaausi mapi n zɔ̀blenaɛ,
ńsu to waladeɔ ma wɛtão.
123 Ma wέ dɔ n dɔnlɛi e ma wέ wò,
má sɔ̃́anzi ǹ ma suaba lá ń òwa.
124 Yãkɛmɛɛ n gbɛ̃kɛ guu,
ní n yɑ̃́ da mapi n zɔ̀blenaɛ.
125 N zɔ̀blenan ma ũ, ma gba ɔ̃nɔ,
kέ mà n yã'onɛɔ yáasi dɔ̃.
126 N yãkɛgɔɔ kà, Dii,
wàlɛ bɔ n ikoyã kpɛ.
127 Má ye n yãdilɛaɔi dɛ vuaa,
baa vua baasaa.
128 Má è n ɔtondɔkĩi maa,
a yɑ̃́i má za sɑ̃́sãzɛ píiu.
129 N yã'onɛɔ dɛmɛɛ yãbɔnsaɛ ũ,
Ayãmɛto má dà ma sɔ̃u.
130 N yɑ̃́ bɔɔlɛkɛa ì gupunέ,
ì nɔ̀sɛdoũdeɔ gba ɔ̃nɔ.
131 Ma lέ ɛlɛa, málɛ we fòofoo,
asa n ikoyãɔ ni lέ ma dɛɛ.
132 Ma wɛgwa, sùuukɛmanɔ,
lá ni kɛ gbɛ̃́ pɔ́ ye n tɔ́iɔnɛwa.
133 Ma dazɛwa lá ń òwa,
ńsu to yãvãie kibleao.
134 Ma bɔ gbɛ̃́ taiinkɛnaɔ ɔzĩ,
kέ màɔ n ɔtondɔkĩi gwa.
135 Mapi n zɔ̀blena wɛgwa,
ní tó mà n yãdilɛnɛɔ dɔ̃.
136 Wέ'i lέ bàalɛ ma kùawa,
kέ wa n ikoyã kũao yɑ̃́i.
137 Dii, ń maa,
n yãkɛkɛaɔ zɛvĩ.
138 N n yɑ̃́ɔ dìlɛ a zέwa,
aa náai vĩ maamaaɛ.
139 N yɑ̃́ lέ kɛ ma ibɛɛɔnɛ yãe ũo,
ɔ̃ a yɑ̃́ lέ ma dɛ.
140 Wa è n yɑ̃́ sãa vĩo,
mapi n zɔ̀blena, má yei maamaaɛ.
141 Pɔen ma ũo, wì sakamagu,
ń beeo n ɔtondɔkĩi lí sãmaguo.
142 N yɑ̃́ ìɔ zɛvĩ gɔɔpiiɛ,
n ikoyã sĩana vĩ.
143 Taasi n yã'ɔ̃mao ma le,
ãma n yãdilɛaɔ mέ ma pɔnakɛbɔ ũ.
144 N yã'onɛɔ maa gɔɔpiiɛ,
ma gba ɔ̃nɔ kέ màɔ ku.
145 Mi n sísi ń nɔ̀sɛmɛndoo,
wea Dii, míɔ n yãdilɛnɛɔ kũa.
146 Mi lɛzunzi,
ma suaba, míɔ n yã'onɛɔ kũa.
147 Mi fɛlɛ gudɔsai mà wiilɛma,
n yɑ̃́ ma wέ dɔi.
148 I lí na ma wέu gwãasĩnao,
kέ mà e làasookɛ n yɑ̃́wa yɑ̃́i.
149 Ma yãma n gbɛ̃kɛ yɑ̃́i, Dii,
ma lέ ń láo lá n ikoyã'òwa.
150 Gbɛ̃́ pɔ́ lέ lɛkpaaĩmaziɔ kãi,
aa zɑ̃̀ ń n ikoyão.
151 Ń kumanɔ kãi, Dii,
n ikoyã píi sĩana vĩ.
152 Má dɔ̃̀ n yã'onɛɔwa à gɛ̃̀gɛ̃,
kέ ń dìlɛ àɔ ku gɔɔpii yɑ̃́i.
153 Ma taasi gwa, ní ma suaba,
asa n ikoyã i sãmaguo.
154 Zɛmanɔ, ní ma bɔ,
ma lέ ń láo lá n a lɛgbɛ̃̀wa.
155 N dɔnlɛ zɑ̃̀ ń vãikɛnaɔ,
asa aali n yãdilɛnɛɔ wɛɛlɛo.
156 Ń sósobi vĩ zɔ̃ɔ, Dii,
ma lέ ń láo lá n ikoyã'òwa.
157 Ma ĩadamadeɔ ń ma wὲlɛɔ dasi,
ãma mi pãalɛ n yã'onɛɔnɛo.
158 Má ye n náaikɛnsaiɔ gĩyãio,
kέ aaliɔ n yɑ̃́ kũao yɑ̃́i.
159 Gwa lá má ye n ɔtondɔkĩii.
Dii, ma lέ ń láo n gbɛ̃kɛ yɑ̃́i.
160 N yɑ̃́pii zĩ́naá sĩanaɛ,
n ikoyãɔ maa, aa láaa vĩo.
161 Gbãadeɔ ì ĩadaa pã,
ãma n yɑ̃́ ɔ̃ má a vĩa vĩ.
162 Mi pɔnakɛ ń n lɛgbɛ̃ao,
lán gbɛ̃́ pɔ́ àizɛɛ zɔ̃ɔ kɔ̃mpawa.
163 Má za mɔafiliu, má ye a yɑ̃́io,
n ikoyã má yei.
164 Miɔ n táasilɛ gɔɔ do gɛ̃n soplapla
kέ n ikoyãɔ maa yɑ̃́i.

165 Gbɛ̃́ pɔ́ ye n ikoyãiɔ aafia zɔ̃ɔ,
yãe lí tó aa fùo.[§§]
166 Ma wɛ́ dɔi ǹ ma suaba, Dii,
mi zĩkɛ n yãdilɛaɔwa.
167 Má n yã'onɛɔ kũa ń nɔ̀sɛo,
má yei maamaaɛ.
168 Mi n ɔtondɔkĩi gwa, mi n yãma,
asa ma kɛkɛá píi kú n ɔzĩɛ.
169 To ma wiilɛa kama, Dii,
ma gba ɔ̃nɔ lá ń òwa.
170 To ma wabikɛa n le,
ma suaba lá n a lɛgbɛ̃̀wa.
171 N táasilɛa aɔ dɔ ma lɛ́uɛ,
asa ni n yãdilɛnɛɔ damɛɛ.
172 Má lɛsi n lɛgbɛ̃a musu,
asa n yãdilɛaɔ maa píiɛ.
173 Ǹyɔ̃ kú ń dɔamalɛ sɔuo,
asa ma zɛ ń n ɔtondɔkĩioɛ.
174 Málɛ a nidɛ ǹ ma suaba, Dii,
n ikoyã mɛ́ ma pɔnakɛbɔ ũ.
175 To màɔ ku, míɔ n táasilɛ,
to n ikoyãɔ aaɔ ma kũa.
176 Ma liaa lán sã pɔ́ sɛ̀sãwa,
mapi n zɔ̀blena, ma wɛɛlɛ,[*]
asa n yɛ̃́ɔ i sãmaguo.

Kua yãkeledeɔ guu

Gɛa Yelusalɛũ lɛ.

120 Ma kua yeelɛa guu ma wiilɛ̀ Diizi,
ɔ̃ à ma yãmà.
2 Ma si yɛ̃́siadeɔ yãdɔmawa
ń mɔafilide yɛ̃́o.
3 Mɔafilide, kpelewa Lua a sɛnnɔi?
Bɔ́ a fĩaboonɛi?
4 Gɔ̃sa gbãa kà lɛnaɔ
ń sɛ̃́ sĩsĩ wãao.
5 Waiyoo mapi kua Mɛsɛkiɔ guu,[†]
zɔ̃lɛa Kedaaɔ zwɛ̃̀akpɛu.[‡]

6 Ma zɔ̃lɛ gbɛ̃́ pɔ́ za aafiauɔ guu à gɛ̃̀gɛ̃.
7 Yãkelesaiden ma ũ,
tó ma a yã'ò, sòle aaì fɛlɛò.

Dii wá dɔ̃̀ana

Gɛa Yelusalɛũ lɛ.

121 Ma wɛ́ dɔ gbɛ̀sĩsĩɔ kĩ́i oi,
gu pɔ́ ma dɔnlɛ ì bɔu.
2 Ma dɔnlɛ ì bɔ Dii kĩ́iɛ,
aàpi mɛ́ musu ń zĩ́lɛo kɛ̀.
3 A to à gɛ̃nalɛo,
i lí kpá á dɔ̃̀analao.
4 I lí Isailiɔ dɔ̃̀ana lɛo,
ìli i'oo.
5 Dii mɛ́ á dɔ̃̀ana ũ,
Dii dɛɛ́ ue ũ á ɔplaai.
6 Ĩatɛ̃ a á lɛ́ fãanɛo,[¶]
mɔvua a dɔwá gwɛ̃́o.
7 Dii a á sí vãi píiwa,
a á wɛ̃ni dɔ̃́aɛ́.
8 Dii a á dɔ̃́a á gɛa guu ń á suao
za gbã e gɔɔpii.

Davidi wabikɛa Yelusalɛũɛ

Gɛa Yelusalɛũ lɛ.

122 Kɛ́ wa òmɛɛ wà gɛ́ Dii ua,
ma pɔ kɛ̀na.
2 Wa ka Yelusalɛũ sa,
wá zɛa a bĩ́ibɔlɛu.
3 Wà Yelusalɛũ kàlɛ,
wa nànakɔ̃wa gíũgiũ.
4 Wekĩi Isaili buiɔ ì gɛ̃u,
bui pɔ́ Dii sɛ̀piɔ.
Aaì gɛ́ Dii sáaukpai,
lá a dìlɛnɛ́wa.
5 We wà kía yɛ̃́gɔ̃gɔ̃baaɔ kpàlɛu
Davidi buiɔ báaɔ ũ.

[§§]**119:165** 1Zãa 2.10
[*]**119:176** Luk 15.4
[†]**120:5** Daa 10.2, Eze 38.2-3
[‡]**120:5** Daa 25.13, Isa 21.16-17
[¶]**121:6** Zia 7.16

6 À wabikɛ Lua à Yelusalɛũ gba aafia à mɛ:
Gbɛ̃́ pɔ́ yeiɔ aaɔ ku niɛniɛ,
7 aafia iɔ ku a bĩ́i guu,
a gudɔ̃akĩiɔ iɔ ku yãkelesai.
8 Ma gbɛ̃́ɔ ń ma gbɛ̃naɔ yɑ̃́i má o,
Lua Yelusalɛũ gba aafia.
9 Dii wá Lua kpɛ́ yɑ̃́i
má maa wabikɛɛ̀.

Wɛdɔa Luazi

Gɛa Yelusalɛũ lɛ.

123 Ma wɛsɛ̀ málɛ n kĩ́i gwa
gu pɔ́ ń zɔ̃lɛau báawa musu.
2 Lá zɔ wɛ́ ɔ̀ dɔ pɔ́i a dii ɔzĩ,
mɛ́ zɔnɔɛna wɛ́ ɔ̀ dɔ nɔɛ pɔ́ a vĩzi,
màa wá wɛ́ ɔ̀ dɔ Dii wá Luazi,
e aà gɛ wá wɛgwaò.
3 Wá wɛgwa Dii, wá wɛgwa,
asa gbɛ̃́ɔ sakaawágu wá wɑ̃́ maamaaɛ.
4 Namablenaɔ wá láanikɛ̀,
waladeɔ sakàwágu,
wá pɔ yà dúuduu.

Dii wá Zɛnnɔde

Gɛa Yelusalɛũ lɛ pɔ́ Davidi dà.

124 Tó Dii kúwanɔ yãao,
Isailiɔ o:
2 Tó Dii kúwanɔ yãa
gɔɔ pɔ́ wà fɛ̀lɛwanɔo,
3 dɔ̃ wà wá mɔmɔ bɛ̃́ɛ,
kɛ́ an pɔ pàwázi,
4 dɔ̃ aa dàwála lán í zɔ̃ɔwa,
aa wá sɛ́lɛ tàwanɔ lán swa paawa,
5 aa kùwála lán í pɔ fɛ̃̀wa.
6 Wà Dii sáaukpa,
kɛ́ i to aa wá kɛ̃́kɛ̃kɔ̃ɛo.
7 Wa bɔ fíiu lán bãwa.
Fíi zɔ̃̀wá, wa pilimá.
8 Wá dɔnlɛ ì bɔ Dii kĩ́iɛ,
aàpi mɛ́ musu ń zĩ́lɛo kɛ̀.

Lua gbɛ̃́ɔ kua aafia

Gɛa Yelusalɛũ lɛ.

125 Dii náaikɛnaɔ dɛ lán Siɔna
gbɛ̀sĩsĩ pɔ́ deea vĩo aɔ ku
gɔɔpiiwaɛ.
2 Lá gbɛ̀sĩsĩɔ liaa Yelusalɛũzi,
màa Dii liaa a gbɛ̃́ɔzi
za gbã e gɔɔpii.
3 Gbɛ̃vãiɔ e wàɔ kible gbɛ̃maaɔ bùsuwa
aaɔ gɛo,
kɛ́ gbɛ̃maaɔ su ɔda vãikɛauo yɑ̃́i.
4 Dii, maakɛ gbɛ̃maaɔnɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ an nɔ̀sɛ puaɔ.
5 Gbɛ̃́ pɔ́ aa tɛ zɛ́ koleaiɔ sɔ̃,
Dii a ń waa ń vãikɛnaɔɛ.
Lua Isailiɔ gba aafia!

Isailiɔ sua ń pá ziu

Gɛa Yelusalɛũ lɛ.

126 Kɛ́ Dii wá bɔ́ zɔbleu à sùwanɔ
Siɔna,
à kɛ̀wɛ̃ɛ lán nanawaɛ.
2 Wa vĩ ń yáo, wá guladɔ,
ɔ̃ buiɔ òkɔ̃ɛ, Dii yãzɔ̃ɔkɛ̀nɛ́.
3 Sĩanaɛ, Dii yãzɔ̃ɔkɛ̀wɛ̃ɛ,
ɔ̃ wálɛ pɔnakɛ.
4 Dii, suwanɔ wá pá ziu,
lá ni su ń ío gbáauwa.
5 Gbɛ̃́ pɔ́ pɔtɔ̃̀ ń wɛ́'io,
a kɛkɛ ń gulaoɛ.
6 Gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ bɛ ń ɔɔlɔo pɔbui kũa,
a ɛa su ń gulao ése bàaa sɛa.

Luakpama yãdaa

Gɛa Yelusalɛũ lɛ pɔ́ Salomɔɔ dà.

127 Mɛ́ i kɛ Dii mɛ́ lɛ́ kpɛdɔo,
kpɛdɔnaɔ lɛ́ zĩ pã kɛɛ.
Mɛ́ i kɛ Dii mɛ́ lɛ́ wɛ̃́lɛ dɔ̃́ao,
gudɔ̃anaɔ lɛ́ itɛ̃kɛ pãɛ.
2 Fɛlɛa káaukaau, wúlɛa wɛɛdo,
zĩkɛa ń leeleo blɛ yɑ̃́iá pãɛ,
asa Dii mɛ́ ì a yenzideɔ gba ɩ̃́ampaa.

[3] Nɛgɔ̃ɛnaɔá Dii gbaɛ,
nɛ́ píiá aà kpámaɛ.
[4] Lá ka ìɔ ka gɔ̃sa gbãa ɔu,
màa ɛ̀waasogɔɔ nɛgɔ̃ɛnaɔ dɛ.
[5] Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ aà gbàla pàò ũ.
Tó aà ibɛɛɔ aà lè gãaɛ,
wí a aà kũo.

Maa pɔ́ Dii vĩakɛna ì e

Gɛa Yelusalɛũ lɛ.

128 Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ Dii vĩa vĩ
a aà yɑ̃́ɔ kũa ũ.
[2] Ń́yɔ̃ n zĩkɛa baa ble,
ń́yɔ̃ ɛ̀fãai e, níɔ aafia.
[3] N nɔ aɔ dɛ lí nɛ'ina ũ n ua,
n nɛgɔ̃ɛnaɔ aaɔ liaa n keenai
lán kuli keleɔwa.
[4] Màa gbɛ̃́ pɔ́ Dii vĩa vĩ aɔ báaa vĩ.
[5] Kua Siɔna Dii a báaadangu,
ń́yɔ̃ Yelusalɛũ nama e e n wɛ̃ni lɛ́u,
[6] ń́yɔ̃ n tɔũnaɔ e.
Dii Isailiɔ gba aafia!

Isailiɔ savãi'oa ń ibɛɛɔnɛ

Gɛa Yelusalɛũ lɛ.

129 Za wá ɛ̀waasogɔɔ
wà íbɛlɛsɛ̀wanɔ maamaaɛ.[§]
Isailiɔ o:
[2] Za wá ɛ̀waasogɔɔ
wà íbɛlɛsɛ̀wanɔ maamaaɛ,
kási wi fɔ̃ wà wá fúo.[**]
[3] Wà wá gbɛ̃́ wá kpɛnanguo bì
wèlelewelele lán sàdɔɔwa.
[4] Dii maa,
à gbɛ̃vãipiɔ ba zɔ̃̀wá.
[5] Gbɛ̃́ pɔ́ za Siɔnaguɔ kpɛkpa ń wíoɛ.
[6] Aaɔ dɛ lán sɛ̃ pɔ́ bɔ̀lɛ kpɛ́ musu
à giigàga, i e gbɑ̃̀owaɛ.
[7] A sɛ̃̀kɛ̃na ɔkũ pao,
a ka bàaa ũ wà ye wà da ń gɑ̃̀uo.
[8] Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gɛ̃ɔ mɛ Dii báaadanguo
ge wa báaadàngu ń Dii tɔ́oo.

Wɛdɔa Diizi

Gɛa Yelusalɛũ lɛ.

130 Kɛ́ í ma kũa ma nɔɛ
ma lɛzù Diizi ma mɛ̀,
[2] Dii, ma yãma,
swɑ̃́kpa ma wɛ̃na wiii.
[3] Tó n wá duuna yãdà,
Dii, démɛ a bɔi?[††]
[4] Ḿmɛ ń duunakɛ̃ama zɛ́ vĩ,
Ayãmɛto wìɔ n vĩa vĩ.[‡‡]
[5] Ma wɛ́ ìɔ dɔ Diizi,
málɛ aà dɑ̃́, má sɔ̃́a aà yɑ̃́i.
[6] Lá gudɔ̃anaɔ wɛ́ ìɔ dɔ gudɔai,
ma wɛ́ ìɔ dɔ Diizi dɛ́nla,
ao, a dɛ gudɔ̃anaɔ wɛdɔa gudɔaia.
[7] Isailiɔ, àɔ wɛdɔ Diizi,
asa a gbɛ̃̀kɛ vĩ à kè zài,
gbɛ̃suabaa gbãa pɛɛwà maamaaɛ.[¶¶]
[8] Aàpi mɛ́ a Isailiɔ suaba
an duuna yɑ̃́ musu píi.[§§]

Sɔ̃kpalɛa Diizi

Gɛa Yelusalɛũ lɛ pɔ́ Davidi dà.

131 Dii, ɩ̃́andãa ku ma sɔ̃uo,
mili wɛ́ kũaa gbɛ̃́wao,
mili laaidɔ yɑ̃́ pɔ́ dɛmala
ge yɑ̃́ pɔ́ zĩ'ũ mɛɛwao.
[2] Aawo! Ma a nɔ̀sɛ dɛ̀,
ma a sɔ̃ dàdoũ,
lán nɛ́ kɛ̃a pɔ́ kú ń a daowa,

[§] **129:1** Bɔa 1.11
[**] **129:2** 2Kln 4.8-9
[††] **130:3** Mal 3.2, Zia 6.17
[‡‡] **130:4** 1Kia 8.39-40
[¶¶] **130:7** Lom 3.24
[§§] **130:8** Mat 1.21, Tit 2.14

ma nɔ̀sɛ dɛ lán nɛ́ kɛ̃a pɔ́waɛ.[*]
3 Isailiɔ, àɔ wɛdɔ Diizi
za gbã e gɔɔpii.

Davidi buiɔ zɔ̃lɛa báawa Siɔna

Gɛa Yelusalɛũ lɛ.

132 Dii, ńsu to Davidi yã́ sãngu
ń taasi pɔ́ a kɛ̀o píi.
2 À lɛkɛ̀ Yakɔbu Lua gbãadewa,
à lɛgbɛ̃̀ Diiɛ à mɛ̀,
3 á tá kpɛ́uo,
á wúlɛ a liiwao,
4 á we i a wɛ́baa gbiakũo,
á tó i na a wɛ́uo,
5 e à gɛ uakpaò Diiɛ,
i kpɛdɔ Yakɔbu Lua gbãadepiɛ.[†]
6 Wá mà a ku Ɛflata bùsuu,
wá è Kiliayaaliũdeɔ bua.
7 Wà gɛ́ aà kúkĩi,
wà kúlɛ aà gbadibɔ aɛ.
8 Dii, fɛlɛ su n pilakĩi,
mpi ń n kpagolo ikodeo.[‡]
9 N gbàgbanaɔ gbɛ̃suabaa da ula ũ,
n yãmanaɔ gula iɔ dɔ.
10 Ńsu mikpɛdɔ kía pɔ́ ń kpàɛo
n zɔ̀blena Davidi yã́i.
11 Dii lɛgbɛ̃̀ Davidiɛ,
a náai vĩ, a lɛ́ lilɛo, à mɛ̀:
Má n bui zɔ̃lɛ n kpalabaawa.[¶]
12 Tó n buiɔ ma bàakuańnɔ yãdà,
mɛ́ aa yã́ pɔ́ má dànɛ́ɔ kũa,
an buiɔ aaɔ zɔ̃lɛ n kpalabaawa gɔɔpiiɛ.
13 Asa Dii Siɔna sɛ̀,
a ye àɔ dɛ a zɔ̃lɛkĩi ũ à mɛ̀:
14 Guɛ bee máɔ kuu gɔɔpii,
la máɔ zɔ̃lɛau, asa à ma pɔ́ gbàɛ.
15 Má báaadau, mí kũ̀sũa diɛ̀,
má blɛ kpa a wɛ̃nadeɔwa aa kã́.
16 Má gbɛ̃suabaa da sa'onaɔnɛ ula ũ,
ma yãmanaɔ lɛtɛ̃ iɔ dɔ ń pɔnao.
17 We má Davidi bui kía gbãade bɔu,[§]
we kía pɔ́ má kpà filia aɔ dɔu.[**]
18 Má wida aà ibɛɛɔwa,
aà kíafua iɔ pipi aà musu.

Kua ń lɛdoũo

Gɛa Yelusalɛũ lɛ pɔ́ Davidi dà.

133 Gwa lá a maa mɛ́ a na
tó kɔ̃gbɛ̃ɔ ku gudoũ ń lɛdoũo.
2 A dɛ lán sakɛ̃nisi pɔ́ wa kà Aalona mi-
wawaɛ.[††]
À bàalɛ̀ pìla aà lɛkãnawa
e à gɛ̀ pìla aà ula lɛ́wa.
3 A dɛ lán Ɛɛmɔ fíi mɛ́ lɛ́ kpá Siɔna
gbɛ̀sĩsĩɔwawa.
Wekĩi Dii báaadangu dìlɛu wɛ̃ni láasai ũ.

Dii sísia a ua gwã́

Gɛa Yelusalɛũ lɛ.

134 Á Dii zĩkɛnaɔ,
à Dii sáaukpa ápii,
á gbɛ̃́ pɔ́ álɛ zĩkɛ Dii ua gwã́ɔ.
2 À á ɔ sɛ musu Dii kúkĩi oi,
í aà sáaukpa.
3 Kua Siɔna Dii báaadaágu,
aàpi mɛ́ musu ń zĩ́lɛo kɛ̀.

Dii táasilɛa

135 Àleluya!
À Dii tɔbɔ!
À Dii táasilɛ aà zĩkɛnaɔ!
2 Á gbɛ̃́ pɔ́ i zĩkɛ wá Lua uaɔ,
á gbɛ̃́ pɔ́ iɔ sĩ Dii kpɛ́ kpɛɛlɛɔ,

---

[*] **131:2** Mat 18.3
[†] **132:5** 1Kia 8.17, Zĩn 7.46
[‡] **132:8** Nao 10.35-36
[¶] **132:11** 2Sam 7.12-16, Luk 1.32-33, Zĩn 2.30
[§] **132:17** Luk 1.69
[**] **132:17** 1Kia 11.36, 2Kia 8.19
[††] **133:2** Bɔa 29.7

3 à Dii tɔbɔ, asa a maaɛ,
à lɛ́mawà, asa bee mɛ́ na.
4 Dii Yakɔbu buiɔ sɛ̀ a pɔ́ ũ,
à Isailiɔ dìlɛ a gbɛ̃́ yenzideɔ ũ.
5 Má dɔ̃ kɛ́ Dii zɔ̃ɔ,
wá Lua mɛ́ dɛ diiɔla píi.
6 Dii ì yã́ pɔ́ kàagu kɛ musu ń zĩ́lɛo,
ísia guu ń tɔɔlɛ nɔnauo.
7 Ɔ̃mɛ ì to lou sisi tɔɔlɛ lɛ́wa,
ì to lou ma ń pílɛao,
ì bɔ ń zàa'ĩanao a làasiu.
8 À Egipiɔ yoaɔ dɛ̀dɛ[‡‡]
ń pɔtuo nɛ́ sɛ̃́iaɔ píi.
9 À seelaɔ ń dabudabuɔ kɛ̀ Egipi,[¶¶]
à Falaɔ̃ɔ ń a gbɛ̃́ɔ fù píi.
10 À buiɔ mìdɛ dasi,
à kía gbãadeɔ dɛ̀dɛ.
11 Amɔleɔ kí Siɔ̃ ń Basana kí Oguo[§§]
ń Kanaa bùsu kíaɔ píi.
12 À gbadà ń ń bùsuo,
a kpà a gbɛ̃́ Isailiɔwa.
13 Dii, n tɔ́ gaa vĩo,
Dii, n yã́ aɔ dɔ gbɛ̃́ɔgu gɔɔpiiɛ.
14 Asa Dii a yãkɛkɛ a gbɛ̃́ɔnɛ,
i a zɔ̀blenapiɔ wɛ̃nagwa.
15 Buipãleɔ ń diiɔ pì ń ã́nusuo ń vuaoɛ,
gbɛ̃nazĩna ɔgbɛɔnɛ.[*]
16 Aa lɛ́ vĩ, aali yã'oo,
aa wɛ́ vĩ, aali gu'e sɔ̃o.
17 Aa swã́ vĩ, aali yãmao,
an lɛ́ ĩ́ana vĩo.
18 An pinaɔ gɔ̃ńwaɛ
ń gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ń náaikɛɔ píi.
19 Isailiɔ, à Dii sáaukpa!
Aalona buiɔ, à Dii sáaukpa!
20 Levii buiɔ, à Dii sáaukpa!
Dii vĩakɛnaɔ, à Dii sáaukpa!
21 Wà Dii sáaukpa Siɔna,
à bɛkpà Yelusalɛũ.
Àleluya!

Dii sáaukpaa

136 À Dii sáaukpa, asa a maaɛ,
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
2 À luaɔ Lua sáaukpa,
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
3 À diiɔ Dii sáaukpa,
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
4 Ɔ̃mɛ ì dabudabu zɔ̃ɔ kɛ ado,
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
5 Ɔ̃mɛ musu kɛ̀ ń a ɔ̃nɔo,
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
6 Ɔ̃mɛ tɔɔlɛ pòo ía,[†]
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
7 Ɔ̃mɛ gupuakũna zɔ̃ɔ kɛ̀,
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
8 À ĩatɛ̃ kɛ̀ à kible fãanɛ,
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
9 Mɔvua ń saanaɔ ì kible gwã́,[‡]
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
10 Ɔ̃mɛ Egipiɔ nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ dɛ̀dɛ,
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo,
11 À Isailiɔ bɔ̀lɛ ń guu,[¶]
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
12 À a gã̀sĩ pòo ń a iko gbãao,
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
13 À Ísia Tɛ̃a zɔ̀ɛ pla,
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
14 A tò Isailiɔ gɛ̃̀ ípi zãnguo,
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
15 A tò ípi dà Falaɔ̃ɔ ń a zĩgɔ̃ɔla,[§]
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
16 Ɔ̃mɛ dɔ̀aa a gbɛ̃́ɔnɛ guwaiwaiu,
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.

[‡‡] **135:8** Bɔa 12.29
[¶¶] **135:9** Bɔa 7.3
[§§] **135:11** Nao 21.21-24, 33-35
[*] **135:15** Soũ 115.4-8, Zia 9.20
[†] **136:6** Daa 1.1-2
[‡] **136:9** Daa 1.16
[¶] **136:11** Bɔa 12.29-31
[§] **136:15** Bɔa 14.21-29

17 Ɔ̃mɛ kía zɔ̃ɔɔ tɔ̀lɔzɔ̃̀,
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
18 À kía gawideɔ dɛ̀dɛ,
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
19 Amɔleɔ kí Siɔ̃,
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
20 Ǹ Basana kí Oguo,[**]
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
21 À gbadà ń ń bùsuo,
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
22 A kpà a zɔ̀blena Isailiɔwa,
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
23 Ibɛɛɔ ɔnaalɛawá i sãaàguo,
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
24 À wá bɔ́lɛ wá ibɛɛpiɔ guu,
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
25 Ɔ̃mɛ ì blɛ kpa pɔ́piiwa,
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
26 À Lua Musude sáaukpa,
aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.

Zĩ̀zɔɔ ɔ́ɔlɔa

137 Zɔ̃lɛa Babɛli bùsu swaɔ saɛ[††]
Siɔna yɑ̃́ dɔ̀wágu, ɔ̃ wa ɔ́ɔlɔ̀.
2 Wa wá mɔɔnaɔ tò looa swagbalaliɔwa we.
3 Gbɛ̃́ pɔ́ aa wá kũaɔ lɛ gbɛ̀awá,
wá wɛtãnaɔ mɛ̀ wà ń pɔna yá,
wà Siɔna lɛe síné.
4 Kpelewa wá Dii lɛɔ si
kua buipãleɔ bùsu guui?
5 Tó Yelusalɛũ yɑ̃́ sɑ̃̀magu,
to ma ɔplaa imi.
6 Tó Yelusalɛũ yɑ̃́ lí dɔmaguo,
mɛ́ mi aà dilɛ ma pɔnakɛbɔ mide ũo,
to ma lɛ́na naalɛ.
7 Dii, tó yɑ̃́ pɔ́ Ɛdɔũɔ kɛ̀ Yelusalɛũ wãgɔɔ dɔngu aa mɛ̀:
À wíwi, à wíwi, à daaĩ míɔmiɔ.
8 Pɔ́kaalɛaɔá Babɛli bùsudeɔ!
Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ a yɑ̃́ pɔ́ á kɛ̀wɛ̃ɛ fĩaboɛ́ ũ.[‡‡]
9 Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ a á nɛ́ɔ kṹkũ
à ń wíwi gbɛsiwa ũ.[¶¶]

Dii sáaukpaa aà gbɛ̃kɛ yɑ̃́i

Davidi lɛ.

138 Má n sáaukpa ń nɔ̀sɛmɛndoo,
má n táasilɛ gbãadeɔ aɛ.
2 Má kúlɛ n kpɛ́ pɔ́ a kua adoa aɛ,[§§]
má n tɔbɔ n gbɛ̃kɛ ń n náaio yɑ̃́i,
asa ḿmɛ ń tò n tɔ́ ń n yɑ̃́o zɔ̃ɔ dɛ pɔ́piia.
3 Gɔɔ pɔ́ ma lɛzùnzi, ń wèa,
n ma gba wɔ́ɔ ń gbãao.
4 Tó dṹnia kíaɔ yɑ̃́ pɔ́ ń ò mà,
aa n sáaukpa ń píi, Dii.
5 Aa lɛsi Dii kɛkɛáɔ yɑ̃́ musu,
asa Dii gawi zɔ̃ɔɛ.
6 Baa ń Dii kuamusukɛo,
ì gbɛ̃́ kɛ́sãanaɔ wɛgwa,[*]
ì wɛvĩ gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ e wà kàɔla.[†]
7 Baa tó má yooyea, ni ma bɔ,
ni ma ibɛɛɔ pɔkũma kpálɛ,
ni ma suaba ń n gɑ̃̀sa gbãao.
8 Dii a ma yɑ̃́ píi lɛkpaaĩmɛɛ,[‡]
Dii, n gbɛ̃kɛ láaa vĩo.
Ńsu zĩ pɔ́ n ɔkpàwà too.

[**]**136:20** Nao 21.21-35
[††]**137:1** Eze 1.1, 3
[‡‡]**137:8** Zia 18.6
[¶¶]**137:9** Isa 13.16
[§§]**138:2** 1Kia 8.29
[*]**138:6** Luk 1.48
[†]**138:6** Zaa 4.6
[‡]**138:8** Flp 1.6

Dii yẫpii dɔ̃a

Davidi lɛ.

139 Dii, n ma tàasikà ń dɔ̃̀,
[2] ń ma zɔ̃lɛa ń ma fɛlɛao dɔ̃.
Ń n zãkɛo ń yẫ pɔ́ málɛ yáɔ kũa.
[3] Ni ma táa'oa ń ma wúlɛao gwa,
ma kɛkɛá píi dɔ́ɛkɛ̀nnɔ.
[4] E yẫ àɔ gɛ́ bɔi ma lɛ́u,
Dii, ń dɔ̃ sẫasã.
[5] Ń liaamazi kpɛ ń aɛo,
n ɔ kumala.
[6] Dɔ̃a bee dɛmɛɛ dabuyã ũɛ,
a dɛmala, ma ɔ̃nɔ i kawào.
[7] Má má gɛ́u mà pili n Nisĩnawai?
Má má bàalɛ tau, ńyɔ̃ɔ ku weo ni?
[8] Tó ma fɛlɛ gɛ́ musu, ń kú we!
Tó ma tòo sɔ̀ miau, ń kɛ́!
[9] Tó ma fɛlɛ gɛ ĩatɛ̃bilɛkĩi gukpɛ,
tó ma gɛ zɔ̃lɛ ísia baale bɛ'aɛ,
[10] baa wekĩi má naa n ɔzĩɛ,
ńyɔ̃ɔ ma kũa n ɔplaauɛ.
[11] Tó ma mɛ̀ gusia kumala,
ge gupua pɔ́ má kúu li gwẫ ũ,
[12] gu líɔ sianɛo,¶
gwẫ ìɔ puanɛ lán fãanɛwaɛ,
asa gupua ń gusiao doũ nɛɛ.
[13] Ḿmɛ n ma sɔ̃ pɛ̀mɛɛ,
n ma ikàsa ma da nɔ̀sɛu.
[14] Ma n sáaukɛ̀, n yãkɛa ì dia,
ma kɛa dɛ dabuyã ũ, à bɔ̀ ma saɛ,
a yẫ ma kũa gbãa.
[15] Gɔɔ pɔ́ ma daalɛ nɛasakpɛ guu,
ma wáe ulɛanɛo.
Kɛ́ ma mɛ lɛ́ i asii guu we,
[16] n wɛsìmalɛ nɔ'itɛ̃na ũ.
Lá n ma gɔɔ dìlɛ píi,
a lɛ́ kú n taalau
zadɔ̃ a kee i daalɛo.
[17] Lua, n làasoo gbiamɛɛ maamaaɛ,
a naoa zɔ̃ɔ fá!
[18] Tó má ye nao, an dasi dɛ ũfãaa.
Tó ma vu, miɔ kunnɔɛ e tia.
[19] Lua, bɔ́ ńlɛ dẫ ń gbɛ̃vãiɔi?
À gomala gbɛ̃dɛnaɔ!
[20] N ibɛɛɔ ì n yã'o ń nɔ̀sɛvãioɛ,
n tɔ́ gbia ń lɛ́uo.
[21] Dii, má za n zangudeɔguo lé?
Má ye gbɛ̃́ pɔ́ fɛ̀lɛnnɔɔ gĩyãio.
[22] Má zańgu vãivãi,
ma ń dílɛ ma ibɛɛɔ ũɛ.
[23] Lua, ma gwagwa, ní ma nɔ̀sɛ dɔ̃,
ma tàasika, níɔ ma asiiɔ kũa.
[24] Gwa tó má dɔ́ɛ'ĩi vĩ,
ní dɔaamɛɛ n zɛ́ gasai guu.

Wabikɛa gbɛ̃vãiɔ yẫ musu

[1] *Davidi lɛ.*

140 [2] Dii, ma si gbɛ̃vãiɔwa,
ma dɔ̃́a gbɛ̃́ pãsĩpiɔ yẫi.
[3] Aaì yãvãi wàaipa ń sɔ̃ guu,
sòle lɛ́ ɔ̃ aaìɔ wɛ́ gɔɔpii.
[4] Aaì ń lɛ́ kɛkɛ lán mlɛ̃wa,
an lɛgbɛ'iá sɔ̀gbala sɛwɛɛ.§
[5] Dii, ńsu to gbɛ̃vãiɔ ɔkãao,
ma si gbɛ̃́ pãsĩpiɔwa,
aaì ɔzɔ̃amazi lɛkpaaĩ.
[6] Waladepiɔ ɛyɔ̃̀mɛɛ,
aa filifilimbakpàmɛɛ,
aa baikpàmɛɛ zɛ́u.
[7] Má ò Diiɛ: Ma Luan n ũ,
swẫkpa ma wɛ̃na wiii, Dii.
[8] Dii Lua, ma Suabana gbãa,
ni ɔkumala zĩ guu.
[9] Ńsu to gbɛ̃vãiɔ pɔeã zɛkɛo,
Dii, ńsu to an lɛkpaaĩ kɔ̃sɛo.
[10] To gbɛ̃́ pɔ́ liaamaziɔ midɛ,
to vãi pɔ́ aalɛ o wí ń musu.
[11] To tɛyɔ̃ wãa ɛ́lɛmá,
to aa si ɛ pɔ́ aa fɔ̃ bɔuo guu.
[12] Ńsu to yẫsiade zɛkĩi e dũ̃niauo,
to vãi aɔ gbɛ̃́ pãsĩ wɛ zɛsaiɛ.
[13] Má dɔ̃ Dii ì yãnakpa wɛ̃nadeɔwa,
ì yãkɛkɛ taasideɔnɛ a zɛ́wa.

¶**139:12** Dan 2.22
§**140:4** Lom 3.13

14 Gbɛ̃maaɔ mɛ́ aa n tɔbɔ,
nɔ̀sɛpuadeɔ mɛ́ aaɔ ku n kĩ́i.

Suabaa wabikɛa

Davidi lɛ.

141 Dii, málɛ wiilɛnzi, kɛ kpakpa,
tó ma lɛzùnzi, swã́kpa ma yã́i.
2 Ma wabikɛa a kama
lán tulaleti súɛlɛwa,**
ma ɔ dɔa musu iɔ dɛnɛ sa oosi oa ũ.
3 Dii, ma lɛ́na dɔ̃́amɛɛ.
To mà a lɛ́ fɔ̃́.
4 Ń́su to ma nɔ̀sɛ ta yãvãiwa
mà gɔ̃ dàade ũ ń vãikɛnaɔ,
mà ɔdaaańnɔ ń blɛnablea guuo.
5 Tó gbɛ̃maa ma gbɛ̃, gbɛ̃kɛkɛaɛ!
Tó à ma swãgàga, má gíio,
à nísikà ma miwa.
Miɔ wabikɛ kɛ́ gbɛ̃vãiɔ yãkɛaɔ su zɛkɛo.
6 Tó wà ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ kwɛ̀ yãtɛ̃u,
wa si sa kɛ́ ma yã́ mɛ́ na.
7 Lá wì yàa paa a fɛ́ɛnaɔ fãaa,
màa an wá aɔ kálɛ ń mia'ɛlɛ.
8 Dii Lua, ḿmɛ ma wɛ́ péma,
ma nanziɛ, ńsu ma kpámáo.
9 Ma suaba ń mɔ pɔ́ aa kpàmɛɛo,
to mà zã bai pɔ́ vãikɛnaɔ kpàmɛɛi.
10 To gbɛ̃vãipiɔ si ńzĩa bai guu,
mapi sɔ̃ mí dɔi aafia.

Wabikɛa gbɛ̀'ɛu

1 *Davidi wabikɛa gɔɔ pɔ́ a ku gbɛ̀'ɛu.*††

142 2 Málɛ ɔ́ gbãa dɔ Diiɛ,
málɛ wɛ̃na wii lɛ Diiwa.
3 Málɛ a yã'ɔ̃ma bɔlɛɛ̀,
málɛ a taasikɛa siuɛ̀.
4 Tó ma wɛ̃ni gɔ̃̀ lɛɛ,
ḿmɛ niɔ ma kua dɔ̃.
Wà baikpàmɛɛ ma táa'ozɛu.
5 Wɛ́sɛ ǹ ma ɔplaa gwa,
gbɛ̃e lɛ́ ma yãdao.
Ulɛkĩi làaa,
gbɛ̃e lɛ́ ma aafia gbɛao.
6 Dii, málɛ wiilɛma ma mɛ̀:
Ḿmɛ ń ma ulɛkĩi ũ,
ḿmɛ ń ma baa ũ dṹniaɛ beeu.
7 Swãdɔ ma wiilɛai,
asa ma gɔ̃ mugɛɛnnɔɛ.
Ma si ma gbɛ̀sɛlɛnaɔwa,
asa an gbãa dɛmalaɛ.
8 Ma bɔ yooyeaɛ beeu,
kɛ́ mà n tɔbɔ,
gbɛ̃maaɔ i kãaamazi,
kɛ́ n maakɛ̀mɛɛ yã́i.

Kua ibɛɛɔ ɔzĩ wabikɛa

Davidi lɛ.

143 Dii, ma wabikɛa sí,
swãdɔ ma wɛ̃na wiii.
Wea n náai ń n maao yã́i.
2 Ń́su yã́kpalɛkɛ ń mapi n zɔ̀blenaoo,
asa gbɛ̃e kunɛ tàaesaio.
3 Ma ibɛɛ ma gbɛsɛ̀lɛ à ɔ̃zɔ̃̀a,
a tò má kú gusiau
lán gbɛ̃́ pɔ́ gà à gɛ̃̀gɛ̃wa.
4 Ɔ̃ ma wɛ̃ni gɔ̃̀ lɛɛ,
ma pɔ yà dúuduu.
5 Gĩa dɔ̀magu,
málɛ làasookɛ n zĩkɛaɔwa,
málɛ n yãkɛaɔ wàaipa.
6 Ma ɔ dɔnzi,
málɛ n mɔ̀sɛ nidɛ lán gugiiwa.
7 Wea kpakpa Dii, ma yɛ̃̀ɛɛ làa.
Ń́su bɔ ma kpɛ mà gɔ̃
lán gbɛ̃́ pɔ́ sì bɛdauɔwao.
8 Ǹ n gbɛ̃kɛ ɔlɔmɛɛ kɔɔ,
asa ḿmɛ má n náai vĩ.
Ma da zɛ́ pɔ́ dɛ mà sɛwa,
asa ḿmɛ ma azĩa kpàma.
9 Ma si ma ibɛɛɔwa, Dii,
ḿmɛ ma nanzi.
10 Ḿmɛ ń ma Lua ũ,
ǹ n pɔeãkɛa damɛɛ.

**141:2 Zia 5.8, 8.3
††142:1 1Sam 22.1

N Nisĩna maa dɔaamɛɛ gusalalau.
11 Ma lɛ́ ń láo n tɔ́ yā̃i, Dii,
ma bɔ taasi guu n maa yā̃i.
12 Ma ibɛɛɔ midɛ n gbɛ̃kɛ yā̃i,
ma wɛ̀lɛɔ dɛdɛ píi,
asa n zɔ̀blenan ma ũ.

Wabikɛa misia yā̃ musu

Davidi lɛ.

144 Má Dii ma gbɛsi sáaukpa,
ì zĩkaa ɔ na damɛɛ,
ì to ma ɔ àɔ kai vĩ zĩ guu.
2 Ɔ̃mɛ ma ulɛkĩi ũ, ì gbɛ̃kɛkɛmɛɛ,
ɔ̃mɛ ma zɛgikĩi ũ, ì ma suaba.
Ɔ̃mɛ ma sɛ̀ngbao pɔ́ mi mikpai ũ,
ì to buiɔ mikpaa.
3 Dii, bɔ́n gbɛ̃nazĩna ũ an yā̃ ìɔ dɔngui?
Bɔ́n ń ũ, ni laaidɔmái?‡‡
4 Gbɛ̃nazĩna dɛ lán kàsafiiwaɛ,
aà wɛ̃ni ì gɛ̃zɛa lán uenawaɛ.
5 Dii, ǹ n bɛ siilɛ ǹ pila,
ɔkã gbɛ̀sĩsĩɔwa aa súɛlɛbɔ.
6 To lou pílɛpilɛ ǹ gbɛ̃́ɔ fãaa,
ka fā̃ńgu, gili i gɛ̃ńgu.
7 Ɔbɔ za musu ǹ ma kṹ.
Ma bɔ í zɔ̃ɔ guu,
ma si bui zĩ̀loɔwa.
8 Yã pã oa mɛ́ ń lɛ́ pà,
aaì ɔlɛlɛ ń lɛ́ pã gbɛ̃ao.
9 Lua, má lɛ̀ dafu sínɛ,
má n táasilɛ ń kúu bakwio.
10 Ni to kíaɔ zĩble,
ni n zɔ̀blena Davidi bɔ fɛ̃n'ɔɔ lɛ́zĩ.
11 Ma kũ ǹ ma bɔ bui zĩ̀loɔ guu,
yãpã oa mɛ́ ń lɛ́ pà,
aaì ɔlɛlɛ ń lɛ́ pã gbɛ̃ao.
12 Wá nɛgɔ̃ɛɔ pɛ́lɛ ń ɛ̀waasokɛu lán lí pɛawa,
wá nɛnɔɛɔ aaɔ dɛ lán kibɛ gbɛ̀pɛlɛ kɛfɛnawa.
13 Wá dɔ̃ɔ pa, aaɔ pɔ́pii vĩ,
wá pɔtuoɔ kɔ̃ lɛɛ ɔ̀aa sɔo,
aa ka ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kwi wá kpàsau.
14 Wá zuɔ aso zɔ̃ɔ sɛ́sɛ.
Bĩ́gbooa aɔ kuo, lala'oa aɔ kuo,
búbuapɛa aɔ ku gãaɛ lɔo.
15 Báaadeɔn gbɛ̃́ pɔ́ an kua dɛ màaɔ ũ.
Báaadeɔn gbɛ̃́ pɔ́ Dii dɛ ń Lua ũɔ ũ.

Dii táasilɛa aà maakɛa yā̃i

Dii táasi pɔ́ Davidi lɛ.

145 Má n táasilɛ ma Lua, ma Kía,
máɔ n tɔbɔ gɔɔpiiɛ.
2 Máɔ n sáaukpa lá gu lɛ́ dɔ,
máɔ n táasilɛ láasaiɛ.
3 Dii zɔ̃ɔ, à kà wà aà táasilɛ,
aà zɔ̃ɔkɛ lɛ́ vĩo.¶¶
4 Kpàiɔ n yãkɛaɔ sáaukpa Wueɔnɛ,
aa n yãzɔ̃ɔkɛaɔ galikɛ.
5 Aa n maa zɔ̃ɔ gawide yã'o,
má n yãbɔnsaɛkɛaɔ wàaipa.
6 Aa n dabudabukɛa gbãa yã'o,
mí n zɔ̃ɔkɛ dau siuńɛ́.
7 Aa n maakɛa zɔ̃ɔ baokpa,
aai gulakɛ n yā̃zɛdekɛaɔ yā̃i.
8 Dii sùuu vĩ ń sósobio,
aà pɔ lí pa kpaao, a gbɛ̃kɛ vĩ zɔ̃ɔ.
9 Dii ì maakɛ gbɛ̃́piiɛ,
ì a pɔkɛaɔ wɛ̃nagwa píi.
10 Dii, n pɔkɛaɔ n sáaukpa píi,
n yãmanaɔ n tɔbɔ.
11 Aa n kpala gawi faai bo,
aa n iko gbãa yã'o.
12 Aa n yãzɔ̃ɔkɛaɔ da gbɛ̃́ɔnɛ
ń n kpala maa gawide yā̃o.
13 N kpalaá kpala láasaiɛ,
ńyɔ̃ɔ dɛ kía ũ wɛ̃̀ píiɛ.
Dii náai vĩ a yā̃pii musu,
a sùuu vĩ ń a pɔkɛaɔ píi.
14 Dii ì gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ lɛ́lɛɔ kṹ,
ì gbɛ̃́ pɔ́ taasi tɔ̃̀máɔ fɛlɛ.
15 Pɔ́pii wɛ́ dɔnzi,
ni blɛ kpámá a gɔɔwa.
16 Ni ɔ pooné, pɔ́ mɔ́má,

‡‡144:3 Soũ 8.4, Ɛbɛ 2.6
¶¶145:3 Lom 11.33

ni pɔ́ bɛ̃́ɛ píi pɔeã bɔɔlɛkɛɛ̀.
17 Dii kɛkɛáɔ maa píi,
a gbɛ̃kɛ vĩ a yã́pii kɛa guu.
18 Dii kãi ń a sìsinaɔ píi,
gbɛ̃́ pɔ́ aaì aà sísi ń sĩanaoɔ.§§
19 Ì a vĩakɛnaɔ pɔeã bɔɔlɛnɛ́,
ì ń wiilɛa ma, i ń suaba.
20 Dii ì gbɛ̃́ pɔ́ yeaziɔ dɔ̃́a píi,
ãma a vãikɛnaɔ míɔnzɔ̃ɛ.
21 Dii táasilɛa aɔ dɔ ma lɛ́uɛ.
Pɔ́pii aaɔ aà tɔbɔgɔɔ píi, asa a kua adoaɛ.

Dii laaidɔa wɛ̃nadeɔwa

146 Àleluya!
Mapi, má Dii táasilɛ,
2 máɔ Dii táasilɛ e ma wɛ̃ni lɛ́uɛ,
máɔ lɛsi ma Luaɛ ma kua lɛ́uɛ.
3 Ásu sɔ̃kpalɛ gbãadeɔzio,
gbɛ̃suabaa ku gbɛ̃nazĩna kĩ́io.
4 Tó an wea làa, aaì ɛa gɛ̃ tíuɛ,
zĩbeezĩ yã́ pɔ́ aalɛ yá ì midɛ.
5 Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ Yakɔbu Lua mɛ́ aà dɔn-
lɛde ũ ũ,
aà wɛ́ ìɔ dɔ Dii a Luazi.
6 Ɔ̃mɛ musu ń zĩ́lɛo kɛ̀,
ísia ń pɔ́ pɔ́ kú a guuɔ píi.*
7 Ì yãnakpa gbɛ̃́ pɔ́ wàlɛ gbãamɔnɛ́ɔwa,
ì blɛ kpa nɔandɛnaɔwa.
Dii ì babɔ gbɛ̃́ pɔ́ yeelɛaɔwa,
8 Dii ì vĩ̀aɔ wɛ́ wɛ̃nɛ́,†
Dii ì gbɛ̃́ pɔ́ taasi tɔ̃̀máɔ fɛlɛ,
Dii ìɔ ye gbɛ̃maaɔzi.
9 Dii ì bɔ̀mɔɔ gwa,
ì ɔda gyaaɔ ń tonɛɔwa,
ɔ̃ ì zɛ́ kaaũ gbɛ̃vãiɔnɛ.
10 Dii ìɔ kible gɔɔpiiɛ.
Siɔnadeɔ, á Lua ìɔ ku e á buiwaɛ.
Àleluya!

Pɔ́pii kua Lua ɔzĩ

147 Àleluya!
Lɛsia wá Luaɛ maa mɛ́ a na,
à kũ̀ wà aà táasilɛɛ.
2 Dii lɛ́ Yelusalɛũ fɛlɛ lɔ,
à Isaili zĩ̀zɔɔ nàaa lɛ́ suńnɔ.
3 Ì gbɛ̃́ pɔ́ an pɔ yàɔ nɔ̀sɛ níninɛ́,
ì nísidɔɔ ń gu'ĩaɔwa.
4 Ì saanaɔ nao,
a ń baade dɔ̃ ń a tɔ́o.‡
5 Wá Dii zɔ̃ɔ, a iko vĩ maamaaɛ,
aà ɔ̃nɔ lɛ́ vĩo.
6 Dii ì zĩabusanaɔ gba gbãa,
ɔ̃ ì ɔtɔ̃ vãikɛnaɔwa e zĩ́lɛ.
7 À lɛsi Diiɛ ń aà sáaukpaao,
à wá Lua táasilɛ ń mɔɔnao.
8 Ì to lou sisi,
ì tɔɔlɛ gba lou,
ì to sɛ̃ bɔlɛ sĩ̀sĩa.
9 Ì blɛ kpa nɔ̀bɔɔwa
ń gbagbaa nɛ́ɔ, tó aalɛ wiipɛ.
10 I kɛ sɔ̃́ gbãaɔ mɛ́ ì kaaàguo,
i kɛ gɔ̃sagbãakɛ mɛ́ ì kɛɛ̀o.¶
11 Gbɛ̃́ pɔ́ aa aà vĩa vĩɔ mɛ́ ì kaaàgu,
gbɛ̃́ pɔ́ an wɛ́ dɔ aà gbɛ̃kɛipiɔ.
12 Yelusalɛũdeɔ, à Dii tɔbɔ,
Siɔnadeɔ, à á Lua táasilɛ.
13 Asa ì báaadaáguɛ,
ì á wɛ̃́lɛ bɔlɛ gbã́aɔ gba gbãa.
14 Ì á gba aafia'e á bùsu lɛ́ lɛ́u,
ì pɔbui maa kpáwá à kã́.
15 Ì yã'o kpã́sã tɔɔlɛ,
aà yã́ ì ká ń bao.
16 Ì nɛɛzi kwɛ púuu lán sãkãwa,
ì to fíi kpá lán túfuwa.
17 Ì lougbɛ fã́ɛ lán gbɛ̀kɔsɔwa.
Démɛ a fɔ̃ zɛ a ĩ́anaii?
18 Ì yã'o kpã́sã, ɔ̃ lougbɛpi ì yɔ́,
ì ĩ́ana gbaɛ, a í ì bàalɛ.

---

§§**145:18** Zãa 4.24
***146:6** Zĩn 4.24, 14.15
†**146:8** Mat 9.30, Zãa 9.7
‡**147:4** Isa 40.26
¶**147:10** 1Sam 16.7

19 Ì to Yakɔbu buiɔ a yấ dɔ̃,
ì ikoyã pɔ́ á dìlɛɔ da Isailiɔnɛ.
20 I bee kɛ buipãleɔnɛo,
aa aà yãdilɛaɔ dɔ̃o.
Àleluya!

Dii pɔkɛaɔ aà táasilɛa

148 Àleluya!
À Dii táasilɛ aà bɛdeɔ!
À aà táasilɛ za musu!
2 À aà táasilɛ aà malaikaɔ píi!
À aà táasilɛ aà ìwaɔ píi!
3 À aà táasilɛ ĩatɛ̃ ń mɔvuao!
À aà táasilɛ saan'inaɔ píi!
4 Bàluma kpɛle pɔ́ɔ
ń í pɔ́ kú luabɛpuanaaɔ,[§]
à aà táasilɛ.
5 Aa Dii tɔbɔ,
asa ɔ̃mɛ yã'ò, ɔ̃ aa kɛ̀.[**]
6 À ń pɛpɛ ń pɛ́pɛkĩi,
aaɔ ku we gɔɔpii,[††]
à kɔɔ dànɛ́, aa fɔ̃ vĩao.
7 Pɔ́ pɔ́ kú tɔɔlɛɔ, à Dii táasilɛ,
ń kpɔ̀ gbɛ̃̀nɛɔ ń ísia í títiuɔ[‡‡]
8 ń loupilɛao ń lousisiao
ń lou'io ń a gbɛo
ń zàa'ĩana pɔ́ ì misiilɛ aà yấɛo
9 ń gbɛ̀sĩsĩɔ ń sĩ̀sĩɔnaɔ píi
ń lí nɛ'inaɔ ń sɛdɛ líɔ píi
10 ń sɛ̃̀anɔbɔɔ ń pɔtuoɔ píi
ń pɔ́taa'onkuawaɔ ń bãɔ
11 ń dṹnia kíaɔ ń buiɔ píi
ń kíaɔ ń bùsu gbãadeɔ píi
12 ń ɛ̀waasoɔ ń wɛ̃́ndiaɔ píi
ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń nɛ́fɛ̃nɛnaɔ.
13 À Dii tɔbɔ,
asa aà tɔ́ mɛ́ dɛńla,
aà zɔ̃ɔkɛ dɛ musu ń zĩ́lɛo pɔ́a.
14 À kía gbãade kpà a gbɛ̃́ɔnɛ
gbɛ̃́ pɔ́ Isailiɔ ì aà táasilɛ ũ,
aà yãmana pɔ́ kãiaànɔpiɔ.
Àleluya!

Dii yãmanaɔ yấkpalɛkɛa ń dṹniao

149 Àleluya!
À lɛ̀ dafu sí Diiɛ aà yãmanaɔ!
À aà táasilɛ balu guu!
2 Isailiɔ, à vĩ àɔ kɛ̃aa á Kɛna yấ musu.
Siɔnadeɔ, à pɔnakɛ ń á kíao.
3 À ɔ̃wã à aà tɔbɔ,
à aà táasilɛ ń mɔɔnao ń gã̀ao.
4 Asa Dii gbɛ̃́ɔ yấ ì kaaàguɛ,
ì zĩabusanaɔ kpɛla à ń suaba.
5 Dii yãmanaɔ kúkuakɛ ń gawipiu,
an gula aɔ dɔ ń lii musu.
6 Lua táasilɛa aɔ dɔ ń lɛ́u,
fɛ̃nda lɛ́ pla aɔ naa ń ɔzĩ,
7 aa tɔsiò buiɔwa,
aai bùsu píi gbɛ̃́ɔ wɛtãò,
8 aai ń kíaɔ yeye ń mɔdaonaɔ,
aai galakpa ń kíabuiɔnɛ,
9 aai sɛ́ńnɔ lá Lua yãdàńlawa.
Dii yãmanaɔ tɔbɔ a guu.
Àleluya!

Dii táasilɛa

150 Àleluya!
À Lua táasilɛ aà kúkĩi,
à aà táasilɛ bàluma zɔ̃ɔ guu.
2 À aà táasilɛ aà gɔ̃sakɛ yấi,
à aà táasilɛ aà zɔ̃ɔ dɛńla yấi.
3 À aà táasilɛ ń kuupɛao,
à aà táasilɛ ń mɔɔnao ń domao.[¶¶]
4 À aà táasilɛ ń gã̀ao ń ɔ̃wãao,[§§]
à aà táasilɛ ń goeo ń kulɛo.
5 À aà táasilɛ ń sɛ̃́sɛ̃napaao,
à aà táasilɛ ń sɛ̃́sɛ̃n'ɔ gbãao.
6 Pɔ́ bɛ̃́ɛ píi, à Dii táasilɛ!

[§] **148:4** Daa 1.7
[**] **148:5** Daa 1.1, 3
[††] **148:6** Daa 1.14
[‡‡] **148:7** Daa 1.21
[¶¶] **150:3** 2Sam 6.5
[§§] **150:4** 2Sam 6.14

Àleluya!

YÁASIƆ

Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Láɛ bee guu wà yáasiɔ ń ɔ̃nɔ yãdanɛɔ òu, ɔ̃ wà Salomɔɔ tɔkpàɛ, asa Isailiɔ Salomɔɔ dɔ̃ ɔ̃nɔna pɔ́ tɔbɔ̀ ũ.

Yáasi láá lá pɔ́ wà Isailiɔ fɛlɛkaa ɔ̃nɔyãɔ kɛ̃̀uɔ doɛ. Wa fɔ̃ lápi kpaalɛ lɛɛ àaɔ̃:

A sɛ̃́ia lɛ́ ài pɔ́ ɔ̃nɔ ì inɛ́ bɔɔlɛkɛ (1-9). Gueɔ ɔ̃nɔ ì yã'o lán gbɛ̃nazĩnawa (8.12-36), ì azĩa dilɛ Lua zĩkɛna ũ.

A plaade mɛ́ lápi guoguo yã́ ũ, gu pɔ́ yáasiɔ kuu (10-29). Salomɔɔ mɛ́ yáasipiɔ kɛ̀ ge a kã̀aa gudoũ (10.1-22.16, 25.1-29.27), mɛ́ wà ɔ̃nɔna pãleɔ yáasiɔ kã̀fĩ a guu lɔ (22.17-24.22, 24.23-34).

A àaɔ̃de (30-31) guu ɔ̃nɔyã pɔ́ gbɛ̃pãleɔ kɛ̃̀ɔ kuu.

Yáasi lá i yãzi ge Isailiɔ yã́ɔ o lán Bibeli lá kĩniɔwao. A yãdanɛɔá wá baade píi pɔ́ɛ, mɛ́ a lɛdamaɔ ì to gbɛ̃́ kua àɔ na, iɔ Lua pɔeã kɛ ń pɔnao. Ɔ̃nɔyã pɔ́ kú lápi guuá wá kua lá gu lɛ́ dɔ yã́ɛ. Lua mɛ́ iko vĩ. Vĩakɛaɛ̀ mɛ́ dɔ̃a zĩ́na ũ, ì mɔ́ ń yãmaakɛao ń kuanao. Músi ì gbɛ̃vãiɔ ń sɔũɔ ń ɔdeɔ le, ãma gbɛ̃maaɔ ń ɔ̃nɔnaɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ aaì wɛ̃nadɔ̃ taasideɔnɛɔ ì ń maakɛa gbɛ e.

Yáasi lá kyokɛa ì to wà Isailiɔ kua gbadɔ̃ ń ɔ̃nɔ pɔ́ aa vĩɔ. Wì e lá an ɔ̃nɔnaɔ ì wá gbɛ̃nazĩnaɔ yã́ɔ ń wá yã'ɔ̃maɔ dɔdɔ. Ɔ̃nɔpi dɛ gɔɔpii yã́ ũɛ, mɛ́ à gì ku e ń a gbão.

Yã́ pɔ́ a yã́i wì yáasikɛi

1 Yáasi pɔ́ Davidi nɛ́ Salomɔɔ,*
Isailiɔ kía kɛ̀,
2 kɛ́ gbɛ̃́ɔ e ɔ̃nɔkũ, aaɔ laai vĩ,
aai dɔ̃ayã dada,
3 aai gɔ̃ wɛzɛ̃n làasoodeɔ ũ,
maakɛa ń yã́zɛdeo ń náaio yã́ musu.
4 Yáasipiɔ ì nɔ̀sɛdoũde gba laai,
ì to ɛ̀waaso àɔ ku a dɔ̀ɔwa ń dɔ̃ao.
5 Laaide i ma, aà yãdadaa i gɛ́ aɛ,
nɔ̀sɛde i lɛdama e a guu,
6 i yáasi ń yãlɛɛũanɛo midɔ̃
ń ɔ̃nɔdeɔ yã'oao ń ń faai yã́ɔ.
7 Vĩakɛa Diiɛ mɛ́ dɔ̃a zĩ́na ũ,†
gbɛ̃́ pɔ́ ì saka ɔ̃nɔ ń yãdadaaoguá sɔũɛ.

Laaikaa gbɛ̃vãiɔ kɔ̃nii

8 Ma nɛ́, nìli n mae yã'onɛ ma,
ńsu pãkpa n da lɛdamaio.
9 Aɔ dɛ fùa kɛfɛna ũ n miwa,
aɔ dɛ yàbaa ũ n nɔɛ.
10 Tó duunkɛnaɔ lɛ́ kɔ̃nikɛnɛ,
ńsu weio, ma nɛ́.
11 Aaì mɛ:
Mɔ wà gɛ gbɛ̃́ɔ dã́dã wà ń dɛdɛ,
wà yãesaideɔ kpákpa wà ń kṹkũ.
12 Wà ń mɔ́mɔ bɛ̃̀ɛ lá mia ì kɛwa,
wà ń mɔ́ ĩ́i lá bɛda ì kɛwa,
13 wí pɔ́ ɔde bui píi e,
wá kpɛ́ɔ i pa ń pɔ́ pɔ́ wá nàaapiɔ.
14 Mɔ wà wá baa daaa,
wápii, wá mɔkpɛ iɔ doũ.
15 Ma nɛ́, ńsu gɛ́ńnɔo,
ńsu zɛ́sɛńnɔo.
16 Asa an kɛ̀sɛ lɛɛũ ń vãikɛaoɛ,
aa wãa ń gbɛ̃dɛao.
17 Bakpaa bãɔ wáaá pãɛ.
18 Aalɛ baikpá ńzĩaɛɛ,
an tòe mɛ́ a ń pui.
19 Ɔvãi'enaɔ zian we ḿpii,
an luaa pɔ́i mɛ́ ì ń wɛ̃ni bɔ.

Ɔ̃nɔ gbɛ̃́sisia

20 Ɔ̃nɔ lɛ́ wiilɛ gãaɛ,
aà lɛ́ dɔ zɛau.
21 Ì lɛzu zɛ́ pɔ́ wìli láauo miwa,
ì kpàwakɛ wɛ̃́lɛ bĩ́ibɔlɛɔ guu à mɛ:
22 Ɔ̃nɔsaideɔ, áɔ kú ń ɔ̃nɔsaio e bɔɛ ni?
Ma láanikɛnaɔ, á zɛ ma láanikɛaɛ bɔɛ ni?

---

*1:1 1Kia 5.12
†1:7 Yob 28.28, Soũ 111.10

Sɔũɔ, áɔ za dɔ̃agu e bɔεε?
23 Tó a ma lεdama mà yãa,
dɔ̃ ma a nisĩna pìsiwá,
mí tó àɔ ma làasoo vĩ.
24 Lá ma á sisi, a gi swã́kpai,
ma ɔ pòoέ, á gbẽe laai i kawào,
25 lá a ma lεdama kpà swã́a píi,
i we laai pɔ́ ma á gbáio,
26 tó músi á lé, má á yáalɔε,
tó yã́ á lé, má á láanikεε,
27 baa tó yã́ á lé lán zàa'ĩanawa,
mέ músi á lé lán zàalolowa,
mέ taasi ń yã'ɔ̃mao gẽ̀ázi.
28 Gɔɔ bee á gbasa lεzumazi,
kási má weo,
á ma kĩ́i wεεlε, kási á ma eo.
29 Asa á za dɔ̃auε,
mέ i zε ń vĩakεa Diiεoo.
30 I we ma lεdamaio,
a sakà laai pɔ́ ma á gbáuε.
31 Á á dàa gbε'e,
yãvãi pɔ́ a zεò a wi á musu.
32 Gia ɔ̃nɔi ì ɔ̃nɔsaideɔ dεdε,
làasoosai ì sɔũɔ tɔ̀lɔzɔ̃.
33 Gbẽ́ pɔ́ ma yã́ kũa sɔ̃ aɔ dɔdɔa,
aɔ ku niε musu vãi kã̀akεsaiε.

Tεa ɔ̃nɔi ài

2 Ma nέ, tó n ma yã́ sì,
mέ n ma yãdilεaɔ kũa n sɔ̃u,
2 tó ńlε swãdɔ ɔ̃nɔyãi,
mέ n sɔ̃ kpà a dadaawa,
3 tó n lεzù laaizi,
mέ n wiilὲ yãdadaai,
4 tó n kpálεkὲi ã́nusu ũ,
mέ n wὲεlε àizεε ulεa ũ,‡
5 ńyɔ̃ vĩakεa Diiε midɔ̃ sa,
ní Lua dɔ̃a e.
6 Asa Dii mέ ì ń gba ɔ̃nɔ,
dadaa ń dɔ̃ao ì bɔ aà kĩ́iε.
7 A kã́fĩa zέ kũa gbẽmaaɔnε,
a dε sὲngbao ũ tàaesaideɔnε.
8 Ì ɔlia gbẽmaaɔzi ń táa'oau,
ì a yãmanaɔ dɔ̃́a ń yã́ píi kεa guu.
9 Ńyɔ̃ yã́zεde dɔ̃ sa ń yã́ dɔ̀ɔdeo
ń yã́ pɔ́ zεvĩo ń maa píi zέo.
10 Asa ɔ̃nɔ a mɔma,
mέ dɔ̃a a n kã́si.
11 Kua ń laaio a n dɔ̃́a,
yã́zεdɔ̃a a ɔlianzi.
12 A n bɔ gbẽvãiɔ zέu
ń yãbẽεkεnaɔ ɔzĩo.
13 Gbẽ́piɔ pã̀alε yãmaa zέε,
aa gusia zέ sὲ.
14 Aaì pɔnakε ń vãikεao,
aaì vĩ aaɔ kẽaa ń yãbẽε faasaio.
15 An kεkεá faa vĩo,
aaìɔ yãkε ń kɔ̃nioε.
16 Ɔ̃nɔpi a n bɔ káalua ɔzĩ,
a n si nɔε pãle yã́ nana oanεwa.
17 Nɔεpi pãkpà a nεnɔn gɔ̃i,
à a Lua bàa kuaanɔ yã́ gbòo.
18 Aà bε ì mipεńnɔ gawaε,
aà kpé zέ ì táńnɔ bεdau.
19 Gbẽ́ pɔ́ gẽ̀aàzi lí nɔ̀sεlilεo,
ìli wẽni zέ le lɔo.
20 Ɔ̃nɔpi a n da gbẽmaaɔ zέwa,
níɔ dɔ̀ɔdeɔ zέ kũa.
21 Asa nɔ̀sεpuadeɔ mέ aa gɔ̃ bùsu vĩ,
tàaesaideɔ mέ aaɔ ku a guu.
22 Vãikεnaɔ sɔ̃, wa ń yá ń bɔlεuε,
wa náaisaideɔ kpoεuε.

Dii náaikεa ì ɔ̃nɔ inέ

3 Ma nέ, ńsu to ma yãdanε sãnguo,
ǹyɔ̃ yã́ pɔ́ má dìlεnεɔ kũa n sɔ̃u.
2 Asa a n ka wẽni gbã̀awa,
a aafia kã́fĩnε.
3 Gbẽ̀kε ń náaio su kẽmao,
ǹyɔ̃ daa yàbaa ũ,
kẽ n sɔ̃wa lá wì kẽ lákẽ̀kĩiwawa,
4 n tɔ́ iɔ na,
níɔ maa Luaε ń gbẽnazĩnaɔ.¶
5 Dii náaikε ń nɔ̀sεmεndoo,
ńsu gbãa'e nzĩa ɔ̃nɔwao.
6 Ǹyɔ̃ aà dɔ̃ n yã́ píi kεa guu,

‡2:4 Mat 13.44
¶3:4 Luk 2.52

i zɛpoonɛ.
7 Ńsu ǹ nzĩa gwa ɔ̃nɔna ũo,
ǹyɔ̃ Dii vĩa vĩ, ní kɛ̃́ vãiwa.[§]
8 Bee aɔ dɛ n mɛ aafia ɛsɛ ũ,
a n wá gba gbãa.
9 Dii kpɛla ń n àizɛɛo
ń n buapɔ́ káauɔ píi,
10 pɔ́wɛnaɔ i bi bɔ n dɔ̃u,
n selaɔ i pa yɛlɛlɛ ń vɛ̃ɛ dafuo.
11 Ma nɛ́, tó Dii n toto, ńsu dilɛ pão,
tó à n gba laai, ńsu to à kɛnɛ ĩ́io.[**]
12 Asa gbɛ̃́ pɔ́ Dii yei ɔ̃ ì dazɛwa,
lá mae ì kɛ a nɛ́ pɔ́ kɛ̀ɛ maaɛwawa.[††]

Ɔ̃nɔ ài

13 Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ ɔ̃nɔ le kũ̀
mɛ́ dɔ̃a pàɛ̀ ũ.
14 Asa a ài vĩ dɛ ã́nusua,
ì kã́ĩakɛnɛ́ dɛ vuaa.
15 A bɛɛɛ vĩ dɛ òsoa,
pɔ́ pɔ́ a ni kumaɔ kee i kawào.
16 Wɛ̃ni gbã̀a ku aà ɔplaau,
àizɛɛ ń gawio ku aà ɔzɛɛu.
17 Aà yã́ɔ kɛkɛá na,
aà zɛ́ píi aafia vĩ.
18 A dɛ lí wɛ̃nide ũ gbɛ̃́ pɔ́ kũaɔnɛ,
báaadeɔn gbɛ̃́ pɔ́ sìɔ ũ.
19 Dii gɔ̃ikɛ guu à tɔɔlɛ kàlɛ,
aà ɔ̃nɔ guu à musu kɛ̀.
20 À ísia ɛ bɔ̀ a dɔ̃a guu,
a tò luabɛpuana mɔ̀sɛ vĩ.
21 Ma nɛ́, ǹyɔ̃ wɛzɛ̃ ń ɔ̃nɔo vĩ,
ńsu ǹ wɛvĩao.
22 Aɔ dɛ n nisĩna wɛ̃ni ũ,
aɔ dɛ yàbaa ũ n nɔɛ.
23 Ńyɔ̃ɔ bɛ n laaiwa,
pɔe a kpàlikpanɛo.
24 Tó n wulɛ, vĩa a n kũo,
ńyɔ̃ wúlɛ i'o na.
25 Ńyɔ̃ kai vĩakɛo,
ge músi pɔ́ ì vãikɛnaɔ le kã́ndo.
26 Asa Dii aɔ dɛ n mikpakĩi ũ,
a n gbá vĩ kaia.
27 Tó n ɔ lɛ́ n kpɛ le,
ńsu gí maakɛi gbɛ̃́ pɔ́ kũ̀ ǹ kɛ̀ɛo.
28 Tó n dɔnlɛ zɛ́ vĩ,
ńsu o n gbɛ̃́deeɛ aà gɛ́ e ziao.
29 N gbɛ̃́dee pɔ́ kú n saɛ dɔdɔa,
ńsu lɛkpaaĩaàzi ń gbɛ̃eoo.
30 Tó gbɛ̃́ i yãe kɛnɛo,
ńsu lɛkpaakɛaànɔ pão.
31 Ńsu gbãamɔnɛdeɔ kua nidɛo,
ńsu ǹ ń kɛae kɛo.
32 Asa Dii ye kɔ̃nideɔ gĩyãio,
nɔ̀sɛpuadeɔ ɔ̃ ì kɛ a kpàasiaɔ ũ.
33 Dii ì láaizĩ gbɛ̃vãiɔ uawa,
ì báaada gbɛ̃maaɔ bɛu.
34 Ì gbɛ̃́laanikɛnaɔ láanikɛ,
a gbɛ̃kɛ vĩ ń zĩabusanaɔ.[‡‡]
35 Ɔ̃nɔde a bɛɛɛ e,
sɔũ sɔ̃ ì wida azĩawa.

Gbɛ̃zɔ̃ɔ lɛdama

4 Ma nɛ́ɔ, à gbɛ̃zɔ̃ɔ lɛdama ma,
à á laai kpálɛ kɛ́ à e àɔ dɔ̃a vĩ.
2 Dɔ̃a súsu málɛ daɛ́,
ásu pãkpa ma yãdanɛio.
3 Kɛ́ má kú nɛ́ ũ ma mae ɔzĩ,
má busɛ ma da nɛ́ mɛ̀ndona ũ.
4 Ma mae yãdàmɛɛ à mɛ̀:
Ǹyɔ̃ ma yã́ kũa n sɔ̃u,
ma yãdilɛnɛɔ da, n kua iɔ na.
5 Ɔ̃nɔkũ, ǹyɔ̃ dɔ̃a vĩ,
asu sãngu ǹ pãalɛ ma yã́ɛo.
6 Ńsu pãkpa ɔ̃nɔio, a n dɔ̃́a,
ǹyɔ̃ yeaàzi, a ɔkunla.
7 Ɔ̃nɔkũ, ɔ̃mɛ yã́pii mi ũ,
dɔ̃a wɛɛlɛ ń àizɛɛ pɔ́ ń vĩ píio.[¶¶]
8 Ǹ aà kṹ gbã́ugbãu, a n kã́fĩ,
didiwà ɔplapla, a n kpɛla.

[§]**3:7** Lom 12.16
[**]**3:11** Yob 5.17
[††]**3:12** Ɛbɛ 12.5-6, Zia 3.19
[‡‡]**3:34** Zaa 4.6, 1Piɛ 5.5
[¶¶]**4:7** Mat 13.44-46

9 Aɔ dɛ fùa maa ũ n miwa,
àɔ dɛnɛ kíafua gawide ũ.
10 Ma nɛ́, swã́kpa ma yã́i,
yã́pi da, n wɛ̃ni aɔ gbã̀a.
11 Ma ɔ̃nɔ zɛ́ ɔ̀lɔnɛ,
ma n da yãmaa zɛ́wa.
12 Tó ńlɛ táa'ou, pɔe a kpanɛo,
tó ńlɛ bàalɛu, ńyɔ̃ gɛ̃nalɛo.
13 Ǹyɔ̃ ma lɛdama kũa, ńsu gbaɛo,
didiwà gbãa, asa ɔ̃mɛ n wɛ̃ni ũ.
14 Ńsu vãikɛnaɔ zɛ́ sɛo,
ńsu tɛ gbɛ̃vãiɔ zɛ́io.
15 Ɛ̃nɛ́, ńsu namáo,
kɛ̃́má, ǹ n gɛa kɛ.
16 Tó aai vãi e kɛ̀o, aali i'oo,
tó aai gbɛ̃́ e kàaũo, i lí gɛ̃ ń wɛ́uo.
17 Asa vãikɛa mɛ́ ń pɔblea ũ,
gbɛ̃́ɔ wɛtãa mɛ́ ń imia ũ.
18 Gbɛ̃maaɔ zɛ́ dɛ lán gudɔlɛiawa,
a gupua ìɔ dɛdɛ lán ĩatɛ̃ dɛdɛawa.
19 Vãikɛnaɔ zɛ́ dɛ lán gusia níiniiwa,§§
aali pɔ́ pɔ́ tò wàlɛ gɛ̃nalɛ dɔ̃o.
20 Ma nɛ́, laaidɔ yã́piɔwa,
swã́sɛ ma yã'onɛi.
21 Ńsu kpá swã́ao,
ǹyɔ̃ kũa n sɔ̃u.
22 Asa a dɛ wɛ̃ni ũ gbɛ̃́ pɔ́ le kũ̀ɔnɛ,
a dɛ mɛ̀ bṹu aafia ũ.
23 Azaiasa laaidɔ n sɔ̃ yã́wa,
asa wɛ̃ni zĩ́na bɔ̀ sɔ̃ kĩ́iɛ.
24 Bɔ yãbɛ̃ɛ'oau,
mikɛ̃ yãkpaanla'oawa.
25 Wɛdɔ n aɛ,
gugwa n kuu súsu.
26 Zɛ́ sɛ́ súsu,
n yãkɛaɔ píi a bɔ maa.*
27 Ńsu yɛɛlɛ ɔplaai ge zɛɛio,
ńsu gbápɛlɛ vãi zɛ́uo.

Laaikaa káaluai

5 Ma nɛ́, laaidɔ ma ɔ̃nɔwa,
swã́kpa ǹ ma wɛzɛ̃ yãma,
2 kɛ́ ǹ e ǹyɔ̃ ku n dɔ̀ɔwa,
dɔ̃a iɔ ku n lɛ́u.
3 Káalua lɛgbɛ'i ìɔ na lán zɔ́wa,
ì ń gálɛ ń lɛ́ nao,
4 ãma gbɛzã ì kɛnɛ́ ĩ́i lán gɔ̃iwa,
ì ń zɔ̃ lán fɛ̃nda lɛna kpɛplawa.
5 Aà zɛ́ ì mipɛńnɔ gawa,
ì si ń gbɛ̃́ pɔ́ tɛaziɔ bɛdau.
6 Ìli làasookɛ wɛ̃ni zɛ́wao,
a dɔ̃ a zã zɛ́piwao.
7 Ma nɛ́, swã́sɛ ma yã́i sa,
ńsu gi ma lɛdamaio.
8 Pãalɛ nɔɛ bee taaɛ zã̀,
ńsu ǹ aà bɛ gãaɛ baa vĩo.
9 Ńsu ǹ n gbãakpa gbɛ̃pãlewao,
ńsu ǹ n wɛ̃ni kpa gbɛ̃́ pãsĩwao,
10 kɛ́ n àizɛɛɔ su gɔ̃ dãɔnɛo,
mɛ́ n zĩ ài su gɔ̃ ua pãledeɔnɛo.
11 Ńyɔ̃ aaukɛ n gɔɔ vlã́wa,
ńyɔ̃ ibaba, n yɛ̃̀ɛɛ a láa,
12 ní mɛ: Ma gi lɛdamai fá!
Ma sakaa totoau mɛ́ tò.
13 Mi lɛdamadeɔ yã'onɛ mao,
mi swã́sɛ ma yãdanɛdeɔzio.
14 Ma gɔ̃a wɛ̃na pɔ́ ũ míɔmiɔ
kɛ́ dṹnia ma e zã̀o.
15 Ǹ nzĩa ola imi,
zɛ ń nzĩa lɔ̀ɔ'io.
16 N nibɔna ibɔlɛa bàasi maae?
N í gufɔ̃ bɔa gãaɛ zɛvĩo.
17 To àɔ dɛ n na pɔ́ ũ ado,
asu àɔ dɛ gbɛ̃e pɔ́ ũo.
18 To Lua báaada n biapiu,
pɔnakɛ ń n ɛ̀waasogɔɔ nɔo.
19 N tue báasɛ̃de! N zɔ̃́tɛ̃n kɛfɛna!
To bɔ̃̀nɔbleaaànɔ lí kangu gɔɔpii,
ní aà báasɛ̃ nidɛ lá gu lɛ́ dɔ.
20 Ma nɛ́, bɔ́yãi ńyɔ̃ nɔ pãle nidɛi?
Bɔ́yãi ńyɔ̃ bɔ̃̀nɔble ń nɔ pɔsɛoi?
21 Gbɛ̃nazĩnaɔ yãkɛae ulɛa Diiɛo,
ìɔ zɛ́ pɔ́ aa sɛ̀ dɔ̃ píi.
22 Vãikɛna tàae ì aà kṹ,
aà duuna ì ba zuɛ̀.
23 Aà lɛdamamasai a aà kpa gai,

§§**4:19** 1Zãa 2.11
***4:26** Ɛbɛ 12.13

aà sɔũkɛ zɔ̃ɔ a aà sấsã.

Fĩa ń màao ń gbɛ̃nazĩn pão yấ

6 Ma nɛ́, tó n n gbɛ̃do fĩa dì n miwa,
tó n kpɛ́gaausì gbɛ̃́ɛ,
2 tó n lɛ́ n kalikɛ̃̀,
tó n yã'oa n dayãu,
3 lá ńyɔ̃ kɛn la ma nɛ́: Lɛbɔ yấpiu,
asa n na n gbɛ̃do ɔzĩɛ.
Gɛ ǹyɔ̃ zɛzɛ n gbɛ̃dopizi,
awakpaɛ̀.
4 Ńsu to i gɛ̃ n wɛ́uo,
ńsu to n wɛ́baa gbiakũo,
5 ǹ nzĩa siwà
lá tue ì ń kɛ̃́wa,
lá bã ì bɔ fíikpana ɔuwa.
6 Zígbiade, gɛ́ bɔɔna gwai,
ní aà yãkɛa tàasika, ńyɔ̃ ɔ̃nɔkũ.
7 A dɔaana vĩo,
a gbɛ̃zɔ̃ɔ ge dii vĩo.
8 Ì blɛ kũ̀sũa di saɛ,
ì a pɔblea kãaa pɔkɛkɛgɔɔ.
9 Màade, ńyɔ̃ɔ wúlɛa e bɔɛ ni?
Bɔɛ ńyɔ̃ vu ń ioi?
10 Ni kấmabo yɔɔ, ni i'o yɔɔ,
ni wúlɛ yɔɔ ɔkpaa n kùɛ.
11 Pɔ́ taasi a gɛ̃nzi lán kpấiwɛliwɛwa,
nɔana a mɔma lán gbɛ̃́ pɔ́ gɔ̃kɛbɔ kũawa.
12 Gbɛ̃nazĩn pãá gbɛ̃vãiɛ,
ìɔ bɛbɛ ń ɛɛo dɔ a lɛ́u.
13 Ì yã'o ń wɛ́o ń ɔo,
ì seelakɛnɛ́ ń gbáo.
14 Mɔafili mɛ́ aà nɔ̀sɛ pà,
vãi wàai ɔ̃ ìɔ pa gɔɔpii.
15 Bee yấi músi a mɔwà lɛzasai,
kaaũ a gɛ̃aàzi kấndo, aɔ fɛlɛa vĩo.
16 Yấ mèn soolo ku kɛ́ Dii zau,
à kà se sopla kɛ́ a ye a gĩyãio.
17 Káakua, ɛɛtoa, yãesaidedɛa,
18 yãpãsĩ wàaipaa, wãa ń vãio,
19 seelade ɛɛtoa ń daɛɔ pɛãaao.

Laaikaa gbãsĩkɛai

20 Ma nɛ́, ǹyɔ̃ n mae yãdilɛaɔ kũa,
ńsu pãkpa n da yãdanɛio.
21 Ǹyɔ̃ kũa n sɔ̃u gɔɔpii,
ǹyɔ̃ daa yàbaa ũ.
22 A dɔaanɛ n táa'oa guu,
a n dɔ̃́a n wúlɛa guu.
Tó n vu, ali lɛdama.
23 Asa yãdilɛapiɔá filiaɛ,
yãdanɛpiá gupuaɛ,
lɛdama ń leleaoá zɛ́ wɛ̃nideɛ.
24 A n si nɔɛ vãiwa,
a n bɔ nɔɛ pãle yấ nana oanɛu.
25 Ńsu ǹ aà kɛfɛnkɛ nidɛo,
ńsu to aà gɔ̃gwawɛ n kũo.
26 Káalua ì ń gɔ̃ gii,
gbɛ̃pãle nɔ yấ sɔ̃ ì ń bɛɛɛ midɛ.
27 Tó gbɛ̃́ tɛsɛ dà a pɔlɛu,
aà pɔkasa a gí tɛ́kũie?
28 Tó gbɛ̃́ kɛ̀sɛpɛ̀lɛ tɛyɔ̃wa,
a na aà gbáwao lɛ́?
29 Màaɛ ń gbɛ̃́ pɔ́ gɛ̃̀ a gbɛ̃́dee nɔ yấuo,
asa tó à ɔnàwà, a bɔ pão.
30 Tó nɔa lɛ́ gbɛ̃dɛ, tó à kpấi'ò,
wì a yấ dilɛ pãe?
31 Tó wà aà kũ̀, a fĩabo lɛɛ sopla,
i pɔ́ pɔ́ a vĩ a ua kpa píi.
32 Gbɛ̃́ pɔ́ ì wúlɛ ń pãle nɔo làasoo vĩo,
gbɛ̃́ pɔ́ ì bee kɛ lɛ́ azĩa ɔ̃̀ɔkpaɛ.
33 Gbɛ̃a gbãa ń kpɛbɔao mɛ́ aà baa ũ,
aà tɔ́ ĩ́i a kɛ̃wào.
34 Asa íbɛlɛ a aà zấ nɔ̀sɛ fɛlɛ,
i tɔsiwà aà wɛ̃nagwasai.
35 A awakpabɔe sio,
baa tó à gba zɔ̃ɔ dàɛ̀, a weio.

Laaika nɔɛ pɔ́ ì ń gálɛzi

7 Ma nɛ́, ma yã'onɛ ma,
ma yãdilɛaɔ da n nɔ̀sɛu.
2 Ǹyɔ̃ ma yãdilɛaɔ kũa, níɔ aafia,
laaidɔ ma yãdanɛwa lán n wɛ́wa.
3 Da n ɔnɛwa tãana ũ,
kɛ̃ n sɔ̃wa lá wì kɛ̃ lákɛ̃bɔwawa.
4 O ɔ̃nɔɛ, n dãen aà ũ,
wɛzɛ̃ sísi n daɛ ũ.
5 A n dɔ̃́a dɔ́ɛ'ĩide yấ musu,
a n bɔ nɔ pãle yấ nana oanɛu.
6 Má zɛa ma kpɛ́ fɛnɛntiu,
málɛ bàasi gwa.
7 Ɔ̃ ma gɔ̃gbãanaeɔ è, ɔ̃nɔ i panɛ́o,

ɛ̀waasoe kú ń guu, a làasoo vĩo.
8 Àlɛ liaaliaa gãaɛ,
àlɛ waaloũkɛkɛ nɔɛezi,
àlɛ aà bɛ gãaɛ baa vĩvĩ
9 za oosiɛlɛ gukãaaa e gwã́,
e gu gɛ̀ siakũ̀ maamaa.
10 Ɔ̃ nɔɛpi bɔ̀ mɔ̀ dàaàlɛ ń kɔ̃nio,
à ɔmà azĩawa lán káaluawa.
11 A lɛ́ vĩ mɛ́ zĩapɔeãkɛnaɛ,
aà pɔ̀ɔ lí pɛ́ bɛo.
12 Zĩeɔ ìɔ ku zɛau, zĩeɔ gãaɛ,
ìɔ zɛ́kpaa yeyewa.
13 Ɔ̃ à ɛ̀waasopi kũ̀ à lɛpɛ̀wà,
à aà gwà ń wɛgaalimao à mɛ̀:
14 Sáaukpasa'oa kua yãa,
ɔ̃ ma lɛ́ pɔ́ má kɛ̀pi fĩabò gbã.
15 N kɔ̃'ea yã́i ma bɔi,
málɛ n wɛɛlɛ, ma n e kɛ sɔ̃.
16 Ma kũ̀ntu kpà ma liia
ń Egipi bùsu zwã̀a wɛ́ kɛfɛnao.
17 Ma tulale fã̀ɛ ma wúlɛkĩia,
wa kɛ̀ ń lí'ɔ gĩnanaɔ ń litɛɛɔ.
18 Mɔ wà bɔ̃̀nɔble e gu gɛ dɔò,
wà wá pɔeã kɛ à mɔ́wá.
19 Asa ma zã́ kú bɛo,
wɛ̃́lɛ pɔ́ à gɛ̀u zã̀.
20 À ɔbaaa yè gɛ̀ò,
e aàɔ gɛ́ sui mɔ a ɔsikɛ.
21 À aà sɔ̃ blè ń yã́ dasi kálɛaɛo,
à gãnàwà ń yã́ nana oaɛ̀o.
22 Ɔ̃ à bɔ̀ tɛaàzi gɔ̃̀ɔ,
lán zu pɔ́ wàlɛ gɛ́ a kòlokpaiwa,
lán tue pɔ́ lɛ́ gbápɛlɛ bauwa,
23 lán bã pɔ́ wã̀ sì fíiuwa.
I dɔ̃ kɛ́ a azĩa kpà gaiɛo,
e ka gɛ̀ aà sɔ̃ kũ̀.
24 Tiasa ma nɛ́ɔ, à ma yãma,
à laaidɔ yã́ pɔ́ lɛ́ bɔ ma lɛ́uwa.
25 Ńsu to n làasoo ta aà kĩ́io,
ńsu pãzɛa ǹ gẽ aà yã́uo.
26 Gbɛ̃́ pɔ́ à ń nɛ́ à ń ɔ̃̀ɔkpàɔ dasi,
gbɛ̃́ pɔ́ à ń kaaũpiɔ lɛ́ vĩo.
27 Aà bɛá bɛda zɛ́kpaaɛ,
ì sińnɔ ga kpɛ kpɛauɛ.

Ɔ̃nɔ gbɛ̃́sisia

8 Ɔ̃nɔ lɛ́ lɛzuwázi fá!
Wɛzɛ̃ lɛ́ wá sisiaɔ!
2 A ku sĩ̀sĩ musu zɛ́ gɛɛwa,
a zɛa zɛnankpaau.
3 A ku wɛ̃́lɛ bĩ́ibɔlɛɔ saɛ,
aà lɔɔ dɔ bɔlɛ gbaɔ kĩ́i.
4 Gbɛ̃́ɔ, ámɛ málɛ á sisi,
gbɛ̃nazĩnaɔ, málɛ lɛzuázi.
5 Niazĩdeɔ, à wɛɛlɛ àɔ laai vĩ,
làasoosaideɔ, à to àɔ nɔ̀sɛ vĩ.
6 À swã́kpa, asa yã́ gbia má oɛ́,
yã́ dɔ̀ɔde a bɔ ma lɛ́u.
7 Asa ma lɛ́ ì sĩana'o,
má ye vãi gĩyãio.
8 Yã́ pɔ́ dɔ ma lɛ́uɔ maa,
a kee faasai ge kpaanlao.
9 Aa sĩana vĩ laaideɛ píiɛ,
aa zɛvĩ gbɛ̃́ pɔ́ ɔ̃nɔkũ̀ɔnɛ.
10 À ma lɛdama sɛ́ dɛ ã́nusua,
à dɔ̃a sɛ dɛ vua kɛfɛnaa.
11 Asa ɔ̃nɔ bɛɛɛ dɛ òsoɔla,
pɔ́ pɔ́ a ni kúwáe i kawào.
12 Mapi má ɔ̃nɔ, má laai vĩ,
mɛ́ má yãkɛa a zɛ́wa dɔ̃a kũa.
13 Vĩakɛa Diiɛ mɛ́ zaa vãigu ũ.
Má za zĩasɛa lɛsĩ ń ĩ́andãao
ń zɛa ń vãio ń yãkpaanla'oaogu.
14 Lɛdama ń yãkɛkɛa dɔ̃aoá ma pɔ́ɛ,
mámɛ má wɛzɛ̃ ũ,
ma kĩ́i gbãa ì bɔu.
15 Kíaɔ ì kpalable ma sabaiɛ,
ɔ̃ kpalablenaɔ ì yã́zɛde dilɛò.
16 Gbãadeɔ ì ikokɛ ma sabaiɛ
ń dṹnia kpaladeɔ píi.
17 Má ye gbɛ̃́ pɔ́ yemaziɔzi,
gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ma wɛɛlɛɔ mɛ́ aa ma e.†
18 Àizɛɛ ń gawio ku ma ɔzĩ
ń ɔda kã́fĩadeo ń namao.
19 Nɛ́ pɔ́ mi inɛ́ maa dɛ vua sĩanaa,
kã́fĩa pɔ́ mi kɛnɛ́ dɛ ã́nusu maaa.
20 Má bɛ yã́ dɔ̀ɔde zɛ́u,
mi táa'o zɛ́ súsu guu.

†**8:17** Mat 7.7-8

21 Mi gbɛ̃́ pɔ́ yemaziɔ gba àizɛɛ,
an làasiɔ i pa.
22 Dii ma kũa za a zĩ daalɛgɔɔ,
e àɔ gé yɑ̃́ pɔ́ a kè za káauɔ kɛi.‡
23 À ma dilɛ za asĩnizĩɛ,
za a daalɛgɔɔ, dɔ̃ i dṹnia kɛo.
24 À ma i zadɔ̃ ísia kuo,
nibɔnae ku gɔɔ beeo.
25 À ma i sĩ̀sĩɔ ãa,
e àɔ gé gbèsĩsĩɔ zĩ́napɛlɛi,
26 e àɔ gé dṹnia kálɛi,
ge sẽsao ge bùsu wɛ́n do.
27 Kɛ́ àlɛ pɔ́ pɔ́ kú musuɔ kɛ,
kɛ́ àlɛ bàluma da ísiaa,
28 kɛ́ àlɛ lou na musu,
kɛ́ àlɛ ísia í zɛ́ fɔ̃,
29 kɛ́ àlɛ kɔɔ da ísiaɛ,
a í su a baa vĩo,
kɛ́ àlɛ tɔɔlɛ zĩ́napɛlɛ,
má kú weɛ.
30 Má kú aà saɛ zĩpi ziia ũ,
ma pɔ ìɔ nawà lá gu lɛ́ dɔ,
miɔ pɔnakɛ aà aɛ gɔɔpii.
31 Miɔ kɔ̃̀ɔ'o aà dṹniaa,
gbẽnazĩnaɔ dɛ ma pɔnakɛbɔ ũ.
32 Tiasa ma nɛ́ɔ, à ma yãma.
Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ ma yãkɛaɔ kũa ũ.
33 À lɛdama ma, í ɔ̃nɔkũ,
ásu niazĩkpaio.
34 Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ma yãma
ìɔ ma dã ma kpɛɛlɛ ũ,
ìɔ taamalɛ gɔɔpii.
35 Asa gbɛ̃́ pɔ́ ma e wẽni èɛ,
aɔ na ń Diio.
36 Gbɛ̃́ pɔ́ kùaa vãi ì azĩaɛɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ zamaguɔ, ga ɔ̃ aa yei.

Ɔ̃nɔ ń sɔũkɛo

9 Ɔ̃nɔ a kpɛ́ dɔ̀,
à a gbapɛlɛɔ ɑ̃̀ mèn sopla a pèlɛpɛlɛ.
2 À nɔ̀ɔ dɛ̀ à vẽɛ kèkɛ,
à blɛɔ sɔukɛ̀ a kàlɛ.
3 À a wɛ̃́ndia zĩkɛnaɔ zĩ̀,
àlɛ lɛzu wɛ̃́lɛ sĩ̀sĩ misonaa à mɛ̀:
4 Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ vĩɔɔ à ɛa mɔ kɛ!
Ɔ̃nɔkẽsãmadeɔ málɛ oɛ́,
5 à mɔ blɛblemanɔ,
í vẽɛ pɔ́ má kèkɛ mi.
6 À sɔũkɛ tó, íɔ aafia,
í táa'o wɛ́kẽa zɛ́u.
7 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ lɛda gbɛ̃́laanikɛnawa
ì gɔ̃ sɔ̃́sɔ̃ɛɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ vãikɛna dazɛwa
ì gɔ̃ tàaeɛɛ.
8 Ńsu gbɛ̃́laanikɛna dazɛwao,
asa a ĩ́isɛnnɔɛ.
Ɔ̃nɔna dazɛwa, iɔ yenzi.
9 Yãda ɔ̃nɔnaɛ, aà ɔ̃nɔ i dɛdɛ,
yã'o gbẽmaaɛ, aà dɔ̃a i kɑ̃́fĩ.
10 Vĩakɛa Diiɛ mɛ́ ɔ̃nɔ daalɛa ũ,
Lua pɔ́ a kua adoa dɔ̃a mɛ́ wɛ́kẽa ũ.
11 Asa ńyɔ̃ gẽgẽ ma sabai,
n wẽni a gbɑ̃̀akũ.
12 Tó ń ɔ̃nɔ, nzĩaɛɛ,
tó gbẽ'awiambɔnan n ũ, n mi musu.
13 Mìsaikɛ dɛ lán nɔɛ lɛdewaɛ,
a sɔũ mɛ́ a yãe dɔ̃o.
14 Ì zɔ̃lɛ kìlau a kpɛɛlɛ,
aà kpɛ́ kú wɛ̃́lɛ sĩ̀sĩ musu,
15 ì lɛzu gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gẽɔzi,
ì o gbɛ̃́ pɔ́ zɛ́ kũa súsuɔnɛ:
16 Làasoosaide, ɛa mɔ kɛ!
Ɔ̃nɔkẽsãmade, málɛ onɛ,
17 í kpɑ̃́i mia ìɔ na,
blɛblea asii guuá zɔ́ɛ.
18 Gɔ̃ɛpi dɔ̃ kɛ́ gɔ̃a gyaade ũ zɛ́n weo,
gbɛ̃́ pɔ́ à ń sisiɔ sì bɛda gbɑ̃́ou.

Salomɔɔ yáasiɔ

10 Nɛ́ ɔ̃nɔna ì to a mae pɔ kɛ na,
nɛ́ sɔũ ì a da pɔ yaɛ̀.
2 Ɔvãi lí àikɛo,
yãkɛa a zɛ́wa ì ń sí gawa.
3 Dii lí to nɔana gbẽmaa dɛo,
mɛ́ ì vãikɛnaɔ tɛ́ ń pɔeã pɔ́.
4 Pɔewosai ì to wà taasikɛ,
zĩkɛa ɔplapla mɛ́ ì to wà kɛ pɔde ũ.
5 Nɛ́ pɔ́ blɛ gba dɔ̀ saɛá nɛ́ laaidɛɛ,

‡8:22 Daa 1.1, Zãa 1.1-3, Zia 3.14

nɛ́ pɔ́ ì i'o pɔkɛkɛgɔɔ wí dɔ̃o.
6 Gbɛ̃maa mi ìɔ báaa vĩ,
ãma yãpãsĩ mɛ́ vãikɛna lɛ́ pà.
7 Gbɛ̃maa lí ga ń a tɔ́oo,
vãikɛna tɔ́ ì midɛ.
8 Ɔ̃nɔna ì zĩkɛ yãdilɛnɛɔwa,
yãbɔlɛna ì azĩa nɛ́.
9 Gbɛ̃́ pɔ́ ì yãkɛ a zɛ́wa ku dɔdɔa,
yãbɛ̃ɛkɛna yã́ a bɔ.
10 Gbɛ̃gwaa ń wɛ́ vãio ì mɔ́ ń yã́o,
gbɛ̃́ gbaa laai ì íbɛlɛmidɛ.
11 Gbɛ̃maa lɛ́á nibɔna wɛ̃nideɛ,
yãpãsĩ mɛ́ vãikɛna lɛ́ pà.
12 Zaakɔ̃u ì sòle da,
yeakɔ̃i ì láka tàae píia.¶
13 Ɔ̃nɔyã ìɔ dɔ laaide lɛ́u,
flã mɛ́ ɔ̃nɔkɛ̃sãmade pɔ́ ũ a kpɛsɛa.
14 Ɔ̃nɔna ìɔ dɔ̃a kũ̀sũa dia,
laaisaide lɛ́ ì aà dayãu àa.
15 Ɔde àizɛɛ ìɔ dɛɛ̀ wɛ̃́lɛ bĩ́ide ũ,
wɛ̃nade taasikɛa mɛ́ aà midɛa ũ.
16 Gbɛ̃maa asea ì mɔɛ̀ ń wɛ̃nio,
vãikɛna ài ì ĩadama iɛ̀.
17 Gbɛ̃́ pɔ́ ì lɛdama ma wɛ̃ni zɛ́ sɛ̀,
gbɛ̃́ pɔ́ ì totoa dilɛ pã zã̀ zɛ́wa.
18 Gbɛ̃́ pɔ́ za gbɛ̃́u mɛ́ a ye wa dɔ̃o ɛɛdeɛ,
gbɛ̃'ɔ̃ɔkpanaá sɔũɛ.
19 Duuna a gíɔ kui yã́ dasi bɔlɛa guuo,
gbɛ̃́ pɔ́ ì a lɛ́ fɔ̃́á laaideɛ.
20 Gbɛ̃maa lɛ́naá ã́nusu maaɛ,
vãikɛna nɔ̀sɛ gbiao.
21 Gbɛ̃maa yã'oa ì ń dazɛwa dasi,
laaisaide ì ga ɔ̃nɔkɛ̃sãma guuɛ.
22 Dii báaadaańgu ì ń kɛ ɔde ũ,
zĩkɛa ń taasio lí pɔe kã́fĩo.
23 Dàakɛa dɛ sɔũɛ kɔ̃̀ɔ yã́ ũɛ,
ɔ̃nɔkũa mɛ́ ì kɛ laaideɛ na.
24 Yã́ pɔ́ vãikɛna lɛ́ a vĩakɛ mɛ́ a aà le,
Lua a gbɛ̃maa pɔeã pɔ́ kpawà.
25 Tó ĩ́ana kàka à gɛ̃̀,
vãikɛnaɔ aaɔ ku lɔo,
gbɛ̃maa zĩ́na mɛ́ ìɔ pélɛa gɔɔpii.§
26 Lá lɛmuu kũ̀ma ì kɛ swaaɛ,
lá súɛlɛ ì kɛ wɛ́ɛ,
màa zígbiade dɛ gbɛ̃́ pɔ́ aa aà zĩɔnɛ.
27 Vĩakɛa Diiɛ ì wɛ̃ni gbã̀a kã́fĩ,
vãikɛnaɔ sɔ̃, an wɛ̃ni a kulunkũ.
28 Gbɛ̃maaɔ wɛ́ ìɔ dɔ pɔnai,
vãikɛnaɔ sɔ̃, tãmaa a ń nɛ́ɛ.
29 Dii zɛ́ mɛ́ mikpakĩi ũ gbɛ̃maaɔnɛ,
vãikɛnaɔ sɔ̃, Dii ì ń kaalɛɛ.
30 Gbɛ̃maa a fu bauo,
gbɛ̃vãi sɔ̃ a zɔ̃lɛkĩi e dṹniauo.
31 Ɔ̃nɔ ì bɔ gbɛ̃maa lɛ́u,
lɛvãide sɔ̃, wa aà lɛ́na zɔ̃ɛɛ.
32 Gbɛ̃maa yã́ pɔ́ kũ̀ wà onɛ́ dɔ̃,
yãbɛ̃ɛ ìɔ dɔ gbɛ̃vãi lɛ́u.

11 Dii za pɔ́yɔ̃a ń mɔafiliogu,
kiloolɛa a zɛ́wa ì kaaàgu.
2 Zĩa sɛa lɛsĩ ì mɔ́ ń wío,
zĩabusaa mɛ́ ɔ̃nɔyã ũ.
3 Gbɛ̃maa nɔ̀sɛpua ì aà dazɛwa,
náaisaide nɔ̀sɛ bɛ̃̀ɛ ì aà ɔ̃̀ɔkpa.
4 Àizɛɛ ài vĩ yã́kpalɛkɛgɔɔzĩo,
yãkɛa a zɛ́wa mɛ́ ì ń sí gawa.
5 Tàaesaide maakɛa ì zɛpooɛ̀,
vãikɛna yãvãikɛa ì aà nɛ́.
6 Nɔ̀sɛpuade maakɛa ì aà bɔ,
náaisaide pɔnidɛa ì aà kṹ.
7 Tó gbɛ̃vãi gà, aà tãmaa ì midɛ,
pɔ́ pɔ́ à wɛdɔ̀i a wɛ̃nigɔɔ ì láa.
8 Gbɛ̃maa ì bɔ taasiu,
ɔ̃ gbɛ̃vãi ì gɛ̃u aà gɛ̃ɛ ũ.
9 Luayãdansai lɛ́ ì aà gbɛ̃́dee ɔ̃̀ɔkpa,
ãma dɔ̃a ì gbɛ̃maa bɔu.
10 Tó gbɛ̃maaɔ ku namau, wɛ̃́lɛ ìɔ naɛ,
tó gbɛ̃vãiɔ gàga, wì gulakɛ.
11 Wɛ̃́lɛ ì kã́fĩ nɔ̀sɛpuadeɔ sabai,
gbɛ̃vãiɔ lɛ́ ì wɛ̃́lɛ dɛ.
12 Ɔ̃nɔkɛ̃sãmade ì saka a gbɛ̃́deegu,
laaide ì a lɛ́ fɔ̃́.
13 Gbɛ̃pena ì bɔ ń dãɔ asiio gupuau,
gbɛ̃́ náaide ì pɔ́ kúlɛwà.
14 Dɔaanasaikɛ ì to gbɛ̃́ɔ fu,
yãkɛkɛn dasiɔ ì to wà zĩble.
15 Tó n gbɛ̃pãle fĩa dì ń miwa, taasi n kaɛ,

¶**10:12** 1Kln 13.7, Zaa 5.20, 1Piɛ 4.8
§**10:25** Mat 7.24-27

gbɛ̃́ pɔ́ mibɔ̀lɛu ì gɔ̃ a laaiwa.
16 Gbãamɔnɛde ìɔ àizɛɛ vĩ,
ãma nɔɛ nɔ̀sɛmaade ìɔ gbianɛ́.
17 Sùuude ì maa i azĩaɛ,
gbɛ̃́ pãsĩ ì azĩa kpa ĩai.
18 Gbɛ̃vãi zĩ ài líɔ báaa vĩo,
yãmaatɔ̃na ì ài sĩana e.
19 Kua maa sĩana ì ń ká wɛ̃niwa,
tɛa vãizi ì mɔ́ ń gao.
20 Dii ye nɔ̀sɛvãide gĩyãio,
tàaesaide yã́ ì kaaàgu.
21 Sĩana guu gbɛ̃vãiɔ bɔ pão,
gbɛ̃maaɔ mɛ́ aa bɔ aafia.
22 Lá vua tãana dɛ sàwakusana níu,
màa nɔ kɛfɛn ɔ̃nɔsaide dɛ.
23 Gbɛ̃maaɔ pɔeã ì ń ká namawa,
gbɛ̃vãiɔ tãmaa ì ń nɛ́.
24 Gbɛ̃́ pɔ́ ɔ pòo ì kã́fĩa e dɛ a zia,
gbɛ̃́ pɔ́ gì pɔ́ pɔ́ dɛ à kpa kpái, pɔ́ ì kɛ̃́sãwà.
25 Gbɛ̃nazĩn báaade àɔ ku namau,
gbɛ̃́ pɔ́ ì ń gba niɛ a niɛ e sɔ̃.**
26 Wì gbɛ̃́ pɔ́ ì pɔ́wɛna ɔ̃a na dã kaɛ,
wì sa na o gbɛ̃́ pɔ́ ì yíamáɛ.
27 Gbɛ̃́ pɔ́ ì maa wɛɛlɛ aɔ na ń gbɛ̃́ɔ,
gbɛ̃́ pɔ́ ì vãi wɛɛlɛ, vãi a aà le.
28 Gbɛ̃́ pɔ́ ì a àizɛɛ náaikɛ a lɛ́lɛ,
gbɛ̃maa a bɔlɔbɔ lán lí láwa.
29 Gbɛ̃́ pɔ́ yã'ì a uaɛ a gɔ̃ gii,
sɔũ a gɔ̃ ɔ̃nɔna zɔ ũ.
30 Gbɛ̃maa yãkɛa gbɛá lí wɛ̃nideɛ,
ɔ̃nɔna ì gbɛ̃́ e.
31 Lá Lua ì fĩabo gbɛ̃maaɛ dṹniau,
wa vãikɛna ń duunkɛnao pɔ́ o lɔe?††

12 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛdama ì kɛɛ̀ na ye dɔ̃ai,
gbɛ̃́ pɔ́ totoa ì kɛɛ̀ ĩ́i mi vĩo.
2 Dii ì gbɛ̃maa wɛgwa,
ãma ì yãda làasoovãidea.
3 Vãikɛa lí gbɛ̃e zɛdɔo,
gbɛ̃maa zĩ́na sɔ̃ deea vĩo.
4 Nɔ maa dɛ a zã́ɛ lán fùawa,
nɔ widamade dɛɛ̀ mɛkɛmuuna ũ.
5 Gbɛ̃maaɔ ìɔ yã́zɛde yá,
gbɛ̃vãiɔ lɛdama mɔafili vĩ.
6 Gbɛ̃vãiɔ yã́á gbɛ̃wɛa yã́ɛ,
gbɛ̃maaɔ lɛ́ ì ń bɔ.
7 Wì gbɛ̃vãiɔ fuangba, aai midɛ,
ãma gbɛ̃maaɔ ua ìɔ ku.‡‡
8 Wì gbɛ̃́ tɔbɔ aà ɔ̃nɔ lɛ́uɛ,
faasaide sɔ̃, wì sakauɛ.
9 Gbɛ̃́ kpɛɛ pɔ́ ì a zĩkɛ maannɔ
dɛ zĩadilɛngbia pɔ́ blɛ ì kɛ̃́sãwàla.
10 Gbɛ̃maa a pɔtuoɔ gwaa dɔ̃,
ãma gbɛ̃vãiɔ sósobi pãsĩ.
11 Zɔ̃ɛ ãiade ìɔ kãa,
gugiiyana sɔ̃, ɔ̃nɔ ì kɛ̃́sãwaɛ.
12 Gbɛ̃vãi ì ɔvãi nidɛ,
kási gbɛ̃maa zĩ́na mɛ́ ìɔ mɔ̀sɛ vĩ.
13 Gbɛ̃vãi lɛ́ vãi ì aà kṹ,
gbɛ̃maa sɔ̃ ì bɔ yãkeleu.
14 Lɛ́ maa ì ń ká pɔmaawa,
zĩ pɔ́ gbɛ̃́ kɛ̀ ài a suwà.
15 Sɔũ yãkɛa ì kɛɛ̀ maa,
ɔ̃nɔna sɔ̃ ì lɛdama ma.
16 Sɔũ ì to wà a pɔfɛ̃ dɔ̃wa gɔ̃̀ɔ,
laaide sɔ̃ ìli sɔ̃́sɔ̃a dao.
17 Sĩan'ona ì yã́zɛde o,
seelade vãi yã́ ìɔ mɔafili vĩ.
18 Yãbɔlɛna yã́ ì gbɛ̃́ sɔ̃ zɔ̃ lán fɛ̃nawa,
ɔ̃nɔna lɛgbɛ'i ì mɔ́ ń aafiao.
19 Sĩana pɔ́ wa ò ìɔ zɛdɔa,
ɛgɛ sɔ̃ ì gɛ̃zɛa lán wɛdɛawa.
20 Mɔafili kú vãi wàaipanaɔ sɔ̃u,
gbɛ̃'aafiawɛɛlɛnaɔ mɛ́ pɔna vĩ.¶¶
21 Vãie lí gbɛ̃maa leo,
gbɛ̃vãiɔ sɔ̃, taasi ì dańla.
22 Dii ye ɛɛde gĩyãio,
aà pɔ ìɔ na sĩandewa.
23 Laaide ìɔ a dɔ̃a kũa a sɔ̃u,
sɔũ ì yãfaasai kpàwakɛ.
24 Zĩkɛa ɔplapla ì to gbɛ̃́ kible,
màa ì gbɛ̃́ da zɔbleu.
25 Kua bíli guu ì gbɛ̃́ kúsu kwɛ́,

****11:25** Mat 10.42
††**11:31** 1Piɛ 4.18
‡‡**12:7** Mat 7.24-27
¶¶**12:20** Mat 5.9

yãna'oanɛ ì ń pɔ kɛ na.
26 Gbɛ̃maa ì a gbɛ̃na dazɛwa,
gbɛ̃vãiɔ yãkɛa ì ń sɑ̃́sã.
27 Màade lí nɔ̀ɔ sãsã maamaao,
ãiade ì laaidɔ a pɔ́ɔwa.
28 Kua yɑ̃́zɛde zɛ́u wɛ̃ni vĩ,
zɛ́pi sɛa lí ń kpá gaio.[§§]
13 Nɛ́ ɔ̃nɔde ì a mae lɛdama ma,
gbɛ̃́laanikɛna gbaa laai lí tɔ̃wào.
2 Lɛgbɛ'i na ì gbɛ̃́ ká pɔmaawa,
náaisaide ì ble a pãsĩ guuɛ.
3 Gbɛ̃́ pɔ́ ì a lɛ́ fɔ̃́ ì a wɛ̃ni dɔ̃́a,
gbɛ̃́ pɔ́ a lɛ́ lí kuo ì azĩa ɔ̃̀ɔkpa.
4 Màade lí pɔ́ pɔ́ á yei eo,
ãiade mɛ́ ì namable.
5 Gbɛ̃maa za mɔafiliyãu,
gbɛ̃vãi ì widamá ì ń kpɛbɔ.
6 Yãmaakɛa ì zɛmaasɛna misi,
dàakɛa ì duunkɛna fuangba.
7 Gbɛ̃ɛɔ ì ńzĩa dilɛ ɔde ũ,
kási aaliɔ pɔe vĩ sɔ̃o,
gbɛ̃ɛɔ ì ńzĩa dilɛ taaside ũ,
kási aaìɔ pɔ́ vĩ zɔ̃ɔ.*
8 Ɔde ì azĩa bo ń a àizɛɛo,
taaside sɔ̃ ìli wɛ́tɛ̃abiima eo.
9 Gbɛ̃maaɔ gupua aɔ pipi,
gbɛ̃vãiɔ filia a gamá.
10 Zĩa sɛa lɛsĩ mɛ́ ì sòle da,
lɛdamamaa mɛ́ ì to wà ɔ̃nɔkũ.
11 Ɔvãi lí gɛ́ aɛo,
ɔ̃a'ea isima guu mɛ́ ì kɔ̃́.
12 Wɛdɔa pɔ́i gɛ̃gɛ̃a ì ń sɔ̃ ɔ̃̀ɔkpa,
pɔeã ea ì mɔ́ ń wɛ̃ni dafuo.
13 Gbɛ̃́ pɔ́ ì fionada yɑ̃́wa a yã'e,
gbɛ̃́ pɔ́ ì gbɛ̃́ yã'onɛ ma a ài'e.
14 Ɔ̃nɔna yãdanɛá nibɔna wɛ̃nideɛ,
ì ń bɔ ga lɛ́zĩ.
15 Wɛzɛ̃ gbãa ì to wàɔ nańnɔ,
ãma náaisaideɔ zɛ́ pãsĩ.
16 Laaideɔ ì yãkɛ ń dɔ̃ao,
sɔũ ì a faasaikɛ fãaa.
17 Zĩna vãi ì zu taasiu,
ìwa náaide ì su aafia.
18 Gia totoai ì mɔ́ ń taasio ń wío,
lɛdamamaa ì ń kpɛla.
19 Pɔ́nidɛa ea ì ń pɔ kɛ na,
ɔ̃ sɔũ ye kɛ̃a vãikɛawa gĩyãio.
20 Gbɛ̃́ pɔ́ tɛ́ ɔ̃nɔnaɔzi ì ɔ̃nɔkũ,
gbɛ̃́ pɔ́ kãaaa ń sɔũɔ ì vãikũ.
21 Taasi ìɔ tɛ duunkɛnaɔzi,
nama mɛ́ gbɛ̃maaɔ ài ũ.
22 Gbɛ̃maa ì túbito a tɔũnaɔnɛ,
duunkɛna sɔ̃, aà àizɛɛ a gɔ̃ gbɛ̃maaɛ.
23 Taaside bua ì blɛkɛ maamaa,
ɔ̃ yãfuangbanaɔ ì to aà kuawà.
24 Gbɛ̃́ pɔ́ lí a nɛ́ gbɛ̃o zaaàguɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ ye a nɛ́i ì aà toto a gɔɔwa.
25 Gbɛ̃maa ì pɔble à kɑ̃́,
gbɛ̃vãiɔ nɔ̀sɛ ìɔ da gii.
14 Nɔɛ ɔ̃nɔde ì ua kálɛ,
a faasaide sɔ̃ ì ua fãaa.
2 Gbɛ̃́ pɔ́ ì yãkɛ a zɛ́wa Dii vĩa vĩ,
zɛkoleasɛna ì sakaaàgu.
3 Faasaide lɛ́ mɛ́ aà gbɛ̃bɔ ũ,
ɔ̃nɔna yã'oa ì aà bɔ.
4 Tó zu kuo, gba ìɔ da giiɛ,
wì ài zɔ̃ɔ e ń zuɔ gbãao.
5 Seelade sĩande lí ɛɛtoo,
seelade vãi yɑ̃́ ìɔ mɔafili vĩ.
6 Láanide ì kpálɛkɛ ɔ̃nɔi à kuawà,
laaide yãdɔ̃aá faaiɛ.
7 Kɛ̃ sɔũwa zɑ̃̀zã,
asa ńyɔ̃ dɔ̃a ewào.
8 Ɔ̃nɔ ì to laaide làasookɛ a zɛ́wa,
sɔũ faasaikɛ ì aà sɑ̃́sã.
9 Faasaideɔ ì saka tàae kulɛkɛau,
gbɛ̃maaɔ ìɔ na ń kɔ̃o.
10 Baade azĩa yã'ɔ̃ma dɔ̃,
mɛ́ gbɛ̃́ pɔnaá gbɛ̃pãle pɔ́ no.
11 Gbɛ̃vãiɔ ua a midɛ,
gbɛ̃maaɔ bɛ a ɔta.
12 Zɛ́ kú ì kɛ gbɛ̃́ɔnɛ maa,
ãma a midɛkĩiá gaɛ.
13 Baa yaalɔ guu nɔ̀sɛ ì ɔ̃̀ɔkpa,
pɔna ku ì midɛ ń pɔsiao.
14 Pɔ̀ɔbɔzãkɛna yãkɛa ì wi aà musu,

[§§]**12:28** Lom 6.23
*__13:7__ Luk 12.21, 33

gbɛ̃maa ì a yãkɛa gbɛ'e.
15 Làasoosaide ì yã́pii siɛ,
laaide lí yã́ náaikɛ làasookɛsaio.
16 Ɔ̃nɔna vãikɛa vĩa vĩ, ì ɛ̃ɛ̀,
sɔũ ì azĩa náai vĩ, ìɔ wãa.
17 Pɔkũmade ì yã́ yãfũna kɛ,
kɔ̃nide ì to wà zaagu.
18 Ɔ̃nɔkɛ̃sãmade ì gɔ̃ faasai,
laaideɔ ì dɔ̃a kpa fũa ũ.
19 Gbɛ̃vãiɔ misiilɛ gbɛ̃maaɔnɛ,
vãikɛnaɔ kúlɛ nɔ̀sɛpuadeɔ kpɛɛlɛ.
20 Baa taaside gbɛ̃́dee ì zaaàgu,
ãma ɔde gbɛ̃naɔ ìɔ dasi.
21 Sakaa n gbɛ̃́deeguá duunaɛ.
Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ ì wɛ̃nadɔ̃ taasideɔnɛ ũ.
22 Vãi wàaipanaɔ sɛ̃́sãao lé?
Maa wàaipanaɔ sùuu vĩ ń náaio.
23 Mɛkpaa zĩwa ìɔ ài vĩ,
mɛ́ yãbɔlɛ ì ń kɛ̃́sã.
24 Ɔ̃nɔnaɔ àizɛɛ ì gɔ̃ ń gawi ũ,
sɔũɔ faasaikɛ ì ń gɔ̃ faasai.
25 Seelade sĩande ì gbɛ̃́ misi,
a ɛɛde yã́ mɔafili vĩ.
26 Vĩakɛa Diiɛá gbãa'ekĩi náaideɛ,
a dɛ misikĩi ũ ade nɛ́ɔnɛ.
27 Vĩakɛa Diiɛá nibɔna wɛ̃nideɛ,
ì ń bɔ ga lɛ́zĩ.
28 Tó kía gbɛ̃́ɔ dasi, ìɔ gawi vĩ,
bùsugbɛ̃saikɛá kpalablena músiɛ.
29 Gbɛ̃́ pɔ́ a pɔ lí pa kpaao wɛ́ kɛ̃a,
pɔkũmade ì a yãfũkɛ sɛ lɛsĩ.
30 Sɔ̃daadoũ mɛ́ mɛ aafia ũ,
wɛdɔanɛ ì mɛkɛmuuna zĩmá.
31 Wɛ̃nade wɛtãna ì aà Kɛna kpɛbɔ,
taaside wɛgwana ì aà Kɛna kpɛla.
32 Tó yã́ vãikɛna lè, ì aà nɛɛ,
baa tó gbɛ̃maa gà, a ulɛkĩi vĩ.
33 Ɔ̃nɔ ì zɔ̃lɛkĩi e wɛzɛ̃na nɔ̀sɛu,
ãma wìli e sɔũwao.
34 Yã́zɛde ì bui sɛ lɛsĩ,
duuna ì wida gbɛ̃́ɔwa.
35 Zɔ̀blen laaide yã́ ì ka kíagu,
ãma ì a pɔkũmabɔbɔ a gianawa.†

15 Yãwea dɔ̃ ì pɔkũma kpálɛ,
yã́'ĩi ì ń pɔ fɛlɛ.
2 Ɔ̃nɔna yã'oa ì to dɔ̃a káń̀gu,
sɔũ lɛ́ sɔ̃, yãfaasai ìɔ bɔlɛu.
3 Dii wɛ́ kú gupiiu,
ìɔ gbɛ̃vãiɔ ń gbɛ̃maaɔ tàasika.
4 Nɔ̀sɛ níniyã ì ń gba wɛ̃ni dafu,
yãkpaanla ì ń kãdɛ.
5 Faasaide ì saka a mae totoau,
lɛdamamana sɔ̃ ìɔ laai vĩ.
6 Gbɛ̃maa ua ìɔ àizɛɛ zɔ̃ɔ vĩ,
gbɛ̃vãi pɔ́ɔ ìɔ yãkele vĩ.
7 Ɔ̃nɔna lɛ́ ì dɔ̃a fã́ɛ,
sɔũɔ sɔ̃ aa nɔ̀sɛ vĩo.
8 Dii ye gbɛ̃vãiɔ sa'oa gĩyãio,
gbɛ̃maa wabikɛa mɛ́ ì kaaàgu.
9 Dii za gbɛ̃vãi yãkɛau,
a ye gbɛ̃́ pɔ́ tɛ́ yã́zɛdeiɔzi.
10 Totoa pãsĩá gbɛ̃́ pɔ́ pã̀zɛa pɔ́ɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ ye lɛdamaio sɔ̃ gɛ̀kɔɔɛ.
11 Lá Dii bɛda ń tɛ́o yã́ dɔ̃,
wa gbɛ̃nazĩna sɔ̃ yã'o lɔe?‡
12 Láanide líɔ ye wà a gba laaio,
ìli gɛ́ ɔ̃nɔnaɔ kĩ́io.
13 Nɔ̀sɛna ì oa tɛkɛ,
nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔkpaa ì ń kúsu kwɛ́.
14 Làasoode ì dɔ̃a wɛɛlɛ,
sɔũ ì yãfaasai mɔ́mɔ.
15 Gɔɔpii ìɔ ĩ́i wɛ̃nadeɛɛ,
pɔnade ìɔ ku dikpɛ guu láasai.
16 Pɔvĩa yɔɔna vĩakɛa Diiɛ guu
maa dɛ àizɛɛ zɔ̃ɔ kũa gili guua.
17 Dò sau blea yeakɔ̃i guu
maa dɛ nɔ̀ɔ níside soa ń zaakɔ̃uoa.
18 Pɔkũmade ì sòle da,
nɔ̀sɛniɛde ì zɔa midɛ.
19 Màade zɛ́ ìɔ dɛɛ̀ lɛkaa ũɛ,
gbɛ̃maa zɛ́ ìɔ daaĩaɛ.
20 Nɛ́ ɔ̃nɔde ì to a mae pɔ kɛ na,
gbɛ̃nazĩn sɔũ ì saka a dau.
21 Yãfaasai ì kɛ ɔ̃nɔkɛ̃sãmadeɛ na,
làasoode ì zɛ́sɛ súsu.
22 Lɛkpaaĩsai ì yã́ gboo,

---

†**14:35** Mat 24.45
‡**15:11** Zãa 2.25

lɛdamade dasiɔ ì to à kɛ.
23 Yãwea dɔ̃ ì a òna pɔ kɛ na,
yã'oa a gɔɔwa ìɔ na fá!
24 Wɛ̃ni zɛ́ ì gɛ́ ń laaideɔ musu,
kɛ́ aasu si bɛdauo yã̂i.
25 Dii ì káakuna ua wí,
ì to gyaa kɔɔɔ ku a gbɛu.
26 Dii za làasoo vãiu,
yãna'oa gbãsĩ vĩɛ̀o.
27 Gbɛ̃wɛtãna ì ĩada a uawa,
gbɛ̃́ pɔ́ za gbagusaɛu aɔ ku aafia.
28 Gbɛ̃maa ì làasookɛ yã̂zãsiawa,
yãvãi ì bɔlɛ gbɛ̃vãiɔ lɛ́u gɔ̃̀ɔ.
29 Dii zã̀ ń gbɛ̃vãiɔ,
ì swã̂kpa gbɛ̃maaɔ wabikɛai.¶
30 Oa weea ì ń pɔ kɛ na,
baona ì ń wá wee.
31 Gbɛ̃́ pɔ́ ì swãdɔ aafia lɛdamai
aɔ bele ũ ɔ̃nɔnaɔ guuɛ.
32 Gbɛ̃́ pɔ́ gì totoai za azĩau,
lɛdamamana mɛ́ ì gɔ̃ nɔ̀sɛde ũ.
33 Vĩakɛa Diiɛ ì ɔ̃nɔ danɛ́,
zĩabusaa mɛ́ ì mɔ́ ń bɛɛɛo.

16 Gbɛ̃nazĩna ì yã̂sɛ,
ãma a midɛa ì bɔ Dii lɛ́uɛ.
2 Baade ì a yãkɛa e maaɛ,
ãma Dii mɛ́ ìɔ ń pɔeã dɔ̃.
3 Ǹ n yã̂ kpálɛ Dii gɛ̃zĩ,
n pɔeã i zɛkɛ.
4 Dii pɔ́pii kɛ̀ a pɔeã yã̂iɛ,
baa vãikɛnaɔ dɛ ĩadamagɔɔ pɔ́ ũɛ.
5 Dii ye ĩ́andãnaɔ gĩyãio,
sĩana guu aa bɔ pão.
6 Gbɛ̃kɛ ń náaio ì láka tàaea,
vĩakɛa Diiɛ ì ń ɛ̃ vãiɛ.
7 Tó gbɛ̃́ yãkɛaɔ kà Diigu,
ì to se aà ibɛɛɔ kɛaànɔ na.
8 Pɔ́ yɔɔna ea maakɛa guu
maa dɛ ɔvãi'ea zɔ̃ɔla.
9 Gbɛ̃nazĩna ì zɛ́ pɔ́ á sɛ́ làasookɛ,
ãma Dii mɛ́ ì aà kɛ̀sɛ dɔdɔɛ̀.
10 Lá kía mɛ́ ì yãdilɛ Lua gɛ̃ɛ ũ,
a maa aà yã̂ bɔ yã̂zɛde kpɛo.
11 Zaa maa ń kiloo lɛa súsuoá Dii pɔ́ɛ,
a zã nɛ́na ń a gbɛ̃̀nɛo píi aà pɔkɛaɛ.
12 Wìliɔ ye kía vãikɛna gĩyãio,
wì kpala zĩ́napɛlɛ yã̂zɛde musuɛ.
13 Yã̂zɛde'ona ì ka kíagu,
ìɔ ye sĩan'onai.
14 Kía pɔkũmaá ga zĩnaɛ,
ãma ɔ̃nɔna ì a tɛdɛ.
15 Kía oa weea ìɔ aafia vĩ,
aà nakɛnɛá káabuan louɛ.
16 Ɔ̃nɔkũa maa dɛ vuala zã̀,
gɔ̃a laaide ũ bɛɛɛ dɛ ã̂nusu maaa.
17 Gbɛ̃maa ì zɛ́ pɔ́ ì ɛ̃ vãiɛ sɛ́,
zĩakũadɔ̃na ì a wɛ̃ni dɔ̃́a.
18 Ĩandãa ì mɔ́ ń lɛ́lɛao,
zĩasɛa lɛsĩ ì mɔ́ ń ɛɛao.
19 Zĩabusaa taasideɔ guu
maa dɛ baadaaa ń ĩ́andãnaɔla.
20 Gbɛ̃́ pɔ́ ì laaidɔ yã̂wa ì maa e,
Dii náaikɛna mɛ́ ìɔ pɔna vĩ.
21 Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ pàɛ ɔ̃ wì mɛɛ̀ wɛzɛ̃na,
gbɛ̃́ pɔ́ a lɛ́ na, wì aà yãdɔ̃a zɛ́ e.
22 Laai dɛ wɛ̃ni mi ũ gbɛ̃́ pɔ́ vĩɔnɛ,
faasaideɔ yãfaasai ì ń gbɛ̃.
23 Ɔ̃nɔna làasoo ì pisi aà lɛ́wa,
aà lɛ́ ì to wà aà yãdɔ̃a zɛ́ e.
24 Yãna'oaá zɔsapunaɛ,
a na nɔ̀sɛu, mɛ́ ì mɛ gba aafia.
25 Zɛ́ kú ì kɛ gbɛ̃́ɔnɛ maa,
ãma a midɛkĩiá gaɛ.
26 Sɛ̃̀wana nɔ̀sɛ ì aà dazĩu,
asa nɔana ì tɛ́kpaaàguɛ.
27 Gbɛ̃pã ì vãikpaaĩ́nnɔ,
yãvãi ìɔ dɔ aà lɛ́u.
28 Gbɛ̃́ dɔ̀ɔsai ì sòle da,
gbɛ̃pena ì gbɛ̃naɔ kɛ̃aa.
29 Gbɛ̃́ pãsĩ ì kɔ̃nikɛ a gbɛ̃́deɛɛ,
ì aà da zɛ́ vãiwa.
30 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ wɛ'i'o làasoo vãi vĩ,
gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ lɛsuikɛ zɛ̀ ń vãioɛ.
31 Mikã puaá fùa í gbiaɛ,
maakɛa mɛ́ ì ń káwà.
32 Nɔ̀sɛniɛde maa dɛ zĩgɔ̃a,
zĩakũadɔ̃na maa dɛ wɛ̃́lɛsinala.
33 Wì yãkɛkɛa gbɛa ń gbɛo,

¶**15:29** Zãa 9.31

ãma a bɔɔlɛ ì bɔ Dii kĩ́iɛ.
17 Pɛ̃ɛ miɔn giina soa yãkelesai
maa dɛ nɔ̀ɔgbɛ̃a ua sòledeula.
2 Zɔ̀ laaide ìɔ iko vĩ nɛ́ giawaɛ,
aà baa aɔ ku ua túbi guu.
3 Wì ã́nusu ń vuao baasa,
Dii mɛ́ ì wá sɔ̃ tàasika.
4 Gbɛ̃vãi swã́ ìɔ na ń yãdɔɔsaio,
ɛede laai ìɔ ku lɛkpɛdaamáwa.
5 Gbɛ̃́ pɔ́ ì taaside kɛ pɔ́ɔpɔɔ lɛ́ saka aà Kɛnaguɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ ì gbɛ̃́ yáalɔ músiwa a bɔ pão.
6 Tɔ̃ũnaɔ mɛ́ ń deziɔ gawi ũ,
maeɔ mɛ́ ń nɛ́ɔ ĩ́andãbɔ ũ.
7 Yã́zɛde oa lí kɔ̃si ń sɔ̃ũoo,
màa ɛɛ lí kɔ̃si ń bɛɛɛde lɛ́oo.
8 Gbagusaɛ dɛ zĩakɛkɛa ũ a danaɛ,
gu pɔ́ à lìliu píi aà tá ìɔ naɛ.
9 Gbɛ̃́ pɔ́ lakà tàae pɔ́ wa kɛ̀ɛ̀la ye wàɔ yeaziɛ,
yãzifɛlɛna sɔ̃ ì gbɛ̃kɛ bɔaa.
10 Ɔ̃nɔna gbaa laai ì tɔ̃wà
dɛ sɔ̃ũ gbɛ̃a gɛ̃n basɔola.
11 Yãvãi mɛ́ ì dɔaa swã́gbãadeɛ,
wa zĩna sósobisaide gbaɛwà.
12 Kpaaũa ń wài pɔ́ wà a nɛ́ sɛ̀lɛo
sɔ̃̀ɔ dɛ kpaaũa ń sɔ̃ũo a mìsaikɛula.
13 Tó gbɛ̃maa fĩabò ń vãio,
vãi a kɛ̃ aà uawao.
14 Lɛkpaadaa dɛ lán ízɛwɛ̃awaɛ,
go we e sòle àɔ gɛ́ fɛlɛi.
15 Yãnakpaa tàaedewa ń yãdaa yãesaidelao,
Dii za yã́ beeɔu píiɛ.
16 Bɔ́ ài sɔ̃ũ ɔ̃adɛa a kyodɔ̃a yã́i vĩi?
Asa a nɔ̀sɛ vĩo.
17 Gbɛ̃naɔ ìɔ yekɔ̃i gɔɔpiiɛ,
vĩi ń dãunaɔ ku dɔ̃a kɔ̃ɛ yã́iɛ.
18 Mìsaide ì a gbɛ̃do fĩa di a miwa,
ì kpɛ́gaausí a gbɛ̃́deeɛ.
19 Gbɛ̃́ pɔ́ ye sòlei ye duunaiɛ,
yã́gbãa'ona ì músi'i azĩaɛ.
20 Làasookpaanlade lí maa eo,
lɛfɔlɔde ì lɛ́lɛ da taasiu.
21 Sɔ̃ũ'ina pɔ ìɔ siaɛ,
faasaide mae pɔ líɔ nao.
22 Nɔ̀sɛnaá ɛsɛ maaɛ,
pɔsia ì ń ibaba.
23 Vãikɛna ì gbagusaɛ sɔlɔ a ulau
kɛ́ à e yã́zɛde bãdɛò yã́iɛ.
24 Laaide ì wɛbii ɔ̃nɔwa,
ãma sɔ̃ũ wɛ́pɛkĩi ìɔ zã̀ɛ.
25 Nɛ́ sɔ̃ũ ì a mae pɔ ya,
ì a da'ia nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔkpaɛ̀.
26 A maa wà yãesaide yíao,
bɛɛɛde gbɛ̃a a nɔ̀sɛmaa yã́i zɛvĩo.
27 Gbɛ̃́ pɔ́ ì a lɛ́ fɔ̃́ dɔ̃a vĩ,
nɔ̀sɛniɛde ìɔ laai vĩ.
28 Baa sɔ̃ũ, tó à a lɛ́ fɔ̃̀, wì aà dilɛ ɔ̃nɔna ũɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ ì a lɛ́ kúá laaideɛ.
18 Zĩa pɔeã mɛ́ ì dɔaa gbɛ̃́ pɔ́ ì kɛ̃́máɛ,
ì fɛ̃́ńzi lɛdama píi musu.
2 Sɔ̃ũ lí pɔnakɛ wɛzɛ̃ yã́ musuo,
yã́ pɔ́ dɛ̀dɛwà ɔ̃ ì o.
3 Vãikɛa ì mɔ́ ń sakanguoɛ,
kpɛbɔyã ì láani inɛ́.
4 Gbɛ̃nazĩna lɛgbɛ dɛ lán ísiwaɛ,
lán swa'i bàalɛa ge ɔ̃nɔ lɔ̀ɔwa.
5 Kɛa vãikɛnaɛ kɛ̀kɛ
ge yãkɛkɛa yãesaideɛ ɔkpɛai maao.
6 Sɔ̃ũ lɛ́ ì aà da sòleu,
aà yã'oa ì aà kpa gbɛ̃ai.
7 Sɔ̃ũ lɛ́ ì aà ɔ̃̀ɔkpa,
aà yã'oa ì aà kũ lán baiwa.
8 Gbɛ̃pɛna yã́ ì kɛnɛ́ lán zɔ́wa,
ì gɛ̃ lɛ́u dɔ̃̀ɔ e nɔ̀sɛ kpɛau.
9 Gbɛ̃́ pɔ́ ì pãkpa a zĩiá músi dãunaɛ.
10 Dii tɔ́á ulɛkĩi lɛsĩɛ,
gbɛ̃maa ì bàalɛ à azĩa yeu.
11 Ɔde àizɛɛ ìɔ dɛɛ̀ wɛ̃́lɛ kàede ũ,
a dɛɛ̀ bĩ́i pɔ́ wa fɔ̃ dɛdɛwào ũ.
12 Zĩasɛa lɛsĩ ì mɔ́ gbɛ̃́ɛ ń lɛ́lɛaoɛ,
zĩabusaa ì mɔ́ ń bɛɛɛo.
13 Gbɛ̃́ pɔ́ ì yã́zãsi yãmasai,
mìsaikɛ ń kpɛbɔao mɛ́ ì gɔ̃ɛ̀.
14 Sɔ̃dilɛa ì gbɛ̃́ gba gbãa gyãpɛwa,
ãma démɛ a pɔsia fɔ̃i?
15 Wɛzɛ̃na ì yãdada a sɔ̃u,
ɔ̃nɔna swã́ ìɔ dɔ dɔ̃ai.
16 Gba pɔ́ gbɛ̃́ dà ì zɛkɛkɛɛ̀,
ì zɛwɛ̃ɛ̀ gbɛ̃zɔ̃ɔ kĩ́i.

17 Gbɛ̃́ pɔ́ dɔ̀aa a yã'ò, wì aà yã́zɛ e,
e aà ibɛɛ àɔ gɛ́ aà pɔ́ oi.
18 Yãkɛkɛa gbɛaa Diiwa ń gbɛo
ì sòle midɛ, ì gɔ̃gbãaɔ yoaa.
19 Daɛ pɔ́ wà tàaekɛ̀ɛ̀ yã́ ìɔ gbãa lán bĩ́iwaɛ,
aà sòle dɛ lán zɛ́kakaa ń lɛowaɛ.
20 Yã'oa ì gbɛ̃́ ká kãawa,
aà lɛgbɛ'i ì to pɔ́ mɔ́wà.
21 Ga ń wɛ̃nio ku lɛ́uɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ ye yã'oai a a gbɛ'e.
22 Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ è pɔmaa è,
báaa bee bɔ̀ Dii kĩ́iɛ.
23 Taaside ì yã'o wɛ̃nawɛ̃na,
ɔde ì yã́zãsi gbã́ugbãu.
24 Gbɛ̃na yàaa ì yãvãi inɛ́ɛ,
gbɛ̃naeɔ ku aaìɔ nańnɔ dɛ ua gbɛ̃́a.

19 Kua taaside tàaesaide ũ
maa dɛ kua sɔũ yãvãi'ona ũla.
2 Ãia vĩa yã́zɛdɔ̃sai maao,
wãa zɔ̃ɔ ì ń zã zɛ́waɛ.
3 Gbɛ̃nazĩna faasaikɛ ì zɛ́ ɔ̃̀ɔkpaɛ̀,
ɔ̃ ì Dii tàae e.
4 Àizɛɛ ì to wà gbɛ̃na e dasi,
taaside gbɛ̃na ì kɛ̃wàɛ.
5 Seelade vãi a bɔ pão,
ɛɛde a gí wɛ́tɛ̃a eio.
6 Gbɛ̃́ daside ì kpalablena tɔnasi,
gbɛ̃́pii ìɔ ye gbadana àɔ dɛ a gbɛ̃́ ũɛ.
7 Taaside daɛɔ ì aà vũaaɛ,
wa aà gbɛ̃naɔ kɛ̃awà o lɔo.
Tó a wɛ̀ɛlɛ yã'ońnɔ, ìli ń e bɛo.
8 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ɔ̃nɔkũ ye azĩaiɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ ye dɔ̃ai ì maa e.
9 Seelade vãi a bɔ pão,
ɛɛde a midɛ.
10 Lá namablea lí kɔ̃si ń sɔũoo,
màa i kũ zɔ àɔ kible wɛ̃́ɛɔwao.
11 Wɛzɛ̃na pɔ lí pa kpaao,
lákaa tàaea mɛ́ aà ĩ́andãbɔ ũ.
12 Kía zɔakaaá nɔ̀ɔmusu pũnaaɛ,
aà nakɛnɛá mɔ̀sɛpisia sɛ̃waɛ.
13 Nɛ́ sɔũ dɛ a mae ɔ̃̀ɔkpana ũɛ,
nɔ sòlede dɛ lán ítɔ̃tɔ̃a zɛsaiwaɛ.
14 Wì ua ń a àizɛɛo e mae túbi ũɛ,
ãma nɔ laaide ea ì bɔ Dii kĩ́iɛ.
15 Zígbiakɛ ì ń da i zɔ̃ɔ'oau,
nɔana ì màade dɛ.
16 Gbɛ̃́ pɔ́ ìɔ yãdilɛnɛ kũa aɔ aafiaɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ ì saka a kuau a ga.
17 Gbɛ̃́ pɔ́ wɛ̃nadɔ̃̀ taasideɛ pɔ́ sɛ̃̀a Diiɛɛ,
ɔ̃mɛ a aà yãkɛaɔ fĩaboɛ̀.§
18 Ǹ n nɛ́ toto a gɔɔwa,
ãma ńsu to a gɛ̃agɛ̃ e à gao.
19 Wa ɔ̃a zɔ̃ pɔkũmadeɛ aà fĩabo,
tó n aà bò, aà boa aɔ lɛ́ vĩo.
20 Lɛdama ma, totoa yãda,
kɛ́ ǹ e ǹ ɔ̃nɔkũ zã́ yã́i.
21 Làasoo ku gbɛ̃nazĩna nɔ̀sɛu dasi,
ãma yã́ pɔ́ Dii zɛ̀ò mɛ́ a kɛ.
22 Gbɛ̃kɛkɛanɛde mɛ́ ì ka gbɛ̃́ɔgu,
kua taaside ũ maa dɛ kua ɛɛde ũa.
23 Vĩakɛa Diiɛ ì mɔ́ ń wɛ̃nio,
ade ì i kãa, vãi lí aà leo.
24 Màade ì ɔgɛ̃ tau
à fua blɛli gɛò a lɛ́ kĩ́i.
25 Láanide gbɛ̃, mìsaide ì gɔ̃ laai vĩ.
Wɛzɛ̃na gba laai, ì yãdada.
26 Nɛ́ pɔ́ ì a mae gbɛ̃ mɛ́ ì a da yáá nɛ́ gia pɔ́ ì widamáɛ.
27 Ma nɛ́, tó n kã́mabò ń lɛdamamaao,
n pãalɛ yãdɔ̃aɛn we.
28 Seelade pã ì yã́zɛde láanikɛ,
vãikɛna ì yã́'ĩi mɔ́mɔ bɛ̀ɛ.
29 Go looa gbɛ̃́laanikɛnaɔla,
gbɛ̃aá sɔũɔ pɔ́ɛ ń kpɛsɛa.

20 Vɛ̃ɛ ì to wà gɔ̃ láanipɔ ũ,
í gbãa ì ń da yãbɔlɛu,
gbɛ̃́ pɔ́ tò à a dɛ ɔ̃nɔ vĩo.
2 Kía palaaá nɔ̀ɔmusu pũnaaɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ aà pɔ fɛ̃̀ɛ̀ azĩa kpà gaiɛ.
3 Lɛdaa lɛkpaau sai ì to wàɔ bɛɛɛ vĩ,
faasaideɔ ìɔ kãa ḿpiiɛ.
4 Màade lí sapa a gɔɔo,
tó à gɛ̀ bua pɔkɛkɛgɔɔ, ìli pɔe eo.
5 Gbɛ̃nazĩna sɔ̃ yã́ dɛ lán ísiwaɛ,
wɛzɛ̃na mɛ́ a tɔa dɔ̃.
6 Gbɛ̃́ daside ì a gbɛ̃kɛkɛanɛ́ yã'o,

§**19:17** Mat 25.40

ãma bɔa gbɛ̃́ náaidewa zĩ'ũ.
7 Gbɛ̃́ pɔ́ ì yãkɛ a zɛ́wa mɛ́ maa,
báaaden nɛ́ pɔ́ à gà à ń tɔ́ɔ ũ.
8 Kía zɔ̃lɛa a yã́kpalɛkɛkĩi
ì vãi píi dɔ̃ a wɛ́ guu à plɛkɔ̃u.
9 Démɛ a fɔ̃ o a nɔ̀sɛ yãe vĩo
á kú duunasai wásawasaɛi?
10 Kiloolɛa vãi ń gbɛ̃blezaao,
Dii za beeɔu píiɛ.
11 Baa kɔ̃ɔ'oa guu wì dɔ̃ nɛ́wa,
tó aà yãkɛa maa mɛ́ a dɔ̃ɔ vĩ.
12 Swã́ pɔ́ wì yãmaò ń wɛ́ pɔ́ wì gu'eoo
Dii mɛ́ ń kɛ́ píi.
13 Tó ń ye ii, ńyɔ̃ gɔ̃ taaside ũɛ,
tó n wɛ́ i vĩo, blɛ a mɔma.
14 Pɔluna ì mɛ: I ka màao! I ka màao!
Tó à kàò aɛ, ì azĩa sáaukpa.
15 Vua saio, òso diɛ,
ãma bɔa yãfaade'onawa àao.
16 Tó gbɛ̃́ nibɔ fĩa dì a miwa,
ǹ aà ula si ǹyɔ̃ kũa tɔ̀ɔma ũ gbɛ̃́pi gɛ̃ɛ ũ.
17 Dìidiina pɔblea ìɔ nanɛ́,
gbɛzã sa ì gɔ̃ lɛ́u lán gbɛ̀kɔsɔwa.
18 Zɛ ń yã́o lɛdama musu,
yã́ gwa maamaa, ní gbasa zĩka.
19 Gbɛ̃pena ìɔ bɛ ń dãɔ asiioɛ,
ńsu yãalɛ ń yãbɔlɛn zɔ̃ɔdeoo.
20 Gbɛ̃́ pɔ́ a de ge a da kà,
aà filia a gawà gusia níiniiuɛ.
21 Túbiblea káau taasidɔ̃sai
líɔ báaa vĩ gbɛzão.
22 Ńsu vãi tɔsia làasookɛo.
Sɔ̃́a Diizi à n suaba.
23 Dii za kiloolɛa vãiuɛ,
gbɛ̃blezaa lí kaaàguo.
24 Dii mɛ́ ì gbɛ̃nazĩna kɛ̀sɛ dɔdɔ.
Kpelewa gbɛ̃́ a yã́ pɔ́ a kɛ zɛ́ dɔ̃i?
25 Wã lɛgbɛ̃a Luaɛ kai vĩ,
gbɛzã ńyɔ̃ làasookɛ lɛ́ pɔ́ ń kɛ̀wàpiwa.
26 Kía ɔ̃nɔna ì gbɛ̃vãiɔ plɛ
à ń ká gbɛu à ń kɛ kɛ́lɛkɛlɛ.
27 Dii filia ì gbɛ̃nazĩna làasoo pu,
ì aà nɔ̀sɛkpɛaɔ tàasika píi.
28 Gbɛ̃kɛ ń náaio mɛ́ kía dɔ̃anaɔ ũ,
gbɛ̃kɛkɛa ì aà kpala zɛdɔ.
29 Ɛ̀waasoɔ gbãa mɛ́ ń ĩ́andãbɔ ũ,
maezɔ̃ɔɔ mikã pua mɛ́ ń gawi ũ.
30 Gbɛ̃a pɔ́ ì gɛ̃ńgu ì vãi wolomá,
flã'ɔ̃ama ì gɛ̃ e za nɔ̀sɛkpɛau.

21

Kía nɔ̀sɛ ku Dii ɔzĩ lán ízɛwaɛ,
gu pɔ́ a yei ɔ̃ ì aà liliu.
2 Baade ìɔ e a yãkɛa maaɛ,
ãma Dii mɛ́ ìɔ ń nɔ̀sɛ dɔ̃.
3 Maakɛa ń yãkɛa a zɛ́wao
ì ka Diigu dɛ sa'oawàa.
4 Zĩasɛa lɛsĩ ń ĩ́andão
ì vãikɛnaɔ duuna bɔ gupuau.
5 Ãiade làasoo ì aà ka namawa,
nɔnwãade ì si pɔ́kɛ̃sãmau.
6 Àizɛɛ pɔ́ gbɛ̃́ è ɛɛtoa guu
a gɛ̃ ń ĩ́anaoɛ, aàpi i ga.
7 Vãikɛnaɔ pãsĩkɛa a táńnɔ,
asa aali we yã́zɛdekɛ̀o.
8 Tàaede yãkɛa líɔ dɔ̃ɔ vĩo,
yãesaide yãkɛa ìɔ wásawasaɛ.
9 Ia gɔ̃u zã́u maa dɛ
kua kpɛ́u sãnu ń nɔ sòledeola.
10 Vãikɛna sɔ̃ ìɔ ku vãiwaɛ,
ìli a gbɛ̃́ wɛ̃nagwao.
11 Tó wà ĩadà gbɛ̃́laanikɛnawa, mìsaide ì ɔ̃nɔkũɛ,
tó wà ɔ̃nɔna gbà laai, aà dɔ̃a ì kã́fĩɛ.
12 Lua maa, ì vãikɛna bɛ tàasika,
ɔ̃ ì vãikɛnaɔ fuangba taasiu.
13 Gbɛ̃́ pɔ́ i swã́kpa wɛ̃nade wiiio,
aàpi a wiilɛ sɔ̃, gbɛ̃e a wewào.
14 Gbadaa asii guu ì pɔkũma kpálɛ,
gbagusaɛ sɔlɔa ulau ì pɔfɛ̃ midɛ.
15 Yã́gɔ̃gɔ̃a a zɛ́wa ì gbɛ̃maa pɔ kɛ na,
ãma ì iwãa ka vãikɛna pɔaɛ.
16 Gbɛ̃́ pɔ́ pã̀alɛ wɛ́kɛ̃a zɛ́ɛ
a ta gyaadeɔ kãaauɛ.
17 Gbɛ̃́ pɔ́ ye pɔnakɛai a gɔ̃ pɔ́kɛ̃sãma guuɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ ye vɛ̃ɛi ń blɛ nísideo a kɛ ɔde ũo.
18 Vãikɛnaɔ mɛ́ gbɛ̃maaɔ awakpabɔ ũ,
wa ĩada náaisaideɔwa nɔ̀sɛpuadeɔ gbɛu.
19 Zɔ̃lɛa sɛ̃gbãu maa dɛ
zɔ̃lɛa ń nɔ sòlede kpɛ̃nɛdeola.
20 Blɛ maa ń nísio ìɔ kálɛ ɔ̃nɔna bɛ,
ãma sɔũ ì a pɔ́ mɔ́mɔ gɔ̃̀ɔɛ.
21 Gbɛ̃́ pɔ́ ì yã́zɛde ń gbɛ̃kɛo wɛɛlɛ

ì wɛ̃ni ń yá̃ nao ń bɛɛɛo e.
22 Ɔ̃nɔna ì si gɔ̃gbãaɔzi ń wɛ̃́lɛu,
ì gbãa pɔ́ aalɛ a náaikɛ gboo.
23 Gbɛ̃́ pɔ́ a lɛ́ fɔ̃̀ à a lɛ́na zùukɛ̀,
ade kɛ́sɛɛkɛ a wɛ̃niɛɛ.
24 Gbɛ̃́ pɔ́ wala ń yɔ̃̀ɔo vĩ tɔ́n gbɛ̃́laanikɛna,
ì yãkɛ ń zaza zɔ̃ɔoɛ.
25 Màade pɔeã ì aà kpa gai
kɛ́ à ɔkpà a sì yá̃i.
26 Ìɔ ku pɔnidɛau gɔɔpiiɛ,
gbɛ̃maa sɔ̃ ì gbada, ìli gio.
27 Dii ye gbɛ̃vãi a gbagbaa gĩyãio,
atɛ̃sa tó àlɛ sapi o ń mɔafilio.
28 Seelade vãi a midɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ ì gbɛ̃́ yãma yá̃ aɔ ku.
29 Gbɛ̃vãi wɛ́ ìɔ pãsĩɛ,
nɔ̀sɛpuade ì wɛ́tɛ a yãkɛai.
30 Ɔ̃nɔ ge wɛzɛ̃ ge lɛdama,
an kee a fɔ̃ pã Dii pɔeãlao.
31 Wì sɔ̃́ sɔukɛ zĩkaa yá̃iɛ,
ãma Dii mɛ́ zĩblea yá̃ dɔ̃.

22 Tɔ́ na dɛ àizɛɛa,
na ń gbɛ̃́ɔ dɛ vua ń á̃nusuola.
2 Ɔde ń taasideo zĩ́na doũɛ,
Dii mɛ́ ń kɛ́ píi.
3 Laaide ì dɔaa vãi e, ɔ̃ ì ulɛɛ̀,
ɔ̃nɔsaide ì gi àɔ gɛ́, ɔ̃ ì wɛ́tɛ̃a e.
4 Zĩabusaa vĩakɛa Diiɛ guu gbɛ
mɛ́ àizɛɛ ń bɛɛɛo ń wɛ̃nio ũ.
5 Lɛ ń baio ku gbɛ̃́ dɔ̀ɔsai zɛ́u,
gbɛ̃́ pɔ́ ye aafiai ì kɛ̃́má.
6 Ɛ̀waasona da zɛ́ pɔ́ dɛ aà sɛwa,
tó à zɔ̃ɔkũ̀, a bɔuo.
7 Ɔde ì gbãamɔ taasideɛ,
pɔsɛ̃ana ì zɔble pɔdeɛɛ.
8 Gbɛ̃́ pɔ́ vãi tɔ̃̀ a yã'e a kɛkɛgɔɔ,
aà pãsĩkɛgo a aà gbɛ̃.
9 Lua a báaada gbɛ̃́ pɔ́ gbɛ̃kɛ vĩgu
kɛ́ ì blɛli taasideɔnɛ yá̃i.
10 Láanide yá, sòle i midɛ,
yãkele ń wío i láa.
11 Nɔ̀sɛpuade pɔ́ a lɛgbɛ'i na,**
ɔ̃mɛ aɔ dɛ kía gbɛ̃na ũ.
12 Dii ìɔ wɛ́tɛ dɔ̃ai,
ì mɔafilide ɛɛkaɛ̀ a ɔzĩ.
13 Màade ì mɛ nɔ̀ɔmusu ku bàasi,
a ma dɛ gãaɛɛ.
14 Káalua lɛ́á ɛ̀ zòoloɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ Dii láaizĩ̀wà ì lɛ́lɛ dau.
15 Faasaiyã ìɔ dɔ nɛ́ɔ sɔ̃wa,
totoa ń flão a to aa kɛ̃wà.
16 Gbãasaide wɛtãa ì aà kã́fĩ,
ɔde gbaa pɔ́ ì aà kɛ̃́sã.

Ɔ̃nɔnaɔ lɛdama

17 Swá̃kpa ǹ ɔ̃nɔnaɔ yã'onɛ ma,
ǹ n nɔ̀sɛ wɛ̃ ma yãdanɛɛ,
18 asa a maa ǹyɔ̃ kũa n sɔ̃ guuɛ,
iɔ dɔ n lɛ́u.
19 Baa mpi, málɛ yãdanɛ gbã,
kɛ́ ǹyɔ̃ Dii náai vĩɛ.
20 Ma yã'onɛ kɛ̃̀nɛ mɛ̀n baakwi,
yá̃piɔ lɛdama ń dɔ̃ao vĩ.
21 Málɛ yá̃ pɔ́ sĩana vĩ danɛ,
kɛ́ ǹ e ǹ yá̃zãsimá a zɛ́waɛ.
22 Ńsu gbãasaide ble aà gbãasaikɛ yá̃io,
ńsu gbãamɔ wɛ̃nadeɛ yá̃kpalɛkɛkĩio.
23 Asa Dii a yá̃siń́nɔɛ,
i gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ń wɛtãɔ wɛtã.
24 Ńsu gbɛ̃́kpa ń pɔkũmadeoo,
ńsu bɛbɛ ń pɔfɛ̃deoo,
25 kɛ́ ńsu ǹ aà dàa sɛ́lɛ
ǹ nzĩa kpa yá̃io yá̃i.
26 Ńsu gbɛ̃pãle fĩa di n miwao,
ńsu kpɛ́gaausíɛ̀o.
27 Tó ń pɔe vĩ ǹ fĩaboòo,
wa n wúlɛbɔ sɛ n zíɛɛ.
28 Ńsu kɔɔ baa vĩo,
n deziɔ mɛ́ dà za zi.
29 Ń gbɛ̃́ pɔ́ gɔ̃i vĩ a ɔzĩ guu dɔ̃a?
Ade a zĩkɛ kíaɔnɛɛ, ì kɛ táaaɔ a kɛnɛ́o.

23 Tó n mɔ pɔblei ń gbãadeo,
ǹyɔ̃ dɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ kú n aɛ.
2 Tó asiaden n ũ,
fɛ̃na da n kòlowa.
3 Ńsu to aà pɔ́ níside n wɛ́ bleo,
asa blɛpiá kokoazuanɛɛ.

** **22:11** Mat 5.8

4 Ńsu ĩada nzĩawa ɔ zɔ̃ɔ ea yɑ̃́io,
ǹ nzĩa ɔ̃nɔ tó.
5 Wì wɛ́lɛ ɔ̃awaɛ ɔ̃ ì gɛ̃zɛa,
ì gɑ̃̀sĩa bɔ ì vua lán yɑ̃amusuwa.
6 Ńsu bĩide blɛ bleo,
ńsu to aà pɔ́ níside n wɛ́ bleo,
7 asa ìɔ a ɔ̃a nao a nɔ̀sɛuɛ.
Ì onɛ ǹ pɔble ǹ imi, ɑ̃ma aà pɔ dɔmao.
8 Ńyɔ̃ a miɔna pɔ́ ń blè pisiɛ,
aà sáau pɔ́ ń kpà i kɛ pɑ̃.
9 Ńsu yɑ̃'o sɔũ swɑ̃́uo,
asa a sakanɛ n ɔ̃nɔyɑ̃uɛ.
10 Ńsu kɔɔ baa vĩo,
ńsu nɛtonɛɔ bú lɛ ǹ ka n pɔ́uo.
11 Asa an Zɛnnɔde gbɑ̃a,
a bɔ n kpɛɛ, i yɑ̃́sińnɔ.
12 Lɛdama da n sɔ̃u,
swɑ̃́sɛ dɔ̃ayɑ̃i.
13 Ńsu gí n nɛ́ totoio.
Tó ń gbɛ̃̀ ń flɑ̃o, a gao.
14 Ǹ aà gbɛ̃ ń flɑ̃o,
ǹ aà bɔ ga lɛ́zĩ.
15 Ma nɛ́, tó n nɔ̀sɛ paaa,
ma pɔna a kɛ zài.
16 Tó yɑ̃́zɛde lɛ́ bɔ n lɛ́u,
ma nɔ̀sɛ a yáalɔ.
17 Ńsu duunkɛnaɔ gwea nidɛo,
ǹyɔ̃ Dii vĩa vĩ gɔɔpii.
18 Asa ńyɔ̃ɔ zia vĩɛ,
mɛ́ tɑ̃maa a n nɛo.
19 Ma nɛ́, ma yɑ̃ma, ní ɔ̃nɔkũ,
to n laai àɔ ku yɑ̃́zɛdekɛawa.
20 Ńsu yɑ̃alɛ ń wɛ̃dɛnaɔo,
ńsu ǹyɔ̃ ku lɛ́'udeɔ guuo.
21 Asa wɛ̃dɛna ń lɛ́'udeo ì gɔ̃ puaɛ,
an mɛkɛmuuna ì ń da zwɑ̃̀nkasa yeauɛ.
22 Ǹ n de'ia yɑ̃ma,
tó n da zikũ̀, ńsu sakaaàguo.
23 Ǹyɔ̃ sĩana yá, ńsu zɛɛ̀o,
ɔ̃nɔ ń yɑ̃danɛo ń wɛzɛ̃o wɛɛlɛ.
24 Gbɛ̃maa mae pɔ ìɔ na maamaaɛ,
ɔ̃nɔna de'ia mikpɛ ìɔ tɛ́vuɛ.
25 To n de ń n dao pɔ àɔ nama,
to n da'ia yáalɔma.
26 Ma nɛ́, ǹ n nɔ̀sɛ wɛ̃mɛɛ,
wɛ́tɛ ma yɑ̃kɛai.
27 Asa káaluaá ɛ̀ zòoloɛ,
nɔɛ dɔ́ɛ'ĩideá tɔ̃ɔ kpaolonaɛ.
28 Ì gbɛ̃́ kpákpa lán kpɑ̃́iwɛliwɛwa,
ì to gɔ̃ɛ daside gɔ̃ náaisaiɛ.
29 Dé wì waiyookɛɛ̀i?
Dé wì ó'o kɛɛ̀i?
Démɛ lɛkpaa vĩi?
Démɛ zɔa vĩi?
Démɛ ì kɛ'ĩa pɑ̃i?
Dé wɛ́ mɛ́ tɛ̃ai?
30 Gbɛ̃́ pɔ́ aaì sɛ̀ɛ dɛ wɛ̃ tùui,
aaì gɛ́ kpálɛkɛi vɛ̃ɛ yɑ̃alɛaiɔnɛ.
31 Ńsu wɛbii vɛ̃ɛwa a tɛ̃akɛ n wɛ́ bleo,
asa ìɔ pipi kɛɛona guuɛ, mɛ́ a gɛ̃a lɛ́u ìɔ na.
32 Gbɛzɑ̃ a swaa kĩma lán mlɛ̃waɛ,
i n gbɑ̃ à n kũ lán píligonawa.
33 Ńyɔ̃ wɛsi pɔ́ pɔ́ ni e yɑ̃aolɛ,
ńyɔ̃ làasoo kpaanlakɛ n sɔ̃u.
34 Ńyɔ̃ɔ dɛ lán gbɛ̃́ pɔ́ wúlɛa gó guu ísiaawa,
lán gbɛ̃́ pɔ́ kú gó zwɑ̃̀a misonaawa.
35 Ńyɔ̃ mɛ: Wà ma gbɛ̃, i ɔ̃ao,
wà ma kɛ búubuu, mi a wɑ̃wɑ̃mao.
Bɔɛ ma wɛ́ a wee mà í wɛɛlɛ mi lɔi?

24 Ńsu lua gbɛ̃vɑ̃iɔ gweaio,
ńsu yɑ̃alɛańnɔ nidɛ seo.
2 Yɑ̃́ gbɑ̃a làasoo mɛ́ ìɔ kú ń sɔ̃u,
yɑ̃kele mɛ́ ìɔ dɔ ń lɛ́u.
3 Ɔ̃nɔ wì uakpaò,
wɛzɛ̃ ì to àɔ báaa vĩ.
4 Dɔ̃a ɔ̃ wì pɔ́ kaò làasiɔ pai
ń àizɛɛ maa gawideo.
5 Ɔ̃nɔna gbɑ̃a ìɔ kɑ̃́fĩɛ,
dɔ̃na iko ìɔ dɛdɛɛ.
6 Zĩgbasɛlɛa ì to wà fɔ̃ wà zĩka,
tó yɑ̃kɛkɛnaɔ dasi, ì to wà zĩble.
7 Ɔ̃nɔ lɛsĩ dɛ faasaidea,
wɛ̃́lɛ kɔ̃kɑ̃aa guu aà lɛ́ ìɔ kpaaũaɛ.
8 Gbɛ̃́ pɔ́ ìɔ vɑ̃ikɛanɛ́ làasoo vĩ
ɔ̃ wì mɛ kɔ̃nide.
9 Yɑ̃faasai wàaipaaá duunaɛ,
gbɛ̃ɛ líɔ ye gbɛ̃́laanikɛna gĩyɑ̃io.
10 Tó n nzĩa bùsa taasiɛ,
n yɛ̃̀ɛɛ mɛ́ bílao.
11 Gbɛ̃́ pɔ́ aa mipɛ̀ gawaɔ suaba,

gbɛ̃́ pɔ́ aa sòo lɛ́ si kaalɛ guuɔ misi.
12 Tó n mɛ̀: Ó'o, wá dɔ̃ yãao fá,
Lua pɔ́ nɔ̀sɛ guu yã́ dɔ̃ a eo lé?
N wɛ̃ni Dɔ̃̀ana a yã́ dɔ̃,
a fĩabo baadeɛ a yãkɛawaɛ.
13 Ma nɛ́, zɔ́ ble, asa a naɛ,
zɔsapuna ì kɛ lɛ́ɛ na.
14 Màa ɔ̃nɔ ì kɛ gbɛ̃́ɛ na a nɔ̀sɛu.
Tó n ɔ̃nɔkṹ, ńyɔ̃ɔ zia vĩ,
mɛ́ tãmaa a n nɛo.
15 Dàade, ńsu gbɛ̃maa ua kpákpao,
ńsu ǹ aà pɔ́ɔ waawà a bɛo.
16 Baa tó gbɛ̃maa lɛ̀lɛ gɛ̃n sopla, ì ɛa fɛlɛɛ,
vãikɛnaɔ sɔ̃, músi ì to aa fu.
17 Tó n ibɛɛ lɛ̀lɛ, ńsu pɔnakɛo,
tó à fù, ńsu tidɔaàlao.
18 Tó Dii è màa, a kɛɛ̀ nao,
aà pɔkũma a wee n ibɛɛpiwaɛ.
19 Ńsu to gbɛ̃vãiɔ yã́ n kũ gbãao,
ńsu lua vãikɛnaɔ gweaio.
20 Asa gbɛ̃vãi líɔ zia vĩo,
Lua a vãikɛnaɔ tɛdɛ.
21 Ma nɛ́, vĩakɛ Diiɛ ń kíao,[††]
ńsu gbɛ̃́kpa ń gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ ń kpɛɔo.
22 Asa yã́ a ń le kã́ndoɛ.
Démɛ dɔ̃ lá wa ń ásookɛi?

Ɔ̃nɔnaɔ yã́n kɛ lɔ

23 Ɔ̃nɔnaɔ yã́n kɛ lɔ:
Gbɛ̃bɔbɔa'ɔsi yã́kpalɛ guu maao.
24 Gbɛ̃́ pɔ́ ì yãnakpa tàaedewa,
wa savãi'oɛ̀, buiɔ i ɔlɛlɛɛ̀.
25 Gbɛ̃́ pɔ́ ì yã́'ĩikpawà aɔ maa e,
Lua a báaadaaàgu maamaaɛ.
26 Gbɛ̃́ pɔ́ ì yãwe gbɛ̃́wa wásawasa
lɛ́ lɛ́pɛwàɛ.
27 Ɔlia n buai a zĩɔ láa,
ní gbasa kpɛdɔ sa.
28 Ńsu bɔbɔ ń n gbɛ̃́deeo pão,
ńsu to n lɛ́ gbɛ̃́ɔ sã́são.
29 Ńsu mɛ: Má kɛɛ̀ lá a kɛ̀mɛɛwaɛo,
ge má fĩaboɛ̀ a yãkɛawaɛo.
30 Ma pã màade bua,
ma dɔ ɔ̃nɔkɛ̃sãmade vɛ̃ɛbui,
31 ɔ̃ má è lɛ bɔ̀lɛ dàgua píi,
à sɛ̃kù, gĩ pɔ́ a bò ń gbɛo kwɛ̀.
32 Ma yã́pi gwà, ma làasookɛ̀wà,
ɔ̃ yã́ pɔ́ má èpi yãdàdamɛɛ.
33 Tó n mɛ̀: Má i'o yɔɔ, má kã́mabo yɔɔ,
má wúlɛ yɔɔ ɔkpaa ma kùɛ,
34 pɔtaasi a n zãmakɛ lán kpã́iwa,
pɔ́ nɔana i mɔma lán gɔ̃kɛbɔdewa.

Salomɔɔ yáasi pãlɛɔ

25 Salomɔɔ yáasi pɔ́ Yudaɔ kí Ezekia
gbɛ̃́ɔ è aa kɛ̃̀ɔn kɛ:
2 Lua gawi vĩ kɛ́ à yã́ ulɛ,
kíaɔ gawi vĩ kɛ́ aa yã́ tàasika.
3 Luabɛ lɛsĩ lɛ́ ń tɔɔlɛ gèele lɛ́o
ń kía làasooo tàasikaa vĩo.
4 Ã̀nusu gbãsĩ bɔlɛ,
ã́nusuzĩkɛna i pɔmaa piò.
5 Vãikɛnaɔ bɔlɛ kía ìwaɔ guu,
aà kpala i zɛdɔ yã́zɛde musu.
6 Ńsu ǹ nzĩa dilɛ gbia kía aɛo,
ńsu zɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ gbɛuo.
7 Asa aà oanɛ, mɔ aɛ la, maa dɛ
aà n dilɛ kɛ̃́sãa gbɛ̃́ gbiaɔ aɛa.[‡‡]
8 Yã́ pɔ́ n wɛ́ è ńsu ǹyɔ̃ wã ń a gɔ̃́gɔ̃aoo.
Tó wà yɛlɛdìnɛ, bɔ́ ńyɔ̃ kɛ gbɛzãi?
9 Tó ńlɛ yã́gɔ̃gɔ̃ ń n gbɛ̃́deeo,
ńsu bɔ ń gbɛ̃pãlɛ asiioo.
10 Tó à su mà, a widamaɛ,
n tɔ́ ĩ́i a láa lɔo.
11 Yã́na'oa a gɔɔwa kɛfɛũ
lán mao tɛ̃a pɔ́ da ã́nusu tauwa.
12 Ɔ̃nɔna lɛdama maa gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ vĩɛ
lán vua nɔamblebɔwaɛ.
13 Lá í niɛ ìɔ dɛ pɔkɛkɛnaɔnɛ,
màa zĩna náaide dɛ gbɛ̃́ pɔ́ aa aà zĩɔnɛ,
ì ń nɔ̀sɛ níninɛ́.
14 Gbɛ̃́ pɔ́ ì gbadaa lɛgbɛ̃ mɛ́ ìli dao
dɛ lán lou pɔ́ sìsi à ĩ́ana kàka i maowaɛ.[¶¶]
15 Mɛnakɛa ì to kía ń yã́zɛ e,

[††]**24:21** 1Piɛ 2.17
[‡‡]**25:7** Luk 14.8-10
[¶¶]**25:14** Yud 12

kpálɛa yẫi ì tó ń yẫ ble.
16 Tó n zɔ́ è, ble n lɛ́ lɛ́u,
kɛ́ ńsu ble zɔ̃ɔ ǹ pisio yẫi.
17 Ńsu ǹ n gbɛ̃́dee bɛ zɛ́ sɔo,
kɛ́ asu kpasannɔ à zanguo yẫi.
18 Gbɛ̃́ yãdɔa a gbɛ̃́deewa
dɛ lá à aà kɛ̀'ĩa ń goo ge fɛ̃nda ge ń kaowaɛ.
19 Sɔ̃kpalɛa náaisaidezi taasikɛgɔɔ
dɛ lán swaa gyãe ge gbá kɔ̃̀ɔwaɛ.
20 Pɔna lɛsia pɔsiadeɛ
dɛ lán ulawoloama ĩ́ampuu
ge yɔ̃una kaa bɔwawaɛ.
21 Tó nɔa lɛ́ n ibɛɛ dɛ, blɛ kpawà,
tó imiɛ sɔ̃, ǹ aà gba í,
22 asa ńlɛ aà ɔ kaɛ̀ a lɛ́un we,[§§]
mɛ́ Dii a fĩabonɛ.
23 Lá gukpɛ ĩ́ana ì mɔ́ ń louo,
màa gbɛ̃pea ì mɔ́ ń oa fɛ̃́nkpaao.
24 Ia gɔ̃u zãu maa
dɛ kua kpɛ́u sãnu ń nɔ sòledeola.
25 Baona bɔa bùsu zã̀zãu
dɛ lán í niɛ kpaa gbɛ̃́ pɔ́ a yɛ̃̀ɛɛ làawawaɛ.
26 Gbɛ̃maa pɔ́ misìilɛ vãikɛnaɛ
dɛ lán nibɔna pɔ́ a í yàwaɛ,
lán lɔ̃ɔ pɔ́ a í ɔ̃̀ɔkpàwa.
27 Zɔblea gɛ̃agɛ̃a maao,
gbɛ̃́ azĩa kpɛlaa gbiao.
28 Gbɛ̃́ pɔ́ azĩa kũa dɔ̃o
dɛ lán wɛ̃́lɛ pɔ́ a bĩ́i gbooawaɛ.

26 Lá lougbɛkwɛa saɛ
ge loumaa pɔkɛkɛgɔɔ lí zɛkɛo,
màa gawi lí kɔ̃si ń sɔ̃uoo.
2 Lá gòlegolena ń luakitɛlɛnao
ìɔ vuavua, ìɔ gɛ́ la, ìɔ ta le,
màa ɔlɛlɛa gbɛ̃́ɛ pã a pɔe zɔ̃wào.
3 Flãá sɔ̃́ pɔ́ɛ, kpíá zàa'ĩna pɔ́ɛ,
sɔũ pɔ́ mɛ́ go ũ a kpɛsɛa.
4 Ńsu yẫzãsi sɔũwa a faasaikɛwao,
kɛ́ ńsu gɔ̃aàwao yẫi.
5 Yẫzãsi sɔũwa a faasaikɛwa,
kɛ́ asu azĩa gwa ɔ̃nɔna ũo yẫi.
6 Tó n lɛdì sɔũɛ,
n nzĩa ɔ̃̀ɔkpàɛ, n yã'ì nzĩaɛɛ.
7 Yáasi pɔ́ dɔ sɔũ lɛ́u
dɛ lán ɛɛ gbá pɔ́ lɛ́ gbãɛwaɛ.
8 Sɔũ kpɛlaa
dɛ lán gbɛdaa gbɛmauwaɛ.
9 Yáasi pɔ́ dɔ sɔũ lɛ́u
dɛ lán lɛ naa wɛ̃dɛna ɔzĩwaɛ.
10 Sɔũ ge gbɛ̃pãpã daazĩu
dɛ lán toekana pɔ́pii gbẫawaɛ.
11 Sɔũ ɛaa a yãfaasaikɛawa lɔ
dɛ lán gbɛ̃ pɔ́ ɛ̀a a pisi blɛ̀waɛ.[*]
12 N gbɛ̃́ pɔ́ azĩa dìlɛ ɔ̃nɔna ũ ɛ̀a?
Sɔũ sã̀ɔwà.
13 Màade ì mɛ: Nɔ̀ɔmusu ku zɛ́uɛ,
wài pãsĩ bɛ zɛau.
14 Lá gba ìɔ lili a lilibɔu,
màa màade ìɔ lilɛlilɛ a wúlɛkĩi.
15 Màade ì ɔsi tau,
aà blɛli geò a lɛ́ kĩ́i ì kɛwà ĩa.
16 Màade ìɔ e a ɔ̃nɔ
dɛ yãwendɔ̃na gbɛ̃ɔn soplaɔla.
17 Vĩ pélɛa dãɔ lɛkpaau
dɛ bàasi gbɛ̃ kũa a vlẫwa ũɛ.
18–19 Gbɛ̃́ pɔ́ a gbɛ̃́dee sã̀sã ɔ̃ à gbàsa oè: Málɛ faaiboɛ
dɛ lán wɛkɛyiode pɔ́ lɛ́ kà tɛde ń kagbao fẫ́nguwaɛ.
20 Tó yàa kuo, tɛ́ ì gaɛ,
tó gbɛ̃pena kuo, sòle ì láaɛ.
21 Lá sĩsĩ ì kɛ tɛyɔ̃ɛ, lá yàa ì kɛ tɛ́ɛ,
màa lɛkpaade ì sòle da.
22 Gbɛ̃pena yẫ ì kɛnɛ́ lán zɔ́wa,
ì gɛ̃ lɛ́u dɔ̃̀ɔ e nɔ̀sɛkpɛau.
23 Nɔ̀sɛpãsĩde pɔ́ ì yẫ nana onɛ́
dɛ lán lo pɔ́ wà ẫnusu'i lɛ̀wàwaɛ.
24 Gbɛ̃́ pɔ́ ìɔ zaǹgu ì azĩa kɛkɛ ń lɛ́oɛ,
gbɛ̃́sãsãa làasoo mɛ́ kú aà sɔ̃u.
25 Tó yẫ nana bɔ̀ aà lɛ́u, ńsu sio,
asa yãvãi mɛ̀n sopla mɛ́ kú aà sɔ̃u.
26 Tó à a zaa gbɛ̃́ɔu ùlɛ mɔafili guu,
aà vãi ì bɔ gupuau bíla wáa.
27 Gbɛ̃́ pɔ́ ɛyɔ̃̀nɛ́ a zu a guuɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ gbɛ gbeembò, gbɛpi a si adewa.

---

§§**25:22** Lom 12.20
***26:11** 2Piɛ 2.22

[28] Ɛɛde za gbɛ̃́ pɔ́ ì ń ɔ̃̀ɔkpaɔgu,
kɔ̃nide ì gbɛ̃́ kpá lɛ́lɛai.
27 Ńsu ĩ́anadã zia yã́ musuo,
asa ń dɔ̃ yã́ pɔ́ zia a io.†
[2] To wà n sáaukpa, ńsu ǹ nzĩa sáaukpao.
To à bɔ gbɛ̃pãleɔ lɛ́u, asu bɔ n lɛ́uo.
[3] Gbɛ gbia, ũfãaá asoɛ,
kási sɔũ ĩadama ì tɔ̃́má dɛ beea.
[4] Pɔkũma pãsĩ, pɔfɛ̃ ì dańla,
démɛ a nɔ̀sɛgɔ̃a fɔ̃ sɔ̃i?
[5] Gbɛ̃́ gbaa laai bíla wáa maa
dɛ yea gbɛ̃́zi yãe oaɛ̀ saia.
[6] Gbɛ̃na yã'ɔ̃ma kpaańzi náai vĩ,
ibɛɛ lɛ́pɛama mɔafili vĩ.‡
[7] Gbɛ̃́ pɔ́ kãa ì zazakũ zɔ́waɛ,
ãma nɔandɛna pɔ́ kɩ̃̀sã dɔ̃o.
[8] Gbɛ̃́ pɔ́ kɛ̃̀ a uawa àlɛ bɛbɛbɛbɛ
dɛ lán bã pɔ́ sɛ̃̀sã a sakpɛwawaɛ.
[9] Nísi gĩnana ń tulaletio ì ń pɔ kɛ na,
lɛdaakɔ̃wa ń nɔ̀sɛmɛndoo ì gbɛ̃naɔ kɛ na.
[10] Ńsu ǹ n gbɛ̃na vũaao ge n mae gbɛ̃na.
Tó yã́ n le, ńsu gɛ́ n vɩ̃̀i ge n dãuna bɛo.
N gbɛ̃́dee pɔ́ kú kãi maa dɛ n bɛ gbɛ̃́ pɔ́ kú zɛ̃̀a.
[11] Ma nɛ́, ǹyɔ̃ ɔ̃nɔ, ma pɔ i kɛma na,
mí e yã́zãsi ma sɔ̃̀sɔ̃naɔwa.
[12] Laaide ì dɔaa vãi e ɔ̃ ì ulɛɛ̀,
làasoosaide ì gi àɔ gɛ́ ɔ̃ ì yã'e.
[13] Tó gbɛ̃́ nibɔ fĩa dì a miwa, ǹ aà ula sí,
ǹyɔ̃ kũa tɔ̀ɔma ũ gbɛ̃́pi gɛ̃ɛ ũ.
[14] Tó n lɛdà ía n samaa'ò n gbɛ̃́deeɛ kɔɔkɔɔ,
wa dilɛ savãi ũɛ.
[15] Nɔ sòlede muaa
ń í pɔ́ lɛ́ tɔ̃tɔ̃ zɛsai lou zã́oɛ.
[16] Aà zùukɛaá ĩ́ana zùukɛaɛ,
ade lɛ́ í ɔkũkpaɛ.
[17] Lá mɔɔ ì kɔ̃ lɛkɛ,
màa gbɛ̃nazĩna ì a gbɛ̃́dee kɛkɛ.
[18] Tó n laaidɔ̀ lí nɛ'inawa, ńyɔ̃ a nɛ́ ble,
tó n ɔlìa n diizi, a n kpɛla.
[19] Lá gbɛ̃́ ì a oa e í guu,
màa gbɛ̃́ ì a nɔ̀sɛ dɔ̃ a yãkɛawa.
[20] Lá gɛɔ lí mɔ́ bɛda ń tɛ́owao,
màa gbɛ̃́ wɛ́ yea pɔ́i lí mɔ́wào.
[21] Wì ã́nusu ń vuao maa dɔ̃ a baasaa guuɛ,
màa wì gbɛ̃́ bɛɛɛ dɔ̃ aà tɔbɔa guu.
[22] Baa tó n faasaide kà góu
ńlɛ aà sabo ń pɔ́wɛnao sãnu,
aà faasaikɛ a kɛ̃wào.
[23] Nìliɔ n pɔtuoɔ kua dɔ̃ maamaa,
laaidɔ n kpàsa pɔ́ɔwa.
[24] Asa àizɛɛ líɔ ku gɔɔpiio,
mɛ́ gawi líɔ gɛ́ wɛ̃ ń wɛ̃oo.
[25] Sɛ̃ ì láa, a dafu ì bɔlɛ,
ni a tàaa kpá pɔ́ɔnɛ,
[26] ni pɔkasa kɛ ń n sãɔ kã́o,
ni bú lú ń n blè ɔ̃ao,
[27] ń blɛɔ vĩ iɔ dinzi n pɔblea ũ,
ni n uadeɔ ń n nɔɛ zĩkɛnaɔ gwaò.
28 Vãikɛna ì bàalɛɛ, baa tó wàlɛ aà yao,
gbɛ̃maa ìɔ wɔ́ɔ vĩ lán nɔ̀ɔmusuwa.
[2] Tó duuna kɔ̃̀ bùsuu, a kíaɔ ìɔ dasiɛ.
Gbɛ̃́ pɔ́ wɛzɛ̃ ń dɔ̃ao vĩ ì to yã́zɛde àɔ ku.
[3] Kía pɔ́ ì ĩada yɛ̃̀ɛɛsaideɔwa
dɛ lán lou pɔ́ ì kwɛ à blɛ ɔ̃̀ɔkpawaɛ.
[4] Ikoyãdansaiɔ ì gãga vãikɛnaɔnɛ,
ikoyãdanaɔ sɔ̃ aaì bɔ ń kpɛɛ.
[5] Gbɛ̃vãiɔ yã́zɛde gbadɔ̃o,
gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ Dii aɛyaɔ dɔ̃ wásawasa.¶
[6] Taaside tàaesaide maa
dɛ ɔde yãkpaanlakɛnala.
[7] Nɛ́ ikoyãdana wɛ́ kɛ̃a,
lalasideɔ gbɛ̃na ì wida a maewaɛ.
[8] Gbɛ̃́ pɔ́ ì a àizɛɛ kã́fĩ ɔ'igbaa ń àiwɛɛlɛa zɔ̃ɔ guu
lɛ́ pɔ́ kãaa gbɛ̃́ pɔ́ ì taasideɔ wɛgwaɛɛ.
[9] Gbɛ̃́ pɔ́ ì ikoyã kpá swã́a,
Lua líɔ ye aà wabikɛawa gĩyãio.
[10] Gbɛ̃́ pɔ́ ì gbɛ̃maaɔ da zɛ́ vãiwa,
a lɛ́lɛ da azĩa baiuɛ,
tàaesaideɔ sɔ̃ aa bɔ maa.

---

†**27:1** Zaa 4.13-16
‡**27:6** Luk 22.47-48
¶**28:5** 1Kln 2.14

11 Ɔde ì azĩa dilɛ ɔ̃nɔna ũɛ,
kási taaside wɛzɛ̃na ì aà ɔ̃nɔ dɔ̃wàɛ.
12 Tó gbɛ̃maaɔ kúkua dɔ, gbɛ̃́pii ìɔ ĩ́anadãɛ,
tó vãikɛnaɔ gbãakũ̀, baade ìɔ mikpaguiɛ.
13 Tó n n tàaeɔ ùlɛ, ńyɔ̃ gɛ́ aɛo,
tó ń ò mɛ́ ń tò, Lua a n wɛ̃nagwa.§
14 Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ Dii vĩa vĩ ũ.
Swɑ̃́gbãade sɔ̃ ì lɛ́lɛ da taasiu.
15 Gbɛ̃vãi pɔ́ ì kible yɛ̃̀ɛɛsaideɔwa
dɛ lán nɔ̀ɔmusu pũnaawaɛ,
lán gbɛaana kusiamáwa.
16 Dɔaana pɔ́ ì gbɛ̃́ wɛtã wɛ́ kɛ̃ao,
gbɛ̃́ pɔ́ za ɔvãi'eau wɛ̃ni ìɔ gbɑ̃̀a.
17 Gbɛ̃dɛna pɔ́ a làasoo lɛ́ ĩadawa
aɔ bàalɛ e a gɛ gaòɛ.
Gbɛ̃e su kpaɛ̀o.
18 Gbɛ̃́ pɔ́ ì yãkɛ a zɛ́wa aɔ aafiaɛ,
yãdɔɔsaikɛna sɔ̃ a ɛɛ kɑ̃́ndoɛ.
19 Gbɛ̃́ pɔ́ ì laaidɔ a buazĩwa ìɔ kãa,
gugiiyana sɔ̃ ìɔ ku pɔ́kɛ̃sãma guuɛ.
20 Lua a báaada náaidegu maamaaɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ wã à kɛ ɔde ũ a bɔ pão.
21 Gbɛ̃bɔbɔa'ɔsi maao,
kási gbɛ̃́ a tàaekɛ pɛ̃ɛ miɔna yɑ̃́i.
22 Bĩide mɛ́ ì wã ń àizɛɛ'eao,
ìliɔ dɔ̃ kɛ́ taasi a a leo.
23 Gbɛ̃́ pɔ́ gbɛ̃́ gbà laai ìɔ naaànɔ
dɛ gbɛ̃́ pɔ́ aà tɔnasìla.
24 Gbɛ̃́ pɔ́ a de ń a dao kpɑ̃́i'ò,
mɛ́ àlɛ mɛ tàae no,
ade doũ ń kpɑ̃́iwɛliwɛoɛ.
25 Gbɛ̃́ pɔ́ wɛ́kaka vĩ ì sòle daɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ Dii náai vĩ mɛ́ a mɛkpa.
26 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ azĩa náaikɛá sɔũɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ kú ɔ̃nɔ'ɔ̃nɔ mɛ́ a bɔ maa.
27 Pɔ́ lí kɛ̃́sã gbɛ̃́ pɔ́ ì taasideɔ gba pɔ́wao,
wì gbɛ̃́ pɔ́ ì wɛvĩ́la kaɛ.
28 Tó vãikɛnaɔ gbãakũ̀,
baade ìɔ mikpaguiɛ.
Tó aa gàga, gbɛ̃maaɔ ì liguaɛ.

29 Gbɛ̃́ pɔ́ wa gbà laai maamaa mɛ́ aà swɑ̃́ gì gbãa,
kaaũ a gɛ̃aàzi kɑ̃́ndoɛ, a fɛlɛ lɔo.
2 Tó gbɛ̃maaɔ lìgua, gbɛ̃́ɔ pɔ ìɔ naɛ,
tó gbɛ̃vãi ku kpalau, wì aaukɛɛ.
3 Gbɛ̃́ pɔ́ ye ɔ̃nɔi ì a mae pɔ kɛ na,
káaluaɔ bɛ zɛsɛna ì a ɔ̃a dɛ.
4 Kía ì a bùsu zɛdɔ yɑ̃́zɛde musu,
a gbagusaɛsina sɔ̃ ì a bùsu dɛɛ.
5 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ lɛna kɛ a gbɛ̃́deeɛ
lɛ́ ba kpa azĩaɛɛ.
6 Gbɛ̃vãi tàaekɛa ì aà kũ bai ũ,
gbɛ̃maa gula ìɔ dɔ ń pɔnao.
7 Gbɛ̃maa ì laaidɔ yɛ̃̀ɛɛsaideɛ a yɑ̃́gɔ̃gɔ̃awa,
vãikɛna sɔ̃ ìli aà kɑ̃̀akɛo.
8 Gbɛ̃́laanikɛnaɔ ì wɛ̃́lɛ wã,
ɔ̃nɔnaɔ ì gbɛ̃́ɔ nɔ̀sɛ níninɛ́.
9 Tó ɔ̃nɔna gɛ̀ yɑ̃́kpalɛkɛi ń sɔũo,
sɔũpi pɔ pà yɑ̃̀, àlɛ yáalɔ yɑ̃̀,
aà lɛ́ lí kpaaũo.
10 Gbɛ̃dɛnaɔ ìɔ za tàaesaideguɛ,
aaìɔ gbɛ̃maaɔ wɛɛ.
11 Sɔũ pɔkũma ì pisi aà wɛ́waɛ,
ɔ̃nɔna sɔ̃ ì a nɔ̀sɛ suumpaɛ.
12 Tó gbãade lɛ́ swɑ̃́sɛ ɛɛyãi,
aà ìwaɔ ì gɔ̃ vãikɛnaɔ ũ píiɛ.
13 Taaside ń ĩadamadeo an yɑ̃́ɛ bee doũɛ,
Dii mɛ́ tò an wɛ́ lɛ́ gu'e ḿpii.
14 Kía pɔ́ ì yɑ̃́kpalɛkɛ taasideɔnɛ ń sĩanao,
aà kpala zĩ́napɛlɛa ìɔ gbãa gɔɔpiiɛ.
15 Totoa ń flão ì to gbɛ̃́ ɔ̃nɔkũ,
nɛ́ pɔ́ wa tò azĩaɛ ì wida a dawaɛ.
16 Tó vãikɛnaɔ lìgua, tàaekɛa ì kɔ̃ɛ,
ãma gbɛ̃maaɔ aa ń lɛ́lɛa e.
17 Ǹ n nɛ́ toto, i n nɔ̀sɛ danɛ doũ,
a to n nɔ̀sɛ àɔ yáalɔwa.
18 Gu pɔ́ Lua yɑ̃́ kúuo wìliɔ ńzĩa kũa dɔ̃o.
Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ aà ikoyã kũa ũ.
19 Wìli zɔ toto ń lɛ́oo.
Baa tó a mà, a zĩkɛwào.
20 N gbɛ̃́ pɔ́ ì wã àɔ yã'o èa?
Sɔũ sɑ̃̀ɔwa.
21 Zɔ pɔ́ wa zàza za a ɛ̀waasogɔɔ,
a gɔ̃ gulu ũ gbɛzãɛ.
22 Pɔkũmade ì sòle da,
nɔ̀sɛyãfũnde ì duunakɛ maamaaɛ.

§28:13 1Zãa 1.9

23 Ĩandãa ì ń busaɛ,
zĩabusaa mɛ́ ì ń kɑ̃́fĩ.**
24 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ble ń kpɑ̃́io za azĩauɛ,
ì mɛ á sì ń Luao, ɔ̃ ìli we òo.
25 Vĩakɛa gbɛ̃nazĩnaɛá baiɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ Dii náaikɛ mi aɔ daa ía.
26 Gbɛ̃́ daside ìɔ ye gbãade zɛńnɔɛ,
ãma yɑ̃́kpalɛkɛa ń gbɛ̃́ɔá Dii yɑ̃́ɛ.
27 Gbɛ̃maa ye gbɛ̃́ dɔ̀ɔsai gĩyãio,
gbɛ̃vãi sɔ̃ ìliɔ ye nɔ̀sɛpuade yãkɛaio.

Aguu yã'oa

30 Yakɛ nɛ́ Aguu yã'oa.
Ma kpasa Lua, ma kpasa dúuduu,
2 asa ma sɔũkɛ dɛ dãɔla,
má gbɛ̃nazĩna wɛzɛ̃ vĩo.
3 Mi ɔ̃nɔ dadao,
mɛ́ má Lua dɔ̃a vĩo.
4 Démɛ gɛ̀ luabɛ yãa à sùi?
Démɛ ĩ́ana kɑ̃̀aa kũ̀ a ɔzĩi?
Démɛ lou yè a pɔkasaui?
Démɛ tɔɔlɛ lɛ́ dài?
Aà tɔ́n lai? Aà nɛ́ tɔ́n lai?
Tó ń dɔ̃.
5 Lua yɑ̃́ɔ pípia píiɛ,
ìɔ dɛ sɛ̀ngbao ũ gbɛ̃́ pɔ́ nàaàziɛ.
6 Ńsu yãe kɑ̃́fĩ aà yɑ̃́ guuo,
kɛ́ asu ń ɛɛkanɛ ń ɔzĩo yɑ̃́i.
7 Yɑ̃́ mɛ̀n pla málɛ gbɛama Dii,
ńsu giomɛɛ e màɔ gao.
8 Ma kɛ̃ yãpã oa ń ɛɛtoaowa.
Nìli ma gba blɛ ma lɛ́ lɛ́u.
Ńsu ma da taasi ge ɔdekɛuo,
9 kɛ́ pɔ́ su àɔ dimazi
mà lelekpanzi mà mɛ,
démɛ Lua ũio,
mɛ́ kɛ́ taasi su ma kũ mà kpɑ̃́i'o
mà n tɔ́ ɔ̃̀ɔkpao.
10 Ńsu yãdɔ zɔwa a dii kĩ́io,
kɛ́ asu n ka, à wi n musuo yɑ̃́i.
11 Gbɛ̃ɛɔ ku, aaì ń mae kaɛ,
aali samaa'o ń daɛo.
12 Gbɛ̃ɛɔ ku aaliɔ e wa gbãsĩo,
kási an ɑ̃́makɛ i kɛ̃́máo.
13 Gbɛ̃ɛɔ ku an wɛ́pɛkĩi zɑ̃̀,
aaì ń mi ga da ía.
14 Gbɛ̃ɛɔ ku an swaaá fɛ̃ndaɛ,
an kãnkãnaá fɛ̃naɛ,
aaì dṹnia taasideɔ ń gbɛ̃nazĩn wɛ̃nadeɔ
taitaiò.
15 Too nɛnɔɛnaɔ vĩ mɛ̀n pla,
aaì mɛ: Wá gba, wá gba.
Pɔ́ mɛ̀n àaɔ̃ ku aali kɑ̃́o,
à kà síiɔ̃ se, aali mɛ pɔ́ mɔ̀máo:
16 Bɛda ń nɛasakpɛ giio
ń tɔɔlɛo asa í lí mɔ́wào
ń tɛ́o asa ìli mɛ a kã ziio.
17 Wɛ́ pɔ́ nɛ́ ì a mae láanikɛò mɛ́ ì sakaò
a dau,
swa'ɛ gbagbaaɔ mɛ́ aa aà wɛ́pi bɔ,
yãamusuɔ i gbasa aa aà gɛ ble.
18 Yɑ̃́ mɛ̀n àaɔ̃ ku aa dɛ ma dɔ̃ala,
à kà síiɔ̃ se kɛ́ má ń midɔ̃o:
19 Zɛ́ pɔ́ yãamusu ìɔ bɛò musu,
zɛ́ pɔ́ mlɛ̃ ìɔ táa'oò gbɛsɛɛnaa,
zɛ́ pɔ́ gó'ilɛna ìɔ bɛò ísia guo
ń zɛ́ pɔ́ gɔ̃ɛ ìɔ yeò wɛ̃́ndiazio.
20 Nɔɛ dɔ́ɛ'ĩide yãkɛan kɛ:
Ì pɔble, ì ɔma a lɛ́wa,
ì mɛ i vãikɛo.
21 Yɑ̃́ mɛ̀n àaɔ̃ ì tɔ̃ tɔɔlɛwa à lualua,
à kà síiɔ̃ se a yɑ̃́piɔ fɔ̃o:
22 Zɔ kpalablea,
sɔũ pɔble kãa,
23 nɔɛ pɔ́ wa zau zãkɛa,
zɔ̀ wɛ̃́ndia gɔ̃a a dii zɑ̃́ nɔ ũ.
24 Pɔ́ nɛ́naɔ ku tɔɔlɛ mɛ̀n síiɔ̃,
kási aa ɔ̃nɔ vĩ maamaaɛ:
25 Bɔɔnaɔ dɛ pɔ́ gbãaɔ ũo,
kási aaì blɛ kũ̀sũa di saɛɛ.
26 Ɛ̃n'ui'uinaɔ dɛ pɔzɔ̃ɔɔ ũo,
kási aaì bɛkpa gbɛ̀sɔɔuɛ.
27 Kwaɔ lí́ɔ kía vĩo,
kási aaì bɔlɛ zɛ́zɛ gã ń gãoɛ.
28 Ńyɔ̃ fɔ̃ zɔ̃ kṹ ń ɔo,
kási ì e gɛ na kía kpɛ́ saaiɛ.
29 Pɔ́ mɛ̀n àaɔ̃ ku an bɛa maa,
à kà síiɔ̃ se an táa'oa kɛfɛũ:

29:23 Mat 23.12

30 Nɔ̀ɔmusu pɔ́ dɛ gɔ̃sa ũ nɔ̀bɔɔ guu,
ìli pɔ̀ɔbɔzãkɛ pɔeɛo
31 ń kosa pɔ́ toe bɔo ń blesan giio
ń kía pɔ́ kú a zĩgɔ̃ɔ aɛo.
32 Tó n sɔũyã kɛ̀ zĩasɛa lɛsĩ guu
ge tó n vãi làasookɛ̀, ɔku n lɛ́wa,
33 asa lá wì vĩ disaa í fɛ̃́ à gɔ̃ wàagase ũ,
ge lá wì ní kṹ wà fĩ à aubɔ,
màa gbɛ̃́ɔ pɔfɛ̃anɛ ì sòleda.

Kí Lemuɛli yã́

31 Kí Lemuɛli da lɛdàwà à mɛ̀:
2 Kpelewaɛ, ma nɛ́? Bɔɛ́, ma nɛ'ia?
Àkɛaɛ, nɛ́ pɔ́ ma a lɛkɛ̀ Luawa?
3 Ńsu ǹ n wo dɛ nɔɛɔ kĩ́io,
ńsu zɛ́ pɔ́ ì kíaɔ ɔ̃̀ɔkpa sɛo.
4 Lemuɛli, vɛ̃ɛá kíaɔ pɔmia no,
í gbãaá kpalablenaɔ pɔmia no,
5 kɛ́ aasu mi ikoyãɔ sã́ńgu,
aai yã́gɔ̃gɔ̃ taasideɔnɛ faasaio yã́i.
6 À í gbãa kpa gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ mɔ́ gaiɔwa,
à vɛ̃ɛ kpa pɔsiadeɔwa
7 aa mi, an taasi i sã́ńgu,
an yã'ɔ̃ma aɔ dɔ́ngu lɔo.
8 Yã'o gbɛ̃́ pɔ́ a lɛ́ lɛ́ bebeka gɛ̃ɛ ũ,
yã́gɔ̃gɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ sãalɛɔnɛ.
9 Ńsu ǹyɔ̃ nílɛo, yã́kpalɛkɛ a zɛ́wa,
taasideɔ ń wɛ̃nadeɔ yãnakpámá.

Nɔ ãiade

10 Démɛ a nɔ ãiade ei?
Aà bɛɛɛ dɛ òsoɔla zã̀.
11 Aà zã́ ìɔ aà náai vĩ ń nɔ̀sɛmɛndooɛ,
pɔmaae lí kɛ̃́sãwào.
12 Maa ìɔ kɛ a zã́ɛ, i kɛ vãi no
e a wɛ̃ni lɛ́u.
13 Ì sãkã ń buao wɛɛlɛ,
ì a ɔzĩ kɛ ń pɔnao.
14 Ì gɛ́ blɛ sɛ́i zã̀
lán gó'ilɛna laatanawa.
15 Ì fɛlɛ gufɛ̃nɛ à blɛkɛ a uadeɔnɛ,
ì zĩ kpaalɛ a wɛ̃́ndiaɔnɛ.
16 Ì tɔɔlɛ maa wɛɛlɛ lú,
ì vɛ̃ɛliɔ pɛ́pɛu ń azĩa bɔ̀ɔ ɔ̃ao.
17 Ì gbãa dɔ a pi asana ũ,
ì gã̀sĩwa bɔbɔ a zĩwa.
18 Ìɔ dɔ̃ kɛ́ á ɛlɛ e,
aà filia ìɔ dɔ gwã́.
19 Aà ɔ ìɔ pooa àɔ bunkapa kũa,
ìɔ kɛ̀ɛ ɔ̃wã ń a ɔnɛo.
20 Ì ɔ poo wɛ̃nadeɔnɛ,
ì ɔlia taasideɔzi.
21 Ìli ĩ́ampuu vĩakɛ a bɛdeɔ yã́ musuo,
asa aà uadeɔ ì ula didikɔ̃aɛ.
22 Ì zwã̀a wúlɛbɔɔ tã azĩa,
aà pɔkasaɔá bàabaa ń zwã̀a gàaluladeɔnɛ.
23 Aà zã́ ì tɔbɔ faaibokĩi,
ìɔ zɔ̃lɛ gudoũ ń bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔɔ.
24 Nɔɛpi ì pɔlɔgãu kɛ àɔ yía,
ì pɔlɔna tã à kpa laatanaɔwa.
25 Ìɔ gbãa ń gawio daa a pɔkasa ũ,
aà kua zia yã́ lí iwãa ka aà pɔao.
26 Ɔ̃nɔyã ìɔ dɔ aà lɛ́u,
ì yãdanɛ́ ń nɔ̀sɛmaao.
27 Ì wɛ́tɛ a ua yãkɛai,
ìli zígbiakɛ à gbasa àɔ pɔbleo.
28 Aà nɛ́ɔ ì fɛlɛ aa samaa'oɛ̀,
aà zã́ ì aà sáaukpa ì mɛ:
29 Nɔɛ daside ãiavĩ fá,
ãma ḿmɛ ń dɛńla píi.
30 Kákaa maa líɔ náai vĩo,
kɛfɛnkɛ ì gɛ̃zɛaɛ,
nɔɛ pɔ́ Dii vĩa vĩ ɔ̃ wì aà sáaukpa.
31 À aà sáaukpa zĩ pɔ́ a kɛ̀ yã́ musu,
í aà táasilɛ aà yãkɛa musu gãaɛ.

LÀASOODE

Yɛ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Sɛa za lápi dɔ̀ɔ sɛ̃́iawa lápi kɛ̃na lɛ́ azĩa yɛ̃́ bɔɔlɛkɛwɛ̃ɛ lá á ɔ̃nɔ, ãma lápi ɔ̃nɔ yɛ̃́ɔ doũ ń Yáasi lá pɔ́oo. Aà ɔ̃nɔ doũ ń fɛlɛkaa pɔ́oo. Aà kua dṹnia guu à yɛ̃́ pɔ́ á kɛ̀ɔ ń yɛ̃́ pɔ́ a leɔ gwà, ɔ̃ a è nama dɛ lán suawaɛ, mɛ́ gbɛ̃nazĩna ì dɛ̃ɛka, kɛ́ à e namable yɛ̃́iɛ, ɔ̃ ìɔ bɔ pã mɔ̀ɔmɔɔ. À làasookɛ̀ azĩawa tó kua dṹniau dɔ̀ɔ vĩ, ge tó a bɛɛɛ vĩ. Ì to gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ lápi kyokɛɔ yɛ̃́ doũpiɔ wàaipa. Lá a ku Yobu lá guuwa, yãwea àao. Làasoode ń a ɔ̃nɔkɛo à bílikɛ̀ gbɛ̃nazĩna kuana yɛ̃́wa. Ɔ̃ à lɛdàwá wà zĩkɛ maamaa wà pɔnakɛ ń pɔ́ pɔ́ Lua wá gbáɔ e wá wɛ̃ni lɛ́u.

Làasoode yɛ̃́ dasiɔ bɔ̀ yɛ̃́ɔ kpɛɛ, ì gbɛ̃́ kãdɛ. À zɛ̀ò kɛ́ dɛ̃ɛ pɔ́ wì ká ń pɔna pɔ́ wì e dṹnia guuoá yãpãɛ. Ɛ̀waasokɛ, ɔdekɛ, àizɛɛdekɛ, zĩkɛa, ɔ̃nɔkũa, yãkɛa a zɛ́wa, a dìlɛ yɛ̃́piiá pãɛ mɛ́ gugiiyaaɛ. Lá gbɛ̃nazĩnaɔ ìɔ ku ga lɛ́zĩ mɛ́ yɛ̃́zɛsai ku, bee tò nama líɔ kuo. Wìliɔ yɛ̃́ pɔ́ Lua lɛ́ yá ń dṹniao dɔ̃o, ɔ̃ bee tò wá gbɛ̃nazĩna zia gbá dɔ̃o. Yɛ̃́piɔ ì to wà làasookɛ zɛ́ pɔ́ maa wà sɛɔwa.

Bibeli láɔ ì wá wɛ̃ni mi ɔlɔwɛ̃ɛ. A maa wà lápiɔ kyokɛ, wí e dɔ̃, wí bɔ seakɛa ń pɔyaao guu. A maa wà làasookɛ wá kua dṹniauwaɛ, wí zĩkɛ yɛ̃́ pɔ́ wa kɛ̀ Bibeliuwa, wí e Lua náaikɛ a zɛ́wa. Wɛdɔa Luazi mɛ́ a tó wá kua dṹniau àɔ dɛ gugiiyaa ũo.

Yɛ̃́pii pãɛ

1 Làasoode Davidi nɛ́, Yelusalɛũ kía yɛ̃́n kɛ:
2 Mámɛmaa Làasoode ma mɛ̀:
Yãpã búubuu,
yãpã búubuu, yɛ̃́pii pãɛ.
3 Bɔ́ ài gbɛ̃nazĩna ì e dṹniau
taasi pɔ́ àlɛ kɛ a zĩ píi guuwai?
4 Kpàiɔ ì gɛ̃, Wueɔ ì su,
ń beeo dṹnia ìɔ ku gɔɔpiiɛ.
5 Ĩatɛ̃ ì bilɛ ì gɛ̃ kpɛ́u,
ì wã à ɛa gɛ́ gu pɔ́ a bɔu.
6 Ĩana ì na gɛɔmidɔkĩi oi,
ì liaa su gugbãntoo oi,
ìɔ liaaliaa à gɛ́ le à su la.
7 Swa píi í ìɔ ka ísiauɛ,
kási ísia lí pao,
ípiɔ i ɛa su swapiɔ miwa.
8 Pɔ́pii ì ń kpasa,
kpasapi yɛ̃́ gɛ̃̀ oaa.
Gugwaa lí mɔ́ wɛ́wao,
yãmaa lí swɛ̃́ pao.
9 Yɛ̃́ pɔ́ kú yãa mɛ́ a ɛa àɔ ku lɔ,
yɛ̃́ pɔ́ wa kɛ̀ yãa ɔ̃ wa ɛa kɛ lɔ.
A dafue ku dṹniauo.
10 Pɔe ku kɛ́ wà mɛ:
Pɔ́ dafue gwaa?
Aawo! À dɔ̀aa kú wá ãa za zi kɔ̀.
11 Gbɛ̃́ káauɔ yɛ̃́ líɔ dɔ gbɛ̃egu lɔo.
Baa gbɛ̃́ pɔ́ aaɔ ku ziaɔ,
an yɛ̃́ a dɔ gbɛ̃egu gbɛzão.
12 Ma làasoode ma kɛ Isailiɔ kía ũ
Yelusalɛũ. 13 Ma mɛkpà yɛ̃́ pɔ́ wàlɛ kɛ
dṹniau píi tàasikaawa, má yɔ̀ɛ ɔ̃nɔ'ɔ̃nɔ,
má è Lua zĩ pãsĩ dà gbɛ̃nazĩnaɔnɛ aa kɛ.
14 Ma yɛ̃́ pɔ́ wàlɛ kɛ dṹniau è píi, a píiá
pãɛ mɛ́ gugiiyaaɛ.
15 Pɔ́ fĩaa pooa vĩo,
wìli e pɔ́ pɔ́ kɛ̃̀sã nào ń a kĩniɔo.
16 Ɔ̃ má ò ma nɔ̀sɛu ma mɛ̀: Gwa! Ma
ɔ̃nɔ zɔ̃ɔ dɛ gbɛ̃́ pɔ́ kpalablè Yelusalɛũ ma
ãaɔla píi, ma ɔ̃nɔ ń ma dɔ̃ao wɛbɔ̀ maamaaɛ.†† 17 Ɔ̃ ma mɛkpà ɔ̃nɔ asii dɔ̃awa
mà sɔũkɛ ń mìsaiyão asii dɔ̃, ɔ̃ má è beeá
gugiiyaaɛ lɔ.
18 Asa ɔ̃nɔ zɔ̃ɔ ì mɔ́ ń pɔyaa zɔ̃ɔoɛ,
mɛ́ wì yã'ɔ̃ma e ń dɔ̃a lɛ́uɛ.

Pɔnakɛaá pãɛ

2 Má ò mazĩawa mà fɛlɛ mà pɔnakɛa lɛ́ gwa, mí namablea dɔ̃, ɔ̃ má è beeá

††**1:16** 1Kia 5.9-11, 10.23-24

pãɛ lɔ. 2 Má è yaalɔá sɔũkɛɛ. Pɔnakɛa
sɔ̃, bɔ́ ì inɛ́i? 3 Ma pɔna wɛ̀ɛlɛ vɛ̃ɛmia
guu, ma ɔlìa mìsaiyãi, ãma ma làasoo lɛ́
tamanɔ ɔ̃nɔwa, kɛ́ mà yã́ pɔ́ maa gbɛ̃naz-
ĩna lí kɛ dṹnia guu a wɛ̃ni kpòona lɛ́u dɔ̃.
4 Ma ɔkpà zĩ zɔ̃ɔɔwa, ma kpɛdɔ̀dɔ maz-
ĩaɛ, ma vɛ̃ɛliɔ pɛ̀pɛ kpɛ́lɛkpɛlɛ. 5 Ma kaaɔ
dàda, ma swa saɛɔ kɛ̀kɛ, ma lí pɔ́ wì a bɛ
ble bui píi bàbau. 6 Ma íkalɛkĩiɔ kɛ̀kɛ aaɔ
mɔ̀sɛpisi líkpɛpiɔwa. 7 Ma zɔɔ lùlu gɔ̃ɛɔ
ń nɔɛɔ, mɛ́ wà ń keeɔ ì ma bɛɛ. Má zuɔ
ń pɔtuo keleɔ vĩ dasidasi dɛ gbɛ̃́ pɔ́ kú
Yelusalɛũ ma ãaɔla píi.‡‡ 8 Ma ã́nusu ń
vuao kầamamazi ń kíaɔ àizɛɛɔ ń ń bùsu
pɔ́ɔ.¶¶ Ma lɛ̀sinaɔ sɛ̀ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ, ma nɔ
pɔ́ gɔ̃ɛ ì luaiɔ sɛ̀ dasi. 9 Ma tɔbɔ̀, ma zɔ̃ɔ
dɛ gbɛ̃́ pɔ́ kú Yelusalɛũ ma ãaɔla píi, mɛ́
ma gi má ɔ̃nɔ apii guu.
10 Mi gi mazĩaɛ ń pɔ́ pɔ́ ma wɛ́ blèoo.
Mi pɔ́ pɔ́ ma pɔ gbàe to weo.
Ma pɔ kɛ̀na ma zĩkɛa píiwa,
ɔ̃mɛ ma isimagakpaa píi asea ũ.
11 Kɛ́ ma wɛtɛ̀ yã́ pɔ́ má kɛ̀ɔzi píi
ń isima pɔ́ má gà má kpà a musuo,
má è apii pãɛ mɛ́ gugiiyaaɛ,
a ài vĩ dṹniauo.
12 Ɔ̃ ma làasoo tà ɔ̃nɔ ń sɔũkɛo ń
mìsaikɛowa.
Yã́ pɔ́ wa kɛ̀ za zi bàasio,
a kpele kí gɛ̃ɛ a kɛ lɔi?
13 Má è ɔ̃nɔ ài vĩ dɛ mìsaikɛa
lá gupua ìɔ ài vĩ dɛ gusiaawa.
14 Ɔ̃nɔna wɛ́ ìɔ ku aà aɛ,
sɔũ ìɔ bɛ gusiau.
Ɔ̃ má è gó doũ mɛ́ a ń bua ḿpii.
15 Ɔ̃ ma làasookɛ̀ ma sɔ̃u ma mɛ̀:
Lá gó doũ mɛ́ a wá bua ń sɔũɔ,
bɔ́ ài má e ma ɔ̃nɔwai?
Ɔ̃ ma mɛ̀: Beeá yãpãɛ lɔ.
16 Ɔ̃nɔna yã́ a dɔ gbɛ̃egu dɛ sɔũao,
ampii an yã́ a sã gbɛ̃́ɔgu zia.
Ɔ̃nɔna ì ga lán sɔũwaɛ.

Isimagakpaaá pãɛ

17 Ɔ̃ ma sakà ma kuau, asa yã́ pɔ́ wàlɛ
kɛ dṹniau píi ì kɛmɛɛ yã'ɔ̃ma ũɛ. Apii
pãɛ mɛ́ gugiiyaaɛ. 18 Ɔ̃ ma sakà zĩ pɔ́ má
kɛ̀ dṹniauɔgu píi, kɛ́ má tó ma gɛ̃ɛɛ yã́i.
19 Démɛ dɔ̃ tó ɔ̃nɔna ge sɔũn aà ũi? Kásile
zĩ pɔ́ má kɛ̀ dṹniau ń ɔ̃nɔo a gɔ̃ɛ̀ɛ. Beeá
pãɛ lɔ. 20 Ɔ̃ ma pɔ yà isima pɔ́ má gà má
kpà dṹniau píi yã́ musu. 21 Asa gbɛ̃́ ì zĩkɛ
ń ɔ̃nɔo ń dɔ̃ao ń gɔ̃io, ɔ̃ ì to gbɛ̃́ pɔ́ i a
kee kɛoɛ a pɔ́ ũ. Beeá pãɛ lɔ, yãvãiɛ maa-
maa. 22 Bɔ́ gbɛ̃́ ì e isima pɔ́ a ga kpà dṹ-
niau ń dɛ̃ɛ pɔ́ a kào píi yã́ musui? 23 Aà
kua dṹniau gɔɔpii aà zĩ ì mɔɛ̀ ń yã'ɔ̃mao
ń pɔyaaoɛ.§§ Baa gwã́ aà nɔ̀sɛ lí dadoũo.
Beeá pãɛ lɔ.
24 Yã́ pɔ́ maa ń gbɛ̃nazĩnao mɛ́ dɛ aà
pɔble, aà imi, aà a zĩ sáaukpa.* Má è
bee bɔ̀ Lua ɔzĩɛ lɔ. 25 Lua dɔnlɛ sai démɛ
a fɔ̃ pɔble à pɔnakɛi? 26 Lua ì gbɛ̃́ pɔ́
kàagu gba ɔ̃nɔ ń dɔ̃ao ń pɔnao,† ãma
Lua ì àizɛɛsɛlɛkãaaa zĩda duunkɛnaɛ, kɛ́
à kpa gbɛ̃́ pɔ́ kàaguwa. Beeá pãɛ lɔ mɛ́
gugiiyaaɛ.

Yã́pii ń a gɔɔoɛ

3 Yã́pii ń a gɔɔoɛ,
bɔɔlɛ píi ń a kɛgɔɔo.
2 Nɛ'igɔɔ ku, gagɔɔ ku,
pɔ́tɔ̃gɔɔ ku, a wolɛgɔɔ ku.
3 Dɛgɔɔ ku, gbã́gbãgɔɔ ku,
gboogɔɔ ku, a dɔgɔɔ ku.
4 Ɔɔlɔgɔɔ ku, yaalɔgɔɔ ku,
wɛ̃nakɛgɔɔ ku, kɔ̃ɔ'ogɔɔ ku.
5 Gbɛkɔlɛgɔɔ ku, gbɛkãaagɔɔ ku,
bɔ̃nɔblegɔɔ ku, a zɛgɔɔ ku.
6 Pɔwɛɛlɛgɔɔ ku, a ɔkpaigɔɔ ku,

‡‡**2:7** 1Kia 5.2-3
¶¶**2:8** 1Kia 10.14-27
§§**2:23** Yob 14.1
***2:24** Isa 56.12, Luk 12.19, 1Kln 15.32
†**2:26** Yob 32.8, Yaa 2.6

ɔdidia pɔ́wa gɔɔ ku, a gbaɛa gɔɔ ku.
7 Pɔ́gakɛ̃gɔɔ ku, a namigɔɔ ku,
lɛkpaaũgɔɔ ku, yã'ogɔɔ ku.
8 Yenzigɔɔ ku, zangugɔɔ ku,
zĩkagɔɔ ku, kálɛa aafia gɔɔ ku.
9 Bɔ́ ài zĩkɛna ì e taasi pɔ́ a kɛ̀wai? 10 Ma
zĩ pɔ́ Lua dà gbɛ̃nazĩnaɔnɛ aa kɛ è. 11 Lua
tò pɔ́pii maa a gɔɔwa. À kua gɔɔpii làa-
soo dà gbɛ̃nazĩna sɔ̃u lɔ, kási a fɔ̃ yã́ pɔ́
Lua lɛ́ kɛ za dṹnia daalɛa e a midɛawa
gbadɔ̃o. 12 Má dɔ̃ kɛ́ pɔe maa ń gbɛ̃naz-
ĩnao dɛ aà kua pɔna guu ń maakɛao aà
wɛ̃ni lɛ́ulao. 13 Tó gbɛ̃́ lɛ́ pɔble, àlɛ imi,
àlɛ a zĩ píi sáaukpa, Lua mɛ́ aà gbà. 14 Má
dɔ̃ kɛ́ yã́ pɔ́ Lua lɛ́ kɛ aɔ ku gɔɔpiiɛ. Wa
fɔ̃ pɔe kã́fĩuo, mɛ́ wa fɔ̃ pɔe laouo. Lua kɛ̀
màa, kɛ́ wàɔ a vĩa vĩ yã́iɛ. 15 Pɔ́ pɔ́ kú tia
ku za zi kɔ̀, mɛ́ pɔ́ pɔ́ aɔ ku zia ku yãa lɔ.
Lua ì yã́ pɔ́ kɛ̀ yãaɔ gbɛsisi.
16 Ma yã́ è dṹniau lɔ:
Gu pɔ́ dɛ yã́zɛde àɔ kuu,
yã́zɛsai mɛ́ kú we,
mɛ́ gu pɔ́ dɛ yãmaa àɔ kuu,
yãvãi mɛ́ kú we.
17 Má ò mazĩawa:
Lua a yã́kpalɛkɛ ń gbɛ̃maaɔ ń gbɛ̃vãiɔ píi,
asa yã́pii ń a gɔɔoɛ,
bɔɔlɛ píi ń a kɛgɔɔo.
18 Má ò ma sɔ̃ guu lɔ: Gbɛ̃nazĩnaɔ ì kɛ
màa, Lua a ń yã́wɛ wɛ̃nɛ́, aai dɔ̃ ńzĩawa
wa dɛ lán nɔ̀bɔɔwaɛ. 19 Sĩanaɛ, gbɛ̃naz-
ĩnaɔ ń nɔ̀bɔɔ, gó doũ mɛ́ a ń bua. Lá
nɔ̀bɔ ì ga, màa gbɛ̃nazĩna ì ga lɔ, an wea
doũɛ. Gbɛ̃nazĩna dɛ nɔ̀bɔlao, asa yã́pii
pãɛ. 20 Ampii aaì gɛ́ gudoũ, asa ampii
aa bɔ̀ bùsutiuɛ, mɛ́ ampii aa ɛa gɔ̃ bùsu-
tipi ũɛ. 21 Tó gbɛ̃nazĩna nisĩna ì ta musu,
nɔ̀bɔ pɔ́ ì ta zĩ́lɛn lò, démɛ dɔ̃i? 22 A yã́i
tò má è yãe maa ń gbɛ̃nazĩnao dɛ aà a zĩ
sáaukpalao, asa aà luakpaman we. Démɛ
a to aà dɔ̃ yã́ pɔ́ a mɔ aà kpɛi?

Kua ń kɔ̃o

4 Ɔ̃ ma gbãa pɔ́ wàlɛ mɔ gbɛ̃́ɔnɛ dṹniau
yã́ gwà lɔ píi. Ma gbɛ̃́ pɔ́ wàlɛ ń wɛtãɔ
wɛ́'i è, aa nɔ̀sɛninina vĩo. Aa nɔ̀sɛninina
vĩo, asa an wɛtãnapiɔ mɛ́ gbãa vĩ. 2 Ɔ̃ ma
mɛ̀, gbɛ̃́ pɔ́ gà yãaɔ Lua sáaukɛ̀ dɛ gbɛ̃́ pɔ́
kúɔla, 3 ãma gbɛ̃́ pɔ́ wi i yãao, i wɛsi vãi
pɔ́ wì kɛ dṹniaulɛo sɛ̀ɔmá ḿpii. 4 Má è pɔ́
pɔ́ tò gbɛ̃́ ì zĩkɛ à mɛkpawà, kɛ́ à e àɔ dɛ a
gbɛ̃́deela yã́iɛ. Beeá pãɛ lɔ mɛ́ gugiiyaaɛ.
5 Sɔũ ì a ɔ kpaaũ à ibaba.
6 Kua ń pɔ́ ɔkũ doo ń sɔ̃daadoũo
maa dɛ kua ń pɔ́ ɔkũ plao
ń isimagakpaao ń gugiiyaaola.
7 Ɔ̃ ma ɛa yãpã pãle è dṹnia guu lɔ.
8 Zĩ̀loe ku, a nɛ́ vĩo, a vĩ̀i ge dãuna vĩo.
Aà isima lí bao, kási aà àizɛɛ lí mɔ́wào.
Dé yã́i àlɛ zĩkɛii? Bɔ́yãi à pɔnakɛa tɛ̃̀ az-
ĩaɛi? Beeá pãɛ lɔ, bɔɔlɛ pãsĩɛ.
9 Plaa dɛ doũa,
asa an taasi ài aɔ maa.
10 Tó gbɛ̃do lɛ̀lɛ, aà gbɛ̃do a aà sɛ́.
Waiyoo gbɛ̃doũna!
Tó à lɛ̀lɛ, aɔ sɛna vĩo.
11 Tó gbɛ̃ɔn plaɔ wúlɛa gudoũ,
aa kɔ̃ pusu ma.
Kpelewa gbɛ̃doũna a bɔ ĩ́ana yã́ui?
12 Wì gbãamɔ gbɛ̃doũnaɛɛ,
gbɛ̃ɔn plaɔ sɔ̃ aaì zɛ wà giɛ.
Bà nian àaɔ̃ lí kɛ̃́ kpaao.
13 Ɛ̀waaso ɔ̃nɔna taaside maa dɛ kía zi
sɔũ pɔ́ lí lɛdama ma lɔola, 14 baa tó ɛ̀waa-
sopi bɔ̀ dakpɛunakɛ guu ɔ̃ à gɔ̃̀ kía ũ, ge
wà aà ì bùsupiu táaa ũn lò. 15 Má è dṹ-
nia a tɛ kí gɛ̃ɛ ɛ̀waasopizi, 16 gɔɔ bee aà
gbɛ̃́ɔ aaɔ lɛ́ vĩo, gbɛ̃́ pɔ́ a dɛ ń dɔaana ũɔ.
Ń beeo gbɛ̃́ pɔ́ aa mɔ gbɛzãɔ aa aà sáauk-
pao. Beeá pãɛ lɔ mɛ́ gugiiyaaɛ.

Vĩakɛa Luaɛ

17 Tó n gɛ Lua kpɛ́u, ǹyɔ̃ kú ń laaio.
Sɔ̃aaàzi ǹ aà yãma maa dɛ sɔũɔ sa'oa
wea, asa an yãdɔ̃sai mɛ́ ì to aa yãvãikɛ.
5 N lɛ́ su àɔ wãao, ńsu nɔnwãakɛ ǹ
yã'o Lua aɛo. Lá a ku musu mɛ́ ń
kú zĩ́lɛ, ńsu yã'o dasio. 2 Lá bɔɔlɛ dasi ì
mɔ́ ń nana'oao, màa yã́ dasi bɔlɛa ì mɔ́

ń sɔũyã'oo. 3 Tó n lɛkɛ̀ Luawa,‡ ńsu ǹ
a fĩaboa gágao. Ǹ a fĩabo, asa sɔũɔ yã́
lí kaaàguo. 4 Lɛkɛa Luawa sai maa dɛ a
kɛawà fĩabosaia. 5 Ńsu to n lɛ́ n dayãuo.
Ńsu o sa'onaɛ n zã lɛkɛawaɛo. Ń ye Lua
pɔ panzi n yã́pi yã́i, i zĩ pɔ́ ńlɛ kɛ bãdɛ
yã̀? 6 Nana dasi oa ń yã́ dasi bɔlɛao ì mɔ́
ń yãpão. A yã́i tò ǹyɔ̃ Lua vĩa vĩ.

Àizɛɛá pãɛ

7 Tó ń è wàlɛ gbãamɔ taasideɔnɛ guei,
wàlɛ gínɛ́ ń yã́zɛdeo, wàlɛ yã́gɔ̃gɔ̃nɛ́ a
zɛ́wao, ńsu to yã́pi dimao, asa bùsupi
gbãadeɔ lɛ́ wɛ́tɛkɔ̃iɛ, mɛ́ an gbɛ̃zɔ̃ɔɔ lɛ́
wɛ́tɛńzi lɔ. 8 Ampii aaì bùsupi baa blɛɛ,
asa kía mɛ́ buaɔ vĩ.
9 Gbɛ̃́ pɔ́ ye ɔ̃ai lí kã́òo,
gbɛ̃́ pɔ́ ye àizɛɛi ài lí mɔ́wào.
Beeá pãɛ lɔ.
10 Tó àizɛɛ lɛ́ kã́fĩ,
a blenaɔ ìɔ kã́fĩɛ.
Bɔ́ ài a vĩ a diiɛi?
Aà wɛbiiwà bàasio.
11 Zĩgbãakɛna ì i na ma,
à pɔblè yɔɔ ge maamaan nò.
Ɔde sɔ̃, aà kãa lí tó à i'oo.
12 Ma yãvãi pãsĩ è dṹniau,
gbɛ̃e zɛtà a ɔdalɛ,
à azĩa kpà ĩai,
13 ɔ̃ à bɔɔlɛ vãi kɛ̀ò,
aà àizɛɛ mìdɛ píi.
Kɛ́ à nɛgɔ̃ɛ ì, a pɔe vĩ à toɛ̀ lɔo.
14 Gbɛ̃nazĩna ì bɔ a da gbɛɛu puiziɛ.
Lá à mɔ̀, màa ì ɛa ta lɔ,
ìli a zĩ àie e sɛ nà a ɔzĩ à tàòo.¶
15 Yã́ɛ beeá yãvãi pãsĩɛ lɔ.
Lá gbɛ̃́ mɔ̀, màa ì ɛa ta lɔ.
À isima ga kpà, à gugiiyàɛ,
bɔ́mɛ gɔ̃̀ɛi?
16 Bee gbɛa à a gɔɔ mɔaokɛ̀ gusiau
ń pɔyaa zɔ̃ɔ ń gyão ń pɔfɛ̃o.

17 Ɔ̃ má è a maa ń gbɛ̃nazĩnao aà pɔble,
aà imi, aà zĩ pɔ́ a kɛ̀ ń taasio dṹniau a
wɛ̃ni kpòona pɔ́ Lua aà gbà lɛ́u sáaukpa,
asa aà luakpaman we. 18 Bee gbɛa tó Lua
gbɛ̃́ kà ɔdawa ń àizɛɛo, mɛ́ à aà gbà zɛ́
aà pɔnakɛò, aà zɛ ń a luakpamao, aà a zĩ
sáaukpa. Lua mɛ́ aà gbà. 19 Ìliɔ làasookɛ
a wɛ̃ni gesenawa mɔ̀ɔmɔɔ lɔo, asa Lua mɛ́
yãmàwà ń pɔnao.

6 Ma vãi è dṹnia guu lɔ, à tɔ̃̀ gbɛ̃nazĩ-
naɔwa. 2 Lua gbɛ̃́ kà ɔdawa, à aà gbà
àizɛɛ ń bɛɛɛo, a pɔ́ pɔ́ dɛ àɔ a ni vĩ píi vĩ,
ɔ̃ Lua i to à pɔnakɛ̀òo, gbɛ̃pãle mɛ́ gɔ̃̀ vĩ.
Beeá pãɛ, yãvãi pãsĩɛ.
3 Tó gbɛ̃́ nɛ'ì mɛ̀n basɔo mɛ́ à zikṹ táo-
tao, baa ń aà gɛ̃gɛ̃akɛo, tó i e pɔnakɛ̀ a
guuo, tó à gà mɛ́ aà vĩa kpɛlaao, nɛ́ pɔ́
wa ì gɛ̀ sã̀ɔwà. 4 Asa nɛ́pi mɔ̀ pãɛ, ɔ̃ à tà
gusiau, aà tɔ́ gɔ̃̀ balau. 5 Baa kɛ́ i ĩatɛ̃ eo
mɛ́ a yãe dɔ̃o, à niɛ è dɛ ɔdepia. 6 A dɛ
gbɛ̃́ pɔ́ kú wɛ̃̀ ɔ̃aa kwi pɔnakɛsaila. Aali
gɛ́ gudoũ ḿpiio lɛ́?
7 Gbɛ̃nazĩna isima pɔ́ a gà lɛ́ kpá,
à pɔ́ e da lɛ́ɛ yã́ɛ,
kási aà gbɛɛ lí kã́o.
8 Bɔ́ ɔ̃nɔna dɛò sɔũai?
Bɔ́ ài yãkɛa a zɛ́wa ì i taasideɛi?
9 Pɔnakɛa ń pɔ́ pɔ́ ń vĩo
maa dɛ a pãle nidɛaa.
Beeá pãɛ lɔ mɛ́ gugiiyaaɛ.
10 Pɔ́ pɔ́ kɛ̀ yãa tɔ́ vĩ kɔ̀,
mɛ́ wa dɔ̃ lá gbɛ̃nazĩna dɛ.
Gbɛ̃nazĩna a fɔ̃ lɛkpaakɛ
ń gbɛ̃́ pɔ́ a gbãa dɛalaoo.
11 Yãbɔlɛ dasi ì yãpã kɔ̃́.
Bɔ́ ài bee vĩ gbɛ̃́ɛi?
12 Démɛ dɔ̃ pɔ́ pɔ́ maa ń gbɛ̃nazĩnao aà
wɛ̃ni gii kpòona pɔ́ ì gɛ̃ lán uenawa guui?
Démɛ a fɔ̃ yã́ pɔ́ a kɛ aà kpɛ dṹnia guu
oɛ̀i?

‡**5:3** Soũ 66.13-14
¶**5:14** Yob 1.21, Soũ 49.17-18, 1Tim 6.7

Ɔ̃nɔdaanɛ́

7 Tɔ́ na maa dɛ tulale bɛɛɛdea,[§]
mɛ́ gagɔɔ maa dɛ igɔɔa.
2 Gɛ̃a ua pɔ́ wàlɛ gɛwiipɛu maa
dɛ gɛ̃a ua pɔ́ wàlɛ dikpɛkɛula,
asa gbɛ̃́pii midɛan we,
mɛ́ a maa gbɛ̃́ pɔ́ kúɔ yã́pi da.
3 Wɛ̃nakɛa maa dɛ yáalɔaa,
oosisia gbɛa nɔ̀sɛ ì wee.
4 Ɔ̃nɔna laai ìɔ ku ua pɔ́ wàlɛ ɔ́ɔlɔuwa.
Sɔũ laai ìɔ ku ua pɔ́ wàlɛ pɔnakɛuwaɛ.
5 Ɔ̃nɔna n lelea yãdaa maa dɛ
swã́sɛa sɔũ n táasilɛaia,
6 asa sɔũɔ yaalɔ dɛ
lán kù tɛ́ pũnaa kĩnauwaɛ.
Beeá pãɛ lɔ.
7 Gbãa mɔa gbɛ̃́ɔnɛ ì to ɔ̃nɔna sɔũkũɛ,
mɛ́ gbagusaɛ ì gbɛ̃́ ɔ̃̀ɔkpaɛ.
8 Yã́ midɛa maa dɛ a fɛlɛaa,
sùuu maa dɛ kàamaia.
9 Ńsu to n pɔ lí pa àao,[**]
asa sɔũ mɛ́ ìɔ pɔfɛ̃ vĩ.
10 Ńsu yãgbɛa ǹ mɛ
bɔ́yãi yãagɔɔ maa dɛ tiaaio,
asa yãlaa bee taaá ɔ̃nɔyã no.
11 Ɔ̃nɔá pɔmaaɛ lán túbiwa,
a ài vĩ gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ĩatɛ̃ eɔnɛ píi.
12 Ɔ̃nɔá kpanziɛɛ,
lá ɔ̃a dɛ kpanziɛ ũwa,
mɛ́ dɔ̃a àin kɛ:
Ɔ̃nɔnaɔ ɔ̃nɔ ì ń misi.
13 Làasookɛ Lua yãkɛaɔwa.
Démɛ a fɔ̃ pɔ́ pɔ́ a kɛ̀ kolea pooi?
14 Tó gɔɔ na mɔ̀ma, pɔnakɛò.
Tó gɔɔ vãiɛ sɔ̃, làasookɛ,
Lua mɛ́ kɛ̀ píi, kɛ́ gbɛ̃ɛ su àɔ a zia dɔ̃o yã́i.
15 Ma wɛ̃ni giiɛ bee guu ma yã́ɛ beeɔ è píi.
Ma gbɛ̃maa è à gà a maakɛa guu,
mɛ́ ma gbɛ̃vãi è àlɛ gɛ̃gɛ̃ a yãvãikɛa guu.
16 Ńsu to n maakɛa gɛ̃agɛ̃o,
ńsu to n ɔ̃nɔ gɛ̃agɛ̃o.
Bɔ́yãi ńyɔ̃ yã́yia nzĩawai?
17 N vãi su gɛ̃agɛ̃o,
ńsu ǹyɔ̃ sɔũo.
Bɔ́yãi ńyɔ̃ ga kpóoi?
18 A maa ǹyɔ̃ yã́ mɛ̀n plapiɔ kũaɛ,
ńsu ɔkpaio,
asa gbɛ̃́ pɔ́ Lua vĩa vĩ ì yã́piɔ zɛ́ e píiɛ.
19 Ɔ̃nɔ ì to ɔ̃nɔna gbãa àɔ dɛ
wɛ̃́lɛ gbãade gbɛ̃ɔn kwiɔla.
20 Gbɛ̃maa pɔ́ ìɔ yãmaakɛ
mɛ́ ìli duunakɛo ku dṹniauo.
21 Ńsu swã́sɛ yã́ pɔ́ wàlɛ ozi píio,
kɛ́ tó n zĩkɛna lɛ́ n ká, ńsu mao yã́i.
22 Asa ń dɔ̃ nzĩawa,
kɛ́ mpi sɔ̃ n gbɛ̃́ɔ kà dasi.
23 Ma wɛtɛ̀ yã́ beeɔi ɔ̃nɔ'ɔ̃nɔ píi,
ma mɛ̀ má ɔ̃nɔkũ, ɔ̃ à zã̀kũmanɔ.
24 Ɔ̃nɔ kúkĩi zã̀,
a asii zɔ̃ɔ maamaaɛ,
démɛ a fɔ̃ bɔwài?
25 Ma ɔ̃nɔ ń yã́pii mio tàasikà,
má yɔ̀ɛ kɛ́ mà e dɔ̃,
mí yãvãikɛa dɔ̃ sɔũkɛ ũ,
mí sɔũkɛ dɔ̃ mìsaikɛ ũ.
26 Má è nɔɛ pɔ́ dɛ bai ũ,
aà sɔ̃á mɔmusunaɛ,
mɛ́ aà ɔɔá mɔdaonaɛ,
aà yã́ ì ma pɔ ya dɛ gaa.
Gbɛ̃́ pɔ́ a yã́ kà Luagu ì pili nɔɛpiwa,
ãma nɔɛpi ì duunkɛna kũɛ.
27 Mámɛmaa Làasoode ma mɛ̀:
Yã́ pɔ́ ma bɔwà gwa.
Kɛ́ málɛ yã́ gwa zɛ́zɛ mà e a midɔ̃,
28 gɔɔ pɔ́ málɛ wɛɛlɛ málɛ eo,
ma gɔ̃ɛ bɛɛɛde è mɛ̀ndo gbɛ̃ɔn ɔ̀aa sɔɔɔ guu,
ãma baa mɛ̀ndo mi nɔɛ bɛɛɛde e ń guuo.
29 Yã́ pɔ́ ma bɔwàn kɛ:
Lua gbɛ̃nazĩnaɔ kɛ̀ nɔ̀sɛpuadeɔ ũɛ,
ɔ̃ aa pɛ̀lɛpɛlɛ kɔ̃ni zɛ́u.

8 Démɛ dɛ lán ɔ̃nɔnawai?
Démɛ yã́ɔ bɔɔlɛ dɔ̃i?
Ɔ̃nɔ ì gbɛ̃nazĩna oa weeɛ̀,

[§]**7:1** Yaa 22.1
[**]**7:9** Zaa 1.19

ì oa pãsĩ lilɛ.
2 Misiilɛ kía yã́ɛ,
asa n lɛkɛ̀wà ń Lua tɔ́oɛ.
3 Ńsu wã ǹ go aà aɛo,
ńsu ǹyɔ̃ yã́ pɔ́ lɛ́ kɛɛ̀ ĩ́i kṹkũao,
asa a yã́ pɔ́ kàagu kɛ píiɛ.
4 Lá kía yã́ mɛ́ zɛvĩ,
démɛ a fɔ̃ oɛ̀, bɔ́ ńlɛ kɛ weii?
5 Gbɛ̃́ pɔ́ misìilɛɛ̀ a ĩa eo,
gbɛ̃́ pɔ́ ɔ̃nɔ a a gɔɔ ń a kɛkɛáo dɔ̃.
6 Yã́pii a gɔɔ ń a kɛkɛáo vĩɛ,
baa tó taasi lɛ́ tɔ̃́ gbɛ̃́wa gbã́ugbãu.
7 Lá gbɛ̃e zia dɔ̃o,
démɛ a fɔ̃ yã́ pɔ́ a mɔ oɛ̀i?
8 Gbɛ̃e a wɛ̃ni kũa gbãa vĩo,
màa gbɛ̃e a fɔ̃ à a gagɔɔ sɛ sɔ̃ɔ̀o.
Wìli e bɔ̀ sosau zĩgɔɔo,
màa vãi lí a kɛnaɔ gbaɛo.
9 Kɛ́ ma yã́ pɔ́ wàlɛ kɛ dṹniau wàaipà píi,
má è gbɛ̃nazĩna ì gbãablemá à ĩakpańzi.
10 Ɔ̃ ma vãikɛna pɔ́ wàlɛ ń vĩɔ è. Gbɛ̃́ɔ
bɔ̀ Lua kpɛ́u, aa mɔ̀ ń tɔnasì wɛ̃́lɛ pɔ́ aa
ń yãkɛaɔ kɛ̀u guu. Beeá pãɛ lɔ. 11 Tó wi
ĩada dàakɛnawa kpakpao, a yã́ ì to gbɛ̃-
nazĩna zɛò a sɔ̃u à vãikɛ sɔ̃ɛ. 12 Baa tó
duunkɛna dàakɛ̀ gɛ̃n basɔo mɛ́ à gɛ̃̀gɛ̃,
má dɔ̃ kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ Lua vĩa vĩ aalɛ misiilɛɛ̀ɔ
dáama dɛaàla. 13 Vãikɛnaɔ aaɔ dáamav-
ĩo, kɛ́ aa Lua vĩa vĩo yã́i, an gɔɔ a gbã̀akũ
lán uenawao.

14 Yãpã pãle lɛ́ kɛ dṹniau. Yã́ ì gbɛ̃maa
le lán vãikɛnan aà ũwa, yã́ ì vãikɛna le
lán gbɛ̃maan aà ũwa. Ma mɛ̀ beeá pãɛ
lɔ. 15 Mi pɔnakɛa sáaukpa, asa a maa ń
gbɛ̃nazĩnao dṹniau aà pɔble, aà imi, aà
pɔnakɛ, pɔnapi i dɔaaɛ̀ aà zĩkɛa guu lá
Lua aà gbà aà wɛ̃ni lɛ́u dṹnia guuɛ.

16 Ma mɛkpà ɔ̃nɔkũawa, ɔ̃ ma bɔɔlɛ
pɔ́ wàlɛ kɛ dṹniau, kɛ́ i lí na ń wɛ́uo
fãanɛ ń gwãasĩnao wàaipà. 17 Má è Lua
tò gbɛ̃e a fɔ̃ yã́ pɔ́ lɛ́ kɛ dṹniau dɔ̃o. Baa
tó gbɛ̃́ kpálɛkɛ̀i maamaa, a a midɔ̃o. Baa
tó ɔ̃nɔna mɛ̀ á dɔ̃, a fɔ̃ bɔwào.

Wɛ̃ni kulunkɛ

9 Ma beeɔ wàaipà píi, ɔ̃ ma zɛò kɛ́ gbɛ̃-
maaɔ ń ɔ̃nɔnaɔ ń ń yãkɛaɔ ku Lua ɔz-
ĩɛ. Gbɛ̃e líɔ dɔ̃ tó wàɔ yeazi ge wàɔ za-
agu gbɛzão. 2 Yã doũ mɛ́ lɛ́ gbɛ̃́pii dã́,
gbɛ̃́ dɔ̀ɔdeɔ ń gbɛ̃́ dɔ̀ɔsaiɔ, gbɛ̃maaɔ ń
gbɛ̃vãiɔ, gbɛ̃́ pɔ́ aa gbãlɛaɔ ń gbãlɛnsaiɔ,
sa'onaɔ ń sa'onsaiɔ. Lá a dɛ ń gbɛ̃maao,
màa a dɛ ń duunkɛnaɔ. Lá a dɛ ń gbɛ̃́ pɔ́
aaì mɛ wa sì ń Luaoɔ, màa a dɛ ń gbɛ̃́ pɔ́
aa a oa vĩa vĩɔ. 3 Yãvãi pɔ́ ì kɛ dṹniau píin
kɛ: Yã doũ ì gbɛ̃́pii le. Vãi kɔ̃̀ gbɛ̃nazĩnaɔ
sɔ̃u, mìsaiyã mɛ́ ì dɔaanɛ́, a gbɛa aaì ta
gɛɔ guu. 4 Gɔɔ pɔ́ gbɛ̃́ bɛ̃́ɛ, ìɔ tãmaa vĩɛ.
Baa se gbɛ̃ bɛ̃́ɛ sã̀ɔ nɔ̀ɔmusu gɛwa. 5 Gbɛ̃́
bɛ̃́ɛɔ dɔ̃ kɛ́ wa ga, gɛɔ sɔ̃ aa pɔe dɔ̃o. Aa
àie vĩ lɔo, an yã́ a dɔ gbɛ̃egu lɔo. 6 An yea
gbɛ̃́zi ń ń zaa gbɛ̃́guo ń ń dɛnlawɛɛlɛao
gɛ̃̀zɛan we kɔ̀. An bàa aɔ kú ń yã́ pɔ́ lɛ́
kɛ dṹniauo bau lɔo. 7 Gɛ ǹ pɔble ń pɔ-
nao, vɛ̃emi ń yaalɔo, asa Lua n yãkɛapiɔ
sáaukpà kɔ̀. 8 Ǹyɔ̃ ula pua daa gɔɔpii. Ńsu
líɔ ku nísidɔɔa n miwa saio. 9 Dṹnia ble
ń n na yenzideo n wɛ̃ni gii pɔ́ Lua kpàma
dṹniau lɛ́u, asa n luakpaman we gɔɔ pɔ́
n isima gà ńlɛ kpá dṹniau. 10 Zĩ pɔ́ ń è n
ɔkpàwà, mɛkpawà n gbãa lɛ́u, asa zĩ ge
làasoo ge dɔ̃a ge ɔ̃nɔ ku bɛdau, gu pɔ́ ńlɛ
táuo.

11 Má è dṹnia guu lɔ kɛ́
bakpaaĩbleaá kàsakasa yã́ɛ adoo,
zĩbleaá nɛgɔ̃nkɛyãɛ adoo,
pɔbleaá ɔ̃nɔyãɛ adoo,
àizɛɛ'eaá wɛzɛ̃yãɛ adoo,
na ń gbɛ̃́ɔá ladɔ̃yãɛ adoo,
asa gɔɔ vãi ń kìsiao ì gbɛ̃́pii leɛ,
12 mɛ́ gbɛ̃e gɔɔ pɔ́ vãi a a le dɔ̃o.
Lán kpɔ pɔ́ sì táalu guuwa,
lán bã pɔ́ fíi aà kũ̀wa,
màa gu ì dɔ gbɛ̃́ɛ vãivãi,
ì aà kũ kã́ndo.

Ɔ̃nɔ dɛ gbãaa

13 Ma ɔ̃nɔe taa è dṹniau, a yã́ ma kũ
gbãa. 14 Wɛ̃́lɛ kú yãa a gbɛ̃́ɔ dasio, ɔ̃ kía

gbãadee mɔ̀ lɛ́lɛiwa, à koezɔ̀i. 15 Gɔ̃ɛ taa-
side ɔ̃nɔnae ku wɛ̃́lɛpi guu, a fɔ̃ wɛ̃́lɛ bɔ ń
a ɔ̃nɔo, ãma gbɛ̃e i aà yãdao. 16 Ɔ̃ ma mɛ̀
ɔ̃nɔ dɛ gbãaa, ãma wì saka taaside ɔ̃nɔuɛ,
wìli aà yãdao.
17 Ɔ̃nɔna yɑ̃́ pɔ́ wà swãdɔ̀i niɛniɛ
maa dɛ sɔũɔ dɔaana zɔakaala.
18 Ɔ̃nɔ ì mɔ́ ń maao dɛ gɔ̃kɛbɔɔla,
ãma duunkɛna mɛ̀ndo ì yãmaa zɔ̃ɔ ɔ̃̀ɔkpaɛ.

Sɔũkɛ kai

10 Ũsĩn gɛɔ ì to tulalekɛna nísi gĩ ĩikũ,
sɔũkɛ yɔɔna ì gbɛ̃́ pɔ́ ɔ̃nɔ ń bɛɛɛo vĩ tó ɔ̃̀ɔkpa.
2 Ɔ̃nɔna làasoo ì ta ɔplaai,
sɔũ pɔ́ ì ta ɔzɛɛi.
3 Baa tó sɔũ bɛ zɛ́u,
aà ɔ̃nɔ ìɔ kɛ̃́sãwàɛ,
ì to gbɛ̃́pii a mìsaikɛ dɔ̃.
4 Tó gbãade pɔ pànzi,
ńsu go n tíao.
Kua n laaiwa ì láka tàae zɔ̃ɔa.
5 Ma yãvãie è dṹniau,
a dɛ gbãade zãa yɑ̃́wa ũɛ.
6 Wì sɔũɔ kpa kpala gbiau dasi,
mɛ́ ɔdeɔ ìɔ ku kpala yãfũnau.
7 Ma zɔɔ è di sɔ̃́ kpɛ,
mɛ́ wɛ̃́ɛɔ bɛ kɛ̀sɛ lán zɔɔwa.
8 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ɛyɔ̃ a zu a guu,[††]
gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gĩ gboo, mlɛ̃ a aà só.
9 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gbɛwi, gbɛ a aà kɛ'ĩa,
gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ lipaa, lí a aà kaikɛ.
10 Tó mɔo lɛnao, mɛ́ wi a lɛkɛo,
sema ǹ gɑ̃̀sĩwa bɔbɔwà ń gbãao,
ãma ɔ̃nɔ ì to wà zɛ'ɛɛ.
11 Tó mlɛ̃ bɔn'ãa kɛ̀ a kɔ̃̀ɔ'onaɛ à aà sò,
a ài vĩ a guu lɔo.
12 Ɔ̃nɔna lɛgbɛ'i na,
ãma sɔũ lɛ́ ì aà kaalɛɛ.
13 Ì na yã'owa sɔũsɔũ,
ì a midɛ ń mìsaiyãvãio,
14 asa sɔũ ì da yãaɛ.
Lá gbɛ̃e yɑ̃́ pɔ́ a mɔ dɔ̃o,
déme a fɔ̃ yɑ̃́ pɔ́ a kɛ aà kpɛ oɛ̀i?
15 Sɔũ zĩ ì aà kpasa,
ɔ̃ ìliɔ wɛ̃́lɛ zɛ́ dɔ̃o.
16 Waiyoo bùsu pɔ́ a kía dɛ ɛ̀waasona ũ,
mɛ́ aà ìwaɔ ìɔ blɛ gbɛ̃ kɔɔ.
17 Násaa bùsu pɔ́ a kíaá kíabuiɛ,
mɛ́ aà ìwaɔ ì pɔble a gɔɔwa
gbãakãfĩa yɑ̃́i, i kɛ idɛkɛa yɑ̃́i no.
18 Tó gbɛ̃́ màa vĩ,
aà kpɛ́ zaɔ ìɔ wozuzuaɛ,
tó à ɔkpà a sì, aà kpɛ́ ì ibɔ.
19 Wì blɛ zɔ̃ɔ kɛ pɔnakɛa yɑ̃́iɛ,
vɛ̃ɛmia ì mɔ́ ń yaalɔo,
ãma ɔ̃a mɛ́ ì mɔ́ ń a píio.
20 Ńsu kía sɔ̃́sɔ̃o, baa n nɔ̀sɛu,
ńsu ɔde kao, baa n kpɛa,
asa bã a yɑ̃́pi sɛ́lɛ gɛ́ siuinɛ́ɛ.
11 Ɔzɔ̃ gbɛ̃́ɔnɛ blɛi,
gɔɔewa ńyɔ̃ e lɔ.
2 Biilɛ gbɛ̃ɔn soplaɔnɛ ge swaaɔ̃,
asa ń músi pɔ́ a bùsu le dɔ̃o.
3 Tó luabɛsiana pà ń ío, ì ma tɔɔlɛ lou ũɛ,
tó lí lɛ̀lɛ gukpɛ ge bɛ'aɛn nò,
gu pɔ́ à lɛ̀lɛu, we ìɔ wúlɛu.
4 Gbɛ̃́ pɔ́ a wɛ́ dɔ ĩ́anai lí pɔ́tɔ̃o,
gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ luabɛsia gwa lí pɔkɛkɛo.
5 Lá ń wɛ̃nibɔkĩi ge nɛ́ daalɛa nɛasakpɛu dɔ̃o,
ńyɔ̃ fɔ̃ ǹ Lua Pɔ́piikɛna yãkɛa dɔ̃o.
6 Pɔ́tɔ̃ kɔɔ, ńsu ɔkpa n kùɛ oosio,
asa ń dɔ̃ a kpele mɛ́ a kɛ báaa vĩo.
Kɛ́ bee yɑ̃̀, ge kee yɑ̃̀,
ge aaɔ maa ḿpii yɑ̃̀, ń dɔ̃o.
7 Gupua na,
mɛ́ wɛsia ĩatɛ̃lɛ ì káńgu.
8 Lá gbɛ̃́ wɛ̃ni lɛ́ gɛ́ lɛ́u,
aà pɔnakɛu píi.
Ń beeo aà làasookɛ gusia gɔɔɔwa,
asa aaɔ dasiɛ.
Yɑ̃́ pɔ́ lɛ́ mɔ́ píi pãɛ.

Lɛdaa ɛ̀waasoɔwa

9 Ɛ̀waaso, pɔnakɛ n ɛ̀waasogɔɔ,

[††]**10:8** Soũ 7.16, Yaa 26.27

to n pɔ kɛ n ɛ̀waasogɔɔwa na.
Yã́ pɔ́ n pɔ gbà kɛ,
tɛ yã́ pɔ́ kàngui,
ãma apii guu ǹyɔ̃ dɔ̃
kɛ́ Lua a yã́kpalɛkɛnnɔ.
10 Ńsu to n pɔ yao,
ǹ n gu'ĩaɔ bɔnla,
asa ɛ̀waasokɛ ń mikã siao ì gɛ̃zɛaɛ.

12 To n Kɛna yã́ dɔngu n ɛ̀waasogɔɔ
e gu àɔ gɛ́ dɔinɛ vãi,
e wɛ̃ pɔ́ ńyɔ̃ mɛ n pɔ nawào aɔ gɛ́ kái.
2 To aà yã́ dɔngu
e ĩatɛ̃ ń gupuao àɔ lao,
e mɔvua ń saanaɔ aaɔ siakũ,
e loumaa gbɛa gu weesai àɔ gɛ́ mɔ́i.
3 Gɔɔ bee n ɔɔ lualua,
n gbáɔ koo,
n pɔ́sobɔɔ kã́mabo kɛ́ aa dasi lɔo,
n gugwabɔɔ gu'e ń tɔ́ɔnau dã̀adãa.
4 N lɛ́ aɔ kpaaũa gãaɛ,
wísilɔgbɛ kɔ̃fĩ a busɛkũnɛ.
Bãɔ wii a n vu iu,
mɛ́ nɛnɔɛnaɔ lɛ a kɛnɛ busɛ.
5 Ńyɔ̃ vĩakɛ gulɛsĩɛ ń bɛa zɛ́ guuo,
n mikã a pu lán gyavuwa.
Ńyɔ̃ nzĩa gálɛ lán kwa táa'oawa,
pɔe a n mɛ fɛlɛ lɔo,
asa gbɛ̃nazĩna ì gɛ́ a gɛ́kĩiɛ,
ɔ̃ ɔɔlɔnaɔ ìɔ bɛ gãaɛ.
6 To n Kɛna yã́ dɔngu
e n ã́nusu ba àɔ gɛ́ kɛ̃́i,
e n vua ta àɔ gɛ́ kpàolokũi,
e n nibɔna lo àɔ gɛ́ wíwii,
e n lɔ̀ɔ wuluu àɔ gɛ́ ɛ́i,
7 e n bùsuti à ɛa àɔ gɛ́ gɛ̃i tɛ̃́ɛnau,
gu pɔ́ à bɔ̀u,
e n nisĩna àɔ gɛ́ tái
Lua pɔ́ kpàma kĩ́i.
8 Mapi ma Làasoode ma mɛ̀:
Yãpã búubuu, yã́pii pãɛ.

Yã́pi midɛa

9 Bee gbɛa lá Làasoodepi ɔ̃nɔ, à dɔ̃a
dàdanɛ́. À làasookɛ̀ à kpálɛkɛ̀ yã́ɔi, ɔ̃ à
yáasiɔ kɛ̀kɛ dasi. 10 À kpálɛkɛ̀ yãmaai, ɔ̃
à yã́piɔ kɛ̃̀ a zɛ́wa, mɛ́ sĩanaɛ.
11 Ɔ̃nɔnaɔ yã́ɔ dɛ lán gése pɔ́ wì lɛ́ sɔ̃́uwaɛ,
an yã'onɛɔ dɛ lán kusa pɔ́ wa pà gíũgiũɔwaɛ.
Sãdãn mɛ̀ndona mɛ́ dànɛ́.
12 Ma nɛ́, laaika, ńsu yãe kã́fĩuo. Wì
taalaɔ bɔ dasidasi a lɛ́ vĩo, mɛ́ kyokɛa zɔ̃ɔ
ì mɛ kpasaɛ. 13 Wà apii mà, a midɛan kɛ:
Vĩakɛ Luaɛ,
níɔ aà yãdilɛaɔ kũa,
asa gbɛ̃́pii yã́n we.
14 Lua a yã́kpalɛkɛwanɔ wá yã́ píiwa,
baa asiiyã, a maa ge a vãin nò.

SALOMƆƆ LƐ

Yɑ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Salomɔɔ lɛá báasɛ̃ lɛɛ. We ɔ̃ gbɛ̃ɔn plaɔ lɛ́ ń báasɛ̃ ɔlɔukɔ̃ɛ n yɑ̃́ nana oakɔ̃ɛo widɛsai. Yɑ̃́pi ì di Bibeli kyokɛnaɔwa maamaaɛ. Bee yɑ̃́i za asĩnizĩ wà lɛpi dìlɛ Lua yea a gbɛ̃́ɔzi yɑ̃taa ũ. Ń beeo gɔ̃ɛ ń nɔɛo báasɛ̃ ì bɔ Lua kĩ́iɛ, Lua gbaɛ. Ayɑ̃mɛto lápi kua Bibeli guu zɛvĩ.

Bɔ̃̀nɔblenapiɔ lɛ́ báasɛ̃ yɑ̃́ lɛɛũ ń buapɔ́ɔ. Gɔ̃ɛ ń nɔɛo yɑ̃'oa ń kɔ̃opi guu, zĩeɔ aaì kɔ̃ wɛɛlɛ aaì kɔ̃ e, zĩeɔ aaì kuakɔ̃wa ɔ̃ aaì ɛa wàɔ kɔ̃ wɛɛlɛ lɔ. Zĩeɔ gbɛ̃pɑ̃leɔ ì mɔ dúsakũkpanɛ́, sɑ̃dɑ̃naɔ (ɛ̀waaso gbɛ̃naɔ) ge wɛ̃ndiapi da ge aà dɑ̃ɔ ge aà gbɛ̃naɔ. Aaìɔ wɛɛlɛ wà lɛda gbɛ̃́piɔ yɑ̃́u, ɑ̃ma báasɛ̃pi i bɔ ń kĩ́i no, Lua mɛ́ tò an nisĩna yekɔ̃i.

1 Lɛɔ mide pɔ́ Salomɔɔ dà.‡‡

Nɔɛ

2 Lɛ́pɛ ma lɛ́wa,
asa n yeamazi na dɛmɛɛ vɛ̃ɛa.
3 N tulaleɔ gĩ na.
N tɔ́ na lán tulale lɛ́kulɛa gĩwa.
Bee yɑ̃́ mɛ́ tò wɛ̃́ndiaɔ yenzi.
4 Ma sɛ wà ta kpakpa.
Kí, gɛ̃manɔ n kpɛ́u.

Yelusalɛũ nɛnɔnaɔ

Kí, wálɛ pɔnakɛ n yɑ̃́ musu,
wálɛ yasenapa,
wá n yeańzi na bo dɛ vɛ̃ɛa.

Nɔɛ

Aaìɔ yenzi a zɛ́wa.
5 Yelusalɛũ nɛnɔnaɔ,
má sia mɛ́ má kɛfɛũ.
Má sia lán Kedaa zwɑ̃̀akpɛɔwa,
má kɛfɛũ lán Salomɔɔ kpɛ́ zwɑ̃aɔwa.
6 Ásu àɔ ma gwa ma siakɛ yɑ̃́io,
ĩatɛ̃ mɛ́ ma lɛ.
Ma dɑ̃ɔɔ pɔ pàmaziɛ,
ɔ̃ aa ma da vɛ̃ɛbugwaa zĩu.
Mi e ma azĩa pɔ́ kɛ̀kɛo.
7 N gbɛ̃́ pɔ́ ma nisĩna yenzi,
ǹ n sɑ̃ɔ dɑ̃́dɑ̃kɛkĩi omɛɛ.
Mákĩi ni to aa ĩatɛ̃ dɛui?
Bɔ́yɑ̃i máɔ ku n gbɛ̃́ɔ sɑ̃ waiɔ saɛ sɑ̃́sɑ̃ai?

Kía

8 N gbɛ̃́ pɔ́ n nɔankɛ dɛ nɔɛɔla píi,
tó ń gupi dɔ̃o, tɛ sɑ̃ɔ iai,
ní n blenɛɔ dɑ̃ sɑ̃dɑ̃naɔ bòo saɛ.
9 Ma gbɛ̃na, ń kɛfɛũmɛɛ
lán Falaɔ̃ɔ sɔ̃da pɔ́ ì godɔnɛ́ɔ dowa.
10 N gɛɛɔ maa, n swɑ̃́liɔ n sɛ,
n ɔ̃nɛɛɔ kɔ̃sì ń n nɔɛo.
11 Wá swɑ̃́liɔ pinɛ ń vuao,
wí ɑ̃́nusu pɛ́lɛpɛlɛu.

Nɔɛ

12 Gɔɔ pɔ́ kía gɛngɛsɛkɛa,
ma tulale gĩ dɔ.
13 Ma yenzide dɛmɛɛ
lí'ɔ gĩnana pɔ́ looa ma yɔ̃́ taau ũ.
14 Ma yenzide dɛmɛɛ ɑ̃yɑ̃ ligɔ̃n vude
pɔ́ wà bɔ̀ɔ̀ Ɛ̃ngedi vɛ̃ɛbua ũɛ.

Kía

15 Ma gbɛ̃na, ń kɛfɛũ fá!
N wɛ́ kɛfɛũ lán felen wɛ́wa.

Nɔɛ

16 Ma yenzide, ń kɛfɛũ fá!
N zɛa maa!
Wá wúlɛkĩiá sɛ̃̀bɔlɔɛ,
17 wá kpɛ́ zaɔá sɛdɛ líɔnɛ,
wá kpɛ́ bala líɔá pɛ̃liɔnɛ.

2 Má dɛ lán Salɔna nàalɛvuwa,
lán guzulɛ sũmaavuwa.

Kía

2 Lá lávu kɛfɛna dɛ lɛɔ guu,
màa ma gbɛ̃na dɛ wɛ̃́ndiaɔ guu.

‡‡1:1 1Kia 5.12

Nɔɛ

3 Lá mao lí dɛ líkpɛu,
màa ma yenzide dɛ ɛ̀waasoɔ guu.
Zɔ̃lɛa a uenai ì kamagu,
a bɛ blea ì kɛmɛɛ na.
4 À gɛ̃̀manɔ a pɔnablɛblekpɛu,
aà dàlapoo pooamala báasɛ̃ ũ.
5 À vɛ̃ɛbɛ gii kpaa ké mà yɛ̃̀ɛɛ e,
à ma gba mao ké ma mɛ su,
asa aà báasɛ̃ lɛ́ ma gyãkɛɛ.
6 Aà ɔzɛɛ ku ma mi zíɛ,
aà ɔplaa liaamazi.
7 Yelusalɛũ nɛnɔnaɔ,
ma naɛ́ tueɔ ń zɔ̃́tɛ̃naɔzi,
ásu dúsakũkpawɛ̃ɛo,
ásu wá báasɛ̃ gbooo e a lɛ́ ká.

Nɔɛ

8 Ma yenzide kĩ́i ma, àlɛ mɔ́,
à vĩ̀ lɛ́ pélɛpɛlɛ gbɛ̀sĩsĩ̀ɔwa,
àlɛ bàalɛ sĩ̀sĩ musu, àlɛ vĩvĩ.
9 Ma yenzide dɛmɛɛ
lán tue ge bùasanawa.
À aà gwa zɛ wá kpɛ́ kpɛ.
Àlɛ wékpalɛ fɛnɛntiu,
àlɛ gugwagwa a mɔɔ zãnguo.
10 Ma yenzide yã'òmɛɛ à mɛ̀:

Kía

Ma gbɛ̃na kɛfɛna, fɛlɛ wà gɛ́,
11 asa lou làa, buziɛ gɛ̃̀zɛa.
12 Pɔ́pii lɛ́ vukɛ tɔɔlɛwa,
lɛsigɔɔ kà,
felenkɔpunaɔ ɔ́ lìgua wá bùsuu.
13 Kaadɔɛnliɔ nɛ́ sɛ̃́ia dàalɛ,
vɛ̃ɛliɔ vukɛ̀, a gĩ lòo.
Ma gbɛ̃na kɛfɛna, fɛlɛ wà gɛ́.
14 Ma felena,
ń pɛ gbɛ̀sɔɔu n ulɛkĩi.
To ma n wɛgwa, to ma n lɔɔ ma,
asa n lɔɔ na, mɛ́ n oa kɛfɛũ kɛ̀ zài.
15 À gbɛ̃gbonaɔ kṹkũwɛ̃ɛ,
gbɛ̃gbon kelepiɔ,
aalɛ wá vɛ̃ɛbuɔ ásookɛɛ,
wá vɛ̃ɛ pɔ́ lɛ́ vukɛpiɔ.

Nɔɛ

16 Ma yenzideá ma pɔ́ɛ,
mɛ́ aà pɔ́n ma ũ,
àlɛ pɔble sũmaavuɔ guu.
17 Ma yenzide, e gu àɔ gɛ́ dɔi,
e guwɛ àɔ gɛ́ kɛ̃́i,
ɛa ǹ kɛ lá tue ge bùasan bɔlɔna
ì kɛ gbɛ̀sĩsĩ̀ɔwawa.

3 Ma wɛ́ dɔ ma yenzidezi gwãasĩna ma
wúlɛkĩi,
ma aà wɛ̀ɛlɛ, mi aà eo.
2 Má fɛlɛ gɛ́ zɛaɔ kɛɛlɛi saɛ,
mí gbɛ̃́ pɔ́ ma nisĩna yeipi wɛɛlɛ gãaɛɔ.
Ɔ̃ ma aà wɛ̀ɛlɛ, mi aà eo.
3 Gudɔ̃anaɔ bɔ̀a, ké aalɛ bɛbɛ wɛ̃́lɛu,
ɔ̃ ma mɛ̀:
A gbɛ̃́ pɔ́ ma nisĩna yei è lae?
4 Ké ma gɛ̃má gɔ̃̀ɔ,
ma bɔ gbɛ̃́ pɔ́ ma nisĩna yeipiwa.
Ma aà kũ̀, mi we ma aà gbàɛ lɔo
e ma gɛ gɛ̃aànɔ ma dakpɛu
e kpɛa pɔ́ à ma nɔsìu.
5 Yelusalɛũ nɛnɔnaɔ,
ma naɛ́ tueɔ ń zɔ̃́tɛ̃naɔzi,
ásu dúsakũkpawɛ̃ɛo,
ásu wá báasɛ̃ gbooo e a lɛ́ ká.

Nɔɛ

6 Démɛ bɔ̀ gbáau,
àlɛ mɔ́ lán tɛluwa keei?
À lí'ɔ gĩnana tulaletikàtɛa
ń laatanaɔ pɔ́ gĩnanaɔ píi.
7 Salomɔɔ mákɛlɛ gwa kɛ,
gɔ̃saɔ liaai gbɛ̃ɔn bàaɔ̃
Isaili nɛgɔ̃naɔnɛ.
8 Aa fɛ̃ndaɔ kũa ḿpii,
zĩ̀kan saɔnɛ!
An baade fɛ̃nda looa gwãasĩn yɑ̃́ɔ yɑ̃́i.
9 Kí Salomɔɔ a sɛbɔpi kɛ̀
ń Libã bùsu líoɛ.
10 A lipɛlɛɔá ɑ̃́nusuɛ,
a kpɛnakĩiá vuaɛ.
Zwɑ̃̀a gàalulade kpa a zɔ̃lɛkĩia,
a guuá Yelusalɛũ nɛnɔnaɔ yeanzi ɔgbɛɛ.
11 Siɔna nɛnɔnaɔ,

à bɔlɛ à mɔ́ kí Salomɔɔ gwa,
a a kíakɛfua kpaa.
Aà da mɛ́ kpàɛ̀ aà nɔsɛzĩ,
gɔɔ pɔ́ aà nɔ̀sɛ lɛ́ yáalɔ.

Kía

4 Ń kɛfɛũ ma gbɛ̃na, ń kɛfɛũ fá!
N wɛ́ dɛ lán felen wɛ́wa n sálana fòou,
n mikã dɛ lán blè wiilaɔ pilaa Galada sı̃̀sı̃wawa.
2 N swaa pua lán sã pɔ́ wà ń kãkɛ̃̀ɛlɛ
aa bɔ̀ zu'okĩi aalɛ suɔwa.
Aa kɔ̃sɛ̀ plapla píi,
a kee i pɔsɛ bɔo.
3 N lɛ́baa dɛ lán wɔ̃ɔtɛ̃n nian dowa,
n lɛ́ kɛfɛũ.
N gɛɛ dɛ lán gbɛafu pɛɛwa n sálana fòou.
4 N nɔɛ dɛ lán Davidi kalangawa.
Sɛngbao mɛ̀n ɔ̀aa sɔo looawà,
nɛgɔ̃naɔ gɔ̃kɛbɔɛ píi.
5 N yɔ̃́ dɛ lán tue nɛ́ sìa pɔ́ aalɛ pɔble sũmaavuɔ guuwa.
6 E gu àɔ gɛ́ dɔi,
e guwɛ àɔ gɛ́ kɛ̃́i,
má gɛ́ gbɛ̀sı̃sı̃ lí'ɔ gĩnanade musu,
má dɛdɛ sı̃̀sı̃ tulaletidewa.
7 Ma gbɛ̃na, n gupii kɛfɛũ,
n gue sãa vĩo.
8 Ma nɔkpama,
to wà pila Libã gusı̃sı̃dewa
za Amana misonawa
ń Senii gbɛ̀ misonao ń Ɛɛmɔ gbɛ̀ misonao,
za nɔ̀ɔmusuɔ tòopiu,
za gbɛaantɛ̃naɔ gusı̃sı̃depiu.
9 N yã́ ma sɔ̃ blè ma nɔkpama, ma báasɛ̃de,
wɛ́ pɔ́ n ma gwaò ma sɔ̃ blè
ń n ɔ̃nɛɛ pɔ́ mɛ̀ndoeo.
10 Ma nɔkpama, ma báasɛ̃de,
n yeamazi kɛ̀ zài,
n yeamazi namɛɛ dɛ vɛ̃ɛa,
n nísi gĩ namɛɛ dɛ pɔ́ gĩnanaɔla píi.
11 N lɛ́baa mɔ̀sɛ dɛmɛɛ lán zɔsapunawa.
Ma nɔkpama,
zɔ́ ń vĩo mɛ́ kú n lɛ́na zíɛ,
n pɔkasaɔ gĩ dɛ
lán Libã bùsu líkpɛ gĩwa.
12 Ń dɛ lán kaa pɔ́ wà a zɛtà
wà kilidàuwa.
Ma báasɛ̃de, ma nɔkpama,
ń dɛ lán bia pɔ́ wà kaa dàiwa,
lán nibɔna pɔ́ wà zɛtàɛ̀wa.
13 N lu pɔ́ɔá gbɛafuɛ
ń libɛ maaɔ ń ãyãlio ń naadilio
14 ń sũmaao ń fee bui gĩnanao
ń sinamɔ lío ń lí'ɔ gĩnanaɔ píi.
Zɔ̃go lí'ɔ ń aloe lí'ɔo ku we
ń pɔ́ pɔ́ a gĩ na dɛ́nlaɔ píi.
15 Kaa lɔ̀ɔn n ũ,
nibɔna í wɛ̃nide pɔ́ lɛ́ bɔ za Libã gusı̃sı̃deu ũ.

Nɔɛ

16 Gugbãntoo ı̃́ana, fɛlɛ!
Gɛɔmidɔkĩi ı̃́ana,
káka su ma kaawa,
a pɔ́ɔ gĩ na i ligua,
ma yenzide i gɛ̃u,
i a libɛ nanaɔ ble.

Kía

5 Ma gɛ̃ ma kaau, ma nɔkpama báasɛ̃de,
ma a zɔ̃go lí'ɔ gò ń pɔ́ gĩnanaɔ,
ma a zɔsapuna blè ń a ío,
ma a vɛ̃ɛ mì ń ma vĩo.

Yelusalɛũ nɛnɔnaɔ

À pɔble gbɛ̃́ɔ,
à imi à kã́ á bɔ̃̀nɔblenaɔ.

Nɔɛ

2 Málɛ i'o, ãma ma làasoo bɛ̃́ɛ,
ma yenzide ma, àlɛ gbalɛ.

Kía

Gba wɛ̃mɛɛ ma gbɛ̃na báasɛ̃de,
ma felen sãasaide!
Fíi kpà ma miwa,
gwãasĩna mɔ̀sɛ ma mikã nìni.

Nɔɛ

3 Ma a ula bɔ̀, mí ɛa mà da lɔa?
Ma gbá pìpi, i ɛa gbãsĩ̀kpa lɔa?
4 Ma yenzide ɔgɛ̃̀ gbà fòou,
ɔ̃ ma mɛ lɛ́ kɛ fèfe.
5 Ma fɛlɛ gɛ gbawɛ̃i ma yenzideɛ,
ma ɔ lɛ́ yɔyɔ ń zɔ̃go lí'ɔ tulaleo,
zɔ̃go lípi nísi lɛ́ bàalɛ ma ɔnɛɔwa,
à fĩ̀ gbatabɔwa.
6 Ma gbawɛ̃̀ ma yenzideɛ,
ãma à gɛ̃̀zɛa à tà kɔ̀.
Kɛ́ àlɛ yã'o, aà ni ma kũ.
Ma aà wɛ̀ɛlɛ, mi aà eo,
ma lɛzùzuaàzi, i weao.
7 Gudɔ̃anaɔ bɔ̀a,
kɛ́ aalɛ bɛbɛ wɛ̃́lɛ guu.
Aa ma gbɛ̃ aa ma wiwi,
bĩ́idɔ̃anapiɔ ma pɔlɔgãu wòlomala.
8 Yelusalɛũ nɛnɔnaɔ,
tó a ma yenzide è,
á oɛ̀ kpelewa ni?
Ma naɛ́ Luazi à oɛ̀mɛɛ,
ma yeaaàzi ma mɛ bùsa.

Yelusalɛũ nɛnɔnaɔ

9 Bɔ́ n yenzide dɛò dãɔlai?
N gbɛ̃́ pɔ́ ń kɛfɛũ dɛ nɔɛɔla píi,
bɔ́ n yenzide dɛò dãɔla
ɔ̃ n gbasa n nawɛ̃ɛ Luazi màai?

Nɔɛ

10 Ma yenzide tɛ̃a pípia,
gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kwiɔ guu ɔ̃mɛ vua ũ.
11 Aà miá vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛɛ,
aà mikã dɛ sí plɛ̀ɛɛ
lán gbagbaa kã́wa.
12 Aà wɛ́ dɛ lán felen pɛ́lɛa íuwa,
aà wɛ́pi pípia ń vĩo, mɛ́ a sàlala.
13 Aà gɛɛ dɛ lán pɔ́ gĩnanaɔ buawa,
a gĩdɔ nananɔ.
Aà lɛ́baa dɛ lán lávuwa,
àlɛ yɔyɔ ń zɔ̃go lí nísio.
14 Aà ɔ dɛ lán vua lipɔ̃ɔɔ pɔ́ diamaa dadauwa,
aà gbɛɛ dɛ lán wesa swaa yɔɔa pɔ́ wà safii gbɛ pɛ̀pɛwawa.
15 Aà gbáɔ dɛ lán gbɛ̀pɛlɛ bɛɛɛde
pɔ́ wà a zɛbɔ pì ń vuaowa.
À bɔ̀ lán Libã bùsuwa,
aà zɛa maa lán sɛdɛ líwa.
16 Aà lɛ́á zɔ́ɛ,
aà gupii kɛfɛũ.
Yelusalɛũ nɛnɔnaɔ,
lá ma gbɛ̃na yenzide dɛn we.

Yelusalɛũ nɛnɔnaɔ

6 N gbɛ̃́ pɔ́ ń kɛfɛũ dɛ nɔɛɔla píi,
n yenzide gɛ̀ má ni?
N yenzide mi dì má oiɛ
kɛ́ wà e wà aà wɛɛlɛnnɔi?

Nɔɛ

2 Ma yenzide gɛ̀ a pɔ́ gĩnana buaɛ,
à gɛ̀ pɔblei a kaauɛ,
i lávuɔ wɛ.
3 Ma yenzideá ma pɔ́ɛ,
mɛ́ aà pɔ́n ma ũ,
àlɛ pɔble sũmaavuɔ guuɛ.

Kía

4 Ma gbɛ̃na, ń kɛfɛũ lán Tiizawa,
ń maa lán Yelusalɛũwa.
N yã́ ì dimá
lán zĩgɔ̃ pɔ́ dàlapoo kũaɔwa.
5 Wɛgoa, asa málɛ liɛ.
N mikã dɛ lán blè wiilaɔ pilaa Galada sĩ̀sĩwawa.
6 N swaa pua lán sã pɔ́ aa bɔ̀lɛ zu'okĩi aalɛ suɔwa.
Aa kɔ̃sɛ̀ plapla píi,
an kee i pɔsɛ bɔo.
7 N gɛɛ dɛ lán gbɛafu pɛɛwa
n sálana fòou.
8 Ma naɔ kà bàaɔ̃,
a pɔ́ mi mɛ́sedilɛnɛ́oɔ basiiɔ̃,
a lɛ́sooɔ lɛ́ vĩo,
9 ãma ma felen sãasai adoaɛ,
aà da nɛ́ mɛ̀ndonan we,
aà da'iapi pɔ dɔwàɛ.
Tó nɛnɔnaɔ aà è, aaì aà sáaukpaɛ,

ma nɔpiɔ ì aà tɔbɔ ḿpii.
10 Démɛ bɔ̀ lɛ́ mɔ́ kee lán gudɔawai?
A kɛfɛũ lán mɔvuawa,
a pípia lán ĩatɛ̃wa.
Aà yã́ ì dimá
lán zĩgɔ̃ pɔ́ dàlapoo kũaɔwa.
11 Ma gɛ lí pɔ́ wì a wɛ́na só kaau,
ma pila swa'ɛu pɔ́ɔ lá taa gwaiɛ.
Ma gɛ gwai tó vɛ̃ɛɔ bɔlɔbɔ̀,
tó gbɛafuɔ vukɛ̀.
12 Mi dɔ̃ kɛ́ ma nisĩna ma sɛ
gɛ̀manɔ ma kía deeɔ sɔ̃́goɔ guuo.

Yelusalɛũ nɛnɔnaɔ

7 Ɛa su, ɛa su Sulami nɔɛ!
Ɛa su, ɛa su wà wɛfĩma!

Kía

Bɔ́yãi á ye wɛfĩ Sulami nɔɛwa
lán zã̀ lɛɛ pla ɔ̃gwaawai?
2 Kía bui nɔɛ,
n gbála maa n kyaleu,
n gbala ú dɛ bũunnɔ,
a dɛ lán gɔ̃ide ɔzĩwaɛ.
3 Kɛɛona pɔ́ vɛ̃ɛli láa a guuo ku we,
pɔ́wɛn zɛ pɔ́ sũmaavuɔ liaai ku we.
4 N yɔ̃́ dɛ lán bua nɛ́ mɛ̀n plaɔwa,
lán tue nɛ́ sìaɔwa.
5 N nɔɛ dɛ lán kalanga pɔ́ wa bò ń wesa swaaowa.
N wɛ́ dɛ lán Ɛsɛbɔ̃ íkalɛkĩi pɔ́ kú Balabiũ bĩ́ibɔlɛ saɛwa.
N ní dɛ lán Libã bùsu kalanga pɔ́ bɔaa ń Damasiowa.
6 N mi maa lán Kaamɛli gbɛ̀sĩsĩwa.
N mikã dɛ lán zwã̀a gàaluladewa,
a dɛ plɛ̀ɛɛ, ì ma laai sia.
7 Ń kɛfɛũ fá, ni kamagu,
wá yeakɔ̃i gɛ̃agɛ̃̀.
8 N zɛa maa lán daminaliwa,
n yɔ̃́ dɛ lá a kɔ́wa.
9 Ma mɛ̀ má dɛdɛ lípiwa,
mí a bɛ kṹ.
N yɔ̃́ dɛmɛɛ lán vɛ̃ɛ kɔ́wa,
n lɛ́ĩana dɛ lán mao gĩwa.
10 N lɛ́'i na
lán vɛ̃ɛ pɔ́ a na dɛńlawa.

Nɔɛ

Vɛ̃ɛpi lɛ́ gɛ̃ ma yenzide lɛ́u sàaa,
àlɛ táa'o aà lɛ́baa ń aà swaaowa yɔlɔlɔ.
11 Má dɛ ma yenzide pɔ́ ũ,
ma ni kuwà.
12 Ma yenzide, mɔ wà gɛ́ sɛ̃u,
wí gɛ́ ii zɔ̃ɛwiaɔu.
13 Gufɛ̃nɛ wí gɛ́ vɛ̃ɛbua,
wà gwa tó vɛ̃ɛɔ bɔlɔbɔ̀,
wà e tó gbɛafuɔ vú pìa.
We má yeanzi ɔlɔunɛ.
14 Sɛ́ɛ lávu gĩ dàgua,
libɛ nana bui píi kú wá kpɛɛlɛ.
Ma a zi ń a dafuo kàlɛnɛ,
ma yenzide.
8 Tó ma dãɔn n ũ
wa yɔ̃́ mì wá kpàkɔ̃wa yãaɛ lé!
Tó ma kpaaũnnɔ bàasi,
dɔ̃ má lɛ́pɛma, wa sakamaguo.
2 Dɔ̃ ma gɛnnɔ ma da'ia kpɛ́u,
mí vɛ̃ɛ gĩ na kpama ǹ mi
ń gbɛafu í nanao.
3 Aà ɔzɛɛ ku ma mi zíɛ,
aà ɔplaa liaamazi.
4 Yelusalɛũ nɛnɔnaɔ, ma naɛ́ Luazi,
ásu dúsakũkpawɛ̃ɛo,
ásu wá báasɛ̃ gbooo e a lɛ́ ká.

Yelusalɛũ nɛnɔnaɔ

5 Démɛ bɔ̀ gbáau, àlɛ mɔ́,
àlɛ gbãa'e a yenzidewa keei?

Nɔɛ

Ma n vu mao lí gbáu,
wekĩi n da n nɔsìu,
wekĩi nɔwãwã mɔ̀uwà ɔ̃ à n i.
6 Ma na n sɔ̃wa lán seelakɛbɔ pɔ́ wì da ń nɔɛ ge ń ɔwawa,
asa yeagɔ̃ɛi ì mɔ́má lán gawaɛ,
báasɛ̃pi pãsĩ lán mia'ɛwaɛ.
Ì namá lán tɛ́waɛ,
ì kṹmá lán tɛ́ sà zɔ̃ɔwaɛ.
7 Baa ísi a fɔ̃ báasɛ̃ tɛdɛo,
baa swada í a fɔ̃ daao.

Tó gbɛ̃́ a bɛ àizɛɛɔ kpà píi
báasɛ̃ lua yɑ̃́i,
wa sakaaàgu búubuuɛ.

Yelusalɛũ nɛnɔnaɔ

[8] Wá dãuna vĩ, i yɔ̃́ bɔbɔo.
Kpelewa wá kɛ
tó gbɛ̃e ye gɛ̃ aà yɑ̃́ui?
[9] Tó a dɛ bĩ́i ũɛ,
wá gulɛsĩɔ bowà ń ɑ̃́nusuoɛ.
Tó a dɛ bĩ́ibɔlɛ ũɛ,
wá káka ń sɛdɛ líoɛ.

Nɔɛ

[10] Bĩ́in ma ũ,
ma yɔ̃́ mɛ́ a gulɛsĩɔ ũ,
ɔ̃ má dɛ ma yenzideɛ
gbɛ̃́ pɔ́ ì aafia iɛ̀ ũ.
[11] Salomɔɔ vɛ̃ɛbu vĩ Baalamɔ,
à búpi nà gbɛ̀winaɔnɛ ń ɔzĩ.
An baade líɔ fĩabo ɑ̃́nusu ɔwatɛ̃ ɔ̀aasɔsɔo.
[12] Salomɔɔ, má azĩa vɛ̃ɛbu vĩɛ,
má ɑ̃́nusu ɔwatɛ̃ ɔ̀aa sɔo kpama,
mí a ɔ̀aa do kpa vɛ̃ɛbu zĩkɛnaɔwa.

Kía

[13] N gbɛ̃́ pɔ́ niɔ ku kaaɔ guu,
wì swãdɔnzi,
to mà n lɔɔ ma.

Nɔɛ

[14] Ma yenzide, mɔ kpakpa,
ní kɛ lá tue ge bùasan bɔlɔna
ì kɛ sĩ̀sĩ pɔgĩnadeɔ musuwa.

ZELEMII

Yɑ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Zelemii ku ado, a ku yɑ̃́ pɔ́ gbɛ̃́pii lɛ́ kɛ kpɛo, ãma a náai vĩ Luaɛ e à gɛ̀ zĩ pɔ́ Lua dàɛ kɛ̀ò píi. Zelemii ku lá Lua zĩna Pɔlu ò gbɛzãwa à mɛ̀, yɛ̃̀ɛɛsaikɛ guu ɔ̃ Lua gbãa sĩana ì bɔu (2Kln 12.9).

Zelemii yɑ̃́ pɔ́ kũ̀ wà làasookɛwàn kɛ: Aà ɛ̀waasokɛ guu à gɔ̃̀ Lua lɛdɔɛkɛna ũ Yelusalɛũ (1.4-9) e wàɔ gɛ́ Yesu Kilisi ii wɛ̃̀ 626, kí Yosia dɛa kía ũ gɔɔ (640-609), ɔ̃ a ku we wɛ̃̀ bla, gɔɔ pɔ́ yɑ̃́ɔ lɛ́ zĩ'ũkũ àlɛ kɑ̃́fĩ.

Asiliɔ mɛ́ gbãa vĩ gupiiu gɔɔ bee, ɔ̃ aa nà Babiloniɔ gbaa guwa. Yosia zɛ'è à ɛ̀a Isaili bùsu zi kpɛdo sì. Ãma wɛ̃̀ 609 guu wà aà dɛ̀ Megido gɔɔ pɔ́ àlɛ gɛ́ kpái Egipi zĩgɔ̃ pɔ́ aa mɔ̀ dɔi Asiliɔlɛɔnɛ. Egipiɔ aà nɛ́ Yoaaza pɔ́ zɔ̃̀lɛ aà gbɛu bɔ̀ kpalau, ɔ̃ aa Yoakiũ kpà aà gbɛu. Wɛ̃̀ 597 guu kí Nɛbukanɛza ń Babiloniɔ sì Yelusalɛũ guu, aa ń gbɛ̃ɛɔ nàaa tàńnɔ ń kí Yɛkɔnia pɔ́ gɔ̃̀ a mae Yoakiũ gɛ̃ɛ ũo sãnu. Ɔ̃ aa Zedekia kpà Davidi kpalau, kía gbãasaide pɔ́ gbɛ̃́ɔ tò à yãkele kɛ̀ ń a dii Babiloniɔ. Ɔ̃ aa fɛ̀lɛaaànɔ pãsĩpãsĩ, aa koezɔ̃̀ Yelusalɛũzi e wɛ̃̀ do, ɔ̃ Nɛbukanɛza zĩgɔ̃ɔ Yelusalɛũ sì wɛ̃̀ 587 mɔ soplade guu, aa kí Zedekia kũ̀, ɔ̃ aa Lua kpɛ́ kpàsa, ɔ̃ aa tà ń gbɛ̃́ gbãaɔ píi.

An taa gbɛa wà Gedalia pɔ́ zĩ̀blenapiɔ aà dìlɛ gbãade ũ dɛ̀, ɔ̃ Yuda gbɛ̃́ kɔ̃na pɔ́ aa gɔ̃̀ɔ bàalɛ̀ wà tà Egipi, aa ãnabi Zelemii sɛ̀ ń gbãao wà tàò. We à gàu.

Lán ãnabi kĩniɔwa Zelemii è yɑ̃́ gbãa pɔ́ kɛ̀piɔ guu Lua lɛzà a gbɛ̃́ pɔ́ aa a náai vĩopiɔwa. Ɔ̃ Zelemii mɛ̀ tó aa ye músipi kɛ̃́máɛ, sema aa ɛa su Dii ń Luawa, aa lɛkpaaĩa ń Egipiɔ tó, aai zɛ ń zɔblea Babilonideɔnɛo. Ãma aa Zelemii dìlɛ bɔnkpɛde ũɛ, ɔ̃ wà ĩadàwà. À bílikɛ̀ yɑ̃́piwa, asa a ye a gbɛ̃́piɔzi maamaaɛ. Màa a kuò dṹniau. Gaga bao pɔ́ Lua dìlɛɛ̀ aà kpa a gbɛ̃́ pɔ́ aa ku kai lɛzĩɔnɛ mɛ́ tò à bílikɛ̀, asa a ye a gbɛ̃́piɔzi. A yɑ̃́i ìɔ zɔaka Luazi mɔ̀ɔmɔɔ (11.18-12.6, 15.10-21, 18.18-23, 20.7-18).

Baa kɛ́ àlɛ Lua gbɛ̃́ɔ kaalɛa yɑ̃́ kpàwakɛ luanaaikɛnsaidepiɔnɛ, à ń suabaa yɑ̃́ è kãaa lɔ Luapi bàa ɛa kuańnɔ yɑ̃́ ũ (31). A zĩ pɔ́ Lua a ble gbɛzã náai vĩ, ɔ̃ à seeladekɛ pɔ́ ì bɔ ń saɛ kɛ̀. Wɛdɔa Luazi guu à tɔɔlɛ lù. (32).

Zelemii kɛ̀ waasokpan náaide pɔ́ wà Yesu lɛ̀ɛũò ũ (Matie 16.14). E Yesupi àɔ gɛ́ gai à Gɛ̃amusu dikpɛ blɛ blè ń a ìwaɔ, ɔ̃ à mɛ̀ Lua bàa kua ń a gbɛ̃́ɔ yɑ̃́ pɔ́ Zelemii ò pàpa sa (Luk 22.20, 1Kln 11.25).

Dii Zelemii dilɛa ãnabi ũ

1 Ilikia nɛ́ Zelemii, Anato pɔ́ kú
Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ bùsuu sa'onae yɑ̃́n kɛ.
2 Dii yã'òè Amɔ nɛ́ Yosia,[¶¶] Yudaɔ kía
kpalablea wɛ̃̀ kuɛ'aaɔ̃de guu 3 ń Yosia nɛ́
Yoakiũ,[§§] Yudaɔ kía kpalablea gɔɔo e
Yosia nɛ́ Zedekia,[*] Yudaɔ kía kpalablea
wɛ̃̀ kuɛdode mɔ sɔode guu, gɔɔ pɔ́ wà
Yelusalɛũdeɔ kũ̀kũ zĩ̀zɔɔ ũ.
4 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀:
5 E màɔ gɛ́ n íkasai nɛasakpɛu,
má n dɔ̃,
e ǹyɔ̃ gɛ́ bɔi gbɛɛu,
ma n sɛ ma pɔ́ ũɛ,[†]
ma n dilɛ ãnabi ũ buiɔnɛ.
6 Ɔ̃ ma mɛ̀: Á'a Dii Lua! Má yã'oa dɔ̃o, asa
ɛ̀waasonan ma ũ. 7 Ɔ̃ Dii òmɛɛ:
Ńsu o ɛ̀waasonan n ũo.
Gɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ ma n zĩmáɔ kĩ́i píi,
ní yɑ̃́ pɔ́ má danɛ píi onɛ́.
8 Ńsu vĩakɛnɛ́o,

[¶¶] **1:2** 2Kia 22-23
[§§] **1:3** 2Kia 23.35-24.6
[*] **1:3** 2Kia 24.18-25.21
[†] **1:5** Isa 49.5, Gal 1.15

asa má kunnɔ n misia yɛ̃́iɛ.
Ma Dii mámɛ má ò.
9 Ɔ̃ Dii ɔbɔ̀ a zɔ̃̀ ma lɛ́wa à mɛ̀:
Ma a yɛ̃́ sòso má kànɛ n lɛ́uɛ.
10 Gwa! Ma n dilɛ buiɔnɛ ń ń bùsuɔ,
ńyɔ̃ ń wo ń bùsuu,
ńyɔ̃ ń gbãa kɔ'ɛ,
ńyɔ̃ ń kaalɛ, ní ɛa ǹ ń zɛdɔ,
ńyɔ̃ ń gboo, ní ɛa ǹ ń kɛkɛ.
11 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: Zelemii, bɔ́ ń èi? Ɔ̃
má wèwà: Lí pɔ́ wì mɛ wɛ́tɛi gɔ̃na málɛ e.
12 Ɔ̃ Dii òmɛɛ: Ń è wásawasaɛ, asa málɛ
wɛ́tɛ ma yɛ̃́i, kɛ́ à e papa yɛ̃́iɛ.
13 Dii yɛ̃́ ɛ̀a dɛ̀dɛa à mɛ̀: Bɔ́ ń èi? Má
wèwà: Ma oo è, àlɛ pusu bɔ, à yɛ̀ɛlɛ,
a zí dɔ gugbãntoo oi. 14 Ɔ̃ Dii òmɛɛ:
Za gugbãntoo oi wa bɔu wà yɛ̃́yia bù-
suɛbeedeɔwa. 15 Málɛ bùsu pɔ́ kú gug-
bãntoo oiɔ gbɛ̃́ɔ sisi aa mɔ píiɛ.
An kíaɔ ń kpalabaaɔ kpálɛ Yelusalɛũ
bĩ́ibɔlɛɔu.
Aa koezɔ̃ a bĩ́i pɔ́ liaizi,
aa lɛ́lɛ Yudaɔ bùsu wɛ̃́lɛɔwa.
16 Màa má yɛ̃́kpalɛkɛ ń ma gbɛ̃́ɔ
vãi pɔ́ aa kɛ̀ aa bɔ̀ ma kp yɛ̃́i.
Aa tulaletikàtɛa dii pãleɔnɛ,
aa kùlɛ ń pɔkɛaɔnɛ.
17 Sɔukɛ, ní fɛlɛ yɛ̃́ pɔ́ má danɛ onɛ́ píi.
Ńsu to sɔ̃ kɛ̃ngu an yɛ̃́io.
Tó màan sɔ̃o, ḿmɛ má tó sɔ̃ kɛ̃ngu ń aɛ.
18 Ma n kɛ lán wɛ̃́lɛ bĩ́idewa gbãɛ,
lán mɔ̀pɛlɛ ge mɔgotɛ̃ bĩ́iwa.
Yuda kíaɔ fɔ̃ kpanɛo,
ge a gbãadeɔ ge a sa'onaɔ ge a gbɛ̃́pii.
19 Aa ãnama, kási aa n fuo,
asa má kunnɔ n misia yɛ̃́iɛ.
Ma Dii mámɛ má ò.

Isailiɔ bɔa Dii kpɛ

2 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 2 Gɛ ǹ yɛ̃́ɛ bee
kpàwakɛ Yelusalɛũdeɔ swɛ̃́u.
Ma Dii ma mɛ̀,
á wɛ̃ndiagɔɔ gbɛ̃kɛ pɔ́ á vĩmanɔ dɔmagu
gɔɔ pɔ́ á yemazi ma nɔ dafu ũ.
Gɔɔ bee á tɛmazi guwaiwaiu,
gu pɔ́ wi pɔ́tɔ̃uo.
3 Aa ku ma mɛ̀ndo yɛ̃́iɛ,
aamɛ ma buapɔ́ káauɔ ũ.
Ma gbɛ̃́ pɔ́ ń mɔmɔɔ tàae è,
ɔ̃ músi ń lé.
Ma Dii mámɛ má ò.
4 À swɛ̃́sɛ ma yɛ̃́i, á Isailiɔ,
á Yakɔbu buiɔ píi.
5 Ma Dii ma mɛ̀,
tàae kpele á deziɔ èa,
ɔ̃ aa zɛ̃̀kũmanɔi?
Aa tɛ̀ tɛ̃́aɔzi, ɔ̃ aa gì ɔi.
6 Ma ń bɔ́lɛ Egipi ma dɔaanɛ́ guwaiwaiu
ń sɛ̃gbão ń bùsu tɔ̃ɔ'ɛdeo
ń bùsu iminadeo ń gusisi pãsĩo,
gu pɔ́ gbɛ̃e lí a baa vĩo mɛ́ gbɛ̃e líɔ kuuo,
kási aai ma gbɛao.
7 Ma suńnɔ tɔɔlɛ táaedeu la,
aaliɔ a libɛɔ ble ń a pɔmaaɔ.
Kɛ́ aa kà, aa ma bùsu gbãlɛ̀,
aa tò à gɔ̃̀ pɔ́ pɔ́ má yeio ũ.
8 An sa'onaɔ i ma dɔ̃o,
ma ikoyãdanɛdeɔ i ma dɔ̃o,
an dɔaanaɔ bɔ̀ ma kpɛ,
an ãnabiɔ ãnabikɛkɛ̀ ń Baali gbãao,
aa tɛ̀ pɔ́ pɔ́ lí kɛ̃́fĩakɛnɛ́ɔɔzi.
9 A yɛ̃́i má mɔ́ ń á yɛ̃́o sɔ̃,
mɛ́ má mɔ́ ń á nɛ́ɔ ń á tɔũnaɔ yɛ̃́o.
Ma Dii mámɛ má ò.
10 À bua ísiawa e Sipi bùsuu à gwa.
À gbɛ̃́ zĩ Kedaa bùsuu à a yɛ̃́ tàasika,
í gwa tó yɛ̃́ɛ bee taa kɛ̀ we yãa.
11 Buie a diiɔ lìlɛ yãae?
Kási an tɛ̃́apiɔá Lua no.
Ma gbɛ̃́ pɔ́ má dɛ Lua gawide ũ,
ma gbɛ̃́ɔ ma lɛũkpakɛ̀
ń pɔ́ pɔ́ lí kɛ̃́fĩakɛnɛ́ɔɔ.
12 Á musudeɔ, à to yɛ̃́pi diwá,
á mɛ i seenata à gɔ̃ sɛ̃̀iii.
Ma Dii mámɛ má ò.
13 Asa ma gbɛ̃́ɔ duunakɛ̀ lɛɛ plaɛ.
Mámɛ má nibɔna í wɛ̃nide ũ,
ɔ̃ aa ma to we,
aa gɛ̀ wà biaɔ yɔ̃̀ ńzĩaɛ,
bia tɛfɛɛna pɔ́ aa fɔ̃ í dilɛɔɔ.
14 Isailiɔá zɔɔnɛe?
Wà ń í zɔble guu nɛe?

Bɔ́yãi aa gɔ̃̀ pɔvĩaɔ ũ sai?
15 Nɔ̀ɔmusuɔ pàlamá aa pũ̀namá,
ɔ̃ aa ń bùsu yàa,
an wɛ̃́lɛɔ tɛkũ̀, gbɛ̃e ku we lɔo.
16 Mɛfisideɔ ń Tapanɛsideɔ ń mi wàné.
17 Ámɛ a yã́pi ì ázĩaɛo lò?
Ma Dii á Lua, kɛ́ má zɛmikũaɛ́,
ɔ̃ a ma to we.
18 Bɔ́yãi álɛ gɛ́ Egipi Sioo í miii?
Àkɛa álɛ gɛ́ Asili Uflata í miii?
19 Á vãikɛa a wi á musuɛ,
á pɔ̀ɔbɔzãkɛa a wɛ́tɛ̃a iɛ́.
À làasookɛ, í dɔ̃ kɛ́
á bɔa ma Dii á Lua kpɛ vãi,
mɛ́ á kua vĩakɛamɛɛ sai ĩ́i.
Ma Dii Lua Zĩgɔ̃de mámɛ má ò.

Isailiɔ dɛa nɔ náaisai ũ

20 A ma zuu gbòo á nɔɛ à gɛ̃̀gɛ̃,
a ma baɔ kɛ̃̀kɛ̃,
a mɛ̀ á zɔblemɛɛo.
Sĩana guu i gbãsĩkɛ sĩ̀sĩ lɛsĩ píi musu
ń lí yɛ̀lɛlɛɔ píi gbáuo.
21 Ma á bá vɛ̃ɛli maa náaide ũɛ.
Kpelewa a kɛ̃a,
a gɔ̃ vɛ̃ɛli bɔlɛnzĩaɛ ũi?
22 Baa tó a zu'ò ń saoo
ń mɔsɔnao maamaa,
á tàae tèbateba a láamɛɛo.
Ma Dii Lua mámɛ má ò.
23 Kpelewa á fɔ̃ o i gbãlɛo,
i kɛ Baaliɔnɛ kɛ̀kɛo ni?
À yã́ pɔ́ á kɛ̀ swadɔɔiɔ gwa,
à làasookɛ á yãkɛapiɔwa.
I gɛ́ le à su la,
lán yiongo núnu pɔ́ a mɛ fɛ̀lɛwa,
24 lán sɛ̃̀a zàa'ĩn da pɔ́ dɔ́ɛkɛ̀ ń gbáao,
àlɛ gɔ̃ ĩ́ana sɛsɛwa.
Démɛ a fɔ̃ à aà lɛ́ liaa gɔɔ pɔ́ aà mɛ fɛ̀lɛi?
Zàa'ĩn sa pɔ́ lɛ́ aà wɛɛlɛɔ kpasao,
aa aà e a gɔɔwaɛ.
25 Ásu àɔ kpálɛkɛńzi
e á kyale gɛ́ yaa á gbáu,
á kòlo giigagao.
Ń beeo a mɛ̀ a zɛkɛo,
wá ye dii zĩ̀loɔziɛ,
sema wà gɛ́má.
26 Lá wí ì kpã́i kṹ, tó wà bɔ̀wà,
màa wa wida Isailiɔwa,
an kíaɔ ń ń gbãadeɔ
ń ń sa'onaɔ ń ń ãnabiɔ.
27 Aaì o líɛ: Wá maen n ũ,
aaì o gbɛɛ: Ḿmɛ n wá í.
Aa bɔ̀ ma kpɛ, aai zɛmanɔo.
Gɔɔ pɔ́ taasi ń lé,
ɔ̃ aaì mɛ mà fɛlɛ mà ń suaba.
28 Dii pɔ́ á kɛ̀ ázĩaɛɔ ku máɛ?
Aa fɛlɛ á taasikɛgɔɔ,
tó aa fɔ̃ á suaba!
Asa á Yudaɔ,
á diiɔ dasi kà á wɛ̃́lɛɔwa.
29 Bɔ́yãi álɛ zɔakaimazii?
Ápii a bɔ ma kpɛɛ.
Ma Dii mámɛ má ò.
30 Ma ĩadà á deziɔwa pãɛ,
aai totoapi yãdao.
Aa lɛ̀lɛ ń ãnabiɔwa
lán nɔ̀ɔmusu pɔkaalɛnawa.
31 Á gbãgbɛ̃ɔ, à wɛ́tɛ ma yã́i.
Ma gɔ̃ Isailiɔnɛ gbáa
ge gubeebee ũ yã̀?
Bɔ́yãi ma gbɛ̃́piɔ ì mɛ
waɔ ń bɛbɛa kɛɛ,
wa mɔ ma kĩ́i lɔo ni?
32 Nɔamblebɔ yã́ a fɔ̃ sã wɛ̃́ndiague?
Zãkɛzĩ pɔ́ɔ yã́ a fɔ̃ sã nɔ dafugue?
Kási ma yã́ sã̀ ma gbɛ̃́ɔgu
à gɔɔplakɛ̀.
33 Á yenzi ɛsɛ vĩɛ fá!
Baa káalua sà zɔ̃ɔ,
á á yãkɛa dadaɛ̀.
34 Wì taaside yãesaide au e á pɔkasaɔwa,
i kɛ a ń lé á kpéu,
aalɛ á pɔ́ɔ sɛ́lɛn sɔ̃o.
35 Gia ń beeo i mɛ á yãe vĩo,
ma pɔ a paázio.
Lá a mɛ̀ i duunakɛo,
má yã́kpalɛkɛánɔɛ.
36 Bɔ́yãi iɔ liaaliaa à á yãkɛa lilɛi?
Egipiɔ widawá,
lá Asiliɔ kɛ̀ɛ́wa.
37 Á bɔ we à su ń ɔo dia á musuɛ,

asa gbɛ̃́ pɔ́ álɛ ń náaikɛpiɔ,
ma gińziɛ, á dɔnlɛ emáo.

3 Tó gbɛ̃ɛ gì a nai,
ɔ̃ à gɛ̀ zãkɛ̀ gupãlei,
a fɔ̃ ɛa nɔpi kũ lɔe?
Aà kũa a bùsupi gbãlɛ dúuduuɛ.
Ápiɔ sɔ̃ a gbãsĩkɛ̀ ń gɔ̃ɔ dasi,
ɔ̃ a ɛa lɛ́ sua saa?
Ma Dii mámɛ málɛ á la.
2 À wɛzu à sɛ̀ĩ wáiwaiɔ gwae,
gu kpele wi á dã̀akpauo ni?
Iɔ zɔ̃lɛ zɛ́ saɛ àɔ gɔ̃ɔ dã́
lán Laalubue zɔ̃lɛa guwaiwaiuwa.
3 A yã́i tò ma gi lou maɛ́,
káabuana i kɛɛ́o.
Ń beeo á wɛ́ dɛ lán káalua wɛ́waɛ,
wí lí á kũo.
4 A lɛzùmazi tia a mɛ̀:
Wá Mae, wá ɛ̀waasogɔɔ gbɛ̃na,
5 n pɔ aɔ paawázi e bɔɛ ni?
Ńyɔ̃ɔ wá kpɛ̃nɛ kũa gɔɔpii yã̀?
Màa i omɛɛ,
ɔ̃ iɔ yãvãikɛ á pɔeãwa.

Isailiɔ pɔ̀ɔbɔzãkɛa Diiɛ ń ń suawào

6 Kí Yosia kpalablegɔɔ Dii òmɛɛ: N
Isaili pɔ̀ɔbɔzãkɛnapiɔ yãkɛa èa? Aa gɛ̀
gbãsĩkɛ̀ sɛ̀ĩ lɛsĩ píi musu ń lí yɛ̀lɛlɛɔ píi
gbáuo. 7 Málɛ e yã́ beeɔ kɛa gbɛa píi aa
suaɛ, kási aai suao. Ɔ̃ an gbɛ̃́ Yuda náai-
saideɔ ń yãkɛapiɔ è. 8 Ma gínzila kpà
Isaili pɔ̀ɔbɔzãkɛnapiɔwa, ma ń yá gbãsĩ
pɔ́ aa kɛ̀ɔ yã́i. Kási vĩa i ń gbɛ̃́ Yuda náai-
saidepiɔ kũo, ɔ̃ aa gɛ̀ gbãsĩkɛ̀ sɔ̃. 9 Káalu-
akaa i kɛ Isailiɔnɛ yãe ũo, ɔ̃ aa ń bùsu
gbãlɛ̀, aa gbãsĩkɛ̀ gbɛɔ ń líɔ yã́ musu.
10 Gia ń beeo píi an gbɛ̃́ Yuda náaisaide-
piɔ i sua ń nɔ̀sɛmɛndooo, sema mɔafili.
Ma Dii mámɛ má ò.
11 Ɔ̃ Dii òmɛɛ: Isaili pɔ̀ɔbɔzãkɛnapiɔ
yã́ maa dɛ Yuda náaisaidepiɔla. 12 Gɛ ǹ
kpàwakɛ gugbãntoo oi ǹ mɛ:
Ma Dii ma mɛ̀,
à sua Isaili pɔ̀ɔbɔzãkɛnaɔ!
Má fɛ̃́ázi lɔo, asa má gbɛ̃kɛ vĩ,
ma pɔ aɔ paaázi gɔɔpiio.
Ma Dii mámɛ má ò.
13 À we á tàaei lé!
Asa a bɔ ma Dii á Lua kpɛɛ,
a táa'ò dii zĩ̀loɔwa
lí yɛ̀lɛlɛɔ píi gbáu,
i swã́sɛ ma yã́io.
Ma Dii mámɛ má ò.
14 Ma Dii ma mɛ̀, gbɛ̃nazĩn pɔ̀ɔbɔza-
˜kɛnaɔ, à sua, asa á zã́n ma ũ. Má á sɛ́
wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo dodo, bui ń buio plapla, mí
suánɔ Siɔna. 15 Dã̀na pɔ́ an nɔ̀sɛ muaa-
manɔɔ ɔ̃ má ń dilɛ aa dɔaaɛ́ ń dɔ̃ao ń
laaio. 16 Ma Dii ma mɛ̀, gɔɔ bee tó a
kɔ̃ a dasikũ̀ á bùsuu, wa ma bàakuaánɔ
kpagolo yã'o lɔo, a làasoo a gɛ̃ an sɔ̃
guuo. A ni aɔ kúmáo, mɛ́ wa a pãle kɛo.
17 Zĩbeezĩ wa o Yelusalɛũɛ, Dii kpalabaa.
Bui píi a si Yelusalɛũu ma tɔbɔa yã́i. An
nɔ̀sɛvãi swã́gbãa yã́ a dɔaanɛ́ lɔo. 18 Gɔɔ
bee Yudaɔ na Isailiɔwa, aa bɔ gugbãntoo
oi bùsuu sãnu, aai su bùsu pɔ́ má kpà ń
deziɔwau.
19 Mámɛ má ò.
Má ye mà á sí ma nɛ́ɔ ũɛ,
mí pɔeã bùsu kpáwá,
bùsu pɔ́ a kɛfɛnkɛ dɛ buipãleɔ pɔ́a.
Málɛ e áli ma sísi á Mae ũɛ,
mɛ́ á we ma to weo,
20 ãma á Isailiɔ a bɔ ma kpɛ,
lán nɔɛ pɔ́ a zã́ tò à gɛ̀ gbãsĩkɛ̀wa.
Ma Dii mámɛ má ò.
21 Wii ma dɔ sɛ̀ĩ wáiwai musu,
Isailiɔ lɛ́ ɔ́ɔlɔ, aalɛ awakpa,
asa aa pã̀zɛaɛ,
ma Dii ń Lua ma yã́ sã̀ńguɛ.
22 À ɛa sua, pɔ̀ɔbɔzãkɛnaɔ,
mí á gbã́gbã ń á pɔ̀ɔbɔzãkɛgyão.
Wá kɛ́! Wá sumaɛ,
asa ḿmɛnn Dii wá Lua.
23 Sɛ̀ĩsĩɔ ɛɛ vĩ, gbɛ̀sĩsĩɔ zɔa vĩ,
Dii Isailiɔ Lua mɛ́ wá Suabana ũ.
24 Za wá ɛ̀waasogɔɔ
tã́aɔ wá maeɔ zĩ ài blè,
an sãɔ ń ń zuɔ
ń ń nɛgɔ̃ɛɔ ń ń nɛnɔɛɔ.
25 Wà naalɛ ń wío,

wà tó wá gɛɛ gɔ̃ kpá wá wɛ́i,
asa ń wá deziɔ wa duunakɛ̀ Dii wá Luaɛɛ,
za wá ɛ̀waasogɔɔ e gbã wi aà yãmao.
4 Ma Dii ma mɛ̀, á Isailiɔ, tó á sua, à sua.
Tó a ɔzɔ̃̀ á pɔ́ pɔ́ má zauɔi,
mɛ́ álɛ liaaliaa lɔo,
[2] tó a lɛgbɛ̃̀ ń ma kuao kɑ̃́ukɑ̃u ń sĩanao,
buipãlɛɔ báaadakɔ̃u ń ma tɔ́o,
aai ĩ́anadã ma yɑ̃́ musu.
[3] Yɑ̃́ pɔ́ Dii ò Yelusalɛũdeɔ ń Yudaɔnɛn kɛ:
Á Yelusalɛũdeɔ ń Yudaɔ píi,
à kpase kɛ̃ wásawasa,
ásu pɔ́tɔ̃ lɛuo.‡
[4] À tɔ̃zɔ̃ á sɔ̃̀ gbãsĩwoloa ũ,
í gɔ̃ ma pɔ́ ũ wásawasa.
Tó màan sɔ̃o,
má a pɔkũmabɔbɔwáɛ
lán tɛ́ pɔ́ gbɛ̃ɛ a fɔ̃ dɛowa
yãvãi pɔ́ á kɛ̀ yɑ̃́i.

Zĩgɔ̃ɔ bɔa gugbãntoo oi

[5] À kpàwakɛ Yudaɔnɛ,
à o Yelusalɛũdeɔnɛ:
À kuupɛ á bùsuu,
à wiilɛ ń lɔɔ gbãtɛ̃o
à onɛ́ aa kãaa,
aai bàalɛ ta wɛ̃́lɛ bĩ́ideɔu.
[6] À gudɔkɔ̃ɛkĩi dilɛ Siɔna,
wí mɔ́ ulɛ we, ásu zɛzɛo,
asa má tó kìsia zɔ̃ɔ ń pɔ́ ɔ̃̀ɔnɛkɛao bɔ gugbãntoo oiɛ.
[7] Nɔ̀ɔmusu fɛ̀lɛ bɔ̀ a tòou,
buiɔ kàalɛnapi dàzɛu.
À gò a tía,
àlɛ gɛ́ á bùsu kɛi kɛ́lɛkɛlɛ,
á wɛ̃́lɛɔ i gɔ̃ bɛziaɔ ũ.
[8] A yɑ̃́i tò à zwɑ̃̀nkasaɔ kákaála,
à ɔ́ɔlɔ à búbuapɛ,
asa Dii pɔfɛ̃awázi zɔ̃ɔ, i kpálɛo.
[9] Zĩbeezĩ sɔ̃ a kɛ̃ kía ń a ìwaɔgu,
yɑ̃́pi i di sa'onaɔwa,
ãnabiɔ lɛ́ i gɔ̃ kpaaũa.
Ma Dii mámɛ má ò.
[10] Ɔ̃ ma mɛ̀: Á'a Dii Lua! N ɔ̃nɔkɛ̀ Yelusalɛũdeɔnɛɛ ń gbɛ̃́ɛ beeɔ píi. Kɛ́ n mɛ̀ aaɔ ku aafiaɛ,¶ ɔ̃ fɛ̃nda mɛ́ aɔ wiilɛ ń miwaa?
[11] Gɔɔ bee Dii a o Yelusalɛũdeɔnɛ ń gbɛ̃́ɛ beeɔ píi, à mɛ ĩ́an wãa a bɔ gbáau sĩ̀sĩ wáiwaiɔ musu à mɔ lɛ́lɛ a gbɛ̃́ɔwa. I kɛ ĩ́ana pɔ́ wì pɔ́ fɑ̃́i a gbãsĩ bɔlɛ no,
[12] ĩ́ana pɔ́ á gbaɛmá gbãa aɔ dɛ beea, yɑ̃́kpalɛ á kɛńnɔ sa.
[13] Gwa! Àlɛ mɔ́ lán lousisiawa,
aà zĩkasɔ̃gɔɔ dɛ lán zàawa,
aà sɔ̃́ɔ wãa dɛ kúuɔla.
Waiyoo wápiɔ! Wa kaalɛɛ sa.
[14] Yelusalɛũdeɔ, à á sɔ̃ pípi,
kɛ́ à e bɔ aafia.
Áɔ kú ń á làasoo vãio e bɔɛ ni?
[15] Wàlɛ a baokpa Dã buiɔ bùsuu,
wàlɛ músi kpàwakɛ Ɛflaiũ buiɔ bùsu sĩ̀sĩdeu:
[16] À o buiɔnɛ,
í a kpàwakɛ Yelusalɛũdeɔnɛ,
ibɛɛɔ bɔ̀ bùsu zɑ̃̀zɑ̃u, aalɛ mɔ́,
aalɛ kúkua dɔ Yudaɔ wɛ̃́lɛɔwa,
[17] aalɛ liai lán masedãnaɔwa,
asa Yudaɔ bɔ̀ ma kpɛɛ.
Ma Dii mámɛ má ò.
[18] Á dàa ń á yãkɛaɔ mɛ́ bee ìɛ́.
Á ĩadaman we. A pãsĩ!
Àlɛ ĩadawá e á sɔ̃u.
[19] Ma nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔkpà! Ma nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔkpà!
Ma nɔ̀sɛ lɛ́ pusu bɔ, sɔ̃ kɛ̃̀magu,
má fɔ̃ màɔ nílɛo.
Ma kuu'ɔ mà dɔ ń kúkuakɛao.
[20] Wíwia lɛ́ kɛ wíwia,
bùsu gɔ̃̀ da wàuu gupiiu.
Wá zwɑ̃̀akpɛɔ wìwi kɑ̃́ndo,
wá zwãaɔ yàa gɔ̃̀ɔgɔ̃ɔ.
[21] Máɔ dàlapooɔ gwa e bɔɛ ni?
Máɔ kuu'ɔpi ma dɔ e bɔɛɛ?
[22] Dii mɛ̀ a gbɛ̃́ɔ mi vĩo, aa a dɔ̃o,

---

‡**4:3** Oze 10.12
¶**4:10** Zel 6.13-14, 14.13, 23.16-17

nɛ́ sɔũɔnɛ, aa yãe gbáɛo.
Vãi ɔ̃nɔ ɔ̃ aa dɔ̃, aa maakɛa dɔ̃o.
23 Ma zĩ́lɛ gwà,
má è da pã, a kɛkɛao.
Ma musu gwà, má è a gupua vĩo.
24 Ma gbɛ̀sĩsĩɔ gwà,
mà è aalɛ lualua,
sĩ̀sĩɔ sɔ̃ aalɛ deedee píi.
25 Ma gugwà, mi gbɛ̃e eo,
baa bãɔ aa ń taa kɛ̀ píiɛ.
26 Ma gugwà, ɔ̃ má è
bùsu táaede gɔ̃̀ gbáa ũ,
wɛ̃́lɛɔ wìwi píi Dii aɛ
aà pɔkũma pãsĩ yã́i.
27 Asa Dii mɛ̀
bùsu a ɔ̃̀ɔkpa píiɛ,
ń beeo á kaalɛ míɔmiɔo.
28 Ayãmɛto tɔɔlɛ a búbuapɛ,
musu i siakũ,
asa Dii yã'ò, a a nɔ̀sɛ suumpao,
à yãdìlɛ kɔ̀, a ɛa kpɛo.
29 Wɛ̃́lɛdeɔ lɛ́ tílɛ píi,
kɛ́ aa sɔ̃deɔ ń kàzunaɔ kɔ̃fĩ mà yã́i.
Gbɛ̃eɔ lɛ́ si dào guu,
gbɛ̃eɔ dɛ̀dɛ lɛ́ sɔlɔ gbɛ̀sɔɔu.
Wɛ̃́lɛɔ gɔ̃̀ bɛziaɔ ũ,
gbɛ̃e ku we lɔo.
30 Yelusalɛũ, bɔ́ ńlɛ kɛi?
Àkɛa n zwã̀a tɛ̃a yè,
n vua nɔamblebɔɔ dà, n kio kài?
N nzĩa kɛ̀kɛ pãɛ!
N gɔ̃pɔsɛɔ gìnziɛ,
aa ye n wɛ̃ni bɔɛ sa.
31 Ma wii mà lán nɛ'iwãwã wiiwa,
lán nɔɛ pɔ́ lɛ́ nɛ́ sɛ̃́ia iwa.
Siɔna wiiɛ, àlɛ we fòo, fòo,
à ɔpòo à mɛ̀: Waiyoo mapi,
gbɛ̃dɛnaɔ ɔdìɛa, má kú ga lɛ́zĩɛ.

Gbɛ̃e maao

5 À Yelusalɛũ zɛaɔ kɛɛlɛ à gwa,
à wɛɛlɛ a gãaɛɔu à e dɔ̃.
Tó yãmaakɛn sĩanwɛɛlɛnae ku we,
má sùuukɛ ń wɛ̃́lɛpio.
2 Baa kɛ́ aaì mɛ Dii ku,
ń beeo aaì lɛgbɛ̃ ń mɔafilioɛ.
3 Dii, sĩana ɔ̃ ńlɛ wɛɛlɛmáo lò?
N ń gbɛ̃́, i ɔ̃máo,
n ń kɛ́ búɛbuɛ, ɔ̃ aa gì totoapi mai.
An swã́ gbãakũ̀ lán gbɛwa,
aa gì nɔ̀sɛlilɛi.
4 Ɔ̃ ma mɛ̀ taasideɔnɛ, aa mi vĩo,
aa Dii yãkɛaɔ dɔ̃o,
aa dɔ̃ yã́ pɔ́ ń Lua lɛ́ yáńnɔo.
5 Má gɛ́ mà yã'o maezɔ̃ɔɔnɛɛ,
aa Dii yãkɛaɔ dɔ̃o lé?
Aa dɔ̃ yã́ pɔ́ ń Lua lɛ́ yáńnɔo lé?
Kási gbɛ̃́piɔ sɔ̃ aa n zuu bɔ̀ńla,
aa n baɔ kɛ̃̀kɛ̃máɛ.
6 Ayãmɛto nɔ̀ɔmusu a bɔ lákpɛu à kusimá,
àwalɛwana a bɔ gbáau à ń dɛdɛ.
Gbɛaana a naalɛnɛ́ wɛ̃́nkpɛ,
i gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ɔ taitai,
asa an tàaeɔ dasikũ̀,
an pɔ̀ɔbɔzãkɛa kɛ̀ zài.
7 Yelusalɛũ, má sùuukɛnnɔe?
N gbɛ̃́ɔ pãkpàmaziɛ,
aaì yã́si ń tã́aɔɛ, i kɛ mámɛo.
Má tò pɔ́ mɔ̀má,
ɔ̃ aa sì káalua kpɛ́u aa gbãsĩkɛ̀.
8 Sɔ̃sa kãa pɔ́ an mɛ fɛlɛaɔnɛ,
an baade ì lua a gbɛ̃́dee nɔi.
9 Ma Dii ma mɛ̀
má ĩadamá yã́pi yã́io lé?
Má tɔsi buipi taawao lé?
10 À gɛ ma vɛ̃ɛbu[§] dúuzɔ̃,
ãma ásu dɛɛlɛ píio.
À a gɔ̃naɔ zɔ̃zɔ̃,
asa gɔ̃napiɔá ma pɔ́ no.
11 Isailiɔ ń Yudaɔ bɔ̀ ma kpɛ.
Ma Dii mámɛ má ò.
12 Aa Dii ɛɛbò aa mɛ̀:
Màa no, vãie a wá leo.
Wá kɔ̃'e ń zĩo ge ń nɔanaoo.
13 Ãnabiɔ lɛ́ lɛ́'ĩana gbaɛ,
Dii yã́ aalɛ oo.
Aamɛ aa ń pɔ́ e ńzĩawa we.

§**5:10** Isa 5.7

14 Ayãmɛto ma Dii Lua Zĩgɔ̃de ma mɛ̀,
lá màa gbɛ̃́piɔ ònɛ,
má a yɑ̃́ sóso kánɛ ń léu té ũɛ,
gbɛ̃́piɔ iɔ dɛ yàa pɔ́ tépi a kũwà ũ.
15 Isailiɔ, ma Dii ma mɛ̀
má bui pɔ́ kú zɑ̃̀zã sóikɛwáɛ,
bui pɔ́ kú za zi mɛ́ aɔ ku gɔɔpiiɛ.
Bui pɔ́ ili ń yãmao
mɛ́ á ń yã'oa dɔ̃o.
16 An gbàlaɔ ì ga inɛ́ɛ,
ampii gɔ̃sa gbãaɔnɛ.
17 Aa pɔ́ pɔ́ á kèkɛɔ ń á blɛɔ naaa,
aai á nɛgɔ̃ɛɔ ń á nɛnɔɛɔ sɛ́lɛ.
Aa á zuɔ ń á sãɔ ń á blɛɔ naaa,
aai á vɛ̃ɛbɛɔ ń á kaadɔɛmbɛɔ sɛ́lɛ.
Aa á wɛ̃́lɛ bĩ́ide pɔ́ álɛ a náaikɛɔ dɛ̃ɔnzɔ̃ ń ń zĩkabɔɔ.
18 Ma Dii ma mɛ̀, baa gɔɔ bee má á kɛ
kɛ́lɛkɛlɛo. 19 Tó wà n la, bɔ́yãi ma Dii ń
Lua má kèiné màa píii, ní oné, lá aa pãk-
pàmazi aa zɔblè dii zĩ̀loɔnɛ ńzĩa bùsuu,
màa aa zɔble bui zĩ̀loɔnɛ bùsu zĩ̀lou sɔ̃.
20 À yɑ̃́ɛ bee o Yakɔbu buiɔnɛ,
í a kpàwakɛ Yudaɔnɛ à mɛ:
21 Sɔũ nɔ̀sɛsaideɔ, à yãma,
á wɛ́ vĩ, ili gu'eo,
á swɑ̃́ vĩ, ili yãmao.**
22 I kũ à vĩakɛmɛɛo lé?
I kũ à lualua ma aɛo lé?
Ma Dii mámɛ málɛ á la.
Ma bùsu'ũfãa kàlɛ ísia zɔ̃lɛ ũ,
kɔɔ pɔ́ ma dàɛ̀n we,
a í a fɔ̃ à a baa vĩ bauo.
Baa kɛ́ a í ì zãampapa,
ìli fɔ̃ à a baa vĩ̀o.
Baa kɛ́ a ikooaɔ ì kɔ̃fĩkɛ,
ìli fɔ̃ à a baa vĩ̀o.††
23 Gbɛ̃́piɔ swɑ̃́ gbãa, aa fèlɛmanɔ,
ɔ̃ aa pɑ̃̀alɛmɛɛ aa gɛ̃̀zɛa.
24 Baa kɛ́ mi lou manɛ́ a gɔɔwa
za káabuana e à gɛ́ bɔlɛi,
mɛ́ ma pɔkɛkɛgɔɔ dìlɛnɛ́,
aali okɔ̃ɛ wà vĩakɛ ma Dii ń Luaɛo.
25 Á vãikɛa mɛ́ kpà pɔ́piɔnɛ,
á duuna mɛ́ gìɛ́ à maa e.
26 Vãikɛnaɔ ku ma gbɛ̃́ɔ guu,
aaì ń wɛ lán fííkpanaɔwa,
aaì baikpá gbɛ̃́ɔnɛ kɛ́ aa e wà ń kṹ yɑ̃́i.
27 Lá bã ìɔ ka bãwɛna bãkabɔ pai,
màa mɔafili ń ua pà,
ɔ̃ aaì kɛ ɔdeɔ ũ wà gbãakũ,
28 aaì kɑ̃́, an mɛ iɔ tɛkɛ.
An vãikɛa gɛ̃agɛ̃̀,
aali yɑ̃́si ń nɛtonɛɔ, yɑ̃́ e bɔńnɔ nao.
Aali zɛ ń pɔesaideɔ aa ń yãnakpàmáo.
29 Ma Dii ma mɛ̀,
má ĩadamá yɑ̃́pi yɑ̃́io lé?
Má tɔsi buipi taawao lé?
30 Yɑ̃́ pɔ́ wa ye a gĩyãio
wì vĩakɛɛ̀ kɔ̃̀ ń bùsuu.
31 Ãnabiɔ ì ãnabikɛkɛ ń ɛɛo,
sa'onaɔ zĩa yɑ̃́ mɛ́ ì dɔaanɛ́.
Màa ma gbɛ̃́ɔ yei,
ãma kpelewa aa kɛ zɑ̃́i?

Koezɔ̃a Yelusalɛũi

6 Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ, à bɔlɛ Yelusalɛũ,
í gɛ́ mikpakĩi wɛɛlɛi!
À kuupɛ Tekoa!
À to súɛlɛ fɛlɛ Bɛtakɛlɛũ seela ũ.
Kìsia lɛ́ bɔ gugbãntoo oi,
kaalɛ zɔ̃ɔ looaála.
2 Má Siɔna midɛ,
wɛ̃́lɛ pɔ́ wì mɛ a kɛfɛũ mɛ́ a maa.
3 Zĩgɔ̃ɔ mɔ bòokpa liai,
lán sãdãnaɔ ń ń sãɔwa,
baade ń a gbɛ̃́ɔ a bòou.
4 À sɔukɛ wà si Siɔna ń zĩo,
à fɛlɛ wà gɛ lɛ́lɛmá ĩatɛ̃ gbãa zɑ̃́.
Agya! Ĩatɛ̃'aua pìla,
gu lɛ́ gɛ̃kɔ̃u kɔ̀.
5 À fɛlɛ wà gɛ lɛ́lɛmá gwãasĩna,
wí gu pɔ́ dɛ aa zɛ giu wíwi.
6 Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀:
À lizɔ̃zɔ̃,
í bùsu kálɛ Yelusalɛũ bĩ́i saɛ.

**5:21 Isa 6.9-10, Eze 12.2, Maa 8.18
††5:22 Yob 38.8-11

À ĩada wɛ̃́lɛpiwa,
asa gbãamɔakɔ̃ɛ mɛ́ kɔ̃̀u.
7 Lá í ìɔ di lɔ̃̀ɔu,
màa yãvãi di wɛ̃́lɛpiu.
Taiina ń yãpãsĩo zɔa dɔu,
mi e aà gyã ń aà bɔo làa ziio.
8 Yelusalɛũdeɔ, à ma lɛdama ma,
kɛ́ másu kɛ̃́wáo yã́i.
Tó màan sɔ̃o, má á bùsu dɛ̃ɔnzɔ̃ɛ,
gbɛ̃e aɔ ku a guu lɔo.
9 Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀:
Wa Isaili pɔ́ gɔ̃̀ɔ kɔ̃nwɛ,
lá wì vɛ̃ɛ kɔ̃nwɛwa.
Wa ɛa a gbɛsisi,
lá wì pɔ́ gbɛsisiwa.
10 Dé má yã'oɛ̀ mà aà gba laaii?
Démɛ a mamɛɛi?
An swã́ wɛ̃ao, aa fɔ̃ yãmao,
Dii yã́ ì kɛnɛ́ ĩ́iɛ,
ìli káńguo.
11 Dii pɔkũma dɛ̀dɛa,
má fɔ̃ màɔ kṹkũa lɔo.
Pɔkũmapi bɔbɔ nɛ́ɔwa gãaɛ
ń ɛ̀waaso pɔ́ kãaaa gudoũɔ.
To wà gɔ̃ɛ ń a nɔo kũ sãnu
ń gbɛ̃́ pɔ́ zikũ̀ táotaoɔ.
12 Ma Dii ma mɛ̀,
tó ma ɔ lòo bùsuɛbeedeɔla,
má ń bɛɔ na gbɛ̃pãleɔnɛ ń ɔzĩɛ,
ń ń buaɔ ń ń nɔɛɔ.
13 Néfɛ̃nɛn gbɛ̃zɔ̃ɔ píi ɔvãi'enaɔnɛ.
Ãnabiɔ ń sa'onaɔ píi aaìɔ gbɛ̃́ɔ sãsãɛ.
14 Aaì ɛsɛ ma ma gbɛ̃́ɔ bɔwa
lá a dɛ pɔe ũowa.
Aaì mɛ, aafia ku, aafia ku,
kási aafia ku we sɔ̃o.‡‡
15 Yãbɛ̃ɛ pɔ́ aa kɛ̀ ì kɛnɛ́ wí ũe?
Aawo! Ìli kɛnɛ́ wí ũo,
an gɛɛ lí gɔ̃ kpá ń wɛ́io.
A yã́i aa ta gbɛ̃́ pɔ́ gɛ̀ gɛ́kĩiɔ guu,
aa kwɛ gɔɔ pɔ́ málɛ ĩadamá.
Ma Dii mámɛ má ò.
16 Ma Dii ma mɛ̀:
À zɛ zɛ́kpaau à a zɛ́ káauɔ gwa,
í a pɔ́ pɔ́ maa gbɛa àɔ bɛu,
á sɔ̃ i níni.¶¶
Ɔ̃ a mɛ̀ áɔ bɛuo.
17 Ma gudɔ̃anaɔ§§ dìlɛɛ́,
má òɛ́ àli swãdɔ an kuupɛai,
ɔ̃ a mɛ̀ á swãdɔio.
18 Ayãmɛto buipãleɔ, à yãma,
í yã́ pɔ́ a ma gbɛ̃́ɔ le dɔ̃!
19 Dṹnia gbɛ̃́ɔ, à yãma,
málɛ mɔ́ gbɛ̃́piɔ ásookɛi.
Yã́ pɔ́ aalɛ yáɔ gbɛn we,
asa aai swãdɔ ma yã́io,
aa gì ma ikoyãiɛ.
20 Seba tulaleti dɛmɛɛ pɔe ũo,
ge kanɛli fee gĩnana pɔ́ bɔ̀ bùsu zã̀zãu.
Mili sa pɔ́ i oa i a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ sio,
á sa'oaa lí kamaguo.
21 Ayãmɛto ma Dii ma mɛ̀:
Má gbɛ pɔ́ gbɛ̃́ɔ ì gɛ̃mbɔlɛwàɔ kálɛ gbɛ̃́piɔnɛ ń aɛ,
maeɔ ń ń nɛ́ɔ, gbɛ̃́ ń a gbɛ̃́o
aai kpákpaa ḿpii aa gaga.
22 Ma Dii ma mɛ̀:
Gugbãntoo oi bùsudeɔ gwa,
aa fɛ̀lɛ,
bui zɔ̃ɔpiɔ lɛ́ bɔ za dṹnia lɛ́wa,
aalɛ mɔ́.
23 Aa sáɔ ń sɔ̃naɔ kṹkũa,
aa pãsĩ, aali gbɛ̃e wɛ̃nagwao.
An kɔ̃fĩ ìɔ dɔ lán ísia kɔ̃fĩwa,
aa didi sɔ̃́ kpɛ, aa zĩ'ɔpòo,
aalɛ mɔ́ lɛ́lɛiwá, Siɔnadeɔ.
24 Wa ń bao mà,
wá ɔ gɔ̃̀ dɔwázi.
Yã'ɔ̃ma wá kṹ gbãa,
wálɛ wãwãma lán nɛ'inawa.
25 Ásu gɛ́ buao,
ásu àɔ bɛ zɛ́uo,
asa ibɛɛɔ ń fɛ̃ndaɔ kṹkũaɛ,
vĩa pɔ́ɔ liaaázi.

‡‡**6:14** Eze 13.10
¶¶**6:16** Mat 11.29
§§**6:17** Oze 9.8

26 Ma gbɛ̃́ɔ, à zwɛ̃̀nkasaɔ dɔdɔ á pi,
í gbeembo túfu guu.
À ɔ́ɔlɔ lán nɛ́ mɛ̀ndona gaamáwa,
à búbuapɛ pãsĩpãsĩ,
asa gbɛ̃kaalɛna a mɔ́wá kɛ̃́ndoɛ.
27 Ma n dilɛ mɔ̀baasana ũɛ,
ma gbɛ̃́ɔ mɛ́ gbɛ̀ mɔde ũ.
Ǹ ń yãkɛaɔ yɔ̃, ní ń dàa dɔ̃.
28 Swɛ̃́yãmansaideɔnɛ ḿpii,
aaìɔ bɛbɛ wàɔ yãdɔdɔmáɛ.
Aa fèe lán mɔgotɛ̃ ge mɔsiwaɛ,
yãkpaanlakɛnaɔnɛ ḿpii.
29 Sia lɛ́ tɛ́vu,
kɛ́ mɔ̀gbɔ̃ e láa tɛ́piu,
kási àlɛ mɔ baasa pãɛ,
gbɛ̃vãiɔ lɛ́ kɛ̃́ gbɛ̃maawao.
30 Wì oné ɛ̃́nusu giana,
asa Dii gìńziɛ.

Lua zɛ́ ɛgɛnaá pãɛ

7 Dii yã'ò Zelemiiɛ à mɛ̀: 2 Gɛ ǹ zɛ ma
kpɛ́ bɔlɛu, ní kpàwakɛnɛ́ we ǹ mɛ: Á
Yuda pɔ́ álɛ gɛ̃ bɔlɛu la álɛ gɛ́ kúlɛimɛɛɔ,
à ma yãma.
3 Ma Dii Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua ma mɛ̀,
à nɔ̀sɛlilɛ ń á yãkɛaɔ,
mí tó àɔ ku guɛ beeu.
4 Ásu sɛ̃́sãyã náaikɛ à mɛ
Dii kpɛ́n kɛ, Dii kpɛ́ɛo.
5 Tó a nɔ̀sɛlìlɛ ń á yãkɛao sĩana,
mɛ́ álɛ yãkɛkɔ̃ɛ a zɛ́wa,
6 tó i gbãamɔ nibɔɔ ń tonɛɔ ń gyaaɔnɛo,
mɛ́ i yãesaideɔ dɛdɛ guɛ beeuo,
mɛ́ i ĩada ázĩawa a gɛ dii pãleɔwao,
7 má tó àɔ ku guɛ beeuɛ.
Gupi ɔ̃ má kpà á deziɔwa
aaɔ kuu gɔɔpii.
8 Á èa?
Álɛ sɛ̃́sãyã pɔ́ ài vĩo náaikɛ.
9 É'e! I kpɛ̃́i'o, i gbɛ̃dɛ,
i gbãsĩkɛ, i ɛɛto ń ma tɔ́o,
i tulaletikatɛa Baaliɛ,
i gɛ́ tɛ̃́a pɔ́ á ń dɔ̃ yãaoɔwa,
10 ɔ̃ i gbasa mɔ zɛ ma aɛ
kpɛ́ pɔ́ ma tɔ́ kuwàɛ beeu.
I mɛ a bɔ aafia,
ɔ̃ i ɛa gɛ yãbɛ̃ɛpiɔ kɛ.
11 Álɛ e kpɛ́ pɔ́ ma tɔ́ kuwà pi
á kpɛ̃́iwɛliwɛɔ tòo nɛe?*
Màa málɛ ewá.
Má Dii mámɛ má ò.
12 Ayãmɛto,
à gɛ́ gu pɔ́ ma zɔ̃lɛu káau Silo,†
í yɛ̃́ pɔ́ má kɛ̀ we gwa
ma gbɛ̃́ Isailiɔ vãikɛa yɛ̃́i.‡
13 Ma Dii ma mɛ̀:
Gɔɔ pɔ́ álɛ yɛ̃́piɔ kɛ píi,
mi dɔaa màɔ oɛ́ mɔ̀ɔmɔɔɛ,
ɔ̃ ili swɛ̃́sɛio.
Ma lɛzùázi, i weao.
14 A yɛ̃́i, lá má kɛ̀ Siloɛ,
màa má kɛ gu pɔ́ má kpà á deziɔwaɛ,
kpɛ́ pɔ́ ma tɔ́ kuwà álɛ a náaikɛpi.
15 Má á yá à gomalaɛ,
lá ma á gbɛ̃́ Ɛflaiũ buiɔ yàwa.
16 Ńsu wabikɛa gbɛ̃́piɔnɛo.
Ńsu wiilɛa ń yɛ̃́ musuo.
Ńsu yãgbɛaanɛ́o.
Ńsu ǹyɔ̃ zɛmazi ń yɛ̃́io,
asa má yãmamao.
17 Ń è lá aalɛ kɛ Yuda wɛ̃́lɛɔ guu
ń Yelusalɛũ gãaɛɔa?
18 Nɛ́ɔ ì yàawɛ, maeɔ ì tɛsɔ̃wà,
nɔɛɔ ì pɔ́wɛnti dɛ aa kàa kɛ musu nɔɛ
kíaɛ.
Aaì ítɔ̃lɛ dii pãleɔwa,
kɛ́ a yɛ̃́ e ɔ̃a yɛ̃́i.
19 Ɔ̃ ma Dii ma mɛ̀
i kɛ mámɛ a ɔ̃ao,
ampiɔ ɔ̃ a ɔ̃má, wí i ń kṹ.
20 A yɛ̃́i tò ma Dii Lua ma mɛ̀,
má a pɔkũma pãsĩ bɔbɔ guɛ bee ń a
gbɛ̃́ɔwa
ń a pɔtuoɔ ń sɛ̃̀a líɔ ń buapɔ́ɔ.

---

*7:11 Mat 21.13
†7:12 Yoz 18.1
‡7:12 Soũ 78.61

Aa tɛ́kũ píiɛ, wa e tépi dɛo.
21 Ma Dii Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua ma mɛ̀,
à sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ kã́fĩ
sáaukpasaɔu,
à ãiakɛ àɔ a nɔ̀ɔ so màa àɔ gɛò.
22 Asa kɛ́ ma á deziɔ bɔ̀lɛ Egipi,
ma yãdìlɛnɛ́,
i kɛ sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ
ń sa pãleɔ yã́ ɔ̃ má dìlɛnɛ́ adoo.
23 Má ònɛ́ lɔ aaɔ ma yã́ kũa,
míɔ dɛ ń Lua ũ,
aaiɔ dɛ ma gbɛ̃́ɔ ũ.
Má ònɛ́ aa zɛ́ pɔ́ má ɔ̀lɔnɛ́ sɛ́,
an kua iɔ na.
24 Kási aai swã́sɛio,
aai laaidɔwào,
an nɔ̀sɛvãi swã́gbãa yã́ mɛ́ dɔ̀aanɛ́.
Aa gbɛzã gwà, aai gɛ́ aɛo.
25 Za gɔɔ pɔ́ á deziɔ bɔ̀ Egipi e gbã
miɔ a zɔ̀blena ãnabiɔ dilɛɛ́,
26 kási ili swã́sɛ ń yã́io,
ili laaidɔwào, a swã́gbãakɛ̀,
ɔ̃ a yãvãikɛ̀ dɛ á deziɔla.
27 Tó n yã́piɔ ònɛ́, aa swã́sɛ n yã́io.
Tó n lɛzùńzi, aa wemao.
28 Onɛ́ bui pɔ́ i Dii ń Lua yãmaon ń ũ.
Aai we totoaio,
ɔ̃ sĩana pìlimá, a kú ń lɛ́uo.
29 À á mi kãkɛ̃ɛlɛ kɔ́lɛ,
í wɛ̃nalɛ si sì̃sĩ wáiwaiɔ musu,
asa á gbãgbɛ̃ɔ, ma giáziɛ,
ma pãkpàázi ń pɔfɛ̃oɛ.
30 Ma Dii ma mɛ̀: Yudaɔ yã́ pɔ́ má yeio
kɛ̀, aa pɔbɛ̃ɛ kàlɛ kpɛ́ pɔ́ ma tɔ́ kuwàu
aa a gbãlɛ̀. 31 Aa Tofɛti gulɛsĩ bò Bɛn-
inɔũ guzulɛu,¶ aa sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à
tɛ́kũ ò we ń ń nɛgɔ̃ɛɔ ń ń nɛnɔɛɔ. Mámɛ
mi yã́pi dilɛnɛ́o, a làasoo i gɛ̃ ma sɔ̃ guu
seo. 32 Ayãmɛto ma Dii ma mɛ̀, a gɔɔ lɛ́
mɔ́ kɛ́ wa o guɛ beeɛ Tofɛti ge Bɛninɔũ
guzulɛ lɔo, sema Gbɛ̃dɛdɛguzulɛ, asa waɔ
gɛ vĩvĩ Tofɛti e gu gɛ́ láaɛ. 33 Gbɛ̃́piɔ
gɛ a gɔ̃ bãɔ ń wàiɔ pɔblea ũɛ. Gbɛ̃e a
ɔkɛnɛ́ yàayaao. 34 Má pɔna wii ń yaalɔo ń
nɔsɛkɔ̃fĩo midɛ§ Yuda wɛ̃́lɛɔu ń Yelusalɛũ
gãaɛɔ, asa bùsupi a gɔ̃ bɛzia ũɛ.
8 Ma Dii ma mɛ̀, gɔɔ bee wa Yuda
kíaɔ gɛwa bɔlɛ miau ń a gbãadeɔ ń
a sa'onaɔ ń a ãnabiɔ ń Yelusalɛũdeɔ píi.
2 Wa ɔliu ĩatɛ̃i ń mɔvuao ń saana pɔ́ aa
yeńzi aa zɔblɛ̀nɛ́ aa tɛ̀ńzi aa yãgbɛ̀amá aa
kùlɛnɛ́ɔ. Wa sɛ́lɛ vĩo, aa gɔ̃ kálɛa tɔɔlɛ lán
pɔtuo gbɔ̃waɛ. 3 Gu pɔ́ má ɔzɔ̃u bui vãip-
izi píi, an gbɛ̃́ pɔ́ gɔ̃̀piɔ ga sí ń kuawaɛ.
Ma Dii Zĩgɔ̃de mámɛ má ò.

Duuna ń yã́ pɔ́ ì inɛ́o

4 Onɛ́ ma Dii ma mɛ̀:
Tó gbɛ̃́ lɛ̀lɛ, ìli fɛlɛo lé?
Tó gbɛ̃́ zã̀ zɛ́wa, ìli ɛao lé?
5 Bɔ́yãi Yelusalɛũdeɔ ì zãmɛɛ yã́wai?
Àkɛa gbɛ̃́piɔ mikpɛ ìɔ dɔamɛɛi?
Mɔafili ɔ̃ aa zɛ̀ò, aa gì suia.
6 Ma swãkpà má mà,
aali yã́zɛde oo,
mɛ́ an gbɛ̃e líɔ ku déndɔ̃mɛɛ guu
à mɛ: Bɔ́yãi ma vãiɛ taa kɛ̀o.
Ampii aaì tɛ́ ń tufaiɛ,
lán sɔ̃́ pɔ́ lé si zĩlauwa.
7 Baa wàaliana ì fɛlɛ a gɔɔwaɛ,
felena ń luakibãnao ń yaabɛɛo
aaìɔ gɔɔ pɔ́ dɛ wa ɛa suwà dɔ̃ɛ,
kási ma gbɛ̃́ɔ ma yãdilɛnɛ dɔ̃o.
8 Kpelewa á e o ɔ̃nɔnaɔn á ũ,
ámɛ á Dii ikoyã kũai?
Yãdanɛde ɛgɛnaɔ a bɔɔlɛkɛ̀ɛ́ kpaanlaɛ.
9 Wí a ɔ̃nɔnapiɔ kũɛ,
aa bílikɛ, aai zu bai guu.
Aa gì ma yã́iɛ.
Ɔ̃nɔ kpeletaa buin wei?
10 A yã́i má ń nɔɛɔ kpa gbɛ̃pãleɔwa,
an buaɔ i gɔ̃ dãɔnɛ.
Nɛ́fɛ̃nɛn gbɛ̃zɔ̃ɔ píi ɔvãi'enaɔnɛ.
Ãnabiɔ ń sa'onaɔá gbɛ̃sãsãnaɔnɛ.
11 Aaì ɛsɛ má ma gbɛ̃́ɔ bɔwa,
lá a dɛ pɔe ũowa.

¶**7:31** 2Kia 23.10
§**7:34** Zia 18.23

Aaì mɛ, aafia ku, aafia ku,
kási aafia ku we sɔ̃o.[**]
12 Yãbɛ̃ɛ pɔ́ aa kè ì kɛnɛ́ wí ũe?
Aawo, ìli kɛnɛ́ wí ũo,
an gɛɛ lí gɔ̃ kpá ń wɛ́io.
A yɑ̃́i aa ta gbɛ̃́ pɔ́ gè gɛ́kĩiɔ guu,
aa kwɛ gɔɔ pɔ́ málɛ ĩadamá.
Má Dii mámɛ má ò.
13 Ma Dii ma mɛ̀,
má ń buapɔ́ɔ símáɛ.
Vɛ̃ɛ a kɛo,
kaadɔɛna a nɛ'io,[††]
baa lá a giigaga.
Wa pɔ́ pɔ́ má kpàmáɔ símá.
14 Bɔ́yãi wá kálɛa lai?
Wà kãaa wà ta wɛ̃́lɛ bĩ́ideɔu,
wíɔ ga dã we,
asa Dii wá Lua dìlɛ wà gagaɛ.
À kona í kpàwá wà mi,
kɛ́ wa duunakɛ̀ɛ yɑ̃́i.
15 Wá wɛ́ dɔ aafiai,
kási yãmaae kuo.
Wa gbɑ̃́gbãgɔɔ dɑ̃̀,
ɔ̃ wá nisĩna nà líwa.
16 Sɔ̃́ɔ lɛ́ pɔbɔ ń níu Dã buiɔ bùsuu,
bùsupi lɛ́ lualua sɔ̃saɔ ɔ́ɔlɔa yɑ̃́i.
Wà mɔ̀ bùsu ɔ̃̀ɔkpai ń pɔ́ pɔ́ kúuɔ,
wɛ̃́lɛ ń gbɛ̃́ pɔ́ aa ku a guuɔ.
17 Ma Dii ma mɛ̀,
má mlɛ̃̀ pãsĩnaɔ gbaɛwá aa á sósoɛ,
mlɛ̃piɔ lí ɛsɛdeɔ yãmao.
Má Dii mámɛ má ò.
18 Ma Gbɛ̃nɔsɛninina, ma pɔ siakũ̀,
ma nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔkpà.
19 Ma gbɛ̃́ɔ wii ma dɔ
za bùsu zɑ̃̀zãu aa mɛ̀:
Dii ku Siɔnao lé?
Siɔna Kíapi ku we lɔo lé?
Bɔ́mɛ tò aa ma pɔ fɛ̀lɛmɛɛ ń ń tɑ̃́aɔi?
Bɔ́yãi aa ma zafɛ̃̀mɛɛ ń dii zĩ̀lo pãɔi?
20 Wà pɔ́ kɛ̀kɛ kɔ̀, saɛ gɛ̃̀,
wápiɔ sɔ̃, wi wá suabao.
21 Lá ma gbɛ̃́ɔ wíwia, màa má wíwia,
ma oosìsi, iwãa kà ma pɔa.
22 Bɔ̀ ɛsɛ ku Galada bùsuuo lé?
Lòotoo ku weo lé?
Àkɛa ma gbɛ̃́ɔ bɔ i láao ni?
23 Tó ma miá íɛ yãa,
mɛ́ ma wɛ́á nibɔnaɛ lé,
dɔ̃ má wɛ́'i lɛ́ kwɛ́ fãanɛ ń gwãasĩnao
ma gbɛ̃́ pɔ́ wa ń dɛdɛɔ yɑ̃́ musu.
9 Tó má pilakĩi vĩ gbáau yãaɛ lé,
má a gbɛ̃́ɔ to we mà gɛ́ weɛ,
asa gbãsĩkɛnaɔnɛ ḿpii,
náaisaideɔ gãliɛ.
2 Aaì lɛ́sakã aa ɛgɛ zuò,
aaliɔ gbãa ń bùsuu ń náaiyãoo.
Aaìɔ vãikɛ wàɔ gɛɛ, aa ma dɔ̃o.
Ma Dii mámɛ má ò.
3 Á baade laaika a gbɛ̃nai,
ásu à a daɛ náaikɛo,
asa daɛ píiá gbɛ̃sãsãnaɛ,
gbɛ̃naɔ ì kɔ̃ pɛɛ.
4 Gbɛ̃na ń gbɛ̃nao aaì ɔ̃nɔkɛkɔ̃ɛ,
aali sĩana'okɔ̃ɛo.
An lɛ́ dɔ́ɛkɛ̀ ń ɛɛo,
aaì tàaekɛkɔ̃ɛ e wà kpàsa.
5 Ń kú mɔafilideɔ guuɛ,
mɔafilipi mɛ́ tò aa gì ma dɔ̃i.
6 A yɑ̃́i tò ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀,
má ń baasa mà gwaɛ.
Bɔ́ má kɛ ma gbɛ̃́ɔnɛ
an vãipi yɑ̃́ musu lɔi?
7 An lɛ́naá kagbaɛ,
mɔafili mɛ́ ìɔ dɔ ń lɛ́u.
Na'onwaaɔnɛ,
mɛ́ yaalɔma ba da ń bɔ̀ɔuɔnɛ.[‡‡]
8 Yɑ̃́ bee yɑ̃́i má ĩadamáo lé?
Má tɔsi buipi taawao lé?
Ma Dii mámɛ má ò.
9 Má ɔ́ɔlɔ mà búbuapɛ sĩ̀sĩɔnɛ,
má wɛ̃nalɛ si dɑ̃́dãkɛkĩiɔnɛ.
À sɛ̃kù, gbɛ̃e lɛ́ a baa vĩ lɔo,
wìli zù ɔɔlɔ ma we lɔo.

[**]**8:11** Eze 13.10
[††]**8:13** Mat 21.19
[‡‡]**9:7** Soũ 28.3

Bãɔ ń nɔ̀bɔɔ gɛ̃̀zɛa píi.
10 Má tó Yelusalɛũ gɔ̃ bɛzia ũɛ,
gbɛ̃gbonaɔ tòo ũ.
Mí Yuda bùsu wɛ̃́lɛɔ dɛ̃ɔnzɔ̃,
gbɛ̃e aɔ ku we lɔo.
11 Dé ɔ̃nɔ mɛ́ kà yã́pi gbadɔ̃ai?
Dé Dii yãdàɛ̀ aà a bɔɔlɛkɛi?
Àkɛa bùsu gɔ̃̀ gii lán gbáawa,
à gà, gbɛ̃e lɛ́ a baa vĩ lɔo ni?
12 Ma Dii ma mɛ̀,
kɛ́ aa pãkpà ma ikoyã pɔ́ má dìlɛnɛ́i yã́iɛ,
aai ma yã́pi mao, aai zĩkɛwào.
13 An swã́gbãa mɛ́ dɔ̀aanɛ́,
ɔ̃ aa tɛ tã́aɔzi lá ń maeɔ dànɛ́wa.
14 A yã́i ma Dii Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua ma mɛ̀,
má gɔ̃i kpámá aa soɛ,
mí kona í kpámá aa mi.
15 Má ń fãaa buiɔ guuɛ,
bui pɔ́ ampiɔ ń ń maeɔ dɔ̃ yãaoɔ.
Mí tó wà pɛ́má ń fɛ̃ndao
e wà gɛ̀ ń mìdɛ.
16 Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀:
À yã́pi da,
í gɛ nɔɛ gɛ'ɔɔlɔnaɔ sísi,
í gbɛ̃́ɔ zĩ nɔɛ wɛ̃nalɛdɔ̃naɔwa aa mɔ́.
17 Aai mɔ búbuapɛɛ́,
á wɛ́ i ibɔ e à kwɛ́.
18 Wà ɔɔlɔ mà dɔ Siɔna, wàlɛ mɛ,
wa ɔ̃̀ɔkpàɛ fá, wí wá kṹ maamaaɛ.
Wálɛ wá bùsu to we,
asa wà wá uaɔ dúuzɔ̃̀ɛ.
19 Nɔɛɔ, à Dii yãma sa,
à swã́kpa yã́ pɔ́ lɛ́ bɔ aà lɛ́ui.
À ɔɔlɔ dada á nɛnɔɛɔnɛ,
í wɛ̃nalɛ dadakɔ̃ɛ.
20 Asa gaga gɛ̃̀ wá fɛnɛntiɔuɛ,
ɔ̃ à sì wá zɛgikĩiɔu.
Gapi wá nɛ́ɔ dɛ̀dɛ zɛaɔ guu,
à wá ɛ̀waasoɔ mìdɛ gãaɛ.
21 Onɛ́ ma Dii ma mɛ̀:
Gbɛ̃nazĩn gɛɔ gɔ̃ kpálɛ sɛ̃u lán pɔtuo gbɔ̃wa,
lán ése pɔ́ wa kɛ̃̀ kálɛa gbɛ̃e i mɔ sɛ́lɛowa.
22 Ma Dii ma mɛ̀:
Ɔ̃nɔna su ĩ́anadã a ɔ̃nɔyã musuo,
gɔ̃gbãa su yɔ̃̀ɔkɛ a gɔ̃sakɛ yã́io,
ɔde su azĩa sɛ lɛsĩ a ɔda yã́io.
23 Tó gbɛ̃́ ye ĩ́anadã,
aà dã kɛ́ a wɛ́ kɛ̃̀ a ma dɔ̃ yã́i.¶¶
A dɔ̃ kɛ́ má gbɛ̃kɛ vĩ,
mi yãmaakɛ dṹniau a zɛ́waɛ,
asa yã́ beeɔ mɛ́ ì kamagu.
Ma Dii mamɛ má ò.
24 Ma Dii ma mɛ̀ a gɔɔ a mɔ́ kɛ́ má ĩada
gbɛ̃́ pɔ́ aa tɔ̃zɔ̃̀ɔwa, 25 Egipiɔ ń Yudaɔ ń
Ɛdɔũɔ ń Amɔniɔ ń Mɔabuɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ aa
ku guwaiwaiu aaì ń kã̀kãmɔ kɛ̃ɛlɛɔ.§§ Asa
buipiɔ ń Isailiɔ píi, gyafɔɔdeɔnɛ ń sɔ̃u.

Lua lɛɛũa ń tã́aɔ

10 Isailiɔ, à yã́ pɔ́ Dii lɛ́ oɛ́ ma.
2 À mɛ̀ ásu buipãlɛɔ ɔlɛsɛ
à bílikɛ seela pɔ́ ì bɔ musuwao.
Ásu to vĩa lí á kṹ láńwao.
3 Asa buipãlɛɔ fɛlɛkaayãá yãpãɛ.
Aaì lizɔ̃ sɛ̃u,
ɔ̃ sia ì ã́nɛ́ ń kpásagɔ̃nao.
4 Wì zãblewà ń ã́nusuo ń vuao,
ɔ̃ wì kusa pápawà ń masanao,
kɛ́ asu àɔ zĩazĩao yã́i.
5 Tã́apiɔ lí yã'oo,
aa dɛ lán bua bãyabɔɔwaɛ.
Aali táa'oo, wì ń sɛɛ.
Ásu vĩakɛnɛ́o,
aali fɔ̃ vãie kɛ̀nɛ́o,
mɛ́ aali fɔ̃ yãmaae kɛ̀nɛ́ sɔ̃o.
6 Dii, gbɛ̃e muaannɔo, ń zɔ̃ɔ,
n tɔbɔ̀ n gbãa yã́ musu.
7 Bui píi Kía, démɛ n vĩa vĩo ni?*
Ao, a maannɔ màaɛ.
Bui píi ɔ̃nɔnaɔ ń ń kpaladeɔ guu
gbɛ̃e muaannɔo.
8 Aa doũ ḿpiiɛ,
sɔũɔnɛ, aa mi vĩo,

¶¶**9:23** 1Kln 1.31, 2Kln 2.17
§§**9:25** Lev 19.27
***10:7** Zia 15.4

lí'ãaɔnɛ, aa fɔ̃ lɛdamáe?
9 Wì ánusu gbɛ̃gbɛ̃a pɔ́ wà bɔ̀ò Taasisi
ń vua pɔ́ wà bɔ̀ò Ufaza kúlɛwà,
ɔ̃ wì ula búuna ń a gàaluladeo káka
pɔ́ pɔ́ sia ń vuazĩkɛnao kɛ̀piɛ.
Gɔ̃ideɔ ɔzĩɔnɛ píi.
10 Dii mɛ́ Lua sĩande ũ,
aàpi mɛ́ ìɔ ku gɔɔpii Kía ũ.
Tó aà pɔ fɛ̃̀, tɔɔlɛ ì lualuaɛ,
buie a fɔ̃ zɛ aa aà pɔkũma dãо.
11 À o buipiɔnɛ à mɛ dii pɔ́ aamɛ aa musu
ń zĩ́lɛo kɛ̀opiɔ aa midɛ dṹniauɛ, aaɔ ku
gueio.
12 Dii mɛ́ dṹnia kɛ̀ ń a gbãao,
à tɔɔlɛ kàlɛ ń a ɔ̃nɔo,
à musu kpàlɛ ń a wɛzɛ̃o.
13 Tó Dii pũ̀na,
í pɔ́ kú musu ì kɔ̃fĩkɛɛ,
lou ì sisi za dṹnia lɛ́wa.
Dii ì bɔ ń ĩ́anao a làasiu,
lou i ma ń pílɛao.
14 Gbɛ̃nazĩnaɔ sɔũ, aa yãe dɔ̃o,
siaɔ gɛɛ a gɔ̃ kpá ń wɛ́i
tã́a pɔ́ aa pìɔ yã́ musu.
Pɔ́ ɛgɛnaɔnɛ, aa wɛ̃ni vĩo.
15 Pɔ́ gianaɔnɛ, láanipɔɔnɛ.
Yã́kpalɛkɛgɔɔzĩ aa midɛ.
16 Dii pɔ́ dɛ Yakɔbu buiɔ baa ũ
muaańnɔo,
asa ɔ̃mɛ pɔ́pii kɛ̀
ń Isaili pɔ́ à ń sɛ́ a pɔ́ ũɔ.
Aà tɔ́n Dii Zĩgɔ̃de.
17 Á gbɛ́̃ pɔ́ wà koezɔ̃̀ázìɔ,
à á pɔ́ɔ ye bɔò á bùsuu.
18 Asa ma Dii ma mɛ̀
tia kɛ́wa má bùsuɛ bee gbɛ́̃ɔ zuzu lán
gbɛwaɛ.
Má ń ásookɛɛ, wi ń kṹkũ.
19 Waiyoo wápiɔ, kɛ́ wá wíwia yã́i.
Wá bɔá bɔ̀kɔɔɛ.
Wálɛ e yãa wá gyãpi blɛɛ.
20 Wà wá zwã̀akpɛɔ kwɛ̀kwɛ,
wà a baɔ kɛ̃̀kɛ̃.
Wá nɛ́ɔ gɛ̃̀zɛa, aa ku lɔo.
Gbɛ̃e ku à zwã̀akpɛ dɔwɛ̃ɛ lɔo,
gbɛ̃e ku à a zwãaɔ kpálɛo.
21 Wá dɔaanaɔá sɔũɔnɛ,
aali yãgbɛa Diiwao.
A yã́i tò an yãe lí bɔ maao,
ɔ̃ an gbɛ́̃ɔ fã̀aa píi.
22 À ma, wàlɛ mɔ́ baokpai,
kɔ̃fĩ zɔ̃ɔ dɔ gugbãntoo oi bùsuu.
Wàlɛ mɔ́ Yuda wɛ́̃lɛɔ dɛ̃ɔnzɔ̃i,
wɛ́̃lɛpiɔ i gɔ̃ gbɛ̃gbonaɔ tòo ũ.
23 Dii, má dɔ̃ kɛ́ gbɛ̃nazĩna kua dɛ aàzĩa
yã́ ũo,
gbɛ̃e a fɔ̃ zɛpoo azĩaɛo.
24 Dii, ma toto a zɛ́wa,
i kɛ ń pɔkũmao no.
Ńsu ma lao mà gɔ̃ tɛ̃nɛɛo.
25 Pɔfɛ̃ bɔbɔ bui pɔ́ aa n dɔ̃oɔwa,
gbɛ́̃ pɔ́ aali n sísiopiɔ,
asa aa Yakɔbu buiɔ mɔ̀mɔɛ,
aa ń mɔmɔ bɛ̃̀ɛ,
aa ń bùsu ɔ̃̀ɔkpà.

Yudaɔ Dii bàakuańnɔ yãgbooa

11 Dii yã'ò Zelemiiɛ à mɛ̀: 2 Swã́sɛ
ma bàakuaánɔ yã́i, ní o
Yelusalɛũdeɔnɛ ń Yudaɔ píi. 3–4 Onɛ́ ma
Dii Isailiɔ Lua ma mɛ̀, ma bàakuańnɔ yã́
pɔ́ má dìlɛ ń deziɔnɛ gɔɔ pɔ́ ma ń bɔ́lɛ
Egipiɔ tɛmɔanɛu, gbɛ́̃ pɔ́ yã́pi kũaoá
láaipɔɛ. Má ònɛ́ aa ma yãma, aaɔ zĩkɛ
yã́ pɔ́ má dìlɛnɛ́ɔwa, aaiɔ dɛ ma gbɛ́̃ɔ ũ,
míɔ dɛ ń Lua ũ, 5 mí lɛ́ pɔ́ má gbɛ̃̀ an
deziɔnɛ papa. Ma mɛ̀ má bùsu pɔ́ vĩ ń
zɔ́'io diu kpámá, lá à gɔ̃̀ á pɔ́ ũ gbãɛwa.
Ɔ̃ ma mɛ̀: Ãmi, Dii!
6 Ɔ̃ Dii òmɛɛ: Gɛ ǹ kpàwakɛ Yuda wɛ́̃lɛɔ
guu ń Yelusalɛũ gãaɛɔ ǹ onɛ́ aa swã́sɛ ma
bàakuańnɔpi yã́i, aaɔ zĩkɛwà. 7 Za gɔɔ pɔ́
ma bɔ ń á deziɔ Egipi e gbã, gɔɔpii miɔ
lɛdamáɛ, mi mɛ aa ma yãma. 8 Kási aali
swã́sɛio, aali laaidɔwào, ɔ̃ an baade nɔ̀sɛ-
vãi ń swã́gbãao dɔ̀aaɛ̀, ɔ̃ ma láaizĩ̀má ma
bàakuańnɔ yã́ musu, asa ma a yãdìlɛnɛ́ɛ,
ãma aa kũao.
9 Ɔ̃ Dii òmɛɛ: Yelusalɛũdeɔ ń Yudaɔ píi
aa kú ń lɛkpaaĩamazioɛ. 10 Aa ɛ̀a sù ń
dezi pɔ́ gì ma yãmaiɔ duunawa. Aa tɛ̀

tã́aɔzi aa zɔblènɛ́. Isailiɔ ń Yudaɔ píi, aa
ma bàa kua ń ń deziɔ yã́ gbòo.
11 A yã́i tò ma Dii ma mɛ̀
má músi pɔ́ aa fɔ̃ bɔuo zĩmá.
Baa tó aa wiilɛ̀a,
má swã́sɛ ń yã́io.
12 Yelusalɛũdeɔ ń Yudaɔ píi
aa bɔlɛ gɛ wiilɛ tã́a pɔ́ aaì tulaletikanɛ́ tɛ́aɔwa.
Aa fɔ̃ ń suaba ń taasikɛgɔɔ sɔ̃o.
13 Á Yudaɔ,
á tã́aɔ dasi kà á wɛ̃́lɛɔwa,
tulaletikatɛakĩi pɔ́ á bò Baaliɛɔ
dasi kà Yelusalɛũ gãaɛɔwa.
14 Mpi sɔ̃ Zelemii,
ńsu wabikɛa gbɛ̃́piɔnɛo,
ńsu wiilɛanɛ́o,
ńsu yãgbɛaa ń yã́ musuo.
15 Ma gbɛ̃́ yenzideɔ lɛ́ lɛ́ vãi kpaaĩ,
bɔ aalɛ kɛ ma kpɛ́ guui?
Sa'onɔɔ pɔ́ aaì kpaa a ń sí ĩadamawao,
aaì pɔnakɛ ń vãi pɔ́ dɔ̀aanɛ́o.
16 Ma Dii mi oɛ́ yãa
kuli pɔ́ a lá sia mɛ́ a nɛ́ kɛfɛũ.
Má tɛsɔ̃wáɛ sa
ń zàa'ĩan gbãa kɔ̃fĩo,
á gɔ̃naɔ i golɛgolɛ.
17 Á Isailiɔ ń á Yudaɔ,
ma Dii Zĩgɔ̃de ma á báɛ,
kási yã́yiaawá ɔ̃ ma zɛò sa.
Ma za fɛ̃̀ vãi pɔ́ á kɛ̀ yã́i,
asa a tulaletikàtɛa Baaliɛɛ.

Lɛkpaaĩa Zelemiizi

18 Dii yã́ pɔ́ aalɛ kɛ ɔ̃lɔmɛɛ má dɔ̃̀, asa à
ma wɛ́ kɛ̃̀mɛɛɛ. 19 Má dɛ yãa lán sãnɛbɔlɔ
yãesaide pɔ́ wàlɛ gɛ́ a kòlokpaiwaɛ, mi
dɔ̃ kɛ́ aalɛ lɛkpaaĩmazio. Aa mɛ̀ wà lizɔ̃ ń
a nɛ́o wà aà bɔ dṹniau, kɛ́ aà tɔ́ su àɔ dɔ
gbɛ̃egu lɔo yã́i.
20 Dii Zĩgɔ̃de,
asa ni yã́ gwa a zɛ́waɛ,
ni nɔ̀sɛ ń làasooo tàasika.
Tɔ símá mà gwa,
asa ma azĩa nànɛ n ɔzĩɛ.
21 Ayãmɛto ma Dii ma mɛ̀
Anato gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ n wɛ aalɛ mɛ,
tó n ãnabikɛkɛ̀ ń ma tɔ́o,
ńyɔ̃ tá ń ń ɔoɛɔ,
má yãvĩ mà o ń musu.
22 Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀
má ĩadamá,
an ɛ̀waasoɔ gaga zĩlau,
an nɛ́ɔ gaga ń nɔanao,
23 an gbɛ̃́ kɔ̃nae a gɔ̃o,
asa má yã́yia Anatodeɔwa an ĩadamagɔɔɛ.

Zelemii yãgbɛaa Diiwa

12 Dii, tó ma mɔma ń yã́o,
n yã́ mɛ́ ìɔ zɛvĩ.
Ń beeo má yã'onnɔ yã́zɛde musu.
Bɔ́yãi vãikɛnaɔ yã́ ì bɔ maai?
Àkɛa náaisaideɔ ìɔ namablei?
2 N ń bá, aa zĩ́napɛ̀lɛ e aa gɛ̀ nɛ'ì.
N tɔ́ dɔ ń lɛ́u, an sɔ̃ kuma sɔ̃o.
3 Mpi Dii, ń ma dɔ̃, ni ma yãkɛa e,
ni wɛ́tɛ làasoo pɔ́ mi kɛmai.
Ǹ ń gálɛ táńnɔ
lán sã pɔ́ wàlɛ gɛ́ ń kòlokpaiɔwa.
Ǹ ń dilɛ ńdoa pɔ́dɛdɛgɔɔ pɔ́ ũ.
4 Wá bùsu aɔ ku wɛ̃nannɔ e bɔɛ ni?
Sɛ̃ aɔ ku giigagaa e gɔɔ kpele ni?
Nɔ̀bɔɔ ń bãɔ mìdɛ gbɛ̃́ pɔ́ kúuɔ vãikɛa yã́iɛ.
Asa aaì mɛ Lua yã́ pɔ́ a ń le zia dɔ̃o.

Lua yã́zãsia Zelemiiwa

5 Tó n bàalɛ̀ ń kɛ̀sɛdeɔ mɛ́ aa n kɛ̃,
kpelewa ńyɔ̃ bakpaaĩ kɛ ń sɔ̃deɔi?
Tó n sɔ̃ daa doũ bùsu aafiadeuo,
kpelewa ńyɔ̃ kɛ tó Yuudɛ̃ pài?
6 Baa n gbɛ̃́ɔ ń n uadeɔ bɔ̀ n kpɛ,
aa zɔakànzi.
Baa tó aalɛ yã́ nana onɛ,
ńsu ǹ ń náaikɛo.
7 Ma pãkpà ma gbɛ̃́ yenzideɔziɛ,
ma bui pɔ́ má sɛ̀pi tò we,
ma a gbɛ̃́piɔ nà ń ibɛɛɔnɛ ń ɔzĩɛ.
8 Ma gbɛ̃́ɔ lìaamanɔ lán nɔ̀ɔmusuwa líkpɛu.
Aa pũ̀naa, ɔ̃ má zańgu.

9 Ma gbɛ̃́ɔ gɔ̃̀mɛɛ bãso bàebae ũ,
bãso pãleɔ lìai, aalɛ ãnawà.
À gɛ wàiɔ kãaa píi, aa mɔ ble.
10 Dɔaan dasideɔ ma vɛ̃ɛbuɔ ɔ̃̀ɔkpàɛ,
aa ɔ̃zɔ̃̀ ma buaɔwa,
aa tò ma pɔeã tɔɔlɛ gɔ̃̀ gbáa gii ũ.
11 Aa tò à gɔ̃̀ gugii ũ,
a da ma aɛ wɛ̃nannɔ.
Bùsupi gɔ̃̀ bɛzia ũ píi,
asa gbɛ̃e ku à laaidɔwào.
12 Bùsudɛnaɔ dɛ̀dɛ gbáa sɪ̃̀sɪ̃ wáiwaiɔ
musu píi,
asa Dii a gbɛ̃́ɔ dɛ̀dɛ ń fɛ̃ndao
za bùsu lɛ́la e a lɛ́lɛɛ.
Gbɛ̃nazɪ̃nae a aafia’e gueio.
13 Aa blɛwɛna tɔ̃̀, ɔ̃ à bɔ̀lɛnɛ́ lɛ ũ,
aa taasi dà ńzɪ̃awaɛ, aai ài'eo.
Wí mɛ́ dɛ an yãkɛa gbɛ ũ
Dii pɔkũma pãsɪ̃ yã́i.
14 Ma Dii ma mɛ̀ ma bui vãi pɔ́ aa ku ma
gbɛ̃́ Isailiɔ saɛ, aalɛ bùsu pɔ́ má kpà ma
gbɛ̃́piɔwa símáɔ bɔlɛ ń bùsuuɛ, mí Yu-
daɔ kpoɛ ń guu lɔ. 15 An woa gbɛa mí
ɛa wɛ̃nadɔ̃nɛ́, mí suńnɔ ń pá ziu ń bù-
suɔ guu. 16 Buipiɔ mɛ́ lɛgbɛ̃a ń Baali tɔ́o
dà ma gbɛ̃́ɔnɛ yãa. Tó aa ma gbɛ̃́ɔ ɔlɛsɛ̀
sa, mɛ́ aalɛ lɛgbɛ̃ ń ma tɔ́o, aalɛ mɛ wa
sì ń Diio, má ń zɛdɔ ma gbɛ̃́ɔ guuɛ. 17 Tó
an buie i ma yãma sɔ̃o, má ń kpoɛɛ, mí
ń kaalɛ. Ma Dii mámɛ má ò.

Sàana yã́

13 Dii òmɛɛ mà gɛ sàana lu mà ye,
ãma másuli píο. 2 Ɔ̃ ma sàana lù
lá a òwa má yè. 3 Dii yã'oamɛɛ gɛ̃n plaade
à mɛ̀ 4 mà sàana pɔ́ má lù má yèpi sɛ gɛò
Uflatai, mí ulɛ gbɛ̀sɔɔu we. 5 Ɔ̃ ma gɛ má
ùlɛ Uflatai lá a òmɛɛwa.

6 Gɔɔpla gbɛa Dii ɛ̀a yã'òmɛɛ à mɛ̀ mà
fɛlɛ gɛ́ Uflatai, mí sàana pɔ́ a òmɛɛ mà
ulɛ we sɛ suò. 7 Ɔ̃ ma ɛa gɛ Uflatai, ma
sàanapi bɔ̀ gu pɔ́ má ùlɛu, ɔ̃ má è a ɔ̃̀ɔkpà,
a keekɛa kɛ lɔo.

8 Ɔ̃ Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 9 Ma Dii ma
mɛ̀, beewa má kɛ Yudaɔ ɪ̃́andãa ń
Yelusalɛũdeɔ ɪ̃́andãa zɔ̃ɔɛ. 10 Gbɛ̃vãipiɔ
gì ma yãmaiɛ, swã́gbãa kɛ̀má zɔ̃ɔ, ɔ̃ aa tɛ̀
dii pãleɔzi aa zɔblɛ̀nɛ́ aa kùlɛnɛ́. Aaɔ dɛ
lán sàanapiwaɛ, a keekɛa kɛ lɔo. 11 Lá wì
sàana nańzi, màa ma Isailiɔ ń Yudaɔ nà-
mazi, kɛ́ aaɔ dɛ ma gbɛ̃́ɔ ũ, aaɔ ma tɔbɔ,
aaɔ ma táasilɛ, aaiɔ ma kpɛla, ɔ̃ aa gì ma
yãmai.

Vɛ̃ɛ tùu yã́

12 Onɛ́ ma Dii ma mɛ̀, wa vɛ̃ɛ ka tùuɔ
guu à pa píi. Tó aa ònɛ wa dɔ̃ kɛ́ vɛ̃ɛ a
tùu pa, 13 ní onɛ́ ma Dii ma mɛ̀, má vɛ̃ɛ
káka bùsupideɔnɛ e à zɔ̃ ń lɔɔwa ḿpiiɛ,
sɛa za kía pɔ́ zɔ̃lɛa Davidi kpalauɔwa ń
sa'onaɔ ń ãnabiɔ ń Yelusalɛũdeɔ píi, 14 mí
ń pãpãkɔ̃wa aa wíwi, maeɔ ń ń nɛ́ɔ píi.
Ma Dii mámɛ má ò. Má ń dɛdɛɛ, má ń
bɔo, má sùuukɛńnɔo, má ń wɛ̃nagwao.

Gbɛaana a fɔ̃ à a wɛ̃̀sã lilɛɛ?

15 À swã́kpa yãma!
Ásu ázɪ̃a sɛ lɛsɪ̃o,
asa Dii mɛ́ lɛ́ yã'o.
16 À bɛɛɛ dɔ̃ Dii á Luaɛ
e àɔ gɛ́ gusia kúlɛiwá,
à gɛ̃mbɔlɛ guluuluui gusɪ̃sɪ̃deu.
Á wɛ́ dɔ gupuai,
kási gusia zɔ̃ɔ ɔ̃ a kũaawá,
i gusia pãsɪ̃ kúála.
17 Tó i yã́pi mao,
á wala a to mà gɛ wiipɛ gusaɛ,
ma wɛ́'i i kwɛ maamaa
kɛ́ wa Dii kpàsa gbɛ̃́ɔ kṹkũ yã́i.
18 O kíaɛ ń a dao aa zɔ̃lɛ zɪ́lɛ,
kɛ́ an kíafua gawideɔ gògo yã́i.
19 Nɛgɛvɛ bùsu wɛ̃́lɛ gbaɔ aaɔ tataaɛ,
gbɛ̃e aɔ ku we à wɛ̃o.
Wa Yudaɔ naaa táńnɔ zɔɔ ũ píiɛ.
20 Yelusalɛũ, wɛzu ǹ gwa,
gbɛ̃́ɔ bɔ̀lɛ gugbãntoo oi, aalɛ mɔ́.
Gbɛ̃́ pɔ́ Lua nànɛ n ɔzɪ̃ɔ ku máɛ?
N kpàsa gbɛ̃́ gawidepiɔ!
21 Bui pɔ́ n gbɛ̃nakpàńnɔɔ,
tó Dii tò aa fɛ̀lɛnnɔ,
ńyɔ̃ mɛa ni?
Wãwã a ń le lán nɛ'inawaɛ.

[22] Tó n mɛ̀ àkɛa yɛ̃́ɛ taa n lei?
N tàaeɔ yɛ̃́i ɔ̃ wà n zwãa pìliima
wà gbãamɔ̀nɛ.
[23] Etiopi gbɛ̃́ a fɔ̃ à a mɛbaa lilɛe?
Gbɛaana a fɔ̃ à a wɛ̃̀sã lilɛe?
Á Yelusalɛũdeɔ sɔ̃,
vãi dɔ́ɛkɛ̀ánɔ, á fɔ̃ maakɛo.
[24] Má á fãaa
lán sɛ̃ pɔ́ ĩ́ana sɛ̀lɛ gbáauwaɛ.
[25] Á zian we,
baa pɔ́ má dìlɛɛ́n we.
Ma Dii mámɛ má ò,
asa ma yɛ̃́ sɛ̃̀águe,
ɔ̃ a ɛɛ náaikɛ̀.
[26] Tɔ̀ɔ, má n zwãa lɛ́ kánɛ n miaɛ,
wi n puizi e.
[27] Ma yãbɛ̃ɛ pɔ́ á kɛ̀ sĩ̀sĩɔ musu è,
n gbãsĩkɛa ń n wiilɛa gɔ̃ɔzio
ń n káaluakaa tɛ̃́aɔ yɛ̃́ musuo.
Waiyoo Yelusalɛũ,
ńyɔ̃ɔ gbãlɛa e bɔɛ ni?

Ikpaa

14 Dii yã'ò Zelemiiɛ lousai yɛ̃́ musun
à mɛ̀:
[2] Yuda bùsu gɔ̃̀ wɛ̃nannɔ,
a wɛ̃́lɛɔ gɔ̃̀ zeesai.
Wɛ̃́lɛdeɔ oosìsi ń bùsu yɛ̃́ musu,
Yelusalɛũdeɔ zɔa ma dɔ.
[3] Zɛdeɔ ì ń zĩkɛnaɔ zĩ ítɔi.
Tó aa gɛ̀ lɔ̀ɔi, aali í eo,
aaì su tùu giiɛ, bíli ì ń kṹ.
Ì kɛnɛ́ wí ũ, aaì pɔ́ku ń wɛ́a.
[4] Sɛ̃̀wanaɔ gɔ̃̀ ń bílio,
aalɛ pɔ́kuku ń wɛ́a,
tɔɔlɛ pàapaa, lou i ma gueio.
[5] Baa tue da ì a nɛ́ tó weɛ,
kɛ́ sɛ̃ kuo yɛ̃́i.
[6] Sɛ̃̀a zàa'ĩnaɔ zɛ sĩ̀sĩ wáiwaiɔ musu,
aalɛ we hɛ̀hɛhɛhɛ lán gbɛ̃gbonaɔwa,
an wɛ́ tà loũloũ sɛ̃sai yɛ̃́i.
[7] Baa kɛ́ wá tàaeɔ wá dá yɛ̃́u,
dɔwálɛ n tɔ́ yɛ̃́i.
Wá pɔ̀ɔbɔzãkɛa kɛ̀ zài,
wa duunakɛ̀nɛ.
[8] N gbɛ̃́ pɔ́ Isailiɔ wɛ́ dɔnzi,
an wɛtãgɔɔ Suabana,
àkɛa n gɔ̃wɛ̃ɛ lán nibɔ ge gɛ̃zɛa
pɔ́ mɔ̀ ì wá bùsuu gɔɔ dowai?
[9] Bɔ́yãi ń dɛ lán gbɛ̃́ pɔ́ yɛ̃́ dìwà
ge nɛgɔ̃na pɔ́ a fɔ̃ ń suabaowai?
Dii, ń kú wá guu,
wìɔ wá sisi n tɔ́wa,
ńsu pãkpawázio.
[10] Yɛ̃́ pɔ́ Dii ò gbɛ̃́piɔ yɛ̃́ musun kɛ:
Aa ye liaaliaai maamaaɛ,
aali zɔ̃lɛ ń zíwao,
an yɛ̃́ lí ká Diiguo.
An tàaeɔ a dɔaàgu sa,
i ĩadamá an duuna yɛ̃́i.
[11] Ɔ̃ Dii òmɛɛ: Ńsu gbɛ̃́piɔ aafia
wabikɛao. [12] Baa tó aa lɛyè, má ń
wabikɛa sio. Baa tó aa sa pɔ́ wì a pɔ́
kátɛu à tɛ́kũ òa ń pɔ́wɛntio, má síńnɔo.
Má ń midɛ ń zĩo ń nɔanao ń gagyãoɛ.
[13] Ɔ̃ ma mɛ̀: Á'a Dii Lua! Ãnabiɔ mɛ́ i
onɛ́ aa wɛsi zĩlɛo, nɔana a ń dɛo. Aaì mɛ
ńyɔ̃ ń gba aafia gɔɔpii guɛ beeuɛ.
[14] Ɔ̃ Dii òmɛɛ: Ãnabipiɔ lɛ́ ãnabikɛkɛ ń
ɛɛo ń ma tɔ́oɛ. Mi ń zĩo, mi yãdilɛnɛ́o,
mɛ́ mi yãe onɛ́o. Ãnabikɛ pɔ́ aalɛ kɛɛ́á
wɛ́pungu ɛgena ń màso bɛɛɛsaio ń làasoo
kpaanlao yɛ̃́ɛ. [15] A yɛ̃́i tò yɛ̃́ pɔ́ ma Dii má
ò ãnabi pɔ́ mi ń zĩo, mɛ́ aalɛ ãnabikɛkɛ ń
ma tɔ́opiɔ musun kɛ: Aalɛ mɛ zĩ ge nɔana
a gɛ̃ ń bùsuuo, kási sɔ̃ zĩ ń nɔanao mɛ́ a
ń dɛdɛ, [16] wi gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ ãnabikɛkɛnɛ́ɔ
zuzu Yelusalɛũ gãaeɔ nɔana ń zĩpio yɛ̃́i.
Gbɛ̃e aɔ ku à ń vĩo ge ń nɔeɔ ge ń nɛ́ɔ.
Má ń vãikɛapi wínɛ́ ń musuɛ. [17] Yɛ̃́ɛ bee
onɛ́:
To mà wɛ́'ikau,
má kɛ̃́mabo gwãasĩna ge fãanɛo.
Asa ma gbɛ̃́ɔ wíwia maamaaɛ,
wà ń kɛ́ ĩa à kɛ̀ zài.
[18] Tó ma gɛ sɛ̃saou,
mi gbɛ̃́ pɔ́ wà ń dɛdɛɔ gɛ e kálɛa.
Tó ma gɛ̃ wɛ̃́lɛ guu,
mi gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gyãkɛkɛ nɔana yɛ̃́iɔ e.
Ãnabiɔ ń sa'onaɔ ìɔ liaaliaa ḿpii,
an gbɛ̃e a bùsu dɔ̃ lɔo.
[19] N gi Yudaɔzi fĩ́afĩa yɛ̃̀?

N pɔ bɔ̀ Siɔnagu yã̀?
Àkɛa n wá wɛtã̀,
gbã́gbãa kuo ni?
Wá wɛ́ dɔ aafiai,
kási yãmaae kuo.
Wá wɛ́ dɔ gbã́gbãai,
ɔ̃ gili guu wá kúu.
20 Dii, wa wá vãikɛa dɔ̃̀
ń tàae pɔ́ wá dezio kɛ̀o.
Wa duunakɛ̀nɛɛ fá!
21 Ńsu sakáwáguo n tɔ́ yã́i,
ńsu ǹ n kpalabaa gawide bɔlɔboo.
N bàakuawanɔ yã́ su sãnguo,
ńsu gbooo.
22 Buipãleɔ tã́aɔ ì to lou mae?
Luabɛ ì to lou ma ń azĩaoa?
Aawo Dii wá Lua, ḿmɛ ni tó,
ɔ̃ wá wɛ́ dɔnzi,
asa ḿmɛ ni yã́piɔ kɛ píi.

Ĩa pɔ́ wa da Yudaɔwa

15 Ɔ̃ Dii òmɛɛ à mɛ̀: Baa tó Mɔizi[†] ge
Samuɛli[‡] zɛ ma aɛ,
Yudapiɔ yã́ a gẽ ma sɔ̃uo.
Ǹ ń yá aa go ma aɛ zã̀.
2 Tó aa n lá, má wa géui,
oné ma mɛ̀,
gbɛ̃́ pɔ́ má dìlɛ aà ga, a gaɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ má dìlɛ wà dɛ ń fɛ̃ndao,
fɛ̃nda wa dɛò,
gbɛ̃́ pɔ́ má dìlɛ aà ga ń nɔanao,
nɔana a gaò,
gbɛ̃́ pɔ́ má dìlɛ wà kũ zĩ̀zɔ ũ,
wa kũ zĩ̀zɔ ũɛ.[¶]
3 Ma Dii ma mɛ̀,
má pɔkaalɛnaɔ gbaɛmá lɛɛ síiɔ̃ɛ.
Fɛ̃nda a ń dɛdɛ,
gbɛ̃ɔ i ń gálɛgalɛ táńnɔ,
bãɔ ń wàiɔ i ń ble sã́asã.
4 Yã́ pɔ́ a ń le a to sɔ̃ kɛ̃ dṹnia bùsu gbɛ̃́pi-
igu yã́ pɔ́ Yudaɔ kí Manase, Ezekia né kɛ̀
Yelusalɛũ yã́i.[§]
5 Yelusalɛũ, démɛ a wɛ̃nadɔ̃nɛi?
Démɛ a waiyookɛnɛi?
Démɛ a mɔ n aafia gbɛaii?
6 Ma Dii ma mɛ̀
n pãkpàmazi n bɔ ma kpɛ.
A yã́i má ɔtɔ̃ma mà n dɛ,
ma kpasa ń n wɛ̃nagwaao.
7 Má a gbɛ̃́ɔ zuzu musu ń saao
lán ésewa an bùsu wɛ̃́lɛɔ guuɛ,
má tó aa kua ń néɔwa,
mí ń midɛ,
asa aai mikɛ̃ ń yãkɛaɔwao.
8 Má tó an gyaaɔ dasi aɔ dɛ ísialɛ ũfãaa.
Má tó bùsudɛnaɔ mɔ lɛ́lɛ
ń ɛ̀waasoɔ daɔwa fãanɛ gbãa zã́,
gili ń bã̀abãaboao a gɛ̃́ńgu kã́ndoɛ.
9 Nɔɛ pɔ́ nɛgɔ̃ɛ ì sopla yɛ̃̀ɛɛ i láa,
wí i aà kṹ,
aà gɛɛ i gɔ̃ kpa a wɛ́i.
Aà gɔɔ a pa kpóoɛ, i tá.
Má tó an ibɛɛɔ ń gbɛ̃́ kɔ̃naɔ dɛdɛ.
Ma Dii mámɛ má ò.
10 Ma da, waiyoo mapi ké n ma i!
Bùsudeɔ lé ma dilɛ ḿpii sòlede gudɛna
ũɛ.
Mi pɔ́ sɛ̃anéo, mi pɔ́ sɛ̃amá sɔ̃o,
kási sa bɛ̃̀ɛ ɔ̃ gbɛ̃́pii ìɔ omɛɛ.
11 Ɔ̃ Dii mɛ̀:
Má tó ǹ bɔ aafiaɛ fá!
Mí tó n ibɛɛɔ mɔ kulɛkɛnɛ taasi pãsĩ gɔɔ.
12 Gbɛ̃e a fɔ̃ mɔsi ɛ́e?
Atɛ̃sa gugbãntoo oi mɔsi ge a mɔgotɛ̃.
13 Má á àizɛɛɔ ń á pɔ́ ɔdeɔ kpámá
aa naaa fĩabosaiɛ
duuna pɔ́ á kɛ̀ á bùsuuɔ píi yã́i.
14 Má tó à zɔble á ibɛɛɔnɛ
bùsu pɔ́ á dɔ̃o guu,
asa ma pɔfɛ̃ a fɛlɛ lán téwaɛ,

[†]**15:1** Bɔa 32.11-14, Nao 14.13-20
[‡]**15:1** 1Sam 7.5
[¶]**15:2** Zia 13.10
[§]**15:4** 2Kia 21.1-16

i kṹwá.
15 Dii, ń ma yấ dɔ̃.
To ma yấ àɔ dɔngu, ní laaidɔa.
Tɔ simɛɛ ma wɛtãnaɔwa,
ńsu mɛnakɛńnɔ e aa gɛ ma dɛo.
Ǹyɔ̃ dɔ̃ kɛ́ n yấi wì ma láanikɛi.
16 Kɛ́ n yấ sòso ń kàmɛɛ ma lɛ́u,
má mɔ̀mɔ,
ɔ̃mɛ ma pɔna ń ma yáalɔao ũ,
asa n tɔ́ mɛ́ kua Dii Lua Zĩgɔ̃de.
17 Mili zɔ̃lɛ sãnu ń yaalɔnaɔ,
mili pɔnakɛńnɔɔ.
Miɔ zɔ̃lɛa madoɛ, asa ń kumanɔɛ,
mɛ́ ń tò málɛ kpɛ̃nɛkɛ an yấ musu.
18 Bɔ́yãi ma yã'ɔ̃ma lí láao ni?
Ma bɔ pãsĩ, àlɛ gí láai.
Ńyɔ̃ɔ dɛmɛɛ lán yiongo lɛ́baawa,
lán nibɔna pɔ́ ì yɛ̀lɛdinɛ́wa yầ?
19 A yấi tò ma Dii ma mɛ̀:
Tó n nɔ̀sɛlìlɛ,
má ɛa n dilɛ n pá ziu,
níɔ zĩkɛmɛɛ.
Tó n yấ gbia bɔ̀aa ń yấ yãfũnao,
ńyɔ̃ɔ dɛ ma lɛdɔɛkɛna ũɛ.
To aa ɛa suma, ńsu támáo.
20 Má n kɛ gbɛ̃́piɔnɛ bĩ́i ũɛ,
mɔgotɛ̃ bĩ́i pɔ́ wa fɔ̃ gbooo ũ.
Aa sòlekɛnnɔ, kási aa n fuo,
asa máɔ kunnɔɛ,
má n suaba, mí n bɔ.
Ma Dii mámɛ má ò.
21 Má n bɔ gbɛ̃vãiɔ ɔzĩɛ,
mí n si nɔ̀sɛpãsĩdepiɔwa.

Zelemii kua

16 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 2 Ńsu nɔsɛ la kɛ́
ǹ nɛ́ɔ i'i guɛ beeuo. 3 Yấ pɔ́ ma Dii
má ò nɛ́ pɔ́ wà ń i'i bùsuɛ beeuɔ ń ń da'iaɔ
ń ń de'iaɔ musun kɛ: 4 Gagyã mɛ́ a ń dɛdɛ.
Wa ń vĩo, wa ń gaa ɔ́ɔlɔo, an gɛɔ gɔ̃ kálɛa
tɔɔlɛ lán pɔtuo gbɔ̃waɛ. Zĩ ń nɔanao mɛ́
a ń dɛdɛ, an gɛɔ i gɔ̃ bãɔ ń wàiɔ pɔblea
ũ.
5 Ma Dii ma mɛ̀ ńsu gɛ̃ ua pɔ́ wà gàuo.
Ńsu gɛ ɔ́ɔlɔńnɔ ǹ wɛ̃nadɔ̃nɛ́o, asa má tò
gbɛ̃́piɔ gɔ̃̀ aafiasaiɛ. Má yeńzi lɔo, má wɛ̃-
nadɔ̃nɛ́o. Ma Dii mámɛ má ò. 6 Nɛ́fɛ̃nɛn
gbɛ̃zɔ̃ɔ aa gaga bùsupiuɛ. Wa ń vĩo, wa
ń gɛ'ĩanabɔo. Gbɛ̃e a azĩa lili ge a a mi
boo. 7 Wa blɛ kpa gɛ'ĩambɔnaɔwa wà ń
nɔ̀sɛ níninɛ́o. Gbɛ̃́ pɔ́ a de ge a da gà sɔ̃,
wa í dɔɛ̀ wà wɛ̃nadɔ̃ɛ̀o.
8 Ńsu gɛ̃ ua pɔ́ wàlɛ pɔnakɛuo, ńsu zɔ̃lɛ
ǹ pɔble ǹ igbɛ̃ńnɔo. 9 Asa ma Dii Zĩgɔ̃de
Isailiɔ Lua ma mɛ̀, má pɔna wii midɛ
gupiu n wáaɛ, mí yaalɔ ń nɔsɛkɔ̃fĩo bãdɛ
n gɔɔ.**
10 Tó n yấpiɔ ò gbɛ̃́piɔnɛ píi, aa n la:
Àkɛa Dii àsi bɛ̃̀ɛ bee taa ò wá yấ musu
màai? Tàae kpele wá kɛ̀i? Duuna kpele
wá kɛ̀ Dii wá Luaɛi? 11 Ní wemá ǹ mɛ,
kɛ́ an deziɔ pãkpàmazi yấiɛ. Aa tɛ̀ dii
pãleɔzi, aa zɔblɛ̀nɛ́, aa kùlɛnɛ́, ɔ̃ aa pãk-
pàmazi, aaliɔ ma ikoyã kũao. Ma Dii
mámɛ má ò. 12 Ampiɔ sɔ̃ aa vãikɛ̀ dɛ ń
dezipiɔla, an baade nɔ̀sɛvãi mɛ́ dɔaaaɛ̀,
an swấ gbãa, aali ma yãmao. 13 Má ń
bɔlɛ bùsuɛ beepiuɛ, mí táńnɔ bùsu pɔ́ aa
dɔ̃o guu, baa an deziɔ se aa dɔ̃o. Wekĩi
aa zɔbleu dii pãleɔnɛ fãanɛ ń gwãasĩnao,
asa má sùuukɛńnɔo.
14 Ma Dii ma mɛ̀, a gɔɔ a mɔ́ kɛ́ gbɛ̃e
a mɛ á sì ń Dii pɔ́ Isailiɔ bɔ̀lɛ Egipioo,
15 sema Dii pɔ́ Isailiɔ bɔ̀lɛ gugbãntoo oi
bùsuu ń bùsu pɔ́ à ń yá ń kpáuɔ píi, asa
má suńnɔ bùsu pɔ́ má kpà ń deziɔwapi
guuɛ.
16 Ma Dii ma mɛ̀, tia kɛ́wa málɛ kpɔ̀wɛ-
naɔ sisi dasidasi aa mɔ gɛ́ Yudaɔ kṹkũi.
Bee gbɛa mí toenaɔ sísi dasidasi aa mɔ
gɛ́ ń wɛi gbɛ̀sĩsĩɔ musu ń sĩ̀sĩɔ musuo ń
gbɛ̀sɔɔɔ. 17 Asa ma wɛtɛ̀ ń yãkɛaɔi píiɛ,
a kee ulɛamɛɛo, an tàaee ku kɛ́ ma wɛ́
gì eio. 18 Má fĩabonɛ́ lɛɛ pla an tàaeɔ ń ń
duunao lɛ́uɛ, asa aa ma bùsu gbãlɛ̀ ń ń
dii wɛ̃nisai pɔ́ má zauɔ e pɔ́ pɔ́ má ye a
gĩyãiopiɔ lì bùsupiaɛ.

**16:9 Zia 18.23

[19] Dii, ḿmɛ ń ma gbãa ũ,
ḿmɛ ń ma zɛgikĩi ũ,
ḿmɛ ń ma ulɛkĩi ũ wɛ́tɛ̃agɔɔ.
Buiɔ bɔ za dṹnia lɛ́wa,
aai mɔ onɛ ɛɛ ɔ̃ ń deziɔ kũa,
an diipiɔ i àikɛnɛ́o.
[20] Gbɛ̃e a fɔ̃ dii kɛ azĩaɛo,
i kɛ pɔ́piɔá diiɔ no.
[21] Ayãmɛto má yãdanɛ́,
má a gbãa ń ma ikoo mɔnɛ́ sa,
aai dɔ̃ kɛ́ ma tɔ́n Dii.

Sɔ̃ mɔafili vĩ dɛ pɔ́piia

17 Wà Yudaɔ duuna yɑ̃́ kɛ̃̀nɛ́ ń sɔ̃wa
ń pɛ̃nkɛ̃bɔo.
Wa kɛ̃̀ ń sa'okĩiɔ kɔ́baɔwa ń gbɛkãoo.
[2] An sa'okĩiɔ ń ń Asetaati lipɛlɛɔ yɑ̃́ ìɔ dɔ
ń nɛ́ɔgu se.
Aa ku lí yɛ̀lɛlɛɔ gbáu sĩ̀sĩ lɛsĩɔ musu.
[3] Má a gbɛ̀sĩsĩ na á ibɛɛɔnɛ ń ɔzĩ
ń á àizɛɛɔ ń á pɔ́ ɔdeɔ
ń gulɛsĩ pɔ́ á bɔ̀ɔɛ
duuna pɔ́ á kɛ̀ á bùsuu yɑ̃́i.
[4] Á ɔkpa bùsu pɔ́ má kpàwázi,
mí tó à zɔble á ibɛɛɔnɛ bùsu pɔ́ á dɔ̃o guu,
asa á tò ma pɔ fɛ̀lɛ lán tɛ́waɛ,
mɛ́ tɛ́pi aɔ kũ gɔɔpiiɛ.
[5] Ma Dii ma mɛ̀, gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ ma kpɛ
à gbɛ̃nazĩnaɔ náaikɛ̀,
a daa ń gɑ̃̀u gɔ̃̀ láaipɔ ũɛ.
[6] A dɛ lán lí pɔ́ kú gugiiuwaɛ.
Tó nama mɔ̀, a e bleo.
Aɔ ku guwaiwaiuɛ
ge bùsu wiside pɔ́ gbɛ̃e kuuo.
[7] Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ma náaikɛ,
àlɛ sɔ̃kpalɛmazi ũ.
[8] A dɛ lán lí pɔ́ wa bà swa saɛ,††
a zĩ́napɛlɛa íuwaɛ.
Aà bàa kú ń guwãaoo,
a lá ìɔ siaɛ.
Ìli imina yãdao,
nɛ'i ĩaaànɔo.
[9] Sɔ̃ mɔafili vĩ dɛ pɔ́piia,
a kɛkɛa vĩo,
démɛ a fɔ̃ à a yɑ̃́ɔ dɔ̃i?
[10] Ma Dii, mámɛ mi sɔ̃ yɔɛ,
mi nɔ̀sɛ yɑ̃́ tàasika,
mí fĩabo baadeɛ a yãkɛawa,‡‡
mí kɛɛ̀ lá a kɛ̀wa.
[11] Gbɛ̃́ pɔ́ ɔda è zɛ́ vãi guu dɛ
lán dɔ̃na pɔ́ gbe kɔ̃mpa pìpiwaɛ.
Gɔɔ pɔ́ a ku a gɔɔ soplawa,
ɔ̃api a láawàɛ, i gɔ̃ sɔũ ũ gbɛzã.
[12] Wá Lua kpɛ́ mɛ́ aà kpalabaa gawide ũ,
kpɛ́pi mɛ́ fuańla za asĩnizĩ.
[13] Dii, ḿmɛ Isailiɔ wɛ́ dɔnzi,
wí a gbɛ̃́ pɔ́ pãkpànziɔ kṹ.
Gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ ma kpɛɔ dɛ lán tɔ́ pɔ́ wa kɛ̃̀
tɔɔlɛwawaɛ,
asa aa pãkpà n gbɛ̃́ pɔ́ ń dɛ nibɔna í
wɛ̃nide ũziɛ.
[14] Ma gbɑ̃́gbã Dii, mí gbɑ̃́gbã,
ma bɔ Dii, mí bɔ,
asa n táasi miɔ lɛ gɔɔpii.
[15] Wì mɛ yɑ̃́ pɔ́ Dii ò ku máɛ?
Aà kɛ wà e mɛ!
[16] Mi gí dɔaainɛ n gbɛ̃́ɔnɛo,
ń dɔ̃ kɛ́ mámɛ mi wɛ́tɛ̃agɔɔ nidɛo,
yɑ̃́ pɔ́ ì bɔ ma lɛ́u ulɛanɛo.
[17] Ǹsu to sɔ̃ kɛ̃maguo,
ḿmɛ ń ma ulɛkĩi ũ yãpãsĩgɔɔ.
[18] To wí ma wɛtãnaɔ kṹ,
mapi sɔ̃, ńsu to wí ma kũo.
To sɔ̃ kɛ̃́ńgu,
mapi sɔ̃, ńsu to sɔ̃ kɛ̃maguo.
Ǹ ń ká yãpãsĩpi gɔɔwa,
ní ń wíwi e lɛɛ pla.

Kɑ̃́mabogɔɔ

[19] Dii òmɛɛ: Gɛ ǹ zɛ Gbɛ̃́ɔ Bɔlɛu, gu
pɔ́ Yuda kíaɔ ìɔ gɛ̃u, aaìɔ bɔu, ní gɛ́
Yelusalɛũ bɔlɛ kĩniɔu lɔ píi. [20] Ní onɛ́
aa swɑ̃́kpa aa ma yãma, Yuda kíaɔ ń
Yelusalɛũdeɔ píi ń Yuda pɔ́ aalɛ gɛ̃
bɔlɛpiɔuɔ píi.
[21] Ma Dii ma mɛ̀: À laaika!

---

††**17:8** Soũ 1.3
‡‡**17:10** Soũ 62.13, Zia 2.23

Ásu asosɛ kɑ̃́mabogɔɔzĩo,
ásu gɛ̃ò Yelusalɛũ bɔlɛɔuo.¶¶
22 Ásu bɔò á ua kɑ̃́mabogɔɔzĩo,
ásuli zĩe kɛ gɔɔpi zĩ́o.
Àliɔ dɔ̃ kɛ́ kɑ̃́mabogɔɔá ma pɔ́ɛ,
lá má dìlɛ á dezionɛwa.§§
23 Kási aai mao, aai swɑ̃́sɛio,
aa ń swɑ̃́ kàkaɛ, aai mao,
aa gì totoaiɛ.
24 Ma Dii ma mɛ̀, tó a ma yãmà, álɛ gɛ̃
wɛ̃́lɛpi bɔlɛɔu ń asoo kɑ̃́mabogɔɔzĩ lɔo, tó
á dɔ̃ kɛ́ gɔɔpiá ma pɔ́ɛ, álɛ zĩe kɛ gɔɔpi
zĩ́o, 25 kía pɔ́ aa zɔ̃lɛa Davidi kpalauɔ gɛ̃
wɛ̃́lɛɛ beepi bɔlɛɔu ń ń ìwaɔ kua sɔ̃́gɔɔ
guu ń dia sɔ̃́ɔ kpɛo. Yelusalɛũdeɔ ń Yudaɔ
aaɔ kúńnɔ, aaiɔ ku wɛ̃́lɛɛ beepiu gɔɔpii.
26 Wa bɔ wɛ̃́lɛ pɔ́ liaa Yelusalɛũiɔ guu ń
Yuda wɛ̃́lɛɔ píi ń Bɛ̃yãmɛɛ bui wɛ̃́lɛɔ ń
gusalalao ń gusĩsĩdeo ń Nɛgevɛ guwai-
waio, wi mɔ ma kpɛ́u ń sa pɔ́ wì a pɔ́
kátɛu à tɛ́kũ obɔɔ ń sa pãle obɔɔ ń pɔ́wɛn-
tio ń tulaletio ma sáaukpaa yɑ̃́i. 27 Tó
i ma yãma á dɔ̃̀ kɛ́ kɑ̃́mabogɔɔzĩá ma
pɔ́ɛo, mɛ́ álɛ gɛ̃ Yelusalɛũ bɔlɛɔu ń asoo
kɑ̃́mabogɔɔzĩ, má tɛ́ka bɔlɛpiɔuɛ, i kṹ á
zɛgikĩiɔwa. Wa fɔ̃ tɛ́pi dɛo.

Zelemii kua oobona bɛ

18 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 2 Fɛlɛ gɛ́
oobona bɛ, we má tó ǹ ma yã-
mau. 3 Kɛ́ ma gɛ oobona bɛ, má è àlɛ oo
bo. 4 Kɛ́ oo pɔ́ àlɛ bopi ɔ̃̀ɔkpà aà ɔzĩ, ɔ̃ à
ɛ̀a a pãle bò ń gĩpio, lá à kɛ̀ɛ̀ maawa.
5 Ɔ̃ Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 6 Á Isailiɔ, má
fɔ̃ kɛɛ́ lá oobonapi ì kɛwao lɛ́? Lá gĩ dɛ
oobona ɔzĩ, màa á dɛ ma ɔzĩ.* 7 Tó ma
bui ge bùsu yã'ò ma mɛ̀, wà a fuangba,
wà a midɛ, wà kaalɛ, 8 mɛ́ bui pɔ́ ma lɛ-
dàwàpi mikɛ̃̀ a vãikɛawa, má yɑ̃́ pɔ́ ma
zɛò mà yíawà bɔ ma nɔ̀sɛuɛ. 9 Tó ma bui
ge bùsu yã'ò ma mɛ̀, wà a zɛdɔ, wi gba
gbãa, 10 mɛ́ buipi i ma yãmao, à yɑ̃́ pɔ́
má yeio kɛ̀, má ɛ̀fãai pɔ́ ma mɛ̀ má kɛɛ̀ bɔ
ma nɔ̀sɛuɛ. 11 A yɑ̃́i tò, o Yelusalɛũdeɔnɛ
ń Yudaɔ píi, ma Dii ma mɛ̀:
À ma, málɛ vãi o á musu,
ma sɔu mà mà yɑ̃́yiawá.
12 Kási aa onɛ a zɛkɛo.
Aamɛ waɔ gɛ́ ń yɑ̃́ pɔ́ wà zɛ̀oɛ,
baade nɔ̀sɛvãi swɑ̃́gbãa yɑ̃́ mɛ́ aɔ dɔaaɛ̀.
13 A yɑ̃́i tò ma mɛ̀,
à buipãlɛɔ la à ma!
Démɛ yɑ̃́ bee taa mà yãai?
Á Isaili pɔ́ á dɛmɛɛ bui lɛ́so ũɔ
a yãvãi pɔ́ ì dimá kɛ̀.
14 Nɛɛzi ì go Libã bùsu gbɛ̀sĩsĩae?
A í niɛ pɔ́ ì bɔ za a musu a láae?
15 Kási ma yɑ̃́ sɑ̃̀ ma gbɛ̃́ɔguɛ,
aaì tulaletikatɛa tɑ̃́aɔnɛ,
ɔ̃ aa zɑ̃̀ ń fɛlɛkaa zɛ́wa,
aa pɛ̀lɛ zɛ́ kpɑ̃́inau.
16 Bee yɑ̃́i an bùsu a gɔ̃ yàaa,
iɔ dɛ láanipɔ ũ gɔɔpii.
Yɑ̃́pi a di gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gɛ̃ weɔwa,
aai ń mikɛ déũdeũ.
17 Má ń fãaa lán gukpɛ ɪ̃́anawa ń ibɛɛɔ
aɛɛ,
má mikpɛlinɛ́ɛ,
má zɛńnɔ an wɛ́tɛ̃agɔɔo.

Lɛkpaaĩa Zelemiizi

18 Gbɛ̃́ɔ mɛ̀: À mɔ wà lɛkpaaĩ Zelemi-
izi, asa sa'onaɔ yãdanɛ a láao ge ɔ̃nɔnaɔ
lɛdama ge ãnabiɔ yɑ̃́. À mɔ wà lɛnakasaɛ̀.
Wásu laaidɔ aà yã'onɛwa lɔo.
19 Dii, swɑ̃́sɛ ma yɑ̃́i,
yɑ̃́ pɔ́ ma ibɛɛɔ lɛ́ o ma.
20 Wì maa fĩabo ń vãio yɑ̃̀?
Kási aa ɛyɔ̃̀mɛɛ.
To lá má zɛ n aɛ yɑ̃́ dɔngu,
ma ń maa wɛ̀ɛlɛ,
kɛ́ n pɔ e weemá.
21 Tɔ̀ɔ! Nɔana kpá ń nɛ́ɔzi sa,
ǹ ń kpá fɛ̃ndaa.

¶¶**17:21** Nɛɛ 13.15-22
§§**17:22** Bɔa 20.8-10
***18:6** Daa 2.7, Lom 9.20-21

To wà ń gɔ̃ɛɔ dɛdɛ aa gaga,
an naɔ i gɔ̃ gyaa nɛ́saiɔ ũ,
ní ń ɛ̀waasoɔ kpa fɛ̃ndaa zĩlau.
22 To wà búbua ma dɔ ń ua
gɔɔ pɔ́ wà lɛ̀lɛmá kɛ̃́ndo,
asa aa ɛyɔ̃̀mɛɛ ma kũa yɛ̃́iɛ,
aa baikpàmɛɛ ma táa'ozɛu.
23 Mpi sɔ̃ Dii, ń dɔ̃ kɛ́
aa lɛkpàaĩmazi, aa ye ma dɛ.
Ńsu láka ń tàaepiao,
ńsu ǹ ń duunapi bãdɛo.
To aa kpagua n aɛ,
yɛ̃́yiamá n pɔkũmabɔbɔmagɔɔ.

Lowiaá zĩblea Yelusalɛũwa seelaɛ

19 Dii mɛ̀: Gɛ́ lo lúi oobona kĩ́i. Mae
zɔ̃ɔɔ ń sa'on gbɛ̃zɔ̃ɔɔ sɛ́lɛ gɛ́ńnɔ,
2 ní bɔńnɔ Bɛninɔũ† guzulɛu Tàaso Bɔlɛ
saɛ. Yɛ̃́ pɔ́ má onɛ kpàwakɛ we, 3 o Yuda
kíaɔnɛ ń Yelusalɛũdɛɔ píi aa ma yãma.
Ma Dii Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua ma mɛ̀, málɛ
músizĩ guɛ beewa, gbɛ̃́ pɔ́ a baomà a kɛkɛ
swãwɛ̃ɛ. 4 Asa aa ma to wɛɛ, aa guɛ bee
dìlɛ dii zĩ̀loɔ pɔ́ ũ, aa tulaletikàtɛau tɛ̃́a
pɔ́ ampiɔ ń ń deziɔ ń Yuda kíaɔ ń dɔ̃ɔɔnɛ,
aa guapi dɛ̀ ń yãesaideɔ auo. 5 Aa Baali
gbagbakĩ̀iɔ bò, aa sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu
à tɛ́kũ òwà ń ń nɛgɔ̃ɛɔ.‡ Mámɛ mi yɛ̃́pi
dilɛnɛ́o, a làasoo i gɛ̃ ma sɔ̃u seo. 6 Ma
Dii ma mɛ̀, a gɔɔ lɛ́ mɔ́ kɛ́ wa o guɛ
beeɛ Tofɛti ge Bɛninɔũ guzulɛ lɔo, sema
Gbɛ̃dɛdɛguzulɛ.
7 Guɛ beeu má yɛ̃́ pɔ́ Yelusalɛũdeɔ ń
Yudaɔ lɛ́ yá bãdɛu. Má tó an wɛ̀lɛɔ ń dɛdɛ
ń fɛ̃ndaoɛ, mí ń gɛ kpa bãɔ ń wàiɔwa aa
ble. 8 Má tó wɛ̃́lɛpi gɔ̃ yàaaɛ, i gɔ̃ láanipɔ
ũ. Yɛ̃́pi a di gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gɛ̃ weɔwa, aaɔ fion-
ada wɛ́tɛ̃a pɔ́ wà mɔ̀ɛ̀ yɛ̃́i. 9 Má tó aa ń
nɛgɔ̃ɛɔ ń ń nɛnɔɛɔ só, aai gbasa liaa ń kɔ̃o
koe pɔ́ an wɛ̀lɛɔ zɔ̃̀ńzi à gɛ̃̀gɛ̃ taasi yɛ̃́i.
10 Lopi wi gbɛ̃́ pɔ́ ńyɔ̃ gɛ́ńnɔɔ wáa,
11 ní onɛ́ ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀: Má buiɛ
bee ń wɛ̃́lɛɛ beeo wi lá lopi wì a kɛkɛa
vĩowaɛ. Waɔ gɛ vĩ e gu gɛ kɛ̃́sãmáɛ.
12 Ma Dii ma mɛ̀, yɛ̃́ pɔ́ má kɛ guɛ beeɛ
ń gbɛ̃́ pɔ́ kúuɔn kɛ: Má wɛ̃́lɛɛ bee kɛ
lán Tofɛtiwa. 13 Yuda kibɛɔ ń Yelusalɛũ
uaɔ gbãlɛ lán Tofɛti guɛ beewaɛ. Kpɛ́
pɔ́ wà tulaletikàtɛau musupɔɔnɛ wà itɔ̃̀lɛ
tɛ̃́aɔwa a musuɔ tɛ́kũ.
14 Kɛ́ Zelemii sù ń Tofɛtio, gu pɔ́ Dii aà
zĩ̀ à ãnabikɛkɛ̀u, à gɛ̀ zɛ̀ Dii kpɛ́ ua, ɔ̃ a ò
gbɛ̃́ɔnɛ: 15 Dii Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua mɛ̀ á yɛ̃́
pɔ́ a mɛ̀ á yía wɛ̃́lɛɛ bee ń a zɔ̃ɛwiaɔwa
yíamá píiɛ, kɛ́ wɛ̃́lɛpideɔ swɛ̃́ gbãa kɛ̀, aai
a yãmao yɛ̃́i.

Zelemii daaliu

20 Kɛ́ sa'ona Pasuu, Imɛɛ nɛ́ pɔ́ dɛ
Dii kpɛ́ gbɛ̃zɔ̃ɔe ũ Zelemii ãn-
abikɛkɛapi mà, 2 a tò wà aà gbɛ̃̀ wà aà
dàliu Dii kpɛ́ bɔlɛ pɔ́ wì mɛ Bɛ̃yãmɛɛ Bɔlɛ
Musu saɛ. 3 Kɛ́ gu dɔ̀ Pasuu Zelemii bɔ̀
líu, ɔ̃ Zelemii òɛ̀: Dii a onɛ Pasuu lɔo,
sema Vĩapɔɔliaai. 4 Asa ma Dii ma mɛ̀,
má tó ǹ gili gɛ̃ nzĩau ń n gbɛ̃naɔ píiɛ. An
ibɛɛɔ ń kwɛ́ zĩ guu, ńyɔ̃ wɛsiɛ. Má Yu-
daɔ na Babɛli kíaɛ a ɔzĩɛ, i tá ń ń gbɛ̃ɛɔ
Babɛli, i ń gbɛ̃ɛɔ dɛdɛ zĩ guu. 5 Má wɛ̃́lɛɛ
bee àizɛɛɔ na ń ibɛɛɔnɛ ń ɔzĩɛ, a buapɔ́ɔ
píi ń a pɔ́ bɛɛɛdeɔ píi ń pɔ́ pɔ́ kú Yu-
daɔ kía làasiuɔ, aai naaa taò Babɛli. 6 Mpi
sɔ̃ Pasuu ń n bɛdeɔ píi, wa táánɔ Babɛli
zĩ̀zɔɔ ũɛ. We ńyɔ̃ gau, wa n vĩ ń n gbɛ̃na
pɔ́ n ãnabi'ɛgenakɛ kɛ̀nɛ́ɔ.
7 Dii, n kɔ̃nikɛ̀mɛɛɛ,
ɔ̃ ma n yɛ̃́zɛ è,
n gbãamɔ̀mɛɛɛ, ɔ̃ n ma fu.
Ɔ̃ ma gɔ̃ pɔ́ yáalɔa ũ,
gbɛ̃́pii ìɔ ma láanikɛɛ.
8 Tó málɛ yã'o píi, wii mi lɛ́,
mi wɛ́tɛ̃a ń pɔkaalɛao kpàwakɛ.
Dii yɛ̃́ mɛ́ tò wì ma sɔ̃́sɔ̃,
wìɔ ma kɛ pɔ́ɔpɔɔ za kɔɔ e oosi.
9 Tó ma mɛ̀ má aà yɛ̃́ dɔ gbɛ̃́ɔguo,
má yã'o ń aà tɔ́o lɔo,

---

†19:2 2Kia 23.10
‡19:5 Lev 18.21

aà yã́pi ìɔ ma sɔ̃ tɛ́kũɛ,
ìɔ dɛ lá wà tɛkà ma mɛ guuwaɛ.
Yã́pi kṹkũa ì ma wãɛ, má fɔ̃o.
10 Asa mi ma wìɔ vãikpaaĩmanɔ dasi,
wìɔ mɛ, Vĩapɔɔliaai.
À aà kɔmalɛkɛ!
Wà aà kɔmalɛkɛ!
Ma gbɛ̃́ɔ wɛ́ ìɔ dɔ ma lɛ́lɛaiɛ,
aaì mɛ, tó à zã̀ yã́wa,
wá aà fuɛ, wí tɔsiwà.
11 Ń beeo Dii kumanɔ nɛgɔ̃n pãsĩ ũ,
a yã́i ma wɛtãnaɔ kpagua.
Aa fua, wí i ń kṹ.
Aa tidɔmalao, aai gɔ̃ ń tɔ́ ĩ́io.
12 Dii Zĩgɔ̃de, gbɛ̃maa tàasikana,
ni nɔ̀sɛ ń làasooo gwagwa.
Tɔ símámɛɛ mà gwa,
asa ma azĩa nànɛ n ɔzĩɛ.
13 À lɛsi Diiɛ à aà táasilɛ!
Asa ì wɛ̃nade bɔ vãikɛnaɔ ɔzĩɛ.
14 Gɔɔ pɔ́ ma da ma iwà gɔ̃ láaipɔ ũ,¶
ma igɔɔpi su báaa kɛo.
15 Gɔ̃ɛ pɔ́ gè a baokpà ma maeɛ,
à aà pɔ kɛ̀ɛ̀ na à mɛ̀,
aà na nɛ'ì gɔ̃ɛ ũ,
ade gɔ̃ láaipɔ ũ.
16 Gɔ̃ɛpi gɔ̃ lán wɛ̃́lɛ pɔ́ Dii ń fuangba ń wɛ̃nagwasaiɔwa.
Aàliɔ búbua ma kɔɔ,
iliɔ zĩkawii ma fãanɛ.
17 Asa i ma dɛ nɛasakpɛu
ma da gbɛɛ gɔ̃̀ ma mia ũ
aà nɛasakpɛ gɔ̃̀ dɔ ma papa ũ gɔɔpiio.
18 Bɔ́mɛ tò ma bɔ nɛasakpɛpiu la?
Taasi ń pɔsiao ɔ̃ má dɔ̃,
ma gɔɔ a pa ń wíoɛ.

Zelemii Yelusalɛũ dúuzɔ̃a yã'oa

21 Dii yã'ò Zelemiiɛ gɔɔ pɔ́ kí
Zedekia Malakia nɛ́ Pasuu ń
sa'ona Zefania, Maasea nɛ́o zĩ̀wà. Aa
mɛ̀: 2 Yãgbɛawɛ̃ɛ Diiwa, asa Babɛli kí
Nɛbukanɛza lɛ́ zĩkawanɔɛ.§ Wìliɔ dɔ̃o tó
Dii a dabudabue kɛwɛ̃ɛ lán yãawa, i aà
yáwɛ̃ɛ.
3 Ɔ̃ Zelemii ònɛ́ aa gɛ o Zedekiaɛ: 4 Dii
Isailiɔ Lua mɛ̀: N zĩgɔ̃ pɔ́ aa gɔ̃kɛbɔɔ
kũa, aalɛ zĩkaò bĩ́i kpɛ ń Babɛli kíao
ń Babiloni bùsude pɔ́ koezɔ̃̀áziɔ, má tó
n zĩgɔ̃piɔ kpɛkpaɛ, wi ń gɔ̃kɛbɔpiɔ sɛ́lɛ
sioázi wɛ̃́lɛu la. 5 Mámɛ má a gã̀sĩ poo,
mí zĩkaánɔ ń ma gã̀sa gbãao ń pɔfɛ̃o
ń kyã̀wãao ń pɔkũma zɔ̃ɔo. 6 Má gagyã
pãsĩ ká wɛ̃́lɛɛbeedepiɔgu aa gagaɛ, gbɛ̃-
nazĩnaɔ ń pɔtuoɔ píi. 7 Ma Dii ma mɛ̀,
bee gbɛa mí Yudaɔ kí Zedekia ń a ìwaɔ
ń gbɛ̃́ pɔ́ aa bɔ̀ gagyã ń zĩo ń nɔanao
guuɔ na Babɛli kí Nɛbukanɛzaɛ a ɔzĩ ń
ń ibɛɛ pɔ́ aalɛ ń wɛɔ, aai ń dɛdɛ ń fɛ̃n-
dao. Aa sùuukɛńnɔo, aa ń gbɛ̃e too, aa ń
wɛ̃nagwao.
8 O gbɛ̃́ kĩniɔnɛ sɔ̃ ma Dii ma mɛ̀, wɛ̃ni
zɛ́ ń ga zɛ́o ɔ̃ málɛ ɔlɔnɛ́. 9 Gbɛ̃́ pɔ́ gɔ̃̀ wɛ̃́lɛɛ
beepiuɔ gaga zĩu ń nɔanao ń gagyãoɛ.
Gbɛ̃́ pɔ́ aa bɔ̀ gè nà Babiloni bùsude pɔ́
koezɔ̃̀ńziɔwaɔ sɔ̃ aaɔ kuɛ, adeɔ mɛ́ aa bɔ.
10 Ma zɛò mà vãikɛ wɛ̃́lɛɛ beepiɛ, i kɛ
maa no. Ma Dii mámɛ má ò. Má wɛ̃́lɛpi
na Babɛli kíaɛ a ɔzĩɛ, i tɛsɔ̃wà. 11 O Yudaɔ
kí bɛdeɔnɛ aa Dii yã́ɛ bee ma.
12 Davidi bɛdeɔ, ma Dii ma mɛ̀,
àliɔ yãkɛ a zɛ́wa lá gu lɛ́ dɔ,
í gbɛ̃́ pɔ́ wàlɛ gbãamɔnɛ́ɔ bɔ ń wɛtãnaɔ ɔzĩ.
Tó i kɛ màa sɔ̃o, má pɔfɛ̃bɔbɔwá
lán tɛ́wa á vãikɛaɔ yã́iɛ,
iɔ kṹwá, gbɛ̃e a fɔ̃ dɛo.
13 Yelusalɛũdeɔ, má bɔ á kpɛɛ.
Ma Dii mámɛ má ò.
Á kú gbɛ̀ sàlala musu guzulɛ saɛ,
ɔ̃ i mɛ: Démɛ a fɔ̃ lɛ́lɛwái?
Démɛ a e siwázi wá tòoui?
14 Má ĩadawá á yãkɛaɔ lɛ́uɛ.
Ma Dii mámɛ má ò.

¶**20:14** Yob 3.1-12
§**21:2** 2Kia 25.1-2

Má tɛsɔ̃ á líkpɛ kpɛ́waɛ,[**]
tɛ́pi i kṹ pɔ́ pɔ́ liaaiɔwa píi.

Zelemii yã'oa Yuda kíaɔnɛ

22 Yɑ̃́ pɔ́ Dii òn kɛ: Gɛ́ Yudaɔ kí bɛ,
ní yɑ̃́ɛ bee oè. 2 Yudaɔ kía pɔ́ zɔ̃lɛa
Davidi kpalau, Dii yãma, mpi ń n ìwaɔ
ń n gbɛ̃́ pɔ́ aaì gɛ̃ bɔlɛɛ beeuɔ. 3 Dii mè,
àli yãmaakɛ a zɛ́wa. Àli gbɛ̃́ pɔ́ wàlɛ
gbãamɔɛ̀ bɔ aà wɛtãna ɔzĩ. Ásuli gbãamɔ
bɔ̀mɔɛo ge tonɛ ge gyaa. Ásuli ń taiinkɛo.
Ásuli yãesaide dɛ guɛ beeu lɔo. 4 Asa
tó álɛ zĩkɛ yɑ̃́piwa, kía pɔ́ zɔ̃lɛa Davidi
kpalauɔ gɛ̃ bɛɛ bee bɔlɛpiu kua sɔ̃́goɔ guu
ń dia sɔ̃́ɔ kpɛo ń ń ìwaɔ ń ń gbɛ̃́ɔɛ. 5 Tó álɛ
zĩkɛ yɑ̃́piɔwa sɔ̃o, ma Dii má sì ń mazĩao,
bɛɛ beepi a gɔ̃ bɛzia ũɛ.[††] 6 Yɑ̃́ pɔ́ ma Dii
má ò Yudaɔ kí bɛ musun kɛ:
Ń dɛmɛɛ lán Galada bùsuwa,
lán Libã bùsu gbèsĩsĩ misonawa.
Ń beeo má tó ǹ gɔ̃ gbáa ũɛ,
wɛ̃́lɛ pɔ́ gbɛ̃e ku a guuo ũ,
7 mí bùsudɛnaɔ gbaɛma,
an baade iɔ a gɔ̃kɛbɔɔ kũa,
aai á sɛdɛ lí maaɔ zɔ̃zɔ̃ kátɛu.
8 Buiɔ aaɔ dɔ wɛ̃́lɛɛ beepizi dasi, aai
kɔ̃ lala aa mɛ: Bɔ́yãi Dii kè mɛɛwiaɛ
beeɛ kɛ́wai? 9 Wi oné, kɛ́ aa Dii ń Lua
bàakuańnɔ yɑ̃́ tò we, aa gè kùlɛ dii
pãleɔnɛ aa zɔblèné yɑ̃́iɛ.
10 Ásu ɔ́ɔlɔ gbɛ̃́ pɔ́ gà yɑ̃́ musuo,
ásu waiyookɛɛ̀o.
À ɔ́ɔlɔ gbɛ̃́ pɔ́ wà tàaànɔ yɑ̃́ musu,
asa a sua vĩ lɔo,
a wɛsi a bɛ bùsulɛ lɔo.
11 Yɑ̃́ pɔ́ Dii ò Yudaɔ kí Saluũ[‡‡] pɔ́ zɔ̃̀lɛ a
mae Yosia gbɛu yɑ̃́ musun kɛ, à mè:
À bɔ̀ lakĩi, mɛ́ a su la lɔo.
12 A ga gu pɔ́ wà tàuaànɔ zĩ̀zɔ ũɛ,
a wɛsi bùsuɛ beepilɛ lɔo.
13 Waiyoo kía pɔ́ bɛkpà,
i a yãkɛkɛ a zɛ́wao,
a tò a gbɛ̃́ɔ zĩkɛ̀ɛ pã.
Waiyoo kía pɔ́ kpɛ́ɔ dìdikɔ̃a,
i a yɑ̃́gɔ̃gɔ̃ a zɛ́wao,
i fĩabo a zĩkɛnaɔnɛo.
14 À mɛ̀ á ua tìisi kpa azĩaɛ
ń kpɛ́ zɔ̃ɔ didiakɔ̃aɔ,
á fɛnɛnti yaasanaɔ bɔbɔ,
í sɛdɛ líɔ kpa a gĩɔwa kpɛ́kpɛ,
í pɔ́ tɛ̃a lɛwà.
15 N kíakɛá sɛdɛ lí dasi yɑ̃́ yɑ̃̀?
N mae i pɔble à imìo lò?
À yãmaakɛ̀ a zɛ́wa,
ɔ̃ aà yɑ̃́ bɔ̀ maa.
16 À zɛ̀ ń taasideɔ ń wɛ̃nadeɔ,
ɔ̃ yɑ̃́ bɔ̀ɛ̀ maa.
Kɛ́ a ma dɔ̃ yɑ̃́in weo lò?
Ma Dii mámɛ má ò.
17 Ń tò ɔvãi n wɛ́ ń n sɔ̃o blè
ń yãesaidedɛao ń gbãamɔanɛ́o
ń gbɛ̃́ɔ bɔ́ɔ'imiao.
18 Ayãmɛto Dii yɑ̃́ɛ bee ò Yudaɔ kí Yosia
nɛ́ Yoakiũ[¶¶] musu.
Wa aà gɛ ɔ́ɔlɔ wà mɛ
waiyoo gɔ̃ɛ, waiyoo nɔɛo.
Wà aà gɛ ɔ́ɔlɔ wà mɛ,
waiyoo ma dii, waiyoo ma kíao.
19 Wa kɛ aà gɛɛ
lá wì kɛ zàa'ĩn gɛɛwaɛ.
Wa aà gɛ gálɛ bɔò Yelusalɛũ
wà vũaa wɛ̃́nkpɛɛ.
20 À gɛ wii pãlɛ Libã bùsuu,
í búbuapɛ Basana bùsuu,
í wiilɛ Abaliũ gbɛ musu,
asa bui pɔ́ a yãyèńnɔɔ fùaɛ.
21 Kɛ́ álɛ namable, má òɛ́,
ɔ̃ a mɛ̀ á mao.
Zɛ́ pɔ́ á bɛu za á ɛ̀waasogɔɔn we,
íli swɑ̃́sɛ ma yɑ̃́io.
22 Ĩana a á dɔaanaɔ sɛ́lɛ píiɛ,
wi bui pɔ́ a yãyèńnɔɔ kṹkũ táńnɔ,

[**]**21:14** 1Kia 7.2
[††]**22:5** Mat 23.38, Luk 13.35
[‡‡]**22:11** 2Kia 23.31-34
[¶¶]**22:18** 2Kia 23.36-24.2

á gɛɛ i gɔ̃ kpá á wɛ́i,
wí i á kṹ á vãikɛaɔ yɑ̃́i.
23 Á gbɛ̃́ pɔ́ á kú kpɛ́ pɔ́ wa dɔ̀ ń Libã líɔ guu,
a sakpɛdà sɛdɛ lípiɔ musu,
wãwã a mɔ́wá lán nɛ'iwãwãwaɛ,
í aaukɛ à pelembo.
24 Ma Dii má ò Yudaɔ kí Yɛkɔnia[§§] Yoak-
iũ nɛ́ɛ, baa kɛ́ ń dɛ tãana ũ ma ɔplaa
ɔnɛwa, ń ma kuao má n bɔ ma ɔpiwaɛ.
25 Mí n na gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ n wɛɔnɛ ń ɔzĩ, gbɛ̃́
pɔ́ ńlɛ vĩakɛnɛ́ɔ, Babɛli kí Nɛbukanɛza
ń Babiloniɔ. 26 Mpi ń n da'iao, má á zu
bùsu pãleuɛ, bùsu pɔ́ wi á iuo. We á
gagau. 27 Á e su bùsu pɔ́ áɔ a bɛɛkɛuo.
28 Yɛkɔnia gbɛ̃́ bee dɛ oo pɔ́ wì
wà sakàu ge pɔ́ pɔ́ gbɛ̃e yeio ũ yɑ̃̀?
Bɔ́yãi wa aà zu ń a nɛ́ɔ
bùsu pɔ́ aa dɔ̃o guui?
29 Bùsude, bùsude, bùsudeɔ,
à Dii yãma.
30 Dii mɛ̀ gbɛ̃́pi tɔ́ dalau nɛ́sai,
gbɛ̃́ pɔ́ a bɔ maa e a wɛ̃ni lɛ́uopi,
asa aà nɛ́e a bɔ maao,
an gbɛ̃e a e Yudaɔ kía ble
à zɔ̃lɛ Davidi kpalauo.

Davidi bui vlãpaa yɑ̃́zɛdekɛna ũ

23 Ma Dii ma mɛ̀, waiyoo sãdãna pɔ́
aaì ma sãɔ kaalɛɔ, dɔaana pɔ́ aaì
ma kpàsa sãɔ fãaaɔ. 2 Ayãmɛto ma Dii
Isailiɔ Lua má ò ma gbɛ̃́ dɔaanapiɔnɛ, lá
i ɔlia ma sãɔzio, mɛ́ a ń yá a ń fãaa, má á
yãkɛaɔ wíɛ́ á musuɛ. Ma Dii mámɛ má ò.
3 Mámɛ má a sã kɔ̃naɔ kãaa bùsu pɔ́ ma
ń yá ma ń kpáuɔ píi, mí suńnɔ ń kpàsau,
aai nɛ'i aa kɔ̃́. 4 Má sãdãnaɔ dilɛnɛ́ aa
dɔaanɛ́, vĩa a ń kṹ lɔo, sɔ̃ a kɛ̃́ngu lɔo,
mɛ́ an kee a sɑ̃́sã lɔo. Ma Dii mámɛ má
ò.
5 Gwa, gɔɔe a mɔ́
kɛ́ má tó Davidi bui vlãpa[*] gbɛ̃maa ũ,
kía pɔ́ a kpalable ń laaio ũ,
i yãmaakɛ a zɛ́wa a bùsuu.
Ma Dii mámɛ má ò.
6 Aà gɔɔ Yudaɔ mi aɔ daa íaɛ,
Isailiɔ iɔ ku dɔdɔa.
Tɔ́ɛ bee wàli aà sísiwà,
Dii pɔ́ tò yɑ̃́ bɔ̀wanɔ na.[†]
7 Gwa, gɔɔe a mɔ́ kɛ́ wa mɛ ń Dii pɔ́ Isailiɔ
bɔ̀lɛ Egipio lɔo, 8 sema ń Dii pɔ́ Isailiɔ
bɔ̀lɛ gugbãntoo oi bùsuu ń bùsu pɔ́ à ń
yá ń kpáuɔ píio.

Ãnabi ɛgɛnaɔ

9 Ma pɔ yà ãnabiɔ yɑ̃́ musu dúuduuɛ,
ma wá gà píi,
ma gɔ̃ lán wɛ̃dɛnawa,
lán gbɛ̃́ pɔ́ vɛ̃ɛ zɔ̃̀lɛwàwa
Dii ń a yɑ̃́ gbãsĩsaio yɑ̃́i.
10 Gbãsĩkɛnaɔ bùsu pà,
vãi ɔ̃ aa tɛi, we an gbãa kuu.
Bùsu gɔ̃̀ wɛ̃nannɔ kɛ́ Dii lɛkɛ̀ɛ̀ yɑ̃́i,
dɑ̃́dãkɛkĩi gɔ̃̀ ń wío.
11 Ma Dii ma mɛ̀,
ãnabiɔ ń sa'onaɔ pɑ̃̀zɛa,
mi ń e ń vãio ma kpɛ́u se.
12 A yɑ̃́i tò an zɛ́ a zãana kɛ,
má ɔzɔ̃ńzi aa kwɛ gusiauɛ,
mí yɑ̃́yiamá ń ĩadamagɔɔ.
Ma Dii mámɛ má ò.
13 Ma yãvãi è Samali ãnabieɔwa,
aa yã'ò ń Baali gbãao
aa ma gbɛ̃́ Isailiɔ sɑ̃̀sãò.
14 Ma vãi pɔ́ ì dimá è Yelusalɛ̃ũ ãnabiɔwa,
aaì gbãsĩkɛ, aaɔ bɛ ń mɔafilio,
aaì vãikɛnaɔ gba gbãa,
ɔ̃ gbɛ̃e lí mikɛ̃ a vãiwao.
Aa gɔ̃̀mɛɛ lán Sɔdɔũdeɔwa ḿpii,
wɛ̃́lɛdepiɔ dɛ lán Gɔmɔɔdeɔwaɛ.[‡]
15 A yɑ̃́i tò ma Dii Zĩgɔ̃de

[§§]**22:24** 2Kia 24.8-17
[*]**23:5** Isa 4.2
[†]**23:6** Zel 33.14-16
[‡]**23:14** Daa 18.20

má ò ãnabipiɔ yɑ̃́ musu ma mɛ̀,
má tó aa gɔ̃i só ń pɔblea ũ,
aai kona í mi ń imia ũ,
asa Yelusalɛũ ãnabipiɔ tò
ma yãdasai lì bùsupiaɛ.
16 Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀,
ásu yɑ̃́ pɔ́ ãnabiɔ lɛ́ oɛ́ mao.
Aaì to àɔ yiongo lɛ́baa dɔ̃́aɛ,
anzĩa yɑ̃́ ɔ̃ aaì oɛ́,
aali ma ma lɛ́uo.
17 Aaì o gbɛ̃́ pɔ́ sakàmaguɔnɛ,
má ònɛ́ aaɔ ku aafiaɛ.
Aaì ɛa o swɑ̃́gbãadepiɔnɛ,
vãi a ń leo.
18 An démɛ kú ma ìwaɔ guu
à e ma yãmai?
An démɛ swãsɛ̀ ma yɑ̃́i a mài?
19 Gwa! Má pɔkũmabɔbɔmá lán zàa'ĩanawaɛ,
i liasãizɔ̃ à pila vãikɛnaɔ miwa lán zàawa.
20 Ma pɔfɛ̃ a weeo
e mà gɛ yɑ̃́ pɔ́ málɛ yá midɛò.
Gɔɔgbɛzãzĩ ɔ̃ á a midɔ̃ sɑ̃́asã.
21 Mámɛ mi ãnabipiɔ dilɛo,
ɔ̃ aa wãa ń ń yãkɛao,
mi yã'onɛ́o, ɔ̃ aa gɛ̀ yã'ò.
22 Tó aa ku ma ìwaɔ guu yãa,
dɔ̃ aa ma yɑ̃́ kpàwakɛ̀ ma gbɛ̃́piɔnɛ,
dɔ̃ aa tò aa bɔ̀ ń zɛ́ vãi guu
aa mikɛ̃̀ ń dàa vãiɔwa.
23 Ma Dii ma mɛ̀,
gudoũna Luan ma ũa?
Kãikãi e zɑ̃̀zã Luan ma ũ.
24 Ma Dii ma mɛ̀,
gbɛ̃ɛ a e ulɛ guei mà gí aà eia?
Mi musu ń zĩ́lɛo pao lé?
Ma Dii mámɛ má ò.
25 Ma yɑ̃́ pɔ́ ãnabi ɛgɛnaɔ ì o ń ma tɔ́o
mà, aaì mɛ, wa è iuɛ, wa è iuɛ. 26 Ãn-
abipiɔ ɛɛ kũa ń nɔ̀sɛ guu. Bɔɛ aa zɛ sɑ̃́sãyã
pɔ́ kú ń sɔ̃u ãnabikɛkɛaɛi? 27 Aalɛ e nana
yɑ̃́ pɔ́ wàlɛ okɔ̃ɛ a to ma tɔ́ sɑ̃́ ma gbɛ̃́ɔguɛ,
lá à sɑ̃̀ ń deziɔgu Baali yɑ̃́iwa. 28 Ãnabi
pɔ́ nana'ò, aà a nanapi dau siunɛ́. Gbɛ̃́ pɔ́
ma yɑ̃́ kũa sɔ̃, aà ma yɑ̃́pi onɛ́ sĩana. Bɔ́
blɛwɛ mìsina vĩ ń pɔ́wɛnapioi? 29 Ma yɑ̃́
dɛ lán tɛ́waɛ, a dɛ lán masana pɔ́ ì gbɛwi
kɛ́lɛkɛlɛwaɛ. Ma Dii mámɛ má ò.
30 A yɑ̃́i ma Dii ma fɛlɛ ń ãnabi pɔ́ aaì
ma yɑ̃́ sɛ́kɔ̃wa aa sɔ̃òpiɔ. 31 Ao, ma fɛlɛ ń
ãnabi pɔ́ aaì ńzĩa yã'o, aaì mɛ mámɛ má
òpiɔɛ. Ma Dii mámɛ má ò. 32 Ao, ma fɛlɛ
ń ãnabi gbɛ̃sãsãna nana'onapiɔ. Aaì dau
siu ma gbɛ̃́ɔnɛ, aaì ń sɑ̃́sã ń ń ɛɛ pã giiɔɛ. I
kɛ mámɛ ma ń dílɛo, mi ń zĩo. Aali kɑ̃́fĩae
kɛ gbɛ̃́piɔnɛo. Ma Dii mámɛ má ò.
33 Tó gbɛ̃́piɔ ge ãnabie ge sa'onae n la
à mɛ̀, yɑ̃́ kpele ma mɛ̀ a ń lei? Ní onɛ́, bɔ́
yɑ̃́ ũi? Má ń tó weɛ. Ma Dii mámɛ má ò.
34 Tó ãnabi ge sa'ona ge gbɛ̃ɛ mɛ̀ Dii yɑ̃́
álɛ o, má ĩada gbɛ̃́piwaɛ ń a bɛdɛɔ. 35 Yɑ̃́
pɔ́ á baade ì o a gbɛ̃naɛ ge a daɛɛn kɛ: Á
mɛ kpelewa Dii yɑ̃́zãsìmai? Dii mɛ̀a ni?
36 Á gbɛ̃ɛ su lɛ́kã ma yãzɔ̃lɛawáwa lɔo,
asa baade zĩa yɑ̃́ mɛ́ a zɔ̃lɛwà. Màa iɔ bɛ
ń ma Dii Zĩgɔ̃de á Lua bɛ̃́ɛ yɑ̃́ fuangbaao.
37 Àli ãnabi la, kpelewa Dii yɑ̃́zãsìmai?
Dii mɛ̀a ni? 38 Tó à sù mɛ̀, yɑ̃́ pɔ́ ma mɛ̀
a zɔ̃lɛwán kɛ, baa kɛ́ má ɔ̀ɛ́ ásu lɛ́kãwào,
39 a yɑ̃́i má á yɑ̃́ bɔ dilɛɛ. Ápiɔ ń wɛ̃́lɛ pɔ́
má kpà á deziɔwao, má gíáziɛ, mí á vũaa,
40 mí tó àɔ bɛ ń wío, á gɛɛ iɔ kpaa á wɛ́i
gɔɔpii.

Kaadɔɛn gbí pla

24 Kɛ́ Babɛli kí Nɛbukanɛza Yudaɔ
kí Yɛkɔnia, Yoakiũ nɛ́ ń Yuda
gbãadeɔ ń li'ãnaɔ ń siaɔ kũ̀kũ Yelusalɛũ
à tàńnɔ Babɛli bùsuu zĩ̀zɔɔ ũ,¶ a gbɛa
Dii kaadɔɛn gbí pla ɔ̀lɔmɛɛ kálɛa a kpɛ́
kpɛɛlɛ. 2 Gbípi mɛ̀ndo kaadɔɛna maa
maamaaɛ, libɛ maa dafuɔnɛ. Ado sɔ̃, a
vãi gɛ̃agɛ̃̀, wa fɔ̃ bleo a vãipi yɑ̃́i. 3 Ɔ̃ Dii
ma la à mɛ̀: Bɔ́ ń èi Zelemii? Má wɛ̀wà:
Kaadɔɛnaɔnɛ. A pɔ́ pɔ́ maa maa maa-
maaɛ, pɔ́ pɔ́ vãi sɔ̃, a vãi gɛ̃agɛ̃̀, wa fɔ̃
bleo a vãi yɑ̃́i. 4 Ɔ̃ Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 5 Ma

¶**24:1** 2Kia 24.12-15

Dii Isailiɔ Lua ma mɛ̀, Yuda pɔ́ ma ń yá
la, aa gɔ̃̀ zɛ̃̀zɔɔ ũ Babɛli bùsuuɔ, málɛ ń
gwa pɔmaaɔ ũ lán kaadɔɛn maapiɔwaɛ.
6 Máɔ wɛ́tɛńzi an bɔa maa yã̋iɛ, mí suńnɔ
bùsuɛ beeu. Má ń zɛdɔɛ, má ń fuangbao,
má ń gba gbãaɛ, má ń gbooo. 7 Má ń gba
sɔ̃ pɔ́ a to aa ma dɔ̃, kɛ́ mámɛmaa Dii,
aaiɔ dɛ ma gbɛ̃́ɔ ũ, míɔ dɛ ń Lua ũ, asa
aa sua ń nɔ̀sɛmɛndooɛ. 8 Ma Dii ma mɛ̀,
lá wa kɛ ń kaadɔɛn vãi pɔ́ wa fɔ̃ bleoo a
vãi yã̋i, màa má kɛ ń Yudaɔ kí Zedekiao
ń a ìwaɔ ń Yelusalɛũ gbɛ̃́ kɔ̃naɔ, aa gɔ̃̀ bù-
suɛ beeu ge aa tà Egipin nò. 9 Má tó aa
gɔ̃ sɔ̃kɛ̃ngu yãpãsĩ ũ dṹnia bùsu gbɛ̃́pi-
iɛɛ. Aa gɔ̃ láanipɔ ũ, gbɛ̃́sɔ̃sɔ̃bɔ ũ, gbɛ̃́k-
abɔ ũ, wi yãadańnɔ gu pɔ́ má ń yá mà ń
kpáu píi. 10 Má zĩgɔ̃ɔ gbaɛmá ń iminao ń
gagyão e mà gɛ ń midɛ bùsu pɔ́ má kpà
ń deziɔwau.

Yudaɔ kua zɛ̃̀zɔɔ ũ wɛ̃̀ bàaɔ̃kwi

25 Dii yã'ò Zelemiiɛ Yudaɔ yã̋
musu Yudaɔ kí Yoakiũ, Yosia
nɛ́ kpalablea wɛ̃̀ síiɔ̃de guu, Babɛli kí
Nɛbukanɛza kpalablea wɛ̃̀ sɛ̃́ia guu.§ 2 Ɔ̃
ãnabi Zelemii ò Yelusalɛũdeɔnɛ ń Yudaɔ
píi à mɛ̀: 3 Sɛa za Yudaɔ kí Yosia, Amɔ
nɛ́ kpalablea wɛ̃̀ kuɛ'aaɔ̃de guu e gbã, a
wɛ̃̀ bao ń àaɔ̃on la kɛ́ Dii yã̋ ìɔ dɛdɛa, ɔ̃
miɔ oɛ́, ili swã̋sɛio.
4 Dii ìɔ a zɔ̀blena ãnabiɔ dilɛɛ́ mɔ̀ɔmɔɔ,
ili swã̋sɛ ń yã̋io, ili mao. 5 Aa mɛ̀ á baade
bɔ a zɛ́ vãiu, à mikɛ̃ a vãikɛawa, íɔ ku
bùsu pɔ́ Dii kpà á deziɔwau gɔɔpii. 6 Aa
mɛ̀ ásu tɛ tã̋aɔzi à zɔblenɛ́ à kúlɛnɛ́o. Ásu
to Dii pɔ fɛ̃ á pɔkɛaɔ yã̋i à ĩadawáo.
7 Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀, i swã̋sɛ ma
yã̋io, ɔ̃ a ma pɔ fɛ̃̀ ń á pɔkɛaɔ. Màa a ĩadà
ázĩawa. 8 A yã̋i ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀, lá
i swã̋sɛ ma yã̋io, 9 má gugbãntoodeɔ sísi-
wá ń ma zɔ̀blena Babɛli kí Nɛbukanɛzao,
mí tó aa lɛ́lɛwá á bùsuu la ń bui pɔ́ li-
aaáziɔ píi. Má ń kaalɛɛ, aai gɔ̃ sɔ̃kɛ̃ngu pɔ́
ũ, láanipɔ ũ, aaiɔ kaalɛa wáiwai e gɔɔpii.
10 Má ń pɔnakɛa ń yaalɔo ń nɔsɛkɔ̃fĩo ń
wísilɔgbɛ kɔ̃fĩo ń filia gupuao midɛɛ.**
11 Wa bùsupi kaalɛ à gɔ̃ da wáiwai píiɛ,
a buiɔ i zɔble Babɛli kíaɛ wɛ̃̀ bàaɔ̃kwi.††
12 Tó wɛ̃̀ bàaɔ̃kwipi pà, má tó Babɛli kía
ń a bùsudeɔ tàae wí ń musu, Babiloni bù-
supi i gɔ̃ wáiwai e gɔɔpii. Ma Dii Zĩgɔ̃de
mámɛ má ò. 13 Má tó yã̋ pɔ́ má ò bù-
supi le píiɛ, yã̋ pɔ́ kú láɛ bee guu ãnabikɛ
pɔ́ Zelemii kɛ̀ bui píi musu. 14 Ampiɔ aa
zɔble buiɔnɛ dasi ń kía zɔ̃ɔɔ, mí fĩabonɛ́
ń yãkɛawa ń ń pɔkɛaɔo.

Dii pɔkũma imibɔ

15 Yã̋ pɔ́ Dii Isailiɔ Lua òmɛɛn kɛ a mɛ̀:
Imibɔ pɔ́ ma pɔkũma vɛ̃ɛ ka a pai si ma
ɔzĩ, ní tó bui pɔ́ málɛ n zĩmáɔ mi ḿpii.
16 Tó aa mì, aa tàlaatalaabo, aaiɔ ĩ́ande
yã̋ kɛ fɛ̃nda pɔ́ málɛ sińgu yã̋i. 17 Ɔ̃ ma
imibɔpi sì Dii ɔzĩ, má tò bui pɔ́ Dii ma zĩ-
máɔ mì ḿpii. 18 À ma zĩ Yelusalɛũ ń Yuda
wɛ̃́lɛɔ ń ń kíaɔ ń ń gbãadeɔwa, kɛ́ aa gɔ̃
bɛzia ũ, sɔ̃kɛ̃ngu pɔ́ ũ, láanipɔ ũ, gbɛ̃́kabɔ
ũ, lá a ku gbãɛwa. 19 À ma zĩ Egipiɔ kí
Falaɔ̃ɔwa ń a ìwaɔ ń a kía deeɔ ń a gbɛ̃́ɔ
píi 20 ń bui pɔ́ kú weɔ píi ń Uzu bùsu kíaɔ
píi ń Filitɛ̃ kíaɔ píi, Asekeloni kía ń Gaza
kíao ń Ɛkɛloni kíao ń Asedoda gbɛ̃́ kɔ̃naɔ
kíao, 21 ń Ɛdɔũɔ ń Mɔabuɔ ń Amɔniɔ 22 ń
Tii bùsu kíaɔ píi ń Sidɔ̃ bùsu kíaɔ píi ń
ísia baa bùsu kíaɔ píi 23 ń Dedãɔ ń Temaɔ
ń Buzuɔ ń bui pɔ́ aaì ń kɛ̃̀kãmɔ kɛ̃ɛlɛɔ 24 ń
Laalubuɔ bùsu kíaɔ píi ń bui pɔ́ aa ku
guwaiwaiuɔ píi 25 ń Zimli bùsu kíaɔ píi
ń Elaũ bùsu kíaɔ píi ń Mɛdɛ kíaɔ píi 26 ń
gugbãntoo oi bùsu kãikãi ń a zɛ̃̀zãɔ píi ń
dṹnia bùsu píio. Babɛli bùsu kíaɔ mɛ́ aa
mi ń gbɛa.
27 Onɛ́ ma Dii Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua ma
mɛ̀, aa ípi mi e à zɔ̃lɛmáɛ. Aa pisi, aai

§**25:1** 2Kia 24.1, Dan 1.1-2
****25:10** Zel 7.34, Zia 18.22-23
††**25:11** 2Lad 36.21, Dan 9.2

lɛ́lɛ, aa fɛlɛ lɔo fɛ̃nda pɔ́ málɛ sińgu yɛ̃́i.
28 Tó aa gì imibɔpi síi n ɔzĩ aa a imi, onɛ́
ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀ aa mi teasiɛ. 29 Ma
yɛ̃́yiaama guu, lá málɛ daalɛ wɛ̃́lɛ pɔ́ ma
tɔ́ kuwàwa, ampiɔ sɔ̃ aa bɔ pãe? Aa bɔ
pão, asa málɛ fɛ̃ndadeɔ sisi dṹnia gbɛ̃́pi-
iwaɛ. Ma Dii Zĩgɔ̃de mámɛ má ò. 30 Ãn-
abikɛkɛ yɛ̃́pi musu ǹ mɛ,
Dii a pala za musu,
a pũna za a kúkĩi pɔ́ a kua adoau,
a pala a bùsudeɔwa gbɛ̃́ugbãu,
a wiilɛ lán gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ɔ̃zɔ̃ vɛ̃ɛwawa,
i zɔadɔ dṹnia gbɛ̃́piiwa.
31 A kɔ̃fĩ a gé e dṹnia lɛ́wa,
asa Dii a bɔbɔ ń bui píioɛ,
a yɛ̃́kpalɛkɛ ń gbɛ̃nazĩna píio,
i fɛ̃nda si vãikɛnaɔgu.
Dii mɛ́ ò.
32 Dii Zĩgɔ̃de mɛ̀:
Gwa, kaalɛ a li bùsu ń bùsuoa,
zàa'ĩan gbãa mɛ́ lɛ́ fɛlɛ za dṹnia lɛ́wa.
33 Gɔɔ bee gbɛ̃́ pɔ́ Dii a ń dɛdɛɔ aaɔ ku
dṹnia lɛ́la e ń a lɛ́leo. Wa ń gaa ɔ́ɔlɔo,
wa ń gɛ sélɛ wà vĩo, aaɔ kálɛa lán pɔtuo
gbɔ̃wa tɔɔlɛɛ.
34 Sãdãnaɔ, à koo pũna à búbuapɛ,
kpàsa dɔaanaɔ, à gbeembo bùsuu,
asa á kòlokpagɔɔ kàɛ,
á kwɛ́ à wíwi kɛ́lɛkɛlɛ lán
sɛkpalawiawaɛ.
35 Sãdãnaɔ bɔkĩi eo,
kpàsa dɔaanapiɔ e bàalɛo.
36 Sãdãnaɔ wii ma dɔ,
kpàsa dɔaanapiɔ lɛ́ búbuapɛ,
asa Dii lɛ́ ń dɛ̃́dãkɛkĩiɔ kaalɛɛ.
37 An gu namablekĩiɔ gɔ̃ da kílikili
Dii pɔkũma pãsĩ yɛ̃́i.
38 A bɔ a tòou lán nɔ̀ɔmusuwaɛ,
an bùsu i gɔ̃ wáiwai ibɛɛɔ fɛ̃nda
ń Dii pɔkũma pãsĩo yɛ̃́i.

Zelemii kua ga lɛ́zĩ

26 Yudaɔ kí Yoakiũ,‡‡ Yosia nɛ́ kpal-
ablea gɔɔ, Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 2 Ma
Dii ma mɛ̀, gɛ zɛ ma kpɛ́ ua, ní yã'o Yuda
wɛ̃́lɛde pɔ́ lɛ́ mɔ́ lousisii ma kpɛ́ uauɔnɛ
píi. Yɛ̃́ pɔ́ má dìlɛnɛɔ onɛ́ píi. Ńsu ǹ a
kee too. 3 Wìliɔ dɔ̃o tó aa we n yãma, an
baade i bɔ a zɛ́ vãiu, mí yɛ̃́ pɔ́ ma zɛò
yãa mà yíamá an vãikɛa yɛ̃́i bɔ ma nɔ̀sɛu.
4 Onɛ́ ma Dii ma mɛ̀, tó aai swɛ̃́sɛ ma yɛ̃́i
aa ma ikoyã pɔ́ má kpàmáɔ kũao, 5 tó aai
swɛ̃́sɛ ma zɔ̀blena ãnabi pɔ́ miɔ dilɛnɛ́
mɔ̀ɔmɔɔɔ yɛ̃́io, lá aaì gí swɛ̃́sɛii yãawa,
6 má kɛ kpɛ́ɛ beeɛ lá má kɛ̀ Siloɛwaɛ,¶¶
mí tó wɛ̃́lɛɛ beepi gɔ̃ gbɛ̃́kabɔ ũ bui píiɛ.
7 Sa'onaɔ ń ãnabiɔ ń gbɛ̃́ kĩniɔ píi yɛ̃́
pɔ́ Zelemii ò Dii uapi mà. 8 Kɛ́ Zelemii yɛ̃́
pɔ́ Dii dàɛ à o gbɛ̃́ɔnɛ ònɛ́ a làa, sa'onaɔ
ń ãnabiɔ ń gbɛ̃́ kĩniɔ píi aa ɔpɛ̀lɛwà aa
mɛ̀: N gaɛ. 9 Bɔ́yãi n ãnabikɛkɛ̀ n mɛ̀ kpɛ́ɛ
bee a gɔ̃ lán Silowa, mɛ́ wɛ̃́lɛɛ bee a gɔ̃
bɛzia ũ wáiwaiɛi? Ɔ̃ wà lìa Zelemiizi Dii
ua we. 10 Kɛ́ Yuda gbãadeɔ mà màa, aa
bɔ̀ kibɛ aa gɛ̀ Dii ua, ɔ̃ aa zɔ̃̀lɛ Bɔlɛ Dafu
saɛ. 11 Ɔ̃ sa'onaɔ ń ãnabiɔ ò gbãadepiɔnɛ
ń gbɛ̃́ kĩniɔ píi aa mɛ̀: Wà yãda gɔ̃ɛpia wà
aà dɛ, asa à àsi bɛ̃̀ɛ ò wɛ̃́lɛɛ bee musuɛ,
á swɛ̃́ mà. 12 Ɔ̃ Zelemii ò gbãadepiɔnɛ ń
gbɛ̃́ kĩniɔ píi à mɛ̀: Dii mɛ́ ma dilɛ mà àsi
bɛ̃̀ɛ pɔ́ á mà kpɛ́ɛ bee ń wɛ̃́lɛɛ beeo yɛ̃́
musupi o. 13 À á zɛ́ ń á yãkɛaɔ lilɛ, í Dii á
Lua yãma, Dii i gbasa yɛ̃́ pɔ́ à mɛ̀ á yíawá
bɔ a nɔ̀sɛu. 14 Mapi sɔ̃ má na á ɔzĩ kɛ kɔ̀.
À kɛmɛɛ lá à kɛ̀ɛ́ maawa. 15 Ãma àɔ dɔ̃
sɛ̃́asã, tó a ma dɛ, á tó yãesaidedɛa yɛ̃́ wí
á musu ń wɛ̃́lɛɛ beeo ń gbɛ̃́ pɔ́ kú a guuɔ
píiɛ, asa sĩana guu Dii mɛ́ ma zĩ sĩana mà
yɛ̃́piɔ kɛ̃́ɛ́ á swɛ̃́wa. 16 Ɔ̃ gbãadepiɔ ń gbɛ̃́
kĩniɔ píi ò sa'onaɔ ń ãnabiɔnɛ aa mɛ̀, wá
fɔ̃ yãda gɔ̃ɛpia wà aà dɛo. À yã'òwɛ̃ɛ ń
Dii wá Lua tɔ́oɛ.

‡‡**26:1** 2Kia 23.36-24.6
¶¶**26:6** Yoz 18.1, Soũ 78.60

17 Ɔ̃ bùsu maezɔ̃ɔeɔ fɛ̀lɛ ò bílaɛ aa mɛ̀:
18 Mɔlɛsɛ gbɛ̃́ Mise ãnabikɛkɛ̀ kí Ezekia
gɔɔ, a ò wá Yudaɔnɛ píi à mɛ̀:
Dii Zĩgɔ̃de mɛ̀,
wa Siɔna sa pa bua ũɛ,
wa to Yelusalɛũ gɔ̃ bɛzia ũ,
a kpɛ́ sĩ̀sĩ i gɔ̃ sĩ̀sĩ líkpɛde ũ.§§
19 Kí Ezekia ge Yuda gbɛ̃e Misepi dɛ̀e? Kɛ́
Ezekiapi Dii vĩa vĩ, i awakpaɛ̀, ɔ̃ Dii yɑ̃́
pɔ́ à mɛ̀ á yíamá bɔ̀ a nɔ̀sɛuo lé? Wápiɔ
sɔ̃ wá ye yãzɔ̃ɔ i wázĩaɛ yɑ̃̀? 20 Gbɛ̃e ku
à ãnabikɛkɛ̀ ń Dii tɔ́o lɔ. Aà tɔ́n Ulia, Se-
maia nɛ́, Kiliayaaliũ gbɛ̃́ɛ. À àsi bɛ̃̀e doũ
pɔ́ Zelemii ò wɛ̃́lɛɛ bee yɑ̃́ musu ò lɔ. 21 Kɛ́
kí Yoakiũ ń a nɛgɔ̃naɔ ń a kía deeɔ Ulia
yɑ̃́pi mà, a wɛ̀ɛlɛ à aà dɛ. Kɛ́ Uliapi a
feena mà, vĩa aà kũ̀, ɔ̃ à bàalɛ̀ tà Egipi.
22 Ɔ̃ kí Yoakiũ gbɛ̃́ɔ zɛ̃̀ Egipi ń Akaboo nɛ́
Ɛlenatão. 23 Aa Ulia kũ̀ sùò kíɛ, ɔ̃ à aà dɛ̀
ń fɛ̃ndao à aà gɛ sɛ zù táaaɔ vĩkĩi. 24 Bee
gbɛa Safana nɛ́ Aikaũ zɛ̀ ń Zelemiio, ɔ̃ wi
aà kpámá aa aà dɛ̀ lɔɔ.

Zelemii zuudaa azĩaɛ

27 Yudaɔ kí Zedekia,* Yosia nɛ́
kpalablea gɔɔ, ma Zelemii, Dii
yã'òmɛɛ 2 à mɛ̀: Zuu fɔ̃́fɔ̃, ní ba kákau ǹ da
n nɔɛ, 3 ní bɔ gɛ lɛdi kíaɛ beeɔ zĩna pɔ́ aa
mɔ̀ Zedekia kɛ̃́i Yelusalɛũɔnɛ: Ɛdɔũɔ kía ń
Mɔabuɔ kíao ń Amɔniɔ kíao ń Tiideɔ kíao
ń Sidɔ̃deɔ kíao. 4 Lɛdinɛ́ aa o ń diiɔnɛ, ma
Dii Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua ma mɛ̀, 5 mámɛ ma
ɔ pòo ma dṹnia kɛ̀ ń gbɛ̃nazĩnaɔ ń nɔ̀bɔ
pɔ́ kú a guuɔ ń ma iko zɔ̃ɔo, ɔ̃ mi kpa
gbɛ̃́ pɔ́ má yeiwa. 6 Málɛ á bùsuɔ na ma
zɔ̀blena Babɛli kí Nɛbukanɛzaɛ a ɔzĩ sa.
Baa sɛ̃̀anɔbɔɔ aaɔ dɛ aà pɔ́ ũɛ. 7 Bui píi i
zɔbleɛ̀ ń aà nɛ́o ń aà tɔũnao aà kpɛ e aà
bùsu iko lɛ́ àɔ ká, bui dasiɔ ń kía zɔ̃ɔɔ i
gbasa aà bùsudeɔ ka zɔbleu.
8 Bui ge bùsu pɔ́ a gbɛ̃́ɔ i Babɛli kí
Nɛbukanɛza zuu sɛ à zɔbleɛ̀o, má buipi
naɛ̀ a ɔzĩɛ, i ń wɛtã ń fɛ̃ndao ń nɔanao
ń gagyão e aa gɛ midɛ. 9 Ásu swɑ̃́sɛ á
ãnabiɔ yɑ̃́io ge á màsokɛnaɔ ge á nana
yãbɔɔlɛkɛnaɔ ge á wɛlɛndeɔ ge á ɛsɛde pɔ́
aalɛ oɛ́ á zɔble Babɛli kíaɛoɔ. 10 Ɛɛ pɔ́ aalɛ
ãnabikɛkɛoɛ́ mɛ́ a to wà á kũkũ táánɔ, íɔ
zɑ̃̀ ń á bùsuo. Má ɔzɔ̃ázie, we á gagau.
11 Bui pɔ́ aa Babɛli kía zuu sɛ aa zɔbleɛ̀ɔ
sɔ̃, má tó aaɔ kú ń bùsuu aaɔ sɛ̃wauɛ, aaiɔ
ku we. Ma Dii mámɛ má ò.
12 Ma yɑ̃́pi ò Yudaɔ kí Zedekiaɛ píi ma
mɛ̀: À Babɛli kía zuu sɛ à zɔbleɛ̀ ń aà
gbɛ̃́ɔ, kɛ́ à e àɔ ku. 13 Á ye à gaga ń zĩo ń
nɔanao ń gagyão lá Dii ò bui pɔ́ i zɔble
Babɛli kíaɛo a gawa yɑ̃̀? 14 Ásu swɑ̃́sɛ ãn-
abi pɔ́ aaì oɛ́ á zɔble Babɛli kíaɛoɔ yɑ̃́io.
Ɛɛ ɔ̃ aaì ãnabikɛkɛoɛ́. 15 Dii mɛ̀ i ń zĩo, ɛɛ
aaìɔ ãnabikɛkɛò ń a tɔ́o. An yɑ̃́i á ɔzɔ̃ázi, í
midɛ, ápiɔ ń ãnabi pɔ́ aaìɔ ãnabikɛkɛɛ́piɔ
sãnu.
16 Ɔ̃ ma yã'ò sa'onaɔnɛ ń gbɛ̃́ kĩniɔ ma
mɛ̀, Dii mɛ̀ ásu swɑ̃́sɛ á ãnabi pɔ́ aaìɔ ãn-
abikɛkɛɛ́ɔ yɑ̃́io. Aaì mɛ wa Dii kpɛ́ pɔ́ɔ
sɛ́lɛ Babiloni bùsuu wà suò tiatiaɛ. Ɛɛ ɔ̃
aaìɔ ãnabikɛkɛoɛ́. 17 Ásu swɑ̃́sɛ ń yɑ̃́io. Àɔ
a zɔbleanankɛ Babɛli kíaɛ, kɛ́ à e àɔ ku. Á
ye á mɛɛwiaɛ bee gɔ̃ bɛzia ũ yɑ̃̀? 18 Tó ãn-
abiɔn ń ũ sĩana, mɛ́ Dii yɑ̃́ ɔ̃ aalɛ o, a maa
aa kulɛkɛ Dii Zĩgɔ̃deɛɛ, kɛ́ wasu pɔ́ pɔ́ gɔ̃̀
aà kpɛ́uɔ ń Yudaɔ kía bɛo ń Yelusalɛũo
sɛ́lɛ taò Babilonio yɑ̃́i. 19–20 Asa kɛ́ Babɛli
kí Nɛbukanɛza Yudaɔ kí Yɛkɔnia, Yoak-
iũ nɛ́ kũ̀ taò Babɛli ń Yelusalɛũ gbɛ̃zɔ̃ɔɔ
ń Yuda gbɛ̃zɔ̃ɔɔ píi, i Dii kpɛ́ mɔ̀pɛlɛɔ ń
íkakĩio ń tadibɔɔ ń pɔ́ kĩni pɔ́ gɔ̃̀ wɛ̃́lɛpiuɔ
sɛ́lɛo. 21 Yɑ̃́ pɔ́ Dii Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua ò
pɔ́ pɔ́ gɔ̃̀ a kpɛ́uɔ ń Yudaɔ kía bɛo ń
Yelusalɛũo musun kɛ: 22 À mɛ̀ wa pɔ́piɔ
sɛ́lɛ taò Babɛliɛ. We pɔ́piɔ aaɔ kuu e àɔ
gɛ́ sɛ́lɛi à suò a gbɛu la.

Ãnabi ɛgɛna Anania

28 Yudaɔ kí Zedekia kpalablea wɛ̃̀
síiɔ̃de mɔ sɔode guu ɔ̃ ãnabi Ana-

§§**26:18** Mis 3.12
***27:1** 2Kia 24.18-20

nia, Azuu nɛ́, Gabaɔ̃ɔ gbɛ̃́ òmɛɛ Dii ua
sa'onaɔ ń gbɛ̃́ kĩniɔ wáa à mɛ̀: 2 Dii Zĩgɔ̃de
Isailiɔ Lua mɛ̀ á Babɛli kía zuu ɛ́. 3 E wɛ̃̀
pla àɔ gɛ́ kái á tó wà su ń a kpɛ́ pɔ́ pɔ́
Babɛli kí Nɛbukanɛza sɛ̀lɛ tàò Babɛliɔ a
gbɛu la. 4 Á tó Yudaɔ kí Yɛkɔnia, Yoakiũ
nɛ́ su lɔ ń Yuda zĩ̀zɔ pɔ́ wà tàńnɔ Babɛliɔ
píi. Dii mɛ́ ò, à mɛ̀ á Babɛli kía zuu ɛ́.
5 Ɔ̃ ãnabi Zelemii wè ãnabi Ana-
niapiwa sa'onaɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ kú Dii uaɔ
wáa 6 à mɛ̀: Ãmi! Dii kɛ màa! Dii kɛ lá
ń a ãnabikɛkɛ̀wa, aà to wà su ń a kpɛ́
pɔ́ɔ ń gbɛu la ń zĩ̀zɔ pɔ́ aa ku Babɛliɔ
píi. 7 Ń beeo swɛ̃́sɛ ǹ yã́ pɔ́ málɛ onɛ
gbɛ̃́pii wáaɛ bee ma. 8 Ãnabi pɔ́ kú wá
ãa za káaukaauɔ ãnabikɛkɛ̀ zĩ ń músio ń
gagyão yã́ pɔ́ a bùsu daside ń ń kía zɔ̃ɔɔ
le yã́ musu. 9 Ãnabi pɔ́ ãnabikɛkɛ̀ à mɛ̀
aɔ aafiaɛ sɔ̃, tó à kɛ̀ lá a òwa, ɔ̃ wa dɔ̃ kɛ́
Dii mɛ́ aà zĩ̀ sĩana. 10 Ɔ̃ ãnabi Anania zuu
pɔ́ da Zelemii nɔɛpi bɔ̀ a ɛ̀. 11 A ò gbɛ̃́pii
wáa à mɛ̀: Dii mɛ̀ màa á zuu pɔ́ Babɛli kí
Nɛbukanɛza dà bui píiɛ ɛ e wɛ̃̀ pla àɔ gɛ́
kái. Ɔ̃ ãnabi Zelemii gɛ̃̀zɛa.
12 Ãnabi Anania zuu pɔ́ a bɔ̀ ãnabi
Zelemii nɔɛ a ɛ̀pi ɛa gbɛa, Dii yã'ò
Zelemiiɛ à mɛ̀: 13 Gɛ ǹ o Ananiaɛ ma
Dii ma mɛ̀, zuu pɔ́ wa kɛ̀ ń líɔ ɔ̃ ń ɛ̀o
lò? Mɔ̀ zuu má kɛ sa a gɛ̃ɛ ũ. 14 Ma Dii
Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua ma mɛ̀ má mɔ̀ zuu da
bui píiɛ, aai zɔble Babɛli kí Nɛbukanɛzaɛ.
Baa sɛ̃̀anɔbɔɔ má ń naɛ̀ aà ɔzĩɛ.
15 Ɔ̃ ãnabi Zelemii ò ãnabi Ananiaɛ: Ma
yãma Anania! Dii mɛ́ i n zĩo, ɔ̃ ń tò gbɛ̃́piɔ
ɛɛ náaikɛ̀. 16 Ayãmɛto Dii mɛ̀ ńyɔ̃ ã́nuato.
Ńyɔ̃ wɛ̃ɛ bee bleo, asa ń ò gbɛ̃́ɔnɛ aa bɔ
Dii kpɛɛ.† 17 Wɛ̃pi mɔ soplade guu ɔ̃ ãn-
abi Anania gàu.

Lá pɔ́ Zelemii kpɛ̃̀sã zĩ̀zɔɔnɛ

29 Ãnabi Zelemii kua Yelusalɛũ ɔ̃
à lá kpɛ̃̀sã zĩ̀zɔɔ gbɛ̃zɔ̃ɔɔnɛ ń
sa'onaɔ ń ãnabiɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ Nɛbukanɛza ń
naaa Yelusalɛũ à tàńnɔ Babɛliɔ. Yã́ pɔ́ a
kɛ̃̀ lápi guun kɛ. 2 À lápi kɛ̃̀ kí Yɛkɔnia ń a
dao ń a ìwaɔ ń Yuda gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń Yelusalɛũ
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń siaɔ ń li'ãnaɔ kṹkũa Yelusalɛũ
taańnɔ Babɛli gbɛaɛ.‡ 3 À lápi kpà Safana
nɛ́ Ɛlasa ń Ilikia nɛ́ Gemaliaowaɛ, ɔ̃ Yu-
daɔ kí Zedekia ń zĩ́ò kí Nɛbukanɛzawa
Babɛli. Lápi guu à mɛ̀: 4 Yã́ pɔ́ Dii Zĩgɔ̃de
Isailiɔ Lua ò gbɛ̃́ pɔ́ á tò wà ń naaa
Yelusalɛũ wà tàńnɔ Babɛliɔnɛn kɛ: 5 À
zɔ̃lɛ we, í kpɛdɔdɔ. À pɔ́tɔ̃ bua, íɔ ble.
6 À nɔsɛ, í nɛ́ɔ ińnɔ. À nɔsɛ á nɛ́ɔnɛ, í á
nɛnɔɛɔ kpɛ̃́sã gɔ̃ɔwa, aai nɛ́ɔ i, íɔ kɔ̃́, ásu
laoa zɛ́ sɛ́lɛo. 7 À wɛ̃́lɛ pɔ́ má tò á kú a guu
maa wɛɛlɛ. Àli wabikɛa wɛ̃́lɛpi yã́ musu,
asa tó wɛ̃́lɛpi maa, ɔ̃ á kua aɔ na. 8 Ma
Dii Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua ma mɛ̀, ásu to ãn-
abiɔ ń màsokɛna pɔ́ kú á guuɔ á sɛ̃́são.
Ásu swɛ̃́sɛ nana pɔ́ aaì o yã́io. 9 Ɛɛ ɔ̃ aaì
ãnabikɛkɛoɛ́ ń ma tɔ́o, kási mámɛ mi ń
zĩo. Ma Dii mámɛ má ò.
10 Ma Dii ma mɛ̀, tó á kua Babɛli wɛ̃̀
bàaɔ̃kwipi pà,¶ má mɔ́ á kĩ́i, mí yãmaa pɔ́
ma a lɛgbɛ̃̀ kɛɛ́, mí suánɔ á gbɛu. 11 Asa
má yã́ pɔ́ ma zɛò mà kɛɛ́ dɔ̃. Ma Dii
mámɛ má ò. Aafia yã́ɛ, i kɛ yãpãsĩ no.
Má á ká zia pɔ́ á wɛ́ dɔiwa. 12 Gɔɔ bee
á mɔ́ wabikɛia, í lɛzumazi, mí swɛ̃́sɛ á
yã́i. 13 Á ma kĩ́i wɛɛlɛ, í ma e, tó a su
ma kĩ́i wɛɛlɛ ń nɔ̀sɛmɛndoo.§ 14 Ma Dii
ma mɛ̀ á ma e, mí á kãaa mà suánɔ á
pá ziu. Má á bɔlɛ buiɔ guu ń gu pɔ́ ma
ɔzɔ̃̀uáziɔ píi, mí ɛa suánɔ gu pɔ́ ma á
yáu. Ma Dii mamɛ má ò. 15 Ma bee ò
kɛ́ a mɛ̀ mámɛ ma ãnabiɔ kpàwá Babɛli
yã́iɛ. 16 Ma Dii ma mɛ̀, kía pɔ́ zɔ̃lɛa Davidi

†**28:16** Iko 13.6
‡**29:2** 2Kia 24.12-16
¶**29:10** 2Lad 36.21, Dan 9.2
§**29:13** Iko 4.29

kpalau ń Yelusalɛũdeɔ píi, á gbɛ̃́ pɔ́ aai
táánɔopiɔ, 17 má zĩ ń nɔanao ń gagyão
káńguɛ, aai gɔ̃ lán kaadɔɛn vlãa pɔ́ wa fɔ̃
bleowa. Ma Dii mámɛ má ò. 18 Mí pɛ́má
ń fɛ̃ndao ń nɔanao ń gagyão, vĩa i dṹ-
nia bùsu gbɛ̃́pii kṹ ń yã́i. Aaɔ dɛ láaipɔ
ũ, sɔ̃kɛ̃ngu pɔ́ ũ, láanipɔ ũ, gbɛ̃́sɔ̃sɔ̃bɔ ũ
bui pɔ́ ma ń yá ma ń kpá ń guuɔnɛ píi.
19 Asa aai swã́sɛ yã́ pɔ́ má dà ma zɔ̀blena
ãnabiɔnɛ aaɔ oné láasaiio. Ma Dii mámɛ
má ò. Ápiɔ sɔ̃ i swã́sɛio. Ma Dii mámɛ má
ò.

20 À ma yãma, á gbɛ̃́ pɔ́ má tò wà á
kũkũ Yelusalɛũ wà tàánɔ Babɛliɔ. 21 Ma
Dii Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua ma mɛ̀, Kolaia
nɛ́ Ahabu ń Maasea nɛ́ Zedekiao lɛ́ ãn-
abikɛkɛɛ́ ń ɛɛo ń ma tɔ́oɛ. Má ń na Babɛli
kí Nɛbukanɛzaɛ a ɔzĩɛ, i ń dɛdɛ á wáa.
22 Á Yuda pɔ́ á kú Babɛli zĩ̀zɔ ũɔ áli gbɛ̃́
ká à lɛɛũ ń gbɛ̃́piɔ à mɛ: Dii kɛnɛ lá Babɛli
kía kɛ̀ Zedekia ń Ahabuoɛ à ń kpátɛawa.
23 Asa aa wíyã kɛ̀ɛ, aa gbãsĩkɛ̀ ń ń gbɛ̃́dee
nao, mɛ́ aa ɛɛtò ń ma tɔ́o, aa yã́ pɔ́ mi
danéo ò. Má yã́pi dɔ̃, a seeladen ma ũ.
Ma Dii mámɛ má ò.

Ãnabi ɛgɛna Semaia

24 Dii ò Zelemiiɛ aà o Nɛɛla gbɛ̃́ Sema-
iaɛ aà mɛ: 25 Dii Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua mɛ̀,
n láɔ kpã̀sã sa'ona Zefania, Maasea nɛ́ɛ
ń nzĩa tɔ́o ń sa'on kĩniɔ ń Yelusalɛũdeɔ
píi n mɛ̀, 26 Dii mɛ́ Zefaniapi kpà sa'ona
ũ sa'ona Yoiada gbɛu aàɔ wɛ́tɛ Dii kpéi, i
ĩ́ande pɔ́ lɛ́ ãnabikɛkɛɔ gbá ń ń mio daliu.
27 Ɔ̃ n Zefaniapi là, bɔ́mɛ tò i Anato gbɛ̃́
Zelemii pɔ́ lɛ́ ãnabikɛkɛnɛ́ wɛtão ni? 28 N
mɛ̀ Zelemiipi lá kpã̀sãɛ́ Babɛli à mɛ̀ á gɔɔ-
plakɛ weɛ. À zɔ̃lɛ we, í kpɛdɔdɔ. À pɔ́tɔ̃
bua, íɔ ble.

29 Sa'ona Zefania lápi kyokɛ̀ ãnabi
Zelemiiɛ, 30 ɔ̃ Dii yã'ò Zelemiipiɛ à mɛ:
31 Lá kpã́sã zĩ̀zɔɔnɛ ḿpii, ní oné ma Dii
ma mɛ̀, lá Nɛɛla gbɛ̃́ Semaia ãnabikɛkɛ̀ɛ́,
mámɛ ma aà zĩ̀o, ɔ̃ a tò a ɛɛ náaikɛ̀, 32 a
yã́i ma Dii ma mɛ̀, má ĩada Nɛɛla gbɛ̃́ Se-
maiapiwa ń aà buiɔɛ. Aà buie a e àɔ ku
ma gbɛ̃́ɔ guuo, mɛ́ a ɛ̀fãai pɔ́ má kɛ ma
gbɛ̃́ɔnɛ eo, kɛ́ a òné aa bɔ ma kpɛ yã́i. Ma
Dii mámɛ má ò.

Isailiɔ sua ń pá ziu

30 Dii yã'ò Zelemiiɛ à mɛ̀: 2 Ma Dii
Isailiɔ Lua ma mɛ̀, yã́ pɔ́ má ònɛ
píi kɛ̃́ lá guu. 3 Ma Dii ma mɛ̀, gwa, gɔɔe
a mɔ́ kɛ́ má a gbɛ̃́ Isailiɔ ń Yudaɔ bɔ
zĩ̀zɔkɛu, mí suńnɔ bùsu pɔ́ má kpà ń dez-
iɔwa aa gɔ̃ vĩ guu. Ma Dii mámɛ má ò.
4 Yã́ pɔ́ Dii ò Isailiɔ ń Yudaɔ musun kɛ, à
mɛ̀:
5 Ma Dii ma mɛ̀, à vĩa wii ma dɔ!
Sɔ̃kɛ̃ngu wiiɛ, aafia wii no.
6 À gbɛ̃e la à ma,
gɔ̃ɛ mɛ́ ì kúlɛ nɛ'ia?
Àkɛa ma nɛgɔ̃naɔ è,
an oa fɛ̃́nkpaa píi,
aalɛ ɔ fĩfĩ ń gbɛɛwa
lán nɔɛ pɔ́ lɛ́ nɛ'iwai?
7 Waiyoo, asa gɔɔpi taasi vĩ zɔ̃ɔ,
gɔɔe aɔ muaaòo.
Yakɔbu buiɔ taasigɔɔɛ,
ãma aa bɔu.
8 Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀,
gɔɔ bee má zuu ɛ́'ɛnɛ́ ń nɔɛ,
mí ń mɔdaonaɔ kɛ̃́kɛ̃nɛ́.
Aa zɔble bui zĩ̀loɔnɛ lɔo,
9 ma Dii ń Lua, mámɛ aa zɔblemɛɛ,
ń ń kí Davidi bui pɔ́ má dilɛnéo.
10 Á Yakɔbu bui ma zɔ̀blenaɔ,
ásu to vĩa á kũo,
á Isailiɔ, ásu bílikɛo.
Ma Dii mámɛ má ò.
Asa mapi má á bɔlɛ za guzãzãuɛ,
mí á buiɔ bɔlɛ ń zɔblebusuu.
Yakɔbu buiɔ ɛa aaɔ ku dɔdɔa nana,
gbɛ̃e a to vĩa ń kṹ lɔo.
11 Ma Dii ma mɛ̀,
má kúánɔ á suabaa yã́iɛ.
Bui pɔ́ málɛ á fãaa ń guuɔ,
baa tó ma ń mìdɛ píi,
má á midɛ míɔmiɔo.
Má á toto a zɛ́waɛ,

má we à bɔ swā́gagasaio.**
12 Asa ma Dii ma mὲ,
á bɔá bɔ̀kɔɔɛ,
á kɛa'ĩa uusikὲ.
13 Gbɛ̃e ku à kulɛkɛmɛɛ á yā́ musuo,
á bɔ a ɛsɛ mao, a láaa vĩo.
14 Á yā́ sā̀ á yenzideɔgu,
aa yeázi lɔo,
asa ma á lɛ́ lán á ibɛɛwaɛ,
ma á toto lán gbɛ̃́ pãsĩwaɛ,
asa á tàaeɔ zɔ̃ɔɛ,
á duuna tìisi.
15 Ásu wiilɛ á bɔ̀kɔɔ wãwã yā́ musuo.
Á tàae zɔ̃ɔ ń á duuna tìisio yā́i
ma yā́ beeɔ kὲiɛ́.
16 Wa á tàitainaɔ taitai píiɛ,
wi tá ń á ibɛɛɔ zĩ̀zɔɔ ũ píi.
Gbɛ̃́ pɔ́ aa á pɔ́ɔ nàaaɔ gɔ̃ pɔ́ naaaaɔ ũ sɔ̃ɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ aa á pɔ́ɔ sὲlɛɔ gɔ̃ pɔ́ sɛ́lɛaɔ ũɛ.
17 Má ɛa á gba aafia,
má tó á bɔ láa,
kɛ́ wìɔ oɛ́ pɔ́ vũaaaɔ,
Siɔnade pɔ́ gbɛ̃e yeńzioɔ yā́i.
Ma Dii mámɛ má ò.
18 Má su ń Yakɔbu buiɔ ń pá ziu,
má ń wɛ̃nagwa aa su ń gbɛu.
Aa ń mɛɛwia zia vu,
aai ɛa kibɛ kpá lá a ziwa.
19 Wa sáaukpaa mamá ń pɔna súuo.
Má tó aa dasikũɛ, aa lao lɔo,
má ń kpɛlaɛ, wa ń kpɛbɔ lɔo.
20 Aaɔ dɛ lán káauwa,
aaɔ zɛdɔamɛɛ ḿpiiɛ,
mí ĩada gbɛ̃́ pɔ́ gbãamɔ̀nɛ́ɔwa.
21 An gbɛ̃e mɛ́ aɔ dɛ ń dɔaana ũ,
gbɛ̃́ pɔ́ nɛblè ń guu mɛ́ aɔ dɛ ń kía ũ.
Má tó aà sɔ̃mazi aàɔ kumanɔ kãi.
Tó màa no, démɛ a fɔ̃ gi a wɛ̃nii à sɔ̃mazii?
Ma Dii mámɛ má ò.
22 Aa gɔ̃ ma gbɛ̃́ɔ ũ,
mí gɔ̃ ń Lua ũ.
23 Ma pɔfɛ̃ a fɛlɛ lán zàa'ĩanawaɛ,
i su vãikɛnaɔ miwa lán zàalolowa.
24 Ma pɔkũma pãsĩ a weeo,
sema ma yā́ pɔ́ ma zɛò ma sɔ̃u kὲ.
Gɔɔgbɛzãzĩ á yā́pi gbadɔ̃.

31

Ma Dii ma mὲ
gɔɔ bee máɔ dɛ Isailiɔ Lua ũ,
aaiɔ dɛ ma gbɛ̃́ɔ ũ.
2 Ma Dii ma mὲ
má maakɛ gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ fɛ̃nda lɛ́zĩɔnɛ gbáau,
má gɛ́ Isailipiɔ gbai ĩ́ampakĩi.
3 Dii bɔ̀ mɔ̀wá za kãaa à mὲ:
Ma yeaázi láaa vĩo,
a yā́i ma á gálɛ ń gbɛ̃kɛo.
4 Má ɛa á zɛdɔ, íɔ zɛdɔa.
Á Isaili nɛnɔnaɔ,
á ɛa á sɛ̃́sɛ̃naɔ sɛ lɔ,
í bɔlɛ gɛ̃ò pɔnakɛnaɔ ɔ̃wãu.
5 Á ɛa vɛ̃ɛliɔ ba Samali sĩ̀sĩɔ pɔlɛu,
mɛ́ a banaɔ mɛ́ aa a bɛ mɔaokɛ.
6 Gɔɔe a mɔ́ kɛ́ gudɔ̃anaɔ lɛ́ gbãa zu Ɛflaiũ gbὲsĩsĩ musu aa mɛ:
À fɛlɛ wà gɛ́ Siɔna Dii wá Lua kĩ́i.
7 Ma Dii ma mὲ
à lɛsi Yakɔbu buiɔnɛ ń pɔnao,
à gulakɛ buiɔ mide yā́ musu.
À to wà ma táasilɛa ma dɔ, í mɛ:
Dii, ǹ n gbɛ̃́ Isaili kɔ̃naɔ suaba.
8 Má bɔńnɔ gugbãntoo oi bùsuuɛ,
mí ń kãaa za dū́nia lɛ́wa.
Vĩ̀aɔ ń ɛɛɔ ń nɔsindeeɔ aaɔ kú ń guu
ń nɔɛ pɔ́ kúlɛa ń nɔwãwãoɔ.
Gbɛ̃́ bílapiɔ su la dasidasi,
9 aa su ń wɛ́'io ń awakpaamɛɛo.
Máɔ dɔaanɛ́ swa saɛ
zɛ́ sàlala pɔ́ aa gɛ̃mbɔlɛuo guu,
asa Isailiɔ maen ma ũ,
Ɛflaiũ buipiá ma nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɛ.
10 Á buipãleɔ, à ma yãma,
í a kpàwakɛ ísiabaazãzãdeɔnɛ.
Ma gbɛ̃́ pɔ́ ma Isailiɔ fã̀aa,
má ɛa mà ń kãaa lɔɛ,
mí a kpàsa sãpiɔ dɔ̃́a lán sãdãnawa.
11 Asa má Yakɔbu buiɔ bo,
má ń bɔ gbɛ̃́ pɔ́ an gbãa dɛńlaɔ ɔzĩ.
12 Aa mɔ gulakɛ Siɔna sĩ̀sĩ musu,

**30:11 Zel 46.27-28

aa pɔnakɛ ń ɛ̀fãai pɔ́ má kɛ̀nɛ́o,
pɔ́wɛna ń vɛ̃ɛo ń nísio
ń pɔtuo nɛ'iao yɑ̃́i.
Aaɔ dɛ lán swalu idewa,
an yɛ̃̀ɛɛ a kɛ̃́sãmá lɔo.
13 Wɛ̃́ndiaɔ pɔnakɛ, aaɔ ɔ̃wã
ń ɛ̀waasoɔ ń maezɔ̃ɔɔ píi.
Má ń ɔɔlɔ lilɛ pɔna ũ,
mí ń nɔ̀sɛ níniné,
an nɔ̀sɛyaa gbɛu má nɔ̀sɛna dané.
14 Má tó blɛ níside fɛ̃ sa'onaɔzi,
má tó blɛ maa àɔ di ma gbɛ̃́ɔzi.
15 Ma Dii ma mɛ̀
wàlɛ wii ma dɔ Lama,
wàlɛ búbuapɛ,
wàlɛ ɔ́ɔlɔ wɛ̃nannɔ.
Lasɛli mɛ́ lɛ́ a nɛ́ɔ ɔ́ɔlɔ,
à gì awamai,
kɛ́ aà nɛ́ɔ ku lɔo yɑ̃́i.††
16 Ma Dii ma mɛ̀
ásu ɔ́ɔlɔ lɔo,
ásu to wɛ́'i bɔwá lɔo,
asa má á taasi ài kpáwáɛ.
Ma Dii mámɛ má ò.
Á buiɔ bɔlɛ ń ibɛɛɔ bùsuu aa su.
17 À wɛ́ dɔ á ziai,
asa á buiɔ su ń bùsuuɛ.
Ma Dii mámɛ má ò.
18 Ma Ɛflaiũ buiɔ wɛ̃nakɛa mà aa mɛ̀:
Wá dɛ lán gáae pɔ́ zĩ dɔ́ɛ dɔ̃owa,
ɔ̃ n wá swãgàga maamaa.
Wá gbɛsi, wí su,
asa ḿmɛ ń wá Lua ũ.
19 Wa bɔ n kpɛ, ɔ̃ wa nɔ̀sɛlìlɛ,
wá wɛ́kɛ̃a gbɛa wa wázĩa gbɛ̃̀gbɛ̃.
Wí wá kṹ wá ɛ̀waasogɔɔ yɑ̃́ musu,
wá gɛɛ gɔ̃̀ kpá wá wɛ́i.
20 Ɛflaiũ buiɔá ma nɛ́ yenzideɔnɛ,
ma pɔ dɔmáo lé?
Baa kɛ́ miɔ ń lele an yɑ̃́ɔ yɑ̃́i mɔ̀ɔmɔɔ,
an yɑ̃́ lí sãmaguo.
A yɑ̃́i ma pɔ i bɔ ń guuo,
má wɛ̃nadɔ̃nɛ́ maamaa.
Ma Dii mámɛ má ò.
21 À lípɛlɛpɛlɛ á zɛ́u seela ũ,
à tó á sɔ̃ àɔ ku zɛ́ pɔ́ á bɛupiwa.
Isaili lɛ́so, su n wɛ̃́lɛɔ guu,
22 Nɛnɔɛ pɔ̀ɔbɔzãkɛna,
ńyɔ̃ɔ liaaliaa e bɔɛ ni?
Ma Dii má yɑ̃́ dafu dilɛ dṹniau,
nɔɛpi mɛ́ aɔ ɔlia a gɔ̃i sa.
23 Ma Dii Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua ma mɛ̀, tó
ma suńnɔ ń pá ziu, gbɛ̃́ pɔ́ kú Yuda bù-
suuɔ ń a wɛ̃́lɛdeɔ mɛ: Dii báaada a sɩ̃̀sɩ̃
pɔ́ a kua adoau, gu pɔ́ yɑ̃́zɛde kuu. 24 Wa
zɔ̃lɛ Yuda bùsuu ń a wɛ̃́lɛɔ, sɛ̃̀wanaɔ ń dɑ̃́-
dãkɛnaɔ píi. 25 Asa má gbɛ̃́ pɔ́ imi ń yɛ̃̀ɛɛ
sìmáɔ gba í, mí tó gbɛ̃́ pɔ́ nɔana ń gbãa
sìmáɔ kɑ̃́.
26 Gɔɔ bee ɔ̃ wɛ́pungu pɔ́ málɛ e wèea.
Kɛ́ ma gugwà, yɑ̃́ pɔ́ má è i guupi na.

Dii bàa ɛa kua ń Isailiɔ

27 Ma Dii ma mɛ̀ gɔɔɛ a mɔ́ kɛ́ má
tó gbɛ̃nazĩnaɔ ń pɔtuoɔ gupa Isaili ń
Yuda bùsuo. 28 Lá ma wɛdɔ̀nɛ́ yãa, ma
ń fuangba, ma ń gboo, ma ń pisabò, ma
yãyìamá, màa má wɛ́tɛńzi sa, má ń zɛdɔ,
má ń gba gbãa. Ma Dii mámɛ má ò.
29 Gɔɔ bee aa mɛ maeɔ vɛ̃ɛbɛ kũ̀ma blè
ɔ̃ nɛ́ɔ swaa fɛ̃́nkpào,‡‡ 30 asa baade a ga a
duuna yɑ̃́iɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ vɛ̃ɛbɛ kũ̀ma blè swaa
mɛ́ a fɛ̃́nkpa.
31 Ma Dii ma mɛ̀, a gɔɔ a mɔ́ kɛ́ ma bàa
a ɛa àɔ kú ń Isailiɔ ń Yudaɔ dafu.¶¶ 32 Ma
bàa aɔ kúńnɔ lá a kú ń ń deziɔ gɔɔ pɔ́
ma ń kṹ ń ɔwa ma ń bɔ́lɛ Egipiwao. Asa
baa kɛ́ má dɛ ń zɑ̃́ ũ, aa ma bàakuańnɔ
yɑ̃́ gbòoɛ. Ma Dii mámɛ má ò. 33 Lá ma
bàa aɔ kú ń Isailiɔ gɔɔ bee gbɛan kɛ.
Má a ikoyã dané ń nɔ̀sɛ guu,
má kɛ̃́ ń sɔ̃wa.
Máɔ dɛ ń Lua ũ,
aaiɔ dɛ ma gbɛ̃́ɔ ũ.

---

††**31:15** Daa 35.16-19, Mat 2.18
‡‡**31:29** Eze 18.2
¶¶**31:31** Mat 26.28, 1Kln 11.25, 2Kln 3.6

34 An gbẽe a yãdada a deeɛo,
gbẽe a ma dɔ̃a da a gbẽ́ɛo,
asa ampii aaɔ ma dɔ̃ɛ,
nɛ́fɛ̃nɛn gbɛ̃zɔ̃ɔ píi.
Ma Dii ma mɛ̀
má ń tàaeɔ kɛ̃́má,
má ń duuna yãda lɔo.§§
35 Ma Dii ma mɛ̀
mámɛ ma ĩatɛ̃ dìlɛ à gupu fãanɛ,
ma mɔvua ń saanaɔ pɛ̀pɛ aa gupu gwã́,
mi to ísia fɛlɛ, a ikooaɔ pũna,
ma tɔ́n Dii Zĩgɔ̃de.
36 Mɛ́ i kɛ pɔ́piɔ gòmalao,
Isaili bui a midɛmɛɛ bauo.
Ma Dii mámɛ má ò.
37 Ma Dii ma mɛ̀
mɛ́ i kɛ wà musu yɔ̃̀
wà dṹnia zĩ́mpɛlɛɔ asii dɔ̃̀o,
má gí Isaili buiɔzi píi
yã́ pɔ́ aa kɛ̀ yã́io.
Ma Dii mámɛ má ò.
38 Ma Dii ma mɛ̀ gɔɔe a mɔ́ kɛ́ wa ɛa
wɛ̃́lɛpi kálɛmɛɛ sɛa za Ananɛli kalan-
gawa e Gola Bɔlɛu. 39 Za we wa ba poo
gɛò Galebu sı̃̀sĩwa, wi liaa gɛò Goai.
40 Guzulɛ pɔ́ dɛ gɛvĩkĩi ń nísigbɔ̃kɔlɛkĩio
ũ ń bua pɔ́ kú we e za Sedɔ̃ swaiɔ e Sɔ̃́
Bɔlɛu gukpɛ oi, apii aɔ dɛ ma pɔ́ ũɛ. Wa
wɛ̃́lɛpi wi lɔo, wa gboo bauo.

Zelemii tɔɔlɛlua

32 Dii yã'òmɛɛ Yudaɔ kí Zedekia
kpalablea wɛ̃̀ kwide guu,*
Nɛbukanɛza kpalablea wɛ̃̀ bao plasaide
guu. 2 Gɔɔ bee ɔ̃ Babɛli kíapi zĩgɔ̃ɔ liaa
Yelusalɛũi, mɛ́ wa ma kũa dakpɛunaɔ ua
Yudaɔ kí bɛ. 3 Yudaɔ kí Zedekia mɛ́ ma
dakpɛu we à mɛ̀: Bɔ́yãi ńlɛ ãnabikɛkɛ n
mɛ̀, Dii mɛ̀ á wɛ̃́lɛɛ bee na Babɛli kíaɛ
a ɔzĩ, i siai? 4 N mɛ̀ má bɔ Babiloniɔ
ɔzĩo. Dii a ma na Babɛli kíaɛ a ɔzĩɛ, wá
wɛsikɔ̃lɛ, wí yãbɔ kɔ̃ lɛ́u. 5 N mɛ̀ a ma kũ
tamanɔ Babɛli. We máɔ kuu e Dii gɛ ma
yã́ kɛkɛ. N mɛ̀ tó wa zĩkà ń Babiloniɔ,
wá zĩbleo.
6 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀ 7 ma desɛ̃ Saluũ nɛ́
Hanamɛli a mɔ ma kĩ́i, i omɛɛ mà a tɔɔlɛ
pɔ́ kú Anato lú, asa mámɛ má a daɛ fɛ̃̀ɛɛ
ũ, mámɛ má a lua zɛ́ vĩ. 8 Ɔ̃ ma desɛ̃ nɛ́
Hanamɛlipi mɔ̀ ma kĩ́i dakpɛunaɔ ua lá
Dii òwa. A òmɛɛ mà a tɔɔlɛ pɔ́ kú Anato,
Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ bùsuu lú, asa mámɛ má a
lua zɛ́ vĩ. Má dɔ̃ kɛ́ yã́pi bɔ̀ Dii kĩ́iɛ, 9 ɔ̃
má lù, ma ã́nusu yɔ̃̀ɛ̀ lɛ gɛ̃o ń plao. 10 Ma
a tɔ́ kɛ̃̀ láu má nàna, ɔ̃ ma ã́nusupi dì
kiloowa seeladeɔ aɛ. 11 Ɔ̃ ma tɔɔlɛpi lú-
taala lɛ́ nàna, yã́ pɔ́ wa dìlɛ a yã́ musu
ku a guu. Ma lápi sɛ̀ ń lá pãle pɔ́ wi a
lɛ́ nanaoo, 12 má kpà Nɛlia nɛ́ Baluku,
Maasea tɔũnawa Hanamɛli ń seelade pɔ́
aa ń tɔ́ kɛ̃̀ lápiuɔ ń Yuda pɔ́ kálɛa dakpɛu-
naɔ uaɔ wáa. 13 An wáa má ò Balukuɛ ma
mɛ̀: 14 Dii Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua mɛ̀ ǹ láɛ beeɔ
sɛ́, pɔ́ pɔ́ wà a lɛ́ nàna ń pɔ́ pɔ́ wi a lɛ́
nanaoo, ní gɛ da oou, iɔ ku we e gɔɔpla,
15 asa Dii Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua mɛ̀, wa ɛa
kpɛ́ɔ ń tɔɔlɛɔ ń vɛ̃ɛbuɔ lúlu bùsuɛ beepiu
lɔɛ.
16 Kɛ́ ma lápi kpà Nɛlia nɛ́ Balukupiwa,
ɔ̃ ma wabikɛ̀ Diiwa ma mɛ̀: 17 Á'a Dii Lua,
ḿmɛ n n ɔ pòo n musu ń zĩ́lɛo kɛ̀ ń n gbãa
zɔ̃ɔo, yãe líɔ zĩ'ũ nɛo. 18 Ni gbɛ̃kɛkɛnɛ́
dasi, mɛ́ ni maeɔ tàae wi ń nɛ́ɔnɛ ń musu.
Lua zɔ̃ɔ gbãade, n tɔ́n Dii Zĩgɔ̃de. 19 Yã́
pɔ́ ni zɛòɔ zɔ̃ɔ, yã́ pɔ́ ni kɛɔ dasi. Ni wɛ́tɛ
gbɛ̃nazĩna yãkɛaɔi, mɛ́ ní fĩabo baadeɛ a
yãkɛawa. Gbɛ̃́pii a zɛ́ pɔ́ á sɛ̀ gbɛ'e. 20 N
dabudabuɔ kɛ̀ Egipi seela ũ, e ń a gbão
niɔ kɛ wá guu ń buipãleɔ guuo, ɔ̃ n tɔbɔ̀
lá wàlɛ ma gbãɛwa. 21 N n ɔ pòo, n n gbɛ̃́
Isailiɔ bɔ̀lɛ Egipi ń dabudabukɛaɔ seela ũ
ń n gã̀sa gbãao e vĩa gbɛ̃́ɔ kũ̀. 22 N bùsu pɔ́
n a lɛgbɛ̃̀ ń dezionɛ n mɛ̀ ńyɔ̃ kpámá kpà-
má, bùsu pɔ́ vĩ ń zɔ́'io diuɛ beepi. 23 Aa
mɔ sì, ɔ̃ aai n yãmao, aa tɛ n ikoyãio, aai
zĩkɛ yã́ pɔ́ ń dìlɛnɛ́wao, ɔ̃ n yã́ɛ bee yìa-

§§**31:34** Ɛbɛ 8.8-12, 10.16-17
***32:1** 2Kia 25.1-2

má píi. 24 Babiloniɔ koezɔ̃ wá wɛ̃lɛi, aa
dɛdɛkĩi bò bĩ́i saɛ kɛ́ aa e si yã́i. Fɛ̃nda
ń nɔanao ń gagyão mɛ́ tò wɛ̃́lɛpi naa ń
ɔzĩ. Yã́ pɔ́ ń ò a kɛ kɛ̀, n wɛsìɛ. 25 Dii Lua,
wɛ̃́lɛ kú Babiloniɔ ɔzĩ, ɔ̃ ń òmɛɛ mà tɔɔlɛ
lú ń ã́nusuo seeladeɔ wáaa?

26 Ɔ̃ Dii yã'ò Zelemiiɛ à mɛ̀: 27 Dii
gbɛ̃́pii Luan ma ũ, yãe ìɔ zĩ'ũ mɛɛe?
28 A yã́i tò ma Dii ma mɛ̀ má wɛ̃́lɛpi na
Babɛli kí Nɛbukanɛza ń Babiloniɔnɛ ń ɔz-
ĩɛ. 29 Babiloni pɔ́ lɛ́ zĩkaòpiɔ tɛsɔ̃wà ń
a kpɛ́ɔ, kɛ́ wà tulaletikàtɛa Baaliɛ, wà
itɔ̃̀lɛ dii pãleɔwa kpɛ́piɔ musu, wà ma pɔ
fɛ̃̀mɛɛ yã́i.

30 Isailiɔ ń Yudaɔ yã́ pɔ́ má yeio kɛ̀ za
ń ɛ̀waasogɔɔ, aa ma pɔ fɛ̃̀mɛɛ ń pɔ́ pɔ́
aa kɛ̀ɔ. Ma Dii mamɛ má ò. 31 Za gɔɔ pɔ́
wà wɛ̃́lɛpi kàlɛ e ń a gbão a gbɛ̃́ɔ ìɔ ma
nɔ̀sɛ fɛlɛmɛɛɛ. Aa tò ma pɔ pà, a yã́i má
ń yá mà ń gomalaɛ. 32 Isailiɔ ń Yudaɔ
ma pɔ fɛ̃̀mɛɛ ń vãi pɔ́ aa kɛ̀ɔ ń ń kíaɔ
ń ń gbãadeɔ ń ń sa'onaɔ ń ń ãnabiɔ ń
Yelusalɛũdeɔ ń Yudaɔ píiɛ. 33 Mikpɛ aa
dɔ̀mɛɛ, i kɛ aɛ aa dɔ̀ao. Miɔ yãdadanɛ́
mɔ̀ɔmɔɔ, kási aali swã́sɛio, aa gì totoaiɛ.
34 Aa pɔbɛ̃ɛɔ kàlɛ kpɛ́ pɔ́ ma tɔ́ kuwàu,
aa a gbãlɛ̀. 35 Aa gulɛsĩɔ bò Baaliɛ Bɛn-
inɔũ guzulɛu, aa ń nɛgɔ̃ɛɔ ń ń nɛnɔɛɔ kpà
Mɔlɔkuwa. Mámɛ ma yã́pi dìlɛnɛ́o, a làa-
soo i gɛ̃ ma sɔ̃ guu seo.† Yãbɛ̃ɛ pɔ́ aa kɛ̀
aa Yudaɔ dàò duunaun we.

36 N mɛ̀ fɛ̃nda ń nɔanao ń gagyão mɛ́
tò wɛ̃́lɛɛ bee naa Babɛli kía ɔzĩ, ɔ̃ ma Dii
Isailiɔ Lua ma mɛ̀, 37 bùsu pɔ́ ma ɔzɔ̃̀uńzi
ń pɔkũma pãsĩo ń pɔfɛ̃ zɔ̃ɔɔ, má ń kãaa
bùsupiɔ guu we mà suńnɔ ń gbɛu laɛ,
mí tó aaɔ ku dɔdɔa. 38 Aaìɔ dɛ ma gbɛ̃́ɔ
ũ, míɔ dɛ ń Lua ũ. 39 Má tó aaɔ ma vĩa
vĩ gɔɔpii ń nɔ̀sɛmɛndoo zɛ́ doũ guu, kɛ́
aaɔ ku aafia ń ń nɛ́ɔ. 40 Ma bàa aɔ kúńnɔ
gɔɔpiiɛ, má kã́mabo ń maakɛanɛ́oo. Má
tó aaɔ ma vĩa vĩ ń sɔ̃uɛ, aa bɔ ma kpɛ
bauo. 41 Ma pɔ iɔ dɔmá, mí maakɛnɛ́. Má
ń zɛdɔ bùsuɛ beepiu sĩana ń nɔ̀sɛmɛndoo
ń pɔeão.

42 Ma Dii ma mɛ̀, lá ma yã́ saɛ bee yìa
gbɛ̃́piɔwa píi, màa má ń gba aafia lá ma
a lɛgbɛ̃̀nɛ́wa. 43 Bùsu pɔ́ álɛ o à gɔ̃̀ bɛzia
ũ, gbɛ̃nazĩnae ge pɔtuoe ku a guuo, má
nà Babiloniɔnɛ ń ɔzĩɛ beepi, wa ɛa tɔɔlɛɔ
lúlu a guuɛ. 44 Wa tɔɔlɛɔ lúlu ń ã́nusuo,
wi tɔ́ɔ dada láu, wi a lɛ́ nana seeladeɔ
wáa Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ bùsuu ń wɛ̃́lɛ pɔ́ liaa
Yelusalɛũziɔ ń Yuda wɛ̃lɛɔ ń gusĩsĩdeo ń
gusalalao ń gbáao, asa má suńnɔ ń pá
ziuɛ. Ma Dii mámɛ má ò.

Dii lɛgbɛ̃a Yelusalɛũ yã́ musu

33 Dii yã'ò Zelemiiɛ lɔ gɔɔ pɔ́ wà aà
tàta dakpɛunaɔ ua, à mɛ̀: 2 Ma Dii
ma mɛ̀ ma tɔɔlɛ ikàsa, má kàlɛ ma a zɛ̀dɔ,
ma tɔ́n Dii. 3 Lɛzumazi, má wema, mí asi-
iyã zɔ̃ɔ pɔ́ ń dɔ̃ɔɔ onɛ. 4–5 Asa ma Dii
Isailiɔ Lua ma mɛ̀, wa wɛ̃́lɛɛ bee kpɛ́ɔ ń
kibɛo kwɛ́. Álɛ zĩka ń Babiloni bùsude pɔ́
koezɔ̃̀áziɔ, kási á kpɛ́piɔ pa ń gbɛ̃nazĩn
gɛɔɛ. Má ń dɛdɛ ń kpɛ̃nɛo ń pɔfɛ̃oɛ. Má
gí wɛ̃́lɛpiziɛ a gbɛ̃́ɔ vãikɛa yã́i.

6 Ń beeo má mɔɛ̀ ń ɛsɛo ń aafiao, mí
a gbɛ̃́ɔ gbã́gbã, mí tó nama tɔ̃́má, an zɛa
iɔ gbãa. 7 Má su ń Yudaɔ ń Isailiɔ ń pá
ziu, mí ń zɛdɔ lán káauwa. 8 Má duuna
pɔ́ aa kɛ̀mɛɛ wolomá wásawasa, má tàae
pɔ́ aa kɛ̀mɛɛ aa bɔ̀ ma kpɛ kɛ̃́má. 9 Wɛ̃́lɛpi
a ma tɔbɔ, a ma pɔ kɛ na, wa ma táasilɛu,
wi lɛ́maa. Tó bui pɔ́ kú dṹnia guu píi yã-
maa pɔ́ málɛ kɛɛɔ mà píi, an mɛ a dee,
aa bílikɛ aafia ń nama pɔ́ málɛ kpawào
yã́ musu.

10 Ma Dii ma mɛ̀, i mɛ guɛ bee gɔ̃̀ bɛzia
ũ, gbɛ̃nazĩnaɔ ń pɔtuoɔ ku a guu lɔo. Kási
Yuda wɛ̃lɛɔ ń Yelusalɛũ gãaɛ pɔ́ gɔ̃̀ fɔ̃ɔɔɔ,
gbɛ̃nazĩna ge pɔtuo ku a guu gueio, 11 wa
pɔna ń yaalɔo súu ma dɔu ń nɔsɛkɔ̃fĩo ń
sáaukpaa sa'onaɔ lɔɔo aaɔ mɛ:
Wà Dii Zĩgɔ̃de sáaukpa,

†32:35 Lev 18.21

asa a maa, aà gbɛ̃kɛ láaa vĩo.‡
Asa má tó bùsupi su a gbɛu lá a káauwaɛ.
Ma Dii mámɛ má ò.
12 Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀, guɛ beeá
bɛziaɛ, gbɛ̃nazĩna ge pɔtuo ku a guuo,
kási a wɛ̃́lɛ píi a ɛa àɔ dã́dãkɛkĩi vĩɛ, sã-
dãnaɔ i ń sãɔ káleu. 13 Gusĩsĩde wɛ̃́lɛɔ guu
ń gusalala wɛ̃́lɛɔ ń gbáa wɛ̃́lɛɔ ń Bɛ̃yãmɛɛ
buiɔ bùsu wɛ̃́lɛɔ ń Yelusalɛũ zɔ̃ɛwiaɔ ń
Yuda wɛ̃́lɛɔ píi, sãɔ ɛa gɛ̃ ń kaau gbɛ̃́ pɔ́
lɛ́ ń nao aɛ. Ma Dii mámɛ má ò.

Dii lɛgbɛ̃a Davidi bui yã́ musu

14 Ma Dii ma mɛ̀ gɔɔe a mɔ́ kɛ́ má lɛ́
maa pɔ́ má gbɛ̀̃ Isailiɔ ń Yudaɔnɛ papa.
15 Gɔɔbeezĩ má tó
Davidi bui vlãpa¶ gbɛ̃maa ũ,
ili yãmaakɛ a zɛ́wa a bùsuu.
16 Gɔɔ bee Yudaɔ dɛ̀ɛpoo,
Yelusalɛũdeɔ aaɔ ku dɔdɔa.
Tɔ́ɛ bee waliɔ aà sisiwà,
Dii pɔ́ tò yã́ bɔ̀wanɔ na.
17 Asa ma Dii ma mɛ̀ Davidi bui a kɛ̃́lɛ
Isaili kpalawa bauo,§ 18 Levii bui sa'onaɔ
kɛ̃́lɛ ma aɛ ń sa pɔ́ wì a pɔ́ káteu à tɛ́kũ
oaoo ge ń pɔ́wɛntio ge ń lá gu lɛ́ dɔ
sa'oao.**
19 Dii yã'ò Zelemiiɛ à mɛ̀: 20 Ma Dii ma
mɛ̀, tó a fɔ̃ ma fãanɛ ń gwãasĩnao dilɛa
gbòo,†† kɛ́ aasu kɛ a gɔɔwa lɔo, 21 tɔ̀ɔ, ma
bàa kua ń ma zɔ̀blena Davidio a gboo, aà
bui i kɛ̃́lɛ kpalawa sa. Màaɛ ń sa'ona Levii
bui pɔ́ aaì ma gbagbaɔ lɔ.‡‡ 22 Ma zɔ̀blena
Davidi buiɔ ń Levii bui pɔ́ aaì zĩkɛmɛɛɔ,
má tó aaɔ dasi lán saanaɔwa, wa fɔ̃ naoo,
lán ísialɛ ũfãawa, wa fɔ̃ zaadauo.
23 Dii yã́ ɛ̀a dɛ̀dɛ Zelemiiwa à mɛ̀: 24 N
yã́ pɔ́ gbɛ̃́piɔ lɛ́ o mào lò? Aa mɛ̀ ma gi bui
mɛ̀n pla pɔ́ má sɛ̀piɔzi. Màa aalɛ saka ma
gbɛ̃́ɔgu, aalɛ ń gwa bui ũ lɔo. 25 Ma Dii
ma mɛ̀, tó mi fãanɛ ń gwãasĩnao dilɛo,
mɛ́ mi iko dilɛ musu ń zĩ́lɛoɛo, 26 má gí
Yakɔbu buiɔ ń ma zɔ̀blena Davidiozіɛ sa,
kɛ́ aà bui su kpalable Ablahaũ ń Izaakio
ń Yakɔbu buiɔwa lɔo yã́i. Asa má suńnɔ
ń pá ziuɛ, mí ń wɛ̃nagwa.

Dii lɛgbɛ̃a Zedekiaɛ

34 Gɔɔ pɔ́ Babɛli kí Nɛbukanɛza ń
a zĩgɔ̃ɔ píi ń bùsu pɔ́ àlɛ kible-
wàɔ gbɛ̃́ɔ píi lɛ́ zĩka ń Yelusalɛũdeɔ ń a
zɔ̃ɛwiaɔ, Dii yã'ò Zelemiiɛ à mɛ̀: 2 Ma Dii
Isailiɔ Lua ma mɛ̀, gɛ o Yudaɔ kí Zedekiaɛ
ma mɛ̀, málɛ wɛ̃́lɛɛ bee na Babɛli kíaɛ a
ɔzĩɛ, i tɛsɔ̃wà. 3 Aàpi sɔ̃ a bɔ aà ɔzĩo, wa
aà kũ na Babɛli kíapiɛ a ɔzĩɛ. Aa wɛsikɔ̃lɛ,
aai yãbɔ kɔ̃ lɛ́u, wi taaànɔ Babɛli. 4 Ń
beeo lɛ́ pɔ́ ma Dii má gbɛ̀̃n kɛ: Ma mɛ̀
wa aà dɛ ń fɛ̃ndaoo, 5 a ga niɛniɛɛ. Lá
wà tulaletikà aà dezi kía káau pɔ́ dɔ̀aaɔnɛ
tɛ́a, màa wa tulaletikaɛ̀ tɛ́a, wi búbuapɛɛ̀
wà mɛ: Waiyoo kí! Ma Dii mámɛ ma lɛ́pi
gbɛ̀̃.
6 Ɔ̃ ãnabi Zelemii yã́pi ò Yudaɔ kí
Zedekiaɛ píi Yelusalɛũ, 7 gɔɔ pɔ́ Babɛli
kía lɛ́ zĩka ń Yelusalɛũdeɔ ń Yuda wɛ̃́lɛ
pɔ́ gɔ̀̃ɔ, Lakisi ń Azekao. Yuda wɛ̃́lɛ bĩ́ide
pɔ́ gɔ̀̃ɔ lɛ́n we.

Zɔboa

8 Kí Zedekia lɛdoũkɛ̀ ń Yelusalɛũdeɔ à
mɛ̀ wà zɔɔ gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ ũ kpàwakɛ. A gbɛa
ɔ̃ Dii yã'ò Zelemiiɛ. 9 Kí mɛ̀ baade a zɔ pɔ́
dɛ Ɛbɛlu ũ kɛ̃́, gɔ̃ɛ nɔɛ píi. Gbɛ̃ɛ su àɔ a
Yuda dee vĩ zɔ ũ lɔo. 10 Ɔ̃ gbãadeɔ ń gbɛ̃́
kĩniɔ lɛ́ kɛ̀ doũ aa mɛ̀, wá baade a zɔ kɛ̃
gɔ̃ɛ ge nɔɛ, wáɔ ń kũa zɔɔ ũ lɔo. Kɛ́ aa kɔ̃

‡**33:11** Ɛza 3.11, Soũ 118.1, 136.1
¶**33:15** Isa 4.2, 11.1, Zel 23.5-6
§**33:17** 2Sam 7.12-16, 1Kia 2.4
****33:18** Nao 3.5-10
††**33:20** Daa 8.22
‡‡**33:21** Zia 5.10

yãmà, aa ń kɛ̃́. 11 Gbɛzã aa nɔ̀sɛ pãle sɛ̀,
aa ɛ̀a zɔ pɔ́ aa ń kɛ̃́piɔ dà zɔbleu.
12 Ɔ̃ Dii yã'ò Zelemiiɛ à mɛ̀: 13 Ma Dii
Isailiɔ Lua ma mɛ̀, gɔɔ pɔ́ ma á deziɔ
bɔ̀lɛ Egipi bùsu zɔbleu, ma a bàakuańnɔ
yãdìlɛnɛ́ ma mɛ̀ 14 an baade lí a Ɛbɛlu
dee pɔ́ azĩa yìamá kɛ̃́ a wɛ̃̀ soplade guu.
Tó à zɔblènɛ́ wɛ̃̀ soolo, aali aà kɛ̃́.¶¶ Ɔ̃ á
deziɔ i swɑ̃́sɛmazi aa ma yãmào. 15 A su
á dɔ̀ɔwa, a yɑ̃́ pɔ́ má yei kɛ̀, á baade gɔ̃a
wɛ̃́ɛɔ ũ yã'ò a gbɛ̃́deeɛ, ɔ̃ a kɔ̃ yãmà ma
aɛ ua pɔ́ ma tɔ́ kuwàu. 16 Ɔ̃ a ɛa a ma tɔ́
ɔ̃̀ɔkpà, á baade ɛ̀a a zɔ pɔ́ a kɛ̃̀ aà a pɔeã
kɛ kũ̀ lɔ. A ɛa a ń dá zɔbleu, gɔ̃ɛ nɔɛ píi.
17 Ayãmɛto ma Dii ma mɛ̀, i swɑ̃́sɛ
ma yɑ̃́io, á baade i gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ ũ yã'o a
gbɛ̃́deeɛo. Ma Dii mámɛ málɛ gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ
ũ yɑ̃́ kpàwakɛɛ́ sa. Má á gbaɛ mà á
kpá fɛ̃nda ń gagyão ń nɔanaoaɛ. Má tó
à gɔ̃ sɔ̃kɛ̃ngu pɔ́ ũ dṹnia bùsu gbɛ̃́piiɛ.
18–19 Yuda dɔaanaɔ ń Yelusalɛũ dɔaanaɔ
ń kí ìwaɔ ń sa'onaɔ ń bùsu gbɛ̃́ kĩniɔ lɛ-
doũkɛ̀manɔ, aa gɛ̃̀ gáaena paaa zãnguo.
Ɔ̃ aa ma bàakuańnɔ yɑ̃́ gbòo, aai zĩkɛ lɛ-
doũ pɔ́ aa kɛ̀manɔpiwao. A yɑ̃́i má tó aa
gɔ̃ lán gáaena pɔ́ aa pàa pla aa gɛ̃̀ a zãn-
guopiwa, 20 má ń na ń ibɛɛ pɔ́ lɛ́ ń wɛɔnɛ
ń ɔzĩɛ, an gɛɔ i gɔ̃ bãɔ ń wàiɔ pɔblea ũ.
21 Má Yudaɔ kí Zedekia ń a ìwaɔ na ń
ibɛɛ pɔ́ aalɛ ń wɛɔnɛ ń ɔzĩɛ, Babɛli kía
zĩgɔ̃ pɔ́ aalɛ kɛ̃́wápiɔ. 22 Ma Dii ma mɛ̀ má
yãdilɛnɛ́, aai su wɛ̃́lɛɛ beepiu, aai lɛ́lɛwà,
aai tɛsɔ̃wà. Má tó Yuda bùsu wɛ̃́lɛɔ gɔ̃
bɛziaɔ ũ, gbɛ̃ɛ aɔ ku a guuo.

Lekabu buiɔ

35 Dii yã'ò Zelemiiɛ Yudaɔ kí Yoak-
iũ, Yosia nɛ́ gɔɔ§§ à mɛ̀: 2 Gɛ́ Lek-
abu buiɔ bɛ. Yã'ońnɔ, ní mɔ́ńnɔ ma kpɛ́
kpɛ́nɛ dou, ní vɛ̃ɛ kpámá aa mi. 3 Ɔ̃ ma
gɛ Zelemii nɛ́ Yazania, Habazinia tɔũna
sìsi ń a dãunaɔ ń a nɛ́ɔ ń Lekabu bui
bɛdeɔ píi. 4 Ma gɛ́ńnɔ Dii ua e Lua gbɛ̃́
Anana, Igedalia nɛ́ ìwaɔ kpɛ́nɛu. A ku
kpɛ́nɛ pɔ́ di bĩ́ibɔlɛdɔ̃ana Maasea, Saluũ
nɛ kpɛ́nɛaɛ, gu pɔ́ gbɛ̃zɔ̃ɔ kpɛ́nɛ kúu.
5 Ma tùu pɔ́ vɛ̃ɛ ka a paiɔ kàlɛ Lekabu
buipiɔnɛ ń kɛɛonaɔ, ɔ̃ má ònɛ́: À mi.
6 Aa mɛ̀: Wili vɛ̃ɛmio, asa wá dezi Lek-
abu nɛ́ Yonadabu yãdìlɛwɛ̃ɛ à mɛ̀ wá-
suli vɛ̃ɛmio e wá bui lɛ́waɛ. 7 A òwɛ̃ɛ
lɔ wásuli kpɛdɔo, wásuli pɔ́tɔ̃o, wásuli
vɛ̃ɛbu bao. À mɛ̀ wásu wàɔ pɔ́piɔ vĩo,
sema wàɔ ku zwɑ̃̀akpɛɔ guu gɔɔpii, kɛ́
wà e gɛ̃gɛ̃ bùsu pɔ́ wá kú a guu bɔ̀mɔɔ
ũɛ beeu. 8 Wá wá dezi Lekabu nɛ́ Yonad-
abu yɑ̃́pi kũa píiɛ. Wápiɔ ń wá nɔɛɔ ń wá
nɛgɔ̃ɛɔ ń wá nɛnɔɛɔ wili vɛ̃ɛmio. 9 Wili
kpɛdɔ wàɔ ku a guuo. Wá vɛ̃ɛbu vĩo ge
bua ge pɔbui. 10 Wiɔ ku zwɑ̃̀akpɛɔ guuɛ.
Wá yɑ̃́ pɔ́ wá dezi Yonadabu dìlɛwɛ̃ɛ
kũa píiɛ, wálɛ zĩkɛwà. 11 Kɛ́ Babɛli kí
Nɛbukanɛza sì wá bùsuu, ɔ̃ wá òkɔ̃ɛ: À
mɔ wà bàalɛ Babiloni zĩgɔ̃ɔ ń Sili zĩgɔ̃ɔnɛ,
wí tá Yelusalɛũ, ɔ̃ wa gɔ̃ Yelusalɛũ la.
12 Ɔ̃ Dii yã'ò Zelemiiɛ à mɛ̀: 13 Ma
Dii Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua ma mɛ̀, gɛ o
Yelusalɛũdeɔnɛ ń Yudaɔ píi ǹ mɛ: Á
swɑ̃́sɛ lɛdamai à ma yãmao lé? Ma Dii
mámɛ málɛ á la. 14 Lekabu nɛ́ Yonadabu
yãdìlɛ a buiɔnɛ à mɛ̀ aasuli vɛ̃ɛmio, ɔ̃ aa
yɑ̃́pi kũa, aali mio e ń a gbão, kɛ́ aalɛ
zĩkɛ ń dezipi yɑ̃́wa yɑ̃́i. Mapi sɔ̃ miɔ yã'oɛ́
mɔ̀ɔmɔɔ, ɔ̃ íli zĩkɛ ma yɑ̃́wao. 15 Miɔ a
zɔ̀blena ãnabiɔ zĩwá mɔ̀ɔmɔɔ, aaiɔ oɛ́ á
baade bɔ a zɛ́ vãi guu, i a yãkɛaɔ lilɛ.
Aaìɔ oɛ́ ásu tɛ dii pãleɔzi à zɔblenɛ́o, íɔ ku
aafia bùsu pɔ́ má kpà á deziɔwa guu. Kási
i swɑ̃́sɛi à ma yãmào. 16 Lekabu nɛ́ Yon-
adabu buiɔ zĩkɛ̀ yɑ̃́ pɔ́ an dezipi dìlɛnɛ́wa,
ápiɔ sɔ̃ íli ma yãmao. 17 Ayãmɛto ma Dii
Lua Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua ma mɛ̀, yɑ̃́ pɔ́ má
ò má yía Yelusalɛũdeɔ ń Yuda kĩniɔwa,
má yíamáɛ, asa ma yã'ònɛ́, aai swɑ̃́sɛio.
Ma lɛzùńzi, aai weao.

¶¶**34:14** Bɔa 21.2, Iko 15.12
§§**35:1** 2Lad 36.5-8, Dan 1.1-2

18 Ɔ̃ Zelemii ò Lekabu buipiɔnɛ, Dii
Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua mɛ̀, lá á á dezi Yon-
adabu yãdilɛaɛ́ kũa, álɛ zĩkɛ yã́ pɔ́ a
dìlɛɛ́piɔwa píi, 19 a yã́i Dii Zĩgɔ̃de Isailiɔ
Lua mɛ̀, Lekabu nɛ́ Yonadabu buie aɔ
zɔbleɛ gɔɔpiiɛ, aɔ kɛ̃́lɛa we vĩ bauo.

Yoakiũ Zelemii lá kaa tɛ́u

36 Yudaɔ kí Yoakiũ, Yosia nɛ́ kpal-
ablea wɛ̃̀ síiɔ̃de guu, Dii yã'ò
Zelemiiɛ à mɛ̀: 2 Lá sɛ́ yã́ pɔ́ má ònɛ Isailiɔ
ń Yudaɔ ń buipãleɔ yã́ musu za gɔɔ pɔ́
ma na yã'oanɛwa Yosia gɔɔ e gbã kɛ̃́u píi.
3 Wìliɔ dɔ̃o tó Yudaɔ yã́ pɔ́ ma zɛò mà
yíamá yãma, an baade i bɔ a zɛ́ vãiu, mí
ń tàaeɔ ń ń duunao kɛ̃́má.
4 Ɔ̃ Zelemii Nɛlia nɛ́ Baluku sìsi. Kɛ́
Zelemii yã́ pɔ́ Dii òɛ dàu lɛ́ siu Balukuɛ,
ɔ̃ àlɛ kɛ̃́ láu. 5 Ɔ̃ Zelemii òɛ̀: Lá wà gìmɛɛ
ń gɛa Dii uao, 6 gɛ́ Dii yã́ pɔ́ má dàu má
sìunɛ ń kɛ̃̀ láu kyokɛinɛ́ we lɛyegɔɔ. Ǹ a
kyokɛ Yuda pɔ́ aa bɔ̀ zɔ̃ɛwia aa mɔ̀ɔnɛ píi.
7 Wìliɔ dɔ̃o tó aa awakpa Diiɛ, an baade
i bɔ a zɛ́ vãiu, asa kpɛ̃nɛ ń pɔfɛ̃ yã́ pɔ́ Dii
ò gbɛ̃́piɔ musuo zɔ̃ɔ.
8 Ɔ̃ Nɛlia nɛ́ Baluku kɛ̀ lá ãnabi Zelemii
òɛwa píi, à gɛ̀ Dii yã́ pɔ́ kú lápi guu
kyokɛ̀ Dii ua. 9 Yudaɔ kí Yoakiũ, Yosia
nɛ́ kpalablea wɛ̃̀ sɔode, a mɔ kɛ̃ok-
wide, wa dìlɛ wà lɛye Dii kpɛ́ kpɛɛlɛ
Yelusalɛũdeɔ ń Yuda pɔ́ aa bɔ̀ zɔ̃ɛwia
aa mɔ̀ Yelusalɛũɔ píi. 10 Gɔɔbeezĩ Baluku
Zelemii yã́ taalapi kyokɛ̀ Dii kpɛ́ kpɛa pɔ́
dɛ lakɛ̃na Gemalia, Safana nɛ́ pɔ́ ũ guuɛ.
Kpɛapi ku Bɔlɛ Dafu saɛ Dii kpɛ́ ua lɛsĩuɛ.
11 Kɛ́ Gemalia nɛ́ Mika, Safana tɔũna
Dii yã́ pɔ́ kú taala guupi mà, 12 ɔ̃ à
gɛ̀ kibɛ lakɛ̃na kpɛ́u, à gbãadeɛ beeɔ lè
kálɛa we, lakɛ̃na Ɛlisama ń Semaia nɛ́
Delaiao ń Akaboo nɛ́ Ɛlenatão ń Safana
nɛ́ Gemaliao ń Anania nɛ́ Zedekiao ń
gbãade kĩniɔ píi. 13 Ɔ̃ Mika taala pɔ́
Baluku a kyokɛ̀ a mà kɛ̃̀nɛ́ ń swã́wa píi.
14 Ɔ̃ gbãadepiɔ Nɛtania nɛ́ Yehudi, Se-
lemia tɔũna, Kusi sĩ́wɛna zĩ̀ Balukuwa aa
mɛ̀: Oɛ̀ aà lá pɔ́ à a kyokɛ̀ gbɛ̃́ɔnɛpi sɛ
mɔò. Ɔ̃ Nɛlia nɛ́ Baluku taalapi sɛ̀ gɛ̀onɛ́.
15 Aa òɛ̀: Zɔ̃lɛ ǹ lápi kyokɛwɛ̃ɛ. Ɔ̃ Baluku
a kyokɛ̀nɛ́. 16 Kɛ́ aa yã́pi mà, aalɛ kɔ̃
gwagwa wèlewele, ɔ̃ aa ò Balukuɛ: Sema
wà yã́pi dau wà siu kíɛ píi. 17 Ɔ̃ aa Baluku
là wà mɛ̀: Kpelewa ń kɛ̀ ń lápi kɛ̃̀i? A dàu
a sìunɛ yã̀? 18 Ɔ̃ Baluku wèmá à mɛ̀: Kɛ́
à yã́pi dàu a sìumɛɛ, ɔ̃ má kɛ̃̀ ń lákɛ̃bɔo.
19 Ɔ̃ gbãadepiɔ òɛ̀: Á ń Zelemiio à gɛ ulɛ,
gbɛ̃e su àɔ á kúkĩi dɔ̃o.
20 Gbãadepiɔ taalapi si dìlɛ lakɛ̃na
Ɛlisama kpɛ́u, ɔ̃ aa gɛ̀ kí lè ua aa yã́pi
sìuɛ̀. 21 Ɔ̃ kí Yehudi zĩ̀ lápi sɛ́i, ɔ̃ à gɛ sɛ̀
lakɛ̃na Ɛlisama kpɛ́u. Kɛ́ à sùò, à a kyokɛ̀
kípiɛ ń gbãade pɔ́ kú aà saɛɔ. 22 À mɔ
lè mɔ kɛ̃okwide guuɛ, ĩ́ana kú. Kí zɔ̃lɛa
a kpɛ́u, tɛ́ kaa tàasou dilɛa aà aɛ. 23 Tó
Yehudi lápi kyokɛ̀ zɛkĩi àaɔ̃ ge síiɔ̃, ɔ̃ kí ì
lápi zɔ̃ we lɛ́u ń lakɛ̃na fɛ̃nao, ì zu tàaso
tɛ́piu e lápi gɛ̀ tɛkũ̀ píi. 24 Kɛ́ kí ń a ìwapiɔ
yã́pi kyó mà, vĩa i ń kũo, aai ń ulaɔ gà
wa kɛ̃̀o. 25 Baa kɛ́ Ɛlenatã ń Delaiao ń
Gemaliao awakpàɛ̀ asu lápi kpasao, i ń
yãmao. 26 Ɔ̃ kí ò a nɛ́ Yelamɛliɛ ń Azeliɛ
nɛ́ Selaiao ń Abedee nɛ́ Selemiao aa gɛ́
lakɛ̃na Baluku ń ãnabi Zelemiio kṹkũi,
ãma Dii ń úlɛ.
27 Kí taala pɔ́ Zelemii a yã́ dàu a sìu
Balukuɛ a kɛ̃̀pi kpasaa gbɛa, Dii yã'ò
Zelemiiɛ à mɛ̀: 28 Ɛa ǹ lá pãle sɛ lɔ, ní
yã́ pɔ́ kú taala sɛ̃́ia guu, Yudaɔ kí Yoakiũ
kpàsapi kɛ̃u, 29 ní gɛ o kípiɛ ma Dii ma
mɛ̀, à taalapi kpàsa à mɛ̀: Bɔ́yãi wa kɛ̃̀u
wà mɛ̀ Babɛli kía a mɔ bùsuɛ bee ɔ̃̀ɔkpa,
i gbɛ̃nazĩna ń pɔtuoɔ yáui? 30 A yã́i má ò
Yudaɔ kí Yoakiũ yã́ musu, aà buie a zɔ̃lɛ
Davidi kpalauo, wa aà gɛ zu bàasiɛ, ĩatɛ̃ i
lɛ fãanɛ, fíi i kpawà gwã́. 31 Má aà tàae ń
aà nɛ́ɔ tàaeo ń aà ìwaɔ tàaeo wí ń musuɛ,
mí yã́ pɔ́ ma mɛ̀ má yía Yelusalɛũdeɔwa
ń Yudaɔ píi yíamá píi, kɛ́ aai ma yãmao
yã́i.
32 Zelemii taala pãle sɛ kpà lakɛ̃na
Baluku, Nɛlia nɛ́wa, ɔ̃ à lá pɔ́ Yudaɔ kí
Yoakiũ kpàsapi yã́ dàu a sìuɛ̀ píi a kɛ̃u.
À yã́ bee taa kɛ̃̀fĩkãfĩɛ̀ dasi lɔ.

Zelemii daakpɛu

37 Babɛli kí Nɛbukanɛza Yosia nɛ́ Zedekia dìlɛ Yuda bùsu kía ũ Yoakiũ nɛ́ Yɛkɔnia gbɛu.* 2 Aàpi ń a ìwaɔ ń a bùsudeɔ aai swɛ̃́sɛ Dii yɑ̃́ pɔ́ ãnabi òio. 3 Ɔ̃ Zedekia Selemia nɛ́ Yehukali ń sa'ona Zefania, Maasea néo zɩ̃̀ ãnabi Zelemiiwa aa mɛ̀: Wabikɛwɛ̃ɛ Dii wá Luawa. 4 Zelemii ìɔ bɛbɛ gbɛ̃́ɔ guu, asa wi aà dakpɛu gĩao.

5 Gɔɔ bee Falaɔ̃ɔ bɔ̀ Egipi ń a zĩgɔ̃ɔ. Kɛ́ Babiloni bùsu gbɛ̃́ pɔ́ lia Yelusalɛũziɔ a baomà, ɔ̃ aa gòa. 6 Ɔ̃ Dii yã'ò Zelemiiɛ à mɛ̀: 7 Ma Dii Isailiɔ Lua ma mɛ̀, Yudaɔ kí pɔ́ gbɛ̃́ɔ zɩ̃̀ma ǹ ma laɛ, gɛ ǹ oɛ̀ Falaɔ̃ɔ zĩgɔ̃ pɔ́ bɔ̀lɛ Egipi aalɛ mɔ́ dɔiaàlɛɔ ɛa tá ń bùsuu. 8 Babiloni bùsudeɔ ɛa mɔ lɛ́lɛ wɛ̃́lɛpiwaɛ, aai si aa tɛsɔ̃wà. 9 Ma Dii ma mɛ̀ ásu ázĩa sɑ̃́sɑ̃ à mɛ, Babiloniɔ goálaɛo, asa aa tao. 10 Baa tó a Babiloni pɔ́ lɛ́ zĩkaánɔɔ fù píi, tó kɔ̃̀ɔ mɛ́ gɔ̃̀ ń zwɑ̃̀akpɛɔ guu, ampiɔ mɛ́ aa fɛlɛ tɛsɔ̃ á wɛ̃́lɛpiwa.

11 Kɛ́ Babiloni zĩgɔ̃ɔ gò Yelusalɛũa Falaɔ̃ɔ zĩgɔ̃ɔ yɑ̃́i, 12 ɔ̃ Zelemii fɛ̀lɛ lɛ́ gɛ́ Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ bùsuu a kpaalɛ séi a gbɛ̃́ɔ guu we. 13 Ãma kɛ́ à kà Yelusalɛũ Bɛ̃yãmɛɛ Bɔlɛu, gudɔ̃anaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ́ wì mɛ Selemia nɛ́ Ilia, Anania tɔũna aà kũ̀ à mɛ̀: Ń ye gɛ́ nai Babiloniɔwaɛ. 14 Ɔ̃ Zelemii mɛ̀: Ɛgɛɛ! Málɛ gɛ́ naimáo. Ɔ̃ Ilia i we aà yɑ̃́io, ɔ̃ à gɛ̀aànɔ gbãadeɔ kĩ́i. 15 Gbãadeɔ pɔ pàaàzi, aa aà gbɛ̃̀ aa aà dàkpɛu lakɛ̃na Yonatãa bɛ, gu pɔ́ wa dìlɛ dakpɛunaɔ bɛ ũ. 16 Ɔ̃ wà aà dà ɛ pɔ́ wà a bala kɛ̀u, à gɔɔplakɛ̀ we.

17 Bee gbɛa kí Zedekia gbɛ̃́ɔ zɩ̃̀, wà aà bɔ̀ mɔ̀oɛ̀ azĩa kúkĩiu, ɔ̃ à aà là à mɛ̀: N yãe mà Diiwae? Zelemii wɛ̀wà à mɛ̀: Ao, a n na Babɛli kíaɛ a ɔzĩɛ. 18 Ɔ̃ Zelemii kí Zedekia là à mɛ̀: Tàae kpele má kɛ̀nɛ ge n ìwaɔnɛ ge ń gbɛ̃́ɔnɛ ɔ̃ a ma dakpɛui? 19 Á ãnabi pɔ́ aa ãnabikɛkɛ̀ aa mɛ̀ Babɛli kía a lɛ́lɛ á bùsuwaoɔ ku máɛ? 20 Tiasa ma dii kí, ńlɛ maa? Ńsu to wà ɛa tamanɔ lakɛ̃na Yonatãa bɛo. Tó ni kɛ màao, má ga weɛ. 21 Ɔ̃ kí Zedekia mɛ̀ wà Zelemii dilɛ dakpɛunaɔ ua, wiɔ wɛ̃́lɛ pɛ̃ɛkɛnaɔ pɛ̃ɛ kpawà lá gu lɛ́ dɔ mɛ̀ndodo e pɛ̃ɛ gɛ láaò wɛ̃́lɛu. Ɔ̃ Zelemii gɔ̃̀ dakpɛunaɔ ua.

Zelemii zua lɔ̀ɔ giiu

38 Matã nɛ́ Sefatia ń Pasuu nɛ́ Gedaliao ń Selemia nɛ́ Yukalio ń Malakia nɛ́ Pasuuo yɑ̃́ pɔ́ Zelemii lɛ́ o gbɛ̃́ɔnɛ mà à mɛ̀: 2 Dii mɛ̀ gbɛ̃́ pɔ́ gɔ̃̀ wɛ̃́lɛɛ bee guuɔ ɔ̃ wa ń dɛdɛ ń fɛ̃ndao ge ń nɔanao ge ń gagyão, ãma gbɛ̃́ pɔ́ aa gɛ̀ nà Babiloniɔwaɔ aaɔ ku. Aa bɔ aafia, aaiɔ ku. 3 Dii mɛ̀ á wɛ̃́lɛɛ bee na Babɛli kía zĩgɔ̃ɔnɛ ń ɔzĩɛ, aai sí. 4 Ɔ̃ gbãadeɔ gɛ ò kíɛ: Wà gbɛ̃́pi dɛ, asa àlɛ zĩgɔ̃ pɔ́ gɔ̃̀wɛ̃ɛ wá wɛ̃́lɛ guuɔ kãdɛɛ ń gbɛ̃́ kĩniɔ píi, yɑ̃́ pɔ́ àlɛ oné yɑ̃́i. Gbɛ̃́pi lɛ́ wá gbɛ̃́ɔ aafia wɛɛlɛo, sema an ásookɛa. 5 Ɔ̃ kí Zedekia òné: Madɔ̃ a kú á ɔzĩ kɔ̀i? Bɔ́ á ye mà kɛ lɔi? 6 Ɔ̃ aa Zelemii sɛ dà kíanɛ Malakia lɔ̀ɔ pɔ́ kú dakpɛunaɔ uapiu. Wà aà gbàɛ lɔ̀ɔpiu ń baoɛ. Lɔ̀ɔpi í vĩo, sema pɛ̀lɛa, ɔ̃ Zelemii vɩ̃̀lɛ pɛ̀lɛapiu.

7 Etiopi gbɛ̃́ Ɛbɛmɛlɛki pɔ́ dɛ kía nɔɔ gwana ũ mà wà Zelemii dà lɔ̀ɔpiu. Gɔɔ pɔ́ kí zɔ̃lɛa Bɛ̃yãmɛɛ Bɔlɛu, 8 ɔ̃ Ɛbɛmɛlɛkipi bɔ̀ aà bɛ, à gɛ̀ a òɛ̀: 9 Ma dii kí, yɑ̃́ pɔ́ gbɛ̃́piɔ kɛ̀ ãnabi Zelemiiɛ maao, aa aà dà lɔ̀ɔuɛ. A gau ń nɔanaoɛ, asa pɛ̃ɛ ku wɛ̃́lɛ guu lɔo. 10 Ɔ̃ kí òɛ̀: Gbɛ̃ɔn baakwi sɛ la gɛ́ńnɔ, ní aà bɔ lɔ̀ɔpiu e àɔ ga. 11 Ɔ̃ Ɛbɛmɛlɛki gbɛ̃́ɔ sɛ̀ gɛ̀ńnɔ kibɛ. Aa pɔ́ ziɔ ń zwɑ̃̀nkasaɔ sɛ̀lɛ kpɛa pɔ́ kú làasi zĩ́lɛu, ɔ̃ aa gbàɛ Zelemiiɛ ń baɔ lɔ̀ɔpiu. 12 Ɔ̃ a ò Zelemiiɛ à mɛ̀: Pɔ́piɔ ka n kúlukulunau ń bapiɔ. Kɛ́ Zelemii kɛ̀ màa, 13 ɔ̃ aa aà gà bɔ̀ò lɔ̀ɔpiu. Zelemii ku dakpɛunaɔ uapiu.

*37:1 2Kia 24.17

Kí Zedekia yãgbɛaa Zelemiiwa

14 Ɔ̃ Zedekia gbɛ̃́ɔ zɛ̃̀ ãnabi Zelemiiwa,
aa aà sɛ̀ sùoɛ̀ Dii kpɛ́ bɔlɛ àaɔ̃deu. Ɔ̃
kípi ò Zelemiiɛ: Málɛ yãgbɛama. Ńsu yãe
ulɛmɛɛo. 15 Ɔ̃ a wèwà à mɛ̀: Tó má ònɛ,
ńyɔ̃ ma dɛo yó? Baa tó ma lɛdàma, ńyɔ̃
swɑ̃́sɛ ma yɑ̃́io. 16 Ɔ̃ kí lɛgbɛ̃̀ɛ̀ asii guu
à mɛ̀: Má sì ń Dii pɔ́ wá gbá wɛ̃nio,
má n dɛo, má n na gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ n wɛɔnɛ
ń ɔzĩo. 17 Ɔ̃ Zelemii òɛ̀: Dii Lua Zĩgɔ̃de
Isailiɔ Lua mɛ̀, tó n mikpà Babɛli kía zĩgɔ̃
dɔaanaɔwa, ńyɔ̃ bɔ, mɛ́ wa tɛsɔ̃ wɛ̃́lɛɛ
beewao. Mpi, ńyɔ̃ɔ kú ń n bɛdeɔ. 18 Tó
ni mikpamá sɔ̃o, á wɛ̃́lɛpi na Babiloniɔnɛ
ń ɔzĩɛ, aai tɛsɔ̃wà, mɛ́ ńyɔ̃ e pilimáo.
19 Ɔ̃ kípi òɛ̀: Málɛ vĩakɛ wá gbɛ̃́ Yuda pɔ́
gɛ̀ nà Babiloniɔwaɔnɛɛ. Tó wà ma kpá-
má, aa ma wɛtãɛ. 20 Ɔ̃ Zelemii mɛ̀: Wa
n kpámáo. Dii yãma, níɔ zĩkɛ yɑ̃́ pɔ́ má
ònɛpiwa, ńyɔ̃ bɔ, níɔ ku aafia. 21 Tó n gi
mikpaimá sɔ̃, yɑ̃́ pɔ́ Dii ɔ̀lɔmɛɛn kɛ: 22 Má
è wà bɔ̀lɛ ń n bɛ nɔɛ pɔ́ gɔ̃̀ɔ Babɛli kía
zĩgɔ̃ɔnɛ, ɔ̃ nɔɛpiɔ lɛ́ mɛ:
Gbɛ̃́ pɔ́ nannɔpiɔ ɔ̃nɔkɛ̀nɛɛ,
ɔ̃ aa n fu.
N gbá vɛ̃̀lɛ pɛ̀lɛau,
ɔ̃ aa bɔ̀ n kpɛ.
23 Wa bɔlɛ ń n naɔ ń n nɛ́ɔ Babiloniɔnɛ.
Mpi sɔ̃ ńyɔ̃ pilimáo. Babɛli kíapi mɛ́ a
n kṹ, i tɛsɔ̃ wɛ̃́lɛɛ beewa. 24 Ɔ̃ Zedekia ò
Zelemiiɛ: Ńsu to gbɛ̃ɛ yɑ̃́pi mao, kɛ́ wasu
n dɛo yɑ̃́i. 25 Tó gbãadeɔ mà ma yã'ònnɔ,
mɛ́ aa mɔ̀ n la aa mɛ̀ ǹ yɑ̃́ pɔ́ ń òmɛɛ ń
yɑ̃́ pɔ́ má ònɛo onɛ́, tó n a kee ùlɛnɛ́, aa n
dɛɛ, 26 ní onɛ́ n mɔ awakpaimɛɛ, kɛ́ másu
n gbaɛ Yonatãa bɛ ǹ ga weo yɑ̃́iɛ.
27 Gbãadepiɔ mɔ̀ Zelemii kɛ̃́i píi, aa
yãlàlawà, ɔ̃ a wèmá lá kí dàɛwa píi. Ɔ̃
aai yãe oɛ̀ lɔo, asa gbɛ̃ɛ yɑ̃́ pɔ́ aa ò ń kɔ̃o
ń kío dɔ̃o. 28 Ɔ̃ Zelemii ku dakpɛunaɔ ua
e wà gɛ̀ Yelusalɛũ sìò. Lá wà Yelusalɛũ
sìn kɛ:

Babiloniɔ Yelusalɛũ sia

39 Yudaɔ kí Zedekia kpalablea wɛ̃̀
kɛ̃okwi mɔ kwide guu, Babɛli
kí Nɛbukanɛza mɔ̀ lìa Yelusalɛũi ń a
zĩgɔ̃ɔ. 2 Zedekia kpalablea wɛ̃̀ kuɛdode
mɔ síiɔ̃de guu, a gɔɔ kɛ̃okwide zɛ̃́ ɔ̃ aa a
bɛ̃́i fɔ̃̀. 3 Ɔ̃ Babɛli kía ń a ìwaɔ mɔ̀ zɔ̃̀lɛ Guo
Bɔlɛu. Àsi'onki Nɛɛgali Salɛzɛɛ kú ń guu
ń Samɛgaa Nɛboo ń zĩgɔ̃ɔ ziia Saasikiũo
ń Babɛli kía ìwa kĩniɔ píi. 4 Kɛ́ Yudaɔ kí
Zedekia ń a zĩgɔ̃ɔ ń é màa, ɔ̃ aa lɛ̀kɔ̃wa aa
bɔ̀lɛ ń kibɛ kaao, aa bɔ̀lɛ wɛ̃́lɛ bɔlɛu gwɑ̃́,
aa Yuudɛ̃ dɔ̀ɔ zɛ́ sɛ̀. 5 Ɔ̃ Babiloni zĩgɔ̃ɔ pɛ̀lɛ
ń gbɛu, ɔ̃ aa Zedekia lɛ̀ Yeliko gusalalau.
Aa aà kṹ tàò Babɛli kí Nɛbukanɛzawa Li-
bla, Amata bùsuu. We à yãdàuaàla, 6 à
aà nɛ́ɔ dɛ̀dɛ aà wáa ń Yuda bùsu kíabuiɔ
píi. 7 Ɔ̃ à Zedekia wɛ́ wìwi à aà yè ń mɔ-
daonao, à tàaànɔ Babɛli. 8 Ɔ̃ Babiloniɔ
tɛsɔ̃̀ aà bɛwa ń Yelusalɛũ kpɛ́ɔ píi, mɛ́ aa a
bɛ̃́i gbòo. 9 Dɔaiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ Nɛbuzaladã gbɛ̃́
pɔ́ gɔ̃̀ wɛ̃́lɛuɔ sɛ̀lɛ tàńnɔ Babɛli ń gbɛ̃́ pɔ́ gɛ̀
nàwaɔ ń gbɛ̃́ kĩniɔ. 10 Taaside búubuuɔ ɔ̃
à ń tó Yuda bùsuu we, à ń gbá vɛ̃ɛbuɔ ń
bugbɛɔ gɔɔ bee.
11 Babɛli kí Nɛbukanɛza yãdìlɛ dɔaiɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔ Nɛbuzaladãɛ Zelemii yɑ̃́ musu
à mɛ̀: 12 Ǹ aà sɛ́, níɔ laaidɔwà. Ńsu
vãie kɛɛ̀o. Lá a ònɛ, nìli kɛɛ̀. 13 Ɔ̃ dɔaiɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔpi ń zĩgɔ̃ɔ ziia Nɛbusazebão ń
àsi'onki Nɛɛgali Salɛzɛɛo ń Babɛli kía
ìwaɔ píi 14 Zelemii sɛ̀ bɔ̀ò dakpɛunaɔ ua,
aa aà kpà Aikaũ nɛ́ Gedalia, Safana tɔũ-
nawa, à tàò a bɛ, ɔ̃ a ku a gbɛ̃́ɔ guu we.
15 Gɔɔ pɔ́ Zelemii ku dakpɛunaɔ ua, Dii
yã'òɛ̀ à mɛ̀:
16 Gɛ ǹ o Etiopi gbɛ̃́ Ɛbɛmɛlɛkiɛ,
ma Dii Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua ma mɛ̀,
má yɑ̃́ pɔ́ má ò wɛ̃́lɛɛ bee musu kɛ,
kaalɛɛ, i kɛ aafia no.
Gɔɔ bee aà wɛ́ a siɛ.
Ma Dii mámɛ má ò,
17 Gɔɔ bee sɔ̃ má aà bɔ,
má aà na gbɛ̃́ pɔ́ àlɛ vĩakɛnɛ́ɔnɛ ń ɔzĩo.
Ma Dii mámɛ má ò.

18 Má aà bɔɛ, wa aà dɛ ń fɛ̃ndaoo,
má aà misi kɛ́ a ma náai vĩ yɑ̃́i.
Ma Dii mámɛ má ò.

Zelemii zɔ̃lɛa Mizipa

40 Dɔaiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ Nɛbuzaladɑ̃ Zelemii
gbaɛa gbɛa Dii yɑ̃'ò Zelemiipiɛ.
À Zelemii lè Lama, wà aà yè ń mɔ-
daonao, a ku Yelusalɛũ zĩgɔ̃ɔ ń Yuda gbɛ̃́
pɔ́ wàlɛ táńnɔ Babɛliɔ guuɛ. 2 Kɛ́ dɔaiɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔpi Zelemii è, a òɛ̀: Dii n Lua zɛ̀ò
wà yɑ̃́yia guɛ beewaɛ. 3 Dii mɔ̀ò sa lá á
òwa, asa a duunakɛ̀ɛ̀, i aà yɑ̃mao. A yɑ̃́i
yɑ̃́pi á léi. 4 Ń beeo málɛ mɔdaona polo
n ɔwa gbɑ̃. Tó à kɛ̀nɛ, tamanɔ Babɛli,
mí laaidɔma we. Tó i kɛnɛ sɔ̃o, kɑ̃́mabo.
Bùsu gwa da n aɛ, gu pɔ́ kɛ̀nɛ maa gɛ́u.
5 Kɛ́ Zelemii i dazɛuo, a òɛ̀: Gɛ́ Aikaũ nɛ́
Gedalia, Safana tɔũna pɔ́ Babɛli kía aà
dìlɛ Yuda wɛ̃́lɛɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ kĩ́i, níɔ kuaànɔ
n gbɛ̃́ɔ guu, ge gu pɔ́ kɛ̀nɛ píi lé. Ɔ̃
dɔaiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔpi kũ̀sũakɛ̀ɛ̀, à aà gbàɛò. 6 Ɔ̃
Zelemii gɛ̀ Aikaũ nɛ́ Gedalia kĩ́i Mizipa,
ɔ̃ a kuaànɔ we a gbɛ̃́ pɔ́ gɔ̃̀ ń bùsuuɔ guu.

Gedalia dilɛa

(2Kia 25.23-24)

7 Kɛ́ Yuda zĩgɔ̃ dɔaanaɔ ń ń gbɛ̃́ pɔ́ kú
sɛ̃uɔ mà Babɛli kía mɛ́ Aikaũ nɛ́ Gedalia
dìlɛ bùsu dɔaana ũ, mɛ́ à taaside pɔ́ aai
táńnɔ Babɛlioɔ nàɛ̀ a ɔzĩ, gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ ń
nɛ́ɔ píi, 8 aa mɔ̀ Gedalia kĩ́i Mizipa. Nɛ-
tania nɛ́ Isimaɛla kú ń guu ń Kalea nɛ́ɔ
Yohanani ń Yonatɑ̃ao ń Tanumɛ nɛ́ Se-
laiao ń Nɛtofa gbɛ̃́ Efai nɛ́ɔ ń Maaka gbɛ̃́
Yezaniao ń ń gbɛ̃́ɔ. 9 Ɔ̃ Aikaũ nɛ́ Gedalia,
Safana tɔũna lɛgbɛ̃̀nɛ́ ń ń gbɛ̃́ɔ à mɛ̀: Ásu
zɔblea Babiloniɔnɛ vĩakɛo. À zɔ̃lɛ wá bù-
suu la, í zɔble Babɛli kíaɛ, yɑ̃́ i bɔánɔ na.
10 Mapi, má gɔ̃ Mizipa laɛ, mí yɑ̃'o Ba-
biloni pɔ́ aa mɔ wá kĩ́iɔnɛ. Ápiɔ sɔ̃ à gɛ
pɔkɛkɛ ń vɛ̃ɛo ń nísio, í ká dɔ̃u, íɔ ku wɛ̃́lɛ
pɔ́ á zɔ̃lɛu.

11 Kɛ́ Yuda pɔ́ kú Mɔabuɔ bùsuu ń
Amɔniɔ bùsuo ń Ɛdɔũɔ bùsuo ń bùsu
pɑ̃lɛɔ mà Babɛli kía gbɛ̃́ kɔ̃naɔ tò Yuda
bùsuu, mɛ́ à Aikaũ nɛ́ Gedalia, Safana
tɔũna dìlɛ ń gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ, 12 aa bò bùsu pɔ́
aa fɑ̃aaaupiɔu aa sù Yuda bùsuu, aa mɔ̀
Gedalia kĩ́i Mizipa, ɔ̃ aa pɔ́ kɛ̀kɛ maamaa
ń vɛ̃ɛo píi.
13 Kalea nɛ́ Yohanani ń zĩgɔ̃ dɔaana
pɔ́ kú sɛ̃uɔ mɔ̀ Gedalia lè Mizipa ḿpii,
14 aa òɛ̀: Ń dɔ̃ kɛ́ Amɔniɔ kí Baalisi mɛ́
Nɛtania nɛ́ Isimaɛla zĩ̀ n dɛio lò? Ɑ̃ma
Aikaũ nɛ́ Gedalia i ń yɑ̃́ sio. 15 Ɔ̃ Kalea
nɛ́ Yohanani ò Gedaliaɛ asii guu Mizipa
à mɛ̀: To mà gɛ Nɛtania nɛ́ Isimaɛlapi
dɛ. Gbɛ̃e aɔ a yɑ̃́ dɔ̃o. Bɔ́yɑ̃i ńyɔ̃ to aà n
dɛ, Yuda pɔ́ kɑ̃aaańziɔ i fɑ̃aa píii? Yuda
kɔ̃naɔ midɛɛ. 16 Ɔ̃ Aikaũ nɛ́ Gedalia wè
Kalea nɛ́ Yohananiwa: Ńsu yɑ̃́pi kɛo, ɛɛ
ńlɛ dɔ Isimaɛlawa.

Gedalia dɛa

41 Wɛ̃pi mɔ soplade guu ɔ̃ Nɛtania
nɛ́ Isimaɛla, Ɛlisama tɔũna mɔ̀
ń gbɛ̃ɔn kwiɔ, aa Aikaũ nɛ́ Gedalia lè
Mizipa. Kía buiɛ, mɛ́ kía ìwaɛ. Gɔɔ pɔ́
aalɛ pɔble Mizipa we sɑ̃nu, 2 ɔ̃ Isimaɛlapi
ń gbɛ̃ɔn kwi pɔ́ kuaànɔɔ fɛ̀lɛ Aikaũ nɛ́
Gedalia, Safana tɔũna lɛ̀ ń fɛ̃ndao, aa gbɛ̃́
pɔ́ Babɛli kía aà dìlɛ bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔ ũpi dɛ̀.†
3 Isimaɛlapi Yuda pɔ́ kuaànɔ Mizipa weɔ
dɛ̀dɛ píi ń Babiloni zĩgɔ̃ pɔ́ kú weɔ.
4 Kɛ́ a gu dɔ̀, gbɛ̃e Gedalia dɛa yɑ̃́ dɔ̃
gĩao, 5 ɔ̃ gbɛ̃ɔn basiiɔ̃ɔ bɔ̀ Sikɛũ ń Siloo
ń Samalio. Gbɛ̃́piɔ ń lɛkɑ̃naɔ wà, aa ń
pɔkasaɔ ga kɛ̀kɛ̃, aa ń mɛ lìli kpɛ́lɛkpɛlɛ,
aalɛ gɛ́ Dii ua ń pɔ́wɛntio ń tulaletio.
6 Ɔ̃ Isimaɛla fɛ̀lɛ Mizipa, àlɛ gɛ́ daińlɛ ń
ɔɔlɔo. Kɛ́ à kà ń kĩ́i, a òńɛ́: À mɔ wà gɛ́
Aikaũ nɛ́ Gedalia kĩ́i. 7 Kɛ́ aa gɛ̃̀ wɛ̃́lɛu, ɔ̃
Isimaɛla ń gbɛ̃́ pɔ́ kuaànɔɔ ń kòlokpakpa,
à ń ká lɔ̀ɔ'ɛu. 8 À mɔ lè an gbɛ̃ɔn kwiɔ ò
Isimaɛlaɛ: Ńsu wá dɛdɛo, asa wa mase ń
naao ń nísio ń zɔ́o ùlɛ sɛ̃uɛ. Ɔ̃ à ń tó we, i

†41:2 2Kia 25.25

ń dɛdɛ ń ń gbɛ̃́ɔo. 9 Lɔ̀ɔ pɔ́ kí Asa yɔ̃̀ gɔɔ pɔ́
àlɛ zĩka ń Isailiɔ kí Baasao ɔ̃ Isimaɛla gbɛ̃́
pɔ́ à ń dɛdɛpiɔ kàu Gedalia pɔ́ saɛ. Lɔ̀ɔpi
ɔ̃ Isimaɛla gbɛ̃́ pɔ́ gàgaɔ kàu pã́upãu.
10 Ɔ̃ Isimaɛla gbɛ̃́ pɔ́ aa gɔ̃̀ Mizipaɔ
kũ̀kũ píi, kía nɛnɔɛɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ dɔaiɔ
dɔaana Nɛbuzaladã Gedalia dìlɛ ń
dɔaana ũ aa gɔ̃̀ weɔ, ɔ̃ à dàzɛu àlɛ tá
Amɔniɔ bùsuu.
11 Kɛ́ Kalea nɛ́ Yohanani ń zĩgɔ̃ dɔaana
pɔ́ kuaànɔɔ yãvãi pɔ́ Isimaɛla kɛ̀ mà
píi, 12 aa ń gbɛ̃́ɔ sɛ̀lɛ píi, aa gɛ̀ zĩkai
ń Isimaɛlapio. Aa aà lɛ̀ íkalɛkĩi zɔ̃ɔ pɔ́
kú Gabaɔ̃ɔ saɛ. 13 Kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ aa kú ń
Isimaɛlaoɔ Yohanani ń zĩgɔ̃ dɔaana pɔ́
kuaànɔɔ è, an pɔ kɛ̀na. 14 Ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ Isi-
maɛla ń kũkũ Mizipapiɔ Isimaɛlapi tò
we, aa tà Yohanani kĩ́i. 15 Ɔ̃ Isimaɛla ń
a gbɛ̃ɔn swaaɔ̃ɔ pìliwà, aa tilɛ̀ wà tà
Amɔniɔ bùsuu.
16 Yohanani ń zĩgɔ̃ dɔaana pɔ́ kuaànɔɔ
Mizipa gbɛ̃́ kɔ̃napiɔ sì Isimaɛlawa
Gedalia dɛa gbɛa, aa ń sɛ́lɛ, zĩgɔ̃ɔ ń nɔɛɔ
ń nɛ́ɔ ń kía nɔɔ gwana pɔ́ à sùńnɔ ń
Gabaɔ̃ɔoɔ, 17 ɔ̃ aa dàzɛu aa zɛ̀ Kimaũ
pilakĩi pɔ́ kú Bɛtɛlɛũ saɛ. Aalɛ tá Egipi,
18 kɛ́ aalɛ bàalɛ Babiloniɔnɛ yã́i. Aalɛ
vĩakɛnɛ́, asa Isimaɛla Gedalia pɔ́ Babɛli
kía aà dìlɛ bùsu dɔaana ũ dɛ̀ɛ.

Zelemii wabikɛa Diiwa Yudaɔnɛ

42 Ɔ̃ Kalea nɛ́ Yohanani ń Osaia
nɛ́ Azaliao ń zĩgɔ̃ dɔaanaɔ ń
gbɛ̃́ kĩniɔ nɛ́fɛ̃nɛn gbɛ̃zɔ̃ɔ píi gɛ̀ 2 ãnabi
Zelemii lɛ̀ aa ɔ̀ɛ̀: Yã́ pɔ́ wálɛ gbɛama ma,
ní wabikɛwɛ̃ɛ Dii n Luawa ń gbɛ̃́ kɔ̃naɛ
beeɔ píi. Wá dasi yãa, wá gbɛ̃́ pɔ́ wa gɔ̃ɔ
sa wá bílao lá ń è wá sĩɛ beewa. 3 Wabikɛ
Dii n Luawa aà zɛ́ pɔ́ wá sɛ́ ń yã́ pɔ́ wá
kɛo owɛ̃ɛ. 4 Ɔ̃ ãnabi Zelemii ɔ̀nɛ́: Má mà.
Má wabikɛɛ́ Dii á Luawa lá á ɔ̀wa. Yã́ pɔ́
a wɛ̀wá píi má oɛ́. Má gí yãe oiɛ́o. 5 Ɔ̃ aa
ɔ̀ Zelemiiɛ: Lá Dii n Lua su onɛ wà kɛ,
tó wi zĩkɛwà píio, Diipi mɛ́ aɔ dɛ wá see-
lade sĩande náaide ũ. 6 Yãmaa ge a vãin
nò, wá zĩkɛ Dii wá Lua pɔ́ wálɛ n zĩ yãg-
bɛaiwà yã́wa, kɛ́ wà e wàɔ aafia, asa wá
zĩkɛ Dii wá Lua yã́waɛ.
7 Gɔɔ kwi gbɛa Dii yã'ò Zelemiiɛ. 8 Ɔ̃ à
Yohanani ń zĩgɔ̃ dɔaana pɔ́ kuaànɔɔ sìsi
ń gbɛ̃́ kĩniɔ nɛ́fɛ̃nɛn gbɛ̃zɔ̃ɔ píi. 9 A ɔ̀nɛ́:
Dii Isailiɔ Lua pɔ́ a ma zĩ yãgbɛaiwà mɛ̀:
10 Tó a gɔ̃ zɔ̃lɛ bùsupiu la, má á zɛdɔ, má
á fuangbao, má á gba gbãa, má á gbooo,
asa ma pɔ yà yã́ pɔ́ má yìawá yã́iɛ. 11 Ásu
vĩakɛ Babɛli kía pɔ́ á aà vĩa vĩɛo. Ásu
vĩakɛɛ̀o, asa máɔ kúánɔɛ. Má á suaba, mí
á bɔ aà ɔzĩ. Ma Dii mámɛ má ò. 12 Má wɛ̃-
nadɔ̃ɛ́, Babɛli kía i á wɛ̃nagwa, i ɛa á bùsu
sɔaaɛ́. 13 Tó a su mɛ̀ á Dii á Lua yãmao,
á zɔ̃lɛ bùsuu lao, 14 tó a su mɛ̀ aawo, wá
tá Egipiɛ, we wáɔ kuu, wá kɔ̃'e ń zĩoo,
wá zĩ̀ kuu mao, nɔana a káwáguo, 15 too,
à ma yãma Yuda kɔ̃naɔ. Ma Dii Zĩgɔ̃de
Isailiɔ Lua ma mɛ̀, tó a gi ta Egipi, a gɛ
zɔ̃lɛ we, 16 fɛ̃nda pɔ́ álɛ vĩakɛɛ̀ mɛ́ a á le
Egipi we, nɔana pɔ́ álɛ leelekɛ a yã́ musu
a káágueɛ, í gaga we. 17 Gbɛ̃́ pɔ́ aa zɛ̀ ń
Egipi taao wà gɛ zɔ̃lɛ weɔ, wa ń dɛdɛ ń
fɛ̃ndaoɛ ń nɔanao ń gagyão. An gbɛ̃e a
bɔo, aa bɔ yã́ pɔ́ má yíamá fòouo. 18 Ma
Dii Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua ma mɛ̀, lá ma pɔfɛ̃ ń
pɔkũmao bɔ̀bɔ Yelusalɛũdeɔwa, màa má
pɔkũmabɔbɔwá, tó a ta Egipi. Á gɔ̃ gbɛ̃́k-
abɔ ũ, sɔ̃kɛ̃ngu pɔ́ ũ, láaipɔ ũ, láanipɔ ũ,
mɛ́ á wɛsi guɛ beelɛ bau lɔo.
19 Ɔ̃ Zelemii mɛ̀: Yuda kɔ̃naɔ, Dii ɔ̀ɛ́ ásu
ta Egipio. Ɔ̀ɔ dɔ̃ sã́asã kɛ́ má ɔ̀ɛ́ gbãn we,
20 ma mɛ̀ a zã yã́wa, álɛ ázĩa kaikɛɛ. A
ma zĩ Dii á Luawa, a mɛ̀ mà wabikɛwàɛ́,
yã́ pɔ́ a omɛɛ mà oɛ́, á kɛ píiɛ. 21 Ma yã́ pɔ́
Dii á Lua ma zĩò ɔ̀ɛ́ gbã, kási i swã́sɛio.
22 Ɔ̀ɔ dɔ̃ sã́asã kɛ́ wa á dɛdɛ ń fɛ̃ndaoɛ ń
nɔanao ń gagyão gu pɔ́ á ye gɛ́ zɔ̃lɛuipi.

Yudaɔ taa Egipi

43 Kɛ́ Zelemii yã́pi ɔ̀ gbɛ̃́piɔnɛ píi a
làa, yã́ pɔ́ Dii ń Lua aà zĩ̀omápi,
2 Osaia nɛ́ Azalia ń Kalea nɛ́ Yohananio
ń waladeɔ píi ɔ̀ Zelemiiɛ: Ɛɛ ńlɛ to. Dii
wá Lua i n zĩ ǹ owɛ̃ɛ wásu gɛ́ zɔ̃lɛi Egi-
pioo. 3 Nɛlia nɛ́ Baluku mɛ́ n swãfɛ̃̀wɛ̃ɛ,

kɛ́ à wá na Babiloniɔnɛ ń ɔzĩ, aai wá dɛdɛ ge aai táwanɔ Babɛli. 4 Ɔ̃ Yohanani ń zĩgɔ̃ dɔaanaɔ ń gbɛ̃́ kĩniɔ i Dii yãmao, aai gɔ̃ Yuda bùsuuo. 5 Ɔ̃ Yohanani ń zĩgɔ̃ dɔaanapiɔ Yuda kɔ̃na pɔ́ aa bɔ̀ bùsu pɔ́ aa fɛ̃̀aau aa sù Yuda bùsuuɔ sɛ̀lɛ píi aa dàzɛu, 6 gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ ń nɛ́ɔ ń kía nɛnɔɛɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ dɔaiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ Nɛbuzaladã ń tó ń Gedaliao ń ãnabi Zelemiio ń Nɛlia nɛ́ Balukuoɔ. 7 Aai Dii yãmao, ɔ̃ aa tà Egipi e Tapanɛsi.‡

8 Ɔ̃ Dii yã'ò Zelemiiɛ Tapanɛsi we à mɛ̀: 9 Gbɛ̀ gbɛ̃̀nɛɔ sɛ́lɛ gɛ ǹ vĩlɛvĩlɛ biliki pɔ́ kpálɛaɔ guu Falaɔ̃ɔ bɛ kpɛɛlɛ Tapanɛsi la Yudaɔ wáa, 10 ní onɛ́ ma Dii Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua ma mɛ̀, má a zɔ̀blena Babɛli kí Nɛbukanɛza sísi, mí aà kpalabaa kpálɛ gbɛ pɔ́ má vĩ̀lɛpiɔwa. Ɔ̃mɛ a zwɛ̃̀akpɛ dɔ gbɛpiɔ musu. 11 A mɔ lɛ́lɛ Egipiwa, ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ má dìlɛ aa gagaɔ gaga, gbɛ̃́ pɔ́ má dìlɛ wà ń kṹkũ zĩ̀zɔ ũɔ, wa ń kṹkũ a ũɛ, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ má dìlɛ wà ń dɛdɛ ń fɛ̃ndaoɔ, fɛ̃nda wa ń dɛdɛò. 12 A tɛsɔ̃ Egipi tɛ̃́akpɛɔwa aa tɛ́kũ, i tɛ̃́apiɔ sɛ́lɛ taò. Lá pɔdãna ì a pɔ́ɔ kákaala, màa Babɛli kía a Egipi bùsu pɔ́ɔ kákaala, a ta aafiaɛ. 13 A ĩatɛ̃ kpɛ́ pɔ́ kú Egipi gbɛ̀pɛlɛɔ wíwi, i tɛsɔ̃ Egipi tɛ̃́akpɛɔwa.

Yɛ̃́yiaa tɛ̃́agbagbanaɔwa

44 Yɛ̃́ɛ bee dɛ̀dɛ Zelemiiwa Yuda pɔ́ kú Egipiɔ yɛ̃́ musu, gbɛ̃́ pɔ́ kú Midoliɔ ń Tapanɛsiɔ ń Mɛfisiɔ ń Egipi bùsu gɛɔmidɔkĩi oioɔ. 2 Ma Dii Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua ma mɛ̀, a yɛ̃́ pɔ́ má yìa Yelusalɛũ ń Yuda wɛ̃́lɛɔwa è píi. À gɔ̃̀ bɛzia ũ gbã, gbɛ̃e ku weo 3 vãi pɔ́ wɛ̃́lɛpideɔ kɛ̀, aa gɛ̀ tulaletikàtɛa dii pɔ́ ápiɔ ge á deziɔ dɔ̃ɔɔnɛ aa kùlɛnɛ́, ɔ̃ aa ma pɔ fɛ̀lɛmɛɛ yɛ̃́i. 4 Miɔ a zɔ̀blena ãnabiɔ zĩwá mɔ̀ɔmɔɔ, aaì mɛ ásu yãbɛ̃ɛ pɔ́ má zaupi kɛo. 5 Ɔ̃ i swɛ̃́sɛ a ma yãmào. I mikɛ̃ á vãikɛawao, i tulaletikaa tɛ́a dii pãlɛɔnɛ too. 6 Ɔ̃ ma pɔfɛ̃ ń pɔkũmao bɔ̀bɔ Yuda wɛ̃́lɛɔ ń Yelusalɛũowa e aa gɔ̃̀ bɛzia gii ũ lá á dɔ̃ gbãɛwa.

7 Ma Dii Lua Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua ma mɛ̀, bɔ́yãi álɛ yãzɔ̃ɔ i ázĩaɛ à ázĩa midɛi? Á Yuda gɔ̃ɛɛ ge nɔɛɛ ge nɛ́ɛ ge yɔ̃minae a gɔ̃o. 8 Álɛ ma pɔ fɛlɛmɛɛ ń á pɔkɛaɔ. Álɛ tulaletikatɛa dii pãlepiɔnɛ Egipi la, gu pɔ́ a mɔ zɔ̃lɛu. Á ázĩa dɛdɛ a yɛ̃́i, i gɔ̃ láaipɔ ũ ń láanipɔo dṹnia bui píiɛ. 9 Vãi pɔ́ á deziɔ kɛ̀ á bùsuu ń Yelusalɛũ zɛaɔ guuo ń á kíaɔ ń ń naɔ ń ápiɔ ń á naɔ sɛ̃̀águ yɛ̃̀? 10 E ń a gbão i ázĩa busao, á ma vĩa vĩo. I tɛ ma ikoyã ń yɛ̃́ pɔ́ má dìlɛ á deziɔnɛɔzio. 11 Ayãmɛto ma Dii Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua ma mɛ̀, ma zɛò mà mikpɛliɛ́, mí yɛ̃́yiawá mà á míɔnzɔ̃ ápiiɛ. 12 Á Yuda kɔ̃na pɔ́ a zɛ ń sua Egipi lao, ɔ̃ a su laɔ, lakĩi ɔ̃ á gagau ápii. Fɛ̃nda ń nɔanao a nɛ́fɛ̃nɛn gbɛ̃zɔ̃ɔ dɛdɛ, aai gɔ̃ gbɛ̃́kabɔ ũ, sɔ̃kɛ̃ngu pɔ́ ũ, láaipɔ ũ, láanipɔ ũ. 13 Má á gbɛ̃́ pɔ́ kú Egipiɔ wɛtã ń fɛ̃ndao ń nɔanao ń gagyãoɛ, lá ma Yelusalɛũdeɔ wɛtɛ̃̀wa. 14 Yuda kɔ̃na pɔ́ mɔ̀ zɔ̃̀lɛ Egipie a bɔo. Á e ɛa ta Yuda bùsu pɔ́ álɛ a bɛɛkɛuo. Á tá weo, sema á gbɛ̃́ pɔ́ sù bɔkĩi è bàasio.

15 Ɔ̃ gɔ̃ɛ pɔ́ aa dɔ̃ ń nɔɛɔ ì tulaletikatɛa dii pãlɛɔnɛɔ ń nɔɛ pɔ́ kãaaa we dasidasiɔ ń Yuda pɔ́ aa ku Egipi ń Patelosipiɔ ò Zelemiiɛ: 16 Wá yɛ̃́ pɔ́ ń òwɛ̃ɛ ń Dii tɔ́opi sio. 17 Yɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ wá lɛ́u píi ɔ̃ wá kɛ, wá tulaletikatɛa luabɛ nɔɛ kíaɛɛ, wí ítɔ̃lɛwà, lá wápiɔ ń wá deziɔ ń wá kíaɔ ń wá gbãadeɔ kɛ̀ Yuda bùsuu ń Yelusalɛũ zɛaɔuwa. Gɔɔ bee pɔblea diwáziɛ, wálɛ namable, mɛ́ vãi i wá leo. 18 Za gɔɔ pɔ́ wa tulaletikaa tɛ́a luabɛ nɔɛ kíapiɛ tò, wálɛ ítɔ̃lɛwà lɔo, pɔ́pii lɛ́ kɛ̃́sãwáɛ, fɛ̃nda ń nɔanao lɛ́ wá dɛdɛɛ. 19 Ɔ̃ nɔɛɔ mɛ̀: Kɛ́ wálɛ tulaletikatɛa luabɛ nɔɛ kíapiɛ, wálɛ ítɔ̃lɛwà, wálɛ kàa kɛɛ̀ lá aà taawa, wá kɛ̀ wá zɛ̃́ɔ lɛ́ sai nɛɛ?

20 Ɔ̃ Zelemii ò gɔ̃ɛ ń nɔɛ pɔ́ lɛ́ yɛ̃́zãsiwaɔnɛ à mɛ̀: 21 Tulaleti pɔ́ ápiɔ ń á deziɔ ń á kíaɔ ń á gbãadeɔ ń á bùsudeɔ kàtɛa Yuda wɛ̃́lɛɔ guu ń Yelusalɛũ zɛaɔ guuo

‡43:7 2Kia 25.26

yã́ dɔ Diiguo lé? Diipi i làasookɛwào lé?
22 Kɛ́ Dii kpàsa ń á vãikɛaɔ ń tɛ̃̀ yã́ pɔ́
á kɛ̀ɔ, a yãí á bùsu gɔ̃̀ bɛzia gii ũ, gbɛ̃e
ku we lɔo, à gɔ̃̀ láaipɔ ũ lá á dɔ̃ gbãɛwa.
23 Lá a tulaletikàtɛa a duunakɛ̀ Diiɛ, i aà
yãmao ge aà ikoyã ge aà yãdilɛaɔ, i aà
ɔtondɔkĩi gwao, a yãí à yãmɔ̀ié lá a gɔ̃ò
gbãɛwa.
24 Ɔ̃ Zelemii ò nɔɛɔnɛ ń gbɛ̃́ kĩniɔ à mɛ̀:
Á Yuda pɔ́ á kú Egipi laɔ, à Dii yãma.
25 Dii Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua mɛ̀ ápiɔ ń á nɔɛɔ
a lɛgbɛ̃̀, ɔ̃ a zĩkɛ̀wà a mɛ̀ á lɛ́ pɔ́ á kɛ̀
luabɛ nɔɛ kíawa fĩaboɛ̀ɛ. A mɛ̀ áɔ tu-
laletikaɛ̀ téa, íɔ ítɔ̃lɛwàɛ. Too, à lɛ́ pɔ́ á
kɛ̀wà fĩaboɛ̀! À zĩkɛ lɛ́ pɔ́ á gbɛ̃̀ɛwa! 26 Ń
beeo à ma yãma, á Yuda pɔ́ á kú Egipiɔ!
Ma Dii ma mɛ̀, má sì ń ma zɔ̃ɔkɛo, á
Yuda pɔ́ á kú Egipiɔ, á gbɛ̃e a ma tɔ́ si à
gbasa mɛ á sì ń Dii Lua kuao lɔo. 27 Málɛ
wɛ́teázi kɛ mà vãikɛɛ́ yãíɛ, i kɛ maakɛaɛ́
yãí no. Wa á Yuda pɔ́ á kú Egipiɔ dɛdɛ ń
fɛ̃ndaoɛ ń nɔanao e à gɛ midɛ ápii. 28 Gbɛ̃́
pɔ́ aa bɔ fɛ̃nda lɛ́zĩ, aa bɔlɛ Egipi aa ta
Yuda bùsuuɔ aaɔ bílao, Yuda kɔ̃na pɔ́ mɔ̀
zɔ̃̀lɛ Egipiɔ i dɔ̃ sa gbɛ̃́ pɔ́ a yã́ kú, tó mapi
ge ampiɔnɛ.
29 Ma Dii ma mɛ̀ seela pɔ́ a to àɔ dɔ̃ kɛ́
yã́ pɔ́ ma mɛ̀ má yíawá guɛ beeu kuɛn
kɛ: 30 Ma Dii ma mɛ̀ má Egipiɔ kí Falaɔ̃ɔ
Ɔfɛla na aà ibɛɛ pɔ́ lɛ́ aà wɛɛ a ɔzĩɛ, lá
ma Yudaɔ kí Zedekia nà a ibɛɛ Babɛli kí
Nɛbukanɛza pɔ́ lɛ́ aà wɛɛ a ɔzĩwa.

Baluku yã́

45 Nɛlia nɛ́ Baluku yã́ pɔ́ ãnabi
Zelemii òɛ kɛ̃̀ láu. A gbɛa ɔ̃
Zelemii yã́ bee òɛ̀ Yudaɔ kí Yoakiũ, Yosia
nɛ́ kpalablea wɛ̃̀ síiɔ̃de guu. 2 Dii Isailiɔ
Lua mɛ́ yã́pi ònɛ Baluku. 3 Ni mɛ waiyoo
mpi, Dii yã'ĩa kɛ̃̀fĩnɛ n yã'ɔ̃mauɛ, ńlɛ
aaukɛ e n kpasa, ńlɛ ĩ́ampakĩi eo. 4 Dii
mɛ̀ mà onɛ á pɔ́ pɔ́ á bò wíwi, í pɔ́ pɔ́ á
tɔ̃̀ wolɛ, baa bùsu bṹu guu. 5 Yãzɔ̃ɔ ńlɛ
wɛɛlɛ nzĩaɛa? Ńsu wɛɛlɛo, asa Diipi mɛ̀ á
yãmɔ gbɛ̃́piiɛ, ãma gu pɔ́ n gɛu píi, á n
misiɛ. Dii mɛ́ ò.

Yã́ pɔ́ a Egipiɔ le

(Isa 19.1-25, Eze 29.1-32.32)

46 Dii yã'ò ãnabi Zelemiiɛ buiɔ yã́
musu à mɛ̀: 2 Egipi pɔ́n la. Yã́ pɔ́
Dii ò Egipiɔ kí Falaɔ̃ɔ Nɛko zĩgɔ̃ɔ musun
kɛ, gɔɔ pɔ́ Babɛli kí Nɛbukanɛza zĩblèmá
Uflatai Kaakemi saɛ, Yudaɔ kí Yoakiũ,
Yosia nɛ́ kpalablea wɛ̃̀ síiɔ̃de guu.
3 À á sɛ̀ngbaoɔ kɛkɛ,
a zɔ̃ɔ ń a nɛ́nao,
í gɛ́ zĩu.
4 À ã̀asĩna ká sɔ̃́ɔnɛ, í di ń kpɛ.
À mɔ̀ fùaɔ kpákpa, í zɛ dɔ̀ɔdɔɔ,
à mɔ̀ ulaɔ dada, í á sɔ̃naɔ lɛkɛ.
5 Bɔ́ málɛ e wei?
Má è vĩa ń zĩgɔ̃ɔ kṹ,
aalɛ pɔ̀ɔbɔzãkɛ,
wà zĩblèmá, aalɛ tílɛ,
aalɛ ń kpɛ gwao, vĩa pɔ́ɔ liaańzi.
Dii mɛ́ ò.
6 Gbɛ̃́ kàsakasa i e bàalɛo,
gbɛ̃́ gbãa i e bɔ̀o.
Aalɛ gɛ̃mbɔlɛ, aalɛ kwɛ́
Uflata saɛ gugbãntoo oi.
7 Deɔ mɛ́ lɛ́ fɛlɛ lán Niiliwa kee,
aalɛ zãampapa lán í zɔ̃ɔwai?
8 Egipiɔnɛ! Aalɛ fɛlɛ lán Niiliwa,
aalɛ zãampapa lán í zɔ̃ɔwa,
aalɛ mɛ: Wá fɛlɛ da dṹniaaɛ,
wí wɛ̃́lɛɔ míɔnzɔ̃ ń gbɛ̃́ pɔ́ kúuɔ.
9 Sɔ̃deɔ, à dazɛu!
Zĩkasɔ̃godeɔ, à gofĩ sɔũsɔũ!
Zĩgɔ̃ɔ, à bɔ ń táo!
Etiopiɔ ń Libiiɔ sɛ̀ngbao kũa,
Ludiɔ sá kũa, aalɛ kã́.
10 Gɔɔpiá Dii Lua Zĩgɔ̃de pɔ́ɛ,
tɔsia aà ibɛɛɔwa gɔɔɛ.
Fɛ̃nda a yɛ́mɛmińgu à tã ń auo,
asa Dii Lua Zĩgɔ̃de sa'oa vĩ
Uflata saɛ gugbãntoo oi bùsuuɛ.
11 Egipiɔ, à gɛ bɔ̀ ɛsɛ wɛɛlɛ Galada!
Ń beeo á ɛsɛkɛkɛ pãɛ,
á gyã a kɛ̃́wáo.
12 Buiɔ ma lá wà widàwá,
á pelemboa wii a li dṹniaa.

Á gɔ̃saɔ kpákpakɔ̃a,
aai kwɛ sikɔ̃a.
13 Yɑ̃́ pɔ́ Dii ò ãnabi Zelemiiɛ Babɛli kí
Nɛbukanɛza mɔa lɛ́lɛi Egipiwa musun kɛ:
14 À yɑ̃́ɛ bee o Egipiɔnɛ,
à a kpàwakɛ Midoli ń Mɛfisio ń
Tapanɛsio.
À oné aa sɔukɛ aa zĩ'ɔpoo,
asa zĩ lɛ́ ń saɛdeɔ blee.
15 Bɔ́yãi á nɛgɔ̃naɔ wúlɛai?
Aai fɔ̃ fɛ̀lɛo, Dii mɛ́ ń nɛ́.
16 Aa gɛ̃nalɛlɛ aa kpákpakɔ̃a,
aa mɛ, fɛlɛ wà ta wá gbɛ̃́ɔ kĩ́i,
wà bàalɛ gbãamɔnɛdeɔ fɛ̃ndaɛ,
wà ta wázĩa bùsuu.
17 À tɔ́kpa Egipiɔ kí Falaɔ̃ɔɛ,
Zɔade pɔ́ à azĩa gɔ̃́ikɛ̀.
18 Lá á Taboo dɔ̃ gbɛ̀sĩsĩ ũ,
mɛ́ á Kaamɛli dɔ̃ ísia saɛ,
ń ma kuao, màa á ibɛɛ mɔa sea vĩo.
Ma Kía pɔ́ ma tɔ́n Dii Zĩgɔ̃de mámɛ má
ò.
19 Á Egipiɔ, à á pɔ́ɔ naaa.
Wa á kṹkũ wà táánɔɛ.
Wa tɛsɔ̃ Mɛfisiwa à gɔ̃ bɛzia ũɛ,
gbɛ̃e aɔ ku we lɔo.
20 Egipi dɛ lán zununu kɛfɛnawaɛ.
Fìona a bɔ gugbãntoo oi, i mɔ pɛwà.
21 Zĩgɔ̃ pɔ́ Egipiɔ fĩabònɛ́ɔ
dɛ lán zunɛbɔlɔ mɛkpaaɔwaɛ.
Aa kpɛkpa, aai tílɛ sãnu,
aa fɔ̃ zɛ gio,
asa yãmɔnɛgɔɔ mɛ́ kà,
an ĩadamagɔɔ mɛ́ pìla.
22 Egipiɔ bà kpɑ̃́i lɛ́ lán mlɛ̃wa,
an ibɛɛɔ lɛ́lɛmá ń gbãao,
aa sumá ń mɔɔɔ lán yàawɛnaɔwa.
23 Ma Dii ma mɛ̀,
baa kɛ́ Egipi zĩgɔ̃ɔ kpa
lán líkpɛ sisi pɔ́ wa fɔ̃ gɛ̃uowa,
wa ń kwɛ́ɛ.
Asa an ibɛɛpiɔ dasi dɛ kwaɔla,
wa fɔ̃ ń naoo.
24 Wa Egipiɔ na gugbãntoodepiɔnɛ ń
ɔzĩɛ,
wi widamá.
25 Ma Dii Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua ma mɛ̀ má
Tɛbɛsi tɑ̃́a Amɔni wɛtã ń Falaɔ̃ɔo ń Egipiɔ
ń ń tɑ̃́a kĩniɔ ń ń kíaɔ. Má Falaɔ̃ɔ ń gbɛ̃́ pɔ́
aa aà náai vĩɔ wɛtã, 26 mí ń na Babɛli kí
Nɛbukanɛza ń aà zɔ̀blena pɔ́ aalɛ ń wɛɔnɛ
ń ɔzĩ. A gbɛa wa ɛa wàɔ ku we lán yãawa.
Ma Dii mámɛ má ò.
27 Ma zɔ̀blena Yakɔbu buiɔ,
ásu to vĩa á kũo.
Isailiɔ, ásu bílikɛo,
asa má á bɔ bùsu zɑ̃̀zãu,
á buiɔ ɔ̃ má ń sí zɔblewa.
Yakɔbu buiɔ ɛa aaɔ ku kílikili dɔdɔa,
gbɛ̃e a to vĩa ń kũo.
28 Ma zɔ̀blena Yakɔbu buiɔ,
ásu vĩakɛo, asa má kúánɔɛ.
Bui pɔ́ ma ɔzɔ̃̀ázi ń guuɔ
baa tó ma buipiɔ míɔnzɔ̃,
má á míɔnzɔ̃o.
Ãma á bɔ pão fá!¶
Má á swɑ̃́gaga a zɛ́waɛ.

Yɑ̃́ pɔ́ a Filitɛ̃ɔ le

(Isa 14.29-32, Eze 25.15-17, Yoɛ 3.4-5, Amɔ 1.6-8, Sof 2.4-7, Zkl 9.5-7)

47 Dii yã'ò ãnabi Zelemiiɛ Filitɛ̃ɔ
musu e Falaɔ̃ɔ àɔ gɛ́ lɛ́lɛi Gazawa
à mɛ̀: 2 Dii mɛ̀:
Í bɔ̀ gugbãntoo oi,
àlɛ su lán swa paawa.
Ípi dà bùsua ń pɔ́ pɔ́ kú a guuɔ,
à dà wɛ̃́lɛɔla ń gbɛ̃́ pɔ́ kúuɔ píi.
Wàlɛ wiilɛ,
bùsudeɔ lɛ́ búbuapɛ ḿpii,
3 ibɛɛɔ sɔ̃́ gbãa bàalɛkɔ̃fĩ yɑ̃́i
ń sɔ̃́gɔɔ wuluu tɔɔlɛlualuaa yɑ̃́io.
Maeɔ ɛa su ń nɛ́ɔ sɛ́lɛio,
kɛ́ an gɑ̃̀sĩ gɔ̃̀ dɔ̀lɔlɔ yɑ̃́i.
4 Filitɛ̃ɔ kɛa kɛ́lɛkɛlɛ gɔɔ mɛ́ kà,
wa gbɛ̃́ pɔ́ aaì dɔ Tiideɔ ń Sidɔ̃deɔlɛ kɔ̃-
napiɔ míɔnzɔ̃ɛ.

¶46:28 Zel 30.10-11

Dii mɛ́ a Filitɛ̃ɔ ásookɛ,
i Kɛlɛti bùsude pɔ́ gɔ̃̀piɔ dɛ̃ɔnzɔ̃.
5 Gazadeɔ ń mi bò,
Asekelonideɔ lɛ́ gɔ̃̀ kpaaũa.
Gusalala gbɛ̃́ kɔ̃naɔ,
áɔ ázĩa lili e bɔɛ ni?
6 Á'a Dii fɛ̃nda, ńyɔ̃ zɛwɛ̃ɛ bɔɛ ni?
Sɔlɔ n kpɛ́u! Kã́ma bo! Zɛ màa lɛ!
7 Dii mɛ́ fɛ̃ndapi dàu, kpelewa a kɛ à zɛi?
A dìlɛ fɛ̃ndapiɛ aà yɛ̃́mɛmi Asekelonideɔ
ń ísialɛdeɔguɛ.

Yã́ pɔ́ a Mɔabuɔ le

(Isa 15.1-16.14, 25.10-12, Eze 25.8-11, Amɔ 2.1-3, Sof 2.8-11)

48 Dii Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua yã'ò
Mɔabuɔ musu à mɛ̀:
Waiyoo, wà Nɛbo ásookɛ̀.
Wà Kiliataiũ sì wà a gbɛ̃́ɔ kũ̀kũ,
wà ń mɛɛwiadeɔ kũ̀, aa gɔ̃̀ bíli guu.
2 Mɔabuɔ ĩ́andãa vĩ lɔo,
wà lɛkpàaĩ́ńzi Ɛsɛbɔ̃ wà mɛ̀:
À mɔ wà gɛ buipi dúuzɔ̃.
Á Madɛmɛdeɔ sɔ̃ á lɛ́ a gɔ̃ kpaaũaɛ,
wi pɛ́wá ń fɛ̃ndao.
3 Olonaiũdeɔ wii ma dɔ:
Wà wá dɛ̃ɔnzɔ̃! Wà wá kɛ́ dúuduu!
4 Wà Mɔabuɔ dúuzɔ̃̀,
an nɛ́fɛ̃nɛnaɔ ɔɔlɔ ma dɔ.
5 Aalɛ wiipɛ, aalɛ Luiti sĩ̀sĩ kṹ,
aalɛ búbuapɛ, aa pìla lɛ́ gɛ́ Olonaiũ.
6 À bàalɛ! À ázĩa mibɔkĩi wɛɛlɛ,
íɔ ku gbáau lán sɛ̃̀a zàa'ĩnawa.
7 Lá a á yãkɛaɔ ń á àizɛɛɔ náaikɛ̀,
a yã́i wa á kṹkũi,
wi táánɔ bùsu pãleu ń á kíaɔ
ń á tã́a Kɛmɔsio ń a gbàgbanaɔ.
8 Gudɛna a lɛ́lɛ á wɛ̃́lɛwa píiɛ,
á wɛ̃́lɛe a bɔo.
Wa guzulɛ ɔ̃̀ɔkpaɛ,
wi gusalala dúuzɔ̃,
asa Dii mɛ́ ò.
9 À gã̀sĩaɔ kpa Mɔabuɔwa
aa vua taò,
asa an wɛ̃́lɛɔ gɔ̃ bɛziaɔ ũɛ,
gbɛ̃e aɔ ku a kee guu lɔo.
10 Gbɛ̃́ pɔ́ ì zĩkɛ Diiɛ ń zígbiaoá láaipɔɛ.
Gbɛ̃́ pɔ́ gì gbɛ̃dɛi ń a fɛ̃ndaoá láaipɔɛ.
11 Mɔabuɔ ku dɔdɔa za ń ɛ̀waasogɔɔ,
aa zɔ̃lɛaɛ mɛ̀tɛɛɛ lán wɛ̃wa dàa guu.
Wi ń lilɛ wà ń ká dàa pãleu yãao,
wi ń bɔlɛ wà tàńnɔ bùsu pãleuo.
Aa na e tiaɛ, an gĩ i lilɛo.
12 A yã́i ma Dii ma mɛ̀ a gɔɔ lɛ́ mɔ́
kɛ́ mà dàalɛkulɛnaɔ zĩmá,
aai ń dàapiɔ lɛ́ kúlɛ aa ń bɔlɛu,
aai gbasa ń dàapiɔ wíwi.
13 Wí a Mɔabuɔ kũ Kɛmɔsi yã́ musuɛ,
lá wí Isailiɔ kũ̀ Bɛtɛli pɔ́ aa aà náaikɛ̀ yã́
musuwa.
14 Mɔabuɔ, kpelewa á e o
nɛgɔ̃n zĩ̀kan gbãaɔn á ũi?
15 Wa si Mɔabuɔ wɛ̃́lɛɔu wà ń dɛ̃ɔnzɔ̃ɛ,
an ɛ̀waaso maaɔ i gaga gbɛ̃dɛdɛa guu.
Kía mɛ́ ò, aà tɔ́n Dii Zĩgɔ̃de.
16 Mɔabuɔ kɛa kɛ́lɛkɛlɛ kãikũ̀,
wa yã́yiamá zɛzɛsaiɛ.
17 Á bui pɔ́ á liaańziɔ
ń á gbɛ̃́ pɔ́ a ń tɔ́ màɔ píi
à ázĩa gbɛ̃gbɛ̃ ń yã́i,
í mɛ an gopana gbãa làa,
an kpala gawi kɔ'ɛ̀.
18 Dibɔ̃deɔ à á kúkĩi gawide to we,
í pila zɔ̃lɛ bùsuu.
Asa Mɔabuɔ kàalɛnaɔ lɛ́ mɔ́ lɛ́lɛiwá,
aa á wɛ̃́lɛ bĩ́ideɔ gbooɛ.
19 Aloeedeɔ, à zɛ zɛ́ saɛ àɔ gudã,
íɔ gɔ̃ɛ ń nɔɛ pɔ́ aalɛ kɔ̀sɔ fãɔ la
àɔ mɛ, à kɛ̀ kpelewa ni?
20 Wí Mɔabuɔ kũ̀, wà ń dúuzɔ̃̀ɛ.
À wiilɛ! À búbuapɛ,
í oné Aanɔ saɛ we,
wà Mɔabuɔ míɔnzɔ̃ɛ.
21 Lua yã́kpalɛkɛ̀ ń gusalaladepiɔɛ,
Olonadeɔ ń Yazadeɔ ń Mɛfaadeɔ
22 ń Dibɔ̃deɔ ń Nɛbodeɔ ń Bɛdiblataiũdeɔ
23 ń Kiliataiũdeɔ ń Bɛgamuludeɔ ń
Bɛmɛonadeɔ
24 ń Keliodeɔ ń Bɔzɛladeɔ
ń Mɔabu bùsu wɛ̃́lɛɔ píi,
a pɔ́ pɔ́ kú kãiɔ ń a pɔ́ pɔ́ kú zã̀ɔ.
25 Wà Mɔabuɔ gbãa kɔ'ɛ̀,

wà ń gȅsa wìwi.
Dii mɛ́ ò.
26 Mɔabuɔ kuabìi Diiwaɛ.
À íkakanɛ́,
aa lɛ́lɛ ń pisi guu blàtau,
aa gɔ̃ láanipɔ ũ.
27 I Isailiɔ láanikɛ yãa nolo?
Tó álɛ ń yã'o,
iliɔ mikɛnɛ́ déũdeũ
lán kpa̋i wa kȕwao lé?
28 Mɔabuɔ, à á wɛ̋lɛɔ to we,
í gɛ àɔ ku gbɛtɔɔu
lán bã pɔ́ ì nɛ́ da wewa.
29 Wa Mɔabuɔ yɔ̏ɔ yãmà,
an kàamai ń ń zazao kɛ̀ zài.
Aa zĩasɛa lɛsĩ ń ĩ́andão vĩ,
wala mɛ́ lɛ́ ń ɛ́ ń sɔ̃ guu.
30 Ma Dii ma mɛ̀,
má ńzĩa sɛa lɛsĩ dɔ̃, kási pãɛ,
an yãbɔlɛ lí gbɛsuo.
31 Ayãmɛto málɛ ɔ́ɔlɔ Mɔabuɔnɛ,
málɛ wiipɛ ń yã́ musu,
málɛ búbuapɛ Kilalɛsɛdeɔnɛ.
32 Málɛ ɔ́ɔlɔ Sibema vɛ̃ɛbuɔnɛ,
ma wiipi dɛ lán Yazɛɛdeɔ pɔ́wa.
Sibema gɔ̃na ɔtà yãa e ísialɛi
e à gɛ̀ kà Yazɛɛwa.
Ɔ̃ gbɛ̃kaalɛna mɔ̀ lɛ̀lɛ
a vɛ̃ɛ kɔ́ pɔ́ màɔwa.
33 Wà pɔna ń yaalɔo bɔ̀
Mɔabuɔ kaaɔu ń ń buaɔ.
Má tò vɛ̃ɛ lɛ́ bɔ a fɛ̃kĩi lɔo,
gbɛ̃e lɛ́ ɔ̃zɔ̃ vɛ̃ɛwa ń wiio lɔo.
Wii dɔ, kási pɔna wii no.
34 An wii dɔ za Ɛsɛbɔ̃ e Ɛleale ń Yaazao,
za Zoaa e à gɛ̀ pɛ̀ Olonaiũ ń Egala Selisiaowa,
asa baa Niũliũ í bà lɔɛ se.
35 Gbɛ̋ pɔ́ aaì sa'o gulɛsĩɔwa,
aaì tulaletikatɛa ń diiɔnɛɔ,
má ń midɛ Mɔabu bùsuuɛ.
Ma Dii mámɛ má ò.
36 A ya̋i ma nɔ̀sɛ lɛ́ ɔ́ɔlɔ lán kulɛ'ɔwa Mɔabuɔnɛ,
ma nɔ̀sɛ lɛ́ ɔ́ɔlɔ lán kulɛ'ɔ wà Kilalɛsɛdeɔnɛ,
asa an àizɛɛ pɔ́ aa nàaaɔ gɛ̏zɛaɛ.
37 An baade migbaa lɛ̀,
aa ń lɛkãna wà,
aa ń ɔɔ lìli ḿpii,
aa zwȁnkasaɔ dɔ̀dɔ ń pi.
38 Mɔabuɔ lɛ́ búbuapɛ
ń kpɛ́ɔ musu píi ń ń gãaɛɔ píi,
asa ma ń wiwi
lán ta pɔ́ gbɛ̃e yeiowaɛ.
Ma Dii mámɛ má ò.
39 Bíli Mɔabuɔ kȕ, ɔ̃ aalɛ wiipɛ,
aalɛ kpɛkpa ń wío.
Mɔabuɔ gɔ̏ láanipɔ ũ,
sɔ̃kɛ̃ngu pɔ́ ũ gbɛ̋ pɔ́ liaańziɔnɛ.
40 Ma Dii ma mɛ̀:
À gwa, wàlɛ yàakpa Mɔabuɔla,
wà kúu'ò lɛ́ sumá.
41 Wa lɛ́lɛ Keliowa,
wa wɛ̋lɛ bĩ́ideɔ sí.
Zĩ́ bee sɔ̃ a kɛ̃ Mɔabu nɛgɔ̃naɔgu
lán nɔɛ pɔ́ lɛ́ nɛ'i wãwãkɛwa.
42 Wa Mɔabuɔ míɔnzɔ̃,
an bui aɔ ku lɔo,
kɛ́ aa kuabìia ya̋i.
43 Ma Dii ma mɛ̀, Mɔabuɔ,
yãpãsĩ ń ɛo ń baio lɛ́ á da̋.
44 Gbɛ̋ pɔ́ lɛ́ bàalɛ yãpãsĩpiɛɔ zu ɛuɛ,
mɛ́ bai a gbɛ̋ pɔ́ bɔ̀ ɛpi guuɔ kṹ,
asa má tó Mɔabuɔ wɛtãgɔɔ kaɛ.
Ma Dii mámɛ má ò.
45 Òlo'olobonaɔ yɛ̏ɛɛ làa,
aalɛ mikpakĩi wɛɛlɛ Ɛsɛbɔ̃ uei,
ɔ̃ tɛ́ fɛ̀lɛ Ɛsɛbɔ̃,
tɛ́lɛpiɔ bɔ̀ kí Siɔ̃ wɛ̋lɛpiu,
àlɛ kṹ Mɔabuɔ miwa,
àlɛ kṹ zɔakanapiɔ dɔ́wa.
46 Waiyoo á Mɔabuɔ!
Kɛmɔsi gbàgbanaɔ mìdɛ!
Wà á nɛgɔ̃ɛɔ kȕkũ zĩ̀zɔɔ ũ,
wà á nɛnɔɛɔ nàaa wà tàńnɔ.
47 Ma Dii ma mɛ̀ gɔɔgbɛzãzĩ
má su ń Mɔabuɔ ń pá ziu.
Lá yã́ a zɔ̃lɛ Mɔabuɔwan we.

Yɛ̃́ pɔ́ a Amɔniɔ le

(Eze 21.28-32, 25.1-7, Amɔ 1.13-15, Sof 2.8-11)

49 Amɔniɔ yɛ̃́ musu Dii mɛ̀:
Isailiɔ nɛgɔ̃ɛɔ vĩo lé?
Aa túbiblenaɔ vĩo lé?
Àkɛa tɛ̃́a Mɔlɔku gɔ̃̀ Gada bùsu vĩi?
Bɔ́yãi aà gbàgbanaɔ ku a wɛ̃́lɛɔui?
2 Ma Dii ma mɛ̀,
a gɔɔ lɛ́ mɔ́ kɛ́ má kúkua dɔ
Amɔniɔ mɛɛwia Labawa,
i gɔ̃ bɛzia ũ.
Isailiɔ i tɛsɔ̃ a zɔ̃ɛwiaɔwa,
aai gbɛ̃́ pɔ́ ń yá yãapiɔ ya sɔ̃.
Ma Dii mámɛ má ò.
3 Ɛsɛbɔ̃deɔ, à wiilɛ,
asa Ai kàalɛɛ.
Labadeɔ, à búbuapɛ,
í zwɛ̃̀nkasaɔ kákaála,
í ázĩa gbɛ̃gbɛ̃,
à bɛ̃̀abãabo á wɛ̃́lɛ bĩ́idepiu,
asa wa Mɔlɔku sɛ́lɛ taò sãnu
ń a gbàgbanaɔ ń ń kíaɔɛ.
4 Bɔ́yãi álɛ ĩ́anadã
á guzulɛ táaededeɔ yɛ̃́ musui?
Pɔ̀ɔbɔzãkɛnaɔ, i á àizɛɛ náaikɛ
à mɛ: Deɔ mɛ́ aa fɔ̃ lɛ́lɛwái?
5 Ma Dii Lua Zĩgɔ̃de,
má tó bui pɔ́ liaaáziɔ gili gɛ̃águɛ,
aai pɛ́wá ápii,
gbɛ̃e ku à á gbɛ̃́ pɔ́ fãaaaɔ kãaao.
6 Gbɛzã má su ń Amɔniɔ ń pá ziu,
ma Dii mámɛ má ò.

Yɛ̃́ pɔ́ a Ɛdɔũɔ le

(Isa 34.5-17, 63.1-6, Eze 25.12-14, 35.1-15, Amɔ 1.11-12, Abd 1-14, Mal 1.2-5)

7 Ɛdɔũɔ yɛ̃́ musu Dii Zĩgɔ̃de mɛ̀:
Ɔ̃nɔnae ku Temani lɔo lé?
Laaideɔ lɛdama làa yɛ̃̀?
An ɔ̃nɔ gɛ̃̀zɛa yɛ̃̀?
8 Dedãdeɔ, à ɛa ń bao,
í gɛ ulɛ gbɛ̀'ɛɔ guu,
asa má tó á Esau buiɔ yã'e
á wɛtãgɔɔpiɛ.
9 Tó vɛ̃ɛkɔzɔ̃zɔ̃naɔ mɛ́ mɔ̀ sì á vɛ̃ɛbuɔu,
vɛ̃ɛ kɔ̃na ɔ̃ aa tóɛo lò?
Tó kpɛ̃́iɔ mɛ́ gɛ̃̀ázi gwɛ̃́ sɔ̃,
pɔ́ pɔ́ an pɔ́ dɔwà ɔ̃ aa sɛ adoo lò?
10 Mapi sɔ̃ má Esauɔ pɔ́ɔ pilimá píiɛ,
má bɔmá ń ulɛkĩiɔ guuɛ,
aa naalɛkĩi e guei lɔo.
An nɛ́ɔ ń ń daɛɔ ń ń gbɛ̃́deeɔ gaga,
an bui aɔ ku lɔo.
11 À tonɛ pɔ́ gwana vĩoɔ to we,
má ɔliańzi.
Á gyaa gbɛ̃andoɔ i ma náaikɛ lɔ.
12 Ma Dii ma mɛ̀,
tó gbɛ̃́ pɔ́ aai ka ma pɔkũma í miaoɔ sù wa mì,
ápiɔ sɔ̃ á bɔ pãe?
Á bɔ pão, á mi sɔ̃ɛ.
13 Ma Dii má sì ń mazĩao,
Bɔzɛla a gɔ̃ bɛzia ũɛ,
iɔ da gii lán gbáawa.
Aɔ dɛ láanipɔ ũ, láaipɔ ũ,
a zɔ̃ɛwiaɔ iɔ da gii gɔɔpii.
14 Ma baomà Diiwa,
wà zĩnae zɛ̃̀ buiɔwa aà oné,
aa kɔ̃ kãaa aa gɛ lɛ́lɛwá,
aa fɛlɛ gɛ́ zĩkaiánɔ.
15 À ma! Má tó à gɔ̃ kpɛɛ buiɔ guu,
wìliɔ sakaágu.
16 Á nɔ̀sɛ pãsĩ ń á kàamaio mɛ́ á sãsã.
Á gbɛ̃́ pɔ́ a gbɛ kɛ̀ á kpɛ́ ũ,
á zɔ̃lɛa gbɛ̀sĩsĩ musu,
baa kɛ́ a á sakpɛ dà musumusu lán baɛwa,
má á bãɛɛ.
Ma Dii mámɛ má ò.
17 Ɛdɔũ bùsu a gɔ̃ wáiwai,
yɛ̃́pi i di gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gɛ̃ weɔwa,
aaiɔ a láanikɛ wɛ́tɛ̃a pɔ́ wà mɔ̀ɛ̀ yɛ̃́i.
18 Aɔ dɛ lán Sɔdɔũ ń Gɔmɔɔɔ§
ń wɛ̃́lɛ pɔ́ kú ń saɛɔ míɔnzɔ̃awaɛ.
Gbɛ̃e a zɔ̃lɛ weo, baa do.

§**49:18** Daa 19.24-25

Ma Dii mámɛ má ò.
19 Lá nɔ̀ɔmusu ì bɔ Yuudɛ̃ dàou
à gɛ̀ bualoũ àizɛɛdeu,
màa má Ɛdɔũɔ ya mà ń bɔlɛ ń bùsuu gɔ̃̀ɔ,
mí gbɛ̃́ pɔ́ má sɛ̀ dilɛ we.
Démɛ muaamanɔi?
Démɛ a fɔ̃ ma gbɛa a yã́ii?
Dɔaana kpele mɛ́ a fɔ̃ zɛ gimɛɛi?
20 Ayãmɛto à yã́ pɔ́ Dii zɛ̀ò à kɛ Ɛdɔũɔnɛ ma
ń yã́ pɔ́ a dìlɛ Temanideɔ musuo.
Nɔ̀ɔmusupi a ń nɛ́ɔ naaa taò lán sãɔwaɛ,
i ń bualoũpi dɛ̃ɔnzɔ̃ ń yã́i.
21 An kwɛa a tɔɔlɛ lualua,
wa ń wii ma e Ísia Tɛ̃ai.
22 À ma! Ibɛɛ a fɛlɛ kúu'omá,
i a gã̀sĩa poo Bɔzɛla.
Gɔɔ bee sɔ̃ a kɛ̃ Ɛdɔũ nɛgɔ̃naɔgu
lán nɔɛ pɔ́ lɛ́ nɛ'i wãwãkɛwa.

Yã́ pɔ́ a Damasi le

(Isa 17.1-3, Amɔ 1.3-5, Zkl 9.1)

23 Damasi yã́.
Amatadeɔ ń Aapadadeɔ gɛɛ gɔ̃̀ kpá ń wɛ́i,
kɛ́ aa bao ĩ́i mà yã́i.
An sɔ̃ zɛa tɛɛɛo lán ísia íwa,
an nɔ̀sɛ daa doũo.
24 Damasideɔ kúsu kwɛ̀,
aalɛ olo'olobo,
aa lɛ̀kɔ̃wa ń bao.
Pɔsia ń wãwão tɔ̃̀má,
lán nɔɛ pɔ́ lɛ́ nɛ'ìwa.
25 Bɔ́yãi aai bɔlɛ wà wɛ̃́lɛ tɔdepi tò weo ni?
Mɛɛwia pɔnadepi.
26 Wɛ̃́lɛpi ɛ̀waasoɔ kwɛ a zɛaɔ guuɛ,
wi a zĩgɔ̃ɔ dɛdɛ zĩbeezĩ píi.
Ma Dii Zĩgɔ̃de mámɛ má ò.
27 Má tɛsɔ̃ Damasi bĩ́iɔwa,
kí Bɛnadada zɛgikĩi i tɛ́kũ.

Kedaaɔ ń Azoo bùsudeɔ

28 Kedaaɔ ń Azoo bùsu pɔ́ Babɛli kí
Nɛbukanɛza lɛ̀lɛmáɔ yã́ musu Dii mɛ̀:
À fɛlɛ gɛ́ lɛ́lɛi Kedaaɔwa,
í gukpɛdepiɔ dɛ̃ɔnzɔ̃.
29 Wa ń zwã̀akpɛɔ ń ń pɔtuoɔ símá,
wi tá ń ń zwãa pɔ́ aaì da ń kpɛ́uɔ
ń ń yiongoɔ ń ń pɔ́ɔ píi.
Wi wiidɔmá: Vĩa pɔ́ɔ liaaázi!
30 Azoo bùsudeɔ, à bàalɛ fãaa,
í gɛ ulɛ gbɛ̀'ɛɔ guu.
Ma Dii mámɛ má ò.
Babɛli kí Nɛbukanɛza yãsɛ̀ánɔ,
à lɛkpàaĩázi ń gbɛ̃́ɔ à mɛ̀:
31 À gɛ lɛ́lɛ bui pɔ́ kálɛa dɔdɔa,
aalɛ ńzĩa náaikɛɔwa.
An wɛ̃́lɛɔ gbaɔ ń gbã́aɔ vĩo,
aamɛ ká we ńtɛ̃ɛ.
Ma Dii mámɛ má ò.
32 Wa ń yiongoɔ naaa,
wi tá ń ń zuɔ dasidasi.
An gbɛ̃́ pɔ́ aaì mizɔ̃iɔ,
má tó yã́ bɔ gupiiu à ń le,
mí ń fãaa dṹnia gola síiɔ̃u.
Ma Dii mámɛ má ò.
33 Azoo bùsu a gɔ̃ gbɛ̃gbonaɔ tòo ũɛ,
iɔ da wáiwai gɔɔpii.
Gbɛ̃e aɔ ku we lɔo, baa do.

Elaũ bùsu

34 Dii yã'ò ãnabi Zelemiiɛ Elaũ bùsu
yã́ musu Yudaɔ kí Zedekia kpalablea
daalɛgɔɔ à mɛ̀:
35 Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀,
má Elaũɔ sá ɛ́'ɛ,
asa sápi ɔ̃ aalɛ gbãa'ewà.
36 Má dṹnia gola síiɔ̃ ĩ́ana gbaɛmá,
mí ń fãaa gupiiu.
Bùsue ku kɛ́ an lala'onaɔ gí tauio.
37 Má Elaũɔ kãdɛ ń ibɛɛ pɔ́ aalɛ ń wɛɔnɛ,
mí yã́yiamá ń pɔfɛ̃ pãsĩo.
Ma Dii mámɛ má ò.
Má pɛ́má ń fɛ̃ndao
e mà gɛ ń midɛɛ.
38 Má Elaũɔ kía ń ń dɔaanaɔ dɛdɛɛ,
mí a kpalabaa kpálɛ an bùsuu.
Ma Dii mámɛ má ò.
39 Gbɛzã má su ń Elaũɔ ń pá ziu
Ma Dii mámɛ má ò.

Babɛli dúuzɔ̃a

(Isa 13.1-14.23, 47.1-15)

50 Yɑ̃́ pɔ́ Dii dà ãnabi Zelemiiɛ a
ò Babɛli ń Babiloni bùsuo yɑ̃́
musun kɛ:
2 À baoɛ bee kpa buiɔnɛ,
à dàlapoo da, í kpàwakɛ,
ásu yãe ulɛnɛ́o,
à mɛ wà Babɛli sì,
an tɑ̃́a Bɛli gɛɛ gɔ̃̀ kpa a wɛ́i,
an tɑ̃́a Mɛlodaki gɔ̃̀ zɛ yɛ̀ɛɛ.
An pɔ́ pɔ́ aa pì dii ũɔ gɔ̃̀ ń wío,
vĩa ń tɑ̃́apiɔ kũ̀ píi.
3 Gugbãntoo oi bui mɛ́ lɛ̀lɛwà,
aa a bùsu kɛ̀ yáiyai.
Gbɛ̃e ku we lɔo,
baa nɔ̀bɔɔ se, aa bàalɛ̀ bɔ̀lɛuɛ.
4 Ma Dii ma mɛ̀
zĩbeezĩ Isailiɔ ń Yudaɔ su sãnu,
aa ma Dii ń Lua kĩ́i wɛɛlɛ ń ɔɔlɔo.
5 Aa Siɔna zɛ́ gbɛa, aai mipɛwà,
aai naa, ma bàa iɔ kúńnɔ gɔɔpii,
a yɑ̃́ a sɑ̃́ńguo.
6 Ma gbɛ̃́ɔ dɛ lán sã sɑ̃́sãaɔwaɛ,
an dɔaanaɔ mɛ́ tò aa lìaaliaa,
ɔ̃ aa pɔ̀ɔbɔzãkɛ̀mɛɛ gbɛ̀sĩsĩɔ musu.
Aa gɛ̀ gbɛ̀sĩsĩ musu le,
aa sù sĩ̀sĩ musu la,
e aa gɛ̀ zɑ̃̀ ń kúkĩiwa.
7 Gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀máɔ ń mɔmɔ.
An ibɛɛpiɔ mɛ̀ wa tàae vĩo,
asa aa duunakɛ̀ Diiɛɛ.
Dii mɛ́ ń kaa sĩande
pɔ́ an deziɔ wɛ́ dɔi ũ.
8 À bɔlɛ Babɛli,**
à Babiloni bùsu to we.
Àɔ dɛ lán blesana
pɔ́ dɔaaa kpàsa pɔ́ɔnɛɔwaɛ.
9 Asa má bui zɔ̃ɔɔ kãaa gugbãntoo oi
bùsuu,
mí ń sóikɛ aa gɛ lɛ́lɛ Babɛliwaɛ.
Bɔa we aa gɛ́ zĩ'ɔpooi, aai sí.
An kaɔ dɛ lán nɛgɔ̃n ɔnade pɔ́ aali su
asioɔwa.
10 Aa Babiloni bùsu pɔ́ɔ naaa,
pɔsɛlɛnapiɔ i kɑ̃́.
Ma Dii mámɛ má ò.
11 Á gbɛ̃́ pɔ́ i ma gbɛ̃́ɔ pɔ́ɔ naaaɔ,
lá álɛ tidɔ́ńla, álɛ pɔnakɛ ń ń pɔ́ɔ,
lá álɛ vĩvĩ lán zununu pɔ́ lɛ́
pɔ́wɛnagbɛ̃wa,
lá álɛ wiilɛ lán sɔ̃saɔwa,
12 wí a á da kũ maamaaɛ,
nɔɛ pɔ́ á í gɛɛ a gɔ̃ kpa a wɛ́i.
Aà buiɔ i gɔ̃ kpɛɛ buiɔ guu,
aà bùsu i gɔ̃ gbáa gii wáiwai ũ.
13 Gbɛ̃e aɔ ku weo ma pɔfɛ̃ yɑ̃́i,
a gɔ̃ da yàaa píiɛ.
Yɑ̃́pi a di gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ dɔ Babɛliziɔwa píi,
aaiɔ lɛsuikɛwà ĩa pɔ́ wa dàwà yɑ̃́i.
14 Kàzunaɔ à zĩ'ɔpoo Babɛlizi,
ásu á kaɔ wɛgwao, à ɔzɔ̃i,
asa à duunakɛ̀ Diiɛɛ.
15 À kúkua dɔwà gupiiu!
À mikpàmá sa,
a bĩ́iɔ kwɛ̀, a gĩɔ gbòo.
Lá Dii mɛ́ lɛ́ tɔsiwà,
à tɔsiwà,
à kɛɛ̀ lá à kɛ̀nɛ́wa.
16 À pɔtɔ̃naɔ míɔnzɔ̃ Babɛli ń pɔkɛkɛnaɔ.
Baade bɔlɛ tá a gbɛ̃́ɔ kĩ́i,
gbɛ̃́pii bàalɛ ta a bùsuu,
gbãamɔnɛdeɔ ń ń fɛ̃ndao yɑ̃́i.
17 Isailiɔ dɛ lán sã pɔ́ fãaaaɔwa,
nɔ̀ɔmusuɔ mɛ́ sìńgu.
Asiliɔ kía mɛ́ ń mɔmɔ káau,
ɔ̃ Babɛli kí Nɛbukanɛza ń kɛ́ kɛ́lɛkɛlɛ
gbɛzã.
18 Ayãmɛto ma Dii Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua ma
mɛ̀,
má Babɛli kía ń a bùsudeɔ wɛtã
lá ma Asiliɔ kía wɛtɑ̃̀waɛ,
19 mí su ń Isailiɔ ń dɑ̃́dãkɛkĩi.
Aa pɔble Kaamɛli ń Basanao,
aai kã Ɛflaiũ ń Galada sĩ̀sĩɔ musu.
20 Ma Dii ma mɛ̀,

****50:8** Zia 18.4

gɔɔ bee wa sãa wɛɛlɛ Isailiɔwa, wa eo,
wa kpálɛkɛ Yudaɔ duunai, wa bɔwào,
asa má gbɛ̃́ pɔ́ ma ń bɔ́piɔ duuna kɛ̃́máɛ.
21 À lɛ́lɛ Mɛlataiũ bùsuwa,
í Pekodiɔ dɛdɛ à ń míɔnzɔ̃.
Ma Dii mámɛ má ò.
À yã́ pɔ́ má dìlɛɛ́ kɛ píi.
22 Zĩkakɔ̃fĩ ma dɔ bùsupiu,
a wíwia zɔ̃ɔ.
23 Masana pɔ́ dṹnia wìwi píi yãa gwa wíwia sa sɔ̃e!
Babɛlipi gɔ̃̀ sɔ̃kɛ̃ngu pɔ́ ũ bui píiɛ.
24 Dii baikpànɛ Babɛli,
ń a yã́ dɔ̃o, ɔ̃ à n kũ.
Wà zãmakènɛ wà ɔdìɛma,
asa n sòlekè ń Diioɛ.
25 Dii Lua Zĩgɔ̃de a làasi zɛ́ wɛ̃̀,
à bɔ̀ ń a pɔfɛ̃ gɔ̃kɛbɔɔ,
asa a zĩ vĩ Babiloni bùsuu à gɛ́ kɛiɛ.
26 À bɔlɛ gupiiu à mɔ lɛ́lɛwà,
í a dɔ̃ɔ wɛ̃wɛ̃,
í a pɔ́ɔ kãaa zùuuzuuu,
í a míɔnzɔ̃, a kee su gɔ̃o.
27 À ń swanaɔ dɛdɛ,
à ń kòlokpakpa!
Waiyoo ampiɔ,
asa an wɛtãgɔɔ mɛ́ kà.
28 À gbɛ̃́ pɔ́ bàalè bɔ̀ Babiloni bùsuu,
aa sù Siɔnaɔ yãma, aalɛ mɛ,
Dii ń Lua tɔsìmá a kpɛ́ yã́ musu.
29 À kàzunaɔ kãaa Babɛlizi,
sadepiɔ i bòokpa wà liai.
A gbɛ̃e su bɔo.
À fĩaboè aà yãkɛawa,
à kɛɛ̀ lá a kènɛ́wa píi,[††]
asa à kuabìiaɛ,
à bɛ̃̀nkũ̀ ma Isailiɔ Lua pɔ́ ma kua adoawaɛ.
30 A yã́i tò a ɛ̀waasoɔ kwɛ a zɛaɔu,
a zĩgɔ̃ɔ gaga zĩbeezĩ ḿpiiɛ.
Ma Dii mámɛ má ò.
31 Ma, ma íbɛlɛsɛ̀nnɔ kàamaide.
Ma Dii Lua Zĩgɔ̃de mámɛ má ò,
asa gɔɔ pɔ́ má dìlɛ mà n wɛtãwà mɛ́ kà.
32 Kàamaide a gɛ̃mbɔlɛ à lɛ́lɛ.
Gbɛ̃e ku à ɔkaaàzio.
Má tɛsɔ̃ aà zɔ̃ɛwiaɔwaɛ,
pɔ́ pɔ́ liaiɔ i tɛ́kũ píi.
33 Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mè,
wà gbãamɔ̀ Isailiɔnɛ ń Yudaɔ píi.
Gbɛ̃́ pɔ́ tàńnɔ zĩ̀zɔɔ ũɔ ń kũa,
aa gì ń gbaɛi.
34 Ãma an Bona gbãa vĩ,
aà tɔ́n Dii Zĩgɔ̃de.
A zɛńnɔ, i to an bùsu ĩ́ampa,
i gili gɛ̃ Babɛlideɔgu.
35 Wa lɛ́lɛ Babiloniɔwa ń fɛ̃ndaoɛ.
Ma Dii mámɛ má ò.
Wa lɛ́lɛ Babɛlideɔwa
ń a dɔaanaɔ ń a ɔ̃nɔnaɔ.
36 Wa lɛ́lɛ ãnabi ɛgɛnaɔwa,
wi ń dɔ̃ sɔũɔ ũ.
Wa lɛ́lɛ nɛgɔ̃naɔwa,
an nisĩna i na líwa.
37 Wa lɛ́lɛ ń sɔ̃́ɔ ń ń zĩkasɔ̃goɔwa
ń bui pɔ́ lɛ́ zɛńnɔɔ,
aai gɔ̃ lán nɔɛɔwa.
Wa lɛ́lɛ ń làasiɔwa,
wí ń pɔ́ɔ naaa.
38 Wa lɛ́lɛ ń swaɔwa, a í i ba,
asa tã́aɔ di ń bùsuuɛ.
Pɔvãipiɔ mɛ́ tò aa gɔ̃̀ mìsai.
39 Gbɛ̃gbonaɔ ń maiɔ mɛ́ aaɔ kálɛa we,
koohũhũnaɔ iɔ zɔ̃zɔ̃u.
Aɔ da bɛzia ũ gɔɔpiiɛ,
gbɛ̃e aɔ ku we bau lɔo.
40 Lá Lua Sɔdɔũ ń Gɔmɔɔo suumpà[‡‡]
ń wɛ̃́lɛ pɔ́ kú ń saɛɔ,
màa gbɛ̃e aɔ ku Babɛli lɔo, baa do.
Ma Dii mámɛ má ò.
41 Gwa! Zĩgɔ̃ɔ bɔ̀ gugbãntoo oi,
bui zɔ̃ɔ ń ń kíaɔ fɛ̀lɛ dasidasi
za dṹnia lɛ́wa, aalɛ mɔ́.
42 Aa sáɔ ń sɔ̃naɔ kṹkũa,
aa pãsĩ, sósobisaideɔnɛ.
Aa di sɔ̃́ɔ kpɛ,

[††]**50:29** Zia 18.6
[‡‡]**50:40** Daa 19.24-25

an kĩ́a dɔ lán ísia kɔ̃fĩwa,
aalɛ mɔ́ zĩ'ɔpooińzi, Babɛli.
43 Kɛ́ Babɛli kía ń bao mà,
a dɔ̃ kɛ́ yã́ gìwaɛ, ɔ̃ à gɔ̃̀ dɔ̀lɔlɔ,
wãwã aà kũ̀ lán nɛ'iwãwãwa.
44 Lá nɔ̀ɔmusu ì bɔ Yuudɛ̃ dàou
à gɛ́ bualoũ àizɛɛdeu,
màa má Babɛlideɔ ya
mà ń bɔlɛ ń bùsuu gɔ̃̀ɔ,
mí gbɛ̃́ pɔ́ má sɛ̀ dilɛ we.
Démɛ muaamanɔi?
Démɛ a fɔ̃ ma la a yã́ii?
Dɔaana kpele mɛ́ a fɔ̃ zɛ gimɛɛi?
45 Ayãmɛto à yã́ pɔ́ Dii zɛ̀ò
à kɛ Babɛlideɔnɛ ma
ń yã́ pɔ́ a dìlɛ Babilonìɔ musuo.
Nɔ̀ɔmusupi a ń nɛ́ɔ naaa taò lán sãɔwaɛ,
i ń bualoũpi dɛ̃ɔnzɔ̃ ń yã́i.
46 Babɛlideɔ kṹkũa kɔ̃fĩ a tɔɔlɛ lualua,
bui píi a ń wii maɛ.

51 Ma Dii ma mɛ̀, má tó ĩ́an pɔkaalɛna fɛlɛ,
i Babɛlideɔ sɛ́lɛ ń Babilonìɔ píi.
2 Má bui zĩ̀loɔ gbaɛ Babɛliwa,
aa bɔ gupiiu,
aai lɛ́lɛwà yã́yiawagɔɔ,
aai ń fã́fã e an bùsu gɔ̃ da gii.
3 Ásu to an kàzunaɔ ń sá kã́o,
ásu to aa ń mɔ̀ ulaɔ dao.
Ásu ń ɛ̀waasoɔ wɛ̃nagwao,
à ń zĩgɔ̃ɔ míɔnzɔ̃.
4 Aa kwɛ gɛɔ ũ Babiloni bùsuu,
wa ń zɔ̃zɔ̃ aa lɛ́lɛ a zɛaɔu.
5 Isailiɔ ń Yudaɔá gyaaɔ no,
Dii Zĩgɔ̃de ń Lua i pãkpańzio,
asa tàae pɔ́ wa kɛ̀ Isailiɔ Lua
pɔ́ a kua adoaɛ Babiloni bùsuu kɛ̀ zài.
6 À bàalɛ bɔlɛ Babɛli,
á baade i a mibɔkĩi wɛɛlɛ.
Ásu to à gaga wɛ̃́lɛpi tàae yã́io.
Dii tɔsimagɔɔ mɛ́ pìla,
a fĩaboné a zɛ́waɛ.
7 Babɛli dɛ lán vua imibɔwa Dii ɔzĩɛ,
a tò dṹnia bui píi a igbɛ̃̀ kã̀.¶¶
Buiɔ a vɛ̃ɛ mì, ɔ̃ aa gɔ̃̀ mìsai.
8 Babɛli a kwɛ́ kã́ndoɛ, i ga.
À ɔ́ɔlɔ̀ɛ, í ɛsɛ maɛ̀ aà bɔwa.
Wìliɔ dɔ̃o, a gí gbã́gbãia?
9 Wa ɛsɛ màma Babɛliwa, i gbã́gbão.
Wà aà to we sa,
wá baade a taa kɛ a bùsuu,
asa aà tàae luabɛpuana lè,
à gbã̀ zɔ̃̀ luawaɛ.§§
10 Dii tò yã́ bɔ̀wanɔ na.
À mɔ wà gɛ́ yã́ pɔ́ Dii wá Lua kɛ̀ dau siuiné Siɔna.
11 À á kaɔ lɛ́ kɛkɛ,
í á sɛ̀ngbaoɔ sɛ́lɛ!
Dii Mɛdɛ kíaɔ sóikɛ̀ Babɛliwa,
asa à zɛ̀ ń aà kaalɛaoɛ,
i tɔsiwà a kpɛ́ yã́ musu.
12 À dàlapoo sɛ à mipɛò Babɛli bĩ́iwa.
À zĩgɔ̃ɔ gba gbãa,
í gudɔ̃anaɔ gbaɛ aa gɛ́ ń kúkĩi!
À gbɛ̃́ɔ zɛzɛ aa bɔnsaɛ kɛnɛ́!
Yã́ pɔ́ Dii zɛ̀ò a kɛɛ,
yã́ pɔ́ àlɛ yá Babɛlideɔ yã́ musupi.
13 Ń kálɛ swa zɔ̃ɔ saɛ,*
àizɛɛ tɔ̃̀ma,
ń beeo n ka kaalɛa sa,
n ɔvãi'ea lɛ́ kà.
14 Dii Zĩgɔ̃de sì ń azĩao à mɛ̀
má tó wà li Babɛlia lán kwaɔwa,
wi kúkua dɔwà.
15 Dii mɛ́ tɔɔlɛ kɛ̀ ń azĩa gbãao,
à dṹnia kàlɛ ń azĩa ɔ̃nɔo,
à musu kpàlɛ ń azĩa wɛzɛ̃o.
16 Tó Dii pũ̀na,
í pɔ́ kú musu ì kɔ̃fĩkɛ,
ì to lou sisi za dṹnia lɛ́wa.
Dii ì bɔ ń ĩ́anao a làasiu,
ì to lou ma ń pílɛao.
17 Gbɛ̃nazĩnaɔ sɔũ, aa yãe dɔ̃o,
siaɔ gɛɛ a gɔ̃ kpá ń wɛ́i

¶¶**51:7** Zia 17.2-4, 18.3
§§**51:9** Zia 18.5
***51:13** Zia 17.1

tɛ̃a pɔ́ aa pìɔ yɛ̃́ musu.
Pɔ́ ɛgɛnaɔnɛ, aa wɛ̃ni vĩo.
18 Pɔ́ gianaɔnɛ, láanipɔɔnɛ,
yɛ̃́kpalɛkɛgɔɔzĩ aa midɛ.
19 Dii pɔ́ dɛ Yakɔbu buiɔ baa ũ muaańnɔo,
asa ɔ̃mɛ pɔ́pii kɛ̀
ń bui pɔ́ à ń sɛ́ a pɔ́ ũɔ.
Aà tɔ́n Dii Zĩgɔ̃de.
20 Babɛli, ń dɛ ma gbɛ̃́wiwibɔ ũɛ,
ma gɔ̃kɛbɔn n ũ.
Mi n sɛ mà buiɔ wíwiò,
mi ń kpalaɔ midɛnnɔ.
21 Mi sɔ̃́ɔ ń ń dikpɛnaɔ wíwinnɔ
ń zĩkasɔ̃goɔ ń sɔ̃́godeɔ.
22 Mi gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ wíwinnɔ,
nɛ́fɛ̃nɛn gbɛ̃zɔ̃ɔ,
ɛ̀waasoɔ ń wɛ̃́ndiaɔ píi.
23 Mi sãdãnaɔ ń ń sãɔ wíwinnɔ,
zɔ̃ɛɔ ń ń zù zĩkɛnaɔ,
dɔaanaɔ ń gbãadeɔ.
24 Má fĩabo Babɛlideɔnɛ
ń Babiloniɔ píi á wáa
vãi pɔ́ aa kɛ̀ Siɔnaɛ yɛ̃́i.
Ma Dii mámɛ má ò.
25 Gbɛ̀sĩsĩ bùsudɛna,
ni dṹnia bṹu ɔ̃̀ɔkpa,
ɔ̃ ma fɛlɛnnɔ sa.
Ma Dii mámɛ má ò.
Má ɔkàa kpanzi
mà n zu yãtɛ̃uɛ,
ní gɔ̃ lán gbɛ̀sĩsĩ tɛ́kũawa.
26 Wa n gbɛe sɛ kpɛdɔgbɛɔ mide ũ
ge ɛ̃daalɛgbɛ ũo,
asa ńyɔ̃ɔ dɛ bɛzia ũ gɔɔpiiɛ.
Ma Dii mámɛ má ò.
27 À gudɔkɔ̃ɛkĩi dilɛ dṹniau,
à zĩ̀ kuupɛ bùsu ń bùsuo.
À gbãbɔ buiɔnɛ,
aa gɛ́ lɛ́lɛi Babɛliwa,
Alalata kía ń Mini kíao
ń Asɛnazi kíao sóikɛwà,
í zĩgɔ̃ badeɔ dilɛ aa gɛ́ lɛ́lɛiwà,
í sɔ̃deɔ gbaɛwà lán kwasutɛ̃ɔwa.
28 À gbãbɔ buiɔnɛ aa gɛ́wà ń zĩo,
Mɛdɛ kíaɔ ń ń dɔaanaɔ ń ń gbãadeɔ
ń bùsu pɔ́ aalɛ kiblewàɔ gbɛ̃́ɔ.
29 Dṹnia lɛ́ dee, àlɛ pelembo,
yɛ̃́ pɔ́ Dii lɛ́ yá ń Babɛlio gi kuɛ.
A to Babiloni bùsu gɔ̃ bɛzia ũɛ,
gbɛ̃e aɔ ku we lɔo.
30 Babɛli nɛgɔ̃naɔ fù zĩwa,
aa gɔ̃̀ ye ń zɛgikĩiɔu.
An yɛ̃̀ɛɛ làa aa gɔ̃̀ lán nɔɛɔwaɛ.
Wà tɛsɔ̃̀ ń bɛɔwa,
wà ń bɔlɛ gbɛ̃́aɔ ɛ̀'ɛ.
31 Zĩnaɔ lɛ́ dadakɔ̃lɛ,
baokpanaɔ tɛkɔ̃i,
aalɛ gɛ́ baokpai Babɛli kíaɛ,
aa oɛ̀ wà aà wɛ̃́lɛ bũu sìwà,
32 wà swabuakĩiɔ sì,
wà tɛsɔ̃̀ dɛ̃̀naɔwa,
gili gɛ̃̀ zĩgɔ̃ɔgu píi.
33 Ma Dii Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua ma mɛ̀
Babɛli kɛkɛgɔɔ kà,
a dɛ lán pɔ́wɛna pɔ́ wa kàlɛ zɛu,
wàlɛ go kɛɛ̀waɛ.
34 Babɛli kí Nɛbukanɛza wá taitai,
à wá kɛ́ kɛ́lɛkɛlɛ,
à wá tó lán dàa giiwa.
À wá mɔmɔ lán kwãsawa,
à kɛ̃̀ pɛ̃́upãu ń wá pɔ́ maaɔ,
ɔ̃ à ɔzɔ̃̀wázi.
35 Siɔnadeɔ mɛ̀
gbãa pɔ́ Babɛlideɔ mɔ̀nɛ́ aa ń só,
to a yɛ̃́ wí ń musu.
Yelusalɛũdeɔ mɛ̀
ń bɔ́ɔ'i pɔ́ Babiloniɔ mì,
to aa a gbɛ'e.
36 A yɛ̃́i ma Dii ma mɛ̀,
À ma! Má zɛánɔ, mí tɔsiɛ́.
Má tó an swada í ba,
má tó an nibɔnaɔ gɔ̃ gii.
37 Babɛli a gɔ̃ gbɛ̀zɛ ũɛ,
gbɛ̃gbonaɔ tòo ũ, sɔ̃kɛ̃ngu pɔ́ ũ,
láanipɔ ũ, gbɛ̃e aɔ ku weo.
38 Babɛlidepiɔ pũna sãnusãnu lán nɔ̀ɔmusuwa,
aa ɔ́ɔlɔ lán nɔ̀ɔmusu nɛ́ɔwa.
39 Gɔɔ pɔ́ an mɛ wɛ̃̀,
ɔ̃ má mɔ́nɛ́ ń í gbãao,

mí kákanɛ́, aai gɔ̃ dɔ̀ɔsai,[†]
aaiɔ i'o vusai gɔɔpii.
Ma Dii námɛ má ò.
40 Má ń pɑ̃́lɛ lán sãnɛbɔlɔ
pɔ́ wàlɛ mɔ́ ń kòlokpaiɔwa,
lán sãsakaoɔ ge blesanaɔwa.
41 Wa lɛ́lɛ Babɛliwaɛ fá!
Wa dɯ̃́nia wɛ̃́lɛ tɔdepi siɛ,
Babɛlipi i gɔ̃ sɔ̃kɛ̃ngu pɔ́ ũ buiɔnɛ.
42 Ísia a da Babɛliaɛ,
a ikooa kɔ̃fĩdeɔ lɛ́lɛwà.
43 Aà zɔ̃ɛwiaɔ gɔ̃ bɛziaɔ ũ,
aà bùsu i gɔ̃ gbáa gii ũ.
Gbɛ̃e aɔ ku weo, gbɛ̃e a pãao.
44 Má fɛlɛ ń Bɛlio Babɛli,
mí tó aà pɔ́ pɔ́ a mɔ̀mɔɔ pisipisi.
Buiɔ siu we lɔo, aà bĩ́iɔ kwɛ́.
45 À bɔlɛ a guu ma gbɛ̃́ɔ,
baade azĩa mibɔkĩi wɛɛlɛ
ma pɔkũma pãsĩ yɑ̃́i.
46 Tó a bùsupi baoe mà,
ásu to sɔ̃ kɛ̃́águo,
ásu to vĩa á kũo.
Yãpãsĩ a fɛlɛ bùsupiu,
kpaladeɔ fɛlɛ ń kɔ̃o.
Á yɑ̃́pi feena ma wɛ̃a,
í a feena ma zii.
47 Asa a gɔɔ lɛ́ mɔ́
kɛ́ má fɛlɛ ń Babɛli tɑ̃́aɔ.
A gbɛ̃́ɔ kwɛ gɛɔ ũ a guu,
bùsupideɔ gɛɛ i gɔ̃ kpá ń wɛ́i.
48 Luabɛdeɔ ń zĩ́lɛdeɔ gulakɛ
Babɛli yɑ̃́ musu ḿpii,[‡]
asa bùsudɛnaɔ bɔ gugbãntoo oi,
aa mɔ lɛ́lɛwàɛ.
Ma Dii námɛ má ò.
49 Lá Babɛlideɔ gbɛ̃́ɔ dɛ̀dɛ dɯ̃́nia guu dasi,
Babɛlipi a wiɛ sa
Isaili pɔ́ aa ń dɛdɛɔ yɑ̃́ musu.[¶]
50 Á Isaili pɔ́ a bɔ an fɛ̃nda lɛ́zĩɔ,
à bɔ we, ásu zɛzɛ weo.
À to Dii yɑ̃́ dɔágu za zɑ̃̀zã we,
í Yelusalɛũ yãda á sɔ̃u.
51 Wà yɑ̃́ lìwɛ̃ɛ, ɔ̃ wí wá kɯ̃́,
bui zĩ̀loɔ gɛ̃̀ Dii kpɛ́u e aà kúkĩi,
wá gɛɛ gɔ̃̀ kpá wá wɛ́i.
52 Ma Dii ma mɛ̀, a gɔɔ lɛ́ mɔ́
kɛ́ má fɛlɛ ń Babɛli tɑ̃́aɔ,
gbɛ̃́ pɔ́ kɛ̀'ĩa Babiloni bùsu bũu guuɔ aaɔ
aaukɛ.
53 Baa tó Babɛli gbɑ̃̀ zɔ̃̀ luawa,
mɛ́ à a bĩ́i lɛsĩ gbãa kɑ̃̀fĩ,
ma bùsudɛnaɔ gbaɛ aa gɛ lɛ́lɛwàɛ.
Ma Dii námɛ má ò.
54 Babɛlideɔ wii ma dɔ,
Babiloni bùsu wíwia zɔ̃ɔ.
55 Asa Dii a Babɛli dúuzɔ̃ɛ,
i to aà súu zɔ̃ɔ midɛ.
Zĩgɔ̃ɔ lɛ́lɛwà lán ikooaɔwa,
an zɔa iɔ dɔ lán isukaawa.
56 Bùsudɛnaɔ mɔ lɛ́lɛ Babɛliwa,
aai aà nɛgɔ̃naɔ kɯ̃́kũ,
aai ń sáɔ ɛ́'ɛ,
asa ma Dii mi tɔsimá
mà fĩabonɛ́ a zɛ́waɛ.
57 Má íkaka aà kíaɔnɛ
ń aà ɔ̃nɔnaɔ ń aà dɔaanaɔ
ń aà gbãadeɔ ń aà nɛgɔ̃naɔ,
aaiɔ i'o vusai gɔɔpii.
Ma Dii námɛ má ò.
58 Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀
wa aà bĩ́i gèele daaĩ,
wa tɛsɔ̃ aà bɔlɛ lɛsĩɔwa.
Gbɛ̃nazĩnaɔ ì ĩada ńzĩawa pãɛ,
buiɔ isimagakpaa gbɛ a gɔ̃ tɛ́ pɔ́ ũɛ.

Gɛa ń Zelemii taalao Babɛli

59 Nɛlia nɛ́ Selaia, Maasea tɔũna gɛ̀
Babɛli ń Yudaɔ kí Zedekiao kíapi kpal-
ablea wɛ̃̀ síiɔ̃de guu. Selaiapi mɛ́ kía
bòokpakĩi dɔaana ũ. Yɑ̃́ pɔ́ Zelemii dàɛn
kɛ. 60 Zelemii yãvãi pɔ́ a Babɛli lepiɔ kɛ̃̀
taala guu píi, 61 ɔ̃ a ò Selaiaɛ: Tó n ka
Babɛli, wɛtã ǹ láɛ bee kyokɛnɛ́ píi, 62 ní

[†]51:39 Dan 5.1
[‡]51:48 Zia 18.20
[¶]51:49 Zia 18.24

mɛ, Dii mɛ́ ò á guɛ bee míɔnzɔ̃ɛ, gbɛ̃e ge
pɔtuoe aɔ ku a guu lɔo. Aɔ da bɛzia ũ
gɔɔpiiɛ. 63 Tó n lápi kyokɛ̀ ń làa, ba yewà
ǹ naaa ń gbɛo, ní zu Uflata guoguo, 64 ní
mɛ, màa Babɛli a kpálɛ fusai§ yã́ pɔ́ Dii
yìawà yã́i.
Zelemii yã́ lɛ́n we.

Yelusalɛũ dúuzɔ̃a

(2Kia 24.18-25.21)

52 Kɛ́ Zedekia kà wɛ̃̀ bao ń mɛ̀n-
doo, ɔ̃ à kía blè, à zɔ̃̀lɛ kpalau
Yelusalɛũ wɛ̃̀ kuɛdoɛ. Aà da tɔ́n Amu-
tali, Zelemii nɛ́, Libena gbɛ̃́ɛ. 2 À yã́ pɔ́
Dii yeio kɛ̀ lá Yɛkɔnia kɛ̀wa píiɛ. 3 Dii
pɔkũma mɛ́ tò yã́pi Yelusalɛũ ń Yuda bù-
suo lè píi e à gɛ̀ ń yá à ń goala.
Ɔ̃ Zedekia bɔ̀ Babɛli kía yã́u. 4 Zedeki-
api kpalablea wɛ̃̀ kɛ̃okwide guu, a
mɔ kwide gɔɔ kwide zĩ́ ɔ̃ Babɛli kí
Nɛbukanɛza mɔ̀ lɛ́lɛi Yelusalɛũwa, aàpi ń
a zĩgɔ̃ɔ píi. Aa bòokpà a bĩ́i saɛ, ɔ̃ aa gbà
lɛsĩɔ dà aa lìai. 5 Wa liaa wɛ̃́lɛpizi màa
e kí Zedekia kpalablea wɛ̃̀ kuɛdode guu.
6 A mɔ síiɔ̃de gɔɔ kɛ̃okwide zĩ́ ɔ̃ nɔana
gbãakṹ wɛ̃́lɛu, gbɛ̃e pɔblea vĩ lɔo. 7 Kɛ́
wà bĩ́i fɔ̃̀, ɔ̃ Yuda zĩgɔ̃ɔ lɛ̀kɔ̃wa gwã́, aa
bɔ̀lɛ ń bɔlɛ pɔ́ kú bĩ́i mɛ̀n plaɔ zãnguoo
kibɛ kaa saɛ, aa pɛ̀lɛ Yuudɛ̃ guzulɛ zɛ́u.
8 Ɔ̃ Babiloni zĩgɔ̃ɔ pɛ̀lɛ kíapi gbɛu, aa aà
lè Yeliko gusalalaa. Zedekia zĩgɔ̃ɔ fã̀aa aa
aà tò we, 9 ɔ̃ wà aà kṹ tàò Babɛli kíaɛ
Libla, Amata bùsuu. We wà yãdàuaàla,
10 ɔ̃ Babɛli kía aà nɛ́ɔ kòlokpakpa aà wáa.
Libla we lɔ ɔ̃ à Yuda kíaɔ dɛ̀dɛu. 11 Ɔ̃ à
Zedekia wɛ́ bɔ̀bɔ, à aà yè ń mɔdaonao à
tàaànɔ Babɛli.** Ɔ̃ à aà dàkpɛu e aà gɛ ga
we.
12 Babɛli kía kpalablea wɛ̃̀ bao mɛ̀ndo-
saide guu, a mɔ sɔode gɔɔ kwide zĩ́ ɔ̃ aà
ìwa Nɛbuzaladã mɔ̀ Yelusalɛũ. Aàpi mɛ́
Nɛbukanɛza dɔaiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ. 13 Ɔ̃mɛ tɛsɔ̃̀
Dii kpɛ́wa ń kibɛo ń Yelusalɛũ kpɛ́ɔ píi.
Kpɛ́ zɔ̃ɔɔ píi lé, à tɛsɔ̃̀wàɛ. 14 Ɔ̃ a tò Ba-
biloni zĩgɔ̃ɔ Yelusalɛũ bĩ́i gbòo píi.†† 15 À
taasideɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ gɔ̃̀ wɛ̃́lɛuɔ nàaa tàńnɔ
Babɛli ń gbɛ̃́ pɔ́ gɛ̀ nà Babɛli kíawaɔ. 16 Ɔ̃
à taasideeɔ tò we aaɔ vɛ̃ɛbuɔ ń bugbɛɔ
sɛ̃wa.
17 Ɔ̃ Babiloniɔ Dii kpɛ́ mɔgotɛ̃ pɛ́lɛɔ ń
tadibɔɔ ń íkakĩio wìwi,‡‡ aa tàò Babɛli
píi. 18 Aa túfukabɔɔ ń pɛ́ɛluɔ ń filiadɛbɔɔ
ń au'ɛlɛbɔɔ ń gɔ̃̀ɔnaɔ ń mɔgotɛ̃ pɔ́ pɔ́ wì
Dii kpɛ́ zĩ kɛòɔ nàaa tàò lɔ.¶¶ 19 Dɔaiɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔpi taɔ ń tɛ́sibɔɔ ń au'ɛlɛbɔɔ ń tú-
fukabɔɔ ń dauɔ ń gɔ̃̀ɔnaɔ ń imibɔ pɔ́ wì
vɛ̃ɛ kauɔ ń pɔ́ pɔ́ wa pì ń vuao ge ń
ã́nusuoɔ sɛ̀lɛ píi. 20 Mɔ̀pɛlɛ mɛ̀n pla ń
íkakĩipio ń mɔgotɛ̃ zuswana pɔ́ kú a zíɛɔ
ń tadibɔ pɔ́ Salomɔɔ pì Dii kpɛ́ pɔ́ ũɔ,
gbɛ̃e mɔgotɛ̃pi gbia lɛ́ dɔ̃o, a gbia kɛ̀ zài.
21 Mɔ̀pɛlɛpiɔ lɛsĩ gã̀sĩsuu bao plaplasaiɛ,
a gbɛ̃̀nɛ sɔ̃ kuɛplapla. Mɔpiɔ gèele kà ɔnɛ
síiɔ̃siiɔ̃, mɛ́ aa ɛ vĩvĩ ń guu. 22 Fùa pɔ́ kú
ń musuɔ lɛsĩ gã̀sĩsuu sɔ́sɔoɛ. Mɔgotɛ̃ mɔ-
daona tãa ń gɔ̃ina pɔ́ wa kɛ̀ lán gbɛafu
bɛwa liaa fùapiɔzi píi. Mɔ̀pɛlɛ mɛ̀n plapiɔ
doũɛ. 23 Gbɛafu bɛ gɔ̃ina pɔ́ liaipiɔ basɔo
síiɔ̃siiɔ̃saiɛ, mɛ́ a ku mɔdaona pɔ́ wa tã̀pi
musu mɛ̀n basɔobasɔo.
24 Dɔaiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔpi mɛ́ sa'onkia Selaia
kṹ ń aà plaade Zefaniao ń bĩ́ibɔlɛdɔ̃anaɔ
gbɛ̃ɔn àaɔ̃ɔ. 25 À gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ́ dɛ zĩgɔ̃ɔ
dɔaana ũ kṹ wɛ̃́lɛ guu ń kía ìwa gbɛ̃ɔn so-
pla pɔ́ à bɔ̀má wɛ̃́lɛ guuɔ ń zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ
lakɛ̃na pɔ́ ì gbɛ̃́ɔ tɔ́ dalauo ń gɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn
bàaɔ̃ pɔ́ wà bɔ̀má wɛ̃́lɛ guuɔ. 26 Nɛbuzal-
adãpi mɛ́ ń naaa tàńnɔ Babɛli kíaɛ Libla,
27 ɔ̃ Babɛli kía ń dɛdɛ Amata bùsuu we.

§**51:64** Zia 18.21
****52:11** Eze 12.13
††**52:14** Eze 33.21
‡‡**52:17** 1Kia 7.15-26
¶¶**52:18** 1Kia 7.45

Màa wà Yudaɔ nàaa ń bùsuu wà tàńnɔ.
28 Gbɛ̃́ pɔ́ Nɛbukanɛza ń naaa à tàòɔ
dasilɛn kɛ: Aà kpalablea wɛ̃̀ soplade guu
ɔ̃ à tàńnɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa gɛ̃o ń bao ń àaɔ̃o
(3.023). 29 A wɛ̃̀ bao plasaide guu gbɛ̃ɔn
ɔ̀aa síiɔ̃ ń baakwi ń plao (832). 30 A wɛ̃̀
bao ń àaɔ̃ode guu ɔ̃ dɔaiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ Nɛbuza-
ladã gbɛ̃́ɔ nàaa tàńnɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa àaɔ̃ ń ba-
soplasɔoo (745). An dasi fɛ̀lɛ píi gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ síiɔ̃ ń ɔ̀aa àaɔ̃o (4.600).

Yɛkɔnia gbaɛa

(2Kia 25.27-30)

31 Yudaɔ kí Yɛkɔnia taa Babɛli wɛ̃̀
bla àaɔ̃saide mɔ kuɛplade gɔɔ baasɔo ń
plaode zĩ́ ɔ̃ Babɛli kí Ɛvili Mɛlodaki aà
bɔ̀ kpɛ́u a kpalablea wɛ̃̀ sɛ̃́ia guu, à aà
gbà gbãa. 32 À yãmaa òɛ̀, ɔ̃ à zɔ̃lɛkĩi pɔ́
dɛ aà kía dee pɔ́ kuaànɔ Babɛliɔ pɔ́a
kpàwà. 33 Yɛkɔnia a dakpɛunakɛ'ula lìlɛ,
ɔ̃ ìɔ pɔble ń kío sãnu e a wɛ̃ni lɛ́u. 34 Lá
gu lɛ́ dɔ Babɛli kía ìɔ pɔ́ pɔ́ a ni lɛ́ aà dɛ
kpawàɛ e à gɛ̀ gàò.

WẼNALƐ

Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Wẽnalɛ láɛ bee lɛɛ sɔo píi lɛ́ Yelusalɛũ kaalɛa yã'o, kɛ́ an ibɛɛ Babiloni zĩgɔ̃ɔ lɛ̀lɛwà e wàɔ gɛ́ Yesu Kilisi ii wɛ̃̀ 587. Yudaɔ kpala midɛan we. A dɛ lán músipi lɛ́ pɔ́ Lua gbɛ̃̀ Davidiɛ ɛɛbòwa kɛ́ à mɛ̀: Aà buiɔ aaɔ kpalable gɔɔpii. Aà kpalapi aɔ láaa vĩo (2Sam 7.16).

Músi yã́ pɔ́ kɛ̀piɔ tò gbɛ̃́ pɔ́ aa bɔ̀uɔ lɛ́ làasookɛ, ɔ̃ aa wɛ̀ɛlɛ wà yã́pi bɔɔlɛ dɔ̃. Démɛ gɛ̃̀wázi ń yã́ɛò? Dii gɔ̃̀ azĩa gbɛ̃́ɔnɛ ibɛɛ ũ yã̀? Ń beeo gbɛ̃́ pɔ́ wà zĩblèmáɔ ń taaeɔ dɔ̃̀. A dɔ́ngu kɛ́ Dii wẽnadɔ̃anɛ lí láao mɛ́ a náai vĩ zɔ̃ɔ (Wẽn 3.22-23). Yã́ bee ɔ̃ an wɛ́ gi dɔi, baa kɛ́ aa yã́ è.

Wẽnakɛa Siɔnaɛ

1 Wɛ̃́lɛ pɔ́ wa diu yãa gɔ̃̀ da gii sa bɛ!
À tɔbɔ̀ buiɔ guu yãa,
ɔ̃ à gɔ̃̀ lán gyaa gbɛ̃andowa.
À iko vĩ bùsuɔwa yãa,
ɔ̃ à gɔ̃̀ zĩ̀zɔ ũ.
2 Ìɔ búbuapɛ gwã́,
aà oa ì ya ń wɛ́'io.
Bui pɔ́ yeaàzi yãaɔ,
an gbɛ̃e lɛ́ aà nɔ̀sɛ niniɛ̀o.
Aà gbɛ̃napiɔ zĩbɔnkpɛkɛ̀ɛ̀,
aa gɔ̃̀ aà ibɛɛɔ ũ.
3 Yudaɔ ku zĩ gbãau ń taasio,
ɔ̃ wà tàńnɔ zĩ̀zɔɔ ũ.
Aa ku buipãleɔ guu,
aali ĩ́ampakĩi eo.
An kua wɛ́tɛ̃apiu
an ĩadamadeɔ mɔ̀ lɛ̀lɛmá ḿpii.
4 Siɔna zɛ́ɔ gà píi,
gbɛ̃e lɛ́ sɛ́ à mɔ dikpɛkɛi lɔo.
A bĩ́ibɔlɛɔ gɔ̃̀ da gii,
a sa'onaɔ lɛ́ aaukɛ,
a wɛ̃́ndiaɔ ku pɔsiau,
wɛ̃́lɛpi ĩ́ikũ̀.
5 Aà ibɛɛɔ mɛ́ gɔ̃̀ aà vĩ,
aà wɛ̀lɛpiɔ kálɛa dɔdɔa.
Dii mɛ́ mɔ̀ ń pɔsia beeo
tàae zɔ̃ɔ pɔ́ Siɔnapi kɛ̀ yã́i.
Aà ibɛɛɔ a gbɛ̃́ɔ kpán'aɛkɛ̀
aa tàńnɔ zĩ̀zɔɔ ũ.
6 Siɔna gawi làa píi.
A kíaɔ gɔ̃̀ lán tue pɔ́ kùa sɛ̃wawa.
Aa yɛ̃̀ɛɛ vĩo,
ɔ̃ aa bàalɛ̀ ń yanaɔnɛ.
7 Siɔnadeɔ lìaaliaa wɛ́tɛ̃a guu,
aalɛ ń pɔ́ maaɔ bɛɛkɛ.
Kɛ́ aalɛ gɛ̃ ń ibɛɛɔ ɔzĩ,
aai gbɛ̃e e à ɔdàmáo.
Kɛ́ Yelusalɛũ ibɛɛɔ aà wíwia è,
aa aà yáalɔ̀.
8 Yelusalɛũ duuna zɔ̃ɔ,
bee yã́ mɛ́ tò à gbãlɛ̀.
Aà kpɛlanaɔ lɛ́ aà kpɛbɔ sa
kɛ́ aa aà puizi è yã́i.
Aàzĩawa àlɛ aaukɛ,
àlɛ a mi pãpãu.
9 Aà gbãsĩ kú aà zwãawa,
i yã́ pɔ́ a a le dao.
Aà lɛ́lɛapi bɔ̀ gbɛ̃́ɔ saɛ,
gbɛ̃e i waiyookɛɛ̀o.
Ma taasi gwa Dii,
asa ma ibɛɛɔ lɛ́ yɔ̃̀ɔ kɛaɛ.
10 Aà ibɛɛɔ ɔpɛ̀lɛ aà àizɛɛɔwa.
Bui pɔ́ n giné aa gɛ̃ n gbɛ̃́ɔ kɔ̃kãaauɔ,
a è buipiɔ gɛ̃̀ n kpɛ́u.
11 Aà gbɛ̃́ɔ lɛ́ aaukɛ ḿpii,
aalɛ pɔblea wɛɛlɛ.
Aalɛ ń àizɛɛɔ lɛũkpakɛ
ń pɔbleao wẽni badɔa yã́i.
Wɛ́sɛ ǹ gwa Dii,
wàlɛ ma kɛ pɔ́ɔpɔɔɛ.
12 Á gbɛ̃́ pɔ́ álɛ gɛ̃ laɔ,
ma yã́ lɛ́ kɛɛ́ yãe ũo lɛ́?
À wɛ́sɛ à gwa tó yã'ɔ̃mae kà
pɔ́ pɔ́ wa kpàmaziɛwa.
Dii mɛ́ kpàmazi a pɔkũma pãsĩ bɔbɔaa gɔɔ.
13 Kua za musu à tɛ́ gbàɛa wawãwã ũ.
À ba kpàmɛɛ ma táa'ozɛu,
à ma sɔaa.
À ma kɛ bɛzia ũ,
à ma to ń aafiasaio gɔɔpii.

14 Dii ma tàaeɔ kàkɔ̃u,
a tɛ̃̀ zuu ũ.
A dàmɛɛ ma nɔɛ,
ɔ̃ ma gbãa bùsa.
À ma gbɛ̃́ɔ nà gbɛ̃́ pɔ́ aa fɔ̃ ń fuoɔnɛ ń ɔzĩ.
15 Dii sakà nɛgɔ̃na pɔ́ kú ma guuɔgu.
À gbɛ̃́ɔ kɛ̃̀aamazi,
aa ma ɛ̀waasoɔ kɛ̀ kɛ́lɛkɛlɛ.
Ma Yudaɔ mɛɛwia lɛ́so,
Dii ɔ̃zɔ̃̀a a vɛ̃ɛfɛ̃kĩiu.
16 Bee ɔ́ ɔ̃ málɛ dɔ,
ma wɛ́'i lɛ́ kwɛ́.
Nɔ̃sɛninina kumanɔ kãio,
wàlɛ wɛɛlɛ ma nisĩna suo.
Ma nɛ́ɔ gɔ̃̀ gii,
asa ibɛɛ gbãamɔ̃mɛɛɛ.
17 Ma Siɔna, ma ɔkpà,
ɔ̃ gbɛ̃e ku à ma nɔ̃sɛ nínimɛɛo.
Bui pɔ́ liaa Yakɔbu buiɔziɔ
ɔ̃ Dii dìlɛ aa gɔ̃ ń ibɛɛɔ ũ.
Ma Yelusalɛũ ma gɔ̃ ibɛɛpiɔnɛ lán pɔ́ gbãlɛawa.
18 Dii yã̀ naɛ,
asa ma bɔ aà yã̀ kpɛɛ.
Bui píi à swã̀kpa,
í ma yã'ɔ̃ma ma.
Wà tà ń ma wɛ̃́ndiaɔ ń ma ɛ̀waasoɔ zĩ̀zɔɔ ũ.
19 Ma lɛzù bui pɔ́ yemaziɔzi,
ɔ̃ aa zĩbɔnkpɛkɛ̀mɛɛ.
Ma sa'onaɔ ń ma gbɛ̃zɔ̃ɔɔ kɛ̀sai ma zɛaɔ guu,
gɔɔ pɔ́ aalɛ blɛ wɛɛlɛ,
aa ń wɛ̃ni ba dɔò.
20 Dii, ma taasikɛa gwa,
ma nɔ̃sɛ lɛ́ tɛ́kũ.
Ma túlu yà,
asa ma pã n yã̀a maamaaɛ.
Zĩ ma gbɛ̃́ɔ blè gãaɛ,
mɛ́ gaga ku ua.
21 Wà ma aaukɛa mà,
kási má nɔ̃sɛninina vĩo.
Ma ibɛɛɔ ma taasikɛa bao mà,
aalɛ pɔnakɛ ń yã̀ pɔ́ ń kɛ̀mɛɛo.
To gɔɔ pɔ́ n a yã'ò ká,
aai gɔ̃mawa.
22 Ǹ ń vãikɛa bɔnɛ́ gupuau,
ní kɛnɛ́ lá ń kɛ̀mɛɛwa ma tàae yã̀i.
Ma aaukɛa zɔ̃ɔ,
ma sɔ̃ yɛ̃̀ɛɛ vĩ lɔo.

Ĩa pɔ́ Dii dà Siɔnawa

2 Gwa lá Dii pɔkũma kù Siɔnaa lán suawa.
À Isailiɔ bɛɛɛ pɔ́ zɔ̃̀ luawa pã̀lɛ zĩ́lɛ.
I a gbadibɔpi yãda a pɔfɛ̃gɔɔo.
2 Dii Yakɔbu buiɔ kpɛ́ɔ dàaĩ ń wɛ̃nagwasai,
à Yudaɔ mɛɛwia zɛgikĩiɔ kwɛ̀ a pɔfɛ̃ guu,
à kɛ̀sɛ tɔ̃̀ a kíaɔ ń ń kpalaowa zĩ́lɛ.
3 Aà pɔkũma pãsĩ guu à Isailiɔ gbãa kɔ'ɛ̀.
À a ɔbɔ̀lɛ ń yã̀u an ibɛɛɔ wáa.
À kũ̀ Yakɔbu buiɔwa tɛ́ ũ ń pɔ́ pɔ́ liaiɔ píi.
4 À sagòlɛ lán ibɛɛwa,
à ɔkà sáu.
À gbɛ̃́ pɔ́ kɛ̀ɛ maa yãaɔ dɛ̀dɛ píi
lán wɛ̀lɛwa.
À a pɔkũma pìpi Siɔnawa
lán tɛ́wa.
5 Dii gɔ̃̀ lán ibɛɛwa,
a kɛ̀ Isailiɔnɛ sàabu.
À ń kibɛɔ dàaĩ,
à ń wɛ̃́lɛ bĩ́ideɔ kwɛ̀.
A tò búbua ń wɛ̃na wiio kã̀fĩ Yudaɔ mɛɛwiau.
6 À a kpɛ́ gbòo à gɔ̃̀ lán kaawa,
à a gbɛ̃́ɔ kãaakĩipi wìwi.
Dii tò dikpɛ ń kã̀mabogɔɔo yã̀ dɔ Siɔ-nadeɔgu lɔo.
Aà zafɛ̃a zɔ̃ɔ guu i kía ń sa'onaɔ gwa pɔe ũo.
7 Dii gì a gbagbakĩizi,
à pãkpà a kpɛ́i.
À kibɛ kpɛ́ gbãaɔ nà ibɛɛɔnɛ ń ɔzĩ.
Aa kúkuakɛ̀ Dii kpɛ́u
lá wì kɛ dikpɛ zĩ́wa.
8 Dii zɛ̀ ń Siɔna bĩ́i gbooaoɛ.
À ba yɔ̃wà, i gí ɔtɔ̃iwào.
A tò a bĩ́iɔ lɛ́ pìa, aa gɔ̃̀ kɛ̀lɛkɛlɛ.
9 A bɔlɛ gbaɔ vĩ̀lɛ tɔɔlɛu,
a gbã̀aɔ ɛ̀'ɛ kpɛ́ekpee.
A kía ń a nɛ́ɔ gɔ̃̀ buipãlɛɔ guu,

wa ikoyã kũa lɔo.
A ãnabiɔ lí yã́ pó bɔ̀ Dii kĩ́i e lɔo.
10 Siɔna gbɛ̃zɔ̃ɔ zɔ̃lɛa zĩ́lɛ,
an lɛ́ kpaaũa.
Aa bùsukà ń miu,
aa zwã̀nkasaɔ kàkańla.
Yelusalɛũ wɛ̃́ndiaɔ mi gɔ̃̀ pélɛa zĩ́lɛ.
11 Ma wɛ́ lɛ́ wo ń ɔɔlɔo,
ma nɔ̀sɛ lɛ́ tɛ́kũ.
Ma pɔ yà dúuduu ma gbɛ̃́ɔ dɛdɛa yã́i.
Nɛ́fɛ̃nɛnaɔ ń nɛ́tɛ̃naɔ kálɛ ma gãaɛɔ yɛ̃̀ɛɛsai.
12 Gɔɔ pó aalɛ lɛ́lɛ gãaɛ
lán gbɛ̃́ pó kɛ̀'ĩaɔwa,
aalɛ ń daɔ la aa mɛ̀:
Wá pɔblea ń imiao e má ni?
An wẽni lɛ́ gɛ̃zɛa ń daɔ kùɛ.
13 Yelusalɛũ, má onɛ kpelewa ni?
Bɔ́ má n lɛɛũòi?
Mɛɛwia lɛ́so Siɔna, bɔ́ má mɛ n muaaò
mà ń nɔ̀sɛ níninɛi?
N bɔ̀ ɛ zã̀ lán ísia ɛwa,
démɛ a fɔ̃ n gbã́gbãi?
14 N ãnabiɔ yãpã gii ènɛ.
Aai n yãvãi bɔnɛ gupuau aa n kẽ zɔblewao.
Yãpã gii pó aa ènɛ n sãsã.
15 Gbɛ̃́ pó lɛ́ gɛ̃ɔ píi aaìɔ ɔtaalɛ,
aaìɔ lɛsuikɛma Yelusalɛũ,
aaìɔ mikɛnɛ déũdeũ.
Aaì mɛ, wɛ̃́lɛ pó a kɛfɛna kɛ̀ zài,
dṹnia píi pɔnakɛbɔpin wee?
16 N ibɛɛɔ lɛ́ lɛdɔma píi,
aalɛ lɛsuikɛma.
Aalɛ swaa biima,
aalɛ mɛ wá dàaĩ,
wá wɛ́ dɔ gɔɔpizi yãaɛ,
wa wɛsìɛ sa.
17 Dii kɛ̀ lá à zɛ̀owa,
à yã́ pó a dìlɛ za zi pàpa.
À n kwɛ n wẽnagwasai.
A tò ibɛɛɔ pɔnakɛ̀ n musu,
à n wɛ̀lɛɔ gbà gbãa.
18 Siɔna, to n bĩ́i wiilɛ Diizi ń nɔ̀sɛo,
to n wɛ́'i àɔ bàalɛ lán swa'iwa fãanɛ ń gwãasĩnao.
Ǹsu kã́maboo,
ńsu to n wɛ́ ĩ́ampao.
19 Fɛlɛ wii kau gwã́ gudɔ̃anaɔ kɔ̃ lɛũkpakɛgɔɔ.
Ǹ n sɔ̃ wẽ Diiɛ,
ní ɔdɔaàzi n né pó lɛ́ ga ń nɔanao zɛauɔ wẽni yã́i.
20 Dii, gwa ǹ gwa!
Dé n yã́ bee taa kɛ̀ɛ̀ yãai?
Nɔɛɔ ń né pó aa ń í aa ń kuɛɔ soa maan wea?
Sa'onaɔ ń ãnabiɔ dɛdɛa n kpɛ́u maan wea?
21 Nɛ́fɛ̃nɛn gbɛ̃zɔ̃ɔ gɛɔ gɔ̃̀ kálɛa zɛau luutɛ̃u.
Wà ma ɛ̀waasoɔ ń ma wɛ̃́ndiaɔ dɛ̀dɛ ń fɛ̃ndao.
N ń dɛdɛ n pɔfɛ̃gɔɔ,
n ń kaalɛ ń wẽnagwasai.
22 Lá ni gbɛ̃́ɔ kãaa dikpɛgɔɔ,
màa ń tò yãpãsĩ lìamazi.
N pɔkũmagɔɔ gbẽe i pilimao,
gbẽe i e bɔ̀o.
Ma ibɛɛɔ gbɛ̃́ pó ma ń gwá ma ń kuɛɔ mìdɛ.

Wɛdɔa nɔ̀sɛniniai Dii kĩ́i

3 Má dɛ gbɛ̃́ pó Dii pɔkũma gotɔ̃̀wà à taasi è ũɛ.
2 À ma ya à ma kpa gusiauɛ,
i kɛ gupuau no.
3 Mámɛ ìɔ ɔtɔ̃a gɔɔpii,
a láaa vĩo.
4 A tò ma mɛ ibàba,
à ma wáɔ wìwi.
5 À kona ń mɛkɛmuunao lìamazi lán bĩ́iwa.
6 A tò ma ye gusiau
lán gbɛ̃́ pó gà à gɛ̃̀gɛ̃ɔwa.
7 À gĩ lìamazi, má fɔ̃ bɔo,
à mɔ̀ gala gbiaɔ kpàmɛɛ.
8 Ma wiilɛ̀, ma suabalɛ zùaàzi,
kási i swã́sɛmazio.
9 À gĩbò ń gbɛ̀ gbɛ̃̀nɛɔ,
a pã̀ ma zɛ́a a dɛ̀.
10 À gɔ̃̀mɛɛ lán gbɛaana pó naalɛa

ge nɔ̀ɔmusu pɔ́ ye láuwa.
11 À zɛ́ sìa, à ma taitai,
à ma ɔ̃̀ɔkpà.
12 À a ka kpà sáa,
ɔ̃ à ma dilɛ pɔ́ pɔ́ á pá ũ.
13 À a gbàla kaɔ tɔ̃̀ ma baluwa.
14 Ma gɔ̃ ma gbɛ̃́ɔnɛ pɔ́ yáalɔa ũ,
aa lɛdàmanɔ ḿpii.
15 À blɛ kĩ̀sã ò'omɛɛ,
à ma kaka ń gɔ̃io.
16 À gbɛ̀kɔsɔ kpàa, ma swaa ɛ̀'ɛ,
à ɔ̃zɔ̃̀a tufua.
17 À ma kɛ̃ aafiawa,
má dɔ̃ bɔ́ wì mɛ nama lɔo.
18 Ɔ̃ ma mɛ̀, ma gɔ̃ yɛ̃̀ɛɛsai,
ma wɛ́ dɔ Diizi lɔo.
19 Ma liaaliaaa wɛ́tɛ̃a guu dɔmagu,
a dɛmɛɛ gɔ̃i ń konao ũ.
20 Yã́pi ìɔ dɔamagu maamaaɛ,
ɔ̃ ma kúsu kwɛ̀.
21 Yã́ pɔ́ ìɔ dɔmagu
ì to ma nɔ̀sɛ àɔ daa doũn kɛ:
22 Dii gbɛ̃kɛ mɛ́ tò wi midɛo,
aà wɛ̃nadɔ̃anɛ lí láao.
23 Aà yeańzi ìɔ dafu lá gu lɛ́ dɔɛ,
a náai vĩ zɔ̃ɔ.
24 Ma mɛ̀, Dii mɛ́ ma baa ũ,
a yã́i má sɔ̃́aaàzi.
25 Dii maa gbɛ̃́ pɔ́ an wɛ́ dɔaàziɔnɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ aà kĩ́i wɛɛlɛɔ.
26 Wɛdɔa Diizi zɔasai à ń suaba mɛ́ maa.
27 A maa gbɛ̃́ taasi fɔ̃ a ɛ̀waasogɔɔɛ.
28 Aà zɔ̃lɛ ado kílikili,
asa Dii mɛ́ aà dàu.
29 Aà a mipɛlɛ bùsuu,
iɔ wɛdɔaàzi.
30 Aà a gɛɛ dɔ gbɛ̃́ pɔ́ ye a sãnkɛɛ,
i to wí a kṹ.
31 Asa Dii lí gí gbɛ̃́i à aà tò we gɔɔpiio.
32 Baa tó à aà dà taasiu,
ì aà wɛ̃nagwaɛ a gbɛ̃kɛ zɔ̃ɔ lɛ́u.
33 Dii lí gbɛ̃́ swã́gaga ń pɔnaoo,
ìli aà da taasiu pão.
34 Tó wàlɛ ɔ̃zɔ̃ zĩ̀zɔɔwa dṹnia guu guei,
35 tó wàlɛ ń yã́ málɛnɛ́ Lua Musude kpɛ́ kpɛɛlɛ,
36 tó wàlɛ yã́kpalɛkɛ gbɛ̃́ɔnɛ kolea,
Diipi lɛ́ eo lɛ́?
37 Démɛ a fɔ̃ mɛ á kɛ, i kɛ,
tó Dii i a zɛbɔèo ni?
38 Vãi ń maao ì gbɛ̃́ le Lua Musude lɛ́ saia?
39 Gbɛ̃nazĩn bɛ̃́ɛ nɛ́ zɛ́ vĩ à zɔaka a duuna ĩadama yã́ musuo.
40 Wà wɛ́tɛ wá kuai wà gwa maamaa,
wí ɛa su Diiwa.
41 Wà ɔdɔ Luazi musu ń nɔ̀sɛmɛndoo, wí mɛ:
42 Wa duunakɛ̀, wa swã́gbãakɛ̀,
ɔ̃ ni sùuukɛwanɔo.
43 N pɔkũma kàkanla, n pɛwá,
n wá dɛdɛ wá wɛ̃nagwasai.
44 N sɔlɔ luabɛpuanau,
kɛ́ ńsu wá wabikɛa mao yã́i.
45 N wá dílɛ ukɔlɔ ge bìsa ũ buipãlɛɔ guu.
46 Wá ibɛɛɔ swaa bìiwá ḿpii.
47 Vĩa ń zua baiuo mɛ́ gɔ̃̀wɛ̃ɛ
ń músio ń kaalɛao.
48 Ma wɛ́'i lɛ́ bàalɛ lán swa'iwa
ma gbɛ̃́ɔ tɔ̀lɔzɔ̃a yã́i.
49 Ma wɛ́'i aɔ kwɛ zɛsaiɛ,
aɔ kã́maboa vĩo,
50 e Dii gɛ wɛzu zĩ́lɛ à e.
51 Yã́ pɔ́ ma wɛ̃́lɛ nɔɛɔ lè,
kɛ́ ma wɛsìɛ, ma nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔkpà.
52 Gbɛ̃́ pɔ́ aa íbɛlɛsɛ̀manɔ pãɔ
lɛ́ ma wɛ lán bãwaɛ.
53 Aa ye ma wɛ̃ni bɔlia ɛu,
aa ma papa ń gbɛo.
54 Í dàmala,
ɔ̃ ma mɛ̀ ma gaɛ sa.
55 Kua za ɛ̀ títiu we
ma lɛzùnzi, Dii.
56 Kɛ́ ma suaba wiilɛ̀, ń mà,
ni swã́kpa ma yã́ao.
57 Kɛ́ ma lɛzùnzi, n sɔ̃mazi,
n mɛ̀ másu vĩakɛo.
58 Dii, n zɛmanɔ yã́kpalɛu,
n ma wɛ̃ni sì.
59 Ń è lá wà ma yã́ màlɛmɛɛ,
ɔ̃ n yãnakpàa, Dii.
60 Ń è lá aa ye tɔsia

ń vãi pɔ́ aa a lɛkpàaĩmazio píi.
61 Dii, ń mà lá aa ma sɔ̃sɔ̃
ń vãi pɔ́ aa a lɛkpàaĩmazio píi.
62 Ma ibɛɛpiɔ ìɔ lépɛ kɔ̃ swã́u,
aaìɔ lɛkpaaĩmazi gɔɔpiiɛ.
63 Ǹ ń zɔ̃lɛa gwa ń ń fɛlɛao,
ma tɔ́ mɛ́ gɔ̃̀ ń lɛ ũ.
64 Dii, fĩaboné a zɛ́wa,
kɛnɛ́ an yãkɛa lɛ́u.
65 To an swã́ gbãakũ,
ní láaizĩmá.
66 Pɛ́má ń pɔfɛ̃o,
ní ń tɔ̀lɔzɔ̃ dṹniau.

Ĩa pɔ́ wa dà Siɔnadeɔwa

4 Vua siakṹɛ fá! Vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛ lì!
Lua kpɛ́ gbɛ̀ bɛɛɛdeɔ fã̀a zɛ́kpaaɔu píi.
2 Siɔnade pɔ́ wàlɛ ń bɛɛɛ lɛɛũ ń vuao yãaɔ,
wà ń dílɛ lán gĩ̀ ooɔwa,
oobona ɔzĩɛ.
3 Baa gbɛ̃gbonaɔ ì yɔ̃́ kpá ń nɛ́ɔwa aa miɛ.
Ma gbɛ̃́ɔ sɔ̃ aa pãsĩkṹ,
aa gɔ̃̀ lán taataawa gbáau.
4 Nɛ́ yɔ̃minaɔ lɛ́na nàalɛ ń lɛ́ musu imi yã́i.
Nɛ́ɔ lɛ́ pɛ̃ɛ gbɛa,
kási gbɛ̃e lɛ́ línɛ́o.
5 Nɛ́ pɔ́ aaì blɛ maa ble yãaɔ gɔ̃̀ gɛmbɛ̃ɛnaɔ ũ zɛaɔ guu.
Nɛ́ pɔ́ wà ń gwá ń pɔkasa ɔdeɔ lɛ́ pɔblea wɛɛlɛ bisau tufua.
6 Ma gbɛ̃́ɔ vãikɛa dɛ Sɔdɔũdeɔ duunala.
Lua Sɔdɔũpi suumpà kã́ndoɛ,
gbɛ̃e i ɔdawào.[§§]
7 An kíaɔ zɛ̃a dɛ bùntafaa yãa,
an pípia dɛ vĩ'ipua.
An mɛɔ tɛ̃a lán lubiiwa,
an zɛa maa lán safiiwa.
8 Tiasa an sia dɛ nísi bòo góa,
tó aa bɛ gãaɛ, wìli ń dɔ̃o.
Aa gɔ̃̀ wákambaauɔ ũ,
aa gɔ̃̀ lán lí giiwa.
9 Gbɛ̃́ pɔ́ gàga zĩuɔ mi na dɛ
gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gaga ń nɔanaoɔla.
Bua pɔ́ɔ kuo, aalɛ ibaba,
aa gɔ̃̀ wooo.
10 Baa nɔɛ wɛ̃nadɔ̃nɛdeɔ ń nɛ́ɔ fùukɛ̀ ńzĩa.
An nɛ́piɔ gɔ̃̀ ń pɔblea ũ ma gbɛ̃́ɔ tɔ̀lɔzɔ̃a guu.[*]
11 Dii pɔfɛ̃ pàlamá,
à a pɔkũma pãsĩ bɔ̀bɔmá.
À tɛsɔ̃̀ Siɔnawa,
à kṹ a ɛ̃wa.
12 Dṹnia kíaɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ kú a guuɔ píi,
aalɛ e yãa Yelusalɛũ ibɛɛɔ fɔ̃ gɛ̃ a bɔlɛuo.
13 Aà ãnabiɔ duuna ń aà gbàgbanaɔ vãikɛa yã́iɛ.
Aa gbɛ̃maaɔ dɛ̀dɛ ń wɛ̃́lɛ guuɛ.
14 Ɔ̃ aaìɔ ɔmalɛmalɛ zɛaɔ guu lán vĩ̀aɔwa sa.
Aa gbãlɛ̀ gbɛ̃dɛapi yã́i,
gbɛ̃e lí we ɔkã̀ ń pɔkasaɔwao.
15 Wìɔ wiidɔmá, à gɛ́i gbãsĩdeɔ!
À gɛ́i, à gɛ́i, ásu ɔkãwáo!
Aaìɔ bàalɛ wàɔ liaaliaa,
buipãleɔ i oné: Á e àɔ ku lao.
16 Dii mɛ́ ń fãaa ń oa fɛ̃́nkpaao,
a ye à ń eo.
Wìli ń gbàgbanaɔ gwa pɔe ũo,
wìli gbɛ̃zɔ̃ɔɔ wɛgwao.
17 Wá wɛ́ dɔ gbɛ̃́ɔzi aa dɔwálɛ
e wá wɛ́ wò pã.
Kua gudɔ̃akĩi wa buie dã̀,
a fɔ̃ wá suaba sɔ̃o.
18 Lá wálɛ táa'o píi, wàlɛ wá wɛɛ,
wili e wa bɛbɛ gãaɛ lɔo.
Wá wɛ̃ni gɔ̃̀ lɛɛ, wá gɔɔ ye pai,
asa wá kua lɛ́ kàɛ.
19 Wá gbɛ̀sɛlɛnaɔ wãa dɛ kúu bɔa musua.
Aa pɛ̀lɛwázi gbɛ̀sĩsĩɔ musu,
aa wá dãdã gbáau.
20 Kía pɔ́ Dii kpà wá ĩ́an wɛ̃nide ũ,
aa aà kṹ ń baio.

[§§] **4:6** Daa 19.24
[*] **4:10** Iko 28.57, Eze 5.10

Wálɛ e yãa ɔ̃mɛ aɔ kpaawázi buipãleɔ guu.
21 Á Ɛdɔũ pɔ́ á kú Uzu bùsuuɔ,
à vĩ àɔ kɛ̃aa ń pɔnao gĩa!
Lua a a pɔkũma í dɔ́ɛ́ à mi à kã sɔ̃ɛ,
í á pɔkasaɔ wolowá.
22 Siɔnadeɔ, á ĩadama lɛ́ a ká,
wa táánɔ zĩ̀zɔɔ ũ lɔo.
Ɛdɔũɔ, Dii a bɔbɔánɔ ń á duunao,
i á vãikɛa wíɛ́ á musu.

Wabikɛa kua ĩadamau

5 Dii, to yã́ pɔ́ wá lé dɔngu!
Gwa ǹ gwa lá wà widàwá.
2 Buipãleɔ mɛ́ gɔ̃̀ wá bùsu vĩ,
zĩ̀loɔ mɛ́ kú wá kpɛ́ɔ guu.
3 Wa gɔ̃ nɛtonɛɔ ũ desai,
wá daɔ gɔ̃̀ gyaaɔ ũ.
4 Í pɔ́ wá vĩ, wi luɛ wà gbasa mi,
baa wázĩa yàa wi ɔ̃abɔ wà luɛ sa.
5 Wá ibɛɛɔ looawála,
wa kpasa, wi ĩ́ampakĩi eo.
6 Wa ɔdɔ̀ Egipiɔ ń Asiliɔzi
kɛ́ wà blɛ e à mɔ́wá yã́i.
7 Wá maeɔ duunakɛ̀, aa ku lɔo,
ɔ̃ an tàaeɔ lɛ́ wí wá musu.
8 Zɔɔ mɛ́ lɛ́ kiblewá,
gbɛ̃e ku à wá bɔ ń ɔzĩo.
9 Wi blɛ wɛɛlɛ kai guuɛ
gbãamɔnɛde pɔ́ kú sɛ̃uɔ yã́i.
10 Wá báa wà̃ lán oo pɔ́ ditɛawa,
nɔana mɔ̀ ń mɛ̀wãa pãsĩo.
11 Wà gbãamɔ̀ wɛ̃́ndiaɔnɛ Siɔna
ń wá Yudaɔ wɛ̃́lɛɔ guuo.
12 Wà kíaɔ yèye ń ɔɔwa wà ń loo,
wi bɛɛɛ dɔ̃ maezɔ̃ɔɔnɛo.
13 Wì wísilɔgbɛ di ɛ̀waasoɔnɛ,
nɛgɔ̃ɛnaɔ lɛ́ fu yàabaaawa.
14 Gbɛ̃zɔ̃ɔɔ lí kãaa gãaɛ lɔo,
ɛ̀waasoɔ kã́mabò ń lɛsiao.
15 Wá pɔna làa,
wá ɔ̃wãa gɔ̃̀ búbuapɛa ũ.
16 Wá fùa gò wá miwa à lɛ̀lɛ,
waiyoo wápiɔ, wa duunakɛ̀.
17 Bee yã́ mɛ́ tò wá pɔ yà,
yã́ beeɔ yã́i wá wɛ́ sìsi.
18 Siɔna gbɛ̀sĩsĩ gɔ̃̀ bɛzia ũɛ,
we gbɛ̃gbonaɔ ì kìlimpau.
19 Mpi Dii, niɔ kible gɔɔpiiɛ,
n zɔ̃lɛa báawa láaa vĩo.
20 Bɔ́yãi wá yã́ ìɔ sãangui?
Ǹyɔ̃ wá vũaa e wá wɛ̃ni lɛ́u yà̃?
21 Dii, to wà suma, wí su.
To wà ɛa su wá pá ziu.
22 Ge n giwázi fĩ́afĩa yà̃?
N pɔ fɛ̃̀wázi dúuduu yà̃?

EZEKIƐLI

Yɑ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Yelusalɛũ Lua kpɛ́ sa'ona Ezekiɛli ku Isaili pɔ́ wà tàńnɔ̀ Babiloniɔ guuɛ e wàɔ gɛ́ Yesu Kilisi ii wɛ̃̀ 597, Nɛbukanɛza lɛ́lɛa Yelusalɛũwa sɛ̃́ia gbɛa. A wɛ̃̀ síiɔ̃ gbɛa Lua aà sìsi aà kɛ ãnabi ũ. Kua zɔbleu Ezekiɛli lɛ́ lɛda Yuda pɔ́ wà tàńnɔ Babiloniɔwa ń gbɛ̃́ pɔ́ aa gɔ̃̀ Yelusalɛũɔ lɔ. Kɛ́ wà Yelusalɛũ ń Lua kpɛ́o kàalɛ wɛ̃̀ 587 guu, ɔ̃ à ń nɔ̀sɛ nìniné, a òné aa wɛdɔ Luazi.

Ezekiɛli wɛ́pungu'è dasi, bee gbɛa à yɑ̃́ɔ kɛ̀kɛ seelaɔ ũ, aà yãkɛapiɔ aà yãdanɛ sĩanapìliwàné. Dɛa sa'ona ũ guu à gbãakpà Lua kpɛ́ dɔa yɑ̃́wa maamaaɛ, ń beeo à mɛ̀ Lua kú ń a gbɛ̃́ɔ, baa Babiloni bùsuu, i kɛ kpɛ́pi ɔ̃ Lua kuu adoo (11.16). Baade yãkɛaɔ dɛ azĩa yɑ̃́ ũɛ (18), i kɛ gbɛ̃pãle yɑ̃́ no, ɔ̃ à baade gɔ̃a gbɛ̃́ dafu ũ yã'ò à kpàlɛ à sìwà. À mɛ̀ lɔ Lua a a Nisĩna da Isailiɔgu, aai vu (37) aai ɛa tá ń bùsuu (11.14-20, 36.1-38).

Dii azĩa ɔlɔa Ezekiɛliɛ

1 Ma wɛ̃̀ baakwide guu, a mɔ síiɔ̃de gɔɔ
sɔode zĩ́, má kú ń zĩ̀zɔɔ swa pɔ́ wì
mɛ Kebaa saɛ, ɔ̃ luabɛ wɛ̃̀aa,† ɔ̃ ma Lua
è wɛ́pungu'ea guu. 2 Kí Yɛkɔnia gɔ̃a zĩ̀zɔ
ũ‡ wɛ̃̀ sɔode guu 3 ɔ̃ Dii yã'ò mapi sa'ona
Ezekiɛli, Buzi nɛ́ɛ Babiloni bùsuu we. We
Dii gbãa mɔ̀ua.
4 Kɛ́ ma wɛzù, ɔ̃ má è zàa'ĩana lɛ́ fɛlɛ
gugbãntoo oi. Lou sa sìsi, àlɛ pílɛ, àlɛ
tɛkɛ púuu. Tɛ́ pɔ́ kú a guoguo dɛ lán mɔ̀
tẽa bóiboiwa. 5 Pɔ́ kú tépi guu, a dɛ lán
pɔ́ bɛ̃́ɛ mɛ̀n síiɔ̃ɔwa,¶ an taa bɔ̀ gbɛ̃naz-
ĩnawa, 6 ãma an baade oa síiɔ̃siiɔ̃ mɛ́ aa
gɑ̃̀sĩa vĩ síiɔ̃siiɔ̃. 7 An gbáɔ súsu, an gbálaɔ
dɛ lán zù swɛwa, àlɛ tɛkɛ lán mɔgotẽ
yɔɔawa. 8 Aa gbɛ̃nazĩna ɔɔ vĩ ń gɑ̃̀sĩaɔ
zíɛ. An oa síiɔ̃ ń ń gɑ̃̀sĩa síiɔ̃o dɔdɔ aɛ ń
kpɛo, gbɑ̃̀tẽɛ ń gbɑ̃̀tẽɛo, 9 an gɑ̃̀sĩapiɔ lɛ́
kɑ̃́kɔ̃wa. Gu pɔ́ aalɛ gɛ́u, aali lɛ́ liaao, aaì
gɛ́ ń aɛ màa gɔ̃̀ɔɛ.
10 Lá an oapiɔ dɛn kɛ: An baade gbɛ̃-
nazĩna oa vĩ, mɛ́ aa nɔ̀ɔmusu oa vĩ ɔplaa
oi, zu oa ɔzɛɛ oi, mɛ́ aa kúu oa vĩ lɔ ń
kpɛ oi.§ 11 Màa an oaɔ dɛ. An baade gɑ̃̀sĩa
pooa musu plapla, aalɛ kɑ̃́kɔ̃wa, a pla pɔ́
gɔ̃̀ɔ naańzi. 12 An baade ì gɛ́ a aɛdɔawaɛ
súsu. Gu pɔ́ an nisĩna tàu, we aaì gɛ́u,
mɛ́ gu pɔ́ aalɛ gɛ́u píi, aali lɛ́ liaao. 13 Pɔ́
bɛ̃́ɛpiɔ kɛkɛá dɛ lán tɛyɔ̃ ge sẽtɛwaɛ. Tɛ́pi
gupua zɔ̃ɔ, ìɔ táa'o pɔ́ bɛ̃́ɛ mɛ̀n síiɔ̃piɔ
zãnguo. Lou lɛ́ pílɛpilɛ tépi guu.** 14 Pɔ́
bɛ̃́ɛpiɔ wãa lán loupilɛawa, aaìɔ gɛ́, aaìɔ
su.
15 Kɛ́ málɛ pɔ́ bɛ̃́ɛ oa síiɔ̃depiɔ e màa,
ma wuluu è an baade saɛ tɔɔlɛ. 16 Wulu-
upiɔ ń ń pɔ́ɔ lɛ́ tɛkɛ lán gbɛ̀ bɛɛdewa, mɛ́
an síiɔ̃ píi aa doũɛ. Wuluupiɔ kɛa taan kɛ:
Ampii aa wuluu vĩ mɛ̀n plapla pãpãakɔ̃a.
17 Tó aalɛ táa'o, aaì gɛ́ aɛ ń kpɛo, gbɑ̃̀tẽɛ
ń gbɑ̃̀tẽɛo liaasaiɛ. 18 An wuluupiɔ lɛsĩ, ì
to vĩa ń kṹ, mɛ́ wɛ́ fĩfĩwà à lìai.†† 19 Tó
pɔ́ bɛ̃́ɛpiɔ lɛ́ táa'o, wuluupiɔ ìɔ bɛ ń saɛɛ.
Tó pɔ́ bɛ̃́ɛpiɔ fɛ̀lɛ tɔɔlɛ aalɛ gɛ́ musu, wu-
luupiɔ ì fɛlɛ musu sɔ̃ɛ. 20 Gu pɔ́ an nisĩna
tàu, we aaì gɛ́u, an wuluuɔ i fɛlɛ gɛ́ńnɔ
sãnuɛ, asa pɔ́ bɛ̃́ɛpiɔ nisĩna kú ń wuluuɔ
guuɛ. 21 Tó pɔ́ bɛ̃́ɛpiɔ lɛ́ táa'o, an wuluuɔ
ìɔ táa'oɛ. Tó aa zɛaɛ, aaìɔ zɛa sɔ̃ɛ. Tó aa
fɛ̀lɛ tɔɔlɛwa, wuluupiɔ ì fɛlɛńnɔ sãnuɛ,
asa pɔ́ bɛ̃́ɛpiɔ nisĩna kú ń wuluuɔ guuɛ.

---

†**1:1** Zia 19.11
‡**1:2** 2Kia 24.10-16
¶**1:5** Zia 4.6
§**1:10** Zia 4.7
****1:13** Zia 4.5
††**1:18** Zia 4.8

22 Bàluma kpálɛa pɔ́ bɛ̃́ɛpiɔ mia e
musu, àlɛ tɛkɛ wásawasa lán díiwa.[‡‡]
23 Bàlumapi zíɛ an gã̀sĩaɔ pooa, aalɛ
kã́kɔ̃wa, an baade gã̀sĩa mɛ̀n plaplaɔ
naańzi. 24 Kɛ́ aalɛ táa'o, ma ń gã̀sĩapiɔ kĩ́a
mà lán izɔ̃ɔsuka kɔ̃fĩwa,[¶¶] lán Gbãapiide
lɔɔwa, lán zĩgɔ̃ɔ zɔawa. Kɛ́ aa zɛ̀, ɔ̃ aa ń
gã̀sĩaɔ nàaa. 25 Kɛ́ aa zɛa an gã̀sĩaɔ naaaa
màa, ma lɔɔ mà ń mia za bàluma musu.
26 Pɔe kú ń mia bàlumapi musu we lán
kiblekila pɔ́ wa kɛ̀ ń safiiowa,[§§] mɛ́ ma
gbẽe è zɔ̃lɛa kìlapiu musu we lán gbẽnaz-
ĩnawa. 27 Má è, zɔ̃a aàpi lɛ́u e musu a dɛ
lán mɔ̀ tẽa bóiboi[*] pɔ́ lɛ́ pipi lán tɛ́wawa,
mɛ́ zĩ́lɛ oi dɛ lán tɛ́wa. Gupua gbãa li-
aaaàzi. 28 Gupuapi bɔ̀ lán nàali pɔ́ bɔ̀ gɔɔ
pɔ́ lou lɛ́ mawa. Dii gawi kɛkɛá pɔ́ má èn
we. Kɛ́ má è, ma wulɛ ma gbɛɛu gɔ̃̀ɔ, ɔ̃
ma lɔɔ mà, àlɛ yã'omɛɛ.

Dii Ezekiɛli sísia

2 À mè: Gbẽnazĩn nɛ́, fɛlɛ zɛ mà
yã'onnɔ. 2 Kɛ́ àlɛ yã'omɛɛ, aà Nisĩna
dìmɛɛ à ma sɛ ma zɛ, ɔ̃ má mà àlɛ yã'omɛɛ
3 à mè: Gbẽnazĩn nɛ́, málɛ n zĩ Isailiɔwaɛ,
bui swã́gbãade pɔ́ bɔ̀ ma kpɛpiɔ. Ampiɔ ń
ń deziɔ aa zã̀mɛɛ yã́waɛ e ń a gbão. 4 Gbɛ̃́
pɔ́ málɛ n zĩmápiɔ swã́ gbãa, mɛ́ aali ma
yãmao. Onɛ́ Dii Lua mɛ́ lɛ́ yã́ɛ bee onɛ́.
5 Aa swã́sɛi ge aa gí sɛ́ii an swã́gbãa yã́in
nò, aaɔ dɔ̃ kɛ́ ãnabi kú ń guu. 6 Mpi sɔ̃
gbẽnazĩn nɛ́, ńsu vĩakenɛ́ ge an yã'oaɛo.
Baa ń kua lɛaa ń lɛsikaopiɔ guu, mɛ́ ń
zɔ̃lɛa sóipiɔ kĩ́i, ńsu vĩakɛ ń yã'oaɛo. Ńsu
to sɔ̃ kẽngu an yã́io, asa swã́gbãadeɔnɛ.
7 Tó aa swãsɛ̀ ma yã́i ge tó aa swã́sɛio,
ńsu gí oinɛ́o, asa swã́gbãadeɔnɛ. 8 Mpi sɔ̃
gbẽnazĩn nɛ́, swã́sɛ yã́ pɔ́ málɛ onɛi. Ńsu
swã́gbãakɛ lán swã́gbãadepiɔwao. Lɛ'ɛlɛ,
ní pɔ́ pɔ́ má daunɛ só. 9 Kɛ́ ma wɛsɛ̀, ɔ̃ ma
ɔ è, a taala kooa kũa, àlɛ dɔmɛɛ, 10 a pòo
ma aɛ. Wà wẽnalɛ ń búbuao ń waiyooo
kẽ̀wà kpɛ pla píi.[†]

3 A òmɛɛ: Gbẽnazĩn nɛ́, pɔ́ pɔ́ dɔanɛ só.
Taalaɛ bee só, ní gɛ ǹ a yã'o Isailiɔnɛ.
2 Kɛ́ ma lɛ'ɛ̀lɛ, à taalapi dàumɛɛ mà só. 3 Ɔ̃
a òmɛɛ: Gbẽnazĩn nɛ́, taala pɔ́ má dànɛ ń
lɛ́upi só, i n nɔ̀sɛ kã́. Ɔ̃ má sò. À kɛ̀ ma
lɛ́u na lán zɔ́wa.[‡] 4 Ɔ̃ a òmɛɛ: Gbẽnazĩn
nɛ́, fɛlɛ gɛ ǹ ma yã́pi o Isailiɔnɛ. 5 Málɛ
n zĩ bui pɔ́ an buiyã maa ĩa mɛ́ an yã'oa
zĩ'ũɔ kĩ́io, Isailiɔ málɛ n zĩmá. 6 I kɛ bui
dasi pɔ́ an buiyã maa ĩa mɛ́ an yã'oa zĩ'ũ
mɛ́ ńyɔ̃ ń yãmaoɔ kĩ́i no. Tó ampiɔ málɛ n
zĩmá, aa swã́sɛ n yã́iɛ. 7 Isailiɔ we swã́sɛ
n yã́io, asa aali swã́sɛ ma yã́io. Ampii an
swã́ fèe, an kùa gbãaɛ. 8 Má tó n kua àɔ
gbãa lá ń pɔ́waɛ. Má tó ǹ zɛ gí lá aa zɛ̀ lɛ́
gíwa. 9 Má tó n kua gbãa àɔ dɛ gbɛa. Ńsu
vĩakɛnɛ́o. Ńsu to sɔ̃ kẽngu an yã́io, asa
swã́gbãadeɔnɛ. 10 Ɔ̃ a òmɛɛ: Gbẽnazĩn nɛ́,
swã́sɛ yã́ pɔ́ málɛ onɛi píi, ǹyɔ̃ kũa n sɔ̃u.
11 Fɛlɛ gɛ yã'o n gbẽ zĩ̀zɔɔnɛ, ní mɛ Dii
Lua mɛ́ yã́ɛ bee ò, tó aa swã́sɛi, ge aa
swã́sɛio.

12 Aà Nisĩna ma sɛ musu, ɔ̃ ma kɔ̃fĩ
gbãa mà ma kpɛ wà mè: Wà Dii gaw-
ide sáaukpa aà kúkĩi. 13 Pɔ́ bɛ̃́ɛpiɔ gã̀sĩaɔ
lɛakɔ̃wa kɔ̃fĩ mɛ́ dɔ ń wuluu pɔ́ bɛ ń
saɛɔ kɔ̃fĩ gbãao. 14 Nisĩnapi ma sɛ gɛ̃̀-
manɔ zɛ́a, ma nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔkpaa mɛ́ ma pɔ paa,
ãma Dii gbãa mɛ́ mɔ̀a. 15 Ma ka zĩ̀zɔ pɔ́
kú Tɛlabibiɔ kĩ́i Kebaa saɛ, ɔ̃ ma zɔ̃lɛ gu
pɔ́ aa kuu we e gɔɔ sopla. Yã́ dìa.

Isailiɔ gbaa laai

16 Gɔɔ soplapi gbɛa Dii yã'òmɛɛ à mè:
17 Gbẽnazĩn nɛ́, ma n kɛ gudɔ̃ana ũ Isail-

[‡‡] **1:22** Zia 4.6
[¶¶] **1:24** Zia 1.15, 19.6
[§§] **1:26** Eze 10.1, Zia 4.2-3
[*] **1:27** Eze 8.2, Zia 1.15
[†] **2:10** Zia 5.1
[‡] **3:3** Zia 10.9-10

iɔnɛɛ.¶ Swã́sɛ yã́ pɔ́ lɛ́ bɔ ma lɛ́uzi, ní ń
gbaomɛɛ laai. 18 Tó má ò vãikɛnaɛ a gaɛ,
mɛ́ ni aà gba laaio, ge ni lɛdawà aà mikɛ̃
vãiwa kɛ́ à e àɔ kuo, vãikɛnapi a ga a du-
una yã́iɛ. Aà gaa yã́ sɔ̃ a wi n musuɛ. 19 Tó
n aà gbà laai sɔ̃, mɛ́ i mikɛ̃ a vãikɛapi-
wao, a ga a duuna yã́i, mpi sɔ̃ n lɛ́ aɔ ku
yã́pi guu lɔo. 20 Tó maakɛna a maakɛa tò
mɛ́ àlɛ vãikɛ, má tó aà kpaguaɛ, i ga. A
ga, kɛ́ ni aà gba laaio yã́iɛ. Má maa pɔ́ a
kɛ̀ yãda lɔo. Aà gaa yã́ sɔ̃ a wi n musuɛ.
21 Tó n lɛdàwà n mɛ̀ asu duunakɛo sɔ̃, mɛ́
i duunakɛo, aɔ kuɛ, kɛ́ à n lɛdama mà yã́i.
Mpi sɔ̃ n lɛ́ aɔ ku yã́pi guu lɔo.

22 Dii gbãa mɔ̀a we, ɔ̃ a òmɛɛ: Fɛlɛ gɛ́
gusalalau, we má yã'ounɛ. 23 Ɔ̃ ma fɛlɛ
gɛ gupiu, ma Dii gawi è zɛ we lá má è
Kebaa saɛwa, ɔ̃ ma wulɛ ma gbɛɛu gɔ̃̀.
24 Ɔ̃ aà Nisĩna dɛ̀dɛa à ma sɛ ma zɛ, ɔ̃ a
òmɛɛ à mɛ̀: Gɛ ǹ gɛ̃ kpɛ́u. Zɛtanlɛ. 25 N
gbɛ̃nazĩn nɛ́, wa mɔma ń bao, wi kãnɛ,
kɛ́ ńsu bɔ ń kĩ́i bàasio yã́i. 26 Má tó n lɛ́na
naalɛ n lɛ́ musu, kɛ́ ńsu yã'onɛ́, ní ń gba
laaio yã́i, asa swã́gbãadeɔn ń ũ. 27 Ãma
tó ma yã'ònɛ, má n lɛ́na golɛ, ní gbasa
onɛ́ ma Dii Lua mámɛ ma yã́ɛ bee ò. Gbɛ̃́
pɔ́ a swã́sɛi, aà sɛ́i, gbɛ̃́ pɔ́ a gii, aà gii,
asa swã́gbãadeɔn ń ũ.

Koezɔ̃a Yelusalɛũi seela

4 Gbɛ̃nazĩn nɛ́, biliki dilɛ n aɛ, ní
Yelusalɛũ wɛ̃́lɛ taa kɛwà, 2 ní koezɔ̃i.
Bòo kpákpai, ní gbà lɛsĩɔ da ǹ liai, ní
bùsu kálɛkalɛ a bĩ́iɔ saɛ, ní bĩ́igboobɔɔ
kálɛ ǹ liai. 3 Mɔ̀ pɛ̀pɛɛ sɛ ǹ pɛ́lɛ mɔ̀ bĩ́i
ũ mpi ń wɛ̃́lɛpio zãnguo, ní aɛdɔwà. Wà
koezɔ̃̀ wɛ̃́lɛpiziɛ, ḿmɛ ń koezɔ̃napi ũ sɔ̃.
Bee iɔ dɛ seela ũ Isailiɔnɛ.

4 Wúlɛ n gbɛ̃̀tɛ̃ɛ ɔzɛɛwa, níɔ Isailiɔ du-
una sɛa e n wúlɛa n gbɛ̃̀tɛ̃ɛpiwa gɔɔ lɛ́u.
5 Ma gɔɔ ɔ̃aa pla kwisai (390) dìlɛnɛ ǹyɔ̃
Isailiɔ duuna sɛaɛ e an duunakɛa wɛ̃̀
dasilɛu. 6 Tó n bee kɛ̀ ń làa, ɛa wúlɛ n
gbɛ̃̀tɛ̃ɛ ɔplaawa, níɔ Yudaɔ duuna sɛa e
gɔɔ bla. Ma ń duunakɛa wɛ̃ dìlɛnɛ, wɛ̃̀
dodo gɔɔ dodo. 7 Aɛdɔ Yelusalɛũ pɔ́ n
koezɔ̃̀ipiwa, ní n ula gã̀sĩ sɔ̃sɔ̃, ní ãn-
abikɛkɛ a yã́ musu. 8 Má ba kãnɛ, kɛ́ ńsu
lilɛkĩi eo yã́i, níɔ wúlɛa n gbɛ̃̀tɛ̃ɛ kpɛ
dopiwa e koezɔ̃gɔɔpi gɛ paò.

9 Mase ń naao ń bláao ń nasio ń éseo ń
weao sɛ ka ta doũ guu, ní a blɛkɛ ǹyɔ̃
ble gɔɔ ɔ̃aa do kwisai pɔ́ ńyɔ̃ wúlɛa n
gbɛ̃̀tɛ̃ɛwapiu. 10 Níli blɛ pɔ́ ńyɔ̃ɔ ble lá
gu lɛ́ dɔ yɔ̃ kiloowa galaũ ɔ̃aa dodo, níɔ
ble yóbiyobi. 11 Níli í pɔ́ ńyɔ̃ɔ mi lá gu
lɛ́ dɔ dã litili kɔ̃kpaalɛ lɛ́u, níɔ ga vólo-
volo. 12 Gbɛ̃nazĩn gbɔ̃ tɛ́ ɔ̃ ńyɔ̃ kàa kɛwà
an wáa, ní só. 13 Dii ɛ̀a mɛ̀: Beewa Isailiɔ
blɛ gbãlɛa ble bui pɔ́ ma ɔzɔ̃̀ńzi ń bùsuuɔ
guu.

14 Ɔ̃ ma mɛ̀: Á'a Dii, mi gbãlɛ yãao. Za
ma nɛ́zĩ e ń a gbão mi pɔ́ pɔ́ gà ń az-
ĩao ge pɔ́ pɔ́ wài tàitai nɔ̀ɔ soo. Nɔ̀ɔ pɔ́
dɛ tɛ̃ ũ i gɛ̃ ma lɛ́u ziio. 15 Ɔ̃ a òmɛɛ:
Tɔ̀ɔ, ma n gba zɛ́ ǹ kàa kɛ zùgbɔ̃ tɛ́wa
gbɛ̃nazĩn gbɔ̃ gbɛu. 16 Ɔ̃ à ɛ̀a mɛ̀: Gbɛ̃-
nazĩn nɛ́, má Yelusalɛũdeɔ kũ̀sũa midɛ,
aaiɔ pɔblea yɔ̃yɔ̃kɔ̃ɛ yãkãakɛa guu, aaiɔ
imi gɔ̃̀ɔna lɛ dodo sɔ̃̀deedee guu, 17 asa
pɔblea ń imiao a kɛ̃́sãmáɛ. Sɔ̃ a kɛ̃́ńgu
ḿpii, aai ibaba ń tàae yã́i.

Ĩadaa Yelusalɛũdeɔwa

5 Gbɛ̃nazĩn nɛ́, fɛ̃nda lɛna sɛ sa, ní n
mikã ń n lɛkãnao waò lá mìbona ì
kɛwa. Ní kiloo sɛ ǹ n kã́pi yɔ̃, ní kpaalɛ
lɛɛ àaɔ̃. 2 Tó n koezɔ̃a wɛ̃́lɛi gɔɔ lɛ́ pà, ní a
lɛɛ do sɛ́lɛ ká pɔ́ pɔ́ ń kɛ̀ wɛ̃́lɛ taa ũpiwa,
ní tɛsɔ̃wà. Ní a lɛɛ plaade do sɛ ǹ fɛ̃n-
dapi lɛ́lɛò ǹ lia wɛ̃́lɛpizi. Ní a lɛɛ àaɔ̃de
do pɔ́ gɔ̃̀ fã́ɛ ĩ́anau, asa má a fɛ̃nda wo
mà pɛ́lɛńziɛ. 3 Mi kã́piɔ pɛɛlɛ we yɔɔ, ní
ye n ula lɛ́u, 4 ní dã ǹ kátɛu à tɛ́kũ. Tɛ́pi
mɛ́ a kúlɛ Isailiɔwa píi.

5 Ma Dii Lua ma mɛ̀, yã́ pɔ́ a Yelusalɛũ
len we. Má kàlɛ buiɔ guoguoɛ, an bùsuɔ
liaai. 6 An vãikɛ guu aa bɔ̀ ma yãdilɛaɔ

¶**3:17** Eze 9.1-9

kpɛ dɛ buiɔla, aa gì ma ikoyã mai dɛ bùsu
pɔ́ liaańziɔ deɔla. Aa gì ma yãdilɛaɔiɛ,
aai tɛ ma ikoyãpiɔzio. 7 Ayãmɛto ma Dii
Lua ma mɛ̀, a zɔakà dɛ bui pɔ́ liaaáziɔla,
i tɛ ma ikoyãio, i zĩkɛ ma yãdilɛaɔwao.
Bui pɔ́ liaaáziɔ fɛlɛkaayãɔ ɔ̃ a zĩkɛ̀wà.
8 Ayãmɛto ma Dii Lua ma mɛ̀, mapi sɔ̃ má
fɛlɛánɔɛ. Yelusalɛũdeɔ, má yã́kpalɛkɛánɔ
buipiɔ wáa. 9 Má yã́ pɔ́ mi kɛ yãao mɛ́ má
kɛ lɔo kɛɛ́ á yãbɛ̃ɛkɛaɔ yã́i. 10 A yã́i maeɔ
ń nɛ́ɔ só, mɛ́ nɛ́ɔ ń maeɔ só á mɛɛwiau.§
Má á wɛtã, mí á gbɛ̃́ kɔ̃naɔ fãaa gupiiu.
11 Ma Dii Lua ma mɛ̀, lá a ma kpɛ́ gbãlɛ̀
ń á pɔbɛ̃ɛɔ ń á yãbɛ̃ɛkɛaɔ, ń ma kuao má
kɛ̃́wáɛ. Má á wɛ̃nagwao, má á bɔo. 12 Á
gbɛ̃́ɔ lɛɛ do a gaga ń gagyão ge nɔana
á mɛɛwiau, á gbɛ̃́ɔ lɛɛ plaade a gaga zĩ
guu bĩ́i kpɛ, mɛ́ má á gbɛ̃́ɔ lɛɛ àaɔ̃de fãaa
gupiiu, mí a fɛ̃nda wo mà pɛ́lɛoázi.

13 Ma pɔkũma i gbasa kpálɛ, ma pɔ
i wee, ma nɔ̀sɛ i níni sa. Tó ma
pɔkũmabɔ̀bɔmá má làa, aaɔ dɔ̃ sa kɛ́ ma
gbɛ̃́ pɔ́ mili sí sàao mámɛ má ò.

14 Má Yelusalɛũ kɛ bɛzia ũɛ, iɔ dɛ láa-
nipɔ ũ bui pɔ́ liaaiɔnɛ ń gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ dɔiɔ.
15 Tó ma yã́kpalɛkɛ̀ánɔ, mɛ́ ma á wɛtã̀
ń pɔfɛ̃o ń pɔkũmao, áɔ dɛ láanipɔ ũɛ,
pɔ́ sɔ̃́sɔ̃aɔ ũ bui pɔ́ liaaáziɔnɛ. Á yã́ a
to sɔ̃ kɛ̃́ńgu, i ń gba laai maamaa. Ma
Dii mámɛ má ò. 16 Tó ma a kagba tɔ̃̀águ
nɔana ũ, má á kɛ kɛ́lɛkɛlɛ. Má á kũ̀-
sũa midɛɛ, mí nɔana kã́fĩɛ́. 17 Má nɔana
kááguɛ, mí wàiɔ sóikɛwá, í gɔ̃ nɛ́sai.
Gagyã ń gbɛ̃dɛao a gɛ̃ázi, mí tó wà siágu
ń zĩo.** Ma Dii mámɛ má ò.

Isaili bùsu gbɛ̀sĩsĩɔ

6 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 2 Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
wɛbiibii Isaili bùsu gbɛ̀sĩsĩɔwa, ní ãn-
abikɛkɛ a yã́ musu 3 ǹ mɛ: Isaili bùsu
gbɛ̀sĩsĩɔ, à Dii Lua yãma. Dii Lua ò
gbɛ̀sĩsĩɔnɛ ń sĩ̀sĩɔ ń swadɔɔɔ ń guzulɛɔ,
à mɛ̀ álɛ mɔ́wá ń zĩo, i á gulɛsĩ pɔ́ wa
bɔ̀ɔ daaĩ. 4 Wa á sa'okĩiɔ gboo, wi á tu-
laletikatɛakĩiɔ wíwi, mí á gbɛ̃́ɔ dɛdɛ á
tã́aɔ aɛ. 5 Isailiɔ, má á gɛɔ kálɛ á tã́aɔ aɛ,
mí á wáɔ fãaa mà lia á sa'okĩiɔzi. 6 Wɛ̃́lɛ
pɔ́ á kúu a gɔ̃ bɛzia ũ píiɛ. Wa gulɛsĩ pɔ́
á bɔ̀ɔ daaĩɛ, wi á sa'okĩiɔ gboo aaɔ da
wáiwai. Wa á tã́aɔ wíwi aaɔ ku lɔo, wi á
tulaletikatɛakĩiɔ gboo, wi pɔ́ pɔ́ á kɛ̀piɔ
míɔnzɔ̃. 7 Gbɛ̃́ pɔ́ wà fɛ̃nda tɔ̃̀má á guuɔ i
kwɛ́, íɔ dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii.

8 Ń beeo má tó á gbɛ̃́ kɔ̃naɔ gɔ̃ɛ́ɛ. Tó
ma á fãaa buiɔ guu, á gbɛ̃ɛɔ bɔ fɛ̃nda
lɛ́zĩ bùsu pɔ́ á kúu, 9 ma yãyìamá an
náaisai pɔ́ tò an sɔ̃ kua lɔo yã́ musu
ń ń gbãsĩkɛwɛ pɔ́ aaì tã́aɔ gwaò yã́o.
Aaɔ ye ńzĩa gĩyãio vãi pɔ́ aa kɛ̀ yã́i ń ń
yãbɛ̃ɛkɛaɔ yã́o, 10 aaiɔ dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa
Dii. Mi lɛ́'ĩana gba no, má yã́pi yíamáɛ.

11 Ma Dii Lua ma mɛ̀, ɔplaa da zɛɛu,
ní gbápãlɛ ǹ mɛ: Agya! Zĩ ń nɔanao ń
gagyão a Isailiɔ dɛdɛ an yãvãi pɔ́ má ye
a gĩyãioɔ yã́i. 12 Gbɛ̃́ pɔ́ aa ku zɔ̃̀ gaga
ń gagyão, gbɛ̃́ pɔ́ aa ku kãiɔ i gaga zĩu,
mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ aa sù bɔ̀ɔ gaga ń nɔanaoɛ. Lá
má pɔkũmabɔbɔmán we. 13 Wa ń gbɛ̃ɛɔ
dɛdɛ, aaɔ kálɛa ń ń tã́aɔ an gbagbakĩiɔ
saɛ sĩ̀sĩ lɛsĩɔ musu píi ń gbɛ̀sĩsĩ misonaɔ
píi ń lí yɛ̀lɛlɛɔ ń gbɛ̃́nɛli lásisiɔ gbáuɔ
píi, gu pɔ́ aa tulaleti gĩnana kpàsau ń
tã́aɔnɛpiɔ, aaiɔ dɔ̃ sa kɛ́ mámɛmaa Dii.
14 Má ɔbɔ tɔ̃́má, mí tó an bùsupi gɔ̃ bɛzia
ũ wáiwai za guwaiwaiu e Dibla, gu pɔ́ aa
kuu píi, aaiɔ dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii.

Isailiɔ midɛa kà kãi

7 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 2 Gbɛ̃nazĩn nɛ́, yã́
pɔ́ ma Dii Lua má ò Isaili bùsudeɔnɛn
kɛ: Á kua lɛ́ kà! Á bùsu gola síiɔ̃ píi mìdɛ.
3 Á kua lɛ́ kà! Má pɔkũmabɔbɔwáɛ, mí
yã́kpalɛkɛánɔ á yãkɛaɔwa, mí yãbɛ̃ɛ pɔ́
á kɛ̀ fĩaboɛ́ píi. 4 Má á wɛ̃nagwao. Má á
kɛ̃o. Á yãkɛaɔ fĩa má boɛ́ ń yãbɛ̃ɛ pɔ́ á
kɛ̀ɔ, íɔ dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii.

§**5:10** Wɛ̃n 4.10
****5:17** Zia 6.8

5 Ma Dii Lua ma mὲ yɑ̃́ a á le!
Yãzɔ̃ɔ a á le!
6 Á kua lɛ́ kà! Á kua lɛ́ kà!
Yɑ̃́pi lɛ́ sɔ̃ázi, à pìlawá kɔ̀!
7 Yɑ̃́ zɔ̃̀lɛwáɛ,
á gbɛ̃́ pɔ́ á kú bùsuɛ beeuɔ.
Á gɔɔ kà kãi, à kà se!
Gili gɛ̃̀ńgu gbɛ̀sĩsĩɔ musu,
i kɛ pɔna wii aalɛ lɛ́o.
8 Tia kɛ́wa má pɔkũmabɔbɔwá,
mí palawá ń pɔfɛ̃o.
Má yɑ̃́kpalɛkɛánɔ á yãkɛaɔwa,
mí á yãbɛ̃ɛkɛaɔ fĩaboɛ́.
9 Má á wɛ̃nagwao, má á kɛ̃o.
Má fĩaboɛ́ á yãbɛ̃ɛkɛaɔwaɛ,
íɔ dɔ̃ ma Dii mámɛ ma á wɛtɑ̃̀.
10 À gɔɔpi gwa, à kà! Yɑ̃́ pìla!
À nɔsì yɑ̃́ gbãa ũ, ɔ̃ à nɛ'ì wala ũ.
11 Yãpãsĩ fɛ̀lɛ vãikɛnaɔ gbɛ̃go ũ.
An gbɛ̃e a bɔo! Bílapi gbɛ̃e a bɔo!
Ɔdee a bɔo! An bɛɛɛdee a bɔo!
12 A gɔɔ kà! À ń lé!
Pɔluna su pɔnakɛo,
pɔyiana su ɔ́ɔlɔo,
asa ma pɔ fɛ̃̀ bílapiziɛ.
13 Pɔyiana a pɔ́ pɔ́ á yìa si lɔo e a wɛ̃ni
lɛ́u.
Ãnabikɛkɛa bílaɛpi a lɛ́lɛ pão,
gbɛ̃e a bɔo a tàae yɑ̃́i.
14 Wà kuupɛ̀, zĩ̀ sɔu mà píi,
kási gbɛ̃e a gɛ́ zĩlauo,
asa ma pɔ fɛ̃̀ bílapiziɛ.
15 Zĩ ku bĩ́i kpɛ,
gagyã ń nɔanao ku wɛ̃́lɛ guu.
Gbɛ̃́ pɔ́ aa ku sɛ̃uɔ gaga zĩ guuɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ aa ku wɛ̃́lɛ guuɔ gaga
ń nɔanao ń gagyãoɛ.
16 An gbɛ̃́ pɔ́ aa bɔ̀ɔ
bàalɛ ta gbɛ̀sĩsĩɔ kĩ́i.
Aa ɔ́ɔlɔ lán swadɔɔ felenaɔwa
baade zĩa tàae yɑ̃́i.
17 Ampii an ɔ a gɔ̃ dɔńziɛ,
an kosokũɔ i busa.
18 Aai zwɑ̃̀nkasaɔ dɔ ń pi,
vĩa i ń kṹ.
An gɛɛ i gɔ̃ kpá ń wɛ́i,
aai migbaa lɛ́ ḿpii.
19 Aa ń ɑ̃́nusuɔ kɔ́lɛ zɛaɔ guu,
an vuaɔ i gɔ̃nɛ́ pɔ́ gbãlɛaɔ ũ.
An ɑ̃́nusuɔ ń ń vuaɔ a fɔ̃ ń bɔ Dii
pɔfɛ̃gɔɔzĩo.
Ɔ̃api a ń nɔana kpálɛo,
an gbɛɛ kão,
asa ɔ̃mɛ ń dá duunau.
20 Aa ńzĩa sɛ̀ lɛsĩ
ń nɔamblebɔ kɛfɛnaɔ yɑ̃́i,
aa pɔbɛ̃ɛ pɔ́ má ye a gĩyãioɔ pìò.
A yɑ̃́i má tó à gɔ̃nɛ́ pɔ́ gbãlɛa ũ.
21 Má pɔ́piɔ na bui zĩ̀loɔnɛ ń ɔzĩ
aa ń pɔ́ sɛ́lɛɛ.
Má kpá dṹnia vãikɛnaɔwa,
aa ń pɔ́ naaaɛ, aai a gbãlɛ.
22 Má mikpɛlinɛ́ɛ,
aai ma gu bɛɛɛde gbãlɛ.
Kpɑ̃́i wɛliwɛpiɔ gɛ̃u, aai a gbãlɛ.
23 À mɔgalaɔ pí,
asa gbɛ̃dɛa di bùsuuɛ,
mɛ́ yɑ̃́ gbãa kɔ̃̀ wɛ̃́lɛu.
24 Má tó bui vãiɔ mɔ́ ń uaɔ símá,
má tó gbãadeɔ zĩasɛa lɛsĩ midɛ,
wi ń sa'okĩiɔ gbãlɛ.
25 Tó gili gɛ̃̀ńgu, aa aafia wɛɛlɛ,
kási aa eo.
26 Músi a kɛ músi,
bao ĩ́i a kɛ bao ĩ́i,
aai gbasa kpálɛkɛ ãnabikɛkɛai.
Sa'ona a fua ikoyãwa,
gbɛ̃zɔ̃ɔ a kua lɛdamawa.
27 Kí a búbuapɛ,
yɑ̃́ a di kíanɛwa,
táaaɔ ɔ a lualua.
Má kɛnɛ́ an yãkɛaɔwaɛ,
má yãdańla lá aa dà gbɛ̃́awaɛ,
aaiɔ dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii.

Tɑ̃́akɛa Dii kpɛ́u

8 Zĩ̀zɔɔ kũa wɛ̃̀ soolode guu, a mɔ
soolode gɔɔ sɔode zĩ́, má zɔ̃lɛa ma
kpɛ́u, Yuda gbɛ̃zɔ̃ɔɔ kálɛa ma aɛ, ɔ̃ Dii
Lua gbãa mɔ̀a we. 2 Kɛ́ ma wɛsɛ̀, ɔ̃ ma

pɔe è lán gbɛ̃nazĩnawa.†† Zɔ̃a aàpi lɛ́u
zĩ́lɛ oiá tɛ́ɛ. Musu oi sɔ̃, àlɛ tɛkɛ lán mɔ̀ tɛ̃a
bóiboiwa. 3 À pɔ́ bɔ̀ lán ɔwa, ɔ̃ à ma kũ
ma mikãwa. Lua Nisĩna ma sɛ, má musu
yã́io, má zĩ́lɛ yã́io, ɔ̃ à gɛ̀manɔ Yelusalɛũ
wɛ́pungu pɔ́ Lua mɔ̀ɔmɛɛpi guu e Lua
ua plaade bĩ́ibɔlɛ pɔ́ kú gugbãntoo oi
kpɛɛlɛu, gu pɔ́ tã́a pɔ́ a yã́ ì Dii nɔ̀sɛ fɛlɛ
kúu. 4 Ma Isailiɔ Lua gawi è we, lá má è
yãa gusalalaa wɛ́pungu'ea guuwa.‡‡ 5 Ɔ̃
a òmɛɛ: Gbɛ̃nazĩn nɛ́, wɛ́sɛ gugbãntoo oi
gwa. Kɛ́ ma wɛsɛ̀ má gwà, ɔ̃ ma tã́a pɔ́ a
yã́ ì Dii nɔ̀sɛ fɛlɛpi è bĩ́ibɔlɛ pɔ́ kú sa'okĩi
gugbãntoo oi kpɛɛlɛ. 6 Ɔ̃ a òmɛɛ: Gbɛ̃naz-
ĩn nɛ́, n yãbɛ̃ɛ sa pɔ́ Isailiɔ lɛ́ kɛ la èó?
Yã́pi a ma ya ma kúkĩi à ma kpa zã̀. Ńyɔ̃
ɛa yã́ pɔ́ a bɛ̃̀ɛ dɛ beea maamaa e lɔ.
7 Ɔ̃ à gɛ̀manɔ ua bĩ́ibɔlɛu. Kɛ́ ma wɛsɛ̀,
ɔ̃ ma ɛ è bĩ́i guu. 8 A òmɛɛ: Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
bĩ́ipi fɔ̃́. Má fɔ̃̀, ɔ̃ ma bɔlɛ è we. 9 Ɔ̃ a òmɛɛ:
Gɛ̃ ǹ yãbɛ̃ɛ pɔ́ má zau aalɛ kɛ la gwa. 10 Ɔ̃
ma gɛ̃ má gwà. Má è wà pɔ́taa'onkuawaɔ
taa kɛ̀ wà lìa gĩpizi píi ń nɔ̀ɔ pɔ́ dɛ tɛ̃ ũɔ
ń Isailiɔ tã́aɔ píi. 11 Ɔ̃ Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn
bàaɔ̃kwiɔ sĩa ń aɛ, Safana nɛ́ Yazania kú
ń guu. Baade tésibɔ kṹkũa, tulaleti súɛlɛ
gĩ na buumbo, àlɛ fɛlɛ musu. 12 Ɔ̃ a òmɛɛ:
Gbɛ̃nazĩn nɛ́, ń è lá Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔ lɛ́ kɛ
gusiau, baade ń a tã́ao gugolonaua? Aaì
mɛ ma wɛ́ lɛ́ ń eo, ma pãkpà ń bùsuziɛ.
13 À ɛa òmɛɛ lɔ: Ńyɔ̃ ɛa yã́ pɔ́ aalɛ kɛ a
bɛ̃̀ɛ dɛ beea maamaa e lɔ.
14 Ɔ̃ à gɛ̀manɔ a ua bĩ́ibɔlɛ pɔ́ kú gug-
bãntoo oi guu. Ma nɔɛɔ è kálɛ we, aalɛ
Tamuzu ɔ́ɔlɔ. 15 Ɔ̃ a òmɛɛ: Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
n bee èa? Ńyɔ̃ yã́ pɔ́ a bɛ̃̀ɛ dɛ beea maa-
maa e lɔ. 16 Ɔ̃ à gɛ̀manɔ a kpɛ́ ua plaadeu,
ɔ̃ ma gbɛ̃́ɔ è baasɔo taawa, bilandaa ń
sa'okĩio zãnguo. An kpɛ lia Dii kpɛ́ɛ, an
aɛ dɔa gukpɛwa, ɔ̃ aalɛ kúlɛ ĩatɛ̃ɛ we. 17 Ɔ̃
a òmɛɛ: Gbɛ̃nazĩn nɛ́, n bee èa? Yãbɛ̃ɛ pɔ́
Yudaɔ lɛ́ kɛ lapi dɛnɛ́ yãe ũo, ɔ̃ aa tò yã-
pãsĩ kɔ̃̀ ń bùsuu kɛ́ ma pɔkũma e fɛlɛ lɔa?
Ǹ ń gwa, lá aalɛ gozɔ̃zɔ̃ ma lɛ́wa. 18 Tɔ̀ɔ!
Má pɔkũmabɔbɔmá. Má ń wɛgwao. Má ń
bɔo. Baa tó an wii gbãa lɛ́ gɛ̃ ma swã́u,
má swã́sɛio.

Tã́agbagbanaɔ dɛdɛa Yelusalɛũ

9 Ɔ̃ à lɛzù gbã́ugbãu ma swã́u à mɛ̀: Mɔ́
ń wɛ̃́lɛ dɔ̃̀anaɔ, baade ń a gbɛ̃dɛbɔo.
2 Ɔ̃ ma gbɛ̃ɔn sooloɔ è, aa bɔ̀ Musu Bɔlɛ
pɔ́ a lɛ́ ɛlɛa gugbãntoo oiwa, aalɛ mɔ́
baade ń a gbɛ̃́wiwibɔo. Gɔ̃ɛɛ kú ń guu
bàabaa ula daa, lákɛ̃bɔɔ ń taalao dɔa aà
pi. Aa gɛ̃̀ zɛ̀ mɔgotɛ̃ sa'okĩi saɛ. 3 Isailiɔ
Dii gawi gò malaika gã̀sĩadeɔla à mɔ̀ aà
kpɛ́ kpɛɛlɛ. Ɔ̃ Dii lɛzù gbɛ̃́ pɔ́ bàabaa
ula daa, lákɛ̃bɔɔ ń taalao dɔa aà pipizi
4 à mɛ̀: Yelusalɛũ kɛɛlɛ, ní seelakɛ gbɛ̃́
pɔ́ aalɛ ɔ́ɔlɔ, aalɛ wɛ̃nakɛ yãbɛ̃ɛ pɔ́ wàlɛ
kɛu píi musuɔ mi'aɛwa.¶¶ 5 Ɔ̃ má mà, a ò
gbɛ̃́ kĩniɔnɛ à mɛ̀: Àɔ tɛ aà kpɛ, àɔ wɛ̃́lɛ
kɛɛlɛ, íɔ gbɛ̃dɛdɛ ń wɛgwasai ń kɛ̃́sai. 6 À
maezɔ̃ɔɔ ń ɛ̀waasoɔ ń wɛ̃́ndiaɔ ń nɛ́ɔ ń
nɔɛɔ dɛdɛ à ń midɛ píi, ãma ásu sɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́
wà seelakɛ̀máɔzio. À daalɛ ma kpɛ́u la. Ɔ̃
aa dàalɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ́ kú Dii kpɛ́ kpɛɛlɛɔwa.
7 Ɔ̃ a ònɛ́: À ń gɛɔ kálɛ ma ua, í ma kpɛ́
gbãlɛò. À gɛ́! Ɔ̃ aa sì wɛ̃́lɛu, aalɛ gbɛ̃dɛdɛ.
8 Gɔɔ pɔ́ aalɛ gbɛ̃dɛdɛ, mámɛ ma gɔ̃
mado, ɔ̃ ma wulɛ ma gbɛɛu gɔ̃̀ɔ, ma wi-
ilɛ̀ ma mɛ̀: Á'a Dii Lua! N pɔkũmabɔbɔa
Yelusalɛũwa guu ńyɔ̃ Isaili kɔ̃naɔ dɛdɛ
píi yã̀? 9 Ɔ̃ a wèa: Isailiɔ ń Yudaɔ duuna
zɔ̃ɔ maamaaɛ. Gbɛ̃dɛa di ń bùsuuɛ, mɛ́
yãdɔɔsai di wɛ̃́lɛ guuɛ. Aaì mɛ ma pãkpà
ń bùsuziɛ, ma wɛ́ lɛ́ ń eo. 10 Tɔ̀ɔ! Má ń
wɛgwao, má ń kɛ̃o. Má ń yãkɛaɔ wíné ń
musuɛ. 11 Ɔ̃ ma gbɛ̃́ pɔ́ bàabaa ula daa,
lákɛ̃bɔɔ dɔa aàpi pi è, à sù ń yã́o à mɛ̀:
Má kɛ̀ lá ń òmɛɛwaɛ.

†† **8:2** Eze 1.26
‡‡ **8:4** Eze 1.28
¶¶ **9:4** Zia 7.3, 9.4, 14.1

Dii gawi goa a kpéa

10 Kɛ́ ma wɛzù, ɔ̃ ma pɔe è lán ki-
blekila pɔ́ wa kɛ̀ ń safii gbɛowa§§
bàluma pɔ́ kú malaika gȁsĩadeɔ mia
musu. 2 Ɔ̃ Dii ò gbɛ̃́ pɔ́ bàabaa ula
daapiɛ à mɛ̀: Gɛ̃ wuluu pɔ́ kú malaika
gȁsĩadeɔ zíɛɔ guu, ní ɔkpa plapla tɛyɔ̃
pɔ́ kú malaikapiɔ zãnguo si n ɔ pai,
ní fã́ wɛ̃́lɛu.* Ɔ̃ à gɛ̃̀u ma wáa. 3 Kɛ́ à
gɛ̃̀u, malaikapiɔ sĩa Lua kpɛ́ gɛɔmidɔk-
ĩi oi, mɛ́ súɛlɛ buumboa kùlɛ Lua kpɛ́
ua plaadewa. 4 Ɔ̃ Dii gawi gò malaikapiɔ
mia à gɛ̀ aà kpɛ́ kpɛɛlɛ. Súɛlɛpi kpɛ́pi pà
mɛ́ Dii gawipi uapi pù. 5 Wà malaikapiɔ
gȁsĩa kĩ́a mà za ua sɛ̃́iau lán Lua Gbãapi-
ide yã'oawa. 6 Kɛ́ a ò gbɛ̃́ pɔ́ bàabaa ula
daapiɛ aà tɛ́si wuluu ń malaikapiɔ zãn-
guo, à gɛ̃̀ zɛ̀ wuluue saɛ. 7 Pɔ́ bɛ̃́ɛpiɔ do
ɔbɔ gɛ̃̀ tɛ́ pɔ́ kú ń zãnguou, a si kà gbɛ̃́ pɔ́
bàabaa ula daapiɛ a ɔu, ɔ̃ à bɔ̀ò. 8 Ma pɔe
è lán gbɛ̃nazĩna ɔwa malaikapiɔ gȁsĩa
zíɛ.
9 Kɛ́ má gwà, ma wuluu è mɛ̀n síiɔ̃
malaikapiɔ saɛ, an baade ń a wuluuo.
Wuluupiɔ lɛ́ tɛkɛ, an kɛkɛá dɛ lán gbè
bɛɛɛdewa. 10 Wuluupiɔ doũ píiɛ, mɛ́
ampii wuluu vĩ mɛ̀n plapla pãpãakɔ̃a.
11 Tó aalɛ táa'o, aaì gɛ́ aɛ ń kpɛo, gbȁtɛ̃ɛ
ń gbȁtɛ̃ɛo liaasaiɛ. Aaìɔ tɛ wuluu pɔ́ kú
kpɛ pɔ́ wàlɛ gɛ́uzi. Gɔɔ pɔ́ aalɛ táa'o, aali
lɛ́ liaao. 12 Wɛ́ fĩfĩ malaikapiɔ mɛwa píiɛ,
an kpɛ ń ń ɔɔ ń ń gȁsĩaɔ ń ń wuluu
mɛ̀n síiɔ̃piɔ píi.† 13 Má mà wuluupiɔ lɛ́
liasãizɔ̃. 14 Pɔ́ bɛ̃́ɛpiɔ oa síiɔ̃siiɔ̃ɛ, a sɛ̃́i-
aɔá zù pɔ́ɛ, a plaadeɔá gbɛ̃nazĩna pɔ́ɛ,
a àaɔ̃deɔá nɔ̀ɔmusu pɔ́ɛ, a síiɔ̃deɔá kúu
pɔ́ɛ.‡ 15 Ɔ̃ malaikapiɔ fɛ̀lɛ musu. Pɔ́ bɛ̃́ɛ
pɔ́ má è Kebaa saɛɔnɛ. 16 Tó malaikapiɔ
lɛ́ gɛ́, wuluu pɔ́ kú ń saɛpiɔ ì gɛ́ sɔ̃ɛ. Tó
aa ń gȁsĩa pòo, aalɛ fɛlɛ tɔɔlɛ, wuluupiɔ
lí go ń saɛo. 17 Tó aa zɛaɛ sɔ̃, aaìɔ zɛaɛ.
Tó aa fɛ̀lɛ, aaì fɛlɛ́nnɔɛ, asa malaikapiɔ
nisĩna kú ń guuɛ.
18 Ɔ̃ Dii gawi gò a kpɛ́ kpɛɛlɛa à gɛ̀ zɛ̀
malaika gȁsĩadepiɔ mia. 19 Kɛ́ málɛ gwa,
aa ń gȁsĩaɔ pòo, ɔ̃ aa fɛ̀lɛ tɔɔlɛwa. Kɛ́
aalɛ gɛ́, wuluuɔ lɛ́ gɛ́nnɔ, ɔ̃ aa zɛ̀ Dii ua
bĩ́ibɔlɛ pɔ́ kú gukpɛ oi musu. Isailiɔ Lua
gawi kú ń mia musu. 20 Pɔ́ bɛ̃́ɛ pɔ́ má è
Isailiɔ Lua zíɛ Kebaa saɛɔn kɛ, ɔ̃ má dɔ̃̀ sa
kɛ́ malaika gȁsĩadeɔnɛ. 21 An baade oa ń
gȁsĩaɔ vĩ síiɔ̃siiɔ̃, mɛ́ pɔ́ pɔ́ dɛ gbɛ̃nazĩna
ɔwa kú ń gȁsĩapiɔ zíɛ. 22 An oaɔ doũ ń pɔ́
pɔ́ má è Kebaa saɛɔ pɔ́oɛ. Ampii ì táa'o a
aɛdɔawaɛ súsu.

Yã́kpalɛkɛa ń Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔɔ

11 Dii Nisĩna ma sɛ gɛ̀manɔ Dii ua
bĩ́ibɔlɛ pɔ́ kú gukpɛ oi guu, ɔ̃ ma
gbɛ̃ɔn baasɔɔ è kálɛa we. Kíaeɔ kú ń
guu, Azuu nɛ́ Yazania ń Benaia nɛ́ Pela-
tiao. 2 Ɔ̃ Dii òmɛɛ: Gbɛ̃nazĩn nɛ́, gbɛ̃́ beeɔ
lɛ́ vãi lɛkpaaĩ, aalɛ lɛ́ bɛ̃̀ɛ da má wɛ̃́lɛɛ
beeu. 3 Aa mɛ̀ kpɛdɔgɔɔ i ka gĩao. Wɛ̃́lɛɛ
beeá dàaɛ, ɔ̃ aa kau nɔ̀ɔ ũ. 4 Ayãmɛto ãn-
abikɛkɛnɛ́. Gbɛ̃nazĩn nɛ́, ãnabikɛkɛ. 5 Ɔ̃
Dii Nisĩna dɛ̀dɛa à mɛ̀ mà o mà mɛ: Ma
Dii ma mɛ̀ á Isailiɔ ì o màa, kási má
á làasoo dɔ̃. 6 A gbɛ̃dɛ̀dɛ dasidasi wɛ̃́lɛɛ
beeu, a gɛɔ daadà a zɛaɔu. 7 A yã́i ma Dii
Lua ma mɛ̀, gbɛ̃́ pɔ́ a ń dɛdɛ kálɛapiɔ mɛ́
nɔ̀ɔpi ũ, mɛ́ wɛ̃́lɛɛ bee mɛ́ dàapi ũ. Ápiɔ
sɔ̃, má á yá mà á bɔlɛuɛ. 8 Ma Dii Lua
ma mɛ̀, fɛ̃nda álɛ vĩakɛɛ̀, fɛ̃ndapi ɔ̃ má
mɔɔwá. 9 Má á yá mà á bɔlɛuɛ, mí á na
bui zĩ̀lɔɔnɛ ń ɔzĩ, aai á wɛtã. 10 Má yã́k-
palɛkɛánɔ á bùsu zɔ̃lɛu, wi á dɛdɛ ń fɛ̃n-
dao, íɔ dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii. 11 Wɛ̃́lɛɛ bee
aɔ dɛɛ́ dàa ũo, mɛ́ áɔ ka dàapi guu nɔ̀ɔ
ũo. Má yã́kpalɛkɛánɔ á bùsu zɔ̃lɛuɛ, 12 íɔ
dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii, asa i ma ɔtondɔkĩi

§§**10:1** Eze 1.26, Zia 4.2
***10:2** Zia 8.5
†**10:12** Zia 4.8
‡**10:14** Eze 1.10, Zia 4.7

gwao, á ma ikoyã kũao, a bui pɔ́ liaaáziɔ
ɔlɛsɛ̀ɛ.
13 Ma ãnabikɛkɛapi guu Benaia nɛ́
Pelatia gà, ɔ̃ ma wulɛ ma gbɛɛu gɔ̃̀ɔ ma
wii gbãa lɛ̀ ma mɛ̀: Á'a Dii Lua! Ńyɔ̃
Isailiɔ midɛ píi yɑ̃̀?

Dii a gbɛ̃́ pɔ́ fãaaaɔ kãaa

14 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 15 Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
n gbɛ̃́ pɔ́ aa dɛ n au ũɔ ń Isailiɔ píi,
Yelusalɛũdeɔ ì onɛ́: Àɔ ku zɑ̃̀ ń Diio màa,
asa à bùsuɛ bee kpàwá wá pɔ́ ũɛ. 16 A
yɑ̃́i tò, onɛ́ ma Dii Lua ma mɛ̀ baa kɛ́
ma tańnɔ zɑ̃̀zã buipãleɔ guu, mɛ́ ma ń
fãaa bùsu ń bùsuo, ń beeo má dɛnɛ́ ulɛk-
ĩi ũ gɔɔpla bùsu pɔ́ aa tàuɔ guu. 17 A yɑ̃́i
tò, onɛ́ ma Dii Lua ma mɛ̀ má ń kãaa
buiɔ guu, má ń naaa bùsu ń bùsuo gu
pɔ́ aa fãaaauɔ, mí suńnɔ Isaili bùsuu.
18 Aa su we, aai pɔbɛ̃ɛ pɔ́ má zauɔ bɔlɛ
a guu, 19 mí sɔ̃̀ doũ danɛ́, mí nisĩna dafu
danɛ́ ń nɔ̀sɛu. Má ń sɔ̃ pɔ́ dɛ lán gbɛwa
bɔ, mí sɔ̃ pɔ́ dɛ báasi ũ danɛ́, 20 aaiɔ ma
ɔtondɔkĩi gwa, aaiɔ ma ikoyãɔ kũa, aaiɔ
zĩkɛwà.¶ Aaɔ dɛ ma gbɛ̃́ɔ ũ, míɔ dɛ ń Lua
ũ. 21 Gbɛ̃́ pɔ́ an pɔ dɔ pɔbɛ̃ɛ pɔ́ má zauɔwa
sɔ̃, ma Dii Lua ma mɛ̀ má ń yãkɛaɔ wínɛ́
ń musuɛ.
22 Ɔ̃ malaikapiɔ ń gɑ̃̀sĩaɔ pòo, wuluupiɔ
kú ń saɛ, mɛ́ Isailiɔ Lua gawi kú ń mia.
23 Ɔ̃ Dii gawipi gò wɛ̃́lɛpia, à gɛ̀ zɛ̀ sĩ̀sĩ pɔ́
kú wɛ̃́lɛ gukpɛ oi musu. 24 Wɛ́pungu pɔ́
Lua Nisĩna mɔ̀opi ea guu, à ma sɛ tàmanɔ
zĩ̀zɔɔ kĩ́i Babiloni bùsuu. Kɛ́ wɛ́pungu pɔ́
má èpi wèea, 25 ɔ̃ ma yɑ̃́ pɔ́ Dii ɔ̀lɔmɛɛ ò
zĩ̀zɔɔnɛ píi.

Taa ń Isailiɔ zĩ̀zɔɔ ũ seela

12 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 2 Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
ń kú swɑ̃́gbãadeɔ guuɛ. Aa wɛ́ vĩ,
kási aali gu'eo, aa swɑ̃́ vĩ, kási aali yã-
mao, asa swɑ̃́gbãadeɔnɛ.§ 3 Ayãmɛto gbɛ̃-
nazĩn nɛ́, ǹ n pɔ́ɔ naaa fãanɛ, ǹ n taa bùsu
pãleu sɔukɛ, ní dazɛu ń wáa. Go n tía, ta
gupãleu ń wáa. Baa kɛ́ swɑ̃́gbãadeɔn ń ũ,
an wɛ́ a gí kɛ̃́ia? 4 Bɔlɛ ń pɔ́ pɔ́ ń nàaapiɔ
fãanɛ ń wáa. Tó aua pìla, ní bɔ wɛ̃́lɛu
ń wáa lán gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gɛ̃zɛawa. 5 Bĩ́i fɔ̃́ ń
wáa, ní bɔlɛ ń n asoɔ we. 6 Asopi sɛ́ ń wáa
oosiɛlɛ, ní bɔò. Ní pɔ́ku n wɛ́a, kɛ́ ńsu bù-
supi eo yɑ̃́i. Ma n kɛ yɑ̃́ pɔ́ a Isailiɔ le seela
ũɛ. 7 Ɔ̃ má kɛ̀ lá Dii òmɛɛwa. Ma bɔ ń ma
pɔ́ɔ fãanɛ lá málɛ tá bùsu pãleuwa. Kɛ́
aua pìla, ɔ̃ ma bĩ́i fɔ̃̀ ń ɔo. Oosiɛlɛ ɔ̃ ma a
aso sɛ̀ ma bɔò ń wáa.
8 Kɛ́ gu dɔ̀, Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 9 Gbɛ̃naz-
ĩn nɛ́, Isaili swɑ̃́gbãadepiɔ i ń la bɔ́ ńlɛ
kɛ màaio lɛ́? 10 Onɛ́ ma Dii Lua ma mɛ̀,
yɑ̃́ pɔ́ dɔaana pɔ́ kú Yelusalɛũ ń Isaili pɔ́
kú weɔ kɛn we. 11 Onɛ́ seelan n ũ, lá ń
kɛ̀, a ń le sɔ̃ɛ, aai ta bùsu pãleu zĩ̀zɔɔ ũ.
12 An kía a a aso da a gɑ̃̀u oosiɛlɛ, i daò
zɛ́u. Wa bĩ́i fɔ̃ɛ̀, i bɔò, i pɔ́ku a wɛ́a, kɛ́
asu bùsupi eo yɑ̃́i. 13 Má ba kpaɛ̀, i aà kṹ,
mí taaànɔ Babɛli, Babiloni bùsuu, kási a
wɛsi bùsupilɛ lɔo.** We a gau. 14 Má gbɛ̃́
pɔ́ liaaaàziɔ fãaa gupiiuɛ, aà dɔnlɛdeɔ ń
aà dɔaiɔ píi, mí a fɛ̃nda wo mà pɛ́lɛońzi.
15 Tó ma ń fãaa buiɔ guu, mɛ́ ma ń
zuzu bùsu ń bùsuo, aaɔ dɔ̃ sa kɛ́ mámɛ-
maa Dii. 16 Zĩ, nɔana, gagyã, má tó an
gbɛ̃ɛɔ bɔ apii guu, kɛ́ aa e ń yãbɛ̃ɛkɛaɔ
dau siunɛ́ bùsu pɔ́ aa tàuɔ guu, gbɛ̃́piɔ iɔ
dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii.
17 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 18 Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
ǹ ń blɛpi ble ń sɔ̃̀deedeeo, ní ípi mi
ń lualuaao yãkãakɛa guu, 19 ní o bù-
sudeɔnɛ, ma Dii Lua mámɛ ma yɑ̃́ɛ bee
ò Yelusalɛũdeɔnɛ ń Isaili bùsudeɔ píi. Aa
blɛble yãkãakɛa guu, mɛ́ aa imi yãdima
guu, asa wa ń bùsu kɛ yáiyai gbãamɔanɛ́
pɔ́ kɔ̃̀ ń guu yɑ̃́iɛ. 20 An wɛ̃́lɛɔ gɔ̃ bɛziaɔ
ũɛ, an bùsu i gɔ̃ da wàuu, í dɔ̃ kɛ́ mámɛ-
maa Dii.

¶**11:20** Zel 31.33, Eze 36.26-28
§**12:2** Isa 6.9-10, Zel 5.21, Maa 8.18
****12:13** 2Kia 25.7

21 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 22 Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
yáasi pɔ́ wì kɛ Isaili bùsu guuɛ bee dɛ
kpelewa ni? Wì mɛ, àlɛ gɔɔ gá, ãnabikɛyã
lɛ́ gbɛsuo. 23 Onɛ́ ma Dii Lua ma mɛ̀ má
yáasipi midɛ. Wa yáasipi kɛ Isaili bùsuu
lɔɔ. Onɛ́ lɔ, gɔɔ kà kãi ké yã́ pɔ́ ãnabiɔ è
a gbɛsu píi. 24 Asa wa wɛ́pungu ɛɛyã ge
màsokɛ lɛnakasa Isailiɔnɛ lɔɔ. 25 Ma Dii
má yã'o, mɛ́ yã́ pɔ́ má o a kɛ, a gɔɔ gága
lɔɔ. Á swã́gbãadeɔ, yã́ pɔ́ má ò á gɔɔ, má
kɛɛ. Ma Dii Lua mámɛ má ò.
26 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 27 Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
ma! Isailiɔ lɛ́ mɛ wɛ́pungu pɔ́ ń è yã́á
zia yã́ɛ, n ãnabikɛkɛa gbɛsuagɔɔ zã̀.
28 Ayãmɛto onɛ́ ma Dii Lua ma mɛ̀, ma
yã́piɔ kee a gɛ̃gɛ̃ lɔɔ, yã́ pɔ́ má òpi gbɛ a
su. Ma Dii Lua mámɛ má ò.

Yã́ zɔ̃lɛa ãnabi ɛgɛnaɔwa

13 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 2 Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
ãnabikɛkɛ Isaili ãnabi pɔ́ aalɛ ãn-
abikɛkɛɔ yã́ musu. O ãnabi pɔ́ aaì ńzĩa
làasoo yã'ɔɔnɛ, aa swãdɔ ma yã́i. 3 Ma
Dii Lua ma mɛ̀, waiyoo ãnabi sɔũ pɔ́ aali
yãe eo, anzĩa yã́ mɛ́ lɛ́ dɔaanɛ́ɔ. 4 Isailiɔ,
á ãnabiɔ dɛ lán gbɛ̃gbona pɔ́ bɛ bɛzi-
auɔwaɛ. 5 Aai gé zɛi gufooɔ guuo, aai bĩ́i
pɔ́ lia Isailiɔzi kɛkɛ, ké Isailiɔ e zɛ gbãa zĩ
guu Dii pɔkũmagɔɔo. 6 An wɛ́pungu'eaá
pãɛ, an màsoá ɛɛɛ. Aaì mɛ Dii mɛ́ ò, kási
mámɛ ma ń zĩo, ɔ̃ an wɛ́ ìɔ dɔ ń yã́i à
gbɛsu. 7 Ké aa mɛ̀ Dii mɛ́ ò, mɛ́ mi o sɔ̃o,
wɛ́pungu pã aa èo lò? Màso aa kèo lò?
8 Ayãmɛto ma Dii Lua ma mɛ̀, lá aa
yãpã ò, aa wɛ́pungu ɛɛ è, a yã́i má
fɛlɛ́ńnɔ. Ma Dii Lua mámɛ má ò. 9 Má
ɔtɔ̃ ãnabi ɛgɛna pɔ́ aaì wɛ́pungu'e mɛ́ aaì
màsokɛɔwa. Aaɔ ku ma gbɛ̃́ lɛdamadeɔ
guuo, an tɔ́ àɔ ku Isailiɔ buibɔkĩi taalauo,
mɛ́ aa e ɛa ta Isaili bùsuuo, íɔ dɔ̃ ké
mámɛmaa Dii Lua. 10 Aa ma gbɛ̃́ɔ sã̀sã,
aa mɛ̀ aafia ku, kási sɔ̃ aafia kuo.†† Ma
gbɛ̃́ɔ ì bĩ́ibo, ɔ̃ ãnabipiɔ ì soolɛwà. 11 O
soolɛnapiɔnɛ, bĩ́ipi a kwɛɛ. Dii a to lou
bílibili ma ń gbɛo ń zàa'ĩan gbãao. 12 Tó
bĩ́ipi kwɛ̀ sɔ̃, wa ń la wà mɛ, soo pɔ́ aa
lɛ̀wà ku máɛ?
13 Ayãmɛto ma Dii Lua ma mɛ̀, má
zàa'ĩan gbãa gbaɛ ń pɔkũmao, ma pɔfɛ̃
i to lou bílibili ma ń gbɛo pɔkaalɛa yã́i.
14 Má bĩ́i pɔ́ aa soolɛ̀wàpi gboo mà daaĩɛ,
a ɛ̃gbɛkpalɛ i bɔ gupuau. Tó bĩ́ipi kwɛ̀
sɔ̃, gbɛ̃́ pɔ́ kú wɛ̃́lɛpi guuɔ kaalɛɛ, íɔ
dɔ̃ ké mámɛmaa Dii. 15 Má pɔkũmabɔbɔ
bĩ́ipiwa ń gbɛ̃́ pɔ́ soolɛ̀wàɔɛ, mí onɛ bĩ́ipi
kuo, mɛ́ a soolɛnaɔ kuo, 16 Isaili ãn-
abi pɔ́ aa ãnabikɛkɛ̀ Yelusalɛũdeɔnɛ, aa
wɛ́pungu'ɛ̀nɛ́ aa mɛ̀ aafia ku, kási sɔ̃ aafia
kuopiɔ. Ma Dii Lua mámɛ má ò.
17 Mpi sɔ̃ gbɛ̃nazĩn nɛ́, wɛbiibii n bui
nɔɛ ãnabi pɔ́ aaì ńzĩa làasoo yã'ɔɔwa, ní
ãnabikɛkɛ ń yã́ musu 18 ǹ mɛ: Ma Dii Lua
ma mɛ̀, waiyoo á nɔɛ pɔ́ i ɛsɛba nami-
nami à dada á ɔpɛsɛwaɔ. I sɔ̃̀ɔɔ zɔ̃ baadeɛ
a gbã̀a lɛ́u an nisĩna kũbɔ ũ. Á ma gbɛ̃́ɔ
nisĩnaɔ kṹkũ, ápiɔ í bɔ aafiaa? 19 A ma
ɔ̃̀ɔkpà ma gbɛ̃́ɔnɛ pɔ́wɛna ɔkũ doɔ ge pɛ̃ɛ
kasoɔ yã́i. I ɛɛto ma gbɛ̃́ pɔ́ aaì swã́sɛ
ɛɛiɔnɛ. A gbɛ̃́ pɔ́ i kũ aa gaoɔ dɛ̀dɛ, mɛ́
a gbɛ̃́ pɔ́ i kũ aaɔ kuoɔ tò.
20 Ayãmɛto ma Dii Lua ma mɛ̀, má za á
ɛsɛba pɔ́ i gbɛ̃nazĩna kũò lán bãwaɔu. Má
ɛsɛbapiɔ bɔ á ɔwa, mí nisĩna pɔ́ a kũ̀ lán
bãwapiɔ gbaɛ. 21 Má á sɔ̃̀ɔpiɔ taitai, mí a
gbɛ̃́ɔ bɔlɛ á ɔzĩ. Aaɔ dɛ pɔ́ pɔ́ naa a ɔzĩɔ ũ
lɔɔ, íɔ dɔ̃ ké mámɛmaa Dii. 22 A gbɛ̃maa
pɔ́ má ye ń pɔ yaoɔ kãdɛ̀ á mɔafili guu.
A gbɛ̃vãiɔ gbà sɔ̃, ɔ̃ aai bɔ ń zé vãiu aa
ńzĩa mìsio. 23 Ayãmɛto á e wɛ́pungu ɛɛ
enɛ́ lɔɔ, á e màsokɛnɛ́ lɔɔ. Má a gbɛ̃́ɔ bɔ
á ɔzĩɛ, íɔ dɔ̃ ké mámɛmaa Dii.

Yãzɔ̃lɛa tã́agbagbanaɔwa

14 Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔeɔ mɔ̀ ma kĩ́i, aa zɔ̃̀lɛ
ma aɛ, 2 ɔ̃ Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 3 Gbɛ̃-
nazĩn nɛ́, gbɛ̃́ɛ beeɔ tò tã́aɔ yã́ ń sɔ̃ blè, an
duuna pɔ́ lɛ́ ń fupi mɛ́ lɛ́ ń gálɛ. Aa yãg-
bɛaaa zé vĩa? 4 Yã'onɛ́ ǹ mɛ ma Dii Lua

††**13:10** Zel 6.14, 8.11

ma mɛ̀, tó Isailie tò tɑ̃́aɔ a sɔ̃ blè, mɛ́ aà
duuna pɔ́ lɛ́ aà fupi mɛ́ lɛ́ aà gálɛ, tó à mɔ̀
yãgbɛai ãnabiwa, ma Dii mámɛ má yɑ̃́za-
si adewa aà tɑ̃́aɔ dasilɛu. 5 Màa má Isaili
pɔ́ aa gɔ̃̀mɛɛ zĩ̀lɔɔ ũ ń tɑ̃́aɔ yɑ̃́iɔ gbɛsi píi.
6 Ayãmɛto o Isailiɔnɛ ma Dii Lua ma
mɛ̀, aa nɔ̀sɛlilɛ aa mikɛ̃ ń tɑ̃́aɔ ń ń
yãbɛ̃ɛkɛaɔwa. 7 Tó Isailie ge bɔ̀mɔ pɔ́ kú
ń guue tò tɑ̃́aɔ a sɔ̃ blè, aà duuna pɔ́ lɛ́ aà
fu àlɛ aà gálɛpi tò à kɛ̃̀a, tó à mɔ̀ ãnabi lè
aà yãgbɛaaɛ, mámɛ má yɑ̃́zãsiwà mazĩa,
8 mí íbɛlɛsɛ ń gbɛ̃́pio, mí aà kɛ seela pɔ́
wa yãadaò ũ. Má aà bɔ ma gbɛ̃́ɔ guuɛ, íɔ
dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii.
9 Tó ãnabipi tò wà kɔ̃nikɛ̀ɛ, ɔ̃ à azĩa
yã'ò, mámɛ ma kɔ̃nikɛ̀ɛ̀. Má ɔtɔ̃wàɛ, mí
aà bɔ ma gbɛ̃́ɔ guu mà dɛ. 10 Ãnabipi ń
gbɛ̃́ pɔ́ mɔ̀ yãgbɛaiwàpio duuna doũɛ. An
duuna a wi ń musu ḿpiiɛ, 11 kɛ́ Isailiɔ su
zãmɛɛ yɑ̃́wa, aai gbãlɛ ń duuna yɑ̃́ musu
lɔo yɑ̃́i, aaiɔ dɛ ma gbɛ̃́ɔ ũ, míɔ dɛ ń Lua
ũ. Ma Dii mámɛ má ò.

Gbɛ̃vãiɔ bɔ gbɛ̃maaɔ sabaio

12 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 13 Gbɛ̃nazĩn nɛ́, tó
bùsudeɔ náaisaiyãkɛ̀ aa duunakɛ̀mɛɛ, mɛ́
málɛ ɔtɔ̃má, málɛ ń kũ̀sũa míɔnzɔ̃, málɛ
imina zĩmá, mɛ́ aalɛ gaga ń ń pɔtuoɔ píi,
14 baa tó gbɛ̃ɔn àaɔ̃ɛ beeɔ ku we, Nɔee ń
Daniɛlio ń Yobuo, aa fɔ̃ gbɛ̃e misi ń gbɛ̃-
maakɛ yɑ̃́io, mɛ́ i kɛ anzĩa mi bàasio. Ma
Dii Lua mámɛ má ò.
15 Tó má tò wàiɔ pɑ̃̀ bùsupia aa bùsupi
nɛ́ɔ sɛ̀lɛ píi, mɛ́ bùsupi gɔ̃̀ bɛzia ũ, gbɛ̃e lɛ́
pãa lɔo wàiɔ yɑ̃́i, 16 ma Dii Lua ma mɛ̀, ń
ma kuao tó gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔ ku we, aa fɔ̃ ń
nɛgɔ̃ɛɔ ge ń nɛnɔɛɔ misio, mɛ́ i kɛ anzĩa
mi bàasio, bùsupi i gɔ̃ bɛzia ũ.
17 Tó má tò wà fɛ̀lɛ bùsupiwa ń zĩo, ma
mɛ̀ wà pãa wà gbɛ̃nazĩnaɔ ń pɔtuoɔ dɛdɛ,
18 ma Dii Lua ma mɛ̀, ń ma kuao tó gbɛ̃ɔn
àaɔ̃piɔ ku we, aa fɔ̃ ń nɛgɔ̃ɛɔ ge ń nɛnɔɛɔ
misio, mɛ́ i kɛ anzĩa mi bàasio.
19 Tó ma gagyãkà bùsupiu, ma
pɔkũmabɔ̀bɔwà, ma a gbɛ̃́ɔ ń a pɔtuoɔ
dɛ̀dɛ, 20 ma Dii Lua ma mɛ̀, ń ma kuao
tó Nɔee ń Daniɛlio ń Yobuo ku we, aa fɔ̃
ń nɛgɔ̃ɛɔ ge ń nɛnɔɛɔ misi ń gbɛ̃maakɛ
yɑ̃́io, mɛ́ i kɛ anzĩa mi bàasio.
21 Ma Dii Lua ma mɛ̀, tó málɛ ĩada
Yelusalɛũdeɔwa ń yɑ̃́ mɛ̀n síiɔ̃ɛ beeɔ, zĩ
ń iminao ń wàio ń gagyão,‡‡ málɛ ń dɛdɛ
ń ń pɔtuoɔ, a kɛ zài. 22 Ń beeo an gbɛ̃́ kɔ̃-
naɔ gɔ̃, an nɛgɔ̃ɛɛɔ ń ń nɛnɔɛɛɔ bɔ. Tó aa
bɔ̀ mɔ̀ á kĩ́i, mɛ́ a ń dàa ń ń yãkɛaɔ è, á
nɔ̀sɛ a níni vãi pɔ́ má zĩ̀ Yelusalɛũwa yɑ̃́
musu ń ĩa pɔ́ má dàwàɔ píi. 23 Tó a ń dàa
ń ń yãkɛaɔ è, á nɔ̀sɛ a níni, asa áɔ dɔ̃ kɛ́
yɑ̃́ pɔ́ má kɛ̀ Yelusalɛũɛ píi, mi kɛ pão.
Ma Dii Lua mámɛ má ò.

Yelusalɛũ lɛɛũa ń vɛ̃ɛ yàao

15 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 2 Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
vɛ̃ɛli líkɛ dɛ líɔla yɑ̃̀? 3 Wì pɔe kɛ ń
a lío yɑ̃̀? Wì kálo kɛ ń a lío wà pɔ́ loowàe?
4 Wì kátɛu yàa ũɛ. Tó a vlɑ̃́ ń a mio tɛkũ̀
mɛ́ a guo tɛ́ lɛ̀, wa fɔ̃ zĩkɛòe? 5 Gɔɔ pɔ́ a
lɛ́so, wà zĩe kɛ̀òɛ, belenkɛ gɔɔ pɔ́ à tɛ́ lɛ̀ à
gɔ̃̀ sín bèebeea?
6 Ayãmɛto ma Dii Lua ma mɛ̀, lá líɔ
guu vɛ̃ɛli má sɛ̀ yàa ũ má kàtɛu, màa
má kɛ Yelusalɛũdeɔnɛ. 7 Tó ma fɛlɛ́ńnɔ,
baa kɛ́ aa bɔ̀ tɛ́u, tɛ́ mɛ́ a ɛa kũ̃́má. Tó
ma íbɛlɛsɛ̀ńnɔ, áɔ dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii.
8 Má tó an bùsu gɔ̃ bɛzia ũɛ, asa aa náai-
saiyãkɛ̀mɛɛɛ. Ma Dii mámɛ má ò.

Yelusalɛũ lɛɛũa ń nɔ náaisaio

16 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 2 Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
Yelusalɛũdeɔ yãbɛ̃ɛkɛaɔ kánɛ́ ń
ɔzĩ 3 ǹ mɛ, ma Dii Lua mámɛ ma yɑ̃́ɛ bee
ò Yelusalɛũ musu ma mɛ̀: Kanaa bùsu n
bɔu, we wà n iu. N maeá Amɔle buiɛ, n
daá Iti buiɛ.¶¶ 4 Kɛ́ wà n i, wi n bi zɔ̃o, wi
n zu'o wà gbãbɔ̀nɛo, wi n nana ń wisio
wà zwãa fĩ̀mao. 5 Gbɛ̃e i n wɛ̃nagwa à

‡‡**14:21** Zia 6.8
¶¶**16:3** Daa 10.15-16

yã́piɔ kɛ̀nɛo. Wa n sósobi vĩo, ɔ̃ wà n
vũaa sɛ̃u, asa kɛ wà n i, wa ye n gĩyãio.
6 Kɛ́ málɛ gɛ̃, ɔ̃ má è ńlɛ buumpa au
guu. Gɔɔ pɔ́ ń kú aupi guu, ma mɛ̀ ńyɔ̃
kɛ pɔ́ ũɛ! 7 Má tò n gbã lán líwa sɛ̃u, n
zɔ̃ɔkũ̀ n kɛ nɔana ũ. N yɔ̃́ bɔ̀bɔ n kã́ pàɛ,
kási niɔ bɛ puiziɛ.
8 Kɛ́ ma ɛa málɛ dɔnzi lɔ, ma n gwa,
ɔ̃ má è n ka kɛ́ wà gɛ̃ n yã́u, ɔ̃ ma a
dábi lɛ̀nla ma n puizi ùlɛò. Ma lɛgbɛ̃̀nɛ,
ma mɛ̀ ma bàa aɔ kunnɔɛ, ɔ̃ n gɔ̃ ma
pɔ́ ũ. Ma Dii Lua mámɛ má ò. 9 Ma n
zu'ò ma n au wòloma, ɔ̃ ma nísidɔ̀ɔma.
10 Ma zwã̀a wɛde yènɛ, ma ayo báa kyale
kpànɛ, ma bàabaa tulu dìnɛ, ɔ̃ ma siliki
pɔlɔgãu dànɛ. 11 Ma nɔamblebɔɔ fĩ̀ma.
Ma zãɔ kàkanɛ, ma yàbaa dànɛ. 12 Ma
tãanadànɛ n níu, ma swã́li booloɔ dànɛ,
ma kíafua gawide kpànɛ. 13 Màa ma za-
blèma ń vuao ń ã́nusuo. N pɔkasaɔ dɛ
bàabaa ń silikio ń zwã̀a wɛdeo ũ, mɛ́ n
pɔblea dɛ pɛ̃ɛti maa ń zɔ́o ń nísio ũ. N
kɛfɛnkɛ gɛ̃agɛ̃̀, ɔ̃ n zɔ̃ɔkũ̀ n gɔ̃ nɔɛ kía ũ.
14 N tɔbɔ̀ buiɔ guu n kɛfɛnkɛpi yã́i, asa
n kɛfɛnkɛ bɔ̀lɛi nɔamblebɔ pɔ́ má kɛ̀nɛɔ
yã́i. Ma Dii Lua mámɛ má ò.
15 Ɔ̃ n n kɛfɛnkɛ náaikɛ̀, n gɔ̃ káalua ũ
tɔ́ pɔ́ ń bɔ̀ yã́i, n káaluakà ń gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gɛ̃
wɛɔ, n gɔ̃ ń pɔ́ ũ. 16 N n pɔkasaɛɔ sɛ̀ n
zãblèò gulɛsĩ pɔ́ ń bòɔwa, ɔ̃ n káaluakà
we. Yã́ bee taa maao, a kɛa zɛvĩo. 17 Ɔ̃ n
n vua ń ã́nusuo nɔamblebɔ pɔ́ má kɛ̀nɛpi
keeɔ sɛ̀ n tã́agɔ̃ɛɔ pìò, ɔ̃ n káaluakàńnɔ.
18 N n pɔkasa wɛdeɔ sɛ̀ ń dànɛ́, ɔ̃ n ma
nísi kàmá, n ma tulaletikànɛ́ téa. 19 Blɛ
pɔ́ má kpàma ǹ ble, pɛ̃ɛti ń zɔ́o ń nísiopi
ɔ̃ ń kpàmá sa pɔ́ a pɔ́ tékũa gĩ ìɔ na ũ.
Yã́ pɔ́ kɛ̀n we. Ma Dii Lua mámɛ má ò.
20 N n nɛgɔ̃ɛɔ ń n nɛnɔɛ pɔ́ ń ìmanɔɔ sɛ̀
n sa'òomá blɛ ũ. N káaluakaa i mɔmaoa?
21 N ma nɛ́ɔ kòlokpa n sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu
à tékũ òomá. 22 N yãbɛ̃ɛkɛaɔ ń n káalu-
akaapiɔ guu píi n nɛblegɔɔ yã́ i dɔnguo.
Gɔɔ bee ń kú puizi, ńlɛ buumpa au guu.
23 Waiyoo! Waiyoo mpi! Ma Dii Lua
ma mɛ̀ n yãvãikɛapiɔ gbɛa píi, 24 n
tã́akpɛɔ dɔ̀ n sa'okĩi bòbo gãaɛ píiu. 25 N
sa'okĩi bòbo zɛa miɔwa píi, ɔ̃ n n kɛfɛnkɛ
ɔ̃̀ɔkpà, n n gbá wɛ̃̀aa gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gɛ̃ɔnɛ píi, n
si káaluakaau. 26 N káaluakà ń n Egipi[§§]
pɔ́ kú n saɛ gɔ̃ɛ blesanaɔ, n ma pɔ fɛ̀lɛ n
sia káaluakaaupi yã́i. 27 Ɔ̃ ma ɔtɔ̃̀ma, ma
n bùsu lào, ma n kpa n zangude Filitɛ̃[*] pɔ́
n dàa vãi dìmáɔwa, aa ń pɔeã kɛ̀ma. 28 N
ɛa n káaluakà ń Asiliɔ[†] lɔ, asa nili kã́o.
Baa n káaluakaańnɔ gbɛa ni kão, 29 ɔ̃ n
si káaluakaau ń Babɛli bùsu laatanaɔ. Ń
beeo ni kão.
30 Ma Dii Lua ma mɛ̀: N ɔ̃̀ɔkpaa gɛ̃agɛ̃̀.
Lá n yã́piɔ kɛ̀, n gɔ̃ káalua wisaide ũ.
31 Ń beeo kɛ́ n tã́akpɛɔ dɔ̀dɔ zɛa miɔwa
píi, mɛ́ n sa'okĩi bòbo gãaɛɔ píi, ń dɛ
lán káaluawao, asa n sakà ɔ̃auɛ. 32 Nɔɛ
gbãsĩkɛna, niɔ gɔ̃ pãleɔ si n zã́ gbɛuɛ.
33 Wì pɔ́ kpá káaluawaɛ, kási mpi ḿmɛ
ni pɔ́ kpá n gɔ̃pɔsɛɔwa, ni gbagusaɛdanɛ́,
kɛ́ aa bɔ gupiiu aa mɔ káaluakannɔ yã́i.
34 N káaluakaa adoa ń nɔɛ pãleɔɛ. Gbɛ̃e
lí luanzio. Ḿmɛ ni fĩabonɛ́, wìli fĩabonɛo.
N yã́ adoaɛ.
35 Ayãmɛto káalua, ma yãma! 36 Ma
Dii Lua ma mɛ̀, n n ɔ̃a dɛ̀, n nzĩa kpà
n gɔ̃pɔsɛɔwa ń káaluakaa guu, ń tã́a pɔ́
má ye ń gĩyãioɔ kũa, mɛ́ n n nɛ́ɔ au kpà-
má. 37 Ayãmɛto málɛ n gɔ̃pɔsɛ pɔ́ ń yã́
kàngupiɔ kãaa, gɔ̃ pɔ́ ń yeńziɔ ń gɔ̃ pɔ́ ń
yeńzioɔ píi. Má tó aa bɔ gupiiu, aai mɔ
lɛ́lɛma, mí tó aa n puizi e ḿpii. 38 Má nɔɛ
pɔ́ aaì gbãsĩkɛ mɛ́ aaì gbɛ̃dɛɔ tàae winɛ n
musuɛ, mí gbɛ̃dɛ pɔfɛ̃ bɔbɔma, asa mili sí
sàao. 39 Má n nanɛ́ ń ɔzĩɛ, aai n tã́akpɛɔ
kwɛ́, aai n sa'okĩiɔ gboo, aai n pɔkasaɔ
woloma, aai n nɔamblebɔɔ sima, aai n
to puizi. 40 Aa dasi kãaanzi, aai n pápa

[§§]**16:26** Isa 30.2
[*]**16:27** 2Lad 28.18
[†]**16:28** 2Kia 16.7-8

ń gbɛo, aai n zɔ̃zɔ̃ ń fɛ̃ndao. 41 Aa tɛsɔ̃ n
kpɛ́ɔwa, aai n wɛtã nɔɛ dasiɔ wáa. Má n
káaluakaa midɛ. Ńyɔ̃ e fĩabo n gɔ̃pɔsɛɔnɛ
lɔo. 42 Ma pɔfɛ̃ i kpálɛ, asa mili sí sàa yã̋
bee taa musuo. Ma nɔ̀sɛ i gbasa níni, ma
pɔ a panzi lɔo.
43 Lá n nɛgɔɔ yã̋ i dɔnguo, ɔ̃ n ma pɔ
fɛ̀lɛmɛɛ ń yã̋piɔ píi, má n yãkɛa winɛ
n musuɛ. Ma Dii Lua mámɛ má ò. Ni
gbãsĩkɛa kã̋fĩ n yãbɛ̃ɛkɛaɔ guu píio lé?
44 Yáasikɛnaɔ yáasikɛ n yã̋ musu aa mɛ,
pɔ́ pɔ́ bɔ̀ sãda wɛ́wa mɛ́ ì bɔ a nɛ́ wɛ́wa.
45 N n da pɔ́ ye a zã̋ ń a nɛ́ɔ gĩyãio ɔlɛsɛ̀.
Dàa doũ ɔ̃ ń vĩ ń n vĩ̀i ń n dãuna pɔ́ aa ye
ń zã̋ɔ ń ń nɛ́ɔ gĩyãioɔ. N daá Iti buiɛ mɛ́
n maeá Amɔle buiɛ. 46 N vĩ̀i Samali ku
gugbãntoo oi ń a nɛ́ɔ, mɛ́ n dãuna Sɔdɔũ
ku gɛɔmidɔkĩi oi ń a nɛ́ɔ. 47 I kɛ n ń ɔlɛsɛ̀
n ń yãbɛ̃ɛkɛaɔ kɛ̀ yɔɔ no, n ɔ̃̀ɔkpaa dɛńla
n yãkɛaɔ guu píiɛ. 48 Ma Dii Lua ma mɛ̀
ń ma kuao n dãuna Sɔdɔũ ń aà nɛ́ɔ i yã̋
pɔ́ mpi ń n nɛ́ɔ kɛ̀ kɛo.
49 Vãi pɔ́ n dãuna Sɔdɔũ kɛ̀n kɛ: Aàpi
ń a nɛ́ɔ wala vĩ, asa aa kãa mɛ́ aa kálɛa
dɔdɔa yãkelesai, kási aai dɔ taasideɔ ń
wɛ̃nadeɔlɛo. 50 Ɔ̃ aa ńzĩa sɛ̀ lɛsĩ aa yã̋ pɔ́
má ye a gĩyãio kɛ̀, ɔ̃ ma ń suumpà lá ń
èwa. 51 Samali duuna i ka n duuna kɔ̃k-
paalɛwao. N yãbɛ̃ɛkɛ̀ dasi dɛ n vĩ̀i ń n
dãunaola, ɔ̃ an yã̋ kɛ̀mɛɛ sã̀ɔ yãbɛ̃ɛ pɔ́ ń
kɛ̀ píi yã̋i. 52 Ńyɔ̃ɔ bɛ ń n tɔ́ ĩ̋ioɛ, asa n du-
una pɔ́ bɛ̃ɛ dɛ ń pɔ́a mɛ́ tò an pɔ́ sã̀ɔmɛɛ.
Aa sã̀ɔma. Wí a n kũɛ, ńyɔ̃ɔ bɛ ń n tɔ́ ĩ̋ioɛ,
asa ń tò n vĩ̀i ń n dãunao yã̋ kɛ̀ma sã̀ɔɛ.
53 Má su ń Sɔdɔũo a pá ziu ń a nɛ́ɔ ń
Samalio lɔ ń a nɛ́ɔ ń mpio lɔ, 54 kɛ́ n gɛɛ
e gɔ̃ kpa n wɛ́i, wí i n kũ̋ yã̋ pɔ́ ń kɛ̀ɔ yã̋i,
an nɔ̀sɛ i níni sa. 55 N dãuna Sɔdɔũ a su
a pá ziu ń a nɛ́ɔ, mɛ́ n vĩ̀i Samali a su a
pá ziu ń a nɛ́ɔ, mɛ́ mpi ńyɔ̃ su n pá ziu ń
n nɛ́ɔ. 56–57 E n vãikɛa àɔ gɛ́ bɔi gupuau
n wala gɔɔ, ń ye wà n dãuna Sɔdɔũ tɔ́
ma ń lɛ́uo. Ɛdɔũ wɛ̃̋lɛɔ ń ń saɛdeɔ lɛ́ n
láanikɛ sa sɔ̃, mɛ́ Filitɛ̃ wɛ̃̋lɛɔ ń ń saɛdeɔ lɛ́
sakangu lɔ. 58 N gbãsĩkɛa ń n yãbɛ̃ɛkɛao
a wi n musuɛ. Ma Dii Lua mámɛ má ò.
59 Ma Dii Lua ma mɛ̀ má kɛnɛ lá à
kɔ̃sìnnɔwaɛ, asa n sakà lɛ́ pɔ́ má gbɛ̃̀nɛuɛ,
n ma bàakuannɔ yã̋ gbòo. 60 Ń beeo ma
bàakuannɔ n nɛgɔɔ yã̋ a sãmaguo, ma
bàa a ɛa àɔ kunnɔ saɛ e gɔɔpii. 61 Má n
vĩ̀iɔ ń n dãunaɔ kpama n nɛ́ɔ ũ, baa kɛ́
mi a lɛgbɛ̃nɛo. Tó n ń sí, n yãkɛaɔ dɔngu,
i kɛnɛ wí ũ. 62 Ma bàa aɔ kunnɔ, níɔ dɔ̃
kɛ́ mámɛmaa Dii. 63 Tó ma duuna pɔ́ ń
kɛ̀ yãa kɛ̃̀ma píi, duunapi yã̋ a dɔngu, i
kɛnɛ wí ũ, n lɛ́ iɔ kpaaũa n tɔ́ ĩ̋i yã̋i. Ma
Dii Lua mámɛ má ò.

Kúu mɛ̀n plaɔ ń vɛ̃ɛlio

17 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 2 Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
yãlɛɛũ Isailiɔnɛ, ní yáasikɛnɛ́ 3 ǹ
mɛ, ma Dii Lua ma mɛ̀, kúu zɔ̃ɔe ku, aà
gã̀sĩa gbãa mɛ́ a kã̋ gbã̀a, mɛ́ aà sula wɛ̃̀sã
pàɛ. À mɔ̀ Libã bùsuu à sɛdɛ lí misona
kũ̀, 4 ɔ̃ a zɔ̃̀ tàò laatanaɔ bùsuu, à gɛ̀ pɛ̀
tagɛnapiɔ wɛ̃̋lɛu. 5 À bùsupi vɛ̃ɛ bui sɛ̀ lɔ,
a pɛ̀ swada saɛ bua lán swagbala líwa.
6 Vɛ̃ɛpi lì kɛ̀ lí ũ, à ɔtà yɛɛɛnnɔ, ɔ̃ a gɔ̃naɔ
yɛ̀ɛlɛ kúupi kĩ̋i oi, mɛ́ a zĩ̋naɔ tà aà zíɛ.
Màa à gɔ̃naɔ kɛ̃̀kɛ̃, a lá sìsi à gɔ̃̀ vɛ̃ɛli ũ.
7 Kúu zɔ̃ɔ pãle ku we, aà gã̀sĩa gbãa mɛ́
aà sula tìisi. Ɔ̃ vɛ̃ɛlipi zĩ̋naɔ tà aà kĩ̋i oi za
kaa pɔ́ a pɛ̀u, àlɛ aà í nidɛ, ɔ̃ a gɔ̃naɔ tà
aà kĩ̋i. 8 À mɔ lɛ̀ a pɛa tɔɔlɛ maau swada
saɛɛ, kɛ́ à ɔta, i nɛ'i vɛ̃ɛli gawide ũ.
9 Onɛ́ ma Dii Lua ma mɛ̀, a kɛ maan
wee? Vɛ̃ɛlipi a gɛ́ aɛɛ? Kúupi a gí a nɛ́
woloio. A lípi bilɛ à gao lé? A la bɔlɔɔ
giigaga píiɛ. I kɛ gɔ̃sagbãakɛ ge dasikɛ
wà kɛɛ̀ wà bilɛo. 10 Tó wà ɛ̀a pɛ̀, a li lɔe?
Tó gukpɛ ĩ̋ana kàka sùwà, a giigagao lé?
A giigaga kaa pɔ́ à bɔ̀lɛupiuɛ.
11 Ɔ̃ Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 12 Bui swã̋yã-
mansaidepiɔ la, aa yã̋pi midɔ̃oa? Onɛ́
Babɛli kía mɛ́ gɛ̀ Yelusalɛũ, à a kía kũ̀
ń aà ìwaɔ à tàńnɔ Babɛli. 13 Ɔ̃ à kíabuie
dìlɛ, à lɛdoũkɛ̀aànɔ, a tò à lɛgbɛ̃̀ɛ a yã̋

musu. À bùsupi dɔaanaɔ sɛ̀lɛ tàńnɔ lɔ,‡
14 kɛ́ bùsupi e gɔ̃ kpɛɛ fɛlɛsai yɑ̃́i. Lɛ-
doũ pɔ́ kíabui kɛ̀aànɔpi mɛ́ tò a ku. 15 Ɔ̃
kíabuipi bɔ̀ aà kpɛ, à zĩnaɔ zĩ̀ Egipi sɔ̃́ɔ ń
zĩgɔ̃ɔ wɛɛlɛi dasi. Kípi a gɛ́ aɛɛ? Yɑ̃́pikɛna
a bɔɛ? A lɛdoũpi gboo, i bɔa?
16 Ma Dii Lua ma mɛ̀, ń ma kuao a ga
kía pɔ́ à aà kpà kpalaupi mɛɛwia Babɛliɛ,
kɛ́ à sakà lɛ́ pɔ́ a gbɛ̃̀ɛu à lɛdoũ pɔ́ a
kɛ̀aànɔ gbòo yɑ̃́i. 17 Tó wà bùsu kàlɛkalɛ
wɛ̃́lɛ bĩ́i saɛ, mɛ́ wà gbà lɛsĩɔ da lìai,
kɛ́ wà e gbɛ̃́ɔ dɛdɛ dasi yɑ̃́i, Falaɔ̃ ń a
zĩgɔ̃ gbãaɔ ń a gbɛ̃́ bílaɔ fɔ̃ dɔaàlɛ zĩpi
guuo. 18 Asa kíabuipi sakà lɛ́ pɔ́ a gbɛ̃̀uɛ,
à lɛdoũpi gbòo. Lá aa ɔdà kɔ̃ ɔu lɛdoũpi
musu, ɔ̃ à yɑ̃́piɔ kɛ̀ píi, a bɔo.
19 Ayãmɛto ma Dii Lua ma mɛ̀, lá lɛ́
pɔ́ a gbɛ̃̀ ń ma tɔ́o ɔ̃ à sakàu, mɛ́ lɛdoũ
pɔ́ a kɛ̀ ń ma tɔ́o ɔ̃ a gbòo, ń ma kuao
má tó a yɑ̃́ wí aà musuɛ. 20 Má ba kpaɛ̀,
i aà kṹ, mí taaànɔ Babɛli. We má yɑ̃́k-
palɛkɛuaànɔ náaisaiyã pɔ́ a kɛ̀mɛɛ yɑ̃́i.
21 Wi aà zĩgɔ̃ pɔ́ lɛ́ bàalɛaànɔɔ dɛdɛ ń fɛ̃n-
dao, mɛ́ wa ń gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ɔ fãaa gupiiuɛ, íɔ
dɔ̃ kɛ́ ma Dii mámɛ má ò.
22 Ma Dii Lua ma mɛ̀,
má sɛdɛ lí lɛsĩ misona zɔ̃ gɛ pɛ́.
Má a misona gɔ̃n bɔlɔ zɔ̃,
mí gɛ pɛ gbɛ̀sĩsĩ zɔ̃ɔ lɛsĩ musu.
23 Má pɛ́ Isaili gbɛ̀sĩsĩ lɛsĩ musuɛ,
i gɔ̃napa, i nɛ'i sɛdɛ lí gawide ũ,
bã bui píi i mɔ ue e a láu,
aai pɛpɛ a gɔ̃naɔwa.¶
24 Sɛ̃̀a lí píi i dɔ̃ kɛ́ ma Dii
mi to lí lɛsĩ ɛɛnkũ,
mɛ́ mi to lí ɛɛna lɛsĩ kṹ.
Mi to lí ísi giigaga,
mɛ́ mi to lí gii bɔlɔbɔ.
Ma Dii mámɛ má ò mɛ́ má kɛɛ.

Gbɛ̃́ pɔ́ duunakɛ̀ mɛ́ a ga

18 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 2 Bɔ́yãi á Isailiɔ
ì yáasiɛ bee kɛ á bùsu yɑ̃́ musui?
I mɛ:
Maeɔ vɛ̃ɛbɛ kũ̀ma blè,
ɔ̃ nɛ́ɔ swaa fɛ̃́nkpà.§
3 Ma Dii Lua ma mɛ̀, ń ma kuao á yáasi
bee kɛ á bùsuu lɔo. 4 Gwa, gbɛ̃́piiá ma
pɔ́ɛ. Maeɔ ń nɛ́ɔ píi, yɑ̃́ doũɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ du-
unakɛ̀ mɛ́ a ga. 5 Gbɛ̃maa pɔ́ lɛ́ yãmaakɛ
a zɛ́wa yɑ̃́ gwa.
6 Ìli gɛ́ pɔblei tɑ̃́aɔ kùɛo,
ìli wɛ́malɛ Isailiɔ diipiɔzio.
Ìli a gbɛ̃́dee nɔ wɛɛlɛo,
ìli wúlɛ ń nɔɛo gɔɔ pɔ́ a ɔkũao.
7 Ìli gbãamɔ gbɛ̃ɛɛo,
ì gbɛ̃́ pɔ́ a fĩa sɛa tɔ̀ɔma sɔaaɛ̀ɛ.
Ìli pɔ́ símáo,
ì nɔandɛna gba blɛ,
ì pɔ́ na gbɛ̃́ pɔ́ kú bṹuzi.
8 Ìli ɔ̃a sɛ̃anɛ́ à a igbao,
ìli ài zɔ̃ɔ wɛɛlɛo,
ì azĩa bɔ yãvãiuɛ,
ì yɑ̃́gɔ̃gɔ̃nɛ́ a zɛ́wa.
9 Ìɔ ma ɔtondɔkĩi gwa,
ìɔ ma ikoyãɔ kũa,
ìɔ zĩkɛwà ń náaio.
Ma Dii Lua ma mɛ̀,
gbɛ̃́ bee mɛ́ maa, aɔ kuɛ.**
10 Tó gbɛ̃maapi nɛ́ vãi ì sɔ̃ bɛ? Ì gbɛ̃dɛ,
ge ì yɑ̃́piɔ kɛ a gbɛ̃́deeɛ. 11 Baa kɛ́ aàpi i
a kee kɛo,
nɛ́pi ì pɔble tɑ̃́a kùɛ,
ì a gbɛ̃́dee nɔ wɛɛlɛ,
12 ì gbãamɔ taasideɔnɛ ń wɛ̃nadeɔ,
ì pɔ́ símá,
ìli tɔ̀ɔma pɔ́ á kũa sɔaanɛ́o,
ì wɛ́malɛ tɑ̃́aɔzi, ì yãbɛ̃ɛkɛ,
13 ì ɔ̃a sɛ̃anɛ́ à a igba,
ì ài zɔ̃ɔ wɛɛlɛ.

‡**17:13** 2Kia 24.15-20
¶**17:23** Mat 13.32
§**18:2** Zel 31.29
****18:9** Lev 18.5

Gbɛ̃́ bee taa aɔ kua? Aawo, aɔ kuo. A ga
yãbɛ̃ɛ pɔ́ a kɛ̀ píi yã̂iɛ. Aà tàae a wi aàzĩa
musuɛ.
[14] Tó nɛ́ vãipi nɛ'ì, ɔ̃ aà nɛ́ duuna pɔ́ a
mae lɛ́ kɛɔ è, mɛ́ i a kee kɛo sɔ̃ bɛ?
[15] Ìli pɔble tã̂a kùɛo,
ìli wɛ́malɛ Isailiɔ diipiɔzio,
ìli a gbɛ̃́dee nɔ wɛɛlɛo,
[16] ìli gbãamɔ gbɛ̃ɛɛo,
ìli tɔ̀ɔma gbɛao,
ìli pɔ́ símáo,
ì nɔandɛna gba blɛ,
ì pɔ́ na gbɛ̃́ pɔ́ kú bṹuzi,
[17] ì azĩa bɔ yãvãiu,
ìli ɔ̃a sɛ̃anɛ́ à a igbao,
ìli ài zɔ̃ɔ wɛɛlɛo,
ìɔ ma ikoyãɔ kũa,
ì ma ɔtondɔkĩi gwa.
A ga a mae duuna yã̂io, aɔ kuɛ. [18] Aà mae
a ga azĩa duuna yã̂iɛ, asa à gbɛ̃́ɔ bɔ́ɔ'i mì,
à a gbɛ̃do pɔ́ sìwà, à yã̂ pɔ́ maao kɛ̀ a gbɛ̃́ɔ
guuɛ.
[19] Ɔ̃ i mɛ: Bɔ́yãi maepi tàae lí wí a nɛ́
musuo ni? Lá nɛ́pi yãmaakɛ̀ a zɛ́wa, à
ma ɔtondɔkĩi gwà ń laaio, aɔ kuɛ. [20] Gbɛ̃́
pɔ́ duunakɛ̀ mɛ́ a ga. Mae tàae a wi a
nɛ́ musuo, nɛ́ tàae a wi a mae musuo.††
Gbɛ̃maa maakɛaá aàzĩa yã̂ɛ, mɛ́ gbɛ̃vãi
vãikɛaá aàzĩa yã̂ɛ.
[21] Tó gbɛ̃vãi mikɛ̃̀ a duunaɔwa sɔ̃, mɛ́ à
ma ɔtondɔkĩi gwà, àlɛ yãmaakɛ a zɛ́wa, a
gao, aɔ kuɛ. [22] Wa aà tàae pɔ́ a kɛ̀piɔ kee
dao, aɔ ku yãmaa pɔ́ á kɛ̀pi yã̂iɛ. [23] Ma
Dii Lua ma mɛ̀, vãikɛna gaa ì kamagu
nɛɛ? Tó à mikɛ̃̀ a yãkɛaɔwa, aɔ kuɛ, bee
mɛ́ ì kamagu.
[24] Tó gbɛ̃maa mikɛ̃̀ a maakɛawa, àlɛ
duunakɛ, àlɛ yãbɛ̃ɛ pɔ́ gbɛ̃vãi ìɔ kɛɔ kɛ,
aɔ kue? Wa yãmaa pɔ́ a kɛ̀piɔ kee dao. A
ga a náaisaikɛ ń duuna pɔ́ a kɛ̀o yã̂iɛ.
[25] Á Isailiɔ i mɛ ma yãkɛa dɔ̀ɔ vĩo. À
swã̂kpa sa. Ma yãkɛa dɔ̀ɔ vĩo ló? Ge á
yãkɛa mɛ́ dɔ̀ɔ vĩo kai! [26] Tó gbɛ̃maa mikɛ̃̀
a maakɛawa, àlɛ duunakɛ, a yã̂i a gai.
A ga duuna pɔ́ a kɛ̀pi yã̂iɛ. [27] Tó gbɛ̃vãi
mikɛ̃̀ a vãikɛawa, àlɛ yãmaakɛ a zɛ́wa sɔ̃,
a azĩa misiɛ. [28] Tó à tàae pɔ́ a kɛ̀ɔ è mɛ́ à
mikɛ̃̀wà píi, a gao, aɔ kuɛ. [29] Á Isailiɔ sɔ̃ i
mɛ ma yãkɛa dɔ̀ɔ vĩo. Á Isailiɔ, ma yãkɛa
dɔ̀ɔ vĩo ló? Ge á yãkɛa mɛ́ dɔ̀ɔ vĩo kai!
[30] A yã̂i má yã̂kpalɛkɛ ń á Isailiɔ, baade
a yãkɛawa. Ma Dii Lua mámɛ má ò. À
nɔ̀sɛlilɛ à mikɛ̃ á tàaeɔwa píi, kɛ́ á duuna
su á ásookɛo yã̂i. [31] Isailiɔ, à ɔzɔ̃ á tàaeɔzi
píi, í á sɔ̃ ń á nisĩnao kɛkɛ dafu. Bɔ́yãi álɛ
ázĩa kpa gaii? [32] Ma Dii Lua ma mɛ̀, gbɛ̃e
gaa lí kamaguo. À nɔ̀sɛlilɛ, í e àɔ ku.

Wɛ̃nalɛsia Isaili kíaɔnɛ

19 Wɛ̃nalɛ si Isaili kíaɔ yã̂ musu [2] ń
mɛ:
Á daá nɔ̀ɔmusu daɛ fá!
À wùlɛ nɔ̀ɔmusu saɔ zãnguo,
à a nɛ́ɔ gwà nɔ̀ɔmusu ɛ̀waasoɔ guu.
[3] À a nɛ́ do gwà,
ɔ̃ à kɛ̀ nɔ̀ɔmusu sà bɔlɔ ũ.
À pɔ́taitaia dàda,
ɔ̃ à gɔ̃̀ gbɛ̃nazĩnsona ũ.
[4] Kɛ́ buiɔ aà bao mà,
aa ɛyɔ̃̀ɛ̀, ɔ̃ à zù ɛpiu.
Aa bakàɛ̀ a níu,
aa tàaànɔ Egipi bùsuu.‡‡
[5] Kɛ́ nɔ̀ɔmusu dapi è tãmaa a nɛ,
yã̂ pɔ́ aà wɛ́ dɔi mɛ́ mìdɛ we,
ɔ̃ à ɛ̀a à a nɛ́ do dìlɛ lɔ,
à kɛ̀ nɔ̀ɔmusu sà bɔlɔ ũ.
[6] À bɛ̀bɛ ń nɔ̀ɔmusu saɔ
nɔ̀ɔmusu sà bɔlɔ ũ.
À pɔ́taitaia dàda,
ɔ̃ à gɔ̃̀ gbɛ̃nazĩnsona ũ.
[7] À ń kibɛɔ wìwi, à ń wɛ̃́lɛɔ dàaĩ.
Sɔ̃ kɛ̃̀ bùsupideɔgu
nɔ̀ɔmusupi pũnaama yã̂i.
[8] Ɔ̃ buiɔ bɔ̀ bùsu pɔ́ liaaiɔ guu,
aa mɔ̀ lɛ́lɛiwà.
Aa baikpàɛ̀,

---

††**18:20** Iko 24.16
‡‡**19:4** 2Kia 23.33-34

ɔ̃ à zù ɛ pɔ́ aa yɔ̃̀ɛ guu.
9 Wà bakàɛ̀ a níu,
wà wáa tɑ̃̀ wà aà dàu,
ɔ̃ wà tàaànɔ Babɛli kíaɛ.[¶¶]
We wà aà dàu kpɛ́u,
kɛ́ wasu aà pũnaa ma
Isaili bùsu gbɛ̀sĩsĩɔ sɔ̀ɔu lɔɔ yɑ̃́i.
10 Á da dɛ lán vɛ̃ɛliwa á kaau.
Wa aà pɛ̀ swa saɛ,
ɔ̃ à gɔ̃naɔ kɛ̃̀kɛ̃,
ɔ̃ swa saɛpi tò à nɛ'ì.
11 A gɔ̃napiɔ gbɑ̃a kà
wà kía gopana kɛò.
Lípi lɛsĩ, à gbɑ̃̀ zɔ̃̀ luawa,
a gbɑ̃̀a ń a gɔ̃n dasipiɔ tò wìli kuawào.
12 Ɔ̃ wa bìlɛ ń pɔfɛ̃o wa nɛ̀.
Gukpɛ ĩ́ana tò à giigàga,
ɔ̃ a nɛ́ɔ wòlo.
A gɔ̃n gbɑ̃apiɔ giigàga,
ɔ̃ tɛ́ kũ̀wà.
13 Tiasa a pɛa gbáauɛ
tɔɔlɛ gii isaideu.
14 A gɔ̃n do tɛsɛ̀ à kũ̀ a nɛ́ɔwa.
A gɔ̃na pɔ́ a gbɑ̃a kà wà kí gopana kɛò kuwà lɔo.
Wɛ̃na yɑ̃́ɛ, wàli sí lɛ ũ.

Isailiɔá swɑ̃́yɑ̃mansaideɔnɛ

20 Taa ń Isailiɔ zĩ̀zɔɔ ũ wɛ̃̀ soplade guu, a mɔ sɔode gɔɔ kwide zĩ́, an gbɛ̃zɔ̃ɔeɔ mɔ̀ yɑ̃gbɛai Diiwa. Aa zɔ̃̀lɛ ma aɛ, 2 ɔ̃ Dii yɑ̃'òmɛɛ à mɛ̀: 3 Gbɛ̃nazĩn nɛ́, yɑ̃'o Isaili gbɛ̃zɔ̃ɔpiɔnɛ ǹ mɛ, ma Dii Lua ma mɛ̀, aa mɔ̀ yɑ̃gbɛaia yɑ̃̀? Ń ma kuao má we aa yɑ̃e gbɛaao.

4 Ńyɔ̃ yɑ̃́kpalɛkɛńnɔo lé? Gbɛ̃nazĩn nɛ́, ńyɔ̃ yɑ̃́kpalɛkɛńnɔo lé? Ǹ ń deziɔ yɑ̃bɛ̃ɛkɛaɔ oné 5 ǹ mɛ, ma Dii Lua ma mɛ̀, gɔɔ pɔ́ ma Isailiɔ sɛ̀, ma lɛgbɛ̃̀ Yakɔbu buipiɔnɛ, má tò aa ma dɔ̃ Egipi. Ma lɛg-
bɛ̃̀nɛ́ ma mɛ̀ Dii an Luan ma ũ. 6 Gɔɔ bee ma lɛgbɛ̃̀nɛ́ ma mɛ̀ má ń bɔlɛ Egipi, mí gɛ́ńnɔ bùsu pɔ́ má sɛ̀nɛ́,[§§] zɔ́ ń vĩo diu, a maa dɛ bùsuɔla píi guu. 7 Má òné an baade ɔkpa pɔbɛ̃ɛ pɔ́ an wɛ́ blèɔzi, aasu ńzĩa gbɑ̃lɛ Egipi tɑ̃́aɔ yɑ̃́ musuo. Mámɛ máa Dii an Lua ũ.

8 Ɔ̃ aa bɔ̀ ma kpɛ, aai we swɑ̃sɛ̀ ma yɑ̃́io. Aai ɔkpa pɔbɛ̃ɛ pɔ́ ń wɛ́ blèɔzio, aai Egipi tɑ̃́aɔ to weo. Ɔ̃ ma zɛò mà pɔkũmabɔbɔmá, mí palamá ń pɔfɛ̃o Egipi we. 9 Kási mi kɛo ma tɔ́ yɑ̃́i. Má ye mà a tɔ́ ɔ̃̀ɔkpa bui pɔ́ aa kú ń guuɔnɛo, asa má tò Isailiɔ ma dɔ̃ ń wáa, kɛ́ mà ń bɔlɛ Egipiɛ. 10 Ɔ̃ ma ń bɔ́lɛ Egipi, ma gɛńnɔ guwaiwaiu. 11 Ma a ikoyɑ̃ɔ kpàmá, ma a yɑ̃dilɛaɔ dànɛ́, asa gbɛ̃́ pɔ́ kũa a wɛ̃ni e a guuɛ.[*] 12 Ma kɑ̃́mabogɔɔ yɑ̃dànɛ́ lɔ seela ũ wá zɑ̃nguo, kɛ́ aa e dɔ̃ kɛ́ ma Dii ma ń sɛ́ ma gbɛ̃́ɔ ũɛ.[†]

13 Ɔ̃ Isailiɔ bɔ̀ ma kpɛ guwaiwaiu, aa ma ikoyɑ̃ɔ kũao. Aa gì ma yɑ̃dilɛa pɔ́ tɔ́ gbɛ̃́ kũa, a wɛ̃ni e a guuɔzi. Aa tò kɑ̃́mabogɔɔ pɔ́ má dìlɛ gbɑ̃lɛ̀ míɔmiɔ, ɔ̃ ma zɛò mà a pɔkũmabɔbɔmá guwaiwaiu, mí ń tɔ̀lɔzɔ̃. 14 Ɑ̃ma mi kɛo ma tɔ́ yɑ̃́i. Má ye mà a tɔ́ ɔ̃̀ɔkpa bui pɔ́ ma bɔ ń Isailiɔ ń wáaɔnɛo. 15 Ma ɔlɛ̀lɛnɛ́ guwaiwaiu lɔ ma mɛ̀ má gɛ́ńnɔ bùsu pɔ́ ma a lɛgbɛ̃̀nɛ́ ma mɛ̀ má kpámá guuo. Vĩ ń zɔ́o di bùsupiuɛ, a maa dɛ bùsu píia.[‡] 16 Aa gì ma yɑ̃dilɛaɔiɛ, aa ma ikoyɑ̃ɔ kũao, mɛ́ aa tò kɑ̃́mabogɔɔ pɔ́ má dìlɛnɛ́ɔ gbɑ̃lɛ̀, kɛ́ an sɔ̃ kú ń tɑ̃́aɔwa yɑ̃́i. 17 Ń beeo ma ń wɛ̃nagwà, mi ń kaalɛ guwaiwaiu mà ń bui midɛo. 18 Má ò ń nɛ́ɔnɛ guwaiwaiu aasu ń maeɔ ɔlɛsɛo, aasu ń yɑ̃kɛa kɛo, aasu gbɑ̃lɛ ń tɑ̃́aɔ yɑ̃́ musuo. 19 Mámɛ má Dii ń Lua ũ, aaliɔ ma ikoyɑ̃ɔ kũa, aali swɑ̃́sɛ ma yɑ̃dilɛaɔi aaɔ zĩ̀kɛwà. 20 Aali

[¶¶] **19:9** 2Kia 24.15
[§§] **20:6** Bɔa 6.2-8
[*] **20:11** Lev 18.5
[†] **20:12** Bɔa 31.13-17
[‡] **20:15** Nao 14.26-30

kɑ̃́mabogɔɔɔ dilɛ ma pɔ́ ũ seela ũ wá za-
nguo, aaɔ dɔ̃ kɛ́ Dii ń Luan ma ũ.
21 Ɔ̃ an népiɔ bɔ̀ ma kpɛ, aa ma ikoy-
ãɔ kũao, aai swɑ̃́sɛ ma yãdilɛa pɔ́ tó
gbɛ̃́ kũa i wɛ̃ni e a guuɔzi aa zĩkɛ̀wào,
mɛ́ aa tò kɑ̃́mabogɔɔ gbãlɛ̀, ɔ̃ ma zɛò
mà pɔkũmabɔbɔmá, mí palamá ń pɔfɛ̃o
guwaiwaiu, 22 ɔ̃ ma ɔsɔ̀aa, mi kɛo ma tɔ́
yɑ̃́i. Má ye ma tɔ́ ɔ̃̀ɔkpa bui pɔ́ ma ń bɔ́lɛ
Egipi ń wáaɔnɛo. 23 Ma ɛa ɔlɛ̀lɛnɛ́ guwai-
waiu we lɔ, ma mɛ̀ má ń fãaa buiɔ guuɛ,
mí ń fɑ̃́ndaiada bùsu ń bùsuo,¶ 24 asa aai
ma yãdilɛaɔ mao, aa gì ma ikoyãɔiɛ, aa
tò kɑ̃́mabogɔɔ gbãlɛ̀, mɛ́ an maeɔ tɑ̃́aɔ
ń wɛ́ blè. 25 Ɔ̃ ma ń kpá yãbɛ̃ɛkɛaɔla ń
yãdilɛa pɔ́ wìli wɛ̃ni e a guuoɔ. 26 Má tò
aa gɔ̃̀ gbãlɛa an sa'oa yɑ̃́ musu. Aa sa pɔ́
wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ò ń ń nɛ́ sɛ̃́iaɔ, kɛ́ vĩa
e ń kṹ, aai dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii.
27 Ayãmɛto gbɛ̃nazĩn nɛ́, yã'o Isail-
iɔnɛ ǹ mɛ ma Dii Lua ma mɛ̀ an deziɔ
dɔ́ɛmanɔ yɑ̃́ɛ bee musu lɔ, aa náai-
saiyãkɛ̀mɛɛ. 28 Kɛ́ ma mɔńnɔ bùsu pɔ́ ma
a lɛgbɛ̃̀nɛ́ guu, kɛ́ aa sɪ̃̀sɪ̃ lɛsĩe ge lí yɛ̀lɛlɛe
è, aa sa'ò we. Aa ma pɔ fɛ̀lɛmɛɛ ń gba pɔ́
aa dà weo ń pɔ́ tɛ́kũa gĩ na pɔ́ aa kɛ̀o ń vɛ̃ɛ
pɔ́ aa ɛ̀lɛwào. 29 Ɔ̃ ma ń lá ma mɛ̀ gulɛsĩ
pɔ́ aalɛ gɛ́u weɔ dɛa ni? Ɔ̃ wì mɛ gupiɔnɛ
gulɛsĩɔ e ń a gbão.

Yɑ̃́kpalɛkɛa ń Isailiɔ

30 Ayãmɛto o Isailiɔnɛ ma Dii Lua ma
mɛ̀: Á á deziɔ zɛ́ sɛ à gbãlɛ tɑ̃́aɔ yɑ̃́ musu
à gɔ̃ gbãlɛa yɑ̃̀? 31 Tó a mɔ sa'oimá mɛ́
a sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ò ń á nɛ́ɔ,
áɔ gbãlɛa á tɑ̃́aɔ yɑ̃́ musu e ń a tiaoɛ.
Lá màaɛ Isailiɔ, má we à yãgbɛaao. Ma
Dii Lua ma mɛ̀, ń ma kuao má we à
yãgbɛaao.
32 Yɑ̃́ pɔ́ kú á nɔ̀sɛu a zɛkɛo. I mɛ áɔ
zɔble líɔnɛ ń gbɛɔ lán buiɔwaɛ, lán dṹ-
nia gbɛ̃́ɔwa. 33 Ma Dii Lua ma mɛ̀, ń
ma kuao má a gɑ̃̀sĩ poo, mí gbãamɔ́ɛ ń
pɔkũmabɔbɔawáo. 34 Má a gɑ̃̀sĩ poo mà
á kãaa bui pɔ́ a fãaa ń guuɔ guuɛ, mí
á bɔlɛ bùsu ń bùsuo ń ma gɑ̃̀sa gbãao ń
pɔkũmabɔbɔawáo. 35 Má tó à gɛ́ buiɔ bù-
suu gbáau, wá wɛ́ i kɛ síiɔ̃ we, mí yɑ̃́k-
palɛkɛánɔ. 36 Lá ma yɑ̃́kpalɛkɛ̀ ń á deziɔ
Egipi guwaiwaiu, màa má yɑ̃́kpalɛkɛánɔ.
Ma Dii Lua mámɛ má ò. 37 Mí tó à gɛ̃ ma
kaau, mí tó à zɛ ń ma bàakuaánɔ yɑ̃́o.
38 Má gbɛ̃́ pɔ́ aa tàaekɛ̀mɛɛ aa bɔ̀ ma kpɛɔ
bɔ á guuɛ. Baa kɛ́ ma ń bɔ́lɛ bùsu pɔ́ aa
ku a guu, aa gɛ̃ Isaili bùsuuo, íɔ dɔ̃ kɛ́
mámɛmaa Dii.
39 Á Isailiɔ, ma Dii Lua ma mɛ̀, lá á
baade ye zɔble a tɑ̃́aɔnɛ, à gɛ́! Gbɛzã á
ma yãma! Á ma tɔ́ pɔ́ a kua adoa ɔ̃̀ɔk-
pamɛɛ ń á tɑ̃́aɔ ń á sa'oamáo lɔo. 40 Asa
ma Dii Lua ma mɛ̀, Isailiɔ píi aa zɔblemɛɛ
ma gbɛ̀sĩsĩ pɔ́ a kua adoa musuɛ, Isaili
bùsu gbɛ̀sĩsĩ lɛsĩpi. We má ń síu. Wekĩi
má sa'oa gbɛawá ń á buapɔ́ káauɔ ń gba
pɔ́ á mɔomɛɛɔ. 41 Tó ma á kãaa buiɔ guu,
mɛ́ ma á bɔ́lɛ bùsu ń bùsu pɔ́ a fãaauɔ
guu, má á sí sa pɔ́ a pɔ́ tɛ́kũa gĩ na ũ,
mí tɔbɔ á musu buiɔ wáa. 42 Tó ma suánɔ
Isaili bùsu pɔ́ ma a lɛgbɛ̃̀ á deziɔnɛ guu, á
dɔ̃ sa kɛ́ mámɛmaa Dii. 43 Wekĩi á yãkɛaɔ
ń á dàa pɔ́ tò a gɔ̃ gbãlɛa i dɔágu, ɔ̃ á
gbasa àɔ ye ázĩa gĩyãio vãi pɔ́ á kɛ̀ɔ yɑ̃́i.
44 Tó ma yãkɛ̀ɛ́ ma tɔbɔa yɑ̃́i, i kɛ á yã-
vãikɛa ge á yɑ̃́ koleaɔ lɛ́u no, á Isailiɔ í
dɔ̃ sa kɛ́ mámɛmaa Dii. Ma Dii Lua mámɛ
má ò.

Gɛɔmidɔkĩi oi tɛ́

21 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 2 Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
wɛbiibii gɛɔmidɔkĩiwa ǹ yã'o'oɛ̀.
Ãnabikɛkɛ Nɛgɛvɛ bùsu líkpɛpi yɑ̃́ musu,
3 ní oɛ̀ aà ma yãma. Ma Dii Lua ma mɛ̀
má tɛsɔ̃wàɛ. Tɛ́pi a kũ a lí ísiɔ ń a lí gi-
iɔwa píi. Wa e a tɛ́pi dɛo. Tɛ́pi a to gbɛ̃́pii
oa siakũ za gɛɔmidɔkĩi oi e gugbãntoo oi.
4 Gbɛ̃́pii iɔ dɔ̃ ma Dii mámɛ ma tɛ́pi sɔ̃̀wà,
wa fɔ̃ dɛo.

¶20:23 Lev 26.33

5 Ɔ̃ ma mɛ̀: Á'a Dii Lua! Wàlɛ o ma yɑ̃́
musu wà mɛ̀, yáasikɛna nolo?

Dii fɛ̃nda

6 Dii yɑ̃'òmɛɛ à mɛ̀: 7 Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
wɛbiibii Yelusalɛũ oi ǹ yɑ̃'o'o sa'okĩiɔnɛ.
Ɑ̃nabikɛkɛ Isaili bùsu yɑ̃́ musu, 8 ní oɛ̀
ma Dii ma mɛ̀, má fɛlɛ ń bùsupideɔ. Má
a fɛ̃nda wo a kpɛ́u, mí a gbɛ̃maaɔ ń a
gbɛ̃vɑ̃iɔ dɛdɛò píi. 9 Lá málɛ a gbɛ̃maaɔ
ń a gbɛ̃vɑ̃iɔ dɛdɛ píi, má a fɛ̃nda wo mà
gbɛ̃́pii lɛ́ò za gɛɔmidɔkĩi oi e gugbɑ̃ntoo
oi. 10 Gbɛ̃́pii iɔ dɔ̃ kɛ́ ma Dii ma a fɛ̃nda
wò a kpɛ́u, má sɔlɔu lɔo.

11 Gbɛ̃nazĩn nɛ́, aaukɛ! Aaukɛ ń wáa ń
ɛ̀lɛ'ɛlɛboao ń pɔsiao. 12 Tó wà n la, bɔ́yɑ̃i
ńlɛ aaukɛii, ní onɛ́ bao pɔ́ wa ma tia yɑ̃́iɛ.
Sɔ̃ a kɛ̃ gbɛ̃́piigu, an ɔɔ i gɔ̃ dɔ̀lɔlɔ, an kɑ̃́
i ga, an gbá iɔ lua. Yɑ̃́ lɛ́ pila, mɛ́ a kɛɛ.
Ma Dii Lua mámɛ má ò.

13 Dii yɑ̃'òmɛɛ à mɛ̀: 14 Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
ɑ̃nabikɛkɛ ǹ mɛ ma Dii ma mɛ̀:
Fɛ̃ndaɛ! Fɛ̃ndaɛ!
A lɛna, mɛ́ àlɛ tɛkɛ gɛ̃̀nɛgɛ̃nɛ!
15 Wà a lɛkɛ̀ gbɛ̃dɛdɛa yɑ̃́iɛ,
wa kɛ̀kɛ kɛ́ àɔ tɛkɛ lán loupilɛawaɛ.
Wa pɔnakɛ ń ma nɛ́ gopanao yɑ̃̀?
Fɛ̃nda bàa kú ń go bee taaeoo.
16 Wì fɛ̃nda kɛkɛ wàɔ kũaɛ,
wì a lɛkɛ, wì kɛkɛ,
wà na gbɛ̃dɛnaɛ a ɔzĩɛ.
17 Wii lɛ́ gbɛ̃nazĩn nɛ́,
ní waiyookɛnɛ́,
asa wa fɛlɛ ma gbɛ̃́ɔwa
ń fɛ̃ndapioɛ,
wa fɛlɛ ń Isaili kíaɔ píiɛ.
Wa ń dɛdɛ ń fɛ̃ndaoɛ
ń ma gbɛ̃́ɔ lɔ.
A yɑ̃́i tò ǹ nzĩa gbɛ̃gbɛ̃.
18 Wa ń gbɑ̃a lɛ gwa fá!
Tó gopana pɔ fɛ̃nda bàa kuo su ku lɔo sɔ̃
bɛ?
Ma Dii Lua mámɛ má ò.
19 Gbɛ̃nazĩn nɛ́, ɑ̃nabikɛkɛ, ní ɔtaalɛ.
To mà lɛ́lɛmá ń fɛ̃ndao gɛ̃n pla ge àaɔ̃.
Fɛ̃nda pɔ́ a gbɛ̃dɛdɛ dasidasiɛ,
wa koezɔ̃́nzi ń zĩpio,
20 sɔ̃ i kɛ̃́ngu, gbɛ̃́ daside i fu.
Má tó gbɛ̃dɛdɛfɛ̃ndapi àɔ ku
an wɛ̃́lɛ bɔlɛɔ guu píiɛ.
Kúku, àlɛ tɛkɛ lán loupilɛawa,
gbɛ̃dɛdɛa yɑ̃́i wa kũai.
21 Fɛ̃nda, lɛ ɔplaa oi, gɛ́ zɛɛi.
Gu pɔ́ n lɛ́ yɛ̀ɛlɛu píi lɛ́!
22 Mapi sɔ̃ má ɔtaalɛ, ma pɔ i wee.
Ma Dii mámɛ má ò.

Babɛli kía lɛ́lɛa Yelusalɛũwa seela

23 Dii yɑ̃'òmɛɛ à mɛ̀: 24 Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
iada lán zɛ́wa mɛ̀n pla, Babɛli kía i sɛ́
ń a fɛ̃ndao. Zɛ́piɔ bɔ bùsu doũ ḿpii.
Seela pɛ́lɛ zɛ́piɔ daalɛkĩi, i wɛ̃́lɛ pɔ́ zɛ́pi
lɛ́ gɛ́u ɔlɔnɛ́. 25 Ado iada, fɛ̃nda i sɛ gɛ
lɛ́lɛ Amɔniɔ mɛɛwia Labawa. Ado iada,
i sɛ gɛ lɛ́lɛ Yudaɔwa ń ń wɛ̃́lɛ bĩ́ide
Yelusalɛũo. 26 Babɛli kía a zɛ zɛ́kpaau,
gu pɔ́ zɛ́ mɛ̀n plapiɔ kɛ̃̀ukɔ̃wa, i màsokɛ
we. A yɑ̃la ń kaɔ, i yɑ̃gbɛa tɑ̃́aɔwa, i pɔ́ɔ
pɔa gwagwa. 27 Lí a Yelusalɛũ sɛ́, i gɛ́
bĩ́igbooboɔ pɛ́lɛ a bɔlɛɔu, i bùsu kɑ̃aai,
i gbà lɛsĩɔ da, i gbɛ̃dɛdɛyɑ̃ dilɛ, i zĩ̀gɑ̃alɛ.
28 Yelusalɛũdeɔ aaɔ e lí pɔ́ a sɛ̀piá ɛɛɛ lɛ́
pɔ́ a gbɛ̃̀nɛ́ yɑ̃́i. Ɑ̃ma a to aa ń tàae dɔ̃, i ń
kṹkũ. 29 Ayɑ̃mɛto ma Dii Lua ma mɛ̀, lá
á tò wà á vɑ̃ikɛa dɔ̃, á tàaeɔ bɔ̀ gupuau
mɛ́ á duuna pìsi á yɑ̃kɛaɔwa, lá á tò wa
dɔ̃̀ màa, wa ɔpɛlɛwáɛ sa.

30 Mpi sɔ̃ Isailiɔ kía vɑ̃i bɛɛɛsaide, n gɔɔ
pà, ĩa pɔ́ wàlɛ dama kà a wáwa sa. 31 Ma
Dii Lua ma mɛ̀ wa aà tulu go, wi aà kía-
fua go. Yɑ̃́ a lilɛ, wa gbɛ̃́ pɔ́ ì azĩa busa
kɑ̃́fĩ, wi gbɛ̃́ pɔ́ ì azĩa kɑ̃́fĩ busa. 32 Bɛzia!
Bɛzia! Má tó à gɔ̃ bɛzia ũɛ. A ɛa su a
gbɛuo e gbɛ̃́ pɔ́ àɔ a vĩa zɛ́ vĩ mɔ́,§ mí
kpawà.

33 Gbɛ̃nazĩn nɛ́, ɑ̃nabikɛkɛ ǹ mɛ, ma Dii
Lua mámɛ ma yɑ̃́ɛ bee ò Amɔniɔ musu an
yɑ̃zɔ̃zɔ̃a Isailiɔnɛ yɑ̃́i.

§**21:32** Daa 49.10

Fɛ̃ndaɛ! Fɛ̃ndaɛ!
Wa wò gbɛ̃dɛdɛa yɑ̃́iɛ,
àlɛ tɛkɛ à láa gbɛ̃́ɔnɛɛ,
àlɛ pipi lán loupilɛawa.
34 Wɛ́pungu gii wàlɛ e ń yɑ̃́ musu, wàlɛ
màso pã kɛné. Fɛ̃ndapi sɔu mà à gbɛ̃-
vãipiɔ mi zɔ̃zɔ̃. An gɔɔ pà, ĩa pɔ́ wàlɛ
damá kà a wáwa sa. 35 Aa ń fɛ̃nda sɔlɔ
a kpɛ́u sa, mí yɑ̃́kpalɛkɛ́ńnɔ gu pɔ́ wà ń
íu, bùsu pɔ́ aa bɔ̀u. 36 Má pɔkũmabɔbɔ-
má ń tɛ́o, mí pɔbɔ ma níu, mí ń na gbɛ̃́
pãsĩɔnɛ ń ɔzĩ, gbɛ̃́piɔ pɔkaalɛa dɔ̃. 37 Aaɔ
dɛ yàa ũ tɛ́ɛ, wa ń au fɑ̃́ndaiada ń bùsuu.
An yɑ̃́ a dɔ gbɛ̃egu lɔɔ, asa ma Dii mámɛ
má ò.

Yelusalɛũdeɔ duuna

22 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 2 Gbɛ̃nazĩn
nɛ́, ńyɔ̃ yɑ̃́kpalɛkɛaànɔo lé? Ńyɔ̃
yɑ̃́kpalɛkɛ ń gbɛ̃dɛn wɛ̃́lɛpioo lé? Ǹ a
yãbɛ̃ɛkɛaɔ oɛ̀ 3 ǹ mɛ, ma Dii Lua ma mɛ̀:
Wɛ̃́lɛ, n wɛtãgɔɔ kà gbɛ̃́ pɔ́ wà ń dɛdɛ n
guuɔ yɑ̃́i. N gbãlɛ̀ tɑ̃́a pɔ́ n gbɛ̃́ɔpiɔ yɑ̃́i.
4 N gɔ̃ tàaede ũ n gbɛ̃dɛa yɑ̃́i, n gbãlɛ̀ tɑ̃́a
pɔ́ wa pìɔ yɑ̃́i. Ń tò n wɛ̃ni kulun kṹ, n
gɔɔ pà. A yɑ̃́i má tó buiɔ n láanikɛ, má tó
bùsu píi gbɛ̃́ɔ n kɛ pɔ́ɔpɔɔ. 5 Gbɛ̃́ pɔ́ kunnɔ
kãiɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ kunnɔ zɑ̃̀ɔ n yáalɔ kɛ́ n tɔ́
ɔ̃̀ɔkpà, yɑ̃́ yà n guu yɑ̃́i. 6 Isaili kíaɔ gwa,
an baade lɛ́ gbãamɔ a gbɛ̃́deeɛ n guu, aalɛ
ń dɛdɛ. 7 Gbɛ̃ɛɔ ì saka ń de ń ń daogu n
guu,** wì gbãamɔ bɔ̀mɔɔnɛ n guu,†† wì
tonɛ pɔ́ gwana vĩoɔ ń gyaa gbɛ̃andoɔ tai-
inkɛ n guu. 8 N sakà ma pɔ́ɔu, n gɔɔ pɔ́ má
dìlɛ kɑ̃́mabogɔɔ ũ gbãlɛ̀.‡‡ 9 Kɔmalɛdeɔ
ku n guu, aa zɛ̀ ń gbɛ̃dɛo. N gbɛ̃ɛɔ ì tɑ̃́a
blɛɔ ble gbɛ̀sĩsĩɔ musu, ɔ̃ aaì ɛa gbãsĩkɛ
n guu. 10 N gbɛ̃ɛɔ ì gbada ń mae nawa, n
gbɛ̃ɛɔ ì kusi nɔɛ pɔ́ ɔkũaɔwa. 11 N gbɛ̃ɛɔ ì
gbãsĩkɛ ń ń gbɛ̃́dee nao, n gbɛ̃ɛɔ ì wíyã kɛ
aa gbada ń nɛ́ nawa, n gbɛ̃ɛɔ ì kusi ń dãe
fɛ̃̀ɛɛwa.¶¶ 12 Wì gbagusaɛsi n guu gbɛ̃dɛa
yɑ̃́i,§§ wì ɔ'i símá, wì ài zɔ̃ɔ wɛɛlɛ,* wì kɔ̃
bɔ́ɔ'i mi. Ma yɑ̃́ sɑ̃̀ńguɛ, ma Dii Lua mámɛ
má ò.
13 Má ɔtaalɛ ɔvãi pɔ́ wa è yɑ̃́i ń gbɛ̃́
pɔ́ wà ń dɛdɛ n guuɔ yɑ̃́o. 14 Tó málɛ yɑ̃́
gɔ̃gɔ̃nnɔ, n gbãa a ka n sɔ̃ àɔ dilɛaa? Ma
Dii ma yã'ò mɛ́ má kɛɛ. 15 Má n gbɛ̃́ɔ fãaa
buiɔ guuɛ, má ń fɑ̃́ndaiada bùsu ń bùsuo,
mí ń gbãsĩkɛa midɛ. 16 Tó n gɔ̃ sauluunnɔ
buiɔnɛ, ńyɔ̃ dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii.
17 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 18 Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
Isailiɔ gɔ̃̀mɛɛ lán mɔ̀ gbãsĩwa, ampii aa
gɔ̃̀ lán mɔgotɛ̃ ge mɔpu ge mɔsi ge bɛɔma
gbãsĩ pɔ́ wa bɔ̀lɛ muauwaɛ. Aa dɛmɛɛ
lán ɑ̃́nusu gbãsĩwaɛ. 19 Ayãmɛto ma Dii
Lua ma mɛ̀, lá á gbãsĩ ápii, má á naaa
Yelusalɛũɛ. 20 Lá wì ɑ̃́nusu ń mɔgotɛ̃o ń
mɔsio ń bɛɔmao ń mɔpuo ka muau wà
tɛ́kau e mɔpi bɔlɛ, màa má á naaa mà á
ká wɛ̃́lɛpiu ń pɔfɛ̃o, mí á yɔ́ ń pɔkũmao.
21 Má á naaaɛ, mí tɛsɔ̃wá ń pɔfɛ̃o, í yɔ́
wɛ̃́lɛpi guu. 22 Lá wì ɑ̃́nusu yɔ muau, màa
á yɔ́ wɛ̃́lɛpi guu, íɔ dɔ̃ kɛ́ ma Dii mámɛ ma
pɔkũmabɔ̀bɔwá.
23 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 24 Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
o Yelusalɛũpiɛ, wi gbãbɔ a bùsuɛo, ɔ̃
ma pɔfɛ̃ tò lou i mauo. 25 Aà kíaɔ ku a
guu lán nɔ̀ɔmusu pɔ́ aa nɔ̀ɔ le kṹ̀ aalɛ
taitai, aalɛ wiidɔwàɔwaɛ. Aaìɔ gbɛ̃nazĩ-
naɔ nisĩna só, aaìɔ ń àizɛɛɔ ń ń pɔ́ bɛɛdeɔ
naaa, ɔ̃ aa tò gyaaɔ lìgua a guu. 26 Aà
sa'onaɔ lɛ́ zĩkɛ ma ikoyãwao, aaìɔ ma pɔ́ɔ
gbãlɛɛ. Aali pɔ́ pɔ́ dɛ ma pɔ́ ũ dɔ̃kɔ̃ɛ ń pɔ́
pɔ́ dɛ ma pɔ́ ũooo. Aali pɔ́ gbãlɛa ń pɔ́

**22:7 Iko 5.16
††22:7 Iko 24.17
‡‡22:8 Lev 19.30
¶¶22:11 Lev 18.7-20
§§22:12 Bɔa 23.8
*22:12 Iko 23.20

gbãlɛsaio dodoa kɔ̃ɛ yãda gbɛ̃́ɔnɛo.† Aaì
wɛ́kpa vĩ kɑ̃́mabogɔɔzĩ tàaeaɛ, ɔ̃ ma tɔ́
iɔ ɔ̃̀ɔkpaa ń guu. 27 Aà kíaɔ ku a guu lán
àwalɛwana pɔ́ aa pɔ́ kũ̀, aalɛ kɛ̃́kɛ̃kɔ̃ɛɔwa.
Aaì gbɛ̃dɛdɛ ɔvãi'ea yɑ̃́i. 28 Aà ãnabiɔ ì
wɛ́pungu giiɔ e, aaì màso pãɔ kɛ, aalɛ
pɔ́ kúlɛ ń yãkɛapiɔwa, ɔ̃ aaì mɛ lá má
òn we, kási mi yãe o sɔ̃o. 29 Bùsudeɔ ì
gbãamɔkɔ̃ɛ, aaìɔ kɔ̃ kpɑ̃́i'o. Aaì taasideɔ
ń wɛ̃nadeɔ taiinkɛ, aaì bɔ̀mɔɔ wɛtã ń ń
yɑ̃́ nao.
30 Ma gbɛ̃ɛ wɛ̀ɛlɛ ń guu aà bĩ́i kaso
kɛkɛ, iɔ zɛ ma aɛ gufoou àɔ gi fĩnini bù-
supi yɑ̃́ musu, kɛ́ másu bùsupi kaalɛo yɑ̃́i,
ɔ̃ mi eo. 31 Ayãmɛto má pɔkũmabɔbɔmá,
mí ń midɛ ń pɔfɛ̃tɛ̃o. Má ń yãkɛaɔ wínɛ́ ń
musuɛ. Ma Dii Lua mámɛ má ò.

Yelusalɛũ ń Samalio dɛa lán nɔɛ gbãsĩkɛnawa

23 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 2 Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
nɔɛɔ ku gbɛ̃ɔn pla dadoũdeɔ ũ, 3 ɔ̃
aa káaluakà Egipi, aa dɛ káaluaɔ ũ za ń
wɛ̃́ndiagɔɔɛ. Wekĩi wà ɔ bìibiiu ń yɔ̃́ɔwa,
wekĩi wà ɔmàma ń nɛnɔnkɛyɔ̃ɔwa. 4 Vĩ̀i
tɔ́n Ɔɔla, dãuna tɔ́n Ɔɔliba. Aa gɔ̃̀ ma
nɔɔ ũ, ɔ̃ aa nɛgɔ̃ɛɔ ń nɛnɔɛɔ ì'i. Ɔɔla mɛ́
Samali ũ, Ɔɔliba mɛ́ Yelusalɛũ ũ. 5 Kua
ma pɔ́ ũ Ɔɔla sì káaluakaau, à lùa a
gɔ̃pɔsɛ Asiliɔzi. 6 Ampii bùsu dɔaanaɔnɛ
ń gbãadeɔ, ɛ̀waaso maa pɔ́ di sɔ̃́ kpɛ
ń ula gàaluladeɔ daa. 7 À azĩa kpàmá
káalua ũ, ampii Asili gbɛ̃́ bɛɛɛdeɔnɛ. Ɔ̃
à gbãsĩkɛ̀ ń gbɛ̃́ pɔ́ à lùańzipiɔ tɑ̃́aɔ. 8 I
káaluakaa pɔ́ á dàda Egipi too. We wà
wùlɛwulɛuaànɔ a wɛ̃́ndiagɔɔ, wà ɔ bìibii
aà nɛnɔnkɛyɔ̃ɔwa, wà ń pɔeã kɛ̀aànɔ. 9 Ɔ̃
ma aà nà a gɔ̃pɔsɛpiɔnɛ ń ɔzĩ, Asili pɔ́ à
lùańzipiɔ. 10 Aa tò wà aà puizi è, aa aà
nɛgɔ̃ɛɔ ń aà nɛnɔɛɔ nàaa, ɔ̃ aa aà dɛ̀ ń
fɛ̃ndao. Kɛ́ aa ĩadàwà màa, ɔ̃ à gɔ̃̀ yãa ũ
nɔɛɔnɛ.
11 Kɛ́ aà dãuna Ɔɔliba è màa, ɔ̃ à lùańzi
a ɔ̃̀ɔkpà dɛaàla, à káaluakà dɛ a vĩ̀ipila.
12 À lùa Asiliɔzi lɔ se, an bùsu dɔaanaɔ ń
ń gbãadeɔ, ɛ̀waaso maa pɔ́ di sɔ̃́ɔ kpɛ ń
ula wɛdeɔ daa ḿpii. 13 Má è à gbãsĩkɛ̀ sɔ̃,
an pla ḿpii aa zɛ́ doũ sɛ̀ɛ. 14 Aà káalu-
akaa gɛ̀ aɛ lɔ. A è wà gɔ̃ɛɔ taa kɛ̀ gĩwa
ń pɔ́ tɛ̃ao, Babiloni bùsudeɔnɛ, 15 pɔ́ɔ
dɔdɔa ń pi, aa tulu gbɑ̃̀aɔ didia, aa bɔ̀
lán Babɛli zĩgɔ̃ kíaɔwa lán Babiloni bù-
sudeɔwa. 16 Kɛ́ à wɛsìɛ, ɔ̃ à lùańzi, ɔ̃ à gbɛ̃́
zĩ̀ ń sísii Babiloni bùsuu. 17 Babɛlideɔ mɔ̀
aà kĩ́i wúlɛiaànɔ, aa tò à gbãsĩkɛ̀ an lu-
aaaàzi guu. Kɛ́ aa tò à gbãsĩkɛ̀ màa, ɔ̃ aà
nisĩna ye ń yɑ̃́i lɔo. 18 Kɛ́ aà káaluakaa
kpálɛa vĩ lɔo, mɛ́ aà puizi bɔ̀ gupuau, ɔ̃
ma nisĩna ye aà yɑ̃́i lɔo, lá ma nisĩna ye
aà vĩ̀i yɑ̃́i lɔowa. 19 Aà káaluakaa Egipi
a wɛ̃́ndiagɔɔ yɑ̃́ dɔ̀aàgu, ɔ̃ à a káalu-
akaa kɑ̃̀fĩ. 20 We à lùau a gɔ̃pɔsɛɔzi. An
gɔ̃ɛkɛbɔ dɛ lán zàa'ĩn pɔ́wa, aaì í zu lán
sɔ̃́wa. 21 À a wɛ̃́ndiagɔɔ dɔ́ɛ'ĩi bɛɛkɛ̀, gɔɔ
pɔ́ wà ɔ bìibii aà yɔ̃́ɔwa Egipi, mɛ́ wà
ɔmàma aà nɛnɔnkɛyɔ̃piɔwa.
22 Ayãmɛto Ɔɔliba, ma Dii Lua ma mɛ̀,
má tɛ́kpa ń gɔ̃pɔsɛ pɔ́ ń nisĩna ye ń yɑ̃́i
lɔopiɔgu, má tɔ́ aa bɔ gupiiu, aa mɔ
lɛ́lɛma. 23 Babɛlideɔ ń Babiloni bùsudeɔ
píi ń Pekodiɔ ń Soaɔ ń Koaɔ ń Asiliɔ
lɔ. Ɛ̀waaso maaɔnɛ, bùsu dɔaanaɔnɛ ń
gbãadeɔ ḿpii, zĩgɔ̃ kíaɔ ń tɔdeɔ dia sɔ̃́ɔ
kpɛ. 24 Aa bɔ gugbãntoo oi aa mɔ lɛ́lɛma
ń gɔ̃kɛbɔɔ ń zĩkasɔ̃gɔɔ ń zugoɔ ń gbɛ̃-
nazĩnaɔ dasidasi ń sɛ̀ngbaoɔ ń mɔ̀ fũaɔ,
aai koezɔ̃nzi. Má n nanɛ́ ń ɔzĩɛ, aai yɑ̃́k-
palɛkɛnnɔ lá aaì kɛwa. 25 Ma pɔ a fɛ̃nziɛ,
mí tó wà yɑ̃́yiama ń pɔkũmao. Aa n ní ń
n swɑ̃́ɔ golɛ, n gbɛ̃́ pɔ́ gɔ̃̀ɔ i gaga zĩ guu.
Aa n nɛgɔ̃ɛɔ ń n nɛnɔɛɔ naaa, n gbɛ̃́ pɔ́
gɔ̃̀ɔ i tɛ́kũ. 26 Aa n pɔkasaɔ woloma, aai
n nɔamblebɔɔ sɛ́lɛ. 27 Má n dɔ́ɛ'ĩi midɛ ń
n káaluakaa pɔ́ n nawà Egipio. Ńyɔ̃ wɛsi
yɑ̃́piɔlɛ lɔo, ńyɔ̃ ɛa làasookɛ Egipi yɑ̃́wao.
28 Ma Dii Lua ma mɛ̀ má n na n zan-
gudeɔnɛ ń ɔzĩɛ, gbɛ̃́ pɔ́ n nisĩna ye ń yɑ̃́i
lɔopiɔ. 29 Aa zangu aa yãkɛnɛ, aa n àizɛɛɔ

†**22:26** Lev 10.10

sɛ́lɛ píi, aai n to puizi wáiwai, n káalu-
akaa wisaiyã i bɔ gupuau. 30 N vãikɛa ń
n káaluakaao mɛ́ mɔ̀onɛ, kɛ́ n lua buiɔzi
n gbãsĩkɛ̀ ń ń tã́aɔ yã́i. 31 Kɛ́ n n vĩ̀i zɛ́ sɛ̀
yã́i, pɔkũma í pɔ́ má kàkaɛ̀ ɔ̃ má kákanɛ.
32 Ma Dii Lua ma mɛ̀
ńyɔ̃ í pɔ́ má kàka n vĩ̀iɛ miɛ.
N imibɔ yàasa mɛ́ a ɛ zã̀,
gbɛ̃́ɔ n láanikɛ aa n yáalɔ
í zɔ̃ɔ pɔ́ imibɔpi ì si yã́i.
33 Ípi a n dɛ, pɔsia i danla,
gɔ̃a bɛzia ũ wáiwai í pɔ́ n vĩ̀i Samali mipi
yã́i.
34 Ńyɔ̃ ípi mi píiɛ wululu,
ní n imibɔpi wíwi,
ní n yɔ̃́ɔ lili ń a kasoo.
Ma Dii Lua mámɛ má ò.
35 A yã́i tò ma Dii Lua ma mɛ̀
lá pɔ́ ma yã́ sã̀ngu, n ma kpa kpɛ,
ńyɔ̃ n dɔ́ɛ'ĩi ń n káaluakaao gbɛ'ɛɛ.
36 Ɔ̃ Dii òmɛɛ: Gbɛ̃nazĩn nɛ́, ńyɔ̃ yã́k-
palɛkɛ ń Ɔɔlao ń Ɔɔlibaoo lé? Bɔbɔńnɔ
ń ń yãbɛ̃ɛkɛaɔ. 37 Asa aa gbãsĩkɛ̀ mɛ́ aa
gbɛ̃́ɔ dɛ̀dɛ. Aa gbãsĩkɛ̀ tã́aɔ yã́ musu, ɔ̃ aa
sa pɔ́ wì a pɔ́ káteu à tɛ́kũ òmá ń ń nɛ́ pɔ́
aa ìmanɔɔ tã́apiɔ pɔblea ũ. 38 Aa yã́ɛ bee
kɛ̀mɛɛ lɔ, gɔɔ bee ɔ̃ aa ma kpɛ́ gbãlɛ̀, aa
kã́mabogɔɔ pɔ́ má dìlɛnɛ́ ɔ̃̀ɔkpà. 39 Kɛ́ aa
sa'ò ń tã́aɔwa ń ń nɛ́ɔ, zĩ́ bee aa gɛ̃̀ ma
kpɛ́u aa a gbãlɛ̀. Yã́ pɔ́ aa kɛ̀ ma kpɛ́un
we.
40 Baa se wì gbɛ̃́ɔ zĩ gɔ̃ɛɔ sísiinɛ zã̀zã
aa mɔ́. N zu'ò, ńlɛ ń dã́, n kio kà, n n
nɔamblebɔɔ dà. 41 N zɔ̃lɛ wúlɛkĩi kɛfɛ-
nawa, pɔ́ɔ kálɛa táabũnuwa n aɛ ń ma
tulaletio ń ma nísio.
42 Bíla pɔ́ kú aà kĩ́iɔ yã'o dɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀
gbáau aa mɔ̀ɔ. Aa zã dàɛ̀ ń aà dãunao, aa
fũa kɛfɛnaɔ kpàkpanɛ́. 43 Ɔ̃ ma làasookɛ̀
ma mɛ̀: Nɔɛ pɔ́ yàa gbãsĩkɛa yã́i dɛ a gbɛ̃-
doa mɛ́ lɛ́ si káaluakaau lɔa? 44 Ɔ̃ aa gɛ
kɛ̀aànɔ lá wì gɛ kɛ ń káaluaowa. Màa
aa gɛ kɛ̀ ń dɔ́ɛ'ĩidɛɛ beeɔ Ɔɔla ń Ɔɔlibao.
45 Gbɛ̃maaɔ yã́kpalɛkɛ́ńnɔ, aai káaluakaa
ń gbɛ̃dɛao yã́ wínɛ́ ń musu, asa aa káalu-
akà aa gbɛ̃́ɔ dɛ̀dɛ.
46 Ma Dii Lua ma mɛ̀, to dasi mɔ lɛ́lɛi-
má, aai to gili gɛ̃́ngu, aai ń pɔ́ɔ naaa.
47 Aa ń pápa ń gbɛoɛ, aai ń zɔ̃ɛzɔ̃ɛ ń fɛ̃n-
dao. Aa ń nɛgɔ̃ɛɔ ń ń nɛnɔɛɔ dɛdɛ, aai tɛsɔ̃
ń kpɛ́ɔwa. 48 Má dɔ́ɛ'ĩi midɛ ń bùsuu, kɛ́
nɔɛɔ e aaɔ laai vĩ, aasu dɔ́ɛ'ĩi kɛ láńwao.
49 Nɔɛpiɔ dɔ́ɛ'ĩi a wi ń musuɛ, aa ń du-
unakɛa tã́aɔ yã́ musu gbɛ'e, aaiɔ dɔ̃ kɛ́
mámɛmaa Dii Lua.

Yelusalɛũ lɛɛũa ń mɔ̀ oo tã́nkpakɛao

24 Wá kua zĩ̀zɔɔ ũ wɛ̃̀ kɛ̃okwide,
a mɔ kwide gɔɔ kwide zĩ́ Dii
yã'òmɛɛ à mɛ̀: 2 Gbɛ̃nazĩn nɛ́, gɔɔɛ
bee dalau, asa gbã Babɛli kía koezɔ̃̀
Yelusalɛũzi.‡ 3 Yãlɛɛũ ń bui swã́yãman-
saidepiɔ ǹ onɛ́ ma Dii Lua ma mɛ̀:
À oo ditɛ, í íkau,
4 í nɔ̀ɔ kau,
nɔ̀ɔ maaɔ, a gbá ń a ɔo,
í wá nísideɔ ka à pai.
5 Iɔ dɛ kpàsa nɔ̀ɔ maa ũ,
í yàaka oopi zíɛ,
í disa à ma oopi guu ɛ́lɛ'ɛlɛ.
6 A yã́i ma Dii Lua ma mɛ̀,
waiyoo gbɛ̃dɛn wɛ̃́lɛ,
oo pɔ́ a gbãsĩ gì woloi pi!
À a nɔ̀ɔpiɔ bɔlɛu dodo píi,
kási ásu líkpa a yã́ musuo.
7 Aa gbɛ̃́ɔ dɛ̀dɛ wɛ̃́lɛpi guu,
aa ń au bɔ̀lɛ gbɛsɛɛnawa,
aai kɔ́lɛ tɔɔlɛwa aa bùsukàwào.
8 Má tò aupi gɔ̃̀ gbɛsɛɛnapiwa,
kɛ́ wasu e pɔ́ káwào yã́i,
gbɛ̃́ɔ pɔ i pańzi, aai tɔsimá.
9 A yã́i ma Dii Lua ma mɛ̀,
Waiyoo gbɛ̃dɛn wɛ̃́lɛ!
Mapi, má yàakau zɔ̃ɔzɔ̃ɔ sɔ̃ɛ.
10 À yàakau, í tɛ́ dau.
À nɔ̀ɔpi disa e a í ba,
a wápiɔ i tɛ́kũ.
11 À oo giipi di tɛyɔ̃wa,

‡24:2 2Kia 25.1

kɛ́ à mɔ̀ e wãa kũ tã́utãu,
a gbãsĩ i wolowà,
a kpɛ sia i láa.
12 Oopi tò wà fùwa,
a gbãsĩ zɔ̃ɔ a gowà tɛ́ guuo.
13 N gbãsĩ mɛ́ n dɔ́ɛ'ĩi ũ.
Ńyɔ̃ɔ zɛ̃ao e ma pɔ gɛ́ weeò,
asa má wɛ̀ɛlɛ mà n gbãsĩ woloma,
kási ń ye à wolomao.
14 Ma Dii ma yã'ò, yã́pi lɛ́ mɔ́.
Má yã́pi kɛɛ, má gí kɛio,
má gbɛ̃ɛ wɛgwao, má nɔ̀sɛlilɛo.
Má yã́kpalɛkɛánɔ á yãkɛawaɛ,
ma Dii Lua mámɛ má ò.

Ezekiɛli na gaa

15 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 16 Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
má pɔ́ pɔ́ n wɛ́ blè sima kã́ndo. Ńsu
búbuapɛo, ńsu ɔ́ɔlɔo, ńsu to wɛ́'i bɔmao.
17 Aaukɛ kílikili, ńsu ǹ aà gɛ ɔ́ɔlɔo. Ǹyɔ̃ n
fùa ń n kyaleɔ kpaa. Ńsu pɔ́ kú n lɛ́wao.
Ńsu gɛ'ɔɔlɔnaɔ blɛ bleo.
18 Ma yã'ò gbɛ̃́ɔnɛ kɔɔ, a oosi ɔ̃ ma na
gà. Kɛ́ gu dɔ̀, ɔ̃ má yã́ pɔ́ Dii òmɛɛ kɛ̀. 19 Ɔ̃
aa ma la aa mɛ̀: Yã́ pɔ́ ńlɛ kɛɛ beeɔ dɛ wá
yã́ ũ yã̀? Ǹ a bɔɔlɛkɛwɛ̃ɛ. 20 Ɔ̃ má wèmá
ma mɛ̀: Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀ 21 mà o á Isail-
iɔnɛ á Dii Lua mɛ̀, álɛ a kpɛ́ gbãlɛ, á zɛgik-
ĩi pɔ́ i ĩ́anadãò, ì kɛɛ́ maa, i a bɛɛkɛpi,
á nɛgɔ̃ɛɔ ń á nɛnɔɛ pɔ́ a ń tó weɔ gaga
zĩ guuɛ. 22 Í kɛ lá má kɛ̀wa. Á pɔ́ kú á
lɛ́wao, á gɛ'ɔɔlɔnaɔ blɛ bleo. 23 Áɔ á fùaɔ
ń á kyaleɔ kpaa. Á búbuapɛo, á ɔ́ɔlɔo. Á
ibaba á duuna yã́i, í aaukɛkɔ̃ɛ. 24 Máɔ dɛɛ́
seela ũ. Lá má kɛ̀ píi, ápiɔ sɔ̃ á kɛɛ, íɔ dɔ̃
kɛ́ Dii mɛ́ Lua ũ.
25 Dii ɛ̀a mɛ̀: Gbɛ̃nazĩn nɛ́, gɔɔ pɔ́ ma
ń zɛgikĩi sìmá, an ĩ́andãbɔ pɔ́ aaì pɔ-
nakɛòpi, pɔ́ pɔ́ ń wɛ́ blè an pɔ́ dɔwàpi ń
ń nɛgɔ̃ɛɔ ń ń nɛnɔɛɔ, 26 gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ zĩ bee
a mɔ n kĩ́i, i a bao kãnɛ n swã́wa. 27 Zĩ́
bee n lɛ́na a golɛ, ní yã'o ń gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀pio,
n lɛ́na aɔ naalɛa lɔo. Ńyɔ̃ɔ dɛnɛ́ seela ũ,
aai dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii.

Ãnabikɛkɛa Amɔniɔ yã́ musu

(Zel 49.1-6, Eze 21.28-32, Amɔ 1.13-15, Sof 2.8-11)

25 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 2 Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
wɛbiibii Amɔniɔ kĩ́i oi, ní ãn-
abikɛkɛ ń yã́ musu 3 ǹ mɛ: À Dii Lua
yãma! Ma Dii Lua ma mɛ̀, kɛ́ wà ma kpɛ́
ɔ̃̀ɔkpà, wà Isaili bùsu kɛ̀ bɛzia ũ, mɛ́ wà
Yudaɔ kũ̀kũ tàńnɔ zĩ̀zɔɔ ũ, lá a mɛ̀, ɛ̃hɛ̃ɛ,
tàalɛ, tàalɛ, 4 a yã́i má á na gukpɛdeɔnɛ ń
ɔzĩ. Aa bòokpakpa á guu, aai zwã̀akpɛɔ
dɔdɔ á zãnguo, aai á libɛɔ ble, aai á vĩ mi.
5 Mí tó á mɛɛwia Laba gɔ̃ yiongoɔ kákĩi
ũ, á bùsu i gɔ̃ sãdãdãkĩi ũ, íɔ dɔ̃ mámɛ-
maa Dii. 6 Asa ma Dii Lua ma mɛ̀, kɛ́ a
ɔtaalɛ̀, a gbapã̀lɛ, a pɔnakɛ̀ Isaili bùsu yã́
musu, a yá kpã́i dɔ̀ á nɔ̀sɛ guu, 7 a yã́i
má ɔtɔ̃wá, mí tó buiɔ á pɔ́ɔ sɛ́lɛ. Má á kɛ̃́
buiɔwa, mí á bùsu midɛ. Má á dɛ̃ɔnzɔ̃, íɔ
dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii.

Ãnabikɛkɛa Mɔabuɔ yã́ musu

(Isa 15.1-16.14, 25.10-12, Zel 48.1-47, Amɔ 2.1-3, Sof 2.8-11)

8 Ma Dii Lua ma mɛ̀, kɛ́ Mɔabuɔ ń Sei-
deɔ mɛ̀, gwa, Yudaɔ gɔ̃̀ lán bui píiwa,
9 a yã́i má ń wɛ̃́lɛ pɔ́ kú gbɛpɔlɛuɔ
bĩ́ibɔlɛɔ wɛ̃wɛ̃, sɛa za ń bùsu lɛ́ wɛ̃́lɛ maaɛ
beeɔwa: Bɛyɛsimɔ, Baali Mɛona ń Kili-
ataiũo. 10 Má ń kpá gukpɛdeɔwaɛ, aai gɔ̃
ń pɔ́ ũ ń Amɔniɔ, Amɔniɔ yã́ a dɔ gbɛ̃egu
lɔo. 11 Màa má yã́kpalɛkɛ ń Mɔabuɔ, aai
dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii.

Ãnabikɛkɛa Ɛdɔũɔ yã́ musu

(Isa 34.5-17, 63.1-6, Zel 49.7-22, Eze 35.1-15, Amɔ 1.11-12, Abd 1-14, Mal 1.2-5)

12 Ma Dii Lua ma mɛ̀, kɛ́ Ɛdɔũɔ tɔsì Yu-
daɔwa, tàae láasai aa kɛ̀ we. 13 A yã́i ma
Dii Lua ma mɛ̀, má ɔtɔ̃ Ɛdɔũɔwaɛ, mí gbɛ̃-
nazĩna ń pɔtuoɔ míɔnzɔ̃, mí tó an bùsu
gɔ̃ wáiwai. Wa gaga zĩ guu sɛa za Te-
mani e à gè pè Dedãwaɛ. 14 Ma gbɛ̃́ Isailiɔ
tɔsimɛɛ Ɛdɔũɔwa. Aa yãkɛ Ɛdɔũɔnɛ ma

pɔfɛ̃ ń ma pɔkũmao lɛ́u, Ɛdɔũɔ iɔ dɔ̃ sa
kɛ́ mámɛ málɛ tɔsimá. Ma Dii Lua mámɛ
má ò.

Ãnabikɛkɛa Filitɛ̃ɔ yã́ musu

(Isa 14.29-31, Zel 47.1-7, Yoɛ 3.4-5, Amɔ 1.6-8, Sof 2.4-7, Zkl 9.5-7)

15 Ma Dii Lua ma mɛ̀, kɛ́ Filitɛ̃ɔ sakà ń
ibɛɛ ziɔgu, aa tɔsìmá maamaaɛ, 16 a yã́i
ma Dii Lua ma mɛ̀, má ɔtɔ̃ Filitɛ̃ɔwaɛ, mí
Kɛlɛti buipiɔ míɔnzɔ̃, mí ń gbɛ̃́ kĩni pɔ́ kú
ísialɛɔ midɛ. 17 Má tɔsimáɛ maamaa, mí
ń wɛtã ń pɔfɛ̃o. Tó ma tɔsìmá, aaiɔ dɔ̃ kɛ́
mámɛmaa Dii.

Ãnabikɛkɛa Tiideɔ yã́ musu

(Isa 23.1-18, Yoɛ 3.4-5, Amɔ 1.9-10, Zkl 9.1-4, Mat 11.21-22)

26 Wá kua zĩ̀zɔɔ ũ wɛ̃̀ kuɛdode mɔ
gɔɔ sɛ̃́ia zĩ́ Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀:
2 Gbɛ̃nazĩn nɛ́, Tiideɔ ò Yelusalɛũ yã́
musu aa mɛ̀: Ɛ̃hɛ̃ɛ, a da wíwiaɛ! Buiɔ zɛ́
wɛ̃̀wɛ̃ɛ. À gɔ̃̀ bɛzia ũ, wa kãɛ sa. 3 A yã́i
ma Dii Lua ma mɛ̀, má fɛlɛnnɔɛ Tii, má
tó buiɔ mɔ lɛ́lɛlɛlɛma lán ísia ikooaɔwa.
4 Aa Tii bĩ́i dúuzɔ̃, aai a gugwakĩi lɛsĩɔ
gboo, mí a bùsuti waaɛ, i gɔ̃ gbɛsɛɛna
ũ. 5 I gɔ̃ táalufãlɛkĩi ũ ísia guu, asa ma
Dii Lua mámɛ má ò. Buiɔ wɛ̃́lɛpi pɔ́ɔ sɛ́lɛ,
6 wi a zɔ̃ɛwiadeɔ dɛdɛ ń fɛ̃ndao, aaiɔ dɔ̃
kɛ́ mámɛmaa Dii.
7 Asa ma Dii Lua ma mɛ̀, má tó Babɛli
kí Nɛbukanɛza bɔ gugbãntoo oi, kíaɔ
kíapi i mɔ lɛ́lɛ Tiiwa ń sɔ̃́ɔ ń zĩkasɔ̃gɔɔ
ń sɔ̃deɔ ń zĩgɔ̃ɔ dasidasi. 8 A n zɔ̃ɛwiadeɔ
dɛdɛ ń fɛ̃ndao, i gbà lɛsĩɔ da lianzi, i bùsu
kálɛ bĩ́i saɛ, i a sɛ̀ngbaoɔ aɛ kpálɛma. 9 A
n bĩ́i gbɛ̃gbɛ̃ ń a bĩ́igboobɔo, i n gugwakĩi
lɛsĩɔ gboo ń a mɔɔɔ. 10 Aà sɔ̃́ɔ dasi gɛ̃agɛ̃̀,
an luutɛ̃ i kunla. N bĩ́iɔ deedee sɔ̃deɔ ń
zugoɔ ń sɔ̃́goɔ kɔ̃fĩ yã́i, i gɛ̃ n bĩ́ibɔlɛu lá
wì gɛ̃ wɛ̃́lɛ pɔ́ wà a bĩ́i gbòouwa. 11 Aà
sɔ̃́ɔ ɔ̃zɔ̃ n zɛaɔu, i n gbɛ̃́ɔ dɛdɛ ń fɛ̃ndao, n
gbɛ̀pɛlɛ gbãaɔ i kwɛ́. 12 Aa n àizɛɛɔ naaa,
aa n pɔ́ɔ sɛ́lɛ. Aai n bĩ́iɔ gboo, aai n pɔeã
kpɛ́ɔ dúuzɔ̃, aai n gbɛɔ ń n líɔ ń n bù-
sutio zu ísiau. 13 Má lɛsia midɛ n guu,
wa mɔɔna'ɔ ma n guu lɔo.¶ 14 Má n kɛ
gbɛsɛɛna ũɛ, ní gɔ̃ táalufãlɛkĩi ũ. Wa ɛa
n kálɛ bau lɔo, asa ma Dii Lua mámɛ má
ò.
15 Ma Dii Lua má ò Tii yã́ musu, tó
ísialɛdeɔ n kwɛa kɔ̃fĩ mà, mɛ́ aa gbɛ̃́ pɔ́
kɛ̀'ĩaɔ aaukɛa mà, wàlɛ gbɛ̃́ɔ dɛdɛ n guu,
aa kpakpanaga. 16 Ísialɛ bùsu kíaɔ pila ń
gĩ́nawa, aai ń gomusuɔ wolo, aai ń ula
wɛ̃̀sãdeɔ bɔ. Zɔ̃lɛa tɔɔlɛ vĩa a ń kṹ, n yã́ i
dimá, aaiɔ lualua láasai. 17 Aa wɛ̃nalɛ si
n yã́ musu aa mɛnɛ:
Wɛ̃́lɛ tɔde pɔ́ ígbɛ̃ɔ kuu,
n kaalɛɛ fá!
Mpi ń n gbɛ̃́ɔ gbãa vĩ yãa ísiaa,
ń tò vĩa ísialɛdeɔ kũ̀ ḿpii.
18 N gbooa tò aa lùalua ń vĩao,
gili gɛ̃̀ ísia gũgũnadeɔgu n kwɛgɔɔ.
19 Ma Dii Lua ma mɛ̀, tó má tò n gɔ̃ bɛzia
ũ, wɛ̃́lɛ pɔ́ wa kuu lɔo ũ, tó má tò ísia
dànla mɛ́ í zɔ̃ɔpi kũ̀aama, 20 má n kpa gbɛ̃́
káauɔ kĩ́i ń gbɛ̃́ pɔ́ aa sì bɛdauɔ. Má tó
ǹyɔ̃ ku tɔɔlɛ nɔnau we ń gbɛ̃́ pɔ́ sì bɛdauɔ
bɛzia pɔ́ a vuo ũ. Ńyɔ̃ su n kúkĩi dṹniau
la lɔo. 21 Má tó ǹ midɛ vãiɛ, ńyɔ̃ɔ ku lɔo.
Wa n wɛɛlɛ, kási wa n e lɔo. Ma Dii Lua
mámɛ má ò.

Wɛ̃nakɛa Tiiɛ

27 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 2 Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
wɛ̃nalɛ da ń Tii pɔ́ kú ísiabuakĩi
3 ì laata ń bui dasi pɔ́ an bùsu ku ísialɛɔ
ǹ mɛ:
Ma Dii Lua ma mɛ̀,
Tii, ni mɛ n kɛfɛnkɛ bɔ̀lɛi.
4 Ń dɛ lán gówa ísia guo,
n kalɛnaɔ tò n kɛfɛnkɛ bɔ̀lɛi.
5 N líɔá Senii gbè pɛ̃liɔnɛ,
mɛ́ n lipɛlɛá Libã sɛdɛ líɛ.
6 Wà n gólibɔɔ ã̀ ń Basana gbɛ̃́nɛliɔɛ,

¶**26:13** Zia 18.22

wà n lipɛpɛɛɔ kɛ̀ ń Sipi bùsu sɛ̃́ lí pɔ́ wà
wesa swaa dàdauɔɛ.
7 N zwãaá Egipi pɔ́lɛ wɛ̃̀sãdeɛ,
a dɛ n dàlapoo ũ.
N zwã̀akpɛ zwãaá zwã̀a búuna
ń zwã̀a gàalulade pɔ́ bɔ̀ Ɛlisa bùsuuɔnɛ.
8 Sidɔ̃deɔ ń Aavadideɔ mɛ́ n gobɔnaɔ ũ,
nzĩa gbɛ̃́ gɔ̃ideɔ mɛ́ n ígbɛ̃ɔ ũ.
9 Gebali gɔ̃ide zɔ̃ɔɔ ku n guu
n gufootatanaɔ ũ.
Ísia góɔ ń ń ígbɛ̃ɔ ku n saɛ,
álɛ laata sãnu.
10 Pɛɛsiɔ ń Ludiɔ ń Libiiɔ
ku n zĩgɔ̃ɔ guu nɛgɔ̃naɔ ũ.
Aa ń sɛ̀ngbaoɔ ń ń mɔ̀ fùaɔ lòolooma,
aa tò n kɛfɛũ kũ̀.
11 Aavadi zĩgɔ̃ɔ kálɛa n bĩ́iɔwa aa lìai,
Gamadadeɔ ku n gugwakĩi lɛsĩɔ guu.
Aa ń sɛ̀ngbaoɔ lòoloo n bĩ́iɔwa
aa tò n kɛfɛnkɛ bɔ̀lɛi.

12 Taasisideɔ laatànnɔ sãnu n àizɛɛ
dasiɔ yã́i. Aa fĩabònɛ ń ã́nusuo ń mɔsio
ń mɔpuo ń bɛɔmao. 13 Gɛlɛkiɔ ń Tubaliɔ
ń Mɛsɛkiɔ laatànnɔ sãnu, aa fĩabònɛ ń
zɔɔ ń mɔgotɛ̃ pɔ́ɔ. 14 Tɔgaamaɔ fĩabònɛ
ń sɔ̃́ zĩkɛnaɔ ń sɔ̃́ zĩ̀kanaɔ ń sɔ̃baonaɔ.
15 Lodedeɔ laatànnɔ sãnu, bùsu dasideɔ
mɛ́ n laalunaɔ ũ, aa wesa swaa ń mɔa lío
kpàma. 16 Siliɔ laatànnɔ sãnu n pɔ́ dasiɔ
yã́i, aa fĩabònɛ ń tiikɔazio ń zwã̀a gàalu-
ladeo ń zwã̀a wɛ̃̀sãdeo ń bàabaao ń òsoo
ń lubiio. 17 Yudaɔ ń Isailiɔ laatànnɔ sãnu,
aa fĩabònɛ ń pɔ́wɛnao ń zɔ́o ń nísio ń
lí'ɔo. 18 Damasideɔ laatànnɔ sãnu ń Ɛlɛbɔ̃
vɛ̃ɛo ń Zahaa sãkão n pɔ́ dasiɔ ń n àizɛɛɔ
yã́i. 19 Dã buiɔ ń Gɛlɛki pɔ́ kú Uzaliɔ n
laa lù ń mɔ̀ pɔ́ wa kàsoo ń kasia gĩnanao
ń kanɛ lí feeo. 20 Dedãɔ laatànnɔ sãnu
ń gaaĩ zwãaɔ. 21 Laalubuɔ ń Kedaa kíaɔ
laatànnɔ sãnu ń sãnɛbɔlɔɔ ń sãsakaoɔ ń
blɛɔ. 22 Seba ń Laama laatanaɔ fĩabònɛ
ń pɔ́ gĩnana maaɔ píi ń gbɛ̀ bɛɛɛdeɔ
píi ń vuao. 23 Halanadeɔ ń Kanɛdeɔ ń
Edɛnideɔ ń Seba laatanaɔ laatànnɔ sãnu
ń Asiliɔ ń Kilimadadeɔ. 24 Aa pɔkasa
maaɔ ń ulada búunaɔ ń zwãa pɔ́ wà bà
kɛ̃̀wàɔ ń pɔ́ wɛ̃̀sãde pɔ́ wì kpálɛ kpɛ́uɔ ń
bà gbãaɔ yíama n ɛlɛu.
25 Taasisi gó'ilɛnaɔ n laaɔ sɛa,
ń kãa, n tɔbɔ̀ ísia guo maamaa.
26 Gobɔnaɔ gɛnnɔ ikooa lɛsĩɔ kĩ́i,
gukpɛ ĩ́ana i n wíwi ísia guoguo.
27 N àizɛɛɔ ń n laaɔ ń n pɔ́ɔ píi
kpálɛ ísia guoguo n ɔ̃̀ɔkpagɔɔ
ń n bɔnaɔ ń n ígbɛ̃ɔ
ń n gufootatanaɔ ń n laatanaɔ
ń n zĩgɔ̃ɔ ń dasi pɔ́ kú n guuɔ.
28 Gɔ̃sɔ̃ a lualua ígbɛ̃piɔ wii yã́i.
29 Gobɔnaɔ bɔlɛ ń góɔ guu ḿpii,
gofĩnaɔ ń ígbɛ̃ɔ píi aaɔ zɛa gɔ̃sɔ̃lɛ.
30 Aa wiilɛ n yã́ musu,
aai búbuapɛ wɛ̃nannɔ.
Aa bùsu zu ń mia,
aai gbeembo túfu guu.
31 Aa ń migbaa lɛ́ n yã́i,
aai zwã̀nkasaɔ da.
Aa n ɔ́ɔlɔ ń pɔsiao
ń búbua pãsĩo.
32 Aa wɛ̃nalɛ sinɛ ń ɔɔlɔo,
aa wɛ̃nakɛnɛ aa mɛ:
Tii, wɛ̃́lɛe muaannɔo,
ɔ̃ n kɛ kyɔ̃́ ísia guoguoa?
33 Kɛ́ n laa yíaaɔ dàzɛu ísiaa,
bui daside kã̀ n àizɛɛ zɔ̃ɔ yã́i.
N pɔ́ɔ tò dṹnia kíaɔ kɛ̀ ɔdeɔ ũ.§
34 Ísia n wiwi sa, n sɔ̃ɔlɛ ísiu,
n pɔ́ɔ ń n gbɛ̃́ɔ kpàlɛnnɔ ḿpii.
35 N yã́ dì ísialɛdeɔwa,
ɔ̃ an kã́ sĩ̀, an oa ɔ̃̀ɔkpà.
36 Buiɔ laatanaɔ lɛ́ lɛsuikɛkɛma,
n kaalɛa vãi, ńyɔ̃ɔ ku bau lɔo.

Ãnabikɛkɛa Tii kía yã́ musu

28 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 2 Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
o Tii kíaɛ
ma Dii Lua ma mɛ̀:
Kɛ́ n nzĩa sɛ̀ lɛsĩ yã́i,

§27:33 Zia 18.19

ni mɛ n kamawa,[**]
ń zɔ̃lɛa ma kpalabaawa ísia guo.
Gbɛ̃nazĩnan n ũ, Lua no,
baa tó ńlɛ e n ɔ̃nɔ kàmawa.
3 N ɔ̃nɔ kà Daniɛliwaa?
Asiiyãe ulɛanɛoa?
4 N àizɛɛ kȁaanzi n ɔ̃nɔ ń n wɛzẽo yȁi,
n vua ń ȁnusuo nɔ̀nɔaa n làasiu.
5 N tágɛa ɔ̃nɔ zɔ̃ɔ yȁi n àizɛɛ kȁfĩi
ɔ̃ n nzĩa sɛ̀ lɛsĩ àizɛɛpi yȁi.
6 A yȁi ma Dii Lua ma mɛ̀,
lá ńlɛ e n ɔ̃nɔ kàmawaɛ,
7 a yȁi má tó bui zȉloɔ lɛ́lɛma,
bui pɔ́ aali gbɛ̋ wɛ̃nagwaoɔ.
Aa fɛ̃nda wo n kɛfɛnkɛ ń n ɔ̃nɔozi,
aa n gawi pípia ɔ̏ɔkpanɛ.
8 Aa n kpa bɛdau,
n gaa aɔ pãsĩ ísia guo.
9 Ńyɔ̃ e o gbɛ̋ pɔ́ lɛ́ n dɛɔ wáa n kamawae?
Gbɛ̃nazĩnan n ũ gbɛ̋piɔnɛ, Lua no.
10 Gyafɔɔde gaa ńyɔ̃ ga a ũ bui zȉloɔ ɔzĩ,
asa ma yã'ò.
Ma Dii Lua mámɛ má ò.
11 Dii yȁ ɛ̀a dɛ̀dɛa à mɛ̀: 12 Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
wɛ̃nalɛɛ bee da ń Tii kíao, ní mɛɛ̀ ma Dii
Lua ma mɛ̀:
Gbɛ̋ wásawasa sãasain n ũ,
n ɔ̃nɔ pɛ̀ɛma, n kɛfɛnkɛ lɛ́so.
13 Ń kú ma swalu guu Edɛni,[††]
gbɛ̀ bɛɛɛde píi dɛ n pɔnanzi ũ:
Lubii, topaza, ɛmɛlodi,
kisoliti, onisi, diamaa,
safii, tiikɔazi ń yasepeo.
Vua wà gbɛ̀ bɛɛɛdepiɔ kȕkũò zãblebɔɔ ũ.
Gɔɔ doũ zĩ wà n kɛ ń pɔ́piɔ.
14 Ń dɛ malaika gȁsĩade pɔ́ má dìlɛ àɔ ku
ma kúkĩi ũ.
Ń kú ma gbɛ̀sĩsĩ pɔ́ a kua adoa musu,
n táa'ò gbɛ̀ bɛɛɛde tɛkɛaɔ guu.[‡‡]
15 Zaa wà n kɛ ń tàae vĩ n yãkɛauo,
e gɔɔ pɔ́ wà dɔ̀ɔsaikɛ èma.
16 N tágɛa zȁzã guu pãsĩ pɛ̀ɛma,
n duunakɛ̀, ɔ̃ ma a gbɛ̀sĩsĩ zɔ̏nɛ.
Malaika gȁsĩade pɔ́ kú ma kúkĩia,[¶¶]
ma n ya n bɔ gbɛ̀ bɛɛɛde tɛkɛaɔu.
17 N nzĩa sɛ̀ lɛsĩ n kɛfɛnkɛ yȁi,
n ɔ̃nɔ kɛ̀ búi, ɔ̃ ma n zu dȕniau,[§§]
ma n kɛ pɔgwagwaa ũ kíaɔ aɛ.
18 N duun dasiɔ ń n tágɛa dɔ̀ɔsaiɔ yȁi
n gbãsĩsaikɛ ɔ̏ɔkpà,
ɔ̃ má tò tɛ́ bɔ̀ n guu, à kȕma,
ɔ̃ n gɔ̃ túfu ũ tɔɔlɛ
gbɛ̋ pɔ́ lɛ́ n gwaɔ aɛ.
19 Yȁpi dì bui pɔ́ n dɔ̃ɔwa píi,
n kaalɛa vãi, ńyɔ̃ɔ ku bau lɔo.

Ãnabikɛkɛa Sidɔ̃ yȁ musu

(Yoɛ 4.4-8, Zkl 9.1-2, Mat 11.21-22)

20 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 21 Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
wɛbiibii Sidɔ̃ oi, ní ãnabikɛkɛ a yȁ musu
22 ǹ mɛ ma Dii Lua ma mɛ̀,
má fɛlɛ ń Sidɔ̃o saɛ,
wi ma kpɛla aà yȁi.
Tó ma yȁkpalɛkɛ̀aànɔ,
mɛ́ ma tɔbɔ̀ aà yȁ musu,
wi dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii.
23 Má gagyã zĩwàɛ,
au i bàalɛ aà zɛaɔu.
Wa liaaàzi, wi zĩkaaànɔ,
gbɛ̋ɔ i kwɛ aà guu gɛɔ ũ,
aai dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii.
24 Bui pɔ́ liaa Isailiɔzi, aaì sakańgupiɔ aaɔ
dɛnɛ́ lɛ pɔ́ ì ń zɔ̃ à ń wãwã ũ lɔo, wiɔ dɔ̃
kɛ́ mámɛmaa Dii Lua.
25 Ma Dii Lua ma mɛ̀, tó ma Isailiɔ bɔ̀lɛ
bùsu pɔ́ aa fãaaaɔ guu ma ń kãaa, mɛ́
ma tɔbɔ̀ ń yȁ musu buiɔ wáa, aaɔ ku
bùsu pɔ́ má kpà ma zɔ̀blena Yakɔbuwau.
26 Tó ma yȁkpalɛkɛ̀ ń bui pɔ́ liaańzi
aa sakàńgupiɔ, Isailiɔ iɔ ku bùsupi guu

28:2 Isa 14.13, 2Tɛs 2.4
[††]**28:13** Daa 2.8
[‡‡]**28:14** Zia 21.19-21
[¶¶]**28:16** Daa 3.24
[§§]**28:17** Isa 14.12, Zia 12.9

dɔdɔa, aai kpɛdɔdɔu, aai vɛ̃ɛbuɔ kɛu, aai
dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii ń Lua.

Ãnabikɛkɛa Egipiɔ yã́ musu

(Isa 19.1-25, Zel 46.2-26)

29 Wá kua zɪ̃̀zɔɔ ũ wɛ̃̀ kwide, a
mɔ kwide gɔɔ kuɛplade zɪ̃́ Dii
yã'òmɛɛ à mɛ̀: [2] Gbɛ̃nazɪ̃n nɛ́, wɛbiibii
Egipiɔ kí Falaɔ̃ɔwa, ní ãnabikɛkɛ aà yã́
musu ń Egipi bùsuo. [3] Oɛ̀ ǹ mɛ ma Dii
Lua ma mɛ̀:
Egipiɔ kí Falaɔ̃ɔ, má fɛlɛnnɔ,
n kwãsa pɔ́ ń wúlɛa Niili ɔnaɔ guu,
ni mɛ Niiliá n pɔ́ɛ,
ḿmɛ n n pɔ́ kɛ̀ nzɪ̃awa.
[4] Má kokoaɔ kanɛ n gbàou,
mí tó n swa kpɔɔ mɔ kpa n tɛɛɔwa.
Má n gálɛ mà n bɔ n swa'ɔnapiɔu
ń n swa kpɔ pɔ́ kpà n tɛɛɔwaɔ sãnu,
[5] mí n to gbáau,
mpi ń n swa kpɔpiɔ píi.
N gɛ̀ a gɔ̃ wúlɛ sɪ̃̀sɪ̃a,
gbɛ̃e a n wáɔ kãaa à sɛ́lɛo.
Má n kpa wàiɔ ń bãɔwa ń pɔblea ũɛ,
[6] Egipiɔ i dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii.
N gɔ̃ Isailiɔnɛ fee lípana ũ yãa.*
[7] Kɛ́ aa gbãa'ɛ̀ma aa n kũ,
n wiwi ń ɔu, ɔ̃ an gãu gbòo.
Kɛ́ aa sɔ̃kpàlɛnzi, n ɛ'ɛ,
ɔ̃ an wó bɔ̀ɔũ.
[8] A yã́i tò ma Dii Lua ma mɛ̀
má tó wà mɔ́ zɪ̃kainnɔ,
mí n gbɛ̃́ɔ ń n pɔtuoɔ míɔnzɔ̃.
[9] Egipi a gɔ̃ bɛzia gii ũɛ,
a gbɛ̃́ɔ iɔ dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii.
Kɛ́ n mɛ̀ Niiliá n pɔ́ɛ, ḿmɛ ń kɛ̀,
[10] a yã́i tò má fɛlɛnnɔ ń n swaɔ.
Má tó Egipi bùsu gɔ̃ da wàuu
bɛzia gii ũ za Midoli ń Asuão
e à gɛ pɛ Etiopi bùsu zɔ̃lɛwa.
[11] Gbɛ̃nazɪ̃na ge pɔtuo gbɛ a pɛ́lɛ weo,
pɔe a pãao,
gbɛ̃e aɔ ku weo e wɛ̃̀ bla.
[12] Má tó Egipi bùsu gɔ̃ bɛzia ũ
dɛ bùsu pɔ́ ɔ̃̀ɔkpà yãaɔla,
a wɛ̃́lɛɔ i gɔ̃ bɛziaɔ ũ
dɛ wɛ̃́lɛ pɔ́ wà ń dúuzɔ̃̀ yãaɔla.
Má Egipiɔ fãaa buiɔ guuɛ,
má ń fã́ndaiada bùsu ń bùsuoɛ,
an wɛ̃́lɛɔ i gɔ̃ bɛziaɔ ũ e wɛ̃̀ bla.
[13] Ń beeo ma Dii Lua ma mɛ̀, wɛ̃̀ blapi
gbɛa má Egipiɔ bɔlɛ bui pɔ́ aa fãaauɔ
guuɛ, mí ń kãaa, [14] mí suńnɔ ń buibɔkɪ̃i
Egipi bùsu gɛɔmidɔkɪ̃i oi. Wekɪ̃i an kpala
a gɔ̃u kpɛɛ, [15] a gɔ̃ kpɛɛ dɛ kpala píia, aa
e ńzɪ̃a sɛ lɛsɪ̃ dɛ buiɔla lɔo. Má ń laoɛ,
aa e kible buiɔwa lɔo. [16] Aaɔ dɛ Isailiɔ
gbãa'ekɪ̃i ũ lɔo, Isailiɔ i dɔ̃ sa ń zɛa ń Egip-
iɔá duunaɛ, aaiɔ dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii Lua.
[17] Wá zɔblea wɛ̃̀ baasɔɔ ń plaode guu,
a mɔ sɛ̃́ia gɔɔ sɛ̃́ia zɪ̃́ Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀:
[18] Gbɛ̃nazɪ̃n nɛ́, Babɛli kí Nɛbukanɛza ń a
zɪ̃gɔ̃ɔ zɪ̃̀ gbãa kà ń Tiideɔ. Ɔ̃ aso ń baade
mikã ń ń gãuo wòlo, aàpi ń a zɪ̃gɔ̃piɔ
aai ài'e zɪ̃ pɔ́ aa kà ń Tiideɔ yã́ musuo.
[19] Ayãmɛto ma Dii Lua ma mɛ̀, má Egipi
na Babɛli kí Nɛbukanɛzaɛ a ɔzɪ̃ɛ, i Egip-
ipi àizɛɛɔ naaa, i a pɔ́ɔ sɛ́lɛ a zɪ̃gɔ̃piɔnɛ ń
asea ũ. [20] Ma Egipi kpàwà kɔai pɔ́ a kɛ̀
asea ũɛ, asa mámɛ aa zɪ̃pi kàmɛɛ. Ma Dii
Lua mámɛ má ò.
[21] Gɔɔ bee má Isailiɔ gba gbãa, mí n
gba lɛ́ ǹ yã'o ń guu, aaiɔ dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa
Dii.

Wɛ̃nakɛa Egipiɔnɛ

30 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: [2] Gbɛ̃nazɪ̃n nɛ́,
ãnabikɛkɛ ǹ mɛ
ma Dii Lua ma mɛ̀
wiipɛ ǹ mɛ, agya! A gɔɔ kà!
[3] Asa gɔɔpi kà kãi,
Dii gɔɔpi kãikṹ.
Guduuduu gɔɔɛ!
Buiɔ yã'egɔɔɛ!
[4] Wa mɔ lɛ́lɛ Egipiɔwa ń fɛ̃ndao,
sɔ̃ i kɛ̃ Etiopiɔgu.
Tó wà gbɛ̃́ɔ dɛ̀dɛ Egipi,
wa aà àizɛɛɔ sɛ́lɛ,

*29:6 Isa 36.6

wi aà gbãa'ekĩi gboo.
5 Etiopiɔ ń Putiɔ gagańnɔ sãnu zĩu
ń Ludiɔ ń Laalubuɔ píi ń Libiiɔ
ń bùsude pɔ́ aa lɛdoũkɛ̀ńnɔɔ.
6 Ma Dii ma mɛ̀
gbɛ̃́ pɔ́ ì Egipi gba gbãaɔ lɛ́lɛ,
gbãa pɔ́ Egipiɔ ì ĩ́anadãò kɔ a ɛ́.
Wa gaga zĩ guu za Midoli e Asuã,
ma Dii Lua mámɛ má ò.
7 An bùsuɔ gɔ̃ bɛzia ũ dɛ bùsu píia,
an wɛ̃́lɛ ɔ̃̀ɔkpaa aɔ dɛ wɛ̃́lɛ píia.
8 Tó ma tɛsɔ̃̀ Egipiwa,
an dɔnlɛdeɔ kɛ kɛ́lɛkɛlɛ ḿpiiɛ,
aaiɔ dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii.
9 Gɔɔ bee má zĩnaɔ gbaɛ ń gó'ilɛnaɔ,
aai gili gɛ̃ Etiopi pɔ́ kálɛa dɔdɔaɔgu.
Sɔ̃ a kɛ̃́ńgu Egipi yã'egɔɔ.
Gɔɔpi lɛ́ mɔɛ fá!
10 Ma Dii Lua ma mɛ̀
má tó Babɛli kí Nɛbukanɛza
Egipi zĩgɔ̃ dasiɔ míɔnzɔ̃.
11 Má mɔaànɔ ń aà zĩgɔ̃ɔ,
bui pãsĩpiɔ i Egipi dúuzɔ̃.
Aa ń fɛ̃ndaɔ wo Egipiɔzi,
aai to bùsu pa ń gɛɔ.
12 Má tó a swaɔ í ba,
mí bùsupi na gbɛ̃vãipiɔnɛ ń ɔzĩ.
Má tó bui zĩ̀loɔ bùsupi ɔ̃̀ɔkpa
ń pɔ́ pɔ́ kú a guuɔ.
Ma Dii mámɛ má ò.
13 Ma Dii Lua ma mɛ̀
má tã́aɔ midɛ,
mí Mɛfisi dii pãpiɔ míɔnzɔ̃.
Kíae aɔ ku Egipi lɔo,
má tó vĩa Egipiɔ kũ ḿpiiɛ.
14 Má tó Egipi gɛɔmidɔkĩi oi gɔ̃ bɛzia ũɛ,
mí tɛsɔ̃ Zoãwa,
mí yã́kpalɛkɛ ń Tɛbɛsio.
15 Má pɔkũmabɔbɔ
Egipi wɛ̃́lɛ bĩ́ide Pelusiwa,
mí Tɛbɛsi gbɛ̃́ dasipiɔ tɔ̀lɔzɔ̃.
16 Má tɛsɔ̃ Egipiwa,
Pelusi i luukpa,
wi Tɛbɛsi bĩ́i gboo,
Mɛfisi i loo fãanɛ.
17 Ɛliɔpɔli ń Bubasio ɛ̀waasoɔ gaga zĩ guuɛ,
wi tá ń wɛ̃́lɛpideɔ zĩ̀zɔɔ ũ.
18 Tó ma Egipiɔ zuu bɔlɛ gbɛ̃́ɔnɛ,
má ń gbãa pɔ́ aaì ĩ́anadãò kɔ'ɛ.
Gu a si Tapanɛsi fãanɛ,
lou guduuduu i daa,
wi a zɔ̃ɛwiadeɔ kṹkũ zĩ̀zɔɔ ũ,
wi táńnɔ.
19 Màa má yã́kpalɛkɛ ń Egipiɔ,
aaiɔ dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii.
20 Wá kua zĩ̀zɔɔ ũ wɛ̃̀ kuɛdode, a mɔ sɛ̃́ia
gɔɔ soplade zĩ́ Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀:
21 Gbɛ̃nazĩn nɛ́, ma Egipiɔ kí Falaɔ̃ɔ gɛ̃̀sĩ ɛ̀,
ɔ̃ wi dɔ à gbɛ̃̀gbão,
wi zwãa yewà à gbãakṹ,
kɛ́ à e fɛ̃nda kũo.
22 A yã́i tò ma Dii Lua ma mɛ̀
má ɛa fɛlɛ ń Egipiɔ kí Falaɔ̃ɔɛ,
mí aà gɛ̃̀sĩ ɛ́'ɛ pla píi,
a gbãa ń a gyãeo,
fɛ̃nda i piliwà à lɛ́lɛ.
23 Má Egipiɔ fãaa buiɔ guu,
mí ń fã́ndaiada bùsu ń bùsuo.
24 Má Babɛli kía gba gbãa,
mí a fɛ̃nda naɛ̀ a ɔzĩ,
mí Falaɔ̃ɔ gɛ̃̀sĩ ɛ́'ɛ,
i oi'oikɛ Babɛli kíapi aɛ
lán gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gawa.
25 Ma Babɛli kía gba gbãa,
Falaɔ̃ɔ ɔ i gɔ̃ dɔ̀lɔlɔ.
Tó ma a fɛ̃nda nà Babɛli kíaɛ a ɔzĩ,
mɛ́ a sɛ dɔ Egipiɔ bùsua,
aaɔ dɔ̃ sa kɛ́ mámɛmaa Dii.
26 Má Egipiɔ fãaa buiɔ guu,
mí ń fã́ndaiada bùsu ń bùsuo,
aaiɔ dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii.

Egipi lɛɛũa ń sɛdɛ lío

31 Wá kua zĩ̀zɔɔ ũ wɛ̃̀ kuɛdode, a mɔ
àaɔ̃de gɔɔ sɛ̃́ia zĩ́ Dii yã'òmɛɛ à
mɛ̀: 2 Gbɛ̃nazĩn nɛ́, o Egipiɔ kí Falaɔ̃ɛ ń
a zĩgɔ̃ dasiɔ ǹ mɛ:
Démɛ muaannɔ zɔ̃ɔkɛ yã́ musui?
3 Wà n lɛɛũ ń Libã bùsu sɛdɛ líɔ.

A gɔ̃na kɛfɛũ, ì ue kɛ líkpɛu.
À gbã̀ lɛsĩlɛsĩ,
a misona zɔ̃̀ luawa.
4 Mɔ̀sɛ mɛ́ tò à gbã̀akũ̀,
í pɔ́ kú tɔɔlɛu mɛ́ tò à gbã̀.
Ípi liaa a zĩ́naɔi,
ípi kĩni iɔ ta sɛ̃̀a lí pãleɔ kĩ́iɛ.
5 A yã́i a gbã̀a dɛi lí kĩniɔla,
a gɔ̃ndaɔ dasikũ̀,
mɛ́ a ɔnɛɔ gbã̀akũ̀,
à kɛ̀ yɛ̀lɛlɛ í zɔ̃ɔpi yã́i.
6 Bã bui píi mɔ̀ sakpɛdà a láu,
sɛ̃̀anɔbɔ bui píi mɔ̀ nɛ́ dà a gbáu,
mɛ́ bui pɔ́ aa dasiɔ ku a uei ḿpii.
7 A zɔ̃ɔkɛ kɛfɛũ a gɔ̃n gbã̀aɔ yã́i,
asa a zĩ́naɔ í zɔ̃ɔ lèɛ.
8 Ma lu Edɛni sɛdɛ líe i kawào,
pɛ̃ligɔ̃nae i ka a gɔ̃nawao,
kpakpaa lí gɔ̃nda gèele sáa no.
Ma lu líe kɛfɛũ laaàwao.
9 Má tò a kɛfɛũ ń gɔ̃na dasiɔ,
ma lu Edɛni lí píi aà gwea nidɛ̀.
10 A yã́i tò ma Dii Lua ma mɛ̀, lá à
gbã̀akũ̀ lɛsĩlɛsĩ, mɛ́ a misona zɔ̃̀ luawa,
ɔ̃ à azĩa sɛ̀ lɛsĩ a gbã̀a yã́i. 11 Bee yã́i
ma aà nà buiɔ swanaɛ a ɔzĩ, ɔ̃ a kɛ̀ɛ̀ aà
vãikɛawa. Ma giaàzi, 12 ɔ̃ bui zĩ̀lo pãsĩpiɔ
aà zɔ̃̀, aa aà tò gbɛ̀sĩsĩɔ musu we. A gɔ̃-
naɔ lɛ̀lɛ guzulɛɔu píi, a ɔnɛɔ wìwi bùsu
swadɔɔu píi. Ɔ̃ dṹnia bui píi bɔ̀lɛ aà
uei, aa aà tò we. 13 Bã bui píi mɔ̀ pɛ̀pɛ
a gɛwa, sɛ̃̀anɔbɔ bui píi mɔ̀ kìlimpa a
gɔ̃naɔwa. 14 Ayãmɛto lí pɔ́ kú í saɛe a
gbã̀akũ lɛsĩlɛsĩ màa lɔo, a misona a zɔ̃
luawa lɔo. Lí i'enae gbã̀a a ka màa lɔo,
asa ampii a ga lán gbɛ̃nazĩnawaɛ, aai ta
ɛ̀ zòolou tɔɔlɛ nɔnau.
15 Ma Dii Lua ma mɛ̀, gɔɔ pɔ́ à tà bɛ-
dau, má tò í pɔ́ kú tɔɔlɛu wɛ̃nakɛ̀ɛ̀, má
tò a íɔ zɔ̃̀ɛ, í zɔ̃ɔpi gɔ̃̀ kálɛa gudoũ. Má
tò gusia kùlɛ Libã bùsuwa, ɔ̃ sɛ̃̀a líɔ lá
wòlo píi. 16 Kɛ́ ma aà zù bɛdau ń gbɛ̃́ pɔ́
aalɛ tá ɛ̀ zòolou weɔ, aà lɛ́lɛa kɔ̃fĩ buiɔ
lùalua, ɔ̃ Edɛni líɔ nɔ̀sɛ nìni tɔɔlɛ nɔnau
we, Libã lí maa kɛfɛna í'enapiɔ. 17 Bui pɔ́
lɛdoũkɛ̀aànɔ aa ku aà ueipiɔ sɔ̃, buipiɔ
sìaànɔ bɛdau, aa tà gbɛ̃́ pɔ́ gàga zĩ guuɔ
kĩ́i.
18 N bɛɛɛ ń n zɔ̃ɔkɛo yã́ musu Edɛni
lí kpele mɛ́ kànwai? Ń beeo wa n zu
tɔɔlɛ nɔnau Edɛni lípiɔ kĩ́iɛ. Ńyɔ̃ɔ ku we
ń gyafɔɔdɛɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ gàga zĩ guuɔ. Falaɔ̃ɔ
ń a gbɛ̃́ɔ yã́n we ḿpii. Ma Dii Lua mámɛ
má ò.

Wɛ̃nakɛa Falaɔ̃ɔɛ

32 Wá kua zĩ̀zɔɔ ũ wɛ̃̀ kuɛplade, a mɔ
kuɛplade gɔɔ sɛ̃́ia zĩ́ Dii yã'òmɛɛ
à mɛ̀: 2 Gbɛ̃nazĩn nɛ́, wɛ̃nalɛ si Egipiɔ kí
Falaɔ̃ɔ yã́ musu ǹ oɛ̀:
Ni kɛ lán nɔ̀ɔmusuwa buiɔ guu,
ń dɛ lán kwãsawa íɔ guuɛ.
Ni kɔ̃dɛ n swaɔ guu,
ni a í ya ń n gbáɔ, ní ɔ̃zɔ̃wà.
3 Ma Dii Lua ma mɛ̀
zĩgɔ̃ dasiɔ kãaa, mí a bai kpanɛ,
aai n ga n bɔ ma táalu guu.
4 Mí n zu sɛ̃u mà n to tɔɔlɛ we,
bãɔ i mɔ pɛpɛma ḿpii,
sɛ̃̀anɔbɔɔ i n ble aa kã ḿpii.
5 Má n báasi kálɛ gbɛ̀sĩsĩɔ musu,
mí n guupɔɔ kɔ́lɛ guzulɛɔ pai.
6 Má tó tɔɔlɛ ga ń n au pɔ́ bɔ̀lɛo,
a gbɛ̀sĩsĩɔ le, i swaɔ pa.
7 Tó ma n dɛ, má ɔku luabɛa,
má tó saanaɔ siakũ.
Má tó lou kúlɛ ĩatɛ̃wa,
mɛ́ mɔvua a gupu lɔo.
8 Luabɛ gupuakũnaɔ siakũ píiɛ,
má tó gu kɛ síii n bùsuu.
Ma Dii Lua mámɛ má ò.
9 Tó ma n kaalɛa baokpà buiɔnɛ,
má tó gili gɛ̃ gbɛ̃́ dasipiɔgu,
bùsu pɔ́ ń dɔ̃ɔɔ gbɛ̃́ɔ.
10 Má tó n yã́ di dasiwa,
an kíaɔ kã́ i sĩ n yã́i,
tó ma a fɛ̃nda màlɛ n wɛ́ oi.
N lɛ́lɛa gɔɔ an baade a lualua láasai a
wɛ̃ni yã́i.
11 Asa ma Dii Lua ma mɛ̀,
Babɛli kía a mɔ lɛ́lɛma zĩ guuɛ.
12 Má tó bui pãsĩ nɛgɔ̃naɔ

n zĩgɔ̃ dasiɔ kwɛ́ ń ń fɛ̃ndaɔ.
Aa Egipi zĩasɛa lɛsĩ midɛ,
aai a zĩgɔ̃ dasiɔ tɔ̀lɔzɔ̃.
13 Má a zu pɔ́ kú í saɛɔ míɔnzɔ̃ píiɛ,
gbɛ̃nazĩna ge zu a ípi ya lɔo.
14 A gbɛa má tó a í dɔdɔ,
a swaɔ i táa'o lán nísiwa.
Ma Dii Lua mámɛ má ò.
15 Tó ma Egipi kɛ̀ bɛzia ũ,
mɛ́ ma a pɔ́ɔ pìliwà píi,
tó ma gbɛ̃́ pɔ́ kú weɔ dɛ̀dɛ píi,
aaiɔ dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii.
16 Wɛ̃nalɛ pɔ́ wa siɛ̀n we.
Buiɔ nɛnɔɛnaɔ mɛ́ aa si
Egipi ń a zĩgɔ̃ dasiɔ yã́ musu.
Ma Dii Lua mámɛ má ò.
17 Wá kua zɛ̃̀zɔɔ ũ wɛ̃̀ kuɛplade, a mɔ sɛ̃́ia
gɔɔ gɛ̃ode zĩ Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 18 Gbɛ̃naz-
ĩn nɛ́, waiyookɛ Egipi zĩgɔ̃ dasiɔnɛ, ní ń
kpá tɔɔlɛ nɔnau ń bui zɔ̃ɔɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ
tá ɛ̀ zòolouɔ. 19 Onɛ́, an maa dɛńla yã̀?
Aa gɛ wúlɛ sãnu ń gyafɔɔdeɔ. 20 Aa kwɛ́
gbɛ̃́ pɔ́ aa gà zĩ guuɔ guu. Fɛ̃nda woa.
Wà Egipi ń a zĩgɔ̃ dasiɔ gálɛ taò. 21 Nɛgɔ̃n
swana pɔ́ kú bɛdauɔ i o Egipi ń bui pɔ́ lɛ-
doũkɛ̀aànɔɔ yã́ musu aa mɛ̀: Aa mɔ̀ wùlɛ
ń wá gyafɔɔde pɔ́ wa gaga zĩ guuɔ.

22 Asili ku we ń a zĩgɔ̃ɔ píi, aà gbɛ̃́ pɔ́
gàga zĩ guupiɔ miaɔ liaaàzi píi. 23 An mi-
apiɔ ku ɛ̀ zòolo pɔ́ɔu, mɛ́ aà zĩgɔ̃piɔ lia aà
miai. Gbɛ̃́ pɔ́ aa tò sɔ̃ kɛ̃̀ dṹnia gbɛ̃́ɔgupiɔ
gàga zĩ guu ḿpii.

24 Elaũ ku we. Aà zĩgɔ̃ dasi pɔ́ gàga zĩ
guuɔ lia aà miai. Gbɛ̃́ pɔ́ aa tò sɔ̃ kɛ̃̀ dṹnia
gbɛ̃́ɔgupiɔ tà gyafɔɔdeɔ kĩ́i tɔɔlɛ nɔnau.
An gɛɛ gɔ̃̀ kpá ń wɛ́i ń gbɛ̃́ pɔ́ tà ɛ̀ zòolo
guuɔ. 25 Wà wúlɛkĩi kɛ̀ɛ gɛɔ guu, aà zĩgɔ̃
dasiɔ lia aà miai. Ampii gyafɔɔdeɔnɛ, aa
gà zĩ guu. Lá pɔ́ aa tò sɔ̃ kɛ̃̀ dṹnia gbɛ̃́ɔgu,
an gɛɛ gɔ̃̀ kpá ń wɛ́i ń gbɛ̃́ pɔ́ aa tà ɛ̀ zòolo
guuɔ. Elaũ wúlɛa gɛɔ guu.

26 Mɛsɛki ń Tubalio ku we. An zĩgɔ̃
dasiɔ lia ń miaɔi. Ampii gyafɔɔdeɔnɛ. Aa
gà zĩ guu, kɛ́ aa tò sɔ̃ kɛ̃̀ dṹnia gbɛ̃́ɔgu
yã́i. 27 Aa wúlɛa ń nɛgɔ̃n gyafɔɔde pɔ́ aa
tà bɛdau ń ń zĩkabɔɔ. Wà ń fɛ̃ndaɔ kàlɛ
ń mi zíɛ, wà ń sɛ̀ngbaoɔ kùlɛ ń gɛɔwa.
Nɛgɔ̃napiɔ tò sɔ̃ kɛ̃̀ dṹnia gbɛ̃́ɔgu.

28 Mpi sɔ̃ Falaɔ̃ɔ, ńyɔ̃ɔ ku wíwia
gyafɔɔdepiɔ guuɛ. Ńyɔ̃ wúlɛ ń gbɛ̃́ pɔ́ aa
gà zĩ guupiɔɛ.

29 Ɛdɔũ ku we, aà kíaɔ ń aà kíabuiɔ.
Baa ń ń nɛgɔ̃nkɛo aa kpagua ń gbɛ̃́ pɔ́ aa
gà zĩ guuɔɛ, aa wúlɛ ń gyafɔɔdeɔ ń gbɛ̃́
pɔ́ aalɛ tá ɛ̀ zòolo guuɔɛ.

30 Gugbãntoo gukpɛ oi kíaɔ ku we ḿpii
ń Sidɔ̃deɔ píi. Baa kɛ́ sɔ̃ kɛ̃̀ gbɛ̃́ɔgu ń
nɛgɔ̃nkɛ yã́i, aa tà gɛɔ guu ń wíoɛ, aa
wúlɛa gyafɔɔdeɔ ũ ń gbɛ̃́ pɔ́ aa gà zĩ gu-
uɔɛ. An gɛɛ gɔ̃̀ kpá ń wɛ́i gbɛ̃́ pɔ́ aa tà ɛ̀
zòolo guuɔ ũ.

31 Falaɔ̃ɔ a wɛsińlɛ, aà nɔ̀sɛ i níni aàpi
ń a zĩgɔ̃ dasi pɔ́ aa gà zĩ guuɔ yã́ musu.
Ma Dii Lua mámɛ má ò. 32 Má tò sɔ̃ kɛ̃̀
dṹnia gbɛ̃́ɔgu Falaɔ̃ɔ ń a zĩgɔ̃ dasiɔ yã́i,
kási aa wúlɛ gyafɔɔdeɔ guu ń gbɛ̃́ pɔ́ gà
zĩ guuɔɛ. Ma Dii Lua mámɛ má ò.

Dii Ezekiɛli dilɛa gugwana ũ

(Eze 3.16-21)

33 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 2 Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
o n gbɛ̃́ɔnɛ ǹ mɛ, tó má tò zĩ fɛ̀lɛ
bùsuu mɛ́ bùsupideɔ gbɛ̃́ sɛ dìlɛ gugwana
ũ, 3 tó a ɛ̀ wàlɛ mɔ́ ń zĩo a bùsuu, mɛ́ à ku-
upɛ̀ gbɛ̃́ɔ gbaa laai yã́i, 4 tó wà kuu'ɔ mà,
tó wi laaidɔwào, mɛ́ zĩ ń blé, anzĩa mi
musuɛ. 5 Lá aa kuu'ɔ mà, ɔ̃ aai laaidɔwào,
aa ńzĩa dɛ̀ɛ. Tó aa laaidɔ̀wà yãa, dɔ̃ aa
ńzĩa mìsi. 6 Tó gugwana ɛ̀ wàlɛ mɔ́má ń
zĩo, mɛ́ i kuupɛ à gbɛ̃́ɔ gbaò laaio, mɛ́ zĩ
gbɛ̃́ blè, ade gà a duuna yã́iɛ, kási aà ga
a wi gugwanapi musuɛ.

7 Mpi sɔ̃ gbɛ̃nazĩn nɛ́, ḿmɛ ma n dilɛ
gugwana ũ Isailiɔnɛ. Tɔ̀ɔ, swã́sɛ yã́ pɔ́ lɛ́
bɔ ma lɛ́uzi, ní ń gbaomɛɛ laai. 8 Tó má ò
vãikɛnaɛ à gàɛ, mɛ́ ni lɛdawà aà a yãkɛa
too, vãikɛnapi a ga a duuna yã́i, kási aà
ga a wi n musuɛ. 9 Tó n lɛdàwà aà mikɛ̃
a vãikɛawa sɔ̃, mɛ́ i mikɛ̃wào, ade a ga a
duuna yã́iɛ, mpi sɔ̃ n nzĩa mìsiɛ.

10 Gbɛ̃nazĩn nɛ́, yã́ pɔ́ Isailiɔ lɛ́ o onɛ́ ǹ
mɛ, wá duuna ń wá tàaeɔ tɔ̃̀wá, ɔ̃ àlɛ wá

ibaba. Kpelewa wá kɛ wàɔ kui? 11 Oné ma Dii Lua ma mɛ̀, ń ma kuao vãikɛna gaa lí kamaguo. Má ye vãikɛna mikɛ̃ a vãikɛawaɛ, ké à e àɔ ku. Á Isailiɔ, à nɔ̀sɛlilɛ à mikɛ̃ á vãikɛawa. Bɔ́yãi á ázĩa dɛii?

12 Gbɛ̃nazĩn né, o n gbɛ̃́ɔnɛ ǹ mɛ, tó gbɛ̃maa vãikɛ̀, aà maakɛa a aà bɔo. Tó gbɛ̃vãi mikɛ̃̀ a vãikɛawa sɔ̃, a aà kpaguao. Tó gbɛ̃maa duunakɛ̀, a e àɔ ku a gbɛ̃maakɛ yɑ̃́io. 13 Tó má ò gbɛ̃maaɛ aɔ kuɛ, mé àlɛ a gbɛ̃maakɛ náaikɛ, à gɛ̀ lé duunakɛ, aà maakɛa kee aɔ dɔmagu lɔo. A ga duuna pɔ́ a kɛ̀ yɑ̃́iɛ. 14 Tó má ò vãikɛnaɛ à gàɛ, mé à mikɛ̃̀ a duunawa, àlɛ yãmaakɛ a zɛ́wa, 15 tó à tɔ̀ɔma pɔ́ a sì sɔ̀aané ń pɔ́ pɔ́ a sìmáo, álɛ ma ɔtondɔkĩi pɔ́ ì wɛ̃ni iné gwa, mé ìli vãikɛo, a gao, aɔ kuɛ. 16 Duuna pɔ́ a kɛ̀ kee aɔ dɔmaguo. Ké à yãmaakɛ̀ a zɛ́wa yɑ̃́i, aɔ kuɛ. 17 Kási n gbɛ̃́ɔ ì mɛ, ma yãkɛa maao. Ge an yãkɛa mé maao kai! 18 Tó gbɛ̃maa a yãmaakɛa tò mé àlɛ duunakɛ, a ga a yɑ̃́iɛ. 19 Tó gbɛ̃vãi a vãikɛa tò, ɔ̃ àlɛ yãmaakɛ a zɛ́wa, aɔ ku a yɑ̃́iɛ. 20 I mɛ ma yãkɛa maao, kási má yɑ̃́kpalɛkɛ ń a baadeo a yãkɛawaɛ.

Zĩblea Yelusalɛũwa

21 Wá zɔblea wɛ̃̀ kuɛplade guu, a mɔ kwide gɔɔ sɔode zĩ́, gbɛ̃e pìlimá Yelusalɛũ à mɔ̀ a òmɛɛ à mɛ̀: Wà wá mɛɛwia dɛ̀.† 22 E gbɛ̃́pi àɔ gé mɔ́i a oosi, Dii gbãa dɛ̀dɛa, ɔ̃ à ma léna gòlɛ. Ké a gu dɔ̀ gɔ̃ɛpi mɔ̀, ma léna golɛa, ma lé kpaaũa lɔo. 23 Ɔ̃ Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 24 Gbɛ̃nazĩn né, gbɛ̃́ pɔ́ kú Isaili bùsu wɛ̃́lɛpi ziauɔ yã'oa ma aa mɛ̀, Ablahaũ mé ado yãa, kási ɔ̃mɛ bùsuɛ bee vĩ. Azaiasa an gbɛ̃́ pɔ́ aa dasi, aa gɔ̃ bùsupi vĩɔ. 25 A yɑ̃́i tò, oné ma Dii Lua ma mɛ̀, lá aaì nɔ̀ɔ kòlokpasai só, aaì wɛ́malɛ tɑ̃́aɔzi, mé aaì gbɛ̃dɛ, a maa aaɔ bùsupi vĩa? 26 Lá aa zɛ̀ ń fɛ̃ndao, aaì yãbɛ̃ɛkɛ, mé an baade ì gbãsĩkɛ ń a gbɛ̃́dee nao, a maa aaɔ bùsupi vĩa?

27 Oné ma Dii Lua ma mɛ̀, ń ma kuao wa bɛziadepiɔ kwé ń fɛ̃ndaoɛ, mí zɔ̃ɛwiadeɔ kpa wàiɔwa aa ń só, sɛ̃gbãdeɔ ń gbɛ̀'ɛdeɔ i gaga ń gagyão. 28 Má tó bùsupi gɔ̃ da yàaa fɔ̃̀ɔɔ, an ɩ̃́andãa ń gbãa yɑ̃́ musu a midɛ, i gɔ̃ fɔ̃̀ɔɔ. Gbɛ̃e a Isaili bùsupi baa vĩ lɔo. 29 Tó ma ń bùsu tò da yàaa fɔ̃̀ɔɔ, aaɔ dɔ̃ ké mámɛmaa Dii.

30 Mpi sɔ̃ gbɛ̃nazĩn né, n gbɛ̃́ɔ lé n yã'o kpé gĩɔ saɛ ń kpɛɛlɛɔ, aalɛ okɔ̃ɛ aalɛ mɛ wà mɔ yɑ̃́ pɔ́ lé bɔ ma lɛ́u ma. 31 Ma gbɛ̃́ɔ ì mɔ n kɩ̃́i, aaì zɔ̃lɛ n aɛ, aaì swɑ̃́kpa n yɑ̃́i, kási ìli kɛnéo. Aa yemazi ń lɛ́o, ɔ̃ an sɔ̃ ì ta ɔvãiwa. 32 Ń dɛné gbɛ̃́ pɔ́ ì yenzi lɛ sí ń lɔɔ nao ń pɔ́lɛadɔ̃o ũ. Aaì swɑ̃́sɛ n yɑ̃́i, kási ìli kɛnéo. 33 Tó yɑ̃́pi mɔ̀, kási yɑ̃́pi a mɔɛ sɔ̃, aaiɔ dɔ̃ sa ké ãnabi kú ń guu.

Dii Isailiɔ dãnaɔ lelea ń a sãɔ suabaao

34 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 2 Gbɛ̃nazĩn né, ãnabikɛkɛ Isailiɔ dãnaɔ yɑ̃́ musu. Ãnabikɛkɛ, ní oné ma Dii Lua ma mɛ̀, waiyoo á Isailiɔ dãna pɔ́ álɛ laaidɔ ázĩawaɔ! Sãɔ ɔ̃ wì laaidɔmáo lò? 3 I wàagase só, i sãkã pɔkasaɔ da, i sã mɛkpaaɔ dɛ à só, kási ili laaidɔmáo. 4 I ń yɛ̀ɛɛsaideɔ gba gbãao, i ɛsɛkɛ a gyãɛɔnɛo. A pɔ́ pɔ́ an gbá ɛaɔ i ń gbá dɔnéo, i ɛa su ń pɔ́ pɔ́ aalɛ sãsãɔo, i gé pɔ́ pɔ́ vũaaɔ wɛɛlɛio. A gbãablèmá pãsĩpãsĩɛ. 5 Aa fɑ̃̀aa, ké aa dãna vĩo yɑ̃́i, ɔ̃ aa gɔ̃̀ wài píiɛ pɔblea ũ.‡ 6 Ma sãɔ zɑ̃̀ zɛ́wa, aa lìaaliaa gbɛ̀sĩsĩ píi ń sĩ̀sĩ lɛsĩ píio musu. Aa fɑ̃̀aa dṹniau píi, gbɛ̃e i ń wɛɛlɛo, gbɛ̃e i kpálɛkɛńzio.

7 A yɑ̃́i tò á sãdãnaɔ, à swɑ̃́sɛ ma yɑ̃́i. 8 Ma Dii Lua ma mɛ̀, ń ma kuao lá ma sãɔ gɔ̃̀ pɔ́ pɔ́ wì ń síɔ ũ, aa gɔ̃̀ wàiɔ pɔblea ũ, mé an dãna pɔ́ má dìlɛpiɔ i ń wɛɛlɛo, aai laaidɔmáo, sema ńzĩa yɑ̃́, 9 a yɑ̃́i tò á sãdãnaɔ, à swɑ̃́sɛ ma yɑ̃́i. 10 Ma Dii Lua

---

†**33:21** 2Kia 25.3-10, Zel 39.2-8
‡**34:5** Nao 27.17, 1Kia 22.17, Mat 9.36

ma mɛ̀ má fɛlɛánɔ, má a sãɔ bɔlɛ á ɔzĩ, mí
á bɔlɛ sãdãu, kɛ́ ásu e laaidɔ ázĩawa lɔo
yɑ̃́i. Má a sãɔ bɔ á lézĩɛ, aaɔ dɛ á pɔblea
ũ lɔo.
[11] Asa ma Dii Lua ma mɛ̀, mámɛ má
kpálɛkɛ ma sãɔzi màɔ ɔliańzi sa. [12] Lá sã-
dãna ì ɔlia a kpàsai gɔɔ pɔ́ a ku a sã pɔ́
kpálɛaɔ guu, màa má ɔlia ma sãɔzi, má ń
bɔlɛ gu pɔ́ aa fɑ̃̀aau guduuduu gɔɔ. [13] Má
ń kãaa bùsu ń bùsuo, mí ń bɔlɛ buiɔ guu,
mí suńnɔ ń bùsuu. Má ń dɑ̃́dãkɛ Isaili
gbɛ̀sĩsĩɔ pɔlɛu ń a swadɔɔɔ ń gu pɔ́ wa ku
bùsupiuo píi. [14] Má ń dɑ̃́dãkɛ dɑ̃́dãkɛkĩi
maau, Isaili gbɛ̀sĩsĩ lɛsĩɔ aaɔ dɛ ń kúkĩi
ũ. We aa ɔli ńzĩau, aa pɔble dɑ̃́dãkɛkĩi
sɛ̃̀bɔlɔdeu Isaili gbɛ̀sĩsĩɔ pɔlɛu. [15] Ma Dii
Lua ma mɛ̀, má a sãpiɔ dɑ̃́, mí tó aa ɔli ńz-
ĩau. [16] Má a pɔ́ pɔ́ vũaaaɔ ń pɔ́ pɔ́ kpálɛaɔ
wɛɛlɛ suò, mí ɛsɛkɛ a pɔ́ pɔ́ kɛ̀'ĩaɔnɛ, mí
ń yɛ̃̀ɛɛsaideɔ gba gbãa, mí ń dɑ̃́dãkɛ a
zɛ́wa. Kási má a mɛkpaa sà gbãaɔ dɛdɛɛ.
[17] Ápiɔ ma sãɔ, ma Dii Lua ma mɛ̀,
mámɛ má yɑ̃́gɔ̃gɔ̃ɛ́, mí gɔ̃́gɔ̃ sãsakaoɔ ń
blesanaɔnɛ. [18] Isailiɔ dãnaɔ, pɔblea dɑ̃́-
dãkɛkĩi maau i mɔ́wáo, ɔ̃ a ɔ̃zɔ̃̀nɛ́ a kĩni-
waa? Í dɔdɔa mia i mɔ́wáo, ɔ̃ a gɛ̃u á
yànɛ́a? [19] Pɔ́ pɔ́ a ɔ̃zɔ̃̀wà ɔ̃ ma sãɔ blea? Í
pɔ́ a gɛ̃u á yà ɔ̃ ma sãɔ mia? [20] A yɑ̃́i ma
Dii Lua málɛ oɛ́, má yɑ̃́gɔ̃gɔ̃ á gbɛ̃́ pɔ́ á
mɛkpaaɔ ń á gbɛ̃́ pɔ́ á fɛ̃́fɛ̃aɔnɛ. [21] I gɑ̃̀sazɔ̃
yɛ̃̀ɛɛsaideɔnɛ, i kɔ́bamalɛńzi e a ń yá ń
kpá zã kpɛ. [22] Má a sãɔ suaba, aaɔ dɛ pɔ́
pɔ́ wì ń síɔ ũ lɔo, mí yɑ̃́gɔ̃gɔ̃nɛ́.
[23] Má sãdãna dilɛnɛ́ mɛ̀ndo ma zɔ̀blena
Davidi bui ũ. Aɔ dɛ ń dãna ũ, a laaidɔ-
má, i ń gwa.¶ [24] Mámɛ ma Dii máɔ dɛ
ń Lua ũ, mɛ́ ma zɔ̀blena Davidi bui aɔ
dɛ ń Kía ũ.§ Ma Dii mámɛ má ò. [25] Ma
bàa aɔ kúńnɔ, mí wàiɔ midɛ ń bùsuu.
Aaɔ ku gbáau, aaɔ i lákpɛu dɔdɔa. [26] Má
tó ápiɔ ń bùsu pɔ́ lia ma gbɛ̀sĩsĩio gɔ̃ ɛ̀-
fãai pɔ́ ũ. Má tó lou lí manɛ́ a gɔɔwa.
Má ɛ̀fãai gbaɛnɛ́ lán louwa. [27] Sɛ̃sao líɔ
nɛ'i, tɔɔlɛ a blɛkɛ, aaiɔ kú ń bùsuu dɔdɔa.
Tó ma ń mɔgala pòlonɛ́ ń nɔɛ, mɛ́ ma ń
bɔ́ gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ zɔblenɛ́ɔ ɔzĩ, aaiɔ dɔ̃ kɛ́
mámɛmaa Dii. [28] Aaɔ dɛ buiɔ pɔblea ũ
lɔo, wàiɔ ń só lɔo. Aaɔ ku dɔdɔaɛ, gbɛ̃ɛ a
to sɔ̃ kɛ̃́ńgu lɔo. [29] Má tɔɔlɛ maa táaede
kpámáɛ. Nɔana a kɛnɛ́ sàabu we lɔo. Aaɔ
dɛ pɔ́ sɔ̃́sɔ̃a ũ buiɔnɛ lɔo. [30] Isailiɔ i dɔ̃ kɛ́
ma Dii ń Lua má kúńnɔ, mɛ́ ma gbɛ̃́ɔn ń
ũ. Ma Dii Lua mámɛ má ò. [31] Ma gbɛ̃́ɔn á
ũ, ma kpàsa sãɔn á ũ, mɛ́ má dɛ á Lua ũ.
Ma Dii Lua mámɛ má ò.

Àsi'oa Ɛdɔũɔ yɑ̃́ musu

(Isa 34.5-17, 63.1-6, Mal 1.2-5)

35 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: [2] Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
wɛbiibii Sei gbɛwa, ní ãnabikɛkɛ
a yɑ̃́ musu, [3] ní o bùsupideɔnɛ ǹ mɛ: Ma
Dii Lua ma mɛ̀ má fɛlɛánɔ, má ɔtɔ̃ɔlɛ á
bùsuwa, i gɔ̃ da yàaa fɔ̃̀ɔɔ. [4] Má tó á wɛ̃́lɛɔ
gɔ̃ bɛziaɔ ũɛ, á bùsu i gɔ̃ da yàaa, íɔ dɔ̃
kɛ́ mámɛmaa Dii. [5] Lá a íbɛlɛsɛ̀ ń Isailiɔ
za zi, mɛ́ a ń kpámá wà ń dɛdɛ ń fɛ̃ndao
an taasikɛgɔɔ, an ĩa gbɛzã daama guu,
[6] a yɑ̃́i tò ma Dii Lua ma mɛ̀, ń ma kuao
má á kpá gbɛ̃dɛnaɔwa aa pélɛázi. Lá á
za gbɛ̃dɛauo, gbɛ̃dɛnaɔ pɛ́lɛázìɛ. [7] Má Sei
gbɛ yaa à gɔ̃ fɔ̃̀ɔɔ, gbɛ̃ɛ a a baa vĩ lɔo.
[8] Má tó gɛɔ li á gbɛ̀sĩsĩɔa, gbɛ̃́ pɔ́ wà ń
dɛdɛ zĩ guuɔ gɛ a gɔ̃ kálɛa á sĩ̀sĩɔ musu, á
guzulɛɔ guu ń á swadɔɔɔ. [9] Má tó á bùsu
gɔ̃ da yàaaɛ e gɔɔpii, á wɛ̃́lɛɔ gɔ̃ bɛziaɔ
ũɛ, íɔ dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii.
[10] Lá a mɛ̀ bui mɛ̀n plapiɔ ń ń bùsuɔ
gɔ̃ á pɔ́ ũɛ, baa ń ma kua weo, [11] a yɑ̃́i
ma Dii Lua ma mɛ̀, ń ma kuao má kɛɛ́ á
pɔfɛ̃ańzi ń á wɛdɔanɛo ń á zaańguo lɛ́uɛ.
Tó málɛ yɑ̃́kpalɛkɛánɔ sɔ̃, má tó aa ma
dɔ̃, [12] ápiɔ í dɔ̃ kɛ́ ma Dii ma dɔ́ɛnnɔyã
pɔ́ á ò Isaili gbɛ̀sĩsĩɔ musu mà, a mɛ̀ à gɔ̃̀
da yàaa, íɔ ble sa. [13] A lɛ'ɛ̀a, a yãpã òmɛɛ
má mà. [14] Ma Dii Lua ma mɛ̀, tó dṹnia
lɛ́ pɔnakɛ píi, má tó á bùsu gɔ̃ da yàaaɛ.

¶**34:23** Zia 7.17
§**34:24** Eze 37.24

[15] Lá a pɔnakɛ̀ gɔɔ pɔ́ Isaili bùsu gɔ̃̀ da
yàaa, màa má kɛɛ́ sɔ̃. Sei gbɛ ń Ɛdɔũ bùsu
píio a gɔ̃ da yàaa, íɔ dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii.

Isailiɔ ɛa gɔ̃a ń bùsu vĩ

36 Mpi sɔ̃ gbɛ̃nazĩn nɛ́, ãnabikɛkɛ
Isaili gbɛ̀sĩsĩɔ yã́ musu, ní onɛ́ aa
ma yãma. [2] Ma Dii Lua ma mɛ̀, lá á ibɛɛɔ
mɛ̀, ɛ̃hɛ̃ɛ, gulɛsĩ zipiɔ gɔ̃̀ ń pɔ́ ũɛ, [3] ãn-
abikɛkɛ a yã́i ǹ mɛ, ma Dii Lua ma mɛ̀,
lá buiɔ lìaázi, aa á yaa a gɔ̃ ń pɔ́ ũ, mɛ́
á tɔ́ ĩ́i gɔ̃̀ dɔ gbɛ̃́pii lɛ́u, [4] a yã́i tò Isaili
gbɛ̀sĩsĩɔ ń swadɔɔɔ ń guzulɛɔ ń gu pɔ́ wa
kɛ̀ yáiyaiɔ ń bɛzia pɔ́ bui pɔ́ liaiɔ lɛ̀lɛwà
aa á láanikɛ̀ɔ, [5] ma Dii Lua málɛ oɛ́, ma
àsi bɛ̃̀ɛ ò buiɔ ń Ɛdɔũɔ píi yã́ musu ń pɔfɛ̃
pãsĩo, asa aa ma bùsu kɛ̀ ń pɔ́ ũ ń yaalɔo
ń sakaamaguo, kɛ́ aa dã́dãkɛkĩiɔ eu.

[6] A yã́i tò ãnabikɛkɛ Isaili bùsu yã́
musu, ní o gbɛ̀sĩsĩɔnɛ ń sĩ̀sĩɔ ń swadɔɔɔ
ń guzulɛɔ, ma Dii Lua ma mɛ̀ málɛ yã'o ń
pɔfɛ̃ pãsĩo, asa buiɔ á kɛ́ pɔ́ sɔ̃́sɔ̃aɔ ũɛ. [7] A
yã́i tò ma Dii Lua ma mɛ̀, ma ɔlɛ̀lɛ bui pɔ́
liaáziɔnɛ, ma mɛ̀ aa gɔ̃ pɔ́ sɔ̃́sɔ̃aɔ ũ sɔ̃ɛ. [8] Á
Isaili gbɛ̀sĩsĩɔ sɔ̃ á gɔ̃napa, á nɛ'i ma gbɛ̃́
Isailiɔnɛ, asa an sua kà kãi. [9] Mámɛ má á
wɛgwa, mi zɛánɔ, wi á sa pa wà pɔ́tɔ̃wá.
[10] Má tó gbɛ̃́ pɔ́ kú á guuɔ kɔ̃́. Gbɛ̃́piɔ mɛ́
Isaili bui píi ũ. Aa zɔ̃lɛ á wɛ̃́lɛɔ guu, aai ɛa
á bɛziaɔ vu. [11] Má tó á gbɛ̃nazĩnaɔ ń á pɔ-
tuoɔ kɔ̃́, aai nɛ'i aa dasikũ. Ma gbɛ̃́ɔ kálɛ
á guu lán yãawa, íɔ dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii.
[12] Má tó gbɛ̃́ɔ bɛbɛ á guu ma gbɛ̃́ Isailiɔ
ũ, aai gɔ̃ á vĩ e gɔɔpii. Á tó an nɛ́ɔ kɛsai
lɔo.

[13] Ma Dii Lua ma mɛ̀, lá wì oɛ́ i gbɛ̃́ɔ
mɔ́mɔ, i tó á gbɛ̃́ɔ nɛ́ɔ aaɔ kɛsai, [14] a yã́i
tò á gbɛ̃́ɔ mɔ́mɔ lɔo, á tó á gbɛ̃́ɔ nɛ́ɔ kɛ-
sai lɔo. Ma Dii Lua mámɛ má ò. [15] Má
we buie á sɔ̃́sɔ̃ à ma lɔo. Bùsu pãle deɔ á
láanikɛ lɔo, buie a á fu lɔo. Ma Dii Lua
mámɛ má ò.

[16] Dii yã́ ɛ̀a dɛ̀dɛa à mɛ̀: [17] Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
kɛ́ Isailiɔ kú ń bùsuu, aa a gbãlɛ̀ ń yãkɛa
ń ń dàaɔ yã́i. An yãkɛa gbãsĩmɛɛ lán nɔɛ
zawaɛ.** [18] Ɔ̃ ma a pɔkũma bɔ̀bɔmá, kɛ́
aa gbɛ̃́ɔ dɛ̀dɛ ń bùsuu, mɛ́ aa a gbãlɛ̀ ń
ń tã́aɔ yã́i. [19] Ma ń fãaa buiɔ guu, ma ń
fã́ndaiadà bùsu ń bùsuo. Ma ĩadàmá ń
yãkɛa ń ń dàaɔ yã́i. [20] Gu pɔ́ aa tàu buiɔ
guu píi, aa tò ma tɔ́ pɔ́ a kua adoa ɔ̃̀ɔkpà
we, asa wa ò ń yã́ musu wà mɛ̀: Dii gbɛ̃ɔn
kɛ, kási aa lɛ̀kɔ̃wa aà bùsuuɛ. [21] Ɔ̃ ma zɛ
gi ma tɔ́ na yã́ musu, ma tɔ́ pɔ́ Isailiɔ tò
a ɔ̃̀ɔkpà gu pɔ́ aa tàu buiɔ guupi.

[22] A yã́i tò, o Isailiɔnɛ ma Dii Lua ma
mɛ̀, i kɛ á Isailiɔ yã́i málɛ bee kɛio, ma
tɔ́ pɔ́ a kua adoa, á tò a ɔ̃̀ɔkpà gu pɔ́ a
tau buiɔ guu yã́iɛ. [23] Má a tɔ́ gbia pɔ́ á tò
a ɔ̃̀ɔkpà buiɔ guu kuaadoakɛ ɔlɔnɛ́. Ma
Dii Lua ma mɛ̀, tó ma tɔbɔ̀ á musu an
waa, aaiɔ dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii. [24] Má á
kãaa buiɔ guu, má á bɔ bùsu ń bùsuo,
mí suánɔ á bùsuu. [25] Má í wásawasa fã́-
fãwá, í gɔ̃ wásawasa. Má gbãbɔɛ́ tã́aɔ ń
á gbãlɛa píio yã́ musu. [26] Má á gba sɔ̃̀
dafu, mí nisĩna dafu daágu. Má á sɔ̃ pɔ́
dɛ lán gbɛwa bɔɛ́, mí sɔ̃ pɔ́ dɛ báasi ũ
daɛ́. [27] Má a Nisĩna daágu, mí tó à ma
ɔtondɔkĩi gwa, íɔ ma ikoyãɔ kũa ń laaio.
[28] Áɔ ku bùsu pɔ́ má kpà á deziɔwa guu.
Áɔ dɛ ma gbɛ̃́ɔ ũ, míɔ dɛ á Lua ũ.†† [29] Má
á dɔ̃́a, kɛ́ ásu gbãlɛo. Má pɔ́wɛna sísi à
kɔ̃́ɛ́, má nɔana káágu lɔo. [30] Má tó á lí pɔ́
wì a bɛ blɛɔ ń á buapɔ́ɔ kɔ̃́, kɛ́ wí su á kṹ
buiɔ aɛ nɔana yã́ musu lɔo yã́i. [31] Tó á yã-
vãikɛa ń á dàaɔ dɔ̀águ, áɔ ye ázĩa gĩyãio
á duuna ń á yãbɛ̃ɛkɛaɔ yã́i. [32] Ma Dii Lua
ma mɛ̀, àɔ dɔ̃ i kɛ á Isailiɔ yã́i málɛ bee
kɛio. À to wí á kṹ, á gɛɛ i gɔ̃ kpá á wɛ́i á
yãkɛapi yã́i.

[33] Ma Dii Lua ma mɛ̀, tó ma á duuna
kɛ̃̀wá, má á kálɛ á wɛ̃́lɛɔ guu, í á bɛzi-
apiɔ vu. [34] Bùsu pɔ́ da yàaa a gɔ̃ bugbɛ
ũ. Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ á bùsu baa vĩɔ e fɔ̃ɔɔ lɔo.

**36:17 Lev 15.19
††36:28 Eze 11.19-20, Yoɛ 3.1-2, Zkl 12.10, Zĩn 2.16-21

35 Aa mɛ bùsuɛ bee da yàaa yãaɛ, ɔ̃ à
gɔ̃̀ lán Edɛni swaluwa sa. Wɛ̃́lɛɛ beeɔ gɔ̃̀
bɛziaɔ ũ yãaɛ, wa kwɛ̀ wa kɛ̀ yáiyai, ɔ̃
aa gɔ̃̀ wɛ̃́lɛ bĩ́ide gbɛ̃nazĩndeɔ ũ sa. 36 Bui
pɔ́ gɔ̃̀ liaaáziɔ i dɔ̃ ké ma Dii ma ɛa wɛ̃́lɛ
pɔ́ kwɛ̀ɔ kàlɛkalɛ, ma bùsu pɔ́ gɔ̃̀ da yàaa
kɛ̀kɛ. Ma Dii mámɛ má ò mɛ́ má kɛɛ sɔ̃.
37 Ma Dii Lua ma mɛ̀ má tó Isailiɔ yɑ̃́ɛ bee
gbɛaa lɔ, mí kɛnɛ́. Má tó aa kɔ̃́ lán sãɔwa,
38 lán sã wai pɔ́ wì mɔomɛɛ Yelusalɛũ
dikpɛgɔɔwa. Má tó gbɛ̃nazĩna ń wɛ̃́lɛ ziaɔ
pa dasidasi màa, aaiɔ dɔ̃ ké mámɛmaa
Dii.

Gɛwa giiɔ nɔnɔaa guzulɛu

37 Dii gbãa kua, ɔ̃ aà Nisĩna ma sɛ gɛ̀
ma dilɛ guzulɛu, gɛwaɔ nɔnɔaau.
2 À lìaaliaamanɔ ń guu, ɔ̃ ma wáɔ è dasi-
dasi guzulɛu, aa giigàga maamaaɛ. 3 À
ma la à mɛ̀: Gbɛ̃nazĩn nɛ́, gɛwapiɔ vue?
Má wɛ̀wà: Dii Lua, ḿmɛ ń dɔ̃. 4 Ɔ̃ a òmɛɛ:
Ãnabikɛkɛ gɛwa giipiɔnɛ, ní onɛ́ aa ma
yãma. 5 Ma Dii Lua má ò gɛwapiɔnɛ:
À ma! Má tó ɑ̃́an wɛ̃nide gɛ̃águ, í vu.
6 Ma kĩɔ nanawá, mí báasi fĩfĩwá, mí báa
naázi. Má tó ɑ̃́an wɛ̃nide gɛ̃águ à vu, íɔ
dɔ̃ ké mámɛmaa Dii.
7 Ɔ̃ ma ãnabikɛkɛ̀ lá a òmɛɛwa.
Kɛ́ málɛ ãnabikɛpi kɛ, ma kɔ̃fĩ mà
wɔ̀ɔwɔɔwɔɔwɔɔ, ɔ̃ wáɔ pɛ̀pɛkɔ̃wa. 8 Kɛ́
ma gugwà, ɔ̃ má è kĩɔ ń báasio nànamá,
ɔ̃ báa nàńzi, kási aa ɑ̃́an wɛ̃nide vĩo. 9 À
ɛ̀a òmɛɛ: Ãnabikɛkɛ ɑ̃́anaɛ. Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
ãnabikɛkɛ, ní o ɑ̃́anaɛ ma Dii Lua ma mɛ̀
aà bɔ dṹnia gola síiɔ̃u, aà gbɛ̃́ pɔ́ wà
ń dɛdɛpiɔ pa. 10 Ɔ̃ ma ãnabikɛkɛ̀ lá a
òmɛɛwa. Ĩana ń pá, aa vù, ɔ̃ aa fɛ̀lɛ sĩ̀
zĩgɔ̃ dasidasiɔ ũ.‡‡
11 Ɔ̃ a òmɛɛ: Gbɛ̃nazĩn nɛ́, Isailiɔ píi mɛ́
gɛwapiɔ ũ. Aalɛ mɛ wá wáɔ puakũ̀, tã-
maa wá nɛ́, wa gɔ̃ pɔ́ kaalɛaɔ ũɛ. 12 A yɑ̃́i
tò ãnabikɛkɛ, ní onɛ́ ma Dii Lua ma mɛ̀,
ma gbɛ̃́ɔ, má á miaɔ wɛ̃wɛ̃ mà á bɔlɛu,
mí suánɔ á bùsuu. 13 Tó ma á miaɔ wɛ̃̀wɛ̃,
mɛ́ ma á bɔ́lɛu, áɔ dɔ̃ ké mámɛmaa Dii.
14 Má a Nisĩna daágu, í vu. Má á kálɛ á
bùsuu, íɔ dɔ̃ ké ma Dii má ò ɔ̃ má kɛ̀. Ma
Dii mámɛ má ò.

Isailiɔ kua gudoũ ń Kía mɛ̀ndoo

15 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 16 Gbɛ̃nazĩn nɛ́, go
sɛ ǹ lákɛ̃wà ǹ mɛ, Yudaɔ ń ń gbɛ̃́ Isailiɔ
pɔ́ɛ. Gò pãle sɛ lɔ, ní lákɛ̃wà ǹ mɛ, Yosɛfu
pɔ́ɛ, Ɛflaiũ buiɔ ń ń gbɛ̃́ Isailiɔ píi pɔ́ɛ.
17 Gopiɔ nakɔ̃wa aa gɔ̃ gò mɛ̀ndo ũ n ɔzĩ.
18 Tó n gbɛ̃́ɔ n la aa mɛ̀, ńyɔ̃ gopiɔ yɑ̃́
bɔɔlɛkɛnɛ́o lé, 19 ní onɛ́ ma Dii Lua ma
mɛ̀, málɛ Yosɛfu go pɔ́ dɛ Ɛflaiũ buiɔ ń
ń gbɛ̃́ Isailiɔ pɔ́ ũ sɛ na Yudaɔ gowaɛ, mí
tó aa gɔ̃ gò mɛ̀ndo ũ ma ɔzĩ. 20 Go pɔ́ ń
lakɛ̃̀wàɔ dɔnɛ́ aa e, 21 ní onɛ́ ma Dii Lua
ma mɛ̀, má Isailiɔ bɔ gu pɔ́ aa tàu buiɔ
guu, má ń kãaa za gupiiu, mí suńnɔ ń bù-
suu. 22 Má tó aa gɔ̃ bui mɛ̀ndo ũ ń bùsu
gbɛ̀sĩsĩdepiuɛ, mɛ́ aaɔ kía vĩ mɛ̀ndoɛ. Aaɔ
dɛ bui lɛɛ plaɔ ũ lɔo, mɛ́ an kpala aɔ
kpaalɛa lɛɛ pla lɔo. 23 Aa ńzĩa gbãlɛ ń
tɑ̃́aɔ lɔo ge yɑ̃́ pɔ́ má zauɔ ge tàae pãleɔ.
Má ń dɔ̃́a, ké aasu pɔ̀ɔbɔzãkɛ aa duunakɛ
lɔo yɑ̃́i. Má gbãbɔnɛ́, aaiɔ dɛ ma gbɛ̃́ɔ ũ,
míɔ dɛ ń Lua ũ.
24 Ma zɔ̀blena Davidi bui a kiblemá.¶¶
An dãna aɔ mɛ̀ndoɛ,§§ aaiɔ ma ikoyã kũa,
aaiɔ ma ɔtondɔkĩi gwa ń laaio. 25 Aaɔ ku
bùsu pɔ́ má kpà ma zɔ̀blena Yakɔbuwau,
bùsu pɔ́ an deziɔ kuu yãa. Ampiɔ ń ń nɛ́ɔ
ń ń tɔũnaɔ aaɔ ku a guu gɔɔpiiɛ, mɛ́ ma
zɔ̀blena Davidi bui aɔ dɛ ń kía ũɛ gɔɔpii.
26 Ma bàa aɔ kúńnɔ gɔɔpiiɛ. Má ń zɛdɔ,
mí ń kɔ̃́, mɛ́ ma kúkĩi aɔ kú ń guu gɔɔpiiɛ.
27 Ma zɔ̃lɛkĩi aɔ kú ń guuɛ, mɛ́ máɔ dɛ
ń Lua ũɛ, aaiɔ dɛ ma gbɛ̃́ɔ ũ.* 28 Tó ma

‡‡**37:10** Zia 11.11
¶¶**37:24** Eze 34.24
§§**37:24** Zãa 10.16
***37:27** 2Kln 6.16, Zia 21.3

kúkĩi kú ń guu gɔɔpii, buiɔ dɔ̃ kɛ́ ma Dii
ma Isailiɔ dìlɛ ma gbɛ̃́ɔ ũ.

Ãnabikɛkɛa Gɔgu yɑ̃́ musu

38 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 2 Gbɛ̃nazĩn nɛ́,
wɛbiibii Gɔgu† pɔ́ dɛ Mɛsɛki ń
Tubali buiɔ kía ũ Magɔgu bùsuuwa,
ní ãnabikɛkɛ aà yɑ̃́ musu. 3 Oɛ̀ ma Dii
Lua ma mɛ̀: Má fɛlɛnnɔ Gɔgu, Mɛsɛki
ń Tubali‡ buiɔ kía. 4 Má n lɛ́ liaa, má
kokoaɔ ka n gyaɔwai, mí bɔnnɔ ń n zĩgɔ̃ɔ
píi ń n sɔ̃́ɔ ń n sɔ̃de pɔ́ an gɔ̃kɛbɔ paiɔ ń
bíla pɔ́ sèngbao nɛ́na ń a zɔ̃ɔo kũa, ampii
aalɛ ń fɛ̃nda málɛɔ. 5 Pɛɛsiɔ ń Etiopiɔ ń
Libiiɔ kunnɔ, baade ń a sèngbaoo ń a mɔ̀
fũao. 6 Gomɛɛ zĩgɔ̃ɔ píi kú we lɔ ń Tɔ-
gaama¶ pɔ́ kú gugbãntoo títiu zĩgɔ̃ɔ. Bui
dasipiɔ kunnɔ. 7 Sɔukɛ maamaa, mpi ń
bíla pɔ́ kɑ̃̀aanzipiɔ, ní dɔaanɛ́. 8 Wɛ̃̀ dasi
gbɛa má yɑ̃́kpalɛkɛnnɔ. Gɔɔgbɛzãzĩ ńyɔ̃
si Isaili bùsuu. Bùsupideɔ bɔ̀ zĩ̀ yɑ̃́u, aa bɔ̀
buiɔ guu dasi, aa kɑ̃̀aa ń bùsu gbɛ̀sĩsĩde
pɔ́ gɔ̃̀ za zi wáiwai guu. Ma ń bɔ́lɛ buiɔ
guu, ɔ̃ aa ku dɔdɔa ḿpii. 9 Ńyɔ̃ si ń bùsuu
lán zàa'ĩanawa, lán lou fɛlɛa pɔ́ dàguawa,
mpi ń n zĩgɔ̃ɔ ń bui dasi pɔ́ kunnɔɔ.
10 Ma Dii Lua ma mɛ̀, gɔɔ bee yɑ̃́ a gɛ̃
n sɔ̃u, ní làasoo vãi kɛ, 11 ní mɛ ńyɔ̃ gɛ
si bùsu pɔ́ kálɛa bĩ́isai guu, ní lɛ́lɛ a gbɛ̃́
pɔ́ kú dɔdɔa kílikiliɔwa. Aa bĩ́i ge bɔlɛ
ge zɛ́kakabɔ gbãae vĩo. 12 Ńyɔ̃ mɛ ńyɔ̃ ń
pɔ́ɔ naaa ǹ ń ble, ní ɛa ɔtɔ̃ bɛzia pɔ́ wa vù
depiɔwa, gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ buiɔ guu, aa kɑ̃̀aa dṹ-
nia guoguo ń ń pɔtuoɔ ń ń àizɛɛ pɔ́ diɔ.
13 Seba ń Dedã bùsudeɔ ń Taasisi tagɛ-
naɔ ń ń kíaɔ onɛ: N mɔ pɔ́ɔ síimá yɑ̃̀?
N bílapi kɑ̃̀aa, kɛ́ aa ɑ̃́nusu ń vuao ń pɔ-
tuoɔ ń àizɛɛɔ ń pɔzɔ̃ɔɔ naaa taò dasidasi
yɑ̃̀? 14 A yɑ̃́i tò gbɛ̃nazĩn nɛ́, ãnabikɛkɛ, ní
o Gɔguɛ ma Dii Lua ma mɛ̀, gɔɔ bee, tó
ma gbɛ̃́ Isailiɔ kálɛa dɔdɔa, ɔ̃ ńyɔ̃ dazɛuo
lò? 15 Ńyɔ̃ bɔ n bùsu gugbãntoo títipiu,
mpi ń bui pɔ́ kunnɔ dasidasiɔ, íɔ dia sɔ̃́
kpɛ ápii. Á dasi a kɛ zài zĩgɔ̃ waiwaiɔ
ũ. 16 Á mɔ́ lɛ́lɛi ma gbɛ̃́ Isailiɔwa lán lou
fɛlɛa pɔ́ ì daguawa. Gɔgu, gɔɔgbɛzãzĩ má
mɔ́nnɔ, ní lɛ́lɛ ma bùsuwa, kɛ́ bui píi e
ma kuaadoakɛ dɔ̃ gɔɔ pɔ́ má tɔbɔ n musu
ń wáa.
17 Ma Dii Lua ma mɛ̀, ḿmɛ n gbɛ̃́ pɔ́ ma
aà yãdà yãa ma zɔ̀blena Isaili ãnabiɔnɛ
aa ò ũo lò? Gɔɔ bee aa ãnabikɛkɛ̀ a wɛ̃
dasikṹ, aa mɛ̀ ńyɔ̃ lɛ́lɛmá. 18 Ma Dii Lua
ma mɛ̀, gɔɔ bee, tó Gɔgu lɛ̀lɛ Isaili bù-
suwa, má fɛlɛ ń pɔbɔa ma níuo. 19 Pɔfɛ̃
pãsĩ ń kyɑ̃̀wãao guu ma mɛ̀, tɔɔlɛ lualuaa
zɔ̃ɔ aɔ ku Isaili bùsuu gɔɔ bee. 20 Kpɔɔ ń
bãɔ ń sɛ̃̀anɔbɔɔ ń pɔ́taa'onkuawaɔ píi ń
gbɛ̃́ pɔ́ kú dṹnia guuɔ píi aa lualua ma
aɛ. Gbɛ̀sĩsĩɔ gboo, yãtɛ̃ɔ kwɛ́, bĩ́iɔ lɛ́lɛ píi.
21 Ma Dii Lua ma mɛ̀ má yɑ̃́ pɔ́ ì to vĩa ń
kṹ píi gbaɛ Gɔgu ń a gbɛ̃́ɔwa. An baade a
fɛ̃nda ka a gbɛ̃́ɛ. 22 Má ĩadamá ń gagyão.
Má lou bílibili ń lougbɛo ń ĩatɛ̃gbɔ̃ tɛdeo
kaaàgu ń aà zĩgɔ̃ɔ ń bui dasi pɔ́ kuaànɔɔ.
23 Màa má a zɔ̃ɔkɛ ń ma kuaadoakɛo ɔlɔ
buiɔnɛ dasi, mí bɔmá, aai dɔ̃ kɛ́ mámɛ-
maa Dii.

Zĩblea Gɔguwa

39 Gbɛ̃nazĩn nɛ́, ãnabikɛkɛ Gɔgu yɑ̃́
musu ǹ mɛ ma Dii Lua ma mɛ̀:
Má fɛlɛnnɔ Gɔgu, Mɛsɛki ń Tubalio kía.
2 Má n lɛ́ liaa, má n ga za gugbãntoo títiu
mà mɔnnɔ, mí n gbaɛ Isaili gbɛ̀sĩsĩɔwa,
3 mí n sá lɛ́ mà bɔ n ɔzɛɛu, mí n kaɔ
bɔlɛ n ɔplaau aa kwɛ́. 4 Ńyɔ̃ kpagua Isaili
gbɛ̀sĩsĩɔ musu, mpi ń n zĩgɔ̃ɔ ń bui pɔ́
mɔ̀nnɔɔ píi. Má á kpá bã nɔ̀ɔblena bui
píiwa ń wàiɔ pɔblea ũɛ. 5 Ma Dii Lua ma
mɛ̀ á kwɛ́ sɛ̃uɛ, asa mámɛ má ò. 6 Má tɛ́
gbaɛ Magɔgu bùsuwa ń gbɛ̃́ pɔ́ kálɛ dɔdɔa
ísia baaleɔ, aai dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii. 7 Má
tó ma gbɛ̃́ Isailiɔ ma tɔ́ kuaadoakɛ dɔ̃. Má

†**38:2** Zia 20.8
‡**38:3** Daa 10.2
¶**38:6** Daa 10.2-3

tó wà ma tɔ́ pɔ́ a kua adoapi ɔ̃̀ɔkpa lɔo,
buiɔ i dɔ̃ kɛ́ mámɛ má Dii Isailiɔ Lua pɔ́
a kua adoa ũ. 8 Ma Dii Lua ma mɛ̀, yã́pi
a mɔ́ mɛ́ a kɛ. Gɔɔ pɔ́ má òpin we.

9 Isaili wɛ̃́lɛdeɔ bɔlɛ zĩkabɔɔ sɛ́lɛ yàa ũ,
aai tɛ́kaò, sɛ̀ngbao nɛ́na ń a zɔ̃ɔ píi ń
sáɔ ń kaɔ ń goɔ ń sɔ̃naɔ. Aaɔ tɛ́kaò e wɛ̃̀
sopla. 10 Aa gɛ́ yàawɛi sɛ̃u lɔo. Aa lizɔ̃
lákpɛu lɔo, asa aa gɔ̃kɛbɔpiɔ sɛ́lɛ yàa ũɛ.
Aa gbɛ̃́ pɔ́ mɔ̀ ń pɔ́ɔ síimáɔ pɔ́ɔ sɛ́lɛ, aa
gbɛ̃́ pɔ́ mɔ̀ ń pɔ́ɔ naaaipiɔ pɔ́ɔ naaa. Ma
Dii Lua mámɛ má ò. 11 Gɔɔ bee má gu pɔ́
wa Gɔgu ń a gbɛ̃́ɔ vĩu ɔlɔnɛ́ Isaili bùsu
tagɛnaɔ guzulɛu Ísida Wiside oi. Gɔgu ń
a gbɛ̃́ bílaɔ vĩa we a zɛzɔ̃ tagɛnaɔnɛ, wi
tɔ́kpa guzulɛpiɛ Gɔgu Zĩgɔ̃ɔ. 12 Isailiɔ ń
vĩ e mɔ sopla gbãbɔa ń bùsuɛ yã́i. 13 Ma
Dii Lua ma mɛ̀, bùsudeɔ ń vĩ ḿpii, aaiɔ
kpɛlaa ma tɔbɔgɔɔ. 14 Wa gbɛ̃́ɔ dilɛ aaɔ
bùsu kɛɛlɛ gbãbɔaɛ̀ yã́i. Mɔ soplapi gbɛa
aa gɛ́ kpálɛkɛi gɛ pɔ́ kú vĩsaiɔzi. Gbɛ̃ɛɔ
líɔ kpálɛkɛi, gbɛ̃ɛɔ lí gɔ̃ waɔ vĩ. 15 Tó aalɛ
gɛ́ kpálɛkɛi màa, tó gbɛ̃́ bɔ̀ gɛwawa, aàli
lípɛlɛ we seela ũ, gɛ̀vĩnaɔ i mɔ sɛ́lɛ gɛ vĩ
Gɔgu Wai guzulɛu. 16 Wɛ̃́lɛɛɔ ku we, wì
mɛ Bíla. Màa aa gbãbɔ bùsupiɛ.

17 Gbɛ̃nazĩn nɛ́, ma Dii Lua ma mɛ̀, o
bã bui píiɛ ń wàiɔ píi aa kãaa gupiiu,
aai mɔ sãnu sa zɔ̃ɔ pɔ́ málɛ onɛ́ guu Isaili
gbɛ̀sĩsĩɔ musu, aa nɔ̀ɔ ble aa au mi. 18 Aa
nɛgɔ̃naɔ ble, aa dṹnia kíaɔ au mi, lá aa
dɛnɛ́ sãsakaoɔ ń sãnɛbɔlɔɔ ń blesanaɔ ń
gáaeɔ ũwaɛ. Ampii aaɔ dɛnɛ́ lán Basana
bùsu pɔ́ mɛkpaaɔwaɛ. 19 Sa pɔ́ málɛ onɛ́
guu, aa a nísi gbɛ̃ aa kɛ'ĩa'ĩa, aai a au mi,
iɔ ń dɛ. 20 Ma Dii Lua ma mɛ̀, blɛsa pɔ́
málɛ kɛnɛ́ guu aa sɔ̃́ɔ ble aa kã́ ń ń dikpɛ-
naɔ ń nɛgɔ̃naɔ ń zĩ̀kan bui píiɔ.[§]

21 Má tɔbɔ buiɔ guu, aai ɔ pɔ́ má tɔ̃́má
e ń ĩa pɔ́ má damáo. 22 Sɛa za gɔɔ bee
Isailiɔ dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa Dii ń Lua, 23 buiɔ
i dɔ̃ kɛ́ Isailiɔ gɔ̃̀ zĩ̀zɔɔ ũ yãa ń duuna ń
ń bɔa ma kpɛo yã́iɛ. A yã́i ma bɔ ń kpɛ,
ma ń ná ń ibɛɛɔnɛ ń ɔzĩ, ɔ̃ wà ń kwɛ́ zĩ
guu. 24 Ma yãkɛ̀nɛ́ an gbãlɛa ń ń tàaeɔwa,
ma a wɛ́ gà má zùnɛ́. 25 Ayãmɛto ma Dii
Lua ma mɛ̀, ma pɔfɛ̃ pãsĩ a fɛlɛ ma tɔ́ pɔ́
a kua adoa yã́ musu, mí Yakɔbu buiɔ bɔ
zĩ̀zɔkɛu mà suńnɔ, mí Isailipiɔ wɛ̃nagwa
píi. 26 Tó aa kálɛa ń bùsuu dɔdɔa, mɛ́
gbɛ̃e yã́ lɛ́ ń vĩakũ lɔo, an gɛɛ pɔ́ gɔ̃̀ kpá ń
wɛ́i ń ń bɔa ma kpɛ yã́o a dɔ́ngu lɔo. 27 Tó
ma ń kãaa buiɔ guu, mɛ́ ma ń bɔ́lɛ ń ibɛɛɔ
bùsu ń bùsuo, má suńnɔ, mí tɔbɔ ń musu
bui dasideɔ wáa, 28 aai dɔ̃ kɛ́ mámɛmaa
Dii ń Lua. Baa kɛ́ ma ɔzɔ̃̀ńzi buiɔ guu
zĩ̀zɔɔ ũ, má ń bɔlɛ we mà ń kãaa ń bù-
suuɛ. An gbɛ̃e a gɔ̃ weo. 29 Má a wɛ́ gá
zu Isailipiɔnɛ lɔo, asa má a Nisĩna pisi-
máɛ.[**] Ma Dii Lua mámɛ má ò.

Lua ua dafu yã́

(1Kia 6.1-38, 2Lad 3.1-9)

40 Wá kua zĩ̀zɔɔ ũ wɛ̃̀ baasɔode
daalɛa gɔɔ kwide zĩ́, wá mɛɛwia
wia wɛ̃̀ gɛ̃o mɛ̀ndosaide guu, gɔɔ
bee ɔ̃ Dii gbãa mɔ̀a, à gɛ̀manɔ we.
2 Wɛ́pungu'ea guu Lua gɛ̀manɔ Isaili
bùsuu, à ma da gbɛ̀sĩsĩ zɔ̃ɔ lɛsĩ musu.[††]
Kpɛ́ɔ ku gbɛpi gɛɔmidɔkĩi pɔlɛu lán
wɛ̃́lɛwa. 3 À gɛ̀manɔ we, ɔ̃ ma gɔ̃ɛe è, aà
mɛ dɛ lán mɔgotɛ̃wa. A zɛa bĩ́ibɔlɛu, mɛ́
a bapuna ń fee pɔyɔ̃bɔo kũa.[‡‡] 4 Ɔ̃ gɔ̃ɛpi
òmɛɛ: Gbɛ̃nazĩn nɛ́, gwa ń wɛ́o, ma ń
swã́o, ní laaidɔ pɔ́ pɔ́ málɛ ɔlɔnɛwa píi,
asa a yã́i wà mɔ̀innɔ la. Yã́ pɔ́ ńlɛ e píi
dau ǹ siu Isailiɔnɛ.

Gukpɛ oi bĩ́ibɔlɛ

5 Má è bĩ́i liaa Lua uai. Gɔ̃ɛpi fee
pɔyɔ̃bɔ kũa, a gbã̀a gã̀sĩsuu sooloɛ. Gã̀sĩ-
suu pɔ́ wàlɛ a yã'opi dɛ gã̀sĩsuu doa ɔla

[§]**39:20** Zia 19.17-18
[**]**39:29** Eze 11.19, 36.26-27, 37.14
[††]**40:2** Zia 21.10
[‡‡]**40:3** Zia 11.1, 21.15

doɛ. À bĩ́i yɔ̃̀ ń feepio, a gèele lɛ do,
a lɛsĩ lɛ do. 6 À gè bĩ́ibɔlɛ pɔ́ a lɛ́ bɔa
gukpɛ oi kĩ́i, à dèdɛ a dɛdɛkĩiwa, ɔ̃ à
bɔlɛpi bèe yɔ̃̀ ń feepio, a yàasa lɛ do.
7 Bĩ́ibɔlɛdɔ̃anaɔ kpɛa gbȁa lɛ do, a yàasa
lɛ do, mɛ́ gĩ pɔ́ kú kpɛaɔ zãnguo yàasa
gȁsĩsuu sɔo. Bɔlɛpi bilandaa pɔ́ bɔaa ń
Lua kpɛ́o bèe lɛ do. 8 Ɔ̃ à bɔlɛpi bilan-
daa pɔ́ bɔaa ń Lua kpɛ́o yɔ̃̀ ń feepio,
9 à kɛ̀ gȁsĩsuu swaaɔ̃, a lɛ́ gĩɔ sɔ̃ gȁsĩsuu
plapla. Bɔlɛpi bilandaa bɔaa ń Lua kpɛ́o.
10 Gukpɛ Bɔlɛpi kpɛaɔ vĩ kpɛla ń kpɛleo
àaɔ̃'aaɔ̃. Kpɛapiɔ gbȁa ń a yàasao sáaɛ, a
suunaɔ doũɛ kpɛla ń kpɛleo. 11 À bɔlɛpi
lɛ́ yɔ̃̀ ń feepio, a yàasa gȁsĩsuu kwi, a
gbȁa sɔ̃ kuɛ'aaɔ̃. 12 Bĩ́ibɔlɛdɔ̃ana kpɛapiɔ
ku kpɛla ń kpɛleo, a yàasa ń a gbȁao gȁsĩ-
suu soolosoolo, mɛ́ gĩ ku kpɛapiɔ kpɛɛlɛ,
a lɛsĩ gȁsĩsuu do. 13 Ɔ̃ à bɔlɛpi yàasa yɔ̃̀
za kpɛa musu kpɛla e kpɛa musu kpɛle,
à kɛ̀ gȁsĩsuu baasɔo. 14 À ba yɔ̃̀ bilan-
daapiwa à lìai, à kɛ̀ gȁsĩsuu bàaɔ̃. 15 Za
bɔlɛpi lɛ́wa e a bilandaa lɛ́wa gȁsĩsuu
blakwiɛ. 16 Kpɛaɔ ń suunaɔ ń bilandaao
fɛnɛnti vĩ à lìai, a bàasi oi lɛ́ yaasaũ, a
guu oi tuuuũ. A suunaɔ daminali gɔ̃inaɔ
vĩ.

Lua ua sɛ̃́ia

17 À ma sɛ gèmanɔ ua sɛ̃́ia guu. Má
è kpɛ́nɛ mɛ̀n baakwiɔ dɔdɔkɔ̃wa gbɛ
pɔ́ kpálɛawa à lìai. 18 Gbɛkpalɛapi pɛ
bɔlɛpiɔ saalowa, mɛ́ à kpàaĩ ń bɔlɛpiɔ
gbȁa lɛ́o. Gbɛ pɔ́ kpálɛa, a gu ɛɛna pɔ́n
we. 19 Ɔ̃ à ua sɛ̃́ia yàasa yɔ̃̀ bɔa za bɔlɛ
sɛ̃́ia lɛ́wa a guu oi e à gɛ̀ò ua plaade bɔlɛ
lɛ́wa bàasi oi. Gukpɛ oi pɔ́ kɛ̀ gȁsĩsuu
basɔo ń gugbãntoo oi pɔ́o lɔ.

Gugbãntoo oi bĩ́ibɔlɛ

20 Ɔ̃ à ua plaade bĩ́ibɔlɛ pɔ́ kú gugbãn-
too oi gbȁa ń a yàasao yɔ̃̀. 21 A kpɛaɔ
àaɔ̃'aaɔ̃ kpɛla ń kpɛleo ń a suunaɔ ń a bi-
landaao kɛ̀ doũ ń bɔlɛ sɛ̃́ia pɔ́oɛ. A gbȁa
gȁsĩsuu blakwi, a yàasa sɔ̃ baasɔo. 22 A
fɛnɛntiɔ ń a bilandaao ń a daminali gɔ̃i-
naɔ doũ ń gukpɛ oi bɔlɛ pɔ́ɔɛ. A dɛdɛkĩi
gbápɛpɛkĩi soplaɛ, mɛ́ a bilandaapi ku a
lɛ́ kpɛle. 23 Ua plaade bɔlɛ lɛ́ bɔaa ń gug-
bãntoo oi bɔlɛ lɛ́oɛ lán gukpɛ pɔ́wa. Sɛa
bɔlɛpi lɛ́wa e ua plaade bɔlɛ lɛ́wa gȁsĩsuu
basɔoɛ.

Gɛɔmidɔkĩi oi bĩ́ibɔlɛ

24 Ɔ̃ à ma sɛ gèmanɔ gɛɔmidɔkĩi oi, ɔ̃
ma gɛɔmidɔkĩi oi bɔlɛ è. À a lɛ́ gĩɔ ń a
bilandaao yɔ̃̀, à kɛ̀ doũ ń a kĩni pɔ́oɛ.
25 Bɔlɛpi ń a bilandaao fɛnɛntiɔ lìai lá
a kĩniɔwaɛ. A gbȁa gȁsĩsuu blakwiɛ, a
yàasa sɔ̃ baasɔo. 26 A dɛdɛkĩi gbápɛpɛk-
ĩi soplaɛ, mɛ́ a bilandaa ku a lɛ́ kpɛle.
Daminali gɔ̃inaɔ ku a lɛ́ gĩɔwa kpɛla ń
kpɛleo. 27 Ua plaade gɛɔmidɔkĩi oi bɔlɛ
vĩ. Sɛa bɔlɛpi lɛ́wa e gɛɔmidɔkĩi oi bɔlɛ
lɛ́wa gȁsĩsuu basɔoɛ.

Ua plaade bĩ́ibɔlɛɔ

28 Ɔ̃ à ma sɛ gèmanɔ ua plaade bɔlɛ
pɔ́ kú gɛɔmidɔkĩi oi guu e ua plaadepiu.
Ɔ̃ à bɔlɛpi yɔ̃̀, à kɛ̀ doũ ń a kĩniɔɛ. 29 A
kpɛaɔ ń a suunaɔ ń a bilandaao doũɛ.
Bɔlɛpi ń a bilandaao fɛnɛntiɔ vĩ liaai.
A gbȁa gȁsĩsuu blakwi, a yàasa baasɔo.
30 Ua plaade bilandaaɔ sáasaaɛ, an gbȁa
gȁsĩsuu baasɔsɔo, a yàasa sɔ̃ sɔ́sɔo. 31 An
bilandaapiɔ ku ua sɛ̃́ia oi. Daminali gɔ̃ina
ku an lɛ́ gĩɔwa, an dɛdɛkĩi gbápɛpɛkĩiɔ
swaaɔ̃swaaɔ̃ɛ.
32 Ɔ̃ à ma sɛ gèmanɔ ua plaadeu gukpɛ
oi. Kɛ́ a yɔ̃̀, à kɛ̀ doũɛ. 33 A kpɛaɔ ń a
suunaɔ ń a bilandaao doũɛ, mɛ́ bɔlɛpi
ń a bilandaao fɛnɛntiɔ vĩ liaai. A gbȁa
gȁsĩsuu blakwiɛ, a yàasa sɔ̃ baasɔo. 34 A
bilandaa ku ua sɛ̃́ia oi. Daminali gɔ̃inaɔ
ku a lɛ́ gĩɔwa kpɛla ń kpɛleo. A dɛdɛkĩi
gbápɛpɛkĩiɔ vĩ swaaɔ̃.
35 Ɔ̃ à ma sɛ gèmanɔ ua sɛ̃́iapi gugbãn-
too oi bɔleu. Doũɛ ń a kĩniɔ. 36 Màa ń a
kpɛaɔ ń a suunaɔ ń a bilandaao. A fɛnɛn-
tiɔ vĩ liaai. A gbȁa gȁsĩsuu blakwiɛ, a
yàasa sɔ̃ baasɔo. 37 A bilandaa ku ua sɛ̃́ia

oi. Daminali gɔ̃inaɔ ku a lɛ́ gĩɔwa kpɛla
ń kpɛleo, a dɛdɛkĩi gbápɛpɛkĩi swaaɔ̃ɛ.

Sa'obɔ kpɛ́ɔ ń a táabũnuɔ

38 Kpɛ́nɛ kú bɔlɛ bilandaa saɛ. Wek-
ĩi wì idau sa pɔ́ wì a pɔ́ káteu à tɛ́kũ
obɔɔwa. 39 Táabũnuɔ ku bilandaaɔ guu
kpɛla ń kpɛleo mɛ̀n plapla. Wekĩi wì sa
pɔ́ wì a pɔ́ káteu à tɛ́kũ obɔɔ ń duun
awakpabɔɔ ń tàae fĩabobɔɔ kòlokpak-
pau. 40 Gugbãntoo oi bɔlɛ bilandaa bàasi
oi, táabũnuɔ ku a dɛdɛkĩi ɔplaai ń zɛɛio
mɛ̀n plapla. 41 Màa táabũnu kálɛ bɔlɛpi
ɔplaai ń zɛɛio mɛ̀n síiɔ̃siiɔ̃, apii kɛ̀ swaaɔ̃.
Wekĩi wì sa'opɔɔ kòlokpakpau. 42 Gbɛ̀
táabũnu mɛ̀n síiɔ̃ ku we lɔ sa pɔ́ wì
a pɔ́ káteu à tɛ́kũ pɔ́ ũ. A gbɑ̃̀a gɑ̃̀sĩ-
suu do ń kĩnioɛ, a yàasa lɔ màaɛ, a lɛsĩ
gɑ̃̀sĩsuu do. Táabũnupi musu wì sa'onɔɔ
kɛkɛbɔɔ káleu. 43 Mɔ̀ kòolo lɛ́ mɛ̀n pla
pɔ́ an gbɑ̃̀a kà ɔtã dodoɔ loolooa kpɛ́piu
à lìaai. Táabũnupiɔ ɔ̃ wì sa'onɔɔ báasi
kálɛwà.

Sa'onaɔ kpɛ́ɔ

44 Kpɛ́ mɛ̀n pla ku ua plaadeu. Ado ku
gugbãntoo oi bɔlɛ saɛ, a lɛ́ ɛlɛa gɛɔmidɔk-
ĩiwa. Ado ku gɛɔmidɔkĩi oi bɔlɛ saɛ, a
lɛ́ ɛlɛa gugbãntoowa. 45 Ɔ̃ gbɛ̃́pi òmɛɛ:
Kpɛ́ pɔ́ a lɛ́ ɛlɛa gɛɔmidɔkĩiwapiá sa'ona
pɔ́ Lua kpɛ́ zĩ dɛ ń yɑ̃́ ũɔ pɔ́ɛ. 46 Kpɛ́
pɔ́ a lɛ́ ɛlɛa gugbãntoowapiá sa'ona pɔ́
sa'okĩi dɛ ń yɑ̃́ ũɔ pɔ́ɛ. Sa'onapiɔá Levii
bui Zadoki buiɔnɛ. Ampiɔ mɛ́ aaì sɔ̃ Di-
izi wà aà gbagba. 47 À uapi yɔ̃̀, a gbɑ̃̀a ń a
yàasao sáasaaɛ gɑ̃̀sĩsuu basɔobasɔo. Lua
kpɛ́ kpɛɛlɛ ɔ̃ sa'okĩipi kuu.

Lua kpɛ́

48 À ma sɛ gɛ̀manɔ Lua kpɛ́ bilandaau,
ɔ̃ à a gbapɛlɛɔ yɔ̃̀, a gèele kɛ̀ gɑ̃̀sĩsuu
sɔ́sɔoɛ. A lɛ́ yàasa gɑ̃̀sĩsuu gɛ̃o mɛ̀ndo-
sai, mɛ́ a lɛ́ gĩɔ gèele kɛ̀ gɑ̃̀sĩsuu àaɔ̃'aaɔ̃
kpɛla ń kpɛleo. 49 Bilandaapi gbɑ̃̀a kɛ̀
gɑ̃̀sĩsuu baoɛ, a yàasa sɔ̃ kuɛdo. A dɛdɛkĩi
gbápɛpɛkĩi kwiɛ, gbapɛlɛpiɔ ku a lɛ́ gĩpiɔ
saɛ kpɛla ń kpɛleo.

41 Ɔ̃ à ma sɛ gɛ̃̀manɔ Lua kpɛ́u a
kpɛɛlɛ, ɔ̃ à a lɛ́ gĩɔ yɔ̃̀, a yàasa
gɑ̃̀sĩsuu soolosooloɛ ɔplaai ń zɛɛio. 2 A lɛ́
yàasa gɑ̃̀sĩsuu kwiɛ, a lɛ́ gĩɔ yàasa sɔ̃ gɑ̃̀sĩ-
suu sɔ́sɔoɛ. Kpɛɛlɛpi gbɑ̃̀a gɑ̃̀sĩsuu blaɛ, a
yàasa sɔ̃ bao.
3 À gɛ̃̀ kpɛa, ɔ̃ à a lɛ́ lipɛlɛɔ yɔ̃̀, a yàasa
gɑ̃̀sĩsuu plapla. A lɛ́pi yàasa gɑ̃̀sĩsuu
sooloɛ, a lɛ́ gĩɔ yàasa soplapla. 4 Kpɛapi
gbɑ̃̀a ń a yàasao gɑ̃̀sĩsuu baobaoɛ. Ɔ̃ a
òmɛɛ: Luakukĩi zálalan kɛ.
5 Ɔ̃ à Lua kpɛ́ gĩ yɔ̃̀, a yàasa gɑ̃̀sĩsuu
sooloɛ, mɛ́ kpɛ́nɛ pɔ́ liaa Lua kpɛ́i ɔplaai
ń ɔzɛɛio ń a kpɛo yàasa gɑ̃̀sĩsuu síiɔ̃ɛ.
6 Kpɛ́nɛpiɔ didikɔ̃a lɛɛ àaɔ̃, a zĩ́lɛ baakwi,
a guo baakwi, a musu baakwi. Lua kpɛ́
gbɛ pɔ́ kú musuɔ yàasa kɛ̃́sãa zĩ́lɛpɔɔi,
kpɛ́nɛpiɔ zadaa yɑ̃́i, kɛ́ wasu Lua kpɛ́pi gĩ
fɔ̃o yɑ̃́i. 7 Màa kpɛ́nɛ pɔ́ liaa Lua kpɛ́i didi-
akɔ̃api musu yàasa dɛ a zĩ́lɛa. A dɛdɛkĩi
vĩ e a musupɔuɛ.
8 Má è wà gbɛ kpàlɛ, a lɛsĩ gɑ̃̀sĩsuu
sooloɛ, ɔ̃ wà gbàsa Lua kpɛ́pi dɔ̀wà. 9 Lua
kpɛ́ kpɛ́nɛɔ bàasi oi gĩ gèele gɑ̃̀sĩsuu sɔoɛ.
Gu pɔ́ da Lua kpɛ́ 10 ń sa'onaɔ kpɛ́ɔ za-
nguo yàasa gɑ̃̀sĩsuu baoɛ. 11 Kpɛ́nɛpiɔ lɛ́
mɛ̀n pla mɛ́ bɔ̀ uawa, mɛ̀ndo gugbãntoo
oi, mɛ̀ndo gɛɔmidɔkĩi oi. Gbɛkpalɛa pɔ́
lìaai yàasa gɑ̃̀sĩsuu sɔoɛ.
12 Bɛ'aɛ oi kpɛ́ pɔ́ a lɛ́ ɛlɛa Lua kpɛ́piwa
yàasa gɑ̃̀sĩsuu bàaɔ̃kwiɛ, a gbɑ̃̀a sɔ̃ basi-
iɔ̃kwi. A gĩ gèele píi gɑ̃̀sĩsuu sɔoɛ. 13 Ɔ̃ à
Lua kpɛ́ yɔ̃̀. A gbɑ̃̀a gɑ̃̀sĩsuu basɔoɛ, mɛ́
kpɛ́ pɔ́ kú a bɛ'aɛ oi ń ua pɔ́ kú zãnguoo
gɑ̃̀sĩsuu basɔoɛ lɔ. 14 Ua pɔ́ kú Lua kpɛ́
kpɛɛlɛ gukpɛ oi gɑ̃̀sĩsuu basɔoɛ lɔ. 15 Ɔ̃ à
kpɛ́ pɔ́ kú Lua kpɛ́ kpɛ oi, a lɛ́ ɛlɛa Lua kpɛ́
uawa yɔ̃̀ ń a gɛ̃kĩi pɔ́ kú kpɛla ń kpɛleoo
sãnu, a gbɑ̃̀a gɑ̃̀sĩsuu basɔoɛ lɔ.
Lua kpɛ́ kpɛɛlɛ ń luakukĩio ń a bilan-
daao 16 ń a bèeɔ ń a fɛnɛnti tuuunaɔ,
wà lí kpàwà a guu píi kpɛ́kpɛ za zĩ́lɛ e
fɛnɛntiɔ kĩ́i. 17–18 Wà malaika gɑ̃̀sĩadeɔ ń
daminaliɔ gɔ̃inakɛ̀ Lua kpɛ́pi lɛ́ musu, mɛ́

wa kɛ̀ wà lìa kpɛ́pi guu gĩɔi, luakukĩi ń a
kpɛɛlɛo píi. Daminali kú malaikapiɔ zãn-
guo mɛ̀ndodo. Malaikapiɔ oa plapla, 19 a
oa pɔ́ dɛ gbɛ̃nazĩna pɔ́wa aɛ dɔa dami-
naliwa kpɛla, a pɔ́ dɛ nɔ̀ɔmusu pɔ́wa aɛ
dɔa daminaliwa kpɛle. Wa kɛ̀ kpɛ́ guu
gĩwa wà lìai píi 20 za zĩ́lɛ e musu ń kpɛ́pi
lɛ́ musuo. 21 Lua kpɛ́pi lɛ́ yàasa ń a lɛsĩɔ
sáaɛ.

Pɔ́ kú luakukĩi kpɛɛlɛ oi 22 lán sa'okĩi
pɔ́ wa kɛ̀ ń líowa. A lɛsĩ gȁsĩsuu àaɔ̃, a
gbȁa ń a yàasao gȁsĩsuu plapla. A golaɔ
ń a zɛbɔɔ ń a saaloɔá líɛ. Ɔ̃ gbɛ̃́pi òmɛɛ:
Táabũnu pɔ́ kú Dii aɛn kɛ. 23 Lua kpɛ́
kpɛɛlɛ ń luakukĩi kpɛɛlɛo gba pɔ́ ì koo
kpaaũ vĩ. 24 Kpɛɛlɛpiɔ gbaɔ plaplaɛ, mɛ́ ì
liasãizɔ̃. 25 Wà malaika gȁsĩadeɔ ń dami-
naliɔ gɔ̃inakɛ̀ kpɛɛlɛ gbapiɔwa lá wa kɛ̀
gĩwawa, mɛ́ wà bilandaa saa kɛ̀ ń líɔ.
26 Lua kpɛ́ bilandaa gĩ fɛnɛnti tuuunaɔ
vĩ, mɛ́ wà daminali gɔ̃inaɔ kɛ̀ fɛnɛntipiɔ
lɛ́ɔwa ɔplaai ń zɛɛio. Lua kpɛ́pi kpɛ́nɛɔ
saa vĩ lɔ.

Sa'onaɔ kpɛ́ɔ

42 Ɔ̃ à ma sɛ gèmanɔ gugbãntoo oi
e ua sɛ̃́iau e kpɛ́ pɔ́ kpaaĩa ń
ua plaadeo bɔaa ń kpɛ́ pɔ́ kú gugbãn-
too oio. 2 Kpɛ́pi gbȁa gȁsĩsuu basɔɔɛ, a
yàasa blakwi, a lɛ́ ɛlɛa gugbãntoowa.
3 Ua plaade ku kpɛ́pi ń Lua kpɛ́o zãn-
guo, a yàasa gȁsĩsuu baoɛ. Kpɛ́pi kpaaĩa
ń ua sɛ̃́ia gbɛ pɔ́ kpálɛaoɛ. Kpɛ́ didikɔ̃a lɛɛ
àaɔ̃ kpaaĩa ń Lua kpɛ́ kpɛ́nɛɔ. 4 Gɛ̃kĩi ku
kpɛ́nɛpiɔ zãnguo, a yàasa gȁsĩsuu kwi, a
gbȁa basɔo. Kpɛ́pi lɛ́ ɛlɛa gugbãntoowa.
5 Kpɛ́nɛ pɔ́ kú musu yàasa i ka kpɛ́nɛ
pɔ́ kú zĩ́lɛ ń guoowao, gɛ̃kĩi pɔ́ kú we
yȃi. 6 Musu kpɛ́nɛpiɔ gbapɛlɛɔ vĩ lán ua
pɔ́wao. A yȃi kpɛ́nɛpiɔ gu kɛ̃́sãa kpɛ́nɛ pɔ́
kú zĩ́lɛ ń guooɔzi. 7 Bĩ́i kú kpɛ́pi kpɛɛlɛ ua
sɛ̃́ia oi, à pȁi e gȁsĩsuu blakwi. 8 Asa ua
sɛ̃́ia oi kpɛ́pi gbȁa gȁsĩsuu blakwiɛ. Lua
kpɛ́ oi sɔ̃ gȁsĩsuu basɔɔ. 9 Kpɛ́nɛpiɔ gɛ̃kĩi
kú zĩ́lɛ gukpɛ oi. A lɛ́pi ɛlɛa ua sɛ̃́iawa.
10 Kpɛ́nɛɔ nana bĩ́iwa Lua kpɛ́
gɛɔmidɔkĩi oi lɔ, bɔaa ń kpɛ́ pɔ́ kú
gɛɔmidɔkĩi oio. 11 Gɛ̃kĩi ku kpɛ́nɛpiɔ
zãnguo lán kpɛ́nɛ pɔ́ aa ku gugbãntoo
oiɔ pɔ́wa. A gbȁa ń a yàasao sáaɛ.
Gugbãntoo oi kpɛ́nɛpiɔ gɛ̃kĩi ń ń zɔ̃ɔo ń
ń lɛ́ɔ sáa 12 ń gɛɔmidɔkĩi pɔ́ɔɛ. Zɛ́ pɔ́ wì
gɛ̃u ku gɛ̃kĩi miwa bĩ́i saɛ gukpɛ oi lán
gugbãntoo oi pɔ́wa.
13 Ɔ̃ gbɛ̃́pi òmɛɛ: Gugbãntoo oi kpɛ́nɛɔ
ń gɛɔmidɔkĩi oi kpɛ́nɛ pɔ́ kpaaĩa ń ua
plaadeɔ kua adoaɛ. Wekĩi sa'ona pɔ́ aaì
sɔ̃ Diiziɔ lí Dii pɔ́ɔ bleu. Wekĩi aali Dii
pɔ́ɔ kálɛu, pɔ́wɛnti ń duun awakpabɔɔ
ń tàae fĩabobɔɔ, kɛ́ gupi kua adoa yȃi.
14 Tó sa'onaɔ gȅu, aasuli bɔ gu pɔ́ a kua
adoapiu aa gɛ̃ ua sɛ̃́iauo, sema aa ń
pɔkasa pɔ́ aaì zĩkɛòɔ tò we gĩa, asa pɔ́piɔ
kua adoaɛ. E aaɔ gɛ́ bɔi gbɛ̃́ɔwa, aali
pɔkasa lilɛ.
15 Kɛ́ à Lua kpɛ́ ua plaade yɔ̏ a làa, à
ma sɛ bɔ̀manɔ ń bɔlɛ pɔ́ kú gukpɛ oi lɛ́o,
ɔ̃ a yɔ̏ à lìai. 16 Gukpɛ bĩ́i gȁsĩsuu ɔ̀aa pla
ń basɔɔoɛ. 17 Gugbãntoo bĩ́i gȁsĩsuu ɔ̀aa
pla ń basɔɔoɛ lɔ. 18 Gɛɔmidɔkĩi bĩ́i gȁsĩ-
suu ɔ̀aa pla ń basɔɔoɛ lɔ. 19 Ɔ̃ à gɛ̀ bɛ'aɛ
bĩ́i yɔ̏, à kɛ̀ gȁsĩsuu ɔ̀aa pla ń basɔɔo lɔ.
20 Màa à a bĩ́i yɔ̏ à lìai kpɛ síiɔ̃ píi. A yàasa
ń a gbȁao gȁsĩsuu ɔ̀aa pla ń basɔɔoɛ píi.
Bĩ́ipi pɔ́ pɔ́ dɛ Lua pɔ́ ũ kɛ̏kɔ̃wa ń pɔ́ pɔ́
dɛ Lua pɔ́ ũoo.

Dii gawi sua a kpɛ́u

43 Ɔ̃ à ma sɛ gèmanɔ gukpɛ oi bɔlɛu.
2 Má è Isailiɔ Lua gawi bɔ̀ gukpɛ
oi, aà lɔɔ dɛ lán izɔ̃ɔsuka kɔ̃fĩwa,¶¶ mɛ́ aà
gawipi tɔɔlɛ pù. 3 Wɛ́pungu pɔ́ má èpi bɔ̀
lán wɛ́pungu pɔ́ má è gɔɔ pɔ́ Lua mɔ̀ wá
mɛɛwia kaalɛiwaɛ, lán wɛ́pungu pɔ́ má è
Kebaa saɛ, ɔ̃ ma wulɛ ma gbɛɛuwaɛ. 4 Dii
gawi gȅ gukpɛ oi bɔlɛpiu e aà kpɛ́u. 5 Lua

¶¶**43:2** Zia 1.15

Nisĩna ma sɛ gèmanɔ ua plaadeu, ɔ̃ má è Dii gawi aà kpɛ́ pà.

6 Gɔ̃pi zɛa ma saɛ, ɔ̃ má mà wàlɛ yã'omɛɛ za kpɛ́piu 7 wà mɛ̀: Gbɛ̃nazĩn nɛ́, ma kpalabaa kpálɛkĩin kɛ, ma gbadibɔn kɛ. Máɔ ku Isailiɔ guu laɛ e gɔɔpii. Isailiɔ ń ń kíaɔ ma tɔ́ pɔ́ a kua adoa ɔ̃̀ɔkpa ń ń gbãlɛao ń ń kíaɔ gɛɔ bau lɔo. 8 Kíapiɔ uakpà wa nàna ma uawaɛ, aa kpɛdɔ̀ wa nàna ma kpɛ́wa, bĩ́i mɛ́ gɔ̃̀ daa wá za-˜nguo. Aa ma tɔ́ pɔ́ a kua adoa ɔ̃̀ɔkpà ń yãbɛ̃ɛ pɔ́ aa kɛ̀ɔ, ɔ̃ ma ń míɔnzɔ̃ ń pɔfɛ̃o. 9 Aa ń gbãlɛapi tó, aai ń kía gɛpiɔ kɛ̃a, míɔ kú ń guu sa gɔɔpii.

10 Gbɛ̃nazĩn nɛ́, ma ua yã́ bɔɔlɛkɛ Isailiɔnɛ, aai làasookɛ a kpaawa, an gɛɛ i gɔ̃ kpá ń wɛ́i ń duuna yã́i. 11 Tó an gɛɛ gɔ̃̀ kpá ń wɛ́i yã́ pɔ́ aa kɛ̀ɔ yã́i, ma ua taa bɔɔlɛkɛnɛ́, a kpaa ń a bɔkĩiɔ ń a gɛ̃kĩiɔ ń a iadaaɔ ń a ikoyãɔ ń a yãdilɛaɔ. Ǹ a bɔɔlɛkɛnɛ́, ní kɛ̃́ láu ń wáa, kɛ́ aaɔ a iadaaɔ kũa, aai zĩkɛ a yãdilɛaɔwa. 12 Ma kpɛ ikoyãn we. Tɔɔlɛ pɔ́ liaai gbɛ̀sĩsĩ musuá ma pɔ́ɛ, a kua adoa píiɛ. Ma kpɛ́ ikoyãn we.

Sa'okĩi yã́

(Bɔa 27.1-2, 2Lad 4.1)

13 Lá wà sa'okĩi yɔ̃̀n kɛ: Gɛ̃̀sĩsuu pɔ́ wàlɛ a yã'opi dɛ gɛ̃̀sĩsuu doa ɔla doɛ. Wà ɛyɔ̃̀ wa lìa sa'okĩipizi, a yàasa ń a zão gɛ̃̀sĩsuu dodo, mɛ́ pɔ́ pɔ́ wa bò wa lìai ɔtã doɛ. Sa'okĩipi lɛsĩn kɛ: 14 Daalɛa ɛ pɔ́ kú tɔɔlɛu e a swã́ nɛ́nawa gɛ̃̀sĩsuu plaɛ, a swã́pi yàasa gɛ̃̀sĩsuu doɛ. Za a swã́ nɛ́napiwa e a zɔ̃ɔwa gɛ̃̀sĩsuu síiɔ̃ɛ, a yàasa sɔ̃ gɛ̃̀sĩsuu do. 15 A kĩna pɔ́ kú musu lɛsĩ gɛ̃̀sĩsuu síiɔ̃ɛ, mɛ́ a kɔ́ba mɛ̀n síiɔ̃ɔ kpa musu. 16 Kĩnapi gbã̀a ń a yàasao sáaɛ, gɛ̃̀sĩsuu kuɛplapla. 17 Swã́ zɔ̃ɔpi kĩ́i sa'okĩi gbã̀a ń a yàasao sáaɛ, gɛ̃̀sĩsuu gɛ̃o mɛ̀ndosaisaiɛ. Swã́ pɔ́ lìai zĩ́lɛ yàasa ɔtã doɛ, mɛ́ ɛ pɔ́ lìai yàasa gɛ̃̀sĩsuu do.

18 Ɔ̃ a òmɛɛ: Gbɛ̃nazĩn nɛ́, Dii Lua mɛ̀: Tó wa sa'okĩipi bò, kɛ́ wà e sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ owà, wi au ɛ́lɛwà, a yãdilɛaɔn kɛ: 19 Levii bui sa'ona pɔ́ aa dɛ Zadoki bui ũɔ mɛ́ aa sɔ̃mazi ma gbagbai. Gáaena kpámá duun awakpabɔ ũ, 20 ní a au dã máma sa'okĩi kɔ́ba mɛ̀n síiɔ̃ɔwa ń a swã́ zɔ̃ɔ gola mɛ̀n síiɔ̃ɔ ń pɔ́ pɔ́ wa bò wa lìaipiɔ, ní gbãbɔɛ̀, i gɔ̃ ma pɔ́ ũ. 21 Gáaena duun awakpabɔpi sɛ gɛò gu pɔ́ wa dìlɛu ma ua, ní tɛsɔ̃wà à tɛ́kũ, 22 a gɔɔ plaade ní sa'o ń blesan sãasaio duun awakpabɔ ũ, wi gbãbɔò sa'okĩiɛ, lá wa kɛ̀ ń gáaenaowa. 23 Tó n gbãbɔ̀ɛ̀ ń làa, gáaena sãasai ń sãsakao sãasaio 24 sɛ mɔomɛɛ, sa'onaɔ i wisi fã́fãwà, aai ma gbagbaò sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ũ.

25 E gɔɔ sopla nìliɔ blesana kpa duun awakpabɔ ũ lá gu lɛ́ dɔ ń gáaena sãasaio ń sãsakao sãasaio. 26 Gɔɔ soplapi guu aali gbãbɔ sa'okĩiɛ, i gɔ̃ ma pɔ́ ũ, aai na zĩwa. 27 Gɔɔpiɔ gbɛa, gɔɔ swaaɔ̃de zĩ́ sa'onaɔ lí sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũɔ o sa'okĩipiwa gbɛ̃́ɔnɛ ń sáaukpasaɔ, ma pɔ i kɛmá na.

Gukpɛ oi bɔlɛá kí pɔ́ɛ

44 Ɔ̃ à ma sɛ à ɛ̀a gèmanɔ ua sɛ̃́ia bɔlɛ pɔ́ kú gukpɛ oi kpɛɛlɛ, a zɛ́ taa. 2 Ɔ̃ Dii òmɛɛ: Wa bɔlɛɛ bee zɛ́ tó taaɛ, wasu wɛ̃o. Gbɛ̃e su gɛ̃uo, àɔ taaɛ, asa ma Dii Isailiɔ Lua ma gɛ̃uɛ. 3 Kí mɛ́ a zɔ̃lɛ bɔlɛpiu, i pɔbleu ma wáa. Aàli gɛ̃, ili bɔ ń bɔlɛpi bilandaa zɛ́o.

Bui zĩ̀loe suli gɛ̃ Lua uao

4 Ɔ̃ à ma sɛ gèmanɔ gugbãntoo oi bɔlɛu e Dii kpɛ́ kpɛɛlɛ. Kɛ́ ma gugwà, ɔ̃ má è Dii gawi aà kpɛ́ pà, ɔ̃ ma wulɛ ma gbɛɛu. 5 Ɔ̃ Dii òmɛɛ: Gbɛ̃nazĩn nɛ́, swã́kpa yã́ pɔ́ málɛ onɛ ma kpɛ́ yãdilɛaɔ ń a ikoyãɔ musu ma. Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gɛ̃ɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ bɔɔ tàasika. 6 O Isaili swã́yãmansaideɔnɛ ma Dii Lua ma mɛ̀ an yãbɛ̃ɛkɛaɔ mɔ̀ lɛ. 7 Aa gɛ̃̀ ma ua ń bui zĩ̀lo gyafɔɔde pɔ́ an sɔ̃ pípiaoɔ, ɔ̃ aa ma kpɛ́ gbãlɛ̀ò gɔɔ pɔ́ wàlɛ nísi ń auo kpaa ma blɛ ũ. An yãbɛ̃ɛkɛa pãleɔ bàasi, lá aa ma bàakuańnɔ yã́ gbòon we. 8 Aai laaidɔ ma kpɛ́ zĩwao, aa zĩpi tò dãɔnɛɛ. 9 Ma Dii Lua

ma mɛ̀, bui zı̃̀lo gyafɔɔde pɔ́ an sɔ̃ pípiaoɔ suli gɛ̃ ma uao, baa bui zı̃̀lo pɔ́ kú Isailiɔ guuɔ.

Levii buiɔ suli sa'oo

10 Levii bui pɔ́ aa pɔ̀ɔbɔzãkɛ̀mɛɛ gɔɔ pɔ́ Isailiɔ sɑ̃́sãa, aa zɑ̃̀ ma yɑ̃́wa, aa tɛ́ ń tɑ̃́aɔziɔ ń duuna gbɛ'e. 11 Aali zı̃kɛ ma ua, aaliɔ wɛ́tɛ a bɔlɛɔ yɑ̃́i. Aali ma ua zı̃ kɛ, aai sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũɔ kòlokpakpa ń sa'obɔ pɔ́ gbɛ̃́ɔ ì mɔɔ̀ɔ, aai zı̃kɛnɛ́. 12 Ń beeo lá aa sa'ò Isailiɔnɛ ń tɑ̃́aɔwa, aa tò aa zɑ̃̀ yɑ̃́wa aa duunakɛ̀, a yɑ̃́i ma Dii Lua ma ɔlɛ̀lɛnɛ́ ma mɛ̀ aa ń duuna gbɛ'e. 13 Aasuli sɔ̃mazi ma gbagbaio. Aasuli ɔkã ma pɔ́ɔ ge ma blɛwao, an gɛɛ i gɔ̃ kpá ń wɛ́i an yãbɛ̃ɛkɛaɔ yɑ̃́i. 14 Ń beeo má a ua yɑ̃́ ń zı̃ pɔ́ wì kɛ weɔ píi nanɛ́ ń ɔzı̃ɛ.

Yãdilɛa sa'onaɔnɛ

15 Kɛ́ Isailiɔ pɔ̀ɔbɔzãkɛ̀mɛɛ, Levii bui sa'ona pɔ́ aa dɛ Zadoki bui ũɔ laaidɔ̀ ma ua zı̃wa. Ampiɔ mɛ́ aa sɔ̃mazi aaɔ zı̃kɛmɛɛ. Aaɔ zɛ ma aɛ, aai ma gbagba ń nísio ń auo. Ma Dii Lua mámɛ má ò. 16 Ampiɔ mɛ́ aali gɛ̃ ma kúkı̃i, aai sɔ̃ ma táabũnui, aai ma gbagba, aai zı̃kɛmɛɛ.

17 Tó aa gɛ̃̀ ua plaade bɔlɛɔ dou, aali bàabaa pɔkasa da. Aasuli zı̃kɛ ua plaade bɔlɛɔ guu ge Lua kpɛ́ kpɛɛlɛ ń pɔ́kã pɔkasao daao. 18 Aaliɔ bàabaa fùa kpaa, aaiɔ bàabaa sòolo gese yeyea. Aasuli pɔ́ pɔ́ a to í simá yeo. 19 Tó aa bɔ̀ lɛ́ gɛ́ gbɛ̃́ɔ kı̃́i ua sɛ̃́iau, aali ń pɔkasa pɔ́ aaì zı̃kɛoɔ bɔ gı̃a, aai kálɛ ma ua kpɛ́nɛɔ dou, aai a pãle da, kɛ́ an pɔkasapiɔ su na gbɛ̃́ɔwa à ı̃adamáo yɑ̃́i.

20 Aasuli migbaa lɛ́o.[§§] Aasuli tó ń mikã dadańla sɔ̃o, aali lao. 21 Sa'onaɔ suli vɛ̃ɛmi wà gɛ̃ ua plaadeuo.[*] 22 Aasuli gyaa ge nɔ pɔ́ wà gìi sɛo, sema Isaili nɔ lɛ́so ge an sa'on dee gyaa.[†] 23 Aali pɔ́ pɔ́ dɛ ma pɔ́ ũ dɔ̃akɔ̃ɛ ń pɔ́ pɔ́ dɛ ma pɔ́ ũoo dada ma gbɛ̃́ɔnɛ. Màa lɔ ń pɔ́ gbãlɛa ń a gbãlɛsaio dɔ̃akɔ̃ɛo.[‡] 24 Tó sòle sù fɛ̀lɛ, sa'onaɔ mɛ́ aali a yɑ̃́gɔ̃gɔ̃, aai yɑ̃́kpalɛkɛ lá má dìlɛwa. Aaliɔ dikpɛ pɔ́ má dìlɛɔ ikoyãɔ ń a yãdilɛaɔ kũa, aai kɑ̃́mabogɔɔ dilɛ adoa.

25 Sa'ona suli sɔ̃ gɛi à gbãlɛo, ãma tó aà mae ge aà da ge aà nɛ́ ge aà vı̃̀i ge aà dãuna ge aà dãe pɔ́ i zãkɛoɛ, ɔ̃ a zɛvı̃ à gbãlɛ aà yɑ̃́i.[¶] 26 Aà gbãbɔa azı̃aɛ gbɛa aàli kɑ̃́mabo e gɔɔ sopla. 27 Gɔɔ pɔ́ à gɛ̃̀ sa'oi ma kpɛ́ ua plaadeu, aàli sa'o ń duun awakpabɔo. Ma Dii Lua mámɛ má ò. 28 Mámɛ má ń túbi ũ. Wasuli ń baa da tɔɔlɛ kpaalɛuo, mámɛ má ń baa ũ.[§] 29 Aali pɔ́wɛnti ń duun awakpabɔɔ ń tàae fı̃abobɔɔ ble. Pɔ́ pɔ́ wa kpàa ń a mìbao Isaili bùsuuɔ mɛ́ aɔ dɛ ń pɔ́ ũ. 30 Isailiɔ buapɔ́ káauɔ ń ń gba sɛ̃́iaɔ píi aaɔ dɛ sa'onaɔ pɔ́ ũɛ. Aali ń pɔ́wɛna káau tí kpá sa'onaɔwa, mí báaada ń uau.[**] 31 Sa'onaɔ suli pɔ́ kòlokpasai ge pɔ́ pɔ́ wài dɛ̀ nɔ̀ɔ soo, bã ge nɔ̀bɔ kpele buin nò.[††]

Bùsu kpaalɛa

45 Tó a gbɛlà bùsu kpaalɛa yɑ̃́ musu, à Dii baa kpawà. A gbɑ̃̀a gɑ̃̀sı̃suu ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ baasɔo (25.000), a yàasa lɛɛ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bao (20.000). Tɔɔlɛpiá Dii pɔ́ɛ. 2 Tɔɔlɛ iɔ ku a guu Dii ua pɔ́ ũ. A gbɑ̃̀a ń a yàasao iɔ sáa gɑ̃̀sı̃suu ɔ̀aa pla ń basɔoo (500), wi gu to dai, a yàasa

[§§]**44:20** Lev 21.5
[*]**44:21** Lev 10.9
[†]**44:22** Lev 21.7, 13-14
[‡]**44:23** Lev 10.10
[¶]**44:25** Lev 21.1-4
[§]**44:28** Nao 18.20
[**]**44:30** Nao 18.8-19
[††]**44:31** Lev 22.8

iɔ gȁsĩsuu blakwi. 3 Dii tɔɔlɛpi kpɛ do iɔ
dɛ aà ua ń aà kúkĩio pɔ́ ũ. A gbȁa gȁsĩ-
suu ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ baasɔo (25.000), a yàasa
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kwi (10.000). 4 Tɔɔlɛpiá Dii
pɔ́ɛ. Sa'ona pɔ́ aaì zĩkɛ Dii ua, aaì sɔ̃aàzi
aà gbagbaiɔ mɛ́ aaɔ vĩ, aai bɛkpau, Dii ua
iɔ ku we lɔ. 5 Tɔɔlɛpi kpɛdo gbȁa iɔ gȁsĩ-
suu ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ baasɔo (25.000), a yàasa
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kwi (10.000). Levii bui pɔ́
aaì zĩkɛ Dii uaɔ mɛ́ aaɔ vĩ. An wɛ̋lɛɔ iɔ
ku we.

6 À tɔɔlɛ pɔ́ dà Dii pɔ́i dilɛ mɛɛwia
kálɛkĩi ũ, a gbȁa gȁsĩsuu ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ
baasɔo (25.000), a yàasa ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sɔo
(5.000). Isailiɔ pɔ́n we ḿpii. 7 Kí tɔɔlɛ
ìɔ da Dii tɔɔlɛi ń mɛɛwia tɔɔlɛo kpɛla ń
kpɛleo za bɛ'aɛ e gukpɛ. A lɛ́ɔ iɔ pɛakɔ̃wa
ń pɔ́ pɔ́ Isaili buiɔ aa a kpaalɛsɛo za bɛ'aɛ
e gukpɛ. 8 Tɔɔlɛpi iɔ dɛ aà pɔ́ ũ Isaili bù-
suu. Kía pɔ́ má kpá a gbãamɔ ma gbɛ̋ɔnɛ
lɔo, aa to Isailiɔ tɔɔlɛ kpaalɛ e ń buiwa.

9 Dii Lua mɛ̀: Isaili kíaɔ, bee mɔ̀wá. À
á pãsĩkɛa ń á gbãamɔa gbɛ̋ɔnɛo tó, íɔ yã-
maakɛ a zɛ́wa. Ásu tɔɔlɛ si ma gbɛ̋ɔwa
lɔo. Ma Dii Lua mámɛ má ò. 10 À tó á
kiloo ń á zaaɔ ń á nísiyɔ̃bɔɔ aaɔ ku a
zɛ́wa.‡‡ 11 Pɔ́wɛna pɔyɔ̃bɔɔ ń nísi pɔyɔ̃bɔɔ
líɔ sáa. Apii iɔ litili baobao. 12 Ãnusu do
iɔ gela bao. Mina do iɔ ȁnusu ɔwatɛ̃ bàaɔ̃.

13 Gba pɔ́ àli damɛɛn kɛ: Pɔ́wɛna litili
ɔ̀aa do guu àli ma gba litili àaɔ̃. 14 Nísi
litili ɔ̀aa do guu àli ma gba litili pla.
15 Isaili bùsu sã mɛ̀n ɔ̀aa do guu àli ma
gba mɛ̀ndo. Gbapi iɔ dɛ pɔ́wɛnti gba ń
sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũɔ ń sáauk-
pasaɔ ũ gbɛ̋ɔ duunakɛ̃ama yȁi. Ma Dii
Lua mámɛ má ò. 16 Isaili bùsudeɔ píi lí
gbapiɔ kãaakãaa ń kíaɛ. 17 Sa pɔ́ wì a pɔ́
kátɛu à tɛ́kũɔ ń pɔ́wɛnti gbaɔ ń vɛ̃ɛ pɔ́
wì ɛ́lɛ dikpɛgɔɔɔ iɔ dɛ kí yȁ ũ, mɔ dafu
dikpɛgɔɔɔ ń kȁmabogɔɔɔ ń dikpɛ pɔ́ má
dìlɛ Isailiɔnɛɔ píi. Ɔ̃mɛ ali duun awak-
pabɔɔ kpá ń pɔ́wɛntio ń sa pɔ́ wì a pɔ́
kátɛu à tɛ́kũɔ ń sáaukpasaɔ Isailiɔ duu-
nakɛ̃ama yȁi.

Dikpɛɔ

(Bɔa 12.1-20, Lev 23.33-43)

18 Ma Dii Lua ma mɛ̀: Mɔ sɛ̋ia gɔɔ
sɛ̋ia zȉ àli gáaena sãasai sɛ́, í gbãbɔ̀ ma
kúkĩiɛ. 19 Sa'ona lí duun awakpabɔpi au
dã, i máma ma kpɛ́ kpɛɛlɛ gbapɛlɛɔwa
ń sa'okĩi lɛ́ gola síiɔ̃ɔ ń ua plaade bɔlɛ
gbapɛlɛɔ. 20 Àli yȁ doũpi kɛ mɔ gɔɔ so-
plade zȉ gbɛ̋ pɔ́ zãma ń lɛ́ aa duunakɛ̀ɔ ń
gbɛ̋ pɔ́ aa kɛ̀ dɔ̃saiɔnɛ, í gbãbɔ̀ ma kpɛɛ.

21 Mɔ sɛ̋ia gɔɔ gɛ̃o mɛ̀ndosaide zȉ àli
Gɛ̃amusu dikpɛkɛ e gɔɔ sopla. Gɔɔ bee
àli kàa só. 22 Gɔɔ bee kí mɛ́ ali gáae
kpa duun awakpabɔ ũ api ń a bùsudeɔ
pɔ́ ũ. 23 Dikpɛpi guu aliɔ sa pɔ́ wì a pɔ́
kátɛu à tɛ́kũ oa lá gu lɛ́ dɔ e gɔɔ sopla
ń gáaeɔ mɛ̀n soplapla ń sãsakao sãasaiɔ
mɛ̀n soplapla ń blesanao mɛ̀ndodo duun
awakpabɔ ũ. 24 Aàli pɔ́wɛnti kpá gáae ń
sãsakaoo miwa koko dodo ń nísio litili
àaɔ̃'aaɔ̃.

25 Mɔ soplade gɔɔ gɛ̃o mɛ̀ndosaide
dikpɛ zȉ aàliɔ kpa màa lá gu lɛ́ dɔ e gɔɔ
sopla duun awakpabɔɔ ń sa pɔ́ wì a pɔ́
kátɛu à tɛ́kũ obɔɔ ũ ń a pɔ́wɛntio ń a
nísio.

Yȁ pɔ́ kí ali kɛ dikpɛgɔɔzĩɔ

46 Dii Lua mɛ̀: Wàli ua plaade bɔlɛ
pɔ́ a lɛ́ ɛlɛa gukpɛwa gba to taaɛ
e gɔɔ soolo pɔ́ wì zĩkɛuɔ gɛ pao, wili
wɛ̃ kȁmabogɔɔzĩ ń mɔ dafu dikpɛgɔɔzĩo.
2 Kí ali bɔ ua sɛ̋iauɛ, i gɛ̃ ń bɔlɛpi bilan-
daao, i zɛ bɔlɛpi gbapɛlɛɔ saɛ. Sa'onaɔ lí
sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ oɛ̀ ń sáauk-
pasaɔ, ili kúlɛ bɔlɛpi bèewa, i gbasa
bɔ. Wàli bɔlɛpi gbatao e oosi. 3 Bùsudeɔ
lí kúlɛ Diiɛ bɔlɛpi kpɛɛlɛ kȁmabogɔɔɔ
ń mɔ dafu dikpɛgɔɔɔ. 4 Kȁmabogɔɔzĩ kí
lí mɔ́ ń sãnɛbɔlɔ sãasaiɔ mɛ̀n soolo ń
sãsakao sãasaio mɛ̀ndo sa pɔ́ wì a pɔ́

‡‡**45:10** Lev 19.36

kátɛu à tɛ́kũ obɔɔ ũ. 5 Aàli pɔ́wɛnti kpá ń
sãsakaoo koko do, sãnɛbɔlɔɔ sɔ̃ lá a yei-
waɛ. Pɔ́wɛnti koko do nísi aliɔ litili àaɔ̃ɛ.
6 Mɔ dafu dikpɛgɔɔ aàli mɔ́ ń gáaenao ń
sãnɛbɔlɔɔ mɛ̀n soolo ń sãsakaoo. A kee
su àɔ sãa vĩo. 7 Aàli pɔ́wɛnti kpá ń zupio
koko do ń sãsakaoo koko do, sãnɛbɔlɔɔ
sɔ̃ lá a yeiwaɛ. Pɔ́wɛnti koko do nísi aliɔ
litili àaɔ̃ɛ. 8 Kí lí gɛ̃, ili bɔ ń bɔlɛ bilandaa
zɛ́ doũpio.
9 Tó bùsudeɔ mɔ̀ kùlɛ Diiɛ dikpɛgɔɔzĩ,
gbɛ̃́ pɔ́ gɛ̃̀ ń gugbãntoo oi bɔlɛo lí bɔ
ń gɛɔmidɔkĩi oi bɔlɛo, gbɛ̃́ pɔ́ gɛ̃̀ ń
gɛɔmidɔkĩi oi bɔlɛo lí bɔ ń gugbãntoo oi
bɔlɛo. Asu ɛa bɔ ń bɔlɛ pɔ́ à gɛ̃̀uoo, sema
aà bɔ ń a aɛ oi bɔlɛo. 10 Kí líɔ kúńnɔ we.
Tó gbɛ̃́ɔ lɛ́ gɛ̃, aàli gɛ̃. Tó aalɛ bɔlɛ, ili bɔ.
11 Dikpɛgɔɔɔ ń kɛ̃́mabogɔɔɔ zĩ́ zu ge
sãsakao miwa pɔ́wɛnti gba líɔ koko
dodo, sãnɛbɔlɔɔ sɔ̃ lá wa yeiwaɛ. Pɔ́wɛn
koko do nísi aliɔ litili àaɔ̃ɛ. 12 Tó kí mɔ̀ ń
gbao Diiɛ, sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ge
sáaukpasaɔn nò, wàli gukpɛ oi bɔlɛ gba
wɛ̃ɛ̀, ili kpá lá ì kɛ kɛ̃́mabogɔɔzĩwa. Tó à
bɔ̀, wi gbata aà kpɛ.
13 Wàliɔ sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ o
Diiwa ń sã wɛ̃dona sãasaio lá gu lɛ́ dɔ kɔɔ
ń kɔɔo 14 ń pɔ́wɛntio litili àaɔ̃ ń nísio litili
do pɔ́wɛnti mɔ̀sɛkea yã́i. Wàliɔ pɔ́wɛntipi
kpa Diiwa lá gu lɛ́ dɔ gɔɔpiiɛ. 15 Wàliɔ sa
pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ o ń sãnɛbɔlɔo kɔɔ
ń kɔɔo lá gu lɛ́ dɔ ń pɔ́wɛntio ń nísio màa.
16 Dii Lua mɛ̀: Tó kí a nɛ́ɔ do gbà a
tɔɔlɛ saalo, aà népi buiɔ mɛ́ aali a túbi
sɛ́. 17 Kási tó à a zɔ̀blenaɔ do gbà a tɔɔlɛ
saalo, aliɔ dɛ zɔ̀blenapi pɔ́ ũɛ e gɔ̃a wɛ̃́ɛ
ũ wɛ̃,[¶¶] i ɛa gɔ̃ kípi pɔ́ ũ. Aà nɛ́ɔ mɛ́
aali a túbi sɛ́ ńtɛ̃ɛ. 18 Kí suli gbɛ̃e tɔɔlɛ
síwào, mɛ́ asuli ń yáwào. Aà zĩa tɔɔlɛ ɔ̃
ali kpá a nɛ́ɔwa túbi ũ, kɛ́ ma gbɛ̃e su go
a tɔɔlɛwao yã́i.
19 Ɔ̃ gɔ̃pi ma sɛ gɛ̀manɔ sa'ona kpɛ́nɛ pɔ́
kú bɔlɛ saɛ lɛ́u, a lɛ́ ɛlɛa gugbãntoowa.
À gu ɔ̀lɔmɛɛ kpɛ́pi bɛ'aɛ oi, 20 ɔ̃ a òmɛɛ:
Gupiu ɔ̃ sa'onaɔ lí tàae fĩabobɔɔ ń duun
awakpabɔɔ fùukɛu, aali pɔ́wɛnti kàa kɛu,
kɛ́ aasu gɛò ua sɛ̃́iau aa kã gbɛ̃́ɔwa aa
ĩadamáo yã́i.
21 Ɔ̃ à ɛ̀a ma sɛ sùmanɔ ua sɛ̃́iau, à
bɛ̀bɛmanɔ uapi gola síiɔ̃ɔu. Má uanaeɔ
è a golapiɔu. 22 A gola ń golao uanapiɔ
gbã̀a gã̀sĩsuu blablaɛ, a yàasa baak-
wikwi. Uana mɛ̀n síiɔ̃piɔ doũɛ. 23 Wà
gĩbò lìa uanapiɔzi mɛ́ wà kĩnaɔ pɛ̀lɛpɛlɛ
lìai zĩ́lɛ. 24 Ɔ̃ gɔ̃pi òmɛɛ: Blɛkɛkĩiɔn kɛ. La
Dii ua zĩkɛnaɔ lí sa'onɔɔ fùukɛu gbɛ̃́ɔnɛ.

Swa pɔ́ ì bɔ Dii kpɛ́u

47 À ɛ̀a ma sɛ gɛ̀manɔ Dii kpɛ́ kpɛɛlɛ,
ɔ̃ má è í lɛ́ bɔ kpɛ́pi bèe zíɛ[§§]
gɛɔmidɔkĩi oi, àlɛ gɛ̃ sa'okĩi gɛɔmidɔkĩi
oi, àlɛ tá gukpɛ oi, asa Dii kpɛ́ lɛ́ ɛlɛa
gukpɛwaɛ. 2 À ma sɛ bɔ̀lɛmanɔ ń gugbãn-
too oi bɔlɛo, ɔ̃ à dɔ̀manɔ bĩ́izi e gukpɛ
oi bɔlɛu, ɔ̃ má è ípi lɛ́ bàalɛ bɔlɛpi saɛ
gɛɔmidɔkĩi oi. 3 Gɔ̃pi gɛ̀ gukpɛ oi, a bà
pɔyɔ̃bɔ kũa. À ba yɔ̃̀ gã̀sĩsuu ɔ̀aa sɔo lɛ́u,
ɔ̃ à ma sɛ bùamanɔ íwa, ípi wá kṹ wá
kɛ̀sɛwoũ lɛ́u. 4 À ba yɔ̃̀ gã̀sĩsuu ɔ̀aa sɔo
lɛ́u lɔ, ɔ̃ à ma sɛ bùamanɔ, í wá kṹ wá
koso lɛ́u. À ba yɔ̃̀ gã̀sĩsuu ɔ̀aa sɔo lɛ́u lɔ,
ɔ̃ à ma sɛ bùamanɔ, í wá kṹ wápi lɛ́u.
5 À ba yɔ̃̀ gã̀sĩsuu ɔ̀aa sɔo lɛ́u lɔ, ɔ̃ í gɔ̃̀ da
swa pɔ́ má fɔ̃ buawào ũ, asa ípi dàgua
wa fɔ̃ gɛ̃u lɔo, sema wà kpáa'owà bàa-
sio. 6 Ɔ̃ à ma la à mɛ̀: Gbɛ̃nazĩn nɛ́, n bee
èó? Ɔ̃ à ɛa lɛ́ buamanɔ sĩ̀sĩa. 7 Kɛ́ ma bua,
ma lí è kpa swa baala ń baaleo, an dasi
kɛ̀ zài. 8 Ɔ̃ a òmɛɛ: Ípi lɛ́ tá gukpɛ oi e
Yuudɛ̃ guzulɛuɛ, i ká Ísida Wisidewa. Tó
à kàwà, ísidapi í i maakũ. 9 Gu pɔ́ ípi
bàalɛ̀ tàu píi, pɔ́ bɛ̃̀ɛɔ iɔ kɛ píi yɔ̃̀ɛyɔ̃ɛ.
Kpɔɔ iɔ ku we dasidasi, asa gu pɔ́ ípi gɛ̀
kàu píi, a maakũɛ. Gu pɔ́ swapi tàu píi,
pɔ́ pɔ́ kú weɔ píi aaɔ bɛ̃́ɛɛ. 10 Kpɔ̀wɛnaɔ
zɛzɛ ísidapi gɛɛwa. Táalufãlɛkĩiɔ ku za

¶¶**46:17** Lev 25.10
§§**47:1** Zkl 14.8, Zãa 7.38, Zia 22.1

Ɛ̃ngɛdi e Ɛnɛgɛlaiũ. Kpɔ̀ buiɔ lɛ́ vĩ weo
lán ísia kpɔɔwa. 11 Ń beeo dɑ̃̀naɔ ń biaɔ í
a maakũo, aa gɔ̃ màaɛ wisi'ekĩi ũ. 12 Lí pɔ́
wì a bɛ ble bui píi a bɔlɛ swapi baale ń a
baalao. An kee láe a giigagao, mɛ́ an bɛ
aɔ láaa vĩo. Lípiɔ aaɔ nɛ'i mɔ ń mɔɔɛ, asa
í pɔ́ lípiɔ lɛ́ e lɛ́ bɔ luakukĩiɛ. Lípiɔ bɛɔá
pɔbleaɛ, mɛ́ a láɔá gbɛ̃́ɔ gbɑ̃́gbɑ̃bɔɛ.*

Bùsu zɔ̃lɛɔ

13 Dii Lua mɛ̀: Á Isaili bui kuɛplaɔ, lá
á bùsu kpaalɛn kɛ. Yosɛfu buiɔ kpaalɛsɛ
mɛ̀n pla, 14 í kpaalɛnɛ́ sáasaa. Bùsuɛ bee
a gɔ̃ á pɔ́ ũɛ, asa ma lɛgbɛ̃̀ ma mɛ̀ má
kpá á deziɔwaɛ. 15 Á bùsu zɔ̃lɛn kɛ: Bɔa
za ísia zɔ̃ɔi gugbɑ̃ntoo oi a dɔ Ɛteloni zɛ́i
e Amata bɔlɛi, i gɛ́ Zedada 16 ń Belotao ń
Siblaiũ pɔ́ kú Damasi bùsu ń Amata bù-
suo lɛ́u, i gɛ́ e à gɛ pɛ Azaatikɔ̃, Haulani
bùsu lɛ́wa. 17 Bùsu lɛ́pi a daalɛ ísiawaɛ,
i gɛ́ Azaa'enana, Damasi bùsu lɛ́u. Am-
ata bùsu lɛ́ iɔ ku gugbɑ̃ntoo oi. Á bùsu
lɛ́ gugbɑ̃ntoo oin we. 18 Gukpɛ oi á bùsu
lɛ́ a gɛ́ Haulani ń Damasio zɑ̃nguoɛ, i pɑ̃
Yuudɛ̃i Galada bùsu ń Isaili bùsuo zɑ̃n-
guo, i gɛ pɛ Ísida Wisidewa e Tamaa. Á
bùsu lɛ́ gukpɛ oin we. 19 Gɛɔmidɔkĩi oi
bɔa Tamaa a gɛ́ e Mɛliba Kadɛsi íkĩi, i
pɑ̃ Egipi zɛ́ swai e ísia zɔ̃ɔi. Á bùsu lɛ́
gɛɔmidɔkĩi oin we. 20 Bɛ'aɛ oi ísia zɔ̃ɔ mɛ́
aɔ dɛ á bùsu zɔ̃lɛ ũ e gu pɔ́ bɔaa ń Amata
bɔlɛo. Á bùsu lɛ́ bɛ'aɛ oin we.
21 À bùsupi kpaalɛkɔ̃ɛ á Isailiɔ á buiwa.
22 À bùsupi kpaalɛ ń gbɛlaao ń bɔ̀mɔ pɔ́
nɛ'ì á guuɔ sɑ̃nu. À ń dilɛ á Isaili bùsudeɔ
ũ, í ń da á Isaili buiɔ kpaalɛ guu. 23 Á
Isaili bui pɔ́ bɔ̀mɔ ku a guu, we á aà dau
kpaalɛu. Ma Dii Lua mámɛ má ò.

Isaili bùsu kpaalɛa

48 Buipiɔn kɛ baade ń a tɔ́o. Sɛa gug-
bɑ̃ntoo oi Dɑ̃ buiɔ a lɛɛ do sɛ́.
An bùsu a pɑ̃ Ɛteloni zɛ́i e Amata bɔlɛi.
Azaa'enana ń Damasi bùsu lɛ́ pɔ́ kú gug-
bɑ̃ntoo oi Amata bùsu saɛo mɛ́ ń bùsu lɛ́
ũ gukpɛ oi.
2 Asɛɛ buiɔ i a lɛɛ do sɛ́. An bùsu iɔ naa
Dɑ̃ buiɔ bùsuwa za gukpɛ e bɛ'aɛ.
3 Nɛfatali buiɔ i a lɛɛ do sɛ́, iɔ naa Asɛɛ
buiɔ pɔ́wa.
4 Manase buiɔ i a lɛɛ do sɛ́, iɔ naa Nɛ-
fatali buiɔ pɔ́wa.
5 Ɛflaiũ buiɔ i a lɛɛ do sɛ́, iɔ naa Manase
buiɔ pɔ́wa.
6 Lubɛni buiɔ i a lɛɛ do sɛ́, iɔ naa Ɛflaiũ
buiɔ pɔ́wa.
7 Yuda buiɔ i lɛɛ do sɛ́, iɔ naa Lubɛni
buiɔ pɔ́wa.
8 Bùsu pɔ́ á kpá Diiwa aɔ naa Yudaɔ
bùsuwaɛ za gukpɛ e bɛ'aɛ. Bùsupi yàasa
iɔ gɑ̃̀sĩsuu ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ baasɔo (25.000),
a gbɑ̃̀a iɔ sáa ń buiɔ pɔ́o za gukpɛ e
bɛ'aɛ. Dii kúkĩi iɔ ku guoguo. 9 Bùsu pɔ́
á kpá Diiwapi gbɑ̃̀a iɔ gɑ̃̀sĩsuu ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ baasɔo (25.000), a yàasa lɛɛ kwi
(10.000). 10 Dii tɔɔlɛpi aɔ dɛ sa'onaɔ
pɔ́ ũɛ. Gugbɑ̃ntoo oi gɑ̃̀sĩsuu ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ baasɔo (25.000), bɛ'aɛ oi lɛɛ kwi
(10.000), gukpɛ oi lɛɛ kwi (10.000),
gɛɔmidɔkĩi oi lɛɛ baasɔo (25.000). Dii
kúkĩi aɔ ku guoguoɛ. 11 Zadoki bui sa'ona
pɔ́ wà ń dílɛ Dii gbàgbana ũɔ pɔ́n we.
Kɛ́ Isailiɔ zɑ̃̀ yɑ̃́wa, Zadoki buiɔ zĩ pɔ́ Dii
dànɛ́ kɛ̀, aai zɑ̃ aà yɑ̃́wa lá Levii buiɔ
kɛ̀wao. 12 Wa Dii tɔɔlɛ kĩnipi kpámá, a
kua iɔ adoa, sa'onaɔ tɔɔlɛpi iɔ naa Levii
buiɔ bùsuwa.
13 Levii buiɔ bùsu iɔ naa sa'onaɔ
bùsuwa. A gbɑ̃̀a iɔ gɑ̃̀sĩsuu ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ baasɔo (25.000), a yàasa lɛɛ kwi
(10.000). 14 Aasuli yíao, aasuli a lɛũk-
pakɛo, aasuli kpá gbɛ̃pɑ̃lɛɔwao. An bù-
supi dɛńla, kɛ́ Dii pɔ́ɛ yɑ̃́i.
15 Tɔɔlɛ pɔ́ a gɔ̃ yàasa iɔ gɑ̃̀sĩsuu
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sɔo (5.000), a gbɑ̃̀a lɛɛ
baasɔo (25.000). Mɛɛwiadeɔ pɔ́n we, aa
bɛkpau, aai pɔ́ɔ dɑ̃́dɑ̃u. Mɛɛwiapi iɔ ku
guoguo, 16 a gbɑ̃̀a ń a yàasao iɔ sáa. A

*47:12 Zia 22.2

gola ń golao iɔ gȁsīsuu ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ síiɔ̃
ń ɔ̀aa pla ń basɔoo (4.500). 17 Dā̃dākɛk-
īiɔ iɔ liaai, a yàasa gȁsīsuu ɔ̀aa do ń
blakwio (250). 18 Bùsu pɔ́ gɔ̃̏ iɔ naa Dii
tɔɔlɛwa gukpɛ oi gȁsīsuu ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ
kwi (10.000), bɛ'aɛ oi lɛɛ kwi (10.000)
e a gbȁa lɛ́u. Tɔɔlɛpi blɛ iɔ dɛ wɛ̃́lɛpi
zĩkɛnaɔ pɔblea ũ. 19 Isaili bui píi guu ɔ̃
mɛɛwia buakɛnapiɔ bɔu. 20 Á Dii tɔɔlɛ li
gudoũ ń mɛɛwia pɔ́o, a gbȁa ń a yàasao iɔ
sáa gȁsīsuu ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ baasɔo (25.000).

21 Sɛa tɔɔlɛ pɔ́ dɛ Dii pɔ́ ũ ń mɛɛwia
pɔ́owa e à gè pè á bùsu zɔ̃lɛwa kpɛla ń
kpɛleo iɔ dɛ kí pɔ́ ũ. Tɔɔlɛ pɔ́ kú gukpɛ oi
ń bɛ'aɛ oio gbȁa iɔ gȁsīsuu ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ
baasɔo (25.000). Kí tɔɔlɛpi iɔ naa tɔɔlɛ
pɔ́ á buiɔ a kpaalɛkɛwa. Dii tɔɔlɛ pɔ́ aà
kpɛ́ aɔ ku a guuɔ iɔ ku kí tɔɔlɛɔ zãnguo.
22 Levii buiɔ tɔɔlɛ ń mɛɛwia tɔɔlɛo iɔ ku
kí tɔɔlɛɔ zãnguo. Kí tɔɔlɛɔ iɔ ku Yudaɔ
tɔɔlɛ ń Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ tɔɔlɛo zãnguo.

23 Bui kĩniɔ pɔ́n kɛ: Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ i a
lɛɛ do sɛ za gukpɛ e bɛ'aɛ.

24 Simɛɔ buiɔ i a lɛɛ do sɛ́, iɔ naa
Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ pɔ́wa.

25 Isakaa buiɔ i a lɛɛ do sɛ́, iɔ naa Simɛɔ
buiɔ pɔ́wa.

26 Zabulɔni buiɔ i a lɛɛ do sɛ́, iɔ naa
Isakaa buiɔ pɔ́wa.

27 Gada buiɔ i a lɛɛ do sɛ́, iɔ naa Zab-
ulɔni buiɔ pɔ́wa.

28 Bɔa Tamaa Gada buiɔ tɔɔlɛ lɛ́ pɔ́ kú
gɛɔmidɔkĩi oi a gɛ́ Mɛliba Kadɛsi íkĩiɛ, i
pã Egipi zɛ́ swai e ísia zɔ̃ɔi. 29 Bùsu pɔ́ á
a kpaalɛkɛ Isaili buiɔnɛ ń gbɛlaaon we.
An baan we. Dii Lua mɛ́ ò.

Mɛɛwia bɔlɛɔ

30–31 Mɛɛwiapi bɔlɛɔn kɛ: Wa Isaili
buiɔ tɔ́kpa bɔlɛpiɔnɛ.† Gugbãntoo oi bĩ́i
gbȁa gȁsīsuu ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ síiɔ̃ ń ɔ̀aa pla
ń basɔoo (4.500). A bɔlɛɔ àaɔ̃ɛ, Lubɛni
bɔlɛ, Yuda bɔlɛ ń Levii bɔlɛo. 32 Gukpɛ
oi bĩ́i gbȁa gȁsīsuu ɔ̀aasɔsɔo ń ɔ̀aa pla
ń basɔoo. A bɔlɛɔ àaɔ̃ɛ, Yosɛfu bɔlɛ,
Bɛ̃yãmɛɛ bɔlɛ ń Dã bɔlɛo. 33 Gɛɔmidɔk-
ĩi oi bĩ́i gȁsīsuu ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ síiɔ̃ ń ɔ̀aa
pla ń basɔoo. A bɔlɛ àaɔ̃ɛ, Simɛɔ bɔlɛ,
Isakaa bɔlɛ ń Zabulɔni bɔlɛo. 34 Bɛ'aɛ oi
bĩ́i gȁsīsuu ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ síiɔ̃ ń ɔ̀aa pla ń
basɔoo. A bɔlɛ àaɔ̃ɛ lɔ, Gada bɔlɛ, Asɛɛ
bɔlɛ ń Nɛfatali bɔlɛo. 35 Bĩ́i pɔ́ liaipi gȁsī-
suu ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bao plasaiɛ (18.000). Za
gɔɔ bee wa mɛ mɛɛwiapiɛ, Diikuwe.

†**48:30-31** Zia 21.12-13

DANIƐLI

Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Daniɛli lá yã́ dàalɛ Yuda ɛ̀waaso gbɛ̃ɔn síĩɔ̃ɔ yã́waɛ. Aa ku gbɛ̃́ pɔ́ kí Nɛbukanɛza ń naaa à tàńnɔ a bùsuuɔ guuɛ. Kɛ́ aa gɔ̃̀ gbãadeɔ ũ we, aa gì wà Lua náai vĩɛ. Lɛɛ 1 e 6 lɛ́ Daniɛli ń a gbɛ̃eɔ zĩblea yã'o. Yã́ beeɔ guu ɔ̃ Daniɛli zua nɔ̀ɔkusiɔ tòou yã́ kuu.

Lɛɛ 7 e 12 dɛ wɛ́pungu pɔ́ Daniɛli è gɛ̃n síĩɔ̃ɔ yã́ ũɛ. Wɛ́pungupi ea guu Dii ɔ̀lɔ Daniɛliɛ buipãleɔ gbãable Yudaɔwa e kpala láasai pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i àɔ gɛ́ bɔi gupuau.

Lápi yã́ɔ dɛ lán Zia yã́ láwaɛ. Lápi lɛ́ tɛ́kpa luanaaikɛnaɔgu aa ãiakɛ wàɔ Lua náai vĩ e an wɛ̃ni lɛ́wa, baa ń taasi píio ń ĩadama píio. Zɛa gbãa yã́ɔ mɛ́ kú lápiɔ guu píi.

Daniɛli gɔ̃a Babɛli kía ìwa ũ

1 Yudaɔ kí Yoakiũ‡ kpalablea wɛ̃̀
àaɔ̃de guu, Babɛli kí Nɛbukanɛza mɔ̀
koezɔ̃̀ Yelusalɛũzi. 2 Ɔ̃ Dii kí Yoakiũ nàɛ̀
aà ɔzĩ ń Lua kpɛ́ pɔeɔ, ɔ̃ à tàò Babiloni
bùsuu, a kàlɛ a tã́akpɛ làasiu.¶
3 Ɔ̃ kíapi ò a bɛ ziia Asepenazaɛ aà mɔ́
ń Isaili ɛ̀waasona pɔ́ aa dɛ kía ge gbãade
bui ũɔ, 4 gɔ̃ kɛfɛna sãasai pɔ́ an ɔ̃nɔ kà aa
yã́pii dada aaɔ wɛzɛ̃ vĩɔ, gbɛ̃́ pɔ́ an dɔ̃a ì
kã́fĩ àa, mɛ́ an gɔ̃i kà aa zĩkɛ kibɛɔ. Ziiapi
mɛ́ a Babiloni yã́ dadanɛ́ ń a kyóo. 5 Kía
dìlɛ wà blɛ pɔ́ i ble lá gu lɛ́ dɔ linɛ́ ń vɛ̃ɛ
pɔ́ i mio, wi yãdadanɛ́ e wɛ̃̀ àaɔ̃, bee gbɛa
aai zĩkɛɛ. 6 Yuda buieɔ kú ń guu, Daniɛli
ń Ananiao ń Misaɛlio ń Azaliao. 7 Ziiapi
ń tɔ́ lìlɛnɛ́. À tɔkpà Daniɛliɛ Bɛlasaa, Ana-
nia sɔ̃ Sadaki, Misaɛli sɔ̃ Mɛsaki, Azalia
sɔ̃ Abɛdinɛgoo.
8 Daniɛli zɛ̀ò a sɔ̃u kɛ́ á kía blɛ ble§ ge
á aà vɛ̃ɛ mi à gbãlɛo, ɔ̃ à zɛ́ gbɛ̀a ziiawa
à blɛpi to we. 9 Lua tò ziiapi gbɛ̃kɛkɛ̀
Daniɛliɛ, à aà wɛ̃nagwà, 10 ɔ̃ a òɛ̀: Má a
dii ma kía vĩa vĩ, asa aàpi mɛ́ á pɔblea
ń á imiao dìlɛ. Tó à su è n oosisia dɛ
ń sáadeeɔla sɔ̃ bɛ? Ń́yɔ̃ tó yã́pi wi ma
musu kía aɛɛ. 11 Ziiapi gwana dìlɛ aà
laaidɔ Daniɛli ń Ananiao ń Misaɛlio ń
Azaliaowa, ɔ̃ Daniɛli òɛ̀: 12 Yɔ̃ wápiɔ n
zɔ̀blenaɔwa gɔɔ kwi ǹ gwa. Nìliɔ dò sau
kpáwá ń íwatɛ̃o, 13 ní wá lɛɛũ ń ɛ̀waaso
pɔ́ aalɛ blɛ doũ ble ń kíaoɔ, ní kɛwɛ̃ɛ lá
ń èwa. 14 À wènɛ́ yã́ beei, ɔ̃ à ń tó we e
gɔɔ kwi.
15 Kɛ́ gɔɔ kwipi pà, à ń gwá a è aa
aafia, aa mɛkpà dɛ ɛ̀waaso kĩni pɔ́ lɛ́ blɛ
doũ ble ń kíaoɔla. 16 Ɔ̃ an gwanapi i kía
blɛ ń aà vɛ̃ɛo kpámá lɔo, sema dò sau.
17 Lua ɛ̀waaso gbɛ̃ɔn síĩɔ̃piɔ gbà dɔ̃a ń
wɛzɛ̃o. Aa kyó ń ɔ̃nɔo dɔ̃ píi. Daniɛli sɔ̃ a
wɛ́pungu'ea ń nanapoloao dɔ̃.
18 Kɛ́ wɛ̃̀ àaɔ̃ pɔ́ kí Nɛbukanɛza dìlɛ wà
yãdada ɛ̀waasopiɔnɛ lɛ́ kà, ɔ̃ ziiapi gɛ̀ńnɔ
aà kĩ́i. 19 Kɛ́ kía faaibòńnɔ, ɔ̃ a è Daniɛli
ń Ananiao ń Misaɛlio ń Azaliao sáa vĩ ń
guuo, ɔ̃ aa gɔ̃̀ aà ìwaɔ ũ. 20 Kía yãlàlamá
ɔ̃nɔ ń dɔ̃ao píi musu, ɔ̃ a è aa dɛ̀ màsokɛ-
naɔ ń wɛzɛ̃na pɔ́ kú a bùsu guuɔla píi lɛɛ
kwi. 21 Daniɛli ku we e Kilusi kpalablea
wɛ̃̀ sɛ̃́ia guu.

Nɛbukanɛza nana'oa dṹnia kpalaɔ yã́ musu

2 Nɛbukanɛza kpalablea wɛ̃̀ plaade
guu, à nana'ò'o. Nanapi yã́ aà kũ̀
gbãa, i fɔ̃ i'ò lɔo. 2 Ɔ̃ à mɛ̀ wà màsokɛ-
naɔ ń àsi'onaɔ ń ɛsɛdeɔ ń saanyãdɔ̃naɔ
sísi** aa nanapi poloɛ. Kɛ́ aa mɔ̀ aà aɛ,
3 a ònɛ́: Ma nana'ò, nanapi ma kũ gbãa.
Má ye nanapi àsi dɔ̃. 4 Ɔ̃ aa òɛ̀ ń Sili yã́o

‡**1:1** 2Kia 24.1
¶**1:2** 2Kia 20.17-18, Isa 39.6-7
§**1:8** Bɔa 34.15
****2:2** Daa 41.8

aa mɛ̀: Adeɔ n dɔ̃ ń aafiao, Záai! Nanapi
yã'o wápiɔ n zɔ̀blenaɔnɛ, wí a bɔɔlɛkɛnɛ.
5 Kía ònɛ́: Yã́ pɔ́ ma zɛò mà kɛɛ́n kɛ: Tó
i nanapi ń a bɔɔlɛo omɛɛo, wa á zɔ̃ɛzɔ̃ɛɛ,
wi á uaɔ kɛ tufua ũ. 6 Tó a nanapi ń a
bɔɔlɛo sìumɛɛ sɔ̃, má á kpɛla maamaaɛ,
á gbaɔ e á asea ũ. À nanapi omɛɛ sa ń a
bɔɔlɛo.
7 Aa ɛ̀a òɛ̀ lɔ aa mɛ̀: Kí, nanapi o wápiɔ
n zɔ̀blenaɔnɛ, wí a bɔɔlɛkɛnɛ. 8 Ɔ̃ kía ònɛ́:
Má dɔ̃ sã́asã kɛ́ álɛ yã́ gagaɛ, kɛ́ á yã́
pɔ́ ma zɛò mà kɛɛ́ dɔ̃ yã́i. 9 Tó i nanapi
omɛɛo, yã́ mɛ̀ndopi mɛ́ gɔ̃̀ɛ́. A lɛkpàaĩ
à ɛɛtomɛɛ ń yãkpaanlaoɛ e yã́ àɔ lilɛ.
À nanapi yã'omɛɛ, míɔ dɔ̃ kɛ́ á fɔ̃ à a
bɔɔlɛkɛ. 10 Ɔ̃ aa òɛ̀: Kí, gbɛ̃e ku dṹnia guu
a fɔ̃ yã́ pɔ́ ńlɛ gbɛaɛ bee bɔɔlɛkɛo. Kíae ku
à yã́ bee taa gbɛa màsokɛnaɔ n àsi'onaɔ ń
saanyãdɔ̃naɔwao, baa kía sà gbãngbooɛ.
11 Kí, yã́ pɔ́ ńlɛ gbɛapi zĩ'ũ. Gbɛ̃e a fɔ̃
onɛo, sé Lua, mɛ́ aà bɛ ku gudoũ ń wá
gbɛ̃nazĩnaɔo.
12 Yã́ bee tò kía pɔ pà, aà za fɛ̃̀ maa-
maa, à mɛ̀ wà Babɛli ɔ̃nɔnaɔ dɛdɛ píi.
13 Kɛ́ wà ɔ̃nɔnaɔ dɛdɛa yã́pi kpàwakɛ̀, ɔ̃
wàlɛ Daniɛli ń a gbɛ̃́ɔ wɛɛlɛ wà ń dɛdɛ.
14 Kɛ́ kía dɔaiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ Alioki gɛ̀ Babɛli
ɔ̃nɔnaɔ dɛdɛi, ɔ̃ Daniɛli yã́zɛde òɛ̀ ń làa-
soo maao, 15 ɔ̃ Daniɛli aà là à mɛ̀: Bɔ́yãi
kía yãpãsĩpi dìlɛi? Ɔ̃ Alioki yã́pi dàu a sìu
Daniɛliɛ. 16 Ɔ̃ Daniɛli gɛ̀ wabikɛ̀ kíawa aà
sɔ̃ ń gɔɔo yɔɔ, í gbasa nanapi bɔɔlɛkɛɛ̀.
17 Ɔ̃ à tà bɛ, à yã́pi sɛ̀lɛ sìu a gbɛ̃́ɔnɛ
Anania ń Misaɛlio ń Azaliao. 18 A ònɛ́
aa wabikɛ Lua Musudewa aà wɛ̃nadɔ̃nɛ́
nanapi asii yã́ musu, kɛ́ wasu ń dɛdɛ ń
Babɛli ɔ̃nɔde kĩniɔo yã́i.
19 Gwãasĩna Daniɛli wɛ́pungu'ɛ̀, Lua
Musude nanapi asii òɛ̀, ɔ̃ Daniɛli aà
sáaukpà à mɛ̀:
20 Wàɔ Lua sáaukpa gɔɔpii,
ɔ̃mɛ ɔ̃nɔ ń gbãao vĩ.
21 Ì gɔɔ ń zaao lilɛ,
ì kíaɔ kpa kpalau, ì ń bɔu,
ì ɔ̃nɔ da ɔ̃nɔnaɔnɛ,
ì dɔ̃a kpa wɛzɛ̃naɔwa.
22 Ì asiiyãɔ ń yã́ pɔ́ ulɛaɔ ɔlɔnɛ́,
a gusia yã́ɔ dɔ̃, asa ɔ̃mɛ ì gupu.
23 Ma n sáaukɛ̀ ma deziɔ Lua,
ma n tɔbɔ̀,
asa n ɔ̃nɔ ń gbãao kɛ̃̀fĩmɛɛ.
N yã́ pɔ́ wá gbɛ̀ama dàu ń sìumɛɛ,
n nana pɔ́ kía ò ɔ̀lɔwɛ̃ɛ.

Daniɛli kía nana bɔɔlɛkɛa

24 Ɔ̃ Daniɛli gɛ̀ Alioki pɔ́ kía aà dìlɛ aà
Babɛli ɔ̃nɔnaɔ dɛdɛ kĩ́i, a òɛ̀: Ńsu Babɛli
ɔ̃nɔnaɔ dɛdɛo. Gɛmanɔ kía kĩ́i, mí aà
nana bɔɔlɛkɛɛ̀. 25 Wegɔ̃ɔ Alioki Daniɛli
sɛ̀ gɛ̀aànɔ kía kĩ́i, a òɛ̀: Ma gbɛ̃́ pɔ́ a
fɔ̃ n nana bɔɔlɛkɛnɛ è Yuda zĩ̀zɔɔ guu.
26 Kía Daniɛli pɔ́ wì mɛɛ̀ lɔ Bɛlasaa là à
mɛ̀: Ńyɔ̃ fɔ̃ nana pɔ́ má ò bɔɔlɛkɛmɛɛ,
ní a yáasi polomɛɛa? 27 Daniɛli wɛ̀wà à
mɛ̀: Ɔ̃nɔnae ge àsi'onae ge màsokɛnae ge
saanyãdɔ̃nae a fɔ̃ asiiyã pɔ́ ń gbɛ̀api onɛo.
28 Ãma Lua ku musu, ɔ̃mɛ ì asiiyã'ònɛ́. Kí
Nɛbukanɛza, Lua yã́ pɔ́ a mɔ zia ɔ̀lɔnɛɛ.
Nana pɔ́ ń ò n liiwa ń wɛ́pungu pɔ́ ń èon
kɛ: 29 Kí, gɔɔ pɔ́ ń wúlɛa n liiwa, n làasoo
tà yã́ pɔ́ a mɔwa, ɔ̃ Lua pɔ́ ì asiiyã ɔlɔnɛ́
tò n yã́ pɔ́ a mɔ dɔ̃̀. 30 Mapi sɔ̃, i kɛ ma
ɔ̃nɔ mɛ́ dɛ dãɔla ɔ̃ Lua asiiyãpi òmɛɛo. A
òmɛɛ kɛ́ ǹ e ǹ a bɔɔlɛ maɛ, níɔ làasoo pɔ́
kú n nɔ̀sɛ guu dɔ̃.
31 Kí, n gugwà ɔ̃ n pɔe è n aɛ lán gbɛ̃-
nazĩnawa. A zɔ̃ɔ, àlɛ tɛkɛ mɛ́ ì to vĩa gbɛ̃́
kṹ. 32 Pɔ́pi miá vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛɛ, aà kua ń aà
gɛ̃̀sĩɔá ã́nusuɛ, aà gbɛɛ ń aà geleɔá mɔ-
gotɛ̃ɛ, 33 aà gbáɔá mɔsiɛ, mɛ́ aà gbálaɔá
mɔsi ń gĩoɛ. 34 Gɔɔ pɔ́ ńlɛ gwa, gbɛsie
gbòo, i kɛ gbɛ̃e mɛ́ kã̀wào, ɔ̃ à mɔ̀ pɔ́pi
gbála pɔ́ dɛ mɔsi ń gĩo ũɔ ulɔ̀ à ń wiwi.
35 Zĩbeezĩ mɔsi ń gĩo ń mɔgotɛ̃o ń ã́nusuo
ń vuao wìwi gɔ̃̀ɔ, ɔ̃ à gɔ̃̀ lán ése mìsina
pɔ́ kú pɔ́wɛngbɛ̃zɛuwa. À gɛ̃̀ ń ĩ́anao, wi
a ia e lɔo, ɔ̃ gbɛsi pɔ́ gbɛ̃nazĩna taapi ulɔ̀
gɔ̃̀ gbɛ̀sĩsĩ zɔ̃ɔ ũ, à dṹnia pà píi.
36 Nanapin we. Kí, wá a bɔɔlɛkɛnɛ sa.
37 Kí, ḿmɛ ń kíaɔ kía ũ. Lua Musude n
kpa kpalau ń ikoo ń gbãao ń gawio. 38 À
gbɛ̃nazĩnaɔ ń sɛ̃̀anɔbɔɔ ń bãɔ nànɛ ń ɔzĩɛ.

Gu pɔ́ aa kuu píi ńyɔ̃ɔ dɛ ń kía ũɛ. Ḿmɛ ń
dɛ mi pɔ́ dɛ vua ũpi ũ. 39 Kpala pãle a bɔ
n kpɛ, a ka n pɔ́wao. Bee gbɛa a àaɔ̃de
a bɔ, i li dṹniaa píi. Bee mɛ́ mɔgotɛ̃ ũ.
40 Kpala síiɔ̃de a mɔ́, aɔ gbãa lán mɔsiwa,
asa mɔsi ì pɔ́pii wíwi à a tiboɛ. Lá mɔsi
ì pɔ́ wíwi, màa a kpala káauɔ bãdɛ à ń
kɛ dɛ́ɔdɛ̃ɔ. 41 Lá n gbálaɔ ń gbánɛɔ è, a
gueɔ dɛ gĩ̀ oobobɔ ũ, a gueɔ dɛ mɔsi ũ,
màa kpalapi aɔ kpaalɛa, ãma mɔsi gbãa
aɔ ku a guuɛ, asa ń è mɔsi yãalɛa ń gĩ̀
kúsaaoɛ. 42 Lá gbánɛ gueɔ dɛ mɔsi ũ, a
gueɔ dɛ gĩ ũ, màa kpalapi kĩni aɔ gbãa
vĩ mɛ́ a kĩni aɔ kasokasoa. 43 Lá n mɔsi
è yãalɛa ń gĩ̀ kúsaao, màa gbɛ̃nazĩn buiɔ
ku we yãalɛa, ãma aa kɔ̃sio, lá ń è mɔsi
lí kɔ̃si ń gĩoowa.

44 Kíapiɔ gɔɔ Lua Musude a kpala láa-
sai kpá. A midɛo mɛ́ a gɔ̃ buipãleɔ pɔ́
ũ bauo. A kpala káaupiɔ kɛ dɛ́ɔdɛ̃ɔɛ, i
ń bãdɛ, aàpi iɔ ku gɔɔpii. 45 Beewa ń è
gbɛsie[††] gbòo gbɛ̀sĩsĩwa, i kɛ gbɛ̃e mɛ́
kɛ̃̀wào, ɔ̃ à gɛ̀ mɔsi ń mɔgotɛ̃o ń gĩo ń
ɛ̃́nusuo ń vuao wìwi. Kí, Lua Zɔ̃ɔde yã́
pɔ́ a mɔ zia ɔ̀lɔnɛɛ. Nanapiá sĩanaɛ, mɛ́ a
bɔɔlɛ náai vĩ.

46 Ɔ̃ kí Nɛbukanɛza wùlɛ a gbɛɛu
Daniɛli aɛ à misìilɛɛ̀, ɔ̃ à mɛ̀ wà aà gba pɔ́,
wà tulaletikaɛ̀ téa. 47 A ò Daniɛliɛ: Á Lu-
aá diiɔ Luaɛ, kíaɔ Diiɛ sĩana. Ɔ̃mɛ ì asiiyã
bɔnɛ́ gupuau, asa n fɔ̃ n bɔwɛ̃ɛ ń asiipio.
48 Ɔ̃ kía Daniɛli gbà gbãa, à aà gbà pɔ́ɔ
dasi, à aà kpà kpalau aàɔ wɛ́tɛɛ Babɛli
bùsui, à aà dìlɛ Babɛli ɔ̃nɔnaɔ píi gbɛ̃zɔ̃ɔ
ũ. 49 Daniɛli gbɛ̀a kíawa, ɔ̃ à Sadaki ń
Mɛsakio ń Abɛdinɛgooo dìlɛ Babɛli bùsu
gbãadeɔ ũ. Daniɛli sɔ̃ a ku kibɛ.

Gbɛ̃ɔn àaɔ̃ɔ zua mua tɛ́u

3 Kí Nɛbukanɛza tã́a pì ń vuao lán
gbɛ̃nazĩnawa. A lɛsĩ gã̀sĩsuu bàaɔ̃,
a yàasa gã̀sĩsuu soolo. Ɔ̃ a pɛ̀lɛ Dula
guzulɛu Babɛli bùsuu. 2 Ɔ̃ à lɛ́kpãsãkɛ̀
a bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔɔnɛ aa kɔ̃kãaakɛ, kíaɔ,
lɛdamadeɔ, zĩgɔ̃ dɔaanaɔ, gbãadeɔ,
ɔ'ulɛnaɔ, yã́kpalɛkɛnaɔ, yãgɔ̃gɔ̃naɔ ń a
bùsu kpalablenaɔ píi, aa mɔ pɔ́ pɔ́ a pì a
pɛ̀lɛpi sakɛ̃i. 3 Ɔ̃ bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔpiɔ kɔ̃ kã̀aa
tã́api sakɛ̃a yã́ musu, aa sĩa a aɛ. 4 Ɔ̃
kpàwakɛna ò bílaɛ gbã́ugbãu à mɛ̀: Bùsu
píi gbɛ̃́ɔ ń bui píio, à yã́ pɔ́ wa dìlɛɛ́ ma.
5 Tó a kuu'ɔ mà ń kulɛo ń goeo ń kúuo ń
mɔɔnao ń kɔ̃̀ɔ pɔ́ɔ píi, à kúlɛ misiilɛ tã́a
pɔ́ kí Nɛbukanɛza pì ń vuao a pɛ̀lɛpiɛ.
6 Gbɛ̃́ pɔ́ gì kúlɛi à misiilɛɛ̀, wa ade zu
mua tɛ́ pãsĩ guu gɔ̃̀ɔɛ.[‡‡] 7 Ayãmɛto tó
gbɛ̃́ pɔ́piɔ ɔ́ mà, bùsu píi gbɛ̃́ɔ ge bui
píin nò, aaì kúlɛ aa misiilɛ vua tã́apiɛ.

8 Gɔɔ bee ɔ̃ saanyãdɔ̃naeɔ mɔ̀ Yuda
buieɔ kɔmalɛkɛ̀, 9 aa ò kí Nɛbukanɛzaɛ:
Adeɔ n dɔ̃ ń aafiao Záai! 10 Kí, n yãdìlɛ n
mɛ̀, tó gbɛ̃́ pɔ́ɔ ɔ́ mà, aa kúlɛ misiilɛ tã́a
pɔ́ ń pì ń vuaoɛ. 11 N mɛ̀ gbɛ̃́ pɔ́ i kulɛ
misiilɛɛ̀o, wa ade zu mua tɛ́ pãsĩ guuɛ.
12 Tɔ̀ɔ, Yuda buieɔ ku, n ń dílɛ Babɛli
bùsu gbãadeɔ ũ. An tɔ́n Sadaki, Mɛsaki ń
Abɛdinɛgooo. Kí, gbɛ̃́piɔ lí n yãmao, aali
zɔble n diiɔnɛo, mɛ́ aali kúlɛ a vua pɔ́ pɔ́
ń pɛ̀lɛɛo.

13 Ɔ̃ Nɛbukanɛza pɔ pà maamaa, à
mɛ̀ wà mɔɛ ń Sadakio n Mɛsakio ń
Abɛdinɛgooo. Ɔ̃ wà mɔ̀ gbɛ̃́piɔ kpàwà.
14 Nɛbukanɛza ń lá à mɛ̀: Sadaki, Mɛsaki
ń Abɛdinɛgooo, álɛ gí zɔblei ma diiɔnɛ
sĩana yã̀? Álɛ gí kúlɛi vua pɔ́ pɔ́ má pɛ̀lɛɛ
yã̀? 15 Tó á sɔu mà à kúlɛ misiilɛ pɔ́ pɔ́
má pìpiɛ gɔɔ pɔ́ a pɔ́ɔ ɔ́ mà, a maaɛ, ãma
tó i kúlɛɛ̀o, wa á zu mua tɛ́ pãsĩ guu gɔ̃̀ɔɛ.
Tã́a kpele mɛ́ a fɔ̃ à á bɔ ma ɔzĩi? 16 Aa
wɛ̀wà aa mɛ̀: Wá yã́pi zã́simao. 17 Kí, tó
wà wá zú mua tɛ́u, wá Lua pɔ́ wi zɔblɛɛ̀
a fɔ̃ wá bɔu, i wá bɔ n ɔzĩ. 18 Baa tó i kɛ
sɔ̃o, ǹyɔ̃ dɔ̃ kɛ́ wá zɔble n diiɔnɛo. Wá
kúlɛ vua pɔ́ pɔ́ ń pɛ̀lɛɛo.

19 Ɔ̃ Nɛbukanɛza pɔ pà maamaa, à a
oa fɛ̃́nkpàńzi. À mɛ̀ wà mua tɛ́ kã́fĩ dɛ

[††] **2:45** Soũ 118.22, Isa 28.16, Lom 9.33
[‡‡] **3:6** Zia 13.15

lá wì kɛa lɛɛ sopla. 20 Ɔ̃ a ò a zĩgɔ̃ gɔ̃sa
gbãaeɔnɛ aa Sadaki ń Mɛsakio ń Abɛd-
inɛgooo yeye aa ń zu mua tɛ́ pãsĩpi guu.
21 Ɔ̃ gɔ̃sapiɔ ń yeye ń ń pɔkasa pɔ́ aa daaɔ,
ulaɔ ń sooloɔ ń tuluɔ píi, ɔ̃ aa ń sɛ́ ń zú
mua tɛ́ pãsĩpi guu. 22 Lá kía yãdìlɛ pãsĩ-
pãsĩ, mɛ́ muapi wà̃ maamaa, ɔ̃ tɛ́ pusu
gɔ̃sa pɔ́ aa ń zúpiɔ lɛ̀ à ń dɛdɛ. 23 Gbɛ̃ɔn
àaɔ̃piɔ sɔ̃ aa gɛ̀ kwɛ̀ mua tɛ́ gbãapi guu
yeyea.
24 Ɔ̃ kí Nɛbukanɛza gbãlɛ à fɛ̀lɛ zɛ̀, gili
gɛ̃̀aàgu. À a ìwaɔ là à mɛ̀: Gbɛ̃ɔn àaɔ̃ ɔ̃
wà ń zú tɛ́u yeyeao lò? Aa wɛ̀wà aa mɛ̀:
Màaɛ kí! 25 Ɔ̃ à mɛ̀: À gwae! Gbɛ̃ɔn síiɔ̃
má è. Aa poloa, aalɛ bɛbɛ tɛ́pi guu, aai
ĩamao. An gbɛ̃ɔn síiɔ̃de bɔ̀ lán Lua Nɛ́wa.
26 Ɔ̃ à sɔ̃̀ mua bɔlɛi à mɛ̀: Sadaki, Mɛsaki
ń Abɛdinɛgooo, Lua Musude zɔ̀blenaɔ,
à bɔlɛ. Ɔ̃ aa bɔ̀lɛ tɛ́u. 27 Bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔɔ
ń lɛdamadeɔ ń zĩgɔ̃ dɔaanaɔ ń gbãadeɔ
ń kíaɔ kã̀aańzi, aa è tɛ́pi i fɔ̃ pɔe wò-
máo, an mikã i tɛ́kũo, an ulaɔ i ɔ̃̀ɔkpao.
Baa tɛ́ gĩ kumá seo. 28 Ɔ̃ Nɛbukanɛza mɛ̀:
Wà Sadaki ń Mɛsakio ń Abɛdinɛgooo Lua
sáaukpa! À a Malaika zĩ̀ à a zɔ̀blena pɔ́
aa a náai vĩɔ suabà. Asa aa gì yã́ pɔ́ má
dìlɛ kɛiɛ, aa sì wà ga, kɛ́ wasu kúlɛ misi-
ilɛ dii pãleɔnɛo yã́i, sema ń Lua. 29 Yã́ pɔ́
má dìlɛn kɛ: Tó gbɛ̃e Sadaki ń Mɛsakio n
Abɛdinɛgooo Lua tɔbɛ̃ɛsì, bùsu píi gbɛ̃́ ge
bui kpelen nò, wa aà zɔ̃ɛzɔ̃ɛ, wi aà ua kɛ
tufua ũ. Asa dii pãle a fɔ̃ gbɛ̃́ suaba màao.
30 Ɔ̃ kía Sadaki ń Mɛsakio ń Abɛdinɛgooo
gbà gbãa Babɛli bùsuu.

Nɛbukanɛza nana'oa lí yã́ musu

31 Kí Nɛbukanɛza mɛ́ lɛ́ yã́ɛ bee o
gbɛ̃́piiɛ, bùsu gbɛ̃́pii ge bui pɔ́ kú dṹ-
nia guu píin nò, à mɛ̀: Àɔ kú ń aafiao
maamaa! 32 À kàmagu kɛ́ mà dabudabuɔ
ń yãbɔnsaɛ pɔ́ Lua Musude kɛ̀mɛɛɔ oɛ́.
33 Aà dabudabuɔ zɔ̃ɔ fá! Aà yãbɔnsaɛɔ
pãsĩ. Aà kpala láaa vĩo, aà kiblea aɔ ku
gɔɔpiiɛ.
4 Ma Nɛbukanɛza kɛ́ má kú ma bɛ kí-
likili yãkelesai, 2 ɔ̃ ma nana'ò, a tò
vĩa ma kũ. Kua ma liiwa yã́ pɔ́ má è ń
làasoo pɔ́ má kɛ̀o tò sɔ̃ kɛ̃̀magu. 3 Má dìlɛ
wà mɔmɛɛ ń Babɛli ɔ̃nɔnaɔ píi aa nanapi
bɔɔlɛkɛmɛɛ. 4 Kɛ́ àsi'onaɔ ń dabudabukɛ-
naɔ ń saanyãdɔ̃naɔ ń màsokɛnaɔ mɔ̀, ma
nanapi yã'ònɛ́, aai fɔ̃ aa a bɔɔlɛkɛ̀mɛɛo.
5 Gbɛzã ɔ̃ Daniɛli pɔ́ wà ma tã́a tɔ́ kpàɛ̀,
wì mɛɛ̀ Bɛlasaa, mɔ̀ ma kĩ́i, ɔ̃ ma nanapi
òɛ̀. A Lua pɔ́ a kua adoa Nisĩna vĩ. 6 Ma
mɛ̀: Bɛlasaa, ɔ̃nɔnaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ, má dɔ̃ kɛ́ ń
Lua pɔ́ a kua adoa Nisĩna vĩ, asiiyã líɔ
zĩ'ũ nɛo. Yã́ pɔ́ má è nana guun kɛ. Ǹ
a bɔɔlɛkɛmɛɛ. 7 Yã́ pɔ́ má è ma làasoo
guu gɔɔ pɔ́ má wúlɛa ma liiwan kɛ: Málɛ
gugwa ɔ̃ ma lí è zɛ tɔɔlɛ guoguo, a lɛsĩ
kɛ̀ zài. 8 Lípi zɔ̃ɔkũ̀ à gbã̀akũ̀ e a misona
gɛ̀ zɔ̃̀ luawa. Wì lípi e za dṹnia lɛ́ lɛ́u píi.
9 A láɔ kɛfɛũ, mɛ́ a nɛ'i kɛ̀ zài, a pɔblea
mɔ̀ gbɛ̃́piiwa. Sɛ̃̀a nɔ̀bɔɔ ue è a gbáu, mɛ́
bãɔ ì mɔ́ pɛ́pɛ a gɔ̃naɔwa.¶¶ Pɔ́ wɛ̃nide píi
ì blɛ ewà.
10 Málɛ yã́pi e ma làasoo guu gɔɔ pɔ́
má wúlɛa ma liiwa, ɔ̃ ma malaika è à bɔ̀
luabɛ. 11 À lɛzù gbã́ugbãu à mɛ̀: À lípi zɔ̃
à nɛ́, í a gɔ̃naɔ boɛboɛ. À a láɔ wolo, í a
bɛɔ fãaa. À to nɔ̀bɔɔ bàalɛ kɛ̃wà, à to bãɔ
bɔlɛ a láu. 12 Ãma à lípi miɔna ń a zĩ́-
naɔ to tɔɔlɛu, í mɔsi gala kpaɛ̀ ń mɔgotɛ̃
pɔ́o sɛ̃u we. Fíi a kpawà, iɔ ku sɛ̃u we
ń nɔ̀bɔɔ. 13 Aà mi a liaa, aà làasoo i gɔ̃
lán nɔ̀bɔɔ pɔ́wa e wɛ̃̀ sopla. 14 Malaikaɔ
mɛ́ yã́ pɔ́ Lua dìlɛpi ò, aà gbɛ̃́piɔ mɛ́ yã́
pɔ́ Lua zɛ̀o kpàwakɛ̀, kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ kúɔ e dɔ̃
Musude mɛ́ iko vĩ gbɛ̃nazĩna kpalaɔwa.
Ì gbɛ̃́ kpá kpalau lá a yeiwa, baa gbɛ̃́
kpɛɛna se. 15 Ma kí Nɛbukanɛza, nana pɔ́
má òn we. Bɛlasaa, ǹ a bɔɔlɛkɛmɛɛ sa,
asa ma kpala ɔ̃nɔnae i fɔ̃ a bɔɔlɛkɛ̀mɛɛo.

¶¶**4:9** Mat 13.32

Ńyɔ̃ fɔ̃́, asa ń Lua pɔ́ a kua adoa Nisĩna
vĩɛ.§§

Daniɛli Nɛbukanɛza nana bɔɔlɛkɛa

16 Ɔ̃ yã́pi dì Daniɛli pɔ́ wì mɛɛ̀ lɔ
Bɛlasaawa. Làasoo pɔ́ àlɛ kɛ tò sɔ̃ kɛ̃̀aàgu.
Ɔ̃ kía mɛ̀: Bɛlasaa, ńsu to nanapi yã́ ń a
bɔɔlɛo n vĩakũo. Ɔ̃ Bɛlasaa òɛ̀: Ma dii,
Lua to nanapi àɔ dɛ n zangudeɔ yã́ ũ. Lua
to a bɔɔlɛ àɔ dɛ n ibɛɛɔ yã́ ũ. 17 Lí pɔ́ ń è,
a zɔ̃ɔ mɛ́ a gbã̀a, a misona zɔ̃̀ luawa, wì
e za dṹnia lɛ́ lɛ́u. 18 A láɔ kɛfɛũ, a nɛ'i
kɛ̀ zài, a pɔblea mɔ̀ gbɛ̃́piiwa. Sɛ̃̀a nɔ̀bɔɔ
ku a gbáu, mɛ́ bãɔ ì mɔ́ pɛ́pɛ a gɔ̃naɔwa.
19 Kí, ḿmɛ ń lípi ũ. N iko zɔ̃ɔ mɛ́ ń gbãa
vĩ. N zɔ̃ɔkɛ gbã̀ zɔ̃̀ luawa, n kpala ɔtà e
dṹnia lɛ́wa. 20 Kí, n malaikae è à bɔ̀ luabɛ
à mɛ̀: À lípi zɔ̃, i lípi kɛ kɛ́lɛkɛlɛ, ãma à
a miɔna ń a zĩ́naɔ to tɔɔlɛu. À mɔsi gala
kpaɛ̀ ń mɔgotɛ̃ pɔ́o sɛ̃u we, fíi i kpawà, iɔ
kú ń sɛ̃̀anɔbɔɔ e wɛ̃̀ sopla.
21 Kí, a bɔɔlɛn kɛ. Yã́ pɔ́ Musude dìlɛ
ma dii kía yã́ musun kɛ: 22 Wa n ya wà
n bɔ gbɛ̃nazĩnaɔ guuɛ, níɔ kú ń sɛ̃̀anɔbɔɔ,
níɔ sɛ̃ ble lán zuwa, fíi i n gbɛ̃. Ńyɔ̃ɔ ku
màa wɛ̃̀ sopla e ǹ gɛ ǹ dɔ̃ kɛ́ Musude mɛ́
iko vĩ gbɛ̃nazĩna kpalaɔwa, mɛ́ ì gbɛ̃́ kpá
kpalau lá a yeiwa. 23 Lá à mɛ̀ wà lim-
iɔna ń a zĩ́naɔ tó, bee mɛ̀ tó n Lua dɔ̃̀
ikode ũ, a ɛa n kpa kpalau. 24 Ayãmɛto
kí, ma lɛdamaɛ bee ma. Kɛ̃ n duunawa,
níɔ yãkɛ a zɛ́wa. Ǹ n yãvãikɛa tó, níɔ
gbɛ̃kɛkɛ taasideɔnɛ, n namablea i gɔɔ ga
yɔɔ.
25 Yã́piɔ kí Nɛbukanɛza lè píi. 26 Mɔ
kuɛpla gbɛa àlɛ bɛbɛ a bɛ kpɛ́ zɔ̃ɔ musu
Babɛli. 27 Ɔ̃ à mɛ̀: Babɛli zɔ̃ɔ pɔ́ má kàlɛ
ma kiblekĩi ũn kɛo lò? Má kàlɛ ń ma iko
gbãao ma kíakɛ gawi yã́iɛ. 28 E yã́pi àɔ
gɛ́ bɔi kía lɛ́u, lɔɔe bɔ̀ luabɛ à mɛ̀: Kí
Nɛbukanɛza, yã́ pɔ́ wa ò n musun kɛ: Wà
n bɔ kpalauɛ. 29 Wa n ya wà n bɔ gbɛ̃-
nazĩnaɔ guuɛ, níɔ kú ń sɛ̃̀anɔbɔɔ, níɔ sɛ̃
ble lán zuwa. Ńyɔ̃ɔ ku màa wɛ̃̀ sopla e
ǹ gɛ ǹ dɔ̃ kɛ́ Musude mɛ́ iko vĩ gbɛ̃naz-
ĩna kpalaɔwa, mɛ́ ì gbɛ̃́ kpá kpalau lá á
yeiwa. 30 Wegɔ̃ɔ yã́ pɔ́ wa ò Nɛbukanɛza
musu kɛ̀. Wà aà yà wa bɔ̀ gbɛ̃nazĩnaɔ
guu, à sɛ̃ blè lán zuwa, mɛ́ fíi aà gbɛ̃̀. Aà
mikã gɛ̀ gbã̀ lán kúu kã́wa, aà ɔkɔɔ gbã̀
lán bã ɔkɔɔwa.
31 Kɛ́ wɛ̃̀ soplapi pà, ma Nɛbukanɛza
ma wɛsɛ̀ ma musu gwà, ɔ̃ ma su ma
laaiwa. Ɔ̃ ma Musude sáaukpà, ma
Gɔɔpiide tɔbɔ̀, ma bɛɛɛ dɔ̃̀ɛ̀. Asa aà kíakɛ
láaa vĩo mɛ́ aà kpala ìɔ ku gɔɔpiiɛ. 32 Gbɛ̃́
pɔ́ kú dṹnia guuɔ píi dɛɛ̀ pɔe ũo.* Ì kɛ lá
á yeiwa ń gbãade pɔ́ kú musuɔ ń gbɛ̃naz-
ĩna pɔ́ kú tɔɔlɛɔ. Gbɛ̃e lí fɔ̃ kpàɛ̀o, gbɛ̃e lí
fɔ̃ òɛ̀: Bɔ́ ńlɛ kɛ weio.
33 Gɔɔ pɔ́ ma su ma laaiwa, ɔ̃ ma ɛa
su ma kíakɛgawiu ń bɛɛɛo ń zɔ̃ɔkɛo. Ma
ìwaɔ ń ma bùsu gbãadeɔ ma gbɛa, aa
ma kpa kpalau, ɔ̃ ma iko dɛ̀ a káaua.
34 Ma Nɛbukanɛza málɛ musu Kía sáauk-
pasa, málɛ aà kpɛla, málɛ aà tɔbɔ, asa aà
yãkɛaɔ maa píiɛ, ìɔ yãkɛ a zɛ́wa. A fɔ̃ gbɛ̃́
pɔ́ ì azĩa sɛ lɛsĩ busa.

Yã́ pɔ́ wa kɛ̃̀ gĩwa

5 Kí Balazaa a bùsu gbãadeɔ sìsi dikpɛ
blɛwa gbɛ̃ɔn ɔ̀aa sɔɔ, ɔ̃ àlɛ vɛ̃ɛmińnɔ.
2 Kɛ́ aà pɔ kɛ̀ ípiwa na, à mɛ̀ wà mɔ́
ń vua imibɔɔ ń ã́nusu imibɔ pɔ́ a dezi
Nɛbukanɛza sɛ̀lɛ Lua kpɛ́u Yelusalɛũɔ, à
imiò, aàpi ń a bùsu gbãadeɔ ń a naɔ
ń a nɔ pɔ́ i mɛ́sɛdilɛnɛ́ɔɔ. 3 Ɔ̃ wà mɔ̀ ń
imibɔpiɔ, aalɛ imiò. 4 Aalɛ vɛ̃ɛmi, aalɛ
tã́a pɔ́ wà ń kɛ́ ń vuao ń ã́nusuo n mɔ-
gotɛ̃o ń mɔsio ń lío ń gbɛo sáaukpa.
5 Wegɔ̃ɔ gbɛ̃nazĩna ɔbɔ̀ filia íi, àlɛ lákɛ̃
kibɛ gĩ pɔ́ wà bɔlɔkɛ̀wàwa. Kía ɔpi è,
àlɛ lákɛ̃, 6 ɔ̃ aà làasoo tò sɔ̃ kɛ̃̀aàgu. Aà
oa ɔ̃̀ɔkpà, aà wopɛɛkĩiɔ bùsa, ɔ̃ aà gbáz-
ĩna lùa. 7 À wii gbãa lɛ̀ à mɛ̀ wà mɔ́
ń àsi'onaɔ ń saanyãdɔ̃naɔ ń màsokɛnaɔ.

§§**4:15** Daa 41.38
***4:32** Isa 40.17

Ɔ̃ a ò Babɛli ɔ̃nɔnapiɔnɛ à mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́
wɛ̃̀sãɛ bee kyokɛ̀ à a bɔɔlɛkɛ̀mɛɛ, má go-
musu tɛ̃a ń vua yàbaao daɛ̀, i gɔ̃ ma bùsu
gbãadeɔ àaɔ̃de ũ. 8 Kɛ́ kía ɔ̃nɔnapiɔ gɛ̃̀
ḿpii, ɔ̃ an gbɛ̃e i fɔ̃ wɛ̃̀sãpi kyokɛ̀ à a
bɔɔlɛkɛ̀ kíɛo. 9 Sɔ̃ ɛ̀a kɛ̃̀ kí Balazaagu maa-
maa, aà oa ɛ̀a ɔ̃̀ɔkpà, mɛ́ aà bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔɔ
gɔ̃̀ bíli guu.
10 Kɛ́ kía na kía ń bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔɔ zɔa mà,
à gɛ̃̀ńzi blɛblekpɛu à mɛ̀: Adeɔ n dɔ̃ ń
aafiao Záai! Ńsu to n làasoo n pɔ yao,
ńsu ǹ n oa ɔ̃̀ɔkpao. 11 Gbɛ̃e ku n bùsuu
la, a Lua pɔ́ a kua adoa Nisĩna vĩ. N dezi
Nɛbukanɛza gɔɔ wa è a laai vĩ ń wɛzɛ̃o ń
ɔ̃nɔo lán Luawa. N dezi aà dìlɛ wɛzɛ̃naɔ
ń àsi'onaɔ ń saanyãdɔ̃naɔ ń màsokɛnaɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ. 12 Aà ɔ̃nɔ ń aà dɔ̃ao pãsĩ, ì yã́pii
maɛ. Ì nanaɔ bɔɔlɛkɛ, ì yã́ zĩ'ũɔ yáasi polo
ń yã'ĩaɔ. Aà tɔ́n Daniɛli. Kía tɔkpàɛ̀ lɔ
Bɛlasaa. Ǹ aà sísi sɔ̃, i yã́pi bɔɔlɛkɛnɛ.
13 Kɛ́ wà mɔ̀ ń Daniɛlio kíapi kĩ́i, ɔ̃ a òɛ̀:
Ḿmɛ ń zĩ̀zɔ pɔ́ wì mɛ Daniɛli, ma dezi bɔ̀ò
Yuda bùsuu ũa? 14 Má mà wà mɛ̀ ń Lua
Nisĩna vĩ, ń laai vĩ ń wɛzɛ̃o ń ɔ̃nɔ gbãao.
15 Wà mɔ̀mɛɛ tia ń ɔ̃nɔnaɔ ń àsi'onaɔ aa
wɛ̃̀sãɛ bee kyokɛ, aai a bɔɔlɛkɛmɛɛ, ãma
aai fɔ̃o. 16 Má mà ni fɔ̃ ǹ yã́ɔ bɔɔlɛkɛ,
ni fɔ̃ ǹ yã'ĩaɔ polo. Tó n fɔ̃ n wɛ̃̀sãɛ bee
kyokɛ̀ ń a bɔɔlɛkɛ̀mɛɛ, má gomusu tɛ̃a ń
vua yàbaao danɛ, ní gɔ̃ ma bùsu gbãadeɔ
àaɔ̃de ũ.
17 Ɔ̃ Daniɛli òɛ̀: Ǹyɔ̃ n gbaɔ kũa, ní asea
kɛ gbɛ̃pãlɛɛ. Ń beeo má wɛ̃̀sãpi kyokɛnɛ
kí, mí a bɔɔlɛkɛnɛ. 18 Kí, Lua Musude
mɛ́ kíakɛ ń zɔ̃ɔkɛo ń gawio ń bɛɛɛo kpà
n dezi Nɛbukanɛzawa. 19 Lá à aà sɛ̀ lɛsĩ
màa, gbɛ̃́pii aà vĩa vĩ, aaì misiilɛɛ̀, bui
píi ge yã'oa bui píin nò. Gbɛ̃́ pɔ́ a ye dɛ,
ì aà dɛɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ a ye bɔ, ì aà bɔɛ. Gbɛ̃́ pɔ́
a ye gba gbãa, ì aà gba gbãa. Gbɛ̃́ pɔ́ a
ye kɛ̃́sã, ì aà kɛ̃́sãɛ. 20 Ãma kɛ́ à azĩa sɛ̀
lɛsĩ mɛ́ aà swã́ yìaa mɛ́ à zazakũ̀, ɔ̃ Lua
aà bɔ̀ kpalau, à aà gawi kɔ'ɛ̀. 21 Wà aà
ya bɔ̀ gbɛ̃nazĩnaɔ guu, aà làasoo gɔ̃̀ lán
nɔ̀bɔɔwa. A kú ń saeɔ, à sɛ̃ blè lán zuwa.
Fíi aà gbɛ̃̀, ɔ̃ a dɔ̃̀ sa kɛ́ Lua Musude mɛ́
iko vĩ gbɛ̃nazĩna kpalaɔwa, mɛ́ ì gbɛ̃́ pɔ́
a yei kpa kpalau. 22 Mpi sɔ̃ Balazaa, aà
tɔũnan n ũ. Baa kɛ́ ń yã́piɔ dɔ̃ píi, ni nz-
ĩa busao. 23 N lɛ'ɛ̀ Dii Musudewa. Ń tò
wà mɔ̀ ń aà kpɛ́ imibɔɔ, ɔ̃ mpi ń n bùsu
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń n naɔ ń n nɔ pɔ́ ni mɛ́sɛdilɛnɛ́ɔɔ
a vɛ̃ɛmìò, ɔ̃ n tã́a pɔ́ wa kɛ̀ ń vuao ń
ã́nusuo ń mɔgotɛ̃o ń mɔsio ń lío ń gbɛo
sáaukpà, pɔ́ pɔ́ aali gu'eo, aali yãmao, mɛ́
aa dɔ̃a vĩoɔ. N wɛ̃ni ń n ziao ku Lua ɔzĩɛ,
ɔ̃ ni aà kpɛlao. 24 A yã́i a tò ɔpi mɔ̀ wɛ̃̀sãpi
kɛ̃̀.
25 Yã́ pɔ́ ɔpi kɛ̃̀n kɛ: Mɛnɛ, mɛnɛ, tɛkɛli,
pɛɛsi.† 26 Yã́piɔ bɔɔlɛn kɛ: Mɛnɛ mɛ̀ Lua
n kpalablegɔɔ nào, à a lɛzɛ̀. 27 Tɛkɛli mɛ̀
wà n gbia lɛgwà kiloowa, wa è ni kiloo
sɛo. 28 Pɛɛsi mɛ̀ wà n kpala kpaalɛ Mɛdɛɔ
ń Pɛɛsiɔnɛ.
29 Balazaa yã'ò, ɔ̃ wà gomusu tɛ̃a ń vua
yàbaao dà Daniɛliɛ,‡ wà kpàwakɛ̀ wà mɛ̀,
aà bùsu gbãadeɔ àaɔ̃den aà ũ. 30 Gwãasĩn
doũpi guu ɔ̃ wà Babiloni kí Balazaa dɛ̀.

Daniɛli zua nɔ̀ɔmusuɔ tòou

6 Mɛdɛ bui pɔ́ wì oɛ Daliusi mɛ́ zɔ̃̀lɛ aà
gbɛu a wɛ̃̀ bàaɔ̃ ń plaode guu. 2 À kà
Daliusigu à bùsu gbãadeɔ dilɛ gbɛ̃ɔn ba-
soolo, ɔ̃ à ń dílɛdilɛ a bùsuu píi. 3 À lɛ-
damadeɔ dìlɛ gbɛ̃ɔn àaɔ̃ an dɔaanaɔ ũ.
Daniɛliá gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔ doɛ. Bùsu gbãadeɔ
ì ń yã́ɔ sɛ́lɛ siu lɛdamadepiɔnɛ, kɛ́ aasu
ásookɛ kíaɛo yã́i. 4 Daniɛli ɔ̃nɔ gbãa dɛ
lɛdamade kĩniɔ ń bùsu gbãadeɔla píi, ɔ̃
kía zɛ̀ò à aà dilɛ a bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ. 5 Ɔ̃ lɛ-
damade kĩniɔ ń bùsu gbãadeɔ lɛ́ zɛwɛɛlɛ
wà yãe ewà kpala pɔ́ a blèpi yã́ musu,
ãma a tàae vĩo, aai yãe ewào, asa a náai
vĩ a yãkɛa guu píiɛ. Ìli pãkpa yãeio, ìli zã
yãewao. 6 Ɔ̃ aa mɛ̀: Wá yãe e Daniɛliwa
bauo, mɛ́ i kɛ aà Lua sísia yã́ musu bàa-

†**5:25** Bee mɛ̀ nao, nao, gbia lɛgwà, kpaalɛ.
‡**5:29** Daa 41.42

sio. 7 Ɔ̃ lɛdamade kĩniɔ ń gbãadeɔ kɔ̃
nàaa aa gɛ̀ kía lè aa mɛ̀: Kí Daliusi, adeɔ
n dɔ̃ ń aafiao! 8 Wá bùsu dɔaanaɔ ń kíaɔ
ń zĩgɔ̃ dɔaanaɔ ń gbãadeɔ ń lɛdamadeɔ n
ń ìwaɔ píi, wa lɛkpàaĩ wá è a maa ǹ yã́ɛ
bee dilɛɛ, ní tó wà zĩkɛwà. E gɔɔ baakwi
léu gbɛ̃́ pɔ́ sù wabikɛ̀ diiewa ge gbɛ̃naz-
ĩnan nò, mɛ́ i kɛ ḿmɛ à wabikɛ̀mao, wa
ade sɛ zu nɔ̀ɔmusuɔ tòou. 9 Kí, yã́pi dilɛ
sa, ní n tɔ́ da láɛ beeu, ké gbɛ̃e su lilɛo
yã́i. Iɔ dɛ Mɛdɛɔ ń Pɛɛsiɔ ikoyã pɔ́ wa fɔ̃
a bãdɛo ũ. 10 Ɔ̃ kí Daliusi yã́pi dìlɛ à a tɔ́
dàlau.

11 Kɛ́ Daniɛli mà wà yã́pi dìlɛ, à tà bɛ.
Aà kpɛa pɔ́ kú kpɛ́ musu fɛnɛntiɔ bɔaa ń
Yelusalɛũo wɛ̃wɛ̃a. Ɔ̃ à kùlɛ wabikɛ̀ Lu-
awa à aà sáaukpà, lá ìɔ kɛ lá gu lɛ́ dɔ
gɛ̃n àaɔ̃'aaɔ̃wa. 12 Ɔ̃ gbɛ̃́piɔ mɔ̀ sìaàzi, aa
è àlɛ wabikɛ Luawa, àlɛ kulɛkɛɛ̀. 13 Ɔ̃ aa
gɛ̀ kía lè yã́ pɔ́ a dìlɛpi musu aa mɛ̀: N
yãdìlɛ n mɛ̀ e gɔɔ baakwi gbɛ̃́ pɔ́ wabikɛ̀
diiewa ge gbɛ̃nazĩnan nò, mɛ́ i kɛ n bàa-
sio, wa ade sɛ zu nɔ̀ɔmusuɔ tòouɛ. Kía
mɛ̀: Yã́pi sea vĩo, à gɔ̃̀ Mɛdɛɔ ń Pɛɛsiɔ
ikoyã pɔ́ wa fɔ̃ wà a bãdɛo ũɛ. 14 Ɔ̃ aa
òɛ̀: Yuda bùsu zĩ̀zɔ Daniɛli lí n yãdao ge
yã́ pɔ́ ń dìlɛpi. Ìɔ wabikɛ Luawa lá gu lɛ́
dɔ gɛ̃n àaɔ̃'aaɔ̃ɛ. 15 Kɛ́ kía yã́pi mà, à kɛ̀ɛ
ĩ́i maamaa. À zɛ̀ò à Daniɛli suaba, ɔ̃ àlɛ
aà bɔa zɛ́ wɛɛlɛ e ĩatɛ̃ gɛ̀ gɛ̃̀ò kpéu. 16 Ɔ̃
gbɛ̃́piɔ kɔ̃ nàaa aa mɔ̀ kía lè aa mɛ̀: Kí,
ń Mɛdɛɔ ń Pɛɛsiɔ ikoyã dɔ̃, wà mɛ̀ yã́ pɔ́
kía dìlɛ ń yã́ pɔ́ à giio lilɛa vĩo. 17 Ɔ̃ kía
mɛ̀ wà mɔ́ ń Daniɛlio wà aà zu nɔ̀ɔmusuɔ
tòou. Kía ò Daniɛliɛ: N Lua pɔ́ niɔ kúlɛɛ̀
gɔɔpii n bɔ!

18 Kɛ́ wà aà zù tòopiu, wà gbɛ sɛ tà
tòopilɛ, ɔ̃ kía seelakɛ̀wà ń a tãanao ń a
bùsu gbãadeɔ tãanaɔ, ké gbɛ̃e su yãe lilɛ
Daniɛli musuo yã́i. 19 Ɔ̃ kía tà bɛ, à gì
pɔblei gwãasĩna bee, mɛ́ i a nɔɛe gbɛao.
I fɔ̃ i'òo. 20 Kɛ́ gu dɔ̀, guwɛ lɛ́ kɛ̃́, ɔ̃ kíapi
fɛ̀lɛ gɛ̀ nɔ̀ɔmusuɔ tòopi kĩ́i kpakpa. 21 Kɛ́
à sɔ̃̀ tòopii, à lɛzù Daniɛlizi ń pɔsiao à
mɛ̀: Daniɛli, Daniɛli, Lua bɛ̃́ɛ zɔ̀blena! N
Lua pɔ́ niɔ kúlɛɛ̀ gɔɔ píi fɔ̃̀ n bɔ nɔ̀ɔmusuɔ
lɛ́zĩa? 22 Daniɛli wɛ̀wà à mɛ̀: Lua n dɔ̃
ń aafiao Záai! 23 Ma Lua a Malaika zĩ̀,
à mɔ̀ nɔ̀ɔmusuɔ lɛ́ kũ̀aa, aai ma kɛ'ĩao,
asa ma kɛɛ̀ yãesaide ũɛ. Kí, mi tàaee kɛnɛ
ziio. 24 Kía pɔ kɛ̀na maamaa, ɔ̃ à mɛ̀ wà
Daniɛli bɔ tòopiu. Kɛ́ wà aà bɔ̀, wi aà gue
e à kɛ̀'ĩao, kɛ́ a Lua náai vĩ yã́i. 25 Ɔ̃ kía mɛ̀
wà mɔ́ ń gbɛ̃́ pɔ́ yãdɔ̀ Daniɛliwaɔ, ɔ̃ wà ń
zuzu tòopiu sɔ̃ ń ń nɛ́ɔ ń ń naɔ. E aaɔ gé
zĩ́lɛ lei, nɔ̀ɔmusuɔ ń gbã́ aa ń kũkũ, aa ń
wáɔ wìwi píi.

26 Kí Daliusi lakɛ̃ gbɛ̃́ pɔ́ kú a bùsu gu-
uɔnɛ píi, bui píin nò, à mɛ̀: Àɔ kú ń aafiao
maamaa! 27 Ma yã́ɛ bee dìlɛ ma bùsu
gbɛ̃́piiɛɛ. Aaɔ Daniɛli Lua vĩa vĩ, aai misi-
ilɛɛ̀. Asa Lua bɛ̃́ɛ pɔ́ kú gɔɔpiin aà ũ. Aà
kpalaá kpala láasaiɛ, mɛ́ aɔ kible gɔɔpiiɛ.
28 Ì gbɛ̃́ suaba, ì ń bɔ. Ì dabudabuɔ ń
yãbɔnsaɛɔ kɛ musu ń zĩ́lɛo. Ɔ̃mɛ Daniɛli
bɔ̀ nɔ̀ɔmusuɔ lɛ́zĩ. 29 Daniɛli gbãa'è Dal-
iusi kiblegɔɔ ń Pɛɛsi bui Kilusi kiblegɔɔo.

Daniɛli wɛ́pungu'ea wài mɛ̀n síiɔ̃ yã́ musu

7 Babɛli kí Balazaa kpalablea wɛ̃̀ sɛ̃́ia
guu ɔ̃ Daniɛli wɛ́pungu'è, à yãe è a
làasoo guu gɔɔ pɔ́ á wúlɛa a liiwa, ɔ̃
à wɛ́pungupi yã́ kɛ̃̀ láu, à a yã́ mideɔ
ò. 2 Daniɛli mɛ̀: Málɛ gugwa wɛ́pungu'ea
guu gwãasĩna, ɔ̃ ma luabɛ ĩ́ana è mɛ̀n
síiɔ̃, aalɛ fɛlɛ ísia zɔ̃ɔa. 3 Ɔ̃ wài zɔ̃ɔ mɛ̀n
síiɔ̃ɔ bɔ̀lɛ ísiau, an bui dodoa kɔ̃ɛ.¶ 4 A
sɛ̃́ia bɔ̀ nɔ̀ɔmusuwa, a kúu gã̀sĩaɔ vĩ. Kɛ́
málɛ gwa, wà aà gã̀sĩa wòlowà, ɔ̃ wà aà
sɛ zɛ̀ gbá pla lán gbɛ̃nazĩnawa, ɔ̃ wà gbɛ̃-
nazĩna sɔ̃ dɔ̀ɛ̀. 5 Ɔ̃ ma wài plaade è, à
bɔ̀ maiwa, a gɛngɛsɛkɛa, gbã̀tɛ̃ɛwa mɛ̀n
àaɔ̃ɔ kpaa aà lɛ́zĩ. Ɔ̃ wa òɛ̀ aà fɛlɛ nɔ̀ɔ
so maamaa. 6 Bee gbɛa ma gugwà, ɔ̃ ma
wài pãle è, à bɔ̀ gbɛaanawa.§ A gã̀sĩa vĩ

¶**7:3** Zia 13.1, 17.8
§**7:6** Zia 13.2

a kpɛsɛa mɛ̀n síiɔ̃, mɛ́ a mi síiɔ̃. Wà aà
kpà kpalau. 7 Bee gbɛa kɛ́ málɛ gugwa
wɛ́pungupi guu gwãasĩna màa, ma wài
síiɔ̃de è, ì to vĩa gbɛ̃́ kṹ e sɔ̃ kɛ̃ adegu. Aà
gbãa sáa vĩo. Aà swaaá mɔsiɛ mɛ́ a zɔ̃ɔ,
ì pɔ́ sóò à wíwi, ì ɔ̃zɔ̃ a kĩni pɔ́ gɔ̃̀wa. A
adoa ń wài pɔ́ dɔ̀aaɛ̀ɔɛ. A kɔ́ba kwi.** 8 Kɛ́
málɛ làasookɛ aà kɔ́bapiɔ yɑ̃́wa, ma kɔ́ba
pãle è nɛ́nannɔ, àlɛ bɔ ń guu, ɔ̃ kɔ́ba káau
mɛ̀n àaɔ̃ɔ wòlo, aa gubɔ̀ɛ̀. Má è kɔ́ba né-
napi wɛ́ vĩ lán gbɛ̃nazĩnawa. A lɛ́ vĩ lɔ, ìɔ
wala yã'o.††

9 Kɛ́ málɛ gwa màa, má è wà kibleki-
laɔ kàlɛ,‡‡ ɔ̃ Mae Zie mɔ̀ zɔ̃̀lɛ. Aà pɔkasaɔ
dɛ púntaitai, mɛ́ aà mikã dɛ lán sã zu'oa
kɑ̃́wa.¶¶ Aà kiblekila lɛ tɛ́ bɔ mɛ́ a wu-
luuɔ lɛ́ pipi lán tɛ́vuawa. 10 Tɛ́ swa bɔ̀ aà
zíɛ, àlɛ bàalɛ aà aɛ. Gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ
ɔ̀aa sɔɔɔ lɛ́ aà ìwa ble, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ sĩ aà
aɛɔ kà miliɔ̃ basɔo.§§ Yɑ̃́kpalɛkɛnaɔ zɔ̃̀lɛ,
ɔ̃ wà láɔ wɛ̃̀wɛ̃.* 11 Ma gí lɛ́ gwa walayã
pɔ́ kɔ́bapi lɛ́ o yɑ̃́i, ɔ̃ ma gí lɛ́ gwa e wà
gɛ̀ wàipi dɛ̀, wà aà gɛ tɔ̀lɔzɔ̃̀ wa sɛ zù
téu. 12 Wà wài pãleɔ bɔ̀ kpalau, ãma wi
ń wɛ̃ni bɔo e gɔɔewa.

13 Kɛ́ málɛ gugwa gwɑ̃́ wɛ́pungupi guu
màa, ma pɔ́ è lán gbɛ̃nazĩnawa, àlɛ mɔ́ lu-
abɛpuanau.† Kɛ́ à kà, ɔ̃ wà aà kpán'aɛkɛ̀
wà gɛ̀ò Mae Zipi kĩ́i. 14 À aà kpà kpalau,
à iko kpàwà ń gawio, ɔ̃ gbɛ̃́pii kùlɛɛ̀,
bùsu píi gbɛ̃́ ge bui píin nò. Aà iko aɔ ku
gɔɔpiiɛ, a láaa vĩo, mɛ́ aà kpala a midɛ
bauo.‡

Wɛ́pungupi bɔɔlɛ

15 Ma Daniɛli ma pɔ yà. Yɑ̃́ pɔ́ málɛ e
ma làasoo guu tò sɔ̃ kɛ̃̀magu. 16 Ma sɔ̃ gbɛ̃́
pɔ́ zɛ weɔ doi, ma yɑ̃́piɔ sĩana gbɛ̀awà píi.
Ɔ̃ à yã'òmɛɛ à yɑ̃́piɔ bɔɔlɛkɛ̀mɛɛ. 17 Wài
zɔ̃ɔ mɛ̀n síiɔ̃piɔá kpala mɛ̀n síiɔ̃ pɔ́ aa bɔ
dṹnia guuɔɛ. 18 Ãma Musude gbɛ̃́ɔ mɛ́ aa
kpala si aa ble, aaiɔ vĩ gɔɔpii, aɔ láaa
vĩo.¶ 19 Bee gbɛa má ye sĩana dɔ̃ wài
síiɔ̃de yɑ̃́ musu. A adoa ń wài kĩniɔɛ, ì
to vĩa gbɛ̃́ kṹ dɛ́nla. Aà swaaá mɔsiɛ, aà
ɔkɔɔá mɔgotɛ̃ɛ, ì pɔ́ só à wíwi, mɛ́ ì ɔ̃zɔ̃
a kĩni pɔ́ gɔ̃̀wa. 20 Má ye kɔ́ba mɛ̀n kwi
pɔ́ kú aà miwaɔ yáasi dɔ̃ lɔ ń kɔ́ba pɔ́ bɔ̀
ɔ̃ kɔ́ba mɛ̀n àaɔ̃ɔ wòlo aa gubɔ̀ɛo. Kɔ́bapi
wɛ́ vĩ ń lɛ́o, ì wala yã'o mɛ́ aà zɛa gbãa dɛ
a kĩniɔla. 21 Kɛ́ málɛ gwa, kɔ́bapi lɛ́ zĩka ń
Lua gbɛ̃́ɔ, àlɛ ń fu.§ 22 Ɔ̃ Mae Zipi mɔ̀ yã-
nakpà Musude gbɛ̃́piɔwa, asa kpala gɔ̃a
Lua gbɛ̃́ɔ pɔ́ ũ gɔɔ mɛ́ kà.**

23 Wa òmɛɛ wà mɛ̀: Wài mɛ̀n síiɔ̃de-
piá kpala síiɔ̃de pɔ́ a bɔ dṹnia guuɛ. A
adoa ń kpala kĩniɔɛ, a da dṹniaa píi,
i ɔ̃zɔ̃wà, i wíwi. 24 Kɔ́ba mɛ̀n kwipiɔá
kpalapi kía gbɛ̃ɔn kwi†† pɔ́ aa kibleɔɛ.
Kía pɔ́ dodoa ń a káauɔ a fɛlɛ ń gbɛa, i
kía gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔ bɔ kpalau. 25 A Musude
tɔbɛ̃ɛsi,‡‡ a gbãamɔ aà gbɛ̃́ɔnɛ, a wɛɛlɛ
à gɔɔɔ ń yɑ̃́ pɔ́ Lua dìlɛɔ lilɛ. Wà Lua

7:7 Zia 12.3, 13.1
††**7:8** Zia 13.5-6
‡‡**7:9** Zia 20.4
¶¶**7:9** Zia 1.14
§§**7:10** Zia 5.11
***7:10** Zia 20.12
†**7:13** Mat 24.30, 26.64, Zia 1.7, 13, 14.14
‡**7:14** Flp 2.9-11, Zia 11.15
¶**7:18** Zia 22.5
§**7:21** Zia 13.7
****7:22** Zia 20.4
††**7:24** Zia 17.12
‡‡**7:25** Zia 13.5-6

gbɛ̃́ɔ nàɛ̀ aà ɔzĩ wɛ̃̀ àaɔ̃ ń kĩnio.¶¶ 26 Ãma
yấkpalɛkɛnaɔ zɔ̃lɛ aa aà bɔ kpalau, aai
kpalapi midɛ míɔmiɔ e gɔɔpii. 27 Wa dṹ-
nia kpalaɔ píi kíakɛ ń ikoo ń zɔ̃ɔkɛo
kpa Musude gbɛ̃́ɔwa.§§ Aà kpalapiá kpala
láasaiɛ,* mɛ́ kpalablenaɔ kúlɛɛ̀ aa misi-
ilɛɛ̀ ḿpii. 28 Yấpi lɛ́n we. Ma Daniɛli, ma
làasooɔ tò sɔ̃ kɛ̃̀magu maamaaɛ, ma oa
ɔ̃̀ɔkpà, ɔ̃ má yấpi kũa ma nɔ̀sɛu.

Sãsakao sòlekɛa ń Blesanao

8 Balazaa kpalablea wɛ̃̀ àaɔ̃de guu
ma Daniɛli ma wɛ́pungu'è a pɔ́
má è káau bàasi. 2 Málɛ gugwa ma
wɛ́pungu'eapi guu, ɔ̃ má è má kú kibɛ
Susa wɛ̃́lɛu Elaũ bùsuu. Má kú swa pɔ́
wì mɛ Ulai saɛ. 3 Ma wɛsɛ̀ ma gugwà, ɔ̃
ma sãsakao è zɛa swapi lɛ. A kɔ́ba pla.
Aa gbã̀a, ãma ado gbã̀a dɛ adoa, a pɔ́ pɔ́
gbã̀api bɔ̀ gbɛzãɛ. 4 Ma sãsakaopi gwà,
àlɛ sɔ̃́ dada bɛ'aɛ oi ń gugbãntoo oio ń
gɛɔmidɔkĩi oio, àlɛ kɔ́bamalɛ. Nɔ̀bɔe a fɔ̃
zɛ à aà dão, mɛ́ gbɛ̃e a fɔ̃ ń bɔ aà ɔzĩo. Ɔ̀ɔ
azĩa pɔeã kɛɛ, ɔ̃ à azĩa dì.
5 Málɛ làasookɛ yấpiwa, ɔ̃ ma blesana
è, à bɔ̀ bɛ'aɛ oi à mà dṹniaa píi, aà gbá i
kã tɔɔlɛwao. Kɔ́ba zɔ̃ɔ dɔ aà wɛ́ taau. 6 À
gɛ̀ sãsakao pɔ́ zɛa swalɛpi kĩ́i, ɔ̃ à kúu'ò à
sùwà n pɔkũma pãsĩo. 7 Má è, kɛ́ à sùwà
ń pɔfɛ̃o màa, à aà gbɛ̃̀gbɛ̃ à aà kɔ́ba mɛ̀n
plapiɔ ɛ̀'ɛ, ɔ̃ sãsakaopi i fɔ̃ kaakaanakɛ̀o.
Blesana aà sɛ nɛ̀ à ɔ̃zɔ̃̀wà, gbɛ̃e i fɔ̃ aà bɔ̀
aà ɔzĩo. 8 Ɔ̃ blesana azĩa dì, ãma kɛ́ à pɛ̀lɛ
maamaa, aà kɔ́ba zɔ̃ɔpi è, ɔ̃ kɔ́ba pãlɛɔ
bɔ̀ kpa mɛ̀n síiɔ̃ a gɛ̃ɛ ũ, an lɛ́ dɔdɔ dṹnia
gola síiɔ̃ɔwa.
9 Kɔ́bapiɔ do gɔ̃nakɛ̃̀ nɛ́nannɔ, ɔ̃ à
zɔ̃ɔkũ̀ maamaa. À gɛ̀ gɛɔmidɔkĩi oi ń
gukpɛ oio ń bùsu kɛfɛna oio. 10 À zɔ̃ɔkũ̀
e à gɛ̀ pɛ̀ luabɛ zĩgɔ̃ɔwa, ɔ̃ à ń saanaeɔ
kwɛ̀ zĩ́lɛ† à ɔ̃zɔ̃̀má. 11 À azĩa dì à sáakpà ń
zĩgɔ̃piɔ Kíao. À sa pɔ́ wìɔ owà lá gu lɛ́ dɔ
mìdɛ, à aà kúkĩi kɛ̀ bɛzia ũ. 12 Wà zĩgɔ̃piɔ
nàɛ̀ a ɔzĩ ń sa pɔ́ wìɔ o lá gu lɛ́ dɔo tàae pɔ́
wa kɛ̀ yấi, ɔ̃ à sĩana pã̀lɛ zĩ́lɛ. Yấ pɔ́ a kɛ̀
píi à saasɛ̀. 13 Ɔ̃ má mà malaika lɛ́ yã'o,
ɔ̃ malaika pãle aà là à mɛ̀: Wɛ́pungu'ea
yấpi aɔ gɛ́ e bɔɛ ni? Sa pɔ́ wìɔ o lá gu lɛ́
dɔ yấpi ń tàae pɔ́ a yấ a dimáo ń Lua kpɛ́
kpaamáo ń ɔ̃zɔ̃a zĩgɔ̃piɔwao. 14 Ɔ̃ a òmɛɛ:
Aɔ gɛ́ e gɔɔ ɔ̀aa kuɛdo ń basɔooɛ (2.300)
sa'oa kɔɔ ń oosio gbɛa, Lua kpɛ́ i gbasa
bɔ maa.

Wɛ́pungu'eapi bɔɔlɛkɛa

15 Gɔɔ pɔ́ ma Daniɛli málɛ wɛ́pungupi
e màa, málɛ zɛwɛɛlɛ mà a yáasi dɔ̃, ɔ̃
ma pɔe è zɛa ma aɛ, à bɔ̀ lán gɔ̃ɛwa.
16 Ɔ̃ ma gbɛ̃nazĩna lɔɔ mà bɔa Ulaii. À
lɛzù à mɛ̀: Gabliɛli,‡ wɛ́pungu pɔ́ gbɛ̃́pi è
bɔɔlɛkɛɛ̀. 17 À sɔ̃̀mazi ma zɛkĩi. Kɛ́ àlɛ mɔ́,
iwãa kà ma pɔa, ɔ̃ ma wulɛ ma gbɛɛu. A
òmɛɛ: Gbɛ̃nazĩn nɛ́, ǹyɔ̃ dɔ̃ kɛ́ wɛ́pungu
pɔ́ ń è dɛ dṹnialaagɔɔ yấ ũɛ. 18 Gɔɔ pɔ́
àlɛ yã'omɛɛ, i ma kũ gbãa, má wúlɛa ma
gbɛɛu. Ɔ̃ à ɔnàa à ma fɛlɛ à ma zɛ. 19 À
mɛ̀: Málɛ yấ pɔ́ a mɔ luapɔkũmabɔbɔma
gɔɔgbɛzãzĩ onɛɛ, asa dṹnialaagɔɔ yấɛ.
20 Sãsakao kɔ́ba mɛ̀n plaade pɔ́ ń èpi
dɛ Mɛdɛɔ ń Pɛɛsi kíaɔ ũɛ. 21 Blesana sɔ̃
Gɛlɛsi kpalaɛ, kɔ́ba zɔ̃ɔ pɔ́ dɔ aà wɛ́ taau
mɛ́ a kía sɛ̃́ia ũ. 22 Kɔ́ba mɛ̀n síiɔ̃ pɔ́ bɔ̀lɛ
kɔ́ba pɔ́ è gɛ̃ɛ ũpiɔá kpala mɛ̀n síiɔ̃ pɔ́
aa bɔlɛ aà bui guuɔɛ, ãma an gbãa a
kaaàwao.
23 An kpalablea gɔɔgbɛzãzĩ, tó an
tàaekɛa lɛ́ kà, kía oapãsĩde kɔ̃niki a fɛlɛ.
24 Aà gbãa a kã́fĩ, i kɛ ń aàzĩa gbãao no.
Aà pɔkaalɛa a dimá. Yấ pɔ́ a kɛ píi a
bɔlɛiɛ, a gɔ̃sa gbãaɔ ń Lua gbɛ̃́ɔ dɛ̃ɔnzɔ̃.

¶¶**7:25** Zia 12.14, 13.7
§§**7:27** Zia 20.4
***7:27** Zia 22.5
†**8:10** Zia 12.4
‡**8:16** Luk 1.19, 26

25 Aà kɔ̃ni guu aà mɔafili a bɔlɛiɛ, iɔ dilɛ
a ka. Tó gbɛ̃ɔ yãe daao, ɔ̃ a ń dɛ̃ɔnzɔ̃ dasi-
dasi, i fɛlɛ ń kíaɔ Kíao. Wa aà kaalɛ, ãma
gbɛ̃nazĩna ɔ no.
26 Sa kɔɔ ń sa oosio ogɔɔ wɛ́pungu pɔ́
ń èá sĩanaɛ. Yɑ̃́pi ká láu, asa a kɛgɔɔ
zɑ̃̀ɛ. 27 Ma Daniɛli ma yɛ̃̀ɛɛ làa, ɔ̃ ma
gyãkɛ̀ gɔɔpla. Kɛ́ ma fɛlɛ, ma ɛa zĩkɛ̀ kíɛ.
Wɛ́pungu pɔ́ má èpi yɑ̃́ dia, mi a bɔɔlɛ
dɔ̃o.

Daniɛli wabikɛa Luawa

9 Aasuelu nɛ́ Daliusi, Mɛdɛ bui, kpal-
ablea Babiloni bùsuu wɛ̃̀ sɛ̃́ia guu,
2 ma Daniɛli ma yɑ̃́ pɔ́ Dii ò ãnabi
Zelemiiɛ¶ è taalau à mɛ̀, Yelusalɛũ a gɔ̃
bɛzia ũ wɛ̃̀ bàaɔ̃kwiɛ. 3 Ɔ̃ ma aɛdɔ̀ Dii
Lua kúkĩiwa ma kulɛkɛ̀ɛ̀, ma wabikɛ̀wà ń
lɛyeo, má zɔ̃lɛa tufua ń zwɑ̃̀nkasaɔ daa.
4 Ma wabikɛ̀ Dii ma Luawa, ma a gbɛ̃́ɔ
duunaɔ òɛ̀. Ma mɛ̀: N yɑ̃́ na Dii Lua. Ń
zɔ̃ɔ, ni to vĩa ń kṹ. Niɔ n bàa kua ń gbɛ̃́
pɔ́ yenzi aaì misiilɛ yɑ̃́ pɔ́ ń dìlɛɔnɛɔ kũa
gbɛ̃kɛ guu. 5 Wa duunakɛ̀ wa yãvãikɛ̀.
Wa tàaekɛ̀nɛ, wa zãnɛ yɑ̃́wa. Wa bɔ yɑ̃́
pɔ́ ń dìlɛɔ ń n ikoyãɔ kpɛ. 6 N zɔ̀blena ãn-
abiɔ yã'ò wá kíaɔnɛ ń wá kpalablenaɔ ń
wá deziɔ ń wá bùsu gbɛ̃́ɔ píi ń n tɔ́o, ɔ̃ wi
n yãmao. 7 Dii, ń maa. Wápiɔ sɔ̃ wa gɔ̃ ń
wío gbã, wá Yelusalɛũdeɔ ń Yudaɔ píi ń
Isaili pɔ́ kú kãiɔ ń Isaili pɔ́ kú zɑ̃̀ bùsu pɔ́
n ń fãaau an bɔa n kpɛ yɑ̃́iɔ píi. 8 Dii, wí
wá kṹ duuna pɔ́ wá kɛ̀nɛ yɑ̃́i, wápiɔ ń wá
kíaɔ ń wá kpalablenaɔ ń wá deziɔ. 9 Dii
wá Lua, baa kɛ́ wa zãnɛ yɑ̃́wa, ń sósobi vĩ
ń sùuuo. 10 Dii wá Lua, wi misiilɛnɛo, wi
tɛ́ ikoyã pɔ́ ń dà n zɔ̀blena ãnabiɔnɛ aa
òwɛ̃ɛɔzio. 11 Isailiɔ píi pɑ̃̀ n ikoyãa, aa gì
n yãmai. Ɔ̃ n láaikɛ̀wá kɛ́ wa duunakɛ̀nɛ
yɑ̃́i, lá ń ò n zɔ̀blena Mɔizi ikoyã láuwa.
12 N yɑ̃́ pɔ́ n mɛ̀ a wá le kɛ̀wɛ̃ɛ ń wá
dɔaanaɔ. N yãyìawá, wi yɑ̃́ pɔ́ Yelusalɛũ
lè taa e dṹnia guu yãao. 13 Wá Lua, yɑ̃́pi
wá lé lá a yɑ̃́ kú Mɔizi ikoyã láuwa,§ kási
wi n kĩ́i wɛɛlɛo, wi mikɛ̃ wá duunaɔwa
wa laaidɔ̀ n sĩanawao. 14 Dii wá Lua, n
wɛtɛ̀ wá yɑ̃́i, ɔ̃ n yɑ̃́pi yìawá, asa n yɑ̃́ ìɔ
na n yãkɛa guu píiɛ, ɔ̃ wi n yãmao. 15 Dii
wá Lua, n wá gbɛ̃́ pɔ́ dɛ n gbɛ̃́ ũɔ bɔ̀lɛ
Egipi ń n gɑ̃̀sa gbãao, n tɔbɔ̀ lá a ku e ń
a gbãowa. Wa duunakɛ̀, wa tàaekɛ̀nɛ.
16 Dii, lá n yãkɛaɔ maa píi, ǹ n pɔkũma
ń n pɔfɛ̃o wee n wɛ̃́lɛ Yelusalɛũ ń n
gbɛ̀sĩsĩowa sa, asa Yelusalɛũ ń wá gbɛ̃́
pɔ́ dɛ ń gbɛ̃́ ũɔ gɔ̃̀ láanipɔ ũ gbɛ̃́ pɔ́ li-
aawáziɔnɛ píiɛ wá duuna ń wá deziɔ yã-
vãikɛao yɑ̃́i. 17 Wá Lua, mapi n zɔ̀blena
wabi pɔ́ málɛ kɛma si sa ń ma wɛ̃na wiio.
N kúkĩi pɔ́ gbòo gwa n tɔ́ yɑ̃́i. 18 Ma Lua,
swɑ̃́kpa ǹ ma yãma. Wɛ́sɛ ǹ wɛ̃́lɛ pɔ́ n tɔ́
kuwà bɛzia gwa. I kɛ wá maakɛa yɑ̃́i wálɛ
wabikɛimao, n sósobi zɔ̃ɔ yɑ̃́iɛ. 19 Dii, ma
yãma! Dii, suɛ! Dii, swɑ̃́sɛ ma yɑ̃́i, ní kɛ
kpakpa! Ma Lua, ńsu gɛ̃gɛ̃o n tɔ́ yɑ̃́i, asa
n tɔ́ dɔ wɛ̃́lɛpi ń n gbɛ̃́ɔwaɛ.

Wɛ̃̀ sopla lɛɛ bàaɔ̃kwi yɑ̃́

20 Gɔɔ pɔ́ málɛ yã'o màa, málɛ wabikɛ,
málɛ ma duuna o ń ma gbɛ̃́ Isailiɔ
pɔ́ɔ, málɛ sùuugbɛa Dii ma Luawa aà
gbɛ̀sĩsĩ yɑ̃́ musu, 21 kɛ́ málɛ wabikɛ màa,
Gablieli,** gbɛ̃́ pɔ́ má è wɛ́pungu'ea guu
yãapi vùa mɔ̀ ma kĩ́i sa oosi ogɔɔ. 22 À
yã'òmɛɛ à mɛ̀: Daniɛli, ma bɔ mɔma kɛ́
mà ń wɛ́ kɛ̃nɛɛ, n dɔ̃a i kɑ̃́fĩ. 23 Kɛ́ n na
wabikɛawa, Lua sìnnɔ, ɔ̃ ma mɔ oinɛ,
asa aà gbɛ̃́ yenziden n ũ. Laaidɔ yɑ̃́ɛ
beewa, làasookɛ wɛ́pungu pɔ́ ńlɛ ewa.
24 Lua wɛ̃̀ sopla lɛɛ bàaɔ̃kwi dìlɛ n gbɛ̃́ɔnɛ
ń n wɛ̃́lɛpio, kɛ́ à tàaeɔ midɛ à duuna
vĩlɛ, à yãvãiɔ kɛ̃́wá, i bɔ ń maakɛ láasaio,
wɛ́pungu'ea ń ãnabikɛkɛao lɛ́ i ká, wi lu-
akukĩi sakɛ̃. 25 Làasookɛ yɑ̃́piwa, níɔ dɔ̃
kɛ́ sɛa gɔɔ pɔ́ wa dìlɛ Yelusalɛũ ɛa sua

¶**9:2** Zel 25.11, 29.10
§**9:13** Iko 11.28, 28.15-68
****9:21** Luk 1.19, 26

a pá ziuwa e à gɛ̀ pɛ̀ kía pɔ́ Lua kpà
mɔgɔɔwa aɔ dɛ wɛ̃̀ soplapla lɛɛ sopla ń
wɛ̃̀ soplapla lɛɛ bàaɔ̃ ń plaoo ũɛ. Wa ɛa
kálɛ, wi a gãaɛɔ kɛkɛ ń zɛaɔ, ãma taasi
aɔ ku gɔɔpi. 26 Wɛ̃̀ sopla lɛɛ bàaɔ̃ ń plaopi
gbɛa wa kíapi bɔlia, gbɛ̃ɛ a zɛaànɔo. Kía
pɔ́ lɛ́ mɔ́ zĩgɔ̃ɔ wɛ̃́lɛpi kaalɛ ń Lua kpɛ́o.
A lɛ́ a ká lán í daa pɔ́ɔlawa. E a lɛ́ àɔ gɛ́
kái zĩkaa ń gudɛo aɔ ku lá Lua dìlɛwa.
27 Kíapi a lɛdoũkɛ ń gbɛ̃́ɔ dasi e wɛ̃̀ sopla.
Wɛ̃̀ soplapi guoguo a sa'oa ń gbadaao
midɛ, i tɛ̃̀ gudɛna[††] pélɛ we e kaalɛ pɔ́
Lua dìlɛ gudɛnapiɛ gɛ aà leò.

Gawide bɔ mɔa Daniɛliwa

10 Pɛɛsiɔ kí Kilusi kpalablea wɛ̃̀
àaɔ̃de guu wà yã́ bìiwà Daniɛli
pɔ́ wì mɛɛ̀ lɔ Bɛlasaaɛ. Yã́piá sĩanaɛ mɛ́
ĩadama zɔ̃ɔ yã́ɛ. À yã́pi mà wɛ́pungu'ea
guuɛ, ɔ̃ wà a bɔɔlɛkɛ̀ɛ̀.
2 Gɔɔ bee ma Daniɛli, málɛ pɔsia kɛ e
ãsɔ̃a àaɔ̃. 3 Mi blɛnana bleo, nɔ̀ɔ ge vɛ̃ɛ i
gɛ̃ ma lɛ́uo. Mi nísidɔɔo e ãsɔ̃a àaɔ̃pi gɛ̀
làaò.
4 Mɔ sɛ̃́ia gɔɔ baasɔo mɛ̀ndosaide zĩ́ má
zɛa swa zɔ̃ɔ pɔ́ wì mɛ Tigilisi saɛ. 5 Ma
wɛsɛ̀ ma gugwà, ɔ̃ ma gbɛ̃ɛ è pɔ́ pua
daa mɛ́ vua maa asana dɔa aà pi. 6 Aà
mɛ bɔ̀ lán gbɛ̀ bɛɛɛdewa, aà oa dɛ lán
loupilɛawa. Aà wɛ́ dɛ lán tévuawa, aà
ɔɔ ń aà gbáɔ lɛ́ tɛkɛ lán mɔgotɛ̃ yɔɔawa.
Aà lɔɔ dɛ lán dasi kɔ̃fĩwa.[‡‡] 7 Ma Daniɛli
mámɛ ma wɛ́pungupi è mado. Gbɛ̃́ pɔ́
kumanɔɔ i eo. Sɔ̃ kɛ̃̀ńgu, ɔ̃ aa bàalɛ̀ gɛ̀
ùlɛ. 8 Mámɛ ma gɔ̃ mado, málɛ wɛ́pungu
zɔ̃ɔpi e. Ma gbãa làa, ma oa ɔ̃̀ɔkpà, ma
gɔ̃ yɛ̃̀ɛɛsai.
9 Ma aà lɔɔ mà, ɔ̃ gɔɔ pɔ́ málɛ ma, i
ma kũ gbãa, má wúlɛa ma gbɛɛu. 10 Ɔ̃
wà ɔnàa wà ma sɛ ma kulɛ ma koso ń
ma ɔowa, málɛ lualua. 11 Ɔ̃ wa òmɛɛ: Lua
gbɛ̃́ yenzide Daniɛli, laaidɔ yã́ pɔ́ málɛ
onɛwa. Fɛlɛ zɛ, asa wà ma zĩmaɛ. Kɛ́ a
òmɛɛ màa, ma fɛlɛ zɛ, málɛ deedee. 12 Ɔ̃ à
ɛ̀a òmɛɛ: Daniɛli, ńsu to vĩa n kũo, asa za
gɔɔ sɛ̃́ia pɔ́ n n nɔ̀sɛ kpà yãwaaipaawa mɛ́
n nzĩa bùsa Luaɛ, a sìnnɔ. N yã́pi yã́i ma
mɔi. 13 Pɛɛsi kpala malaika kía zɛzɔ̃̀mɛɛ
gɔɔ bao ń mɛ̀ndoo, ɔ̃ malaika kíaɔ do
Misɛli[¶¶] mɔ̀ dɔ̀malɛ, ɔ̃ ma gbãa dɛnla kɛ̀
Pɛɛsi kíaɔnɛ. 14 Ma mɔ yã́ pɔ́ a n gbɛ̃́ɔ le
gɔɔgbɛzãzĩ bɔɔlɛkɛinɛɛ, asa wɛ́pungu pɔ́
ńyɔ̃ e lɔ dɛ zia yã́ ũɛ.
15 Gɔɔ pɔ́ àlɛ yã́pi omɛɛ, ma a mipɛ̀lɛ,
má nílɛ kpɛ̃́. 16 Gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ gbɛ̃nazĩnawapi
ɔkã̀ ma lɛ́wa, ɔ̃ ma lɛbɔ̀ ma yã'ò. Má ò
gbɛ̃́ pɔ́ zɛa ma aɛɛ: Dii, wãwã tɔ̃̀a pɔ́ pɔ́
málɛ e yã́i, ma gɔ̃ yɛ̃̀ɛɛsai. 17 Dii, kpelewa
mapi n zɔ̀blena má fɔ̃ yã'onnɔi? Má gbãa
vĩ lɔo, málɛ wekĩi e lɔo. 18 Gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ gbɛ̃-
nazĩnawapi ɛ̀a ɔkã̀a à ma gba gbãa 19 à
mɛ̀: Lua gbɛ̃́ yenzide, ńsu to vĩa n kũo.
Ńyɔ̃ɔ kú ń aafiaoɛ! Ǹ n mɛ kpálɛ! Sɔ̃dilɛ!
Kɛ́ à yã'òmɛɛ, ma gbãakũ̀, ɔ̃ ma mɛ̀: Dii,
yã'omɛɛ sa, asa n ma gba gbãa. 20 Ɔ̃ à
mɛ̀: Ń yã́ pɔ́ tò ma mɔ n kĩ́i dɔ̃a? Má ɛa
gɛ́ zĩka ń Pɛɛsiɔ malaika kíapio tia. Tó
ma ta, Gɛlɛsiɔ malaika kía a mɔ́. 21 Ãma
má yã́ pɔ́ kú sĩana taalau onɛ gĩa. Gbɛ̃ɛ
zɛamanɔ kíapiɔ yã musuo, sema á Isailiɔ
malaika kía Misɛli bàasio.
11 Mɛdɛ bui Daliusi kpalablea wɛ̃̀
sɛ̃́ia guu, ma zɛ giaànɔ, ma
kàedàaàzi.

Gɛɔmidɔkĩi kía ń gugbãntoo kíao

2 Sĩana málɛ onɛ. Kía pãlɛɔ fɛlɛ gbɛ̃ɔn
àaɔ̃ Pɛɛsi. An síiɔ̃de tɛ́ ń kpɛ, aɔ àizɛɛ vĩ
maamaa dɛńla. A gbãakũ a àizɛɛpi yã́i, i
to gbɛ̃́pii fɛlɛ ń Gɛlɛsi bùsuo. 3 Kía gbãade
a fɛlɛ kpala zɔ̃ɔ ble, iɔ kɛ lá a yeiwa. 4 Aà
fɛlɛa gbɛa aà kpala a gboo à kɛ lɛɛ síiɔ̃,
dṹnia gola síiɔ̃ ń a pɔ́o. I kɛ aà buiɔ mɛ́

[††] **9:27** Dan 11.31, 12.11, Mat 24.15
[‡‡] **10:6** Zia 1.13-15, 19.12
[¶¶] **10:13** Yud 9, Zia 12.7

aa kpalapiɔ bleo, gbɛ̃pãleɔ mɛ́ aa ble mɛ́
aà kpalapiɔ gbãa a ka a káauwao.
5 Gɛɔmidɔkĩi kía a gbãakũ, aà zĩgɔ̃ɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔe i gbãakũ dɛaàla, i kible, aà
kpala aɔ zɔ̃ɔ. 6 Gɔɔpla gbɛa aa lɛdoũkɛ.
Gɛɔmidɔkĩi kía a a nɛnɔɛna kpɔ̃́sã gug-
bãntoo kíawa yãyea ń kɔ̃o seela ũ, ãma
nɔɛpi aɔ iko vĩ weo, kíapi ń aà nɛ́pio
aa gɛ̃gɛ̃o. Wa nɔɛpi ń gbɛ̃́ pɔ́ mɔ̀aànɔɔ
ń aà nɛ́o ń aà dɔnlɛdeo kpámá gɔɔ bee.
7 Nɔɛpi daɛe mɛ́ a kible aà mae gbɛu.
A lɛ́lɛ gugbãntoo kía zĩgɔ̃ɔwa, a gɛ̃ aà
zɛgikĩi, a zĩkańnɔ, i gbãamɔnɛ́. 8 A ń tɔ̃́aɔ
ń ń dii pɔ́ aa ń kásaɔ sɛ́lɛ taò Egipi ń ń
pɔ́ bɛɛɛde pɔ́ wa kɛ̀ ń vuao ń ɔ̃́nusuoɔ. A
gugbãntoo kía tó we gĩa gɔɔpla. 9 Gug-
bãntoo kíapi i mɔ lɛ́lɛi gɛɔmidɔkĩi kíapi
bùsuwa sɔ̃, i ɛa ta a bùsuu. 10 Aà nɛ́ɔ zĩ̀
sɔukɛ, aa zĩgɔ̃ɔ kãaa dasidasi. Aa dazɛu
aa dagua lán swa paawa, aai zĩka e aa gɛ
pɛò aà zɛgikĩiwa. 11 Gɛɔmidɔkĩi kía pɔ a
pa, i gɛ́ zĩkai ń gugbãntoo kíao ń zĩgɔ̃ pɔ́ á
kɔ̃̀aa dasidasiɔ, i zĩblemá. 12 Tó à zĩgɔ̃piɔ
sɛ̀lɛ tàńnɔ, a azĩa sɛ lɛsĩ, i ń dɛdɛ dɛ
gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kwia (10.000), ãma
aɔ fuańla gɔɔpiio. 13 Gugbãntoo kía a ɛa
zĩgɔ̃ɔ kãaa dasidasi dɛ a káaua. Tó a gɔɔ
kà, a mɔ́ ń a zĩgɔ̃ bílapiɔ, baade ń a
gɔ̃kɛbɔɔ.
14 Gɔɔbeezĩ gbɛ̃́ daside a fɛlɛ ń
gɛɔmidɔkĩi kíao. N bui gɔ̃ pãsĩɔ fɛlɛwà
wɛ́pungu pɔ́ ń è yɔ̃́ papaa yɔ̃́i, kási aa
saasɛo. 15 Gugbãntoo kía a mɔ koezɔ̃
wɛ̃́lɛ bĩ́idezi, i sí. Gɛɔmidɔkĩi zĩgɔ̃ɔ gbãa
a fɔ̃ kpánɛ́o, baa an zĩgɔ̃ badeɔ. An
gbãa a kao. 16 Kía pɔ́ mɔ̀ lɛ̀lɛwà a kɛ lá
a yeiwaɛ, gbɛ̃e a fɔ̃ kpaɛ̀o. A zɛ bùsu
kɛfɛnau, aɔ a dúuzɔ̃a zɛ́ vĩ. 17 A zɛò à
mɔ́ ń a bùsu ikoo píi, ãma a lɛdoũkɛ ń
gɛɔmidɔkĩi kíaoɛ, i a nɛnɔɛ kpɔ̃́sãwà aà
kpala ɔ̃̀ɔkpaa yɔ̃́i. Yɔ̃́pi a zɛkɛo, aɔ àie
vĩɛ̀o. 18 I gbasa aɛdɔ ísia saɛ bùsuɔwa,
i si dasi, ɔ̃ zĩgɔ̃ɔ dɔaana a aà kàamai
midɛ, a to aà kàamai wí aà musu, 19 i
ɛa aɛdɔ a bɛ bùsu zɛgikĩiɔwa sa, kási a
gɛ̃mbɔlɛ à lɛ́lɛɛ, wa aà e lɔo.
20 Aà gɛ̃ɛ i gbãamɔnɛde gbaɛmá a
kíakɛgawi kɔ̃́fĩa yɔ̃́i, ãma gɔɔpla gbɛa a
gaɛ, i kɛ pɔkũma ge zĩ yɔ̃́i no. 21 Aà gɛ̃ɛ
aɔ dɛ gbɛ̃́ gia pɔ́ wi aà kpa kpalauo ũ. Gɔɔ
pɔ gbɛ̃́ɔ yãe yãdaao, a mɔ lɛnakasanɛ́, i
kpala símá. 22 A zĩgɔ̃ɔ wíwi a aɛ kɛ́lɛkɛlɛ,
a ń kaalɛ ń kía pɔ́ à lɛdoũkɛ̀aànɔo. 23 Lɛ-
doũkɛaaànɔ gbɛa a bɔ aà kpɛ, aà gbãa i
kɔ̃́fĩ, baa tó aà gbɛ̃́ɔ dasio. 24 A si bùsu
táaede gbɛ̃́ pɔ́ yãe yãdaaɔzi, i yɔ̃́ pɔ́ a
maeɔ ge a deziɔ i e kɛ̀o kɛ. A ń pɔ́ɔ sɛ́lɛ, a
ń pɔtuoɔ naaa, i ń àizɛɛpiɔ biilɛ a ìwaɔnɛ.
A vãikpaaĩ ń zɛgikĩiɔ, ãma a gɔɔplakɛo.
25 A sɔ̃dilɛ, i tɛ́kpa azĩau, i si gɛɔmidɔkĩi
kíazi ń zĩgɔ̃ɔ dasidasi. Gɛɔmidɔkĩi kíapi a
zĩkaaànɔ ń a zĩgɔ̃ dasi pɔ́ an gbãa kɛ̀ za-
`iɔ, ãma a fɔ̃o, asa wa lɛkpaaĩaàziɛ. 26 Gbɛ̃́
pɔ́ aaì pɔbleaànɔɔ zĩbɔnkpɛkɛɛ̀. Wa aà
zĩgɔ̃ɔ yá, wi ń daside dɛdɛ. 27 Kía gbɛ̃ɔn
plapiɔ zɔ̃lɛ táabũnu doũi ń nɔ̀sɛvãio, aai
ɛɛtokɔ̃ɛ. A zɛkɛo, asa yɔ̃́ a midɛ a gɔɔwaɛ.
28 Gugbãntoo kía a da a bùsu zɛ́u ń àizɛɛ
zɔ̃ɔo, ãma a vãikpaaĩ ń gbɛ̃́ pɔ́ Lua bàa
kúńnɔɔɛ. A yɔ̃́yiamá, i gbasa ta a bùsuu.
29 Tó a gɔɔ kà, a ɛa si gɛɔmidɔkĩi bù-
suzi, ãma gbɛzã yɔ̃́pi aɔ dɛ lá a káauwao.
30 Bɛ'aɛdeɔ giɛ̀ ń gó'ilɛnaɔ, i vlãnau, i ɛa
gɛ́ kpɛ̃nɛbɔbɔ gbɛ̃́ pɔ́ Lua bàa kúńnɔɔwa.
A zɛ ń gbɛ̃́ pɔ́ aa Lua bàakuańnɔ yɔ̃́
gbɔ̀ɔɔ, 31 aà zĩgɔ̃ɔ i Lua kpɛ́ gbãlɛ, aai sa
pɔ́ wìɔ o lá gu lɛ́ dɔ midɛ, aai tɛ̃̀ gudɛna[§§]
pɛ́lɛu. 32 A gbɛ̃́ pɔ́ aa Luabaakuańnɔ yɔ̃́
gbɔ̀ɔɔ ɔ̃̀ɔkpa ń mɔafilio, ãma gbɛ̃́ pɔ́ aa ń
Lua dɔ̃ɔ zɛ gbãa, aai giɛ̀. 33 An gbɛ̃́ pɔ́ ɔ̃nɔ
vĩɔ yãda gbɛ̃́ dasideɔnɛ, ãma gɔɔplanaɛa
wa ń gbɛ̃eɔ kwɛ́ ń fɛ̃ndao, wa ń gbɛ̃eɔ
kpasa, wa ń gbɛ̃eɔ ka kpɛ́u, wi ń pɔ́ɔ sí-
má. 34 Tó aa kpàgua màa, wa dɔ́nlɛ yɔɔ,
mɔafilideɔ i namá dasi. 35 Ɔ̃nɔnapi keeɔ
kpagua, kɛ́ Lua e ń baasa à ń gbãsĩ wolo-
má, an nɔ̀sɛ i pu e gɔɔ lɛ́ ká, asa gɔɔpi a
ka lá Lua dìlɛwaɛ.

[§§] **11:31** Dan 9.27, Mat 24.15

Kía pɔ́ a azĩa sɛ̀ lɛsĩ

36 Kíae mɛ́ a kɛ lá a yeiwa, i azĩa sɛ
lɛsĩ, i zɔ̃ɔkɛ dɔ̃ azĩaɛ dɛ diiɔla píi,[*] i dɔ́ɛn-
nɔyã'ò diiɔ Dii musu.[†] Aà yɑ̃́ aɔ gɛɛ e lu-
apɔkũmabɔbɔmagɔɔ gɛ láaò, asa Lua a yɑ̃́
pɔ́ a zɛò kɛɛ. 37 Kíapi a a deziɔ tɑ̃́aɔ yã-
dao ge tɑ̃́a pɔ́ nɔɛɔ ìɔ yei. A diie yãdao,
a zɔ̃ɔkɛ dɔ̃ azĩaɛ dɛ́ńla píiɛ. 38 A zɛgik-
ĩiɔ tɑ̃́a kpɛla a dii ũ ń gbɛu. A dii pɔ́
a deziɔ dɔ̃opi kpɛla ń vuao ń ɑ̃́nusuo ń
gbɛ̀ bɛɛɛdeo ń pɔ́ ɔdeɔ. 39 A yɑ̃́yia zɛgik-
ĩi gbɛ̃̀nɛɔwa ń a diipi dɔnlɛo. A gbɛ̃́ pɔ́
aa a dɔ̃ɔ kpɛla maamaa, i to aa kible gbɛ̃́
dasideɔwa, i bùsu kpaalɛnɛ́ ń asea ũ.

40 Tó a gɔɔ lɛ́ kà, gɛɔmidɔkĩi kía a
mɔwà ń zĩo, ɔ̃ gugbãntoo kía a fɛlɛwà lán
zàa'ĩanawa ń sɔ̃́goɔ ń sɔ̃deɔ ń gó'ilɛnaɔ
dasidasi. A si bùsuɔzi dasi, i dagua. 41 A
si bùsu kɛfɛnazi lɔ. Zĩ a bùsuɔ ble dasi,
ãma Ɛdɔũɔ n Mɔabuɔ ń Amɔniɔ dɔaanaɔ
bɔɛ. 42 Aà iko a bùsu daside le, Egipi a
bɔo. 43 A gbãable Egipi àizɛɛ pɔ́ ulɛaɔwa,
vua ń ɑ̃́nusuo ń pɔ́ bɛɛɛdeɔ píi. Libiiɔ ń
Etiopiɔ misiilɛɛ̀. 44 Bao pɔ́ a bɔ gukpɛ oi
ń gugbãntoo oio a to gili gɛ̃aàgu, i dazɛu
ń pɔfɛ̃ zɔ̃ɔo dasi kaalɛa ń ń bãdɛao yɑ̃́i.
45 A a kíakɛ zwɑ̃̀akpɛ dɔ ísia ń Lua kpɛ́
gbɛ̀sĩsĩ kɛfɛnao zãnguoɛ. We ɔ̃ a midɛu,
gbɛ̃e a dɔaàlɛo.

Gɔɔgbɛzãzĩ

12 Gɔɔbeezĩ Misɛli,[‡] gbãade zɔ̃ɔ pɔ́ ì
zɛ ń n gbɛ̃́ɔ a fɛlɛ. Gɔɔ bee taasi
aɔ zɔ̃ɔ. Za buiɔ daalɛgɔɔ e gɔɔ bee, a taa
i kɛ yãao.[¶] Gɔɔ bee n gbɛ̃́ pɔ́ an tɔ́ kú Lua
taala[§] guuɔ bɔ. 2 Gbɛ̃́ bíla pɔ́ lɛ́ i'o tɛ̃́ɛnauɔ
vu. An gbɛ̃ɛɔ aaɔ dɛ àizãna pɔ́ ũ, an gbɛ̃ɛɔ
sɔ̃ láani ń wí láasaio pɔ́ ũ.[**] 3 Gbɛ̃́ pɔ́ ɔ̃nɔ
vĩɔ aaɔ tɛkɛ lán musupɔɔwa. Gbɛ̃́ pɔ́ aaì
to dasi bɔ maapiɔ aaɔ ikɛ lán saanaɔwa.[††]
4 Mpi sɔ̃ Daniɛli, yɑ̃́piɔ ká láu, ní nana[‡‡]
e gɔɔpi lɛ́ ká. Gbɛ̃́ dasiɔ gɛ́ le wà gɛ́ la dɔ̃a
kɑ̃́fĩi.

5 Ma Daniɛli ma gugwà, ɔ̃ ma gbɛ̃ɔn
plaɔ è, ado zɛa swa baala, ado baale. 6 An
gbɛ̃do ò gbɛ̃́ pɔ́ bàabaa daa a zɛ swa'iaɛ
à mɛ̀: Yãbɔnsaɛpiɔ midɛ bɔɛ ni? 7 Gbɛ̃́ pɔ́
bàabaa daa a zɛ swa'iapi a ɔplaa ń a ɔzɛɛo
sɛ̀ musu, ɔ̃ má mà a ò ń Gɔɔpiide tɔ́o[¶¶] à
mɛ̀: Wɛ̃̀ àaɔ̃ ń kĩnioɛ.[§§] Tó wà Lua gbɛ̃́ɔ
gã lìnɛ́ ń kpɛ wa làa, ɔ̃ yɑ̃́piɔ midɛ píi.
8 Má mà, ãma mi a bɔɔlɛ dɔ̃o, ɔ̃ ma aà là:
Dii, yɑ̃́pi a midɛ kpelewa ni? 9 A wèa à
mɛ̀: Daniɛli, gɛ́! Yɑ̃́piɔ mi aɔ ulɛaɛ, wiɔ pɔ́
kúlɛwà e gɔɔ lɛ́wa. 10 Zĩbeezĩ gbɛ̃́ɔ gbãsĩ
a wolo dasi, an nɔ̀sɛ a puakũ lá wà ń baa-
sawa, ãma gbɛ̃vãiɔ wɛtã aaɔ vãi.[*] Gbɛ̃-
vãie a yɑ̃́pi mao, gbɛ̃́ pɔ́ ɔ̃nɔ vĩɔ mɛ́ aa
ma. 11 Tó wà sa pɔ́ wì o lá gu lɛ́ dɔ mìdɛ,
wà tɛ̃̀ gudɛna[†] pɛ̀lɛ, gɔɔ ɔ̀aa soolo n basi-
iɔ̃kwio (1.290) aɔ ku. 12 Báaade gbɛ̃́ pɔ́ a
gɔɔ ɔ̀aa soolo ń basopla sɔosaio (1.335)

[*] **11:36** 2Tɛs 2.3-4
[†] **11:36** Zia 13.5-6
[‡] **12:1** Zia 12.7
[¶] **12:1** Mat 24.21
[§] **12:1** Bɔa 32.32, Soũ 69.28, Luk 11.20, Zia 21.27
[**] **12:2** Isa 26.19, Mat 25.46, Zãa 5.28-29
[††] **12:3** Mat 13.43, 1Kln 15.40-44
[‡‡] **12:4** Zia 22.10
[¶¶] **12:7** Zia 10.6
[§§] **12:7** Zia 12.14
[*] **12:10** Zia 22.11
[†] **12:11** Dan 9.27, Mat 24.15

dã à ká. 13 Mpi sɔ̃ gɛ́ e n gɔɔ lɛ́wa. Ńyɔ̃
ã́nuato, ní fɛlɛ ká n baaa gɔɔ lɛ́wa.

OZEE

Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Amɔsi gaa gbɛa wɛ̃̀ kwi taawa Ozee gɔ̃̀ Lua lɛdɔɛkɛna ũ Isaili bùsuu e wàɔ gɛ́ Yesu Kilisi ii wɛ̃̀ 750. À gɔ̃̀ wɛ̃̀ baakwi e gɔɔ pɔ́ Asiliɔ Samali sì, ɔ̃ Isaili kpala mìdɛ wɛ̃̀ 721 guu.

Gɔɔ bee (2Kia 14.23-17.23 gwa), Isaili bùsu ɔ̃̀ɔkpaa. Kí Yeloboaũ plaade kpalablea gbɛa Asiliɔ gbãa lɛ́ dɛdɛɛ. Kɔ̃bɔbɔa kpalau mɛ́ lɛ́ Samali dɛ, gbɛ̃́ pɔ́ aa zɛ̀ ń yãkpaanlaɔ ɔ̃ wàlɛ kpá kpalau. Yã́zɛsai pɔ́ Amɔsi a yã'ò lɛ́ kãfĩ. Luanaaikɛnaɔ sɔ̃, yã'ĩa ń lé maamaa, asa Kanaa bùsu tã́agbagbaa lɛ́ gɛ̃kĩi e ń gbãaoɛ.

Yã'ĩapi taa Ozee lè nɔsɛa guu. Yã'ĩa pɔ́ aà lè báasɛ̃ dɔ̀ɔ guupi bɔ̀ yã pɔ́ Lua wã̀wã a gbɛ̃́ɔ náaisai yã́ musu guuɛ. Lua ye aa wɛdɔ gbã́gbãai, i gbasa àɔ yeńzi (14.2-10). Ozee mɛ̀ gbɛ̃kɛkɛakɔ̃ɛ ɔ̃ Lua yei (6.6) lá Yesu ò a baona waasokɛa guuwa (Mat 9.13, 12.7).

Ãnabi Ozee lá yã́ zɛ́kalɛan kɛ:

Lɛɛ 1-3 Ozee kua ń a nao yã́

Lɛɛ 4.1-9.9 Isailiɔ kua yã́ ń lá an yã́pi dɛ Luaɛo

Lɛɛ 9.10-14.1 Lua gbɛ̃́ɔ náaisaikɛ zĩ́nabɔkĩi

Lɛɛ 14.2-10 Lua yea Isailiɔzi mɛ́ a zĩble an náaisaikɛwa

Ozee nɔ ń a nɛ́ɔ

1 Yudaɔ kíaɔ Uzia[‡] ń Yotaũo[¶] ń Aazao[§]
ń Ezekiao[**] ń Yehoasi nɛ́ Yeloboaũ[††]
Isailiɔ kíao kpalablegɔɔ, Dii yã'ò Beeli
nɛ́ Ozeewɛ. 2 Kɛ́ Dii nà yã'oa Ozeeɛwa,
a òɛ̀: Gɛ ǹ nɔɛ dɔ́ɛ'ĩide sɛ nɔ ũ, ní gĩnasɔɔnɛɔ si lɔ, asa bùsuɛbeedeɔ ma to
we, aalɛ gbãsĩkɛ maamaaɛ. 3 Ɔ̃ à gɛ̀ Diblaiũ nɛ́ Gomɛɛ sɛ̀ nɔ ũ. Ɔ̃ à nɔsìaànɔ, à
nɛ'ì gɔ̃ɛ ũ. 4 Dii ò Ozeeɛ: Tɔ́kpaɛ̀ Yezɛlɛɛ,
asa má tó gbɛ̃́ pɔ́ wà ń dɛdɛ Yezɛlɛɛɔ[‡‡] yã́
wí Yehu bɛdeɔ musuɛ tia, mí Isailiɔ kpala
midɛ. 5 Gɔɔ bee má Isailiɔ sá ɛ́'ɛ Yezɛlɛɛ
guzulɛu.
6 Gomɛɛ nɔsì lɔ, à nɛ'ì nɔɛ ũ, ɔ̃ Dii
ò Ozeeɛ: Tɔ́kpaɛ̀ Wɛ́gwaakuo, asa má
Isailiɔ wɛgwa lɔo, má sùuukɛńnɔ lɔo.
7 Ãma má Yudaɔ wɛgwa, mí ń suaba. Ma
Dii an Lua, mámɛ má ń suaba, i kɛ ń sáo
ge ń fɛ̃ndao ge ń zĩo ge ń sɔ̃́ɔ ge ń sɔ̃deɔ
no. 8 Kɛ́ à Wɛ́gwaakuo kɛ̃̀ yɔ̃́wa, à nɛ'ì gɔ̃ɛ
ũ lɔ. 9 Dii mɛ̀: Tɔ́kpaɛ̀ Magbɛ̃ɔno, asa á dɛ
ma gbɛ̃́ɔ ũo mɛ́ má dɛ á Lua ũo.

2 Ń beeo Isailiɔ aaɔ dasi lán ísialɛ ũ-
fãawaɛ, wa fɔ̃ ń lɛ́ dɔ̃o, wa fɔ̃ ń
naoo.[¶¶] Gu pɔ́ má òunɛ́ ma gbɛ̃́ɔ no, we
wa ń sísiu Lua bɛ̃́ɛ nɛ́ɔ. 2 Yudaɔ ń Isailiɔ
kãaa ń lɛdoũo, aai dɔaana mɛ̀ndona dilɛ
ń pɔ́ ũ. Aa bɔlɛ bùsu ń bùsuo, asa Yezɛlɛɛ
gɔɔpi aɔ zɔ̃ɔɛ. 3 À o á gbɛ̃́ɔnɛ, gɔ̃ɛ ń nɔɛo,
ma gbɛ̃́ɔn ń ũ, ma ń wɛgwà.

Isailiɔ dɛa Dii nɔ gbãsĩkɛna ũ

4 Isailiɔ, à zɔadɔ á dawa,
à zɔadɔwà,
asa ma nɔn aà ũ lɔo,
mɛ́ aà zã́n ma ũ lɔo.
Aà káaluakaa bɔ a wɛ́ɛ,
i mikɛ̃ gbãsĩkɛawa.
5 Tó màa no, má pɔ́ piliwàɛ,
i gɔ̃ puizi,
má tó aà gɔ̃ láilai,
lá wà aà ìwaɛ.

‡ **1:1** 2Kia 14.21
¶ **1:1** 2Kia 15.32
§ **1:1** 2Kia 16.1
** **1:1** 2Kia 18.1
†† **1:1** 2Kia 14.23
‡‡ **1:4** 2Kia 10.11
¶¶ **2:1** Lom 9.26

Má tó aà gɔ̃ gbáa ũɛ,
má aà li gugii ũɛ,
mí tó aà ga ń imio.
6 Má aà nɛ́ɔ wɛgwao,
asa gĩnasɔɔnɛɔnɛ.
7 An da dɔ́ɛ'ĩi kɛ̀,
ɔ̃ à ń nɔsì wisaikɛa guu.
À mɛ̀ á gɛ́ a gɔ̃pɔsɛɔwaɛ,
aai a gba pɔblea ń ío ń sãkão
ń bàabaao ń nísio ń vɛ̃ɛo.
8 Ayãmɛto má zɛdɛɛ̀ ń lɛo,
má gĩ liaaàzi,
kɛ́ asu tɛ a dàaio yɑ̃́i.
9 Tó à sù bɔ̀ pɛ̀lɛ a gɔ̃pɔsɛɔzi sɔ̃,
a ń leo,
a kpálɛkɛńzi, a ń eo,
i mɛ á ɛa ta a gɔ̃ sɛ̃́iawaɛ,
asa aà pɔ na yãa dɛ tiaa.
10 I dɔ̃ kɛ́ mámɛ ma pɔ́wɛna ń vɛ̃ɛo kpàwao.
Ma nísi ń ɑ̃́nusuo ń vuao nɔ̀nɔaaɛ̀,
ɔ̃ à a mɔaokɛ̀ Baaliwa.
11 A yɑ̃́i má ɛa mà a pɔ́wɛna síwà
ń ma vɛ̃ɛo a kɛkɛgɔɔ
ń sãkão ń bàabaa pɔ́ à a puizi ùlɛoo,
12 mí aà wisaikɛ kaɛ̀ a ɔzĩ
aà gɔ̃pɔsɛɔ wáa.
Gbɛ̃e a e à aà bɔ ma ɔzĩo.
13 Má aà pɔnakɛa midɛ píiɛ,
dikpɛ pɔ́ ì kɛ wɛ̃ ń wɛ̃o pɔ́ɔ
ń mɔ dafu pɔ́ɔ ń kɑ̃́mabogɔɔ pɔ́ɔ.
14 Má aà vɛ̃ɛliɔ ń aà kaadɔɛnliɔ dɛɛlɛɛ,
lí pɔ́ à mɛ̀ a gɔ̃pɔsɛɔ mɛ́ fĩabòòɛpiɔ,
mí tó gupi gɔ̃ tàaa ũ, sɛ̃̀anɔbɔɔ i ble.
15 Lá à tulaletikàtɛa tɑ̃́aɔnɛ,
à azĩa kɛ̀kɛ ń tãanaɔ ń nɔamblebɔɔ,
à pɛ̀lɛò a gɔ̃pɔsɛpiɔzi,
ɔ̃ ma yɑ̃́ sɑ̃̀aàgu,
yɑ̃́piɔ yɑ̃́i má aà wɛtãɛ.
Ma Dii mámɛ má ò.
16 Má tó Isailiɔ ma yɑ̃́zɛ e,
má gɛ́ńnɔ gbáauɛ,
mí ń nɔ̀sɛ níniné.
17 We má ń vɛ̃ɛbuɔ sɔaauné,
mí Akoo guzulɛ[§§] kɛné pɔ'ezɛ ũ.
Aa ma yãma lá aa mà ń wɛ̃́ndia gɔɔ,
gɔɔ pɔ́ aa bɔ̀ Egipi.
18 Ma Dii ma mɛ̀:
Gɔɔbeezĩ aa omɛɛ ń zɑ̃́,
aa omɛɛ Baali lɔo.
19 Má tɑ̃́aɔ tɔbɔ ń lɛ́u,
an tɔ́ aɔ dɔńgu lɔo.
20 Gɔɔ bee má yãdilɛ pɔ́ɔnɛ píi an yɑ̃́ musu,
sɛ̃̀anɔbɔɔ ń bão ń pɔ́taa'onkuawaɔ.
Má sá ń fɛ̃ndao ń zĩo midɛ an bùsuu,
mí tó aaɔ ku we dɔdɔa.
21 Má á kɛ ma nɔ ũ e gɔɔpiiɛ,
má á kɛ ma nɔ ũ a zɛ́wa súsuɛ,
mí wɛ̃nadɔ̃ɛ́ gbɛ̃kɛ guu.
22 Má á kɛ ma nɔ ũ ń náaio,
íɔ ma dɔ̃ Dii ũ.
23 Ma Dii ma mɛ̀:
Gɔɔ bee má swãwɛ̃.
Má swɑ̃́sɛ musu yɑ̃́i,
musu i swɑ̃́sɛ tɔɔlɛ yɑ̃́i,
24 tɔɔlɛ i swɑ̃́sɛ pɔ́wɛna ń vɛ̃ɛo ń nísio yɑ̃́i,
aai swɑ̃́sɛ bui pɔ́ má tɔ̃̀ yɑ̃́i.
25 Má ń tɔ̃́ ń bùsuu mazĩa pɔ́ ũ.
Bui pɔ́ ma tɔkpàɛ̀ Wɛ́gwaakuopi,
má ń wɛgwa.
Bui pɔ́ ma tɔkpàɛ̀ Magbɛ̃ɔnopi,
má oné ma gbɛ̃́ɔ,
aai omɛɛ ń Lua.[*]

Ozee gɛa a nɔ kɯ̃́i

3 Dii òmɛɛ lɔ: Gɛ ǹyɔ̃ ye n nɔ gbãsĩkɛna
pɔ́ gɔ̃ pãle yeaàzizi, lá ma Dii má ye
Isailiɔziwa, baa kɛ́ aaìɔ zɛ ń dii pãleɔ,
aaìɔ ń vɛ̃ɛbɛ kàaɔ nidɛ. 2 Ɔ̃ ma ɑ̃́nusu kpà
ɔwatɛ̃ gɛ̃o ń naa wɛ́o koko gɛ̃o. 3 Má òɛ̀:
Gɔɔ pla kɛmanɔ. Ńsu dɔ́ɛ'ĩi kɛ lɔo, ńsu gɛ́
gɔ̃e kɯ̃́i lɔo, míɔ kunnɔ. 4 Asa Isailiɔ gɔɔ-
plakɛ kíasai, dɔaanasai sa'osai gbɛpɛlɛ-
sai gbɛlasai sa'o'ulasai. 5 Bee gbɛa aa ɛa
su, aai Dii ń Lua ń ń kía Davidi buio kɯ̃́i

§§2:17 Yoz 7.24-26
*2:25 Lom 9.25, 1Piɛ 2.10

wɛɛlɛ. Gɔɔgbɛzãzĩ aa zɛ ń Diio ń a ɛ̀fãaio
ń kpakpanagaao.

Dii bɔbɔa ń Isailiɔ

4 Isailiɔ, à ma yãma,
asa má yãvĩ ń bùsupideɔ.
Gbɛ̃e náai vĩo, gbɛ̃e gbɛ̃kɛ vĩo,
gbɛ̃e ma dɔ̃ bùsuɛ bee guuo.
2 Gbɛ̃́kaa ń ɛɛtoao mɛ́ kú a guu
ń gbɛ̃dɛao ń kpã́i'oao ń gbãsĩkɛao.
Aaì gbãamɔnɛ́,
an gbɛ̃bɔalia zɛzɛa vĩo.
3 A yã́i tò bùsupi gɔ̃̀ wɛ̃nannɔ,
gbɛ̃́ pɔ́ kú a guuɔ gɔ̃̀ yɛ̃̀ɛɛsai píi.
Baa se nɔ̀bɔɔ ń bãɔ ń kpɔɔ lɛ́ gaga.
4 Gbɛ̃e su lɛkpaakɛo,
gbɛ̃e su zɔakao,
asa á sa'onaɔ ámɛ málɛ bɔbɔánɔ.
5 I gɛ̃nalɛ fãanɛ,
á ãnabiɔ sɔ̃ aaì gɛ̃napi lɛ́ánɔ gwã́.
A yã́i má á bui midɛ.
6 Ma gbɛ̃́ɔ gɔ̃̀ kaalɛa dɔ̃a kɛ̃́sãma yã́i.
Lá a gí dɔ̃ai,
má gí àɔ dɛ ma gbàgbanaɔ ũɛ.
Lá mapi á Lua ikoyã sɛ̀águ,
màa á nɛ́ɔ yã́ a sãmagu sɔ̃.
7 Lá sa'onapiɔ kɔ̃̀,
màa an duunkɛamɛɛ kɔ̃̀,
aa ma gawi lɛũkpakɛ̀ ń wíyão.
8 Aaì sa pɔ́ ma gbɛ̃́ɔ ò ń duuna yã́i pɔ́ só.
A yã́i an yãvãikɛa ì kɛnɛ́ na.
9 Sa'onaɔ muaa ń gbɛ̃́piɔɛ.
Má ń dàakɛaɔ wínɛ́ ń musuɛ,
má fĩabonɛ́ ń yãkɛaɔwaɛ.
10 Aa pɔble, kási aa kão,
aa gbãsĩkɛ, kási aa kã́fĩo,
asa aa pãkpàmazi,
11 aa zɛ̀ ń gbãsĩkɛaoɛ.
Vɛ̃ɛ zi ń a dafuo ń mi lìaa.
12 Líɔ ɔ̃ aaì gɛ́ yãgbɛaimá,
màsokɛna go ì yã'onɛ́.
Gbãsĩkɛa mɛ́ ń sãsã,
aaì gbãsĩkɛ aa ń Lua to wɛɛ.
13 Aaì sa'o gbɛ̀sĩsĩɔ musu,
aaì tulaletikatɛa sɛ̀sĩɔwa
giali ń baalio ń gbɛ̃́nɛlio gbáu,
asa a uena ì kɛnɛ́ naɛ.
A yã́i tò á nɛnɔɛɔ ì dɔ́ɛ'ĩi kɛ,
mɛ́ á nɛ́ naɔ ì gbãsĩkɛ.
14 Tó á nɛnɔɛɔ dɔ́ɛ'ĩi kɛ̀,
mɛ́ á nɛ́ naɔ gbãsĩkɛ̀,
má ĩadamáo,
asa á gɔ̃ɛɔ ì gɛ na nɔɛ dɔ́ɛ'ĩideɔwaɛ,
aaì gɛ́ sa'oi ń tã́akpɛ káaluaɔɛ.
Bui pɔ́ dɔ̃a vĩo ì kaalɛɛ.
15 Isailiɔ, baa kɛ́ a gbãsĩkɛ̀,
Yudaɔ su tàaekɛ màao.
Ásu gɛ́ Giligalio,
ásu Bɛtavɛ̃ sɛ̀sĩ kũo,
ásu lɛgbɛ̃ we à mɛ ń Dii kuaoo.
16 Isailiɔ swã́ gbãa lán zununuwaɛ,
ɔ̃ mà gɛ́ńnɔ dã́dãkɛkĩi lán sãɔwaa?
17 Ɛflaiũ buiɔ nà tã́aɔwa,
wà ń tó we.
18 Tó an í gbãa làa, aaì gbãsĩkɛɛ,
an dɔaanaɔ ye wisaiyãi à kɛ̀ zài.
19 Zàa a ń sɛ́lɛ taòɛ,
an sa'okĩiɔ i widamá.

Isailiɔ daa yã́u

5 Sa'onaɔ, à yã́ɛ bee ma,
Isailiɔ, à swã́kpa.
Kibɛdeɔ, à swãdɔ yã́i,
asa málɛ yãdaálaɛ.
A gɔ̃nɛ́ bai ũ Mizipa,
a filifilimbakpànɛ́ Taboo.
2 Gbɛ̃́ dɔ̀ɔsaipiɔ kà zã̀ ń gbɛ̃dɛao,
mámɛ má ń swã́gaga ḿpii.
3 Mámɛ má Ɛflaiũ buiɔ dɔ̃,
Isailipiɔ yã́ ulɛamɛɛo.
Ɛflaiũ buiɔ zɛ̀ ń gbãsĩkɛao saɛ,
Isailiɔ gbãlɛ̀.
4 An yãkɛaɔ mɛ́ tò aali su ń Luawao,
gbãsĩkɛa kú ń sɔ̃u, aa Dii dɔ̃o.
5 Isailiɔ wala ì ń dayãu,
Ɛflaiũ buiɔ ì gɛ̃mbɔlɛ ń duunkɛa guu,
Yudaɔ ì gɛ̃mbɔlɛ́ńnɔ sɔ̃ɛ.
6 Aaì gɛ́ Dii kɛ̃́i wɛɛlɛi ń ń sãɔ ń ń zuɔ,
kási aali bɔwào, à azĩa gànɛ́.
7 Aa bɔ̀ Dii kpɛ, ɔ̃ aa naaenɛɔ ì'i.
Wa ń kaalɛ saɛ e mɔ do,
ampiɔ ń ń buaɔ.

8 À kuupɛ Gibɛa!
À kȁaepɛ Lama!
À zȉgãalɛ Bɛtavɛ̃!
À dɔaa Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ!
9 Ɛflaiũ bùsu a gɔ̃ bɛzia ũ an wɛtãgɔɔɛ.
Yấ pɔ́ málɛ o Isaili buiɔnɛ sea vĩo.
10 Yudaɔ kíaɔ dɛ lán gbɛ̃́ pɔ́ aaì kɔɔ sɛ sɔ̃oɔwaɛ.
Má a pɔkũma bɔbɔmá lán ídaa guawaɛ.
11 Wàlɛ gbãamɔ Ɛflaiũ buiɔnɛ,
yấkpalɛ mɛ́ ń ble,
asa aa gi tɛ yãpãiɛ.
12 Má dɛ Ɛflaiũ buiɔnɛ lán blɛ́waɛ,
má dɛ Yudaɔnɛ mɛkɛmuuna ũ.
13 Kɛ́ Ɛflaiũ buiɔ ń gyãkɛa è,
mɛ́ Yudaɔ ń bɔkɛa è,
Ɛflaiũ buiɔ gè Asiliɔ kĩ́i,
aa gbɛ̃́ɔ zȉ dɔnlɛ gbɛai ń kía zɔ̃ɔwa,
kási a fɔ̃ á gbấgbão,
a fɔ̃ tó á bɔɔ láao.
14 Asa máɔ dɛ Ɛflaiũ buiɔnɛ lán nɔ̀ɔmusuwaɛ,
máɔ dɛ Yudaɔnɛ nɔ̀ɔkusi ũɛ.
Má ń taitaiɛ, mí dazɛu,
má táńnɔɛ, suabanae aɔ kuo.
15 Má dazɛu, mí tá ma kúkĩi,
e aaɔ ń tàae dɔ̃, aai ma kĩ́i wɛɛlɛ,
aai ma aɛya ń yooyea guu.

Isailiɔ i nɔ̀sɛlilɛo

6 À mɔ wà ɛa ta Diiwa.
Ɔ̃mɛ wá taitai,
kási a wá gbấgbãɛ.
Ɔ̃mɛ wá kɛ́ ĩa,
kási a ɛsɛkɛwàwɛ̃ɛɛ.
2 Gɔɔpla gbɛa a wá lɛ́ ń láo,
a gɔɔ àaɔ̃de zĩ́ i wá fɛlɛ,
wíɔ kuaànɔ.
3 Wà Dii dɔ̃ wà pɛ́lɛ aà dɔ̃ai.
Lá gudɔa sea vĩo, a bɔ mɔ́wá,
a mɔ́wá lán káabuan louwa,
lán lou gbɛzã pɔ́ ì kwɛ tɔɔlɛwawa.
4 Ɛflaiũ buiɔ, bɔ́ má kɛánɔi?
Yudaɔ, bɔ́ má kɛánɔi?
Á yeamazi dɛ lán suawaɛ,
lán kɔɔkɔɔ fíi pɔ́ ì gɛ̃zɛawa.
5 A yấi tò ma á zɔ̃́ɛzɔ̃ɛ
ń yấ pɔ́ bɔ̀ ma lɛ́uo,
ma á dɛdɛ ń ma ãnabiɔ yấo.
Ma yấkpalɛkɛaánɔ bɔ̀ lán loupilɛawa.
6 Gbɛ̃kɛkɛakɔ̃ɛ ɔ̃ má yei,
i kɛ ma gbagbaa no.[†]
Ma dɔ̃a Lua ũ maa dɛ sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũa.
7 Aa ma bàakuańnɔ yấ gbòo,
aa bɔ ma kpɛ Adama.
8 Galada bùsudeɔá yãvãikɛnaɔnɛ,
gbɛ̃dɛ'au mɛ́ ìɔ tɛ́ ń iau.
9 Lá gbãamɔnɛdeɔ ì gbɛ̃́ɔ kpákpa,
màa sa'on gãliɔ ì kɛ,
aaì gbɛ̃́ɔ dɛdɛ Sikɛũ zɛ́u,
we aaì dàakɛuné.
10 Ma yấ pɔ́ ì dimá è Isailiɔwa,
Ɛflaiũ buiɔ ńzĩa kpà gbãsĩkɛawa,
Isailiɔ gbãlɛ̀.
11 Á Yudaɔ sɔ̃ a ma vãikɛa guu,
a ka kɛkɛa!

7 Tó má ye mà su ń ma gbɛ̃́ɔ ń pá ziuɛ,
tó má ye mà Isailiɔ gba aafiaɛ,
Ɛflaiũ buipiɔ duuna ì bilɛ,
Samalideɔ vãikɛaɔ ì bɔ gupuau.
2 Aalɛ e ń yãkɛae dɔmaguo.
An dàa kȕaamá, málɛ wɛsiɛ.
3 An yãvãikɛaɔ ì ka kíagu,
an mɔafili ì kɛ dɔaanaɔnɛ na.
4 Gbãsĩkɛnaɔnɛ ḿpii,
an mɛ ìɔ wãa lán pɛ̃ɛkpɛwa.
Za pɛ̃ɛtotogɔɔ e a kấkãgɔɔ
pɛ̃ɛkɛna lí a tɛ́ kɛkɛ lɔo.
5 Kía dikpɛgɔɔ vɛ̃ɛ ì tɛ́kpa kíaɔgu,
kía i ɔda kɔ̃ ɔu ń gbɛ̃́laanikɛnaɔ.
6 An mɛ wầ ń kɔ̃nio lán pɛ̃ɛkpɛwa,
gwấ an pɔ ì gi àɔ fɛ̃a e gu gè dɔ̀o,
ɔ̃ ì dɛdɛ kɔɔ lán tɛ́lɛpiɔwa.
7 Ampii aa wãa lán pɛ̃ɛkpɛwa,
aaì bùsu yãgɔ̃gɔ̃naɔ mɔ́mɔ.
An kíaɔ ì kwɛ píi,
an gbɛ̃e lí lɛzumazio.

[†]**6:6** Mat 9.13, 12.7

8 Ɛflaiũ buiɔ yãalɛa ń buipãleɔ,
ɔ̃ aa gɔ̃̀ lán kàagbaala lilɛsaiwa.
9 Buipãleɔ lɛ́ ń gbãable, aa dɔ̃o,
an mikã lɛ́ dadau, aa a fãn vĩo.
10 Isailiɔ wala ì ń dayãu,
gia ń beeo aali tá Dii ń Luawao,
aali aà kĩ́i wɛɛlɛo.
11 Ɛflaiũ buiɔ dɛ lán felenawaɛ.
Sɔũɔnɛ, aa mi vĩo,
aaì lɛzu Egipiɔzi,
ɔ̃ aaì ɛa gɛ́ Asiliɔwa.
12 Tó aa dàzɛu, má táalu zuńlaɛ,
mí ń kwɛ́ lán bãɔwa.
Tó aa kã̀aa gudoũ,
mí ń wɛtã ń vãikɛa yã́i.
13 Waiyoo ampiɔ, asa aa kɛ̃̀aɛ.
Kaalɛ mɛ́ gɔ̃̀nɛ́, asa aa bɔ̀ ma kpɛɛ.
Má ye mà ń bo, ɔ̃ aaì ɛɛdɔa.
14 Aali wiilɛa ń nɔ̀sɛmɛndooo,
aaì wiipɛ ń lii musu.
Aaì ńzĩa líli pɔ́wɛna ń vɛ̃ɛo ea yã́i,
aaì kɛ̃a.
15 Ma ń toto,
má tò an gã̀sa gbãakũ̀,
ɔ̃ aaì làasoo vãi kɛ ma musu.
16 Ma Musude, aali suao,
aa dɛ lán sá gia baiwaɛ.
Fɛ̃nda mɛ́ a ń kíaɔ kwɛ́ an lɛ́'ɛaa yã́i,
Egipiɔ i ń yáalɔ.

Yã́kpalɛ zɔ̃lɛa pɔ̀ɔbɔzãkɛnaɔwa

8 Lɛ́pɛ kã̀aewa!
Wàlɛ su lɛ́lɛi ma gbɛ̃́ Isailiɔwa lán kúuwa,
asa aa ma bàakuańnɔ yã́ gbòo,
aa bɔ̀ ma ikoyã kpɛɛ.
2 Isailiɔ ì lɛzumazi wà mɛ:
Wá Lua, wá n dɔ̃!
3 Lá Isailiɔ gì yãmaai,
ibɛɛ a ń gbɛsɛlɛɛ.
4 Aaì kíaɔ kpa ma lɛ́ saiɛ,
aaì dɔaanaɔ dilɛ ma dɔ̃a saiɛ.
Aaì tã́aɔ pí ńzĩaɛ ń ã́nusuo ń vuao.
A yã́i ɔ̃ aa kaalɛi.
5 Ma gi Samalideɔ zugaaei,
ma pɔ pàńzi.
Kua gbãlɛsai aɔ ń fu e bɔɛ ni?
6 Isaili ɔzĩkɛna mɛ́ gáaepi kɛ̀,
Samalideɔ pɔ́piá Lua no,
wa wíwi kɛ́lɛkɛlɛɛ.
7 Ĩana aaì tɔ̃́, ɔ̃ ì bɔlɛnɛ́ zàa ũ.
Ése i piao, wa e wísilɔo.
Baa tó à pìa,
buipãleɔ mɛ́ aa mɔ́ ń pɔ́ naaa.
8 Isailiɔ gɔ̃̀ pɔbleaɔ ũ,
aa gɔ̃̀ lán pɔ́ pɔ́ wa yeiɔwa buiɔ guu.
9 Asa aa gɛ̀ Asiliɔwa,
lán sɛ̃̀a zàa'ĩna pɔ́ ìɔ bɛ adowaɛ.
Ɛflaiũ buiɔ ì gbɛ̃na wɛɛlɛ ń pɔ́oɛ.
10 Baa kɛ́ aa gbɛ̃nakpà ń buipãleɔ,
má ń naaaɛ sa.
Kía zɔ̃ɔ mɛ́ a ɔtɔ̃má,
aai na laoawa.
11 Ɛflaiũ buiɔ sa'okĩiɔ kɔ̃̀ duunakɛ̃ama yã́i,
ɔ̃ sa'okĩipiɔ gɔ̃̀nɛ́ duunkɛzɛ ũ.
12 Ma yãkɛ̃̀nɛ́ dasi ma ikoyã ũ,
ɔ̃ aa dìlɛ yã zĩ̀lo ũ.
13 Aaì ma gbagba, ɔ̃ aaì a nɔ̀ɔ só.
Ma Dii ma pɔ namáo,
an vãikɛa dɔmagu.
Má tó an duuna wi ń musuɛ,
aai ɛa ta Egipi.
14 Isailiɔ Kɛna yã́ sã̀ńguɛ,
ɔ̃ aalɛ ń kibɛɔ kpakpa.
Yudaɔ lɛ́ wɛ̃́lɛ bĩ́ideɔ kálɛkalɛ,
kási má tɛsɔ̃ wɛ̃́lɛpiɔwaɛ,
an kibɛpiɔ i tɛ́kũ.

9 Isailiɔ, ásu pɔnakɛo,
ásu yáalɔ lán buipãleɔwao,
asa a á Lua tò we,
a gɛ gbãsĩkɛ̀ tã́a yã́ musuɛ.
Pɔ́wɛngbɛ̃kĩi píiu á pɔ ìɔ dɔ tã́agbagba'aseawaɛ.
2 Pɔ́wɛngbɛ̃kĩiɔ ń vɛ̃ɛfɛ̃kĩiɔ fɔ̃ á gwao,
vɛ̃ɛ dafu a bɔo.
3 Ɛflaiũ buiɔ gɔ̃ Dii bùsuuo,
aa ɛa ta Egipi,
aa ń tɛ̃ ble Asili bùsuu.
4 Aa e vɛ̃ɛ tɔ̃́lɛ Diiwa weo,
an sa'obɔɔ kaaàguo.
An blɛpiɔ dɛ lán gɛ'ɔɔlɔnaɔ blɛwaɛ,

a blenaɔ gbãlɛɛ.
Aa blɛpi mɔaokɛ ńzĩaɛ,
aa e gɛò Dii kpɛ́uo.
5 Dikpɛ pɔ́ Dii dìlɛ a pɔ́ ũɔ,
kpelewa aa kɛ gɔɔpiɔ zĩ́i?
6 Gwa, baa tó aa pìli kaalɛwa,
Egipiɔ ń gɛ kãaa, Mɛfisideɔ ń vĩ.
Lɛaa mɛ́ a kũaa ń ã́nusu pɔ́ bɛɛɛdeɔwa,
lɛsikao i kúlɛ ń kpɛ́ɔwa.
7 Tɔsimagɔɔ lɛ́ mɔ́,‡
fĩabonɛgɔɔ lɛ́ ká!
À to Isailiɔ dɔ̃!
An duun zɔ̃ɔ ń ĩ́i pɔ́ aa sɛ̀ ń Luao yã́i,
aaì ãnabi gwa sɔũ ũɛ,
aaì gbɛ̃́ pɔ́ Lua Nisĩna lɛ́ dɔaaɛ dilɛ ĩ́ande ũɛ.
8 Ãnabiá gudɔ̃anaɛ
ma Lua gbɛ̃́ Ɛflaiũ buiɔnɛ,
ɔ̃ wì filifilimbakpaɛ̀ a táa'ozɛu,
wì íbɛlɛsɛaànɔ a Lua kpɛ́u.
9 Aa sì yãdɔɔsaiu
lá wa kɛ̀ Gibɛa yãawa.¶
An vãikɛa dɔ Luagu,
a ń duuna wíńɛ́ ń musuɛ.
10 Ma Isailiɔ ea dɛ lán vɛ̃ɛbɛɔ kɔ̃mpaa gbáauwaɛ.
Wɛ́sia ń deziɔlɛ dɛ lán kaadɔɛn nɛ́ sɛ̃́ia eawaɛ.
Ãma kɛ́ aa kà Baali Peoo,
aa ńzĩa kpà tã́awa,§
ɔ̃ aa bɛ̀ɛkũ̀ lán pɔ́ pɔ́ aa yeipiwa.
11 Ɛflaiũ buiɔ gawi a gɛ̃zɛa lán bãwaɛ.
Nɔsia aɔ kuo, nɔsindee aɔ kuo, nɛ'ia aɔ kuo.
12 Baa tó aa nɛ́ gwà, à gbãakũ̀,
má tó aa kuawàɛ e gbɛ̃́ɔ gɛ láaò.
Waiyoo ampiɔ, tó ma bɔ ń kpɛ.
13 Má è Ɛflaiũ bui nɛ́ɔ gɔ̃̀
lán nɔ̀ɔ pɔ́ toenaɔ ń dadan'aɛkɛwa,
aa bɔ̀lɛ ń ń nɛ́ɔ gbɛ̃dɛnaɔnɛ.
14 Ǹ ń gba pɔ́ Dii! Bɔ́ ńyɔ̃ ń gbai?
Nɛansakpɛ pɔ́ a nɔ ì gboo ń yɔ̃́ isaioɛ.
15 An vãikɛa ku Giligali píi,
we ma zauńgu.
Má ń yá ma kpɛ́uɛ,
kɛ́ an yãkɛaɔ vãi yã́i.
Máɔ yeńzi lɔo
an kía swã́gbãadeɔ yã́i.
16 Ɛflaiũ buiɔ gyã sɛ̀,
an zĩ́na imì, aalɛ nɛ'io.
Baa tó aa ì,
má tó nɛ́ pɔ́ an pɔ dɔwàɔ gagaɛ.
17 Ma Lua a gíńziɛ,
aai liaaliaa buipãleɔ guu,
asa aai aà yãmao.

Isailiɔ kpala midɛa

10 Isailiɔá vɛ̃ɛli ɔtaaɛ yãa,
aaì nɛ'i ńzĩaɛ.
Lá an nɛ́piɔ kɔ̃̀,
màa an sa'okĩiɔ kɔ̃̀.
Lá an bùsu maakũ̀,
màa aa zãblè ń gbɛ̀ tã́aɔwa.
2 Mɔafili ń sɔ̃ pà,
an tàae a wi ń musuɛ sa.
Dii a ń sa'okĩipiɔ gbooɛ,
í ń gbɛ̀ tã́apiɔ wíwi,
3 aai gbasa mɛ: Wá kía vĩo,
kɛ́ wá Dii vĩa vĩo yã́i.
Baa tó wá kía vĩ,
bɔ́ a fɔ̃ wowɛ̃ɛi?
4 Aaì lɛ́ pãɔ gbɛ̃gbɛ̃,
aaì ɛɛɔ tóto,
aaì lɛdoũɔ kɛkɛńnɔ,
ɔ̃ kɔ̃ káalakɛa ì ligua
lán sàpaa dafu kàe nɛ́wa.
5 Samalideɔ mɛ a lua Bɛtavɛ̃ gáae yã́i,
wa ɔ́ɔlɔɛ̀, a sa'onaɔ i búbuapɛ.
A gawi a midɛ,
asa wa símá wà taòɛ.
6 Wa sɛ taò Asili bùsuu falu ũ an kía zɔ̃ɔɛɛ.
Ɛflaiũ buiɔ gɛɛ a gɔ̃ kpá ń wɛ́i,
wí a Isailiɔ kṹ zɛ́ pɔ́ aa sɛ yã́i.

---

‡**9:7** Luk 21.22
¶**9:9** Dɔa 19.1-30
§**9:10** Nao 25.1-5

7 Samali bùsu a midɛ,
a kía a gɛ̃zɛa
lán lí miɔna pɔ́ í lɛ́ sɛ́wa.
8 Gulɛsĩ pɔ́ wa bò tɛ̃́aɔnɛɔ bãdɛ,
asa a dɛ Isailiɔ duuna ũɛ.
Lɛɔ ń lá ṹadeɔ fɛlɛ da ń sa'okĩipiɔla,
aai o gbɛsiɔnɛ aa lɛ́lɛ simá,
aai o sĩ̀sĩɔnɛ aa kúńla.[**]
9 Za gɔɔ pɔ́ Isailiɔ duunakɛ̀ Gibɛa, aa zɛ̀ɔ̀ɛ.
Zĩ a yãbɛ̃ɛkɛnapiɔ le Gibɛao lé?
10 Gɔɔ pɔ́ má yei, má ń swɑ̃́gagaɛ,
buipãleɔ i mɔ kãaańzi,
aai mɔkamá ń duuna lɛɛ pla yɑ̃́i.
11 Ɛflaiũ buiɔá zununuɛ,
wà zĩdàɛ̀, a ye ésegbɛ̃ai.
Má zuudanɛ́ ń nɔɛ maaɛ,
mí tó aa soona gálɛ.
Yudaɔ i sapa,
Yakɔbu buiɔ i gudaaĩ.
12 À maa tɔ̃́, í kɛkɛ gbɛ̃kɛ ũ.
À kpase kɛ̃ wásawasa,[††]
asa Dii kĩ́i wɛɛlɛa gɔɔ kàɛ,
e aàɔ mɔ ɛ̀fãaiɔ pisiiwá.
13 A vãi tɔ̃̀ á kɛ̀kɛ yãbɛ̃ɛ ũ,
ɔ̃ a blɛ mɔafilidepi blè.
Kɛ́ a ázĩa gbãa náaikɛ̀,
mɛ́ a zɛ ń á zĩgɔ̃ dasiɔ yɑ̃́i,
14 wa zĩ̀ zɔadɔwá,
wa á wɛ̃́lɛ bĩ́ideɔ dúuzɔ̃,
lá kí Samana Bɛtaabɛ kàalɛ
à nɔɛɔ ń ń nɛ́ɔ wìwi zĩkagɔɔwa.
15 Màa wa kɛɛ́ Bɛtɛlideɔ,
asa á vãikɛa kɛ̀ zàiɛ.
Tó gu dɔ̀, Isailiɔ kía aɔ ku lɔo.

Lua yea Isailiɔzi

11 Kɛ́ Isailiɔ dɛ ɛ̀waasona ũ,
ma aà gbɛ̀si Egipi.[‡‡]
2 Ãma lá málɛ lɛzuńzi,
màa aalɛ zɑ̃̀ kũmanɔ.
Aaìɔ sa'o tɑ̃́aɔwa,
aaìɔ tulaletikatɛa ń diipiɔnɛ.
3 Mámɛ ma tá dàda Ɛflaiũ buiɔnɛ,
ma ń kpá ma kùɛ,
ɔ̃ aai dɔ̃ kɛ́ mámɛ ma ń gbá aafiao.
4 Ma gbɛ̃kɛ galakpànɛ́,
ma ń gálɛ ń yenzi bao,
ma zuubɔ̀lɛnɛ́,
ma naalɛ ma blɛ kpàmá.
5 Lá aa gì nɔ̀sɛlilɛi,
aa ɛa ta Egipio lé?
Asiliɔ mɛ́ aaɔ kiblemá.
6 Fɛ̃nda a tɛkɛ an wɛ̃́lɛɔ guu,
wa ń bɔlɛ gbɑ̃́aɔ wíwi.
Wa ń lɛkpaaĩ gboo,
7 asa ma gbɛ̃́piɔ bɔ̀ ma kpɛ.
Baa tó aalɛ lɛzumazi,
ma Musude, má ń gba gbãao.
8 Ń beeo á Ɛflaiũ buiɔ,
má fɔ̃ ɔkpaázio,
á Isailiɔ, má fɔ̃ mà á kpámáo.
Má fɔ̃ mà kɛɛ́ lá má kɛ̀ Adamaɛwao,
má fɔ̃ mà á baa daaa ń Zeboiũoo.[¶¶]
Ma nɔ̀sɛlìlɛ á yɑ̃́ musu,
ma wɛ̃nadɔ̃aɛ́ fɛ̀lɛ.
9 Má ɛa Ɛflaiũ buiɔ ásookɛ lɔo,
má pɔkũma pãsĩ bɔbɔmáo,
asa Luan ma ũ,
i kɛ gbɛ̃nazĩnan ma ũo.
Lua pɔ́ a kua adoan ma ũ á guu,
má mɔ́ á kaalɛio.
10 Má pala lán nɔ̀ɔmusuwa,
aai tɛmazi.
Tó ma pala,
ma nɛ́piɔ bɔ bɛ'aɛ oi,
aai mɔ ma kĩ́i ń lualuao.
11 Aa bɔ Egipi ń lualuao lán bãɔwa.
Aa bɔ Asili bùsuu lán felenaɔwa,
mí ń kálɛ ń bɛ.
Ma Dii mámɛ má ò.

[**] **10:8** Luk 23.30, Zia 6.16
[††] **10:12** Zel 4.3
[‡‡] **11:1** Bɔa 4.22, Mat 2.15
[¶¶] **11:8** Iko 29.23

Isailiɔ duunakɛa

12 Ɛflaiũ buiɔ yãlìamazi,
Isailiɔ mɔafilikɛ̀kɛmɛɛ,
Yudaɔ lɛ́ pãmɛɛ zɛ́a lɔ
baa ma Náaide pɔ́ ma kua adoa.
2 Ɛflaiũ buiɔ ì ĩ́ana mɔ́mɔ,
aaìɔ kpálɛkɛ ĩ́ampuui,
sã́sãyã ń yãpãsĩo ì kɔ̃́ ń guu.
Aaì kɔ̃ yãma ń Asiliɔ,
aaì gɛ́ Egipi ń nísio.
3 Dii yãvĩ ń Yudaɔ,
a Yakɔbu buiɔ dàa wínɛ́ ń musu,
i fĩabonɛ́ ń yãkɛawa.
4 Yakɔbu dɔ̀ a vĩ̀i gbatoewa a da nɛasakpɛu.[§§]
Kɛ́ à zɔ̃ɔkũ̀, à dɛ̃ɛkà ń Luao,
5 à dɛ̃ɛkà ń aà malaikao à dɛ̃ɛnɛ̀,[*]
à ɔ́ɔlɔ̀ à sùuugbɛ̀awà.
À kpàaũaànɔ Bɛtɛli,[†]
ɔ̃ à yã'ɔ̀aànɔ we.
6 Aà tɔ́n Dii,
Dii Lua Zĩgɔ̃deɛ.
7 Ápiɔ sɔ̃, à su á Luawa,
àɔ kú ń gbɛ̃kɛo ń yãkɛa a zɛ́wao,
á wɛ́ iɔ dɔ á Luazi gɔɔpii.
8 Laatana ìɔ kiloo vãi kũa,
gbɛ̃blea mɛ́ ì kɛɛ̀ na.
9 Ɛflaiũ buiɔ mɛ̀: Wa kɛ ɔdeɔ ũ,
wa gɔ̃ àizɛɛdeɔ ũ.
Wá ɔdapi yã́i
wa wá yãvãi ge duuna eo.
10 Mámɛmaa Dii á Lua,
ma á bɔ́lɛ Egipiɛ.
Má tó à ɛa àɔ ku zwã̀akpɛɔ guu lɔɛ,
lá i kɛ dikpɛ zĩ́wa.
11 Ma yãdà ãnabiɔnɛ,
mámɛ má tò aa wɛ́punguɔ è dasi,
ɔ̃ aa yã'ò gbɛ̃́ɔnɛ ń yáasio.
12 Lá Galadadeɔ zɛ̀ ń tã́a yã́o,
aa gɔ̃̀ pã sĩanaɛ.
Lá Giligalideɔ ì sa'o ń zuswanao,
an sa'okĩiɔ gɔ̃nɛ́ gbɛ̀zɛɔ ũ bugbɛuɛ.
13 Yakɔbu bàalɛ̀ gɛ̀ Sili bùsuu,
Isaili zɔblè we nɔwɛɛlɛa yã́ musu,
nɔ yã́ musu ɔ̃ à dã́dãkɛ̀.[‡]
14 Dii tò ãnabi bɔ̀ ń Isailiɔ Egipi,[¶]
ɔ̃ à ń dã́dãkɛ̀ ãnabipi sabai.
15 Ɛflaiũ buiɔ Dii pɔ fɛ̀lɛɛ̀ maamaaɛ.
Dii a to an gbɛ̃dɛa yã́ wí ń musuɛ,
i fĩabonɛ́ sa pɔ́ aa kàagu yã́i.

Dii pɔpaa a gbɛ̃́ɔzi

13 Kɛ́ Ɛflaiũ buiɔ yã'ò, wà lùalua,
aamɛ gbãa Isailiɔ guu.
Ɔ̃ aa tàaekɛ̀ Baali yã́ musu,
a yã́i an kpala a gai.
2 An duunkɛa lɛ́ dɛdɛɛ sa,
aalɛ ã́nusu kása ńzĩaɛ tã́aɔ ũ.
An ɔzĩkɛnaɔ mɛ́ lɛ́ ń diipiɔpi ń ɔ̃nɔ lɛ́u.
Wì ń yã'o wì mɛ,
aaì sa'o ń gbɛ̃nazĩnao,
aaì lɛ́pɛpɛ zugaae taaɔwa.
3 A yã́i tò aa gɔ̃̀ lán suakpaa kɔɔwa,
lán kɔɔkɔɔ fíi pɔ́ ì gɛ̃zɛawa,
lán ése ṹa pɔ́ zàa ì sɛ́lɛwa,
lán súɛlɛ pɔ́ ì bɔ fɛnɛntiuwa.
4 Mámɛmaa Dii á Lua pɔ́ á bɔ́lɛ Egipi.
Ásu àɔ diie dɔ̃o, ma bàasio.
Suabanae kuo, sema mapi.
5 Mámɛ ma á gwá guwaiwaiu,
ma ɔlìaázi bùsu guwãadeu.
6 Kɛ́ ma á dã́dãkɛ̀, a kã.
Kɛ́ a kã á làa, a ázĩa sɛ̀ lɛsĩ,
ɔ̃ ma yã́ sã̀águ.
7 Too! Má kusiwá lán nɔ̀ɔmusuwaɛ,
mí á dã́dã zɛ́u lán gbɛaanawa.
8 Má mlɛ̃wá lán wài pɔ́ wà a nɛ́ sɛ̀lɛwaɛ,
mí á kùa goaa mà á só lán nɔ̀ɔkusiwa,
má á taitai lán maiwa.

[§§] **12:4** Daa 25.26
[*] **12:5** Daa 32.24-26
[†] **12:5** Daa 28.10-22
[‡] **12:13** Daa 29.1-20
[¶] **12:14** Bɔa 12.50-51

9 Á Isailiɔ, á kaalɛɛ,
kɛ́ a bɔ mapi á Dɔnlɛde kpɛ yā́i.
10 Á kía pɔ́ ì á suaba ku máɛ sa?
Á wɛ̃́lɛ dɔaana pɔ́ á òné
aa kía kpáɛ́ɔ[§] ku má ni?
11 Ma kía kpàɛ́ ń pɔkũmao,[**]
ɔ̃ ma aà sìwá ń pɔfɛ̃o.[††]
12 Ɛflaiũ buiɔ yãvãiɔ dilɛa,
wà ń duuna kà láu.
13 Aa dɛ lán nɛ́ sɔũwa a igɔɔ,
nɔwãwã mɔ̀, ɔ̃ nɛ́pi gì bɔi.
14 Má ń bɔ bɛda gbãaue?
Má ń sí gawae?
Ga, n sɛwɛ kúmáɛ?
Bɛda, n gbɛ̃kaalɛbɔ sɔ̃ bɛ?[‡‡]
Má ń wɛgwao.
15 Baa tó Ɛflaiũ buiɔ kɔ̃̀ ń gbɛ̃́ɔ guu,
ĩ́an wãa a bɔ guwaiwaiu à sumáɛ.
Nibɔna a giigaga,
lɔ̀ɔ'i a ba,
wa lɛ́lɛ ń làasiɔwaɛ,
wi ń pɔ́ bɛɛɛdeɔ sɛ́lɛ.

14 Samalideɔ tàae a wi ń musuɛ,
asa aa bɔ̀ ń Lua kpɛɛ.
Wa ń kwɛ́ ń fɛ̃ndaoɛ,
wi ń nɛ́ɔ wíwi,
wi ń nɔsindeeɔ puipui.

Isailiɔ nɔ̀sɛlilɛa

2 Á Isailiɔ, à su Dii á Luawa,
á yãvãiɔ mɛ́ tò a kpagua.
3 À su Diiwa, í yãsiuɛ̀ à oɛ̀:
Wá yãvãiɔ kɛ̃́wá,
gbãakpawázi, wí n sáaukpa.
4 Asiliɔ fɔ̃ wá bɔo,
wá di ń sɔ̃́ɔ kpɛ lɔo.
Tã́a pɔ́ wa ń píɔ
wá ń sísi wá diiɔ ũ lɔo,
asa ḿmɛ ni tonɛ pɔ́ gwana vĩoɔ wɛgwa.
5 Ma Dii ma mɛ̀:
Má ń gbã́gbã ń ń pɔ̀ɔbɔzãkɛgyão,
ma yeańzi a kɛ zài,
asa ma pɔ wèemá.
6 Máɔ dɛ Isailiɔnɛ mɔ̀sɛ ũ,
aaiɔ vukɛ,
aai zĩ́napɛlɛ lán Libã bùsu líwa.
7 Aa bɔlɔbɔ,
aaiɔ gawi vĩ lán kuliwa,
an gĩ iɔ na lán sɛdɛ líwa.
8 Aa bɛkpa ma uei,
aai bɔlɛ lán pɔ́wɛnawa.
Aa vukɛ lán vɛ̃ɛliwa,
aai tɔbɔ lán Libã bùsu vɛ̃ɛwa.
9 Bɔ́ Ɛflaiũ buiɔ kɛ ń tã́aɔ lɔi?
Mámɛ má ń wabikɛa sí,
míɔ wɛ́tɛńzi.
Má dɛ lán pɛ̃li pɔ́ a lá sisiawaɛ,
an kã́fĩa a bɔ ma kĩ́iɛ.
10 Démɛ ɔ̃nɔ vĩi?
Aà làasookɛ yã́piwa.
Démɛ làasoo vĩi?
Aàɔ yã́pi gbadɔ̃.
Asa Dii yãkɛaɔ maa,
gbɛ̃maaɔ ìɔ tɛi.
Aà yãmansaiɔ sɔ̃ aaì pãalɛ̀ɛ.

[§] **13:10** 1Sam 8.5-6
[**] **13:11** 1Sam 10.17-24
[††] **13:11** 1Sam 15.26
[‡‡] **13:14** 1Kln 15.55

YOƐLI

Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Ãnabi Yoɛli yã́ ì gbɛ̃́ɔ gba gbãa gɔɔpii. Yã́ gbia pɔ́ Yɔɛli ò a lá guu mɛ́ Dii a gbãa ɔlɔa buiɔnɛ ń aà yã́kpalɛkɛańnɔo ũ. A yã́kpalɛkɛ ń Isailiɔ a ɔtondɔkĩi gwasai yã́ musu, mɛ́ a yã́kpalɛkɛ ń buipãleɔ an zaa Isailiɔgu yã́i. Músi yã́ɔ dɔaa yã́kpalɛkɛgɔɔpiɛ ń gu daa yàaao ń pɔ́kɛ̃sãmao. Kwaɔ lɛ́lɛamá ń iminakaao ń pɔ́ɔ tɛ́kũao ń zĩgɔ̃ɔ lɛ́lɛamáo lɛ́ kaalɛgɔɔpi yã́ bɔɔlɛkɛ (1.2-12, 15-18, 2.1-11). A dɛ lá ãnabipi lɛ́ yã'o azĩa gɔɔ yã́ musuwa ń yã́ pɔ́ a su mɔɔ píi.

Gɛa sua yã́ pɔ́ àlɛ yá a waasokɛa guu wɛbɔa: Isailiɔ gɔ̃̀ gii, aai e Lua kpɛ́ zĩkɛ̀ lɔo, ɔ̃ àlɛ onɛ́ aa ɛa su Luawa aa wabikɛwà (1.13-14, 19-20, 2.12-17). Sema aa gɔ̃ gii gĩa, yã́ i gbasa bɔńnɔ na sa. Pɔdinzi pɔ́ Lua a lɛgbɛ̃̀nɛ́ (2.18-27, 3.1-5, 4.17, 18-21) yã́ i kɔ̃sɛ ń pɔkɛ̃sãma pɔ́ dɛ aà pɔkũmabɔbɛamá ũoo. Yã́ a zɔ̃lɛ buipãleɔwa (4.1-16), Isailiɔ i dɔ̃ sa lá Lua kua ń guu dɛ. Yoɛli ãnabikɛkɛa lɛ́ ɔlɔwɛ̃ɛ kɛ́ zĩewa Lua aɔ kú ń bui píio, asa Lua a a Nisĩna pisimá (3.1-2). Lua lɛgbɛ̃api pàpa Yesude káauɔ gɔɔ Pãteko dikpɛgɔɔzĩ (Zĩn 2.16-21).

Kaalɛgɔɔ pɔ́ Dii dìlɛ

1 Dii yã'oa Petuɛ nɛ́ Yoɛlien kɛ.
2 Mae zɔ̃ɔɔ, à yã́ɛ bee ma!
Gbɛ̃́ pɔ́ kú bùsuu laɔ píi, à swã́kpa!
Yã́ɛ bee taa kɛ̀ á gɔɔ
ge á deziɔ gɔɔe?
3 À dau siu á nɛ́ɔnɛ,
aai o ń nɛ́ɔnɛ,
an nɛ́ɔ i o ń nɛ́ɔnɛ lɔ.
4 Pɔ́ pɔ́ kwasutɛ̃ɔ tò
sɛ̃sɛwɛkwaɔ sò.
Pɔ́ pɔ́ sɛ̃sɛwɛkwaɔ tò
kwa búunaɔ sò.
Pɔ́ pɔ́ kwa búunaɔ tò
kwa keleɔ sò.
5 À vu iu idɛnaɔ, í ɔ́ɔlɔ!
À búbuapɛ vɛ̃ɛminaɔ ápii
vɛ̃ɛ dafu yã́ musu,
asa wa wò á lɛ́waɛ.
6 Buie lɛ̀lɛ ma bùsuwa,
aa gbãa mɛ́ an dasi lɛ́ vĩo,
an swaa dɛ lán nɔ̀ɔmusu swaawa,¶¶
an kãnkãnaɔ dɛ lán nɔ̀ɔkusi kãnkãnawa.
7 Aa ma vɛ̃ɛliɔ ɔ̃̀ɔkpà,
aa ma kaadɔenliɔ kɛ̀ kɛ́lɛkɛlɛ.
Aa a tɛɛ wòlo kɔ̀lɛ,
a gɔ̃na gɔ̃̀ kpá púuu.
8 À búbuapɛ lán wɛ̃́ndia pɔ́ lɛ́ a gɔ̃kpama gaa ɔ́ɔlɔ
à zwã̀nkasa kàkaalawa.
9 Pɔ́wɛna ń vɛ̃ɛ gbao zɔ̃̀ɛ Lua kpɛ́u,
sa'on Dii gbàgbanaɔ lɛ́ ɔ́ɔlɔ.
10 Bua músikɛ̀,
tɔɔlɛ gɔ̃̀ wɛ̃nannɔ,
pɔ́wɛna ásookɛ̀,
vɛ̃ɛbɛ í vĩo,
ku i bɔo.
11 Zɔ̃ɛɔ, à ɔku á wɛ́wa,
vɛ̃ɛbudeɔ, à búbuapɛ.
À ɔ́ɔlɔ mase ń éseo yã́ musu,
asa bua pɔkɛkɛa i zɛkɛo.
12 Vɛ̃ɛliɔ i'ò,
kaadɔenliɔ lá dɔ̀ńzi
ń gbɛafuɔ ń daminaɔ ń maoɔ.
Sɛ̃̀a líɔ giigàga píi,
pɔna lào gbɛ̃nazĩnaɔwa.
13 Sa'onaɔ, à zwã̀nkasa kákaála
à bala bɔ sɔu,
Lua gbagbakĩi zĩkɛnaɔ,
à búbuapɛ.
Ma Lua gbàgbanaɔ,
à mɔ i la ń zwã̀nkasaɔ daa,
asa pɔ́wɛna ń vɛ̃ɛ gbao lɛ́ gɛ́ á Lua kpɛ́u lɔo.
14 À lɛye dilɛ Lua pɔ́ ũ,
à gbɛ̃́ɔ kãaa,
à maezɔ̃ɔɔ sísi

¶¶**1:6** Zia 9.8

ń á bùsudeɔ píi
aa mɔ wiilɛ Dii á Luawa a kpɛ́u.
15 Agya! Asa Dii gɔɔ kãikũ̀,
kaalɛgɔɔ pɔ́ Gbãapiide dìlɛ lɛ́ mɔ́.[§§]
16 Pɔblea i láa wá wáao lé?
Pɔna ń yaalɔo mìdɛ wá Lua kpɛ́u.
17 Pɔ́wɛna gɔ̃̀ koosiinnɔ bùsukɔ̃ɔtɛ̃u,
dɔ̃ɔ gɔ̃̀ yáiyai, gbaɔ gbòo,
asa pɔ́wɛna gìɛ.
18 Zuɔ wii gɔ̃̀ dɔ, asa sɛ̃ kuo,
kpàsaɔ bílikɛ̀ gɛ́kĩiwa.
Baa pɔtuo nɛ́naɔ lɛ́ ĩamaɛ.
19 Dii, málɛ lɛzunzi,
asa dã́dãkɛkĩiɔ tɛkũ̀ɛ,
tɛ́lɛpiɔ sɛ̃sao líɔ sã̀sã píi.
20 Baa sɛ̃̀anɔbɔɔ, n ni lɛ́ ń dɛ,
asa swadɔɔɔ gɔ̃̀ gii píiɛ,
mɛ́ an pɔblekĩiɔ tɛkũ̀.

Zĩgɔ̃ɔ lɛɛũa ń kwaɔ

2 À kuupɛ Siɔna,
à zĩ̀gãalɛ Dii gbɛ̀sĩsĩ musu.
Bùsudeɔ píi, à gilikɛ,
asa Dii gɔɔ lɛ́ mɔ́, à kãikũ̀.
2 Gubeebeegɔɔɛ, gu a siakũ.
Lou guduuduu gɔɔɛ.
Zĩgɔ̃ dasiɔ lɛ́ li gbɛ̀sĩsĩɔla
lán gudɔawa.
An gbãa taa sáa i bɔ yãao
mɛ́ a bɔ bau lɔo.
3 Tɛ́ lɛ́ kṹ ń aɛ, tɛ́lɛpiɔ dɔ ń kpɛ.
Bùsu kálɛ ń aɛ lán Edɛni swaluwa,
à gɔ̃̀ ń iau lán gbáa wáiwaiwa,
pɔe i e pìlimáo.
4 An aɛ bɔ̀ lán sɔ̃́wa,
aalɛ bàalɛ lán zĩkasɔ̃ wàiɔwa.
5 An kɔ̃fĩ dɔ lán zĩkasɔ̃goɔwa,
aalɛ sòo zɔ̃ gbɛ̀sĩsĩ misonaa.
An kĩ́i dɔ lán tɛ́ kũa sɛ̃saowawa
lán zĩgɔ̃ dasi pɔ́ aalɛ zĩ'ɔpooɔwa.[*]
6 Kɛ́ buiɔ wɛsìńlɛ,
aa olo'olobò aa oosìsi.
7 Aalɛ siu ń bao lán gɔ̃saɔwa,
aalɛ vĩ gĩa lán zĩgɔ̃ɔwa.
Baade lɛ́ táa'o a aɛdɔawaɛ,
an gbɛ̃e i zã a ɔwao.
8 Aalɛ gã̀sazɔ̃kɔ̃ɛo,
aa mipɛ̀ ń aɛ,
aalɛ kuadi ń ibɛɛɔwa,
an zĩkabɔɔ lɛ́ kpánɛ́o.
9 Aalɛ si wɛ̃́lɛ guu,
aalɛ bàalɛ bĩ́i musu,
aalɛ dɛdɛ kpɛ́ɔwa,
aalɛ gɛ̃ fɛnɛntiɔ guu lán kpã́iɔwa.
10 Tɔɔlɛ lɛ́ lualua ń aɛ,
musupɔɔ lɛ́ deedee,
ĩatɛ̃ ń mɔvuao lɛ́ siakũ,
saanaɔ lɛ́ gɔ̃ tɛkɛsai.[†]
11 Dii dɔaa a zĩgɔ̃ɔnɛ ń lɔɔ gbãao.
Aà ìwaɔ dasi maamaaɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ zĩkɛ aà yã́wapiɔ gbãa.
Dii gɔɔpi zɔ̃ɔ, a to vĩa ń kṹ.
Démɛ a e bɔui?[‡]
12 Dii mɛ̀: Baa tia kɛ́wa,
à su ma kĩ́i ń nɔ̀sɛmɛndoo
ń lɛyeo ń ɔɔlɔo ń búbuapɛao.
13 À nɔ̀sɛlilɛ,
i kɛ á pɔkasaɔ no.
À su Dii á Lua kĩ́i,
asa a sùuu ń sósobio vĩ,
aà pɔ lí pa kpaao.
A gbɛ̃kɛ vĩ zɔ̃ɔ,
ì ĩa pɔ́ a dìlɛ à damá bɔ a nɔ̀sɛɛɛ.
14 Wìliɔ dɔ̃o tó a wɛ̃nadɔ̃wɛ̃ɛ,
i wá tó ń báaao,
wí gbadaɛ̀ ń pɔ́wɛnao ń vɛ̃ɛo.
15 À kuupɛ Siɔna,
à gbɛ̃́ɔ sísi,
í lɛye dilɛ Lua pɔ́ ũ.
16 À gbɛ̃́ɔ kãaa à gbãbɔnɛ́.
À maezɔ̃ɔɔ naaa à nɛ́ɔ kãaa,
baa a yɔ̃minaɔ.

[§§] **1:15** Isa 13.6
[*] **2:5** Zia 9.7-9
[†] **2:10** Zia 8.12
[‡] **2:11** Mal 3.2, Zia 6.17

O nɔsɛnaɛ aà bɔ a kpɛ́u,
aà nɔ dafu i bɔ kpɛa.
17 To sa'ona pɔ́ lɛ́ Dii gbagbaɔ ɔ́ɔlɔ
aà kpɛ́ kpɛɛlɛ ń aà gbagbakĩio zãnguo.
Aa mɛ: Dii, ǹ n gbɛ̃́ɔ wɛgwa,
ńsu to n bui gɔ̃ láanipɔ ũo,
ńsu to buipãleɔ yãadańnɔo.
Bɔ́yãi buiɔ mɛ wá Lua kú má niɛi?

Dii zɛa ń a gbɛ̃́ɔ

18 Dii nɔ̀sɛ a fɛlɛ a bùsu yã́ musu,
i a gbɛ̃́ɔ wɛ̃nagwa.
19 A wemá à mɛ:
Málɛ pɔ́wɛna ń vɛ̃ɛo ń nísio kpã́sãɛ́,
íɔ kãa pã́upãu.
Má á kɛ láanipɔ ũ buiɔnɛ bau lɔo.
20 Má gugbãntoodeɔ yáɛ́ zã̀zã,
má ɔzɔ̃ńzi mà ń kpá gbáa wáiwai guuɛ.
Má ń dɔaanaɔ zu Ísida Wisideu,
mí ń gbɛzãdeɔ zu bɛ'aɛ ísiau.
Aa yaikɛ, an gĩ iɔ dɔ we,
yã́ pɔ́ aa kɛ̀ɛ́ píi yã́i.
21 Tɔɔlɛ, ńsu vĩakɛo!
Pɔnakɛ! Yáalɔ!
Asa ma Dii ma yãzɔ̃ɔkɛ̀.
22 Sɛ̃̀a nɔ̀bɔɔ, ásu vĩakɛo,
asa sɛ̃ lɛ́ kùsi kpálɛ.
Líɔ lɛ́ nɛ'i,
kaadɔɛna ń vɛ̃ɛo lɛ́ ń asea kɛ.
23 Siɔnadeɔ, à pɔnakɛ,
à yáalɔ Dii á Luawa.
Àlɛ á gba zuɔ lou kã́fĩa yã́iɛ,
àlɛ lou maɛ́ lán yãawaɛ.
A daalɛ a gɔɔwa, i bɔlɛi.
24 Pɔ́wɛna a nɔnɔaa a gbɛ̃zɛɔu,
vɛ̃ɛ ń nísio kákĩio pa yɛlɛlɛ.
25 Pɔ́ pɔ́ kwaɔ blè wɛ̃ ń wɛ̃o,
sɛ̃sɛwɛkwaɔ ń kwasutɛ̃ɔ
ń kwa búunaɔ ń kwa keleɔ,
ma zĩgɔ̃ dasi pɔ́ ma gbaɛwápiɔ,
má a fĩaboɛ́.
26 Á pɔble lá á yeiwa à kã́,
í ma Dii á Lua táasilɛ,
asa ma yãbɔnsaɛkɛ̀ɛ́ɛ.
Wí a ma gbɛ̃́ɔ kũ bau lɔo.
27 Á Isailiɔ íɔ dɔ̃ sa
kɛ́ ma Dii á Lua má kú á guu,
mɛ́ dii pãle kuo.
Wí a ma gbɛ̃́ɔ kũ bau lɔo.

Dii a Nisĩna pisia a gbɛ̃́ɔwa

3 Gɔɔ bee gbɛa má a Nisĩna pisi bui píiɛ,
á nɛgɔ̃ɛɔ ń á nɛnɔɛɔ i ãnabikɛkɛ,
á maezɔ̃ɔɔ i yã́ɔ e iu,
á ɛ̀waasoɔ i wɛ́pungu'e.
2 Gɔɔbeezĩ má a Nisĩna pisimá,
baa ma zɔ̀blenaɔ, gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.
3 Má yãbɔnsaɛɔ kɛ musu ń zĩ́lɛo,
au ń tɛ́o ń tɛluo aɔ ku.
4 Ĩatɛ̃ a siakũ,
mɔvua a tã lán auwa
e Dii mɔgɔɔ zɔ̃ɔ pɔ́ a to vĩa ń kṹ àɔ ká.[¶]
5 Dii sìsinaɔ bɔ píi,[§]
asa suabaa aɔ ku Yelusalɛũ
Siɔna gbɛ̀sĩsĩ musu lá Dii òwaɛ.
Gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀piɔ aaɔ dɛ
gbɛ̃́ pɔ́ Dii ń sisiɔ ũɛ.

Dii yã́kpalɛkɛa ń buiɔ

4 Gwa! Gɔɔ bee, zĩbeezĩ,
tó ma Yelusalɛũdeɔ ń Yudaɔ píi dìlɛ ń pá ziu,
2 má buiɔ kãaa píi
mà pilańnɔ yã́kpalɛkɛguzulɛu.
We má yã́kpalɛkɛuńnɔ
ma gbɛ̃́ Isailiɔ ń ma bùsuo yã́ musu,
asa aa ma gbɛ̃́ɔ fã̀aa dṹniau,
aa ma bùsupi kpaalɛ̀kɔ̃ɛɛ.
3 Aa tɛ́lɛpà aa ma gbɛ̃́ɔ kpaalɛ̀okɔ̃ɛ,
aa ma nɛgɔ̃ɛɔ ń ma nɛnɔɛɔ yìa,
aa káaluakà aa vɛ̃ɛmì ń a ɔ̃ao.
4 Tiideɔ ń Sidɔ̃deɔ[**]
ń Filitɛ̃ bùsu zɔ̃lɛdeɔ píi,

[¶]**3:4** Mat 24.29, Maa 13.24-25, Luk 21.25, Zia 6.12-13
[§]**3:5** Zĩn 2.17-21, Lom 10.13
[**]**4:4** Isa 23.1-18, Mat 11.21-22

á ye sɛmanɔ kpelewa ni?
Álɛ yä̋ pɔ́ má kɛ̀ɛ́ fĩabomɛɛ yä̀?
Tó álɛ a fĩabomɛɛ,
má tó a wi á musu kä̋ndo gɔ̃̀ɔɛ.
5 Asa a ma ä̋nusu ń ma vuao sɛ̀lɛ,
a ma pɔmaa bɛɛɛdeɔ sɛ̀lɛ a taò
á kàlɛ á tä̋akpɛɔ guuɛ.
6 A Yelusalɛũdeɔ ń Yudaɔ píi yìa Gɛlɛkiɔwa,
kɛ́ à ń kɛ̃́ ń bùsuwa zä̀ yä̋i.
7 Gwa! Má ń vu iu,
aai fɛlɛ gu pɔ́ a ń yiau,
mí yä̋ pɔ́ á kɛ̀nɛ́pi wíɛ́ á musu.
8 Má á nɛgɔ̃ɛɔ ń á nɛnɔɛɔ yía Yudaɔwa,
aai ń yía Seba pɔ́ kú zä̀ɔwa.
Ma Dii mámɛ má ò.
9 Yä̋ɛ bee kpàwakɛ buiɔnɛ:
À zĩ̀ sɔukɛ à nɛgɔ̃naɔ vu iu,
í tó zĩgɔ̃ɔ fɛlɛ sɔ̃ kãi ḿpii.
10 À á soonaɔpi fɛ̃ndaɔ ũ,
à á máaso limibobɔɔ lilɛ sɔ̃naɔ ũ.[††]
Gbãasaide o gɔ̃san a ũ.
11 Bui píi, à bɔ gupiiu,
à mɔ kãaa we kpakpa.
Dii, pilamá ń n nɛgɔ̃naɔ!
12 Buiɔ vu iu,
aai gɛ́ yä̋kpalɛkɛguzulɛu,
asa we má zɔ̃lɛu
mà yä̋kpalɛkɛ ń gupii buiɔ.
13 An vãikɛa kɛ̀ zài!
Kɔma ká pɔ́i ǹ kɛ̃́,
asa à mà à kà kɛkɛaɛ.[‡‡]
À mɔ ɔ̃zɔ̃ vɛ̃ɛwa a fɛ̃kĩiu,
asa à pàɛ,[¶¶] vɛ̃ɛkakĩiɔ pà yɛlɛlɛ.
14 Wa ku we dasidasi yä̋kpalɛ midɛguzulɛu,
asa Dii yä̋kpalɛkɛgɔɔ kãikũ̀
yä̋kpalɛ midɛguzulɛuɛ.
15 Ĩatɛ̃ ń mɔvuao a siakũ,
saanaɔ tɛkɛ lɔo.
16 Dii a bɔ Siɔna ń kãaao,
a bɔ Yelusalɛũ ń lɔɔ gbãao.
Musu ń zĩ̋lɛo a lualua,
ãma Dii aɔ dɛ ulɛkĩi ũ a gbɛ̃́ɔnɛɛ,
aɔ dɛ aafia'ekĩi ũ Isailiɔnɛ.
17 Íɔ dɔ̃ sa kɛ́ ma Dii á Lua,
má kú Siɔna musu, ma gbɛ pɔ́ a kua adoapi.
Yelusalɛũá ma pɔ́ɛ,
buipãlɛɔ si wɛ̃́lɛpiu bau lɔo.
18 Gɔɔ bee gbɛ̀sĩsĩɔ vɛ̃ɛbɛ a kwɛ́,
mɛ́ sĩ̀sĩɔ pɔtuoɔ vĩ aɔ diɛ.
Yuda bùsu swadɔɔe í a zɔ̃ɛo.
Nibɔna a bɔ Dii kpɛ́u à bàalɛ,
i mɔ̀sɛpisi lɛpusia guzulɛu.
19 Egipi a gɔ̃ gbáa gii ũ,
Ɛdɔũ a gɔ̃ guwaiwai ũ
yãpãsĩ pɔ́ aa kɛ̀ Yudaɔnɛ yä̋i,
asa aa yãesaidepiɔ dɛ̀dɛ ń bùsuuɛ.
20 Yuda bùsu aɔ kálɛa gɔɔpiiɛ,
wiɔ ku Yelusalɛũ wɛ̃ ń wɛ̃o.
21 Tɔ pɔ́ mi síné yãao ɔ̃ má síné sa.
Ma Dii, míɔ ku Siɔna.

[††] **4:10** Isa 2.4
[‡‡] **4:13** Zia 14.15
[¶¶] **4:13** Zia 14.20, 19.15

AMƆSI

Yɑ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

E wàɔ gɛ́ Yesu Kilisi ii wɛ̃̀ 760 Amɔsi bɔ̀ a bɛ wɛ̃́lɛu Tekoa, Yuda bùsuu, à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ Bɛtɛli, gu pɔ́ Isaili bùsu sa'okĩi zɔ̃ɔ kuu. Wegɔ̃ɔ ãnabikɛkɛa bɔ̀ ń saɛ lán loupũnaawa.

Gɔɔ bee kí Yeloboaũ plaade dɛ Isaili bùsu kía ũ (787-747). Siliɔ lɛ́ zĩkańnɔ lɔo, ɔ̃ Isailiɔ ɛ̀a lɛ́ namable lɔ, ɔ̃ ãnabi Amɔsi mɔ̀ Lua gbɛ̃́piɔ midɛa yɑ̃́ pɑ̃̀lɛńgu. Gɔɔ bee bùsudepiɔ lɛ́ zĩkɛ lousisiyãɔwa maa-maaɛ. Bɔ́yãi à bao pãsĩpi pɑ̃̀lɛńgui?

A maa wà to baade àɔ kú ń a laaio kpálɛa lá Lua ikoyã dìlɛwa, ãma gbãadeɔ lí wei gbɛ̃́ɔnɛo. Bee yɑ̃́i Lua ì zɛ ń gbãa-saideɔ. Amɔsi yɑ̃́ pɔ́ tò a gɔ̃ waasokɛna ũ yɑ̃́pi musu ò (7-9), ɔ̃ wà aà yà Isaili bù-suu gɔ̃̀ɔgɔ̃ɔ (7.10-17).

Lɛɛ 1 e 2 zɔa pɔ́ Lua dɔ̀ Isailiɔwa ń bui pɔ́ liaańziɔ,

Lɛɛ 3 e 6 yɑ̃́ pɔ́ tò Lua ń a gbɛ̃́ɔ yɑ̃́ bɔ̀ kɔ̃ kpɛ,

Lɛɛ 7 e 9 wá gbá zɛ́ wà yɑ̃́ pɔ́ Amɔsi ò bɔkĩi dɔ̃. À wɛ́pungu'è gɛ̃n sɔo mɛ́ a yɑ̃́ dɛ yɑ̃́ pɔ́ Lua a ɛa mɔ kɛiɔ seelaɔ ũɛ.

Amɔsi waasopi ì to wà làasookɛ Lua yɑ̃́ bɔa dṹniaɛ bee yɑ̃́ kpɛwa píi. Ãnabi pɔ́ wà aà yàpi ì to wà làasookɛ Yesu yɑ̃́wa lɔ. Yesu yɑ̃́ i kɔ̃sɛ ń gbãadeɔ yɑ̃́oo, i kɛ ń gbãao no, ãma yɑ̃́ pɔ́ a òpi lɛ́ yɑ̃́ dafu dilɛwɛ̃ɛ dɛ Amɔsi pɔ́a!

Yɑ̃́ pɔ́ a bui pɔ́ liaa Isailiɔzi le

1 Tekoa sãdãnaɔ do Amɔsi yɑ̃́ pɔ́ a è
Isailiɔ yɑ̃́ musun kɛ. Yɑ̃́ pɔ́ a èpi dɔaaa
tɔɔlɛ lualuaaɛ wɛ̃̀ plaɛ. Gɔɔ bee Uzia dɛ
Yudaɔ kía ũ[§§] mɛ́ Yehoasi nɛ́ Yeloboaũ
dɛ Isailiɔ kía ũ.[*] 2 À mɛ̀:

Dii lɛ́ bɔ Siɔna ń pũnaao,
àlɛ bɔ Yelusalɛũ ń palaa gbãao.[†]
Pɔdãnaɔ dɑ̃́dãkɛkĩiɔ lɛ́ gɔ̃ wɛ̃nannɔ,
Kaamɛli gbɛpɔlɛ lɛ́ giigaga.
3 Ma Dii ma mɛ̀,
Damasi bùsu tàaekɛ̀ gɛ̃n àaɔ̃,
a dɛ beea se,
ma pɔ a weemáo,
asa aa Galada bùsudeɔ gbɛ̃̀gbɛ̃ ń ɛ̃́ngoɔɛ.
4 Má tó tɛ́ fɛlɛ an kí Azaeli bɛwa,
i kũ aà nɛ́ Bɛnadada kpɛ́ gbãaɔwa.
5 Má Damasi bĩ́ibɔlɛ gba gbooɛ,
mí Avɛni guzulɛpi kía tɔ̀lɔzɔ̃,
gbɛ̃́ pɔ́ zɔ̃lɛ báawa Edɛnibɛpi,
wi tá ń Sili bùsudeɔ Kii zɪ̃̀zɔɔ ũ.
Ma Dii mámɛ má ò.
6 Ma Dii ma mɛ̀,
Gazadeɔ tàaekɛ̀ gɛ̃n àaɔ̃,
a dɛ beea se,
ma pɔ a weemáo.
Asa aa ma gbɛ̃́ɔ kũ̀kũ zɪ̃̀zɔɔ ũ píiɛ,
ɔ̃ aa ń ná Ɛdɔũɔnɛ ń ɔzĩ.
7 Má tó tɛ́ fɛlɛ Gaza bĩ́iwa,
i kũ a kpɛ́ gbãaɔwa.
8 Má Asedoda kía tɔ̀lɔzɔ̃
ń gbɛ̃́ pɔ́ zɔ̃lɛ báawa Asekelonio.
Má ɔsɛ mà Ɛkɛlonideɔ lɛ́,
e Filitɛ̃ kɔ̃na pɔ́ gɔ̃̀ weɔ gɛ midɛò.
Ma Dii Lua mámɛ má ò.
9 Ma Dii ma mɛ̀,
Tiideɔ tàaekɛ̀ gɛ̃n àaɔ̃,
a dɛ beea se,
ma pɔ a weemáo.
Asa aa ma gbɛ̃́ɔ kũ̀kũ zɪ̃̀zɔɔ ũ píiɛ,
ɔ̃ aa ń ná Ɛdɔũɔnɛ ń ɔzĩ.
Lɛdoũ pɔ́ aa kɛ̀ńnɔ i dɔ́nguo.
10 Má tó tɛ́ fɛlɛ Tii bĩ́iwa,
i kũ a kpɛ́ gbãaɔwa.
11 Ma Dii ma mɛ̀,
Ɛdɔũɔ tàaekɛ̀ gɛ̃n àaɔ̃,
a dɛ beea se,
ma pɔ a weemáo.

[§§]**1:1** 2Kia 15.1-7
[*]**1:1** 2Kia 14.23-29
[†]**1:2** Yoɛ 4.16

Aa pɛ̀lɛ ń daɛɔzi ń fɛ̃ndao,
aai gbɛ̃e wɛ̃nagwao.
Aa pɔkũmabɔ̀bɔmá zɛzɛsai,
an pɔ fɛ̃ańzi i kpálɛo.
12 Má tó tɛ́ fɛlɛ ń bùsu Temaniwa,
i kũ a mɛɛwia Bɔzɛla kpɛ́ gbãaɔwa.
13 Ma Dii ma mɛ̀,
Amɔniɔ tàaekɛ̀ gɛ̃n àaɔ̃,
a dɛ beea se,
ma pɔ a weemáo.
Aa Galada bùsu nɔsindeeɔ pùi,
kɛ́ aa ye ń bùsu kã̌fĩ yã̌i.
14 Má tɛsɔ̃ ń mɛɛwia Labawa,
i kũ a kpɛ́ gbãaɔwa.
Zĩkawii iɔ dɔ,
zàa'ĩan gbãa i fɛlɛ́ngu,
15 wi tá ń ń kíao zĩ̀zɔ ũ,
aàpi ń a ìwaɔ sãnu.
Ma Dii mámɛ má ò.

2 Ma Dii ma mɛ̀:
Mɔabuɔ tàaekɛ̀ gɛ̃n àaɔ̃,
a dɛ beea se,
ma pɔ a weemáo.
Aa Ɛdɔũɔ kía gɛ kpàsa
e aà wáɔ gɔ̃̀ túfu ũ.
2 Má tó tɛ́ fɛlɛ Mɔabuɔwa,
i kũ Kelio kpɛ́ gbãaɔwa.
Mɔabuɔ gaga zĩ̀ zɔa guuɛ
gɔɔ pɔ́ wàlɛ kúkuakɛ,
wàlɛ mɔ pɛ́.
3 Má ń dɔaana tɔ̀lɔzɔ̃ɛ,
mí aà ìwaɔ dɛdɛaànɔ.
Ma Dii mámɛ má ò.

Yã̌ pɔ́ a Yudaɔ ń Isailiɔ le

4 Ma Dii ma mɛ̀,
Yudaɔ tàaekɛ̀ gɛ̃n àaɔ̃,
a dɛ beea se,
ma pɔ a weemáo.
Asa aa gì ma ikoyãiɛ,
aaliɔ yã̌ pɔ́ má dìlɛɔ kũao.
An tã̌aɔ mɛ́ ń sãsã,
ɛɛde pɔ́ an dezíɔ tɛiɔ.
5 Má tó tɛ́ fɛlɛ Yuda bùsuwa,
i kũ Yelusalɛũ kpɛ́ gbãaɔwa.
6 Ma Dii ma mɛ̀,
Isailiɔ tàaekɛ̀ gɛ̃n àaɔ̃,
a dɛ beea se,
ma pɔ a weemáo.
Aaì gbɛ̃maaɔ yía zɔɔ ũ ɔ̃a yã̌i,
aaì taasideɔ yía kyale fĩaboanɛ yã̌i.
7 Aaì ɔ̃zɔ̃ wɛ̃nadeɔwa bùsu'ũfãau,
aaì gbãasaideɔ yã̌ málɛnɛ́.
Nɛ́ ń a maeo aaì gbada wɛ̃́ndia doũwa,
aaì ma tɔ́ pɔ́ a kua adoa ɔ̃̀ɔkpa.
8 Aaì ń wó poo sa'okĩiɔ saɛ píi
zwãa pɔ́ aa a tɔ̀ɔmasìmáɔwa.
Aaì vɛ̃ɛ lú ń ɔ̃a pɔ́ aa sìmáo
aa mi ń tã̌akpɛu.
9 Mámɛ ma Amɔleɔ kàalɛɛ́ yãa,‡
baa kɛ́ aa gbã̀a lán sɛdɛ líɔwa,
mɛ́ aa gbãa lán sɛ̃́ gɔ̃n giiwa.
Ma ń kaalɛ píi, nɛ́fɛ̃nɛn gbɛ̃zɔ̃ɔ.
10 Mámɛ ma bɔánɔ Egipi,
ma dɔaaɛ́ guwaiwaiu wɛ̃̀ bla,
má tò Amɔleɔ bùsu gɔ̃̀ á pɔ́ ũ.
11 Ma á nɛ́eɔ dìlɛ ãnabiɔ ũ,
má tò á ɛ̀waasoeɔ ńzĩa kpàa.¶
Isailiɔ, sĩana málɛ oɛ́o lò?
Ma Dii mámɛ má ò.
12 A naɛ gbɛ̃́ pɔ́ aa ńzĩa kpàapiɔwa aa vɛ̃ɛmi,
á dìlɛ ãnabipiɔnɛ aasu ãnabikɛkɛ lɔo.
13 À ma! Má á kɛ dɛ̃́ɔdɛ̃ɔɛ,
lán zugo pɔ́ pɔ́wɛn aso sɛa ì pɔ́ kɛ dɛ̃́ɔdɛ̃ɔwa.
14 Gbɛ̃́ kàsakasaɔ bɔkĩi eo,
gɔ̃saɔ e bɔ ń gbãa yã̌io,
nɛgɔ̃naɔ e ńzĩa misio.
15 Kàzunaɔ fɔ̃ zɛ gio,
bàwãadeɔ e bɔo,
sɔ̃deɔ e ńzĩa misio.
16 Baa nɛgɔ̃n wɔ́ɔdeɔ
aa bàasi ɔgii gɔɔ beeɛ.
Ma Dii mámɛ má ò.

‡**2:9** Iko 3.8-10
¶**2:11** Nao 6.1-8

3 Á Isaili bui pɔ́ ma á bɔ́lɛ Egipi,
à swã́kpa à yã́ pɔ́ ma mɛ̀ a á le ma.
2 Dṹnia buiɔ guu píi ámɛ ma á sɛ́.
A yã́i má vãi pɔ́ á kɛ̀ wíɛ́ á musu.

Amɔsi ãnabikɛkɛa bɔ̀ Dii kĩ́iɛ

3 Gbɛ̃ɔn plaɔ ìɔ tɛkɔ̃i kɔ̃yãmasaia?
4 Nɔ̀ɔmusu ì pũna dào guu pɔblea esaie?
Nɔ̀ɔkusi ì pala a tòou nɔ̀ɔkũsaie?
5 Tó bãe i zu fíiuo,
a e à aà kũe?
Tó ba i e pɔ́ kṹo,
a bilɛe?
6 Tó wà zĩ̀gãalɛ̀ wɛ̃́lɛu,
sɔ̃ lí kɛ̃́ gbɛ̃́ɔguo lé?
Tó músi gɛ̃̀ wɛ̃́lɛu,
Dii mɛ́ tòo lò?
7 Dii Lua lí yã́ pɔ́ a zɛòe kɛ
oa a zɔ̀blena ãnabiɔnɛ saio.
8 Nɔ̀ɔmusu pṹna,
dé vĩa a gí kṹii?
Dé Dii Lua a yã'oɛ̀,
à gí a kpàwakɛii?

Yã́ pɔ́ a Isailiɔ le

9 À kpàwakɛ Asedoda kibɛdeɔnɛ
ń Egipi kibɛdeɔ à onɛ́,
aa kãaa Samali gbɛ̀sĩsĩɔ pɔlɛu,
aai gili zɔ̃ɔ pɔ́ gɛ̃̀u e
ń gbãa pɔ́ wàlɛ mɔ́ a gbɛ̃́ɔnɛo.
10 Ma Dii ma mɛ̀,
gbãadeɔ yãkɛa a dɔ̀ɔwa dɔ̃o.
Aaì gbɛ̃́ɔ wɛtã aa ń taiinkɛ,
aaì ń àizɛɛɔ naaa aa taò ń bɛ.
11 Bee yã́i ma Dii Lua ma mɛ̀,
ibɛɛɔ mɔ lia á bùsuzi,
aa á gbãa midɛ,
aai á kibɛ pɔ́ɔ sɛ́lɛ.
12 Ma Dii ma mɛ̀,
lá sãdãna ì a sã gbá miɔna
ge a swã́ miɔna bɔ nɔ̀ɔmusu lɛ́zĩ,
màa Isaili pɔ́ kú Samaliɔ bɔ kaso,
gbɛ̃́ pɔ́ zɔ̃lɛ ń lii bɛ́lɛbɛlɛwapiɔ.
13 Ma Dii Lua Zĩgɔ̃de ma mɛ̀,
à swã́kpa à ma,
í Yakɔbu buiɔ gbaò laai.
14 Tó málɛ Isailiɔ tàae wínɛ́ ń musu,
má sa'okĩi pɔ́ kú Bɛtɛliɔ kɔ́ba zɔ̃zɔ̃ mà
kwɛ tɔɔlɛ,
mí sa'okĩipiɔ dúuzɔ̃.
15 Má á guantɛ̃mblekpɛɔ
ń á ĩ́ampuublekpɛɔ wíwiɛ,
má kpɛ́ pɔ́ a zãblèmá
ń wesa swaaopiɔ daaĩɛ,
mí a kpɛ́ zɔ̃ɔɔ gboo píi.
Ma Dii mámɛ má ò.

4 Á Basana zununuɔ, à yã́ɛ bee ma,
á nɔɛ pɔ́ a mɛ̀kpa Samali sĩ̀sĩpɔlɛuɔ!
I gbãamɔ wɛ̃nadeɔnɛ,
i taasideɔ wɛtã,
i o á zã́ɔnɛ aa idã dɔ à mi.
2 Ma Dii Lua ma lɛgbɛ̃̀ ń ma kuaadoakɛo,
ma mɛ̀ gɔɔ lɛ́ mɔ́wá
wa kokoaka á gbɛ̃́ kɔ̃naɔzi,
wi á sɛ́lɛ táánɔ ń mɔ̀ kòoloɔ.
3 Á baade a bɔ a aɛdɔawa súsu bĩ́ifoou,
wi táánɔ zĩ̀zɔɔ ũ.
Ma Dii mámɛ má ò.

Isailiɔ swã́gbãakɛa

4 À gi àɔ gɛ́ Bɛtɛli, í tàaekɛ we.
À gi àɔ gɛ́ Giligali, í ɛa tàaekɛ lɔ.
Àliɔ sa'o á diiɔwa we lá gu lɛ́ dɔ,
íɔ á pɔ́ kwide kpa we wɛ̃̀ àaɔ̃ ń wɛ̃̀ àaɔ̃o.
5 Àli pɛ̃ɛ sɛa kpasa sa'okĩiwa sáaukpabɔ
ũ,
í pɔ́ pɔ́ iɔ ma gba kpàwakɛ wà ma,
á Isailiɔ, asa bee kɛa á yei.
Ma Dii mámɛ má ò.
6 Wɛ̃́lɛ píiu má tò á lɛkpɛ lɛ́ yɔ́ lɔo,
ualɛ ń ualɛo má tò a kua blɛwa,
kási i ɛa su ma kĩ́io.
Ma Dii mámɛ má ò.
7 Kɛ́ à gɔ̃ mɔ àaɔ̃ wà pɔkɛkɛ,
ɔ̃ ma á tɛ̃́ lou.
Má tò lou mà wɛ̃́lɛɛɔu,
à gì mai wɛ̃́lɛɛɔu.
Má tò à mà buaeɔ,
à gì mai buaeɔ, ɔ̃ gu giigàga.
8 Á gbɛ̃ɛɔ bã̀abãabò,
aa gɛ̀ wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo í wɛɛlɛi,
aai e à mɔ̀máo,

kási i ɛa su ma kĩ́io.
Ma Dii mámɛ má ò.
9 Mi to pɔ́wɛn gbɔ̃si ń pɔ́ fukpaao
á kaaɔ ń á vɛ̃ɛbuɔ le mɔ̀ɔmɔɔ.
Kwaɔ á kaadɔɛnaɔ ń á kuɔ blè,
kási i ɛa su ma kĩ́io.
Ma Dii mámɛ má ò.
10 Ma gagyãɔ kàágu,
lá má kà Egipiɔguwa.
Ma á ɛ̀waasoɔ dɛ̀dɛ zĩ guu,
má tò wà á sɔ̃́ɔ nàaa.
Má tò yai gĩ dà á bòoa,
á ní lɛ́ dɔkĩi eo,
kási i ɛa su ma kĩ́io.
Ma Dii mámɛ má ò.
11 Ma á gbɛ̃ɛɔ suumpa,
lá ma Sɔdɔũ ń Gɔmɔɔo suumpawa.[§]
A gɔ̃ gòmiɔna pɔ́ wa ga bɔ̀ tɛ́u ũ,
kási i ɛa su ma kĩ́io.
Ma Dii mámɛ má ò.
12 A yã́i Isailiɔ, má yã́piɔ kɛɛ́.
Lá má yã́piɔ kɛɛ́ Isailiɔ,
àɔ kú ń mapi á Lua yã́kpalɛkɛaánɔ sɔuo.
13 À ma! Mi gbɛ̀sĩsĩɔ kása,
mi to zàa'ĩana fɛlɛ,
mi to gbɛ̃nazĩna dɔ̃ lá a làasoo dɛ,
mi to gu dɔ, mi ɛa to gu si,
mi táa'o dṹnia gulɛsĩɔwa,
ma tɔ́n Dii Lua Zĩgɔ̃de.

Wɛ̃nakɛa Isailiɔnɛ

5 Isailiɔ, à yãɛ́ bee ma,
málɛ wɛ̃nalɛ daánɔ.
2 Wi Isailiɔ nɛ sɔlɔlɔ yãao,
ãma à lɛ̀lɛ sa mɛ́ a fɛlɛ lɔo.
Wà aà tò wúlɛa a bùsuu we,
gbɛ̃ɛ ku à ɔkaaàzio.
3 Ma Dii Lua ma mɛ̀,
wɛ̃́lɛ pɔ́ a zĩgɔ̃ɔ bɔ̀lɛ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa sɔo,
gbɛ̃ɔn basɔo mɛ́ a su.
Wɛ̃́lɛ pɔ́ a zĩgɔ̃ɔ bɔ̀lɛ gbɛ̃ɔn basɔo,
gbɛ̃ɔn kwi mɛ́ a su.
4 Ma Dii málɛ yãɛ́ bee o Isailiɔnɛ:
À ma kĩ́i wɛɛlɛ, íɔ ku.
5 Ásu gɛ́ lousisii Bɛtɛlio,
ásu gɛ́ Giligali sɔ̃o,
ásu tɔ̃u Bɛɛsɛbao,
asa wa tá ń Giligalideɔ zĩ̀zɔɔ ũɛ,
mɛ́ Bɛtɛli a gɔ̃ bɛzia ũɛ.
6 À Dii kĩ́i wɛɛlɛ, íɔ ku.
Tó màa no,
a mɔ kũ Yosɛfu buiɔwa tɛ́ ũ,
a kũ Bɛtɛliwa, gbɛ̃e a fɔ̃ dɛo.
7 I yã́'ĩikpa yãnadeɔwa,
mɛ́ i yãkɛa a zɛ́wa málɛ.
8 Dii saankifɛ̃nɛnaɔ kɛ̀
ń saankonɛandeo.[**]
Ì to gusia níinii li gudɔa ũ,
ì to gu ìɔ si.
Ì ísia í kãaa musu,
ì to à ma lou ũ bùsu píi guu.
Aà tɔ́n Dii.
9 Ì to kaalɛ bilɛ gbãadeɔwa,
ì wɛ̃́lɛ bĩ́ideɔ ásookɛ.
10 Ápiɔ sɔ̃ iliɔ ye sĩan'ona gĩyãio,
i za gbɛ̃́ pɔ́ ì bɔbɔ ń vãikɛnaɔgu.
11 Lá i gbãable wɛ̃nadeɔwa,
i pɔ́wɛna símá,
á kpɛ́ pɔ́ á bò ń gbɛ̀ ãao,
á e zɔ̃lɛ ń guuo,
á pɔeã vɛ̃ɛ pɔ́ á bà,
á e à a imio.
12 Asa Dii á tàae zɔ̃ɔ dɔ̃
ń á duuna pɔ́ lɛ́ vĩoo.
I gbɛ̃maaɔ wɛtã,
i to gbɛ̃dɛna fĩabo, í aà gbaɛ,
i gí taasideɔnɛ ń ń yã́ nao.
13 A yãi tò laaide dãɔ lɛ́ ìɔ kpaaũa tia kɛ́wa,
asa gɔɔɛ beeɔ vãiɛ.
14 À wɛɛlɛ àɔ yãmaakɛ,
i kɛ a vãi no,
kɛ́ à e àɔ ku,
Dii Lua Zĩgɔ̃de iɔ kúánɔ,
lá i o a kúánɔwa.
15 Àɔ za yã́ vãiu, íɔ ye a maai,

[§]**4:11** Daa 19.24
[**]**5:8** Yob 9.9, 38.32

íli yā́gɔ̃gɔ̃ a zɛ́wa yā́kpalɛkɛkĩi.
Wìliɔ dɔ̃o, Dii Lua Zĩgɔ̃de a gí Yosɛfu bui kɔ̃naɔ wɛ̃nagwaio.
16 A yā́i Dii Lua Zĩgɔ̃de mɛ̀,
wa búbuapɛ gãaɛɔ píi,
waɔ o zɛ́kpaaɔ guu: Wéee! Wéee!
Wa sɛ̃̀wanaɔ sísi aa ɔ́ɔlɔ,
wa o gɛ'ɔɔlɔnaɔnɛ aa búbuapɛ.
17 Búbuapɛa aɔ ku vɛ̃ɛbuɔu píi,
asa Dii mɛ́ a pā́ á bùsua.
Dii mɛ́ ò.
18 Waiyoo gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ Dii gɔɔ nidɛ!
Àkɛa álɛ Dii gɔɔpi nidɛi?
Gusia gɔɔɛ, i kɛ gupua no.
19 Aɔ dɛ lá gbɛ̃́ lɛ́ bàalɛ nɔ̀ɔmusuɛ,
ɔ̃ à gɛ̀ kpà wài pãleawa,
ge lá à gɛ̀ gɛ̃̀ kpɛ́u à ɔnà gĩwa,
ɔ̃ mlɛ̃ aà sòwaɛ.
20 Dii gɔɔpiá gusiaɛ,
i kɛ gupua no, gusia níiniiɛ.
Baa gupuan beeena aɔ vĩo.
21 Ma Dii ma mɛ̀,
má za á dikpɛɔu, má gíiɛ,
má ye á kɔ̃kãaapiɔ gĩyãio.
22 Baa tó a sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ òa ń pɔ́wɛntio, má sio.
Baa tó a sáaukpa sa'òa ń pɔ́ mɛkpaao,
má wɛ́sɛ mà gwao.[††]
23 À gomala ń á lɛ̀sikɔ̃fĩo,
má swā́sɛ á mɔɔna ɔ́io.
24 À to yā́zɛde dagua
lán swa gbakakaawa,
à tó á yãkɛa a zɛ́wa ligua
lán swa pɔ́ a í lí baowa.
25 Isailiɔ, i kɛ mámɛ a sa'òa
a ma gba pɔ́ guwaiwaiu wɛ̃̀ blao.
26 Tā́a Mɔlɔku kpɛ́ á sɛa
ń saana pɔ́ a zɛò taao.
Á dii pɔ́ á pì ázĩaɛpiɔ[‡‡] yā́i
27 ɔ̃ má tó wà táánɔ Damasi baale.
Ma Dii mámɛ má ò.
Ma tɔ́n Lua Zĩgɔ̃de.

Waiyoo Isailiɔ kía namablenaɔ

6 Waiyoo á gbɛ̃́ pɔ́ á kú niɛniɛ Siɔnaɔ
ń á gbɛ̃́ pɔ́ á kú dɔdɔa Samali
sɛ̃̀sĩpɔlɛuɔ,
á gbɛ̃́ pɔ́ á dɛ buiɔ mide kíaɔ ũ
gbɛ̃́ kĩniɔ wɛ́ ìɔ dɔáziɔ!
2 À gɛ́ Kalenɔ à gwa!
Bɔa we í gɛ́ Amata mɛɛwiau,
í gɛ́ Gata, Filitɛ̃ mɛɛwiau.
An wɛ̃́lɛpiɔ maa dɛ wɛ̃́lɛ pɔ́ á kíaɔ kuulae?
An bùsu zɔ̃ɔ dɛ á pɔ́ae?
3 Lá álɛ e Lua ĩadaawá gɔɔ zā̀,
kía pãsĩ gbãableawá kãikũ̀.
4 I wúlɛ á wesa swaa liiɔwa,
i ɔli ázĩau á wúlɛkĩipiɔwa.
I sãnɛbɔlɔ ń gáaena mɛkpaao só.
5 I mɔɔnalɛ lán Davidi lɛ̀wa,
i lɛ̀ dafu da ń pɔ́'ɔbɔnaɔ.
6 I vɛ̃ɛmi à a dàa bɔ,
i nísi ɔde dɔɔ,
kási ili ɔ́ɔlɔ Yosɛfu buiɔ kaalɛa yā́ musuo.
7 A yā́i tò áɔ ku gbɛ̃́ pɔ́ wa táńnɔ káauɔ guuɛ,
á lalasi wiiɔ i midɛ.
8 Ma Dii Lua Zĩgɔ̃de
ma lɛgbɛ̃̀ ń ma kuao ma mɛ̀,
má ye Yakɔbu buiɔ ĩ́andãa gĩyãio,
má za an zɛgikĩiɔu.
Má ń mɛɛwia na ń ibɛɛɔnɛ ń ɔzĩ
ń pɔ́ pɔ́ kú a guuɔ píiɛ.
9 Baa tó gɔ̃ɛɔ gɔ̃̀ uae gbɛ̃ɔn kwi, aa gagaɛ.
10 Tó gbɛ̃́ mò a daɛ gɛ sɛ́i, àlɛ bɔ̀ò à gɛ́
tɛsɔ̃iwà, mɛ́ à gbɛ̃́ pɔ́ ulɛa we là à mɛ̀:
Gbɛ̃e kunnɔ we lɔe? Ade a wewà: Gbɛ̃e
ku lao. Kɛ kílikili, baa Dii tɔ́, ńsu sio.
11 Asa ma Dii ma yãdìlɛ ma mɛ̀,
má ua zɔ̃ɔ wiɛ kɛ́lɛkɛlɛ,
mí a néna kɛ yáiyai.
12 Wì sɔ̃́ baa gbɛsi musue?
Wì sapa ń zuɔ wee?
Màa á tò yā́zɛde gɔ̃̀ɛ́ sɛwɛ ũ,
mɛ́ yãkɛa a zɛ́wa gɔ̃̀ɛ́ gɔ̃i ũ.

[††]**5:22** Isa 1.11-14
[‡‡]**5:26** Zĩn 7.42-43

13 Á pɔ kèna zĩblea Lodebaawawa,
a mɛ̀ a Kaanaiũ sì ń ázĩa gbãaoɛ.
14 Ma Dii Lua Zĩgɔ̃de ma mɛ̀:
Isailiɔ, málɛ tɛ́kpa buieu à fɛlɛánɔ,
i wɛ́tɛ̃amɔɛ́ za Amata bɔlɛu e Ísida Wisidei.

Kwaɔ

7 Yã́ pɔ́ Dii Lua ɔ̀lɔmɛɛn kɛ: Má è Dii bɔ̀
ń kwaɔ pɔkɛkɛ daalɛgɔɔ, pɔ́ pɔ́ wì kpa
kíawa kɛkɛa gbɛa. 2 Kɛ́ kwaɔ tɔɔlɛ pɔ́ɔ sò
píi aa làa, ma mɛ̀: Dii Lua, sùuukɛ! Bɔ́
Yakɔbu buiɔ e aaɔ kuòi? Asa aa kɛ̀ fɛ̃́nɛũ.
3 Ɔ̃ Dii yã́pi bɔ̀ a nɔ̀sɛu à mɛ̀, bee a kɛ lɔo.

Tɛ́

4 Yã́ pɔ́ Dii Lua ɔ̀lɔmɛɛn kɛ: Má mà Dii
Lua lɛ́ mɛ á yã́kpalɛkɛ ń gbɛ̃́ɔ ń tɛ́o. Tɛ́pi
ísia zɔ̃ɔ í bà, ɔ̃ à kũ̀ Isaili bùsuwa. 5 Ɔ̃ ma
mɛ̀: Dii Lua, n yã́ na! Tuɛlɛ! Bɔ́ Yakɔbu
buiɔ e aaɔ kuòi? Asa aa kɛ̀ fɛ̃́nɛũ. 6 Ɔ̃ Dii
Lua yã́pi bɔ̀ a nɔ̀sɛu à mɛ̀, beepi a kɛ lɔo.

Pɔ́susugwabɔ

7 Yã́ pɔ́ a ɔ̀lɔmɛɛn kɛ: Ma Dii è zɛa bĩ́i
súsu saɛ, a pɔ́ súsugwabɔ kũa. 8 Ɔ̃ à ma
la à mɛ̀: Amɔsi, bɔ́ ń èi? Ɔ̃ má wèwà ma
mɛ̀, pɔ́ súsugwabɔɛ. Ɔ̃ à mɛ̀:
Gwa, ma pɔ́ súsugwabɔ pòo ma gbɛ̃́ Isailiɔwa,
má sùuukɛ́ńnɔ lɔo.
9 Wa Isailiɔ gulɛsĩ pɔ́ aa bòɔ daaĩ,
wa Izaaki buiɔ sa'okĩiɔ wíwi.
Má fɛlɛ Yeloboaũ bɛwa ń fɛ̃ndaoɛ.

Amɔsi ń sa'onkia Amaziao

10 Ɔ̃ Bɛtɛli sa'onkia Amazia gbɛ̃́ɔ zĩ̀
Isailiɔ kí Yeloboaũwa à mɛ̀: Amɔsi lɛ́ lɛk-
paaĩnzi ń gbɛ̃́ɔ Isaili bùsuu. Bùsudeɔ aa
aà yã́ fɔ̃ lɔo. 11 Asa à mɛ̀ wa Yeloboaũ dɛ
ń fɛ̃ndaoɛ,
wi Isailiɔ kṹkũ ń bùsuu,
wà táńnɔ zĩ̀zɔɔ ũɛ.
12 Ɔ̃ Amazia mɔ ò Amɔsiɛ à mɛ̀: Gu'ena,
bàasi ǹ ta Yuda bùsuu, níɔ ble ń ãn-
abikɛkɛawa we. 13 Ńsu ɛa mɔ ãnabikɛkɛi
Bɛtɛli la lɔo, asa sa'okĩi pɔ́ ì kía gba gbãa
ku laɛ. 14 Ɔ̃ Amɔsi a zãsì Amaziawa à mɛ̀:
Ãnabi ge ãnabi gãli gbɛ̃en ma ũ yãa seo.
Sãdãnan ma ũ, kaadɔɛmblea dɔ́ɛ má dɔ̃.
15 Sãdãpi guu ɔ̃ Dii ma sɛu, a òmɛɛ mà
gɛ ãnabikɛkɛ a gbɛ̃́ Isailiɔnɛ. 16 Swã́kpa
ǹ Dii yãma sa. N mɛ̀,
másu ãnabikɛkɛ Isailiɔ yã́ musuo,
másu vãi pɔ́ a Izaaki buiɔ le oo.
17 Ayãmɛto Dii mɛ̀,
n na a káaluaka wɛ̃́lɛu,
wa n nɛ́ɔ dɛdɛ ń fɛ̃ndao gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.
Wa ba yɔ̃ n bùsuwa,
wi kpaalɛkɔ̃ɛ.
Wa Isailiɔ kṹkũ ń bùsuu
wà táńnɔ zĩ̀zɔɔ ũ,
ní ga luayãdɔ̃nsaiɔ bùsuu we.

Libɛ mài kaa gbí guu

8 Yã́ pɔ́ Dii Lua ɔ̀lɔmɛɛn kɛ: Ma libɛ
mài è ká gbí guu. 2 Ɔ̃ Dii ma la à mɛ̀:
Amɔsi, bɔ́ ń èi? Ɔ̃ má wèwà ma mɛ̀: Libɛ
mài má è ká gbí guu. Ɔ̃ à ɛ̀a òmɛɛ:
Ma wɛmà ma gbɛ̃́ Isailiɔwaɛ,
má sùuukɛ́ńnɔ lɔo.
3 Ma Dii Lua ma mɛ̀,
gɔɔ bee ma kpɛ́ lɛsia a li ɔ́ɔlɔa ũɛ,
gɛɔ gɔ̃ kpálɛ gupiiu kpɛ̀nɛnɛ.
Gu a kɛ kílikili!
4 À yã́ɛ bee ma,
á gbɛ̃́ pɔ́ i gbãable taasideɔwa,
i wɛ̃nadeɔ midɛ á bùsuu.
5 I mɛ: Mɔ dafu dikpɛ a láa wà e wá pɔ́wɛna yía bɔɛ ni?
Gɔɔ kpele kã́mabogɔɔ a gɛ̃ wà e wá dɔ̃ɔ wɛ̃i?
Wá zaa néna dauɛ, wí a ɔ̃a kã́fĩ,
wá wá kilooɔ lilɛ, wíɔ gbɛ̃ble.
6 Wá wɛ̃nadeɔ lú ń ã́nusuo,
wí taasideɔ sɛ zɔɔ ũ,
kɛ́ baa wá kyale fĩa aai e bòwɛ̃ɛo yã́i.
Wá pɔ́wɛna yía ń a bìsaoɛ.
7 Ma Dii Yakɔbu buiɔ Lua gawide,
ma lɛgbɛ̀ ń ma kuao ma mɛ̀,
an yãkɛae a sãmagu bauo.
8 A yã́i tɔɔlɛ a lualua,

gbɛ̃́ pɔ́ kálɛwàɔ i búbuapɛ ḿpii.
Bùsu a loo lán Niili í gbakakaawa,
a ya i ɛa kpálɛ lán Egipi swapi íwa.
9 Ma Dii Lua ma mɛ̀,
gɔɔ bee má tó ĩatɛ̃ gɛ̃ kpɛ́u
gɔɔ pɔ́ à kà minanguo,
má tó gu si fãanɛ gbãa zã́.
10 Má á dikpɛɔ lilɛɛ́ búbuapɛgɔɔ ũ,
á lɛsiaɔ i gɔ̃ wɛ̃nalɛɔ ũ.
Má tó à zwã̀nkasaɔ kákaála,
á baade i a mi wa gbáigbai.
Má tó gɔɔpi àɔ dɛ
lán nɛgɔ̃ɛ mɛ̀ndona gaa ɔɔlɔwa,
gɔɔpi i midɛ ń pɔsiao.
11 Ma Dii Lua ma mɛ̀,
a gɔɔ lɛ́ mɔ́
má tó nɔana ká á bùsuu.
I kɛ blɛ ge í nɔana no,
swã́kpaa ma yã́ ni mɛ́ aɔ á dɛ.
12 Wa bã̀abãabo ísia baa ń ísia baao,
wa bɛbɛ za gukpɛ e bɛ'aɛ.
Aa kpálɛkɛ ma yãmaai,
kási aa mao.
13 Gɔɔ bee wɛ̃́ndia maaɔ
ń gɔ̃sa gbãaɔ yɛ̃̀ɛɛ a láa imi yã́i.
14 Gbɛ̃́ pɔ́ aaì lɛgbɛ̃ ń Samali tã́a tɔ́ɔɔ
ń gbɛ̃́ pɔ́ aaì mɛ ń Dã dii kuaoɔ,
ń gbɛ̃́ pɔ́ aaì mɛ ń gɛa sa'oi Bɛɛsɛba gbãaoɔ,
aa kpaguaɛ, aa fɛlɛ bau lɔo.

Isailiɔ midɛa ń ń sua ń pá ziuo

9 Ma Dii è zɛa a gbagbakĩi saɛ à mɛ̀:
Gbɛ̀pɛlɛ misona lɛ́, kpɛɛlɛ gĩ i dee,
ma kpɛ́pi i kwɛ ká gbɛ̃́piia,
mí gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ɔ dɛdɛ ń fɛ̃ndao.
An kee a e bɔo,
baa mɛ̀ndo a e piliao.
2 Baa tó aa ɛyɔ̃̀ aa tà e bɛdau,
má ɔpɛlɛmá wɛɛ.
Baa tó aa gɛ̀ za musumusu,
má ń bua wɛɛ.
3 Tó aa gɛ̀ ùlɛ Kaamɛli gbɛ̀ misonau,
má ń gbɛsɛlɛ mà gɛ́ mà ń kṹkũ wɛɛ.
Tó aa sɔ̀lɔmɛɛ ísia zíɛ,
má o ísia mlɛ̃ɛ aà ń só wɛɛ.
4 Tó an wɛ̀lɛɔ ń kũkũ aa tàńnɔ zĩ̀zɔɔ ũ,
we má tó wà ń dɛdɛu ń fɛ̃ndao.
Má wɛ́tɛńzi ĩadaama yã́iɛ,
i kɛ maakɛanɛ́ yã́i no.
5 Ma Dii Lua Zĩgɔ̃de,
mi ɔkã tɔɔlɛwa, i yɔ́,
gbɛ̃́ pɔ́ kú weɔ i búbuapɛ píi.
Mi to bùsu loo
lán Niili í gbakakaawa,
i ɛa kpálɛ lán Egipi swapi íwa.
6 Ma a kúkĩi kɛ̀, má dìdikɔ̃a musu,
ma a ɛ̃ kpàlɛ dṹniawa.
Mi ísia kãaa musu,
mí tó à ma lou ũ dṹnia guu,
ma tɔ́n Dii.
7 Ma Dii ma mɛ̀,
á Isailiɔ, a kɛmɛɛ doũ ń Etiopiɔɛ.
Lá ma á bɔ́lɛ Egipi,
mi Filitɛ̃ɔ bɔlɛ Kɛlɛti,
ma Siliɔ bɔ̀lɛ Kiio lɛ́?
8 À ma! Ma Dii Lua,
ma wɛmà á bùsu duundewa
mà á kpalapi midɛ dṹniau,
ãma má Yakɔbu buiɔ kaalɛ míɔmiɔo.
Ma Dii mámɛ má ò.
9 Má yãdilɛ,
mí tó wà Isailiɔ fã́fã buipãlɛɔ guu píi
lá wì pɔ́wɛna ká gbaana guu wà fã́fãwaɛ,
baa a wɛ́n do a lɛ́lɛ zĩ́lɛo.
10 Duunkɛna pɔ́ kú ma gbɛ̃́ɔ guu,
aaì mɛ vãi a sɔ̃́ńzi à gbasa ń leoɔ,
wa ń dɛdɛ ń fɛ̃ndao ḿpiiɛ.
11 Gɔɔ bee má ɛa Davidi bɛzĩ bo,
mí a gufooɔ kɛkɛ.
Má aà ua pɔ́ gàpi vu,
mí uapi fɛlɛ lá a dɛ yãawa,
12 aai gɔ̃ Ɛdɔũ bui kɔ̃naɔ vĩ
ń buipãle pɔ́ ma tɔ́ kúmáɔ píi.¶¶
Ma Dii pɔ́ má yã́pi kɛ,
mámɛ má ò.
13 Ma Dii má mɛ̀ gɔɔ lɛ́ mɔ́
kɛ́ sàpanaɔ aaɔ bɛ pɔkɛkɛnaɔ iau,

¶¶**9:12** Zĩn 15.16-17

wàli pɔ́tɔ̃ e vɛ̃ɛkɛkɛa àɔ láa.
Baa gbɛ̀sĩsĩɔ vɛ̃ɛ kɛ,
vɛ̃ɛ na iɔ di sĩ̀sĩpɔlɛ píiu.
14 Má su ń ma gbɛ̃́ Isailiɔ ń pá ziu,
aa ɛa ń wɛ̃́lɛ ziaɔ kálɛ aa zɔ̃lɛu.
Aali vɛ̃ɛbu kɛ, aai a imi,
aali kaaɔ da, aai a libɛ ble.
15 Má Isailiɔ pɛ ń bùsuu,
gbɛ̃e a ń wo bùsu pɔ́ má kpàmápiu bau
lɔo.
Ma Dii á Lua mámɛ má ò.

ABADIA

Yɛ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Lá nɛ́naɛ beeá yɛ̃́ pɔ́ Lua ò Ɛdɔ̃uɔ (Esau buiɔ) yɛ̃́ musu làasoo pɔ́ aa kɛ̀ Isailiɔ (Esau dãuna Yakubu buiɔ) yɛ̃́ musu yɛ̃́i. Ɛdɔ̃uɔ zɔ̃lɛa ísida wiside saɛ gɛɔmidɔkĩi oi, ɔ̃ aaìɔ íbɛlɛsɛ ń Isailiɔ gɔɔpii. Gɔɔ pɔ́ wà zĩblè Yuda bùsuwa mɛ́ wà Yelusalɛũ sì, an íbɛlɛ gɛ̀ e a lɛ́waɛ. I kɛ kɛ́ aai mɔ dɔi ń gbɛ̃́ɔlɛo ado no, aa ń bùsu saalo sɛ̀ ń pɔ́ ũɛ, ɔ̃ aa gɛ̀ Yelusalɛũdeɔ pɔ́ɔ sɛ̀lɛ.

Wà lápi kɛ̃̀ Babilonideɔ Yelusalɛũ sia gbɛa e wàɔ gɛ́ Yesu Kilisi ii wɛ̃̀ 587. A guu ãnabi Abadia ò Ɛdɔũɔnɛ aa kaalɛ ń Isailiɔ ibɛɛ kĩniɔ sãnuɛ. Beewa à Isailiɔ nɔ̀sɛ nìninɛ́. Lua mɛ́ a yɛ̃́ gbɛzã o, a mɔ́ yɛ̃́kpalɛkei ń bui píio!

Yãdaa Ɛdɔũɔla

1 Yɛ̃́ pɔ́ Abadia èn kɛ:
Yɛ̃́ pɔ́ Dii Lua ò Ɛdɔũɔ[§§] musuɛ.
Wa baomà à bɔ̀ Dii kɛ̃́i,
à gbɛ̃́ zĩ̀ buiɔwa aà onɛ́:
À fɛlɛ! Wà gɛ́ Ɛdɔũɔwa zĩu.
2 Ɛdɔũɔ, à ma!
Má tó à gɔ̃ kpɛɛ buiɔ guuɛ,
wa sakaágu à kɛ zài.
3 Á kàamai mɛ́ á sãsã.
Á gbɛ̃́ pɔ́ a gbɛ kɛ̀ á kpɛ́ ũ
á zɔ̃lɛu musumusuɔ,
i o á sɔ̃ guu à mɛ,
i gbɛ̃e e à fɔ̃ á bua à á nɛ́ zĩ́lɛo.
4 Baa kɛ́ á da musumusu lán baɛwa,
mɛ́ a á sakpɛ dà saanaɔ sɔ̀ɔu,
má á bãɛ za weɛ.
Ma Dii mámɛ má ò.
5 Tó kpɛ̃́iɔ mɛ́ gɛ̃̀ázi gwɛ̃́,
ge tó kpɛ̃́iwɛliwɛɔ sìázi yãa,
pɔ́ pɔ́ an pɔ dɔwà ɔ̃ aa sɛ adoo lò?
Tó vɛ̃ɛkɔzɔ̃zɔ̃naɔ mɔ̀ sì á búu sɔ̃,
vɛ̃ɛ kɔ̃na ɔ̃ aa tóɛo lò?
Kási á kaalɛɛ.
6 Esau buiɔ, wa á pɔ́ɔ naaaɛ míɔ,
wa á àizɛɛ pɔ́ ulɛaɔ sɛ́lɛ.
7 Bui pɔ́ an lɛ́ doũánɔɔ á yá á bùsuu,
gbɛ̃́ pɔ́ naánɔɔ á sɛ̃́sã, aai zĩblewá,
gbɛ̃́ pɔ́ i ɔkãaaɔ filifilimbakpaɛ́,
áɔ a yɛ̃́ dɔ̃o.
8 Ma Dii ma mɛ̀,
má Ɛdɔũ bui ɔ̃nɔnaɔ dɛdɛ gɔɔ bee,
yãdɔ̃nae a gɔ̃ Esau gbɛ̀sĩsĩ musuo.
9 Gili a gɛ̃ Temani nɛgɔ̃naɔgu,
aa midɛ ḿpii Esau gbɛ̀sĩsĩdeɔ dɛdɛau.
10 Á gɔ̃ ń wío,
wi á midɛ, áɔ ku lɔo,
yãpãsĩ pɔ́ á kɛ̀
á dãuna Yakɔbu buiɔnɛ yɛ̃́i.
11 Kɛ́ buipãleɔ lɛ́ ń àizɛɛ sɛ́lɛ,
kɛ́ bui zĩ̀lopiɔ gɛ̃̀ Yelusalɛũ,
aalɛ líkpa a yɛ̃́ musu,
á kú we lá á doũńnɔwaɛ.
12 A maa yãa á dãuna buiɔ gwaa kɛɛ́ na an wɛtãgɔɔo.
I kṹ á pɔ kɛ na Yudaɔ kaalɛgɔɔo,
i kũ à yamɔsɛkpa an taasikɛapi guuo.
13 A maa yãa à si ma gbɛ̃́ɔ wɛ̃́lɛu an yã'eapi guuo.
I kũ an gwaa kɛɛ́ na an yã'eapi guuo,
i kũ à ń àizɛɛ naaa an yã'eapi guuo,
14 A maa yãa àɔ zɛa zɛnankpaau an gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ bàalɛ dɛa yɛ̃́io.
I kũ à ń gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ɔ kṹkũ à kpámá an wɛ́tɛ̃agɔɔpio.
15 Ma fɛlɛa ń bui píio gɔɔ kà kãi,
mí kɛɛ́ lá á kɛ̀nɛ́wa.
Á yãkɛaɔ wi á musu.
16 Lá a imì ma sĩ̀sĩ pɔ́ a kua adoa musu,
màa bui píi a imi we zɛsai.
Aa ma pɔkũmabɔbɔma ípi gbɛ̃,
aai gɔ̃ lán wi ń i yãaowa.
17 Má gbɛ̃́ɔ suaba Siɔna gbɛ musu.
Aɔ dɛ ma pɔ́ ũ,
Yakɔbu buiɔ i ɛa ń pɔ́ sí.
18 Yakɔbu buiɔ aaɔ dɛ lán tɛ́wa,

[§§] **1:1** Isa 34.5-17, 63.1-6, Zel 49.7-22, Eze 25.12-14, 35.1-15, Amɔ 1.11-12, Mal 1.2-5

Yosɛfu buiɔ aaɔ dɛ lán tɛ́vuawa,
Esau buiɔ iɔ dɛ lán sɛ̃̀ giiwa.
Aa kũ Esau buipiɔwaɛ míɔmiɔ,
an gbɛ̃e a bɔo.
Ma Dii mámɛ má ò.
19 Ma gbɛ̃́ pɔ́ kú Nɛgɛvɛɔ i gɔ̃ Esau gbɛ̀sĩsĩɔ vĩ,
an gusalaladeɔ i Filitɛ̃ɔ bùsu sí
ń Ɛflaiũ bùsuo ń Samali bùsuo.
Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ sɔ̃ aai gɔ̃ Galada bùsu vĩ.
20 Isaili zĩ̀zɔɔ i gɔ̃ Kanaa bùsu vĩ e za Salɛpa,
Yelusalɛũ zĩ̀zɔ pɔ́ kú Sefalaɔ i gɔ̃ Nɛgɛvɛ wɛ̃́lɛɔ vĩ.
21 Suabanaɔ dɛdɛ Siɔna gbɛ̀sĩsĩwa,
aai yã́kpalɛkɛ ń Esau gbɛ̀sĩsĩdeɔ,
kpala i gɔ̃ Diiɛ.

YONASI

Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Ãnabi pɔ́ wɛ̀ɛlɛ à gí zĩ̀kɛi yã́ pɔ́ Lua dìlɛɛwa lápi a yã́ dàu a sìuwɛ̃ɛ. Yonasi lɛ́ bàalɛ Luaɛ, ãma i kɛo. Yã́ pɔ́ kɛ̀ lápi guu ì káńgu, mɛ́ ì yãdadanɛ́ maamaa.

Ãnabi Yonasi yãkɛaɔ lɛ́ sĩanaeɔ bɔɔlɛkɛ: Lua ye Isailiɔzi ńtɛ̃ɛo, a ye bui zĩ̀lo pɔ́ aalɛ aà yãdaɔziɛ lɔ. Tó Lua gbɛ̃́ɔ gbà laai, mɛ́ aa aà yãmà aa nɔ̀sɛlìlɛ sĩana, aà sɔu ìɔ maà gɔɔpii à wɛ́tɛ̃amɔanɛ́ bɔ a nɔ̀sɛu. Ɔ̃mɛ dṹnia pɔ́pii dii ũ ado, atɛ̃sa ga ń wɛ̃nio dɔ̀ɔu. Tó à sùuukɛ̀ ń duunkɛnaɔ, ãnabiɔ suli tó à kɛnɛ́ ĩ́io.

Bee gbɛa Yonasi lá yã'ĩaɔ ń yɔ̃aɔ ń sea pɔ́ ãnabi a kɛɔ òwɛ̃ɛ. Yã́ beeɔ píi a fɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ Lua zĩ dànɛ́ɔ leɛ. Àlɛ dadawɛ̃ɛ kɛ́ Lua lí pãkpa a ãnabizi gɔɔ pɔ́ yã́ yàwà ge gɔɔ pɔ́ a ku adoo, ge baa tó àlɛ bàalɛɛ̀ à ta zã̀zã, asa Lua sɔu mà à ɛa yã́ɛ bee bɔɔlɛkɛɛ̀ lɔ: Lua ye gbɛ̃́piizi, ìli gbɛ̃e tɛ̃boo.

Yesu Yonasi yã́ sɛ̀ à a gaa ń a vuao yãdàònɛ́, ɔ̃ à Ninivadeɔ nɔ̀sɛlilɛa yã́ sɛ̀ a nɔ̀sɛlilɛa dàò gbɛ̃́ɔnɛ (Matie 12.38-42).

Yonasi bàalɛa Diiɛ

1 Dii yã'ò Amitai* nɛ́ Yonasiɛ à mɛ̀:
2 Fɛlɛ gɛ́ mɛɛwia zɔ̃ɔ Niniva, ní wiidɔ-
má, asa an vãikɛa ma le. 3 Ɔ̃ Yonasi bàalɛ̀
Diiɛ à mipɛ̀ Taasisiwa. Kɛ́ à kà Zope, à
gó'ilɛna è we, àlɛ gɛ́ Taasisi. Kɛ́ à fĩabò,
à sìu ń gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gɛ́ weɔ. Àlɛ bàalɛ Diiɛ.
4 Dii ĩ́an gbãa gbàɛ ísiau, ɔ̃ zàa'ĩan pãsĩ
fɛ̀lɛ ísiaa e gó'ilɛna ye wíwii. 5 Vĩa gobɔ-
naɔ kũ̀, baade lɛ́ wiilɛ a diiwa, ɔ̃ aa gópi
asoɔ bɔ̀bɔ lɛ́ ká íu, gó e yãfũkũ. Yonasi
sɔ̃ à pìla gɛ̃̀ wùlɛ gó kpɛa, ɔ̃ à gɛ̃̀ ń io.
6 Gobɔnaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ gɛ̀ aà lɛ̀ à mɛ̀: Bɔ́ i ńlɛ
o màai? Fɛlɛ wiilɛ n diiwa, wìliɔ dɔ̃o tó
a wá wɛgwa wà bɔ kaalɛ lɛ́zĩ.
7 Ɔ̃ aa òkɔ̃ɛ: À mɔ wà líkpa wà e dɔ̃
gbɛ̃́ pɔ́ gɛ̃̀wázi ń kìsiaɛo. Kɛ́ aa likpà, ɔ̃ à
Yonasi sɛ̀. 8 Aa aà là aa mɛ̀: Owɛ̃ɛ, gbɛ̃́ pɔ́
ń dɛ a ũ, n gbɛ̃́ pɔ́ n gɛ̃wázi ń kìsiaɛ taao.
Zĩ kpele ni kɛi? N bɔ má ni? Bùsu kpele
gbɛ̃́n n ũi? Bui kpelen n ũi? 9 A wèmá à
mɛ̀: Ɛbɛlun ma ũ. Dii Lua Musude pɔ́ ísia
ń tɔɔlɛo kɛ̀ ɔ̃ mi sísi. 10 Ɔ̃ vĩa gbɛ̃́piɔ kũ̀,
an nisĩna vùa, aa òɛ̀: Bɔ́ yã́ ń kɛ̀ màai?
Gbɛ̃́piɔ dɔ̃̀ kɛ́ àlɛ bàalɛ Diiɛɛ, kɛ́ a ònɛ́
beewa yã́i. 11 Í wɛtã̀ ń ń zuzuao, ɔ̃ aa aà là
aa mɛ̀: Kpelewa wá kɛ ísia busawɛ̃ɛi? 12 A
ònɛ́: À ma sɛ à ma zu ísiau, i busaɛ́, asa
má dɔ̃̀ mámɛ ma gɛ̃ázi ń zàa'ĩan gbãaɛ
beeo. 13 Aa nà góliawa kɛ́ aa e bua, ãma
aai fɔ̃o, asa í wɛtã̀ ń ń zuzuaoɛ. 14 Ɔ̃ aa
wiilɛ̀ Diiwa aa mɛ̀: N yã́ na Dii! Ńsu wá
kaalɛ gbɛ̃́ɛ bee wɛ̃nibɔa yã́io. Dii, ńsu wá
dilɛ tàaedeɔ ũ aà dɛa yã́ musuo, asa n n
pɔeã dàwɛ̃ɛ. 15 Aa Yonasi sɛ zù ísiau, ɔ̃
ípi pãsĩ kpàlɛ. 16 Dii gbãa yã́ gbɛ̃́piɔ vĩakũ̀
maamaa, ɔ̃ aa sa'òwà aa lɛkɛ̀wà.

Yonasi wabikɛa kpɔ gbɛɛu

2 Dii tò kpɔ̀ gbɛ̃̀nɛ mɔ̀ Yonasi mɔ̀,† ɔ̃
à kɛ̀ kpɔpi gbɛɛu fãanɛ àaɔ̃ gwãasĩn
àaɔ̃. 2 Kua kpɔpi gbɛɛu Yonasi wabikɛ̀ Dii
a Luawa à mɛ̀:
3 Ma lɛzù Diizi ma yooyea guu,
ɔ̃ a wèa,
kua bɛda nɔnau ma wiilɛ̀,
ɔ̃ à ma yãmà.
4 N ma zu ísia í títiu
e za a nɔnau,
ísɔ̃ dɛ̀dɛa ń ikooaɔ,
n idãazĩɔ táa'ò ma mia.
5 Ma mɛ̀ ma yã́ kú n sɔ̃u lɔo,
kási má ɛa wɛsi n kpɛ́ pɔ́ a kua adoalɛ.
6 Í ma kũ ma nɔɛ,
ísi ma mɔ,
wáa fĩ̀a ma mii.
7 Ma kpalɛ e gbɛ̀sĩsĩɔ zĩ́nau,
dṹnia zɛ́ pɔ́ wɛ̃a vĩo tàmalɛ.

*1:1 2Kia 14.25
†2:1 Mat 12.40

ɔ̃ n ma bɔ gbɔ̃́ou,
n ma mìsi, Dii ma Lua.
8 Kɛ́ má ye ɔ̃́nuatoi,
Dii, n yɔ̃́ dɔ̀magu,
ɔ̃ ma wabikɛ̀ma,
à n le za n kpɛ́ pɔ́ a kua adoau.
9 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ tɔ̃́a gbagbaɔ aa kɛ báaa vĩo,
10 ãma mapi, má sa'oma ń sáaukpaao,
má lɛ́ pɔ́ má kɛ̀ma fĩabo.
Dii mɛ́ ì ń suaba.
11 Dii yã'ò kpɔpiɛ, ɔ̃ à Yonasi pìsi sɛ̃̀sĩa.

Yonasi gɛa Niniva

3 Dii yɔ̃́ gɛ̃n plaade oa Yonasiɛ guu Dii
mɛ̀: 2 Fɛlɛ gɛ́ mɛɛwia zɔ̃ɔ Niniva, ní
yɔ̃́ pɔ́ má ònɛ kpàwakɛu. 3 Ɔ̃ Yonasi fɛ̀lɛ
gɛ̀ Niniva lá Dii òɛwa. Niniva sɔ̃ mɛɛwia
zɔ̃ɔɛ maamaa. Pãa wɛ̃́lɛpia kà tá gɔɔ àaɔ̃
ũ. 4 À gɛ̃̀ wɛ̃́lɛpiu à táa'ò gɔɔ do, ɔ̃ à nà
kpàwakɛawa à mɛ̀: Gɔɔ bla mɛ́ gɔ̃̀ kɛ́ Lua
Niniva dúuzɔ̃. 5 Ninivadeɔ Lua yɔ̃́ sì, ɔ̃
aa lɛye kpàwakɛ̀ aa zwɔ̃̀nkasaɔ kàkańla,
nɛ́fɛ̃nɛn gbɛ̃zɔ̃ɔ.‡
6 Kɛ́ a bao Niniva kía lè, à fɛ̀lɛ a gĩ́-
naa à a gomusu wòlo zù, à zwɔ̃̀nkasa
kàkaala à zɔ̃̀lɛ túfuu. 7 À mɛ̀ wà kpàwakɛ
a wɛ̃́lɛu wà mɛ: Lá kí ń a ìwaɔ dìlɛn
kɛ: Gbɛ̃nazĩnaɔ ń pɔtuoɔ píi, blɛ su gɛ̃ ń
lɛ́uo, aasu imio. 8 Gbɛ̃nazĩnaɔ ń pɔtuoɔ
aa zwɔ̃̀nkasa kákańla ḿpii, aaɔ wiilɛ Lu-
awa aaɔ zɛaàla. Baade bɔ a zɛ́ vãiu, i
ɔbɔlɛ yãpãsĩu. 9 Démɛ ìɔ dɔ̃ tó a wá wɛ̃-
nagwa à a nɔ̀sɛ suumpa, aà kyɔ̃̀wãa láa,
wí bɔ kaalɛui? 10 Kɛ́ Lua ń yãkɛa è, lá aa
bɔ̀ ń zɛ́ vãiu, à ń wɛ̃nagwà, i to músi pɔ́
a dìlɛ à kpáńzi ń le lɔo.

Dii gbɛ̃́ɔ wɛ̃nagwaa dadaa Yonasiɛ

4 Yɔ̃́pi kɛ̀ Yonasiɛ ĩ́i maamaa, ɔ̃ aà pɔ
pà. 2 À wabikɛ̀ Diiwa à mɛ̀: N yɔ̃́ na
Dii! Mi yɔ̃́pi o za ma bùsuuo lé? Bee yɔ̃́i
ma dɔaa bàalɛ̀ málɛ tá Taasisiɛ fá! Asa
má dɔ̃ kɛ́ ń sùuu ń sósobio vĩ. N pɔ lí
pa kpaao, ń gbɛ̃kɛ vĩ zɔ̃ɔ, ni ĩadama bɔ
n nɔ̀sɛɛ.¶ 3 Tiasa Dii, ma sɛ́, asa ma ga sì
ma kuawa.§ 4 Dii òɛ̀: A maa n pɔ pàe?
5 Yonasi bɔ̀ wɛ̃́lɛu, à zɔ̃̀lɛ a gukpɛ oi.
À yãayãasu dɔ̀ we, a ku a guu, àlɛ gwa
yɔ̃́ pɔ́ a wɛ̃́lɛpi le. 6 Ɔ̃ Dii tò ladaadaa
fɛ̀lɛ uedà Yonasia, kɛ́ aà taasi e lao.
Ladaadaapi yɔ̃́ Yonasi pɔ kɛ̀na maamaa.
7 Kɛ́ gu dɔ̀, ɔ̃ Lua tò kɔ̀ɔ mɔ̀ ladaadaapi
zɔ̃̀, ɔ̃ à giigàga. 8 Kɛ́ ĩatɛ̃ gbãakũ̀, Lua bɔ̀
ń ĩ́an wãao gukpɛ, ɔ̃ ĩatɛ̃ lɛ́ aà lɛ a miwa.
Aà yɛ̃̀ɛɛ làa, ɔ̃ à ga nidɛ̀ à mɛ̀: Ma ga sì
ma kuawa. 9 Ɔ̃ Lua òɛ̀: N pɔpaa ladaadaa
bee yɔ̃́ musu zɛvĩe? Ɔ̃ à mɛ̀: A zɛ́ vĩ, ma
pɔpaa kà à ga imɛɛ. 10 Ɔ̃ Dii òɛ̀: Ladaadaa
pɔ́ ni a taasikɛo, ḿmɛ ń tò à bɔ̀lɛ à gbɔ̃̀o, ɔ̃
n wɛ̃nakɛ̀ɛ̀. À fɛ̀lɛ gwãasĩn doɛ, ɔ̃ à mìdɛ
gwãasĩn do. 11 Mapi sɔ̃, a maa mà wɛ̃-
nadɔ̃ mɛɛwia zɔ̃ɔ Ninivaɛo lé? An gbɛ̃́ pɔ́
aa ɔplaa dɔ̃kɔ̃ɛ ń zɛɛooɔ dasi dɛ ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ basooloa (120.000), mɛ́ an pɔtuoɔ kɛ̀
zài.

‡**3:5** Mat 12.41, Luk 11.30, 32
¶**4:2** Bɔa 34.6
§**4:3** 1Kia 19.4

MISE

Yɑ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Ãnabi Mise ku Isaia gɔɔɛ, à zĩkɛ̀ e wàɔ gɛ́ Yesu Kilisi ii wɛ̃̀ 740 e 700. Lá Isaia kɛ̀wa, à yɑ̃'ò Yudaɔnɛ gɔɔ pɔ́ Asili zĩgɔ̃ɔ lɛ́ gbɑ̃amɔnɛ́.

Mise lɛzà a gbɛ̃́piɔwa an bùsu ń ń mɛɛwiao yɑ̃́ musu, à mɛ̀ yɑ̃́ pɔ́ Isaili bùsu mɛɛwia Samali lè a ń le sɔ̃ɛ. Wà lèlɛ Samalipiwa e wàɔ gɛ́ Yesu Kilisi ii wɛ̃̀ 721. À mɛ̀ yɑ̃́ pɔ́ a ń lépi dɛ an duunaɔ gbɛ ũɛ, atɛ̃sa yɑ̃́zɛsai pɔ́ di ń guu. À yɑ̃́ɔ gbɛ̀amá Luaɛ, à yɑ̃́piɔ gbɛ̀a an gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń ń gbɑ̃adeɔwa, àizɛɛdeɔ ń dɔaanaɔ ń yɑ̃́kpalɛkɛnaɔ ń sa'onaɔ. À zɔadɔ̀ ãnabi pɔ́ aaì gbɛ̃́ɔ sɑ̃́sɑ̃ ń yɑ̃́ nana oanɛ́oɔwa, asa aali onɛ́ aa nɔ̀sɛlilɛo.

Mise gbɛ̃́ɔ gbaa laai guu àlɛ wɛɛlɛ gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ a yɑ̃maɔ làasookɛ, aa zɛ́ maa sɛ́, aai zĩkɛ Lua pɔeɑ̃wa, aaiɔ kɔ̃ yɑ̃ma, aaiɔ yekɔ̃i (6.8). À ɛ̀a Lua a gbɛ̃́ɔ suabaa yɑ̃́ baokpànɛ́ lɔ.

Mise lá waaso lɛɛ plaɔ yɑ̃́ pɛ́lɛpɛlɛakɔ̃uɛ. Lua mɛ̀ á yɑ̃́kpalɛkɛ ń a gbɛ̃́ɔ, í ń swɑ̃́gaga (1-3, 6.1-7.7), ɔ̃ à suabaa lɛgbɛ̃̀nɛ́ lɔ (4-5, 7.8-20), à mɛ̀ á suńnɔ ń pá ziu à ń na kía pɔ́ a bɔ Davidi bui guuɛ a ɔzĩ (5.1-4).

Yɑ̃́kpalɛkɛa ń Samalideɔ ń Yelusalɛũdeɔ

1 Dii yɑ̃'ò Mɔlɛsɛ gbɛ̃́ Miseɛ Yudaɔ kíaɔ Yotaũ[**] ń Aazao[††] ń Ezekiao[‡‡] gɔɔ. Yɑ̃́ pɔ́ ku Samali ń Yelusalɛũowa ɔ̃ Dii òɛ̀ à mɛ̀:

2 Bui píi, à swɑ̃́kpa,
dṹnia ń gbɛ̃́ pɔ́ kú a guuɔ,
à ma yɑ̃ma ápii.
Dii Lua lɛ́ bɔbɔánɔ
za a bɛ pɔ́ a kua adoau.
3 Gwa! Dii bɔ̀ a kúkĩi,
à pìla, àlɛ táa'o dṹnia gulɛsĩɔwa.
4 Gbɛ̀sĩsĩɔ lɛ́ yɔ́ aà zíɛ
lán zɔsa pɔ́ kú tɛ́ saɛwa.
Aalɛ bàalɛ lán í pɔ́ lɛ́ pila sĩ̀sĩwawa,
mɛ́ guzulɛɔ lɛ́ wɛ̃aa.
5 Bee a kɛ píi Yakɔbu buiɔ tàae ń Yudaɔ duunao yɑ̃́iɛ.
Bɔ́mɛ Yakɔbu buiɔ tàae ũi?
An mɛɛwia Samali tɑ̃́aɔ nolo?
Yudaɔ tɑ̃́agbagbakĩi kú má ni?
An mɛɛwia Yelusalɛũ nolo?
6 Bee yɑ̃́i má tó Samali gɔ̃ bɛzia ũ,
iɔ dɛ gu pɔ́ wa vɛ̃ɛbu kɛu ũ.
Má a gbɛɔ kɔ́lɛ guzulɛu,
mí a ɛ̃daalɛkĩiɔ bɔ gupuau.
7 Wa a tɑ̃́aɔ wíwi píiɛ,
wi tɛsɔ̃ gba pɔ́ wà mɔ̀ò ń kpɛ́uɔwa.
Má aà diipiɔ dúuzɔ̃ píiɛ.
Lá wà gbapiɔ kɑ̃̀aa káaluaɔ asea ũ,
wa taò à ɛa gɔ̃ káaluaɔ asea ũ lɔɛ.
8 Ɔ̃ Mise mɛ̀:
A yɑ̃́i tò má ɔ́ɔlɔ, má búbuapɛ,
máɔ bɛ bṹu kyalesai.
Má wiilɛ lán gbɛ̃gbonawa,
má ɔ́ɔlɔ lán koowa.
9 An bɔ gɔ̃̀ bɔ̀kɔɔ ũɛ,
à ma gbɛ̃́ Yudaɔ lè
e Yelusalɛũ bĩ́ibɔlɛu.
10 Ásu o Gatadeɔnɛo,
ásu ɔ́ɔlɔ Akooo.
À gbeembo bùsuu Bɛtafla.
11 Safiideɔ, à gɛ̃zɛa bṹu ń wío.
Zaanadeɔ bɔlɛ á gwaio,
Bɛtɛsɛlideɔ lɛ́ ɔ́ɔlɔ,
aa ń gba zɛkĩio.
12 Malodeɔ lɛ́ kɔ̃dɛ aafia'eai,
asa Dii vɑ̃i zĩ̀máɛ
e Yelusalɛũ bĩ́ibɔlɛu.
13 Lakisideɔ, à godɔ sɔ̃́ɔnɛ.
Ámɛ á tò Siɔnadeɔ nà duunkɛawa,
á wɛ̃́lɛu ɔ̃ Isailiɔ tàaekɛ̀u káau.

[**] **1:1** 2Kia 15.32
[††] **1:1** 2Kia 16.1
[‡‡] **1:1** 2Kia 18.1

14 A yɑ̃́i tò á kɛ̃́kɔ̃wa ń Mɔlɛsɛgatadeɔ.
Akazibudeɔ aaɔ dɛ Isailiɔ kíaɔnɛ yiongo lɛ́baa ũɛ.
15 Malesadeɔ, Dii a mɔ́wá ń gbãamɔnɛdeo,
Isaili bɛɛɛdeɔ gɛ gɛ̃ Adulaũ gbɛ̀'ɛu.
16 À á mi bo, í a gbáa lɛ́,
à ɔ́ɔlɔ á nɛ́ yenzideɔ musu.
À á mi kɛ gbáigbai lán yãamusuwa,
asa wàlɛ ń kũkũ zĩ̀zɔɔ ũɛ.

Yɑ̃́ pɔ́ a ɔde gbãamɔnɛdeɔ le

2 Waiyoo yãbɛ̃ɛ lɛkpaaĩnaɔ,
gbɛ̃́ pɔ́ aaì vãi làasookɛ ń lii musuɔ!
Tó gu dɔ̀, aaì zĩkɛwà,
kɛ́ aa a zɛ́ vĩ yɑ̃́i.
2 Aaì lua buai aa símá,
aaì wɛdɔ kpéi aa kɛ ń pɔ́ ũ.
Aaì gbãamɔ gbɛ̃́ɛ,
aa aà bɛ ge aà túbi síwà.
3 Ayãmɛto ma Dii ma mɛ̀:
Má dìlɛ mà yɑ̃́yia gbɛ̃́ɛ beeɔwa,
aa e bɔuo.
Aa táa'o ń mio daa ía lɔo,
asa wɛ́tɛ̃agɔɔɛ.
4 Gɔɔ bee wa yãadańnɔ,
an yɑ̃́ i gɔ̃ wɛ̃nalɛ ũ wa mɛ:
Wà wá ásookɛ̀,
wà wá gbɛ̃́ɔ bùsu sìmá,
wàlɛ wá bugbɛɔ kpaalɛkɔ̃ɛ ń luayãdɔ̃nsaiɔ.
5 A yɑ̃́i áɔ gbɛ̃ɛ vĩ Dii gbɛ̃́ɔ kɔ̃kãaau
à bùsu kpaalɛ ń gbɛlaaoo.
6 Ãnabi ɛgɛnaɔ yãbɔ̀lɛ aa mɛ̀:
Wasu ãnabikɛkɛ yɑ̃́ bee musuo,
wí a wá kũo.
7 Yakɔbu buiɔ, màa álɛ oa?
Dii pɔ ì pa kpaa yɑ̃̀?
Aà yãkɛan wea?
Dii mɛ̀:
Ma yɑ̃́ líɔ maa gbɛ̃́ pɔ́ ì yãkɛ a zɛ́waɛo lé?
8 I fɛlɛ ń ma gbɛ̃́ɔ lán ibɛɛɔwa,
i gbɛ̃́ pɔ́ yãe daaoɔ ulaɔ símá,
lán gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ su ń zĩlaoɔwa.
9 I ma gbɛ̃́ nɔɛɔ ya ń bɛ maau,
i ń nɛ́ɔ kɛ̃ ma gawiwa gɔɔpii.
10 À fɛlɛ tá! Á zɔ̃lɛkĩin lao.
Bùsuɛ bee gbãlɛ̀,
à ɔ̃̀ɔkpà à kaalɛgyã sɛ̀.
11 Tó mɔafilide mɔ̀ ɛɛtò à mɛ̀
á àsi maa o vɛ̃ɛ ń wɛ̃o yɑ̃́ musu,
ãnabi bee taa gbɛ̃́ɛ beeɔ ìɔ yei.
12 Yakɔbu buiɔ, má á naaa píiɛ,
má Isaili kɔ̃naɔ kakɔ̃u.
Má ń kãaa lán sã pɔ́ kú kaauɔwa,
an dɑ̃́dãkɛkĩi súu aɔ dɔ ń dasi yɑ̃́i.
13 Gbɛ̃́ pɔ́ zɛwɛ̃̀nɛ́ a dɔaanɛ́,
aa bĩ́ibɔlɛ gboo, aai bɔlɛu.
An kía mɛ́ a dɔaanɛ́,
ma Dii má zɛmikũnɛ́.

Isaili dɔaanaɔ lelea

3 Ɔ̃ ma ɛa ma mɛ̀:
À swɑ̃́kpa á Yakɔbu bui kíaɔ,
á Isaili kpalablenaɔ!
I kũ àɔ yɑ̃́zɛde dɔ̃o lé?
2 Á za maau, á ye vãizi,
i ma gbɛ̃́ɔ báa bo,
i ń báasi wolo ń wáwa.
3 I ń mɛbaasi só,
i ń báa wolo ń mɛwa,
i ń wáɔ wíwi,
i ń nɔ̀ɔ fùukɛ dàau,
i tɔɛtɔɛ ka do'oou.
4 Tó aa wiilɛ̀a sa, má wemáo.
Gɔɔ bee má wɛsɛ mà ń kĩ́i gwao
yãvãi pɔ́ aa kɛ̀ yɑ̃́i.
5 Yɑ̃́ pɔ́ Dii òn kɛ, à mɛ̀:
Ãnabi pɔ́ aaì ma gbɛ̃́ɔ sɑ̃́sãɔ,
tó aa pɔ́ è aa sò,
aaì mɛ aafia aɔ ku.
Tó aai pɔ́ e aa dà lɛ́ɛo sɔ̃,
aaì mɛ aa zĩ̀ sɔukɛ.
6 A yɑ̃́i tò gwãasĩna a kúlɛwá,
wɛ́pungu'ea aɔ kuo.
Gusia a daálaɛ,
màsokɛa aɔ ku lɔo.
Ĩatɛ̃ a gɛ̃ ãnabipiɔnɛ kpéu,
fãanɛ aɔ sianɛ́.
7 Wí a gu'enaɔ kṹ,
màsokɛnaɔ gɛɛ a gɔ̃ kpá ń wɛ́i.
Ampii aa ɔku ń lɛ́wa,

kɛ́ málɛ wemáo yɑ̃́i.
8 Mapi sɔ̃, gbãa mɔ̀a
Dii Nisĩna pɔ́ ũ.
Yɑ̃́zɛde dɛ̀dɛa ń ikoo
kɛ́ mà Yakɔbu buiɔ tàaeɔ onɛ́,
mà to Isailiɔ ń duuna dɔ̃.
9 À yɑ̃́pi ma á Yakɔbu bui kíaɔ,
á Isaili kpalablenaɔ!
Á ye yɑ̃́zɛde gĩyãio,
i yɑ̃́ pɔ́ zɛvĩ fuangbaɛ.
10 I Siɔna kɑ̃́fĩ ń gbɛ̃dɛao,
i to Yelusalɛũ zɔ̃ɔkũ ń yãdɔɔsaio.
11 A kíaɔ ì yɑ̃́gɔ̃gɔ̃ gbagusaɛ yɑ̃́i,
a sa'onaɔ ì yãdadanɛ́ ài'ea yɑ̃́i,
a ãnabiɔ ì màsokɛ ɔ̃a yɑ̃́i.
Ɔ̃ aaì Dii tɔ́ sɛ́ aa mɛ:
Dii kú wá guuo lé?
Yɑ̃́ a wá leo.
12 A yɑ̃́i wa Siɔna sa pa bugbɛ ũɛ,
Yelusalɛũ i gɔ̃ bɛzia ũ,
Lua kpɛ́ sɛ̀sĩ i gɔ̃ sɛ̀sĩ líkpɛde ũ.¶¶

Dii gbɛ̀sĩsĩ

(Isa 2.1-4)

4 Gɔɔgbɛzãzĩ
gbɛ̀sĩsĩ pɔ́ Dii kpɛ́ kuwà
a gɔ̃ gbɛ̀sĩsĩɔ mide ũ.
Wa sɛ lɛsĩ dɛ sɛ̀sĩɔla,
bui píi i siu we.
2 Buiɔ gɛ́ we dasi, aai mɛ:
À mɔ wà dɛdɛ Dii gbɛ̀sĩsĩwa,
wí gɛ́ Yakɔbu buiɔ Lua kpɛ́u,
i wá da a zɛ́wa, wíɔ bɛu.
Dii ikoyã a bɔ Siɔna,
aà yɑ̃́ a bɔ Yelusalɛũ.
3 A yɑ̃́gɔ̃gɔ̃ buiɔnɛ,
a yãkɛkɛ bùsu zɑ̃̀zã pɔ́ gbãa vĩɔnɛ,
aai ń fɛ̃ndaɔ gbɛ̃gbɛ̃ aa lilɛ soona ũ,
aai ń sɔ̃naɔ lilɛ máaso limibobɔ ũ.§§
Buie a fɛ̃nda sɛ a deezio,
wa zĩkaa dada lɔo.*

4 Baade a zɔ̃lɛ a vɛ̃ɛli
ń a kaadɔɛnlio gbáu,†
gbɛ̃e a vĩadadańzi lɔo,
asa Dii Zĩgɔ̃de lɛ́ mɛ́ ò.
5 Bui píi ìɔ kú ń ń tɑ̃́a tɔ́o,
wápiɔ sɔ̃, Dii wá Lua tɔ́ wáɔ kuò gɔɔpii.
6 Dii mɛ̀:
Gɔɔ bee má a gbɛ̃́ tɔ̃̀ɔlɛnaɔ kãaa,
má a gbɛ̃́ pɔ́ ma ĩadàmá ma ń yápiɔ naaa.
7 Má a gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ tɔ̃ɔlɛpiɔ kɛ ma gbɛ̃́ kɔ̃naɔ ũ,
má a gbɛ̃́ pɔ́ wà tàńnɔ zɑ̃̀piɔ kɛ bui gbãa ũ.
Za gɔɔ bee máɔ kiblemá
Siɔna gbɛ̀sĩsĩ musu e gɔɔpii.
8 Siɔna gbɛ̀sĩsĩá ma kpàsa dɑ̃́dãkɛgbaɛ,
aà kpala káau a ɛa suwà,
wiɔ kible Yelusalɛũ.
9 Bɔ́yãi álɛ búbuapɛi?
Kɛ́ á kía vĩo yɑ̃́i yɑ̃̀?
Á lɛdamade kuo,
ɔ̃ wãwã á kṹ lán nɛ'iwãwãwaa?
10 Siɔnadeɔ, à fĩaafĩaa ń wãwão
lán nɔɛ pɔ́ lɛ́ nɛ'iwa,
asa á bɔlɛ á wɛ̃́lɛ guu
à kálɛ sɛ̃uɛ, í tá Babɛli.
We Dii a á misiu,
we a á bɔu á ibɛɛɔ ɔzĩ.
11 Tia kɛ́wa buiɔ kãaaaázi,
aa mɛ̀ wa Siɔna ɔ̃̀ɔkpa,
wiɔ gwa wàɔ pɔnakɛ.
12 Aa Dii làasoo dɔ̃o,
aa yɑ̃́ pɔ́ àlɛ yá gbadɔ̃o,
asa à ń kãaa lán pɔ́ bàaawa pɔ́wɛngbɛ̃zɛuɛ.
13 Siɔnadeɔ, à fɛlɛ pɔgbɛ̃!
Má tó àɔ gbãa
lán zu pɔ́ a kɔ́ba dɛ mɔ ũ
mɛ́ a swɛ dɛ mɔgotɛ̃ ũwaɛ,
í bui dasipiɔ úlɔ.
Á ń pɔ́ pɔ́ aa è gbɛ̃blea guu kpaa,

¶¶**3:12** Zel 26.18
§§**4:3** Yoɛ 4.10
***4:3** Isa 2.2-4
†**4:4** Zkl 3.10

an àizɛɛɔ i gɔ̃ mapi ma dṹnia Dii pɔ́ ũ.
14 Wɛ̃́lɛ bĩ́ideɔ, à á zĩgɔ̃ɔ kãaa,
asa wà koezɔ̃̀ázìɛ.
Wa Isailiɔ dɔaana lɛ́ ń goo a gɛɛwa.

Isailiɔ kía a bɔ Bɛtɛlɛũ

5 Bɛtɛlɛũ Ɛflata ń kɛ̃́sãa Yuda bùsu wɛ̃́lɛɔzi,
ãma n guu gbɛ̃e a bɔu,
iɔ dɛmɛɛ Isailiɔ kía ũ.‡
Ɔ̃mɛ kú za káaukaau,
aà fɛlɛa ku à gɛ̃̀gɛ̃.
2 Ayãmɛto Isailiɔ aaɔ ku vũaaa
e gɔɔ pɔ́ nɛ'ina a gɛ nɛ́pi iò,
aà gbɛ̃́ kĩniɔ i su ń Isailiɔ sãnu.
3 A fɛlɛ ń dã́dãkɛ ń Dii gbãao
ń Dii a Lua zɔ̃ɔkɛo.
Aà zɔ̃ɔkɛ a ligua e dṹnia lɛ́wa,
aaiɔ ku niɛ guu.
4 Ɔ̃mɛ aɔ dɛ ń aafia ũ.
Tó Asiliɔ sì wá bùsuu,
tó aa ɔ̃zɔ̃̀ wá wɛ̃́lɛ bĩ́ideɔwa,
wá tó dɔaana gbɛ̃ɔn soplaɔ fɛlɛńnɔ,
kíapiɔ ka se swaaɔ̃.
5 Aa kible Asili bùsuwa ń fɛ̃ndao,
aa gbãable Niũlodi¶ bùsupiwa
ń fɛ̃ndao woa a kpɛ́u.
Tó Asiliɔ sìwágu
mɛ́ aa ɔ̃zɔ̃̀ wá bùsuwa,
kíapi mɛ́ a wá bɔ ń ɔzĩ.
6 Yakɔbu bui kɔ̃naɔ ku buiɔ guu
lán fíi pɔ́ bɔ̀ Dii kĩ́i kpaawa,
ìli sɔ̃́a gbɛ̃nazĩnazio,
lán lou'i pɔ́ fã̀fã sɛ̃wawa,
ìli gbɛ̃e dão.
7 Yakɔbu bui kɔ̃naɔ aaɔ ku buiɔ guu,
bùsu pɔ́ aaɔ ku a guuɔ aaɔ dasi,
lán nɔ̀ɔmusu kua líkpɛ nɔ̀bɔɔ guu
ge nɔ̀ɔkusi kua sã kaauwa.
Gɔɔ pɔ́ àlɛ pãa,
ì kusimá à ń taitai,
gbɛ̃e ku à ń bɔ aà ɔzĩo.
8 Á ɔloo á ibɛɛɔla,
í á wɛ̀lɛpiɔ dɛdɛ píi.
9 Ma Dii ma mɛ̀,
gɔɔ bee má á sɔ̃́ɔ midɛ á guu,
mí á sɔ̃́goɔ wíwi.
10 Má á bùsu wɛ̃́lɛɔ dɛ̃ɔnzɔ̃,
mí a zɛgikĩiɔ kwɛ́.
11 Má á gbɛ̃kɔɔlɛkɛnaɔ bãdɛ,
pɔdamadeɔ aaɔ kú á guu lɔo.
12 Má tã́a pɔ́ á ã̀ɔ ɛ́'ɛ,
má gbɛ pɔ́ á pɛ̀lɛɔ wíwi,
á kúlɛ á pɔkɛapiɔnɛ lɔo.
13 Má Asetaati líɔ wolɛwolɛ,
mí á wɛ̃́lɛɔ yaa.
14 Bui pɔ́ aai ma yãmaoɔ sɔ̃,
má tɔsimá ń pɔkũmao ń kyã̀wãaoɛ.

Dii bɔbɔa ń Isailiɔ

6 À swã́kpa yã́ pɔ́ Dii òi!
À mɛ̀ mà fɛlɛ zɛ,
mà bɔ ń yã́o gbɛ̀sĩsĩɔ wáa,
mà to sĩ̀sĩɔ ma lɔɔ ma.
2 Gbɛ̀sĩsĩɔ, à yã́ pɔ́ Dii lɛ́ bɔo ma!
Dṹnia zĩ́na pɔ́ ìɔ ku gɔɔpiiɔ
à swã́kpa!
Asa Dii lɛ́ bɔbɔ ń a gbɛ̃́ɔɛ,
a yãvĩ ń Isailiɔ.
3 Ma gbɛ̃́ɔ, bɔ́ má kɛ̀ɛ́i?
Bɔ́ má kɛ̀ a kpasamanɔi?
À omɛɛ!
4 Ma á bɔ́lɛ Egipi,§
ma á bɔ́ zɔbleu,
Ma Mɔizi** zĩ̀ à dɔaaɛ́
ń Aalonao ń Miliaũo.††
5 Vãi pɔ́ Mɔabuɔ kí Balaki dìlɛ à kɛɛ́
ń yã́ pɔ́ Bɛɔɔ nɛ́ Balaaũ‡‡ wèwào,

---

‡**5:1** Mat 2.6, Zãa 7.42
¶**5:5** Daa 10.8-11
§**6:4** Bɔa 12.50-51
****6:4** Bɔa 4.10-16
††**6:4** Bɔa 15.20
‡‡**6:5** Nao 22.2-24.25

à to à dɔágu ma gbɛ̃́ɔ.
Ma dɔaaɛ́ sɛa za Sitiũ
e a gɛ ka Giligali,¶¶
kɛ́ à e ma maakɛaɔ dɔ̃.
6 Bɔ́ má gɛ zɛò Dii aɛi?
Bɔ́ má kúlɛò Lua Musudeɛi?
Má gɛ zɛ aà aɛ ń gáae wɛ̃donao yɑ̀?
Má sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ oowà yɑ̀?
7 A sãsa mɛ̀n ɔ̀aa sɔo si yɑ̀,
ge nísi ta mɛ̀n ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kwi?
Má a nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia kpá ma tàae fĩabobɔ ũ yɑ̀?
Má nɛ́ pɔ́ bɔ̀ ma plɛu kpa ma duuna awakpabɔ ũ yɑ̀?
8 Gbɛ̃nazĩna, wà yɑ̃́ pɔ́ maa ònɛ.
Yɑ̃́ kpele Dii lɛ́ gbɛamai?
Yãkɛ a zɛ́wa, níɔ ye gbɛ̃kɛkɛai.
Ǹ nzĩa busa, ní tɛ́ Luazi.
9 À Dii lɔɔ ma dɔ,
àlɛ lɛzu mɛɛwiadeɔzi.
Vĩakɛa Diiɛ mɛ́ ɔ̃nɔ ũ.
À go pɔ́ a á gbɛ̃ gwa,
í Lua pɔ́ dìlɛ yãma.
10 Ɔvãi ku vãikɛnaɔ ua e tia
ń zaa mɔafilide pɔ́ dɛ láaipɔ ũo.
11 Gbɛ̃́ pɔ́ kiloo gbɛ̃blebɔ vĩ
a gbiayɔ̃bɔ vãiɔ kũa,
má aà bɔ maa nɛɛ?
12 Mɛɛwiaɛ bee ɔdeɔ pãsĩ maamaaɛ,
mɛ́ a gbɛ̃́ kĩniɔ ì ɛɛtoto,
mɔafiliyã mɛ́ kú ń lɛ́u.
13 Ayãmɛto ma na á dɛdɛawa,
málɛ á ásookɛ á duuna yɑ̃́i.
14 Á pɔble, kási á kɑ̃́o,
á nɔ̀sɛ a gɔ̃ da giiɛ.
Á pɔ́ dilɛ kũ̀sũa ũ, a gɔɔplakɛo,
asa má á kũ̀sũapi kpa zĩ̀blenaɔwaɛ.
15 Á pɔ́tɔ̃, kási á kɛkɛo.
Á nísi kɛ, kási á a mɔaokɛo.
Á vɛ̃ɛ dafu kɛ, kási á a imio.
16 Á Ɔmɛli§§ yã'onɛ kũa
ń Ahabu* bɛdeɔ yãkɛaɔ píi,
a ń ɔlɛsɛ̀.
A yɑ̃́i tò má á dúuzɔ̃,
mí tó wà á mɛɛwiadeɔ láanikɛ,
í gɔ̃ bui píiɛ gbɛ̃́ sɔ̃́sɔ̃bɔ ũ.

Isailiɔ fɛlɛa

7 Waiyoo mapi!
Má dɛ lán gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ libɛ
ge vɛ̃ɛbɛ kɔ̃nwɛwaɛ.
Vɛ̃ɛ kɔ́ ge kaadɔɛn sɛ̃́ia pɔ́ mi a nidɛ ku lɔo.
2 Luayãmanaɔ làa dṹniau,
gbɛ̃maaɔ ku gbɛ̃nazĩnaɔ guu lɔo.
Ampii aaì gbɛ̃́ dɑ̃́dã aa dɛ,
baade lɛ́ a gbɛ̃́dee wɛ ń táaluo.
3 Aa vãikɛa gɔ̃i vĩ ɔplaa ń zɛɛo.
Kía ì pɔ́ gbɛa,
yɑ̃́kpalɛkɛna ì gbagusaɛsi,
gbãade ì azĩa pɔeã dilɛnɛ́,
ampii aaì gbɛ̃́ wɛtãò.
4 An gbɛ̃maaɔ dɛ lán lɛaawa,
an dendaeɔ pãsĩ dɛ lɛsikaoa.
An ĩadamagɔɔ pɔ́ ń gudɔ̃anaɔ a yã'ò kà,
an bɑ̃̀abãabogɔɔ pìla se.
5 Ńsu ǹ n gbɛ̃́dee náaikɛo,
ńsu ǹyɔ̃ daa n kwàasi gɑ̃̀uwao.
Laaika yɑ̃́ pɔ́ ńyɔ̃ o nɔɛ pɔ́ kpá ń kùɛɛzi.
6 Nɛgɔ̃ɛ a a mae kpɛbɔ,
nɛnɔɛ a fɛlɛ ń a dao,
nɔzãe a bɔ a zãda kpɛ,
gbɛ̃́ bɛdeɔ gɔ̃ aà ibɛɛɔ ũ.†
7 Mapi sɔ̃ ma wɛ́ aɔ dɔ Diizi,
má Lua ma Suabanapi dɑ̃́.
Ma Lua a ma yãma.
8 Wá ibɛɛɔ su pɔnakɛ wá yɑ̃́ musuo.
Baa kɛ́ wa lɛlɛ, wá fɛlɛɛ.
Baa tó wá kálɛa gusiau,
Dii a gupuwɛ̃ɛ.
9 Lá wa duunakɛ̀ Diiɛ,
àlɛ a pɔkũma bɔbɔwá

¶¶**6:5** Yoz 3.1-4.19
§§**6:16** 1Kia 16.21
***6:16** 1Kia 16.29, 21.25-26
†**7:6** Mat 10.35-36, Luk 12.53

e àɔ gɛ́ yɑ̃́siiwanɔ,
i to yɑ̃́ bɔwanɔ na.
A wá da gupuau,
a wá suaba, wí wɛ́siɛ.
10 Tó wá ibɛɛɔ è, wí a ń kṹ.
Wá ibɛɛpiɔ òwɛ̃ɛ yɑ̃a
aa mɛ̀ Dii wá Lua ku máɛ?
Wa ɔ̃zɔ̃má lán pɛ̀lɛawa gɑ̃aɛ,
wí wɛ́siɛ.
11 Siɔna bĩ́ibogɔɔ a ká,
gɔɔ bee a kálɛa a yàasa kṹ.
12 Gɔɔ bee gbɛ̃́ɔ bɔ Asili ń Egipi wɛ̃́lɛɔ guu,
aa bɔ za Egipi ń Uflatao,
za ísia baale ń baalao,
za gbɛ̀sĩsĩ kpɛle ń kpɛlao,
aai mɔ we.
13 Dṹnia a gɔ̃ yàaa
gbɛ̃́ pɔ́ kú a guuɔ yɑ̃kɛaɔ gbɛ ũ.
14 Dii, ǹ ń gbɛ̃́ɔ dɑ̃́dɑ̃kɛ ń n gopanao,
n kpàsa sɑ̃piɔ aaiɔ kú ńtɛ̃ɛ Kaamɛli líkpɛu,
aai pɔble Basana ń Galadao dɑ̃́dɑ̃kɛkĩi maau lán yɑ̃awa.
15 Ńyɔ̃ yɑ̃bɔnsaɛɔ kɛnɛ́,
lá ń kɛ̀ gɔɔ pɔ́ n bɔ́ńnɔ Egipiwa.
16 Buipɑ̃lɛɔ e,
wí i ń kṹ ń nɛgɔ̃nkɛyɑ̃ musu.
Aa ɔku ń lɛ́wa,
an swɑ̃́ iɔ kɛ weũu.
17 Aa bùsu ble lán mlɛ̃wa,
lán pɔ́taa'onkuawaɔwa.
Aa bɔ ń ulɛkĩiɔ guu,
aa mɔ Dii wá Luawa ń lualuao.
N vĩa a ń kṹ, sɔ̃ i kɛ̃́ńgu.
18 Lua, démɛ muaannɔi?
Ni n gbɛ̃́ kɔ̃naɔ duuna kɛ̃́má,
ni sùuukɛ́ńnɔ ń ń tàaeɔ.
N pɔ líɔ paa gɔɔpiio,
gbɛ̃kɛkɛanɛ́ mɛ́ ì kangu.
19 Ńyɔ̃ ɛa wá wɛ̃nagwa lɔ,
ní ɔ̃zɔ̃ wá yɑ̃vɑ̃iɔwa,
ní wá duuna zu ísia í títiu píi.
20 Ńyɔ̃ náaiyɑ̃ kɛ Yakɔbu buiɔnɛ,
ńyɔ̃ gbɛ̃kɛkɛ Ablahaũ buiɔnɛ,
lá ń a lɛgbɛ̃̀ wá dezipiɔnɛ za káauwa.

NAUŨ

Yɑ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Láɛ́ bee dɔ̀aa à lɛ́lɛa Asili pɔ́ Isailiɔ lɛ́ falubɔnɛ́ɔ bùsu mɛɛwia Ninivawa yɑ̃'ɔ̀. Nauũ lápi kɛ̃̀ e Babiloniɔ aaɔ gɛ́ Niniva dúuzɔ̃i e wàɔ gɛ́ Yesu Kilisi ii wɛ̃̀ 612.

Lápi daalɛa (1.2-8) lɛ́ ɔlɔwɛ̃ɛ kɛ́ Lua mɛ́ iko vĩ dṹnia pɔ́piiwa mɛ́ ɔ̃mɛ a yɑ̃́kpalɛkɛ ń dṹniao. A gbɛa (1.9-2.3) lá Lua gbɑ̃api a zĩkɛ bùsuɔ yɑ̃́ musu Nauũ gɔɔ. Niniva a kaalɛ, Yudaɔ i gɔ̃ ńzĩa vĩ. A gbɛa lɔ (2.4-3.19) Nauũ Niniva gbɑ̃a pɔ́ a vĩ midɛa dàu à sìuwɛ̃ɛ, àlɛ pɔnakɛò.

Ɑ̃nabipi yɑ̃́ pɔ́ àlɛ yá gbɑ̃a dɛ Niniva kaalɛa yɑ̃́a. Ninivaá mɛɛwia pɔ́ ĩ́andɑ̃a kɔ̃̀uɛ. A gbɛ̃́ɔá dàakɛn lalasideɔnɛ. Gbɛ̃́ bee taaɔ kaalɛ píiɛ.

Dii pɔpaa Ninivadeɔzi

1 Niniva‡ yɑ̃́ pɔ́ Ɛlekosi gbɛ̃́ Nauũ è taalan kɛ:
2 Dii nɔ̀sɛ ì fɛlɛ à tɔsimá,
Dii ì tɔsimá, pɔfɛ̃̀den aà ũ,
Dii ì tɔsi a ibɛɛɔwa,
ìɔ fɛ̃a a wɛ̀lɛɔzi.
3 Dii pɔ lí pa kpaao,
a gbɑ̃a vĩ zɔ̃ɔ,
ìli tó tàaede bɔ̀ pɑ̃o.
Dii ku zàa'ĩana ń zàao guu,
luabɛpuana dɛ aà kɛ̀sɛ luutɛ̃ ũ.
4 Ì ísia lele, gugii i bɔ,
ì to swa píi í ba,
Basana ń Kaamɛlio i gɔ̃ wɛ̃nannɔ,
Libɑ̃ bùsu sɛdɛ lá bɔlɔɔ i giigaga.
5 Gbɛ̀sĩsĩɔ ì deedee Dii aɛ,
sĩ̀sĩɔ ì yɔ́,
dṹnia ì lualua aà yɑ̃́i,
tɔɔlɛ ń pɔ́ pɔ́ kuwàɔ píi.
6 Démɛ a fɔ̃ gí aà kpɛ̃nɛmuuii?
Démɛ a fɔ̃ àɔ zɛa
aà pɔkũma pɑ̃sĩ bɔbɔmagɔɔi?
Aà pɔfɛ̃ ì bɔ lán tɛ́waɛ,
gbɛsiɔ i wi aà aɛ.
7 Dii maa,
a dɛ mikpakĩi ũ wɛ́tɛ̃agɔɔ,
gbɛ̃́ pɔ́ nàaàziɔ ɔ̃ a ń yɑ̃́ dɔ̃.
8 A a wɛ̀lɛɔ midɛ ń idaaguao,
a a ibɛɛpiɔ ya ń kpá gusiau.
9 Lɛ́ kpele aalɛ kpaaĩ Diizii?
A a midɛ,
aa wɛ́tɛ̃amɔɛ́ gɛ̃n plao.
10 Aa igbɛ̃ aa kɑ̃́, aai gɔ̃ ye lɛu,
tɛ́ i kṹmá míɔmiɔ lán sɛ̃̀ giiwa.
11 Niniva gbɛ̃e lɛ́ lɛ́ gia da gbɛ̃́ɔwa,
àlɛ lɛkpaaĩ ń gbɛ̃́ɔ Diizi.
12 Ma Dii ma mè:
Baa tó an zĩgɔ̃ɔ mɔ̀ ń dasilɛu,
wa ń kwɛ́ɛ, aai sɑ̃alɛ.
Baa kɛ́ ma á swɑ̃gàga yɑ̃a,
má gága lɔo.
13 Má zuu pɔ́ aa dàɛ́ gboo,
má mɔ pɔ́ aa kàwá kɛ̃́kɛ̃.
14 Yɑ̃́ pɔ́ ma Dii má ò Niniva yɑ̃́ musun kɛ:
N gbɛ̃e a gɔ̃ n tɔ́ aɔ kuwà lɔo.
Má pɔ́ ɑ̃aɔ ń pɔ́ kásaa pɔ́ kú n tɑ̃́akpɛuɔ wíwi,
mí mia'ɛ yɔ̃nɛ, asa wɛ̃́lɛ gian n ũ.

Zĩblea Ninivawa

2 Baonakpana gwa bɛ sĩ̀sĩ musu,
àlɛ aafia kpàwakɛ.¶
Yudaɔ, àli á dikpɛɔ kɛ,
àli lɛ́ pɔ́ á kè Diiwaɔ fĩaboɛ̀.
Gbɛ̃kaalɛnapiɔ ɛa lɛ́lɛwá lɔo,
wà ń mìdɛ ḿpii.
2 Ninivadeɔ, wàlɛ mɔ́ lɛ́lɛiwá.
À á bĩi dɔ̃́a, íɔ zɛ́ gwa!
À tepɛ, í zɛ gĩũgiũ!
3 Dii a ɛa Yakɔbu buiɔ gawi kpámá,
lá Isailipiɔ vĩ yɑ̃awaɛ.
Asa gbɛ̃waanaɔ mɔ̀ ń bùsu wàaɛ,
aa ń vɛ̃ɛbuɔ dè.

‡**1:1** Sof 2.13-15
¶**2:1** Isa 52.7

4 An zĩgɔ̃ gbãaɔ sɛ̀ngbaoɔ tɛ̃̀,
nɛgɔ̃napiɔ ula tɛ̃a zóizoiɔ daa,
an sɔ̃́go mɔɔ lɛ́ pípi,
aa ku sɔu guu,
aalɛ ń sɔ̃naɔ gbãɛgbãɛ.
5 Aa sì wɛ̃́lɛpi zɛau ń ń sɔ̃́goɔ bàzaao,
aalɛ kɛ gãaɛ kìlikili.
Aalɛ gẽ bìoobioo lán sẽtɛwa,
aa wãa lán loupilɛawa.
6 Wà zĩgɔ̃ sĩanaɔ sìsi,
aalɛ wã, aalɛ kpakpagua,
aa mipɛ̀ bĩ́iwa ń wãao,
aalɛ ń sɛ̀ngbaoɔ pɛ́lɛpɛlɛ.
7 Aa bĩ́ibɔlɛɔ wɛ̃̀wɛ̃,
gu pɔ́ swa pã̀u wɛ̃́lɛpia,
aa kibɛ kwɛ̀.
8 Wà tà ń Niniva kí nao zĩ̀zɔ ũ,
aà zɔnɔɛnaɔ lɛ́ ɔ́ɔlɔ lán felenguuluɔwa,
aalɛ ńzĩa gbɛ̃gbɛ̃.
9 Ninivapi gɔ̃̀ lán íkalɛkĩiwa.
A gbɛ̃́ɔ lɛ́ gẽzɛa lán íwa.
Wàlɛ oné: À zɛ! À zɛ!
Ãma gbɛ̃e i ɛao.
10 À ã́nusu sɛ́lɛ! À vua naaa!
Àizɛɛ diuɛ ń pɔ́ bɛɛɛdeɔ píi.
11 Wà pɔ́ɔ nàaa, wà pɔ́ɔ sɛ̀lɛ,
wɛ̃́lɛ gɔ̃̀ da gii.
Sɔ̃ kɛ̃̀ gbɛ̃́ɔgu,
an gbázĩna lɛ́ lua,
an mɛ zɛa lɔo,
an baade oosìsi.
12 Nɔ̀ɔmusupiɔ tòo gɛ̀ máɛ?
Nɔ̀ɔmusu nɛ́ɔ pɔblekĩipi ku má ni?
Nɔ̀ɔmusu sa ń dao ìɔ bɛbɛ we yãa,
gbɛ̃e yã́ lí ń nɛ́ɔ vĩakũo.
13 Nɔ̀ɔmusu sapi nɔ̀ɔ kũ̀ a nɛ́ɔnɛ yãa,
à nɔ̀ɔ ɛ̀ a naɔnɛ, à mɔ̀má.
Nɔ̀ɔ pɔ́ a tàitaiɔ ka aà tòo pai.
14 Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀:
Má fɛlɛnnɔ,
má n sɔ̃́goɔ kpasa, a súɛlɛ iɔ dɔ,
wi n nɛ́piɔ dɛdɛ ń fɛ̃ndao.
Má pɔ́ pɔ́ ń sìmáɔ kaalɛ,
wa n zĩnaɔ yã'o ma lɔo.

Waiyoo Niniva

3 Waiyoo gbɛ̃dɛnaɔ wɛ̃́lɛ!
Ìliɔ ku gbɛ̃taitaisaio.
Mɔafili pàɛwà ń pɔ́ pɔ́ wa sìmáɔ.
2 Flã̀ kɔ̃fĩ ń sɔ̃́go gbá kɔ̃fĩo ma dɔ!
Sɔ̃́ɔ lɛ́ bàalɛ, an góɔ lɛ́ vĩvĩ.
3 Zĩgɔ̃ sɔ̃deɔ lɛ́ suwà,
an fɛ̃nda wɛ́tɛ̃ lɛ́ pipi,
an sɔ̃naɔ lɛ́ tɛkɛ.
Gbɛ̃́ pɔ́ wà ń paɛpaɛɔ dasi,
gɛɔ gɔ̃̀ kpálɛ, wa fɔ̃ dɔdɔo.
Wàlɛ kpakpa gɛɔla.
4 Káaluapi lɛnakasaanɛ́ yã́iɛ.
Aà kákaa maa, ì kpáńzi,
à buiɔ kà zɔbleu ń lɛnakasaanɛ́o,
à ń ɔ̃̀ɔkpà a gbɛ̃kɔɔlɛkɛa guu.
5 Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀,
má fɛlɛnnɔ,
má n zwãa sɛ kanɛ n mia,
mí tó buiɔ n puizi e,
mí n asii ɔlɔ an kíaɔnɛ.
6 Má n pápa ń pɔ́ gĩ vãio,
mí n kɛ pɔ́ɔpɔɔ,
mí tó gbɛ̃́pii wɛfĩma.
7 Gbɛ̃́ pɔ́ wɛsìnlɛɔ bàalɛnɛ
aai mɛ: Niniva gɔ̃̀ da fɔ̃̀ii.
Démɛ a wɛ̃nakɛ a yã́ musui?
Má wá nɔ̀sɛnininaɔ euɛ̀i?
8 N maa dɛ Tɛbɛsi pɔ́ kálɛa Niili saɛa yã̀?
Swapi í mɛ́ kàedài a bĩ́i ũ.
9 Etiopiɔ ń Egipiɔ mɛ́ wɛ̃́lɛpi wá ũ,
a gbãa lɛ́ vĩo,
Putiɔ ń Libiiɔ ku a zɛnnɔdeɔ guuɛ.
10 Kási wà tà ń Tɛbɛsideɔ zĩ̀zɔɔ ũ,
wà ń nɛ́ɔ wìwi zɛ́kpaaɔ guu píiɛ.
Wà likpà an bɛɛɛdeɔ sɛa yã́ musu,
wà mɔkà an gbɛ̃zɔ̃ɔɔwa.
11 Á Ninivadeɔ sɔ̃,
ma pɔkũmabɔbɔma í a zɔ̃lɛwáɛ,
í gɔ̃ sãalɛa,
íɔ mikpakĩi wɛɛlɛ á ibɛɛɔ yã́i.
12 Á zɛgikĩiɔ gɔ̃ lán libɛ pɔ́ màwaɛ.
Tó wa zĩ̀a, aa kwɛ a blenaɔnɛ.
13 Gwa! Á zĩgɔ̃ɔ dɛ lán nɔɛɔwaɛ,
á wɛ̃́lɛɔ bĩ́ibɔlɛɔ wɛ̃a á wɛ̀lɛɔnɛ dàii.

Tɛ́ lɛ́ kṹ bɔlɛpiɔ gbã́aɔwa.
14 À ítɔtɔ kálɛ, asa wa á kákaɛ.
À gɛ̃ bɛ̀lɛu, í ɔ̃zɔ̃wà!
À bilikibɔò, í á bĩ́i gbãa kã́fĩ!
15 Tɛ́ a gi kṹwá weɛ,
wi á dɛdɛ ń fɛ̃ndao.
Wa á kaalɛ kwasutɛ̃ɔ pɔblea ũɛ.
À kɔ̃ lán kwaɔwa!
À gusisi lán kwasutɛ̃ɔwa!
16 Á laatanaɔ dasikṹ̀ lán saanaɔwa,
aaì gbɛ̃ble, aaì gɛ̃zɛa.
17 Á gudɔ̃anaɔ dɛ lán kwasutɛ̃ɔwa,
á zĩ̀kan dɔaanaɔ dasi lán kwaɔwa,
aa kpa bĩ́iwa niɛniɛ.
Tó ĩatɛ̃ bìlɛ, aaì gɛ̃zɛa,
wìliɔ ń tákĩi dɔ̃o.
18 Asiliɔ kía,
n gbɛ̃́ɔ dɔaanaɔ i'ò,
n zĩgɔ̃ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔɔ gàga.
N gbɛ̃́ɔ fãaaa sĩ̀sĩɔ musu,
gbɛ̃e ku à ń kãaao.
19 Wíwia pɔ wà n wiwi ɛsɛ vĩo,
n bɔpi láaa vĩo.
Gbɛ̃́ pɔ́ n bao mà
ali ɔtaalɛ n yã́ musuɛ,
asa gbɛ̃e i gí n pãsĩ kpálɛsai mai a mɛwao.

ABAKU

Yɛ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Lápi lɛ́ dɛ̃ɛ pɔ́ ãnabi Abaku kà yãpãsĩ gɔɔ bɔɔlɛkɛwɛ̃ɛ. Ì wɛ̃nadɔ̃ gbɛ̃́ɔnɛ, ì vãi pɔ́ aaì kɛɔ bɔnɛ́ gupuau, ì wiilɛ Luawa a yɛ̃́ musu, ì pɔnakɛ tó Lua a wabikɛa mà. A lápi kɛ̃̀ e wàɔ gɛ́ Yesu Kilisi ii wɛ̃̀ 700 taawa. Gɔɔ bee Babiloniɔ gbãa lɛ́ kɛ̃́fĩ mɛ́ Isailiɔ ku bíli guu ń kua zia yɛ̃́ ń ń kua ń Luaoo yɛ̃́ musu.

Lua yãwè ãnabiwa, à yã' òɛ̀ aà gɔɔ gbɛ̃́ɔ yɛ̃́ musu ń gbɛ̃́ pɔ́ aaɔ ku gɔɔ bee gbɛaɔ lɔ à mɛ̀: À Lua náaikɛ, bee mɛ́ ì to gbɛ̃́ɔ aaɔ ku (2.4). À Lua náaikɛ, i mɔ dɔiálɛ (lɛɛ 3).

Yãpãsĩ gɔɔ gbɛ̃́ɔ laai ì ta Abaku lá yɛ̃́wa, kɛ́ aa Lua náaikɛ aai sɔ̃dilɛ. Lua zĩna Pɔlu waasokɛ̀ Yesude káauɔnɛ à mɛ̀ luanaaikɛapi mɛ́ Yesu Kilisi náaikɛa ũ tia (Lom 1.17, Gal 3.11, Ɛbɛ 10.38).

Abaku Lua tàae'ea

1 Yɛ̃́ pɔ́ ãnabi Abaku èn kɛ:
2 Málɛ wiilɛma à gɛ̃̀gɛ̃,
ńlɛ yãmaao, Dii.
Málɛ lɛzunzi yãpãsĩ yɛ̃́iɛ,
ńlɛ wá suabao.
3 Bɔ́yãi ni to mà vãikɛa ei?
Àkɛa niɔ dàakɛa gwai?
Kaalɛ ń yãpãsĩɔ ku ma aɛ,
sòle ń yãkeleo fɛ̀lɛ.
4 Bee yɛ̃́i ikoyã gɔ̃̀ plɛ̀gɛlɛgɛ,
wìli zĩkɛ yɛ̃́zɛdewao.
Gbɛ̃vãiɔ ì koezɔ̃ gbɛ̃maaɔzi,
ɔ̃ wì yɛ̃́zɛde fuangba.

Dii yɛ̃́zãsia Abakuwa

5 À buiɔ gwa à gwa, yɛ̃́ i diwá,
asa málɛ yãkɛ á gɔɔɛ,
tó wa sìuɛ́, á sio.[§]
6 À gwa! Málɛ tɛ́kpa Kaladeɔgu.[**]
Bui pãsĩ nɔnwãadepiɔ lɛ́ li dṹniaa píi,
aalɛ zɔ̃lɛkĩi pɔ́ dɛ ń pɔ́ ũoɔ símá.
7 Aaì to vĩa ń kṹ,
sɔ̃ ì kɛ̃ gbɛ̃́ɔgu.
Aali ikoyãdao,
aaì ńzĩa sɛ lɛsĩ.
8 An sɔ̃́ɔ wãa dɛ gbɛaanaa,
an pãsĩ dɛ àwalɛwan oosiɛlɛa.
An sɔ̃deɔ bɔ̀ bùsu zɛ̃̀zãu,
an sɔ̃́ɔ lɛ́ bàalɛ bìooo,
aaì kúu'o su pɔ́ lɛ́i.
9 Ampii aaì zɛ ń pãsĩo,
aaì su sãnusãnu lán guwaiwai ĩ́anawa,
aaì zĩ̀zɔɔ naaa lán bùsu'ũfãawa.
10 Aaì kíaɔ kɛ pɔ́ɔpɔɔ,
aaì gbãadeɔ yáalɔ,
aaì wɛ̃́lɛ bĩ́ideɔ àlafiikɛ,
aaì bùsu kãaa bĩ́izi aa sí.
11 Aaì gɛ̃ gɛ́ aɛ lán ĩ́anawa.
Tàaedeɔnɛ, an gbãa mɛ́ ń lua ũ.

Abaku ɛa Lua tàae'ea

12 Dii, ń kú za káaukaauɛ,
ma Lua pɔ́ n kua adoa, wá gao.
Dii, n buipi dìlɛ yɛ̃́kpalɛkɛawanɔ yɛ̃́iɛ,
ma gbɛsi, n buipi zɛ̀dɔ wá totoa yɛ̃́iɛ.
13 N kua adoa, n gɛ̃ wɛsia vãilɛa,
ńyɔ̃ fɔ̃ yãvãikɛa gwao.
Bɔ́yãi niɔ bɔnkpɛdeɔ gwa ń wɛ́oi?
Tó gbɛ̃vãiɔ lɛ́ gbɛ̃maaɔ mɔmɔ,
bɔ́yãi niɔ nílɛi?
14 N gbɛ̃nazĩna kɛ̀ lán ísia kpɔɔwa,
lán pɔ́ kelena pɔ́ aa kía vĩoɔwa.
15 Ibɛɛɔ ì ń kṹ ń kokoao,
aaì ń gá ń bɔ.
Aaì ń kṹ ń sɔo,
aaì ń naaa ń ń táaluo,
ɔ̃ aaì pɔnakɛ, aaìɔ yáalɔ.
16 A yɛ̃́i tò aaì ɛsɛkɛ táaluwa,
aaì tulaletikatɛa sɔɛ,
asa beeɔ mɛ́ tò aa ku nama guu,
aaì pɔ́ níside ble.
17 Aaɔ kpɔ bɔlɛ ń táaluu gɔɔpii yɛ̃̀?

[§]**1:5** Zĩn 13.41
[**]**1:6** 2Kia 24.2

Aaɔ buiɔ dɛdɛ ń wɛgwasai láasai yȁ?

Dii yấzãsia Abakuwa

2 Má zɛ ma gudɔ̃akĩi,
má tepɛ bĩ́iwa,
má itɛ̃kɛ mà gwa lá asu omɛɛ,
lá a a tàae pɔ́ málɛ e yấzãsia.
2 Ɔ̃ Dii òmɛɛ à mɛ̀:
Yấ pɔ́ ń è dalau,
kɛ̃ gbɛ̀ pɛ̀pɛɛwa wásawasa,
kɛ́ kyokɛna e kɛ ń wãao.
3 Asa yấpi gɔɔ dilɛaɛ,
yấpi lɛ́ a kɛgɔɔ yá, a gí kɛio.
Baa tó a gɔɔ lɛ́ gɛ̃gɛ̃, ǹyɔ̃ dấ,
gɔɔpi a ká, wa sɔ̃ɔ̀o.
4 Gwa! Gbɛ̃́ pɔ́ a nɔ̀sɛ maao a fu,
ãma gbɛ̃́ maa aɔ ku
ma náai pɔ́ àlɛ kɛ yấi.[††]
5 Àizɛɛ náai vĩo,
yɔ̃̀ɔde sɔ̃ líɔ daa doũo.
A asia vĩ lán bɛdawaɛ,
ìli kấo, a dɛ lán gawa.
Ì buiɔ kãaaazi,
ì bùsu píi gbɛ̃́ɔ kṹkũ zĩ̀zɔɔ ũ.
6 Aà yấ a gɔ̃ ń baadeɛ yãa ũ,
aa aà àlafiikɛ aa aà láanikɛ aa mɛ:
Waiyoo n gbɛ̃́ pɔ́ ni dãɔ pɔ́ kãaa nzĩaɛ,
ni nzĩa dilɛ gbia gbɛ̃́ bɔ́ɔ'imia yấ musu.
7 N fĩadeɔ fɛlɛnnɔ kấndoɛ,
aa vu iu, ní gɔ̃ ń lualuao,
ní gɔ̃ ń gbãablema ài ũ.
8 Lá bui pɔ́ n ń pɔ́ɔ sìmá yãaɔ dasi,
an kɔ̃naɔ n pɔ́ɔ sima sa sɔ̃ɛ,
asa n gbɛ̃́ɔ dɛ̀dɛ, n bùsuɔ kàalɛ
ń wɛ̃́lɛɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ kúuɔ píiɛ.
9 Waiyoo n gbɛ̃́ pɔ́ ni n ua kấfĩ ń ài vãio,
ni n sakpɛpi da musu,
kɛ́ músi su n leo yấi.
10 N lɛkpàaĩ gbɛ̃dɛdɛa dasi yấi,
ɔ̃ n widà n uawa,
ńyɔ̃ wɛ̃ni kɛ lɔo.
11 N kpɛ́ gbɛɔ mɛ́ aa wiidɔma,
a zaɔ i yấpi zấsimá.
12 Waiyoo n gbɛ̃́ pɔ́ ni wɛ̃́lɛ kṹ ń gbɛ̃dɛao,
ni mɛɛwia kálɛ ń dìidiinkɛao.
13 Gbɛ̃nazĩnaɔ isimagakpaa gbɛ a gɔ̃ yàa ũɛ,
buiɔ ì ńzĩa kpasa pãɛ.
Dii Zĩgɔ̃de mɛ́ dìlɛ màao lò?
14 Asa Dii gawi dɔ̃a a li dṹniaaɛ,
lá í ì dagua ísiaiwa.[‡‡]
15 Waiyoo n gbɛ̃́ pɔ́ ni íkaka n gbɛ̃́deeɔnɛ,
ni naɛnaɛmá e ípi gɛ zɔ̃lɛomá,
kɛ́ ǹ e wɛ́tɛ an puizii yấi.
16 Wí mɛ́ a n kṹ, i kɛ gawi no.
Imi, asa wa n puizi e sɔ̃ɛ.
Imibɔ pɔ́ kú Dii ɔzĩ lɛ́ suma,
wí i gɔ̃ n gawi gbɛu.
17 Yãpãsĩ pɔ́ ń kɛ̀ Libã a kúlɛmaɛ,
n nɔ̀bɔɔ kaalɛa yấ a sɔ̃ kɛ̃ngu.
Asa n gbɛ̃́ɔ dɛ̀dɛ, n bùsuɔ ɔ̃̀ɔkpàɛ,
n wɛ̃́lɛɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ kúuɔ kàalɛ píi.
18 Bɔ́ ài tấaɔ vĩi? Gbɛ̃nazĩna mɛ́ ȁ.
Bɔ́ ài pɔ́ kásaa pɔ́ aaì ń da ɛɛupiɔ vĩi?
Gbɛ̃́ pɔ́ kɛ̀ ì a pɔkɛa náaikɛ,
ì tấa pɔ́ lí fɔ̃ yã'òopiɔ kɛ.
19 Waiyoo n gbɛ̃́ pɔ́ ni o líɛ
aà yãmama,
ge ni o gbɛ̀ wɛ̃nisaiɛ àɔ ku.
A fɔ̃ dɔaanɛe?
Wà vua ge ấnusu'i lɛ̀wà,
kási wɛ̃ni ku a guuo.
20 Dii ku a bɛ pɔ́ a kua adoau.
Dṹnia gbɛ̃́pii à kɛ kílikili aà aɛ.

Abaku wabikɛa

3 Ãnabi Abaku wabikɛa.
2 Dii, ma n bao mà,
Dii, n yãkɛaɔ tò má n vĩa vĩ.
Ɛa yấ bee taaɔ kɛ wá gɔɔ,
ní tó wà dɔ̃ wá gɔɔ.
Tó wá wɛgwaa dɔngu n pɔkũmagɔɔ.
3 Lua a bɔ Temani,
Kuaadoade a bɔ Palana gbɛ̀sĩsĩ musu.
Aà gawi a kúlɛ luabɛa,
aà táasilɛa a dṹnia pa.

[††]**2:4** Lom 1.17, Gal 3.11, Ɛbɛ 10.38
[‡‡]**2:14** Isa 11.9

4 Aà tɛkɛa aɔ dɛ lán ĩatɛ̃ bilɛawa,
gupua a pípi aà gbȁtɛ̃ɛ ń gbȁtɛ̃ɛo,
we aà gbãa ulɛau.
5 Gagyã bɛ aà aɛ,
tɛ́lɛpiɔ bɛ aà iau.
6 Tó à zɛ̀, dű̃nia ì zãampapa,
tó à wɛtɛ̀i, buiɔ ì kɛ gȁsĩ.
Gbɛ̀sĩsĩ ziɔ kwɛ̀,
sȉsĩ pɔ́ kú za káauɔ gbòo.
Ì yãkɛ lá a kɛ̀ káaukaauwa.
7 Ma Kusã zwȁakpɛɔ è,
wàlɛ taasikɛu,
ma Madiã bùsu zwȁakpɛɔ è,
gili gɛ̃̀ńgu we.
8 Dii, n pɔ pà swaɔzi yȁ?
N za fɛ̃̀ swa'ɔnaɔzi nɛe?
Kɛ́ ń di n sɔ̃́ɔ kpɛ ń n zĩblesɔ̃goɔ,
n mɛ fɛ̃̀ ísiazi yȁ?
9 N n sá bɔ̀ a bɔ̀ɔu,
n mɛ̀ wà mɔ́ ń kaɔ,
ɔ̃ n dű̃nia pàapaa ń swaɔ.
10 Gbɛ̀sĩsĩɔ n e, aalɛ kɔ̃dɛ,
í dàgua, àlɛ gɛ̃,
ísi kɔ̃fĩ dɔ,
a ikooaɔ lɛ́ fɛlɛ musu.
11 Ĩatɛ̃ ń mɔvuao zɛ̀ gudoũ musumusu
n ka pɔ́ lɛ́ gɛ̃ fioo tɛkɛa yȁ́i
ń n sɔ̃na pípia yȁ́o.
12 Ńlɛ tavaavaa'o dű̃niau ń pɔkũmao,
ńlɛ buiɔ gbɛ̃ ń kyȁwãao.
13 N bɔ n mɔ n gbɛ̃́ɔ boi,
n mɔ kía pɔ́ ń kpà suabai.
N gbɛ̃vãi mi wì,
n pɔ́ pìliwà à gɔ̃̀ láilai.
14 Kɛ́ aà zĩgɔ̃ɔ sìwázi wá fãaai,
aalɛ pɔnakɛ yɛ̃̀ɛɛsaide pɔ́ ulɛaɔ blea yȁ́ musu,
ɔ̃ n ń dɔaana mi fɔ̃̀ ń azĩa sɔ̃nao.
15 N ɔ̃zɔ̃̀ ísiawa ń n sɔ̃́ɔ,
n í zɔ̃ɔpi yà.
16 Kɛ́ ma a baomà, sɔ̃ kɛ̃̀magu,
a kɔ̃fĩ ma lɛ́baa dèe, ma wá gà,
málɛ lualua ma zɛgbɛu.
Má mɛna màɔ gɔɔ pɔ́ wa yȁ́yia gbɛ̃́ pɔ́ lɛ̀lɛwáɔwa dȁ́.
17 Baa tó kaadɔɛna i nɛsoe kɛo,
mɛ́ vɛ̃ɛliɔ i nɛ'io,
baa tó ku i bɔo,
mɛ́ buapɔ́ɔ i kɛo,
baa tó sãɔ ku kaau lɔo,
mɛ́ zuɔ làa kpàsau,
18 ń beeo ma pɔ aɔ na Diiwaɛ,
má pɔnakɛ ń Lua ma Suabanao.
19 Dii Lua mɛ́ ma gbãa ũ,
ì ma wá nakű̃ lán tuewa,¶¶
ì to màɔ bɛ gulɛsĩɔwa.

¶¶**3:19** 2Sam 22.34, Soũ 18.33

SOFONI

Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Ãnabi Sofoni yã́ɛ bee ò e ãnabi Abaku àɔ gɛ́ ãnabikɛkɛi, à kà wɛ̃̀ 700 taawa e wàɔ gɛ́ Yesu Kilisi ii. Gɔɔ pɔ́ à yã́pi ò Kí Yosia i lousisiyã dafu zɛ́kalɛ a làao (2 Kíaɔ 23.1-28) mɛ́ Yudaɔ bùsu ku kai lɛ́zĩ gɔɔ beeɛ. Ãnabipi yã́zãsì gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ làasookɛ wàlɛ mɛ: Lua bàa gi kúwanɔ yã̀ mɔɔɔ? À lá Lua a mɔ yã́ɔ gɔ̃́gɔ̃ taaɔ oné: A mɔ yã́kpalɛkɛ ń Yudaɔ ń Yelusalɛũdeɔ (1.1-2.3), i buipãle pɔ́ an bùsu liaa Yudaɔziɔ midɛ (2.4-15), i ɛa su ń Yelusalɛũo a pa ziu. A a gbɛ̃́ɔ vãi kɛ̃́má, i ń nɔ̀sɛ lilɛné ń dṹnia gbɛ̃́pii pɔ́o (3.1-20).

Sofoni mɛ̀ lɔ Lua gbɛ̃́ɔ fɔ̃ ń Luapi nama ma gbɛ̃́ pɔ́ anzĩa yã́ lɛ́ dɔaanɛ́ɔ kaalɛsaio. Ãma a laaidɔ nɔ̀sɛdoũdeɔ ń wɛ̃nadeɔwa. (2.3, 3.12).

Dii yã́kpalɛkɛa ń dṹniao

1 Dii yã'ò Kusi nɛ́ Sofoniɛ gɔɔ pɔ́ Amɔ
nɛ́ Yosia[§§] dɛ Yudaɔ kía ũ. Sofonipiá
Gedalia tɔũnaɛ, Amalia sĩ́wɛnaɛ, Ezekia
sɔ̃kpaɛɛ.
2 Má pɔ́pii waa tɔɔlɛwa.
Ma Dii mámɛ má ò.
3 Má gbɛ̃nazĩnaɔ ń nɔ̀bɔɔ waa píiɛ,
má bãɔ ń kpɔɔ waa píiɛ.
Má vãikɛnaɔ fu,
mí gbɛ̃nazĩnaɔ kaalɛ tɔɔlɛ.
Ma Dii mámɛ má ò.
4 Má ɔloo Yudaɔ ń Yelusalɛũdeɔla píiɛ.
Má guɛ bee zɔ̃ Baali gbàgbana pɔ́ gɔ̃̀ɔnɛ,
mí gulɛsĩ sa'onaɔ ń tã́a sa'onaɔ tɔ́ bãdɛ,
5 gbɛ̃́ pɔ́ aaì kúlɛ musupɔɔnɛ kpɛ́ musuɔ
ń gbɛ̃́ pɔ́ aaì kúlɛmɛɛ
aaì lɛgbɛ̃ ń ma tɔ́o,
aaì ɛa gbɛ̃ ń tã́a Mɔlɔkuoɔ,
6 gbɛ̃́ pɔ́ pɔ̀ɔbɔzãkɛ̀ aai tɛmazi lɔɔ.
Aali ma kĩ́i wɛɛlɛ aa yãgbɛaao.
7 À kɛ kílikili Dii Lua aɛ,
asa Dii gɔɔ kãikũ̀.
À sa'obɔ dìlɛ Yudaɔ ũ,
à gbãbɔ̀ gbɛ̃́ pɔ́ à ń sisiɔnɛ.
8 Ma gbagbagɔɔzĩ
má ĩada kíaɔ ń kíanɛɔwa
ń gbɛ̃́ pɔ́ buipãle pɔkasa daaɔ píi.
9 Gɔɔ bee má ĩada
gbɛ̃́ pɔ́ aaì vĩvĩ kpɛɛlɛ bèeɔwa,
gbɛ̃́ pɔ́ aaì ń dii kpɛ́ pa
ń yãpãsĩo ń mɔafilioɔ.
10 Ma Dii ma mɛ̀,
gɔɔpi zĩ́ wa ɔ́ gbãa dɔ Kpɔ̀ Bɔlɛu,
Fã́ani dafu a wã ń wiio,
mɛ́ wa zɔa zɔ̃ɔ ma gbɛ̀sĩsĩɔ musu.
11 Ɛlɛfãanideɔ, à wiipɛ,
asa laatanaɔ midɛ píiɛ,
mɛ́ ɔde gbãngbooɔ kaalɛ míɔmiɔɛ.
12 Zĩbeezĩ má Yelusalɛũ kɛɛlɛ ń filiaɔ,
mí ĩada gbɛ̃́ pɔ́ kálɛa we
lán wɛ̃ pɔ́ kú ń a gbɔ̃ɔɔwa.
Gbɛ̃́piɔ ì o ń sɔ̃ guu aa mɛ
má yãe kɛo, a maa ge a vãin nò.
13 Wa ń àizɛɛɔ naaa,
an bɛɔ i gɔ̃ yàaa.
Aa bɛkpakpa,
kási aa e zɔ̃lɛuo,
aa vɛ̃ɛli pɛ́pɛ,
kási aa e a imio.
14 Dii gɔɔ zɔ̃ɔ kãikũ̀,
À kà kãi, àlɛ ká ń bao.
Dii gɔɔ zɔa aɔ dɔ wɛ̃nannɔ,
baa nɛgɔ̃na a wiipɛ.
15 Gɔɔpiá kpɛ̃nɛmuugɔɔɛ,
taasi ń yeelɛao gɔɔɛ lɔ.
Músi ń gudɛao gɔɔɛ,
gubeebee gɔɔɛ, gu a siakũ,
lou guduuduu gɔɔɛ.
16 Zĩbeezĩ kã̀ae'ɔ ń zĩkawiio aɔ dɔ
wɛ̃́lɛ bĩ́ideɔ ń bĩ́ipi gulɛsĩɔu.
17 Má gbɛ̃nazĩnaɔ da taasiu,
aai táa'o lán vĩ̀aɔwa,
asa aa duunakɛ̀mɛɛɛ.
Wa ń au daada lán íwa,
an gɛɔ aɔ kpálɛa lán bìsawa.

[§§]**1:1** 2Kia 22.1

18 An ánusu ge an vua a fɔ̃ ń bɔ
Dii kpɛ̃nɛmuugɔɔpi zío.
Aà zafɛ̃a tɛ́ a kṹ dṹniawa píiɛ,
a gbɛ̃́ pɔ́ kú a guuɔ midɛ kándo.

2 Gbɛ̃nazĩn wisaideɔ,
à kãaa, í lɛkpaaĩ
2 e gɔɔdilɛapi àɔ gɛ́ kái,
e Dii pɔkũma zɔ̃ɔ àɔ gɛ́ á lei,
e Dii pɔkũma gɔɔ àɔ mɔ́wá,
asa gɔɔpi a su lán ése ṹawaɛ.
3 Á nɔ̀sɛdoũde pɔ́ i Dii yãmaɔ,
à aà kĩ́i wɛɛlɛ,
à wɛɛlɛ àɔ maa, á nɔ̀sɛ iɔ doũ.
Bee a gí á bɔi Dii pɔkũmagɔɔa?

Yã́ pɔ́ a Filitɛ̃ɔ le

4 Gazadeɔ pãkpa ń wɛ̃́lɛi,
Asekeloni a gɔ̃ bɛzia ũ.
Wa Asedodadeɔ ya fãanɛ,
wa Ɛkɛlonideɔ wo ń bɛ.
5 Waiyoo á Kɛlɛti bui pɔ́ á kú ísialɛɔ!
Dii yã́ pɔ́ a á le ɔ̀ɛ́.
Á Kanaa pɔ́ á kú Filitɛ̃ bùsuuɔ,
Dii mɛ̀ á á kaalɛ, á gbɛ̃e a gɔ̃o.
6 Ísialɛ bùsupi a gɔ̃ dã́dãkɛkĩi ũ,
wekĩi sãdãnaɔ kálɛu, aai kaaɔ dada.
7 Yuda kɔ̃naɔ gɔ̃ bùsupi vĩ,
aamɛ aa pɔ́ dã́dãkɛu,
aai wúlɛ Asekeloni kpɛ́ɔ guu oosi.
Dii ń Lua a ɔliańzi,
a suńnɔ ń pá ziu.

Yã́ pɔ́ a Mɔabuɔ ń Amɔniɔ le

8 Má mà Mɔabuɔ ma gbɛ̃́ɔ sɔ̃̀sɔ̃,
Amɔniɔ ń tɔbɛ̃ɛsì,
aa kuabìimá ń bùsu yã́ musu.
9 A yã́i ma Dii Zĩgɔ̃de Isailiɔ Lua,
má ɔ̀ ń ma kuao ma mɛ̀
Mɔabuɔ gɔ̃ lán Sɔdɔũdeɔwa,
Amɔniɔ sɔ̃ lán Gɔmɔɔdeɔwa.*
An bùsu a sɛ̃̀ vãi bɔlɛ,
ɛ̃̀ wiside aɔ diu.
Aɔ dɛ guyaaa ũ gɔɔpiiɛ.
Ma gbɛ̃́ pɔ́ gɔ̃̀ɔ ń pɔ́ɔ naaa,
bui pɔ́ má sɛ̀ kɔ̃naɔ gɔ̃ ń bùsu vĩ.
10 Buipiɔ yã́pi e ń ĩ́andãa gbɛ ũ,
asa ma Dii Zĩgɔ̃de, aa ma gbɛ̃́ɔ sɔ̃̀sɔ̃,
aa kuabìimáɛ.
11 Dii a to sɔ̃ kɛ̃́ńgu
gɔɔ pɔ́ a to dṹnia diiɔ sãalɛ píi.
Bùsu píi gbɛ̃́ɔ i kúlɛɛ̀,
baade a bùsuu.

Yã́ pɔ́ a Etiopiɔ ń Asiliɔ le

12 Etiopiɔ sɔ̃, Dii a fɛ̃nda tɔ̃́wá.
13 A ɔloo gugbãntoodeɔla,
i Asiliɔ dɔ̀ɔsɔmpa.
Niniva a gɔ̃ bɛzia ũ gii lán guwaiwaiwa.
14 Sɛ̃sao nɔ̀ɔ bui píi aaɔ wúlɛ we,
gáuɔ ń kpɔbɔ'ilɛnaɔ pɛ́pɛ a gbɛ̀pɛlɛɔwa.
An wii aɔ dɔ fɛnɛntiɔ guu,
kpɛ́ɔ zɛ́ a káka ń gĩ̀ wíwiaɔ,
a zaliɔ bɔ gupuau.
15 Wɛ̃́lɛ pɔnade pɔ́ a gbɛ̃́ɔ kálɛa dɔdɔan we.
Aa ɔ̀ ń sɔ̃u aa mɛ̀,
ń wɛ̃́lɛ sáa vĩ guei lɔo.
Gwa! A gɔ̃ sɔ̃kɛ̃ngu pɔ́ ũɛ,
wàiɔ tòo ũ.
Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ dɔiɔ swedɔwà
ń ɔkɛa yàayaao.

Yelusalɛũ

3 Waiyoo mɛɛwia gbãamɔnɛdeɔ!
A gbɛ̃́ɔ swã́ gbãa mɛ́ aa gbãlɛa.
2 Aali gbɛ̃e yã́ sio,
aali lɛdama mao.
Aa Dii náai vĩo,
aali sɔ̃ ń Luazio.
3 Mɛɛwiapi kíaɔ dɛ
lán nɔ̀ɔmusu fɛ̃awa,
a yãgɔ̃gɔ̃naɔ dɛ lán àwalɛwan
oosiɛlɛ pɔ́ aali pɔe to gu dɔ̀wàoɔwa.
4 A ãnabiɔá yãbɔlɛnaɔnɛ,
náaisaideɔnɛ.
A sa'onaɔ ì Dii pɔ́ɔ gbãlɛ,
aài aà ikoyã ɔ̃̀ɔkpa.
5 Dii ku wɛ̃́lɛpi guu,

*2:9 Daa 19.24

a maa, ìli vãikɛo.
Lá gu lɛ́ dɔ ìɔ yã́zɛde danɛ́,
ìli fu bauo.
Ń beeo dɔ̀ɔsaideɔ líɔ wí dɔ̃o.
6 Ma buieɔ bãdɛ̀,
ma ń bĩ́i gulɛsĩɔ dɛɛlɛmpà.
Má tò an wɛ̃́lɛɔ gɔ̃̀ bɛziaɔ ũ,
wìli a zɛ́kpaaɔ sɛ lɔo.
Wa ku we lɔo, baa do.
7 Ma mɛ̀ Yelusalɛũdeɔ ma vĩa vĩ,
aa ma lɛdama sio lé?
Tó màa no, má ń mɛɛwia dúuzɔ̃
ń yã́ pɔ́ má dìlɛ mà mɔɛ̀ɔ píiɛ.
Ń beeo an mɛ wã̀ ń yãdɔɔsaikɛao.
8 Ma Dii ma mɛ̀, à sɔ̃́amazi
e gɔɔ pɔ́ má fɛlɛ bɔbɔńnɔ.
Asa má dìlɛ mà buiɔ kãaa,
mà bùsu píi gbɛ̃́ɔ naaa,
mí a pɔkpɛ̃nɛ bɔbɔmá,
baa ma pɔkũma pãsĩ píi.
Ma zafɛ̃a tɛ́ i kũ dṹniawa píi.
9 Bee gbɛa má gbãbɔ gbɛ̃́ɔ lɛ́ɛ,
kɛ́ ampii aa ma sísi,
aai zɔblemɛɛ ń lɛdoũo.
10 Za Etiopi swaɔ baale
ma sìsina pɔ́ fãaaaɔ mɔmɛɛ ń gbaɔ.
11 Gɔɔ bee wí a á kṹ
tàae pɔ́ á kɛ̀mɛɛ yãaɔ yã́ musuo,
asa ĩ́andãna pɔ́ aaì ńzĩa sɛ lɛsĩɔ
ɔ̃ má ń bɔlɛ á wɛ̃́lɛɛ bee guu.
Á ázĩa sɛ lɛsĩ ma gbɛ̀sĩsĩ
pɔ́ a kua adoa musu lɔo.
12 Má taasideɔ ń wɛ̃nadeɔ to wɛ̃́lɛɛ bee guu,
gbɛ̃́ pɔ́ aaì namaziɔ.
13 Isaili kɔ̃napiɔ gbɛ̃́ɔ wɛtã lɔo,
aa gbɛ̃́ɔ sã́são,
mɛ́ wa ɛɛ ma dɔ ń lɛ́uo.†
Aali pɔble, aali wúlɛ,
gbɛ̃ɛ yã́ a ń vĩakũo.
14 Siɔnadeɔ, à gulakɛ!
Isailiɔ, à kúkuakɛ!
Yelusalɛũdeɔ, à wiilɛ ń pɔnao!
15 Dii á bɔ́ yã́kpalɛu,
a tò á wɛ̀lɛɔ kpɛkpà.
Dii á Isailiɔ kía kú á guu,
áɔ yãe vĩa vĩ lɔo.
16 Gɔɔbeezĩ wa mɛ:
Yelusalɛũdeɔ, ásu to vĩa á kũo,
Siɔnadeɔ, á ɔ su gɔ̃ dɔ̀lɔlɔo.
17 Dii á Lua kú á guu
gɔ̃sa pɔ́ ì ń suaba ũ.
A koo pũna á yã́ musu ń pɔnao,
a á gba wɛ̃ni dafu a yeaázi guu.
A pɔnakɛ á yã́ musu ń gulakɛao,
18 lá wì kɛ dikpɛgɔɔwa.
Ma Dii ma mɛ̀, má á aso pilaɛ́,
má á bɔ sɔ̃́sɔ̃au.
19 Gɔɔ bee má yãkɛ
gbɛ̃́ pɔ́ gbãamɔ̀ɛ́ɔnɛ.
Má á gbɛ̃́ tɔ̃̀ɔlɛnaɔ misi,
má á gbɛ̃́ pɔ́ wà ń yáɔ kãaa.
Bùsu pɔ́ wà widàuwáɔ guu píi,
má á tɔbɔu, má á kpɛla.
20 Zĩbeezĩ má á kãaa,
gɔɔbeezĩ má suánɔ, mí á tɔbɔ.
Má á kpɛla dṹnia gbɛ̃́pii wáa,
má suánɔ á pá ziu, á wɛsiɛ.

†**3:13** Zia 14.5

AGE

Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Ãnabi Age yã́ɛ beeɔ ò Lua kpɛ́ kɛkɛ dɔa Yelusalɛũ yã́ musu Yudaɔ sua ń Babiloni zɔbleo gbɛaɛ. Lua yã́piɔ dàɛ̀, ɔ̃ a ò e wàɔ gɛ́ Yesu Kilisi ii wɛ̃̀ 520.

À kũ̀ Yuda pɔ́ aa bò zɔbleu sɛ̃́iaɔ Lua kpɛ́ pɔ́ Babiloniɔ wìwi wɛ̃̀ 587 guu kɛkɛ wà dɔɛ, ɔ̃ an kúsu kwɛ̀ gɔ̃̀ɔgɔ̃ɔ. Ayãmɛto ãnabi nàɛ dɔaanaɔwa aa ɔkpa zĩpiwa, ɔ̃ aa ɔkpàwà wɛ̃̀ 520 guu. Age tɛkpàńgu à mɛ̀ taasi pɔ́ aalɛ kɛ ń ń bua pɔ́ɔ kɛsaio bò an Lua kpɛ́ kɛkɛsai kĩ́iɛ (1.1-14). À mɛ̀ Lua kpɛ́ dafu gawi aɔ dɛ a káau pɔ́ ɔ̃̀ɔkpà pɔ́la (2.1-9) mɛ́ a dɔa a to gbãsĩ pɔ́ kú ń guu láa ń taasi pɔ́ Lua gbɛ̃́ɔ lɛ́ kɛo (2.10-20). Bee gbɛa Lua zia maa lɛgbɛ̃̀ dɔaana Zolobabɛli Davidi bui pɔ́ á sɛ̀ɛ (2.20-23).

Lua gbɛ̃́ pɔ́ aa sù ń zɔbleo dafuɔ wɛ́ aɔ dɔa Lua kpɛ́ pɔ́ a gawi aɔ dɛ a káauai ń Lua zĩkɛna pɔ́ Lua sè àlɛ mɔ́ dɔińlɛo. Bee yã́i ãnabi Age lɛdà gbɛ̃́ɔwa aa ń làasooɔ lilɛ, aai laaidɔ zĩwà yã́ dafu pɔ́ Lua lɛ́ kɛnɛ́ yã́i.

Yudaɔ Lua kpɛ́ dɔa

1 Kí Daliusi kpalablea wɛ̃̀ plaade guu,[‡]
a mɔ soolode gɔɔ sɛ̃́ia zĩ́, Dii yã'ò ãn-
abi Ageɛ,[¶] ɔ̃ a ò bùsu gbãade Zolobabɛli,
Salatiɛli nɛ́ɛ ń sa'onkia Yesua, Yozada
nɛ́o[§] à mɛ̀: 2 Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀, á
gbɛ̃eɔ lɛ́ mɛ kpɛdɔamɛɛ gɔɔ i ka yãao.
3 Dii yã́ ɛ̀a dɛ̀dɛ ãnabi Agewa lɔ à mɛ̀:
4 Á kua á kpɛ́ kɛkɛa wásawasaɔ guu gɔɔ
pɔ́ ma kpɛ́ gɔ̃̀ kpɛzĩ ũ maan wea? 5 Ma
Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀, à làasookɛ á yãkɛaɔwa
à gwa. 6 A pɔtɔ̃̀ maamaa, i nɛ'ié bílao.
I pɔble, ili kã́o. I imi, ìli ká à á dɛo. I
pɔkasa da, ìli ĩ́anakũɛ́o. I ɔ̃a sɛ́lɛ, kási á
bɔ̀ɔ ìɔ fɔ̃aɛ.
7 Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀: À làasookɛ á
yãkɛaɔwa à gwa. 8 À gbɛ̀sĩsĩkũ à su ń lío,
í kpɛ́pi dɔ, ma pɔ i kɛwà na, mí tɔbɔ. Ma
Dii mámɛ má ò. 9 Á wɛ́ dɔi à pɔ́ e zɔ̃ɔ, i e
bílao. Pɔ́ pɔ́ a suò bɛ, má tò à gɛ̃̀ ń ĩ́anao.
Bɔ́yãi ni? Ma Dii Zĩgɔ̃de mámɛ málɛ á la.
Kɛ́ á baade lɛ́ laaidɔ a kpɛ́wa, mɛ́ ma kpɛ́
kú kpɛzĩ ũ yã́iɛ. 10 Á yã́pi mɛ́ tò luabɛ gì
mɔ̀sɛpisii, ɔ̃ tɔɔlɛ gì blɛkɛi. 11 Ma iminapi
sìsi buaɔ ń sĩ̀sĩɔwa pɔ́wɛna ń vɛ̃ɛo ń ní-
sio yã́ musu ń pɔ́ pɔ́ ì bɔlɛ tɔɔlɛwaɔ píi ń
gbɛ̃nazĩnaɔ ń pɔtuoɔ ń zĩ pɔ́ álɛ kɛɔ píi.
12 Ɔ̃ Salatiɛli nɛ́ Zolobabɛli ń sa'onkia
Yesua, Yozada nɛ́o ń gbɛ̃́ kɔ̃napiɔ píi Dii
ń Lua yã́ pɔ́ ãnabi Age òpi mà, asa Dii
an Lua mɛ́ aà zĩ̀. Gbɛ̃́ɔ Dii vĩa vĩ. 13 Ɔ̃ Dii
zĩna Age lɛ́ pɔ́ Dii dìlɛɛ bee ònɛ́ à mɛ̀:
Dii mɛ̀ á kúánɔ. 14 Ɔ̃ Dii tɛkpà Yuda bùsu
gbãade Zolobabɛligu ń sa'onkia Yesuao
ń gbɛ̃́ kɔ̃napiɔ píi, ɔ̃ aa mɔ̀ nà Dii Zĩgɔ̃de
ń Lua kpɛ́ zĩwa 15 kí Daliusi kpalablea
wɛ̃̀ plaade guu, a mɔ soolode gɔɔ baasɔo
mɛ̀ndosaidezĩ.

Kpɛ́ dafu gawi

2 Mɔ soplade gɔɔ bao ń mɛ̀ndoode
zĩ́ Dii yã'ò ãnabi Ageɛ à mɛ̀: 2 Yã'o
Yuda bùsu gbãade Zolobabɛliɛ ń sa'onkia
Yesuao ń gbɛ̃́ kɔ̃napiɔ píi, ǹ ń la ǹ mɛ:
3 Á démɛ kú tia a ma kpɛ́ dɔ̃ ń a gawi
káauoi?[**] A tia pɔ́ɛ bee dɛɛ́ kpelewai?
Á ea guu a dɛɛ́ pɔe ũo yã̀? 4 Ma Dii
má ò Zolobabɛliɛ, sɔ̃dilɛ! Má ò sa'onkia
Yesuaɛ, sɔ̃dilɛ! Má ò bùsu gbɛ̃́ kĩniɔnɛ píi,
à sɔ̃dilɛ! Ma Dii mámɛ má ò. À zĩpi kɛ,
asa má kúánɔ. Ma Dii Zĩgɔ̃de mámɛ má
ò. 5 Lɛ́ pɔ́ má gbɛ̃̀ɛ́ á bɔa Egipi gɔɔn we.
Ma Nisĩna gi kúánɔɛ, ásu vĩakɛo. 6 Ma Dii
Zĩgɔ̃de ma mɛ̀, à gɔ̃̀ yɔɔ kɛ́ mà musu ń

[‡] **1:1** Ɛza 4.24
[¶] **1:1** Ɛza 5.1
[§] **1:1** Ɛza 5.2
[**] **2:3** Ɛza 3.12

zĩ́lɛo lualua gɛ̃n do lɔ,[††] ísia ń tɔɔlɛo píi.
[7] Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀, má buiɔ zĩazĩa,
wi mɔ́ ń bui píi àizɛɛo, mí tó ma kpɛ́ pa
ń gawio. [8] Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀, ã́nusuá
ma pɔ́ɛ, vuaá ma pɔ́ɛ. [9] Ma Dii Zĩgɔ̃de
ma mɛ̀, kpɛ́ɛ bee gawi gbɛzã zɔ̃ɔ aɔ dɛ
a káaua. Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀, má aafia
pisi guɛ beewa.

Dii a báaada Yudaɔgu

[10] Daliusi kpalablea wɛ̃̀ plaade guu, a
mɔ kɛ̃okwide gɔɔ baasɔo mɛ̀ndosaide zĩ́,
Dii yã́ ɛ̀a dɛ̀dɛ ãnabi Agewa à mɛ̀: [11] Ma
Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀, à sa'onaɔ la: Ikoyã mɛ̀
kpelewa ni? [12] Tó gbɛ̃́ nɔ̀ɔ pɔ́ gɔ̃̀ ma pɔ́
ũ kũa a ula lɛ́u, mɛ́ aà ulapi zɔ̃̀ pɛ̃ɛ ge
do ge vɛ̃ɛ ge nísi ge blɛ pãlewa, pɔ́piɔ ì
gɔ̃ ma pɔ́ ũ yã̀? Sa'onaɔ mɛ̀: Aawo! [13] Ɔ̃
Age ɛ̀a ń lá à mɛ̀: Tó gbɛ̃́ pɔ́ kú ń ɔnaa
pɔgɛwa gbãlɛao ɔnà pɔ́piwa, aaì gbãlɛ
yã̀? Sa'onaɔ wɛ̀wà aa mɛ̀: Aaì gbãlɛɛ.[‡‡]
[14] Ɔ̃ Age mɛ̀: Ma Dii ma mɛ̀, màa á bui
dɛmɛɛ. Yã́ pɔ́ i kɛ ń pɔ́ pɔ́ i ma gba weɔ
píi gbãlɛaɛ. [15] À làasookɛ maamaa à gwa
za gbã, lá á dɛ yãa zadɔ̃ i ma kpɛ́ gbɛe
dio. [16] Tó gbɛ̃́ gɛ̀ pɔ́wɛna dã́i zaa bao, kwi
ali e. Tó à gɛ̀ vɛ̃ɛ tɔ́i tùu blakwi, bao ali
e. [17] Má tò á buapɔ́ɔ ɔ̃̀ɔkpà ń gbɔ̃sio ń
fukpaao ń lougbɛo, kási i suao. [18] À làa-
sookɛ à gwa za gbã, mɔ kɛ̃okwide gɔɔ
baasɔo mɛ̀ndosaidezĩ. À làasookɛ à gwa
yã́ pɔ́ lɛ́ kɛ za ma kpɛ́ ɛ̃daalɛgɔɔ e gbãwa.
[19] Pɔ́wɛna kú dɔ̃u tiaa? Vɛ̃ɛ ń kaadɔɛnao
ń gbɛafuo ń kuo i nɛ'io e gbã. Za tia má
báaadaágu sa.

Dii lɛgbɛ̃a Yuda bùsu gbãadeɛ

[20] Dii yã'ò Ageɛ lɔ mɔgɔɔ baasɔo mɛ̀n-
dosaidepi zĩ́ à mɛ̀: [21] O Yuda bùsu gbãade
Zolobabɛliɛ, má musu ń zĩ́lɛo lualua.[¶¶]
[22] Má kpalabaaɔ fuangba, mí buipãlɛɔ
kpalaɔ midɛ. Má zĩkasɔ̃goɔ fuangba ń gbɛ̃́
pɔ́ ká a guuɔ, sɔ̃́ɔ ń sɔ̃́godepiɔ kwɛ́, aai kɔ̃
dɛdɛ ń fɛ̃ndao. [23] Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀,
gɔɔ bee má n sɛ, ma zɔ̀blena Zolobabɛli.
Ma Dii mámɛ má ò. Má n kɛ lán ma tãana
seelakɛbɔwa, asa ma n sɛɛ. Ma Dii Zĩgɔ̃de
mámɛ má ò.

[††] **2:6** Ɛbɛ 12.26
[‡‡] **2:13** Nao 19.11-22
[¶¶] **2:21** Ɛbɛ 12.26

ZAKALI

Yɛ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Wa fɔ̃ o Zakali láɛá wɛdɔa Luazi láɛ, asa a ɔ̀lɔwɛ̃ɛ lá Lua gbɛ̃́ɔ ìɔ wɛdɔ Luapizi. Lápi kpaalɛa lɛɛ plaɛ: A sɛ̃́ia (lɛɛ 1-8) dɛ wɛ́pungu pɔ́ ãnabi Zakali è ãnabi Age gɔɔɔ ũ. Wɛ́pungupiɔ yɛ̃́ɔ lɛ́ ɔlɔwɛ̃ɛ kɛ́ Lua kpɛ́ kɛkɛ dɔa ń Yelusalɛũ kɛkɛ kálɛao aɔ dɛ yɛ̃́ gbia ũ gɛ̃a gɔɔ dafu guu. Lua ń dɔaana Zolobabɛli ń sa'onkia Yesuao sɛ̀ gɔɔ bee a gbɛ̃́ɔnɛ. Gɔɔ lɛ́ gɛ́ àlɛ su, Isailiɔ wɛdɔa Luazi lɛ́ kɛ̃́fĩ, an wɛ́ dɔ gɔɔ zɔ̃ɔ pɔ́ Lua a mɔ́ ń a gawio, iɔ dɛ tɔɔlɛ ń pɔ́ pɔ́ kúwàɔ píi kía ũ. Bee a kpaaũ ń gbɛ̃́ pɔ́ Lua sɛ̀ a zĩkɛna ũ mɔao.

Lápi lɛɛ plaade (9-14) guu mɛ̀kpà yɛ̃́zĩnda mɛ̀n plapiɔwa. À Lua gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ mɔ́ dṹnia kía ũ taa òwɛ̃ɛ. Aɔ dɛ nɔ̀sɛniɛde ũ mɛ́ zĩblenaɛ lɔ. Aɔ dɛ sãdãna ũ, iɔ dɛ zĩna pɔ́ wa dɛ ũ lɔ. Yesu baonakpanaɔ yɛ̃́piɔ sɛ̀ wa ɔ̀lɔwɛ̃ɛ kɛ́ Yesu yɛ̃́ɛ, atɛ̃sa aà gaa yɛ̃́ (Mat 21.4-5, 26.31, Maa 14.27, Zãa 19.37).

Dii oa Yudaɔnɛ aa ɛa suwa

1 Daliusi[§§] kpalablea wɛ̃̀ plaade guu,
a mɔ swaaɔ̃de zĩ́, Dii yã'ò ãnabi Za-
kali,[*] Bɛlɛkia nɛ́, Ido tɔũnaɛ, à mɛ̀: 2 Ma
pɔ pà á deziɔzi. 3 A yɛ̃́i tò ma Dii Zĩgɔ̃de
ma mɛ̀, o gbɛ̃́ɔnɛ aa sua, mí sumá. Má
Dii Zĩgɔ̃de mámɛ má ò. 4 Ásu àɔ dɛ lá
á deziɔwao. Ãnabi káauɔ kpàwakɛ̀nɛ́ aa
mɛ̀, ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀ aa mikɛ̃ ń
yãvãikɛaɔwaɛ, aai bɔ ń zɛ́ vãiu. Ɔ̃ aai
swɛ̃́sɛio, aai laaidɔ ma yɛ̃́wao. Ma Dii
Zĩgɔ̃de mámɛ má ò. 5 Too! Á deziɔ ku
máɛ? Ãnabipiɔ sɔ̃ aaìɔ ku gɔɔpii yɛ̃̀? 6 Ma
yɛ̃́ pɔ́ má ò ma zɔ̀blena ãnabipiɔnɛ aa
dìlɛ á deziɔnɛ, i ń leo lɛ́? Ɔ̃ aa nɔ̀sɛlìlɛ
aa mɛ̀ ma Dii Zĩgɔ̃de má kɛ̀nɛ́ ń yãkɛaɔ ń
ń dàaɔwa, lá ma zɛòwaɛ.

Sɔ̃deɔ kua gbɛ́liɔ zãnguo

7 Daliusi kpalablea wɛ̃̀ plaade guu,
a mɔ kuɛdode pɔ́ wì mɛ Seba gɔɔ
baasɔo mɛ̀ndosaide zĩ́, Dii yã'ò mapi
ãnabi Zakali, Bɛlɛkia nɛ́, Ido tɔũnaɛ.
8 Ma wɛ́pungu'è gwɛ̃́, ɔ̃ ma gɔ̃ɛ è di
sɔ̃sɔɔba kpɛ, a zɛa gbɛ́liɔ zãnguo guzulɛu.
Sɔ̃sɔɔbaɔ ń sɔ̃́zɔatɛ̃ɔ ń sɔ̃kaapuaɔ zɛ aà
kpɛ.[†] 9–10 Ma mɛ̀: Baa, gbɛ̃́piɔ dɛa ni? Ɔ̃
gɔ̃ɛ pɔ́ kú gbɛ́liɔ zãnguo, àlɛ yã'omanɔpi
òmɛɛ: Má ɔlɔnɛ lá aa dɛ. Gbɛ̃́piɔá gbɛ̃́ pɔ́
Dii ń gbáɛ bɛbɛi dṹniauɔnɛ. 11 Ɔ̃ aa yã'ò
Dii Malaika pɔ́ zɛa gbɛ́liɔ zãnguopiɛ aa
mɛ̀: Wa bɛbɛ dṹniau, wá è dṹnia kú kílik-
ili yãkelesai píiɛ. 12 Ɔ̃ Dii Malaika mɛ̀: Dii
Zĩgɔ̃de, n fɛ̃ Yelusalɛũ ń Yudaɔ bùsu wɛ̃́lɛ
kĩniɔzi a wɛ̃̀ bàaɔ̃kwin la. Ńyɔ̃ɔ kú ń ń wɛ̃-
nagwasaio e bɔɛ ni? 13 Ɔ̃ Dii wè Malaika
pɔ́ lɛ́ yã'omanɔpiwa ń nɔ̀sɛníniyã maao.
14 Ɔ̃ Malaika pɔ́ lɛ́ yã'omanɔ òmɛɛ mà
yɛ̃́ɛ bee kpàwakɛ, à mɛ̀: Dii Zĩgɔ̃de mɛ̀
Yelusalɛũ ń Siɔnao yɛ̃́ a kũ gbãa, 15 a
pɔ pà maamaa bui pɔ́ kálɛa dɔdɔaɔzi. A
pɔ paa Isailiɔzi yãa yɔɔɛ, ɔ̃ buipãlepiɔ
ĩadaamá kɛ̃̀fĩ. 16 Ayãmɛto Dii mɛ̀ á ɛa
su Yelusalɛũ wɛ̃nagwaawa. Wa ba yɔ̃
Yelusalɛũwa, wi a kpɛ́ dɔ we. Dii Zĩgɔ̃de
mɛ́ ò.
17 Malaikapi mɛ̀ mà ɛa yɛ̃́ɛ bee
kpàwakɛ lɔ: Dii Zĩgɔ̃de mɛ̀ nama aɔ ku a
wɛ̃́lɛɔ guuɛ. Dii a Siɔna wɛ̃nagwa, i ɛa
Yelusalɛũ sɛ lɔ.

Kɔ́ba mɛ̀n síiɔ̃ɔ ń sia gbɛ̃ɔn síiɔ̃ɔ

2 Kɛ́ ma wɛzù ma gugwà, ma kɔ́ba è
síiɔ̃. 2 Ma malaika pɔ́ lɛ́ yã'omanɔ là:
Beeɔ dɛa ni? A wèa à mɛ̀: Beeɔ dɛ kɔ́ba pɔ́
Isailiɔ ń Yelusalɛũdeɔ ń Yudaɔ píi fɛ̃̀aaɔ
ũɛ. 3 Ɔ̃ Dii sia gbɛ̃ɔn síiɔ̃ɔ ɔ̀lɔmɛɛ. 4 Ɔ̃ ma

[§§]1:1 Ɛza 4.24
[*]1:1 Ɛza 5.1
[†]1:8 Zia 6.2-8

aà là: Bɔ́ gbɛ̃́piɔ lɛ́ mɔ́ kɛii? A wèa à mɛ̀: Kɔ́bapiɔ mɛ́ Yudaɔ fã̀aa, ɔ̃ an gbɛ̃e i fɔ̃ a mi sɛ̀ musuo. Siapiɔ mɔ̀ vĩadadai bui kɔ́bapiɔziɛ, aai ń gbɛ̃gbɛ̃, asa buipiɔ ń kɔ́ba gɛ̃̀lɛ Yudaɔzi, aa ń fãaaɛ.

Gbɛ̃́ pɔ́ pɔyɔ̃ba kũa

5 Kɛ́ ma wɛzù ma gugwà, ma gɔ̃ɛe è, a pɔyɔ̃ba kũa. 6 Ma aà là: Ńlɛ gɛ́ má ni? A wèa à mɛ̀: Málɛ gɛ́ Yelusalɛũ yɔ̃i mà a yàasa ń a gbã̀ao dɔ̃ɛ. 7 Kɛ́ malaika pɔ́ lɛ́ yã'omanɔpi lɛ́ tá, ɔ̃ malaika pãle mɔ̀ dàaàlɛ 8 a òɛ̀: Bàalɛ gɛ o ɛ̀waasopiɛ, Yelusalɛũ aɔ kálɛa bĩ́isai a gbɛ̃nazĩna ń a pɔtuoo dasikɛ yã́i. À mɛ̀ lɔ: 9 Dii mɛ̀ ámɛ áɔ dɛ a bĩ́i tɛde pɔ́ liai ũ, íɔ ku a guu a gawi ũ. 10 Dii ɛ̀a mɛ̀: À mɔ́! À mɔ́! À bàalɛ à bɔlɛ gugbãntoo oi bùsuu, asa ma á fãaa dṹnia gola síiɔ̃ɔ guuɛ. Ma Dii mámɛ má ò. 11 Á Siɔnadeɔ, à mɔ́! Á gbɛ̃́ pɔ́ á kú Babɛliɔ, à piliwà!

12 Dii Zĩgɔ̃de mɛ̀ a ma zĩ mà a tɔbɔ bui pɔ́ lɛ̀lɛwáɔ yã́ musuɛ, asa gbɛ̃́ pɔ́ ɔzɔ̃̀wá ɔzɔ̃̀ api a wɛbɛwaɛ. 13 A ɔsɛ́nzi, an zɔɔ i lɛ́lɛmá, íɔ dɔ̃ kɛ́ Dii Zĩgɔ̃de mɛ́ ma zĩ.

14 Dii mɛ̀: Á Siɔnadeɔ, à gulakɛ ń pɔnao, asa mámɛ málɛ mɔ́, mí bɛkpa á guu. 15 Gɔɔ bee buiɔ naa dasi, aai gɔ̃ ma gbɛ̃́ɔ ũ. Má bɛkpa á guu, íɔ dɔ̃ kɛ́ Dii Zĩgɔ̃de mɛ́ ma zĩwá. 16 Dii a Yudaɔ sɛ a gbɛ̃́ɔ ũ a bùsuu, i ɛa Yelusalɛũ sɛ lɔ. 17 Baade kɛ kílikili Dii aɛ, à fɛ̀lɛ a kúkĩi pɔ́ a kua adoau, àlɛ mɔ́.

Pɔkasa gbia daa sa'onkiaɛ

3 Ɔ̃ Dii sa'onkia Yesua‡ ɔ̀lɔmɛɛ, a zɛa Dii Malaika aɛ, mɛ́ Setãu zɛa aà ɔplaai yãdɔawà yã́i.¶ 2 Ɔ̃ Dii Malaika ò Setãuɛ: Á kɔ̃ le ń Diio, Setãu.§ Á kɔ̃ le ń Dii pɔ́ Yelusalɛũ sɛ̀o fá! Gbɛ̃́ɛ beeá yàamiɔna pɔ́ wa ga bɔ̀ tɛ́ guuɛ. 3 Kɛ́ Yesua zɛa malaikapi aɛ, a pɔkasa ɛ̃́makɛa daa. 4 Ɔ̃ malaikapi yã'ò gbɛ̃́ pɔ́ sĩ a aɛɔnɛ à mɛ̀: À aà pɔkasa ɛ̃́makɛapiɔ bɔ. Ɔ̃ a ò Yesuaɛ: Gwa! Ma n duuna kɛ̃̀ma. Má pɔkasa gbia danɛɛ sa. 5 Ɔ̃ à mɛ̀ wà tulu gbãsĩsai diɛ̀. Ɔ̃ aa kpàɛ̀ aa ɛa pɔkasa dàɛ̀, gɔɔ pɔ́ Dii Malaika zɛa we.

6 Ɔ̃ Dii malaikapi lɛdà Yesuawa à mɛ̀: 7 Dii Zĩgɔ̃de mɛ̀, tó ń bɛ a zɛ́u, mɛ́ ń yã́ pɔ́ á dìlɛɔ kũa, á a kpɛ́ nanɛ n ɔzĩ, níɔ dɛ a bɛgwana ũ, í n gba zɛ́ ǹyɔ̃ ku gbɛ̃́ pɔ́ sĩaɛ beeɔ guu. 8 Sa'onkia Yesua, ma! Mpi ń n sa'on dee pɔ́ kálɛ n aɛɔ, ámɛ á yã́ pɔ́ lɛ́ mɔ́ taaɔ ũ. Málɛ mɔ́ ń ma zɔ̀blena Vlãpaao.** 9 À gbɛ pɔ́ má dìlɛ Yesua aɛ gwa. Gbɛ̀ mɛ̀ndopi wɛ́ soplaɛ, mɛ́ má lákɛ̃wà, mí gbãbɔ bùsupiɛ gɔɔ do kóũ. Ma Dii Zĩgɔ̃de mámɛ má ò. 10 Gɔɔ bee á baade a a gbɛ̃́dee sísi aà zɔ̃lɛ nana a vɛ̃ɛli ge kaadɔɛnli gbáu.†† Ma Dii Zĩgɔ̃de mámɛ má ò.

Vua dau ń kuli mɛ̀n plaɔ

4 Kɛ́ malaika pɔ́ lɛ́ yã'omanɔ ɛa sù, à ma vu lá wì ń vu iuwa. 2 Ɔ̃ à ma la à mɛ̀: Bɔ́ ń è wei? Má wèwà ma mɛ̀: Ma vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛ dau è, a filia vĩ sopla, mɛ́ a nísikakĩi ku a musu. Filia mɛ̀n soplapiɔ, baade ń a nísi zéo. 3 Kuli mɛ̀n pla ku a saɛ,‡‡ ado nísikakĩi ɔplaa oi, ado zɛɛ oi. 4 Ɔ̃ ma malaika pɔ́ lɛ́ yã'omanɔ là: Baa, beeɔ dɛa ni? 5 A wèa à mɛ̀: Ń dɔ̃ lá pɔ́piɔ dɛoa? Ma mɛ̀: Aawo, Baa! 6 Ɔ̃ a òmɛɛ, yã́ pɔ́ Dii lɛ́ o Zolobabɛliɛn kɛ: Dii Zĩgɔ̃de mɛ̀, i kɛ ń gbãao ge ń ikoo no, sema a Nisĩna. 7 Gbɛ̀sĩsĩ zɔ̃ɔ, bɔ́n n ũi? Ńyɔ̃ gɔ̃

‡3:1 Ɛza 5.2
¶3:1 Zia 12.10
§3:2 Yud 9
**3:8 Zel 23.5, 33.15, Zkl 6.12
††3:10 Mis 4.4
‡‡4:3 Zia 11.4

Zolobabɛliɛ gudaaĩa ũɛ. Tó à bɔ̀ ń kpɛ́
midɛgbɛo, wa báaa kãaa.
8 Ɔ̃ Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 9 Zolobabɛli ɔ mɛ́
kpɛ́pi ɛ̃ kpàlɛ, mɛ́ aà ɔ mɛ́ a a midɛ, íɔ
dɔ̃ kɛ́ Dii Zĩgɔ̃de mɛ́ ma zĩwá. 10 Gbɛ̃e su
saka yã́ yɔɔna kɛgɔɔuo. Tó wà gĩsusug-
wabɔ è Zolobabɛli ɔzĩ, an pɔ́ a kɛ na.
Filia mɛ̀n soplapiɔ dɛ Dii wɛ́tɛa dṹniai
ũɛ.¶¶ 11 Ɔ̃ ma malaikapi là: Kuli mɛ̀n pla
pɔ́ kú dau ɔplaai ń zɛɛio dɛa ni?§§ 12 Ɔ̃
ma ɛa aà là lɔ ma mɛ̀: Kù ligɔ̃n pla pɔ́ kú
nísi zɛ́ mɛ̀n pla pɔ́ wa pì ń vuaoɔ saɛ, àlɛ
nísi pisi filiaɔwa dɛa ni? 13 A wèa à mɛ̀:
Ń dɔ̃ lá pɔ́piɔ dɛoa? Ɔ̃ má òɛ̀: Aawo, Baa!
14 Ɔ̃ à mɛ̀: Gbɛ̃ɔn pla pɔ́ wà ń dílɛ aa zĩkɛ
dṹnia bṹu Diiɛɔn we.

Taala pɔ́ lɛ́ vua

5 Ma ɛa wɛzù ma gugwà lɔ, ɔ̃ ma taala
è, àlɛ vua. 2 Malaika ma la à mɛ̀: Bɔ́
ń èi? Ɔ̃ má wèwà ma mɛ̀: Taala má è, àlɛ
vua. A gbã̀a kà gã̀sĩsuu bao, a yàasa kwi.
3 Ɔ̃ a òmɛɛ: Láaipɔ Lua lɛ́ zĩ n bùsuwan
we píi. Yã́ pɔ́ kɛ̃a a kpɛ dowa mɛ̀, Lua a
kpã́iɔ ya ń bɔlɛu píi. A kpɛ do sɔ̃, Lua a
gbɛ̃́ pɔ́ ì ɛɛto ń a tɔ́ɔ ya píi. 4 Dii Zĩgɔ̃de
mɛ̀ á lápi kpã́sã, lápi i gɛ̃ kpã́i kpɛ́u ń gbɛ̃́
pɔ́ ì ɛɛto ń a tɔ́o kpɛ́uo. Aɔ ku we, i kpɛ́pi
wíwi, a zaɔ ń a gĩɔ píi.

Nɔɛ pɔ́ kú gbí guu

5 Malaika pɔ́ lɛ́ yã'omanɔ mɔ òmɛɛ:
Wɛ́sɛ ǹ pɔ́ pɔ́ lɛ́ bɔma gwa. 6 Ma aà là:
Bɔ́ ni? Ɔ̃ à mɛ̀: Gbí pɔyɔ̃bɔɛ. Ɔ̃ à ɛ̀a òmɛɛ:
N bùsudeɔ tàaen we. 7 Ɔ̃ má è wà gbípi
nɛ́ pɔ́ dɛ bɛɔma ũ wɛ̃̀, nɔɛ mɛ́ zɔ̃lɛu.
8 Ɔ̃ malaikapi mɛ̀: Luayãdasain we. Ɔ̃ à
ɔtɔ̃̀ɔlɛwà gbíu we, à a nɛ́ pɔ́ dɛ bɛɔma ũpi
tàɛ.

9 Kɛ́ ma wɛzù ma gugwà, ma nɔɛ gbɛ̃ɔn
plaɔ è, aa gã̀sĩa vĩ lán wàalianawa. Aalɛ
gã̀sĩa lɛ́, aa vùa lɛ́ mɔ́, ɔ̃ aa gbípi sɛ̀ lɛ́
vuaò, aa musu yã́io, aa zĩ́lɛ yã́io. 10 Ɔ̃ ma
malaika pɔ́ lɛ́ yã'omanɔ là: Aalɛ tá ń gbí-
pio má ni? 11 A wèa à mɛ̀: Aalɛ gɛ́ kpɛdɔiè
Babiloni bùsuuɛ. Tó aa làa, aa aà dau we
a dilɛkĩi ũɛ.

Zĩkasɔ̃go mɛ̀n síiɔ̃ɔ

6 Ma ɛa wɛzù ma gugwà lɔ, ɔ̃ ma
zĩkasɔ̃goɔ è mɛ̀n síiɔ̃, aalɛ bɔ gbɛ̀sĩsĩ
mɛ̀n plaɔ zãnguo. Gbɛ̀sĩsĩpiɔá mɔgotɛ̃ɛ.
2 Gó sɛ̃́ia dɔa sɔ̃sɔɔbaɔnɛ. A plaade dɔa
sɔ̃́sinaɔnɛ. 3 A àaɔ̃de dɔa sɔ̃kaaɔnɛ. A
síiɔ̃de dɔa sɔ̃dãnaɔnɛ. Sɔ̃ gbãaɔnɛ píi.* 4 Ɔ̃
ma malaika pɔ́ lɛ́ yã'omanɔ là: Baa, beeɔ
dɛa ni? 5 A wèa à mɛ̀: Sɔ̃́go mɛ̀n síiɔ̃piɔá
ĩ́ana mɛ̀n síiɔ̃ pɔ́ aaìɔ zɛa dṹnia bṹu Dii
aɛɔnɛ.† Aa bɔ̀lɛ lɛ́ gɛ́. 6 Sɔ̃́sinaɔ gó lɛ́ gɛ́
gugbãntoo oi bùsuu. Sɔ̃kaaɔ gó tɛ́ ń kpɛ.
Sɔ̃dãnaɔ gó lɛ́ gɛ́ gɛɔmidɔkĩi oi bùsuu.
7 Kɛ́ sɔ̃́ gbãapiɔ bɔ̀lɛ, an mɛ lɛ́ kɛ fèfe ń
sia dṹniauo. Ɔ̃ malaika mɛ̀: À gɛ si dṹ-
niau. Ɔ̃ aa sìu. 8 Ɔ̃ à lɛzù a òmɛɛ à mɛ̀:
Sɔ̃́ pɔ́ lɛ́ gɛ́ gugbãntoo oiɔ tò ma pɔ wèe
bùsupiwa.

Kía fùakpaa Yesuaɛ

9 Dii yã'òmɛɛ à mɛ̀: 10 Gba si Ɛlɛdai
ń Tobiao ń Yedaia pɔ́ aa bɔ̀ Babɛli aa
sùɔwa, ní gɛò gɔɔ doũ zĩ́ gɔ̃̀ɔ Zefania nɛ́
Yosia bɛ. 11 Ãnusu ń vua pɔ́ aa gbadàòpi
sɛ ǹ kíafua kɛò, ní kpá sa'onkia Yesua,
Yozada nɛ́ɛ. 12 Oɛ̀ Dii Zĩgɔ̃de mɛ̀: Gɔ̃ɛ pɔ́
wì mɛ Vlãpaan‡ we. A vlãpa a kúkĩi, i
ma kpɛ́ dɔ. 13 Ɔ̃mɛ a kpɛdɔmɛɛ, i ɛa zɔ̃lɛ
a báawa we, iɔ kpalable ń gawio. A zɔ̃lɛ
a báawa kía ũ sa'ona ũ. Lɛdama pɔ́ ì mɔ́ ń
aafiao a bɔ apii guu. 14 Wa kíafuapi kpa

¶¶**4:10** Zia 5.6
§§**4:11** Zia 11.4
***6:3** Zia 6.1-8
†**6:5** Zia 7.1
‡**6:12** Zkl 3.8

Ɛlɛdai ń Tobiao ń Yedaiao ń Zefania nɛ́
Yosiaowa, i gɔ̃ yɑ̃́pi dɔngubɔ ũ ma kpɛ́u.
15 Gbɛ̃́ pɔ́ kú zɑ̀ɔ mɔ ma kpɛ́ dɔ, íɔ dɔ̃ kɛ́
Dii Zĩgɔ̃de mɛ́ ma zĩwá. Tó a Dii á Lua
yã'onɛ mà maamaa, yɑ̃́pi a kɛ.

Lɛyea ń nɔ̀sɛmɛndoo

7 Kí Daliusi kpalablea wɛ̃̀ síiɔ̃de guu, a
mɔ kɛ̃okwide Kisele gɔɔ síiɔ̃de zĩ́, ma
Zakali, Dii yã'òmɛɛ. 2 Gɔɔ bee Bɛtɛlideɔ
Salɛzɛɛ ń Lɛgɛmɛlɛkio ń ń gbɛ̃́ɔ zĩ̀ yãg-
bɛai Diiwa. 3 Aa Dii Zĩgɔ̃de kpɛ́ sa'onaɔ
là aa mɛ̀: Wà lɛye ń ɔɔlɔo mɔ sɔode guu,
lá wi kɛ wɛ̃ ń wɛ̃owa yɑ̃̀? 4 Ɔ̃ Dii Zĩgɔ̃de
yã'òmɛɛ à mɛ̀: 5 Sa'onaɔ ń bùsu gbɛ̃́piio
la ǹ mɛ: Kɛ́ aa lɛyè ń ɔɔlɔo mɔ sɔode
ń mɔ sopladeo guu a wɛ̃̀ bàaɔ̃kwin la,
mámɛ aa yèmɛɛa? 6 Kɛ́ a pɔblè a imì, áz-
ĩa yɑ̃́i a pɔ́pi blèio lé? 7 Yɑ̃́ pɔ́ Dii dà ãn-
abi káauɔnɛ aa a kpàwakèn we, gɔɔ pɔ́
Yelusalɛũ ń a zɔ̃ɛwiaɔ kálɛa dɔdɔa ń na-
mao, mɛ́ wa ku Nɛgɛvɛ ń gusalala pɔ́ kú
a saɛo.
8 Ma Zakali, Dii yɑ̃́ ɛ̀a dɛ̀dɛa à mɛ̀: 9 Ma
Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀: Àɔ yɑ̃́zɛdekɛ ń sĩanao.
Àɔ gbɛ̃kɛ vĩ ń kɔ̃o ń kɔ̃ wɛ̃nagwaao.
10 Ásu gbãamɔ gyaa taasideɔ ń tonɛ pɔ́
gwana vĩoɔ ń bɔ̀mɔɔ ń wɛ̃nadeɔnɛo. Ásu
kɔ̃ yɑ̃̀maakɛ ń vãioo. 11 Á deziɔ gì yɑ̃́pi
mai, aa bɔ̀ ma kpɛ aa ɔtà ń swɑ̃́lɛ. 12 An
swɑ̃́ gbãakũ̀ lán gbɛwa, aai swɑ̃́sɛ ma
ikoyãio ge yɑ̃́ pɔ́ má dà ãnabi káauɔnɛ
aa ò ń ma Nisĩna gbãao. Ɔ̃ ma Dii Zĩgɔ̃de
ma pɔ pàńzi maamaa. 13 Ma Dii Zĩgɔ̃de
ma mɛ̀, kɛ́ ma lɛzùńzi, aai swɑ̃́sɛio. A yɑ̃́i
tò, kɛ́ aa lɛzùmazi, mi swɑ̃́sɛi sɔ̃o. 14 Ɔ̃ ma
ń sɛ́lɛ lán zàawa, ma ń fãaa bui pɔ́ aa ń
dɔ̃ɔɔ guu. An bùsu gɔ̃̀ bɛzia ũ ń kpɛ, wa
fɔ̃ pãao. Màa aa tò pɔeã bùsu gɔ̃̀ bɛzia ũ.

Dii lɛgbɛ̃a Yelusalɛũ yɑ̃́ musu

8 Dii Zĩgɔ̃de yã'òmɛɛ à mɛ̀: 2 Ma Dii
Zĩgɔ̃de ma mɛ̀, Siɔna yɑ̃́ ma kũ gbãa
maamaaɛ, àlɛ ma nɔ̀sɛ tɛ́kũ pãsĩpãsĩ.
3 Ma Dii ma mɛ̀, má ɛa su Siɔna, mí zɔ̃lɛ
Yelusalɛũ. Wa o Yelusalɛũɛ wɛ̃́lɛ sĩande,
wi o ma Dii Zĩgɔ̃de gbɛ̀sĩsĩɛ Lua gbɛ̀sĩsĩ.
4 Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀, maeziɔ ń nɔɛziɔ
ɛa kálɛ Yelusalɛũ gãaɛɔ, baade ń a lí-
panao kũa, kɛ́ aa wɛ̃ kɛ̀ yɑ̃́i. 5 Nɛgɔ̃ɛnaɔ ń
nɛnɔɛnaɔ wɛ̃́lɛpi gãaɛɔ pa lɔɛ, aaiɔ kɔ̃̀ɔ'o
a zɛaɔ guu. 6 Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀, yɑ̃́pi
a bɔ gbɛ̃́ kɔ̃naɔ saɛ gɔɔ bee, kási a bɔ ma
saɛo. Ma Dii Zĩgɔ̃de mámɛ má ò. 7 Ma Dii
Zĩgɔ̃de ma mɛ̀, mámɛ má a gbɛ̃́ɔ bɔ gukpɛ
bùsuɔ ń bɛ'aɛ bùsuɔ guu, 8 mí suńnɔ aaɔ
ku Yelusalɛũ, aai gɔ̃ ma gbɛ̃́ɔ ũ, míɔ dɛ ń
Lua ũ a zɛ́wa sĩana.
9 Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀, á gbɛ̃́ pɔ́ álɛ
yɑ̃́ɛ bee ma ãnabiɔ lɛ́u za gɔɔ pɔ́ wà ma
kpɛ́ ɛ̃ kpàlɛ e gbãɔ, à gɑ̃̀sĩwa bɔbɔ kpɛ́pi
zĩwa. 10 E gɔɔpi gɛ̀ kàò, gbɛ̃nazĩnaɔ ń pɔ-
tuoɔ lɛ́ ài'e zĩ yɑ̃́ musuo. Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gɛ́ ń
gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ suo aafia vĩo an wɛ̀lɛɔ yɑ̃́i, asa
má tò wà íbɛlɛsɛ̀ ń kɔ̃o kɔ̃tɛ̃ɛɛ. 11 Ãma má
yãkɛ gbɛ̃́ kɔ̃napiɔnɛ tia lán yãawao. Ma
Dii Zĩgɔ̃de mámɛ má ò. 12 Luabɛ a lou
gbaɛ, pɔ́wɛna iɔ aafia, vɛ̃eliɔ i nɛ'i, tɔɔlɛ i
blɛkɛ. Má pɔ́piɔ kpa gbɛ̃́ kɔ̃napiɔwa gba
ũɛ. 13 Á Yudaɔ ń Isailiɔ, lá a gɔ̃ gbɛ̃́kabɔ
ũ buipãleɔnɛ, màa má á suaba, mí tó wà
báaadakɔ̃u ń á tɔ́o. Ásu to vĩa á kũo. À
gɑ̃̀sĩwa wee.
14 Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀, lá ma zɛò
mà músikpaázi gɔɔ pɔ́ á deziɔ ma pɔ
fɛ̃̀mɛɛ, ɔ̃ mi á wɛ̃nagwao, 15 màa ma zɛò
lɔ má maakɛ Yelusalɛũdeɔnɛ ń Yudaɔ píi
gɔɔ beeɔzĩ. Ma Dii Zĩgɔ̃de mámɛ má ò.
Ásu to vĩa á kũo. 16 Yɑ̃́ pɔ́ áli kɛn kɛ: Á
baade lí sĩana'o a gbɛ̃́deeɛ.¶ Àli yɑ̃́gɔ̃gɔ̃
a zɛ́wa nana á yɑ̃́kpalɛkɛkĩiɔu. 17 Á gbɛ̃e
suli vãikpaaĩ ń a gbɛ̃́deeoo. Ɛɛtoa ń ma
tɔ́o suli kááguo, asa má za yɑ̃́piɔu píiɛ.
Ma Dii Zĩgɔ̃de mámɛ má ò.
18 Dii Zĩgɔ̃de yɑ̃́ ɛ̀a dɛ̀dɛa à mɛ̀: 19 Ma
Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀, lɛ́ pɔ́ iɔ ye mɔ síiɔ̃de
guu ń mɔ sɔodeo ń mɔ sopladeo ń mɔ
kwideo, a gɔ̃ á Yudaɔnɛ dikpɛ maa pɔ́ á

¶8:16 Ɛfɛ 4.25

pɔnakɛu ń yaalɔo ũ. Ayãmɛto à wɛɛlɛ àɔ
kú ń sĩanao yãkelesai. 20 Ma Dii Zĩgɔ̃de
ma mɛ̀, buiɔ ń wɛ̃́lɛdeɔ aaɔ mɔ dasi e tia.
21 Wa gɛ okɔ̃ɛ wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo wà mɛ: Wà gɛ
Dii kĩ́i wɛɛlɛ, wí Dii Zĩgɔ̃depi aɛya. Mapi
má gɛ́ sɔ̃ɛ. 22 Buiɔ ń bùsu gbãa gbɛ̃́ɔ mɔ
ma kĩ́i wɛɛlɛ dasi Yelusalɛũ la, aai ma
aɛya. 23 Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀, gɔɔ bee
gbɛ̃ɔn kwi pɔ́ bɔ̀ bui ń buio guuɔ Yuda
mɛ̀ndo kũ a ula lɛ́wa, aai oɛ̀ aa mɛ: Wá
gɛnnɔɛ, asa wá mà Lua kúánɔ.

Yã́ zɔ̃lɛa Isailiɔ ibɛɛɔwa

9 Dii a yãda Adalaka bùsula,
i to yã́ zɔ̃lɛ Damasiwa,[§]
asa Sili mɛɛwiapiá aà pɔ́ɛ,
i kɛ Isaili buiɔ ńtɛ̃ɛ no.
2 Yã́pi a zɔ̃lɛ Amatawa lɔɛ
ń Tiio ń Sidɔ̃o,[**]
baa kɛ́ aa dɛ ɔ̃nɔnaɔ ũ maamaa.
3 Tiideɔ bĩ́i gbãa bo lìa ń wɛ̃́lɛi,
aa ã́nusu kã̀aańzi lán ũfãawa,
aa vua nɔ̀nɔaańzi lán zɛ́ guu pɛ̀lɛawa.
4 Gwa! Dii a ń pɔ́ɔ símá,
i zɛ́ pɔ́ aa vĩ ísiaa midɛ.
Tɛ́ mɛ́ a kṹ ń wɛ̃́lɛpiwa.
5 Asekelonideɔ e, vĩa i ń kṹ.
Gazadeɔ lualua maamaa
ń Ɛkɛlonideɔ lɔ, asa tãmaa a ń nɛ́ɛ.
Gazadeɔ kua ń kíawa,
Asekeloni a gɔ̃ bɛzia ũ.
6 Buipãleɔ zɔ̃lɛ Asedoda,
Dii i Filitɛ̃ɔ[††] wala midɛ.
7 I nɔ̀ɔ kòlokpasai bɔ ń lɛ́zĩ,
i tɛ̃ bɔ ń lɛ́u.
An gbɛ̃́ pɔ́ gɔ̃̀ɔ gɔ̃ wá Lua pɔ́ ũɛ,
aa gɔ̃ lán Yudaɔ buiewa,
Ɛkɛlonideɔ gɔ̃ aà gbɛ̃́ɔ ũ lá Yebusiɔ kɛ̀wa.
8 Dii i a bùsu ń a gbɛ̃́ɔ dɔ̃́a
zĩgɔ̃ pɔ́ lɛ́ mɔ́ lɛ́lɛimáɔ yã́i.
Gbãamɔnɛdeɔ gbãablemá lɔo,
asa aɔ wɛ́tɛńzi saɛ.

Siɔna Kía mɔa

9 Á Siɔnadeɔ, à pɔnakɛ maamaa,
á Yelusalɛũdeɔ, à kúkuakɛ.
À gwa, á kía lɛ́ mɔ́wá,
ì yãkɛ a zɛ́wa mɛ́ zĩ̀blenaɛ.
Aà nɔ̀sɛ niɛ mɛ́ a di zàa'ĩna kpɛ,
a di zàa'ĩn nɛ́ bɔlɔ kpɛ.[‡‡]
10 A zĩkasɔ̃gɔɔ bɔlɛ Ɛflaiũ bùsuu,
a to zĩkasɔ̃ɔ ku Yelusalɛũ lɔo,
wi zĩkasaɔ ɛ́'ɛ.
A aafia kpàwakɛ bui píiɛ,
i kible za ísialɛ la ń a lɛ́leo,
za Uflatai e dṹnia lɛ́wa.[¶¶]
11 Á gbɛ̃́ pɔ́ á dɛ zĩ̀zɔɔ ũ sɔ̃,
má á bɔlɛ ɛ̀ isaipiu
ma bàakuaánɔ au[§§] yã́i.
12 Á zĩ̀zɔ pɔ́ á dɔ̃ á bɔɔ,
à su á wɛ̃́lɛ bĩ́ideu,
baa gbã málɛ oɛ́,
má ɛa asea kpáwá lɛɛ pla.
13 Yudaɔ mɛ́ ma sá ũ, má sápi kã́,
Ɛflaiũ buiɔ mɛ́ ma ka ũ, má dau,
mí Siɔnadepiɔ gbaɛ Gɛlɛkiɔwa.
Aa gɔ̃mɛɛ lán nɛgɔ̃na fɛ̃ndawa.
14 Za musu Dii a bɔ a gbɛ̃́piɔwa,
aà ka a gɛ̃ fìoo lán loupilɛawa.
Dii Lua a kã̀aepɛ,
i mɔ gɛɔmidɔkĩi oi zàa'ĩana guu.
15 Dii Zĩgɔ̃de a ɔlia a gbɛ̃́ɔzi,
aa ń ibɛɛɔ taitai,
aai ɔ̃zɔ̃ ń gɔ̃kɛbɔɔwa.
Aa ń bɔ́ɔ'i mi,
aai pala lán vɛ̃ɛminawa.
Aa kɛ zĩ́uzĩu
lán ta pɔ́ wì au ɛ́lɛò sa'okĩiwawa.

---

§**9:1** Isa 17.1-3
****9:2** Isa 23.1-18, Yoɛ 4.4-8
††**9:6** Isa 14.29
‡‡**9:9** Mat 21.5, Zãa 12.15
¶¶**9:10** Soũ 72.8
§§**9:11** Bɔa 24.8

16 Dii an Lua a ń suaba gɔɔ bee
a kpàsa sãɔ ũ,
aaiɔ tɛkɛ aà bùsuu
lán kíafua gbɛ̀ bɛɛɛdeɔwa.
17 Aaɔ maa mɛ́ an kɛfɛna a kɛ zài.
Ɛ̀waasoɔ lɛkpɛɔ yɔ́yɔ pɔ́wɛna yã́i,
wɛ̃́ndiaɔ wɛ̃wɛ̃, kɛ́ vɛ̃ɛ di yã́i.

Dii ɔliaa Yudaɔzi

10 À lou gbɛa Diiwa káabuana,
asa Dii mɛ́ ì to lou kɛkɛ,
ì to lou kwɛ́nɛ́,
ì to buapɔ́ kɛ baadeɛ.
2 Tã́aɔ ì yãyaaa'o,
màsokɛnaɔ ì yã́ ɛgɛna e.
Wɛ́pungu'enaɔ yã́á mɔafiliɛ,
an gbɛ̃́ɔ nɔ̀sɛninianɛá pãɛ.
A yã́i tò gbɛ̃́ɔ liaaa lán sãɔwa,
an kúsu kwɛa kɛ́ aa dãna vĩo yã́i.*
3 Ma Dii ma mɛ̀,
ma pɔ paa an dãnaɔzi,
má ĩada blesanapiɔwa.
Ma Dii Zĩgɔ̃de má ɔlia Yudaɔzi ma kpàsa pɔ́ɔ ũ,
má ń kɛ zĩkasɔ̃ gawide ũ.
4 Gbɛ̃́ pɔ́ dɛ lán ɛ̃daalɛgbɛwa† a bɔ ń guu,
gbɛ̃́ pɔ́ dɛ lán kálo‡ ge zĩkasawa a bɔ we,
kpalablenaɔ bɔ we píiɛ.
5 Aaɔ dɛ nɛgɔ̃naɔ ũɛ,
aa ɔ̃zɔ̃ ń ibɛɛɔwa zĩkawɛ̃lɛ zɛ́u lán pɛ̀lɛawa.
Lá má kúńnɔ,
aa zĩka, aai sɔ̃deɔ fu.
6 Má Yudaɔ gba gbãa,
má Yosɛfu buiɔ suaba,
mí suńnɔ ń pá ziu,
kɛ́ má ń wɛ̃na vĩ yã́i.
Aaɔ dɛ lá mi ń vũaa yãaowa,
asa mámɛmaa Dii ń Lua,
má yãmamá.
7 Ɛflaiũ buiɔ gɔ̃ nɛgɔ̃naɔ ũ,
an pɔ iɔ na lán vɛ̃ɛ zɔ̃̀lɛmáwa.
An nɛ́ɔ e, aai pɔnakɛ,
an pɔ́ a kɛ na Diiwa.
8 Má swe pɛ́ńzi, mí ń kãaa,
má ń boɛ, aaiɔ dasi lán yãawa.
9 Baa tó ma ń fãaa buiɔ guu,
ma yã́ aɔ dɔ́ngu za bùsu zã̀zãɔuɛ.
Ampiɔ ń ń nɛ́ɔ aaɔ kuɛ, aai su.
10 Má ń bɔ Egipi bùsuu mà suńnɔ,
má ń kãaa Asili bùsuu,
mí suńnɔ Galada bùsuu ń Libão.
Gu a mɔ́máo.
11 Aa bua Egipi ísiawa,
aa a ikooaɔ fu,
Niili ísiɔ ba.
Asiliɔ wala a kpálɛ,
Egipiɔ iko a láa.
12 Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀,
ma gbɛ̃́ɔ gbãa'e ma kĩ́i,
aaiɔ tɛmazi.

11 Libã bùsu, zɛwɛ̃,
tɛ́ i kũ n sɛdɛ líɔwa.
2 Pɛ̃liɔ ɔ́ɔlɔ, asa sɛdɛ líɔ lɛ̀lɛɛ,
gawidepiɔ ɔ̃̀ɔkpàɛ.
Basana bùsu gialiɔ búbuapɛ,
asa líkpɛ sisipi kwɛ̀ɛ.
3 Sãdãnaɔ búbua dɔ,
asa an dã́dãkɛkĩi maaɔ ɔ̃̀ɔkpàɛ.
Nɔ̀ɔmusuɔ wiidɔ,
asa Yuudɛ̃ dào kàalɛɛ.

Sãdãn maa ń sãdãn bɛɛɛsaideo

4 Dii ma Lua òmɛɛ màɔ sã pɔ́ dɛ wà ń
kòlokpaɔ dã́, 5 asa an lunaɔ ì ń kòlokpaɛ,
wìli ń tàae eo. An yìanaɔ sɔ̃ aaì mɛ wa
sáaukɛ̀ ń Diio, asa wa ɔda lè wá kũ̀. An
dãnapiɔ lí ń wɛgwao. 6 Dii mɛ̀ á dṹnia
gbɛ̃́ɔ to we lɔo, á ń baade kpakɔ̃aɛ, á ń na
ń kíaɔnɛ ń ɔzĩɛ. Aa dṹnia wíwi, mɛ́ á gbɛ̃e
bɔ ń ɔzĩo. 7 Ɔ̃ ma sã pɔ́ dɛ wà ń kòlokpaɔ
dã̀, atɛ̃sa a yɛ̃̀ɛɛsaideɔ. Ɔ̃ ma gopana sɛ̀
mɛ̀n pla, ma tɔkpànɛ́. Ado tɔ́n Nandiio,
ado sɔ̃ Naakɔ̃wa, ɔ̃ málɛ sãpiɔ dãò.

---

*10:2 Mat 9.36
†10:4 Isa 28.16, Ɛfɛ 2.20
‡10:4 Isa 22.23

[8] Mɔ doũ guu ma sãdãnaɔ dɛ̀ àaɔ̃. Ma
sãɔ ye ma gĩyãio, ɔ̃ ma fumá. [9] Má ò
sãɔnɛ má ń dã́ lɔo, a pɔ́ pɔ́ lɛ́ gaɔ ga, a
pɔ́ pɔ́ lɛ́ kaalɛɔ kaalɛ, a pɔ́ pɔ́ gɔ̃̀ɔ kɔ̃ só.
[10] Ɔ̃ ma a gopana pɔ́ mi mɛ Nandiio sɛ̀
má zɔ̃̀ɛ, ma lɛdoũ pɔ́ má kɛ̀ ń bui píio
gbòo. [11] Lɛdoũpi gboogɔɔpi, ɔ̃ sã yɛ̃̀ɛɛ-
saide pɔ́ lɛ́ ma gwaɔ dɔ̃̀ sa kɛ́ yã́pi bɔ̀
Dii kĩ́iɛ. [12] Má ò sãɔnɛ, tó à kɛ̀nɛ́ maa,
aa ma asea kpaa. Tó màan sɔ̃o, aaɔ ń pɔ́
kũa. Ɔ̃ aa fĩabòmɛɛ ã́nusu ɔwatɛ̃ baakwi.¶
[13] Dii òmɛɛ mà ɔ̃a pɔ́ aa dìlɛ ma lua
ɔ̃a dɛ beeaopi zu oobonaɛ, ɔ̃ ma ã́nusu
ɔwatɛ̃ baakwipi sɛ̀ má zù oobonaɛ Dii
kpɛ́u.§ [14] Ɔ̃ ma a gopana plaade pɔ́ mi mɛ
Naakɔ̃wa sɛ̀ má zɔ̃̀ɛ, ma gbɛ̃kɛ pɔ́ Yudaɔ
ń Isailiɔ vĩ ń kɔ̃o gbòo.
[15] Ɔ̃ Dii òmɛɛ mà gɛ̃ sãdãn bɛɛɛsaide
pɔkasaɔu sa, [16] asa á sãdãna dilɛ ń bùsuu,
aɔ sã pɔ́ lɛ́ kaalɛɔ fãn vĩo, a a pɔ́ pɔ́ fã̀aaɔ
wɛɛlɛo, a ɛsɛkɛ a pɔ́ pɔ́ kɛ̀'ĩaɔnɛo, a a pɔ́
pɔ́ gbãa gwao. A sã mɛkpaaɔ swɛ wolo, i
ń só.
[17] Waiyoo sãdãn bɛɛɛsaide pɔ́ ì pãkpa
sãɔzi!
Wa aà lɛ́ ń fɛ̃ndao a ɔplaa gã̀sĩ ń a ɔplaa
wɛ́owa,
aà gã̀sĩpi i imi vìoo,
aà wɛ́pi i na fɛ̃́u.

Dii Yelusalɛũ bɔa bui píi ɔzĩ

12 Yã́ pɔ́ Dii ò Isailiɔ yã́ musun
kɛ. Dii pɔ́ musu kpàlɛ à tɔɔlɛ
kàlɛ mɛ́ ì nisĩna íkasa gbɛ̃nazĩna guu
mɛ̀: [2] Gwa! Má Yelusalɛũ kɛ lán toona
pɔ́ a í a bui pɔ́ liaaiɔ tàlaatalaabowa.
Aa koezɔ̃ Yelusalɛũzi ń Yuda bùsuo píi.
[3] Gɔɔ bee tó dṹnia bui píi koezɔ̃̀i màa, má
Yelusalɛũ kɛ bui píiɛ gbɛsi pɔ́ wa fɔ̃ deeo
ũ. Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ wɛɛlɛ yɔ̃wà píi, a aà woloɛ
nài. [4] Gɔɔ bee má tó sɔ̃́ píi bílikɛ gɛ́kĩiwa,
mí ĩ́ana zĩ ń dikpɛnaɔwa. Ma Dii mámɛ
má ò. Ma wɛ́ɔ wɛ̃a Yudaɔ yã́ musu, má
buipãlɛɔ sɔ̃́ɔ vĩ̀akũnɛ́. [5] Yudaɔ kíaɔ i o ń
sɔ̃ guu, Yelusalɛũdeɔ gbãa, kɛ́ Dii Zĩgɔ̃de
dɛ ń Lua ũ yã́i.
[6] Gɔɔ bee má tó Yudaɔ kíaɔ gɔ̃ lán kĩna
tɛ́ pɔ́ ká yàa gbáuwa, lán sɛ̃tɛ pɔ́ sɔlɔ
áwauwa. Aa gbɛ̃́ pɔ́ liaańziɔ sã́sã ɔplaa ń
zɛɛo, Yelusalɛũ iɔ kálɛa a gbɛu Yelusalɛũ
ũ. [7] Ma Dii má Yuda wɛ̃́lɛɔ bɔ káau, kɛ́
Davidi buiɔ gawi ń Yelusalɛũdeɔ pɔ́o su
àɔ dɛ Yuda kĩniɔ pɔ́ao. [8] Gɔɔ bee ma Dii
má ɔku Yelusalɛũdeɔla. Gɔɔ bee an gba-
galɛnaɔ gbãa'e lán Davidiwa, Davidi buiɔ
sɔ̃ aa gbãa'e lán Luawa, lán Dii Malaika
pɔ́ dɔaaanɛ́wa. [9] Gɔɔ bee má zɛ ń gbɛ̃́ pɔ́
mɔ̀ lɛ́lɛi Yelusalɛũwaɔ kaalɛao.

Yudaɔ ɛa sua Diiwa

[10] Má a Nisĩna pisi Davidi buiɔ ń
Yelusalɛũdeɔwa píi, aai ma gbɛ̃kɛ dɔ̃, aai
wabikɛa, aai gbɛ̃́ pɔ́ aa aà zɔ̃̀ aa aà dɛ̀
gwa.** Aa búbuapɛ aà yã́ musu†† lá wì
pɛ nɛ́ mɛ̀ndona gaa yã́ musuwa. Aa wɛ̃-
nakɛɛ̀ lá wì kɛ nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia gaa yã́ musuwa.
[11] Gɔɔ bee Yelusalɛũdeɔ búbuapɛa aɔ dɛ
lán búbua pɔ́ wa pɛ̀ Adadalimɔ Mɛgido
gusalalauwa. [12] Bùsudeɔ búbuapɛ fã́ani
ń fã́anio, Davidi buiɔ ńtɛ̃ɛ, an nɔɛɔ ńtɛ̃ɛ,
Natã buiɔ ńtɛ̃ɛ, an nɔɛɔ ńtɛ̃ɛ, [13] Levii buiɔ
ńtɛ̃ɛ, an nɔɛɔ ńtɛ̃ɛ, Simɛi buiɔ ńtɛ̃ɛ, an
nɔɛɔ ńtɛ̃ɛ, [14] ń bui kĩniɔ ńtɛ̃ɛtɛ̃ɛ, an nɔɛɔ
ńtɛ̃ɛtɛ̃ɛ lɔ.

13 Gɔɔ bee nibɔna a wɛ̃ Davidi
buiɔnɛ ń Yelusalɛũdeɔ píi duuna-
woloama ń gbãbɔanɛ́o yã́i. [2] Gɔɔ bee má
tã́aɔ tɔ́ bãdɛ ń bùsuu, aɔ dɔ gbɛ̃egu lɔo.
Ma Dii Zĩgɔ̃de mámɛ má ò. Má ãnabi
ɛgɛnaɔ midɛ ń bùsuu ń wɛlɛna pɔ́ lɛ́ ń
gba lɛ́ɔ. [3] Tó gbɛ̃́ gì lɛ́ ãnabikɛkɛ, aà de
ń aà da'iao oɛ̀ à làawàn we, asa à ɛɛtò

¶**11:12** Mat 26.15
§**11:13** Mat 27.9-10
****12:10** Zãa 19.37, Zia 1.7
††**12:10** Mat 24.30, Zia 1.7

ń ma tɔ́oɛ. Tó àlɛ ãnabikɛkɛ, aà de ń aà
da'iaopiɔ mɛ́ aa aà zɔ̃ aa dɛ. 4 Gɔɔ bee wí
a ãnabi píi kű yấ pɔ́ aalɛ e oa yấ musu.
Aa ãnabikɛ pɔ́kã ula da aa gbɛ̃́ɔ sấsãò lɔo.
5 A mɛ ãnabin a ũo, zɔ̃ɛn a ũ, álɛ buakɛ
za a nɛgɔɔɛ. 6 Tó wà aà là: Bɔ́ ia mɛ́ tɛ́tɛ
n ɔɔwa sɔ̃? A mɛ: É'e! Ma kɛ'ĩa ma gbɛ̃́ɔ
bɛɛ.
7 Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀:
Fɛ̃nda, fɛlɛ ń ma sãdãnao,
gɔ̃ pɔ́ dɛ ma gbɛ̃do ũpi.
Sãdãnapi lɛ́, sãɔ i fãaa,‡‡
mí ɔlia an gbɛ̃́ kpɛɛnaɔzi.
8 Wa bùsudeɔ lɛɛ pla lɛ wà ń dɛdɛ,
lɛɛ do i gɔ̃ a guu.
Ma Dii mámɛ má ò.
9 Má lɛɛ dopi baasa ń tɛ́o
lán ấnusu baasaawa,
má ń maa lɛgwa,
lá wì vua maa lɛgwawa.
Aa ma sísi, mí wemá.
Má mɛnɛ́ ma gbɛ̃́ɔ,
aai omɛɛ Dii ń Lua.

Zɛ̃̀ gbɛzã ń Dii mɔao

14 Gwa, Dii gɔɔ lɛ́ mɔ́, wa á pɔ́ɔ síwá,
wi kpaalɛkɔ̃ɛ á wáa. 2 A bui píi
kãaa Yelusalɛũzi aa zĩkaánɔ, aai wɛ̃́lɛpi
sí. Aa kpɛ́ɔ yɔɛ aa kusi nɔɛɔwa. Wa tá
ń wɛ̃́lɛpideɔ lɛɛ doo zɛ̃̀zɔɔ ũ, ãma wa ń
kĩni pɔ́ gɔ̃̀ɔ bɔlɛ wɛ̃́lɛpi guuo. 3 Dii a mɔ́
zĩkai ń buipiɔ, lá ì kɛ yãa zĩkagɔɔwaɛ.
4 Gɔɔ bee Dii a gbápɛlɛ Kùkpɛ sĩ̀sĩ mis-
onaa Yelusalɛũ gukpɛ oi. Sĩ̀sĩpi a paa pla
sɛa gukpɛ e bɛ'aɛ, a guzulɛ aɔ zɔ̃ɔ maa-
maaɛ. Sĩ̀sĩpi kpɛdo a ta gugbãntoo oi,
ado sɔ̃ gɛɔmidɔkĩi oi. 5 Á bàalɛ ta sĩ̀sĩpiɔ
guzulɛu, asa guzulɛpi a gɛ pɛ Aseliwaɛ.
Á bàalɛ lá á deziɔ bàalɛ̀ tɔɔlɛ lualuaɛ Yu-
daɔ kí Uzia gɔɔwa, Dii ma Lua i mɔ́ ń a
gbɛ̃́ pɔ́ an kua adoaɔ sãnu.

6 Gɔɔ bee gupua aɔ kuo, sema gunìɛ
ń lougbɛo. 7 Gɔɔpi aɔ adoa, fãanɛ ge
gwãasĩna aɔ kuo. Dii mɛ́ gɔɔpi dɔ̃. Tó oosi
kɛ̀, gu a pu.
8 Gɔɔ bee í wɛ̃nide¶¶ a bɔ Yelusalɛũ à
bàalɛ, a kĩni i ta gukpɛ oi Ísida Wisideu,
a kĩni i ta bɛ'aɛ oi ísiau saɛ ń buz-
iɛo píi. 9 Dii mɛ́ aɔ dɛ dṹnia píi Kía ũ.
Gɔɔ bee ɔ̃mɛ aɔ Dii ũ ado, aà tɔ́ mɛ́ aɔ
ku ado. 10 Bùsupi píi a gɔ̃ gusalala ũɛ,
sɛa za Gɛba pɔ́ kú Yelusalɛũ gugbãntoo
oi e Limɔ pɔ́ kú a gɛɔmidɔkĩi oi. Ãma
Yelusalɛũ aɔ kálɛa a gbɛu musumusuɛ,
sɛa za Bɛ̃yãmɛɛ bĩ́ibɔlɛu e Bĩ́ibɔlɛ Sɛ̃́ia ń
Gola Bĩ́ibɔlɛo, sɛa za Ananɛli bĩ́i lɛsĩi e kí
vɛ̃ɛfɛ̃kĩi. 11 Waɔ ku a guuɛ, wa wíwi bau
lɔo. Yelusalɛũdepiɔ aaɔ ku dɔdɔaɛ.§§
12 Gagyã pɔ́ Dii a ka bui pɔ́ aa lɛ̀lɛ
Yelusalɛũwaɔgun kɛ: An mɛ a yaikɛ gɔɔ
pɔ́ aa sĩa. An wɛ́ a yaikɛ a tɔ́ɔnau, an
lɛ́na a yaikɛ ń lɛ́u. 13 Gɔɔ bee Dii a to
gili gɛ̃́ngu maamaa, aa kɔ̃ kṹkũ kɔ̃ ɔpizĩ,
aai liaa ń kɔ̃o. 14 Yudaɔ zĩka Yelusalɛũ
ḿpii, aa zĩble bui pɔ́ liaańziɔwa, aai ń
àizɛɛ naaa, vua ń ấnusuo ń pɔkasaɔ kɛ̀
zài. 15 Gagyãpi a ka sɔ̃́ɔgu lɔ ń sɔ̃baonaɔ
ń yiongoɔ ń zàa'ĩnaɔ ń pɔtuo pɔ́ kú gbɛ̃́piɔ
bòouɔ píi.
16 Bui pɔ́ mɔ̀ lɛ̀lɛ Yelusalɛũwapiɔ, an
gbɛ̃́ pɔ́ gɔ̃̀ɔ aaɔ gɛ́ we wɛ̃ ń wɛ̃o kúlɛi
Kí Dii Zĩgɔ̃deɛɛ, aai Lákpɛdɔa dikpɛkɛ.
17 Tó dṹnia buie i gɛ́ Yelusalɛũ kúlɛi Kí
Dii Zĩgɔ̃depiɛo, lou a manɛ́o. 18 Tó Egipi
buiɔ i gɛ́ dikpɛpi kɛio, lou a manɛ́o, mɛ́
Dii a gagyã pɔ́ ì ka bui pɔ́ i gɛ́ dikpɛpi
kɛioɔgu káńguɛ. 19 Ĩa pɔ́ a da Egipiɔwa ń
bui pɔ́ i gɛ́ dikpɛpi kɛioɔwan we. 20 Gɔɔ
bee wa kɛ̃ sɔ̃́ ấnanaɔwa: Dii pɔ́. Dii kpɛ́
dàaɔ aaɔ sáa ń sa'okĩi taɔɛ. 21 Oo pɔ́ kú
Yelusalɛũ ń Yuda bùsuoɔ gɔ̃ Dii Zĩgɔ̃de
pɔ́ ũ píiɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ aa mɔ sa'oiɔ sɛ aa nɔ̀ɔ

‡‡**13:7** Mat 26.31, Maa 14.27
¶¶**14:8** Eze 47.1, Zãa 7.38, Zia 22.1
§§**14:11** Zia 21.3-4

fùukɛò. Gɔɔ ɓee laatana aɔ ku Dii Zĩgɔ̃de
kpɛ́u lɔo.

MALAKI

Yɛ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Malaki a lá kɛ̃̀ e wàɔ gɛ́ Yesu Kilisi ii wɛ̃̀ 500 e 450. Isailiɔ sù ń zɔblea Babilonio wɛ̃̀ 538 guu. An suapi gbɛa an kúsu nà kwɛawa busɛbusɛ. E ãnabi Malaki àɔ gɛ́ ãnabikɛkɛi, Isailiɔ tɛ̀ ãnabi Age ń ãnabi Zakalio yãdanɛɔi, ɔ̃ aa ɛ̀a Lua kpɛ́ dɔ̀ Yelusalɛũ wɛ̃̀ 520 e 515 guu. Ãma za gɔɔ bee an wɛ́ dɔa yɛ̃́ dafu pɔ́ a kɛ dɔaana Zolobabɛli ɔzĩ i zɛkɛo. An lousisiyãɔ ɔ̃̀ɔkpà mɛ́ yãvãi lɛ́ kɛ̃́fĩ. Aa pãkpà sa'oa Luawai (1.6-14), wiɔ Lua kpãi'o gbaɔ daa guu (3.6-11), sa'onkiaɔ sɔ̃ aalɛ laaidɔ zĩwa lɔo, mɛ́ wìli ikoyã pɔ́ Lua dìlɛnɛ́ da lɔo (2.1-16).

Yɛ̃́piɔ yɛ̃́i Malaki lɛdà sa'onaɔwa ń gbɛ̃́ɔ píi aa nɔ̀sɛlilɛ. A dɔ̀ńgu kɛ́ Lua yeńzi (1.1-5), ãma a ònɛ́ lɔ aà mɔa ń aà yɛ̃́kpalɛkɛa ń gbɛ̃́ gɔɔ kà kãi (2.17-3.5, 3.13-24). À zĩna pɔ́ Lua a gbaɛ yã'ònɛ́ (3.1), aɔ dɛ ãnabi ũ lán Ɛliawa (3.23). Baona lá pɔ́ Matiee ń Lukuo kɛ̃̀ɔ guu, Malaki yɛ̃́ bee dɛ Zãa Daa'ilɛna pɔ́ à mɔ̀ gbɛ̃́ɔ da zɛ́wa Yesu Kilisiɛ yɛ̃́ ũɛ (Mat 17.11-13, Luk 1.17).

Kɛ́ Malaki fɛ̀lɛ ń Isailiɔ an kua pɔ́ ɔ̃̀ɔkpà ń ń pãkpaa Lua yɛ̃́io, à lɛdàda luanaaikɛnaɔnɛ aaɔ kú ń Lua yɛ̃́kpalɛkɛańnɔ sɔuo. Wápiɔ sɔ̃ Malaki lɛ́ owɛ̃ɛ wá baade àɔ kú ń Lua yɛ̃́kpalɛkɛaanɔ sɔuo za káau.

Sa'oyã

1 Yɛ̃́ pɔ́ Dii ò Isailiɔnɛ Malaki sabain
kɛ: 2 Ma Dii ma mɛ̀ má yeázi, ɔ̃ a mɛ̀
ma yeaázi dɛ kpelewa ni? Ma Dii ma mɛ̀
Esauá Yakɔbu vĩ̀i nolo? Kási Yakɔbu má
yei, 3 má ye Esauio,* ɔ̃ ma aà gusĩsĩde lìlɛ
guwaiwai ũ, ma aà bùsu tò gbáa gbɛ̃gbonaɔ
kúkĩi ũ. 4 Ɛdɔũpiɔ ì mɛ, baa kɛ́ wà
ń wɛ̃́lɛɔ dɛ̃ɔnzɔ̃, aa ɛa ń bɛziaɔ fɛlɛɛ. Ɔ̃
ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀: Tó aa ɛ̀a kàlɛ, má
ń dɛɛlɛmpaɛ, wi onɛ́ Vãibusudeɔ, gbɛ̃́ pɔ́
Dii ń kpɛ̃nɛ kũa gɔɔpiiɔ!† 5 Á wɛsiɛ, í mɛ
Dii zɔ̃ɔ, baa wá bùsu zɔ̃lɛ kpɛle.
6 Nɛ́ ì a mae kpɛla, mɛ́ zɔ̀blena ì a dii
kpɛla. Kɛ́ má dɛ á mae ũ, álɛ ma kpɛlae?
Kɛ́ má dɛ á dii ũ, á ma vĩa vĩe? Ma Dii
Zĩgɔ̃de mámɛ málɛ á la. Á sa'onaɔ, ámɛ
álɛ sakamagu. I mɛ: Kpelewa wa sakàngui?
7 Kɛ́ a sakà ma táabũnuu yɛ̃́iɛ. I
mɔ ma gbagbakĩi ń blɛ gbãlɛaoɛ. I mɛ:
Kpelewa wa n gbagbakĩi gbãlɛ̀i? 8 Kɛ́ a
mɔ sa'ɔ̀a ń pɔ́ vĩ̀aɔ, yãvãin weoa? Kɛ́ a
sa'ɔ̀a ń nɔ̀ɔ ɛɛɔ ge a gyãeɔ, yãvãin weoa?‡
À gɛ kpa bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔwa à gwa! Á yɛ̃́ a
kaaàgua? A á sáaukpaa? Ma Dii Zĩgɔ̃de
mámɛ málɛ á la.
9 Tó a awakpàmɛɛ tia kɛ́wa, má á wɛgwae?
Tó pɔ́ bee taaɔ kú á ɔzĩ, má síánɔe?
Ma Dii Zĩgɔ̃de mámɛ málɛ á la. 10 Tó á
gbɛ̃e gɛ̀ ma ua zɛ́ tà yãa, kɛ́ wasu gɛ̃
tɛ́kai ma gbagbakĩi pão, bee sɛ̃̀ɔ. Ma Dii
Zĩgɔ̃de mámɛ má ò. Á yɛ̃́ lɛ́ kɛmɛɛ nao,
má á gba sio. 11 Za ĩatɛ̃ bilɛa e a gɛ̃kpɛukĩi
ma tɔ́ aɔ zɔ̃ɔ buiɔnɛ. Wa tulaletikamɛɛ
tɛ́a, wi mɔmɛɛ ń gba gbãlɛsaiɔ gupiiu,
asa ma tɔ́ aɔ zɔ̃ɔ buiɔ guuɛ. Ma Dii Zĩgɔ̃de
mámɛ má ò. 12 Kási ápiɔ i ma tɔ́ ɔ̃̀ɔkpaɛ,
álɛ e ma táabũnu gbãlɛaɛ, ɔ̃ i sa'owà ń
pɔ́ giaɔ. 13 Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀: I mɛ,
bee á kṹ gbãaɛ, ɔ̃ a nifɛ̃̀i. Tó a mɔ ma
gbagbai ń pɔ́ kɔ̃̀ɔkũaɔ ń pɔ́ ɛɛkũaɔ ń pɔ
gyãeɔ, má beeɔ sia? Ma Dii mámɛ málɛ
á la. 14 Mɔafilide pɔ́ pɔ́ sa vĩ a kpàsa guu,
a zɛ̀mɛɛ, mɛ́ à gɛ̀ ma gbagba ń pɔ́ sãadeo
a gɛ̃ɛ ũ, adeá láaipɔɛ. Asa mámɛmaa Kía
zɔ̃ɔ, ma tɔ́ ì to vĩa bui píi kṹ. Ma Dii
Zĩgɔ̃de mámɛ má ò.
2 Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀: Á sa'onaɔ á
yɛ̃́n la sa. 2 Tó i swɛ̃́sɛio, tó i da á sɔ̃u
à ma tɔbɔo, má láaizĩwá à gɔ̃ báaasaiɛ.

*1:3 Lom 9.13
†1:4 Isa 34.5-17, 63.1-6
‡1:8 Iko 15.21

Má zɪ̀wá kɔ̀ se, asa i da á sɔ̃u a ma tɔbɔ̀o.
3 Gwa! Má á buiɔ lele á yɑ̃́i, mí dikpɛ sa
pɔ́ á ò pɔgbɔ̃ fɑ̃́ɛ á oawa, wi á kɔ́lɛò. 4 Íɔ
dɔ̃ sa kɛ́ ma yɑ̃́ bee dìlɛɛ́, kɛ́ ma bàa kua ń
á Levii buiɔ gi kuɛ.¶ Ma Dii Zĩgɔ̃de mámɛ
má ò. 5 Ma bàakuańnɔpi guu ma wɛ̃ni ń
aafiao kpàmá, kɛ́ aaɔ ma vĩa vĩ, ɔ̃ aa ma
vĩa vĩ, aa lùalua ma aɛ. 6 An lɛ́ yãdanɛ
sĩana dɔ̃, wi ma yãkpaanla bɔ̀ ń lɛ́uo. Aa
táa'òmanɔ ń lɛdoũo ń nɔ̀sɛpuao, aa gbɛ̃́ɔ
bɔ̀ vãi guu dasi. 7 A maa sa'ona àɔ dɔ̃a
vĩɛ, kɛ́ gbɛ̃́ɔ e yãdanɛ mawà, asa ɔ̃mɛ ma
Dii Zĩgɔ̃de ìwa ũ. 8 Ápiɔ sɔ̃ a pãzɛa, á yã-
danɛɔ tò gbɛ̃́ɔ fù dasi, a ma bàa kua ń
á Levii buiɔ gbòo. Ma Dii Zĩgɔ̃de mámɛ
má ò. 9 Ɔ̃ má tò wà sakàágu, ma á sɔaa
gbɛ̃́piiɛ, kɛ́ i tɛ ma tufaio, mɛ́ i kɛ gbɛ̃́ɔnɛ
kɛ̀kɛ ikoyã musu yɑ̃́i.

Nɔyaa yɑ̃́

10 Wá De doũ nolo? Lua doũ mɛ́ wá kɛo
lò? Bɔ́yãi wá kɔ̃ náai vĩo, ɔ̃ wa Lua bàa
kua ń wá deziɔ yɑ̃́ gbòoi? 11 Yudaɔ náai-
saiyãkɛ̀, aa yãbɛ̃ɛkɛ̀ Yelusalɛũ ń Isaili bù-
suo, asa aa tɑ̃́agbagbanaɔ sɛ̀ nɔ ũ, aa Dii
kpɛ́ pɔ́ a yei gbãlɛ̀ò. 12 Gbɛ̃́ pɔ́ yɑ̃́ bee
taa kɛ̀, Dii aà kɛ̃ Yakɔbu buiɔwa, i dɛ,
bɔ̀mɔ ge bele no, baa tó à mɔ̀ ń gbaɔ Dii
Zĩgɔ̃deɛ.
13 Yɑ̃́ plaade pɔ́ i kɛn la. Iɔ ɔ́ɔlɔ àɔ
aaukɛ, á wɛ́'i ìɔ ka Dii gbagbakĩiwa, kɛ́
à wɛsɛ̀ lɛ́ gba pɔ́ a mɔ̀ɛ gwa à gbasa sio
yɑ̃́i. 14 I mɛ: Bɔ́mɛ mɔ̀ ń yɑ̃́ɛo? Kɛ́ Dii mɛ́
seelade ũ ápiɔ ń á baade ɛ̀waasogɔɔ nɔo
yɑ̃́ musu yɑ̃́iɛ. Asa n nɔ mɛ́ n gbɛ̃do pɔ́
a kɔ̃ yãmà ũ, ɔ̃ n bɔ aà kpɛ. 15 Dii i á kɛ
lán sàwakula ń gbalaowa, kɛ́ á mɛ ń á
lɛ́o àɔ doũo lɛ́? Bɔ́ Lua lɛ́ yá á mɛdoũkɛpi
musui? Kɛ́ á nɛ́ɔ e aa a yãma yɑ̃́iɛ. Bee yɑ̃́i
àɔ ázĩa kũa dɔ̃, kɛ́ ásu náaisaiyãkɛ á naɛo.
16 Ma Dii Isailiɔ Lua ma mɛ̀, má za nɔyaa
ń pɔpiliawàouɛ. Ma Dii Zĩgɔ̃de mámɛ má
ò. Àɔ ázĩa kũa dɔ̃, kɛ́ ásu náaisaiyãkɛɛ̀o.

Dii yɑ̃́kpalɛkɛgɔɔ

17 Á tò á yã'o Dii kũ̀ gbãa. I mɛ: Wá yɑ̃́
kpele mɛ́ aà kũ̀ gbãai? Kɛ́ i mɛ, vãikɛnaɔ
maa Diiɛ, an yɑ̃́ ì kaaàgu yɑ̃́iɛ. I mɛ lɔ,
Lua pɔ́ ì yɑ̃́kpalɛkɛ ń gbɛ̃́ɔ ku máɛ?

3 Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀: Gwa! Má a
zĩna gbaɛ aà dɔaa zɛkɛkɛmɛɛ.§ Dii pɔ́
i aà kĩ́i wɛɛlɛ i gɛ̃ a kpɛ́u kɑ̃́ndo. À ma,
ma bàakuaánɔ zĩna pɔ́ á pɔ dɔwàpi lɛ́
mɔ́! 2 Démɛ a aà mɔgɔɔ fɔ̃i?** Tó à bìlɛ,
démɛ a bɔi? Asa aɔ dɛ lán mɔ̀baasana
tɛ́waɛ, lán pɔpina kasa baasaawa. 3 A
zɔ̃lɛ à gbɛ̃́ɔ baasa à ń gbãsĩ wolo. A Levii
buiɔ gbãbɔnɛ́, lá wì vua ń ɑ̃́nusuo, gbãsĩ
wolowa, mɔ Diiɛ ń gbaɔ a zɛ́wa. 4 Gɔɔ bee
Yelusalɛũdeɔ ń Yudaɔ píi gba a ka Diigu
lán yãawa, lá a ziwa.
5 Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀: Má mɔ́wá yɑ̃́k-
palɛu, ma mɛ a wã ń bɔbɔa ń gbɛ̃́ pɔ́ ma
vĩa vĩɔɔ: Gbɛ̃kɔɔlɛkɛnaɔ ń gbãsĩkɛnaɔ ń
ɛɛ lɛgbɛ̃naɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ aaì gbãamɔ ń zĩkɛ-
naɔnɛ ń gyaa taasideɔ ń tonɛ pɔ́ gwana
vĩɔɔ ń bɔ̀mɔɔ.

Gbɛ̃nazĩna Lua kpɑ̃́i'oa

6 Ma Dii mili lilɛo. A yɑ̃́i á Yakɔbu
buiɔ i kaalɛo. 7 Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀:
Za á deziɔ gɔɔ ɔ̃ a pã ma yɑ̃́a, á kũao.
À zɛmanɔ, mí zɛánɔ. I mɛ, kpelewa wá
zɛnnɔi?
8 Gbɛ̃nazĩna ì Lua kpɑ̃́i'oa? Kási álɛ ma
kpɑ̃́i'o. I mɛ, bɔ́ musu wálɛ n kpɑ̃́i'oui? Á
pɔ́ kwide ń á gbao yɑ̃́ musuɛ. 9 Á bui píi
gɔ̃̀ láaipɔ ũɛ, kɛ́ álɛ ma kpɑ̃́i'o yɑ̃́i. 10 À mɔ́
ń pɔ́ kwideo†† píi, í ká ma làasiu, kɛ́ blɛ
e àɔ ku ma kpɛ́u. Ma Dii Zĩgɔ̃de mámɛ
má ò. À ma lɛ bee musu à gwa. Tó mi
musu zɛ́ wɛ̃ ma ɛ̀fãai pìsiɛ́, a kua a kák-

¶**2:4** Nao 3.11-13
§**3:1** Mat 11.10, Maa 1.2, Luk 1.76, 7.27
****3:2** Yoɛ 2.11, Zia 6.17
††**3:10** Lev 27.30

ĩiwao, mámɛo! 11 Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀:
Má kpá á buapɔ ɔ̃̀kpanaɔnɛɛ. Aa á pɔ́ɔ
míɔnzɔ̃o, á vɛ̃ɛliɔ nɛ́ a woloo. 12 Bui píi i
oɛ́ ɛ̀fãaideɔ, asa á bùsu aɔ naɛ.

Dii bɔa ń yɑ̃́o gɔɔ

13 Ma Dii ma mɛ̀: A yãvãi ò ma musu. I
mɛ, bɔ́ yɑ̃́ wá ò n musui? 14 A mɛ̀, zɔblea
Luaɛá pãɛ. Kɛ́ wa zĩkɛ̀ Dii Zĩgɔ̃de yɑ̃́wa
mɛ́ wa zwɑ̃̀nkasaɔ dà aà yɑ̃́i, bɔ́ ài wá èi?
15 Tia kɛ́wa i mɛ waladeɔnɛ ɛ̀fãaideɔ. Álɛ
e vãikɛnaɔ mɛ́ lɛ́ zɛdɔ, gbɛ̃́ pɔ́ ì mɛ Lua
pila wà dɛ̃ɛka sɔ̃, yãe lí aà leo.
16 Gbɛ̃́ pɔ́ Dii vĩa vĩɔ yã'ò ń kɔ̃o, ɔ̃ à
swãdɔ̀ ń yɑ̃́i a mà. Ɔ̃ wà gbɛ̃́ pɔ́ Dii vĩa vĩ
aaì làasookɛwàɔ tɔ́ kɛ̃̀ ladau aà aɛ. 17 Ma
Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀, gɔɔ pɔ́ ma bɔ ń yɑ̃́o,
aaɔ dɛ ma pɔ́ ũ, ma àizɛɛ ũ. Má wɛ̃nadɔ̃nɛ́
lá gbɛ̃́ ì wɛ̃nadɔ̃ a nɛ́ pɔ́ lɛ́ zĩkɛɛɛwa. 18 Í
gbɛ̃maaɔ ń gbɛ̃vãiɔ dɔ̃kɔ̃ɛ sa, gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́
zɔble Luaɛɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ lí zɔbleɛ̀ɔɔ. 19 Ma
Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀: Gwa! Gɔɔpi lɛ́ mɔ́, aɔ
wãa lán mua tɛ́wa, mɛ́ waladeɔ ń vãikɛ-
naɔ aaɔ dɛ lán sɛ̃̀ giiwa. Gɔɔpi a kṹmá píi,
an zĩ́na ge an ɔnɛ a gɔ̃o. 20 Á gbɛ̃́ pɔ́ á ma
vĩa vĩɔ sɔ̃, á bɔa maa ĩatɛ̃ i bilɛɛ́, mɛ́ aafia
aɔ ku a gupuai. Á bɔlɛ àɔ vĩvĩ lán zunɛ pɔ́
wà ń gbáɛɔwa. 21 Ma Dii Zĩgɔ̃de ma mɛ̀:
Gɔɔ pɔ́ ma bɔ ń yɑ̃́o, á ɔ̃zɔ̃ gbɛ̃vãiɔwa,
aaɔ dɛ túfu ũ á gbáu. 22 À to ikoyã pɔ́
má kpà ma zɔ̀blena Mɔiziwa Olebu àɔ
dɔágu, yɑ̃́ pɔ́ má dìlɛ Isailiɔnɛ ń yɑ̃́ pɔ́ má
dànɛ́o. 23 À ma! Má ãnabi Ɛlia‡‡ zĩwá e
ma mɔgɔɔ zɔ̃ɔ pɔ́ a to vĩa ń kṹ àɔ ká. 24 A
to maeɔ lɛdoũkɛ ń ń nɛ́ɔ, mɛ́ nɛ́ɔ lɛdoũkɛ
ń ń maeɔ,¶¶ kɛ́ másu mɔ ɔlɛlɛ á bùsuɛo
yɑ̃́i.

‡‡**3:23** Mat 11.14, 17.10-13, Zãa 1.21
¶¶**3:24** Luk 1.17

MATIEE

Yɑ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Matiee baona pɔ a kɛ̃̀ ku zɛ́zɛ lán Maaku pɔ́waɛ:

Zãa da'ilɛna waasokɛa (3.1-12)

Yesu da'ilɛkɛa ń aà yɔ̃ao (3.13-4.11)

Yesu zĩkɛa Galile, gu pɔ́ à waasokɛ̀u bílaɛ à yɑ̃danɛ́, à gyãeɔ gbɑ̃̀gbɑ̃ (4.12-18.35)

Aà gɛa Yelusalɛ́ɛ̃ (19-20)

I gɛ̃gɛ̃o, ɑ̃sɔ̃a do taa, ɔ̃ wà Yesu kṹ wà yɑ̃dàaàla wà aà dɛ̀. Aà bɔa gau yɑ̃́ bɔ̀ ń saɛ, ɔ̃ à bɔ̀ mɔ̀ gbɛ̃́ɔwa (21-28).

Matiee Yesu buibɔkĩi yɑ̃́ bɔɔlɛkɛ̀ ń aà iao ń aà nɛgɔɔ yɑ̃́o (1-2). Yɑ̃́ beeɔ guu à gbɛ̃́ pɔ́ Yesu dɛ a ũ ò: Kíaɛ mɛ́ Suabanaɛ lá Lua a lɛgbɛ̃̀nɛ́wa, wì mɛ lɔ Emanuɛli. Bee mɛ̀ Lua kúwanɔ. Ɔ̃mɛ yɑ̃́ pɔ́ Lua ò a bàakuańnɔ káau lá guu pàpa.

Matiee Yesu yɑ̃danɛɔ kɑ̃̀a lɛɛ sɔo:

Yɑ̃daanɛ́ sĩ̀sĩ musu lɛ́ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i gbɛ̃́ɔ luanaaikɛa ɔlɔwɛ̃ɛɛ (5-7).

Lɛdilɛa gbɛ̃́ pɔ́ aa kpalapi baokpanɛ́ɔnɛ (10).

Kpalapi asiiyɑ̃ lɛɛũanɛ́. Kpalapi ulɛa gĩa, ɑ̃ma a bɔ gupuau ń gawio zĩewa (13).

Kua ń kɔ̃o kpalapi guu (18).

Wɛdɔa kpalapi mɔai (24-25).

Baona pɔ́ Matiee kɛ̃̀ guu, Yesu mɛ́ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i Kía ũ, mɛ́ àlɛ yɑ̃dada gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ gɛ̃ɔnɛ, kɛ́ aa e wàɔ dɛ a seeladeɔ ũ gbɛ̃́ɔnɛ.

Bui pɔ́ Yesu bɔ̀ ń guu

(Luk 3.23-38)

1 Davidi ń Ablahaũo bui Yesu Kilisi yɑ̃́
pɔ́ kɛ̃a Luayɑ̃taalaun kɛ: 2 Ablahaũ
Izaaki ì, Izaaki Yakɔbu ì, Yakɔbu Yuda
ì ń a vĩ̀iɔ ń a dɑ̃unaɔ. 3 Yuda Pɛlɛzi ń Ze-
lao ì ń a na Tamaao, Pɛlɛzi Ɛzɔ̃nɔ ì, Ɛzɔ̃nɔ
Alaũ ì. 4 Alaũ Aminadabu ì, Aminadabu
Naasɔ̃ ì, Naasɔ̃ Salamɔ ì, 5 Salamɔ Bɔazu
ì ń a na Lahabuo. Bɔazu Ɔbɛdi ì ń a na
Lutuo, Ɔbɛdi Yɛse ì, 6 ɔ̃ Yɛse kí Davidi ì.
Davidipi mɛ́ Salomɔɔ ì ń Uli nao, 7 Sa-
lomɔɔ Lɔbɔaũ ì, Lɔbɔaũ Abia ì, Abia Asa
ì, 8 Asa Yosafa ì, Yosafa Yeholaũ ì, Yeho-
laũ Ozia ì. 9 Ozia Yoataũ ì, Yoataũ Akazi
ì, Akazi Ezekia ì, 10 Ezekia Manase ì,
Manase Amɔ ì, Amɔ Yosia ì, 11 Yosia
Yɛkɔnia ì ń a dɑ̃unaɔ gɔɔ pɔ́ wà gbɛ̃́ɔ
kṹkũ tàńnɔ Babiloni.§§
12 Taa ń gbɛ̃́ɔ Babiloni gbɛa ɔ̃ Yɛkɔ-
niapi Salatiɛli ì, Salatiɛli Zolobabɛli ì,
13 Zolobabɛli Abiudu ì, Abiudu Ɛliakiũ ì,
Ɛliakiũ Azɔɔ ì. 14 Azɔɔ Zadoki ì, Zadoki
Akiũ ì, Akiũ Ɛliudu ì, 15 Ɛliudu Ɛleazaa ì,
Ɛleazaa Matana ì, Matana Yakɔbu ì, 16 ɔ̃
Yakɔbu Maliama zɑ̃́ Yosɛfu ì. Maliamapi
mɛ́ Yesu pɔ́ wì mɛ Mɛsii ì.
17 Za Ablahaũ lɛ́u e à gɛ̀ pɛ̀ Davidiwa,
mae ń a nɛ́o ku gɛ̃o mɛ̀ndosaiɛ. Za Davidi
lɛ́u e gɔɔ pɔ́ wà tà ń gbɛ̃́ɔ Babiloni, mae
ń a nɛ́o ku gɛ̃o mɛ̀ndosaiɛ. Za taa ń gbɛ̃́ɔ
Babiloni e à gɛ̀ pɛ̀ Mɛsiiwa, mae ń a nɛ́o
ku gɛ̃o mɛ̀ndosaiɛ.

Yesu Kilisi ia

(Luk 2.1-7)

18 Lá wà Yesu Kilisi ìn kɛ: Aà da Malia-
maá Yosɛfu nɔkpamaɛ. E àɔ gɛ́ zɑ̃kɛi à
nɔsì ń Lua Nisĩna gbɑ̃ao. 19 Aà gɔ̃kpama
Yosɛfupiá gbɛ̃maaɛ, a ye widawào, ɔ̃ à
zɛ̀ò á bɔ aà yɑ̃́u asii guuɛ. 20 Gɔɔ pɔ́ àlɛ
làasookɛ yɑ̃́piwa, Dii malaikae bɔ̀ mɔ̀wà
nana guu a òɛ̀: Davidi bui Yosɛfu, ńsu bí-
likɛ n nɔkpama Maliama sɛa yɑ̃́ musuo,
asa nɔ pɔ́ a sia bɔ̀ Lua Nisĩna kĩ́iɛ. 21 A
nɛ'i gɔ̃ɛ ũ, ní tɔ́kpaɛ̀ Yesu, asa a a gbɛ̃́ɔ bɔ
ń duuna guu. 22 Bee kɛ̀ píi, kɛ́ yɑ̃́ pɔ́ Dii
dà ɑ̃nabiɛ a ò e kɛ à mɛ̀:
23 Nɔɛ lɛ́so mɛ́ a nɔsi,
i nɛ'i gɔ̃ɛ ũ,

§§ **1:11** 2Kia 24.15

wi tɔ́kpaɛ̀ Ɛmanuɛli.*
Tɔ́ bee mɛ̀ Lua kúwanɔ.
24 Kɛ́ Yosɛfu vù, a kɛ̀ lá Dii malaikapi
dìlɛɛwa, à a nɔpi sɛ̀. 25 Ãma i aà dɔ̃ nɔɛ
ũo e à gɛ̀ nɛgɔ̃ɛpi ìò. Ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Yesu.

Saanyãdɔ̃naɔ mɔa Yesu gwai

2 Wà Yesu ì Bɛtɛlɛũ† Yude bùsuu kí
Elodi gɔɔɛ. Ɔ̃ saanyãdɔ̃naɔ bɔ̀ gukpɛ
oi aa mɔ̀ Yelusalɛũ, 2 aa gbɛ̃́ɔ là aa mɛ̀:
Nɛ́ pɔ́ wa ì Yudaɔ kía ũ ku má ni? Wa aà
saana è gukpɛ oiɛ, ɔ̃ wa mɔ kúlɛiɛ̀. 3 Kɛ́
kí Elodi yãpi mà, à bílikɛ̀ ń Yelusalɛũdeɔ
píi. 4 À Yuda sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyã-
danɛdeɔ kãaa píi, ɔ̃ à ń lá gu pɔ́ wa Mɛsii
iu. 5 Aa wèwà aa mɛ̀: Bɛtɛlɛũ, Yude bù-
suu laɛ. Asa lá ãnabi kɛ̃n kɛ:
6 Bɛtɛlɛũ pɔ́ kú Yudaɔ bùsuu,
ń kɛ̃́sãa Yudaɔ mɛɛwiaɔzio fá.
Asa n guu ɔ̃ kía a bɔu,
i dɔaa ma gbɛ̃́ Isailiɔnɛ.‡
7 Ɔ̃ Elodi saanyãdɔ̃naɔ sìsi asii guu, à
saanapi bɔgɔɔ sãasã gbɛ̀amá. 8 Ɔ̃ à ń gbáɛ
Bɛtɛlɛũ à mɛ̀: À gɛ népi gbɛagbɛa ń laaio.
Tó a aà è, à mɔ omɛɛ, mapi sɔ̃ mí gɛ kúlɛɛ̀.
9 Kɛ́ aa kía yãmà, ɔ̃ aa dàzɛu. Ɔ̃ saana
pɔ́ aa è gukpɛ oi yãa dɔ̀aanɛ́ lɔ e à gɛ̀
zɛ̀ népi kúkĩia. 10 Kɛ́ aa saanapi è, an pɔ
kɛ̀na maamaa. 11 Aa gɛ̃̀ kpɛ́u aa népi è
ń a da Maliamao, ɔ̃ aa wùlɛ ń gbɛɛu aa
kùlɛɛ̀. Ɔ̃ aa ń àizɛɛ kpagoloɔ wɛ̃̀wɛ̃ aa aà
gbà vua ń zɔ̃go lí'ɔ gĩnanao ń tulaletio.
12 Lua ònɛ́ nana guu aasu bɔlɛ Elodi kĩ́io,
ɔ̃ aa tà ń bùsuu ń zɛ́ pãleo.

Bàalɛ taa ń Yesuo Egipi

13 An taa gbɛa Dii malaika bɔ̀ mɔ̀ Yosɛ-
fuwa nana guu à mɛ̀: Fɛlɛ népi sɛ́ ń a dao,
ní bàalɛ táńnɔ Egipi, níɔ ku we e mà mɔ
yã'onɛ lɔ, asa Elodi a népi wɛɛlɛ à dɛɛ.
14 Ɔ̃ Yosɛfu fɛ̀lɛ gwãasĩna, à népi sɛ̀ ń a
dao à tàńnɔ Egipi. 15 A ku we e Elodi gɛ̀
gàò. Bee kɛ̀ kɛ́ yã́ pɔ́ Dii dà ãnabiɛ a ò e
kɛ yã́iɛ à mɛ̀:
Ma a nɛ́ gbɛ̀si Egipi.¶
16 Kɛ́ Elodi è saanyãdɔ̃naɔ ɔ̃nɔkɛ̀ɛɛ, aà
pɔ pà maamaa. Lá a saanapi bɔgɔɔ taa
dɔ̃ yã́ pɔ́ á gbɛ̀a saanyãdɔ̃napiɔwa yã́i, ɔ̃
à gbɛ̃́ɔ zĩ̀, aa nɛgɔ̃ɛ pɔ́ kà wɛ̃̀ pla ge i kaoɔ
dɛ̀dɛ Bɛtɛlɛũ ń a bualoũɔ píi. 17 Yã́ pɔ́ ãn-
abi Zelemii ò kɛ̀ sa à mɛ̀:
18 Wà wii gbãa mà Lama,
wàlɛ ɔ́ɔlɔ, wàlɛ búbuapɛ.
Lasɛli mɛ́ lɛ́ a nɛ́ɔ ɔ́ɔlɔ,
à gì awamai, asa aa ku lɔo.§
19 Kɛ́ Elodi gà, ɔ̃ Dii malaikapi bɔ̀ mɔ̀
Yosɛfuwa Egipi nana guu 20 à mɛ̀: Fɛlɛ
népi sɛ́ ń a dao, ní táńnɔ Isaili bùsuu, asa
gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ népi wɛɔ gàga.
21 Ɔ̃ à fɛ̀lɛ népi sɛ̀ ń a dao à tàńnɔ Isaili
bùsuu. 22 Kɛ́ a mà Aakɛlau mɛ́ lɛ́ kible
Yude a mae Elodi gbɛu, zɔ̃lɛa wekĩi vĩa
aà kũ̀. Lua yã'òɛ̀ nana guu, ɔ̃ à tà Galile
bùsuu, 23 à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ wɛ̃́lɛ pɔ́ wì mɛ Naza-
lɛti. Beewa yã́ pɔ́ ãnabiɔ ò kɛ̀, aa mɛ̀: Wàli
mɛɛ̀ Nazalɛti gbɛ̃́.

Zãa Da'ilɛna waasokɛa

(Maa 1.1-8, Luk 3.1-18, Zãa 1.19-28)

3 Bee gbɛa Zãa Da'ilɛna mɔ̀ Yude
gbáau, àlɛ waasokɛ 2 à mɛ̀: À nɔ̀sɛlilɛ,
kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i kà kãi. 3 Zãapi yã́ ɔ̃
ãnabi Isaia ò yãa à mɛ̀:
Kpàwakɛna lɔɔ ma dɔ gbáau,
àlɛ mɛ à zɛkɛkɛ Diiɛ,
à zɛ́wɛwɛnaɔ pooɛ̀ súsu.**

---

*1:23 Isa 7.14
†2:1 1Sam 16.1
‡2:6 Mis 5.1-3
¶2:15 Oze 11.1
§2:18 Zel 31.15
**3:3 Isa 40.3

4 Zãapi ìɔ yiongo kã́ pɔkasaɔ daa, mɛ́
ì báa sãntilii dɔ a pi.†† Kwa ń zɔ́'io mɛ́
aà pɔblea ũ. 5 Wìɔ bɔlɛ Yelusalɛũ ń Yude
gupiio ń Yuudɛ̃ dɔ̀ɔio, wìɔ gɛ́ aà kĩ́i. 6 Wì
ń yãvãi o gupuau, ɔ̃ ì ń da'ìlɛkɛ Yuudɛ̃i.
7 Kɛ́ Zãa è Falisiɔ ń Saduseɔ lɛ́ mɔ́ a
kĩ́i da'ilɛkɛi dasidasi, ɔ̃ a ònɛ́: Gbɛ̃nazĩn
píligonaɔ! Démɛ òɛ́ à bàasi pɔkũma pɔ́
Lua a bɔbɔmáɛi? 8 À nɔ̀sɛlilɛa yã́ kɛ, wiɔ
dɔ̃ kɛ́ a lilɛ. 9 Kɛ́ Ablahaũ dɛ á dezi káau
ũ, ásu àɔ e bee mɛ́ a á bɔo. Málɛ oɛ́, Lua
a fɔ̃ gbɛɛ beeɔ kɛ Ablahaũ buiɔ ũ. 10 Mɔo
dilɛa líɔzi kɔ̀. Lua a lí pɔ́ lɛ́ nɛ́ maa io
zɔ̃ zu tɛ́uɛ. 11 Málɛ á da'ilɛkɛ á nɔ̀sɛlilɛa
seela ũɛ. Ãma gbɛ̃e a mɔ ma gbɛa, aà iko
dɛmala, mi ka mà aà sabala sɛ́lɛɛ̀o. Ɔ̃mɛ
a á da'ilɛkɛ ń Lua Nisĩnao ń tɛ́o.‡‡ 12 A
gbaana kũa a ɔzĩ ésegbɛ̃kĩi. Tó a fã̀, a a
pɔ́wɛna ká a dɔ̃u, i a bìsa ka tɛ́ gasai guu.

Yesu da'ilɛkɛa

(Maa 1.9-11, Luk 3.21-22)

13 Ɔ̃ Yesu bɔ̀ Galile à mɔ̀ Zãa kĩ́i Yuudɛ̃i
aà a da'ilɛkɛ. 14 Zãa ye gí, à mɛ̀: Ma gbɛ̃́
pɔ́ má dɛ ǹ ma da'ilɛkɛ ɔ̃ n mɔ ma kĩ́ia?
15 Ɔ̃ Yesu wɛ̀wà à mɛ̀: Àɔ dɛ màa gĩa, asa
a maawanɔ beewaɛ yãkɛa a zɛ́wa yã́i. Ɔ̃
à wèi. 16 Kɛ́ Yesu da'ilɛkɛ̀, à bùa gɔ̃̀ɔ. Lu-
abɛ wɛ̃̀aa, ɔ̃ à Lua Nisĩna è, àlɛ su lán fe-
lenawa, à dìɛ. 17 Ɔ̃ wà yã'o mà bɔa luabɛ
à mɛ̀: Gbɛ̃́ɛ beeá ma Nɛ́ɛ, má yeaàzi, ma
pɔ kɛ̀wà na.¶¶

Yesu yɔ̃a

(Maa 1.12-13, Luk 4.1-13)

4 Ɔ̃ Lua Nisĩna gɛ̀ ń Yesuo gbáau kɛ́ Ibi-
isi aà yɔ̃. 2 Yesu lɛyè fãanɛ ń gwãasĩ-
nao e gɔɔ bla. Kɛ́ nɔana lɛ́ aà dɛ, 3 ɔ̃
kɔ̃nidepi sɔ̃̀aàzi à mɛ̀: Tó Lua Nɛ́n n ũ,
o gbɛɛ beeɔ li pɛ̃ɛ ũ. 4 Yesu wɛ̀wà à mɛ̀:
A kɛ̃a Lua taalau wà mɛ̀,
pɔblea yã́ ɔ̃ gbɛ̃nazĩna kuò adoo,
sema yã́ pɔ́ Lua lɛ́ o píi.§§
5 Ɔ̃ Ibiisi aà sɛ̀ gɛ̀ò Lua wɛ̃́lɛu, à aà zɛ̀
Lua kpɛ́ misonaa, 6 a òɛ̀: Tó Lua Nɛ́n n ũ,
ǹ nzĩa zu zĩ́lɛ, asa a kɛ̃a láu Lua mɛ̀,
a n yã'o a malaikaɔnɛ aa ɔdama,
kɛ́ ńsu gɛ̃nalɛ gbɛwao yã́i.*
7 Yesu òɛ̀: A kɛ̃a Lua taalau lɔ wà mɛ̀,
ńsuli Dii n Lua lɛ ǹ gwao.†
8 Ɔ̃ Ibiisi aà sɛ̀ gɛ̀ò lɔ gbɛ̀sĩsĩ lɛsĩ maa-
maa musu, à dṹnia bùsu píi ɔ̀lɔɛ̀ ń ń
àizɛɛɔ 9 à mɛ̀: Má n gba beeɔ píiɛ, tó n
wulɛ n gbɛɛu n misìilɛmɛɛ. 10 Ɔ̃ Yesu òɛ̀:
Gɛ́i Setãu! Asa a kɛ̃a láu wà mɛ̀:
Kúlɛ Dii n Luaɛ,
níɔ zɔbleɛ̀ ado.‡
11 Ɔ̃ Ibiisi aà tò we sa, ɔ̃ malaikaɔ mɔ̀
dɔ̀aàlɛ.

Yesu ɔkpaa a zĩwa

(Maa 1.14-20, Luk 5.1-11, 6.17-19)

12 Kɛ́ Yesu mà wà Zãa kũ̀ wa dàkpɛu, ɔ̃
à tà Galile. 13 I zɔ̃lɛ Nazalɛti lɔo, à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ
ísida saɛ Kapɛnaũɛ, Zabulɔni buiɔ ń Nɛ-
fatali buiɔ bùsuu, 14 kɛ́ yã́ pɔ́ ãnabi Isaia
ò kɛ yã́i à mɛ̀:
15 Zabulɔni buiɔ ń Nɛfatali buiɔ bùsu
za ísia oi e Yuudɛ̃ baale,
Galile bùsu pɔ́ buipãleɔ kuupi,
16 an gbɛ̃́ pɔ́ kú gusiauɔ gupua zɔ̃ɔ è,
gu dɔ̀ bùsu pɔ́ kú ga lɛ́zĩpi deɔnɛ sa.¶

---

††**3:4** 2Kia 1.8
‡‡**3:11** Zĩn 2.3-4
¶¶**3:17** Soũ 2.7, Isa 42.1
§§**4:4** Iko 8.3
***4:6** Soũ 91.11-12
†**4:7** Iko 6.16
‡**4:10** Iko 6.13
¶**4:16** Isa 9.1-2

17 Za gɔɔ bee Yesu nà waasokɛawa à
mɛ̀: À nɔ̀sɛlilɛ, kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i kà
kãi.§
18 Kɛ́ Yesu lɛ́ dɔ Galile ísidai, à kpɔ̀wɛ-
naɔ è gbɛ̃ɔn pla, vĩ̀i ń dãunao, Simɔɔ pɔ́
wì mɛ Piɛɛ ń a dãuna Ãndeleeo. Aalɛ
táalu zu ísidapi guu. 19 Ɔ̃ Yesu ònɛ́: À mɔ
tɛmazi, mí á kɛ gbɛ̃wɛɛlɛnaɔ ũ. 20 Wegɔ̃ɔ
aa ń táaluɔ tò we, aa bɔ̀ tɛaàzi. 21 Kɛ́ à gɛ̀
aɛ, à gbɛ̃ɔn pla pãleɔ è, vĩ̀i ń dãunao lɔ,
Zebedee nɛ́ Zaaki ń a dãuna Zãao. Aa ku
gó'ilɛna guu ń ń mae Zebedeepio, aalɛ ń
táaluɔ kɛkɛ. Yesu ń sisi, 22 ɔ̃ aa ń mae tò
gó guu wegɔ̃ɔ, aa bɔ̀ tɛaàzi.
23 Yesu ìɔ Galile bùsu kɛɛlɛ, ì yãdanɛ́
ń lousisikpɛɔ guu, ì kpala pɔ́ bɔ̀ Lua
kĩ́i baokpa, ì gbɛ̃́ɔ gbã́gbã ń gyã bui
píio ń kɔ̃̀ɔɔ píi. 24 Aà tɔ́ lì Sili bùsua
píi, ɔ̃ wìɔ mɔɛ̀ ń gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ gyã bui
dasi ge wãwãkɛɔ ń tã́adeɔ ń gbakɔɔn-
deɔ ń ɛɛɔ píi, ɔ̃ ì ń gbã́gbã. 25 Wà bɔ̀
Galile ń Wɛ̃́lɛmɛnkwi bùsuo ń Yelusalɛũo
ń Yudeo ń Yuudɛ̃ baaleo dasidasi, wà
tɛ̀aàzi.

Báaadeɔn Yesu ìwaɔ ũ

(Luk 6.20-23)

5 Kɛ́ Yesu gbɛ̃́ bílapiɔ è, à dɛ̀dɛ sĩ̀sĩwa.
Kɛ́ à zɔ̃̀lɛ, aà ìwaɔ mɔ̀ aà kĩ́i, 2 ɔ̃ à nà
yãdaanɛ́wa à mɛ̀:
3 Gbɛ̃́ pɔ́ aa ń gbãasaikɛ dɔ̃ɔ mɛ́ báaadeɔ ũ,
asa kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i dɛ ń pɔ́ ũɛ.
4 Pɔsiadeɔ mɛ́ báaadeɔ ũ,
asa Lua a ń sɔ̃ níninɛ́ɛ.**
5 Zĩabusanaɔ mɛ́ báaadeɔ ũ,
asa aamɛ aaɔ dṹnia vĩ.††
6 Báaadeɔn yã́zɛde nidɛnaɔ ũ,
asa aamɛ aa kã́.‡‡
7 Báaadeɔn wɛ̃nadɔ̃nɛdeɔ ũ,
asa Lua a wɛ̃nadɔ̃nɛ́ɛ.
8 Báaadeɔn nɔ̀sɛpuadeɔ ũ,
asa aamɛ aa wɛsi Lualɛ.¶¶
9 Báaadeɔn íbɛlɛmidɛnaɔ ũ,
asa wali onɛ́ Lua nɛ́ɔɛ.
10 Báaadeɔn gbɛ̃́ pɔ́ wì ĩadamá yãkɛa a zɛ́wa yã́iɔ ũ,
asa kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i dɛ ń pɔ́ ũɛ.
11 Báaadeɔn á ũ, tó wà á sɔ̃sɔ̃ mɛ́ wà
ĩadàwá, mɛ́ wà yãvãi píi dɔ̀wá ma yã́i.
12 À pɔnakɛ, í yáalɔ, asa á asea aɔ zɔ̃ɔ lu-
abɛ. Màa wà ĩadà ãnabi pɔ́ kú á ãaɔwa.

Yesu ìwaɔ mɛ́ wisi ń gupuauo ũ

(Maa 9.50, Luk 14.34-35)

13 Ámɛ á wisi ũ dṹniaɛ. Tó wisi í na sù
tà, kpelewa wà kɛ à gɔ̃ wisi ũ lɔi? A àie
vĩ lɔo, sema wà kɔ́lɛ gbɛ̃́ɔ táa'owà bàasio.
14 Ámɛ á gupua ũ dṹniaɛ. Wɛ̃́lɛ pɔ́ wa
kàlɛ sĩ̀sĩ musu lí e àɔ ulɛao. 15 Wìli filia
na wà pɛ̃na kùlɛwào. Wì di dauwaɛ, i
gupu gbɛ̃́ pɔ́ kú uaɔnɛ. 16 À gupu gbɛ̃́ɔnɛ
beewa, aai á maakɛaɔ e, aai á Mae pɔ́ kú
musu sáaukpa.§§

Mɔizi ikoyã bɔɔlɛkɛa

17 Ásu àɔ e ma mɔ Mɔizi ikoyã ń ãnabiɔ
yã́ɔ bãdɛi no. Mi mɔ a kee bãdɛio, ma mɔ
papaiɛ. 18 Sĩana málɛ oɛ́, luabɛ ń dṹniao
a gɛ̃, ãma Luayãtaala wɛ̃̀sã nɛ́na ge a pɔ
kelenae a bãdɛo, yã́pii a kɛ. 19 Ayãmɛto
tó gbɛ̃́ yã́ pɔ́ wa dìlɛpiɔ mɛ̀ndo gbàɛ, baa
a pɔ́ pɔ́ kɛ̃́sãańzi, mɛ́ ì da gbɛ̃́ɔnɛ aa kɛ
màa, ade aɔ kɛ̃́sãańzi kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i
gbɛ̃́ɔ guuɛ. Tó gbɛ̃́ kũa mɛ́ ì danɛ́ màa sɔ̃,
ade aɔ zɔ̃ɔ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i gbɛ̃́ɔ guuɛ.
20 Málɛ oɛ́, tó á maa i dɛ Mɔizi ikoyã-

§**4:17** Mat 3.2
****5:4** Isa 61.2
††**5:5** Soũ 37.11
‡‡**5:6** Isa 55.1-2
¶¶**5:8** Soũ 24.3-4
§§**5:16** 1Piɛ 2.12

danɛdeɔ ń Falisiɔlao, á gɛ̃ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua
kĩ́i guuo.

Pɔkũma

21 Á mà wa ò yãadeɔnɛ aasuli gbɛ̃dɛo.
Gbɛ̃́ pɔ́ gbɛ̃dɛ̀, wa yã́kpalɛkɛaànɔɛ.[*]
22 Mapi sɔ̃ málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ a pɔ pà a
gbɛ̃́deezi, à kà wà yã́kpalɛkɛaànɔ. Gbɛ̃́ pɔ́
a gbɛ̃́dee sɔ̃̀sɔ̃ kà wà gɛaànɔ gbãadeɔ kĩ́i.
Gbɛ̃́ pɔ́ ò a gbɛ̃́deeɛ mìsaide sɔ̃ à kà aà gɛ́
tɛ́u. 23 Tó n mɔ Lua gbai pɔ́ a gbagbakĩi,
mɛ́ à dɔ̀ngu wekĩi kɛ́ n gbɛ̃́dee yã́kũannɔ,
24 ǹ n gba to sa'okĩi aɛ we, ní gɛ awakpa
gbɛ̃́piɛ gĩa, ní ɛa su ǹ sa'o sa. 25 Tó n ibɛɛ
ye gɛnnɔ yã́kpalɛu, kɛ kpakpa kɛaànɔ na
e aàɔ dazɛu, kɛ́ asu n kpa yã́kpalɛkɛ-
nawao yã́i. Tó ni kɛ màao, yã́kpalɛkɛnapi
a n kpa dɔaiwaɛ, i n dakpɛu. 26 Sĩana
málɛ onɛ, ńyɔ̃ bɔ weo e ǹ gɛ ǹ fĩaboò.
Baa tãnga a gɔ̃ tɛnzio.

Gbãsĩkɛa

27 Á mà wà mɛ̀ ásuli wúlɛ ń gbɛ̃pãle
nɔoo.[†] 28 Ãma mapi málɛ oɛ́, tó gbɛ̃́ nɔɛ
gwà ń làasoo pãleo, à gbãsĩkɛ̀aànɔn we
kɔ̀. 29 Tó n ɔplaa wɛ́ mɛ́ tò ńlɛ fu, bɔ ǹ
vũaa. N mɛgue vũaaa maa dɛ wà n mɛ̀
bṹu zu tɛ́ula. 30 Tó n ɔplaa mɛ́ tò ńlɛ fu,
zɔ̃ ǹ vũaa. N mɛgue vũaaa maa dɛ n mɛ̀
bṹu taa tɛ́ula.

Gia nɔzi yã́

(Mat 19.9, Maa 10.11-12, Luk 16.18)

31 Wa ò lɔ, tó gbɛ̃́ lɛ́ gí a nazi, aà gínzila
kpawà.[‡] 32 Mapi sɔ̃ málɛ oɛ́, tó gbɛ̃́ gì a
nazi, mɛ́ i kɛ à gbãsĩkɛ̀ no, aà zã́pi mɛ́ tò
à gɔ̃̀ gbãsĩde ũ. Tó gbɛ̃́ nɔ pɔ́ wà gìi sɛ̀ sɔ̃,
à gbãsĩkɛ̀ɛ.

Lɛkɛa Luawa

33 Á mà wa ò yãadeɔnɛ lɔ, aali lɛ́ pɔ́ aa
kɛ̀ Diiwa kɛ, aasuli bɔ a kpɛo.[¶] 34 Mapi
sɔ̃ málɛ oɛ́, ásuli mɛ á sì ń Luao seo.
Ásuli mɛ á sì ń luabɛoo, asa Lua kpal-
abaaɛ, 35 ge dṹnia, asa Lua gbadibɔɛ,[§]
ge Yelusalɛũ, asa Kía zɔ̃ɔ wɛ̃́lɛɛ.[**] 36 Ńsu
mɛ ń sì ń n mioo, asa ńyɔ̃ fɔ̃ ǹ n mikã
mɛ̀ndo puakũ ge ǹ a siakũo. 37 Àli mɛ ao
ge aawo. Yã́ pɔ́ dɛ beea bɔ̀ Setãu kĩ́iɛ.

Tɔsiama

(Luk 6.29-30)

38 Á mà wà mɛ̀ wà wɛ́ fĩabo ń wɛ́o,
swaa ń swaao.[††] 39 Mapi sɔ̃ málɛ oɛ́, ásuli
gí taiinaio. Tó gbɛ̃́ n sãnkɛ n ɔplaa gɛɛwa,
ǹ n ɔzɛɛ pɔ́ dɔɛ̀ lɔ. 40 Tó gbɛ̃́ ye n danzii
yã́kpalɛkɛnnɔ, ǹ n ulada toɛ̀ lɔ. 41 Tó gbɛ̃́
teasidànɛ ǹ asosɛɛ kiloo do, gɛoɛ̀ kiloo
pla. 42 Tó gbɛ̃́ wabikɛ̀ma, ǹ aà gba. Ńsu
gbɛ̃́ pɔ́ ye pɔ́ sɛ̃ama tɛ̃o.

Yea ibɛɛzi

(Luk 6.27-28,32-36)

43 Á mà wà mɛ̀ àɔ ye á gbɛ̃́deezi, à za
á ibɛɛgu.[‡‡] 44 Mapi sɔ̃ málɛ oɛ́, àɔ ye á
ibɛɛɔzi, à wabikɛ gbɛ̃́ pɔ́ aaì ĩadawáɔnɛ,
45 kɛ́ à gɔ̃ á Mae pɔ́ kú musu nɛ́ɔ ũ sĩana.
Asa ì ĩatɛ̃ bɔ gbɛ̃vãiɔnɛ ń gbɛ̃maaɔ píiɛ, ì
lou ma tàaesaideɔnɛ ń tàaedeɔ píiɛ. 46 Tó
gbɛ̃́ pɔ́ yeáziɔ ɔ̃ á yeńzi, á àie e Lua kĩ́ie?
Baa ɔsinaɔ lí kɛ màao lé? 47 Tó á gbɛ̃́ɔ ɔ̃
i fɔkpakpamá ńtɛ̃ɛ, bɔ́ á dɛò dãɔlai? Baa
luayãdɔ̃nsaiɔ lí kɛ màao lé? 48 Ayãmɛto

---

[*] **5:21** Bɔa 20.13
[†] **5:27** Bɔa 20.14
[‡] **5:31** Iko 24.1-4
[¶] **5:33** Nao 30.3
[§] **5:35** Isa 66.1
[**] **5:35** Soũ 48.3
[††] **5:38** Bɔa 21.24
[‡‡] **5:43** Lev 19.18

àɔ kú wásawasa lá á Mae pɔ́ kú musu kú
wásawasawa.[¶¶]

Gbɛ̃́ gbaa pɔ́

6 À laaika á lousisiyãkɛa gupuauzi. Á-
suli kɛ gbɛ̃nazĩna wɛ́ yɑ̃́io. Tó álɛ kɛ
màa, á ài'e á Mae pɔ́ kú musu kĩ́io. 2 Tó
ńlɛ taaside gba pɔ́, ńsu ǹ a kpàwakɛ lán
mɔafilideɔwao. Aaì kɛ lousisikpɛɔ guu ń
gãaɛɔ, kɛ́ gbɛ̃́ɔ e ń tɔnasi yɑ̃́iɛ. Sĩana málɛ
oɛ́, aa ń ài èn we kɔ̀! 3 Mpi, tó ńlɛ taaside
gba pɔ́, ńsu to n ɔzɛɛ dɔ̃ lá n ɔplaa lɛ́ kɛo.
4 To n gbadaa kɛ asiiyã ũ, n Mae pɔ́ asiiyã
dɔ̃ i a fĩabonɛ.

Wabikɛa

(Luk 11.2-4)

5 Tó álɛ wabikɛ, ásu àɔ dɛ lán
mɔafilideɔwao. Aaìɔ ye wabikɛa zɛa
lousisikpɛui ń zɛ́kpaaɔ, kɛ́ gbɛ̃́ɔ ń e yɑ̃́iɛ.
Sĩana málɛ oɛ́, aa ń ài èn we kɔ̀! 6 Mpi, tó
ńlɛ wabikɛ, gɛ̃ n kpɛa, ní gbata, ní wabikɛ
n Mae pɔ́ kú we asii guuwa,[§§] n Mae pɔ́
asiiyã dɔ̃ i sinnɔ. 7 Tó álɛ wabikɛ, ásuli
yãbɔlɛ dasi lán luayãdɔ̃nsaiɔwao. Aaìɔ e
ń yãbɔlɛa dasi mɛ́ a tó ń yɑ̃́ ká. 8 Ásu àɔ
dɛńwao, asa á Mae pɔ́ pɔ́ á a ni vĩ dɔ̃ e
àɔ gɛ́ gbɛaiwa. 9 Àli wabikɛ à mɛ:
Wá Mae pɔ́ kú musu,
to wà n tɔ́ kuaadoakɛ dɔ̃,
10 to kpala pɔ́ bɔ̀ n kĩ́i bɔ gupuau,
wiɔ n pɔeã kɛ dṹnia guu lá wì kɛ n kĩ́iwa.
11 Wá gba ú pɔ́ wá ble gbã.
12 Wá tàaeɔ kɛ̃́wá,
lá wi gbɛ̃́ pɔ́ tàaekɛ̀wɛ̃ɛɔ kɛ̃wa.
13 Ńsu to wà fu yɔ̃awao,
wá kɛ̃́ vãiwa.
14 Tó a gbɛ̃́ɔ kɛ̃̀ ń ń tàaeɔ, á Mae pɔ́ kú
musu a á kɛ̃́ sɔ̃ɛ. 15 Tó i gbɛ̃́ɔ kɛ̃́ ń ń tàaeɔ
sɔ̃ɔ, á Maepi a á kɛ̃́ ń á tàaeɔo.

Lɛyea

16 Tó á lɛyea sɔ̃, ásuli oosisi lán mɔafil-
ideɔwao. Aaì ń oa fɛ̃́nkpa kɛ́ gbɛ̃́ɔ e dɔ̃ wa
lɛyea yɑ̃́iɛ. Sĩana málɛ oɛ́, aa ń ài èn we
kɔ̀! 17 Mpi, tó ń lɛyea, oopi, ní nísidɔɔ,
18 kɛ́ gbɛ̃́ɔ su dɔ̃ ń lɛyeao, sema n Mae pɔ́
kú asii guu bàasio. N Mae pɔ́ asiiyã dɔ̃pi
i a fĩabonɛ.

Àizɛɛ

(Luk 11.33-36, 12.33-34, 16.13)

19 Ásu àizɛɛ kãaaázi dṹnia guu lao.
Lakĩi kɔ̀ɔɔ ń pɔ́tãnkpakɛao ì pɔ́ ɔ̃̀ɔkpau,
mɛ́ kpɑ̃́iɔ ì gufɔ̃ aa pɔ́ɔ sɛ́lɛ. 20 À á àizɛɛ
kãaa luabɛ. Wekĩi kɔ̀ɔɔ ń pɔ́tãnkpakɛao lí
pɔ́ ɔ̃̀ɔkpauo, mɛ́ kpɑ̃́iɔ lí gufɔ̃ aa pɔ́ɔ sɛ̀lɛo.
21 Gu pɔ́ n àizɛɛ kúu, wekĩi ɔ̃ n laai ìɔ kuu.
22 Wɛ́ mɛ́ mɛ filia ũ. Tó n wɛ́ kú gu-
doũ, n mɛ̀ bṹu aɔ gupua vĩɛ. 23 Tó n wɛ́
kú plapla sɔ̃, n mɛ̀ bṹu aɔ gusia vĩɛ. Tó
gupua pɔ́ ń kũa dɛ gusia ũ, gusiapi zɔ̃ɔ.
24 Gbɛ̃e lí fɔ̃ zɔblè dii mɛ̀n plaɛo. Aɔ za
gbɛ̃dogɛ, iɔ ye gbɛ̃dozi. A na gbɛ̃dowa,
i saka gbɛ̃dogu. Á fɔ̃ àɔ zɔble Luaɛ n ɔ̃ao
sãnuo.

Luanaaikɛa

(Luk 12.22-31)

25 Ayãmɛto málɛ oɛ́, ásuli á wɛ̃ni kɑ̃̀akɛ
pɔblea ge imia yɑ̃́ musuo. Ásuli mɛ kɑ̃̀akɛ
pɔkasaɔ yɑ̃́ musuo. Wɛ̃ni dɛ pɔblealao lɛ́?
Mɛ dɛ pɔkasalao lɛ́? 26 À gwa bãɔwa. Aali
pɔ́tɔ̃o, aali pɔkɛkɛo, aali pɔ́ ká dɔ̃ guuo,
kási á Mae pɔ́ kú musu ì blɛ kpámáɛ. Á
dɛ bãɔla maamaaɛ fá! 27 Á guu, á démɛ
a fɔ̃ à a wɛ̃ni gbɑ̃̀a kɑ̃́fĩ, baa gɔɔ do, a
yãkãakɛa guui?
28 Bɔ́yãi i pɔkasa yãkãakɛi? À lá vudeɔ
gwa sɛ̃u, lá aa dɛ. Aali zĩkɛo, aali bua tão,
29 ãma málɛ oɛ́, baa Salomɔɔ ń a ɔdekɛo,
i ulada a maa kà ń keewao.[*] 30 Sɛ̃̀a lá pɔ́

[¶¶]**5:48** Lev 19.2
[§§]**6:6** 2Kia 4.33
[*]**6:29** 1Kia 10.4-7

kú gbã mɛ́ a tɛ́kũ ziapi, lá Lua ì pɔ́ nai
màa, ápiɔ, wa á pɔ́ o lɔe? Luanaaifɛ̃nɛn-
deɔ! 31 Ayãmɛto ásuli pɔe kȁakɛ à mɛ, bɔ́
wá blei, ge bɔ́ wá mii, ge bɔ́ wá daio.
32 Luayãdɔ̃nsaiɔ ɔ̃ pɔ́ beeɔ píi yã́ ì dɔaanɛ́.
Lá á Mae pɔ́ kú musu dɔ̃ kɛ́ pɔ́ beeɔ ni
kuwá, 33 à to kpala pɔ́ bɔ̀ aà kĩ́i ń yã́ pɔ́
zɛvĩ Luapiɛo dɔaaɛ́ gĩa, i pɔ́piɔ kaaɛ́ píi.
34 Ayãmɛto ásu zia yãkãakɛo, asa zia azĩa
yã́ dɔ̃. Gɔɔpii taasi mɔ̀wà.

Kɔ̃ tàae'ea

(Luk 6.37-38,41-42)

7 Ásuli kɔ̃ tàae eo, Lua a á tàae e sɔ̃o.
2 Asa lá ni gbɛ̃́ tàae e, màa Lua a n
tàae e. Zaa pɔ́ ń yɔ̃̀u gbɛ̃́ɛ ɔ̃ Lua a yɔ̃unɛ.
3 Bɔ́yãi ńlɛ sɛ̃̀kɔna pɔ́ da n gbɛ̃́dee wɛ́u e,
mɛ́ ńlɛ lí miɔna pɔ́ da n wɛ́u yãdao ni?
4 Kɛ́ lí miɔna da n wɛ́u, kpelewa ńyɔ̃ o
n gbɛ̃́deeɛ: To mà sɛ̃̀kɔna pɔ́ da n wɛ́u
bɔnɛi? 5 Mɔafilide, lí miɔna pɔ́ da n wɛ́u
bɔ gĩa, ní gu'e wásawasa kɛ́ ǹ e sɛ̃̀kɔna pɔ́
da n gbɛ̃́dee wɛ́u bɔɛ̀.
6 Ásu Lua pɔ́ kpá gbɛ̃ɔwao.
Aa liaaánɔ aa á taitaiɛ.
Ásu á òsoɔ zu sàwakusanaɔnɛo.
Aa táa'o'owàɛ.

Wabikɛa

(Luk 11.9-13)

7 À wabikɛ, Lua i kpáwá. À wɛɛlɛ, í e. À
gbalɛ, Lua i wɛ̃́ɛ́. 8 Asa gbɛ̃́ pɔ́ wabikɛ̀, wa
kpawàɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ wɛ̀ɛlɛ sɔ̃ a ɛɛ. Wa zɛwɛ̃
gbɛ̃́ pɔ́ gbalɛ̀ɛ. 9 Á guu, démɛ a gbɛ kpa a
nɛ́wa, tó à pɛ̃ɛ wabikɛ̀wài? 10 Ge tó à kpɔ
wabikɛ̀wà, a píligona kpawà yã̀? 11 Baa ń
á vãikɛo, á pɔmaa kpaa á nɛ́ɔwa dɔ̃. Wa
á Mae pɔ́ kú musu pɔmaa kpaa gbɛ̃́ pɔ́ aa
wabikɛ̀waɔwa pɔ́ o lɔe?
12 À kɛ gbɛ̃́ɔnɛ lá á ye aa kɛ́ɛwa. Mɔizi
ikoyã ń ãnabiɔ yã́ɔ min we.

Zɛ́lɛ tuuuna

(Luk 13.24)

13 À zɛ́lɛ tuuuna sɛ́. Zɛ́ pɔ́ a lɛ́ yàasa mɛ́
a dɛ̀ɛpookĩi vĩ ì gɛ́ńnɔ kaalɛ guuɛ. Bee ɔ̃
gbɛ̃́ daside lɛ́ sɛ́. 14 Zɛ́ pɔ́ ì gɛ́ńnɔ àizãna
guu lɛ́ tuuuũ mɛ́ a naaa, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ aa è
lɛ́ sɛ́ɔ bílao.

Gbɛ̃́ dɔ̃a a yãkɛawa

(Luk 6.43-44, 13.25-27)

15 À laaika ãnabi ɛgɛnaɔzi. Aaì mɔ́ á
kĩ́i sã báa daa, àwalɛwan nɔandɛnaɔn ń
ũ sɔ̃. 16 Á ń dɔ̃ ń yãkɛawa. Wìli kukɛ lɛ̀
líwao. Wìli kpa bo kaaewao. 17 Lí maa ì
nɛ́ kɛfɛna i, lí vãi ì nɛ́ gia i. 18 Lí maa lí fɔ̃
nɛ́ gia ìo, mɛ́ lí vãi lí fɔ̃ nɛ́ kɛfɛna ìo. 19 Wì
lí pɔ́ lí nɛ́ maa io zɔ̃ zu tɛ́uɛ.† 20 Beewa á
ń dɔ̃ ń yãkɛawa.
21 I kɛ gbɛ̃́ pɔ́ ì omɛɛ Dii, Dii, mɛ́ a gɛ̃
kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i guuo, sema gbɛ̃́ pɔ́
ì ma Mae pɔ́ kú musu pɔeã kɛ. 22 Yã́k-
palɛkɛgɔɔzĩ gbɛ̃́ dasideɔ omɛɛ: Dii, Dii,
wi Lua yã'onɛ́ ń n tɔ́oo lɛ́? Wi tã́ago ń n
tɔ́oo lɛ́? Wi dabudabuɔ kɛ dasi ń n tɔ́oo
lɛ́? 23 Má onɛ́ wásawasa: Má á dɔ̃ gueio,
à gomala vãikɛnaɔ!‡

Kpɛbon gbɛ̃ɔn plaɔ

(Luk 6.47-49)

24 Ayãmɛto gbɛ̃́ pɔ́ ma yã́ɛ beeɔ mà mɛ́
à zĩkɛ̀wà dɛ lán gbɛ̃́ laaide pɔ́ a kpɛdɔ̀
gbɛwawa. 25 Kɛ́ lou mà, í dàgua, ĩ́ana
kàka sù kpɛ́piwa, ɔ̃ i kwɛo, kɛ́ wa dàalɛ
gbɛwa yã́i. 26 Gbɛ̃́ pɔ́ ma yã́ɛ beeɔ mà
mɛ́ i zĩkɛwào dɛ lán mìsaide pɔ́ a kpɛdɔ̀
bùsu'ũfãawawaɛ. 27 Kɛ́ lou mà, í dàgua,
ĩ́ana kàka sù kpɛ́piwa, ɔ̃ à kwɛ̀ à lɛ̀lɛ
wìliũ.
28 Kɛ́ Yesu yã́ beeɔ ò a làa, aà yãdaanɛ́
bɔ̀ bíla saɛ, 29 asa i yãdanɛ́ lá Mɔizi ikoy-
ãdanɛdeɔwao, a dànɛ́ ń ikooɛ.

---

†**7:19** Mat 3.10
‡**7:23** Soũ 6.9

Kusude gbā́gbāa

(Maa 1.40-45, Luk 5.12-16)

8 Kɛ́ Yesu pìla sı̃̀sı̃wa, bíla tɛaàzi. 2 Ɔ̃
kusude mɔ̀ kùlɛ aà aɛ à mɛ̀: Dii, tó n
wei, ńyɔ̃ fɔ̃ ǹ gbābɔmɛɛ. 3 Yesu ɔbɔ̀ nàwà
à mɛ̀: Ma wei. Gɔ̃ gbālɛsai. Wegɔ̃ɔ gɔ̃ɛpi
kusu làa. 4 Ɔ̃ Yesu òɛ̀: Ma. Ńsu o gbɛ̃e
mao. Gɛ ǹ nzı̃a ɔlɔ sa'onaɛ, ní sa pɔ́ Mɔizi
dìlɛ o n gɔ̃a gbālɛsai seela ũ gbɛ̃́ɔnɛ.¶

Sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ zı̃kɛna gbā́gbāa

(Luk 7.1-10)

5 Kɛ́ Yesu lɛ́ gɛ̃ Kapɛnaũ, ɔ̃ sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ
mɔ̀ aà kı̃́i, à wabikɛ̀wà 6 à mɛ̀: Dii, ma
zı̃kɛna wúlɛa bɛ, à kàaũ, àlɛ wāwākɛ
maamaaɛ. 7 Ɔ̃ Yesu òɛ̀: Má gɛ́ mà aà
gbā́gbā. 8 Ɔ̃ gbɛ̃zɔ̃ɔpi òɛ̀: Dii, mi ka ǹ gɛ́
ma bɛo. Baa tó n yā'ò, ma zı̃kɛna a gbā́g-
bā. 9 Mapi, wa iko vı̃aɛ, mɛ́ má iko vı̃
sosaɔwa. Mi o an gbɛ̃doɛ aà gɛ́ le, ì gɛ́.
Mi o a pālɛɛ aà mɔ kɛ, ì mɔ́. Mi o ma
zı̃kɛnaɛ aà kɛ kɛ́wa, ɔ̃ ì kɛ.
10 Kɛ́ Yesu yā́pi mà, à bɔ̀ aà saɛ, ɔ̃
a ò gbɛ̃́ pɔ́ aa tɛaziɔnɛ: Sı̃ana málɛ oɛ́,
mi e gbɛ̃e ma náaikɛ̀ kɛ́wa Isailiɔ guuo.
11 Málɛ oɛ́, gbɛ̃́ɔ bɔ gukpɛ ń bɛ'aɛo dasi-
dasi aa mɔ blɛblei n Ablahaũo ń Izaakio
ń Yakɔbuo kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kı̃́iu. 12 Gbɛ̃́
pɔ́ dɛ yāa aaɔ ku kpalapi guuɔ sɔ̃, wa ń
zu bàasi gusiauɛ. We aa ɔ́ɔlɔu aa ɔdi ń
musu. 13 Ɔ̃ Yesu ò sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔpiɛ: Ta bɛ.
À kɛnɛ lá n ma náaikɛ̀wa. Ɔ̃ aà zı̃kɛnapi
gbā̀gbā zı̃beezı̃ gɔ̃̀ɔ.

Yesu gyāɛɔ gbā́gbāa dasidasi

(Maa 1.29-34, Luk 4.38-41)

14 Yesu gɛ̀ Piɛɛ bɛ, ɔ̃ a è aà nada wúlɛa,
àlɛ mɛ̀wāakɛ. 15 Kɛ́ à ɔkā̀ aà ɔwa, aà mɛ
nìni, ɔ̃ à fɛ̀lɛ blɛkɛ̀ɛ̀.
16 Kɛ́ oosi kɛ̀, ɔ̃ wà mɔ̀ Yesuɛ ń tā́adeɔ
dasidasi, ɔ̃ à tā́apiɔ gònɛ́ n yā'oao, à
gyāɛɔ gbā̀gbā píi. 17 Màa yā́ pɔ́ ãnabi
Isaia ò kɛ̀ à mɛ̀:
À wá gbāasaikɛ sɛ̀,
à wá gyāɔ gòwá.§

Gbɛ̃́ pɔ́ aa ye tɛ Yesuziɔ

(Luk 9.57-62)

18 Kɛ́ Yesu è bíla kā̀aaazi, ɔ̃ a ò a
ìwaɔnɛ: Wà bua ísida baale. 19 Ɔ̃ Mɔizi
ikoyãdanɛdee mɔ ò Yesuɛ: Mɛtulu, gu
pɔ́ ńlɛ gɛ́u píi máɔ tɛnziɛ. 20 Ɔ̃ Yesu òɛ̀:
Gbɛ̃gbonaɔ ń tòo vı̃, bāɔ ń sakpɛ vı̃, Gbɛ̃-
nazı̃n Nɛ́ sɔ̃ a ı̃́ampakı̃i vı̃o.
21 Ɔ̃ ìwa pāle òɛ̀: Dii, to e ma de'ia
kpagui gı̃a. 22 Ɔ̃ Yesu òɛ̀: Tɛmazi. To gɛɔ
ń gɛɔ vı̃.

Yesu zàa'ı̃ana zɛa

(Maa 4.35-41, Luk 8.22-25)

23 Yesu gɛ̃̀ gó'ilɛna guu, ɔ̃ aà ìwaɔ
dàzɛuaànɔ. 24 Kā́ndo zàa'ı̃an gbāa kàka
ísidaa, í vı̃̀vı̃ lɛ́ pɛ́lɛpɛlɛ ń góu. Yesu lɛ́
i'o, 25 ɔ̃ aà ìwaɔ sɔ̃̀aàzi, aa aà vù aa mɛ̀:
Dii, wá suaba, wálɛ kaalɛɛ. 26 Ɔ̃ Yesu ònɛ́:
Luanaaifɛ̃nɛndeɔ! Àkɛa á sea vı̃ màai? Ɔ̃
à fɛ̀lɛ gì ı̃́anaɛ ń ío, ɔ̃ gu nìni kílikili.**
27 Yā́pi bɔ̀ gbɛ̃́piɔ saɛ aa mɛ̀: Gbɛ̃́ kpele-
taan wei? Baa ı̃́ana ń ío aaì aà yāmaɛ.

Tā́aɔ dia sàwaɔnɛ

(Maa 5.1-20, Luk 8.26-39)

28 Kɛ́ Yesu bùa baale Gadala bùsuu,
tā́ade gbɛ̃ɔn plaeɔ bɔ̀ gbɛ̀'ɛ pɔ́ dɛ mia ũɔ
guu, aa mɔ̀ dàaàlɛ. Aa pāsı̃ maamaaɛ,
gbɛ̃e lí fɔ̃ zɛ́pi sɛ̀o. 29 Aa wiilɛ̀ aa mɛ̀:
Bɔ́mɛ wá daai, Lua Nɛ́? N mɔ ı̃adaiwála
e a gɔɔ àɔ ka yā̀? 30 Sàwakusan waiɔ
kúńnɔ kāaa, aalɛ pɔble. 31 Ɔ̃ tā́apiɔ awak-
pà Yesuɛ aa mɛ̀: Tó n wá yá, wá gbaɛ
sàwa wai keeɔ guu. 32 Ɔ̃ Yesu ònɛ́: À gɛ́.
Ɔ̃ aa gò gbɛ̃́piɔwa, aa dì sàwaɔnɛ. Ɔ̃ sàwa
waipiɔ wì ń bao píi, aa pìla sòonawa aa sì

¶**8:4** Lev 14.2-4
§**8:17** Isa 53.4
****8:26** Soũ 107.28-29

ísidau, ɔ̃ aa gàga í guu we. 33 Ɔ̃ sàwadã-
naɔ bàalɛ̀ tà wɛ̃́lɛ guu, aa yã́piɔ dàu aa
sìuné ń yã́ pɔ tã́adeɔ lèo píi. 34 Ɔ̃ wɛ̃́lɛdeɔ
bɔ̀lɛ gɛ̀ dai Yesulɛ ḿpii. Kɛ́ aa aà è, aa
awakpàɛ̀ aa mɛ̀ aà bɔné ń bùsuu.

Gbɛ̃kaaũa gbã́gbãa

(Maa 2.1-12, Luk 5.17-26)

9 Yesu gɛ̃̀ gó guu, à ɛ̀a bùa ísidawa,
à kà a bɛ wɛ̃́lɛu.†† 2 Ɔ̃ wà mɔ̀ɛ̀ ń
gbɛ̃kaaũao wúlɛa mákɛlɛu. Kɛ́ Yesu è
gbɛ̃́piɔ a náai vĩ, ɔ̃ a ò gbɛ̃kaaũapiɛ: Ma
gbɛ̃́, sɔ̃dilɛ! N duuna kɛ̃̀ma. 3 Mɔizi ikoy-
ãdanɛdeeɔ ku we, ɔ̃ aa ò ń sɔ̃ guu: Gbɛ̃́
bee lɛ́ dɔ́ɛ ń Luaoɛ. 4 Yesu ń làasoo dɔ̃, ɔ̃
à ń lá à mɛ̀: Bɔ́yãi a làasoo vãi dà á sɔ̃
guui? 5 Tó má ò aà duuna kɛ̃̀wà, ge tó
má ò aà fɛlɛ táa'o, a kpele mɛ́ àai? 6 Má ò
màa kɛ́ àɔ dɔ̃ Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ duunakɛ̃ama
iko vĩ dṹniauɛ. Ɔ̃ a ò gbɛ̃kaaũapiɛ: Fɛlɛ ǹ
n mákɛlɛ sɛ ta bɛ. 7 Ɔ̃ à fɛ̀lɛ tà a bɛ. 8 Kɛ́
bíla è màa, vĩa ń kṹ, aa Lua pɔ́ iko bee
taa kpà gbɛ̃nazĩnaɔwa sáaukpà.

Matiee sísia

(Maa 2.13-17, Luk 5.27-32)

9 Yesu bɔ̀ we àlɛ gɛ̃, ɔ̃ à gbɛ̃́ pɔ́ wì mɛ
Matiee è zɔ̃lɛa a ɔsikpɛu. Yesu òɛ̀: Mɔ tɛ-
mazi. Ɔ̃ à bɔ̀ tɛaàzi. 10 Kɛ́ Yesu lɛ́ pɔble
aà bɛ, ɔsinaɔ ń luayãdansaiɔ ku we dasi,
aalɛ pɔbleaànɔ ń aà ìwaɔ sãnu. 11 Kɛ́ Fal-
isiɔ è màa, ɔ̃ aa aà ìwaɔ là aa mɛ̀: Bɔ́yãi
á dii lɛ́ pɔble n ɔsinaɔ ń luayãdansaiɔi?
12 Kɛ́ Yesu yã́pi mà, à mɛ̀: Gbɛ̃́ gbãa baa
kú ń lòotoooo, sema gyãe. 13 À gɛ làa-
sookɛ yã́ pɔ́ kɛ̃a láuɛ bee miwa wà mɛ̀:
Gbɛ̃kɛkɛakɔ̃ɛ ɔ̃ má yei,
i kɛ sa'oa no.‡‡
Mi mɔ gbɛ̃maaɔ sísiio, sema duunkɛnaɔ.

Lɛyea

(Maa 2.18-22, Luk 5.33-39)

14 Ɔ̃ Zãa Da'ilɛna ìwaɔ mɔ̀ Yesu là
aa mɛ̀: Àkɛa wápiɔ ń Falisiɔ, wiɔ lɛye
mɔ̀ɔmɔɔ, mɛ́ n ìwaɔ lí ye sɔ̃o? 15 Ɔ̃ Yesu
yãlɛ̀ɛũné à mɛ̀: Nɔsɛna gbɛ̃́ɔ pɔsia kɛ gɔɔ
pɔ́ a kúńnɔ nɔsɛ guue? Aawo, ãma a gɔɔ
lɛ́ mɔ́ kɛ́ wa nɔsɛnapi bɔ ń guu, gɔɔ bee ɔ̃
aa lɛye sa. 16 Gbɛ̃e lí pɔ́lɛ dafu di pɔkasa
ziuo, asa a dafu a sɔ̃ɔuɛ, aai kɔ̃ gá, ula zi
fɔ̃a i kã́fĩ. 17 Wìli vɛ̃ɛ dafu ká báa tùu zi
guuo. Tó wa kɛ̀ màa, tùupi a pũnaɛ, vɛ̃ɛ
i kɔ́lɛ, tùu i ɔ̃̀ɔkpa. Aawo, wì vɛ̃ɛ dafu ká
báa tùu dafu guuɛ, aaiɔ maa píi.

Nɛnɔɛna vua ń nɔɛ pɔ́ ɔkã̀ Yesu ulawao

(Maa 5.21-43, Luk 8.40-56)

18 Gɔɔ pɔ́ Yesu lɛ́ yã́ beeɔ oné, gbãadee
mɔ̀ kùlɛɛ̀ à mɛ̀: Ma nɛnɔɛna kɛ̀sai tia. Mɔ
ǹ ɔnawà, i vu. 19 Ɔ̃ Yesu fɛ̀lɛ tɛ̀aàzi ń a
ìwaɔ.
20 Nɔɛe ku we, au lɛ́ bɔlɛwà à kà wɛ̃̀
kuɛpla. À mɔ̀ ɔkã̀ Yesu ula lɛ́wa aà kpɛ.
21 Asa nɔɛpi lɛ́ mɛ: Baa tó ma ɔkã̀ aà
ulawa lɛ́, má gbã́gbãɛ. 22 Yesu lìli à aà
è, ɔ̃ à mɛ̀: Sɔ̃dilɛ, nɔɛ! Ma náai pɔ́ ń kɛ̀
mɛ́ n gbãgbã. Wegɔ̃ɔ nɔɛpi gbã̀gbã.
23 Kɛ́ Yesu kà gbãadepi bɛ, a è wàlɛ
kulɛpɛ, bíla kɔ̃fĩ dɔ. 24 Ɔ̃ Yesu mɛ̀: À ázĩa
gá. Nɛnɔɛnapi i gao, àlɛ i'oɛ. Ɔ̃ aalɛ Yesu
kɛ pɔ́ɔpɔɔ. 25 Kɛ́ wà bíla gbàɛ, ɔ̃ Yesu gɛ̃̀
kpɛ́u à népi ɔ kṹ, ɔ̃ à fɛ̀lɛ. 26 Ɔ̃ yã́pi bao lì
bùsupia píi.

Vĩ̀aɔ gbã́gbãa

27 Kɛ́ Yesu bɔ̀ we, vĩ̀a gbɛ̃ɔn plaɔ tɛaàzi
ń wiio aa mɛ̀: Wá wɛ̃nagwa, Davidi Bui!
28 Kɛ́ Yesu kà bɛ, vĩ̀apiɔ sɔ̃̀aàzi, ɔ̃ à ń lá à
mɛ̀: Á ma náai vĩ kɛ́ má fɔ̃ yã́pi kɛɛ́a? Aa
wèwà aa mɛ̀: Ao, Dii. 29 Ɔ̃ à ɔkã̀ ń wɛ́wa à
mɛ̀: A kɛɛ́ lá álɛ ma náaikɛwa. 30 Ɔ̃ an wɛ́

††9:1 Mat 4.13
‡‡9:13 Oze 6.6

wɛ̃̀. Yesu lɛ́ lɛ̀nɛ́ à mɛ̀: Ásu o gbɛ̃e mao.
31 Ń beeo aa gɛ̀ aà bao fã̀aa bùsupiu píi.

Yesu wɛ̃nadɔ̃a gbɛ̃́ɔnɛ

32 Gɔɔ pɔ́ vĩ̀aɔ lɛ́ bɔlɛ, wà mɔ̀ Yesuɛ ń
tã́ade lɛ́na naalɛao. 33 Kɛ́ Yesu tã́api gòɛ̀,
ɔ̃ à yã'ò. Yã́pi bɔ̀ bíla saɛ aa mɛ̀: Wi yã́
bee taa e Isaili bùsuu yãao. 34 Ɔ̃ Falisiɔ
mɛ̀: Ì tã́a go ń tã́aɔ kía gbãaoɛ.
35 Yesu mɛɛwiaɔ ń zɔ̃ɛwiaɔ kɛ̀ɛlɛ píi,
à yãdànɛ́ ń lousisikpɛɔ guu, à kpala pɔ́
bɔ̀ Lua kĩ́i baokpànɛ́, à gyãeɔ gbã̀gbã
píi ń kɔ̃̀ɔɔ píi.¶¶ 36 Kɛ́ à bíla è, ɔ̃ à kɛ̀ɛ̀
wɛ̃naũ, asa aa kpasaa mɛ́ aa liaaa lán
pɔ́ pɔ́ dãna vĩɔɔwaɛ.§§ 37 Ɔ̃ Yesu ò a
ìwaɔnɛ: Pɔkɛkɛa zɔ̃ɔ mɛ́ zĩkɛnaɔ dasio.
38 À wabikɛ Budewa aà zĩkɛnaɔ gbaɛ a
pɔ́ kɛkɛi.

Yesu ìwaɔ

(Maa 3.13-19, Luk 6.12-16)

10 Yesu a ìwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ sìsi, ɔ̃
à ń gbá iko aa tã́ago gbɛ̃́ɔwa, aa
gyãeɔ gbã́gbã píi ń kɔ̃̀ɔɔ píi. 2 Zĩna gbɛ̃ɔn
kuɛplapiɔ tɔ́n kɛ: Gbɛ̃́ sɛ̃́ia Simɔɔ pɔ́ wì
mɛ Piɛɛ, aà dãuna Ãndelee, Zebedee nɛ́
Zaaki, aà dãuna Zãa, 3 Filipi, Batelemii,
Tomaa, ɔsina Matiee, Alafe nɛ́ Zaaki,
Tade, 4 Simɔɔ Gínzĩao ń Yudasi Isaliɔti pɔ́
bɔ̀ Yesu kpɛo.

Yesu a ìwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ zĩa

(Maa 6.7-13, Luk 9.1-6)

5 Kɛ́ Yesu lɛ́ gbɛ̃ɔn kuɛplapiɔ zĩ, a ònɛ́:
Ásu gɛ́ buipãleɔ kĩ́i oio. Ásu gɛ̃ Samali
wɛ̃́lɛɔ guuo. 6 À gɛ́ Isaili pɔ́ aa sã́sãa lán
sãɔwaɔ kĩ́i. 7 À gɛ́ íɔ waasokɛ àɔ gɛò à
mɛ: Kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i kà kãi! 8 À gyãeɔ
gbã́gbã, à gɛɔ vu, à gbãbɔ kusudeɔnɛ, à
tã́agonɛ́. Lá á è pɔ́kpasai, à kɛnɛ́ pɔ́sisai.
9 Ásu àɔ ɔ̃a kũao, baa ɔsɔ̃gbɛna. 10 Ásu
babalabɔɔ sɛo ge ula plaade ge kyale ge
gopana, asa zĩkɛna kà à a blɛ e. 11 Wɛ̃́lɛ
pɔ́ ásu kau píi, mɛɛwia ge zɔ̃ɛwia, à gbɛ̃-
maa kpákpa à pilawà, íɔ ku we e à gɛ gɛ̃ò
zɛ́a. 12 Tó a gɛ̃ ua, í fɔ̀ na kpámá. 13 Tó
uadeɔ kà, á fɔ̀ na a gɔ̃nɛ́. Tó aai kao sɔ̃,
á fɔ̀ na a ɛa suwáɛ. 14 Gu pɔ́ wi gbãak-
pauázio ge wi swã́sɛ á yã́io, à bɔ ua bee
ge wɛ̃́lɛ bee guu, í kɔɔlɛmá. 15 Sĩana málɛ
oɛ́, yã́kpalɛkɛgɔɔzĩ wɛ̃́lɛpideɔ ĩadama e
dɛ Sɔdɔ̃ũ ń Gɔmɔɔo bùsudeɔla.*

Yesu yã́ pɔ́ a a ìwaɔ le oanɛ́

(Maa 13.9-13, Luk 12.2-9, 21.12-17)

16 Málɛ á zĩ sãɔ ũ àwalɛwanaɔ guuɛ.
Àɔ laai vĩ lán mlɛ̃ɔwa, íɔ dɛ yãesaideɔ ũ
lán felenaɔwa. 17 À laaika gbɛ̃nazĩnaɔzi,
asa aa á kṹ aa yã́kpalɛkɛánɔ, aai á gbɛ̃
ń flàalao ń lousisikpɛɔ guu. 18 Wa gɛ́ánɔ
bùsu gbãadeɔ ń kíaɔ kĩ́i ma yã́i. Bee a á
gba zɛ́ àɔ dɛnɛ́ ma seeladeɔ ũ ń buipãleɔ.
19 Tó wà á kpámá, ásu bílikɛ yã́ pɔ́ á o ge
yã́ pɔ́ á líwào. Zĩbeezĩ Lua mɛ́ a yã́ pɔ́ á o
sóso káɛ́ á lɛ́u. 20 I kɛ ámɛ á yã'oo, á Mae
Nisĩna mɛ́ a sóso káɛ́ á lɛ́u.
21 Vĩ̀i ń dãunaɔ kɔ̃ kpámá dɛa yã́i. Màa
maeɔ ń nɛ́ɔ kpámá. Nɛ́ɔ bɔ ń de ń ń daɔ
kpɛ wà ń dɛ. 22 Gbɛ̃́pii a zaágu ma yã́i,
ãma gbɛ̃́ pɔ́ zɛa gbãa e a gɔɔ lɛ́wa a bɔ.
23 Tó wàlɛ ĩadawá wɛ̃́lɛeu, à bàalɛ ta a
pãleu. Sĩana málɛ oɛ́, á e Isaili bùsu wɛ̃́lɛɔ
kɛɛlɛ píio, ɔ̃ Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ a mɔ́. 24 Ìwae
líɔ dɛ a yãdanɛdelao. Zɔ̀blenae líɔ dɛ a
diilao. 25 Tó ìwa a yãdanɛde lea lɛ̀, ge tó
zɔ̀blena a dii lea lɛ̀, bee mɔ̀wà. Tó wà tɔk-
pà uabeleɛ Beezebu, tɔ́ pɔ́ a vãi dɛ beea
ɔ̃ wa kpa aà uadeɔnɛ.
26 Ásu vĩakɛnɛ́o. Yã́ pɔ́ ulɛa píi a bɔ
gupuau, mɛ́ asiiyãe ku kɛ́ wa gí dɔ̃io. 27 À
yã́ pɔ́ málɛ oɛ́ gusiau o gupuau. À yã́ pɔ́
álɛ ma bũnu guu kpàwakɛ gãaɛ. 28 Ásuli
vĩakɛ gbɛ̃́ pɔ́ aaì gbɛ̃dɛ, aali fɔ̃ aà nisĩna
dɛ̀ɛɔnɛɔ. Àli vĩakɛ Luaɛ, asa a fɔ̃ gbɛ̃́ ń a

¶¶**9:35** Mat 4.23
§§**9:36** Nao 27.17, 1Kia 22.17
***10:15** Daa 19.24-28

nisĩnao kaalɛ tɛ́ guu píi. 29 Wìli gòlegolen mɛ̀n pla yía dalao lé? Kási an kee wá lí su tɔɔlɛ á Mae lɛ́ saio. 30 Ápiɔ sɔ̃, baa á mikã, a a lɛ́ dɔ̃. 31 Ayãmɛto ásu vĩakɛo. Á bɛɛɛ dɛ gòlegolen dasiɔla.

32 Gbɛ̃́ pɔ́ zɛ̀manɔ gbɛ̃́ɔ aɛ, má zɛaànɔ ma Mae pɔ́ kú musu aɛ. 33 Gbɛ̃́ pɔ́ lelekpàmazi gbɛ̃́ɔ aɛ, má lelekpaaàzi ma Mae pɔ́ kú musu aɛ.

34 Ásu àɔ e ma mɔ kɛ́ gbɛ̃́ɔ aaɔ na ń kɔ̃o dṹniau no. Mi mɔ kɛ́ gbɛ̃́ɔ aaɔ na ń kɔ̃o yã́i no, sema fɛlɛa ń kɔ̃o. 35 Ma mɔɛ, kɛ́ gɔ̃ɛ bɔ a de kpɛ, nɔɛ bɔ a da kpɛ, nɔzãe bɔ a zãda kpɛ. 36 Gbɛ̃́ bɛdeɔ gɔ̃ aà ibɛɛɔ ũ.[†] 37 Gbɛ̃́ pɔ́ ye a de ge a dazi dɛmala i ka àɔ dɛ ma ìwa ũo. Gbɛ̃́ pɔ́ ye a nɛgɔ̃ɛ ge a nɔɛzi dɛmala i ka àɔ dɛ ma ìwa ũo. 38 Gbɛ̃́ pɔ́ i a lipãakɔ̃a sɛ àɔ tɛomazio i ka àɔ dɛ ma ìwa ũo. 39 Gbɛ̃́ pɔ́ a wɛ̃ni kũa, wɛ̃nipi a vũaawà. Gbɛ̃́ pɔ́ gì a wɛ̃nii ma yã́i sɔ̃, ade mɛ́ aɔ wɛ̃ni vĩ.

40 Gbɛ̃́ pɔ́ á dílɛ, ade ma dilɛɛ, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ ma dilɛ gbɛ̃́ pɔ́ ma zĩ dìlɛɛ. 41 Gbɛ̃́ pɔ́ ãnabi dìlɛ aà ãnabikɛ yã́i a ãnabi asea e. Gbɛ̃́ pɔ́ gbɛ̃maa dìlɛ aà maakɛ yã́i a gbɛ̃maa asea e. 42 Baa í niɛ, gbɛ̃́ pɔ́ dã̀ nɛ́ɛ beeɔ doɛ ma ìwakɛ yã́i, sĩana málɛ oɛ́, a kua a aseawao.

Zãa Da'ilɛna zĩnaɔ

(Luk 7.18-35)

11 Kɛ́ Yesu yã́ beeɔ dà a ìwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔnɛ a làa, à bɔ̀ we à gɛ̀ waasokɛi ń wɛ̃́lɛɔ guu, àlɛ yãdanɛ́.

2 Zãa kua kpɛ́u à Kilisi yãkɛaɔ mà, ɔ̃ à a ìwaeɔ zĩ̀ 3 aa aà laɛ, ɔ̃mɛ gbɛ̃́ pɔ́ a mɔ ũa, ge wàɔ wɛdɔ gbɛ̃pãlezíɛ? 4 Ɔ̃ Yesu wèmá à mɛ̀: À gɛ yã́ pɔ́ álɛ ma mɛ́ álɛ e o Zãaɛ à mɛ,

5 vĩ̀aɔ lɛ́ gu'e, ɛɛɔ lɛ́ táa'o,
wàlɛ gbãbɔ kusudeɔnɛ,
swãdoɔ lɛ́ yãma, gɛɔ lɛ́ vu,
mɛ́ taasideɔ lɛ́ baona waaso ma.[‡]
6 Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ lí fu ma yã́wao ũ.

7 Kɛ́ gbɛ̃́piɔ tà, Yesu nà Zãa yã'oa bílaɛwa à mɛ̀: Bɔ́ a gɛ gwai gbáaui? Fee pɔ́ ĩ́ana lɛ́ deedee yã̀? 8 Bɔ́ a gɛ gwai sai? Gbɛ̃́ pɔ́ pɔkasa zãɛ naaazi yã̀? Pɔkasamaadanaɔ ìɔ ku kibɛɛ. 9 Bɔ́ a gɛ gwai wei? Ãnabi yã̀? Ao! Málɛ oɛ́, a dɛ se ãnabia. 10 Asa Zãa yã́ wa ò taalau wà mɛ̀:
Má a zĩna gbaɛ aà dɔaa zɛkɛkɛnɛ.[¶]
11 Sĩana málɛ oɛ́, nɔɛ nɛ'ia guu ãnabie i bɔ à kà Zãa Da'ilɛnawao. Ń beeo gbɛ̃́ pɔ́ dɛ gbɛ̃́ kpɛɛ ũ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i gbɛ̃́ɔ guu dɛaàla. 12 Za gɔɔ pɔ́ Zãa Da'ilɛna waaso dàalɛ e gbã, wàlɛ kɔ̃dɛ wà e gɛ̃ kpalapiu, ɔ̃ wàlɛ siu ń gbãao. 13 Mɔizi ń ãnabiɔ píi dɔ̀aa aa a yã'ò e à gɛ̀ pɛ̀ Zãawa. 14 Tó á fɔ̃̀ à sí, Zãapi mɛ́ Ɛlia pɔ́ wà mɛ̀ a mɔ ũ.[§] 15 Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ vĩ aà yã́pi ma.

16 Bɔ́ má gbãgbɛ̃ɔ lɛɛũòi? Aa dɛ lán nɛ́ pɔ́ aa ku gãaɛ aalɛ lɛzukɔ̃iɔwaɛ 17 aalɛ mɛ:
Wa kulɛ pɛ̀ɛ́, i ɔ̃wão.
Wa wɛ̃nalɛ sìɛ́, i ázĩa gbɛ̃gbɛ̃o.
18 Kɛ́ Zãa mɔ̀, ìli pɛ̃ɛ soo, ìli vɛ̃ɛmio, ɔ̃ wà mɛ̀ tã́adeɛ. 19 Kɛ́ Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ mɔ̀, ì pɔble, ì imi, ɔ̃ wà mɛ̀: Asiade wɛ̃minaɛ, ɔsinaɔ ń luayãdansaiɔ gbɛ̃naɛ! Ãma wì Lua ɔ̃nɔ dɔ̃ a yãkɛa gbɛwaɛ.

Yesu zɔadɔa wɛ̃́lɛɛɔ deɔwa

(Luk 10.13-15)

20 Ɔ̃ Yesu fɛ̀lɛ zɔadɔ̀ wɛ̃́lɛ pɔ́ à a dabudabu daside kɛ̀uɔ gbɛ̃́ɔwa, kɛ́ aai nɔ̀sɛlilɛo yã́i. 21 À mɛ̀: Waiyoo Kɔlazɛnideɔ! Waiyoo Bɛsaidadeɔ! Tó wà dabudabu pɔ́ má kɛ̀ɛ́ kɛ̀ Tii ń Sidɔ̃o

---

†**10:36** Mis 7.6
‡**11:5** Isa 35.5-6, 61.1
¶**11:10** Mal 3.1
§**11:14** Mal 3.23

yãa,[**] dɔ̃ wɛ̃lɛpideɔ zwãnkasa kàkańla,
aa bùsukà ń miu nɔ̀sɛlilɛa seela ũ.
22 Málɛ oɛ́, yã́kpalɛkɛgɔɔzĩ á ĩadama a dɛ
Tiideɔ ń Sidɔ̃deɔ pɔ́a. 23 Á Kapɛnaũdeɔ
sɔ̃ á fɔ̃ gbã zɔ̃ Luawa yã̀? Wa ɔzɔ̃ázie e
bɛdau.[††] Asa tó wà dabudabu pɔ́ má
kɛ̀ɛ́ɔ kɛ̀ Sɔdɔũ yãa, dɔ̃ a ku e ń a gbão.[‡‡]
24 Málɛ oɛ́, yã́kpalɛkɛgɔɔzĩ á ĩadama a
dɛ Sɔdɔũ pɔ́a.

Kã́maboa Yesu kĩ́i

(Luk 10.21-22)

25 Zĩbeezĩ Yesu mɛ̀: Baa, musu ń zĩ́lɛo
Dii, ma n sáaukɛ̀, kɛ́ n yã́ɛ beeɔ ùlɛ yãdɔ̃-
naɔnɛ ń ɔ̃nɔdeɔ, mɛ́ ń ɔ̀lɔ ladɔ̃nsaiɔnɛ.
26 Ao, Baa, bee kàngu màa. 27 Ma Mae
pɔ́pii nàmɛɛ ma ɔzĩ. Gbɛ̃e Lua Nɛ́ dɔ̃o,
mɛ́ i kɛ Mae Lua bàasio, mɛ́ gbɛ̃e Mae
Lua dɔ̃o, mɛ́ i kɛ aà Nɛ́ ń gbɛ̃́ pɔ́ Nɛ́pi yei
à aà ɔlɔnɛ́ɔ bàasio.
28 À mɔ ma kĩ́i á gbɛ̃́ pɔ́ á asosɛa a
kpasaɔ píi, mí á gba zɛ́ à kã́mabo. 29 À
ma zuu sɛ́, í yãdada ma kĩ́i, á sɔ̃ i níni,
asa má busɛ mɛ́ ma nɔ̀sɛ niɛ. 30 Asa bɛa
ń ma zuuo zĩ'ũo, mɛ́ ma aso gbiao.

Kã́mabogɔɔzĩ

(Maa 2.23-3.6, Luk 6.1-11)

12 Bee gbɛa Yesu lɛ́ pã blɛwɛmbua
kã́mabogɔɔzĩ. Nɔana lɛ́ aà ìwaɔ
dɛ, ɔ̃ aa pɔ́wɛna wòlo, aalɛ só.[¶¶] 2 Kɛ́ Fal-
isiɔ è, ɔ̃ aa ò Yesuɛ: N ìwaɔ gwa, aalɛ yã́
pɔ́ wìli kɛ kã́mabogɔɔzĩo kɛ.[§§] 3 Ɔ̃ Yesu
ònɛ́: I kyokɛ á è lá Davidi kɛ̀ ń a gbɛ̃́ɔ gɔɔ
pɔ́ nɔana lɛ́ ń dɛo lɛ́? 4 À gɛ̃̀ Lua ua, à pɛ̃ɛ
pɔ́ wa kàlɛ Luaɛ sò, pɛ̃ɛ pɔ́ aàpi ń a gbɛ̃́ɔ
aa a soa zɛ́ vĩo, sema sa'onaɔ bàasio.[*] 5 Kɛ́
sa'ona pɔ́ aa ku Lua ua kã́mabogɔɔzĩɔ lɛ́
bɔ gɔɔpi yã́ kpɛ mɛ́ aa tàae vĩ sɔ̃o, i a
kyokɛ á è Mɔizi ikoyã guuo lɛ́?[†] 6 Málɛ
oɛ́: Pɔ́ pɔ́ a zɔ̃ɔ dɛ Lua uaa ku la. 7 Tó á
yã́ɛ bee midɔ̃ɛ, gbɛ̃kɛkɛakɔ̃ɛ ɔ̃ má yei, i
kɛ sa'oa no,[‡] dɔ̃ yãa i yãesaideɔ tàae eo.
8 Asa Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ iko vĩ kã́mabogɔɔwaɛ.
9 Kɛ́ Yesu bɔ̀ we, ɔ̃ à gɛ̃̀ ń lousisikpɛu.
10 Gɔ̃ɛ pɔ́ a ɔ imia ku we. Kɛ́ gbɛ̃eɔ ye
yãda Yesula yã́i, ɔ̃ aa aà là aa mɛ̀: Gbɛ̃́g-
bãgbãa zɛvĩ kã́mabogɔɔzĩa? 11 Ɔ̃ Yesu
wèmá à mɛ̀: Á démɛ aɔ sã vĩ, a zuwà
ɛu kã́mabogɔɔzĩ, a gɛ̃ bɔio ni? 12 Gbɛ̃-
nazĩna dɛ sãa zɔ̃ɔ. Ayãmɛto maakɛa
kã́mabogɔɔzĩ zɛvĩ. 13 Ɔ̃ Yesu ò gɔ̃ɛpiɛ: Ǹ
n ɔpi poo. A pòo, ɔ̃ à sù a gbɛu wásawasa
lá adowa. 14 Ɔ̃ Falisiɔ bɔ̀lɛ gɛ̀ lɛkpaaĩi
Yesuzi, lá aa kɛ wà aà dɛ.

Zĩkɛna pɔ́ Lua sɛ̀

15 Yesu dɔ̃̀, ɔ̃ à gò we. Bíla bɔ̀ tɛaàzi,
ɔ̃ à ń gyãeɔ gbã̀gbã píi, 16 à gìnɛ́ aa a tɔ́
fãaa. 17 Beewa Lua yã́ pɔ́ ãnabi Isaia òɛ
bee kɛ̀, à mɛ̀:
18 Ma zĩkɛna pɔ́ má sɛ̀n kɛ,
ma yenzide pɔ́ aà yã́ ì kamagu.
Má a Nisĩna pisiwà,
i yã́zɛde da buiɔnɛ.
19 A lɛkpaakɛo, a palamáo,
gbɛ̃e a aà zɔa ma dɔ gãaɛo.
20 A fee ɛkpaazɛua ɛ́o,
a filia yɛ̃ɛɛna dɛo,
ɔ̃ a to yã́zɛde mɔ ɔda zãa.
21 Bui píi wɛ́ aɔ dɔaàzi.[¶]

[**]**11:21** Isa 23.1-18
[††]**11:23** Isa 14.13-15
[‡‡]**11:23** Daa 19.24-28
[¶¶]**12:1** Iko 23.25
[§§]**12:2** Bɔa 34.21
[*]**12:4** 1Sam 21.1-6, Lev 24.9
[†]**12:5** Nao 28.9-10
[‡]**12:7** Oze 6.6
[¶]**12:21** Isa 42.1-4

Tã́agoa

(Maa 3.20-30, Luk 11.14-23)

22 Ɔ̃ wà mɔ̀ Yesuɛ ń tã́ade vı̃̀a pɔ́ a léna
naalɛao. Yesu aà gbã̀gbã, àlɛ yã'o sa, àlɛ
gu'e. 23 Ɔ̃ yã́pi dì bílawa píi aa mɛ̀: Davidi
Buipi yã̀ mɔɔɔ? 24 Kɛ́ Falisiɔ mà, ɔ̃ aa mɛ̀:
Gbɛ̃́ɛ bee a fɔ̃ tã́a gonɛ́o, mɛ́ i kɛ ń tã́aɔ
kía Beezebu gbãao bàasio.[§] 25 Yesu ń làa-
soo dɔ̃, ɔ̃ à mɛ̀: Kpala pɔ́ a gbɛ̃́ɔ íbɛlɛsɛ̀ ń
kɔ̃o a midɛ. Wɛ̃́lɛ ge ua pɔ́ a gbɛ̃́ɔ íbɛlɛsɛ̀
ń kɔ̃o a gɔ̃ bɛzı̃ ũɛ. 26 Tó Setãu lɛ́ a gbɛ̃́ɔ
gonɛ́, à íbɛlɛsɛ̀ ń azı̃aon we. Aà kpala
aɔ zɛa kpelewa ni? 27 Tó Beezebu gbãa
miɔ tã́agoomá bɛ, á gbɛ̃́ɔ ì go ń dé gbãao
sɔ̃ ni? Beewa ázı̃a gbɛ̃́ɔ yã́ı̃ikpàwá. 28 Lá
Lua Nisı̃na gbãa ɔ̃ málɛ tã́agoomá, àɔ dɔ̃
kɛ́ kía pɔ́ Lua kpà mɔ̀ á guun we.
29 Kpelewa gbɛ̃́ a gɛ̃ gɔ̃sa gbãa kpɛ́u à
aà pɔ́ɔ sɛ́lɛ, mɛ́ i kɛ à aà yè gı̃a bàasio ni?
Aà yea gbɛa ɔ̃ a aà kpɛ́ yɔɛ sa. 30 Gbɛ̃́ pɔ́
dɛ ma gbɛ̃́ ũo á ma ibɛɛɛ, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ pɔ́
kãaamanɔo, àlɛ fãaaɛ. 31 Ayãmɛto málɛ
oɛ́, Lua a gbɛ̃́ɔ kɛ̃́ ń ń duunao ń a tɔ́ bɛ̃̀ɛ pɔ́
aa sìɔ píi, ãma a gbɛ̃́ pɔ́ à a Nisı̃na tɔbɛ̃ɛsì
kɛ̃o. 32 Tó gbɛ̃́ yãdɔ̀ Gbɛ̃nazı̃n Nɛ́wa, Lua
a aà kɛ̃́, ãma tó gbɛ̃́ yãdɔ̀ Lua Nisı̃nawa,
Lua a ade kɛ̃ dṹnia tiaɛ bee guuo ge a pɔ́
lɛ́ mɔ́.

Gbɛ̃́ dɔ̃a a yãkɛawa

(Luk 6.43-45)

33 Tó n lí maa bà, a nɛ́ ìɔ maaɛ. Tó
n lí vãi bà sɔ̃, a nɛ́ ìɔ vãiɛ. Asa libɛ wì
lí dɔ̃wà.[**] 34 Gbɛ̃nazı̃n píligonaɔ![††] Kɛ́ á
vãi, kpelewa á fɔ̃ yãmaa oi? Asa yã́ pɔ́ kɔ̃̀
sɔ̃u ɔ̃ lɛ́ ì o. 35 Gbɛ̃maa ì maa bɔ a sɔ̃̀ maa
guuɛ. Gbɛ̃vãi sɔ̃ ì vãi bɔ a sɔ̃̀ vãi guuɛ.
36 Málɛ oɛ́: Yã́kpalɛkɛgɔɔzı̃ gbɛ̃́ɔ ń yãfaa-
sai pɔ́ aa ò sɛ́lɛ siu Luaɛ píi. 37 Asa yã́ pɔ́
ń ò mɛ́ a yãnakpama ge ɔ̃mɛ a yãdanla.

Seelagbɛaa Yesuwa

(Maa 8.11-12, Luk 11.29-32)

38 Ɔ̃ Mɔizi ikoyãdanɛdeeɔ ń Falisieɔ ò
Yesuɛ: Mae, wá ye ǹ seelae kɛ wà e. 39 Ɔ̃
Yesu wèmá à mɛ̀: Gbãgbɛ̃ vãi luanaaikɛn-
saiɔ mɛ́ lɛ́ seela gbɛaa. Má seelae kɛnɛ́o,
sema ãnabi Yonasi pɔ́. 40 Lá Yonasi kɛ̀
kpɔ̀ gbɛ̃̀nɛ gbɛɛ guu fãanɛ ń gwãası̃nao
e gɔɔ àaɔ̃, màa Gbɛ̃nazı̃n Nɛ́ a kɛ tɛ̃́ɛnau
fãanɛ ń gwãası̃nao e gɔɔ àaɔ̃.[‡‡] 41 Yã́k-
palɛkɛgɔɔzı̃ Ninivadeɔ fɛlɛ yãda gbãg-
bɛ̃ɔlaɛ. Asa kɛ́ aa Yonasi waaso mà, aa
nɔ̀sɛlìlɛɛ,[¶¶] mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ a zɔ̃ɔ dɛ Yona-
sia ku la. 42 Yã́kpalɛkɛgɔɔzı̃ gɛɔmidɔkı̃i oi
nɔɛ kía a fɛlɛ yãda gbãgbɛ̃ɔlaɛ. Asa nɔɛpi
bɔ̀ za tɔɔlɛ lɛ́wa, à mɔ̀ Salomɔɔ ɔ̃nɔyã
maiɛ,[§§] mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ a zɔ̃ɔ dɛ Salomɔɔa ku
la.

Tã́a taa a sɔ̃́ ziwa

(Luk 11.24-26)

43 Tó wà tã́a gò gbɛ̃́ɛ, ìɔ liaaliaa gugiiu
àɔ gbɛ̃́ wɛɛlɛ à diɛ̀ɛ. Tó i eo, 44 ɔ̃ ì mɛ:
Má ɛa ta ma sɔ̃́ ziwaɛ. Ì ɛa tawà, ì e a bɛ
ado à zu'ò, à azı̃a kɛ̀kɛ wásawasa. 45 Ɔ̃ ì
gɛ tã́a pɔ́ an vãi dɛalaɔ sɛ́lɛ mɛ̀n sopla à
suńnɔ, aaì diɛ̀. Ɔ̃ gbɛ̃́pi gwea gbɛzã vãi ì
dɛ a káaua. Gó doũpi mɛ́ a gbãgbɛ̃ɔ bua
sɔ̃.

Yesu daɛɔ

(Maa 3.31-35, Luk 8.19-21)

46 Kɛ́ Yesu lɛ́ yã'o bílaɛ, ɔ̃ aà da ń aà
dãunaɔ kà, aa zɛ̀ bàasi, aa ye aà yã́i. 47 Ɔ̃
wa òɛ̀: N da ń n dãunaɔ zɛa bàasi, aa
ye n yã́i. 48 Ɔ̃ Yesu a zãsì gbɛ̃́piwa à mɛ̀:

[§] **12:24** Mat 9.34
[**] **12:33** Mat 7.20
[††] **12:34** Mat 3.7
[‡‡] **12:40** Yon 2.1
[¶¶] **12:41** Yon 3.5
[§§] **12:42** 1Kia 10.1-10

Démɛ ma da ge ma dãunaɔ ũi? 49 Ɔ̃ à ɔdɔ̀
a ìwaɔwa à mɛ̀: Ma da ń ma dãunaɔn kɛ.
50 Asa gbɛ̃́ pɔ́ ì ma Mae pɔ́ kú musu pɔeã
kɛ mɛ́ ma dãuna ge ma dãe ge ma da ũ.

Pɔ́wɛnkɛɛlɛa

(Maa 4.1-20, Luk 8.4-15)

13 Gɔɔ doũpi zĩ́ Yesu bɔ̀ bɛ à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ
ísidalɛ. 2 Wà kɑ̃̀aaaàzi dasidasi, ɔ̃
à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ gó'ilɛna guu, gbɛ̃́pii gɔ̃̀ sĩa ísi-
dalɛ. 3 Ɔ̃ à yãlɛ̀ɛũnɛ́ dasi à mɛ̀: Zɔ̃ɛe mɛ́
bɔ̀ gɛ̀ pɔ́wɛnakɛɛlɛi. 4 Lá àlɛ kɛɛlɛ, ɔ̃ a
keeɔ lɛ̀lɛ zɛ́ guu, bãɔ mɔ blè. 5 A keeɔ lɛ̀lɛ
gbɛsɛɛna musu, gu pɔ́ tɔɔlɛ gèeleuo, ɔ̃ aa
bɔ̀lɛ gɔ̃̀ɔ kɛ́ tɔɔlɛ gèele weo yɑ̃́i. 6 Kɛ́ ĩatɛ̃
gbãakũ̀, aa tɛkũ̀ aa giigàga, kɛ́ aa zĩ́na vĩo
yɑ̃́i. 7 A keeɔ lɛ̀lɛ lɛ guu, ɔ̃ lɛ fɛ̀lɛ kũ̀aamá.
8 A keeɔ lɛ̀lɛ tɔɔlɛ maau, aa fɛ̀lɛ nɛ'ì, a
keeɔ wɛ́n basɔobasɔo, a keeɔ bàaɔ̃baaɔ̃, a
keeɔ baakwikwi. 9 Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ vĩ aà yɑ̃́pi
ma.

10 Ɔ̃ Yesu ìwaɔ sɔ̃̀aàzi aa aà là aa mɛ̀:
Bɔ́yãi ńlɛ yã'onɛ́ ń yãlɛɛũaoi? 11 Ɔ̃ a wè-
má à mɛ̀: Lua á gbá zɛ́ à kpala pɔ́ bɔ̀ a
kĩ́i asiiɔ dɔ̃, ãma i ń gba zɛ́o. 12 Asa gbɛ̃́
pɔ́ pɔ́ vĩ, Lua a kɑ̃́fĩɛ̀ e à fɛ̃ɛ̀. Gbɛ̃́ pɔ́ pɔe
vĩ sɔ̃o, baa yɔɔna pɔ́ a vĩ, Lua a siwàɛ.
13 Ayãmɛto málɛ yã'onɛ́ ń yãlɛɛũao, asa
aaì gugwa pɔe'esai, mɛ́ aaì swɑ̃́kpa yã-
masaiɛ. 14 Lua yɑ̃́ pɔ́ ãnabi Isaia ò kɛ̀má,
à mɛ̀:
Baa tó aa swãkpà maamaa, aa yãe mao,
baa tó aa wɛbìi maamaa, aa pɔe eo.
15 Asa an nɔ̀sɛ paaao, kɛ́ aasu ɔ̃nɔkũo yɑ̃́i,
an swɑ̃́ gbãa, kɛ́ aasu yãmao yɑ̃́i,
an wɛ́ kũaaa, kɛ́ asu kɛ̃o yɑ̃́i.
Aa ye ɛa sua mà ń gbɑ̃́gbão.*
16 Báaadeɔn á ũ, kɛ́ á wɛ́ lɛ́ gu'e, mɛ́ á
swɑ̃́ lɛ́ yãma. 17 Sĩana málɛ oɛ́: Ãnabiɔ ń
gbɛ̃maaɔ ku dasi aa ye pɔ́ pɔ́ álɛ eɔ e, aai
eo. Aa ye yɑ̃́ pɔ́ álɛ maɔ ma, aai mao.
18 À pɔ́wɛnkɛɛlɛa yãma sa. 19 Tó gbɛ̃́
kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i yãmà mɛ́ i dɔ̃o, Se-
tãu ì mɔ́ pɔ́ pɔ́ wa tɔ̃̀ aà sɔ̃ guupi siwàɛ.
Pɔ́wɛna pɔ́ lɛ̀lɛ zɛ́ guu min we. 20 Pɔ́wɛna
pɔ́ lɛ̀lɛ gbɛsɛɛnawa sɔ̃, bee mɛ́ yɑ̃́ pɔ́ gbɛ̃́
mà a sì gɔ̃̀ɔ ń pɔnao ũ. 21 Lá yɑ̃́pi zĩ́na
vĩ aà guuo, ìli kɛ gɔɔplao. Tó taasi aà
lè ge tó wàlɛ ĩadawà yɑ̃́pi yɑ̃́i, ì fu gɔ̃̀ɔɛ.
22 Pɔ́wɛna pɔ́ lɛ̀lɛ lɛ guu dɛ yɑ̃́ pɔ́ gbɛ̃́ mà,
ɔ̃ dṹnia yãkãakɛa ń yea àizɛɛio kũ̀aawà
ũ, ɔ̃ ì gɔ̃ àisai. 23 Pɔ́wɛna pɔ́ lɛ̀lɛ tɔɔlɛ
maau dɛ yɑ̃́ pɔ́ gbɛ̃́ mà mɛ́ a dɔ̃ ũ. Ì kɑ̃́-
fĩakɛ lɛɛ basɔobasɔo ge lɛɛ bàaɔ̃baaɔ̃ ge
lɛɛ baakwikwi.

Yãlɛɛũa ń kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́io

(Maa 4.30-34, Luk 13.18-21)

24 Yesu yãpãle lɛ̀ɛũnɛ́ à mɛ̀: Lá kpala pɔ́
bɔ̀ Lua kĩ́i dɛn kɛ: Gbɛ̃e mɛ́ ése maa tɔ̃̀ a
bua. 25 Gɔɔ pɔ́ wàlɛ i'o, ɔ̃ aà ibɛɛ mɔ̀ pa-
paa kà ésepiu, ɔ̃ à gɛ̃̀zɛa. 26 Kɛ́ ése nɔsì,
àlɛ pia, ɔ̃ papaa bɔ̀ gupuau. 27 Ɔ̃ búde
zĩkɛnaɔ mɔ òɛ̀: Dii, blɛwɛna ń tɔ̃̀ n buao
lo. Papaa bɔ̀ má ni? 28 Ɔ̃ a òné: Ibɛɛ mɛ́
bee kɛ̀. Ɔ̃ zĩkɛnaɔ òɛ̀: Ń ye wà gɛ wolɛ-
wolɛ yɑ̃̀? 29 Ɔ̃ à mɛ̀: Aawo! Tó álɛ wolɛ-
wolɛ, á ése wolɛɔ̀ɛ. 30 À to aa fɛlɛ sãnu e
pɔkɛkɛgɔɔ, mí o pɔkɛkɛnaɔnɛ aa papaapi
kɛ̃ gĩa, aai a gbakpa tɛ́ pɔ́ ũ, aai gbasa ése
kɛkɛ ka ma dɔ̃u.

31 Yesu yãpãle lɛ̀ɛũnɛ́ lɔ à mɛ̀: Kpala pɔ́
bɔ̀ Lua kĩ́i dɛ lán dò bui pɔ́ gbɛ̃e sɛ tɔ̃̀ a
buawaɛ. 32 A wɛ́na keleũ dɛ pɔ́wɛnaɔla
píi, ãma tó à fɛ̀lɛ, ì zɔ̃ɔkũ dɛ dò buiɔla
píi. Ì lí kɛ, ɔ̃ bãɔ ì mɔ́ pépɛ a gɔ̃naɔwa.
33 Yesu yãpãle lɛ̀ɛũnɛ́ à mɛ̀: Kpala pɔ́
bɔ̀ Lua kĩ́i dɛ lán pɛ̃ɛsɛ'ɛsɛ pɔ́ nɔɛ sɛ kà
pɛ̃ɛti zaa lɛ àaɔ̃ guu a lìa píiwa.
34 Yesu yɑ̃́ beeɔ ò bílaɛ ń yãlɛɛũao, i
yãe onɛ́ yãlɛɛũanɛ saio, 35 kɛ́ yɑ̃́ pɔ́ ãnabi
ò kɛ yɑ̃́i, asa à mɛ̀:
Má yãlɛɛũnɛ́,
má yɑ̃́ pɔ́ ulɛa za dṹniakalɛgɔɔ onɛ́.†
36 Ɔ̃ Yesu bíla tò we à tà bɛ. Aà ìwaɔ
sɔ̃̀aàzi aa mɛ̀: Bua papaa yɑ̃́ bɔɔlɛkɛwɛ̃ɛ.

***13:15** Isa 6.9-10
†**13:35** Soũ 78.2

37 Ɔ̃ a ònɛ́: Blɛwɛntɔ̃naá Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ɛ.
38 Buaá dṹniaɛ. Blɛwɛnaá kpala pɔ́ bɔ̀
Lua kĩ́i gbɛ̃́ɔnɛ. Papaaá gbɛ̃vãiɔnɛ. 39 Ibɛɛ
pɔ́ ń tɔ̃́á Ibiisiɛ. Pɔkɛkɛaá dṹnialaagɔɔɛ.
Pɔkɛkɛnaɔá malaikaɔnɛ. 40 Lá wì papaa
kɛ̃ kátɛu, màa a kɛ dṹnialaagɔɔ. 41 Gbɛ̃-
nazĩn Nɛ́ a a malaikaɔ gbaɛ aa gbɛ̃sãsã-
naɔ ń vãikɛnaɔ bɔlɛ a kpala gbɛ̃́ɔ guu píi,
42 aai ń ká té pãsĩ guu. We aa ɔ́ɔlɔu aa ɔdi
ń musu. 43 Ɔ̃ gbɛ̃maaɔ aaɔ tɛkɛ lán ĩatɛ̃wa
kpala pɔ́ bɔ̀ ń Mae kĩ́iu.‡ Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ vĩ
aà yã́pi ma.

44 Kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i dɛ lán àizɛɛ pɔ́
ulɛa buawaɛ. Ké gbɛ̃e bɔ̀wà, a kɛ̀kɛ ùlɛ,
ɔ̃ pɔna guu à tà à pɔ́ pɔ́ á vĩɔ yìa píi, ɔ̃ à
buapi lù.

45 Lá kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i dɛn kɛ lɔ.
Laatana mɛ́ lɛ́ òso maaɔ wɛɛlɛ. 46 Ké à òso
ɔde è, ɔ̃ à tà à pɔ́ pɔ́ á vĩɔ yìa píi, ɔ̃ à òsopi
lù.

47 Lá kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i dɛn kɛ lɔ. Wà
táalu zù ísiau, à kpɔ̀ bui píi kṹ. 48 Ké à pà,
wa gàlɛ bùaò sĩ̀sĩa, ɔ̃ wà zɔ̃̀lɛ wà a maaɔ
plɛ̀ wa kà gbíu, wà a vãiɔ kɔ̀lɛ. 49 Màa
a kɛ dṹnialaagɔɔ. Malaikaɔ mɔ gbɛ̃vãiɔ
sélɛ aa ń bɔlɛ gbɛ̃maaɔ guu, 50 aa ń ká té
pãsĩ guu. We aa ɔ́ɔlɔu aa ɔdi ń musu. 51 Ɔ̃
Yesu ń lá à mɛ̀: A yã́ beeɔ mi dɔ̃̀ sa píia?
Aa wèwà aa mɛ̀: Ao! 52 Ɔ̃ a ònɛ́: Tó Mɔizi
ikoyãdanɛde kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i yãdàda,
aɔ dɛ lán uabele pɔ́ ì pɔ dafu ń a zio bɔ a
làasi guuwaɛ.

Nazalɛtideɔ gia Yesu náaikɛi

(Maa 6.1-6, Luk 4.16-30)

53 Ké Yesu yã́ beeɔ lɛ̀ɛũnɛ́ a làa, à bɔ̀
we. 54 À gɛ̀ gu pɔ́ à nɛblèu, ɔ̃ à yãdànɛ́
ń lousisikpɛu. Aà yã́ bɔ̀ ń saɛ aa mɛ̀: À
ɔ̃nɔ ń dabudabu beeɔ sɛ̀ má ni? 55 Li'ãna
nɛ́n aà ũo lé? Aà da tɔ́n Maliamao lò?
Aà dãunaɔn Zaaki ń Yosɛfuo ń Simɔɔo ń
Yudao ũo lò? 56 Aà dãeɔ kúwanɔ lao lé?
À yã́ beeɔ è má píi ni? 57 Ɔ̃ bee tò aai
aà náaikɛo. Yesu ònɛ́: Ãnabi líɔ bɛɛɛsaio,
sema aà bɛ wɛ̃́lɛu ń aà uao bàasio. 58 I
dabudabukɛ we bílao, ké aai aà náaikɛo
yã́i.

Zãa Da'ilɛna gaa

(Maa 6.14-29, Luk 9.7-9)

14 Gɔɔ bee bùsupi kí Elodi Yesu bao
mà. 2 Ɔ̃ a ò a ìwaɔnɛ: Gbɛ̃́piá Zãa
Da'ilɛnaɛ. Gàbɔɛ. Bee yã́ mɛ́ tò à gbãa'è,
àlɛ dabudabuɔ kɛ. 3 Asa Elodi Zãa kṹ yãa,
à mɔkàwà à aà dàkpɛu a dãuna Filipi na
Elodia yã́iɛ. 4 Ké Zãa ìɔ oɛ: N Elodia vĩa
nɔ ũ zɛ́ vĩo.¶ 5 Elodi ye à aà dɛ, ãma àlɛ
vĩakɛ bílaɛ, asa aa aà ãnabikɛ sìɛ.

6 Elodi ia dikpɛ zĩ́, Elodia nɛnɔn gbãa
ɔ̃wã̀ gbɛ̃́ pɔ́ mɔ̀ weɔnɛ, ɔ̃ à kɛ̀ Elodiɛ na
maamaa. 7 Ɔ̃ à lɛgbɛ̃̀ à mɛ̀: Má sì ń Luao,
má n gba pɔ́ pɔ́ n a wabikɛ̀a píi. 8 Ɔ̃ aà da
yãdàɛ̀, ɔ̃ nɛ́pi mɛ̀: Ma gba Zãa Da'ilɛna
mi pɛlɛntiu la tia. 9 Ɔ̃ kíapi pɔ yà, ãma
lɛ́ pɔ́ a gbɛ̃̀ blɛblɛnaɔ wáa yã́i ɔ̃ à mɛ̀ wà
kpawà. 10 Ɔ̃ à gbɛ̃́ zĩ̀ Zãa Da'ilɛna mi zɔ̃i
kpɛ́u. 11 Ké wà mɔ̀ ń aà mio pɛlɛntiu, wa
kpà nɛ́piwa, ɔ̃ à gɛ̀ò a daɛ. 12 Ɔ̃ Zãa ìwaɔ
mɔ̀, aa aà gɛ sɛ vĩ̀, ɔ̃ aa gɛ̀ wa ò Yesuɛ.

Yesu blɛkpaa gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ sɔɔɔwa

(Maa 6.30-44, Luk 9.10-17, Zãa 6.1-15)

13 Ké Yesu yã́pi mà, ɔ̃ à gɛ̃̀ gó'ilɛna guu,
àlɛ gé gusaɛna ké àɔ ku ado. Ké gbɛ̃́ɔ mà,
aa bɔ̀ wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo dasidasi, aa pɛ̀lɛaàzi
kɛ̀sɛ. 14 Ké Yesu bɔ̀ gó guu, à bíla è, ɔ̃ aa
kɛ̀ɛ̀ wɛ̃naũ, ɔ̃ à ń gyãeɔ gbã̀gbãnɛ́. 15 Ké
oosi kɛ̀, aà ìwaɔ sɔ̃̀aàzi aa mɛ̀: Guɛá sɛ̃g-
bãɛ, mɛ́ ĩatɛ̃ i gɔ̃ bíla lɔo. Gbɛ̃́ɔ gbaɛ aa ta
wɛ̃́lɛɔ guu, aa pɔblea wɛɛlɛ lú. 16 Ɔ̃ Yesu
ònɛ́: I kɛ aa ta teasio. À pɔ́ kpámá aa
ble. 17 Ɔ̃ aa òɛ̀: Pɛ̃ɛ mɛ̀n sɔona ń kpɔ̀ mɛ̀n
plao ɔ̃ wá vĩ la. 18 Yesu ònɛ́: À mɔomɛɛ la.
19 A ò gbɛ̃́piɔnɛ aa zɔ̃lɛ sɛ̃wa, ɔ̃ à pɛ̃ɛ mɛ̀n
sɔo ń kpɔ̀ mɛ̀n plaopi sɛ̀, à wɛsɛ̀ musu à

‡**13:43** Dan 12.3
¶**14:4** Lev 20.21

báaadàu. Ɔ̃ à pɛ̃ɛpi ɛ̀'ɛ kpà a ìwaɔwa, aa
kpaalɛ̀ bílaɛ. 20 Ampii aa pɔblè wà kã̀. Ɔ̃
wà a miɔna pɔ́ fɛ̃̀ɔ sɛ̀lɛ gbí kuɛpla pai.[§]
21 Gɔ̃ɛ pɔ́ aa pɔblèɔ kà gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ
sɔo (5.000) taawa, nɔɛɔ ń nɛ́ɔ bàasi.

Yesu táa'oa ísidaa

(Maa 6.45-56, Zãa 6.16-25)

22 Ɔ̃ Yesu nàɛ a ìwaɔwa gɔ̃̀ɔ aa gɛ̃
gó guu, aa dɔaaɛ ísida baale e àɔ bíla
gbaɛ. 23 An gbaɛa gbɛa à dɛ̀dɛ sĩ̀sĩ musu
wabikɛi Luawa ado. Gu lɛ́ si, a ku we
ado. 24 Gópi zã̀kũ ń gɔ̃sɔ̃lɛo, ɔ̃ zàa'ĩana
kàka lɛ́ daɛ, í lɛ́ a za'ɔ̃wã. 25 Gufɛ̃nɛ Yesu
bɛ ía, àlɛ gɛ́ a ìwaɔ kĩ́i. 26 Kɛ́ aa aà è bɛ
ía, ɔ̃ sɔ̃ kɛ̃̀ńgu aa mɛ̀: Gyaadeɛ! Aa wiilɛ̀
ń vĩao, 27 ɔ̃ Yesu ònɛ́ gɔ̃̀ɔ à mɛ̀: À sɔ̃dilɛ,
mámɛ! Ásu to vĩa á kũo. 28 Ɔ̃ Piɛɛ òɛ̀: Dii,
tó ḿmɛ, to mà táa'o ía mà mɔ n kĩ́i. 29 Ɔ̃
Yesu mɛ̀: Mɔ́! Ɔ̃ Piɛɛ bɔ̀ gó guu a bɛ ía,
àlɛ gɛ́ aà kĩ́i. 30 Kɛ́ a è ĩ́ana lɛ́ a pá, ɔ̃ vĩa
aà kũ̀, àlɛ kpálɛ, ɔ̃ à wiilɛ̀ à mɛ̀: Dii, ma
suaba. 31 Wegɔ̃ɔ Yesu ɔbɔ̀ à aà kũ̀, ɔ̃ a òɛ̀:
Luanaaifɛ̃nɛnde! Bɔ́yãi n seakɛ̀i? 32 Kɛ́ aa
gɛ̀ gó guu, ĩ́ana làa. 33 Ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ aa ku gó
guuɔ kùlɛɛ̀ aa mɛ̀: Lua Nɛ́n n ũ sĩana.
34 Kɛ́ aa bùa baa, aa kà Gɛnɛzalɛti bù-
suu. 35 Wekĩideɔ Yesu dɔ̃̀, ɔ̃ aa aà bao
fã̀a bùsupiu píi, ɔ̃ wà mɔ̀ɛ̀ ń gyãeɔ píi.
36 Wà wabikɛ̀wà, baa aà ula lɛ́, wà e
ɔkãwà. Ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ ɔkã̀wàɔ gbã̀gbã píi.

Fɛlɛkaayã

(Maa 7.1-13)

15 Falisieɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdeeɔ
bɔ̀ Yelusalɛũ aa mɔ̀ Yesu kĩ́i, ɔ̃ aa
aà là aa mɛ̀: 2 Bɔ́yãi ń ìwaɔ líɔ wá deziɔ
fɛlɛkaayã kũao ni? Aali ɔpi lá fɛlɛkaayã
dìlɛwa aa gbàsa pɔblèo. 3 Ɔ̃ Yesu a zãsì-
má à mɛ̀: Bɔ́yãi i pãkpa yã́ pɔ́ Lua dìlɛɔzi
iɔ fɛlɛkaayã kũai? 4 Asa Lua mɛ̀, àli á de
ń á dao kpɛlaɛ.[**] À mɛ̀ lɔ, gbɛ̃́ pɔ́ a de ge
a da kpɛbɔ̀, wà ade dɛ.[††] 5 Ápiɔ sɔ̃ i mɛ tó
gbɛ̃́ ò a de ge a daɛ, pɔ́ pɔ́ á vĩ à dɔońlɛ
gɔ̃̀ Lua pɔ́ ũɛ, 6 ade bɔ̀ ń kpɛlaa yã́un we.
Beewa i Lua yã́ bãdɛ á fɛlɛkaayã kũa yã́i.
7 Mɔafilideɔ! Ãnabi Isaia dɔ̀aa á yã'ò wá-
sawasa à mɛ̀:
8 Bui bee ì Lua kpɛla ń lɛ́oɛ,
an sɔ̃ kuwà lɔo.
9 Aaìɔ aà sisi pãɛ,
gbɛ̃nazĩna ikoyãɔ ɔ̃ aaì danɛ́.[‡‡]

Yã́ pɔ́ ì to wà gbãlɛ

(Maa 7.14-23)

10 Ɔ̃ Yesu bíla laai sìsi à mɛ̀: À swã́kpa
yãma. 11 I kɛ pɔ́ pɔ́ ì gɛ̃ lɛ́u mɛ́ lí tó gbɛ̃́
gbãlɛ̀o. Yã́ pɔ́ ì bɔ lɛ́u mɛ́ ì to gbɛ̃́ gbãlɛ.
12 Ɔ̃ aà ìwaɔ sɔ̃̀aàzi aa mɛ̀: Ń dɔ̃ kɛ́ Fal-
isiɔ yã́pi mà, à zɔ̃̀ ń pɔwao lé? 13 Yesu
wèmá à mɛ̀: Pɔ́ pɔ́ ma Mae pɔ́ kú musu i
tɔ̃o, a wolɛɛ. 14 À ń tó we. Vĩ̀a dɔaanaɔnɛ!
Tó vĩ̀a dɔ̀aa vĩ̀aɛ, an pla ḿpii aa zu ɛuɛ.
15 Piɛɛ òɛ̀: Yã́pi bɔɔlɛkɛwɛ̃ɛ. 16 Ɔ̃ Yesu mɛ̀:
E tia i ɔ̃nɔkũoa? 17 Á dɔ̃ kɛ́ pɔ́ pɔ́ gɛ̃̀ lɛ́u ì ta
gbɛɛu, ɔ̃ wì a bĩ́ikpɛkɛo lò? 18 Yã́ pɔ́ bɔ̀ lɛ́u
sɔ̃ à bɔ̀ sɔ̃ guuɛ. Ɔ̃mɛ ì to gbɛ̃́ gbãlɛ. 19 Asa
za sɔ̃ guu ɔ̃ làasoo vãi ì bɔu: Gbɛ̃dɛa,
wúlɛa ń gbɛ̃pãle nɔo, gbãsĩkɛa, kpã́i'oa,
yãdɔama ń gbɛ̃́sɔ̃sɔ̃ao. 20 Yã́ beeɔ mɛ́ ì to
gbɛ̃́ gbãlɛ. Pɔblea ɔpisai lí tó gbɛ̃́ gbãlɛ̀o.

Buipãle nɔɛ wabikɛa

(Maa 7.24-30)

21 Ɔ̃ Yesu bɔ̀ we à gɛ̀ Tii ń Sidɔ̃o bùsuu.
22 Kanaa nɔɛe ku bùsupiu, à mɔ̀ wiilɛ̀wà
à mɛ̀: Dii, Davidi Bui, ma wɛ̃nagwa.
Tã́a lɛ́ ĩada ma nɛnɔɛnawa maamaaɛ.
23 Ɔ̃ Yesu i wewào. Aà ìwaɔ sɔ̃̀aàzi, aa
wabikɛ̀wà aa mɛ̀: Nɔɛpi yá, asa aɔ tɛ́wázi
ń wiioɛ. 24 Yesu wèmá à mɛ̀: Isailiɔ vũaaa

[§] **14:20** 2Kia 4.42-44
[**] **15:4** Bɔa 20.12
[††] **15:4** Lev 20.9
[‡‡] **15:9** Isa 29.13

lán sãɔwaɛ. An kĩ́i ɔ̃ Lua ma zĩu ado.¶¶
25 Ɔ̃ nɔɛpi mɔ̀ kùlɛɛ̀ à mɛ̀: Dii, ma ĩa.
26 Yesu òɛ̀: A maa kɛ́ wà nɛ́ɔ blɛ sɛ zu
gbɛ̃ɔnɛo. 27 Ɔ̃ nɔɛpi mɛ̀: Sĩanaɛ Dii! Baa
ń beeo gbɛ̃ɔ ì blɛ kasona pɔ́ lɛ̀lɛ ń dii
táabũnu zíɛɔ pɛɛlɛ. 28 Ɔ̃ Yesu wèwà à mɛ̀:
Nɔɛ, ń ma náai vĩ zɔ̃ɔ. A kɛnɛ lá ń yeiwa.
Ɔ̃ aà nɛnɔɛna gbã̀gbã zaapiwa gɔ̃̀ɔ.

29 Yesu bɔ̀ we à sù, àlɛ dɔ Galile ísidai,
ɔ̃ à bùa à zɔ̃̀lɛ sĩ̀sĩa. 30 Wà mɔ̀ɛ̀ ń ɛɛɔ ń vĩ̀aɔ
ń kɔ̃̀ɔɔ ń swãdoɔ ń gyãe pãleɔ dasidasi.
Wà ń kálɛ aà gbázĩ, ɔ̃ à ń gbãgbã. 31 Kɛ́
gbɛ̃́ɔ è swãdoɔ lɛ́ yã'o, gbɛ̃kaaũaɔ lɛ́ gɔ̃
wásawasa, ɛɛɔ lɛ́ táa'o, mɛ́ vĩ̀aɔ lɛ́ gu'e,
yã́pi bɔ̀ ń saɛ, ɔ̃ aa ń Isailiɔ Lua sáaukpà.

Yesu blɛkpaa gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ síiɔ̃ɔwa

(Maa 8.1-10)

32 Yesu a ìwaɔ kã̀aa a ònɛ́: Gbɛ̃́ɛɔ kèmɛɛ
wɛ̃naũ, asa aa kumanɔ a gɔɔ àaɔ̃n la, mɛ́
aa pɔe vĩ wà bleo. Má ye mà ń gbaɛ ń
nɔanaoo, kɛ́ an yɛ̃̀ɛɛ su láa zɛ́uo yã́i. 33 Ɔ̃
aà ìwaɔ aà là aa mɛ̀: Mákĩi wá blɛ eu sɛ̃g-
bãu la à gbɛ̃́ sà dasiɛɔ kãi? 34 Yesu ń lá à
mɛ̀: Á pɛ̃ɛ vĩ mɛ̀n ũma ni? Aa mɛ̀: Mɛ̀n
sopla ń kpɔ̀ kelenaeɔ. 35 Yesu ò bílaɛ aa
zɔ̃lɛzɔ̃lɛ tɔɔlɛ. 36 Ɔ̃ à pɛ̃ɛ mɛ̀n soplapiɔ sɛ̀
ń kpɔɔ, à sáaukpà, ɔ̃ a ɛ̀'ɛ kpà a ìwaɔwa,
aa kpà bílawa. 37 Gbɛ̃́pii pɔblè kã̀. Wà a
miɔna pɔ́ fɛ̃̀ɔ sɛ̀lɛ sɔ̀ sopla pai. 38 Gɔ̃ɛ pɔ́
aa blèɔ kà gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ síiɔ̃ (4.000)
nɔɛɔ ń nɛ́ɔ bàasi. 39 Kɛ́ Yesu bíla gbàɛ, ɔ̃
à gɛ̃̀ gó'ilɛna guu, à gɛ̀ Madala bùsuu.

Falisiɔ seelagbɛaa

(Maa 8.11-21, Luk 12.54-56)

16 Falisiɔ ń Saduseɔ mɔ̀ Yesu kĩ́i.
Aalɛ aà kpakpa, ɔ̃ aa gbɛ̀awà aà
seelakɛnɛ́ ń Lua gbãao wà e.§§ 2 Ɔ̃ Yesu
a zãsìmá à mɛ̀: Tó ĩatɛ̃ gɛ̃̀ kpɛ́u i mɛ:
Gu a weeɛ, asa luabɛ tɛ̃akũ̀ɛ. 3 Tó kɔɔɛ
i mɛ: Lou a ma gbã, asa luabɛ dɛ tɛ̃́ndu-
uduuɛ. Á luabɛ wɛ́ dɔ̃kɔ̃ɛ, ãma i fɔ̃ gɔɔɛ
bee seela dɔ̃̀o. 4 Gbãgbɛ̃ɔ vãi, luanaaikɛn-
saiɔnɛ! Aaì seela gbɛaa, ãma má seelae
kɛnɛ́o, sema Yonasi pɔ́.* Ɔ̃ à ń tó we à tà.

5 Kɛ́ aà ìwaɔ bùa baa we, pɛ̃ɛ kũ̀sũa
yã́ sã̀ńgu. 6 Ɔ̃ Yesuònɛ́: À̀ɔ ázĩa kũa dɔ̃!
À laaika Falisiɔ ń Saduseɔ pɛ̃ɛsɛ'ɛsɛi. 7 Ɔ̃
aalɛ okɔ̃ɛ: Pɛ̃ɛ pɔ́ wi sɛo yã́i a òi màa.
8 Yesu dɔ̃̀má, ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Luanaaifɛ̃nɛn-
deɔ, bɔ́yãi álɛ okɔ̃ɛ kɛ́ á pɛ̃ɛ vĩo yã́iɛi? 9 E
tia i dɔ̃oa? Pɛ̃ɛ mɛ̀n sɔo pɔ́ má kpà gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sɔoɔwa (5.000) yã́ dɔágupo
lɛ́? Á sɛ̀lɛ gbí ũma ni?† 10 Pɛ̃ɛ mɛ̀n so-
pla pɔ́ má kpà gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ síiɔ̃ɔwa
(4.000) sɔ̃, á sɛ̀lɛ sɔ ũma ni?‡ 11 Bɔ́yãi i
dɔ̃ kɛ́ pɛ̃ɛ yã́ má òɛ́oo ni? À laaika Fal-
isiɔ ń Saduseɔ pɛ̃ɛsɛ'ɛsɛi! 12 Ɔ̃ aa dɔ̃̀ sa i
kɛ pɛ̃ɛsɛ'ɛsɛ àlɛ onɛ́ wà laaikaio, Falisiɔ n
Saduseɔ yãdanɛɛ.

Piɛɛ Yesu Mɛsiikɛ oa

(Maa 8.27-33, Luk 9.18-22)

13 Kɛ́ Yesu kà Sezale Filipi bùsuu, ɔ̃ à a
ìwaɔ là à mɛ̀: Dé wàlɛ o Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ dɛ a
ũi? 14 Aa mɛ̀: Gbɛ̃ɛɔ ì mɛ Zãa Da'ilɛnaɛ.¶
Gbɛ̃ɛɔ ì mɛ Ɛlia. Gbɛ̃ɛɔ ì mɛ Zelemii ge
ãnabi yãaen n ũ. 15 Yesu mɛ̀: Ápiɔ sɔ̃, dé
i mɛ má dɛ a ũi? 16 Simɔɔ Piɛɛ wèwà à
mɛ̀: Mɛsiin n ũ, Lua bɛ̃́ɛ Nɛ́. 17 Ɔ̃ Yesu
òɛ̀: Báaaden n ũ, Yonasi nɛ́ Simɔɔ! Asa
i kɛ gbɛ̃nazĩna mɛ́ yã́ bee dànɛo, ma Mae

¶¶**15:24** Mat 10.5-6
§§**16:1** Mat 12.38
***16:4** Mat 12.39
†**16:9** Mat 14.17-21
‡**16:10** Mat 15.34-38
¶**16:14** Mat 14.1-2

pɔ́ kú musuɛ. 18 Málɛ onɛ: Piɛɛn[§] n ũ, mɛ́ gbɛsipi ɔ̃ má a gãli zɛdɔwà. Baa bɛda gbãadeɔ a zĩblewào. 19 Má kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i kilineɔ kpama. Pɔ́ pɔ́ ń yè dṹniau aɔ yea musuɛ, mɛ́ pɔ́ pɔ́ ń pòlo dṹniau aɔ poloa musuɛ. 20 Ɔ̃ Yesu a ìwaɔ lɛpàpa aasu o gbɛ̃ɛɛ Mɛsiin a ũo.

Yesu a gaa ń a vuao yã'oa

(Maa 8.31-38, Luk 9.22-26)

21 Za gɔɔ bee ɔ̃ Yesu lɛ́ a Yelusalɛũ gɛa piliwà a ìwaɔnɛ à mɛ̀, sema à taasikɛ gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ɔzĩ, aai a dɛ, í vu a gɔɔ àaɔ̃dezĩ. 22 Ɔ̃ Piɛɛ aà sìsi gusaɛ, àlɛ giɛ̀ à mɛ̀: Suɛ Dii! Bee a n leo! 23 Ɔ̃ Yesu lìli ò Piɛɛɛ: Gomɛɛ we Setãu! Ń ye zɛzɔ̃mɛɛɛ, asa n làasooá Lua pɔ́ no, gbɛ̃nazĩna pɔ́ɛ.

Yesu lia

(Maa 8.34-9.13, Luk 9.23-36)

24 Ɔ̃ Yesu ò a ìwaɔnɛ: Tó gbɛ̃́ ye kɛ ma ìwa ũ, aà gi azĩa wɛ̃nizi, i a lipãakɔ̃a sɛ́, i tɛmazi. 25 Gbɛ̃́ pɔ́ ye àɔ a wɛ̃ni kũa, wɛ̃nipi a vũaawà. Gbɛ̃́ pɔ́ gì a wɛ̃nii ma yã́i sɔ̃, ade mɛ́ aɔ wɛ̃ni vĩ.[**] 26 Tó gbɛ̃́ dṹnia bṹu è mɛ́ à kùa ziawa, bɔ́ ài bee vĩi? Bɔ́ gbɛ̃́ a fĩaboò à zia'ei? 27 Asa Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ a ɛa mɔ a Mae gawi guu ń a malaikaɔ, i fĩabo baadeɛ a yãkɛawa.[††]

28 Sĩana málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ aa ku laeɔ gao, aa Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ e, àlɛ mɔ́ kía ũ.

17 Gɔɔ soolo gbɛa Yesu Piɛɛ ń Zaakio ń aà dãuna Zãao sɛ̀lɛ gɛ̀ńnɔ gbɛ̀sĩsĩ lɛsĩ musu ńtɛ̃ɛ. 2 Ɔ̃ à lì ń wáa. Aà oa lɛ́ tɛkɛ lán ĩatɛ̃wa, mɛ́ aà ulaɔ gɔ̃̀ púntaitai. 3 Ɔ̃ Mɔizi ń Ɛliao bɔ̀ mɔ̀má, aalɛ yã'o ń Yesuo. 4 Ɔ̃ Piɛɛ ò Yesuɛ: Dii, a maa wàɔ ku la. Tó ń yei, má lákpɛ dɔ mɛ̀n àaɔ̃, n pɔ́ do, Mɔizi pɔ́ do, Ɛlia pɔ́ do. 5 Gɔɔ pɔ́ àlɛ yã'o, luabɛpuana tɛkɛa kùńla. Ɔ̃ aa lɔɔ mà luabɛpuanapi guu à mɛ̀: Gbɛ̃́ɛ beeá ma Nɛ́ mɛ̀ndona yenzideɛ, aà yã́ ì kamagu. À aà yãma.[‡‡] 6 Kɛ́ aà ìwapiɔ lɔɔpi mà, vĩa ń kṹ maamaa, aa wùlɛ ń gbɛɛu. 7 Ɔ̃ Yesu sɔ̃̀ńzi à ɔnàmá à mɛ̀: À fɛlɛ, ásu vĩakɛo. 8 Kɛ́ aa wɛsɛ̀ musu, aai gbɛ̃e eo, sema Yesu ado.

9 Gɔɔ pɔ́ aalɛ pila gbɛ̀sĩsĩpiwa, Yesu dìlɛnɛ́ à mɛ̀: Ásu yã́ pɔ́ á è o gbɛ̃e mao e Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ gɛ bɔò gau. 10 Ɔ̃ aà ìwaɔ aà là aa mɛ̀: Bɔ́yãi Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ì o Ɛlia mɛ́ a dɔaa mɔi?[¶¶] 11 Ɔ̃ a wèmá à mɛ̀: Ɛlia a mɔ sĩanaɛ, i ɛa yã́pii kɛkɛ. 12 Ãma málɛ oɛ́: Ɛlia mɔ̀ kɔ̀,[§§] wi aà dɔ̃o, ɔ̃ wà ń pɔeã dàɛ̀. Màa wa Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ wɛtã lɔ. 13 Ɔ̃ aà ìwaɔ dɔ̃̀ kɛ́ Zãa Da'ilɛna yã́ àlɛ onɛ́.

Yesu nɛgɔ̃ɛ tã́ade gbã́gbãa

(Maa 9.14-32, Luk 9.37-45)

14 Kɛ́ aa kà bíla guu, gɔ̃ee mɔ̀ kùlɛ Yesuɛ 15 à mɛ̀: Dii, ma nɛ́ wɛ̃nagwa, asa gbakɔɔndeɛ. Ì taasikɛ maamaaɛ, ìɔ lélɛ téu ge íu mɔ̀ɔmɔɔɛ. 16 Ma mɔaànɔ n ìwaɔnɛ, aai fɔ̃ aà gbã̀gbão. 17 Ɔ̃ Yesu mɛ̀: Gbãgbɛ̃ kolea luanaaikɛnsaiɔ! Máɔ kúánɔ e bɔɛ ni? Máɔ mɛnakɛánɔ e bɔɛ ni? À mɔmɛɛaànɔ la. 18 Yesu gì tã́aɛ, ɔ̃ à gò népiwa, à gbã̀gbã wegɔ̃ɔ.

19 Bee gbɛa Yesu ìwaɔ sɔ̃̀aàzi ńtɛ̃ɛ, aa aà là aa mɛ̀: Bɔ́yãi wa fua tã́api goi? 20 A wèmá à mɛ̀: Kɛ́ á Lua náai vĩ bílao yã́iɛ. Sĩana málɛ oɛ́: Tó á Lua náai vĩ a gbɛ̃̀nɛ kà ɛfɔ wɛ́nawa, mɛ́ á ò gbɛ̀sĩsĩɛ beeɛ aà fɛlɛ la aà gɛ́ le, a fɛlɛɛ. Yãe a á fuo. 21 Wabikɛa ń lɛyeao mɛ́ ì tã́a bee taa go.

[§]**16:18** Bee mɛ̀ gbɛ.
[**]**16:25** Mat 10.38-39
[††]**16:27** Soũ 62.13
[‡‡]**17:5** Mat 3.17
[¶¶]**17:10** Mal 3.23
[§§]**17:12** Mat 11.13-14

Yesu a gaa ń a vuao yã'oa

(Maa 9.30-32, Luk 9.43-45)

22 Gɔɔ pɔ́ a kú ń a ìwaɔ sãnu Galile, a
ònɛ́: Sema wà Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ kpámá, 23 wi
aà dɛ, i vu a gɔɔ àaɔ̃dezĩ. Ɔ̃ an pɔ yà
maamaa.

Lua kpɛ́ wɛ̃̀'ɔ̃a fĩaboa

24 Kɛ́ aa kà Kapɛnaũ, Lua kpɛ́ ɔsinaɔ mɔ̀
Piɛɛ là aa mɛ̀: Á yãdanɛde lí wɛ̃̀'ɔ̃a kpao
lé?[*] 25 Piɛɛ wèmá à mɛ̀: Ì kpá. Kɛ́ Piɛɛ lɛ́
gɛ̃ ua, Yesu dɔ̀aa òɛ̀ gɔ̃̀ɔ: Simɔɔ, deɔ dṹ-
niaɛ bee kíaɔ ì wɛ̃̀'ɔ̃a ge asea símái? An
nɛ́ɔ yã̀, ge gbɛ̃pãleɔnɛ? N yã́pi è kpele-
wai? 26 Piɛɛ mɛ̀: Gbɛ̃pãleɔnɛ. Yesu òɛ̀: Tó
beewaɛ, an nɛ́ɔ bàa kuo. 27 Ãma kɛ́ wá
yã́ su ɔ̃máo yã́i, gɛ́ kokoa dai ísidaa. Kpɔ̀
sɛ̃́ia pɔ́ ń kṹ, ǹ a lɛ́ wɛ̃aa, ńyɔ̃ ɔ̃a e a guu.
Bee sɛ kpámá, mapi ń mpio pɔ́ ũ.

Tɛa Yesuzi lán nɛ́wa

(Maa 9.33-48, Luk 9.46-48, 15.3-7)

18 Zĩbeezĩ Yesu ìwaɔ mɔ̀ aà là aa mɛ̀:
Démɛ dɛńla kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i
gbɛ̃́ɔ guui? 2 Ɔ̃ Yesu nɛ́fɛ̃nɛnae sìsi zɛ̀ ń
aɛ 3 à mɛ̀: Sĩana málɛ oɛ́, tó i lilɛ a gɔ̃ lán
nɛ́wao, á gɛ̃ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i guuo.
4 Gbɛ̃́ pɔ́ azĩa sɔ̀aa à gɔ̃̀ lán nɛ́fɛ̃nɛnaɛ
beewa mɛ́ dɛńla kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i gbɛ̃́ɔ
guu. 5 Gbɛ̃́ pɔ́ nɛ́ bee taa dìlɛ ma ìwakɛ
yã́i, ade ma dilɛɛ.
6 Tó gbɛ̃́ tò nɛ́ pɔ́ lɛ́ ma náaikɛɛ́ɔ do fù,
a maa ń adeo yãa wà wísilɔgbɛ gbɛ̃̀nɛ dɔ
aà nɔɛɛ, wi aà zu ísi guo. 7 Waiyoo dṹnia,
kɛ́ yã́ pɔ́ ì to wà fu ku a guu yã́i. Sema yã́
pɔ́ ì to wà fu àɔ ku, ãma waiyoo gbɛ̃́ pɔ́
fua yã́pi sù bɔ̀ aà kĩ́i. 8 Tó n ɔ ge n gbá
mɛ́ tò ńlɛ fu, zɔ̃ ǹ vũaa. Gɛ̃a àizãna guu
kɔ̃̀ɔ ũ ge ɛɛ ũ maa dɛ wà n zu tɛ́ gasai guu
ń ɔ mɛ̀n plao ge ń gbá mɛ̀n plaola. 9 Tó
n wɛ́ mɛ́ tò ńlɛ fu, bɔ ǹ vũaa. Gɛ̃a àizãna
guu wɛdode ũ maa dɛ wà n zu zia tɛ́ guu
ń wɛ́ mɛ̀n plaola.[†]
10–11 À laaika sakaa nɛ́ɛɔ douzi, asa
málɛ oɛ́, an malaikaɔ ku luabɛ, aa ku kɔ̃
wɛ́u ń ma Mae pɔ́ kú weo gɔɔpiiɛ. 12 Álɛ
e kpelewa ni? Tó gbɛ̃́ sã vĩ mɛ̀n basɔo,
tó ado vũ̀aa, a a mɛ̀n basɔo mɛ̀ndosaiɔ to
gbɛpɔlɛu we à gɛ́ a pɔ́ pɔ́ vũ̀aapi wɛɛlɛio
lé? 13 Sĩana málɛ oɛ́, tó a è, aà pɔ aɔ nawà
dɛ a mɛ̀n basɔo mɛ̀ndosai pɔ aai kɔ́lɛɔɔla.
14 Màa á Mae pɔ́ kú musu ye nɛ́ɛ beeɔ do
vũaa sɔ̃o.

Sùuukɛa ń kɔ̃o

15 Tó n gbɛ̃́dee tàaekɛ̀, gɛ ǹ aà le ndo,
yã́pi bɔɛ̀ gupuau. Tó à n yãmà, n n gbɛ̃́pi
mìsiɛ. 16 Tó i n yãmao, gbɛ̃́ mɛ̀ndo ge
gbɛ̃ɔn pla sɛ nama, kɛ́ à e yã́pi si seelade
gbɛ̃ɔn pla ge àaɔ̃ musu.[‡] 17 Tó à gì n yã-
mai, yã́pi o gãli guu. Tó à gì gãlipi yãmai
lɔ, ǹ aà dilɛ zĩ̀lo ũ luayãdansai ũ.
18 Sĩana málɛ oɛ́: Pɔ́ pɔ́ á yè dṹniau, aɔ
yea musuɛ, mɛ́ pɔ́ pɔ́ á pòlo dṹniau aɔ
poloa musuɛ.[¶] 19 Málɛ oɛ́ lɔ, tó á gbɛ̃ɔn
plaɔ lɛ́ kɛ̀ doũ dṹniau la, yã́ pɔ́ a a wabikɛ̀
ma Mae pɔ́ kú musuwa píi, a kɛɛ́ɛ. 20 Asa
gu pɔ́ gbɛ̃ɔn pla ge gbɛ̃ɔn àaɔ̃ɔ kɔ̃ kɛ̃̀aau
ń ma tɔ́o, miɔ kú ń guuɛ.
21 Bee gbɛa Piɛɛ mɔ̀ Yesu là à mɛ̀: Dii,
gɛ̃n ũma mà sùuukɛ ń ma gbɛ̃́dee pɔ́
ìɔ tàaekɛmɛɛoi? Gɛ̃n sopla yã̀? 22 Yesu
wèwà à mɛ̀: Málɛ onɛ, i kɛ gɛ̃n sopla no,
gɛ̃n sopla lɛɛ bàaɔ̃kwiɛ.[§]
23 Bee yã́i kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i yã́ dɛ
lán kíaɛ bee yã́wa. Kíae mɛ́ ye à a ɔ̃a
yã́ gɔ̃́gɔ̃ ń a ìwaɔ. 24 Kɛ́ à nà ɔ̃api yã́wa,
ɔ̃ wà mɔ̀ɛ̀ ń gbɛ̃́ pɔ́ aà fĩa sɛa miliɔ̃ ɔ̀aa
kwio. 25 Lá a ɔ̃a vĩ à fĩapi boo, ɔ̃ aà dii

---

[*] **17:24** Bɔa 30.13-16
[†] **18:9** Mat 5.29-30
[‡] **18:16** Iko 19.15
[¶] **18:18** Mat 16.19
[§] **18:22** Daa 4.24

mɛ̀ wà aà yía ń aà nao ń aà nɛ́ɔ ń pɔ́ pɔ́ a vĩɔ píi, wi gbasa wà aà kɛ̃́. 26 Ɔ̃ zĩkɛnapi wùlɛ a dii aɛ, à awakpàɛ̀ à mɛ̀: Mɛnakɛmanɔ, má n fĩabonɛ píi. 27 Ɔ̃ aà dii aà wɛ̃nagwà, à aà gbàɛ à fĩapi tòɛ̀. 28 Kɛ́ zĩkɛnapi bɔ̀ lé, à kpàaũ ń a zĩkɛndee pɔ́ a fĩa dɔwà ã́nusu ɔwatɛ̃ basɔoo. Ɔ̃ à aà kũ̀, àlɛ aà kòlo wi à mɛ̀: Ma fĩabomɛɛ. 29 Aà gbɛ̃́deepi wùlɛ aà aɛ à awakpàɛ̀ à mɛ̀: Mɛnakɛmanɔ, má n fĩabonɛ. 30 Ãma i weio. A tò wà aà dàkpɛu e aà a fĩaboɛ.

31 Kɛ́ aà zĩkɛn gbɛ̃́ kĩniɔ è màa, à kɛ̀nɛ́ ĩ́i maamaa, ɔ̃ aa gɛ̀ yã́pi sɛ̀lɛ sìu ń diiɛ píi. 32 Ɔ̃ diipi aà sìsi à mɛ̀: Ìwa vãi! Ma n fĩa tònɛ píi, kɛ́ n awakpàmɛɛ yã́i. 33 Lá ma sùuukɛ̀nnɔ, a maa ǹ sùuukɛ ń n gbɛ̃́deeo sɔ̃o lé? 34 Aà diipi pɔ pà, a tò wà aà dàkpɛu wàɔ ĩadawà e aà gɛ fĩapi boò píi. 35 Ɔ̃ Yesu ɛ̀a mɛ̀: Tó á baade lí sùuukɛ ń a gbɛ̃́deeo ń nɔ̀sɛmɛndooo, màa ma Mae pɔ́ kú musu a kɛɛ́.

Nɔyaa

(Maa 10.1-12)

19 Kɛ́ Yesu yã́ beeɔ ò a làa, à bɔ̀ Galile à gɛ̀ Yude bùsu kpɛ dou Yudɛ̃ baale. 2 Bíla tɛaàzi, ɔ̃ à ń gyãeɔ gbã̀gbãnɛ́ we. 3 Ɔ̃ Falisieɔ mɔ̀ líkpalɛiwà, aa aà là aa mɛ̀: Gɔ̃ɛ zɛvĩ à a na ya yã́pii yã́ia? 4 A wɛ̀má à mɛ̀: Kɛ́ Lua ń kɛ́ gɔ̃ɛ ń nɔɛo za káau, i a kyokɛ á ɛ̀o lé?[**] 5 Lua mɛ̀ a yã́i gɔ̃ɛ a go a de ń a daowa, i na a nawa, an pla ḿpii aai gɔ̃ lán sàwakula ń gbalaowa.[††] 6 Beewa aa ku dodo lɔo, aa gɔ̃̀ mɛdoũɛ. Ayãmɛto pɔ́ pɔ́ Lua nàkɔ̃wa, gbɛ̃nazĩna su kɛ̃aao. 7 Ɔ̃ Falisiɔ aà là aa mɛ̀: Bɔ́yãi Mɔizi dìlɛ gɔ̃ɛ lí gínzila kɛ̃ kpa a nawa, i gbasa à aà yai?[‡‡] 8 Yesu wɛ̀má à mɛ̀: Mɔizi á gbá zɛ́ à á na yá kɛ́ á swã́ gbãa yã́iɛ, ãma a dɛ màa za a daalɛgɔɔo. 9 Málɛ oɛ́, tó gbɛ̃́ a na yà, mɛ́ i kɛ à gbãsĩkɛ̀ no, tó à nɔ pãle sɛ̀, à gbãsĩkɛ̀ɛ.[¶¶]

10 Ɔ̃ aà ìwaɔ òɛ̀: Tó màa gɔ̃ɛ yã́ dɛ ń a nao, a maa wà nɔsɛo. 11 Ɔ̃ Yesu ònɛ́: I kɛ gɔ̃ɛ píi mɛ́ a fɔ̃ yã́pi sɛo, sema gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń gbá a zɛ́. 12 Asa gbɛ̃ɛɔ lí nɔsɛo kɛ́ wà ń í màa yã́i, mɛ́ gbɛ̃ɛɔ ìɔ ku màa kɛ́ wà ń lɛ wì yã́i, mɛ́ gbɛ̃ɛɔ ńzĩa kũ̀ màa kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i yã́i. Gbɛ̃́ pɔ́ a fɔ̃ yã́pi sɛ aà sɛ́.

Báaadaa nɛ́ɔgu

(Maa 10.13-16, Luk 18.15-17)

13 Bee gbɛa gbɛ̃́ɔ mɔ̀ Yesuɛ ń nɛ́ɔ aà ɔnamá, i wabikɛnɛ́, ɔ̃ aà ìwaɔ lɛ́ gínɛ́. 14 Ɔ̃ Yesu mɛ̀: À to nɛ́ɔ mɔ ma kĩ́i. Ásu gínɛ́o, asa kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́iá gbɛ̃́ bee taaɔ pɔ́ɛ. 15 Kɛ́ à ɔnàmá, ɔ̃ à bɔ̀ we.

Ɔde

(Maa 10.17-31, Luk 18.18-30)

16 Ɔ̃ gɔ̃ɛe mɔ̀ Yesu kĩ́i, à aà là à mɛ̀: Mɛtulu, bɔ́ maa má kɛ mà àizãna ei? 17 A wɛ̀wà à mɛ̀: Bɔ́yãi ńlɛ ma la maakɛaii? Lua ado mɛ́ maa. Tó ń ye ǹ gɛ̃ àizãna guu, ǹyɔ̃ aà yãdilɛaɔ kũa. 18 Ɔ̃ à aà là à mɛ̀: An kpele ni? Ɔ̃ Yesu mɛ̀: Ńsuli gbɛ̃dɛo, ńsuli wúlɛ ń gbɛ̃pãle nɔoo, ńsuli kpã́i'oo, ńsuli yãdɔ n gbɛ̃́deewao, 19 nìli n de ń n dao kpɛla, ǹyɔ̃ ye n gbɛ̃́deezi lá ńzĩa wɛ̃niwa.[§§] 20 Ɛ̀waasopi òɛ̀: Má yã́ beeɔ kũa píi. A kpele mɛ́ gɔ̃̀mɛɛ lɔi? 21 Yesu òɛ̀: Tó ń ye ǹyɔ̃ kú wásawasaɛ,[*] gɛ ǹ n pɔ́ɔ yía píi, ní a ɔ̃a kpá taasideɔwa, ní mɔ tɛmazi, ńyɔ̃ɔ àizɛɛ vĩ luabɛ. 22 Kɛ́ ɛ̀waasopi yã́pi mà, à tà ń pɔsiao kɛ́ aà pɔ́ɔ dasi yã́i.

23 Ɔ̃ Yesu ò a ìwaɔnɛ: Sĩana málɛ oɛ́, ɔde gɛ̃a kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́iu zĩ'ũ. 24 Málɛ oɛ́ lɔ, yiongo gɛ̃a abaawɛu àa dɛ ɔde gɛ̃a

---

[**] **19:4** Daa 1.27
[††] **19:5** Daa 2.24
[‡‡] **19:7** Iko 24.1-4
[¶¶] **19:9** Mat 5.31-32
[§§] **19:19** Bɔa 20.12-16
[*] **19:21** Mat 5.48

kpala pɔ bɔ̀ Lua kĩ́iula. 25 Kɛ́ aà ìwaɔ yā́pi
mà, ɔ̃ à ń kṹ gbãa aa mɛ̀: Tó màaɛ, démɛ
a bɔi? 26 Ɔ̃ Yesu ń gwá soee, a ònɛ́: Gbɛ̃-
nazĩna a fɔ̃o. Lua mɛ́ apii zɛ́ vĩ.
27 Ɔ̃ Piɛɛ a zãsìwà à mɛ̀: Wápiɔ sɔ̃ wa
pɔ́pii tò wa bɔ tɛnzi. Bɔ́mɛ a gɔ̃wɛ̃ɛ sai?
28 Yesu ònɛ́: Sĩana málɛ oɛ́: Tó Gbɛ̃nazĩn
Nɛ́ zɔ̃̀lɛ a kpalabaa gawidewa dṹnia dafu
guu,† á gbɛ̃́ pɔ́ á tɛmaziɔ á zɔ̃lɛ kpalabaa
mɛ̀n kuɛplaɔwa, íɔ yā́gɔ̃gɔ̃ Isaili bui kuɛ-
plaɔnɛ. 29 Gbɛ̃́ pɔ́ a bɛ tò ge a vĩ̀iɔ ge a
dãunaɔ ge a mae ge a da ge a nɛ́ɔ ge a
buaɔ ma yā́i, a ɛa bee taa e lɛɛ basɔo, mɛ́
a àizãna e. 30 Dasi pɔ́ dɔaaaɔ gɔ̃ zā́, mɛ́
dasi pɔ́ tɛ́ zā́ɔ gɔ̃ dɔaaa.

Yãlɛɛũa ń gbɛ̀winaɔ

20 Lá kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i dɛn
kɛ: Uabelee mɛ́ bɔ̀ kɔɔkɔɔ, à gɛ̀
gbɛ̀winaɔ wɛɛlɛi aa zĩkɛɛ a bua. 2 An yā́
kɔ̃sɛ̀ aà fĩabonɛ́ ā́nusu ɔwatɛ̃ dodo. Ɔ̃ à ń
gbáɛ a bua. 3 À bɔ̀ lɔ muuwãamigɔɔ, ɔ̃ à
gbɛ̃pãleɔ lè gãaɛ kálɛa pã. 4 A ònɛ́: Ápiɔ
sɔ̃ à gɛ́ zĩkei ma bua, mí fĩaboɛ́ a zɛ́wa.
5 Ɔ̃ aa gɛ̀. À ɛ̀a bɔ̀ lɔ ĩatɛ̃ minanguo, ɔ̃ à
ɛ̀a bɔ̀ ĩatɛ̃ auapilaa, a ò gbɛ̃pãleɔnɛ màa
lɔ. 6 Kɛ́ à bɔ̀ oosi, à gbɛ̃pãleɔ lè kálɛa, ɔ̃
à ń lá à mɛ̀: Bɔ́yãi á kálɛa la pã za kɔɔi?
7 Aa wèwà aa mɛ̀: Kɛ́ wi zĩdawɛ̃ɛo yā́iɛ.
A ònɛ́: À gɛ́ zĩkei ma bua sɔ̃. 8 Ĩatɛ̃ gɛ̃a
kpɛ́u‡ ɔ̃ budepi ò a ziiaɛ: Zĩkɛnaɔ sísi ǹ
fĩabonɛ́. Daalɛ gbɛ̃́ zā́ɔwa e à gɛ midɛ gbɛ̃́
káauɔwa. 9 Ɔ̃ oosideɔ mɔ̀, aa ā́nusu ɔwatɛ̃
è mɛ̀ndodo. 10 Kɛ́ gbɛ̃́ káauɔ mɔ̀, aalɛ e
ń ɔ̃a aɔ dɛ gbɛ̃́ zā́ɔlaɛ, ɔ̃ ā́nusu ɔwatɛ̃ do
aa è ḿpii. 11 Kɛ́ aa ń ɔ̃a sì, ɔ̃ aa zɔadɔ̀
uabelepiwa 12 aa mɛ̀: Lɛɛlu do ɔ̃ gbɛ̃́ zā́ɔ
zĩkɛ̀, mɛ́ n ń dílɛ sáa ń wá gbɛ̃́ pɔ́ wa zĩ
zɔ̃ɔde kɛ̀, wa ĩatɛ̃ gbãa kàkawálaɔa? 13 Ɔ̃
à wè ń gbɛ̃́piɔ dowa à mɛ̀: Ma gbɛ̃́, mi n
bleo. Wa kɔ̃ yãmà ā́nusu ɔwatɛ̃ do musu
nolo? 14 Ǹ n pɔ́ si ǹ tá. Má ye kpa gbɛ̃́ zā́ɛ
beewa lá n pɔ́waɛ. 15 Má zɛvĩ mà kɛ ń ma
ɔ̃ao lá má yeiwao lé? Ńlɛ wɛbɔbɔi kɛ́ má
gbɛ̃kɛ vĩ yā́i yā̀? 16 Beewa gbɛ̃́ pɔ́ tɛ́ zā́ɔ
gɔ̃ dɔaaa, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ dɔaaaɔ gɔ̃ zā́.

Yesu a gaa ń a vuao yã'oa

(Maa 10.32-34, Luk 18.31-34)

17 Gɔɔ pɔ́ Yesu lɛ́ gɛ́ Yelusalɛũ, à a ìwa
gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ kā̀aa ńtɛ̃ɛ, à yã'ònɛ́ zɛ́u à
mɛ̀: 18 Wálɛ gɛ́ Yelusalɛũɛ. We wa Gbɛ̃-
nazĩn Nɛ́ kpáu sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyã-
danɛdeɔwa, aai yãdaaàla, 19 aai aà kpa
luayãdɔ̃nsaiɔwa. Aa aà kɛ pɔ́ɔpɔɔ, aai aà
gbɛ̃ ń flàalao, aai aà páliwa, aai aà dɛ, i
vu a gɔɔ àaɔ̃dezĩ.

Zaaki ń Zãao wabikɛa

(Maa 10.35-45)

20 Bee gbɛa Zebedee nɛ́ɔ da mɔ̀ Yesu
kĩ́i ń a nɛ́ɔ. A ye wabikɛwà, ɔ̃ à kùlɛɛ̀.
21 Ɔ̃ Yesu aà là à mɛ̀: Bɔ́ ń yeii? A wèwà
à mɛ̀: To ma nɛ́ gbɛ̃ɔn plaɛɔ aaɔ kunnɔ
n kpalau, gbɛ̃do n ɔplaai, gbɛ̃do ɔzɛɛi.
22 Ɔ̃ Yesu ò nɛ́piɔnɛ à mɛ̀: Á yā́ pɔ́ álɛ
a wabikɛa dɔ̃o. Taasi kɛɛona pɔ́ má a
imi, á fɔ̃ mia? Aa wèwà aa mɛ̀: Wá
fɔ̃́. 23 Yesu mɛ̀: Í pɔ́ má mi, á mi fá,
ãma zɔ̃lɛa ma ɔplaai ge ma ɔzɛɛi dɛ ma
yā́ ũo. Zɔ̃lɛkĩi beeɔ dɛ gbɛ̃́ pɔ́ ma Mae
kɛ̀kɛnɛ́ɔ pɔ́ ũɛ. 24 Kɛ́ aà ìwa gbɛ̃ɔn kwi
kĩniɔ yā́pi mà, an pɔ pà vĩ̀i ń dãunapi-
ozi. 25 Ɔ̃ Yesu ń kãaa ḿpii, a ònɛ́: Á dɔ̃ kɛ́
bùsu gbãadeɔ ì gbãablemá, mɛ́ gbɛ̃zɔ̃ɔ ì
ikokɛmá, 26 ãma aɔ dɛ màa á kĩ́io. Tó á
gbɛ̃e ye àɔ dɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ, aà gɔ̃ á dɔnlɛde
ũ. 27 Tó á gbɛ̃e ye àɔ dɛ dɔaana ũ, aà gɔ̃
á zɔ̀blena ũ. 28 Asa Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ i mɔ wà
dɔalɛo, à mɔ̀ dɔi gbɛ̃́ɔlɛɛ, i gi a wɛ̃nii gbɛ̃́
dasiɔ boa yā́i.

Vĩ̀a baakɛnaɔ gbā́gbãa

(Maa 10.46-52, Luk 18.35-43)

29 Gɔɔ pɔ́ aalɛ bɔ Yeliko, bíla tɛ́ Yesuzi.
30 Vĩ̀a gbɛ̃ɔn plaɔ zɔ̃lɛ zɛ́ lɛ́, aa mà Yesu

---

†**19:28** Dan 7.13-14
‡**20:8** Iko 24.15

mɛ́ lɛ́ gɛ̃, ɔ̃ aalɛ lɛ́ gbãa zu aa mɛ̀: Dii, Davidi Bui, wá wɛ̃nagwa! 31 Wàlɛ gíné wàlɛ mɛ aa nílɛ, ɔ̃ an lɛzu kɛ̀kɛ gbãakũ̀ aa mɛ̀: Dii, Davidi Bui, wá wɛ̃nagwa! 32 Ɔ̃ Yesu zɛ̀ à ń sisi à ń lá à mɛ̀: Bɔ́ á ye mà kɛɛ́i? 33 Aa wèwà aa mɛ̀: Dii, wá ye ǹ wá wɛ́ wɛ̃wɛ̃ɛɛ. 34 Yesu ń wɛ̃nagwà, à ɔkã̀ ń wɛ́wa. Wegɔ̃ɔ aa gu'è, ɔ̃ aa bɔ̀ tɛaàzi.

Gbãakpaa Yesuzi Yelusalɛũ

(Maa 11.1-26, Luk 19.28-48, Zãa 12.12-22)

21 Kɛ́ aa kà kãi ń Yelusalɛũo, aa kà Bɛfaze wɛ̃́lɛ pɔ́ kú Kùkpɛ sı̃̀sı̃pɔlɛu, ɔ̃ Yesu a ìwa gbɛ̃ɔn plaɔ zı̃̀ 2 a òné: À gé wɛ̃́lɛ pɔ́ kálɛ á aɛ kee guu. Tó a gɛ̃, á zàa'ı̃na e dɔa ń a néo wegɔ̃ɔ. À polo suomɛɛ. 3 Tó gbɛ̃e á lá, kpelewa ni, í mɛ Dii mɛ́ ye ń mɔaoi, a ń gbaɛ̀ tia. 4 A dɛ màa kɛ́ yã́ pɔ́ ãnabi ò kɛ yã́iɛ, à mɛ̀:
5 O Siɔnadeɔnɛ an kía mɛ́ lɛ́ mɔ́ ń kı̃́i.
Aà nɔ̀sɛ niɛ, a di zàa'ı̃n bɔlɔ kpɛ.¶
6 Ìwapiɔ gɛ kɛ̀ lá Yesu ònɛ́wa. 7 Aa sù ń zàa'ı̃napio ń a néo, aa ń ulaɔ kpàlɛmá, ɔ̃ Yesu dìkpɛ. 8 Gbɛ̃́ dasideɔ lɛ́ ń ulaɔ kpálɛ zɛ́u,§ gbɛ̃eɔ lɛ́ lá zɔ̃ wàlɛ kpálɛ zɛ́u lɔ. 9 Bíla pɔ́ dɔaaaɛ̀ ń gbɛ̃́ pɔ́ tɛ́ aà kpɛɔ lɛ́ wiilɛ wàlɛ mɛ:
Gbãa kɛ, Davidi Bui!
Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ mɔ́ ń Dii tɔ́o ũ!
Wà gbãakpaaàzi à zɔ̃ luawa.**
10 Kɛ́ Yesu gɛ̃̀ Yelusalɛũ, wɛ̃́lɛ lòo, gbɛ̃́pii lɛ́ mɛ: Dén gbɛ̃́ bee ũi? 11 Bíla mɛ̀: Ãnabi Yesuɛ. À bɔ̀ Nazalɛti, Galile bùsuuɛ.

Yesu gɛa Lua ua

(Maa 11.15-19, Luk 19.45-48, Zãa 2.13-22)

12 Yesu gɛ̃̀ Lua ua à laayianaɔ ń laalunaɔ yà ń bɔ́lɛ píi. À ɔlɛũkpakɛnaɔ táabũnuɔ ń felenyianaɔ kìlaɔ fuangba. 13 A òné: A kɛ̃a Lua taalau, wali o ma kpɛ́ɛ lousisikpɛ,†† ɔ̃ á kɛ̀ gbɛ̃blenaɔ tòo ũ.‡‡
14 Vı̃̀aɔ ń ɛɛɔ mɔ̀ aà kı̃́i Lua ua we, ɔ̃ à ń gbãgbã. 15 Kɛ́ sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyã-danɛdeɔ yãbɔnsaɛ pɔ́ àlɛ kɛɔ è, mɛ́ aa mà néɔ lɛ́ wiidɔwà Lua ua aalɛ mɛ, gbãa kɛ Davidi Bui, ɔ̃ an pɔ pà. 16 Aa òè: Ń mà lá aalɛ oa? Yesu wèmá à mɛ̀: Ao! Kɛ́ Lua dà néfɛ̃nɛnaɔnɛ ń né yɔ̃minaɔ aa a táasilɛ, i a kyokɛo lé?¶¶ 17 Ɔ̃ à bɔ̀ wɛ̃́lɛu à ń tó we, à tà ii Bɛtani.

Yesu kaadɔɛnli kaa

(Maa 11.12-14,20-24)

18 Kɛ́ gu dɔ̀ kɔɔkɔɔ, à ɛ̀a lɛ́ su wɛ̃́lɛdau, ɔ̃ nɔana lɛ́ aà dɛ. 19 À kaadɔɛnli è zɛ́ lɛ́, ɔ̃ à sɔ̃̀i, i né ewào, sema lá pã. Ɔ̃ a ò lípiɛ: Ńyɔ̃ nɛ'i bau lɔo. Wegɔ̃ɔ lípi giigàga. 20 Kɛ́ aà ìwaɔ è, ɔ̃ à bɔ̀ ń saɛ aa mɛ̀: Àkɛa kaadɔɛnlipi giigàga màa gɔ̃̀ɔi? 21 Yesu wèmá à mɛ̀: Sı̃ana málɛ oɛ́, tó á Lua náai vı̃ seasai, i kɛ kaadɔɛnlipi yã́ ɔ̃ á kɛ adoo. Baa tó á ò sı̃̀sı̃ɛ beeɛ aà azı̃a sɛ zu ísiau, a kɛɛ.§§ 22 Tó á Lua náai vı̃, pɔ́ pɔ́ á gbɛ̀awà wabikɛa guu píi, á eɛ.

Yesu laa a ikoi

(Maa 11.27-33, Luk 20.1-8)

23 Yesu gɛ̃̀ Lua ua, àlɛ yãdanɛ́. Ɔ̃ sa'onkiaɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ mɔ̀ aà là aa mɛ̀: Iko

---

¶**21:5** Zkl 9.9
§**21:8** 2Kia 9.13
***21:9** Soũ 118.25-26
††**21:13** Isa 56.7
‡‡**21:13** Zel 7.11
¶¶**21:16** Soũ 8.3
§§**21:21** Mat 17.20

kpele ńlɛ yã́ beeɔ kɛòi? Démɛ n gba iko
beei? 24 Ɔ̃ Yesu wèmá à mɛ̀: Mapi sɔ̃ má
yã́ mɛ̀ndo gbɛawá. Tó á òmɛɛ, ɔ̃ má iko
pɔ́ málɛ yã́ beeɔ kɛo oɛ́. 25 Dé iko Zãa
gbɛ̃́ɔ da'ilɛkɛ̀òi?* Lua pɔ́ yã̀, ge gbẽnaz-
ĩna pɔ́ɛ? Ɔ̃ aa lɛkpàaĩ aa mɛ̀: Tó wa mɛ̀
Lua pɔ́ɛ, a wá lá bɔ́yãi wi Zãa yã́ sio ni.
26 Tó wa mɛ̀ gbẽnazĩna pɔ́ɛ sɔ̃, wá bíla vĩa
vĩ, asa ampii aa Zãa ãnabikɛ sìɛ. 27 Ɔ̃ aa
wè Yesuwa aa mɛ̀: Wá dɔ̃o. Ɔ̃ Yesu ònɛ́:
Mapi sɔ̃ má iko pɔ́ málɛ yã́ beeɔ kɛo oɛ́o.

Nɛ́ gbɛ̃ɔn plaɔ

28 Ɔ̃ Yesu mɛ̀: Gbɛ̃e mɛ́ nɛgɔ̃ɛnaɔ vĩ
gbɛ̃ɔn pla. Ɔ̃ a ò Wooɛ: Gɛ́ zĩkɛi bua gbã.
29 Woo mɛ̀: Má gɛo. Ɔ̃ à nɔ̀sɛlìlɛ gbɛzã,
à gɛ̀. 30 Maepi gɛ ò Seɛ màa lɔ. Ɔ̃ Se mɛ̀:
Too. Kási i gɛo. 31 Á è kpelewai? Gbɛ̃ɔn
plapiɔ guu, an démɛ a mae pɔeã kɛ̀i? Aa
mɛ̀: Wooɛ. Ɔ̃ Yesu ònɛ́: Sĩana málɛ oɛ́:
Ɔsinaɔ ń káaluaɔ gẽ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i
guu á ãa. 32 Asa Zãa mɔ̀ à zɛ́ súsu ɔ̀lɔɛ́, i
aà yã́ sio. Ɔsinaɔ n káaluaɔ mɛ́ aa aà yã́
sì. Baa ń bee eao i nɔ̀sɛlilɛ gbɛzã a aà yã́
sìo.

Vɛ̃ɛbu zĩkɛnaɔ

(Maa 12.1-12, Luk 20.9-18)

33 À yãpãle ma lɔ. Uabelee mɛ́ kú a
vɛ̃ɛbu vĩ, à kaa lìai à ɛyɔ̃̀ a guu vɛ̃ɛfɛ̃kĩi
ũ, à gbadà.† Ɔ̃ à a vɛ̃ɛbupi nà zĩkɛnaɔnɛ
ń ɔzĩ, ɔ̃ à fɛ̀lɛ ń táo. 34 Kɛ́ vɛ̃ɛkɔzɔ̃zɔ̃gɔɔ
kà, ɔ̃ à a ìwaɔ zĩ̀ zĩkɛnapiɔwa aa a vɛ̃ɛ
asea siɛ. 35 Ɔ̃ zĩkɛnapiɔ aà ìwaɔ kũ̀kũ,
aa ń gbẽdo gbɛ̃̀, aa ń gbẽdo dɛ̀, aa ń
gbẽdo pàpa ń gbɛo aa dɛ̀. 36 Uabelepi ɛ̀a
ìwa pãleɔ zĩ̀,‡ an dasi dɛ gbɛ̃́ káauɔla,
ɔ̃ aa kɛ̀nɛ́ màa lɔ. 37 Gbɛzã ɔ̃ à a nɛ́ zĩ̀-
má à mɛ̀: Aa ma nɛ́ yãda. 38 Kɛ́ zĩkɛnapiɔ
nɛ́pi è, aa òkɔ̃ɛ: Túbiblenan kee. Wà aà
dɛ, bú i gɔ̃wɛ̃ɛ. 39 Ɔ̃ aa aà kũ̀ bɔ̀ò kaau
aa aà dɛ̀. 40 Tó búde sù, kpelewa a kɛ
zĩkɛnapiɔnɛi? 41 Aa wèwà aa mɛ̀: A gbɛ̃́
pãsĩpiɔ dɛdɛ pãsĩpãsĩɛ, i búpi na zĩkɛn
pãle pɔ́ aa aà asea kpawa a gɔɔwaɔnɛ
ń ɔzĩ. 42 Ɔ̃ Yesu ònɛ́: I yã́ɛ bee kyokɛ
taalauo lé?
Gbɛ pɔ́ ɛ̃bonaɔ pãkpài mɛ́ gɔ̃̀ gbɛɔ mide
ũ.
Dii mɛ́ bee kɛ̀ ɔ̃ à kɛ̀wɛ̃ɛ yãbɔnsaɛ ũ.¶
43–44 Ayãmɛto málɛ oɛ́: Lua a á bɔ kpala
pɔ́ bɔ̀ a kĩ́i guu, i gbɛ̃́ pɔ́ aa a asea kpawaɔ
kpau.
45 Kɛ́ sa'onkiaɔ ń Falisiɔ Yesu
yãlɛɛũanɛpiɔ mà, aa dɔ̃̀ kɛ́ ń yã́ àlɛ o.
46 Ɔ̃ aalɛ zɛwɛɛlɛ wà aà kṹ, ãma aa vĩakɛ̀
bílaɛ, kɛ́ wà aà dìlɛ ãnabi ũ yã́i.

Nɔsɛpɔnakɛa

(Luk 14.15-24)

22 Yesu ɛ̀a yãlɛ̀ɛũnɛ́ à mɛ̀: 2 Lá kpala
pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i dɛn kɛ lɔ. Kíae mɛ́ lɛ́
nɔsɛpɔnakɛ a nɛ́ɛ, 3 ɔ̃ à a zĩkɛnaɔ zĩ̀ gbɛ̃́
pɔ́ à ń gbɛa blɛbleawaɔ sísii, ãma aa ye
mɔaio. 4 Ɔ̃ à ɛ̀a zĩkɛnpãleɔ zĩ̀ a ònɛ́: À gɛ
o gbɛ̃́ pɔ́ ma ń gbɛaɔnɛ ma sɔu mà, ma
zuswanaɔ ń pɔtuo mɛkpaaɔ dɛ̀dɛ má làa.
Aa mɔ nɔsɛ guu. 5 Ɔ̃ aai laaidɔ yã́piwao,
an baade gɛ̀ a bɔɔlɛkɛi. Gbɛ̃ɛɔ gɛ̀ ń bua,
gbɛ̃ɛɔ gɛ̀ ń laatai, 6 gbɛ̃́ kĩniɔ zĩkɛnapiɔ
kũ̀kũ aa widàmá aa ń dɛdɛ. 7 Ɔ̃ kíapi pɔ
pà, à a sosaɔ gbàɛ aa gɛ̀ gbɛ̃dɛnapiɔ dɛ̀dɛ,
ɔ̃ aa tɛsɔ̃̀ ń wɛ̃́lɛwa. 8 Ɔ̃ kíapi gbàsa ò a
zĩkɛnaɔnɛ: Nɔsɛblɛ mà, ãma gbɛ̃́ pɔ́ ma ń
gbɛaɔ kɛ̀wà fɛ̃́nɛũ. 9 À gɛ́ zɛ́kpaaɔ guu, í
gbɛ̃́ pɔ́ á è píi sísi nɔsɛ guu. 10 Ɔ̃ zĩkɛnapiɔ
fɛ̀lɛ gɛ̀ zɛ́ɔ guu, aa gbɛ̃́ pɔ́ aa ɛ̀ɔ kã̀aa, gbẽ-
vãiɔ ń gbẽmaaɔ píi. Màa nɔsɛpɔnakɛnaɔ
gupà.
11 Kɛ́ kíapi gɛ̃̀ pɔnakɛnapiɔ gwai, à gɔ̃ɛe
è we, a nɔsɛpɔna ula daao, 12 ɔ̃ a òɛ̀: Ma
gbɛ̃́, àkɛa n gẽ la nɔsɛpɔna uladasaii? Ɔ̃

*__21:25__ Mat 3.6
†__21:33__ Isa 5.1-2
‡__21:36__ 2Lad 36.15
¶__21:42__ Soũ 118.22-23

à nì kpȁuu. 13 Ɔ̃ kía ò a dɔaiɔnɛ: À aà ɔɔ
ye ń aà gbáɔ, í aà zu bàasi gusiau. We a
ɔ́ɔlɔu à ɔdi a musu. 14 Asa dasi ɔ̃ Lua sìsi,
ãma gbɛ̃́ pɔ́ a sɛ̀ɔ bílao.

Yesu lousisin gbɛ̃zɔ̃ɔɔ fua

(Maa 12.13-40, Luk 10.25-28, 20.19-47)

15 Bee gbɛa ɔ̃ Falisiɔ bɔ̀ gɛ̀ lɛkpàaĩ lá
wà kɛ aa e Yesu kũ̋ a yã'oa guu. 16 Ɔ̃ aa ń
ìwaɔ zĩ̀wà ń Elodi kpala zɛnkpɛdeeɔ, aa
mɛ̀: Mɛtulu, wá dɔ̃ kɛ́ gbɛ̃́ náaiden n ũ. Ni
Lua zɛ́ ɔlɔnɛ́ wásawasaɛ. Nili yã̋si ń gbɛ̃́ɔ
ublembɛkɛ yã̋io, asa nili gbɛ̃ɛ wɛgwao.
17 Lá ń è ǹ owɛ̃ɛ. À kũ̋ wà wɛ̃̀'ɔ̃a kpá Seza-
awaa, ge i kũo? 18 Yesu ń nɔ̀sɛvãi dɔ̃̀má
à mɛ̀: Mɔafilideɔ! Bɔ́yãi álɛ filifilimbak-
pamɛɛi? 19 À ɔ̃a pɔ́ wì wɛ̃̀'ɔ̃a kpaò ɔlɔmɛɛ.
Ɔ̃ aa ɔ̃api do dɔ̀ɛ̀. 20 Ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Dé mi
ń a tɔ́on lai? 21 Aa wèwà aa mɛ̀: Sezaa
pɔ́ɛ. Ɔ̃ a ònɛ́: Too, à Sezaa dee pɔ́ kpawà,
í Lua pɔ́ kpawà. 22 Kɛ́ aa yã̋pi mà, à bɔ̀ ń
saɛ, ɔ̃ aa aà tò we aa tà.
23 Gɔɔ doũpi zĩ́ Saduseeɔ mɔ̀ Yesu kĩ̋i.
Aaì mɛ gɛɔ lí vuo, ɔ̃ aa aà là aa mɛ̀: 24 Mɛ-
tulu, Mɔizi mɛ̀, tó gɔ̃ɛ gà nésai, dãuna lí a
vĩ̀i gyaa da'uakɛ, aà a vĩ̀i gɛ̃ɛ kɛò.§ 25 Tɔ̀ɔ.
Dedoũdeɔ kú wá guu yãa gbɛ̃ɔn sopla.
Woo nɔ sɛ̀ à gà a nɔpi tò nésai, ɔ̃ gyaa gɔ̃̀
Seɛ. 26 À kɛ̀ Seɛ màa lɔ ń Bíɔo e à gɛ̀ pɛ̀
gbɛ̃ɔn soplapiɔwa píi. 27 Ampii gbɛa ɔ̃ nɔ
gà sɔ̃. 28 Gɛɔ vugɔɔzĩ an gbɛ̃ɔn soplapiɔ
guu, démɛ aɔ nɔpi vĩi? Asa ampii aa aà dɔ̃
nɔ ũɛ. 29 Ɔ̃ Yesu wèmá à mɛ̀: A sãsãɛ á Lu-
ayãtaala ń aà gbãao dɔ̃sai yã̋i. 30 Tó gɛɔ
vù, aa nɔsɛo, aa zãkɛo, aaɔ ku lán luabɛ
malaikaɔwaɛ. 31 Gɛɔ vua yã́ musu i yã́ pɔ́
Lua òɛ́ kyokɛo lé? À mɛ̀ 32 ámɛaa Abla-
haũ ń Izaakio ń Yakɔbuo Lua.** Gɛɔ Luan
aà ũo, sema gbɛ̃́ bɛ̃́ɛɔ. 33 Kɛ́ bíla yã̋pi mà,
aà yãdaanɛ́ dìmá.
34 Kɛ́ Falisiɔ mà Yesu Saduseɔ fù, aa kɔ̃
kȁaa. 35 Ɔ̃ an ikoyãdɔ̃naɔ do likpàlɛwà à
aà là à mɛ̀: 36 Mɛtulu, Mɔizi ikoyã kpele
gbia mɛ́ dɛ́nlai? 37 Yesu wèwà à mɛ̀: Ǹyɔ̃
ye Dii n Luazi ń nɔ̀sɛmɛndoo teasisai, n
sɔ̃ iɔ kuwà.†† 38 Ikoyã pɔ́ a gbia dɛ́nlan
we. 39 A plaade pɔ́ bɔ̀wan kɛ: Ǹyɔ̃ ye ń
gbɛ̃nazĩn deezi lá nzĩa wɛ̃niwa.‡‡ 40 Mɔizi
ikoyã píi ń ãnabiɔ yã̋ɔ píi looa ikoyã mɛ̀n
pla beeɔwaɛ.
41 Lá Falisiɔ kãaaa, Yesu ń lá à mɛ̀:
42 Á è kpelewa Mɛsii yã́ musui? Dé buin
aà ũi? Aa wèwà aa mɛ̀: Davidi buiɛ.
43 Ɔ̃ Yesu ònɛ́: Àkɛa Lua Nisĩna dɛ̀dɛ Da-
vidiwa, ɔ̃ a òɛ̀ Diii? À mɛ̀
44 Dii ò ma Diiɛ aà zɔ̃lɛ a ɔplaai
e àa aà ibɛɛɔ kálɛɛ̀ a gbá zíɛ.¶¶
45 Lá Davidi òɛ̀ Dii, kpelewa aɔ dɛ aà bui
ũi? 46 Gbɛ̃ɛ i fɔ̃ yã̋zãsìwào. Za gɔɔ bee
gbɛ̃ɛ i we yãe làwà lɔo.

Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ń Falisiɔ mɔafili

(Maa 12.38-40, Luk 20.45-47)

23 Bee gbɛa Yesu yã'ò bílaɛ ń a ìwaɔ
2 à mɛ̀: Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ń Fal-
isiɔ mɛ́ aa gɔ̃̀ Mɔizi gɛ̃ɛ ũ. 3 Ayãmɛto àli
yã́ pɔ́ aaì oɛ́ɔ kɛ píi, íɔ kũa. Ãma ásu ń
kɛa kɛo, asa aali yã́ pɔ́ aaì o kɛo. 4 Aaì aso
gbia yeye da gbɛ̃́ɔnɛ ń gȁuɛ, mɛ́ baa ɔton
do aaliɔ ye kaio. 5 Aaì ń yã́ píi kɛ kɛ́ gbɛ̃́ɔ
ń e yã̋iɛ. Màa aaì Lua yã́ ɛsɛba gbɛ̃̀nɛ da,§§
aaì tùfa gbȁa da ń pɔkasai.* 6 Pɔnablɛble
zɔ̃lɛkĩi maaɔ ń lousisikpɛ zɔ̃lɛkĩi maaɔ ɔ̃
aaìɔ wɛɛlɛ zɔ̃lɛu. 7 Aaìɔ ye wàɔ fɔkpakpa-
má gãaɛ, wàɔ onɛ Mɛtulu. 8 Ásuli tó wà
oɛ́ Mɛtuluo, asa ápii vĩ̀iɔ n dãunaɔn á ũ,

---

§**22:24** Iko 25.5
***22:32** Bɔa 3.6
††**22:37** Iko 6.5
‡‡**22:39** Lev 19.18
¶¶**22:44** Soũ 110.1
§§**23:5** Iko 6.8
***23:5** Nao 15.38

mɛ́ á Mɛtulu mɛ̀ndoɛ. 9 Ásuli o gbɛ̃ɛɛ á
mae dṹnia guu lao, asa á Mae mɛ̀ndoɛ,
ɔ̃mɛ kú musu. 10 Ásuli tó wà oɛ́ Dɔaanao,
asa á Dɔaana mɛ̀ndoɛ, ɔ̃n Mɛsii ũ. 11 Gbɛ̃́
pɔ́ zɔ̃ɔ á guu aàɔ dɛ á dɔnlɛde ũ.† 12 Gbɛ̃́
pɔ́ ì azĩa kā̃fĩ Lua a aà busaɛ, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́
ì azĩa busa Lua a aà kā̃fĩ.

Yesu zɔadɔa Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ń Falisiɔwa

(Luk 11.37-42)

13 Waiyoo á yãdanɛdeɔ ń Falisiɔ!
Mɔafilideɔ! I kpala pɔ bɔ̀ Lua kĩ́i zɛ́ ta
gbɛ̃́ɔnɛ. Ili gɛ̃uo, mɛ́ ili we gbɛ̃́ pɔ́ aa ye
gɛ̃uɔ gɛ̃̀u sɔ̃o.
14 Waiyoo á yãdanɛdeɔ ń Falisiɔ!
Mɔafilideɔ! I wabi gbā̀a kɛ Luawa à
gyaaɔ bleò. Bee yā̃i á ĩadama pãsĩ aɔ
dɛńla.
15 Waiyoo á yãdanɛdeɔ ń Falisiɔ!
Mɔafilideɔ! I bɛbɛ tɔɔlɛ ń ísiao ìwa
mɛ̀ndo ea yā̃i. Tó á è sɔ̃, i aà kɛ tɛ́ pɔ́
ũ dɛála lɛɛ plaɛ.
16 Waiyoo á vĩ̀a dɔaanaɔ! I mɛ tó wà
mɛ̀ wa sì ń Lua kpɛ́o, a yãe vĩo, ãma tó
wà mɛ̀ wa sì ń Lua kpɛ́ vuao, bee mɛ́ yãvĩ.
17 Vĩ̀a mìsaideɔ! A kpele mɛ́ zɔ̃ɔi? Vua yā̀,
ge Lua kpɛ́ pɔ́ ì to vua gɔ̃ aà pɔ́ ũɛ? 18 I mɛ
lɔ tó wà mɛ̀ wa sì ń sa'okĩio, a yãe vĩo,
ãma tó wà mɛ̀ wa sì ń sa'obɔ pɔ́ kú weo,
bee mɛ́ yãvĩ. 19 Vĩ̀aɔ! A kpele mɛ́ zɔ̃ɔi?
Sa'obɔ yā̀, ge sa'okĩi pɔ́ ì to sa'obɔ gɔ̃ Lua
pɔ́ ũɛ? 20 Gbɛ̃́ pɔ́ mɛ̀ á sì ń sa'okĩio, a sì
ń pɔ́ pɔ́ kú weɔɛ lɔ píi. 21 Gbɛ̃́ pɔ́ mɛ̀ á
sì ń Lua kpɛ́o, a sì ń Lua pɔ́ kú a guuoɛ
lɔ. 22 Gbɛ̃́ pɔ́ mɛ̀ á sì ń luabɛo, a sì ń Lua
kpalabaao‡ ń Lua pɔ́ zɔ̃lɛwàoɛ.
23 Waiyoo á yãdanɛdeɔ ń Falisiɔ!
Mɔafilideɔ! I toeɔ dosina n kíanaɔkpeo ń
dā̀ láo kwide kpa Luawa, ɔ̃ i Mɔizi ikoyã
gbiaɔ to we, yā̃zɛde ń sùuuo ń náaio. Yā̃
beeɔ mɛ́ dɛ wà kɛ a kĩni tosai.¶ 24 Vĩ̀a
dɔaanaɔ! I maemilona plɛ á imiau, ɔ̃ i
yiongo mɔ́.
25 Waiyoo á yãdanɛdeɔ ń Falisiɔ!
Mɔafilideɔ! I gbãbɔ bisaɔ kpɛɛ ń taɔ, mɛ́
bĩi ń gbɛ̃taiinkɛao mɛ́ á nɔ̀sɛ pà. 26 Falisi
vĩ̀a! Bisa guu pípi gĩa, a kpɛ i gɔ̃ gbãsĩsai.
27 Waiyoo á yãdanɛdeɔ ń Falisiɔ!
Mɔafilideɔ! Á dɛ lán mia pɔ́ wà
soolɛ̀wàɔwaɛ. An kpɛ maa wɛ́ɛ, ãma
gɛwaɔ ń gbãsĩ píio mɛ́ ń guu pà. 28 Màaɛ
ápiɔ sɔ̃, á bɛa maa gbɛ̃́ɔ wɛ́ɛ, ãma
mɔafili ń yãvãio mɛ́ á guu pà.
29 Waiyoo á yãdanɛdeɔ ń Falisiɔ!
Mɔafilideɔ! I pɔ́ bo ãnabiɔ miaɔwa, i za-
˜ble Lua gbɛ̃́ɔ pɔ́wa, 30 i mɛ: Tó wá kú yãa
wá deziɔ gɔɔ, wá bàa aɔ kúńnɔ ãnabiɔ
dɛdɛa guuo. 31 Beewa á dɔ̃̀ kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ aa
ãnabiɔ dɛ̀dɛɔ buiɔn á ũ. 32 À ãiakɛ à á
deziɔ tàaaba, í a midɛ sa! 33 Mlɛ̃ɔ! Gbɛ̃-
nazĩn píligonaɔ! Kpelewa á bɔ tɛ́ yā̃ pɔ́
daaála guui?§ 34 A yā̃i má ãnabiɔ ń ɔ̃nɔ-
naɔ ń yãdanɛdeɔ zĩwá, í ń gbɛ̃ɛɔ dɛdɛ, í
ń gbɛ̃ɛɔ páliwa, í ń gbɛ̃ɛɔ gbɛ̃ ń flàalao
á lousisikpɛɔ guu, í ń yá wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo.
35 Beewa Lua gbɛ̃́ pɔ́ wà ń dɛdɛɔ yā̃ a wi
á musu, sɛa za gbɛ̃maa Abɛliwa** e à gɛ̀
pɛ̀ Balakia nɛ́ Zakali pɔ́ a aà dɛ̀ Lua kpɛ́
ń sa'okĩio zãnguowa.†† 36 Sĩana málɛ oɛ́,
yā̃ beeɔ píi a wi gbãgbɛ̃ɔ musuɛ.
37 Yelusalɛũdeɔ, Yelusalɛũdeɔ! A ãn-
abiɔ dɛ̀dɛ, a gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń zĩ́wáɔ pàpa ń
gbɛo a ń dɛdɛ. Miɔ ye mà á kãaamazi
mɔ̀ɔmɔɔ, lá ko ì a gā̀sĩa kú a nɛ́ɔlawa,
ãma ili weio. 38 Lua a á kpɛ́ tóɛ́ kpɛ́zĩ ũɛ

†**23:11** Mat 20.26-27
‡**23:22** Isa 66.1
¶**23:23** Lev 27.30
§**23:33** Mat 3.7, 12.34
****23:35** Daa 4.8
††**23:35** 2Lad 24.20-21

sa. 39 Málɛ oɛ́, za tia á ma e lɔo, e à omɛɛ
báaade gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ mɔ́ ń Dii tɔ́o.‡‡

Yelusalɛũ dúuzɔ̃a ń dṹnialaagɔɔ seelaɔ

(Maa 13.1-20, Luk 21.5-24)

24 Yesu bɔ̀ Lua ua, àlɛ tá, ɔ̃ aà
ìwaɔ sɔ̃̀aàzi, aa lɛsuikɛ̀ɛ̀ Lua kpɛ́
dɔawa. 2 Ɔ̃ Yesu ònɛ́: A bee è píia? Sĩana
málɛ oɛ́, wa gbɛe to dikɔ̃a weo, wa a
dúuzɔ̃ɛ.
3 Gɔɔ pɔ́ Yesu zɔ̃lɛa Kùkpɛ sĩ̀sĩ̀pɔlɛu, aà
ìwaɔ mɔ̀ aà kĩ́i ńtɛ̃ɛ, aa aà là aa mɛ̀: Owɛ̃ɛ,
yã́ beeɔ kɛ bɔɛ ni? Bɔ́mɛ aɔ dɛ n mɔa
ń dṹnialaagɔɔo seela ũi? 4 Yesu wèmá à
mɛ̀: À laaika, ásu to gbɛ̃e á sã́sāo. 5 Asa
gbɛ̃́ɔ mɔ́ ń ma tɔ́o dasi, aa mɛ Mɛsiin ń
ũ, aa gbɛ̃́ɔ sã́sã dasi. 6 Áli zĩ̀ bao ma ń a
súuo. Ásu to sɔ̃ kɛ̃́águo. Bee a kɛɛ, ãma
gɔɔ láaa pɔ́n we gĩao. 7 Asa bui ń buio
aa fɛlɛ ń kɔ̃oɛ, màaɛ lɔ bùsu ń bùsuo.
Nɔana ń tɔɔlɛ lualuaao aɔ ku guɔu dasi.
8 Yã́piɔ píiá nɔwãwã daalɛaɛ. 9 Bee gbɛa
wa á kpámá wà á wɛtã, wi á dɛ, bui píi i
zaágu ma yã́i.¶¶ 10 Gbɛ̃́ dasideɔ i gbasa fu,
aai bɔ kɔ̃ kpɛ, aaiɔ zakɔ̃u. 11 Ãnabi ɛgɛ-
naɔ mɔ dasi aa gbɛ̃́ɔ sã́sã dasi, 12 yãvãi i
kɔ̃́, gbɛ̃́ dasideɔ yea Luazi i busa. 13 Gbɛ̃́
pɔ́ zɛa gbãa e a gɔɔ lɛ́wa, ade mɛ́ a bɔ.§§
14 Wa kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i baokpa dṹnia
gupiiu seela ũ bui píiɛ, a lɛ́ i gbasa ká.
15 Tó a tɛ̃̀ gudɛna pɔ́ ãnabi Daniɛli a
yã'ò* è Lua ua, kyokɛna yã́pi da, 16 gɔɔ
bee gbɛ̃́ pɔ́ aa ku Yudeɔ bàalɛ mipɛ
sĩ̀sĩɔwa. 17 Gbɛ̃́ pɔ́ kú kpɛ́ musu su pila
gɛ̃ kpɛ́u pɔe sɛ́io. 18 Gbɛ̃́ pɔ́ kpɛ bua su
ɛa bɛ a ula sɛ́io. 19 Waiyoo nɔsindeeɔ ń
nɛadeɔ gɔɔ bee. 20 À wabikɛ Luawa kɛ
lala'oapi su kɛ buziɛ ge kã́mabogɔɔzĩo.
21 Asa gɔɔpi taasi aɔ zɔ̃ɔɛ. Zaa Lua dṹ-
nia kàlɛ e gbã, a taa i kɛo, mɛ́ a kɛ lɔo.†
22 Tó Lua i zɛò à gɔɔpi laoo, dɔ̃ gbɛ̃e a
bɔo. Ãma a lào gbɛ̃́ pɔ́ à ń sɛ́ɔ yã́iɛ.

Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ mɔa

(Maa 13.21-37, Luk 17.20-37, 21.25-33)

23 Gɔɔ bee tó gbɛ̃e su òɛ́, gwa, Mɛsii ku
la ge a ku le, ásu sio. 24 Asa Mɛsii ɛgɛ-
naɔ ń ãnabi ɛgɛnaɔ mɔ aa seela zɔ̃ɔɔ n
dabudabuɔ kɛ, kɛ́ baa gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń sɛ́ɔ
aa ń sã́sãò, tó a zɛkɛ. 25 Málɛ oɛ́ za káauɛ.
26 Tó wa òɛ́, gwa, a ku sɛ̃u, ásu gɛo. Ge
tó wa òɛ́, gwa, a ku kpɛa, ásu sio. 27 Asa
lá lou ì pílɛ à luabɛ pu za gukpɛ e bɛ'aɛ,
màa Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ mɔa aɔ dɛ. 28 Gu pɔ́ gɛ
kuu, we yãamusuɔ kãaau.
29 Gɔɔ bee wɛ́tɛ̃a gbɛa gɔ̃̀ɔ, ĩatɛ̃ a siakũ,
mɔvua a ikɛo, saanaɔ wolo luawa, pɔ́ pɔ́
kú luawapiɔ zã ń pɛ́kĩiwa.‡ 30 Gbɛ̃nazĩn
Nɛ́ seela i gbasa bɔ luabɛ, bui pɔ́ kú dṹ-
nia guuɔ i ńzĩa gbɛ̃gbɛ̃ ḿpii, aai Gbɛ̃naz-
ĩn Nɛ́ mɔa e luabɛpuanau ń gbãao ń gawi
zɔ̃ɔo.¶ 31 A a malaikaɔ zĩ ń kã̀ae'ɔ gbãao,
aa a gbɛ̃́ pɔ́ à ń sɛ́ɔ kãaa za dṹnia gola
síiɔ̃wa za luabɛ lɛ́la e a lɛ́le.
32 À yã́ pɔ́ kaadɔɛnli lɛ́ daɛ́ gwa. Tó a
gɔ̃na busɛkũ̀ mɛ́ àlɛ bɔlɔbɔ, i dɔ̃ kɛ́ guan-
tɛ̃na kãikũ̀. 33 Màaɛ sɔ̃, tó a yã́ beeɔ è
píi, àɔ dɔ̃ kɛ́ aà mɔa kãikũ̀, a zɛ kpɛɛlɛ.
34 Sĩana málɛ oɛ́, gɔɔbeedeɔ gɛ̃lɛ yã́ beeɔ
píi kɛsaio. 35 Luabɛ ń dṹniao a gɛ̃lɛ, kási
ma yã́ɔ gɛ̃lɛa vĩo.
36 Gbɛ̃e a gɔɔ ge a zaa dɔ̃o, baa luabɛ
malaikaɔ, baa Lua Nɛ́, sema ma Mae ado.

‡‡**23:39** Soũ 118.26
¶¶**24:9** Mat 10.22
§§**24:13** Mat 10.22
***24:15** Dan 9.27, 11.31, 12.11
†**24:21** Dan 12.1
‡**24:29** Isa 13.10, 34.4, Yoɛ 3.4
¶**24:30** Dan 7.13

37 Lá a dɛ Nɔee gɔɔ,[§] màa aɔ dɛ Gbɛ̃naz-
ĩn Nɛ́ mɔ́gɔɔ. 38 Gɔɔ pɔ́ í i da dṹnialao,
wàlɛ pɔble, wàlɛ imi, wàlɛ nɔsɛ, wàlɛ za-
˜kɛ e Nɔee gè gɛ̃̀ gó'ilɛna guu. 39 Aai dɔ̃o,
ɔ̃ í mɔ̀ ń sélɛ ḿpii.[**] Màa aɔ dɛ Gbɛ̃nazĩn
Nɛ́ mɔ́gɔɔ lɔ. 40 Gɔɔ bee gɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn plaɔ
aaɔ ku bua, wa gbɛ̃do sɛ́, wa gbɛ̃do to
we. 41 Nɔɛ gbɛ̃ɔn plaɔ aaɔ pɔ́ lɔ́ gbɛzĩ, wa
gbɛ̃do sɛ́, wa gbɛ̃do to we. 42 Ayãmɛto
à itɛ̃kɛ, asa á gɔɔ pɔ́ á Dii a mɔwà dɔ̃o.
43 Àɔ yɛ̃́ɛ bee ma. Tó uabele zaa pɔ́ kpɛ̃́i
a mɔwà a bɛ dɔ̃̀ yãa, dɔ̃ à itɛ̃kɛ̀ɛ, a we aà
a kpɛ́ gbooo. 44 A yɛ̃́i ápiɔ sɔ̃ àɔ ku sɔu
guu, asa Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ a mɔ zaa pɔ́ á wɛ́
dɔiowaɛ.

Zĩkɛn náaide laaide

(Luk 12.41-48)

45 Déme zĩkɛnnáaide laaide pɔ́ aà dii a
zĩkɛnaɔ naɛ̀ a ɔzĩ, aàli blɛ kpámá a gɔɔwa
ũi? 46 Báaaden zĩkɛna pɔ́ aà dii aà lè àlɛ
kɛ màa a sugɔɔ ũ. 47 Sĩana málɛ oɛ́, a a
àizɛɛ píi naɛ̀ a ɔzĩɛ. 48 Ãma tó zĩkɛnapi
vãi, a o a sɔ̃ guu a dii lɛ́ gɛ̃gɛ̃, 49 i fɛlɛ na a
zĩkɛndeeɔ gbɛ̃gbɛ̃awa, iɔ ulatãble, iɔ imi
ń wɛ̃dɛnaɔ, 50 aà dii a su gɔɔ pɔ́ aà wɛ́
dɔiowaɛ, zaa pɔ́ a dɔ̃owa, 51 i aà zɔ̃ɛzɔ̃ɛ,
i aà baa daaa ń mɔafilideɔ. We a ɔ́ɔlɔu à
ɔdi a musu.

Wɛ̃́ndia gbɛ̃ɔn kwiɔ

25 Gɔɔ bee kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɛ̃́i yɛ̃́ aɔ
dɛ lán wɛ̃́ndia gbɛ̃ɔn kwi pɔ́ aa ń
filiaɔ sɛ̀ bɔ̀ɔ̀ aalɛ gé dai nɔsɛnalɛɔ yɛ̃́waɛ.
2 An gbɛ̃ɔn sɔɔɔá laaisaideɔnɛ. An gbɛ̃ɔn
sɔɔɔ sɔ̃ laaideɔnɛ. 3 A laaisaideɔ ń filiaɔ
sɛ̀ nísi kũ̀sũa saiɛ, 4 a laaideɔ sɔ̃ aa ń filiaɔ
sɛ̀ ń nísi kũ̀sũao. 5 Nɔsɛna i mɔ kpaao, ɔ̃
i ń lɛ́ ḿpii, aalɛ i'o. 6 Wɛɛdo wà wiilɛ̀ wà
mɛ̀: Nɔsɛna lɛ́ mɔ́! À fɛlɛ gɛ́ daiaàlɛ. 7 Ɔ̃
wɛ̃́ndiapiɔ vù ḿpii, aa ń filiaɔ kɛ̀kɛ. 8 Ɔ̃
a laaisaideɔ ò a laaideɔnɛ: À wá gba nísi
yɔɔe, wá filia lɛ́ gaɛ. 9 Ɔ̃ a laaidepiɔ wèmá
aa mɛ̀: A mɔ́wá ń ápiɔ píio. À gɛ́ á pɔ́ lúi a
yìanaɔ kɛ̃́iaɔ! 10 Kɛ́ aa gɛ̀ lúi, ɔ̃ nɔsɛna kà.
Gbɛ̃́ pɔ́ an sɔu màɔ gɛ̃̀aànɔ nɔsɛ guu, ɔ̃ wà
gbatà. 11 Gbɛzã wɛ̃́ndia kĩnipiɔ sù, aalɛ
lɛzu: Dii, Dii! Zɛwɛ̃wɛ̃ɛ! 12 Ɔ̃ a wèmá à
mɛ̀: Sĩana málɛ oɛ́, má á dɔ̃o. 13 Ayãmɛto
à itɛ̃kɛ, asa á a gɔɔ ge a zaa dɔ̃o.

Ɔdakɛa zĩkɛnaɔnɛ

(Luk 19.11-27)

14 Kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɛ̃́i dɛ lán gbɛ̃́ pɔ́ ye
fɛlɛ ń táo, ɔ̃ à a zĩkɛnaɔ sìsi à a àizɛɛ nànɛ́
ń ɔzĩwaɛ. 15 À ɔdakɛ̀ an gbɛ̃doɛ bãni sɔo,
gbɛ̃ɔn plaade bãni pla, gbɛ̃ɔn àaɔ̃de bãni
do. A kpà an baadewa a gbãa lɛ́u, ɔ̃ à
fɛ̀lɛ ń táo. 16 Bãnisɔode gɛ̀ zĩkɛ̀ ń ɔ̃apio
gɔ̃̀ɔ, ɔ̃ à àikɛ̀ɛ bãni sɔo. 17 Bãniplaade kɛ̀
màa lɔ, ɔ̃ à àikɛ̀ɛ bãni pla. 18 Bãnidode
sɔ̃ à gɛ̀ ɛyɔ̃̀ɛ, ɔ̃ à a dii ɔ̃api ùlɛu. 19 Gɔɔ-
plakɛa gbɛa zĩkɛnapiɔ dii sù, ɔ̃ àlɛ a ɔ̃a
yɛ̃́ gɔ̃́gɔ̃ńnɔ. 20 Bãnisɔode mɔ̀ ń bãni sɔo
pãle pɔ́ á èo à mɛ̀: Dii, bãni sɔo pɔ́ ń kpàa
gwa, à àikɛ̀ bãni sɔo lɔ. 21 Ɔ̃ aà dii òɛ̀: Ń
kɛ̀ zĩkɛn maa náaide! Lá ń náai vĩ ń a yɔɔ-
nao, má a zɔ̃ɔ nanɛ n ɔzĩɛ sa. Gɛ̃ ma pɔ-
nakɛa guu. 22 Bãniplaade mɔ̀ lɔ à mɛ̀: Dii,
bãni pla pɔ́ ń kpàa gwa, à àikɛ̀ bãni pla
lɔ. 23 Ɔ̃ aà dii òɛ̀: Ń kɛ̀ zĩkɛn maa náaide!
Lá ń náai vĩ ń a yɔɔnao, má a zɔ̃ɔ nanɛ
n ɔzĩɛ sa. Gɛ̃ ma pɔnakɛa guu. 24 Ɔ̃ dode
mɔ̀ sa à mɛ̀: Dii, má dɔ̃̀ kɛ́ gbɛ̃́ zĩ'ũn n ũ.
Ni pɔkɛkɛ gu pɔ́ ni tɔ̃uoɛ, mɛ́ ni pɔ́ kãaa
gu pɔ́ ni gbɛ̃uo. 25 Ɔ̃ vĩa ma kũ, ma gɛ ma
n ɔ̃a ùlɛ ɛu. N pɔ́ kɛ́. 26 Ɔ̃ aà dii òɛ̀: Zĩkɛn
vãi màade! Ń dɔ̃̀ kɛ́ mi pɔkɛkɛ gu pɔ́ mi
tɔ̃uo, mi pɔ́ kãaa gu pɔ́ mi gbɛ̃uoo lò?
27 Tó n dakɛ̀ò gbɛ̃ɛɛ yãa, lá ma suɛ́, dɔ̃
má sì ń a ío. 28 À bãni dopi siwà, í kpá
bãnisɔodewa. 29 Asa gbɛ̃́ pɔ́ pɔ́ vĩ Lua a
kɛ̃́fĩɛ̀ e à fɛ̃ɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ vĩ sɔ̃o, baa pɔ́ pɔ́ a vĩ

[§] **24:37** Daa 6.5-7
[**] **24:39** Daa 7.10-24

Lua a siwàɛ.[††] 30 Zĩkɛn pãɛ bee sɔ̃, à aà zu
bàasi gusiau. We a ɔ́ɔlɔu à ɔdi a musu.[‡‡]

Yɑ̃́kpalɛ gbɛzã

31 Tó Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ mɔ̀ a gawi guu ń
a malaikaɔ píi, a zɔ̃lɛ a kpalabaa gaw-
idewa.[¶¶] 32 Dṹnia buiɔ i kãaa aà aɛ píi, i ń
kɛ̃́kɔ̃wa lá pɔdãna ì sãɔ kɛ̃kɔ̃wa ń bleɔwa.
33 A sãɔ kpa a ɔplaai, bleɔ ɔzɛɛi. 34 Bee
gbɛa Kíapi a o gbɛ̃́ pɔ́ aa ku a ɔplaaiɔnɛ:
Á gbɛ̃́ pɔ́ ma Mae báaadàáguɔ à mɔ kpala
pɔ́ à a sɔukɛ̀ɛ́ za dṹniakalɛgɔɔ ble. 35 Asa
kɛ́ nɔana lɛ́ ma dɛ, a blɛ kpàa. Kɛ́ imi
lɛ́ ma dɛ, a í kpàa. Kɛ́ má dɛ nibɔ ũ, a
ma dilɛ. 36 Kɛ́ má bɛ bṹu, a uladàmɛɛ. Kɛ́
málɛ gyãkɛ, a ma gwa. Kɛ́ wà ma dakpɛu,
a mɔ ma gwai.
37 Gbɛ̃maaɔ i gbasa oɛ̀: Dii, bɔɛ wá è
nɔana lɛ́ n dɛ wa blɛ kpàmai, ge imi lɛ́ n
dɛ wa í kpàmai? 38 Bɔɛ wa n e nibɔ ũ wa
n dilɛi, ge ń bɛ bṹu wa uladànɛi? 39 Bɔɛ
wá è ńlɛ gyãkɛ ge wà n dakpɛu, wa gɛ
n gwaii? 40 Kíapi i wemá: Sĩana málɛ oɛ́,
gɔɔ pɔ́ á kɛ̀ ma gbɛ̃́ɛ beeɔ doɛ, baa an gbɛ̃́
pɔ́ kɛ̃́sãańzi, mámɛ á kɛ̀mɛɛ.
41 Bee gbɛa a o gbɛ̃́ pɔ́ aa ku a ɔzɛɛiɔnɛ:
À gomɛɛ we luaginzideɔ! À ta tɛ́ gasai
pɔ́ Lua kɛ̀kɛ Ibiisiɛ ń a ìwaɔ guu. 42 Asa
kɛ́ nɔana ma dɛ, i blɛ kpaao. Kɛ́ imi ma
dɛ, i í kpaao. 43 Kɛ́ má dɛ nibɔ ũ, i ma
dilɛo. Kɛ́ má bɛ bṹu, i uladamɛɛo. Kɛ́
málɛ gyãkɛ ge wà ma dakpɛu, i mɔ ma
gwaio. 44 Aai gbasa aà lá: Dii, bɔɛ wa n
e ń nɔanao ge imi ge nibɔ ũ ge bṹu ge
gyãe ge dakpɛuna ũ, mɛ́ wi dɔnlɛo ni?
45 Kía i wemá: Sĩana málɛ oɛ́, lá i kɛ gbɛ̃́ɛ
beeɔ doɛo, baa an gbɛ̃́ pɔ́ kɛ̃́sãańzi, mámɛ
i kɛmɛɛo. 46 Gbɛ̃́ beeɔ ta ĩadama láasai
guuɛ, gbɛ̃maaɔ sɔ̃ àizãna guu.[§§]

Lɛkpaaĩa Yesuzi

(Maa 14.1-2, Luk 22.1-2, Zãa 11.45-53)

26 Kɛ́ Yesu yɑ̃́ beeɔ ò píi a làa, ɔ̃ a
ò a ìwaɔnɛ: 2 Á dɔ̃ kɛ́ gɔɔpla gbɛa
wa Gɛ̃amusu[*] dikpɛkɛ, wi Gbɛ̃nazĩn Nɛ́
kpámá wà aà páliwa.
3 Bee gbɛa sa'onkiaɔ ń Yuda gbɛ̃zɔ̃ɔ kɔ̃
kɑ̃̀aa sa'onkia pɔ́ wì mɛ Kaaifa bɛ. 4 Aa
lɛkpàaĩ lá aa e Yesu kṹ kpɑ̃́i, aai aà dɛ
5 aa mɛ̀: Wásu kɛ dikpɛ zĩ́o, kɛ́ bíla su fɛlɛ
ń zɔaoo yɑ̃́i.

Tulalekaa Yesu miwa

(Maa 14.3-9, Zãa 12.1-8)

6–7 Kɛ́ Yesu kú Bɛtani, àlɛ pɔble Simɔɔ
kusude bɛ, ɔ̃ nɔɛɛ sɔ̃̀aàzi, a tulale ɔde
loona kũa. Ɔ̃ a kà Yesu miwa. 8 Kɛ́ aà
ìwaɔ è, ɔ̃ an pɔ fɛ̀lɛ aa mɛ̀: Bɔ́n pɔ́ pãkɛa
bee ũi? 9 Dɔ̃ yãa wà tulalepi yìa ń ɔ zɔ̃ɔ,
wi a ɔ̃a kpá taasideɔwa. 10 Yesu dɔ̃̀má,
ɔ̃ a òné: Bɔ́yãi álɛ ĩadai nɔɛpiwai? Yɑ̃́
pɔ́ a kɛ̀mɛɛ maaɛ. 11 Taasideɔ ìɔ kúánɔ
gɔɔpiiɛ,[†] ãma máɔ kúánɔ gɔɔpiio. 12 Kɛ́ à
tulalepi kà ma mɛwa, a kɛ̀ ma gɛ̀ kpɛlaa
yɑ̃́iɛ. 13 Sĩana málɛ oɛ́: Gu pɔ́ wàlɛ ma
baokpau dṹnia gupiiu, waɔ yɑ̃́ pɔ́ nɔɛpi
kɛ̀ o aà dɔngu yɑ̃́iɛ.

Yudasi bɔa Yesu kpɛ

(Maa 14.10-11, Luk 22.3-6)

14 Bee gbɛa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ do pɔ́ wì mɛ
Yudasi Isaliɔti gɛ̀ sa'onkiaɔ kĩ́i 15 à mɛ̀:
Tó ma Yesu kpàwá, bɔ́ á we kpaai? Ɔ̃
aa ɑ̃́nusu ɔwatɛ̃ baakwi[‡] nào aa kpàwà.
16 Za gɔɔ bee ɔ̃ àlɛ zɛwɛɛlɛ à aà kpámá.

[††]**25:29** Mat 13.12
[‡‡]**25:30** Mat 8.12, 22.13
[¶¶]**25:31** Mat 16.27, 19.28
[§§]**25:46** Dan 12.2
[*]**26:2** Bɔa 12.1-11
[†]**26:11** Iko 15.11
[‡]**26:15** Bɔa 21.32

Gɛ̃amusu blɛblea

(Maa 14.12-31, Luk 22.7-23, Zãa 13.21-38, 1Kln 11.23-25)

17 Kàaso dikpɛgɔɔ sɛ̃́ia zĩ́ Yesu ìwaɔ mɔ̀ aà là aa mɛ̀: Má ń ye wà Gɛ̃amusu blɛble sɔukɛunɛi? 18 A wèmá à mɛ̀: À gɛ́ wɛ̃́lɛdau gbɛ̃e kĩ́i, í oɛ̀ Mɛtulu mɛ̀ a gɔɔ kà kãi. Aà bɛ á Gɛ̃amusu blɛ bleu ń a ìwaɔ. 19 Yesu ìwaɔ kɛ̀ lá a dànɛ́wa, aa Gɛ̃amusu blɛble sɔukɛ̀. 20 Kɛ́ oosi kɛ̀, Yesu zɔ̃̀lɛ táabũnui ń a gbɛ̃ɔn kuɛplapiɔ. 21 Gɔɔ pɔ́ aalɛ pɔble à mɛ̀: Sĩana málɛ oɛ́, á gbɛ̃do a ma kpámá. 22 An pɔ yà maamaa, an baade fɛ̀lɛ lɛ́ aà la dodo: Asa mámɛo yó, Dii? 23 Yesu wèmá à mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ wálɛ ɔkãaa ta doũ mɛ́ a ma kpámá.¶ 24 Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ a ã́nuato lá wà a yã'ò taalauwa,§ ãma waiyoo gbɛ̃́ pɔ́ a aà kpámápi. A maa wà aà ì yãao. 25 Ɔ̃ Yudasi pɔ́ a aà kpámápi mɛ̀: Asa mámɛo yó, Mɛtulu? Yesu òɛ̀: Ɔ̃mɛ dɔ n lɛ́u we.

26 Gɔɔ pɔ́ aalɛ pɔble, Yesu kàa sɛ̀ à báaadàu, ɔ̃ a ɛ̀'ɛ a kpà a ìwaɔwa à mɛ̀: À si só. Kɛ́ beeá ma mɛɛ. 27 Ɔ̃ à imibɔ sɛ̀ lɔ. À sáaukpà, ɔ̃ a kpàmá à mɛ̀: À mi ápii. 28 Kɛ́ beeá ma auɛ. A dɛ Lua bàa kua ń gbɛ̃́ dasiɔ au** pɔ́ a bɔlɛa an duunakɛ̃ama yã́i ũɛ. 29 Málɛ oɛ́, za gbã má vɛ̃ɛbɛ'i mi lɔɔ. Sema tó kpala pɔ́ bɔ̀ ma Mae kĩ́i bɔ̀ gupuau, ɔ̃ má a dafu miánɔ. 30 Kɛ́ aa lɛsì, ɔ̃ aa bɔ̀lɛ gɛ̀ Kùkpɛ sĩ̀sĩpɔlɛu.

31 Bee gbɛa Yesu ònɛ́: Ápii á ma to we gwãasĩnaa, asa a kɛ̃a láu wà mɛ̀, Lua a pɔdãna lɛ́, aà kpàsa pɔ́ɔ i fãaa.†† 32 Ma vua gbɛa má dɔaaɛ́ Galile. 33 Ɔ̃ Piɛɛ òɛ̀: Baa tó ma gbɛ̃́ɔ n to we ḿpii, má n to we bauo. 34 Yesu òɛ̀: Sĩana málɛ onɛ, gwãasĩnaa e ko àɔ gɛ́ lɛzui, ńyɔ̃ lelekpamazi gɛ̃n àaɔ̃. 35 Piɛɛ òɛ̀: Baa tó má su gannɔ, má lelekpanzi bauo. Ɔ̃ aà ìwaɔ ò màa sɔ̃ ḿpii.

Yesu wabikɛa Gɛsɛmani

(Maa 14.32-42, Luk 22.39-46)

36 Bee gbɛa Yesu ń a ìwaɔ kà gu pɔ́ wì mɛ Gɛsɛmani, ɔ̃ a ònɛ́: À zɔ̃lɛ la e mà gɛ wabikɛ le. 37 À Piɛɛ ń Zebedee nɛ́ gbɛ̃ɔn plaɔ sɛ̀ gɛ̀ńnɔ. Aà pɔ siakũ̀, tòlobi zùaàgu. 38 Ɔ̃ a ònɛ́: Pɔsia ma kũ gbãa e ma ka gaa. À zɛ la, í itɛ̃kɛmanɔ. 39 Ɔ̃ à gɛ̀ aɛ yɔɔ, à wùlɛ a gbɛɛu à wabikɛ̀ à mɛ̀: Baa, tó a zɛkɛ, to taasi kɛɛonaɛ bee dɔmazi. Ãma i kɛ lá má yeiwa no, sema lá ń yeiwa. 40 Ɔ̃ à ɛ̀a sù a ìwaɔ lè, aalɛ i'o. Ɔ̃ a ò Piɛɛɛ: Màa yã̀? I fɔ̃ itɛ̃kɛ̀manɔ baa yɔɔoa? 41 À itɛ̃kɛ àɔ wabikɛ, kɛ́ ásu fu yɔ̃awao yã́i. Á nisĩna yei, ãma á mɛ mɛ́ busɛ. 42 Aà kɛ̃amá gɛ̃n plaade, à wabikɛ̀ à mɛ̀: Baa, tó taasi kɛɛona í a dɔmazi a imisaio, to n pɔeã kɛ. 43 Kɛ́ à ɛ̀a sù ń lɛ́, a è aalɛ i'o lɔ, asa an wɛ́ gbiakũ̀ɛ. 44 Ɔ̃ à ń tó we lɔ, à gɛ̀ wabikɛ̀ a gɛ̃n àaɔ̃de, à yã́ doũpi ò lɔ. 45 Ɔ̃ à ɛ̀a sù a ìwaɔwa a ònɛ́: Àlɛ i'o álɛ kã́mabo e tiaa? À gwa! Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ kpaa duunkɛnaɔwa gɔɔ kà. 46 À fɛlɛ wà tá. Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ma kpámá lɛ́ mɔ́.

Yesu kũa

(Maa 14.43-50, Luk 22.47-53, Zãa 18.3-12)

47 Gɔɔ pɔ́ àlɛ yã́pi o, ɔ̃ aà ìwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ do Yudasi kà ń bíla pɔ́ aa bɔ̀ sa'onkiaɔ ń Yuda gbɛ̃zɔ̃ɔɔ kĩ́iɔ. Aa fɛ̃ndaɔ kṹkũa ń gɔɔ. 48 Bɔnkpɛdepi sɔ̃ à seela ònɛ́ à mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ ma su lɛpɛ̀wà, aàpin we. À aà kṹ. 49 Ɔ̃ à táa'ò Yesuwa gɔ̃̀ɔ à mɛ̀: Fɔ Mɛtulu. Ɔ̃ à lɛpɛ̀wà. 50 Yesu òɛ̀: Ma gbɛ̃́, ǹ n kɛa kɛ! Ɔ̃ wà mɔ̀ ɔpɛ̀lɛ Yesuwa, wà aà kũ̀. 51 Ɔ̃ Yesu ìwaɔ do a fɛ̃nda wò, à sa'onkia zĩkɛna lɛ̀ò à aà swã́ gò. 52 Ɔ̃ Yesu

¶**26:23** Soũ 41.10
§**26:24** Soũ 22.1-19, Isa 53.1-12
****26:28** Bɔa 24.8, Zel 31.31-34
††**26:31** Zkl 13.7

òὲ: Ǹ n fɛ̃nda pɛ a gbɛu. Asa gbɛ̃́ pɔ́ zὲ ń
fɛ̃ndao, fɛ̃nda mɛ́ a aà dɛ. 53 Tó má ye ma
Mae malaika zĩgɔ̃ɔ gbaɛmɛɛ gɔ̃̀ɔ dɛ gãli
kuɛplaɔla, ń dɔ̃ má fua a wabikɛwà yɛ̃̀?
54 Tó má kὲ màa sɔ̃, kpelewa yɛ̃́ pɔ́ kɛ̃a
Luayãtaalau wà mὲ a kɛ a kɛi? 55 Ɔ̃ Yesu
ò bílaɛ: Kpɛ̃́i wɛliwɛn ma ũ, ɔ̃ a mɔ ma
kṹi ń fɛ̃ndaɔ ń goɔa? Gɔɔpii miɔ zɔ̃lɛ Lua
ua màɔ yãdané, i ma kũo. 56 Ãma yɛ̃́pi kὲ
píi, kɛ́ yɛ̃́ pɔ́ ãnabiɔ ò kɛ yɛ̃́iɛ. Ɔ̃ aà ìwaɔ
aà tò we ḿpii, aa bàasi.

Yuda gbãadeɔ yɛ̃́kpalɛkɛa ń Yesuo

(Maa 14.53-65, Luk 22.54-55,63-71,
Zãa 18.13-14,19-24)

57 Gbɛ̃́ pɔ́ aa Yesu kũ̀ɔ gὲaànɔ sa'onkia
Kaaifa bɛ. Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ
kãaaa we. 58 Piɛɛ tɛ Yesu kpɛ kãaa e
sa'onkiapi bɛ. À gɛ̃̀ ua à zɔ̃̀lɛ ń dɔaiɔ,
kɛ́ à yɛ̃́pi midɛa e. 59 Sa'onkiaɔ ń Yuda
gbãadeɔ píi lɛ́ yɛ̃́ wɛɛlɛ dɔ Yesuwa aa e
wà aà dɛ. 60 Baa kɛ́ gbɛ̃́ɔ mɔ̀ yãdɔ̀dɔwà
dasi, i kɛo. Gbɛzã gbɛ̃ɔn plaeɔ mɔ̀ 61 aa
mὲ: Dee mὲ á fɔ̃ Lua kpɛ́ wí, í ɛa dɔ gɔɔ
àaɔ̃ɛ sɛ́! 62 Ɔ̃ sa'onkia fὲlɛ zὲ a ò Yesuɛ:
Yɛ̃́ pɔ́ wàlɛ dɔdɔmapi dɛa ni? Ńyɔ̃ yãe zɛ̃́-
sioa? 63 Kɛ́ Yesu nílɛ kpɛ̃́, ɔ̃ sa'onkiapi òὲ:
Ma nanɛ Lua bɛ̃́ɛi, owɛ̃ɛ tó Lua Nɛ́ pɔ́ wì
mɛ Mɛsiin n ũ. 64 Yesu wèwà à mὲ: Ɔ̃mɛ
dɔ n lɛ́u we. Mapi sɔ̃ málɛ oɛ́, za gbã á
Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ e zɔ̃lɛa Gbãapiide ɔplaai,‡‡
mɛ́ á aà e, àlɛ mɔ́ luabɛpuanau.¶¶ 65 Ɔ̃
sa'onkiapi a pɔkasaɔ gà a kɛ̃̀ à mὲ: A dɔ́ɛ
ń Luao! Wá bàa ũma n seeladeɔ lɔi? Á
mà lá à dɔ̀ɛ ń Luao wea? 66 Á è kpele-
wai? Ɔ̃ aa wèwà aa mὲ: Aà tàae kà wà aà
dɛ.§§ 67 Ɔ̃ wà lɛ́'ikà aà oawa* wà aà lὲ ń
ɔkũo. Gbɛ̃ɛɔ aà sãnkὲkɛ 68 aa mὲ: Mɛsii,
ãnabikɛkɛ ǹ gbɛ̃́ pɔ́ n lɛ owɛ̃ɛ.

Piɛɛ lelekpaa Yesuzi

(Maa 14.66-72, Luk 22.56-62,
Zãa 18.15-18,25-27)

69 Piɛɛ zɔ̃lɛa ua, ɔ̃ nɔɛ zĩkɛnae mɔ òὲ:
Mpi sɔ̃ iɔ sãnu ń Galile gbɛ̃́ Yesupioɛ. 70 Ɔ̃
à lelekpà gbɛ̃́pii wáa à mὲ: Má dɔ̃ yɛ̃́ pɔ́
ńlɛ oo. 71 Kɛ́ à gɛ̃̀ gɔ̃u, nɔɛ pãle aà è, ɔ̃ a ò
gbɛ̃́ pɔ́ kú weɔnɛ: Gbɛ̃́ɛ bee sãnu ń Yesu
Nazalɛtioɛ. 72 Piɛɛ ὲa lelekpà à mὲ: Má sì
ń Luao má gbɛ̃́pi dɔ̃o. 73 Kɛ́ à kὲ sàa yɔɔ,
gbɛ̃́ pɔ́ zɛa weɔ sɔ̃̀ Piɛɛzi aa mὲ: Sĩanaɛ, an
gbɛ̃don n ũ, asa wá n dɔ̃ n yã'oawaɛ. 74 Ɔ̃
à fὲlɛ azĩa kà à mὲ: Ń Luao má gbɛ̃́pi dɔ̃o.
Wegɔ̃ɔ ɔ̃ ko lɛzù. 75 Ɔ̃ yɛ̃́ pɔ́ Yesu ò dɔ̀aàgu
kɛ́ à mὲ, e ko àɔ gɛ́ lɛzui a lelekpaazi gɛ̃n
àaɔ̃. Ɔ̃ Piɛɛpi bɔ̀ bàasi, à ɔ́ɔlɔ̀ à kὲ wɛ̃na.

Yudasi gaa

(Zĩn 1.18-19)

27 Kɛ́ gu dɔ̀ kɔɔkɔɔ, sa'onkiaɔ ń Yuda
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ píi lɛkpàaĩ Yesuzi, kɛ́ aa
e wà aà dɛ. 2 Aa aà yè, ɔ̃ aa gὲ aà kpà
bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔ Pilatiwa.
3 Kɛ́ Yudasi pɔ́ aà kpàmá è yɛ̃́ zɔ̃̀lɛwa,
à gɔ̃̀ déndɔ̃mɛɛ guu, ɔ̃ à gὲ ɛ̃́nusu ɔwatɛ̃
baakwipi sɔaai sa'onkiaɔnɛ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ. 4 A
òné: Ma duunakὲ, ma tàaesaide kpà gai.
Ɔ̃ aa òὲ: Wá bàa ũmai? N yɛ̃́ɛ. 5 Ɔ̃ Yudasi
ɔ̃api zù Lua kpɛ́u, ɔ̃ à tà à gὲ azĩa lòo. 6 Ɔ̃
sa'onkiaɔ ɔ̃api sὲlɛ aa mὲ: Ɔ̃api kaa Lua
kpɛ́ kpagolo guu zɛvĩo, asa gbɛ̃dɛ'ɔ̃aɛ.
7 Kɛ́ aa lɛkpàaĩ, ɔ̃ aa oobona gĩtɔkĩi lù
ń ɔ̃apio nibɔɔ vĩkĩi ũ. 8 Ayãmɛto e ń a
gbão wì mɛ tɔɔlɛpiɛ Gbɛ̃dɛna tɔɔlɛ. 9 Ɔ̃ yɛ̃́
pɔ́ ãnabi Zelemii ò kὲ, à mὲ: Wà ɛ̃́nusu
ɔwatɛ̃ baakwipi sὲlɛ, ɔ̃a pɔ́ Isailiɔ zὲò aa
kpà aà yɛ̃́ musupi, 10 ɔ̃ wà oobona gĩtɔkĩi
lùò lá Dii òmɛɛwa.†

‡‡**26:64** Soũ 110.1
¶¶**26:64** Dan 7.13
§§**26:66** Lev 24.16
***26:67** Isa 50.6
†**27:10** Zkl 11.12-13

Pilati yɑ̃́kpalɛkɛa ń Yesuo

(Maa 15.1-20, Luk 23.1-25, Zãa 18.28-19.16)

11 Yesu zɛa bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔ aɛ. Ɔ̃ gbɛ̃zɔ̃ɔpi aà là à mɛ̀: Yudaɔ kían n ũa? Yesu wèwà à mɛ̀: Ɔ̃mɛ dɔ n léu we. 12 Gɔɔ pɔ́ sa'onkiaɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔ lɛ́ yãdɔdɔwà, i yãe zɑ̃́simáo. 13 Ɔ̃ Pilati òɛ̀: Ńlɛ yɑ̃́ dasi pɔ́ wàlɛ dɔdɔma mao lé? 14 Kɛ́ Yesu i yãe o yɑ̃́piɔ kee musuo, à bɔ̀ bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔpi saɛ maamaaɛ.

15 Gɛ̃amusu dikpɛ zĩ́ píi, bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔpi ì dakpɛunaɔ do pɔ́ bíla yei gbaɛnɛ́ɛ. 16 Gɔɔ bee sɔ̃ dakpɛuna tɔdee ku we, wì mɛ Balaba. 17 Kɛ́ bíla kɑ̃̀aa, ɔ̃ Pilati ń lá à mɛ̀: Dé á ye mà kɛ̃́ɛi? Balaba yɑ̃̀, ge Yesu pɔ́ wì mɛ Mɛsiiɛ? 18 Asa a dɔ̃ kɛ́ wɛdɔa Yesuɛ yɑ̃́i ɔ̃ wà aà kpàiwa.

19 Gɔɔ pɔ́ Pilati zɔ̃lɛa gĩ́naa, aà na gbɛ̃́ zĩ̀wà à mɛ̀: Ńsu yãe kɛ gbɛ̃maapiɛo, asa nana pɔ́ má ò aà yɑ̃́ musu gĩa gwɑ̃́ ma kũ gbãa maamaaɛ.

20 Sa'onkiaɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔ nàɛ bílawa aa Balaba gbɛa, wi Yesu dɛ. 21 Ayãmɛto kɛ́ bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔpi ń lá, gbɛ̃ɔn plapiɔ guu dé aa ye à kɛ̃́néi, ɔ̃ aa mɛ̀ Balabaɛ. 22 Ɔ̃ Pilati ń lá à mɛ̀: Kpelewa má kɛ ń Yesu pɔ́ wì mɛ Mɛsiioi? Gbɛ̃́pii mɛ̀: Ǹ aà páliwa. 23 Ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Vãi kpele a kɛ̀i? Ɔ̃ an wiilɛa kɑ̃̀fĩ aa mɛ̀: Ǹ aà páliwa. 24 Kɛ́ Pilati è á fɔ̃ yãe kɛo, mɛ́ zɔa lɛ́ kɑ̃́fĩ, ɔ̃ à idɑ̃̀ à ɔpì bíla wáa à mɛ̀: Ma ɔbɔ̀lɛ gbɛ̃́pi gaa yɑ̃́u.‡ Á yɑ̃́ɛ. 25 Ɔ̃ gbɛ̃́piɔ mɛ̀: Aà dɛa yɑ̃́ wí wá musu ń wá nɛ́ɔ. 26 Ɔ̃ à Balaba kɛ̃̀nɛ́ à mɛ̀ wà Yesu gbɛ̃ ń flàalao, wi aà páliwa.

27 Bee gbɛa Pilati sosaɔ gɛ̃̀ ń Yesuo bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔpi bɛ, ɔ̃ an gãli píi lìaaàzi. 28 Aa aà pɔ́ɔ wòlowà, aa gomusu tɛ̃a dàɛ̀. 29 Aa lɛ̀ fùa tɑ̃̀ wa kpàɛ̀, aa fee nàɛ̀ a ɔplaau gopana ũ. Ɔ̃ aalɛ kúlɛkulɛɛ̀, aalɛ aà kɛ pɔ́ɔpɔɔ aalɛ mɛ: Fɔ, Yudaɔ kía! 30 Aa lɛ́'ikàwà, aa feepi sɛ̀ aa aà lɛ̀ò a miwa. 31 Kɛ́ aa aà kɛ̀ pɔ́ɔpɔɔ aa làa, aa gomusupi bɔ̀aàla aa aà pɔkasaɔ dàɛ̀, ɔ̃ aalɛ gɛ́ aà páiliwa.

Yesu gaa

(Maa 15.21-41, Luk 23.26-49, Zãa 19.17-30)

32 Kɛ́ aa bɔ̀lɛ lɛ́ gɛ́, aa kpàaũ ń Silɛni gbɛ̃́ pɔ́ wì mɛ Simɔɔo. Aa teasidàɛ̀, ɔ̃ à Yesu lipãakɔ̃a sɛ̀. 33 Kɛ́ aa kà gu pɔ́ wì mɛ Gɔgɔta, (bee mɛ̀ mitɔɔnagu), 34 ɔ̃ aa vɛ̃ɛ yãalɛa ń ɛsɛo dɔ̀ɛ̀ aà mi.¶ Kɛ́ a ìɛ, ɔ̃ à gì mii. 35 Kɛ́ aa aà pàliwa, ɔ̃ aa tɛ́lɛpà aà pɔkasaɔ kpaalɛa yɑ̃́ musu.§ 36 Ɔ̃ aa zɔ̃̀lɛ lɛ́ aà dɔ̃́a we. 37 Wà aà tàae pɔ́ wa è kɛ̃̀ wa nà aà mia wà mɛ̀:

Gbɛ̃́ɛ beeá Yesu Yudaɔ kíaɛ.

38 Ɔ̃ wà kpɑ̃́iwɛliwɛɔ pàliwa Yesupi saɛ gbɛ̃ɔn pla, ado ɔplaai, ado ɔzɛɛi. 39 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gɛ̃ weɔ lɛ́ ń midɛ, aalɛ aà sɔ̃sɔ̃** 40 aalɛ mɛ: N mɛ̀ ńyɔ̃ Lua kpɛ́ wí, ní ɛa dɔ gɔɔ àaɔ̃ nolo?†† Tó Lua Nɛ́n n ũ, ǹ nzĩa suaba, pila líwa. 41 Màa sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔ lɛ́ aà kɛ pɔ́ɔpɔɔ lɔ aa mɛ̀: 42 À gbɛ̃pãleɔ suabà mɛ́ a fɔ̃ à azĩa suabaoa? Isailiɔ kía nolo? Aà pila líwa sa, wí aà náaikɛ. 43 A Lua náai vĩ. Tó Lua yeaàziɛ, aà aà bɔ sa,‡‡ asa à mɛ̀ Lua Nɛ́n a ũ. 44 Baa kpɑ̃́i pɔ́ wà ń páliwa sãnuɔ lɛ́ aà sɔ̃sɔ̃ màa lɔɛ.

45 Gusia kṹ bùsupi gupiiu za ĩatɛ̃ minanguo e aua gɛ̀ pìlaò.¶¶ 46 Ĩatɛ̃'auapilaa ɔ̃ Yesu wii gbãa lɛ̀ à mɛ̀: Ɛli, Ɛli, lɛma

---

‡**27:24** Iko 21.6-7
¶**27:34** Soũ 69.22
§**27:35** Soũ 22.19
****27:39** Soũ 22.7, 109.25
††**27:40** Mat 26.61
‡‡**27:43** Soũ 22.9
¶¶**27:45** Amɔ 8.9

sabatani! Bee mɛ̀ ma Lua, ma Lua, àkɛa
n ma to wei?§§ 47 Kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ zɛa weeɔ
yɑ̃́pi mà aa mɛ̀: Àlɛ Ɛlia sisiɛ. 48 Wegɔ̃ɔ
an gbɛ̃do bàalɛ̀ gɛ̀ sao sɛ kpàlɛ vɛ̃ɛ kũ̀-
mau, a pɛ̀ feea, ɔ̃ a dɔ̀ Yesuɛ aà mi.* 49 Ɔ̃
gbɛ̃́ kĩniɔ mɛ̀: Zɛ gĩa wà gwa tó Ɛlia a mɔ
aà suabai. 50 Yesu ɛ̀a wii gbãa lɛ̀ lɔ, ɔ̃ à
tà.
51 Ɔ̃ Lua kpɛ́ zwãa† pɔ́ daa luakukĩi aɛ
pàa pla za musu e zĩ́lɛ. Tɔɔlɛ lùalua, gbɛɔ
pàapaa, 52 miaɔ wɛ̃̀wɛ̃, ɔ̃ Lua gbɛ̃́ɔ vù dasi
aa bɔ̀ gau. 53 Yesu vua gbɛa aa bɔ̀lɛ miau
aa gɛ̃̀ Lua wɛ̃́lɛ pɔ́ a kua adoau, gbɛ̃́ɔ ń é
dasi. 54 Kɛ́ sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ ń a gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ
Yesu dɔ̃́aɔ tɔɔlɛ lualuaapi è n yɑ̃́ pɔ́ kɛ̀ɔ
píi, iwãa kà ń pɔa maamaa aa mɛ̀: Gɔ̃ɛpiá
Lua Nɛ́ɛ sĩana. 55 Nɔɛɔ ku we dasi, aalɛ
gugwa kãaa. Aa tɛ Yesuzi za Galileɛ, aaìɔ
blɛkɛɛ̀. 56 Maliama Madelɛni kú ń guu ń
Zaaki ń Yosɛfuo da Maliamao n Zebedee
nɛ́ɔ dao.

Yesu vĩa

*(Maa 15.42-47, Luk
23.50-56, Zãa 19.38-42)*

57 Kɛ́ oosi kɛ̀, Alimate gbɛ̃́ ɔde pɔ́ wì mɛ
Yosɛfu mɔ̀. Yesu ìwaɛ lɔ. 58 À gɛ̀ Yesu gɛ
wabikɛ̀ Pilatiwa, ɔ̃ Pilati mɛ̀ wà kpawà.
59 Kɛ́ Yosɛfu gɛpi sɛ̀, à bàabaa dafu fĩ̀wà
60 à aà dà azĩa gbɛ̀'ɛ pɔ́ wa sɔ̀ mia ũ guu.
Ɔ̃ à gbɛ̀ gbɛ̃̀nɛ gbeembo tà ɛpilɛ à tà.
61 Maliama Madelɛni ń Maliama pãlepio
zɔ̃lɛa we, an aɛ dɔa miawa.
62 Kɛ́ gɔɔ lìlɛ, kɑ̃́mabogɔɔzĩ kà, ɔ̃
sa'onkiaɔ ń Falisiɔ gɛ̀ Pilati kĩ́i sãnu 63 aa
mɛ̀: Yɑ̃́ pɔ́ gbɛ̃sãsãnapi ò a bɛ̃́ɛ zĩ́ dɔwágu,
à mɛ̀ gɔɔ àaɔ̃de zĩ́ á vuɛ.‡ 64 O wàɔ miapi
dɔ̃́a e a gɔɔ àaɔ̃dezĩ. Tó màa no, aà ìwaɔ
mɔ wà aà gɛ sɛ kpɑ̃́iɛ, aai o gbɛ̃́ɔnɛ à bɔ̀
gauɛ. Ɛɛ gbɛzã bee aɔ dɛ a sɛ̃́iala. 65 Ɔ̃ Pi-
lati ònɛ́: À sosaɔ sí, í gɛ́ mia dɔ̃́a lá á fɔ̃́wa.
66 Ɔ̃ aa gɛ̀ seelakɛ̀ miagbɛtaɛwa, aa sosaɔ
tò we aaɔ dɔ̃́a.

Yesu bɔa gau

(Maa 16.1-8, Luk 24.1-12, Zãa 20.1-10)

28 Kɑ̃́mabogɔɔ gbɛa, ãsɔ̃anɛnzĩ
kɔɔkɔɔ Maliama Madelɛni ń
Maliama pãlepio gɛ̀ mia gwai. 2 Ɔ̃ tɔɔlɛ
lùalua gbɑ̃́ugbãu, asa Dii malaikae bɔ̀
musu à mɔ̀ gbɛpi gbeembò a gò mialɛɛ,
ɔ̃ à zɔ̃̀lɛwà. 3 Aà oa dɛ lán loupilɛawa mɛ́
aà ula dɛ púntaitai. 4 Vĩa gudɔ̃anaɔ kũ̀,
aalɛ lualua, ɔ̃ aa gɔ̃̀ sɑ̃́ii. 5 Ɔ̃ malaikapi
ò nɔɛpiɔnɛ: Ásu to vĩa á kũo. Má dɔ̃ kɛ́
Yesu pɔ́ wa pàliwa ɔ̃ álɛ wɛɛlɛ. 6 A ku
lao, à vù lá a òwa. À mɔ gu pɔ́ wà aà
wùlɛu gwa, 7 í gɛ o aà ìwaɔnɛ kpakpa
à bɔ̀ gau. A dɔaanɛ́ Galile, we an wɛ́ a
siukɔ̃lɛ. Má òɛ́n we.
8 Ɔ̃ aa gò mia kĩ́i kpakpa ń vĩao, ãma
an pɔ na zɔ̃ɔ. Aa bàalɛ̀ lɛ́ gɛ́ a baokpai
aà ìwaɔnɛ. 9 Ɔ̃ Yesu dàńlɛ gɔ̃̀ɔ, à fɔkpà-
má. Kɛ́ aa sɔ̃̀aàzi, aa kùlɛɛ̀, ɔ̃ aa ɔnà aà
gbakpɛawa. 10 Ɔ̃ Yesu ònɛ́: Ásu to vĩa á
kũo. À gɛ o ma gbɛ̃́ɔnɛ aa ta Galile. Wek-
ĩi wá wɛsiukɔ̃lɛ.
11 Nɔɛɔ kpɛ ɔ̃ sosa gudɔ̃anaeɔ gɛ̃̀ wɛ̃́lɛ
guu, aa yɑ̃́ pɔ́ kɛ̀ɔ ò sa'onkiaɔnɛ píi. 12 Ɔ̃
sa'onkiapiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔɔ sìsi aa lɛkpàaĩ, ɔ̃ aa ɔ
zɔ̃ɔ kpà sosapiɔwa gusaɛ 13 aa mɛ̀: À o aà
ìwaɔ mɛ́ mɔ̀ gwãasĩna, aa aà gɛ sɛ̀ kpɑ̃́i
gɔɔ pɔ́ álɛ i'o. 14 Tó bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔ sù yɑ̃́pi
mà, wá awakpaɛ̀, í bɔ yãkeleu. 15 Sosaɔ
ɔ̃api sì, ɔ̃ aa kɛ̀ lá wa dànɛ́wa. Ɔ̃ yɑ̃́pi gɔ̃̀
Yudaɔnɛ yãa ũ e ń a gbão.

§§27:46 Soũ 22.1
*27:48 Soũ 69.22
†27:51 Bɔa 26.31-33
‡27:63 Mat 16.21, 17.23, 20.19

Yesu zĩnaa a ìwaɔnɛ ń ɔzĩ

(Maa 16.9-20, Luk 24.36-53, Zãa 20.11-23, Zĩn 1.6-8)

16 Yesu ìwa gbɛ̃ɔn kuɛdoɔ tà Galile, sȉsĩ
pɔ́ à a yãnukɛ̀nɛ́ yãa musu.¶ 17 Kɛ́ aa aà
è, aa kùlɛɛ̀, ãma an gbɛ̃eɔ lɛ́ seakɛɛ. 18 Ɔ̃
Yesu sɔ̃̀ńzi à yã'ònɛ́ à mɛ̀: Lua musu ń dű-
niao iko píi kpàa.§ 19 Ayãmɛto à gɛ bui
píi kɛ ma ìwaɔ ũ, í ń da'ilɛkɛ ń Mae Lua
tɔ́o ń aà Nɛ́ tɔ́o ń aà Nisĩna tɔ́o, 20 í yấ pɔ́
má dìlɛɛ́ɔ danɛ́ aaɔ kũa píi. À ma, máɔ
kúánɔ gɔɔpiiɛ e dű̃nia gɛ láaò.

¶**28:16** Mat 26.32
§**28:18** Dan 7.14

MAAKU

Yɛ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Baona lá mɛ̀n síiɔ̃ɔ guu, Maaku pɔ́ mɛ́ geseũ mɛ́ a kɛ̃a dɔ̀aa a kĩniɔnɛ.

Sɛa za a dɔ̀ɔ sɛ̃́iawa à Yesu dɛa Lua Nɛ́ ũ ɔ̃lɔwɛ̃ɛ (1.1). Wì bílikɛ tɔ́piwa, kási a ku lápi guu dasi (1.11, 3.11, 5.7, 9.7, 13.32, 14.61, 15.39).

Tó gbɛ̃́ pɔ́ Lua aà zĩ̀pi mɔ̀, sema wà gbãakpaaàzi wà aà kpɛla. A yɛ̃́i Zãa Da'ilɛna mɔ̀, kɛ́ gbɛ̃́ɔ sɔu e àɔ maà. (1.2-8) Zãapi mɛ́ Yesu dà'ilɛ kɛ̀ (1.9-11).

Yesu yɔ̃a gbáau gbɛa (1.12-13), ɔ̃ à ɔkpà a zĩwa. Maaku ìɔ iko pɔ́ Yesu vĩ ɔlɔwɛ̃ɛ mɔ̀ɔmɔɔ, aà yãdaa bílaɛ ń aà gyãeɔ gbɛ̃́gbãao ń aà gbɛ̃́ɔ sísia aa mɔ tɛazio (1.14-8.30).

Aà lápi midɛkĩi ɔ̀wɛ̃ɛ lá Yesu mipɛ̀ Yelusalɛũwa gu pɔ́ a taasikɛu, wi aà dɛ, i gbasa bɔ gau. (8.31-10.52). Yesu a taasikɛa ń a gaao ń a bɔa gauo yã'ò a ìwaɔnɛ gɛ̃n àaɔ̃, kási aali a gbadɔ̃o. À a dɛa Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ ũ yã'ònɛ́ a gɛ̃na lɛ́ vĩo, ń beeo aà kua asii gi ulɛanɛ́ɛ.

Kɛ́ à gɛ̃̀ Yelusalɛũ, wà gbãakpàaàzi, ãma a gbɛa à laatanaɔ yà Lua ua ń flão, ɔ̃ à zɔadɔ̀ Isaili lousisin dɔaanaɔwa. Zĩbeezĩ à zɛ'è à yɛ̃́ gbɛzã dà a ibɛɛɔnɛ ń bílao ń a ìwaɔ (11-13).

Lɛɛ 14 e 15 guu Maaku lɛ́ gɔɔ pla pɔ́ gɔ̃̀ Yesuɛ aà ãsɔ̃a gbɛzã guu yã'o. A guu à pɔ́ gbɛzã blèu ń a ìwaɔ, kɛ́ à pɛ̃ɛ ń vɛ̃ɛo kpaalɛ̀nɛ́, a gbɛa ɔ̃ à wabikɛ̀ Gɛsɛmani swaluu ado, ɔ̃ wà aà kũ̀, wà yãdàaàla, wà aà pàliwa, wà aà vĩ̀ gbɛ̀'ɛu. A gɔɔ àaɔ̃de zĩ́ kɛ́ nɔɛɔ gɛ̀ aà mia kĩi, aa e a da giiɛ, ɔ̃ aa mà wa ònɛ́ wà mɛ̀ à bɔ̀ gau a ku bɛ̃́ɛ (16.1-18), ɔ̃ aa bɔ̀lɛ ń pɔnao.

Baona lá pɔ́ Maaku kɛ̃̀, tó ń a kyokɛ̀ ń làa, dɔ̃ lá sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ dɔ̃̀wa, kɛ́ Yesu Nazalɛtiá Lua Nɛ́ɛ sĩana.

Zãa Da'ilɛna waasokɛa

(Mat 3.1-17, Luk 3.1-22, Zãa 1.19-28)

1 Lua Nɛ́ Yesu Kilisi baon kɛ: 2 À dàalɛ
lá a ku ãnabi Isaia lá guuwaɛ à mɛ̀:
Má a zĩna zĩ aà dɔaanɛ,
i zɛkɛkɛnɛ.[**]
3 Kpàwakɛna lɔɔ ma dɔ gbáau à mɛ̀:
À zɛkɛkɛ Diiɛ,
à zɛ́wɛwɛnaɔ pooɛ̀ súsu.[††]
4 Beewa ɔ̃ Zãa Da'ilɛna kuò gbáau,
àlɛ waasokɛ, a ò gbɛ̃́ɔnɛ aa nɔ̀sɛlilɛ aa
da'ilɛkɛ, Lua i ń duuna kɛ̃́má. 5 Yude bù-
sudeɔ ń Yelusalɛũdeɔ gɛ̀ aà kĩ́i ḿpii, aa
ń duunaɔ ò gupuau, ɔ̃ à ń da'ilɛkɛ̀ Yu-
udɛ̃i.[‡‡] 6 Zãapi ìɔ ula pɔ́ wa tɛ̃̀ ń yiongo
kɛ̃́o daa, à báa sãntilii dɔ̀ a pi.[¶¶] Kwa ń
zɔ́'io mɛ́ aà pɔblea ũ. 7 À waasokɛ̀ à mɛ̀:
Gbɛ̃ɛ a mɔ ma gbɛa, aà iko dɛmala. Mi
ka mà kúlɛ mà aà sabala bɔbɔɛ̀o. 8 Mi á
da'ilɛkɛ ń íoɛ. Gbɛ̃́pi sɔ̃, ɔ̃mɛ a á da'ilɛkɛ
ń Lua Nisĩnao.
9 Gɔɔ bee Yesu bɔ̀ Nazalɛti, Galile bù-
suu, à mɔ̀, ɔ̃ Zãa aà da'ilɛkɛ̀ Yuudɛ̃i. 10 Kɛ́
Yesu bùa gɔ̃̀ɔ, a è luabɛ lɛ́ kɛ̃aa, Lua
Nisĩna lɛ́ su lán felenawa, à dìɛ. 11 Ɔ̃ à
yã'o mà bɔa luabɛ à mɛ̀: Ma Nɛ́n n ũ, má
yenzi, ma pɔ kɛ̀ma na.[§§]
12 Zĩbeezĩ Nisĩnapi nàɛwà à gɛ̀ gbáau,
13 ɔ̃ a ku we ń sɛ̃̀anɔbɔɔ e gɔɔ bla, Setãu
lɛ́ aà yɔ̃. Ɔ̃ malaikaɔ mɔ̀ dɔ̀aàlɛ.

Yesu a ìwa sɛ̃́iaɔ sísia

(Mat 4.18-22, Luk 5.1-11)

14 Zãa kũa gbɛa ɔ̃ Yesu tà Galile, àlɛ
baona pɔ́ a mà Lua kĩ́i waasokpa 15 à mɛ̀:

[**]**1:2** Mal 3.1
[††]**1:3** Isa 40.3
[‡‡]**1:5** Yuudɛ̃á swaɛ
[¶¶]**1:6** 2Kia 1.8
[§§]**1:11** Soũ 2.7, Isa 42.1

A gɔɔ kà, kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i kà kãi. À
nɔ̀sɛlilɛ, í baonapi sí.
16 Kɛ́ Yesu lɛ́ dɔ Galile ísidai, à kpɔ̀wɛ-
naɔ è, Simɔɔ ń a dãuna Ãndeleeo, aalɛ
táalu zu ísidapi guu. 17 Ɔ̃ Yesu ònɛ́: À mɔ
tɛmazi, mí á kɛ gbɛ̃wɛɛlɛnaɔ ũ. 18 Wegɔ̃ɔ
aa ń táaluɔ tò we, aa bɔ̀ tɛaàzi. 19 Kɛ́ à gè
aɛ yɔɔ, à Zebedee nɛ́ɔ è, Zaaki ń a dãuna
Zãao. Aa ku gó'ilɛna guu, aalɛ ń táaluɔ
kɛkɛ. 20 À ń sisi gɔ̃̀ɔ, ɔ̃ aa ń mae Zebedee
ń zĩkɛnaɔ tò gó guu we, aa bɔ̀ tɛaàzi.

Yesu kua Kapɛnaũ

(Mat 8.14-17, Luk 4.31-44)

21 Aa kà Kapɛnaũ. Kɛ́ kã́mabogɔɔzĩ kà,
Yesu gè lousisikpɛu, àlɛ yãdadanɛ́. 22 Aà
yãdaanɛ́ bɔ̀ gbɛ́ɔ saɛ, asa ì danɛ́ ń ikooɛ,
ìli kɛ lán Mɔizi ikoyãdanɛdeɔwao.
23 Zĩbeezĩ gɔ̃ɛ tã́adee ku kpɛ́pi guu. Aà
tã́a mɔ̀, a pũ̀na à mɛ̀: 24 Bɔ́ wá vĩ ń kɔ̃oi
Yesu Nazalɛti? N mɔ wá kaalɛi yã̀? Má
dɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ ń dɛ a ũ. Lua gbɛ̃́ pɔ́ a kua
adoan n ũ. 25 Ɔ̃ Yesu gì tã́apiɛ à mɛ̀: Nílɛ!
Go gbɛ̃́piwa. 26 Ɔ̃ tã́api aà zĩ̀azĩa, à wii
gbãa lɛ̀, ɔ̃ à gòwà. 27 Bíli gbɛ̃́pii kũ̀, aalɛ
kɔ̃ lala aa mɛ̀: Bɔtaa bui yã́n wei? Yã́ dafu
daanɛ́ yã̀? Ì danɛ́ ń ikooɛ. Baa tã́aɔ, tó à
yãdìlɛnɛ́, aaì aà yãmaɛ. 28 Ɔ̃ kã́ndo Yesu
tɔ́ lì Galile bùsua píi.
29 Kɛ́ Yesu bɔ̀ lousisikpɛu, ɔ̃ à tà Simɔɔ
ń Ãndeleeo bɛ gɔ̃̀ɔ ń Zaakio ń Zãao.
30 Simɔɔ nada lɛ́ sionakɛ wúlɛa, ɔ̃ wà aà
yã'ò Yesuɛ gɔ̃̀ɔ. 31 À gè aà kĩ́i, à aà kũ̀ a
ɔwa à aà fɛ̀lɛ. Ɔ̃ aà sionapi wèewà, ɔ̃ à
blɛkɛ̀nɛ́.
32 Kɛ́ oosi kɛ̀, ĩatɛ̃ lɛ́ gɛ̃ kpɛ́u, wà mɔ̀ɛ̀
ń gyãeɔ ń tã́adeɔ píi. 33 Wɛ̃́lɛdeɔ kã̀aa aà
kpɛ́ kpɛɛlɛ píi. 34 À gbɛ́ɔ gbã̀gbã dasi ń ń
gyã bui píio, à tã́aɔ gò dasidasi. Ìli tã́aɔ
gba zɛ́ aa yã'òo, asa aa dɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ a dɛ a
ũ.
35 Gufɛ̃nɛ káaukaau Yesu fɛ̀lɛ bɔ̀ gè sɛ̃u
gusaɛna, àlɛ wabikɛ we. 36 Ɔ̃ Simɔɔ ń
a gbɛ́ɔ pɛ̀lɛaàzi. 37 Kɛ́ aa bɔ̀wà, aa òɛ̀:
Gbɛ̃́pii lɛ́ n gbɛa. 38 Ɔ̃ a ònɛ́: Wà gɛ́ gu-
pãlei, wɛ̃́lɛ pɔ́ kú wá saɛɔ guu, mí waa-
sokɛ we lɔ, asa a yã́i ma mɔi. 39 Màa ìɔ
bɛbɛ Galile bùsu gupiiu, ìɔ waasokɛ an
lousisikpɛɔ guu, ìɔ tã́agonɛ́.
40 Ɔ̃ kusudee mɔ̀ aà kĩ́i, à kùlɛ à
wabikɛ̀wà à mɛ̀: Tó ń yei, ńyɔ̃ to mà gɔ̃
sãasai. 41 À kɛ̀ Yesuɛ wɛ̃naũ, ɔ̃ à ɔbɔ à
nàwà à mɛ̀: Má yei, gɔ̃ sãasai. 42 Wegɔ̃ɔ
aà kusu làa, à gɔ̃̀ sãasai. 43 Ɔ̃ Yesu aà gbàɛ
gɔ̃̀ɔ, à gìɛ̀ à mɛ̀: 44 Ńsu o gbɛ̃e mao. Gɛ ǹ
nzĩa ɔlɔ sa'onaɛ, ní sa pɔ́ Mɔizi dìlɛ o n
gɔ̃a sãasai seela ũ gbɛ́ɔnɛ.* 45 Kɛ́ à bɔ̀, à
gè lɛ́ yã́pi o'onɛ́. Yã́pi fã̀aa, ɔ̃ Yesu lí fɔ̃ gɛ̃̀
wɛ̃́lɛu gupuau lɔo. Ìɔ ku sɛ̃u gusaɛnaɛ, ɔ̃
wìɔ bɔ gupiiu wàɔ mɔ aà kĩ́i.

Gbɛ̃kaaũa gbã́gbãa

(Mat 9.1-8, Luk 5.17-26)

2 Gɔɔpla gbɛa Yesu ɛ̀a tà Kapɛnaũ. Kɛ́
wa mà a ku bɛ, 2 ɔ̃ wà kã̀aaaàzi dasi-
dasi, gɛ̃kĩi kú lɔo baa kpɛɛlɛ, àlɛ Lua
yã'onɛ́. 3 Ɔ̃ wà mɔ̀ɛ̀ ń gbɛ̃kaaũao, gbɛ̃ɔn
síiɔ̃ɔ mɛ́ aa aà sɛa. 4 Lá aai e sɔ̃̀ò Yesuzio
dasi yã́i, ɔ̃ aa dɛ̀dɛò musu, aa kpɛ́ fɔ̃̀ gu
pɔ́ Yesu kúu, ɔ̃ aa gbɛ̃kaaũapi pìla wúlɛa
mákɛlɛ guu. 5 Kɛ́ Yesu è aalɛ a náaikɛ,
a ò gbɛ̃kaaũapiɛ à mɛ̀: Ma gbɛ̃́, n du-
una kɛ̃̀ma. 6 Mɔizi ikoyãdanɛdeeɔ zɔ̃lɛa
we, aalɛ o ń nɔ̀sɛ guu: 7 Bɔ́yãi gbɛ̃́pi lɛ́
oi màai? Àlɛ dɔ́ɛ ń Luaoɛ! Démɛ a fɔ̃
duunakɛ̃mái, mɛ́ i kɛ Lua ado bàasio?†
8 Wegɔ̃ɔ Yesu dɔ̃̀ a nɔ̀sɛ guu làasoo pɔ́
aalɛ kɛ, ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Bɔ́yãi álɛ làa-
soo bee taa kɛ á nɔ̀sɛ guui? 9 Tó má ò
gbɛ̃kaaũapiɛ aà duuna kɛ̃̀wà, ge tó má
òɛ̀ aà fɛlɛ a mákɛlɛ sɛ táa'o, a kpele
mɛ́ àai? 10 Má ò màa kɛ́ àɔ dɔ̃ Gbɛ̃naz-
ĩn Nɛ́ duunakɛ̃ama iko vĩ tɔɔlɛ laɛ. Ɔ̃ a
ò gbɛ̃kaaũapiɛ à mɛ̀: 11 Málɛ onɛ, fɛlɛ ǹ
n mákɛlɛ sɛ ta bɛ. 12 Ɔ̃ à fɛ̀lɛ gɔ̃̀ɔ, à a
mákɛlɛpi sɛ̀ bɔ̀ò gbɛ̃́pii wáa. Yã́pi bɔ̀ ń

*1:44 Lev 14.1-2
†2:7 Isa 43.25

saɛ, ɔ̃ aa Lua tɔbɔ̀ aa mɛ̀: Wi yɛ̃́ɛ taa e
yãao.

Yesu Levii sísia

(Mat 9.9-17, Luk 5.27-39)

13 Yesu ɛ̀a bɔ̀ gɛ̀ ísidalɛ. Wàlɛ mɔ́ aà kĩ́i
dasidasi, ɔ̃ àlɛ yãdanɛ́. 14 Gɔɔ pɔ́ àlɛ gɛ̃, à
Alafe nɛ́ Levii è zɔ̃lɛa a ɔsikpɛu, ɔ̃ a òɛ̀:
Mɔ tɛmazi. Ɔ̃ à fɛ̀lɛ tɛ̀aàzi.
15 Zĩewa kɛ́ Yesu lɛ́ pɔble aà bɛ, ɔsinaɔ
ń duunkɛnaɔ lɛ́ pɔbleaànɔ dasidasi ń aà
ìwaɔ sãnu. Asa gbɛ̃́ bee taaɔ tɛaàzi dasiɛ.
16 Falisi pɔ́ aaì Mɔizi ikoyã danɛ́ɔ ku we.
Kɛ́ aa è Yesu lɛ́ pɔble sãnu ń ɔsinaɔ ń du-
unkɛnaɔ, ɔ̃ aa aà ìwaɔ là aa mɛ̀: Bɔ́yãi ì
pɔble sãnu ń ɔsinaɔ ń duunkɛnaɔi? 17 Kɛ́
Yesu yɛ̃́pi mà, a ònɛ́: Gbɛ̃́ gbãa bàa kú
ń lòotoooo, sema gyãe. Mi mɔ gbɛ̃maaɔ
sísiio, sema duunkɛnaɔ.
18 Zãa Da'ilɛna ìwaɔ ń Falisiɔ lɛ́ lɛye,
ɔ̃ wà mɔ̀ Yesu là wà mɛ̀: Zãa ìwaɔ ń Fal-
isiɔ ìwaɔ aaì lɛye, mɛ́ n ìwaɔ lí ye sɔ̃o bɛ?
19 Ɔ̃ Yesu ònɛ́: Nɔsɛna gbɛ̃́ɔ lɛye gɔɔ pɔ́ a
kúńnɔ nɔsɛ guue? Aawo! Gɔɔ pɔ́ nɔsɛna
kúńnɔ, aa lɛyeo. 20 A gɔɔ a mɔ kɛ́ wa
nɔsɛna bɔ ń guu. Gɔɔ bee ɔ̃ aa lɛye sa.
21 À mɛ̀ lɔ: Wìli pɔ́lɛ dafu di ula zi guuo.
Tó wa kɛ̀ màa, a dafu a sɔ̃ɔuɛ, aai kɔ̃ gá,
ula zi fɔ̃a i kɛ̃́fĩ. 22 À mɛ̀ lɔ: Wìli vɛ̃ɛ dafu
ká báa tùu zi guuo. Tó wa kɛ̀ màa, vɛ̃ɛ a
a pũnaɛ, vɛ̃ɛ ń tùupio i ɔ̃̀ɔkpa píi. Wì vɛ̃ɛ
dafu ká báa tùu dafu guuɛ.

Kã́mabogɔɔzĩ

(Mat 12.1-21, Luk 6.1-11)

23 Kã́mabogɔɔzĩ Yesu lɛ́ pã blɛ bua. Lá
àlɛ gɛ́, aà ìwaɔ lɛ́ pɔ́wɛna wolo aalɛ só.‡
24 Ɔ̃ Falisiɔ ò Yesuɛ aa mɛ̀: Gwa! Aalɛ
yã́ pɔ́ wìli kɛ kã́mabogɔɔzĩo kɛ sɔ̃ bɛ?¶
25 Ɔ̃ Yesu ń lá à mɛ̀: Lá Davidi kɛ̀ gɔɔ
pɔ́ aàpi ń a gbɛ̃́ɔ aalɛ taasikɛ, nɔana lɛ́
ń dɛ, i a kyokɛ á èo lé? 26 À gɛ̃̀ Lua ua
sa'onkia Abiataa gɔɔ, ɔ̃ à pɛ̃ɛ pɔ́ wa kàlɛ
Luaɛ sò, ɔ̃ a kpà a gbɛ̃́ɔwa.§ Sa'onaɔ bàa-
sio gbɛ̃ɛ lí pɛ̃ɛpi so sɔ̃o.** 27 Yesu ɛ̀a ònɛ́
lɔ à mɛ̀: Lua kã́mabogɔɔ dìlɛ gbɛ̃nazĩna
aafia yã́iɛ. I kɛ kã́mabogɔɔ yã́i ɔ̃ à gbɛ̃-
nazĩna kɛ̀io. 28 Ayãmɛto Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ iko
vĩ kã́mabogɔɔwa sɔ̃.

3 Yesu ɛ̀a gɛ̀ lousisikpɛu. Gbɛ̃ɛ ku we,
aà ɔ do imia. 2 Falisiɔ lɛ́ Yesu tàasika,
tó a su à aà gbã́gbã kã́mabogɔɔzĩ, wi e
yãdaaàla. 3 Ɔ̃ Yesu ò gbɛ̃́ pɔ́ a ɔ imiapiɛ
à mɛ̀: Fɛlɛ mɔ zɛ zã guu la. 4 Ɔ̃ à ń lá à
mɛ̀: Kã́mabogɔɔzĩ a zɛvĩ wà yãmaakɛa,
ge vãiɛ? Wì gbɛ̃́ misi yã̀, ge wì dɛɛ? Ɔ̃
aai yãe oo. 5 Yesu wɛpã̀ńla à ń gwá ń
pɔfɛ̃o, asa aà pɔ yà an nɔ̀sɛsai yã́iɛ. Ɔ̃ a ò
gɔ̃ɛpiɛ à mɛ̀: Ǹ n ɔpi poo. Kɛ́ a pòo, ɔ̃ aà
ɔpi sù a gbɛu. 6 Ɔ̃ Falisiɔ ń kí Elodi kpala
zɛnkpɛdeɔ bɔ̀lɛ gɛ̀ lɛkpaaĩi Yesuzi gɔ̃̀ɔ, lá
aa kɛ aa aà dɛ.

Yesu zĩna gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ dilɛa

(Mat 10.1-4, Luk 6.12-19)

7 Yesu ń a ìwaɔ ńzĩa gànɛ́ we, aa gɛ̀
ísidalɛ. Ɔ̃ bíla bɔ̀ Galile aa tɛ̀aàzi. Aa bɔ̀
Yude lɔ 8 ń Yelusalɛũo ń Ɛdɔũ bùsuo ń
Yuudɛ̃ baaleo ń Tiio ń Sidɔ̃o, aa mɔ̀ aà kĩ́i
dasidasi, kɛ́ aa yã́ pɔ́ àlɛ kɛɔ bao mà yã́i.
9 Bílapi yã́i Yesu ò a ìwaɔnɛ aa gó'ilɛna
sɔukɛɛ, kɛ́ wasu naɛwao yã́i. 10 Asa Yesu
ìɔ gbɛ̃́ɔ gbãgbã dasiɛ, ɔ̃ gyãeɔ lɛ́ naɛwà
dasi kɛ́ aa e ɔkãwà. 11 Tã́adeɔ sɔ̃, tó aa
aà wɛpà, aaì mɔ wúlɛ aà aɛɛ, aaì wiilɛ aa
mɛ: Lua Nɛ́n n ũ. 12 Ɔ̃ Yesu ì gínɛ́ aa o gbɛ̃́
pɔ́ á dɛ a ũ.
13 Kɛ́ Yesu dɛ̀dɛ sĩ̀sĩwa, à gbɛ̃́ pɔ́ a yeiɔ
sìsi, ɔ̃ aa mɔ̀ aà kĩ́i. 14 Ɔ̃ à gbɛ̃ɔn kuɛ-
plaɔ dìlɛ aaɔ kuanɔ, kɛ́ àɔ ń zĩ waasokɛi
15 mɛ́ aaɔ tã́agoamá iko vĩ. À tɔkpànɛ́
zĩnaɔ. 16 An tɔ́n kɛ: Simɔɔ (Yesu tɔkpàɛ̀

‡**2:23** Iko 23.25
¶**2:24** Bɔa 34.21
§**2:26** 1Sam 21.1-6
****2:26** Lev 24.9

Piɛɛ), 17 Zebedee nɛ́ɔ Zaaki ń a dãuna
Zãao (Yesu tɔkpànɛ́ Bɔanɛɛgɛ, bee mɛ̀
loupũnaadeɔ), 18 bee gbɛa Ãndelee, Fil-
ipi, Batelemii, Matiee, Tomaa, Alafe nɛ́
Zaaki, Tade, Simɔɔ Gínzĩao 19 ń Yudasi
Isaliɔti pɔ́ bɔ̀ aà kpɛo. Ɔ̃ Yesu ɛ̀a tà bɛ.

Tã́agoa

(Mat 12.22-32, Luk 11.14-23)

20 Bíla ɛ̀a kã̀aa lɔ, ɔ̃ Yesu ń a ìwaɔ aai
zɛ'e baa aa pɔblèo. 21 Kɛ́ aà daɛɔ yã́pi
mà, aa dà aà gbɛsizɛu, asa wàlɛ mɛ ĩ́ana
kàwàɛ.
22 Mɔizi ikoyãdanɛde pɔ́ aa bɔ̀
Yelusalɛũ aa mɔ̀ɔ mɛ̀: Tã́aɔ kí Beezebu
mɛ́ diɛ̀, ì tã́agonɛ́ ń aà tɔ́oɛ. 23 Ɔ̃ Yesu ń
laai sìsi à yãtaa ònɛ́ à mɛ̀: Setãu a we
azĩa gbɛ̃́ɔ goé? 24 Tó kpaladeɔ íbɛlɛsɛ̀ ń
kɔ̃o aa kɛ̃̀aa lɛɛ pla, kpalapi a gɛ̃gɛ̃e?
25 Tó uadeɔ íbɛlɛsɛ̀ ń kɔ̃o aa kɛ̃̀aa lɛɛ
pla, uapi a gɛ̃gɛ̃e? 26 Tó Setãu íbɛlɛsɛ̀
ń azĩa gbɛ̃́ɔ aa kɛ̃̀aakɔ̃wa, a gɛ̃gɛ̃o, a
midɛɛ. 27 Gbɛ̃e a fɔ̃ gɛ̃ gɔ̃sa gbãa kpɛ́u à
taiinakaɛ̀o, sema à aà ye gĩa bàasio, i
gbasa a aà kpɛ́ yɔɛ.
28 Sĩana málɛ oɛ́, Lua a gbɛ̃́ɔ kɛ̃́ ń ń
tàaeɔ ń a tɔ́ bɛ̃̀ɛ pɔ́ aaì siɔ píi, 29 ãma tó
gbɛ̃́ aà Nisĩna tɔbɛ̃ɛsì, a aà kɛ̃o, à duuna
pɔ́ lí kɛ̃́máo kɛ̀ɛ. 30 Yesu bee ò kɛ́ aa mɛ̀
a tã́a vĩ yã́iɛ.

Yesu daɛɔ

(Mat 12.46-50, Luk 8.19-21)

31 Kɛ́ aà da ń aà dãunaɔ kà, aa zɛ̀
kpɛɛlɛ, ɔ̃ aa aà gbɛ̀a. 32 Wa kálɛa liaaaàzi
dasidasi, ɔ̃ wa òɛ̀ wà mɛ̀: Gwa! N da ń n
dãunaɔ zɛ kpɛɛlɛ, aalɛ n gbɛa. 33 Ɔ̃ à mɛ̀:
Deɔn ma da ń ma dãunaɔ ũi? 34 Ɔ̃ à wɛ-
pã̀ gbɛ̃́ pɔ́ kálɛa liaaaziɔla à mɛ̀: Ma da ń
ma dãunaɔn kɛ. 35 Luapɔeã̀kɛnaɔ mɛ́ ma
dãuna ń ma dãeo ń ma dao ũ.

Pɔ́wɛnkɛɛlɛa

(Mat 13.1-23, Luk 8.4-15)

4 Yesu ɛ̀a lɛ́ yãdanɛ́ ísida saɛ. Wà
kã̀aaaàzi dasidasi, ɔ̃ à gɛ̃̀ zɔ̃̀lɛ
gó'ilɛnau ía, dasipi kálɛa ḿpii ísida
gɔ̃sɔ̃lɛ. 2 À yãdàdanɛ́ ń yãlɛɛũanɛo dasi.
Lá àlɛ dadanɛ́ à mɛ̀: 3 À swã́kpa! Zɔ̃ɛe
mɛ́ kú à bɔ̀ gɛ̀ pɔ́wɛnakɛɛlɛi. 4 Lá àlɛ
kɛɛlɛ, ɔ̃ a keeɔ lɛ̀lɛ zɛ́ guu, bãɔ mɔ blè.
5 A keeɔ lɛ̀lɛ gbɛsɛɛna musu, gua pɔ́
tɔɔlɛ gèeleuo, ɔ̃ aa bɔ̀lɛ gɔ̃̀ɔ, kɛ́ tɔɔlɛ
gèele weo yã́i. 6 Kɛ́ ĩatɛ̃ fɛ̀lɛ, ɔ̃ aa tɛkũ̀
aa giigàga, kɛ́ aa zĩ́na vĩo yã́i. 7 A keeɔ
lɛ̀lɛ lɛ guu, ɔ̃ lɛ fɛ̀lɛ nàɛmá, aai nɛ'io. 8 A
keeɔ sɔ̃ aa lɛ̀lɛ tɔɔlɛ maa guu. Aa bɔ̀lɛ aa
zɔ̃ɔkũ̀ aa nɛ'ì. A keeɔ kã́fĩakɛ̀ baakwikwi,
keeɔ bàaɔ̃baaɔ̃, keeɔ basɔɔbasɔɔ. 9 Ɔ̃
Yesu mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ vĩ aà yã́pi ma.
10 Kɛ́ Yesu gònɛ́ we, a ku ado, ɔ̃ aà zĩna
gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ ń aà ìwaɔ mɔ̀ yã́piɔ mi
gbɛ̀awà. 11 Ɔ̃ a ònɛ́: Á kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i
asii dɔ̃a zɛ́ vĩ, ãma mi yã́pii o gbɛ̃́ kĩniɔnɛ
ń yãlɛɛũaoɛ,
12 kɛ́ aa wɛbiibii pɔe'esai
mɛ́ aa swã́kpakpa yãmasai,
kɛ́ aasu zɛ ń Luao, i sùuukɛńnɔo yã́i.††
13 Ɔ̃ Yesu ń lá à mɛ̀: Á yã́pi dɔ̃oa?
Kpelewa á a kĩniɔ ma lɔi? 14 À ma! Zɔ̃ɛpi
Lua yã́ ɔ̃ àlɛ kɛɛlɛ. 15 Gbɛ̃ɛɔ dɛ lán pɔ́wɛna
pɔ́ lɛ̀lɛ zɛ́ guuwaɛ, gu pɔ́ wà Lua yã́
kɛ̀ɛlɛu. Tó aa mà, ɔ̃ Setãu ì mɔ Lua yã́ pɔ́
wa kɛ̀ɛlɛ ń guupi símá gɔ̃̀ɔ. 16 Gbɛ̃ɛɔ dɛ
lán pɔ́wɛna pɔ́ lɛ̀lɛ gbɛsɛɛna musuwa. Tó
aa Lua yãmà, aaì sí ń pɔnao gɔ̃̀ɔ. 17 Ãma
lá aa zĩ́na vĩo, ɔ̃ aali kɛ gɔɔplao. Tó wà
ń wɛtã̀ ge wà ĩadàmá Lua yã́ yã́i, aaì fu
gɔ̃̀ɔɛ. 18 Gbɛ̃ɛɔ dɛ lán pɔ́wɛna pɔ́ lɛ̀lɛ lɛ
guuwaɛ. Aa Lua yãmà, 19 ãma aaì aafia
kã̀akɛ, àizɛɛ ì ń sɔ̃ ble mɛ́ aaì pɔ́ kĩniɔ
niaka, ɔ̃ yã́ beeɔ ì gupa Lua yã́pizi, à
gɔ̃ àisai. 20 Gbɛ̃ɛɔ dɛ lán pɔ́wɛna pɔ́ lɛ̀lɛ
tɔɔlɛ maawaɔwa. Aaì Lua yãma, aaì sí,

††**4:12** Isa 6.9-10

ɔ̃ aaì kɑ̃́fĩakɛ, an keeɔ baakwikwi, keeɔ
bàaɔ̃baaɔ̃, keeɔ basɔobasɔo.

Yãlɛɛũa ń kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́io

(Mat 13.31-34, Luk 8.16-18, 13.18-19)

21 Yesu ònɛ́: Wìli filia na wà pẽna
kùlɛwào. Wìli dilɛ lii zíɛo. Bábana ɔ̃ wì
diwào lò? 22 Pɔe ku ulɛa kɛ́ à gí bɔi
gupuauo. Asiie ku kɛ́ wà gí maio. 23 Gbɛ̃́
pɔ́ nɔ̀sɛ vĩ, aà swɑ̃́kpa yɑ̃́pi ma.
24 A ònɛ́ lɔ: À laaidɔ yɑ̃́ pɔ́ álɛ mawa.
Zaa pɔ́ á dàunɛ́, bee Lua a dauɛ́ sɔ̃, i ɛa
kɑ̃́fĩɛ́. 25 Gbɛ̃́ pɔ́ pɔ́ vĩ ɔ̃ Lua a ɛa kɑ̃́fĩɛ̀.
Gbɛ̃́ pɔ́ pɔe vĩo, baa a yɔɔna pɔ́ a vĩ Lua
a siwàɛ.
26 À mɛ̀ lɔ: Kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i
dɛ lán pɔ́wɛna pɔ́ gbɛ̃́ kɛ̀ɛlɛ buawaɛ.
27 Gwãasĩna ń fãanɛo àlɛ i'on nò, a bɛ̃́ɛn
nò, pɔ́wɛnapi ì bɔlɛ ì zɔ̃ɔ̀kũ, gbɛ̃́pi líɔ dɔ̃
lá ì kɛo. 28 Tɔɔlɛ mɛ́ ì to à nɛ'i ń azĩao.
Ì kakpa gĩaɛ, a gbɛa ì nɔsi, a gbɛa ɔ̃ ì
pia. 29 Tó à mà, ɔ̃ wì kɛ̃́ ń kɔmao, asa a
kɛkɛgɔɔ mɛ́ kà we.‡
30 À mɛ̀ lɔ: Kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i dɛa
ni? Bɔ́ wa lɛɛũòi? 31 Doe ku lán ɛfɔwa. A
tɔ̃gɔɔ a wɛ́na kele dɛ pɔ́wɛna pɔ́ kú dṹnia
guuɔla píi. 32 Tó wa tɔ̃̀ sɔ̃, ì bɔlɛ à zɔ̃ɔ̀kũ
dɛ dò buiɔla píi. Ì gɔ̃n gèeleɔ pápa, bãɔ
iɔ kaka a láu.
33 Yesu Lua yã'ònɛ́ dasi ń yãlɛɛũa bee
taaɔ lá aa fɔ̃ ma lɛ́u. 34 I yã'onɛ́ yãlɛɛũ-
saio. Tó à gɔ̃̀ ń a ìwaɔ ńtẽɛ, ɔ̃ ì yɑ̃́pii
bɔɔlɛkɛnɛ́.

Yesu zàa'ĩana zɛa

(Mat 8.23-27, Luk 8.22-25)

35 Gɔɔ doũpi zĩ́ oosi Yesu ò a ìwaɔnɛ
à mɛ̀: Wà bua baale. 36 Lá Yesu kú gó
guu, aa gɛ̃̀uaànɔ aa dàzɛu màa, aa bíla
tò we. Gó pãleɔ gèńnɔ. 37 Ɔ̃ zàa'ĩan gbãa
fɛ̀lɛ. Í lɛ́ gó zãampapa, àlɛ ká a guu e a
ye pai. 38 Yesu kú gò pɔ̀ɔkpɛ, àlɛ i'o, aà
mi di mìbɔɔwa. Ɔ̃ aà ìwaɔ aà vù aa òɛ̀:
Mɛtulu! Kɛ́ wálɛ gaga, àlɛ kɑ̃̀adanlao lɛ́?
39 Ɔ̃ Yesu fɛ̀lɛ gì ĩ́anaɛ, a ò íɛ à mɛ̀: Nílɛ!
Zùukɛ we! Ɔ̃ ĩ́ana kpàlɛ, gu kɛ̀ kílikili.
40 Ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Àkɛa á sea vĩ màai? Asi
álɛ ma náaikɛ e tiaoa? 41 Ɔ̃ aa gɔ̃̀ bíli guu,
aalɛ kɔ̃ lala aa mɛ̀: Dén gbɛ̃́pi ũ sai? Baa
ĩ́ana ń ío aaì aà yãmaɛ.

Tɑ̃́aɔ dia sàwaɔnɛ

(Mat 8.28-34, Luk 8.26-39)

5 Aa kà Gadala bùsuu ísida baale. 2 Kɛ́
Yesu bɔ̀ gó guu gɔ̃̀ɔ, tɑ̃́adee bɔ̀ gɛvĩk-
ĩi à mɔ̀ daiaàlɛ. 3 Ìɔ ku gbɛ̀'ɛ pɔ́ dɛ mia
ũɔ guuɛ. Baa mɔdaona lí fɔ̃ aà kṹ lɔo.
4 Asa wìɔ aà ye ń mɔdaonaɔ, wìɔ aà
daliu mɔ̀ɔmɔɔɛ, ãma ì mɔpiɔ kɛ̃́kɛ̃ɛ, ì lípiɔ
gboogboo. Gbɛ̃e gbãa i ka à aà zùukɛo.
5 Gwãasĩna ń fãanɛo píi ìɔ bɛbɛ gɛvĩkĩi ń
sĩ̀sĩpɔlɛɔɛ, ìɔ wiilɛ, ìɔ azĩa lili ń gbɛo.
6 Kɛ́ à Yesu è kãaa, ɔ̃ à bàalɛ̀ mɔ̀ wùlɛ aà
aɛ. 7–8 Ɔ̃ Yesu mɛ̀ tɑ̃́api gowà, ɔ̃ à wii gbãa
lɛ̀ à mɛ̀: Yesu, Lua Musude Nɛ́, bɔ́mɛ wá
daaai? Ma nanɛ Luazi, ńsu ǹ ma wɛtão.
9 Ɔ̃ Yesu aà là à mɛ̀: N tɔ́n kpelewai? Ɔ̃
a wèwà à mɛ̀: Ma tɔ́n Dasi, asa wá dasiɛ.
10 Ɔ̃ aa awakpà Yesuɛ maamaa aa mɛ̀ asu
ń yá ń bɔ́lɛ bùsupiuo.
11 Gɔɔ bee sàwakusan waiɔ ku we,
aalɛ pɔble sĩ̀sĩpɔlɛu. 12 Ɔ̃ tɑ̃́apiɔ wabikɛ̀
Yesuwa aa mɛ̀: Wá gbaɛ sàwaɔ guu
wà dinɛ́. 13 Yesu ń gbá zɛ́, ɔ̃ tɑ̃́apiɔ gò
gɔ̃ɛpiwa aa dì sàwapiɔnɛ. Ɔ̃ sàwa wai
pɔ́ kà ɔ̀aa kwi taawapiɔ wì ń bao, aa
pìla sòonawa aa sì ísidau, ɔ̃ aa gàga we.
14 Ɔ̃ an dãnaɔ bàalɛ̀ gè yɑ̃́pi oinɛ́ wɛ̃́lɛu ń
bualoũɔ. Ɔ̃ wà bɔ̀lɛ gè yɑ̃́ pɔ́ kɛ̀pi gwai.
15 Kɛ́ aa mɔ̀ Yesu kĩ́i, aa gɔ̃ɛ pɔ́ tɑ̃́a diɛ̀
dasi yãapi è zɔ̃lɛa we, a ula daa, aà ĩ́anapi
wèewà, ɔ̃ vĩa ń kṹ. 16 Gbɛ̃́ pɔ́ yɑ̃́pi è ń
wɛ́ɛɔ yɑ̃́ pɔ́ tɑ̃́adepi ń sàwaɔ lɛ̀ dàu aa
sìunɛ́. 17 Ɔ̃ wà wabikɛ̀ Yesuwa aà bɔnɛ́ ń
bùsuu.
18 Kɛ́ Yesu lɛ́ gẽ gó'ilɛna guu, gɔ̃ɛpi
wabikɛ̀wà à e taaànɔ. 19 Yesu i weio, a
òɛ̀: Ta n bɛ n gbɛ̃́ɔ kĩ́i, ní yɑ̃́ pɔ́ Dii kɛ̀nɛ

‡**4:29** Yoɛ 4.12-13

onɛ́ píi ń lá à wɛ̃nadɔ̀̃nɛo. 20 Ɔ̃ gɔ̃ɛpi tà,
àlɛ yɑ̃́ pɔ́ Yesu kɛ̀ɛ kpàwakɛ Wɛ̃́lɛmɛnkwi
bùsuu, ɔ̃ yɑ̃́pi kɛ̀ gbɛ̃́piiɛ dabuyɑ̃ ũ.

Zailu nɛ́ vua ń nɔɛ pɔ́ ɔkɑ̃̀ Yesu ulawao

(Mat 9.18-26, Luk 8.40-56)

21 Yesu ɛ̀a bùa ísidawa ń góo, ɔ̃ wà
kɑ̃̀aaaàzi dasidasi ísidalɛ. 22 Lousisikpɛ
gbɛ̃zɔ̃ɔ Zailu mɔ̀ we. Kɛ́ à Yesu è, à wùlɛ
aà gbázĩ, 23 ɔ̃ à awakpàɛ̀ maamaa à mɛ̀:
Ma nɛnɔɛna lɛ́ kɑ̃sɑ̃nakɛ. Mɔ ǹ ɔnawà aà
gbɑ̃́gbɑ̃, iɔ ku. 24 Ɔ̃ Yesu dàaànɔ zɛ́u. Bíla
tɛaàzi, aalɛ naɛwà.

25 Nɔɛe ku we, au lɛ́ bɔlɛwà à kà wɛ̃̀
kuɛpla. 26 Ɛsɛdeɔ aà dà taasiu maamaa,
à a ɔ̃a blè píi. I aafia'eo, ì kɛkɛ àɔ ká'ilɛɛ.
27 Kɛ́ à Yesu bao mà, ɔ̃ à bíla kɛ̃̀aa à sɔ̃̀aàzi
aà kpɛ oi. Ɔ̃ à ɔkɑ̃̀ aà ulawa, 28 asa à mɛ̀:
Baa aà ula, tó ma ɔkɑ̃̀wà, má gbɑ̃́gbɑ̃ɛ.
29 Ɔ̃ aà aubɔlɛapi zɛ̀ gɔ̃̀ɔ. À dɔ̃̀ a mɛ guu
kɛ́ a gbɑ̃gbɑ̃ ń a gyɑ̃pio. 30 Wegɔ̃ɔ Yesu dɔ̃̀
azĩawa kɛ́ gbɑ̃a bɔ̀agu, ɔ̃ à lìli bíla guu à
mɛ̀: Démɛ ɔkɑ̃̀ ma ulawai? 31 Ɔ̃ aà ìwaɔ
ɔ̀ɛ̀: Ń è lá bíla lɛ́ naɛma, ɔ̃ ńlɛ mɛ démɛ
ɔkɑ̃̀maia? 32 Ɔ̃ Yesu wɛpɑ̃̀ bílaa kɛ́ à gbɛ̃́
pɔ́ yɑ̃́pi kɛ̀ e. 33 Nɔɛpi lɛ́ lualua ń vĩao,
asa a dɔ̃ yɑ̃́ pɔ́ kɛ̀ a mɛu, ɔ̃ à mɔ̀ wùlɛ aà
gbázĩ, à a sĩana ɔ̀ɛ̀ píi. 34 Ɔ̃ Yesu ɔ̀ɛ̀: Nɔɛ,
ma náai pɔ́ ń kɛ̀ mɛ́ n gbɑ̃gbɑ̃. Ta bɛ aafia,
n gyɑ̃pi wèeman we.

35 Lá Yesu lɛ́ yɑ̃́ bee o, wà bɔ̀ lousisikpɛ
gbɛ̃zɔ̃ɔpi bɛ wà mɔ̀ wa ɔ̀ɛ̀: N nɛ́pi kɛ̀sai.
Ńsu tákpa mɛtuluzi pɑ̃o. 36 Ɑ̃ma Yesu i
swɑ̃́sɛ ń yɑ̃́io. A ɔ̀ gbɛ̃zɔ̃ɔpiɛ: Ńsu to n sɔ̃
vĩo, ma náaikɛ lɛ́. 37 I wei gbɛ̃e gɛ́ zɛiɛo,
sema Piɛɛ ń Zaakio ń Zaaki dɑ̃una Zɑ̃ao.
38 Kɛ́ aa kà gbɛ̃zɔ̃ɔpi bɛ, Yesu è aà bɛ lòo,
wàlɛ ɔ́ɔlɔ, wàlɛ búbuapɛ maamaa. 39 Kɛ́
à gɛ̃̀ kpɛ́u, à ń lá à mɛ̀: Bɔ́yɑ̃i á kĩ́i dɔ, álɛ
ɔ́ɔlɔi? Nɛ́pi i gao, àlɛ i'oɛ. 40 Kɛ́ aalɛ aà
kɛ pɔ́ɔpɔɔ, ɔ̃ à ń yá ń bɔ́lɛ píi. Ɔ̃ à nɛ́pi
de ń aà dao sɛ̀ ń gbɛ̃́ pɔ́ aa mɔ̀ sɑ̃nuɔ, à
gɛ̃̀ńnɔ gu pɔ́ nɛ́pi kuu. 41 Ɔ̃ à aà ɔ kũ̀ a
ɔ̀ɛ̀: Talita kuũ! (Bee mɛ̀ nɛnɔɛna, má ɔ̀nɛ
fɛlɛ.) 42 Wegɔ̃ɔ nɛ́pi fɛ̀lɛ táa'ò, asa aà wɛ̃
kà kuɛpla. Yɑ̃́pi ń kṹ gbɑ̃a maamaa. 43 Ɔ̃
Yesu gìnɛ́ fĩ́afĩa aasu o gbɛ̃e mao. Ɔ̃ à mɛ̀
wà pɔblea kpawà.

Nazalɛtideɔ Yesunaaikɛsai

(Mat 13.53-58, Luk 4.16-30)

6 Yesu bɔ̀ we à gɛ̀ gu pɔ́ à nɛblèu. Aà
ìwaɔ gɛ̀aànɔ. 2 Kɛ́ kɑ̃́mabogɔɔzĩ kà, ɔ̃
àlɛ yɑ̃danɛ́ lousisikpɛu. Gbɛ̃́ dasi pɔ́ aa aà
yɑ̃màɔ bílikɛ̀ aa mɛ̀: Mákĩi gbɛ̃́pi yɑ̃́piɔ
sɛ̀ui? Ɔ̃nɔ kpele a è, ɔ̃ àlɛ dabudabu bee
taaɔ kɛi? 3 Gbɛ̃́piá li'ɑ̃na nolo? Maliama
nɛ́ nolo? Zaaki ń Yosɛfuo ń Yudao ń
Simɔɔo vĩ̀in weo lò? Aà dɑ̃ɛɔ kúwanɔ kɛo
lɛ́? Ɔ̃ bee tò aai aà náaikɛo. 4 Ɔ̃ Yesu ɔ̀nɛ́:
Ɑ̃nabi líɔ bɛɛɛsaio, mɛ́ i kɛ aà bɛ wɛ̃́lɛu
ń aà daɛɔ ń aà uadeɔ kĩ́io bàasio. 5 Yesu
i e dabudabue kɛ̀ weo, sema gyɑ̃e pɔ́ à
ɔnàmá à ń gbɑ̃gbɑ̃ɛɔ bàasio. 6 Lá aai aà
náaikɛo, an yɑ̃́ bɔ̀ aà saɛ maamaaɛ.

Yesu a ìwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ zĩa plapla

(Mat 10.5-15, Luk 9.1-6)

Ɔ̃ à gɛ̀ wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo, àlɛ yɑ̃dadanɛ́.
7 Ɔ̃ à a gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ sìsi à ń zĩ́ gbɛ̃ɔn
plapla, à tɑ̃́agoa gbɛ̃́ɔwa iko kpàmá. 8 A
ɔ̀nɛ́ aasu pɔe sɛ aa gɛòo, kũ̀sũa ge ba-
balabɔɔ ge ɔsɔ̃gbɛna, sema gopana. 9 À
mɛ̀ aa kyalekpa, ɑ̃ma aasu ulada mɛ̀n
plao. 10 A ɔ̀nɛ́ lɔ: Gu pɔ́ a pilau, àɔ ku
we e à gɛ bɔò wɛ̃́lɛpi guu. 11 Gu pɔ́ wi
gbɑ̃akpauázio, mɛ́ wi á yɑ̃mao, tó álɛ tá,
à kɔɔlɛmá an toa ń Luao seela ũ. 12 Ɔ̃
aa dàzɛu. Aa nɔ̀sɛlilɛa kpàwakɛ̀ gbɛ̃́ɔnɛ,
13 aa tɑ̃́agònɛ́ dasi, aa nísimàma gyɑ̃ɛɔwa
dasi, aa ń gbɑ̃gbɑ̃.

Zɑ̃a Da'ilɛna gaa

(Mat 14.1-12, Luk 9.7-9)

14 Kí Elodi yɑ̃́piɔ mà, asa Yesu tɔ́
lìguaɛ. Gbɛ̃ɛɔ mɛ̀ Zɑ̃a Da'ilɛna mɛ́ bɔ̀
gau. Bee yɑ̃́i à gbɑ̃a'è, àlɛ dabudabukɛ.
15 Gbɛ̃ɛɔ lɛ́ mɛ Ɛliaɛ, gbɛ̃ɛɔ lɛ́ mɛ ɑ̃nabiɛ
lán ɑ̃nabi yɑ̃aewa. 16 Kɛ́ Elodi mà à mɛ̀:
Zɑ̃a pɔ́ ma aà mi zɔ̃̀ mɛ́ vù.
17–18 À mɔ lè Elodi doũpi mɛ́ a dɑ̃una
Filipi nɔ Elodia sìwà a sɛ̀ yɑ̃a. Kɛ́ Zɑ̃a ìɔ

oɛ̀ aà dãuna nɔ siawà maao,¶¶ ɔ̃ Elodipi
tò wà Zãa kũ̀ wà mɔkàwà, wà aà dàkpɛu
Elodia yã́i. 19 Elodia sɔ̃ a Zãa kpɛ̃nɛ kũa,
a ye à aà dɛ, ãma i zɛ'eo, 20 asa Elodi dɔ̃̀
kɛ́ Zãaá Lua gbɛ̃́ zálalaɛ, ɔ̃ ìɔ vĩakɛɛ̀, ìli tó
wà ĩadawào. Tó à gɛ̀ aà yãmai, làasoo ì
gɛ̃aàguɛ. Ń beeo ìɔ ye faaiboaaànɔi.
21 Elodia zɛ'è Elodi ia dikpɛgɔɔzĩ. Elodi
gbãadeɔ ń sosa gbɛ̃zɔ̃ɔ ń Galile gbɛ̃́
gbiaɔ kã̀aa pɔnablɛwa. 22 Ɔ̃ Elodiapi
nɛnɔɛ gɛ̃̀ ɔ̃wã̀. À kɛ̀ Elodiɛ na ń a nibɔɔ
píi, ɔ̃ kípi ò nɛ́piɛ: Pɔ́ pɔ́ ń yei ǹ a
wabikɛa, má n gba. 23 Ɔ̃ à ɛ̀a òɛ̀: Ń ma
iao pɔ́ pɔ́ ń a wabikɛ̀a píi, má n gbaɛ, baa
ma kpala guoɛ. 24 Ɔ̃ nɛ́pi bɔ̀ gɛ̀ a da là à
mɛ̀: Bɔ́ má a wabikɛwài? Ɔ̃ aà da òɛ̀, Zãa
Da'ilɛna miɛ. 25 Wegɔ̃ɔ à ɛ̀a sù ń wãao, a
ò kíaɛ: Zãa Da'ilɛna mi má ye ǹ ma gba
pɛlɛntiu la tiatia.
26 Ɔ̃ kí pɔ yà dúuduu, ɔ̃ i fɔ̃ gì lɔo lɛ́
pɔ́ á gbɛ̃̀ nibɔɔ wáa yã́i. 27 Ɔ̃ kípi a dɔaie
zĩ̀ gɔ̃̀ɔ, a òɛ̀ aà gɛ aà mi sɛ mɔò. Ɔ̃ à gɛ̀
aà mi zɔ̃̀ kpɛ́u, 28 a dà pɛlɛntiu, à mɔ kpà
nɛ́piwa, ɔ̃ a kpà a dawa. 29 Kɛ́ Zãa ìwaɔ
yã́pi mà, ɔ̃ aa mɔ̀ wà aà gɛ sɛ̀ aa vĩ̀.

Blɛkpaa bílawa sɛ̃́ia

(Mat 14.13-21, Luk 9.10-17, Zãa 6.1-15)

30 Zĩnapiɔ sù Yesu kĩ́i, ɔ̃ aa yã́ pɔ́ aa
kɛ̀ɔ ń yã́ pɔ́ aa dànɛ́ɔ òɛ̀ píi. 31 Wàlɛ mɔ́,
wàlɛ tá, ɔ̃ Yesu ń a gbɛ̃́ɔ aai zɛ'e baa wà
pɔblèo dasi yã́i. Ɔ̃ a ònɛ́: À mɔ wà gɛ́
gusaɛna wátɛ̃ɛ, wí kã́mabo yɔɔ. 32 Ɔ̃ aa gɛ̃̀
gó'ilɛnau aa dàzɛu, aalɛ gɛ́ gusaɛna ńtɛ̃ɛ.
33 Kɛ́ gbɛ̃́ɔ ń gɛa è, aa ń dɔ̃́, ɔ̃ bɔa wɛ̃́lɛ píi
guu wà bàalɛ̀ dɔ̀aanɛ́ we kɛ̀sɛ. 34 Kɛ́ Yesu
bɔ̀ gó guu, à bíla è, ɔ̃ aa kɛ̀ɛ̀ wɛ̃naũ, asa
aa dɛ lán sã pɔ́ aa dãna vĩɔɔwaɛ.§§ Ɔ̃ àlɛ
yãdadanɛ́ maamaa.
35 Kɛ́ ĩatɛ̃ bùsa, ɔ̃ aà ìwaɔ sɔ̃̀aàzi aa mɛ̀:
Guɛá sɛ̃gbãɛ mɛ́ ĩatɛ̃ i gɔ̃ bíla lɔo. 36 Gbɛ̃́ɔ
gbaɛ aa ta bualoũɔ ń zɔ̃ɛwia pɔ́ kú kãi
laɔu, aai pɔ́ wɛɛlɛ lú aa ble. 37 Ɔ̃ Yesu a
zãsìmá à mɛ̀: À pɔ́ kpámá aa ble. Ɔ̃ aa òɛ̀:
Ń ye wà gɛ pɛ̃ɛ lu ã́nusu ɔwatɛ̃ ɔ̀aa do, wí
mɔ́ kpámá aa ble yã̀? 38 Ɔ̃ Yesu ń lá à mɛ̀:
Pɛ̃ɛ mɛ̀n ũma á vĩi? À gɛ gwa. Kɛ́ aa kà,
aa mɛ̀: Pɛ̃ɛ ku mɛ̀n sɔɔ ń kpɔɔ mɛ̀n pla.
39 Ɔ̃ a ònɛ́: À gbɛ̃́ɔ zɔ̃lɛzɔ̃lɛ sɛ̀bɔlɔwa
booloboolo. 40 Ɔ̃ aa zɔ̃̀lɛzɔ̃lɛ gã ń gão,
booloeɔ gbɛ̃ɔn basɔo, booloeɔ gbɛ̃ɔn
blakwi. 41 Ɔ̃ Yesu pɛ̃ɛ mɛ̀n sɔo ń kpɔ̀
mɛ̀n plapio sɛ̀, à wɛsɛ̀ musu à báaadàu.
Ɔ̃ à pɛ̃ɛpi ɛ̀'ɛ kpà a ìwaɔwa, aa bìilɛ
gbɛ̃́piɔnɛ. Ɔ̃ à kpɔ̀ mɛ̀n plapiɔ kpaalɛ̀nɛ́
ḿpii. 42 Ampii aa pɔblè wà kã̀. 43 Ɔ̃ wà
pɛ̃ɛ miɔnaɔ ń kpɔ̀ kĩni pɔ́ gɔ̃̀ɔ sɛ̀lɛ gbí
kuɛpla pai.* 44 Gɔ̃ɛ pɔ́ aa pɔblɛ̀ɔ gbɛ̃ɔn
ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ sɔoɛ (5.000).

Yesu táa'oa ísidaa

(Mat 14.22-36, Zãa 6.16-21)

45 Ɔ̃ Yesu nàɛ a ìwaɔwa gɔ̃̀ɔ aa gɛ̃ gó
guu aa dɔaaɛ Bɛsaida ísida baale e àɔ
bíla gbaɛ. 46 Kɛ́ à lɛzà gbɛ̃́ɔwa a làa, ɔ̃
à dɛ̀dɛ sĩ̀sĩwa, à gɛ̀ wabikɛi. 47 Ĩatɛ̃ gɛ̃a
kpɛ́u gó'ilɛna kú ísidaa mɛ́ Yesu kú sĩ̀sĩa
ado. 48 Ɔ̃ a è gofĩa lɛ́ ĩadamá, kɛ́ ĩ́an gbãa
lɛ́ gínɛ́ yã́i. Gufɛ̃nɛ ɔ̃ à gɛ̀ ń kĩ́i, àlɛ táa'o
ía, ɔ̃ a kɛ̀ lá á ye gɛ̃máwa. 49 Kɛ́ aa aà è,
àlɛ táa'o ía, aalɛ e gyaadeɛ, ɔ̃ aa wiilɛ̀.
50 Kɛ́ aa aà è ḿpii, gili gɛ̃̀ŋgu. Ɔ̃ Yesu ònɛ́
gɔ̃̀ɔ: À sɔ̃dilɛ, mámɛ. Ásu to vĩa á kũo.
51 Kɛ́ à gɛ̃̀ gó guu, ɔ̃ ĩ́ana làa, ɔ̃ yã́pi ń kṹ
gbãa, 52 asa an wɛ́ i kɛ̃ pɛ̃ɛ yã́ musuo, kɛ́
aa nɔ̀sɛ vĩo yã́i.
53 Kɛ́ aa bùa baa aa kà Gɛnɛzalɛti, ɔ̃ aa
godɔ̀ we. 54 Kɛ́ aa bɔ̀lɛ gó guu, wà Yesu
dɔ̃̀ gɔ̃̀ɔ, 55 ɔ̃ wà bàalɛ̀ gɛ̀ bùsupi kɛ̀ɛlɛ, wà
gyãeɔ sɛ̀lɛ ń mákɛlɛo, gu pɔ́ wa mà a
kuu píi wìɔ mɔoɛ̀. 56 Gua pɔ́ à gɛ̀u píi,
zɔ̃ɛwiaɔ ge mɛɛwiaɔ ge bualoũɔ, wìɔ mɔɛ̀
ń gyãeɔɛ, wìɔ ń kálɛ gãaɛ, ɔ̃ wì wabikɛwà

¶¶**6:17-18** Lev 20.21
§§**6:34** Nao 27.17, 1Kia 22.17
***6:43** 2Kia 4.42-44

aà to aa ɔkã baa aà ula lɛ́wa. Ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ ɔkɑ̃̀wàɔ ì gbɑ̃́gbã píi.

Fɛlɛkaayã

(Mat 15.1-9)

7 Falisiɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛde pɔ́ aa bɔ̀ Yelusalɛũeɔ mɔ̀ Yesu kĩ́i. 2 Aa è aà ìwaeɔ lɛ́ pɔble ɔpia ń gbãbɔ'io sai. 3 Asa Falisiɔ ń Yudaɔ píi aa ń deziɔ fɛlɛkaayã kũaɛ, aali pɔble ɔpia ń gbãbɔ'io saio. 4 Aali su ń ɛlɛo aa pɔblè zu'osaio. Aa fɛlɛkaayã pãleɔ kũa dasi. Beewa aaì gbãbɔ imibɔɔ ń taɔ ń ooɔnɛ. 5 Ɔ̃ Falisiɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdepiɔ Yesu là aa mɛ̀: Bɔ́yãi n ìwaɔ líɔ wá deziɔ fɛlɛkaayã kũao ni? Aaì pɔble ɔpia ń gbãbɔ'io saiɛ. 6 Yesu wèmá à mɛ̀: Á mɔafilideɔ, Isaia dɔ̀aa á yã'ò wásawasa, lá a kɛ̃̀ láuwa à mɛ̀:

Buipi ì ma kpɛla ń lɛ́oɛ,
an sɔ̃ kua lɔɔ.†
7 Aaì ma sísi pãɛ,
gbɛ̃nazĩna ikoyãɔ ɔ̃ aaì danɛ́.

8 A pãkpà Lua ikoyãi, ɔ̃ á gbɛ̃nazĩna fɛlɛkaayã kũa. 9 Ɔ̃ Yesu ònɛ́ lɔ: Á pãa Lua yɑ̃́a kɛ́ à e àɔ á fɛlɛkaayã kũa maan wea? 10 Mɔizi mɛ̀ àli misiilɛ á de ń á daoɛ.‡ À mɛ̀ lɔ, gbɛ̃́ pɔ́ a de ge a da kpɛbɔ̀, wà ade dɛ.¶ 11 Ápiɔ sɔ̃ i mɛ tó gbɛ̃́ ò a de ge a daɛ pɔ́ pɔ́ á vĩ à dɔońlɛá Kɔɔbaniɛ, 12 a zɛvĩ à a de ń a dao kpɛlaò lɔo. (Kɔɔbani bee mɛ̀, à Lua gbà.) 13 Beewa i Lua yɑ̃́ bãdɛ á fɛlɛkaayã pɔ́ i dadanɛ́ yɑ̃́i. Yɑ̃́ bee taaɔ ɔ̃ i kɛ dasi.

Yɑ̃́ pɔ́ ì to wà gbãlɛ

(Mat 15.10-20)

14 Ɔ̃ Yesu ɛ̀a bíla laai sìsi à mɛ̀: À swɑ̃́kpa à ma yãma, ápii. 15 Pɔe ku kɛ́ à gɛ̃ gbɛ̃́ guu à to aà gbãlɛo. Pɔ́ pɔ́ bɔ̀ gbɛ̃́ guu ɔ̃mɛ ì to aà gbãlɛ. 16 Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ vĩ aà yɑ̃́pi ma.

17 Kɛ́ à bíla tò we, à tà bɛ, ɔ̃ aà ìwaɔ yɑ̃́pi mi gbɛ̀awà. 18 A ònɛ́: Ápiɔ, i ɔ̃nɔkũ sɔ̃oa? Kɛ́ pɔe ku à gɛ̃ gbɛ̃́ guu à to ade gbãlɛo, á dɔ̃o lé? 19 Pɔ́pi lí gɛ̃ aà sɔ̃ guuo, sema aà gbɛɛu, ɔ̃ ì a bĩ́ikpɛkɛ. (Màa Yesu gbãbɔ̀ blɛ píiɛ.) 20 Ɔ̃ à mɛ̀: Yɑ̃́ pɔ́ ì bɔ gbɛ̃́ guu mɛ́ ì to ade gbãlɛ. 21 Za gbɛ̃naz-ĩna sɔ̃ guu ɔ̃ làasoo vãi ì bɔu: Káaluakaa, kpɑ̃́i'oa, gbɛ̃dɛa, 22 gbãsĩkɛa, bĩi, nɔ̀sɛvãi, mɔafili, wisaiyã, wɛbɔbɔa pɔ́i, gbɛ̃́sɔ̃sɔ̃a, makamaka ń mìsaiyão. 23 Yãvãipiɔ ì bɔ gbɛ̃nazĩna sɔ̃ guuɛ píi, ɔ̃ ì to aà gbãlɛ.

Buipãle nɔɛ wabikɛa

(Mat 15.21-28)

24 Yesu bɔ̀ we à gɛ̀ Tii bùsuu, ɔ̃ à pìla uaeu. A ye wà a dɔ̃o, ãma ìli e ùlɛo. 25 Nɔɛ pɔ́ a nɛnɔɛna tɑ̃́a vĩ Yesu bao mà gɔ̃̀ɔ, ɔ̃ à mɔ̀ wùlɛ aà gbázĩ. 26 Nɔɛpiá buipãleɛ, wà aà ì Silifinisi bùsuuɛ. À wabikɛ̀ Yesuwa aà tɑ̃́a goɛ a nɛ́wa. 27 Ɔ̃ Yesu òɛ̀: To wà blɛ kpá nɛ́ɔwa gĩa, asa a maa wà nɛ́ɔ blɛ sɛ wà zu gbɛ̃ɔnɛo. 28 Ɔ̃ nɔɛpi a zãsìwà à mɛ̀: Dii, baa gbɛ̃ pɔ́ wúlɛańziɔ ì nɛ́ɔ blɛ kasonaɔ pɛɛlɛɛ. 29 Yesu òɛ̀: N yãwea maa yɑ̃́i, tá, n nɛ́ tɑ̃́a gòwà. 30 Kɛ́ à kà bɛ, à a nɛ́ è wúlɛa pɛwa, tɑ̃́api gòwà sĩana.

Swãdo gbɑ̃́gbãa

31 Ɔ̃ Yesu fɛ̀lɛ Tii bùsuu à gɛ̀ Sidɔ̃, ɔ̃ à bɔ̀lɛ ń Wɛ̃́lɛmɛnkwi bùsuo e à gɛ̀ kà Galile ísidai. 32 Ɔ̃ wà mɔ̀ɛ̀ ń swãdo pɔ́ yã'o zĩ'ũaànɔo, wà wabikɛ̀wà aà ɔnawà. 33 Yesu bɔ̀aànɔ bíla guu ḿpla, à ɔtona pɛ̀pɛ aà swɑ̃́u. Kɛ́ à lɛ́'i kɛ̀ a ɔwa, ɔ̃ à kɑ̃̀ aà lɛ́nawa. 34 À wɛsɛ̀ musu à wè fɛ̃ɛɛ, ɔ̃ a òɛ̀: Ɛfata. (Bee mɛ̀ wɛ̃.) 35 Wegɔ̃ɔ gɔ̃ɛpi swɑ̃́ wɛ̃̀, aà lɛ́na gòlɛ, ɔ̃ à yã'ò wásawasa. 36 Yesu ò gbɛ̃́ɔnɛ aasu o gbɛ̃e mao, ãma aa gɛ̀ lɛ́ a kpàwakɛnɛ́ maamaa dɛ lá à gìnɛ́la. 37 Yɑ̃́pi dìmá maamaa à kɛ̀ zài, ɔ̃

---

†7:6 Isa 29.13
‡7:10 Bɔa 20.12
¶7:10 Bɔa 21.17

aa mɛ̀: Aà yā́pii kɛa ìɔ maaɛ. Ì to baa swã-
dɔɔ yãma, mɛ́ ì to lɛ́nanaalɛadeɔ yã'o.

Blɛkpaa bílawa plaade

(Mat 15.32-39)

8 I gɛ̃gɛ̃o bíla ɛ̀a kā̀aaaàzi lɔ. Aa
pɔbleae vĩ lɔo, ɔ̃ Yesu a ìwaɔ sìsi a
ònɛ́: 2 Gbɛ̃́piɔ kɛ̀mɛɛ wɛ̃naũ, asa a gɔɔ
àaɔ̃n la kɛ́ aa kumanɔ, aa pɔe vĩ aa ble
lɔo. 3 Tó ma ń gbáɛ aa ta bɛ ń nɔanao, an
yɛ̃̀ɛɛ a láa zɛ́ guuɛ, asa an gbɛ̃ɛɔ bɔkĩi zā̀ɛ.
4 Ɔ̃ aà ìwaɔ aà là aa mɛ̀: Mákĩi wa blɛ eu
sɛ̃gbãu la à gbɛ̃́piɔ kãi? 5 Ɔ̃ Yesu ń lá à mɛ̀:
Pɛ̃ɛ mɛ̀n ũma á vĩi? Aa mɛ̀: Mɛ̀n soplaɛ.
6 Ɔ̃ a ò bílaɛ aa zɔ̃lɛ tɔɔlɛ. Ɔ̃ à pɛ̃ɛ mɛ̀n
soplapi sɛ̀ à sáaukpà, a ɛ̀'ɛ kpà a ìwaɔwa
aa kpaalɛ bílaɛ, ɔ̃ aa kpaalɛ̀nɛ́. 7 Aa kpɔ̀
nɛ́naɔ vĩ yɔɔ lɔ. Kɛ́ à báaadàu, a ònɛ́ aa
ɛa bee kpaalɛnɛ́ lɔ. 8 Ɔ̃ aa blè aa kā̀, ɔ̃ wà
a miɔna pɔ́ gɔ̃̀ɔ sɛ̀lɛ sɔ̀ sopla. 9 Gbɛ̃́piɔ kà
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ síiɔ̃ (4.000) taawa. Kɛ́ Yesu
ń gbáɛ, 10 ɔ̃ à gɛ̃̀ gó'ilɛna guu ń a ìwaɔ, aa
gɛ̀ Damanuta bùsuu.

Falisiɔ seelagbɛaa

(Mat 16.1-12)

11 Ɔ̃ Falisiɔ mɔ̀ lɛ́ lɛkpaakɛaànɔ, aalɛ
líkpalɛwà, aalɛ wɛɛlɛ aà seelakɛnɛ́ ń Lua
gbãao. 12 Ɔ̃ à wè fɛ̀ɛɛ à mɛ̀: Bɔ́yãi gbãg-
bɛ̃ɔ lɛ́ seela wɛɛlɛai? Sĩana málɛ oɛ́, má
seelae kɛ gbãgbɛ̃ɔnɛo. 13 Ɔ̃ à ń tó we, à
ɛ̀a gɛ̃̀ gó'ilɛna guu à tà baale.
14 À sā̀ aà ìwaɔgu aa pɛ̃ɛ kũ̀sũa sɛ́. Pɛ̃ɛ
mɛ̀ndo mɛ́ gɔ̃̀nɛ́ gó guu. 15 Ɔ̃ Yesu lɛdàmá
à mɛ̀: Àɔ kú ń laaio. À laaika Falisiɔ ń
Elodiɔ pɛ̃ɛsɛ'ɛsɛi. 16 Ɔ̃ aalɛ okɔ̃ɛ aa mɛ̀: Kɛ́
wá pɛ̃ɛ vĩo yā́i a òi màa. 17 Yesu dɔ̃̀má, ɔ̃ à
ń lá à mɛ̀: Bɔ́yãi álɛ o kɛ́ á pɛ̃ɛ vĩo yā́iɛi? E
tia á wɛ́ i kɛ̃ á dɔ̃̀oa? Á nɔ̀sɛ vĩoa? 18 Á wɛ́
vĩ, ili gu'eoa? Á swā́ vĩ, ili yãmaoa? Yãe
lí dɔáguoa?§ 19 Kɛ́ ma pɛ̃ɛ mɛ̀n sɔo ɛ̀'ɛ má
kpà gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sɔɔɔwa (5.000), a
a miɔna sɛ̀lɛ gbí ũma ni? Aa wɛ̀wà aa mɛ̀:
Gbí kuɛplaɛ.** 20 Yesu ɛ̀a ń lá à mɛ̀: Kɛ́ ma
pɛ̃ɛ mɛ̀n sopla ɛ̀'ɛ má kpà gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ síiɔ̃ɔwa (4.000), a a miɔna sɛ̀lɛ sɔ ũma
ni? Aa wɛ̀wà aa mɛ̀: Sɔ̀ soplaɛ.†† 21 Ɔ̃ a
ònɛ́: E tia á wɛ́ i kɛ̃oa?

Bɛsaida vĩ̀a gbā́gbãa

22 Kɛ́ aa kà Bɛsaida, ɔ̃ wà mɔ̀ɛ̀ ń vĩ̀ao,
wà wabikɛ̀wà aà ɔkãwà. 23 Ɔ̃ à vĩ̀api kũ̀ a
ɔwa, à bɔ̀aànɔ wɛ̃́nkpɛ. À lɛ́'i kɛ̀ aà wɛ́wa
à ɔnàwà, ɔ̃ à aà là à mɛ̀: Ńlɛ gu'ea? 24 Ɔ̃
gɔ̃ɛpi wɛsɛ̀ musu à mɛ̀: Málɛ gbɛ̃́ɔ e, aa
dɛ lán líɔ mɛ́ lɛ́ táa'o'owa. 25 Ɔ̃ Yesu ɛ̀a
ɔnà aà wɛ́wa lɔ. Kɛ́ gɔ̃ɛpi wɛbìi, ɔ̃ aà wɛ́
wɛ̃̀, àlɛ pɔ́pii e sa wásawasa. 26 Ɔ̃ Yesu aà
gbàɛ bɛ à mɛ̀: Ńsu bɔlɛ wɛ̃́lɛ guuo.

Piɛɛ Yesu Mɛsiikɛ oa

(Mat 16.13-23, Luk 9.18-22)

27 Kɛ́ Yesu lɛ́ gɛ́ ń a ìwaɔ Sezale Filipi
bùsu zɔ̃ɛwiaɔ guu, ɔ̃ à a ìwaɔ là zɛ́ guu à
mɛ̀: Dé wàlɛ o má dɛ a ũi? 28 Aa wɛ̀wà aa
mɛ̀: Gbɛ̃ɛɔ ì mɛ Zãa Da'ilɛnaɛ, gbɛ̃ɛɔ ì mɛ
Ɛlia. Wì ɛa mɛ lɔ ãnabi yãaen n ũ.‡‡ 29 Ɔ̃
à ń lá à mɛ̀: Ápiɔ sɔ̃, dé i mɛ má dɛ a ũi?
Piɛɛ wɛ̀wà à mɛ̀: Mɛsiin n ũ. 30 Ɔ̃ Yesu ń
lɛpàpa aasu o gbɛ̃ɛ mao.
31 Ɔ̃ à nà yãdaanɛ́wa à mɛ̀: Sema Gbɛ̃-
nazĩn Nɛ́ taasikɛ maamaa, gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń
sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ giaàzi,
wi aà dɛ, a gɔɔ àaɔ̃de zĩ́ i vu. 32 À yā́pi
ònɛ́ wásawasaɛ, ɔ̃ Piɛɛ gɛ̀aànɔ gusaɛ, àlɛ
giɛ̀. 33 Kɛ́ Yesu lìli à a ìwaɔ gwà, ɔ̃ à gì
Piɛɛɛ à mɛ̀: Gomɛɛ we Setãu! Lua làasoo
lɛ́ dɔaanɛo, sema gbɛ̃nazĩna pɔ́.

---

§**8:18** Zel 5.21, Eze 12.2
****8:19** Maa 6.43
††**8:20** Maa 8.8
‡‡**8:28** Maa 6.14-15

Yesu lia

(Mat 16.24-17.13, Luk 9.23-36)

34 Bee gbɛa Yesu bíla laai sìsi ń a ìwaɔ,
a ònɛ́: Tó gbɛ̃́ ye kɛ ma ìwa ũ, aà gi az-
ĩa wɛ̃nii, i a lipãakɔ̃a sɛ́, i tɛmazi. 35 Gbɛ̃́
pɔ́ ye àɔ a wɛ̃ni kũa, a kua a wɛ̃nipiwaɛ.
Gbɛ̃́ pɔ́ gì a wɛ̃nii ma yã́i ń ma baona yã́o
lɔ, ade mɛ́ aɔ ku. 36 Tó gbɛ̃́ gɔ̃ dṹnia bṹu
vĩ mɛ́ à kùa ziawa, bɔ́ ài bee vĩi? 37 Bɔ́
gbɛ̃́ a fĩaboò à zia'ei? 38 Tó gbɛ̃́ zɛamanɔ
ge ń ma yã́ɔ widɛ̀ gbãgbɛ̃ duunde lua-
naaikɛnsaiɔ guu, Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ a zɛaaànɔ
widɛ sɔ̃ɛ, gɔɔ pɔ́ a mɔ a Mae gawi guu ń
a malaikaɔ.

9 Ɔ̃ a ònɛ́: Sĩana málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ kú laeɔ
ga kía pɔ́ Lua kpà mɔa ń gbãao esaio.
2 Gɔɔ soolo gbɛa Yesu Piɛɛ ń Zaakio
ń Zãao sɛ̀ à dɛ̀dɛńnɔ gbɛ̀sĩsĩ lɛsĩwa ńtɛ̃ɛ.
Ɔ̃ à lì ń wáa, 3 aà pɔkasaɔ lɛ́ tɛkɛ pún-
taitai. Gbɛ̃ɛ ku dṹnia guu kɛ́ a fɔ̃ pɔ́ pí
à puakũ màao. 4 Bee kpɛ Ɛlia ń Mɔizio
bɔ̀ mɔ̀má, aalɛ yã'o ń Yesuo. 5 Ɔ̃ Piɛɛ ò
Yesuɛ: Dii, wá kua la maaɛ. Wà lákpɛ dɔ
mɛ̀n àaɔ̃, n pɔ́ do, Mɔizi pɔ́ do, Ɛlia pɔ́
do. 6 A dɔ̃ lá álɛ oo, asa vĩa ń kṹ maa-
maaɛ. 7 Luabɛpuana pìla kùńla, ɔ̃ aa lɔɔe
mà a guu à mɛ̀: Gbɛ̃́ɛ beeá ma Nɛ́ mɛ̀n-
dona yenzideɛ, à aà yãma.¶¶ 8 Kã́ndo gɔ̃̀ɔ
kɛ́ aa gugwàgwa, aai gbɛ̃ɛ e lɔo, sema
Yesu ado.
9 Kɛ́ aalɛ pila gbɛ̀sĩsĩpiwa, ɔ̃ Yesu ònɛ́
aasu yã́ pɔ́ aa èpi o gbɛ̃e mao e Gbɛ̃nazĩn
Nɛ́ gɛ bɔò gau. 10 Aa yã́pi kũa, ń beeo aalɛ
kɔ̃ lala aa mɛ̀: Bɔa gau yã́ bee dɛa ni? 11 Ɔ̃
aa aà là aa mɛ̀: Bɔ́yãi Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ
ì o Ɛlia mɛ́ a dɔaa mɔi?§§ 12 A wèmá à mɛ̀:
Ɛlia a dɔaa mɔ́, i yã́pii kɛkɛ zɛ́zɛ, ãma
kɛ́ a kɛ̃a láu wà mɛ̀ wa saka Gbɛ̃nazĩn
Nɛ́gu, i taasikɛ maamaa sɔ̃ bɛ?* 13 Málɛ
oɛ́, Ɛlia mɔ̀ kɔ̀, ɔ̃ wà ń pɔeã dàɛ̀ lá wà aà
yã'ò taalauwa.

Yesu nɛgɔ̃ɛ tã́ade gbã́gbãa

(Mat 17.14-23, Luk 9.37-45)

14 Kɛ́ aa sù ń gbɛ̃́ kĩniɔwa, aa è bíla
liaańzi mɛ́ Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ lɛ́ lɛk-
paakɛńnɔ. 15 Kɛ́ bíla Yesu è, aà yã́ bɔ̀ ń
saɛ, ɔ̃ aa bàalɛ̀ gɛ̀ fɔkpàwà gɔ̃̀ɔ ḿpii. 16 Ɔ̃
à a ìwaɔ là à mɛ̀: Bɔ́ lɛkpaa álɛ kɛńnɔi?
17 Ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ kú zã guue wèwà à mɛ̀: Dii,
ma mɔnɛ ń ma nɛ́oɛ, tã́a mɛ́ aà lɛ́na nàalɛ.
18 Tó à dɛ̀dɛwà, ì aà nɛ zĩ́lɛɛ, ɔ̃ ìɔ lɛ́'ifula
bɔlɛ, ìɔ swaalɔlɔkɔ̃wa, ì gbã́gbã tèlele.
Ma mɔò n ìwaɔnɛ aa tã́api go, ɔ̃ aa fùa.
19 Ɔ̃ Yesu ònɛ́: Gbãgbɛ̃ luanaaikɛnsaiɔ,
máɔ kúánɔ e bɔɛ ni? Máɔ mɛnakɛánɔ e
bɔɛ ni? À mɔmɛɛ ń nɛ́pio la.
20 Kɛ́ wà mɔ̀oɛ̀, kɛ́ tã́api Yesu è gɔ̃̀ɔ, ɔ̃ à
nɛ́pi zĩ̀azĩa à aà pã̀lɛ zĩ́lɛ kpɛ̃̀baũ. Ɔ̃ àlɛ
gbeembo, àlɛ lɛ́'ifula bɔlɛ. 21 Yesu nɛ́pi
mae là à mɛ̀: À aà lè màa za bɔɛ ni? A
wèwà à mɛ̀: Za aà nɛ́fɛ̃nɛn zĩ́ɛ. 22 Ìɔ aà
zu tɛ́ ń íɔ guu mɔ̀ɔmɔɔɛ, ìɔ ye aà dɛɛ. Tó
ńyɔ̃ fɔ̃ ǹ pɔe kɛ, wá wɛ̃nagwa, ní dɔwálɛ.
23 Yesu òɛ̀: N mɛ̀ tó má fɔ̃ɛ lò? Yã́pii zɛvĩ
gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ma náaikɛɛ. 24 Ɔ̃ nɛ́pi mae ò
gɔ̃̀ɔ: Má n náai vĩ. Ǹ n náai pɔ́ lɛ́ kɛ̃́sãa
kã́fĩmɛɛ. 25 Kɛ́ Yesu è bíla lɛ́ naɛmá, à
gì tã́apiɛ à mɛ̀: Tã́a swãdo, málɛ onɛ, go
nɛ́piwa. Ńsu ɛa suwà lɔo. 26 Ɔ̃ tã́api wiilɛ̀
à aà zĩ̀a pãsĩpãsĩ, ɔ̃ à gòwà. Nɛ́pi gɔ̃ lán
gɛwa, ɔ̃ gbɛ̃́ daside mɛ̀ à gàɛ. 27 Ɔ̃ Yesu aà
kũ̀ a ɔwa à aà fɛ̀lɛ, ɔ̃ à gɔ̃ zɛa.
28 Kɛ́ Yesu gɛ̃̀ ua, zĩ̀loe kúńnɔ lɔo, ɔ̃ aà
ìwaɔ aà là aa mɛ̀: Bɔ́yãi wa fua tã́api goi?
29 Ɔ̃ a wèmá à mɛ̀: Wabikɛa ado mɛ́ ì fɔ̃
tã́a bee taa go.
30 Kɛ́ aa bɔ̀ we, ɔ̃ aa pã̀ Galilea. Yesu
ye wàɔ a kúkĩi dɔ̃o, 31 asa àlɛ yãdada a
ìwaɔnɛɛ. A ònɛ́: Wa Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ kpámá,
wi aà dɛ, i vu a gɔɔ àaɔ̃dezĩ. 32 Aai aà
yã́pi midɔ̃o, mɛ́ aa yã́pi laawà vĩakɛ̀.

¶¶**9:7** Maa 1.11, Iko 18.15
§§**9:11** Mal 4.5
***9:12** Isa 53.1-12, Soũ 22.1-18

Tɛa Yesuzi lán nɛ́ɔwa

(Mat 18.1-9, Luk 9.46-50)

33 Ɔ̃ aa kà Kapɛnaũ. Gɔɔ pɔ́ a ku bɛ, à
a ìwaɔ là à mɛ̀: Bɔ́ lɛkpaa álɛ kɛ zɛ́ guui?
34 Aa nì kpã̀uu, asa zɛ́ guu aalɛ lɛkpaakɛ
dɛnla yã́ musuɛ. 35 Ɔ̃ à zɔ̃̀lɛ à gbɛ̃ɔn kuɛ-
plapiɔ kã̀aa à mɛ̀: Tó gbɛ̃́ ye kɛ mide ũ,
aàɔ kɛ̃́sãa gbɛ̃́piizi, i kɛ an baade píi dɔn-
lɛde ũ. 36 À nɛ́ sɛ zɛ̀ ń aɛ, ɔ̃ à aà sɛ kpà a
kùɛ a ònɛ́: 37 Gbɛ̃́ pɔ́ nɛ́ɛ beeɔ do dìlɛ ma
ìwakɛ yã́i, ade ma dilɛɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ ma dilɛ
sɔ̃ i ma dilɛ madoo, à gbɛ̃́ pɔ́ ma zĩ dìlɛ
sɔ̃ɛ.
38 Ɔ̃ Zãa òɛ̀: Dii, wa gbɛ̃e è, àlɛ tã́ago
ń n tɔ́o, ɔ̃ wá ye giɛ̀, asa wá gbɛ̃́ no. 39 Ɔ̃
Yesu mɛ̀: Ásu giɛ̀o, asa gbɛ̃e a fɔ̃ dabud-
abukɛ ń ma tɔ́o, a ɛa ma tɔbɛ̃ɛsi gɔ̃̀ɔo.
40 Gbɛ̃́ pɔ́ i íbɛlɛsɛwanɔo, wá bàakpɛɛɛ.
41 Sĩana málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ á gbá imia á dɛa
Kilisi pɔ́ ũ yã́i, ade a kua a aseawao.
42 Tó gbɛ̃́ tò nɛ́ pɔ́ lɛ́ ma náaikɛɛ́ɔ do fù,
a maa yãa ń adeo wà wísilɔgbɛ gbɛ̃̀nɛ dɔ
aà nɔɛɛ, wi aà zu ísiu. 43–44 Tó n ɔ mɛ́ ì to
ǹ fu, zɔ̃. Gɛ̃a àizãna guu kɔ̃̀ɔ ũ maa dɛ n
taa tɛ́ gasai guu ń ɔ mɛ̀n plaola. 45–46 Tó
n gbá mɛ́ ì to ǹ fu, zɔ̃. Gɛ̃a àizãna guu
ɛɛ ũ maa dɛ wà n zu tɛ́ guu ń gbá mɛ̀n
plaola. 47 Tó n wɛ́ mɛ́ ì to ǹ fu, bɔ. Gɛ̃a
kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i guu wɛdode ũ maa dɛ
wà n zu tɛ́ guu ń wɛ́ mɛ̀n plaola. 48 Wekĩi
an kɔ̀ɔbii lí láao, mɛ́ a tɛ́ lí gao.†
49 Wa tɛmɔ baadeɛ an kɛkɛa ń wisio ũ.‡
50 Wisiá pɔ́ naɛ. Ń beeo tó wisi í na tà,
kpelewa wa kɛ à nakũ lɔi? À to wisi àɔ
kú á guu, íɔ na ń kɔ̃o.

Nɔyaa

(Mat 19.1-12)

10 Ɔ̃ Yesu bɔ̀ we à gɛ̀ Yude bùsuu e
Yuudɛ̃ baale. Bíla ɛ̀a kã̀aaaàzi we,
ɔ̃ à yãdànɛ́ lá ìɔ kɛwa. 2 Falisieɔ mɔ̀ lík-
palɛiwà, ɔ̃ aa aà là aa mɛ̀: Gɔ̃ɛ zɛvĩ à a na
yáa? 3 A wɛ̀má à mɛ̀: Mɔizi dìlɛɛ́ kpelewa
ni? 4 Aa mɛ̀: Mɔizi gɔ̃ɛ gbà zɛ́ aàli gínzila
kɛ̃́, aàli a na yaòɛ.¶ 5 Ɔ̃ Yesu ònɛ́: Á
swã́gbãa yã́i Mɔizi bee dìlɛiɛ́. 6 Za dṹnia
daalɛgɔɔ Lua gɔ̃ɛ kɛ̀ ń nɔɛoɛ.§ 7 Ayãmɛto
gɔ̃ɛ ì go a de ń a daowa, ì na a nawa, 8 ɔ̃
aaì gɔ̃ lán sàwakula ń gbalaowa.** Beewa
aa ku dodo lɔo, aa gɔ̃̀ mɛdoũɛ. 9 A yã́i gbɛ̃́
pɔ́ Lua ń nákɔ̃waɔ, gbɛ̃e su ń kɛ̃aao. 10 Kɛ́
Yesu tà bɛ, aà ìwaɔ aà là yã́pi mii. 11 Ɔ̃ a
ònɛ́: Gbɛ̃́ pɔ́ a na yà à a pãle sɛ̀ gbãsĩkɛ̀ a
nɔ sɛ̃́ia yã́ musun we. 12 Nɔɛ pɔ́ gì a zã́zi
à zã́ pãle kɛ̀ sɔ̃, à gbãsĩkɛ̀n we.

Yesu báaadaa nɛ́ɔgu

(Mat 19.13-15, Luk 18.15-17)

13 Wàlɛ mɔ́ Yesuɛ ń nɛ́ɔ aà ɔnamá, ɔ̃ aà
ìwaɔ gìnɛ́. 14 Kɛ́ Yesu è màa, aà pɔ pà a
ònɛ́: À to nɛ́ɔ mɔ ma kĩ́i, ásu gínɛ́o, asa
kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́iá gbɛ̃́ bee taaɔ pɔ́ɛ.
15 Sĩana málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ i kpala pɔ́ bɔ̀
Lua kĩ́i sí lán nɛ́wao a gɛ̃uo. 16 Ɔ̃ a nɛ́ɔ sɛ
kpàkpa a kùɛ, à ɔnànamá à báaadàńgu.

Ɔde

(Mat 19.16-30, Luk 18.18-30)

17 Kɛ́ Yesu dàzɛu àlɛ gɛ́, ɔ̃ gɔ̃ɛe bàalɛ̀
mɔ̀ kùlɛ aà aɛ, à aà là à mɛ̀: Mɛtulu maa,
kpelewa má kɛ mà àizãna ei? 18 Ɔ̃ Yesu
òɛ̀: Àkɛa ń òmɛɛ má maai? Gbɛ̃e maao,
sé Lua ado. 19 Ń ikoyãɔ dɔ̃: Ńsuli gbɛ̃dɛo,
ńsuli wúlɛ ń gbɛ̃pãle nɔoo, ńsuli kpã́i'oo,
ńsuli yãdɔ n gbɛ̃́deewao, ńsuli gbɛ̃bleo,

---

†**9:48** Isa 66.24
‡**9:49** Lev 2.13
¶**10:4** Iko 24.1-4
§**10:6** Daa 1.27
****10:8** Daa 2.24

nìli n de ń n dao kpɛla.†† 20 Ɔ̃ à mɛ̀: Mɛ-
tulu, za ma nɛ́fɛ̃nɛngɔɔ má yɑ̃́ beeɔ kũa
píiɛ. 21 Ɔ̃ Yesu aà gwà ń yenzi wɛ́ɔ a òɛ̀:
Yɑ̃́ gɔ̃̀nɛ mɛ̀ndo. Gɛ ǹ pɔ́ pɔ́ ń vĩɔ yía píi,
ní a ɔ̃a kpá taasideɔwa, ní mɔ tɛmazi,
ńyɔ̃ɔ àizɛɛ vĩ luabɛ. 22 Ɔ̃ gɔ̃ɛpi oosìsi yɑ̃́pi
yɑ̃́i, à tà ń pɔsiao, kɛ́ aà àizɛɛɔ dasi yɑ̃́i.
23 Ɔ̃ Yesu wɛpɑ̃̀ a ìwaɔla a ònɛ́: Àizɛɛde
gɛ̃a kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́iu zĩ'ũ. 24 Yɑ̃́pi bɔ̀
aà ìwaɔ saɛ, ɔ̃ Yesu ɛ̀a ònɛ́: Gbɛ̃́ɔ, gɛ̃a
kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i guu zĩ'ũ fá! 25 Yiongo
gɛ̃a abaawɛu àa dɛ ɔde gɛ̃a kpala pɔ́ bɔ̀
Lua kĩ́iula. 26 Ɔ̃ yɑ̃́pi aà ìwaɔ kũ̀ gbãa,
aalɛ okɔ̃ɛ aa mɛ̀: Tó màaɛ, démɛ a bɔi?
27 Yesu ń gwá soee à mɛ̀: Gbɛ̃nazĩna a
fɔ̃o, ãma Lua a fɔ̃ wá bɔ, asa Lua apii
gbãa vĩɛ.

28 Ɔ̃ Piɛɛ òɛ̀: Wápiɔ sɔ̃ bɛ? Wa pɔ́pii tò
wa bɔ tɛnziɛ. 29 Yesu mɛ̀: Sĩana málɛ oɛ́,
gbɛ̃́ pɔ́ a bɛ tò we ge a vĩ̀iɔ ge a dãunaɔ
ge a da ge a mae ge a nɛ́ɔ ge a bua ma
yɑ̃́i ń ma baona yɑ̃́o, 30 ade a ɛa bɛɔ ń vĩ̀iɔ
ń dãunaɔ ń daɔ ń nɛ́ɔ ń buaɔ e lɛɛ basɔo
dṹniaɛ bee guu ń ĩadamao lɔ, i àizãna e
dṹnia pɔ́ a mɔ guu. 31 Dasi pɔ́ dɔaaaɔ gɔ̃
zɑ̃́ mɛ́ dasi pɔ́ tɛ́ zɑ̃́ɔ gɔ̃ dɔaaa.

Yesu a gaa ń a vuao yɑ̃'oa

(Mat 20.17-19, Luk 18.31-34)

32 Aa ɛ̀a dàzɛu, aalɛ gɛ́ Yelusalɛũ. Yesu
dɔaaa a ìwaɔnɛ, ɔ̃ yɑ̃́pi bɔ̀ ń saɛ, mɛ́ vĩa
gbɛ̃́ pɔ́ tɛ́ aà kpɛɔ kũ̀. Ɔ̃ Yesu lìlɛ ń a ìwa
gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ, à ɛ̀a yɑ̃́ pɔ́ a su a le ònɛ́
lɔ 33 à mɛ̀: À ma! Wálɛ gɛ́ Yelusalɛũɛ.
Wa Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ kpá sa'onkiaɔ ń Mɔizi
ikoyãdanɛdeɔwa, aai yãdaaàla, aai aà
kpa luayãdɔ̃nsaiɔwa aa aà dɛ. 34 Aa aà
kɛ pɔ́ɔpɔɔ, aa lɛ́'ikakawà, aa aà gbɛ̃ ń
flàalao, aai aà dɛ, a gɔɔ àaɔ̃de zĩ́ i vu.

Zaaki ń Zãao wabikɛa

(Mat 20.20-28)

35 Ɔ̃ Zebedee nɛ́ɔ Zaaki ń Zãao sɔ̃̀
Yesuzi aa òɛ̀: Mɛtulu, wá ye ǹ yɑ̃́ pɔ́ wálɛ
a wabikɛma kɛwɛ̃ɛ. 36 Ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Bɔ́ á
ye mà kɛɛ́i? 37 Aa wèwà aa mɛ̀: Wá gba zɛ́
wà zɔ̃lɛnnɔ ń kpala guu, gbɛ̃do n ɔplaai,
gbɛ̃do zɛɛi. 38 Yesu ònɛ́: Á yɑ̃́ pɔ́ álɛ a
wabikɛa dɔ̃o. Taasi kɛɛona pɔ́ má a imi,
á fɔ̃ mia? Ga pɔ́ má siu, á fɔ̃ siua? 39 Aa
wèwà aa mɛ̀: Wá fɔ̃́. Ɔ̃ Yesu ònɛ́: Í pɔ́ má
mi, á mi, mɛ́ ga pɔ́ má siu, á siu, 40 ãma
zɔ̃lɛa ma ɔplaai ge zɛɛiá ma yɑ̃́ no. Gbɛ̃́
pɔ́ Lua kɛ̀kɛnɛ́ɔ pɔ́ɛ.

41 Kɛ́ ìwa gbɛ̃ɔn kwi kĩniɔ yɑ̃́pi mà, an
pɔ pà Zaaki ń Zãaozi. 42 Ɔ̃ Yesu ń kãaa
a ònɛ́: Á dɔ̃ kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ wàlɛ ń gwa bùsu
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ũɔ ì gbãable ń gbɛ̃́ɔwaɛ. Màa
gbãadeɔ ì kiblemá lɔ. 43 Ãma a dɛánɔ
màao. Á guu gbɛ̃́ pɔ́ ye gɔ̃ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ, aà
kɛ á dɔnlɛde ũ. 44 Màaɛ lɔ gbɛ̃́ pɔ́ ye gɔ̃ á
dɔaana ũ, aà kɛ ápii zɔ̀blena ũ.‡‡ 45 Asa
Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ i mɔ wà dɔnlɛkɛɛ yɑ̃́io, à mɔ̀
dɔnlɛkɛi gbɛ̃́ɔnɛɛ, i gi a wɛ̃nii kɛ́ à e gbɛ̃́ɔ
bo dasi yɑ̃́i.

Vĩ̀a baakɛna gbɑ̃́gbãa

(Mat 20.29-34, Luk 18.35-43)

46 Aa kà Yeliko. Lá Yesu lɛ́ bɔ we ń a
ìwaɔ ń bílao, vĩ̀a baakɛna Timɛ nɛ́ Baa-
timɛ zɔ̃lɛa zɛ́ lɛ. 47 Kɛ́ a mà Yesu Nazalɛti
mɛ́ lɛ́ gɛ̃, ɔ̃ à nà lɛ́ gbãa zuawa à mɛ̀: Da-
vidi Bui Yesu, ma wɛ̃nagwa! 48 Ɔ̃ dasilɛ
gìɛ̀, aalɛ mɛ aà nílɛ. Ɔ̃ aà lɛzua gbãa kɑ̃̀fĩ
à mɛ̀: Davidi Bui, ma wɛ̃nagwa. 49 Yesu
zɛ̀ à mɛ̀: À aà sísi. Ɔ̃ wà vĩ̀api sìsi wa òɛ̀:
Sɔ̃dilɛ fɛlɛ. Àlɛ n sisi. 50 Ɔ̃ vĩ̀api a zwãa
wòlo à vĩ̀ pɛ̀lɛ à mɔ̀ Yesu kĩ́i. 51 Ɔ̃ Yesu aà
là à mɛ̀: Bɔ́ ń ye mà kɛnɛi? Vĩ̀api wèwà
à mɛ̀: Dii, má ye màɔ gu'ɛɛ. 52 Ɔ̃ Yesu òɛ̀:
Gɛ́, ma náai pɔ́ ń kɛ̀ mɛ́ n gbãgbã. Wegɔ̃ɔ
à gu'è, ɔ̃ à bɔ̀ tɛaàzi.

---

††**10:19** Bɔa 20.12-16
‡‡**10:44** Maa 9.35

Gbãakpaa Yesuzi Yelusalɛũ

*(Mat 21.1-11, Luk
19.28-40, Zãa 12.12-19)*

11 Ké aa kãikũ̀ ń Yelusalɛũo, aa
kà Bɛfaze ń Bɛtani pɔ́ kú Kùkpɛ
sĩ̀sĩpɔlɛuo. Ɔ̃ Yesu a ìwaɔ gbɛ̃ɔn pla zĩ̀ 2 a
ònɛ́: À gɛ́ wɛ̃́lɛ pɔ́ kálɛ wá aɛ kee guu.
Tó a gɛ̃ gɔ̃̀ɔ, á zàa'ĩn bɔlɔ e dɔa we, gbɛ̃e
i dikpɛ yãao. À polo suò. 3 Tó wà á lá,
bɔ́ álɛ kɛ wei, í mɛ Dii mɛ́ ye a mɔaoi,
a ɛa suò tia. 4 Ɔ̃ aa gɛ̀ wà zàa'ĩna è dɔa
kpɛɛlɛ gãaɛ. Ké aalɛ polo, 5 ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ zɛa
weɔ ń lá aa mɛ̀: Bɔ́ álɛ kɛ ń zàa'ĩnapio, ɔ̃
álɛ poloi? 6 Aa wèmá lá Yesu ònɛ́wa, ɔ̃ wà
ń tó we. 7 Aa sù ń zàa'ĩnapio Yesuɛ. Aa ń
ulaɔ kpàlɛ zàa'ĩnapiwa, ɔ̃ Yesu dìkpɛ.¶¶
8 Gbɛ̃eɔ lɛ́ ń ulaɔ kpálɛ zɛ́ guu,§§ gbɛ̃eɔ lɛ́
láɔ zɔ̃ sɛ̃u, aalɛ kpálɛ lɔ. 9 Gbɛ̃́ pɔ́ dɔaaaɔ
ń gbɛ̃́ pɔ́ tɛ́ zã́ɔ lɛ́ wiilɛ wàlɛ mɛ:
Gbãa kɛ!
Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ mɔ́ ń Dii tɔ́o ũ.*
10 Lua báaada wá dezi Davidi kpala pɔ́ lɛ́
vugu.
Wà gbãakpaaàzi à zɔ̃ luawa.
11 Ké Yesu kà Yelusalɛũ, à gɛ̃̀ Lua ua, ɔ̃
à wɛpã̀ pɔ́piila. Ké ĩatɛ̃ i gɔ̃ bíla lɔo yã́i ɔ̃
à bɔ̀ gɛ̀ Bɛtani ń a ìwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ.

Yesu kaadɔɛnli kaa ń aà kua Lua uao

*(Mat 21.12-22, Luk
19.45-48, Zãa 2.13-22)*

12 Ké gu dɔ̀, aa bɔ̀ Bɛtani, ɔ̃ nɔana lɛ́
Yesu dɛ. 13 À kaadɔɛnli è kãaa, a lá pàɛ.
À gɛ̀ gwai tó a nɛ́ mà. Ké à kà we, i pɔe
eo, sema a lá, asa a magɔɔ i ka yãao. 14 Ɔ̃
a ò lípiɛ: Gbɛ̃e a n nɛ́ ble bau lɔo. Aà ìwaɔ
yã́pi mà.
15 Ké aa kà Yelusalɛũ, Yesu gɛ̃̀ Lua ua, ɔ̃
à laayianaɔ ń laalunaɔ yà ń bɔ́lɛ, à ɔlɛũk-
pakɛnaɔ táabũnuɔ ń felenyianaɔ kìlaɔ
fuangba. 16 I wei gbɛ̃e a aso sɛ̀ à bɔ̀ ń Lua
uaoo. 17 Ɔ̃ à yãdà gbɛ̃́ɔnɛ à mɛ̀: A kɛ̃a Lua
taalau à mɛ̀: Ma kpɛ́ aɔ dɛ ma sísikpɛ ũ
bui píiɛ.† Ápiɔ sɔ̃ á kɛ̀ gbɛ̃blenaɔ tòo ũ.‡
18 Sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ yã́pi
mà, ɔ̃ aalɛ zɛwɛɛlɛ wà aà dɛ. Aalɛ vĩakɛɛ̀,
asa aà yãdaanɛ́ ì di bílawa píiɛ. 19 Ké oosi
kɛ̀, ɔ̃ Yesu ń a ìwaɔ bɔ̀lɛ wɛ̃́lɛu.
20 Ké gu dɔ̀ aa bɛ zɛ́u, ɔ̃ aa kaadɔɛn-
lipi è, à giigàga e a zĩ́nau. 21 Ké a yã́ dɔ̀
Piɛɛgu, ɔ̃ a ò Yesuɛ: Dii, kaadɔɛnli pɔ́ ń
kà gwae, à giigàga. 22 Yesu ònɛ́: Àɔ Lua
náai vĩ. 23 Sĩana málɛ oɛ́, tó gbɛ̃́ ò sĩ̀sĩɛ
beeɛ aà fɛlɛ azĩa zu ísiau, tó i seakɛ a
nɔ̀sɛ guuo, tó a a náai vĩ ké yã́ pɔ́ a òpi
a kɛ, a kɛɛ̀. 24 Bee yã́i málɛ oɛ́, tó álɛ
lousisi, yã́ pɔ́ a a wabikɛ̀ píi, à dilɛ á è
kɔ̀, í e. 25 Tó a fɛlɛ álɛ lousisi, tó á ĩ́ikũa ń
gbɛ̃eo, à sùuukɛaànɔ, á Mae pɔ́ kú musu
i sùuukɛánɔ ń á tàaeɔ sɔ̃. 26 Tó i sùuukɛ
ń gbɛ̃́ɔo, á Mae pɔ́ kú musu a sùuukɛánɔ
ń á tàaeɔ sɔ̃o.

Yesu laa a ikoi

(Mat 21.23-27, Luk 20.1-8)

27 Ɔ̃ aa kà Yelusalɛũ. Lá Yesu lɛ́ bɛbɛ
Lua ua, sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ
ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ sɔ̃̀aàzi 28 aa aà là aa mɛ̀: Iko
kpele ńlɛ yã́piɔ kɛòi? Démɛ n gba yã́pi
kɛa zɛ́i? 29 Yesu wèmá à mɛ̀: Má yã́ mɛ̀n-
doe gbɛawá. À wea, mí iko pɔ́ málɛ yã́piɔ
kɛò oɛ́ sa. 30 À omɛɛ. Zãa gbɛ̃́ɔ da'ilɛkɛa¶
bɔ̀ Lua kĩ́i yã̀, ge gbɛ̃nazĩna kĩ́iɛ? 31 Ɔ̃
aa lɛkpàaĩ aa mɛ̀: Tó wa mɛ̀ Lua kĩ́iɛ,
a mɛ bɔ́yãi wi Zãa yã́ sio niɛ. 32 Tó wa
mɛ̀ gbɛ̃nazĩna kĩ́iɛ sɔ̃, too. Aa bíla vĩa vĩ,

¶¶**11:7** Zkl 9.9
§§**11:8** 2Kia 9.13
***11:9** Soũ 118.25-26
†**11:17** Isa 56.7
‡**11:17** Zel 7.11
¶**11:30** Maa 1.4-5

asa gbɛ̃́pii Zãa ãnabikɛ sìɛ. 33 Ɔ̃ aa wè
Yesuwa: Wá dɔ̃o. Ɔ̃ Yesu ònɛ́: Mapi sɔ̃ má
iko pɔ́ málɛ yã́piɔ kɛò oɛ́o.

Vɛ̃ɛbu zĩ̀kɛnaɔ

(Mat 21.33-46, Luk 20.9-18)

12 Ɔ̃ Yesu fɛ̀lɛ yãlɛ̀ɛũnɛ́ à mɛ̀: Gbɛ̃e
mɛ́ vɛ̃ɛbu vĩ, à kaa lìai, à ɛyɔ̃̀
vɛ̃ɛfɛ̃kĩi ũ à gbadà,[§] ɔ̃ à búpi nà zĩ̀kɛnaɔnɛ
ń ɔzĩ, ɔ̃ à fɛ̀lɛ ń táo. 2 Kɛ́ vɛ̃ɛkɔzɔ̃zɔ̃gɔɔ
kà, ɔ̃ à a ìwae zĩ̀ zĩ̀kɛnapiɔwa, aà a vɛ̃ɛpi
asea símáɛ. 3 Ɔ̃ zĩ̀kɛnapiɔ aà kũ̀ wa gbɛ̃̀
wa gbàɛ ɔgii. 4 Ɔ̃ à ɛ̀a ìwa pãle zĩ̀má. Ɔ̃
aa gbɛ̃́ bee mi fɔ̃̀ aa widàwà. 5 À ɛ̀a a pãle
zĩ̀ lɔ, ɔ̃ aa gbɛ̃́ bee dɛ̀. Màa à gbɛ̃pãleɔ
zĩ̀ dasi, aa ń gbɛ̃eɔ gbɛ̃̀, aa ń gbɛ̃eɔ dɛ̀.
6 Budepi nɛ́ mɛ̀ndona mɛ́ gɔ̃̀ɛ̀ sa, ɔ̃ à aà zĩ̀
gbɛzã à mɛ̀: Aa ma nɛ́ yãda. 7 Ɔ̃ zĩ̀kɛnapiɔ
òkɔ̃ɛ aa mɛ̀: Túbiblenan kee. À to wà aà
dɛ, bú i gɔ̃wɛ̃ɛ. 8 Ɔ̃ aa aà kũ̀ wa dɛ̀, wà
aà gɛ sɛ̀ wa zù kaa kpɛ. 9 Tòo, kpelewa
budepi a kɛ sai? A gɛ zĩ̀kɛnapiɔ dɛdɛ, i
búpi kpa gbɛ̃pãleɔwaɛ. 10 I Lua yã́ɛ bee
kyokɛo lé? Wà mɛ̀:
Gbɛ pɔ́ ɛ̃bonaɔ pãkpài
mɛ́ gɔ̃̀ gbɛɔ mide ũ.
11 Dii mɛ́ bee kɛ̀,
ɔ̃ à kɛ̀wɛ̃ɛ yãbɔnsaɛ ũ.[**]
12 Ɔ̃ aa zɛwɛ̀ɛlɛ wà aà kṹ, asa aa dɔ̃̀ ń
yã́i à yã́pi lɛ̀ɛũi. Ń beeo aa vĩakɛ̀ bílaɛ, ɔ̃
aa aà tò we aa tà.

Yesu lousisin gbɛ̃zɔ̃ɔɔ fua

(Mat 22.15-46, Luk 20.19-47)

13 Ɔ̃ wà Falisieɔ ń Elodi kpala
zɛnkpɛdeeɔ zĩ̀ Yesuwa ɔ̃nɔkɛiɛ̀ a yã'oa
guu. 14 Kɛ́ aa kà, ɔ̃ aa òɛ̀: Mɛtulu, wá dɔ̃
kɛ́ gbɛ̃́ náaiden n ũ. Nili yã́si ń gbɛ̃́o
ublembɛkɛ yã́io, asa nili gbɛ̃e wɛgwao.
Lua zɛ́ ni ɔlɔnɛ́ wásawasa. A zɛvĩ wà
wɛ̃̀'ɔ̃a kpá Sezaawaa, ge a zɛvĩo? Wà kpa
yã̀, ge wásu kpao? 15 Yesu ń mɔafili dɔ̃̀,
ɔ̃ a ònɛ́: Bɔ́yãi álɛ filifilimbakpamɛɛi?
À ɔ̃api do dɔmɛɛ mà gwa. 16 Kɛ́ aa dɔ̃̀ɛ̀,
ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Dé mi ń aà tɔ́on lai? Aa
wèwà aa mɛ̀: Sezaa pɔ́ɛ. 17 Ɔ̃ Yesu ònɛ́:
À Sezaa dee pɔ́ kpawà, í Lua pɔ́ kpawà.
Aà yã́ bɔ̀ ń saɛ.
18 Ɔ̃ Saduse pɔ́ aaì gɛɔ vua ɛɛboeɔ mɔ̀
Yesu lè aa aà là aa mɛ̀: 19 Mɛtulu, Mɔizi
òwɛ̃ɛ a lá guu à mɛ̀, tó gbɛ̃́ vĩ̀i gà à a
nɔ tò nɛ́sai, aà dãuna gyaapi da'uakɛ à
a vĩ̀i gɛ̃ɛ kɛò.[††] 20 Màaɛ, vĩ̀i ń dãunaɔ ku
gbɛ̃ɔn sopla. Woo nɔsɛ̀, ɔ̃ à aà tò we nɛ́-
sai. 21 Se aà da'uakɛ̀, ɔ̃ à gà à nɔpi tò we
lɔ nɛ́sai. Ɔ̃ Bíɔ kɛ̀ màa lɔ 22 e à gɛ̀ kà an
sopladewa. Ampii aa aà tò nɛ́sai. Ampii
gbɛa ɔ̃ nɔpi gà. 23 Gɛɔ vugɔɔzĩ an démɛ aɔ
nɔpi vĩi? Asa an gbɛ̃ɔn sopla ḿpii aa aà
dɔ̃ nɔ ũɛ. 24 Yesu wèmá à mɛ̀: Á Lua yã́ ń a
gbãao dɔ̃sai yã́i a sãsãio lò? 25 Tó gɛɔ vù,
aa nɔsɛo, aa zãkɛo, aaɔ ku lán malaikaɔ
kua luabɛwaɛ. 26 Kɛ́ gɛɔ bɔ gau sɔ̃ bɛ, i
Mɔizi lá kyokɛ gua pɔ́ à kàelɛ yã'òuo lé?
Lua òɛ̀ à mɛ̀ ámɛaa Ablahaũ ń Izaakio ń
Yakɔbuo Lua.[‡‡] 27 Luaá gɛɔ Lua no, gbɛ̃́
bɛ̃́ɛɔ pɔ́ɛ. A sãsã à kɛ̀ zài.
28 Mɔizi ikoyãdanɛdee ku we, à lɛk-
paapi mà. Kɛ́ a è Yesu yãmaa wèmá, ɔ̃
à sɔ̃aàzi à aà là à mɛ̀: Ikoyã kpele mɛ́
dɛńlai? 29 Yesu wèwà à mɛ̀: A miden kɛ:
À ma, Isailiɔ. Dii wá Lua mɛ́ Dii mɛ̀ndona
ũ. 30 Àɔ ye Dii á Luazi ń nɔ̀sɛmɛndoo
teasisai á gbãa pua léu, á sɔ̃ iɔ kuwà.[¶¶]
31 A plaaden kɛ: Àɔ ye á gbɛ̃́deezi lá áz-
ĩa wɛ̃niwa.[§§] Ikoyãe dɛ beeɔlao. 32 Ɔ̃ yã-
danɛdepi òɛ̀: Yãmaaɛ, Mɛtulu. N sĩana'ò,
n mɛ̀ Lua mɛ̀ndoɛ, a plaade kuo, sema

[§] **12:1** Isa 5.1-2
[**] **12:11** Soũ 118.22-23
[††] **12:19** Iko 25.5
[‡‡] **12:26** Bɔa 3.6
[¶¶] **12:30** Iko 6.4-5
[§§] **12:31** Lev 19.18

aàpi.* 33 Yea Luazi ń nɔ̀sɛmɛndoo ń n
ɔ̃nɔo píi n gbãa pua lɛ́u ń yea n gbɛ̃́deezi
lá nzĩa wɛ̃niwao dɛ sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu
à tɛ́kũ ń sa'oa bui píiola.† 34 Kɛ́ Yesu è à
yãwèwa ń laaio, a òɛ̀: Gɛ̃a kpala pɔ́ bɔ̀
Lua kĩ́iu zɛ̃̀nnɔo. Bee kpɛ gbɛ̃e i we yãe
làwà lɔo.
35 Yesu ɛ̀a lɛ́ yãdadanɛ́ Lua ua, ɔ̃ à
gbɛ̃́ɔ là à mɛ̀: Bɔ́yãi Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ
ì o Mɛsiiá Davidi buiɛi? 36 Kɛ́ Lua Nisĩna
dɛ̀dɛ Davidiwa à mɛ̀:
Dii ò ma Diiɛ aà zɔ̃lɛ a ɔplaai
e àɔ aà ibɛɛɔ kálɛɛ̀ a gbá zíɛ.‡
37 Lá Davidi aà sìsi Dii màa, kpelewa aɔ
dɛ aà bui ũ lɔi? Ɔ̃ bíla lɛ́ aà yãma ń pɔnao.
38 Aà yãdaanɛ́ guu à mɛ̀: À laaika Mɔizi
ikoyãdanɛdeɔzi. Aaìɔ ye bɛbɛa ń uladao
daa wàɔ fɔkpakpamá gãaɛ. 39 Aaìɔ wɛɛlɛ
zɔ̃lɛ lousisikpɛ zɔ̃lɛkĩi maaɔ guu ń blɛble
zɔ̃lɛkĩi maaɔ. 40 Aaì lou gbã̀a sísi gbɛ̃́ɔ wɛ́
yã́i, ɔ̃ aaì gyaaɔ kpɛ́ siomá. An ĩadama
pãsĩ aɔ dɛńla.

Gyaa taaside gbadaa

(Luk 21.1-4)

41 Ɔ̃ Yesu zɔ̃̀lɛ Lua ua ɔsikpagolo aɛ, àlɛ
gbɛ̃́ɔ gwa, lá aalɛ ɔ̃a dau. Ɔde saɔ lɛ́ ɔ zɔ̃ɔ
dau. 42 Ɔ̃ gyaa taaside mɔ̀ tãnga dàu mɛ̀n
pla, i ka dalao. 43 Ɔ̃ Yesu a ìwaɔ kɛ̃̀aa a
ònɛ́: Sĩana málɛ oɛ́, gyaa taasidepi ɔ̃a dà
kpagolo guu dɛ gbɛ̃́piila. 44 Asa ɔ dia ɔ̃ aa
dã̀ wà kàu ḿpii. Nɔɛpi sɔ̃, aà taasidekɛ
guu pɔ́ pɔ́ a vĩ à pɔbleò ɔ̃ a dàu we píi.

Yelusalɛũ dúuzɔ̃a ń dṹnialaagɔɔ seelaɔ

(Mat 24.1-22, Luk 21.5-24)

13 Kɛ́ Yesu lɛ́ bɔ Lua ua, aà ìwae òɛ̀:
Mɛtulu, gwa lá wà kpɛ́ maaɔ dɔ̀
ń gbɛ̀ kɛfɛnaeɔ taaɔ. 2 Ɔ̃ Yesu òɛ̀: N kpɛ́
zɔ̃ɔpi è píia? Gbɛɛ a gɔ̃ dikɔ̃a weo, wa a
dúuzɔ̃ píiɛ.
3 Yesu zɔ̃lɛa Kùkpɛ sĩ̀sĩpɔlɛu, aà aɛ dɔa
Lua uawa. Piɛɛ ń Zaakio ń Zãao ń Ãn-
deleeo mɛ́ kuaànɔ ńtɛ̃ɛ, ɔ̃ aa aà là aa mɛ̀:
4 Owɛ̃ɛ, bee a kɛ bɔɛ ni? Bɔ́mɛ aɔ dɛ apii
kɛgɔɔ seela ũi? 5 Ɔ̃ Yesu ònɛ́: À laaika,
ásu to wà á sã́são. 6 Gbɛ̃́ɔ mɔ́ ń ma tɔ́o
dasi, aa mɛ Mɛsiin ń ũ, aai gbɛ̃́ɔ sã́sã dasi.
7 Tó a zĩkakɔ̃fĩ mà ge a bao, ásu bílikɛo.
Sema bee kɛ, ãma dṹnia láaan we gĩao.
8 Bui ń buio aa fɛlɛ ń kɔ̃o, màaɛ lɔ bùsu ń
bùsuo. Tɔɔlɛ a lualua gueɔ mɛ́ nɔana aɔ
ku. Yã́pi aɔ dɛ lán nɔwãwã daalɛawaɛ.
9 Àɔ kú ń laaio. Wa á kṹkũ wà yã́k-
palɛkɛánɔ, wi á gbɛ̃ lousisikpɛɔ guu. Áɔ
zɛa bùsu gbãadeɔ ń kíaɔ aɛ ma yã́i, íɔ
dɛnɛ́ ma seeladeɔ ũ. 10 Sema wà baon-
akpa bui píiɛ gĩa. 11 Tó wà gɛ̀ánɔ yã́k-
palɛu, ásu dɔaa bílikɛ yã́ pɔ́ ásu owao.
À yã́ pɔ́ Lua a sóso káɛ́ á lɛ́u gɔɔbeezĩ o,
asa i kɛ ámɛ á yã'oo, Lua Nisĩnaɛ. 12 Vĩ̀i
ń dãunaɔ kɔ̃ kpámá dɛa yã́i. Màa maeɔ
ń nɛ́ɔ kpámá. Nɛ́ɔ bɔ ń deɔ ń ń daɔ kpɛ
wà ń dɛ. 13 Gbɛ̃́pii a zaágu ma yã́i. Gbɛ̃́
pɔ́ mɛnafɔ̃̀ e a lɛ́wa, ade mɛ́ a bɔ.
14 Tó a tɛ̃̀ gudɛna¶ è gu pɔ́ dɛ àɔ kuuo,
(kyokɛna yã́pi da), gbɛ̃́ pɔ́ kú Yudeɔ bàalɛ
mipɛ sĩ̀sĩɔwa. 15 Gbɛ̃́ pɔ́ kú a kpɛ́ musu su
pila gɛ̃ kpɛ́u a pɔe sɛ́io. 16 Gbɛ̃́ pɔ́ kpɛ́ bua
su ɛa bɛ a ula sɛ́io. 17 Waiyoo nɛadeɔ ń
nɔsindeeɔ gɔɔ beezĩ. 18 À wabikɛ kɛ́ yã́piɔ
su á le buziɛo, 19 asa wɛ́tɛ̃a pɔ́ aɔ ku gɔɔpi
aɔ zɔ̃ɔɛ.§ Za gɔɔ pɔ́ Lua dṹnia kɛ̀ e gbã
a taa i kɛo, mɛ́ a kɛ bau lɔo. 20 Tó Dii i
gɔɔpiɔ laoo, dɔ̃ gbɛ̃e a bɔo. À gɔɔpiɔ lào
a gbɛ̃́ pɔ́ à ń sɛ́ɔ yã́iɛ.

***12:32** Iko 4.35
†**12:33** Oze 6.6
‡**12:36** Soũ 110.1
¶**13:14** Dan 9.27, 11.31, 12.11
§**13:19** Dan 12.1

Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ mɔa

(Mat 24.23-44, Luk 21.25-38)

21 Gɔɔ bee tó wà su òɛ́ Mɛsii gwa kɛ, ge
Mɛsii ku le, ásu sio. 22 Asa Mɛsii ɛgɛnaɔ ń
ãnabi ɛgɛnaɔ mɔ dabudabuɔ ń yãbɔnsaɛɔ
kɛ, kɛ́ baa gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń sɛ́ɔ aa ń sã́sãò, tó
a zɛ́ kú. 23 Àɔ kú ń laaio, ma yã́pii lɛzàwá
za káauɛ.
24 Gɔɔ bee wɛ́tɛ̃api gbɛa ĩatɛ̃ a siakũ,
mɔvua a ikɛo, 25 saanaɔ wolo luawa, pɔ́
pɔ́ kú luawapiɔ zã ń pɛ́kĩiwa.[**] 26 Wi
Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ mɔa e luabɛpuanau ń gbãa
zɔ̃ɔ ń gawio,[††] 27 i a malaikaɔ zĩ aa gbɛ̃́
pɔ́ Lua ń sɛ́ɔ kãaa za dṹnia gola síiɔ̃ guu,
za dṹnia lɛ́la ń a lɛ́leo.
28 À yã́ pɔ́ kaadɔɛnli lɛ́ daɛ́ ma. Tó a
gɔ̃naɔ busɛkṹ mɛ́ a lá lɛ́ paɛ, ɔ̃ i dɔ̃ guan-
tɛ̃na kãikṹ. 29 Màaɛ lɔ, tó á è yã́piɔ lɛ́
kɛ, àɔ dɔ̃ kɛ́ aà mɔa kãikṹɛ, a ku kpɛɛlɛ.
30 Sĩana málɛ oɛ́ gɔɔbeedeɔ gɛ̃lɛ yã́piɔ píi
kɛsaio. 31 Luabɛ ń tɔɔlɛo a gɛ̃lɛ, ãma ma
yã́ɔ gɛ̃lɛa vĩo. 32 Gbɛ̃ɛ a gɔɔ ge a zaa dɔ̃o,
baa malaika pɔ́ aa ku luabɛɔ ge Lua Nɛ́,
sema Mae Lua.
33 Àɔ kú ń laaio à itɛ̃kɛ, asa á dɔ̃ zĩ́
pɔ́ gɔɔpi a kao. 34 A dɛ lán gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gɛ́
wɛ̃́lɛuwaɛ. À a bɛ tò a zĩkɛnaɔnɛ baade ń
a zĩo, ɔ̃ a ò a gudɔ̃anaɛ aà itɛ̃kɛ. 35 Ápiɔ
sɔ̃ á uabele sugɔɔ dɔ̃o, oosin nò, wɛɛdon
nò, ko ɔ́ɔlɔan nò, gufɛ̃nɛn nò. Ayãmɛto à
itɛ̃kɛ, 36 kɛ́ asu su kã́ndo, i á le álɛ i'oo
yã́i. 37 Yã́ pɔ́ málɛ oɛ́, málɛ o gbɛ̃́piiɛɛ, à
itɛ̃kɛ.

Tulalekaa Yesu miwa

(Mat 26.1-16, Zãa 12.1-8)

14 Gɛ̃amusu[‡‡] dikpɛ ń Kàaso dikpɛo
gɔ̃̀ gɔɔ pla, ɔ̃ sa'onkiaɔ ń Mɔizi
ikoyãdanɛdeɔ lɛ́ zɛwɛɛlɛ wà gbɛ̃́ɔ zãmakɛ
wà e Yesu kṹ wà dɛ. 2 Asa aa mɛ̀: Wásu
wà aà kũ dikpɛgɔɔzĩo, kɛ́ wasu fɛlɛ ń
zɔaoo yã́i.
3 Gɔɔ pɔ́ Yesu kú Simɔɔ Kusude bɛ Bɛ-
tani, àlɛ pɔble, ɔ̃ nɔɛɛ sɔ̃̀aàzi a tulale bui
maa ɔde loona kũa. Ɔ̃ à loonapi waa ɛ̀
à tulalepi kà Yesu miwa. 4 Gbɛ̃ɛɔ ku we,
yã́pi ɔ̃̀má, ɔ̃ aa mɛ̀: Bɔ́yãi à tulalepi pãkɛ̀i
màai? 5 Tulale pɔ́ a ɔ̃a dɛ ã́nusu ɔwatɛ̃
ɔ̃̀aa do ń basɔooa, dɔ̃ yãa wa yìa wà a ɔ̃a
kpà taasideɔwa. Ɔ̃ aa zɔadɔ̃̀wà. 6 Ɔ̃ Yesu
mɛ̀: À aà to we. Bɔ́yãi álɛ ĩadaiwài? À yã-
maakɛ̀mɛɛɛ. 7 Taasideɔ kúánɔ gɔɔpiiɛ.[¶¶]
Gɔɔ pɔ́ á yei, á fɔ̃ na kɛnɛ́, ãma máɔ
kúánɔ gɔɔpiio. 8 A kɛ̀ a gbãa lɛ́uɛ, à dɔ̀aa
tulale kà ma mɛwa ma gɛ kpɛlaa yã́iɛ.
9 Sĩana málɛ oɛ́, gu pɔ́ wàlɛ ma baokpau
dṹnia guu píi, waɔ yã́ pɔ́ nɔɛpi kɛ̀ o aà yã́
dɔańgu yã́i.
10 Bee gbɛa Yudasi Isaliɔti pɔ́ dɛ gbɛ̃ɔn
kuɛplaɔ gbɛ̃do ũ gɛ̀ sa'onkiaɔ kĩ́i Yesu
kpaamá yã́i. 11 Kɛ́ aa aà yãmà, an pɔ
kɛ̀na, ɔ̃ aa lɛgbɛ̃̀ɛ wa ɔ̃a kpawà. Ɔ̃ àlɛ
zɛwɛɛlɛ à Yesu kpámá.

Gɛ̃amusu blɛblea

*(Mat 26.17-35, Luk 22.7-34,
Zãa 13.21-38, 1Kln 11.23-25)*

12 Kàaso dikpɛgɔɔ sɛ̃́ia zĩ́, gɔɔ pɔ́ wì
Gɛ̃amusu sã kòlokpa, Yesu ìwaɔ òɛ̀: Má ń
ye wà gɛ Gɛ̃amusu blɛ sɔukɛunɛi? 13 Yesu
a ìwaɔ gbɛ̃ɔn pla zĩ̀ a òné: À gɛ́ wɛ̃́lɛdau.
Á kpaaũ ń gbɛ̃ɛo í sɛa lo guu. À tɛaàzi
14 e ua pɔ́ a gɛ̃u, í o uabeleɛ, Mɛtulu mɛ̀
má á pilaui, gua pɔ́ á Gɛ̃amusu blɛ bleu
ń a ìwaɔ? 15 A kpɛdiakɔ̃a kpɛa zɔ̃ɔ musu
pɔ́ wa kɛ̀kɛ ɔlɔɛ́, í sɔukɛwɛ̃ɛ we. 16 Kɛ́
ìwapiɔ dàzɛu, ɔ̃ aa kà wɛ̃́lɛpi guu, aa ɛ̀
lá a ònɛ́wa. Ɔ̃ aa Gɛ̃amusu blɛ sɔukɛ̀ we.
17 Kɛ́ oosi kɛ̀, Yesu kà we ń a ìwa gbɛ̃ɔn
kuɛplaɔ. 18 Kɛ́ aa zɔ̃̀lɛ lɛ́ pɔble, ɔ̃ Yesu mɛ̀:
Sĩana málɛ oɛ́, á gbɛ̃́ pɔ́ wálɛ pɔble sãnuɔ

[**]**13:25** Isa 13.10, 34.4, Yoɛ 3.4
[††]**13:26** Dan 7.13
[‡‡]**14:1** Bɔa 12.1-11
[¶¶]**14:7** Iko 15.11

do a ma kpámá.§§ 19 An pɔ yà, ɔ̃ aalɛ aà la
dodo: Asa mámɛo yó? 20 Ɔ̃ a ònɛ́: Á gbɛ̃ɔn
kuɛplaɔ doɛ, wálɛ ɔkãaa ta doũ. 21 Gbɛ̃-
nazĩn Nɛ́ a ta lá wà a yã'ò taalauwa,* ãma
waiyoo gbɛ̃́ pɔ́ a Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ kpámápi.
A maa wà ade ì yãao.

22 Kɛ́ aalɛ pɔble, Yesu kàa sɛ̀ à
báaadàu, ɔ̃ a ɛ̀'ɛ kpàmá à mɛ̀: À sí, beeá
ma mɛɛ. 23 Ɔ̃ à imibɔ sɛ̀ à Lua sáaukpà
a kpàmá, ɔ̃ aa mì ḿpii. 24 Ɔ̃ a ònɛ́: Beeá
ma auɛ, Lua bàa kua ń gbɛ̃́ dasiɔ au† pɔ́ a
bɔaɛ. 25 Sĩana málɛ oɛ́, má vɛ̃ɛbɛ'i mi lɔo
e kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i bɔ gupuau, ɔ̃ má a
dafu mi. 26 Kɛ́ aa lɛsì aa làa, ɔ̃ aa bɔ̀lɛ gɛ̀
Kùkpɛ sĩ̀sĩpɔlɛu.

27 Ɔ̃ Yesu ònɛ́: Ápii á ma to we, asa a
kɛ̃a láu Lua mɛ̀: Má sãdãna lɛ́, sãɔ i fãaa.‡
28 Ń beeo ma vua gbɛa má dɔaaɛ́ Galile.
29 Ɔ̃ Piɛɛ òɛ̀: Baa tó wa n to we píi, má
n to weo. 30 Ɔ̃ Yesu òɛ̀: Sĩana málɛ onɛ,
gwãasĩnaa e ko àɔ gɛ́ lɛ́ gɛ̃n pla zui, ńyɔ̃
lelekpamazi gɛ̃n àaɔ̃. 31 Ɔ̃ Piɛɛ lɛgbɛ̀̃ à mɛ̀
máũmaũɛ: Baa tó má su málɛ gannɔ, má
lelekpanzi bauo. Ɔ̃ aa ò màa sɔ̃ ḿpii.

Yesu wabikɛa Gɛsɛmani

(Mat 26.36-46, Luk 22.39-46)

32 Kɛ́ aa kà gu pɔ́ wì mɛ Gɛsɛmani, ɔ̃
Yesu ò a ìwaɔnɛ: À zɔ̃lɛ la e màɔ wabikɛ.
33 Ɔ̃ à Piɛɛ ń Zaakio ń Zãao sɛ̀ gɛ̀ńnɔ.
Iwãa kà aà pɔa, tòlobi zùaàgu, 34 ɔ̃ a ònɛ́:
Pɔsia ma kũ gbãa e ma ka gaa. À zɛ la à
itɛ̃kɛ. 35 Kɛ́ à gɛ̀ aɛ yɔɔ, ɔ̃ à wùlɛ a gbɛɛu
à wabikɛ̀, tó a zɛ́ kú, gɔɔpi gɛ̃ala. 36 À
mɛ̀: Baa, ma Mae, ń yã́ píi zɛ́ vĩ. To taasi
kɛɛonapi dɔmazi, ãma ma pɔeã no, sema
n pɔ́. 37 Kɛ́ à ɛ̀a sù a gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔ kĩ́i, a è
aalɛ i'o. Ɔ̃ a ò Piɛɛɛ: Simɔɔ, ńlɛ i'o yɛ̀̃? Ni
fɔ̃ n itɛ̃kɛ̀ baa yɔɔoa? 38 À itɛ̃kɛ àɔ wabikɛ,
kɛ́ ásu fu yɔ̃awao yã́i. Nisĩna yei, ãma mɛ
busɛ. 39 À ɛ̀a gɛ̀ wabikɛi, ɔ̃ à yã́ doũpi ò lɔ.
40 Kɛ́ à ɛ̀a sù, a è aalɛ i'o, asa an wɛ́ gbi-
akũ̀ɛ. Ɔ̃ aai dɔ̃ lá wa oɛ̀o. 41 Aà ɛa sua gɛ̃n
àaɔ̃de a ònɛ́: Álɛ i'o álɛ kã́mabo e tiaa?
Bee mɔ̀. Gɔɔ kà sa. À gwa, wàlɛ Gbɛ̃naz-
ĩn Nɛ́ kpá duunkɛnaɔwa. 42 À fɛlɛ wà gɛ́.
Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ma kpámá lɛ́ mɔ́ kee.

Yesu kũa

*(Mat 26.47-56, Luk
22.47-53, Zãa 18.3-12)*

43 Kɛ́ Yesu lɛ́ yã́pi o gɔ̃̀ɔ, ɔ̃ aà ìwapiɔ
gbɛ̃do Yudasi kà ń bíla pɔ́ bɔ̀ sa'onkiaɔ
ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ kĩ́iɔ. Aa
fɛ̃ndaɔ kũa ń gɔɔ. 44 Bɔnkpɛdepi sɔ̃ à
dɔ̀aa seela ònɛ́ à mɛ̀ gbɛ̃́ pɔ́ a su lɛpɛ̀wà,
aàpin we. Aa aà kũ gbãa aa taò. 45 Kɛ́ à
kà we, ɔ̃ à táa'ò Yesuwa gɔ̃̀ɔ, a òɛ̀: Mɛ-
tulu! Ɔ̃ à lɛpɛ̀wà. 46 Ɔ̃ wà ɔpɛ̀lɛwà wà aà
kũ̀ gíũgiũ. 47 Zã guu gbɛ̃e a fɛ̃nda wò à
sa'onkia zĩkɛnae lɛ̀ò à aà swã́ gò. 48 Ɔ̃
Yesu ònɛ́: Kpã́i wɛliwɛn ma ũ, ɔ̃ a mɔ ma
kṹi ń fɛ̃ndaɔ ń gɔɔa? 49 Má kúánɔ Lua ua
lá gu lɛ́ dɔ, miɔ yãdaɛ́, i ma kũo. Ãma bee
kɛ̀ kɛ́ yã́ pɔ́ kɛ̃a Luayãtaalau e kɛ yã́iɛ.¶
50 Ɔ̃ aà ìwaɔ bàalɛ̀ píi aa aà tò we.

51 Ɛ̀waasoe tɛaàzi, aà zwãa kuaaàla
pɔeyesai. Kɛ́ wà aà kũ̀, 52 ɔ̃ à a zwãa tònɛ́
we, à bàalɛ̀ puizi.

Piɛɛ lelekpaa Yesuzi

*(Mat 26.57-75, Luk
22.54-71, Zãa 18.12-27)*

53 Ɔ̃ wà gɛ̀ ń Yesuo sa'onkia bɛ.
Sa'onkiaɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń Mɔizi ikoyã-
danɛdeɔ kãaaa we ḿpii. 54 Piɛɛ tɛ́ ń kpɛ
kãaa e à gɛ̀ gɛ̀̃ sa'onkia bɛ'ua. À zɔ̃̀lɛ we,
àlɛ tɛ́kpakpa ń dɔaiɔ sãnu. 55 Sa'onkiaɔ ń
Yuda yã́kpalɛkɛnaɔ píi lɛ́ yã́ wɛɛlɛ wà dɔ
Yesuwa wà e wà aà dɛ, ɔ̃ aai eo. 56 Wà

---

§§**14:18** Soũ 41.10
***14:21** Soũ 22.1-19, Isa 53.1-12
†**14:24** Bɔa 24.8
‡**14:27** Zkl 13.7
¶**14:49** Isa 53.8

yãdɔ̀dɔwà dasi, ãma an yãe i kɔ̃sɛo. 57 Ɔ̃ gbɛ̃ɛɔ fɛ̀lɛ yãdɔ̀wà lɔ aa mɛ̀: 58 Wá mà dee mɛ̀ á Lua kpɛ́ pɔ́ gbɛ̃nazĩna dɔ̀ wí, i a pãle pɔ́ gbɛ̃nazĩna i dɔo dɔ gɔɔ àaɔ̃ɛ. 59 Baa ń beeo an lɛ́ i kɛ doũo. 60 Ɔ̃ sa'onkia fɛ̀lɛ zɛ̀ zã guu à Yesu là à mɛ̀: Ńyɔ̃ yãe zã́sioa? Yã́ pɔ́ wàlɛ dɔdɔmapiɔ dɛa ni? 61 Yesu nílɛ kpɛ̃́, i yãe wewào, ɔ̃ sa'onkiapi ɛ̀a aà là à mɛ̀: Ḿmɛ ń Lua báaade Nɛ́ Mɛsii ũa? 62 Ɔ̃ Yesu mɛ̀: Mámɛ má aà ũ. Á Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ e zɔ̃lɛa Gbãapiide ɔplaai,[§] mɛ́ á aà mɔa e luabɛpuanau.[**] 63 Ɔ̃ sa'onkiapi a ulaɔ ga kɛ̃̀ à mɛ̀: É'e, wá bàa kú ń seeladeɔ lɔe? 64 Á mà lá à dɔ̀ɛ ń Luao weó? Kpelewa a zɛòi? Ɔ̃ aa yã́ dìè ḿpii aa mɛ̀ wà aà dɛ.[††] 65 Ɔ̃ wà fɛ̀lɛ lɛ́ lɛ́'ikakawà.[‡‡] Ɔ̃ wà pɔkùɛ̀ aà wɛ́wa, wàlɛ aà lɛlɛ ń ɔkũo, wàlɛ oɛ̀: Ãnabikɛkɛ, ní gbɛ̃́ pɔ́ n lɛ o. Ɔ̃ dɔaiɔ aà kũ̀ aa aà sãnkɛkɛ.

66 Piɛɛ ku zĩ́lɛ ua, ɔ̃ sa'onkia bɛ nɔɛ zĩkɛnaɔ do mɔ̀ we. 67 Kɛ́ à Piɛɛ è, àlɛ tɛ́kpakpa, ɔ̃ à aà gwà soee, a òɛ̀: Mpi sɔ̃, iɔ sãnu ń Yesu Nazalɛtipioɛ. 68 Ɔ̃ à lelekpà à mɛ̀: Má dɔ̃o, mi ma lá ńlɛ oo. Ɔ̃ à fɛ̀lɛ gɛ̃̀ gɔ̃u guu. 69 Nɔɛpi ɛ̀a aà è we, ɔ̃ a ò gbɛ̃́ pɔ́ zɛa weɔnɛ à mɛ̀: Gɔ̃ɛpiá an gbɛ̃doɛ. 70 Ɔ̃ Piɛɛ lelekpà lɔ. Kɛ́ à kɛ̀ sàa yɔɔ, gbɛ̃́ pɔ́ zɛa weɔ ò Piɛɛɛ: Sĩanaɛ an gbɛ̃don n ũ, asa Galile gbɛ̃́n n ũ. 71 Piɛɛ vãikpàaĩ ń azĩao, ɔ̃ à mɛ̀: Má sì ń Luao, má gbɛ̃́ pɔ́ álɛ aà yã'opi dɔ̃o. 72 Wegɔ̃ɔ ɔ̃ ko lɛ́ gɛ̃n plaade zù, ɔ̃ yã́ pɔ́ Yesu ò dɔ̀ Piɛɛgu, kɛ́ à mɛ̀ e ko àɔ gɛ́ lɛ́ gɛ̃n plaade zui, a lelekpaazi gɛ̃n àaɔ̃. Ɔ̃ à nà ɔɔlɔwa.

Pilati yã́kpalɛkɛa ń Yesuo

(Mat 27.11-31, Luk 23.1-25, Zãa 18.28-19.16)

15 Kɛ́ gu dɔ̀ gɔ̃̀ɔ sa'onkiaɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ń gbãadeɔ píi lɛkpàaĩ, ɔ̃ aa Yesu yè aa gɛ̀ aà kpà Pilatiwa. 2 Ɔ̃ Pilati aà là à mɛ̀: Yudaɔ kían n ũa? Yesu wèwà à mɛ̀: Ń òn we. 3 Sa'onkiaɔ lɛ́ yãdɔdɔwà, 4 ɔ̃ Pilati ɛ̀a aà là à mɛ̀: Ńyɔ̃ yãe ooa? Yã́ pɔ́ wàlɛ dɔdɔma ma fá! 5 Kɛ́ Yesu i yãe zã́simáo, ɔ̃ aà yã́ bɔ̀ Pilati saɛ.

6 Gɛ̃amusu dikpɛgɔɔzĩ Pilati ì dakpɛunaɔ do pɔ́ wa yei kɛ̃́nɛ́ɛ. 7 Bùsudɛna pɔ́ aa bɔ̀ gbãadeɔ kpɛ aa gbɛ̃dɛ̀ɔ ku kpɛ́u. An gbɛ̃do tɔ́n Balaba. 8 Ɔ̃ bíla sɔ̃̀ Pilatizi aa wabikɛ̀wà aà kɛ lá ì kɛnɛ́wa. 9 Ɔ̃ Pilati ń lá à mɛ̀: Á ye mà Yudaɔ kía kɛ̃́ɛ́ yã̀? 10 Asa a dɔ̃ sã́asã kɛ́ sa'onkiaɔ wɛdɔ Yesuɛ yã́i ɔ̃ aa aà kpàiwa. 11 Ɔ̃ sa'onkiaɔ tɛkpà bílagu, ɔ̃ aa òɛ̀ aà Balaba kɛ̃́nɛ́. 12 Ɔ̃ Pilati ń lá à mɛ̀: Kpelewa á ye mà kɛ ń gbɛ̃́ pɔ́ wì mɛ Yudaɔ kíaoi? 13 Ɔ̃ aa ɛ̀a wiilɛ̀: Ǹ aà páliwa! 14 Ɔ̃ Pilati ń lá à mɛ̀: Bɔ́yãii? Vãi kpele a kɛ̀i? Ɔ̃ an wiilɛa kã̀fĩ aa mɛ̀: Ǹ aà páliwa! 15 Pilati ye yã́ pɔ́ a káńgu kɛ, ɔ̃ à Balaba kɛ̃̀nɛ́. À Yesu kpà sosaɔwa aa aà gbɛ̃ ń flàalao, aai aà páliwa.

16 Ɔ̃ sosapiɔ gɛ̀aànɔ bùsu gbãadepi bɛ'ua, aa ń gãli kã̀aa píi. 17 Aa gomusu tɛ̃a dàɛ̀, ɔ̃ aa fùa tã̀ ń lɛo aa kpàɛ̀. 18 Ɔ̃ aalɛ fɔkpakpawà aa mɛ̀: Yudaɔ kía fɔɔ! 19 Aalɛ aà gbɛ̃ a miwa ń feeo, aalɛ lɛ́'ikakawà, aalɛ kúlɛkulɛ aà aɛ, aalɛ lɛ́mawà. 20 Kɛ́ aa aà kɛ̀ pɔ́ɔpɔɔ aa làa, ɔ̃ aa gomusu tɛ̃api bɔ̀aàla, aa aàzĩa pɔkasa dàɛ̀. Ɔ̃ aa bɔ̀aànɔ, aalɛ gɛ́ aà páiliwa.

Yesu gaa

(Mat 27.32-56, Luk 23.26-49, Zãa 19.17-30)

21 Kɛ́ aalɛ gɛ́, gɔ̃ɛɛ bɔ̀ sɛ̃̀ oi, àlɛ dɔńzi, ɔ̃ aa teasidàɛ̀ aa Yesu lipãakɔ̃a dìɛ̀. Gɔ̃ɛpi tɔ́n Simɔɔ, Silɛni bùsu gbɛ̃́ɛ, Alɛsãnda ń Lufuo de'iaɛ. 22 Ɔ̃ aa gɛ̀ ń Yesuo gu pɔ́ wì mɛ Gɔgɔta. (Bee mɛ̀ mitɔɔnagu.) 23 Ɔ̃ aa vɛ̃ɛ pɔ́ wà lí'ɔ kàu dɔ̀ɛ̀, ãma i mio. 24 Kɛ́

[§] **14:62** Soũ 110.1
[**] **14:62** Dan 7.13
[††] **14:64** Lev 24.16
[‡‡] **14:65** Isa 50.6

aa aà pàliwa, ɔ̃ aa aà pɔkasaɔ kpaalɛ̀ kàlɛ,
aa tɛ́lɛpà a sɛa yɑ̃́ musu.[¶¶] 25 Aa aà pàliwa
ĩatɛ̃ muuwãamigɔɔɛ. 26 Yɑ̃́ pɔ́ wa dɔ̀wa ɔ̃
wa kɛ̃̀ wa nà aà mia wà mɛ̀:
Yudaɔ Kía.
27 Wà kpɑ̃́iwɛliwɛɔ pàliwa we lɔ gbɛ̃ɔn
pla, ado aà ɔplaai, ado zɛɛi. 28 Ɔ̃ yɑ̃́ pɔ́
kɛ̃a láuɛ bee pà wà mɛ̀: Wà aà gwà doũ
ń tàaekɛnaɔ.[§§]
29 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gɛ̃ weɔ lɛ́ ń midɛ,[*] aalɛ
aà sɔ̃sɔ̃ aa mɛ̀: Ɛ̃hɛ̃! Tò! N mɛ̀ ńyɔ̃ Lua
kpɛ́ wí, ní ɛa dɔ gɔɔ àaɔ̃ nolo?[†] 30 Ǹ nzĩa
suaba! Pila líwa mɛ̀! 31 Màa lɔ sa'onkiaɔ
ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ lɛ́ aà kɛ pɔ́ɔpɔɔ aa
mɛ̀: À gbɛ̃pãleɔ suabà, ãma a fɔ̃ à azĩa
suabao. 32 Tó wá è Isailiɔ kía pɔ́ wì mɛ
Mɛsiipi pìla líwa, wá aà náaikɛ sa. Ɔ̃ gbɛ̃́
pɔ́ wà ń páliwa sãnuɔ lɛ́ aà sɔ̃sɔ̃ lɔ.
33 Sɛa za ĩatɛ̃ minanguo e aua gè pìlaò
gu siakũ̀ bùsupiu píiɛ. 34 Ĩatɛ̃'auapilaa ɔ̃
Yesu wiilɛ̀ gbɑ̃́ugbãu à mɛ̀: Ɛloi, Ɛloi,
lɛma sabatani! Bee bɔɔlɛ mɛ̀: Ma Lua, ma
Lua, àkɛa n ma to wei?[‡] 35 Kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ zɛa
weeɔ yɑ̃́pi mà, ɔ̃ aa mɛ̀: Ma we, àlɛ Ɛlia
sisiɛ. 36 Ɔ̃ gbɛ̃e bàalɛ̀ gè sao zɔ̃̀ vɛ̃ɛ kũ̀-
mawa,[¶] a pɛ̀ feea a dɔ̀ Yesuɛ à mɛ̀: À zɛ
gĩa wà gwa, tó Ɛlia a mɔ aà pila. 37 Yesu
wii gbãa lɛ̀, ɔ̃ à gà. 38 Ɔ̃ Lua kpɛ́ zwãa[§] pɔ́
daa luakukĩi aɛ pàa pla za musu e zĩ́lɛ.
39 Kɛ́ sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ́ zɛ Yesu aɛ we aà
gaa è màa à mɛ̀: Gɔ̃ɛpiá Lua Nɛ́ɛ sĩana.
40 Nɔɛɛɔ ku we lɔ, aalɛ gugwa kãaa. An
guu Maliama Madelɛni kuu ń Maliama
pɔ́ dɛ Yosɛfu ń Zaaki Nɛ́nao da ũo ń Sa-
lomɛɛo. 41 Gɔɔ pɔ́ Yesu kú Galile, aamɛ
aaìɔ tɛaàzi wàɔ blɛkɛ̀ɛ. Nɔɛ pãleɔ mɔ̀aànɔ
Yelusalɛũ aa ku we lɔ dasi.

Yesu vĩa

(Mat 27.57-61, Luk 23.50-56, Zãa 19.38-42)

42 Ãsɔ̃adazĩ oosi lɛ́ kɛ. Lá kɑ̃́mabogɔɔ
ye daalɛi, 43 Yosɛfu Alimate mɔ̀. Gbɛ̃́
tɔdeɛ Yuda gbãadeɔ guu, mɛ́ àlɛ kpala
pɔ́ a bɔ Lua kĩ́i dɑ̃́. À sɔ̃dìlɛ à gè Pilati
kĩ́i, à Yesu gɛ wabikɛ̀wà. 44 Kɛ́ Pilati mà
Yesu gà kɔ̀, à bɔ̀ aà saɛ. Ɔ̃ à sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ
sìsi, à aà là tó Yesu gà kɔ̀. 45 Kɛ́ Pilati
gbɛ̃zɔ̃ɔpi yãmà, ɔ̃ à Yosɛfu gbà zɛ́ aà gɛpi
sɛ́. 46 Yosɛfu gɛ̀ bàabaa lù, ɔ̃ à gɛ̀ à aà
bùa à bàabaapi fĩ̀wà. À aà dà gbɛ̀'ɛ pɔ́
wa sɔ̀ mia ũ guu, ɔ̃ à gbɛ̀ gbɛ̃̀nɛ gbeembo
tà ɛpilɛ. 47 Maliama Madelɛni ń Maliama
Yosɛfu dao lɛ́ gwa, aa è gua pɔ́ wà Yesu
gɛpi dàu.

Yesu bɔa gau

(Mat 28.1-10, Luk 24.1-12, Zãa 20.1-10)

16 Kɑ̃́mabogɔɔzĩ láaa ĩatɛ̃ gɛ̃a kpɛ́u
Maliama Madelɛni ń Maliama Za-
aki dao ń Salomɛɛo nísi gĩnana lù, kɛ́
wà gɛ ma Yesu mɛwa. 2 Ãsɔ̃anɛnzĩ kɔɔkɔɔ
ĩatɛ̃ bilɛa ɔ̃ aa bɔ̀ gɛ̀ miapi kĩ́i. 3 Aalɛ kɔ̃
la zɛ́u aalɛ mɛ: Démɛ a gbɛpi gbeembo
à gowɛ̃ɛ mia'ɛ lɛ́i? 4 Asa gbɛpi gbɛ̃̀nɛɛ. Kɛ́
aa wɛsɛ̀, ɔ̃ aa è wà gbɛpi gbeembò kɔ̀. 5 Kɛ́
aa gɛ̃̀ mia'ɛpi guu, ɔ̃ aa ɛ̀waasoe è zɔ̃lɛa
ɔplaa oi, a ulatao pua daa. Ɔ̃ iwãa kà ń
pɔa. 6 A òné: Ásu to iwãa ká á pɔao. Yesu
Nazalɛti pɔ́ wa pàliwa álɛ wɛɛlɛo lò? À
vù. A gu pɔ́ wà aà dìlɛu èa? A ku lao. 7 À
tá, í o aà ìwaɔnɛ ń Piɛɛo, a dɔaané Galile.
Aa aà e we lá a ònɛ́wa.[**] 8 Iwãa kà ń pɔa,

[¶¶] **15:24** Soũ 22.19
[§§] **15:28** Isa 53.12
[*] **15:29** Soũ 22.8, 109.25
[†] **15:29** Maa 14.58
[‡] **15:34** Soũ 22.1
[¶] **15:36** Soũ 69.22
[§] **15:38** Bɔa 26.31-33
[**] **16:7** Maa 14.28

aalɛ kpakpanaga, ɔ̃ aa bɔ̀lɛ miapiu ń bao.
Aai yãe o gbɛ̃eɛo, kɛ́ vĩa ń kṹ yã́i.

Yesu azĩa ɔlɔa a ìwaɔnɛ

(Mat 28.16-20, Luk 24.36-53, Zãa 20.11-23)

[9] Kɛ́ Yesu bɔ̀ gau ãsɔ̃anɛnzĩ gufɛ̃nɛ, à
azĩa ɔ̀lɔ Maliama Madelɛni pɔ́ à tã́a mɛ̀n
sopla gòɛ̀ɛ káau. [10] Ɔ̃ nɔɛpi gɛ ò aà gbɛ̃́ pɔ́
an pɔ yaa, aalɛ ɔ́ɔlɔɔnɛ. [11] Kɛ́ aa mà Yesu
vù, nɔɛpi aà è ń wɛ́o, ɔ̃ aai sio.
[12] Bee gbɛa gɔɔ pɔ́ an gbɛ̃ɔn plaɔ bɛ zɛ́
guu, aalɛ gɛ́ wɛ̃́lɛu, à azĩa ɔ̀lɔnɛ́ lán gbɛ̃-
pãlewa. [13] Kɛ́ aa ɛ̀a sù ń wɛ̃́lɛpio, aa ò gbɛ̃́
kĩniɔnɛ. Ń beeo aai ń yã́ sio. [14] Gbɛzã ɔ̃
à azĩa ɔ̀lɔ a gbɛ̃ɔn kuɛdoɔnɛ gɔɔ pɔ́ aalɛ
pɔble. Ɔ̃ à zɔadɔ̀má, kɛ́ an swã́ gbãa mɛ́
aai a náaikɛo yã́i. Asa aai gbɛ̃́ pɔ́ aa aà
è à vùɔ yã́ sio. [15] Ɔ̃ a ònɛ́: À gɛ́ dṹnia
guu píi, í ma baokpa gbɛ̃́piiɛ. [16] Gbɛ̃́ pɔ́
sì mɛ́ à da'ilɛkɛ̀ a bɔ. Gbɛ̃́ pɔ́ i sio sɔ̃, yã́ a
zɔ̃lɛwà. [17] Gbɛ̃́ pɔ́ aa yã́pi sìɔ yãkɛaɔn kɛ:
Aali tã́ago ń ma tɔ́o, aali yãebui'o. [18] Tó
aa mlɛ̃ kṹ ń ɔo ge tó aa kona í mì, a pɔe
kɛnɛ́o. Aali ɔna gyãeɔwa, aai aafia'e.

Yesu taa luabɛ

(Zĩn 1.9-11)

[19] Kɛ́ Dii Yesu yã'ònɛ́ a làa, ɔ̃ Lua aà
sɛ̀ tàò musu, à zɔ̃̀lɛ Luapi ɔplaai. [20] Ɔ̃
aà ìwapiɔ bɔ̀ gɛ̀ waasokpà gupiiu. Dii
zĩkɛ̀ńnɔ, ɔ̃ an dabudabukɛaɔ yã́ pɔ́ aa ò
sĩanapìliwànɛ́.

LUKU

Yɑ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Luku Yesu baona lápi kɛ̃̀ lá Maaku kɛ̃̀waɛ.

Zãa da'ilɛna yã'oa guu, a ye gbɛ̃́ɔ sɔu àɔ maà wàɔ Yesu dɑ̃́ (3.1-20)
Yesu da'ilɛkɛa ń aà yɔ̃ao (3.21-4.13).
Yesu zĩkɛa Galile bùsuu, gu pɔ́ à waasokɛ̀u ɔ̃ à gyãeɔ gbɑ̃̀gbã (4.14-9.50).
Yesu wɛ̃́lɛgɛa bɔa za Galile e taa Yelusalɛũ (9.51-19.28). Luku yɑ̃́ pɔ́ Maaku i kɛ̃ɛɔ kɛ̃̀ dasi. A keeɔn kɛ: Sãmali gbɛ̃maa yɑ̃́, ɔde sɔũ yɑ̃́, nɛ́ pɔ́ sɑ̃̀sã yɑ̃́, ɔde ń Lazaao yɑ̃́.
Yɑ̃́ pɔ́ Yesu kɛ̀ Yelusalɛũɔ (19.29-21.38).
Yesu taasikɛa ń aà gaao (22-23).
Lápi midɛkĩi (24) Yesu bɔ̀ gau ɔ̃ à bɔ̀ mɔ̀ a ìwaeɔwa Ɛmausi zɛ́u e àɔ gɛ tái luabɛ.

Luku Yesu ń Zãa Da'ilɛnao ia yɑ̃́ bɔɔlɛkɛ̀ gĩaɛ (1-2). Wekĩi a ò lá malaika bɔ̀ mɔ̀ Yesu da Maliamawa ń Zãa Da'ilɛna da Ɛlizabɛtio, ń lá sãdãnaɔ ń saanyãdɔ̃naɔ mɔ̀ kùlɛ Yesuɛo, lá Maliama ń Zakalio Dii sáaukpà mɛ́ Simɛɔ Lua Musude tɔbɔ̀. Yɑ̃́ beeɔ guu Luku yɑ̃́ gbiaɔ ò kɔ̀ a Yesu seeladekɛkɛa guu: Yesu luakɛ ń aà dɛa Isaili zalala ũo ń lá aà mɔa dṹnia guu dɛ yãzɔ̃ɔ ũ gbɛ̃́piiɛo. Luku ɔ̀lɔwɛ̃ɛ lɔ lá Lua ye nɔ̀sɛdoũdeɔzi ń gbɛ̃́ pɔ́ wà pãkpàńziɔ ń nɔɛɔ ń taasideɔ ń nibɔɔ. Lua Nisĩna yɑ̃́ kú we lɔ ń pɔna pɔ́ Yesu baona ì inɛ́o ń Lua táasilɛao ń wabikɛawào.

Luku ì Isailiɔ fɛlɛkaayã bɔɔlɛkɛwɛ̃ɛ wásawasaɛ. Baona láɛ bee kyokɛa guu baade a fɔ̃ gbɛ̃́pii Suabana yɑ̃́ dɔ̃u.

1 Gbɛ̃́ɔ ɔkpà yɑ̃́ pɔ́ kɛ̀ wá guu dau siua
lá guu zɛ́zɛwa dasi, 2 lá gbɛ̃́ pɔ́ aa
dɛ yɑ̃́pi seeladeɔ ń a baokpanaɔ ũ za
káauɔ òwɛ̃ɛwa. 3 Tiasa mapi sɔ̃, lá ma
wɛtɛ̀ yɑ̃́piɔi dodo za a daalɛawa, má è a
maa mà kɛ̃nɛ zɛ́zɛ, ma gbɛ̃́ bɛɛɛde Teofili,
4 kɛ́ ǹ e ǹ yɑ̃́ pɔ́ wa dànɛ sɑ̃́asã dɔ̃.

Malaika dɔaaa Zãa Da'ilɛna ia yã'oa

5 Yude bùsu kí Elodi gɔɔ sa'onae ku, aà
tɔ́n Zakali. A ku Abia sa'onaɔ gãli guuɛ.
Aà na tɔ́n Ɛlizabɛti. Aalona buiɛ lɔ. 6 An
pla ḿpii aa maa Luaɛ. Aaìɔ ku tàaesai,
aa Dii ikoyã ń yɑ̃́ pɔ́ a dìlɛɔ kũa. 7 Aa nɛ́
vĩo, asa Ɛlizabɛtiá fĩiɛ, mɛ́ an pla ḿpii aa
zikṹ.
8 Gɔɔ pɔ́ sa'oa kà an gãliwa, Zakali mɛ́
lɛ́ Lua gbagba. 9 Lá sa'onapiɔ ì kɛwa, aa
likpà, ɔ̃ lí Zakali sɛ̀ aà gɛ́ tulaletikai tɛ́a
Dii kpɛ́u. 10 Tulaletikpasagɔɔ bíla kɑ̃̀aa
kpɛɛlɛ píi, aalɛ wabikɛ. 11 Ɔ̃ Dii malaikae
bɔ̀ mɔ̀wà, à zɛ̀ tulaletikatɛakĩi ɔplaai.
12 Kɛ́ Zakali aà è, à bílikɛ̀, vĩa aà kṹ. 13 Ɔ̃
malaikapi òɛ̀: Ń́su to vĩa n kũo Zakali.
Lua n wabikɛa sì, n na Ɛlizabɛti a nɛ'i
gɔ̃ɛ ũ, ní tɔ́kpaɛ̀ Zãa. 14 N pɔ a kɛ na,
ńyɔ̃ yáalɔ, gbɛ̃́ɔ pɔnakɛ aà ia yɑ̃́ musu
dasi, 15 asa aɔ dɛ Diiɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũɛ. A wɛ̃
ge í gbãae mio,†† Lua Nisĩna aɔ dɛdɛawà
za aà da gbɛɛuɛ. 16 A to Isailiɔ zɛ ń Dii
ń Luao dasi, 17 a dɔaa Diiɛ ń Lua Nisĩna
gbãa pɔ́ Ɛlia vĩ yãao. A to maeɔ lɛdoũkɛ
ń ń nɛ́ɔ,‡‡ a to swɑ̃́yãmansaideɔ gbɛ̃maaɔ
ɔ̃nɔ sɛ́. A gbɛ̃́ɔ kɛkɛ aaɔ ku sɔu guu Diiɛ.
18 Ɔ̃ Zakali ò malaikapiɛ: Kpelewa má
yɑ̃́pi sĩana dɔ̃i? Asa maezinan ma ũ, mɛ́
ma na zikṹ lɔ. 19 Ɔ̃ malaikapi wèwà à
mɛ̀: Mámɛ má Gabliɛli,¶¶ miɔ zɛa Lua aɛ.
Ɔ̃mɛ ma zĩ yɑ̃́pi oinɛ, mà baonapi kpanɛ.
20 Ma, n lɛ́na a naalɛ, ńyɔ̃ fɔ̃ yã'oo e yɑ̃́pi
gɛ kɛò, kɛ́ ni ma yɑ̃́ pɔ́ a kɛ a gɔɔwa
sio yɑ̃́i. 21 Gɔɔ bee sɔ̃ wàlɛ Zakali dɑ̃́. Aà
gɛ̃gɛ̃a Lua kpɛ́u bɔ̀ ń saɛ. 22 Kɛ́ à bɔ̀, i fɔ̃
yã'ònnɔo, ɔ̃ wa dɔ̃̀ kɛ́ à wɛ́pungu'è Lua
kpɛ́uɛ. Lá aà lɛ́na nàalɛ, ɔ̃ àlɛ yã'onɛ́ ń
ɔo. 23 Kɛ́ Zakali sa'ogɔɔ lɛ́ kà, ɔ̃ à tà a bɛ.

††**1:15** Nao 6.3
‡‡**1:17** Mal 3.23-24
¶¶**1:19** Dan 8.16, 9.21

24 Bee gbɛa aà na Ɛlizabɛti nɔsì, ɔ̃ à azĩa
ùlɛ e mɔ sɔo à mɛ̀: 25 Dii kɛ̀, à ma wɛ̃nag-
wà, à wibɔ̀mɛɛ.

Malaika dɔaaa Yesu ia yã'oa

26 A mɔ soolode guu Lua malaika
Gablieli zĩ̀ Galile wɛ̃́lɛ pɔ́ wì mɛ Nazalɛti
guu. 27 À gɛ̀ nɛnɔɛ lɛ́so pɔ́ aà tɔ́n Maliama
kĩ́i. A gɔ̃kpama vĩ Davidi bui ũ, aà tɔ́n
Yosɛfu. 28 Kɛ́ malaikapi gɛ̃̀ aà kĩ́i, a òɛ̀:
Fɔɔ báaade! Dii kunnɔɛ. 29 Maliama bí-
likɛ̀ yã́piwa, à làasookɛ̀ à mɛ̀: Fɔ bee mi
dɛa ni? 30 Ɔ̃ malaikapi òɛ̀:
Maliama, ńsu to vĩa n kũo,
asa Lua báaadànguɛ.
31 Ma! Ńyɔ̃ nɔsi, ní nɛ'i gɔ̃ɛ ũ,
ní tɔ́kpaɛ̀ Yesu.
32 Aɔ dɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ, wàli oɛ̀ Musude Nɛ́.
Dii Lua a aà kpa aà dezi Davidi kpalau,
33 iɔ dɛ Yakɔbu buiɔ kía ũ gɔɔpii,
aà kpala aɔ láaa vĩo.§§
34 Ɔ̃ Maliama ò malaikapiɛ: Lá mi gɔ̃ɛ dɔ̃
yãao, bee a kɛ kpelewa ni? 35 Malaika
wɛ̀wà à mɛ̀:
Lua Nisĩna a dinɛ,
Musude gbãa i mɔma.
A yã́i nɛ́ pɔ́ ńyɔ̃ ipi kua aɔ adoa,
wàli oɛ̀ Lua Nɛ́.
36 N daɛ Ɛlizabɛti nɛgɔ̃ɛ nɔsia sɔ̃ a zikũ
guu. Nɔɛ pɔ́ wa dìlɛ fĩi ũpi kú ń nɔ̀
mɔ sooloo tia. 37 Asa Lua lí fu yãewao.*
38 Ɔ̃ Maliama mɛ̀: Dii zɔ̀blenan ma ũ. Aà
kɛmɛɛ lá ń òwa. Ɔ̃ malaikapi aà tò we.

Maliama gɛa Ɛlizabɛti gwai

39 Gɔɔ bee Maliama fɛ̀lɛ gɛ̀ wɛ̃́lɛ pɔ́ kú
Yude bùsu gusĩsĩdeu gɔ̃̀ɔ. 40 À gɛ̀ Zakali
bɛ, ɔ̃ à fɔkpà Ɛlizabɛtiwa. 41 Kɛ́ Ɛlizabɛti
Maliama fɔpi mà, aà nɛ́ vĩ̀vĩ aà gbɛɛ guu,
ɔ̃ Lua Nisĩna dɛ̀dɛ Ɛlizabɛtiwa, 42 Ɛliz-
abɛti wii gbãa lɛ̀ à mɛ̀: Báaaden n ũ dɛ
nɔɛ píila. Báaaden nɛ́ pɔ́ kú ń gbɛɛu ũ lɔ.
43 Bɔ́n ma ũ kɛ́ ma Dii da mɔ̀ ma gwaii?
44 Gɔɔ pɔ́ ma swã́lɛ̀ n fɔwa lɛ́, nɛ́ pɔ́ kú
ma gbɛɛu vĩ̀vĩ ń pɔnaoɛ. 45 Báaaden n ũ,
asa ń sì yã́ pɔ́ Dii ònɛ a kɛ. 46 Ɔ̃ Maliama
mɛ̀: Báaaden n ũ, asa
Málɛ Dii tɔbɔ ma sɔ̃ guu,
47 ma nɔ̀sɛ lɛ́ yáalɔ Lua ma Suabanawa,†
48 asa à ma yãdà,
mapi aà zɔ̀blena pɔ́ mi ka pɔe ũo.
Za tia e gɔɔpii wàli omɛɛ báaadeɛ,
49 asa Lua Gbãadepi yãzɔ̃ɔkɛ̀mɛɛ.
Aà tɔ́ kua adoa.
50 Ì wɛ̃nadɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ aaì vĩakɛɛɔnɛ e ń
buiwa.
51 À a gã̀sĩ pòo à a gbãa ɔ̀lɔnɛ́,
à waladeɔ fã̀aa ń ń làasooɔ.
52 À gbãadeɔ bɔ̀ kpalau,
à táaaɔ kã̀fĩ.
53 À pɔmaaɔ kpà nɔandɛnaɔwa aa kã̀,
à ɔdeɔ gbàɛ ɔgii.
54 À a zɔ̀blena Isailiɔ ĩ̀a,
an yã́ i sãaàguo.
55 À wɛ̃nadɔ̃̀ Ablahaũ ń a buipiɔnɛ‡
lá à a lɛgbɛ̃̀ wá deziɔnɛwa.
56 Maliama zɔ̃̀lɛ ń Ɛlizabɛtio lán mɔ
àaɔ̃wa, ɔ̃ à gbàsa tà a bɛ.

Zãa Da'ilɛna ia

57 Ɛlizabɛti nɛ'igɔɔ kà, ɔ̃ à nɛ'ì gɔ̃ɛ ũ.
58 Kɛ́ aà fã̀anideɔ ń aà daɛɔ mà lá Dii wɛ̃-
nadɔ̃̀ɛ, aa pɔnakɛ̀aànɔ. 59 A gɔɔ swaaɔ̃de
zí aa mɔ̀ tɔ̃zɔ̃i nɛ́piɛ,¶ aai aà mae Zakali
tɔ́kpaɛ̀, 60 ɔ̃ aà da mɛ̀: Aawo! Wàli oɛ̀ Zãa.
61 Aa òɛ̀: Gbɛ̃e ku n daɛɔ guu, a tɔ́ bee vĩo.
62 Ɔ̃ aa yã'ò aà maeɛ ń ɔo, kɛ́ aa e dɔ̃ lá a
ye wà tɔ́kpaɛ̀. 63 Zakalipi pɔ́ pɔ́ á e lákɛ̃wà
gbɛ̀a, ɔ̃ a kɛ̃̀wà: Aà tɔ́n Zãa. Yã́pi bɔ̀ ń
saɛ ḿpii. 64 Wegɔ̃ɔ aà lɛ́na gòlɛ, à lɛbɔ̀ lɛ́

§§**1:33** 2Sam 7.12, 16, Isa 9.6
***1:37** Daa 18.14
†**1:47** 1Sam 2.1
‡**1:55** Daa 17.7
¶**1:59** Lev 12.3

yã'o, àlɛ Lua sáaukpa. 65 Ɔ̃ vĩa ń fã́anideɔ
kũ̀ píi, ɔ̃ Yude bùsu gusĩsĩde gbɛ̃́ɔ lɛ́ yã́pi
galikɛ píi. 66 Ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ aa yã́pi màɔ kũa ń
nɔ̀sɛ guu aa mɛ̀: Bɔ́ nɛ́pi aɔ dɛ a ũ ziai?
Asa Dii ɔliaaaàziɛ.
67 Lua Nisĩna dɛ̀dɛ aà mae Zakaliwa, ɔ̃
à ãnabikɛkɛ̀ à mɛ̀:
68 Wà Dii Isailiɔ Lua sáaukpa!
À mɔ̀ a gbɛ̃́ɔ bò.
69 À Suaban gbãade bɔ̀wɛ̃ɛ
a zɔ̀blena Davidi bui guu,
70 lá a dà a ãnabiɔnɛ aa ò za ziwa.
71 Aa mɛ̀ a wá sí wá ibɛɛɔwa,
a wá bɔ gbɛ̃́ pɔ́ zawágupiɔ ɔzĩ.
72 Màa à wá deziɔ wɛ̃nagwà,
aà bàa pɔ́ kúńnɔ yã́ i sãaàguo.
73 À lɛgbɛ̃̀ wá dezi Ablahaũɛ§
74 à mɛ̀ á wá bɔ wá ibɛɛɔ ɔzĩ,
í wá gba zɛ́ wà zɔblɛɛ vĩasai,
75 wá kua iɔ adoaɛ̀ gbɛ̃maaɔ ũ
e wá wɛ̃ni lɛ́u.
76 Mpi sɔ̃ ma nɛ́, wàli onɛ Musude ãnabi,
asa ḿmɛ ńyɔ̃ dɔaa ǹ zɛkɛkɛ Diiɛ.**
77 Ńyɔ̃ to aà gbɛ̃́ɔ dɔ̃ lá a ń suaba,
lá a ń duuna kɛ̃́má,
78 kɛ́ wá Lua nɔ̀sɛ sósobi vĩ yã́i.
Bɔa musu a mɔ wá gwai lá gu ì dɔwa,
79 i gupu gbɛ̃́ pɔ́ kú gusiauɔnɛ
ń gbɛ̃́ pɔ́ kú ga lɛ́zĩɔ,††
i wá gbá pɛ́lɛ aafia zɛ́u.
80 Nɛ́pi zɔ̃ɔkũ̀ à gɔ̃̀ kã́gbãade ũ. A ku
gbáau e gɔɔ pɔ́ à bɔ̀ gupuau Isailiɔwa.

Yesu ia

(Mat 1.18-25)

2 Gɔɔ bee Sezaa Ogusi bɔ̀ ń yã́o à mɛ̀
wà dṹnia gbɛ̃́pii nao. 2 Wà nao sɛ̃́iapi
kɛ̀ gɔɔ pɔ́ Kilini dɛ Sili bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔ ũɛ.
3 Baade píi gɛ̀ a bɛ wɛ̃́lɛu wà a tɔ́ dalau.
4 Yosɛfu sɔ̃ à bɔ̀ Nazalɛti, Galile bùsuu, à
gɛ̀ Davidi bɛ wɛ̃́lɛ Bɛtɛlɛũ, Yude bùsuu,
kɛ́ a dɛ Davidi bui ũ yã́i. 5 À gɛ̀ wà a
tɔ́ dalau we ń a nɔkpama Maliamao. A
nɔsia, 6 ɔ̃ gɔɔ pɔ́ aa ku we, aà nɛ'igɔɔ kà,
7 ɔ̃ à a yoa ì gɔ̃ɛ ũ. À zwãa fĩ̀wà à aà wùlɛ
pɔtuoɔ pɔblebɔu, kɛ́ aai gu e nibɔɔ pilak-
ĩio yã́i.
8 Sãdãnaɔ ku bùsu doũpi guu, aalɛ i
sɛ̃u, gwãasĩna aalɛ ń sãɔ dɔ̃́a. 9 Ɔ̃ Dii
malaikae bɔ̀ mɔ̀má, Dii gawi gupùńzi, ɔ̃
vĩa ń kṹ maamaa. 10 Malaikapi ònɛ́: Ásu
to vĩa á kũo, asa ma mɔ baonakpaiɛ́ɛ,
gbɛ̃́pii pɔ i kɛ na maamaa. 11 Wà Suabana
ìɛ́ Davidi wɛ̃́lɛu gwã́a, ɔ̃mɛ Mɛsii ũ, Dii
ũ. 12 Seela pɔ́ a to à aà dɔ̃n kɛ: Á nɛ́tɛ̃na
e wúlɛa pɔtuoɔ pɔblebɔu, zwãa fĩfĩwà.
13 Kã́ndo luabɛ ìwaɔ ku sãnu ń malaika-
pio dasidasi, aalɛ Lua táasilɛ aa mɛ̀:
14 Wà Lua tɔbɔ musu,
gbɛ̃́ pɔ́ an yã́ kɛ̀ɛ̀ɔ i aafia'e tɔɔlɛ.
15 Kɛ́ malaikapiɔ gòńla aa tà luabɛ, ɔ̃
sãdãnaɔ òkɔ̃ɛ aa mɛ̀: Wà gɛ́ Bɛtɛlɛũ wà yã́
pɔ́ kɛ̀pi e, yã́ pɔ́ Dii tò wá dɔ̃̀. 16 Ɔ̃ aa fɛ̀lɛ
gɛ̀ kpakpa, aa bɔ̀ Maliama ń Yosɛfuowa ń
nɛ́tɛ̃napio wúlɛa pɔtuoɔ pɔblebɔu. 17 Kɛ́
aa aà è, aa yã́ pɔ́ wa ònɛ́ nɛ́tɛ̃napi yã́
musu ò. 18 Ɔ̃ yã́ pɔ́ sãdãnaɔ òpi bɔ̀ gbɛ̃́
pɔ́ aa màɔ saɛ píi. 19 Maliama yã́pi kũa a
nɔ̀sɛ guu píi, àlɛ làasookɛwà. 20 Sãdãnaɔ
ɛ̀a tà, aalɛ Lua tɔbɔ, aalɛ aà sáaukpa yã́
pɔ́ aa mà mɛ́ aa è musu, asa à kɛ̀ lá wa
ònɛ́waɛ. 21 Kɛ́ a gɔɔ la sù, nɛ́ tɔ̃zɔ̃gɔɔ kà,‡‡
ɔ̃ wà tɔkpàɛ̀ Yesu, tɔ́ pɔ́ malaika ò zadɔ̃
wi aà nɔsio.

Yesu ɔlɔa Diiɛ

22 Kɛ́ an gbãbɔgɔɔ kà, aa aà sɛ̀ gɛ̀ ɔlɔi
Diiɛ Yelusalɛũ lá Mɔizi ikoyã̀'òwa. 23 Asa
a ku Dii ikoyãu wà mɛ̀ wà nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔ
kpawàɛ.¶¶ 24 Aa sa pɔ́ wa dìlɛ Dii ikoyãu

§**1:73** Daa 22.16-18
****1:76** Mal 3.1
††**1:79** Isa 9.1
‡‡**2:21** Lev 12.3
¶¶**2:23** Bɔa 13.2

ò, wà mɛ̀ felena mɛ̀n pla ge felenguulu
nɛ́ bɔlɔ mɛ̀n pla.§§
25 Gbɛ̃ɛ ku Yelusalɛũ, aà tɔ́n Simɛɔ.
Gbɛ̃maaɛ, a Lua vĩa vĩ, mɛ́ aà wɛ́ dɔ
Isailiɔ misiai. Lua Nisĩna diɛ̀, 26 ɔ̃ Nisĩ-
napi òɛ̀ a ga kía pɔ́ Dii kpà esaio. 27 Nisĩ-
napi dɔ̀aaɛ̀, ɔ̃ à gɛ̃̀ Lua ua. Kɛ́ Maliama ń
Yosɛfuo mɔ̀ ń ń nɛ́ Yesuo yɑ̃́ pɔ́ wa dìlɛ
ikoyãu kɛa yɑ̃́i, 28 ɔ̃ Simɛɔ aà sì a ɔzĩ, à
Lua sáaukpà à mɛ̀:
29 Mapi n zɔ̀blena gbaɛ niɛ guu sa
lá ń òmɛɛwa Dii,
30 asa ma wɛsì Suabana pɔ́ ń dìlɛ
31 n aà yɑ̃́ kɛ̀kɛ bui píi wáalɛ.
32 Aɔ dɛ gupua ũ à gupu buiɔnɛ,*
i n gbɛ̃́ Isailiɔ tɔbɔ.
33 Yɑ̃́ pɔ́ a ò nɛ́pi musu bɔ̀ aà de ń aà dao
saɛ. 34–35 Simɛɔ samaa'ònɛ́, ɔ̃ a ò nɛ́pi da
Maliamaɛ à mɛ̀:
Ɔ̃mɛ aɔ dɛ seela pɔ́ Isailiɔ gii ũ,
pɔsia i n sɔ̃ zɔ̃ lán fɛ̃ndawa.
Isailiɔ lao ge aa kɑ̃́fĩ aà yɑ̃́i,
an nɔ̀sɛ guu yɑ̃́ i bɔ gupuau.
36 Nɔɛ ãnabie ku we, aà tɔ́n Ãna,
Fanuɛli nɛ́, Asɛɛ buiɛ. Nɔɛpi zikũ̀ɛ táo-
tao. À zãkɛ̀ ń a gɔ̃kpamao wɛ̃̀ soplaɛ, 37 ɔ̃
à gɔ̃̀ò gyaa ũ e wɛ̃̀ basiiɔ̃ ń síiɔ̃o. Ìli bɔ
Lua uao, ìɔ lousisi fãanɛ ń gwãasĩnao ń
lɛyeao ń wabikɛao. 38 Zĩbeezĩ gɔ̃̀ɔ à sɔ̃̀ńzi
à Lua sáaukpà, àlɛ nɛ́pi yã'o gbɛ̃́ pɔ́ an wɛ́
dɔ Yelusalɛũ boaiɔnɛ píi.
39 Kɛ́ Yosɛfu ń Maliamao kɛ̀ lá a ku
Dii ikoyã láuwa píi aa làa, aa ɛ̀a tà ń bɛ
wɛ̃́lɛu Nazalɛti, Galile bùsuu. 40 Nɛ́pi fɛ̀lɛ
à gbãakũ̀. Ɔ̃nɔ pàɛ̀, mɛ́ ìɔ kú ń Lua báaao.

Yesu gɛa Lua ua a nɛgɔɔ

41 Wɛ̃ ń wɛ̃o Yesu de ń aà dao aaì
gɛ́ Gɛ̃amusu† dikpɛkɛi Yelusalɛũɛ. 42 Kɛ́
Yesu kà wɛ̃̀ kuɛpla, aa ɛ̀a gɛ̀ dikpɛkɛi lá
aaì kɛwa. 43 Kɛ́ dikpɛ làa, aalɛ tá, ɔ̃ an
nɛ́ Yesu gɔ̃̀ Yelusalɛũ, aa dɔ̃o. 44 Aalɛ e
a kú ń gbɛ̃́ɔ guuɛ. Kɛ́ aa táa'ò gɔɔ do, ɔ̃
aa gbàsa lɛ́ aà wɛɛlɛ ń daɛɔ ń ń gbɛ̃́ dɔ̃aɔ
guu. 45 Kɛ́ aai aà eo, aa ɛ̀a gɛ̀ aà wɛɛlɛi
Yelusalɛũ. 46 A gɔɔ àaɔ̃de zĩ́ ɔ̃ aa aà è Lua
ua zɔ̃lɛa yãdanɛdeɔ guu, àlɛ yãmamá, àlɛ
yãlalamá. 47 Aà yãdɔ̃a ń aà yãweamáo dì
gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ aà yãmaɔwa píi. 48 Kɛ́ aà de ń
aà dao aà è, à bɔ̀ ń saɛ, ɔ̃ aà da òɛ̀: Bɔ́yãi
ń kɛ̀wɛ̃ɛ màai? N mae ń mapio, wá pɔ yà
n wɛɛlɛa guu. 49 A wèmá à mɛ̀: Bɔ́yãi álɛ
ma wɛɛlɛi? Kɛ́ à kũ̀ màɔ ku ma Mae kpɛ́u,
á dɔ̃o lɛ́? 50 Ãma aai yɑ̃́ pɔ́ a ònɛ́pi dɔ̃o.
51 Yesu ɛ̀a tàńnɔ Nazalɛti, à misìilɛnɛ́.
Aà da yɑ̃́piɔ kũa a nɔ̀sɛ guu píi. 52 Yesu
zɔ̃ɔkũ̀, aà ɔ̃nɔ kɑ̃̀fĩ, mɛ́ a na ń Luao ń gbɛ̃-
nazĩnaɔ.‡

Zãa Da'ilɛna waasokpaa

(Mat 3.1-17, Maa 1.1-11, Zãa 1.19-28)

3 Sezaa Tibelia kpalablea wɛ̃̀ gɛ̃ode
guu Pɔ̃nsi Pilati mɛ́ Yude bùsu
gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ, Elodi lɛ́ kible Galile, aà dãuna
Filipi lɛ́ kible Itule bùsu ń Takɔni bù-
suowa, mɛ́ Lisania lɛ́ kible Abilɛni bù-
suwa. 2 Anasi ń Kaaifao mɛ́ sa'onkiaɔ ũ.
Gɔɔ bee ɔ̃ Lua yã'ò Zakali nɛ́ Zãaɛ gbáau.
3 Ɔ̃ à fɛ̀lɛ lɛ́ bɛbɛ Yuudɛ̃ baale ń baalao
píi, àlɛ waasokɛ gbɛ̃́ɔnɛ. A ònɛ́ aa nɔ̀sɛlilɛ
aa da'ilɛkɛ, Lua i ń duuna kɛ̃́má. 4 Màa yɑ̃́
pɔ́ ãnabi Isaia ò a lá guu kɛ̀ à mɛ̀:
Kpàwakɛna lɔɔ ma dɔ gbáau,
àlɛ mɛ à zɛkɛkɛ Diiɛ,
à zɛ́wɛwɛnaɔ pooɛ̀ súsu.
5 Guzulɛ píi a tata,
gbɛ̀ lɛsĩɔ ń sɩ̃̀sĩɔ daaĩ píi.
Zɛ́ koleaɔ poo súsu,
zɛ́ tòũtoũɔ daaĩ,
6 gbɛ̃́pii i e lá Lua ì ń suaba.¶

---

§§2:24 Lev 12.6-8
*2:32 Isa 42.6, 49.6
†2:41 Bɔa 12.1-11
‡2:52 1Sam 2.26, Yaa 3.4
¶3:6 Isa 40.3-5

7 Bíla ìɔ mɔ aà kĩ́i da'ilɛkɛi, ɔ̃ ì onɛ́: Gbɛ̃-
nazĩn píligonaɔ! Démɛ lɛdàwá à bàasi
pɔkũma pɔ́ Lua a bɔbɔmáɛi? 8 À nɔ̀sɛlilɛa
yã́ kɛ, wi dɔ̃ kɛ́ a lilɛ. Kɛ́ Ablahaũ dɛ á
dezi ũ, ásu dilɛ bee mɛ́ a á bɔo. Málɛ oɛ́,
Lua a fɔ̃ gbɛɛ beeɔ kɛ Ablahaũ buiɔ ũ.
9 Mɔo dilɛa líɔzi kɔ̀. Lí pɔ́ lɛ́ nɛ́ maa io,
wa zɔ̃ zu tɛ́uɛ.

10 Bíla aà là: Tó màaɛ, wá kɛ kpelewa
ni? 11 A wèmá à mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ ula vĩ mɛ̀n
pla, aà ado kpa gbɛ̃́ pɔ́ vĩowa. Gbɛ̃́ pɔ́
pɔblea vĩ, aà kɛ màa lɔ. 12 Ɔsinaɔ mɔ̀
da'ilɛkɛi, ɔ̃ aa aà là aa mɛ̀: Mɛtulu, wá
kɛ kpelewa ni? 13 A wèmá à mɛ̀: Ásu ɔ̃asi-
má dɛ lá wa dìlɛlao. 14 Sosaɔ aà là aa mɛ̀:
Wápiɔ sɔ̃ wá kɛa ni? A ònɛ́: Ásu gbãamɔ
gbɛ̃́ɔnɛ à ń bleo. À zɛ ń fĩa pɔ́ wì boɛ́o.

15 Gbɛ̃́ɔ pɔna lɛ́ dɛdɛ. Gbɛ̃́pii lɛ́ làa-
sookɛ a nɔ̀sɛ guu Zãa yã́wa, tó aɔ dɛ Mɛsii
ũ. 16 Zãa ònɛ́ píi à mɛ̀: Mi á da'ilɛkɛ ń íoɛ,
ãma gbɛ̃e lɛ́ mɔ́, aà iko dɛmala, mi ka mà
aà sabala bɔbɔèo. Ɔ̃mɛ a á da'ilɛkɛ ń Lua
Nisĩnao ń tɛ́o.§ 17 A gbaana kũa à pɔ́ fãò,
i pɔ́wɛna ká a dɔ̃u, i a sào ka tɛ́ gasai
guu. 18 Zãa baonakpaanɛ́ guu, à nàɛmá ń
yãpãleɔ dasi. 19 Kɛ́ à yã́ pɔ́ kí Elodi kɛ̀ a
dãuna na Elodia yã́ musu ń vãi pãle pɔ́ a
kɛ̀ɔ bɔ̀ɛ̀ gupuau píi, 20 ɔ̃ Elodi ɛ̀a yãvãikɛ̀
lɔ, à Zãa dàkpɛu.

21 Kɛ́ Zãa lɛ́ gbɛ̃́ɔ da'ilɛkɛ píi, à Yesu
da'ilɛkɛ̀ sɔ̃. Gɔɔ pɔ́ Yesu lɛ́ wabikɛ, luabɛ
wɛ̃̀aa, 22 ɔ̃ Lua Nisĩna sù lán felenawa à
dìɛ̀. Ɔ̃ wà yã'o mà bɔa luabɛ à mɛ̀: Ma
Nɛ́n n ũ, má yenzi, ma pɔ kɛ̀ma na.**

Bui pɔ́ Yesu bɔ̀ ń guuɔ

(Mat 1.1-17)

23 Gɔɔ pɔ́ Yesu a zĩ dàalɛ, a wɛ̃̀ baakwi
taa vĩ. Wàlɛ e Yosɛfu nɛ́ɛ.
Yosɛfupi sɔ̃ Heli nɛ́ɛ,
24 Helipi sɔ̃ Mata nɛ́ɛ,
Matapi sɔ̃ Levii nɛ́ɛ,
Leviipi sɔ̃ Mɛlɛki nɛ́ɛ,
Mɛlɛkipi sɔ̃ Yana nɛ́ɛ,
25 Yanapi sɔ̃ Yosɛfu nɛ́ɛ,
Yosɛfupi sɔ̃ Matatia nɛ́ɛ,
Matatiapi sɔ̃ Amɔsi nɛ́ɛ,
Amɔsipi sɔ̃ Nauũ nɛ́ɛ,
Nauũpi sɔ̃ Ɛsɛli nɛ́ɛ,
Ɛsɛlipi sɔ̃ Nage nɛ́ɛ,
26 Nagepi sɔ̃ Maatu nɛ́ɛ,
Maatupi sɔ̃ Matatia nɛ́ɛ,
Matatiapi sɔ̃ Sɛmɛi nɛ́ɛ,
Sɛmɛipi sɔ̃ Yosɛku nɛ́ɛ,
Yosɛkupi sɔ̃ Yoda nɛ́ɛ,
Yodapi sɔ̃ Yohanani nɛ́ɛ,
27 Yohananipi sɔ̃ Lesa nɛ́ɛ,
Lesapi sɔ̃ Zolobabɛli nɛ́ɛ,
Zolobabɛlipi sɔ̃ Salatiɛli nɛ́ɛ,
Salatiɛlipi sɔ̃ Nɛli nɛ́ɛ,
Nɛlipi sɔ̃ Mɛlɛki nɛ́ɛ,
28 Mɛlɛkipi sɔ̃ Adi nɛ́ɛ,
Adipi sɔ̃ Kosaũ nɛ́ɛ,
Kosaũpi sɔ̃ Ɛlɛmadaũ nɛ́ɛ,
Ɛlɛmadaũpi sɔ̃ Ɛɛ nɛ́ɛ,
Ɛɛpi sɔ̃ Yozuee nɛ́ɛ,
29 Yozueepi sɔ̃ Ɛliɛzɛɛ nɛ́ɛ,
Ɛliɛzɛɛpi sɔ̃ Yoliũ nɛ́ɛ,
Yoliũpi sɔ̃ Mata nɛ́ɛ,
Matapi sɔ̃ Levii nɛ́ɛ,
Leviipi sɔ̃ Simɛɔ nɛ́ɛ,
30 Simɛɔpi sɔ̃ Yuda nɛ́ɛ,
Yudapi sɔ̃ Yosɛfu nɛ́ɛ,
Yosɛfupi sɔ̃ Yonaũ nɛ́ɛ,
Yonaũpi sɔ̃ Ɛliakiũ nɛ́ɛ,
Ɛliakiũpi sɔ̃ Mɛlɛa nɛ́ɛ,
31 Mɛlɛapi sɔ̃ Mɛna nɛ́ɛ,
Mɛnapi sɔ̃ Matata nɛ́ɛ,
Matatapi sɔ̃ Natã nɛ́ɛ,
Natãpi sɔ̃ Davidi nɛ́ɛ,
Davidipi sɔ̃ Yɛse nɛ́ɛ,
32 Yɛsepi sɔ̃ Ɔbɛdi nɛ́ɛ,
Ɔbɛdipi sɔ̃ Bɔazu nɛ́ɛ,
Bɔazupi sɔ̃ Salamɔ nɛ́ɛ,
Salamɔpi sɔ̃ Naasɔ̃ nɛ́ɛ,
Naasɔ̃pi sɔ̃ Aminadabu nɛ́ɛ,

§**3:16** Zĩn 2.3-4
****3:22** Soũ 2.7, Isa 42.1

33 Aminadabupi sɔ̃ Adami nɛ́ɛ,
Adamipi sɔ̃ Aani nɛ́ɛ,
Aanipi sɔ̃ Ɛsɛlɔũ nɛ́ɛ,
Ɛsɛlɔũpi sɔ̃ Pɛlɛzi nɛ́ɛ,
Pɛlɛzipi sɔ̃ Yuda nɛ́ɛ,
Yudapi sɔ̃ Yakɔbu nɛ́ɛ,
34 Yakɔbupi sɔ̃ Izaaki nɛ́ɛ,
Izaakipi sɔ̃ Ablahaũ nɛ́ɛ,
Ablahaũpi sɔ̃ Tela nɛ́ɛ,
Telapi sɔ̃ Nakɔɔ nɛ́ɛ,
Nakɔɔpi sɔ̃ Selugi nɛ́ɛ,
35 Selugipi sɔ̃ Leu nɛ́ɛ,
Leupi sɔ̃ Pɛlɛgi nɛ́ɛ,
Pɛlɛgipi sɔ̃ Ɛbɛlu nɛ́ɛ,
Ɛbɛlupi sɔ̃ Sela nɛ́ɛ,
Selapi sɔ̃ Kena nɛ́ɛ,
36 Kenapi sɔ̃ Aapasa nɛ́ɛ,
Aapasapi sɔ̃ Sɛũ nɛ́ɛ,
Sɛũpi sɔ̃ Nɔee nɛ́ɛ,
Nɔeepi sɔ̃ Lemɛki nɛ́ɛ,
Lemɛkipi sɔ̃ Mɛtusela nɛ́ɛ,
37 Mɛtuselapi sɔ̃ Ɛnɔki nɛ́ɛ,
Ɛnɔkipi sɔ̃ Yɛlɛdi nɛ́ɛ,
Yɛlɛdipi sɔ̃ Maalalee nɛ́ɛ,
Maalaleepi sɔ̃ Kena nɛ́ɛ,
Kenapi sɔ̃ Ɛnɔsi nɛ́ɛ,
38 Ɛnɔsipi sɔ̃ Sɛti nɛ́ɛ,
Sɛtipi sɔ̃ Adamu nɛ́ɛ,
Adamupi sɔ̃ Lua nɛ́ɛ.

Yesu yɔ̃a

(Mat 4.1-11, Maa 1.12-13)

4 Yesu lɛ́ su ń Yuudẽo Lua Nisĩna
pɛɛawà guu, ɔ̃ Nisĩnapi gɛ̀aànɔ
gbáau. 2 Ibiisi aà yɔ̃̀ we e gɔɔ bla. Gɔɔpi
i pɔe bleo. Kɛ́ gɔɔ blapi pà, nɔana lɛ́ aà
dɛ. 3 Ɔ̃ Ibiisi òɛ̀: Tó Lua Nɛ́n n ũ, o gbɛɛ
bee li pɛ̃ɛ ũ. 4 Yesu wèwà à mɛ̀: A kɛ̃a Lua
taalau wà mɛ̀:
Pɔblea ɔ̃ gbɛ̃nazĩna kuò adoo.[††]
5 Ɔ̃ Ibiisi aà sɛ̀ gɛ̀aànɔ musu, ɔ̃ à dṹnia
kpalaɔ ɔ̀lɔɛ̀ píi a zɛgbɛu gɔ̃̀ɔ 6 à mɛ̀: Má
n gba iko beeɔ píi ń a gawio. A ku ma
ɔzĩɛ, gbɛ̃́ pɔ́ má yei má kpawàɛ. 7 Tó n
kulɛmɛɛ lé, a gɔ̃ n pɔ́ ũɛ píi. 8 Yesu wèwà
à mɛ̀: A kɛ̃a Lua taalau wà mɛ̀:
Kúlɛ Dii n Luaɛ,
níɔ zɔbleɛ̀ ado.[‡‡]
9 Ɔ̃ à gɛ̀aànɔ Yelusalɛũ, à aà zɛ̀ Lua kpɛ́
misonaa à mɛ̀: Tó Lua Nɛ́n n ũ, ɔkpa nz-
ĩai, 10 asa a kɛ̃a láu wà mɛ̀:
Lua a n yã'o a malaikaɔnɛ aa n dɔ̃́a.
11 Wà mɛ̀ lɔ:
Aa ɔdama, kɛ́ ńsu gɛ̃nalɛ gbɛwao yã́i.[¶¶]
12 Yesu wèwà à mɛ̀: Wà mɛ̀,
ńsuli Dii n Lua lɛ ǹ gwao.[§§]
13 Kɛ́ Ibiisi Yesu yɔ̃̀ ń yã́piio a làa, ɔ̃ à aà
tò we e gɔɔ pãle.

Nazalɛtideɔ gia Yesu náaikɛi

(Mat 13.53-58, Maa 6.1-6)

14 Yesu ɛ̀a tà Galile ń Lua Nisĩna gbãao,
ɔ̃ aà tɔ́ lì bùsupia píi. 15 Ì yãdadanɛ́ ń
lousisikpɛɔ guu, mɛ́ gbɛ̃́pii ì aà tɔnasi.
16 Ɔ̃ à gɛ̀ Nazalɛti, gu pɔ́ à nɛblèu.
Kã́mabogɔɔzĩ à gɛ̀ lousisikpɛu lá ì kɛwa.
À fɛ̀lɛ à kyokɛ, 17 ɔ̃ wà ãnabi Isaia taala
kpàwà. Kɛ́ a pòo, à bɔ̀ gu pɔ́ wà yã́ɛ bee
kɛ̃̀uwa à mɛ̀:
18 Dii Nisĩna kua.
À ma sɛ mà baonakpa taasideɔnɛ,
à ma zĩ mà gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ ũ kpàwakɛ
gbɛ̃́ pɔ́ aa ńzĩa vĩoɔnɛ,
mà wɛwɛ̃a kpàwakɛ vĩ̀aɔnɛ,
mà gbɛ̃́ pɔ́ yeaɔ polo,
19 mí Dii gbɛ̃kɛkɛnɛgɔɔ kpàwakɛ.[*]
20 Ɔ̃ à lápi kòo a kpà dɔnlɛdewa, ɔ̃ à zɔ̃̀lɛ.
Gbɛ̃́ pɔ́ aa ku kpɛ́uɔ wɛ́ fĩwà píi. 21 Ɔ̃ à
yãsɛ̀ à mɛ̀: Lua yã́ɛ bee pà gbã, lá álɛ
maɛwa. 22 Yãmaa pɔ́ dɔ aà lɛ́u bɔ̀ ń saɛ

[††] **4:4** Iko 8.3
[‡‡] **4:8** Iko 6.13
[¶¶] **4:11** Soũ 91.11-12
[§§] **4:12** Iko 6.16
[*] **4:19** Isa 61.1-2

píi, ɔ̃ aalɛ aà tɔnasi. Ɔ̃ aa mɛ̀: Yosɛfu nɛ́
nolo?
23 Ɔ̃ a ònɛ́: Má dɔ̃ sã́asã kɛ́ á yáasiɛ bee
kɛmɛɛ. Tó ń lòotoo ũ, ǹ nzĩa gbã́gbã. Á
omɛɛ mà yã́ pɔ́ á mà má kɛ̀ Kapɛnaũ kɛ
ma bɛ wɛ̃́lɛu la lɔ. 24 Sĩana málɛ oɛ́, ãnabi
líɔ gbia a bɛ wɛ̃́lɛuo. 25 Málɛ oɛ́ sĩana guu,
kɛ́ luabɛ zɛ́ tà Ɛlia gɔɔ, gyaa gbɛ̃andoɔ ku
dasi. Lou i mao e wɛ̃̀ àaɔ̃ ń mɔ sooloo,†
mɛ́ nɔan zɔ̃ɔ kà Isaili bùsuu píi, 26 kási
Lua i Ɛlia zĩ ń keewao, sema gyaa pɔ́ kú
Salɛpa wɛ̃́lɛu Sidɔ̃ saɛ.‡ 27 Ãnabi Ɛlizi gɔɔ
sɔ̃, Isaili bùsu kusudeɔ diɛ, kási i ń kee
gbã́gbão, sema Sili bùsu gbɛ̃́ Naama.¶
28 Kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ kú lousisikpɛuɔ yã́pi mà
píi, an pɔ pà maamaa. 29 Ɔ̃ aa bɔ̀ ń Yesuo
wɛ̃́nkpɛ, aa gɛ̀aànɔ sĩ̀sĩ pɔ́ ń wɛ̃́lɛ kálɛwà
misonaa, kɛ́ aa ɔzɔ̃aàzi zĩ́lɛ yã́i. 30 Ɔ̃ à bɔ̀
ń guu à tà.

Yesu kua Kapɛnaũ

(Mat 8.14-17, Maa 1.21-39)

31 Yesu tà Kapɛnaũ, ɔ̃ àlɛ yãdadanɛ́
Galile bùsu wɛ̃́lɛpiu kã́mabogɔɔzĩ. 32 Aà
yãdaanɛ́ bɔ̀ ń saɛ, asa aà yã́ iko vĩɛ. 33 Gɔ̃ɛ
tã́adee ku lousisikpɛu we, ɔ̃ à wii gbãa lɛ̀
à mɛ̀: 34 Ée! Bɔ́ wá vĩ ń kɔ̃oi Yesu Naza-
lɛti? N mɔ wá kaalɛi yã̀? Má dɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ ń
dɛ a ũ, Lua gbɛ̃́ pɔ́ a kua adoan n ũ. 35 Ɔ̃
Yesu gì tã́apiɛ à mɛ̀: Nílɛ! Go gɔ̃ɛpiwa.
Ɔ̃ tã́api gɔ̃ɛpi nɛ̀ dasi guu à gòwà, i aà
kɛ'ĩao. 36 Bíli gbɛ̃́pii kũ̀, aalɛ kɔ̃ lala aa
mɛ̀: Bɔtaa bui yã́n wei? Gwa, ì yãdilɛ
tã́aɔnɛ ń iko gbãao, ɔ̃ aaì gɛ̃zɛa. 37 Ɔ̃ aà
bao lì bùsupia gupiiu.
38 Kɛ́ à bɔ̀ lousisikpɛu, ɔ̃ à tà Simɔɔ bɛ.
Simɔɔ nada lɛ́ mɛ̀wãakɛ maamaa, ɔ̃ wà a
yã'òɛ̀. 39 Yesu zɛ̀ aà mizĩ à gì mɛ̀wãapiɛ,
ɔ̃ aà mɛ nìni. Wegɔ̃ɔ à fɛ̀lɛ blɛkɛ̀nɛ́.
40 Kɛ́ ĩatɛ̃ gɛ̃̀ kpɛ́u, gbɛ̃́ pɔ́ gyãe vĩɔ
mɔ̀ńnɔ Yesuɛ, ɔ̃ à ɔnàna ń baadewa, à ń
gbãgbã ń ń gyã bui dasio. 41 Tã́aɔ lɛ́ go
gbɛ̃́ɔwa ń wiio dasi lɔ aa mɛ̀: Lua Nɛ́n n
ũ. Ɔ̃ à gìnɛ́ aa yã'o, kɛ́ aa aà dɔ̃̀ Mɛsii ũ
yã́i.
42 Kɛ́ gu dɔ̀, Yesu bɔ̀ wɛ̃́lɛu à gɛ̀
gusaɛna, ɔ̃ bíla lɛ́ aà wɛɛlɛ. Kɛ́ aa bɔ̀wà,
aalɛ giɛ̀ aà ń tó we. 43 Ɔ̃ a ònɛ́: Sema mà
kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i baokpa wɛ̃́lɛ kĩniɔnɛ
lɔ, asa a yã́i Lua ma zĩi. 44 Ɔ̃ à gɛ̀ lɛ́ waa-
sokɛ Yudaɔ lousisikpɛɔ guu.

Yesu a ìwa sɛ̃́iaɔ sísia

(Mat 4.18-22, Maa 1.16-20)

5 Zĩewa Yesu zɛa Gɛnɛzalɛti ísida
gɔ̃sɔ̃lɛ, ɔ̃ bíla kã̀aaaàzi Lua yãmaa
yã́i, aalɛ naɛwà. 2 Ɔ̃ à gó'ilɛna è kálɛa
gɔ̃sɔ̃lɛ mɛ̀n pla, kpɔ̀wɛnaɔ bɔ̀lɛ lɛ́ ń táaluɔ
pipi. 3 Ɔ̃ à gɛ̃̀ gópiɔ do pɔ́ dɛ Simɔɔ pɔ́ ũ
guu, à wabikɛ̀wà aà ɔzɔ̃i aà go gɔ̃sɔ̃wa
yɔɔ. Ɔ̃ zɔ̃lɛa gópi guu à yãdà bílaɛ.
4 Kɛ́ à yã'ò a làa, ɔ̃ a ò Simɔɔɛ: Gɛ́ ń góo
ísia à táalu zu, á kpɔ kṹ. 5 Simɔɔ wèwà à
mɛ̀: Mae, wa zĩkɛ̀ e gu gɛ̀ dɔ̀ò, wi pɔe kũo,
ãma lá ń ò, má kpá. 6 Kɛ́ aa kɛ̀ màa, aa
kpɔ nàaa gìligili e an táaluɔ ye kɛ̃́kɛ̃i. 7 Ɔ̃
aa ɔkɛ̀ ń zĩkɛndee pɔ́ kú gópi do guuɔnɛ
aa mɔ dɔ́ńlɛ. Kɛ́ aa mɔ̀, aa kpɔ kà gó mɛ̀n
plapiɔ pai e aa ye kpálɛi. 8 Kɛ́ Simɔɔ Piɛɛ
è màa, à kùlɛ Yesu gbázĩ à mɛ̀: Go ma saɛ
Dii, asa duunkɛnan ma ũ. 9 Bíli Simɔɔ kũ̀
ń gbɛ̃́ pɔ́ aa sãnuɔ píi kpɔ̀ gìligili pɔ́ aa
kũ̀pi yã́i. 10 Màa Zaaki ń Zãao, Zebedee
nɛ́ pɔ́ aa dɛ kɔ̃gbɛ̃ɔ ũ ń Simɔɔo bílikɛ̀ lɔ. Ɔ̃
Yesu ò Simɔɔɛ: Ńsu to vĩa n kũo. Za gbã
gbɛ̃nazĩna ɔ̃ ńyɔ̃ɔ wɛɛlɛ. 11 Kɛ́ aa kà ń ń
góo gɔ̃sɔ̃lɛ, ɔ̃ aa apii tò we, aa bɔ̀ tɛaàzi.

Kusude gbã́gbãa

(Mat 8.1-4, Maa 1.40-45)

12 Zĩewa Yesu kú wɛ̃́lɛɛ guu ɔ̃ gɔ̃ɛ pɔ́
kusu lìaàla mɔ̀. Kɛ́ à Yesu è, à wùlɛ a
gbɛɛu à wabikɛ̀wà à mɛ̀: Dii, tó n wei,
ńyɔ̃ fɔ̃ gbãbɔmɛɛ. 13 Ɔ̃ Yesu ɔbɔ̀ nàwà à

---

†**4:25** 1Kia 17.1
‡**4:26** 1Kia 17.8-16
¶**4:27** 2Kia 5.1-14

mὲ: Ma wei, gɔ̃ gbãlɛsai. Wegɔ̃ɔ aà kusu làa. 14 Ɔ̃ Yesu òὲ: Ńsu o gbɛ̃e mao. Gɛ ǹ ńzĩa ɔlɔ sa'onaɛ, ní sa pɔ́ Mɔizi dìlɛ o n gɔ̃a gbãlɛsai seela ũ gbɛ̃́ɔnɛ.§

15 Yesu bao lìgua dɛ yãala. Bíla ì kãaa, kɛ́ aa aà yãma mɛ́ kɛ́ aà ń gbã́gbã ń ń gyãɔ yã́i. 16 Ɔ̃ Yesu ì kɛ̃́má à gɛ wabikɛ gusaɛ.

Gbɛ̃kaaũa gbã́gbãa

(Mat 9.1-8, Maa 2.1-12)

17 Zĩewa Yesu lɛ́ yãdanɛ́. Falisieɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdeeɔ zɔ̃lɛa we. Aa bɔ̀ Galile ń Yude wɛ̃́lɛɔ guu píiɛ ń Yelusalɛũo. Lua gbãa kuaànɔ, ɔ̃ àlɛ gyãeɔ gbãgbã. 18 Ɔ̃ gbɛ̃eɔ mɔ̀, aa gbɛ̃kaaũa sɛa ń mákɛlɛo, aalɛ zɛwɛɛlɛ wà gɛ̃aànɔ aa aà dilɛ Yesu aɛ. 19 Lá aai gɛ̃kĩi eo dasi yã́i, ɔ̃ aa dὲdɛaànɔ kpɛ́ musu. Aa kpɛ́pi fɔ̃̀, ɔ̃ aa aà pìla ń a mákɛlɛo zã guu Yesu aɛ. 20 Kɛ́ Yesu è aalɛ a náaikɛ, à mὲ: Ma gbɛ̃́, n duuna kɛ̃̀ma. 21 Yãdanɛdepiɔ ń Falisipiɔ an làasoo guu aa mὲ: Dén gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ dɔ́ɛ ń Luao bee ũi? Démɛ a fɔ̃ duunakɛ̃mái, Lua ado bàasioi? 22 Yesu ń làasoo dɔ̃̀, ɔ̃ à ń lá à mὲ: Bɔ́yãi álɛ làasoo bee taa kɛ á sɔ̃ guui? 23 Tó má ò aà duuna kɛ̃̀wà, ge tó má ò aà fɛlɛ táa'o, a kpele mɛ́ àai? 24 Má ò màa kɛ́ àɔ dɔ̃ Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ duunakɛ̃ama iko vĩ dṹniau la. Ɔ̃ a ò gbɛ̃kaaũapiɛ: Má ònɛ, fɛlɛ ǹ ń mákɛlɛ sɛ́ tá n bɛ. 25 Wegɔ̃ɔ à fὲlɛ zὲ ń wáa, à a wúlɛbɔpi sὲ à tà a bɛ, àlɛ Lua sáaukpa. 26 Baade píi lɛ́ gɔ̃̀ ɛlɛa, ɔ̃ aa Lua sáaukpà. Vĩa guu aa mὲ: Wa dabu è gbã.

Levii sísia

(Mat 9.9-17, Maa 2.13-22)

27 Bee gbɛa Yesu bɔ̀, ɔ̃ à ɔsina pɔ́ wì mɛ Levii è zɔ̃lɛa ɔsikpɛu. Yesu òὲ: Mɔ tɛmazi. 28 Ɔ̃ à fὲlɛ à pɔ́pii tò we à tὲaàzi.

29 Ɔ̃ à pɔnablɛ zɔ̃ɔ kὲ a bɛ, à Yesu sìsiwà ń ɔsinaɔ ń gbɛ̃pãlɛɔ dasi, aalɛ pɔble. 30 Ɔ̃ Falisiɔ ń ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ yã́kũtɛ̃kà aà ìwaɔzi aa mὲ: Bɔ́yãi álɛ pɔble álɛ imi ń ɔsinaɔ ń luayãdansaiɔi? 31 Ɔ̃ Yesu a zãsì-má à mὲ: Gbɛ̃́ gbãa bàa kú ń lòotoooo, sema gyãe. 32 Mi mɔ gbɛ̃maaɔ sísii aa nɔ̀sɛlilɛo, sema duunkɛnaɔ.

33 Ɔ̃ wa òὲ: Zãa ìwaɔ ìɔ lɛye, aaɔ wabikɛ kɔ̃sɔ̃kɔ̃sɔ̃. Màaɛ ń Falisiɔ ìwaɔ lɔ. Ãma n gbɛ̃́ɔ ìɔ pɔble aaɔ imiɛ. 34 Ɔ̃ Yesu wèmá à mὲ: Á we to nɔsɛna gbɛ̃́ɔ lɛye gɔɔ pɔ́ nɔsɛnapi kúńnɔe? 35 A gɔɔ a mɔ́ kɛ́ wa nɔsɛnapi bɔ ń guu. Gɔɔ bee ɔ̃ aa lɛye sa. 36 Yesu yãlὲɛũnɛ́ lɔ à mὲ: Wìli pɔkasa dafu lí wa dì a zi guuo. Tó wa kὲ màa lé, pɔkasa dafu a yaaɛ, mɛ́ a zi a kɔ̃sɛ ń a dafu pɔ́ wa dìupioo. 37 Wìli vɛ̃ɛ dafu ká báa tùu zi guuo. Tó wa kὲ màa, vɛ̃ɛ dafu a tùu pũnaɛ, i kɔ́lɛ, tùu i ɔ̃̀ɔkpa. 38 Wì vɛ̃ɛ dafu ká báa tùu dafu guuɛ. 39 Gbɛ̃́ pɔ́ dɔ́ɛkὲ ń vɛ̃ɛ zio lí a dafu sáaukpao, ì mɛ a zi mɛ́ na.

Kã́mabogɔɔzĩ

(Mat 12.1-14, Maa 2.23-3.6)

6 Kã́mabogɔɔe zĩ́ Yesu lɛ́ pã blɛ bua, ɔ̃ aà ìwaɔ pɔ́wɛna wòlo aa a suumpà ń ɔu, aalɛ só.** 2 Ɔ̃ Falisieɔ ònɛ́: Bɔ́yãi álɛ yã́ pɔ́ dɛ wà kɛ kã́mabogɔɔzĩo kɛi? 3 Yesu wèmá à mὲ: Lá Davidi ń a gbɛ̃́ɔ kὲ gɔɔ pɔ́ nɔana lɛ́ ń dɛ, i a kyokɛo lé? 4 À gɛ̃̀ Lua ua, à pɛ̃ɛ pɔ́ wa kàlɛ Luaɛ sɛ sò, a kpà a gbɛ̃́ɔwa,†† pɛ̃ɛ pɔ́ gbɛ̃e lí sóo, sema sa'onaɔ bàasio.‡‡ 5 Ɔ̃ Yesu ònɛ́: Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ mɛ́ iko vĩ kã́mabogɔɔwa.

6 Kã́mabogɔɔ pãle zĩ́ lɔ Yesu gɛ̃̀ lousisikpɛu, àlɛ yãdanɛ́. Gɔ̃ɛe ku we, aà ɔplaa imia. 7 Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ń Falisiɔ lɛ́ Yesu kpakpa, tó a gbɛ̃́pi gbã́gbã kã́mabogɔɔzĩ, wi e yãdaaàla. 8 À

§5:14 Lev 14.1-32
**6:1 Iko 23.25
††6:4 1Sam 21.1-6
‡‡6:4 Lev 24.9

ń làasoo dɔ̀, ɔ̃ a ò gbɛ̃́ pɔ́ a ɔ imiapiɛ:
Fɛlɛ zɛ zã guu. Kɛ́ à fɛ̀lɛ zɛ̀ we, 9 ɔ̃ Yesu
ònɛ́: Málɛ á láɛ. A zɛvĩ wà yãmaakɛ
kã́mabogɔɔzĩ yã̀, ge yãvãiɛ? Wà gbɛ̃́
misi yã̀, ge wà aà dɛɛ? 10 Yesu wɛpã̀ńla
ḿpii, ɔ̃ a ò gbɛ̃́ pɔ́ a ɔ imiapiɛ: Ǹ n ɔpi
poo. Kɛ́ a pòo, ɔ̃ aà ɔ sù a gbɛu. 11 Falisiɔ
pɔ fɛ̃̀ maamaa, ɔ̃ aa lɛkpàaĩ Yesuzi lá aa
kɛɛ̀ yã́ musu.

Ìwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ sɛa

(Mat 5.1-12, 10.1-4, Maa 3.13-19)

12 Gɔɔ bee Yesu bɔ̀ gɛ̀ wabikɛi sĩ̀sĩ
musu, ɔ̃ a kú ń wabikɛa Luawao e gu
gɛ̀ dɔ̀ò. 13 Kɛ́ gu dɔ̀, ɔ̃ à a ìwaɔ kã̀aa, à
gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ sɛ̀ ń guu à ń dílɛ zĩnaɔ
ũ. 14 Gbɛ̃́piɔ tɔ́n kɛ: Simɔɔ pɔ́ à tɔkpàɛ̀
Piɛɛ, aà dãuna Ãndelee, Zaaki, Zãa, Fil-
ipi, Batelemii, 15 Matiee, Tomaa, Alafe
nɛ́ Zaaki, Simɔɔ pɔ́ wì oɛ̀ Gínzĩao, 16 Za-
aki nɛ́ Yudasi ń Yudasi Isaliɔti pɔ́ gɔ̃̀ Yesu
bɔnkpɛde ũo.

17 Yesu pìlańnɔ à zɛ̀ gusalalaa, gu pɔ́ aà
ìwa kĩniɔ ń bílao kuu. Aa bɔ̀ Yelusalɛũɛ
ń Yude bùsuo píi ń ísialɛ wɛ̃́lɛ pɔ́ kú Tii
ń Sidɔ̃o saɛɔ. 18 Aa mɔ̀ aà yãmai, mɛ́ kɛ́
aà ń gbã́gbã ń ń gyãɔ yã́i. Gbɛ̃́ pɔ́ tã́a
lɛ́ ĩadamáɔ gbã̀gbã lɔ. 19 Gbɛ̃́pii lɛ́ wɛɛlɛ
ɔkãwà, asa gbãa lɛ́ bɔ aà guu, àlɛ gbɛ̃́pii
gbãgbãɛ.

20 Ɔ̃ à wɛsɛ̀ a ìwaɔ gwà à mɛ̀:

Báaadeɔn á gbɛ̃́ pɔ́ álɛ taasikɛɔ ũ,
asa kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i dɛ á pɔ́ ũɛ.
21 Báaadeɔn á gbɛ̃́ pɔ́ nɔana lɛ́ á dɛ gbãɔ
ũ,
asa á kã́.
Báaadeɔn á gbɛ̃́ pɔ́ álɛ ɔ́ɔlɔ gbãɔ ũ,
asa á yáalɔ.
22 Báaadeɔn á ũ, tó wà zàágu mɛ́ wà
gìázi,
mɛ́ wà á sɔ̃sɔ̃ mɛ́ wà á tɔbɛ̃ɛsì Gbɛ̃nazĩn
Nɛ́ yã́i.
23 Gɔɔ pɔ́ yã́ beeɔ á lɛ́, àɔ vĩvĩ ń pɔnao,
asa á asea zɔ̃ɔ luabɛ. Beewa an deziɔ kɛ̀
ãnabiɔnɛ.
24 Waiyoo á ɔdeɔ,
a mɛ nama è kɔ̀.
25 Waiyoo á gbɛ̃́ pɔ́ á kãa gbãɔ,
nɔana a á dɛ.
Waiyoo á gbɛ̃́ pɔ́ álɛ yáalɔ gbãɔ,
á wɛ̃nakɛ, á ɔ́ɔlɔ.
26 Waiyoo ápiɔ, tó gbɛ̃́pii lɛ́ á tɔnasi,
asa beewa an deziɔ kɛ̀ ãnabi ɛgɛnaɔnɛ.

Yea ibɛɛzi

(Mat 5.38-48)

27 Málɛ o á gbɛ̃́ pɔ́ álɛ ma yãmaɔnɛɛ, àɔ
ye á ibɛɛɔzi, à maakɛ gbɛ̃́ pɔ́ zaáguɔnɛ.
28 À samaa'o gbɛ̃́ pɔ́ aaì savãi'oɛ́ɔnɛ. À
wabikɛ gbɛ̃́ pɔ́ aaì ĩadawáɔnɛ. 29 Tó gbɛ̃́
n sãnkɛ n gɛɛ dowa, ǹ ado dɔɛ̀ lɔ. Tó gbɛ̃́
n ulada sìma, ńsu giɛ̀ ń n danziioo. 30 Pɔ́
pɔ́ gbɛ̃́ gbɛ̀ama píi kpawà. Tó gbɛ̃́ n pɔ́
sìma, ńsu gbɛawào. 31 Lá á ye wà kɛɛ́, à
kɛnɛ́ màa sɔ̃. 32 Tó gbɛ̃́ pɔ́ aa yeáziɔ ɔ̃ áliɔ
yeńzi, bɔ́ sáau bee vĩi? Baa luayãdansaiɔ
ìɔ ye gbɛ̃́ pɔ́ yeńziɔziɛ. 33 Tó gbɛ̃́ pɔ́ aaì
maakɛ́ɛɔ ɔ̃ áli maakɛnɛ́, bɔ́ sáau bee vĩi?
Baa luayãdansaiɔ ì kɛ màaɛ. 34 Tó gbɛ̃́ pɔ́
á wɛ́ dɔi à pɔ́ emáɔ ɔ̃ áli pɔ́ sɛ̃anɛ́, bɔ́ sáau
bee vĩi? Asa luayãdansaiɔ ì pɔ́ sɛ̃akɔ̃ɛ a
ea a lɛ́ gbɛu yã́iɛ. 35 Àɔ ye á ibɛɛɔzi à
maakɛnɛ́, à pɔ́ sɛ̃anɛ́ wɛdɔisai, í asea zɔ̃ɔ
e, íɔ dɛ Musude nɛ́ɔ ũ, asa ì maakɛ gu-
luɔnɛ ń gbɛ̃vãiɔɛ. 36 Àɔ sósobi vĩ lá á Mae
sósobi vĩwa.

Kɔ̃ tàae'ea

(Mat 7.1-6)

37 Ásuli gbɛ̃́ tàae eo, Lua a á tàae e
sɔ̃o. Ásuli yãda gbɛ̃́ao, Lua a yãdaálao.
À sùuukɛ ń gbɛ̃́ɔ, Lua i sùuukɛánɔ. 38 À
gbɛ̃́ gba pɔ́, Lua i á gba. A zaa maa pɔ́ á
gbɛ̃̀gbɛ̃ à wɛ̃̀ à pà yɛlɛlɛ káɛ́ á ula lɛ́u. Asa
zaa pɔ́ ń yɔ̃̀u gbɛ̃́ɛ ɔ̃ Lua a yɔ̃unɛ sɔ̃.
39 Ɔ̃ à yãtaa ònɛ́ à mɛ̀: Vĩ̀a a fɔ̃ dɔaa
vĩ̀aɛe? An pla ḿpii aa zu ɛuo lɛ́? 40 Ìwa líɔ
dɛ a diilao. Gbɛ̃́ pɔ́ yãdàda a làa dɛ lá a di-
iwaɛ. 41 Bɔ́yãi ńlɛ sɛ̀kɔna pɔ́ da n gbɛ̃́dee
wɛ́u e, mɛ́ ńlɛ lí miɔna pɔ́ da n wɛ́u yã-
dao ni? 42 N gbɛ̃́ pɔ́ ńlɛ lí miɔna pɔ́ da n
wɛ́u eo, kpelewa ńyɔ̃ e o n gbɛ̃́deeɛ aà to

ǹ sɛ̀kɔna pɔ́ da aà wɛ́u bɔɛ̀i? Mɔafilide!
Limiɔna pɔ́ da n wɛ́u bɔ gĩa, ní gu'e wá-
sawasa kɛ́ ǹ sɛ̀kɔna pɔ́ kú n gbɛ̃́dee wɛ́u
bɔɛ̀.

Gbɛ̃́ dɔ̃a a yãkɛawa

(Mat 7.15-27, 12.33-37)

43 Lí maa lí nɛ́ vãi io, lí vãi lí nɛ́ maa
io. 44 Wì lí píi dɔ̃ a bɛwaɛ. Wìli kpa bo
lɛ̀ líwao, wìli kukɛ kàelɛwao. 45 Gbɛ̃maa
ì maa bɔ a sɔ̃̀ làasoo maaɔ guuɛ. Gbɛ̃vãi
sɔ̃ ì vãi bɔ a sɔ̃̀ làasoo vãiɔ guuɛ. Asa yã́
pɔ́ kɔ̃̀ sɔ̃ guu ɔ̃ lɛ́ ì o.
46 Bɔ́yãi iɔ ma sisi Dii, Dii, mɛ́ ili yã́ pɔ́
má ò kɛo ni? 47 Gbɛ̃́ pɔ́ mɔ̀ ma kĩ́i à ma yã-
mà mɛ́ a kɛ̀, má ɔlɔɛ́ lá ade dɛ. 48 A dɛ lán
ɛ̃bona pɔ́ ɛyɔ̃̀ zɑ̃̀zã à kpɛ́ kpàlɛ gbɛwawaɛ.
Kɛ́ swa pà, í dàgua à kà kpɛ́pizi, i deeo, kɛ́
wa bò maa yã́i. 49 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ma yãma mɛ́
àlɛ kɛo dɛ lán ɛ̃bona pɔ́ kpɛ́ kpàlɛ tɔɔlɛa
pã ɛ̃yɔ̃saiwaɛ. Kɛ́ swa'i kài, ɔ̃ à kwɛ̀ gɔ̃̀ɔ.
Kpɛ́pi ɔ̃̀ɔkpaa kɛ̀ zɔ̃ɔ.

Sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ zĩkɛna gbɑ̃́gbãa

(Mat 8.5-13)

7 Kɛ́ Yesu yã́ beeɔ ò gbɛ̃́ɔnɛ píi a làa,
ɔ̃ à gɛ̀ Kapɛnaũ. 2 Sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔe ku
we, a zĩkɛna vĩ, a yeaàziɛ maamaa, ɔ̃ àlɛ
gyãkɛ à kà gaa. 3 Kɛ́ aà diipi Yesu bao
mà, à Yuda gbɛ̃zɔ̃ɔɔ zĩ̀ wabikɛiwà aà mɔ
a zĩkɛnapi misiɛ. 4 Kɛ́ aa kà Yesu kĩ́i, aa
wabikɛ̀wà kɔ̃sɔ̃kɔ̃sɔ̃ aa mɛ̀: Gbɛ̃́pi kà ǹ
dɔaàlɛ. 5 A ye wá buizi, ɔ̃mɛ lousisikpɛ
dɔ̀wɛ̃ɛ. 6 Ɔ̃ Yesu gɛ̀ńnɔ. Kɛ́ à kà kãi ń aà
bɛo, ɔ̃ sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔpi a gbɛ̃naɔ zĩ̀ a ònɛ́:
À oɛ̀ asu ĩada azĩawao, mi ka kɛ́ aà gɛ̃ ma
kpɛ́uo. 7 Ayãmɛto má dìlɛ mi ka mà mɔ
aà kĩ́i mazĩao. À oɛ̀ aà yã'o, ma zĩkɛna i
gbɑ̃́gbã. 8 Asa mapi sɔ̃, wa iko vĩaɛ, mɛ́
má iko vĩ sosaɔwa. Mi o an gbɛ̃doɛ aà
gɛ́, ɔ̃ ì gɛ́. Mi o a pãlɛɛ aà mɔ́, ɔ̃ ì mɔ́.
Mi o ma zĩkɛnaɛ aà kɛ́ bee kɛ, ɔ̃ ì kɛ. 9 Kɛ́
Yesu yɑ̃́pi mà, à bɔ̀ aà saɛ. Ɔ̃ à lìli a ò bíla
pɔ́ tɛazìɛ: Málɛ oɛ́, mi e gbɛ̃e ma náaikɛ̀
kɛ́wao, baa Isailiɔ guu. 10 Kɛ́ zĩnapiɔ ɛ̀a
sù, aa è zĩkɛnapi gbɑ̃̀gbã.

Gyaa nɛ́ mɛ̀ndona vua

11 Bee gbɛa Yesu gɛ̀ wɛ̃́lɛ pɔ́ wì mɛ
Naini. Aà ìwaɔ ń gbɛ̃pãlɛɔ gɛ̀aànɔ dasi-
dasi. 12 Kɛ́ à kà kãi ń wɛ̃́lɛpi bĩ́ibɔlɛo, a
è wa gɛ sɛa wà bɔ̀ò. Gyaa nɛ́ mɛ̀ndonaɛ.
Wɛ̃́lɛpideɔ kú ń nɔɛpio dasi. 13 Kɛ́ Dii aà
è, ɔ̃ à kɛ̀ɛ wɛ̃naũ a òɛ̀: Ńsu ɔ́ɔlɔo. 14 Ɔ̃ à
sɔ̃̀ gɛpizi à ɔkɑ̃̀ aà pɛwa. Kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ sɛaɔ
zɛ̀, ɔ̃ à mɛ̀: Ɛ̀waaso, má ònɛ vu. 15 Ɔ̃ gɛpi
fɛ̀lɛ zɔ̃̀lɛ à nà yã'oawa. Ɔ̃ Yesu aà kpà aà
dawa. 16 Vĩa gbɛ̃́pii kũ̀, aa Lua sáaukpà
aa mɛ̀: Wa ãnabi zɔ̃ɔ è wá guu. Aa mɛ̀
lɔ: Lua mɔ̀ a gbɛ̃́ɔ gwai. 17 Ɔ̃ Yesu bao lì
Yude bùsua ń bùsu pɔ́ liaaiɔ píi.

Zãa Da'ilɛna zĩnaɔ

(Mat 11.1-19)

18 Zãa ìwaɔ yã́ bee dàu aa sìuɛ̀ píi. Ɔ̃
Zãa ń gbɛ̃ɔn plaɔ sìsi, 19 à ń zĩ́ Diiwa aa aà
la, aàpi mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ a mɔ ũa, ge wàɔ wɛdɔ
gbɛ̃pãlɛziɛ? 20 Kɛ́ gbɛ̃́piɔ kà Yesu kĩ́i, aa
òɛ̀: Zãa Da'ilɛna mɛ́ wá zĩ́ wà n la, ḿmɛ ń
gbɛ̃́ pɔ́ a mɔ ũa, ge wàɔ wɛdɔ gbɛ̃pãlɛziɛ?
21 Wegɔ̃ɔ Yesu gbɛ̃́ɔ gbɑ̃̀gbã dasi ń ń gyãɔ
ń ń wãwãɔ ń ń tɑ̃́aɔ. A tò vĩ̀aɔ gu'è dasi
lɔ. 22 Ɔ̃ a ò Zãa zĩnaɔnɛ: À gɛ yã́ pɔ́ á è mɛ́
á màɔ dau siuɛ̀. À oɛ̀ vĩ̀aɔ lɛ́ gu'e, ɛɛɔ lɛ́
táa'o, málɛ gbãbɔ kusudeɔnɛ, swãdoɔ lɛ́
yãma, gɛɔ lɛ́ vu, taasideɔ lɛ́ baona waaso
ma.¶¶ 23 Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ lí fuao ũ.
24 Kɛ́ Zãa zĩnaɔ tà, Yesu nà aà yã'oa
bílaɛwa à mɛ̀: Bɔ́ a gɛ gwai gbáaui? Fee
pɔ́ ĩana lɛ́ deedee yɑ̃̀? 25 Bɔ́ a gɛ gwai
wei? Gbɛ̃́ pɔ́ pɔkasa zãɛ naaàzi yɑ̃̀? Nam-
ablena pɔ́ aaì pɔkasa maa daɔ ìɔ ku kibɛɛ.
26 Bɔ́ a gɛ gwai wei? Ãnabi yɑ̃̀? Ao! Málɛ
oɛ́ a dɛ ãnabia se. 27 Asa Zãapi wà aà yã́
kɛ̃̀ láu wà mɛ̀:
Má a zĩna gbaɛ aà dɔaa zɛkɛkɛnɛ.§§

¶¶**7:22** Isa 35.5-6, 61.1
§§**7:27** Mal 3.1

28 Málɛ oɛ́, nɔɛ nɛ'ia guu wi nɛ́e i à kà Za-
˜awao. Ń beeo gbɛ̃́ pɔ́ dɛ gbɛ̃́ kpɛɛ ũ kpala
pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i guu dɛaàla. 29 Kɛ́ gbɛ̃́pii aà
yãmà, baa ɔsinaɔ, ɔ̃ aa yãnakpà Luawa,
ɔ̃ Zãa ń da'ilɛkɛ̀.* 30 Falisiɔ ń Mɔizi ikoy-
ãdanɛdeɔ sɔ̃ aa gì yã́ pɔ́ Lua dìlɛ à kɛnɛ́i,
ɔ̃ aai wei Zãa ń da'ilɛkɛ̀o.
31 Bɔ́ má gbãgbɛ̃ɔ lɛɛũ̀òi? Bɔ́ aa bɔ̀wài?
32 Aa bɔ̀ nɛ́ pɔ́ kú gãaɛ aalɛ lɛzukɔ̃iɔwaɛ
aalɛ mɛ:
Wa kulɛ pɛ̀ɛ́, i ɔ̃wão.
Wa wɛ̃nalɛ sìɛ́, i ɔ́ɔlɔo.
33 Asa Zãa Da'ilɛna mɔ̀, i pɛ̃ɛ soo, i
vɛ̃ɛmio, ɔ̃ a mɛ̀ tã́adeɛ. 34 Gbɛ̃nazĩn Nɛ́
mɔ̀, ì pɔble, ì imi, ɔ̃ a mɛ̀ asiade wɛ̃mi-
naɛ, ɔsinaɔ ń luayãdansaiɔ gbɛ̃naɛ. 35 Wì
ɔ̃nɔ dɔ̃ ɔ̃nɔnaɔ yãkɛawaɛ.

Tulalekaa Yesu gbáwa

36 Falisie Yesu gbɛ̀a aà mɔ pɔbleanɔ.
Yesu gɛ̀ aà bɛ, ɔ̃ àlɛ pɔble gɛngɛsɛkɛa.
37 Nɔɛ dɔ́ɛ'ĩidee ku wɛ̃́lɛpi guu. Kɛ́ a mà
Yesu lɛ́ pɔble Falisipi bɛ, ɔ̃ à gɛ̀ we tulale
loona kũa. 38 À zɛ̀ aà kpɛ aà gbázĩ, àlɛ
ɔ́ɔlɔ. Aà wɛ́'i lɛ́ ká aà gbakpɛaa, ɔ̃ a wàa
ń a mikão, à lɛpɛ̀pɛ aà gbáwa, ɔ̃ à tulalepi
kàwà. 39 Kɛ́ Falisi pɔ́ aà sìsipi è màa, ɔ̃ a ò
a sɔ̃ guu: Tó gbɛ̃́piá ãnabiɛ, dɔ̃ à nɔɛ pɔ́ lɛ́
ɔkãwapi taa dɔ̃̀, kɛ́ dɔ́ɛ'ĩideɛ. 40 Ɔ̃ Yesu ò
Falisipiɛ: Simɔɔ, má yãe vĩ mà onɛ. Simɔɔ
mɛ̀: O, Mɛtulu. 41 Yesu mɛ̀: Dakɛnae mɛ́
kú, gbɛ̃ɔn plaɔ aà fĩa kũa, gbɛ̃do ã́nusu
ɔwatɛ̃ ɔ̀aa pla ń basɔoo, gbɛ̃do sɔ̃ ã́nusu
ɔwatɛ̃ blakwi. 42 Lá aa pɔe vĩ aa fĩaboòo,
ɔ̃ à ń kɛ̃́ an pla ḿpii. An guu, démɛ aɔ
yeaàzi dɛ a deelai? 43 Simɔɔ wèwà à mɛ̀:
Málɛ e gbɛ̃́ pɔ́ wà aà kɛ̃̀ ń ɔ zɔ̃ɔoɛ. Yesu
òɛ̀: N wè maaɛ. 44 Ɔ̃ Yesu aɛdɔ̀ nɔɛpiwa, a
ò Simɔɔɛ: N nɔɛpi èa? Kɛ́ ma gɛ̃ n bɛ, ni í
kpaa n ma gbá pìpio, ɔ̃ nɔɛpi ma gbá pìpi
ń a wɛ́'io, a wàa ń a mikão. 45 Ni lɛ́pɛao.
Nɔɛpi sɔ̃, za gɔɔ pɔ́ ma gɛ̃ la, i kã́mabo ń
lɛ́pɛa ma gbáwaoo. 46 Ni nísidɔɔ ma mi-
wao. Nɔɛpi sɔ̃ à tulale kà ma gbáɔwa.
47 Ayãmɛto málɛ onɛ, a yemazi maamaa
kɛ́ aà duun zɔ̃ɔ kɛ̃̀wà yã́iɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ wà aà
kɛ̃̀ ń a yɔɔnao sɔ̃, aɔ ye adei yɔɔnnɔ sɔ̃ɛ.
48 Ɔ̃ a ò nɔɛpiɛ: N duuna kɛ̃̀ma. 49 Ɔ̃ gbɛ̃́
pɔ́ aalɛ pɔble sãnuɔ òkɔ̃ɛ: Dén gbɛ̃́pi ũ kɛ́
àlɛ duunakɛ̃mái? 50 Ɔ̃ Yesu ò nɔɛpiɛ: Ma
náai pɔ́ ńlɛ kɛ n suabà. Ta bɛ aafia.

Nɔɛ pɔ́ tɛ́ Yesuziɔ

8 Bee gbɛa Yesu bɛ̀bɛ wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo,
mɛɛwiaɔ ń zɔ̃ɛwiaɔ píi, àlɛ waasokɛ,
àlɛ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i baokpanɛ́. Aà
ìwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ gɛ̀aànɔ 2 ń nɔɛ pɔ́ à
tã́agònɛ́ à ń gbãgbã ń ń gyãɔɔ. Maliama
pɔ́ wì mɛ lɔ Maliama Madelɛni, Yesu tã́a
mɛ̀n soplaɔ gòɛ̀ kú ń guu 3 ń Elodi ziia
Kuza na Yoanao ń Suzãnao ń nɔɛ pãleɔ
dasi. Aaìɔ Yesu ń a ìwaɔ gwa ń pɔ́ pɔ́ aa
vĩo.

Pɔ́wɛnkɛɛlɛa

(Mat 13.1-23, Maa 4.1-25)

4 Wà bɔ̀ wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo wà kã̀aa Yesuzi,
ɔ̃ à yãlɛ̀ɛũnɛ́ à mɛ̀: 5 Zɔ̃ɛe mɛ́ bɔ̀ gɛ̀ pɔ́wɛ-
nakɛɛlei. Kɛ́ àlɛ kɛɛlɛ, a keeɔ lɛ̀lɛ zɛ́ guu,
wà táa'òwà, ɔ̃ bãɔ mɔ blè. 6 A keeɔ lɛ̀lɛ
gbɛsɛɛna musu. Kɛ́ aa bɔ̀lɛ, ɔ̃ aa giigàga,
kɛ́ aai mɔ̀sɛ eo yã́i. 7 A keeɔ lɛ̀lɛ lɛɔ guu,
ɔ̃ lɛpiɔ fɛ̀lɛ́nnɔ sãnu, aa kũ̀aamá. 8 A keeɔ
lɛ̀lɛ tɔɔlɛ maawa, ɔ̃ aa bɔ̀lɛ aa nɛ'ì lɛɛ
basɔo. Kɛ́ a ò màa, à pũ̀na à mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́
nɔ̀sɛ vĩ aà yã́pi ma.
9 Aà ìwaɔ aà là yã́pi bɔɔlɛi. 10 Ɔ̃ à mɛ̀:
Lua á gbá zɛ́ à kpala pɔ́ bɔ̀ a kĩ́i asiiɔ
dɔ̃, ãma mi o gbɛ̃́ kĩniɔnɛ ń yãlɛɛũanɛoɛ,
kɛ́ aa gugwa pɔe'esai, aa yãma dɔ̃sai.†
11 Yã́pi bɔɔlɛn kɛ: Pɔ́wɛnapiá Lua yã́ɛ.
12 Zɛ́ guu pɔ́ɔ dɛ gbɛ̃́ pɔ́ aa Lua yãmàɔ ũ,
ɔ̃ Ibiisi mɔ̀ yã́pi bɔ̀ ń sɔ̃ guu, kɛ́ aasu Lua
náaikɛ, i ń suabao yã́i. 13 Gbɛsɛɛna pɔ́ɔ
dɛ gbɛ̃́ pɔ́ aa Lua yãmà aa sì ń pɔnaoɔ
ũ, ãma yã́pi lɛ́ɔ zĩ́na vĩ ń guuo. Aaì Lua

*7:29 Luk 3.12
†8:10 Isa 6.9

náaikɛ gĩa, ãma tó wà ń yɔ̃́, aaì pɔ̀ɔbɔza-
˜kɛɛ. 14 Lɛ guu pɔ́ɔ dɛ gbɛ̃́ pɔ́ aa Lua yã-
màɔ ũ, ɔ̃ yãkãakɛa ń àizɛɛ yã́o ń dṹnia
pɔnakɛao ì kũaamá, aali fɔ̃ nɛ'ì à mào.
15 Tɔɔlɛ maa pɔ́ɔ dɛ gbɛ̃́ pɔ́ aa Lua yãmà
ń nɔ̀sɛpuao ɔ̃ aa kũa ń nɔ̀sɛmaaoɔ ũ. Aaì
mɛnafɔ̃ e aa gɛ kã́fĩakɛò.
16 Wìli filia na wà ta kúlɛwào ge wà
dilɛ lii zíɛo. Wì di bábanawaɛ, kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́
lɛ́ gɛ̃ɔ gupua e yã́i. 17 Pɔe ku ulɛa kɛ́ à gí
bɔi gupuauo. Asiiyãe ku kɛ́ wà gí mai wà
o balu guuo. 18 Bee yã́i à yãma ń laaio.
Gbɛ̃́ pɔ́ pɔ́ vĩ ɔ̃ Lua a kã́fĩɛ̀. Gbɛ̃́ pɔ́ pɔe vĩ
sɔ̃o, pɔ́ pɔ́ àlɛ e á vĩ Lua a siwàɛ.

Yesu daɛɔ

(Mat 12.46-50, Maa 3.31-35)

19 Yesu da ń aà dãunaɔ mɔ̀ aà kĩ́i, ɔ̃ aai
e sɔ̃̀aàzio dasi yã́i. 20 Ɔ̃ wa ò Yesuɛ: N da
ń n dãunaɔ ku bàasi, aa ye n kɔ̃'eai. 21 Ɔ̃
a ònɛ́: Gbɛ̃́ pɔ́ aaì Lua yãma aa zĩkɛwàɔ
mɛ́ ma da ń ma dãunaɔ ũ.

Yesu zàa'ĩana zɛa

(Mat 8.23-27, Maa 4.35-41)

22 Zĩewa Yesu gɛ̃̀ gó'ilɛna guu ń a ìwaɔ,
ɔ̃ a ònɛ́: Wà bua ísida baale. Ɔ̃ aa dàzɛu.
23 Gɔɔ pɔ́ aalɛ gɛ́, Yesu gɛ̃̀ ń io. Ɔ̃ zàa'ĩana
fɛ̀lɛ ísidaa, í lɛ́ ká gó guu, aa ku kai guu.
24 Ɔ̃ aa sɔ̃̀aàzi aa aà vù aa mɛ̀: Mae! Mae!
Wálɛ kaalɛ! Ɔ̃ à fɛ̀lɛ gì ĩ́anaɛ ń í pɔ́ lɛ́ ń
gó zãampapao, ɔ̃ à zɛ̀, gu kɛ̀ kílikili. 25 Ɔ̃
a ònɛ́: Á ma náai vĩoa? Ɔ̃ yã́pi dìmá, vĩa
ń kṹ, ɔ̃ aa òkɔ̃ɛ: Dén gbɛ̃́pi ũi mɔ́ɔ? Baa
ĩ́ana ń ío, ì yãdilɛnɛ́, aaì aà yãmaɛ.

Tã́aɔ dia sàwaɔnɛ

(Mat 8.28-34, Maa 5.1-20)

26 Ɔ̃ aa kà Gadala bùsuu ísida baale,
Galile bùsu gukpɛ oi. 27 Kɛ́ Yesu bùa
sɛ̃̀sĩa, à kpàaũ ń wɛ̃́lɛpi gbɛ̃́ pɔ́ tã́aɔ vĩo.
À gɔɔplakɛ̀ ń pɔnaaazio, mɛ́ ìliɔ ku bɛo,
sema miagbɛ'ɛɔ guu. 28–29 Wì aà yeye ń
mɔdaonaɔ, wì aà daliu aà zùukɛa yã́i,
kási ì mɔdaonapiɔ kɛ̃́kɛ̃ɛ, tã́api i aà zu
sɛ̃u. Kɛ́ à Yesu è, ɔ̃ à wiilɛ̀ à kùlɛ aà aɛ, ɔ̃
à pũ̀na à mɛ̀: Lua Musude Nɛ́ Yesu, bɔ́mɛ
wá daaai? N yã́ na! Ńsu ĩadaao. À bee ò
kɛ́ Yesu lɛ́ o tã́api gowà yã́iɛ. 30 Ɔ̃ Yesu
aà là à mɛ̀: N tɔ́n kpelewai? Ɔ̃ à mɛ̀: Ma
tɔ́n Dasi. Asa tã́aɔ kuwà dasiɛ. 31 Ɔ̃ tã́apiɔ
wabikɛ̀ Yesuwa asu onɛ́ wà si gbã́o guuo.
32 Sàwakusan waiɔ ku we, aa kpɛ̀ɛsɛ,
aalɛ pɔble sɛ̃̀sĩpɔlɛu. Ɔ̃ tã́apiɔ wabikɛ̀
Yesuwa aà ń gba zɛ́ wà dinɛ́. Ɔ̃ Yesu ń gbá
zɛ́. 33 Ɔ̃ tã́aɔ gò gbɛ̃́piwa aa dì sàwaɔnɛ. Ɔ̃
sàwapiɔ wì ń bao aa sì sòonau, aa kà ísiu
aa kpàlɛ. 34 Kɛ́ an dãnaɔ è màa, aa bàalɛ̀
gɛ̀ yã́pi oinɛ́ wɛ̃́lɛ guu ń bualoũɔ. 35 Ɔ̃
wà bɔ̀lɛ yã́ pɔ́ kɛ̀pi gwai. Kɛ́ aa kà Yesu
kĩ́i, aa gbɛ̃́ pɔ́ tã́aɔ gòwàpi è zɔ̃lɛa Yesu
gbázĩ. A pɔkasa naaazi, à gɔ̃̀ a laaiwa. Ɔ̃
vĩa ń kṹ. 36 Kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ yã́pi kɛ̀ ń wáaɔ
ònɛ́ lá wà tã́adepi gbã̀gbã, 37 ɔ̃ Gadala
bùsu gbɛ̃́pii awakpà Yesuɛ aà gońla, asa
vĩa ń kṹ maamaaɛ. Ɔ̃ à gɛ̃̀ gó guu, a ye
tá. 38 Gbɛ̃́ pɔ́ à tã́aɔ gòɛ̀ awakpàɛ̀ à e àɔ
kuaànɔ. Yesu gìɛ̀ à mɛ̀: 39 Ɛa ta n bɛ, ní
yã́ pɔ́ Lua kɛ̀nɛ dau ǹ siunɛ́ píi. Ɔ̃ à tà à
yã́ pɔ́ Yesu kɛ̀ɛ kpàwakɛ̀ wɛ̃́lɛpi guu píi.

Zailu nɛ́ vua ń nɔɛ pɔ́ ɔkã̀ Yesu ulawao

(Mat 9.18-26, Maa 5.21-43)

40 Kɛ́ Yesu ɛ̀a sù, ɔ̃ bíla gbãakpàaàzi,
asa gbɛ̃́pii lɛ́ aà dãɛ. 41 Ɔ̃ gɔ̃ɛ pɔ́ dɛ
lousisikpɛ dɔaana ũ, wì mɛ Zailu, mɔ̀
wùlɛ a gbɛɛu Yesu gbázĩ, à awakpàɛ̀ aà
gɛ́ a bɛ, 42 kɛ́ aà nɛ́ mɛ̀ndona lɛ́ ga yã́i.
Nɛnɔɛpi kà wɛ̃̀ kuɛpla. Kɛ́ àlɛ gɛ́, ɔ̃ bíla lɛ́
aà gɛ̃soomble.
43 Nɔɛe ku we, au lɛ́ bɔlɛwà à kà wɛ̃̀
kuɛpla. Pɔ́ pɔ́ nɔɛpi vĩ píi a dɛ̀ ɛsɛdeɔ
kĩ́i, ãma gbɛ̃e i fɔ̃ aà gbã̀gbão. 44 Kɛ́ à sɔ̃̀
Yesuzi aà kpɛ, ɔ̃ à ɔkã̀ aà ula lɛ́wa. Wegɔ̃ɔ
aà aubɔlɛa zɛ̀. 45 Ɔ̃ Yesu mɛ̀: Démɛ ɔkã̀ai?
Ɔ̃ gbɛ̃́pii mɛ̀ á a yã́ dɔ̃o. Ɔ̃ Piɛɛ mɛ̀: Mae,
bíla liaanzi, aalɛ naɛma. 46 Ɔ̃ Yesu mɛ̀:
Gbɛ̃e ɔkã̀a, asa má dɔ̃ kɛ́ gbãa bɔ̀maguɛ.
47 Kɛ́ nɔɛpi è wà a yã́ dɔ̃̀, ɔ̃ à mɔ̀ ń lualu-
aao, à wùlɛ a gbɛɛu aà gbázĩ, ɔ̃ à yã́ pɔ́
tò a ɔkã̀wà ò gbɛ̃́pii wáa ń lá pɔ́ à aafia'è

gɔ̃̀ɔo. 48 Yesu òɛ̀: Nɔɛ, ma náai pɔ́ ń kè mɛ́
n gbãgbã. Ta bɛ aafia.
49 Kɛ́ Yesu lɛ́ o màa, gbẽe bɔ̀ lousisikpɛ
dɔaanapi bɛ, à mɔ̀ a òɛ̀: N nɛ́pi kɛ̀sai. Ńsu
tákpa mɛtuluzi pão. 50 Yesu yã́pi mà, ɔ̃
a ò Zailuɛ: Ńsu to n sɔ̃ vĩo. Ma náaikɛ
lé, a gbã́gbã. 51 Kɛ́ à kà aà bɛ, i wei gbẽe
gɛ̀anɔo, sema Piɛɛ ń Zãao ń Zaakio ń nɛ́pi
deo ń aà dao. 52 Gbɛ̃́ pɔ́ kú weɔ lɛ́ ɔ́ɔlɔ píi,
aalɛ ńzĩa gbɛ̃gbɛ̃. Ɔ̃ Yesu mɛ̀: Ásu ɔ́ɔlɔo. I
gao, àlɛ i'oɛ. 53 Ɔ̃ aa aà kɛ̀ pɔ́ɔpɔɔ, asa aa
dɔ̃̀ à gàɛ. 54 Yesu aà kũ̀ a ɔwa, ɔ̃ à pũ̀na à
mɛ̀: Nɛnɔɛna, fɛlɛ! 55 Ɔ̃ aà wɛ̃ni sù, à fɛ̀lɛ
gɔ̃̀ɔ. Yesu mɛ̀ wà pɔblea kpawà. 56 Yã́pi
dì nɛ́pi de ń aà daowa, ɔ̃ Yesu ònɛ́ aasu
yã́pi o gbẽe mao.

Yesu a ìwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ zĩa

(Mat 10.5-15, Maa 6.7-13)

9 Yesu a ìwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ kã̀aazi, ɔ̃
à ń gbá zɛ́ aaɔ iko vĩ tã́a bui píiwa, aa
gyãɛɔ gbã́gbã. 2 Ɔ̃ à ń zĩ́ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua
kĩ́i yã́ waasokɛi, aaɔ gyãɛɔ gba aafia. 3 A
ònɛ́: Ásu pɔe sɛ gɛòo, gopana ge babal-
abɔɔ ge kũ̀sũa ge ɔ̃a ge ula plaade. 4 Ua
pɔ́ a pilau àɔ ku we e à gɛ gɛ̃ò zɛ́a. 5 Wɛ̃́lɛ
pɔ́ wi gbãakpauázio à bɔu, í kɔɔlɛmá an
toa ń Luao seela ũ. 6 Ɔ̃ aa dàzɛu aa bɛ̀bɛ
wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo, aa baonakpànɛ́, aa gyãɛɔ
gbã̀gbã gupiiu.
7 Kɛ́ kí Elodi yã́ beeɔ mà píi, ɔ̃ à bílikɛ̀,
asa gbẽeɔ mɛ̀ Zãa Da'ilɛna mɛ́ bɔ̀ gau,
8 gbẽeɔ mɛ̀ Ɛlia mɛ́ bɔ̀ mɔ̀má, gbẽeɔ mɛ̀
lɔ ãnabi yãaɔ do mɛ́ vù. 9 Elodi mɛ̀: Ma
Zãa mi zɔ̃̀. Dén gbɛ̃́ pɔ́ ma aà bao màɛ bee
ũi mɔ́ɔ? Ɔ̃ àlɛ wɛɛlɛ wɛsiaàlɛ.

Yesu blɛkpaa bílawa

(Mat 14.13-21, Maa 6.30-44, Zãa 6.1-15)

10 Kɛ́ zĩnapiɔ sù, ɔ̃ aa yã́ pɔ́ aa kɛ̀ɔ dàu
a sìu Yesuɛ. Ɔ̃ à ń sɛ́ ńtɛ̃ɛ à gɛ̀ńnɔ wɛ̃́lɛ pɔ́
wì mɛ Bɛsaida. 11 Bíla dɔ̃̀, ɔ̃ aa pɛ̀lɛaàzi. À
gbãakpàńzi à kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i yã'ònɛ́,
ɔ̃ à gbɛ̃́ pɔ́ aa ye aafiaiɔ gbã̀gbã.
12 Ĩatɛ̃ busaa ìwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ sɔ̃̀aàzi
aa òɛ̀: Gbɛ̃́ɔ gbaɛ aa ta pilakĩi ń pɔbleao
wɛɛlɛi zɔ̃ɛwiaɔ ń bualoũ pɔ́ kú kãiɔ guu,
asa sɛ̃gbã wá kúu la. 13 A ònɛ́: Ápiɔ à
pɔblea kpámá. Aa mɛ̀: Pɛ̃ɛ mɛ̀n sɔo ń
kpɔ̀ mɛ̀n plao ɔ̃ wá vĩ. Sema wà gɛ́ blɛ
lúi bílaɛ bàasio. 14 Gɔ̃ɛ pɔ́ kú weɔ kà lán
gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ sɔo taawa (5.000). Ɔ̃
a ò a ìwaɔnɛ: À to aa zɔ̃lɛ gãgã gbɛ̃ɔn
blakwikwi. 15 Ɔ̃ aa kɛ̀ màa aa ń zɔ̃́lɛzɔ̃lɛ
píi. 16 Ɔ̃ à pɛ̃ɛ mɛ̀n sɔo ń kpɔ̀ mɛ̀n plapio
sɛ̀, à wɛsɛ̀ musu à báaadàu. Ɔ̃ a ɛ̀'ɛ kpà a
ìwaɔwa, aa bìilɛ bílaɛ. 17 Ampii aa pɔblɛ̀
kã̀, ɔ̃ wà a miɔna pɔ́ fɛ̃̀ɔ sɛ̀lɛ gbí kuɛpla.

Piɛɛ Yesu Mɛsiikɛ oa

(Mat 16.13-23, Maa 8.27-33)

18 Zĩewa kɛ́ Yesu lɛ́ wabikɛ ado, aà
ìwaɔ mɔ̀ aà lɛ̀, ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Dé dasilɛ
o má dɛ a ũi? 19 Aa wɛ̀wà aa mɛ̀: Zãa
Da'ilɛnaɛ. Gbẽeɔ ì mɛ Ɛliaɛ. Gbẽeɔ ì mɛ
ãnabi yãaɔ do mɛ́ vù.‡ 20 Ɔ̃ à ń lá à mɛ̀:
Ápiɔ sɔ̃, dé álɛ o má dɛ a ũi? Piɛɛ wɛ̀wà
à mɛ̀: Lua gbɛ̃́ pɔ́ wì mɛ Mɛsiiɛ. 21 Ɔ̃ à
gìnɛ́ aa yã́pi o gbẽɛɛ. 22 Ɔ̃ à mɛ̀: Sema
Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ taasikɛ maamaa. Gbɛ̃zɔ̃ɔɔ
ń sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdɛɔ giaàzi,
aai aà dɛ, a gɔɔ àaɔ̃de zĩ́ i vu.

Yesu lia

(Mat 16.24-17.13, Maa 8.34-9.13)

23 Ɔ̃ a ò gbɛ̃́piiɛ: Tó gbɛ̃́ ye kɛ ma ìwa
ũ, aà gi azĩa wɛ̃nizi, iɔ a lipãakɔ̃a sɛ lá
gu lɛ́ dɔ, i tɛmazi. 24 Gbɛ̃́ pɔ́ ye àɔ a wɛ̃ni
kũa, wɛ̃nipi a vũaawàɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ gì a wɛ̃nii
ma yã́i sɔ̃, ade mɛ́ aɔ wɛ̃ni vĩ. 25 Tó gbɛ̃́ gɔ̃̀
dṹnia bṹu vĩ, mɛ́ a kpà azĩai à kùa ziawa,
bɔ́ ài a èi? 26 Tó gbɛ̃́ zɛamanɔ widɛ̀ ge ma
yã́, Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ a zɛaaànɔ widɛ sɔ̃, gɔɔ
pɔ́ a mɔ a gawi guu ń a Mae gawio ń a
malaikaɔ gawio. 27 Sĩana málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́
aa ku laeɔ ga kía pɔ́ Lua kpà esaio.
28 Yã́ bee oa gbɛa, a gɔɔ la taawa ɔ̃ à
Piɛɛ ń Zãao ń Zaakio sɛ̀ dɛ̀dɛńnɔ gbɛ̀sĩsĩ

‡**9:19** Luk 9.7-8

musu wabikɛi. 29 Kɛ́ àlɛ wabikɛ, aà oa
lìlɛ, aà ulaɔ lɛ́ tɛkɛ púntaitai. 30 Kɛ̃́ndo
gbɛ̃ɔn plaɔ ku we, Mɔizi ń Ɛliaoɛ, aalɛ
yã'oaànɔ. 31 Aa bɔ̀ mɔ̀wà gawi guu, aalɛ
ɑ̃́nua pɔ́ a to Yelusalɛũ yã'o. 32 Piɛɛ ń a
gbɛ̃́ɔ gɛ̃̀ ń io. Kɛ́ aa vù, aa Yesu gawi è
ń gbɛ̃ɔn pla pɔ́ zɛ aà saɛɔ. 33 Kɛ́ gbɛ̃ɔn
plapiɔ lɛ́ kɛ̃́kɔ̃wa ń Yesuo, Piɛɛ òɛ̀: Mae,
a maa wàɔ ku laɛ. Wà lákpɛ dɔ mɛ̀n àaɔ̃,
n pɔ́ do, Mɔizi pɔ́ do, Ɛlia pɔ́ do. A dɔ̃ lá
álɛ oo. 34 Kɛ́ àlɛ o màa, luabɛpuana kũ̀aa-
má. Kɛ́ aa gɔ̃̀ ka a guu, vĩa ń kṹ. 35 Ɔ̃ lɔɔe
bɔ̀ luabɛpuanapi guu à mɛ̀: Gbɛ̃́ɛ beeá ma
Nɛ́ɛ. Ma aà dìlɛ, à aà yãma.¶ 36 Lɔɔpi maa
gbɛa aa è Yesu mɛ́ gɔ̃̀ we ado. Ìwapiɔ ń
lɛ́ fɔ̃̀, aai yɑ̃́ pɔ́ aa è o gbɛ̃ɛɛ gɔɔ beeo.

Yesu nɛgɔ̃ɛ tɑ̃́ade gbɑ̃́gbãa

(Mat 17.14-23, Maa 9.14-32)

37 Kɛ́ gu dɔ̀, aa pìla sĩ̀sĩpi musu, ɔ̃ bíla
mɔ̀ dai Yesulɛ. 38 Bíla guu gɔ̃ɛe pũ̀na à
mɛ̀: Mɛtulu, n yɑ̃́ na! Ma nɛ́ gwaa, asa
ma nɛ́ pɔ́ má vĩn we. 39 Tɑ̃́a ì fɛlɛwà, ɔ̃ ì
wiilɛ kɛ̃́ndo. Ì aà zĩazĩa e aà lɛ́'i fùlabɔlɛ,
ì ĩadawà, ìli gowà kpaao. 40 Ma wabikɛ̀
n ìwaɔwa aa tɑ̃́api go, ɔ̃ aa fùa. 41 Yesu
mɛ̀: Gbãgbɛ̃ kolea luanaaikɛnsaiɔ! Máɔ
kúánɔ e bɔɛ ni? Máɔ mɛnakɛánɔ e bɔɛ ni?
Mɔ́ ń n nɛ́pio la. 42 E nɛ́pi àɔ gɛ́ sɔ̃iaàzi, ɔ̃
tɑ̃́api aà nɛ̀ à aà zĩ̀azĩa. Ɔ̃ Yesu gì tɑ̃́apiɛ à
nɛ́pi gbɑ̃̀gbã, ɔ̃ à aà kpà aà maewa. 43 Lua
iko zɔ̃ɔ yɑ̃́pi gbɛ̃́pii kũ̀ gbãa.

Gbɛ̃́ɔ lɛ́ ɛlɛa Yesu yãkɛawa píi, ɔ̃ a ò a
ìwaɔnɛ: 44 Àɔ yɑ̃́ɛ bee kũa á nɔ̀sɛ guu. Wa
Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ na gbɛ̃́ɔnɛ ń ɔzĩ tia. 45 Aai
yɑ̃́pi dɔ̃o, a mi ulɛanɛ́, ɔ̃ aai mao, mɛ́ aa
yɑ̃́pi laawà vĩakɛ̀.

Tɛa Yesuzi

(Mat 8.19-22, 18.1-5, Maa 9.33-40)

46 Ɔ̃ aa fɛ̀lɛ ń lɛkpaao dɛakɔ̃a yɑ̃́ musu.
47 Yesu làasoo pɔ́ kú ń nɔ̀sɛ guu dɔ̃, ɔ̃ à
nɛ́ sɛ zɛ̀ a saɛ. 48 A ònɛ́: Gbɛ̃́ pɔ́ nɛ́ɛ bee
taa dìlɛ ma ìwakɛ yɑ̃́i, ade ma dilɛɛ. Gbɛ̃́
pɔ́ ma dilɛ sɔ̃, ade gbɛ̃́ pɔ́ ma zĩ dìlɛɛ. Á
gbɛ̃́ pɔ́ dɛ gbɛ̃́ kpɛɛ ũ á guu mɛ́ zɔ̃ɔ.

49 Ɔ̃ Zãa yãsɛ̀ à mɛ̀: Mae, wa gbɛ̃e è àlɛ
tɑ̃́ago ń n tɔ́o, ɔ̃ wá ye giɛ̀, kɛ́ ìliɔ tɛ́wázio
yɑ̃́i. 50 Ɔ̃ Yesu òɛ̀: Ásu giɛ̀o, asa gbɛ̃́ pɔ́ i
íbɛlɛsɛánɔoá bàakpɛɛɛ.

51 Kɛ́ Yesu fɛlɛ taa luabɛ gɔɔ kà kãi, à
mipɛ̀ Yelusalɛũwa. 52 Ɔ̃ à gbɛ̃́ɔ gbàɛ aa
dɔaaɛ. Aa gɛ̀ gɛ̃̀ Samali bùsu zɔ̃ɛwiae guu
sɔukɛiɛ̀. 53 Ɔ̃ wɛ̃́lɛpideɔ i aà dilɛo, kɛ́ à
mipɛ̀ Yelusalɛũwa yɑ̃́i. 54 Kɛ́ aà ìwaeɔ Za-
aki ń Zãao è màa, aa mɛ̀: Dii, ń ye wà o
tɛ́ bɔ luabɛ à mɔ kṹmá yɑ̃̀?§ 55 Ɔ̃ Yesu lìli
à gìnɛ́. 56 Ɔ̃ aalɛ gɛ́ wɛ̃́lɛ pãleu.

57 Kɛ́ aa bɛ zɛ́u, gbɛ̃e mɔ ò Yesuɛ: Gu pɔ́
ńlɛ gɛ́u píi, máɔ tɛnziɛ. 58 Yesu òɛ̀: Gbɛ̃g-
bonaɔ ń tòo vĩ, bãɔ ń sakpɛ vĩ. Gbɛ̃nazĩn
Nɛ́ sɔ̃ a ĩ́ampakĩi vĩo. 59 Yesu ò gbɛ̃pãleɛ:
Mɔ tɛmazi. Ɔ̃ gbɛ̃́pi mɛ̀: Dii, to e ma de'ia
kpagui gĩa. 60 Yesu òɛ̀: Tó gɛɔ ń gɛɔ vĩ.
Mpi sɔ̃ gɛ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i yɑ̃́ waa-
sokɛ. 61 Gbɛ̃pãle ò lɔ: Máɔ tɛnzi Dii, ãma
to mà gɛ́ lɛzai ma bɛdeɔwa gĩa.** 62 Yesu
òɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ soona na a ɔzĩ mɛ́ àlɛ a kpɛ
gwa, ade i kɔ̃si ń kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́ioo.

Gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwi ń plao zĩa

(Mat 11.20-27, 13.16-17)

10 Bee gbɛa Dii gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwi ń
plao pãleɔ dìlɛ, ɔ̃ à ń zĩ́ gbɛ̃ɔn
plapla aaɔ dɔaaɛ wɛ̃́lɛɔ guu ń gu pɔ́ á
ye gɛ́uɔ píi. 2 A ònɛ́: Pɔkɛkɛa zɔ̃ɔ, a kɛ̀kɛ-
naɔ bílao. À wabikɛ Budewa aà zĩkɛnaɔ
gbaɛ pɔkɛkɛi. 3 À dazɛu. Málɛ á zĩ sãɔ ũ
àwalɛwanaɔ guuɛaɔ! 4 Ásu mɔkpɛ sɛo ge
babalabɔɔ ge kyaleɔ. Ásu zɛ zɛ́u à fɔkpa
gbɛ̃ewao. 5 Ua pɔ́ a gɛ̃u píi, à o gĩa Lua
uapi gba aafia. 6 Tó aafiade ku we, á fɔ̃̀
aafiade a gɔ̃ɛ̀. Tó a ku we sɔ̃o, a ɛa suwáɛ.
7 Àɔ ku uapiu, à pɔ́ pɔ́ wa kpàwá ble ge

¶**9:35** Isa 42.1, Soũ 2.7, Luk 3.22
§**9:54** 2Kia 1.9-16
****9:61** 1Kia 19.20

pɔmia, asa zĩkɛna kà à a asea eɛ. Ásu
àɔ sɔ̃kĩikpakpao. 8 Wɛ̃lɛ pɔ́ a gɛ̃u mɛ́ wà
á dílɛ, à pɔ́ pɔ́ wà mɔ̀oɛ́ ble. 9 À wɛ̃́lɛpi
gyãeɔ gbã́gbã, í o gbɛ̃́ɔnɛ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua
kĩ́i kàńnɔ kãi. 10 Tó a gɛ̃ wɛ̃́lɛu mɛ́ wì á
dilɛo sɔ̃, à bɔlɛ gãaɛ, í mɛ: 11 Baa á wɛ̃́lɛ
luutɛ̃ pɔ́ kpà wá gbáwa, wá kɔɔlɛowáɛ.††
Àɔ dɔ̃ sã́asã kɛ́ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i kà kãi.
12 Málɛ oɛ́, yã́kpalɛkɛgɔɔzĩ ĩa pɔ́ Lua a da
Sɔdɔũdeɔwa a ka wɛ̃́lɛpideɔ pɔ́wao.‡‡
13 Waiyoo Kɔlazɛnideɔ! Waiyoo Bɛ-
saidadeɔ! Dabudabu pɔ́ má kɛ̀ á wɛ̃́lɛɔ
guu, tó má kɛ̀ Tii ń Sidɔ̃o yãa, dɔ̃ wɛ̃́lɛpi-
deɔ zwã̀nkasaɔ kàkańla, aa zɔ̃̀lɛ tufua à
gɛ̃̀gɛ̃ nɔ̀sɛlilɛa seela ũ. 14 Yã́kpalɛkɛgɔɔzĩ
á ĩadama aɔ dɛ Tiideɔ ń Sidɔ̃deɔ pɔ́a.¶¶
15 Kapɛnaũdeɔ sɔ̃, á gbã zɔ̃ luawa yã̀? Wa
ɔzɔ̃ázie e bɛdau.§§
16 Ɔ̃ Yesu ò a ìwapiɔnɛ: Gbɛ̃́ pɔ́ á yã-
mà, ade ma yãmàɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ gìázi, ade gì-
maziɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ gìmazi sɔ̃, ade gì gbɛ̃́ pɔ́
ma zĩziɛ.*
17 Gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwi ń plaopiɔ gɛ̀, ɔ̃ aa
ɛ̀a sù ń pɔnao aa mɛ̀: Dii, baa tã́aɔ mis-
ìilɛwɛ̃ɛ n tɔ́ yã́i. 18 Yesu òné: Málɛ gugwa,
ma Setãu è à bã̀ɛ luabɛ lán loupilɛawa.
19 Ma iko kpàwá à táa'o mlɛ̃ɔ ń sóiɔ ń á
ibɛɛ gbãa píiowaɛ, pɔe a fɔ̃ à á kɛ'ĩao.†
20 Ń beeo ásu pɔnakɛ ń mi pɔ́ tã́aɔ ì si-
ilɛɛ́oo. À pɔnakɛ á tɔ́ pɔ́ kú taalau luabɛ
yã́i.
21 Zĩbeezĩ Lua Nisĩna Yesu pɔ kɛ̀na
maamaa à mɛ̀: Baa, zĩ́lɛ ń musuo Dii, lá
n yã́ beeɔ ùlɛ yãdɔ̃naɔnɛ ń ɔ̃nɔnaɔ, mɛ́ n
bɔò ladɔ̃nsaiɔnɛ, ma n sáaukɛ̀. Ao, Baa,
bee kàngu màa. 22 Ma Mae pɔ́pii nàmɛɛ
ma ɔzĩɛ. Gbɛ̃e Lua Nɛ́ dɔ̃o, mɛ́ i kɛ Mae
Lua bàasio, mɛ́ gbɛ̃e Mae Lua dɔ̃o, mɛ́ i kɛ
aà Nɛ́ ń gbɛ̃́ pɔ́ Nɛ́pi yei aà ɔlɔnɛ́ɔ bàasio.
23 Ɔ̃ Yesu aɛdɔ̀ a ìwaɔwa a òné ńtɛ̃ɛ:
Báaadeɔn á ũ yã́ pɔ́ álɛ e ń wɛ́o yã́i.
24 Málɛ oɛ́, ãnabiɔ ń kíaɔ ku yãa dasi, aa
ye yã́ pɔ́ álɛ eɔ e, aai eo. Aa ye yã́ pɔ́ álɛ
maɔ ma, aai mao.

Samali gbɛ̃maa

25 Ikoyãdɔ̃nae mɛ́ fɛ̀lɛ lɛ́ líkpalɛ
Yesuwa à mɛ̀: Mɛtulu, kpelewa má kɛ
mà àizãna ei? 26 Yesu òɛ̀: Kpelewa a
ku Mɔizi ikoyã guui? Ni a kyokɛ ǹ ma
kpelewa ni? 27 Gbɛ̃́pi wèwà à mɛ̀: Ǹyɔ̃
ye Dii n Luazi ń nɔ̀sɛmɛndoo teasisai n
gbãa pua lɛ́u, n sɔ̃ iɔ kuwà,‡ níɔ ye n
gbɛ̃́deezi lán nzĩa wɛ̃niwa.¶ 28 Yesu òɛ̀:
Ń wè maaɛ. Ǹyɔ̃ kɛ màa, ńyɔ̃ɔ ku.§ 29 Ɔ̃
gbɛ̃́pi ye yãnakpa azĩawa, ɔ̃ à Yesu là à
mɛ̀: Démɛ ma gbɛ̃́dee ũi?
30 Ɔ̃ Yesu òɛ̀: Gbɛ̃e mɛ́ bɔ̀ Yelusalɛũ àlɛ
gɛ́ Yeliko, ɔ̃ kpã́iwɛliwɛɔ kpàaũaànɔ. Aa
aà pɔ́ɔ sìwà, aa aà gbɛ̃̀ dúuduu e à kà
gaa. Ɔ̃ aa aà tò we, aa gɛ̃̀zɛa. 31 À mɔ lè
sa'onae zɛ́ doũpi sɛ̀. Kɛ́ à aà è, ɔ̃ à dɔ̀aàzi.
32 Màaɛ lɔ kɛ́ Levii buie kà gupiu, à aà è,
ɔ̃ à dɔ̀aàzi. 33 Samali bùsu gbɛ̃e bɛ zɛ́piu.
Kɛ́ à mɔ̀ aà è, ɔ̃ à kɛ̀ɛ wɛ̃naũ. 34 À sɔ̃̀aàzi,
à ɛsɛ mà aà gu pɔ́ kɛ̀'ĩaɔwa ń nísio ń vɛ̃ɛo,
à pɔ́ yèyewà. Ɔ̃ à aà sɛ dì a zàa'ĩna kpɛ,
à gɛ̀aànɔ nibɔɔ pilakĩi. Ɔ̃ à aà gwà we.
35 Kɛ́ gu dɔ̀, ɔ̃ à ã́nusu ɔwatɛ̃ bɔ̀ mɛ̀n pla
a kpà pilakĩidewa à mɛ̀: Ǹ aà gwamɛɛ.
Tó n ɛa n ɔ̃ablè dɛ beea aà yã́ musu, má
a fĩabonɛ, tó ma su.

††**10:11** Luk 9.5
‡‡**10:12** Daa 19.24-28
¶¶**10:14** Isa 23.1-18, Yoɛ 4.1-4
§§**10:15** Isa 14.13-15
***10:16** Luk 9.48
†**10:19** Soũ 91.13
‡**10:27** Iko 6.5
¶**10:27** Lev 19.18
§**10:28** Lev 18.5

36 Tɔ̀ɔ, gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔ guu, an démɛ
gbɛ̃kɛkɛ̀ gbɛ̃́ pɔ́ kpɑ̃́iɔ kpàaũaànɔpiɛi?
37 A wèwà à mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ wɛ̃nadɔ̃̀ɛ̀ɛ. Ɔ̃
Yesu òɛ̀: Gɛ ǹ kɛ màa sɔ̃.

Yesu kua Maata ń Maliamao bɛ

38 Gɔɔ pɔ́ aa bɛ zɛ́u, aa kà wɛ̃́lɛu, ɔ̃ nɔɛ
pɔ́ wì mɛ Maata Yesu dìlɛ. 39 A dãuna vĩ,
wì mɛ Maliama, à zɔ̃̀lɛ Dii gbázĩ, àlɛ aà
yãma. 40 Kĩna zĩ dà Maatala, ɔ̃ à mɔ̀ Yesu
kĩ́i à mɛ̀: Dii, kɛ́ ma dãuna ma to zĩpiɛ
mado, i kɛnɛ yãe ũo lé? Oɛ̀ aà dɔmalɛ.
41 Ɔ̃ Dii wèwà à mɛ̀: Maata, Maata, ńlɛ
yãe kɑ̃̀akɛ, ńlɛ ĩada nzĩawa ń yɑ̃́ɔ dasi.
42 A mɛ̀ndo mɛ́ zɛvĩ. Maliama baa maa
sɛ̀ mɛ́ wa siwào.

Wabikɛa

(Mat 6.9-15, 7.7-11)

11 Zĩewa Yesu lɛ́ wabikɛ guei. Kɛ́
a làa, aà ìwae òɛ̀: Dii, wabikɛa
dawɛ̃ɛ lá Zãa dà a ìwaɔnɛwa. 2 Ɔ̃ a ònɛ́:
Tó álɛ wabikɛ, àli mɛ:
Baa, to wà dɔ̃ kɛ́ n kua adoa.
To kpala pɔ́ bɔ̀ n kĩ́i bɔ gupuau.
3 Wá gba ú pɔ́ wáɔ ble lá gu lé dɔ.
4 Wá duuna kɛ̃́wá,
asa wi gbɛ̃́ pɔ́ tàaekɛ̀wɛ̃ɛɔ kɛ̃ píiɛ.
Ńsu to wà fu yɔ̃awao.
5 Ɔ̃ a ònɛ́: Gbɛ̃e mɛ́ gbɛ̃na vĩ, ɔ̃ à gɛ̀ aà
kĩ́i wɛɛdo a òɛ̀: Ma mɔ n kĩ́iɛ, pɛ̃ɛ sɛ̃amɛɛ
mɛ̀n àaɔ̃. 6 Nibɔe pìlaa tiaɛ, má pɔe vĩ mà
kpawào. 7 Ɔ̃ aà gbɛ̃napi wèwà za kpɛa
à mɛ̀: Ńsu ĩadaao, ma zɛtà kɔ̀. Ma ta
kpɛ́u ń ma nɛ́ɔ, má fɔ̃ fɛlɛ mà kpamao.
8 Málɛ oɛ́, baa tó i fɛlɛ kpàwà gbɛ̃nakɛ
yɑ̃́io, a fɛlɛ pɔ́ pɔ́ a yei kpawà kɛ́ a zɛazi
yɑ̃́i. 9 Mapi sɔ̃ málɛ oɛ́, à wabikɛ, Lua i
kpáwá. À wɛɛlɛ, í e. À gbalɛ, Lua i wɛ̃́ɛ.
10 Asa gbɛ̃́ pɔ́ wabikɛ̀, wì aà gbaɛ, gbɛ̃́
pɔ́ pɔ́ wɛ̀ɛlɛ ì ɛɛ, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ gbalɛ̀, wa
wɛ̃́ɛ̀. 11 Á gbɛ̃́ pɔ́ á nɛ́ɔ vĩ, tó á nɛ́ kpɔ
wabikɛ̀wá, á démɛ a píligona kpawài?
12 Ge tó à kogbe wabikɛ̀wá, á démɛ a sói
kpawài? 13 Baa ń á vãikɛo, lá á pɔmaa
kpaa á nɛ́ɔwa dɔ̃, á Mae pɔ́ kú musu a a
Nisĩna kpa gbɛ̃́ pɔ́ a wabikɛ̀wawao lé?

Tɑ̃́agoa

(Mat 12.22-30,43-45, Maa 3.20-27)

14 Yesu lɛ́ tɑ̃́a swãdo go gbɛ̃́wa. Kɛ́ à
tɑ̃́api gò, swãdopi nà yã'oawa, ɔ̃ yɑ̃́pi bɔ̀
bíla saɛ. 15 Ɔ̃ an gbɛ̃eɔ mɛ̀: Ì tɑ̃́agonɛ́ ń
tɑ̃́aɔ kí Beezebu tɔ́oɛ. 16 Ɔ̃ gbɛ̃pãleɔ lɛ́ lík-
palɛwà, aa gbɛ̀awa aà seelae kɛnɛ́ ń Lua
gbãao. 17 Lá Yesu ń làasoo dɔ̃, ɔ̃ a ònɛ́:
Kpala pɔ́ a gbɛ̃́ɔ íbɛlɛsɛ̀ ń kɔ̃o a midɛ. Ua
pɔ́ a gbɛ̃́ɔ íbɛlɛsɛ̀ ń kɔ̃o a gɔ̃ bɛzĩ ũɛ. 18 Tó
Setãu íbɛlɛsɛ̀ ń a gbɛ̃́ɔ, kpelewa aà kpala
aɔ zɛai? Má ò màa kɛ́ i mɛ mi tɑ̃́agonɛ́
ń Beezebu tɔ́o yɑ̃́iɛ. 19 Tó Beezebu tɔ́ mi
tɑ̃́agoò, á gbɛ̃́ɔ ì go ń dé tɔ́o ni? Beewa áz-
ĩa gbɛ̃́ɔ yɑ̃́'ĩikpàwá. 20 Lá ma tɑ̃́agoamaá
Lua ɔgbɛɛ, àɔ dɔ̃ kɛ́ kía pɔ́ Lua kpà kpalau
á kĩ́i lèn we. 21 Tó gɔ̃sa gbãa gɔ̃kɛbɔɔ kũa,
àlɛ a ua dɔ̃́aò, aà àizɛɛɔ ìɔ aafiaɛ. 22 Ãma
tó gbɛ̃́ pɔ́ a gbãa dɛaàla mɔ̀ gɛ̃̀ à aà gbɛ̃̀, a
aà gɔ̃kɛbɔ pɔ́ a a náai vĩɔ sɛ́lɛ, i aà àizɛɛɔ
biilɛnɛ́. 23 Gbɛ̃́ pɔ́ dɛ ma gbɛ̃́ ũo, ma ibɛɛɛ.
Gbɛ̃́ pɔ́ lí pɔ́ kãaamanɔo, àlɛ fãaaɛ.
24 Tó wà tɑ̃́a gò gbɛ̃́ɛ, ìɔ liaaliaa gugiiu
àɔ gbɛ̃́ wɛɛlɛ à diɛ̀ɛ. Tó i eo, ì mɛ: Má ɛa
ta ma sɔ̃́ ziwaɛ. 25 Tó à tà we, ì e a bɛ
ado, à zu'ò, à azĩa kɛ̀kɛ wásawasa, 26 ɔ̃ ì
ɛa gɛ tɑ̃́a pɔ́ an vãi dɛalaɔ sɛ́lɛ suńnɔ mɛ̀n
sopla, aaì diɛ̀. Beewa gbɛ̃́pi gwea gbɛzã
vãi ì dɛ a káaua.
27 Kɛ́ Yesu lɛ́ o màa, wà nɔɛ mà, à
pũ̀na zã guu à mɛ̀: Báaaden nɔɛ pɔ́ n i
à yɔ̃́ kpàma ũ. 28 Ɔ̃ Yesu mɛ̀: Báaadeɔn
gbɛ̃́ pɔ́ aa Lua yãmà aa kũaɔ ũ dɛ beea.

Seela gbɛaa Yesuwa

(Mat 6.22-23, 12.38-42)

29 Gbɛ̃́ɔ nɔ̀nɔaa, ɔ̃ Yesu mɛ̀: Gbãgbɛ̃ɔ
vãi. Aaì seela gbɛaa, ãma má seelae
kɛnɛ́o, sema Yonasi pɔ́. 30 Lá Yonasi
dɛ seela ũ Ninivadeɔnɛ,** màa Gbɛ̃naz-

****11:30** Yon 3.4

ĩn Nɛ́ aɔ dɛ seela ũ gbãgbɛ̃ɔnɛ. 31 Yã́k-
palɛkɛgɔɔzĩ gɛɔmidɔkĩi oi nɔɛ kía a fɛlɛ
yãda gbãgbɛ̃ɔlaɛ, asa à bɔ̀ za tɔɔlɛ lɛ́wa
à mɔ̀ Salomɔɔ ɔ̃nɔyã maiɛ,†† mɛ́ gbɛ̃́
pɔ́ a zɔ̃ɔ dɛ Salomɔɔa ku la. 32 Yã́k-
palɛkɛgɔɔzĩ Ninivadeɔ fɛlɛ yãda gbãg-
bɛ̃ɔlaɛ, asa kɛ́ Ninivadeɔ Yonasi waaso
mà, aa nɔ̀sɛlìlɛɛ,‡‡ mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ a zɔ̃ɔ dɛ
Yonasia ku la.
33 Wìli filia na wà dilɛ gusɔɔnauo ge
wà pɛ̃na kúlɛwào. Wì di bábanawaɛ, kɛ́
gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ gɛ̃ɔ gupua e.¶¶ 34 N wɛ́ mɛ́ n
mɛ filia ũ. Tó n wɛ́ kú gudoũ, n mɛ̀ píi aɔ
gupua vĩɛ. Tó n wɛ́ kú plapla sɔ̃, n mɛ̀ píi
aɔ gusia vĩɛ. 35 Ayãmɛto laaika kɛ́ gupua
pɔ́ ńlɛ e ń vĩ su àɔ dɛ gusia ũo. 36 Tó n
mɛ̀ píi gupua vĩ mɛ́ a kee ku gusiauo, aɔ
gupu wásawasa lándɔ̃ filia í dɔmawaɛ.

Zɔadɔa Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ń Falisiɔwa

(Mat 23.1-36, Maa 12.38-40, Luk 20.45-47)

37 Kɛ́ Yesu yã'ò a làa, ɔ̃ Falisie
wabikɛ̀wà aà mɔ pɔbleanɔ, ɔ̃ à gɛ̃̀ zɔ̃̀lɛ.
38 Kɛ́ Falisipi è i ɔpipi lá aaì kɛwa à gbàsa
lɛ́ pɔbleo, à bɔ̀ aà saɛ. 39 Ɔ̃ Dii òɛ̀: Á Fal-
isiɔ i gbãbɔ bisaɔ kpɛɛ ń taɔ, kási bĩi ń
yãvãikɛao mɛ́ á nɔ̀sɛ pà. 40 Sɔũɔ! Lua pɔ́
a kpɛ kɛ̀ i a guu kɛo lɛ́? 41 À pɔ́ pɔ́ kú á taɔ
guu dã wɛ̃nadeɔnɛ, á tapiɔ i gɔ̃ɛ́ gbãlɛsai.
42 Waiyoo á Falisiɔ! I toeɔ dosina ń
kpɛaanao ń dopɔɔ píi kwide kpa Lu-
awa,§§ ɔ̃ i pãkpa yã́gɔ̃gɔ̃a a zɛ́wai ń yea
Luapizio. Yã́ beeɔ mɛ́ dɛ àɔ kũa pãk-
paa a kĩniɔzi sai. 43 Waiyoo á Falisiɔ! Iɔ
ye zɔ̃lɛa gumaaɔu lousisikpɛu, iɔ ye wàɔ
fɔkpakpawá gãaɛ. 44 Waiyoo ápiɔ! Á dɛ
lán mia kpɛɛna pɔ́ wìɔ táa'owà dɔ̃saiwaɛ.
45 Ɔ̃ ikoyãdɔ̃nae òɛ̀: Mɛtulu, tó ń ò
màa, ńlɛ wá sɔ̃sɔ̃ sɔ̃ɛ. 46 Yesu mɛ̀: Waiyoo
á ikoyãdɔ̃naɔ sɔ̃! I gbɛ̃́ɔ da asosɛa zĩ'ũu,
mɛ́ ili ɔdamá ń a sɛaoo, baa ɔton do.
Waiyoo ápiɔ! 47 I pɔ́ bo ãnabi pɔ́ á deziɔ
ń dɛdɛɔ miaɔwa dɔngu yã́i. 48 Bee lɛ́
ɔlɔ gbɛ̃́ɔnɛ kɛ́ a zɛ ń á deziɔ yãkɛaɔɛ.
Aa ãnabiɔ dɛ̀dɛ, ɔ̃ álɛ pɔ́ bo ń miaɔwa.
49 Ayãmɛto Lua ɔ̃nɔ guu à mɛ̀ á ãnabiɔ
ń zĩnaɔ gbaɛwá, í ń gbɛ̃eɔ dɛdɛ, í ĩada
ń gbɛ̃eɔwa. 50 Lua a ãnabi pɔ́ wà ń dɛdɛ
za dṹnia daalɛgɔɔ e gbãɔ au tɔsi gbãg-
bɛ̃ɔpiɔwa. 51 Ao, málɛ oɛ́, za Abɛli dɛa*
e à gɛ̀ pɛ̀ Zakali pɔ́ wa dɛ̀ sa'okĩi ń Lua
kpɛ́o zãnguowa,† Lua a ń au tɔsi gbãg-
bɛ̃ɔwaɛ. 52 Waiyoo á ikoyãdɔ̃naɔ! A dɔ̃a
zɛ́ kili wò. I gɛ̃uo, mɛ́ a gi gbɛ̃́ pɔ́ aa ye
gɛ̃uɔnɛ. 53 Kɛ́ Yesu bɔ̀ we, Mɔizi ikoyã-
danɛdeɔ ń Falisiɔ aà lɛ̀ pãsĩpãsĩ, aalɛ yã́
dasi lalawà, 54 aalɛ aà kpakpa kɛ́ aa e wà
aà kũ yã́ pɔ́ àlɛ o guuɛ.

Zɛa ń Yesuo gbɛ̃́ɔ aɛ

(Mat 10.19-33)

12 Gɔɔ bee bíla nɔ̀nɔaaaàzi, wa ń lɛ́
dɔ̃o, e aalɛ kɛ̀sɛpɛlɛpɛlɛkɔ̃wa, ɔ̃ à
yã'ò a ìwaɔnɛ gĩa à mɛ̀: À laaika Falisiɔ
mɔafilii, ì lińla lán pɛ̃ɛsɛ'ɛsɛwaɛ. 2 Yã́ pɔ́
ulɛa a bɔ gupuau píi. Asiiyãe ku kɛ́ wa gí
dɔ̃io.‡ 3 Beewa yã́ pɔ́ á ò gusiau, wa ma
gupuau, mɛ́ asiiyã pɔ́ á ò kɔ̃ swã́u làasiu,
wa a kpàwakɛ gãaɛ.
4 Ma gbɛ̃naɔ, málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ a á dɛ mɛ́
a gbɛa a fɔ̃ yãe kɛɛ́ lɔo, ásu vĩakɛɛ̀o. 5 Má
gbɛ̃́ pɔ́ dɛ à vĩakɛ̀ oɛ́. À vĩakɛ Lua pɔ́ gbɛ̃́
zua tɛ́ guu aà ga gbɛa iko vĩɛ. Ao, málɛ

††**11:31** 1Kia 10.1-10
‡‡**11:32** Yon 3.5
¶¶**11:33** Luk 8.16
§§**11:42** Lev 27.30
***11:51** Daa 4.8
†**11:51** 2Lad 24.10-21
‡**12:2** Luk 8.17

oɛ́, à vĩakɛ aàpiɛ. 6 Wìli gòlegolena mɛ̀n
sɔɔ yía daa plao lé? Kási baa a mɛ̀ndo yã́
lí sã́ Luaguo. 7 Baa á mikãɔ, a a lɛ́ dɔ̃. Ásu
vĩakɛo, á dɛ gòlegolen dasiɔla.
8 Málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ zɛ̀manɔ gbɛ̃́ɔ aɛ, Gbɛ̃-
nazĩn Nɛ́ a zɛaànɔ Lua malaikaɔ aɛ. 9 Gbɛ̃́
pɔ́ lelekpàmazi gbɛ̃́ɔ aɛ sɔ̃, má lelek-
paaàzi Lua malaikaɔ aɛ. 10 Tó gbɛ̃́ Gbɛ̃-
nazĩn Nɛ́ bɛ̃̀ɛbò, Lua a aà kɛ̃́. Ãma tó
gbɛ̃́ Lua Nisĩna tɔbɛ̃ɛsì, a kɛ̃a vĩo. 11 Tó
wàlɛ gɛ́ánɔ yã́kpalɛu lousisikpɛu ge kíaɔ
ń gbãadeɔ aɛ, ásu bílikɛ bɔkĩi yã́wao ge
yã́ pɔ́ á o, 12 asa Lua Nisĩna mɛ́ a yã́ pɔ́
dɛ à o daɛ́ zĩbeezĩ.

Àizɛɛ

(Mat 6.19-34)

13 Zã guu gbɛ̃e ò Yesuɛ: Mɛtulu, o ma
vĩ̀iɛ aà ma asea kpaa wá túbi guu. 14 Ɔ̃ a
wèwà à mɛ̀: Ma gbɛ̃́, démɛ ma dilɛ á yã́k-
palɛkɛna ũi ge á yãgɔ̃gɔ̃na? 15 Ɔ̃ a ò bílaɛ:
Àɔ ázĩa kũa dɔ̃. À laaika pɔ́pii bĩikɛai, asa
àizɛɛá gbɛ̃nazĩna wɛ̃ni no, baa tó a zɔ̃ɔ.
16 Ɔ̃ à yãlɛ̀ɛũnɛ́ à mɛ̀: Ɔdee mɛ́ kú, aà
bua blɛkɛ̀ɛ̀ maamaa, 17 ɔ̃ à làasookɛ̀ à mɛ̀:
Má kɛ kpelewa ni? Má blɛwɛkakĩi vĩo.
18 Ɔ̃ à mɛ̀: Lá má kɛn kɛ: Má a blɛwɛkakĩiɔ
gbooɛ, mí a zɔ̃ɔɔ bobo, mí a pɔ́wɛna káu
píi ń ma àizɛɛɔ, 19 mí o mazĩaɛ: Ma gbɛ̃́,
ń kũ̀sũa vĩ zɔ̃ɔ, a kannɔ wɛ̃ ũma? Kã́ma
bo, pɔble, imi, pɔnakɛ. 20 Ɔ̃ Lua òɛ̀: Sɔũ,
gwãasĩnaɛ bee má n wɛ̃ni gbɛama. Sɔu
pɔ́ ń kɛ̀ a gɔ̃ dé pɔ́ ũɛ? 21 Màa aɔ dɛ ń
gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ àizɛɛ kãaa azĩaɛ mɛ́ a dɛ ɔde ũ
Luaɛoo.
22 Ɔ̃ a ò a ìwaɔnɛ: Ayãmɛto málɛ oɛ́, á-
suli á wɛ̃ni kã̀akɛ pɔblea yã́ musuo, ásuli
á mɛ kã̀akɛ pɔkasa yã́ musuo. 23 Wɛ̃ni dɛ
pɔbleala, mɛ dɛ pɔkasala. 24 À gbagbaaɔ
gwa. Aali pɔ́tɔ̃o, aali pɔkɛkɛo, aa dɔ̃ ge
gbà zòolo vĩo, mɛ́ Lua ì ń gwa. Á dɛ bãɔla
zɔ̃ɔo lé? 25 Á guu démɛ a fɔ̃ à a wɛ̃ni gbã̀a
kã́fĩ, baa gɔɔ do, a yãkãakɛa guui? 26 Lá á
yã́ yɔɔnapi fɔ̃o, bɔ́yãi álɛ yã́ kĩniɔ kã̀akɛi?
27 À lá vudeɔ gwa sɛ̃u lá aa dɛ. Aali zĩkɛo,
aali bua tão. Málɛ oɛ́ baa Salomɔɔ ń a
ɔdekɛo,¶ i ula e dà a maa kà an keewao.
28 Luanaaifɛ̃nɛndeɔ! Sɛ̃̀a lá pɔ́ kú gbã mɛ́
a tɛ́kũ zia, lá Lua ì pɔ́ nai màa, wa á pɔ́
o lɔe? 29 Ásu to pɔ́ pɔ́ á ble ge pɔ́ pɔ́ á
mi yã́ dɔaaɛ́o. Ásu bílikɛo. 30 Pɔ́piɔ píi
yã́ ì dɔaa dṹnia gbɛ̃́ɔnɛ, ãma á Mae dɔ̃
kɛ́ á ye pɔ́piɔi. 31 À to kpala pɔ́ bɔ̀ aà kĩ́i
yã́ dɔaaɛ́, i pɔ́piɔ kaaɛ́. 32 Ma kpàsa néna
gbɛ̃́ɔ, ásu vĩakɛo, asa à kà á Maegu kɛ́ à
á kpá kpalapiu. 33 À pɔ́ pɔ́ á vĩɔ yía, í wɛ̃-
nadeɔ gba a ɔ̃a. À mɔkpɛ pɔ́ lí zikũo zɔ̃,
luabɛ àizɛɛ pɔ́ lí láao kákĩi ũ. Kpã́i a sɔ̃i
weo, kɔ̀ɔ a pɔ́ ɔ̃̀ɔkpa weo. 34 Gu pɔ́ á àizɛɛ
kúu, wekĩi ɔ̃ á laai ìɔ kuu.

Zĩkɛn náaide laaide

(Mat 24.45-51)

35 Àɔ ku sɔu guu, à tó á filia àɔ naa,
36 íɔ dɛ lán gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ ń dii sua ń nɔsɛpɔ-
nakɛao dãɔwa, kɛ́ gɔɔ pɔ́ à kà mɛ́ à gbalɛ̀,
aa e zɛwɛ̃ɛ̀ gɔ̃̀ɔ. 37 Báaadeɔn zĩkɛna pɔ́ an
dii a ń lé bɛ̃́ɛ a sugɔɔpiɔ ũ. Sĩana málɛ oɛ́,
diipi a a pɔ́ɔ kɛkɛ ye, i ń zɔ̃lɛ, i pɔblea
kãaanɛ́. 38 Baa tó à kà wɛɛdo ge gufɛ̃nɛ,
tó à ń lé màa, báaadeɔn ń ũ. 39 Àɔ yã́ɛ bee
dɔ̃. Tó uabele kpã́i mɔ́gɔɔ dɔ̃, a wei aà a
kpɛ́ gbooo. 40 Ápiɔ sɔ̃ àɔ kú ń sɔuo, asa
Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ a mɔ gɔɔ pɔ́ á wɛ́ dɔiwao.
41 Piɛɛ mɛ̀: Dii, wá yã́i n yã́pi lɛ̀ɛũia, ge
gbɛ̃́piiɛ? 42 Dii mɛ̀: Dén ziia náaide laaide
pɔ́ aà dii a a zĩkɛnaɔ naɛ̀ a ɔzĩ aàli blɛ
kpámá a gɔɔwa ũi? 43 Báaaden zĩkɛna pɔ́
aà dii aà lɛ̀, àlɛ kɛ màa a sugɔɔ ũ. 44 Sĩana
málɛ oɛ́, a a àizɛɛ píi naɛ̀ a ɔzĩɛ. 45 Tó
zĩkɛnapi ò a sɔ̃u a dii sua lɛ́ gɛ̃gɛ̃ sɔ̃, i fɛlɛ
na zɔnɔɛ ge gɔ̃ɛɔ gbɛ̃gbɛ̃awa, iɔ ulatãble,
iɔ wɛ̃dɛ kɛ, 46 aà dii a su gɔɔ pɔ́ aà wɛ́
dɔiowaɛ, zaa pɔ́ a dɔ̃owa, i aà zɔ̃ɛzɔ̃ɛ, i
aà baa daaa ń luayãdansaiɔ. 47 Zĩkɛna pɔ́
a dii pɔeã dɔ̃ mɛ́ i sɔukɛ à aà pɔeã kɛ̀o, wa
aà gbɛ̃ dúuduuɛ. 48 Zĩkɛna pɔ́ a dii pɔeã
dɔ̃o, mɛ́ à yã́ pɔ́ dɛ wà aà gbɛ̃ kɛ̀ sɔ̃, wa

¶**12:27** 1Kia 10.4-7

aà gbɛ̃ yɔɔɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ Lua aà gbà zɔ̃ɔ ɔ̃ Lua
a wɛɛlɛwà zɔ̃ɔ. Gbɛ̃́ pɔ́ Lua pɔ́ nàɛ a ɔzĩ
zɔ̃ɔ, a gbɛawà dɛńla.

Kɔ̃kpaalɛa Yesu yã́i

(Mat 5.25-26, 10.34-36, 16.2-3)

49 Tɛ́ ma mɔ sɔ̃i dṹniawa, mɛ́ málɛ wã
maamaa kɛ́ tɛ́pi kũ sa. 50 Má ga vĩ mà
siu. Má kú làasoo guu e à gɛ kɛò. 51 Álɛ e
ma mɔ kɛ́ gbɛ̃́ɔ aaɔ na ń kɔ̃o dṹniau yã̀?
Aawo! Málɛ oɛ́, kɔ̃kpaalɛa yã́i ma mɔi.
52 Za tia ua pɔ́ gbɛ̃ɔn sɔo kuu aa kɔ̃k-
paalɛɛ. Gbɛ̃ɔn àaɔ̃ɔ bɔ gbɛ̃ɔn plaɔ kpɛ,
gbɛ̃ɔn plaɔ bɔ gbɛ̃ɔn àaɔ̃ɔ kpɛ. 53 Mae a
bɔ a nɛgɔ̃ɛ kpɛ, nɛgɔ̃ɛ i bɔ a mae kpɛ. Da
a bɔ a nɛnɔɛ kpɛ, nɛnɔɛ i bɔ a da kpɛ. Zã́
da a bɔ nɔzãe kpɛ, nɔzãe i bɔ a zãda kpɛ.§
54 Yesu ɛ̀a ò bílaɛ: Tó á è lou lɛ́ sisi
gukpɛ, i o gɔ̃̀ɔ lou a ma, ɔ̃ ì kɛ màa. 55 Tó
á è ĩ́ana lɛ́ bɔ gɛɔmidɔkĩi oi, i o gu a wã,
ɔ̃ ì wã. 56 Mɔafilideɔ! Á tɔɔlɛ ń luabɛo wɛ́
dɔ̃, mɛ́ á gɔɔɛ bee yáasi dɔ̃ sɔ̃o bɛ?
57 Bɔ́yãi á yãkɛkɛa a zɛ́wa dɔ̃ ázĩao ni?
58 Tó n ibɛɛ lɛ́ gɛnnɔ yã́kpalɛu, kɔaikɛ aà
n kɛ̃ za zɛ́u, kɛ́ asu n gálɛ gɛnnɔ yã́k-
palɛkɛna kĩ́io yã́i. Asa yã́kpalɛkɛnapi a n
kpa dɔaiwaɛ, dɔaipi i n dakpɛu. 59 Málɛ
onɛ, ńyɔ̃ bɔ weo e ǹ gɛ ǹ fĩapi bo píi. Baa
tãnga a gɔ̃ tɛnzio.

Nɔ̀sɛlilɛa

13 Gɔɔ bee gbɛ̃ɛɔ mɔ̀ Galile gbɛ̃́ pɔ́
Pilati ń dɛdɛ à ń au yã̀alɛ ń ń
sa'obɔ auoɔ yã́ sìu Yesuɛ. 2 Ɔ̃ Yesu ònɛ́: Kɛ́
Galile gbɛ̃́piɔ gaa kè màa, álɛ e an duuna
dɛ Galile gbɛ̃́ kĩniɔla yã̀? 3 Aawo! Málɛ
oɛ́, tó i nɔ̀sɛlilɛo, ápii á kaalɛ láńwaɛ.
4 Gbɛ̃ɔn bao plasai pɔ́ Siloe kalanga kwɛ̀-
má aa gàgaɔ sɔ̃, álɛ e an tàae dɛ gbɛ̃́ kĩni
pɔ́ kú Yelusalɛũɔla yã̀? 5 Aawo! Málɛ oɛ́,
tó i nɔ̀sɛlilɛo, ápii á kaalɛ láńwaɛ.
6 Ɔ̃ à yã́ɛ bee lɛ̀ɛũnɛ́ à mɛ̀: Gbɛ̃e mɛ́
kaadɔɛnli bà a swaluu, ɔ̃ à gɛ̀ a nɛ́ wɛɛlɛi,
i eo. 7 Ɔ̃ a ò a zĩkɛnaɛ: Gwa, a wɛ̃̀ àaɔ̃n la,
kɛ́ mi mɔ nɛ́ wɛɛlɛi kaadɔɛnapiwa, mili
eo. Zɔ̃. Wá tó à gusi pã yã̀? 8 Ɔ̃ zĩkɛnapi
òɛ̀: Mae, to we wɛ̃a lɔ. Má gubi mà liaiɛ,
mí zùgbɔ̃ kau. 9 A gí nɛ'ii ziia? Tó i i sao,
mí zɔ̃.

Nɔɛ kaaũa gbã́gbãa

10 Kã́mabogɔɔe zĩ́ Yesu lɛ́ yãdanɛ́
lousisikpɛu. 11 Nɔɛe ku we, tã́a aà kɔ̃̀ɔkũ̀
à kàaànɔ wɛ̃̀ bao plasai. Ɔ̀ kooaɛ, ìli fɔ̃
pòo baa yɔɔo. 12 Kɛ́ Yesu aà è, ɔ̃ à aà sìsi
à mɛ̀: Nɔɛ, n kɔ̃̀ɔkɛ gòma. 13 Ɔ̃ à ɔnàwà.
Wegɔ̃ɔ à pòo, ɔ̃ à Lua sáaukpà.
14 Ɔ̃ lousisikpɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ pà, kɛ́ Yesu aà
gbã̀gbã kã́mabogɔɔzĩ yã́i, ɔ̃ à fɛ̀lɛ ò bílaɛ:
Gɔɔ soolo mɛ́ kú kɛ́ wì zĩkɛu.** Àli mɔ́
wà á gbã́gbã gɔɔ beeɔwa, kã́mabogɔɔzĩ
bàasi. 15 Ɔ̃ Dii a zãsìwà à mɛ̀: Mɔafilideɔ!
Kã́mabogɔɔzĩ á baade lí a zu ge zàa'ĩna
polo a dɔkĩi à gɛ̀ í kpàwào lé? 16 Abla-
haũ bui nɔɛɛ bee sɔ̃, Setãu aà yè wɛ̃̀ bao
plasaiɛ. Aà bapi poloawà kã́mabogɔɔzĩ
zɛ́ vĩo lé? 17 Kɛ́ a ò màa, ɔ̃ wí aà ibɛɛɔ
kũ̀ píi, ɔ̃ bíla pɔ kɛ̀na dabudabu pɔ́ àlɛ
kɛɔwa píi.

Yãlɛɛũa ń kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́io

*(Mat 7.13-14, 21-23,
13.31-33, Maa 4.30-32)*

18 Ɔ̃ Yesu mɛ̀: Kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i bɔ̀
bɔ́wà ni? Bɔ́ má lɛɛũòi? 19 Doe ku a wɛ́na
bɔ̀ lán ɛfɔ wɛ́nawa, ɔ̃ gbɛ̃e sɛ tɔ̃̀ a kaau. Kɛ́
à bɔ̀lɛ à kɛ̀ lí ũ, ɔ̃ bãɔ mɔ̀ pɛ̀pɛ a gɔ̃naɔwa.
20 Ɔ̃ a ò lɔ: Bɔ́ má kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i
lɛɛũòi? 21 À bɔ̀ pɛ̃ɛsɛ'ɛsɛ pɔ́ nɔɛ sɛ kà pɛ̃ɛti
zaa lɛ àaɔ̃ guu a lìa píiwaɛ.
22 Gɔɔ pɔ́ Yesu lɛ́ gɛ́ Yelusalɛũ, àlɛ pã
mɛɛwiaɔ ń zɔ̃ɛwiaɔla, àlɛ yãdanɛ́, 23 ɔ̃
gbɛ̃e aà là à mɛ̀: Mae, asi àizãna'enaɔ da-
sioa? Ɔ̃ Yesu ò bílaɛ: 24 À ãiakɛ à gɛ̃ zɛ́lɛ
tuuuna guu. Málɛ oɛ́, gbɛ̃́ dasideɔ wɛɛlɛ
gɛ̃u, kási aa eo. 25 Tó uabele fɛ̀lɛ zɛtà a

§**12:53** Mis 7.6
****13:14** Bɔa 20.9-10

làa, tó a gɔ̃ bàasi, mɛ́ álɛ gbalɛ, álɛ mɛ:
Mae, gbawɛ̃wɛ̃ɛ, a oɛ́ á á dɔ̃ gueio. 26 Bee
gbɛa tó á òɛ̀ à pɔblè à imìánɔ, mɛ́ à yã-
dànɛ́ á bɛ gãaɛ, 27 a oɛ́ á á dɔ̃ gueio. À
goala ápii vãikɛnaɔ.††
28 Tó a Ablahaũ ń Izaakio ń Yakɔbuo ń
ãnabiɔ è píi kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i guu, mɛ́
wà á zú bàasi, we á ɔ́ɔlɔu à ɔdi á musu.
29 Gbɛ̃́ɔ bɔ gukpɛ ń bɛ'aɛo ń gugbãntooo
ń gɛɔmidɔkĩio, aa mɔ blɛblei kpala pɔ́ bɔ̀
Lua kĩ́i guu. 30 Gbɛ̃́ kpɛɛɔ gɔ̃ dɔaaa mɛ́
gbɛ̃́ pɔ́ dɔ̀aaɔ gɔ̃ kpɛɛ.

Yesu ɔ́ɔlɔa Yelusalɛũdeɔ yã́ musu

(Mat 23.37-39)

31 Gɔɔ bee gɔ̃̀ɔ Falisieɔ mɔ̀ Yesu kĩ́i aa
òɛ̀: Fɛlɛ go lakĩi, asa Elodi ye n dɛɛ. 32 Ɔ̃
a ònɛ́: À gɛ o kífɛ̃nɛnapiɛ málɛ tã́agoné,
málɛ gyãeɔ gbãgbã gbã ń ziao, a gɔɔ
àaɔ̃de zĩ́ má a zĩ midɛ. 33 N beeo sema
mà gé aɛ gbã ń ziao ń zia bàasio, asa
i kũ ãnabi ga gueio, sema Yelusalɛũ.
34 Yelusalɛũdeɔ, Yelusalɛũdeɔ, i ãnabiɔ
dɛdɛ, i gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń zĩ́wáɔ pápa ń gbɛɔ à
ń dɛdɛ. Miɔ ye mà á kãaamazi mɔ̀ɔmɔɔ,
lá ko ì gã̀sĩa kú a néɔlawaɛ, kási ili weio.
35 Lua a á kpé tóɛ́ɛ sa. Málɛ oɛ́, á ma e
lɔo e à omɛɛ, báaade gbɛ̃́ pɔ́ lé mɔ́ ń Dii
tɔ́o.‡‡

Yesu kua Falisie bɛ

14 Kã́mabogɔɔe zĩ́ Yesu gè pɔblei
Falisiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ bɛ, ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ aa
ku weɔ lé aà kpakpa. 2 Kákagyãkɛ-
nae ku Yesu aɛ we. 3 Ɔ̃ Yesu yãsɛ̀ a
ò ikoyãdɔ̃naɔnɛ ń Falisiɔ: Gbɛ̃́gbãgbãa
kã́mabogɔɔzĩ zɛvĩa ge a zɛvĩo? 4 Ɔ̃ aa nílɛ
kílikili. Ɔ̃ Yesu gyãepi kũ̀ à aà gbã̀gbã à
aà gbàɛ. 5 Ɔ̃ a ònɛ́: Á dé né ge aà zu, tó
à zù lɔ̀ɔu kã́mabogɔɔzĩ, a aà bɔ gɔ̃̀ɔo ni?
6 Aai fɔ̃ yã́zãsìwào.

7 Yesu è lá gbɛ̃́ pɔ́ wà ń sisiɔ lé zɔ̃lɛk-
ĩi maaɔ kũkũ, ɔ̃ à yãlɛ̀ɛũné à mɛ̀: 8 Tó
wà n sisi nɔsɛpɔnablɛwa, ńsu zɔ̃lɛ zɔ̃lɛk-
ĩi maauo. Tó wà gbɛ̃́ pɔ́ a gbia dɛnla sìsi
bɛ! 9 Tó á sìsina mɔ ònɛ: Fɛlɛ zɔ̃lɛkĩi kpá
deewa, ńyɔ̃ fɛlɛ gé zɔ̃lɛkĩi kpɛɛu ń wíoɛ.
10 Tó wà n sisi, nìli zɔ̃lɛkĩi kpɛɛ kṹ, ké tó
n sìsina mɔ̀, a onɛ: Ma gbɛ̃na, mɔ aɛ la.
Bee a n kɛ gbia gbɛ̃́ pɔ́ á sãnuɔnɛ.¶¶ 11 Gbɛ̃́
pɔ́ ì azĩa kã́fĩ, Lua a aà busaɛ, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́
ì azĩa busa, Lua a aà kã́fĩ.
12 Ɔ̃ Yesu ò a sìsinapiɛ: Tó ńlɛ gbɛ̃́ɔ sisi
blɛ fãanɛ bleawa ge a oosi pɔ́, ńsu ǹ n
gbɛ̃naɔ sísio ge ń vĩ̀iɔ ń n dãunaɔ ge n
daɛɔ ge n ɔde deeɔ. Tó ń kɛ̀ màa, aa ɛa
n sísiwà sɔ̃ɛ, aai fĩabonɛ. 13 Tó ńlɛ gbɛ̃́ɔ
sisi pɔbleawa, taasideɔ sísi ń gbɛ̃kaaũaɔ
ń ɛɛɔ ń vĩ̀aɔ, 14 ńyɔ̃ gɔ̃ báaade ũ, asa aa
pɔe vĩ aa gĩa fĩabonɛo. Lua mɛ́ a fĩabonɛ
gbɛ̃maaɔ vugɔɔ.

Pɔnablɛblea

(Mat 22.1-14)

15 Ké gbɛ̃́ pɔ́ aa sãnuɔ do yã́pi mà, ɔ̃ a
ò Yesuɛ: Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ a pɔble kpala
pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i guu ũ. 16 Yesu òɛ̀: Gbɛ̃e
mɛ́ ye pɔnablɛkɛ, ɔ̃ à gbɛ̃́ɔ gbɛ̀a dasidasi.
17 Blɛblezĩ ɔ̃ à a zĩkɛna zĩ̀ oi gbɛ̃́ pɔ́ à ń
gbɛaɔnɛ aa mɔ́, wa làa sa. 18 Gbɛ̃́ sɛ̃́ia òɛ̀:
Ma bú lùɛ, sema mà gé gwai. N yã́ na, ma
awakpàɛ. 19 Gbɛ̃pãle mɛ̀: Ma zu lù soon
sɔo, má gé wɛsiɛi. N yã́ na, ma awakpàɛ.
20 Gbɛ̃pãle mɛ̀: Ma nɔsɛ̀ dafuɛ. Ayãmɛto
má e mɔo. 21 Ɔ̃ zĩkɛnapi ɛ̀a tà à ń lɛgbɛ
dàu a sìu a diiɛ. Ɔ̃ uabelepi pɔ pà a ò
a zĩkɛnaɛ: Gé wɛ̃́lɛ guu kpakpa gãaɛɔ ń
zɛaɔ, ní taasideɔ ń gbɛ̃kaaũaɔ ń vĩ̀aɔ ń
ɛɛɔ naaa suńnɔ la. 22 Bee gbɛa zĩkɛnapi
mɔ òɛ̀: Dii, ma yã́ pɔ́ ń ò kɛ̀, mɛ́ zɔ̃lɛkĩi
gi ku. 23 Ɔ̃ diipi ò zĩkɛnapiɛ: Gé zɛ́ɔ guu
ń zɛ́wɛwɛnaɔ píi, gãna gbɛ̃́ɔwa aa gɛ̃, ma

††**13:27** Soũ 6.9
‡‡**13:35** Soũ 118.26
¶¶**14:10** Yaa 25.6-7

ua e pa. [24] Málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ ma ń gbɛapiɔ
kee a e lɛzɔ̃ ma blɛpiwao.

Gɔ̃a Yesu ìwa ũ

(Mat 10.37-38)

[25] Wa bɛ zɛ́u ń Yesuo dasidasi, ɔ̃ à lìli
ònɛ́: [26] Tó gbɛ̃́ mɔ̀ ma kĩ́i mɛ́ a ye a de ń
a dao ń a nao ń a nɛ́ɔ ń a vĩ̀iɔ ń a dãu-
naɔ, baa azĩapizi dɛmala, a fɔ̃ kɛ ma ìwa
ũo. [27] Gbɛ̃́ pɔ́ aɔ a lipãakɔ̃a sɛa àɔ tɛo-
mazio, a fɔ̃ kɛ ma ìwa ũo.[§§] [28] Tó á gbɛ̃e
ye kalanga dɔ, a zɔ̃lɛ gĩa à a ɔ̃a dɔdɔ à
gwa, tó a fɔ̃ zĩpi kɛ láa ya? [29] Tó i kɛ
màao, tó à ɛ̃ kpàlɛ mɛ́ i fɔ̃ à a mìdɛo, gbɛ̃́
pɔ́ aà è píi a aà láanikɛ [30] a mɛ: Gbɛ̃́ɛ bee
kpɛ́ dàalɛ, i fɔ̃ a mìdɛo. [31] Ge tó kía ye gɛ́
zĩkai ń kía pãleo, a zɔ̃lɛ gĩa à a wàaipa à
gwa, tó a sosa gãli kwiɔ fɔ̃ kuàkpa sosa
gãli bao pɔ́ lɛ́ mɔ́waɔwao lé? [32] Tó a è á
fɔ̃o, a zĩnaɔ zĩ lɛdoũkɛa yãgbɛaiwà zadɔ̃
i ka kãioɛ. [33] Màaɛ lɔ, tó á gbɛ̃e i ɔzɔ̃ pɔ́
pɔ́ á vĩɔzi píio, a fɔ̃ gɔ̃ ma ìwa ũo.
[34] Wisiá pɔ́ naɛ, ãma tó a í na tà,
kpelewa wa kɛ à nakũ lɔi? [35] A maa
tɔɔlɛɛo ge zùgbɔ̃kɔlɛkĩio, wì kɔ́lɛɛ. Gbɛ̃́ pɔ́
nɔ̀sɛ vĩ aà yã́pi ma.

Pɔ́ pɔ́ vũ̀aaɔ

(Mat 18.12-14)

15 Ɔsinaɔ ń duunkɛnaɔ lɛ́ sɔ̃ Yesuzi
aà yãmai ḿpii. [2] Ɔ̃ Falisiɔ ń Mɔizi
ikoyãdanɛdeɔ lɛ́ yã́kũtɛ̃ka aa mɛ̀: Gbɛ̃́ɛ
bee ì duunkɛnaɔ si aa pɔble sãnuɛ.[*] [3] Ɔ̃
Yesu yã́ɛ bee lɛ̀ɛũnɛ́ à mɛ̀: [4] Tó á gbɛ̃e sã
vĩ mɛ̀n basɔo mɛ́ ado vũ̀aa, ìli a basɔo
mɛ̀ndosai tó sɛ̃u à pɛ̀lɛ a pɔ́ pɔ́ vũ̀aapizi
e à gɛ bɔwào lé? [5] Tó à bɔ̀wà, ì sɛ da a
gã̀u ń pɔnaoɛ, [6] ì taò bɛ, ì a gbɛ̃naɔ ń a
fã́anideɔ sísi, ì onɛ́: À pɔnakɛmanɔ. Ma a
sã pɔ́ sã̀sãpi è. [7] Màaɛ lɔ málɛ oɛ́, wa pɔ-
nakɛ luabɛ duunkɛna mɛ̀ndo pɔ́ a nɔ̀sɛlìlɛ
yã́ musu dɛ gbɛ̃maa gbɛ̃ɔn basɔo mɛ̀ndo-
sai pɔ́ an bàa kú ń nɔ̀sɛlilɛaooɔla.
[8] Nɔɛ pɔ́ ã́nusu ɔwatɛ̃ vĩ mɛ̀n kwi sɔ̃ bɛ,
tó a mɛ̀ndo vũ̀aa, a filia na, i kpɛwaa,
i wɛɛlɛ busɛbusɛ e à gɛ bɔwào lé? [9] Tó
à bɔ̀wà, a a gbɛ̃naɔ ń a fã́anideɔ sísiɛ, i
onɛ́: À pɔnakɛmanɔ. Ma a ã́nusu ɔwatɛ̃
pɔ́ vũ̀aapi è. [10] Málɛ oɛ́, Lua malaikaɔ ì
pɔnakɛ duunkɛna mɛ̀ndo pɔ́ nɔ̀sɛlìlɛ yã́
musu màa lɔɛ.

Nɛ́ pɔ́ sã̀sã

[11] Yesu ò lɔ: Gbɛ̃e mɛ́ kú a nɛgɔ̃ɛɔ vĩ
gbɛ̃ɔn pla. [12] Ɔ̃ Se ò a maeɛ: Baa, ma
asea pɔ́ máɔ vĩ túbi guu kpaa. Ɔ̃ maepi
a àizɛɛ kpaalɛ̀nɛ́. [13] I kɛ gɔɔplao, ɔ̃ Se a
pɔ́ɔ nàaa píi à tà bùsu pãleu zã̀zã. We à a
àizɛɛ kpàlɛu lalasikɛa guu. [14] Kɛ́ à a pɔ́ɔ
dɛ̀ píi, ɔ̃ nɔan zɔ̃ɔ kà bùsupiu, ɔ̃ à gɔ̃̀ ń
pɔ́ wɛ̃nakɛao. [15] À gɛ̀ nà bùsupi gbɛ̃ezi, ɔ̃
gbɛ̃́pi aà gbàɛ a bualoũ blɛ kpái sàwaku-
sanaɔwa. [16] Ɔ̃ ìɔ ye libɛ pɔ́ sàwaɔ lɛ́ ble
mɔ́mɔ bɛ̃̀ɛ, ãma wìli pɔe kpawào. [17] Kɛ́ aà
wɛ́ kɛ̃̀, à mɛ̀: Ma mae zĩkɛnaɔ blɛ vĩ diɛ, ɔ̃
málɛ ga ń nɔanao la. [18] Má fɛlɛ mà ta ma
mae kĩ́iɛ, mí oɛ̀: Baa, ma duunakɛ̀ Luaɛ
ń mpio, [19] mi ka màɔ dɛ n nɛ́ ũ lɔo. Ma
dilɛ n zĩkɛnaɔ do ũ. [20] Ɔ̃ à fɛ̀lɛ lɛ́ tá a mae
kĩ́i. Kɛ́ a bɛ kãaa, aà maepi aà è, ɔ̃ à kɛ̀ɛ̀
wɛ̃naũ. À bàalɛ̀ gɛ̀ kùsiwà à lɛpɛ̀wà. [21] Ɔ̃
nɛ́pi òɛ̀: Baa, ma duunakɛ̀ Luaɛ ń mpio,
mi ka màɔ dɛ n nɛ́ ũ lɔo. [22] Ɔ̃ maepi ò a
zĩkɛnaɔnɛ: À gɛ́ kpakpa, à ulada maa pɔ́
dɛńla sɛ mɔò à daɛ̀, í tãanadaɛ̀, í kyalek-
paɛ̀. [23] Í gáae mɛkpaa kũ à dɛ wà so pɔ-
nakɛa guu, [24] asa ma nɛ́pi gà à vùɛ. À
sã̀sãɛ, ɔ̃ ma aà è. Ɔ̃ aa nà pɔnakɛawa.
[25] Woo kpɛ́ bua. Kɛ́ àlɛ su, à kãikũ̀ ń
bɛo, ɔ̃ à kɔ̃̀ɔ gã̀a mà dɔ. [26] Ɔ̃ à zĩkɛnaɔ do
sìsi à aà là bɔ́mɛ kɛ̀i. [27] Ɔ̃ a wɛ̀wà à mɛ̀: N
dãuna mɛ́ sù, ɔ̃ n mae gáae mɛkpaa dɛ̀, kɛ́
à aà è aafia yã́i. [28] Ɔ̃ Woo pɔ pà à gì gɛ̃i
ua. Kɛ́ aà mae bɔ̀ awakpaiɛ̀, [29] ɔ̃ Woopi
ò a maeɛ: É'e, à kà wɛ̃ ũma málɛ zĩkɛnɛ,
mi fokɛma ziio, mɛ́ baa blesan giana ni

[§§]**14:27** Luk 9.23
[*]**15:2** Luk 5.29-30

kpaa mà pɔnakɛò ń ma gbɛ̃naɔo. 30 Kɛ́ n
nɛ́ pɔ́ à n àizɛɛ kàalɛ káaluaɔnɛpi sù, n
gáae mɛkpaa dɛ̀ɛ̀. 31 Ɔ̃ aà mae òɛ̀: Ma nɛ́,
ń kumanɔ gɔɔpiiɛ. Pɔ́ pɔ́ má vĩ píi, n pɔ́ɛ.
32 À kũ̀ wà blɛble ń pɔnaoɛ, asa n dãu-
napi gà à vùɛ. À sã̀sãɛ, ɔ̃ wà aà è.

Àizɛɛ náaisai

16 Yesu ò a ìwaɔnɛ: Ɔdee mɛ́ kú à
ziia dìlɛ a zĩkɛnaɔnɛ. Ɔ̃ wà mɔ̀ wà
aà kɔmalɛkɛ̀ɛ̀ wà mɛ̀ àlɛ aà àizɛɛ kpálɛ.
2 Ɔ̃ à aà sìsi a òɛ̀: Yã́ pɔ́ má mà n musu
dɛ kpelewa ni? Lá ńlɛ kɛ n ziiakɛ guu
siumɛɛ. Ńyɔ̃ e ǹ ziia zĩ kɛmɛɛ lɔo. 3 Ɔ̃
ziiapi ò a sɔ̃ guu: Ma dii lɛ́ ma bɔ zĩuɛ,
má kɛ kpelewa ni? A kɛ má fɔ̃ sɛ̃wao, mɛ́
baakɛa dɛmɛɛ wí ũ. 4 Má dɔ̃ lá má kɛ gbɛ̃́ɔ
ma dilɛ ń bɛ, tó à ma bɔ zĩu. 5 Ɔ̃ à a dii
fĩadeɔ sìsi dodo, ɔ̃ à gbɛ̃́ sɛ̃́ia là à mɛ̀: Ń
ma dii fĩa kũa ũma ni? 6 À mɛ̀: Nísi zaa
lɛ basɔoɛ. Ɔ̃ ziiapi òɛ̀: Lá pɔ́ ń kɛ̃̀ɛ kɛ. Zɔ̃lɛ
lilɛ blakwi kpakpa. 7 Ɔ̃ a ò gbɛ̃pãleɛ: Mpi
sɔ̃ n fĩa ũma ni? Ɔ̃ à mɛ̀: Ése sakili basɔoɛ.
Ɔ̃ ziiapi òɛ̀: Lá pɔ́ ń kɛ̃̀ɛ kɛ, lilɛ basiiɔ̃. 8 Ɔ̃
diipi ziia náaisaidepi sáaukpà wɛzɛ̃ yã́ pɔ́
a kɛ̀ musu. Asa dṹniaɛ bee gbɛ̃́ɔ wɛ́ zɛ̃a
dɛ gupua gbɛ̃́ɔla kɔ̃tɛ̃ɛ yãkɛkɛa guu.
9 Mapi sɔ̃ málɛ oɛ́, à gbɛ̃naɔ wɛɛlɛ ń
àizɛɛ náaisaiɔ, kɛ́ gɔɔ pɔ́ à mìdɛwá, Lua a
á dilɛ bɛ pɔ́ a gao guu. 10 Gbɛ̃́ pɔ́ náai vĩ
ń a yɔɔnao aɔ náai vĩ ń a zɔ̃ɔo lɔɛ. Gbɛ̃́ pɔ́
náai vĩ ń a yɔɔnaoo aɔ náai vĩ ń a zɔ̃ɔoo.
11 Tó i kɛ náai vĩ ń àizɛɛ náaisaioo, Lua a
á náaikɛ ń a sĩandeoe? 12 Tó i kɛ náai vĩ
ń gbɛ̃pãle pɔ́ɔo, Lua a ázĩa pɔ́ kpáwáe?
13 Zĩkɛna lí e zɔblè dii mɛ̀n plaɛo, asa aɔ
za gbɛ̃doguɛ, iɔ ye adozi, ge a na gbɛ̃-
dowa, i saka adou. Á fɔ̃ àɔ zɔble Luaɛ ń
ɔ̃ao sãnuo.

Ɔde ń Lazaao

14 Falisiɔ ye ɔ̃ai. Kɛ́ aa yã́pi mà píi, ɔ̃
aalɛ lɛsuikɛ Yesuwa. 15 Yesu ònɛ́: I yã-
nakpa ázĩawa gbɛ̃nazĩnaɔ kĩ́iɛ, ãma Lua
á sɔ̃ dɔ̃. Yã́ pɔ́ gbia gbɛ̃nazĩnaɔnɛ ɔ̃ Lua ì
sakau.
16 Mɔizi ikoyã ń ãnabiɔ láɔ ku e Za-
awa. Za gɔɔ bee wàlɛ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i
baokpa, ɔ̃ baade lɛ́ gɛ̃u ń gbãao. 17 Luabɛ
ń tɔɔlɛo sãalɛa àa dɛ Lua ikoyãpi wɛ̃̀sã
néna bãdɛala. 18 Gbɛ̃́ pɔ́ gì a nazi à nɔ
pãle sɛ̀, à gbãsĩkɛ̀ɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ pɔ́ wà gìi
sɛ̀ sɔ̃, à gbãsĩkɛ̀n we.
19 Gɔ̃ɛ ɔdee ku ì pɔkasa maa ɔdeɔ da,
ìɔ pɔnakɛ nama guu gɔɔpii. 20 Wɛ̃nade pɔ́
wì mɛ Lazaa ìɔ wúlɛa aà bɛ gɔ̃u, bɔ fĩfĩwà.
21 Ìɔ blɛ pɔ́ ì lɛ́lɛ ɔdepi táabũnu zíɛ blea
nidɛ. Gbɛ̃ɔ mɛ́ ìɔ aà bɔpiɔ sãsã. 22 Wɛ̃-
nadepi gà, ɔ̃ malaikaɔ aà sɛ̀ tàò Abla-
haũ kĩ́i. Ɔdepi gà sɔ̃, ɔ̃ wà aà vĩ̀. 23 Kua
ĩadama guu bɛdau, kɛ́ à wɛsɛ̀ musu, ɔ̃ à
Ablahaũ è kãaa, Lazaa ku aà saɛ. 24 Ɔ̃ à
lɛzù à mɛ̀: Ba Ablahaũ, ma wɛ̃nagwa, ní
Lazaa zĩ aà a ɔtona zɔ̃ íwa, aà mɔ ma lɛ́na
níniomɛɛ, asa málɛ wãwãkɛ tɛ́vuaɛ bee
guuɛ. 25 Ɔ̃ Ablahaũ mɛ̀: Ma gbɛ̃́, to nama
pɔ́ pɛ̀ɛma n wɛ̃nigɔɔ dɔngu ń taasi zɔ̃ɔ
pɔ́ Lazaa kɛ̀o. Aà nɔ̀sɛ nìni lakĩi sa, mɛ́
ń kú wãwã guu. 26 Bee gbɛa tɔ̃ɔ'ɛ zòolo
da wá zãnguo. Tó gbɛ̃́ ye bɔ la à gɛ́ á kĩ́i,
a fɔ̃o, mɛ́ gbɛ̃e a fɔ̃ bɔ we à mɔ wá kĩ́io.
27 Ɔ̃ ɔdepi mɛ̀: N yã́ na Baa, lá màaɛ, ǹ
aà zĩ ma mae bɛ, 28 asa ma dãunaɔ vĩ
gbɛ̃ɔn sɔo. Aà gɛ́ lɛdaimá, kɛ́ aasu mɔ
gu wãwãdeɛ beeuo. 29 Ɔ̃ Ablahaũ mɛ̀: Aa
Mɔizi ń ãnabiɔ lá vĩ, aa ń yãma. 30 Ɔ̃
ɔdepi mɛ̀: Aawo, Ba Ablahaũ! Tó gbɛ̃e bɔ̀
gau à gɛ̀ ń kĩ́i, ɔ̃ aa nɔ̀sɛlilɛ. 31 Ɔ̃ Ablahaũ
òɛ̀: Tó aai Mɔizi ń ãnabiɔ yãmao, baa tó
gbɛ̃e bɔ̀ gau, aa sio.

Luanaaikɛa

(Mat 18.6-7, 21-22)

17 Yesu ò a ìwaɔnɛ: Sema yã́ pɔ́ ì to
gbɛ̃́ɔ fu àɔ ku, ãma waiyoo gbɛ̃́ pɔ́
a bɔ aà kĩ́i. 2 Tó wà wísilɔgbɛ gbɛ̃̀nɛ dɔ̀ɛ̀
a nɔɛ mɛ́ wà aà zù ísiu, bee maa ń adeo
dɛ kɛ́ aà to nɛ́ɛ beeɔ do fula. 3 Àɔ kú ń
laaio. Tó n gbɛ̃do duunakɛ̀, gɛ ǹ aà le. Tó
à nɔ̀sɛlìlɛ, sùuukɛaànɔ. 4 Tó à duunakɛ̀nɛ
gɔɔ do gɛ̃n sopla mɛ́ à ɛ̀a ònɛ gɛ̃n sopla a
nɔ̀sɛlìlɛ, sùuukɛaànɔ. 5 Dii zĩnaɔ òɛ̀: Wá

luanaaikɛa kɑ̃́fĩwɛ̃ɛ. 6 Dii mɛ̀: Tó á lua-
naaikɛa kà ɛfɔ wɛ́nawa, á o lasinliɛ bee
azĩa bilɛ gɛ́ pɛ́i ísia guu, a á yãmaɛ.
7 Tó á gbɛ̃e zɔ vĩ, àlɛ sɛ̃waɛ̀ ge àlɛ sãɔ
dãɛ̀, tó à sù ń buao, aà dii a oɛ̀ aà mɔ
pɔble gɔ̃̀ɔ yɑ̃̀? 8 Aawo, a oɛ̀ aà blɛkɛɛ, aà
ula lilɛ, i mɔɛ ń pɔbleao ń imiao, aàpi i
gbasa pɔble, i imi. 9 Wì zɔ sáaukpa kɛ́ à
yɑ̃́ pɔ́ wa dàɛ̀ kɛ̀ yɑ̃́i yɑ̃̀? 10 Ápiɔ sɔ̃ màaɛ,
tó a yɑ̃́ pɔ́ Lua dàɛ́ kɛ̀ píi, à mɛ: Zɔɔn wá
ũ, wá kɛa wá kɛ̀.

Kusude gbɛ̃ɔn kwiɔ gbɑ̃́gbãa

11 Yesu gɛa Yelusalɛũ a bɛ Samali bùsu
zɔ̃lɛu ń Galileo. 12 Kɛ́ àlɛ gɛ̃ wɛ̃́lɛeu, ɔ̃
gɔ̃ɛ kusude gbɛ̃ɔn kwiɔ kpàaũaànɔ. Aa
zɛ kãaa, 13 aa lɛzùaàzi aa mɛ̀: Mae Yesu,
wá wɛ̃nagwa. 14 Kɛ́ a è màa, ɔ̃ a ònɛ́: À
gɛ ázĩa ɔlɔ sa'onaɔnɛ.† Kɛ́ aalɛ gɛ́, ɔ̃ aa
gbɑ̃̀gbã. 15 Kɛ́ an gbɛ̃do è a gbãgbã, ɔ̃ à
ɛ̀a sù, àlɛ Lua sáaukpa ń lɔɔ gbãao. 16 À
wùlɛ a gbɛɛu Yesu aɛ, à fɔkpàwà. Gbɛ̃́
beeá Samali gbɛ̃́ɛ. 17 Ɔ̃ Yesu mɛ̀: Gbɛ̃ɔn
kwiɔ mɛ́ gbɑ̃̀gbão lò? Gbɛ̃ɔn kɛ̃okwiɔ kú
má ni? 18 An gbɛ̃e i ɛa mɔ̀ Lua sáaukpaio,
sema zĩ̀loɛ beea? 19 Ɔ̃ Yesu òɛ̀: Fɛlɛ tá, ma
náai pɔ́ ń kɛ mɛ́ n gbãgbã.

Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ mɔa

(Mat 24.23-41)

20 Falisiɔ Yesu là kpala pɔ́ a bɔ Lua kĩ́i
mɔ́gɔɔi, ɔ̃ a wèmá à mɛ̀: Kpala pɔ́ bɔ̀ Lua
kĩ́i lí mɔ́ wà e ń wɛ́o no. 21 Wa o gwa kɛ
ge gwa keeo. Kpalapi kú á guuɛ.
22 Ɔ̃ a ò a ìwaɔnɛ: A gɔɔ lɛ́ mɔ́ kɛ́ á Gbɛ̃-
nazĩn Nɛ́ mɔ́gɔɔ ea nidɛ, á eo. 23 Wa oɛ́ a
ku le ge a ku la, ãma ásu gɛo, ásu tɛ́nzio.
24 Lá loupilɛa ì gupu luabɛ lɛ́la ń a lɛ́leo,
màa aɔ dɛ Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ mɔ́gɔɔ. 25 Sema
aà taasikɛ gĩa maamaa. Gbãgbɛ̃ɔ giaàzi.
26 Lá à kɛ̀ Nɔee gɔɔ,‡ màa a kɛ Gbɛ̃nazĩn
Nɛ́ mɔ́gɔɔzĩ lɔ. 27 Wàlɛ pɔble, wàlɛ imi,
wàlɛ nɔsɛ, wàlɛ zãkɛ e gɔɔ pɔ́ Nɔee gɛ̃̀
gó'ilɛna guu, ɔ̃ í dà dṹniaa, gbɛ̃́ɔ gàga
píi.¶ 28 Màaɛ lɔ Lɔtu gɔɔ, wàlɛ pɔble, wàlɛ
imi, wàlɛ pɔ́ lú, wàlɛ pɔ́ yia, wàlɛ pɔ́tɔ̃,
wàlɛ kpɛdɔ. 29 Gɔɔ pɔ́ Lɔtu bɔ̀ Sɔdɔũ, tɛ́
ń ĩatɛ̃gbɔ̃o bɔ̀ luabɛ à kwɛ̀, ɔ̃ gbɛ̃́ɔ gàga
píi.§ 30 Beewa aɔ dɛ gɔɔ pɔ́ Gbɛ̃nazĩn Nɛ́
bɔ̀ gupuau.
31 Gɔɔ bee gbɛ̃́ pɔ́ kú kpɛ́ musu su pila
kpɛ́ guu a pɔ́ɔ sɛ́lɛio. Màaɛ lɔ gbɛ̃́ pɔ́ kpɛ́
bua su ɛa bɛo. 32 À to Lɔtu na yɑ̃́ dɔágu.**
33 Gbɛ̃́ pɔ́ ye àɔ a wɛ̃ni kũa, wɛ̃nipi a
vũaawà. Gbɛ̃́ pɔ́ gì a wɛ̃nii sɔ̃, ade mɛ́
aɔ ku.†† 34 Málɛ oɛ́, gwɑ̃́ bee gbɛ̃ɔn plaɔ
aaɔ wúlɛa gudoũ, Lua a gbɛ̃do sɛ́, i gbɛ̃do
to we. 35 Nɔɛ gbɛ̃ɔn plaɔ aaɔ pɔ́ lɔ́ gu-
doũ, Lua a gbɛ̃do sɛ́, i gbɛ̃do to we. 36 Gɔ̃ɛ
gbɛ̃ɔn plaɔ aaɔ ku bua, Lua a gbɛ̃do sɛ́,‡‡
i gbɛ̃do to we. 37 Ɔ̃ aa aà là aa mɛ̀: Dii,
mákĩi ni? A wèmá à mɛ̀: Gu pɔ́ gɛ kuu,
we yãamusuɔ kãaau.

Wabikɛa

18 Yesu yãlɛ̀ɛũnɛ́ kɛ́ aaɔ Lua wabikɛ
kɔ̃sɔ̃kɔ̃sɔ̃, aasu kpasao yɑ̃́i. 2 À mɛ̀:
Yɑ̃́kpalɛkenae mɛ́ kú wɛ̃́lɛeu, a Lua vĩa
vĩo, mɛ́ ìli gbɛ̃e yãdao. 3 Gyaae ku wɛ̃́lɛpi
guu, ìɔ mɔ aà kĩ́i mɔ̀ɔmɔɔ ì mɛ: Zɛmanɔ
ma ibɛɛ yɑ̃́ musu. 4 I weio e gɔɔpla. Bee
kpɛ a ò azĩawa: Baa tó má Lua vĩa vĩo, mɛ́
mili gbɛ̃e yãdao, 5 lá gyaapi lɛ́ ma súu zɔ̃,
má zɛaànɔɛ. Tó mi kɛ màao, aà zɛamala
láasaiɛ a ma dɛɛ.

†17:14 Lev 14.1-3
‡17:26 Daa 6.5
¶17:27 Daa 7.6-24
§17:29 Daa 19.24-25
**17:32 Daa 19.26
††17:33 Luk 9.24
‡‡17:36 Mat 24.31, 1Tɛs 4.17

6 Ɔ̃ Dii mɛ̀: À yã́kpalɛkɛn vãi yã'oa
ma. 7 Lua a zɛ ń a gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ wiilɛwa
fãanɛ ń gwãasĩ̀naoɔo lé? A zígbiakɛ ń
dɔańlɛo yã̀? 8 Málɛ oɛ́, a zɛńnɔ kpakpaɛ.
Ń beeo tó Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ mɔ̀, a a náaikɛna
e dṹniaua?
9 Ɔ̃ à ɛ̀a yã́ɛ bee lɛ̀ɛũ gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ
ńzĩa dilɛ gbɛ̃maa ũ mɛ́ aaìɔ saka gbɛ̃́
kĩniɔguɔnɛ à mɛ̀: 10 Gbɛ̃ɔn plaeɔ mɛ́ gè
wabikɛi Lua ua, gbɛ̃doá Falisiɛ, gbɛ̃do sɔ̃
ɔsinaɛ. 11 Falisipi zɛa, àlɛ wabikɛ. A ò a sɔ̃
guu à mɛ̀: Lua, ma n sáaukɛ̀ kɛ́ má dɛ lán
dãɔwao, dìidiindeɔ, náaisaideɔ, gbãsĩkɛ-
naɔ ge ɔsinaɛ bee. 12 Miɔ lɛye gɔɔ plapla
ãsɔ̃a ń ãsɔ̃aoɛ. Pɔ́ pɔ́ má è píi mi a kwide
bɔnɛ. 13 Ɔsinapi sɔ̃ a zɛ kãaa, i fɔ̃ wɛsɛ̀
musu gwà seo. Àlɛ azĩa gbɛ̃gbɛ̃ à mɛ̀: Lua,
sùuukɛmanɔ, duunkɛnan ma ũ. 14 Málɛ
oɛ́, gɔ̃ɛpi tà a bɛ Lua siaaànɔ guu, i kɛ
Falisipi no. Asa gbɛ̃́ pɔ́ ì azĩa kã́fĩ Lua a
aà busaɛ, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ ì azĩa busa Lua a aà
kã́fĩ.¶¶

Báaadaa nɛ́ɔgu

(Mat 19.13-15, Maa 10.13-16)

15 Wà mɔ̀ɛ̀ ń ń nɛ́fɛ̃nɛnaɔ aà ɔnamá. Kɛ́
aà ìwaɔ è, ɔ̃ aa gìnɛ́. 16 Ɔ̃ Yesu nɛ́ɔ sìsi à
mɛ̀: À to nɛ́ɔ mɔ ma kĩ́i, ásu kpánɛ́o, asa
kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i dɛ gbɛ̃́ bee taaɔ pɔ́ ũɛ.
17 Sĩana málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ i kpala pɔ́ bɔ̀ Lua
kĩ́i yã́ sí lán nɛ́wao, a gɛ̃uo.

Ɔde

(Mat 19.16-30, Maa 10.17-31)

18 Yudaɔ kíabuie mɔ̀ Yesu là à mɛ̀: Mɛ-
tulu maa, kpelewa má kɛ mà àizãna ei?
19 Yesu òɛ̀: Àkɛa n mɛ̀ má maai? Gbɛ̃e
maao, sé Lua ado. 20 Ń yã́ pɔ́ Lua dìlɛɔ dɔ̃:
Ńsuli wúlɛ ń gbɛ̃pãle nɔo. Ńsuli gbɛ̃dɛo.
Ńsuli kpã́i'oo. Ńsuli yãdɔ n gbɛ̃́deewao.
Nìli n de ń n dao kpɛla.§§ 21 Ɔ̃ a òɛ̀: Zaa
ma kɛ ɛ̀waaso ũ, má yã́ beeɔ kũa píiɛ.
22 Kɛ́ Yesu bee mà, a òɛ̀: Yã́ gɔ̃̀nɛ mɛ̀ndo.
Pɔ́ pɔ́ ń vĩ yía píi, ní a ɔ̃a biilɛ taasideɔnɛ,
ńyɔ̃ɔ àizɛɛ vĩ luabɛ. Bee gbɛa ní mɔ tɛ-
mazi. 23 Kɛ́ à yã́pi mà, aà pɔ siakṹ, asa
ɔde sà gbãngbooɛ. 24 Kɛ́ Yesu è aà pɔ
siakṹ, à mɛ̀: Gɛ̃a kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i
guu zĩ'ũ gbɛ̃́ pɔ́ aa àizɛɛ vĩɔnɛ. 25 Yiongo
gɛ̃a abaawɛu àa dɛ ɔde gɛ̃a kpala pɔ́ bɔ̀
Lua kĩ́i guula. 26 Gbɛ̃́ pɔ́ aa yã́pi màɔ mɛ̀:
Démɛ a àizãna e lɔi? 27 Yesu wèmá à mɛ̀:
Yã́ pɔ́ gbɛ̃nazĩnaɔ fùa kɛ, Lua ì fɔ̃́.
28 Ɔ̃ Piɛɛ mɛ̀: Wa wá pɔ́pii tò weɛ, ɔ̃ wá
tɛ́nzi fá. 29 Ɔ̃ Yesu ònɛ́: Sĩana málɛ oɛ́, gbɛ̃́
pɔ́ a bɛ tò ge a na ge a vĩ̀iɔ ń a dãunaɔ
ge a de ń a dao ge a nɛ́ɔ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua
kĩ́i yãi 30 a ɛa bee taa e dɛ beea maamaa
dṹniaɛ bee guu, mɛ́ a àizãna e dṹnia pɔ́
lɛ́ mɔ́ guu.

Vĩ̀a baakɛna gbã́gbãa

(Mat 20.29-34, Maa 10.46-52)

31 Yesu a gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ kã̀aaàzi, ɔ̃ a
ònɛ́: Wálɛ gɛ́ Yelusalɛũɛ. Wekĩi Gbɛ̃naz-
ĩn Nɛ́ yã́ pɔ́ ãnabiɔ kɛ̃̀ Lua yã́u a pau píi
sa. 32 Wa aà kpa buipãleɔwa, aai aà kɛ
pɔ́ɔpɔɔ, aai aà sɔ̃́sɔ̃, aai lɛ́'ikakawà, 33 aai
aà gbɛ̃ ń flàalao, aai aà dɛ, a gɔɔ àaɔ̃de
zĩ́ i ɛa vu. 34 Ãma aà ìwapiɔ a kee gbáɛo,
asa yã́pi mi ulɛanɛ́ɛ, aa dɔ̃ yã́ pɔ́ àlɛ oo.
35 Kɛ́ Yesu kà kãi ń Yelikoo, vĩ̀ae zɔ̃lɛa
zé lɛ́, àlɛ baakɛ. 36 Kɛ́ a mà bíla lɛ́ gɛ̃, ɔ̃ a ń
lá bɔ́mɛ kèi. 37 Ɔ̃ wa òɛ̀, Yesu Nazalɛti mɛ́
lɛ́ gɛ̃ we. 38 Ɔ̃ à lɛzù à mɛ̀: Yesu, Davidi
Bui, ma wɛ̃nagwa. 39 Gbɛ̃́ pɔ́ dɔaaaɔ gìɛ̀
aa mɛ̀ aà nílɛ, ɔ̃ aà wiilɛa gbãakṹ, àlɛ mɛ:
Davidi Bui, ma wɛ̃nagwa. 40 Yesu zɛ̀ à mɛ̀
wà mɔaànɔ. Kɛ́ à mɔ̀, ɔ̃ Yesu aà là à mɛ̀:
41 Bɔ́ ń ye mà kɛnɛi? A wèwà à mɛ̀: Dii,
má ye màɔ gu'ɛɛ. 42 Ɔ̃ Yesu òɛ̀: Gu e. Ma
náai pɔ́ ń kɛ̀ mɛ́ tò n gbãgbã. 43 Wegɔ̃ɔ à
gu'è, ɔ̃ à bɔ̀ tɛaàzi, àlɛ Lua sáaukpa. Kɛ́
gbɛ̃́pii è màa, aa Lua sáaukpà.

¶¶**18:14** Luk 14.11
§§**18:20** Bɔa 20.12-16

Zase

19 Ɔ̃ Yesu gɛ̃̀ Yeliko, àlɛ pãa.
2 Gbɛ̃ɛ ku we aà tɔ́n Zase. Ɔsinaɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔɛ, mɛ́ ɔdeɛ. 3 Àlɛ wɛɛlɛ à gbɛ̃́ pɔ́
dɛ Yesu ũ e, ãma i fɔ̃ aà èo dasi yɑ̃́i, asa
gbɛ̃́ gesenaɛ. 4 Ɔ̃ à bàalɛ̀ dɔ̀aa à gɛ̀ dɛ̀dɛ
sɩ̃́mfofowa kɛ́ à Yesu e, asa a gɛ̃ weɛ.
5 Kɛ́ Yesu kà wekĩi, ɔ̃ à wɛsɛ̀ musu a òɛ̀:
Zase, pila kpakpa. À kṹ mà i n bɛ gbãɛ.
6 Ɔ̃ Zase pìla kpakpa, à aà dìlɛ ń pɔnao.
7 Kɛ́ wa è màa, gbɛ̃́pii lɛ́ yɑ̃́kũtɛ̃ka aa
mɛ̀: À gɛ̀ pilai duunkɛna bɛ. 8 Ɔ̃ Zase
fɛ̀lɛ zɛ̀ a ò Diiɛ: Dii, má a àizɛɛ guo kpa
taasideɔwaɛ. Tó ma gbɛ̃ɛ taiinkɛ̀ sɔ̃, má
ɛa mà a gɛ̃ɛ kpawà lɛɛ síiɔ̃. 9 Ɔ̃ Yesu òɛ̀:
Lua uaɛbeedeɔ mìsi gbã. Asa gbɛ̃́ɛ beeá
Ablahaũ buiɛ lɔ. 10 Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ mɔ̀ gbɛ̃́
pɔ́ sɛ̃̀sã wɛɛlei à aà suabaɛ.

Ɔdakɛa zĩkɛnaɔnɛ

(Mat 25.14-30)

11 Gɔɔ pɔ́ wàlɛ aà yɑ̃́pi ma, ɔ̃ à ɛa yãkɛ̃̀-
fĩné lɔ. Lá à kãikṹ ń Yelusalɛũo, wàlɛ e
kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɩ̃́i a bɔ gupuau gɔ̃̀ɔɛ, ɔ̃ à
yãlɛ̀ɛũné 12 à mɛ̀: Kíe buie mɛ́ lɛ́ gɛ́ kpal-
ablei bùsu zɑ̃̀zãu, i ɛa su. 13 Ɔ̃ à a zĩkɛ-
naɔ sìsi gbɛ̃ɔn kwi, à ɑ̃́nusu ɔwatɛ̃ kpà
ń baadewa mɛ̀n basɔobasɔo, a ònɛ́: Àɔ
laataò e màɔ su. 14 Aà bùsudeɔ sɔ̃ aa za-
àaguɛ, ɔ̃ aa zĩnaɔ zɩ̃̀ aà kpɛ aa mɛ̀: Wá we
gbɛ̃́pi kiblewáo. 15 Aà sua ń kpalableao
gbɛa lé, à mɛ̀ wà zĩkɛna pɔ́ a ɔ̃a kpàmápiɔ
sísiɛ, kɛ́ à e dɔ̃ lá pɔ́ aa ài'è. 16 Gbɛ̃́ sɛ̃́ia
mɔ̀ à mɛ̀: Dii, n ɔ̃api àikɛ̀mɛɛ lɛɛ kwi. 17 Ɔ̃
a òɛ̀: Násaa, zĩkɛn maa. Lá n kɛ náai vĩ ń
a yɔɔnao, ńyɔ̃ɔ iko vĩ wɛ̃́lɛ mɛ̀n kwiɔwaɛ.
18 Gbɛ̃ɔn plaade mɔ̀ à mɛ̀: Dii, n ɔ̃api nɛ'ì
lɛɛ sɔo. 19 Ɔ̃ a òɛ̀: Mpi sɔ̃ ńyɔ̃ɔ iko vĩ wɛ̃́lɛ
mɛ̀n sɔɔɔwa. 20 Ɔ̃ gbɛ̃pãle mɔ̀ à mɛ̀: Dii, n
ɔ̃an kɛ. Má ùlɛ kooa zwɑ̃̀nkasauɛ. 21 Má n
vĩa vĩ, asa gbɛ̃́ zĩ'ũn n ũ. Ni pɔ́ pɔ́ ni dilɛo
sɛ́, ni pɔ́ pɔ́ ni tɔ̃o kɛkɛ. 22 Ɔ̃ a òɛ̀: Zĩkɛn
vãi, n lɛ́ mɛ́ n kalikɛ̀. Ń dɔ̃ kɛ́ gbɛ̃́ zĩ'ũn ma
ũ, mi pɔ́ pɔ́ mi dilɛo sɛ́, mi pɔ́ pɔ́ mi tɔ̃o
kɛkɛ. 23 Kɛ́ ń dɔ̃ màa, bɔ́yãi ni dakɛoné,
tó ma su, mà a pɔ́ sí ń a íoo ni? 24 Ɔ̃ a ò
gbɛ̃́ pɔ́ kú weɔnɛ: À ɑ̃́nusu ɔwatɛ̃ basɔopi
siwà, í kpá gbɛ̃́ pɔ́ ài'è lɛɛ kwiwa. 25 Ɔ̃ wa
òɛ̀: Dii, a ài lɛɛ kwi kũa kɔ̀. 26 Ɔ̃ a wèmá
à mɛ̀: Málɛ oɛ́, Lua a pɔ́ kɑ̃́fĩ gbɛ̃́ pɔ́ pɔ́
vĩɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ vĩo sɔ̃, baa pɔ́ pɔ́ a vĩ, Lua a
siwàɛ.* 27 Ma ibɛɛ pɔ́ aa ye mà kiblemáoɔ
sɔ̃, à mɔ́ńnɔ la, í ń dɛdɛ ma aɛ.

Gbãakpaa Yesuzi Yelusalɛũ

*(Mat 21.1-17, Maa
11.1-19, Zãa 12.12-19)*

28 Kɛ́ Yesu yɑ̃́ bee ò a làa, ɔ̃ à dàzɛu, àlɛ
gɛ́ Yelusalɛũ. 29 Kɛ́ à kãikṹ ń Bɛfazeo ń
Bɛtanio, sɩ̃̀sĩ pɔ́ wì mɛ Kùkpɛ sɩ̃̀sĩpɔlɛu, ɔ̃
à a ìwa gbɛ̃ɔn plaɔ zɩ̃̀ 30 à mɛ̀: À gɛ́ wɛ̃́lɛ pɔ́
kálɛ wá aɛ kee guu. Tó a ka we, á zàa'ĩn
né bɔlɔ e dɔa, gbɛ̃ɛ i dikpɛ yãao. À polo
mɔò. 31 Tó gbɛ̃ɛ á lá, démɛ ò à poloi, í
mɛ Dii mɛ́ ye a mɔaoi. 32 Ɔ̃ zĩnaɔ gɛ̀ aa
è lá a ònɛ́wa. 33 Kɛ́ aalɛ zàa'ĩnapi polo,
ɔ̃ a diiɔ ń lá aa mɛ̀: Démɛ ò à zàa'ĩnapi
poloi? 34 Aa mɛ̀: Dii mɛ́ ye a mɔaoi. 35 Ɔ̃
aa gɛ̀oɛ̀. Aa ń pɔkasaɔ kpàlɛ zàa'ĩnapiwa,
ɔ̃ aa Yesu dìkpɛ. 36 Kɛ́ àlɛ táa'o, gbɛ̃́ɔ lɛ́ ń
pɔkasaɔ kpálɛ zɛ́ guu.
37 Kɛ́ à kãikṹ ń gu pɔ́ zɛ́pi pìlau Kùkpɛ
sɩ̃̀sĩwao, ɔ̃ pɔna guu dasi pɔ́ tɛaàziɔ nà
Lua táasilɛawa ń lɔɔ gbãao, dabudabu pɔ́
aa èɔ yɑ̃́ musu píi 38 aa mɛ̀:
Báaaden Kía pɔ́ lɛ́ mɔ́ ń Dii tɔ́o ũ.†
Aafia ku luabɛ! Wà Musude tɔbɔ!
39 Falisi pɔ́ aa ku zã guueɔ òɛ̀: Mɛtulu, gi
n ìwaɔnɛ. 40 Ɔ̃ a wèmá à mɛ̀: Málɛ oɛ́, tó
aa nìlɛ, gbɛɔ mɛ́ aa wiipi lɛ́.
41 Kɛ́ à sɔ̃̀ Yelusalɛũzi, a gwà, ɔ̃ à ɔ́ɔlɔ̀ɛ̀
42 à mɛ̀: Tó n yɑ̃́ pɔ́ a mɔnɛ ń aafiao dɔ̃̀
gbã yãa lé, kai! Tia kɛ́wa sɔ̃ a ulɛanɛɛ.
43 A gɔɔ a mɔ kɛ́ n ibɛɛɔ gbà lɛsĩɔ da
lianzi, aai n káka, 44 aai n dúuzɔ̃, aai n

*19:26 Luk 8.18
†19:38 Soũ 118.26

gbɛ̃́ɔ wíwi. Baa gbɛɛ aa to dinɛkɔ̃ao, kɛ́
ni gɔɔ pɔ́ Lua lɛzùnzi dɔ̃o yɑ̃́i.
45 Kɛ́ Yesu gɛ̃̀ Lua ua, ɔ̃ à nà pɔyianaɔ
yaawa. 46 A ònɛ́: A kɛ̃a Lua taalau à mɛ̀:
Ma kpɛ́ aɔ dɛ lousisikpɛ ũɛ.‡ Ápiɔ sɔ̃ á kɛ̀
gbɛ̃blenaɔ tòo ũ.¶
47 Lá gu lɛ́ dɔ Yesu ìɔ yɑ̃danɛ́ Lua ua.
Ɔ̃ sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyɑ̃danɛdeɔ lɛ́ aà
wɛ sɑ̃nu ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ, 48 ɑ̃ma aai lá wa kɛ
zɛ́ eo, asa gbɛ̃́pii lɛ́ lua aà yɑ̃́iɛ.

Yesu laa a ikoi

(Mat 21.23-27, Maa 11.27-33)

20 Zĩewa Yesu lɛ́ yɑ̃da gbɛ̃́ɔnɛ Lua
ua, àlɛ baonakpanɛ́, ɔ̃ sa'onkiaɔ ń
Mɔizi ikoyɑ̃danɛdeɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ sɔ̃̀aàzi 2 aa
òɛ̀: Iko pɔ́ ńlɛ yɑ̃́piɔ kɛò owɛ̃ɛ. Démɛ n
gba ikopii? 3 Ɔ̃ a wèmá à mɛ̀: Mapi sɔ̃
má yɑ̃́ mɛ̀ndo gbɛawá. À omɛɛ, 4 Zɑ̃a gbɛ̃́
da'ilɛkea bɔ̀ Lua kĩ́i yɑ̃̀ ge gbɛ̃nazĩna kĩ́iɛ?
5 Ɔ̃ aa lɛkpàaĩ aa mɛ̀: Tó wa mɛ̀ Lua kĩ́iɛ,
a wá la bɔ́yɑ̃i wi aà yɑ̃́ sio ni? 6 Tó wa
mɛ̀ gbɛ̃nazĩna kĩ́iɛ sɔ̃, gbɛ̃́pii a wá pápa
ń gbɛo wà wá dɛɛ, asa aa zɛ̀ ń Zɑ̃a ɑ̃n-
abikɛoɛ. 7 Ɔ̃ aa mɛ̀: Wá dɔ̃ má à bɔ̀uo. 8 Ɔ̃
Yesu ònɛ́: Má iko pɔ́ málɛ yɑ̃́piɔ kɛò oɛ́
sɔ̃o.

Vɛ̃ɛbu zĩkɛnaɔ

(Mat 21.33-46, Maa 12.1-12)

9 Ɔ̃ Yesu ɛ̀a yɑ̃lɛ̀ɛũnɛ́ lɔ à mɛ̀: Gbɛ̃e mɛ́
vɛ̃ɛbu vĩ,§ ɔ̃ a nà zĩkɛnaɔnɛ ń ɔzĩ, à gɛ̀
wɛ̃́lɛu à gɔɔplakɛ̀ we. 10 Kɛ́ vɛ̃ɛkɔzɔ̃zɔ̃gɔɔ
kà, à a ìwae zĩ̀ zĩkɛnapiɔwa aa a asea
kpawa, ɔ̃ aa ìwapi gbɛ̃̀ aa aà gbàɛ ɔgii.
11 À ɛ̀a ìwa pɑ̃le zĩ̀ lɔ, ɔ̃ zĩkɛnapiɔ aà
gbɛ̃̀, aa widàwà aa aà gbàɛ ɔgii. 12 Ɔ̃ à ɛ̀a
gbɛ̃ɔn àaɔ̃de zĩ̀ lɔ, ɔ̃ aa aà kɛ̀'ĩa aa aà yà.
13 Ɔ̃ vɛ̃ɛbudepi mɛ̀: Má kɛa sa ni? Má a nɛ́
mɛ̀ndona zĩmáɛ. Aa gí aà yɑ̃daia? 14 Kɛ́
zĩkɛnapiɔ aà è, aa òkɔ̃ɛ aa mɛ̀: Túbible-
nan kee, wà aà dɛ, bú i gɔ̃wɛ̃ɛ. 15 Ɔ̃ aa
bɔ̀aànɔ kaa kpɛ aa aà dɛ̀.
Kpelewa budepi a sɛ́ńnɔ sai? 16 A mɔ
zĩkɛnapiɔ dɛdɛ, i bú si kpa gbɛ̃pɑ̃leɔwaɛ.
Kɛ́ gbɛ̃́ɔ yɑ̃́pi mà aa mɛ̀: Lua wá bɔ. 17 Ɔ̃
Yesu wɛpɑ̃̀ńla à mɛ̀: Yɑ̃́ pɔ́ kɛ̃a Luayɑ̃-
taalauɛ bee dɛ kpelewa ni?
Gbɛ pɔ́ ɛ̃bonaɔ pɑ̃kpài mɛ́ gɔ̃̀ gbɛɔ mide
ũ.**
18 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ̀lɛ gbɛpiwa a wíwiɛ.
Tó gbɛpi sì gbɛ̃́wa sɔ̃, a ade úlɔɛ.

Yesu lousisin gbɛ̃zɔ̃ɔɔ fua

(Mat 22.15-23.36, Maa 12.13-40, Luk 11.37-54)

19 Mɔizi ikoyɑ̃danɛdeɔ ń sa'onkiaɔ dɔ̃
kɛ́ ń yɑ̃́i Yesu yɑ̃́pi lɛ̀ɛũi, ɔ̃ aalɛ zɛwɛɛlɛ
wà aà kũ gɔ̃̀ɔ, ɑ̃ma aa vĩakɛ̀ dasiɛ. 20 Aalɛ
aà kpakpa, ɔ̃ aa zɑ̃made pɔ́ aalɛ ńzĩa dilɛ
gbɛ̃maa ũɔ zĩ̀wà, kɛ́ aa aà kũ aà yɑ̃'oa
guu, aai aà kpá ń bùsu gbɑ̃adewa aà iko
ɔlɔɛ̀. 21 Ɔ̃ zɑ̃madepiɔ aà là aa mɛ̀: Mɛtulu,
wá dɔ̃ kɛ́ ni yɑ̃'o ǹ yɑ̃danɛ́ a zɛ́waɛ, i kɛ
gbɛ̃nazĩnaɔ wɛ́ yɑ̃́i no. Ni Lua zɛ́ ɔlɔnɛ́ ń
sĩanao. 22 À kũ̀ wà falubɔ Sezaaɛ yɑ̃̀ ge
wásu bɔo? 23 Yesu ń ɔ̃nɔ dɔ̃̀má, ɔ̃ a ònɛ́:
24 À ɔ̃a do dɔ mà gwa. Dé mi ń aà tɔ́o mɛ́
kuwà lai? Aa mɛ̀: Sezaa pɔ́ɛ. 25 Ɔ̃ a ònɛ́:
Tɔ̀ɔ, à Sezaa dee pɔ́ kpawà, í Lua pɔ́ kpá
Luawa. 26 Ɔ̃ aa fùa aa aà kũ a yɑ̃'oa guu
gbɛ̃́ɔ wáa. Aà yɑ̃wea bɔ̀ ń saɛ, ɔ̃ aa ń lɛ́
kpàaũ.
27 Ɔ̃ Saduse pɔ́ aaì gɛɔ vua ɛɛboeɔ mɔ̀
Yesu kĩ́i, aa aà là aa mɛ̀: 28 Mɛtulu, Mɔizi
dìlɛwɛ̃ɛ yóo: Tó gbɛ̃́ vĩ̀i gà à a na tò nɛ́-
sai, aà dɑ̃una nɔpi sɛ à a vĩ̀i gɛ̃ɛ kɛò.††
29 Màa vĩ̀i ń dɑ̃unaɔ ku gbɛ̃ɔn sopla. Woo
nɔsɛ̀, ɔ̃ à gà à aà tò nɛ́sai. 30 Ɔ̃ Se gyaapi
da'uakɛ̀. 31 Se gbɛa Bíɔ kɛ̀ lɔ. Aa kɛ̀ màa

‡**19:46** Isa 56.7
¶**19:46** Zel 7.11
§**20:9** Isa 5.1
****20:17** Soũ 118.22
††**20:28** Iko 25.5

ń gbɛ̃ɔn sopla ḿpii, aa gàga aa nɔpi tò
nɛ́sai. 32 An gbɛa nɔpi gà. 33 Gɛɔ vugɔɔzĩ
an démɛ aɔ nɔpi vĩi? Asa an gbɛ̃ɔn sopla
ḿpii aa aà dɔ̃̀ nɔ ũɛ. 34 Yesu ònɛ́: Dű̃niaɛ
bee gbɛ̃́ɔ aaì nɔsɛ aaì zãkɛ, 35 ãma gbɛ̃́ pɔ́
Lua dìlɛ aa kà aa bɔ gau aa dű̃nia dafu
leɔ aa nɔsɛ weo, aa zãkɛ weo. 36 Aaɔ dɛ
lán malaikaɔwaɛ, aa ga lɔo. Aaɔ dɛ Lua
nɛ́ɔ ũɛ, gàbɔɔ ũ. 37 Baa Mɔizi lá guu, à gɛɔ
vua yã́ pìliwanɛ́. Gu pɔ́ à kàelɛ yã'òu, à
mɛ̀ Dii mɛ́ Ablahaũ ń Izaakio ń Yakɔbuo
Lua ũ.‡‡ 38 Diiá gɛɔ Lua no, sema gbɛ̃́ bɛ̃́ɛɔ
pɔ́. Gbɛ̃́pii bɛ̃́ɛ Luaɛɛ. 39 Ɔ̃ Mɔizi ikoyã-
danɛdeeɔ fɛ̀lɛ yã'ò aa mɛ̀: Mɛtulu, n yã-
maa ò. 40 Ɔ̃ aai we yãe làwà lɔo.
41 Yesu ń lá à mɛ̀: Kpelewa wì o Mɛsiiá
Davidi Buiɛi? 42 Asa Davidi ò Soũ lá guu
à mɛ̀:
Dii ò ma Diiɛ aà zɔ̃lɛ a ɔplaai
43 e àɔ aà ibɛɛɔ kɛɛ̀ gbadibɔ ũ.¶¶
44 Lá Davidi aà sìsi Dii, kpelewa a dɛ aà
bui ũ lɔi?
45 Kɛ́ gbɛ̃́pii lɛ́ aà yãma, ɔ̃ a ò a ìwaɔnɛ:
46 À laaika Mɔizi ikoyãdanɛdeɔzi. Aaìɔ
ye bɛbɛa ń ulada daaoi, wàɔ fɔkpakpa-
má gãaɛ. Aaìɔ wɛɛlɛ zɔ̃lɛ lousisikpɛ gu-
maaɔu ń blɛble zɔ̃lɛkĩi maaɔ. 47 Aaì wabi
gbã̀a kɛ gbɛ̃nazĩnaɔ wɛ́ yã́i, ɔ̃ aaì gyaaɔ
kpɛ́ siomá. An ĩadama pãsĩ aɔ dɛńla.

Gyaa taaside gbadaa

(Mat 12.41-44)

21 Kɛ́ Yesu wɛzù a aɛ, ɔ̃ a è ɔdeɔ lɛ́
ń gbaɔ ka ɔsikpagolo guu. 2 Ɔ̃ à
gyaa taaside búubuue è we, à tãnga dàu
mɛ̀n pla. 3 Ɔ̃ à mɛ̀: Sĩana málɛ oɛ́, gyaa
taasidepi ɔ̃a dàu dɛ gbɛ̃́piia. 4 Asa ɔ dia
ɔ̃ aa dã kàu ḿpii. Nɔɛpi sɔ̃, aà taasidekɛ
guu pɔ́ pɔ́ a vĩ à pɔbleò ɔ̃ a dàu we píi.

Yelusalɛũ dúuzɔ̃a ń dű̃nialaagɔɔ seelaɔ

(Mat 24.1-22, Maa 13.1-20)

5 Gbɛ̃ɛɔ lɛ́ Lua ua yã'o, aa mɛ̀ wà a kpɛ́ɔ
kɛ̀kɛ maa ń gbɛ̀ kɛfɛnaɔ ń pɔ́ pɔ́ wà Lua
gbàɔ, ɔ̃ Yesu mɛ̀: 6 Gɔɔe a mɔ́, pɔ́ pɔ́ á è
keeɔ, baa gbɛe a gɔ̃ dikɔ̃ao, wa ń dúuzɔ̃ɛ.
7 Ɔ̃ aa aà là aa mɛ̀: Mɛtulu, bee a kɛ bɔɛ
ni? Bɔ́mɛ aɔ dɛ a kɛgɔɔ seela ũi? 8 Ɔ̃ à mɛ̀:
À laaika, ásu to wà á sã́são, asa wa mɔ́
ń ma tɔ́o dasi, aa mɛ wa mɛ́ wa dɛ aà ũ,
ge a gɔɔ kà. Ásu tɛ́ńzio. 9 Tó a zĩ̀ bao mà,
ge á mà wà fɛ̀lɛ ń kɔ̃o, ásu to iwãa ká á
pɔao. Sema yã́piɔ kɛ káau, dű̃nia láaan
we gĩao. 10 Ɔ̃ a ònɛ́: Bui ń buio aa fɛlɛ
ń kɔ̃o, màaɛ lɔ bùsu ń bùsuo. 11 Tɔɔlɛlu-
aluaa pãsĩɔ aaɔ ku. Nɔana ń gagyãɔ ka
gu ń guo. Àsi bɛ̀ɛ vĩa yã́ɔ aaɔ ku luawa.
12 E yã́pi àɔ mɔ́, wa á kű̃, wi ĩadawá,
wi á kpá lousisikpɛdeɔwa, wi á ká kpɛ́u,
wi gɛ́ánɔ kíaɔ ń bùsu gbãadeɔ aɛ ma yã́i.
13 Bee a á gba zɛ́ àɔ dɛ ma seeladeɔ ũ.
14 À zɛò á sɔ̃ guu ásu làasookɛ lá á owao,
15 asa mámɛ má sóso káɛ́ á lɛ́u, mí á gba
ɔ̃nɔ, kɛ́ á ibɛɛe a fɔ̃ gii ge a a zã́siwáo.§§
16 Baa á de ń á dao ń á vĩ̀iɔ ń á dãunaɔ ń á
daɛɔ ń á gbɛ̃naɔ aa á kpámáɛ, wi á gbɛ̃ɛɔ
dɛ. 17 Gbɛ̃́pii a zaágu ma yã́i, 18 ãma baa
á mikã mɛ̀ndo a vũaao. 19 Á mɛnafɔ̃a guu
ɔ̃ á àizãna e.
20 Tó á è zĩgɔ̃ɔ lìa Yelusalɛũzi, àɔ dɔ̃
kɛ́ a dúuzɔ̃a zã̀o. 21 Zĩbeezĩ Yude bùsudeɔ
bàalɛ mipɛ sĩ̀sĩɔwa, gbɛ̃́ pɔ́ kú Yelusalɛũɔ
fãaa. Zɔ̃ɛwiadeɔ su gɛ̃uo. 22 Asa gɔɔpiá
tɔsimagɔɔɛ, kɛ́ yã́ pɔ́ kɛ̃a Luayãtaalau e
pa píi yã́i.* 23 Waiyoo nɔsindeeɔ ń nɛadeɔ
zĩbeezĩ, asa bùsupi taasi aɔ zɔ̃ɔ, Lua a
pɔkũmabɔbɔ gbɛ̃́piɔwaɛ. 24 Wa ń gbɛ̃ɛɔ
dɛdɛ ń fɛ̃ndao, wa ń gbɛ̃ɛɔ kũ taò bùsu píi

‡‡**20:37** Bɔa 3.6
¶¶**20:43** Soũ 110.1
§§**21:15** Luk 12.11-12
***21:22** Oze 9.7

guu zɪ̃̀zɔɔ ũ, buipãleɔ i ɔ̃zɔ̃ Yelusalɛũwa
e an gɔɔ pa.

Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ mɔa

(Mat 24.29-35, Maa 13.24-31)

25 Seelaɔ aaɔ ku ĩatɛ̃ ń mɔvuao ń
saanaɔwa,† bui píi iɔ ku pɔsia guu dṹ-
niau. Aa gɔ̃ bíli guu ísia kɔ̃fĩ ń a bàalɛao
yā́i. 26 Wɛdɔa yā́ pɔ́ lɛ́ mɔ́ dṹniawai guu,
vĩa a gbɛ̃́ɔ kãsãnkɛ, asa pɔ́ pɔ́ kú luawaɔ
zã ń pɛ́kĩiwaɛ, 27 wi Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ mɔa e
luabɛpuanau ń gbãa zɔ̃ɔ gawideo.‡ 28 Tó
yā́ beeɔ kɛa dàalɛ, à fɛlɛ zɛ, í á mi sɛ
musu, asa á suabagɔɔ mɛ́ kãikṹ̀.
29 Yesu yãlɛ̀ɛũnɛ́ à mɛ̀: À kaadɔɛnli
gwa ń lí kĩniɔ. 30 Tó á è aa bɔlɔbɔ̀, ɔ̃ í dɔ̃
ázĩawa kɛ́ guantɛ̃na kãikṹ̀. 31 Beewaɛ sɔ̃,
tó á è yā́ beeɔ lɛ́ kɛ, àɔ dɔ̃ kɛ́ kía pɔ́ Lua
kpà kãikṹ̀. 32 Sĩana málɛ oɛ́, gɔɔbeedeɔ
gɛ̃lɛ yā́piɔ píi kɛsaio. 33 Luabɛ ń tɔɔlɛo a
gɛ̃lɛ, ãma ma yā́ɔ gɛ̃lɛa vĩo.
34 À laaika. Ásu to asiakɛ ń wɛ̃dɛkɛo ń
wɛ̃nikãakɛao á laai síwáo, kɛ́ aà mɔgɔɔ su
á kṹ kā́ndo lán baiwao yā́i. 35 Asa a kúlɛ
gbɛ̃́ pɔ́ kú dṹnia guuɔwa píiɛ míɔ. 36 À
itɛ̃kɛ, íɔ wabikɛ gɔɔpii, kɛ́ àɔ gbãa vĩ à e
pili yā́ pɔ́ lɛ́ mɔ́wa píi, í bɔ zɛ Gbɛ̃nazĩn
Nɛ́ aɛ.
37 Lá gu lɛ́ dɔ Yesu ìɔ yãdanɛ́ Lua ua.¶
Tó oosi kɛ̀, ì bɔ gɛ i Kùkpɛ sɪ̀sɪ̃pɔlɛu.
38 Kɔɔkɔɔ ɔ̃ gbɛ̃́pii ì fɛlɛ gɛ́ aà yãmai Lua
ua.

Lɛkpaaĩa Yesuzi

*(Mat 26.1-16, Maa
14.1-11, Zãa 11.45-53)*

22 Kàaso dikpɛ pɔ́ wì mɛ Gɛ̃amusu§
kà kãi. 2 Sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyã-
danɛdeɔ lɛ́ wɛɛlɛ lá aa kɛ aa Yesu bɔlia
asii guu, asa aalɛ vĩakɛ gbɛ̃́ɔnɛɛ. 3 Ɔ̃ Se-
tãu dì Yudasi pɔ́ wì mɛ Isaliɔti miwa.
Yesu ìwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ doɛ. 4 Ɔ̃ Yudasipi
gɛ̀ lɛkpàaĩ ń sa'onkiaɔ ń Lua ua dɔ̃̀anaɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ, lá á kɛ à Yesu kpámá. 5 An pɔ
kɛ̀na, ɔ̃ aa lɛdoũkɛ̀ wà ɔ̃a kpawà. 6 À zɛ̀ò,
ɔ̃ àlɛ zɛwɛɛlɛ à Yesu kpámá gbɛ̃́ɔ saɛ.

Gɛ̃amusu blɛblea

*(Mat 26.17-30, Maa 14.12-26,
Zãa 13.21-30, 1Kln 11.23-25)*

7 Kàaso dikpɛgɔɔ kà, gɔɔ pɔ́ wì Gɛ̃a-
musu sã kòlokpa. 8 Ɔ̃ Yesu Piɛɛ ń Zãao
gbàɛ à mɛ̀: À gɛ́ Gɛ̃amusu blɛ sɔukɛiwɛ̃ɛ.
9 Ɔ̃ aa aà là aa mɛ̀: Ń ye wà kɛ má ni? 10 Ɔ̃
a wèmá à mɛ̀: Tó a gɛ̃ wɛ̃́lɛdau, á kpaaũ
ń gɔ̃ɛo í sɛa lo guu. Àɔ tɛaàzi e ua pɔ́ a
gɛ̃u, 11 í o uabeleɛ, Mɛtulu lɛ́ gu pɔ́ a Gɛ̃a-
musu blɛ bleu ń a ìwaɔ gbɛa. 12 A kpɛdi-
akɔ̃a kpɛa zɔ̃ɔ pɔ́ wa kɛ̀kɛ ɔlɔɛ́, í pɔblea yā́
kɛkɛ we. 13 Kɛ́ aa gɛ̀, aa è lá Yesu ònɛ́wa,
ɔ̃ aa Gɛ̃amusu blɛ sɔukɛ̀ we.
14 Kɛ́ a gɔɔ kà, Yesu mɔ̀ zɔ̃̀lɛ we ń a
zĩnaɔ sãnu. 15 Ɔ̃ a ònɛ́: Gɛ̃amusu blɛɛ
bee bleaánɔ ni ma dɛ maamaa e màɔ
gɛ́ taasikei, 16 asa málɛ oɛ́, má ble lɔo e
kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i gɛ bɔò gupuau, dikpɛ
sĩana i mɔ́. 17 Kɛ́ à imibɔ sɛ̀, à sáaukpà, ɔ̃
à mɛ̀: À si dɔdɔkɔ̃ɛ, 18 asa málɛ oɛ́, za tia
má vɛ̃ɛbɛ'i mi lɔo e kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i gɛ
bɔò gupuau. 19 Kɛ́ à kàa sɛ̀, ɔ̃ à sáaukpà
a ɛ kpàmá à mɛ̀: Kɛ́ beeá ma mɛ pɔ́ málɛ
kpá á yā́iɛ. Àliɔ bee kɛ ma yā́ dɔaágu yā́i.
20 Kɛ́ aa pɔblè aa làa, à imibɔpi sɛ̀ màa lɔ
à mɛ̀: Íɛ beeá ma au pɔ́ lɛ́ bɔlɛ́ɛ. Lua bàa
kua ń gbɛ̃́ɔ tia auɛ.** 21 Ma ɔ ku ta doũ
ń ma bɔnkpɛdeoɛ,†† 22 asa Gbɛ̃nazĩn Nɛ́
a kpagui lá Lua dìlɛɛwaɛ. Waiyoo gbɛ̃́ pɔ́

†**21:25** Isa 13.10, Yoɛ 3.4
‡**21:27** Dan 7.13
¶**21:37** Luk 19.47
§**22:1** Bɔa 12.1-11
****22:20** Zel 31.31-34
††**22:21** Soũ 41.10

a aà kpámápi. 23 Ɔ̃ aa nà kɔ̃ lalaawa aa
mɛ̀: Wá démɛ a yɑ̃́ bee kɛi?

Yesu lɛdaa a ìwaɔwa

*(Mat 26.31-35, Maa
14.27-31, Zãa 13.36-38)*

24 Ɔ̃ lɛkpaa fɛ̀lɛ ń guu, kɛ́ aa ye dɔ̃ ń
gbɛ̃́ pɔ́ dɛńla.‡‡ 25 Ɔ̃ Yesu ònɛ́: Bùsu kíaɔ ì
ikokɛmá mɛ́ gbãadeɔ ì ńzĩa tɔbɔ, 26 ãma
ásu kɛ màao. À kũ̀ á gbɛ̃zɔ̃ɔ aàɔ dɛ gbɛ̃́
pɔ́ kɛ̃́sãaázi ũɛ. À kũ̀ á dɔaana aàɔ dɛ á
zĩkɛna ũɛ. 27 Blɛblena ń blɛzĩkɛnao, an
démɛ zɔ̃ɔi? Blɛblena nolo? Mapi sɔ̃ má
kú á guu lán gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ zĩkɛɛ́wa. 28 Gbɛ̃́
pɔ́ zɛ̀manɔ ma taasikɛa guuɔn á ũ. 29 Lá
ma Mae ma kpa kpalau, má á kpá kpalau
màa sɔ̃, 30 í blɛblemanɔ ma kpalau, íɔ
zɔ̃lɛzɔ̃lɛa báawa àɔ yɑ̃́kpalɛkɛ ń Isaili bui
kuɛplaɔ.

31 Simɔɔ, Simɔɔ, ma. Setãu gbɛ̀a à á ká
íu lá wì pɔ́wɛna ká íu wà gwawa. 32 Ɔ̃
ma wabikɛ̀nɛ, kɛ́ ma náai pɔ́ ń vĩ su kɛ̃́sã-
mao. Tó n ɛa n sua, ǹ n gbɛ̃́ɔ gba gbãa.
33 Piɛɛ òɛ̀: Dii, má sì wà ma dakpɛunnɔ,
mí gannɔ. 34 Yesu mɛ̀: Piɛɛ, málɛ onɛ, e
ko àɔ gɛ́ lɛzui gbã, ńyɔ̃ lelekpa ma dɔ̃ai
gɛ̃n àaɔ̃.

35 Ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Kɛ́ ma á zĩ́ mɔkpɛ ń
babalabɔɔo ń kyaleɔ sai,¶¶ pɔe kɛ̃̀sãwáe?
Ɔ̃ aa mɛ̀: Aawo. 36 Ɔ̃ a ònɛ́: Tiasa gbɛ̃́ pɔ́
mɔkpɛ vĩ, aà sɛ́. Màaɛ lɔ ń babalabɔɔo.
Gbɛ̃́ pɔ́ fɛ̃nda vĩ sɔ̃o, aà a ula yía, i lú.
37 Málɛ oɛ́, sema yɑ̃́ pɔ́ kɛ̃a Luayãtaalau
ma musu papa wà mɛ̀: Wà aà dìlɛ doũ ń
dàakɛnaɔ.§§ Asa yɑ̃́ pɔ́ wa kɛ̃̀ ma yɑ̃́ musu
mɛ́ lɛ́ papa sa. 38 Aa mɛ̀: Dii, fɛ̃nda mɛ̀n
pla kɛ. Ɔ̃ a ònɛ́: Bee mɔ̀.

Yesu kũa

*(Mat 26.47-56, Maa
14.43-50, Zãa 18.3-11)*

39 Yesu bɔ̀ gɛ̀ Kùkpɛ sĩ̀sĩpɔlɛu lá ì kɛwa.
Aà ìwaɔ tɛaàzi. 40 Kɛ́ à kà gu pɔ́ àlɛ gɛ́u, a
ònɛ́: À wabikɛ kɛ́ ásu fu yɔ̃awao yɑ̃́i. 41 Ɔ̃
à kɛ̃̀má à kà lán gbɛzu lɛ́lɛa taawa. Ɔ̃ à
kùlɛ we, àlɛ wabikɛ 42 à mɛ̀: Baa, tó ń yei,
to taasi kɛɛonaɛ bee zãkũmanɔ, ãma asu
kɛ ma pɔeã ũo, sema n pɔ́. 43 Ɔ̃ malaika
bɔ̀ luabɛ à mɔ̀wà à aà gbà gbãa. 44 Kua
wɛ́tɛ̃a guu àlɛ wabikɛ ń ãiao. Ɔ̃ aà isima
lɛ́ tɔ̃́ tɔɔlɛ lán autonawa. 45 Kɛ́ à wabikɛ̀, à
fɛ̀lɛ gɛ̀ a ìwaɔ kɛ̃́i, à ń lɛ́, aalɛ i'o ń pɔsiao.
46 Ɔ̃ a ònɛ́: Àkɛa álɛ i'oi? À fɛlɛ wabikɛ,
kɛ́ ásu fu yɔ̃awao yɑ̃́i.

47 Kɛ́ àlɛ yã'o, ɔ̃ wà kà dasidasi. Gbɛ̃́
pɔ́ wì mɛ Yudasi, aà ìwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ
do mɛ́ dɔaaanɛ́. Kɛ́ à sɔ̃̀aàzi lɛ́pɛiwà, 48 ɔ̃
Yesu òɛ̀: Yudasi, lɛ́pɛaa guu ɔ̃ ńyɔ̃ Gbɛ̃-
nazĩn Nɛ́ kpaomáa? 49 Kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ aa kú
ń Yesuoɔ yɑ̃́ pɔ́ lɛ́ mɔ́ è, aa mɛ̀: Dii, wà
ń gbɛ̃gbɛ̃ ń fɛ̃ndao yɑ̃̀? 50 Ɔ̃ an gbɛ̃do
sa'onkia zĩkɛna lɛ̀ à aà ɔplaa swɑ̃́ gò. 51 Ɔ̃
Yesu mɛ̀: À bee tó. À ɔkɑ̃̀ aà swɑ̃́wa à
aà gbɑ̃̀gbã. 52 Ɔ̃ a ò sa'onkiaɔ ń Lua ua
dɔ̃̀anaɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ́ aa mɔ̀waɔnɛ: A mɔa ń
fɛ̃ndaɔ ń gɔɔ lán kpɑ̃́iwɛliwɛn ma ũwaa?
53 Lá gu lɛ́ dɔ miɔ kúánɔ Lua ua,* mɛ́ i
ɔkãao. Ãma gɔɔɛ bee dɛ á pɔ́ ũɛ, gusia
kiblegɔɔɛ.

Piɛɛ lelekpaa Yesuzi

*(Mat 26.57-58,69-75, Maa
14.53-54,66-72, Zãa 18.12-18,25-27)*

54 Kɛ́ aa Yesu kũ̀ sùò, aa gɛ̀aànɔ
sa'onkia bɛ. Piɛɛ bɛ zɑ̃̀zã. 55 Kɛ́ wà tɛkà
ua guo, wà kàlɛ lìai, ɔ̃ Piɛɛ mɔ̀ sɔ̀lɔ ń guu.
56 Nɔɛ zĩkɛnae aà è, ɔ̃ à wɛbìiwà à mɛ̀:
Gbɛ̃́ɛ bee kuaànɔ sɔ̃ɛ. 57 Ɔ̃ à lelekpà à mɛ̀:

---

‡‡**22:24** Luk 9.46
¶¶**22:35** Luk 9.3
§§**22:37** Isa 53.12
***22:53** Luk 19.47

Nɔɛ, má aà dɔ̃o. 58 Yɔɔnnɔ gɔ̃̀ɔ ɔ̃ gbɛ̃pãle
aà è, ɔ̃ à mɛ̀: Mpi sɔ̃ ń dɛ an gbɛ̃do ũɛ.
Ɔ̃ Piɛɛ ò gɔ̃ɛpiɛ: Mámɛo. 59 Kɛ́ lɛɛlu do
taa gɛ̃̀, gbɛ̃pãle giiyèwà à mɛ̀: Sĩana guu
gbɛ̃́ɛ bee kuaànɔɛ, asa Galile gbɛ̃́ɛ. 60 Ɔ̃
Piɛɛ mɛ̀: Mi dɔ̃ lá ńlɛ oo. Wegɔ̃ɔ kɛ́ àlɛ
yã'o, ɔ̃ ko lɛzù. 61 Kɛ́ Dii lìli wɛpɛ̀ Piɛɛwa,
ɔ̃ yɑ̃́ pɔ́ a ò dɔ̀ Piɛɛgu, kɛ́ à mɛ̀ e ko àɔ gɛ́
lɛzui gbã, a lelekpaazi gɛ̃n àaɔ̃. 62 Ɔ̃ Piɛɛ
bɔ̀ bàasi, à ɔ́ɔlɔ̀ à kɛ̀ wɛ̃na.

63 Gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ Yesu dɔ̃́aɔ aà kɛ̀ pɔ́ɔpɔɔ
aa aà gbɛ̃̀. 64 Aa pɔ́ yèɛ̀ a wɛ́wa, ɔ̃ aalɛ aà
lala aa mɛ̀: Ãnabikɛkɛ ǹ o, démɛ n lɛi?
65 Dɔ́ɛaaànɔ guu aa yɑ̃́ dasi pãleɔ òɛ̀ lɔ.

66 Kɛ́ gu dɔ̀, Yuda gbɛ̃zɔ̃ɔɔ kɔ̃ kɑ̃̀aa,
sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ píi. Ɔ̃ aa
Yesu sɛ̀ gèò ń yɑ̃́kpalɛkɛkĩi. 67 Ɔ̃ aa aà là
aa mɛ̀: Mɛsiin n ũa? Owɛ̃ɛ. A wèmá à mɛ̀:
Tó má òɛ́, á sio. 68 Tó ma yãe làwá sɔ̃, á
weo. 69 Za tia Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ aɔ zɔ̃lɛa Lua
gbãade ɔplaai.† 70 Ɔ̃ gbɛ̃́pii mɛ̀: Asi Lua
Nɛ́n n ũa? Ɔ̃ a wèmá à mɛ̀: Lá a dɔ á
lɛ́uwa, mámɛ má aà ũ. 71 Ɔ̃ aa mɛ̀: Wá
bàa ũma ń seeladeo lɔi? Wá mà aà lɛ́u
kɔ̀.

Pilati yɑ̃́kpalɛkɛa ń Yesuo

(Mat 27.11-31, Maa 15.1-20, Zãa 18.28-19.16)

23 Ɔ̃ aa fɛ̀lɛ ḿpii, aa gɛ̀aànɔ Pilati aɛ.
2 Aalɛ mɔ́ ń aà yɑ̃́o aa mɛ̀: Wa gbɛ̃́ɛ
bee è, àlɛ gudɛkɛ wá bùsuuɛ, àlɛ gíné wà
falubɔ Sezaaɛ, mɛ́ à azĩa dìlɛ Mɛsii ũ, kía
ũ. 3 Ɔ̃ Pilati aà là à mɛ̀: Yudaɔ kían n ũa?
A wèwà à mɛ̀: Ɔ̃mɛ dɔ n lɛ́u we. 4 Ɔ̃ Pilati
ò sa'onkiaɔ ń dasi pɔ́ kú weɔnɛ: Mi tàae'e
gbɛ̃́piwao. 5 Ɔ̃ aa giiyèwà aa mɛ̀: Ɔ̀ tɛ́kpa
gbɛ̃́ɔgu a yãdaanɛ́ guu Yude bùsuu píiɛ.
A dàalɛ Galileɛ, ɔ̃ à gɛ̀ kàiò la sa.

6 Kɛ́ Pilati mà màa, ɔ̃ à gbɛ̃́ɔ là tó Galile
gbɛ̃́n aà ũ. 7 Kɛ́ a dɔ̃̀ à bɔ̀ Elodi bùsuuɛ,
mɛ́ Elodipi ku Yelusalɛũ zĩbeezĩ, ɔ̃ à aà
gbàɛwà. 8 Kɛ́ Elodi Yesu è, ɔ̃ aà pɔ kɛ̀na
maamaa, asa à aà bao màɛ, mɛ́ a ye
wɛsiaàlɛ à gɛ̀gɛ̃. Aà wɛ́ dɔ Yesu dabud-
abukɛa eai. 9 À yɑ̃́ɔ làlawà dasi, ɔ̃ Yesu i
a kee wewào. 10 Sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoy-
ãdanɛdeɔ zɛa we, aalɛ mɔ́ ń aà yɑ̃́o pãsĩ-
pãsĩ. 11 Elodi ń a sosaɔ sakà Yesugu, aa
aà láanikɛ̀ aa ula tɔde dàɛ̀, ɔ̃ à ɛ̀a aà gbàɛ
Pilatiwa. 12 Zĩbeezĩ Elodi ń Pilatio kɛ̀ na,
asa aa ĩ́ikũa ń kɔ̃o yãaɛ.

13 Pilati sa'onkiaɔ ń gbãadeɔ ń gbɛ̃́
kĩniɔ kɑ̃̀aa píi, 14 a òné: A mɔmɛɛ ń gbɛ̃́ɛ
beeo a mɛ̀ gudɛnaɛ. Ma aà làla á wáa yɑ̃́
pɔ́ á dɔ̀dɔwàɔ musu, mi e à tàaee kɛ̀o.
15 Màa Elodi i eo sɔ̃, asa à ɛ̀a aà gbàɛwáɛ.
À gwa, i yãe kɛ à kà mà aà dɛo. 16–17 Má
tó wà aà swɑ̃́gaga, mí aà gbaɛ. 18 Ɔ̃ aa
wiilɛ̀ ḿpii sãnu aa mɛ̀: Gbɛ̃́pi dɛ! Bal-
aba kɛ̃́wɛ̃ɛ! 19 Wà Balabapi dàkpɛu bɔa
gbãadeɔ kpɛ ń gbɛ̃dɛao yɑ̃́iɛ. 20 Pilati ye
Yesu gbaɛ, ɔ̃ à gbɛ̃́ɔ laai sìsi a kĩ́i. 21 Ɔ̃ aa
ɛ̀a wiilɛ̀ aa mɛ̀: Ǹ aà páliwa! Ǹ aà páliwa!
22 A gɛ̃n àaɔ̃de Pilati òné: Bɔ́ dàa a kɛ̀i?
Mi tàae pɔ́ kà wà aà dɛ ewào. Má tó wà
aà swɑ̃́gaga, mí aà gbaɛ. 23 Ɔ̃ aa dìdiwà,
aalɛ gbɛawà ń wii gbãao aà aà páliwa. Ɔ̃
an zɔakaa tò an yɑ̃́ blè. 24 Ɔ̃ Pilati dìlɛ wà
kɛ lá aa gbɛ̀awawa. 25 Gbɛ̃́ pɔ́ wa dàkpɛu
bɔa gbãadeɔ kpɛ ń gbɛ̃dɛao yɑ̃́i pɔ́ wa
gbɛ̀api ɔ̃ a kɛ̃̀nɛ́, ɔ̃ à Yesu kpà gai lá aa
yeiwa.

Yesu gaa

(Mat 27.32-56, Maa 15.21-41, Zãa 19.17-30)

26 Kɛ́ wàlɛ gɛaànɔ, wà dà Silɛni gbɛ̃́
Simɔɔlɛ, àlɛ su ń buao, ɔ̃ wà aà kũ̀ wà
lipãakɔ̃a dìɛ̀ aàɔ tɛò Yesuzi. 27 Bíla bɔ̀
tɛaàzi ń nɔɛ pɔ́ aalɛ ɔ́ɔlɔ aalɛ ńzĩa gbɛ̃g-
bɛ̃ɔ. 28 Yesu lìli aɛdɔ̀má à mɛ̀: Yelusalɛũ
nɔɛɔ, ásu ɔ́ɔlɔ ma yɑ̃́io. À ɔ́ɔlɔ ázĩa yɑ̃́i ń á
nɛ́ɔ. 29 Asa a gɔɔ lɛ́ mɔ́ kɛ́ wa o: Báaadeɔn
fĩi pɔ́ aai nɛ'io mɛ́ nɛ́ i yɔ̃́ mimáoɔ ũ.
30 Gɔɔbeezĩ
wa o gbɛsiɔnɛ aa lɛ́lɛ simá,

---

†**22:69** Soũ 110.1

wa o sɛ̀sĩɔnɛ aa kúńla.[‡]
31 Asa lá wàlɛ yɑ̃́ɛ taa kɛ ń lí bùsuo, lí gii
pɔ́ aɔ dɛai?
32 Wàlɛ gɛ́ ń dàakɛn plaeɔ lɔ, kɛ́ wà
ń dɛdɛ ń Yesuo sãnu. 33 Kɛ́ aa kà gu pɔ́
wì mɛ Mitɔɔnagu, ɔ̃ aa aà pàliwa we ń
dàakɛnapiɔ, ado aà ɔplaai, ado ɔzɛɛi. 34 Ɔ̃
Yesu mɛ̀: Baa, sùuukɛńnɔ, asa aa dɔ̃ lá
wàlɛ kɛo. Ɔ̃ wà tɛ́lɛpà wà aà pɔkasaɔ
kpaalɛ̀okɔ̃ɛ.[¶] 35 Gbɛ̃́ɔ zɛa we, aalɛ gwa,
mɛ́ Yuda gbãadeɔ lɛ́ lɛsuikɛkɛwà[§] aa mɛ̀:
À dãɔ suabà. Tó Mɛsii pɔ́ Lua dìlɛn aà ũ,
aà azĩa suabae! 36 Sosaɔ lɛ́ aà kɛ pɔ́ɔpɔɔ
lɔ. Ɔ̃ aa sɔ̃̀aàzi aa vɛ̃ɛ kũ̀ma dɔ̀ɛ̀[**] 37 aa
mɛ̀: Tó Yudaɔ kían n ũ, ǹ nzĩa suaba.
38 Seelae naa aà mia à mɛ̀:
Yudaɔ kían kɛ!
39 Dàakɛna pɔ́ looa líwapiɔ do dɔ́ɛn-
nɔyã'ɔ̀ɛ̀ à mɛ̀: Mɛsiin n ũo lò? Ǹ nzĩa
suaba ń wápiɔ sãnu. 40 Ɔ̃ aà gbɛ̃do gìɛ̀
à mɛ̀: Ńlɛ vĩakɛ Luaɛ seoa? Yã doũ mɛ́
zɔ̃lɛwá. 41 Wápiɔ, à kɔ̃sìwanɔ màaɛ, asa
pɔ́ pɔ́ wá tɔ̃̀ mɛ́ bɔ̀lɛwɛ̃ɛ, ãma dee i yãe
kɛo. 42 Ɔ̃ à mɛ̀: Yesu, tó n mɔ kía ũ, to
ma yɑ̃́ àɔ dɔngu. 43 Ɔ̃ a wèwà à mɛ̀: Sĩana
málɛ onɛ, za gbã ńyɔ̃ɔ kumanɔ àizãna
guu.
44 Kɛ́ ĩatɛ̃ kà minanguo, a biia zɛ̀, ɔ̃ bù-
supi siakũ̀ píi e aua gɛ̀ pìlaò. 45 Zwãa pɔ́
daa Lua kpéu[††] kɛ̃̀ a guo. 46 Yesu wiilɛ̀
gbɑ̃́ugbãu à mɛ̀: Baa, ma a nisĩna nànɛ
n ɔzĩɛ.[‡‡] Kɛ́ a ò màa, ɔ̃ à tà. 47 Kɛ́ sosaɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔ yɑ̃́ pɔ́ kɛ̀pi è, à Lua sáaukpà à
mɛ̀: Gbɛ̃́piá gbɛ̃maaɛ sĩana. 48 Bíla pɔ́ aa
mɔ̀ wà kɑ̃̀aa yɑ̃́pi gwaa yɑ̃́iɔ, kɛ́ aa yɑ̃́ pɔ́
kɛ̀ɔ è, aa ɛ̀a tà, aalɛ ńzĩa gbɛ̃gbɛ̃. 49 Yesu
gbɛ̃́ dɔ̃aɔ ń nɔɛ pɔ́ tɛaàzi za Galileɔ píi zɛ
kãaa, aalɛ yɑ̃́piɔ gwa.[¶¶]

Yesu vĩa

*(Mat 27.57-61, Maa
15.42-47, Zãa 19.38-42)*

50 Gɔ̃ɛe ku aà tɔ́n Yosɛfu. Yuda
gbãadeɔ doɛ. Gbɛ̃maaɛ, mɛ́ luayãmanaɛ.
51 Aà lɛ́ kú yɑ̃́ pɔ́ a gbɛ̃́ɔ zɛ̀ ń a kɛaopi
guuo. Yudaɔ wɛ̃́lɛ Alimate gbɛ̃́ɛ, aà wɛ́
dɔ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́ii. 52 À gɛ̀ Pilati kĩ́i
à Yesu gɛ gbɛ̀awà. 53 Ɔ̃ a bùa à bàabaa
fĩ̀fĩwà à aà dà gbɛ̀'ɛ pɔ́ wa sɔ̀ mia ũ
guu. Wi gbɛ̃e dau we yãao. 54 Gɔɔpiá
ãsɔ̃adazĩɛ, kɑ̃́mabogɔɔ lɛ́ ká. 55 Nɔɛ pɔ́
aa tɛ Yesuzi za Galileɔ tɛ Yosɛfupi kpɛ,
aa mia'ɛpi è ń lá à Yesu gɛ dìlɛuo.
56 Ɔ̃ aa tà gɛ̀ nísi gĩnana ń tulaletiɔ
sɔukɛi. Kɑ̃́mabogɔɔzĩ aa kɑ̃́mabò lá Lua
dìlɛwa.[§§]

Yesu bɔa gau

(Mat 28.1-10, Maa 16.1-8, Zãa 20.1-10)

24 Ãsɔ̃anɛnzĩ gufɛ̃nɛ ɔ̃ nɔɛpiɔ ɛ̀a gɛ̀
miapi kĩ́i ń nísi gĩnana pɔ́ aa a
sɔukɛ̀o. 2 Aa lɛ̀ gbɛ goa mia'ɛlɛ. 3 Kɛ́ aa
gɛ̃̀, aai Dii Yesu gɛ eo. 4 Aa ku bíli guu, ɔ̃
gɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn plaeɔ bɔ̀ mɔ̀má pɔkasa tɛkɛaɔ
daa. 5 Vĩa ń kṹ, aa ń mi pɛ̀lɛ, ɔ̃ gɔ̃ɛpiɔ òné:
Bɔ́yãi álɛ gbɛ̃́ bɛ̃́ɛ wɛɛlɛ gɛɔ guui? 6 A ku
lao, à vù. À to yɑ̃́ pɔ́ a òɛ́ gɔɔ pɔ́ a ku
Galile dɔágu 7 à mɛ̀, sema wà Gbɛ̃nazĩn
Nɛ́ kpá duunkɛnaɔwa, aa aà páliwa, a gɔɔ
àaɔ̃de zĩ́ i vu.[*] 8 Ɔ̃ yɑ̃́pi dɔ̀ńgu. 9 Bɔa mia
kĩ́i aa gɛ̀ yɑ̃́pi baokpà aà ìwa gbɛ̃ɔn kuɛ-
doɔnɛ ń gbɛ̃́ kĩniɔ. 10 Maliama Madelɛni

[‡]**23:30** Oze 10.8
[¶]**23:34** Soũ 22.19
[§]**23:35** Soũ 22.8
[**]**23:36** Soũ 69.22
[††]**23:45** Bɔa 26.31-33
[‡‡]**23:46** Soũ 31.6
[¶¶]**23:49** Luk 8.1-3
[§§]**23:56** Bɔa 20.10
[*]**24:7** Luk 9.22, 18.31-33

ń Yoanao ń Zaaki da Maliamao ń nɔɛ kĩni
pɔ́ aa kúńnɔɔ mɛ́ yã́pi ò zĩnapiɔnɛ. 11 Ɔ̃
nɔɛpiɔ yã́pi kɛ̀nɛ́ lán faai yã́wa, aai sio.
12 Ɔ̃ Piɛɛ fɛ̀lɛ bàalɛ̀ gɛ̀ miapi kĩ́i. Kɛ́ à wɛk-
pàlɛ miapiu, i pɔe eo, sema bàabaa pɔ́lɛɔ,
ɔ̃ à ɛ̀a tà, àlɛ làasookɛ yã́pi aà kũ̀ gbãa.

Ɛmausi zɛ́u

(Maa 16.12-13)

13 Gɔɔ doũpi zĩ́ Yesu ìwa gbɛ̃ɔn plaɔ lɛ́
gɛ́ wɛ̃́lɛ pɔ́ wì mɛ Ɛmausi. Ń Yelusalɛũo
à kà kiloo kuɛdo taa. 14 Aalɛ yã́ pɔ́ kɛ̀ píi
faai bokɔ̃ɛ, 15 ɔ̃ gɔɔ pɔ́ aalɛ a faaibo, aalɛ
a wàaipa, Yesu ń lé, ɔ̃ aa bɛ zɛ́u sãnu.
16 Pɔe kpaanɛ́ ń aà dɔ̃ao. 17 Ɔ̃ à ń lá à
mɛ̀: Bɔ́ yã́ álɛ táa'oò ń kɔ̃oi? Ɔ̃ aa zɛ̀, an
oo sisia. 18 An gbɛ̃do pɔ́ wì mɛ Keleopa
wɛ̀wà à mɛ̀: Mɛ́ i kɛ ndo bàasio, gbɛ̃e ku
Yelusalɛũ a gi yã́ pɔ́ kɛ̀ gɔɔplaɛa dɔ̃io. 19 Ɔ̃
à ń lá à mɛ̀: Yã́ kpelei? Aa wɛ̀wà aa mɛ̀:
Yesu Nazalɛti yã́ɛ. Ãnabi zɔ̃ɔɛ. Gbɛ̃́pii dɔ̃
kɛ́ aà yãkɛa ń aà yã'oao bɔ̀ Lua kĩ́iɛ. 20 Ɔ̃
sa'onkiaɔ ń wá gbãadeɔ aà kpàmá, kɛ́
wà yãdaaàla yã́i, wi aà páliwa wà dɛ.
21 Wápiɔ sɔ̃ wálɛ e ɔ̃mɛ a Isailiɔ suaba.
Bee kpɛ yã́pi kɛa gɔɔ àaɔ̃den gbã. 22 Ɔ̃ yã́
pɔ́ wá nɔɛɛɔ ò bɔ̀ wá saɛ. Kɛ́ aa gɛ̀ aà
mia kĩ́i gufɛ̃nɛa, 23 aai aà gɛ e weo. Aa
sù aa mɛ̀ malaikaɔ bɔ̀ mɔ̀má, aa ònɛ́ a
ku bɛ̃́ɛ. 24 Ɔ̃ wá gbɛ̃ɛɔ gɛ̀ miapi gwai, aa
è lá nɔɛpiɔ ònɛ́wa, a ku weo. 25 Ɔ̃ Yesu
ònɛ́: Làasoosaideɔ, ili yã́ pɔ́ ãnabiɔ ò si
kpaao. 26 Lua dìlɛ Mɛsii taasikɛ beewa, i
gbasa gɛ̃ a gawi guuo lò? 27 Daalɛa Mɔizi
láwa e à gɛ̀ pɛ̀ ãnabiɔ pɔ́wa píi, Yesu yã́
pɔ́ kɛ̃a Lua yã́u azĩa yã́ musu bɔɔlɛkɛ̀nɛ́
píi.

28 Kɛ́ aa kãikũ̀ ń wɛ̃́lɛ pɔ́ aalɛ gɛ́uo,
Yesu kɛ̀ lá á ye gɛ̃zɛawa. 29 Ɔ̃ aa aà kũ̀kũ
aa mɛ̀: Gɔ̃wanɔ la. Oosi kɛ̀, gu lɛ́ gɛ̃kɔ̃u. Ɔ̃
à gɛ̃̀ ua à gɔ̃̀ńnɔ. 30 Gɔɔ pɔ́ àlɛ pɔbleńnɔ,
ɔ̃ à pɛ̃ɛ sɛ̀ à báaadàu, ɔ̃ a ɛ̀ a kpàmá. 31 Ɔ̃
an wɛ́ kɛ̃̀ aa aà dɔ̃̀ sa, ɔ̃ aa kùawà. 32 Ɔ̃
aa òkɔ̃ɛ: Kɛ́ àlɛ yã'owɛ̃ɛ zɛ́u, àlɛ Lua yã́
pílokɛ̃wɛ̃ɛ, wá nɔ̀sɛ lɛ́ yáalɔo lé? 33 Ɔ̃ aa
fɛ̀lɛ gɔ̃̀ɔ aa ɛ̀a gɛ̀ Yelusalɛũ. Aa aà ìwa
gbɛ̃ɔn kuɛdoɔ è kãaaa we ń gbɛ̃́ pɔ́ nà-
máɔ 34 aalɛ mɛ: Dii vù sĩanaɛ. À azĩa ɔ̀lɔ
Simɔɔɛ. 35 Ɔ̃ gbɛ̃ɔn plapiɔ zɛ́ guu yã́ dàu
sìunɛ́ ń lá aa aà dɔ̃̀ gɔɔ pɔ́ à pɛ̃ɛ ɛ̀o.

Yesu azĩa ɔlɔa a ìwaɔnɛ

(Mat 28.16-20, Maa 16.14-20, Zãa 20.19-23, Zĩn 1.6-8)

36 Kɛ́ aalɛ yã́pi o màa, kã́ndo aa aà è
zɛa ń guu, ɔ̃ a ònɛ́: Àɔ kú ń aafiao. 37 Ɔ̃
gili gɛ̃̀ńgu, vĩa ń kṹ, aalɛ e gyaade wa è.
38 Ɔ̃ a ònɛ́: Àkɛa á nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔkpài? Àkɛa á
kú ń nɔ̀sɛ plaplaoi? 39 À ma ɔɔ gwa ń ma
gbáɔ, mámɛ. À ɔkãa à gwa. Gyaade mɛ ge
wá vĩ lá a ma ɛɛwao. 40 Kɛ́ a ò màa, ɔ̃ à a
ɔɔ ń a gbáɔ ɔ̀lɔnɛ́. 41 Pɔna guu aa a ɛɛbò,
kɛ́ à bɔ̀ ń saɛ yã́i. Ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Pɔblea
kua? 42 Ɔ̃ aa kpɔ̀ kpaatɛa kɔ̃̀ɔ kpàwà, 43 ɔ̃
a sò ń wáa. 44 Ɔ̃ a ònɛ́: Yã́ pɔ́ má òɛ́ gɔɔ pɔ́
má kúánɔ mɛ́ kɛ̀. Ma mɛ̀ sema yã́ pɔ́ wa ò
ma yã́ musu Mɔizi ikoyã láu ń ãnabiɔ láo
ń Soũ láo pa píi. 45 Ɔ̃ à ń nɔ̀sɛ wɛ̃̀nɛ́, kɛ́ aa
e yã́ pɔ́ kú lápiɔ guu dɔ̃. 46 A ònɛ́: A kɛ̃a
Lua taalau wà mɛ̀, Mɛsii a taasikɛ, a gɔɔ
àaɔ̃de zĩ́ i bɔ gau, 47 wi waasokɛ bui píiɛ
ń aà tɔ́o daalɛa Yelusalɛũ, kɛ́ aa nɔ̀sɛlilɛ,
an duuna i kɛ̃́má. 48 Yã́pi seeladeɔn á ũ.
49 Mapi sɔ̃ má gba pɔ́ ma Mae a lɛgbɛ̃̀
kpã́sãɛ́. Àɔ ku wɛ̃́lɛ guu la e gbãa bɔ luabɛ
à kúála.†

50 Ɔ̃ Yesu bɔ̀ńnɔ wɛ̃́nkpɛ e Bɛtani saɛ,
ɔ̃ à ɔsɛ̀ plapla à báaadàńgu. 51 Kɛ́ àlɛ
báaadańgu màa, ɔ̃ à kɛ̃̀má, Lua aà sɛ̀ tàò
a kĩ́i. 52 Ɔ̃ aa kùlɛɛ̀, aa ɛ̀a tà Yelusalɛũ ń
pɔna zɔ̃ɔo. 53 Aaìɔ ku Lua ua gɔɔpii, aaɔ
Lua sáaukpa.

† **24:49** Zĩn 2.1-4

ZÃA

Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Yesu Kilisi baona lá mɛ̀n síĩɔ̃ guu Zãa láɛ bee mɛ́ adoa. Yesu taasikɛa yã́ bàasi (18-19), yã pɔ́ kú láɛ bee guu doũ ń baona lá kĩniɔo. Ɔ̃mɛ nɔsɛa Kana (2.1-12) yã'ò ń Nikodɛũ gɛa Yesu kĩ́i yã́o (3.1-21) ń Samali nɔɛ yã́o (4.1-12) ń Bɛzata kpáa'okĩi gyãe gbã́gbãa yã́o (5.1-18) ń gbɛ̃́ pɔ́ wa ì vĩ̀a gbã́gbãao (9.1-41) ń yã-pãleɔ. I Yesu yãkɛaɔ o dasio, ãma pɔ́ pɔ́ a ò Yesu yãdàdaò gbɛ̃́ɔnɛ maamaaɛ.

Lápi daalɛkĩi (1.1-18) ɔ̀lɔwɛ̃ɛ kɛ́ Yesuá Lua Yã́ pɔ́ ìɔ ku gɔɔpiiɛ, ɔ̃ à gɔ̃̀ gbɛ̃nazĩna ũ a kú ń guu wɛ̃ni ń gupuao ń sĩanao ũ.

Baona láɛ bee kpaalɛa lɛɛ plaɛ, yã́ pɔ́ kɛ̀ zadɔ̃ Yesu kũgɔɔ i kao (2.4) ń yã́ pɔ́ kɛ̀ kɛ́ aà tɔbɔgɔɔ kào (12.23).

E aà gɔɔ àɔ ká (1.19-12.50). Zãa Da'ilɛna dɔ̀aa kɛ̀ Yesupi seelade ũ. Aà ìwaɔ Ãndelee ń Filipio ń Natanaɛlio kɛ̀ seeladeɔ ũ lɔ, yã́ pɔ́ an baade è Yesuwa ɔ̃ à kɛ̀ a seelade ũ. Bee gbɛa à Yesu kpaaũa ń gbɛ̃eɔ yã'ò ń dabudabu mɛ̀n sopla pɔ́ à kɛ̀ seela ũɔ. Dabudabupiɔ mi mɛ́ yã́ ũ. Kɛ́ Zãa yã́ sɛ̃́ia beeɔ ò a làa, à yã́ pɔ́ Yesu ò azĩa yã́ musu kɛ̃̀ (12.37-50).

Kɛ́ Yesu gɔɔ kà (13.1). Yesupi lɛ́ gbɛzã dìlɛ a ìwaɔnɛ lá wì kɛwa (13-16). Bee gbɛa wabikɛa guu i gi taasi pɔ́ a kɛio, ɔ̃ à a ìwa pɔ́ aa gɔ̃ a kpɛɔ nà a Maeɛ a ɔzĩ (17). Ɔ̃ Zãa Yesu kũa yã́ dàu a sìu lá a yã́ kú baona lá kĩniɔ guuwa, lá wà yã-dàaàla, wà aà pà lipãakɔ̃awa, ɔ̃ wà aà mia è da gii (18-20). Aà bɔa gau gbɛa à bɔ̀ mɔ̀ Maliama Madelɛni ń a ìwaɔwa, atɛ̃sa Tomaa. Lɛɛ 21 guu à bɔ̀ mɔ̀ a ìwa gbɛ̃ɔn soplaɔwa Tibelia ísida lɛ́.

Lápi láakĩi (20.30-31) Zãa yã́ pɔ́ tò a baona lápi kɛ̃̀ ò, kɛ́ wà e Yesu sí Lua Nɛ́ Mɛsii ũ, wí wɛ̃ni e aà náaikɛa yã́i, asa Lua mɛ́ Yesu zĩ̀, ɔ̃ Yesu mɛ̀ ámɛaa zɛ́ ń wɛ̃nio ń sĩanao ũ (14.6).

Yesu Kilisi mɔa dṹnia guu

1 Asĩnizĩ Yã́ kú, Yã́pi kú ń Luao, mɛ́
Yã́piá Luaɛ. 2 A kú ń Luao asĩnizĩ.
3 Lua pɔ́pii kɛ̀ aà sabaiɛ, pɔe ku à kɛ̀ aà
saio. 4 Aà guu wɛ̃ni kuu, mɛ́ wɛ̃nipi dɛ
gupua ũ gbɛ̃́ɔnɛ. 5 Gupuapi ì bii gusiau, ɔ̃
gusiapi lí e dàao.
6 Lua gbɛ̃e zĩ̀, aà tɔ́n Zãa. 7 À mɔ̀
gupuapi seelade ũ, à aà yã'ò gbɛ̃́ɔnɛ, kɛ́
gbɛ̃́pii e aà náaikɛ a sabai. 8 Aàpi mɛ́
gupuapi ũo, à mɔ̀ gupuapi seelade ũɛ.
9 Gupua sĩande pɔ́ ì gupu gbɛ̃́piiɛ mɛ́ lɛ́
mɔ́ dṹnia guu.
10 A ku dṹnia guu. Baa kɛ́ Lua dṹnia
kɛ̀ aà sabai, dṹnia i aà dɔ̃o. 11 À mɔ̀ a
bɛ, ɔ̃ aà gbɛ̃́ɔ i aà dilɛo. 12 Gbɛ̃́ pɔ́ zɛ̀aànɔ
aa aà náaikɛ̀ɔ sɔ̃, à ń gbá zɛ́ aa gɔ̃̀ Lua
nɛ́ɔ ũ. 13 An iapi i bɔ gbɛ̃e au guuo, i
bɔ mɛfɛlɛa ge gɔ̃ɛ pɔeã kĩ́io, Lua mɛ́ ń í.
14 Yã́pi gɔ̃̀ gbɛ̃nazĩna ũ, à gɔɔplakɛ̀wanɔ,
ɔ̃ wa aà gawi è,[‡] Mae Lua Nɛ́ mɛ̀ndona
gawiɛ, gbɛ̃kɛ ń sĩanao pɛ̀ɛwà.[¶]
15 Zãa mɛ́ aà seelade ũ, à pũ̀na à mɛ̀:
Gbɛ̃́ pɔ́ ma aà yã'ɔ̀n kɛ. Ma mɛ̀ gbɛ̃́ pɔ́
lɛ́ mɔ́ ma gbɛa dɛmala, kɛ́ a ku ma ãa
yã́i. 16 Aà gbɛ̃kɛ pɛɛawà guu à gbɛ̃kɛkɛ̀
wá baadeɛ, mɛ́ aà gbɛ̃kɛpi kɛ̀ gbɛ̃kɛ ũ.
17 Lua a ikoyã kpàwɛ̃ɛ Mɔiziwa, à gbɛ̃kɛ
ń sĩanao kɛ̀wɛ̃ɛ Yesu Kilisi sabaiɛ. 18 Gbɛ̃e
i wɛsi Lualɛ yãao. Lua Nɛ́ mɛ̀ndona pɔ́
kpaa a Maepi kùɛ mɛ́ tò wa aà dɔ̃.

Zãa Da'ilɛna seeladekɛa

(Mat 3.1-17, Maa 1.1-11, Luk 3.1-22)

19 Yuda gbãade pɔ́ kú Yelusalɛũɔ
sa'onaeɔ ń Levii buieɔ zĩ̀ Zãawa, ɔ̃ aa aà
là aa mɛ̀: Ḿmɛnn déi? Yã́ pɔ́ a ònɛ́n kɛ:
20 A ònɛ́ wásawasa, i yãe ulɛnɛ́o à mɛ̀:
Mɛsiin ma ũo. 21 Ɔ̃ aa aà là aa mɛ̀: Dén n

---

‡1:14 Bɔa 33.18
¶1:14 Bɔa 34.6

ũ sai? Ɛlian[§] n ũa? A wèmá à mɛ̀: Aawo!
Ɔ̃ aa ɛ̀a aà là lɔ: Ãnabi zɔ̃ɔn[**] n ũa? A
wèmá à mɛ̀: Aawo! 22 Ɔ̃ aa òɛ̀ lɔ: Ḿmɛnn
dé sɔ̃i? Owɛ̃ɛ ké wà e o gbɛ̃́ pɔ́ wá zĩ́ɔnɛ.
Kpelewa ńlɛ o nzĩa yã́ musui? 23 Ɔ̃ à mɛ̀:
Gbɛ̃́ pɔ́ a lɔɔ dɔ gbáau, àlɛ oné wà zɛpoo
Diiɛn ma ũ, lá ãnabi Isaia a yã'òwa.[††]
24 Gbɛ̃́ pɔ́ wà ń zĩ́piɔ sɔ̃, aa bɔ̀ Falisiɔ
kĩ́iɛ. 25 Ɔ̃ aa aà là aa mɛ̀: Lá Mɛsiin n
ũo ge Ɛlia ge ãnabi zɔ̃ɔ, bɔ́yãi ńlɛ gbɛ̃́ɔ
da'ilɛkɛi? 26 Zãa wèmá à mɛ̀: Mi gbɛ̃́ɔ
da'ilɛkɛ, ãma gbɛ̃e kú á guu, á aà dɔ̃o.
27 Àlɛ mɔ́ ma gbɛa, mi ka ké mà aà sa-
bala bɔbɔèo. 28 Yã́pi kɛ̀ Bɛtani pɔ́ kú Yu-
udɛ̃ baale, gu pɔ́ Zãa lé gbɛ̃́ɔ da'ilɛkɛuɛ.
29 Ké a gu dɔ̀, Zãa Yesu è àlɛ mɔ́ a kĩ́i, ɔ̃
à mɛ̀: Sã pɔ́ Lua kpà a dṹnia duuna wolon
kɛ. 30 Gbɛ̃́pi yã́ má ò yãa ma mɛ̀, gbɛ̃́ pɔ́
lé mɔ́ ma gbɛa dɛmala, ké a ku ma ãa yã́i.
31 Má aà dɔ̃ yãao, ãma ma mɔ, málɛ gbɛ̃́ɔ
da'ilɛkɛ, ké Isailiɔ e aà dɔ̃ yã́iɛ.
32 Zãa mé aà seelade ũ à mɛ̀: Ma Lua
Nisĩna è à bɔ̀ luabɛ à sù lán felenawa à
mɔ̀ dìɛ̀. 33 Má aà dɔ̃ yãao. Ké Lua ma zĩ
gbɛ̃́ɔ da'ilɛkɛi, a òmɛɛ gbɛ̃́ pɔ́ má è Lua
Nisĩna mɔ̀ dìɛ̀, aàpi mé a gbɛ̃́ɔ da Nisĩ-
napiu. 34 Ma bee è, ɔ̃ má dɛ aà seelade ũ,
ɔ̃mɛ Lua Né ũ.

Yesu ìwa sɛ̃́iaɔ

35 Ké a gu dɔ̀, Zãa ɛ̀a ku we lɔ ń a ìwaɔ
gbɛ̃ɔn plao. 36 Ké à Yesu è àlɛ gɛ̃, à mɛ̀: Sã
pɔ́ Lua kpàn we! 37 Ké ìwa gbɛ̃ɔn plapiɔ
yã́pi mà, aa bɔ̀ tɛ Yesuzi. 38 Yesu lìli a è
aa tɛazi, ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Bɔ́ á yeii? Aa òɛ̀: N
bɛ ku má ni Labi? (Bee mɛ̀ Mɛtulu.) 39 A
wèmá à mɛ̀: À mɔ gwa. Ɔ̃ aa gɛ̀ gu pɔ́ a
kuu è, ɔ̃ aa gɔ̃aànɔ zĩbeezĩ. Oosi mɔ̀ síiɔ̃
zaawa.
40 Gbɛ̃ɔn pla pɔ́ aa Zãa yãmà aa bɔ̀ tɛ
Yesuzipiɔ, an gbɛ̃do á Simɔɔ Piɛɛ dãuna
Ãndeleeɛ. 41 À gɛ̀ a vĩ̀i Simɔɔ lè gĩa, ɔ̃ a
òɛ̀: Wa Mɛsii è. (Bee wì mɛ lɔ Kilisi.) 42 Ɔ̃
à gɛaànɔ Yesupi kĩ́i. Yesu aà gwà soee à
mɛ̀: Zãa né Simɔɔn n ũ. Wali onɛ sa Piɛɛɛ.
(Bee mɛ̀ gbɛ.)
43 Ké a gu dɔ̀, Yesu ye ta Galile bùsuu,
ɔ̃ à kpàaũ ń Filipio. A òɛ̀: Tɛmazi. 44 Fil-
ipipiá Ãndelee ń Piɛɛo bɛ wɛ̃́lɛ Bɛsaida
gbɛ̃́ɛ. 45 Ɔ̃ Filipi gɛ̀ Natanaɛli lè à mɛ̀: Gbɛ̃́
pɔ́ Mɔizi a yã'ò a ikoyã guu mé ãnabiɔ a
yã'ò lɔ, wa aà è. Yosɛfu né Yesuɛ. Naza-
lɛti gbɛ̃́ɛ. 46 Natanaɛli òɛ̀: Gbɛ̃maa a bɔ
Nazalɛtie? Filipi òɛ̀: Mɔ ǹ gwa. 47 Ké Yesu
Natanaɛli è àlɛ mɔ́ a kĩ́i, à aà yã'ò à mɛ̀:
Isaili zálalan kɛ, aà nɔ̀sɛ mɔafili vĩo. 48 Ɔ̃
Natanaɛli òɛ̀: Ń ma dɔ̃ má ni? Ɔ̃ Yesu
wèwà à mɛ̀: E Filipi àɔ gé n sísii, ma n
e kaadɔɛna gbáu. 49 Ɔ̃ Natanaɛli òɛ̀: Mɛ-
tulu, Lua Nén n ũ, Isailiɔ Kían n ũ. 50 Yesu
òɛ̀: Ké má ònɛ ma n e kaadɔɛna gbáu, ɔ̃ n
ma náaikɛ̀a? Ńyɔ̃ yãzɔ̃ɔ e dɛ ké beela. 51 À
ɛ̀a òɛ̀ lɔ: Sĩana málɛ oé, á luabɛ e wɛ̃a,
Lua malaikaɔ i dɛdɛ Gbɛ̃nazĩn Néwa, aai
pilawà.[‡‡]

Nɔsɛa Kana

2 A gɔɔ àaɔ̃de zĩ́ wàlɛ nɔsɛ Kana, Galile
bùsuu. Yesu da ku we, 2 mé wà Yesu
ń a ìwaɔ sìsi nɔsɛpi guu lɔ. 3 Ké vɛ̃ɛ kɛ̀sã,
Yesu da òɛ̀: Aa vɛ̃ɛ vĩ lɔo bɛ. 4 Ɔ̃ Yesu
wèwà à mɛ̀: Àkɛa n mɔ ma kĩ́ii? A gɔɔ
i kamɛɛ yãao. 5 Ɔ̃ aà da ò zĩkɛnaɔnɛ: Lá a
oé píi à kɛ. 6 Ola ku we mɛ̀n soolo Yu-
daɔ gbãbɔ'ikabɔɔ ũ. A keeɔ ì í sí litili
basiiɔ̃ɛ, a keeɔ basoolo. 7 Ɔ̃ Yesu ò zĩkɛ-
naɔnɛ: À íka olaɛ beeɔ pai. Ɔ̃ aa ikà ń pai
yɛlɛlɛyɛlɛlɛ. 8 Ɔ̃ a òné: À tɔ gɛò blɛblen
dɔaanaɛ sa. Ɔ̃ aa tɔ̀ gɛ̀oɛ̀. 9 Ké dɔaanapi
í lilɛa vɛ̃ɛ ũpi ìɛ, i dɔ̃ gu pɔ́ à bɔ̀uo, ãma
zĩkɛna pɔ́ aa ípi tɔ̀ɔ dɔ̃. Ɔ̃ dɔaanapi nɔde
sìsi 10 a òɛ̀: Vɛ̃ɛ na ɔ̃ wì kpámá gĩa. Gɔɔ

[§]**1:21** Mal 3.23
[**]**1:21** Iko 18.15
[††]**1:23** Isa 40.3
[‡‡]**1:51** Daa 28.12

pɔ́ í zɔ̃̀lɛmá, ɔ̃ wì mɔ́ ń a ĩ́io sa. Mpi sɔ̃ n
vɛ̃ɛ na tò gbɛzã.
11 Yesu dabudabu sɛ̃́ia bee kɛ̀ Kana,
Galile bùsuuɛ. À tɔbɔ̀, ɔ̃ aà ìwaɔ aà
náaikɛ̀.
12 Bee gbɛa Yesu gɛ̀ Kapɛnaũ ń a dao
ń a dãunaɔ ń a ìwaɔ, ãma aai gɔɔplakɛ
weo.

Yesu kua Lua ua

(Mat 21.12-13, Maa 11.15-17, Luk 19.45-46)

13 Kɛ́ Yudaɔ Gɛ̃amusu¶¶ dikpɛ kãikṹ, ɔ̃
Yesu gɛ̀ Yelusalɛũ. 14 A è wàlɛ zuɔ ń sãɔ
ń felenguuluɔ yia Lua ua, mɛ́ ɔlɛũkpakɛ-
naɔ zɔ̃lɛa we. 15 Ɔ̃ à bàflã tã̀ à ń yá ń
bɔ́lɛ, sãɔ ń zuɔ píi. À ɔlɛũkpakɛnapiɔ ɔ̃a
fã̀aa, à ń táabũnuɔ fuangba. 16 Ɔ̃ a ò fe-
lenyianapiɔnɛ: À pɔ́piɔ sɛ́lɛ bɔò píi. Ásu
ma Mae kpé kɛ ɛlɛ ũo. 17 Ɔ̃ yã́ pɔ́ kɛ̃a láuɛ
bee dɔ̀ aà ìwaɔgu à mɛ̀: N kpɛ́ yã́ ma kũ
gbãa, àlɛ ma ibaba.§§ 18 Ɔ̃ Yuda gbãadeɔ
aà là aa mɛ̀: Dabudabu kpele ńyɔ̃ kɛwɛ̃ɛ,
kɛ́ wà e dɔ̃ ń yã́ bee kɛa iko vĩi? 19 Yesu
wɛ̀má à mɛ̀: À Lua kpɛ́ɛ bee wí, má ɛa
kpɛ́pi fɛlɛ gɔɔ àaɔ̃. 20 Ɔ̃ gbãadepiɔ òɛ̀: Wɛ̃̀
blasɔo ń mɛ̀ndoo ɔ̃ wà kpɛ́pi dɔ̀, mɛ́ mpi
ńyɔ̃ fɛlɛ gɔɔ àaɔ̃ɛ lò? 21 Ãma Lua kpé pɔ́
à a yã'òpi, aà mɛ yã́ àlɛ o. 22 Kɛ́ Yesu bɔ̀
gau, yã́ pɔ́ a òpi dɔ̀ aà ìwaɔgu, ɔ̃ aa yã́ pɔ́
kɛ̃a Luayãtaalau sì* ń yã́ pɔ́ Yesu òpio.
23 Yesu kua Yelusalɛũ Gɛ̃amusu dikpɛ
zĩ́ wà aà náaikɛ̀ dasi, kɛ́ wà dabudabu
pɔ́ a kɛ̀ɔ è yãi. 24 Yesu i ń náaikɛo, asa
a gbɛ̃́pii nɔ̀sɛ dɔ̃ɛ. 25 Aà bàa kú ń gbɛ̃e
gbɛ̃nazĩna yã'oaɛoo, asa a yã́ pɔ́ kú ń nɔ̀sɛ
guu dɔ̃ɛ.

Yesu ń Nikodɛũo

3 Falisie ku wì mɛ Nikodɛũ. Yuda
gbãadeɔ doɛ. 2 À mɔ̀ Yesu kĩ́i
gwãasĩna a òɛ̀: Mɛtulu, wá dɔ̃ kɛ́
yãdanɛde pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́in n ũ, asa gbɛ̃e
a fɔ̃ dabudabu pɔ́ ni kɛɔ kɛo, sema Lua
kuaànɔ bàasio. 3 Ɔ̃ Yesu òɛ̀: Sĩana málɛ
onɛ, mɛ́ i kɛ wà gbɛ̃́ ì lɔ bàasio, a e àɔ
kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i dɔ̃o. 4 Ɔ̃ Nikodɛũ
Yesu là à mɛ̀: Kpelewa wa gbɛ̃́ gbãa
ii? A ɛa gɛ̃ a da nɔ̀sɛ guu, aà a i lɔ yã̀?
5 Ɔ̃ Yesu wɛ̀wà à mɛ̀: Sĩana málɛ onɛ,
mɛ́ i kɛ wà gbɛ̃́ ì ń ío ń Lua Nisĩnao
bàasio, a e gɛ̃ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i guuo.
6 Gbɛ̃nazĩna nɛ'iaá mɛ yã́ɛ, Lua Nisĩna
nɛ'iaá nisĩna yã́ɛ. 7 Ńsu to yã́ pɔ́ má ònɛ
bɔ n saɛo, sema wà á i lɔ. 8 Ĩana ì káka
gu pɔ́ a yeiu. Ni a kɔ̃fĩ ma, nili dɔ̃ gu pɔ́
àlɛ bɔu ge gu pɔ́ àlɛ gɛ́uo. Màa ìɔ dɛ ń
gbɛ̃́ pɔ́ Lua Nisĩna aà ìo.
9 Ɔ̃ Nikodɛũ aà là à mɛ̀: Kpelewa yã́
bee a kɛi? 10 Yesu wɛ̀wà à mɛ̀: N Isailiɔ
yãdanɛde ia ɔ̃ ń bee dɔ̃oa? 11 Sĩana málɛ
onɛ, yã́ pɔ́ wá dɔ̃ ɔ̃ wi o. Yã́ pɔ́ wá è see-
ladeɔn wá ũ, ɔ̃ ili wá yã́ sio. 12 Lá ma tɔɔlɛ
yã'òɛ́, ili sio, tó ma luabɛ yã'òɛ́, á síe?
13 Gbɛ̃e i gé luabɛ yãao, sema Gbɛ̃nazĩn
Nɛ́ pɔ́ bɔ̀ we bàasio. 14 Lá Mɔizi mlɛ̃ sɛ dɔ̀
musu guwaiwaiu,† màa wa Gbɛ̃nazĩn Nɛ́
sɛ́ dɔ musu, 15 kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ aà náaikɛ àɔ
wɛ̃ni láasai vĩ. 16 Asa Lua ye dṹniazi à kɛ̀
zài, ɔ̃ à a Nɛ́ mɛ̀ndona kpà, kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ aà
náaikɛ a gao, wɛ̃ni láasai ɔ̃ aɔ vĩ. 17 Lua i
a Nɛ́ zĩ dṹnia guu yãdai dṹniapila no, kɛ́
à dṹnia suaba aà sabai yã́iɛ.
18 Yã́ a zɔ̃lɛ aà náaikɛnawao. Yã́ zɔ̃̀lɛ
aà náaikɛnsaiwa kɔ̀, kɛ́ i Lua Nɛ́ mɛ̀n-
donapi náaikɛo yã́i. 19 Pɔ́ pɔ́ tò yã́ zɔ̃̀lɛ
gbɛ̃́ɔwan kɛ: Gupua mɔ̀ dṹnia guu, ɔ̃ aa
ye gusiai dɛ gupuapila, kɛ́ an yãkɛaɔ vãi
yã́i. 20 Asa vãikɛna píi za gupuauɛ, ìli
mɔ́ gupua kĩ́io, kɛ́ aà yãkɛaɔ su bɔo yã́i.
21 Gbɛ̃́ pɔ́ ì zĩkɛ sĩanawa, ade mɛ́ ì mɔ

¶¶**2:13** Bɔa 12.1-11
§§**2:17** Soũ 69.10
***2:22** Soũ 16.10
†**3:14** Nao 21.9

gupua kĩ́i, kɛ́ wà e dɔ̃ kua Lua guu ɔ̃ à
yã́piɔ kɛ̀u.

Zãa Da'ilɛna Yesu yã'oa

22 Bee gbɛa Yesu gɛ̀ Yude bùsuu ń
a ìwaɔ. À gɔɔplakɛ̀ńnɔ we, àlɛ gbɛ̃́ɔ
da'ilɛkɛ. 23 Zãa lɛ́ gbɛ̃́ɔ da'ilɛkɛ sɔ̃ Ainɔ,
Saliũ saɛ, asa í di weɛ. Wìɔ mɔ aà kĩ́i, ɔ̃
ì ń da'ilɛkɛ. 24 Asa wi Zãa dakpɛu yãao.
25 Gɔɔ bee Zãa ìwaeɔ nà lɛkpaakɛawa ń
Yuda gbãadeeo gbãbɔa yã́ musu. 26 Ɔ̃ aa
sɔ̃̀ Zãazi aa mɛ̀: Mɛtulu, gbɛ̃́ pɔ́ kunnɔ
yãa Yuudɛ̃ baale, n aà yã'òwɛ̃ɛ, ɔ̃mɛ lɛ́
gbɛ̃́ɔ da'ilɛkɛ tia, gbɛ̃́pii lɛ́ gɛ́ aà kĩ́i. 27 Zãa
ònɛ́: Gbɛ̃e lí fɔ̃ yãe kɛ̀o, sema Lua aà gbà
zɛ́ bàasio. 28 Ámɛ á ma seeladeɔ ũ, kɛ́
má ò mámɛ má Mɛsii ũo. Ma mɛ̀ Lua
ma zĩ mà dɔaaɛ̀ɛ.‡ 29 Nɔsɛna mɛ́ nɔ vĩ.
Nɔsɛna gbɛ̃na ìɔ zɛ aà saɛ, ì swã́kpa aà
yã́i, nɔsɛna lɔɔ ì aà pɔ kɛ na. Beewa sɔ̃ ma
pɔ na kɛ̀ zài. 30 Sema aàpi àɔ kã́fĩ mapi
míɔ lao.
31 Gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ musu dɛ gbɛ̃́piia. Gbɛ̃́ pɔ́
a kɛa bɔ̀ dṹnia guuá dṹnia gbɛ̃́ɛ, dṹnia
yã́ ì o. Gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ luabɛ dɛ gbɛ̃́piia, 32 ìɔ
dɛ pɔ́ pɔ́ a è ń yã́ pɔ́ a mào seelade ũɛ, ɔ̃
gbɛ̃e lí aà yã́ sio. 33 Gbɛ̃́ pɔ́ aà yã́ sì, ade
Lua sĩanadekɛ sìɛ. 34 Gbɛ̃́ pɔ́ Lua aà zĩpi ì
Lua yã'o, asa Lua i a Nisĩna kpawà kasoo.
35 Mae Lua ye a Nɛ́zi, ɔ̃ à pɔ́pii nàɛ̀ a ɔzĩ.
36 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ Nɛ́pi náaikɛ wɛ̃ni láasai vĩ.
Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gí aà yãmai a wɛ̃nipi eo, Lua
pɔ gi paaàziɛ.

Yesu ń Samali nɔɛo

4 Falisiɔ mà Yesu lɛ́ gbɛ̃́ɔ da'ilɛkɛ, àlɛ
ìwaɔ e dɛ Zãala. 2 I kɛ Yesu mɛ́ ń
da'ilɛkɛ̀ azĩao, aà ìwaɔ mɛ́ kɛ̀. 3 Kɛ́ Yesu
yã́pi mà, à bɔ̀ Yude à ɛ̀a lɛ́ tá Galile. 4 Gɛa
guu sema aà bɔ ń Samali bùsuo. 5 Ɔ̃ à kà
Samali wɛ̃́lɛ pɔ́ wì mɛ Sikaa. A zã̀ ń tɔɔlɛ
pɔ́ Yakɔbu kpà a nɛ́ Yosɛfuwa yãaoo.¶
6 Yakɔbu lɔ̀ɔ ku we. Yesu táa'ò à kpàsa, ɔ̃
à zɔ̃̀lɛ lɔ̀ɔpi saɛ. Ĩatɛ̃ kà minanguo.
7 Samali nɔɛɛ mɔ̀ ítɔi, ɔ̃ Yesu òɛ̀: Ma
gba í mà mi. 8 Aà ìwaɔ sɔ̃ aa gɛ̀ wɛ̃́lɛ guu
blɛ lúi. 9 Ɔ̃ nɔɛpi òɛ̀: Yudan n ũ, Samali
nɔɛn ma ũ, ɔ̃ ńlɛ imia gbɛaaa? (Asa Yu-
daɔ ń Samaliɔ yã́ lí kákɔ̃uo.) 10 Ɔ̃ Yesu òɛ̀:
Tó ń gba pɔ́ Lua ì danɛ́ dɔ̃ ń ma gbɛ̃́ pɔ́
málɛ í gbɛamao, dɔ̃ ń gbɛ̀aa, mí n gba í
wɛ̃nide. 11 Nɔɛpi òɛ̀: Mae, ń goa vĩo. Lɔ̀ɔɛ
sɔ̃, a ɛ zã̀. Ńyɔ̃ í wɛ̃nidepi e má ni? 12 Ń
dɛ wá dezi káau Yakɔbula yã̀? Ɔ̃mɛ lɔ̀ɔpi
tòwɛ̃ɛ. Aàpi a imì ń a nɛ́ɔ ń a pɔtuoɔ. 13 Ɔ̃
Yesu òɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ íɛ bee mì, imi a ɛa aà dɛ
lɔɛ. 14 Gbɛ̃́ pɔ́ a í pɔ́ má kpáwà mi sɔ̃, imi
a aà dɛ bau lɔo. Asa í pɔ́ má kpáwà a gɔ̃
aà nɔ̀sɛ guu nibɔna pɔ́ a ibɔɛ̀ wɛ̃ni láasai
ũ. 15 Ɔ̃ nɔɛpi òɛ̀: Mae, ma gba í bee, kɛ́
imi su ma dɛ mà mɔ ítɔi la lɔo.
16 Yesu òɛ̀: Gɛ́ n zã́ sísii, í mɔ́ sãnu.
17 Nɔɛpi wèwà à mɛ̀: Má zã́ vĩo. Ɔ̃ Yesu
òɛ̀: Kɛ́ n mɛ̀ ń zã́ vĩo, n yã'ò a zɛ́waɛ. 18 N
zãkɛ̀ lɛɛ sɔo, mɛ́ gɔ̃ɛ pɔ́ ń kuaànɔ tiaá n zã́
no. N sĩana'ò. 19 Ɔ̃ nɔɛpi òɛ̀: Mae, má dɔ̃̀
sa kɛ́ ãnabin n ũ. 20 Wá deziɔ kùlɛ Luaɛ
gbɛɛ bee musu, ápiɔ sɔ̃ i mɛ Yelusalɛũ
mɛ́ gu pɔ́ wàli kúlɛuɛ̀ ũ. 21 Yesu òɛ̀: Nɔɛ,
ma yã́ sí. Gɔɔe lɛ́ mɔ́ kɛ́ á kúlɛ Mae Luaɛ
gbɛɛ bee musu ge Yelusalɛũ lɔo. 22 Ápiɔ,
i kúlɛ Luaɛ mɛ́ á aà dɔ̃o. Wápiɔ, wi kúlɛɛ̀
mɛ́ wá aà dɔ̃, asa gbɛ̃́ɔ misia ì bɔ wá
Yudaɔ kĩ́iɛ.§ 23 Gɔɔe lɛ́ mɔ́, à kà kɔ̀, kɛ́
lousisin sĩandeɔ kúlɛ Mae Luaɛ ń sĩanao
ń aà Nisĩna gbãao. Gbɛ̃́ bee taa ɔ̃ Mae
Lua lɛ́ wɛɛlɛ aà kúlɛɛ. 24 Luaá nisĩnaɛ,
sema gbɛ̃́ pɔ́ aaì kúlɛɛ̀ɔ kúlɛɛ̀ ń sĩanao ń
aà Nisĩna gbãao. 25 Ɔ̃ nɔɛpi òɛ̀: Má dɔ̃ kɛ́
Mɛsii pɔ́ wì mɛ lɔ Kilisi a mɔ́. Tó à mɔ̀,
a yã́pii bɔɔlɛkɛwɛ̃ɛ. 26 Ɔ̃ Yesu òɛ̀: Ma gbɛ̃́
pɔ́ málɛ yã'onɛ, mámɛ má aà ũ.
27 Gɔɔ bee ɔ̃ Yesu ìwaɔ sù. Kɛ́ àlɛ yã'o ń
nɔɛo, à bɔ̀ ń saɛ, ãma an gbɛ̃e i aà la bɔ́ a

‡**3:28** Zãa 1.20
¶**4:5** Daa 33.19
§**4:22** Isa 2.3

yei ge bɔ́yãi àlɛ yã'o ń nɔɛpioo. 28 Ɔ̃ nɔɛpi
a lo tò we, à gɛ̃̀ wɛ̃́lɛ guu a ò gbɛ̃́ɔnɛ: 29 À
mɔ gɔ̃ɛe gwa. À yã́ pɔ́ má kɛ̀ɔ píi òmɛɛ.
Mɛsii yã̀ mɔɔɔ? 30 Ɔ̃ aa bɔ̀lɛ wɛ̃́lɛu, aalɛ
gɛ́ Yesu kĩ́i.
31 Gɔɔ bee sɔ̃ Yesu ìwaɔ òɛ̀: Mɛtulu, ńyɔ̃
pɔble ya? 32 Ɔ̃ a òɛ́: Má pɔbleae vĩ pɔ́ á
dɔ̃o. 33 Ɔ̃ aà ìwaɔ kɔ̃ làla aa mɛ̀: Gbɛ̃e mɔ̀ɛ̀
ń blɛo yã̀? 34 Ɔ̃ Yesu òɛ́: Ma pɔblea mɛ́
gbɛ̃́ pɔ́ ma zĩ pɔeãkɛa ũ e mà gɛ zĩ pɔ́ a
dàmɛɛ midɛò.
35 Ápiɔ i mɛ mɔ síiɔ̃ mɛ́ gɔ̃̀ kɛ́ pɔkɛkɛgɔɔ
ká. Málɛ oɛ́ à wɛ́sɛ buaɔ gwa, asa pɔ́ɔ
mà à kà kɛkɛa. 36 Pɔkɛkɛna lɛ́ a asea e
kɔ̀, àlɛ gbɛ̃́ɔ kãaa àizãna pɔ́ ũ, kɛ́ pɔtɔ̃na
ń pɔkɛkɛnao e pɔnakɛ sãnu. 37 Asa yã́ɛ
beeá sĩanaɛ: Gbɛ̃do ì pɔ́tɔ̃, gbɛ̃do ì kɛkɛ.
38 Ma á zĩ́ pɔkɛkɛi gua pɔ́ i zĩkɛuo. Gbɛ̃-
pãleɔ mɛ́ zĩkɛ̀ we, ɔ̃ álɛ ń zĩ ài ble.
39 Samali pɔ́ kú wɛ̃́lɛpi guuɔ Yesu
náaikɛ̀ dasi yã́ pɔ́ nɔɛpi òɛ́ yã́i, kɛ́ à mɛ̀
à yã́ pɔ́ á kɛ̀ɔ píi òɛ. 40 Ayãmɛto kɛ́ aa
kà Yesu kĩ́i, aa wabikɛ̀wà aà gɔ̃́ńnɔ, ɔ̃
à kɛ̀ńnɔ gɔɔ pla. 41 Kɛ́ Yesu yã'òɛ́, gbɛ̃-
pãleɔ aà náaikɛ̀ dasidasi. 42 Ɔ̃ aa ò nɔɛpiɛ:
I kɛ yã́ pɔ́ ń òwɛ̃ɛ yã́i wa aà náaikɛ̀i adoo.
Wa aà yãmà wázĩaɛ, ɔ̃ wá dɔ̃̀ sĩana kɛ́ dṹ-
nia Suabanan aà ũ.

Bùsu gbãadee nɛ́ gbã́gbãa

43 Gɔɔ plapi kɛańnɔ gbɛa ɔ̃ à tà Galile,
44 asa Yesupi ò ãnabi líɔ bɛɛɛ vĩ azĩa bù-
suuo. 45 Kɛ́ à kà Galile, Galiledeɔ gbãak-
pàaàzi, asa aa gɛ̀ dikpɛkɛ̀ Yelusalɛũɛ, ɔ̃
aa yã́ pɔ́ a kɛ̀ dikpɛpi zĩ́ɔ è píi.**
46 Ɔ̃ Yesu ɛ̀a gɛ̀ Kana, gua pɔ́ à í lìlɛu
vɛ̃ɛ ũ.†† Bùsu gbãadee ku we, aà nɛ́
lɛ́ gyãkɛ za Kapɛnaũ. 47 Kɛ́ a mà Yesu
bɔ̀ Yude à sù Galile, à gɛ̀ aà kĩ́i, à
wabikɛ̀wà aà gɛ́ a nɛ́ gbã́gbãiɛ, asa a ye
gaɛ. 48 Ɔ̃ Yesu òɛ̀: Mɛ́ i kɛ a dabudabuɔ ń
yãbɔnsaɛɔ è bàasio, á ma náaikɛo. 49 Ɔ̃
gbãadepi òɛ̀: Mae, mɔ e ma nɛ́ àɔ ga.
50 Yesu òɛ̀: Ta bɛ. N nɛ́ a gao. Gɔ̃ɛpi yã́
pɔ́ Yesu òɛ sì, ɔ̃ à dàzɛu. 51 Gɔɔ pɔ́ a bɛ
zɛ́u, à kpàaũ ń a zĩkɛnaɔ, ɔ̃ aa òɛ̀ aà nɛ́
kú. 52 Ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Zaa kpeletaa à dáa-
makɛ̀i? Ɔ̃ aa òɛ̀: Gĩa ĩatɛ̃ auapilaa gɔ̃̀ɔ ɔ̃
mɛ̀wãapi gòwà. 53 Ɔ̃ maepi dɔ̃̀ kɛ́ zaa pɔ́
Yesu òɛ a nɛ́ a gaon we. Ɔ̃ aa aà náaikɛ̀,
aàpi ń a bɛdeɔ píi.
54 Seela plaade pɔ́ Yesu kɛ̀ bɔa Yude
sua Galilen we.

Gyãe gbã́gbãa kpáa'okĩi

5 Bee gbɛa Yudaɔ dikpɛe kà, ɔ̃ Yesu
ɛ̀a gɛ̀ Yelusalɛũ. 2 Kpáa'okĩi kú we
Sã Bɔlɛ saɛ, wì mɛ Bɛzata ń Ɛbɛlu
yã́o. Kpáa'okĩipi bilandaa vĩ sɔo, 3 gyãeɔ
wúlɛau dasidasi, vĩ̀aɔ ń ɛɛɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ an
gu imiaɔ. 4–5 Gɔ̃ɛe ku we àlɛ gyãkɛ à kà
wɛ̃̀ bla plasai. 6 Kɛ́ Yesu aà è wúlɛa we, a
dɔ̃̀ kɛ́ àlɛ gyãkɛ à gɛ̃̀gɛ̃ maamaaɛ, ɔ̃ a òɛ̀:
Ń ye ǹyɔ̃ aafiaa? 7 Gyãepi wèwà à mɛ̀:
Mae, má gbɛ̃e vĩ à ma da í guu gɔɔ pɔ́ à
dèedeeo. Tó málɛ gɛ́ gɛ̃ui, gbɛ̃pãle ì dɔaa
gɛ̃ ma ãaɛ. 8 Yesu òɛ̀: Fɛlɛ zɛ ǹ n pɛ sɛ
táa'o. 9 Wegɔ̃ɔ gɔ̃ɛpi aafia'è. À a pɛ sɛ̀ à
táa'ò.
Gɔɔpiá kã́mabogɔɔzĩɛ, 10 ɔ̃ Yuda
gbãadeɔ ò gɔ̃ɛ pɔ́ gbã̀gbãpiɛ:
Kã́mabogɔɔzĩn gbã. I kũ ǹyɔ̃ n pɛ sɛao.‡‡
11 A wèmá à mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ ma gba aafia
mɛ́ òmɛɛ mà a pɛ sɛ mà táa'o. 12 Ɔ̃ aa aà
là aa mɛ̀: Démɛ ònɛ ǹ n pɛ sɛ ǹ táa'oi?
13 Gbɛ̃́ pɔ́ gbã̀gbãpi dɔ̃ dé no, asa Yesu
gɛ̃̀lɛ bíla pɔ́ kú we guuɛ. 14 Bee gbɛa
Yesu aà è Lua ua, ɔ̃ a òɛ̀: Ma, n aafia'è.
Ńsu duunakɛ lɔo, kɛ́ yã́ pɔ́ a vãi dɛ
beea su n leo yã́i. 15 Ɔ̃ gɔ̃ɛpi gɛ ò Yuda
gbãadeɔnɛ Yesu mɛ́ tò a aafia'è.
16 Ɔ̃ gbãadepiɔ fɛ̀lɛ ń ĩadaa Yesuwao,
kɛ́ ì yã́ bee taaɔ kɛ kã́mabogɔɔzĩ yã́i. 17 Ɔ̃
Yesu yã́zãsìmá à mɛ̀: Ma Mae ìɔ zĩkɛ

**4:45 Zãa 2.23
††4:46 Zãa 2.1-11
‡‡5:10 Zel 17.21

kã́mabosaiɛ, màa málɛ kɛ sɔ̃. 18 Yã́ bee
yã́i gbãadepiɔ lɛ́ Yesu wɛ dɛ káaua. I kɛ
kɛ́ ìli kã́mabogɔɔzĩ yãdao ado yã́i no, kɛ́
ì mɛ Lua mɛ́ a Mae ũ, àlɛ sáakpa ń Luao
yã́iɛ.

Lua Nɛ́ iko

19 Yesu ɛ̀a a zãsìmá à mɛ̀: Sĩana málɛ
oɛ́, Lua Nɛ́ lí fɔ̃ yãe kɛ̀ ń azĩaoo, sema yã́
pɔ́ a è a Mae lɛ́ kɛ bàasio, asa yã́ pɔ́ aà
Mae ì kɛ píi, bee aà Nɛ́pi ì kɛ sɔ̃. 20 Asa
Mae Lua ye a Nɛ́zi, mɛ́ ì yã́ pɔ́ ì kɛ píi ɔlɔɛ̀.
A yã́ pɔ́ a zɔ̃ɔ dɛ beea ɔlɔɛ̀, i bɔ á saɛ. 21 Lá
Mae Lua ì gɛɔ vu à wɛ̃ni kpámá, màa aà
Nɛ́ ì wɛ̃ni kpa gbɛ̃́ pɔ́ á yeiɔwa. 22 Mae
Lua lí yã́kpalɛkɛ ń gbɛ̃eoo, à yã́kpalɛkɛa
iko kpà a Nɛ́wa píiɛ, 23 kɛ́ gbɛ̃́pii aà Nɛ́
kpɛla, lá aaì Mae Lua kpɛlawa. Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́
Lua Nɛ́ kpɛlao lɛ́ aà Mae pɔ́ aà zĩ kpɛlao.
24 Sĩana málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ma yãma
mɛ́ àlɛ gbɛ̃́ pɔ́ ma zĩ náaikɛ wɛ̃ni láasai
vĩ. Yã́ a zɔ̃lɛwào, à bɔ̀ gau à gɛ̃̀ wɛ̃ni guu.
25 Sĩana málɛ oɛ́, gɔɔe lɛ́ mɔ́, à kà kɔ̀,
kɛ́ gɛɔ Lua Nɛ́ lɔɔ ma, an gbɛ̃́ pɔ́ màɔ i
vu. 26 Lá Mae Lua wɛ̃nikpaama iko vĩ, à
wɛ̃nikpaama iko kpà a Nɛ́wa lɔ.
27 À yã́kpalɛkɛa iko kpàwà lɔ, kɛ́ a
dɛ Gbɛ̃nazĩn Nɛ́¶¶ ũ yã́i. 28 Ásu to bee
bɔ á saɛo, asa gɔɔe lɛ́ mɔ́ kɛ́ gɛ pɔ́
kú miauɔ aa aà lɔɔ ma, 29 aai bɔlɛ píi.
Maakɛnaɔ i vu gɛ̃ wɛ̃ni guu, vãikɛnaɔ sɔ̃
yãzɔ̃lɛama guu.§§ 30 Mili fɔ̃ mà yãe kɛ̀ ń
mazĩaoo. Mi yã́kpalɛkɛ lá a òmɛɛwaɛ, mɛ́
mi yã́kpalɛkɛ a zɛ́wa, asa mili mazĩa pɔeã
wɛɛlɛo, sema gbɛ̃́ pɔ́ ma zĩpi pɔ́.

Yesu iko seeladeɔ

31 Tó má dɛ mazĩa seelade ũ, ma yã́
náai vĩo. 32 Seelade pãle ku ì ma yã'o, mɛ́
má dɔ̃ kɛ́ ma yã́ pɔ́ ì o náai vĩ. 33 Baa ápiɔ,
a gbɛ̃́ɔ zĩ̀ Zãawa, ɔ̃ à sĩana'òɛ́.* 34 Má daa
gbɛ̃nazĩn seeladekɛ gã̀uo, málɛ bee oɛ́ kɛ́
à e bɔ zia yã́iɛ. 35 Zãa mɛ́ filia pɔ́ naa àlɛ
gupu ũ, ɔ̃ a we pɔnakɛ̀ aa gupuai gɔɔpla.
36 Yã́ pɔ́ Mae Lua dàmɛɛ mà kɛɔ, yã́ pɔ́
málɛ kɛpiɔ dɛɛ́ seela ũɛ kɛ́ Mae Lua mɛ́
ma zĩ. Ma seelapi dɛ Zãa pɔ́la. 37 Ma Mae
pɔ́ ma zĩ ma yã'ò lɔ. I aà lɔɔ ma ziio, mɛ́
i wɛsiaàlɛo,† 38 mɛ́ aà yã́ i zɔ̃lɛkĩi e á sɔ̃
guuo, kɛ́ álɛ gbɛ̃́ pɔ́ a zĩ náaikɛo yã́i. 39 I
mɛkpa Lua yã́ kyokɛawa, asa iɔ e we á
wɛ̃ni láasai eu. Ma yã́ ɔ̃ taalapi lɛ́ o sɔ̃,
40 kási álɛ gí mɔ́i ma kĩ́i à wɛ̃nipi e.
41 Málɛ sáau wɛɛlɛ gbɛ̃nazĩna kĩ́io,
42 ãma má á dɔ̃, má dɔ̃ kɛ́ á ye Luazio.
43 Ma mɔ ń ma Mae tɔ́o, ɔ̃ i ma dilɛo. Tó
gbɛ̃pãle mɔ̀ ń azĩa tɔ́o, á aà dilɛ. 44 Lá i
sáau wɛɛlɛkɔ̃wa, ili sáau wɛɛlɛ Lua mɛ̀n-
donawao, kpelewa á fɔ̃ ma yã́ síi? 45 Ásu
àɔ e mámɛ má gɛ́ ń á yã́o ma Mae kĩ́io,
Mɔizi pɔ́ á wɛ́ dɔi mɛ́ a gɛò. 46 Tó a Mɔizi
yã́ sì, dɔ̃ a ma yã́ sì sɔ̃, asa ma yã́ ɔ̃ a kɛ̃̀
láu. 47 Lá i yã́ pɔ́ a kɛ̃̀ɔ sio, á ma yã́ síe?

Blɛkpaa bílawa

(Mat 14.13-21, Maa 6.30-44, Luk 9.10-17)

6 Bee gbɛa Yesu bùa Galile ísidawa,
(wì mɛ lɔ Tibelia.) 2 Bíla ìɔ tɛaàzi
dasidasi, kɛ́ aa aà gyãeɔ gbã́gbãa dabud-
abuɔ è yã́i. 3 Ɔ̃ Yesu dɛ̀dɛ zɔ̃̀lɛ sĩ̀sĩ musu
ń a ìwaɔ. 4 Yudaɔ Gɛ̃amusu dikpɛ kà kãi.
5 Kɛ́ Yesu wɛsɛ̀ musu, a è bíla lɛ́ mɔ́ a
kĩ́i dasidasi, ɔ̃ à Filipi là à mɛ̀: Mákĩi wá
blɛ e luu gbɛ̃́ɔ blei? 6 À bee ò Filipi lɛ
gwaa yã́iɛ, asa a dɔ̃ lá á ye kɛ. 7 Ɔ̃ Fil-
ipi wɛ̀wà à mɛ̀: Ãnusu ɔ̀aa do pɛ̃ɛ, baa
tó wa lìli baadeɛ yɔɔyɔɔ, a pɛɛmáo. 8 Aà
ìwaɔ do Ãndelee, Simɔɔ Piɛɛ dãuna òɛ̀:
9 Nɛgɔ̃ɛnae ku la a pɛ̃ɛ zɔzɔna vĩ mɛ̀n
sɔo ń kpɔ̀ giinaeo mɛ̀n pla. Bɔ́ bee a kɛ
gbɛ̃́ dasiɛ beeɔ guui? 10 Yesu mɛ̀: À to

¶¶**5:27** Dan 7.14
§§**5:29** Dan 12.2
***5:33** Zãa 1.19
†**5:37** Maa 1.11

gbɛ̃́ɔ zɔ̃lɛ. Sɛ̃̀ bɔlɔ di gupiuɛ, ɔ̃ aa zɔ̃̀lɛzɔ̃lɛ.
Gɔ̃ɛɔ ńtɛ̃ɛ aa kà gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sɔo
(5.000). 11 Yesu pɛ̃ɛpiɔ sè à Lua sáaukpà,
ɔ̃ a kpaalɛ̀ gbɛ̃́ pɔ́ zɔ̃lɛ wepiɔnɛ. Màa à kpɔ
kpàmá lɔ lá aa yeiwa. 12 Kɛ́ aa kɛ̃̀, a ò a
ìwaɔnɛ: À a miɔna pɔ́ gɔ̃̀ɔ sélɛ píi, kɛ́ a
kee su vũaao. 13 Ɔ̃ aa pɛ̃ɛ mèn sɔo pɔ́ wa
sòpi miɔna pɔ́ gɔ̃̀ɔ sèlɛ gbí kuɛpla pai.
14 Kɛ́ wà dabudabu pɔ́ Yesu kèpi è wà
mɛ̀: Gbɛ̃́piá ãnabi pɔ́ lɛ́ mɔ́ dṹnia guuɛ
sĩana. 15 Yesu dɔ̃̀ kɛ́ wa ye mɔ a kpa kía
ũ ń gbãaoɛ, ɔ̃ à gònɛ́ we à ɛ̀a dɛ̀dɛ sɛ̃̀sĩ
musu ado.

Yesu táa'oa ísidaa

(Mat 14.22-27, Maa 6.45-52)

16 Kɛ́ oosi kɛ̀, aà ìwaɔ gɛ̀ ísida gɔ̃sɔ̃lɛ.
17 Ɔ̃ aa gɛ̃̀ gó'ilɛna guu, aalɛ bua ísidapi
baale Kapɛnaũ oi. Gu sì kɔ̀ mɛ́ Yesu i mɔ́
ń kĩ́i yãao. 18 Zàa'ĩan gbãa kàka, ɔ̃ í lɛ́
fɛlɛ. 19 Kɛ́ aà ìwaɔ golì aa kà kiloo sɔo ge
soolo taawa, aa Yesu è, àlɛ táa'o ía, àlɛ
sɔ̃ ń gózi, ɔ̃ vĩa ń kṹ. 20 Ɔ̃ a ònɛ́: Mámɛ,
ásu to vĩa á kũo. 21 Aa wèi aà gɛ̃ gó guu,
ɔ̃ gópi kà gu pɔ́ aalɛ gɛ́u gɔ̃̀ɔ.
22 Kɛ́ gu dɔ̀ bíla zɛa gɔ̃sɔ̃lɛ ísida baale.
Aa dɔ̃ kɛ́ gó'ilɛna kú we yãa mɛ̀ndoɛ, mɛ́
Yesu i gɛ̃ gópi guu ń a ìwaɔo, aa tà ńtɛ̃ɛɛ.
23 Gbɛzã gó'ilɛna pãleɔ bɔ̀ Tibelia aa mɔ̀
gu pɔ́ kãi ń gu pɔ́ wà pɛ̃ɛ sòu Dii sáauk-
paa gbɛao. 24 Kɛ́ bílapi è aàpi ge aà ìwaɔ
ku we lɔo, aa gɛ̃̀ gópiɔ guu aa gɛ̀ aà wɛɛlɛi
Kapɛnaũ.

Yesu mɛ́ blɛ pɔ́ ì ń ká wɛ̃niwa ũ

25 Kɛ́ aa aà è ísida baa we, aa òɛ̀: Mɛ-
tulu, n ka la bɔɛ ni? 26 Yesu ònɛ́: Sĩana
málɛ oɛ́, álɛ ma wɛɛlɛ pɛ̃ɛ pɔ́ á sò a kã
yã́iɛ, i kɛ dabudabu pɔ́ á èɔ yã́i no. 27 Ásu
zĩkɛ blɛ pɔ́ ì láa yã́io, sema blɛ pɔ́ ì ń ká
àizãnawa. Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ mɛ́ a á gba blɛpi,
asa aàpi ɔ̃ Mae Lua a seela kɛ̀wà.‡
28 Ɔ̃ aa aà là aa mɛ̀: Kpelewa wá kɛ wà
yã́ pɔ́ Lua ye wà kɛ kɛi? 29 Yesu wèmá
à mɛ̀: Yã́ pɔ́ Lua ye à kɛ mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ a zĩ
náaikɛa ũ. 30 Aa òɛ̀: Dabudabu kpele ńyɔ̃
kɛwɛ̃ɛ kɛ́ wà e wí n náaikɛi? Yã́ kpele
ńyɔ̃ kɛi? 31 Wá deziɔ mana blè guwai-
waiu¶ lá a kɛ̃a láuwa wà mɛ̀: À blɛ pɔ́
bɔ̀ musu kpàmá aa blè.§ 32 Ɔ̃ Yesu ònɛ́:
Sĩana málɛ oɛ́, i kɛ Mɔizi mɛ́ blɛ pɔ́ bɔ̀
musu kpàwáo. Ma Mae mɛ́ ì blɛ sĩande
pɔ́ bɔ̀ musu kpáwá. 33 Lua blɛpi mɛ́ gbɛ̃́
pɔ́ bɔ̀ musu ì wɛ̃ni kpa dṹniawa ũ. 34 Aa
òɛ̀: Mae, ǹyɔ̃ blɛ bee taa kpáwá gɔɔpii.
35 Ɔ̃ Yesu ònɛ́: Mámɛ** má blɛ pɔ́ ì ń ká
wɛ̃niwa ũ. Nɔana a gbɛ̃́ pɔ́ mɔ̀ ma kĩ́i
dɛ lɔo, imi a ma náaikɛna dɛ bauo. 36 Ń
beeo lá má òɛ́wa, baa kɛ́ a ma e, álɛ ma
náaikɛo. 37 Gbɛ̃́ pɔ́ ma Mae kpàa a mɔ ma
kĩ́i, mɛ́ má gbɛ̃́ pɔ́ mɔ̀ ma kĩ́i yá bauo. 38 I
kɛ mazĩa pɔeãkɛa yã́i ma bɔi musu ma
mɔo, sema gbɛ̃́ pɔ́ ma zĩ pɔ́. 39 Gbɛ̃́ pɔ́ ma
zĩpi pɔeãn kɛ: Másu to gbɛ̃́ pɔ́ a kpàaɔ
kee vũaao. A ye mà ń bɔ gau gɔɔgbɛza-
˜zĩ. 40 Asa ma Mae pɔeãn kɛ: A ye gbɛ̃́ pɔ́
wɛsì aà Nɛ́lɛ àlɛ aà náaikɛ wɛ̃ni láasai ɛɛ.
Mámɛ má aà bɔ gau gɔɔgbɛzãzĩ.
41 Ɔ̃ Yuda gbãadeɔ zɔakàaàzi, kɛ́ à mɛ̀
ámɛ á blɛ pɔ́ bɔ̀ musu ũ yã́i. 42 Aa mɛ̀:
Gbɛ̃́piá Yosɛfu nɛ́ Yesuɛ. Wá aà de ń aà
dao dɔ̃o lé? Ɔ̃ àlɛ o a bɔ musuɛa? 43 Yesu
ònɛ́: Ásu zɔakao. 44 Gbɛ̃ɛ a fɔ̃ mɔ ma kĩ́io,
sema ma Mae pɔ́ ma zĩ aà sìsi bàasio, mí
aà bɔ gau gɔɔgbɛzãzĩ. 45 A kɛ̃a ãnabiɔ lá
guu wà mɛ̀: Lua mɛ́ a yãda baadeɛ.†† Gbɛ̃́
pɔ́ Mae Lua yãmà mɛ́ a dà mɛ́ ì mɔ ma kĩ́i.
46 I kɛ gbɛ̃e Mae Lua è ń wéo no. Gbɛ̃́
pɔ́ bɔ̀ aà kĩ́i mɛ́ aà è ado. 47 Sĩana málɛ
oɛ́, ma náaikɛna wɛ̃ni láasai vĩ. 48 Mámɛ

‡**6:27** Zãa 1.32
¶**6:31** Bɔa 16.15
§**6:31** Soũ 78.24
****6:35** Bɔa 3.14
††**6:45** Isa 54.13

má blɛ pɔ́ ì ń ká wɛ̃niwa ũ. 49 Á deziɔ
mana blè guwaiwaiu, kási aa gà. 50 Blɛ
pɔ́ ì bɔ musu pɔ́ málɛ opi, tó gbɛ̃́ blè, a
gao. 51 Mámɛ má blɛ bɛ̃́ɛ pɔ́ bɔ̀ musu ũ.
Tó gbɛ̃́ blɛpi blè, aɔ ku gɔɔpiiɛ. Blɛ pɔ́ má
kpámá mɛ́ ma mɛbaasi ũ, kɛ́ dṹnia e àɔ
wɛ̃ni vĩ yɑ̃́i.
52 Ɔ̃ gbãadepiɔ lɛ́ lɛkpaakɛ ń kɔ̃o aa mɛ̀:
Gbɛ̃́pi a fɔ̃ a mɛbaasi kpáwá wà sóe? 53 Ɔ̃
Yesu ònɛ́: Sĩana málɛ oɛ́, tó i Gbɛ̃nazĩn
Nɛ́ mɛbaasi só a aà au mìo, áɔ wɛ̃ni vĩo.
54 Gbɛ̃́ pɔ́ ì ma mɛbaasi só mɛ́ ì ma au mi
wɛ̃ni láasai vĩ. Mámɛ má aà bɔ gau gɔɔg-
bɛzãzĩ. 55 Asa ma mɛbaasiá blɛ sĩandeɛ,
mɛ́ ma auá imia sĩandeɛ. 56 Gbɛ̃́ pɔ́ ì ma
mɛbaasi só mɛ́ ì ma au mi ku ma guu,
mɛ́ má kú aà guu. 57 Lá Mae Lua bɛ̃́ɛ ma
zĩ, mɛ́ miɔ ku aà yɑ̃́i, màa gbɛ̃́ pɔ́ ì ma
mɛ so aɔ ku ma yɑ̃́i. 58 Blɛ pɔ́ bɔ̀ musun
we. A dɛ lán blɛ pɔ́ á deziɔ blè aa gàwao.
Blɛɛbeeblena aɔ ku gɔɔpiiɛ.
59 Yesu yɑ̃́ beeɔ ò gɔɔ pɔ́ àlɛ yãdanɛ́
Kapɛnaũ lousisikpɛuɛ.

Yesu ìwaɔ pɔ̀ɔbɔzãkɛa

60 Kɛ́ aà ìwaɔ yɑ̃́pi mà, an daside mɛ̀:
Yɑ̃́ gbãaɛ, démɛ a fɔ̃i? 61 Yesu dɔ̃̀ a
ìwaɔwa kɛ́ aalɛ zɔaka yɑ̃́pi musu, ɔ̃ a ònɛ́:
Yɑ̃́pi lɛ́ á fu yɑ̃̀? 62 Tó a sù á è Gbɛ̃nazĩn
Nɛ́ fɛ̀lɛ lɛ́ tá gu pɔ́ a kuu yãa sɔ̃ bɛ? 63 Lua
Nisĩna mɛ́ ì wɛ̃ni kpámá, mɛbaasi pɔe ũ
weo. Yɑ̃́ pɔ́ má òɛ́ɔ mɛ́ Lua Nisĩna pɔ́ ì
ń ká wɛ̃niwa yɑ̃́ ũ. 64 Kási á gbɛ̃ɛɔ lɛ́ ma
náaikɛo. Asa Yesu gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ a náaikɛoɔ
dɔ̃ za káau ń gbɛ̃́ pɔ́ a su a kpámáo. 65 Ɔ̃
à mɛ̀ lɔ: Bee yɑ̃́i má òɛ́, gbɛ̃e a e mɔ ma
kĩ́io, sema Mae Lua aà gbà zɛ́ bàasio.
66 Za gɔɔ bee aà ìwaɔ pɔ̀ɔbɔzãkɛ̀ dasi-
dasi, aai tɛaàzi lɔo. 67 Ɔ̃ Yesu a ìwa gbɛ̃ɔn
kuɛplaɔ là à mɛ̀: Á ye ta sɔ̃ yɑ̃̀? 68 Simɔɔ
Piɛɛ wèwà à mɛ̀: Dii, dé kĩ́i wá gɛ́ui? Ń
wɛ̃ni láasai yɑ̃́ vĩ. 69 Wa n náaikɛ̀, ɔ̃ wá dɔ̃̀
kɛ́ Lua gbɛ̃́ pɔ́ a kua adoan n ũ. 70 Yesu
ònɛ́: Á gbɛ̃ɔn kuɛplaɛɔ, mi á sɛo lé? Kási
á gbɛ̃do Setãu vĩ. 71 Simɔɔ Isaliɔti nɛ́ Yu-
dasi yɑ̃́ ɔ̃ àlɛ o. Aàpi mɛ́ gbɛ̃ɔn kuɛplapiɔ
gbɛ̃do pɔ́ a aà kpámá ũ.

Yesu gɛa Lákpɛdɔa dikpɛu

7 Bee gbɛa Yesu gɛ̀ Galile wɛ̃́lɛ ń
wɛ̃́lɛo, asa a ye bɛbɛ Yudeo, kɛ́ Yuda
gbãadeɔ lɛ́ aà wɛ yɑ̃́i. 2 Yudaɔ Lákpɛdɔa
dikpɛ kãikũ̀,‡‡ 3 ɔ̃ aà dãunaɔ òɛ̀: Fɛlɛ lak-
ĩi gɛ́ Yude, kɛ́ n ìwa pɔ́ kú weɔ yɑ̃́ pɔ́ ńlɛ
kɛɔ e sɔ̃. 4 Tó gbɛ̃́ ye tɔbɔ, ìli a yɑ̃́ɔ kɛ asii
guuo. Lá ńlɛ yɑ̃́ɛ beeɔ taa kɛ, ǹ nzĩa ɔlɔ
dṹniaɛ. 5 Baa aà dãunapiɔ i aà náaikɛo.
6 Ɔ̃ Yesu ònɛ́: A gɔɔ i kamɛɛ yãao. Ápiɔ sɔ̃,
gɔɔpii zɛvĩɛ́. 7 Dṹnia a we zaáguo, ãma a
zamagu, kɛ́ mi mɛ aà yãkɛa vãi yɑ̃́i. 8 À
gɛ́ dikpɛpiu, málɛ gɛ́uo, asa a gɔɔ i kamɛɛ
yãao. 9 Aà yɑ̃́pi oa gbɛa à gɔ̃̀ Galileɛ.
10 Kɛ́ aà dãunapiɔ gɛ̀ dikpɛpiu, ɔ̃ à
gbàsa gɛ̀. I gɛ́ bíla wáao, à gɛ̀ asii guuɛ.
11 Yuda gbãadeɔ lɛ́ aà wɛɛlɛ dikpɛpiu aa
mɛ̀: Aàpi ku má ni? 12 Bíla guu wàlɛ
yɑ̃́kũkũ o maamaa aà musu. Gbɛ̃ɛɔ mɛ̀:
Gbɛ̃maaɛ. Gbɛ̃ɛɔ mɛ̀: Aawo, àlɛ gbɛ̃́ɔ
sãsãɛ. 13 Gbɛ̃e i aà yã'o gupuauo, kɛ́ wàlɛ
vĩakɛ gbãadepiɔnɛ yɑ̃́i.
14 Kɛ́ dikpɛ kà a guo, Yesu gɛ̀ Lua ua,
àlɛ yãdanɛ́. 15 Aà yɑ̃́ bɔ̀ gbãadepiɔ saɛ aa
mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ i kyokɛo mɛ́ lá dɔ̃ kɛ́waa? 16 Ɔ̃
Yesu ònɛ́: Yɑ̃́ pɔ́ mi danɛ́á mazĩa yɑ̃́ no,
gbɛ̃́ pɔ́ ma zĩ yɑ̃́ɛ. 17 Tó gbɛ̃́ ye zɛ ń Lua
pɔeãkɛao, tó ma yãdanɛ dɛ aà pɔ́ ũ ge
mazĩa yɑ̃́ málɛ o, aɔ dɔ̃ɛ. 18 Gbɛ̃́ pɔ́ ì azĩa
yã'o lɛ́ wɛɛlɛ à tɔbɔɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ ì wɛɛlɛ à
gbɛ̃́ pɔ́ a zĩ tɔbɔ, ade náai vĩ, mɔafili kú
aà guuo. 19 Mɔizi i ikoyãdaɛ́o lé? Á gbɛ̃e
yɑ̃́pi kũa sɔ̃o. Bɔ́yãi álɛ ma wɛi?
20 Ɔ̃ bíla òɛ̀: Ń tɑ̃́a vĩɛ. Démɛ lɛ́ n wɛi?
21 Yesu ònɛ́: Yɑ̃́ mɛ̀ndo má kɛ̀, ɔ̃ à bɔ̀
ápii saɛ. 22 Mɔizi tɔ̃zɔ̃yã dàɛ́,¶¶ ɔ̃ i tɔ̃zɔ̃
kɑ̃́mabogɔɔzĩ. (Kási i kɛ Mɔizi mɛ́ dàalɛo,

‡‡7:2 Iko 16.13
¶¶7:22 Lev 12.3

à bɔ̀ á dezi káauɔ kĩ́iɛ.)[§§] 23 Lá wì tɔ̃zɔ̃nɛ́ɛ
kã́mabogɔɔzĩ, kɛ́ wasu bɔ Mɔizi ikoyã
kpɛo yã́i, bɔ́yãi á pɔ paamazi, kɛ́ ma gbɛ̃́
mɛ̀ bṹu gbà aafia kã́mabogɔɔzĩi?[*] 24 Á-
suli yã́ gwa lá á wɛ́ lɛ́ ewao. Àli yã́ gwa
a zɛ́wa.

Kɔ̃kpaalɛa Yesu yã́i

25 Ɔ̃ Yelusalɛũdeeɔ mɛ̀: Gbɛ̃́piá gbɛ̃́ pɔ́
wàlɛ wɛ nolo? 26 Gwa, àlɛ yã'o gupuau
kee, mɛ́ gbɛ̃e lɛ́ lɛdaaàzioa? Gbãadeɔ aà
dɔ̃̀ Mɛsii ũ sĩana yã̀ mɔɔɔ? 27 Wá dɔ̃ gu pɔ́
gbɛ̃́ɛpi bɔ̀u. Tó Mɛsii mɔ̀, waɔ dɔ̃ gu pɔ́ à
bɔ̀uo. 28 Ayãmɛto gɔɔ pɔ́ Yesu lɛ́ yãdanɛ́
Lua ua, à pũ̀na à mɛ̀: Á ma dɔ̃ mɛ́ á dɔ̃ gu
pɔ́ ma bɔu. Kási mi mɔ́ ń mazĩaoo. Gbɛ̃́ pɔ́
ma zĩá sĩandeɛ, mɛ́ á aà dɔ̃o. 29 Má aà dɔ̃,
asa ma bɔ aà kĩ́iɛ, aàpi mɛ́ ma zĩ. 30 Ɔ̃ aalɛ
wɛɛlɛ aà kṹ, ãma gbɛ̃e i ɔkãwào, asa aà
gɔɔ i pa yãao. 31 Bíla guu wà Yesu náaikɛ̀
dasi wà mɛ̀: Tó Mɛsii mɔ̀, a dabudabukɛ
dasi dɛ a pɔ́ pɔ́ gbɛ̃́ɛ bee kɛ̀la yã̀?

32 Kɛ́ Falisiɔ mà wàlɛ yã́kũkũ o zã guu
aà yã́ musu, ɔ̃ sa'onkiaɔ ń Falisipiɔ dɔaiɔ
zĩ̀ aà kṹi. 33 Ɔ̃ Yesu mɛ̀: Ma kuaánɔ gɔ̃̀
yɔɔ, mí gbasa tá gbɛ̃́ pɔ́ ma zĩ kĩ́i. 34 Á
ma wɛɛlɛ à kuaa, asa á fɔ̃ gɛ́ gu pɔ́ má
kúuo.[†] 35 Ɔ̃ gbãadepiɔ lɛ́ kɔ̃ lala aa mɛ̀:
Má a ye gɛ́u, wí kuawài? A ye gɛ́ wá
gbɛ̃́ pɔ́ lala'ò buipãleɔ guuɔ kĩ́i à yãda
buipãlepiɔnɛ yã̀? 36 Yã́ pɔ́ a òpi mi dɛa
ni? À mɛ̀ wá a wɛɛlɛ wà kuawa, gu pɔ́ á
kúu, wá fɔ̃ gɛ́ weo.

37 Dikpɛ gɔɔ gbia pɔ́ dɛ kaa'isizĩ ũ, Yesu
fɛ̀lɛ pũ̀namá à mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ imi lɛ́ dɛ aà mɔ
ma kĩ́i, 38 gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ma náaikɛ aà imi, í pɔ́
ì ń ká wɛ̃niwa iɔ bɔ aà nɔ̀sɛ guu, lá a kɛ̃a
Luayãtaalauwa.[‡] 39 À bee ò Lua Nisĩna pɔ́
gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ a náaikɛɔ e yã́ musuɛ. Aai Lua
Nisĩnapi e gĩao, kɛ́ Yesu i tɔbɔ yãao yã́i.

40 Kɛ́ bíla yã́pi mà, gbɛ̃ɛɔ mɛ̀: Gbɛ̃́piá
ãnabipiɛ sĩana. 41 Gbɛ̃ɛɔ mɛ̀: Gbɛ̃́ beepiá
Mɛsiiɛ. Ãma gbɛ̃ɛɔ mɛ̀: Mɛsii a bɔ
Galilee? 42 A kɛ̃a Luayãtaalau wà mɛ̀
Mɛsiiá Davidi buiɛ,[¶] a bɔ Davidi bɛ wɛ̃́lɛ
Bɛtɛlɛũɛ.[§] 43 Ɔ̃ bíla kɔ̃kpaalɛ̀ Yesu yã́i.
44 An gbɛ̃ɛɔ ye aà kṹ, ãma gbɛ̃e i ɔkãwào.

45 Ɔ̃ dɔaiɔ ɛ̀a tà sa'onkiaɔ ń Falisiɔ kĩ́i.
Ɔ̃ aa ń lá aa mɛ̀: Bɔ́yãi i aà kũ sùòo ni?
46 Dɔaipiɔ wèmá aa mɛ̀: Gbɛ̃e i yã'o lán
gbɛ̃́piwa yãao. 47 Ɔ̃ Falisiɔ ònɛ́: À á sãsã
sɔ̃ yã̀? 48 Gbãadee ge Falisie aà náaikɛ̀e?
49 Bíla bee Lua yã́ dɔ̃o, Lua láaizĩ̀máɛ.
50 Nikodɛũ pɔ́ gɛ̀ Yesu kĩ́i[**] yãaá gbãade-
piɔ doɛ. A ònɛ́: 51 Wá ikoyã guu wà mɛ̀,
wásu yãda gbɛ̃́la aà yãmasai ge yã́ pɔ́ a
kɛ̀ dɔ̃saio. 52 Aa òɛ̀: Galile gbɛ̃́n n ũ sɔ̃a?
Wɛ́tɛi ǹ gwa. Ńyɔ̃ e ãnabie a bɔ Galileo.
53 Ɔ̃ baade tà a bɛ.

Nɔɛ pɔ́ wa kũ̀ ń gɔ̃o

8 Yesu gè Kùkpɛ sĩ̀sĩpɔlɛu. 2 Kɛ́ a gu dɔ̀
gɔ̃̀ɔ, à ɛ̀a gɛ̀ Lua ua. Gbɛ̃́pii mɔ̀ aà
kĩ́i, ɔ̃ à zɔ̃̀lɛ lɛ́ yãdanɛ́. 3 Ɔ̃ Mɔizi ikoyã-
danɛdeɔ ń Falisiɔ mɔ̀ ń nɔɛ pɔ́ wa kũ̀ ń
gɔ̃oo, aa aà zɛ̀ zã guu 4 aa ò Yesuɛ: Mɛ-
tulu, wà nɔɛɛ bee kũ̀ ń dàakɛaoɛ. 5 Mɔizi
dìlɛwɛ̃ɛ wá ikoyã guu wà nɔɛ bee taa
pápa ń gbɛo wà dɛɛ.[††] Ń è kpelewa sɔ̃i?
6 Aa bee ò kɛ́ aalɛ líkpalɛwà aa e yã-
daaàla yã́iɛ. Ɔ̃ Yesu nàalɛ, àlɛ ɔgbɛkɛ̃
tɔɔlɛwa. 7 Kɛ́ aa gì lɛ́ aà lala, ɔ̃ à a mi fɛ̀lɛ
a ònɛ́: Á gbɛ̃́ pɔ́ i duunakɛ yãao, aà aà
pá ń gbɛo sɛ̃́ia. 8 Ɔ̃ à ɛ̀a nàalɛ, àlɛ ɔgbɛkɛ̃

[§§]**7:22** Daa 17.10
[*]**7:23** Zãa 5.9
[†]**7:34** Zãa 12.26, 14.3, 17.24
[‡]**7:38** Isa 44.3, Eze 47.1
[¶]**7:42** 2Sam 7.12
[§]**7:42** Mis 5.1
[**]**7:50** Zãa 3.1-2
[††]**8:5** Iko 22.22-24

tɔɔlɛwa lɔ. 9 Kɛ́ aa mà màa, ɔ̃ aa gɛ̃̀zɛa
dodo sɛa za gbɛ̃zɔ̃ɔɔwa. Ɔ̃ Yesu gɔ̃̀ ado ń
nɔɛpio. 10 Ɔ̃ à ɛ̀a a mi fɛ̀lɛ a òɛ̀: Nɔɛ, aa tà
má ni? Wi yãdanla lɔoa? 11 Nɔɛpi wèwà à
mɛ̀: Baa, gbɛ̃e ku la lɔo. Ɔ̃ Yesu òɛ̀: Mapi
má yãdanla sɔ̃o. Gɛ́i. Za gbã ńsu duunakɛ
lɔo.

Yesu mɛ́ gupua ũ dṹniaɛ

12 Ɔ̃ Yesu yã'ò bílaɛ lɔ à mɛ̀: Mámɛ má
gupua ũ dṹniaɛ, gbɛ̃́ pɔ́ tɛmazi aɔ ku gu-
siau lɔo, gupua pɔ́ ì ń ká wɛ̃niwa ɔ̃ aɔ vĩ.
13 Ɔ̃ Falisiɔ òɛ̀: Ń dɛ nzĩa seelade ũ, n yã́
náai vĩo.‡‡ 14 Ɔ̃ Yesu wèmá à mɛ̀: Baa tó
málɛ mazĩa yã'o, ma yã́ náai vĩ, asa má
dɔ̃ gu pɔ́ ma bɔu ń gu pɔ́ málɛ táuo. Ápiɔ,
á gu pɔ́ ma bɔu ń gu pɔ́ málɛ táuo dɔ̃o.
15 Álɛ ma tàae e lá á wɛ́ lɛ́ ewaɛ. Málɛ
gbɛ̃e tàae eo. 16 Tó ma su gbɛ̃́ tàae è, ma
aà tàae'ea aɔ náai vĩ, asa má kú madoo,
ma Mae pɔ́ ma zĩ kumanɔ. 17 A kú á ikoyã
láu wà mɛ̀, seelade gbɛ̃ɔn plaɔ yã́ mɛ́ náai
vĩ. 18 Mámɛ má dɛ mazĩa seelade ũ. Ma
Mae pɔ́ ma zĩá ma seeladeɛ lɔ. 19 Ɔ̃ aa aà
là aa mɛ̀: N mae ku má ni? Yesu wèmá
à mɛ̀: Á ma dɔ̃o mɛ́ á ma Mae dɔ̃o. Tó a
ma dɔ̃, dɔ̃ a ma Mae dɔ̃̀.
20 Yesu yã́ bee ò ɔsikĩi, gɔɔ pɔ́ àlɛ yã-
dané Lua uaɛ. Wi aà kũo, asa aà gɔɔ i pa
yãao.
21 Ɔ̃ Yesu òné lɔ: Málɛ tá mɛ́ á ma
wɛɛlɛ, ãma á ga á duuna guuɛ. Á fɔ̃ gé
gu pɔ́ málɛ táuo. 22 Ɔ̃ gbãadepiɔ mɛ̀: À
mɛ̀ wá fɔ̃ gé gu pɔ́ álɛ táuo. Asu azĩa dɛ
yã̀ mɔɔɔ? 23 Ɔ̃ Yesu òné: Zĩ́lɛ la gbɛ̃́ɔn á
ũ, musu gbɛ̃́n ma ũ. Dṹniaɛ bee gbɛ̃́ɔn á
ũ, dṹniaɛ bee gbɛ̃́n ma ũo. 24 A yã́i tò má
òɛ́ á ga á duuna guuɛ. Asa tó i si mámɛ
má aà ũo,¶¶ á ga á duuna guuɛ. 25 Ɔ̃ aa
aà là aa mɛ̀: Ḿmɛnn déi? Yesu wèmá à
mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ má òɛ́ za káauɛ. 26 Má yãvĩ
dasi mà o á yã́ musu, mí yãdaoála. Gbɛ̃́
pɔ́ ma zĩá sĩandeɛ, yã́ pɔ́ má mà aà kĩ́i ɔ̃
mi o dṹniaɛ.
27 Aai dɔ̃ kɛ́ Mae Lua yã́ ɔ̃ àlɛ onɛ́o, 28 ɔ̃
Yesu òné: Tó a Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ sɛ dɔ̀ musu,
í gbasa dɔ̃ mámɛ má aà ũ. Mili yãe kɛ ń
mazĩaoo, yã́ pɔ́ ma Mae dàmɛɛ ɔ̃ mi o.
29 Gbɛ̃́ pɔ́ ma zĩ kumanɔ, i ma to madoo,
asa miɔ yã́ pɔ́ ì kaaàgu kɛ gɔɔpiiɛ. 30 Gɔɔ
pɔ́ Yesu lɛ́ yã́piɔ o, wà aà náaikɛ̀ dasi.

Yesu dɛa Ablahaũa

31 Ɔ̃ Yesu ò Yuda gbãade pɔ́ aa a yã́
sìɔnɛ: Tó á ma yã́ kũa, áɔ dɛ ma ìwaɔ
ũ yãma. 32 Áɔ sĩana dɔ̃, sĩanapi i to à gɔ̃
wɛ̃́ɛɔ ũ. 33 Ɔ̃ aa òɛ̀: Ablahaũ buin wá ũ, wi
zɔble gbɛ̃ɛɛ yãao. Ɔ̃ ńlɛ o wá gɔ̃ wɛ̃́ɛɔ ũa?
34 Yesu wèmá à mɛ̀: Sĩana málɛ oɛ́, gbɛ̃́
pɔ́ ì duunakɛá duun zɔɛ. 35 Zɔá ua gbɛ̃́ɛ
gɔɔpiio, ua nɛ́ mɛ́ ua gbɛ̃́ ũ gɔɔpii. 36 To
Lua Nɛ́ á bó, á gɔ̃ wɛ̃́ɛɔ ũ sĩana. 37 Má dɔ̃
kɛ́ Ablahaũ buin á ũ, ãma álɛ ma wɛ, kɛ́
ìli ma yãda á nɔ̀sɛuo yã́i. 38 Yã́ pɔ́ má è
ma Maewa ɔ̃ málɛ o, yã́ pɔ́ á mà á mae kĩ́i
ɔ̃ álɛ kɛ. 39 Ɔ̃ aa òɛ̀: Ablahaũ mɛ́ wá mae
ũ. Ɔ̃ Yesu òné: Tó Ablahaũ ɔlɛsɛnaɔn á
ũ, dɔ̃ álɛ Ablahaũ kɛa kɛ. 40 Tia kɛ́wa álɛ
ma wɛ, ma gbɛ̃́ pɔ́ ma sĩana'òɛ́, sĩana pɔ́
má mà Lua kĩ́i. Ablahaũ i yã́ bee taa kɛo.
41 Álɛ á mae kɛa kɛɛ.
Ɔ̃ aa òɛ̀: Naaenɛɔn wá ũo. Wá mae
mɛ̀ndoɛ, ɔ̃n Lua ũ. 42 Yesu òné: Tó á
maen Lua ũ, dɔ̃ á yemazi, asa Lua kĩ́i ma
bɔu ma mɔ. Mi mɔ́ ń mazĩaoo, aàpi mɛ́
ma zĩ. 43 Bɔ́yãi á ma yã́ midɔ̃o ni? Kɛ́ á fɔ̃
swãdɔ ma yã́io yã́iɛ. 44 Á mae Ibiisi pɔ́n
á ũ, aà pɔeã ɔ̃ á ye kɛ. Gbɛ̃dɛnan aà ũ
za káau, i zɛ ń sĩanaoo, kɛ́ sĩana ku aà
nɔ̀sɛ guuo yã́i. Tó à ɛɛtò, aàzĩa dàan we,
asa ɛɛden aà ũ, ɛgeɔ midɛɛ. 45 Mapi sɔ̃
mi sĩana'o. A yã́i ili ma yã́ sio. 46 Á guu,
démɛ duuna èai? Lá sĩana málɛ o, bɔ́yãi
álɛ ma yã́ sio ni? 47 Gbɛ̃́ pɔ́ dɛ Lua pɔ́ ũ ì

‡‡**8:13** Zãa 5.31
¶¶**8:24** Bɔa 3.14

swãdɔ yɑ̃́ pɔ́ Lua lɛ́ oiɛ. Á dɛ Lua pɔ́ ũo,
a yɑ̃́i ili swãdɔ ma yɑ̃́io.
48 Ɔ̃ gbãadepiɔ òɛ̀: Samali gbɛ̃́n n ũ!
Ń tɑ̃́a vĩɛ! Wá yɑ̃́ na noa? 49 Yesu mɛ̀:
Má tɑ̃́a sɛao. Mi ma Mae kpɛla, ɔ̃ i ma
kpɛbɔ. 50 Mili wɛɛlɛ mà azĩa tɔbɔo, Lua
mɛ́ ì wɛɛlɛmɛɛ, ɔ̃mɛ yãgɔ̃gɔ̃na ũ. 51 Sĩana
málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ ma yɑ̃́ kũa a ga bauo.
52 Ɔ̃ gbãadepiɔ òɛ̀: Wá dɔ̃ sa kɛ́ ń tɑ̃́a
vĩ. Ablahaũ gà ń ãnabiɔ píi, ɔ̃ ńlɛ o gbɛ̃́
pɔ́ n yɑ̃́ kũa a ga bauoa? 53 Ń dɛ wá dezi
Ablahaũ pɔ́ gàla yɑ̃̀? Ãnabiɔ gàga lɔ. Dé
ńlɛ nzĩa dilɛ a ũi? 54 Yesu mɛ̀: Tó málɛ
mazĩa tɔbɔɛ, bee gbiao. Ma Mae pɔ́ álɛ
mɛ a dɛ á Lua ũ, aàpi mɛ́ ì ma tɔbɔ. 55 Á
aà dɔ̃o, ãma má aà dɔ̃. Tó ma mɛ̀ má aà
dɔ̃o, máɔ dɛ ɛɛde ũ lááwaɛ. Má aà dɔ̃ mɛ́
má aà yɑ̃́ kũa. 56 Á dezi sɛ̃́ia Ablahaũ pɔ-
nakɛ̀ ma gɔɔ ea yɑ̃́ musu. A è, ɔ̃ aà pɔ
kɛ̀na. 57 Ɔ̃ gbãadepiɔ òɛ̀: Ni ka wɛ̃̀ blakwi
yãao, ɔ̃ n Ablahaũ èa? 58 Yesu ònɛ́: Sĩana
málɛ oɛ́, e wàɔ gɛ́ Ablahaũ ii, má kú.
59 Ɔ̃ aa gbɛ sɛ̀lɛ wà aà pápaò. Ɔ̃ à ùlɛ à
bɔ̀ Lua ua.

Gbɛ̃́ pɔ́ wa ì vɩ̃̀a gbɑ̃́gbãa

9 Kɛ́ Yesu lɛ́ bɛbɛ, à gbɛ̃́ pɔ́ wa ì vɩ̃̀a
è. 2 Ɔ̃ aà ìwaɔ aà là aa mɛ̀: Mɛtulu,
dé duuna yɑ̃́i ɔ̃ wà gbɛ̃́pi ìi vɩ̃̀ai? Aà zĩa
pɔ́ yɑ̃́i yɑ̃̀, ge aà de ń aà dao pɔ́ɛ? 3 Yesu
wèmá à mɛ̀: I kɛ aà duuna ge aà de ń
aà dao pɔ́ yɑ̃́i no. Kɛ́ wà Lua yãkɛa ewà
yɑ̃́iɛ. 4 Sema wà gbɛ̃́ pɔ́ ma zĩ yãkɛa kɛ za
gupua wɛ́i. Gwãasĩna lɛ́ mɔ́ kɛ́ gbɛ̃ɛ a e
yãe kɛ lɔo. 5 Gɔɔ pɔ́ má kú dṹnia guu, má
dɛ gupua ũ dṹniaɛ.
6 Kɛ́ a ò màa, à lɛ́'i tɔ̃̀ bùsuwa, ɔ̃ a yà a
màma aà wɛ́ɔwa. 7 A òɛ̀: Gɛ ǹ oopi Siloe
í guu. (Bee mɛ̀ í sísia.) Ɔ̃ à gɛ̀ oopì, ɔ̃ à sù
wɛ́ wɛ̃a. 8 Aà fɑ̃́anideɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ aa aà dɔ̃
baakɛna ũɔ mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ ìɔ baakɛ zɔ̃lɛapin
weo lò? 9 Gbɛ̃ɛɔ mɛ̀: Aàpiɛ. Gbɛ̃ɛɔ mɛ̀:
Aawo, ade bɔ̀aàwaɛ. Gɔ̃ɛpi mɛ̀: Mámɛ!
10 Ɔ̃ aa aà là aa mɛ̀: Kpelewa ń kɛ̀ n wɛ́
wɛ̃̀i? 11 A wèmá à mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ wì mɛ Yesu
mɛ́ bùsu yà a màma ma wɛ́wa, à mɛ̀ mà
gɛ oopi Siloe í guu. Kɛ́ ma gɛ oopì, ɔ̃ ma
gu'è. 12 Ɔ̃ aa aà là aa mɛ̀: Aàpi ku má ni?
À mɛ̀: Má dɔ̃o.
13 Ɔ̃ aa gɛ̀ Falisiɔ kɩ̃́i ń gbɛ̃́ pɔ́ dɛ vɩ̃̀a ũ
yãapio. 14 À mɔ lɛ̀ kɑ̃́mabogɔɔzĩ ɔ̃ Yesu
bùsu yà à aà wɛ́ wɛ̃̀ɛ. 15 Ɔ̃ Falisiɔ aà là
lɔ: Kpelewa ń kɛ̀ n gu'èi? A wèmá à mɛ̀:
À bɛ̀lɛ nà ma wɛ́waɛ. Kɛ́ má pìpi, ɔ̃ ma
gu'è. 16 Ɔ̃ Falisieɔ mɛ̀: Gbɛ̃́pi i bɔ Lua kɩ̃́io,
asa ìli kɑ̃́mabogɔɔzĩ yãdao. An gbɛ̃ɛɔ mɛ̀:
Duunkɛna a fɔ̃ dabudabu beeɔ taa kɛɛ?
Ɔ̃ aa kɔ̃kpaalɛ̀. 17 Ɔ̃ aa aà là lɔ: Mpi sɔ̃ n
gbɛ̃́ pɔ́ à n wɛ́ wɛ̃̀nɛ, ńlɛ e kpelewa aà yɑ̃́
musui? À mɛ̀: Ãnabiɛ.
18 Ń beeo gbãadeɔ i si kɛ́ a dɛ vɩ̃̀a ũ ɔ̃
aà wɛ́ wɛ̃̀o, ɔ̃ aa gɛ̀ aà de ń aà dao sìsi.
19 Aa ń lá aa mɛ̀: Á nɛ́n laa? A aà ì vɩ̃̀a
yãma yɑ̃̀? Kpelewa a kɛ̀ àlɛ gu'e sai? 20 Ɔ̃
aà de ń aà dao wèmá aa mɛ̀: Wá dɔ̃ kɛ́
wá nɛ́ɛ. Wa aà ì vɩ̃̀aɛ. 21 Ãma lá a kɛ̀ sa
àlɛ gu'e, wá dɔ̃o. À aà la we, gbɛ̃́ gbãaɛ, a
fɔ̃ azĩa yã'o. 22 Aà de ń aà dao ò màa, kɛ́
aalɛ vĩakɛ gbãadeɔnɛ yɑ̃́iɛ. Asa aa zɛ̀ò kɛ́
gbɛ̃́ pɔ́ ò Yesuá Mɛsiiɛ, wà lousisikpɛzɔ̃ɛɛ.
23 Bee yɑ̃́i aà de ń aà dao mɛ̀, gbɛ̃́ gbãaɛ,
aa aà la.
24 Gbɛ̃́ pɔ́ dɛ vɩ̃̀a ũ yãapi sísia gɛ̃n
plaade guu ɔ̃ aa òɛ̀: O ń sì ń Luao. Wá dɔ̃
kɛ́ gɔ̃ɛpiá duunkɛnaɛ. 25 Ɔ̃ à mɛ̀: Tó du-
unkɛnaɛ, má dɔ̃o. Yɑ̃́ mɛ̀ndo má dɔ̃. Vɩ̃̀an
ma ũ yãa, ɔ̃ málɛ gu'e sa. 26 Ɔ̃ aa aà là
aa mɛ̀: Bɔ́ a kɛ̀nɛi? À n wɛ́ wɛ̃̀nɛ kpelewa
ni? 27 A wèmá à mɛ̀: Má òɛ́ kɔ̀, i swɑ̃́sɛio.
Bɔ́yãi á ye mai lɔi? Á ye gɔ̃ aà ìwaɔ ũ sɔ̃
yɑ̃̀? 28 Ɔ̃ aa zɔadɔ̀wà aa mɛ̀: Ḿmɛ ń dɛ aà
ìwa ũ we! Wamɔɔwaɔ Mɔizi ìwaɔn wá ũ.
29 Wá dɔ̃ kɛ́ Lua yã'ò Mɔiziɛ. Aàpi sɔ̃, wá
dɔ̃ gu pɔ́ à bɔ̀uo.
30 Ɔ̃ gɔ̃ɛpi ònɛ́: Yãbɔnsaɛ ma we! À ma
wɛ́ wɛ̃̀mɛɛ, ɔ̃ á dɔ̃ gu pɔ́ à bɔ̀uoa? 31 Wá dɔ̃
kɛ́ Lua lí swɑ̃́sɛ duunkɛnaɔ yɑ̃́io, ì swɑ̃́sɛ
a yãmana pɔ́ ì a pɔeã kɛ yɑ̃́i. 32 Zaa Lua
dṹnia kàlɛ, wi ma gbɛ̃ɛ gbɛ̃́ pɔ́ wa ì vɩ̃̀a
wɛ́ wɛ̃̀o. 33 Tó gbɛ̃́pi i bɔ Lua kɩ̃́io, a fɔ̃
pɔe kɛo. 34 Ɔ̃ aa òɛ̀: Wà n i duuna guu
míɔmiɔɛ, ɔ̃ ńlɛ yãdadawɛ̃ɛa? Ɔ̃ aa aà yà.

Luadɔ̃saiá vĩ̀akũaɛ

35 Yesu mà wà aà yà. Kɛ́ à aà è, à aà là
à mɛ̀: Ńlɛ Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ náaikɛa? 36 Gɔ̃ɛpi
wèwà à mɛ̀: Mae, dén aà ũi, kɛ́ mà e aà
náaikɛi? 37 Yesu òɛ̀: N aà è, aàpi mɛ́ lɛ́
yã'onnɔ. 38 Ɔ̃ gɔ̃ɛpi òɛ̀: Dii, málɛ n náaikɛ.
Ɔ̃ à kùlɛɛ̀. 39 Ɔ̃ Yesu mɛ̀: Gbɛ̃́ɔ kpaalɛa
yã́i ma mɔi dṹniau la, kɛ́ wɛ́siadeɔ gu'e,
wɛkɛ̃naɔ i gɔ̃ vĩ̀aɔ ũ.

40 Falisieɔ ku we. Kɛ́ aa yã́pi mà, aa òɛ̀:
Wápiɔ, vĩ̀aɔn wá ũ sɔ̃a? 41 Ɔ̃ Yesu ònɛ́: Tó
vĩ̀aɔn á ũ, dɔ̃ á duuna vĩo. Lá álɛ o á wɛ́
kɛ̃a, á duuna gì kuɛ.

Yesuá sãdãn maaɛ

10 Sĩana málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ lí gɛ̃ sã
kaa lɛ́uo, ì vĩ kaaa gupãlei, adeá
kpã́iɛ, kpã́iwɛliwɛɛ. 2 Gbɛ̃́ pɔ́ ì gɛ̃ kaa lɛ́u
sɔ̃, ade mɛ́ sãdãna ũ. 3 Kaa lɛ́ dɔ̃̀ana ì zɛwɛ̃
adeɛ, sãɔ sɔ̃ aa aà lɔɔ dɔ̃. Ì a sãɔ sísi an
baade tɔ́wa, ì bɔlɛ́nnɔ. 4 Tó à bɔ̀lɛ́nnɔ, ì
dɔaanɛ́, aaìɔ tɛaàzi, kɛ́ aa aà lɔɔ dɔ̃ yã́i.
5 Aali we tè gbɛ̃pãlezio. Aaì bàalɛɛ̀, kɛ́ aa
gbɛ̃pãle lɔɔ dɔ̃o yã́i.

6 Yesu yã́pi lɛ̀ɛũnɛ́, ɔ̃ aai dɔ̃ bɔ́ yã́ a
ònɛ́o. 7 Bee yã́i Yesu ɛ̀a ònɛ́: Sĩana málɛ
oɛ́, mámɛ má kaa lɛ́ ũ sãɔnɛ. 8 Gbɛ̃́ pɔ́ aa
dɔ̀aamɛɛɔá kpã́iɔnɛ, kpã́iwɛliwɛɔnɛ ḿpii,
ɔ̃ sãɔ i ń yãmao. 9 Mámɛ má kaa lɛ́ ũ. Gbɛ̃́
pɔ́ gɛ̃̀ ma guu a aafia'e. Aliɔ gɛ̃ aliɔ bɔ, ali
pɔblekĩi e. 10 Kpã́i'oa yã́i ɔ̃ kpã́i ì mɔi, ì pɔ́
dɛ ì pɔ́ ɔ̃̀ɔkpa. Ma mɔɛ, kɛ́ gbɛ̃́ɔ aaɔ wɛ̃ni
vĩ, aaiɔ vĩ à kɛ̀ zài. 11 Mámɛ má sãdãn
maa ũ. Sãdãn maa ì gi a wɛ̃nii a sãɔ yã́i.
12 Gbɛ̀winaá sãdãn maa no. Lá sãɔ dɛ aà
pɔ́ ũo, tó a è àwalɛwana lɛ́ mɔ́, ì sãɔ to
we à bàalɛɛ̀, ɔ̃ àwalɛwana ì sãɔ kṹkũ ì ń
fãaa. 13 Gbɛ̃́pi bàa líɔ kú ń sãɔo, kɛ́ a dɛ
gbɛ̀wina ũ yã́i.

14 Mámɛ má sãdãn maa ũ. Má a sãɔ
dɔ̃, mɛ́ aa ma dɔ̃, 15 lá Mae Lua ma dɔ̃
mɛ́ má aà dɔ̃wa. Málɛ gí ma wɛ̃nii an
yã́i. 16 Má sã pãleɔ vĩ aa ku kaaɛ beeuo.
Sema mà dɔaanɛ́ sɔ̃. Aa ma lɔɔ ma, kpàsa
i gɔ̃ mɛ̀ndo ń dãnao mɛ̀ndo. 17 Málɛ gí ma
wɛ̃nii kɛ́ mà ɛa si lɔ yã́iɛ. A yã́i Mae Lua
yeimazi. 18 Gbɛ̃e a ma wɛ̃ni siao, má gíi
ń mazĩaoɛ. Má a giia zɛ́ vĩ, mɛ́ má a sia
zɛ́ vĩ lɔ. Yã́ pɔ́ ma Mae dìlɛmɛɛn we.

19 Yã́pi yã́i Yuda gbãadeɔ kɔ̃kpaalɛ̀ lɔ.
20 An guu gbɛ̃́ daside mɛ̀: A tã́a vĩɛ, aà
mi lìaaɛ. Bɔ́yãi álɛ swã́sɛ aà yã́ii? 21 An
gbɛ̃ɛɔ mɛ̀: Tã́ade yã'oan weo. Tã́a a fɔ̃ vĩ̀a
wɛ́ wɛ̃e?

Yesu a luakɛ oanɛ́

22 Lua kpɛ́ sakɛ̃a Yelusalɛũ dikpɛ kà.
Buziɛɛ, 23 ɔ̃ Yesu lɛ́ bɛbɛ Lua ua a gu
pɔ́ wì mɛ Salomɔɔ bilandaau. 24 Ɔ̃ Yuda
gbãadeɔ lìaaàzi aa aà là aa mɛ̀: Ńyɔ̃ wá tó
looa e bɔɛ ni? Tó Mɛsiin n ũ, owɛ̃ɛ wá-
sawasa. 25 Ɔ̃ Yesu wèmá à mɛ̀: Má òɛ́, i
sio. Yã́ pɔ́ málɛ kɛ ń ma Mae tɔ́oɔ, yã́piɔ
mɛ́ a seela ũ. 26 Ápiɔ sɔ̃ i sio, kɛ́ á dɛ ma
sãɔ ũo yã́i. 27 Ma sãɔ ì ma yãma. Má ń
dɔ̃ mɛ́ aaìɔ tɛmazi. 28 Mi wɛ̃ni láasai kpá-
má, aa gaga bauo. Gbɛ̃e a fɔ̃ ń bɔ ma ɔz-
ĩo. 29 Ma Mae mɛ́ ń kpaa, mɛ́ aà zɔ̃ɔ dɛ
gbɛ̃́piia. Gbɛ̃e a fɔ̃ ń bɔ aà ɔzĩo. 30 Mapi ń
ma Maeo wá doũɛ.

31 Gbãadepiɔ gbɛ sɛ̀lɛ lɔ, aa ye aà pá-
paò aa aà dɛ. 32 Ɔ̃ Yesu ònɛ́: Ma yãmaa pɔ́
ma Mae dàmɛɛɔ kɛ̀ɛ́ dasi. A kpele yã́i á ye
ma pápa ń gbɛoi? 33 Ɔ̃ gbãadepiɔ wèwà
aa mɛ̀: Wá ye wà ń pápa ń gbɛo yãmaa pɔ́
ń kɛ̀ yã́i no. Kɛ́ n dɔɛ ń Luao yã́iɛ.§§ Gbɛ̃-
nazĩnan n ũ, ɔ̃ n nzĩa dìlɛ Lua ũ. 34 Ɔ̃ Yesu
wèmá à mɛ̀: Lua ò á ikoyã láu à mɛ̀, luaɔn
ń ũ.* 35 Lua i o gbɛ̃́ pɔ́ àlɛ yã'onɛ́piɔnɛ lu-
aɔo lɛ́? Aà yã́ bãdɛa vĩ sɔ̃o. 36 Ma gbɛ̃́ pɔ́
ma Mae ma dilɛ adoa à ma zĩ dṹnia guu
sɔ̃, kɛ́ ma mɛ̀ Lua Nɛ́n ma ũ, bɔ́yãi a mɛ̀
ma dɔɛ ń Luaoɛi? 37 Tó málɛ ma Mae kɛa
kɛo, ásu ma yã́ sio. 38 Tó málɛ kɛ sɔ̃, baa
tó i ma yã́ sio, à ma náaikɛ ma yãkɛaɔ

§§**10:33** Lev 24.16
***10:34** Soũ 82.6

yã́i, kɛ́ à e dɔ̃ sã́asã Mae Lua ku ma guu
mɛ́ má kṹ aà guu. 39 Ɔ̃ aa ɛ̀a lɛ́ zɛwɛɛlɛ
wà aà kṹ, ɔ̃ à pìlimá.
40 Ɔ̃ à ɛ̀a gɛ̀ Yuudɛ̃ baale, gu pɔ́ Zãa
gbɛ̃́ɔ da'ilɛkɛ̀u sɛ̃́ia. À gɔɔplakɛ̀ we,† 41 ɔ̃
wà mɔ̀ aà kĩ́i dasidasi wà mɛ̀: Baa kɛ́ Zãa i
dabudabue kɛo, yã́ pɔ́ a ò gbɛ̃́ɛ bee musu
píiá sĩanaɛ. 42 Ɔ̃ wà aà náaikɛ̀ we dasi.

Lazaa gaa

11 Gbɛ̃́ pɔ́ wì mɛ Lazaa lɛ́ gyãkɛ Bɛ-
tani, wɛ̃́lɛ pɔ́ aà dãeɔ Maliama ń
Maatao kuu. 2 Maliamapi mɛ́ nɔɛ pɔ́ tu-
lale kà Diiwa à aà gbá wàa ń a mikão
ũ. 3 Ɔ̃ Lazaa dãepiɔ lɛ́kpãsãkɛ̀ Yesuɛ aa
mɛ̀: Dii, n gbɛ̃na lɛ́ gyãkɛ. 4 Kɛ́ Yesu yã́pi
mà à mɛ̀: Gyãpi miá ga no. Kɛ́ Lua zɔ̃ɔkɛ
bɔ gupuau yã́iɛ, Lua Nɛ́ i tɔbɔ a musu.
5 Yesu ye Maata ń aà dãunao ń Lazaaozi.
6 Aà Lazaa gyãkɛa baomaa gbɛa à kɛ̀ gu
pɔ́ á kúu gĩa gɔɔ pla.
7 Bee gbɛa ɔ̃ a ò a ìwaɔnɛ: Wà ɛa gɛ́
Yude. 8 Ɔ̃ aà ìwaɔ òɛ̀: Mɛtulu, gbãadeɔ ye
n pápa ń gbɛo i gɛ̃gɛ̃o, ɔ̃ ń ye wà ɛa gɛ́
we lɔa? 9 Yesu mɛ̀: Fãanɛ do lɛɛlu kuɛ-
pla nolo? Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ bɛbɛ fãanɛ lí gɛ̃m-
bɔlɛo, kɛ́ àlɛ gu'e dṹniaɛ bee gupua yã́i.
10 Tó àlɛ bɛbɛ gwãasĩna, a gɛ̃mbɔlɛɛ, kɛ́
a gupuapi vĩo yã́i.
11 Yã́pi oa gbɛa Yesu òné: Wá gbɛ̃na
Lazaa i'ò. Málɛ gɛ́ aà vuiɛ. 12 Ɔ̃ aà ìwaɔ
òɛ̀: Dii, tó àlɛ i'oɛ, a aafia'e. 13 Lazaa gaa
yã́ Yesu lɛ́ oné, ɔ̃ aalɛ e i'oaɛ sĩana. 14 Ɔ̃
Yesu òné sa wásawasa: Lazaa gàɛ. 15 Ma
pɔ kɛ̀na kɛ́ má kú weo, kɛ́ à e à ma náaikɛ
yã́i. Wà gɛ́ aà kĩ́i. 16 Ɔ̃ Tomaa pɔ́ wì mɛ
Sìa ò a gbɛ̃́ɔnɛ: Wà gɛ́, wí ga ń Diio sɔ̃.
17 Kɛ́ Yesu kà we, à mɔ lɛ̀ wà Lazaa
vĩ̀ à kɛ̀ gɔɔ síiɔ̃ kɔ̀. 18 Bɛtani ku kãi ń
Yelusalɛũo lán kiloo àaɔ̃ taawa. 19 Yuda
gbãadeɔ bɔ̀ we dasi aa mɔ̀ Maata ń Malia-
mao kĩ́i an nɔ̀sɛ níniiné an dãɔ ga yã́
musu. 20 Kɛ́ Maata mà Yesu lɛ́ mɔ́, à gɛ̀
daiaàlɛ. Maliama gɔ̃̀ zɔ̃lɛa bɛ. 21 Ɔ̃ Maata
ò Yesuɛ: Dii, tó ń kú la yãa, ma dãɔ a gao.
22 Baa tia má dɔ̃ kɛ́ yã́ pɔ́ ń gbɛ̀a Luawa,
a kɛnɛ. 23 Yesu òɛ̀: N dãɔ a vu. 24 Maata
òɛ̀: Má dɔ̃ kɛ́ a vu zĩ́ pɔ́ gɛɔ vu gɔɔgbɛza-
zĩ. 25 Yesu òɛ̀: Mámɛ má gbɛ̃́ pɔ́ ì gɛɔ vu à
wɛ̃ni kpámá ũ. Baa tó ma náaikɛna gà, a
gi àɔ kuɛ. 26 Gbɛ̃́ pɔ́ kú mɛ́ àlɛ ma náaikɛ a
ga bauo. N bee sìa? 27 Maata òɛ̀: Ao Dii,
má sì kɛ́ Mɛsii, Lua Nɛ́ pɔ́ wà mɛ̀ a mɔ
dṹnia guun n ũ.

Lazaa vua

28 Kɛ́ Maata yã́pi ò, à gɛ̀ a dãuna sìsi, a
òɛ̀ asii guu: Mɛtulu mɔ̀, àlɛ n gbɛa. 29 Kɛ́
Maliama yã́pi mà, à fɛ̀lɛ kpakpa, àlɛ gɛ́
aà kĩ́i. 30 Yesu i gɛ̃ wɛ̃́lɛ guu yãao, a ku
gu pɔ́ Maata dàuaàlɛ gĩaɛ. 31 Gbãadepiɔ
ku kpɛ́u ń Maliamao, aalɛ aà nɔ̀sɛ niniɛ̀.
Kɛ́ aa è à fɛ̀lɛ ń wãao à bɔ̀, aa bɔ̀ tɛaàzi,
asa aalɛ e àlɛ gɛ́ ɔ́ɔlɔi miaaɛ.
32 Kɛ́ Maliama kà gu pɔ́ Yesu kúu, kɛ́
à aà è, à kùlɛ aà gbázĩ a òɛ̀: Dii, tó ń
kú la yãa, ma dãɔ a gao. 33 Yesu è àlɛ
ɔ́ɔlɔ mɛ́ gbãade pɔ́ mɔ̀aànɔpiɔ lɛ́ ɔ́ɔlɔ lɔ.
Ɔ̃ tòlobi zùaàgu, aà pɔ yà. 34 Ɔ̃ à mɛ̀: A
aà vĩ̀ má ni? Aa wèwà aa mɛ̀: Mae, mɔ ǹ
gwa. 35 Yesu wɛ́'ikàu. 36 Ɔ̃ gbãadepiɔ mɛ̀:
À gwa lá a yeaàzi. 37 Ɔ̃ an gbɛ̃eɔ mɛ̀: Aà
gbɛ̃́ pɔ́ à vĩ̀a wɛ́ wɛ̃̀, a fɔ̃ gi Lazaa ga yãao
lé?
38 Kɛ́ Yesu lɛ́ gɛ́ miapi kĩ́i, ɔ̃ tòlobi
zùaàgu lɔ. Miapiá gbɛ̀'ɛɛ, gbɛ̀ gbɛ̃̀nɛ ta
a lɛ́lɛ. 39 Yesu mɛ̀: À gbɛpi go ɛpilɛ. Ɔ̃
gɛpi dãe Maata òɛ̀: Dii, à yaikɛ̀ kɔ̀, asa
à kɛ̀ gɔɔ síiɔ̃ɛ. 40 Yesu òɛ̀: Mi onɛ, tó ńlɛ
ma náaikɛ, ńyɔ̃ Lua zɔ̃ɔkɛ eo lé? 41 Ɔ̃ wà
gbɛpi gò. Yesu wɛsɛ̀ musu à mɛ̀: Baa, ma
n sáaukɛ̀ kɛ́ n ma yãmà. 42 Má dɔ̃ kɛ́ niɔ
ma yãma gɔɔpii, ãma má ò bíla pɔ́ kú la
yã́iɛ, kɛ́ aa e si ḿmɛ n ma zĩ.
43 Kɛ́ a ò beewa, à pũ̀na ń lɔɔ gbãao à
mɛ̀: Lazaa, mɔ ǹ bɔ. 44 Ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ gàpi bɔ̀,
pɔ́lɛ fĩfĩa aà mɛwa mɛ́ zwãa yea aà miwa.
Yesu òné: À pɔ́ polowà, í aà gbaɛ.

†**10:40** Zãa 1.28

Lɛkpaaĩa Yesuzi

45 Yuda gbãade pɔ́ aa mɔ̀ Maliama
kĩ́ipiɔ, kɛ́ aa yã́ pɔ́ Yesu kɛ̀pi è, aa aà
náaikɛ̀ dasi. 46 Ãma an gbɛ̃ɛɔ gɛ̀ Falisiɔ
kĩ́i, aa yã́ pɔ́ Yesu kɛ̀ ònɛ́. 47 Ɔ̃ sa'onkiaɔ ń
Falisipiɔ gbãadeɔ gbɛ̀a kɔ̃kãaawa aa mɛ̀:
Gbɛ̃́pi lɛ́ dabudabukɛ dasi, wá sɛ́ kpelewa
ni? 48 Tó wá tò àlɛ kɛ màa, wa aà náaikɛ
píiɛ, Lomadeɔ i mɔ wá Lua kpɛ́ ń wá buio
suumpa píi. 49 Ɔ̃ an gbɛ̃do Kaaifa pɔ́ dɛ
sa'onkia ũ wɛ̃ bee ònɛ́: Á yãe dɔ̃o. 50 Kɛ́
gbɛ̃́ mɛ̀ndo gaa wápii gbɛu maa dɛ wá
bui midɛala, á dɔ̃o lé? 51 I yã́ bee o ń az-
ĩaoo. Kɛ́ a dɛ sa'onkia ũ wɛ̃ bee yã́i, ɔ̃ à
ãnabikɛkɛ̀ à dɔ̀aa lá Yesu a su ga Yudaɔ
gbɛu ò. 52 I kɛ Yudaɔ ńtɛ̃ɛ no, ń Lua nɛ́
pɔ́ fãaaaɔɛ lɔ, kɛ́ aà ń kɛ mɛ̀ doũ. 53 Za
zĩbeezĩ ɔ̃ gbãadepiɔ zɛ̀ ń Yesu dɛao. 54 A
yã́i tò Yesu i bɔ gupuau ń guu lɔo. Ɔ̃ à
gɛ̀ zɔ̃ɛwia pɔ́ kú gbáa lɛ́a, wì mɛ Ɛflaiũ.
À gɔɔplakɛ̀ we ń a ìwaɔ.
55 Yudaɔ Gɛ̃amusu dikpɛ kãikũ̀. Wà bɔ̀
zɔ̃ɛwiaɔ guu dasidasi, wà gɛ̀ Yelusalɛũ e
dikpɛpi àɔ ka gbãbɔa yã́i. 56 Wàlɛ Yesu
wɛɛlɛ, wa zɛa Lua ua, wàlɛ kɔ̃ lala wà
mɛ̀: Á è kpelewai? A we mɔ dikpɛue?
57 Sa'onkiaɔ ń Falisiɔ dìlɛ tó gbɛ̃e Yesu
kúkĩi dɔ̃, aà onɛ́ kɛ́ wà e aà kṹ.

Tulalekaa Yesu gbáɔwa

(Mat 26.6-13, Maa 14.3-9)

12 Gɛ̃amusu dikpɛ gɔ̃̀ gɔɔ soolo, ɔ̃
Yesu mɔ̀ Bɛtani, Lazaa pɔ́ à aà
vù à bɔ̀ gau bɛ wɛ̃́lɛu. 2 Wà blɛkɛ̀ Yesuɛ
we. Maata mɛ́ lɛ́ blɛ kpaalɛ, mɛ́ Lazaa ku
blɛblenaɔ guu ń Yesuo. 3 Ɔ̃ Maliama tu-
lale bui maa ɔde sɛ̀ mɔ̀ɔ̀, à kà litili guo,
ɔ̃ a kà Yesu gbáɔwa à aà gbápiɔ wàa ń
a mikão. Tulale gĩ lì kpɛ́a. 4 Yesu ìwaɔ
do, Yudasi Isaliɔti pɔ́ a Yesu kpámá mɛ̀:
5 Tulale bee ɔ̃a kà wɛ̃̀ do zĩ ɔ̃a ũ. Bɔ́yãi wi
yía wà a ɔ̃a kpà taasideɔwao ni? 6 I bee o
taasideɔ wɛ̃nagwaa yã́i no, kɛ́ kpã́iɛ yã́iɛ.
Ɔ̃mɛ ìɔ mɔ̀bɔɔ kũa, ìɔ ɔ̃a kĩni kuluyeye.
7 Ɔ̃ Yesu mɛ̀: Nɔɛpi tó. Aà bee ulɛ e ma gɛ
kpɛlagɔɔ. 8 Taasideɔ kúánɔ gɔɔpiiɛ,‡ ãma
máɔ kúánɔ gɔɔpiio.
9 Yuda gbãadeɔ mà Yesu kú Bɛtani, ɔ̃
aa gɛ̀ we dasidasi. I kɛ Yesu yã́i aa gɛ̀i
adoo, kɛ́ aa Lazaa pɔ́ Yesu aà bɔ̀ gau e lɔɛ.
10 Ɔ̃ sa'onkiaɔ zɛ̀ò aa Lazaa dɛ lɔ, 11 asa
aà yã́i ɔ̃ gbãadeɔ lɛ́ kɛ̃́má dasi, aalɛ Yesu
náaikɛ.

Gbãakpaa Yesuzi Yelusalɛũ

*(Mat 21.1-11, Maa
11.1-11, Luk 19.28-40)*

12 Kɛ́ a gu dɔ̀, bíla pɔ́ mɔ̀ dikpɛuɔ mà
Yesu lɛ́ mɔ́ Yelusalɛũ, 13 ɔ̃ aa kpakpalaɔ
zɔ̃̀zɔ̃ aa gɛ̀ daioaàlɛ. Aalɛ wiilɛ aalɛ mɛ:
Gbãa kɛ!
Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ mɔ́ ń Dii tɔ́o ũ!
Báaaden Isailiɔ Kía ũ!¶
14 Yesu zàa'ĩna è, à dìkpɛ lá a kɛ̃a láuwa
wà mɛ̀:
15 Siɔnadeɔ, ásu vĩakɛo.
Á kía lɛ́ mɔ́ dia zàa'ĩn bɔlɔ kpɛ.§
16 Aà ìwaɔ i yã́pi midɔ̃ gĩao. Yesu fɛlɛ taa
gawi guu gbɛa ɔ̃ aa dɔ̃̀ sa kɛ́ wà yã́pi kɛ̀
aà yã́ musuɛ, mɛ́ ḿpiɔ wà apii kɛ̀ɛ̀. 17 Kɛ́
Yesu Lazaa sìsi à bɔ̀ miau à aà vù à bɔ̀
gau, gbɛ̃́ pɔ́ kuaànɔɔ a baokpàkpanɛ́. 18 A
yã́i bíla gɛ̀ daiaàlɛ, asa aa mà à dabud-
abupi kɛ̀ɛ. 19 Ɔ̃ Falisiɔ òkɔ̃ɛ aa mɛ̀: Á èa?
Wá fɔ̃ pɔe wowào. Gwa, dṹnia bɔ̀ tɛaàzi.

Yesu a ga yã'oa

20 Gɛlɛkieɔ ku gbɛ̃́ pɔ́ aa mɔ̀ lousisii
dikpɛuɔ guu, 21 ɔ̃ aa gɛ̀ Bɛsaida pɔ́ kú
Galile gbɛ̃́ Filipi kĩ́i, aa wabikɛ̀wà aa mɛ̀:
Mae, wá ye Yesu kɔ̃'eai. 22 Filipi gɛ ò Ãn-
deleeɛ, ɔ̃ aa gɛ̀ wa ò Yesuɛ sãnu. 23 Yesu
ònɛ́: Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ tɔbɔgɔɔ kà. 24 Sĩana

‡**12:8** Iko 15.11
¶**12:13** Soũ 118.25-26
§**12:15** Zkl 9.9

málɛ oɛ́, tó pɔ́wɛna i gɛ̃ tíu à fɔ̃mba-
sibɔ̀o, ìɔ ku adoɛ. Tó à fɔ̃mbasibɔ̀ sɔ̃,
ì nɛ'i maamaaɛ. 25 Gbɛ̃́ pɔ́ ye a wɛ̃nii,
wɛ̃nipi a vũaawà. Gbɛ̃́ pɔ́ gì a wɛ̃nii dṹ-
niaɛ beeu sɔ̃, ade aɔ ku gɔɔpiiɛ. 26 Tó gbɛ̃́
ye zĩkɛmɛɛ, aàɔ tɛmazi, ma zĩkɛnapi iɔ ku
gu pɔ́ má kúu. Tó gbɛ̃́ lɛ́ zĩkɛmɛɛ, ma Mae
a aà kpɛla. 27 Tiasa ma pɔ yà. Kpelewa
má oi? Mà o, Baa, ma bɔ yã́ pɔ́ lɛ́ mɔau
yã̀? Aawo! Ma mɔ yã́ pɔ́ lɛ́ mɔapi yã́iɛ.
28 Baa, tɔbɔ. Ɔ̃ lɔɔ bɔ̀ luabɛ à mɛ̀: Má bɔ̀
kɔ̀, mɛ́ má ɛa bɔ lɔ. 29 Kɛ́ bíla pɔ́ kú we
mà aa mɛ̀: Lou mɛ́ vĩ̀. Gbɛ̃ɛɔ mɛ̀: Malaika
mɛ́ yã'ɔ̀ɛ̀. 30 Ɔ̃ Yesu ònɛ́: I kɛ ma yã́i lɔɔpi
bɔ̀io, á yã́iɛ. 31 Yã́ a zɔ̃lɛ dṹniaɛ beewa sa.
Wa dṹniaɛ bee kía bɔ kpalau sa. 32 Mapi
sɔ̃, tó wà ma sɛ ma dɔ musu, má bui píi
sísi aa mɔ ma kĩ́i. 33 Kɛ́ Yesu ò màa, à
dɔ̀aa lɛ́ ga pɔ́ a su ga yã'oɛ.
34 Ɔ̃ bíla òɛ̀: Wá mà a ku ikoyã láu wà
mɛ̀, Mɛsii aɔ ku gɔɔpiiɛ,** mɛ́ n mɛ̀ wa
Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ sɛ dɔ musu sɔ̃ bɛ? Déme
Gbɛ̃nazĩn Nɛ́pi ũi? 35 Yesu wèmá à mɛ̀:
Gupua kuaánɔ gɔ̃̀ yɔɔɛ. Gɔɔ pɔ́ á gupuapi
vĩ, àɔ bɛu, kɛ́ gu su siwáo yã́i. Gbɛ̃́ pɔ́ bɛ
gusiau líɔ dɔ̃ gu pɔ́ àlɛ gɛ́uo. 36 Gɔɔ pɔ́ á
gupua vĩ, à gupuapi náaikɛ, í gɔ̃ gupua
gbɛ̃́ɔ ũ. Kɛ́ Yesu ò màa, ɔ̃ à gè ùlɛnɛ́.

Yuda gbãadeɔá Yesu náaikɛnsaiɔnɛ

37 Baa ń dabudabu dasi pɔ́ a kè ń wáaɔ,
aai aà náaikɛo, 38 kɛ́ yã́ pɔ́ ãnabi Isaia ò
e pa yã́i à mɛ̀:
Dii, gbɛ̃e i bao pɔ́ wá kpà sio.
Wà n gbãa è, wi dɔ̃o.††
39 Aai we aà náaikɛ̀o, asa Isaia ò lɔ:
40 Lua ń wɛ́ vĩ̀akṹnɛ́ kɛ́ aasu gu'eo,
à ń nɔ̀sɛ tàtanɛ́ kɛ́ aasu yãma aa ɛa suwa,
i ń gbã́gbão yã́i.‡‡
41 Isaia bee ò kɛ́ à Yesu gawi è¶¶ yã́iɛ,
ɔ̃ à aà yã'ò. 42 Ń beeo gbãadepiɔ Yesu
náaikɛ̀ dasi. Falisiɔ yã́i ɔ̃ aaliɔ ye wà dɔ̃-
máo, kɛ́ wasu lousisikpɛzɔ̃nɛ́o yã́i. 43 Asa
aa ye gbɛ̃nazĩnaɔ ń sáaukpa dɛ Lua ń
sáaukpaa.
44 Ɔ̃ Yesu pṹna à mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ma
náaikɛ, i kɛ mapi àlɛ a náaikɛ adoo, àlɛ
gbɛ̃́ pɔ́ ma zĩ náaikɛɛ lɔ. 45 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ma
e lɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ ma zĩ ɛɛ lɔ. 46 Ma mɔ dṹnia
guu gupua ũɛ, kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ma náaikɛ
su àɔ ku gusiau lɔo. 47 Gbɛ̃́ pɔ́ ma yãmà
mɛ́ a kũao, i kɛ mámɛ má yãdaaàlao, asa
mi mɔ yãdai dṹniala no, ma mɔ dṹnia
suabaiɛ. 48 Gbɛ̃́ pɔ́ gìmazi mɛ́ i ma yã́ sio,
yã́kpalɛ lɛ́ aà dãɛ. Yã́ pɔ́ má dàɛ̀pi mɛ́
a zɔ̃lɛwà gɔɔgbɛzãzĩ. 49 Asa mi yãe o ń
mazĩaoo. Yã́ pɔ́ má ò ń yã́ pɔ́ má dànɛ́o,
ma Mae pɔ́ ma zĩ mɛ́ dìlɛmɛɛ. 50 Má dɔ̃
kɛ́ yã́ pɔ́ a dàmɛɛá wɛ̃ni láasai yã́ɛ. Beewa
yã́ pɔ́ málɛ o, málɛ o lá ma Mae òmɛɛwaɛ.

Yesu a ìwaɔ gbá pípia

13 E Gɛ̃amusu dikpɛ àɔ ka, Yesu dɔ̃
kɛ́ a bɔa dṹniaɛ bee guu taa a Mae
kĩ́i gɔɔ kà. Lá a ye a gbɛ̃́ɔzi dṹnia guu, a
yeńzi e a wɛ̃ni lɛ́waɛ.
2 Aalɛ pɔble. Ibiisi dà Simɔɔ Isaliɔti nɛ́
Yudasiɛ a sɔ̃u kɔ̀, kɛ́ aà Yesu kpámá.
3 Yesu dɔ̃ kɛ́ a Mae pɔ́pii nàɛ a ɔzĩ. A dɔ̃ kɛ́
a bɔ Luapi kĩ́i, mɛ́ a ɛa lɛ́ tá aà kĩ́iɛ. 4 Gɔɔ
pɔ́ aalɛ pɔble, Yesu fɛ̀lɛ à a ula bɔ kàlɛ,
ɔ̃ à saveti sɛ dɔ̀ a pi. 5 Bee gbɛa à ikà ta
guu, ɔ̃ à nà a ìwaɔ gbá pípiawa, àlɛ waa
ń saveti pɔ́ á dɔ̀ a pipio. 6 Kɛ́ à kà Simɔɔ
Piɛɛ kĩ́i, Piɛɛpi òɛ̀: Dii, ḿmɛ ńyɔ̃ ma gbá
pípimɛɛa? 7 Yesu wèwà à mɛ̀: Ń yã́ pɔ́
málɛ kɛ dɔ̃ gĩao. Ńyɔ̃ dɔ̃ gbɛzã. 8 Piɛɛ òɛ̀ à
mɛ̀: Ńyɔ̃ ma gbá pípimɛɛ bauo. Yesu òɛ̀:
Tó mi n gbá pípio, wáɔ yãe vĩ ń kɔ̃o lɔo.
9 Simɔɔ Piɛɛ òɛ̀: Dii, i kɛ ma gbáɛ adoo,
ma ɔ ń ma mioɛ lɔ. 10 Yesu òɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ zu'ò
bàa kú ń a gue pípiaoo, sema aà gbá, asa

**12:34 Soũ 110.4, Isa 9.6, Dan 7.14
††12:38 Isa 53.1
‡‡12:40 Isa 6.10
¶¶12:41 Isa 6.1

a zɛ̃aɛ. Á gbãsĩo, ãma i kɛ ápii no. 11 A
dɔ̃ gbɛ̃ pɔ́ a su à a kpámá. A yã́i à mɛ̀ aa
gbãsĩsai ḿpiio.

12 Kɛ́ à ń gbá pìpiné a làa, à a ula sɛ dà,
ɔ̃ à zɔ̃̀lɛ lɔ. A òné: A yã́ pɔ́ má kɛ̀ɛ́ dɔ̃̀a?
13 I omɛɛ Mɛtulu ge Dii. Álɛ o a zɛ́waɛ,
asa má dɛ a ũɛ. 14 Lá ma gbɛ̃́ pɔ́ má dɛ á
dii ń á yãdanɛdeo ũ ma á gbá pìpiɛ́, àliɔ
kɔ̃ gbá pipi sɔ̃. 15 Ma a taa kɛ̀ɛ́. Àliɔ kɛ
lá má kɛ̀ɛ́wa. 16 Sĩana málɛ oɛ́, zɔ̀blena
lɔ́ dɛ a diilao, zĩna lɔ́ dɛ gbɛ̃́ pɔ́ a zĩlao.
17 Lá a yã́ bee dɔ̃̀, báaadeɔn á ũ tó álɛ kɛ.
18 I kɛ ápii yã́ málɛ oo. Má gbɛ̃́ pɔ́ má sɛ̀ɔ
dɔ̃. Sema yã́ pɔ́ kɛ̃a láuɛ bee pa wà mɛ̀:
Gbɛ̃́ pɔ́ wi ɔkãaa ta doũ mɛ́ bɔ̀ ma kpɛ.§§
19 Málɛ oɛ́ tia e àɔ gɛ́ mɔ́i, kɛ́ tó à mɔ̀, á sí
mámɛ má aà ũ. 20 Sĩana málɛ oɛ́, tó gbɛ̃́
gbɛ̃́ pɔ́ ma aà zĩ dìlɛ, à ma dilɛɛ. Tó gbɛ̃́
ma dilɛ sɔ̃, à gbɛ̃́ pɔ́ ma zĩ dìlɛɛ.

Yesu dɔaa Yudasi ń Piɛɛo yã'oa

(Mat 26.20-35, Maa 14.17-31, Luk 22.21-34)

21 Kɛ́ Yesu bee ò, tòlobi zùaàgu, ɔ̃ a òné
wásawasa à mɛ̀: Sĩana málɛ oɛ́, á gbɛ̃do
mɛ́ a ma kpámá. 22 Ɔ̃ aà ìwaɔ kɔ̃ gwàgwa,
aa bílikɛ̀ gbɛ̃́ pɔ́ àlɛ owa. 23 Ìwa mɛ̀ndo
pɔ́ Yesu yeaàzi gɛngɛsɛkɛa aà saɛ. 24 Ɔ̃
Simɔɔ Piɛɛ lɛsuikɛ̀ɛ aà Yesu la gbɛ̃́ pɔ́ àlɛ
o. 25 Ɔ̃ ìwapi sɔ̃kpàlɛ Yesuzi à aà là à mɛ̀:
Dii, dé ni? 26 Yesu wɛ̀wà à mɛ̀: Má lɔ-
mazɔ̃ dowa, mí kpá adewa. Ɔ̃ à lɔmazɔ̃̀
dowa a kpà Simɔɔ Isaliɔti nɛ́ Yudasiwa.
27 Kɛ́ Yudasi lɔmapi sì, Setãu gɛ̃̀aàgu gɔ̃̀ɔ.
Ɔ̃ Yesu òɛ̀: Yã́ pɔ́ ńlɛ kɛ kɛ kpakpa. 28 Gbɛ̃́
pɔ́ aalɛ pɔbleɔ, an gbɛ̃e i dɔ̃ bɔ́yãi Yesu
bee òiɛo. 29 Lá Yudasi mɛ́ ìɔ mɔ̀bɔɔ kũa,
ɔ̃ gbɛ̃eɔ lɛ́ e Yesu òɛ̀ aà gɛ́ dikpɛ pɔ́ pɔ́ aa
yeiɔ lúiɛ ge aà gɛ́ pɔe kpái taasideɔwaɛ.
30 Kɛ́ Yudasi lɔmapi sì, à bɔ̀ gɔ̃̀ɔ. À mɔ lè
gwã́ɛ.

31 Kɛ́ Yudasi bɔ̀, Yesu mɛ̀: Tiasa Gbɛ̃-
nazĩn Nɛ́ a tɔbɔ, mɛ́ Lua a tɔbɔ aà yã́
musu. 32 Tó Lua tɔbɔ̀ aà musu sɔ̃, Lua a
aà tɔbɔ a kĩ́i mɛ́ a bɔ gɔ̃̀ɔɛ. 33 Ma gbɛ̃́ɔ, ma
kuaánɔ gɔ̃̀ yɔɔɛ. Á ma wɛɛlɛ, ãma málɛ oɛ́
tia lá má ò gbãadeɔnɛwa, á fɔ̃ gɛ́ gu pɔ́
málɛ táuo.* 34 Málɛ yã́ dafu dilɛɛ́ɛ, àliɔ
yekɔ̃i. Lá má yeázi, ápiɔ sɔ̃ àliɔ yekɔ̃i màa
lɔ. 35 Tó á yekɔ̃i, ɔ̃ gbɛ̃́pii a á dɔ̃ ma ìwaɔ
ũ.

36 Simɔɔ Piɛɛ aà là à mɛ̀: Dii, ńlɛ tá má
ni? Yesu wɛ̀wà à mɛ̀: Gu pɔ́ málɛ táu, ńyɔ̃
fɔ̃ tɛmazi gĩao. Gbɛzã ɔ̃ ńyɔ̃ mɔ́. 37 Piɛɛ
òɛ̀: Dii, bɔ́yãi má fɔ̃ tɛnzi tiao ni? Má
gí ma wɛ̃nii n yã́i. 38 Yesu mɛ̀: Ńyɔ̃ gi n
wɛ̃nii ma yã́i ló? Sĩana málɛ onɛ, e ko àɔ
gɛ́ lɛzui, ńyɔ̃ lelekpamazi gɛ̃n àaɔ̃.

Yesu mɛ́ luabɛ zɛ́ ũ

14 Ásu tó á pɔ yao. À Lua náaikɛ,
í ma náaikɛ. 2 Ma Mae bɛ kpɛ́ vĩ
dasi, málɛ gɛ́ gukɛkɛiɛ́ɛ. Tó a dɛ màao, dɔ̃
mi oɛ́o. 3 Lá málɛ gɛ́ gukɛkɛiɛ́, má ɛa mɔ
mà á sɛ́lɛ táánɔ ma kĩ́i, kɛ́ ápiɔ sɔ̃ àɔ ku
gu pɔ́ má kúu. 4 Á gu pɔ́ málɛ táu zɛ́ dɔ̃.
5 Ɔ̃ Tomaa òɛ̀: Dii, wá dɔ̃ gu pɔ́ ńlɛ táuo.
Wá fɔ̃ a zɛ́ dɔ̃ kpelewa ni? 6 Yesu wɛ̀wà à
mɛ̀: Mámɛ má zɛ́pi ũ, mámɛ má sĩana ń
wɛ̃nio ũ. Gbɛ̃e lí e gɛ̀ ma Mae kĩ́i ma kɛ̀sɛ
kũsaio.

7 Tó á ma dɔ̃, dɔ̃ á ma Mae dɔ̃. Za tia a
aà dɔ̃̀ mɛ́ a aà è. 8 Ɔ̃ Filipi òɛ̀: Dii, ǹ n Mae
ɔlɔwɛ̃ɛ. Bee a mɔ́wá. 9 Yesu òɛ̀: Filipi, má
kúánɔ za gbão, ɔ̃ ń ma dɔ̃oa? Gbɛ̃́ pɔ́ ma
e ma Mae èɛ. Bɔ́yãi ńlɛ o mà a Mae ɔlɔɛ́i?
10 Kɛ́ má kú ma Mae guu mɛ́ ma Mae ku
ma guu, ni sio lɛ́? Yã́ pɔ́ málɛ oɛ́, málɛ o
ń mazĩaoo. Ma Mae pɔ́ kú ma guu mɛ́ lɛ́ a
yãkɛaɔ kɛ. 11 Kɛ́ má ò má kú ma Mae guu
mɛ́ ma Mae ku ma guu, à ma yã́ sí. Tó
màan sɔ̃o, à si ma yãkɛapiɔ yã́i. 12 Sĩana
málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ma náaikɛ a yã́ pɔ́ mi
kɛpiɔ kɛ. A kɛ dɛ beeɔla se, kɛ́ málɛ tá ma
Mae kĩ́i yã́i. 13 Má yã́ pɔ́ a a wabikɛ̀ ń ma

§§13:18 Soũ 41.10
*13:33 Zãa 7.34

tɔ́o kɛ, kɛ́ ma Mae e tɔbɔ ma musu yã́i.
14 Tó a yãe wabikɛ̀ ń ma tɔ́o, má kɛ.

Yesu lɛgbɛ̃a a Nisĩna yã́ musu

15 Tó á yemazi, áɔ yã́ pɔ́ má dìlɛɔ kũa.
16 Má gbɛa ma Maewa, i á gba Zɛnnɔde
pãle pɔ́ aɔ kúánɔ gɔɔpii† 17 Nisĩn sĩande
ũ. Dṹnia gbɛ̃́ɔ fɔ̃ aà dilɛo, asa aalɛ aà eo
mɛ́ aa aà dɔ̃o. Ápiɔ á aà dɔ̃, asa a kúánɔ
mɛ́ aɔ kú á guu. 18 Má á tó ádoo, má ɛa
mɔ á kĩ́i. 19 À gɔ̃̀ yɔɔɛ kɛ́ dṹnia a ma e
lɔo, ãma á ma e. Kɛ́ má kú yã́i, áɔ ku sɔ̃.
20 Gɔɔ bee áɔ dɔ̃ kɛ́ má kú ma Mae guu,
á kú ma guu, mɛ́ má kú á guu. 21 Gbɛ̃́ pɔ́
ma yãdilɛaɔ dà mɛ́ a kũa, ade mɛ́ yemazi.
Ma Mae aɔ ye gbɛ̃́ pɔ́ yemazizi, mɛ́ máɔ
yeaàzi, mí azĩa ɔlɔɛ̀.
22 Ɔ̃ Yudasi aà là, i kɛ Yudasi Isal-
iɔti gbɛ̃́ no: Dii, bɔ́ yã́ mɛ́ mɔ̀, ńyɔ̃ nzĩa
ɔlɔwɛ̃ɛ, mɛ́ dṹnia a n eo ni? 23 Ɔ̃ Yesu
wèwà à mɛ̀: Tó gbɛ̃́ yemazi, aɔ ma yã́
kũa. Ma Mae aɔ yeaàzi, wí mɔ́ aà kĩ́i, wí
zɔ̃lɛaànɔ. 24 Gbɛ̃́ pɔ́ yemazio ma yã́ kũao.
Yã́ pɔ́ álɛ mapi i bɔ ma kĩ́io, à bɔ̀ ma Mae
pɔ́ ma zĩ kĩ́iɛ. 25 Ma yã́pi òɛ́ gɔɔ pɔ́ má
kúánɔ. 26 Ma Mae a a Nisĩna zĩ ń ma tɔ́o
Zɛnnɔde ũ. Ɔ̃mɛ a yã́pii dadaɛ́, i to yã́ pɔ́
má òɛ́ dɔágu píi. 27 Málɛ á tó ń aafiao,
mazĩa aafia ɔ̃ málɛ á gba. Málɛ á gba lá
dṹnia ì ń gbawao. Ásu tó á pɔ yao, ásu
sɔ̃̀deedeekɛo. 28 Á mà, má òɛ́ málɛ tá, mí
ɛa mɔ á kĩ́i. Tó á yemaziɛ, dɔ̃ á pɔ na, kɛ́
málɛ tá ma Mae kĩ́i yã́i, asa ma Mae dɛ-
mala. 29 Má òɛ́ tia e àɔ gɛ́ kɛi, kɛ́ tó à kɛ̀, á
ma náaikɛ. 30 Má e yã'oánɔ gbã̀a lɔo, asa
dṹniaɛ bee kía lɛ́ mɔ́. A iko vĩao, 31 ãma
lá ma Mae dàmɛɛ ɔ̃ málɛ kɛ, kɛ́ dṹnia e
dɔ̃ má yeaàzi. À fɛlɛ wà go lakĩi.

Yesu mɛ́ vɛ̃ɛli sĩande ũ

15 Mámɛ má vɛ̃ɛli sĩande ũ, ma Mae
mɛ́ vɛ̃ɛbude ũ.‡ 2 Ì gɔ̃na pɔ́ pɛa
nɛ'isai píi zɔ̃ɛ, ɔ̃ ì a nɛ'ina píi mibo, kɛ́
a nɛ'ia kã́fĩ yã́i. 3 Ápiɔá zɛ̃aɛ yã́ pɔ́ má
òɛ́ yã́i. 4 Àɔ naa mapiwa lá má naawáwa.
Ligɔ̃na lí fɔ̃ nɛ'ì ń azĩaoo, sema àɔ pɛa li-
dawa. Màaɛ ápiɔ á fɔ̃ kã́fĩakɛo, sema àɔ
naaa bàasio.
5 Mámɛ má vɛ̃ɛ lida ũ, ámɛ á a gɔ̃naɔ ũ.
Gbɛ̃́ pɔ́ naaa mɛ́ má naawà, ade a kã́fĩakɛ
maamaaɛ, asa á fɔ̃ pɔe kɛ ma saio. 6 Tó
gbɛ̃́ naaao, wa aà vũaa, lá wì ligɔ̃na zɔ̃
vũaa à giigaga, wà sélɛ kátɛu à tɛ́kũwaɛ.
7 Tó á naaa mɛ́ ma yã́ kú á sɔ̃u, à pɔ́ pɔ́ á
yei wabikɛ, í e. 8 Tó a kã́fĩakɛ̀ maamaa,
áɔ dɛ ma ìwaɔ ũ sĩana, ma Mae i tɔbɔ.
9 Má yeázi lá ma Mae yemaziwa. À zɛ
ń ma yeaázio. 10 Tó á yã́ pɔ́ má dìlɛɔ kũa,
á zɛa ń ma yeaázion we, lá má yã́ pɔ́
ma Mae dìlɛɔ kũa mɛ́ má zɛa ń aà yea-
maziowa. 11 Ma yã́piɔ òɛ́, kɛ́ àɔ pɔna pɔ́
má vĩ vĩ, á pɔna i kɛ zài. 12 Yã́ pɔ́ má
dìlɛɛ́n kɛ: Àɔ yekɔ̃i lá má yeáziwa.¶ 13 Tó
gbɛ̃́ gì a wɛ̃nii a gbɛ̃naɔ yã́i, gbɛ̃e aɔ ye
gbɛ̃́i dɛ beelao. 14 Tó álɛ yã́ pɔ́ má dìlɛɛ́
kɛ, ma gbɛ̃naɔn á ũ. 15 Má oɛ́ zɔ̀blenaɔ
lɔo, asa zɔ̀blena lɔ́ɔ a dii bɔɔlɛ dɔ̃o. Máɔ
oɛ́ sa gbɛ̃naɔɛ, asa yã́ pɔ́ má mà ma Mae
kĩ́i ɔ̃ má òɛ́ píi. 16 Ámɛ i ma sɛo, mámɛ ma
á sɛ́, mɛ́ ma á zĩ́ à gɛ́ kã́fĩakɛi, kã́fĩa pɔ́ aɔ
ku, Mae Lua i á gba pɔ́ pɔ́ a a wabikɛ̀wa
ń ma tɔ́o. 17 Yã́ pɔ́ má dìlɛɛ́n kɛ: Àɔ yekɔ̃i.

Dṹnia zaa Yesu ń a gbɛ̃́ɔgu

18 Tó dṹnia zàágu, àɔ dɔ̃ kɛ́ à zàmagu á
ãa. 19 Tó dṹnia gbɛ̃́ɔn á ũ, dɔ̃ dṹnia yeázi.
Lá ma á sɛ́ ma á bɔ́ dṹnia guu, á dɛ a gbɛ̃́ɔ
ũo. Bee yã́i dṹnia zaiágu. 20 À to yã́ pɔ́
má òɛ́ dɔágu. Zɔ̀blena lɔ́ɔ dɛ a diilao. Lá
aa ĩadàa, màa aa dawá sɔ̃. Tó aa ma yã́
kũaɛ, aaɔ á yã́ kũa sɔ̃ɛ. 21 Aa yã́ beeɔ kɛɛ́
píi ma tɔ́ yã́i, asa aa gbɛ̃́ pɔ́ ma zĩ dɔ̃o.
22 Tó mi mɔ ma yã'ònɛ́o, dɔ̃ aa duuna
vĩo. Tia kɛ́wa an duuna awa vĩo. 23 Gbɛ̃́

†**14:16** Zĩn 2.1-4
‡**15:1** Isa 5.1-4
¶**15:12** Zãa 13.34

pɔ́ zamagu za ma Maeguɛ sɔ̃. 24 Tó mi yã́
pɔ́ wi kɛ yãao kɛ an guuo, dɔ̃ aa duuna
vĩo. Tia kɛ́wa aa yã́ pɔ́ má kɛ̀ɔ è, ɔ̃ aa
zàmagu ń ma Maeo wápii, 25 kɛ́ yã́ pɔ́ kú
Mɔizi ikoyã guu pa, wà mɛ̀ aa zàmagu
pã.[§]

26 Tó Zɛnnɔde pɔ́ má aà gbaɛwá bɔ̀ ma
Mae kĩ́i à mɔ̀, Nisĩn sĩande pɔ́ ì bɔ aà
kĩ́ipi, aɔ dɛ ma seelade ũ. 27 Ápiɔ sɔ̃ áɔ
dɛ ma seeladeɔ ũ, kɛ́ á kumanɔ za káau
yã́i.

16 Ma yã́ beeɔ òɛ́ kɛ́ ásu fuo yã́iɛ.
2 Wa lousisikpɛzɔ̃ɛ́. A gɔɔ lɛ́ mɔ́ se
kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ á dɛ́ aɔ e álɛ zĩkɛ Luaɛɛ. 3 Aa
yã́piɔ kɛɛ́ kɛ́ aa ma Mae ń mapio dɔ̃o yã́i.
4 Ma yã́ beeɔ òɛ́, kɛ́ tó a gɔɔ kà, íɔ dɔ̃ má
òɛ́ kɔ̀ɛ.

Lua Nisĩna zĩ

Mi yã́ beeɔ òɛ́ za káauo, kɛ́ má kúánɔ
yã́i. 5 Málɛ tá gbɛ̃́ pɔ́ ma zĩ kĩ́i sa. Á gbɛ̃e
i ma la gu pɔ́ málɛ táuo. 6 Á pɔ siakũ̀
sa, kɛ́ ma yã́ beeɔ òɛ́ yã́i. 7 Sĩana málɛ
oɛ́, ma taa a àikɛɛ́, asa tó mi tao, Zɛn-
nɔdepi a mɔ́wáo. Tó ma ta, má aà zĩwá.[**]
8 Tó à mɔ̀, a dṹnia ɛɛkaɛ̀ a ɔzĩ duuna ń
maakɛao ń yã́kpalɛkɛao yã́ musu, 9 du-
una yã́ musu, kɛ́ aai ma náaikɛo yã́i,
10 maakɛa yã́ musu, kɛ́ málɛ tá ma Mae
kĩ́i, mɛ́ á ma e lɔo yã́i, 11 yã́kpalɛkɛa yã́
musu, kɛ́ wà yã́kpalɛkɛ̀ ń dṹniaɛ bee kíao
yã́i.

12 Má yãvĩ dasi mà oɛ́ lɔ, ãma á yã́piɔ
fɔ̃ gĩao. 13 Tó Nisĩn Sĩande mɔ̀, a dɔaaɛ́
sĩana píi guu. A yã'o ń azĩaoo, yã́ pɔ́ a
mà ɔ̃ ali o, i yã́ pɔ́ lɛ́ mɔ́ɔ baokpaɛ́. 14 A
ma tɔbɔ, asa ɔ̃mɛ a ma yã́ɔ sɛ́lɛ siuɛ́. 15 Pɔ́
pɔ́ ma Mae vĩ píiá ma pɔ́ɛ. A yã́i ma mɛ̀
a ma yã́ɔ sɛ́lɛ siuɛ́.

16 À gɔ̃̀ yɔɔ kɛ́ á ma e lɔo, à gɔ̃̀ yɔɔ lɔ í
ma e.

Pɔsia lilɛa pɔna ũ

17 Ɔ̃ aà ìwaeɔ òkɔ̃ɛ: Bɔ́ yã́ àlɛ owɛ̃ɛ wei?
À mɛ̀ à gɔ̃̀ yɔɔ wá a e lɔo mɛ́ à gɔ̃̀ yɔɔ lɔ
wí a e. À mɛ̀ lɔ álɛ tá a Mae kĩ́i. 18 Ɔ̃ aa
mɛ̀: À gɔ̃̀ yɔɔ pɔ́ a òpi dɛ kpelewa ni? Wi
yã́ pɔ́ àlɛ opi mao. 19 Yesu dɔ̃̀ kɛ́ aa ye a
la, ɔ̃ a ònɛ́: Kɛ́ ma mɛ̀ à gɔ̃̀ yɔɔ á ma e lɔo,
mɛ́ à gɔ̃̀ yɔɔ lɔ í ma e, bee álɛ kɔ̃ lalaia?
20 Sĩana málɛ oɛ́, á ɔ́ɔlɔ á wɛ̃nakɛ, ãma
dṹnia a pɔnakɛ. Áɔ ku pɔsia guu, ãma á
pɔsiapi a lilɛ pɔna ũ. 21 Tó nɔɛ ye nɛ'ii, aà
pɔ ì siakũ kɛ́ aà wãwãkɛgɔɔ kà yã́i. Tó à
nɛ'ì sɔ̃, wãwã pɔ́ a kɛ̀pi lí dɔaàgu lɔo. Aà
pɔ ì kɛ naɛ, kɛ́ à nɛ́ dafu kà dṹniawa yã́i.
22 Màa ápiɔ, á pɔ sia gĩa. Má ɛa mà á e lɔ,
á pɔ i kɛ na, mɛ́ gbɛ̃e a fɔ̃ á pɔnapi síwáo.
23 Gɔɔ bee á yãe laa lɔo. Sĩana málɛ oɛ́,
ma Mae a pɔ́ pɔ́ a a wabikɛ̀wa ń ma tɔ́o
kpáwá. 24 E tia i pɔe wabikɛ ń ma tɔ́oo.
Àli wabikɛ, íli e, kɛ́ á pɔna e pɛɛwá yã́i.

25 Ma yã́piɔ lɛ̀ɛũɛ́ɛ. A gɔɔ lɛ́ mɔ́ kɛ́ má
yã'oɛ́ ń yãlɛɛũao lɔo, mí a Mae yã'oɛ́ wá-
sawasa. 26 Gɔɔ bee á wabikɛ ń ma tɔ́o. Mi
oɛ́ mámɛ má wabikɛɛ́ ma Maewao, 27 asa
ma Mae yeázi kɛ́ á yemazi yã́i, mɛ́ a ma
bɔa aà kĩ́i sì. 28 Ma bɔ ma Mae kĩ́i ma
mɔ dṹnia guu. Tiasa málɛ dṹniato málɛ
tá aà kĩ́i. 29 Ɔ̃ aà ìwaɔ òɛ̀: Too, ńlɛ yã'o ń
yãlɛɛũao lɔo, ńlɛ o wásawasa. 30 Wá dɔ̃
sa kɛ́ ń yã́pii dɔ̃, baa tó gbɛ̃́ i a làasoo
onɛo. Bee yã́i wa n bɔa Lua kĩ́i sì.

31 Ɔ̃ Yesu ònɛ́: Álɛ ma náaikɛ saa? 32 A
gɔɔ lɛ́ mɔ́, à kà kɔ̀, kɛ́ á fãaa, á baade
i ta a bɛ i ma to mado. Ń beeo má kú
madoo, asa ma Mae kumanɔɛ. 33 Ma yã́
beeɔ òɛ́, kɛ́ naaa guu á nɔ̀sɛ àɔ daa doũ.
Á wɛ́tɛ̃a e dṹnia guu, ãma à sɔ̃dilɛ, ma
zĩblè dṹniawa.

Yesu wabikɛa a Maewa

17 Yesu yã́pi oa gbɛa à wɛsɛ̀ musu à
mɛ̀: Baa, a gɔɔ kà. Ǹ n Nɛ́ tɔbɔ, n

[§] **15:25** Soũ 35.19
[**] **16:7** Zĩn 2.1-4

Nɛ́ i n tɔbɔ. 2 Ń tò má iko vĩ gbɛ̃́piiwa, kɛ́ mà wɛ̃ni láasai kpá gbɛ̃́ pɔ́ ń kpàaɔwa píi. 3 N Lua mɛ̀ndona sĩande ń mapi Yesu Kilisi pɔ́ ń zĩo dɔ̃a mɛ́ wɛ̃ni láasai ũ. 4 Ma n tɔbɔ̀ tɔɔlɛ, zĩ pɔ́ ń dàmɛɛ mà kɛ má làa. 5 Baa, gawi kpaa n kĩ́i sa, lá ń kpàa n kĩ́i zadɔ̃ dṹnia kuo.

6 Gbɛ̃́ pɔ́ n ń sɛ́ dṹniau n ń kpaaɔ, má tò aa n dɔ̃. N pɔ́ɔnɛ, ɔ̃ n ń kpaa. Aa n yã́ kũa, 7 aa dɔ̃̀ sa kɛ́ yã́ pɔ́ ń dàmɛɛ bɔ̀ n kĩ́i píiɛ. 8 Ma yã́ pɔ́ ń dàmɛɛ dànɛ́. Aa sì, ɔ̃ aa dɔ̃̀ kɛ́ ma bɔ n kĩ́iɛ sĩana. Aa sì kɛ́ ḿmɛ n ma zĩ. 9 Málɛ wabikɛnɛ́, i kɛ dṹnia málɛ kɛɛ̀o, sema gbɛ̃́ pɔ́ n ń kpaapiɔ, asa n pɔ́ɔnɛ. 10 Ma pɔ́ɔá n pɔ́ɔnɛ píi, n pɔ́ɔá ma pɔ́ɔnɛ píi. Málɛ tɔbɔ gbɛ̃́piɔ yã́ musu. 11 Málɛ su n kĩ́i, máɔ ku dṹnia guu lɔo, ãma ampiɔ aaɔ ku dṹnia guu. Baa Kuaadoade, ǹ ń dɔ̃́a ń n tɔ́ pɔ́ ń kpàa gbãao, kɛ́ aaɔ ku mɛdoũ láwáwa. 12 Gɔɔ pɔ́ má kúńnɔ, ma ń dɔ̃́a ń tɔ́ pɔ́ ń kpàapi gbãao. Má ń kũa, ɔ̃ an gbɛ̃e i vũaao, mɛ́ i kɛ gbɛ̃́ pɔ́ mipè kaalɛwa kɛ́ n yã́ e pa yã́i bàasio.††

13 Tiasa málɛ su n kĩ́i. Ma yã́ beeɔ ò dṹnia guu, kɛ́ aaɔ pɔna pɔ́ má vĩ vĩ, i pɛɛmáɛ. 14 Ma n yã́ dànɛ́, ɔ̃ dṹnia zàńgu, kɛ́ dṹnia gbɛ̃́ɔn ń ũo lán mapiwa. 15 Málɛ wabikɛma, i kɛ kɛ́ ǹ ń bɔ dṹnia guu no, kɛ́ ǹ kàedańzi Setãu yã́ musuɛ. 16 Dṹnia gbɛ̃́ɔn ń ũo lán mapiwa. 17 To an kua àɔ adoa ń sĩana gbãao, n yã́ mɛ́ sĩanapi ũ. 18 Lá n ma zĩ dṹnia guu, mapi sɔ̃ ma ń zĩ́ dṹnia guu. 19 Málɛ azĩa kpama an yã́i, kɛ́ aaɔ ku n gbɛ̃́ɔ ũ sĩana.

20 I kɛ málɛ wabikɛnɛ́ ńdo no, ń gbɛ̃́ pɔ́ aa ma náaikɛ ń yã́iɔɛ lɔ, 21 kɛ́ ampii aaɔ ku mɛdoũ. Baa, lá ń kú ma guu mɛ́ má kú n guu, ampiɔ sɔ̃ aaɔ kú wá guu, kɛ́ dṹnia e sí ḿmɛ n ma zĩ. 22 Gawi pɔ́ ń kpàa ɔ̃ má kpàmá, kɛ́ aaɔ ku mɛdoũ láwáwa. 23 Má kú ń guu mɛ́ ń kú ma guu, kɛ́ aaɔ ku mɛdoũ míɔmiɔ, dṹnia i dɔ̃ ḿmɛ n ma zĩ, mɛ́ ń yeńzi lá ń yemaziwa.

24 Baa, gbɛ̃́ pɔ́ ń kpàaɔ, má ye aaɔ ku gu pɔ́ má kúu, kɛ́ aa wɛsi ma gawilɛ, gawi pɔ́ ń kpàa kɛ́ ń yemazi zadɔ̃ dṹnia kuopi. 25 Mae Maa, dṹnia n dɔ̃o, ãma má n dɔ̃, mɛ́ gbɛ̃́ɛ beeɔ dɔ̃ kɛ́ ḿmɛ n ma zĩ. 26 Má tò aa n dɔ̃, mɛ́ má ɛa mà to aaɔ n dɔ̃ lɔ, kɛ́ áɔ yenzi lá ń yemaziwa, míɔ naamá.

Yesu kũa

(Mat 26.47-56, Maa 14.43-50, Luk 22.47-53)

18 Yesu yã́pi oa gbɛa à bɔ̀ ń a ìwaɔ, aa bùa Sedɔ̃ baale. Lu ku we, ɔ̃ à gɛ̀u ń a ìwaɔ. 2 Yudasi bɔnkpɛde sɔ̃ a gupi dɔ̃, asa Yesu ń a ìwaɔ aaìɔ kãaa we mɔ̀ɔmɔɔɛ. 3 Ɔ̃ Yudasi gɛ̀ we ń sosa gãli doo ń dɔai pɔ́ sa'onkiaɔ ń Falisiɔ ń zĩ́ɔ. Aa filiaɔ kũa ń sɛ̃tɛɔ ń gɔ̃kɛbɔɔ. 4 Yesu yã́ pɔ́ a a le dɔ̃ píi, ɔ̃ à bɔ̀ dàńlɛ à ń lá à mɛ̀: Dé álɛ wɛɛlɛi? 5 Aa wèwà aa mɛ̀: Yesu Nazalɛtiɛ. Ɔ̃ a ònɛ́: Mámɛ má aà ũ. Yudasi bɔnkpɛdepi kúńnɔ. 6 Kɛ́ Yesu ònɛ́: Mámɛ má aà ũ, ɔ̃ aa ɛ̀a kpɛkpɛ aa bɔ̀lɛlɛ. 7 Yesu ń lá lɔ: Dé álɛ wɛɛlɛi? Ɔ̃ aa mɛ̀: Yesu Nazalɛtiɛ. 8 Yesu wɛ̀má lɔ: Má òɛ́ mámɛ má aà ũ. Tó mámɛ álɛ ma wɛɛlɛ, à to gbɛ̃́ɛ beeɔ tá. 9 À bee ò kɛ́ yã́ pɔ́ à dɔ̀aa ò e pa yã́iɛ à mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ ń kpàaɔ, an gbɛ̃e i vũaao. 10 Simɔɔ Piɛɛ fɛ̃nda looa, ɔ̃ a wò à sa'onkia zĩkɛna lɛ̀ò à aà ɔplaa swã́ gò. Zĩkɛnapi tɔ́n Malaku. 11 Ɔ̃ Yesu ò Piɛɛɛ: Ǹ n fɛ̃nda pɛ a kpɛ́u. Má taasi pɔ́ ma Mae dìlɛ mà kɛ kɛɛona í mio lé?

12 Ɔ̃ sosaɔ ń ń gbɛ̃zɔ̃ɔ ń Yuda dɔaiɔ Yesu kũ̀ aa aà yè. 13 Aa gɛ̀aànɔ Anasi kĩ́i gĩa. Anasipiá Kaaifa pɔ́ dɛ sa'onkia ũ wɛ̃ bee ȁnsueɛ. 14 Kaaifapi mɛ́ lɛdà Yuda gbãadeɔwa yãa à mɛ̀: A maa gbɛ̃́ mɛ̀ndo ga gbɛ̃́pii gbɛuɛ.‡‡

---

††**17:12** Soũ 41.10, Zãa 13.18
‡‡**18:14** Zãa 11.49-50

Piɛɛ lelekpaa Yesuzi

(Mat 26.57-75, Maa 14.53-72, Luk 22.54-71)

15 Simɔɔ Piɛɛ ń Yesu ìwaɔ doo tɛ
Yesupi kpɛ. Sa'onkia ìwapi dɔ̃, ɔ̃ ìwapi
gɛ̃̀ Yesu kɩ̃́i sa'onkiapi bɛ'ua. 16 Piɛɛ gɔ̃̀ zɛ
bɔlɛu gãaɛ. Ɔ̃ ìwa pɔ́ sa'onkia aà dɔ̃pi gè
yã'ò nɔɛ pɔ́ lɛ́ bɔlɛpi dɔ̃́aɛ, ɔ̃ à gɛ̃̀ ń Piɛɛo.
17 Ɔ̃ nɔɛ bɔlɛdɔ̃anapi Piɛɛ là à mɛ̀: Gbɛ̃́pi
ìwaen n ũo lò? Piɛɛ wèwà à mɛ̀: Mámɛo.
18 Zĩkɛnaɔ ń dɔaiɔ tɛkà yãa kɛ́ ĩ́ana kú
yã́i, ɔ̃ aalɛ kpakpa. Piɛɛ kúńnɔ we, àlɛ
tɛ́kpakpa.

19 Ɔ̃ sa'onkia lɛ́ yãlala Yesuwa aà ìwaɔ
ń aà yãdanɛo musu. 20 Yesu wèwà à mɛ̀:
Ma yã'ò gbɛ̃́piiɛ gupuau. Ma yãdàdanɛ́
lousisikpɛɔ guu ń Lua uao, gu pɔ́ Yudaɔ ì
kãaau ḿpii. Mi yãe o asii guuo. 21 Bɔ́yãi
ńlɛ yãlalaai? Ma yãmanaɔ la, aa yã́ pɔ́
má ònɛ́ dɔ̃. 22 Kɛ́ Yesu yã́ bee ò, dɔaiɔ
do pɔ́ kú we aà sãnkɛ à mɛ̀: Wì yã́zãsi
sa'onkiawa màa yã̀? 23 Yesu wèwà à mɛ̀:
Tó yãvãi má ò, o wà ma. Tó yãmaa má ò
sɔ̃, bɔ́yãi n ma lɛi? 24 Ɔ̃ Anasi Yesu gbàɛ
sa'onkia Kaaifawa yea.

25 E tia Piɛɛ ku we, àlɛ tɛ́kpakpa. Ɔ̃ wà
aà là: Aà ìwaen n ũo lò? Piɛɛ lelekpà à
mɛ̀: Mámɛo. 26 Sa'onkia zĩkɛnaɔ doá gbɛ̃́
pɔ́ Piɛɛ a swã́ gò daɛɛ, ɔ̃ à mɛ̀: Mi n eaànɔ
lu guuo lé? 27 Ɔ̃ Piɛɛ lelekpà lɔ. Wegɔ̃ɔ ko
lɛzù.

Pilati yã́kpalɛkɛa ń Yesuo

(Mat 27.1-31, Maa 15.1-20, Luk 23.1-25)

28 Ɔ̃ Yuda gbãadeɔ bɔ̀ ń Yesuo Kaaifa
kɩ̃́i, aa gèaànɔ bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔ bɛ. Gufɛ̃nɛɛ.
Aai gɛ̃ gbɛ̃zɔ̃ɔpi bɛo, kɛ́ aasu gbãlɛo yã́i,
asa aa ye Gɛ̃amusu dikpɛkɛɛ. 29 A yã́i tò
Pilati bɔ̀ mɔ̀ ń kɩ̃́i à mɛ̀: Yã́ kpele á vĩ ń
gbɛ̃́pioi? 30 Aa wèwà aa mɛ̀: Tó vãikɛna
no, dɔ̃ wi mɔ aà kpáimao. 31 Ɔ̃ Pilati ònɛ́:
À aà sɛ gɛ́ yã́kpalɛkɛiaànɔ ázĩa ikoyãwa.
Ɔ̃ gbãadepiɔ òɛ̀: Wá gbɛ̃dɛa zɛ́ vĩo. 32 Bee
kɛ̀ kɛ́ yã́ pɔ́ Yesu ò e pa yã́iɛ, kɛ́ à dɔ̀aa a
ga taa ò.¶

33 Ɔ̃ Pilati ɛ̀a gɛ̃̀ a bɛ. À Yesu sìsi, ɔ̃ à aà
là à mɛ̀: Yudaɔ kían n ũa? 34 Yesu wèwà
à mɛ̀: Ńlɛ bee o ń nzĩao yã̀, ge wà ma
yã'ònɛɛ? 35 Pilati mɛ̀: Yudan ma ũa? N
buiɔ ń n sa'onkiaɔ mɛ́ n kpaa. Bɔ́ ń kɛ̀i?
36 Yesu mɛ̀: Ma kpalaá dṹniaɛ bee pɔ́ no.
Tó ma kpalaá dṹniaɛ bee pɔ́ɛ, dɔ̃ ma ìwaɔ
zĩkà, kɛ́ wasu ma kpa Yuda gbãadeɔwao.
Ma kpalaá dṹnia la pɔ́ no. 37 Ɔ̃ Pilati òɛ̀ à
mɛ̀: Asi kían n ũóo? Yesu mɛ̀: Ḿmɛ ńlɛ o
kían ma ũ. Wà ma i, ɔ̃ ma mɔ dṹnia guu
sĩana seelade ũ. Gbɛ̃́ pɔ́ dɛ sĩana pɔ́ ũ ì
ma yãma. 38 Pilati mɛ̀: Bɔ́mɛ sĩana ũi?

Kɛ́ a ò màa, à ɛ̀a bɔ̀ gè Yuda gbãadeɔ
kɩ̃́i, a ònɛ́: Mi yãe e gbɛ̃́piwao. 39 Á
fɛlɛkaayã vĩ kɛ́ mi dakpɛunae kɛ̃́ɛ̃́ Gɛ̃a-
musu dikpɛgɔɔzĩ. Á ye mà Yudaɔ kía kɛ̃́ɛ̃́
yã̀? 40 Ɔ̃ aa wiilɛ̀ lɔ aa mɛ̀: Aàpi no, Bal-
abaɛ! Kási sɔ̃ Balabapiá kpã́iwɛliwɛɛ.

19 Ɔ̃ Pilati mɛ̀ wà Yesu sɛ wà gbɛ̃ ń
flàalao. 2 Ɔ̃ sosaɔ lɛ̀ fùa tã̀ aa kpàɛ̀
aa gomusu tɛ̃a dàɛ̀. 3 Aalɛ sɔ̃aàzi dodo
aalɛ mɛ: Fɔ Yudaɔ kía! Ɔ̃ aalɛ aà sãnkɛkɛ.

4 Pilati ɛ̀a bɔ̀ lɔ, ɔ̃ a ò bílaɛ: À gwa, málɛ
bɔɛ́aànɔ bàasi la, kɛ́ à e dɔ̃ mi yãe ewào.
5 Yesu bɔ̀ bàasi, a lɛ̀ fùapi kpaa, a go-
musu tɛ̃api daa. Ɔ̃ Pilati ònɛ́: Gɔ̃ɛpi kɛ!
6 Kɛ́ sa'onkiaɔ ń dɔaiɔ aà è, aa wiilɛ̀ aa
mɛ̀: Ǹ aà páliwa! Ɔ̃ Pilati ònɛ́: À aà sɛ
gɛ páliwa ázĩa, asa mi yãe ewào. 7 Yuda
gbãadepiɔ wèwà aa mɛ̀: Wá ikoyã vĩ, mɛ́
ikoyãpi mɛ̀ sema aà ga, kɛ́ à azĩa dìlɛ Lua
Nɛ́ ũ yã́i.

8 Kɛ́ Pilati yã́pi mà, aà vĩa kã̀fĩ. 9 À ɛ̀a
gɛ̃̀ ń Yesuo a bɛ lɔ, ɔ̃ à aà là à mɛ̀: N
bɔ má ni? Yesu i wewào, 10 ɔ̃ Pilati òɛ̀:
Ńyɔ̃ yã'omɛɛo lé? Ń dɔ̃ kɛ́ má n gbaɛa
iko vĩ, mɛ́ má n paa líwa iko vĩ lɔo lé?
11 Yesu wèwà à mɛ̀: Ń ikoe vĩao, sema
pɔ́ Lua kpàma bàasio. A yã́i tò gbɛ̃́ pɔ́ ma
kpama duuna mɛ́ zɔ̃ɔ. 12 Za gɔɔ bee Pilati
lɛ́ zɛwɛɛlɛ à aà gbaɛ, ãma Yuda gbãadeɔ

¶**18:32** Zãa 3.14, 12.32

wiilɛ̀ aa mɛ̀: Tó n gbɛ̃́pi gbàɛ, Sezaa gbɛ̃-
nan n ũo. Gbɛ̃́ pɔ́ azĩa dìlɛ kía ũ íbɛlɛsɛ̀
ń Sezaaoɛ. 13 Ké Pilati yã́ bee mà, à mɛ̀
wà bɔ ń Yesuo bàasi. Ɔ̃ à zɔ̃̀lɛ a gĩ́naa, gu
pɔ́ wì mɛ gbɛ̀ gusalalau. (Ń Ɛbɛlu yã́o sɔ̃
Gabata.) 14 A gudɔa mɛ́ Gɛ̃amusu dikpɛ
ũ. Kɛ́ ĩatɛ̃ ká minanguo, ɔ̃ Pilati ò Yuda
gbãadepiɔnɛ: Á kía kɛ. 15 Ɔ̃ aalɛ wiilɛ aalɛ
mɛ: Ǹ aà dɛ. Ǹ aà dɛ. Ǹ aà páliwa. Pilati
ònɛ́: Má á kía páliwa yã̀? Sa'onkiaɔ mɛ̀:
Wá kía vĩo, Sezaa bàasio. 16 Ɔ̃ Pilati Yesu
kpàmá aa aà páliwa. Ɔ̃ aa aà sɛ̀ gɛ̀ò.

Yesu gaa

*(Mat 27.32-56, Maa
15.21-41, Luk 23.26-49)*

17 Yesu bɔ̀ wɛ̃́lɛ guu a azĩa lipãakɔ̃a sɛa,
à gɛ̀ gu pɔ́ wì mɛ Mitɔɔnagu. (Ń Ɛbɛlu yã́o
wì mɛ Gɔgɔta.) 18 We wà Yesu pàu líwa
ń gbɛ̃ɔn pla pãleɔ, gbɛ̃do ɔplaai, gbɛ̃do
ɔzɛɛi, ɔ̃ Yesu kú ń zãnguo. 19 Pilati lakɛ̃̀ a
nà Yesu lipãakɔ̃apiwa. Yã́ pɔ́ a kɛ̃̀pin kɛ:
Yesu Nazalɛti, Yudaɔ kía.
20 Yuda lápi kyokɛ̀ dasi, asa gu pɔ́ wà
Yesu pàu líwapi zã̀ ń wɛ̃́lɛoo. Wa kɛ̃̀
lápiwa ń Ɛbɛlu yã́o ń Lomadeɔ yã́o ń
Gɛlɛki yã́oɛ. 21 Ɔ̃ Yuda sa'onkiaɔ ò Pilatiɛ:
Ńsu kɛ̃ Yudaɔ kíao, ãma kɛ̃ aàpi mɛ́ ò Yu-
daɔ kían a ũ. 22 Pilati mɛ̀: Yã́ pɔ́ má kɛ̃̀ má
kɛ̃̀ɛ.
23 Ké sosaɔ Yesu pàliwa aa làa, ɔ̃ aa aà
pɔkasaɔ sɛ̀lɛ kpaalɛ̀ lɛɛ síiɔ̃ baade miwa.
Aa aà ulatao pɔ́ wa tã̀ namisai za musu
e zĩ́lɛ sɛ̀ lɔ, 24 ɔ̃ aa òkɔ̃ɛ: Wásu ulapi paa-
paao. Wà tɛ́lɛpa gbɛ̃́ pɔ́ a gɔ̃ɛ̀. Aa bee kɛ̀
ké yã́ pɔ́ kɛ̃a láuɛ bee paɛ, wà mɛ̀:
Aa aà pɔkasaɔ kpaalɛ̀kɔ̃ɛ,
aa tɛ́lɛpà aà ula yã́ musu.§§
Bee yã́i sosaɔ kɛ̀i màa.

25 Yesu da ń aà da dãunao ń Kolopa na
Maliamao ń Maliama Madelɛnio ku lí pɔ́
wà Yesu pàwà saɛ. 26 Ké Yesu a da è ń a
ìwa pɔ́ á yeaàzio zɛ aà saɛ, a ò a daɛ: N
nɛ́ kɛ! 27 Ɔ̃ a ò ìwapiɛ: N da kɛ! Za zĩbeezĩ
ɔ̃ ìwapi aà sɛ̀ tàò a bɛ.
28 Bee gbɛa Yesu dɔ̃ apii pà. Ké yã́ pɔ́
kɛ̃a Luayãtaalau e pa* ɔ̃ à mɛ̀: Imi lɛ́ ma
dɛ. 29 Lo ku we, vɛ̃ɛ kũ̀ma ka a pai. Ɔ̃
wà sao kpàlɛ vɛ̃ɛpi guu wa pɛ̀ lía, wa dà
Yesuɛ a lɛ́u. 30 Ké à vɛ̃ɛpi mì à mɛ̀: Apii
pà. Ɔ̃ à a mipɛ̀lɛ à kɛ̀sai.

Yesu zɔ̃a ń sɔ̃nao

31 A gudɔa mɛ́ kã́mabogɔɔ ũ. Yuda
gbãadeɔ ye gɛɔ gɔ̃ líwa e kã́mabogɔɔz-
ĩo, asa kã́mabogɔɔzĩpiá gɔɔ zɔ̃ɔɛ. Ɔ̃ aa gɛ̀
wabikɛ̀ Pilatiwa wà ń gbá ɛ́'ɛ, wi ń bua.
32 Ɔ̃ sosaɔ gɛ̀ gbɛ̃́ sɛ̃́ia pɔ́ wa pàliwa sãnu
ń Yesuo gbá ɛ̀'ɛ ń a plaade pɔ́o lɔ. 33 Ké aa
kà Yesu kĩ́i, aa è à gà kɔ̀, ɔ̃ aai aà gbá ɛ́'ɛo.
34 Ɔ̃ sosaɔ do Yesu zɔ̃̀ ń sɔ̃nao a gbã̀tɛ̃ɛu.
Wegɔ̃ɔ au ń ío bɔ̀lɛ. 35 Gbɛ̃́ pɔ́ yã́pi è ń
wɛ́o mɛ́ yã́pi ò. Aà seeladekɛ sĩana vĩ,
mɛ́ a dɔ̃̀ sĩana álɛ o, ké ápiɔ sɔ̃ à e Yesu
náaikɛ. 36 Yã́ beeɔ kɛ̀ ké yã́ pɔ́ kɛ̃a Luayã-
taalauɛ bee paɛ wà mɛ̀:
Aà wáe a ɛo.†
37 A kɛ̃a Luayãtaalau lɔ wà mɛ̀:
Aa gbɛ̃́ pɔ́ aa aà zɔ̃̀ aa aà dɛ̀ gwa.‡

Yesu vĩa

*(Mat 27.57-61, Maa
15.42-47, Luk 23.50-56)*

38 Bee gbɛa Yosɛfu Alimate gbɛ̃́ gɛ̀
wabikɛ̀ Pilatiwa aà a gba zɛ́ à Yesu gɛ
bua. Yesu ìwaɛ asii guu, ké àlɛ vĩakɛ
Yuda gbãadeɔnɛ yã́i. Pilati wèi, ɔ̃ à gɛ̀
aà gɛ bùa. 39 Nikodɛũ pɔ́ gɛ̀ Yesu kĩ́i
gwãasĩna¶ gɛ̀ sɔ̃ ń lí'ɔo ń ɛsɛ gĩnanao

§§**19:24** Soũ 22.19
***19:28** Soũ 69.21, 22.15
†**19:36** Bɔa 12.46, Soũ 34.21
‡**19:37** Zkl 12.10
¶**19:39** Zãa 3.1-2

yãalɛa, à kà kiloo baakwi taawa. 40 Ɔ̃ aa
Yesu gɛ sὲ aa bàabaa pɔ́lɛɔ fı̃̀wà ń ɛsɛ gı̃-
nanapio, lá Yudaɔ ì gɛ kpɛla ń fɛlɛkaayã
guuwa. 41 Kaa ku gu pɔ́ wà Yesu pàu
líwapiu. Gbὲ'ɛ pɔ́ wa sɔ̀ mia ũ ku kaapiu,
wi gbẽe dau yãao. 42 Wekı̃i aa Yesu dàu,
kɛ́ a zã̀ńnɔo, mɛ́ Yudaɔ kã́mabogɔɔ lɛ́ ká
yã́i.

Yesu vua

(Mat 28.1-10, Maa 16.1-8, Luk 24.1-12)

20 Ãsɔ̃anɛnzı̃ guluuluui Maliama
Madelɛni gὲ mia kı̃́i, ɔ̃ a lè gbɛ
goa mia'ɛ lɛ. 2 Ɔ̃ à bàalὲ gὲ Simɔɔ Piɛɛ
kı̃́i ń ìwaɔ do pɔ́ Yesu yeaàzipio, a ònɛ́:
Wà Dii bɔ̀ miau, wi dɔ̃ gu pɔ́ wà aà
dìlɛuo. 3 Ɔ̃ Piɛɛ ń ìwaɔ dopio fὲlɛ gὲ mia
kı̃́i. 4 An gbẽɔn pla ḿpii aalɛ bàalɛ sãnu,
ɔ̃ ìwapi ba na dὲ Piɛɛla, à kà mia kı̃́i
káau. 5 Kɛ́ à wɛkpàlɛu, ɔ̃ à bàabaa pɔ́lɛɔ
è kálɛa, ãma i gẽuo. 6 Kɛ́ Simɔɔ Piɛɛ kà
aà gbɛa, ɔ̃ à gẽ̀ miau. À bàabaa pɔ́lɛpiɔ
è kálɛa 7 ń zwãa pɔ́ wa fı̃̀ aà miwao.
Zwãapi pɛakɔ̃wa ń pɔ́lɛpiɔo, a kooa
dilɛa adoɛ. 8 Ɔ̃ ìwa pɔ́ kà mia kı̃́i káaupi
gẽ̀ sɔ̃. A è, ɔ̃ à aà vua sì. 9 E tia aai yã́ pɔ́
kẽa Luayãtaalau wà mὲ a bɔ gau midɔ̃o.
10 Ɔ̃ ìwa gbẽɔn plapiɔ ὲa tà bɛ.

11 Maliama zɛ mia'ɛ kpɛɛlɛ, àlɛ ɔ́ɔlɔ. Lá
àlɛ ɔ́ɔlɔ màa, à wɛkpàlɛ mia'ɛu. 12 Ɔ̃ à
malaika gbẽɔn plaɔ è zɔ̃lɛa gu pɔ́ wà Yesu
gɛ dìlɛu yãa. Ado ku mizı̃, ado gbázı̃. Aa
ula pua daa. 13 Ɔ̃ aa aà là aa mὲ: Bɔ́mɛ n
le, ńlɛ ɔ́ɔlɔi? A wèmá à mὲ: Wà ma Dii sὲ
tàòɛ, má dɔ̃ gu pɔ́ wà aà dìlɛuo. 14 Kɛ́ à
bee ò, à lìli, ɔ̃ à Yesu è zɛa, ãma i dɔ̃ Yesu
no. 15 Yesu aà là à mὲ: Bɔ́yãi ńlɛ ɔ́ɔlɔi? Dé
ńlɛ wɛɛlɛi? Maliama lɛ́ e kaadeɛ, ɔ̃ a òὲ:
Mae, tó ḿmɛ n aà sὲ n bɔò, omɛɛ gu pɔ́
n aà dìlɛu, mí gɛ́ mà aà sɛ́. 16 Yesu òὲ:
Maliama! À aɛdɔ̀wà, ɔ̃ a òὲ ń Ɛbɛlu yã́o:
Labuni! (Bee mὲ Mɛtulu.) 17 Yesu òὲ: Ńsu
ɔkãao, mi ta ma Mae kı̃́i yãao. Gɛ ǹ o ma
gbẽ́ɔnɛ, málɛ tá ma Mae ń ń Maeo kı̃́i, ma
Lua ń ń Luao kı̃́i. 18 Ɔ̃ Maliama Madelɛni
gὲ a baokpà aà ìwaɔnɛ à mὲ: Ma Dii è. Ɔ̃
à yã́ pɔ́ a òɛ ònɛ́.

Yesu azı̃a ɔlɔa a ìwaɔnɛ

(Mat 28.16-20, Maa
16.9-18, Luk 24.36-49)

19 Ãsɔ̃anɛna bee oosi, aà ìwaɔ kãaaa
kpɛ́ guu, aa gbatàńlɛ aa kilidàu, kɛ́ aalɛ
vı̃akɛ Yuda gbãadeɔnɛ yã́i. Ɔ̃ Yesu mɔ̀ zὲ
ń guu, a ònɛ́: Àɔ ku aafia! 20 Kɛ́ a ò màa, ɔ̃
à a ɔɔ ɔ̀lɔnɛ́ ń a gbã̀tẽɛo. Kɛ́ ìwapiɔ Dii è,
an pɔ kὲna. 21 Yesu ὲa ònɛ́: Àɔ ku aafia!
Lá ma Mae ma zı̃, málɛ á zı̃ sɔ̃ɛ. 22 Kɛ́ à
bee ò, à ı̃́anapὲmá à mὲ: À Lua Nisı̃na sí.
23 Tó a gbẽ́ɔ duunaɔ kẽ̀má, à kẽ̀mán we.
Tó i kẽ́má sɔ̃o, a kẽ́máo.

24 Gɔɔ pɔ́ Yesu mɔ̀, aà ìwa gbẽɔn kuɛ-
plaɔ do Tomaa pɔ́ wì mɛ Sìa kúńnɔo. 25 Ɔ̃
aà ìwa kı̃niɔ òὲ: Wa Dii è. Ɔ̃ a ònɛ́: Tó mi
kusa gbɛ e aà ɔ guu ma ɔtona pὲuo, mɛ́
mi ɔpɛ aà gbã̀tẽɛuo, má sio.

26 A gɔɔ la aà ìwaɔ ku kpɛ́u lɔ, Tomaa
kúńnɔ sa. Aa gbatàńlɛ aa kilidàu, ɔ̃ Yesu
mɔ̀ zὲ ń guu à mὲ: Àɔ ku aafia! 27 Ɔ̃ a
ò Tomaaɛ: Ǹ n ɔtona pɛ ma ɔ guu la ǹ
gwa, ní ɔpɛ ma gbã̀tẽɛu. Ńsu seakɛ lɔo,
ma náaikɛ. 28 Tomaa òὲ: Ma Dii, ma Lua.
29 Yesu òὲ: Kɛ́ n ma e yã́i ɔ̃ n ma náaikὲ.
Báaadeɔn gbẽ́ pɔ́ aa ma náaikὲ ma esaiɔ
ũ.

30 Yesu dabudabu pãlɛɔ kὲ dasi a ìwaɔ
wáa, wi kẽ taalaɛ bee guuo. 31 Ãma wà
kɛ́ beeɔ kẽ̀, kɛ́ à e Yesu sí Lua Nɛ́ Mɛsii ũ,
í wẽni e aà náaikɛa guuɛ.

Yesu azı̃a ɔlɔa a ìwaɔnɛ ísidalɛ

21 Bee gbɛa Yesu ὲa azı̃a ɔ̀lɔ a
ìwaɔnɛ lɔ Tibelia ísidalɛ. Lá à azı̃a
ɔ̀lɔnɛ́n kɛ: 2 Simɔɔ Piɛɛ ku sãnu ń Tomaa
pɔ́ wì mɛ Sìao ń Kana pɔ́ kú Galile gbẽ́
Natanaɛlio ń Zebedee nɛ́ɔ ń Yesu ìwa
gbẽɔn pla pãlɛɔ. 3 Simɔɔ Piɛɛ ònɛ́: Málɛ
gɛ́ kpɔ wɛiɛ. Ɔ̃ aa òὲ: Wápiɔ sɔ̃ wá gɛn-
nɔɛ. Ɔ̃ aa gὲ gẽ̀ gó'ilɛna guu, ãma aai pɔe
e wà kũ̀ gwã́ beeo.

4 Kɛ́ gu lɛ́ dɔ, Yesu zɛa gɔ̃sɔ̃lɛ, ãma aà
ìwaɔ i dɔ̃ kɛ́ aàpi no. 5 Ɔ̃ à lɛzu à ń lá à mɛ̀:
Gbɛ̃́ɔ, i kpɔe e á kũ̀o lé? Aa mɛ̀: Aawo! 6 Ɔ̃
a ònɛ́: À bafã gó ɔplaai, ákpɔ kṹ. Kɛ́ aa fã̀,
aa kpɔ kũ̀ dasidasi, aa fùa sɛ́i. 7 Ɔ̃ ìwa pɔ́
Yesu yeaàzipi ò Simɔɔ Piɛɛɛ: Diiɛ. Piɛɛpi
ula daao. Kɛ́ a mà wà mɛ̀ Diiɛ, ɔ̃ à a ula
sɛ dà à kùsi íwa. 8 Ìwa kĩniɔ lɛ́ bapi gálɛ,
à pà ń kpɔo, aalɛ suò ń góo, asa aa zã̀ ń
gɔ̃sɔ̃lɛoo, a dɛ gã̀sĩsuu ɔ̀aa do taalao.

9 Kɛ́ aa bùa baa, aa pɛ̃ɛ è kálɛa we ń
kpɔo kpaa tɛ́a. 10 Yesu ònɛ́: À mɔ́ ń kpɔ
pɔ́ á kũ̀ tia keeɔ. 11 Ɔ̃ Simɔɔ Piɛɛ gɛ̃̀ gó
guu, à ba gàlɛ a bùaò sĩ̀sĩa, à pà ń kpɔ̀
gbɛ̃̀nɛɔ mɛ̀n basoplakwi ń àaɔ̃o. Baa kɛ́
a dasi màa, ba i kɛ̃o. 12 Yesu ònɛ́: À mɔ́
pɔble. Aà ìwae i fɔ̃ lɛbɔ̀ aà là dén aà ũio,
asa aa dɔ̃ kɛ́ Diiɛ. 13 Yesu gɛ̀ pɛ̃ɛ sɛ kpà-
má. Màa a kɛ̀ ń kpɔo lɔ. 14 Yesu azĩa ɔlɔa
a ìwaɔnɛ gɛ̃n àaɔ̃den we aà bɔa gau gbɛa.

15 Kɛ́ aa pɔblè aa làa, Yesu Simɔɔ Piɛɛ
là à mɛ̀: Zãa nɛ́ Simɔɔ, ń yemazi dɛ lá
gbɛ̃́ɛ beeɔ yemazilaa? A wɛ̀wà à mɛ̀: Ao
Dii, ń dɔ̃ kɛ́ má yenzi. Yesu òɛ̀: Blɛ kpa
ma sãnɛbɔlɔɔwa. 16 A gɛ̃n plaade Yesu
ɛ̀a aà là lɔ: Zãa nɛ́ Simɔɔ, ń yemazia? A
wɛ̀wà à mɛ̀: Ao Dii, ń dɔ̃ kɛ́ má yenzi.
Yesu òɛ̀: Ma sãɔ dãmɛɛ. 17 À aà là a gɛ̃n
àaɔ̃de: Zãa nɛ́ Simɔɔ, ń yemazia? Kɛ́ Yesu
Piɛɛ là a gɛ̃n àaɔ̃de tó a yeazi, aà pɔ yà,
ɔ̃ a òɛ̀: Dii, ń yã́pii dɔ̃. Ń dɔ̃ kɛ́ má yenzi.
Yesu òɛ̀: Blɛ kpa ma sãɔwa. 18 Sĩana málɛ
onɛ, kɛ́ ń dɛ ɛ̀waaso ũ, ni pɔ́ da nzĩa ǹ gɛ́
gu pɔ́ ń yei, ãma tó n zikũ̀, ńyɔ̃ n ɔ poo,
gbɛ̃pãle i danɛ, i gɛnnɔ gu pɔ́ ń yeio. 19 Kɛ́
a ò màa, Piɛɛ ga pɔ́ a Lua tɔbɔ ɔ̃ àlɛ o. Bee
gbɛa Yesu òɛ̀: Tɛmazi.

20 Piɛɛ lìli à ìwa pɔ́ Yesu yeaàzipi è
tɛ́ńzi. Gbɛ̃́pi mɛ́ sɔ̃kpàlɛ Diizi, à aà là gɔɔ
pɔ́ aalɛ pɔble gbɛ̃́ pɔ́ a aà kpámái.§ 21 Kɛ́
Piɛɛ aà è, a ò Yesuɛ: Dii, gbɛ̃́ɛ bee sɔ̃ bɛ?
22 Yesu òɛ̀: Tó má ye aàɔ ku e ma gɛ mɔò,
a yã́ n e má ni? Tɛmazi. 23 Ɔ̃ yã́pi fã̀aa
Yesudeɔ guu, kɛ́ ìwapi a gao. Ãma Yesu
i oɛ̀ a gao no. À mɛ̀ tó á ye aàɔ ku e à gɛ
mɔò, a yã́ aà e má niɛ?

24 Ìwapi mɛ́ yã́ɛ beeɔ seelade ũ, aàpi
mɛ́ láɛ bee kɛ̃̀, mɛ́ wá dɔ̃ kɛ́ aà seeladekɛ
náai vĩ.

25 Yesu yãpãleɔ kɛ̀ dasidasi lɔ. Tó wa
kɛ̃̀ lá guu dodo píi, málɛ e dṹnia azĩawa
a fɔ̃ taala pɔ́ wa kɛ̃̀piɔ sio.

§**21:20** Zãa 13.25

ZĨNAƆ YÃKƐAƆ

Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Láɛ beeá lá plaade pɔ́ Luku kɛ̀ɛ̃. Baona lá ɔ̃ a kɛ̃̀ sɛ̃́ia, Yesu kua dṹnia guu yã́ɔ ɔ̃ a ò a guu. Yesu taa luabɛ gbɛa (1.1-11) aà ìwaɔ lí e wɛsìaàlɛ lɔɔ, ãma a kúńnɔ, asa aà Nisĩna mɛ́ kú ń guu sa. Zĩnaɔ lápi guu ɔ̃ Yesu gãli daalɛa yã́ kúu, mɛ́ Yesu gi ku a ìwaɔ guu, ì ń gba gbãa.

Lua zĩna Piɛɛ mɛ́ Yesu gãli dàalɛ Yudaɔ guu Yelusalɛũ, ɔ̃ Yesu yã́ ɔtà buipãlɛɔ guu Ãntiɔsi ń Kɔlɛnio ń Filipio Lua zĩna Pɔlu sabai. Wà Pɔlu wɛ̃́lɛgɛa dasiɔ dàu wà sìu ń yã'ĩa pɔ́ Yesudeɔ lèɔ ń lá wà yã́piɔ gɔ̃̀gɔ̃ ń Lua Nisĩna gbãao.

Luku bɛ̀bɛ ń Pɔluo aà wɛ̃́lɛgɛaeɔ guu à mɛ̀: Wa gɛa Masedoni sɔukɛ̀ gɔ̃̀ (16.10-40). Ɔ̃ à gɛ̀aànɔ Yelusalɛũ, gu pɔ́ wà Pɔlu kũ̀u (20.5-21.18), ɔ̃ bɔa Sezale à gɛ̀aànɔ e Loma, gu pɔ́ wa Pɔlu kũau wɛ̃̀ pla e wàɔ gɛ́ yã́kpalɛkɛiaànɔ (27-28).

Za a daalɛawa Luku yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ zɛkàlɛ à mɛ̀ (1.8).

- Yesu gãli a daalɛ Yelusalɛũ Yesu taa luabɛ gbɛaɛ (1.1-8.3)
- Wa Yesu baona kpa gupiiu Yuda bùsuu (8.4-12.25)
- Wi baonapi kpa e à gɛ pɛò Lomadeɔ mɛɛwia Lomawa (13.1-28.31).

Yã́pi lia dṹniaa bɔ̀ Lua zĩnaɔ waasokɛaɔ guuɛ ń yã́ pɔ́ aa ò gbɛ̃́ɔnɛɔ. Baona pɔ́ Lua zĩnaɔ kpà Yudaɔnɛ ń buipãlɛɔá Yesu yã́ɛ ado. Lua Nisĩna mɛ́ ìɔ gbã́ka zĩnaɔnɛ an yã'oa ń ń yãkɛao guu.

Lua zĩnaɔ zĩ pɔ́ Yesu dà a ìwaɔnɛ zɛbɔ̀, mɛ́ za gɔɔ bee Yesudeɔ lɛ́ zĩpi kɛ, aalɛ Yesu Kilisi baona kpa gbɛ̃́piiɛ e à gɛ pɛ dṹnia lɛ́wa.

Yesu taa luabɛ

1 Teofili, má ònɛ ma lá sɛ̃́ia guu lá Yesu
kɛ̀ ń yã́ pɔ́ a dànɛ́ɔ píi za a daalɛgɔɔ[**]
2 e gɔɔ pɔ́ à yãdìlɛ a zĩnaɔnɛ ń Lua Nisĩna
gbãao, ɔ̃ Lua aà sɛ̀ tàò a kĩ́i. 3 Asa aà gaa
gbɛa à azĩa ɔ̀lɔnɛ́, ɔ̃ aa dɔ̃̀ seasai a bɛ̃́ɛ.
À azĩa ɔ̀lɔnɛ́ e gɔɔ bla, à kpala pɔ́ bɔ̀ Lua
kĩ́i yã'ònɛ́. 4 Kɛ́ aa kãaaa, ɔ̃ a ònɛ́: Ásu bɔ
Yelusalɛũo. Àɔ lɛ́ pɔ́ ma Mae gbɛ̃̀ɛ́ dã́ lá
ma a yã'òɛ́wa.[††] 5 Asa Zãa gbɛ̃́ɔ da'ilɛkɛ̀ ń
íoɛ, ãma gɔɔplanaɛa má á da'ilɛkɛ ń Lua
Nisĩnao.[‡‡]
6 Lá aa kãaaa màa, ɔ̃ aa aà là aa mɛ̀:
Dii, gɔɔ bee ɔ̃ ńyɔ̃ Isailiɔ kpala vua? 7 A
wèmá à mɛ̀: Á a zɛ́ vĩ àɔ a gɔɔ ge zaa
pɔ́ ma Mae dìlɛ ń azĩa ikoo dɔ̃o. 8 Tó
Lua Nisĩna dìɛ́, á gbãa'e, íɔ dɛ ma see-
ladeɔ[¶¶] ũ Yelusalɛũ ń Yude bùsu gupiio
ń Samali bùsuo e à gɛ pɛ dṹnia lɛ́wa. 9 Yã́
bee oa gbɛa Lua aà sɛ̀ ń wáa e à gɛ̀ sɛ̃̀sã
ń wɛ́wa luabɛpuanau.[§§] 10 Aà taa guu, lá
an wɛ́ pɛ́ luabɛwa, gbɛ̃ɔn plaeɔ bɔ̀ mɔ̀ zɛ̀
ń saɛ pɔkasa puaɔ daa. 11 Aa mɛ̀: Galile
bùsudeɔ, àkɛa á zɛa álɛ luabɛ gwai? Yesu
pɔ́ Lua aà bɔ̀ á guu à tàò a kĩ́ipi, a ɛa mɔ́,
lá á è àlɛ tá weɛwa.

Yudasi gɛ̃ɛ dilɛa

12 Ɔ̃ aa pìla Kùkpɛ sɛ̃̀sĩwa aa sù
Yelusalɛũ. Sɛ̃̀sĩpi zã̀ ń Yelusalɛũo lán
kiloo do taawaɛ. 13 Kɛ́ aa kà, ɔ̃ aa gɛ̃̀ kpɛ-
diakɔ̃a musu guu, gu pɔ́ aa kuu yãa. Piɛɛ
ku we ń Zãao ń Zaakio ń Ãndeleeo ń Fil-
ipio ń Tomaao ń Batelemiio ń Matieeo
ń Alafe nɛ́ Zaakio ń Simɔɔ Gínzĩaoo ń
Zaaki nɛ́ Yudasio.[*] 14 Ampii aa ńzĩa kpà

[**]**1:1** Luk 1.1-4
[††]**1:4** Luk 24.49
[‡‡]**1:5** Luk 3.16
[¶¶]**1:8** Mat 28.19, Maa 16.15, Luk 24.47-48
[§§]**1:9** Luk 24.50-51
[*]**1:13** Luk 6.14-16

wabikɛawa ń lɛdoũo ń Maliama Yesu
dao ń Yesupi dãunaɔ ń nɔɛ kĩniɔ.
15 Gɔɔ bee Piɛɛ fɛ̀lɛ zɛ̀ a gbɛ̃́ pɔ́ aa kà
gbɛ̃ɔn basoolo taawaɔ guu à mɛ̀: 16 Gbɛ̃́ɔ,
yɑ̃́ pɔ́ Davidi ò ń Lua Nisĩna gbãao Yu-
dasi pɔ́ dɔ̀aa gbɛ̃́ pɔ́ aa Yesu kũ̀ɔnɛ musu,
bee kũ̀ɛ̀, ɔ̃ à kɛ̀ màa. 17 A dɛ wá gbɛ̃do ũ
yãaɛ, aà baa kú wá zĩɛ bee guu. 18 À tɔɔlɛ
lù ń ɔ̃a pɔ́ a è a vãikɛa musuo, ɔ̃ à sɛ̀ à
pũ̀na, aà nɔnaɔ bɔ̀lɛ píi. 19 Yelusalɛũdeɔ
píi yɑ̃́pi mà, ɔ̃ aa tɔkpà gupiɛ Akɛdama ń
ń bui yɑ̃́o. Bee mɛ̀ Gbɛ̃dɛna tɔɔlɛ.† 20 Wà
aà yã'ò Soũ lá guu wà mɛ̀:
Aà bɛ a gɔ̃ uazĩ ũɛ,
gbɛ̃e aɔ ku a guu lɔo.‡
Wa ò lɔ:
Sema gbɛ̃pãle zɔ̃lɛ aà gbɛu.¶
21–22 Ayãmɛto gbɛ̃́ pɔ́ aaìɔ tɛ́wázi gɔɔ
pɔ́ wá sãnu ń Dii Yesuo za Zãa gbɛ̃́ɔ
da'ilɛkɛgɔɔ e gɔɔ pɔ́ Lua aà bɔ̀ wá guuɔ,
wà ń gbɛ̃do sɛ aàɔ dɛ aà vua seelade
ũwanɔ. 23 Ɔ̃ wà gbɛ̃ɔn plaɔ sɛ̀, Yosɛfu pɔ́
wì mɛɛ̀ Baasaba, wì oɛ̀ lɔ Yusitu, ń Mati-
asio. 24 Ɔ̃ aa wabikɛ̀ aa mɛ̀: Dii, ń gbɛ̃́pii
nɔ̀sɛ dɔ̃. Gbɛ̃ɔn plaɛɔ guu gbɛ̃́ pɔ́ ń sɛ̀
ɔlɔwɛ̃ɛ, 25 kɛ́ aà bàa àɔ kú ń wá zĩnaɔ zĩɛ
bee guu yɑ̃́i, zĩ pɔ́ Yudasi bɔ̀u à gɛ̀ gu pɔ́
kɔ̃sìanɔ guu. 26 Ɔ̃ aa tɛ́lɛpà gbɛ̃ɔn plapiɔ
yɑ̃́ musu. Matiasi tɛ́lɛblɛ̀, ɔ̃ aa aà dà zĩna
gbɛ̃ɔn kuɛdoɔ guu.

Lua Nisĩna mɔa

2 Kɛ́ Pãteko§ dikpɛgɔɔ kà, aa ku gudoũ
ḿpii. 2 Kɑ̃́ndo aa kɔ̃fĩ mà à bɔ̀ luabɛ
lán zàa'ĩan gbãawa, ɔ̃ à kpɛ́ pɔ́ aa zɔ̃̀lɛu
wɑ̃̀. 3 Aa pɔ́ è lán tɛ́lɛpiɔnaɔwa, aa fɑ̃̀aa
nàna ń baade miwa. 4 Lua Nisĩna dìnɛ́
ḿpii, ɔ̃ aa nà yãebui'oawa lá Nisĩnapi
dànɛ́ aa owa.
5 Yudaeɔ ku Yelusalɛũ we, luayãmana
pɔ́ aa bɔ̀ dṹnia bùsu píi guuɔ ũ. 6 Kɛ́ aa
ń zɔapi mà, aa kɑ̃̀aańzi dasidasi, ɔ̃ aa bí-
likɛ̀, kɛ́ aa mà aalɛ ń baade píi buiyã'ò.
7 Yɑ̃́pi ń kṹ gbãa à bɔ̀ ń saɛ aa mɛ̀:
Yã'onapiɔá Galiledeɔnɛ píio lò? 8 Àkɛa
wá mà aalɛ wá baade buiyã'òi? 9 Paatiɔ ń
Mɛdɛɔ ń Elaũɔn wá ũ ń gbɛ̃́ pɔ́ kú Mɛsɔpɔ-
tamiɔ ń Yudeo ń Kapadosio ń Pɔ̃ntuo ń
Azio 10 ń Filizio ń Pãmfilio ń Egipio ń Li-
bii bùsu pɔ́ kú Silɛni saɛo ń gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀
Lomaɔ. 11 Yudaɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ aa ń zɛ́ sɛ̀ɔn
wá ũ ń Kɛlɛtiɔ ń Laalubuɔ, ɔ̃ wá mà, aalɛ
Lua yãbɔnsaɛkɛaɔ o ń wá baade buiyãɔ.
12 Yɑ̃́pi ń kṹ gbãa, aa bílikɛ̀, aalɛ kɔ̃ lala
aa mɛ̀: Yɑ̃́pi dɛ kpelewan wei? 13 Gbɛ̃eɔ
sɔ̃ aalɛ ń láanikɛ aa mɛ̀: Í mɛ́ ń kɑ̃́.

Piɛɛ waasokɛa

14 Ɔ̃ Piɛɛ fɛ̀lɛ zɛ̀ ń a gbɛ̃́ kĩni gbɛ̃ɔn kuɛ-
doɔ, à yã'ò gbɑ̃́ugbãu à mɛ̀: Á Yudaɔ ń
gbɛ̃́ pɔ́ kú Yelusalɛũɔ píi, tó á ye yɑ̃́pi dɔ̃,
à swɑ̃́kpa ma yɑ̃́i. 15 Í i gbɛ̃́piɔ kã lá álɛ
ewao, asa kɔɔ mɔ̀ kɛ̃okwiɛ. 16 Ãnabi Yoɛli
dɔ̀aa yɑ̃́ɛ bee ò à mɛ̀:
17 Lua mɛ̀ gɔɔgbɛzãzĩ
má a Nisĩna pisi gbɛ̃́piiɛ,
á nɛgɔ̃ɛɔ ń á nɛnɔɛɔ i ãnabikɛkɛ,
á ɛ̀waasoɔ i wɛ́pungu'e,
á maezɔ̃ɔɔ i yɑ̃́ɔ e iu.
18 Gɔɔbeezĩ má a Nisĩna pisi
ma zɔ̀blenaɔnɛ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ píi
aai ãnabikɛkɛ.
19 Má seelaɔ kɛ musu,
má yãbɔnsaɛɔ kɛ dṹniau,
au ń tɛ́o ń tɛluo aɔ ku.
20 Ĩatɛ̃ a siakũ,
mɔvua a tã lán auwa
e Dii mɔgɔɔ zɔ̃ɔ gawide àɔ mɔ́,
21 Dii sìsinaɔ i bɔ píi.**

†**1:19** Mat 27.3-8
‡**1:20** Soũ 69.26
¶**1:20** Soũ 109.8
§**2:1** Lev 23.15-16
****2:21** Yoɛ 3.1-5

22 Isailiɔ, à yɛ̃́ɛ bee ma. Lá á dɔ̃ ázĩawa,
Lua tò a Yesu Nazalɛti dɛa a gbɛ̃́ ũ seela è
dabudabuɔ ń yãbɔnsaɛ pɔ́ a tò Yesupi kè
á guuɔ yɛ̃́i. 23 Lua zèò a pɔeã ń a dɔ̃ao guu
kɛ́ wà aà kpáwá, ɔ̃ á tò luayãdɔ̃nsaiɔ aà
pàliwa aa aà dɛ̀.†† 24 Ɔ̃ Lua ga ba pòlowà
à aà vù,‡‡ asa a zɛ́ kú kɛ́ ga fɔ̃ àɔ aà kũao.
25 Asa Davidi aà yã'ò à mɛ̀:
Miɔ Dii e ma wɛ́u gɔɔpii,
lá a ku ma ɔplaai, má kpaguao.
26 A yɛ̃́i ma pɔ ìɔ na,
ma nɔ̀sɛ ìɔ yáalɔ,
ma wɛ́ dɔi baa ma mɛ aɔ ku aafiaɛ,
27 asa ńyɔ̃ ma to miauo,
ńyɔ̃ wei n gbɛ̃́ pɔ́ a kua adoa yaikɛo.
28 N ma ka wɛ̃ni zɛ́wa,
n kɛ̃́i pɔna ìɔ pɛɛau.¶¶
29 Ma gbɛ̃́ɔ, má fɔ̃ wá dezi káau Davidi
yã'oɛ́ wásawasa. À gà, wà aà vĩ̀, aà mia
ku wɛ̃́lɛu la e ń a gbão. 30 Aà ãnabikɛ guu
a dɔ̃̀ kɛ́ Lua lɛgbɛ̃̀ɛ à mɛ̀ á a buie kpa a
kpalau.§§ 31 Ɔ̃ Davidi dɔ̀aa Mɛsii vua yã'ò
à mɛ̀:
Lua a aà to miauo,
a wei aà mɛ yaikɛo.
32 Yesupi ɔ̃ Lua aà bò gau. A seeladeɔn
wá ũ wápii. 33 Zɔ̃lɛa a Mae Lua ɔplaai à
aà Nisĩna pɔ́ à a lɛgbɛ̃̀wɛ̃ɛ èwà, ɔ̃ a pìsi-
wɛ̃ɛ. Yɛ̃́ pɔ́ álɛ e mɛ́ álɛ ma tiaɛ bee bò
weɛ. 34 Asa i kɛ Davidi mɛ́ fɛ̀lɛ gè luabɛo,
à mɛ̀:
Dii ò ma Diiɛ aà zɔ̃lɛ a ɔplaai
35 e aà aà ibɛɛɔ kɛɛ̀ aà gbadibɔ ũ.*
36 Isailiɔ, àɔ dɔ̃ sɛ̃́asã kɛ́ Yesu pɔ́ a aà
pàliwa ɔ̃ Lua aà dìlɛ Dii ũ, Mɛsii ũ.

37 Kɛ́ aa yɛ̃́pi mà, à ń sɔ̃ zɔ̃̀, ɔ̃ aa Piɛɛ ń
zĩna kĩniɔ là aa mɛ̀: Gbɛ̃́ɔ, wá sɛ́ kpelewa
ni? 38 Ɔ̃ Piɛɛ ònɛ́: Á baade nɔ̀sɛlilɛ, í
da'ilɛkɛ ń Yesu Kilisi tɔ́o, á duuna i kɛ̃́wá,
Lua i á gba a Nisĩna. 39 Asa lɛ́ pɔ́ Lua
gbɛ̃̀pi dɛ á pɔ́ ũɛ ń á nɛ́ɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ kú zɛ̃̀ɔ,
gbɛ̃́ pɔ́ Dii wá Lua a ń sɛ́piɔ píi. 40 À yã-
pãlɛɔ ònɛ́ dasi, à nàɛmá à mɛ̀: À ázĩa bɔ
gbãgbɛ̃ vãiɛ beeɔ guu. 41 Ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ aa aà
yɛ̃́ sìɔ da'ilɛkɛ̀. Zĩbeezĩ ɔ̃ wà kɛ̃̀fĩ ń guu
gbɛ̃ɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ àaɔ̃ (3.000).

Yesu náaikɛnaɔ kua ń kɔ̃o

42 Aa laaidɔ̀ zĩnaɔ yãdaanɛ́wa
ń gbɛ̃kɛkɛakɔ̃ɛo ń Dii blɛbleao ń
wabikɛao. 43 Zĩnapiɔ lɛ́ dabudabuɔ ń
yãbɔnsaɛɔ kɛ, ɔ̃ vĩa gbɛ̃́pii kũ̀. 44 Dii
náaikɛnaɔ píi gãli doũ. An pɔvĩa dɛ
ampii pɔ́ ũɛ. 45 Tó aa ń pɔvĩaɔ yìa, aaì a
ɔ̃a kpakɔ̃wa lá gbɛ̃́ a bɔɔlɛ vĩwa. 46 Lá gu
lɛ́ dɔ aaìɔ kɔ̃ kãaa Lua ua ń lɛdoũo, aaìɔ
Dii blɛ ble kɔ̃ bɛ, aaìɔ pɔble ń pɔnao ń
nɔ̀sɛmɛndoo. 47 Aaìɔ Lua táasilɛ mɛ́ aaìɔ
na ń gbɛ̃́piio. Dii ìɔ gbɛ̃́ pɔ́ álɛ ń suabaɔ
kɛ̃́fĩ ń guu lá gu lɛ́ dɔ.

Gɔ̃ɛ ɛɛ gbɛ̃́gbãa

3 Gɔɔewa Piɛɛ ń Zãao gè Lua ua ĩatɛ̃
auapilaa lousisigɔɔ. 2 Gɔ̃ɛe ku we, wà
aà ì ɛɛ ũɛ. Lá gu lɛ́ dɔ wì aà sɛ mɔ dilɛ Lua
ua bɔlɛ pɔ́ wì mɛ Bɔlɛ Kɛfɛnau, ɔ̃ ìɔ baakɛ
gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ gɛ̃ uapiuɔwa. 3 Kɛ́ à Piɛɛ ń
Zãao è, aalɛ mɔ́ gɛ̃i Lua ua, ɔ̃ à baakɛ̀-
má. 4 Aa wɛpɛ̀wà, ɔ̃ Piɛɛ mɛ̀: Wá gwa.
5 Ɔ̃ à wɛbìimá, àlɛ ń gba dɛ̃́. 6 Ɔ̃ Piɛɛ òɛ̀:
Má ɔ̃a vĩo, ãma pɔ́ pɔ́ má vĩ má n gba.
Ń Yesu Kilisi Nazalɛti tɔ́o, fɛlɛ táa'o. 7 Ɔ̃
Piɛɛ aà kũ̀ a ɔplaawa, à aà fɛ̀lɛ zɛ̀. Wegɔ̃ɔ
aà gbálaɔ ń aà gbakũpɛɛkĩiɔ gbãakũ̀. 8 À
vĩ̀ zɛ̀, ɔ̃ à nà táa'oawa. À gɛ̃̀ńnɔ Lua ua, àlɛ
táa'o, àlɛ vĩvĩ, àlɛ Lua sáaukpa. 9 Gbɛ̃́pii
aà è, àlɛ táa'o, àlɛ Lua sáaukpa. 10 Kɛ́ aa
aà dɔ̃̀ baakɛna pɔ́ ìɔ zɔ̃lɛ Lua ua Bɔlɛ Kɛfɛ-
nau ũ, ɔ̃ yɛ̃́ pɔ́ wa kɛ̀ɛpi ń kɛ̃́ gbãa, à bɔ̀
ń saɛ. 11 Lá à nà Piɛɛ ń Zãaowa gu pɔ́ wì

††2:23 Luk 23.33
‡‡2:24 Luk 24.6
¶¶2:28 Soũ 16.8-11
§§2:30 Soũ 132.11, 2Sam 7.12-13
*2:35 Soũ 110.1

mɛ Salomɔɔ Bilandaau, ɔ̃ gbɛ̃́pii lɛ́ gɛ̃ ń
kĩ́i, asa yã́pi bɔ̀ ń saɛɛ.
12 Kɛ́ Piɛɛ gbɛ̃́ɔ è, a ònɛ́: Isailiɔ, bɔ́yãi
yã́pi bɔ̀ á saɛi? Bɔ́yãi a wɛfĩ̀wá màai?
Álɛ e wázĩa gbãa ge wá ma Ayãmɛto
gbɛ̃́ɛ bee táa'òe? 13 Wá dezi káauɔ Abla-
haũ ń Izaakio ń Yakɔbuo Lua† gwea
kpà a zĩkɛna Yesuwa. Ápiɔ sɔ̃ a aà kpà
gbãadeɔwa, a bɔ aà kpɛ Pilati pɔ́ zè
ń aà gbaɛao aɛ. 14 A bɔ gbɛ̃maa pɔ́ a
kua adoapi kpɛ, ɔ̃ a wabikè Pilatiwa
aà gbɛ̃dɛnae kɛ́ɛ́.‡ 15 A wɛ̃niki dè, ɔ̃ Lua
aà bɔ̀ gau. A seeladeɔn wá ũ. 16 Yesu
náaikɛa mɛ́ tò gɔ̃ɛ pɔ́ á aà dɔ̃ mɛ́ álɛ
aà gwaɛ bee gbã̀gbã Yesupi tɔ́ gbãa yã́i.
Yesu náaikɛa mɛ́ aà gbà aafia ápii wáa.
17 Tia ma gbɛ̃́ɔ, má dɔ̃ kɛ́ ápiɔ ń á gbãadeɔ
yã́ pɔ́ á kè á wɛ́sia yã́ɛ. 18 Lua dɔ̀aa dà
ãnabiɔnɛ, ɔ̃ aa ò ḿpii Mɛsii a taasikɛ, ɔ̃
à kè màa. 19 Ayãmɛto à nɔ̀sɛlilɛ, í zɛ ń
Luao, á duuna i wolowá, 20 kɛ́ à mɔ́ɛ́ ń
dɛ̀ɛpoogɔɔo, i Yesu pɔ́ à dɔ̀aa dìlɛɛ́ Mɛsii
ũpi zĩ̀wá. 21 Sema aàɔ ku musu gĩa e gɔɔ
pɔ́ Lua a pɔ́pii kɛkɛ dafu, lá a dà a ãn-
abiɔnɛ aa ò za káauwa. 22 Mɔizi mè Dii á
Lua a á gbɛ̃e sɛ ãnabi ũ láawa. À yã́ pɔ́
a oɛ́ ma píi. 23 Gbɛ̃́ pɔ́ i ãnabipi yãmao,
Lua a ade bɔ á guu à dɛɛ.¶ 24 Ãnabi pɔ́ aa
Lua yã'ò sɛa za Samuɛliwaɔ píi gɔɔɛ bee
baokpà.§ 25 Yã́ pɔ́ ãnabipiɔ ò ń Lua bàa pɔ́
kú ń á dezi káauɔo gɔ̃̀ á pɔ́ ũ, lá a ò Abla-
haũɛwa à mè á báaada dṹnia bui píigu aà
bui sabai.** 26 Beewa Lua tò a zĩkɛnapi bɔ̀
mɔ̀wá, à aà zĩ̀wá gĩa aà báaadaágu, kɛ́ á
baade mikɛ̃ a yãvãikɛaɔwa.

Yã́kpalɛkɛa ń Piɛɛo ń Zãao

4 Kɛ́ Piɛɛ ń Zãao lɛ́ yã'o gbɛ̃́ɔnɛ, sa'onaɔ
ń Lua ua dɔ̃̀anaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ ń Saduseɔ
gɛ̀ńzi. 2 An pɔ pà, kɛ́ aalɛ gɛɔ vua yãda
gbɛ̃́ɔnɛ aalɛ Yesu vua kpàwakɛ yã́i. 3 Ɔ̃ aa
ń kṹ aa ń dá kpɛ́u e gu dɔ, asa oosi kè kɔ̀ɛ.
4 Ãma gbɛ̃́ pɔ́ ń yãmà aa Yesu náaikèɔ
dasi e an gɔ̃ɛɔ dasikṹ à kà gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ sɔo (5.000) taawa.
5 Kɛ́ a gu dɔ̀, Yuda gbãadeɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔ
ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ kã̀a Yelusalɛũ.
6 Sa'onkia Anasi ku we ń Kaaifao ń Zãao
ń Alɛsãndao ń gbɛ̃́ pɔ́ aa dɛ sa'onkiapi daɛ
ũɔ píi. 7 Wà mɔ̀ ń Piɛɛo ń Zãao gbãadepiɔ
aɛ, ɔ̃ wà ń lá: Bɔ́ gbãa ge de tɔ́ a bee kèòi?
8 Ɔ̃ Lua Nisĩna dɛ̀dɛ Piɛɛwa, a ònɛ́ à mè:
Á gbãadeɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔ, 9 lá álɛ wá lala gbã
maa pɔ́ wá kè kɔ̃̀ɛ, lá wá kè à gbã̀gbã
yã́i, 10 á Isailiɔ ápii, àɔ dɔ̃ kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ zɛa á
aɛɛ bee aafia'è ń Yesu Kilisi Nazalɛti pɔ́
á pàliwa Lua aà bɔ̀ gau tɔ́oɛ. 11 Beewa
gbɛ pɔ́ á ɛ̃bonaɔ a pãkpài
mɛ́ gɔ̃̀ gbɛɔ mide ũ.††
12 Gbɛ̃pãle ku à gbɛ̃́ɔ suabao, asa dṹnia
guu píi Lua i gbɛ̃e dilɛ gbɛ̃nazĩnaɔnɛ à ń
suabao, sema aàpi.
13 Kɛ́ aa è vĩa i Piɛɛ ń Zãao kũo, mɛ́ aa ń
dɔ̃ zɔ̃ɛ ladɔ̃nsaiɔ ũ, à bɔ̀ ń saɛ, ɔ̃ aa ń kua
ń Yesuo yã́ dɔ̃̀ sa. 14 Lá aa gbɛ̃́ pɔ́ gbã̀g-
bãpi è zɛa ń saɛ, aai e yãe zãsìmáo, 15 ɔ̃ aa
ònɛ́ aa bɔlɛ. Aa lɛkpàaĩ 16 aa mè: Wá sɛ́
ń gbɛ̃́piɔ kpelewa ni? Asa Yelusalɛũdeɔ
dɔ̃ píi kɛ́ aa dabudabu zɔ̃ɔ kè, wá fɔ̃ gi
beeio. 17 Kɛ́ yã́pi su ligua dɛ kɛ́ao, wà
gínɛ́ pãsĩpãsĩ aasu yã'o gbɛ̃ɛɛ ń tɔ́pio lɔo.
18 Ɔ̃ aa ń sisi, aa gìnɛ́ fĩ́afĩa aa yã'o ge aa
yãdanɛ́ ń Yesu tɔ́o. 19 Ɔ̃ Piɛɛ ń Zãao wè-
má aa mè: À gwa ázĩawa à gwa. Á yã́ wà
maa, ge Lua pɔ́ɛ? A kpele mɛ́ maa Luaɛi?
20 Asa wá fɔ̃ gí yã́ pɔ́ wá mà mɛ́ wá è oio.
21 Gbãadeɔ ɛ̀a vĩadàdańzi, ɔ̃ aa ń gbáɛ.
Aai ĩadaama zɛ́ eo dasi yã́i, asa gbɛ̃́pii lɛ́

†**3:13** Bɔa 3.15
‡**3:14** Luk 23.13-23
¶**3:23** Iko 18.18-19
§**3:24** 2Sam 7.12-16
****3:25** Daa 22.18
††**4:11** Soũ 118.22

Lua sáaukpa yɑ̃́ pɔ́ kɛ̀pi yɑ̃́iɛ. 22 Gbɛ̃́ pɔ́ aa
gbɑ̃́gbãa dabudabu bee kɛ̀ɛ̀ zi dɛ wɛ̃̀ blaa.

Gãlideɔ nɔ̀sɛdoũkɛa ń kɔ̃o

23 Ké wà ń gbáɛ, ɔ̃ aa tà ń gbɛ̃́ɔ kĩ́i, aa
òné lá sa'onkiaɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ òné. 24 Ké aa
mà, aa wiilɛ̀ Luawa ń làasoo doũo aa mɛ̀:
Dii, ḿmɛ n musu kɛ̀ ń tɔɔlɛo ń ísiao ń pɔ́
pɔ́ kú ń guuɔ píi.‡‡ 25 Ń dà ń zĩkɛna wá
dezi Davidiɛ ń n Nisĩna gbãao, ɔ̃ à mɛ̀:
Bɔ́yãi bui ń buio lé zɔakai?
Bɔ́yãi wàlɛ lé pã kpaaĩi?
26 Dṹnia kíaɔ lé zĩ̀ sɔukɛ,
kpalablenaɔ lé kãaa Diizi
ń Mɛsii pɔ́ a kpào.¶¶
27 Sĩanaɛ, Elodi ń Pɔ̃nsi Pilatio kɑ̃̀aa
wɛ̃́lɛɛ beeu ń Isailiɔ ń buipãleɔ n zĩkɛna
pɔ́ a kua adoa Yesu pɔ́ ń kpàpizi.§§ 28 Aa
kɛ̀ lá n dɔaa n zɛò n gbãa ń n pɔeãowa.
29 Tiasa Dii, yãpãsĩ pɔ́ aa ò ma we. Wápi
n zɔ̀blenaɔ, wá gba lé wà n yã'o ń sɔ̃o
dilɛa. 30 Ɔdauwá wà gbɛ̃́ɔ gbɑ̃́gbã wà
dabudabuɔ ń yãbɔnsaɛɔ kɛ ń n zĩkɛna
Yesu pɔ́ a kua adoa tɔ́o. 31 Ké aa wabikɛ̀
aa làa, gu pɔ́ aa kãaaau lùalua, Lua
Nisĩna dɛ̀dɛmá ḿpii, ɔ̃ aa gɛ̀ lé Lua yã'oné
ń sɔ̃o dilɛa.

32 Yesu náaikɛnaɔ gãli làasoo doũ vĩ ń
lɛdoũo. An gbɛ̃e lí mɛ a pɔvĩaɔ́ a pɔ́ɛ
adoo. An pɔ́piiá ampii pɔ́ɛ. 33 Zĩnaɔ lé
Dii Yesu bɔa gau yã'o gbɛ̃́ɔnɛ ń iko zɔ̃ɔ.
Ampii aa na ń gbɛ̃́ɔ maamaa. 34 Gbɛ̃e pɔe
taasi vĩ ń guuo, asa gbɛ̃́ pɔ́ aa bú vĩɔ ge
kpɛ́ɔ aaì yía aa mɔ́ ń a ɔ̃ao, 35 aa kpa zĩ-
naɔwaɛ, ɔ̃ wì ɔ̃api kpa baadewa, lá a a
bɔɔlɛ vĩwa. 36 Levii bui Yosɛfu pɔ́ bɔ̀ Sipi
bùsuu kú ń guu. Zĩnaɔ tɔkpàɛ̀ Baanaba.
Bee mɛ̀ nɔ̀sɛninina. 37 À a bú lɛɛ do yìa,
ɔ̃ à mɔ̀ a ɔ̃a kpà zĩnaɔwa.

Ãnania ń Safilao

5 Gɔ̃ɛ pɔ́ wì mɛ Ãnania ku lɔ ń a na
Safilao. À a tɔɔlɛ yìa, 2 à a ɔ̃a kĩni
kuluyè ń a na dɔ̃ao, ɔ̃ à gɛ̀ a kĩni kpà
zĩnaɔwa. 3 Ɔ̃ Piɛɛ òɛ̀: Ãnania, bɔ́yãi ń tò
Setãu dɔ̀aanɛ màa, n n tɔɔlɛ ɔ̃a kĩni ku-
luyè, ɔ̃ n ɛɛtò Lua Nisĩnaɛi? 4 Gɔɔ pɔ́ ni
tɔɔlɛpi yíao, n pɔ́ nolo? Ké ń yìa sɔ̃, lá ń
yei, ńyɔ̃ kɛ ń a ɔ̃aoo lé? Àkɛa n yɑ̃́ bee
kɛa làasookɛ̀i? I kɛ gbɛ̃nazĩna n ɛɛtòɛ̀o,
Lua ń tòɛ̀. 5 Ké Ãnania yɑ̃́pi mà, à lɛ̀lɛ à
gà. Ɔ̃ vĩa gbɛ̃́ pɔ́ yɑ̃́pi màɔ kũ̀ maamaa.
6 Ɛ̃̀waasoɔ gɛ̃̀ aa zwãa kùaàla, ɔ̃ aa aà sɛ̀
gɛ vĩ̀.

7 Ké à kà lɛɛlu àaɔ̃ taawa, yãemasai aà
na mɔ̀ gɛ̃̀. 8 Ɔ̃ Piɛɛ aà là à mɛ̀: Omɛɛ, a
tɔɔlɛpi yìa kɛ́wa yɑ̃̀? A wèwà à mɛ̀: Ao,
màaɛ. 9 Ɔ̃ Piɛɛ òɛ̀: Bɔ́yãi a Lua Nisĩna lɛ̀ á
gwài? Gbɛ̃́ pɔ́ aa n zɑ̃́ vĩ̀ɔ ku kpɛɛlɛ, aa n
sɛ bɔnnɔ sɔ̃. 10 Wegɔ̃ɔ à lɛ̀lɛ aà aɛ à gà. Ké
ɛ̀waasoɔ gɛ̃̀, aa è à gà, ɔ̃ aa aà sɛ̀ gɛ vĩ̀ aà
zɑ̃́ saɛ. 11 Ɔ̃ vĩa Yesudeɔ kũ̀ maamaa ḿpii
ń gbɛ̃́ pɔ́ yɑ̃́pi màɔ píi.

12 Zĩnaɔ lé dabudabu ń yãbɔnsaɛɔ kɛ
gbɛ̃́ɔ guu dasi. Ampii aaì kɔ̃kãaakɛ sãnu
Salomɔɔ Bilandaau. 13 Gbɛ̃pãleɔ lí we nà-
máo, ãma gbɛ̃́pii ì ń tɔnasiɛ, 14 mɛ́ bíla pɔ́
lé Dii Yesu náaikɛɔ, gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ píi, aaìɔ
ká ń guu. 15 Ɔ̃ wà gyãeɔ sɛ̀lɛ ń wúlɛbɔɔ ń
mákɛlɛɔ wà ń kálɛ zɛ́u, ké tó Piɛɛ lé gɛ̃,
aà nisĩna e da ń gbɛ̃eɔla. 16 Bíla bɔ̀ wɛ̃́lɛ
pɔ́ kú Yelusaleũ saɛɔ aa mɔ̀ ń gyãeɔ ń gbɛ̃́
pɔ́ tɑ̃́a lé ĩadamáɔ, ɔ̃ aa gbɑ̃̀gbã píi.

Wɛ́tɛ̃a mɔa zĩnaɔnɛ

17 Ɔ̃ sa'onkia ń Saduse gãlide pɔ́ dɛ aà
gbɛ̃́ ũɔ wɛdɔ̀ zĩnaɔnɛ aa fɛ̀lɛ́nnɔ, 18 aa ń
kũkũ aa ń ká kpɛ́u, 19 ɔ̃ Dii malaikae mɔ̀
kpɛ́pi zé wɛ̃̀nɛ́ gwãasĩna, à ń bɔ́lɛ à mɛ̀:
20 À gɛ àɔ ku Lua ua, í wɛ̃ni dafupi yã'o

‡‡4:24 Bɔa 24.11 Soũ 146.6
¶¶4:26 Soũ 2.1-2
§§4:27 Luk 23.1, 7-11

gbɛ̃́piiɛ. 21 Zĩnaɔ yã́pi mà, ɔ̃ aa gɛ̀ Lua ua kɔɔkɔɔ, aalɛ yãdanɛ́.

Kɛ́ sa'onkia ń a gbɛ̃́ɔ fɛ̀lɛ, aa Isaili gbãadeɔ ń ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ kɛ̃̀aa, ɔ̃ aa dɔaiɔ zĩ̀ aa gɛ zĩnaɔ bɔlɛ kpɛ́u aa mɔ́ńnɔ. 22 Kɛ́ dɔaipiɔ kà we, aai ń e kpɛ́uo. Ɔ̃ aa ɛ̀a gɛ ònɛ́ 23 aa mɛ̀: Kɛ́ wa ka kpɛ́pi kĩ́i, wá lè gbaɔ tataaɛ gíũgiũ, mɛ́ a dɔ̃̀anaɔ ku kpɛɛlɛ, ãma kɛ́ wá wɛ̃̀, wi gbɛ̃e euo. 24 Kɛ́ Lua ua dɔ̃̀anaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ ń sa'onkiaɔ yã́pi mà, aa bílikɛ̀ yã́ pɔ́ zĩnaɔ lèwa. 25 Ɔ̃ gbɛ̃e mɔ ònɛ́: À ma! Gbɛ̃́ pɔ́ a ń ká kpɛ́uɔ ku Lua ua, aalɛ yãdanɛ́. 26 Ɔ̃ Lua ua dɔ̃̀anaɔ ń ń gbɛ̃zɔ̃ɔo gɛ̀ ń kũkũ aa sùńnɔ yãkelesai, asa aalɛ vĩakɛ gbɛ̃́ɔnɛ, kɛ́ wà su wà ń pápa ń gbɛo yã́iɛ.

27 Kɛ́ aa sùńnɔ, aa ń zɛ́ gbãadeɔ aɛ, ɔ̃ sa'onkia yãlàlamá à mɛ̀: 28 Wa gíɛ́ fĩ́afĩa à yãdanɛ́ ń tɔ́pioɛ, ɔ̃ á tò yã́pi gì lì Yelusalɛũa píi, mɛ́ á ye gbɛ̃́pi gaa yãdiwɛ̃ɛa?* 29 Ɔ̃ Piɛɛ ń zĩna kĩniɔ wèmá aa mɛ̀: Lua yã́ mɛ́ kũ̀ wà ma dɛ gbɛ̃nazĩna pɔ́a. 30 Wá deziɔ Lua mɛ́ Yesu pɔ́ a aà lòo líwa á dèpi bɔ̀ gau. 31 Lua aà sɛ zɔ̃̀lɛ a ɔplaai Dɔaana ũ, Suabana ũ, kɛ́ à Isailiɔ gba zɛ́ aa nɔ̀sɛlilɛ, an duuna i kɛ̃́má. 32 Yã́piɔ seeladeɔn wá ũ, wápiɔ ń Lua Nisĩna pɔ́ Lua ì kpa gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ a yãmaɔwao.

33 Kɛ́ aa yã́pi mà, an pɔ fɛ̃̀, ɔ̃ aa ye zĩnaɔ dɛdɛ. 34 Falisi pɔ́ wì mɛɛ̀ Gamaliɛli kú ń guu. Luayãdanɛdeɛ, gbɛ̃́pii ì aà tɔnasi. À fɛ̀lɛ zɛ̀ à mɛ̀ wà bɔ ń gbɛ̃́piɔ gĩa. 35 Ɔ̃ a ònɛ́: Isailiɔ, à laaika yã́ pɔ́ á ye kɛ gbɛ̃́piɔnɛi. 36 A gɔɔ i gɛ̃gɛ̃o kɛ́ Tedasi fɛ̀lɛ lɛ́ azĩa dilɛ a ka. Wà tɛ̀aàzi gbɛ̃ɔn ɔ̀aa pla taawa. Kɛ́ wà aà dɛ̀, ɔ̃ aà ìwaɔ gãmblaablɛ̀kɔ̃wa, ɔ̃ yã́ làa. 37 Aà gbɛa Galile gbɛ̃́ Yuda fɛ̀lɛ naogɔɔ, à gbɛ̃́ɔ gà a nàwa dasi. À gà sɔ̃, ɔ̃ aà ìwaɔ fɛ̃̀aa píi. 38 Málɛ oɛ́ tia, ásu gbɛ̃́piɔ yãdao, à ń tó we. Tó an pɔeã ń ń yãkɛaɔ bɔ̀ gbɛ̃nazĩna kĩ́iɛ, a bãdɛ. 39 Tó à bɔ̀ Lua kĩ́iɛ sɔ̃, á fɔ̃ kpánɛ́o. À laaika zĩkaa ń Luaozi. Aa aà yãmà, 40 ɔ̃ aa zĩnaɔ sìsi aa ń gbɛ̃́. Aa gìnɛ́ aa yã'o ń Yesu tɔ́o, ɔ̃ aa ń gbáɛ.

41 Zĩnaɔ bɔ̀ gbãadeɔ kĩ́i ń pɔnao, asa Lua dìlɛ an bɛɛɛ kà wà widamá Yesu tɔbɔa yã́iɛ. 42 Lá gu lɛ́ dɔ aaìɔ yãdanɛ́ Lua ua ń ń bɛɔ, aaìɔ Yesu baokpanɛ́ kã́mabosai, aaì mɛ ɔ̃mɛ Mɛsii ũ.

Dɔnlɛde gbɛ̃ɔn soplaɔ dilɛa

6 Gɔɔ bee kɛ́ Yesudeɔ lɛ́ kã́fĩ, an Gɛlɛki yãmanaɔ lɛ́ yã́kũtɛ̃ka an Ɛbɛlu yãmanaɔzi aa mɛ̀, tó wàlɛ blɛ kpaalɛ lá gu lɛ́ dɔ, wì pãkpa ń gyaaɔziɛ. 2 Ɔ̃ zĩna gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ Yesudeɔ sìsi píi aa mɛ̀: A zɛvĩ wà pãkpa Lua yã́i wà laaidɔ blɛkpaalɛawao. 3 À gɔ̃ɛɔ plɛ á guu gbɛ̃ɔn sopla, gbɛ̃maa pɔ́ ɔ̃nɔ pànɛ́, Lua Nisĩna pɛ̀ɛmáɔ, wí ń dilɛ zĩpi gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ũ, 4 wí laaidɔ wabikɛawa ń luayã'oanɛ́o. 5 Yã́pi kàńgu ḿpii, ɔ̃ aa Ɛtiɛ̃ɛ pɔ́ luanaaikɛa ń Lua Nisĩnao pɛ̀ɛwà sɛ̀ ń Filipio ń Pɔlɔkɔɔo ń Nikanɔɔo ń Timɔo ń Paamɛnao ń Antiɔsi gbɛ̃́ Nikolaa pɔ́ Yudaɔ lousisizɛ sɛ̀ yãao. 6 Wà gɛ̀ńnɔ zĩnaɔ kĩ́i, ɔ̃ aa wabikɛ̀nɛ́ aa ɔnàmá.

7 Lua yã́ lɛ́ ligua, Yesudeɔ lɛ́ kã́fĩ Yelusalɛũ maamaa, ɔ̃ sa'onaɔ Yesu yã́ sì dasidasi.

8 Gbɛ̃kɛ ń gbãao pɛ̀ɛ Ɛtiɛ̃ɛwa, ɔ̃ àlɛ dabudabuɔ ń yãbɔnsaɛɔ kɛ bíla guu. 9 Lousisikpɛe ku wì mɛ Wɛ̃́ɛɔ lousisikpɛ. A gbɛ̃ɛɔ bɔ̀ Silɛni ń Alɛsãndio ń Silisi bùsuo ń Azi bùsuo. Ɔ̃ aa íbɛlɛsɛ̀ ń Ɛtiɛ̃ɛo, aa lɛkpaakɛ̀aànɔ. 10 Ãma aai fɔ̃ aà fùo ɔ̃nɔ pɔ́ Lua Nisĩna aà gbà yã́i. 11 Aa nà gbɛ̃́ɔ kpɛ, ɔ̃ gbɛ̃́piɔ mɛ̀: Wá mà à bɔ̀ Mɔizi ń Luao yã́ kpɛ. 12 Aa Yudaɔ ń ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ nɔ̀sɛ fɛ̀lɛ, ɔ̃ aa gɛ̀ Ɛtiɛ̃ɛ kũ̀ aa gɛ̀aànɔ ń gbãadeɔ kĩ́i. 13 Ɔ̃ aa mɔ̀ ń seelade ɛgɛnaɔ aa mɛ̀: Gbɛ̃́ bee mɛ́ ìɔ Lua kpɛ́ ń Mɔizi ikoyão bɛ̃̀ɛbo láasai. 14 Asa wá mà à mɛ̀ Yesu Nazalɛti a kpɛ́pi dɛɛlɛ, i wá fɛlɛkaayã pɔ́ Mɔizi dàwɛ̃ɛ lilɛ sɛ́. 15 Ɔ̃ gbãade pɔ́ kàlɛ weɔ wɛpɛ̀ Ɛtiɛ̃ɛwa píi, aa è aà oa dɛ lán malaika oawa.

*5:28 Mat 27.25

Ɛtiɛ̃ɛ yã'oa gbãadeɔnɛ

7 Ɔ̃ sa'onkia Ɛtiɛ̃ɛ là à mɛ̀: N yấpi ò
sĩana yầ? 2 Ɔ̃ a wèwà à mɛ̀: Ma gbɛ̃́ɔ
ń ma maeɔ, à ma! Lua gawide bɔ̀ mɔ̀ wá
dezi sɛ̃́ia Ablahaũwa gɔɔ pɔ́ a ku Mɛsɔpɔ-
tami bùsuu, zadɔ̃ i gɛ́ zɔ̃lɛi Halanao. 3 A
òɛ̀: Bɔ n bùsuu n daɛɔ guu, ní tá bùsu
pɔ́ má ɔlɔnɛu.[†] 4 Ɔ̃ à bɔ̀ Kaladeɔ bùsupiu,
à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ Halana. Aà mae gaa gbɛa Lua
sùaànɔ bùsu pɔ́ á kú tiaɛ bee guu.[‡] 5 Lua i
bùsupi tɔɔlɛe kpawà baa kɛ̀sɛ doo, ãma à
a lɛgbɛ̃̀ɛ̀ à mɛ̀ a gɔ̃ aà pɔ́ ũ ń aà buiɔ.[¶] Gɔɔ
bee sɔ̃ Ablahaũ nɛ́ vĩo. 6 Lua òɛ̀ à mɛ̀: N
buiɔ nibɔble bùsu pãleu. We aa zɔbleu,
wi ĩadamá wɛ̃̀ ɔ̀aa pla. 7 Lua mɛ̀ á ĩada
bui pɔ́ aa zɔblenɛ́ɔwa,[§] Ablahaũ buipiɔ
bɔlɛ mɔ a sísi guɛ beeu.[**] 8 Ɔ̃ Lua tɔ̃zɔ̃yã
dà Ablahaũɛ a bàakuaaànɔ seela ũ.[††] Kɛ́ à
Izaaki ì, à tɔ̃zɔ̃̀ɛ̀ a gɔɔ swaaɔ̃dezĩ. Màa Iza-
aki kɛ̀ Yakɔbuɛ lɔ, ɔ̃ Yakɔbu kɛ̀ wá dezi
káau gbɛ̃ɔn kuɛplaɔnɛ.
9 Ɔ̃ wá dezi káaupiɔ wɛdɔ̀ ń gbɛ̃do
Yosɛfuɛ, aa aà yìa, wà tàaànɔ Egipi. Lua
kuaànɔ,[‡‡] 10 à aà bɔ̀ aà taasi píi guu. Lua
Yosɛfupi gbà ɔ̃nɔ, a tò a na ń Egipiɔ kí
Falaɔ̃ɔo, ɔ̃ à aà dìlɛ Egipi bùsu dɔaana ũ
ń a bɛ'uao.[¶¶] 11 Ɔ̃ nɔana kà Egipi ń Kanaa
bùsuo píi. Taasi kɛ̀ zɔ̃ɔ, wá dezipiɔ i pɔe e
blèo. 12 Kɛ́ Yakɔbu mà ése kú Egipi, à wá
dezipiɔ zĩ̀ we. An gɛa sɛ̃́ian we.[§§] 13 A gɛ̃n
plaade Yosɛfu azĩa ɔ̀lɔ a vĩ̀iɔnɛ, ɔ̃ Falaɔ̃ɔ
Yosɛfu daɛɔ dɔ̃̀.[*] 14 Ɔ̃ Yosɛfu gbɛ̃́ zĩ̀ a mae
Yakɔbuwa aà mɔ́ ń a daɛɔ píi. Ampii
aa gbɛ̃ɔn basiiɔ̃ sɔosaiɛ. 15 Ɔ̃ Yakɔbu gɛ̀
Egipi. À gà we ń wá dezipiɔ píi.[†] 16 Wà sù
ń ń gɛɔ Sikɛũ, ɔ̃ wa ń vĩ́ gbɛ̀'ɛ pɔ́ Ablahaũ
lù Amɔɔ nɛ́ɔwa mia ũ à fĩabò ń ấnusuo
guu.[‡]
17 Kɛ́ lɛ́ pɔ́ Lua gbɛ̃̀ Ablahaũɛ kɛgɔɔ ye
kái, wá bui dasikũ̀ à kầfĩ Egipi maamaa.
18 Ɔ̃ kía dafu pɔ́ Yosɛfu dɔ̃o zɔ̃̀lɛ kpalau
Egipi.[¶] 19 A pãsĩ ń wá buio, à wá deziɔ
wɛtầ a tò aa ń nɛ́ɔ kɔ̀lɛ aa gàga.[§] 20 Gɔɔ
bee ɔ̃ wà Mɔizi ì, aà maa kɛ̀ zài. Wà aà
gwà a mae bɛ mɔ àaɔ̃ɛ. 21 Kɛ́ wà aà vũ̀aa,
ɔ̃ Falaɔ̃ɔ nɛnɔɛ aà kɔ̃mpa, à aà gwà azĩa
nɛ́ ũ.[**] 22 Wà Egipiɔ ɔ̃nɔ dàda Mɔiziɛ píi,
à gɔ̃̀ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ yã'oa ń yãkɛao guu.
23 Kɛ́ à kà wɛ̃̀ bla, a dà a sɔ̃u à gɛ́ a gbɛ̃́
Isailiɔ gwai. 24 Kɛ́ a è Egipi gbɛ̃́ lɛ́ ĩada a
gbɛ̃dowa, ɔ̃ à yãsì ń a gbɛ̃́o, à tɔsìwà à
aà dɛ̀. 25 Àlɛ e a gbɛ̃́ɔ dɔ̃ kɛ́ Lua ye à ń
suaba a sabaiɛ, ãma aai dɔ̃o. 26 Kɛ́ a gu
dɔ̀ Isaili gbɛ̃ɔn plaɔ lɛ́ sòlekɛ, ɔ̃ à mɔ̀ ń
yoaa, à awakpànɛ́ à mɛ̀: Ma gbɛ̃́ɔ, bɔ́yãi
álɛ ĩadakɔ̃wa kɔ̃tɛ̃ɛi? 27 Ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ĩada
a gbɛ̃dowa ɔzɔ̃̀ Mɔizizi à mɛ̀: Démɛ n kpa
kía ũ, ɔ̃ ńlɛ yãkɛkɛwɛ̃ɛi? 28 Ń ye ma dɛ
lá n Egipi gbɛ̃dɛ̀ gĩawa yầ? 29 Kɛ́ Mɔizi

[†] **7:3** Daa 12.1
[‡] **7:4** Daa 11.31, 12.4
[¶] **7:5** Daa 15.18, 17.8
[§] **7:7** Daa 15.13-14
[**] **7:7** Bɔa 3.12
[††] **7:8** Daa 17.10-14, 21.4
[‡‡] **7:9** Daa 37.28, 39.21
[¶¶] **7:10** Daa 41.39-41
[§§] **7:12** Daa 42.1-2
[*] **7:13** Daa 45.1
[†] **7:15** Daa 46.1-7, 49.33
[‡] **7:16** Daa 23.3-16, 50.7-13, Yoz 24.32
[¶] **7:18** Bɔa 1.7-8
[§] **7:19** Bɔa 1.10-11, 22
[**] **7:21** Bɔa 2.2-10

yá̃pi mà, à bàalɛ̀ tà Madiã bùsuu.[††] We à
nɛgɔ̃ɛɔ ìu gbɛ̃ɔn pla.[‡‡]
30 Wɛ̀̃ bla gbɛa ɔ̃ malaika bɔ̀ mɔ̀wà
guwaiwaiu Sinai gbɛ saɛ kàelɛ tɛ́ guu.
31 Kɛ́ Mɔizi dabu bee è, à bɔ̀ aà saɛ. Kɛ́
à sɔ̀̃i gwai, à Dii lɔɔ mà à mɛ̀: 32 Mámɛ
má n deziɔ Ablahaũ ń Izaakio ń Yakɔbuo
Lua ũ. Vĩa Mɔizi kù̃, àlɛ lualua, i fɔ̃ wɛsɛ
gwào. 33 Ɔ̃ Dii òɛ̀: Ǹ n kyale bɔbɔ, asa gu
pɔ́ ń zɛu kua adoaɛ. 34 Ma wɛ́tɛ̃a pɔ́ wàlɛ
mɔ́ ma gbɛ́̃ pɔ́ kú Egipiɔnɛ è sá̃asã, ma
ń aaukɛa mà, ɔ̃ ma mɔ ń boi. Má n zĩ
Egipi sa.[¶¶] 35 Mɔizi pɔ́ aa gìɛ̀ yãa aa mɛ̀,
démɛ aà dìlɛ dɔaana ũ à yá̃gɔ̃gɔ̃néipi[§§]
ɔ̃ Lua aà zì̃, à dɔ̀aanɛ́ à ń mìsi malaika
pɔ́ bɔ̀ mɔ̀wà kàelɛ guu sabai. 36 Aàpi mɛ́
bɔ̀ńnɔ, à yãbɔnsaɛɔ ń dabudabuɔ kɛ̀ Egipi
ń Ísia Tɛ̃ao ń guwaiwai guuo wɛ̀̃ bla.[*]
37 Mɔizipi ò Isailiɔnɛ Lua a ń gbɛ̃e sɛ
ãnabi ũ láawa.[†] 38 Mɔizipi kú ń gbɛ́̃ pɔ́
kãaaapiɔ guwaiwaiu, a ku we ń wá deziɔ
ń malaika pɔ́ yã'òɛ̀ Sinai gbɛ musuo. Lua
yá̃ wɛ̃nideɔ kpàwà, ɔ̃ a dàwɛ̃ɛ.[‡]
39 Wá deziɔ gì aà yãmai, ɔ̃ aa gìaàzi,
an làasoo tà Egipi. 40 Aa ò Aalonaɛ aa mɛ̀:
Diieɔ kɛwɛ̃ɛ aa dɔaawɛ̃ɛ, asa Mɔizi pɔ́ wá
bɔ́lɛ Egipi, wá dɔ̃ bɔ́ à bɔ̀lɛ a ũo. 41 Gɔɔ
bee ɔ̃ aa tá̃a pì lán gáaewa, ɔ̃ aa sa'ɔ̀wà
aa dikpɛkɛ̀ pɔ́ pɔ́ aa kɛ̀ ńzĩaɛpiɛ.[¶] 42 Ɔ̃ Lua
bɔ̀ ń kpɛ a tò aa kùlɛ luabɛ pɔ́ɔnɛ lá a ku
ãnabiɔ lá guuwa à mɛ̀:
Isailiɔ, i kɛ mámɛ a sa'òa guwaiwaiu wɛ̀̃
blao.
43 Tá̃a Mɔlɔku zwà̃akpɛ ɔ̃ á sɛa
ń saana Lamfã pɔ́ a zɛò taao.
Dii pɔ́ á pì a kúlɛnɛ́ɔ yá̃i
ɔ̃ má tò wà tàánɔ Babiloni kpɛle.[§]
44 Wá deziɔ zwà̃akpɛ vĩ guwaiwaiu.
Lua a taa ɔ̀lɔ Mɔiziɛ, ɔ̃ wa kɛ̀ lá Lua
òɛ̀wa.[**] 45 Kpɛ́pi gɔ̀̃ Yozueeɛ ń wá deziɔ,
ɔ̃ aa mɔ̀ buipãle pɔ́ Lua ń yánɛ́ɔ bùsu sìo-
má.[††] Kpɛ́pi ku we e Davidi gɔɔ. 46 Da-
vidipi na ń Luao, ɔ̃ à wabikɛ̀wà à e aà kpɛ́
dɔ Isailiɔnɛ. 47 Salomɔɔ mɛ́ kpɛ́pi dɔ̀ɛ̀.[‡‡]
48 Ãma Musude lɪ́ɔ ku kpɛ́ pɔ́ gbɛ̃nazĩnaɔ
dɔ̀ guuo, lá ãnabi òwà: 49 Dii mɛ̀:
Musuá ma kpalabaaɛ,
tɔɔlɛá ma gbadibɔɛ.
Kpɛ́ kpeletaa á dɔmɛɛi?
Gu kpele má e pilaui?
50 Mámɛ mi pɔ́pii kɛo lé?[¶¶]
51 Luayãdansaiɔn á ũ! Á nɔ̀sɛ paaao!
Á swá̃ gbãaɛ! Iɔ gi Lua Nisĩnai, iɔ kɛ lá
á deziɔwa.[§§] 52 Ãnabi kpele á deziɔ i aà
wɛtão ni? Aa gbɛ́̃ pɔ́ dɔ̀aa Gbɛ̃ Maa mɔa
yã'ɔ̀ɔ dɛ̀dɛ. Aàpi ɔ̃ a bɔ aà kpɛ a aà dɛ̀ sa.
53 A Lua ikoyã pɔ́ malaikaɔ ònɛ́ mà, ãma
á kũao.

Ɛtiɛ̃ɛ gaa

54 Kɛ́ aa yá̃pi mà, an pɔ fɛ̀̃aàzi, aa
lɛ́sakà̃aàzi. 55 Ɔ̃ Lua Nisĩna dɛdɛa Ɛtiɛ̃ɛwa

[††]**7:29** Bɔa 2.11-15
[‡‡]**7:29** Bɔa 18.3-4
[¶¶]**7:34** Bɔa 3.1-10
[§§]**7:35** Bɔa 2.14
[*]**7:36** Bɔa 7.3, 14.21, Nao 14.33
[†]**7:37** Iko 18.15-18
[‡]**7:38** Bɔa 19.18-20
[¶]**7:41** Bɔa 32.1-6
[§]**7:43** Amɔ 5.25-27
[**]**7:44** Bɔa 25.9, 40.17
[††]**7:45** Yoz 3.14-17
[‡‡]**7:47** 1Kia 6.1-38
[¶¶]**7:50** Isa 66.1-2
[§§]**7:51** Isa 63.10

guu à wɛpɛ̀ luabɛwa, ɔ̃ à Lua gawi è ń
Yesuo zɛa aà ɔplaai. 56 Ɔ̃ à mɛ̀: À ma!
Ma luabɛ è wɛ̃a, Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ zɛa Lua
ɔplaai. 57 Ɔ̃ aa ɔtà ń swɛ̃́lɛ aa wii gbãa
lɛ̀, ɔ̃ aa kùsiwà sãnusãnu. 58 Aa aà gàlɛ
bɔ̀ɔ̀ wɛ̃́nkpɛ, ɔ̃ aalɛ aà papa ń gbɛo wà aà
dɛ. Aa ń uladaɔ bɔ kàlɛ ń ɛ̀waaso pɔ́ wì
mɛ Sɔluo. 59 Kɛ́ aalɛ Ɛtiɛ̃ɛ papa ń gbɛo, à
wabikɛ̀ à mɛ̀: Dii Yesu, ma nisĩna sí. 60 Ɔ̃
à kùlɛ à wii gbãa lɛ̀ à mɛ̀: Dii, ńsu ǹ ń
duunaɛ bee dao. Yɛ̃́ bee oa gbɛa ɔ̃ à gà.

8 Sɔlupi ku gbɛ̃́ pɔ́ aa Ɛtiɛ̃ɛ dɛ̀ɔ
kpɛɛ. Zĩbeezĩ wà nà wɛ́tɛ̃a zɔ̃ɔ mɔa
Yelusalɛũ Yesudeɔnɛwa. Mɛ́ i kɛ zĩnaɔ
bàasio, gbɛ̃́ kĩniɔ fɛ̃̀aa píiɛ Yude ń Samali
bùsuɔ guu. 2 Luayãmanaeɔ Ɛtiɛ̃ɛ vĩ̀, aa aà
gaa ɔ́ɔlɔ̀ ń wii gbãao. 3 Ɔ̃ Sɔlupi ãiakɛ̀ ń
Yesudeɔ kaalɛao. Ìɔ gɛ̃ ua ń uao àɔ gɔ̃ɛɔ
ń nɔɛɔ kũkũ, iɔ ń gálɛ gɛ ń ká kpɛ́u.

Baona kpaa Samali bùsuu

4 Gbɛ̃́ pɔ́ fɛ̃̀aaɔ gɛ̀ Yesu baokpà gupiiu.
5 Filipi gɛ̀ Samali bùsu wɛ̃́lɛɛu, ɔ̃ à Mɛsii
waasokɛ̀nɛ́. 6 Kɛ́ bíla Filipi yãmà mɛ́ aa
dabudabu pɔ́ a kɛ̀ɔ è, aa laaidɔ̀ yã́ pɔ́ àlɛ
owa ń nɔ̀sɛmɛndoo. 7 Asa gbɛ̃́ pɔ́ an tã́aɔ
gòmá ń wii gbãaoɔ dasi, mɛ́ gbɛ̃kaaũaɔ
ń ɛɛɔ gbɛ̀̃gbã dasi. 8 Ɔ̃ wà pɔna zɔ̃ɔ kɛ̀
wɛ̃́lɛpiu.
9 Gɔ̃ɛ ku we za zi wì mɛ Simɔɔ, ìɔ
dabudabuna kɛ ì bɔ Samaliɔ saɛ, ɔ̃ à az-
ĩa dìlɛ gbɛ̃́ gbia ũ. 10 Néfɛ̃nɛn gbɛ̃zɔ̃ɔ píi
wì laaidɔ aà yã́wa wì mɛ: Gbɛ̃́pi gbãaá
Lua gbãa pɔ́ wì mɛ Gbãa Zɔ̃ɔɛ. 11 Dabud-
abuna pɔ́ ìɔ kɛ ń guu à gɛ̃̀gɛ̃ ń kṹ. 12 Ãma
kɛ́ aa kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i bao pɔ́ Filipi
kpànɛ́ ń Yesu Kilisi tɔ́o mà, aa sì, ɔ̃ aa
da'ilɛkɛ̀ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ píi. 13 Baa Simɔɔpi
yã́pi sì à da'ilɛkɛ̀, ɔ̃ à nà Filipiwa. Kɛ́ à
dabudabu ń iko zɔ̃ɔ pɔ́ Filipi lɛ́ kɛɔ è, à
bɔ̀ aà saɛ.
14 Kɛ́ zĩnaɔ mà za Yelusalɛũ Samaliɔ
Lua yã́ sì, aa Piɛɛ ń Zãao zĩ̀má. 15 Kɛ́ aa kà
we, aa wabikɛ̀nɛ́ kɛ́ aa Lua Nisĩna e yã́i.
16 Wà ń da'ilɛkɛ̀ ń Dii Yesu tɔ́o, ãma Lua
Nisĩna i di an gbɛ̃ɛɛ yãao. 17 Kɛ́ aa ɔnà-
má, ɔ̃ aa Lua Nisĩna è sa. 18 Kɛ́ Simɔɔ è wà
Lua Nisĩna è ń zĩnaɔ ɔnaamáo, ɔ̃ à mɔ̀nɛ́ ń
ɔ̃ao 19 à mɛ̀: À ma gba ikopi sɔ̃, kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́
ma ɔnàwà, ade lí Lua Nisĩna e. 20 Ɔ̃ Piɛɛ
òɛ̀: N ɔ̃a a kaalɛnnɔ, asa ńlɛ e ńyɔ̃ Lua gba
e ń ɔ̃aoɛ. 21 N ɔ ku zĩpi guuo, n bàa ku a
guuo, asa n nɔ̀sɛ maa Luaɛo. 22 Kpɛ li n
yãvãipiɛ, ní wabikɛ Diiwa. Wìliɔ dɔ̃o à gí
sùuukɛinnɔ ń n làasoo bee taaoa? 23 Asa
má è gɔ̃izĩna kú n guuɛ, duuna bakɛ̃̀nɛ.
24 Ɔ̃ Simɔɔ mɛ̀: À wabikɛmɛɛ Diiwa ázĩa,
kɛ́ yã́ pɔ́ á ò su ma leo yã́i.
25 Kɛ́ Piɛɛ ń Zãao Dii seeladekɛ kɛ̀ aa
aà yã́ dànɛ́, ɔ̃ aa ɛ̀a lɛ́ tá Yelusalɛũ, aalɛ
baonakpa Samali wɛ̃́lɛɔ guu dasi.

Filipi ń Etiopi gbɛ̃eo

26 Dii malaikae yã'ò Filipiɛ à mɛ̀: Fɛlɛ
gɛ́ gɛɔmidɔkĩi oi. Zɛ́ pɔ́ bɔ̀ Yelusalɛũ à pɛ̃̀
gbáaa à gɛ̀ Gaza sɛ́. 27 Ɔ̃ à dàzɛu. Etiopi
gbɛ̃e bɛ zɛ́piu. Etiopi bùsu nɔɛ kía pɔ́ wì
mɛ Kandase ziiaɛ, mɛ́ aà àizɛɛ dɔ̃̀anaɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔɛ. À mɔ̀ lousìsi Yelusalɛũ, 28 ɔ̃ à ɛ̀a
lɛ́ tá zɔ̃lɛa a sɔ̃́go guu, àlɛ ãnabi Isaia lá
kyokɛ. 29 Ɔ̃ Lua Nisĩna ò Filipiɛ: Gɛ ǹ na
sɔ̃́go keewa. 30 Ɔ̃ Filipi bàalɛ̀ gɛ̀. A mà àlɛ
ãnabi Isaia lá kyokɛ, ɔ̃ à aà là à mɛ̀: Ń kyó
pɔ́ ńlɛ kɛ bɔɔlɛ dɔ̃a? 31 A wèwà à mɛ̀: Tó
gbɛ̃e i a zɛ́ ɔlɔmɛɛo, kpelewa má fɔ̃ mà
dɔ̃i? Ɔ̃ à Filipi sìsi, à gɛ̃̀ zɔ̃̀lɛ aà saɛ. 32 Yã́
pɔ́ àlɛ a kyokɛpin kɛ:
Lán sã pɔ́ wàlɛ gɛ́ a kòlokpaiwa,
lán sã pɔ́ wàlɛ a kãkɛ̃ɛlɛwa,
a nílɛ kpɛ̃́, i a lɛ́ wɛ̃aao.
33 Wà widàwà,
wi yã́kpalɛkɛaànɔ a zɛ́wao.
Démɛ a fɔ̃ aà gɔɔ gbɛ̃́ɔ yã'oi?
Asa wà aà kua dṹnia guu mìdɛɛ.*
34 Ɔ̃ gɔ̃ɛpi ò Filipiɛ: Omɛɛ, dé musu ãnabi
bee òui? Aà zĩa yã̀ ge gbɛ̃pãlɛɛ? 35 Ɔ̃ sɛa
Lua yã́piwa Filipi Yesu baokpàɛ̀. 36 Kɛ́
aalɛ gɛ́ aɛ, aa kà í kĩ́i, ɔ̃ gɔ̃ɛpi mɛ̀: Í gwa

*8:33 Isa 53.7-8

kɛ. Bɔ́mɛ a kpamɛɛ mà da'ilɛkɛi? 37 Ɔ̃ Filipi òɛ̀: Tó n yã́pi sì ń nɔ̀sɛmɛndoo, ńyɔ̃ fɔ̃́. A wèwà à mɛ̀: Má sì Yesu Kilisiá Lua Nɛ́ɛ. 38 Ɔ̃ à mɛ̀ wà gó zɛ. Ɔ̃ an pla ḿpii aa pìla aa gɛ̃̀ íu. Ɔ̃ à aà da'ilɛkɛ̀. 39 Kɛ́ aa bùa sɩ̃̀sĩa, ɔ̃ Dii Nisĩna Filipi kpàɛ̀ gui, gɔ̃ɛpi i aà e lɔo, ɔ̃ pɔna guu à gɛ̃̀zɛa. 40 Filipi su è á kú Azota, ɔ̃ à gɛ̀ Yesu baokpà wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo e à gɛ̀ kàò Sezale.

Yesu bɔ mɔa Sɔluwa

9 Gɔɔ bee sɔ̃ Sɔlu lɛ́ pɔbɔ a níu, àlɛ yãpãsĩ o Dii ìwaɔ dɛdɛa yã́ musu. À gɛ̀ sa'onkia kɩ̃́i, 2 a gbɛ̀awà aà lákɛ̃ Damasi lousisikpɛdeɔnɛ aà kpawa, kɛ́ tó a su zɛ́pideɔ è we, gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ píi, a ń kṹkũ suńnɔ Yelusalɛũ. 3 Kɛ́ à dàzɛu, à kãikũ̀ ń Damasio, ɔ̃ kɑ̃́ndo gupua bɔ̀ luabɛ à kùlɛwà. 4 À bɔ̀lɛlɛ, ɔ̃ à lɔɔ mà, wàlɛ òɛ̀: Sɔlu, Sɔlu, bɔ́yãi ńlɛ ĩadaai? 5 Ɔ̃ à mɛ̀: Ḿmɛnn déi Dii? Ɔ̃ a wèwà à mɛ̀: Mámɛ má Yesu pɔ́ ńlɛ ĩadawà ũ. 6 Fɛlɛ gɛ̃ wɛ̃́lɛ guu, wi yɑ̃́ pɔ́ ńyɔ̃ kɛ onɛ. 7 Gbɛ̃́ pɔ́ aa bɛaànɔɔ gɔ̃̀ sɑ̃́ii. Aa lɔɔpi mà, ãma aai gbɛ̃e eo. 8 Kɛ́ Sɔlu fɛ̀lɛ, ɔ̃ à a wɛ́ wɛ̃̀, i gu'eo. Ɔ̃ wà aà kũ̀ a ɔwa, wà gɛ̀aànɔ Damasi. 9 À kɛ̀ gɔɔ àaɔ̃ gu'esai, i pɔbleo, i imio.

10 Yesudee ku Damasi wì mɛ Ãnania. Dii yã'òɛ̀ wɛ́pungu'ea guu à mɛ̀: Ãnania. Ɔ̃ a wèwà à mɛ̀: Má kɛ́ Dii. 11 Ɔ̃ Dii òɛ̀: Fɛlɛ gɛ́ zɛ́ pɔ́ wì mɛ Súsu guu e Yuda bɛ'ua, ní Taasu gbɛ̃́ pɔ́ wì mɛ Sɔlu gbɛa. Àlɛ wabikɛa we. 12 Wɛ́pungu'ea guu a è n mɔ n ɔnàwa kɛ́ a wɛ́ gu'e. 13 Ɔ̃ Ãnania òɛ̀: Dii, má mà wà gbɛ̃́pi yã'ò dasi, lá à yãvãikɛ̀ n gbɛ̃́ pɔ́ kú Yelusalɛũɔnɛ. 14 Sa'onkia aà gbà zɛ́ aà gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ n sisi laɔ kṹkũ. A yɑ̃́i à mɔ̀i. 15 Ɔ̃ Dii òɛ̀: Gɛ́, asa ma gbɛ̃́pi sɛ̀ aà gɛ́ ma tɔbɔi buipãlɛɔnɛ ń ń kíaɔ ń Isailiɔɛ. 16 Lá a taasikɛ ma tɔbɔa yɑ̃́i, má ɔlɔɛ̀. 17 Ɔ̃ Ãnania bɔ̀ à gɛ̀ gɛ̃̀ uapiu, à ɔnà Sɔluwa à mɛ̀: Sɔlu ma gbɛ̃́, Dii Yesu pɔ́ bɔ̀ mɔ̀ma zɛ́u gɔɔ pɔ́ ńlɛ mɔ́ la mɛ́ ma zĩ, kɛ́ ǹ gu'e yɑ̃́i, Lua Nisĩna i dinɛ. 18 Wegɔ̃ɔ pɔ́ bɔ̀lɛ aà wɛ́u lán kpɔ̀tɛɛɔwa aa lɛ̀lɛ, ɔ̃ à gu'è. Ɔ̃ à fɛ̀lɛ da'ilɛkɛ̀. 19 Kɛ́ à pɔblè, à gbãa è, ɔ̃ à gɔɔplakɛ̀ ń Yesude pɔ́ kú Damasiɔ.

Sɔlu waasokɛa Damasi ń Yelusalɛũo

20 Ɔ̃ Sɔlu nà Yesu yɑ̃́ waasokpaawa gɔ̃̀ɔ Yudaɔ lousisikpɛɔ guu à mɛ̀, Yesu mɛ́ Lua Nɛ́ ũ. 21 Yɑ̃́pi bɔ̀ gbɛ̃́ pɔ́ màɔ saɛ aa mɛ̀: Gbɛ̃́ bee mɛ́ i gbɛ̃́pi sìsinaɔ ásookɛ Yelusalɛũo lò? I mɔ la à ń kṹkũ à táńnɔ sa'onkiaɔ kɩ̃́io lò? 22 Sɔlu sɔ̃, aà gbãa ìɔ kɑ̃́fĩ, à Yesu Mɛsiikɛyã bìiwànɛ́, ɔ̃ aà yɑ̃́ Yuda pɔ́ kú Damasiɔ fù.

23 Gɔɔpla gbɛa Yudaɔ lɛkpàaĩaàzi kɛ́ aa e wà aà dɛ, 24 ɔ̃ à ń lɛkpaaĩapi mà. Aa wɛ̃́lɛ bĩ́ibɔlɛɔ dɔ̃̀ fãanɛ ń gwãasĩnao, kɛ́ aa e wà aà dɛ yɑ̃́i. 25 Gwãasĩna ɔ̃ Sɔlu gbɛ̃́ɔ aà dà gbíu, aa aà gbàɛ ń bao bàasi bĩ́i musu.

26 Kɛ́ à kà Yelusalɛũ, a wɛ̀ɛlɛ à na Yesudeɔwa, ɔ̃ aa vĩakɛ̀ɛ ḿpii, aalɛ aà Yesudekɛ náaikɛo. 27 Ɔ̃ Baanaba aà sɛ̀ gɛ̀aànɔ zĩnaɔ kɩ̃́i, a dàu a sìunɛ́ lá Sɔlu Dii è zɛ́u ń yɑ̃́ pɔ́ Dii òɛo ń lá à Yesu yã'ò gupuau Damasio. 28 Ɔ̃ Sɔlu gɛ̃̀ Yesudeɔ guu, à bɛ̀bɛńnɔ Yelusalɛũ, à yã'ò gbɛ̃́ɔnɛ gupuau ń Dii tɔ́o. 29 Kɛ́ à yã'ò Yuda Gɛlɛki yãmanaɔnɛ, à lɛkpaakɛ̀ńnɔ, ɔ̃ aalɛ aà wɛ. 30 Kɛ́ Yesudeɔ dɔ̃̀, aa gɛ̀ zɛ̀ɛ̀ Sezale, ɔ̃ à tà Taasu.

31 Bee gbɛa Yesudeɔ gɔ̃̀ dɔdɔa Yude ń Galileo ń Samali bùsuo píi, aalɛ zɛdɔ, aalɛ gɛ́ aɛ vĩakɛa Diiɛ guu, aalɛ kɑ̃́fĩ ń Lua Nisĩna dɔnlɛo.

Enɛɛ gbɑ̃́gbãa ń Tabita vuao

32 Piɛɛ ì bɛbɛ wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo píi, ɔ̃ à gɛ̀ Lua gbɛ̃́ pɔ́ kú Lidaɔ gwai. 33 À gɔ̃ɛ pɔ́ wì mɛ Enɛɛ è we, à kàaũ kálɛa wɛ̃̀ swaaɔ̃. 34 Ɔ̃ Piɛɛ òɛ̀: Enɛɛ, Yesu Kilisi lɛ́ n gbãgbã. Fɛlɛ ǹ n pɛ koo. Ɔ̃ à fɛ̀lɛ gɔ̃̀ɔ. 35 Lidadeɔ ń Salɔnadeɔ aà è, ɔ̃ aa zɛ̀ ń Diio.

36 Nɔɛ Yesudee ku Zope, aà tɔ́n Tabita. Ń Gɛlɛki yɑ̃́o sɔ̃ Dɔɔkasi. Bee mɛ̀ tue. Yãmaakɛa pɛ̀ɛwà mɛ́ ì wɛ̃nadɔ̃ gbɛ̃́ɔnɛ. 37 Gɔɔ bee ɔ̃ à gyãkɛ̀ à gà. Kɛ́ wà aà bɔ̀ í

pãsĩu, wà aà sɛ wùlɛ kpɛdiakɔ̃au musu.
[38] Zope sɔ̃ a zà̃ ń Lidaoo. Kɛ́ Yesudeɔ
mà Piɛɛ ku we, aa ń gbɛ̃ɔn plaɔ zĩ̀wà aa
wabikɛ̀wà aa mɛ̀: Mɔ wá bɛ kpakpa. [39] Ɔ̃
Piɛɛ fɛ̀lɛ gɛ̀ńnɔ. Kɛ́ à kà, wà dɛ̀dɛaànɔ
kpɛ́pi musu. Ɔ̃ gyaaɔ sɔ̃̀aàzi ḿpii ń ɔɔlɔɔ,
aa ula ń pɔkasa pɔ́ Tabita kɛ̀ gɔɔ pɔ́ a
kúńnɔɔ ɔ̀lɔɛ̀. [40] Piɛɛ ń yá ń bɔ́lɛ bàasi. À
kùlɛ à wabikɛ̀, ɔ̃ à aɛdɔ̀ gɛpiwa à mɛ̀:
Tabita fɛlɛ! À wɛ́ wɛ̃̀ à Piɛɛ è, ɔ̃ à fɛ̀lɛ
zɔ̃̀lɛ. [41] Piɛɛ aà kũ̀ a ɔwa à aà fɛ̀lɛ zɛ̀. Ɔ̃
à Lua gbɛ̃́piɔ sìsi ń gyaaɔ, ɔ̃ à aà kpàmá
bɛ̃́ɛ. [42] Yã́pi lì Zopea píi, ɔ̃ wà Dii náaikɛ̀
we dasi. [43] Piɛɛ gɔɔplakɛ̀ we Simɔɔ báa-
totona bɛ.

Kɔɔnɛi Piɛɛ sísia

10 Gbɛ̃e ku Sezale, aà tɔ́n Kɔɔnɛi.
Aàpi mɛ́ sosa gãli pɔ́ wì mɛ Itali
sosa gbɛ̃ɔn basɔɔɔ dɔaana ũ. [2] Gbɛ̃́piá lu-
ayãmanaɛ, a Lua vĩa vĩ, aàpi ń a bɛdeɔ
píi. Ì wɛ̃nadɔ̃nɛ́ maamaa, mɛ́ ìɔ wabikɛ
Luawa mɔ̀ɔmɔɔ. [3] Gɔɔewa ĩatɛ̃ auapilaa,
wɛ́pungu'ea guu à Lua malaikae è wá-
sawasa, à gɛ̃̀ a bɛ a ɔ̀ɛ: Kɔɔnɛi. [4] Kɔɔnɛi
wɛ́ gɔ̃̀ biiwà, vĩao aà kũ̀, ɔ̃ à mɛ̀: Bɔ́
ni, Dii? A wɛ̀wà à mɛ̀: N wabikɛa ń n
wɛ̃nadɔ̃a gbɛ̃́ɔnɛo kà Luagu, ɔ̃ a sìnnɔ.
[5] Gbɛ̃́ɔ zĩ Zope sa, aa Simɔɔ pɔ́ wì mɛ Piɛɛ
sísi. [6] À pìla gbɛ̃́ pɔ́ wì mɛ Simɔɔ báato-
tonawa. Aà bɛ ku ísialɛ. [7] Kɛ́ malaikapi
tà, Kɔɔnɛi a zĩkɛna gbɛ̃ɔn plaɔ sìsi ń sosa
luayãmana pɔ́ nawao. [8] Kɛ́ a dàu a sìunɛ́
píi, ɔ̃ à ń zĩ́ Zope.
[9] Kɛ́ a gu dɔ̀, ɔ̃ aa dàzɛu, aa kà kãi
ń wɛ̃́lɛpio. Gɔɔ bee Piɛɛ dɛ̀dɛ kpɛ́ musu
ĩatɛ̃ minanguo wabikɛi. [10] Nɔana lɛ́ aà
dɛ, a ye pɔble, ɔ̃ gɔɔ pɔ́ wàlɛ blɛkɛ, à
wɛ́pungu'è. [11] À luabɛ è wɛ̃a, pɔe lɛ́ pila
lán zwã̀a zɔ̃ɔwa. Wà ba dɔ̀dɔ a swã́ mɛ̀n
síiɔ̃ɔwa píi, wàlɛ gbaɛ zĩ́lɛ. [12] Nɔ̀bɔɔ ń pɔ́-
taa'onkuawaɔ ń bãɔ píi ká a guu. [13] Ɔ̃ wa
ɔ̀ɛ: Piɛɛ, fɛlɛ dɛ ǹ só. [14] Ɔ̃ Piɛɛ mɛ̀: Bauo
Dii, mi tɛ̃e ge pɔ́ gbãlɛa ble ziio. [15] Ɔ̃ à
lɔɔpi mà a gɛ̃n plaade wà mɛ̀: Pɔ́ pɔ́ Lua
gbãbɔ̀ɛ̀, ńsu ǹ a tɛ̃boo. [16] À kɛ̀ màa gɛ̃n
àaɔ̃, ɔ̃ kã́ndo wà pɔ́pi gà wà tàò luabɛ.
[17] Piɛɛ lɛ́ bílikɛ wɛ́pungu pɔ́ a è yã́wa, ɔ̃
Kɔɔnɛi zĩna pɔ́ aa Simɔɔ bɛ gbɛ̀aɔ kà gɔ̃̀ɔ,
aa zɛa bɔlɛu. [18] Aa lɛzù aa gbɛ̀a tó wekĩi
Simɔɔ pɔ́ wì mɛ Piɛɛ pìlau. [19] E tia Piɛɛ lɛ́
làasookɛ wɛ́pungu pɔ́ á èwa, ɔ̃ Lua Nisĩna
ɔ̀ɛ̀: Gbɛ̃ɔn àaɔ̃ɔ lɛ́ n gbɛa. [20] Pila gɛ́ńnɔ
seasai, asa mámɛ ma ń zĩ́ma. [21] Ɔ̃ Piɛɛ
pìla gɛ̀ gbɛ̃́piɔ kĩ́i à mɛ̀: Mámɛ má gbɛ̃́
pɔ́ álɛ gbɛa ũ. Bɔ́yãi a mɔi lai? [22] Aa mɛ̀:
Sosaɔ dɔaana Kɔɔnɛi mɛ́ wá zĩ́. Gbɛ̃maaɛ,
a Lua vĩa vĩ. Yudaɔ píi ì aà tɔnasi. Lua
malaikae ɔ̀ɛ̀ aà n sísi a bɛ, aà n yãma.
[23] Ɔ̃ Piɛɛ gɛ̃̀ńnɔ ua à ń yàaekɛ̀.
Kɛ́ a gu dɔ̀, à fɛ̀lɛ dàńnɔ zɛ́u. Zope
Yesudeeɔ gɛ̀ aà kpái. [24] A gɔɔ àaɔ̃de aa
kà Sezale. Kɔɔnɛi a daɛɔ ń a gbɛ̃na fɛ̃̀ɛɛɔ
kã̀aa, àlɛ ń dã́. [25] Kɛ́ Piɛɛ gɛ̃̀ ua, ɔ̃ Kɔɔnɛi
gɛ̀ dàaàlɛ à kùlɛɛ̀. [26] Ɔ̃ Piɛɛ aà fɛ̀lɛ à
mɛ̀: Fɛlɛ zɛ. Gbɛ̃nazĩnan ma ũ sɔ̃. [27] Àlɛ
yã'oaànɔ e aa gɛ̀ gɛ̃̀ kpɛ́u, ɔ̃ à gbɛ̃́ɔ lɛ̀
kãaaa we dasidasi. [28] A ònɛ́: Á dɔ̃ kɛ́ Yu-
daɔ zɛvĩ aa yãalɛ ń buipãleo ge aa gɛ̃ aà
uao. Ãma Lua ɔ̀lɔmɛɛ másu gbɛ̃e gbãsĩ
bo ge mà aà tɛ̃boo. [29] A yã́i tò kɛ́ wà ma
sisi, ma mɔ zĩ́ozĩonakɛsai. Má ye mà yã́
pɔ́ a ma sisiwà ma sa. [30] Ɔ̃ Kɔɔnɛi mɛ̀:
A gɔɔ síiɔ̃n la, kɛ́ málɛ wabikɛ ma bɛ e
ĩatɛ̃ gɛ̀ aua pìlaò maa'i kɛ́wa. Ɔ̃ kã́ndo
ma gbɛ̃e è zɛa ma aɛ pɔ́ tɛkɛa daa [31] à
mɛ̀: Kɔɔnɛi, Lua n wabikɛa sì, mɛ́ n wɛ̃-
nadɔ̃anɛ kàaàgu. [32] Gbɛ̃́ɔ zĩ Zope Simɔɔ
pɔ́ wì mɛ Piɛɛ sísii. À pìla Simɔɔ báato-
tona bɛ ísialɛ. [33] Ɔ̃ ma gbɛ̃́ɔ zĩ̀ma gɔ̃̀ɔ. Lá
n mɔ, à kɛ̀ maa. Tia kɛ́wa, wápii wá kú
la Lua dɔ̃a guu, kɛ́ wà yã́ pɔ́ Dii ònɛ ma
yã́i.

Lua Nisĩna dia buipãleɔnɛ

[34] Piɛɛ yãsɛ̀ à mɛ̀: Má sì sĩana sa kɛ́ Lua
lí gbɛ̃e zãboo.† [35] Bui píi guu gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́
vĩakɛɛ̀ mɛ́ ì yãmaakɛ, ade yã́ mɛ́ ì kaaàgu.

†**10:34** Iko 10.17

[36] Lua a yã́ dà Isailiɔnɛ, à kɛaanɔ na Yesu
Kilisi sabai baokpàné. Aàpi mɛ́ bui píi Dii
ũ. [37] Á yã́ pɔ́ kɛ̀ Yude bùsu píi guu dɔ̃,
lá à dàalɛ Galile Zãa kpàwakɛa ń gbɛ̃́ɔ
da'ilɛkɛao gbɛa. [38] Á dɔ̃ lá Lua a Nisĩna
pìsi Yesu Nazalɛtiwa, ɔ̃ a kú ń gbãao, à
gɛ̀ wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo à yãmaakɛ̀nɛ́, à gbɛ̃́ pɔ́
Ibiisi ń gã lìnɛ́ ń kpɛɔ gbã̀gbã, asa Lua
kuaànɔɛ. [39] Wá dɛ yã́ pɔ́ a kɛ̀ Yude bùsuu
ń Yelusalɛũo píi seeladeɔ ũ. Wà aà lòo
líwa wa dɛ̀, [40] ɔ̃ Lua aà vù a gɔɔ àaɔ̃de zĩ́,
a tò à azĩa ɔ̀lɔwɛ̃ɛ. [41] I kɛ gbɛ̃́piiɛ no, wá
gbɛ̃́ pɔ́ Lua dɔ̀aa wá sɛ́ aà seelade ũɔnɛ.
Aà bɔa gau gbɛa wa pɔblèaànɔ, wa im-
ìaànɔ. [42] Ɔ̃ a dìlɛwɛ̃ɛ wà waasokɛ gbɛ̃́ɔnɛ,
wí oné ámɛ á dɛ gbɛ̃́ pɔ́ Lua dìlɛ gbɛ̃́ bɛ̃́ɛɔ
ń gyaadeɔ píi yã́kpalɛkɛna ũ. [43] Ãnabiɔ
píi aà yã'ɔ̀ aa mɛ̀, gbɛ̃́ pɔ́ aa aà náaikɛ̀ɔ
duuna a kɛ̃́má aà tɔ́ yã́i.
[44] Gɔɔ pɔ́ Piɛɛ lɛ́ yã́pi oné, Lua Nisĩna
dì gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ yã́pi maɔnɛ píi. [45] Yã́pi dì
Yuda Yesude pɔ́ mɔ̀ ń Piɛɛoɔwa, kɛ́ baa
buipãleɔ, Lua a Nisĩna pìsimá gba ũ yã́i.
[46] Asa aa mà, aalɛ yãebui'o, aalɛ Lua
yãbɔnsaɛkɛaɔ o. Ɔ̃ Piɛɛ mɛ̀: [47] Gbɛ̃́piɔ
Lua Nisĩna è láwáwa. Démɛ a fɔ̃ gíné
aa da'ilɛkɛi? [48] Ɔ̃ a ò wà ń da'ilɛkɛ
ń Yesu Kilisi tɔ́o. Ɔ̃ aa wabikɛ̀wà aà
gɔɔplakɛńnɔ.

Piɛɛ buipãleɔ yã'oa

11 Zĩnaɔ ń Yesude pɔ́ kú Yudeɔ mà
lá buipãleɔ Lua yã́ sì sɔ̃. [2] Kɛ́ Piɛɛ
sù Yelusalɛũ, an gbɛ̃́ pɔ́ zɛ̀ ń tɔ̃zɔ̃yãoɔ
aà tàae è [3] aa mɛ̀: N gɛ̃ gyafɔɔdeɔ bɛ n
pɔblèńnɔ. [4] Ɔ̃ Piɛɛ fɛ̀lɛ lɛ́ yã́pi bɔɔlɛkɛnɛ́
zɛ́zɛ à mɛ̀: [5] Má kú Zopeɛ, málɛ wabikɛ, ɔ̃
ma wɛ́pungu'è. Ma pɔe è lán zwã̀a zɔ̃ɔwa,
ba dɔdɔa a swã́ mɛ̀n síiɔ̃ɔwa. À bɔ̀ luabɛ,
àlɛ pila ma kĩ́i. [6] Ma wɛpɛ̀wà tíũu, ma
nɔ̀bɔɔ è a guu, sɛ̃̀a pɔ́ɔ ń pɔ́taa'onkuawaɔ
ń bãɔ. [7] Ɔ̃ ma lɔɔ mà, wa òmɛɛ: Piɛɛ, fɛlɛ
dɛ ǹ só. [8] Ɔ̃ ma mɛ̀, bauo Dii, asa tɛ̃ ge
pɔ́ gbãlɛa i gɛ̃ ma lɛ́u ziio. [9] Lɔɔpi bɔa lu-
abɛ gɛ̃n plaade wà mɛ̀, pɔ́ pɔ́ Lua gbãbɔ̀ɛ̀,
másu mà a tɛ̃boo. [10] À kɛ̀ màa gɛ̃n àaɔ̃,
ɔ̃ wà ɛ̀a gà tàò luabɛ píi. [11] Gɔɔ bee gɔ̃̀ɔ
gbɛ̃ɔn àaɔ̃ pɔ́ wà ń zĩ́a bɔa Sezaleɔ mɔ̀
ua pɔ́ má kúu. [12] Ɔ̃ Lua Nisĩna òmɛɛ mà
gɛ́ńnɔ seasai. Wá gbɛ̃́ gbɛ̃ɔn sooloɛ beeɔ
gɛ̀ ma kpái sɔ̃, ɔ̃ wa gɛ̃ gbɛ̃́ pɔ́ gbɛ̃́piɔ
zĩ̀a bɛ. [13] Ɔ̃ a òwɛ̃ɛ lá a malaika è, à bɔ̀
mɔ̀wa a kpɛ́u, a òɛ à gbɛ̃́ zĩ Zope ma sísii,
[14] mà yã́ pɔ́ a api ń a bɛdeɔ píi suaba oɛ.
[15] Kɛ́ ma na yã'oawa, Lua Nisĩna dìnɛ́ lá
a dìwɛ̃ɛ a daalɛgɔɔwa. [16] Ɔ̃ yã́ pɔ́ Dii ò
dɔ̀magu à mɛ̀, Zãa gbɛ̃́ɔ da'ilɛkɛ̀ ń íoɛ,
api sɔ̃ á wá da'ilɛkɛ ń Lua Nisĩnao.‡ [17] Lá
Lua gba doũ pɔ́ á dàwɛ̃ɛ gɔɔ pɔ́ wa Dii
Yesu Kilisi náaikɛ̀ dànɛ́ lɔ, dén ma ũ mà
fɔ̃ giɛ̀i? [18] Kɛ́ aa yã́pi mà, aa nìlɛ, ɔ̃ aa Lua
tɔbɔ̀ aa mɛ̀: Wá è Lua buipãleɔ gbà zɛ́ lɔ
aa nɔ̀sɛlilɛ, aai wɛ̃ni láasai e.

Antiɔsideɔ zɛa ń Yesuo

[19] Wɛ́tɛ̃amɔané pɔ́ fɛ̀lɛ Ɛtiɛ̃ɛ gaa guu¶
mɛ́ tò gbɛ̃́ɔ fã̀aa tà Fenisi bùsuu ń Sipi
bùsuo ń Antiɔsio, aalɛ Lua yã'o Yudaɔnɛ
ńtɛ̃ɛ. [20] Ɔ̃ an gbɛ̃ɛɔ bɔ̀ Sipi bùsuu ń
Silɛni bùsuo aa gɛ̀ Antiɔsi, ɔ̃ aalɛ yã'o
buipãleɔnɛ sɔ̃, aalɛ Dii Yesu baokpanɛ́.
[21] Dii lɛ́ ɔdamá, ɔ̃ gbɛ̃́ɔ yã́pi sì dasi aa zɛ̀
ń Diipio.
[22] Yelusalɛũ Yesudeɔ swã́ kã̀ yã́piwa, ɔ̃
aa Baanaba zĩ̀ Antiɔsi. [23] Kɛ́ à kà we, a
è lá Lua gbɛ̃kɛkɛ̀nɛ́, ɔ̃ aà pɔ kɛ̀na. À lɛ-
dàmá ḿpii aa zɛ ń Diio ń nɔ̀sɛmɛndoo.
[24] Baanabaá gbɛ̃maaɛ, Lua Nisĩna ń lu-
anaaikɛao pɛ̀ɛwà, ɔ̃ wà kà Dii gbɛ̃́ɔ guu
dasi. [25] Ɔ̃ Baanaba gɛ̀ Taasu Sɔlu wɛɛlɛi.
[26] Kɛ́ à aà è, ɔ̃ à sùaànɔ Antiɔsi. Aaìɔ kãaa
ń Yesudeɔ dasi, aaɔ yãdanɛ́ e wɛ̃̀ bṹu do.
Antiɔsi we wà dɔ̀aa tɔkpàu Yesu ìwaɔnɛ
Kilisideɔ.
[27] Gɔɔ bee ãnabiɔ bɔ̀ Yelusalɛũ aa mɔ̀
Antiɔsi. [28] An gbɛ̃́ pɔ́ wì mɛ Agabu fɛ̀lɛ

‡**11:16** Luk 3.16, Zĩn 1.5
¶**11:19** Zĩn 8.1-4

zɛ̀ à dɔ̀aa nɔana zɔ̃ɔ pɔ́ a ka dṹnia guu
píi yã'ònɛ́ ń Lua Nisĩna gbãao. Kolodi
kpalablea gɔɔ ɔ̃ nɔanapi kà. 29 Ɔ̃ Yesudeɔ
zɛ̀ò wà ń gbɛ̃́ pɔ́ kú Yudeɔ kámasa ká
lá baade gbãa fɔ̃̀, wi kpã́sãnɛ́. 30 Ɔ̃ aa
kɛ̀ màa, aa Baanaba ń Sɔluo zɛ̃̀ò kpái an
gbɛ̃zɔ̃ɔɔwa.

Piɛɛ daakpɛu

12 Gɔɔ bee kí Elodi ɔpɛ̀lɛ
Yesudeeɔwa pãsĩpãsĩ. 2 À Zãa
vĩ̀i Zaaki dɛ̀ ń fɛ̃ndao. 3 Kɛ́ a è yã́ bee
kà Yudaɔgu, ɔ̃ à ɛ̀a Piɛɛ kũ̀ lɔ. À bee kɛ̀
Kàaso dikpɛ zĩ́ɛ. 4 Kɛ́ à Piɛɛ kũ̀ a dàkpɛu,
à aà nà sosaɔnɛ ń ɔzĩ aa aà dɔ̃́a. Sosapiɔ
gãli do gbɛ̃ɔn síiɔ̃siiɔ̃ɛ e lɛɛ síiɔ̃. A dìlɛ à
yã́kpalɛkɛaànɔ bíla wáa Gɛ̃amusu dikpɛ
gbɛa. 5 Ɔ̃ wa Piɛɛ kũa kpɛ́u, Yesudeɔ lɛ́
wabikɛɛ̀ Luawa zɛsai.
6 Gu pɔ́ a dɔ Elodi bɔaànɔ, a gwã́
Piɛɛ lɛ́ i'o sosa gbɛ̃ɔn plaɔ zãnguo yea
ń mɔdaonao mɛ̀n pla, mɛ́ gbɛ̃ɔn plaɔ ku
kpɛɛlɛ, aalɛ kpɛ́pi dɔ̃́a. 7 Kã́ndo gɔ̃̀ɔ Dii
malaikae gɛ̃̀ we, ɔ̃ kpɛ́pi pù. À Piɛɛ lɛ̀ a
gbã̀tɛ̃ɛwa à aà vù à mɛ̀: Fɛlɛ kpakpa. Ɔ̃
mɔdaonapiɔ wòlo aà ɔwa. 8 Ɔ̃ malaikapi
òɛ̀: Ǹ n ula da, ní n kyale kpá. Piɛɛ kɛ̀
màa, ɔ̃ malaikapi mɛ̀: Ǹ n ula kãaa ǹ
kṹ, ní tɛmazi. 9 Ɔ̃ Piɛɛ bɔ̀ tɛaàzi. I yã́ pɔ́
malaika lɛ́ kɛɛ dɔ̃ sĩana ũo, àlɛ e nana álɛ
o. 10 Aa gɛ̃̀ gudɔ̃ana sɛ̃́iala ń a plaadeo, ɔ̃
aa kà bɔlɛu. Bɔlɛpi gbaá mɔɛ, ɔ̃ à wɛ̃̀nɛ́
ń azĩao, aa bɔ̀lɛ lɛ́ gɛ̃ wɛ̃́lɛu. Kã́ndo gɔ̃̀ɔ ɔ̃
malaikapi Piɛɛ tò zɛa guu we. 11 Kɛ́ Piɛɛ
wɛ́ dɔ̀dɔ à mɛ̀: Má dɔ̃ sã́asã sa kɛ́ Dii a
malaika zĩ̀, à ma bɔ Elodi ɔzĩ ń yã́ pɔ́ Yu-
daɔ wɛ́ dɔi wà kɛmɛɛɔ píi.
12 Kɛ́ aà wɛ́ kɛ̃̀, à gɛ̀ Zãa pɔ́ wì mɛ
lɔ Maaku da Maliama bɛ. Wa kãaaa we
dasi, wàlɛ wabikɛ. 13 Kɛ́ à bɔlɛ gba lɛ̀, ɔ̃
nɔɛ zĩkɛna pɔ́ wì mɛ Loda gɛ̀ gwai. 14 Kɛ́ à
Piɛɛ lɔɔ dɔ̃̀, pɔna guu i zɛ́ wɛ̃o, à ɛ̀a bàalɛ̀
gɛ ònɛ́ Piɛɛ mɛ́ kú bɔlɛu we. 15 Wa òɛ̀:
Ĩana kàma yã̀? Ɔ̃ à zɛ̀ò kɛ́ sĩanaɛ. Ɔ̃ wà
mɛ̀: Aà malaikaɛ. 16 Piɛɛ gì lɛ́ gbalɛ. Kɛ́
aa wɛ̃̀, aa aà è, ɔ̃ yã́pi dìmá. 17 À ɔkɛ̀nɛ́
aa nílɛ, ɔ̃ a dàu a sìunɛ́ lá Dii a bɔ kpɛ́u.
Ɔ̃ à mɛ̀: À gɛ o Zaakiɛ ń wá gbɛ̃́ kĩniɔ. Ɔ̃
à bɔ̀ gɛ̀ gupãlei.
18 Kɛ́ gu dɔ̀, kɔ̃ĩ gbãa dà sosaɔ zãn-
guo, aalɛ kɔ̃ lala aa mɛ̀: Bɔ́ Piɛɛ kɛ̀ a ũi?
19 Elodi ò wà aà wɛɛlɛ. Kɛ́ wi aà eo, ɔ̃ à
yãlàla gudɔ̃anapiɔwa, ɔ̃ a ò wà ń dɛdɛ.

Elodi gaa

Bee gbɛa Elodi bɔ̀ Yude, à gɛ̀ gɔɔplakɛ̀
Sezale. 20 Aà pɔ pà Tiideɔ ń Sidɔ̃deɔzi
maamaa, ɔ̃ gbɛ̃́ beeɔ lɛdoũkɛ̀ aa mɔ̀ aà
gwai sãnu. Aa gɛ̀ kíapi bɛ ziia Blasitu kĩ́i.
Kɛ́ Blasitu ń yã́zɛ è, aa gɛ̀ lɛdoũkɛi ń Elo-
dio, asa an bùsu pɔblea ì bɔ aà bùsuuɛ.
21 Kɛ́ gɔɔ pɔ́ wa dìlɛ kà, Elodi a ki-
ble'ulaɔ dà, à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ a gĩ́naa, ɔ̃ à yã'ò
bílaɛ. 22 Bíla wiilɛ̀ à mɛ̀: Luae mɛ́ lɛ́ yã'o,
i kɛ gbɛ̃nazĩna no. 23 Wegɔ̃ɔ Dii malaikae
aà lɛ nɛ̀, kɛ́ i zɔ̃ɔkɛ dɔ̃ Luaɛo yã́i, ɔ̃ aà mɛ
kɔ̀ɔkà à gà.
24 Lua yã́ ìɔ ligua, ìɔ kã́fĩ. 25 Baanaba ń
Sɔluo sɔ̃, kɛ́ aa ń kámasa yã́ kɛ̀kɛ aa làa,
aa bɔ̀ Yelusalɛũ aa Zãa pɔ́ wì mɛ Maaku
sɛ̀ tàò.

Baanaba ń Sɔluo zĩa

13 Ãnabiɔ ń yãdanɛdeɔ ku Antiɔsi
Yesudeɔ guu, an tɔ́ɔn kɛ: Baan-
aba ń Simɛɔ pɔ́ wì mɛ Báasiao ń Silɛni
bùsu gbɛ̃́ Lusiuo ń Manaɛ pɔ́ nɛblè ń kí
Elodio sãnuo ń Sɔluo. 2 Gɔɔ pɔ́ aalɛ Dii
sisi ń lɛyeao, Lua Nisĩna mɛ̀: À Baanaba
ń Sɔluo dilɛ ńdoa zĩ pɔ́ ma ń sɛ́wà yã́i.
3 Kɛ́ aa lɛyè aa wabikɛ̀, ɔ̃ aa ɔnàmá aa ń
gbáɛ, aa dàzɛu.
4 Kɛ́ Lua Nisĩna Baanaba ń Sɔluo zĩ̀
màa, aa gɛ̀ Sɛlusi. Za we aa gɛ̃̀ gó'ilɛnau
aa gɛ̀ Sipi bùsuu. 5 Kɛ́ aa kà Salami,
aa Lua yã́ waasokɛ̀ Yudaɔ lousisikpɛɔ
guu. Zãa Maaku kúńnɔ dɔnlɛde ũ. 6 Aa
ísia gũgũnapi baa vĩ̀ e Pafɔsi, ɔ̃ aa
kpàaũ ń Yuda dabudabukɛna pɔ́ dɛ ãn-
abi ɛgɛna ũo we. Aà tɔ́n Yesunɛ. 7 Ìɔ kú
ń bùsupi gbɛ̃zɔ̃ɔ Sɛɛziu Pɔluo. Gbɛ̃zɔ̃ɔpiá
ɔ̃nɔnaɛ, ɔ̃ à Baanaba ń Sɔluo sìsi, kɛ́

a ye Lua yãma yấi. 8 Dabudabukɛnapi
tɔ́n Ɛlima ń Gɛlɛki yấo. À íbɛlɛsɛ̀ńnɔ,
àlɛ wɛɛlɛ gbɛ̃zɔ̃ɔpi swãfɛ̃, kɛ́ asu Yesu
náaikɛo. 9 Ɔ̃ Sɔlu pɔ́ wì mɛ Pɔlu sɔ̃, Lua
Nisĩna dɛ̀dɛwà, ɔ̃ à wɛpɛ̀wà à mɛ̀: 10 Ibi-
isi nɛ́ɔ do! Maa píi ibɛɛ! Gbɛ̃nazĩn vãi
píi paɛmade! Wɛzɛ̃n pãsĩ! Ńyɔ̃ Dii zɛ́
súsu kpaanlaboa too lé? 11 Tiasa Dii a
ɔkulɛma, ní vĩ̀akũ. Ńyɔ̃ gɔɔplakɛ ńyɔ̃ ĩatɛ̃
eo. Wegɔ̃ɔ Ɛlima wɛ́ gɔ̃̀ dã̀adãa, gusia
kùlɛwà. Ɔ̃ àlɛ ɔmalɛmalɛ, àlɛ gbɛ̃́ wɛɛlɛ
aà a ɔ kṹ. 12 Kɛ́ gbɛ̃zɔ̃ɔpi yấ pɔ́ kɛ̀pi è,
à Dii náaikɛ̀, asa aà yấ pɔ́ wa dàɛ̀ aà kũ̀
gbãaɛ.

Kua Antiɔsi pɔ́ kú Pisidi bùsuu

13 Ɔ̃ Pɔlu gɛ̃̀ gó'ilɛnau ń a gbɛ̃́ɔ, aa bɔ̀
Pafɔsi aa gɛ̀ Pɛɛga, Pãmfili bùsuu. We
Zãa Maaku ń tóu, à ɛ̀a tà Yelusalɛũ.
14 Bɔa Pɛɛga aa gɛ̀ Antiɔsi pɔ́ kú Pisidi bù-
suu. Kấmabogɔɔzĩ aa gɛ̀ zɔ̃̀lɛ lousisikpɛu.
15 Mɔizi ikoyã ń ãnabiɔ láɔ kyokɛa gbɛa
lousisikpɛ gbɛ̃zɔ̃ɔɔ gbɛ̃́ zĩ̀ wà onɛ́, tó aa
kấfĩa yãe vĩ aa o bílaɛ, aa o. 16 Ɔ̃ Pɔlu fɛ̀lɛ
ɔkɛ̀nɛ́ à mɛ̀: Isailiɔ ń buipãle lousisinaɔ à
ma yãma. 17 Isailiɔ Lua wá deziɔ sɛ̀, ɔ̃ à
ń bui kɔ̃̀ an kua Egipi bùsuu. Ɔ̃ à ń bɔ́lɛ
we ń a gbãa zɔ̃ɔo.§ 18 À ń gwá guwaiwaiu
wɛ̃̀ bla taawa.** 19 À gbãamɔ̀ Kanaa bùsu
bui mɛ̀n soplaɔnɛ, ɔ̃ à ń bùsupi kpàmá.††
20 Apii kà wɛ̃̀ ɔ̀aa pla ń blakwio taawa.
Bee gbɛa à dɔaanaɔ dìlɛnɛ́ e à gɛ̀ pɛ̀ò ãn-
abi Samuɛliwa.‡‡ 21 Kɛ́ aa kía gbɛ̀a, ɔ̃ Lua
Kisi nɛ́ Saulu, Bɛ̃yãmɛɛ bui dìlɛnɛ́.¶¶ À
kpalablɛ̀ wɛ̃̀ bla, 22 ɔ̃ Lua aà bɔ̀ kpalau,
à Davidi kpà aà gbɛu. Lua Davidi yã'ò à
mɛ̀, á è Yɛse nɛ́ Davidi làasoo doũanɔ,
a a pɔeã píi kɛɛ.§§ 23 Aà bui guu à Yesu
bɔ̀u Isailiɔnɛ Suabana ũ, lá à a lɛgbɛ̃̀wa.
24 E Yesupi àɔ gɛ́ mɔ́i Zãa dɔ̀aa waasokɛ̀
Isailiɔnɛ píi, a ònɛ́ aa nɔ̀sɛlilɛ aa da'ilɛkɛ.*
25 Kɛ́ Zãa zĩ ye láai à mɛ̀: Dé álɛ e má dɛ
a ũi? Gbɛ̃́ pɔ́ á wɛ́ dɔin ma ũo. À ma! Àlɛ
mɔ́ ma gbɛa, mi ka mà aà sabala bɔbɔ̀o.†
26 Ma gbɛ̃́ɔ, Ablahaũ buiɔ ń buipãle
lousisinaɔ, wámɛ Lua suabayãɛ bee
kpã̀sãwɛ̃ɛ. 27 Yelusalɛũdeɔ ń ń gbãadeɔ
aai Yesu dɔ̃o, aai ãnabiɔ lá pɔ́ wìɔ a kyokɛ
kấmabogɔɔzĩ píi zɛ́ dɔ̃o, ɔ̃ aa ãnabipiɔ yấ
pàpa, aa yãdàaàla. 28 Aai yãe ewà à kà
wà aà dɛo, ɔ̃ aa gbɛ̀a Pilatiwa wà aà dɛ.‡
29 Kɛ́ aa yấ pɔ́ wa kɛ̃̀ aà yấ musu kɛ̀ píi,
wà aà bùa líwa wà aà dà mia'ɛu.¶ 30 Lua
aà bɔ̀ gau. 31 A gɔɔ dasi kɛ́ à bɔ̀ mɔ̀ gbɛ̃́
pɔ́ aa bɔ̀ Galile aa gɛ̀aànɔ Yelusalɛũɔwa.§
Aamɛ aà seeladeɔ ũ gbɛ̃́ɔnɛ. 32 Wápiɔ sɔ̃,
ɔ̃ wa mɔ aà baokpaiɛ́. Lɛ́ pɔ́ Lua gbɛ̃̀ wá
deziɔnɛ, 33 a kɛ̀ wá gbɛ̃́ pɔ́ wá dɛ an buiɔ
ũɔnɛ, à Yesu vù lá wa ò Soũ plaade gu-
uwa. Lua mɛ̀:
Ma nɛ́n n ũ,
n Maen ma ũ gbã.**
34 Lá a yaikɛo, mɛ́ Lua a aà bɔ gau, a yấ
ɔ̃ Luapi ò yãa à mɛ̀:

---

§**13:17** Bɔa 1.7, 12.51
__13:18__ Nao 14.34
††**13:19** Iko 7.1, Yoz 14.1
‡‡**13:20** 1Sam 3.20-21, 10.21-24
¶¶**13:21** 1Sam 8.5
§§**13:22** 1Sam 13.14, 16.12-13
13:24 Luk 3.3
†**13:25** Zãa 1.20, Mat 3.11
‡**13:28** Luk 23.1-23
¶**13:29** Luk 23.50-56
§**13:31** Zĩn 1.3
__13:33__ Soũ 2.7

Má báaa seasai pɔ́ ma a lɛgbɛ̃̀ Davidiɛ
daágu.[††]
[35] Ɔ̃ wa ò guei lɔ:
Ńyɔ̃ wei n gbɛ̃́ pɔ́ a kua adoa yaikɛo.[‡‡]
[36] Davidipi sɔ̃ à Lua pɔeã kɛ̀ a gɔɔ. Kɛ́
à gà, wà aà mia kpàkɔ̃i ń a deziɔ, ɔ̃ à
yaikɛ̀. [37] Gbɛ̃́ pɔ́ Lua aà vùpi sɔ̃ i yaikɛo.
[38] Ma gbɛ̃́ɔ, àɔ dɔ̃ kɛ́ duunakɛ̃ama waaso
pɔ́ wálɛ kɛɛ́ kú aà kĩ́iɛ. [39] Mɔizi ikoyã lí
fɔ̃ tò yã́ bɔńnɔ nao, ãma gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ Yesu
náaikɛɔ, yã́pii i bɔńnɔ na. [40] À laaika kɛ́
yã́ pɔ́ ãnabiɔ ò su á leo [41] aa mɛ̀:
À ma, á gbɛ̃́ awiambɔnaɔ,
à gilikɛ, í sãalɛ,
asa má yãe kɛ á gɔɔ,
baa tó wa dàu lɛ́ siuɛ́, á sio.[¶¶]
[42] Kɛ́ Pɔlu ń Baanabao lɛ́ bɔlɛ
lousisikpɛu, wà wabikɛ̀má aa ɛa mɔ yã́pi
onɛ́ kã́mabogɔɔ sìa lɔ. [43] Kɛ́ wàlɛ fãaa
Yudaɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ ì lousisińnɔɔ bɔ̀ tɛ Pɔlu ń
Baanabaozi dasi. Aa yã'ònɛ́, aalɛ lɛdamá
aaɔ gɛ́ aɛ ń gbɛ̃kɛ pɔ́ Lua kɛ̀ńnɔo.
[44] Kã́mabogɔɔ sìa wɛ̃́lɛdeɔ kɛ̃̀aa píi Dii
yãmaa yã́i. [45] Kɛ́ Yudaɔ bílapi è, à kɛ̀nɛ́
ĩ́i maamaa, ɔ̃ aalɛ Pɔlu yã́ bɛ̃̀ɛbo, aalɛ aà
sɔ̃sɔ̃. [46] Ɔ̃ Pɔlu ń Baanabao yã'ònɛ́ vĩasai
aa mɛ̀: Ámɛ à kũ̀ wà Lua yã'oɛ́ gĩa. Lá
a gi, álɛ e i ka à wɛ̃ni láasai eo, wá ɛa
aɛdɔ buipãleɔwaɛ sa. [47] Asa Dii yã́ɛ bee
dìlɛwɛ̃ɛɛ à mɛ̀:
Ma n dilɛ gupua ũ buipãleɔnɛ,
kɛ́ ǹ gɛ́ ń suabayão e tɔɔlɛ lɛ́wa.[§§]
[48] Kɛ́ buipãleɔ yã́pi mà, an pɔ kɛ̀na, aa
Dii yã́ sì sĩana ũ, ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń dílɛ wɛ̃ni
láasai pɔ́ ũɔ Yesu náaikɛ̀.
[49] Ɔ̃ Dii yã́ lì bùsupia píi. [50] Yudaɔ
ɔzɔ̃̀ buipãle nɔɛ lousisin gbiaɔ ń wɛ̃́lɛ
gbãadeɔzi, ɔ̃ aa ĩadà Pɔlu ń Baanabaowa,
aa ń yá ń bùsuu. [51] Aa kɔɔlɛ̀má ń tàae
seela ũ,[*] ɔ̃ aa gɛ̀ Ikɔniu. [52] Yesudeɔ sɔ̃,
pɔna ń Lua Nisĩnao pɛ̀ɛmá.

Pɔlu ń Baanabao kua Ikɔniu ń Lisitao

14 Aa kɛ̀ Ikɔniu lá aaì kɛwa, aa gɛ̃̀
Yudaɔ lousisikpɛu aa yã'ò e Yu-
daɔ ń buipãleɔ Dii náaikɛ̀ dasidasi. [2] Ɔ̃
Yuda pɔ́ aa gì yã́pi síiɔ buipãleɔ swãfɛ̃̀
Yesudeɔnɛ, aa ĩ́isɛ̀ńnɔ. [3] Ń beeo Pɔlu ń
Baanabao gɔɔplakɛ̀ we, aa yã'ò vĩasai
daa Dii gɛ̃̀u, ɔ̃ Dii ń gbá zɛ́ an yãbɔn-
saɛkɛaɔ ń ń dabudabukɛaɔ a gbɛ̃kɛ yã́ pɔ́
aalɛ onɛ́ sĩanapìliwànɛ́. [4] Ɔ̃ wɛ̃́lɛdeɔ kɔ̃k-
paalɛ̀, gbɛ̃eɔ zɛ̀ ń Yudaɔ, gbɛ̃eɔ ń zĩnaɔ.
[5] Ɔ̃ Yudaɔ ń buipãleɔ ń ń gbãadeɔ zɛ̀ò wà
ĩadamá wà ń pápa ń gbɛo. [6] Kɛ́ Pɔlu ń
Baanabao ń yã́ dɔ̃̀, ɔ̃ aa bàasi tà Likaoni
bùsu wɛ̃́lɛɔu, Lisita ń Dɛɛbɛo ń a zɔ̃ɛwiaɔ.
[7] Ɔ̃ aa gì lɛ́ baonapi kpánɛ́ we.
[8] Gɔ̃ɛe ku Lisita, aà gbáɔ imia. Zaa wà
aà ì, a dɛ ɛɛ ũɛ, i táa'oo. [9] Àlɛ swã́kpa
Pɔlu yã́i, ɔ̃ Pɔlu wɛpɛ̀wà soee, a è aà Yesu
náaikɛa kà à aà gbã́gbã, [10] ɔ̃ a òɛ̀ ń lɔɔ
gbãao: Fɛlɛ zɛ n gbáwa. Ɔ̃ à vĩ̀ zɛ̀, à bɔ̀
ń táo. [11] Kɛ́ bíla è lá Pɔlu kɛ̀, ɔ̃ aa kɛ̃̀aa
wiiwa ń Likaoni yã́o aa mɛ̀: Tã́aɔ lì gbɛ̃-
nazĩnaɔ ũ aa pìlawá. [12] Aa tɔkpà Baan-
abaɛ Zupitɛɛ, Pɔlu sɔ̃ Mɛɛkiu,[†] kɛ́ ɔ̃mɛ
ì dɔaa ń yã'oao yã́i. [13] Zupitɛɛpi kpɛ́ kú
wɛ̃́nkpɛ, ɔ̃ aà gbàgbana mɔ̀ ń zuswana pɔ́
à lávu zãblɛ̀máɔ wɛ̃́lɛ bĩ́ibɔlɛu. A ye dasi
sa'o zĩnaɔwa. [14] Kɛ́ Baanaba ń Pɔluo yã́pi
mà, aa ń ulaɔ ga kɛ̀kɛ̃, ɔ̃ aa sì dasi guu ń
wiio [15] aa mɛ̀: Gbɛ̃́ɔ, bɔ́yãi álɛ kɛ beewai?
Gbɛ̃nazĩnaɔn wá ũ sɔ̃ lááwa. Baona wálɛ
kpáɛ́, kɛ́ à kpɛ lí pɔ́ gianaɛ beeɔnɛ, í zɛ ń
Lua bɛ̃́ɛo. Ɔ̃mɛ musu kɛ̀ ń tɔɔlɛo ń ísiao

[††] **13:34** Isa 55.3
[‡‡] **13:35** Soũ 16.10
[¶¶] **13:41** Abk 1.5
[§§] **13:47** Isa 49.6
[*] **13:51** Luk 9.5, 10.11
[†] **14:12** An tã́aɔ tɔ́ɔn we.

ń pɔ́ pɔ́ kúuɔ píi.‡ 16 À bui píi tò yãa, aa
ńzĩa zɛ́ sɛ̀. 17 Ń beeo à azĩa ɔ̀lɔnɛ́ maakɛa
guu. Ì to lou maɛ́ à pɔkɛkɛ a gɔɔwa. Ì á
gba blɛ àɔ ku pɔna guu. 18 Baa ń yã́ bee
oao, dɛ̃ɛ ń dɛ̃ɛo ɔ̃ aa gì gbɛ̃́ɔnɛ aa sa'omá.
19 Ɔ̃ Yudaɔ bɔ̀ Antiɔsi ń Ikɔniuo aa mɔ̀
wà bíla swãfɛ̃̀. Ɔ̃ aa Pɔlu pàpa ń gbɛo aa
aà gàlɛ bɔ̀ò wɛ̃́nkpɛ, aalɛ e à gàɛ. 20 Kɛ́
Yesudeɔ kã̀aaaàzi, ɔ̃ à fɛ̀lɛ gɛ̃̀ wɛ̃́lɛ guu.
Kɛ́ a gu dɔ̀, aàpi ń Baanabao aa gɛ̀ Dɛɛbɛ.

Zĩnaɔ taa Antiɔsi

21 Kɛ́ aa baonakpànɛ́ wɛ̃́lɛpi guu, aa
gbɛ̃́ɔ è dasi. Ɔ̃ aa ɛ̀a gɛ̀ Lisita ń Ikɔniuo ń
Antiɔsio, 22 aalɛ Yesudeɔ gba gbãa, aalɛ
lɛdamá aa wɛtã Yesu náaikɛawa aa mɛ̀:
Sema wà taasikɛ maamaa, wí gbasa gɛ̃
kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i guu. 23 Aa gbɛ̃zɔ̃ɔɔ
dìlɛnɛ́ wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo, ɔ̃ aa wabikɛ̀nɛ́ ń
lɛyeo, aa ń ná Dii pɔ́ aa aà náaikɛ̀ɛ ɔzĩ.
24 Kɛ́ aa pã̀ Pisidi bùsua, aa kà Pãmfili
bùsuu. 25 Aa Lua yã'ò Pɛɛga, ɔ̃ aa gɛ̀ Atali.
26 We aa gɛ̃̀ gó'ilɛnau aa tà Antiɔsi, gu pɔ́
wà ń náu Luaɛ a ɔzĩ yãa aà gbɛ̃kɛkɛnɛ́ zĩ
pɔ́ aa kɛ̀ aa làa tia yã́ musu. 27 Kɛ́ aa kà,
aa Yesudeɔ kã̀aa aa yã́ pɔ́ Lua kɛ̀nɛ́ ònɛ́
píi, lá à buipãleɔ gbà zɛ́ aa a náaikɛ̀. 28 Ɔ̃
aa gɔɔplakɛ̀ńnɔ we.

Lɛkpaaĩa Yelusalɛũ

15 Gbɛ̃ɛɔ bɔ̀ Yude aa mɔ̀ Antiɔsi, ɔ̃ aa
yãdà Yesudeɔnɛ aa mɛ̀: Tó i tɔ̃zɔ̃
lá Mɔizi dìlɛwao,¶ á zia'eo. 2 Pɔlu ń Baan-
abao zɔadɔ̀má aa lɛkpaakɛ̀ńnɔ maamaa
yã́pi musu. Ɔ̃ Yesudeɔ zɛ̀ò Pɔlu ń Baan-
abao ń ń gbɛ̃ɛo gɛ́ Yelusalɛũ yã́pi gɔ̃́gɔ̃i
ń zĩnaɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ. 3 Aa gɛ̀ zɛ̀nɛ́, ɔ̃ aa pã̀
Fenisi ń Samalio bùsuɔla. Aa buipãleɔ
nɔ̀sɛlilɛa yã́ dàu a sìu ń gbɛ̃́ɔnɛ we, ɔ̃
an pɔ kɛ̀na zɔ̃ɔ. 4 Kɛ́ aa kà Yelusalɛũ,
Yesudeɔ ń zĩnaɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ gbãakpàńzi,
ɔ̃ aa yã́ pɔ́ Lua kɛ̀nɛ́ píi baokpànɛ́. 5 Ɔ̃
Falisi Yesudeeɔ fɛ̀lɛ mɛ̀: Sema buipãleɔ
tɔ̃zɔ̃, wi onɛ́ aaɔ Mɔizi ikoyã kũa. 6 Ɔ̃ zĩ-
naɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ kɔ̃ kã̀aa, aalɛ yã́pi gwa.
7 Kɛ́ lɛkpaaĩa gbã̀akũ̀, Piɛɛ fɛ̀lɛ zɛ̀ a ònɛ́:
Ma gbɛ̃́ɔ, á dɔ̃ kɛ́ Lua ma dilɛ á guu à
gɛ̃̀gɛ̃, kɛ́ buipãleɔ Yesu bao ma ma lɛ́u,
aai aà náaikɛ. 8 Lua dee gbɛ̃́pii nɔ̀sɛ dɔ̃,
ɔ̃ à ń gbá a Nisĩna a siańnɔ seela ũ,§ lá à
wá gbáwa. 9 Lua i ń dilɛ dodoa ń wápiɔo.
À ń nɔ̀sɛ pìpinɛ́, kɛ́ aa Yesu náaikɛ̀ yã́i.
10 Bɔ́yãi álɛ Lua wɛi tiai? Aso pɔ́ wá deziɔ
fùa sɛ́i ń wápiɔ ɔ̃ á ye dinɛ́a? 11 Màa no!
Wá a náai vĩ kɛ́ wá bɔ Dii Yesu gbɛ̃kɛ
yã́iɛ, lá ampiɔwa sɔ̃.
12 Gbɛ̃́ɔ kɛ̀ kílikili píi, ɔ̃ aa swãkpà
Baanaba ń Pɔluozi, aalɛ seelaɔ ń dabud-
abu pɔ́ Lua kɛ̀nɛ́ buipãleɔ guuɔ o. 13 Kɛ́
aa yã'ò aa làa, Zaaki fɛ̀lɛ yãsɛ̀ à mɛ̀: Ma
gbɛ̃́ɔ, à ma yãma. 14 Simɔɔ ò lá Lua dɔ̀aa
buipãleɔ wɛgwà, ɔ̃ à gbɛ̃́ɔ sɛ̀ ń guu a pɔ́
ũ. 15 Ãnabiɔ yã́ɔ kɔ̃sɛ̀ ń beeo, asa aa mɛ̀:
16 Bee gbɛa má ɛa mɔ Davidi bɛzĩ bo,
mí a gufooɔ kɛkɛ tata lɔ,
17 kɛ́ buipãleɔ ma kĩ́i wɛɛlɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ ma ń sisi ma ń sɛ́piɔ píi.
18 Dii pɔ́ lɛ́ yã́pi kɛ mɛ́ ò,
a tò wa yã́pi dɔ̃ za káau.**
19 Ayãmɛto má è a maa wà yã́ zĩ'ũ
dilɛ buipãle pɔ́ aa zɛ̀ ń Luaoɔnɛo.
20 Wà lákɛ̃nɛ́ aa mikɛ̃ pɔ́ pɔ́ gbãlɛ̀ tã́a
kĩ́iwa ń gbãsĩkɛao ń nɔ̀ɔ kòlokpasaio ń
kpàao.†† 21 Asa à gɛ̃̀gɛ̃ wìɔ Mɔizi lá kyokɛ
lousisikpɛɔ guu kã́mabogɔɔzĩ píi, wìɔ aà
yã́ waasokɛ wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo.

Zĩnaɔ gbɛ̃́ɔ zĩa buipãle Yesudeɔwa

22 Ɔ̃ zĩnaɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń Yesudeɔ píi zɛ̀ò
wà gbɛ̃́ɔ sɛ́ ń guu, wà ń zĩ Antiɔsi ń Pɔluo

‡**14:15** Bɔa 20.11, Soũ 146.6
¶**15:1** Lev 12.3
§**15:8** Zĩn 11.15-18
****15:18** Amɔ 9.11-12
††**15:20** Bɔa 34.15-17, Lev 18.6-23, 17.10-16

ń Baanabao. Ɔ̃ aa ń dɔaanaeɔ sɛ̀, Yuda pɔ́
wì mɛɛ̀ Baasaba ń Silivɛ̃ɛo. 23 Wà taala
dìnɛ́, yã́ pɔ́ wa kɛ̃̀ a guu mɛ̀: Wá zĩnaɔ
ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ wa fɔkpà wá gbɛ̃́ pɔ́ aa dɛ
buipãleɔ ũ Antiɔsi ń Sili bùsuo ń Silisi
bùsuoɔwa. 24 Wá mà wá gbɛ̃ɛɔ gɛ̀ á kĩ́i aa
á nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔkpàɛ́, aa á dá bíliu ń yã'oa guu.
Wá lɛ́ kú a guuo, 25 ɔ̃ wa lɛdoũkɛ̀ wa zɛò
kɛ́ wà gbɛ̃́ɔ sɛ wà ń zĩwá ń wá gbɛ̃́ yen-
zideɔ Baanaba ń Pɔlu 26 pɔ́ aa gì ń wɛ̃nii
wá Dii Yesu Kilisi tɔbɔa yã́io. 27 Ayãmɛto
wálɛ Yuda ń Silivɛ̃ɛo zĩwá, aa yã́ pɔ́ wá kɛ̃̀
láu oɛ́ ń lɛ́o. 28 Asa Lua Nisĩna ń wápiɔ wa
zɛò wà asoe diɛ́o, sema a pɔ́ zɛvĩɛ beeɔ.
29 À mikɛ̃ nɔ̀ɔ pɔ́ wà sa'ɔ̀ɔ tã́awa soawa ń
kpàao ń nɔ̀ɔ kòlokpasaio ń gbãsĩkɛao. A
maa à mikɛ̃ beeɔwa. Wà kɔ̃'e aafia!

30 Ɔ̃ wà ń gbáɛ, aa gɛ̀ Antiɔsi. Aa
Yesudeɔ kã̀aa píi, ɔ̃ aa lápi kpàmá. 31 Kɛ́
aa a kyokɛ̀, ɔ̃ an pɔ kɛ̀na maamaa ń nɔ̀sɛ
níniyãpio. 32 Yuda ń Silivɛ̃ɛoá ãnabiɔnɛ,
ɔ̃ aa lɛdà ń gbɛ̃́piɔwa maamaa, aa ń gbá
gbãa. 33 Kɛ́ aa gɔɔplakɛ̀ we, Yesudeɔ lɛzà-
má, ɔ̃ aa tà ń zĩnaɔ kĩ́i aafia. 34–35 Pɔlu ń
Baanabao gɔ̃̀ Antiɔsi. Ń gbɛ̃́ dasi pãleɔ aa
Dii yãdànɛ́ aa baonakpànɛ́.

Pɔlu wɛ̃́lɛgɛa gɛ̃n plaade

36 Gɔɔpla gbɛa Pɔlu ò Baanabaɛ: Wà ɛa
gɛ́ Yesudeɔ gwai wɛ̃́lɛ pɔ́ wa Dii yã́ waa-
sokɛ̀u yãaɔ guu, wíɔ dɔ̃ lá aa dɛ. 37 Baan-
aba ye Zãa Maaku sɛ aà gɛ́ńnɔ, 38 ɔ̃ Pɔlu
lɛ́ e a maa wà gbɛ̃́ pɔ́ kɛ̃̀má Pãmfili, i
tɛ́ńzi ń zĩ guuo sɛ lɔo.⁂ 39 Aai makɔ̃ɛo,
ɔ̃ aa kɛ̃̀kɔ̃wa. Baanaba Maaku sɛ̀ aa gɛ̃̀
gó'ilɛnau aa gɛ̀ Sipi. 40 Ɔ̃ Pɔlu Silivɛ̃ɛ sɛ̀.
Yesudeɔ ń ná Diiɛ a ɔzĩ aà gbɛ̃kɛkɛnɛ́,
ɔ̃ aa dàzɛu. 41 Aa pã̀ Sili ń Silisiola, aa
Yesudeɔ gbà gbãa.

Timɔtee gɛa ń Pɔluo ń Silivɛ̃ɛo

16 Pɔlu kà Dɛɛbɛ ń Lisitao. Wekĩi
Yesudee ku wì mɛɛ̀ Timɔtee. Aà
daá Yuda Yesudeɛ, mɛ́ aà maeá Gɛlɛkiɛ.
2 Yesude pɔ́ aa ku Lisita ń Ikɔniuoɔ aà tɔ-
nasì. 3 Pɔlu ye aà gɛanɔ, ɔ̃ à tɔ̃zɔ̃̀ɛ̀ Yuda
pɔ́ kú wɛ̃́lɛpiɔ guuɔ yã́i, asa ampii aa dɔ̃
kɛ́ aà maeá Gɛlɛkiɛ. 4 Wɛ̃́lɛ pɔ́ aa gɛ̀u píi,
aa yã́ pɔ́ zĩnaɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ dìlɛ Yelusalɛũ
ò Yesudeɔnɛ aaɔ kũa. 5 Ɔ̃ aalɛ gbãakũ ń
Yesu náaikɛa guu, aalɛ dasikũ lá gu lɛ́ dɔ.

Pɔlu gɛa Masedoni bùsuu

6 Lua Nisĩna gìnɛ́ aa gɛ́ Lua yã'oi Azi
bùsuu, ɔ̃ aa pã̀ Filizi ń Galatio bùsuɔla.
7 Kɛ́ aa kà Misi bùsu zɔ̃lɛu, aa yɔ̃̀wà wà
gɛ̃ Bitini bùsuu, ɔ̃ Yesu Nisĩna i weinɛ́o.
8 Kɛ́ aa Misi bùsu baa vĩ̀, ɔ̃ aa kà Toloasi.
9 Gwãasĩna Pɔlu Masedoni bùsu gbɛ̃e è
zɛaala iu, àlɛ awakpaɛ̀ à mɛ̀: Buawá
Masedoni, dɔwálɛ. 10 Kɛ́ a è iu màa, ɔ̃ wa
Masedoni sɔukɛ̀ gɔ̃̀ɔ, asa wá dɔ̃̀ sa, kɛ́ Lua
mɛ́ lɛ́ wá sisi wà gɛ baonakpanɛ́.

11 Ɔ̃ wa gɛ̃ gó'ilɛnau Toloasi, wa mipɛ̀
Samɔtasiwa. Kɛ́ a gu dɔ̀ wa ka Nɛapɔli.
12 Bɔa we wa gɛ Filipi, Masedoni bùsu
saalopi mɛɛwia pɔ́ Lomadeɔ vĩ, ɔ̃ wa
gɔɔplakɛ̀ wɛ̃́lɛpiu. 13 Kã́mabogɔɔzĩ wa bɔ
wɛ̃́nkpɛ, wa gɛ swa saɛ, gu pɔ́ wálɛ e wì
lousisiu. Ɔ̃ wa zɔ̃lɛ wa yã'ò nɔɛ pɔ́ kãaaa
weɔnɛ. 14 Nɔɛe ku we, wì mɛɛ̀ Lidia.
Tiatii gbɛ̃́ zwã̀a tɛ̃a yìanaɛ, mɛ́ lousisi-
naɛ. Àlɛ yã́ pɔ́ Pɔlu lɛ́ o ma, ɔ̃ Dii aà sɔ̃
wɛ̃̀ɛ̀, à yã́pi sì. 15 À da'ilɛkɛ̀ ń a bɛdeɔ, ɔ̃ à
wabikɛ̀wá à mɛ̀: Tó a ma Dii náaikɛa sìɛ,
à mɔ pila ma bɛ. Ɔ̃ wa aà yã́zɛ èɛ.

Pɔlu ń Silivɛ̃ɛo daakpɛu Filipi

16 Zĩewa kɛ́ wálɛ gɛ́ wabikɛkĩi, wa
kpaaũ ń zɔnɔɛ pɔ́ tã́a mlɛ̃ vĩo. Aà diiɔ ì
ɔ̃a e maamaa aà àsi'oanɛ́ yã́ musu. 17 Ɔ̃ à
bɔ̀ tɛ́wázi, wápiɔ ń Pɔluo, àlɛ wiilɛ à mɛ̀:
Gbɛ̃́ beeɔá Lua Musude zɔ̀blenaɔnɛ, aalɛ
suabazɛ kpàwakɛɛ́. 18 Ìɔ kɛ màa lá gu lɛ́
dɔ, ɔ̃ yã́pi Pɔlu wã̀. À lìli ò tã́apiɛ: Má ònɛ
ń Yesu Kilisi tɔ́o, go nɔɛpiwa. Ɔ̃ à gòwà
gɔ̃̀ɔ.

⁂**15:38** Zĩn 13.13

19 Kɛ́ aà diiɔ è ài'ea aà yã́ musu tãmaa ń
nɛ́, ɔ̃ aa Pɔlu ń Silivɛ̃ɛo kũ̀ aa ń gálɛ gɛ̀ńnɔ
gbãadeɔ kĩ́i gãaɛ. 20 Aa gɛ̀ńnɔ yã́kpalɛkɛ-
naɔ kĩ́i aa mɛ̀: Gbɛ̃́ɛ beeɔá Yudaɔnɛ, mɛ́
aalɛ wá wɛ̃́lɛ ɔ̃̀ɔkpa. 21 Fɛlɛkaayã pɔ́ wá
Lomadeɔ ikoyã gì wà si ge wà kɛ ɔ̃ aalɛ
danɛ́. 22 Gbɛ̃́ɔ fɛ̀lɛńnɔ dasi, ɔ̃ yã́kpalɛkɛ-
napiɔ mɛ̀ wà ń ulaɔ wolomá, wà ń gbɛ̃ ń
goo. 23 Kɛ́ wà gbɛ̃a gbãa kɛ̀nɛ́, ɔ̃ wà ń dá
kpɛ́u, wa ò kpɛ́pi dɔ̃̀anaɛ aà ń dɔ̃́a maa-
maa. 24 Kɛ́ wa òɛ̀ màa, ɔ̃ à ń dá kpɛ́pi
guonau, à ń gbáɔ dàliu gíũgiũ.

25 Wɛɛdo taawa Pɔlu ń Silivɛ̃ɛo lɛ́
wabikɛ Luawa, aalɛ aà táasilɛ, mɛ́
dakpɛunaɔ lɛ́ swã́kpa ń yã́i. 26 Kã́ndo
tɔɔlɛ lùalua ń gbãao e kpɛ́pi gĩɔ dèe.
Wegɔ̃ɔ a gbaɔ wɛ̃̀wɛ̃ píi, ɔ̃ dakpɛunaɔ mɔ-
daonaɔ pòlomá píi. 27 Kɛ́ kpɛdɔ̃ana vù, à
gbaɔ è wɛ̃wɛ̃a píi, ɔ̃ à a fɛ̃nda wò, a ye
azĩa dɛ, asa àlɛ e dakpɛunaɔ bàasiɛ. 28 Ɔ̃
Pɔlu pũ̀na ń lɔɔ gbãao à mɛ̀: Ńsu ĩakpa
nzĩaio. Wá kú la wápii. 29 Kpɛdɔ̃anapi mɛ̀
wà mɔ́ ń filiao, ɔ̃ à sìńzi ń bao à kùlɛ Pɔlu
ń Silivɛ̃ɛo aɛ, àlɛ kpakpanaga. 30 À bɔ̀ńnɔ
bàasi, ɔ̃ à mɛ̀: Maeɔ, kpelewa má kɛ mà
zia'ei? 31 Aa òɛ̀: Dii Yesu náaikɛ, ńyɔ̃ zia
e, mpi ń n bɛdeɔ píi. 32 Ɔ̃ aa Dii yã'òɛ̀ ń a
bɛ gbɛ̃́ɔ píi. 33 Wɛɛdo bee, kpɛdɔ̃anapi ń
sɛ́ à gɛ̀ ń gu'ĩaɔ pìpinɛ́, ɔ̃ à da'ilɛkɛ̀ gɔ̃̀ɔ ń
a gbɛ̃́ɔ ḿpii. 34 Ɔ̃ à gɛ̃̀ńnɔ a bɛ à blɛkɛ̀nɛ́.
Aàpi ń a bɛdeɔ an pɔ kɛ̀na maamaa, kɛ́
aa Lua náaikɛ̀ yã́i.

35 Kɛ́ gu dɔ̀, yã́kpalɛkɛnaɔ dɔaiɔ zĩ̀ aa
gɛ o wà gbɛ̃́piɔ gbaɛ. 36 Ɔ̃ kpɛdɔ̃anapi
ò Pɔluɛ: Yã́kpalɛkɛnaɔ gbɛ̃́ɔ zĩ̀a mà á
gbaɛ. À bɔlɛ, í á taanankɛ. 37 Ɔ̃ Pɔlu
ò dɔaipiɔnɛ: Aa wá gbɛ̃́ bíla wáa yã́k-
palɛkɛawanɔ sai, aa wá dá kpɛ́u, wá gbɛ̃́
pɔ́ Lomadeɔn wá ũ. Tiasa ɔ̃ aa ye wá
bɔlɛ asii guua? Ó'o! A kɛ màao. Sema aa
mɔ wá bɔlɛ ńzĩa. 38 Dɔaipiɔ yã́pi sɛ̀lɛ ò
yã́kpalɛkɛnaɔnɛ. Kɛ́ aa mà Lomadeɔn ń
ũ, ɔ̃ vĩa ń kṹ. 39 Ɔ̃ aa mɔ̀ awakpànɛ́ aa
ń bɔ́lɛ kpɛ́u, ɔ̃ aa wabikɛ̀má aa bɔnɛ́ ń
wɛ̃́lɛu. 40 Kɛ́ aa bɔ̀lɛ kpɛ́u, aa gɛ̀ Lidi bɛ.
Aa Yesudeɔ lè we, ɔ̃ aa ń nɔ̀sɛ nìninɛ́ aa
gɛ̃̀zɛa.

Pɔlu kua Tɛsaloni

17 Aa bɔ̀lɛ ń Amfipɔlio ń Apɔlonio,
ɔ̃ aa kà Tɛsaloni, gu pɔ́ Yudaɔ
lousisikpɛ kúu. 2 Ɔ̃ Pɔlu gɛ̃̀ lousisikpɛu lá
ìɔ kɛwa, à waasokɛ̀nɛ́ yã́ pɔ́ kɛ̃a Luayã-
taalau musu kã́mabogɔɔ là àaɔ̃. 3 Àlɛ a
bɔɔlɛkɛnɛ́ lá à kũ̀ Mɛsii taasikɛ, i bɔ gau,
à mɛ̀: Yesu pɔ́ málɛ aà yã'oɛ́ mɛ́ Mɛsiipi
ũ. 4 An gbɛ̃ɛɔ yã́pi zɛ́ è, ɔ̃ aa nà Pɔlu ń
Silivɛ̃ɛowa. Màa Gɛlɛki lousisin dasiɔ nà-
má sɔ̃ ń nɔɛ tɔde bílaɔ lɔ.

5 Ɔ̃ Yudaɔ ĩ́isɛ̀ńnɔ, aa bɛ̀bɛmpãdeɔ kɛ̃̀aa
aa dasikũ̀, ɔ̃ aa wɛ̃́lɛ lòo. Aa gɛ̀ lìa Zasɔ̃
bɛi, aalɛ Pɔlu ń Silivɛ̃ɛo wɛɛlɛ ń kũ bɔńnɔ
balu guu. 6 Kɛ́ aai ń eo, aa Zasɔ̃ ń Yesude
pãleɔ gàlɛ bɔ̀ńnɔ wɛ̃́lɛ gbãadeɔ kĩ́i, aalɛ
wiilɛ: Gbɛ̃́piɔá dṹniadɛnaɔnɛ. Aa mɔ̀ la,
7 ɔ̃ Zasɔ̃ ń dílɛ a bɛ. Gbɛ̃́piɔ lɛ́ pã Sezaa
ikoa ḿpii, aaì mɛ kía pãle ku wì mɛ Yesu.
8 Yã́pi zɔ̃̀ bíla ń wɛ̃́lɛ gbãadeɔ pɔwa. 9 Ɔ̃
aa ɔ̃asì Zasɔ̃ ń gbɛ̃́ kĩniɔwa aa ń gbáɛ.

Pɔlu kua Belee

10 Gwãasĩna bee gɔ̃̀ɔ Yesudeɔ Pɔlu ń
Silivɛ̃ɛo gbàɛ Belee. Kɛ́ aa kà we, ɔ̃ aa gɛ̃̀
Yudaɔ lousisikpɛu. 11 Gbɛ̃́ beeɔ nɔ̀sɛ maa
dɛ Tɛsalonideɔla, aa Lua yã́ sì ɔplapla. Lá
gu lɛ́ dɔ aaìɔ wɛ́tɛ Luayãtaalai, kɛ́ aa e dɔ̃
tó Pɔlu yã́piɔ sĩana vĩ. 12 An gbɛ̃́ pɔ́ Dii
náaikeɔ dasi ń Gɛlɛki nɔɛ gbiaɔ ń Gɛlɛki
gɔ̃ɛɔ dasidasi lɔ. 13 Kɛ́ Tɛsaloni Yudaɔ mà
Pɔlu lɛ́ Lua yã́ waasokɛ Belee lɔ, ɔ̃ aa
mɔ̀ we, aa yãkele dà aa bíla pɔ fɛ̀lɛ. 14 Ɔ̃
Yesudeɔ Pɔlu gbàɛ gɔ̃̀ɔ ísia oi, ãma Silivɛ̃ɛ
ń Timɔteeo gɔ̃̀ we. 15 Gbɛ̃́ pɔ́ gɛ̀ zɛi Pɔluɛɔ
gɛ̀aànɔ Atɛni, ɔ̃ aa ɛ̀a tà Silivɛ̃ɛ ń Timɔ-
teeowa ń Pɔlu lɛgbɛo, à mɛ̀ aa mɔ a le
kpakpa.

Pɔlu kua Atɛni

16 Kɛ́ Pɔlu lɛ́ ń dã́ Atɛni, aà kã́ fɛ̀lɛ sĩ̀, kɛ́
a è tã́a di wɛ̃́lɛpiu yã́i. 17 Ɔ̃ à waasokɛ̀ Yu-
daɔnɛ ń buipãle lousisinaɔ lousisikpɛu ń

gbɛ̃́ pɔ́ ìɔ ń le ɛlɛu lá gu lɛ́ dɔɔ. 18 Pɔlu lɛ́
yãbɔbɔ kɔ̃ lɛ́u ń yãwaaipana pɔ́ wì mɛnɛ́
Ɛpikuliɔ ń Sitoisiɔ. Ɔ̃ an gbɛ̃ɛɔ mɛ̀: Bɔ́
yã́ dàobãnapi lɛ́ bɔlɛi? Gbɛ̃ɛɔ mɛ̀: Wálɛ
e tã́a dafuɔ yã́ kpàwa àlɛ kɛ. Aa ò màa
kɛ àlɛ Yesu yã́ ń aà bɔa gau yã́o baok-
panɛ́ yã́iɛ. 19 Ɔ̃ aa Pɔlu sɛ̀ gɛ̀ò gbɛ̃zɔ̃ɔ kĩ́i
Aleopaga aa mɛ̀: Ńyɔ̃ yã́ dafu pɔ́ ni danɛ́
owɛ̃ɛo lɛ́? 20 Wa yãbɔnsaɛ màma, wá ye
a bɔɔlɛ dɔ̃. 21 Atɛnideɔ píi ń nibɔ pɔ́ kú
weɔ, aaliɔ ye yãpãleio, sema yã́ dafu maa
ń a wàaipaao bàasio.

22 Ɔ̃ Pɔlu fɛ̀lɛ zɛ̀ Aleopagadepiɔ guu
à mɛ̀: Atɛnideɔ, má è á misiilɛa tã́aɔnɛ
ãia vĩ maamaa yã́pii guu. 23 Kɛ́ má bɛ á
wɛ̃́lɛu, málɛ pɔ́ pɔ́ i kúlɛnɛ́ɔ tàasika, ɔ̃ ma
sa'okĩie è, wà lakɛ̃̀wà wà mɛ̀: Lua pɔ́ wá
dɔ̃o pɔ́. Lua pɔ́ á aà dɔ̃o mɛ́ álɛ misiilɛ̀ɛ,
aà bao málɛ kpáɛ́. 24 Lua dṹnia kɛ̀ ń pɔ́
pɔ́ kú a guuɔ píi. A dɛ musu ń tɔɔlɛo Dii
ũ, ìliɔ ku kpɛ́ pɔ́ gbɛ̃nazĩnaɔ dɔ̀ɛɔ guuo.¶¶
25 Aà bàa kú ń gbɛ̃nazĩna dɔnlɛeoo. Aàpi
mɛ́ ì wɛ̃ni ń nisĩnao ń pɔ́piio kpa gbɛ̃́pi-
iwa.§§ 26 À bui píi bɔ̀ gbɛ̃́ mɛ̀ndo kĩ́iɛ, ɔ̃ aa
ku dṹnia gola síiɔ̃ píiu. À dɔ̀aa gɔɔdìlɛdilɛ
bui píiɛ ń gu pɔ́ aaɔ kuu lɛ́o. 27 À ń kɛ́ kɛ́
aaɔ a wɛɛlɛ aa ɔmalɛmalɛ e aa gɛ bɔwa.
Baa ń beeo a zã̀ ń wá gbɛ̃eoo. 28 Asa aàpi
mɛ́ ì to wàɔ wɛ̃ni vĩ, wíɔ ku, wí fɔ̃ wà
wá mɛ sɛ́. Lá á lakɛ̃naeɔ ò aa mɛ̀: Wá
dɛ aà buiɔ ũ sɔ̃. 29 Lá Lua buiɔn wá ũ,
wásu wàɔ e a dɛ lán tã́a pɔ́ gbɛ̃nazĩna kɛ̀
ń vuao ń ã́nusuo ń gbɛo à gɔ̃inakɛ̀wà lá
a yeiwawao. 30 Lua wɛkpà a vĩ̀ wá wɛ́si-
agɔɔ yã́la, ɔ̃ àlɛ lɛda gbɛ̃́ɔwa gupiiu tia aa
nɔ̀sɛlilɛ. 31 Asa à gɔɔdìlɛ, kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ á sɛ̀ a
yã́kpalɛkɛ ń dṹniao a zɛ́wa. Lua gbɛ̃́ pɔ́ a
sɛ̀pi bɔ̀ gau, kɛ́ gbɛ̃́pii e dɔ̃.

32 Kɛ́ aa bɔa gau yã́pi mà, an gbɛ̃ɛɔ aà
láanikɛ̀, ãma an gbɛ̃ɛɔ mɛ̀: Wá n yã́pi
ma zĩewa lɔ. 33 Ɔ̃ Pɔlu bɔ̀ ń kĩ́i. 34 Gbɛ̃ɛɔ
nàwà aa Yesu náaikɛ̀. Aleopaga gbɛ̃zɔ̃ɔ
do pɔ́ wì mɛ Denisi kú ń guu ń nɔɛ pɔ́ wì
mɛɛ̀ Damalio ń gbɛ̃ɛɔ lɔ.

Pɔlu gɔɔplakɛa Kɔlɛni

18 Bee gbɛa Pɔlu bɔ̀ Atɛni à gɛ̀
Kɔlɛni. 2 À kpàaũ ń Yudaeo we,
Pɔ̃ntu bùsu gbɛ̃́ pɔ́ wì mɛɛ̀ Akilasi ń
a na Pisiio. Aa sù ń Itali bùsuo dafu,
kɛ́ Sezaa Kolodi dìlɛ Yudaɔnɛ aa bɔlɛ
Loma yã́i. Pɔlu gɛ̀ ń kĩ́i, 3 ɔ̃ à pìlamá, àlɛ
zĩkɛńnɔ, kɛ́ ɔzĩdoũkɛnaɔn ń ũ yã́i. Asa
zwã̀akpɛkɛnaɔn ń ũ ḿpii. 4 Kã́mabogɔɔzĩ
píi ì waasokɛ lousisikpɛu, àlɛ wɛɛlɛ Yu-
daɔ ń Gɛlɛkiɔ a yã́zɛ e.

5 Kɛ́ Silivɛ̃ɛ ń Timɔteeo bɔ̀ Masedoni
bùsuu aa kà, Pɔlu zɛ̀ ń waasokɛao, àlɛ o
Yudaɔnɛ wásawasa Yesu mɛ́ Mɛsii ũ. 6 Kɛ́
Yudaɔ ĩ́isɛ̀aànɔ aa aà sɔ̃̀sɔ̃, ɔ̃ à a pɔkasaɔ
kpɔ̀ɛńla à mɛ̀: Yã́ pɔ́ á kɛ̀ wí á musu,
ma yã́n lɔo. Za tia má gɛ́ buipãlɛɔ kĩ́iɛ.
7 Bɔa we à gɛ̀ pìla buipãlɛ lousisina pɔ́
wì mɛɛ̀ Titiu Yusitu bɛ lousisikpɛpi saɛ.
8 Lousisikpɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ Kilisipu Dii náaikɛ̀ ń
a bɛdeɔ píi. Kɔlɛnideɔ Pɔlu yãmà dasi,
ɔ̃ aa Yesu náaikɛ̀ aa da'ilɛkɛ̀. 9 Gwãasĩna
Dii ò Pɔluɛ iu à mɛ̀: Ńsu to vĩa n kũo, ńsu
kã́mabo ń yã'oanɛ́oo, 10 asa gbɛ̃́ pɔ́ dɛ ma
pɔ́ ũ wɛ̃́lɛɛ bee guuɔ dasi. Má kunnɔ, gbɛ̃e
a n kũ à ĩadamao. 11 Ɔ̃ Pɔlu wɛ̃̀ do ń mɔ
sooloo kɛ̀ we, ìɔ Lua yãda gbɛ̃́ɔnɛ.

12 Gɔɔ pɔ́ Loma gbɛ̃́ Galiɔ̃ dɛ Gɛlɛsi
bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ, Yudaɔ lɛdoũkɛ̀ aa ã̀na
Pɔluwa, aa gɛ̀aànɔ yã́kpalɛkɛkĩi 13 aa mɛ̀:
Gbɛ̃́ɛ bee lɛ́ tɛ́kpa gbɛ̃́ɔgu aaɔ lousisiyã pɔ́
pãa wá ikoyãla kũaɛ. 14 Kɛ́ Pɔlu ye yã'o, ɔ̃
Galiɔ̃ ò Yudaɔnɛ à mɛ̀: Yudaɔ, tó dàae ge
tàae zɔ̃ɔɛɛ yãa, à kũ̀ mà mɛnakɛánɔ. 15 Lá
álɛ yãkeletã gbɛ̃́ɔ tɔ́ yã́ musu ń ázĩa ikoy-
ão, à gɔ̃̀ á yã́ ũɛ. Ma gi yã́ bee taa gɔ̃́gɔ̃iɛ.
16 Ɔ̃ à ń yá ń bɔ́lɛ yã́kpalɛkɛkpɛu. 17 Ɔ̃ aa
ã̀na lousisikpɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ Sɔsɛniwa ḿpii, aa
aà gbɛ̃̀gbɛ̃ yã́kpalɛkɛkpɛ kpɛɛlɛ. Galiɔ̃ i a
yãdao.

¶¶**17:24** 1Kia 8.27
§§**17:25** Isa 42.5

[18] Pɔlu gɔɔplakɛ̀ Kɔlɛni lɔ, ɔ̃ à lɛzà
Yesudeɔwa à gɛ̃̀ gó'ilɛnau, àlɛ tá Sili
bùsuu. Pisii ń Akilasio gɛ̀aànɔ. À mibò
Sãkele lɛ́ pɔ́ a kɛ̀ Luawa yã̋i.* [19] Kɛ́ aa kà
Ɛfɛsɛ, Pɔlu Pisii ń Akilasio tò we. À gɛ̀
lousisikpɛu à waasokɛ̀ Yudaɔnɛ, [20] ɔ̃ aa
wabikɛ̀wà aà gɔɔplakɛńnɔ. I weio, [21] ãma
kɛ́ àlɛ lɛzamá à mɛ̀: Tó Lua wèi, má ɛa mɔ́
á gwai. Ɔ̃ à bɔ̀ Ɛfɛsɛ ń gó'ilɛnao. [22] Kɛ́ à kà
Sezale, à gɛ̀ fɔkpà Yesudeɔwa Yelusalɛũ,
ɔ̃ à tà Antiɔsi. [23] Kɛ́ à gɔɔplakɛ̀ we, à ɛ̀a
dàzɛu à gɛ̀ wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo Galati bùsuu ń
Filizi bùsuo, à Yesudeɔ gbà gbãa ḿpii.

Apoloo

[24] Yudae ku, aà tɔ́n Apoloo, Alɛsãndi
gbɛ̃́ɛ. Aà lɛ́ na mɛ́ a Lua yã̋ dɔ̃ maamaa.
[25] Wà Dii zɛ́ yãdàdaɛ̀, ɔ̃ Yesu yã'oanɛ́ aà
kãsì. Ì dadanɛ́ a zɛ́wa, ãma Zãa gbɛ̃́ɔ
da'ilɛkɛa ɔ̃ a dɔ̃. À mɔ̀ Ɛfɛsɛ, [26] ɔ̃ à nà
yã'oawa lousisikpɛu vĩasai. Kɛ́ Pisii ń Ak-
ilasio aà yãmà, ɔ̃ aa aà sìsi aa Lua zɛ́
bɔɔlɛkɛ̀ɛ̀ wásawasa. [27] Kɛ́ Apoloo ye gɛ́
Gɛlɛsi bùsuu, Yesudeɔ aà gbà sɔ̃, ɔ̃ aa lakɛ̃
Yesude pɔ́ kú weɔnɛ aa aà kũ ɔplapla.
Kɛ́ à kà we, à ɔdà gbɛ̃́ pɔ́ Lua gbɛ̃kɛkɛ̀nɛ́
aa Yesu náaikɛ̀ɔwa maamaa. [28] Asa aà yã̋
Yudaɔ wɛ̃̀ dasi wáa máũmaũ, à ɔ̀lɔnɛ́ Lu-
ayãtaalau kɛ́ Yesu mɛ́ Mɛsii ũ.

Pɔlu kua Ɛfɛsɛ

[19] Gɔɔ pɔ́ Apoloo ku Kɔlɛni, Pɔlu Azi
bùsu sɛ̃̀sɛ̃ɔ baa vɩ̃̀, ɔ̃ à kà Ɛfɛsɛ. À
Yesudeeɔ lè we, [2] ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Kɛ́ a Dii
náaikɛ̀, aà Nisĩna dìɛa? Aa wèwà aa mɛ̀:
Aawo, wi aà Nisĩna kua yãma seo. [3] Ɔ̃ à
ń lá à mɛ̀: Da'ilɛ kpele á kɛ̀i? Aa wèwà
aa mɛ̀: Zãa pɔ́ɛ. [4] Ɔ̃ Pɔlu ònɛ́: Zãa gbɛ̃́ɔ
da'ilɛkɛ̀ an nɔ̀sɛlilɛa seela ũɛ. A ò gbɛ̃́ɔnɛ
aa gbɛ̃́ pɔ́ a mɔ a kpɛ náaikɛ.† Yesu àlɛ
o. [5] Kɛ́ aa yã̋pi mà, aa da'ilɛkɛ̀ ń Dii Yesu
tɔ́o. [6] Kɛ́ Pɔlu ɔnàmá, Lua Nisĩna dìnɛ́, ɔ̃
aa yãebui'ò aa ãnabikɛkɛ̀. [7] Gbɛ̃́piɔ píi kà
lán gbɛ̃ɔn kuɛpla taawa.
[8] Pɔlu ìɔ gɛ́ lousisikpɛu e mɔ àaɔ̃. À
yã'ònɛ́ vĩasai, àlɛ waasokɛ kpala pɔ́ bɔ̀
Lua kɩ̃́i yã̋ musu, kɛ́ aa a yã̋zɛ e. [9] Ãma
an gbɛ̃ɛɔ swã̋gbãakɛ̀, aai Lua yã̋ sio, ɔ̃ aa
zɛ́pi bɛ̃̀ɛbò dasi guu. Ɔ̃ Pɔlu gbɛ̃́ pɔ́ Yesu
náaikɛ̀ɔ sɛ̀lɛ aa bɔ̀ ń guu. Ɔ̃ ìɔ waasokɛ
gbɛ̃́ɔnɛ Tilanu kyókpɛu lá gu lɛ́ dɔ. [10] A
kɛ̀ màa e wɛ̃̀ pla, ɔ̃ Azi bùsudeɔ Dii yãmà,
Yudaɔ ń Gɛlɛkiɔ píi.

Seva nɛ́ɔ

[11] Lua Pɔlu gbà zɛ́ à dabudabu bɔnsaɛɔ
kɛ̀. [12] Beewa baa tó wà isimawaabɔɔ ge
fũaɔ nà Pɔlu mɛwa wà gɛ nà gyãeɔwa,
aaì gbã̋gbãɛ, an tã̋aɔ ì gɛ̃zɛa. [13] Yuda
tã̋agona pɔ́ aaìɔ bɛbɛɛɔ wɛ̀ɛlɛ tã̋a gò ń Dii
Yesu tɔ́o aa mɛ̀: Wá òɛ́ ń Yesu pɔ́ Pɔlu ì a
yã̋ waasokɛ tɔ́o, à go. [14] Yudaɔ sa'onkia
pɔ́ wì mɛ Seva nɛgɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn soplaɔ mɛ́
ì kɛ màa. [15] Ɔ̃ tã̋a ònɛ́: Má Yesu dɔ̃ mɛ́
ma Pɔlu bao mà. Ápiɔ sɔ̃, dén á ũi? [16] Ɔ̃
tã̋adepi kùsimá à gbãamɔ̀nɛ́, à ń kwɛ́ píi
à ń kɛkɛ'ĩa, ɔ̃ aa bàalɛ̀ bɔ̀lɛ uapiu puizi.
[17] Kɛ́ Ɛfɛsɛdeɔ yã̋pi mà, Yudaɔ ń Gɛlɛkiɔ
píi, vĩa ń kũ̋, ɔ̃ Dii Yesu tɔbɔ̀ maamaa.
[18] Ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ aa Yesu náaikɛ̀ɔ mɔ̀ dasi, aalɛ
ń yãkɛaɔ o gupuau. [19] Gbɛ̃kɔɔlɛkɛnaeɔ ń
taalaɔ nàaa mɔ kàtɛu bíla wáa. Kɛ́ wà
lápiɔ ɔ̃a dɔ̀dɔ, wa è à kà ã̋nusu ɔwatɛ̃
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ blakwi (50.000). [20] Beewa ɔ̃
Dii yã̋ ìɔ kã̋fĩ, ìɔ ɔta ń gbãao.

Zɔakaa Ɛfɛsɛ

[21] Yã̋ bee gbɛa Pɔlu zɛ̀ò a nɔ̀sɛ guu à
bɔlɛ ń Masedoni bùsuo ń Gɛlɛsi bùsuo, i
gɛ́ Yelusalɛũ, à mɛ̀: Tó ma gɛ we, sema
mà gɛ́ Lomadeɔ gwai. [22] Ɔ̃ à a dɔnlɛde
gbɛ̃ɔn plaeɔ Timɔtee ń Elasao zɩ̃̀ Mase-
doni. Aàpi sɔ̃ à gɔ̃̀ Azi bùsuu gĩa.
[23] Gɔɔ bee ɔ̃ yãkele fɛ̀lɛ maamaa Dii
zɛ́ yã̋ musu. [24] Ãnusupinae ku wì mɛɛ̀

*18:18 Nao 6.18
†19:4 Luk 3.16

Demɛtiu, ì Aatɛmi tã́akpɛ taa pí ń
ã́nusuo. Aà zĩkɛnaɔ ì ài zɔ̃ɔ e zĩpiwa. 25 Ɔ̃
à ń kãaa ń gbɛ̃́ pɔ́ ì zĩ bee taa kɛɔ, a òné:
Gbɛ̃́ɔ, á dɔ̃ ké ɔzĩɛ bee mɛ́ wá blekĩi ũ.
26 Álɛ e mɛ́ álɛ ma lá Pɔlupi lɛ́ kɛ, à mɛ̀:
Tã́a pɔ́ wà ń píɔá luaɔ no. Ɔ̃ à gbɛ̃́ dasiɔ
mi lìaa, wà aà yã́zɛ è. I kɛ Ɛfɛsɛ la ado no,
ń Azi bùsuo píiɛ. 27 Yã́ bee a fɔ̃ músi'iwɛ̃ɛ.
I kɛ wá ɔzĩ yãfũkũa ado no, a yã́ a to tã́a
nɔɛzɔ̃ɔ Aatɛmi kpé gɔ̃ pɔe ũo, tã́a pɔ́ Azi
bùsudeɔ ń dṹnia gbɛ̃́piio ì kúlɛɛ̀pi gawi a
láaɛ.

28 Ké aa yã́pi mà, an pɔ pà, ɔ̃ aa nà wi-
iwa aa mɛ̀: Ɛfɛsɛdeɔ Aatɛmi zɔ̃ɔ. 29 Wɛ̃́lɛ
lòo, gbɛ̃́ɔ bàalɛ̀ lɛ́ si kɔ̃kãaakɛkĩiu, ɔ̃ wà
Masedoni bùsu gbɛ̃ɔn pla Gaiusi ń Al-
isaka pɔ́ aaì gé wɛ̃́lɛu ń Pɔluoɔ kũ̀ gɛ̀ńnɔ.
30 Pɔlu ye gɛ̃ zã guu, ɔ̃ Yesudeɔ i weiɛ̀o.
31 Azi bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔeɔ dɛ aà gbɛ̃naɔ ũ, ɔ̃ aa
gbɛ̃́ɔ zĩ̀ aa lɛdàwà asu gɛ̃ zãuo. 32 Kɔ̃kãaa
yà, wàlɛ wiilɛ, wàlɛ kɔ̃ yãmao, asa gbɛ̃́
daside dɔ̃ bɔ́yãi wà kã̀aaio. 33 Yudaɔ ɔzɔ̃̀
Alɛsãndazi aà yã'o, ɔ̃ bíla guu gbɛ̃ɛɔ lɛ́
lɛdɔdɔwà. Alɛsãndapi ɔkɛ̀né aa nílɛ, a ye
Yudaɔ mi bɔ bíla wáa. 34 Kɛ́ wà aà dɔ̃̀
Yuda ũ, ɔ̃ ampii aa wiilɛ̀ sãnusãnu mɔ̀
pla taawa aa mɛ̀: Ɛfɛsɛdeɔ Aatɛmi zɔ̃ɔ.

35 Ɔ̃ wɛ̃́lɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ ń zɔa zɛ̀ à mɛ̀:
Ɛfɛsɛdeɔ, gbɛ̃́pii dɔ̃ ké á dɛ tã́a zɔ̃ɔ Aatɛmi
kpé dɔ̃̀ana ũ ń luakimɔo pɔ́ kú weo. 36 Lá
gbɛ̃e a fɔ̃ bɔ bee kpɛo, à ázĩa kũ tɛɛɛ.
Ásu yãe kɛ ń nɔnwãaoo. 37 A mɔ́ ń gbɛ̃́ɛɔ
la, aai ɔkã wá tã́akpɛ pɔewao, aai wá
tã́a tɔbɛ̃ɛsio. 38 Ayãmɛto tó Demɛtiu ń a
zĩkɛnaɔ yãvĩ ń gbɛ̃eo, yã́kpalɛkɛgɔɔɔ kú ń
yãkɛkɛnaɔ. Aa gé kɔ̃ gbɛa we. 39 Tó á yã-
pãle vĩ lɔ, wa gɔ̃́gɔ̃ɛ́ kɔ̃kãaa pɔ́ gbãadeɔ
gbɛ̀a guu. 40 Asa wa fɔ̃ wá tàae e zɔa pɔ́
kɛ̀ gbãɛ bee musu. Wá yã́zɛde e o zɔapi
musuo, asa a gbá vĩo. 41 Yã́ bee oa gbɛa
ɔ̃ à gbɛ̃́ɔ gbàɛ.

Ɛtiki bãɛa fɛnɛntiu

20 Kɛ́ zɔa làa, Pɔlu Yesudeɔ kã̀aa à
ń gba sɔ̃, à lɛzàmá, ɔ̃ à gɛ̀ Mase-
doni. 2 Kɛ́ àlɛ pã bùsupia, à gbɛ̃́ɔ gbà sɔ̃
ń yã́ɔ dasi, ɔ̃ à gɛ̀ kàò Gɛlɛsi, 3 ɔ̃ à mɔ
àaɔ̃ kɛ̀ we. Kɛ́ àlɛ gé gɛ̃i gó'ilɛnau à ta Sili
bùsuu, a mà Yudaɔ lɛkpàaĩazi, ɔ̃ à zɛ̀ò
à ɛa tá ń Masedonio. 4 Gbɛ̃́ pɔ́ gɛ̀aànɔɔ
tɔ́n kɛ: Belee gbɛ̃́ Pilusi né Sɔpatɛɛ ń
Tɛsaloni gbɛ̃́ɔ Alisaka ń Sɛkɔ̃duo ń Dɛɛbɛ
gbɛ̃́ Gaiusio ń Timɔteeo ń Azi bùsu gbɛ̃́ɔ
Tisiki ń Tɔfiũo. 5 Gbɛ̃́ beeɔ dɔaa gɛ̀ lɛ́ wá
dã́ Toloasi. 6 Wápiɔ sɔ̃, Kàaso dikpɛ gbɛa
wa gɛ̃ gó'ilɛnau Filipi, ɔ̃ gɔɔ sɔo gbɛa wa
ń lé Toloasi. We wa ãsɔ̃a do dɛ̀u.

7 Ãsɔ̃anɛnzĩ wa kɔ̃ kã̀aa wà Dii dɔn-
gubɔ ble. Pɔlu lɛ́ waasokɛnɛ́, a ye ta tó
gu dɔ̀ɛ, ɔ̃ à dàyãla e wɛɛdo. 8 Filia dasi
kú kpé lɛsĩ pɔ́ wá kãaaaupiu. 9 Ɛ̀waa-
soe zɔ̃lɛa fɛnɛntiu, wì mɛɛ̀ Ɛtiki, àlɛ igo-
fampa. Kɛ́ Pɔlu waasokɛa kɛ̀ gbã̀a, i aà
lɛ̀, ɔ̃ à bɔ̀ za kpɛdiakɔ̃api àaɔ̃de fɛnɛntiu
à lɛ̀lɛ, ɔ̃ wà aà sɛ̀ gɛ̀. 10 Ɔ̃ Pɔlu pìla à kùsi-
wà, ɔ̃ à aà sɛ kpà a kùɛ à mɛ̀: Ásu gilikɛo,
a bɛ̃́ɛ. 11 Kɛ́ à ɛ̀a dɛ̀dɛ musu, wa Dii dɔn-
gubɔ blè. Pɔlu yã'ò maamaa e gu gɛ̀ dɔ̀ò,
ɔ̃ à dàzɛu. 12 Ɔ̃ wà tà ń ɛ̀waasonapio bɛ̃́ɛ,
gbɛ̃́ɔ nɔ̀sɛ nìni a dɛ beeao.

13 Wápiɔ sɔ̃ wa gɛ gɛ̃ gó'ilɛnau, wa dɔaa
Pɔluɛ Aso, wɛ̃́lɛ pɔ́ wá aà sɛu. Màa à zɛ̀ò,
asa a ye gé we kɛ̀sɛɛ. 14 Kɛ́ à wá lé Aso,
ɔ̃ wa aà sɛ̀ wa gɛ Mitilɛni. 15 Kɛ́ a gu dɔ̀,
wa bɔ we ń gó'ilɛnao, wa gɛ Kio. Gu sìa
dɔa wa gɛ Samɔ, a gɔɔ àaɔ̃de ɔ̃ wa ka
Milɛti. 16 Pɔlu zɛ̀ò yãa à dɔ Ɛfɛsɛzi, kɛ́ gɔɔ
su gɛ̃wa Azi bùsuuo yã́i, asa àlɛ wã à e
ka Yelusalɛũ e Pãteko dikpɛ àɔ kaɛ, tó a
zɛkɛ̀.

Pɔlu lɛzaa Ɛfɛsɛ gbɛ̃zɔ̃ɔɔwa

17 Pɔlu gbɛ̃́ɔ zĩ̀ gbɛ̃zɔ̃ɔɔwa Ɛfɛsɛ, à mɛ̀
aa mɔ Milɛti. 18 Kɛ́ aa kà, ɔ̃ a òné: Á
dɔ̃ lá mi kɛ gɔɔ pɔ́ má kúánɔ za zĩ́ pɔ́
ma gbapɛ̀lɛ Azi bùsula. 19 Ma zĩkɛ̀ Diiɛ
zĩabusaa guu ń wɛ́'io. Ma taasikɛ̀ lɛ́ pɔ́
Yudaɔ kpàaĩmaziɔ yã́i. 20 Mi kã́fĩa yãe
ulɛɛ́o, ma waasokɛ̀ɛ́, má dàdaɛ́ balu guu
ń á bɛɔ. 21 Ma lɛdà Yudaɔwa ń Gɛlɛkiɔ
píi aa zɛ ń Luao, aai wá Dii Yesu náaikɛ.
22 Tiasa málɛ gé Yelusalɛũ, lá Lua Nisĩna

ma dauwa, yã́ pɔ́ a ma le we dɔ̃sai.
23 Wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo Lua Nisĩna lɛ́ omɛɛ, yea ń
mɔdaonao ń wɛ́tɛ̃ao lɛ́ ma dã́. 24 Ãma ma
wɛ̃ni gbiamɛɛ lɔo, sema mà yã́ pɔ́ málɛ
yá le, mà zĩ pɔ́ Dii Yesu dàmɛɛ kɛ mà a
midɛ. Ɔ̃mɛ Lua gbɛ̃kɛ baokpaa gbɛ̃́ɔnɛ ũ.
25 Á gbɛ̃́ pɔ́ ma bɛbɛ á guu, ma kpala
pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i waasokɛ̀ɛ́ɔ, má dɔ̃ tiasa kɛ́
wá wɛsikɔ̃lɛ lɔo. 26 Ayãmɛto má òɛ́ gbã,
tó á gbɛ̃e su vũaa, ma yã́n bee ũ lɔo.
27 Ma Lua pɔeã píi òɛ́, mi a kee ulɛɛ́o.
28 À laaidɔ ázĩawa ń sã pɔ́ Lua Nisĩna á
dílɛ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ũɔ píi. À Lua gãlide pɔ́
à ń bó ń azĩa auopiɔ gwa. 29 Má dɔ̃ kɛ́
ma taa gbɛa àwalɛwan pãsĩɔ siágu, mɛ́
aa sãɔ wɛ̃na vĩo. 30 Baa á gbɛ̃ɛɔ fɛlɛ yã́
kolea danɛ́, aa gbɛ̃́ɔ ga namá. 31 Ayãmɛto
à itɛ̃kɛ. Lá ma lɛdà á baadewa ń wɛ́'io
gwãasĩna ń fãanɛo e wɛ̃̀ àaɔ̃ kã́mabosai,
a yã́ àɔ dɔágu.
32 Tiasa málɛ á na Luaɛ a ɔzĩ ń a
gbɛ̃kɛyã pɔ́ a fɔ̃ gbãa kã́fĩéo, i á gba zé
á baa àɔ daaa ń a gbɛ̃́ɔ píi. 33 Mi gbɛ̃e ɔ̃a
ge aà pɔkasae nidɛo. 34 Á dɔ̃ ázĩawa, kɛ́
ma zĩkɛ̀ ń mazĩa ɔoɛ, ɔ̃ ma pɔ́ pɔ́ wálɛ a
nidɛ ń ma gbɛ̃́ɔ è. 35 Má ɔ̀lɔɛ́ apii guu à
zĩkɛ beewa, í dɔ yɛ̃̀ɛɛsaideɔlɛ. Yã́ pɔ́ Dii
Yesu ò àɔ dɔágu à mɛ̀, gbadaa pɔna vĩ dɛ
gba'eala.
36 Yã́ bee oa gbɛa à kùlɛ a kosowa ń
ń baade píio, aa wabikɛ̀. 37 Aa wɛ́'ikàu
ḿpii, aa Pɔlu kpàkpa ń kùɛ, aa lɛpɛ̀pɛwà.
38 Yã́ pɔ́ ń pɔ siakũ̀ zɔ̃ɔ mɛ́ dɛ kɛ́ à mɛ̀ ń
wɛ́ a sikɔ̃lɛ lɔo ũ. Ɔ̃ aa gɛ̀ zɛiɛ̀ e gó'ilɛna
kĩ́i.

Pɔlu taa Yelusalɛũ

21 Wá kɛ̃amá gbɛa wa gɛ̃ gó'ilɛnau
wa dazɛu, wa mipɛ̀ Kosuwa. Gu
sìa dɔa wa ka Lode, ɔ̃ bɔa we wa gɛ
Patala. 2 We wa gó'ilɛna pɔ́ lɛ́ gɛ́ Fenisi
bùsuu èu, ɔ̃ wa gɛ̃u wa dazɛu. 3 Kɛ́ wa
Sipi è kãaa, wá gbà ɔzɛɛ, wálɛ gɛ́ Sili bù-
suu, ɔ̃ wa ka Tii, gu pɔ́ wà gó'ilɛna aso
bɔ̀lɛu. 4 Wa Yesudeɔ wɛ̀ɛlɛ, ɔ̃ wa ãsɔ̃a do
kɛ̀ńnɔ. An gbɛ̃ɛɔ ò Pɔluɛ ń Lua Nisĩna
gbãao asu gɛ́ Yelusalɛũo. 5 Ãma kɛ gɔɔ
beeɔ lɛ́ pà, wa fɛlɛ, wálɛ tá. Aa gɛ̀ zɛiwɛ̃ɛ
ḿpii ń ń naɔ ń ń nɛ́ɔ wɛ̃́nkpɛ e ísialɛ. Ɔ̃
wa kulɛ wá kosowa wa wabikɛ̀. 6 Kɛ́ wa
lɛzàkɔ̃wa, wa gɛ̃ gó'ilɛnau. Ampiɔ sɔ̃ aa
ɛ̀a ń bɛ.
7 Bɔa Tii wa ɛa dazɛu e wa ka Tɔlɛmai.
Wa fɔkpà Yesudeɔwa wa kɛńnɔ gɔɔ do.
8 Kɛ́ a gu dɔ̀, wa fɛlɛ gɛ Sezale, wa gɛ pila
baonakpana Filipi bɛ. A dɛ gbɛ̃ɔn sopla
pɔ́ wà ń sɛ́ yãaɔ do ũ.‡ 9 A nɛnɔɛ ãnabiɔ
vĩ gbɛ̃ɔn síiɔ̃, aai zãkɛ yãao. 10 Wa gɔɔ-
plakɛa we guu ãnabi pɔ́ wì mɛɛ̀ Agabu¶
bɔ̀ Yude bùsuu à mɔ̀. 11 Kɛ́ à mɔ̀ wá kĩ́i,
à Pɔlu ula ba sɛ̀ à azĩa gbáɔ ń a ɔɔ yèò
à mɛ̀: Lá Lua Nisĩna òn kɛ: Gbɛ̃́ pɔ́ baɛ
bee vĩ, màa Yudaɔ aa aà ye Yelusalɛũ,
aai aà kpa buipãleɔwa. 12 Kɛ́ wa yã́pi
mà, wá ń beleɔ wa awakpà Pɔluɛ asu gɛ́
Yelusalɛũo. 13 Ɔ̃ à mɛ̀: Bɔ́yãi álɛ ɔ́ɔlɔ álɛ
ma nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔkpamɛɛi? Asu àɔ yea ũ seo.
Baa tó ma ga Yelusalɛũ Dii Yesu tɔ́ yã́i,
ma sɔu mà. 14 Kɛ́ wi fɔ̃ wa aà fùo, wa
kã́mabò wa mɛ̀: Dii pɔeã kɛ. 15 Bee gbɛa
wa sɔukɛ̀, ɔ̃ wa gɛ Yelusalɛũ. 16 Yesude pɔ́
kú Sezaleeɔ gɛ̀ pìlawanɔ Sipi gbɛ̃́ Manasɔ̃
bɛ. A dɛ Yesude ũ za zi.

Pɔlu gɛa Zaaki gwai

17 Kɛ́ wa ka Yelusalɛũ, Yesudeɔ wá sí ń
pɔnao. 18 Kɛ́ a gu dɔ̀, Pɔlu gɛ̀wanɔ Zaaki
bɛ. Gbɛ̃zɔ̃ɔɔ kãaaa we ḿpii. 19 Pɔlu fɔk-
pàmá, ɔ̃ à yã́ pɔ́ Lua kɛ̀ a zĩ musu buipãleɔ
guu dàu a sìunɛ́ dodo píi. 20 Kɛ́ aa yã́pi
mà, aa Lua sáaukpà. Ɔ̃ aa òɛ̀: Yã́pi gwa,
wá gbɛ̃́. Yudaɔ Yesu náaikɛ̀ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ
ũma'ũma, mɛ́ ampii aaì kã́asikɛ Mɔizi
ikoyãwa. 21 Wà n yã'ònɛ́ wà mɛ̀, ńlɛ yãda
Yuda pɔ́ kú buipãleɔ guuɔnɛ aa bɔ Mɔizi
ikoyã kpɛ, aasu tɔ̃zɔ̃ ń nɛ́ɔnɛo, aasu wàɔ ń

‡**21:8** Zĩn 6.5
¶**21:10** Zĩn 11.28

fɛlɛkaayãɔ kũao. 22 Wá kɛa ni? Asa aa gí n mɔa maio. 23 Kɛ lá wá onɛwa. Wá guu gbɛ̃ɔn síiɔ̃eɔ lɛkɛ̀ Luawa.§ 24 Ǹ ń sé à gɛ gbãbɔ ázĩaɛ, ní ń fĩabo aa e mibo, gbɛ̃́pii iɔ dɔ̃ kɛ́ yã́ pɔ́ aa mà n musuá sĩana no. Aa e mpi sɔ̃ ń tɛ́ Mɔizi ikoyãi. 25 Buipãle Yesudeɔ sɔ̃, wa lakɛ̃ wá òné wa zɛò aa laaika sa'onɔɔi ń kpàao ń nɔ̀ɔ kòlokpasai sóao ń gbãsĩkɛao.**

26 Ɔ̃ Pɔlu gbɛ̃́piɔ sɛ̀ tàńnɔ. Kɛ́ a gu dɔ̀ aa gbãbɔ̀ ńzĩaɛ, ɔ̃ à gɛ̃̀ Lua ua, à gbãbɔ láagɔɔ sa pɔ́ wa o an baadeɛ yã'ò.

Pɔlu kũa

27 Kɛ́ gbãbɔa gɔɔ sopla bee kà láaa, Azi bùsu Yudaeɔ Pɔlu è Lua ua. Aa tɛkpà bílagu, ɔ̃ aa aà kũ̀. 28 Aalɛ wiilɛ aalɛ mɛ: Isailiɔ, à wá leò. Gbɛ̃́ɛ bee mɛ́ ìɔ yãda gbɛ̃́piiɛ gupiiu, ì Isailiɔ awiambɔ ń Mɔizi ikoyão ń guɛ beeo. Bee gbɛa à dɔ̀ɛ Lua uawa lɔ, à gɛ̃̀u ń Gɛlɛkiɔ. 29 Aa ò màa kɛ́ aa Ɛfɛsɛ gbɛ̃́ Tɔfiũ†† è ń Pɔluo wɛ̃́lɛ guu yãa yã́iɛ, ɔ̃ aalɛ e Pɔlu gɛ̃̀aànɔ Lua uaɛ.

30 Wɛ̃́lɛ lòo, gbɛ̃́ɔ wì ń bao za gupiiu, aa mɔ̀ Pɔlu kũ̀ Lua ua, aa aà gàlɛ bɔ̀ò. Wegɔ̃ɔ wà a gbaɔ tàta. 31 Kɛ́ aa ye aa aà dɛ, yã́pi bao Loma sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔpi lè, a mà Yelusalɛũ lòo. 32 Wegɔ̃ɔ à sosa badeɔ sɛ̀ ń sosa nɛ́ɔ, ɔ̃ aa gɛ̃̀má ń bao. Kɛ́ gbɛ̃́ɔ sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔpi è ń sosaɔ sãnu, aa Pɔlu gbɛ̃a tò. 33 Ɔ̃ gbɛ̃zɔ̃ɔpi sɔ̃̀ Pɔluzi, à aà kũ̀ à mɛ̀ wà aà ye ń mɔdaonaɔ mɛ̀n pla. À ń lá à mɛ̀: Dén gbɛ̃́pi ũi? Bɔ́ yã́ a kèi? 34 Ɔ̃ bíla guu gbɛ̃́ɔ lɛ́ wiilɛ, aalɛ yã́ doũ oo. Kɛ́ zɔa tò gbɛ̃zɔ̃ɔpi fɔ̃ lɛ́ a súsu mao, à mɛ̀ wà gɛaànɔ sosaɔ bɛ. 35 Kɛ́ wà kàaànɔ dɛdɛkĩi, sosaɔ mɛ́ sù aà sɛ̀ gbɛ̃́ɔ nɔnɔaaa yã́i. 36 Asa gbɛ̃́pii tɛaàzi ń wiio, aalɛ mɛ: À aà dɛ.

Pɔlu yã'oa Yelusalɛũdeɔnɛ

37 Kɛ́ wa ye gɛ̃ ń Pɔluo sosaɔ bɛ, ɔ̃ à gbɛ̃zɔ̃ɔpi là à mɛ̀: Ńyɔ̃ we mà yã'onɛ́a? Ɔ̃ a òɛ̀: Ni Gɛlɛki yãmaa? 38 Egipi gbɛ̃́ pɔ́ fɛ̀lɛ ń gbãadeɔ zĩ́azĩa à gɛ̀ guwaiwaiu ń bùsudɛnaɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ síiɔ̃n n ũo lò? 39 Pɔlu wɛ̀wà à mɛ̀: Yudan ma ũ. Wà ma i Taasu, Silisi bùsuuɛ. Wɛ̃́lɛ tɔsaide no. Ma wabikɛ̀ma, ma gba zɛ́ mà yã'o gbɛ̃́ɔnɛ. 40 À aà gbà zɛ́, ɔ̃ Pɔlu zɛ̀ dɛdɛkĩi, à ɔkɛ̀ gbɛ̃́ɔnɛ. Kɛ́ aa nìlɛ kílikili, à yã'òné ń Ɛbɛlu yã́o à mɛ̀:

22 Ma gbɛ̃́ɔ ń ma maeɔ, à swã́kpa à ma yã́zɛ ma sa. 2 Kɛ́ aa mà àlɛ yã'oné ń Ɛbɛlu yã́o, aa zɛ̀ kílikili. Ɔ̃ Pɔlu mɛ̀: 3 Yudan ma ũ, wà ma i Taasu, Silisi bùsuuɛ, ɔ̃ ma nɛblè wɛ̃́lɛu la. Gamalielі kĩ́i ma ikoyã pɔ́ wá dezіɔ kũa dàdau a zɛ́wa. Má ãiavĩ Luaɛ lá á kú gbã ápiiwa. 4 Ma ĩadà Yesu zɛdeɔwa e an gbɛ̃ɛɔ gà, ma gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ kũ̀kũ ma ń ká kpɛ́u.‡‡ 5 Sa'onkia ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ mɛ́ ma seeladeɔ ũ ḿpii. Ma lá pɔ́ aa kɛ̃̀ Damasi Yudaɔnɛ sì ń ɔzĩ, málɛ gɛ́ we mà zɛ́pideɔ kṹkũ mà suńnɔ Yelusalɛũ wà ń wɛtã.¶¶ 6 Kɛ́ má bɛ zɛ́u, ma kãikũ̀ ń Damasio ĩatɛ̃ minanguo taawa, ɔ̃ kã́ndo gupua zɔ̃ɔ bɔ̀ luabɛ à kùlɛa. 7 Ma bɔ lɛlɛ tɔɔlɛ, ɔ̃ ma lɔɔ mà, wa òmɛɛ: Sɔlu, Sɔlu, àkɛa ńlɛ ĩadaai? 8 Ɔ̃ ma mɛ̀: Ḿmɛnn déi Dii? Ɔ̃ a òmɛɛ: Mámɛmaa Yesu Nazalɛti. Mámɛ ńlɛ ĩadaa. 9 Gbɛ̃́ pɔ́ kumanɔɔ gupuapi è, ãma aai gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ yã'omɛɛ lɔɔ mao. 10 Ɔ̃ ma aà là, kpelewa má kɛi, Dii? Ɔ̃ a òmɛɛ mà fɛlɛ gɛ̃ Damasi, we wa yã́ pɔ́ a dìlɛmɛɛ mà kɛ omɛɛ píi. 11 Gupuapi í gbãa tò ma wɛ́ lɛ́ gu'e lɔo, ɔ̃ ma gbɛ̃́ɔ ma kũ ma ɔwa, aa gɛ̃̀manɔ Damasi.

§**21:23** Nao 6.21
****21:25** Zĩn 15.29
††**21:29** Zĩn 20.4
‡‡**22:4** Zĩn 8.3
¶¶**22:5** Zĩn 9.1-2

12 Lousisinae ku we wì mɛɛ̀ Ãnania. Ì
misiilɛ Lua ikoyãɛ mɛ́ Damasi Yudaɔ píi
ì aà tɔnasi. 13 À mɔ̀ ma kĩ́i à zɛ̀ ma saɛ,
ɔ̃ a òmɛɛ: Sɔlu ma gbɛ̃́, ɛa gu'e. Wegɔ̃ɔ
ma wɛ́ wɛ̃̀, ɔ̃ ma aà è. 14 À mɛ̀ wá deziɔ
Lua mɛ́ ma sɛ, kɛ́ mà wɛsi Gbɛ̃maalɛ, mà
yãma aà lɛ́u, mí aà pɔeã dɔ̃. 15 À mɛ̀ máɔ
dɛ aà seelade ũ, míɔ yã́ pɔ́ má è ń yã́ pɔ́
má mào o gbɛ̃́piiɛ. 16 Ɔ̃ à mɛ̀ bɔ́ málɛ dã́
lɔi, mà fɛlɛ da'ilɛkɛ, ma duuna i woloa ń
a sísiao?
17 Kɛ́ ma ɛa Yelusalɛũ, málɛ lousisi Lua
ua, ɔ̃ ma wɛ́pungu'è. 18 Ma Dii è, a òmɛɛ
mà kɛ mà bɔ Yelusalɛũ kpakpa, asa gbɛ̃́ɔ
yã́ pɔ́ málɛ o a musu sio. 19 Ɔ̃ má ò
Diiɛ, aa dɔ̃ sã́asã kɛ́ miɔ gɛ̃ lousisikpɛ
ń lousisikpɛo màɔ aà náaikɛnaɔ ká kpɛ́u
wàɔ ń gbɛ̃. 20 Kɛ́ wàlɛ aà seelade Ɛtiɛ̃ɛ dɛ
sɔ̃, mapi má kú wɛɛ, ma zɛ ń aà dɛnaɔ,
má ń ulaɔ kũané.§§ 21 Ɔ̃ Dii òmɛɛ mà gɛ́,
a ma zĩ e buipãleɔ kĩ́i zɛ̃̀zãɛ.
22 Aa swãkpà aà yã́i e à gɛ̀ kà buipãleɔ
yã́piwa, ɔ̃ aa nà wiiwa aa mɛ̀: À aà dɛ!
Gbɛ̃́ɛ bee taa kua zɛvĩo! 23 Aalɛ wiilɛ, aalɛ
ń ulaɔ gbãɛ, aalɛ bùsuti zu musu. 24 Ɔ̃
Loma sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ mɛ̀ wà gɛ̃ ń Pɔluo ń
bɛ, wà aà gbɛ̃ ń flàalao e aà sĩana'o, wi
e yã́ pɔ́ wàlɛ wiidɔwà a yã́i ma. 25 Kɛ́
wàlɛ Pɔlu ɔɔ poo wà aà ye, a ò sosa bade
pɔ́ kú wɛɛ: Á a zɛ́ vĩ à Loma gbɛ̃́ gbɛ̃
yã́kpalɛkɛsaia? 26 Kɛ́ sosapi yã́pi mà, à
gɛ̀ a ò ń gbɛ̃zɔ̃ɔɛ à mɛ̀: Ńlɛ kɛ kpelewa
ni? Gbɛ̃́piá Loma gbɛ̃́ɛ. 27 Ɔ̃ gbɛ̃zɔ̃ɔpi mɔ̀
Pɔlu là à mɛ̀: Omɛɛ, Loma gbɛ̃́n n ũa? A
wèwà à mɛ̀: Ao. 28 Ɔ̃ gbɛ̃zɔ̃ɔpi òɛ: Ma ɔ
zɔ̃ɔ kpàɛ, ɔ̃ ma gɔ̃ Loma gbɛ̃́ ũ. Ɔ̃ Pɔlu òɛ:
Mapi, wà ma i a ũɛ. 29 Ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ aa ye
yãlalawà yãaɔ bɔ̀zã gɔ̃̀ɔ. Kɛ́ gbɛ̃zɔ̃ɔpi dɔ̃̀
Pɔluá Loma gbɛ̃́ɛ, vĩa aà kṹ, kɛ́ a tò wà
mɔkàwà yã́i. 30 A gu dɔ̀, kɛ́ gbɛ̃zɔ̃ɔpi ye à
yã́ pɔ́ Yudaɔ mɔ̀ò sã́asã ma, à mɔpòlowà,
ɔ̃ à sa'onkiaɔ ń Yuda gbãadeɔ kã̀aa, à mɔ̀
ń Pɔluo ń aɛ.

Yuda gbãadeɔ yã́kpalɛkɛa ń Pɔluo

23 Pɔlu wɛpɛ̀ gbãadeɔwa à mɛ̀: Ma
gbɛ̃́ɔ, yãe lɛ́ ma sɔ̃ vĩ Lua aɛo e ń a
gbão. 2 Ɔ̃ sa'onkia Ãnania ò a dɔaiɔnɛ aa
aà lɛ a lɛ́wa. 3 Ɔ̃ Pɔlu òɛ: Lua n lɛ sɔ̃, gbɛ̃-
nazĩn kaadɔɛmbɛ.* Ń zɔ̃lɛ ńlɛ yã́kpalɛkɛ-
manɔ ikoyã musu, mɛ́ mpi sɔ̃, n bɔ a kpɛ,
ń ò wà ma lɛ́. 4 Ɔ̃ dɔaipiɔ mɛ̀: Ḿmɛ ńlɛ
Lua gbàgbankia sɔ̃sɔ̃ màaa? 5 Pɔlu mɛ̀:
Gbɛ̃́ɔ, mi dɔ̃ sa'onkia no, asa a kẽa láu wà
mɛ̀, wásuli wá bùsu gbãade tɔbɛ̃ɛsio.†
6 Pɔlu dɔ̃ kɛ́ gbãadepiɔ gbɛ̃ɛɔá
Saduseɔnɛ, an gbɛ̃ɛɔ sɔ̃ Falisiɔnɛ, ɔ̃ a
òné gbã́ugbãu: Ma gbɛ̃́ɔ, Falisin ma ũ,
Falisiɔ nɛ́n ma ũ. Gɛɔ vua yã́ pɔ́ ma wɛ́
dɔi yã́i ɔ̃ álɛ yã́kpalɛkɛmanɔ. 7 Kɛ́ à yã́pi
ò, Falisiɔ ń Saduseɔ fɛ̀lɛkɔ̃wa ń lɛkpaao,
ɔ̃ kãaakɛnaɔ kɛ̃̀aa lɛɛ pla. 8 Saduseɔ ì
mɛ gɛɔ lí vuo,‡ mɛ́ malaikaɔ ń nisĩnaɔ
kuo. Falisiɔ sɔ̃ aa zɛ̀ ń beeɔ kuao. 9 Wii
gbãa da ń guu, ɔ̃ Falisi pɔ́ aaì Mɔizi
ikoyã danɛ́ɛɔ fɛ̀lɛ ń lɛkpaa gbãao aa mɛ̀:
Wi yãvãie e gbɛ̃́ɛ beewao. Tó nisĩna ge
malaika mɛ́ yã'òɛ̀ sɔ̃ bɛ? 10 Kɛ́ lɛkpaa
gbãakṹ, sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ lɛ́ vĩakɛ, kɛ́ gbɛ̃́ɔ
su Pɔlu taitaikɔ̃ɛo, ɔ̃ a ò a sosaɔnɛ aa
pila gɛ̃ ń guu, aa aà kũ gɛaànɔ ń bɛ.
11 A gwã́ Dii bɔ̀ mɔ̀ Pɔluwa à mɛ̀:
Sɔ̃dilɛ! Lá n ma yã'ò Yelusalɛũ la, sema ǹ
o Loma lɔ.

Lɛkpaaĩa Pɔluzi

12 Kɛ́ a gu dɔ̀ Yudaeɔ kã̀aa asii guu, aa
lɛgbɛ̃̀ aa mɛ̀ wa pɔbleo, wa imio e gɔɔ
pɔ́ wà Pɔlu dɛ̀. 13 Lɛkpaaĩnapiɔ dɛ gbɛ̃ɔn
blala. 14 Aa gɛ̀ sa'onkiaɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ kĩ́i,
aa òné: Wá sì ń Luao wa mɛ̀, tó wi Pɔlu
dɛo, tó wa pɔblè, Lua láaikɛwá. 15 Ápiɔ

§§**22:20** Zĩn 7.58
***23:3** Mat 23.27-28
†**23:5** Bɔa 22.27
‡**23:8** Luk 20.27

ń gbãadeɔ píi à gɛ o sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔɛ aà
mɔ́ɛ́ ń Pɔluo lá á ye à aà yɑ̃́ɔ tàasika dɛ a
káaulawa. Wápiɔ sɔ̃ wáɔ ku sɔu guu wà
aà dɛ zɛ́u e àɔ gɛ́ kái la.
16 Pɔlu dãe nɛgɔ̃ɛ ń baikpaapi mà, ɔ̃
à gɛ̀ gɛ̃̀ sosaɔ bɛ, a ò Pɔluɛ. 17 Ɔ̃ Pɔlu
sosa badee sìsi a òɛ̀: Gɛ́ ń ɛ̀waasoɛo á
gbɛ̃zɔ̃ɔ kĩ́i, asa a ye baoe kpaɛ̀. 18 Ɔ̃ à aà sɛ̀
gɛ̀aànɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔ kĩ́i à mɛ̀: Pɔlu dakpɛuna
ma sisi, a gbɛ̀aa mà mɔ n kĩ́i ń ɛ̀waasoɛo.
A yãe vĩ a ye onɛ. 19 Ɔ̃ gbɛ̃zɔ̃ɔpi ɛ̀waasopi
kṹ a ɔwa à gɛ̀aànɔ gusaɛ ḿpla, ɔ̃ à aà là à
mɛ̀: Bɔ́ yɑ̃́ ń vĩ ǹ omɛɛi? 20 Ɔ̃ à mɛ̀: Yudaɔ
mɛ́ lɛkpàaĩ, aa ye gbɛama ǹ mɔ́ ń Pɔluo
ń gbãadeɔnɛ zia, lá aa ye aà yɑ̃́ gwa dɛ a
káaulawa. 21 Ńsu we ń yɑ̃́io, asa an gbɛ̃́ɔ
lɛ́ aà dɑ̃́ zɛ́u, aa dɛ gbɛ̃ɔn blala. Aa lɛgbɛ̃̀
aa mɛ̀ wa pɔbleo, wa imio e gɔɔ pɔ́ wà
aà dɛ̀. An sɔu mà kɔ̀, n yɑ̃́ an swɑ̃́ dɔi.
22 Gbɛ̃zɔ̃ɔpi ò ɛ̀waasopiɛ: Ńsu to gbɛ̃e dɔ̃
ń òmɛɛo. Ɔ̃ à aà gbàɛ.

Pɔlu gbaɛa Sezale

23 Ɔ̃ à sosa bade gbɛ̃ɔn plaɔ sìsi, a
ònɛ́: À o sosa fɛ̃ndade gbɛ̃ɔn ɔ̀aa doɔnɛ
aa sɔukɛ aa gɛ́ Sezale oosi ublegɔɔ ń
sɔ̃de gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwiɔ ń sɔ̃nde gbɛ̃ɔn ɔ̀aa
doɔ. 24 À sɔ̃́ yɑ̃́ kɛkɛ Pɔluɛ aà dikpɛ gɛò
bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔ Felisi kĩ́i yãkelesai. 25 Ɔ̃ à
lakɛ̃̀ɛ̀ à mɛ̀: 26 Bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔ Felisi, mapi
Kolodi Lisia, ma láɛ bee kɛ̃̀nɛ, ma fɔk-
pàma. 27 Yudaɔ mɛ́ gbɛ̃́ɛ bee kṹ, aa ye
aa aà dɛ. Kɛ́ ma aà dɔ̃̀ Loma gbɛ̃́ ũ, ɔ̃ ma
gɛ ń sosaɔ ma aà sìmá. 28 Kɛ́ má ye mà
aà yɑ̃́ pɔ́ aa mɔ̀oa ma, ma aà sɛ̀ ma gɛò
an yɑ̃́kpalɛkɛnaɔ kĩ́i. 29 We má dɔ̃̀u aà yɑ̃́
pɔ́ aa mɔ̀oa dɛ an ikoyã ũɛ, i yɑ̃́ pɔ́ kà
wà a dɛ ge wà a dakpɛu kɛo. 30 Kɛ́ wà
lɛkpàaĩaàzi, wà a kpɑ̃́i kɛ̀mɛɛ, ɔ̃ ma aà
gbàɛoma gɔ̃̀ɔ, má ò yãdeɔnɛ aa gɛ́ ń aà
yɑ̃́o n kĩ́i we.
31 Ɔ̃ sosaɔ kɛ̀ lá wa ònɛ́wa, aa Pɔlu sɛ̀
gɛ̀ò Antipati gwãasĩna. 32 Kɛ́ gu dɔ̀, sosa
pɔ́ bɛ kɛ̀sɛɔ Pɔlu nà sɔ̃deɔnɛ ń ɔzĩ aa
gɛaànɔ aɛ, ɔ̃ aa ɛ̀a tà ń bɛ. 33 Kɛ́ sɔ̃deɔ
kà Sezale, aa lápi kpà bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔpiwa,
ɔ̃ aa Pɔlu nàɛ̀ a ɔzĩ. 34 Bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔpi lápi
kyokɛ̀, ɔ̃ à Pɔlu là bùsu pɔ́ à bɔ̀u. A mà Sil-
isi bùsu à bɔ̀u, 35 ɔ̃ a òɛ̀: Tó gbɛ̃́ pɔ́ yãvĩn-
nɔɔ mɔ̀, má ma lá aa o. Ɔ̃ à mɛ̀ wàɔ aà
dɔ̃́a ua. Elodi mɛ́ uapi kpà yãa.

Yudaɔ fɛlɛa ń Pɔluo Sezale

24 Gɔɔ sɔo gbɛa sa'onkia Ãnania mɔ̀
Sezale ń gbɛ̃zɔ̃ɔeɔ ń ikoyãdɔ̃na pɔ́
wì mɛɛ̀ Tɛɛtuluo. Aa mɔ̀ ń Pɔlu yɑ̃́o bùsu
gbɛ̃zɔ̃ɔ kĩ́i. 2 Kɛ́ wà Pɔlu sìsi, Tɛɛtulu fɛ̀lɛ
lɛ́ yãdaaàla à mɛ̀: Felisi, ń n báaao wá
bùsu na à kɛ̀ zài. N zia làasookɛa mɛ́ mɔ̀
ń wá kálɛa maao. 3 Wì n tɔnasi, wàɔ n
sáaukpa gupiiu gɔɔpii. 4 Kɛ́ má ye mà n
gágao, má wabikɛma, sùuukɛwanɔ, wá
yɑ̃́ yɔɔnaɛ ma. 5 Wá è gbɛ̃́piá gbɛ̃nazĩn
èbeɛ. Ì zɔada Yudaɔ guu dṹnia guu píi,
a dɛ lousisizɛ ɛɛ pɔ́ wì mɛ Nazalɛtideɔ
dɔaanaɔ do ũ. 6 Baa se a ye Lua ua gbãlɛ,
ɔ̃ wa aà kṹ. 7–8 Tó n gɔ̃ɛpi làla nzĩa, ńyɔ̃
aà yɑ̃́ pɔ́ wa mɔò sĩana dɔ̃. 9 Ɔ̃ Yudaɔ
yɑ̃́'idìa aa mɛ̀ lá yɑ̃́piɔ dɛn we.
10 Ɔ̃ bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔpi mikɛ̀ Pɔluɛ aà yã'o.
Ɔ̃ Pɔlu mɛ̀: Lá má n dɔ̃ yɑ̃́kpalɛkɛna
ũ bùsuɛ bee guu a wɛ̃ gɛ̃̀gɛ̃, ɔ̃ málɛ a
mibɔayã'ò ma laaiwa. 11 Tó ń gbɛ̀a, wa
onɛ ma gɛa Yelusalɛũ lousisii dɛ gɔɔ kuɛ-
plalao. 12 Wi ma e málɛ lɛkpaakɛ ń gbɛ̃eo
Lua uao. Wi ma e málɛ zɔada lousisikpɛɔ
guu ge wɛ̃́lɛ guuo. 13 Gbɛ̃́piɔ fɔ̃ yɑ̃́ pɔ́ aa
lìamazi seelade enɛo. 14 Sĩana má ònɛ, zɛ́
pɔ́ aalɛ mɛ lousisizɛ ɛɛɛ guu ɔ̃ málɛ zɔble
wá deziɔ Luaɛ. Má yɑ̃́ pɔ́ wa kɛ̃̀ Mɔizi
ikoyã guu ń ãnabiɔ pɔ́ɔ náai vĩ. 15 Ma wɛ́
dɔ Luai lá ampiɔwa, kɛ́ gbɛ̃maaɔ ń gbɛ̃-
vãiɔ bɔ gau píi. 16 Ayãmɛto miɔ azĩa toto
gɔɔpii kɛ ma sɔ̃ su àɔ vĩ Lua aɛ ge gbɛ̃naz-
ĩna aɛo. 17 Ma wɛ̃kɛa ń ma bùsuo gbɛa
ma ɛa su ɔdama kɛ̀nɛ́, ma sa'ò 18 Lua ua.
Kɛ́ málɛ sa'o ma gbãbɔa gbɛa, ɔ̃ wà ma
le we. Mi bíla kãaao, mɛ́ zɔa kuo.¶ 19 Azi

¶**24:18** Zĩn 21.26-27

bùsu Yudaeɔ mɛ́ yãdeɔ ũ. Sema aa mɔ
wà yãbɔ kɔ̃ lɛ́u n kḯi. 20 Tó màa no, tó
gbɛ̃́ pɔ́ aa ku laɔ dàa pɔ́ aa èa gɔɔ pɔ́ aa
yã́kpalɛkèmanɔ o. 21 Sema yã́ mèndo pɔ́
má ònɛ́ ń lɔɔ gbãao ma mɛ̀, gɛɔ vua yã́
musu ɔ̃ aalɛ yã́kpalɛkɛimanɔ bàasio.§

22 Felisi Yesu zɛ́ bɔɔlɛ dɔ̃, ɔ̃ à lakà Yu-
daɔ yã́a à mɛ̀: Tó sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ Lisia mɔ̀,
má á yã́ midɛɛ́. 23 A ò sosa badeɛ aàɔ Pɔlu
dɔ̃́a, ãma aà aà gba ĩ́ana, i to aà gbɛ̃́ɔ
dɔaàlɛ.

24 Gɔɔpla gbɛa Felisi mɔ̀ ń a Yuda nɔ pɔ́
wì mɛɛ̀ Dusiio. À Pɔlu sìsi, ɔ̃ à Kilisi Yesu
náaikɛa yãmàwà. 25 Pɔlu lɛ́ yã'o maakɛa
musu ń zĩakũadɔ̃o ń yã́kpalɛkɛa ń gbɛ̃́ɔ
pɔ́ lɛ́ mɔo, ɔ̃ vĩa Felisi kũ̀ à mɛ̀: Fɛlɛ tá gĩa.
Gɔɔ pɔ́ ma ɔ'è, má ɛa n sísi. 26 Aà wɛ́ dɔi
Pɔlu a gbagusaɛdaɛɛ, ɔ̃ ìɔ aà sisi mɔ̀ɔmɔɔ
aà mɔ faaiboanɔ. 27 Kɛ́ à kɛ̀ wɛ̃̀ pla, Pɔɔsiu
Fɛsɛtu zɔ̃̀lɛ Felisi gbɛu. Kɛ́ Felisi ye àɔ na
ń Yudaɔ yã́i, ɔ̃ à Pɔlu tò dakpɛu.

Pɔlu zɛa ń gɛa Sezaa kḯio

25 Fɛsɛtu zɔ̃lɛa kpalau gɔɔ àaɔ̃ gbɛa,
à fɛ̀lɛ Sezale à gɛ̀ Yelusalɛũ.
2 Wekĩi sa'onkiaɔ ń Yuda gbãadeɔ mɔ̀ aà
kḯi, aa fɛ̀lɛ ń Pɔlu yã́o. Aa wabikɛ̀wà 3 aà
sùuukɛ, aà to Pɔlu mɔ́nɛ́ Yelusalɛũ. Asa
aa zɛ̀ò wà baikpaɛ̀ zɛ́u wà aà dɛɛ. 4 Ɔ̃
Fɛsɛtu ònɛ́: Pɔlu ku kpɛ́u Sezale, mapi sɔ̃
má tá we tia. 5 Á gbãadeeɔ mɔ gɛmanɔ,
tó à yãvãikɛ̀ɛ, í o.

6 Fɛsɛtu kɛ̀ńnɔ gɔɔ swaaɔ̃ ge kwi taawa,
ɔ̃ à ɛ̀a tà Sezale. Kɛ́ a gu dɔ̀, à zɔ̃̀lɛ a gĩ́naa
à mɛ̀ wà mɔ́ ń Pɔluo. 7 Kɛ́ à mɔ̀, Yuda pɔ́
bɔ̀ Yelusalɛũɔ lìaaàzi, ɔ̃ aa yãzɔ̃ɔ pɔ́ wi fɔ̃
a seela èoɔ dɔ̀wà dasidasi. 8 Pɔlu yã́zãsì-
má à mɛ̀: Mi zã Yudaɔ ikoyã ge Lua ua
yã́wao. Mi zã yãewa Sezaaɛo. 9 Fɛsɛtu lɛ́
wɛɛlɛ àɔ na ń Yudaɔ ɔ̃ à Pɔlu là à mɛ̀: Ńyɔ̃
we gɛ́ Yelusalɛũ mà yã́kpalɛkɛnnɔ we yã́ɛ
beeɔ musua? 10 Pɔlu mɛ̀: Sezaa ikoyã pɔ́
kũ̀ wà yã́kpalɛkɛmanɔ ɔ̃ má kúu la. Mi
tàaekɛ Yudaeɛo, lá mpi ń dɔ̃ sã́asãwa.
11 Tó ma tàaekɛ̀ à kà wà ma dɛɛ, má gí
wà ma dɛo. Ãma lá mi yã́ pɔ́ gbɛ̃́ɛɔ lɛ́ o
ma musue kɛo, gbɛ̃e zɛvĩ à ma kpámáo.
Gɛa Sezaa kḯi ɔ̃ ma zɛò. 12 Kɛ́ Fɛsɛtu lɛk-
pàaĩ ń a gbɛ̃́ɔ à mɛ̀: Sezaa n zɛò, aà kḯi
ńyɔ̃ gɛ́u.

Gɛa ń Pɔluo kí Agipa ń Beenisio aɛ

13 Gɔɔpla gbɛa kí Agipa ń Beenisio mɔ̀
Sezale fɔkpai Fɛsɛtuwa. 14 Kɛ́ aalɛ gɔɔ-
plakɛ we, Fɛsɛtu bɔ̀ ń Pɔlu yã́o kípiɛ
à mɛ̀: Gɔ̃ɛe ku la, Felisi aà tò dakpɛu.
15 Kɛ́ ma gɛ Yelusalɛũ, sa'onkiaɔ ń Yuda
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ fɛ̀lɛmɛɛ ń aà yã́o, aa mɛ̀ mà
sùuukɛ mà yãdaaàla. 16 Má ònɛ́, tó gbɛ̃́
pɔ́ wà yãdɔ̀wà i kɔ̃'e ń a yãdɔmadeɔo mɛ́
i zɛ'è à yã́pi zãsìmáo, wá Lomadeɔ wili aà
kpámáo. 17 Kɛ́ aa sùmanɔ la, mi zɛzɛo. Kɛ́
a gu dɔ̀ gɔ̃̀ɔ, ɔ̃ ma zɔ̃lɛ ma gĩ́naa ma mɛ̀
wà mɔ́ ń gbɛ̃́pio. 18 Gbɛ̃́ pɔ́ yãvĩaànɔpiɔ
yã'ò, aai yãvãi pɔ́ málɛ e wa dɔwà o aà
yã́ musuo. 19 Aa yãkele vĩaànɔ ń lousi-
sizɛ yã́ musu ń gɔ̃ɛ pɔ́ wì mɛɛ̀ Yesu yã́o.
À gà, ɔ̃ Pɔlu zɛ̀ ń aà kua bɛ̃́ɛ yã́o. 20 Ma
bílikɛ̀ yã́pi zɛ́ dɔ̃awa, ɔ̃ ma aà là tó a ye gɛ́
Yelusalɛũ wà yã́pi gɔ̃́gɔ̃̀ɛ we. 21 Ɔ̃ Pɔlu mɛ̀
Loma kí ɔ̃ a zɛò, wàɔ a kũa. Ɔ̃ ma mɛ̀ wàɔ
aà dɔ̃́a e màɔ gɛ́ aà gbaɛi Sezaawa. 22 Ɔ̃
Agipa ò Fɛsɛtuɛ: Má ye mà gbɛ̃́pi yãma
mazĩa. Ɔ̃ Fɛsɛtu mɛ̀: Ńyɔ̃ yãma aà lɛ́u zia.

23 Kɛ́ a gu dɔ̀ Agipa ń Beenisio mɔ̀ ń
gawi zɔ̃ɔo, ɔ̃ aa gɛ̃̀ kɔ̃kãaakɛkpɛu ń sosaɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń wɛ̃́lɛ gbɛ̃́ gbiaɔ. Kɛ́ Fɛsɛtu lɛsì,
wà mɔ̀ ń Pɔluo. 24 Ɔ̃ Fɛsɛtu yãsɛ̀ à mɛ̀: Kí
Agipa ń gbɛ̃́ pɔ́ kúwanɔ laɔ píi, a gbɛ̃́ɛ bee
èa? Yuda pɔ́ kú Yelusalɛũɔ ń laɔ píi gbɛ̃́pi
yã́ sɛ̀ mɔ̀oa, aalɛ wiilɛa aa mɛ̀, a maa àɔ
ku lɔo. 25 Mapi, mi e à yãe kɛ̀ à kà wà
aà dɛo, ɔ̃ lá à zɛ̀ ń Sezaao, ma zɛò mà aà
gbaɛwà. 26 Mi yã́pi gbadɔ̃ mà lákɛ̃ kíɛ aà
yã́ musuo. A yã́i tò ma mɔaànɔ á aɛ, atɛ̃sa
mpi kí Agipa, kɛ́ yãlalaawà gbɛa mà yã́ e
mà a lákɛ̃. 27 Asa dakpɛuna gbaɛama yã́

§24:21 Zĩn 23.6

pɔ́ wa dàaàla oa wásawasa sai, i kɛmɛɛ
zɛvĩo.

Pɔlu yã'oa kí Agipa aɛ

26 Õ Agipa ò Pɔluɛ: Ń zɛvĩ ǹ n yã'o.
Õ Pɔlu ɔsɛ̀ à azĩa yã́ bɔɔlɛkɛ̀ à mɛ̀:
2 Kí Agipa, má è ma minakɛ̀, kɛ́ má è
málɛ mazĩa yã́ bɔɔlɛkɛ n aɛ gbã, yã́ pɔ́ Yu-
daɔ lìamazi musu píi. 3 Atɛ̃sa kɛ́ ń Yudaɔ
fɛlɛkaayã dõ píi ń ń yãkeleɔ. Bee yã́i ma
wabikɛ̀ma, ma yã́ɛ mamɛɛ. 4 Yudaɔ ma
kua dõ za ma nɛ́fɛ̃nɛnzĩ daalɛa ma bùsuu
e Yelusalɛũ. 5 Aa ma dõ à gɛ̃̀gɛ̃. Tó aa yei,
aa fɔ̃ o má dɛ wá lousisin gãli pɔ́ gbãa ń
Lua yã́o wì mɛ Falisiɔ gbɛ̃́ ũ. 6 Tiasa wàlɛ
yã́kpalɛkɛmanɔ, kɛ́ ma wɛ́ dɔ lɛ́ pɔ́ Lua
gbɛ̃̀ wá deziɔnɛzi yã́i. 7 Wá bui kuɛplaɔ
aaìɔ zɔble Luaɛ gwãasĩna ń fãaneo wɛdɔa
lɛgbɛ̃a doũpizi guu. Kí, wɛdɔa yã́pizi yã́i
Yudaɔ fɛ̀lɛmanɔ. 8 Bɔ́yãi Lua gɛɔ vua kɛ̀ɛ́
yã́zɛsai ũi?
9 Mapi yãa, ma zɛò kɛ́ yã́ pɔ́ a bɔ Yesu
Nazalɛti yã́ kpɛ píi õ máliɔ kɛ. 10 Màa má
kɛ̀ Yelusalɛũ. Sa'onkiaɔ ma gba zɛ́, õ ma
Lua gbɛ̃́ɔ kà kpɛ́u dasi. Tó wàlɛ ń dɛdɛ sɔ̃,
ma lɛ́ ìɔ ku a guuɛ.** 11 Miɔ gɛ́ lousisikpɛ
ń lousisikpɛo mɔ̀ɔmɔɔ màɔ wɛ́tɛ̃amɔnɛ́,
mi gãnamá aa dɔ́ɛ ń Luao. Ma pɔ fɛ̃ańzi,
õ mi gɛ́ ĩadaimá ń wɛ̃́lɛ baaɔ.††

Pɔlu zĩkɛa Yesuɛ

12 Beewa málɛ gɛ́ Damasi ń iko pɔ́
sa'onkiaɔ ma gbaɛoo. 13 Kí, kɛ́ má bɛ zɛ́u
ĩatɛ̃ minanguo, ma gupua è à bɔ̀ luabɛ à
kùlɛa ń ma gbɛ̃́ɔ, a pãsĩ dɛ ĩatɛ̃a. 14 Wa
lɛlɛ zĩ́lɛ wápii, õ ma lɔɔ mà, wa òmɛɛ ń
Ɛbɛlu yã́o wà mɛ̀: Sɔlu, Sɔlu, bɔ́yãi ńlɛ
ĩadaiai? Lípanazɔ̃a ń teo mɛ́ lɛ́ ĩakpanzi
fá! 15 Ma mɛ̀: Ḿmɛnn déi, Dii? Õ Dii mɛ̀:
Mámɛ má Yesu pɔ́ ńlɛ ĩadawà ũ. 16 Fɛlɛ
zɛ. Ma bɔ mɔma kɛ́ mà n sɛ ma zĩkɛna ũɛ,
níɔ dɛ yã́ pɔ́ ń è ń yã́ pɔ́ má ɔlɔnɛo seelade
ũ. 17 Má n suaba Yudaɔ ɔzĩ ń buipãleɔ.
Málɛ n zĩmá, 18 kɛ́ ǹ ń wɛ́ kɛ̃́nɛ́, aa bɔ gu-
siau aa gɛ̃ gupuau, aa bɔ Setãu ikou aa gɛ̃
Lua pɔ́u, an duuna i kɛ̃́má, an bàa iɔ kú
ń gbɛ̃́ pɔ́ an kua adoaɔ ma náaikɛa yã́i.
19 Kí Agipa, Ayãmɛto mi gí luabɛ gbɛ̃́
pɔ́ bɔ̀ mɔ̀a yã'onɛ maio. 20 Ma waasokɛ̀
Damasi gĩa ń Yelusalɛũo,‡‡ õ má kɛ̀ Yude
bùsu gupiiu ń buipãleɔ kĩ́io. Má ònɛ́ aa
nɔ̀sɛlilɛ aa zɛ ń Luao, aai yã́ pɔ́ a to wà
dɔ̃ aa nɔ̀sɛlìlɛ kɛ. 21 Bee yã́i Yudaɔ ma kũ
Lua ua, aa ye ma dɛ. 22 Lua dɔnlɛ má kuò
e ń a gbão, õ má zɛa aà seelade ũ nɛ́fɛ̃nɛn
gbɛ̃zɔ̃ɔɔnɛ píi. Mili yãpãle oo, sema yã́
pɔ́ ãnabiɔ ń Mɔizio ò à kɛ̀ bàasio. 23 Aa
mɛ̀ Mɛsii a taasikɛ, õmɛ a bɔ gau sɛ̃́ia, i
gupua yã'o Yudaɔnɛ ń buipãleɔ.¶¶
24 Kɛ́ Pɔlu lɛ́ azĩa yã́ bɔɔlɛkɛ màa,
Fɛsɛtu wiidɔ̀wà à mɛ̀: Ĩana kàma yã̀ Pɔlu?
N dɔ̃a zɔ̃ɔ mɛ́ lɛ́ n mi liaa. 25 Õ Pɔlu mɛ̀:
Ĩana i kaao, Fɛsɛtu. Yã́zɛde málɛ o mɛ́
sĩanaɛ. 26 Kí, lá ń yã́ beeɔ dɔ̃, má fɔ̃ mà a
yã'onɛ wásawasa bakũaanakɛsai. Má dɔ̃
kɛ́ a kee i kɛ n mi kpɛo, asa yã́piá gusaɛ
yã́ no. 27 Kí Agipa, n yã́ pɔ́ ãnabiɔ ò sìa?
Má dɔ̃ kɛ́ ń sì. 28 Õ Agipa ò Pɔluɛ: Ń ye
ma dɛdɛnlɛa kɛ mà gɔ̃ Yesude ũ gɔ̃̀ɔ yã̀?
29 Pɔlu mɛ̀: Gɔ̃̀ɔ ge zã́ má yei, tó Lua wèi.
I kɛ ndo no, ń gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ ma yãma gbãɔ
píi, aa gɔ̃ lá má dɛwa, mɔdaonaɛ beeɔ
bàasi. 30 Õ kípi ń bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔo ń Beeni-
sio ń gbɛ̃́ pɔ́ kãaaa weɔ fɛ̀lɛ bɔ̀lɛ. 31 Kɛ́ aa
bɔ̀lɛ, aalɛ o'okɔ̃ɛ: Gbɛ̃́pi i yãe kɛ à kà dɛa
ge wà dakpɛuo. 32 Õ Agipa ò Fɛsɛtuɛ: Tó
gbɛ̃́pi i mɛ a yã́pi a gɛ́ Sezaa kĩ́iɛ yãao,
wá aà gbaɛɛ.

Gɛa ń Pɔluo Loma

27 Kɛ́ wà zɛ̀ò wà da Itali zɛ́u, õ wà
Pɔlu ń dakpɛuna kĩnieɔ nà sosa

**26:10 Zĩn 8.1-3
††26:11 Zĩn 9.1-2
‡‡26:20 Zĩn 9.20, 28
¶¶26:23 Isa 42.6, 49.6

bade pɔ́ wì mɛɛ̀ Zuliuɛ a ɔzĩ. A dɛ sosa
gãli pɔ́ wì mɛ Sezaa sosaɔ dɔaanaɔ do ũ.
2 Wa gɛ̃ gó'ilɛna pɔ́ bɔ̀ Adamiti, àlɛ bɔlɛ
ń Azi bùsu wɛ̃́lɛɔ guu, ɔ̃ wa dazɛu. Mase-
doni bùsu gbɛ̃́ Alisaka Tɛsaloni kúwanɔ.
3 Kɛ́ a gu dɔ̀ wa ka Sidɔ̃. Zuliu Pɔlu kũa
ń nɔ̀sɛdoũo, ɔ̃ à aà gbà zɛ́ aà gɛ́ a gbɛ̃́ɔ
gwai, kɛ́ aa e ɔdawà. 4 Bɔa we wa pɛlɛ
í guo. Kɛ́ ĩ́ana lɛ́ dawálɛ yã́i wa dɔ Sipi
bùsu kpɛ oi. 5 Bɛa ísia guo wa dɔ Silisi ń
Pãmfili bùsuɔzi, ɔ̃ wa ka Mila, Lisi bùsuu.
6 Wekĩi sosa badepi Alɛsãndi gó'ilɛna pɔ́
lɛ́ gɛ́ Itali è, ɔ̃ à wá káu.

7 Gɔɔ plae dà wá tá kɔɔnkũ̀. Dɛ̃ɛ ń dɛ̃ɛo
wa ka Sinidi lɛ́i. Kɛ́ ĩ́ana i weiwɛ̃ɛ wà gɛ́
súsuo, wa pãalɛ wa bɔ Kɛlɛti bùsu kpɛ oi
Samɔnɛ saɛ. 8 Dɛ̃ɛ ń dɛ̃ɛo wálɛ dɔ Kɛlɛ-
tizi, ɔ̃ wa ka gu pɔ́ wì mɛ Godɔkĩi Maau.
A kãi ń wɛ̃́lɛ pɔ́ wì mɛ Laseo. 9 Lá wa gɛ̃gɛ̃
zɛ́u, wá táa'o gɛa aɛ gɔ̃̀ kai yã́ ũ, asa Yu-
daɔ lɛyegɔɔ gɛ̃̀ kɔ̀. Ayãmɛto Pɔlu lɛdàmá
10 à mɛ̀: Gbɛ̃́ɔ, má è táɛ bee a mɔ́ ń ásoo
zɔ̃ɔo ń músio. I kɛ gópi ń a asoɔɛ adoo,
ń wápiɔɛ lɔ. 11 Ãma sosa bade gobɔna ń
godeo yã́ sì dɛ Pɔlu pɔ́a. 12 Gupi maa wà
godɔu wà buziɛble weo, ɔ̃ gbɛ̃́ daside zɛ̀
ń daa zɛ́uo. Aa ye wà ka Feniki, wɛ̃́lɛ pɔ́
kú Kɛlɛti bɛ'aɛ oi, tó a zɛkɛ̀, wí buziɛble
we.

Zàa'ĩana fɛlɛa ísiaa

13 Kɛ́ ĩ́an busɛ fɛ̀lɛ gɛɔmidɔkĩi oi, aalɛ e
wà fɔ̃ ń pɔeã kɛɛ. Ɔ̃ aa ń gó pòlo aa dàzɛu,
aalɛ dɔ Kɛlɛtizi kãikãi. 14 I gɛ̃gɛ̃o, zàa'ĩan
gbãa pɔ́ wì mɛ ĩ́an pãsĩ pìla Kɛlɛti gbɛwa.
15 À golìaa, wi fɔ̃ dàɛ lɔo, ɔ̃ wa gɔ̃ tɛi.
16 Kɛ́ à wá kpá gũgũn nɛ́na pɔ́ wì mɛ Ko-
dai, wa dáama'è yɔɔ. Dɛ̃ɛ ń dɛ̃ɛo wa wá
gónɛ suababɔ è wá kũ̀ we. 17 Kɛ́ aa yè wa
nà gó zɔ̃ɔpiwa, ɔ̃ aa kɛ̀kɛ bakã̀ gó zɔ̃ɔpiɛ.
Kɛ́ aalɛ vĩakɛ pãa Libii bùsu isaaaɛ, ɔ̃ aa
gó kúla pɛ̀lɛ íu, ɔ̃ aa gɔ̃̀ tɛ́ ĩ́anai. 18 Kɛ́ a
gu dɔ̀, lá zàa'ĩana gì lɛ́ wá gó zãampapa
gbã́ugbãu, ɔ̃ aa nà asoɔ zuzua íuwa. 19 A
gɔɔ àaɔ̃de zĩ́ aa ń gó zĩkɛbɔɔ bɔ̀lɛ kɔ̀lɛ ńz-
ĩa. 20 À kà gɔɔ ũma ĩatɛ̃ ń saanaɔ i bɔo, mɛ́
ĩ́an pãsĩpi ń louo i kpálɛo. Buaa aafia pɔ́
wá wɛ́ dɔi yãa kɛ̀ fama. 21 Wa gɔɔplakɛ̀,
wi e pɔblèo, ɔ̃ Pɔlu fɛ̀lɛ ònɛ́: Gbɛ̃́ɔ, tó a ma
yãmà yãa, dɔ̃ wi fɛlɛ Kɛlɛti, músi ń ásooɛ
beeɔ gbàsa wá léo. 22 E tia málɛ lɛdawá,
à sɔ̃dilɛ! Á gbɛ̃ɛ a gao, sema gópi wíwi
bàasio. 23 Gĩa gwã́ Lua pɔ́ má dɛ aà pɔ́
ũ mɛ́ mi zɔbleɛ̀, aà malaika bɔ̀ mɔ̀a 24 à
mɛ̀: Ńsu vĩakɛo, Pɔlu. Sema ǹ Sezaa aɛ
le. Lua gbɛ̃́ pɔ́ kúńnɔ gó guuɔ bɔ̀nɛ aafia
ḿpii. 25 Ayãmɛto gbɛ̃́ɔ, à sɔ̃dilɛ! Má Lua
náai vĩ kɛ́ a kɛ lá a òmɛɛwa. 26 Sema wà
ka gũgũnae isaaa.

27 A gɔɔ gɛ̃o mɛ̀ndosaide gwã́ ĩ́an
pãsĩpi lɛ́ wá gálɛ Adiati ía e tia. Ɔ̃ wɛɛdo
ígbɛ̃ɔ lɛ́ e wa kãikũ̀ ń gɔ̃sɔ̃lɛoɛ. 28 Ɔ̃ aa bà
i'ɛgwabɔ gbàɛ íu, aa è a ɛ gɛ̃̀sĩsuu basiiɔ̃.
Kɛ́ à kɛ̀ sàa yɔɔ aa gbàɛ lɔ, aa è a ɛ gɛ̃̀sĩ-
suu bàaɔ̃. 29 Aalɛ pãa gbɛwa vĩakɛ, ɔ̃ aa
kúla mɛ̀n síiɔ̃ gbàɛ gó pɔ̀ɔkpɛ, ɔ̃ aalɛ Lua
sisi gu dɔnɛ́ kpakpa. 30 Gópi zĩkɛnaɔ lɛ́
zɛwɛɛlɛ wà bɔlɛ gó guu wà bàalɛ, ɔ̃ aalɛ
gó suababɔpi pila aa da ía, aalɛ kɛ lá wa
ye kúlaɔ gbaɛ go'aɛwa. 31 Ɔ̃ Pɔlu ò sosa
badeɛ ń aà sosanɛɔ: Tó gbɛ̃́ beeɔ i gɔ̃ gó
guuo, á e bɔo. 32 Ɔ̃ sosaɔ gó suababɔ baɔ
zɔ̃̀zɔ̃, aa tò à lɛ̀lɛ íu.

33 Kɛ́ gu ye dɔi, Pɔlu awakpànɛ́ ḿpii aa
pɔble à mɛ̀: A gɔɔ gɛ̃o mɛ̀ndosain gbã a gɔ̃
looa pɔblesai. 34 Málɛ awakpaɛ́ à pɔble,
asa a maa á pɔlɛba àɔ dɔaɛ, í e bɔ aafia.
Baa á mikã mɛ̀ndo a vũaao. 35 Pɔlu yã́pi
oa gbɛa à pɛ̃ɛ sɛ̀ à Lua sáaukpà gbɛ̃́pii
wáa, ɔ̃ a ɛ̀ àlɛ só. 36 Ampii aa sɔ̃dìlɛ aa
pɔblè sa. 37 Wá gbɛ̃́ pɔ́ wá kú gó guuɔ
píi, wa ka gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń basiiɔ̃ síiɔ̃saio
(276). 38 Kɛ́ aa pɔblè aa kã̀, aa pɔ́wɛna
bɔ̀lɛ zù íu, kɛ́ gó e yãfũkũ yã́i.

39 Kɛ́ gu dɔ̀ aa gɔ̃sɔ̃ɛ è, aai dɔ̃o. Kɛ́ aa
ísia sɔ̀ɔmiboa è a gɔ̃sɔ̃ daaĩa, ɔ̃ aa zɛ̀ò wà
gɛ́ ń góo isaaa we, tó wa fɔ̃́. 40 Aa kúlaɔ
wòlo aa tò í guu, ɔ̃ aa golilibɔɔ ba pòlo
gɔ̃̀ɔ. Aa go'aɛ zwãa pòo ĩ́anaɛ, ɔ̃ aa mipɛ̀
gɔ̃sɔ̃piwa. 41 Ɔ̃ aa sì ũfãau ń saɛ, ɔ̃ gó zɛ̀
we. Ũfãapi go'aɛ kũ̀ gíũgiũ, i fɔ̃ dèeo, ɔ̃
ikooa pɔ́ lɛ́ vĩvĩ ń gbãao lɛ́ gó pɔ̀ɔkpɛ

wiwi. 42 Sosaɔ zɛ̀ò wà dakpɛunaɔ dɛdɛ,
kɛ́ an gbɛ̃e su kpáa'o pilimáo yã̋i. 43 Ãma
sosa bade ye Pɔlu misi, ɔ̃ à gìnɛ́ aa ń pɔeã
kɛ. A ò kpadɔ̃naɔ dɔaa kusi íwa aa bua,
44 gbɛ̃́ kĩniɔ iɔ tɛ́ ń kpɛ lipɛpɛɛɔ ge gó ka-
sɔɔ musu. Beewa ɔ̃ gbɛ̃́pii baa lè aafia.

Pɔlu kua Malita gũgũnaa

28 Kɛ́ wa baa lè aafia, wá mà gũgũ-
napi tɔ́n Malita. 2 Beleɔ wá kṹ
ɔplapla ń yeawázio. Aa gbãakpàwázi, aa
tɛ́ sa kàwɛ̃ɛ, asa lou nà maawa mɛ́ ĩ́ana
bɔ̀lɛ. 3 Pɔlu yàa kele nàaa mɔ̀ lɛ́ kátɛu,
píligona ku a guu. Kɛ́ tɛ́ pusu aà pà, à bɔ̀
Pɔlu kũ̀ a ɔwa. 4 Kɛ́ beleɔ mlɛ̃pi è dɔ aà
ɔwa, aa òkɔ̃ɛ: Gbɛ̃́ beeá gbɛ̃dɛnaɛ sĩana.
Baa kɛ́ à bùa íwa aafia, sĩana i weiɛ̀ àɔ
kuo. 5 Ãma Pɔlu mlɛ̃pi gbã̀ɛ a dà tɛ́u, i
yãe kɛɛ̀o. 6 Gbɛ̃́ɔ wɛ́ dɔi aà ɔ a ka à lɛ́lɛ
gɛ ũ wegɔ̃ɔɛ. Kɛ́ à gɛ̃̀gɛ̃, aa è pɔe i aà leo,
ɔ̃ aa lɛ́ lìlɛ aa mɛ̀ gbɛ̃́piá luaeɛ.
7 Gupi saɛ gũgũna gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ́ wì mɛɛ̀
Publiu bɛ kuu. À wá dílɛ gɔɔ àaɔ̃, à nibɔ
kɛ̀wɛ̃ɛ ń yeawázio. 8 Publiu mae wúlɛa ń
mɛ̀wãao, àlɛ bãnubãnukɛ. Ɔ̃ Pɔlu gɛ̃̀ aà
kĩ̋i, à wabikɛ̀ɛ̀ à ɔnàwà à aà gbã̀gbã. 9 Kɛ́
à gbã̀gbã màa, gũgũnapi gyãe kĩniɔ mɔ̀
aà kĩ̋i, ɔ̃ aa gbã̀gbã sɔ̃. 10 Aa wá kpɛlà
maamaa. Kɛ́ wálɛ tá, aa kũ̀sũakɛ̀wɛ̃ɛ lɔ.

Pɔlu kaa Loma

11 Wá kua gũgũnapiu mɔ àaɔ̃ gbɛa wa
gɛ̃ gó'ilɛna pɔ́ buziɛblè weu, wa dazɛu.
Gópi bɔ̀ Alɛsãndi, wà tã̋asiaɔ seela kɛ̀wà.
12 Kɛ́ wa ka Silakusa, wa gɔɔ àaɔ̃ kɛ̀ we.
13 Bɔa we wa dɔ gɔ̃sɔ̃lɛi e wa gɛ kaò Lɛ-
gio. Kɛ́ a gu dɔ̀ ĩ́ana bɔ̀ gɛɔmidɔkĩi oi, a
gɔɔ plaade wa ka Puzɔli. 14 Wɛ̃́lɛpi guu
wa Yesudeɔ lèu. Aa mɛ̀ wà sùuukɛ wà
ãsɔ̃a do kɛńnɔ. Wá kɛ̀ màa, ɔ̃ wa da Loma
zɛ́u. 15 Loma Yesudeɔ wá bao mà, ɔ̃ aa
mɔ̀ daiwálɛ. Gbɛ̃ɛɔ wá lɛ́ Apiu'ɛlɛu, gbɛ̃ɛɔ
sɔ̃ gu pɔ́ wì mɛ Pilakĩi'aaɔ̃u. Kɛ́ Pɔlu ń é,
à Lua sáaukpà, aà sɔ̃ nìni. 16 Kɛ́ wa ka
Loma, wà Pɔlu gbà zɛ́ aàɔ ku adoa ń sosa
pɔ́ ìɔ aà dɔ̃́ao.
17 Gɔɔ àaɔ̃ gbɛa Pɔlu Yuda gbɛ̃zɔ̃ɔɔ sìsi.
Kɛ́ aa kã̀aa, a ònɛ́: Ma gbɛ̃́ɔ, mi zã Yu-
daɔnɛ yãewao. Mi bɔ wá deziɔ fɛlɛkaayãe
kpɛo, ɔ̃ wà ma kũ Yelusalɛũ wà ma kpa
Lomadeɔwa. 18 Aa yãlàlaa, aai yãe e ma
musu à kà wà ma dɛo, ɔ̃ aa ye ma gbaɛ.
19 Ɔ̃ Yudaɔ bɔ̀ ma kpɛ. Teasi ma zɛ ń gɛa
Sezaa kĩ̋io,[§§] i kɛ má yãvĩ ń ma bùsu gbɛ̃́ɔ
no. 20 Ayãmɛto ma á gbɛ́a wà kɔ̃'e mà
oánɔ, asa gbɛ̃́ pɔ́ Isailiɔ wɛ́ dɔi yã̋i wà mɔɛ
bee kàia.
21 Ɔ̃ aa òɛ̀: Wi taalae e à bɔ̀ Yude bùsuu
n yã̋ musuo. Wá gbɛ̃e sɔ̃ i bɔ we à sùwá
ń n bao vãioo. 22 Wá è a maa wà yã̋ pɔ́ ń
kũa ma n lɛ́u, asa wá mà wì lousisizɛpi
bɛ̃̀ɛbo gupiiuɛ.
23 Aa gɔɔdìlɛkɔ̃ɛ ń Pɔluo, ɔ̃ aa mɔ̀ aà kĩ̋i
ua pɔ́ à pìlau dasidasi. A ye aa a yã̋zɛ dɔ̃
Yesu yã̋ musu, ɔ̃ à dàalɛ Mɔizi ikoyãwa ń
ãnabiɔ yã̋ɔ, à kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ̋i yã'ònɛ́,
à a bɔɔlɛkɛ̀nɛ́ za kɔɔkɔɔ e oosi. 24 Gbɛ̃ɛɔ
yã̋ pɔ́ àlɛ oɔ zɛ́ è, ãma gbɛ̃ɛɔ gìi. 25 Kɛ́ aalɛ
kɛ̃aa ń lɛkpaao, Pɔlu yã̋ mɛ̀ndo kã̀fĩnɛ́ à
mɛ̀: Yã̋ pɔ́ Lua Nisĩna dà ãnabi Isaiaɛ a ò
á deziɔnɛá sĩanaɛ à mɛ̀:
26 Gɛ ǹ o gbɛ̃́ beeɔnɛ,
aa swã̋kpa aaɔ gɛ́ yãemasai,
aa wɛ́tɛi aaɔ gɛ́ yãe'esai.
27 An nɔ̀sɛ paaao, kɛ́ aasu ɔ̃nɔkũo yã̋i,
an swã̋ gbãa, kɛ́ aasu yãmao yã̋i,
an wɛ́ kũaaa, kɛ́ asu kɛ̃o yã̋i,
asa aa ye ɛa sua mà ń gbã̋gbão.[*]
28–29 Ayãmɛto, àɔ dɔ̃ kɛ́ Lua gbɛ̃́ɔ zɪ̃̀ ń
suabayão buipãleɔwa. Aamɛ aa sí.
30 Pɔlu kɛ̀ kpɛ́ pɔ́ àlɛ a fĩabo guu wɛ̃̀
bṹu pla. Ìɔ gbɛ̃́ pɔ́ aaì mɔ faaiboianɔɔ
kũ ɔplapla píi. 31 À kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ̋i
yã̋ waasokɛ̀nɛ́, à Dii Yesu Kilisi yãdànɛ́ ń
laaio kpálɛa, gbɛ̃e i kpaɛ̀o.

---

§§**28:19** Zĩn 25.11
***28:27** Isa 6.9-10

LOMADEƆ

Yɑ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Kilisi gaa ń aà vuao gbɛa Yuda pɔ́ aa gɔ̃̀ Yesudeɔ ũɔ nà Yesu baonakpaawa Lomadeɔ mɛɛwia Loma guu, an gbɛ̃eɔn Pisii ń Akilasio ũ (Zĩnaɔ 18.2). Beewa Yesu gãli sɛ̃́ia dàalɛ we gɔɔ pɔ́ Pɔlu lɛ́ baonakpa Sili bùsuu ń Azi bùsu pɔ́ wì mɛ tia Tuukiio ń Gɛlɛsi bùsuo. Lua dìlɛ Pɔluɛ aà gɛ́ e dṹnia lɛ́wa. Bee yɑ̃́i Pɔlu ye gɛ́ Loma ń Ɛsipayɑ̃ bùsuo lɔ. Gɔɔ pɔ́ àlɛ a wɛ̃́lɛgɛapi sɔukɛ, à lakɛ̃̀ Yesude pɔ́ aa ku Loma (1.7), aaì kɔ̃kãaa Pisii ń Akilasio bɛɔnɛɛ (16.3-5).

Láɛ bee guu Pɔlu lɛ́ zĩ pɔ́ álɛ kɛ buipãleɔ guu bɔɔlɛkɛ Loma Yesudeɔnɛ. Yɑ̃́ pɔ́ Pɔlu ì dadanɛ́ kú láɛ bee guu wásawasa à mɛ̀: Yesu baonaá gbãa pɔ́ Lua ì gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ a náaikɛɔ suabaɔ̀ɛ, atɛ̃sa Yudaɔ, an gbɛa buipãleɔ (1.16).

Yudaɔ ń buipãleɔ kua ń kɔ̃oá yɑ̃'ĩaɛ Yesude káauɔnɛ, atɛ̃sa lá buipãle Yesudeɔ lɛ́ e Mɔizi ikoyɑ̃ musu. Yɑ̃́pi ku Galatiɔ lá guu lɔ. Lakĩi Pɔlu ò wásawasa à mɛ̀ Yesu baona pɔ́ álɛ kpáá gbɛ̃́pii pɔ́ɛ (1.16). A ò lá Lua ì duunkɛna suaba, baa dén nò, à mɛ̀ luanaaikɛa yɑ̃́ɛ (1.18-8.39).

Bee gbɛa à lɛkɑ̃̀ Isaili pɔ́ aa gì Kilisi náaikɛiɔ yɑ̃́wa. Lua gbɛ̃́ɔn ń ũoa? À mɛ̀ an gia bee lɛ́ kpá Luaɛo, asa Lua gbɛ̃kɛ mɛ́ a zĩble (9-11). Tia kɛ́wa sùuu pɔ́ Lua vĩ ń wá buipãleɔ lɛ́ dadawɛ̃ɛ wà nɔ̀sɛ pãle da, wíɔ ku Lua pɔ́ ũ (12.1-15.13).

Lápi láakĩi Pɔlu mɛ̀ á ye da Loma zɛ́u, ɔ̃ à fɔkpàkpamá (15.14-16.27).

Gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ wɛɛlɛ wà dɔ̃ lá Lua ì ń suaba Yesu Kilisi sabaiɔ, tó aa láɛ bee kyokɛ̀, aa e dɔ̃ kɛ́ yɑ̃́ pɔ́ Lua a zɛkàlɛɔ zɔ̃ɔ (11.33-36). Beewa aa e ńzĩa kpawà, aai kúlɛɛ̀ a zɛ́wa.

Pɔlu fɔkpaa Lomadeɔwa

1 Mámɛmaa Pɔlu, Kilisi Yesu zɔ̀blena,
Lua ma sisi à ma dilɛ a zĩna ũ baona
2 pɔ́ à dɔ̀aa à a lɛgbɛ̃̀ a ãnabiɔnɛ, aa kɛ̃̀ a
yɑ̃́ taalau kpana ũ. 3–4 Aà Nɛ́ Yesu Kilisi
wá Dii yɑ̃́ mɛ́ baonapi ũ. Aà dɛa gbɛ̃naz-
ĩna ũ guu à bɔ̀ Davidi bui guuɛ. Aà luakɛ
guu sɔ̃ aà bɔa gau ń gbãao mɛ́ ɔ̀lɔwɛ̃ɛ kɛ́
Lua Nɛ́n aà ũ. 5 Kilisipi mɛ́ gbɛ̃kɛkɛ̀mɛɛ à
ma zĩ bui píi kĩ́i, kɛ́ aa e a náaikɛ, aai gɔ̃
a yãmanaɔ ũ, i tɔbɔ. 6 Á kú ń guu sɔ̃, á
gbɛ̃́ pɔ́ Yesu Kilisi á sisi à á sɛ́ɔ. 7 Mámɛ
ma láɛ bee kɛ̃̀ á Lomade pɔ́ Lua yeázi à á
sisi, a gɔ̃ a gbɛ̃́ɔ ũ píiɛ. Lua wá Mae ń Dii
Yesu Kilisio gbɛ̃kɛkɛ́ɛ, aai á gba aafia.
8 Sɛ̃́ia gĩa ma Lua sáaukɛ̀ ń Yesu Kilisi
gbãao ápii yɑ̃́ musu, kɛ́ á luanaaikɛa lì
dṹniaa píi yɑ̃́i. 9 Tó málɛ wabikɛ píi, á yɑ̃́
lí sãmaguo. Lua mɛ́ ma seelade ũ. Aàpi
málɛ zɔbleɛ̀ ń nɔ̀sɛmɛndoo, málɛ aà Nɛ́
baokpa. 10 Miɔ wabikɛwà aà zɛkɛkɛmɛɛ
lá a yeiwa, mà e mɔ á gwai sa, 11 asa
wɛsiaálɛ ni lɛ́ ma dɛ maamaaɛ, kɛ́ mà Lua
Nisĩna gbae daɛ́ á zɛdɔa yɑ̃́i. 12 Beewa
á luanaaikɛa ń ma pɔ́o a wá baade gba
sɔ̃. 13 Ma gbɛ̃́ɔ, má ye àɔ dɔ̃ kɛ́ miɔ dilɛ
mɔ̀ɔmɔɔ mà mɔ á gwai† kɛ́ mà a zĩ gbɛ e
á guu, lá má è buipãleɔ guuwa, ɔ̃ e tia mi
zɛ'eo. 14 Gɛlɛki yãmanaɔ ń Gɛlɛki yãman-
saiɔ píi, ladɔ̃naɔ ń ladɔ̃nsaiɔ píi, an yɑ̃́ gɔ̃̀
ma yɑ̃́ ũɛ. 15 Bee yɑ̃́i ma mɛ wɑ̃̀ mà baon-
api kpá á Lomadeɔnɛ sɔ̃. 16 Mili widɛ ń
baonapi yɑ̃́oo.‡ Ɔ̃mɛ gbãa pɔ́ Lua ì gbɛ̃́
pɔ́ lɛ́ a náaikɛɔ suabaɔ̀ ũ, atɛ̃sa Yudaɔ, an
gbɛa buipãleɔ. 17 Baonapi ì owɛ̃ɛ lá Lua
ì to yɑ̃́ bɔńnɔ na. A dɛ luanaaikɛa yɑ̃́ ũ
adoɛ, lá wa kɛ̃̀ lá guuwa wà mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́
Lua tò yɑ̃́ bɔ̀aànɔ na a náai pɔ́ àlɛ kɛ yɑ̃́i
aɔ ku.¶

†1:13 Zĩn 19.21
‡1:16 Maa 8.38
¶1:17 Abk 2.4

Gbɛ̃nazĩnaɔá tàaedeɔnɛ Luaɛ

18 Za musu ɔ̃ Lua ì a pɔkũma bɔbɔ gbɛ̃-
nazĩna pɔ́ an vãikɛa ì zɛzɔ̃ sĩanaɛɔwa an
pãkpaaazi ń ń vãikɛao yã́i. 19 Yã́ pɔ́ wa
fɔ̃ dɔ̃ Lua yã́ musu ulɛanɛ́o, Lua mɛ́ yã́pi
bɔ̀nɛ́ gupuau. 20 Za gɔɔ pɔ́ à dṹnia kàlɛ,
aà gbãa láasai ń aà luakɛ pɔ́ wìli e ń
wɛ́oo bɔ̀ gupuau aà zĩɔ guu wásawasa.
Ayãmɛto gbɛ̃nazĩna awa vĩo. 21 Aa Lua
dɔ̃, ãma aali aà kpɛla a zɛ́wa aa aà sáauk-
pào. An làasooɔ sɔũkũ̀, ɔ̃ aa gɔ̃̀ gusiau an
mìsai yã́i.[§] 22 Aa ńzĩa dìlɛ ɔ̃nɔnaɔ ũ, ɔ̃ aa
gɔ̃̀ mìsaideɔ ũ. 23 Aaì kúlɛ gbɛ̃nazĩna pɔ́ ì
gaɔ ń bãɔ ń nɔ̀bɔɔ ń pɔ́taa'onkuawaɔ taaɛ
Lua pɔ́ lí gao gbɛu.[**]

24 Ayãmɛto Lua ń kpá gbãsĩkɛaa, aa
wisaiyã kɛ ń kɔ̃o, lá aalɛ a nidɛ ń nɔ̀sɛ
guuwa. 25 Aa Lua sĩande lɛũkpakɛ̀ ń ɛɛo.
Aaì kúlɛ Lua pɔkɛaɔnɛ aa zɔblenɛ́ Lua pɔ́
pɔ́pii kɛ̀ gbɛu. Ɛ̀fãaiden aà ũ gɔɔpii! Ãmi.

26 Ayãmɛto Lua ń kpá wisaiyã nidɛaa.
Baa an nɔɛɔ yã́ pɔ́ wì kɛ lɛũkpakɛ̀ ń yã́
pɔ́ wìli kɛoo. 27 Màa gɔ̃ɛɔ sɔ̃ aa yã́ pɔ́ wì
kɛ ń nɔɛɔ tò, aaì luakɔ̃i. Gɔ̃ɛ ń gɔ̃ɛo aaì
wisaiyã kɛ ń kɔ̃o, aaì a gbɛ'e ńzĩawa an
sã́sãa lɛ́u. 28 Lá aai we zɛ̀ ń Lua dɔ̃aoo, ɔ̃
à ń kpá làasookpaanlayãa, kɛ́ aaɔ yã́ pɔ́
dɛ wà kɛoɔ kɛ. 29 Yãvãi píi pèɛmá: Nɔ̀sɛ-
pãsĩ, bĩi, ĩ́isɛa ń kɔ̃o, wɛdɔakɔ̃ɛ, gbɛ̃dɛa,
sòle, gbɛ̃blea ń kɔ̃nikɛao. Gupɛaanaɔn ń
ũ, 30 gbɛ̃yaanaɔ, Lua ibɛɛɔ, gbɛ̃́ taiinkɛ-
naɔ, yɔ̃̀deɔ, ĩ́andãnaɔ, vãi làasookɛnaɔ,
de ń dao yãmansaiɔ, 31 mìsaideɔ, náai-
saideɔ, gbɛ̃́yãkɛnsaiɔ, sósobisaideɔ. 32 Aa
dɔ̃ Lua dìlɛ kɛ́ yãbeetaakɛnaɔ kà wà ń
dɛdɛ, kási aali zɛ ń a kɛao adoo, aaì tɛ́kpa
a kɛnaɔgu lɔɛ.

Yã́ zɔ̃lɛa gbɛ̃nazĩnaɔwa

2 Ayãmɛto n gbɛ̃́ pɔ́ ni gbɛ̃pãle tàae e,
ń awa vĩo. Tó n gbɛ̃pãle tàae è, n nz-
ĩa dàyãuɛ,[††] asa n gbɛ̃taae'ena ni kɛ màa
sɔ̃ɛ. 2 Wá dɔ̃ kɛ́ Lua yã́kpalɛkɛa ń yãbee-
taakɛnaɔ maaɛ. 3 N gbɛ̃́ pɔ́ ni yãbeetaakɛ-
naɔ tàae e mɛ́ ni kɛ sɔ̃, ńlɛ e ńyɔ̃ bɔ Lua
yã́kpalɛu yã̀? 4 Ge ńlɛ dɔ́ɛ ń Lua maakɛa
zɔ̃ɔo ń aà mɛnao ń aà sùuuo yã̀? Kɛ́ Lua lɛ́
maakɛnɛ kɛ́ ǹ nɔ̀sɛlilɛ, ń dɔ̃o lé? 5 N swã́g-
bãakɛ̀, ni nɔ̀sɛlilɛo, ɔ̃ ńlɛ pɔkũma kãaanzi
e luapɔkũmabɔbɔmagɔɔzĩ, tó Lua yã́k-
palɛkɛa ń gbɛ̃́ɔ a zɛ́wa bɔ̀ gupuau. 6 A
fĩabo baadeɛ a yãkɛawa.[‡‡] 7 Gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ
gawi ń bɛɛɛo ń wɛ̃ni láasaio wɛɛlɛ aalɛ
maakɛ ń mɛnaoɔ àizãna e. 8 Gbɛ̃́ pɔ́ anz-
ĩa pɔeã lɛ́ dɔaanɛ́, aa gì sĩanai aa tɛ vãi-
waɔ sɔ̃, Lua a pɔkũma ń pɔkpɛ̃nɛo bɔbɔ-
má. 9 Wɛ́tɛ̃a ń wãwão a vãikɛna píi le,
atɛ̃sa Yudaɔ, an gbɛa buipãleɔ. 10 Lua a
maakɛna píi gba gawi ń bɛɛɛo ń aafiao,
atɛ̃sa Yudaɔ, an gbɛa buipãleɔ. 11 Asa Lua
lí gbɛ̃e zãboo.[¶¶]

12 Gbɛ̃́ pɔ́ duunakɛ̀ Mɔizi ikoyã dɔ̃sai, a
kaalɛ màa ikoyãpi saiɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ duunakɛ̀
naa ikoyãpi ɔzĩ sɔ̃, Lua a yã́kpalɛkɛaànɔ
ikoyãpi musuɛ. 13 I kɛ gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ikoyã ma
ń swã́o mɛ́ maa Luaɛo. Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ zĩkɛwà
mɛ́ a bɔ maa. 14 Tó bui pɔ́ aa Mɔizi ikoyã
dɔ̃ɔɔ yã́ pɔ́ kpàaĩo kɛ̀ ń ńzĩao, aa ikoyã
vĩ ńzĩawaɛ. 15 Aalɛ ɔlɔwɛ̃ɛ kɛ́ yã́ pɔ́ kú
ikoyãpi guu kú ń nɔ̀sɛuɛ. An làasoo lɛ́ a
sĩana o lɔ, asa an làasoo mɛ̀ndoo, a keeɔ
ì ń dayãu, a keeɔ ì ń bɔu. 16 Màa yã́k-
palɛkɛgɔɔzĩ Lua a yã́kpalɛkɛ ń gbɛ̃nazĩ-
naɔ yã́ pɔ́ ulɛa an nɔ̀sɛu musu ń Kilisi
Yesu gbãao, lá baona pɔ́ málɛ kpá ɔ̀wa.

---

§**1:21** Ɛfɛ 4.17-18
****1:23** Iko 4.16-18
††**2:1** Mat 7.1-2
‡‡**2:6** Soũ 62.13
¶¶**2:11** Iko 10.17

Yudaɔá ikoyãdansaiɔnɛ

17 N Yuda ia, n zɛ ń n Yudakɛo, ń Mɔizi
ikoyã náai vĩ, ńlɛ Lua yɔ̃̀ɔkɛ. 18 Ń Lua
pɔeã dɔ̃, ń yãmaa dɔ̃ ikoyãpi guu. 19 Ńlɛ
e ń dɛ vĩ̀aɔ wɛde ũ, gbɛ̃́ pɔ́ kú gusiauɔ
filia ũ, 20 wɛ́siadeɔ yãdanɛde ũ, gbɛ̃́ da-
fuɔ mɛtulu ũ. Ńlɛ e Lua ikoyã mɛ́ dɔ̃a
ń sĩanao mi ũ. 21 N gbɛ̃́ pɔ́ ni yãda gbɛ̃-
pãleɔnɛ, bɔ́yãi nili da nzĩaɛo ni? N mɛ̀
wasu kpã́i'oo, mɛ́ ni o sɔ̃ bɛ? 22 Ni mɛ
wasu wúlɛ ń gbɛ̃pãle nɔoo, mɛ́ ni wúlɛò
sɔ̃ bɛ? Ni saka tã́aɔgu, mɛ́ ni ń kpɛ́ pɔ́ɔ
kpã́i'o sɔ̃ bɛ? 23 Ni yɔ̃̀ɔkɛ Lua ikoyã musu,
ɔ̃ n ikoyãpi dasai ì Lua tɔ́ ɔ̃̀ɔkpa. 24 Asa
á yã́i buipãleɔ ìɔ Lua tɔbɛ̃ɛsi lá a kɛ̃a
láuwa.[§§]
25 Tó ń Lua ikoyã kũa, ɔ̃ tɔ̃zɔ̃a ài vĩnɛ.
Tó ńlɛ a yãda sɔ̃o, ń sáa ń gyafɔɔdeɔɛ.
26 Tó gyafɔɔde Lua ikoyãɔ kũa, Lua a
gyafɔɔdepi gwa sáa ń gbɛ̃́ pɔ́ tɔ̃zɔ̃̀oo lɛ́?
27 Baa tó ń iko lápi kũa mɛ́ n tɔ̃zɔ̃̀, tó ni
ikoyãpi dao, gyafɔɔde pɔ́ ìɔ kũa a to yã́
zɔ̃lɛmaɛ. 28 Lá kua Yuda zálala ũá mɛkaa
yã́ no, màa tɔ̃zɔ̃a zálalaá mɛkaa yã́n sɔ̃o.
29 Lá kua Yuda zálala ũá nɔ̀sɛ yã́ɛ, tɔ̃zɔ̃a
zálalaá nɔ̀sɛ yã́ɛ sɔ̃. Lua Nisĩna zĩɛ, i kɛ
aà ikoyã lá yã́ no. Lua mɛ́ ì gbɛ̃́ bee taa
sáaukpa, i kɛ gbɛ̃nazĩna no.

3 Dɛa Yuda ũ kã́fĩa kpele a vĩi? Ài
kpele tɔ̃zɔ̃a vĩi? 2 A kã́fĩa vĩ zɔ̃ɔ yã́pii
guu. Sɛ̃́ia gĩa Lua a yã́ nànɛ́ ń ɔzĩɛ. 3 Kɛ́ an
gbɛ̃ɛɔ náai vĩo, bɔ́ a vĩi? An náaisai mɛ́ a
Lua náai bãdɛa? 4 Ó! Aawo! Lua náai vĩ,
baa kɛ́ gbɛ̃́piiá ɛɛdeɛ, lá a kɛ̃a láuwa wà
mɛ̀:
Tó n yã'ò, n yã́ aɔ zɛvĩ,
tó wà yã́kpalɛkɛ̀nnɔ, n yã́ a ble.[*]
5 Tó wá vãikɛ lɛ́ Lua maakɛ bɔ gupuau,
bɔ́ yã́ wá oi? Wá o Lua yã́ zɛvĩo, kɛ́ ì
pɔkũmabɔbɔwá yã́i yã̀? Gbɛ̃nazĩna yã'oa
ɔ̃ málɛ owa. 6 O! Aawo! Tó Lua yã́ zɛvĩo,
kpelewa a fɔ̃ yã́kpalɛkɛ ń dṹniaoi? 7 Gbɛ̃e
a mɛ, tó a ɛɛdekɛ lɛ́ Lua náai kã́fĩ mɛ́
àlɛ aà tɔbɔ, bɔ́yãi a yãdaaàla lán duunkɛ-
nawai? 8 Tó ń ò màa ńlɛ mɛ wà yãvãikɛ,
yãmaa i bɔu. Gbɛ̃ɛɔ ma tɔbɛ̃ɛsì aa mɛ̀
màa mi o. Lua yãdaanla kɔ̃sìńnɔ.

Gbɛ̃e maao

9 Too! Wá Yudaɔ wá sã̀ɔ yã̀? Aawo bá!
Asa ma bɔbɔ ń Yudaɔ ń buipãleɔ píi kò,
ampiiá duuna zɔɔnɛ. 10 A kɛ̃a Lua taalau
wà mɛ̀:
Gbɛ̃e maao, baa do.
11 Laaidee kuo, luakĩiwɛɛlɛnae kuo.
12 Aa pã̀alɛ ḿpii, aa fɔkpà,
yãmaakɛnae kuo, baa do.[†]
13 An nɔ̀sɛ dɛ lán kaadɔɛmbɛwaɛ.
Aaì lɛnakasanɛ́,
mlɛ̃̀ sɛwɛ kú ń lɛ́u,[‡]
14 yã́'ĩi ń gbɛ̃́kaao mɛ́ ń lɛ́ pà.[¶]
15 Aa wãa ń gbɛ̃dɛao,
16 aaì músi ń pɔsiao kpáńzi,
17 aa aafia zɛ́ dɔ̃o,[§]
18 aa Lua vĩa vĩo.[**]
19 Wá dɔ̃ kɛ́ Lua ikoyã píi dɛ gbɛ̃́ pɔ́ kú
a ɔzĩɔ yã́ ũɛ, kɛ́ gbɛ̃́pii lɛ́ gɔ̃ kpaaũa, dṹnia
gbɛ̃́pii i gɔ̃ tàaede ũ Luaɛ. 20 Asa gbɛ̃e a bɔ
maa Luaɛ ikoyãpi kũa yã́io.[††] Lua ikoyã
mɛ́ ì to wà duuna dɔ̃.

§§**2:24** Isa 52.5
***3:4** Soũ 51.6
†**3:12** Soũ 14.1-3
‡**3:13** Soũ 5.10, 140.3
¶**3:14** Soũ 10.7
§**3:17** Isa 59.7-8
****3:18** Soũ 36.1
††**3:20** Soũ 143.2, Gal 2.16

Lá Lua ì to yã́ bɔńnɔ na

21 Lá Lua ì to yã́ bɔńnɔ na bɔ̀ gupuau
sa, lá a yã́ kú Mɔizi ikoyã ń ãnabiɔ láɔ gu-
uwa. I kɛ aà ikoyã kũa yã́ no. 22 Lua ì to
yã́ bɔńnɔ na Yesu Kilisi náaikɛa yã́iɛ. Gbɛ̃́
pɔ́ lɛ́ aà náaikɛ píi yã́ɛ, asa gbɛ̃ɛ adoo.
23 Gbɛ̃́pii duunakɛ̀, ɔ̃ aa kɛ̃̀sã Lua gawii.
24 Lua ì to yã́ bɔńnɔ na gba ũ a gbɛ̃́kɛ yã́i
ń Kilisi Yesu pɔ́ ń bó gbãao. 25 Aàpi Lua
kpà duuna awakpabɔ ũ gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ aà
au náaikɛɔnɛ, kɛ́ à ɔlɔ gbɛ̃́piiɛ i yãkɛ a
zɛ́waɛ. À mɛnakɛ̀ yãa, i duun ziɔ yãdao,
26 ɔ̃ tia kɛ́wa a ɔ̀lɔnɛ́ i yãkɛ a zɛ́wa. Beewa
Lua ì yãkɛ a zɛ́wa mɛ́ ì to yã́ bɔ ń Yesu
náaikɛnaɔ na lɔ.
27 Lá màaɛ, gbɛ̃nazĩna a fɔ̃ ĩ́anadã lɔe?
Bee kuo. Bɔ́yãi ni? Kɛ́ a dɛ yãkɛa yã́ ũo,
Yesu náaikɛa yã́ɛ yã́i. 28 Asa má è Lua
ì to yã́ bɔ ń gbɛ̃́o na aà Luapi náaikɛa
yã́iɛ, ikoyãkũa ku a guuo. 29 Luaá Yu-
daɔ Luaɛ ńdoa? Buipãleɔ Luan sɔ̃oa? Ao,
buipãleɔ Luaɛ lɔ. 30 Asa Lua mɛ̀ndoɛ.‡‡ A
to yã́ bɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ tɔ̃zɔ̃̀o na a náai pɔ́ àlɛ
kɛ yã́iɛ, mɛ́ a to yã́ bɔ ń gyafɔɔdeo na a
náai doũpi musu lɔ. 31 Wálɛ ikoyã bãdɛ ń
luanaaikɛao yã̀? Màa no, wálɛ a kpɛlaɛ.

Lua tò yã́ bɔ̀ ń Ablahaũo na a náai pɔ́ a kɛ̀ yã́i

4 Wá Yudaɔ, wá o kpelewa wá dezi
káau Ablahaũ yã́ musu ni? 2 Tó Lua
tò yã́ bɔ̀aànɔ na yã́ pɔ́ a kɛ̀ yã́iɛ, dɔ̃ à fɔ̃̀
ĩ́anadã̀. Ãma a fɔ̃ dã Luaɛo. 3 Kpelewa wa
ò lá guui? Wà mɛ̀ Ablahaũ Lua náaikɛ̀, ɔ̃
Lua tò yã́ bɔ̀aànɔ na.¶¶ 4 Fĩaboa zĩkɛnaɛá
gbɛ̃kɛkɛaɛ̀ no, aà aseaɛ. 5 Baa tó gbɛ̃́ lɛ́
yãe kɛo, tó àlɛ Lua pɔ́ ì to yã́ bɔ ń tàaedeɔ
na náaikɛ, Lua a to yã́ bɔaànɔ na a náai
pɔ́ àlɛ kɛ yã́iɛ. 6 Davidi gbɛ̃́ pɔ́ Lua tò yã́
bɔ̀aànɔ na yãekɛsai báaa'ea yã'ò à mɛ̀:
7 Báaadeɔn gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń tàaeɔ wòlomá à
ń duuna kɛ̃̀máɔ ũ.
8 Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ Dii a aà duuna yãdao
ũ.§§
9 Báaa beeá gbɛ̃́ pɔ́ tɔ̃zɔ̃̀ pɔ́ɛ adoa, ge
gyafɔɔde pɔ́ɛ lɔ? Wà mɛ̀ Lua tò yã́ bɔ̀
ń Ablahaũo na, kɛ́ à a náaikɛ̀ yã́iɛ.
10 Kpelewa Ablahaũ dɛ gɔɔ pɔ́ Lua tò yã́
bɔ̀aànɔ nai? Aà tɔ̃zɔ̃aa ge gyafɔɔdeɛ? I
tɔ̃zɔ̃o, gyafɔɔdeɛ. 11 Ɔ̃ à tɔ̃zɔ̃̀, kɛ́ Lua tò
yã́ bɔ̀aànɔ na a gyafɔɔgɔɔ seela ũ.* Màa
a dɛ gyafɔɔde pɔ́ Lua tò yã́ bɔ̀ńnɔ na Lu-
api náaikɛa yã́iɔ píi dezi ũ. 12 A dɛ gbɛ̃́ pɔ́
aa tɔ̃zɔ̃̀ɔ dezi ũ lɔɛ. I kɛ an tɔ̃zɔ̃a yã́i no,
kɛ́ aa tɛ́ wá dezi Ablahaũ pɔ́ Lua náaikɛ̀
a gyafɔɔgɔɔ iai yã́iɛ.

Lá Ablahaũ Lua náaikɛ̀

13 Lua lɛgbɛ̃̀ Ablahaũɛ ń aà buiɔ à mɛ̀
dṹnia a gɔ̃ ń pɔ́ ũ.† I kɛ aà ikoyã kũa yã́i
no, kɛ́ Lua tò yã́ bɔ̀aànɔ na a náai pɔ́ a kɛ̀
yã́iɛ. 14 Tó gbɛ̃́ pɔ́ aa ikoyã kũaɔ mɛ́ aa
kible, dɔ̃ luanaaikɛa ài vĩo, mɛ́ Lua lɛg-
bɛ̃a kɛ̀ famaɛ,‡ 15 asa ikoyã ì mɔ́ ń Lua
pɔkũmaoɛ. Gu pɔ́ ikoyã kúuo, tàae líɔ
ku we sɔ̃o. 16 Ayãmɛto pɔ́ pɔ́ Lua a lɛgbɛ̃̀
eaá aà náaikɛa yã́ɛ, kɛ́ àɔ dɛ aà gbɛ̃kɛyã
ũ. Beewa lɛgbɛ̃apiá Ablahaũ buipiɔ píi
pɔ́ɛ, i kɛ gbɛ̃́ pɔ́ aa Mɔizi ikoyã kũa ńtɛ̃ɛɔ
no, ń gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ Lua náaikɛ lán Abla-
haũwaɔɛ lɔ. Ablahaũá wápii deziɛ.¶ 17 A
dɛ wá dezi ũ Lua kĩ́i, lá a kɛ̃a láuwa.
Lua mɛ̀ a aà dìlɛ bui dasiɔ dezi ũ. Abla-
haũ Lua pɔ́ ì wɛ̃ni kpa gɛɔwa ì to pɔ́ pɔ́

‡‡**3:30** Iko 6.4
¶¶**4:3** Daa 15.6, Gal 3.6
§§**4:8** Soũ 32.1-2
***4:11** Daa 17.10
†**4:13** Daa 17.4-6, 22.17-18, Gal 3.29
‡**4:14** Gal 3.18
¶**4:16** Gal 3.7

kú yãaoɔ àɔ ku[§] náaikɛ̀. 18 À Lua náaikɛ̀,
à wɛdɔ̀ pɔ́ pɔ́ gbɛ̃e wɛ́ dɔiozi, ɔ̃ à gɔ̃̀
bui dasiɔ dezi ũ lá Lua òɛ̀wa à mɛ̀, aà
buiɔ aaɔ dasi lán saanaɔwa.[**] 19 Ablahaũ
kà wɛ̃̀ basɔo taawa. Baa tó à làasookɛ̀ a
gɔ̃ɛkɛbɔsaiwa ń Sala nɛasakpɛ kákaao, aà
luanaaikɛa lí busao.[††] 20 Ìli seakɛ lɛ́ pɔ́
Lua gbɛ̃̀ɛwao, i gí Lua náaikɛio, ɔ̃ à gbãa'è
a luanaaikɛawa à Lua tɔbɔ̀, 21 asa a dɔ̃ a
fɛ̃a vĩo, Lua gbãa kà à lɛ́ pɔ́ á gbɛ̃̀pi kɛ.
22 Ayãmɛto Lua tò yã́ bɔ̀aànɔ na. 23 Wi
yã́ bɔaaànɔ napi kɛ̃ aà yã́i adoo, 24 wa kɛ̃̀
wá gbɛ̃́ pɔ́ Lua a to yã́ bɔwanɔ naɔ yã́iɛ
lɔ, wá gbɛ̃́ pɔ́ wálɛ Lua pɔ́ wá Dii Yesu bɔ̀
gau náaikɛɔ. 25 Lua aà kpàmá kɛ́ à e wá
tàaeɔ kɛ̃́wá yã́iɛ,[‡‡] ɔ̃ à aà bɔ̀ gau, kɛ́ yã́ e
bɔwanɔ na yã́i.

Kɛa na ń Luao

5 Lá Lua tò yã́ bɔ̀wanɔ na a náai pɔ́
wálɛ kɛ yã́i, wá naaànɔ sa ń wá Dii
Yesu Kilisi gbãao. 2 Aà náaikɛa guu wa
zɛ'è aà sabai wa gɛ̃ Lua gbɛ̃kɛ pɔ́ wá
kuopi guu, ɔ̃ wálɛ pɔnakɛ ń Lua gawi pɔ́
wá wɛ́ dɔio. 3 I kɛ bee ado no, wálɛ pɔ-
nakɛ ń wá taasikɛao lɔ, kɛ́ wá dɔ̃ taasikɛa
ì mɔ́ ń mɛnao, 4 mɛna ì mɔ́ ń dàa maao,
dàa maa ì mɔ́ ń wɛdɔa Luazio, 5 mɛ́
wɛdɔa Luazipi fama vĩo, asa Lua a Nisĩna
pìsi wá nɔ̀sɛu, ɔ̃ a tò wá dɔ̃̀ a yewázi.
6 Wá gbãasai guu Kilisi gà wá vãikɛnaɔ
wá gbɛu gɔɔ pɔ́ Lua dìlɛwa. 7 Baa gaa
gbɛ̃maa gbɛu àao. Tó gbɛ̃́ a we ga gbɛ̃-
maa gbɛu, wá dɔ̃o, 8 ɔ̃ Lua ɔ̀lɔwɛ̃ɛ lá á
yewázi, asa wá duundekɛ guu ɔ̃ Kilisi gà
wá gbɛu. 9 Lá wa bɔ maa sa Kilisi au yã́i,
Kilisipi wá sia Lua pɔkũmawa sea vĩ lɔe?
10 Yãa wá ĩ́i ń Luaoɛ, ɔ̃ wa kɛaànɔ na
aà Nɛ́ gaa yã́i. Lá wa kɛaànɔ na sa, wá
suabaa aà kua wɛ̃ni guu yã́i sea vĩ lɔe?
11 I kɛ beeɛ adoo, wálɛ pɔnakɛ ń Luao lɔ
ń wá Dii Yesu Kilisi pɔ́ tò wa kɛaànɔ na
gbãao.

Kilisi yãlɛɛũa ń Adamuo

12 Gbɛ̃́ mɛ̀ndo mɛ́ tò duuna gɛ̃̀ dṹ-
nia guu,[¶¶] ɔ̃ duuna ga ì.[§§] Beewa ga lì
gbɛ̃́piia, kɛ́ gbɛ̃́pii duunakɛ̀ yã́i. 13 Duuna
ku dṹnia guu e Lua ikoyã àɔ gɛ́ mɔ́i. Gɔɔ
pɔ́ ikoyã kuo, Lua i duuna yãdao, 14 ãma
sɛa Adamuwa e à gɛ̀ pɛ̀ Mɔiziwa ga ikokɛ̀
gbɛ̃́piiwa, baa gbɛ̃́ pɔ́ aai duunakɛ lán
Adamu zãayãwawaoɔ. Adamupiá gbɛ̃́ pɔ́
a mɔ taaɛ.
15 Ãma Lua gba muaa ń Adamu
tàaeoo, asa lá dasi gà Adamu ado zãa
yã́wa yã́i, Lua gbɛ̃kɛ ń a gba pɔ́ lì dasila
Yesu Kilisi ado gbɛ̃kɛ yã́io dɛ beea. 16 Lua
gba muaa ń gbɛ̃́ mɛ̀ndo duunapioo. Tàae
mɛ̀ndopi mɛ́ mɔ̀ ń yã́kpalɛkɛao, ɔ̃ yã́
zɔ̃̀lɛ gbɛ̃nazĩnaɔwa. Tàaeɔ mɔ̀ ń Lua
gbɛ̃kɛkɛanɛ́o, ɔ̃ yã́ bɔ̀ ń gbɛ̃́ɔ na. 17 Lá
Adamu ado tàae mɛ́ tò ga ikokɛ̀, Yesu
Kilisi ado yã́ pɔ́ à mɔ̀ɔ̀ zɔ̃ɔ dɛ beea. Aà
yã́i gbɛ̃́ pɔ́ Lua gbɛ̃kɛkɛ̀nɛ́ a tò yã́ bɔ̀ńnɔ
na gba ũɔ kible àizãna guu. 18 Beewa lá
tàae mɛ̀ndopi tò yã́ zɔ̃̀lɛ bui píiwa, màa lɔ
maakɛa mɛ̀ndopi ì to bui píi bɔ maa, aai
àizãnable. 19 Lá gbɛ̃́ mɛ̀ndo swã́gbãa mɛ́
tò dasi gɔ̃̀ duundeɔ ũ, màa lɔ gbɛ̃́ mɛ̀ndo
yãmaa mɛ́ a to dasi bɔ maa. 20 Ikoyã mɔ̀
kɛ́ tàae e àɔ kã́fĩ yã́iɛ. Lá duuna lɛ́ kã́fĩ,
Lua gbɛ̃kɛ ìɔ diadiɛ. 21 Lá duuna kiblea
mɔ̀ ń gao, màa lɔ Lua gbɛ̃kɛ kiblea ì to
wà bɔ maa, wí àizãnable ń wá Dii Yesu
Kilisi gbãao.

[§] **4:17** Daa 17.5
[**] **4:18** Daa 15.5
[††] **4:19** Daa 17.17
[‡‡] **4:25** Isa 53.4-5
[¶¶] **5:12** Daa 3.6
[§§] **5:12** Daa 2.17

Wá naa Kilisiwa

6 Wá o kpelewa ni? Wá gi wàɔ tɛ du-
unawa kɛ́ Lua gbɛ̃kɛ e àɔ kɑ̃́fĩ yɑ̃̀?
2 Ó'o! Aawo! Wá gbɛ̃́ pɔ́ wá dɛ gɛɔ ũ du-
una yɑ̃́ musu, kpelewa wá gi wàɔ tɛ du-
unawa lɔi? 3 Wá gbɛ̃́ pɔ́ wa da'ilɛkɛ̀ Kil-
isi Yesu pɔ́ ũɔ, á dɔ̃ kɛ́ wá sãnuaànɔ aà
ga guuo lé? 4 Wa gaaànɔ, wà wá vĩ́aànɔ
da'ilɛkɛa guu, lá Kilisi bɔ̀ gau ń a Mae
gbãa gawideo, kɛ́ wápiɔ sɔ̃ wàɔ kú ń wɛ̃ni
dafuo màa.* 5 Lá wa naawà lán sàwakula
ń gbalaowa aà ga guu, wá gɔ̃aànɔ màa
aà vua guu lɔ. 6 Wá dɔ̃ kɛ́ wà wá kua zi
pà lipãakɔ̃awa ń Kilisio, wá mɛ̀ duunde
i midɛ, kɛ́ wásu wàɔ zɔble duunaɛ lɔo,
7 asa gbɛ̃́ pɔ́ gà bɔ̀ duuna yɑ̃́uɛ. 8 Lá wa
ga ń Kilisio, wá a náai vĩ kɛ́ wáɔ kuaànɔ
lɔ. 9 Wá dɔ̃ lá Kilisi bɔ̀ gau, a gaa vĩ lɔo,
ga iko vĩwà lɔo. 10 Asa kɛ́ à gà, à gà du-
una yɑ̃́ musu gɛ̃n doɛ, mɛ́ lá a ku tia, a ku
Lua pɔ́ ũ. 11 Màa ápiɔ sɔ̃, à ázĩa dilɛ gɛɔ ũ
duuna yɑ̃́ musu, íɔ ku Lua pɔ́ ũ naa Kil-
isi Yesuwa. 12 A yɑ̃́i ásu to duuna kible
á mɛ̀ gɛwa, a dɔ́ɛ'ĩi dɔaɛ́ lɔo. 13 Ásu à á
mɛgue kpa duunawa vãikɛbɔ ũo. À ázĩa
kpa Luawa gàbɔɔ ũ, í á mɛguɔ kpawà yã-
maakɛbɔɔ ũ. 14 Ásu to duuna àɔ iko vĩwá
lɔo, asa á na ikoyã ɔzĩo, sema Lua gbɛ̃kɛ.
15 Kpelewan wei? Lá wá kú ikoyã ɔzĩ
lɔo, sema Lua gbɛ̃kɛ ɔzĩ, wáɔ tɛ duunawa
yɑ̃̀? Ó'o! Aawo! 16 Á dɔ̃ tó a ázĩa kpà
gbɛ̃́wa, álɛ misiilɛɛ̀, á dɛ ade zɔ ũo lé? Tó
duuna a ázĩa kpàwà, á gaɛ. Tó a misìilɛ
Luaɛ sɔ̃, á bɔ maa. 17 Wa sáaukɛ̀ ń Luao,
asa duuna zɔɔn á ũ yãa, ɔ̃ a misìilɛ yɑ̃́ pɔ́
wa dàɛ́ zɛ́zɛɛ ń nɔ̀sɛmɛndoo. 18 A bɔ du-
una yɑ̃́u, a gɔ̃ maakɛa zɔɔ ũ. 19 Málɛ bee
o gbɛ̃nazĩna yã'oawa á gbãasai yɑ̃́iɛ. Lá a
á mɛ kpà yãa gbãsĩ ń yãvãiɔwa zɔɔ ũ, a
vãikɛ̀, màa tia lɔ à á mɛ kpa maakɛawa
zɔɔ ũ, á kua iɔ adoa. 20 Kɛ́ á dɛ duuna
zɔɔ ũ yãa, á bàa kú ń yãmaakɛaoo. 21 Ài
kpele á è yɑ̃́ pɔ́ á kɛ̀ yãa, à kɛ̀ɛ́ wíyã ũ
tiaɔ musui? Yɑ̃́piɔ midɛaá gaɛ. 22 Tiasa lá
a bɔ duuna yɑ̃́u, álɛ zɔble Luaɛ, ài pɔ́ á e
mɛ́ kua adoa pɔ́ a midɛ ń wɛ̃ni láasaio
ũ. 23 Duuna aseaá gaɛ, ãma gba pɔ́ Lua ì
dawɛ̃ɛ naa wá Dii Kilisi Yesuwa guu mɛ́
wɛ̃ni láasai ũ.

Wá kú Mɔizi ikoyã ɔzĩ lɔo

7 Ma gbɛ̃́ɔ, málɛ yã'oɛ́ lán gbɛ̃́ pɔ́ Mɔizi
ikoyã dɔ̃ɔwa. Á dɔ̃ kɛ́ ikoyãpi iko vĩ
gbɛ̃́wa gɔɔ pɔ́ a ku noa? 2 Màa ikoyãpi
nɔzãe yè a zɑ̃́wa gɔɔ pɔ́ a bɛ̃́ɛ. Tó gɔ̃ gà,
ɔ̃ ikoyãpi ì polowà. 3 Gɔɔ pɔ́ aà zɑ̃́ kú, tó
à gɔ̃̀ gɔ̃ pãle pɔ́ ũ, wa oɛ̀ dɔ́ɛ'ĩideɛ. Tó aà
zɑ̃́ gàɛ sɔ̃, ikoyãpi pòlowàn we. Tó à gɔ̃̀
gɔ̃ pãle pɔ́ ũ sa, beeá dɔ́ɛ'ĩi yɑ̃́n lɔo. 4 Màa
ápiɔ sɔ̃ ma gbɛ̃́ɔ, a ga ikoyã musu Kilisi
mɛ guu, ɔ̃ a gɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ gaupi pɔ́ ũ, kɛ́
wà e kɑ̃́fĩakɛ Luaɛ. 5 Kɛ́ wá dàa dɔ̀aawɛ̃ɛ
yãa, ikoyã mɛ́ tò duuna ni wá dɛ́ wá mɛ
guu, ɔ̃ wa kɑ̃́fĩakɛ̀ gaɛ. 6 Tia sɔ̃ wa ga pɔ́
pɔ́ wá kṹ zɔ ũpi yɑ̃́ musu, wa bɔ ikoyãu,
ɔ̃ wálɛ zɔble Luaɛ zɛ́ dafu guu ń aà Nisĩna
gbãao, i kɛ ikoyã lá zɛ́ zi no.
7 Wá o kpelewa ni? Lua ikoyãá duuna
yɑ̃̀? Aawo bá! Ikoyãpi mɛ́ tò ma duuna
dɔ̃̀. Tó ikoyã i mɛ wasu pɔ́ bĩikɛoo,† dɔ̃
mi dɔ̃ lá pɔ́ bĩikɛa dɛo. 8 Duuna zɛkĩi è
yɑ̃́ pɔ́ Lua dìlɛpiwa, ɔ̃ a tò pɔ́pii ni ma dɛ.
Asa kɛ́ má ikoyã dɔ̃o, duuna dɛmɛɛ yãe
ũo. 9 Yãa kɛ́ má ikoyã dɔ̃o, má bɛ̃́ɛɛ. Kɛ́
ma yãdilɛapi mà, duuna vù iu, 10 ɔ̃ ma
ga. Yãdilɛa pɔ́ dɛ à wɛ̃ni kpaapi ga ìmɛɛ.
11 Duuna zɛkĩi è yãdilɛapiwa, ɔ̃ à ma sãsã
à ma dɛ yɑ̃́pi sabai. 12 Beewa ikoyãpi kua
adoa, mɛ́ yɑ̃́ pɔ́ Lua dìlɛpi kua adoa, a
zɛvĩ mɛ́ a maa. 13 Yãmaa mɛ́ tò ma gaa?
Aawo bá! Kɛ́ duuna e bɔ gupuau, ɔ̃ à yã-
maa mɔaokɛ̀, a tò ma ga. Beewa wa du-
una dɔ̃̀ duuna ũ yãdilɛapi sabai.

*6:4 Kls 2.12
†7:7 Bɔa 20.17

Zĩkaa ń duunao

14 Wá dɔ̃ kɛ́ ikoyãpiá Lua yã́ɛ. Mapi sɔ̃,
dàaden ma ũ, má na duuna ɔzĩ. 15 Miliɔ
yã́ pɔ́ málɛ kɛ gbadɔ̃o, asa mili yã́ pɔ́ má
ye mà kɛ kɛo, yã́ pɔ́ má ye mà kɛo ɔ̃
mi kɛ.‡ 16 Tó yã́ pɔ́ má kɛ̀ i kpaaĩ ń ma
pɔeãoo, ma we ikoyãpi maakɛi. 17 I kɛ
mámɛ málɛ kɛo, duuna pɔ́ kú ma guuɛ.
18 Má dɔ̃ yãmaa ku ma guuo, ma dàa
maao. Miɔ ye mà yãmaakɛ, ãma mili fɔ̃
má kɛ̀o. 19 Yãmaa pɔ́ má ye mà kɛ, mili
kɛo. Yãvãi pɔ́ má yeio ɔ̃ mi kɛ. 20 Tó yã́
pɔ́ má yeio ɔ̃ málɛ kɛ, i kɛ mámɛ málɛ
kɛo, duuna pɔ́ kú ma guuɛ. 21 Má è tó má
ye mà maakɛ, vãi mɛ́ ì dɔaamɛɛ. 22 Lua
ikoyã mɛ́ ì kɛmɛɛ na ma sɔ̃ guu, 23 ãma
má è iko pãle ku ma mɛ guu, ìɔ zĩka ń
iko pɔ́ kú ma nɔ̀sɛ guuo, a tò má na du-
una iko pɔ́ kú ma mɛ guu ɔzĩ. 24 Ma wɛ̃-
nade ia, démɛ a ma si ma mɛ̀ gɛɛ beewai?
25 Ma sáaukɛ̀ ń Luao! Ń wá Dii Yesu Kil-
isi gbãao. Beewa ɔ̃ mi zɔble Lua ikoɛ ma
làasoo guu, mɛ́ mi zɔble duuna ikoɛ ma
dàa guu.

Zĩblea ń Lua Nisĩna gbãao

8 Yã́ a zɔ̃lɛ gbɛ̃́ pɔ́ aa naa Kil-
isi Yesuwaɔwa lɔo, 2 asa naa Kilisi
Yesuwa Lua Nisĩna Wɛ̃nikpamade gbãa
ma bɔ gbãa pɔ́ duuna ń gao lɛ́ mɔmɛɛ
guu. 3 Yã́ pɔ́ Mɔizi ikoyã i fɔ̃ kɛ̀o gbɛ̃-
nazĩna gbãasaikɛ yã́i Lua kɛ̀. À azĩa Nɛ́
zĩ̀ gbɛ̃nazĩna ũ lán wá duundeɔwa du-
una woloawá yã́i, ɔ̃ à widà duunawa a
Nɛ́ mɛpi guu, 4 kɛ́ yã́ pɔ́ ikoyã lɛ́ wɛɛlɛ
sĩana kɛ wá gbɛ̃́ pɔ́ wá dàa lɛ́ dɔaawɛ̃ɛ
lɔo, sema Lua Nisĩnaɔwa. 5 Gbɛ̃́ pɔ́ an
dàa lɛ́ dɔaanɛ́ɔ ì laaidɔ ń dàa yã́wa.
Gbɛ̃́ pɔ́ Lua Nisĩna lɛ́ dɔaanɛ́ɔ ì laaidɔ
Lua Nisĩna yã́wa. 6 Laaidɔa dàa yã́waá
gaɛ. Laaidɔa Lua Nisĩna yã́waá wɛ̃ni ń
aafiaoɛ. 7 Laaidɔa dàa yã́waá ĩ́isɛa ń Lu-
aoɛ. Ade lí misiilɛ Lua ikoyãɛo, a fɔ̃
seo. 8 Gbɛ̃́ pɔ́ an dàa lɛ́ dɔaanɛ́ɔ yã́ lí ká
Luaguo.
9 Ápiɔ sɔ̃, á dàa lɛ́ dɔaaɛ́o, sema Lua
Nisĩna, tó a kú á guu sĩana. Tó gbɛ̃́ Kil-
isi Nisĩna vĩ sɔ̃o, a dɛ Kilisi gbɛ̃́ ũo. 10 Tó
Kilisi kú á guu, baa tó á mɛ dɛ gɛ ũ du-
una yã́i, Lua Nisĩna dɛɛ́ wɛ̃ni ũɛ,¶ kɛ́ Lua
tò yã́ bɔ̀ánɔ na yã́i. 11 Tó Lua pɔ́ Yesu bɔ̀
gau Nisĩna kú á guu,§ Lua pɔ́ Kilisipi bɔ̀
gau a wɛ̃ni kpá á mɛ̀ gɛpiwa ń a Nisĩna
pɔ́ kú á guu gbãao.
12 Ayãmɛto ma gbɛ̃́ɔ, wá tɛ́ wá dàai
teasi no. 13 Tó á tɛ́ á dàai, á gaɛ. Tó a
á yãvãikɛaɔ mìdɛ ń Lua Nisĩna gbãao sɔ̃,
áɔ ku. 14 Gbɛ̃́ pɔ́ Lua Nisĩna ì dɔaanɛ́ɔ mɛ́
Lua nɛ́ɔ ũ. 15 Asa tã́a pɔ́ ì to wà zɔble ń
vĩao mɛ́ diɛ́o, Lua Nisĩna pɔ́ tò a gɔ̃ Lua
nɛ́ɔ ũ ɔ̃ á vĩ, ɔ̃ wi wiilɛ Luawa ń aà gbãao
wi mɛ: Baa, wá Mae.** 16 Nisĩnapi mɛ́ ì
owɛ̃ɛ wá sɔ̃u Lua nɛ́ɔn wá ũ. 17 Lá nɛ́ɔn
wá ũ, àizɛɛblenaɔn wá ũ. Lua àizɛɛble-
naɔn wá ũ, wá ble sãnu ń Kilisioɛ. Tó wa
taasikɛ̀aànɔ, wáɔ kuaànɔ aà gawi guu.††

Wɛdɔa Lua gawii

18 Má è wá fɔ̃ gɔɔɛ bee taasi lɛɛũ ń gawi
pɔ́ Lua a bɔowɛ̃ɛoo. 19 Lua pɔkɛaɔ píi wɛ́
dɔ aà nɛ́ɔ bɔa gupuaui láasai. 20 Asa Lua
tò a pɔkɛaɔ píi gɔ̃̀ dɔ̀ɔsaiɛ.‡‡ I kɛ an pɔeã
no, Lua mɛ́ kɛ̀ màa, kɛ́ wɛdɔaaàzi guu
21 dṹnia a bɔ ɔ̃̀kpaa pɔ́ àlɛ zɔbleɛ̀u, i
dɛ̀ɛpoo Lua nɛ́ɔ gawi guu. 22 Wá dɔ̃ Lua
pɔkɛaɔ píi lɛ́ aaukɛ ń wãwão e tia. 23 I kɛ
dṹnia ado no, wá gbɛ̃́ pɔ́ wa Lua Nisĩna

‡**7:15** Gal 5.17
¶**8:10** Zãa 6.63
§**8:11** 1Kln 3.16
****8:15** Maa 14.36
††**8:17** Gal 4.5-7
‡‡**8:20** Daa 3.17-19

è gba sɛ̃́ia ũɔ, wálɛ aaukɛ kpɑ̃́ikpɑ̃i sɔ̃ e Lua àɔ gɛ́ wá boi, i wá sí a nɛ́ɔ ũ.¶¶ 24 Lua wá suabà, kɛ́ wà wɛdɔ beei. Pɔ́ pɔ́ wa è ń wɛ́oá wɛdɔia yɑ̃́ɛ lɔo. Démɛ ì wɛdɔ pɔ́ pɔ́ a èi lɔi? 25 Tó wá wɛ́ dɔ pɔ́ pɔ́ wi eozi sɔ̃, wiɔ dɑ̃́ ń mɛnaoɛ.

26 Beewa sɔ̃ Lua Nisĩna ì dɔwálɛ wá gbɑ̃asai guu, asa wá wabikɛa dɔ̃ a zɛ́wao, ɔ̃ Lua Nisĩna ì kulɛkɛwɛ̃ɛ Luaɛ ń aau pɔ́ a yɑ̃́ gɛ̃̀ oaao. 27 Lua ì nɔ̀sɛ guu e, mɛ́ a a Nisĩna làasoo dɔ̃, asa Lua Nisĩna ì kulɛkɛ Lua gbɛ̃́ɔnɛ lá Lua yeiwaɛ. 28 Wá dɔ̃ kɛ́ yɑ̃́pii ì bɔ maa gbɛ̃́ pɔ́ ye Luaziɔnɛ, gbɛ̃́ pɔ́ à ń sisi à ń sɛ́ lá àlɛ yáwaɔ. 29 Asa Lua dìlɛ za káau gbɛ̃́ pɔ́ a dɔaa ń dɔ̃ɔ bɔ a Nɛ́wa, kɛ́ aàɔ dɛ vĩ̀i ũ dɑ̃una dasiɔnɛ. 30 Gbɛ̃́ pɔ́ à ń dílɛ za káaupiɔ ɔ̃ à ń sisi, ɔ̃ a tò yɑ̃́ bɔ̀ ń gbɛ̃́ pɔ́ à ń sisipiɔ na, ɔ̃ à a gawi lì gbɛ̃́ pɔ́ a tò yɑ̃́ bɔ̀ńnɔ napiɔnɛ.

31 Wá o kpelewa yɑ̃́ beeɔ musu ni? Lá Lua zɛ̀wanɔ, démɛ a bɔ wá kpɛi? 32 Lá i gí ń azĩa Nɛ́oo, à aà kpà wápii yɑ̃́i, a wá gba pɔ́pii lɔo lé? 33 Démɛ a bɔbɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń sɛ́ɔi? Luapi mɛ́ tò yɑ̃́ bɔ̀wanɔ na. 34 Démɛ a yɑ̃dawálai? Kilisi Yesu gà à ɛ̀a vù. A ku Lua ɔplaai, àlɛ kulɛkɛɛ̀wɛ̃ɛ. 35 Bɔ́mɛ a wá kɛ̃́ Kilisi yeawáziwai? Taasi ge wɛ́tɛ̃a ge ĩadama ge nɔana ge taasidekɛ ge kai ge fɛ̃nda, an kee a fɔ̃́e? 36 A ku lá guu wà mɛ̀:
N yɑ̃́i wá kú ga lɛ́zĩ za kɔɔ e oosi,
wì wá dilɛ lán sɑ̃ pɔ́ wa ń kòlokpaɔwa.§§
37 Yɑ̃́ beeɔ píi guu wálɛ zĩble àannɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ yewázi gbɑ̃ao. 38 Asa má dɔ̃ sɑ̃́asɑ̃ kɛ́ ga ge wɛ̃ni ge malaikaɔ ge tɑ̃́aɔ ge tia yɑ̃́ ge zia yɑ̃́ ge gbɑ̃adeɔ 39 ge musupɔɔ ge zĩ́lɛpɔɔ ge Lua pɔkɛa pɑ̃leɔ, an kee a fɔ̃ wá kɛ̃́ Lua yeawáziwa naa wá Dii Kilisi Yesuwa guuo.

Lua Isailiɔ sɛa

9 Málɛ sĩana'o naa Kilisiwaɛ, málɛ ɛɛtoo. Lua Nisĩna pɔ́ dɔ̀aa ma làasooɛ mɛ́ dɛmɛɛ yɑ̃́pi seelade ũ. 2 Ma pɔsia kɛ̀ zài, ma nɔ̀sɛ ìɔ yaa gɔɔpiiɛ. 3 Má fɔ̃ wabikɛ Luawa aà ma kɛ̃ Kilisiwa, aà láaikɛa ma Isaili deeɔ gbɛu. 4 Ampiɔ ɔ̃ Lua ń sɛ́ a nɛ́ɔ ũ,* à a gawi ɔ̀lɔnɛ́, aà bàa kúńnɔ, à a ikoyɑ̃ kpàmá, à lousisia dànɛ́, à lɛgbɛ̃̀nɛ́. 5 Aa dɛ Lua gbɛ̃́ káauɔ buiɔ ũ, mɛ́ an bui guu ɔ̃ Kilisi pɔ́ dɛ pɔ́piia bɔ̀u gbɛ̃nazĩna ũ. Ɔ̃mɛ Lua pɔ́ kũ̀ wàɔ a sáaukpa gɔɔpii ũ. Ãmi.

6 I kɛ yɑ̃́ pɔ́ Lua ò lɛ̀lɛ pɑ̃ no, asa Isaili píi mɛ́ Isaili zálala ũo. 7 I kɛ Ablahaũ bui píi mɛ́ Ablahaũpi nɛ́ɔ ũ Luaɛo, asa Lua ò Ablahaũɛ à mɛ̀, Izaaki buiɔ ɔ̃ wàli onɛ́ aà buiɔ.† 8 Beewa i kɛ nɛ́ pɔ́ à ń í ń pɔeɑ̃ɔ mɛ́ Lua nɛ́ɔ ũo, nɛ́ pɔ́ à ń í Lua lɛgbɛ̃a musuɔ mɛ́ dɛ buipiɔ ũ. 9 Asa Lua lɛgbɛ̃̀ à mɛ̀: Má ɛa mɔ zii maa'i, Sala i nɛ'i gɔ̃ɛ ũ.‡ 10–12 I kɛ beeɛ adoo. Lua ì gbɛ̃́ɔ sɛ lá àlɛ yáwaɛ, i kɛ an yɑ̃kɛa yɑ̃́i no, kɛ́ à ń sisiɛ. Beewa kɛ́ Lɛbɛka sìaɔ nɔsì ń wá dezi káau Izaakio, e àɔ gɛ́ ń ii, e aaɔ gɛ́ maa ge vɑ̃ikɛi, Lua ò Lɛbɛkaɛ a pɔ́ bɔ̀ káau a gɔ̃ nɛ́ ũ gbɛ̃́ zɑ̃́ɛ.¶ 13 Lá a kɛ̃a láuwa wà mɛ̀:
Má ye Yakɔbuzi,
Esau sɔ̃, má yeio.§

14 Wá o kpelewa ni? Yɑ̃vɑ̃i ku Lua kĩ́i yɑ̃̀? Aawo bá! 15 Asa a ò Mɔiziɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ á ye sùuukɛaànɔ ɔ̃ á kɛ,
mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ á ye wɛ̃nadɔ̃ɛ̀ ɔ̃ á dɔ̃ɛ̀.**

¶¶**8:23** 2Kln 5.2-4
§§**8:36** Soũ 44.23
***9:4** Bɔa 4.22
†**9:7** Daa 21.12
‡**9:9** Daa 18.10
¶**9:10-12** Daa 25.23
§**9:13** Mal 1.2-3
****9:15** Bɔa 33.19

16 Ayãmɛto Lua gbɛ̃ɔ sɛa i bɔ gbɛ̃nazĩna
pɔeã guuo ge an kɔaikɛa, à bɔ̀ Lua sùuu
guuɛ. 17 Asa lá guu Lua ò Falaɔ̃ɔɛ à mɛ̀:
Ma n kpa kpalau kɛ́ mà a gbãa ɔlɔ gbɛ̃ɔnɛ
n musuɛ, ma tɔ́ i li dũniaa píi.[††] 18 Beewa
gbɛ̃ pɔ́ a ye sùuukɛaànɔ ì kɛaànɔɛ, mɛ́ gbɛ̃
pɔ́ a ye aà swãgbãa kũ, ì kũ.

19 Á gbɛ̃ɛ a ma la, bɔ́yãi Lua lɛ́ gbɛ̃ɔ
tàae e lɔi? Démɛ a fɔ̃ gi Lua pɔeãi? 20 N
gbɛ̃nazĩna ia, dén n ũ n gbasa n yã́zãsì
Luawai? Oo a a bona la, bɔ́yãi n ma bo
kɛ́waia?[‡‡] 21 Oobona zɛvĩ à oo swãde ń
oo swãsaio bo ń gĩ̀ ɗoũ pɔ́ á tòtooo lé?
22 Tó Lua ye à a pɔkũma ɔlɔnɛ́ kɛ́ aa a
gbãa dɔ̃, mɛ́ à mɛna zɔ̃ɔ kɛ̀ ń gbɛ̃ pɔ́ dɛ à
pɔkũmabɔbɔmá à ń kaaleɔ sɔ̃ bɛ! 23 Tó à
bee kɛ̀, kɛ́ gbɛ̃ pɔ́ dɛ à sùuukɛńnɔ à dɔ̀aa ń
kɛkɛ aa gẽ a gawi guuɔ a gawi zɔ̃ɔ dɔ̃ɛ sɔ̃
bɛ! 24 Gbɛ̃ pɔ́ Lua ń sisi à ń sɛ́piɔn wá ũ.
I kɛ Yudaɔnɛ ńdoo, ń buipãleɔɛ sɔ̃. 25 Lá
Lua ò ãnabi Ozee lá guuwa à mɛ̀:
Bui pɔ́ dɛ ma gbɛ̃ɔ ũoɔ ɔ̃ má oné ma gbɛ̃ɔ.
Bui pɔ́ má yeńzioɔ ɔ̃ máɔ yeńzi.[¶¶]
26 Gua pɔ́ Lua ònɛ́ aa dɛ a gbɛ̃ɔ ũo,
we wa ounɛ́ Lua bɛ̃ɛpi nɛ́ɔ.[§§]
27 Isaia wiilɛ̀ Isailiɔ yã́ musu à mɛ̀:
Baa tó Isailiɔ dasi lán ísialɛ ũfãawa,
an kɔ̃naɔ mɛ́ a bɔ.
28 Asa Dii a yã́ pɔ́ a ò kɛ dũniau,
mɛ́ a a midɛ zɛzɛsaiɛ.[*]
29 Lá Isaia dɔ̀aa òwa à mɛ̀:
Tó Dii Zĩgɔ̃de i wá buieɔ to yãao,
dɔ̃ wa gɔ̃ lán Sɔdɔũdeɔwa,
wí bɔ Gɔmɔɔdeɔwa.[†]

Isailiɔ gia Kilisi baonai

30 Wá o kpelewaɛ sa? Buipãleɔ lɛ́ wɛɛlɛ
Lua to yã́ bɔńnɔ nao, ɔ̃ a tò à bɔ̀ńnɔ na.
A tò yã́ bɔ̀ńnɔ na a náai pɔ́ aa kɛ yã́iɛ.
31 Isailiɔ sɔ̃ aalɛ wɛɛlɛ Lua to yã́ bɔńnɔ na
ikoyã musu, ɔ̃ i bɔńnɔ nao. 32 Bɔ́yãi ni?
Kɛ́ aa ye Lua to yã́ bɔńnɔ na an yãkɛa yã́
yã́iɛ, i kɛ aà náaikɛa yã́i no. Aa gɛ̃mbɔlɛ
gbɛ pɔ́ ì ń pã́lɛwa, 33 lá a kɛ̃a láuwa:
Gwa, málɛ gbɛ pɔ́ ì to wà gɛ̃mbɔlɛ dilɛ
Siɔna,
gbɛsi pɔ́ ì to wà fu.
Wí a gbɛ̃ pɔ́ lɛ́ aà náaikɛ kũo.[‡]

10 Ma gbɛ̃ɔ, yã́ pɔ́ má yei ma sɔ̃ guu,
málɛ a wabikɛ Luawa mɛ́ Isailiɔ
suabaa ũ. 2 Má dɛ a seelade ũ, kɛ́ aa ãiavĩ
ń Lua yã́o, ãma an wɛ́ kɛ̃ao. 3 Asa aa lá
Lua ì to yã́ bɔńnɔ na dɔ̃o, ɔ̃ aaìɔ wɛɛlɛ yã́
bɔńnɔ na ń ńzĩa gbãao. Aai lá Lua ì to
yã́ bɔńnɔ na sio. 4 Asa Kilisi Mɔizi ikoyã
lɛpàpa, ɔ̃ yã́ ìɔ bɔ ń aà náaikɛnaɔ na. 5 Lá
ikoyã ì to yã́ bɔńnɔ na ɔ̃ Mɔizi ò a taalau
à mɛ̀, gbɛ̃ pɔ́ yã́pi kũa aɔ ku a sabai.[¶] 6 Lá
luanaaikɛa ì to yã́ bɔńnɔ na a ò à mɛ̀:
Ń su o n nɔ̀sɛu,
démɛ a gé luabɛ à Kilisi pilaio,
7 ge démɛ a gé bɛdau à Kilisi bɔ gauio.
8 Yã́ pɔ́ a òn kɛ:
Yã́pi kunnɔ kãi,
a kú ń lɛ́u ń n nɔ̀sɛo.[§]
Luanaaikɛa yã́ pɔ́ wi a waasokpa ɔ̃n yã́pi
ũ. 9 Tó ń ò ń lɛ́o gupuau Yesu mɛ́ Dii ũ,
mɛ́ ń a náai vĩ n nɔ̀sɛu Lua aà bɔ̀ gau,
a n suaba. 10 Asa yã́pi náai vĩa nɔ̀sɛu ì to
gbɛ̃ bɔ maa, mɛ́ yã́pi oa ń lɛ́o ì gbɛ̃ suaba.

[††] **9:17** Bɔa 9.16
[‡‡] **9:20** Isa 45.9
[¶¶] **9:25** Oze 2.25
[§§] **9:26** Oze 2.1
[*] **9:28** Isa 10.22-23
[†] **9:29** Isa 1.9
[‡] **9:33** Isa 28.16
[¶] **10:5** Lev 18.5
[§] **10:8** Iko 30.12-14

11 A kɛ̃a Luayãtaalau wà mɛ̀, wí a gbɛ̃́ pɔ́
lɛ́ aà náaikɛ kũo.[**]
12 Yudaɔ ń buipãleɔ dodoa kɔ̃ɛo, asa
ampii an Dii doũɛ, ì kɑ̃́fĩakɛ a sìsi-
naɔnɛ píi. 13 Asa Dii sìsinaɔ bɔ píiɛ.[††]
14 Kpelewa aa aà sísi aà náaikɛsaii?
Kpelewa aa aà náaikɛ aà yɑ̃́ masaii?
Kpelewa aa aà yɑ̃́ ma waasokɛnasaii?
15 Tó wi waasokɛnaɔ zĩmáo, kpelewa aa
waasokɛnɛ́i? A kɛ̃a Lua taalau wà mɛ̀:
Baonakpanaɔ mɔa na.[‡‡] 16 Ãma gbɛ̃́pii i
baonapi sio. Ɔ̃ Isaia mɛ̀: Dii, démɛ wá yɑ̃́
sìi? [¶¶]17 Beewa luanaaikɛa ì bɔ aà yãmaa
kĩ́iɛ, mɛ́ yɑ̃́piá Kilisi yɑ̃́ɛ. 18 Ma mɛ̀ yóo!
Aai mao lé? Aa mà.
An lɔɔ tà dṹnia guu píi,
an yã'oa gɛ̀ e tɔɔlɛ lɛ́wa.[§§]
19 Ma mɛ̀ yóo! Isailiɔ i dɔ̃o lé? Mɔizi dɔ̀aa
ò à mɛ̀:
Má tó bui pɔ́ aa dɛ ma gbɛ̃́ ũoɔ á pɔ fɛlɛɛ́,
má tó á pɔ pa bui wɛ́siadeɔ yɑ̃́ musu.[*]
20 Ɔ̃ Isaia sɔ̃dìlɛ à Lua lɛdɔɛkɛ̀ à mɛ̀:
Gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ ma kĩ́i wɛɛlɛoɔ mɛ́ ma e,
ma azĩa ɔ̀lɔ gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ ma gbɛaoɔnɛ.[†]
21 Isailiɔ yɑ̃́ musu sɔ̃ Lua ò:
Za kɔɔ e oosi ma ɔdɔ̀ bui swɑ̃́gbãade pɔ́
fɛ̃̀manɔɔzi.[‡]

Lua i Isailiɔ vũaao

11 Ma mɛ̀ yóo! Lua azĩa gbɛ̃́ɔ vũ̀aa
yɑ̃̀? Aawo bá! Mapi, Isailin ma ũ.
Ablahaũ buin ma ũ Bɛ̃yãmɛɛ bui guu.[¶]
2 Lua i a gbɛ̃́ pɔ́ à dɔ̀aa ń dɔ̃ɔ vũaao. Á
Ɛlia yɑ̃́ pɔ́ kú lá guuɛ bee dɔ̃o lé? Kɛ́ à
gɛ̀ ń Isailiɔ yɑ̃́o Lua kĩ́i à mɛ̀: 3 Dii, aa
n ãnabiɔ dɛ̀dɛ, aa n gbagbakĩiɔ dɛ̀ɛlɛ.
Mámɛ ma gɔ̃ mado, ɔ̃ aalɛ ma wɛ.[§] 4 Lua ò
Ɛliaɛ kpelewa ni? À mɛ̀ á gbɛ̃́ pɔ́ aai kúlɛ
tɑ̃́aɛoɔ kũa a pɔ́ ũ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ so-
pla (7.000).[**] 5 Màa an kɔ̃na pɔ́ Lua ń sɛ́
a gbɛ̃kɛ guuɔ gɔ̃̀ gbã lɔ. 6 Lá à ń sɛ́ a gbɛ̃kɛ
guu, i kɛ an yãkɛa yɑ̃́i no. Tó màa no, dɔ̃
Lua gbɛ̃kɛaɔ gbɛ̃kɛ ũo. 7 Kpelewan wei?
Isailiɔ i yɑ̃́ pɔ́ wàlɛ wɛɛlɛ eo, ãma an gbɛ̃́
pɔ́ Lua ń sɛ́ɔ è. Gbɛ̃́ kĩniɔ nɔ̀sɛ tàta, 8 lá a
kɛ̃a láuwa wà mɛ̀:
Lua kɛmazĩ'ũ kpàńzi,
ɔ̃ an wɛ́ lɛ́ gu'eo,
an swɑ̃́ lɛ́ yãmao e ń a gbão.[††]
9 Davidi ò lɔ:
To an dikpɛkɛa gɔ̃nɛ́ bai ũ, wà ń kṹ,
to à yã'iné, wà tɔsimá.
10 To an wɛ́ siakũ kɛ́ aasu gu'eo,
to an wó gɔ̃ koolonnɔ gɔɔpii.[‡‡]
11 Ma mɛ̀ yóo! Kɛ́ Isailiɔ fùa, aa lɛ̀lɛ
míɔmiɔ yɑ̃̀? Aawo bá! An tàaeɔ yɑ̃́i Lua
buipãleɔ suabà, kɛ́ Isailiɔ nɔ̀sɛ fɛlɛ yɑ̃́i.
12 Lá an tàaeɔ mɛ́ tò dṹnia kɑ̃́fĩa è, mɛ́ an
lɛ́lɛa mɛ́ tò buipãleɔ kɑ̃́fĩa è, tó Isailipiɔ
sù ń pá ziu, wa bee o lɔa?
13 Málɛ yã'o á buipãleɔnɛ sa. Lá má dɛ
zĩna ũ á buipãleɔ kĩ́i, máɔ ma zĩ sáauk-
paɛ, 14 kɛ́ mà azĩa buiɔ nɔ̀sɛ fɛlɛ, mí ń
gbɛ̃ɛɔ suabaɛ. 15 Lá Lua gia Isailiɔzi mɛ́

[**]**10:11** Isa 28.16
[††]**10:13** Yoɛ 3.5
[‡‡]**10:15** Isa 52.7
[¶¶]**10:16** Isa 53.1
[§§]**10:18** Soũ 19.4
[*]**10:19** Iko 32.21
[†]**10:20** Isa 65.1
[‡]**10:21** Isa 65.2
[¶]**11:1** Flp 3.5
[§]**11:3** 1Kia 19.10
[**]**11:4** 1Kia 19.18
[††]**11:8** Iko 29.3, Isa 29.10
[‡‡]**11:10** Soũ 69.23-24

tò dṹnia kèanɔ na, tó à ɛ̀a ń sí lɔ, bee aɔ
dɛai? Bee aɔ dɛ wɛ̃ni ũ gɛɔnɛɛ.
16 Tó wà pɔ́wɛn káau kpà Luawa,¶¶ a
bṹu gɔ̃̀ aà pɔ́ ũɛ. Tó lízĩna dɛ Lua pɔ́ ũ,
a gɔ̃naɔ dɛ aà pɔ́ ũ lɔɛ. 17 Lua kuli zálala
gɔ̃naeɔ zɔ̃̀zɔ̃, ɔ̃ à n gbɛ̃́ pɔ́ ń dɛ kuna lí ũ
pɛ̀ an gbɛu, kɛ́ ǹyɔ̃ kú ń kuli maa zĩ́na
gbãao. 18 Ńsu saka kuli zálala gɔ̃na pɔ́ a
zɔ̃̀zɔ̃ɔguo. Kpelewa ńyɔ̃ ĩ́anadãi? Ń kú líz-
ĩna sabaiɛ, i kɛ lízĩna mɛ́ kú n sabaio. 19 N
mɛ̀ à ligɔ̃napiɔ zɔ̃̀zɔ̃ kɛ́ à n pɛ an gbɛu
yã́iɛ. 20 Màaɛ, à ń zɔ̃zɔ̃ kɛ́ aai a náaikɛo
yã́iɛ. Mpi sɔ̃ n gɔ̃ n luanaaikɛa yã́i. Ńsu
wala kɛo. Laaika! 21 Lá Lua i gí lí zálala
gɔ̃naɔ zɔ̃zɔ̃io, a gí n zɔ̃i sɔ̃o. 22 Gwa lá Lua
maa mɛ́ a pãsĩ. A pãsĩ ń gbɛ̃́ pɔ́ aa fùwaɔ,
mɛ́ a maanɛ, tó n zɛ ń aà maao. Tó màa
no, a n zɔ̃ sɔ̃ɛ. 23 Tó Isailiɔ ń luanaaikɛsai
tò, a ɛa ń pɛ́ n gbɛuɛ, asa a ń pɛa ń gbɛu
gbãa vĩ. 24 Lua n zɔ̃ kuna líwa à n pɛ kuli
zálalawa, lá wìli kɛowa. Lá a kɛ̀ màa, kù
ligɔ̃n zálalaɔ ɛa pɛa ńzĩa líwa zɛvĩ dɛ bee-
lao lɛ́?

Isailiɔ suabaa gbɛzã

25 Ma gbɛ̃́ɔ, má ye àɔ asiiyãɛ bee dɔ̃, kɛ́
á wɛ́ su àɔ sia, à ázĩa dilɛ waladeɔ ũo yã́i.
Isaili kĩniɔ swã́ gbãakṹ gĩa e buipãleɔ gɛ̃a
kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́iu lɛ́ kaɛ. 26 Bee gbɛa
Lua a Isailiɔ suaba píi lá a kɛ̃a láuwa wà
mɛ̀:
Suabana a bɔ Siɔna,
a Yakɔbu buiɔ kɛ̃ luadɔ̃saiwa.
27 Ma bàakuańnɔ
gɔɔ pɔ́ má ń duuna kɛ̃́má yã́n we.§§
28 Baona yã́ musu aa dɛ Lua ibɛɛɔ ũ á
yã́i. Lua gbɛ̃́ɔ sɛa yã́ musu aa dɛ Lua
yenzideɔ ũ an deziɔ yã́i. 29 Asa Lua lí
déndɔ̃mɛɛ kɛ gba pɔ́ á dàɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ a
ń sisi a ń sɛ́ɔ yã́ musuo. 30 Á buipãleɔ
i Lua yãma yãao. Tiasa Lua sùuukɛ̀ánɔ
kɛ́ Isailiɔ i aà yãmao yã́i. 31 Màa Isailiɔ
lɛ́ Lua yãma tiao, kɛ́ Lua e sùuukɛánɔ,
i gbasa sùuukɛńnɔ. 32 Lua yãmasai kpà
gbɛ̃́piizi, kɛ́ aà e sùuukɛńnɔ píi yã́iɛ.
33 Lua ɔ̃nɔ ń a dɔ̃ao zɔ̃ɔkɛ lɛ́ vĩo.
Gbɛ̃e yã́ pɔ́ àlɛ yá yáasi dɔ̃ píio.
Gbɛ̃e a fɔ̃ à aà zɛ bɔɔlɛkɛo.*
34 Démɛ Dii làasoo dɔ̃i?
Démɛ yãdàɛ̀ aà lɛdamade ũi?†
35 Dé Dii fĩasɛ̀wà a gbasa boɛ̀i?‡
36 Pɔ́pii bɔ̀ aà kĩ́iɛ,
aa kú ń aà gbãao,
mɛ́ aa ku aà pɔ́ ũ.¶
Wàɔ aà tɔbɔ gɔɔpii. Ãmi.

Zĩkɛa Luaɛ

12 Ayãmɛto ma gbɛ̃́ɔ, lá Lua wɛ̃-
nadɔ̃̀wɛ̃ɛ màa, ma wabikɛ̀wá à áz-
ĩa kpawà sa'obɔ bɛ̃́ɛ sãasai pɔ́ ì kaaàgu ũ.
Beewa wì kúlɛɛ̀ a zɛ́wa. 2 Ásu tɛ dṹnia
tiaɛ bee tufaio. À to Lua á lilɛ, á làasoo
i dafukũ, kɛ́ à e à aà pɔeã dɔ̃, yã́ pɔ́ maa
mɛ́ ì kɛɛ̀ mɛ́ à àsaa.
3 Gbɛ̃kɛ pɔ́ Lua kɛ̀mɛɛ yã́i ɔ̃ málɛ o
ápiiɛ, ásu ázĩa maabo dɛ a maa lɛ́ao. Á
baade azĩa dilɛ a sĩana lɛ́u, lá Lua aà
gbà zɛ́ aà a náaikɛwa. 4 Gbɛ̃nazĩna mɛ̀
mɛ̀ndo guɔ vĩ dasi, an baade ń a zĩoɛ.
5 Màaɛ, baa ń wá dasikɛo, wá mɛ doũ naa
Kilisiwaɛ, wá dɛ kɔ̃ mɛguɔ ũ.§ 6 Wá gba
dodoa kɔ̃ɛ lá Lua dàwɛ̃ɛ a gbɛ̃kɛ guuwa.**
Tó ãnabikɛkɛgba ń vĩ, kɛ n luanaaikɛa
lɛ́u. 7 Tó dɔnlɛdekɛɛ, dɔńlɛ. Tó yãdaanɛ́ɛ,

¶¶**11:16** Nao 15.20-21
§§**11:27** Isa 59.20-21
***11:33** Isa 55.8
†**11:34** Isa 40.13
‡**11:35** Yob 41.3
¶**11:36** 1Kln 8.6
§**12:5** 1Kln 12.12
****12:6** 1Kln 12.4-11

danɛ́. 8 Tó lɛdaamaɛ, damá. Tó gbadaaɛ,
da bĩisai. Tó dɔaanakɛɛ, kɛ ń ãiao. Tó wɛ̃-
nadɔ̃anɛɛ, dɔ̃nɛ́ ń pɔnao.
9 Àɔ yekɔ̃i ń nɔ̀sɛmɛndoo. À mikɛ̃
vãiwa, í zɛ ń maao. 10 Àɔ gbɛ̃kɛ vĩ ń kɔ̃o
nana. Àɔ kɔ̃ kpɛla ń pɔnao. 11 Àɔ ãiavĩ
zígbiasai, á mɛ iɔ wãa Dii zĩ guu. 12 À
pɔnakɛ yã́ pɔ́ á wɛ́ dɔi yã́ musu. À mɛ-
nafɔ̃ taasikɛa guu. À mɛkpa wabikɛawa.
13 À dɔnlɛkɛ Lua gbɛ̃́ pɔ́ pɔ́ lɛ́ kɛ̃́sã-
máɔnɛ. À wɛtã ń nibɔfɔ̃ao. 14 À samaa'o á
ĩadamadeɔnɛ. À samaa'onɛ́, ásu ń kao.††
15 À pɔnakɛ ń pɔnakɛnaɔ. À ɔ́ɔlɔ ń ɔɔlɔ-
naɔ. 16 À nɔ̀sɛdoũkɛ ń kɔ̃o. Ásuli dɛn-
lawɛɛlɛo. À gbɛ̃́kpa ń yɛ̃̀ɛɛsaideɔ. Ásuli
ázĩa dilɛ yãdɔ̃naɔ ũo.‡‡ 17 Ásuli vãi fĩabo
ń vãioo. Àli yã́ pɔ́ maa gbɛ̃́piiɛ kɛ. 18 Tó
a kɛ, àɔ na ń gbɛ̃́piio lá á fɔ̃́ lɛ́u. 19 Ma
gbɛ̃́ yenzideɔ, ásuli tɔsi gbɛ̃́wao, à aà tó
ń Luao. A ku lá guu wà mɛ̀:
Dii mɛ̀ ámɛ á tɔsimá,
ámɛ á fĩabonɛ́.¶¶
20 Tó nɔana lɛ́ n ibɛɛ dɛ, blɛ kpawà. Tó
imiɛ, ǹ aà gba í. Tó ń kɛ̀ màa, ńlɛ aà ɔ
kaɛ̀ a lɛ́uɛ.§§ 21 Ńsu to vãi zĩblemao. Zĩ
blewà ń maao.

Misiilɛa bùsu gbãadeɔnɛ

13 Gbɛ̃́pii misiilɛ bùsu gbãadeɔnɛ,
asa ikoe ku Lua lɛ́ saio. Lua mɛ́
gbãade pɔ́ kúɔ dìlɛ píi. 2 Ayãmɛto gbɛ̃́
pɔ́ bɔ̀ gbãade yã́ kpɛ, ade bɔ̀ yã́ pɔ́ Lua
dìlɛ kpɛɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ ń kpɛ́ɔ ńzĩa dàyãuɛ.
3 I kɛ maakɛnaɔ mɛ́ lí vĩakɛ kpalable-
naɔnɛo, sema vãikɛnaɔ. Tó ń ye ǹ vĩakɛ
gbãadeɛo, maakɛ, i n sáaukpa. 4 Gbãadeá
Lua zĩkɛnaɛ n aafia yã́i. Tó n vãikɛ̀ sɔ̃,
vĩakɛɛ̀, asa a fɛ̃nda looa pã no. Lua zĩkɛ-
naɛ, ì tɔsiɛ̀ vãikɛnawaɛ. 5 A yã́i tò a maa
àli misiilɛnɛ́. I kɛ ĩadama yã́i ado no,
á làasoo yã́iɛ lɔ. 6 Bee yã́i i wɛ̃̀'ɔ̃a kpái
sɔ̃, asa gbãadeɔá Lua zĩkɛnaɔnɛ, aalɛ zĩpi
kɛɛ̀ɛ. 7 Àli fĩabonɛ́ píi. Àli wɛ̃̀'ɔ̃a kpá a
sinawa, íli á pɔ́ɔ lá sí lɔ. Àli misiilɛ gbɛ̃́
pɔ́ dɛ à misiilɛɛ̀. Àli gbɛ̃́ pɔ́ dɛ à aà yãda
yãda.*

Gɔɔ kà kãi, wàɔ yekɔ̃i

8 Ásuli gbɛ̃e fĩa sɛo, sema yeakɔ̃i bàa-
sio. Gbɛ̃́ pɔ́ ye a gbɛ̃́deezi, Lua ikoyã
pɛ̀ɛwàɛ. 9 Wà mɛ̀ ńsuli wúlɛ ń gbɛ̃pãle
nɔoo, ńsuli gbɛ̃dɛo, ńsuli kpã́i'oo, ńsuli
pɔ́ bĩikɛo.† Yã́piɔ ń yãdilɛa pãle pɔ́ kúɔ
píi kú yã́ɛ bee guuɛ wà mɛ̀: Ǹyɔ̃ ye n
gbɛ̃́deezi lá nzĩa wɛ̃niwa.‡ 10 Tó gbɛ̃́ ye
gbɛ̃́i, ìli vãikɛ a gbɛ̃́deeɛo. Yeakɔ̃i mɛ́ Lua
ikoyãpapaa ũ.
11 À kɛ màa, asa á gɔɔ pɔ́ wá kuwàɛ dɔ̃.
Á vua iu gɔɔ kà, asa wá suabaa kãi tia dɛ
gɔɔ pɔ́ wa Yesu náaikɛ̀la. 12 Gwãasĩna kà
zã̀, gudɔa mɛ́ kãi. Wà gusia yã́ kɔ́lɛ, wí
gupua gɔ̃kɛbɔɔ sɛ́lɛ. 13 Wàɔ kú wá dɔ̀ɔwa
fãanɛ gbɛ̃́ɔ ũ lalasi kɔ̃̀ɔ ń wɛ̃dɛkɛao sai
nɔdãakpaa ń wisaiyão sai, lɛkpaa ń za-
akɔ̃uo sai. 14 À Dii Yesu Kilisi ɔlɛsɛ́. Ásuli
tó á dàa zi dɔaaɛ́ à dɔ́ɛ'ĩi kɛo.

Kɔ̃ tàae'ea

14 À gbɛ̃́ pɔ́ busɛ luanaaikɛa guu dilɛ
yãkelesai. 2 Gbɛ̃e kũa á fɔ̃ pɔ́pii
ble, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ a luanaaikɛa busɛ lí nɔ̀ɔ
soo.¶ 3 Gbɛ̃́ pɔ́ ì pɔ́pii ble suli saka gbɛ̃́ pɔ́
lí pɔ́pii bleoguo, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ lí pɔ́pii bleo
suli gbɛ̃́ pɔ́ ì pɔ́pii ble tàae eo, asa Lua aà

†† **12:14** Luk 6.28
‡‡ **12:16** Yaa 3.7
¶¶ **12:19** Iko 32.35
§§ **12:20** Yaa 25.21-22
* **13:7** Mat 22.21
† **13:9** Bɔa 20.13-17
‡ **13:9** Lev 19.18
¶ **14:2** Kls 2.16

sìɛ. 4 Dén n ũ kɛ́ ńlɛ gbɛ̃pãle zĩkɛna tàae
ei? Tó a fɔ̃́ ge a fɔ̃o no, aà Dii yã́ɛ. A fɔ̃́,
asa Dii gbãa a to aà fɔ̃́. 5 Gbɛ̃e kũa gɔɔ na
dɛkɔ̃a, mɛ́ gbɛ̃pãle kũa gɔɔpii sáaɛ. Baade
a sɔ̃ dadoũ ń yã́ pɔ́ à zɛ̀òo. 6 Gbɛ̃́ pɔ́ ì gɔɔ
bɔ ì bɔ Dii yã́iɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ ì pɔ́pii ble, ì ble ń
Dii gbãaoɛ, ì Lua sáaukpa. Gbɛ̃́ pɔ́ ì pɔ́ tɛ̃́
ì tɛ̃ Dii yã́iɛ, ì Lua sáaukpa. 7 Gbɛ̃e líɔ ku
azĩa yã́io, gbɛ̃e lí ga azĩa yã́io. Tó wá kú,
wá kú Dii pɔ́ ũɛ, 8 tó wa ga, wa ga Dii pɔ́
ũɛ. Wá kún nò, wa gan nò, wá dɛ Dii pɔ́
ũɛ. 9 Asa Kilisi gà à vù kɛ́ àɔ dɛ gyaadeɔ
ń gbɛ̃́ bɛ̃́ɛɔ Dii ũɛ. 10 Kɛ́ ńlɛ n gbɛ̃do tàae
e sɔ̃ bɛ? Mpi sɔ̃ ńlɛ saka n gbɛ̃dogu sɔ̃ bɛ?
Lua aɔ zɔ̃lɛa a gĩ́naa, wápii wí bɔ zɛ aà
aɛ,[§] 11 lá wa kɛ̃̀ lá guuwa, Dii mɛ̀:
Lá má kú, gbɛ̃́pii a kúlɛmɛɛ,
gbɛ̃́pii a ma luakɛ dɔ̃.[**]
12 Beewa wá baade a azĩa yã́ sɛ́lɛ siu
Luaɛ.
13 A yã́i wásuli kɔ̃ tàae e lɔo. Kɔ̃ tàae'ea
gbɛu à zɛò kɛ́ á yã́ pɔ́ a tó á gbɛ̃do fu
kɛo. 14 Kua Dii Yesu guu má dɔ̃ sã́asã kɛ́
pɔe líɔ gbãlɛa ń azĩaoo. Tó gbɛ̃́ dìlɛ pɔ́
gbãlɛa, ɔ̃ ìɔ gbãlɛaɛ̀. 15 Tó n n gbɛ̃do nɔ̀sɛ
ɔ̃̀ɔkpàɛ̀ pɔ́ pɔ́ ń blè yã́ musu, ń yeaàzio.
Blɛ pɔ́ ń blè yã́i ńsu gbɛ̃́ pɔ́ Kilisi gà aà yã́i
ɔ̃̀ɔkpao. 16 Ásu to wà sakaɛ́ pɔ́ pɔ́ maauo,
17 asa kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́iá pɔblea ń imiao
yã́ no. Yãkɛa a zɛ́wa ń kɛa ń kɔ̃o nao ń
pɔna pɔ́ Lua Nisĩna ì inɛ́o yã́ɛ. 18 Gbɛ̃́ pɔ́
lɛ́ zɔble Kilisiɛ màa yã́ ì ka Luagu, mɛ́ wì
aà sáaukpa. 19 A yã́i tò wàli wɛɛlɛ wàɔ
na ń kɔ̃o, wíɔ gbãa kã́fĩkɔ̃ɛ. 20 Ńsu Lua zĩ
ɔ̃̀ɔkpa blɛ yã́io. Blɛ píi maaɛ, ãma pɔ́ pɔ́
ńyɔ̃ ble n gbɛ̃do fu maao. 21 Nɔ̀ɔsoan nò,
wɛ̃mian nò, yã́ pɔ́ a to n gbɛ̃do fu píi, a
maa ǹ tɛ̃ɛ. 22 Yã́ pɔ́ ń a náai vĩ, ǹyɔ̃ kũa
e Lua kĩ́i. Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ yã́ pɔ́ à zɛ̀ò
lí aà sɔ̃ vĩo ũ. 23 Tó gbɛ̃́ lɛ́ seakɛ blɛ pɔ́
àlɛ blewa sɔ̃, à azĩa dàyãuɛ, kɛ́ i kpaaĩ ń
aà luanaaikɛaoo yã́i. Yã́ pɔ́ i kpaaĩ ń gbɛ̃́
luanaaikɛaooá duunaɛ.

Yeakɔ̃i wɛdɔa Luazi guu

15 Wá gbɛ̃́ pɔ́ wá gbãa luanaaikɛa
guuɔ, sema wà gbɛ̃́ busɛɔ fɔ̃ an
gbãasai guu. Wásuli yã́ pɔ́ ì ká wázĩagu
kɛo. 2 Wá baade lí yã́ pɔ́ a ka a gbɛ̃dogu
kɛ, kɛ́ aà e maakũ, i zɛdɔ yã́i. 3 Asa Kil-
isi i azĩa pɔeã kɛo. A kɛ̃a Lua taalau wà
mɛ̀, Lua sɔ̃́sɔ̃a gɔ̃̀ɛ̀.[††] 4 Yã́ pɔ́ wa kɛ̃̀ yãa
píi, wa kɛ̃̀ lɛdaawá yã́iɛ. Yã́pi ì wá gba
mɛna, ì wá gba sɔ̃ kɛ́ wàɔ wɛdɔ ziai. 5 Lua
pɔ́ ì ń gba mɛna, ì ń gba sɔ̃ to àɔ nɔ̀sɛ-
doũkɛ ń kɔ̃o lá Kilisi Yesu kɛ̀wa, 6 í Lua
wá Dii Yesu Kilisi Mae tɔbɔ ń nɔ̀sɛmɛn-
doo ń lɛdoũo.
7 À kɔ̃ sí lá Kilisi á síwà Lua tɔbɔa yã́i.
8 Málɛ oɛ́, Kilisi gɔ̃̀ Yudaɔ dɔnlɛde ũ, kɛ́ à
lɛ́ pɔ́ Lua gbɛ̃̀ an deziɔnɛ kɛ, aai dɔ̃ Lua
náai vĩ, 9 buipãleɔ i Lua tɔbɔ aà sùuu yã́i,
lá a kɛ̃a láuwa wà mɛ̀:
A yã́i tò má n sáaukpa buipãleɔnɛ,
mí n táasilɛ.[‡‡]
10 Wà mɛ̀ lɔ:
Buiɔ, à pɔnakɛ ń Lua gbɛ̃́ɔ.[¶¶]
11 Wà mɛ̀ lɔ:
Bui píi, à Dii táasilɛ,
bùsu gbɛ̃́pii à aà tɔ́ gbia bɔ.[§§]
12 Isaia ò lɔ:
Yɛse miɔna a vlãpa,
i fɛlɛ kible buipãleɔwa,
an wɛ́ iɔ dɔaàzi.[*]

---

§**14:10** 2Kln 5.10
****14:11** Isa 45.23
††**15:3** Soũ 69.10
‡‡**15:9** Soũ 18.50
¶¶**15:10** Iko 32.43
§§**15:11** Soũ 117.1
***15:12** Isa 11.10

13 Lua pɔ́ gbɛ̃́pii wɛ́ dɔi to pɔna ń
aafiao pɛɛwá a náai pɔ́ álɛ kɛ yã́i, kɛ́ á
wɛdɔaaàzi kã́fĩ ń a Nisĩna gbãao.

Pɔlu zĩkɛa Luaɛ

14 Ma gbɛ̃́ɔ, má dɔ̃ sã́asã kɛ́ maakɛa
pɛ̀ɛwá, á yã́pii dɔ̃ wásawasa, á fɔ̃ lɛ-
dakɔ̃wa. 15 Ma láɛ bee kɛ̃aɛ́ guu ma yãeɔ
kɛ̃̀ ń sɔ̃o dilɛa kɛ́ àɔ dɔágu yã́i, asa Lua
gbɛ̃kɛkɛ̀mɛɛ, 16 ɔ̃ ma gɔ̃ Kilisi Yesu zĩkɛna
ũ buipãleɔnɛ. Málɛ bao pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i
kpánɛ́, kɛ́ an kua e àɔ adoa ń Luapi
Nisĩna gbãao. Málɛ bee kɛ Luaɛ aà gbag-
baa pɔ́ ì kaaàgu ũɛ. 17 Ma naa Kilisi
Yesuwa guu má fɔ̃ ĩ́anadã zĩ pɔ́ málɛ
kɛ Luaɛ yã́ musu. 18 Asa má yãe oa vĩo,
mɛ́ i kɛ yã́ pɔ́ Kilisi kɛ̀ ma kĩ́i bàasio.
A tò buipãleɔ Lua yãmà ma yã'oa ń ma
yãkɛao guu 19 ń dabudabuɔ ń yãbɔnsaɛɔ
gbãao ń Lua Nisĩna gbãao. Bɔa Yelusalɛũ
ma bɛbɛ wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo e ma pɛɛò Ilili bù-
suu Kilisi bao kpàwakɛa guu. 20 Miɔ ye
mà baonapi kpa gu pɔ́ wi Kilisi yãmau
yãaoɛ, kɛ́ másu buba gbɛ̃pãle pɔ́ gã̀uo
yã́i. 21 Lá a kɛ̃a láuwa wà mɛ̀:
Gbɛ̃́ pɔ́ wi aà yã'onɛ́ yãaoɔ wɛ́ a kɛ̃́,
gbɛ̃́ pɔ́ aai aà bao ma yãaoɔ dɔ̃.[†]
22 Yã́ pɔ́ ìɔ kpamɛɛ mɔ̀ɔmɔɔ mà mɔ á
kĩ́in we.[‡] 23 À kà wɛ̃̀ ũma, kɛ́ miɔ ye mà
mɔ á gwai. Tiasa lá yãe ma dɔa bùsuɛ
beeɔ guu lɔo, 24 ma wɛ́ dɔi wà wɛsikɔ̃lɛ
sa ma gɛa Ɛsipayã bùsuu guu. Tó ma gɔɔ-
plakɛ̀ánɔ ń pɔnao, í gɛ́ zɛimɛɛ we. 25 Tia
kɛ́wa sɔ̃ málɛ gɛ́ ń dɔnlɛo Lua gbɛ̃́ɔnɛ
Yelusalɛũ,[¶] 26 asa gbɛ̃́ pɔ́ aa ku Mase-
doni ń Gɛlɛsiɔ zɛ̀ò wà Lua gbɛ̃ taaside
pɔ́ aa ku Yelusalɛũɔ kámasa kaɛ. 27 Aa
zɛ̀ò, ãma teasiɛ, asa lá Yudaɔ Lua àizɛɛ lì
buipãleɔnɛ, a maa buipãleɔ ń dṹnia àizɛɛ
lí Yudaɔnɛ sɔ̃ɛ.[§] 28 Tó ma gbapi nànɛ́ ń
ɔzĩ má làa, ma gɛa Ɛsipayã guu má bɔlɛ
á kĩ́i. 29 Má dɔ̃ kɛ́ tó málɛ mɔ́ á kĩ́i, Kilisi
báaa pɛɛaa guu ɔ̃ má mɔ́wá.
30 Ma gbɛ̃́ɔ, ma naɛ́ wá Dii Yesu Kil-
isizi ń yeakɔ̃i pɔ́ Lua Nisĩna ì iwɛ̃ɛo, à
dɛ̃ɛka àɔ wabikɛmɛɛ Luawa, 31 kɛ́ aà ma
bɔ Yude luayãdansaiɔ guu, mɛ́ dɔnlɛ pɔ́
málɛ gɛò Yelusalɛũ Lua gbɛ̃́ɔnɛ kɛnɛ́ pɔ-
maa ũ, 32 mí á le ń pɔnao, tó Lua wèi, mí
kã́mabo á kĩ́i. 33 Lua aafiade aàɔ kúánɔ
ápii. Ãmi!

Fɔkpaama

16 Málɛ wá dãe Febe, Sãkele gãlideɔ
dɔnlɛde sáaukpaɛ́. 2 À aà si Dii
yã́i, lá a maa Lua gbɛ̃́ɔ kɛ ń kɔ̃owa. À
dɔaàlɛ ń pɔ́ pɔ́ a yei á kĩ́io píi, asa à dɔn-
lɛkɛ̀nɛ́ dasi ń mapio lɔ.
3 Ma fɔkpà Pisii ń Akilasiowa. Ma
zĩkɛndeeɔnɛ Kilisi Yesu zĩ guu.[**] 4 Aa sì
ń mi sãalɛ, mapi mà bɔ. I kɛ mámɛ má
adoo, wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo buipãle gãlideɔ lɛ́ ń
sáaukpa píi lɔɛ.
5 Ma fɔkpà gãli pɔ́ aaì kãaa an kpɛ́u
gbɛ̃́ɔwa. Ma fɔkpà ma gbɛ̃́ yenzide
Ɛpɛnɛwa. Aàpi mɛ́ Kilisi náaikè Azi bù-
suu sɛ̃́ia.
6 Ma fɔkpà Maliamawa. À kɔaikɛ̀ɛ́
maamaa.
7 Ma fɔkpà Andɔniku ń Zuniaowa. Ma
bui pɔ́ wà wá dá kpɛ́u sãnuɔnɛ. Aa tɔbɔ̀
zĩnaɔ guu, mɛ́ aa naa Kilisiwa ma ãa.
8 Ma fɔkpà Ampilia pɔ́ dɛ ma gbɛ̃́ yen-
zide ũ naa Diiwa guu.
9 Ma fɔkpà Ubɛ̃ pɔ́ dɛ wá zĩkɛndee ũ
Kilisi zĩ guuwa ń ma gbɛ̃́ yenzide Setakio.
10 Ma fɔkpà Apɛlɛwa, asa náaidee naa
Kilisiwa guu. Ma fɔkpà Alisɔbu bɛdeɔwa.
11 Ma fɔkpà ma bui Elodiɔ̃wa. Ma fɔk-
pà Naasisi bɛde pɔ́ aa naa Diiwaɔwa.

[†] **15:21** Isa 52.15
[‡] **15:22** Lom 1.13
[¶] **15:25** 1Kln 16.1
[§] **15:27** 1Kln 9.11
[**] **16:3** Zĩn 18.2

12 Ma fɔkpà Tifɛna ń Tifosaowa. Nɔɛpiɔ kɔaikɛ̀ Diiɛ. Ma fɔkpà Pɛɛsidiwa. Nɔɛ yenzidepi kɔaikɛ̀ Diiɛ.
13 Ma fɔkpà Lufu pɔ́ tɔbɔ̀ Dii zĩ guuwa ń aà da pɔ́ málɛ gwa ma da ũo.
14 Ma fɔkpà Asikitiwa ń Felegɔ̃o ń Ɛɛmɛo ń Patobao ń Ɛɛmao ń ń Yesude dee pɔ́ aa sãnuɔ píi.
15 Ma fɔkpà Fililɔguwa ń Zulio ń Nɛlɛo ń aà dãeo ń Ɔlimpao ń Lua gbɛ̃́ pɔ́ aa sãnuɔ píi.
16 À fɔkpakɔ̃wa ń Lua gbɛ̃́ɔ lɛ́pɛakɔ̃wao. Wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo Yesudeɔ fɔkpàwá ḿpii.

Lɛzaamá

17 Ma gbɛ̃́ɔ, málɛ oɛ́, à laaika gbɛ̃́ pɔ́ aa bɔ̀ yã́ pɔ́ á dada kpɛɔzi. Aaì gbɛ̃́ɔ kɛ̃kɔ̃wa, aaì gbɛ̃́ɔ sã́sã. À kɛ̃́má, 18 asa gbɛ̃́ bee taaɔ lí zɔble wá Dii Kilisiɛo, sema ń gbɛɛ yã́. Aaì yãesaideɔ sã́sã ń lɛnao ń yãdɔ̃o.
19 Gbɛ̃́pii á misiilɛa Diiɛ bao mà. Málɛ pɔnakɛ á yã́ musu. Má ye àɔ maakɛa ɔ̃nɔ vĩ, íɔ wɛ́siadeɔ ũ vãikɛa musu. 20 Lua aafiade a Setãu úlɔ á gbá zíɛ tia. Wá Dii Yesu gbɛ̃kɛkɛɛ́.
21 Ma zĩkɛndee Timɔtee[††] ń ma buiɔ Lusiu ń Zasɔ̃o ń Sosipatɛɛo fɔkpàwá.
22 Ma Tɛɛtiu, ma gbɛ̃́ pɔ́ ma lápi kɛ̃̀, ma fɔkpàwá naa Diiwa guu. 23–24 Ma uabele Gaiusi[‡‡] pɔ́ Yesudeɔ ì kãaa aà bɛ fɔkpàwá. Wɛ̃́lɛ ɔ'ulɛna Elasa fɔkpàwá ń wá gbɛ̃do Kaatuo.
25 Lua a fɔ̃ á gba gbãa lá a ku Yesu Kilisi bao pɔ́ mi kpa guuwa. Asiiyãpi ulɛa za káauɛ, 26 tiasa ɔ̃ Lua pɔ́ ìɔ ku gɔɔpii dìlɛ wà yã́ pɔ́ kú ãnabiɔ láɔ guupi bɔ gupuau, kɛ́ bui píi e dɔ̃, aai Lua náaikɛ, aa gɔ̃ aà yãmanaɔ ũ. 27 Wà Lua mɛ̀ndona ɔ̃nɔde tɔbɔ ń Yesu Kilisi gbãao e gɔɔpii! Ãmi.

[††]**16:21** Zĩn 16.1
[‡‡]**16:23-24** Zĩn 19.29

KƆLƐNIDEƆ LÁ SƐ̃IA

Yɑ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Pɔlu wɛ̃́lɛgɛa gɛ̃̀n plaade guu à kɛ̀ Gɛlɛki wɛ̃́lɛ pɔ́ wì mɛ Kɔlɛni mɔ bao plasaiɛ, ɔ̃ tɑ̃́agbagbanaɔ nɔ̀sɛlilɛ aa gɛ̃̀ Yesu gɑ̃li pɔ́ a dàalɛ we guu.

Kɔlɛnideɔ lɛ́ namable godɔkĩi pɔ́ kú weɔ yɑ̃́i. Gbɛ̃́ɔ lɛ́ laata maamaa, fɛlɛkaayɑ̃ gbɑ̃anɛ́, mɛ́ yɑ̃dɔ̃naɔ ń lousisizɛɔ ń wisaiyɑ̃ɔ di weɛ lɔ. Yɑ̃'ĩapiɔ Yesu gɑ̃li dafunapi lè, ɔ̃ Pɔlu lɛ́ dɛ̃ɛka à a gbɛ̃́piɔ si yɑ̃vɑ̃ipiɔwa.

Pɔlu taa gbɛa ìɔ Kɔlɛnideɔ bao ĩ́i ma mɔ̀ɔmɔɔ, ɔ̃ à bílikɛ̀ ń yɑ̃́wa. Bee mɛ́ tò à lakɛ̃̀nɛ́ e gɛ̃n síiɔ̃. Bibeli lá mɛ̀n plaɛ, mɛ́ à a pɑ̃leɔ yɑ̃'ò 1Kln 5.9 ń 2Kln 2.3, 7.8 guu lɔ.

Láɛ bee guu fɔkpaamá ń Lua sáaukpaao gbɛa (1.1-9), Pɔlu ònɛ́ aa sùuukɛ, aasu kɔ̃kpaalɛ lɔo (1.10-4.21), aa wisaiyɑ̃ bɔ ń gɑ̃li guu (5), aa kɑ̃́mabo ń kɔ̃gbɛaa yɑ̃́kpalɛu gbɑ̃ade luadɔ̃nsaiɔ kĩ́io (6.1-11), aa mikɛ̃ gbɑ̃sĩkɛawa (6.12-20). Bee gbɛa à yɑ̃́ dasi pɔ́ aa gbɛ̀awaɔ wèwemá:

Nɔsɛa yɑ̃́ (lɛɛ 7)

Sa'onɔɔsoa ń lá wa kɛ tɑ̃́a yɑ̃́ musuo (8.1-11.1)

Nɔɛɔ pɔ́kummusukɛa yɑ̃́ ń Dii blɛblea yɑ̃́o (11.2-34)

Lua Nisĩna gbaɔ yɑ̃́ (12-14)

Gɛɔ vua yɑ̃́ (15)

Lápi yɑ̃́ mìdɛ ń baoeɔ, gbɛ̃́ɔ kámasa pɔ́ wàlɛ ká ń yɑ̃́ pɔ́ Pɔlu a zɛkàlɛɔ ń fɔ pɔ́ a kpàkpamáɔ (16).

Kua dṹnia guu yɑ̃'ĩapiɔ musu píi, Pɔlu lɛdàmá an bɛ̃̀ɛbosai. À ɔlɔnɛ́ lá Kilisi náaikɛa ì tó gbɛ̃́ bɔ yɑ̃́piɔ guu. Yeakɔ̃zi mɛ́ dɛ a píia (13).

Pɔlu fɔkpaa Kɔlɛnideɔwa

1 Mámɛmaa Pɔlu, Lua ma sisi à ma sɛ
a pɔeɑ̃wa, ma gɔ̃ Kilisi Yesu zĩna ũ.
Mapi ń wá gbɛ̃do Sɔsɛnio, 2 wámɛ wa láɛ
bee kɛ̃̀ Lua gɑ̃lide pɔ́ kú Kɔlɛniɔnɛ.¶¶ Lua
á sisi a gɔ̃ a gbɛ̃́ɔ ũ, á kua adoa naa Kilisi
Yesuwa ń gbɛ̃́ pɔ́ ìɔ wá Dii Yesu Kilisipi
sisi gupiiuɔ, wá Dii doũdeɔ. 3 Lua
wá Mae ń Dii Yesu Kilisio gbɛ̃kɛkɛ́ɛ, aai
á gba aafia.
4 Miɔ Lua sáaukpa gɔɔpii á yɑ̃́ musu
gbɛ̃kɛ pɔ́ a kɛ̀ɛ́ á naa Kilisi Yesuwa yɑ̃́i.
5 Á naawà guu pɔ́pii kɑ̃̀fĩɛ́, yɑ̃'oa píi ń dɔ̃a
píio, 6 asa wá Kilisi yɑ̃'oaɛ́ zɛ̀dɔ á guu, 7 ɔ̃
Lua Nisĩna gbae i kɛ̃́sɑ̃wáo, gɔɔ pɔ́ á wɛ́
dɔ wá Dii Yesu Kilisi mɔai. 8 Wá Dii Yesu
Kilisipi a to à zɛ gbɑ̃a e a lɛ́wa, íɔ ku tàaesai
aà mɔgɔɔ. 9 Lua náai vĩ. Ɔ̃mɛ á sisi à
gbɛ̃́kpa ń a Nɛ́ Yesu Kilisi wá Diio.

Kɔlɛni Yesudeɔ kɔ̃kpaalɛa

10 Gbɛ̃́ɔ, ma awakpàɛ́ ń wá Dii Yesu
Kilisi tɔ́o, àɔ lɛdoũ vĩ ń kɔ̃o ápii, kɛ́
kɔ̃kpaalɛa e láa á guu, í nakɔ̃wa ń làasoo
doũo ń nɔ̀sɛmɛndoo. 11 Má mà Koloe
gbɛ̃́ɔ kĩ́i, yɑ̃kele kú á guu. 12 Lá má màn
kɛ: Á gbɛ̃eɔ mɛ̀ wà zɛ̀manɔ. Gbɛ̃eɔ mɛ̀
wà zɛ̀ ń Apolooo.§§ Gbɛ̃eɔ mɛ̀ wà zɛ̀ ń
Piɛɛo. Gbɛ̃eɔ mɛ̀ wà zɛ̀ ń Kilisio. 13 Kilisi
kpaalɛa yɑ̃̀? Wà ma paliwa á yɑ̃́ia? A
da'ilɛkɛ̀ ń ma tɔ́o yɑ̃̀? 14 Ma Lua sáaukɛ̀,
kɛ́ mi á gbɛ̃e da'ilɛkɛo, sema Kilisipu ń
Gaiusio bàasio.* 15 Lá màaɛ, gbɛ̃e a e o
a da'ilɛkɛ̀ a gɔ̃ ma ìwa ũo. 16 Ao, ma Sefana
bɛdeɔ da'ilɛkɛ̀ lɔ. Bee bàasio, tó ma
gbɛ̃pɑ̃le da'ilɛkɛ̀, a dɔmagu lɔo. 17 Kilisi
i ma zĩ gbɛ̃́ da'ilɛkɛa yɑ̃́io, sema a bao
kpàwakɛaɛ. I kɛ ń yɑ̃dɔ̃o no, kɛ́ aà gaa
líwa su kɛ famao yɑ̃́iɛ.

¶¶**1:2** Zĩn 18.1
§§**1:12** Zĩn 18.24
***1:14** Zĩn 18.8

Ɔ̃nɔ búina ń ɔ̃nɔ sĩanao

18 Kilisi gaa líwaá mìsaiyãɛ gbɛ̃́
vũaaaɔnɛ. Wá gbɛ̃́ pɔ́ Lua lɛ́ wá suabaɔ
sɔ̃, a dɛwɛ̃ɛ aà gbãa ũ. 19 A kɛ̃a Lua
taalau wà mɛ̀:
Má ɔ̃nɔnaɔ ɔ̃nɔ midɛ,
má wɛzɛ̃naɔ wɛzɛ̃ suumpa.†
20 Ɔ̃nɔna ku máɛ? Ladɔ̃na ku máɛ? Dṹ-
nia tiaɛ bee yɑ̃́piidɔ̃na ku máɛ? Lua i dṹ-
nia ɔ̃nɔ dilɛ mìsaiyã ũo lé?‡ 21 Lua ɔ̃nɔ
guu, i to dṹnia gbɛ̃́ɔ a dɔ̃ ń ńzĩa ɔ̃nɔoo.
À kàaàgu à gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ a náaikɛɔ suaba
waaso pɔ́ wa dìlɛ mìsaiyã ũpi musu.
22 Yudaɔ ye dabudabui, Gɛlɛkiɔ ì ɔ̃nɔ
wɛɛlɛ, 23 wápiɔ sɔ̃, Kilisi gaa líwa kpàwa
wi kɛ, ɔ̃ Yudaɔ ì fuwà, buipãleɔ ì mɛ mì-
saiyãɛ, 24 ãma gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń sisi à ń sɛ́ɔ,
Yudaɔ ń Gɛlɛkiɔ píi, Kilisi dɛnɛ́ Lua gbãa
ń a ɔ̃nɔo ũ. 25 Lua yɑ̃́ pɔ́ dɛnɛ́ mìsaiyã ũpi
dɛ gbɛ̃nazĩna ɔ̃nɔla. Lua yɑ̃́ pɔ́ dɛnɛ́ gbãa-
saiyã ũpi dɛ gbɛ̃nazĩna gbãala.
26 Gbɛ̃́ɔ, à gwa lá á dɛ gɔɔ pɔ́ Lua á
sisi. Dãɔ kĩ́i á daside ɔ̃nɔna ũo, á daside
gbãade ũo, á daside kíabui ũo. 27 Lua gbɛ̃́
pɔ́ dɛ dṹniaɛ mìsaide ũɔ sɛ̀, kɛ́ à wida
ɔ̃nɔnaɔwaɛ. À gbɛ̃́ pɔ́ dɛ dṹniaɛ gbãa-
saide ũɔ sɛ̀, kɛ́ à wida gbãadeɔwaɛ. 28 À
gbɛ̃́ pɔ́ dṹnia ń dílɛ kpɛɛ, ì sakáńgu an yɑ̃́
líɔ kuoɔ sɛ̀, kɛ́ à gbɛ̃́ pɔ́ an yɑ̃́ ìɔ kuɔ kpa
kpɛɛ. 29 Màa gbɛ̃e a e lí ĩ́anadã Lua aɛo.
30 Ápiɔ sɔ̃, Lua tò á naa Kilisi Yesuwa,
ɔ̃ à gɔ̃̀ wá ɔ̃nɔ ũ. Naa Kilisipiwa Lua tò
yɑ̃́ bɔ̀wanɔ na, wá kua adoa mɛ́ à wá
suabà. 31 Ayãmɛto lá a kɛ̃a láuwa, tó gbɛ̃́
ye ĩ́anadã, aà dã Dii yɑ̃́ musu.¶

2 Gbɛ̃́ɔ, kɛ́ ma mɔ á kĩ́i, ma mɔ Lua yɑ̃́
kpàwakɛiɛ́ɛ, i kɛ mi mɔ ɔ̃nɔ gbãa ge
lɛna kɛiɛ́o. 2 Ma zɛò má yãe oɛ́o, sema
Yesu Kilisi yɑ̃́ bàasio, atɛ̃sa aà gaa líwa.
3 Ma mɔa á kĩ́i guu ma mɔ ń sɔ̃̀deedeeo ń
vĩao ń lualuaoɛ.§ 4 Ma waasokɛa guu mi
yã'o ń lɛnakɛao ge ɔ̃nɔo. Má ò ń gbãa pɔ́
Lua Nisĩna ɔ̀lɔ́ɛoɛ, 5 kɛ́ á luanaaikɛa su bɔ
gbɛ̃nazĩna ɔ̃nɔ guuo, sema Lua gbãa.

Ɔ̃nɔ pɔ́ Lua Nisĩna ì danɛ́

6 Ń beeo wi ɔ̃nɔyã'ò gbɛ̃́ kàsaaɔnɛ. I kɛ
dṹnia tiaɛ bee ɔ̃nɔ ge a gbãade pɔ́ an
gbãa lɛ́ midɛɔ pɔ́ no. 7 Lua ɔ̃nɔ wálɛ o,
aà pɔeã pɔ́ ulɛa yãapi. À dɔ̀aa dìlɛ wá
gawi ea yɑ̃́ musu zadɔ̃ i dṹnia kálɛo. 8 Dṹ-
nia tiaɛ bee gbãadee ɔ̃nɔpi dɔ̃o. Tó aa dɔ̃
yãaɛ, aa Dii gawide páliwao. 9 Lá a kɛ̃a
láuwa wà mɛ̀:
Pɔ́ pɔ́ wi wɛsiɛo,
mɛ́ gbɛ̃e swɑ̃́ i a yɑ̃́ mao,
mɛ́ a làasoo i gɛ̃ gbɛ̃e sɔ̃uo,
ɔ̃ Lua a sɔukɛ̀ gbɛ̃́ pɔ́ yeaziɔnɛ.**
10 Lua ɔ̀lɔwɛ̃ɛ ń a Nisĩna gbãao, asa Nisĩ-
napi yɑ̃́pii taasi kũa, baa Lua asii zɔ̃ɔɔ.
11 Gbɛ̃e a dee nɔ̀sɛ guu yɑ̃́ dɔ̃o, mɛ́ i
kɛ aà nisĩna pɔ́ kú aà guu bàasio. Màa
gbɛ̃e Lua nɔ̀sɛ guu yɑ̃́ dɔ̃o, mɛ́ i kɛ Luapi
Nisĩna bàasio. 12 Dṹniaɛ bee nisĩna wá
èo, Nisĩna pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i ɔ̃ wá è, ɔ̃ wa gba
pɔ́ Lua dàwɛ̃ɛ dɔ̃̀. 13 Yɑ̃́ beeɔ wálɛ o, i kɛ
ń yɑ̃́ pɔ́ gbɛ̃nazĩna ɔ̃nɔ ì dawɛ̃ɛo no, yɑ̃́ pɔ́
Lua Nisĩna dàwɛ̃ɛɛ. Màa wi Lua Nisĩna yɑ̃́
bɔɔlɛkɛ gbɛ̃́ pɔ́ Lua Nisĩna vĩɔnɛ. 14 Dṹnia
gbɛ̃́ lí Lua Nisĩna yɑ̃́ɔ sio, a dɛɛ̀ mìsaiyã
ũɛ. Àli fɔ̃ ma seo, asa Lua Nisĩnapi gbãa
ɔ̃ wì aà yɑ̃́zɛ dɔ̃ò. 15 Gbɛ̃́ pɔ́ Lua Nisĩna
dɔaaaɛ̀ ì yɑ̃́pii zɛ́ dɔ̃, mɛ́ gbɛ̃e zɛvĩ à aà
bɛ̃̀ɛboo. 16 A kɛ̃a Lua taalau wà mɛ̀: Démɛ
Dii làasoo dɔ̃ à lɛdawài? Kási wápiɔ, wá
Kilisi làasoopi vĩ.††

†**1:19** Isa 29.14
‡**1:20** Isa 44.25
¶**1:31** Zel 9.23
§**2:3** Zĩn 18.9
****2:9** Isa 64.3
††**2:16** Isa 40.13

Lua zĩ

3 Gbɛ̃́ɔ, mi fɔ̃ yã'òɛ́ lá mi o gbɛ̃́ pɔ́ Lua
Nisĩna dɔaaanɛ́ɔnɛwao, ɔ̃ má òɛ́ lán
dṹnia gbɛ̃́ɔwa, asa nɛ́tɛ̃naɔn á ũ naa Kil-
isiwa. 2 Vĩ má kpàwá, i kɛ blɛ yɔ̃unde
no,[‡‡] asa i ka gĩao. Baa e tia i kao, 3 asa
dàadeɔn á ũ e tia. Lá á zakɔ̃u, mɛ́ á yãkele
vĩ, dàadeɔn á ũo lé? Á dàa mɛ́ dɔaaaɛ́.
4 Kɛ́ á gbɛ̃ɛ mɛ̀ a zɛmanɔ, mɛ́ gbɛ̃pãle
mɛ̀ a zɛ ń Apolooo,[¶¶] á kú ń ázĩa dàaon
weo lé? 5 Dén Apoloo? Dén mapi? Zĩkɛ-
naɔn wá ũ, ɔ̃ a Kilisi náaikɛ̀ wá sabai. Wá
baade lɛ́ zĩ pɔ́ Dii dàɛ kɛɛ. 6 Ma pɔtɔ̃̀,[§§]
Apoloo ikàwà,[*] ɔ̃ Lua tò à gbã̀. 7 Beewa
pɔtɔ̃na ń ikawanao dɛ pɔe ũo, sema Lua
pɔ́ tò à gbã̀. 8 Pɔtɔ̃na ń ikawanao sáaɛ. An
baade a ài'e a zĩ lɛ́uɛ. 9 Zĩdoũkɛnaɔn wá
ũ ń Luao. Lua bugbɛn á ũ, Lua kpɛ́n á ũ.
10 Gbɛ̃kɛ pɔ́ Lua kɛ̀mɛɛ mɛ́ tò ma ɛ̃
kpàlɛ lán ɛ̃bon gɔ̃idewa, ɔ̃ gbɛ̃pãle mɔ̀
lɛ́ kpɛ́pi bo. Baade laaidɔ a kpɛ́ boawa,
11 asa gbɛ̃e a fɔ̃ ɛ̃e kpálɛ lɔo, sema ɛ̃ pɔ́
kpálɛa Yesu Kilisi ũ kɔ̀ bàasio. 12 Tó gbɛ̃́
kpɛ́pi dɔ̀ ń vuao ge ã́nusu ge gbɛ̀ bɛɛɛde
ge tó a dɔ̀ ń lío ge zàa ge sɛ̃, 13 baade zĩ
sĩana a bɔ gupuau. Wa e yã́kpalɛkɛgɔɔzĩ,
asa gupi a dɔ ń tɛ́oɛ, mɛ́ wa baade zĩ taa
gwa tɛ́pi guu. 14 Tó gbɛ̃́ zĩ pɔ́ a kɛ̀ bɔ̀ tɛ́kũ-
sai, ade a ài'e. 15 Tó gbɛ̃́ zĩ tɛkũ̀, a músi
e, ade i bɔ ɔgii lá wì bɔ tɛ́uwa.
16 Á dɔ̃ Lua kpɛ́n á ũ Lua Nisĩna kú á
guuo lé?[†] 17 Tó gbɛ̃́ Lua kpɛ́pi ɔ̃̀ɔkpà, Lua
a ade ɔ̃̀ɔkpa sɔ̃ɛ, asa kpɛ́pi kua adoaɛ, mɛ́
ámɛ á kpɛ́pi ũ.
18 Gbɛ̃e su azĩa sã́são. Tó á gbɛ̃e lɛ́ azĩa
dilɛ dṹniaɛ bee ɔ̃nɔna ũ, aà gɔ̃nɛ́ mìsai, kɛ́
à e ɔ̃nɔkũ. 19 Asa dṹniaɛ bee ɔ̃nɔ dɛ Luaɛ
mìsaiyã ũɛ. A kɛ̃a Lua taalau wà mɛ̀: Ì
ɔ̃nɔnaɔ kṹ ń kɔ̃nikɛa guu.[‡] 20 Wà mɛ̀ lɔ:
Dii dɔ̃ kɛ́ ɔ̃nɔnaɔ làasoo pã.[¶] 21 Ayãmɛto
gbɛ̃e su ĩ́anadã a gbɛ̃nazĩn dee yã́ musuo.
Pɔ́piiá á pɔ́ɛ: 22 Pɔlu, Apoloo, Piɛɛ, dṹnia,
wɛ̃ni, ga, tia pɔ́ɔ, zia pɔ́ɔ, a píiá á pɔ́ɛ.
23 Ápiɔ sɔ̃, Kilisi pɔ́n á ũ, Kilisi sɔ̃, Lua
pɔ́ɛ.

Kilisi zĩnaɔ

4 Ayãmɛto à wá gwa Kilisi zĩkɛnaɔ ũ,
Lua asiiyã ziiaɔ ũ. 2 À kũ̀ ziiaɔ aaɔ
náai vĩɛ. 3 Lá á kũamanɔ ge tó gbãadeɔ lɛ́
yã́kpalɛkɛmanɔ, i ka ma bakanswãua ũo.
Mili mazĩa maa ge bɛ̃̀ɛboo. 4 Yãe lɛ́ ma sɔ̃
vĩo, ãma bee a ma bɔo, Dii mɛ́ ma yã́k-
palɛkɛna ũ. 5 Ayãmɛto ásu dɔaa lí gbɛ̃e
tàae e Dii mɔgɔɔ saio. Ɔ̃mɛ a gupua bii pɔ́
pɔ́ ulɛa gusiauwa, i nɔ̀sɛ yã́ bɔ gupuau. Zĩ́
bee baade a ma lá Lua a a sáaukpa.
6 Yã́ pɔ́ má òɛ́ɛ bee, má ò mapi ń
Apolooo yã́ musuɛ, kɛ́ àɔ yã́ɛ bee dɔ̃:
Wasu Lua yã́ baa vĩo. Á gbɛ̃e su ĩ́anadã
à zɛ ń gbɛ̃doo à bɔ gbɛ̃do kpɛo. 7 Bɔ́ ń
dɛońlai? Ń pɔe vĩ nzĩaɛ kɛ́ wi n gbaoa?
Wà n gba, ɔ̃ ńlɛ ĩ́anadã lá wi n gbaowaa?
8 A kãn we kɔ̀a? A kɛ ɔdeɔ ũn we kɔ̀a?
Álɛ kible wá sain wea? Má ye àɔ ki-
ble, wíɔ sãnu. 9 Asa má è wá Lua zĩ-
naɔ, Lua wá dílɛ kpɛɛ lán gbɛ̃́ pɔ́ wì ń
dɛ dasi wáaɔwaɛ. Dṹnia gbɛ̃́pii wɛ́ fĩ̀wá,
malaikaɔ ń gbɛ̃nazĩnaɔ píi. 10 Mìsaideɔn
wá ũ Kilisi yã́i, ɔ̃ naa Kilisipiwa á dɛ ɔ̃nɔ-
naɔ ũn wea? Wá busɛ ɔ̃ á gbãa vĩn wea?
Wá kpɛbɔa ɔ̃ á kpɛlaaa? 11 E tia nɔana ń
imio lɛ́ wá dɛ, wá kú puizi, wa gɔ̃ pɔg-
bɛ̃aɔ ũ, bɛsaideɔ ũ. 12 Wi zĩ gbãa kɛ e wà

[‡‡]**3:2** Ɛbɛ 5.12-13
[¶¶]**3:4** 1Kln 1.12
[§§]**3:6** Zĩn 18.11
[*]**3:6** Zĩn 18.27
[†]**3:16** 1Kln 6.19, 2Kln 6.16
[‡]**3:19** Yob 5.13
[¶]**3:20** Soũ 94.11

kpasa.[§] Tó wà wá ká, wi samaa'onέɛ. Tó
wà ĩadàwá, wi mɛnafɔ̃. 13 Tó wà wá sɔ̃sɔ̃,
wi awakpanέɛ. E tia wàlɛ wá dilɛ dṹnia
bɔlɔ ũ, gbɛ̃́pii bìsa ũ.
14 Málɛ yã́ɛ bee kɛ̃́ɛ́ widaawá yã́i no.
Málɛ á gba laai ma nέ yenzideɔ ũɛ.
15 Baa tó naa Kilisiwa á gwanaɔ kà
ũma'ũma, á de'ia dasio. Mámɛ ma á í
ń Kilisi Yesu baokpaaέo, ɔ̃ á naawà.
16 A yã́i málɛ awakpaέ, àɔ ma kɛa kɛ.[**]
17 Ayãmɛto ma a nέ yenzide Timɔtee
zı̃̀wá. Aàpiá náaideɛ naa Diiwa guu, ɔ̃mɛ
a ma naa Kilisiwa kɛkɛá dɔágu. Yã́ pɔ́
mi da Yesudeɔnɛ wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛon we. 18 Á
gbɛ̃eɔ lέ ĩ́anadã lá má mɔ́ á gwaiowa.
19 Tó Dii wèi, má mɔ́ á gwai tia, mí ĩ́an-
dãnapiɔ gbãa e, i kɛ an yã'oa no. 20 Asa
kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́iá yã'o'o yã́ no, sema
gbãa. 21 Kpelewa á yeii? Mà mɔ́wá ń goo
yã̀, ge mà mɔ́ ń yeaázio ń nɔ̀sɛniɛoɛ?

Gbãsĩ gɛ̃a Yesudeɔ guu

5 Má mà gbãsĩ gɛ̃̀ á guu, yã́ pɔ́ a taa
kú baa luadɔ̃nsaiɔ guu seo. Wà mɛ̀ á
gbɛ̃do gɔ̃̀ a mae nɔ vĩ.[††] 2 Ɔ̃ álɛ ĩ́anadãa?
À kũ̀ á pɔ yaɛ, í gbɛ̃́ pɔ́ yã́pi kɛ̀ bɔ á guu.
3 Mapi, baa tó má kúánɔo, á làasoo kua,
ɔ̃ ma yã́kpalɛkɛ̀ ń gbɛ̃́ pɔ́ yã́pi kèo gɔ̃̀ɔ lá
má kú wewa. 4–5 Tó a kɔ̃ kã̀aa mέ wá Dii
Yesu gbãa kúánɔ, mέ á kú ń ma làasooo,
à gbɛ̃́pi kpa Setãuwa ń wá Dii Yesu tɔ́o,
kέ aà dàa e midɛ, aà nisĩ̀na i bɔ aafia Dii
mɔ́zĩ.
6 Á ĩ́andãa maao. Kέ pɛ̃ɛsɛ'ɛsɛ yɔɔna ì
pɛ̃ɛti zɔ̃ɔ sέ,[‡‡] á dɔ̃o lé? 7 À pɛ̃ɛsɛ'ɛsɛ zi
kɔ́lɛ,[¶¶] í gɔ̃ pɛ̃ɛti dafu ũ a sɛ'ɛsɛ sai, lá à
kũ̀ àɔ dɛwa, asa Kilisi gà wá Gɛ̃amusu
sã ũɛ. 8 Ayãmɛto wàɔ ku Kàaso dikpɛkɛ-
naɔ ũ sĩana guu ń nɔ̀sɛpuao. Wásu wàɔ
ku pɛ̃ɛsɛ'ɛsɛ zi dikpɛkɛnaɔ ũ mɔafili ń
vãikɛao guuo.
9 Lá pɔ́ má kɛ̃̀ɛ́ guu ma mɛ̀ ásuli yãalɛ
ń nɔdãakpanaɔo. 10 I kɛ dṹnia nɔdãak-
panaɔ ge bĩideɔ ń gbɛ̃blenaɔ ge sa'onaɔ
no, asa tó gbɛ̃́ beeɔnɛ, á bɔ dṹnia guuɛ.
11 Aawo, má òέ gbɛ̃́ pɔ́ wà mɛ̀ wá gbɛ̃́ɛ,
mέ a dɛ nɔdãakpana ge bĩide ge sa'ona
ge lɛvãide ge wɛ̃dɛna ge gbɛ̃blena ũ, ásu
yãalɛaànɔo, ásu ɔkãaaaànɔ seo. 12 Ma
bàa ũma ń yã́kpalɛkɛa ń Yesusaideɔi?
Á zĩa gbɛ̃́ɔ mέ kũ̀ à yã́kpalɛkɛńnɔo lé?
13 Lua mέ a yã́kpalɛkɛ ń Yesusaideɔ. À
gbɛ̃vãipi bɔ á guu.[§§]

Yã́kpalɛkɛa ń kɔ̃o

6 Tó á gbɛ̃e yãvĩ ń a gbɛ̃́deeo, bɔ́yãi ìli
gέ yã́kpalɛkɛi ń adeo Lua gbɛ̃́ɔ kĩ́io,
sema luadɔ̃nsaiɔ kĩ́ii? 2 Á dɔ̃ kέ Lua gbɛ̃́ɔ
mέ aa yã́kpalɛkɛ ń dṹniaoo lé? Lá ámɛ
á yã́kpalɛkɛ ń dṹniao, i ka à yã́ yɔɔnaɔ
kɛkɛo lé? 3 Á dɔ̃ kέ wámɛ wá yã́kpalɛkɛ
ń malaikaɔo lé? Wa dṹniaɛ bee pɔ́ o lɔa?
4 Tó á yã́ bee taa kɛkɛa vĩ, ɔ̃ á gbɛ̃́ pɔ́ aai
ka pɔe ũ á gãli guuoɔ sɛ yãkɛkɛnaɔ ũa?
5 Ma bee ò widaawá yã́iɛ. Á gbɛ̃e vĩ á guu
a ɔ̃nɔ kà à a gbɛ̃́ɔ yã́ kɛkɛnέoa? 6 Sema á
gbɛ̃do a gbɛ̃́ sísi yã́kpalɛu Yesu náaikɛn-
saiɔ kĩ́ia? 7 Lá á yãvĩ ń kɔ̃o, a zã yã́wa
kɔ̀ míɔmiɔ. Bɔ́yãi i we taiinaio ni? Bɔ́yãi
i to wà á bleo ni? 8 Ápiɔ i gbɛ̃́ taiinkɛ,
i gbɛ̃ble, baa á kɔ̃tɛ̃ɛ. 9 Kέ gbɛ̃́ taiinkɛnaɔ
gɛ̃ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i guuo, á dɔ̃o lé? Ásu
ázĩa sã́são, nɔdãakpanaɔ ge sa'onaɔ ge
gbãsĩkɛnaɔ ge gɔ̃ɛ káaluaɔ ge gbɛ̃́ pɔ́ aaì
wúlɛ ń ń gɔ̃ɛ deeoɔ 10 ge kpã́iɔ ge bĩideɔ
ge wɛ̃dɛnaɔ ge lɛvãideɔ ge gbɛ̃blenaɔ, an
gbɛ̃e a gɛ̃ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i guuo. 11 Á
gbɛ̃eɔ dɛ màa yãaɛ, ɔ̃ a zu'ò a gɔ̃ Lua pɔ́

[§]**4:12** Zĩn 18.3
[**]**4:16** 1Kln 11.1, Flp 3.17
[††]**5:1** Iko 23.1
[‡‡]**5:6** Gal 5.9
[¶¶]**5:7** Bɔa 12.15
[§§]**5:13** Iko 17.7

ũ, a bɔ maa ń Dii Yesu Kilisi tɔ́o ń wá Lua
Nisĩna gbãao.

Kẽa gbãsĩwa

12 I mɛ á yã́pii kɛa zɛ́ vĩɛ. Ãma yãeɔ
ài vĩo. I mɛ á yã́pii kɛa zɛ́ vĩɛ. Ãma ásu
to yãe bakaɛ́ á níuo. 13 I mɛ lɔ blɛá nɔ̀sɛ
pɔ́ɛ mɛ́ nɔ̀sɛá blɛ pɔ́ɛ. Ń beeo Lua a ḿpii
midɛ. Mɛá gbãsĩkɛbɔ no, Dii pɔ́ɛ, mɛ́ Dii
mɛ́ mɛpi gwana ũ. 14 Lua wá Dii bɔ̀ gau
mɛ́ a wá bɔ gau ń a gbãao sɔ̃. 15 Á dɔ̃ kɛ́ á
mɛ mɛ́ Kilisi mɛguɔ ũo lé? Wa Kilisi mɛgu
sɛ wà kɛ káalua mɛgu ũ yɛ̀? Aawo! 16 Á
dɔ̃ kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ nà káaluawa gɔ̃̀aànɔ mɛ-
doũo lé? A kẽa Lua taalau wà mɛ̀, an pla
ḿpii aaì gɔ̃ lán sàwakula ń gbalaowa.*
17 Gbɛ̃́ pɔ́ nà Diiwa gɔ̃̀aànɔ nisĩna doũɛ.
18 À mikɛ̃ nɔdãakpaawa. Duun pãle pɔ́
gbɛ̃́ ì kɛ píi, ì kɛ mɛ guu yã́ no. Nɔdãak-
pana sɔ̃ ì yã'i a mɛɛ. 19 Á dɔ̃ kɛ́ á mɛ
mɛ́ Nisĩna pɔ́ Lua á gbá a kú á guu kpɛ́
ũo lé?† Á ázĩa vĩo, 20 Lua á lú à fĩabò.
Ayãmɛto à Lua kpɛla ń á mɛo.

Nɔsɛa

7 Lá pɔ́ á kɛ̀ yã́ musu, tó gɔ̃ɛ kú
ɔnanɔɛwa sai, a maaɛ. 2 Ãma kɛ́ nɔ-
dãakpaa di yã́i, gɔ̃ɛ píi aàɔ azĩa na vĩ,
nɔɛ píi aàɔ azĩa gɔ̃ vĩ. 3 Gɔ̃ɛ lí wei a naɛ
a zɛ́wa. Nɔɛ lí wei a gɔ̃ɛ màa lɔ. 4 Nɔɛ mɛ
dɛ azĩa pɔ́ ũo, sema aà gɔ̃. Màa lɔ gɔ̃ɛ mɛ
dɛ azĩa pɔ́ ũo, sema aà na. 5 Ásu gikɔ̃ɛo,
sema á màkɔ̃ɛ kɛ́ à laaidɔ wabikɛawa gĩa,
í gbasa á kɛa kɛ, kɛ́ Setãu su ɔ̃nɔkɛɛ́ à fu
mɛnawao yã́i. 6 Lɛ́ má dàwá, i kɛ teasi no.
7 Má ye gbɛ̃́pii àɔ dɛmawa, ãma baade ń
a gba pɔ́ Lua dàɛoɛ, gbɛ̃́ɛ bee ń a pɔ́o, gbɛ̃́
kee ń a pɔ́o.
8 Málɛ yã́ɛ bee o pɔsɛɔ ń gyaaɔnɛ. A
maa aaɔ kú ńdo lamawaɛ, 9 ãma tó aa fɔ̃
ńzĩa kũo, aa nɔsɛ, aa zãkɛ, asa kɔ̃sɛa maa
dɛ kua ń kɔ̃ nidɛaola.

10 Málɛ yãdilɛ nɔdeɔ ń gɔ̃deɔnɛ, i kɛ
mámɛo, Diiɛ. Nɔɛ su gi a zã́zio, 11 gɔ̃ɛ su
a na yao.‡ Tó nɔɛ sù gì a zã́zi, aà zɔ̃lɛ ge
aà ɛa kɛaànɔ na.
12 Málɛ o gbɛ̃́ kĩniɔnɛ, i kɛ Dii mɛ́ òo.
Tó á gbẽe nɔ luanaaikɛnsai vĩ, mɛ́ nɔpi ye
àɔ kuaànɔ, asu yao. 13 Màa lɔ tó nɔɛɛ gɔ̃
luanaaikɛnsai vĩ, mɛ́ gɔ̃pi ye aàɔ kuanɔ,
asu gio. 14 Asa Lua ì gɔ̃ luanaaikɛnsai sí a
na yã́i, mɛ́ ì nɔ luanaaikɛnsai sí a zã́ yã́i.
Tó màa no, an nɛ́ɔ aaɔ gbãlɛaɛ. Sĩana guu
an kua adoa. 15 Tó a luanaaikɛnsai gì, aà
gí. Yã́ bee taa guu an kua ń kɔ̃oá teasi
no. Lua á sisi à á sɛ́ àɔ ku aafiaɛ. 16 Nɔɛ,
ńyɔ̃ n zã́ suaban lò, ń dɔ̃a? Gɔ̃ɛ, ńyɔ̃ n na
suaban lò, ń dɔ̃a?
17 Lá baade kú ń Lua kpaalɛo e Dii àɔ
aà sisi, aà zɛò màa. Màa mi da Yesudeɔnɛ
wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo píi. 18 Lua gbɛ̃́ sìsi tɔ̃zɔ̃an
lò? Asu gyafɔɔdekɛ wɛɛlɛo. Lua gbɛ̃́ sìsi
gyafɔɔde ũn lò? Asu tɔ̃zɔ̃o. 19 Tɔ̃zɔ̃a yãe
vĩo mɛ́ gyafɔɔ yãe vĩo, sema yã́ pɔ́ Lua
dìlɛɔ kũa. 20 Lá baade kú Lua aà sìsi à aà
sɛ̀ò, aà zɛò màa. 21 Lua n sisi zɔ ũn lò?
Ńsu bílikɛo. Ãma tó ńsu n gɔ̃a wɛ̃́ɛ ũ zɛ́
è, bɔ zɔbleu. 22 Zɔ pɔ́ Dii aà sìsi gɔ̃̀ wɛ̃́ɛ ũ
Diipi guuɛ. Màa lɔ wɛ̃́ɛ pɔ́ Dii aà sìsi gɔ̃̀ zɔ
ũ naa Kilisiwaɛ. 23 Lua á lú à fĩabò. Ásu
gɔ̃ gbɛ̃nazĩna zɔ ũo. 24 Gbɛ̃́ɔ, lá baade kú
Lua aà sìsiò, aà zɛ ń Luao màa.

Pɔsɛɔ ń gyaaɔ

25 Pɔsɛɔ yã́ musu mi yãe ma Dii kĩ́io,
ãma lá má náai vĩ Dii sùuu guu, lá ma
làasoo dɛ má oɛ́. 26 Taasi pɔ́ kú tia mɛ́ tò
málɛ e a maa kɛ́ gbɛ̃́ zɛ ń a kuao. 27 Tó
ń nɔ vĩ, ńsu wɛɛlɛ ǹ gbaɛo. Tó ń vĩ sɔ̃o,
ńsu wɛɛlɛo. 28 Tó ń sɛ̀, ni duunakɛ no.
Tó wɛ̃́ndia zãkɛ̀ sɔ̃, i duunakɛo. Gbɛ̃́ beeɔ
yã'e dṹniau, mɛ́ má ye bee á leo. 29 Ma
gbɛ̃́ɔ, yã́ pɔ́ málɛ on kɛ: Gɔɔ i gɔ̃ zɑ̃̀o. Za
tia nɔdeɔ gɔ̃ lá aa vĩowa. 30 Ɔɔlɔnaɔ gɔ̃ lá

*6:16 Daa 2.24
†6:19 1Kln 3.16, 2Kln 6.16
‡7:11 Maa 10.11-12

aalɛ ɔ́ɔlɔowa. Pɔnadeɔ gɔ̃ lá an pɔ naowa.
Pɔlunaɔ gɔ̃ lá aa pɔe vĩowa. 31 Dṹnia pɔ́
mɔaokɛnaɔ gɔ̃ lá aalɛ kɛowa, asa dṹnia
tiaɛ bee lɛ́ gɛ̃zɛaɛ.
32 Má ye àɔ ku yãkãakɛsaiɛ. Pɔsɛ ì
laaidɔ Dii yɔ̃́wa, ì lá a ka Diigu kɛ.
33 Nɔde ì laaidɔ dṹnia yɔ̃́wa, ì lá a ka
a nagu kɛ, 34 ɔ̃ ìɔ kú ń làasoo plao. Nɔɛ
pɔsɛ ge nɔɛ lɛ́so ì laaidɔ Dii yɔ̃́wa, ì a
mɛ ń a nisĩnao kpawà. Nɔzãe sɔ̃ ì laaidɔ
dṹnia yɔ̃́wa, ì lá a ka a zã́gu kɛ. 35 I kɛ
málɛ galakpaɛ́ no. Ma bee ò á aafia yã́iɛ,
kɛ́ à yãkɛ a zɛ́wa, í ázĩa kpa Diiwa gupãle
gwasai.
36 Tó gbɛ̃́ nɔkpama vĩ, tó àlɛ gɛ̃ sɛaa
mɛ́ à kɛ̀ɛ̀ wí ũ, tó à aà kàka beewa, aà
aà sɛ́, lá à kɛ̀ɛ̀wa, àlɛ duunakɛo. Aa kɔ̃sɛ.
37 Ãma tó à yã́pi bɔ̀ a nɔ̀sɛɛɛ, mɛ́ teasi lɛ́
aà kakao, mɛ́ a azĩa kũa dɔ̃, tó a dà a sɔ̃u á
a wɛ̃́ndiapi sɛo, a kɛ̀ maaɛ. 38 Beewa gbɛ̃́
pɔ́ a pɔ́ sɛ̀ a kɛ̀ maaɛ, ãma gbɛ̃́ pɔ́ i a pɔ́
sɛo maa dɛ beea.
39 Nɔɛá a zã́ pɔ́ɛ gɔɔ pɔ́ aà zã́ kú píi. Tó
aà zã́ sù ã́nuatò, a zɛvĩ à zãkɛ ń gɔ̃ pɔ́ a
yeio, sema gɔ̃pi aàɔ dɛ Dii pɔ́ ũ. 40 Ń beeo
tó à gɔ̃̀ pɔsɛ, málɛ e aà pɔ àɔ na dɛ tó à
zãkɛ̀la. Málɛ e mapi, má Lua Nisĩna vĩ sɔ̃.

Sa'oblɛ

8 Sa'oblɛ yã́ musu, wá dɔ̃ kɛ́ á yɔ̃́ dɔ̃
ápii. Dɔ̃a sɔ̃ ìɔ yɔ̃̀ vĩ, yeakɔ̃i mɛ́ kã́-
fĩa vĩ. 2 Tó gbɛ̃́ lɛ́ e á yã́ dɔ̃, i dɔ̃ lá à kṹ à
dɔ̃wa gĩao. 3 Tó gbɛ̃́ ye Luazi, Lua aà dɔ̃.
4 Too, sa'oblɛblea yã́ musu wá dɔ̃ kɛ́ dṹ-
nia guu tã́aá pɔe no, asa Lua mɛ̀ndo kua
wá dɔ̃. 5 Baa tó pɔ́ pɔ́ wì oné luaɔ ku musu
ń zĩ́lɛo, mɛ́ dãɔ kĩ́i luaɔ diɛ, diiɔ diɛ, 6 wá
kĩ́i Lua mɛ̀ndoɛ, ɔ̃n wá Mae pɔ́ pɔ́pii bɔ̀
aà kĩ́i mɛ́ wá kú aà yã́i ũ. Dii mɛ̀ndoɛ lɔ,
ɔ̃n Yesu Kilisi pɔ́ pɔ́pii kɛ̀ mɛ́ wá kú aà
sabai ũ.
7 Ãma gbɛ̃́pii dɔ̃ màao. Gbɛ̃ɛɔ dɔ́ɛkɛ̀
ń tã́a yã́o e tia, pɔ́ pɔ́ aalɛ ble aaìɔ e
sa'oblɛɛ, ɔ̃ an làasoo lí dadoũo, kɛ́ dɔ̃a i
panɛ́o yã́i. 8 Blɛ mɛ́ a wá sɔ̃ Luazio. Tó wi
bleo, kɛ̃́sãa no. Tó wá blè, kã́fĩa no. 9 À
laaika gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ ũ beei, kɛ́ ásu to gbɛ̃́ pɔ́
dɔ̃a i panɛ́ɔ fuo. 10 N gbɛ̃́ pɔ́ ń dɔ̃a vĩ, tó
gbɛ̃́ pɔ́ dɔ̃a i paɛ̀o n e, ńlɛ pɔble tã́a kùɛ, a
aà gba sɔ̃ à sa'oblɛ ble sɔ̃o lɛ́? 11 Beewa n
dɔ̃a n gbɛ̃do pɔ́ dɔ̃a i paɛ̀o Kilisi gà aà yã́i
ɔ̃̀ɔkpà. 12 Tó a duunakɛ̀ á Yesude deeɔnɛ,
a ń dɔ̃a pɔ́ i panɛ́o gbá kàso, Kilisi a du-
unakɛ̀ɛ̀. 13 Ayãmɛto tó nɔ̀ɔ pɔ́ má só mɛ́
a to ma gbɛ̃do fu, má só bau lɔo, kɛ́ ma
gbɛ̃do su fuo yã́i.

Zĩnaɔ ńzĩa busaa Kilisi bao yã́i

9 Má azĩa vĩo lɛ́? Zĩnan ma ũo lɛ́? Mi
wɛsi wá Dii Yesulɛo lɛ́? Ámɛ á dɛ ma
zĩ gbɛ ũ naa Diiwa guuo lɛ́? 2 Baa tó má
dɛ zĩna ũ gbɛ̃pãleɔnɛo, má dɛɛ́ a ũ fá. Ma
naa Diiwa guu ma zĩnakɛ seelan á ũ.
3 Lá mi o ma bɛ̀ɛbonaɔnɛn kɛ. 4 Má
pɔblea ń imiao zɛ́ vĩ ma zĩ guuo lɛ́? 5 Má a
zɛ́ vĩ màɔ nɔ Yesude kũa gu pɔ́ málɛ gɛ́u,
lá zĩna kĩniɔ ń Dii dãunaɔ ń Piɛɛowao lɛ́?
6 Wá ń Baanabao wá pla, wámɛ wá zɛvĩ
wà wá ɔzĩ to weoa? 7 Démɛ ì sosa ble ń
azĩa gwaaoi? Démɛ li'bà mɛ́ ìli a bɛ bleo
ni? Démɛ ìɔ zudã mɛ́ ìli a vĩ mio ni?
8 Baa kɛ́ gbɛ̃nazĩna yãkɛaɔ má lɛ̀ɛũoɛ́,
a ku màa Mɔizi ikoyã guu lɔo lɛ́? 9 Mɔizi
ikoyã láu à mɛ̀, ásuli lɛsɔkpa zu pɔ́ lɛ́ pɔg-
bɛ̃ɛo.¶ Zuɔ yã́i ɔ̃ Lua yã́pi òia? 10 Wá yã́i
à yã́pi òio lɛ́? Ao, wá yã́i wà yã́pi kɛ̀i, kɛ́
sɛ̃̀wana lí sɛ̃wa ń wɛdɔa pɔ́io, mɛ́ pɔgbɛ̃na
lí pɔgbɛ̃ ń wɛdɔa pɔ́io, i a baa e a guu.
11 Tó wa Lua yã́ tɔ̃̀ á guu, mɛ́ wa wá baa è
á guu,§ yãe yã̀? 12 Tó dãɔ zɛ́ bee vĩwá, wa
wá pɔ́ o lɔe? Wi sɛ́lɛ zɛ́ bee kĩ́io, wa yã́pii
fɔ̃̀ kɛ́ wásu zɛzɔ̃ Kilisi baoɛo yã́iɛ. 13 Á dɔ̃
kɛ́ Lua ua zĩkɛnaɔ lí Lua ua blɛ bleo lɛ́?
Lua gbagbakĩi sa'onaɔ lí ń baa e gbagbak-

¶**9:9** Iko 25.4, 1Tim 5.18
§**9:11** Lom 15.27

ĩipi guuo lé?** 14 Beewa Dii dìlɛ a baok-
panaɔ aaɔ ble baopi kpaa yɑ̃́ musu.†† 15 Ń
beeo mi zɛ́piɔ kee sɛ́lɛo, mɛ́ mi bee o wà
kɛmɛɛ yɑ̃́i no. Ga maamɛɛ dɛ beea. Gbɛ̃e
a e kpa ma ĩ́andãapiɛo. 16 Kilisi baokpaa
dɛmɛɛ ĩ́andãa yɑ̃́ ũo, teasi mɛ́ gbadàa.
Waiyoo mapi, tó málɛ baopi kpao. 17 Tó
mazĩa zĩ málɛ kɛ, ma wɛ́ dɔ aseaiɛ. Lá
Lua mɛ́ dìlɛmɛɛ, à kũ̀ mà kɛɛ. 18 Bɔ́mɛ ma
asea ũi? Tó ma baopi kpà ɔsãsãsai, mɛ́ mi
iko pɔ́ má vĩ baopi kpaa guu blemáo, ma
asean we.

19 Gbɛ̃e ma vĩo, ma azĩa dìlɛ zɔ ũ
gbɛ̃́piiɛ, kɛ́ mà gbɛ̃́ e dasi yɑ̃́i. 20 Kɛ́ má
kú ń Yudaɔ, ma gɔ̃ńwa, kɛ́ aa ma yɑ̃́zɛ e
yɑ̃́i. Kɛ́ má kú ń Mɔizi ikoyãdanaɔ, ma gɔ̃
a dana ũ, baa kɛ́ a iko vĩao, kɛ́ a yãdanaɔ
e ma yɑ̃́zɛ e yɑ̃́i. 21 Kɛ́ má kú ń ikoyãpi
dànsaiɔ, ma gɔ̃ńwa, kɛ́ aa ma yɑ̃́zɛ e yɑ̃́i.
I kɛ lua'ikoyãdansain ma ũo, Kilisi mɛ́ iko
vĩa. 22 Kɛ́ má kú ń gbɛ̃́ busɛɔ, ma busa kɛ́
aa ma yɑ̃́zɛ e yɑ̃́i. Mi gɔ̃ pɔ́pii ũ gbɛ̃́piiɛ,
baa lá à kɛ̀ píi, kɛ́ mà e ń gbɛ̃eɔ suaba.
23 Yɑ̃́ pɔ́ mi kɛ píi, mi kɛ Kilisi baokpaa
yɑ̃́iɛ, ma ɔ iɔ ku a guu.

24 Bakpaaĩa guu, gbɛ̃́pii ì bàalɛɛ, ãma
kɛ́ gbɛ̃́ mɛ̀ndo mɛ́ ì ble, á dɔ̃o lé? À bàalɛ
màa sɔ̃, kɛ́ à e ble. 25 Ampii aaì dɛ̃ɛka aaɔ
ńzĩa kũa dɔ̃ yɑ̃́pii musu. Aaì kɛ màa fùa
pɔ́ ì ɔ̃̀ɔkpa ea yɑ̃́i. Wápiɔ sɔ̃, a pɔ́ pɔ́ lí ɔ̃̀ɔk-
pao yɑ̃́iɛ. 26 Ayãmɛto ba pɔ́ málɛ lɛ́, má dɔ̃
pɔ́ pɔ́ málɛ yá, i kɛ málɛ dɛ̃ɛka gugiiu no.
27 Mi ĩada ma mɛwa, mi ikoblewà, kɛ́ ma
waasokɛa dãɔnɛ gbɛa, másu bɔ pão yɑ̃́i.

Laaikaa tɑ̃́agbagbaai

10 Ma gbɛ̃́ɔ, má ye wá deziɔ yɑ̃́ɛ bee
dɔágu. Aa tɛ̀ tɛlui ḿpii,‡‡ aa bùa
ísiawa ḿpii.¶¶ 2 Lua ń da'ilɛkɛ̀ tɛlupi guu
ísiapi guu ḿpii Mɔizi ìwaɔ ũ. 3 Aa Lua blɛ
doũ blè ḿpii,§§ 4 aa Lua í doũ mì ḿpii,
asa aa Lua gbɛsi pɔ́ lɛ́ ń tàlakpa í mìɛ.
Gbɛsipiá Kilisiɛ.* 5 Kási an daside i ka Lu-
aguo, ɔ̃ an gɛ gɔ̃̀ kpálɛ guwaiwaiu.† 6 Yɑ̃́pi
dɛwɛ̃ɛ seela ũ, kɛ́ wásu yãvãi nidɛ lá aa
a nidɛ̀wao.‡ 7 Ásu àɔ dɛ tɑ̃́agbagbanaɔ ũ
lá an gbɛ̃eɔwao. A kɛ̃a Lua taalau wà
mɛ̀: Gbɛ̃́ɔ zɔ̃̀lɛ lɛ́ pɔble, aalɛ imi, ɔ̃ aa fɛ̀lɛ
lɛ́ kɔ̃̀ɔ'o.¶ 8 Wásu wàɔ dɛ nɔdãakpanaɔ ũ
lá an gbɛ̃eɔwao. Aa kpà, ɔ̃ aa gàga gɔɔ
doũ zĩ́ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ bao ń àaɔ̃o
(23.000).§ 9 Wásu Dii lɛ wà gwa lá an
gbɛ̃eɔwao. Aa aà lɛ̀ aa gwà, ɔ̃ mlɛ̃ɔ ń soso
aa gàga.** 10 Ásu zɔaka lá an gbɛ̃eɔwao.
Aa zɔakà, ɔ̃ ga malaika ń dɛdɛ.††

11 Yɑ̃́pi ń lé seela ũ wá gbɛ̃́ pɔ́ wá kú gɔɔ
vlɑ̃́waɔnɛɛ, ɔ̃ wa kɛ̃̀ láu wá gbaa laai yɑ̃́i.
12 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ e á zɛa gbãa, aà laaika lɛ́lɛai.
13 Yɔ̃ae i á leo, sema a pɔ́ pɔ́ ì gbɛ̃́pii le
bàasio. Lua náai vĩ, a to wà á yɔ̃ dɛ á gbãa
lɛ́ao. A á gba zɛ́ à yɔ̃a fɔ̃, í bɔu.

14 Ayãmɛto ma gbɛ̃́ yenzideɔ, à mikɛ̃
tɑ̃́agbagbaawa. 15 Málɛ yã'oɛ́ laaideɔ ũ. À
wɛ́tɛ yɑ̃́ pɔ́ málɛ oɛ́i ázĩawa à gwa. 16 Im-
ibɔ báaade pɔ́ wi sáaukpaò, tó wá a imì,

**9:13 Iko 18.1
††9:14 Luk 10.7
‡‡10:1 Bɔa 13.21-22
¶¶10:1 Bɔa 14.22-29
§§10:3 Bɔa 16.35
*10:4 Bɔa 17.6, Nao 20.11
†10:5 Nao 14.29-30
‡10:6 Nao 11.4
¶10:7 Bɔa 32.6
§10:8 Nao 25.1-18
**10:9 Nao 21.5-6
††10:10 Nao 17.6-15

wá baa ku Kilisi au guuo lé? Kàa pɔ́ wi
ɛ́'ɛ, tó wá sò, wá baa ku Kilisi mɛ guuo
lé?‡‡ 17 Lá kàa mɛ̀ndoɛ, baa ń wá dasikɛo
wá mɛ̀ doũɛ, asa wá baade a baa vĩ kàa
doũpi guuɛ. 18 À gwa Isailiɔwa. Gbɛ̃́ pɔ́
sa'oblɛ blè bàa kú ń Lua gbagbakĩio lé?¶¶
19 Má ò kpelewa ni? Málɛ o tã́a sa'oblɛá
pɔɛ yã̀? Ge an diiɔá pɔɛ yã̀? 20 Aawo,
málɛ o pɔ́ pɔ́ wà sa'òò wa ò tã́awaɛ, i kɛ
Lua no. Má ye á bàa àɔ kú ń tã́aoo.§§ 21 Á
fɔ̃ Dii imibɔ í mi ń tã́a pɔ́oo. Á fɔ̃ Dii blɛ
ble ń tã́a pɔ́oo. 22 Ge wá ye wà Dii pɔ fɛlɛ
yã̀? Wá gbãa dɛaàla yã̀?*

23 I mɛ yã́pii zɛ́ vĩ. Màaɛ, ãma yã́pii ài
vĩo. I mɛ yã́pii zɛvĩ. Màaɛ, ãma yã́pii kã́-
fĩa vĩo.† 24 Gbɛ̃e zĩa yã́ su dɔaaɛ̀o, sema
a gbɛ̃́dee yã́. 25 À pɔ́ pɔ́ wàlɛ yia ɛlɛu ble
yãe gbɛasai á làasoo yã́i, 26 asa tɔɔlɛ ń pɔ́
pɔ́ kuwàɔ píiá Dii pɔ́ɛ.‡ 27 Tó Yesusaide á
sisi blɛwa, tó à kɛ̀ɛ́ mɛ́ a gɛ, à pɔ́ pɔ́ wa
kpàwá ble yãe gbɛasai á làasoo yã́i. 28 Tó
wà su òɛ́ sa'oblɛɛ, ásu bleo làasoo yã́i ń
gbɛ̃́ pɔ́ òɛ́ yã́o. 29 Málɛ bee o ade làasoo
yã́iɛ, i kɛ á pɔ́ no.

Gbɛ̃pãle làasoo yã́i ɔ̃ máɔ mazĩa vĩoa?
30 Tó ma pɔblè ń sáaukpaao, bɔ́yãi wa
ma bɛ̃̀ɛbo pɔ́ pɔ́ ma sáaukpàpi yã́ musui?
31 Yã́ pɔ́ álɛ kɛ píi, álɛ pɔblen nò, álɛ imin
nò, àɔ apii kɛ Lua tɔbɔa yã́i. 32 Ásu to Yu-
daɔ ge Gɛlɛkiɔ ge Lua gãlideɔ fu á yãkɛa
yã́io. 33 Màa mi kɛ. Apii guu mi wɛtã ma
yã́ ká gbɛ̃́piiguɛ. Mili mazĩa maa wɛɛlɛo,
sema bíla pɔ́, kɛ́ aa e bɔ yã́i.

11 À ma kɛa kɛ lá mi Kilisi kɛa
kɛwa.¶

Nɔɛɔ pɔ́kummusukɛa

2 Ma á sáaukɛ̀ kɛ́ ma yã́ dɔágu yã́pii
guu, mɛ́ á kɛ̀tokɔ̃ɛ pɔ́ má dàɛ́ɔ kũa.
3 Má ye àɔ dɔ̃ kɛ́ Kilisi mɛ́ gɔ̃ɛ píi mi
ũ, gɔ̃ɛ mɛ́ nɔɛ mi ũ, mɛ́ Lua mɛ́ Kil-
isi mi ũ. 4 Gɔ̃ɛ pɔ́ lɛ́ wabikɛ ge àlɛ ãn-
abikɛkɛ ń pɔ́o kua a miwa lɛ́ a mi kpɛbɔɛ.
5 Nɔɛ pɔ́ lɛ́ wabikɛ ge àlɛ ãnabikɛkɛ
pɔ́kummusukɛsai lɛ́ a mi kpɛbɔɛ, a dɛ
lá à mipoloobòwaɛ. 6 Tó nɔɛ i pɔ́kum-
musukɛo, aà a mi kɛ̃ɛlɛ. Lá mikɛ̃ɛlɛa ge
miboa dɛ nɔɛɛ wí ũ, aà pɔ́kummusukɛ.
7 I kũ gɔ̃ɛ pɔ́kummusukɛo, kɛ́ a dɛ Lua
taa ń aà gawio ũ yã́i.§ Nɔɛ sɔ̃, ɔ̃mɛ gɔ̃ɛ
gawi ũ. 8 Asa Lua i gɔ̃ɛ bɔ nɔɛ kĩ́io, nɔɛ a
bɔ̀ gɔ̃ɛ kĩ́i. 9 I gɔ̃ɛ kɛ nɔɛ yã́io, nɔɛ a kɛ̀ gɔ̃ɛ
yã́i.** 10 Bee yã́i ń malaikaɔ yã́o sema nɔɛ
lí pɔ́kummusukɛ a zã́ iko seela ũ. 11 Yã́pi
guu naa Diiwa nɔɛ mɛ́ gɔ̃ɛ ũ, gɔ̃ɛ mɛ́ nɔɛ
ũ. 12 Asa lá nɔɛ bɔ̀ gɔ̃ɛ guu, màa lɔ gɔ̃ɛ ì
bɔ nɔɛ guu, mɛ́ pɔ́pii bɔ̀ Lua kĩ́iɛ.

13 À wɛ́tɛ yã́pizi à gwa. Nɔɛ wabikɛa
pɔ́kummusukɛsai maaa? 14 Á dɔ̃ ázĩawa
kɛ́ mikã gbã̀a dɛ gɔ̃ɛɛ wí ũ, 15 ãma tó
nɔɛ vĩ, a dɛɛ̀ gawi ũɛ. Asa Lua mikã kpà
nɔɛwa à kuaàla. 16 Tó gbɛ̃e ye lɛkpaakɛ,
aàɔ dɔ̃ kɛ́ wápiɔ ń Lua gãlideɔ píi, bee
bàasio wá yãpãle kũao.

Dii blɛ blea

(Mat 26.26-29, Maa 14.22-25, Luk 22.14-20)

17 Yã́ pɔ́ má ye daɛ́ tia guu, má á sáauk-
pao, asa á kɔ̃kãaa ì vãi ié dɛ maala.
18 Sɛ́ia má mà, tó a á gãli kã̀aa, i bɔ kɔ̃

‡‡**10:16** Mat 26.26-28
¶¶**10:18** Lev 7.6
§§**10:20** Iko 32.17
***10:22** Iko 32.21
†**10:23** 1Kln 6.12
‡**10:26** Soũ 24.1
¶**11:1** 1Kln 4.16, Flp 3.17
§**11:7** Daa 1.26-27
****11:9** Daa 2.18-23

kpɛ gã ń gãoɛ. Ma yấpi sì yɔɔ. 19 Sema
kɔ̃kpaalɛa àɔ kú á guu, kɛ́ sĩandeɔ e bɔ
gupuau. 20 Tó a kãaa, i kɛ Dii blɛ ɔ̃ ili
bleo, 21 asa á baade ì wã àɔ a pɔbleɛ.
Nɔa ì gbɛ̃ɛɔ dɛ, wɛ̃ ì gbɛ̃ɛɔ dɛ. 22 Á bɛ
vĩ à pɔbleu à imiuo lé? Ge i saka Lua
gãlideɔgu à wida pɔesaideɔwa yầ? Má
oɛ́ kpelewa ni? Má á sáaukpa yầ? Má á
sáaukpa yấ bee musuo.
23 Yấ pɔ́ má mà Diiwa má dàɛ́n kɛ: Zĩ́
pɔ́ wa Dii Yesu kpámá, a gwãasĩna ɔ̃ à
kàa sɛ̀ 24 à Lua sáaukpà a ɛ̀'ɛ, ɔ̃ à mɛ̀ bee
dɛ a mɛ pɔ́ á kpá wá yấi ũɛ, wàliɔ bee kɛ
a yấ dɔawágu yấi. 25 Màa lɔ kɛ́ aa pɔblè
aa làa, à imibɔ sɛ̀ à mɛ̀, Luabaakuańnɔ tia
a au sabai ɔ̃n ípi ũ.†† Tó wálɛ mi, wàliɔ
mi a yấ dɔawágu yấi. 26 Asa tó a kàapi
sò, mɛ́ a ípi mì, álɛ Dii ga baokpa e àɔ gɛ́
mɔ́iɛ.
27 Ayãmɛto tó gbɛ̃́ kàapi sò mɛ́ à Dii
ípi mì kàa ń ípio yãdasai, à tàaekɛ̀ Diiɛ
aà mɛ ń aà auo yấ musu. 28 Baade azĩa yấ
gwagwa, i gbasa kàapi só, i ípi mi, 29 asa
tó gbɛ̃́ sò mɛ́ a mì mɛpi gbadɔ̃sai, à yã-
dà azĩalaɛ. 30 Bee yấi gyãeɔ ń yɛ̀ɛɛsaideɔ
dasi á guu, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ gɛ̀ gɛ́kĩiɔ fàao. 31 Tó
wa wázĩa yấ gwàgwa, Dii a wá tàae eo.
32 Ì wá tàae e, ì wá toto, kɛ́ yấ su zɔ̃lɛwá
ń dṹniaoo yấiɛ. 33 Ayãmɛto ma gbɛ̃́ɔ, tó a
kãaa álɛ Dii blɛ ble, àli kɔ̃ dấ. 34 Tó nɔa lɛ́
gbɛ̃dɛ, aà pɔble bɛ, kɛ́ á kɔ̃kãaa su yã'iɛ́o
yấi. Má yấ pɔ́ gɔ̃ɔ bɔɔlɛkɛɛ́, tó ma mɔ.

Lua Nisĩna gbaɔ

12 Gbɛ̃́ɔ, Lua Nisĩna gbaɔ yấ musu,
má ye àɔ sĩana dɔ̃. 2 Á dɔ̃ kɛ́ gɔɔ
pɔ́ á Lua dɔ̃o, tấa pɔ́ aali yã'ooɔ mɛ́ ìɔ á
gálɛ, aaìɔ dɔaaaɛ́. 3 Ayãmɛto má òɛ́, Lua
Nisĩna lí dɛdɛ gbɛ̃́wa à láaizĩ̀ Yesuwao,
mɛ́ gbɛ̃e a fɔ̃ o Yesu mɛ́ Dii ũo, mɛ́ i kɛ
Lua Nisĩna dɔaaaɛ̀ bàasio.

4 Gba ku kpaalɛa, ãma Lua Nisĩna mɛ̀n-
doɛ.‡‡ 5 Zĩ ku kpaalɛa, ãma Dii mɛ̀n-
doɛ. 6 Gbãa ku kpaalɛa, ãma Lua mɛ̀n-
doɛ, ɔ̃mɛ ì apii kɛ baadeɛ. 7 Lua Nisĩna
ì dɛdɛ baadewa gbɛ̃́pii kấfĩa yấiɛ. 8 Lua
Nisĩna ì gbɛ̃́ɛ bee gba zɛ́ aà ɔ̃nɔyã'ò, mɛ́
Nisĩna doũpi ì gbɛ̃́ kee gba zɛ́ aà dɔ̃ayã'ò.
9 Nisĩna doũpi ì gbɛ̃pãle gba luanaaikɛa
zɛ́, ì gbɛ̃́ gba gbɛ̃́gbãgbãa zɛ́. 10 Ì gbɛ̃́ gba
dabudabukɛa zɛ́, ì gbɛ̃́ gba ãnabikɛkɛa zɛ́,
ì gbɛ̃́ gba zɛ́ aà nisĩnaɔ dɔ̃kɔ̃ɛ, ì gbɛ̃́ gba zɛ́
aà yãebui'o, ì gbɛ̃́ gba yãe buipi bɔɔlɛkɛa
zɛ́. 11 Nisĩna mɛ̀ndona doũpi mɛ́ ì apii kɛ,
ì gbapi da baadeɛ lá a yeiwaɛ.

Mɛ ń a guɔ

12 Mɛ̀ mɛ̀ndo guɔ dasi. Baa ń a dasikɛo,
mɛ̀ doɛ píi. Màa wá naa Kilisiwa dɛ sɔ̃.¶¶
13 Wápiɔ píi, Yudaɔ ge buipãleɔ, zɔɔ ge
wɛ̃́ɛɔ, Lua wá kɛ́ mɛ̀ doũ ń a Nisĩna mɛ̀n-
donapi gbãaoɛ, à wá gbá a Nisĩna mɛ̀n-
donapi, ɔ̃ wá mì wápii. 14 Mɛguɔ dasi, i
kɛ mɛ̀ndo no. 15 Tó gbá mɛ̀ lá ɔn a ũo, á
dɛ mɛ̀ pɔ́ ũo, bee yấi àɔ dɛ mɛ̀ pɔ́ ũoa?
16 Tó swấ mɛ̀ lá wɛ́n a ũo, á dɛ mɛ̀ pɔ́
ũo, bee yấi àɔ dɛ mɛ̀ pɔ́ ũoa? 17 Tó mɛ̀
bṹu dɛ wɛ́ ũ, wa yãmae? Tó mɛ̀ bṹu dɛ
swấ ũ, wa pɔ́ gĩmae? 18 Lá a dɛwa, Lua
guɔ pɛ̀pɛkɔ̃wa mɛ guu, ampii, lá a yeiwa.
19 Tó ampii dɛ mɛgu doũ ũ, mɛ̀n we má
ni? 20 Lá a dɛwa mɛguɔ dasi, mɛ́ mɛ mɛ̀n-
doɛ. 21 Wɛ́ a fɔ̃ o ɔɛ a bàa kuaànɔoo.
Màa lɔ mi a fɔ̃ o gbáɛ a bàa kuaànɔoo.
22 Aawo, mɛgu pɔ́ wì e kɛ̃́sãańzi, mɛ a fɔ̃
àɔ a saio. 23 Mɛgu pɔ́ wì e gawisai, wì a
kpɛla dɛńla. A gu pɔ́ wì a ea dilɛ wíyã ũ,
wì pɔ́ nai dɛńla, 24 ãma a pɔ́ pɔ́ maa bàa
kú ń beeoo. Kɛ́ Lua mɛ kầaa, à gawi kầfĩ
pɔ́ pɔ́ gawi lɛ́ kɛ̃́sãmáɔnɛ dɛńla. 25 Beewa
mɛ kpaalɛao, a guɔ kɔ̃ yấ dɔ̃. 26 Tó mɛgu
do lɛ́ taasikɛ, a guɔ píi ì kɛaànɔɛ. Tó wà
mɛgu do kpɛlà, a guɔ píi ì pɔnakɛaànɔɛ.

---

††**11:25** Bɔa 24.8, Zel 31.31-34
‡‡**12:4** Lom 12.6
¶¶**12:12** Lom 12.4-5

27 Ámɛ á Kilisi mɛ ũ, mɛ́ á baade dɛ mɛpi guɔ ũ. 28 Gĩa sɛ̃́ia, Lua zĩnaɔ dìlɛ a gãlideɔ guu, a plaade ãnabiɔ, a àaɔ̃de yãdanɛdeɔ, bee gbɛa dabudabukɛnaɔ, bee gbɛa gbɛ̃́ pɔ́ à ń gbá gbɛ̃́gbãgbãa zɛ́ɔ ń dɔnlɛdeɔ ń dɔaanaɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ ì yãebui'ɔɔ.[§§] 29 Zĩnaɔn ń ũ píie? Ãnabiɔn ń ũ píie? Yãdanɛdeɔn ń ũ píie? Dabudabukɛnaɔn ń ũ píie? 30 Lua gbɛ̃́gbãgbãa gbadànɛ́ ḿpiie? Aaì yãebui'o ḿpiie? Aaì yãe bui bɔɔlɛkɛ ḿpiie? 31 À wɛbii gba pɔ́ dɛńlaɔwa.

Tiasa má a pɔ́ pɔ́ dɛńla zɛ́ ɔlɔ́ɛ.

Yeakɔ̃i

13 Tó ma yãebui'ò, gbɛ̃nazĩna ge malaika pɔ́, tó miliɔ ye gbɛ̃́eo, ma kɔ̃fĩkɛ̀ lán mɔlɛa ge sɛ̃́sɛ̃napaawaɛ. 2 Tó ma ãnabikɛkɛgba è, tó ma yã́pii asii mà mɛ́ má dɔ̃a píi vĩ, tó ma luanaaikɛa kà mà gbɛ̀sĩsĩ sɔ̃,[*] tó miliɔ ye gbɛ̃eo, pɔen ma ũo. 3 Tó ma pɔ́ pɔ́ má vĩɔ kpaalɛ̀nɛ́ píi, tó má tò wà ma kpasa, tó miliɔ ye gbɛ̃eo, a ài vĩmɛɛo.

4 Gbɛ̃́ pɔ́ ìɔ yeńzi ìɔ mɛna vĩ, a gbɛ̃kɛ vĩ. Ìli wɛdɔnɛ́o, ìli káadao, ìli yɔ̃̀ɔkɛo. 5 Ìli widamáo, ìli azĩa maa wɛɛlɛo, ìli fɛ̃ńzio, ìliɔ yã́kũańnɔo. 6 Ìli yãvãi yáalɔo, ì pɔnakɛ ń sĩanao. 7 Gbɛ̃́ pɔ́ ìɔ yeńzi ì yã́pii fɔ̃́, ì yã́pii náaikɛ, ì wɛdɔ yã́pii bɔa maai, ì mɛnakɛ ń yã́piio.

8 Yeakɔ̃i láaa vĩo. Ãnabikɛkɛa a midɛ, yãebui'oa lɛ́ a ká, dɔ̃a a gɛ̃zɛa. 9 Asa wá dɔ̃a ń wá ãnabikɛkɛao i pao. 10 Tó pɔ́ lɛ́so mɔ̀, pɔ́ pɔ́ i pao a gɛ̃zɛaɛ. 11 Kɛ́ má dɛ nɛbɔlɔna ũ, mi nɛ́ yã'o lan nɛbɔlɔnawa, mi làasookɛ lán nɛbɔlɔnawa, mi yã́ gwa lán nɛbɔlɔnawa. Kɛ́ ma ka gbɛ̃nazĩna ũ, ma ɔkpà nɛbɔlɔn yã́i. 12 Tia kɛ́wa wálɛ gu'e díi guu dùuduu, zĩ́ bee wá wɛsi Lualɛ. Tia kɛ́wa ma dɔ̃a i pao, zĩ́ bee má yã́ dɔ̃ wásawasa lá Lua ma dɔ̃wa. 13 Tiasa yã́ mɛ̀n àaɔ̃ɛ beeɔ mɛ́ gɔ̃̀: Luanaaikɛa ń wɛdɔaaàzio ń yeakɔ̃io, ãma yeakɔ̃i mɛ́ dɛńla.

Yãebui'oa ń ãnabikɛkɛao

14 À to yeakɔ̃i yã́ dɔaaɛ́, í wɛbii Lua Nisĩna gbaɔwa, atɛ̃sa ãnabikɛkɛa. 2 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ yãebui'o lɛ́ yã'o gbɛ̃́ɔnɛo, sema Lua, asa gbɛ̃ɛ lɛ́ mao, àlɛ asiiyã'ò ń Lua Nisĩna gbãaoɛ. 3 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ãnabikɛkɛ lɛ́ yã'o gbɛ̃́ɔnɛɛ, àlɛ ń zɛdɔɛ, àlɛ lɛdamáɛ, àlɛ ń nɔ̀sɛ nininɛ́ɛ. 4 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ yãebui'o lɛ́ azĩa kã́fĩɛ, gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ãnabikɛkɛ lɛ́ Lua gãlideɔ kã́fĩɛ. 5 Má ye à yãebui'o ápii, ãma má ye à ãnabikɛkɛ dɛ beea. Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ãnabikɛkɛ dɛ yãebui'onala, sema wàlɛ a bɔɔlɛkɛ kɛ́ gãlidepiɔ e kã́fĩ a musu bàasio.

6 Gbɛ̃́ɔ, tó ma mɔ á kĩ́i mɛ́ ma yãebui'òɛ́, bɔ́ ài a vĩɛ́i? Sema ma yã'oa àɔ dɛ yã́wɛwɛ̃a ũ ge dɔ̃a ge ãnabikɛkɛa ge yãdaanɛ́. 7 Màa a dɛ ń pɔ́'ɔbɔnaɔ lɔ. Kulɛ ge mɔɔnan nò, tó àlɛ ɔbɔ súsuo, kpelewa wa fɔ̃ dɔ̃ lá àlɛ oi? 8 Tó mɔ ɔbɔ̀ yayaa, sosaɔ zĩ̀ sɔukɛo. 9 Màa ápiɔ sɔ̃, tó álɛ yãebui'o, wàlɛ mao, kpelewa wa yã́ pɔ́ álɛ o gbadɔ̃i? Á yã́ a gɛ̃ ń ĩ́anaoɛ. 10 Yã́ɔ bui dasi dṹnia guu, an kee bɔɔlɛsai sɔ̃o. 11 Tó wàlɛ bui pɔ́ mili a yãmao o, máɔ dɛ a ònaɛ nibɔ ũɛ, mɛ́ aɔ dɛmɛɛ nibɔ ũɛ. 12 Màa ápiɔ sɔ̃, lá á ãiavĩ ń Lua Nisĩna gbaɔ, à ãiakɛ àɔ gɛò aɛ, kɛ́ Yesudeɔ e zɛdɔ.

13 Ayãmɛto yãebui'ona wabikɛ aà e a bɔɔlɛkɛ. 14 Tó ma wabikɛ̀ ń yãebui'oao, ma nisĩna mɛ́ kɛ̀, ma làasoo dɔaaamɛɛo. 15 Too, yã́pi dɛai? Má wabikɛ ń nisĩnao, mí kɛ ń laaio lɔ. Má lɛsi ń nisĩnao, mí sí ń laaio lɔ. 16 Tó n Lua tɔnasì ń nisĩnao, kpelewa gbɛ̃́ dafu pɔ́ kú we a o, ãmi, sáau pɔ́ ń kpà yã́ musui? Asa i yã́ pɔ́ ń ò dɔ̃o. 17 Baa tó n sáaukpà a zɛ́wa, i to n gbɛ̃do zɛ̀dɔo. 18 Ma Lua sáaukɛ̀, kɛ́ mi yãebui'o dɛála píi, 19 ãma gãli guu tó ma yã́ mɛ̀n sɔo ò ń laaio ma yãdàonɛ́, a maamɛɛ dɛ mà yã́ mɛ̀n ũma'ũma o ń yãebui'oaola.

---

§§**12:28** Ɛfɛ 4.11
*__13:2__ Mat 17.20

20 Gbɛ̃́ɔ, á làasoo su àɔ dɛ lán nɛ́ɔwao.
Àɔ dɛ nɛbɔlɔnaɔwa vãi yã́ musu, ãma á
làasoo àɔ dɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ́ ũ. 21 Mɔizi ikoyã
láu Dii mɛ̀:
Má yãebui'o gbɛ̃́piɔnɛ nibɔɔ lɛ́u,
ń beeo aa swã́sɛ ma yã́io.†
22 Ayãmɛto yãebui'oa dɛ seela ũ
Yesudeɔnɛo, sema Yesusaideɔ. Màa lɔ
ãnabikɛkɛa dɛ seela ũ Yesusaideɔnɛo,
sema Yesudeɔ. 23 Tó gãlideɔ kã̀aa píi,
mɛ́ aalɛ yãebui'o ḿpii, tó gbɛ̃́ dafuɔ ge
Yesusaideɔ mɔ̀ we, aa mɛ ĩ́ana kàmáɛo
lé? 24 Tó gbɛ̃́pii lɛ́ ãnabikɛkɛ sɔ̃, mɛ́
Yesusaide ge gbɛ̃́ dafu mɔ̀ we, ampii yã́
a aà da làasoou a aà wɛ́ kɛ̃́, 25 asiiyã pɔ́
kú aà nɔ̀sɛu i bɔ gupuau, i wúlɛ a gbɛɛu
à misiilɛ Luaɛ, i gbasa mɛ Lua kú á guu
sĩanaɛ.

Gãlideɔ lousisia zɛ́

26 A dɛai gbɛ̃́ɔ? Tó a kãaa, á baade líɔ
lɛ ge yãdaané ge yã́wɛwẽa ge yãebui'oa
ge yãe buipi bɔɔlɛkɛa vĩ. À apii kɛ kɛ́
gbɛ̃́ɔ e zɛdɔ. 27 Tó wàlɛ yãebui'o, gbɛ̃ɔn
pla ge àaɔ̃, asuli dɛ beeao. Aa kɔ̃ gba zɛ́,
gbɛ̃́ mɛ̀ndo i a bɔɔlɛkɛ. 28 Tó a bɔɔlɛkɛna
kuo, aà kã́mabo gãli guu, i a pɔ́ o ado
ń Luao. 29 Ãnabiɔ gbɛ̃ɔn pla ge àaɔ̃ yã'o,
gbɛ̃́ kĩniɔ i làasookɛ an yã́wa. 30 Tó Lua
yã'ò gbɛ̃pãlɛɛ, gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ yã'o nílɛ. 31 Ápii á
fɔ̃ ãnabikɛkɛ dodo, í yãdadakɔ̃ɛ ápii, í kɔ̃
sɛ lɛsĩ. 32 Ãnabiɔ fɔ̃ ń ãnabikɛkɛa zùukɛ,
33 asa Lua ye yãyaaaio, sema a zɛde.
Lá Lua gbɛ̃́ɔ ì kɛ wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo píiwa,
34 nɔɛɔ lɛ́ líɔ kpaaũa gãli guu, asa aa
yã'oa zɛ́ vĩo. Aa misiilɛ lá wa ò Mɔizi
ikoyã guuwa. 35 Tó aa ye yãe dɔ̃, aa ń
zã́ gbɛai bɛ, asa nɔɛ yã'oa gãli guuá wíɛ.
36 Á kĩ́i Lua yã́ dàalɛua? Ge á mɛ̀ndo yã́i
à mɔ̀ia?
37 Tó gbɛ̃́ lɛ́ e á dɛ ãnabi ge gbɛ̃́ pɔ́
Lua Nisĩna dɔaaaɛ̀ ũ, aàɔ dɔ̃ kɛ́ yã́ pɔ́ má
kɛ̀ɛ́piá Dii yãdilɛaɛ. 38 Tó gbɛ̃́ pãkpài, à
pãkpaaàziɛ. 39 Ayãmɛto ma gbɛ̃́ɔ, à wɛbii
ãnabikɛkɛawa, ãma ásu gi yãebui'oaio.
40 À yã́pii kɛ a zɛ́wa súsu.

Kilisi bɔa gau

15 Gbɛ̃́ɔ, baona pɔ́ má kpàɛ́ á sì a zɛò
ɔ̃ má ye mà ɛa dɔágu. 2 Baonapi
mɛ́ a á suaba, tó á waaso pɔ́ má kpàɛ́pi
kũa. Tó màa no, á Yesu náaikɛa kɛ̀ pãɛ.
3 Yã́ gbia pɔ́ má mà má dàɛ́n kɛ: Kilisi gà
wá duuna yã́i lá a kẽa Luayãtaalauwa.‡
4 Wà aà vĩ̀, ɔ̃ à vù a gɔɔ àaɔ̃de zĩ́ lá a kẽa
Luayãtaalauwa.¶ 5 À azĩa ɔ̀lɔ Piɛɛɛ, ɔ̃ à az-
ĩa ɔ̀lɔ a ìwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔnɛ lɔ.§ 6 Bee
gbɛa à azĩa ɔ̀lɔ wá gbɛ̃́ɔnɛ kɛ́ aa kãaaa
gudoũ, aa dɛ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa pla ń basɔoola
(500). An daside ku e tia, ãma an gbɛ̃ɛɔ
ã́nuatò. 7 Bee gbɛa à azĩa ɔ̀lɔ Zaakiɛ, ɔ̃
à azĩa ɔ̀lɔ zĩnaɔnɛ píi. 8 Ampii gbɛa à bɔ̀
mɔ̀a, ma gɔ̃ kɔ̃nsɛ ũ.** 9 Asa zĩnaɔ guu
mámɛ má kpɛɛ, mi ka wà omɛɛ zĩnao,
asa ma ĩadà Lua gãlideɔwa.†† 10 Gbɛ̃kɛ
pɔ́ Lua kɛ̀mɛɛ yã́ mɛ́ tò má dɛ kɛ́wa gbã,
mɛ́ gbɛ̃kɛ pɔ́ a kɛ̀mɛɛpi i kɛ pão, asa ma
dɛ̃ɛkà dɛńla píi. Mámɛ má kɛ̀o, gba pɔ́
Lua dàmɛɛ mɛ́ tò má kɛ̀. 11 Ayãmɛto à bɔ̀
ma kĩ́i ge an kĩ́in nò, yã́ pɔ́ wálɛ a waa-
sokɛ á sìn we.

Wá bɔa gau

12 Lá wálɛ Kilisi bɔa gau waasokɛ, àkɛa
á gbɛ̃ɛɔ lɛ́ o gɛɔ vuo ni? 13 Tó gɛɔ vuo,
dɔ̃ Kilisi i vuo. 14 Tó Kilisi i vuoɛ, dɔ̃ wá
waasokɛa gia, mɛ́ á Kilisi náaikɛa gia,

†**14:21** Isa 28.11-12
‡**15:3** Isa 53.5-12
¶**15:4** Soũ 16.8-10, Zĩn 2.24-32
§**15:5** Luk 24.34, 36
****15:8** Zĩn 9.3-6
††**15:9** Zĩn 8.3

15 wí gɔ̃ Lua seelade ɛgɛnaɔ ũ, kɛ́ wá ò à
Kilisi vù yã́i. Asa tó gɛɔ vuo, dɔ̃ i aà vuo.
16 Tó Lua lí gɛ vuo, Kilisi i vuo. 17 Tó Kil-
isi i vuo, á Kilisi náaikɛaá pãɛ, á kú á du-
una guuɛ e tia, 18 mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ ã́nuatò naa
Kilisiwaɔ kàalɛɛ. 19 Tó wá kuaɛ bee yã́i
ɔ̃ wá wɛ́ dɔi Kilisizi ado, wɛ̃nadeɔn wá ũ
dɛ gbɛ̃́piia.

20 Sĩana guu Kilisi bɔ̀ gau, ɔ̃mɛ dɔ̀aa vù
sɛ̃́ia gbɛ̃́ pɔ́ gàɔnɛ. 21 Lá gbɛ̃e mɛ́ tò ga
mɔ̀, màa lɔ gbɛ̃e tò gɛɔ vua mɔ̀. 22 Kua
Adamu bui ũ tò ga lì gbɛ̃́piia. Màa lɔ gbɛ̃́
pɔ́ naa Kilisiwaɔ wɛ̃ni e ḿpii. 23 Baade ń
a dɔ̀ɔoɛ. Kilisi mɛ́ dɔ̀aa vù sɛ̃́ia, a gbɛa aà
gbɛ̃́ɔ vu aà mɔgɔɔ. 24 Ɔ̃ dṹnia a láa, Kilisi
i kíakɛ midɛ píi ń ikoɔ ń gbãaɔ, i a kpala
kpa Mae Luawa. 25 Asa à kũ̀ Kilisi àɔ ki-
blɛɛ e Lua gɛ̀ aà ibɛɛɔ kɛɛ̀ aà gbadibɔ ũ.‡‡
26 Ibɛɛ pɔ́ a a midɛ gbɛzã mɛ́ ga ũ, 27 asa
Lua pɔ́pii nà Kilisiɛ a ɔzĩɛ.¶¶ Kɛ́ à mɛ̀ pɔ́pii
kú aà ɔzĩ, wá dɔ̃ kɛ́ Lua pɔ́ pɔ́pii nàɛ̀ a ɔz-
ĩpi bàasi. 28 Tó à pɔ́pii nàɛ̀ a ɔzĩ, aàpi ɔ̃
aà Nɛ́ pɔ́ à pɔ́pii nàɛ a ɔzĩpi a misiilɛ̀ɛ,
Luapi iɔ dɛ apii ũ pɔ́piiɛ.

29 Gbɛ̃́ pɔ́ aaì da'ilɛkɛ gɛɔ gɛ̃ɛ ũ sɔ̃ bɛ?
Tó gɛɔ vu sĩanao, bɔ́yãi wì da'ilɛkɛ an
gɛ̃ɛ ũi? 30 Wápiɔ sɔ̃, bɔ́yãi wiɔ ku kai guu
gɔɔpiii? 31 Ń ĩ́ana pɔ́ mi dã́ á yã́ musu naa
Kilisi Yesu wá Diiwao, miɔ ku ga lɛ́zĩ lá
gu lɛ́ dɔɛ. 32 Tó mazĩa yã́i ma dɛ̃ɛkài ń
wàiɔ Ɛfɛsɛ, bɔ́ ài a vĩmɛɛi? Tó gɛɔ vuo,
wà pɔble, wà imi,
asa wá ga ziaɛ.§§
33 Ásu to à sã́são, gbɛ̃na vãi ì dàa maa
ɔ̃̀ɔkpaɛ. 34 À su á laaiwa súsu, ásu duu-
nakɛ lɔo, asa á gbɛ̃ɛɔ Lua dɔ̃o. Ma bee ò
kɛ́ à á wípi dɔ̃ yã́iɛ.

Gàbɔɔ mɛ

35 Gbɛ̃e a mɛ kpelewa gɛɔ vui? Mɛ
kpele aaɔ vĩi? 36 Sɔũ yã́ɛ! Wìli pɔ́tɔ̃ à bɔ̀lɛ
fɔ̃mbasikɛsaio. 37 Tó wà pɔtɔ̃̀, mase ge
pɔpãlen nò, ìli bɔlɛ pɔ́ wɛ́tɛ̃ ũo. 38 Lua ì
to à bɔlɛ lá a dìlɛwaɛ, ampii ń a buio.
39 Pɔ́ wɛ̃nideɔ píi mɛ̀ doũo. Gbɛ̃nazĩnaɔ
pɔ́ ńdo, nɔ̀bɔɔ pɔ́ ńdo, bãɔ pɔ́ ńdo, kpɔɔ
pɔ́ ńdo. 40 Luabɛ pɔ́ɔ ku, dṹnia pɔ́ɔ ku.
Luabɛ pɔ́ɔ gawi ńdo, dṹnia pɔ́ɔ gawi ńdo.
41 Ĩatɛ̃ gawi ado, mɔvua pɔ́ ado, saanaɔ
pɔ́ ńdo. Baa saanapiɔ gawi dodo kɔ̃ɛɛ.

42 Màa àɔ dɛ gɛɔ vugɔɔzĩ. Wì gɛ vĩ à
yaikɛ, a vu yaikɛsai. 43 Wì gɛ vĩ bɛɛɛsai, a
vu ń gawio. Wì gɛ vĩ gbãasai, a vu gbã́ug-
bãu. 44 Wì gɛ vĩ ń dṹnia mɛo, a vu ń àiza-
˜na mɛo. Lá dṹnia mɛ ku, àizãna mɛ ku
lɔɛ. 45 A kɛ̃a Lua taalau wà mɛ̀, gbɛ̃́ sɛ̃́ia
Adamu gɔ̃̀ gbɛ̃́ bɛ̃́ɛ ũ,* ãma Adamu gbɛzã
gɔ̃̀ Nisĩn wɛ̃nikpamade ũ. 46 I kɛ àizãna
mɛ mɛ́ lí dɔaao, dṹnia mɛ mɛ́ ì dɔaa, a
gbɛa sa àizãna mɛ. 47 Gbɛ̃nazĩn sɛ̃́ia bɔ̀
bùsutiuɛ, a plaade bɔ̀ luabɛɛ. 48 Gbɛ̃́ pɔ́
dɛ tɔɔlɛ gbɛ̃́ ũɔ bɔ̀ gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ tɔɔlɛuwa.
Gbɛ̃́ pɔ́ dɛ luabɛ gbɛ̃́ ũɔ bɔ̀ gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ lu-
abɛwa. 49 Lá wá dɛ gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ tɔɔlɛu taa
ũ, màa lɔ wáɔ dɛ gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ luabɛ taa ũ.

50 Yã́ pɔ́ má òn kɛ gbɛ̃́ɔ. Tó kpala pɔ́ bɔ̀
Lua kĩ́i bɔ̀ gupuau, wá e ble ń wá mɛoo.
Wá e wàɔ ku guyaikɛsai guu ń wá mɛ pɔ́
ì yaikɛoo. 51 À ma, má asiiyã'òɛ́. Wá ga
píio, ãma wá li píi 52 kã́ndo lán wɛdɛawa
kã̀ae gbɛzã pɛ́zĩ. Asa kã̀ae a ɔbɔ, gɛɔ i vu
yaikɛsai, wápiɔ sɔ̃ wí li.† 53 Sema wá mɛ
pɔ́ ì yaikɛɛ bee gɛ̃ a yaikɛsai guu. Sema
wá mɛ̀ gɛɛ bee gɛ̃ a gasai guu. 54 Tó wá
mɛ pɔ́ ì yaikɛ gɛ̃̀ a yaikɛsai guu, mɛ́ wá
mɛ̀ gɛ gɛ̃̀ a gasai guu, ɔ̃ yã́ pɔ́ kɛ̃a láuɛ bee
a pa wà mɛ̀:

‡‡**15:25** Soũ 110.1
¶¶**15:27** Soũ 8.7
§§**15:32** Isa 22.13
***15:45** Daa 2.7
†**15:52** 1Tɛs 4.15-17

Wà zĩblè gawa, à mìdɛ.[‡]
55 Ga, n zĩblea tɔ́n lái?
Ga, n sɛwɛ kú máɛ?[¶]
56 Duuna mɛ́ ga sɛwɛ ũ, mɛ́ duuna gbãa
ì bɔ ikoyã guuɛ. 57 Wà Lua sáaukpa, kɛ́ ì
to wà zĩble ń wá Dii Yesu Kilisi gbãao.
58 Ayãmɛto ma gbɛ̃́ yenzideɔ, à zɛ gbãa
gíũgiũ bɔzãsai, í wɛtã Dii zĩwa gɔɔpii, asa
á dɔ̃ kɛ́ zĩ pɔ́ álɛ kɛ Diiɛ pão.

Pɔlu wɛ̃́lɛgɛ sɔukɛa

16 Lua gbɛ̃́ɔ kámasakaa yã́ musu, lá
má ò Galati bùsu Yesudeɔnɛ, à kɛ
màa sɔ̃.[§] 2 Ãsɔ̃anɛna ń ãsɔ̃anɛnao á baade
lí ɔ̃a pɔ́ a è a gbãa lɛ́u bɔ adoa, iɔ kãaa,
kɛ́ ásu kámasapi wɛɛlɛ gɔɔ pɔ́ ma mɔo.
3 Tó ma mɔ, má gbɛ̃́ pɔ́ a ń dílɛ aa gɛ́ɔ zĩ
Yelusalɛũ ń taalao ń kámasa pɔ́ á kàpio.
4 Tó à kũ̀ mà gɛɛ sɔ̃, aai gɛ́ ma kpái.
5 Tó ma bɔlɛ ń Masedonio, má mɔ́ á
kĩ́i, asa má bɔlɛ ń Masedonioɛ.[**] 6 Málɛ
e má gɔɔplakɛánɔ, baa buziɛ se máɔ ye
bleánɔ, í gɛ́ zɛimɛɛ gu pɔ́ má gɛ́u. 7 Tia
kɛ́wa má ye mà gɛ̃ála bàlalao, málɛ e má
gɔɔplakɛánɔ, tó Dii wèi. 8 Má gɔ̃ Ɛfɛsɛ e
Pãteko[††] dikpɛ zɛ́ɛ, 9 asa Lua zɛpòomɛɛ
maamaa mà zĩ maa kɛ, mɛ́ ibɛɛɔ dasi.[‡‡]
10 Tó Timɔtee sù mɔ̀,[¶¶] ásu kɛɛ̀ bùubuu
aà vĩakɛɛ́o, asa àlɛ zĩkɛ Diiɛ lamawaɛ.
11 Á gbɛ̃e su sakaaàguo. À kũ̀sũakɛɛ̀ aà
e ka ma kĩ́i aafia, asa mapi ń ma gbɛ̃́ɔ
wá wɛ́ dɔaàzi.
12 Wá gbɛ̃do Apoloo sɔ̃, miɔ naɛwà
mɔ̀ɔmɔɔ aà mɔ á gwai ń wá gbɛ̃́ kĩniɔ.
A ye mɔai gĩao. Tó a zɛkɛ̀, a mɔ́.

Lɛdaama gbɛzã

13 À itɛ̃kɛ, íɔ zɛa Yesu náaikɛa guu. À
gbɛ̃zɔ̃ɔ yã́ kɛ, íɔ gbãa. 14 À yã́pii kɛ ń
yekɔ̃io.
15 Á Sefana[§§] bɛdeɔ dɔ̃, kɛ́ aa dɛ
Yesude sɛ̃́iaɔ ũ Gɛlɛsi bùsuu mɛ́ aa dìlɛ
wàɔ dɛ Lua gbɛ̃́ɔ dɔnlɛdeɔ ũ. Gbɛ̃́ɔ, ma
wabikɛ̀wáɛ, 16 à misiilɛ gbɛ̃́ bee taaɔnɛ
ń gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ kɔaikɛ kua zĩ doũpi guuɔ
píi. 17 Ma pɔ kɛ̀na Sefana ń Fɔɔtunatuo ń
Akaikuo mɔawa, asa aa gɔ̃̀mɛɛ á gɛ̃e ũɛ.
18 Aa tò ma nɔ̀sɛ dàdoũ ń á pɔ́o. À gbɛ̃́
bee taaɔ kpɛla.
19 Azi bùsu Yesudeɔ fɔkpàwá. Akilasi
ń Pisiio[*] ń gãlide pɔ́ aaì kãaa ń bɛɔ
fɔkpàwá maamaa naa Diiwa guu. 20 Wá
gbɛ̃́ pɔ́ wá sãnuɔ fɔkpàwá ápii. À fɔk-
pakɔ̃wa ń Lua gbɛ̃́ɔ lɛ́pɛakɔ̃wao. 21 Ma
Pɔlu, fɔɛ beeá ma ɔgbɛɛ. 22 Tó gbɛ̃e ye
Diizio, Lua láaikɛwà. Wá Dii lɛ́ mɔ́. 23 Dii
Yesu gbɛ̃kɛkɛɛ́. 24 Má yeázi píi naa Kilisi
Yesuwa.

[‡]**15:54** Isa 25.8
[¶]**15:55** Oze 13.14
[§]**16:1** Lom 15.25-26
[**]**16:5** Zĩn 19.21
[††]**16:8** Iko 16.9-11
[‡‡]**16:9** Zĩn 19.8-10
[¶¶]**16:10** 1Kln 4.17
[§§]**16:15** 1Kln 1.16
[*]**16:19** Zĩn 18.2

KƆLƐNIDEƆ LÁ PLAADE

Yɑ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Kɔlɛnideɔ lá plaadeɛ bee lɛ́ Kɔlɛni Yesudeɔ ɔkaakɔ̃'ɔu ń Pɔluo yɑ̃'owɛ̃ɛ. An gbɛ̃eɔ tàaekɛ̀ɛ yɑ̃a, aa seakɛ̀ aà gɔ̃a Lua zĩna ũwa. Pɔlu ye wàɔ na ń kɔ̃o, ɔ̃ à azĩa yɑ̃́ bɔɔlɛkɛ̀nɛ́ ń yeańzio. A ònɛ́ lá a pɔ kɛ̀ na gɔɔ pɔ́ a ń baona mà (7.5-15).

À kai pɔ́ à a le Ɛfɛsɛ bùsuu bɔɔlɛkɛ̀nɛ́ (1.1-11), ɔ̃ à taasi pɔ́ á kɛ̀ Kɔlɛniɔ yɑ̃́ dɔ̀ńgu. Yɑ̃́piɔ píiá aà Kilisi zĩnakɛyɑ̃ɔnɛ. À yɑ̃́ pɔ́ tò a yɑ̃'ònɛ́ pɑ̃sĩpɑ̃sĩ a lá sɛ̃́ia guu bɔɔlɛkɛ̀nɛ́ ń lá a pɔnakɛ̀ gbɛzɑ̃, kɛ́ a yɑ̃́pi oa gbɛsù (1.12-7.16).

Yude Yesudeɔ kámasakaa yɑ̃́ musu (8-9), à wabikɛ̀ Kɔlɛnideɔwa aa gbada ń nɔ̀sɛmɛndoo, asa à mɛ̀: Á wa Dii Yesu Kilisi gbɛ̃kɛ dɔ̃. Aà pɔde'ia à gɔ̃̀ pɔsaide ũ á yɑ̃́i, ɔ̃ aà pɔsaidekɛ guu à á kɛ́ pɔdeɔ ũ. (8.9)

Lápi láakĩi (10-13) Pɔlu a yɑ̃'oa lìlɛ. À ɛ̀a sù gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ a dilɛ zĩna ũoɔ yɑ̃́wa. Ɔ̃ lápì yɑ̃́ mìdɛ ń gbɛ̃kɛkɛakɔ̃ɛo (13.11-13).

Wásu to Pɔlu azĩa yɑ̃'oa ń nɔ̀sɛpuao wá sɑ̃́sɑ̃o. I kɛ aàzĩa bɔa maa ge aàzĩa yɑ̃́zɛ'ea àlɛ yáo, àlɛ a zĩnakɛ'iko ɔlɔnɛ́ɛ, kɛ́ wà e Yesu Kilisi baona sí, wí aà dɔ̃ Dii ũ.

Nɔ̀sɛninia

1 Mámɛmaa Kilisi Yesu zĩna Pɔlu lá
Lua yeiwa ń wá gbɛ̃do Timɔteeo,
wámɛ wa láɛ bee kɛ̃̀ Lua gɑ̃lide pɔ́ kú
Kɔlɛniɔnɛ ń Lua gbɛ̃́ pɔ́ kú Gɛlɛsi bù-
suuɔ píi. 2 Lua wá Mae ń Dii Yesu Kilisio
gbɛ̃kɛkɛɛ́, i á gba aafia.
3 Wà Lua wá Dii Yesu Kilisi Mae
sáaukpa, Mae Lua sósobide gbɛ̃nɔsɛnini-
napi. 4 Ì wá nɔ̀sɛ níniwɛ̃ɛ wá ĩadama píi
guu, kɛ́ wà e gbɛ̃́ pɔ́ kú baa ĩadama kpele-
taa guuɔ nɔ̀sɛ nínińɛ́ sɔ̃ ń nɔ̀sɛ nínibɔ
pɔ́ Lua wá nɔ̀sɛ nìniowɛ̃ɛo. 5 Lá taasi pɔ́
Kilisi kɛ̀ ì liwázi, màa lɔ wá nɔ̀sɛ ì níni
maamaa Kilisi yɑ̃́i. 6 Tó wà wá wɛtɑ̃̀, á
nɔ̀sɛninia ń á bɔao yɑ̃́iɛ. Tó Lua wá nɔ̀sɛ
nìni, á nɔ̀sɛninia yɑ̃́iɛ, kɛ́ à e taasi doũ pɔ́
wálɛ kɛ fɔ̃́. 7 Wá á náai vĩ seasai, asa wá
dɔ̃ lá á bàa kú ń taasi pɔ́ Kilisi kɛ̀o, á bàa
kú ń nɔ̀sɛniniapio lɔ.
8 Gbɛ̃́ɔ, wá ye àɔ dɔ̃ lá wà wá wɛtɑ̃̀ Azi
bùsuu. À tɔ̃̀wá maamaa, a dɛ wá gbɑ̃a
lɛ́a, baa wá wɛ̃ni wá wɛ́ dɔi lɔ seo. 9 Yɑ̃́
daawála, wálɛ e wa gaɛ. Bee wá lɛ́ kɛ́
wásu zɛ ń wázĩa gbɑ̃aoo, sema Lua pɔ́ ì
gɛɔ vu gbɑ̃a. 10 À wá bɔ́ kai zɔ̃ɔ guu, mɛ́
a wá bɔu. Aàpi wá wɛ́ dɔi aà wá bɔu lɔ
11 wabi pɔ́ álɛ kɛwɛ̃ɛ sabai. Beewa gbɛ̃́ɔ
Lua sáaukpa dasi wá yɑ̃́ musu gbɛ̃kɛ pɔ́ a
kɛ̀wɛ̃ɛ gbɛ̃́ dasiɔ wabikɛawɛ̃ɛ yɑ̃́i.

Pɔlu wɛ̃́lɛgɛ gbooa

12 Yɑ̃́ pɔ́ wi a ĩ́anadɑ̃n kɛ: Wá làa-
soo daa doũ, asa ń Lua gbɑ̃ao wá kú ń
nɔ̀sɛpuao mɔafilisai dṹnia guu, atɛ̃sa á
kĩ́i. Dṹnia ɔ̃nɔ wá kuòo, sema Lua gbɛ̃kɛ.
13 Wili láe kɛ̃́ɛo, sema pɔ́ i a kyokɛ á dɔ̃
bàasio. 14 Lá á wá dɔ̃ gĩa yɔɔ, má ye à
wá dɔ̃ sɑ̃́asɑ̃, kɛ́ à ĩ́anadɑ̃ wá yɑ̃́ musu Dii
Yesu mɔ́zĩ, lá wá dɑ̃ á yɑ̃́ musuwa.
15–16 Kɔ̃ náaikɛapi guu má dìlɛ yɑ̃a ma
Masedoni gɛa guu mà bɔlɛ á gwai káau,
mí ɛa su ń á kĩ́io, í báaa e gɛ̃n pla, í
dɔnlɛkɛmɛɛ ma Yude gɛa guu.† 17 Kɛ́ ma
gɛa bee dìlɛ, ma lɛplayɑ̃'ò yɑ̃̀? Tó má dìlɛ
mà yɑ̃kɛ, dṹnia yɑ̃́ ì dɔaamɛɛ, ɔ̃ ì kɛmɛɛ
kɑ̃́ndo ao ao ge aawo aawo ũa? 18 Lá Lua
náai vĩ, yɑ̃́ pɔ́ wá òɛ́ dɛ ao aawo ũo.
19 Lua Nɛ́ Yesu Kilisi pɔ́ mapi ń Silivɛ̃ɛo
ń Timɔteeo‡ wa aà yɑ̃́ waasokɛ̀ɛ á gbɛ̃́ pɔ́
ì mɛ ao aawo no, Lua pɔ́ ì mɛ aon aà ũ.
20 Asa lɛ́ pɔ́ Lua gbɛ̃̀ píi sĩana ì kɛ aà guuɛ.
Ayɑ̃mɛto ń Yesu Kilisipi tɔ́o ɔ̃ wì mɛ ɑ̃mi,
Lua tɔbɔa yɑ̃́i. 21 Lua mɛ́ wá zĩ́napɛ̀lɛ naa
Kilisiwa ń ápiɔ, à wá dílɛ adoa, 22 à a

---

†1:15-16 Zĩn 19.21
‡1:19 Zĩn 18.5

seela kɛ̀wá, à a Nisĩna dà wá sɔ̃u gba pɔ́
Lua dɔ̀aa dàwɛ̃ɛ ũ.
23 Lua mɛ́ ma seelade ũ, a ma nɔ̀sɛ dɔ̃.
Kɛ́ má ye ĩadawáo yã́i mi gɛ́ Kɔlɛni lɔo.
24 I kɛ wálɛ gbãamɔɛ́ á luanaaikɛa guu
no, asa a zɛ̀dɔu kɔ̀, wálɛ zĩkɛánɔ á pɔna
yã́iɛ.

2 Ɔ̃ má è mazĩawa a maa mà mɔ́ á kĩ́i
ń pɔyao lɔo. 2 Tó ma á pɔ yàɛ́, démɛ
a ma pɔ kɛ nai, mɛ́ i kɛ á gbɛ̃́ pɔ́ ma á pɔ
yàɛ́ɔ bàasio? 3 Ma lakɛ̃̀ɛ́ màa, kɛ́ tó ma
mɔ á gwai, á gbɛ̃́ pɔ́ á dɛ à ma pɔ kɛ naɔ
su ma pɔ yaoɛ. Má á náai vĩ ápii, kɛ́ ma
pɔna dɛ á pɔna ũ. 4 Ma lápi kɛ̃̀ɛ́ ń pɔsiao
ń nɔ̀sɛpusuo ń wɛ́'ioɛ, i kɛ kɛ́ mà á pɔ ya
yã́i no, kɛ́ àɔ dɔ̃ lá ma yeaázi kà yã́iɛ.
5 Lá gbɛ̃e pɔyayã kɛ̀, i kɛ ma pɔ a
yào, ápiiɛ, ge á gbɛ̃eɔ, kɛ́ ma yã'oa su
gɛ̃agɛ̃o. 6 Ĩa pɔ́ á daside dà gbɛ̃́piwa
mɔ̀wà. 7 Ayãmɛto à sùuukɛaànɔ sa, à aà
nɔ̀sɛ níniɛ̀, kɛ́ aà pɔsia zɔ̃ɔ su aà mɔ ĩ́io
yã́i. 8 Bee yã́i ma awakpàɛ́, à ɔlɔɛ̀ wá-
sawasa kɛ́ á yeaàzi. 9 A yã́i ma lápi kɛ̃̀ɛ́,
ma likpàlɛwá mà e dɔ̃ tó á yã́ pɔ́ má ò́ɛ́
kũa píi. 10 Tó a sùuukɛ̀ ń gbɛ̃́o, mi kɛaànɔ
sɔ̃ɛ. Sùuu pɔ́ má kɛ̀, tó yãe su ku, má kɛ̀ á
yã́i Kilisi gɛ̃ɛ ũɛ, 11 kɛ́ Setãu su ɔ̃nɔkɛwɛ̃ɛo
yã́i, asa wá gí aà kɔ̃ni dɔ̃io.

Luabaakuańnɔ yã́ dafu

12 Kɛ́ ma gɛ Kilisi baokpai Toloasi, Dii
zɛpòomɛɛ, 13 ãma ma nisĩna zɛao, kɛ́ mi
a gbɛ̃do Titu eo yã́i. Ɔ̃ ma lɛzàmá we, ma
da Masedoni zɛ́u.[¶]
14 Ma sáaukɛ̀ ń Luao, asa ìɔ dɔaawɛ̃ɛ
gɔɔpiiɛ, wiɔ zĩ̀blenaɔ ũ naa Kilisiwa, wi
aà dɔ̃a gĩ fɛ̃́ɛ gupiiu. 15 Asa wá dɛ tu-
laleti gĩ na pɔ́ Kilisi kpàsa Luaɛ ũ gbɛ̃́ pɔ́
àlɛ ń suabaɔ ń gbɛ̃́ vũaaaɔ guuɛ. 16 Wá
gɛ̀ gĩ ũ gbɛ̃eɔnɛ, ɔ̃ ì ga inɛ́. Wá wɛ̃ni gĩ
ũ gbɛ̃́ kĩniɔnɛ, ɔ̃ ì wɛ̃ni inɛ́. Wá démɛ
kà bee kɛai? 17 Wá dɛ lán gbɛ̃́ pɔ́ aaìɔ
Lua yã́ laataɔwao. Naa Kilisiwa wi yã'o
ń nɔ̀sɛpuao ń Lua dɔ̃ao a zĩnaɔ ũ.

3 Wa ɛa su wázĩa sáaukpaawa yã̀? Wá
bàa kú ń seela lá pɔ́ wa kɛ̃̀ɛ́ ge pɔ́
á kɛ̃̀nɛ́o lán gbɛ̃eɔwa yã̀? 2 Ámɛ á wá
taalapi ũ, a kɛ̃a wá sɔ̃wa. Gbɛ̃́pii a fɔ̃ dɔ̃,
i a kyokɛ. 3 Á yã́ bɔ̀ gupuau, á dɛ lá pɔ́
Kilisi kɛ̃̀ a nà wá ɔzĩ ũ. I lápi kɛ̃́ ń gàalula
ío no, a kɛ̃̀ ń Lua bɛ̃́ɛ Nisĩnaoɛ. I kɛ̃ gbɛ̀
pɛ̀pɛɛwa no,[§] a kɛ̃̀ á sɔ̃waɛ.[**]
4 Wá a náai vĩ màa Lua aɛ ń Kilisi
gbãao. 5 I kɛ ń wázĩao wi ka wà mɛ zĩpi
bɔ̀ wá gã̀uɛo, Lua mɛ́ wá káwà. 6 Ɔ̃mɛ wá
káwà, ɔ̃ wá dɛ aà bàa kua ń gbɛ̃́ɔ yã́ dafu
zĩkɛnaɔ ũ.[††] I kɛ ikoyã no, Lua Nisĩna yã́ɛ.
Asa ikoyã ì ga inɛ́ɛ, Nisĩnapi sɔ̃ ì wɛ̃ni inɛ́.
7 Kɛ́ Lua ikoyã kɛ̃̀ gbɛ̀ pɛ̀pɛɛwa, a gawi
bɔ̀ Mɔizi oawa.[‡‡] Ń a tɛkɛa gɛ̃azɛakɛo
Isailiɔ i fɔ̃ gwào. Tó zɛ́ pɔ́ ì ga inɛ́pi bɔ̀
ń gawi bee taao, 8 Nisĩnapi zɛ́ gawi dɛai?
9 Lá zɛ́ pɔ́ ì yãdańla gawi vĩ, zɛ́ pɔ́ ì to
yã́ bɔńnɔ na gawi dɛa zɔ̃ɔ. 10 Pɔ́ pɔ́ gawi
vĩ yãa gawi vĩ lɔo, gawi pɔ́ dɛaàlapi yã́i.
11 Tó pɔ́ gɔɔsoplana bɔ̀ ń gawio, pɔ́ pɔ́ ìɔ
ku gawi dɛa zɔ̃ɔ.
12 Wɛdɔa beei guu wi yã'o seasai. 13 Wá
dɛ lán Mɔiziwao. À sálana kù a oaa, kɛ́
Isailiɔ su a oa tɛkɛa pɔ́ lɛ́ gɛ̃zɛa láaa
eo.[¶¶] 14 An nɔ̀sɛ tàta, asa e gbã tó aalɛ
Luabaakuańnɔ lá kyokɛ, sálana doũpi ìɔ
kua ń làasooaɛ. Ìli goo, sema tó gbɛ̃́ naa
Kilisiwa bàasio. 15 E tia tó wàlɛ Mɔizi yã́
kyokɛ, sálanapi ìɔ kua ń làasooaɛ. 16 Ãma
tó aa zɛ̀ ń Diio, sálanapi a go ń làasooa.
17 Diipi mɛ́ Lua Nisĩnapi ũ, mɛ́ gu pɔ́ Dii
Nisĩnapi kuu, we wì gɔ̃ wɛ̃́ɛɔ ũ. 18 Wá gbɛ̃́

[¶]**2:13** Zĩn 20.1
[§]**3:3** Bɔa 24.12
[**]**3:3** Zel 31.33, Eze 11.19
[††]**3:6** Zel 31.31
[‡‡]**3:7** Bɔa 34.29
[¶¶]**3:13** Bɔa 34.33

pɔ́ pɔ́ gò wá oawaɔ, wálɛ Dii gawi ɔlɔnɛ́
lán díiwa, wiɔ li laaàwa, wá gawi iɔ kɑ̃́fĩ.
Dii pɔ́ dɛ Lua Nisĩna ũpi zĩn we.

Zĩnaɔ kua ga lɛ́zĩ

4 Ayãmɛto lá Lua zĩ bee dàwɛ̃ɛ a sùuu
guu, wá kúsu lí kwɛ́o. 2 Wa ɔkpà asii
wisaiyãɔzi, wili yãkɛ ń wɛzɛ̃oo, mɛ́ wili
Lua yɑ̃́ koleo. Wi sĩana'ònɛ́ wásawasa wà
wázĩa kɛkɛ gbɛ̃́piiɛ Lua dɔ̃a guuɛ. 3 Tó
baona pɔ́ wálɛ kpá ulɛaɛ, gbɛ̃́ vũaaaɔ ɔ̃
a ulɛanɛ́. 4 Asa dṹniaɛ bee dii Yesusaideɔ
wɛ́ vĩ̀akṹ, kɛ́ aasu baona sí, Kilisi pɔ́ dɛ
Lua taa ũ gawi gupunɛ́o yɑ̃́iɛ. 5 Wá zĩa
kpàwa wálɛ kɛo, Yesu Kilisi diikɛ kpàwa
wálɛ kɛ, mɛ́ wálɛ zɔbleɛ́ aà yɑ̃́i. 6 Lá Lua ò
yãa, gu pu gusiau,§§ à gupù wá sɔ̃u màa
lɔ. Gupuapi dɛ aà gawi pɔ́ lɛ́ tɛkɛ Kilisi
oawa dɔ̃a ũ.

7 Ń beeo wá gbɛ̃́ pɔ́ wá àizɛɛ bee kũaɔ,
wá dɛ lán gĩ̀ oowa, kɛ́ wà e dɔ̃ gbãa zɔ̃ɔ
ì bɔ Lua kĩ́iɛ, wá kĩ́i no. 8 Wìɔ ĩadawá
gupiiuɛ, ń beeo wili fuo. Wi bílikɛ, ãma
wá wɛ́ dɔa Luazi lí busao. 9 Wì wá wɛ-
tã, ãma Lua lí wá tó weo. Wì wá pɑ̃́lɛ,
ãma wili gao. 10 Gɔɔpii wá kú Yesu ga
suawá guu, kɛ́ aà wɛ̃ni e bɔ gupuau wá
mɛwa yɑ̃́i. 11 Wá gbɛ̃́ bɛ̃́ɛɔ wiɔ ku ga lɛ́zĩ
Yesu yɑ̃́i, kɛ́ aà wɛ̃ni e bɔ gupuau wá mɛ
pɔ́ a ga guu yɑ̃́i. 12 Màa gapi lɛ́ zĩkɛ wá
guu, mɛ́ wɛ̃nipi lɛ́ zĩkɛ á guu. 13 A kɛ̃a
Lua taalau wà mè: Ma Lua náaikè ɔ̃ ma
yã'ò.* Wápiɔ sɔ̃ wa Lua náai doũpi kè, ɔ̃
wálɛ yã'o a yɑ̃́i. 14 Asa wá dɔ̃ lá Lua Dii
Yesu bɔ̀ gau, a wá bɔaànɔ gau sɔ̃, i wá
kpá a kùɛ sãnu ń ápiɔ. 15 Beeɔ lɛ́ wá le
píi á yɑ̃́i, Lua gbɛ̃kɛ i li gbɛ̃́ dasidea, aà
sáaukpaa i kɑ̃́fĩ aà tɔbɔa yɑ̃́i.

Wɛdɔa mè dafui

16 Ayãmɛto wá kúsu lí kwɛ́o. Baa tó wá
mɛkaa lɛ́ yaikɛ, wá guu ìɔ dafukũ lá gu
lɛ́ dɔɛ. 17 Wá ĩadama gɔɔ do lɛɛnaɛ bee lɛ́
gawi zɔ̃ɔ láasai iwɛ̃ɛ, a dɛ beeao. 18 Wá
wɛ́ kú pɔ́ pɔ́ wì wɛsiɛ kĩ́io, sema pɔ́ pɔ́
wìli wɛsiɛo. Asa pɔ́ pɔ́ wì wɛsiɛá gɔɔpla
pɔ́ɛ. Pɔ́ pɔ́ wìli wɛsiɛo sɔ̃ ìɔ ku gɔɔpiiɛ.

5 Wá dɔ̃ tó wá sɔ pɔ́ wá kúu kpɛ́ ũ dṹ-
nia guuɛ bee yàa, Lua a kpɛ́ pɔ́ wi dɔ
ń ɔoo kpáwá a bɛ e gɔɔpii. 2 Wi we sɔpi
guu fɛ̀ɛɛ, wá ye luabɛ pɔ́pi daɛ, 3 asa tó
wa bɔ sɔu, wáɔ ku mɛsaio. 4 Gɔɔ pɔ́ wá kú
sɔɛ bee guu, wi we fɛ̀ɛɛ lá wá asosɛawa.
I kɛ wá ye bɔ a guu no, wá ye luabɛ pɔ́
daɛ, kɛ́ wɛ̃ni wá sɔ pɔ́ ì gapi mɔ́. 5 Bee yɑ̃́i
ɔ̃ Lua wá kɛ́i, ɔ̃ à a Nisĩna kpàwá gba pɔ́
à dɔ̀aa dàwɛ̃ɛ ũ.

6 A yɑ̃́i tò wá sɔ̃ ìɔ dilɛa. Wá dɔ̃ gɔɔ
pɔ́ wá mɛɛ bee ku, wá kú Dii kĩ́io. 7 Asa
Dii náai wá kuò, i kɛ wɛsia pɔelɛ yɑ̃́ no.
8 Wá sɔ̃ ìɔ dilɛa. Bɔa sɔu gɛa Dii kĩ́i mɛ́
maawɛ̃ɛ. 9 Kua mɛ guun nò, bɔa a guun
nò, wiɔ wɛɛlɛ wá yɑ̃́ kaaàgu. 10 Asa Kilisi
aɔ zɔ̃lɛa a gĩ́naa, wápii wí bɔ zɛ aà aɛ, i
fĩabo wá baadeɛ aà kua mɛ guu yãkɛawa,
a maa ge a vãi.†

Gbɛ̃nazĩnaɔ kɛa na ń Luao zĩ

11 Lá wálɛ vĩakɛ Diiɛ màa, wi wɛɛlɛ
gbɛ̃́ɔ yɑ̃́pi zɛ́ e. Lua wá sɑ̃́asã dɔ̃, mɛ́ wá ye
à wá dɔ̃ á sɔ̃u màa. 12 Wálɛ wázĩa sáauk-
paɛ́ lɔ no, wálɛ á gba zɛ́ à ĩ́anadã wá yɑ̃́
musuɛ, í e yɑ̃́zãsi gbɛ̃́ pɔ́ ì ĩ́anadã pɔ́ pɔ́ àlɛ
e ń wɛ́o, i kɛ sɔ̃̀ yɑ̃́ nowa. 13 Tó álɛ e wá
liaaaɛ, Lua yɑ̃́iɛ. Tó wa su wá dɔ̀ɔwa, á
yɑ̃́iɛ. 14 Asa Kilisi yeawázi yɑ̃́ mɛ́ wá kũa
gbãa. Wá è tó gbɛ̃́ mɛ̀ndo gà gbɛ̃́pii gɛ̃ɛ ũ,
aa gà ḿpiin we. 15 À gà gbɛ̃́pii gɛ̃ɛ ũ, kɛ́
gbɛ̃́ pɔ́ gɔ̃̀ɔ su wàɔ kú ńzĩa pɔ́ ũ lɔo, sema
gbɛ̃́ pɔ́ gà ń gɛ̃ɛ ũ à vù pɔ́.

16 Bee yɑ̃́i wili gbɛ̃ɛ gwa lá dṹnia ì aà
gwawa tia lɔo. Baa kɛ́ wá Kilisi dɔ̃ lá dṹ-
nia aà dɔ̃wa yãa, wá aà dɔ̃ màa tia lɔo.
17 Tó gbɛ̃́ naa Kilisiwa, gbɛ̃́ dafuɛ. Aà kua

§§**4:6** Daa 1.3
***4:13** Soũ 116.10
†**5:10** Lom 14.10-12

zi gɛ̀̃, a dafu mɛ́ mɔ̀. 18 Bee bɔ̀ Lua kı̃́i
píiɛ. À wá kɛanɔ na ń Kilisi gbãao, ɔ̃ à
gbɛ̃́ɔ kɛa naanɔ zĩ dàwɛ̃ɛ. 19 Kilisi sabai
Lua dṹnia kɛ̀anɔ na gbɛ̃́ɔ tàaeɔ yãdasai.
À gbɛ̃́ɔ kɛaanɔ napi yãdàwɛ̃ɛ. 20 Beewa
Kilisi gɛ̃ɛɔn wá ũ. Lua lɛ́ gbɛ̃́ɔ sisi wá
musu. Wa wabikɛ̀wá Kilisi gbɛu, à kɛ na
ń Luao. 21 Lua tò duunsaide gɔ̃̀ duuna
awakpabɔ ũ wá yãi, kɛ́ naawà guu Lua
i to yã́ bɔwanɔ na.

6 Lá wálɛ zĩkɛ Luaɛ, wa awakpàɛ́, ásu
to gbɛ̃kɛ pɔ́ Lua kɛ̀ɛ́ kɛ pão. 2 Asa Lua
mɛ̀:
Ma n yãmà a gɔɔwa,
ma dɔnlɛ suabagɔɔ.‡
Gɔɔ kà sa, gbã mɛ́ suabagɔɔpi ũ.
3 Wili yã́ pɔ́ a to gbɛ̃́ fu kɛo, kɛ́ wasu
wá zĩ sãa eo yãi. 4 Wi wá luazĩkɛnkɛ ɔlɔ
gbɛ̃́ɔnɛ yã́pii guu. Wi mɛnafɔ̃ maamaa
ń ĩadaawáo ń taasio ń wɛ́tɛ̃ao. 5 Wà wá
gbɛ̃́, wà wá ká kpɛ́u, wà fɛ̀lɛwanɔ. Wa zĩ
gbãa kɛ̀, wi e i'òo, nɔana wá dɛ́. 6 Wá
ɔ̀lɔnɛ́ ń nɔ̀sɛmɛndoo ń dɔ̃ao ń sùuuo ń
maakɛao ń nɔ̀sɛpuao ń yenzi mɔafilisaio
7 ń sĩana'oao ń Lua gbãao. Wá maakɛbɔɔ
kũa wá ɔplaau ń zɛɛo. 8 Wì wá kpɛla, wì
wá kpɛbɔ. Wì wá tɔ́ vãi sí, wì wá tɔnasi.
Sĩandeɔn wá ũ, ɔ̃ wì wá dilɛ mɔafilideɔ ũ.
9 Tɔdeɔn wá ũ, ɔ̃ wì wá dilɛ gbɛ̃andoɔ ũ.
Wá bɛ̃́ɛɛ fá, ɔ̃ wì wá dilɛ gɛɔ ũ. Wì wá dilɛ
pɔgbɛ̃aɔ ũ, ãma wìli wá dɛo. 10 Wá pɔ ìɔ
naɛ, ɔ̃ wìɔ wá dilɛ pɔsiadeɔ ũ. Wi gbɛ̃́ɔ kɛ
ɔdeɔ ũ dasi, ɔ̃ wìɔ wá dilɛ taasideɔ ũ. Wá
pɔ́pii vĩ, ɔ̃ wìɔ wá dilɛ pɔesaideɔ ũ.
11 Kɔlɛnideɔ, wa yã'òɛ́ wásawasa, wa
wá nɔ̀sɛ wɛ̀̃ɛ́. 12 Wi wá nɔ̀sɛ kṹkpaɛ́o,
ámɛ a á pɔ́ kũ̀kpawɛ̃ɛ. 13 Ma yã'òɛ́ lán
ma nɛ́ɔwaɛ. Lá wa wá nɔ̀sɛ wɛ̀̃ɛ́, à á nɔ̀sɛ
wɛ̃wɛ̃ɛ sɔ̃.

Kɛ̃a Yesusaideɔwa

14 Ásu nakɔ̃wa ń Yesusaideɔo. Kpelewa
maa ń vãio aa gbɛ̃́kpa ń kɔ̃oi? Baa kpele
gupua ń gusiao vĩ ń kɔ̃oi? 15 Kilisi yã́ a
kɔ̃sɛ ń Setãu pɔ́o kpelewa ni? Bɔ́ Yesude
ń Yesusaideo vĩ ń kɔ̃oi? 16 Kpelewa Lua
kpɛ́ lɛ́ a kɛ doũ ń tã́aɔi? Lua bɛ̃́ɛ kpɛ́n wá
ũ, lá a òwa à mɛ̀:
Máɔ kúńnɔ, máɔ bɛbɛ ń guu,¶
míɔ dɛ ń Lua ũ,
aaiɔ dɛ ma gbɛ̃́ɔ ũ.§
17 Ayãmɛto Dii mɛ̀:
À kɛ̃́má, àliɔ kú ádoa,
ásu ɔkã pɔ́ gbãlɛawao,**
mí á sí, 18 míɔ dɛ á Mae ũ,
íɔ dɛ ma nɛgɔ̃ɛɔ ń ma nɛnɔɛɔ ũ.††
Dii Gbãapiide mɛ́ ò.

7 Ma gbɛ̃́ yenzideɔ, lá Lua lɛgbɛ̀̃wɛ̃ɛ
màa, wà kɛ̃ yã́ pɔ́ ì mɛ ń nisĩnao
gbãlɛwa míɔmiɔ, wí wɛɛlɛ wà wá kua
adoa lɛpapa vĩakɛa Luaɛ guu.

Pɔlu pɔ kɛa Kɔlɛnideɔwa na

2 À wá kṹ ɔplapla. Wi tàaekɛ gbɛ̃ɛɛo,
wi gbɛ̃ɛ ɔ̃̀ɔkpao, wi gbɛ̃ɛ taiinkɛo. 3 Mi
bee o mà yãdaála no. Má ò kɔ̀, wa gan nò,
wá kún nò, á yã́ dɔ wá sɔ̃waɛ. 4 Má á náai
vĩ zɔ̃ɔ, mi ĩ́anadã á yã́ musu maamaa.
Wɛ́tɛ̃a mɔawɛ̃ɛ guu píi ma nɔ̀sɛninia kpɛ
lɔo, ma pɔ kɛ̀na yã́iyãi. 5 Baa kɛ́ wa
ka Masedoni bùsuu,‡‡ wá mɛ i e dɔ̀o.
Wɛ́tɛ̃a píi wá lɛ́, wà fɛ̀lɛwá ń sòleo, ɔ̃
wá kú sɔ̃̀deedee guu. 6 Ɔ̃ Lua pɔ́ ì yɛ̀̃ɛɛ-
saideɔ nɔ̀sɛ níni wá nɔ̀sɛ nìniwɛ̃ɛ Titu
mɔa guu. 7 I kɛ aà mɔa ado no, kɛ́ a aà
nɔ̀sɛ nìniɛ̀ yã́iɛ lɔ. A òwɛ̃ɛ álɛ ma bɛɛkɛ,
á kú déndɔ̃mɛɛ guu, a zɛmanɔ sa, ɔ̃ ma
pɔna kã̀fĩ.

‡**6:2** Isa 49.8
¶**6:16** 1Kln 3.16, 6.19
§**6:16** Eze 37.27
****6:17** Isa 52.11
††**6:18** 2Sam 7.14
‡‡**7:5** 2Kln 2.13

8 Baa kɛ́ lá pɔ́ má kɛ̀ɛ́ á pɔ yà, má làasoo
pãle dao. Ma làasoo pãle dà yãa, kɛ́ má
è lápi á pɔ yà gɔɔpla, 9 ãma ma pɔ kèna
sa. I kɛ kɛ́ ma á pɔ yàɛ́ yɑ̃́i no, kɛ́ á pɔsia
tò a nɔ̀sɛlìlɛ yɑ̃́iɛ. Á pɔyaapi bɔ̀ Lua kĩ́iɛ.
Bee yɑ̃́i ásoo wá kèɛ́o. 10 Pɔsia pɔ́ bɔ̀ Lua
kĩ́i ì to gbɛ̃́ nɔ̀sɛlilɛ Luapi i aà suaba líɔ
déndɔ̃mɛɛ vĩo. Dṹnia pɔsia mɛ́ ì ga inɛ́.
11 À gwa lá pɔsia pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́ipi zĩkè á
guu. Á mɛ wɑ̃̀ sa, a gi ń ázĩao, á pɔ fɛ̀lɛ,
vĩa á kṹ, a ma bɛɛkè, a wɛtɑ̃̀, a vãikɛna
swãgàga. Apii guu a ázĩa ɔ̀lɔnɛ́ kɛ́ á tàae
vĩ yɑ̃́pi guuo.
12 Baa kɛ́ ma lápi kɛ̀ɛ́, i kɛ gbɛ̃́ pɔ́ tàaekè
ge gbɛ̃́ pɔ́ à tàaekèɛ̀ yɑ̃́i no, má kɛ̀ Lua
dɔ̃a guu, kɛ́ á yeawázi e bɔ gupuauɛ.
13 Wá nɔ̀sɛninia bee bàasi, wá pɔna kɑ̃̀-
fĩ maamaa Titu pɔna yɑ̃́ musu, kɛ́ ápii á
tò aà nisĩna sù yɑ̃́i. 14 Ma ĩ́anadɑ̃̀ɛ̀ yãa á
yɑ̃́ musu, i to wí ma kũo. Lá wa sĩana'òɛ́
yɑ̃́pii guu, màa wá ĩ́andãa Titɛɛ kè sĩana
ũ. 15 Lá a aà dìlɛ gbia a aà kpɛlà, mɛ́ a
aà yãmà ápii, tó à làasookè yɑ̃́piwa, aà
nɔ̀sɛ ì ɛa yáalɔwáɛ. 16 Ma pɔ kèna, kɛ́ má
á náai vĩ yɑ̃́pii guu yɑ̃́i.

Kɔ̃ kámasakaa

8 Gbɛ̃́ɔ, wá ye àɔ gbɛ̃kɛ pɔ́ Lua kè
Yesude pɔ́ aa ku Masedoni bùsuu
wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛoɔnɛ dɔ̃. 2 An yɔ̃a ń ĩadaama
pãsĩo guu, an pɔ kèna maamaa, ɔ̃ baa ń
ń taaside búubuukɛo aa gbadà sɔũsɔũ.
3 Má òɛ́ aa gbadà ń gbãa lɛ́u, a dɛ ń gbãa
lɛ́a se. 4 Aa gbɛ̀awá ńzĩa awa ń awao, wà
ń gba zɛ́ ń ɔ e àɔ ku Lua gbɛ̃́ɔ kámasa
guu.¶¶ 5 Aa kè dɛ lá wá wɛ́ dɔia, aa ńzĩa
kpà Diiwa gĩa ń wápiɔ lɔ lá Lua yeiwa.
6 Ɔ̃ wa wabikè Tituwa aà gɛ́ kámasa yɑ̃́ pɔ́
a dàalɛ á guu lɛkpaaĩ. 7 Lá á gbãa yɑ̃́pii
guu, luanaaikɛa ń yã'oao ń dɔ̃ao ń yɑ̃́pii
ãiao ń á yeawázio, àɔ gbãa kámasapi kaa
guu lɔ.

8 I kɛ ma yãdìlɛɛ́ no, kɔai pɔ́ gbɛ̃pãleɔ
kè ɔ̃ má òɛ́, kɛ́ mà e mà á yea gbɛ̃́ɔzi
sĩana dɔ̃. 9 Á wá Dii Yesu Kilisi gbɛ̃kɛ dɔ̃.
Aà pɔde'ia à gɔ̃̀ pɔsaide ũ á yɑ̃́i, ɔ̃ aà pɔ-
saidekɛ guu à á kɛ́ pɔdeɔ ũ. 10 Lá má è
yɑ̃́pi musun we. Bee kɔ̃sì ń á gbɛ̃́ pɔ́ a zɛ
ń yɑ̃́pio za muyãa, mɛ́ á kèɔ. 11 À yɑ̃́pi
lɛkpaaĩ sa. Lá á sɔu mà ń a kɛao, à kɛ á
gbãa lɛ́u. 12 Tó gbɛ̃́ gbadà ń nɔ̀sɛmɛndoo
a pɔvĩa lɛ́u, bee ì ká, i kɛ pɔ́ pɔ́ a vĩo no.
13 I kɛ áɔ taasikɛ gbɛ̃́ kĩniɔ aaɔ namable
no. Àɔ kpaaĩa. 14 Tia kɛ́wa pɔ́ pɔ́ diázi à
yoonɛ́ an pɔ́kɛ̃sãama guu. Gɔɔewa sɔ̃, pɔ́
pɔ́ dińzi aai ɛa yooɛ́ á pɔ́kɛ̃sãawá guu.
Beewa áɔ kpaaĩa. 15 Lá a kɛ̃a láuwa wà
mɛ̀:
Sɛ̀lɛnzɔ̃ɔde pɔ́ i fɛ̃o,
yɔɔnde pɔ́ i kɛ̃́são.§§

Pɔlu Tituɔ sáaukpaa Kɔlɛnideɔnɛ

16 Ma sáaukè ń Luao, kɛ́ a tò á yɑ̃́ dɔ
Titu sɔ̃wa lamawa. 17 À wá yãmà, aà mɛ
wɑ̃̀ à mɔ á gwai, àlɛ mɔ́ teasi no. 18 Wá
gbɛ̃do pɔ́ aà tɔ́ lìgua Yesudeɔ guu píi
baonakpaa musu ɔ̃ wá dàɛ̀. 19 Bee gbɛa
lɔ Yesudeɔ aà sè aà gɛ́wanɔ kámasa zĩ pɔ́
wálɛ kɛ kɛi. Wálɛ zĩpi kɛ Dii tɔbɔa yɑ̃́iɛ
ń nɔ̀sɛmaa pɔ́ wá dào. 20 Wálɛ gbɛ̃́ɔ wá
tàae'ea gba zɔ̃ɔ pɔ́ na wá ɔzĩ yɑ̃́ musu
abaa bɔ. 21 I kɛ yɑ̃́ pɔ́ maa Diiɛ ɔ̃ wálɛ
wɛɛlɛ adoo, ń pɔ́ pɔ́ maa gbɛ̃nazĩnaɔnɛo
lɔɛ.* 22 Wa wá gbɛ̃pãle dànɛ́ lɔ. Wa aà
laai gwà a gɛ̃na lɛ́ vĩo, wá è a ãiavĩ yɑ̃́pii
guu, mɛ́ aà ãia ɛ̀a kɑ̃̀fĩ tia, kɛ́ a á náai
vĩ yɑ̃́i. 23 Titu gbɛ̃́ bee sɔ̃, ma zĩkɛndee
pɔ́ wi á maa wɛɛlɛ sãnun aà ũ. Wá gbɛ̃́
kĩniɔ sɔ̃, Yesudeɔ zĩnaɔnɛ, aaì Kilisi tɔbɔ.
24 Ayãmɛto à ɔlɔnɛ́ kɛ́ á yeńzi, Yesudeɔ i
dɔ̃ kɛ́ wá ĩ́andãa á yɑ̃́ musu sĩana vĩ.
9 Má lákɛ̃ɛ́ Lua gbɛ̃́ɔ kɔ̃ kámasa pɔ́ wálɛ
kápi yɑ̃́ musuo, 2 asa má dɔ̃ a nɔ̀sɛ-
maa dà, ɔ̃ ma ĩ́anadɑ̃̀ Masedoniɔnɛ ma

¶¶8:4 Lom 15.26
§§8:15 Bɔa 16.18
*8:21 Yaa 3.4

mɛ̀ Gɛlɛkiɔ sɔu mà za muyãa. Á ãiapi
ń gbɛ̃́ daside mɛ fɛ̀lɛ. 3 Ɔ̃ ma wá gbɛ̃́piɔ
zĩ̀wá àɔ ku sɔu guu lá má òwa, kɛ́ ĩ́ana pɔ́
wá dã̀ yã́pi musu su kɛ pão. 4 Tó Mase-
doniɔ mɔ̀manɔ, tó aa è á sɔu i mao, wí
a wá kũɛ, kɛ́ wa á náaikɛ̀ yã́i. Á è, má
á pɔ́ o lɔe? 5 Ayãmɛto má è a maa mà o
gbɛ̃́piɔnɛ aa dɔaamɛɛ, aa gba pɔ́ a dɔaa
a a lɛgbɛ̃̀ yã́ kɛkɛ káau, a sɔu i ma, iɔ dɛ
nɔ̀sɛmɛndo gba ũ, i kɛ gba teaside no.

Gbadaa ń nɔ̀sɛmɛndoo

6 À làasookɛ yã́ɛ beewa.
Tó ń tɔ̃̀ yɔɔ, ni kɛkɛ yɔɔɛ,
tó ń tɔ̃̀ zɔ̃ɔ, ni kɛkɛ zɔ̃ɔɛ.
7 Baade kpá lá à zɛ̀ò a sɔ̃ guuwa oosisisai
teasisai. Lua ye gbɛ̃́ pɔ́ ì gbada ń pɔnaozi.
8 Lua a fɔ̃ to ɛ̀fãai píi liála, gɔɔpii pɔ́pii i
mɔ́wá yã́pii guu e à lìála maakɛa píi guu.
9 A kɛ̃a Lua taalau wà mɛ̀:
Ì pɔ́ fã́ɛ taasideɔnɛ,
aà maakɛa ìɔ ku gɔɔpiiɛ.†
10 Lá Lua ì pɔbui kpa pɔtɔ̃nawa mɛ́ ì
pɔblea kpa gbɛ̃́piiwa,‡ a pɔbui kpáwá,
i kɔ̃́ɛ́, á maakɛa gbɛ i yàasa kṹ. 11 A á
kɛ pɔdeɔ ũ yã́pii guu, íɔ gbada sɔũsɔũ
gɔɔpii, gbɛ̃́ɔ i Lua sáaukpa gba pɔ́ á dànɛ́
wá sabai yã́i. 12 Asa Lua gbɛ̃́ɔ pɔ́kɛ̃sãma
bɔɔlɛ ɔ̃ kámasa zĩpi lɛ́ kɛ adoo, a to Lua
sáaukpaa ligua maamaa lɔɛ. 13 Gbɛ̃́ɔ Lua
tɔbɔ, asa kámasa pɔ́ á kàpi lɛ́ ɔlɔnɛ́ a mis-
ìilɛ Kilisi bao pɔ́ a zɛ̀òɛ, mɛ́ a gbɛ̃kɛkɛ̀nɛ́
ń gbɛ̃́piio ń nɔ̀sɛmɛndoo, 14 aai wabikɛɛ́,
aai á nidɛ Lua gbɛ̃kɛ pɔ́ tɔ̃̀wá yã́i. 15 À Lua
sáaukpa aà gba pɔ́ gɛ̃̀ oaa yã́i.

Pɔlu gia ń azĩao

10 Ma Pɔlu, ma awakpàɛ́ ń Kilisi
nɔ̀sɛniɛ sùuuo, ma gbɛ̃́ pɔ́ i mɛ
má busɛ á guu mɛ́ má pãsĩ á kpɛ.
2 Ma wabikɛ̀wá, tó ma mɔ, ásu to màɔ
pãsĩánɔo, asa má fɔ̃ mà a pãsĩ ɔlɔ á gbɛ̃́ pɔ́
aaì mɛ dṹnia yã́ mɛ́ lɛ́ dɔaawɛ̃ɛɔnɛ. 3 Wá
kú dṹnia guuɛ, ãma wili zĩka lán dṹ-
nia gbɛ̃́ɔwao. 4 Wá gɔ̃kɛbɔɔá dṹnia pɔ́ no,
Lua gɔ̃kɛbɔ gbãa pɔ́ wi zɛgikĩi gbooòɔnɛ.
Wi ɔ̃nɔ búinaɔ suumpaò 5 ń wala pɔ́ ì
gínɛ́ wà Lua dɔ̃o píi. Wi làasoo píi kṹ
zĩ̀zɔɔ ũ aa misiilɛ Kilisiɛ. 6 Tó a mis-
ìilɛwɛ̃ɛ wásawasa, wá sɔu mà wà swã́g-
bãadeɔ swã́gaga.
7 I gbɛ̃́ gwa a bɛawaɛ. Tó gbɛ̃́ dìlɛ Kilisi
pɔ́n a ũ, aà ɛa làasookɛ yã́ɛ beewa. Kilisi
pɔ́n wá ũ laaàwa sɔ̃. 8 Baa tó ma ĩ́anadã̀
zɔ̃ɔ iko pɔ́ Dii kpàwá yã́ musu, wí a ma
kũo, asa á zɛdɔa yã́iɛ, i kɛ á gbooa yã́i
no. 9 Má ye ma lákɛ̃aɛ́ àɔ dɛɛ́ vĩadadanzi
ũo. 10 Wì mɛ ma láɔ gbia, ì ń gba gbãa,
ãma tó wá kú kɔ̃ wɛ́u, ma lɛ́ ìɔ busɛ, ma
yã́ lí tɔ̃́máo. 11 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ o màaɔ dɔ̃ kɛ́ lá
wá dɛ láɔ guu, màa wáɔ dɛ kua kɔ̃ wɛ́u.
12 Wá kɛ muaa ge wá wá lɛɛũ ń gbɛ̃́
pɔ́ aalɛ ńzĩa sáaukpaɔo. Aa ńzĩa kpaaĩa
ń kɔ̃o ń ńzĩa lɛɛũa ń kɔ̃o ɔ̃nɔ vĩo. 13 Wá
gbɛ̃́ beeɔ, wá ĩ́anadã dɛ a lɛ́ao. Wá dã
kɔɔ pɔ́ Lua dàwɛ̃ɛ lɛ́uɛ. Baa ápiɔ, kɔɔpi á
ká. 14 Lá wa ka á kĩ́i, wálɛ vĩ wá pɔ́ lɛ́ao,
asa wa mɔ ń Kilisi baoo e á kĩ́i. 15 Wili
ĩ́anadã dɛ a lɛ́a wa gbɛ̃pãleɔ zĩkàuo. Lá á
luanaaikɛa lɛ́ kã́fĩ, wá ye zĩ pɔ́ wálɛ kɛ á
guu ɔta maamaa e kɔɔ pɔ́ Lua dàwɛ̃ɛ lɛ́uɛ,
16 wí gé baopi kpái bùsu pɔ́ kú á aɛɔ guu,
gbɛ̃pãleɔ tàaabaa ĩ́andãsai. 17 Tó gbɛ̃́ ye
ĩ́anadã, aà dã Dii yã́ musu.¶ 18 I kɛ gbɛ̃́ pɔ́
ì azĩa sáaukpa mɛ́ maao, sema gbɛ̃́ pɔ́ Dii
ì aà sáaukpa.

Zĩna ɛgɛnaɔ

11 À ma fɔ̃ yɔɔ ń ma sɔũkɛyão, ãma
álɛ kɛ kɔ̀. 2 Lá Lua lí sí sàao, màa ɔ̃
má kũa á yã́ musu. Á gɔ̃ mɛ̀ndoɛ, ɔ̃n Kilisi
ũ. Ma á kpã́sãwà wɛ̃́ndia lɛ́so ũɛ. 3 Lá mlɛ̃

†**9:9** Soũ 112.9
‡**9:10** Isa 55.10
¶**10:17** Zel 9.23

kɔ̃nikɛ̀ Ɛvaɛ à aà sɛ̀sã,[§] vĩa lɛ́ ma kṹ kɛ́ a
su á sɛ̃́sã sɔ̃, í á naa Kilisiwa gbãsĩsai ń
nɔ̀sɛmɛndoo tó. 4 Tó gbɛ̃́ mɔ̀ Yesu yɑ̃́ pɔ́
dodo ń wá pɔ́o waasokɛ̀ɛ́, ge nisĩna pɔ́
dodo ń pɔ́ pɔ́ á èo ge baona pɔ́ dodo ń pɔ́
pɔ́ á sìo, i aà gba zɛ́ maamaaɛ. 5 Má è má
kɛ̃́sãa zĩna pɔ́ a ń dílɛ dɛńlaɔzi yãe guuo.
6 Baa tó ma lɛ́na nao, má dɔ̃a vĩ. Wá ɔ̀lɔɛ́
ápii wásawasa yɑ̃́pii musu.

7 Kɛ́ ma baona pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i waasokɛ̀ɛ́
pɔ́siwásai, mɛ́ ma azĩa bùsa á kɑ̃́fĩa yɑ̃́i,
tàae má kɛ̀a? 8 Ma Yesude pãleɔ taiinkɛ̀,
ma a asea èmá, kɛ́ mà e màɔ zĩkɛ á guu
yɑ̃́i. 9 Gɔɔ pɔ́ má kúánɔ, tó pɔ́ lɛ́ kɛ̃́sãa,
mili ĩada gbɛ̃ewao. Wá gbɛ̃́ɔ bɔ̀ Masedoni
bùsuu, aa mɔ̀mɛɛ ń pɔ́ pɔ́ lɛ́ kɛ̃́sãaɔ.[**]
Má azĩa kũa, mi kɛ gbɛ̃ɛɛ aso ũo, mɛ́
máɔ mazĩa kũa màaɛ. 10 Ń Kilisi sĩana pɔ́
kú ma guuo, gbɛ̃e a kpa ma ĩ́andãyãpiɛ
Gɛlɛsi bùsuuo. 11 Bɔ́yãi má ò màai? Má
yeázi noa? Lua dɔ̃.

12 Yɑ̃́ pɔ́ málɛ kɛ máɔ kɛɛ, kɛ́ mà e
zɛzɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ ma lɛ́wɛɔnɛ aa ĩ́anadã
láwáwa yɑ̃́i. 13 Gbɛ̃́piɔá zĩna ɛgɛnaɔnɛ!
Zĩkɛn mɔafilideɔnɛ! Aaì li Kilisi zĩnaɔ ũ.
14 Yãbɔnsaɛ no. Baa Setãupi ì li gupua
malaika ũɛ. 15 Lá màaɛ, tó aà zĩkɛnaɔ lì
maa zĩkɛnaɔ ũ, yãbɔnsaɛ no. An zia aɔ dɛ
ń yãkɛawaɛ.

Pɔlu taasikɛa a zĩnakɛ guu

16 Ma ɛa lɛ́ o lɔ, gbɛ̃e su ma gwa sɔũ
ũo. Tó màan sɔ̃o, àɔ ma kũa màa, kɛ́ mà
e ĩ́anadã yɔɔ. 17 Yɑ̃́ pɔ́ málɛ o, Dii mɛ́
ma dauo. Ĩana pɔ́ málɛ dã mazĩa náaikɛa
guuɛ bee, málɛ dã mìsaikɛ guuɛ. 18 Lá
gbɛ̃́ɔ lɛ́ ĩ́anadã dasi dṹnia yɑ̃́ musu, mapi
sɔ̃ má dãɛ. 19 Asa á ɔ̃nɔnaɔ i mɛnafɔ̃ ń mì-
saideɔ ń pɔnao. 20 Tó wàlɛ á kɛ zɔɔ ũ,
tó wàlɛ á só, tó wàlɛ á taiinkɛ, tó wàlɛ
gbãablewá, tó wàlɛ á sãnkɛ, i mɛnafɔ̃.
21 Sĩanaɛ, wá busɛ! À kɛ̀mɛɛ wí ũ! Ãma
pɔ́ pɔ́ gbɛ̃́ kũa àlɛ a wɔ́ɔ kɛ, má kũa sɔ̃ɛ.
Málɛ o mìsaikɛ guuɛ. 22 Ɛbɛluɔ no lò? Má
a ũ sɔ̃ɛ. Isailiɔ no lò? Má a ũ sɔ̃ɛ. Ablahaũ
buiɔ no lò? Má a ũ sɔ̃ɛ. 23 Kilisi zĩkɛnaɔ
no lò? Má a ũ dɛńla. Málɛ yã'o lán ĩ́ande-
waɛ. Ma zĩkɛ̀ dɛńla, ma daakpɛu dɛńla,[††]
má a gbɛ̃a lɛ́ dɔ̃o, ma kua ga lɛ́zĩ gɛ̃na lɛ́
vĩo. 24 Yudaɔ ma gbɛ̃ flàala lɛ bla mɛ̀n-
dosai[‡‡] gɛ̃n sɔo. 25 Wà ma gbɛ̃ ń goo[¶¶]
gɛ̃n àaɔ̃. Wà ma papa ń gbɛo gɛ̃n do.[§§]
Gó kpàlɛmanɔ gɛ̃n àaɔ̃, ma kɛ ísi guu gɔɔ
do fãanɛ ń gwãasĩnao. 26 Ma wɛ̃́lɛ dasi
gɛa guu miɔ ku kai guu: Swa kai, kpɑ̃́i-
wɛliwɛɔ kai, Yudaɔ kai, buipãleɔ kai, bɛ-
nanguo kai, sɛ̃̀a kai, ísia kai, Yesude ɛgɛ-
naɔ kai. 27 Ma zĩ gbãa kɛ̀ ń wãwão, ma
itɛ̃kɛ̀ a gɛ̃na lɛ́ vĩo, nɔana ń imio ma dɛdɛ,
ma lɛyè a gɛ̃na lɛ́ vĩo, má kú bṹu ĩ́andɛa
guu. 28 A kĩniɔ bàasi Yesudeɔ píi kɑ̃̀akɛa
ìɔ tɔ̃aa lá gu lɛ́ dɔ. 29 Gbɛ̃e bùsa ɔ̃ mi
busaoa? Gbɛ̃e fù ɔ̃ i ɔ̃aoa?

30 Tó a maa mà ĩ́anadãɛ, má dã ma
yɛ̃̀ɛɛsaikɛ musuɛ. 31 Lua wá Dii Yesu Kil-
isi Mae dɔ̃ kɛ́ málɛ ɛɛtoo. Wàɔ aà sáaukpa
gɔɔpii! 32 Gɔɔ pɔ́ má kú Damasi, kí Aleta
ziia ò wà wɛ̃́lɛpi bĩ́ibɔlɛɔ dã wà ma kṹ,
33 ɔ̃ wà ma bɔ fɛnɛntiu, wà ma pila ń bao
gbí guu bĩ́i kpɛ, ɔ̃ ma pilimá.[*]

Pɔlu wɛ́pungu'ea

12 À kṹ mà ĩ́anadãɛ. Baa tó a ài vĩo,
má ɛa su wɛ́pungu'eaɔ ń yɑ̃́ pɔ́ Dii
ɔ̀lɔmɛɛɔwa. 2 Má gbɛ̃e dɔ̃ naa Kilisiwa,
wà aà sɛ̀ gɛ̀ò e luabɛ sĩanau, a wɛ̃̀ gɛ̃o

§**11:3** Daa 3.1-5
****11:9** Flp 4.15-16
††**11:23** Zĩn 16.23
‡‡**11:24** Iko 25.3
¶¶**11:25** Zĩn 16.22
§§**11:25** Zĩn 14.19
***11:33** Zĩn 9.23-25

mɛ̀ndosain la. À gɛ̀ ń mɛon nò, mɛsain
nò, má dɔ̃o, Lua mɛ́ dɔ̃. [3] Má dɔ̃ kɛ́ wà
gbɛ̃́pi sɛ̀ gɛ̀ò e àizãnablekĩi. À gɛ̀ ń mɛon
nò, mɛsain nò, Lua mɛ́ dɔ̃. [4] À yɑ̃́ pɔ́ a
oa kɛo mà, gbɛ̃nazĩna a zé vĩ à sélɛ siuo.
[5] Má ĩ́anadã gbɛ̃́pi yɑ̃́ musuɛ, ãma má
ĩ́anadã mazĩa yɑ̃́ musuo, sema ma yɛ̃̀ɛɛ-
saikɛ yɑ̃́ bàasio. [6] Tó má ye ĩ́anadã, má
ĩ́anadã mìsaide ũo, asa sĩana má o. Ãma
má dão, kɛ́ gbɛ̃ɛ su ma dilɛ dɛ lá á è má
dɛ ge lá á mà ma lɛ́ulao. [7] Kɛ́ másu mà
wala kɛ yãzɔ̃ɔ pɔ́ Lua ɔ̀lɔmɛɛɔ musuo yɑ̃́i,
à lɛ sɔ̀lɔ ma mɛu Setãu ìwa ũ, àɔ ma gbɛ̃.
[8] Ma wabikɛ̀ Diiwa gɛ̃n àaɔ̃ yɑ̃́pi musu,
aà pɔ́pi gomala, [9] ɔ̃ a òmɛɛ gbɛ̃kɛ pɔ́ i
kɛmɛɛ mɔ̀a, yɛ̃̀ɛɛsaikɛ guu ɔ̃ a gbãa sĩana
ì bɔu. Ayãmɛto má ĩ́anadã ń pɔnao ma
yɛ̃̀ɛɛsaikɛ musu, kɛ́ Kilisi gbãa àɔ kumala.
[10] Beewa mi pɔnakɛ ń ma yɛ̃̀ɛɛsaikɛo ń
widaaao ń taasikɛao ń ĩadaaao ń wɛ́tɛ̃ao
Kilisi yɑ̃́i, asa gɔɔ pɔ́ ma busa ɔ̃ miɔ gbãa.

Pɔlu kɑ̃̀akɛa Kɔlɛnideɔnɛ

[11] Ma mìsaikɛ kɛ̀, ámɛ a ma dau. Ámɛ
a maa yãa à ma sáaukpa. Baa tó má pɔe
ũo, má kɛ̃́sãa zĩna pɔ́ a ń dílɛ dɛńlapiɔzi
yãe guuo. [12] Ma a zĩnakɛ seela ɔ̀lɔ́ ń mɛ-
nao maamaa yãbɔnsaɛɔ ń dabudabukɛaɔ
guu. [13] Bɔ́ ma á kɛ̃́sãò Yesude kĩniɔzii, kɛ́
mi gɔ̃ á gbɛ̃ɛɛ aso ũo bàasio? À sùuukɛ-
manɔ ń tàae beeo! [14] Tia kɛ́wa ma mɔa á
kĩ́i gɛ̃n àaɔ̃de sɔu mà, mɛ́ má gɔ̃ á gbɛ̃ɛɛ
aso ũo. Ámɛ málɛ á wɛɛlɛ, i kɛ á pɔ́ɔ no.
Asa maeɔ mɛ́ aaì àizɛɛ dilɛ ń nɛ́ɔnɛ, i kɛ
nɛ́ɔ mɛ́ aali dilɛnɛ́o. [15] Má a pɔ́ɔ ble píi,
mí azĩa kpáwá ń pɔnao á wɛ̃ni yɑ̃́i. Tó ma
yeaázi zɔ̃ɔkũ̀, á yeamazi a lao yɑ̃̀? [16] Ɛ̃hɛ̃,
mi gɔ̃ɛ́ aso ũo, ãma wà mɛ̀ wɛzɛ̃nan ma ũ,
má sìwá ń kɔ̃nioɛ. [17] Ma á blé gbɛ̃́ pɔ́ ma
ń zĩ́wáɔ kee sabaia? [18] Ma wabikɛ̀ Tituwa
aà gɛ́ á kĩ́i, ɔ̃ ma wá gbɛ̃dopi dàɛ̀. Titu á
blé yɑ̃̀? Wá kɑ̃́ doũo lé? Wá tufa doũo lé?
[19] Álɛ e yãa wálɛ bɔkĩi wɛɛlɛ yɑ̃̀?
Aawo! Wálɛ yã'o ń Lua dɔ̃ao naa Kilisiwa
guuɛ. Ma gbɛ̃́ yenzideɔ, ma bee òɛ́ píi á
zɛdɔa yɑ̃́iɛ. [20] Vĩa lɛ́ ma kṹ, tó ma ka á kĩ́i,
kɛ́ másu á le lá má yeiowao, mɛ́ ásu ma e
lá á yeiowao. Málɛ vĩakɛ sòlɛɛ ń zaakɔ̃uo
ń pɔkũmao ń dɛnlawɛɛlɛao ń kɔ̃yaaao ń
kɔ̃peo ń yɔ̃̀ɔ ń zɔao. [21] Vĩa lɛ́ ma kṹ kɛ́
tó ma ɛa mɔ, ma Lua a to wí ma kṹ á yɑ̃́
musu. Gbɛ̃́ pɔ́ aa duunakɛ̀ yãa aa gbãsĩkɛ̀,
aa wùlɛ ń gbɛ̃pãle nɔɔ aa wisaiyã kɛ̀, tó
aai mikɛ̃ ń yɑ̃́piɔ kɛawao, má ɔ́ɔlɔnɛ́ɛ.

Lɛdama gbɛzã

13 Ma mɔa á gwai gɛ̃n àaɔ̃den kɛ. Wì
yɑ̃́si seelade gbɛ̃ɔn pla ge gbɛ̃ɔn
àaɔ̃ musuɛ.† [2] Má òɛ́ yãa ma kuaánɔ gɛ̃n
plaade guu, mɛ́ málɛ oɛ́ lɔ á kpɛ, tó ma
ɛa mɔ, má gbɛ̃́ pɔ́ aa duunakɛ̀ yãaɔ ń gbɛ̃́
kĩniɔ kee tɛ̃boo. [3] Álɛ seela wɛɛlɛ kɛ́ Kilisi
mɛ́ lɛ́ yã'o ma guu nolo? Too! I kɛ Kilisi
gbãasai no, ìɔ gbãa á guu. [4] Sĩanaɛ, aà
paa líwaá gbãasaikɛyãɛ, ãma a kú ń Lua
gbãaoɛ. Màa naawà guu wá busɛ sɔ̃, ãma
wáɔ kuaànɔ á guu ń Lua gbãaoɛ.
[5] À ázĩa tàasika à gwa, tó á kú Yesu
Kilisi náaikɛa guu. À làasookɛ ázĩawa. I
dɔ̃ kɛ́ a kú á guuo lé? Tó màa no, a fuaɛ.
[6] Má ye àɔ dɔ̃ kɛ́ wápiɔ wi fuao. [7] Wálɛ
wabikɛ Luawa ásu vãie kɛo. I kɛ kɛ́ gbɛ̃́ɔ
wá maabo yɑ̃́i no, kɛ́ à maakɛ yɑ̃́iɛ, baa
tó wàlɛ wá gwa gbɛ̃́ fuaɔ ũ. [8] Wá fɔ̃ zɛzɔ̃
sĩanaɛo, sema wà zɛpooɛ̀. [9] Tó wá busɛ
mɛ́ á gbãa, wá pɔ ìɔ naɛ. Yɑ̃́ pɔ́ wi a
wabikɛ mɛ́ dɛ kɛ́ á yɑ̃́ e àɔ bɔlɛia wá-
sawasa. [10] Ma yɑ̃́ beeɔ kɛ̃̀ɛ́, kɛ́ tó ma mɔ,
másu wɛbiiwá mà iko pɔ́ Dii kpàa mɔɛ́o.
A kpàa á zɛdɔa yɑ̃́iɛ, i kɛ á gbooa yɑ̃́i no.
[11] Tòo gbɛ̃́ɔ, à gɔ̃ zia bàasi. À dɛ̃ɛka á yɑ̃́
e àɔ bɔlɛia wásawasa. À ma lɛdama ma.
À lɛdoũkɛ àɔ na ń kɔ̃o, Lua yenzide aafi-
ade iɔ kúánɔ. [12] À fɔkpakɔ̃wa ń Lua gbɛ̃́ɔ
lɛ́pɛakɔ̃wao. Lua gbɛ̃́ɔ fɔkpàwá ḿpii.
[13] Dii Yesu Kilisi gbɛ̃kɛkɛɛ́, Lua iɔ
yeázi, aà Nisĩna iɔ gbɛ̃́kpaaánɔ ápii.

†**13:1** Iko 19.15

GALATIƆ

Yɑ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Galati bùsu gbɛ̃ɛɔ Yesu baona mà wa sì Pɔlu wɛ̃́lɛgɛa gɛ̃n plaade ń a àaɔ̃deo guuɛ (Zĩn 16.6, 18.23). Ãma waasokɛn pãleɔ gɛ̀ we lɔ, ɔ̃ aa dàda gbɛ̃́ɔnɛ aa mɛ̀, sema Yesude pɔ́ aa dɛ Yudaɔ ũɔ misiilɛ Mɔizi ikoyãɛ, aai tɔ̃zɔ̃. Pɔlu kɩ̃́i yãdanɛ bee bɔ̀ Yesu Kilisi yɑ̃́ kpɛɛ, àlɛ Galati bùsu Yesudeɔ da zɔbleu. Kɛ́ a mà gbɛ̃́piɔ lɛ́ swɑ̃́sɛ yɑ̃́pizi, ɔ̃ à láɛ bee kɛ̃̀nɛ́.

Kɛ́ Pɔlu ye a gbɛ̃́ɔ ɛa laaidɔ baona zɛ́ mɛ̀ndonawa, ɔ̃ à yãdàdanɛ́ à mɛ̀:

À azĩa yɑ̃́ bɔɔlɛkɛ̀nɛ́, aà nɔ̀sɛlilɛa ń lɛdoũ pɔ́ wa kɛ̀ ń kɔ̃o ń Yelusalɛũ dɔaanaɔ ikoyãpi musu ń a kɔ̃yãmasai ń Piɛɛo yɑ̃́pi musuo. Pɔlu a zĩnakɛyã bɔɔlɛkɛ̀nɛ́, à kpàlɛ à sìwà kɛ́ a zĩnakɛpi bɔ̀ Dii kɩ̃́iɛ (1-2).

À gbãa'è Luabaakuańnɔ káau yɑ̃́ɔwa, ɔ̃ à mɛ̀ gbɛ̃e a e bɔ maa Mɔizi ikoyã maà sabaio, sema Yesu Kilisi náaikɛa (3-4).

À tɛkpàńgu aa wɛtã wàɔ ńzĩa vĩ ń Lua Nisĩna dɔaaanɛ́o, asa Nisĩnapi ì yãmaaɔ inɛ́ dasi, a sɛ̃́ia mɛ́ yeakɔ̃zi ũ (5-6).

À kũ̀ Yesu gãli píi ń Yesudeɔ píi swɑ̃́sɛ Pɔlu yɑ̃́pizi, aai sí ń nɔ̀sɛmɛndoo kɛ́ aa e bɔ zɔblea bui píiu.

Baona pãle kuo

1 1–2 Ma Lua zĩna Pɔlu ń ma Yesude
dee pɔ́ wá sãnuɔ píi wámɛ wa láɛ bee
kɛ̃̀ Yesude pɔ́ aa ku Galati bùsuuɔnɛ.‡ Ma
zĩnakɛ i bɔ gbɛ̃nazĩna kɩ̃́io, gbɛ̃nazĩna mɛ́
i a lɛdɔɛkɛo, Yesu Kilisi ń Mae Lua pɔ́
aà bɔ̀ gauo mɛ́ ma zĩ. 3 Lua wá Mae ń
Dii Yesu Kilisio gbɛ̃kɛkɛɛ́, aai á gba aafia.
4 Kilisipi gì a wɛ̃nii Lua wá Mae pɔeãwa,
à wá duuna kɛ̃̀wá, kɛ́ à e wá bɔ dṹnia tia
vãiɛ beeu. 5 Lua mɛ́ gawi vĩ gɔɔpii! Ãmi.
6 Kɛ́ álɛ bɔ Lua pɔ́ á sisi a gbɛ̃kɛ guu
kpɛ màa gɔ̃̀ɔ, álɛ zɛ ń bao koleao, yɑ̃́pi
dìa maamaaɛ. 7 Baona pãle kuo. Gbɛ̃́ pɔ́
ye Kilisi baopi lilɛɔ lɛ́ á liaaɛ. 8 Baa tó
wápiɔ ge malaikae bɔ̀ luabɛ à baona pɔ́
i kpaaĩ ń pɔ́ pɔ́ wá òɛ́oo waasokpàɛ́, Lua
láaikɛwà. 9 Wá òɛ́ yãa mɛ́ málɛ oɛ́ lɔ, tó
gbɛ̃e baona pɔ́ i kpaaĩ ń pɔ́ pɔ́ á màoo
waasokpàɛ́, Lua láaikɛwà.
10 Málɛ sáau wɛɛlɛ gbɛ̃nazĩnawa yɑ̃̀, ge
Luaɛ? Málɛ wɛɛlɛ ma yɑ̃́ ká gbɛ̃nazĩnagu
yɑ̃̀? Tó gbɛ̃nazĩna má ye à káńgu e tia, dɔ̃
Kilisi zɔ̀blenan ma ũo.

Yesu Pɔlu sɛa a zĩna ũ

11 Ma gbɛ̃́ɔ, má ye à dɔ̃ kɛ́ baona pɔ́ mi
kpáɛ́ i bɔ gbɛ̃nazĩna kɩ̃́io. 12 Mi ma gbɛ̃nazĩna
kɩ̃́io, gbɛ̃e mɛ́ i damɛɛo, Yesu Kil-
isi mɛ́ bɔ̀ mɔ̀oa.
13 Á mà lá má kú yãa Yudaɔ zɛ́u. Ma
Yesudeɔ wɛtɑ̃̀ wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo pãsĩpãsĩ, má
wɛ̀ɛlɛ mà ń midɛ.¶ 14 Ma Yudaɔ zɛ́pi yɑ̃́ kũ̀
ɔplapla dɛ ma sáaɔla dasi, ma ãia dɛńla
wá deziɔ fɛlɛkaayãpi guu. 15 Ãma Lua ma
dilɛ a pɔ́ ũ za ma da nɔ̀sɛu.§ Kɛ́ aà ma sísia
a gbɛ̃kɛ guu gɔɔ kàɛ̀, 16 ɔ̃ à a Nɛ́ gbàɛa,**
kɛ́ mà aà baona kpá buipãleɔnɛ. Mi gɛ́
kpálɛi gbɛ̃e gɛ̃zĩo, 17 mi gɛ́ Yelusalɛũ gbɛ̃́
pɔ́ aa dɛ zĩnaɔ ũ ma ãaɔ kɩ̃́io, ma gɛ
Laalubuɔ bùsuu gɔ̃̀ɔɛ, ɔ̃ ma ɛa ta Damasi.
18 Wɛ̃̀ àaɔ̃ gbɛa ɔ̃ ma gɛ Yelusalɛũ, kɛ́
wà kɔ̃ dɔ̃ ń Piɛɛo, ɔ̃ ma kɛaànɔ gɔɔ gɛ̃o.††
19 Mi zĩna pãle eo, sema Dii dãuna Zaaki
bàasio. 20 Yɑ̃́ pɔ́ má kɛ̃̀ɛpi, má sì ń Luao,
ɛɛ málɛ tóo. 21 Bee gbɛa ma gɛ Sili bùsuu
ń Silisi bùsuo. 22 Gɔɔ bee Yesude pɔ́ kú

‡1:1-2 Zĩn 16.6
¶1:13 Zĩn 8.3
§1:15 Isa 49.1
**1:16 Zĩn 9.3-6
††1:18 Zĩn 9.26-30

Yudeɔ i wɛsimalɛo, 23 ãma aa su mà wà
mɛ̀, gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ń wɛtã yãa mɛ́ lɛ́ zɛ́ pɔ́ á
wɛ̀ɛlɛ kaalɛpi waasokpa tiasa, 24 ɔ̃ aa Lua
tɔbɔ̀ ma yã́ musu.

Pɔlu kɔ̃ yãmaa ń zĩna pãleɔ

2 Wɛ̃̀ gɛ̃o mɛ̀ndosai gbɛa ma ɛa gɛ
Yelusalɛũ ń Baanabao.‡‡ Ma Titu sɛ̀,
à gɛ̀wanɔ lɔ. 2 Ma gɛ we, kɛ́ Lua mɛ́ bɔ̀
mɔ̀oa à kṹ mà gɛɛ. Ɔ̃ ma baona pɔ́ mi
kpa buipãleɔnɛ bɔɔlɛkɛ̀ dɔaanaɔnɛ ńtɛ̃ɛ,
kɛ́ zĩ pɔ́ má kɛ̀ ń pɔ́ pɔ́ málɛ kɛo su kɛ
pão. 3 Titu pɔ́ wá sãnu ń a Gɛlɛkikɛo, aai
gãnawà aà tɔ̃zɔ̃o. 4 Yesude ɛgɛna pɔ́ gɛ̃̀
wá guu kpã́iɔ mɛ́ aa yã́pi dà. Aa gɛ̃̀ wá
naa Kilisi Yesuwa wɛ̃́ɛkɛa tàasikaiɛ. Aa
ye wá da zɔbleuɛ, 5 ɔ̃ wi we wa misìilɛnɛ́o
baa yɔɔ, kɛ́ à e àɔ baona sĩana kũa yã́i.
6 Gbɛ̃́ pɔ́ wàlɛ ń gwa dɔaana ũɔ, aai yãe
kã́fĩmɛɛo. Lá aa dɛ, i kɛmɛɛ yãe ũo, asa
Lua lí gbɛ̃e zãboo. 7 Aa è Lua a baon-
akpaa buipãleɔnɛ nàmɛɛ ma ɔzĩ, lá à a
kpaa Yudaɔnɛ nà Piɛɛɛ a ɔzĩwa. 8 Asa lá
Lua zĩkɛ̀ Piɛɛ guu a zĩnakɛ yã́ musu Yu-
daɔ kĩ́i, màa à zĩkɛ̀ ma guu buipãleɔ kĩ́i.
9 Zaaki ń Piɛɛo ń Zãa pɔ́ wàlɛ ń gwa Lua
kpɛ́ gbapɛlɛ ũɔ gbɛ̃kɛ pɔ́ Lua kɛ̀mɛɛ dɔ̃̀, ɔ̃
aa ɔkpàwá, wá ń Baanabao gbɛ̃kɛ vĩa ń
kɔ̃o seela ũ. Aa sì wápiɔ wà gɛ́ buipãleɔ
kĩ́i, ḿpiɔ sɔ̃ Yudaɔ kĩ́i. 10 Yã́ pɔ́ aa yei lɛ́,
ń taasideɔ yã́ àɔ dɔwágu. Gɔɔ bee sɔ̃ wá
mɛ wã̀ ń a kɛao kɔ̀.

Yesu náaikɛa mɛ́ ì wá suaba

11 Kɛ́ Piɛɛ mɔ̀ Antiɔsi, ma giɛ̀ wɛliwɛ
kɛ́ à zã̀ yã́wa yã́i. 12 Asa e Zaaki zĩnaɔ
aaɔ gɛ́ kái, ì pɔble ń buipãleɔɛ. Kɛ́ aa
kà, ɔ̃ à bɔ̀zã à kɛ̃̀má, kɛ́ àlɛ vĩakɛ Yuda
pɔ́ aa zɛ̀ ń tɔ̃zɔ̃yãoɔnɛ yã́i. 13 Yuda kĩniɔ
nàwà mɔafilipi guu. Baa se aa Baanaba
gà nàmá. 14 Kɛ́ má è aa baona sĩana kũa
a zɛ́wao, má ò Piɛɛɛ ampii wáa: N Yuda
ia ń kú lán buipãlewa, i kɛ lán Yudawa
no. Kpelewa ńyɔ̃ fɔ̃ gãna buipãleɔwa aaɔ
Yudaɔ yã́ kũai?
15 Yudaɔn wá ũ, buipãle pɔ́ aa Lua
dɔ̃ɔn wá ũo. 16 Ãma wá dɔ̃ kɛ́ gbɛ̃e lí
bɔ maa zĩkɛa ikoyãpiwa yã́io, sema Yesu
Kilisi náaikɛa ado bàasio.¶¶ Baa wápiɔ,
wa Kilisi Yesu náaikɛ̀, kɛ́ wà e bɔ maa
wá Kilisi náaikɛapi yã́iɛ, i kɛ zĩkɛa ikoy-
ãpiwa yã́i no, asa gbɛ̃e lí bɔ maa zĩkɛa
ikoyãwa yã́io.§§ 17 Gɔɔ pɔ́ wálɛ wɛɛlɛ wà
bɔ maa naa Kilisiwa, tó wá è duunkɛnaɔn
wá ũ sɔ̃, bee mɛ̀ Kilisi lɛ́ duuna wɛ̃zĩgba
yã̀? Aawo! 18 Tó ma ɛa lɛ́ ikoyã pɔ́ má
gbòo kɛkɛ, a tàaeden ma ũ we. 19 Asa má
dɛ gɛ ũ ikoyãpi musuɛ, ɔ̃ ma bɔ a yã́u kɛ́
màɔ ku Lua pɔ́ ũ yã́i. Ma ga líwa ń Kil-
isio. 20 Mapi má kú lɔo, Kilisi mɛ́ kú ma
guu. Tiasa ma gbɛ̃nazĩnkɛ guu má kú Lua
Nɛ́ pɔ́ yemazi à gì a wɛ̃nii ma yã́i náaikɛa
guuɛ. 21 Málɛ Lua gbɛ̃kɛ bãdɛo. Tó wì bɔ
maa ikoyãpi yã́iɛ, Kilisi gà pãɛ.

Mɔizi ikoyã ń luanaaikɛao

3 Galati mìsaideɔ! Wa Yesu Kilisi gaa
líwa sã́asã òɛ́ wásawasa. Wà pɔdàwá
yã̀? 2 Má ye mà yã́ mɛ̀ndo gbɛawá. A Lua
Nisĩna è zĩkɛa ikoyãwa yã́i yã̀, ge yã́ pɔ́
á màpi náaikɛa yã́iɛ? 3 Àkɛa a gɔ̃ mìsai
kɛ́wai? Á dàalɛ ń Lua Nisĩna gbãaoɛ, ɔ̃
álɛ a midɛ ń ázĩa gbãao saa? 4 A taasi saɛ
kɛ̀ pã yã̀? Aɔ pão. 5 Lua a Nisĩna kpàwá à
dabudabuɔ kɛ̀ á guu á zĩkɛa ikoyãwa yã́i
yã̀, ge yã́ pɔ́ á màpi náaikɛa yã́iɛ?
6 À gwa Ablahaũwa. À Lua náaikɛ̀, ɔ̃
Lua tò yã́ bɔ̀aànɔ na.* 7 Àɔ dɔ̃ kɛ́ gbɛ̃́
pɔ́ aa Lua náai vĩɔ mɛ́ Ablahaũ buiɔ ũ.†
8 Lua baonakpà Ablahaũɛ à mɛ̀ á báaada

‡‡**2:1** Zĩn 15.2-4
¶¶**2:16** Lom 3.20, 22
§§**2:16** Soũ 143.2
***3:6** Daa 15.6, Lom 4.3
†**3:7** Lom 4.16

bui píigu aà sabai,‡ asa wà dɔ̀aa wa kɛ̃̀ Luayãtaalau wà mɛ̀ Lua a to yã́ bɔ ń buipãleɔ na a náai pɔ́ aa kɛ yã́i. 9 Beewa Lua ì báaada gbɛ̃́ pɔ́ aa a náaikɛ̀ɔgu, lá a kɛ̀ a náaikɛna Ablahaũɛwa. 10 Gbɛ̃́ pɔ́ zɛ̀ ń zĩkɛa ikoyãwao gɔ̃̀ láaipɔ ũɛ, asa a kɛ̃a láu wà mɛ̀, gbɛ̃́ pɔ́ líɔ yã́ pɔ́ kú ikoyã lá guuɔ kũa píi a zɛ́waoá láaipɔɛ.¶ 11 Wá dɔ̃ sã́asã kɛ́ Lua lí tó yã́ bɔ̀ńnɔ na zĩkɛa ikoyãwa guuo, asa wà mɛ̀ gbɛ̃́ pɔ́ Lua tò yã́ bɔ̀aànɔ na a náai pɔ́ àlɛ kɛ yã́i mɛ́ aɔ ku.§ 12 Ikoyã i kɔ̃'e ń luanaaikɛaoo, asa wà mɛ̀ gbɛ̃́ pɔ́ ikoyãpi kũa mɛ́ a wɛ̃ni e a guu.** 13 Kilisi gɔ̃̀ láaipɔ ũ wá gbɛu, à wá bɔ́ ikoyã láai guu, asa a kɛ̃a láu wà mɛ̀, gbɛ̃́ pɔ́ wa lòo líwaá láaipɔɛ.†† 14 Bee kɛ̀ màa kɛ́ báaa pɔ́ Lua dà Ablahaũgu e gɔ̃ buipãleɔnɛ Kilisi Yesu sabaiɛ, wí Nisĩna pɔ́ Lua a lɛgbɛ̃̀ e aà náaikɛa yã́i.

Mɔizi ikoyã ń Lua lɛgbɛ̃ao

15 Ma gbɛ̃́ɔ, gbɛ̃nazĩn yãkɛa taa málɛ owàɛ́. Tó gbɛ̃́ lɛgbɛ dìlɛ mɛ́ a seeladeɔ vĩ, wa fɔ̃ wà a bãdɛo, wa fɔ̃ yãe kã́fĩuo. 16 Beewa Lua lɛgbɛ̃̀ Ablahaũɛ ń aà buio. A kɛ̃a Luayãtaalau, wi mɛ ń aà buiɔ lán dasi wàlɛ owao,‡‡ wà mɛ̀ ń aà buioɛ, gbɛ̃́ mɛ̀ndoɛ, ɔ̃n Kilisi ũ. 17 Yã́ pɔ́ má ye on kɛ: Lua dɔ̀aa lɛgbɛ̃̀ɛ̀ yãa, à mɛ̀ a bàa àɔ kuaànɔ. A wɛ̃̀ ɔ̀aa pla ń baakwio (430) gbɛa ɔ̃ ikoyã mɔ̀.¶¶ Ikoyãpi a fɔ̃ lɛgbɛ̃api gbooo, a fɔ̃ à a bãdɛo. 18 Tó wì Lua báaa e zĩkɛa ikoyãwa guuɛ, báaapi a bɔ aà lɛgbɛ̃a guu lɔo. Lua gbɛ̃kɛkɛ̀ Ablahaũɛ kɛ́ à a lɛgbɛ̃̀ɛ̀ yã́iɛ.§§ 19 Bɔ́yãi à ikoyã dìlɛ lɔi? A kã̀fĩ e Ablahaũ bui pɔ́ Lua lɛgbɛ̃̀ aà yã́ musu àɔ mɔɛ, kɛ́ gbɛ̃́ɔ e dɔ̃ wa dɛ Luaɛ tàaedeɔ ũ yã́i. Lua a ikoyãpi kpà malaikaɔwa, aa nà kɔ́ɔɛ a ɔzĩ, ɔ̃ a dìlɛ gbɛ̃́ɔnɛ. 20 Lua lɛgbɛ̃a sɔ̃, Luapi yã́ɛ ado, aà bàa kú ń kɔ́ɔeoo.

21 Tɔ̀ɔ! Ikoyãpi bɔ̀ Lua lɛgbɛ̃a kpɛ yã̀? Màa no! Tó ikoyã pɔ́ ì wɛ̃ni kpámá kú yãa, dɔ̃ wa bɔ maa ikoyãpi sabai. 22 A kɛ̃a Luayãtaalau wà mɛ̀, duuna gbɛ̃́pii kákpɛukɛ̀, kɛ́ báaa pɔ́ Lua a lɛgbɛ̃̀pi e gɔ̃ Yesu Kilisi náaikɛnaɔ pɔ́ ũ aà náai pɔ́ aalɛ kɛpi yã́i.

23 Za dɔ̃ Yesu náaikɛa i mɔɔ, ikoyã wá kákpɛu kɛ̀, a wá kũa dakpɛunaɔ ũ e Yesu náaikɛa pɔ́ lɛ́ mɔ́ gɛ̀ bɔ̀ɔ̀. 24 Beewa ikoyãpi dɛ wá gwana ũ yãa e Kilisi àɔ mɔ́, kɛ́ wà bɔ maa aà náaikɛa yã́i. 25 Lá Yesu náaikɛa kà sa, wa bɔ wá gwana yã́u.

26 Á naa Kilisi Yesuwa guu á dɛ Lua nɛ́ɔ ũ ápii aà náai pɔ́ álɛ kɛ yã́i, 27 asa á gbɛ̃́ pɔ́ a da'ilɛkɛ̀ Kilisi pɔ́ ũɔ, a Kilisi dàɛ. 28 Yudaɔ ń buipãleɔ, zɔɔ ń wɛ̃́ɛɔ, gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ dodoa kɔ̃ɛo, asa ápiiá doũɛ naa Kilisi Yesuwa. 29 Tó á dɛ Kilisi pɔ́ ũ, á dɛ Ablahaũ buiɔ ũɛ, mɛ́ á dɛ àizɛɛ pɔ́ Lua a lɛgbɛ̃̀ɛ̀ blenaɔ ũ.*

4 Málɛ oɛ́, gɔɔ pɔ́ túbiblena dɛ nɛ́ ũ, baa tó aà mae pɔ́ɔ dɛ aà pɔ́ ũ píi, a zɔ kɛ̃ao. 2 Ì misiilɛ a gwanaɔnɛ ń ziiaɔ e gɔɔ pɔ́ aà mae dìlɛwa. 3 Màa sɔ̃ wápiɔ, gɔɔ pɔ́ wi kàsaakũo, wi zɔble fɛlɛkaa pɔ́ pɔ́ wì misiilɛnɛ́ɔnɛ.† 4 Kɛ́ gɔɔ pɔ́ Lua dìlɛ kà, à a Nɛ́ zĩ̀, wà aà ì gbɛ̃nazĩna iawa Mɔizi ikoyã guu, 5 kɛ́ aà wá gbɛ̃́ pɔ́ Mɔizi yã́

‡**3:8** Daa 12.3
¶**3:10** Iko 27.26
§**3:11** Abk 2.4
****3:12** Lev 18.5
††**3:13** Iko 21.23
‡‡**3:16** Daa 12.7
¶¶**3:17** Bɔa 12.40
§§**3:18** Lom 4.14
***3:29** Lom 4.13
†**4:3** Gal 4.9, Kls 2.8, 20

iko vĩwáɔ bo, wí gɔ̃ a nɛ́ɔ ũ. 6 Lua a Nɛ́ Nisĩna dà wá sɔ̃ guu, kɛ́ wá dɛ a nɛ́ɔ ũ yã́i. Nisĩnapi ì wiilɛ ì mɛ: Baa, ma Mae! 7 Ayãmɛto zɔn n ũ lɔo, nɛ́n n ũ. Lá Lua Nɛ́n n ũ, à n kɛ a àizɛɛblena ũɛ.[‡]

Pɔlu bílikɛa Galatiɔwa

8 Gɔɔ pɔ́ á Lua dõo, i zɔble pɔ́ pɔ́ aa dɛ Lua ũoɔnɛ.[¶] 9 Lá a Lua dɔ̃̀ tiasa, atɛ̃sa kɛ́ Lua á dɔ̃́, bɔ́yãi a ɛa lɛ́ zɛ ń pɔ́ gia yãfũna gbãasaipiɔ lɔi? Bɔ́yãi a ɛa á ye zɔblenɛ́ dafu lɔi? 10 I gɔɔeɔ ń mɔeɔ ń dikpɛeɔ ń wɛ̃eɔ tɛ̃bo.[§] 11 Vĩa ma kũ á yã́ musu. Asi taasi pã má kè á guua?

12 Ma gbɛ̃́ɔ, ma wabikèwá, à gɔ̃mawa, asa ma gɔ̃áwaɛ. Yãa i tàaekɛmɛɛo. 13 Á dɔ̃ kɛ́ gyãekɛ guu ɔ̃ ma baonakpàuɛ́ sɛ̃́ia. 14 Baa kɛ́ ma gyãkɛa kɛ̀ɛ́ yɔ̃a ũ, i sakamaguo, i gyaũkɛao, a ma si lán Lua malaika ge Kilisi Yesupiwaɛ. 15 Báaa pɔ́ álɛ kɛmɛɛ yãa kèa ni? Má fɔ̃ o á yã́ musu, tó à zɛkè yãa, á á wɛ́ bɔbɔ kpaaɛ. 16 Kɛ́ ma sĩana'ɔ̀ɛ́ yã́i ɔ̃ ma gɔ̃ á zangude ũ saa? 17 Gbɛ̃́piɔ kɛaɛ́ kèkɛ, i kɛ á maa yã́i no. Aa ye à kɛ̃́wáɛ, í namá. 18 Wãa ń yãmaao gɔɔpii mɛ́ na, i kɛ gɔɔ pɔ́ má kúánɔ ado no. 19 Ma nɛ́ yenzideɔ, málɛ á ia wãwãkɛ lɔ e Kilisi àɔ sadaágu. 20 Má ye màɔ kúánɔ tia, mí a yã'oa lilɛ, asa ma bílikè á yã́waɛ.

Hagaa ń Salao

21 À omɛɛ, á gbɛ̃́ pɔ́ á ye misiilɛ ikoyãɛɔ, i ma lá a ku Mɔizi ikoyã guuo lé? 22 Wà mè Ablahaũ nɛgɔ̃ɛɔ ì gbɛ̃ɔn pla. À ado ì ń zɔoɛ,[**] mɛ́ à ado ì ń wɛ̃́ɛo.[††] 23 Zɔpi nɛ'ì gbɛ̃nazĩnkɛ guuɛ, ɔ̃ wɛ̃́ɛ a pɔ́ ì Lua lɛgbɛ̃a yã́i.[‡‡] 24 Nɔɛpiɔ yã́ dɛwɛ̃ɛ yãtaa ũ, Luabaakuańnɔ yã́ lɛɛ pla ũ. Ado bɔ̀ Sinai gbɛ kĩ́iɛ, ì zɔkɛ inɛ́. Bee mɛ́ Hagaa ũ. 25 A dɛ Sinai gbɛ pɔ́ kú Laalubuɔ bùsuu yãtaa ũ. Yelusalɛũ tia dɛ a ũ lɔ, asa àlɛ zɔble ń a gbɛ̃́ɔ píiɛ. 26 Yelusalɛũ pɔ́ kú musu mɛ́ wɛ̃́ɛ ũ. Ɔ̃mɛ wá da ũ. 27 Asa a kɛ̃a láu wà mè:

Pɔnakɛ, fĩi pɔ́ ni nɛ'io!
Gulakɛ, n gbɛ̃́ pɔ́ ni nɔwãwãkɛo!
Asa n gbɛ̃́ pɔ́ n gɔ̃ pãkpànzi,
n nɛ́ dasi aɔ dɛ nɔɛ pɔ́ a gɔ̃ aɛdɔ̃̀wà pɔ́a.[¶¶]

28 Ápiɔ sɔ̃ ma gbɛ̃́ɔ, Lua lɛgbɛ̃a nɛ́ɔn á ũ lán Izaakiwa. 29 Nɛ́ pɔ́ wa ì gbɛ̃nazĩnkɛ guu ĩadà nɛ́ pɔ́ wa ì ń Lua Nisĩna gbãaowa. Màa a dɛ ń a tiao. 30 A kɛ̃a Luayãtaalau kpelewa ni? Wà mè: Zɔ yá ń a néo, asa zɔ nɛ́ a e túbible ń wɛ̃́ɛ nɛ́oo.[§§] 31 Ayãmɛto ma gbɛ̃́ɔ, zɔ nɛ́ɔn wá ũo, wɛ̃́ɛ nɛ́ɔn wá ũ.

Gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ ũ

5 Gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ ũ yã́i Kilisi wá bói, wa gɔ̃ wɛ̃́ɛɔ ũ. À zɛò gíũgiũ, ásu to wà ɛa bakaɛ́ á níu zɔɔ ũ lɔo.

2 Mámɛmaa Pɔlu málɛ oɛ́, tó á tò wà tɔ̃zɔ̃̀ɛ́, Kilisi a kã́fĩakɛ́o. 3 Ma ɛa má ò ma idàwàɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ tò wà tɔ̃zɔ̃̀ɛ, sema aà misiilɛ Mɔizi ikoyãɛ píi. 4 Á gbɛ̃́ pɔ́ álɛ wɛɛlɛ à bɔ maa ikoyã guuɔ, a ázĩa kɛ̃̀ Kilisiwa, a kɛ̃ Lua gbɛ̃kɛwaɛ. 5 Yesu náaikɛa guu wá dɔ̃ kɛ́ wá bɔ maa, wá wɛ́ dɔi ń aà Nisĩna gbãao. 6 Naa Kilisi Yesuwa tɔ̃zɔ̃a ge tɔ̃zɔ̃sai yãe vĩo, sema Yesu náaikɛa pɔ́ ì to wàɔ yekɔ̃i.

7 Álɛ gɛ́ aɛ yãa maamaaɛ. Démɛ tɛa sĩanai zɛzɔ̃̀ɛi? 8 Yã́ pɔ́ álɛ e a zɛvĩpi i bɔ

‡**4:7** Lom 8.15-17
¶**4:8** 1Kln 8.4-6
§**4:10** Lom 14.5, Kls 2.16
****4:22** Daa 16.15
††**4:22** Daa 21.1-2
‡‡**4:23** Lom 9.7-8
¶¶**4:27** Isa 54.1
§§**4:30** Daa 21.9-10

Lua pɔ́ á sisi à á sɛ́ kı̃́io. 9 Pɛ̃ɛsɛ'ɛsɛ yɔɔna
ì pɛ̃ɛti sɛ́ píi.* 10 Má á náai vĩ naa Diiwa
guu kɛ́ á làasoo pãle kɛo. Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ á
liaa sɔ̃, Lua a aà vãipi fı̃aboɛ̀, baa dén
nò. 11 Mapi sɔ̃ ma gbɛ̃́ɔ, tó tɔ̃zɔ̃yã waaso
málɛ kɛ e gbã, bɔ́yãi wàlɛ ma wɛtãi lɔi?
Tó màaɛ, dɔ̃ Kilisi gaa líwa yã́ a ɔ̃ gbɛ̃e-
wao. 12 Gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ á liaa ń tɔ̃zɔ̃yão, aa
gɛ ńzı̃a lɛ wi se.

13 Ápiɔ sɔ̃ gbɛ̃́ɔ, Lua á sisi à gɔ̃ wɛ̃́ɛɔ ũɛ,
ãma ásu tó á gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ ũpi gɔ̃ɛ́ pɔeãkɛa
zɛ́ ũo. Ɔ̀ɔ misiilɛkɔ̃ɛ àɔ yekɔ̃i, 14 asa yã́
mɛ̀ndoɛ bee mɛ́ dɛ Mɔizi ikoyã píi mi ũ:
Ǹyɔ̃ ye n gbɛ̃́deezi lá nzı̃a wɛ̃niwa. 15 Tó
álɛ kɔ̃ soso kɔ̃ níwa, à laaika kɔ̃ kaalɛai.

Lua Nisı̃na dɔaané

16 Málɛ oɛ́ à to Lua Nisı̃na dɔaaɛ́, áz-
ı̃a pɔeã i midɛ. 17 Ázı̃a pɔeã lí kɔ̃'e ń Lua
Nisı̃na pɔ́oo, mɛ́ Lua Nisı̃na pɔeã lí kɔ̃'e
ń á pɔ́oo. Aa gìkɔ̃iɛ, ɔ̃ ili fɔ̃ yã́ pɔ́ á yei
kɛ̀o.† 18 Tó Lua Nisı̃na dɔaaaɛ́, Mɔizi yã́
iko vı̃wáo.

19 Wá wá dàa dɔ̃ wásawasa: Káalu-
akaa, gbãsı̃kɛa, wisaiyã, 20 tã́agbagbaa,
gbɛ̃kɔɔlɛkɛa, ı̃́isɛa ń kɔ̃o, sòle, zangu,
pɔkũma, dɛnlawɛɛlɛa, lɛkpaa, kɔ̃kpaalɛa,
21 wɛdɔakɔ̃ɛ, wɛ̃dɛkɛa, lalasi kɔ̀ɔ ń yã́ bee
taaɔ. Málɛ a lɛdawá lá má dàwá yãawa,
yãbeetaakɛnaɔ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kı̃́i bleo.

22 Lua Nisı̃na sɔ̃ ì yã́ɛ beeɔ iné: Yeakɔ̃i ń
pɔnao ń aafiao ń mɛnao ń gbɛ̃kɛo ń maao
ń náaio 23 ń zı̃abusaao ń zı̃akũadɔ̃o. Ikoy-
ãe lí gí yã́ beeɔ tàaeio. 24 Gbɛ̃́ pɔ́ dɛ Kilisi
Yesu pɔ́ ũɔ ń dàa pàliwa ń a pɔnidɛaɔ ń a
pɔeãɔ sãnu. 25 Lá wá kú Lua Nisı̃na sabai,
wà aà dɔ̀ɔ sɛ́. 26 Wásu wàɔ yɔ̃̀ɔ vı̃o, wásuli
kɔ̃ pɛãao, wásuli wɛdɔkɔ̃ɛo.

Ɔdaakɔ̃wa

6 Gbɛ̃́ɔ, tó wasu gbɛ̃e kũ̀ ń zãa yã́wao,
á gbɛ̃́ pɔ́ Lua Nisı̃na dɔaaaɛ́ɔ, à
gɔ̃́gɔ̃aànɔ busɛbusɛ, í laaika kɛ́ wasu á
yɔ̃ sɔ̃o. 2 À kɔ̃ aso sɛ́. Álɛ Kilisi ikoyã pa-
pan we. 3 Tó gbɛ̃e lɛ́ azı̃a gwa pɔ́ ũ mɛ́
a pɔe ũo, àlɛ azı̃a sãsãɛ. 4 Baade a yãkɛa
tàasika, i gbasa ı̃́anadã. Asu a yãlɛɛũ ń
gbɛ̃pãleoo, 5 asa baade a azı̃a aso sɛɛ.
6 Gbɛ̃́ pɔ́ wàlɛ Lua yãdaɛ̀, aà a àizɛɛ lí a
yãdanɛdeɛ.

7 Ásu ázı̃a sã́são, wìli kɔ̃nikɛ Luaɛo.
Pɔ́ pɔ́ gbɛ̃́ tɔ̃̀ ɔ̃ ì kɛ́. 8 Tó gbɛ̃́ tɔ̃̀ a dàa
dɔaaaɛ guu, a kaalɛa iɛ̀. Tó gbɛ̃́ tɔ̃̀ Lua
Nisı̃na dɔaaaɛ guu sɔ̃, a wɛ̃ni láasai iɛ̀.
9 Wásu kpasa ń maakɛaoo, asa tó wi
kã́maboò o, wá ài'e a gɔɔwa. 10 Ayãmɛto
tó wa zɛ'è, wàli maakɛ gbɛ̃́piiɛ, atɛ̃sa wá
Yesu náaikɛn deeɔ.

Lɛzaamá

11 À wɛ̃̀sã gbɛ̃̀nɛgbɛ̃nɛ pɔ́ má kɛ̃̀ ń maz-
ı̃a ɔo gwa sa. 12 Gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ yãkɛ wɛ́ yã́iɔ
mɛ́ lɛ́ gãnawá ń tɔ̃zɔ̃yão, kɛ́ wasu ı̃adamá
zɛa ń Kilisi gaa líwao yã́ musuo yã́iɛ.
13 Baa tɔ̃̀zɔ̃napiɔ se, aa ikoyã kũao. Aa
ye à tɔ̃zɔ̃ kɛ́ wà e ı̃́anadã á seelapi musu
yã́iɛ. 14 Má ı̃́anadã pɔe yã́ musuo, sema
wá Dii Yesu Kilisi gaa líwa yã́ bàasio,
asa a yã́i dṹnia gɔ̃̀mɛɛ gɛ ũ mɛ́ ma gɔ̃
gɛ ũ dṹniaɛ. 15 Tɔ̃zɔ̃a ge tɔ̃zɔ̃sai yãe vı̃o,
sema gɔ̃a gbɛ̃́ dafu ũ. 16 Lua gbɛ̃kɛkɛ gbɛ̃́
pɔ́ yã́pi kũaɔnɛ, i ń gba aafia. Aamɛ aa
Isaili sı̃anaɔ ũ.

17 Za gbã gbɛ̃e su ma wɛtã lɔo. Ĩa pɔ́
wa dàa Yesu yã́i gbɛ ku ma mɛwa.

18 Gbɛ̃́ɔ, wá Dii Yesu Kilisi gbɛ̃kɛkɛ á
nisı̃naɛ! Ãmi.

---

*5:9 1Kln 5.6
†5:17 Lom 7.15-23

ƐFƐSƐDEƆ

Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Lua zĩna Pɔlu wɛ̃́lɛgɛa gɛ̃̀n àaɔ̃de guu à kɛ̀ Ɛfɛsɛ wɛ̃̀ àaɔ̃ɛ (Zĩn 19.1-20.1). Pɔlu dɛa dakpɛuna ũ guu ɔ̃ à láɛ bee kɛ̃̀u Ɛfɛsɛdeɔnɛ (3.1, 4.1) Yã́ pɔ́ àlɛ danɛ́ dɛ yã́ pɔ́ Lua a zɛkàlɛnɛ́ kɛ́ aaɔ tɛi gɔɔpii ũɛ, kɛ́ a pɔ́pii kãaa an mide Kilisiɛ, pɔ́ pɔ́ kú musu ń tɔɔlɛo píi (1.10).

Láɛ bee daalɛkĩi (1.3-3.21) yã́ pɔ́ Lua kɛ̀wɛ̃ɛ Yesu Kilisi sabai bɔɔlɛkɛ̀, ɔ̃ à lɛdoũ pɔ́ wá vĩ naa Kilisiwa yã́ bɔɔlɛkɛ̀, à mɛ̀ Lua Yuda Yesudeɔ ń buipãle Yesudeɔ kɛ̀ a gbɛ̃́ɔ ũ mɛdoũdeɔ ũ. Bee gbɛa (4.1-6.20) Pɔlu ònɛ́ aa ãiakɛ wàɔ ku mɛ̀ndoũdeɔ ũ naa Yesu Kilisiwa Yesu gãli guu, uaɔ guu, zĩkɛkĩiɔ ń Yesusaideɔ guuo.

Pɔlu Yesudeɔ gɔ̃a mɛdoũ lɛ̀ɛũ ń yã́ mɛ̀n àaɔ̃o: Yesudeɔ dɛ lán mɛwa mɛ́ Kilisi dɛ mɛpi mi ũ, Yesudeɔ dɛ lán Lua kpɛ́wa mɛ́ Kilisi dɛ a ɛ̃daalɛgbɛ ũ. Yesudeɔ dɛ nɔ pɔ́ Yesu sɛ̀ ũ. Beewa wá è Yesudeɔ lɛdoũkɛa bɔ̀ Dii kĩ́iɛ, tó wá aà náai vĩ mɛ́ wá naawà.

Gbɛ̃kɛ pɔ́ Lua kɛ̀wɛ̃ɛ naa Kilisiwa guu

1 Mámɛmaa Pɔlu, Kilisi Yesu zĩna lá
Lua yeiwa, ma láɛ bee kɛ̃̀ Lua gbɛ̃́
pɔ́ aalɛ Kilisi Yesu náaikɛ Ɛfɛsɛɔnɛ.‡ 2 Lua
wá Mae ń Dii Yesu Kilisio gbɛ̃kɛkɛɛ́, aai
á gba aafia. 3 Wà Lua wá Dii Yesu Kilisi
Mae sáaukpa! Wá naa Kilisiwa musu Lua
báaa píi dàwágu wá nisĩnau. 4 Wá naawà
guu à wá sɛ́ dṹniakalɛa ãa, kɛ́ wá kua àɔ
adoaɛ̀ sãasai. Aà yeawázi guu 5 à dɔ̀aa wá
dílɛ a nɛ́ɔ ũ ń Yesu Kilisi gbãao, lá àlɛ yá
a pɔeã guuwa, 6 kɛ́ à tɔbɔ a gbɛ̃kɛ gaw-
ide pɔ́ a kɛ̀wɛ̃ɛ a Yenzidepi guu yã́i. 7 Wá
naawà guu wa bɔ aà au sabai. À wá tàaeɔ
kɛ̃̀wá¶ a gbɛ̃kɛ zɔ̃ɔ 8 pɔ́ a kɛ̀wɛ̃ɛ à kɛ̀ zài
guu. Ɔ̃nɔ píi ń wɛzɛ̃ píio guu 9 a tò wà a
pɔeã asii dɔ̃̀, lá à zɛ̀ò à kɛ Kilisi sabaiwa.
10 Tó aà pɔeãpi kɛgɔɔ kà, a pɔ́pii kãaa an
mide Kilisiɛ, pɔ́ pɔ́ kú musu ń tɔɔlɛo píi.
11 Lua pɔ́ ì yã́pii kɛ lá à zɛ̀ò a pɔeã gu-
uwa dɔ̀aa wá dílɛ lá álɛ yáwa, à wá sɛ́ a
pɔ́ ũ wá naa Kilisiwa guu, 12 kɛ́ wá gbɛ̃́ pɔ́
wá wɛ́ dɔ Kilisizi káauɔ, wàɔ dɛ aà tɔbɔ-
naɔ ũ. 13 Ápiɔ sɔ̃ a sĩana yãmà, a bao pɔ́
a á suabapi sì. Á naawà guu Lua a seela
kɛ̀wá a Nisĩna pɔ́ à a lɛgbɛ̀ ũ. 14 A dɛ gba
pɔ́ Lua dɔ̀aa dàwɛ̃ɛ e àɔ gɛ́ a gbɛ̃́ɔ boi ũ,
kɛ́ aa aà tɔbɔ yã́i.

Pɔlu wabikɛa Ɛfɛsɛdeɔnɛ

15 Ayãmɛto za gɔɔ pɔ́ ma á Dii Yesu
náaikɛa mà ń á yea Lua gbɛ̃́ɔ píizio,
16 mili kã́mabo ń Lua sáaukpaa á yã́
musuoo. Á yã́ ìɔ dɔmagu wabi pɔ́ mi kɛ
Luawa guu. 17 Mi wabikɛ Mae Gawide,
wá Dii Yesu Kilisi Luawa, aà á gba ɔ̃nɔ,
i á wɛ́ kɛ̃́ɛ́ ń a Nisĩna gbãao, kɛ́ à e à a
dɔ̃ wásawasa. 18 Mi wabikɛwà aà á nɔ̀sɛ
wɛ̃ɛ́, kɛ́ à e zia'ea yã́ pɔ́ à á káwà dɔ̃. À gba
zɔ̃ɔ gawidepi dìlɛ a gbɛ̃́ɔnɛ 19 ń a gbãa
zɔ̃ɔ bɔnsaɛ pɔ́ lɛ́ zĩkɛ wá gbɛ̃́ pɔ́ wálɛ a
náaikɛɔ guuo. Iko gbãapi zĩkɛ̀ Kilisi guu
20 gɔɔ pɔ́ Lua aà bɔ̀ gau à aà zɔ̃̀lɛ musu
a ɔplaai.§ 21 We Kilisi dɛu kpalablenaɔ
ń ikodeɔ ń gbãadeɔ ń diiɔla píi ń tɔ́ pɔ́
wì misiilɛnɛ́ɔ píi.** I kɛ dṹnia tiaɛ bee
ado no, ń a pɔ́ pɔ́ a mɔ̀ɛ lɔ. 22 Lua tò
pɔ́pii mikpàwà,†† ɔ̃ à aà dìlɛ yã́pii mide
ũ Yesudeɔnɛ.‡‡ 23 Aamɛ Kilisi mɛ ũ, aa dɛ
Kilisi pɔ́ ì gupii pa pɛɛa ũ.

---

‡**1:1** Zĩn 18.19-21, 19.1
¶**1:7** Kls 1.14
§**1:20** Soũ 110.1
****1:21** Kls 1.16
††**1:22** Soũ 8.7
‡‡**1:22** Kls 1.18

Bɔa gau gẽa wẽniu

2 Á dɛ yãa gɛɔ ũ Luaɛ á tàaeɔ ń á du-
unao yẫi. 2 Á tɛ́ dṹniaɛ bee tufai, a
misìilɛ ĩ́an gbãadeɔ kíaɛ, nisĩna pɔ́ dɔaaa
luayãmansaiɔnɛ ń a tiaopi. 3 Wápii wá
dɛńwa yãaɛ sɔ̃. Wi pɔ́ pɔ́ wá mɛ yei ń yẫ
pɔ́ wá pɔ gbào kɛ. Wá ia guu wá dɛ gbɛ̃́
pɔ́ Lua a pɔkũmabɔbɔmáɔ ũ lán dãɔwa,
4 ãma Lua sùuu zɔ̃ɔ, a yewázi maamaa.
5 Gɔɔ pɔ́ wá dɛɛ̀ gɛɔ ũ wá tàaeɔ yẫi, à
wá vú ń Kilisio sãnu. À á suabà a gbɛ̃kɛ
guuɛ.¶¶ 6 Wá naa Kilisi Yesuwa guu à wá
sɛ́ à wá zɔ̃lɛaànɔ musu, 7 kɛ́ à e a gbɛ̃kɛ
zɔ̃ɔ bɔnsaɛ ɔlɔnɛ́ dṹnia pɔ́ a mɔ guu yã-
maa pɔ́ a kèwẽɛ naa Kilisi Yesu guuwa.
8 Lua á suabà a gbɛ̃kɛ guu Yesu náai pɔ́
á kè yẫiɛ. Bee i bɔ á kĩ́i no, Lua mɛ́ á
gbá. 9 I bɔ á yãkɛa kĩ́i no, kɛ́ gbẽe su
ĩ́anadãòo yẫi. 10 Lua ɔgbɛn wá ũ. Wá naa
Kilisi Yesuwa guu à wá kɛ́, kɛ́ wàɔ kú ń
yãmaa pɔ́ à dɔ̀aa dìlɛwẽɛ kɛao.

Gɔ̃a mɛdoũ naa Kilisiwa guu

11 Á gbɛ̃́ pɔ́ á dɛ buipãle ũ ia guuɔ,
tɔ̃̀zɔ̃naɔ ì mɛɛ́ gyafɔɔdeɔ, ãma an tɔ̃zɔ̃a
dɛ gbẽnazĩna ɔgbɛ ũɛ, à làasookɛ á kua
ziwa. 12 Gɔɔ bee á kú Kilisi kpɛo, á dɛ
zĩ̀loɔ ũ Isailiɔnɛ. Á baa ku Luabaakuańnɔ
ń aà lɛgbẽanéo guuo. Á kú dṹnia guu
wɛdɔa zia'eai sai luadɔ̃sai. 13 Á naa Kilisi
Yesuwa guu tia, á gbɛ̃́ pɔ́ á zɛ̃̀ ń Luao yãaɔ
a sɔ̃aàzi kãi ń Kilisipi au gbãao. 14 Aàpi
mɛ́ wá kua ń kɔ̃o na ũ, a tò Yudaɔ ń
buipãleɔ gɔ̃̀ mɛdoũ. Aà mɛ guu à íbɛlɛ pɔ́
da ń zãnguo bĩ́i ũ gbòo, 15 à Mɔizi ikoyã
kpàgui ń a yãdilɛaɔ, kɛ́ à to an pla ḿpii
gɔ̃anɔ mɛdoũ gbɛ̃́ dafuɔ ũ. Màa à ń kɛ́ ń
kɔ̃o na. 16 À íbɛlɛ mìdɛ, à ḿpla ḿpii kèna
ń Luao mɛdoũpi guu a gaa líwa musu.
17 À mɔ̀ kɛa na ń Luao baokpà á gbɛ̃́ pɔ́
á zɛ̃̀ ń Luaoɔnɛ ń gbɛ̃́ pɔ́ kãiaànɔɔ lɔ.§§
18 Aà yẫi wápii wá sɔ̃a Mae Luazi zɛ́ vĩ
ń aà Nisĩna doũ gbãao. 19 Ayãmɛto á dɛ
nibɔɔ ge bɔ̀mɔɔ ũ lɔo, a gɔ̃ beleɔ ũ ń Lua
gbɛ̃́ɔ, aà uadeɔ ũ. 20 A gɔ̃ kpɛ́ pɔ́ Lua lɛ́
bo ũ. Zĩnaɔ ń ãnabiɔ mɛ́ a ẽdaalɛa ũ, mɛ́
Kilisi Yesu mɛ́ ẽpi daalɛgbɛ ũ. 21 Naawà
guu kpɛ́ pɔ́pii ì kɔ̃'eu, ìɔ gbã Lua kpɛ́ ũ
naa Diiwa guu. 22 Ápiɔ sɔ̃ á naawà guu
á dɛ kpɛ́pi dɔbɔɔ ũ, kɛ́ àɔ dɛ Lua Nisĩna
kúkĩi ũ.

Pɔlu baonakpan ziia

3 Bee yẫ mɛ́ tò ma Pɔlu, má dɛ
dakpɛuna ũ Kilisi Yesu yẫ musu á
buipãleɔ yẫi. 2 I ma lá Lua a gbɛ̃kɛkɛanɛ́
zĩ dàmɛɛ má kɛ̀ á guuo lɛ́? 3 Lua a asiiyã
ɔ̀lɔmɛɛ, má kɛ̃̀ɛ́ yɔɔ kɔ̀. 4 Tó a a kyokɛ̀,
á fɔ̃ dɔ̃ lá ma wɛ́ kɛ̃̀ Kilisi asiiyã musu.
5 Lua i yẫpi o gbẽɛɛ yãao, ɔ̃ tiasa a ɔ̀lɔ a
zĩnaɔ ń a ãnabiɔnɛ ń a Nisĩna gbãao. 6 Yẫ
pɔ́ ulɛa yãapin kɛ: Naa Kilisi Yesuwa guu
baona maa yẫi buipãleɔ gɔ̃̀ Lua àizɛɛble-
naɔ ũ ń Yudaɔ, aa gɔ̃̀ńnɔ mɛdoũdeɔ ũ.
An baa ku lɛ́ pɔ́ Lua gbɛ̃̀ guu.* 7 Ma gɔ̃
baonapi kpana ũ gba pɔ́ Lua dàmɛɛ aà
gbãa lɛ́ zĩkɛ ma guu yẫi. 8 Ma gbɛ̃́ pɔ́
má kpɛɛ Lua gbɛ̃́ɔ guu, Lua gbapi dàmɛɛ,
ɔ̃ málɛ Kilisi ɛ̀fãai pɔ́ lɛ́ vĩo baonakpa
buipãleɔnɛ, 9 málɛ asiiyã pɔ́ Lua lɛ́ yá ń
gbɛ̃́piio bɔnɛ́ gupuau. Asiiyãpi ulɛa Lua
pɔ́ pɔ́pii kɛ̀ kĩ́i za asĩnizĩ, 10 kɛ́ tiasa a to
kpalablenaɔ ń ikode pɔ́ kú musuɔ a ɔ̃nɔ
bui dasiɔ e a gãlideɔwa. 11 Kilisi Yesu wá
Dii sabai ɔ̃ Lua pɔeã pɔ́ kú gɔɔpiipi bɔ̀lɛi.
12 Wá naawà guu wá sɔ̃a Luazi zɛ́ vĩ ń
sɔ̃o dilɛa aà náaikɛa yẫi. 13 Ayãmɛto ma
wabikɛ̀wá, ásu tó á pɔ ya taasi pɔ́ málɛ
kɛ á yẫ musu yẫio. Á kpɛlaa yẫɛ.

Kilisi yeawázi

14 Ayãmɛto mi kúlɛ Mae Luaɛ.
15 Maepi ɔ̃ maekɛ pɔ́ kú musu ń zĩ́lɛɔ píi

¶¶**2:5** Kls 2.13
§§**2:17** Isa 57.19
***3:6** Kls 1.26-27

ì a ɔlɛsɛ. 16 Mi wabikɛwà aà á gba gbãa
á nɔ̀sɛ guu ń a Nisĩna gbãao a gawi zɔ̃ɔ
lɛ́u, 17 Kilisi e sadaáguu a náai pɔ́ álɛ kɛ
yã́i, á zĩ́napɛlɛa ìɔ zɛdɔa aà yeawázi
guu, 18 kɛ́ à e Kilisi yeawázi yàasa ń a
gbã̀ao ń a lɛsĩo ń a zã̀o wàaipa ń Lua
gbɛ̃́ɔ píi, 19 í aà yeawázi pɔ́ wa fɔ̃ wà a
lɛ́ dɔ̃ píio dɔ̃, Lua kɛkɛá píi i pɛɛwá.
20 Lua gbãa lɛ́ vĩo, a fɔ̃ kɛwɛ̃ɛ dɛ lá
wi a wabikɛ ge wi a làasookɛla maamaa
ń gbãa pɔ́ lɛ́ zĩkɛ wá guuo. 21 Aà tɔbɔ
Yesudeɔ ń Kilisi Yesupio musu wɛ̃ ń wɛ̃o
e gɔɔpii! Ãmi.

Mɛdoũkɛa

4 Ma gbɛ̃́ pɔ́ má dɛ dakpɛuna ũ Dii yã́i,
ma wabikɛ̀wá, á kua ká lá Lua á sisi
àɔ dɛwa. 2 À kɔ̃ fɔ̃ àɔ yekɔ̃i zĩabusaa ń
nɔ̀sɛniɛo guu ń mɛnao.† 3 À wɛtã àɔ lɛdoũ
pɔ́ bɔ̀ Lua Nisĩna kĩ́i vĩ ba pɔ́ wá dɔkɔ̃wa
ũ. 4 Mɛ mɛ̀ndoɛ, mɛ́ Nisĩnapi mɛ̀ndoɛ.
Màa zia'ea yã́ pɔ́ Lua á káwà mɛ̀ndo lɔ.
5 Dii mɛ̀ndoɛ, mɛ́ Lua zɛ́ mɛ̀ndoɛ ń da'ilɛ
mɛ̀ndoo. 6 Lua mɛ̀ndoɛ wápii Mae ũ, ɔ̃mɛ
iko vĩ wá baadewa, ìɔ zĩkɛ wá baade píi
guu, a kú ń wá baade píio.
7 Kilisi gbɛ̃kɛkɛ̀ wá baadeɛ lá à
gbadàwɛ̃ɛ lɛ́u. 8 A yã́i a kɛ̃a láu wà mɛ̀:
Kɛ́ à dɛ̀dɛ musu ń a zĩ̀zɔɔ,
à gbadà gbɛ̃́ɔnɛ.‡
9 Aà dɛdɛa bee mɛ̀ kpelewa ni? Bee mɛ̀ à
pìla e tɔɔlɛ nɔnau gĩaɛ. 10 Gbɛ̃́ pɔ́ pìlapi
mɛ́ gbɛ̃́ pɔ fɛ̀lɛ mà luabɛa ũ, kɛ́ aà gupii
pa. 11 Aàpi mɛ́ gbɛ̃ɛɔ gbà zɛ́ aàɔ dɛ zĩ-
naɔ ũ, gbɛ̃ɛɔ ãnabiɔ, gbɛ̃ɛɔ baonakpanaɔ,
gbɛ̃ɛɔ pàsitɛɛɔ ge yãdanɛdeɔ,¶ 12 kɛ́ Lua
gbɛ̃́ɔ e wàɔ ku a zĩ sɔu guu, Kilisi mɛ i
zɛdɔ, 13 e wápii wàɔ ka Lua Nɛ́ náai doũ
kɛawa aà dɔ̃a doũ guu, wí gɔ̃ gbɛ̃́ kàsaaɔ
ũ Kilisi pɔ́ pɔ́ pɛ̀ɛwà zɔ̃ɔ lɛ́u. 14 Màa wáɔ
dɛ nɛ́fɛ̃nɛna pɔ́ wì ɔ̃nɔ ń kɔ̃nio kɛnɛ́ wà ń
sã́sãɔ ũ lɔo. Yã́ dafu daanɛ́ ì ń sɛ́ lán ĩ́ana
ge ísɔ̃wa. 15 Wá sĩana'onɛ́ ń yeańzio, wí
gbã́ yã́pii musu naa Kilisi pɔ́ dɛ mi ũwa.
16 Naawà guu mɛgu píi ì kɔ̃'eu aa nakɔ̃wa
kĩɔ zĩ sabai, ɔ̃ mɛguɔ ì zĩkɛ a zɛ́wa, mɛ iɔ
gbã́, iɔ zɛdɔ ń yeakɔ̃io.§

Kua zi ń kua dafuo

17 Ayãmɛto málɛ yã'oɛ́ ń Dii tɔ́o, málɛ á
gbaò laai. Ásu àɔ ku lán luadɔ̃nsai pɔ́ an
nɔ̀sɛ yãfũna dɔaaanɛ́ɔwao. 18 An làasoo
sɔũkũ̀, aa kɛ̃a wɛ̃ni pɔ́ Lua ì kpámáwa,
kɛ́ an wɛ́ sia mɛ́ an swã́ gbãa yã́i. 19 Aa
nɔ̀sɛ vĩo, aa ńzĩa kpà wisaiyãwa, aa dɔ́ɛ'ĩi
bui píi kɛa bĩi vĩ. 20 Ápiɔ sɔ̃ i Kilisi yã-
dada màao. 21 A aà yã́ mà, a sĩana pɔ́ a vĩ
dàda á Yesudekɛ guu. 22 Wa òɛ́ à ɔkpa á
dàa zi** pɔ́ dɔaaaɛ́i, asa a ɔ̃̀ɔkpà á pɔnidɛa
vãiɔ yã́i. 23 À tó á nɔ̀sɛlilɛ, á làasoo i gɔ̃
dafu, 24 í dàa dafu pɔ́ Lua kɛ̀wɛ̃ɛ kɛ́ wà
e wàɔ dɛ láawa†† sɛ́, á kua iɔ adoa kua
sĩande ũ yã́zɛdekɛa guu.
25 Bee yã́i à ɔkpa mɔafiliyãi, á baade lí
sĩana'o a gbɛ̃́deeɛ,‡‡ asa mɛ̀ doũ guɔn wá
ũ. 26 Tó á pɔ pà, ásu duunakɛo. Ásu to
ĩatɛ̃ gɛ̃ kpɛ́u à á pɔpaa leo, 27 kɛ́ ásu Ibi-
isi gba gɛ̃kĩio yã́i. 28 Gbɛ̃́ pɔ́ ì kpã́i'o yãa
kpã́i tó. Aà wɛtã zĩ maa kɛ ń a ɔo, i pɔ́ e à
dɔò taasidelɛ. 29 Ásu to yãvãie bɔ á lɛ́uo,
sema a zɛde pɔ́ a gbɛ̃́ kã́fĩ à àikɛ gbɛ̃́ pɔ́
lɛ́ maɔnɛ. 30 Ásu Lua Nisĩna pɔ yao, asa
aà kua adoaɛ. A dɛ seela pɔ́ Lua kɛ̀wá
e wá bogɔɔzĩ ũ. 31 Ásuli ĩ́isɛ ń gbɛ̃eoo.
À pɔkũma ń pɔkpɛ̃nɛo ń palaa gbãao ń
gbɛ̃́sɔ̃sɔ̃ao ń pãsĩ bui píio tó. 32 Àɔ gbɛ̃kɛ

† **4:2** Kls 3.12-13
‡ **4:8** Soũ 68.18
¶ **4:11** 1Kln 12.28
§ **4:16** Kls 2.19
** **4:22** Kls 3.9-10
†† **4:24** Daa 1.26
‡‡ **4:25** Zkl 8.16

vĩ ń kɔ̃o. Àɔ kɔ̃ wɛ̃na vĩ. À sùuukɛ ń kɔ̃o
lá Lua sùuukɛ̀ánɔwa naa Kilisiwa guu.¶¶

Kua gupuau

5 Lá á dɛ Lua nɛ́ yenzideɔ ũ, à aà ɔlɛsɛ́.
2 Lá Kilisi yewázi à gì a wɛ̃nii wá
yɑ̃́i sa'obɔ pɔ́ a gĩ ì kɛ Luaɛ na ũ, à to
yeakɔ̃i dɔaaɛ́ màa sɔ̃.§§ 3 Lá á dɛ Lua gbɛ̃́ɔ
ũ, i kũ wà káaluakaa ń dɔ́ɛ'ĩi bui píio ń
bĩikɛao ma dɔ á lɛ́u bauo. 4 Wisaiyɑ̃'oa ń
yɑ̃dɔɔsai oao ń faai bɛ̃̀ɛ boao maaánɔo lɔ,
sema sáau yɑ̃́. 5 Àɔ dɔ̃ sɑ̃́asɑ̃ kɛ́ káaluae ge
dɔ́ɛ'ĩidee ge bĩidee a kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i
ble ń Kilisioo. Pɔ́ pɔ́ gbɛ̃́ lɛ́ a bĩikɛ gɔ̃̀ aà
dii ũ.
6 Ásu to gbɛ̃ɛ á sɑ̃́sɑ̃ ń yɑ̃pɑ̃ giioo. Yɑ̃́
bee taaɔ mɛ́ a to Lua pɔkũmabɔbɔ a yɑ̃-
dansaiɔwa. 7 Á bàa su àɔ kúńnɔo. 8 Á kú
yɑ̃a gusiau, tiasa naa Diiwa guu á kú
gupuau. Àɔ ku gupua gbɛ̃́ɔ ũ, 9 asa gupua
ì maa bui píi inɛ́ ń yɑ̃́zɛdeo ń sĩanao. 10 À
yɑ̃́ pɔ́ ì ka Diigu dada. 11 Á baa su àɔ kú
ń gusia yɑ̃kɛa pɔ́ lí kɑ̃́fĩakɛnɛ́oo. À bɔ yɑ̃́
beeɔ kpɛ wɛliwɛ. 12 Baa yɑ̃́ pɔ́ gbɛ̃́piɔ ì kɛ
asii guu oaá wíyɑ̃ɛ. 13 Tó wà bɔ̀ yɑ̃́ kpɛ
gupuau, wì a sɑ̃́asɑ̃ dɔ̃, 14 asa pɔ́ pɔ́ bɔ̀
gupuau gɔ̃̀ gupua pɔ́ ũɛ. A yɑ̃́i tò wì mɛ:
I'ona vu fɛlɛ bɔ gɛɔ guu,
Kilisi i gupunɛ.
15 Àɔ á táa'ozɛ dɔ̃ maamaa. Ásu àɔ
dɛ sɔũɔ ũo, sema ɔ̃nɔnaɔ. 16 Àli yɑ̃́ pɔ́
Lua a zɛbɔ̀ɛ́ kɛ,* asa gɔɔɛ beeɔ maao.
17 Ayɑ̃mɛto ásu àɔ sɔũo, àɔ dɔ̃ lá Dii pɔeɑ̃
dɛ. 18 Ásu àɔ kú ń wɛ̃dɛkɛaoo, ì lalasizĩ-
máɛ. À to Lua Nisĩna paɛwá, 19 í faaibo
ń kɔ̃o ń soũo ń Lua táasilɛao ń lɛ pɔ́ Lua
Nisĩnapi ì daɛ́o. À lɛsi, í Dii táasilɛ á sɔ̃
guu, 20 íɔ Mae Lua sáaukpa gɔɔpii yɑ̃́pii
guu ń wá Dii Yesu Kilisi tɔ́o.† 21 À misi-
ilɛkɔ̃ɛ Kilisi vĩa pɔ́ á vĩ yɑ̃́i.

Gɔ̃ɛ kua ń a nao

22 Nɔɛɔ, á baade lí misiilɛ a zɑ̃́ɛ lá i kɛ
Diiɛwa.‡ 23 Asa gɔ̃ɛ mɛ́ nɔɛ mi ũ, lá Kilisi
dɛ a gɑ̃lide pɔ́ dɛ a mɛ ũɔ mi ũ an Sua-
bana ũwa. 24 Lá gɑ̃lidepiɔ ì misiilɛ Kilisiɛ,
màa sɔ̃ nɔɛɔ baade lí misiilɛ a zɑ̃́ɛ yɑ̃́pii
guu.
25 Gɔ̃ɛɔ sɔ̃, á baade líɔ ye a nazi, lá Kil-
isi ye a gɑ̃lideɔzi à gì a wɛ̃nii ń yɑ̃́iwa.¶
26 À ń gbɑ̃sĩ wòlo da'ilɛkɛa guu ń yɑ̃́ pɔ́ aa
òo, ɔ̃ aa gɔ̃̀ aà pɔ́ ũ, 27 kɛ́ à ń kpán'aɛkɛ
ń gawio tèbatebasai, yuunkasai, sɑ̃asai,
gbɑ̃sĩsai, tàaesai. 28 Màa à kũ̀ gɔ̃ɛɔ baade
àɔ ye a nazi lá azĩa mɛwa. Gbɛ̃́ pɔ́ ye a
nazi ye azĩai. 29 Gbɛ̃ɛ líɔ za azĩa mɛuo.
Ì blɛ kpawà, ì laaidɔwà, lá Kilisi ì kɛ a
gɑ̃lideɔnɛwa, 30 kɛ́ wá dɛ aà mɛguɔ ũ yɑ̃́i.
31 Ayɑ̃mɛto gɔ̃ɛ ì go a de ń a daowa, ì na a
nawa, aaì gɔ̃ lán sàwakula ń gbalaowa.§
32 Yɑ̃́ gbia ulɛa yɑ̃́pi guu, mɛ́ má è a dɛ
Kilisi ń a gɑ̃lideɔ yɑ̃́ ũ. 33 Ń beeo a dɛ á
yɑ̃́ ũ sɔ̃. Á baade líɔ ye a nazi lá azĩawa.
Nɔɛ sɔ̃ aàli a zɑ̃́ yɑ̃da.

Nɛ́ɔ ń zɔɔ

6 Nɛ́ɔ, naa Diiwa guu àli á de ń á dao
yɑ̃ma, asa bee mɛ́ maa.** 2–3 Àli á de
ń á dao kpɛla, kɛ́ àɔ aafia, í gɛ̃gɛ̃ dṹniau.
Yɑ̃́ pɔ́ Lua dìlɛ ń lɛgbɛ̃ao sɛ̃́ian we.††

¶¶**4:32** Kls 3.13
§§**5:2** Bɔa 29.18
***5:16** Kls 4.5
†**5:20** Kls 3.16-17
‡**5:22** Kls 3.18, 1Piɛ 3.1
¶**5:25** Kls 3.19, 1Piɛ 3.7
§**5:31** Daa 2.24
****6:1** Kls 3.20
††**6:2-3** Bɔa 20.12

4 Maeɔ sɔ̃ ásuli á nɛ́ɔ pɔ fɛ̃o.[‡‡] Àli ń
toto, íli lɛdamá Dii gbɛ̃́ɔ nɛgwaa ũ.
5 Zɔɔ, àli á dṹnia la diiɔ yãma ń
nɔ̀sɛmɛndoo ń vĩao ń lualuao, lá Kilisi álɛ
kɛɛ̀wa. 6 Ásuli zĩ ɔkunwɛiana kɛnɛ́o. Àli
Lua pɔeã kɛ ń nɔ̀sɛpuao Kilisi zɔɔ ũ. 7 Àli
zĩkɛ ń ãiao, lá Dii álɛ kɛɛ̀wa, i kɛ gbɛ̃naz-
ĩna no. 8 Àɔ dɔ̃ kɛ́ Dii a baade maakɛa
fĩaboɛ̀, zɔ ge wɛ̃́ɛ.[¶¶]
9 Diiɔ sɔ̃ àli kɛnɛ́ màa lɔ.[§§] À yã-
pãsĩ'oanɛ́ tó. Àɔ dɔ̃ kɛ́ ampiɔ ń ápiɔ píi, á
Dii ku musu, ìli gbɛ̃e zãboo.

Gɔ̃kɛbɔ pɔ́ Lua kpàwáɔ

10 Yã́ pɔ́ gɔ̃̀n kɛ: Àɔ gbãa naa Diiwa
guu ń aà iko gbãa zɔ̃ɔo. 11 À gɔ̃kɛbɔ pɔ́
Lua kpàwáɔ da píi, kɛ́ à e zɛ gíũgiũ, í
Ibiisi dɔfɔ̃. 12 Asa i kɛ gbɛ̃nazĩnaɔ wálɛ
dɛ̃ɛkańnɔo, sema nisĩn vãi pɔ́ kú musuɔ.
Aa dɛ dṹniaɛ bee gusia kiblenaɔ ũ ń
ń mideɔ ń ń ikodeɔ. 13 Ayãmɛto àɔ
gɔ̃kɛbɔpiɔ kũa píi, kɛ́ à fɔ̃ zɛ gi gɔɔ vãi
zĩ́, í gɔ̃ zɛa gíũgiũ apii kɛ láaa gbɛa. 14 Àɔ
zɛa gbãa, í sĩana dɔ ápi asana ũ, í yã̀zɛde
da mɔ̀ ula ũ.[*] 15 À kɛa na ń Luao baok-
paa ãia kpa kyale ũ,[†] 16 íɔ luanaaikɛa kũa
sɛ̀ngbao ũ gɔɔpii, kɛ́ à fɔ̃ zɛzɔ̃ Setãu kag-
baɔnɛ píi. 17 À suabaa si kpa mɔ̀ fùa ũ,[‡]
íɔ Lua yã́ pɔ́ dɛ aà Nisĩna fɛ̃nda ũ kũa.
18 Àliɔ wabikɛ gɔɔpii, íɔ Lua dɔnlɛ gbɛa
yã́pii guu ń aà Nisĩna dɔaaaɛ́o. Àli a itɛ̃kɛ
ń mɛna zɔ̃ɔo, íɔ wabikɛ Lua gbɛ̃́ɔnɛ píi.
19 À wabikɛmɛɛ sɔ̃, kɛ́ tó málɛ yã'o, Lua
ma gba lɛ́ mà a bao asii onɛ́ sɔ̃̀deedeesai.
20 Baonapi yã́i má dɛ kɔ́ɔ pɔ́ wa dàkpɛu
ũ. Àɔ wabikɛmɛɛ mà kpa sɔ̃̀deedeesai, lá
à kũ̀ mà owa.

Lɛzaamá

21 Wá gbɛ̃do yenzide Tisiki, Dii zĩkɛn-
náaide, a ma yã́ɔ píi baokpaɛ́, kɛ́ à e àɔ
ma kua dɔ̃. 22 Ma aà zĩ̀wá, kɛ́ aà wá kua
oɛ́ɛ, á nɔ̀sɛ i níni.[¶]
23 Mae Lua ń Dii Yesu Kilisio wá gbɛ̃́ɔ
gba aafia, aa ń yeakɔ̃i kã́fĩnɛ́ ń ń Lua náai
pɔ́ aalɛ kɛo. 24 Lua gbɛ̃kɛkɛ gbɛ̃́ pɔ́ ye wá
Dii Yesu Kilisizi láasaiɔnɛ ḿpii.

[‡‡] **6:4** Kls 3.21
[¶¶] **6:8** Kls 3.22-25
[§§] **6:9** Kls 4.1
[*] **6:14** Isa 11.5, 59.17
[†] **6:15** Isa 52.7
[‡] **6:17** Isa 59.17
[¶] **6:22** Kls 4.7-8

FILIPIDEƆ

Yɑ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Báapua bùsu wɛ̃́lɛ sɛ̃́ia pɔ́ Pɔlu baonakpàu ɔ̃ wì mɛ Filipi, Lomadeɔ bùsu zi pɔ́ wì mɛ Masedoni guu. Bùsupi ku Gɛlɛsi bùsu gugbɑ̃ntoo oiɛ. Pɔlu wɛ̃́lɛgɛa gɛ̃n plaade guu ɔ̃ à Yesu gɑ̃lipi dàalɛu (Zĩn 16.12-40). Wɛ̃̀ dasiɔ gbɛa, gɔɔ pɔ́ a dɛ dakpɛuna ũ, ɔ̃ à lápi kɛ̃̀ Filipideɔnɛ ń nɔ̀sɛmɛndoo. Àlɛ ń sáaukpa an gba pɔ́ aa kpɑ̃̀sɑ̃ɛ gɔɔ pɔ́ Ɛpafɔdi lɛ́ mɔ́ a gwai. À mɔ lè gɔɔ bee sɔ̃ a ku yɑ̃'ĩa guuɛ. Àlɛ onɛ́ lá aa dɛ náaideɔ ũ Kilisiɛ, aasu to ɑ̃nabi ɛgɛna pɔ́ aa kú ń guuɔ yɑ̃́ɔ ń sɑ̃́sɑ̃o.

Pɔlu yɑ̃́ dàalɛ à mɛ̀ (1.1-11) tó a làasookɛ̀ Filipi Yesudeɔ yɑ̃́wa, a pɔ ì kɛ naɛ, i Lua sáaukpa ń yɑ̃́ musu. Bee gbɛa à yɑ̃́ pɔ́ a leɔ bɔɔlɛkɛ̀nɛ́. A yɑ̃́ pɔ́ a su a le dɔ̃o, ɑ̃ma àlɛ Lua náaikɛ naa Yesu Kilisiwa (1.12-26). À lɛdà Yesudeɔwa aa zɛ gbɑ̃a, aaiɔ Lua náaikɛ, an lɛ́ iɔ doũ, aa ńzĩa busakɔ̃ɛ, aai zɔble Luaɛ lá Yesu Kilisi a zɛ́ ɔ̀lɔnɛ́wa (1.27-2.18). Wà Yesu Kilisi kua ń aà zĩo yɑ̃'ò lɛ pɔ́ Yesudeɔ ì si guu (2.6-11). Ɛpafɔdi pɔ́ Filipideɔ aà zĩ̀ ń gbao Pɔluɛ ń Timɔteeo tò lɛdoũ pɔ́ Pɔlu vĩ ń Filipideɔ lɛ́ dɛdɛɛ (2.19-30).

Bee gbɛa Pɔlu ònɛ́ aa laaika gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ baonakpa a zɛ́waoɔzi. A ònɛ́ aali a kɛa kɛ, aali dɛ̃ɛka aa yɑ̃́ pɔ́ aalɛ yá le. Aa gɔ̃ lán Yesu Kilisiwa (lɛɛ 3). Lápi mìdɛ ń lɛdaamáo ń sáaukpaao ń fɔkpaamáɔɛ.

Wì mɛ lápiɛ pɔna lá, asa wà pɔna yɑ̃'ò lápiu sɛa a daalɛkĩi e a láakĩiwaɛ. Pɔna ì bɔ Kilisi náaikɛa kĩ́iɛ. Ń ye ǹyɔ̃ pɔnapi vĩ sɔ̃a?

Pɔlu wabikɛa Filipideɔnɛ

1 Ma Pɔlu ń Timɔteeo, wá Kilisi Yesu
zɔ̀blenaɔ wámɛ wa láɛ bee kɛ̃̀ Lua gbɛ̃́
pɔ́ kú Filipi§ naa Kilisi Yesuwaɔnɛ ń ń
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń ń dɔnlɛdeɔ. 2 Lua wá Mae ń Dii
Yesu Kilisio gbɛ̃kɛkɛɛ́, aai á gba aafia.
3 Gɔɔ pɔ́ á yɑ̃́ dɔ̀magu píi, miɔ ma
Lua sáaukpaɛ. 4 Ma wabikɛa guu píi miɔ
wabikɛɛ́ ápii ń pɔnao, 5 kɛ́ á ɔ kumanɔ
baonakpaa guu za gɔɔ pɔ́ á mà e ń a gbɑ̃o
yɑ̃́i. 6 Má dɔ̃ sɑ̃́asɑ̃, lá Lua zĩ maa dàalɛ á
guu, aɔ kɛ, i a midɛ Kilisi Yesu mɔ́zĩ. 7 A
maa kɛ́ máɔ á yɑ̃́ kũa ápii màa, asa á yɑ̃́
dɔ ma sɔ̃wa. Ma daakpɛun nò, ma zɛa ń
baonapio a sĩana bɔa yɑ̃́in nò, ápii á ɔ
ku zĩ pɔ́ Lua dàmɛɛ a gbɛ̃kɛu guu. 8 Málɛ
á bɛɛkɛ ápii, lá má kú Kilisi Yesu sɔ̃ guuwa. Lua mɛ́ ma seelade ũ. 9 Mi wabikɛɛ́
á yeakɔ̃i àɔ kɑ̃́fĩ àɔ gɛ́ dɔ̃a ń wɛ́kɛ̃a wásawasao guu, 10 kɛ́ à e yɑ̃́ pɔ́ maa àɔ kɛ dɔ̃,
íɔ ku nɔ̀sɛdoũdeɔ ũ tàaesai Kilisi mɔ́zĩ.**
11 Beewa maakɛa pɔ́ Yesu Kilisi ì mɔònɛ́
a liála, wi Lua tɔbɔ, wi aà sáaukpa.

Kilisi mɛ́ Pɔlu wɛ̃ni ũ

12 Gbɛ̃́ɔ, má ye àɔ dɔ̃ kɛ́ yɑ̃́ pɔ́ ma le tɛkpà baona gɛa aɛuɛ, 13 ɔ̃ sosa kibɛdɔ̃anaɔ
píi ń gbɛ̃́ kĩniɔ dɔ̃̀ kɛ́ Kilisi yɑ̃́i wà ma
dai kpɛ́u.†† 14 Ma daakpɛu yɑ̃́i wá gbɛ̃́
dasideɔ Dii náaikɛ̀ dɛ yɑ̃ala, ɔ̃ an sɔ̃dilɛa
kɑ̃̀fĩ, aalɛ Lua yɑ̃'o gbɛ́ɔnɛ vĩasai.
15 Sĩanaɛ, an gbɛ̃ɛɔ ì Kilisi yɑ̃́ waasokɛ
dɛnla ń wɛdɔakɔ̃ɛo yɑ̃́iɛ, gbɛ̃ɛɔ sɔ̃ ń nɔ̀sɛmaao. 16 Gbɛ̃́ beeɔ ì kɛ ń yeamazioɛ, asa
aa dɔ̃ kɛ́ zɛa ń Yesu baokpaao yɑ̃́i ma
yeò kpɛ́u la. 17 Wɛdɔnɛdepiɔ sɔ̃ aaì Kilisi yɑ̃́ waasokɛ dɛnlawɛɛlɛa yɑ̃́iɛ, i kɛ ń
nɔ̀sɛpuao no. Aalɛ e wàlɛ ma kua kpɛ́u
taasi kɑ̃́fĩmɛɛɛ. 18 Yɑ̃e yɑ̃̀? Mɔafili guun
nò, sĩana guun nò, apii lɛ́, wàlɛ Kilisi yɑ̃́
waasokɛɛ. Ma pɔ na ń beeo, mɛ́ ma pɔ
a ɛa kɛ na lɔ, 19 asa má dɔ̃ kɛ́ wabi pɔ́
álɛ kɛmɛɛ ń Yesu Kilisi Nisĩna dɔnlɛo a
to mà bɔ. 20 Ma wɛ́ dɔi mɛ́ má a náai
vĩ maamaa, kɛ́ wí a ma kũ yɑ̃e guuo.

§**1:1** Zĩn 16.12
****1:10** 1Kln 1.8
††**1:13** Zĩn 28.30

Asa máɔ Kilisi tɔbɔ ma kuau ń sɔ̃o dilɛa
gɔɔpiiɛ, atɛ̃sa tia, má kún nò, ma gan nò.
21 Asa Kilisi yɑ̃́i má kúi, mɛ́ ga dɛmɛɛ ài ũ.
22 Ãma tó má kú wɛ̃ni guu, bee dɛmɛɛ zĩ
àide ũ. Má dɔ̃ lá má sɛo, 23 má kú plaplaɛ.
Má ye ta màɔ kú ń Kilisio, we maamɛɛ
dɛ lakĩia zɑ̃̀zã. 24 Ãma à kṹ màɔ ku wɛ̃ni
guu á yɑ̃́iɛ. 25 Bee fɛ̃a vĩo. Má dɔ̃ kɛ́ má
gɔ̃ màɔ kúánɔ ápii, kɛ́ à e gɛ́ aɛ ń pɔnao
luanaaikɛa guu. 26 Beewa gɔɔ pɔ́ má ɛa
mɔ á gwai, á á naa Kilisi Yesuwa ĩ́andãa
zɛ́ e maamaa ma yɑ̃́i.

27 Apii lé, tó ma mɔ á gwai ge mi mɔon
nò, à tó á kua kpaaĩ ń Kilisi baona yɑ̃́o,
kɛ́ tó málɛ á bao ma, mà ma á zɛa gíũgiũ
ń lɛdoũo, álɛ dɛ̃ɛka ń nɔ̀sɛmɛndoo baon-
api zɛ́ yɑ̃́i. 28 Ásu tó á ibɛɛɔ yãe iwãa ká
á pɔao. Bee aɔ dɛné seela ũ kɛ́ aa mipè
kaalɛwa, ápiɔ sɔ̃ bɔa maa. Bee bɔ̀ Lua
kĩ́iɛ. 29 Asa Lua á gbá zɛ́ à taasikɛ Kilisiɛ,
i kɛ aà náaikɛa ado no. 30 Dɛ̃ɛ pɔ́ á è málɛ
ká yãa‡‡ mɛ́ á mà málɛ ká e tia, á kú dɛ̃ɛ
doũpi guu.

Zĩabusaa

2 Lá á naa Kilisiwa kɑ̃́fĩa vĩɛ́, lá aà
yeaázi lɛ́ tɛ́kpaágu, lá á lɛ́ doũ ń aà
Nisĩnao, lá á kɔ̃ wɛ̃na vĩ ń sósobio, 2 à
làasoo doũ kɛ, á yeakɔ̃i iɔ doũ lɛdoũdeɔ
ũ, pɔeãdoũdeɔ ũ. Bee a ma pɔ kɛ na à kɛ
zài. 3 Ásu yãe kɛ dɛnla ge yɔ̃̀ɔkɛa yɑ̃́io.
Zĩabusaa guu àli kɔ̃ da gbia dɛ ázĩala.
4 Gbɛ̃e su làasookɛ azĩa mèndo yɑ̃́wao, aà
gbɛ̃pãleɔ pɔ́ kɛ lɔ. 5 Àɔ nɔ̀sɛ pɔ́ Kilisi Yesu
vĩ vĩ sɔ̃.
6 Aà lua'ia, i gbãa'e a sáaa ń Luaokɛwao,
7 ɔ̃ à azĩa gwea tò à zɔkɛ sè,
à gɔ̃̀ gbɛ̃nazĩna ũ à gbɛ̃nazĩnkɛ sè.
8 À azĩa bùsa à misìilɛ e à gè gàò,
e gaa lipãakɔ̃awa se.
9 Ayãmɛto Lua aà sè lɛsĩ,
à tɔ́ pɔ́ dɛ tɔ́ píila kpàɛ̀,
10 kɛ́ tó wà Yesu tɔ́ sì,
gbɛ̃́pii a kúlɛ¶¶ luabɛ ń tɔɔlɛo ń tɔɔlɛ zíɛo,
11 gbɛ̃́pii i o Yesu Kilisi mɛ́ Dii ũ
Mae Lua tɔbɔa yɑ̃́i.

12 Bee yɑ̃́i ma gbɛ̃́ yenzideɔ, lá i ma
yãma gɔɔ pɔ́ má kúánɔ, atɛ̃sa lá má
kúánɔ tiao, àɔ á bɔa maa lɛpapa ń vĩakɛa
Luaɛo ń lualuao. 13 Asa Lua mɛ́ lɛ́ zĩkɛ
á guu, àlɛ á gba a pɔeãkɛa ni ń a kɛa
zɛ́o. 14 À yɑ̃́pii kɛ yɑ̃́kũtɛ̃ ń zɔao sai, 15 kɛ́
à gɔ̃ tàaesai yãesaideɔ ũ, Lua nɛ́ sãasaiɔ
ũ gbãgbɛ̃ sɑ̃́sãa dɔ̀ɔsaiɔ guu.§§ À gupunɛ́
dṹniau lán saanaɔwa, 16 íɔ wɛ̃ni yɑ̃́ kũa,
kɛ́ mà e ĩ́anadã á yɑ̃́ musu Kilisi mɔ́zĩ. Tó
álɛ kɛ màa, mi bà pã lɛo, mi zĩkɛ pão.
17 Baa tó ma au a tɔ̃́lɛ á luanaaikɛa sa'o'i
ũ, ma pɔ na, mɛ́ málɛ pɔnakɛánɔ ápii.
18 Ápiɔ sɔ̃ à pɔnakɛ màa, wí kɛ sãnu.

Timɔtee ń Ɛpafɔdio

19 Ń Dii Yesu báaao má ye mà Timɔtee
zĩwá tia, kɛ́ mà e á bao ma, ma sɔ̃ i níni.
20 Gbɛ̃́ pɔ́ wá làasoo doũ á yɑ̃́ɔ dɔ aà sɔ̃wa
sĩana kuo, aà bàasio. 21 Gbɛ̃́pii zĩa yɑ̃́ mɛ́
ì dɔaaɛ̀, i kɛ Yesu Kilisi yɑ̃́ no. 22 Á dɔ̃
lá Timɔtee náai vĩ, à zĩkɛ̀manɔ baona yɑ̃́
musu lá nɛ́ ì zĩkɛ ń a maeowa. 23 Tó má a
zɛa dɔ̃ súsu, má ye mà aà zĩwá gɔ̃̀ɔ. 24 Ń
Dii báaao málɛ e má mɔ́ á gwai tia mazĩa.

25 Wá gbɛ̃do Ɛpafɔdi, ma zĩkɛndeeɛ,
mɛ́ ma zĩgɔ̃ dee pɔ́ a aà zĩ̀ dɔimalɛ ń pɔ́ pɔ́
málɛ a nideɔ, má è a maa mà aà gbaɛwáɛ.
26 Àlɛ á bɛɛkɛ ápii mɛ́ aà pɔ yà, kɛ́ a aà
gyãkɛa bao mà yɑ̃́i. 27 À gyãkɛ̀ sĩana e à
kà gaa, ɔ̃ Lua aà wɛ̃nagwà. I kɛ aàpi ado
no, ń mapioɛ lɔ, kɛ́ ma pɔsia su zɔ̃ɔkũo
yɑ̃́i. 28 Ayãmɛto málɛ kɛ kpakpa mà aà
gbaɛwá, kɛ́ à wɛsikɔ̃lɛ, á pɔ i kɛ na, ma
nɔ̀sɛ i níni. 29 À gbãakpaaàzi ń pɔna zɔ̃ɔ
naa Diiwa guu. À gbɛ̃́ bee taa kpɛla. 30 À
gɔ̃̀ lɛɛ aà ga Kilisi zĩ yɑ̃́iɛ. À gì a wɛ̃nii, kɛ́
à e dɔnlɛ pɔ́ á fɔ̃ kɛmɛɛo kɛmɛɛ yɑ̃́i.

‡‡**1:30** Zĩn 16.19-24
¶¶**2:10** Isa 45.23
§§**2:15** Iko 32.5

Kilisi dɔ̃a

3 Ma gbɛ̃́ɔ, yɑ̃́ pɔ́ gɔ̃̀n kɛ: À tó á pɔ àɔ
na Diiwa. Yɑ̃ doũ ɛa oaɛ́ zĩ'ũmanɔo,
mɛ́ a dɛ á aafia ũ. 2 À laaika gbɛ̃nazĩn
àwalɛwanaɔzi. À laaika vɑ̃ikɛna pɔ́ aaì
ń taitaipiɔzi![*] 3 Wá gbɛ̃́ pɔ́ wi Lua sísi ń
aà Nisĩna gbɑ̃ao, wi ɑ̃́anadɑ̃ Kilisi Yesu
guu, mɛ́ wiliɔ wázĩa yɑ̃́ náai vĩoɔ, wámɛ
wá tɔ̃̀zɔ̃n sĩandeɔ ũ. 4 Mapi, má zɛvĩ màɔ
mazĩa náaikɛ. Tó gbɛ̃́ lɛ́ e á azĩa náai vĩ,
má vĩ dɛaàla. 5 Ma tɔ̃zɔ̃̀ ma gɔɔ swaaɔ̃de
zĩ́ɛ. Isailin ma ũ ia guu, Bɛ̃yɑ̃mɛɛ bui,
Ɛbɛlu bui zálala.[†] Mɔizi ikoyɑ̃ musu má
kú Falisiɔ gɑ̃li guu.[‡] 6 Má ɑ̃iavĩ, ma ĩadà
Yesudeɔwa.[¶] Yɑ̃kɛa a zɛ́wa Mɔizi ikoyɑ̃
guu gbɛ̃e i fɔ̃ ma tàae èo. 7 Ɑ̃ma yɑ̃́ pɔ́
má kũa ài ũ yɑ̃a beeɔ gɔ̃̀mɛɛ yɑ̃́ àisai ũ
tia Kilisi yɑ̃́i. 8 Azaiasa ma yɑ̃́pii dìlɛ ài-
sai ma Dii Kilisi Yesu dɔ̃a pɔ́ dɛ a píia
yɑ̃́i. Kilisipi yɑ̃́i ma ɔkpà yɑ̃́piizi bìsa ũ,
kɛ́ màɔ aà vĩ, 9 míɔ naawà, mà e màɔ na ń
Luao Kilisipi náaikɛa yɑ̃́i. Asa Lua lí tó yɑ̃́
bɔńnɔ na ikoyɑ̃daa yɑ̃́i no, ì to yɑ̃́ bɔńnɔ
na Kilisi náaikɛa yɑ̃́iɛ. 10 Yɑ̃́ pɔ́ má yei mɛ́
dɛ mà Kilisi dɔ̃ ń gbɑ̃a pɔ́ à bɔ̀ò gauo,
mí taasikɛaànɔ, mí gɔ̃ laaàwa aà ga guu
11 mí gbasa gɔ̃ gàbɔ ũ.

Pɔ́ pɔ́ ńlɛ yá lea

12 I kɛ má lè má kũ̀ à pɛ̀ɛa no, málɛ
yáɛ kɛ́ mà yɑ̃́ pɔ́ Kilisi Yesu ma si a pɔ́
ũ yɑ̃́i sí ma pɔ́ ũ. 13 Gbɛ̃́ɔ, mi e má sì
gĩao. Yɑ̃́ mɛ̀ndo málɛ kɛ, mi nɔnɔ pɔ́ pɔ́
kú ma aɛɔi, pɔ́ pɔ́ kú ma kpɛɔ làasookɛ-
sai. 14 Málɛ pɔ́ pɔ́ ma wɛ́ dɔi ya mà ài pɔ́
Lua wá sisiwà musu e naa Kilisi Yesuwa
guu. 15 Wá gbɛ̃́ kàsaaɔ wàɔ làasoo bee vĩ.
Tó á làasoo pɑ̃le vĩ, Lua a á wɛ́ kɛ̃́ɛ́ yɑ̃́ bee
musu. 16 Apii lé, lá wá kua kà a lɛ́u, wà
gɛ́ aɛ zɛ́ doũpi guu.
17 Gbɛ̃́ɔ, à ma kɛa kɛ[§] lá wa a taa kɛ̀ɛ́, í
wɛ́tɛ gbɛ̃́ pɔ́ an kua kpàaĩòɔzi. 18 Miɔ oɛ́
yɑ̃a mɔ̀ɔmɔɔ, mɛ́ ma ɛa málɛ oɛ́ tia lɔ ń
wɛ́'io, gbɛ̃́ɔ ku dasi, an yɑ̃kɛa tò aa dɛ Kil-
isi gaa líwa ibɛɛɔ ũ. 19 Aa mipɛ̀ kaalɛwa,
an gbɛɛ mɛ́ ń dii ũ, wíyɑ̃ mɛ́ ń ɑ̃́andɑ̃bɔ
ũ, dṹnia yɑ̃́ an làasoo ìɔ kuwà. 20 Wápiɔ
sɔ̃, luabɛ gbɛ̃́ɔn wá ũ, wá wɛ́ dɔ Suabana
pɔ́ a bɔ wezi, ɔ̃n Dii Yesu Kilisi ũ. 21 A
wá mɛ̀ gbɑ̃asaiɔ li lá a mɛ̀ gawidewa ń a
gbɑ̃a pɔ́ a fɔ̃ to pɔ́pii misiilɛɛo.

Lɛdaama

4 Ayɑ̃mɛto ma gbɛ̃́ yenzideɔ, á gbɛ̃́ pɔ́
málɛ á bɛɛkɛ á dɛ ma ɑ̃́andɑ̃bɔ pɔ́ mi
pɔnakɛò ũɔ, àɔ zɛa gíũgiũ naa Diiwa guu
màa.
2 Ma awakpà Ɛvɔdiɛ ń Sɛntisio aaɔ
lɛdoũ vĩ naa Diiwa guu. 3 Mpi sɔ̃
ma zĩkɛndee náaide, ma wabikɛ̀ma, dɔ
nɔɛpiɔlɛ, asa aa taasikɛ̀manɔ baonakpaa
guu ń Kelemaao ń ma zĩkɛndeeɔ. An tɔ́
kú àizɑ̃na taalau.[**]
4 À tó á pɔ àɔ na Diiwa gɔɔpii. Má òɛ́ lɔ,
à tó á pɔ àɔ nawà. 5 À ázĩa busa gbɛ̃́piiɛ.
Dii kɑ̃i. 6 Ásuli yɑ̃e kɑ̃̀akɛo.[††] Yɑ̃́pii guu à
wabikɛ Luawa, í yɑ̃gbɛawà, í aà sáaukpa,
í á yɑ̃'ɔ̃maɔ oè, 7 Lua i á nɔ̀sɛ ń á làasooo
daɛ́ doũ naa Kilisi Yesuwa guu. Nɔ̀sɛ-
daadoũpi kɛ̀ zài, a dɛ gbɛ̃nazĩna dɔ̃aa.
8 Gbɛ̃́ɔ, yɑ̃́ pɔ́ gɔ̃̀ɛ́n kɛ: Yɑ̃́ pɔ́ sĩana vĩ
mɛ́ a gbia, yɑ̃́ pɔ́ zɛvĩ mɛ́ a gbɑ̃sĩ vĩo, yɑ̃́
pɔ́ na mɛ́ a báaa vĩ, yɑ̃́ pɔ́ maa mɛ́ wì a
sáaukpa, àli làasookɛ yɑ̃́ beeɔwa. 9 Yɑ̃́ pɔ́

---

[*] **3:2** Gal 6.12-13
[†] **3:5** Lom 11.1
[‡] **3:5** Zĩn 23.6
[¶] **3:6** Zĩn 8.3
[§] **3:17** 1Kln 4.16, 11.1
[**] **4:3** Bɔa 32.32-33, Soũ 69.28, Dan 12.1, Zia 3.5
[††] **4:6** Mat 6.25

má dàdaɛ́ á sì, yã́ pɔ́ á màa mɛ́ á èa, à yã́
beeɔ kɛ, Lua Aafiade iɔ kúánɔ.

Pɔlu Filipideɔ sáaukpaa

10 Ma pɔ na Diiwa à kɛ̀ zài, asa á làa-
soo ɛ̀a sùa sa. Á ma yãdaa yãa fá, zɛ́ i
eo. 11 Mi o màa kɛ́ málɛ taasikɛ yã́i no,
asa má dàda baa lá a dɛ píi, ma kua ka-
maguɛ. 12 Má taasi dɔ̃ mɛ́ má nama dɔ̃.
Gɔɔpii gupiiu kãa ge nɔana, pɔdinzi ge
pɔ́kɛ̃sãma, a yãe vĩmɛɛ lɔo. 13 Má yã́pii fɔ̃
naa Kilisi pɔ́ ì ma gba gbãawa. 14 Ń beeo
kɛ́ á bàa kú ń ma taasikɛao, a yãmaakɛ̀.

15 Filipideɔ, á dɔ̃ ázĩawa, ma baon-
akpaaɛ́ káau guu ma bɔa á Masedoni bù-
suu, Yesu gãlie ɔ kú ń dɔamalɛoo, á bàa-
sio. 16 Baa gɔɔ pɔ́ má kú Tɛsaloni,‡‡ a pɔ́
pɔ́ málɛ a nidɛɔ kpɛ̀sãmɛɛ dɛ gɛ̃n doa.¶¶
17 I kɛ gba málɛ wɛɛlɛo, á ài kã́fĩa Lua kĩ́i
málɛ wɛɛlɛ. 18 Ma pɔ́ pɔ́ á kpɛ̀sãmɛɛ è, à
pà e à dìa. Ɛpafɔdi á gbaɔ kpàa, pɔ́ mɔ̀a
sa. A dɛ sa'obɔ pɔ́ a gĩ na Luaɛ§§ ì kaaàgu
à si ũ. 19 Ma Lua a pɔ́ pɔ́ á a ni vĩ kpáwá
píi naa Kilisi Yesuwa guu a àizɛɛ gawide
lɛ́u. 20 Wàɔ wá Lua wá Mae tɔbɔ gɔɔpii!
Ãmi.

21 À fɔkpa Lua gbɛ̃́ɔwa píi naa Kilisi
Yesuwa. Ma Yesude dee pɔ́ wá sãnuɔ fɔk-
pàwá. 22 Lua gbɛ̃́ɔ fɔkpàwá ḿpii, atɛ̃sa
an gbɛ̃́ pɔ́ kú Sezaa bɛɔ. 23 Dii Yesu Kilisi
gbɛ̃kɛkɛɛ́ á nisĩnau.

‡‡**4:16** Zĩn 17.1
¶¶**4:16** 2Kln 11.9
§§**4:18** Bɔa 29.18

KƆLƆSIDEƆ

Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Kɔlɔsi dɛ Tuukii bùsu wɛ̃́lɛ mɛ̀ndo ũɛ. A ku Ɛfɛsɛ gukpɛ oi kiloo ɔ̀aa do taawa. Pɔlu ìwa Kɔlɔsi gbɛ̃́ Ɛpafa mɛ́ gɛ̀ ń baona yã́o we sɛ̃́ia (1.7, 4.12).

Pɔlu dɛ dakpɛuna ũ (4.3, 10, 18) Loma, ɔ̃ Ɛpafa mɔ̀ a òɛ̀ Kɔlɔsideɔ lɛ́ swãdɔ yã́ dɔ̀ɔsaizi. Waasokɛnaeɔ lɛ́ e tó gbɛ̃́ ye Lua dɔ̃, i a suaba, sema wà kúlɛ pɔ́ɔnɛ, wi tɔ̃zɔ̃, wi blɛɛɔ tɛ̃́. Bao ĩ́i bee maà gbɛa gɔ̃̀ɔ Pɔlu lakɛ̃̀ Kɔlɔsi Yesudeɔnɛ à mɛ̀ Yesu Kilisi náaikɛa mɛ́ ì gbɛ̃́ suaba ado. À lápi dì Tisiki ń Onɛziũoɛ.

Fɔkpaamá ń Lua sáaukpaao gbɛa (1.1-14) Pɔlu Kilisi kíakɛ ɔ̀lɔwɛ̃ɛ. A dɛ pɔ́piia, baa nisĩn gbãaɔ, ɔ̃mɛ a gãli mi ũ (1.15-2.3). Bee gbɛa Pɔlu ń gbá laai ɛɛyã pɔ́ aa kũaɔ yã́ musu (2.4-25). À yãdànɛ́ wɛ̃ni dafu pɔ́ wá vĩ naa Yesu Kilisiwa musu, Yesudeɔ kua ń kɔ̃o yã́, uadeɔ kua ń kɔ̃o yã́ ń wá kua Yesudesaideɔ guu yã́o (3.1-4.6).

Lá midɛkĩi Pɔlu fɔkpà gbɛ̃́ɔwa (4.7-18).

Ãnabi ɛgɛnaɔ ì mɔ́ ń yã́ɔ dasi. Ampii aaì to Yesudeɔ pãalɛ zɛ́ maaɛ, aali Yesu náaikɛ a zɛ́wao. Bee yã́ mɛ́ tò Kɔlɔsideɔ lá gbãakpà Kilisi dɛa pɔ́piila yã́wa. Ɔ̃mɛ ì Ibiisi ba polo gbɛ̃́wa à aà bɔ zɔbleu ado.

Sáaukpaa ń wabikɛao

1 Mámɛmaa Kilisi Yesu zĩna Pɔlu lá
Lua yeiwa ń wá gbɛ̃́ Timɔteeo, wa
láɛ bee kɛ̃̀ 2 wá gbɛ̃́ náaide pɔ́ an kua
adoa naa Kilisiwa Kɔlɔsiɔnɛ. Lua wá Mae
gbɛ̃kɛkɛɛ́, i á gba aafia.
3 Gɔɔpii wá wabikɛa guu wiɔ Lua wá
Dii Yesu Kilisi Mae sáaukpa, 4 asa wa á
Kilisi Yesu náaikɛa bao mà ń á yea wá
gbɛ̃́ɔzio píi, 5 kɛ́ á wɛ́ dɔ pɔ́ pɔ́ dilɛaɛ́ lu-
abɛi yã́i. A yã́ sĩande mà yãa baona pɔ́
wa kpàɛ́ guu. 6 Baonapi lɛ́ nɛ'i, àlɛ ɔta dṹ-
nia guu píi, lá a kɛ̀ á guu za gɔɔ pɔ́ á mà
mɛ́ á Lua gbɛ̃kɛ sã́asã dɔ̃wa. 7 Ɛpafa wá
zĩkɛndee yenzide mɛ́ yã́pi dàɛ́ wá gɛ̃ɛ ũ.
Kilisi zĩkɛnnáaideɛ, 8 ɔ̃mɛ yeakɔ̃i pɔ́ Lua
Nisĩna á káwà òwɛ̃ɛ.
9 A yã́i tò za gɔɔ pɔ́ wa á bao mà, wiɔ
wabikɛɛ́ Luawa láasai, aà to à a pɔeã dɔ̃
wásawasa, aà Nisĩna i á gba ɔ̃nɔ ń wɛzɛ̃o
píi, 10 kɛ́ àɔ ku lá Dii yeiwa, á yã́ píi i
kaaàgu. Beewa á yãmaa píi kɛa àɔ ɔta, á
Lua dɔ̃a iɔ kã́fĩ, 11 íɔ gbãa yã́pii guu aà
gbãa gawide léu, kɛ́ à yã́pii fɔ̃ ń mɛnao ń
pɔnao, 12 í Mae Lua sáaukpa, asa à wá ká
baa pɔ́ a dìlɛ a gbɛ̃́ɔnɛ a gupuauwa. 13 À
wá bɔ́ gusia ikou, à wá kpá a Nɛ́ mɛ̀ndona
yenzide kpalau. 14 Aà sabai wa gɔ̃ wɛ̃́ɛɔ
ũ, wá duuna kɛ̃̀wá.*

Kilisi dɛa pɔ́piia

15 Kilisiá Lua pɔ́ wìli e ń wɛ́oo taaɛ,
ɔ̃mɛ yoa ũ Lua pɔkɛaɔ guu píi.
16 À pɔ́pii kɛ̀ musu ń tɔɔlɛo,
pɔ́ pɔ́ wì eɔ ń pɔ́ pɔ́ wìli eoɔ,
kpalablenaɔ ge diiɔ
ge gbãadeɔ ge ikodeɔn nò.
Pɔ́pii bɔ̀ aà kĩ́iɛ,
mɛ́ aa ku aà pɔ́ ũɛ.†
17 A ku pɔ́pii ãa,
pɔ́pii kú aà sabaiɛ.
18 Ɔ̃mɛ a gãlide pɔ́ dɛ aà mɛ ũɔ mi ũ.
Ɔ̃mɛ dàalɛna ũ, gàbɔ sɛ̃́ia ũ,
kɛ́ aà gɔ̃ pɔ́pii dɔaana ũ.‡
19 Asa à kà Luagu,
ɔ̃ a tò a kɛa píi pɛ̀ɛwà.
20 A tò pɔ́pii kɛanɔ na aà sabai,
pɔ́ pɔ́ kú tɔɔlɛɔ ge musuɔn nò.
Aà au pɔ́ bɔ̀lɛ lipãakɔ̃awa
mɛ́ mɔ̀ ń aafiapio.
21 Ápiɔ sɔ̃ á kɛ̃a Luawa yãa. Aà ibɛɛɔn
á ũ á làasoo ń á vãikɛaɔ yã́i, 22 ɔ̃ Lua tò a

*1:14 Ɛfɛ 1.7
†1:16 Ɛfɛ 1.21
‡1:18 Ɛfɛ 1.22-23

kɛanɔ na Kilisi gaa a gbɛ̃nazĩnkɛ mɛ guu
yä̃i sa, kɛ́ à á kpán'aɛkɛ gbãsĩsai, sãasai,
tàaesai, 23 tó á zɛa gbãa á luanaaikɛa guu
deesai gíũgiũ, mɛ́ i kɛ̃ zia'ea yä̃ pɔ́ á kũa
baona pɔ́ á mà guuwao. Wà baonapi kpà
gbɛ̃́ pɔ́ Lua kɛ̀ zĩ́lɛ laɔnɛ píiɛ, mɛ́ mapi ma
Pɔlu ma gɔ̃ a kpana ũ.

Pɔlu zĩkɛa Yesudeɔnɛ

24 Tiasa málɛ pɔnakɛ ń taasi pɔ́ málɛ
kɛ á yä̃io. Ĩa pɔ́ wa dà Kilisiwa, málɛ a
pɔ́ pɔ́ gɔ̃̀ ma ma mɛwa mà bɔlei aà gãlide
pɔ́ dɛ aà mɛ ũɔ yä̃i. 25 Lua zĩdàmɛɛ, ɔ̃ ma
gɔ̃ gãlidepiɔ dɔnlɛde ũ. Ma aà yã'ɔ̀ɛ́, à
pɛ̀ɛwá. 26 Asiiyã pɔ́ ulɛa gbɛ̃́ɔnɛ za asĩnizĩ
zadɔ̃ Lua i dṹnia kálɛo ɔ̃mɛ bɔ̀ Lua gbɛ̃́ɔnɛ
gupuau sa. 27 Lua ye aa dɔ̃ lá asiiyãpi
gbia zɔ̃ɔ á buipãleɔnɛ. Asiipin kɛ: Kil-
isi kú á guu, ɔ̃ á wɛ́ dɔ gawii. 28 Aà yä̃
waaso wi kɛ gbɛ̃́piiɛ, wi lɛdaomá, wi
yãdaò gbɛ̃́piiɛ ń ɔ̃nɔ píio, kɛ́ wà gbɛ̃́pii
kpán'aɛkɛ naa Kilisiwa wásawasa. 29 A
yä̃i tò mi zĩkɛ, mi dɛ̃ɛka ń aà gbãa pɔ́ lɛ́
zĩkɛ ma guu maamaao.

2 Má ye àɔ dɛ̃ɛ zɔ̃ɔ pɔ́ málɛ káɛ́ dɔ̃, ápiɔ
ń Laodisideɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ wi wɛsikɔ̃lɛoɔ
píi, 2 kɛ́ aa e ń sɔ̃dilɛ, aa nakɔ̃wa aa yekɔ̃i,
mɛ́ wɛzɛ̃ guu aaiɔ Lua asiiyã pɔ́ dɛ Kilisi
ũ dɔ̃ wásawasa, aai a ài zɔ̃ɔ e. 3 Aà guu
ɔ̃nɔ ń dɔ̃ao àizɛɛ píi ulɛau. 4 Málɛ bee oɛ́,
kɛ́ gbɛ̃e su á sä̃sã ń lɛnaoo. 5 Baa tó má
kúánɔo, ma làasoo ku, má è álɛ yãkɛ a
zɛ́wa, mɛ́ á Kilisi náaikɛa gbãa, ɔ̃ ma pɔ
kɛ̀na.

Pɔ́pii pɛɛamá naa Kilisiwa guu

6 Lá a Kilisi Yesu sì á Dii ũ, àɔ naawà
màa, 7 á zĩ́na iɔ pɛ́lɛa aà guu, í zɛdɔu,
íɔ gbãa aà náaikɛa guu lá wa dàɛ́wa, íɔ
Lua sáaukpa maamaa. 8 À laaika kɛ́ gbɛ̃e
su dɔ̃a gbãa kásaɛ́ à á sä̃sã ń gbɛ̃naz-
ĩna fɛlɛkaa ɔ̃nɔ pã giioo. Yä̃ beeɔ ì bɔ
fɛlɛkaa pɔ́ pɔ́ wì misiilɛnɛ́ɔ kĩ́iɛ, Kilisi kĩ́i
no.¶ 9 Asa luakɛa píi pɛ̀ɛwà aà gbɛ̃naz-
ĩnkɛ guu. 10 Naa gbɛ̃́ pɔ́ dɛ gbãa píi ń iko
píio mide ũpiwa, apii pɛ̀ɛwá. 11 Naawà
a tɔ̃zɔ̃̀ bɔa á dàau ũ. I kɛ tɔ̃ pɔ́ wì zɔ̃ ń
ɔo no, pɔ́ Kilisi ì zɔ̃nɛ́ɛ. 12 Asa da'ilɛkɛa
guu wà á vĩ́aànɔ§ mɛ́ a vuaànɔ, kɛ́ a gbãa
pɔ́ Lua aà fɛ̀lɛ bɔ̀ò gau náaikɛ̀ yä̃i. 13 Á
dɛ gɛɔ ũ yãa Luaɛ á tàaeɔ ń á luanaaikɛ-
saio yä̃i,** ɔ̃ Lua á gbá wɛ̃ni dafu ń Kil-
isio sãnu, à sùuukɛ̀wanɔ ń wá tàaeɔ píi.
14 Lua wá tàae taala pɔ́ wá dá yä̃u bãdɛ̀,
a sɛ pà lipãakɔ̃awa. 15 Kilisi gaa líwa báa
bɔ̀ diiɔ ń gbãadeɔla, à bɔ̀ńnɔ gupuau à ń
kpán'aɛkɛ̀ zĩ̀zɔɔ ũ.

16 Ayãmɛto ásu to gbɛ̃e yãdilɛɛ́ pɔblea
ge imia ge dikpɛ ge mɔbɔa dafu ge
gɔɔbɔa yä̃ musuo.†† 17 Yä̃ beeɔ píiá yä̃ pɔ́
wà mɛ̀ a mɔ taaɛ, Kilisi mɛ́ a sĩana ũ sa.
18 Ásu to gbɛ̃́ pɔ́ ì giiye gbɛ̃́ɔwa aa ńzĩa
busa, aa wabikɛ ń malaikaɔ kɛ̀sɛ kũao á
bɔbɔ'ɔsio. Wɛ́pungu'ea yä̃ mɛ́ ìɔ gbãa gbɛ̃́
bee taaɛ, ɔ̃ ì ĩ́an gii dã a dṹnia làasoo
yä̃ musu. 19 A pɛa Kilisi pɔ́ dɛ mi ũwao.
Naawà guu mɛgu píi ì kɔ̃'eu, aa nakɔ̃wa
kĩɔ zĩ sabai, ìɔ gbã lá Lua ye à gbãwa.‡‡

20 Lá a ga ń Kilisio fɛlɛkaa pɔ́ pɔ́ wì
misiilɛnɛ́ɔ yä̃ musu, bɔ́yãi i yãdilɛnɛ ma
lán dṹnia gbɛ̃́ɔwai? 21 Wì mɛ ńsu kɛ́ na
n ɔzĩo, ńsu kɛ́ iɛo, ńsu ɔkã kɛ́wao. 22 Pɔ́
beeɔ píi ì láa an mɔaokɛa guuɛ. Gbɛ̃naz-
ĩna yãdanɛ ɔ̃ wa tɛi we. 23 Ɔ̃nɔ tɔ́ mɛ́
dɔ yä̃ beeɔwa. Wàlɛ lousisiyã kakanɛ́ ń
zĩabusaao ń ĩadaanzĩawao. Ń beeo aali
kpá wá dàaɛo.

¶**2:8** Gal 4.3, 9
§**2:12** Lom 6.4
****2:13** Ɛfɛ 2.1-5
††**2:16** Lom 14.1-6
‡‡**2:19** Ɛfɛ 4.16

Kua wɛ̃ni dafu guu

3 Lá a vu ń Kilisio, à to luabɛ yã́ dɔaaɛ́,
asa we Kilisi zɔ̃lɛau Lua ɔplaai.¶¶ 2 À
tó á làasoo àɔ ku luabɛ yã́piɔwa, asu àɔ
ku dṹnia pɔ́wao. 3 Asa a ga, á wɛ̃ni ulɛa
ń Kilisio Lua guu. 4 Lá Kilisi dɛ á wɛ̃ni ũ,
tó à bɔ̀ gupuau, ápiɔ sɔ̃ á bɔaànɔ ń gawio
sa.
5 A yã́i tò à dṹnia yã́ pɔ́ kú á nɔ̀sɛ guu
dɛ: Káaluakaa, dɔ́ɛ'ĩi, mɛfɛlɛa, vãi nidɛa
ń bĩikɛao. Pɔ́ pɔ́ gbɛ̃́ lɛ́ a bĩikɛ gɔ̃̀ aà dii
ũɛ. 6 Yã́ beeɔ yã́i Lua a pɔkũmabɔbɔ a
yãmansaiɔwa. 7 Ápiɔ sɔ̃ á kú a guu yãa,
à dɔ̀aaɛ́. 8 À ɔkpa yã́ɛ beeɔi sa: Pɔkũma,
kpɛ̃nɛ, nɔ̀sɛpãsĩ, gbɛ̃́sɔ̃sɔ̃a ń wisaiyã'oao.
9 Ásu ɛɛtokɔ̃ɛo, asa a á dàa zi ń a yãkɛaɔ
bɔ̀ála, 10 a a dafu pɔ́ ì á lilɛ gbɛ̃́ dafuɔ ũ
dà, kɛ́ à gɔ̃ lán Lua pɔ́ á kɛ́ dafuwaɛ,§§
í aà dɔ̃. 11 Kua màa Yudaɔ ń buipãlɛɔ
dodo kɔ̃ɛo, ge tɔ̃̀zɔ̃naɔ ń gyafɔɔdeɔ, ge
gusɔɔdeɔ, ge ladɔ̃nsaiɔ, ge zɔɔ ń wɛ̃́ɛɔ.
Kilisi mɛ́ ń ũ ḿpii, a kú ń guu ḿpii.
12 Ayãmɛto, lá Lua á sɛ́ a gbɛ̃́ yenzideɔ
ũ, yã́ pɔ́ dɛ à dan kɛ: Wɛ̃nadɔ̃anɛ, gbɛ̃kɛ,
zĩabusaa, nɔ̀sɛniɛ ń mɛnao.* 13 À kɔ̃ fɔ̃́. Tó
yãe sù gɛ̃̀ á zãnguo, à sùuukɛ ń kɔ̃o. Lá Dii
sùuukɛ̀ánɔ, à kɛ ń kɔ̃o màa sɔ̃.† 14 Azaiasa
àɔ yekɔ̃i, asa bee ì mɔ́ ń lɛdoũ yãkelesaio.
15 À to aafia pɔ́ Kilisi ì ń gba yã́ dɔaaɛ́ á sɔ̃
guu, asa kua ń kɔ̃o aafia Lua á sisiwà mɛ-
doũdeɔ ũ. Àɔ Lua sáaukpa. 16 À to Kilisi
yã́ zɔ̃lɛkĩi e á nɔ̀sɛu maamaa, í yãdakɔ̃ɛ, í
lɛdakɔ̃wa ń ɔ̃nɔ píio. Lua sáaukpaa guu à
lɛsiɛ̀ á sɔ̃ guu ń soũo ń táasilɛao ń lɛ pɔ́ aà
Nisĩna ì daɛ́o. 17 Yã́ pɔ́ álɛ kɛ ge álɛ o píi,
à kɛ ń Dii Yesu tɔ́o, í Mae Lua sáaukpa ń
aà gbãao.‡

Lua gbɛ̃́ɔ kua

18 Nɔɛɔ, á baade lí misiilɛ á zã́ɛ.¶ Màa
à kṻ àli kɛ naa Diiwa guu. 19 Gɔ̃ɛɔ, á
baade líɔ ye a nazi.§ Ásu àɔ pãsĩńnɔo.
20 Nɛ́ɔ, à á de ń á dao yãma yã́pii guu,
asa bee mɛ́ ì ka Diigu.** 21 Maeɔ, ásuli á
nɛ́ɔ pɔ fɛlɛ à ń kúsu kwɛ́o.†† 22 Zɔɔ, à á
dṹnia diiɔ yãma yã́pii guu. Ásu zĩ ɔkun-
wɛiana kɛnɛ́o. À zĩkɛnɛ́ ń nɔ̀sɛmɛndoo
Dii vĩakɛnaɔ ũ. 23 Yã́ pɔ́ álɛ kɛ píi, àli kɛ
ń nɔ̀sɛmɛndoo, lá Dii álɛ kɛɛ̀wa, i kɛ gbɛ̃-
nazĩna no. 24 Àɔ dɔ̃ kɛ́ Dii a fĩaboɛ́ àizãna
ũ. Dii Kilisi álɛ zɔbleɛ̀. 25 Vãikɛna a a vãi
gbɛ'e. Lua lí gbɛ̃ɛ zãboo.‡‡
4 Diiɔ, à á zɔɔ gwa a dɔ̀ɔwa súsu. Àɔ
dɔ̃ kɛ́ ápiɔ sɔ̃ á Dii vĩ musu.¶¶
2 À ázĩa kpa wabikɛa Luawawa, í
itɛ̃kɛò ń aà sáaukpaao. 3 À wabikɛwàwɛ̃ɛ
lɔ, aà zɛwɛ̃wɛ̃ɛ wà a yã́ waasokɛ, wí Kil-
isi asiiyã'ònɛ́. A yã́i wà ma dai kpɛ́u. 4 À
wabikɛmɛɛ mà yã́pi o wásawasa lá à kṻ
mà owa. 5 Àɔ ázĩa kũa dɔ̃ Yesusaideɔ guu
ń ɔ̃nɔo. Àli yã́ pɔ́ Lua a zɛbɔ̀ɛ́ kɛ.§§ 6 À
tó á lɛgbɛ'i àɔ na, iɔ kã́fĩa vĩ, íɔ yãwea
baadewa dɔ̃.

¶¶**3:1** Soũ 110.1
§§**3:10** Daa 1.26, Ɛfɛ 4.22-24
***3:12** Ɛfɛ 4.2
†**3:13** Ɛfɛ 4.32
‡**3:17** Ɛfɛ 5.19-20
¶**3:18** Ɛfɛ 5.22, 1Piɛ 3.1
§**3:19** Ɛfɛ 5.25, 1Piɛ 3.7
****3:20** Ɛfɛ 6.1
††**3:21** Ɛfɛ 6.4
‡‡**3:25** Ɛfɛ 6.5-8
¶¶**4:1** Ɛfɛ 6.9
§§**4:5** Ɛfɛ 5.16

Lɛzaamá

7 Wá gbɛ̃́ yenzide Tisiki, ma dɔnlɛde
zĩkɛndee náaide Dii zĩ guu, a ma baok-
paɛ́ píi. 8 Bee yã́i málɛ aà zĩwá, aà wá kua
oɛ́, á nɔ̀sɛ i níni.* 9 Á gbɛ̃do Ɔnɛziũ,† wá
gbɛ̃́ náaide yenzide lɛ́ mɔaànɔ. Aa lakĩi
yã́ɔ oɛ́ píi.
10 Alisaka pɔ́ wá sãnu kpɛ́u fɔkpàwá
ń Baanaba dãuna Maakuo. Wà Maaku
yã'òɛ́ kɔ̀. Tó à kà á kĩ́i, à gbãakpaaàzi.
11 Yesu pɔ́ wì mɛ Yusitu fɔkpàwá lɔ. Yuda
pɔ́ wálɛ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i zĩ kɛ sãnuɔ
lɛ́n we. Aa ma nɔ̀sɛ nìni. 12 Á gbɛ̃do
Ɛpafa,‡ Kilisi Yesu zɔ̀blena fɔkpàwá. Ɔ̀
dɛ̃ɛka ń wabikɛaɛ́o gɔɔpii, kɛ́ à e zɛ gbãa,
í kàsaakũ, Lua pɔeã i pɛɛwá wásawasa.
13 Má ò àlɛ zĩkɛɛ́ maamaa á ń Laodisideɔ
ń Iɛlapɔlideɔ. 14 Wá lòotoo yenzide Luku
ń Demasio fɔkpàwá. 15 À fɔkpa wá gbɛ̃́
pɔ́ kú Laodisiɔwa ń Nimfao ń gbɛ̃́ pɔ́ aaì
kɔ̃ kãaa aà bɛɔ. 16 Tó a láɛ bee kyokɛ̀, à
kpa Laodisi gãlideɔwa aa a kyokɛ, í ń pɔ́
kyokɛ sɔ̃. 17 À o Aasipuɛ, aà laaidɔ Dii zĩ
pɔ́ wa dàɛwa, i a midɛ.
18 Ma Pɔlu mámɛ ma fɔkpaawáɛ bee kɛ̃̀
ń mazĩa ɔo: Ma fɔkpàwá. À to ma kua
kpɛ́u yã́ àɔ dɔágu. Lua gbɛ̃kɛkɛɛ́.

---

*4:8 Ɛfɛ 6.21-22
†4:9 Flm 10
‡4:12 Kls 1.7, Flm 23

TƐSALONIDEƆ LÁ SẼIA

Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Tɛsaloniá Masedoni bùsu wẽ́lɛdaɛ. A ku Gɛlɛsi bùsu saɛ, Lomadeɔ mɛ́ iko vĩwà. Pɔlu wẽ́lɛgɛa plaade guu à gè Filipi gĩaɛ, a gbɛ̀a Tɛsaloni. We à gãli dàalɛu, ãma i gɔɔplakɛ weo, asa Yudaɔ bɔ̀ aà kpɛ. Wà nàɛwà aà bɔ Tɛsaloni. Kɛ́ à bɔ̀ we à tà Belee (Zĩn 17.1-10). Gbɛzã gɔɔ pɔ́ a ku Kɔlɛni, ɔ̃ aà ìwa Timɔtee mɔ̀ aà lè we, à Tɛsalonideɔ yã́ sɛ̀lɛ sìuɛ̀. Ɔ̃ Pɔlu a lá sẽ́iaɛ bee kɛ̃̀ Tɛsalonideɔnɛ.

Bao pɔ́ Pɔlu mà Tɛsaloni Yesudeɔ yã́ musu aà pɔ kè na. À Lua sáaukpà Tɛsaloni Yesudeɔ yãkɛa pɔ́ lɛ́ gbẽ́ɔ da zɛ́wa yã́ musu. Aà zĩkɛa we yã'oanɛ́ gbɛa à mɛ̀ á ɛa mɔ wɛ́kpalɛ́nzi (1.1-3.13). À lɛdàmá aa zɛ gbãa Dii guu, aa wɛtã wàɔ gé aɛ ń Yesu yã́o (4.13-5.11). A midɛkĩi à lɛdàumá à fɔkpàmá lɔ. (5.12-28).

Pɔlu gɔɔgbɛzãzĩ yã́ɔ bɔɔlɛkɛ̀ lɔ. A òwẽɛ wà gupu gbẽ́ɔnɛ, wàɔ dɔ̃ kɛ́ zĩewa wáɔ kú ń Diio gɔɔpii (4.17).

Tɛsalonideɔ zɛ'ɔlɔanɛ́

1 Má Pɔlu ń Silivẽɛo ń Timɔteeo wámɛ
wa láɛ bee kɛ̃̀ Tɛsaloni[¶] Yesude pɔ́ aa
na Mae Lua ń Dii Yesu Kilisiowaɔnɛ. Lua
gbẽ̀kɛkɛɛ́, i á gba aafia.
2 Wá wabikɛa guu á yã́ ìɔ dɔwágu
gɔɔpii, wíɔ Lua sáaukpa á baade píi yã́
musu. 3 Kɛ́ i zĩkɛ á luanaaikɛawa, mɛ́ á
yea gbẽ́iá yã'oa ń lɛ́o yã́ no, mɛ́ á wɛdɔ
wá Dii Yesu Kilisizi seasai yã́i, a yã́ ìɔ
dɔwágu Lua wá Mae kùɛ. 4 Wá gbẽ́ Lua
yenzideɔ, wá dɔ̃ kɛ́ Lua á sɛ́, 5 asa kɛ́ wa
baonakpàɛ́, wi mɔ́ ń yã'oao adoo, wa mɔ
ń Lua Nisĩna gbãaoɛ, yã́pi wá kũa gbãa
maamaaɛ. Á dɔ̃ lá wá kuò á guu á aafia
yã́i, 6 ɔ̃ a gɔ̃ wápiɔ ń Diio dàdanaɔ ũ.
Taasi zɔ̃ɔ guu a yã́pi sì ń pɔna pɔ́ Lua
Nisĩna dàáguo,[§] 7 ɔ̃ a zɛ'ɔ̀lɔ Yesude pɔ́ kú
Masedoni bùsuuɔnɛ ń Gɛlɛsi bùsuo píi.
8 Dii yã́ bɔ̀ á kĩ́i, i zɛ Masedoni ń Gɛlɛsio
adoo, á Yesu náaikɛa yã́ lìgua píi, a baok-
paa vĩ lɔo. 9 Wàlɛ o lá wa zɛ'è á kĩ́i, lá a
bɔ dii ɛgɛnaɔ yã́u a zè ń Luao, ɔ̃ álɛ zɔble
Lua bẽ́ɛ sĩandepiɛ, 10 álɛ aà Nɛ́ Yesu pɔ́ à
aà bɔ̀ gau dã e aà bɔ luabɛ, i mɔ wá sí
pɔkũma pɔ́ Lua a bɔbɔmáwa.

Pɔlu zĩkɛa Tɛsaloni

2 Ma gbẽ́ɔ, á dɔ̃ ázĩawa kɛ́ wá zɛ'ea á
kĩ́i i kɛ pão. 2 Á dɔ̃ lá wà ĩadàwá,
wa taasikɛ̀ Filipi káau,[**] ɔ̃ wá Lua tò wa
sɔ̃dìlɛ, wa baona pɔ́ bɔ̀ aà kĩ́i kpáɛ́ dɛ̃ɛ ń
dɛ̃ɛo.[††] 3 Wá naɛawá dɛ ɛɛ zɛ́ yã́ ũo. Wi kɛ
làasoo vãi ge á blea yã́i no. 4 Lá Lua wá
ká a baokpaawa, màa wi kpánɛ́, i kɛ gbẽ̃-
nazĩna pɔeã wálɛ wɛɛlɛo, sé Lua wá làa-
soo tàasikana pɔ́. 5 Á dɔ̃ kɛ́ wi yã́ nana o
gbẽ̃ɛɛo, mɛ́ wi yãe kɛ ń mɔafilio bĩikɛa
yã́io. Lua mɛ́ wá seelade ũ. 6 Wi sáau
wɛɛlɛ gbẽ̃nazĩna kĩ́io, ápiɔ ge gbẽ̃pãlɛɔ.
7 Baa kɛ́ wá a zɛ́ vĩ wà to à wá iko dɔ̃
wá Kilisi zĩnakɛ yã́i, wá kɛ̀ánɔ busɛbusɛ,
lá nɔɛ nɛade ì laaidɔ a nɛ́wawaɛ. 8 Kɛ́ wá
yeázi maamaa yã́i, wi zɛò wà baona pɔ́
bɔ̀ Lua kĩ́i kpáɛ́ adoo, ń wázĩa kpaawáoɛ
lɔ, asa a gɔ̃ wá gbẽ́ yenzideɔ ũɛ. 9 Ma
gbẽ́ɔ, à tó wá zĩkɛa ń taasio yã́ dɔágu.
Gɔɔ pɔ́ wálɛ bao pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́ipi kpáɛ́,
wiɔ zĩkɛ fãanɛ ń gwãasĩnao, kɛ́ wásu gɔ̃
á gbẽ̃ɛ aso ũo yã́i.[‡‡] 10 Wá seeladeɔn á ũ,
ń Luao lɔ, kɛ́ wá kú á Yesudeɔ guu a zɛ́wa
luayãmanaɔ ũ tàaesai. 11 Á dɔ̃ wa yãkɛ̀ á
baadeɛ lá mae ì kɛ a nɛ́ɔnɛwa. 12 Wa lɛ-

[¶]**1:1** Zĩn 17.1
[§]**1:6** Zĩn 17.5-9
[**]**2:2** Zĩn 16.19-24
[††]**2:2** Zĩn 17.1-9
[‡‡]**2:9** 2Tɛs 3.8

dàwá, wa á nɔ̀sɛ nìniɛ́, wa naɛwá á kua
ka gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń kpá kpala gawide pɔ́ bɔ̀
a kı̃́iuɔ kuawa.
13 Ké a Lua yã́ pɔ́ wá òɛ́pi mà, i dilɛ gbɛ̃-
nazı̃na pɔ́ ũo, á sì lá a dɛwa Lua yã́ sı̃ande
ũ. Ɔ̃mɛ lɛ́ zı̃kɛ á gbɛ̃́ pɔ́ álɛ aà náaikɛɔ
guu. Bee yã́ mɛ́ tò lɔ wiɔ Lua sáaukpa
láasai. 14 Ma gbɛ̃́ɔ, á yã́ kɛ̀ doũ ń Lua gbɛ̃́
pɔ́ naa Kilisi Yesuwa Yudeɔ, asa ĩa doũ
pɔ́ Yudaɔ dàmá ɔ̃ á bùsudeɔ dàwá sɔ̃.¶¶
15 Yudaɔ Dii Yesu dɛ̀ ń ãnabiɔ lɔ, mɛ́ aa
wá yá.§§ An yã́ lí ká Luaguo, aa íbɛlɛsɛ̀
ń gbɛ̃́piio. 16 Aaì kpáwɛ̃ɛ wà yã́ pɔ́ Lua ì
gbɛ̃́ suabao o buipãlɛɔnɛ. Màa duuna pɔ́
aaìɔ kɛ gɔɔpii ìɔ diadi. Lua pɔkũma wì ń
musu sa.

Pɔlu Timɔtee zı̃a Tɛsaloni

17 Wápiɔ sɔ̃ ma gbɛ̃́ɔ, ké wa kɛ̃kɔ̃wa
gɔɔpla, wɛ́ mɛ́ gɛ̃̀gɛ̃ ń kɔ̃o, i kɛ sɔ̃ no. Wa á
nidɛ̀ maamaa, wa wã wà wɛsikɔ̃lɛ. 18 Wá
ye mɔ́ á gwai lɔ. Mapi ma Pɔlu, ma mɔa
zɛwɛ̀ɛlɛ dɛ gɛ̃n do ge gɛ̃n plaa, ɔ̃ Setãu
zɛzɔ̃̀wɛ̃ɛ. 19 Tó wá Dii Yesu mɔ̀, déme àɔ
dɛ gbɛ̃́ pɔ́ wá wɛ́ dɔiɔ ũ ń wá pɔnakɛbɔo
ń wá ı̃́andãbɔo aà aɛi? Ápiɔ bàasio, 20 asa
ámɛ á wá ı̃́andãbɔ ń wá pɔnakɛbɔo ũ.
3 Kɛ́ wá fɔ̃ mɛnakɛ lɔo, wa zɛò wà
gɔ̃ Atɛni wátɛ̃ɛ,* 2 wa wá gbɛ̃́ Timɔ-
tee, wá Lua zı̃kɛndee Kilisi baokpaa guu
zı̃̀wá, ké aà á gba gbãa, i á nɔ̀sɛ níniɛ́ á
luanaaikɛa guu, 3 ké gili su gɛ̃ á gbɛ̃egu
ĩadamaɛ bee musuo. Á dɔ̃ ázı̃awa, ké Lua
bee taa dìlɛwɛ̃ɛ. 4 Gɔɔ pɔ́ wá kú á kı̃́i, wa
dɔaa wá òɛ́ wa mɛ̀ wa gi ĩadaiwáo, ɔ̃ à
kɛ̀ lá á dɔ̃wa màa. 5 Ayãmɛto lá má fɔ̃
mɛnakɛ lɔo, ma aà zı̃̀ á luanaaikɛa gwai.
Gbɛ̃yɔ̃na á yɔ̃́, wá zı̃kɛ̀ pã yã̀, wá dɔ̃o.
6 Ɔ̃ Timɔtee sùwá sa,† à á luanaaikɛa
ń á yeawázio baokpàwɛ̃ɛ. À mɛ̀ wá yã́ ìɔ
dɔágu ń làasoo maao, mɛ́ álɛ wá bɛɛkɛ lá
wálɛ á bɛɛkɛwa. 7 Ma gbɛ̃́ɔ, á luanaaikɛ
Ayãmɛto wá nɔ̀sɛ nìni á yã́ musu wá
ĩadama ń wá taasio píi guu. 8 Asa lá á
zɛa gíũgiũ naa Diiwa guu, wá mɛ sù sa.
9 Wá fɔ̃ Lua sáaukpa á yã́ musu. Wa wá
Lua sáaukpà maamaa ń pɔna zɔ̃ɔ pɔ́ wi
kɛ aà aɛ á yã́io. 10 Gwãası̃na ń fãanɛo
wiɔ wabikɛ Luawa maamaa, ké wà e
wɛsikɔ̃lɛ, wí pɔ́ pɔ́ kɛ̃̀sã á luanaaikɛawa
bɔɔlɛkɛɛ́.
11 Lua wá Mae ń wá Dii Yesuo
zɛpoowɛ̃ɛ wà e mɔ́ á gwai. 12 Dii á yeakɔ̃i
ń á yea gbɛ̃́piizio kã́fı̃ɛ́, i liála lá wá
yeáziwa, 13 á sɔ̃ iɔ daa doũ gbãsı̃sai, íɔ
ku tàaesaideɔ ũ Lua wá Mae aɛ wá Dii
Yesu mɔa ń a gbɛ̃́ɔ píi gɔɔzı̃.

Kua lá Lua yeiwa

4 Yã́ pɔ́ gɔ̃̀ ma gbɛ̃́ɔ, á mà wá lɛ́u lá
a maa á kua ka Luagu. Á kú màa,
ãma wálɛ wabikɛwá, wálɛ awakpaɛ́ wá
Dii Yesu guu, àɔ ku màa àɔ gɛ́. 2 Á yã́ pɔ́
wá dìlɛɛ́ ń Dii Yesu tɔ́o dɔ̃. 3 À tó á kua àɔ
adoa, í mikɛ̃ gbãsı̃kɛawa, asa bee mɛ́ Lua
pɔeã ũ. 4 Á baade azı̃a mɛ kpɛla, àɔ azı̃a
kũa dɔ̃ gbãsı̃sai, 5 i kɛ ń dɔ́ɛ'ĩi nidɛao lán
luayãdɔ̃nsai pɔ́ aa aà dɔ̃oɔwa no. 6 Yã́pi
guu gbɛ̃e su a gbɛ̃́ taiinkɛ ge à tàaekɛɛ̀o,
asa Dii mɛ́ a mɔaka gbɛ̃́ bee taaɔwa, lá
wa dɔaa wá òɛ́ wa a lɛzàwáwa. 7 Lua i
wá sísi wàɔ ku gbãsı̃ guuo, sema wá kua
àɔ adoa. 8 Ayãmɛto gbɛ̃́ pɔ́ gì yã́ beei i kɛ
gbɛ̃nazı̃na à gìio, Lua pɔ́ ì a Nisı̃na pɔ́ a
kua adoa dawágu ɔ̃ à gìi.
9 Wá e yeakɔ̃i yã'oɛ́o, asa ázı̃awa Lua
yeakɔ̃i dàɛ́. 10 Á kú màa kɔ̀ ń wá gbɛ̃́ pɔ́
kú Masedoni bùsuuɔ píi. Gbɛ̃́ɔ, wa lɛ-
dàwá àɔ ku màa àɔ gɛ́, 11 í zɛwɛɛlɛ àɔ ku
yãkelesai, í ma ázı̃awa, í ázı̃a zı̃ kɛ lá wá
dìlɛɛ́wa, 12 ké á yãkɛa e ka Yesusaideɔgu,
mɛ́ ásu àɔ sɔ̃kpalɛa gbɛ̃ezio.

¶¶**2:14** Zı̃n 17.5-9
§§**2:15** Zı̃n 13.50, 14.19
***3:1** Zı̃n 17.16
†**3:6** Zı̃n 18.5

Dii mɔa

13 Gbɛ̃́ɔ, wá ye àɔ sĩana dɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ i'òɔ
yɑ̃́ musu, kɛ́ á pɔ su àɔ sia lán gbɛ̃́ kĩni pɔ́
aa zia'eoɔwao yɑ̃́i. 14 Lá wá sì Yesu gà à
vù, màa lɔ Lua a tó gbɛ̃́ pɔ́ i'ò Yesu guuɔ
ɛa mɔaànɔ sãnu.
15 Yɑ̃́ pɔ́ wálɛ oɛ́ɛ beeá Dii yãdanɛɛ. Wá
gbɛ̃́ kɔ̃na pɔ́ wáɔ ku e Dii mɔ́zĩɔ, wá dɔaa
i'onapiɔnɛo. 16 Dii mɛ́ a bɔ luabɛ, i pila ń
yãdilɛnɛo ń malaika gbɛ̃zɔ̃ɔ lɔɔo ń Lua
kɑ̃̀ae ɔ́o, gbɛ̃́ pɔ́ gà naa Kilisiwaɔ i vu
sɛ̃́ia, 17 a gbɛa wá gbɛ̃́ kɔ̃na pɔ́ wá kúɔ, wa
wá sɛ́lɛńnɔ sãnu e luabɛpuanau dai Diilɛ
ĩ́ana guu, wíɔ kuaànɔ gɔɔpii.‡ 18 Ayãmɛto
à kɔ̃ nɔ̀sɛ níni ń yɑ̃́pio.
5 Gbɛ̃́ɔ, a gɔɔ ge a zaa oaɛ́ zɛvĩo, 2 asa á
dɔ̃ sɑ̃́asã lá kpɑ̃́i ì mɔ gwɑ̃́, màa aɔ dɛ
Dii mɔgɔɔ.¶ 3 Tó gbɛ̃́ɔ lɛ́ o wa aafia, wa ku
dɔdɔa, kaalɛ a mɔ́má kɑ̃́ndo lá nɛ'iwɑ̃wɑ̃
ì mɔ nɔsindeewawaɛ, aa bɔo. 4 Ápiɔ sɔ̃
gbɛ̃́ɔ, á kú gusiau kɛ́ gɔɔpi á le lán kpɑ̃́i-
wao, 5 asa gupua gbɛ̃́ɔn á ũ, fãanɛ gbɛ̃́ɔn
á ũ ápii. Gwãasĩna ge gusia gbɛ̃́ɔn wá
ũo. 6 Ayãmɛto wásuli i'o lán dãɔwao. Wà
itɛ̃kɛ, wíɔ kú ń laaio. 7 I'onaɔ ì i'o gwɑ̃́,
mɛ́ wɛ̃dɛnaɔ ì wɛ̃dɛ kɛ gwɑ̃́, 8 wápiɔ sɔ̃, lá
fãanɛ gbɛ̃́ɔn wá ũ, wàɔ kú ń laaio, wí lua-
naaikɛa ń yeakɔ̃io da mɔ̀ ula ũ, wí wɛdɔa
zia'ea yɑ̃́i kpá mɔ̀ fũa ũ.§ 9 Asa Lua i wá
dilɛ à pɔkũmabɔbɔwáo. À wá dílɛ à wá
suaba ń wá Dii Yesu Kilisi gbãaoɛ. 10 Ɔ̃mɛ
gà wá yɑ̃́i kɛ́ wàɔ kuanɔ, wá bɛ̃́ɛ ge wa
i'òn nò. 11 Ayãmɛto à lɛdakɔ̃wa, í kɔ̃ gba
gbãa, lá álɛ kɛwa.

Pɔlu yãdilɛa Tɛsalonideɔnɛ

12 Gbɛ̃́ɔ, wa wabikɛ̀wá, à bɛɛɛ dɔ̃ gbɛ̃́
pɔ́ aaì zĩkɛ á guu, aa iko vĩwá an zĩkɛa
Diiɛ guu, aalɛ á dazɛwaɔnɛ. 13 À ń kpɛla
maamaa, íɔ yeńzi zĩ pɔ́ aalɛ kɛ yɑ̃́i. Àɔ
na ń kɔ̃o. 14 Gbɛ̃́ɔ, wa lɛdàwá à faasaideɔ
dazɛwa, à gbɛ̃́ pɔ́ an kúsu kwɛ́ɔ gba
sɔ̃, à laaidɔ gbãasaideɔwa, í mɛnakɛ ń
gbɛ̃́piio. 15 À laaika á gbɛ̃ɛ suli vãi fĩabo ń
vãioo. À zɛwɛɛlɛ àɔ maakɛkɔ̃ɛ ń gbɛ̃́piio
gɔɔpii.
16 Àɔ ku pɔna guu gɔɔpii. 17 Àɔ wabikɛ
Luawa láasai. 18 Àɔ Lua sáaukpa yɑ̃́ píi
musu. Bee mɛ́ dɛɛ́ aà pɔeã ũ naa Kilisi
Yesuwa. 19 Ásuli kpá Lua Nisĩnaɛo, 20 á-
suli saka ãnabikɛguo. 21 À yɑ̃́pii tàasika,
íɔ a maa kũa, 22 í mikɛ̃ vãi bui píiwa.
23 Lua aafiade to à ázĩa kpawa míɔmiɔ,
i á nisĩna ń á wɛ̃nio ń á mɛo dɔ̃́aɛ́ aafia
tàaesai e wá Dii Yesu Kilisi mɔ́zĩ. 24 Lua
pɔ́ á sisi à á sɛ́ náai vĩ, a yɑ̃́pi kɛɛ́.
25 Gbɛ̃́ɔ, à wabikɛwɛ̃ɛ. 26 À fɔkpa wá
gbɛ̃́ɔwa píi ń Lua gbɛ̃́ɔ lɛ́pɛakɔ̃wao. 27 Ma
naɛ́ Diizi à láɛ bee kyokɛnɛ́ ḿpii.
28 Wá Dii Yesu Kilisi gbɛ̃kɛkɛɛ́.

‡**4:17** 1Kln 15.51-52
¶**5:2** Mat 24.43-44, 2Piɛ 3.10
§**5:8** Isa 59.17, Ɛfɛ 6.14-17

TƐSALONIDEƆ LÁ PLAADE

Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Pɔlu yã́ pɔ́ á ò Tɛsalonideɔ lá sɛ̃́ia guu ò la lɔ, à Kilisi mɔa ń gawi zɔ̃ɔo òné. Yã́pi lé ĩada Tɛsalonideɔwa. An gbɛ̃eɔ lé e gɔɔpi kà kɔ̀ɛ (2.2), ɔ̃ an gbɛ̃eɔ lé gí zĩkei, ɔ̃ aa gɔ̃̀ ń gbɛ̃́ɔnɛ aso ũ, asa aalɛ e gɔɔ gbɛzãpi kà kãikãi (3.6-12). Láɛ bee lé ń da zɛ́wa an làasoo kpaanla kɛapi yã́ musu.

Pɔlu nà Lua sáaukpaawa Tɛsaloni Yesudeɔ yeakɔ̃i yã́ musu, ɔ̃ à wabikɛ̀ Diiwa aà ń gba gbãa zĩ pɔ́ a nàné ń ɔzĩ yã́ musu (1.1-12). Ɔ̃ à Kilisi mɔa yã'òné. Bee a kɛo e gbɛ̃́ pɔ́ wì mɛɛ̀ luayãdansai à gɛ mɔò. Tó aà gbãa dɛ̀dɛ, a to dṹnia gbɛ̃́pii bɔ Lua yã́ kpɛ, aai íbɛlɛsɛ ń Yesudeɔ (2.1-12). Vãi ɔdaa zãa yã́ musu, sema Yesudeɔ zɛ gbãa luanaaikɛa guu (2.13-3.5). A gbɛa Pɔlu lɛkɛ̃̀ gbɛ̃pãɔ yã́wa, ké aasu wàɔ dɛ gbɛ̃ɛɛ aso ũo (3.6-15). Lápi midɛkĩi à báaadàńgu, à fɔkpàmá (3.16-18).

Yãdilɛaɛ bee lé wá gba laai: Gbɛ̃́ pɔ́ ye pɔe woaio a pɔbleo (3.10). Wá Yesudekɛ guu wásuli pãkpa yã́ pɔ́ kũ̀ wà kɛzio.

Yã́kpalɛkɛa Kilisi mɔgɔɔzĩ

1 Ma Pɔlu ń Silivɛ̃ɛo ń Timɔteeo, wámɛ
wa láɛ bee kɛ̃̀ Tɛsaloni** Yesude pɔ́ aa
ku Lua wá Mae ń Dii Yesu Kilisio guuɔnɛ.
2 Mae Lua ń Dii Yesu Kilisio gbɛ̃kɛkɛɛ́, aai
á gba aafia.
3 Wá gbɛ̃́ɔ, a maa wàɔ Lua sáaukpa á
yã́ musu gɔɔpiiɛ, lá a maawa, asa á luanaaikɛa lé zɔ̃ɔkũ maamaa, mɛ́ á yeakɔ̃i
lé kã́fĩ. 4 A yã́i tò wi ĩ́anadã á yã́ musu
Lua gbɛ̃́ɔ kɔ̃kãaaɔ guu, lá i ĩadama ń taasi
píio fɔ̃ ń mɛnao ń luanaaikɛao. 5 Lua ì
yã́gɔ̃gɔ̃ ń gbɛ̃́ɔ a zɛ́waɛ. Taasi pɔ́ álɛ kɛ
kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i yã́i lé ɔlɔné ké a ka à
gɛ̃u. 6 Lua ì yãkɛ a zɛ́waɛ. A gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ
á wɛtãɔ wɛtã, 7 i á gbɛ̃́ pɔ́ wàlɛ á wɛtãɔ
gba ĩ́ampakĩi ń wápiɔ. Tó Dii Yesu bɔ̀ luabɛ, a mɔ́ ń a malaika gbãaɔ 8 ń tévuao,
a mɔakaò luadɔ̃nsai pɔ́ aai wá Dii Yesupi
bao sioɔwa.†† 9 Kaalɛ láasai ɔ̃ Lua a fĩaboonɛ́. Aaɔ ku zã̀ ń Diio ń aà gbãa gawideo. 10 Tó à mɔ̀ gɔɔpi zĩ́, a tɔbɔ a gbɛ̃́ɔ yã́
musu, aà náaikɛnapiɔ i aà maabo ḿpii.
Áɔ kú ń guu, asa a yã́ pɔ́ wá òɛ́ sìɛ.
11 Ayãmɛto wiɔ wabikɛɛ́ wá Luawa
gɔɔpii, aà tó á kua ka gbɛ̃́ pɔ́ à ń sisi à
ń sɛ́ɔ kuawa, i yãmaa pɔ́ a zɛ ń a kɛaɔ ń
zĩ pɔ́ álɛ kɛ aà náaikɛa guuɔ píi papaɛ́ ń
a gbãao, 12 Dii Yesu tɔ́ i bɔ á musu, á tɔ́
i bɔ aà musu wá Lua ń Dii Yesu Kilisipio
gbɛ̃kɛkɛaɛ́ yã́i.

Luayãdansai

2 Wá gbɛ̃́ɔ, Yesu Kilisi mɔa ń
wá kãaaaàzio yã́ musu,‡‡ wa
wabikɛ̀wá, 2 ásu tó á pɔ ya àannɔo. Tó
ãnabi yãe ge waasoe ge taalae pɔ́ wà
mɛ̀ à bɔ̀ wá kĩ́i mɛ̀ Dii mɔgɔɔ kà kɔ̀,
ásu bílikɛo. 3 Ásu to gbɛ̃e á sã́sã ń bee
taaoo, asa gɔɔ bee a mɔo, sema bɔa
Lua kpɛ ka gĩa, luayãdansai pɔ́ mipɛ̀
kaalɛwa bɔ̀ gupuau bàasio. 4 A íbɛlɛsɛ
ń pɔ́ pɔ́ wì ń dilɛ dii ũɔ ń pɔ́ pɔ́ wì
kúlɛnɛ́ɔ píi, i azĩa sɛ lɛsĩ dɛńla, i gɛ zɔ̃lɛ
Lua kpɛ́u à azĩa dilɛ Lua ũ se.¶¶ 5 Gɔɔ
pɔ́ má kúánɔ ma yã́pi òɛ́. A dɔáguo
lé? 6 Á dɔ̃ pɔ́ pɔ́ lé kpaɛ̀ tia, ké asu bɔ
kpóoo, 7 asa luayãdasai lé ɔta asii guu
kɔ̀. A bɔo, sema gbɛ̃́ pɔ́ lé kpaɛ̀ tia gɛ̃zɛa
bàasio, 8 luayãdansaipi i bɔ sa. Dii Yesu
a aà dɛ ń a lɛ́'ĩanao,§§ a aà míɔnzɔ̃ ń

**1:1 Zĩn 17.1
††1:8 Isa 66.15-16
‡‡2:1 1Tɛs 4.15-17
¶¶2:4 Dan 11.36
§§2:8 Isa 11.4

a mɔa gawio. 9 Luayãdansaipi a mɔ́ ń
Setãu gbãaoɛ, i dabudabuɔ ń yãbɔnsaɛɔ
ń seela ɛgɛnaɔ kɛ píi.* 10 A kɔ̃ni bui píi
kɛ gbɛ̃́ pɔ́ aa mipɛ̀ kaalɛwaɔnɛ, kɛ́ aa gì
sĩana pɔ́ a ń suabai yɑ̃́i. 11 Bee yɑ̃́i Lua lɛ́
sɑ̃́sãyã zĩmá à ɔta ń guu, aai ɛɛ náaikɛ.
12 Beewa yɑ̃́ a zɔ̃lɛ gbɛ̃́ pɔ́ aai sĩana sio
aaì pɔnakɛ ń vãioɔwa ḿpii.

13 Wá gbɛ̃́ Dii yenzideɔ, a maa wàɔ Lua
sáaukpa gɔɔpii á yɑ̃́ musuɛ, asa Lua á sɛ́
za káau à bɔ ń a Nisĩna pɔ́ tò wa gɔ̃ a pɔ́ ũ
gbãao á sĩanasia yɑ̃́iɛ. 14 Lua á sisi à á sɛ́
màa baona pɔ́ wá kpàɛ́ guu, kɛ́ à á baa e
wá Dii Yesu Kilisi gawi guuɛ. 15 Ayãmɛto
wá gbɛ̃́ɔ, à zɛ gíũgiũ, íɔ yɑ̃́ pɔ́ wá dàɛ́ ń
lɛ́o ge lá guu kũa. 16 Lua wá Mae yewázi,
aà gbɛ̃kɛ guu a tò wá nɔ̀sɛ àɔ daa doũ
e gɔɔpii, à wá ká zia maawa. Aàpi ń wá
Dii Yesu Kilisio 17 á nɔ̀sɛ níniɛ́, aai á zɛdɔ
maakɛa ń yãmaa oao guu píi.

Wásu wàɔ màa vĩo

3 Yɑ̃́ pɔ́ gɔ̃̀ wá gbɛ̃́ɔ, à wabikɛwɛ̃ɛ Lu-
awa kɛ́ Dii yɑ̃́ e ligua kpakpa, iɔ gawi
vĩnɛ́ lá a vĩ á kĩ́iwa. 2 À wabikɛwɛ̃ɛ aà wá
bɔ gbɛ̃vãi mìsaiɔ ɔzĩ, asa i kɛ gbɛ̃́pii mɛ́
Lua náai vĩo. 3 Dii náai vĩ, a á gba gbãa,
i á sí Setãuwa. 4 Wá naa Diiwa guu wá a
náai vĩ kɛ́ álɛ yɑ̃́ pɔ́ wá òɛ́ɔ kɛ, mɛ́ áɔ kɛɛ.
5 Dii tó á laai àɔ ku Lua yeaáziwa ń mɛna
pɔ́ Kilisi ì inɛ́o.

6 Gbɛ̃́ɔ, wa naɛ́ Dii Yesu Kilisizi, à kɛ̃́
wá gbɛ̃́ pɔ́ màa vĩ aali zĩkɛ yɑ̃́ pɔ́ wá
dànɛ́waoɔwa. 7 Á dɔ̃ ázĩawa, a maa à wá
kɛa kɛɛ, asa màadeɔn wá ũ á guuo. 8 Wi
gbɛ̃e blɛ si wá blè pão, wa zĩkɛ̀ gwãasĩna
ń fãanɛo, wa taasikɛ̀ e wa kpasa, kɛ́ wásu
gɔ̃ á gbɛ̃ɛɛ aso ũo yɑ̃́i.† 9 Wá a zɛ́ vĩ à
dɔwálɛ, ãma wa a taa kɛ̀ɛ́, kɛ́ à wá ɔlɛsɛɛ.
10 Gɔɔ pɔ́ wá kúánɔ, wá dìlɛ gbɛ̃́ pɔ́ ye
zĩkɛaio a pɔbleo. 11 Wá mà á gbɛ̃ɛɔ màa
vĩ, aali pɔe woo, sema gudɛ. 12 Wá dìlɛ
gbɛ̃́ bee taaɔnɛ, wa nanɛ́ Dii Yesu Kili-
sizi, aali zĩkɛ kílikili aa ńzĩa gwa.

13 Ápiɔ sɔ̃ wá gbɛ̃́ɔ, ásu kpasa ń
maakɛaoo. 14 Tó gbɛ̃e i yɑ̃́ pɔ́ wá òɛ́
lápi guu dao, à aà yɑ̃́ bɔ dilɛ. Ásu gbɛ̃́
kpaaànɔo, kɛ́ wí e aà kṹ. 15 Ãma ásu
íbɛlɛsɛaànɔo, à lɛdawà á gbɛ̃do ũ.

16 Dii Aafiade á gba aafia gɔɔpii yɑ̃́pii
guu. Dii àɔ kúánɔ ápii. 17 Ma Pɔlu mámɛ
ma fɔɛ bee kɛ̃̀ ń mazĩa ɔo. Bee mɛ́ ma lá
píi seela ũ, màa mi kɛ̃́. 18 Wá Dii Yesu
Kilisi gbɛ̃kɛkɛɛ́ ápii.

*2:9 Mat 24.24
†3:8 1Tɛs 2.9

TIMƆTEE LÁ SẼ́IA

Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Timɔtee daá Yudaɛ, aà maeá Gɛlɛkiɛ. Aa kɔ̃'è ń Pɔluo Lisita pɔ́ kú bùsu pɔ́ wì mɛ tia Tuukii guu, Pɔlupi wɛ̃́lɛgɛa plaade guu (Zĩn 16.1-3). Timɔtee gɔ̃̀ Pɔlu ìwa pɔ́ ìɔ kãiaànɔ ũɛ. A tɛaàzi aà wɛ̃́lɛ dasiɔ gɛa guu, ɔ̃ Pɔlu ì aà zĩ gãli pɔ́ an yã́ɔ lɛ́ gɛ́ súsuoɔ guu. Ayãmɛto aà tɔ́ kú zĩnaɔ lá guu (17.14-15, 18.5, 19.22) ń lá pɔ́ Pɔlu kɛ̃̀ɔ guu (1Kln 4.17, 16.10-11, Flp 2.19-24, 1Tɛs 3.2-6) ń lá pãleɔ. Lá mɛ̀n pla pɔ́ a kɛ̃̀ Timɔteeɛ ń pɔ́ a kɛ̃̀ Tituɛo wì mɛ pàsitɛɛ láɔ, yã́zɛ pɔ́ a kàlɛkalɛ dɔaanaɔ ń pàsitɛɛɔnɛo yã́i.

Timɔtee lá sɛ̃́ia lɛ́ yã́ dɔ̀ɔ àaɔ̃ ɔlɔwɛ̃ɛ:

Sɛ̃́ia gĩa à lɛzà Yesudeɔwa zɛ́ kaaliɔ yã́i ń làasoo kpaanlaɔ ń Yudaɔ yã́ pɔ́ yãalɛa ń luadɔ̃sai yã́ pɔ́ gbẽeɔ lɛ́ dadanɛ́o. Zɛ́ kaalipiɔ mɛ̀ dṹniaɛ bee pɔ́ɔ maao, wìli fɔ̃ Lua lèo, sema wa asiiyã dɔ̃ bàasio. Aa gbãakpà blɛeɔ tɛ̃boao ń gia nɔsɛi yã́o.

Bee gbɛa lápi lousisiyã bɔɔlɛkɛ̀wɛ̃ɛ, kɔ̃kãaa yã́ɔ ń yã́ pɔ́ a maa Yesude dɔaanaɔ aaɔ kũaɔ.

A láakĩi lápi lɛdà Timɔteewa lá à kṹ aà a zĩ pɔ́ Lua dàɛ kɛ, lá à kṹ à laaidɔ luanaaikɛnaɔwa, iɔ dɛ Lua zĩkɛn maa ũ (4.6).

Wa fɔ̃ lápi kpaalɛ lɛɛ pla: Yãdanɛ pɔ́ dɛ Yesudeɔ ń ń dɔaanaɔ pɔ́ ũ (1-3) ń Timɔtee zĩa yã́ɔ (4-6).

Yãdanɛdeɔ gbaa laai

1 Mámɛmaa Pɔlu, Kilisi Yesu zĩna, lá
Lua wá Suabana ń Kilisi Yesu pɔ́ wá
wɛ́ dɔaàzipio dìlɛmɛɛwa, 2 ma láɛ bee
kɛ̃̀nɛ Timɔtee,‡ ma nɛ'ia Yesu zɛ́ guu. Mae
Lua ń wá Dii Kilisi Yesuo gbɛ̃kɛkɛnɛ ń
sùuuo, aai n gba aafia.
3 Lá ma naɛma gɔɔ pɔ́ málɛ gɛ́ Mase-
doni bùsuu, gɔ̃ Ɛfɛsɛ, ní onɛ́ aasu yã́ pɔ́ i
kpaaĩ ń Lua yã́oo danɛ́ lɔɔ. 4 Aasu laaidɔ
fĩ ń deziɔ tɔ́ kɔ̃nwɛa pɔ́ lɛ́ vĩoowa lɔo,
bee ì mɔ́ ń lɛkpaaoɛ. Ìli mɔ́ ń yã́ pɔ́ Lua
lɛ́ yáwanɔoo, aà náaikɛa mɛ́ ì mɔò. 5 Ma
yã́pi dìlɛ kɛ́ aaɔ yekɔ̃i yã́iɛ, yeakɔ̃i pɔ́ ì bɔ
nɔ̀sɛpua ń làasoodaadoũo ń luanaaikɛa
mɔafilisaio guu. 6 Gbẽeɔ pã̀alɛ yã́piɔnɛ aa
pɛ̀lɛ yã́ àisai bɔlɛau. 7 Aa ye wàɔ dɛ Mɔizi
ikoyãdanɛdeɔ ũ, ãma aa yã́ pɔ́ wàlɛ o dɔ̃o
ge yã́ pɔ́ wà zɛ̀wàɔ.
8 Wá dɔ̃ ikoyãpi maa, tó gbɛ̃́ lɛ́ zĩkɛwà
a zɛ́u, 9 asa wá dɔ̃ kɛ́ Lua i ikoyã dilɛ gbɛ̃-
maa yã́io, sema yãdansaiɔ ń swã́gbãadeɔ
ń lousisinsaiɔ ń duunkɛnaɔ ń luayãdan-
saiɔ ń dṹnia gbɛ̃́ɔ ń de ń dao dɛnaɔ ń
gbɛ̃dɛnaɔ 10 ń gbãsĩkɛnaɔ ń gɔ̃ɛ pɔ́ aaì
gbãsĩkɛ ń ń gɔ̃ɛ deeoɔ ń gbɛ̃nazĩnyianaɔ
ń ɛɛdeɔ ń yãdɔmadeɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ aaì bɔ
yã́zɛde kpɛɔ píi. 11 Yã́zɛdepi mɛ́ baona
gawide pɔ́ Lua Báaade gɔ̃̀mɛɛ zĩ́ ũ.

Lá Lua gbɛ̃kɛkɛ̀ Pɔluɛ

12 Ma Kilisi Yesu wá Dii pɔ́ ma gba
gbãa sáaukè, asa à ma náaikè à zĩ-
dàmɛɛ. 13 Ma aà tɔbẽɛsì yãa, ma ĩadà
aà gbɛ̃́ɔwa,¶ ma gbãablèmá. Ń beeo à
wɛ̃nadɔ̃̀mɛɛ, asa má kè wɛ́siakɛ ń aà
náaikɛsaio guuɛ. 14 Ɔ̃ wá Dii Kilisi Yesu
gbɛ̃kɛkɛ̀mɛɛ zɔ̃ɔ, a tò ma a náaikè, míɔ ye
gbɛ̃́i naawa guu. 15 Yã́ɛ bee sĩana vĩ wà
sí. Kilisi Yesu mɔ̀ dṹnia guu duunkɛnaɔ
suabaa yã́iɛ. Mapi, ma pɔ́ mɛ́ dɛ dãɔla,
16 ɔ̃ Lua ma wɛ̃nagwà, kɛ́ mɛna zɔ̃ɔ pɔ́ Kil-
isi Yesu kɛ̀ ń ma gbɛ̃́ pɔ́ ma duuna dɛńlao
bɔ gupuau seela ũ gbɛ̃́ pɔ́ aa aà náaikɛ aa
wɛ̃ni láasai eɔnɛ. 17 Lua mɛ̀ndona, gɔɔpii
Kía pɔ́ lí gao mɛ́ wìli e ń wɛ́oo mɛ́ aɔ bɛɛɛ
vĩ ń gawio gɔɔpii, ãmi.

‡1:2 Zĩn 16.1
¶1:13 Zĩn 8.3, 9.4-5

18 Ma nɛ́ Timɔtee, lá wà dɔ̀aa ãn-
abikɛkɛ̀ n yã́ musu, málɛ yã́pi danɛ kɛ́
ǹyɔ̃ kũa, ní zɛ̃̀ maa kaò 19 luanaaikɛa
guu ń làasoodaadoũo. Làasoodaadoũ lí
kɛ gbɛ̃ɛɔnɛ yãe ũo, ɔ̃ an luanaaikɛa ì
ɔ̃̀ɔkpa. 20 Imɛnɛ ń Alɛsãndao kú ń guu.
Ma ń kpá Setãuwa[§] kɛ́ aaɔ dɔ̃ wìli dɔ́ɛ ń
Luaoo.

Lousisia

2 Too, gĩa sɛ̃́ia málɛ lɛdama à wabikɛ
gbɛ̃́piiɛ, à zɛ́ gbɛanɛ́, à kulɛkɛnɛ́
Luaɛ ń sáaukpaao. 2 À wabikɛ kíaɔnɛ
ń gbãadeɔ píi, kɛ́ wà e wàɔ ku aafia
yãkelesai luayãmanaɔ ũ, wá kua iɔ gbia.
3 Bee mɛ́ maa, ì ka Lua wá Suabanagu.
4 A ye gbɛ̃́pii suaba, aai sĩana dɔ̃. 5 Asa
Lua mɛ̀ndoɛ, mɛ́ kɔ́ɔ kú mɛ̀ndo Lua ń
gbɛ̃nazĩnaɔ zãnguo, ɔ̃n gbɛ̃nazĩna Kilisi
Yesu ũ.[**] 6 À azĩa kpà gbɛ̃́pii fĩabobɔ ũ
a gɔɔwa, Lua pɔeãpi seela ũ. 7 Ayãmɛto
Lua ma dilɛ a kpàwakɛna ũ, a zĩna ũ, mà
a zɛ́ sĩande da buipãleɔnɛ.[††] Sĩana málɛ
o, i kɛ ɛɛ no.
8 Má ye gɔ̃ɛɔ lousisi gu ń guo píi, aa
ɔsɛ musu[‡‡] gbãsĩsai, pɔkũma ń lɛkpaao
sai. 9 Má ye lɔ nɔɛɔ ńzĩa kɛkɛ a zɛ́wa yɔ̃̀ɔ-
sai zĩamɔnɛ sai. I kɛ ń mì yɔ̃̀ɔde tãao ge
vua ń òso nɔamblebɔɔ ge zwã̀a ɔdeɔ no.[¶¶]
10 Aa ńzĩa kɛkɛ ń maakɛao, lá a maa nɔɛ
lousisinaɔ kɛwa. 11 Nɔɛɔ yãdada kílikili,
aa misiilɛ yã́pii musu. 12 Mili we nɔɛɔ yã-
dàda gɔ̃ɛɔnɛ ge aaɔ iko vĩmáo, sema aaɔ
ku kílikili. 13 Asa Adamu ɔ̃ Lua kɛ̀ sɛ̃́ia, a
gbɛa Ɛva.[§§] 14 I kɛ Adamu wa sã̀são, nɔɛ
wa sã̀sã, à sì duunau.[*] 15 Tó nɔɛ wɛtã̀ ń
luanaaikɛao ń yea gbɛ̃́ɔzio ń kuaadoakɛo
zĩamɔnɛ sai, ali nɛ'i aafia.

Gbɛ̃zɔ̃ɔ ń dɔnlɛdeɔ

3 Yã́ɛ bee sĩana vĩ: Tó gbɛ̃́ ye kɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ
ũ, àlɛ zĩ maa nidɛ. 2 Gbɛ̃zɔ̃ɔ líɔ ku
tàaesai nɔmɛndode ũ, laaide ũ, ìɔ azĩa
kũa dɔ̃ gbɛ̃́ dɔ̀ɔde ũ, nibɔfɔ̃na ũ, gbɛ̃́ pɔ́
a fɔ̃ yãdanɛ́ ũ. 3 Asu àɔ dɛ igbɛ̃na ge gbɛ̃́
pãsĩ ũo. Aàɔ dɛ nɔ̀sɛdoũde yãkelesaide ũ.
Ɔ̃a su dɔaaɛ̀o. 4 Aàɔ a ua kũa dɔ̃, aà nɛ́ɔ
lí misiilɛɛ̀ aaliɔ aà ɔtondɔkĩi gwa.[†] 5 Asa
tó gbɛ̃́ a ua kũa dɔ̃o, kpelewa a fɔ̃ ɔlia
Lua gãlideɔzii? 6 Asu àɔ dɛ gbɛ̃́ dafuna
ũo, kɛ́ asu ĩ́anadã, i azĩa dayãu lán Ibi-
isiwao yã́i. 7 Aà tɔ́ àɔ na Yesusaideɔ kĩ́i
lɔ, kɛ́ wasu aà tɔ́'ĩisi, i zu Ibiisi bauo yã́i.
8 Màa lɔ dɔnlɛdeɔ aaɔ dɛ gbɛ̃́ gbiaɔ
ũ. Aasu wàɔ dɛ lɛplaadeɔ ũo. Wɛ̃ yã́
su dɔaanɛ́o. Aasu wàɔ dɛ ɔwɛɛlɛmbɛ̃ɛɔ
ũo. 9 Aaɔ Yesu yã́ kũa ń làasoodaadoũo.
10 Wà ń yã́ gwa gĩa, tó wi yãe emáo, wi
gbasa ń dilɛ dɔnlɛdeɔ ũ. 11 Màaɛ ń nɔɛɔ.
Aaɔ dɛ nɔɛ gbiaɔ ũ, laaideɔ ũ, aaìɔ náai
vĩ yã́pii guu. Aasu wàɔ dɛ gudɛnaɔ ũo.
12 Dɔnlɛde àɔ dɛ nɔmɛndode ũɛ, aàɔ a ua
ń a nɛ́ɔ kũa dɔ̃. 13 Gbɛ̃́ pɔ́ zĩkɛ̀ a zɛ́wa, ì
zɛkĩi maa e, aà sɔ̃ iɔ dilɛa a Kilisi Yesu
náaikɛa guu maamaa.
14 Baa kɛ́ málɛ yã́piɔ onɛ, má dìlɛ má
mɔ́ n gwai tia. 15 Tó ma mɔa su lɛ́ gɛ̃gɛ̃ɛ,
má ye ǹyɔ̃ dɔ̃ lá a maa wàɔ ku Lua uadeɔ
ũɛ. Wámɛ wá Lua bɛ̃́ɛ gãlideɔ ũ, sĩana
zĩ́mpɛlɛ ń a gbãa'ekĩio ũ. 16 Lua asiiyã pɔ́
bɔ̀ gupuau zɔ̃ɔ sĩanaɛ:
À mɔ̀ gbɛ̃nazĩna ũ,
Lua Nisĩna aà sĩandekɛ ɔ̀lɔnɛ́,

[§] **1:20** 1Kln 5.5
[**] **2:5** Zĩn 4.12
[††] **2:7** 2Tim 1.11
[‡‡] **2:8** Bɔa 9.29
[¶¶] **2:9** 1Piɛ 3.3
[§§] **2:13** Daa 2.7, 21-22
[*] **2:14** Daa 3.1-6
[†] **3:4** Tit 1.6-8

malaikaɔ aà è.
Wà aà yã́ waasokɛ̀ buiɔ guu,
wà aà náaikɛ̀ dṹnia guu,
Lua aà sɛ̀ tàò a kĩ́i gawi guu.

Tɛ̃ yã́

4 Lua Nisĩna ò wásawasa, gɔɔgbɛzãzĩ
gbɛ̃ɛɔ pãkpa Yesu zɛ́i, aai tɛ sã́sãyã
pɔ́ tã́a ì ɛɛdeɔ da a oauzi. 2 Ɛɛde mɔafil-
ide pɔ́ vãi lí kã̀adańlaoɔ mɛ́ aa ń sãsã.
3 Aaì gí gbɛ̃́ɔnɛ aa nɔsɛ aa zãkɛ, mɛ́ aaì
blɛ tɛ̃́nɛ́, blɛ pɔ́ Lua kɛ̀ a náaikɛna pɔ́ aa
sĩana dɔ̃́ɔnɛ aa ble ń a sáaukpaao. 4 Pɔ́ pɔ́
Lua kɛ̀ píi maaɛ.[‡] Wásu a kee tɛ̃boo,[¶] wà
ble ń aà sáaukpaao, 5 asa Lua yã́ ń wá
wabikɛao gbãbɔ̀ɛ̀.

Kilisi Yesu zĩkɛn maa

6 Tó n yã́piɔ dà n gbɛ̃́ɔnɛ, ńyɔ̃ɔ dɛ Kil-
isi Yesu zĩkɛn maa ũ, asa ńlɛ nzĩa gwa ń
Yesu yã́o, ń tɛ́ yãmaa pɔ́ wa dànɛi. 7 Mikɛ̃
fɛlɛkaa fĩ pɔ́ lí kpaaĩ ń Lua yã́oowa. Ǹ nz-
ĩa toto, kɛ́ ǹyɔ̃ dɛ luayãmana ũ. 8 Mɛto-
toa ài vĩ yɔɔ, ãma dɛa luayãmana ũ ài vĩ
yã́pii guuɛ, asa bee ì mɔ́ ń wɛ̃nio gbã ń
ziao. 9 Yã́pi sĩana vĩ, à kà wà si ɔplapla,
10 wí zĩkɛ wà dɛ̃ɛka a musu. Wá wɛ́ dɔ
Lua bɛ̃́ɛzi. Ɔ̃mɛ gbɛ̃́pii Suabana ũ, azaiasa
aà náaikɛnaɔ.
11 Yã́piɔ dilɛnɛ́, ní dadanɛ́. 12 Ńsu to
wà saka n ɛ̀waasokɛguo. To n kua zɛ'ɔlɔ
Yesudeɔnɛ yã'oa ń yãkɛao ń yeakɔ̃io ń
luanaaikɛao ń kua gbãsĩsaio guu. 13 E
màɔ mɔ́, wɛtã ń Lua yã́ kyokɛao, ní
danɛ́, ní lɛdaomá. 14 Gba pɔ́ Lua dànɛ
gɔɔ pɔ́ wà ãnabikɛkɛ̀ n yã́ musu, mɛ́
gbɛ̃zɔ̃ɔ ɔnàma, ńsu niazĩkpaio. 15 Laaidɔ
yã́piɔwa, ní mɛkpawà, gbɛ̃́pii i n gɛa'aɛ e.
16 Ǹ nzĩa yã́ ń n yãdanɛo tàasika. Zɛ súsu
ń yã́piɔ. Tó ń kɛ̀ màa, ńyɔ̃ nzĩa suaba ń
gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ swã́sɛ n yã́iɔ.

Gyaaɔ ń dɔaanaɔ

5 Ńsu maezɔ̃ɔ leleo.[§] Lɛdawà n mae ũ,
ní da ɛ̀waasoɔwa n vĩ̀i ń n dãunaɔ ũ.
2 Lɛda nɔɛzɔ̃ɔwa n da ũ, ní da nɔgbãa ge
wɛ̃́ndiawa n dãe ũ làasooplasai.
3 Gyaa gbɛ̃andoɔ kpɛla. 4 Tó gyaa nɛ́ɔ
ge tɔũnaɔ vĩ, aa ń daɛɔ gwaa dada gĩa,
aai fĩabo ń maeɔ ń ń daɔnɛ, asa bee ì ka
Luagu. 5 Gyaa gbɛ̃ando wɛ́ ìɔ dɔ Luazi,
ì wɛtã lousisia ń wabikɛaowa gwãasĩna
ń fãanɛo. 6 Gyaa pãpãkɛnaá gɛɛ, baa tó
a bɛ̃́ɛ. 7 Yã́piɔ danɛ́, kɛ́ wasu ń tàae eo.
8 Tó gbɛ̃́ lɛ́ a daɛɔ gwao, atɛ̃sa aà uadeɔ,
à bɔ̀ Lua yã́ kpɛɛ, Yesusaide dɛaàla. 9 Nɔɛ
pɔ́ dɛ wà da gyaaɔ guun kɛ: Nɔɛ pɔ́ kà
wɛ̃̀ bàaɔ̃ mɛ́ à zãkɛ̀ gɛ̃n do, 10 wìɔ aà dɔ̃
maakɛna ũ, nɛgwan maa ũ, nibɔfɔ̃na pɔ́
Lua gbɛ̃́ɔ gbá pìpi ũ, taasideɔ dɔnlɛde ũ,
nɔɛ pɔ́ mɛkpà maakɛa píiwa ũ. 11 Ńsu
gyaa nɔgbãaɔ dauo, asa tó an gɔ̃ nidɛa
fɛ̀lɛ, an naa Kilisiwa a busaɛ, aaiɔ ye za-
˜kɛ, 12 aai ńzĩa dayãu, kɛ́ aa lɛ́ pɔ́ aa gbɛ̀ɛ̀
yãa gbòo yã́i. 13 Bee gbɛa aaì pãkɛ dada,
aaìɔ bɛbɛ wàɔ ualɛkɛ. I kɛ màaden ń ũ
adoo, aaì gɔ̃ gbɛ̃pen gudɛnaɔ ũɛ, aaì yã́
pɔ́ dɛ wà oo o. 14 Ayãmɛto má ye gyaa
nɔgbãaɔ zãkɛ, aai nɛ'i, aai laaidɔ bɛwa,
kɛ́ aasu wá ibɛɛɔ gba zɛ́ aa wá tɔbɛ̃ɛsio
yã́i. 15 An gbɛ̃ɛɔ bɔ̀ tɛ Setãuzi kɔ̀. 16 Tó
Yesudee gyaaɔ vĩ a bɛ, aàli dɔńlɛ. Asu to
aa gɔ̃ gãlideɔnɛ aso ũo, kɛ́ aa e dɔ gyaa
gbɛ̃andoɔlɛ yã́i.
17 Gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ́ ì dɔaa a zɛ́wa kà wà fĩaboɛ̀
lɛɛ pla, atɛ̃sa gbɛ̃́ pɔ́ waasokɛa ń yã-
daanɛ́o ãia vĩ. 18 Wà yã́ɛ bee kɛ̃̀ láu wà
mɛ̀: Ásuli lɛsɔkpa zu pɔ́ lɛ́ pɔgbɛ̃ɛo.[**] Wà
mɛ̀ lɔ: Zĩkɛna kà à a asea e.[††] 19 Ńsu gbɛ̃́

[‡]**4:4** Daa 1.31
[¶]**4:4** Maa 7.19
[§]**5:1** Lev 19.32
[**]**5:18** Iko 25.4, 1Kln 9.9
[††]**5:18** Luk 10.7

pɔ́ mɔ̀ ń gbɛ̃zɔ̃ɔ káalao yã́ sio, sema see-
ladeɔ kà gbɛ̃ɔn pla ge àaɔ̃ bàasio.[‡‡] 20 Gbɛ̃́
pɔ́ duunakɛ̀ɔ gba laai gbɛ̃́pii wáa, kɛ́ vĩa
e gbɛ̃́ kĩniɔ kṹ. 21 Ma nanɛ Lua ń Kil-
isi Yesuozi ń malaika pɔ́ à ń sɛ́ɔ, ǹyɔ̃
yã́piɔ kũa gbɛ̃e tɛ̃bosai. Ńsu yãe kɛ gbɛ̃ɛɛ
ublembɛkɛa yã́io. 22 Ńsu wã ɔna gbɛ̃́wa
ǹ aà dazĩuo. Ńsu to n lɛ́ àɔ ku gbɛ̃e duu-
nauo. Ǹyɔ̃ nzĩa kũa gbãsĩsai. 23 Ńsu í pã
mi ado lɔɔ. Nìli vɛ̃ɛ ga yɔɔ n nɔ̀sɛ ń n
gyãkɛa mɔ̀ɔmɔɔɔ yã́i.
24 Gbɛ̃eɔ duuna ì bɔ gupuau e wàɔ gɛ́
a yãkɛkɛińnɔ, gbɛ̃eɔ pɔ́ sɔ̃, ìli bɔ kpaao.
25 Màa lɔ maakɛa ì bɔ gupuau, baa a pɔ́
wi eo a e gɔ̃ ulɛao.

6 Gbɛ̃́ pɔ́ dɛ zɔ ũɔ ń diiɔ dilɛ gbia, aai
misiilɛnɛ́ yã́pii guu, kɛ́ wasu Lua tɔ́ ń
yã́ pɔ́ wi danɛ́o bɛ̀ɛboo yã́i. 2 Gbɛ̃́ pɔ́ an
diiɔ dɛ Yesude ũɔ su dɔ́ɛmá kɛ́ aa dɛ kɔ̃g-
bɛ̃ɔ ũ yã́io. Aa zɔblenɛ́ maamaa, asa gbɛ̃́
pɔ́ aalɛ ń zĩ baa bleɔ dɛ Yesudeɔ ũɛ, an
gbɛ̃́ yenzideɔ ũ. Yã́piɔ danɛ́, ní lɛdaomá.

Yea ɔ̃ai

3 Tó gbɛ̃e lɛ́ yãpãle danɛ́ mɛ́ i zɛ ń wá
Dii Yesu Kilisi yã́ sĩandeo ń wá zɛ́ yã-
danɛoo, 4 yɔ̃̀ɔdeɛ, a yãe dɔ̃o, lɛkpaa gii
ń yãgwaa láasaio aà kṹ gyã ũ. Yã́ beeɔ ì
to gbɛ̃́ɔ wɛdɔkɔ̃ɛ, aaì sòlekɛ, aaì kɔ̃ sɔ̃́sɔ̃,
aaì làasoo vãi sɛ́ ń kɔ̃o, 5 aaìɔ kĩ́iwãi vĩ.
Gbɛ̃́piɔ làasoo kolea, sĩana pìlimá, aaìɔ
e lousisiaá ɔwɛɛlɛzɛɛ. 6 Lousisia ài zɔ̃ɔ
sĩana, tó gbɛ̃́ zɛ̀ ń pɔ́ pɔ́ á vĩo. 7 Wi mɔ́ ń
pɔeo dṹnia guu lao, mɛ́ wá e tá ń pɔeoo.
8 Tó wá pɔblea ń pɔkasaɔ vĩ, bee mɔ̀.
9 Gbɛ̃́ pɔ́ ye gɔ̃ ɔde ũɔ ì ńzĩa da yɔ̃a bau.
Pɔ́ nidɛa mìsai kaide ì gɛ̃ńgu, i ń kpálɛ
músi ń kaalɛo guu. 10 Yea ɔ̃ai mɛ́ yãvãi
píi zĩ́na ũ. Gbɛ̃eɔ lɛ́ a kɔ̃dɛ e aa gɛ̀ zɔ̃̀ò
Yesu zɛ́wa, aa wãwã zɔ̃ɔ kpà ńzĩai.

Dɛ̃ɛ maa ká

11 Lá Lua gbɛ̃́n n ũ, bàalɛ yã́piɔnɛ, ní
tó yãmaa líɔ dɔaanɛ ń yã́ pɔ́ zɛvĩ Luaɛo
ń aà náaikɛao ń yea gbɛ̃́ɔzio ń mɛnao ń
nɔ̀sɛniɛo. 12 Dɛ̃ɛ maa ká n Yesu náaikɛa
guu, ní wɛ̃ni láasai e, asa ɔ̃ Lua n sisi-
wà gɔɔ pɔ́ n lɛ́ maa gbɛ̃̀ɛ̀ bíla wáa. 13 Ma
nanɛ Lua pɔ́ ì wɛ̃ni kpa pɔ́piiwazi ń Kilisi
Yesu pɔ́ yãmaa ò Pɔ̃nsi Pilatiɛo,[¶¶] 14 ǹyɔ̃
yã́ pɔ́ wa dìlɛnɛ kũa sãasai tàaesai e wá
Dii Yesu Kilisi mɔ́zĩ. 15 Gbãade mɛ̀ndona
Báaade, kíaɔ Kía, diiɔ Dii mɛ́ a Kilisipi bɔ
a gɔɔwa.[§§] 16 Ɔ̃mɛ lí gao ado, ìɔ ku gupua
pɔ́ wìli fɔ̃ sɔ̃̀io guu.[*] Gbɛ̃e i wɛsiaàlɛo, wa
fɔ̃ seo.[†] Ɔ̃mɛ gawi ń gbãao vĩ gɔɔpii, ãmi.
17 O dṹnia tiaɛ bee ɔdeɔnɛ aasu
ĩ́anadão. Aasu gbãa'e ɔda náaisaiwao, aa
gbãa'e Lua pɔ́ ì pɔ́pii kpáwá zɔ̃ɔ wà pɔ-
nakɛòwa. 18 Oné aa maakɛ, maakɛa i tɔ̃́-
má. Aaɔ dɛ gbadanaɔ ũ, aaiɔ gbɛ̃kɛ vĩ.
19 Beewa aa kũ̀sũa maa di ńzĩaɛ àizãna
pɔ́ ũ,[‡] aai wɛ̃ni pɔ́ dɛ wɛ̃ni ũ sĩana e.
20 Timɔtee, kàeda yã́ pɔ́ Lua nànɛ n ɔz-
ĩi. Ɛ̃ dṹnia yã́ giiɔnɛ ń yãwaaipaa pɔ́ wì
mɛ dɔ̃aɛo. 21 Gbɛ̃eɔ zɛ̀ò, ɔ̃ aa pã̀alɛ Yesu
zɛ́ɛ.

Lua gbɛ̃kɛkɛɛ́.

‡‡**5:19** Iko 19.15
¶¶**6:13** Zãa 18.36-37
§§**6:15** Zia 19.16
***6:16** Soũ 104.2
†**6:16** Bɔa 33.20
‡**6:19** Mat 6.20

TIMƆTEE LÁ PLAADE

Yā́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Pɔlu lá plaadepi kɛ̃̀ Timɔteeɛ za Lomaɛ (1.17). Wà wɛtɛ̃amɔ̀ Pɔluɛ we pãsĩpãsĩ (2.9), a ku yooyea (4.10, 16). À kà a zĩ láaa (4.6), ɔ̃ àlɛ lɛda a ìwa yenzidewa (1.2).

À nà Lua sáaukpaawa Timɔtee yeanzi ń aà luanaaikɛao yā́ musu. Wɛtɛ̃a ń taasio ń íbɛlɛ pɔ́ wì sɛ́ ń baonakpanaɔ yā́i à lɛdà Timɔteewa aà zɛ gbãa, aà taasikɛanɔ Kilisi zĩgɔ̃ maa ũ (1.3-2.13). A òɛ̀ aà mikɛ̃ gbɛ̃́ pɔ́ aaìɔ gbɛ̃́ɔ lɛwɛɔ yā́wa, asa aaìɔ yãkpaanlaɔ lɛkpaakɛkɛ ń gbɛ̃́ɔɛ, ɔ̃ aaì n luanaaikɛa ɔ̃̀ɔkpa. A òɛ̀ aà a ɔlɛsɛ, aà zɛ ń Lua yā́ pɔ́ a dàda za a ɛ̀waasogɔɔo (2.14-4.5). Lápi láakĩi Pɔlu azĩa yā́ɔ bɔɔlɛkɛ̀ɛ̀, lá a ku ga lɛ́zĩ Loma, ãma a dɔ̃ ké Lua a a suaba e a gɛ kaò aà kpalau musu.

Pɔlu dɛ̃ɛ maa nɛ̀ à baonakpà e a lɛ́wa (4.7), ɔ̃ à tɛkpà lápi kyokɛnaɔgu aa dɛ̃ɛ doũpi ká ń luanaaikɛao ń mɛnao ń yeańzio vĩakɛa ibɛɛɔnɛ sai.

Pɔlu tɛ́kpaa Timɔteegu

1 Mámɛmaa Kilisi Yesu zĩna Pɔlu lá
Lua yeiwa wɛ̃ni pɔ́ à a lɛgbɛ̃̀ Kilisi
Yesupi guu yā́i, [2] ma láɛ bee kɛ̃̀nɛ, ma nɛ́
yenzide Timɔtee.¶ Mae Lua ń wá Dii Kil-
isi Yesuo gbɛ̃kɛkɛnɛ ń sùuuo, aai n gba
aafia.
[3] Ma sáaukɛ̀ ń ma dezìɔ Lua pɔ́ mi kúlɛɛ̀
ń nɔ̀sɛpuaoo, asa n yā́ ìɔ dɔmagu láasai
ma wabikɛa gwãasĩna ń fãanɛo guu. [4] Tó
wɛ́'i pɔ́ bɔ̀ma yā́ dɔ̀magu, mi n bɛɛkɛɛ,
míɔ ye wà wɛsikɔ̃lɛ, ké ma pɔna e kɛ
zài. [5] N luanaaikɛa ń nɔ̀sɛmɛndoo ìɔ dɔ-
maguɛ. N dazi Loisi ń n da Ɛnisio Lua
náaikɛ̀ màa, mɛ́ má dɔ̃ sā́asã ńlɛ Lua
náaikɛ màa sɔ̃.
[6] Ayãmɛto málɛ dɔngu, fɛlɛ zɛ ń gba pɔ́
Lua dànɛ gɔɔ pɔ́ ma ɔnàmao, [7] asa Nisĩna
pɔ́ ì wá gba gbãa, ì to wàɔ yekɔ̃i, ì to wàɔ
laai vĩ ɔ̃ Lua kpàwá, i kɛ nisĩn fooo no.
[8] A yā́i ńsu widɛ ń wá Dii yã'oanɛ́oo, mɛ́
ńsu widɛ ma gbɛ̃́ pɔ́ wà ma dakpɛu aà
yā́i yā́ musuo. Taasi pɔ́ wì kɛ aà baok-
paa yā́i kɛmanɔ ń Lua gbãao. [9] Ɔ̃mɛ wá
suabà, à wá sisi, wa gɔ̃ aà pɔ́ ũ. I kɛ yā́
pɔ́ wá kɛ̀ yā́i no, aàzĩa pɔeã yā́iɛ, ń gbɛ̃kɛ
pɔ́ a kɛ̀wɛ̃ɛ naa Kilisi Yesuwa zadɔ̃ gɔɔ i
daalɛoo. [10] Gbɛ̃kɛpi bɔ̀ gupuau wá Sua-
bana Kilisi Yesupi mɔa guu sa. À ga iko
bãdɛ̀, à wɛ̃ni ń kua gɔɔpiio bɔ̀wɛ̃ɛ gupuau
a bao pɔ́ wì kpa guu. [11] Lua ma dilɛ a zĩna
ũ mà baopi kpàwakɛ, mí danɛ́.§ [12] A yā́i
málɛ taasiɛ bee kɛi, ãma wí lí ma kũo,
asa má gbɛ̃́ pɔ́ ma aà náaikɛ̀ dɔ̃, mɛ́ má
dɔ̃ sā́asã ké a fɔ̃ kàeda yā́ pɔ́ à nàmɛɛ ma
ɔzĩi e a mɔgɔɔzĩ. [13] Ǹyɔ̃ yā́ sĩande pɔ́ ń mà
ma kĩ́ipi kũa yā́ zĩ́nda ũ ń luanaaikɛao ń
yeakɔ̃io naa Kilisi Yesuwa guu. [14] Kàeda
yãmaa pɔ́ Lua nànɛ n ɔzĩi ń aà Nisĩna pɔ́
kú wá guu gbãao.
[15] Ń dɔ̃ ké Azi bùsudeɔ píi ma vũaaɛ.
Fizɛlɛ ń Ɛɛmɔzɛnio kú ń guu. [16] Dii wɛ̃-
nadɔ̃ Ɔnɛsifɔɔ bɛdeɔnɛ! Asa à ma nɔ̀sɛ
nìnimɛɛ, a gɛ̃na lɛ́ vĩo, i wide ma daakpɛu
yā́ musuo. [17] Kɛ́ à kà Loma gɔ̃̀ɔ, à ma
wɛɛlɛ e à gɛ̀ bɔ̀a. [18] Dii to Lua wɛ̃nadɔ̃ɛ̀
yā́kpalɛkɛgɔɔzĩ. Ń dɔnlɛ zɔ̃ɔ pɔ́ a kɛ̀mɛɛ
Ɛfɛsɛ dɔ̃ sā́asã.

Kilisi Yesu zĩgɔ̃ maa

2 Mpi sɔ̃ ma nɛ́, ǹyɔ̃ gbãa ń gbɛ̃kɛ pɔ́
Lua vĩwanɔ naa Kilisi Yesuwao. [2] Yā́
pɔ́ ń mà má ò dasi wáa na gbɛ̃́ náaide pɔ́
aa fɔ̃ da gbɛ̃pãlɛɔnɛɔ ɔzĩ. [3] Taasikɛmanɔ
Kilisi Yesu zĩgɔ̃ maa ũ. [4] Dṹnia yā́ lí dɔaa
zĩgɔ̃ pɔ́ kú zĩlauɛo, kɛ́ aà yā́ e ka a diigu
yā́i. [5] Bakpaaĩna sɔ̃, tó i bàalɛ a zɛ́wao, a

¶**1:2** Zĩn 16.1
§**1:11** 1Tim 2.7

fùa eo.** 6 Zɔ̃ɛ pɔ́ zĩ gbãa kɛ̀ mɛ́ ì a baa
sɛ́ sɛ̃́ia. 7 Làasookɛ yã́ pɔ́ má òpiɔwa, asa
Dii a ń gba ɔ̃nɔ apii guu.
8 To Davidi bui Yesu Kilisi pɔ́ bɔ̀ gau yã́
àɔ dɔngu. Baona pɔ́ mi kpan we. 9 A yã́i
málɛ taasikɛi. Wà mɔkàa lán dàakɛnawa,
ãma wa fɔ̃ mɔka Lua yã́wao. 10 Ayãmɛto
mi yã́pii fɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń sɛ́ɔ yã́i, kɛ́ ampiɔ
sɔ̃, Lua ń suaba, aai gawi pɔ́ lí láao e naa
Kilisi Yesuwa. 11 Yã́ɛ bee sĩana vĩ:
Tó wa gaaànɔ, wáɔ kuaànɔ.††
12 Tó wa mɛnafɔ̃̀, wáɔ kibleaànɔ.
Tó wa lelekpàaàzi,
aàpi a kpáwázi sɔ̃ɛ.‡‡
13 Tó wá náai vĩo, ìɔ náai vĩɛ,
asa a we lelekpa azĩaio.

Dii zĩkɛna maa ń lɛkpaaoo

14 Yã́piɔ dɔ n gbɛ̃́ɔgu, ní nanɛ́ Luazi
aasu lɛkpaa pã kɛ Lua yã́ musuo. A ài vĩo,
ì gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ maɔ ɔ̃̀ɔkpaɛ. 15 Ãiakɛ, kɛ́ Lua
e n sáaukpa, zĩkɛna pɔ́ ì yã́ sĩande polonɛ́
wásawasa, wí lí aà kũ aà zĩ yã́ musuo ũ.
16 Ɛ̃ yãbɔlɛa pã pɔ́ lí kpaaĩ ń Lua yã́ooɛ.
Ì gbɛ̃́ɔ luayãdasai kã́fĩnɛ́ɛ, 17 ɔ̃ yã́ pɔ́ aaì
danɛ́ ì ɔtamá lán sã́nɛwa. Imɛnɛ ń Filɛ-
tio kú ń guu. 18 Aa kɛ̃̀ sĩanawa, aaì mɛ
wà bɔ̀ gau kɔ̀, aaì gbɛ̃ɛɔ luanaaikɛa ɔ̃̀ɔk-
paonɛ́. 19 Gia ń beeo ɛ̃ pɔ́ Lua dàalɛ zɛa
gbãa, wà yã́ɛ bee kɛ̃̀wà: Dii gbɛ̃́ pɔ́ dɛ a
pɔ́ ũɔ dɔ̃.¶¶ Gbɛ̃́ pɔ́ ì Dii sísi kɛ̃́ yãvãiwa.
20 Uada ìɔ pɔ́ɔ vĩ dasi. Wà a keeɔ kɛ̀ ń
vuao ń ã́nusuo yã́gbiakɛbɔ ũ, mɛ́ wà a
keeɔ kɛ̀ ń lío ń gĩo yãyɔɔnakɛbɔ ũ. 21 Tó
gbɛ̃́ ɔbɔ̀lɛ yã́ bɛɛɛsai guu, a gɔ̃ yã́gbiakɛbɔ
ũ, Dii zĩkɛbɔ maa ũ, iɔ ku maakɛa píi
sɔu guu. 22 Bàalɛ ɛ̀waaso pɔnidɛaɔnɛ, ní
tó maakɛa ń luanaaikɛao ń yea gbɛ̃́ɔzio ń
kua ń kɔ̃o na dɔaanɛ sãnu ń gbɛ̃́ pɔ́ aaì Dii
sísi ń nɔ̀sɛpuaoɔ. 23 Ɔbɔlɛ yã́ mìsai gwaa
ń kɔ̃o guu. A dɔ̃a vĩo, mɛ́ ń dɔ̃ kɛ́ ì lɛk-
paa inɛ́. 24 A maa Dii zɔ̀blena aàɔ lɛkpaa
vĩo. Aàɔ busaa gbɛ̃́piiɛ, yãdanɛde maa pɔ́
ì gbɛ̃́ fɔ̃́ ũ, 25 i gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ a yã́ sioɔ gba laai
busɛbusɛ. Wìliɔ dɔ̃o Lua a ń gba nɔ̀sɛlilɛa
zɛ́, aai sĩana dɔ̃, 26 aai pili Ibiisi pɔ́ ń kṹ
ń a bao à ń dá a pɔeã guuwa, aai su ń
laaiwa.

Gbɛ̃nazĩnaɔ yãkɛa gɔɔgbɛzãzĩ

3 Ǹyɔ̃ dɔ̃ kɛ́ gɔɔ gbɛzãɛ beeɔ aaɔ
zĩ'ũ. 2 Gbɛ̃́ɔ zĩa yã́ a dɔaanɛ́, ɔ̃a a
ń sɔ̃ ble. Aaɔ dɛ waladeɔ ũ, ĩ́andã-
naɔ, gbɛ̃sɔ̃sɔ̃naɔ, de ń dao yãmansaiɔ,
guluɔ, luayãdansaiɔ, 3 nɔ̀sɛsaideɔ, awa-
mansaiɔ, gbɛ̃́ tɔbɛ̃ɛsinaɔ, faasaideɔ, ãia-
pãsĩdeɔ, maa ibɛɛɔ, 4 bɔnkpɛdeɔ, làasoo-
saideɔ ń yɔ̃̀ɔdeɔ. Aaɔ ye pɔnakɛai dɛ Lua
yã́la. 5 Aaì lousisi, ãma an yã́ lí kɔ̃sɛ ń Lua
gbãaoo. Kɛ̃́ gbɛ̃́piɔwa. 6 Gbɛ̃́ bee taaɔ ì gɛ̃
nɔɛ pɔ́ lí mi gbãɛoɔzi, aai ikokɛmá. Du-
una sadà nɔɛpiɔgu, dɔ́ɛ'ĩi mɛ́ gɔ̃̀nɛ́, 7 aaìɔ
yãdada gɔɔpii, ãma aali sĩana dɔ̃o. 8 Lá
Zanɛsi ń Zãblɛsio bɔ̀ Mɔizi kpɛ,§§ màa
gbɛ̃́piɔ ì bɔ sĩana kpɛ. An làasoo kolea,
mɛ́ luanaaikɛn gianaɔnɛ. 9 Aa gɛa'aɛ vĩ
lɔo, asa gbɛ̃́pii ń mìsaikɛ dɔ̃, lá wà Zanɛsi
ń Zãblɛsio pɔ́ dɔ̃̀wa.

Lua yã́ ài

10 Mpi sɔ̃ ń tɛmazi, ń ma kua dɔ̃ ń
ma yãdanɛo ń yã́ pɔ́ málɛ yáo ń ma
luanaaikɛao ń ma mɛnakɛao ń ma yea
gbɛ̃́ɔzio ń ma zɛa gbãao 11 ń ĩa pɔ́ wa
dàao ń taasi pɔ́ má kɛ̀o. Ń yã́ pɔ́ ma le
Antiɔsi ń Ikɔniuo ń Lisitao dɔ̃* ń ĩa zɔ̃ɔ

**2:5 1Kln 9.24-27
††2:11 Lom 6.8
‡‡2:12 Mat 10.33
¶¶2:19 Nao 16.5
§§3:8 Bɔa 7.11-12
*3:11 Zĩn 13.50, 14.5, 19

daaa pɔ́ má fɔ̀o. Dii ma bɔ apii guu.†
12 Gbɛ̃́ pɔ́ aa ye wàɔ ku luayãmanaɔ ũ naa
Kilisi Yesuwaɔ gí wɛ́tɛ̃a eio. 13 Gbɛ̃vãiɔ
ń kɔ̃nideɔ, an vãi aɔ gbãbɔbɔɛ, aai gbɛ̃́ɔ
sɑ̃́sã, ampiɔ sɔ̃ aaɔ sɑ̃́sãaɛ. 14 Mpi sɔ̃, zɛ
ń yɑ̃́ pɔ́ ń dàda ń sì sĩana ũo. Ń gbɛ̃́ pɔ́
dàdanɛ́ɔ dɔ̃, 15 asa ń Luayãtaala dɔ̃ za n
nɛ́zĩ. A fɔ̃ n gba ɔ̃nɔ, i n ka Kilisi Yesu
náaikɛa pɔ́ ì ń suabawa. 16 Yɑ̃́ pɔ́ kú lápiɔ
guu bɔ̀ Lua kĩ́i píiɛ. A ài vĩ, asa ì sĩana
danɛ́, ì ń ɛɛkanɛ́ ń ɔzĩ, ì ń gba laai, ì lɛ-
damá yãkɛa a zɛ́wa musu, 17 kɛ́ Lua gbɛ̃́
e àɔ wásawasa kua maakɛa píi sɔu guu.

4 Ma nanɛ Lua ń Kilisi Yesuozi aà ɛa
mɔa kpalablei ń aà yɑ̃́kpalɛkɛa ń gbɛ̃́
bɛ̃́ɛɔ ń gyaadeɔ yɑ̃́i, 2 Lua yɑ̃́ waasokɛ,
à zɛkɛ̀ i zɛkɛo, wɛtã. Ǹ ń lele, ǹ ń gba
laai, naɛmá, ní yãdanɛ́ ń mɛna zɔ̃ɔo. 3 Asa
gɔɔe a mɔ kɛ́ gbɛ̃́ɔ we swɑ̃́sɛ yɑ̃́ sĩandeio.
Aa yãdanɛdeɔ kãaańzi ńzĩa pɔeãwaɛ, aa
yɑ̃́ pɔ́ káńgu danɛ́. 4 Aa gi sĩanai, aai zɛ ń
fĩɔ. 5 Mpi sɔ̃, ǹyɔ̃ laai vĩ yɑ̃́pii musu. Taasi
fɔ̃́, ní baonakpanakɛa kɛ, ní n zĩ lɛpapa.

Pɔlu kua ga lɛ́zĩ Loma

6 Ma gɔɔ pà kɔ̀, wa ma au tɔ̃́lɛ sa'o'i
ũ tia. 7 Ma dɛ̃ɛ maa nɛ̀, ma bakpaaĩ pɔ́
Lua dìlɛ kɛ̀ ma bɔlɛi. Ma Yesu yɑ̃́ kũ̀ a
zɛ́wa. 8 Kua maa fùa dilɛa, àlɛ ma dã sa.
Dii Yɑ̃́kpalɛkɛn maa mɛ́ a kpamɛɛ yɑ̃́k-
palɛkɛgɔɔzĩ. I kɛ mámɛ má adoo, ń gbɛ̃́
pɔ́ ye aà mɔaiɔ píiɛ.
9 Zɛwɛɛlɛ mɔ́ ma kĩ́i kpakpa. 10 Demasi
ma to we à tà Tɛsaloni, kɛ́ a ye dṹ-
niai yɑ̃́i. Kɛlɛsã tà Galati bùsuu, mɛ́ Titu
tà Dalamati bùsuu. 11 Luku mɛ́ gɔ̃̀manɔ
ado. Maaku sɛ à mɔ sãnu, asa ì dɔmalɛ
maamaaɛ. 12 Ma Tisiki gbàɛ Ɛfɛsɛ. 13 Tó
ńlɛ mɔ́, ma ulatao pɔ́ má tò Kaapu bɛ
Toloasi‡ sɛ́, ní mɔomɛɛ ń ma láɔ, atɛ̃sa
a pɔ́ pɔ́ wa kɛ̀ ń báaoɔ.
14 Alɛsãnda sia yãvãikɛ̀mɛɛ maamaaɛ.
Dii a yɑ̃́ pɔ́ a kɛ̀pi fĩaboɛ̀.¶ 15 Laaikaaàzi,
asa à bɔ̀ wá yɑ̃́ kpɛ pãsĩpãsĩɛ. 16 Yɑ̃́k-
palɛkɛamanɔ sɛ̃́ia guu gbɛ̃e i zɛmanɔo.
Wà ma to we píiɛ. Lua su ń yɑ̃́pi dao.
17 Dii zɛ̀manɔ à ma gba gbãa, ɔ̃ ma zɛ'ɛ̀
ma baonakpà wásawasa, buipãleɔ mà
píi. À ma bɔ nɔ̀ɔmusu lɛ́zĩ. 18 Dii a ma bɔ
yãvãi guu píi, a ma suaba e ma gɛ kaò aà
kpalau musu. Ɔ̃mɛ gawi vĩ gɔɔpii, ãmi.
19 Fɔkpa Pisii ń Akilasiowa ń Ɔnɛsifɔɔ
bɛdeɔ.§ 20 Elasa gɔ̃̀ Kɔlɛni. Ma Tɔfiũ tò
ń gyão Milɛti. 21 Zɛwɛɛlɛ mɔ́ e buziɛ àɔ
ká. Ebulu ń Pudɛo ń Linuo ń Kolodiao ń
wá gbɛ̃́ɔ píi fɔkpàma. 22 Dii àɔ kunnɔ, i
gbɛ̃kɛkɛ́ ápii.

---

†**3:11** Soũ 34.19
‡**4:13** Zĩn 20.6
¶**4:14** Soũ 62.13
§**4:19** 2Tim 1.16-17

TITU

Yɑ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Tituá Yesudeɛ, ãma Yuda no (Gal 2.1-3). À gɔ̃̀ Pɔlu ìwa ũɛ mɛ́ à zĩ zɔ̃ɔ kɛ̀ Kɔlɛnideɔ ń Pɔluo maakɔ̃ɛ yɑ̃́ musu (2Kln 7.6-16). Pɔlu láɛ bee kɛ̃̀ɛ gɔɔ pɔ́ Titupi ku Kɛlɛtiɛ, à Yesude pɔ́ aa kú ísia gũgũnapiwaɔ yɑ̃́gɛa'aɛzĩ nàɛ̀ aà ɔzĩ.

Lápi daalɛaá waaso pɔ́ Pɔlu ìɔ kɛnɛ́ yɑ̃́ɛ (1.1-4). Bee gbɛa yɑ̃́ pɔ́ a dìlɛ gãli dɔaanaɔnɛɛ (1.5-16). Lɛɛ pla guu à lɛdà Tituwa gbɛ̃́ pɔ́ àlɛ zĩkɛńnɔɔ yɑ̃́ musu: Maeziɔ, nɔɛziɔ (à kũ̀ aa yãdada wɛ̃́ndiaɔnɛ), ɛ̀waasoɔ ń zɔɔ (2.1-15). Lɛɛ àaɔ̃ guu à Yesude yãkɛaɔ bɔɔlɛkɛ̀, kɛ́ an kua aaɔ na, aasuli kɔ̃kpaalɛo (3.1-11). Bee gbɛa à lɛdà Tituwa, à fɔkpàmá (3.12-15).

Lápi kyokɛna a e kɛ́ lápi waaso dɛ Titu yɑ̃́ ũ adoo. Yã'ĩa pɔ́ Pɔlu òɔá yã'ĩa pɔ́ ìɔ Yesudeɔ le mɔ̀ɔmɔɔɔɛ: Yesudeɔ yɑ̃́ɔ zɛ́kalɛa ń dɔaanaɔ yãkɛaɔ ń Yesudepiɔ yãkɛaɔ.

Titu zĩkɛa Kɛlɛti bùsuu

1 Ma Pɔlu, Lua zɔ̀blena, Yesu Kilisi
zĩna, à ma zĩ mà gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń sɛ́ɔ
da a zɛ́u, mí tó aa lousisia sĩana dɔ̃, 2 an
wɛ́ iɔ dɔ àizãna pɔ́ Lua a lɛgbɛ̃̀ zadɔ̃ gɔɔ
i daalɛozi, Luapi lí ɛɛto sɔ̃o. 3 Yɑ̃́pi bɔ̀
gupuau a gɔɔwa waaso pɔ́ Lua wá Suabana
nàmɛɛ ma ɔzĩ guu, lá a dìlɛwa.
4 Mámɛ ma láɛ bee kɛ̃̀nɛ Titu,** ma nɛ'ia
Yesu zɛ́ pɔ́ wá kúu sãnu guu. Mae Lua
ń Kilisi Yesu wá Suabanapio gbɛ̃kɛkɛnɛ,
aai n gba aafia.
5 Ma n to Kɛlɛti kɛ́ ǹ yɑ̃́ pɔ́ gɔ̃̀ weɔ
gɔ̃́gɔ̃, ní gbɛ̃zɔ̃ɔ dilɛ wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo lá
má ònɛwa. 6 A maa gbɛ̃zɔ̃ɔ líɔ ku tàaesai
nɔmɛndode ũɛ. Aà nɛ́ɔ ìɔ luayãmanaɔ
ũ, i kɛ aaɔ dɛ nɛ́ zazaa lalasideɔ ũ no.
7 Lá dɔaanaá ziiaɛ Lua zĩ guu, a maa aàɔ
dɛ tàaede ge swɑ̃́gbãade ge pɔkũmade
ge igbɛ̃na ge ãiapãsĩde ge ɔwɛɛlɛmbɛ̃ɛ
ũo, 8 sema nibɔfɔ̃na ũ, laaide pɔ́ zɛ̀ ń
maakɛao ũ, gbɛ̃maa pɔ́ a kua adoa mɛ́
a azĩa kũa dɔ̃ ũ,†† 9 gbɛ̃́ pɔ́ zɛ̀ súsu ń Lua
yɑ̃́ náaideo lá wì danɛ́wa ũ, kɛ́ à e lɛda
gbɛ̃pãlɛɔwa ń yɑ̃́ sĩandepio, i gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ a
yɑ̃́ kpɛɔ ɛɛkanɛ́ ń ɔzĩ.
10 Asa swɑ̃́yãmansaide pɔ́ aaì gbɛ̃́ɔ
liaa ń ń yã'oaoɔ dasi, atɛ̃sa Yudaɔ
guu. 11 Aaì ua bṹu gbɛ̃́ɔ ɔ̃̀ɔkpa. A maa
wà lɛsɔkpanɛ́. Aaì yɑ̃́ pɔ́ dɛ wà danɛ́o
danɛ́ ɔbɛ̃ɛ'ea yɑ̃́i. 12 Kɛlɛti bùsu ãnabie
mɛ̀ Kɛlɛtiɔá ɛɛdeɔnɛ, wài pãsĩɔnɛ,
ye'uiade pɔewonsaiɔnɛ. 13 Yɑ̃́piá sĩanaɛ.
Ayãmɛto lɛdamá pãsĩpãsĩ, kɛ́ aa zɛ́sɛ
súsu. 14 Aasu laaidɔ Yudaɔ fĩwao ge gbɛ̃́
pɔ́ kɛ̃̀ sĩanawaɔ yãdilɛaɔ. 15 Pɔe líɔ gbãsĩ
gbãsĩsaideɔnɛo, mɛ́ pɔe líɔ gbãsĩsai luayãdansai
gbãsĩdeɔnɛo, kɛ́ an làasoo ń ń
nɔ̀sɛo vãi yɑ̃́i. 16 Aaì mɛ wa Lua dɔ̃, ɔ̃ an
yãkɛa ì ń ɛɛbo. Lua ginzideɔnɛ, aali aà
yãmao, aali fɔ̃ yãmaae kɛ̀o.

Lɛdaa Lua gbɛ̃́ɔwa

2 Mpi sɔ̃, yɑ̃́ pɔ́ ì kpaaĩ ń yɑ̃́ sĩande
daanɛ́o onɛ́. 2 O maezɔ̃ɔɔnɛ aaɔ ńzĩa
kũa dɔ̃ gbɛ̃́ gbiaɔ ũ, laaideɔ ũ. Aa
zɛ́sɛ súsu ń yea gbɛ̃́ɔzio ń mɛnao. 3 O
nɔɛzɔ̃ɔɔnɛ lɔ aaɔ ku Lua gbɛ̃́ɔ kuawa.
Aasu wàɔ dɛ gudɛna ge vɛ̃ɛ zɔ ũo. Aali
yãmaa da nɔgbãaɔnɛ, 4 aali lɛdamá an
baade àɔ ye a zɑ̃́zi ń a nɛ́ɔ, 5 aaɔ dɛ
laaideɔ ũ gbãsĩsai, aa laaidɔ ń nɔzãekɛzĩwa,
an baade misiilɛ a zɑ̃́ɛ, kɛ́ wasu Lua
yɑ̃́ bɛ̃̀ɛboo yɑ̃́i.
6 Lɛda ɛ̀waasoɔwa lɔ aaɔ laai vĩ yɑ̃́pii
guu, 7 ní maakɛa zɛ́ ɔlɔnɛ́. N yãdaanɛ́ àɔ
gbia kolesai. 8 Yɑ̃́zɛde pɔ́ wa fɔ̃ a ɛɛboo
danɛ́, wí i gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ n kpɛ kṹ, kɛ́ i e vãi
ò n yɑ̃́ musuo yɑ̃́i.
9 Lɛda zɔɔwa aali misiilɛ ń diiɔnɛ yɑ̃́pii
guu, aali yɑ̃́ pɔ́ a káŋgu kɛ. Aasuli bɔ ń

**1:4 2Kln 8.23
††1:8 1Tim 3.2-5

yã́ kpɛo. 10 Aasu ń kpã́i'oo. Aa to aaɔ ń dɔ̃
gbɛ̃́ náaideɔ ũ maamaa, kɛ́ Lua wá Sua-
bana yã́ pɔ́ wi danɛ́ e tɛkɛ yã́pii guu.
11 Asa Lua gbɛ̃kɛ pɔ́ mɔ̀ ń gbɛ̃́pii
suabaao bɔ̀ gupuau. 12 Gbɛ̃kɛpi lɛ́ dawɛ̃ɛ
wà mikɛ̃ yã́ pɔ́ i kpaaĩ ń Lua yã́ooɛ ń
dṹnia pɔnidɛaɔ, wíɔ wázĩa kũa dɔ̃ gbɛ̃-
maaɔ ũ, luayãmanaɔ ũ dṹnia tiaɛ bee
guu, 13 wíɔ wɛdɔ pɔnakɛgɔɔ pɔ́ wálɛ dã́i.
Ɔ̃mɛ wá Lua zɔ̃ɔ wá Suabana Yesu Kilisi
mɔgɔɔ gawide ũ. 14 À azĩa kpà wá gɛ̃ɛ ũ,
kɛ́ à wá bɔ vãi píi guu, i wá gbãsĩ wolo a
gbɛ̃́ yenzideɔ ũ, gbɛ̃́ pɔ́ maakɛa ãia vĩɔ ũ.
15 Yã́piɔ onɛ́, ní lɛdaomá, ní ń gba laai ń
n ikoo píi. Ńsu to gbɛ̃e sakanguo.

Wà laaidɔ maakɛawa

3 Dɔ n gbɛ̃́ɔgu aali misiilɛ gbãadeɔnɛ
ń ikodeɔ,‡‡ aa ń yãma, aaɔ kú ń
maakɛa píi sɔuo. 2 Aasu gbɛ̃e tɔbɛ̃ɛsio.
Aaɔ dɛ nɔ̀sɛdoũde yãkelesaide pɔ́ busaa
gbɛ̃́piiɛɔ ũ. 3 Asa wápiɔ sɔ̃ wá faa vĩ yãao,
luayãdansaiɔn wá ũ. Wá sã́sãa, wá dɛ pɔ-
nakɛa ń dɔ́ɛ'ĩi píio zɔɔ ũ. Wiɔ ku nɔ̀sɛvãi
ń wɛdɔakɔ̃ɛo guu. Wá dɛ gbɛ̃́ giaɔ ũ, wá
zakɔ̃u. 4 Kɛ́ Lua wá Suabana gbɛ̃kɛ ń aà
yea gbɛ̃́ɔzio bɔ̀ gupuau, 5 ɔ̃ à wá suabà.
I kɛ wá maakɛa yã́i no, kɛ́ à wɛ̃nadɔ̃̀wɛ̃ɛ
yã́iɛ.¶¶ À wá zu'ò, à wá í dafu, a tò wa
gɔ̃ gbɛ̃́ dafuɔ ũ ń a Nisĩna 6 pɔ́ a pìsi-
wá gbãao Yesu Kilisi wá Suabana sabai,
7 ɔ̃ yã́ bɔ̀wanɔ na aà gbɛ̃kɛ yã́i, wa gɔ̃ aà
gbablenaɔ ũ, ɔ̃ wá wɛ́ dɔ àizãnai. 8 Yã́piá
sĩanaɛ.
Má ye ǹ kã́asikɛ yã́piɔwa maamaa, kɛ́
luayãmanaɔ e wà mɛkpa maakɛawa. Bee
maa, a kã́fĩa vĩ gbɛ̃́ɔnɛ. 9 Pãalɛ yã́ mì-
sai gwaaɛ ń deziɔ tɔ́ kɔ̃nwɛao ń sòleo
ń lɛkpaakɛa Mɔizi ikoyã musuo, asa yã-
pãɔnɛ, aa kã́fĩa vĩo. 10 Gbɛ̃́ pɔ́ ì to wà kɛ̃aa
gba laai baa gɛ̃n pla, ní gbasa ǹ aà yá.§§
11 Ǹyɔ̃ dɔ̃ kɛ́ gbɛ̃́ bee taa ɔ̃̀ɔkpà. Duunkɛ-
naɛ, à azĩa dàyãu.
12 Tó ma Aatema ge Tisiki zĩ̀ma,
zɛwɛɛlɛ mɔ ǹ ma le Nikɔpɔli, asa ma zɛò
mà buziɛble wɛɛ. 13 Kɔai kɛ ǹ zɛ́ kũ̀sũa
kɛ bùsu ikoyãdɔ̃na Zenasiɛ ń Apolooo,
kɛ́ pɔe su kɛ̃́sãmáo. 14 A maa wá gbɛ̃́ɔ
maakɛa dada, aaiɔ kɛ, aai bɔɔlɛ zɛazɛaɔ
kɛ, kɛ́ aasu wàɔ ku pão. 15 Gbɛ̃́ pɔ́ wá
sãnuɔ fɔkpàma píi. Fɔkpa gbɛ̃́ pɔ́ aa
yewázi Yesu zɛ́ guuɔwa. Lua gbɛ̃kɛkɛɛ́
ápii.

‡‡**3:1** Lom 13.1-2, 1Piɛ 2.13
¶¶**3:5** Ɛfɛ 2.8
§§**3:10** Mat 18.15-17

FILEMƆƆ

Yɑ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Filemɔɔá Kɔlɔsi Yesude tɔdeɛ mɛ́ Pɔlu gbɛ̃naɛ (dɔ̀ɔ 1). A zɔe vĩ, aà tɔ́n Onɛziũ, à bàalɛ̀ɛ. Oneziũ Pɔlu dɔ̃̀ gɔɔ pɔ́ wà Pɔlupi dàkpɛuɛ. À gɔ̃̀ Yesude ũ sɔ̃, ɔ̃ Pɔlu zɛ̀ò à aà kpɑ̃́sã a diiɛ, ɔ̃ à láɛ bee kɛ̃̀ɛ, à wabikɛ̀wà asu aà si zɔ ũ lɔo, sema aà gbɛ̃do ũ naa Kilisiwa guu, asa wì zɔ pɔ́ bàalɛ̀ swɑ̃́gaga pãsĩpãsĩɛ.

Fɔkpaa Filemɔɔwa ń gbɛ̃́ pɔ́ aa kuaànɔɔ gbɛa (1-3), Pɔlu Dii sáaukpà Filemɔɔ luanaaikɛa ń aà ãiao yɑ̃́ musu (4-7). Bee gbɛa à Oneziũ pɔ́ lɛ́ tá a diiwa yã'ò (8-22). Lápi làa ń fɔkpaamáo, wà gbɛ̃́ pɔ́ an tɔ́ kú Kɔlɔsideɔ lá guuɔ è we (Kls 4.10, 12, 14). Aasipu (dɔ̀ɔ 2) tɔ́ kú Kls 4.17 guu lɔ.

Wá è lápi guu lá Pɔlu yã'ò a gbɛ̃́ Filemɔɔɛ busɛbusɛ. I yãe dilɛɛ̀o, i giɛ̀ ń Oneziũ zɔbleaɛo. Ãma à yɑ̃́ dɔ̀aàgu ń gbɛ̃́ pɔ lɛ́ láɛ bee kyokeɔ píi, Kilisi yeawázi ì tó wá kua dafukũ, ì tó wà kɛ na ń kɔ̃o lɔ.

Pɔlu Filemɔɔ sáaukpaa

1 Ma Pɔlu, ma gbɛ̃́ pɔ́ wà ma dakpɛu
Kilisi Yesu yɑ̃́i ń ma gbɛ̃do Timɔ-
teeo, wámɛ wa láɛ bee kɛ̃̀nɛ, wá zĩkɛndee
yenzide Filemɔɔ, 2 ń Yesude pɔ́ aaì kɔ̃
kãaa n bɛɔ ń wá nɔɛ yenzide Afiao ń wá
zĩ̀kandee Aasipuo. 3 Lua wá Mae ń Dii
Yesu Kilisio gbɛ̃kɛkɛnɛ, aai n gba aafia.
4 N yɑ̃́ ìɔ dɔmagu gɔɔpii ma wabikɛa
Luawa guuɛ, ɔ̃ mi aà sáaukpa, 5 asa ma
Dii Yesu náai pɔ́ ńlɛ kɛ bao mà ń n
yea Lua gbɛ̃́ɔzio píi. 6 Mi wabikɛwà, kɛ́
n kuawanɔ Yesu zɛ́u a to n wɛ́ kɛ̃́ báaa
pɔ́ wá vĩ píi naa Kilisiwa guu. 7 Ma gbɛ̃́,
n yeańzi ma pɔ kɛ̀na maamaa, à ma nɔ̀sɛ
nìnimɛɛ, asa n Lua gbɛ̃́ɔ sɔ̃ dànɛ́ doũ.

Pɔlu awakpaa Filemɔɔɛ Ɔnɛziũ yɑ̃́ musu

8 Ayãmɛto, baa kɛ́ ma zɛ́ kà naa Kil-
isiwa mà yɑ̃́ pɔ́ maa ǹ kɛ dilɛnɛ, 9 ń beeo
ma awakpànɛ kɛ́ má yenzi yɑ̃́i. Mapi ma
Pɔlu, ma maezɔ̃ɔ ia ń ma daakpɛu tia Kil-
isi Yesu yɑ̃́io, 10 ma awakpànɛ Ɔnɛziũ* pɔ́
gɔ̃̀ ma nɛ́ ũ kpɛ́u la yɑ̃́ musu. 11 A pãnɛ
yãa, ãma tia a ài vĩwɛ̃ɛ, mpi ń mapio.
12 Ma aà gbàɛma, a dɛ ma sɔ̃ ũɛ. 13 Ma
kua kpɛ́u Yesu baokpaa yɑ̃́i guu, má ye
aàɔ ku ma saɛ, kɛ́ aàɔ dɔmalɛ n gbɛu,
14 ãma ma zɛò má yãe kɛ n lɛ́ saio, kɛ́
ńsu yãmaakɛmɛɛ teasio, sema ń pɔeão.
15 Àɔ Ɔnɛziũ kɛ̃ama yãa gɔɔpla dɛ kɛ́ aà
ɛa suma àɔ kunnɔ gɔɔpii yɑ̃́iɛ. 16 A ɛa àɔ
dɛnɛ zɔ ũ lɔo, asa a dɛ zɔa, a dɛ n gbɛ̃́
yenzide ũ naa Kilisiwa guuɛ. Ma gbɛ̃́ yen-
zideɛ. Wa n gbɛ̃́ pɔ́ a dɛ n zɔ ũ mɛ́ à gɔ̃̀
Dii pɔ́ ũ pɔ́ o lɔa?
17 A yɑ̃́i tò, tó n ma dilɛ n gbɛ̃́ ũɛ,
gbãakpaaàzi, lá ńyɔ̃ kpamaziwa. 18 Tó à
zɑ̃̀nɛ yãewa ge tó a n fĩa kũaɛ, bee gɔ̃̀ ma
yɑ̃́ ũɛ. 19 Ma Pɔlu mámɛ ma yɑ̃́ɛ bee kɛ̃̀ ń
mazĩa ɔo, má n fĩabonɛ. Kɛ́ ń ma fĩa kũa
n misia ũ, má a yã'o lɔo. 20 Too, ma gbɛ̃́,
maakɛmɛɛ Dii yɑ̃́i, ní ma sɔ̃ damɛɛ doũ
wá naa Kilisiwa guu yɑ̃́i.
21 Ma lakɛ̃̀nɛ kɛ́ má dɔ̃ ńyɔ̃ ma yãma,
mɛ́ ńyɔ̃ kɛ dɛ lá má ònɛa yɑ̃́iɛ. 22 Bee gbɛa
pilakĩi kɛkɛmɛɛ lɔ, asa má a náai vĩ Lua
a ma bɔɛ́ wabi pɔ́ álɛ kɛwà yɑ̃́i.
23 Ɛpafa pɔ́ wá sãnu kpɛ́u Kilisi Yesu
yɑ̃́i fɔkpàma 24 ń ma zĩkɛndeeɔ Maaku ń
Alisakao ń Demasio ń Lukuo. 25 Dii Yesu
Kilisi gbɛ̃kɛkɛɛ́.

*__1:10__ Kls 4.9

ƐBƐLUƆ

Yá̃ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Kɛ́ wà íbɛlɛsɛ̀ ń Yesudeɔ, bee mɛ́ tò an gbɛ̃eɔ ye fu, ɔ̃ lápi kɛ̃na lɛ́ tɛ́kpańgu aa zɛ gbãa Dii náaikɛa guu. À mɛ̀ Kilisi zɔ̃ɔ dɛ malaikaɔ ń ãnabiɔla píi, mɛ́ zĩ pɔ́ a kɛ̀ gbɛ̃́pii yá̃ musu dɛ an pɔ́la píi. Za lápi daalɛawa à mɛ̀ Lua azĩa ɔ̀lɔwɛ̃ɛ a nɛ́ Yesu Kilisi ũ (1.1-3). Lápi kpaalɛa lɛɛ pla:

- A sɛ̃́ia (1.4-10.18) lɛ́ Kilisi dɛa pɔ́piia yá̃ bɔɔlɛkɛ. Ãnabiɔ ɔ̃ a dɛńla adoo (1.1), a dɛ malaikaɔla lɔɛ (1.4-2.18), a dɛ Mɔizi ń Yozueeola (3.1-4.13). A dɛ luabaakuańnɔ káau sa'onkiaɔla (4.14-7.28). À azĩa kpà sa'obɔ ũ à gà lipãakɔ̃awa gbɛ̃́piiɛ, ɔ̃ bee dɛ sa dasi pɔ́ Isailiɔ ò yãala píi (8.1-10.18). À zɛwɛ̃̀wɛ̃ɛ wà sɔ̃ Luazi, zɛ́ pɔ́ sa'oa pãle i e wɛ̃̀ yãao.
- A plaade (10.19-13.17) lɛ́ tɛ́kpawágu wà zɛ gbãa Yesu náaikɛa guu (10.19-39). Wekĩi luabaakuańnɔ káau luanaaikɛnaɔ yá̃ kúu (lɛɛ 11). Àlɛ lɛdawá wà wɛ́pɛ Yesu Kilisiwa, kɛ́ wà e íbɛlɛsɛawanɔ fɔ̃ laaàwa (12.1-11). Lɛdama gbɛzãɔ ń gbɛ̃́ɔ gbaa laaio gbɛa (12.12-13.19), lápi kɛ̃na fɔkpàmá à báaadàńgu (13.20-25).

Lua Nɛ́ dɛ malaikaɔla

1 Lua dɔ̀aa ãnabiɔnɛ yãa dodo dasi, ɔ̃
aa yá̃zɛ ò wá deziɔnɛ dasi, 2 āma aà
Nɛ́ mɛ́ yã'òwɛ̃ɛ gɔɔ gbɛzãɛ beeɔ zí̃ sa.
Nɛ́pi sabai ɔ̃ Lua dṹnia kɛ̀, a dìlɛ ɔ̃mɛ a
gɔ̃ pɔ́pii vĩ. 3 Ɔ̃mɛ Lua gawi tɛkɛa ũ, aà
kua ũ zálala. Ɔ̃mɛ pɔ́pii kũa ń a yã'oa
gbãao. Gbɛ̃́ɔ duunawoloa gbɛa à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ
musu Zɔ̃ɔde ɔplaai. 4 Lá tɔ́ pɔ́ a blè gbia
dɛ malaikaɔ pɔ́a, màa aà zɔ̃ɔ dɛńla lɔ.
5 Lua yá̃ɛ bee ò malaikaeɛ yãae?
Ma Nɛ́n n ũ, n Maen ma ũ gbã,†
ge mámɛ máɔ dɛ aà Mae ũ,
aàpi iɔ dɛ ma Nɛ́ ũ.‡
6 Kɛ́ Lua tò a yoa mɔ̀ dṹnia guu, à mɛ̀ a
malaikaɔ kúlɛ̀ píi. 7 Malaikaɔ yá̃ musu à
mɛ̀,
i a ìwaɔ li í̃ana ũ,
i a zĩkɛnapiɔ li tɛ́vua ũ.¶
8 Aà Nɛ́ yá̃ musu sɔ̃, à mɛ̀:
Lua, ńyɔ̃ɔ zɔ̃lɛa báawa gɔɔpiiɛ,
niɔ n kíakɛ lípana kũa yá̃zɛde ũ.
9 Ń ye maakɛai, ń za vãikɛau.
A yá̃i tò Lua, n Lua, n kpa kpalau,
à pɔna pìsima dɛ n gbɛ̃́ɔla.§
10 Wa ò lɔ:
Dii, n tɔɔlɛ kàlɛ asĩnizĩ,
musuá n ɔzĩkɛaɛ.
11 Ampii aa gɛ̃, kási ńyɔ̃ɔ kuɛ.
Aa zikũ lán pɔkasawa,
12 ní ń koo lán pɛwa,
ní ń lilɛ lán pɔkasawa.
Mpi sɔ̃ ńyɔ̃ɔ doũ gɔɔpiiɛ,
n gɔɔ láaa vĩo.**
13 À yá̃ɛ bee ò malaikaeɛ yãae?
Zɔ̃lɛ ma ɔplaai
e màɔ n ibɛɛɔ kɛnɛ n gbadibɔ ũ.††
14 Malaikaɔá zĩkɛnaɔnɛ ḿpii, nisĩna pɔ́
Lua ì ń zĩ dɔi gbɛ̃́ pɔ́ aa bɔ ziaɔlɛɛ.

Yesu gɔ̃a gbɛ̃nazĩna ũ láwáwa

2 Ayãmɛto wà yá̃ pɔ́ wá mà kũ ɔplapla,
kɛ́ wásu zã zɛ́wao yá̃i. 2 Asa lá ikoyã
pɔ́ malaikaɔ òá sĩanaɛ,‡‡ mɛ́ wà fĩabò
gbɛ̃́ pɔ́ gì mai aa pà̃aɔnɛ a zɛ́wa, 3 tó

†1:5 Soũ 2.7
‡1:5 2Sam 7.14
¶1:7 Soũ 104.4
§1:9 Soũ 45.7-8
**1:12 Soũ 102.25-27
††1:13 Soũ 110.1
‡‡2:2 Gal 3.19

wi suabaa zɔ̃ɔpi yãda sao, wá bɔe?
Suabayãpi bɔ̀ Dii kĩ́iɛ, ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ màɔ
a sĩanapìliwàwɛ̃ɛ. 4 Lua suabayãpi seela
ɔ̀lɔné yãbɔnsaɛɔ ń dabudabu dasi kɛaɔ
guu ń a Nisĩna gba pɔ́ a bìilɛwɛ̃ɛ a
pɔeãwao.

5 I kɛ malaikaɔ ɔ̃ Lua dṹnia zia pɔ́ wálɛ
a yã'o nàné ń ɔzĩo. 6 A ku guei wà mɛ̀:
Bɔ́n gbɛ̃nazĩna ũ kɛ́ aà yã́ ìɔ dɔngui?
Bɔ́n aà ũ kɛ́ ni laaidɔwài?
7 N aà kɛ̃̀sã malaikaɔzi gɔɔpla,
n aà kpà kpalau ń gawio ń bɛɛɛo.
8 Ń tò pɔ́pii misìilɛ̀ɛ.¶¶
Kɛ́ Lua tò pɔ́pii misìilɛɛ̀, i a kee to misi-
ilɛaɛ̀ saio. Tia kɛ́wa, wi e pɔ́pii mis-
ìilɛɛ̀ gĩao, 9 wá è Yesu yã́ɛ. Lua aà kɛ̃̀sã
malaikaɔzi gɔɔpla, kɛ́ Lua gbɛ̃kɛ guu aà
ga gbɛ̃́pii gɛ̃ɛ ũ, ɔ̃ à aà kpà kpalau ń gawio
ń bɛɛɛo ga taasi pɔ́ a kɛ̀ yã́i.

10 Lá pɔ́pii bɔ̀ Lua kĩ́i mɛ́ pɔ́pii dɛ aà pɔ́
ũ, kɛ́ a ye gɛ̃ ń gbɛ̃́ɔ a gawi guu dasi a nɛ́ɔ
ũ, à kṹ aà to an Suabanki gɔ̃ wásawasa
taasikɛa guuɛ. 11 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gɔ̃ Lua pɔ́ ũɔ ń
gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ń kɛ Luapi pɔ́ ũo an de doũɛ. A
yã́i tò aà ń sísia a dãunaɔ ũ lí aà wí kũo.
12 À mɛ̀:
Má n yã'o ma dãunaɔnɛ,
má n táasilɛ kɔ̃kãaa guu.§§
13 À mɛ̀ lɔ:
Má aà náai vĩ.*
À mɛ̀ lɔ:
Má kɛ́, ń nɛ́ pɔ́ Lua kpàaɔ.†

14 Lá nɛ́piɔá gbɛ̃nazĩnaɔnɛ, màa aàpi sɔ̃
à gɔ̃̀ gbɛ̃nazĩna ũ láńwa, kɛ́ à ga, i Ibi-
isi pɔ́ ì ga gba zɛ́ kaalɛ, 15 i gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ
vĩakɛ gaɛ aa gɔ̃̀ a zɔɔ ũ e ń wɛ̃ni lɛ́uɔ
bo. 16 Sĩana guu malaikaɔ ɔ̃ àlɛ ɔdamáo,
Ablahaũ buiɔnɛ. 17 À kṹ aà gɔ̃ lá a dãu-
naɔwa yã́pii guuɛ, kɛ́ à gɔ̃ Sa'onkia sùu-
ude náaide ũ Lua zĩ guu, i gbɛ̃́ɔ duuna
kɛ̃́má. 18 Lá à taasikɛ̀ à yɔ̃a fɔ̃̀, a fɔ̃ dɔ gbɛ̃́
pɔ́ wàlɛ ń yɔ̃ɔlɛ.

Yesu dɛ Mɔizila

3 Bee yã́i ma gbɛ̃́ɔ, á gbɛ̃́ pɔ́ Lua á sisi a
mɔ aà kĩ́iɔ, à làasookɛ Yesu pɔ́ Lua aà
zĩ̀ wá lousisizɛ Sa'onkia ũwa. 2 A náai vĩ
Lua a dìlɛnaɛ, lá Mɔizi kuò Lua uawa.‡
3 Lá uakpana bɛɛɛ ìɔ dɛ uaa, màa Yesu
gawi zɔ̃ɔ dɛ Mɔizi pɔ́a. 4 Ua píi a kpana
vĩɛ, mɛ́ pɔ́pii Kalɛnan Lua ũ. 5 Mɔizi náai
vĩ Lua ua zĩkɛna ũ yã́ pɔ́ a mɔ seela ũ.
6 Kilisi sɔ̃, uabelepi nɛ́ɛ. Luapi a ua nàɛ̀
aà ɔzĩɛ. Wámɛ wá uapi ũ, tó wá pɔ́ pɔ́
wá wɛ́ dɔi yã́ kũa ń sɔ̃o dilɛa ń pɔnao.

Lua gbɛ̃́ɔ kã́mabokĩi

7 A yã́i lá Lua Nisĩna òwa,
tó a Lua lɔɔ mà gbã,
8 ásu swã́gbãakɛ lá á deziɔ kɛ̀ aa ma yɔ̃
gɔɔ pɔ́ aa bɔ̀ ma kpɛ guwaiwaiuwao.
9 Baa kɛ́ aa ma yãkɛaɔ è wɛ̃̀ bla,
aa ma yɔ̃ we, aa ma gbãa lɛgwà.
10 Ɔ̃ ma pɔ pà gbɛ̃́piɔzi,
ma mɛ̀ aaìɔ pãalɛmɛɛ gɔɔpiiɛ,
aa ma yã́ kũao.
11 Ɔ̃ má ò ń mazĩao ń pɔfɛ̃o ma mɛ̀,
aa gɛ̃ ma kã́mabokĩiuo fá.¶

12 Ma gbɛ̃́ɔ, à laaika á gbɛ̃ɛ su àɔ sɔ̃̀ vãi
luanaaikɛsai vĩ e aà gɛ kɛ̃ò Lua bɛ̃́ɛwao.
13 Gu pɔ́ ì dɔ, i mɛ gbã píí, àɔ lɛdakɔ̃wa,
kɛ́ duuna su á gbɛ̃ɛ sã́sã aà swã́ gbãakũo
yã́i. 14 Asa Kilisi gbɛ̃́ɔn wá ũ, tó wá zɛa
gbãa mɛ́ wá aà náai vĩ lá wá vĩ káauwa
e a lɛ́wa. 15 Lá wa òwa,
tó a Lua lɔɔ mà gbã,
ásu swã́gbãakɛ lá á deziɔ kɛ̀
gɔɔ pɔ́ aa bɔ̀ ma kpɛwao.

¶¶**2:8** Soũ 8.4-6
§§**2:12** Soũ 22.23
***2:13** Isa 8.17
†**2:13** Isa 8.18
‡**3:2** Nao 12.7
¶**3:11** Soũ 95.7-11

16 Deɔ mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ aa Lua lɔɔ mà aa bɔ̀
aà kpɛɔ ũi, mɛ́ i kɛ gbɛ̃́ pɔ́ Mɔizi ń bɔ́lɛ
Egipiɔ bàasio? 17 Deɔ Lua pɔ pàńzi e wɛ̃̀
blai, mɛ́ i kɛ gbɛ̃́ pɔ́ aa duunakɛ̀, an gɛ
gɔ̃̀ kálɛ guwaiwaiuɔ bàasio? 18 Deɔ a ònɛ́
ń azĩao aa gɛ̃ a kɑ̃́mabokĩiuo ni, mɛ́ i kɛ
gbɛ̃́ pɔ́ gì aà yãmaiɔ bàasio?§ 19 Wá è aai
e gɛ̃̀uo an luanaaikɛsai yɑ̃́i.

4 Lá gɛ̃a kɑ̃́mabokĩiu lɛ́ pɔ́ Lua gbɛ̃̀ gì
ku, wà laaika kɛ́ wá gbɛ̃e su kuawào.
2 Asa wa baona mà láńwaɛ. Yɑ̃́ pɔ́ aa
màpi i àikɛnɛ́o, kɛ́ aai ma ń luanaaikɛaoo
yɑ̃́i. 3 Wá gbɛ̃́ pɔ́ wa yɑ̃́pi sìɔ, wi gɛ̃
kɑ̃́mabokĩi pɔ́ Lua a yã'ò guu à mɛ̀:
Má ò ń mazĩao ń pɔfɛ̃o ma mɛ̀,
aa gɛ̃ ma kɑ̃́mabokĩiuo.**
À yɑ̃́ bee ò, baa kɛ́ à a zĩ mìdɛ za dṹni-
akalɛgɔɔ, 4 asa wà gɔɔ soplade yã'ò guei
wà mɛ̀, gɔɔ soplade zĩ́ Lua kɑ̃́mabò ń zĩ
pɔ́ á kɛ̀o píi.†† 5 Wá mà tia à mɛ̀, aa gɛ̃
a kɑ̃́mabokĩiuo. 6 Lá gbɛ̃́ pɔ́ aa baonapi
mà káauɔ i gɛ̃uo kɛ́ aai sio yɑ̃́i, ɔ̃ a gɛ̃a gɔ̃̀
gbɛ̃pãleɔnɛ. 7 Ɔ̃ Lua ɛ̀a gɔɔdìlɛ lɔ wì mɛ
gbã, asa à gɛ̃̀gɛ̃ a gbɛa ɔ̃ à Davidi gbà lɛ́
a ò lá wa ò tiawa,
tó a Lua lɔɔ mà gbã,
ásu swɑ̃́gbãakɛo.
8 Tó Yozuee gɛ̃̀ńnɔ kɑ̃́mabokĩipiu
yãa,‡‡ dɔ̃ Lua i gɔɔ pãle yã'o gbɛzão. 9 A
yɑ̃́i tò kɑ̃́mabokĩi gɔ̃̀ Lua gbɛ̃́ɔnɛ. 10 Asa
gbɛ̃́ pɔ́ gɛ̃̀ Lua kɑ̃́mabokĩiu kɑ̃́mabò ń a
zĩoɛ, lá Lua kɑ̃́mabò ń a zĩowa. 11 Lá
màaɛ, wà wɛtã wà gɛ̃ kɑ̃́mabokĩipiu, kɛ́
wá gbɛ̃e su gí Lua yãmai aà fu láńwao
yɑ̃́i. 12 Lua yɑ̃́ bɛ̃́ɛ mɛ́ a gbãa, a lɛ́ na dɛ
fɛ̃nda lɛkpɛplaa. Ì ń zɔ̃ à gɛ̃ nɔ̀sɛkpɛau e
nisĩnau, ì gɛ̃ gupɛɛkĩiu e bɔ́ɔu, ì làasoo ń
nɔ̀sɛ yɑ̃́o gwa. 13 Lua pɔkɛae ulɛaɛ̀o, a
kee kpaaɛ̀ guio. Lua pɔ́ wá wá yɑ̃́ɔ sɛ́lɛ
siuɛ̀, ì pɔ́pii e e a biwà.

Yesu dɛ sa'onkiaɔla

14 Lá wá Sa'onkia zɔ̃ɔ pɔ́ luabɛ kɛ̃̀aa e
Lua kĩ́iu vĩ Lua Nɛ́ Yesu ũ, wàɔ zɛ́ pɔ́
wá sɛ̀ yɑ̃́ kũa gíũgiũ. 15 Asa wá Sa'onkia
pɔ́ a fɔ̃ wɛ̃nadɔ̃wɛ̃ɛ wá gbãasaikɛ guu vĩ.
Wà aà yɔ̃̀ láwáwa yɑ̃́pii guu, i duunakɛo.
16 Ayãmɛto wà sɔ̃ Lua gbɛ̃kɛkɛnɛde kpal-
abaai ń sɔ̃o dilɛa, kɛ́ aà wá wɛgwa, i
gbɛ̃kɛkɛwɛ̃ɛ a gɔɔwa.

5 Wì Lua ua sa'onkia píi sɛ́ gbɛ̃́ɔ guuɛ,
wì aà dilɛ ń yãkɛkɛna ũ Lua kĩ́i, iɔ
mɔɛ̀ ń gbaɔ, iɔ aà gbagbanɛ́ ń duuna yɑ̃́i.
2 A fɔ̃ dɔ̃ ń gbɛ̃́ pɔ́ aa sɑ̃̀sã an dɔ̃saikɛ
guuɔ, asa aàpi kú ń gbãasaikɛo sɔ̃ɛ. 3 A
yɑ̃́i sema aà sa'o azĩa duuna yɑ̃́ musu, lá
ì o gbɛ̃́ kĩniɔ pɔ́ yɑ̃́ musuwa lɔ.¶¶ 4 Gbɛ̃e lí
azĩa kpa kpalapiuo. Lua mɛ́ ì aà kpá lá à
Aalona kpàwa.§§
5 Màa sɔ̃ Kilisi i azĩa kpa sa'onkia
kpalauo, Lua mɛ́ aà kpàu à mɛ̀:
Ma Nɛ́n n ũ, n Maen ma ũ gbã.*
6 A ò guei lɔ:
Ń yɔ̃ɔ dɛ sa'ona ũ gɔɔpii
lán Mɛkizɛdɛwaɛ.†
7 Gɔɔ pɔ́ Yesu kú dṹnia guu, à wabikɛ̀ ń
wii gbãao ń wɛ́'io,‡ à kulɛkɛ̀ Lua pɔ́ a fɔ̃ à
a si gawaɛ, ɔ̃ Luapi aà yãmà, kɛ́ ì a yɑ̃́ da
yɑ̃́i. 8 Baa ń aà luanɛkɛo, à misiilɛa Luaɛ
dàda a taasikɛa guu. 9–10 Kɛ́ maa pɛɛwà
à làa, Lua aà kpà Sa'onkia ũ lán Mɛk-

§**3:18** Nao 14.26-35
****4:3** Soũ 95.11
††**4:4** Daa 2.2
‡‡**4:8** Iko 31.7, Yoz 22.4
¶¶**5:3** Lev 9.7
§§**5:4** Bɔa 28.1
***5:5** Soũ 2.7
†**5:6** Soũ 110.4
‡**5:7** Mat 26.36-46

izɛdɛwa, ɔ̃ à gɔ̃̀ suabaa láasai mi ũ gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ a yãmaɔnɛ píi.

Laaikaa fuai

11 Yã́ bee musu wá yãvĩ dasi wà oɛ́, ãma a bɔɔlɛkɛa zĩ'ũɛ, asa ili yã́zɛdɔ̃ kpaa lɔo. 12 Á gbɛ̃́ pɔ́ a gɛ̃gɛ̃u kɛ́wa, a maa àɔ dɛ yãdanɛdeɔ ũɛ, ãma e tia á dɛ wà ɛa Lua yã́ pɔ́ wì dada gbɛ̃́ dafuɔnɛ daɛ́ lɔɛ. Yɔ̃́ mɛ́ kɔ̃sìánɔ, i ka yɔ̃unableao.¶ 13 Asa yɔ̃mina píiá nɛ́ɛ, i ka guei yã́zɛde guuo. 14 Yɔ̃una sɔ̃, gbɛ̃́ kàsaa pɔ́ aa dɔ́ɛkɛ̀ɔ̀ pɔ́ɛ. Aa maa dɔ̃akɔ̃ɛ ń vãio dàda.

6 Ayãmɛto wà Kilisi yã́ sɛ̃́iaɔ kpa saalo, wí gɛ́ aɛ e wà gɔ̃ gbɛ̃́ kàsaaɔ ũ. I kɛ wá ɛa mikɛ̃a yã́ gianaɔwa ge luanaaikɛa daalɛ lɔ no 2 ge da'ilɛ yãdadaa ge ɔnaama ge gɛɔ vua ge zia yã́kpalɛkɛa. 3 Wà yã́ beeɔ kpa saalo, wí gɛ́ aɛ, tó Lua wèi. 4 Asa tó gbɛ̃́ wɛ́ kɛ̃̀ à Lua gba è, mɛ́ à baa è Lua Nisĩna guu, 5 tó à Lua yã́ ń dṹnia pɔ́ lɛ́ mɔ́ gbãao ìɛ à a na dɔ̃̀, 6 tó à gbàsa fù, a zɛ́ kú à ɛa nɔ̀sɛlilɛ lɔo, asa àlɛ Lua Nɛ́ páliwa azĩa lɔɛ, àlɛ widawà gupuauɛ. 7 Tó lou lɛ́ ma tɔɔlɛwa mɔ̀mɔɔ, àlɛ mɔ̀sɛ e, mɛ́ à pɔ́ pɔ́ àikɛ̀ sɛ̃̀wanaɔnɛ bɔ̀lɛ, Lua ì báaadau. 8 Tó lɛ ń lɛaao ì bɔlɛ sɔ̃, a giaɛ, a zã̀ ń lɛkɛaɛoo.§ A midɛ ń tɛ́oɛ.

9 Ápiɔ sɔ̃ ma gbɛ̃́ yenzideɔ, baa kɛ́ wá ò màa, wá dɔ̃ kɛ́ á kua dɛ beea, á kú suabazɛ guu. 10 Lua ì yãkɛ a zɛ́wa, á yãkɛaɔ ń á yeaaàzio a sãaàguo, asa a dɔnlɛkɛ̀ aà gbɛ̃́ɔnɛ, mɛ́ álɛ kɛ e tia. 11 Wá ye á baade àɔ ãiavĩ màa e a lɛ́wa, kɛ́ ásu seakɛ pɔ́ pɔ́ á wɛ́ dɔi yã́ musuo. 12 Ásu tó á mɛ kɛ kpɛ̀lɛo. À gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ Lua náaikɛ ń mɛnao aalɛ pɔ́ pɔ́ Lua a lɛgbɛ̃̀ eɔ ɔlɛsɛ́.

Lɛ́ pɔ́ Lua gbɛ̃̀ sea vĩo

13 Gɔɔ pɔ́ Lua lɛ́ lɛgbɛ̃ Ablahaũɛ, lá gbɛ̃e ku dɛaàla aà lɛgbɛ̃ ń aà tɔ́oo, a yã́i a gbɛ̃̀ ń azĩa tɔ́o, 14 a òɛ̀ faaisai à mɛ̀ á báaadaaàgu, í to aà bui kɔ̃́.** 15 Ablahaũ mɛnakɛ̀, ɔ̃ à pɔ́ pɔ́ Lua a lɛgbɛ̃̀ è. 16 Wì lɛgbɛ̃ ń gbɛ̃́ pɔ́ dɛńla tɔ́oɛ. Lɛgbɛ̃a mɛ́ ì to wà yã́ sĩana dɔ̃, mɛ́ ì lɛkpaa bɔaanɛ́. 17 Kɛ́ Lua ye ɔlɔ gbɛ̃́ pɔ́ a lɛgbɛ̃a a gɔ̃ ń pɔ́ ũɔnɛ wásawasa a lɛ́ lilɛa vĩo, ɔ̃ a ò ń azĩao. 18 Beewa yã́ mɛ̀n pla ku a lilɛa vĩo, Lua a fɔ̃ ɛɛto a musuo. Yã́piɔ lɛ́ wá gbɛ̃́ pɔ́ wa naaàziɔ gba sɔ̃ maamaaɛ wàɔ yã́ pɔ́ wá wɛ́ dɔi kũa seasai. 19 Bee ɔ̃ wá wɛ́ dɔi wá wɛ̃nidɔbɔ ũ. A náai vĩ mɛ́ a gbãa, ì zwãa pɔ́ daa Lua kpɛ́u†† baavĩwanɔ, 20 gu pɔ́ Yesu dɔ̀aa gɛ̃̀uwɛ̃ɛ à gɔ̃̀ Sa'onkia ũ e gɔɔpii lán Mɛkizɛdɛwa.

Sa'onkia Mɛkizɛdɛ

7 Mɛkizɛdɛpi dɛ yãa Salɛma kía, Lua Musude sa'ona ũɛ. Gɔɔ pɔ́ Ablahaũ zĩblè kíaɔwa, àlɛ su, ɔ̃ Mɛkizɛdɛ gè dàaàlɛ, à báaadàaàgu.‡‡ 2 Ablahaũ àizɛɛ pɔ́ àlɛ suò píi kwide kpàwà. Mɛkizɛdɛ tɔ́ bee mɛ̀ yãmaa kía. Bee gbɛa Salɛma kía bee mɛ̀, aafia kía. 3 A de ń dao ń deziɔ vĩo, aà wɛ̃ni daalɛa ge midɛa vĩo. À bɔ̀ lán Lua Nɛ́waɛ, sa'onan aà ũ gɔɔpii.

4 À gwa lá a zɔ̃ɔ. Wá dezi káau Ablahaũ àizɛɛ pɔ́ a sɛ̀lɛ zĩ guu kwide kpàwà. 5 Mɔizi ikoyã dìlɛ Levii bui pɔ́ dɛ sa'ona ũɔnɛ aa pɔ́ kwide sí ń Isaili deeɔwa,¶¶ baa ń ń Ablahaũ buikɛo. 6 Mɛkizɛdɛá Levii bui no. Ń beeo à Ablahaũ pɔ́ɔ kwide sì à samaa'ò Ablahaũ pɔ́ Lua lɛgbɛ̃̀ɛ. 7 Seasai gbɛ̃́ pɔ́ samaa'ò gbɛ̃́ɛ zɔ̃ɔ dɛ gbɛ̃́ pɔ́ à samaa'òɛlaɛ. 8 Sa'ona pɔ́ aaì pɔ́ kwide sip-

---

¶**5:12** 1Kln 3.2
§**6:8** Daa 3.17-18
****6:14** Daa 22.16-17
††**6:19** Lev 16.2
‡‡**7:1** Daa 14.17-20
¶¶**7:5** Nao 18.21

iɔá gbɛ̃́ pɔ́ ì gaɔnɛ. Mɛkizɛdɛ sɔ̃, gbɛ̃́ pɔ́ wà
mɛ̀ ìɔ ku gɔɔpiin aà ũ. 9–10 Gɔɔ pɔ́ Mɛk-
izɛdɛ gɛ̀ dà Ablahaũlɛ, wi Levii i yãao, a
ku a dezi mae Ablahaũ plɛuɛ. Ayãmɛto
wa fɔ̃ o se, gɔɔ pɔ́ Ablahaũ pɔ́ kwidepi
kpà, Levii bui pɔ́ wì pɔ́ kwide kpámáɔ
mɛ́ kpà.
11 Levii bui sa'onapiɔ mɛ́ Mɔizi ikoyã
zĩ́na ũ. Tó aa fɔ̃ to gbɛ̃́ɔ gɔ̃ wásawasa, an
bàa àɔ kú ń sa'on pãleo lán Mɛkizɛdɛwa
lɔe? Mɛ́ i kɛ Aalona bui bàasio. 12 Tó
sa'onaɔ lìlɛ, sema ikoyã lilɛ. 13 Gbɛ̃́ pɔ́ wà
yã́ beeɔ ò aà yã́ musuá Isaili bui pɔ́ a gbɛ̃e
i sa'ozĩ kɛ yãaoɛ. 14 Asa wá dɔ̃ sã́asã kɛ́
wá Dii bɔ̀ Yuda bui guuɛ. Wi ma Mɔizi
sa'oyã'ò buipi musuo. 15 Yã́ pɔ́ yã́pi zu'òn
kɛ: Sa'on pãle bɔ̀ lán Mɛkizɛdɛwaɛ. 16 Aà
dilɛaá ikoyã ge buikɛyã no. Aà wɛ̃ni láa-
sai gbãa yã́iɛ. 17 Asa wà mɛ̀:
Ńyɔ̃ɔ dɛ sa'ona ũ gɔɔpii
lán Mɛkizɛdɛwaɛ.§§
18 Màa wà yã́ káau bãdɛ̀, kɛ́ a gbãao mɛ́
a ku a kee lɛ́io. 19 Asa Mɔizi ikoyã i to
gbɛ̃e gɔ̃̀ wásawasao. Ɔ̃ wà suabayã pɔ́ dɛ
a káaula zɛbɔ̃wɛ̃ɛ wà sɔ̃ò Luazi.
20 Bee gbɛa Lua i bee kɛ lɛgbɛ̃saio. Gbɛ̃́
kĩniɔ gɔ̃̀ sa'onaɔ ũ lɛgbɛ̃saiɛ, 21 ãma Yesu
gɔ̃̀ sa'ona ũ ń lɛgbɛ̃aoɛ, asa wà mɛ̀:
Dii lɛgbɛ̃̀, a lɛlilɛo,
à mɛ̀ ńyɔ̃ɔ dɛ sa'ona ũ gɔɔpiiɛ.*
22 Beewa Yesu kpɛ́gaausìwɛ̃ɛ kɛ́ Lua bàa
kua ń gbɛ̃́ɔ tia maa dɛ a káaua. 23 Bee
gbɛa sa'onaɔ dasi yãa, kɛ́ ga lí to aaɔ kú
ń zĩ guu gɔɔpiio yã́i. 24 Ãma lá Yesu ìɔ ku
gɔɔpii, aà sa'onkɛ gɛ̃ɛblea vĩo. 25 A yã́i tò
a fɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ aaì sɔ̃ Luazi ń a gbãaoɔ suaba
wásawasa, asa ìɔ ku gɔɔpiiɛ, ìɔ kulɛkɛnɛ́
Luaɛ.
26 Sa'onkia bee taa mɛ́ kɔ̃sìwanɔ. Aà
kua adoaɛ. A yãvãi ge gbãsĩ vĩo. Lua aà
kɛ̃̀ duunkɛnaɔwa, à aà sɛ̀ musumusu e a
kĩ́i. 27 Aà bàa kú ń sa'oa lá gu lɛ́ dɔo lán
sa'onkia kĩniɔwao. Gbɛ̃́piɔ ì sa'o ńzĩa du-
una yã́i ń ń gbɛ̃́ɔ pɔ́ɔ.† Aàpi sɔ̃ a kɛ̀ gɛ̃n
doɛ, kɛ́ à azĩa kpà. 28 Mɔizi ikoyã ì gbɛ̃́ɔ
kpa sa'onkiaɔ ũ an gbãasaikɛ guuɛ, ãma
kɛ́ Lua lɛgbɛ̃̀ ikoyãpi dilɛa gbɛa, ɔ̃ à a Nɛ́
pɔ́ gɔ̃̀ wásawasa e gɔɔpii kpà.

Yesu mɛ́ wá Sa'onkia ũ

8 Yã́ pɔ́ wálɛ o min kɛ: Wá sa'onkia bee
taa vĩ zɔ̃lɛa báawa musu Lua Zɔ̃ɔde
ɔplaai.‡ 2 Ì zĩkɛ luakukĩi zwã̀akpɛ sĩana
pɔ́ Dii dɔ̀u, i kɛ pɔ́ pɔ́ gbɛ̃nazĩnaɔ dɔ̀ no.
3 Lá mɔa ń gbaɔ ń sa'oao yã́i wì sa'onkia
píi kpái, a maa aàpi aàɔ pɔ́ vĩ à kpa sɔ̃ɛ.
4 Tó a ku dṹniau, àɔ dɛ sa'ona ũo, asa
sa'ona pɔ́ aaì mɔ́ ń gbaɔ lá ikoyã dìlɛwaɔ
ku kɔ̀. 5 Zĩ pɔ́ aalɛ kɛá pɔ́ pɔ́ kú musu
taaɛ, a zɔzɔnaɛ. A yã́i tò, kɛ́ Mɔizi ye
zwã̀akpɛ dɔ, Lua òɛ̀ aà pɔ́ pɔ́ a a taa
kɛ̀ɛ̀ gbɛ musu kɛ màa píi.¶ 6 Yesuá Lua
bàakuawanɔ kɔ́ɔɛ. Lá Lua bàakuawanɔpi
gbia dɛ aà bàa kua ń gbɛ̃́ɔ káaua, zĩ
pɔ́ wa dàɛ̀ gbia dɛ sa'onkiapiɔ pɔ́a. Lua
bàakuawanɔpi lɛgbɛ̃a dɛ a zia lɔ. 7 Tó Lu-
abaakuańnɔ káaupi papaa yãaɛ, a plaade
a zɛkɛo. 8 Kɛ́ Dii Isailiɔ tàae è, à mɛ̀:
A gɔɔ lɛ́ mɔ́ kɛ́ má yã́ dafu dilɛ
ma bàa kua ń Isailiɔ ń Yudaɔ musu.
9 Aɔ dɛ lán yã́ pɔ́ má dìlɛ an deziɔnɛ
gɔɔ pɔ́ ma ń kṹ ń ɔwa ma ń bɔ́lɛ
Egipiwao.
Asa aai zɛ ń yã́ pɔ́ má dìlɛnɛ́oo,
ɔ̃ ma ń tó we.
10 Ma bàa kua ń Isailiɔ gɔɔ beeɔ gbɛa yã́n
kɛ:
Má a ikoyãɔ danɛ́ ń nɔ̀sɛ guu,
má kɛ̃́ ń sɔ̃wa.
Máɔ dɛ ń Lua ũ,

§§**7:17** Soũ 110.4
***7:21** Soũ 110.4
†**7:27** Lev 9.7
‡**8:1** Zĩn 2.32-33
¶**8:5** Bɔa 25.40

aaiɔ dɛ ma gbɛ̃́ɔ ũ.
11 An gbɛ̃e a yãdada a deeɛo,
an gbɛ̃e a ma dɔ̃a da a gbɛ̃́ɛo,
asa ampii aaɔ ma dɔ̃ɛ,
nɛ́fɛ̃nɛn gbɛ̃zɔ̃ɔ píi.
12 Má sùuukɛńnɔ ń ń tàaeɔ,
má ń duuna yãda lɔo.[§]
13 Kɛ́ Lua yã́ dafupi ò, à a káau zibòɛ. Pɔ́
pɔ́ zikũ̀ a í kɔ̀lɛ, a kpaa gui zã̀o.

Luabaakuańnɔ káau sa'oa

9 Luabaakuańnɔ káau yãdilɛaɔ vĩ aà
sísia ń aà sísikĩi pɔ́ kú tɔɔlɛo yã́
musu. 2 Filia ń táabũnu pɔ́ wì kàa kálɛwà
Luaɛo[**] ku kpɛɛlɛ pɔ́ wì mɛ gu pɔ́ a
kua adoau. 3 Kpɛa pɔ́ wì mɛ luakuk-
ĩipi ku zwã̀a plaade kpɛ.[††] 4 A guu tu-
laletikatɛakĩi[‡‡] pɔ́ wa pì ń vuao kuu ń
Luabaakuańnɔ kpagolo pɔ́ vua kúlɛwà
búlubuluo.[¶¶] Vua lo pɔ́ mana ku a guu ku
kpagolopi guu[§§] ń Aalona go pɔ́ labɔ̀o[*]
ń Lua yãdilɛa gbɛ̀ pɛ̀pɛɛɔ.[†] 5 Kpagolopi
musu malaika gã̀sĩade gawideɔ kua du-
unkɛ̃makĩia.[‡] Pɔ́piɔ bɔɔlɛkɛa dodo gɔɔn
lao.
6 An kálɛa màa guu, sa'onaɔ ìɔ gɛ̃ a
kpɛɛlɛ mɔ̀ɔmɔɔ ń sa'ozĩ kɛi.[¶] 7 Sa'onkia
mɛ́ ì gɛ̃ a kpɛa wɛ̃̀ do gɛ̃n do, mɛ́ ìli gɛ̃ au-
saio.[§] Ì aupi fã́fã azĩa duuna yã́i ń a gbɛ̃́ɔ
pɔ́ pɔ́ aa kɛ̀ dɔ̃saikɛ guuo. 8 Lua Nisĩna
lɛ́ ɔlɔwɛ̃ɛ gɔɔ pɔ́ kpɛ́pi kpɛɛlɛ yã́ kú, lu-
akukĩi zɛ́ wɛ̃ao. 9 Bee lɛ́ yãlɛɛũwɛ̃ɛ ń tia
yã́o à mɛ̀, pɔ́ pɔ́ wì Lua gbaɔ ń sa'obɔ pɔ́
wì kpaɔ lí fɔ̃ ń nɔ̀sɛ dànɛ́ doũ wásawasao.
10 Yã́ beeɔá mɛkaa yã́ɛ. Pɔblea ń imiao ń
gbãbɔa bui dasio yã́ɛ. Wa dìlɛ e zɛ́ dafu
gɔɔ àɔ kaɛ.
11 Ɔ̃ Kilisi mɔ̀ yãmaa pɔ́ kà tia sa'onkia
ũ. À vĩ̀ zwã̀akpɛ pɔ́ zɔ̃ɔ mɛ́ a wásawasa
dɛ a káaua kpɛɛlɛa. Gbɛ̃nazĩna mɛ́ i dɔo,
dṹniaɛ bee pɔ́ no. 12 I gɛ̃ luakukĩi ń ble ge
zu auoo, à gɛ̃̀ ń azĩa auo gɛ̃n doɛ, à gbɛ̃́ɔ
bòò e gɔɔpii. 13 Lá wì ble ń zuswanao
au[**] ń zununu túfuo[††] fã gbɛ̃́ pɔ́ gbãlɛ̀ɔwa
wà gbãbɔnɛ́, 14 wa Kilisi pɔ́ o lɔe? À azĩa
kpà Luawa sãasai ń Nisĩna pɔ́ ìɔ ku gɔɔpii
gbãao. Aà au ì wá sɔ̃ pípiwɛ̃ɛ yã́ gianaɔ
làasoo musu, kɛ́ wà zĩkɛ Lua bɛ̃́ɛɛ.

Luabaakuańnɔ gbɛzã sa'oa

15 Ayãmɛto Kilisiá Lua bàa kua ń gbɛ̃́ɔ
gbɛzã kɔ́ɔɛ, kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń sisiɔ àiza-
˜na pɔ́ à a lɛgbɛ̃̀ e yã́i. À gà kɛ́ à ń bo,
i tàae pɔ́ aa kɛ̀ Luabaakuańnɔ káau yã́
musuɔ kɛ̃́má. 16 Tó wa ye zĩkɛ lɛgbɛ pɔ́
gbɛ̃́ dilɛwa, sema wà dɔ̃ kɛ́ ade ku lɔo,
17 asa ga gbɛa ɔ̃ lɛgbɛ ìɔ gbãa vĩ. Tó lɛg-
bɛdilɛna bɛ̃́ɛ, lɛgbɛ líɔ gbãao. 18 Ayãmɛto
wà yã́ pɔ́ Lua dìlɛnɛ́ káaupi sakɛ̃̀ ń auo.
19 Kɛ́ Mɔizi ikoyã pɔ́ Lua dìlɛɔ ò gbɛ̃́pii
wáa, à sãkã tɛ̃a ń ése ṹao sɛ zɔ̃̀ gáaena
ń blesanao au yãalɛa ń íowa, a fã̀ Mɔizi
ikoyãwa ń gbɛ̃nazĩnaɔ píi 20 à mɛ̀ bee

[§]**8:12** Zel 31.31-34
[**]**9:2** Bɔa 25.33-40
[††]**9:3** Bɔa 26.33
[‡‡]**9:4** Bɔa 30.1-6
[¶¶]**9:4** Bɔa 25.10-16
[§§]**9:4** Bɔa 16.33
[*]**9:4** Nao 17.18-20
[†]**9:4** Iko 10.3-5
[‡]**9:5** Bɔa 25.18-22
[¶]**9:6** Nao 18.2-6
[§]**9:7** Lev 16.2-34
[**]**9:13** Lev 16.15-16
[††]**9:13** Nao 19.9, 17-19

mɛ́ Luabaakuańnɔ yɑ̃́ sa'o'au ũ.[‡‡] 21 Màa
Mɔizi au fɑ̃̀ zwɑ̃̀akpɛwa ń sa'o zĩkɛbɔɔ
píi.[¶¶] 22 Ikoyã guu au mɛ́ ì gbãbɔ pɔ́ da-
side píiɛ. Aubɔlɛsai duunakẽamá kuo.[§§]

Kilisi duuna midɛa azĩa kpaa sa'obɔ ũ guu

23 Lá à kũ̀ wà gbãbɔ pɔ́ pɔ́ kú luabɛ
taapiɔnɛ beewa, sa'obɔ pɔ́ a maa dɛ beea
kɔ̃sì ń luabɛ pɔ́piɔɛ. 24 Asa Kilisi i gẽ lu-
akukĩi taa pɔ́ gbẽnazĩna dɔ̀uo, à gẽ̀ a
sĩanau luabɛɛ, kɛ́ àɔ ku tia wá Zɛnnɔde
ũ Lua kĩ́iɛ. 25 Sa'onkia ì gẽ luakukĩi ń pɔ-
tuo auo wẽ ń wẽoɛ, ãma Kilisi i gẽ azĩa
kpaa mɔ̀ɔmɔɔ yɑ̃́io. 26 Tó beewaɛ, dɔ̃ àlɛ
taasikɛ mɔ̀ɔmɔɔ za dṹniakalɛgɔɔ. Sĩana
guu à mɔ̀ gẽn doɛ gɔɔ pɔ́ dṹnia kà a kák-
ĩi, à azĩa kpà sa'obɔ ũ à duuna mìdɛò.
27 Lá Lua dìlɛ gbẽnazĩna lí ga gẽn do, i
gbasa yɑ̃́kpalɛkɛaànɔ, 28 màa Kilisi azĩa
kpà gẽn do, à dasi duuna dì a miwa.[*] A
ɛa mɔ a gẽn plaadei, i kɛ duuna yɑ̃́n lɔo,
kɛ́ à gbẽ́ pɔ́ an wɛ́ dɔaziɔ suaba yɑ̃́iɛ.
10 Mɔizi ikoyãá yãmaa pɔ́ lɛ́ mɔ́ nisĩ-
naɛ, i kɛ yɑ̃́piɛ súsuo. A yɑ̃́i tò sa
doũpi oa mɔ̀ɔmɔɔ wẽ ń wẽo lí fɔ̃ gbẽ́ pɔ́ lɛ́
sɔ̃ Luaziɔ gɔ̃̀ wásawasa bauo. 2 Tó sa bee
oa gbãbɔ̀ lousisinaɔnɛ gẽn do e gɔɔpiiɛ,
dɔ̃ an nɔ̀sɛ dàdoũ, aa a oa tò. 3 Sĩana guu
sa'oapi mɛ́ ìɔ gbɛ̃́ɔ duuna yɑ̃́ dɔ́ngu wẽ ń
wẽo. 4 Asa zuswana ń blesanao au lí fɔ̃
duunakẽ̀má bauo. 5 A yɑ̃́i tò, kɛ́ Kilisi lɛ́
mɔ́ dṹnia guu, a ò Luaɛ:
Ń ye sa'oa ge gbaio,
ɔ̃ n mɛ dɔ̀mɛɛ.
6 Sa pɔ́ wì a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ
ń sa pɔ́ wì o duuna yɑ̃́ musuo lí kánguo.
7 Ɔ̃ ma mɛ̀, má kɛ́!
Lua, ma mɔ n pɔeã kɛiɛ,
lá wa kẽ̀ Mɔizi ikoyãu ma yɑ̃́ musuwa.[†]
8 A ò gĩa, sa'oa ń gbao ń sa pɔ́ wì a pɔ́
kátɛu à tɛ́kũo ń sa pɔ́ wì o duuna yɑ̃́
musuo lí ká Luaguo, a yeio, baa kɛ́ ikoyã
mɛ́ dìlɛ. 9 Ɔ̃ à gbàsa mɛ̀, á kɛ́, a mɔ aà
pɔeã kɛiɛ. Màa à a káau bãdɛ̀ a plaade
dilɛa yɑ̃́i. 10 Lua pɔeãpi kɛa guu Yesu Kil-
isi azĩa kpà sa'obɔ ũ gẽn do, a tò wá kua
adoa Lua gbɛ̃́ɔ ũ.
11 Gɔɔpii sa'onaɔ ìɔ kú ń zĩ guuɛ, aaɔ sa
doũ pɔ́ lí fɔ̃ duunakẽ̀má bauo o mɔ̀ɔmɔɔ.[‡]
12 Kilisi sɔ̃ à sa'ò duuna yɑ̃́ musu gẽn doɛ
e gɔɔpii, ɔ̃ à gè zɔ̃̀lɛ Lua ɔplaai. 13 Za gɔɔ
bee àlɛ dɑ̃́ we e Lua àɔ a ibɛɛɔ kɛɛ aà
gbadibɔ ũ.[¶] 14 Asa sa gẽn do oapi guu,
a tò gbɛ̃́ pɔ́ a gbãbɔ̀néɔ gɔ̃̀ wásawasa e
gɔɔpii. 15 Lua Nisĩna lɛ́ yɑ̃́pi owẽɛ lɔ à mɛ̀:
16 Ma bàakuańnɔ gɔɔ beeɔ gbɛa yɑ̃́n kɛ:
Má a ikoyãɔ danɛ́ ń nɔ̀sɛ guu,
má kɛ̃́ ń sɔ̃wa.[§]
17 Ɔ̃ à gbàsa mɛ̀:
Má ń duuna ń ń tàaeɔ yãda lɔo.[**]
18 Lá à ń duuna kẽ̀má, sa'oa ń yɑ̃́i zɛvĩ lɔo.

Sɔ̃a Luazi

19 A yɑ̃́i tò ma gbɛ̃́ɔ, ń Yesu au gbãao
wá gẽa luakukĩi zɛ́ vĩ ń sɔ̃o dilɛa. 20 À
wẽni zɛ́ dafu pɔ́ Lua kpɛ́ zwãa baa vĩ̀
bɔ̀wẽɛ a mɛ guu. 21 Lá wá sa'on zɔ̃ɔ vĩ
Lua uakũna ũ, 22 wà sɔ̃ Luazi ń nɔ̀sɛmɛn-
doo ń aà náaikɛa seasaio ń sɔ̃ pɔ́ wa
pìpi wà làasoo vãi bɔ̀uo ń mɛ pɔ́ wà

‡‡9:20 Bɔa 24.6-8
¶¶9:21 Lev 8.15
§§9:22 Lev 17.11
*9:28 Isa 53.12
†10:7 Soũ 40.7-9
‡10:11 Bɔa 29.38
¶10:13 Soũ 110.1
§10:16 Zel 31.33
**10:17 Zel 31.34

a zu'ò ń í wásawasaoo.[††] 23 Wàɔ zia'ea
yã́ pɔ́ wa zɛò kũa sɔ̃̀deedeesai, asa Lua
a lɛgbɛ̃̀, mɛ́ náaideɛ. 24 Wà laaidɔkɔ̃wa,
wí tékpakɔ̃u yeakɔ̃i ń maakɛao yã́ musu.
25 Wásu pãkpa wá kɔ̃kãaakɛai lá gbɛ̃ɛɔ
ì kɛwao. Wà lɛdakɔ̃wa, atɛ̃sa lá á è Dii
mɔgɔɔ lɛ́ kãikũ.
26 Tó wa sĩana mà mɛ́ wá dɔ̃̀, tó wa gi
lɛ́ duunakɛ, sa'oae ku à duunakɛ̃wá lɔo.
27 Pɔ́ pɔ́ gɔ̃̀wɛ̃ɛ mɛ́ dɛ yã́kpalɛ ń sɔ̃kɛ̃n-
guo ń tɛ́ gbãa pɔ́ a Lua ibɛɛɔ kaalɛo dãa
ũ.[‡‡] 28 Wì gbɛ̃́ pɔ́ gì Mɔizi ikoyã dai dɛ
aà wɛgwasai gbɛ̃ɔn pla ge àaɔ̃ seeladekɛ
musu.[¶¶] 29 Tó gbɛ̃́ ɔ̃zɔ̃̀ Lua Nɛ́wa mɛ́ à Lu-
abaakuańnɔ au[§§] pɔ́ gbãbɔ̀ɛ gwà foooũ,
mɛ́ à Nisĩn gbɛ̃kɛkɛnɛde sɔ̃̀sɔ̃, àɔ dɔ̃ kɛ́ wa
ĩadawà zɔ̃ɔ dɛ beea maamaa. 30 Asa wá
yã́ɛbee'ona dɔ̃ à mɛ̀, ámɛ á tɔsimá, ámɛ
á fĩaboné. Wa ò lɔ, Dii a yã́kpalɛkɛ ń a
gbɛ̃́ɔ.[*] 31 Lɛ́lɛ daa Lua bɛ̃́ɛ ɔuá yãpãsĩɛ.
32 À làasookɛ á kua yãawa. Á wɛ́kɛ̃a
gbɛa a taasi fɔ̃̀ á dɛ̃ɛ zɔ̃ɔ kaa guu. 33 Zĩeɔ
wì á sɔ̃́sɔ̃, wì á wɛtã dasi guu. Zĩeɔ i zɛ
ń gbɛ̃́ pɔ́ wàlɛ ń wɛtã màaɔ. 34 A wɛ̃nadɔ̃̀
dakpɛunaɔnɛ. Kɛ́ wà á pɔ́ɔ sìwá, a zɛò ń
pɔnao, asa á dɔ̃ kɛ́ á àizɛɛ maa pɔ́ ìɔ ku
gɔɔpii vĩ. 35 A yã́i tò ásu to sea gɛ̃ wɔ́ɔ pɔ́
ài vĩɛ́ zɔ̃ɔ guuo. 36 Sema àɔ mɛna vĩ, í pɔ́
pɔ́ Lua a lɛgbɛ̃̀ e aà pɔeã kɛa gbɛa.
37 Asa à gɔ̃̀ yɔɔɛ, a gɛ̃gɛ̃o,
kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ mɔ́ pila.
38 Gbɛ̃́ pɔ́ má tò yã́ bɔ̀aànɔ na
ma náai pɔ́ àlɛ kɛ yã́i aɔ ku,
ãma tó à pɔ̀ɔbɔzãkɛ̀,
a kamaguo.[†]
39 Gbɛ̃́ pɔ́ aaì pɔ̀ɔbɔzãkɛ aa ńzĩa kaalɛɔn
wá ũo. Gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ Lua náaikɛ aa àizãna
eɔn wá ũ.

Gbɛ̃́ káauɔ luanaaikɛa

11 Luanaaikɛa mɛ́ wɛdɔaaàzi seasai
ũ. A dɛ yã́ pɔ́ wìli wɛsiɛo sia sĩana
ũ ũɛ. 2 Gbɛ̃́ káauɔ luanaaikɛa mɛ́ tò Lua
ń sáaukpà.
3 Wá luanaaikɛa mɛ́ tò wá dɔ̃ kɛ́ aà
yã'oa mɛ́ dṹnia kàlɛ. Pɔ́ pɔ́ wìli wɛsiɛo
ɔ̃ à pɔ́ pɔ́ wì wɛsiɛ kɛ̀ò.[‡]
4 Abɛli luanaaikɛa mɛ́ tò aà sa'oa Lu-
awa maa dɛ̀ Kainu pɔ́a.[¶] Aà luanaaikɛa
yã́i Lua aà sáaukpà, à aà dìlɛ gbɛ̃maa ũ,
ɔ̃ à aà gba sì. Baa ń aà gaao, àlɛ yã'owɛ̃ɛ
e tia Lua náai pɔ́ a kɛ̀pi yã́i.
5 Ɛnɔki luanaaikɛa mɛ́ tò Lua aà sɛ̀, kɛ́
asu gao yã́i.[§] Wi aà e lɔo, kɛ́ Lua aà sɛ̀ yã́i.
E Lua àɔ aà sɛ́, à aà sáaukpà à mɛ̀ aà yã́
kàagu. 6 Gbɛ̃e yã́ lí ká Luagu aà náaikɛ-
saio. Sema gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ sɔ̃aàzi si kɛ́ a ku, mɛ́
ì fĩabo a kĩ́i wɛ̀ɛlɛnaɔnɛ.
7 Kɛ́ Lua lɛdà Nɔeewa yã́ pɔ́ wi e yãao
musu, ɔ̃ à Lua náaikɛ̀ à aà yãmà, à
gó'ilɛna kɛ̀ à a uadeɔ mìsiò.[**] Aà lua-
naaikɛa mɛ́ tò yã́ zɔ̃̀lɛ dṹniawa, mɛ́ Lua
tò yã́ bɔ̀aànɔ na a náai pɔ́ a kɛ̀pi yã́i.
8 Kɛ́ Lua Ablahaũ sìsi aà gɛ́ bùsu pɔ́
á kpawà aàɔ vĩ guu,[††] ɔ̃ Ablahaũ Lua
náaikɛ̀ à Lua yã́pi sì. Kɛ́ à bɔ̀ bɛ, a gu
pɔ́ àlɛ gɛ́upi dɔ̃ zio. 9 À Lua náaikɛ̀, ɔ̃ à

[††]**10:22** Lev 8.30, Eze 36.25
[‡‡]**10:27** Isa 26.11
[¶¶]**10:28** Iko 19.15
[§§]**10:29** Bɔa 24.8
[*]**10:30** Iko 32.35-36
[†]**10:38** Abk 2.3-4
[‡]**11:3** Daa 1.1, Soũ 33.6, 9, Zãa 1.3
[¶]**11:4** Daa 4.3-10
[§]**11:5** Daa 5.21-24
[**]**11:7** Daa 6.13-22
[††]**11:8** Daa 12.1-5

bɛkpà bùsu pɔ́ Lua a lɛgbɛ̃̀ɛpiu nibɔ ũ‡‡
zwà̰akpɛde ũ. Màa Izaaki ń Yakɔbuo lɔ,
asa Lua lɛgbɛ̃api gɔ̃̀ ń pɔ́ ũɛ. 10 Asa wɛ̃́lɛ
pɔ́ Lua dɛ a kũna ũ a kalɛna ũ ìɔ zɛdɔa ɔ̃
Ablahaũ wɛ́ dɔi.

11 Sala luanaaikɛa mɛ́ tò a è nɔsì,¶¶ baa
kɛ́ fĩiɛ mɛ́ à zikṵ̀, asa a dɔ̃̀ Lua pɔ́ lɛgbɛ̃̀ɛpi
náai vĩ. 12 Baa kɛ́ à zikṵ̀, gɔ̃ɛ mɛ̀ndopi
buikɛ̀ dasi lán saanaɔ ge ísialɛ ũfãawa,
wa fɔ̃ dɔdɔo.§§

13 Gbɛ̃́piɔ gàga píi ń luanaaikɛa guu pɔ́
pɔ́ à a lɛgbɛ̃̀nɛ́ɔ esai. Aa è kãaa aa gbãak-
pài. Aa mɛ̀ nibɔ bɔ̀mɔɔn ń ũ tɔɔlɛ la.*
14 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ o màaɔ lɛ́ ɔlɔwɛ̃ɛ wàlɛ ń de
bɛ nidɛɛ. 15 Tó bùsu pɔ́ aa bɔ̀u bɛɛ aalɛ
kɛ, dɔ̃ aa zɛ'è aa ɛ̀a tà we. 16 Sĩana guu
aalɛ bùsu pɔ́ a maa dɛ beea ya luabɛɛ. A
yã̰́i tò, tó wà mɛ̀ Lua dɛ ń Lua ũ, ìli kɛ
Luapiɛ wí ũo, asa à wɛ̃́lɛ kɛ̀kɛnɛ́.

17–18 Kɛ́ Lua Ablahaũ lɛ̀ a gwà, ɔ̃ Abla-
haũ Lua náaikɛ̀ à Izaaki kpà sa'obɔ ũ.†
Lua lɛgbɛ̃̀ɛ̀ yãa à mɛ̀ Izaaki kɩ̃́i aà bui
a bɔu.‡ Ń beeo à zɛ̀ ń a nɛ́ mɛ̀ndonapi
kpaao. 19 A è Lua gbãa a fɔ̃ gɛɔ vu, ɔ̃ à ɛ̀a
Izaaki è a yáasi ũ. 20 Izaaki Lua náaikɛ̀, ɔ̃
à Yakɔbu ń Esauo gbà sa'olɛ.¶ 21 Yakɔbu
Lua náaikɛ̀. Kɛ́ à kà gaa, ɔ̃ à gbãa'è a
gopanawa, à kùlɛ Yosɛfu nɛ́ɔ gbà sa'olɛ.§
22 Yosɛfu Lua náaikɛ̀. Kɛ́ a ye gai, ɔ̃ à
Isailiɔ bɔa Egipi yã'ò ń lá aa kɛ ń a gɛoo.**

23 Mɔizi de ń aà dao Lua náaikɛ̀, ɔ̃ aa
aà ùlɛ e mɔ àaɔ̃ aà ia gbɛa, kɛ́ aa è a
kɛfɛũ yã̰́i.†† Aai vĩakɛ iko pɔ́ kía dìlɛɛo.
24 Mɔizi Lua náaikɛ̀. Kɛ́ à zɔ̃ɔkṵ̀, ɔ̃ à gì
wà a dilɛ Falaɔ̃ɔ nɛnɔɛ nɛ́ ũ.‡‡ 25 A sì wà
a wɛtã ń Lua gbɛ̃́ɔ dɛ kua ń pɔnao duuna
guu gɔɔplala. 26 A dìlɛ kɛ́ wí pɔ́ wì damá
Kilisi yã̰́i dɛ Egipi àizɛɛa, asa zia asea aà
wɛ́ pɛ́wà. 27 Aà luanaaikɛa mɛ́ tò à bɔ̀
Egipi,¶¶ i vĩakɛ kía pɔkũmaɛo, à zɛ̀ gíũgiũ
lá à Lua pɔ́ wìli e ń wɛ́oo èwa. 28 Aà lu-
anaaikɛa mɛ́ tò à Gɛ̃amusu dikpɛ dìlɛ ń
aumamaa kpɛɛlɛ gĩɔwao, kɛ́ gbɛ̃dɛna su
ɔkã ń nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iaɔwao yã̰́i.§§ 29 Isailiɔ Lua
náaikɛ̀ aa bùa Ísia Tɛ̃awa lán tɔɔlɛ gi-
iwa. Kɛ́ Egipiɔ yɔ̃̀wà màa, ɔ̃ í kṵ̃̀aamá.*
30 Isailiɔ Lua náaikɛ̀ aa lìa Yelikoi e gɔɔ
sopla, ɔ̃ a bĩ́i kwɛ̀.† 31 Káalua Lahabu Lua
náaikɛ̀ à zãmadeɔ dìlɛ niɛniɛ, ɔ̃ i kaalɛ ń
luanaaikɛnsaiɔo.‡

32 Má o kpelewa lɔ ni? Má zɛ'e mà
Gedeɔ̃ɔ¶ yã'oo ge Balaku§ ge Sãusɔ̃ɔ** ge

‡‡**11:9** Daa 13.18
¶¶**11:11** Daa 18.11-14, 21.2
§§**11:12** Daa 15.5, 22.17, 32.13
***11:13** Daa 23.4, Soũ 39.13
†**11:17-18** Daa 22.1-14
‡**11:17-18** Daa 21.12
¶**11:20** Daa 27.27-29, 39-40
§**11:21** Daa 47.31, 48.1-20
****11:22** Daa 50.24-25, Bɔa 13.19
††**11:23** Bɔa 1.22, 2.2
‡‡**11:24** Bɔa 2.10-12
¶¶**11:27** Bɔa 2.15
§§**11:28** Bɔa 12.21-30
***11:29** Bɔa 14.21-31
†**11:30** Yoz 6.12-21
‡**11:31** Yoz 2.1-21, 6.22-25
¶**11:32** Dɔa 6.11
§**11:32** Dɔa 4.6
****11:32** Dɔa 14.1

Zɛfɛte†† ge Davidi‡‡ ge Samuɛli¶¶ ge ãn-
abiɔ. 33 Aa Lua náaikè, ɔ̃ aa zĩblè kíaɔwa,
aa yãgɔ̃gɔ̃ gbɛ̃́ɔnɛ a zɛ́wa, aa lɛ́ pɔ́ Lua
gbɛ̃̀nɛ́ gbɛ'è, aa nɔ̀ɔmusuɔ lɛ́ nàaa,§§ 34 aa
tɛ́ pãsĩ dɛ̀,* aa bɔ̀ fɛ̃nda lɛ́zĩ, aa gbãa'è
ń yɛ̃̀ɛɛsaikɛ guu, aa pãsĩkũ̀ zĩ guu, aa
buipãle zĩgɔ̃ɔ yà, 35 aa nɔɛɔ nɛ́ gɛɔ vù aa
kpàmá.† Wà ĩakpà ń gbɛ̃eɔzi, ɔ̃ aa gì bɔk-
ĩi wɛɛlɛi, kɛ́ aa vu, aai bɔ maa yã́i. 36 Wà
ń gbɛ̃eɔ kɛ̀ pɔ́ɔpɔɔ wà ń gbɛ̃́ ń flàalao. Wà
mɔkà ń gbɛ̃eɔwa wà ń ká kpɛ́u.‡ 37 Wà ń
papa ń gbɛo wà ń dɛdɛ, wà ń zɔ̃ɛ pla ń
siio, wà ń dɛdɛ ń fɛ̃ndao. Aa bɛ̀bɛ sã báa
ń blè báao daa. Aa gɔ̃̀ gii, wà ń wɛtã̀ wà
ĩadàmá. 38 Dṹnia i ká ń ũo. Aa lìaaliaa
sɛ̃u ń gbɛ̀sĩsĩɔ musuo, aa ku gbɛ̀'ɛɔ ń tɔ̃ɔɔ
guu. 39 Baa kɛ́ Lua gbɛ̃́piɔ sáaukpà ḿpii
a náai pɔ́ aa kɛ̀ yã́i, aai pɔ́ pɔ́ à a lɛgbɛ̃̀nɛ́
eo, 40 kɛ́ aasu gɔ̃ wásawasa wá saio yã́i.
Lua dɔ̀aa dìlɛ wà yã́ pɔ́ a maa dɛ ń pɔ́a
eɛ.

Lua a gbɛ̃́ɔ totoa

12 Ayãmɛto wápiɔ sɔ̃, lá seeladeɔ gu-
pàwázi dasi màa, wà ɔkpa pɔ́ pɔ́ ì
kpáwɛ̃ezi ń duuna pɔ́ ì kpàlikpawɛ̃ɛ àan-
nɔo píi, wí bakpaaĩ pɔ́ Lua dìlɛwɛ̃ɛ kɛ ń
mɛnao. 2 Wà wɛ́pɛ Yesuwa. Ɔ̃mɛ bɔ̀ ń wá
luanaaikɛa zɛ́o mɛ́ à bɔ̀lɛi. À gaa líwa fɔ̃̀,
i a wíyã dao pɔna pɔ́ dilɛaɛ ea yã́i, ɔ̃ à gè
zɔ̃̀lɛ báawa Lua ɔplaai. 3 À làasookɛ aà
yã́wa, lá à mɛnakè ń duunkɛna pɔ́ íbɛlɛ
bee taa sɛ̀anɔɔ, kɛ́ ásu kpasa á kúsu kwɛ́o
yã́i. 4 Asa á dɛ̃ɛkaa ń duunao guu, i zɛ gi
e a gɛ gaò yãao. 5 Nɔ̀sɛ níniyã pɔ́ wa òɛ́
lá á dɛ nɛ́ɔ ũwaɛ bee sã̀águ yã̀? Wà mɛ̀:
Ma nɛ́, tó Dii lɛ́ n toto,
ńsu dilɛ pão.
Tó àlɛ n gba laai,
ńsu to n kã́ gao.
6 Asa gbɛ̃́ pɔ́ Dii yei ɔ̃ ì toto,
ì gbɛ̃́ pɔ́ a sì a nɛ́ ũ swã́gaga.¶
7 À ĩadama dilɛ totoa ũ. Lua mɛ́ lɛ́ bee
kɛɛ́, kɛ́ á dɛ aà nɛ́ɔ ũ yã́i. Nɛ́e ku aà mae gì
aà totoia? 8 Tó i á toto lá a nɛ́ kĩniɔwao, á
dɛ aà nɛ́ɔ ũo, gĩnasɔɔnɛɔn á ũ. 9 Wá dṹnia
la maeɔ vĩ aa wá toto, ɔ̃ wa ń yãmà. Lá
màaɛ, wà misiilɛ wá Mae pɔ́ kú musuɛ dɛ
beea, wíɔ ku. 10 Wá maeɔ wá toto gɔɔpla
pɔ́ ũ an ɔ̃nɔ lɛ́u. Lua ì wá toto wá kã́fĩa
yã́iɛ, kɛ́ wá kua e àɔ adoa láawa. 11 To-
toae líɔ pɔna vĩ a gɔɔo, pɔsia bàasio, ãma
gbɛ̃́ pɔ́ totoapi ń kɛkɛɔ ì a gbɛ'e zã́ bɔa
maa ń nɔ̀sɛdaadoũo ũ.
12 Ayãmɛto à á ɔ pɔ́ gɔ̃̀ dɔázìɔ ń á gbá
pɔ́ gɔ̃̀ tèeeɔ gba gbãa,§ 13 í zɛ́sɛ súsu,** kɛ́
á gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ tɔ̃ɔlɛɔ su pãalɛo, aai e gɔ̃ ń
aafiao.
14 À wɛɛlɛ àɔ na ń gbɛ̃́piio, á kua iɔ
adoa, asa tó gbɛ̃́ kua adoao, a Dii eo. 15 À
laaika á gbɛ̃e su kua Lua gbɛ̃kɛkɛanɛ́wa
aà gɔ̃ á guu kona ũ,†† i ĩada gbɛ̃́ dasiɔwa
à ń ɔ̃̀ɔkpao. 16 Á gbɛ̃e su àɔ dɛ gbãsĩkɛna
ũ ge luayãdansai ũ lán Esauwao. À a
yoakɛzɛ yìa blɛ gɛ̃n do blea yã́i.‡‡ 17 Á dɔ̃
kɛ́ à sa'olɛ wɛ̀ɛlɛ a maewa gbɛzã, ɔ̃ Lua

††11:32 Dɔa 11.1
‡‡11:32 1Sam 17.12
¶¶11:32 1Sam 3.1
§§11:33 Dan 6.1-27
*11:34 Dan 3.1-30
†11:35 1Kia 17.17-24, 2Kia 4.25-37
‡11:36 1Kia 22.26-27, Zel 20.2, 37.15-16, 38.6
¶12:6 Yaa 3.11-12
§12:12 Isa 35.3
**12:13 Yaa 4.26
††12:15 Iko 29.18
‡‡12:16 Daa 25.29-34

gìɛ̀. Baa kɛ́ a wɛ̀ɛlɛ ń wɛ́'io, i zɛ'e à yɑ̃́ pɔ́ á kɛ̀ lìlɛo.¶¶

Luabaakuańnɔ káau ń a gbɛzão

[18] I sɔ̃ Sinai gbɛ̀sĩsĩ pɔ́ wa fɔ̃ ɔkãwàzio. Àlɛ tékũ, a gusia vĩ ń guduuduuo ń za-ao§§ [19] ń kɑ̃̀ae'ɔo ń Lua lɔɔ gbãao. Kɛ́ Isailiɔ lɔɔpi mà, aa awakpàɛ̀ aa mɛ̀, asu yãe onɛ́ lɔo, [20] asa aa yɑ̃́ pɔ́ a dìlɛnɛ́ɛ bee fɔ̃o à mɛ̀: Baa pɔtuo kɑ̃̀ gbɛ̀sĩsĩpiwa, wà pápa ń gbɛo wà dɛ.* [21] Lua pilaapiá vĩa yɑ̃́ɛ maamaa e Mɔizi mɛ̀ vĩa a kũ, álɛ lualua.†

[22] A sɔ̃ Siɔna gbɛ̀sĩsĩi ń Lua bɛ̃́ɛ wɛ̃́lɛ Yelusalɛũ pɔ́ kú musuo ń a malaika dasidasi pɔ́ kãaaa weɔ [23] ń Lua nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia pɔ́ an tɔ́ kɛ̃a weɔ ń Lua pɔ́ dɛ gbɛ̃́pii yɑ̃́kpalɛkɛna ũo ń gbɛ̃maa pɔ́ aa gɔ̃̀ wásawasa gyaadeɔ [24] ń Yesu pɔ́ dɛ Luabaakuańnɔ gbɛzã kɔ́ɔ ũo ń aà au fɑ̃́fãa‡ pɔ́ lɛ́ yɑ̃́ gbia o dɛ Abɛli¶ pɔ́ao.

[25] À laaika, ásu gí yɑ̃́pi maio. Lá gbɛ̃́ pɔ́ aa gì Lua lɛdama mai tɔɔlɛ lapiɔ i bɔo, wápiɔ sɔ̃, lá Lua lɛ́ lɛdawá kua za musu,§ tó wa bɔ aà kpɛ, wa wá pɔ́ o lɔe? [26] Aà lɔɔ tɔɔlɛ lùalua yãa, ɔ̃ à lɛgbɛ̃̀ à mɛ̀ á gu lualua gɛ̃n do lɔ, i kɛ tɔɔlɛ ado no, ń musuoɛ sa.** [27] Kɛ́ à mɛ̀ gɛ̃n do lɔ, bee lɛ́ owɛ̃ɛ Lua pɔkɛa pɔ́ a lualuapiɔ gɛ̃zɛaɛ, kɛ́ pɔ́ pɔ́ lí luaoɔ e gɔ̃. [28] A yɑ̃́i tò, lá wálɛ kpala pɔ́ lí deeo ble, wà Lua sáaukpa, wíɔ kúlɛɛ̀ lá a yeiwa, wíɔ misiilɛɛ̀ vĩakɛaɛ̀ guu. [29] Asa wá Luaá tɛ́ pɔ́ ì kṹmáɛ.††

Lɛdaamá

13 À wɛtã àɔ gbɛ̃kɛ vĩ ń kɔ̃o. [2] À laaidɔ nibɔyaaekɛawa, asa beewa gbɛ̃ɛɔ malaikaɔ dìlɛ dɔ̃sai.‡‡ [3] À to gbɛ̃́ pɔ́ wà ń ká kpɛ́uɔ yɑ̃́ dɔágu lá á kúńnɔ kpɛ́uwa, ń gbɛ̃́ pɔ́ wàlɛ ĩadamáɔ lá ámɛ wàlɛ ĩadawáwa. [4] Baade lí gɔ̃ɛ ń a nɔo kua ń kɔ̃o yãda gbia. Gɔ̃ɛ ń a nao su ń wúlɛkĩi gbãlɛo, asa Lua a yɑ̃́kpalɛkɛ ń káaluaɔ ń gbãsĩkɛnaɔɛ. [5] Yea ɔ̃ai su dɔaaɛ́o. À zɛ ń pɔ́ pɔ́ á vĩo, asa Lua mɛ̀:
Má n tó weo,
má pãkpanzi bauo.¶¶
[6] A yɑ̃́i tò, wi sɔ̃dilɛ wà mɛ:
Dii mɛ́ ma Mìsina ũ,
vĩa a ma kũo.
Bɔ́ gbɛ̃nazĩna a fɔ̃ kɛmɛɛi?§§

Sasĩana'oa

[7] À tó á dɔaana pɔ́ aa Lua yã'òɛ́ɔ yɑ̃́ dɔágu. À ń kua tàasika e a lɛ́wa, í Lua náaikɛ láńwa. [8] Yesu Kilisi doũ gĩa ń gbão e gɔɔpii. [9] Ásu to wà á sɑ̃́sã ń yɑ̃́kanla dasi daanɛ́ɔo. A maa wá sɔ̃ gbãa'e Lua gbɛ̃kɛ guuɛ, i kɛ sa'oblɛ pɔ́ lí àie kɛ gbɛ̃́ pɔ́ zɛ̀ɔɔnɛo no. [10] Zwɑ̃̀akpɛ sa'onaɔ zɛvĩ aa sa'okĩi pɔ́ wá vĩ blɛ bleo. [11] Sa'onkia ì gɛ̃ luakukĩi ń pɔtuo auo dunakɛ̃ama yɑ̃́i, ɔ̃ wì a gɛ tékũ bòo kpɛ.*

¶¶**12:17** Daa 27.30-40
§§**12:18** Bɔa 19.16-19, 20.18-19
***12:20** Bɔa 19.12-13
†**12:21** Iko 9.19
‡**12:24** Mat 26.28
¶**12:24** Daa 4.10
§**12:25** Bɔa 20.22
****12:26** Age 2.6
††**12:29** Iko 4.24
‡‡**13:2** Daa 18.1-8, 19.1-3
¶¶**13:5** Iko 31.6, 8, Yoz 1.5
§§**13:6** Soũ 118.6
***13:11** Lev 16.27

12 Ayãmɛto Yesu gà wɛ̃́nkpɛ sɔ̃, à gbãbɔ̀
gbɛ̃́ɔnɛ ń azĩa auo. 13 Wà bɔ wà gɛ́ aà kĩ́i
bòo kpɛ, wí i wá kũaànɔ sɔ̃. 14 Asa wá
wɛ̃́lɛ pɔ́ ìɔ ku vĩ lao, wɛ̃́lɛ pɔ́ lɛ́ mɔ́ ɔ̃ wá
wɛ́ dɔi. 15 Ayãmɛto wàɔ Lua sáaukpa láa-
sai ń Yesu gbãao wá sa'oa ũ. Gba pɔ́ aà
sìsinaɔ ì mɔɔ̀n we. 16 À laaidɔ maakɛa ń
gbɛ̃kɛkɛakɔ̃ɛowa. Sa bee taa oa mɛ́ ì ka
Luagu. 17 À á dɔaanaɔ yãma, í misiilɛnɛ́,
kɛ́ aa e zĩkɛ ń pɔnao, asa aa dɛ gbɛ̃́ pɔ́ aa
ń zĩ yã́ sɛ́lɛ siu Luaɛɔ ũɛ. Tó aalɛ zĩkɛ ń
lɛ́suuo, a àikɛɛ́o.

Lɛzaamá

18 À wabikɛwɛ̃ɛ. Yãe lɛ́ wá sɔ̃ vĩo, wi
wɛɛlɛ wàɔ kú wá dɔ̀ɔwa yã́pii guuɛ. 19 Má
gbɛ̀awá, à wabikɛmɛɛ, atɛ̃sa mà e suwá
kpakpa.

20 Lua aafiade pɔ́ wá Dii Yesu bɔ̀ gau
Sãdãnki ũ a bàakuawanɔ gɔɔpii au sabai,
21 aà á kɛkɛ ń maa píio, kɛ́ à a pɔeã kɛ,
i yã́ pɔ́ kàagu kɛ wá guu ń Yesu Kilisi
gbãao. Ɔ̃mɛ gawi vĩ gɔɔpii, ãmi.

22 Ma gbɛ̃́ɔ, ma wabikɛ̀wá, àɔ lɛdama
yã́pi kũa ń mɛnao, asa lá pɔ́ má kɛ̀ɛ́ bílao.
23 Àɔ dɔ̃ kɛ́ wà wá gbɛ̃do Timɔtee gbàɛ.
Tó à kà la tia, wá mɔ́ á gwai sãnu. 24 À
fɔkpa á dɔaanaɔwa píi ń Lua gbɛ̃́ɔ píi.
Itali bùsudeɔ fɔkpàwá. 25 Lua gbɛ̃kɛkɛɛ́
ápii.

ZAAKI

Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Yesu dãuna Zaaki mɛ́ lápi kɛ̀. Yesu bɔ̀ mɔ̀wà a bɔa gau gbɛa (1Kln 15.7), ɔ̃ à gɔ̃̀ Yelusalɛũ Yesudeɔ dɔaana ũ (Gal 2.9). Zaaki lɛ́ zɛ'ɔlɔ Isaili bui kuɛpla pɔ́ fãaaaɔnɛ (1.1), Yuda Yesude pɔ́ bɔ̀lɛ Yelusalɛũ aa tà buipãleɔ bùsuɔ guu. À láɛ bee kɛ̃̀nɛ́, kɛ́ aaɔ laai vĩ kɔ̃tɛ̃ɛ yãkɛaɔ guu ń ń kua Yesusaideɔ guuo.

Yã́ɔ tɛ́tɛakɔ̃iɛ, a dàalɛ ɔ̃nɔyãwa à mɛ̀ ì bɔ Lua kĩ́iɛ, wì gbɛawà ń aà náaikɛaoɛ (1.2-8). Bee gbɛa à yãdàdanɛ́ ɔdekɛ ń taasidekɛo yã́ musu, yɔ̃aɔ ń gbãalɛgwaao, ń lousisia sĩana pɔ́ wì ɔlɔnɛ́ yãkɛaɔ guuo (1.9-27). À lɛkã̀ kɔ̃bɔbɔa'ɔsi yã́wa (2.1-13), bee gbɛa luanaaikɛa ń yãmaakɛao (2.14-26). À tɛ́ pɔ́ lɛ́na ì kpa mɛu yã'ò (3.1-12). À ɛ̀a sù ɔ̃nɔ̃ sĩandewa (3.13-18). À gbɛ̃́ pɔ́ aaì sòledaɔ lèle pãsĩpãsĩ ń gbɛ̃́ pɔ́ aaì gbɛ̃́kpa ń dṹniaoɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ aaì gbɛ̃́ bɛ̀ɛboɔ. À zɔadɔ̀ ɔde pɔ́ aaì kible ń zĩkɛnaɔwaɔwa (4.1-5.6). A láakĩi à lɛdàmá aa mɛna fɔ̃, aaɔ wabikɛ láasai, aa dɔkɔ̃lɛ (5.7-20).

Yã́ pɔ́ a dìlɛ Yesudeɔnɛ ku wásawasaɛ: Yesu baona sĩana sia i mɔ́wáo, sema wá luanaaikɛa mɔ́ ń yãmaakɛaɔ, asa luanaaikɛa yãekɛsaiá gɛɛ (2.26).

Yɔ̃a

1 Mámɛmaa Zaaki,† Lua ń Dii Yesu Kilisio zɔ̀blena ma fɔkpà Isaili bui kuɛpla pɔ́ fãaaaɔwa.
2 Ma gbɛ̃́ɔ, taasi bui dasi. A pɔ́ pɔ́ sù á
lé, à dilɛ pɔna yã́ ũ, 3 asa á dɔ̃ lá wàlɛ á
lé wàlɛ gwa á luanaaikɛa musu a mɛna
iɛ́. 4 Ásuli fu mɛnawao, íɔ dɛ gbɛ̃́ kàsaaɔ
ũ wásawasa yãe kɛ̃́sãawá sai. 5 Tó ɔ̃nɔ lɛ́
kɛ̃́sã á gbɛ̃ewa, aà wabikɛ Luawa,‡ a aà
gba, asa ì gbɛ̃́pii gba pɔ́ bĩisai yã́gagasai.
6 Tó à wabikɛ̀wà sɔ̃, aà aà náaikɛ seasai,
asa seade dɛ lán ko vlã́waɛ. Gu pɔ́ ĩ́ana
yɛ̀ɛlɛu, we ì gɛ́u. 7 Gbɛ̃́ bee taa su àɔ e á
pɔ́ e Diiwao, 8 asa aà nɔ̀sɛ ku plaplaɛ, ɔ̃
ìɔ ku seasea yã́ pɔ́ àlɛ kɛ píi guu.
9 Wá gbɛ̃́ taaside pɔnakɛ, kɛ́ Lua aà kã̀fĩ yã́i.
10 Wá gbɛ̃́ ɔde sɔ̃ aà pɔnakɛ, kɛ́
Lua aà bùsa yã́i, asa ɔdeɔ gɛ̃zɛa lán lávu
kwɛawaɛ. 11 Ĩatɛ̃ ì fɛlɛ ń a pusu gbãao, lá
i giigaga, a vú i kwɛ́, a maa i láa.¶ Beewa
ɔde a kpagui a bɔɔlɛɔ guu.
12 Báaade gbɛ̃́ pɔ́ ì yɔ̃a fɔ̃́, asa aà bɔa
maa gbɛa Lua a àizãna pɔ́ à a lɛgbɛ̀ gbɛ̃́
pɔ́ yeaziɔnɛ kɛɛ̀ yàae ũ. 13 Tó yɔ̃a gbɛ̃́ lè,
asu mɛ Luaɛo, asa wa fɔ̃ Lua yɔ̃ ń vãioo,
mɛ́ aàpi lí gbɛ̃e yɔ̃ ń vãio sɔ̃o. 14 Baade
yɔ̃a ì bɔ aà pɔnideа kĩ́iɛ, ɔ̃ ì aà wɛ́ ble, ì
aà gálɛ. 15 Ɔ̃ pɔnidɛapi ì nɔsi à nɛ'i duuna
ũ. Tó duuna zɔ̃ɔkũ sɔ̃, ì ga iɛ.
16 Ma gbɛ̃́ yenzideɔ, ásu ázĩa sɛ̃́são.
17 Gba maa sãasai píi ì bɔ musu Mae Lua
gupuakũnaɔ Kɛna kĩ́iɛ. Ìli lilɛo, aà gupua
iwesa vĩo. 18 À wá í ń a yã́ sĩandeo a
pɔeãwa, kɛ́ wàɔ dɛ gbɛ̃́ sɛ̃́iaɔ ũ pɔ́ pɔ́ àlɛ
kɛ dafuɔnɛ.

Yãmaa ń a kɛao

19 Ma gbɛ̃́ yenzideɔ, à yã́ɛ bee ma. Àli
yãma kpaa ápii, ãma ásu yã'o kpaao, á pɔ
su pa kpaao. 20 Asa gbɛ̃nazĩna pɔkũma lí
mɔ́ ń yãmaa pɔ́ Lua yeioo. 21 A yã́i tò à
ɔkpa dɔ́ɛ'ĩi ń yãvãi pɔ́ lìguaɔzi píi, í yã́ pɔ́
wa tɔ̃̀ á sɔ̃u a fɔ̃ á suaba sí ń zĩabusaao.
22 Ásu ázĩa sɛ̃́são, ásu yã́pi ma ń swã́o
adoo, à zĩkɛwà. 23 Asa gbɛ̃́ pɔ́ ì yãma mɛ́
ìli kɛo dɛ lán gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ a oa pɔ́ Lua dɔɛ
gwa díi guuwaɛ. 24 Asa aàzĩa gwaa gbɛa,
tó à gɛ̀zɛa, ɔ̃ lá a dɛ ì sãaàgu gɔ̃̀ɔ. 25 Gbɛ̃́
pɔ́ ì wɛ́tɛ Lua ikoyã wásawasa pɔ́ ì to
wà gɔ̃ wɛ̃́ɛɔ ũi, mɛ́ ìɔ gɛò aɛ sɔ̃, ìli ma à

†1:1 Mat 13.55, Gal 1.19
‡1:5 Yaa 2.3-6
¶1:11 Isa 40.6-7

sãaàguo, ì zĩkɛwàɛ, Lua a báaada adegu
aà yãkɛa guuɛ.
26 Tó gbɛ̃́ dɔ̃ lousisinan a ũ, mɛ́ ìli a
lɛ́ fɔ̃o, àlɛ azĩa sãsãɛ, àlɛ lousisi pãɛ.
27 Lousisia sĩana pɔ́ sãa vĩ Mae Luaɛon
kɛ: Wà laaidɔ tonɛ pɔ́ gwana vĩoɔwa ń
gyaa gbɛ̃andoɔ an wɛ̃nakɛa guu,[§] wíɔ
wázĩa kũa dɔ̃ sãasai dṹnia yã́ musu.

Kɔ̃bɔbɔa'ɔsi

2 Ma gbɛ̃́ɔ, á gbɛ̃́ pɔ́ álɛ wá Dii gaw-
ide Yesu Kilisi náaikɛɔ, ásuli kɔ̃
bɔbɔ'ɔsio. 2 Tó gbɛ̃́ gɛ̃̀ á kɔ̃kãaa guu vua
tãana ń pɔkasa tɛkɛao daa, mɛ́ taaside pɔ́
ulakasa gbãsĩ daa gɛ̃̀ sɔ̃, 3 tó a wɛtɛ̀ gbɛ̃́
pɔ́ pɔkasa tɛkɛa daazi, mɛ́ á òɛ̀ aà mɔ zɔ̃lɛ
gumaau, mɛ́ á ò taasideɛ aà gɛ zɛ le, ge
aà mɔ zɔ̃lɛ á gbázĩ, 4 álɛ kɔ̃ bɔbɔ'ɔsiɛ, álɛ
yã́ gwa kolean weo lé?
5 À ma ma gbɛ̃́ yenzideɔ. Lua gbɛ̃́ pɔ́ dɛ
gbãasaideɔ ũ dṹnia gbɛ̃́ɔnɛ sɛ̀ aaɔ gbãa
a náaikɛa guuɛ, aai kpala pɔ́ à a lɛgbɛ̀
gbɛ̃́ pɔ́ yeaziɔnɛ ble. 6 Ápiɔ sɔ̃ álɛ gbãa-
saidepiɔ kpɛbɔ. Ɔdeɔ mɛ́ ì gbãablewáo
lò? Aamɛ aaì á gálɛ gɛ́ánɔ yã́kpalɛuo lò?
7 Aamɛ aaì gyaalagɛ̃ tɔ́ na pɔ́ kpáwáuo
lò? 8 Lua ikoyã mide mɛ̀ àɔ ye á gbɛ̃́deezi
lá ázĩa wɛ̃niwa.[**] Tó á yã́pi kũa sĩana,
álɛ yãkɛ a zɛ́waɛ. 9 Tó álɛ kɔ̃ bɔbɔ'ɔsi sɔ̃,
álɛ duunakɛɛ. Ikoyãpi á wɛ̃́, a gɔ̃ tàaedeɔ
ũn we. 10 Asa tó gbɛ̃́ ikoyã kũa píi, mɛ́ a
mɛ̀ndo aà fù, à gɔ̃̀ tàaede ũ apii musuɛ.
11 Lua mɛ̀ ásu wúlɛ ń gbɛ̃pãle nɔoo. À mɛ̀
lɔ ásu gbɛ̃dɛo.[††] Baa tó ni wúlɛ ń gbɛ̃pãle
nɔoo, tó n gbɛ̃dɛ̀, n gɔ̃ ikoyãdansai ũɛ.
12 Á gbɛ̃́ pɔ́ Lua a yã́gɔ̃gɔ̃ánɔ ikoyã pɔ́ ì
to wà gɔ̃ wɛ̃́ɛɔ ũ musu, àli yã'o, íli yãkɛ
lá à kɔ̃sìánɔwa. 13 Lua a yã́kpalɛkɛ ń sùu-
usaideɔ sùuusaiɛ, ãma yã́ a bɔ ń sùuudeo
na.

Luanaaikɛa ń maakɛao

14 Ma gbɛ̃́ɔ, tó gbɛ̃́ mɛ̀ álɛ Lua náaikɛ,
mɛ́ ìli yãe kɛo, bɔ́ yã́n wei? Luanaaikɛa
bee taa a fɔ̃ aà suabae? 15 Tó á gbɛ̃do,
gɔ̃ɛ ge nɔɛ, lɛ́ pɔkasa ń blɛo wɛ̃nakɛ,
16 tó á gbɛ̃e òɛ̀: Lua n gba aafia! Ńsu
to ĩ́ana n dɛo, ní pɔble ǹ kã́, mɛ́ i
wɛ̃nidɔbɔ kpawào, bɔ́n bee ũi? 17 Màa sɔ̃
luanaaikɛa ado yãekɛsaiá yãgɛɛ.
18 Tó gbɛ̃́ n mɛ̀ ńlɛ Lua náaikɛɛ, mɛ́
mapi málɛ yãkɛ, má onɛ ǹ n luanaaikɛa
yãekɛsai ɔlɔmɛɛ, mí a luanaaikɛa ɔlɔnɛ
ma yãkɛa guu. 19 Ń sì Lua mɛ̀ndo nolo?
A maaɛ. Baa tã́aɔ dɔ̃ màa, mɛ́ aaìɔ lu-
alua.[‡‡] 20 Mìsaide, kɛ́ luanaaikɛa yãekɛ-
sai pã, ń ye mà kanɛ n ɔzĩ yã̀? 21 Kɛ́
wá dezi sɛ̃́ia Ablahaũ a nɛ́ Izaaki kpà
sa'obɔ ũ, yã́ i bɔaànɔ na aà yãkɛapi yã́io
lé?[¶¶] 22 Ń èa? Aà luanaaikɛa ń aà yãkɛao
tɛkɔ̃iɛ. Aà yãkɛa mɛ́ aà luanaaikɛa bɔ̀lɛi.
23 Beewa Lua yã́ɛ bee pà à mɛ̀, Ablahaũ
Lua náaikɛ̀, ɔ̃ Lua tò yã́ bɔ̀aànɔ na a náai
pɔ́ a kɛ̀pi yã́i.[§§] Ɔ̃ wì oɛ̀ Lua gbɛ̃na.[*] 24 Á
èa? Yãkɛa mɛ́ tò yã́ bɔ̀aànɔ na, i kɛ Lua
náai pɔ́ a kɛ̀ ado yã́i no. 25 Màa lɔ káalua
Lahabu kɛ̀na ń Luao a yãkɛa yã́i, kɛ́ à zĩ-
naɔ dìlɛ à ń gbáɛ zɛ́ kpã́inau.[†] 26 Lá mɛ̀
nisĩnsaiá gɛ̀ɛ, màa luanaaikɛa yãekɛsaiá
gɛ̀ɛ lɔ.

Lɛ́fɔ̃a

3 Ma gbɛ̃́ɔ, ásu kɛ yãdanɛdeɔ ũ da-
sio, asa á dɔ̃ kɛ́ Lua a wɛbii wá yã-

[§] **1:27** Isa 1.17
[**] **2:8** Lev 19.18
[††] **2:11** Bɔa 20.13-14
[‡‡] **2:19** Maa 5.7
[¶¶] **2:21** Daa 22.9-12
[§§] **2:23** Daa 15.6
[*] **2:23** Isa 41.8
[†] **2:25** Yoz 2.1-16

danɛdeɔwa yấkpalɛ guu dɛ gbɛ̂́ kĩniɔla.
2 Wápii wiɔ zã yấwa mɔ̀ɔmɔɔɛ. Tó gbɛ̂́
lɛ́ lí aà kalikɛ̃o, tàaesaideɛ, a fɔ̃ à a mɛ̀
bû́u fu. 3 Wi ầasĩna ká sɔ̂́ɛ kɛ́ à wá yãma
yấiɛ, ɔ̃ wi aà mɛ̀ bû́u taiinkɛ. 4 À gwa
gó'ilɛnawa ísiaa lɔ. Ń a zɔ̃ɔkɛo, baa ń
zàa'ĩan gbãa pɔ́ ì ɔpɛwào, a fĩbɔ dɛ nɛ́-
nannɔɛ. Ɔ̃mɛ ì a taiinkɛ, ɔ̃ a fĩna i a pɔeã
daɛ̀. 5 Beewa sɔ̃, lɛ́naá mɛgu nɛ́naɛ, ɔ̃ ì
î́anadã ń yãzɔ̃ɔo.

À gwa lá tɛ́ nɛ́na ì kũ sɛ̀̃ zɔ̃ɔwa. 6 Lɛ́na
dɛ lán tɛ́waɛ, a dɛ dû́nia vãi ũ wá mɛ
guu. Ì gbãsĩ gɔ̂́kpa wá mɛwa píi. Bɛda tɛ́
mɛ́ ì naɛ lɛ́nawa, ɔ̃ lɛ́na ì tɛ́kpa wá dû́nia
kuau. 7 Gbɛ̃nazĩna sɛ̀̃anɔbɔɔ tòto píi ń bãɔ
ń pɔ́taa'onkuawaɔ ń kpɔɔ, mɛ́ àlɛ kɛ e tia,
8 ãma gbɛ̃e lí fɔ̃ a lɛ́na tòtoo. A dɛ pɔvãi
pɔ́ lí zɛ tɛɛɛo ũɛ. À pà ń sɛwɛtɛ̃o, 9 ɔ̃ wi
Dii wá Mae sáaukpaò, ɔ̃ wi ɛa wà gbɛ̃naz-
ĩna pɔ́ a kɛ̀ láawa‡ kaò lɔ. 10 Lɛ́ doũpi ɔ̃
sáaukpaa ń gbɛ̂́kaao ì bɔu. Ma gbɛ̂́ɔ, asu
àɔ dɛɛ́ màao. 11 Nibɔna ì í na ń í kɩ̀̃sãо bɔ
ízɛ doũ guua? 12 Ma gbɛ̂́ɔ, kaadɔɛna a nɛ'i
ku ũa? Vɛ̃eli a nɛ'i kaadɔɛna ũa? Beewa
lɔ í fĩ̀ii a nakũo.

Ɔ̃nɔ pɔ́ ì bɔ musu

13 Á guu, dɛ́mɛ yãdɔ̃n ɔ̃nɔna ũi? Aà
ɔlɔnɛ́ a kua maa ń a yãkɛaɔ guu ń
zĩabusaa pɔ́ ì bɔ ɔ̃nɔ guuo. 14 Tó á
wɛdɔakɔ̃u ń pãsĩo ń dɛnlawɛɛlɛao vĩ á sɔ̃
guu sɔ̃, ásu ĩanadão, ásu ɛɛdɔ sĩanawao.
15 Ɔ̃nɔ bee taa lí bɔ musuo, dû́nia pɔ́ɛ, á
dàa pɔ́ɛ, tấa pɔ́ɛ. 16 Asa gu pɔ́ wɛdɔakɔ̃u
ń dɛnlawɛɛlɛao kuu, wekĩi kɔ̃yãmasai ń
vãi píio ìɔ kuu. 17 Tó gbɛ̂́ ɔ̃nɔ pɔ́ ì bɔ musu
vĩ, sɛ̂́ia ìliɔ gbãsĩ vĩo, a gbɛa ìliɔ yãkele
vĩo, ì busanɛ́, ì gbɛ̂́ yãma, sùuu pɛ̀ɛwà ń
maakɛao. Ìli gbɛ̂́ bɔbɔ'ɔsio, mɛ́ ìliɔ mɔafili
vĩo. 18 Íbɛlɛmidɛna ì kɛa ń kɔ̃o na tɔ̂́, ɔ̃ ì
bɔlɛɛ̀ bɔa maa ũ.

Gbɛ̂́kpaa ń dû́niao

4 Á sòle ń á lɛkpaao ì bɔ má ni? Ì bɔ á
pɔeã pɔ́ lɛ́ kɔ̃dɛ á mɛuɔ kî́i nolo? 2 I
pɔ́ niaka, ili eo, ɔ̃ i gbɛ̃dɛ. Á pɔ́ bĩi vĩ, ɔ̃
ili pɔ́ pɔ́ álɛ yá leo. Ɔ̃ i lɛkpaakɛ, i sòlekɛ.
Á vĩo, kɛ́ ili wabikɛ Luawao yấi. 3 Tó a
wabikɛ̀, ili eo, kɛ́ ili wabikɛ a zɛ́wao yấi,
asa iɔ ye à a mɔaokɛ lá a á pɔ gbàwaɛ.
4 Náaisaideɔ, á dɔ̃ kɛ́ gbɛ̂́kpaa ń dû́niao
dɛ íbɛlɛsɛa ń Luao ũo lɛ́? Gbɛ̂́ pɔ́ ye kɛ
dû́nia gbɛ̂́ ũ gɔ̀̃ Lua ibɛɛ ũɛ. 5 Kɛ́ a kɛ̃a Lu-
ayãtaalau wà mɛ̀ aà Nisĩna pɔ́ kú wá guu
lí sí sàao,¶ álɛ e yãpã yầ? 6 Ãma gbɛ̃kɛ
pɔ́ Lua vĩwanɔ dɛ beea, asa a kɛ̃a Luayã-
taalau wà mɛ̀:
Lua ì íbɛlɛsɛ ń gbɛ̂́ pɔ́ ì azĩa sɛ lɛsĩo,
mɛ́ ìɔ gbɛ̃kɛ vĩ ń gbɛ̂́ pɔ́ ì azĩa busao.§
7 A yấi tò à misiilɛ Luaɛ. À gi Ibiisiɛ, i
bàasiɛ́. 8 À sɔ̃ Luazi, i sɔ̃ázi.** Duunkɛnaɔ,
à ɔbɔlɛ duunau. Nɔ̀sɛmɛmpladeɔ, à á sɔ̃
pípi. 9 À ɔ́ɔlɔ ń pɔsiao ń wɛ̃nao. À á yaalɔ
lilɛ ɔɔlɔ ũ, í á pɔna lilɛ pɔ'ĩi ũ. 10 À ázĩa
busa Diiɛ, i á kấfĩ.

11 Ma gbɛ̂́ɔ, ásuli kɔ̃ tɔbɛ̃ɛsio. Gbɛ̂́ pɔ́
a Yesude dee tɔbɛ̃ɛsì ge à aà bɛ̀ɛbò, à
Lua ikoyã seela bɛ̀ɛ kɛ̀ à a bɛ̀ɛbò. Tó n
Lua ikoyã bɛ̀ɛbò sɔ̃, a manan n ũo, a
bɛ̀ɛbonan n ũ. 12 Lua mɛ́ ikoyãdilɛna ń
yấkpalɛkɛnao ũ. Ɔ̃mɛ gbɛ̂́ suabaa ń aà
tɔ̀lɔzɔ̃ao gbãa vĩ. Mpi sɔ̃, dɛ́n n ũ, kɛ́ ni n
gbɛ̂́dee bɛ̀ɛboi?

Lua baa bɔ dilɛa

13 À yãma sa, á gbɛ̂́ pɔ́ i mɛ gbã ge zia
á gɛ́ wɛ̂́lɛu, í zɔ̃lɛ we wɛ̀̃ do, í laata à ài'e.
14 Á yấ pɔ́ a á le zia dɔ̃e?†† Á dɔ̃ lá á wɛ̃ni
dɛa? A dɛ lán suawaɛ. Tó à kpà yɔɔ, ɔ̃ ì

‡3:9 Daa 1.26-27
¶4:5 Iko 6.15
§4:6 Yaa 3.34
**4:8 Mal 3.7
††4:14 Yaa 27.1

gɛ̃zɛa gɔ̃ɔ. [15] Tó yá̃ a zɛ́waɛ, áli o à mɛ: Tó
Dii wèi, wáɔ aafia, wí kɛ kɛ́wa ge kɛ́wa.
[16] Tia sɔ̃ álɛ ĩ́anadã, a Lua baa bɔ̀ á dìlɛ.
Ĩandãa bee taa maao. [17] Gbɛ̃́ pɔ́ maakɛa
dɔ̃ mɛ́ i kɛo, ì kɛ adeɛ duuna ũɛ.

Ɔdeɔ

5 Á ɔdeɔ, à yãma sa. À ɔ́ɔlɔ à wiilɛ
wɛ̃na pɔ́ a á le yá̃i. [2] Á àizɛɛɔ ɔ̃̀ɔkpà,
kɔ̀ɔɔ á pɔkasaɔ sòso. [3] Á ɔ̃a tá̃nkpakɛ̀,[‡‡]
mɛ́ tá̃nkpapi a á dayãu, i kṹ á mɛwa lán
tɛ́wa. A àizɛɛ kà̃aaázi gɔɔgbɛzãzĩ. [4] À ma!
A gbɛ̀wina pɔ́ aa á buapɔ́ɔ kɛ̀kɛɛ́ɔ blè,
mɛ́ ɔ̃api yá̃ Lua lè. Pɔkɛkɛnapiɔ wiilɛa gɛ̃̀
Dii Zĩgɔ̃de swá̃u.[¶¶] [5] A namamà tɔɔlɛ la á
pɔeãkɛa guu. A mɛ̀kpa kaalɛgɔɔ pɔ́ ũ. [6] A
yãdà gbɛ̃maaɔla a ń dɛdɛ, aai dɛ̃ɛkao.

Mɛna

[7] Ayãmɛto ma gbɛ̃́ɔ, àɔ mɛna vĩ e
Dii mɔgɔɔ. À gwa lá zɔ̃ɛ ì a buapɔ́
bɛɛɛde kɛkea dá̃. Ì mɛnafɔ̃ za káabuana
e saɛ. [8] Ápiɔ sɔ̃ à mɛnafɔ̃, í á sɔ̃dilɛ,
asa Dii mɔgɔɔ kãikũ̀. [9] Ma gbɛ̃́ɔ, ásu
yá̃kũtɛ̃kakɔ̃io, kɛ́ Lua su yá̃kpalɛkɛánɔo
yá̃i. Yá̃kpalɛkɛnapi zɛa kpɛɛlɛ fá![§§] [10] Ma
gbɛ̃́ɔ, ãnabi pɔ́ aa yã'ò yãa ń Dii tɔ́ɔɔ, à
mɛna pɔ́ aa kɛ̀ taasikɛa guu ɔlɛsɛ́. [11] Wi
onɛ́ pɔnadeɔ, kɛ́ aa mɛnafɔ̃̀ yá̃i. A Yobu
mɛnakɛa bao mà, mɛ́ á mà lá Dii kɛ̀ɛ̀
gbɛzã,[*] asa gbɛ̃́ sósobi ń sùuuo pɛ̀ɛ Di-
iwa.[†]
[12] Atɛ̃sa ma gbɛ̃́ɔ, ásu mɛ á sì ń Luaoo.
Ásu mɛ á sì ń luabɛo ge tɔɔlɛ ge pɔpãleo.
Tó aoɛ, àli o ao. Tó aawoɛ, àli o aawo,
kɛ́ yá̃ su daálao yá̃i.[‡]

Wabikɛa

[13] Á gbɛ̃e lɛ́ taasikɛ yà̃? Aà wabikɛ. Á
gbɛ̃e pɔ kɛ̀na yà̃? Aà Lua táasilɛ. [14] Á
gbɛ̃e lɛ́ gyãkɛ yà̃? Aà á gãli gbɛ̃zɔ̃ɔɔ sísi,
aai wabikɛɛ̀, aai nísimawà ń Dii tɔ́o.[¶]
[15] Wabi pɔ́ wa kɛ̀ luanaaikɛa guu bee a
gyãepi gbá̃gbã. Dii a aà gba aafia. Tó à
duunakɛ̀ yãaɛ sɔ̃, a kɛ̃wà. [16] A yá̃i tò, à á
duunaɔ okɔ̃ɛ, í wabikɛkɔ̃ɛ kɛ́ à e gbá̃gbã.
Gbɛ̃maa wabikɛa gbãa, ì zĩkɛ maamaaɛ.
[17] Ɛliaá gbɛ̃nazĩnaɛ láwáwa. À wabikɛ̀
maamaa lou su mao, ɔ̃ lou i tɔ̃́lɛ tɔɔlɛwao
e wɛ̃̀ àaɔ̃ ń mɔ sooloo.[§] [18] À ɛ̀a wabikɛ̀ lɔ,
ɔ̃ lou'i bɔ̀ maamaa,[**] tɔɔlɛ blɛkɛ̀.
[19] Ma gbɛ̃́ɔ, tó á gbɛ̃do pà̃alɛ sĩana zɛ́ɛ,
mɛ́ á gbɛ̃e ɛ̀a aà dàwà, [20] àɔ dɔ̃ kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́
tò duunkɛnapi bɔ̀ sá̃sãzɛu à ɛ̀a sù, à ade
sì gawaɛ, mɛ́ à lakà tàaeɔla dasi.[††]

[‡‡]**5:3** Mat 6.19
[¶¶]**5:4** Iko 24.14-15
[§§]**5:9** Mat 24.33
[*]**5:11** Yob 2.10, 42.10
[†]**5:11** Soũ 103.8
[‡]**5:12** Mat 5.34-37
[¶]**5:14** Maa 6.13
[§]**5:17** 1Kia 17.1
[**]**5:18** 1Kia 18.42-45
[††]**5:20** Yaa 10.12, 1Piɛ 4.8

PIƐƐ LÁ SẼIA

Yɑ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Piɛɛ láɛ bee kɛ̃̀ za Loma Yesude pɔ́ aa fãaaa wà tà bùsu pɔ́ wì mɛ tia Tuukii bùsuuɔnɛɛ. Gãli pɔ́ aa ku a guuɔ dɛ gãli pɔ́ Pɔlu ń aà ìwaɔ dàalɛdaalɛɔ ũ. Yɔ̃a pãsĩ ń lé an Yesudekɛ yɑ̃́i, ɔ̃ wàlɛ ĩadamá. Piɛɛ tò an laai tà Yesu Kilisiwa, à mɛ̀ an baa ku Kilisi taasikɛa guu.

Fɔkpaama ń Lua sáaukpaao gbɛa, Piɛɛ lá Lua ń suabà dɔ̀ńgu, ɔ̃ aa tãmaa pɔ́ lí ń nɛo vĩ Yesu Kilisi gaa ń aà vuao sabai (1.3-12). À ń gbá laai aaɔ itɛ̃kɛ, aa tó ń kua aɔ adoa naa Yesu Kilisiwa (1.13-2.10). À Yesu ɔlɛsɛ̀ à yãdàonɛ́ à mɛ̀ à kũ̀ aaɔ náai vĩ ń yãkɛaɔ guu, atɛ̃sa kua yɔ̃a guu. À lɛdàmá an kua dṹnia guu, à mɛ̀ aa misiilɛ gbãadeɔnɛ, zĩkɛnaɔ misiilɛ ń diiɔnɛ, nɔɛɔ misiilɛ ń zɑ̃́ɔnɛ, Yesudeɔ píi iɔ yekɔ̃zi (2.11-4.19). Lɛɛ 5 guu à lɛdà Yesude gbɛ̃zɔ̃ɔɔwa ń ɛ̀waasoɔ ń luanaaikɛnaɔ píi, à mɛ̀ aa zɛ gbãa kua yã'ĩa guu, aa Lua lɛgbɛ̃anɛ́ papaa dɑ̃́. Lápi lài ń fɔkpaamáo.

À kũ̀ láɛ bee kyokɛnaɔ wɛtã luanaaikɛa guu, baa tó aalɛ taasi kpeletaa bui kɛ, kɛ́ an kua e Lua tɔbɔ, i zɛ'ɔlɔ Yesusaideɔnɛ yɑ̃́i. Tó luanaaikɛnsaiɔ yãmaa pɔ́ aalɛ kɛɔ è, aa Lua sáaukpa yɑ̃́kpalɛkɛgɔɔzĩ (2.12).

Tãmaa pɔ́ lí ń nɛ́o

1 Mámɛmaa Yesu Kilisi zĩna Piɛɛ,
mámɛ ma láɛ bee kɛ̃̀ Lua gbɛ̃́ pɔ́ aa
dɛ nibɔɔ ũ dṹniaɛ bee guu aa fãaaa bù-
suɛ beeuɔnɛ: Pɔ̃ntu, Galati, Kapadosi, Azi
ń Bitinio. 2 Mae Lua dɔ̀aa á dɔ̃, ɔ̃ à á sɛ́, a
gɔ̃ aà pɔ́ ũ ń aà Nisĩna gbãao, kɛ́ à misiilɛ
Yesu Kilisiɛ, aà au i á gbãsĩ wolo.‡‡ Lua
gbɛ̃kɛ ń aafiao kɑ̃́fĩɛ́.
3 Wà Lua wá Dii Yesu Kilisi Mae
sáaukpa! Aà sùuu zɔ̃ɔ guu à wá í dafu
ń Yesu Kilisi fɛlɛ bɔa gau gbãao, ɔ̃ wá tã-
maa pɔ́ lí ń nɛ́o vĩ, 4 asa gba pɔ́ dilɛaɛ́
luabɛpi lí ɔ̃̀ɔkpao, ìli gbãsĩkpao, a maa lí
láao. 5 Lua sɔu mà à á suaba a náai pɔ́ álɛ
kɛ yɑ̃́i, ɔ̃ àlɛ á dɔ̃́a ń a gbãao e à gɛ bɔ̀ò
gɔɔgbɛzãzĩ. 6 Álɛ pɔnakɛ ń yɑ̃́pio, baa kɛ́
álɛ taasikɛ gĩa yɔɔ yã'ĩa bui dasi yɑ̃́i. 7 Lá
wì vua maa dɔ̃ tɛ́ guu, màa yã'ĩapiɔ lɛ́
á luanaaikɛa yɔ̃, asa á luanaaikɛapi bɛɛɛ
vĩ dɛ vua pɔ́ a gawi ì láaa maamaaɛ. Tó
a bɔ maa, Lua a á sáaukpa Yesu Kilisi
mɔgɔɔzĩ, a á kpɛla ń gawio. 8 Baa kɛ́ i aà
eo, á yeaàzi. Baa kɛ́ i wɛsiaàlɛ gĩao,¶¶ álɛ
aà náaikɛ, ɔ̃ álɛ pɔna zɔ̃ɔ pɔ́ gɛ̃̀ oaa kɛ, 9 kɛ́
álɛ á luanaaikɛa gbɛ'e á suabaa ũ yɑ̃́i.
10 Ãnabiɔ dɔ̀aa gbɛ̃kɛ pɔ́ Lua a kɛɛ́ yã'ò,
aa suabaapi yɑ̃́ gwà aa a tàasikà. 11 Kilisi
Nisĩna kú ń guu, à dɔ̀aa taasi pɔ́ Kilisipi a
kɛ òné ń gawi pɔ́ a e a gbɛao, ɔ̃ aa wɛ̀ɛlɛ
wà yɑ̃́pi zɛ́ dɔ̃ ń a kɛgɔɔo.§§ 12 Ɔ̃ Lua tò
aa dɔ̃̀ kɛ́ yɑ̃́ pɔ́ aalɛ opi dɛ ń gɔɔ pɔ́ ũo,
á pɔ́ɛ. Tiasa baonakpanaɔ yɑ̃́pi òɛ́ ń Lua
Nisĩna pɔ́ Luapi aà zĩ̀ à bɔ̀ luabɛ gbãao.
Baa malaikaɔ ì dɛ̃ɛka yɑ̃́pi dɔ̃ai.

Wá kua àɔ adoa

13 Ayãmɛto à á làasoo vu iu, íɔ ázĩa kũa
dɔ̃, á wɛ́ iɔ dɔ gbɛ̃kɛ pɔ́ Lua a kɛɛ́ Yesu
Kilisi mɔgɔɔzĩzi seasai. 14 Lá á dɛ Lua Nɛ́
pɔ́ lɛ́ aà yãmaɔ ũ, ásu to dɔ́ɛ'ĩi pɔ́ á vĩ yãa
á wɛ́siagɔɔ dɔaaɛ́o. 15 Lua kua adoaɛ. Lá
à á sisi à á sɛ́, á kua líɔ adoa á yãkɛa píi
guu màa sɔ̃. 16 Asa a kɛ̃a láu wà mɛ̀:
Á kua líɔ adoa,
asa ma kua adoaɛ.*
17 Lá Lua ì yɑ̃́kpalɛkɛ ń baadeo a
yãkɛawa ń wɛgwasai, tó álɛ aà sisi Mae,

‡‡1:2 Lev 17.11, Ɛbɛ 9.22
¶¶1:8 Zãa 20.29
§§1:11 Luk 24.25-26
*1:16 Lev 19.2

à vĩakɛɛ̀ á nibɔkɛ guu la. 18 Á dɔ̃ lá Lua á
bɔ́ kua gii pɔ́ dɛ á fɛlɛkaa ũ guu. Lua i á
bo ń pɔ́ pɔ́ a gawi ì láao no, vua ge ã́nusu,
19 à á bó ń Kilisi pɔ́ dɛ sã sãasai gbãsĩsai
ũ au gawideoɛ.† 20 Lua dɔ̀aa aà dìlɛ zadɔ̃
i dṹnia kálɛo, ɔ̃ à bɔ̀ɛ́aànɔ gupuau gɔɔ
gbɛzãɛ beeɔzĩ. 21 Aà yã́ musu ɔ̃ álɛ Lua
náaikɛ. Lua aà bɔ̀ gau à gawi kpàwà, kɛ́
à e a náaikɛ, á wɛ́ iɔ dɔazi.

22 Lá misiilɛa sĩanaɛ á gbãsĩ wòlo, ɔ̃
á gbɛ̃kɛ vĩ ń kɔ̃o mɔafilisai, àɔ yekɔ̃i
ń nɔ̀sɛmɛndoo. 23 Lua á í dafu ń a yã́
wɛ̃nide pɔ́ ìɔ ku gbãaoɛ. Yã́pi dɛ pɔbui
pɔ́ ì ga ũo, pɔbui pɔ́ lí gaoɛ.
24 Gbɛ̃́pii dɛ lán sɛ̃waɛ,
an gawi píi dɛ lán sɛ̃vuwaɛ.
Sɛ̃ ì gaga, a vú ì kwɛ́,
25 ãma Dii yã́ ìɔ ku gɔɔpiiɛ.‡
Yã́pi mɛ́ dɛ baona pɔ́ wa kpàɛ́ ũ.

Gbɛ̀ wɛ̃nide

2 Ayãmɛto à yãvãi píi tó ń ɛɛ píio ń
mɔafilio ń wɛdɔakɔ̃ɛo ń kɔ̃yaaao. 2 Lá
nɛ́tɛ̃naɔ ìɔ yɔ̃́'i nidɛ, àɔ Lua yã́ pɔ́ dɛ lán
vĩ'ipu wásawasawa nidɛ màa sɔ̃, kɛ́ à e
gbã á suabaa guu, 3 asa á dɔ̃̀ sa kɛ́ Dii
maa.¶ 4 À sɔ̃aàzi, Gbɛ̀ wɛ̃nide pɔ́ wà pãk-
pài, Lua aà sɛ̀ bɛɛɛde ũ. 5 Ápiɔ sɔ̃ ámɛ á
gbɛ̀ wɛ̃nide pɔ́ Lua lɛ́ a kpɛ́ ɛ̃booɔ ũ. Ámɛ
á aà gbàgbanaɔ ũ, i sa pɔ́ ì kaaàgu o ń
aà Nisĩna gbãao Yesu Kilisi sabai. 6 Asa
a kɛ̃a Luayãtaalau wà mɛ̀:
Gwa, málɛ gbɛ dilɛ Siɔna,
ɛ̃daalɛgbɛ bɛɛɛde pɔ́ má sɛ̀ ũ.
Wí a gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ aà náaikɛ kũo.§
7 A dɛ gbɛ̀ bɛɛɛde ũ á gbɛ̃́ pɔ́ álɛ
aà náaikɛɔnɛ, ãma a dɛ gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ aà
náaikɛoɔnɛ màao.
Gbɛ pɔ́ ɛ̃bonaɔ pãkpài
mɛ́ gɔ̃ gbɛɔ mide ũ.**
8 Màa lɔ a dɛ:
Gbɛ pɔ́ wì gɛ̃mbɔlɛwà ũ,
gbɛsi pɔ́ aaì kpaa aa fu ũ.††
Aa gɛ̃mbɔlɛwà kɛ́ aai Lua yãdao yã́i.
Beewa Lua dìlɛnɛ́.

9 Ámɛ á bui pɔ́ Lua ń sɛ́ɔ ũ, kíaɔ ũ, aà
gbàgbanaɔ ũ,‡‡ gbɛ̃́ pɔ́ an kua adoaɔ ũ,
aà gbɛ̃́ yenzideɔ ũ, kɛ́ à Lua pɔ́ á sisi a
bɔ gusiau, à gɛ̃̀ánɔ a gupua bɔnsaɛde guu
táasilɛ.¶¶
10 Á dɛ Lua gbɛ̃́ɔ ũ yãao,
tiasa ɔ̃ a gɔ̃ a ũ.§§
Lua i sùuukɛánɔ yãao,
tiasa ɔ̃ a kɛ̀ánɔ.*

Kua luanaaikɛnsaiɔ guu

11 Ma gbɛ̃́ yenzideɔ, lá á dɛ nibɔ bɔ̀mɔɔ
ũ la, málɛ lɛdawáɛ, à mikɛ̃ á dɔ́ɛ'ĩi pɔ́ aaì
zĩkaánɔɔwa. 12 Àɔ ku gbɛ̃́ bɛɛɛdeɔ ũ lua-
naaikɛnsaiɔ guu. Beewa baa tó aalɛ á dilɛ
vãikɛnaɔ ũ, tó aa yãmaa pɔ́ álɛ kɛɔ è, aa
Lua sáaukpa yã́kpalɛkɛgɔɔzĩ.

13 À misiilɛ iko pɔ́ gbɛ̃nazĩna dìlɛɛ píi
Dii yã́i, kía pɔ́ iko vĩ dɛńlan nò, 14 gbãade
pɔ́ a dìlɛ aà vãikɛnaɔ wɛtã aà maakɛ-
naɔ sáaukpan nò.† 15 Lua pɔeãn kɛ: À yã-
maakɛ à lɛsɔkpa sɔũ wɛ́siadeɔnɛ. 16 A gɔ̃
wɛ̃́ɛɔ ũɛ, ãma ásu tó á gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ ũ gɔ̃ɛ́

†1:19 Zãa 1.29, Ɛbɛ 9.14
‡1:25 Isa 40.6-8
¶2:3 Soũ 34.9
§2:6 Isa 28.16
**2:7 Soũ 118.22
††2:8 Isa 8.14-15
‡‡2:9 Bɔa 19.5-6
¶¶2:9 Isa 9.1-2
§§2:10 Lom 9.25-26
*2:10 Oze 2.25
†2:14 Lom 13.1-5

vãikɛa zɛ́ ũo. Ɔ̀ɔ ku Lua zɔ̀blenaɔ ũ. 17 À
gbɛ̃́pii kpɛla. Ɔ̀ɔ ye á Yesude deeɔzi. À
vĩakɛ Luaɛ. À kía kpɛla.
18 Zĩ̀kɛnaɔ, à misiilɛ á diiɔnɛ, í zɔ̃́ɔkɛ
dɔ̃nɛ́ yɑ̃́pii guu. I kɛ dii maa nɔ̀sɛdoũdeɔ
ńtɛ̃ɛ no, ń a pãsĩ̀ɔɛ lɔ. 19 Tó wà ĩadàwá pã,
tó a mɛnakɛ̀ò Lua yɑ̃́i, bee ài vĩɛ́. 20 Tó
wà á gbɛ̃́ á tàae yɑ̃́i, tó a mɛnakɛ̀ò, bee
tɔ́ vĩ má ni? Ãma tó a taasikɛ̀ yãmaa pɔ́
á kɛ yɑ̃́i, tó a mɛnakɛ̀ò, Lua a á sáaukpa.
21 Bee yɑ̃́i Lua á sisii à á sɛ́. Kilisi taasikɛ̀ɛ́
à zɛ'ɔ̀lɔɛ́, kɛ́ ɔ̀ɔ tɛ a iai yɑ̃́iɛ.
22 I duunakɛo,
wi ma à ɛɛtòo.‡
23 Kɛ́ wà aà sɔ̃̀sɔ̃, i a zɑ̃́simáo. Kɛ́ à
taasikɛ̀, i yãpãsĩ onɛ́o, à zɛ̀ ń Lua yɑ̃́k-
palɛkɛn maaoɛ. 24 Ɔ̃mɛ wá duuna dì a
miwa¶ à gàò líwa, kɛ́ wá bàa su ɔ̀ɔ kú
ń duunao lɔo, wíɔ ku maakɛa guu. Aà
flàala iaɔ mɛ́ wá gbãgbã.§ 25 Asa a sãsã
lán sãɔwa yãaɛ,** ɔ̃ a ɛa su á Dãna ń á
Dɔ̃̀anaowa tiasa.

Kua ń kɔ̃o

3 Nɔɛɔ sɔ̃, à misiilɛ á zɑ̃́ɔnɛ.†† Tó an
gbɛ̃eɔ lɛ́ Lua yãdao, á kua a ń lilɛ.
Baa tó i yãe onɛ́o, 2 aa e á kú gbãsĩsai
mɛ́ álɛ misiilɛnɛ́. 3 Á kɛfɛnkɛ wɛɛlɛa su ɔ̀ɔ
dɛ mɛkaa yɑ̃́ ũo, mitãa ge nɔamblebɔɔ ge
pɔkasadaan nò.‡‡ 4 Aàɔ dɛ á nɔ̀sɛ guu yɑ̃́
pɔ́ lí láao ũ, nɔ̀sɛniɛ ń zĩabusaao. Bee mɛ́
gbia Luaɛ. 5 Asa beewa nɔɛ lousisina pɔ́
an wɛ́ dɔ Luazi yãaɔ ńzĩa kɛ̀kɛ, aa misìilɛ
ń zɑ̃́ɔnɛ. 6 Màa Sala dɛ, ì Ablahaũ yãma
ì oɛ̀ Baa.¶¶ Tó álɛ yãmaakɛ, mɛ́ álɛ pɔ́ pɔ́
wì vĩakɛ̀ɛ yãdao, a Sala ɔlɛsɛ̀n we. 7 Màa
gɔ̃ɛɔ sɔ̃ ɔ̀ɔ kúńnɔ nɔɛkɛdɔ̃anɛ́ guu,§§ íli
yãmamá, kɛ́ pɔe su kpáɛ́ á wabikɛa guuo,
asa á dɛ wɛ̃ni gbablenaɔ ũ sãnuɛ.
8 Bee gbɛa ɔ̀ɔ lɛdoũ vĩ ń kɔ̃o ápii. Ɔ̀ɔ
wɛ̃nadɔ̃kɔ̃ɛ, ɔ̀ɔ yekɔ̃i, ɔ̀ɔ gbɛ̃kɛ vĩ ń kɔ̃o, í
busakɔ̃ɛ. 9 Ásuli vãi fĩabo ń vãioo. Ásuli
gbɛ̃́ pɔ́ á sɔ̃sɔ̃ sɔ̃́sɔ̃o. À samaa'oɛ̀, asa Lua
á sisi à báaadaágu yɑ̃́iɛ.*
10 Gbɛ̃́ pɔ́ ye a wɛ̃ni ɔ̀ɔ maa,
mɛ́ a ye a kua ɔ̀ɔ na,
aà a lɛ́ fɔ̃ ń yãvãi oao,
asuli to ɛɛ bɔ a lɛ́uo.
11 Aà mikɛ̃ vãiwa, i maakɛ,
aà aafia zɛ́ wɛɛlɛ, iɔ tɛi.
12 Asa Dii ì wɛ́tɛ gbɛ̃maaɔzi,
ì swɑ̃́kpa an wabikɛaɔzi.
Dii ì mikpɛdɔ vãikɛnaɔnɛ.†

Taasikɛa maakɛa yɑ̃́i

13 Tó á ãiavĩ ń maakɛao, démɛ a á wɛ-
tãi? 14 Baa tó a su taasikɛ̀ maakɛa yɑ̃́i,
báaadeɔn á ũ.‡ Ásuli vĩakɛ an wɛ́tɛ̃aɛo,
ásu sɔ̃̀deedeekɛo. 15 À Kilisi dɔ̃ Dii ũ á
sɔ̃ guu.¶ Ɔ̀ɔ ku sɔu guu gɔɔpii, kɛ́ à e
yãwe gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ á la yɑ̃́ pɔ́ á wɛ́ dɔi mi-
iwa. 16 Àli onɛ́ busɛbusɛ ń bɛɛɛ dɔ̃anɛ́o.
À onɛ́ ń nɔ̀sɛpuao lɔ, kɛ́ wí e gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ
á sɔ̃sɔ̃ maa pɔ́ álɛ kɛ á Yesudekɛ yɑ̃́iɔ kṹ.
17 Taasikɛa lá Lua yeiwa maakɛa yɑ̃́i maa
dɛ taasikɛa yãvãikɛa yɑ̃́ila.

‡**2:22** Isa 53.9
¶**2:24** Isa 53.11-12
§**2:24** Isa 53.5
****2:25** Isa 53.6
††**3:1** Ɛfɛ 5.22, Kls 3.18
‡‡**3:3** 1Tim 2.9
¶¶**3:6** Daa 18.12
§§**3:7** Ɛfɛ 5.25, Kls 3.19
***3:9** Lom 12.14, 17
†**3:12** Soũ 34.13-17
‡**3:14** Mat 5.10
¶**3:15** Isa 8.12-13

18 Kilisi gà gɛ̃n do duunawoloa yɛ̃́iɛ.
Tàaesaide gà wá tàaedeɔ yɛ̃́i, kɛ́ à e
gɛ́wanɔ Lua kɛ̃́i. Wà aà dɛ̀ aà gbɛ̃naz-
ĩnkɛ guu, ɔ̃ Lua aà vù aà nisĩnkɛ guu.
19 Aà nisĩnkɛpi guu à gɛ̀ waasokɛ̀ nisĩna
pɔ́ wà ń ká kpɛ́uɔnɛ.§ 20 Aa bɔ̀ Lua yɛ̃́
kpɛ yãaɛ, gɔɔ pɔ́ àlɛ mɛnakɛ e Nɔee gɛ̀
a gó'ilɛna kɛ làaò. Gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ íu aafia
gópi sabaiɔ dasio, gbɛ̃ɔn swaaɔ̃ɛ.** 21 Ípi
mɛ́ dɛ á da'ilɛkɛa pɔ́ ì á suaba taa ũ tia.
Da'ilɛkɛapiá mɛ̀ gbãsĩwoloa yɛ̃́ no. Lɛg-
bɛ̃a Luaɛ ń nɔ̀sɛpuaoɛ. Ì á suaba kɛ́ Yesu
Kilisi bɔ̀ gau yɛ̃́i. 22 À ikokɛ̀ malaikaɔ ń
tɛ̃́aɔ ń ń gbãadeɔ ń ń ikodeɔwa, ɔ̃ à tà
luabɛ, a ku aà ɔplaai.

Kua Lua pɔ́ ũ

4 Lá Kilisi gà a gbɛ̃nazĩnkɛ guu, ápiɔ
à bee nɔ̀sɛ da sɔ̃, asa gbɛ̃́ pɔ́ gà a
gbɛ̃nazĩnkɛ yɛ̃́ musu kɛ̃̀ duunawaɛ. 2 Gɔɔ
pɔ́ gɔ̃̀ɛ́ á kua guu, á dɔ́ɛ'ĩi suli dɔaaɛ́
lɔo, sema Lua pɔeã. 3 Á kua luayãdan-
saiɔ yãkɛa guu yãa mɔ̀ lɛ. Á kú yãa
wisaiyãkɛa guu ń dɔ́ɛ'ĩio ń wɛ̃dɛkɛao ń
lalasi kɔ̃̀ɔo ń wɛ̃mi wɛ̃zĩgbaao ń tɛ̃́agbag-
baao, pɔ́ Lua ye a gĩyãio. 4 Lá ili sińnɔ
an lalasi zɔ̃ɔpi kɛa guu lɔo, ì kɛnɛ́ yãbɔn-
saɛ ũ, aaì á tɔbɛ̃ɛsi. 5 Aa ń yãkɛaɔ dau
siu Luaɛ. Aà yɛ̃́kpalɛkɛa ń gbɛ̃́ bɛ̃́ɛɔ ń
gyaadeɔ sɔu mà. 6 Wà baonakpà gyaade-
piɔnɛ lɔ, kɛ́ an gbɛ̃́ pɔ́ yɛ̃́ zɔ̃̀lɛmá an
gbɛ̃nazĩnkɛ guu lán gbɛ̃́piiwaɔ e aaɔ ku
nisĩnkɛ guu lán Luawa.††
7 Pɔ́pii láaa kà kãi. Ayãmɛto àɔ dɛ
laaideɔ ũ, íɔ ázĩa kũa dɔ̃, kɛ́ àɔ wabikɛ
Luawa yɛ̃́i. 8 Yɛ̃́ pɔ́ dɛ a píia, àɔ yekɔ̃i
ń nɔ̀sɛmɛndoo, asa yea gbɛ̃́i ì láka tàaea
dasi.‡‡ 9 À kɔ̃ yàaekɛ yɛ̃́kũtɛ̃kasai. 10 Lá
Lua gbadà á baadeɛ, à dɔkɔ̃lɛ ń gbapiɔ
Lua báaa bui dodo ziia maaɔ ũ. 11 Gbɛ̃́
pɔ́ dɛ waasokɛna ũ, aà Lua yã'onɛ́. Gbɛ̃́
pɔ́ dɛ dɔnlɛde ũ, aà dɔ́ńlɛ ń gbãa pɔ́ Lua
a gbao,¶¶ kɛ́ à Lua tɔbɔ yɛ̃́pii guu ń Yesu
Kilisi gbãao. Ɔ̃mɛ gawi vĩ ń gbãao gɔɔpii!
Ãmi.

Taasikɛa Yesudekɛ yɛ̃́i

12 Ma gbɛ̃́ yenzideɔ, ásu to yɔ̃a pãsĩ pɔ́
lɛ́ á le bɔ á saɛ lándɔ̃ yɛ̃́kanla mɛ́ á lɛ́wao.
13 Lá á baa ku Kilisi taasikɛa guu, à pɔ-
nakɛò, kɛ́ à e àɔ pɔna zɔ̃ɔ vĩ gɔɔ pɔ́ Kil-
isipi a bɔ gupuau ń gawio. 14 Tó wà á
sɔ̃sɔ̃ Kilisi tɔ́ pɔ́ kúwá yɛ̃́i, báaadeɔn á ũ,
asa Lua Nisĩna gawide diaɛ́ɛ. 15 Á gbɛ̃e
su taasikɛ gbɛ̃dɛa ge kpɛ̃́i'oa ge vãikɛa ge
gudɛ yɛ̃́io. 16 Tó a taasikɛ̀ á Kilisidekɛ yɛ̃́i,
asu kɛɛ́ wíyã ũo. À Lua sáaukpa kɛ́ Yesu
tɔ́ kúwá yɛ̃́i. 17 Asa ĩadaama pìla, Lua
gbɛ̃́ɔ ɔ̃ à dàalɛmá. Lá wámɛ à dàalɛwá
sɛ̃́ia, a midɛ ń gbɛ̃́ pɔ́ gì baona pɔ́ bɔ̀ Lua
kɛ̃́i síiɔ kpelewa ni?
18 Tó gbɛ̃maaɔ suabaa zĩ'ũ,
a bɔ ń duunde luayãdansaiɔ kpelewa
ni?§§
19 Ayãmɛto gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ taasikɛ Lua
pɔeãkɛa yɛ̃́iɔ aa ńzĩa na ń Kɛna náaideɛ
a ɔzĩ, aai wɛtã wàɔ maakɛ.

Lua sã kpàsa gwaa

5 Málɛ lɛda á gbɛ̃zɔ̃ɔɔwa sa. Gbɛ̃zɔ̃ɔn
ma ũ sɔ̃. Má dɛ taasi pɔ́ Kilisi kɛ̀
seelade ũ, mɛ́ ma bàa kú ń gawi pɔ́ a
bɔ gupuauo sɔ̃. 2 Àɔ dɛ kpàsa pɔ́ Lua
kàlɛɛ́ dãnaɔ ũ.* À ɔliai ń pɔeão teasisai
lá Lua yeiwa. I kɛ ɔ̃awɛɛlɛa yɛ̃́i no. À kɛ
ń nɔ̀sɛmɛndoo. 3 Ásuli gbãable gbɛ̃́ pɔ́ wa

§**3:19** 1Piɛ 4.6
****3:20** Daa 7.7
††**4:6** 1Piɛ 3.18
‡‡**4:8** Yaa 10.12
¶¶**4:11** Lom 12.6-7
§§**4:18** Yaa 11.31
***5:2** Zãa 21.15-17

nàɛ́ á ɔzĩpiɔwao. À tó á kua á sãɔ dazɛwa,
4 í kíafua pɔ́ a gawi lí láao e gɔɔ pɔ́ Sã-
dãnki mɔ̀.
5 Á ɛ̀waasoɔ sɔ̃, à misiilɛ gbɛ̃zɔ̃ɔɔnɛ.
Ápii à ázĩa busakɔ̃ɛ, í dɔkɔ̃lɛ, asa:
Lua ì íbɛlɛsɛ ń gbɛ̃́ pɔ́ ì azĩa sɛ lɛsĩo,
mɛ́ a gbɛ̃kɛ vĩ ń gbɛ̃́ pɔ́ ì azĩa busao.†
6 Ayãmɛto à ázĩa busa Lua gbãadeɛ, i á
kɑ̃́fĩ gɔɔ pɔ́ a dìlɛwa.‡ 7 À ɔzɔ̃ɛ̀ á yã'ɔ̃mai
píi, asa ì laaidɔwá.¶
8 À itɛ̃kɛ àɔ kú ń laaio. Á ibɛɛ Ibi-
isi dɛ lán nɔ̀ɔmusu pɔ́ lɛ́ ɔ́ɔlɔwaɛ. Àlɛ
kpálɛkɛázi, àlɛ gbɛ̃́ wɛɛlɛ kṹ. 9 À giɛ̀, í
zɛ gbãa luanaaikɛa guu, asa á dɔ̃ kɛ́ á
Yesude dee pɔ́ kú dṹnia guuɔ píi lɛ́ taasi
doũpi kɛɛ. 10 Lua Báaapiide á sisi a gawi
pɔ́ lí láaowa naa Kilisiwaɛ. Tó a taasikɛ̀
yɔɔ, a á bɔ maa, i á zɛ gíũgiũ, i á gba
gbãa, i á zɛdɔ. 11 Ɔ̃mɛ gbãa vĩ gɔɔpii!
Ãmi.
12 Wá gbɛ̃do Silivɛ̃ɛ§ pɔ́ má aà dɔ̃ gbɛ̃́
náaide ũ mɛ́ lá yɔɔnaɛ bee kɛ̃̀ɛ́mɛɛ. Ma
lɛdàowá, mɛ́ má dɛ a seelade ũ kɛ́ yɑ̃́ pɔ́
má ò dɛ Lua gbɛ̃kɛkɛanɛ́ sĩana ũɛ. À zɛò
gíũgiũ. 13 Babɛli** gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń sɛ́ lááwaɔ
fɔkpàwá. Ma nɛ́ Maaku fɔkpàwá lɔ. 14 À
fɔkpakɔ̃wa ń lɛ́pɛakɔ̃wao yeakɔ̃i guu.††
Lua á gbɛ̃́ pɔ́ á naa Kilisiwaɔ gba aafia
ápii.

†5:5 Yaa 3.34
‡5:6 Mat 23.12
¶5:7 Soũ 55.23
§5:12 Zĩn 15.22
**5:13 Zia 17.5, 18
††5:14 Lom 16.16

PIƐƐ LÁ PLAADE

Yɑ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Piɛɛ láɛ bee kɛ̃̀ Yesu náaikɛnaɔnɛ ḿpii (1.1). Aà yɑ̃́zĩnda mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ an yɑ̃́ lí kɔ̃sɛ ń Yesu baonaoo ɛɛboa ũ. An yɑ̃danɛɔ ì mɔ́ ń yɑ̃yaaaoɛ. Tó gbɛ̃́ ye kɛ̃́má, sema aà azĩa kpa Lua dɔ̃a sĩandewa ń Yesu Kilisi yɑ̃́o lá gbɛ̃́ pɔ́ wɛsìaàlɛɔ òwa.

Fɔkpaamá gbɛa (1.1-2) a dìdi Yesudekɛyɑ̃ɔwa ń dɛa náaideɔ ũ Luaɛ lá gbɛ̃́ pɔ́ aa wɛsì Diilɛɔ òwa (1.3-21). Bee gbɛa à waasokɛn ɛgɛnaɔ yɑ̃kɛaɔ ń ń kuao bɛ̃̀ɛbò maamaa (2.1-22). À ń yɑ̃danɛ taa ò lɛɛ àaɔ̃ guu, à mɛ̀ aaìɔ gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ Kilisi mɔa dɑ̃ɔ laanikɛɛ, aaì mɛ Kilisi a ɛa mɔ lɔo. Piɛɛ mɛ̀ tó Kilisi mɔa lɛ́ gɛ̃gɛ̃, Lua mɛnakɛa yɑ̃́iɛ, asa a ye dasi zɛ'e aa Yesu náaikɛ.

Waasonkɛn ɛgɛnaɔ lí kɛ̃́sɑ̃ dṹniau gueio. Piɛɛ lá plaade yɑ̃danɛá tia yɑ̃́ɛ lɔ, àlɛ tɛ́kpa luanaaikɛnaɔgu aa gɛ́ aɛ Dii dɔ̃a guu, kɛ́ aasu zɑ̃ zɛ́wao yɑ̃́i.

Sĩanakpaa sísia pɔ́ Lua wá sisiwa

1 Mámɛmaa Lua zĩna Simɔɔ Piɛɛ, Yesu
Kilisi zɔ̀blena, mámɛ ma láɛ bee kɛ̃̀
gbɛ̃́ pɔ́ wá Lua wá Suabana Yesu Kilisi
ń gbá zɛ́ aa a náaikɛ̀ láwáwa a maakɛ
yɑ̃́iɔnɛ. [2] Gbɛ̃kɛ ń aafiao pɛɛwá Lua ń wá
Dii Yesuo dɔ̃a guu.
[3] Lua wá sɛ́ wàɔ ku a gawi ń a maakɛo
guuɛ, a tò wà a dɔ̃, ɔ̃ aà luakɛgbɑ̃a wá
gbá pɔ́ pɔ́ dɛ wàɔ vĩ, wá kua i kpaaĩ ń
aà yɑ̃́o. [4] Beewa à yɑ̃zɔ̃ɔ bɛɛɛde pɔ́ à a
lɛgbɛ̃̀ kɛ̀wɛ̃ɛ, kɛ́ a yɑ̃́i wà bɔ dṹnia dɔ́ɛ'ĩi
pɔ́ ì ń ɔ̃̀ɔkpa guu, wíɔ Lua dàa vĩ. [5] Yɑ̃́
bee yɑ̃́i à ãiakɛ maamaa, à Lua náaikɛ
maakɛa guu, í yɑ̃maakɛ Lua yɑ̃dɔ̃a guu,
[6] íɔ Lua yɑ̃́ dɔ̃ ázĩa kũa dɔ̃ guu, íɔ ázĩa kũa
dɔ̃ mɛna guu, íɔ mɛna vĩ naa Luawa guu,
[7] íɔ naa Luawa kɔ̃gbɛ̃kɛ guu, íɔ gbɛ̃kɛ vĩ
ń kɔ̃o ń yeakɔ̃io. [8] Asa tó á yɑ̃́ beeɔ kũa
mɛ́ aalɛ kɑ̃́fĩɛ́, áɔ ku pɑ̃ wá Dii Yesu Kilisi
dɔ̃a kɑ̃́fĩaɛ́ saio. [9] Gbɛ̃́ pɔ́ yɑ̃́ beeɔ kũa sɔ̃o,
à a wɛ́ kũ̀aa à gɔ̃̀ vĩ̀a ũɛ. Kɛ́ Lua duuna pɔ́
a kɛ̀ yɑ̃aɔ kɛ̃̀wà, à sɑ̃̀aàguɛ. [10] Ayɑ̃mɛto
ma gbɛ̃́ɔ, à ãiakɛ à gbɑ̃akpa sísia pɔ́ Lua
á sisi à á sɛ́wa. Tó álɛ yɑ̃́ beeɔ kɛ, á fu
bauo. [11] Beewa wa gbɑ̃akpaázi maamaa,
íɔ kú ń wá Dii wá Suabana Yesu Kilisio
aà kpala pɔ́ lí láao guu.
[12] Ayɑ̃mɛto baa kɛ́ á yɑ̃́ beeɔ dɔ̃, mɛ́
á zɛdɔa sĩana pɔ́ á kũa guu, máɔ yɑ̃́piɔ
dɔágùɛ. [13] Gɔɔ pɔ́ má kú ma sɔ guu,
málɛ e a maa màɔ tɛ́kpaágu yɑ̃́piɔ dɔaágu
guuɛ. [14] Má dɔ̃ kɛ́ ma bɔa ma sɔu gɔɔ a ka
tia, lá wá Dii Yesu Kilisi dɔ̀aa òmɛɛwa.
[15] Má ãiakɛ, kɛ́ yɑ̃́piɔ e àɔ dɔágu gɔɔpii
ma gaa gbɛaɛ.

Sĩanakpaa ãnabiɔ yɑ̃́wa

[16] Kɛ́ wa wá Dii Yesu Kilisi mɔa ń
gbɑ̃ao òɛ́, i kɛ wá tɛ́ fĩ pɔ́ wa dà ń kɔ̃niozi
no. Wa wɛsì aà zɔ̃ɔkɛlɛɛ, [17] gɔɔ pɔ́ Mae
Lua aà kpɛlà à aà tɔbɔ̀. À Zɔ̃ɔde Gawide
lɔɔ mà à mɛ̀ a Nɛ́ mɛ̀ndona yenziden aà ũ,
aà yɑ̃́ ì kaagu. [18] Wa lɔɔ pɔ́ bɔ̀ luabɛpi mà
gɔɔ pɔ́ wá kuaànɔ gbɛ̀sĩsĩ pɔ́ a kua adoa
musu.‡ [19] Bee yɑ̃́ pɔ́ ãnabiɔ ò sĩanapìli-
wànɛ́. A maa à laaidɔ yɑ̃́piwa filia pɔ́ lɛ́
guduuduu pu ũɛ e gudɔlɛia saana àɔ gɛ́
bilɛi á sɔ̃u, gu i dɔɛ́. [20] Àɔ dɔ̃ gĩa kɛ́ gbɛ̃e
lí fɔ̃ yɑ̃́ pɔ́ ãnabi kɛ̃̀ láu bɔɔlɛkɛ̀ ń azĩaoo.
[21] Ãnabiɔ yɑ̃e lí bɔ gbɛ̃nazĩna pɔeɑ̃ guuo,
aa Lua yɑ̃'ò lá aà Nisĩna dɔ̀aanɛ́waɛ.

Waasokɛn ɛgɛnaɔ

2 Ãnabi ɛgɛnaɔ bɔ̀ yɑ̃a Isailiɔ guu.
Beewa waasokɛn ɛgɛnaɔ bɔ á guu
lɔ, aai ɛɛ pɔ́ ì to wà kaalɛ ká Lua yɑ̃-
danɛu, aai lelekpa Dii pɔ́ ń bózi, aai ńz-
ĩa kaalɛ kɑ̃́ndo. [2] Wa tɛ́nzi dasi an wi-
saiyɑ̃kɛa guu, wi sĩana zɛ́ bɛ̃̀ɛbo an yɑ̃́i.
[3] An bĩikɛa guu aa á ble ń ɛɛ pɔ́ aaì ble-

‡**1:18** Mat 17.1-5

wào. Yã́kpalɛ zɔ̃̀lɛmá à gɛ̃̀gɛ̃, i lí na ń Kàalɛna wɛ́uo.

4 Asa Lua i malaika pɔ́ duunakɛ̀ɔ too, à ń ká gbã́o sia pɔ́ kú zĩ́lɛzĩlɛ guu, àɔ ń kũa e yã́kpalɛkɛgɔɔzĩɛ. 5 I dṹnia zi ń a yãdansai pɔ́ kú a guuɔ too, a tò í dàńla. Ãma à Nɔee pɔ́ ì maakɛa waasokɛ bɔ̀ ń a gbɛ̃́ gbɛ̃ɔn soplaɔ.¶¶ 6 À yãdà Sɔdɔũ ń Gɔmɔɔola,§§ à ń kaalɛ aa gɔ̃̀ túfu ũ yã́ pɔ́ a luayãdansaiɔ le seela ũ. 7 Ãma à Lɔtu bɔ̀. A dɛ gbɛ̃maa ũ, aà nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔkpà ikoyãdansaipiɔ wisaiyãkɛa yã́i.* 8 Gbɛ̃maapi kú ń guuɛ, yãvãi pɔ́ àlɛ e àlɛ ma lá gu lɛ́ dɔ aà wã̀wã aà nɔ̀sɛmaa yã́i. 9 Màa Dii gbɛ̃́ pɔ́ naawa bɔa yɔ̃a guu dɔ̃, mɛ́ a gbɛ̃vãi kũa dɔ̃ e àɔ gɛ́ ĩadaiwà yã́kpalɛkɛgɔɔzĩ. 10 Atɛ̃sa gbɛ̃́ pɔ́ aaì saka ikoyãu, an mɛ̀ dɔ́ɛ'ĩiɔ ì dɔaańɛ́ gbãsĩkɛa guuɔ.

Waasokɛn ɛgɛnapiɔá sɔ̃gbãade kàamaideɔnɛ. Dɔ́ɛa ń malaika gawideɔ lí ń vĩakũo. 11 Malaika pɔ́ an gbãa ń ń ikoo dɛ waasokɛnapiɔlaɔ aali we ń tɔbɛ̃ɛsì aa gè ń ń káalao Dii aɛo. 12 Gbɛ̃́piɔ ì yã́ pɔ́ wa a gbadɔ̃o bɛ̀ɛboɛ. Gbɛ̃nazĩn báa mɛ́ dańla, aa làasoo vĩo. Wà ń í kɛ́ wà ń kṹ wà ń dɛ yã́iɛ. Aa kaalɛ lán nɔ̀bɔɔwaɛ, 13 wi vãi pɔ́ aa kɛ̀ fĩaboné. Dɔ́ɛ'ĩikɛa fãanɛ ì kɛnɛ́ yãna ũɛ. Gɔɔ pɔ́ aalɛ blɛbleánɔ, aaì pɔnakɛ ń ń kɔ̃nikɛanɛ́oɛ. An kua á guuá sãaɛ mɛ́ gbãsĩɛ. 14 An wɛ́ ɔ̀ pɛa nɔɛ dɔ́ɛ'ĩideɔwa, duuna lí mɔ́máo. Aaì kɔ̃nikɛ gbɛ̃́ pɔ́ Lua yã́ i zɛdɔ ń guuoɔnɛ. Bĩi ń sɔ̃ pà. Lua lɛkɛ̀nɛ́ɛ. 15 Aa sɛ̃̀sã, aa kɛ̃̀ zɛ́ súsuwa, aa zɛ́ doũ sɛ̀ ń Bɛɔɔ nɛ́ Balaaũ pɔ́ ye ɔbɛ̃ɛio. 16 Zàa'ĩna a pɔ́lɛbũu'ia à yã'ɔ̀ɛ lán gbɛ̃nazĩnawa, à aà gbà laai aà vãikɛa musu, à gìɛ̀ ń aà mìsaiyãkɛao.† 17 Gbɛ̃́ beeɔ dɛ lán nibɔna pɔ́ a í bàwaɛ, lán lousisia pɔ́ gɛ̃̀zɛa ń ĩ́anaowa. Gusia níinii ɔ̃ Lua dìlɛnɛ́ yàae ũ. 18 Aaì ĩ́an gii zɔ̃ɔ dã, aaì kɔ̃nikɛ gbɛ̃́ pɔ́ aa bɔ̀ sã́sãzɛu dafuɔnɛ ń dɔ́ɛ'ĩio ń wisaiyão. 19 Yã́ pɔ́ ì ń ɔ̃̀ɔkpa zɔɔn ń ũ, ɔ̃ aaì gɔ̃a wɛ̃́ɛɔ ũ lɛgbɛ̃nɛ́. Asa gbɛ̃́pii dɛ yã́ pɔ́ a sɔ̃ blè zɔ ũɛ.

20 Tó aa bɔ̀ dṹnia gbãsĩkɛau wá Dii wá Suabana Yesu Kilisi dɔ̃a sabai, mɛ́ aa tò yã́pi ɛ̀a yèelɛmá à ń sɔ̃ blè, an kua gbɛzã vãi ɔ̀ dɛ a káaua. 21 Tó aai zɛ́ súsu dɔ̃ yãao, bee maańnɔ dɛ kɛ́ aa dɔ̃̀ aa gbàsa bɔ̀ Lua yã́ pɔ́ wa dànɛ́ kpɛla. 22 Yáasi pɔ́ wa kɛ̀ɛ beeɔ sĩana sùmá: Gbɛ̃ ì ɛa pɔ́ pɔ́ a pìsi ble.‡ Beewa lɔ: Sàwakusana pɔ́ wà a zu'ò ì ɛa málɛ pɛ̀lɛau.

Dii mɔ́zĩ

3 Ma gbɛ̃́ yenzideɔ, lá plaade pɔ́ má kɛ̃̀ɛ́n kɛ. Ampii guu ma yã́ dɔ̀águ, kɛ́ à vu iu ń làasoo maaoɛ. 2 Má ye yã́ pɔ́ Lua ãnabiɔ ò yãaɔ dɔágu ń yã́ pɔ́ Dii wá Suabana dìlɛ a zĩnaɔnɛ aa òɛ́o. 3 Àɔ dɔ̃ za káau kɛ́ gɔɔgbɛzãzĩ zĩapɔeãkɛnaɔ mɔ á kɛ pɔ́ɔpɔɔ¶ 4 aa mɛ: I a mɔa lɛgbɛ̃o lɛ́? A ku má ni? Wá maeɔ gàga, kási pɔ́pii kú a gbɛu lá Lua dṹnia kàlɛwaɛ. 5 Kɛ́ Lua yã'ò yãa, à musu ń dṹniao kɛ̀, aa yã́pi kpà swã́aɛ. À tɔɔlɛ bɔ̀ íu, a ku ípi sabai,§ 6 ípi mɛ́ dà dṹnia káaua à kàalɛ.** 7 Lua yã'oa doũpi mɛ́ tò musu ń dṹnia tiaɛ beeo dilɛa tɛ́ pɔ́ ũ e gɔɔ pɔ́ a yã́kpalɛkɛ ń a yãdansaiɔ, i ń kaalɛ.††

8 Ma gbɛ̃́ yenzideɔ, ásu to yã́ɛ bee sã́águo: Gɔɔ do dɛ Diiɛ lán wɛ̃̀ ɔ̃aa

¶¶**2:5** Daa 6.1-7.24
§§**2:6** Daa 19.24
***2:7** Daa 19.12-17
†**2:16** Nao 22.4-35
‡**2:22** Yaa 26.11
¶**3:3** Yud 18
§**3:5** Daa 1.6-9
****3:6** Daa 7.11
††**3:7** Isa 66.15-16

sɔowaɛ, mɛ́ wɛ̃̀ ɔ̀aa sɔo dɛɛ̀ lán gɔɔ
dowa.‡‡ 9 Dii zígbia ń yɑ̃́ pɔ́ à a lɛgbɛ̃̀ kɛao
lá gbɛ̃ɛɔ lɛ́ ewao, àlɛ mɛnakɛánɔ. A ye
gbɛ̃e kaalɛo, a ye gbɛ̃́pii nɔ̀sɛlilɛɛ. 10 Dii
mɔ́zĩ aɔ dɛ lán kpɑ̃́i mɔawaɛ.¶¶ Zĩbeezĩ
musu a gɛ̃zɛa bìoo, a pɔ́ɔ tɛ́kũ aa pia,
tɔɔlɛ ń pɔ́ pɔ́ kuwàɔ aɔ ku lɔo. 11 Lá pɔ́pii
a kaalɛ màa, à tó á kua àɔ ku kua ũ. À
tó á kua àɔ adoa luayɑ̃manaɔ ũ 12 wɛdɔa
aà mɔgɔɔi, í wɛtɑ̃ gɔɔpi ka kpakpa. Gɔɔpi
zĩ́ musu a kaalɛ ń tɛ́o, a pusu i a pɔ́ɔ
yɔ́. 13 Ãma Lua tɔɔlɛ dafu ń luabɛ dafuo§§
lɛgbɛ̃̀, ɔ̃ wá wɛ́ dɔi. We maakɛa aɔ kuu.

14 Ayɑ̃mɛto ma gbɛ̃́ yenzideɔ, wɛdɔa
gɔɔpizi guu à ɑ̃iakɛ àɔ ku sɑ̃asai gbɑ̃sĩsai,
íɔ na ń Luao. 15 À wá Dii mɛnakɛa dilɛ
suabaa ũ, lá wá gbɛ̃́ yenzide Pɔlu lakɛ̃̀ɛ́ ń
ɔ̃nɔ pɔ́ Lua aà gbàowa. 16 Yɑ̃́piɔ ɔ̃ Pɔlu ì
o lá pɔ́ a kɛ̃̀ɔ guu píi. Aà lápi gueɔ maa
zĩ'ũ. Wɛ́siadeɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ an zɛa gbɑ̃aoɔ
aaì yɑ̃́piɔ kole, lá aaì kɛ ń Luayɑ̃taala
kĩniɔwaɛ lɔ. Màa aaì ńzĩa da kaalɛu.

17 Ápiɔ sɔ̃ ma gbɛ̃́ yenzideɔ, lá á yɑ̃́pi
dɔ̃ kɔ̀, à laaika kɛ́ ikoyɑ̃dansaiɔ su á sɑ̃́sɑ̃
ń ń ɛɛoo. Ásu bɔ á zɛa gbɑ̃au à lɛ́lɛo. 18 Àɔ
gbɑ̃ wá Dii wá Suabana Yesu Kilisi gbɛ̃kɛ
ń aà dɔ̃ao guu. Ɔ̃mɛ gawi vĩ tia e gɔɔpii!
Ãmi.

‡‡**3:8** Soũ 90.4
¶¶**3:10** Mat 24.43, 1Tɛs 5.2, Zia 16.15
§§**3:13** Isa 65.17, 66.22, Zia 21.1

ZÃA LÁ SƐ̃IA

Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Láɛ bee guu Zãa lɛ́ tɛ́kpa Yesudeɔgu aaɔ naa Yesu Kilisiwa sĩana, aai yãkɛ a zɛ́wa wàɔ yekɔ̃zi ń Lua gbãao. A ònɛ́ lɔ aa gi yãdanɛ bɛ̃ɛ pɔ́ ì kpánɛ́ wà Lua yã́ kũa súsui.

Lápi daalɛkĩi (1.1-4) Zãa nà yã́ pɔ́ álɛ yáwaɛ: Sema Yesudeɔ aaɔ kɔ̃gbɛ̃ɔ ũ ń Mae Luao ń aà Nɛ́ Yesu Kilisio. A gbɛ̀amá aa zɛ ń Lua zĩna pɔ́ aa wɛsì Yesu Kilisilɛ mɛ́ aa swãdɔ̀ aà yãdanɛiɔ seeladekɛo, aaiɔ ku gupua guu, asa Luaá gupuaɛ. Bee yã́i, sema aaɔ yekɔ̃zi (1.5-2.17). Bee gbɛa à lɛkã̀ Kilisi ibɛɛɔ mɔa yã́wa, ɛɛde pɔ́ aaì mɛ Yesuá Kilisi no (2.18-29). Bee gbɛa à yã́ pɔ́ ì to wà Lua nɛ́ sĩandeɔ dɔ̃ ò: Yã́zɛdekɛa, yeakɔ̃i, Yesu Kilisi náaikɛa (3.1-24). À yã́ pɔ́ ì to wà sĩana dɔ̃kɔ̃ɛ ń ɛɛo ò (4.1-6), ɔ̃ à ɛ̀a sù yeakɔ̃zi yã́wa. Dɛa Lua gbɛ̃́ ũá yeakɔ̃i yã́ɛ, asa Lua ìɔ yeńziɛ (4.1-21). Lápi láakĩi à luanaaikɛa pɔ́ ì ń ká zĩbleawa yã'ò (5.1-21).

Lápi ì dɛa Yesude sĩande ũ yã́ bɔɔlɛkɛwɛ̃ɛ. Ì Yesudeɔ gba làasoo maa kɛ́ aa e bɔ yãdanɛ ɛɛde pɔ́ ì ń sɔ̃ bleɔ guu, aai Yesu Kilisi náaikɛ ń yeakɔ̃zio.

Yã́ wɛ̃nide

1 Gbɛ̃́ pɔ́ kú za asĩnizĩ* wa aà yãmà, wa
aà è ń wɛ́o, wa aà gwà, wa ɔkã̀wà,
Yã́ wɛ̃nidepi bao wálɛ kpáɛ́. 2 Wɛ̃nidepi
bɔ̀ gupuau, wa aà è, aà seeladeɔn wá ũ.
Wɛ̃nidepi ku yãa Mae Lua kĩ́iɛ, ɔ̃ à bɔ̀wá.†
Aà bao wálɛ kpáɛ́. 3 Yã́ pɔ́ wá mà wá è ɔ̃
wálɛ oɛ́, kɛ́ ápiɔ á lɛ́ e àɔ doũwanɔ, asa
wá lɛ́ doũ ń Mae Luaoɛ ń aà Nɛ́ Yesu Kil-
isipio.‡ 4 Wálɛ yã́ɛ beeɔ oɛ́ kɛ́ wá pɔna e
pɛɛwáɛ.

Luaá gupuaɛ

5 Bao pɔ́ wá màwà wálɛ kpáɛ́n kɛ: Luaá
gupuaɛ, gusia ku aà kĩ́io, baa yɔɔ. 6 Tó
wa mɛ̀ wá lɛ́ doũaànɔɛ mɛ́ wá kú gusiau,
ɛɛ wálɛ tó, wálɛ zĩkɛ sĩanawao. 7 Tó wá
kú gupuau lá Lua ku gupuauwa sɔ̃, ɔ̃ wá
lɛ́ aɔ doũ, aà Nɛ́ Yesu au ì wá duuna píi
wolowá.
8 Tó wa mɛ̀ wá duuna vĩo, wálɛ wázĩa
sãsãɛ, wá sĩana vĩo. 9 Tó wa wá duunaɔ
ò Luaɛ, Lua dee náai vĩ, ì yãkɛ a zɛ́wa, a
wá duunapiɔ kɛ̃́wá, a yãvãi wolowá píi.¶
10 Tó wa mɛ̀ wi duunakɛo, wa Lua dìlɛ
ɛɛde ũɛ, wá aà yã́ kũao.

2 Ma nɛ́ɔ, málɛ yã́ bee oɛ́, kɛ́ ásu duu-
nakɛo yã́iɛ. Ãma tó á gbɛ̃e duunakɛ̀,
wá Zɛnnɔde vĩ Mae Lua kĩ́i tàaesaide
Yesu Kilisi ũ. 2 Ɔ̃mɛ wá duuna awakpabɔ
ũ.§ I kɛ wá duuna ado no, dṹnia bṹu gbɛ̃́ɔ
pɔ́ɛ.
3 Tó wá yã́ pɔ́ a dìlɛɔ kũa, beewa wá dɔ̃
sĩana kɛ́ wá aà dɔ̃. 4 Tó gbɛ̃́ mɛ̀ á aà dɔ̃, mɛ́
a yã́ pɔ́ a dìlɛɔ kũao, ɛɛdeɛ, ade sĩana vĩo.
5 Gbɛ̃́ pɔ́ aà yã́ kũa sɔ̃, aà yea Luazi papaa
sĩanaɛ. Pɔ́ pɔ́ a to wà dɔ̃ kɛ́ wá naawàn
kɛ: 6 Gbɛ̃́ pɔ́ mɛ̀ á naawà, sema ade kua
àɔ dɛ lá Kilisi ku yãawa.

Yã́ dafu dilɛa

7 Ma gbɛ̃́ yenzideɔ, i kɛ yã́ dafu ma
a lakɛ̃́ɛo, yãzi pɔ́ wa dìlɛɛ́ za káauɛ.**
Yãzipi mɛ́ Lua yã́ pɔ́ á mà ũ. 8 Ń beeo
yã́ pɔ́ málɛ a lákɛ̃ɛ́ dafu lɔɛ, wì a sĩana e

---

*1:1 Zãa 1.1
†1:2 Zãa 1.14
‡1:3 Zãa 17.3
¶1:9 Soũ 32.5
§2:2 Lom 3.25
**2:7 Zãa 13.34

aàpi ń ápiɔwa, asa gusia lɛ́ gɛ̃, ɔ̃ gupua
sĩande†† lɛ́ bii sa.
9 Gbɛ̃́ pɔ́ mɛ̀ á kú gupuau, mɛ́ a za a
gbɛ̃́deegu, ade ku gusiauɛ e tia. 10 Gbɛ̃́
pɔ́ ye a gbɛ̃́deezi ku gupuau, aà yãe lí
tó gbɛ̃e fuo. 11 Gbɛ̃́ pɔ́ za a gbɛ̃́deegu ku
gusiauɛ, a bɛ gusiau, a dɔ̃ gu pɔ́ álɛ gɛ́uo,
kɛ́ gusiapi aà vĩakũ̀ yã́i.
12 Ma nɛ́ɔ, má láɛ bee kɛ̃̀ɛ́
kɛ́ á duuna kɛ̃̀wá aà tɔ́ yã́ musu yã́i.
13 Maeɔ, ma láɛ bee kɛ̃̀ɛ́
kɛ́ á gbɛ̃́ pɔ́ kú za asĩnizĩpi‡‡ dɔ̃.
Ɛ̃̀waasoɔ, ma láɛ bee kɛ̃̀ɛ́
kɛ́ a zĩblè Setãuwa.
14 Ma nɛ́ɔ, ma láɛ bee kɛ̃̀ɛ́
kɛ́ á Mae Lua dɔ̃.
Maeɔ, ma láɛ bee kɛ̃̀ɛ́
kɛ́ á gbɛ̃́ pɔ́ kú za asĩnizĩ dɔ̃.
Ɛ̃̀waasoɔ, ma láɛ bee kɛ̃̀ɛ́
kɛ́ á gbãa mɛ́ á Lua yã́ kũa,
ɔ̃ a zĩblè Setãuwa.
15 Ásu àɔ ye dṹniazio, ge pɔ́ pɔ́ kú a
guuɔ. Tó gbɛ̃́ ye dṹniazi, a ye Mae Lu-
azio. 16 Asa yã́ pɔ́ kú dṹnia guu píi, dɔ́ɛ'ĩi
ń wɛtonlaao ń àizɛɛ ĩ́andãao, i bɔ Mae
Lua kĩ́io, à bɔ̀ dṹnia kĩ́iɛ. 17 Dṹnia lɛ́ gɛ̃ ń
a pɔ́ pɔ́ wì a nidɛɔ, ãma luapɔeãkɛna aɔ
ku gɔɔpiiɛ.

Kilisi ibɛɛ

18 Ma nɛ́ɔ, gɔɔ gbɛzã wá kuwà. Lá á
mà Kilisi ibɛɛ lɛ́ mɔ́, aà ibɛɛɔ dasikũ̀ sa.
Beewa wá dɔ̃ kɛ́ wá kú gɔɔ gbɛzãwa.
19 Gbɛ̃́piɔá wá gbɛ̃́ɔ no, a yã́i aa bɔ̀lɛ wá
guu. Tó wá gbɛ̃́ɔnɛ yãa dɔ̃ aa kúwanɔ. Aa
kɛ̃̀wá kɛ́ wà e dɔ̃ an gbɛ̃e dɛ wá gbɛ̃́ ũo
yã́iɛ.
20 Ápiɔ sɔ̃, Lua Nisĩna dìɛ́, ɔ̃ a sĩana dɔ̃̀
ápii. 21 Ma láɛ bee kɛ̃̀ɛ́, kɛ́ a sĩana dɔ̃̀ yã́iɛ,
i kɛ á dɔ̃o no. Á dɔ̃ kɛ́ ɛɛe lí bɔ sĩana guuo.
22 Démɛ dɛ ɛɛde ũi? Gbɛ̃́ pɔ́ gì Yesu Mɛsi-
ikɛiɛ. Gbɛ̃́ beeá Kilisi ibɛɛɛ, à gì Mae Lu-
azi ń aà Nɛ́oɛ. 23 Gbɛ̃́ pɔ́ gì Lua Nɛ́zi gì
Mae Luazi lɔ. Gbɛ̃́ pɔ́ zɛ̀ ń Lua Nɛ́o zɛ̀ ń
Mae Luao lɔ.¶¶
24 Àɔ yã́ pɔ́ á mà za káau kũa. Tó á yã́
pɔ́ á mà za káaupi kũa, áɔ naa Lua Nɛ́wa
ń aà Maeo. 25 Pɔ́ pɔ́ Kilisi a lɛgbɛ̃̀wɛ̃ɛ mɛ́
wɛ̃ni láasai ũ.
26 Ma láɛ bee kɛ̃̀ɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ á sãsãɔ yã́
musuɛ. 27 Ápiɔ sɔ̃, Nisĩna pɔ́ á è Kilisiwa
kú á guu. Á bàa kú ń gbɛ̃e yãdadaaɛ́oo,
asa aà Nisĩna lɛ́ yã́pii dadaɛ́, mɛ́ a sĩana
vĩ, ɛɛ ku aà guuo. Lá àlɛ dadaɛ́, àɔ naa
Kilisiwa màa.
28 Tiasa ma nɛ́ɔ, àɔ naawà àɔ gɛ́, kɛ́ gɔɔ
pɔ́ à mɔ̀, wá sɔ̃ iɔ dilɛa. Wá gɛɛ a gɔ̃ kpá
wá wɛ́i aà mɔgɔɔo. 29 Lá á dɔ̃ a maa, àɔ
dɔ̃ kɛ́ yãmaakɛna píiá aà nɛ́ɛ.

Lua nɛ́ɔ

3 À gwa lá Mae Lua yewázi zɔ̃ɔ, kɛ́ ì
wá sísi a nɛ́ɔ,§§ mɛ́ wá a ũ sɔ̃! Dṹnia
wá dɔ̃o, kɛ́ i aà dɔ̃o yã́i. 2 Ma gbɛ̃́ yen-
zideɔ, Lua nɛ́ɔn wá ũ tia, mɛ́ lá wáɔ dɛ i
bɔ gupuau yãao. Wá dɔ̃ kɛ́ gɔɔ pɔ́ à mɔ̀,
wáɔ dɛ laaàwa, asa wá wɛsiaàlɛ, wí aà e
lá a dɛ. 3 Gbɛ̃́ pɔ́ a wɛ́ dɔaàzi màa, aàɔ ku
gbãsĩsai lá Kilisi ku gbãsĩsaiwa.
4 Gbɛ̃́ pɔ́ duunakɛ̀ bɔ̀ Lua yã́ kpɛɛ, asa
duunaá bɔa Lua ikoyã kpɛɛ. 5 Á dɔ̃ kɛ́
Kilisi mɔ̀ duunawoloa yã́iɛ, mɛ́ a duuna
vĩo.* 6 Gbɛ̃́ pɔ́ naawà líɔ tɛ duunawao.
Duunkɛnae i aà eo, a aà dɔ̃o.
7 Ma nɛ́ɔ, ásu to gbɛ̃e á sã́sãa, yã-
maakɛna mɛ́ maa lá Kilisi maawa. 8 Gbɛ̃́
pɔ́ ì duunakɛá Ibiisi gbɛ̃́, asa Ibiisi du-
unakɛ̀ za asĩnizĩɛ. Ibiisi yã́ɔ midɛa yã́i
Lua Nɛ́ mɔ̀i. 9 Gbɛ̃́ pɔ́ Lua aà ì líɔ tɛ du-
unawao, asa Lua kɛkɛá kú aà guuɛ. A fɔ̃

††**2:8** Zãa 1.9
‡‡**2:13** 1Zãa 1.1
¶¶**2:23** Zãa 5.23, 15.23
§§**3:1** Zãa 1.12
***3:5** 2Kln 5.21

líɔ tɛ duunawao, kɛ́ Lua aà ì yá̰i. [10] Lá wá
Lua nɛ́ɔ dɔ̃kɔ̃ɛ ń Ibiisi nɛ́ɔn kɛ: Gbɛ̃́ pɔ́ lí
yãmaakɛo ge gbɛ̃́ pɔ́ ye a gbɛ̃́deezio, adeá
Lua nɛ́ no.

Yeakɔ̃i

[11] Yá̰ pɔ́ á mà za káaun kɛ: Wàɔ yekɔ̃i.[†]
[12] Ásu àɔ dɛ lán Kainuwao. A dɛ Setãu pɔ́
ũɛ, ɔ̃ à a dãuna dɛ̀.[‡] Bɔ́yãi à aà dɛ̀ii? Kɛ́
aà yãkɛa vãi mɛ́ aà dãuna pɔ́ maa yá̰iɛ.
[13] Ma gbɛ̃́ɔ, tó dṹnia zaágu,[¶] ásu to à bɔ
á saɛo. [14] Wá dɔ̃ wa bɔ gau wa gɛ̃ wɛ̃ni
guu,[§] kɛ́ wá ye wá Yesude deeɔzi yá̰i. Gbɛ̃́
pɔ́ ye gbɛ̃́io, adeá gɛɛ e tia. [15] Gbɛ̃́ pɔ́ za
a gbɛ̃́deeguá gbɛ̃dɛnaɛ. Á dɔ̃ kɛ́ gbɛ̃dɛnae
líɔ wɛ̃ni láasai vĩo.

[16] Yá̰ɛ bee mɛ́ a to wà dɔ̃ lá yeakɔ̃i dɛ.
Kilisi azĩa kpà wá yá̰i. Wápiɔ sɔ̃, sema wà
wázĩa kpá wá Yesude deeɔ yá̰i màa. [17] Tó
gbɛ̃́ dɛ pɔde ũ, mɛ́ a è a gbɛ̃́dee lɛ́ wɛ̃nakɛ,
tó i wɛ̃nadɔ̃èo, a ye gbɛ̃́i lá Lua yeiwae?
[18] Ma nɛ́ɔ, wásu wàɔ yekɔ̃i ń lɛ́òo. Wàɔ
yekɔ̃i sĩana ń yãkɛao. [19] Beewa wá dɔ̃ kɛ́
sĩana gbɛ̃́ɔn wá ũ, màa wá sɔ̃ aɔ daa doũ
Lua aɛ. [20] Tó yãe sù lɛ́ wá sɔ̃ vĩ sɔ̃, wá dɔ̃
kɛ́ Lua zɔ̃ɔ dɛ wá làasooa, a yá̰pii dɔ̃.

[21] Ma gbɛ̃́ yenzideɔ, tó wá làasoo lɛ́ wá
dayãuo, wá sɔ̃ aɔ dilɛa Lua aɛɛ, [22] wí pɔ́
pɔ́ wá gbɛ̀awà e, kɛ́ wá yá̰ pɔ́ a dìlɛɔ
kũa mɛ́ wi yá̰ pɔ́ ì kaaàgu kɛ yá̰i. [23] Yá̰
pɔ́ a dìlɛwɛ̃ɛn kɛ: Wà aà Nɛ́ Yesu Kil-
isi náaikɛ,[**] wíɔ yekɔ̃i lá a dìlɛwɛ̃ɛwa.[††]
[24] Gbɛ̃́ pɔ́ yá̰ pɔ́ a dìlɛɔ kũa naawà, mɛ́
Luapi ku ade guu. Wá dɔ̃ kɛ́ a kú wá guu
aà Nisĩna pɔ́ a kpàwá yá̰i.

Nisĩnaɔ dɔ̃akɔ̃ɛ

4 Ma gbɛ̃́ yenzideɔ, ásu gbɛ̃́ pɔ́ aa mɛ̀
wa Lua Nisĩna vĩɔ yá̰ sí ḿpiio. À
ń tàasika à gwa tó nisĩna pɔ́ aa vĩ bɔ̀
Lua kĩ́iɛ, asa ãnabi ɛgɛnaɔ dasikṹ dṹniau.
[2] Yá̰ pɔ́ a to à fɔ̃ dɔ̃ tó Lua Nisĩna aa vĩn
kɛ: Gbɛ̃́ pɔ́ mɛ̀ Yesu Kilisi mɔ̀ gbɛ̃nazĩna
ũ, nisĩna pɔ́ a vĩ bɔ̀ Lua kĩ́iɛ. [3] Gbɛ̃́ pɔ́ Yesu
dɔ̃ màao, nisĩna pɔ́ a vĩ i bɔ Lua kĩ́io. Kil-
isi ibɛɛ pɔ́ á mà àlɛ mɔ́n we. A ku dṹnia
guu kɔ̀.

[4] Ma nɛ́ɔ, Lua gbɛ̃́ɔn á ũ, a zĩblè ãnabi
ɛgɛnapiɔwa, asa Lua Nisĩna pɔ́ kú á guu
zɔ̃ɔ dɛ nisĩna pɔ́ kú dṹnia guula. [5] Dṹnia
gbɛ̃́ɔn ń ũ. Bee yá̰i aaì dṹnia yã'o, ɔ̃ dṹnia
gbɛ̃́ɔ ì ń yãma. [6] Lua gbɛ̃́ɔn wá ũ. Gbɛ̃́ pɔ́
Lua dɔ̃ ì wá yãma, gbɛ̃́ pɔ́ dɛ Lua pɔ́ ũo
lí wá yãmao. Beewa ɔ̃ wá Nisĩn sĩande
dɔ̃kɔ̃ɛ ń nisĩn ɛgɛnao.

Lua ìɔ yeńzi

[7] Ma gbɛ̃́ yenzideɔ, wàɔ yekɔ̃i, asa
yeakɔ̃i ì bɔ Lua kĩ́iɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ ìɔ ye gbɛ̃́i
mɛ́ Lua nɛ́ ũ, a Lua dɔ̃. [8] Gbɛ̃́ pɔ́ líɔ ye
gbɛ̃́io Lua dɔ̃o, asa Lua ìɔ yeńziɛ. [9] Lá Lua
yeawázi bɔ̀ gupuaun kɛ: À a Nɛ́ mɛ̀ndona
zĩ̀ dṹnia guu,[‡‡] kɛ́ wà wɛ̃ni e ń aà gbãaoɛ.
[10] Aà yeawázipin kɛ: I kɛ wámɛ wá ye
Luazio, Lua mɛ́ yewázi, ɔ̃ à a Nɛ́ zĩ̀ wá
duuna awakpabɔ ũ. [11] Ma gbɛ̃́ yenzideɔ,
lá Lua yewázi màa, sema wàɔ yekɔ̃i sɔ̃.
[12] Gbɛ̃e i wɛsi Lualɛ yãao,[¶¶] ãma tó wá
yekɔ̃i, Lua kú wá guu, mɛ́ aà yeawázipi
papaa wá guu.
[13] Wá dɔ̃ kɛ́ wá naawà mɛ́ a kú wá guu,
kɛ́ à a Nisĩna kpàwá yá̰i. [14] Wá è, a see-

[†] **3:11** Zãa 13.34
[‡] **3:12** Daa 4.8
[¶] **3:13** Zãa 15.18
[§] **3:14** Zãa 5.24
[**] **3:23** Zãa 6.29
[††] **3:23** Zãa 13.34
[‡‡] **4:9** Zãa 3.16
[¶¶] **4:12** Zãa 1.18

ladeɔn wá ũ, Mae Lua a Nɛ́ zɛ̀ dṹnia Sua-
bana ũɛ.§§ 15 Gbɛ̃́ pɔ́ ò Yesuá Lua Nɛ́ɛ, Lua
ku aà guu, mɛ́ ade ku Lua guu. 16 Wá dɔ̃̀
kɛ́ Lua yewázi mɛ́ wá a náai vĩ.

Lua ìɔ yewázi. Gbɛ̃́ pɔ́ ìɔ ye gbɛ̃́i naa
Luawa, mɛ́ Lua naawà. 17 Lá Lua yeawázi
pɛɛwán kɛ: Wá sɔ̃ aɔ dilɛa yɑ̃́kpalɛkɛgɔɔz-
ĩɛ. Asa lá Kilisi dɛ, wápiɔ sɔ̃, màa wá
dɛ dṹniaɛ bee guu. 18 Gbɛ̃e lí vĩakɛ gbɛ̃́
pɔ́ yeaziɛo. Tó Lua yewázi wásawasa,
wáɔ vĩakɛ aà yɑ̃́ musuo, asa wì vĩakɛ gbɛ̃́
pɔ́ wàlɛ e a ĩadamáɛ. Vĩade líɔ dɔ̃ Lua
yewázi wásawasao.

19 Wápiɔ, wiɔ ye gbɛ̃́i, kɛ́ Lua dɔ̀aa
yewázi yɑ̃́i.* 20 Tó gbɛ̃́ mɛ̀ á ye Luazi, mɛ́
a za a gbɛ̃́deegu, ɛɛdeɛ. Asa gbɛ̃́ pɔ́ ye a
gbɛ̃́dee pɔ́ ì ezio, a fɔ̃ àɔ ye Lua pɔ́ i eozio.
21 Yɑ̃́ pɔ́ a dìlɛwɛ̃ɛn kɛ: Gbɛ̃́ pɔ́ ye Luazi,
sema aàɔ ye a gbɛ̃́deezi sɔ̃.†

Lua Nɛ́ náaikɛa

5 Gbɛ̃́ pɔ́ Yesu náai vĩ Mɛsii ũ, Lua mɛ́
ade ì. Gbɛ̃́ pɔ́ ye dei ye nɛ́iɛ lɔ. 2 Tó
wá ye Luazi mɛ́ wá yɑ̃́ pɔ́ a dìlɛɔ kũa,
beewa wá dɔ̃ kɛ́ wá ye Lua nɛ́ɔzi. 3 Asa
yea Luazi mɛ́ yɑ̃́ pɔ́ a dìlɛɔ kũa ũ.‡ Yɑ̃́ pɔ́
a dìlɛpiɔ zĩ'ũ sɔ̃o,¶ 4 asa gbɛ̃́ pɔ́ Lua aà ì
ì zĩble dṹniawaɛ. Wá luanaaikɛa mɛ́ ì to
wà zĩble dṹniawa. 5 Démɛ ì zĩble dṹni-
awai? Gbɛ̃́ pɔ́ sì Yesuá Lua Nɛ́ɛ bàasio.

6 Yesu Kilisipi mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ mɔ̀ à da'ilɛkɛ̀,
aà au bɔ̀lɛ ũ. I kɛ da'ilɛɛ adoo, à da'ilɛkɛ̀,
aà au bɔ̀lɛ lɔ. Lua Nisĩna mɛ́ aà seelade ũ,
asa ɔ̃mɛ sĩande ũ. 7 Seelaɔ ku àaɔ̃ɛ: 8 Lua
Nisĩna ń ípio ń aupio, mɛ́ an àaɔ̃ píi an
yɑ̃́ doũɛ. 9 Lá wi gbɛ̃nazĩna seeladekɛ sí,
Lua seeladekɛ dɛ beea, asa Lua yɑ̃́pi ò a
Nɛ́ yɑ̃́ musuɛ. 10 Gbɛ̃́ pɔ́ Lua Nɛ́ náai vĩ
seelapi vĩ a sɔ̃ guu. Gbɛ̃́ pɔ́ i Lua yɑ̃́ sio,
ade Luapi dìlɛ ɛɛde ũɛ, asa i yɑ̃́ pɔ́ Lua
ò a Nɛ́ musu sio. 11 Yɑ̃́ pɔ́ a òn kɛ: Lua
wá gbá wɛ̃ni láasai, mɛ́ wɛ̃nipi ku aà Nɛ́
kĩ́iɛ. 12 Gbɛ̃́ pɔ́ Lua Nɛ́ vĩ wɛ̃ni láasai vĩ.
Gbɛ̃́ pɔ́ Nɛ́pi vĩo wɛ̃nipi vĩo.§

13 Ma yɑ̃́ beeɔ òɛ́, á gbɛ̃́ pɔ́ álɛ Lua
Nɛ́ náaikɛɔ, kɛ́ àɔ dɔ̃ á wɛ̃ni láasai vĩ.
14 Lá wá sɔ̃ ìɔ dilɛa Lua aɛn kɛ: Tó wa pɔ́
wabikɛ̀wà lá a yeiwa, ì wá yɑ̃maɛ. 15 Lá
wá dɔ̃ ì wá wabikɛa ma, wá dɔ̃ kɛ́ wa pɔ́
pɔ́ wa a wabikɛ̀wà è kɔ̀.

16 Tó gbɛ̃́ a gbɛ̃́dee è, àlɛ duuna pɔ́ lí ń
kaalɛo kɛ, aà wabikɛɛ̀, Lua i aà gba wɛ̃ni.
Duuna pɔ́ lí ń kaalɛo má ò. Duuna pɔ́ ì ń
kaalɛ kú, i kɛ bee má ò aà a wabikɛo.
17 Yɑ̃vɑ̃ikɛa píiá duunaɛ, ɑ̃ma duuna pɔ́
lí ń kaalɛo ku.

18 Wá dɔ̃ kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ Lua aà ì líɔ tɛ du-
unawao, asa Lua Nɛ́ ì aà dɔ̃́a, Setãu lí fɔ̃
ɔkɑ̃̀wào. 19 Wá dɔ̃ Lua gbɛ̃́ɔn wá ũ, mɛ́
dṹnia bṹu kú Setãu ɔzĩɛ. 20 Wá dɔ̃ kɛ́ Lua
Nɛ́ mɔ̀, ɔ̃ à wá wɛ́ kɛ̃̀, kɛ́ wà e Sĩande dɔ̃.
Wá kú Sĩandepi guu ń aà Nɛ́ Yesu Kilisio.
Ɔ̃mɛ Lua sĩandepi ũ. Ɔ̃mɛ wɛ̃ni láasai ũ.
21 Ma nɛ́ɔ, à laaika dii ɛgɛnaɔzi.

§§**4:14** Zãa 3.17
***4:19** Lom 5.8
†**4:21** Mat 22.37-39
‡**5:3** Zãa 14.15
¶**5:3** Mat 11.30
§**5:12** Zãa 3.36

ZÃA LÁ PLAADE

Yɑ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Lápi kɛ̃naá gbɛ̃zɔ̃ɔɛ, ɔ̃mɛ Lua zĩna Zãa ũ. A ò Yesudeɔnɛ aaɔ ku sĩana guu ń yeakɔ̃zio (1-6). À lɛzàmá gbɛ̃sãsãnaɔ yɑ̃́ musu, ɔ̃ à a mɔa ń gwai baokpànɛ́ à fɔkpàmá (12-13). Apii guu a gbɛ̀amá aa laaika aa zɛ gbãa ń Lua zɛ́ sĩande guu.

Sĩana ń yeakɔ̃io

1 1–2 Ma gbɛ̃zɔ̃ɔ, mámɛ ma láɛ bee kɛ̃̀
gãli pɔ́ Lua dìlɛ gbɛ̃́ɔnɛ. Má yeázi
sĩana guu, sĩana pɔ́ kú wá vĩ mɛ́ wáɔ kuò
gɔɔpii yɑ̃́i. Mámɛ má adoo, ń gbɛ̃́ pɔ́ aa
sĩanapi dɔ̃ɔ píiɛ. 3 Mae Lua ń a Nɛ́ Yesu
Kilisio gbɛ̃kɛkɛɛ́ ń sùuuo ń aafiao sĩana ń
yeakɔ̃io guu.
4 Kɛ́ má è á gbɛ̃eɔ ku sĩana guu lá
Mae Lua dìlɛwɛ̃ɛwa, ma pɔ kɛ̀na maa-
maa. 5 Tiasa ma gbɛ̃́ɔ, málɛ wabikɛwáɛ.
I kɛ yɑ̃́ dafu málɛ oɛ́o, yɑ̃́ pɔ́ wá vĩ za
káauɛ. Wàɔ yekɔ̃i.** 6 Yeakɔ̃in kɛ: Wàɔ yɑ̃́
pɔ́ Lua dìlɛɔ kũa. Yɑ̃́ pɔ́ Lua dìlɛpi mɛ́ dɛ
wàɔ yekɔ̃i lá á mà za káauwa.
7 Gbɛ̃sãsãna dasiɔ lìgua dṹnia guu, aaì
mɛ Yesu Kilisi i mɔ gbɛ̃nazĩna ũo. Gbɛ̃́
bee taaá gbɛ̃sãsãnaɛ, Kilisi ibɛɛɛ. 8 À
laaika, ásu to zĩ pɔ́ wá kɛ̀ kɛ pão. À to à
ài'e a lɛ́ gbɛu. 9 Gbɛ̃́ pɔ́ vĩ̀ Kilisi yãdanɛ lɛ́a
Lua dɔ̃o. Gbɛ̃́ pɔ́ zɛ̀ ń yɑ̃́pio Mae Lua vĩ ń
aà Nɛ́o an píi. 10 Tó gbɛ̃́ mɔ̀ yãdadaiɛ́ mɛ́
a yɑ̃́ bee kũao, ásu à aà dilɛo. Ásu gbãak-
paaàzi seo. 11 Asa gbɛ̃́ pɔ́ gbãakpàaàzi lɛ́
kú aà vãikɛaɔ guuɛ.
12 Má yãvĩ dasi mà oɛ́, ãma má ye mà
kɛ̃́ɛ́ láuo. Ma wɛ́ dɔi mà mɔ á gwaiɛ, wí
bɔ kɔ̃ lɛ́u,†† kɛ́ wá pɔna e kɛ zài. 13 Gãli
pɔ́ Lua dìlɛ la gbɛ̃́ɔ fɔkpàwá.

**1:5 Zãa 13.34

††1:12 3Zãa 13-14

ZÃA LÁ ÀAɔ̃DE

Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ́ Zãa lá plaade kɛ̃̀ mɛ́ láɛ bee kɛ̃̀ Gaiuɛɛ. Gaiu ì zĩkɛ Luaɛ, ì nibɔɔ yàaekɛ, asa à zɛ̀ ń sĩanao. Diotɛfi sɔ̃ dɛnlawɛɛlɛna pɔ́ gì sĩanaiɛ. À bɔ̀ Zãa kpɛ, i aà gbɛ̃́ɔ dilɛo. À Yesude pãle pɔ́ wì mɛ Demɛtiu maabò (12), ɔ̃ à a mɔa wɛ́kpalɛińzi yã'ò à fɔkpàmá (13-15). Wá è lápi guu gbãakpaa Yesudeɔziá yeakɔ̃zi yã́ɛ, mɛ́ zɛa ń sĩanao yã́ɛ.

Lua zĩkɛnaɔ dilɛa

1 Ma gbɛ̃zɔ̃ɔ, mámɛ ma láɛ bee kɛ̃̀ ma
gbɛ̃́ yenzide Gaiusiɛ.‡‡ Má yenzi ń
sĩanao. 2 Ma gbɛ̃́ yenzide, miɔ wabikɛnɛ
kɛ́ ǹyɔ̃ aafia, yã́pii i bɔnɛ maa, lá n bɔ
maawa. 3 Kɛ́ wá gbɛ̃́ɔ mɔ̀, aa òmɛɛ lá ń
sĩana kũa mɛ́ ń kú a guu, ɔ̃ ma pɔ kèna
maamaa. 4 Tó má mà ma nɛ́ɔ kú ń sĩanao,
pɔnae dɛmɛɛ beelao.
5 Ma gbɛ̃́ yenzide, ń náai vĩ zĩ pɔ́ ni
kɛ wá gbɛ̃́ɔnɛ guu, atɛ̃sa nibɔɔ. 6 Aa n
yeawázi yã'ò wá gãlideɔnɛ. Kũ̀sũa kɛnɛ́,
lá a maa wà kɛ Lua zĩ guuwa. 7 Asa
aa dàzɛu ń Kilisi tɔ́o, mɛ́ aa daa luayã-
dansaiɔ gã̀uo. 8 Sema wà gbɛ̃́ bee taaɔ
yàaekɛ, wíɔ dɛ an zĩkɛndeeɔ ũ sĩana
baokpaa guu.
9 Ma taalanae kɛ̃̀ n gãlideɔnɛ, ãma
Diotɛfi dɛnlawɛɛlɛna ye wá yã́io. 10 Bee
yã́i tó ma mɔ, má bɔaànɔ ń yã́ pɔ́ ì kɛɔ
ń yãvãi pɔ́ ì dɔwáɔ. Bee lí ká aà bakan-
swãua ũo, ìli wá gbɛ̃́ɔ dilɛo, baa se ì gí
gbɛ̃́ pɔ́ ye ń dilɛɔnɛ, ì kãaakɛkĩi zɔ̃nɛ́.
11 Ma gbɛ̃́ yenzide, ńsu yãvãi dadao,
sema yãmaa. Gbɛ̃́ pɔ́ ì yãmaakɛ mɛ́ Lua
pɔ́ ũ, gbɛ̃́ pɔ́ ì yãvãikɛ Lua dɔ̃o. 12 Gbɛ̃́pii
ì Demɛtiu tɔnasi. Baa sĩana ì aà sáaukpa.
Wápiɔ wi aà sáaukpa sɔ̃, mɛ́ ń dɔ̃ kɛ́ wá
seeladekɛ náai vĩ. 13 Má yãvĩ dasi mà
onɛ, ãma má ye mà kɛ̃nɛ láuo. 14 Ma wɛ́
dɔi wà wɛsikɔ̃lɛ tia, wí yãbɔ kɔ̃ lɛ́u.¶¶
15 Lua n to aafia. N gbɛ̃naɔ fɔkpàma.
Fɔkpa wá gbɛ̃naɔwa dodo.

‡‡**1:1** Lom 16.23
¶¶**1:14** 2Zãa 12

YUDA

Yɑ̃́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Yuda lá ń Piɛɛ lá plaadeo (lɛɛ 2) aa waasokɛn ɛgɛnaɔ yɑ̃'ò ń yɑ̃vɑ̃i pɔ́ aaìɔ kũaɔɛ. Lán Zaakiwa Yudaá Yesu dɑ̃unaɛ lɔ.

Yuda zɔadɔ̀ waasokɛn ɛgɛnaɔ pɔ́ an yɑ̃́ gɛ̃̀ Yesudeɔ guuɔwa pɑ̃sĩpɑ̃sĩ, à go pɔ́ a ń gbɛ̃ yɑ̃'ò (3-16). A ò Yesudeɔnɛ aa zɛ gbɑ̃a Yesu náaikɛa guu (17-23). À lápi mìdɛ ń Lua tɔbɔao.

Lápi yɑ̃́ pɔ́ ɛɛ ì'inɛ́ yɑ̃́ bɔɔlɛkɛ̀, mɛ́ à àizɑ̃na pɔ́ wá wɛ́ dɔi naa Lua ń Yesu Kilisiowa guu yɑ̃'ò lɔ (20-21).

Waasokɛn ɛgɛnaɔ

1 Mámɛmaa Yuda, Yesu Kilisi zɔ̀blena,
Zaaki dɑ̃una.[§§] Mámɛ ma láɛ bee kɛ̃̀
Mae Lua yenzide pɔ́ à ń sisi a ń kũa
naa Yesu Kilisiwa guuɔnɛ. 2 Lua sùuu ń
aafiao ń a yeaázio nɔnɔaaɛ́.
3 Ma gbɛ̃́ yenzideɔ, má ye mà lákɛ̃ɛ́ yɑ̃a
wápii suabaa yɑ̃́ musu, ɔ̃ má è à kũ̀ teasiɛ
mà kɛ̃́ɛ́ mà lɛdaowá à gí ń ázĩao Yesu yɑ̃́
pɔ́ Lua nàɛ́ á ɔzĩ gɛ̃n do e gɔɔpii musu.
4 Asa luayɑ̃dansaiɔ gɛ̃̀ wá guu kpɑ̃́i,[*] aaì
wá Lua gbɛ̃kɛ e ń wisaiyɑ̃kɛa zɛ́ ũɛ, aaì
lelekpa wá Dii mɛ̀ndona Yesu Kilisizi. Ĩa
pɔ́ Lua a damá kú aà yɑ̃́ taala guu à gɛ̃̀gɛ̃.
5 Kɛ́ Dii Isailiɔ bɔ̀lɛ Egipi,[†] a gbɛa à gbɛ̃́
pɔ́ aai a náaikɛoɔ dɛ̀dɛ.[‡] Má ye mà yɑ̃́pi
dɔágu, baa kɛ́ á dɔ̃ kɔ̀. 6 Malaika pɔ́ aai
zɛ ń ń luakpamaoo aa pɑ̃kpà ń kúkĩiziɔ
sɔ̃, Lua ń ká gusiau yeyea ń mɔdaonao
àɔ dɔmá gɔɔpiiɛ e yɑ̃́kpalɛkɛgɔɔ zɔ̃ɔ zĩ́.
7 Sɔdɔũ ń Gɔmɔɔo ń wɛ̃́lɛ pɔ́ liaańziɔ gbɛ̃́ɔ
yɑ̃́ bee taa kɛ̀ sɔ̃, aa ńzĩa kpà gbɑ̃sĩ dɔ̀ɔ-
sai kɛawa.[¶] An kaalɛa dɛ ĩadama ń tɛ́ ga-
saio seela ũɛ. 8 Luayɑ̃dansai nana'onapiɔ
lɛ́ kɛ màa sɔ̃ɛ. Aaì ńzĩa da gbɑ̃sĩkɛau,
aaì gi ikoyɑ̃i, aaì malaika gawideɔ sɔ̃́sɔ̃.
9 Baa malaikaɔ kía Misɛli, gɔɔ pɔ́ àlɛ lɛk-
paakɛ ń Ibiisio Mɔizi gɛ yɑ̃́ musu, i we
à aà sɔ̃̀sɔ̃ à yɑ̃dàaàlao, ɑ̃ma a òɛ̀ a kɔ̃
le ń Diio.[§] 10 Gbɛ̃́piɔ sɔ̃ aaì yɑ̃́ pɔ́ wa a
gbadɔ̃o bɛ̃̀ɛboɛ. Ɔ̃nɔ pɔ́ wà ń íò ɔ̃ aa vĩ
lán nɔ̀bɔɔwa làasoosai, ɔ̃ ì gɛ̃́ńnɔ kaalɛu.
11 Waiyoo ampiɔ, aa Kainu[**] zɛ́ sɛ̀. Aa sì
Balaaũ[††] sɑ̃́sɑ̃au ɔ̃a yɑ̃́i. Aa bɔ̀ Lua kpɛ
lán Kolewa,[‡‡] aa ɔ̃̀ɔkpà laaàwa. 12 Aa dɛ
sɑ̃a ũ á gbɛ̃kɛ vĩa ń kɔ̃o blɛbleaɔ guu.
Aaì pɔbleánɔ, wí lí ń kũo. An nɔ̀sɛ yɑ̃́ aaì
gɔ̃́gɔ̃. Aa dɛ lán lousisia pɔ́ ì gɛ̃ ń ĩ́anao
masaiwaɛ. Aa gà gɛ̃n pla lán lí nɛ'isai pɔ́
bilɛawaɛ. 13 Aa dɛ lán isukaa pɑ̃sĩwa, aaì
fùla vɑ̃i bɔ an wisaiyɑ̃kɛaɔ ũ. Aa dɛ lán
saambɛbɛnaɔwa, gusia níinii ɔ̃ Lua dìlɛnɛ́
àɔ ń yàaekɛò gɔɔpii.
14 Za Adamu lɛ́u e à gɛ̀ pɛ̀ Ɛnɔkiwa mae
ń nɛ́o ku lɛɛ soplaɛ, ɔ̃ Ɛnɔkipi[¶¶] dɔ̀aa ń
yɑ̃'ò à mɛ̀, á è Dii lɛ́ mɔ́ ń a gbɛ̃́ɔ, an dasi lɛ́
vĩo, 15 kɛ́ aà yɑ̃́kpalɛkɛ ń gbɛ̃́piio, i yɑ̃da
a yɑ̃dansai duunkɛnaɔla píi, yɑ̃́ pɔ́ aa kɛ̀ a
yɑ̃dasaikɛ guu yɑ̃́i ń a tɔ́ bɛ̃̀ɛ pɔ́ aa sìɔ píi.
16 Gbɛ̃́piɔá yɑ̃keledeɔnɛ, yɑ̃e lí kɑ̃́nguo.
An pɔ́ niakaa mɛ́ ì dɔaanɛ́, aaì ĩ́anadɑ̃ ń
yɑ̃zɔ̃ɔo, aaì lɛnakasa gbɛ̃́ɔnɛ àì'ea yɑ̃́i.

[§§] **1:1** Mat 13.55
[*] **1:4** Gal 2.4
[†] **1:5** Bɔa 12.51
[‡] **1:5** Nao 14.29-30
[¶] **1:7** Daa 19.1-25
[§] **1:9** Zkl 3.2
[**] **1:11** Daa 4.3-8
[††] **1:11** Nao 22.1-35
[‡‡] **1:11** Nao 16.1-35
[¶¶] **1:14** Daa 5.21-24

Kɔ̃ zɛdɔa

17 Ápiɔ sɔ̃ ma gbɛ̃́ yenzideɔ, à to yã́ pɔ́
wá Dii Yesu Kilisi zĩ̀naɔ dɔ̀aa òɛ́ dɔágu.
18 Aa òɛ́ gɔɔgbɛzãzĩ gbɛ̃́ pɔ́ an luayãdasai
pɔ́ niakaa lɛ́ dɔaanɛ́ɔ aa á kɛ pɔ́ɔpɔɔɛ.[§§]
19 Gbɛ̃́piɔ ì to gbɛ̃́ɔ kɛ̃aaɛ, anzĩa pɔeã mɛ́
ì dɔaanɛ́, aa Lua Nisĩna vĩo. 20 Ápiɔ ma
gbɛ̃́ yenzideɔ, à kɔ̃ zɛdɔ á lousisizɛ guu,
íɔ wabikɛ ń aà Nisĩna gbãao. 21 Àɔ zɛa
Lua yeawázi guu, íɔ wɛdɔ wá Dii Yesu
Kilisizi e aà gɛ wá ká àizãnawa a gbɛ̃kɛ
guu. 22 À wɛ̃nadɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ kú seaseaɔnɛ.
23 À gbɛ̃eɔ sí tɛ́wa à ń suaba. À wɛ̃nadɔ̃
gbɛ̃pãleɔnɛ ń laaio, í za baa an pɔkasa pɔ́
gbãsĩkpà an dàakɛa guuɔu.

24–25 Lua mɛ̀ndona wá Suabana a fɔ̃ à
á dɔ̃́a kɛ́ ásu fuo, i á kpán'aɛkɛ a gawi
guu sãasai ń pɔnao ń wá Dii Yesu Kilisi
gbãao. Ɔ̃mɛ gawi ń zɔ̃ɔkɛo ń gbãao ń ikoo
vĩ zadɔ̃ gɔɔ i daalɛo ń a tiao e gɔɔpii. Ãmi.

[§§] **1:18** 2Piɛ 3.3

ZIA YÃ

Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Zãa mɛ́ Bibeli lá gbɛzã kɛ̃̀. À yã́ dasi pɔ́ Yesu Kilisi bìiwàɛ bɔɔlɛkɛ̀wɛ̃ɛ (1.1), yã́ pɔ́ a è gɔɔ pɔ́ Lua Nisĩna dɛ̀dɛwà (1.10). Gɔɔ pɔ́ à lápi kɛ̃̀, a ku Patemɔ gũgũnaaɛ. Wàlɛ aà wɛtã kɛ́ àlɛ Yesu baona kpá yã́i (1.9), asa gɔɔ bee Lomadeɔ kía lɛ́ ĩada Yesudeɔwa. À lápi kɛ̃̀ Yesu gãli mɛ̀n sopla pɔ́ aa ku Azii bùsuuɔnɛɛ, gu pɔ́ wì mɛ tia Tuukii.

Tó Yesudeɔ ku wɛtɛ̃a guu, kɛ́ Dii mɛ̀ndona Yesu Kilisi aa zɛ̀ò yã́iɛ. Kua yã'ĩa guu Zãa láɛ bee kɛ̃̀nɛ́ kɛ́ wà zɛ gbãa luanaaikɛa guu ń zia yã́ pɔ́ an wɛ́ dɔio. Lápi guu Zãa wɛ́pungu pɔ́ a èɔ yã'ò ń a lɛɛũaɔ dasi. Gbɛ̃́ pɔ́ aa luabaakuańnɔ káau taala dɔ̃ɔ fɔ̃ yãlɛɛũapiɔ gbadɔ̃, ãma dãɔ ń asii dɔ̃o. Wɛ́pungu pɔ́ Zãa èɔ yã́ɔ dodoa, ãma an yãmi doũɛ. Gbɛ̃ɛɔ ì asiiyãpiɔ bɔɔlɛkɛ dodoa, ãma yã́zĩnda pɔ́ lápi lɛ́ o ku wásawasaɛ: Vãi a kigɔɔsoplanable, ãma Lua ń a gbɛ̃́ɔ zĩ̀ gbɛzã ble Yesu Kilisi sabai, asa ɔ̃mɛ Dii ũ ado.

A daalɛkĩi Zãa azĩa yã'ò Yesu Kilisi pɔ́ bɔ̀ gau zĩna ũ (1.1-8).

Aà waaso sɛ̃́ia guu, à yã́ pɔ́ à wɛsìɛ a wɛ́pungu sɛ̃́ia ea guuɔ sɛ̀lɛ sìu. A guu Yesu òɛ̀ aà lákɛ̃ Yesude gãli mɛ̀n sopla pɔ́ ku Azii bùsuuɔnɛ (1.9-3.22).

Bee gbɛa Zãa sù è á kú musu, we a wɛ́punguɔ è dasi: Luabɛdeɔ kúlɛa Luaɛ ń Yesu Kilisio (lɛɛ 4-5), lá kooa ń a kã́n'ɔ mɛ̀n soplaɔ (6.1-8.1), kãae mɛ̀n soplaɔ pɛa (8.2-11.19), dalagɔ̃ɔ ń wài mɛ̀n plaɔ (12.1-13.18), sã ń gbɛ̃́ pɔ́ à ń bóɔ, yã́kpalɛkɛgɔɔ pɔ́ malaikaɔ a baokpà (14.1-20), kìsia gbɛzã mɛ̀n sopla pɔ́ dɛ Lua pɔkũma ũɔ (15.1-16.21), Babɛli lɛ́lɛa, zĩblea wàiwa ń ãnabi ɛgɛnao ń Ibiisio (17.1-20.10), luabɛ dafu ń tɔɔlɛ dafuo ń Yelusalɛũ dafuo (21.1-22.5). Lápi láakĩi Yesu lɛgbɛ̃̀ à mɛ̀: Má mɔ́ tia (22.6-21).

Gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ lápi kyokɛɔ fɔ̃ yã́ɔ gbadɔ̃, tó aa wɛ̃ɛlɛ yã́pi wásawasa dɔ̃ yã'ĩa pɔ́ a su ń le zia yã́ musu. Zãa lɛ́ vĩadada Lua gbɛ̃́ɔzi no, àlɛ ń gba sɔ̃ ĩadamagɔɔ. Wɛ́pungu pɔ́ Zãa è lɛ́ ɔlɔnɛ́ yã́ pɔ́ a yã́i Yesu Kilisi gà a vùi, àizãna yã́ pɔ́ aaɔ kuò e gɔɔpii.

Láɛ bee bɔkĩi

1 Lua yã́ pɔ́ lɛ́ mɔ́ kɛi dà Yesu Kilisiɛ
aà biiwà a zɔ̀blenaɔnɛ, ɔ̃ à a malaika
zĩ̀ ma Zãa a zɔ̀blenawa, a tò ma yã́pi dɔ̃̀.
2 Lua yã́ pɔ́ Yesu Kilisi dɛ a seelade ũ ɔ̃ má
è, ɔ̃ málɛ o. 3 Gbɛ̃́ pɔ́ zia yã́ɛ bee kyokɛ̀ ń
gbɛ̃́ pɔ́ aa a yãmà aa kũaɔá báaadeɔnɛ,
asa a gɔɔ kãikũ̀.
4 Ma Zãa mámɛ ma láɛ bee kɛ̃̀ gãli so-
pla pɔ́ kú Azi bùsuuɔnɛ. Lua pɔ́ kú za yãa
mɛ́ a ku tia mɛ́ àlɛ mɔ́ ń a Nisĩna mɛ̀n so-
pla pɔ́ kú a kpalabaa aɛɔ[*] 5 ń Yesu Kilisi
pɔ́ dɛ seelade náaide ũo aa gbɛ̃kɛkɛɛ́, aai
á tó aafia. Yesupi mɛ́ gàbɔ sɛ̃́ia ũ, ɔ̃mɛ dṹ-
nia kíaɔ gbãade ũ.[†] A yewázi à wá bɔ́ wá
duunau ń a au gbãao, 6 à wá kpá kpalau
Lua a Mae gbàgbanaɔ ũ.[‡] Ɔ̃mɛ gawi ń
gbãao vĩ gɔɔpii! Ãmi.
7 Ma, àlɛ mɔ́ luabɛpuanau.[¶] Gbɛ̃́pii a
wɛsiaàlɛ, baa gbɛ̃́ pɔ́ aa aà zɔ̃̀ɔ,[§] dṹnia
bui píi i ńzĩa gbɛ̃gbɛ̃ aà yã́ musu. Aà kɛ
màa! Ãmi.

---

[*] **1:4** Zia 4.5
[†] **1:5** Isa 55.4, Soũ 89.28
[‡] **1:6** Bɔa 19.6, 1Piɛ 2.5
[¶] **1:7** Dan 7.13, Mat 24.30, 1Tɛs 4.17
[§] **1:7** Zkl 12.10, Zãa 19.34

8 Dii Lua mɛ̀: Mámɛ má Alafa ń Omɛ-
gao ũ.[**] Ma Gbãapiide má kú yãa mɛ́ má
kú tia mɛ́ málɛ mɔ́.

Yesu Kilisi bɔ mɔa Zãawa

9 Mámɛmaa Zãa á gbɛ̃do, naa Yesuwa
guu kɔ̃gbɛ̃ɔn wá ũ wɛ́tɛ̃a guu, kpalablea
guu, mɛnakɛa guu. Má kú ísia gũgũna
pɔ́ wì mɛ Patemɔ guu luayã'oa ń Yesu
seeladekɛo yɑ̃́i. 10 Dii gɔɔzĩ Lua Nisĩna
dɛ̀dɛa, ɔ̃ ma lɔɔ gbãa mà ma kpɛ lán
kɑ̃̀ae'ɔwa 11 à mɛ̀: Yɑ̃́ pɔ́ ń è kɛ̃ lá guu,
ní kpɑ̃́sã gãli sopla pɔ́ kú wɛ̃́lɛɛ beeuɔnɛ:
Ɛfɛsɛ, Simiina, Pɛɛgaũ, Tiatii, Saadi, Fi-
ladɛlifi ń Laodisio.
12 Ma lili mà gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ yã'omɛɛpi e. Kɛ́
ma lili màa, ma vua dau è mɛ̀n sopla.
13 Ma gbɛ̃e è daupiɔ zãnguo lán gbɛ̃nazĩn
nɛ́wa. A ulatao daa, àlɛ gálɛ aà gbázĩ, mɛ́
vua asana dɔa aà kùawa. 14 Aà mikã dɛ
púntaitai lán sãkã ge buawa, mɛ́ aà wɛ́ dɛ
lán tɛ́vuawa. 15 Aà gbá lɛ́ tɛkɛ lán mɔgotɛ̃
pɔ́ wàlɛ baasa mua tɛ́ guuwa. Aà lɔɔ dɛ
lán izɔ̃ɔsuka kɔ̃fĩwa.[††] 16 A saana kũa a
ɔplaau mɛ̀n sopla, mɛ́ fɛ̃nda lɛna kpɛpla[‡‡]
lɛ́ bɔ aà lɛ́u. Aà oa lɛ́ tɛkɛ lán ĩatɛ̃ gbãawa.
17 Kɛ́ ma aà è, ma lɛlɛ aà gbázĩ, ma gɔ̃
sɑ̃́ii. Ɔ̃ à ɔplaa nàa à mɛ̀: Ńsu to vĩa n
kũo. Mámɛ má Dɔaana ń Gɔ̃zãnao ũ,[¶¶]
18 gbɛ̃́ pɔ́ ìɔ ku ũ. Ma ga, ɔ̃ má kú kɛ́,
mɛ́ máɔ ku e gɔɔpiiɛ. Má ga ń bɛdao kil-
inɛɔ kũa. 19 Yɑ̃́ pɔ́ ń è kɛ̃́, yɑ̃́ pɔ́ kúɔ ń yɑ̃́
pɔ́ a mɔ a kpɛɔ píi. 20 Saana mɛ̀n sopla
pɔ́ ń è ma ɔplaaupiɔ ń vua dau mɛ̀n so-
plapiɔ asiin kɛ: Saana mɛ̀n soplapiɔá gãli
mɛ̀n soplapiɔ dɔaanaɔnɛ, mɛ́ dau mɛ̀n so-
plapiɔá gãli mɛ̀n soplapiɔnɛ.

Ɛfɛsɛ

2 Kɛ̃ Ɛfɛsɛ Yesudeɔ dɔaanaɛ: Ma gbɛ̃́ pɔ́
má saana mɛ̀n soplaɔ kũa ma ɔplaau,
má bɛ vua dau mɛ̀n soplaɔ zãnguo, mámɛ
ma yãɛ bee ò. 2 Má n yãkɛaɔ dɔ̃ ń zĩ pɔ́ ńlɛ
kɛo ń n mɛnakɛao. Nili we gbɛ̃vãiɔ dìlɛo.
Gbɛ̃́ pɔ́ aaì ńzĩa dilɛ Lua zĩnaɔ ũ mɛ́ aa dɛ
a ũo, n ń yɔ̃́ ń è ɛɛdeɔn ń ũ. 3 N mɛnafɔ̃̀,
n taasikɛ̀ ma yɑ̃́i, ni kpasao. 4 Kási má
yãvĩnnɔ. Dafudafukɛlɛgɛ ń kɛ̀mɛɛ. 5 To n
kua zi zadɔ̃ ni busao yɑ̃́ dɔngu. Nɔ̀sɛlilɛ,
níɔ yɑ̃́ pɔ́ ni kɛ yãaɔ kɛ. Tó ni kɛ màao,
má mɔma, mí n dau sɛ sɔ̃ò. 6 Ń beeo ń
yɑ̃́ɛ bee vĩ, ń za Nikolaiɔ yãkɛau lá má za-
uwa. 7 Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ vĩ, aà yɑ̃́ pɔ́ Lua Nisĩna
lɛ́ o Yesudeɔnɛ ma: Má gbɛ̃́ pɔ́ zĩblè gba
zɛ́ aà lí wɛ̃nide pɔ́ kú Lua lu guu bɛ ble.[§§]

Simiina

8 Kɛ̃ Simiina Yesudeɔ dɔaanaɛ: Ma gbɛ̃́
pɔ́ má dɛ Dɔaana ń Gɔ̃zãnao[*] ũ, ma ga ma
ɛa vu, mámɛ ma yɑ̃́ɛ bee ò. 9 Má wɛ́tɛ̃a
pɔ́ wàlɛ mɔnɛ dɔ̃ ń n taasidekɛo. Ń beeo
ɔden n ũ. Gbɛ̃́ pɔ́ aaì mɛ Yudaɔn ń ũ mɛ́
aa dɛ a ũo, an lousisikpɛ dɛ Setãu pɔ́ ũɔ,
má dɔ̃ lá aaì yãdɔma. 10 Ńsu vĩakɛ taasi
pɔ́ ńyɔ̃ kɛɛo. Ma, Ibiisi a á gbɛ̃ɛɔ ká kpɛ́u
à á yɔ̃, i wɛ́tɛ̃amɔɛ́ gɔɔ kwi. Ǹyɔ̃ náai
vĩ e n gɛ ǹ gaò, mí àizãna kɛnɛ yàae ũ.
11 Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ vĩ, aà yɑ̃́ pɔ́ Lua Nisĩna lɛ́
o Yesudeɔnɛ ma: Ga plaade[†] a ĩakpa gbɛ̃́
pɔ́ zĩblèzio.

Pɛɛgaũ

12 Kɛ̃ Pɛɛgaũ Yesudeɔ dɔaanaɛ: Ma gbɛ̃́
pɔ́ má fɛ̃nda lɛna kpɛpla vĩ, mámɛ ma
yɑ̃́ɛ bee ò. 13 Má n kúkĩi dɔ̃, gu pɔ́ Setãu

[**] **1:8** Zia 22.13
[††] **1:15** Dan 7.9, 13, 10.5-6
[‡‡] **1:16** Ɛbɛ 4.12
[¶¶] **1:17** Isa 44.6, 48.12
[§§] **2:7** Daa 2.8-9, Zia 22.2
[*] **2:8** Zia 1.17
[†] **2:11** Zia 20.14, 21.8

kpalabaa kuuɛ. Ń ma yá̃ kũa, ni lelekpa-
mazio, baa gɔɔ pɔ́ wà ma seelade náaide
Antipa dɛ̀ n wɛ̃́lɛu, gu pɔ́ Setãu kuupi.
14 Kási má yá̃ yɔɔna vĩnnɔ. Ń gbɛ̃́ɔ vĩ we,
aa Balaaũ yá̃ kũa. Balaaũpi mɛ́ dà Bal-
akiɛ, à kɔ̃nikɛ̀ Isailiɔnɛ aa sa'onɔɔ sò aa
gbãsĩkɛ̀.[‡] 15 Beewa lɔ ń gbɛ̃́ɔ vĩ we, aa
Nikolaiɔ yá̃ kũa. 16 A yá̃i tò, nɔ̀sɛlilɛ. Tó
ni kɛ màao, má mɔma tia, mí zĩkannɔ
ń fɛ̃nda pɔ́ kú ma lɛ́uo. 17 Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ
vĩ, aà yá̃ pɔ́ Lua Nisĩna lɛ́ o Yesudeɔnɛ
ma. Má gbɛ̃́ pɔ́ zĩblè gba mana pɔ́ ulɛa,[¶]
mí aà gba gbɛpua boolona pɔ́ wà tɔ́ dafu
kɛ̃̀wà.[§] Gbɛ̃e aɔ tɔ́pi dɔ̃o, sema gbɛ̃́ pɔ́ má
kpàwàpi.

Tiatii

18 Kɛ̃ Tiatii Yesudeɔ dɔaanaɛ: Ma Lua
Nɛ́ pɔ́ ma wɛ́ dɛ lán tɛ́vuawa, ma gbá
dɛ lán mɔgotɛ̃wa, mámɛ ma yá̃ɛ bee ò.
19 Má n yãkɛaɔ dɔ̃, n yea gbɛ̃́ɔzi, n lua-
naaikɛa, n zĩkɛa ń n mɛnakɛao, mɛ́ yá̃
pɔ́ ńlɛ kɛ gbɛzã dɛ a káaua. 20 Kási má
yãvĩnnɔ. N nɔɛ Zezabɛli[**] pɔ́ azĩa dìlɛ ãn-
abi ũ gbà zɛ́. Álɛ ma zɔ̀blenaɔ sãsã, àlɛ
dané aa gbãsĩkɛ aa sa'onɔɔ só. 21 Ma aà
gbà zɛ́ aà nɔ̀sɛlilɛ, ãma a ye à nɔ̀sɛlilɛ à a
káaluakaa too. 22 Ma, má kpaaàzi pɛwa,
mí tó gbɛ̃́ pɔ́ gbãsĩkɛ̀aànɔɔ wɛ́tɛ̃a zɔ̃ɔ e, tó
aai nɔ̀sɛlilɛ aa aà yá̃ tòo. 23 Má aà ìwaɔ
dɛdɛ ń gagyão, Yesudeɔ píi i dɔ̃ kɛ́ mámɛ
mi gbɛ̃́ɔ làasoo ń ń sɔ̃o yɔɛ, mɛ́ má fĩabo
á baadeɛ a yãkɛawa.[††] 24 Á Tiatii gbɛ̃́ kĩni
pɔ́ á yá̃pi kũao mɛ́ á yá̃ pɔ́ wì mɛ Setãu
asii zɔ̃ɔ dɔ̃ɔɔ, má aso pãle diɛ́o. 25 À ɔdidi
yá̃ pɔ́ á kũawa e màɔ mɔ́. 26 Gbɛ̃́ pɔ́ zĩblè
mɛ́ a yá̃ pɔ́ má yeiɔ kũa e a lɛ́wa, má aà
gba zɛ́ aà gbãable buiɔwa. 27 A kiblemá ń
mɔ̀ gopanao, a ń wíwi lá wì gĩ̀ oo wiwa,[‡‡]
lá ma Mae ma gba zɛ́wa. 28 Má aà gba
gudɔlɛia saana lɔ.[¶¶] 29 Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ vĩ, aà
yá̃ pɔ́ Lua Nisĩna lɛ́ o Yesudeɔnɛ ma.

Saadi

3 Kɛ̃ Saadi Yesudeɔ dɔaanaɛ: Ma gbɛ̃́
pɔ́ má Lua Nisĩna mɛ̀n soplaɔ ń saana
mɛ̀n soplaɔ kũa, mámɛ ma yá̃ɛ bee ò. Má
n yãkɛaɔ dɔ̃. Kua bɛ̃́ɛ tɔ́ mɛ́ dɔma, ãma
gɛn n ũ. 2 Vu, gbɛ̃́ pɔ́ gɔ̃̀nɛɔ lɛ́ ń láo e
aaɔ gɛ́ gai, asa má è n yá̃e bɔlɛia ma Lu-
aɛo. 3 A yá̃i tò yá̃ pɔ́ ń mà mɛ́ ń sì, to
àɔ dɔngu, níɔ kũa, ní nɔ̀sɛlilɛ. Tó ni vuo,
má mɔma lán kpá̃iwa, mɛ́ ńyɔ̃ɔ zaa pɔ́
má mɔ́wà dɔ̃o.[§§] 4 Kási ń gbɛ̃́ɔ vĩ Saadi
we yɔɔ aai ń pɔkasa gbãsĩkpao. Wá bɛbɛ
sãnu ń pɔ́ puao, asa aa kà a lɛ́i. 5 Màa gbɛ̃́
pɔ́ zĩblè aɔ pɔkasa pua daa. Má aà tɔ́ dɛ
àizãna taalau bauo.[*] Má zɛaànɔ ma Mae
ń a malaikaɔ aɛ.[†] 6 Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ vĩ, aà yá̃
pɔ́ Lua Nisĩna lɛ́ o Yesudeɔnɛ ma.

Filadɛlifi

7 Kɛ̃ Filadɛlifi Yesudeɔ dɔaanaɛ: Ma
kuaadoade sĩande, má Davidi kilinɛ kũa,
mi zɛwɛ̃ gbɛ̃e lí fɔ̃ tào, mi zɛta gbɛ̃e lí fɔ̃
wɛ̃̀o,[‡] mámɛ ma yá̃ɛ bee ò. 8 Má n yãkɛaɔ
dɔ̃. Ma, ma zɛwɛ̃̀nɛ n aɛ, gbɛ̃e a fɔ̃ tao.
Baa tó n gbãa bílao, ń ma yá̃ kũa, ni

[‡] **2:14** Nao 22.5-7, 25.1-3
[¶] **2:17** Bɔa 16.14-15, 33-34, Zãa 6.48-50
[§] **2:17** Isa 62.2
[**] **2:20** 1Kia 16.31, 2Kia 9.22
[††] **2:23** Soũ 7.9, Zel 17.10
[‡‡] **2:27** Soũ 2.8-9
[¶¶] **2:28** Nao 24.17, Zia 22.16
[§§] **3:3** Luk 12.39-40, 1Tɛs 5.2, 2Piɛ 3.10, Zia 16.15
[*] **3:5** Bɔa 32.32-33, Soũ 69.28, Zia 20.15
[†] **3:5** Mat 10.32
[‡] **3:7** Isa 22.22

lelekpamazio. 9 Setãu lousisikpɛ gbɛ̃́ pɔ́
aaì ńzĩa dilɛ Yudaɔ ũ mɛ́ aa dɛ a ũoɔ,
má tó ɛɛdepiɔ mɔ kúlɛnɛ, aai dɔ̃ kɛ́ má
yenzi.[¶] 10 Lá ń mɛna yɑ̃́ pɔ́ má dìlɛnɛ kũa,
má n si taasi pɔ́ lɛ́ mɔ́ dṹnia bṹuwa à gbɛ̃́
pɔ́ aa ku tɔɔlɛɔ yɔ̃wa. 11 Má mɔ́ tia. Ɔdidi
yɑ̃́ pɔ́ ń kũawa, kɛ́ gbɛ̃e su n ài simao yɑ̃́i.
12 Má gbɛ̃́ pɔ́ zĩblè kɛ ma Lua kpɛ́ gbapɛlɛ
ũ. A bɔu bauo. Má a Lua tɔ́ kɛ̃́wà ń ma
Lua wɛ̃́lɛ Yelusalɛũ dafu pɔ́ a bɔ aà kĩ́i
musu tɔ́o[§] ń ma tɔ́ dafuo. 13 Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ
vĩ, aà yɑ̃́ pɔ́ Lua Nisĩna lɛ́ o Yesudeɔnɛ
ma.

Laodisi

14 Kɛ̃ Laodisi Yesudeɔ dɔaanaɛ: Ma gbɛ̃́
pɔ́ wì omɛɛ Ãmi, ma seelade náaide[**]
sĩande, ma gbɛ̃́ pɔ́ má dɛ pɔ́ pɔ́ Lua kèɔ
zĩ́na ũ, mámɛ ma yɑ̃́ɛ bee ò. 15 Má n
yãkɛaɔ dɔ̃. Ń niɛo mɛ́ ń wãao. Má ye ǹyɔ̃
niɛ ge wãa. 16 Lá ń lɔ̀ɔlɔɔɛ, ń wãao mɛ́
ń niɛo, má n pisiɛ. 17 Ni mɛ ɔde àizɛɛde
pɔ́ pɔe wɛ̃na vĩon n ũ. Ń dɔ̃ kɛ́ gbɛ̃-
pã pua baakɛna wɛ̃nade taaside vĩ̀an n
ũo. 18 Málɛ lɛdama, vua baasaa lu ma
kĩ́i, ní kɛ ɔde ũ. Pɔkasa pua lu ǹ da, ní
n puizi ulɛ ǹ bɔ wíu. Wɛ́ ɛsɛ lu ǹ ka
n wɛ́u, ní gu'e. 19 Mi gbɛ̃́ pɔ́ má yeńziɔ
swɑ̃́gaga, mi ń toto.[††] A yɑ̃́i tò, ãiakɛ,
ní nɔ̀sɛlilɛ. 20 Gwa, má zɛa kpɛɛlɛ, málɛ
ɔtaalɛ. Tó gbɛ̃́ ma lɔɔ mà mɛ́ à zɛwɛ̃̀mɛɛ,
má gɛ̃ pɔbleaàǹɔ, i blemanɔ. 21 Má gbɛ̃́ pɔ́
zĩblè gba zɛ́ aà zɔ̃lɛmanɔ báawa, lá mapi
ma zĩblè ma zɔ̃lɛ ń ma Maeo báawawa.
22 Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ vĩ, aà yɑ̃́ pɔ́ Lua Nisĩna lɛ́
o Yesudeɔnɛ ma.

Kúlɛa Luaɛ musu

4 A gbɛa ma zɛ è wɛ̃a luabɛ. Ɔ̃ ma lɔɔ
pɔ́ má mà káau lán kɑ̃̀ae'ɔwa mà lɔ à
mɛ̀: Mɔ la, mí yɑ̃́ pɔ́ a mɔ bee gbɛa ɔlɔnɛ.
2 Wegɔ̃ɔ Lua Nisĩna dɛ̀dɛa, ɔ̃ ma kpal-
abaa è luabɛ we, gbɛ̃e zɔ̃lɛwa. 3 Gbɛ̃́ pɔ́
zɔ̃lɛwapi lɛ́ tɛkɛ lán gbè bɛɛɛde pɔ́ wì mɛ
diamaa ń saadɔaniowa. Nàali liaa kpal-
abaapizi, a í dɛ búunnɔ lán ɛmɛlodiwa.[‡‡]
4 Kpalabaa mɛ̀n baasɔo mɛ̀ndosaiɔ li-
aai, gbɛ̃zɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn baasɔo mɛ̀ndosaiɔ
zɔ̃lɛzɔ̃lɛwà. Aa pɔ́ pua dadaa, aa vua fùa
kpákpaa. 5 Lou lɛ́ pílɛ, àlɛ bɔ kpalabaapi
kĩ́i, àlɛ pũna, àlɛ vĩ.[¶¶] Filia naa kpal-
abaapi aɛ mɛ̀n sopla[§§] Lua Nisĩna mɛ̀n so-
plapiɔ ũ. 6 Díi da kpalabaapi aɛ lán ísiwa,
a da wásawasa e a guu.[*]

Kpalabaaɔ zãnguo pɔ́ bɛ̃́ɛ mɛ̀n síiɔ̃ɔ liaa
kpalabaapizi. Wɛ́ fĩfĩmá kpɛ ń aɛo. 7 Pɔ́
bɛ̃́ɛpiɔ sɛ̃́ia bɔ̀ nɔ̀ɔmusuwa, a plaade bɔ̀
gáaewa, a àaɔ̃de oa bɔ̀ gbɛ̃nazĩna oawa,
a síiɔ̃de bɔ̀ kúu pɔ́ lɛ́ vuawa.[†] 8 Pɔ́ bɛ̃́ɛ mɛ̀n
síiɔ̃piɔ baade gɑ̃̀sĩa vĩ mɛ̀n soolosoolo.
Wɛ́ fĩfĩ an gɑ̃̀sĩapiɔwa a guu ń a kpɛo.[‡]
Fãanɛ ń gwãasĩnao aaìɔ o láasai:
Kuaadoade, kuaadoade, kuaadoade,
Dii Lua Gbãapiide.[¶]
A ku yãa, a ku tia, mɛ́ àlɛ mɔ́.
9 Tó pɔ́ bɛ̃́ɛ mɛ̀n síiɔ̃piɔ gbɛ̃́ pɔ́ zɔ̃lɛa
báawa ìɔ ku gɔɔpiipi tɔbɔ̀ aa bɛɛɛ dɔ̃̀è aa
aà sáaukpà, 10 gbɛ̃zɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn baasɔo mɛ̀n-

[¶] **3:9** Isa 49.23, 60.14
[§] **3:12** Isa 62.2, Zia 21.2
[**] **3:14** Zia 1.5
[††] **3:19** Yaa 3.12, Ɛbɛ 12.6
[‡‡] **4:3** Eze 1.26-28
[¶¶] **4:5** Bɔa 19.16
[§§] **4:5** Eze 1.13, Zkl 4.2
[*] **4:6** Eze 1.22
[†] **4:7** Eze 1.5-10
[‡] **4:8** Eze 1.18, 10.12
[¶] **4:8** Isa 6.2-3

dosaipiɔ ì wúlɛwulɛ aà aɛ aa misiilɛè, aaì
ń fùa gogo kálɛ kpalabaapi aɛ, aaì mɛ:
11 Dii wá Lua, n ka wà n tɔbɔ,
wí bɛɛɛ ń gbãao dɔ̃nɛ,
asa n pɔ́pii kè,
an kɛa ń ń kuao dɛ n pɔeã ũɛ.

Sã ń taala kooao

5 Ɔ̃ ma taala kooa è na gbɛ̃́ pɔ́ zɔ̃lɛa
báawapi ɔplaau, wà yãkɛ̃̀wà kpɛ pla
píi, wà a lɛ́ kũ̀kũ ń kɛ̃́n'ɔo lɛɛ sopla.§ 2 Ɔ̃
ma malaika gbãade è, àlɛ kpàwakɛ ń lɔɔ
gbãao à mè: Démɛ kà kɛ̃́n'ɔpiɔ gogoa à
lápi pooi? 3 Asa gbɛ̃ɛ ku luabɛ ge tɔɔlɛ
ge tɔɔlɛ zíɛ a fɔ̃ lápi poo à gwao. 4 Ma
ɔ́ɔlɔ̀ maamaaɛ, kɛ́ wi gbɛ̃ɛ e à kà lápi poo
gwaao. 5 Ɔ̃ gbɛ̃zɔ̃ɔpiɔ do òmɛɛ: Ńsu ɔ́ɔlɔo.
Gwa, Yuda bui Nɔ̀ɔmusu** pɔ́ dɛ Davidi
kpala pɔ́ vlãpà Kía ũ†† zĩ̀blè. A fɔ̃ kɛ̃́n'ɔ
mèn soplapiɔ gogo, i lápi poo. 6 Ɔ̃ ma
Sã‡‡ è zɛa báapi guo, pɔ́ bɛ̃́ɛ mèn síiɔ̃piɔ ń
gbɛ̃zɔ̃ɔpiɔ zãnguo. A dɛ lá wà aà kòlok-
pawa. A kɔ́ba sopla ń wɛ́o sopla,¶¶ Lua
Nisĩna mèn sopla pɔ́ à ń zĩ́ dṹnia gupiiuɔ
ũ. 7 À gè lápi sì gbɛ̃́ pɔ́ zɔ̃lɛa báawapi ɔzĩ.
8 Kɛ́ à lápi sì, pɔ́ bɛ̃́ɛ mèn síiɔ̃piɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔ
gbɛ̃ɔn baasɔo mèndosaipiɔ kùlɛkulɛ Sãpi
aɛ. An baade mɔɔna kũa ń vua tùu pɔ́
tulaletika a paio. Tulaleti piá Lua gbɛ̃́ɔ
wabikɛaɔɛ.§§ 9 Aalɛ lè dafu* sí aa mɛ̀:
N ka lápi sia ǹ kɛ̃́n'ɔpiɔ gogo,
asa wà n dɛ,
n gbɛ̃́ɔ bò Luaɛ ń n auo
bui píi guu, buiyã píi guu,
gbɛ̃́pii guu, bùsu píi guu.
10 N ń kpá kpalau
wá Lua gbàgbanaɔ ũ,†
aai kible tɔɔlɛ.
11 Ɔ̃ ma malaikaɔ è liaa báapizi ń pɔ́
bɛ̃́ɛpiɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔpiɔ dasidasi, an dasi kà
ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ ũma'ũma,‡ wa fɔ̃ ń lɛ́ dɔ̃o.
Ma ń kɔ̃fĩ mà, 12 aalɛ o ń lɔɔ gbãao:
Sã pɔ́ wa dè kà wà iko dɔ̃è
ń àizɛɛo ń ɔ̃nɔo ń gbãao ń bɛɛɛo
wí aà táasilɛ wà aà tɔbɔ.
13 Ɔ̃ pɔ́ pɔ́ Lua kè musu ń tɔɔlɛo ń tɔɔlɛ
zíɛo ń ísia guuo píi, pɔ́ pɔ́ kú baama píiɔ,
má mà aa mɛ̀:
Wàɔ bɛɛɛ ń gbãao dɔ̃
gbɛ̃́ pɔ́ zɔ̃lɛa báawaɛ ń São,
wíɔ ń táasilɛ wàɔ ń tɔbɔ gɔɔpii.
14 Pɔ́ bɛ̃́ɛ mèn síiɔ̃piɔ mè, ãmi. Ɔ̃
gbɛ̃zɔ̃ɔpiɔ wùlɛwulɛ aa misìilɛè.

Kɛ̃́n'ɔgogoa

6 Má è Sã kɛ̃́n'ɔ mèn soplapiɔ sɛ̃́ia gò.
Ɔ̃ má mà pɔ́ bɛ̃́ɛ mèn síiɔ̃piɔ do yã'ò
lán louvĩawa à mè: Mɔ́! 2 Ɔ̃ ma sɔ̃kaapua
è, gbɛ̃́ pɔ́ di a kpɛ sá kũa. Wà kíafua kpàè,
ɔ̃ à bò zĩ̀blena ũ, à gè zĩ̀blei.
3 Kɛ́ à kɛ̃́n'ɔ plaade gò, má mà pɔ́ bɛ̃́ɛ
plaade mè: Mɔ́! 4 Sɔ̃́ pãle bò lɔ, a dɛ tɛ̃́n-
zoizoi. Wà gbɛ̃́ pɔ́ di a kpɛ gbà zɛ́ aà aafia
sí dṹniawa, kɛ́ gbɛ̃́ɔ kɔ̃ dɛdɛ. Wà fɛ̃nda
zɔ̃ɔ kpàwà.
5 Kɛ́ à kɛ̃́n'ɔ àaɔ̃de gò, má mà pɔ́ bɛ̃́ɛ
àaɔ̃de mè: Mɔ́! Ɔ̃ ma sɔ̃́ sia è, gbɛ̃́ pɔ́ di a
kpɛ zaa kũa.¶ 6 Má mà lán lɔɔwa, à bò pɔ́
bɛ̃́ɛ mèn síiɔ̃piɔ guu à mè: Ése zaa lɛ do

§**5:1** Isa 29.11, Eze 2.9-10
****5:5** Daa 49.9
††**5:5** Isa 11.1, 10
‡‡**5:6** Isa 53.7
¶¶**5:6** Zkl 4.10
§§**5:8** Soũ 141.2
***5:9** Soũ 33.3, 98.1, Isa 42.10
†**5:10** Bɔa 19.6, 1Piɛ 2.5, Zia 1.6
‡**5:11** Dan 7.10
¶**6:5** Zkl 1.8-11, 6.1-8

mɛ́ gɔɔ do zĩ ɔ̃a ũ. Mase zaa lɛ àaɔ̃ mɛ́ gɔɔ
do zĩ ɔ̃a ũ. Ńsu to nísi ń vɛ̃ɛo sàsakũo.
7 Kɛ́ à kɑ̃́n'ɔ síiɔ̃de gò, ma pɔ́ bɛ̃́ɛ síiɔ̃de
lɔɔ mà à mɛ̀: Mɔ́! 8 Ɔ̃ ma sɔ̃kaasina è, gbɛ̃́
pɔ́ di a kpɛ tɔ́n Ga, mɛ́ Bɛda tɛaàzi. Wà ń
gbá zɛ́ aaɔ iko vĩ dṹnia gbɛ̃́ɔ lɛɛ síiɔ̃dewa,
aa ń dɛdɛ ń zĩo ń iminao ń gagyão ń
wàiɔ.[§]
9 Kɛ́ à kɑ̃́n'ɔ sɔode gò, ma gbɛ̃́ pɔ́ wà
ń dɛdɛ luayɑ̃'oa ń Yesu seeladekɛo yɑ̃́iɔ
gyaadeɔ è tulaletikatɛakĩi zíɛ. 10 Aa wii
gbãa lɛ̀ aa mɛ̀: Dii Kuaadoade Sĩande, e
bɔɛ ńyɔ̃ yɑ̃́kpalɛkɛ ń gbɛ̃́ pɔ́ aa ku tɔɔlɛɔ,
ní wá dɛa tɔsimái? 11 Ɔ̃ wà ulatao pua
dàda ń baadeɛ, wa ònɛ́ aa mɛnakɛ yɔɔ
e an Yesude zɔ̀blen dee pɔ́ wa ń dɛdɛ
láńwaɔ lɛ́ ká.
12 Kɛ́ à kɑ̃́n'ɔ soolode gò, má è tɔɔlɛ
lùalua pãsĩpãsĩ, ĩatɛ̃ siakṹ níinii lán
zwãa daa ùsiuwa, mɔvua tɛ̃akṹ lán auwa
míɔmiɔ.[**] 13 Saanaɔ wòlo luabɛ aa kwɛ̀
tɔɔlɛ lán zàa'ĩana libɛ ísi woloawa. 14 Lu-
abɛ kɛ̃̀aa à kòokoo lán pɛwa.[††] Gbɛ̀sĩsĩɔ
ń ísia gũgũnaɔ sɔ̃̀ píi.[‡‡] 15 Dṹnia kíaɔ
ń kpalablenaɔ ń sosa gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń ɔdeɔ ń
gbãadeɔ ń gbɛ̃́piio zɔɔ ge wɛ̃́ɛɔ ùlɛ gbɛ̀'ɛɔ
ń gbɛ̀sɔɔnaɔ guu.[¶¶] 16 An lɛ́ dɔ:
Sĩ̀sĩɔ ń gbɛsiɔ à dawála
à wá ulɛ[§§] gbɛ̃́ pɔ́ zɔ̃lɛa báawaɛ,
à wá sí Sã pɔkũmawa.
17 Asa an pɔkũmabɔbɔmagɔɔ zɔ̃ɔ kà.
Démɛ a fɔ̃ bɔui?[*]

Seelakɛa Isailiɔwa

7 Bee gbɛa ma malaika gbɛ̃ɔn síiɔ̃ɔ è
zɛzɛ dṹnia gola síiɔ̃wa, an baade a
gola ĩ́ana kũa, kɛ́ ĩ́ana su pɛ tɔɔlɛ ge ísia
ge líewao yɑ̃́i.[†] 2 Ɔ̃ ma malaika pãle è, à
bɔ̀ gukpɛ oi, a Lua bɛ̃́ɛ seelakɛbɔ kũa. À lɛ́
gbãa zù malaika gbɛ̃ɔn síiɔ̃ pɔ́ wà ń gbá
zɛ́ aa tɔɔlɛ ń ísiao ɔ̃̀ɔkpapiɔzi 3 à mɛ̀: Ásu
tɔɔlɛ ge ísia ge líɔ ɔ̃̀ɔkpao e wà seelakɛ
wá Lua zɔ̀blenaɔ mi'aɛwa.[‡] 4 Ɔ̃ wà gbɛ̃́
pɔ́ wà seelapi kɛ̀máɔ lɛ́ òmɛɛ, aa gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ basopla ń síiɔ̃oɛ (144.000).
Aa bɔ̀ Isaili bui píi guu.
5 Wà seelakɛ̀ Yuda buiɔwa gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kuɛpla (12.000)
ń Lubɛni buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kuɛpla
ń Gada buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kuɛpla
6 ń Asɛɛ buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kuɛpla
ń Nɛfatali buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kuɛpla
ń Manase buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kuɛpla
7 ń Simɛɔ buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kuɛpla
ń Levii buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kuɛpla
ń Isakaa buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kuɛpla
8 ń Zabulɔni buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ
kuɛpla
ń Yosɛfu buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ kuɛpla
ń Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ
kuɛpla.

Bui píi kãaaa luabɛ

9 Bee gbɛa ma gbɛ̃́ɔ è dasidasi, wa fɔ̃
ń naoo. Aa bɔ̀ bùsu píi guu, bui píi guu,
gbɛ̃́pii guu, buiyã píi guu. Aa zɛzɛa kpal-
abaa ń São aɛ. Aa ulatao pua dadaa,
kpakpa lá nanaa ń ɔzĩ. 10 Aalɛ wii gbãa
lɛ́, aalɛ mɛ: Wá Lua pɔ́ zɔ̃lɛa báawa ń São
mɛ́ ì ń suaba.
11 Malaikaɔ zɛzɛ aa lìa kpalabaazi ń
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń pɔ́ bɛ̃́ɛ mɛ̀n síiɔ̃ɔ ḿpii, ɔ̃ aa ń

[§]**6:8** Eze 14.21
[**]**6:12** Isa 13.10, Mat 24.29, Yoɛ 2.10, 3.4, 4.15
[††]**6:14** Isa 34.4
[‡‡]**6:14** Zia 16.20
[¶¶]**6:15** Isa 2.19
[§§]**6:16** Oze 10.8, Luk 23.30
[*]**6:17** Yoɛ 2.11, Mal 3.2
[†]**7:1** Dan 7.2, Zkl 6.5
[‡]**7:3** Eze 9.4-6

mi pɛ̀lɛpɛlɛ báapi aɛ, aa kùlɛ Luaɛ [12] aa
mɛ̀:
Ãmi! Wá Lua mɛ́ tɔ́ vĩ ń gawio
ń ɔ̃nɔo ń sáabuo ń bɛɛɛo
ń ikoo ń gbãao gɔɔpii. Ãmi!
[13] Ɔ̃ gbɛ̃zɔ̃ɔpiɔ do ma la à mɛ̀: Deɔn
ulataopuadanapiɔ ũi? Aa bɔ̀ má ni? [14] Má
òɛ̀: Baa, ḿmɛ ń dɔ̃. Ɔ̃ a òmɛɛ: Gbɛ̃́ pɔ́ aa
bɔ̀ wɛ́tẽa zɔ̃ɔ¶ guuɔnɛ. Aa ń ulataopiɔ pì
Sã au guu à puakũ̀. [15] Bee yɑ̃́i aa ku Lua
kpalabaa aɛ, aaìɔ zɔbleɛ̀ aà kpɛ́u fãanɛ
ń gwãasĩnao, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ zɔ̃lɛa báawapi ì
ɔkuńla. [16] Nɔana ge imi a ń dɛ lɔo, ĩatɛ̃
a ń lɛ́o, mɛ́ gu a wãmáo, [17] asa Sã pɔ́
zɛa báapiwa guoguo a ń dɑ̃́,§ i dɔaanɛ́
e nibɔna í wɛ̃nidei,** mɛ́ Lua a ń wɛ́'i
gogonɛ́ píi.††

Kɑ̃́n'ɔ soplade goa

8 Kɛ́ Sã kɑ̃́n'ɔ soplade gò, luabɛ kɛ̀ kí-
likili lán mɔwɛn baakwi taawa. [2] Ɔ̃
ma malaika gbɛ̃ɔn sopla pɔ́ aaìɔ zɛa Lua
aɛɔ è, wà kɑ̃̀ae kpàmá mɛ̀n sopla.
[3] Ɔ̃ malaika pãle mɔ̀ zɛ̀ tulaletikatɛak-
ĩi pɔ́ wa pì ń vuao saɛ, a tɛ́sibɔ pɔ́ wa
pì ń vuao kũa. Wà tulaleti kpàwà zɔ̃ɔzɔ̃ɔ
ń Lua gbɛ̃́ɔ píi wabikɛaɔ aà kátɛa, ɔ̃ a
kàtɛa kpalabaa aɛ tulaletikatɛakĩipiwa.
[4] Ɔ̃ tulaleti súɛlɛ ń Lua gbɛ̃́ɔ wabikɛaɔ fɛ̀lɛ
malaikapi ɔzĩ Lua aɛ. [5] Ɔ̃ malaikapi tɛ́sibɔ
sɛ̀ à tulaletikatɛakĩi tɛ́ sì a pai, a zù tɔɔlɛ.
Lou lɛ́ vĩ, àlɛ pũna, àlɛ pílɛ, tɔɔlɛ lùalua.‡‡

Kɑ̃̀ae mɛ̀n soplaɔ pɛa

[6] Malaika gbɛ̃ɔn sopla pɔ́ aa kɑ̃̀ae mɛ̀n
sopla kũapiɔ a pɛa sɔukɛ̀.¶¶ [7] A sɛ̃́ia a
pɔ́ pɛ̀, ɔ̃ lougbɛ ń tɛ́o yãalɛa ń auo kwɛ̀
tɔɔlɛ.§§ Tɔɔlɛ lɛɛ àaɔ̃de tɛkũ̀, líɔ lɛɛ àaɔ̃de
tɛkũ̀, sɛ̃̀ ísi tɛkũ̀ míɔ.
[8] Malaika plaade a pɔ́ pɛ̀, ɔ̃ pɔ́ tɛde bɔ̀
à sì ísiau lán gbɛ̀sĩsĩ zɔ̃ɔwa. Ísia lɛɛ àaɔ̃de
lì au ũ, [9] ɔ̃ ísia pɔ́ bɛ̃́ɛɔ lɛɛ àaɔ̃de gàga, mɛ́
gó'ilɛnaɔ lɛɛ àaɔ̃de ɔ̃̀ɔkpà.
[10] Malaika àaɔ̃de a pɔ́ pɛ̀, ɔ̃ saan zɔ̃ɔ pɔ́
lɛ́ tɛ́kũ lán sɛ̃tɛwa bɔ̀ luabɛ, à lɛ̀lɛ dà swaɔ
ń nibɔnaɔ lɛɛ àaɔ̃dela. [11] Saanapi tɔ́n Gɔ̃i.
Í lɛɛ àaɔ̃de lì gɔ̃i ũ, ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ ípi mìɔ gàga
dasi a kɩ̃̀sã yɑ̃́i.
[12] Malaika síiɔ̃de a pɔ́ pɛ̀, ɔ̃ wà ĩatɛ̃ lɛɛ
àaɔ̃de lɛ̀ ń mɔvua lɛɛ àaɔ̃deo ń saanaɔ
lɛɛ àaɔ̃deo, kɛ́ an lɛɛ àaɔ̃de siakũ yɑ̃́i.*
Ɔ̃ fãanɛ lɛɛ àaɔ̃de gɔ̃̀ gupuasai, màaɛ
gwãasĩna lɔ. [13] Ɔ̃ ma kúu è, àlɛ vua
musumusu. Má mà à wii gbãa lɛ̀ à mɛ̀:
Waiyoo, waiyoo, waiyoo gbɛ̃́ pɔ́ kú tɔɔlɛɔ
malaika gbɛ̃ɔn àaɔ̃ pɔ́ gɔ̃̀piɔ kɑ̃̀ae'ɔ pɔ́ a bɔ
yɑ̃́i.

9 Malaika sɔode a pɔ́ pɛ̀, ɔ̃ ma saana è,
à bɔ̀ luabɛ à lɛ̀lɛ tɔɔlɛ.† Ɔ̃ wà gbɑ̃́o
zòolo kilinɛ kpàwà, [2] ɔ̃ saanapi gbɑ̃́o
zòolopi zɛ́ wɛ̃̀. Súɛlɛ bɔ̀u lán mua zɔ̃ɔ
súɛlɛwa,‡ ɔ̃ gbɑ̃́opi súɛlɛ ĩatɛ̃ siakũ̀, gu kɛ̀
síii. [3] Kwaɔ bɔ̀lɛ súɛlɛpi guu aa lì tɔɔlɛa.¶
Wà ń gbá iko lán dṹnia sóiɔ pɔ́wa. [4] Wa
ònɛ́ aasu ĩada sɛ̃e ge láe ge líewao, sema

¶**7:14** Dan 12.1, Mat 24.21
§**7:17** Soũ 23.1-2
****7:17** Isa 49.10
††**7:17** Isa 25.8
‡‡**8:5** Bɔa 19.16, Zia 4.5, 11.19, 16.18
¶¶**8:6** 1Tɛs 4.16
§§**8:7** Bɔa 9.23-24
***8:12** Bɔa 10.22, Isa 13.10, Yoɛ 2.10
†**9:1** Isa 14.12
‡**9:2** Daa 19.28
¶**9:3** Bɔa 10.13

gbɛ̃́ pɔ́ aa Lua seela vĩ ń mi'aɛwaoɔ.[§] 5 Wi
ń gba zɛ́ aa gbɛ̃́ɔ dɛdɛo. Aa wãwã kpáńzi
e mɔ sɔoɛ. An wãwã dɛ lán sói gbɛ̃́paa
wãwãwaɛ. 6 Gɔɔ beeɔ zĩ́ gbɛ̃́ɔ wɛɛlɛ ga
mɔ́ ń sɛ́, a mɔɔ.[**] Ga ni a ń dɛ, kási ga
a bàalɛnɛ́ɛ.
7 Kwapiɔ dɛ lán sɔ̃́ pɔ́ an zĩkasɔu
màɔwa. Aa pɔe kpákpaa lán vua fũawa,
an oa bɔ̀ lán gbɛ̃nazĩna pɔ́wa. 8 An mikã
dɛ gbã̀agbãa lán nɔɛ pɔ́wa, an swaaɔ dɛ
lán nɔ̀ɔmusu pɔ́wa. 9 An kua dɛ lá aa mɔ̀
ula dadaawa, an gã̀sĩa kĩ́i dɔ lán gó dasi
pɔ́ sɔ̃́ɔ lɛ́ gálɛ zĩ guuɔ kɔ̃fĩwa.[††] 10 Aa vlã́
vĩ ń kao lán sóiwa. An iko kú ń vlã́piɔwa
aa ĩadaò gbɛ̃́ɔwa e mɔ sɔo. 11 Gbã́o zòolo
malaikapi mɛ́ ń kía ũ. Ń Ɛbɛlu yã́o aà tɔ́n
Abadɔ̃. Ń Gɛlɛki yã́o sɔ̃ Apɔliɔ̃.[‡‡] 12 Wɛ̃na
sɛ̃́ia gɛ̃̀, wɛ̃na mɛ̀n plaɔ lɛ́ mɔ́ a kpɛ lɔ.
13 Malaika soolode a kã̀ae pɛ̀. Ma lɔɔ
mà à bɔ̀ Lua aɛ tulaletikatɛakĩi pɔ́ wa pì
ń vuao a kɔ́ba síiɔ̃ɔ kĩ́i. 14 A ò malaika
soolode pɔ́ kã̀ae kũaɛ à mɛ̀: Malaika
gbɛ̃ɔn síiɔ̃ pɔ́ yeyea swa zɔ̃ɔ Uflata saɛɔ
polo. 15 Ɔ̃ wà malaika gbɛ̃ɔn síiɔ̃ pɔ́ wà ń
sɔukɛ̀ wɛ̃ bee, mɔ bee, gɔɔ bee, zaa bee
yã́iɔ pòlo, kɛ́ aa gbɛ̃nazĩna lɛɛ ààɔ̃de dɛdɛ
yã́i. 16 Ma sosa sɔ̃deɔ dasilɛ mà, aa miliɔ̃
ɔ̀aa doɛ. 17 Wɛ́pungu'eapi guu lá ma sɔ̃́piɔ
ń ń dikpɛnaɔ èn kɛ: Aa mɔ̀ ulaɔ dadaa
tɛ̃́ɛɛ lán tɛ́wa, búunnɔ lán bulawa, tɛ̃́ɛɛ
lán kpà'iwa. Sɔ̃́piɔ mi dɛ lán nɔ̀ɔmusu
miwa. Tɛ́ ń súɛlɛo ń ĩatɛ̃gbɔ̃o lɛ́ bɔ ń lɛ́u.[¶¶]
18 Ĩa mɛ̀n ààɔ̃ɛ beeɔ, tɛ́ ń súɛlɛo ń ĩatɛ̃gbɔ̃
pɔ́ lɛ́ bɔ ń lɛ́uo mɛ́ gbɛ̃nazĩna lɛɛ ààɔ̃deɔ
dɛ̀dɛ. 19 Asa sɔ̃́piɔ iko kú ń lɛ́ guuɛ ń ń
vlã́o lɔ. An vlã́ dɛ lán mlɛ̃wa, aa mi vĩ
aaì ĩadaò gbɛ̃́ɔwa.
20 Gbɛ̃́ kĩni pɔ́ aai gaga ĩa bee musuoɔ,
aai nɔ̀sɛlilɛ aa pɔ́ pɔ́ aa kɛ̀ yã́ tòo. Aa
gì lɛ́ kúlɛ tã́aɔnɛ ń pɔ́ pɔ́ aa kɛ̀ ń vuao
ń ã́nusuo ń mɔgotɛ̃o ń gbɛo ń líoɔnɛ.
Pɔ́piɔ lí gu'eo, aali yãmao, aali táa'o
sɔ̃o.[§§] 21 Aai nɔ̀sɛlilɛ aa ń gbɛ̃dɛa ge an
gbɛ̃kɔɔlɛkɛa ge an gbãsĩkɛa ge an kpã́i'oa
tòo.

Malaika ń taala nɛ́nao

10 Ɔ̃ ma malaika gbãade pãle è à bɔ̀
luabɛ, àlɛ pila. A luabɛpuana daa,
nàali liaa aà mii. Aà oa dɛ lán ĩatɛ̃wa,
aà gbá dɛ lán zàmikulu tɛ́wa. 2 A taala
nɛ́na kũa pooa. À ɔplaa gbá pɛ̀lɛ ísiaa,
à ɔzɛɛ gbá pɛ̀lɛ tɔɔlɛ. 3 À wii gbãa lɛ̀
lán nɔ̀ɔmusu pũnaawa. Kɛ́ à wiilɛ̀, lou-
vĩa mɛ̀n soplaɔ yã'ò. 4 Kɛ́ louvĩa mɛ̀n so-
plapiɔ yã'ò, má ye mà kɛ̃ lá guu, ɔ̃ ma
lɔɔ mà à bɔ̀ luabɛ à mɛ̀: Ńyɔ̃ yã́ pɔ́ lou-
vĩa mɛ̀n soplapiɔ ò kũa asii guu, ńsu kɛ̃o.
5 Malaika pɔ́ má è zɛa ísia ń tɔɔlɛowapi
a ɔplaa sɛ dɔ̀ musu,[*] 6 ɔ̃ a ò ń Lua pɔ́ kú
gɔɔpii à musu ń tɔɔlɛo ń ísiao kɛ̀ ń pɔ́
pɔ́ kú ń guuɔ píi tɔ́o[†] à mɛ̀: A gɛ̃gɛ̃ lɔo.
7 Malaika soplade kã̀aepɛzĩ tó àlɛ mɔ́ péi,
Lua pɔeã pɔ́ ulɛa a kɛ sa, lá à a baokpà a
zɔ̀blena ãnabiɔnɛwa.[‡]
8 Ɔ̃ ma lɔɔ pɔ́ má mà à bɔ̀ luabɛpi mà
lɔ à mɛ̀: Gɛ ǹ lá nɛ́na pooa pɔ́ na malaika
pɔ́ zɛa ísia ń tɔɔlɛowa ɔzĩpi sí. 9 Ɔ̃ ma gɛ
malaikapi kĩ́i, má òɛ̀ aà lá nɛ́napi kpaa, ɔ̃
a òmɛɛ: Si ǹ só. Aɔ na n lɛ́u lán zɔ́wa, iɔ
ĩ́i n nɔ̀sɛu. 10 Ɔ̃ ma lá nɛ́napi sì malaikapi

[§] **9:4** Zia 7.3
[**] **9:6** Yob 3.21
[††] **9:9** Yoɛ 1.6, 2.4-5
[‡‡] **9:11** Apii bɔɔlɛ mɛ̀ gbɛ̃kaalɛna.
[¶¶] **9:17** Luk 17.29
[§§] **9:20** Soũ 115.4-7, 135.15-17, Dan 5.23
[*] **10:5** Dan 12.7
[†] **10:6** Bɔa 20.11
[‡] **10:7** Amɔ 3.7

ɔzĩ, má sò. A na ma léu lán zɔ́wa. Kɛ́ má
mɔ̀, à ĩ́ikũ̀ ma nɔ̀sɛu.¶ 11 Ɔ̃ wa òmɛɛ: Dɔaa
ǹ ãnabikɛkɛ lɔ maamaa buiɔ ń bùsu gbɛ̃́ɔ
ń buiyãɔ ń kíaɔ yɑ̃́ musu.

Seelade gbɛ̃ɔn plaɔ

11 Ɔ̃ wà fee kpàa pɔyɔ̃bɔ ũ, wa òmɛɛ:
Fɛlɛ Lua kpɛ́ yɔ̃ ń aà gbagbakĩio,§
ní lousisina pɔ́ kú weɔ nao. 2 Ǹ a ua tó,
ńsu yɔ̃o, asa wa kpà luayãdansaiɔwaɛ.
Aa ɔ̃zɔ̃ Lua wɛ̃́lɛwa e mɔ bla ń plao.**
3 Má a seelade gbɛ̃ɔn plaɔ gba zɛ́ aa ãn-
abikɛkɛ gɔɔ ɔ̀aa soolo ń bàaɔ̃opi (1.260)
guu zwɑ̃̀nkasaɔ dadaa. 4 Gbɛ̃́piɔ mɛ́ kuli
mèn plaɔ ń dau mèn pla pɔ́ zɛa dṹnia
Dii aɛɔ ũ.†† 5 Tó gbɛ̃́ lɛ́ wɛɛlɛ ĩadamá, tɛ́
a bɔ ń léu à kṹ ń ibɛɛpiɔwa. Tó gbɛ̃́ su
lɛ́ wɛɛlɛ ĩadamá, màa ade a ga. 6 Aa lu-
abɛ zɛtaa iko vĩ,‡‡ kɛ́ lou su ma gɔɔ pɔ́
aalɛ ãnabikɛkɛo yɑ̃́i. Aa í lilɛa au ũ iko vĩ
lɔ.¶¶ Aa kìsia bui píi kpá dṹniazi gɔɔ pɔ́
aa yeiwa.
7 Tó aa ń seeladekɛ kɛ̀ aa làa, wài pɔ́
a bɔ gbɑ̃́o zòolo guu§§ a zĩkańnɔ, i zĩble-
má à ń dɛdɛ.* 8 An gɛ aɔ kálɛa mɛɛwia
zɔ̃ɔ pɔ́ wà ń Dii pàuliwa zɛa guu. Yáasi
guu wì mɛ mɛɛwiapiɛ Sɔdɔũ† ge Egipi.
9 Gbɛ̃́ɔ ń buiɔ ń buiyã'onaɔ ń bùsu gbɛ̃́ɔ
aa ń gɛɔ gwagwa e gɔɔ àaɔ̃ ń kĩnio, aa
we wà ń vĩo. 10 Gbɛ̃́ pɔ́ aa ku tɔɔlɛɔ pɔ-
nakɛ, aai dikpɛkɛ, aai gbadakɔ̃ɛ, kɛ́ ãn-
abi gbɛ̃ɔn pla pɔ́ wãwã kpàńzipiɔ gàga
yɑ̃́i. 11 Gɔɔ àaɔ̃ ń kĩniopi gbɛa Lua tò ĩ́an
wɛ̃nide gɛ̃̀ńgu, ɔ̃ aa fɛ̀lɛ zɛ̀.‡ Vĩa zɔ̃ɔ gbɛ̃́
pɔ́ ń éɔ kũ̀. 12 Ɔ̃ ãnabipiɔ lɔɔ gbãa mà à
bɔ̀ luabɛ, a ònɛ́: À fɛlɛ mɔ́ la. Ɔ̃ aa fɛ̀lɛ
tà musu luabɛpuana guu gɔɔ pɔ́ an ibɛɛɔ
wɛ́ fĩ̀má.¶ 13 Zĩbeezĩ tɔɔlɛ lùalua pãsĩ-
pãsĩ, mɛɛwiapi lɛɛ kwide kwɛ̀, ɔ̃ gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sopla (7.000) gàga tɔɔlɛlu-
aluaapi guu. Vĩa gbɛ̃́ kĩniɔ kũ̀, ɔ̃ aa Lua
Musude tɔbɔ̀. 14 Wɛ̃na plaade gɛ̃̀, a àaɔ̃de
lɛ́ ká sa.

Kɑ̃̀ae soplade pɛa

15 Malaika soplade a kɑ̃̀ae pɛ̀. Lɔɔ
gbãaɔ bɔ̀ luabɛ wà mɛ̀: Dṹnia kpala gɔ̃̀
wá Dii ń kía pɔ́ a kpào pɔ́ ũ, aɔ kible
gɔɔpii.§ 16 Gbɛ̃zɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn baasɔo mèndo-
sai pɔ́ zɔ̃lɛzɔ̃lɛa ń báawa Lua aɛpiɔ ń mi
pɛ̀lɛpɛlɛ tɔɔlɛ aa kùlɛɛ̀ 17 aa mɛ̀:
Dii Lua Gbãapiide,
ń kú yãa mɛ́ ń kú tia,
wa n sáaukɛ̀,
asa n bɔ ń n gbãa zɔ̃ɔoɛ,
ɔ̃ n gbasa n na kibleawa.
18 Bùsu píi gbɛ̃́ɔ za fɛ̃̀,
ɔ̃ n pɔkũmabɔ̀bɔmá.**
N yɑ̃́kpalɛkɛa ń gyaadeɔ gɔɔ kà.
Ńyɔ̃ fĩabo n zɔ̀blena ãnabiɔnɛ
ń n gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ vĩakɛnɛɔ,††
nɛ́fɛ̃nɛn gbɛ̃zɔ̃ɔ,

¶**10:10** Eze 2.8-3.3
§**11:1** Eze 40.5, Zkl 2.5-6
****11:2** Luk 21.24
††**11:4** Zkl 4.3, 11-14
‡‡**11:6** 1Kia 17.1
¶¶**11:6** Bɔa 7.17-19
§§**11:7** Zia 17.8
***11:7** Dan 7.7, 21, Zia 13.7
†**11:8** Isa 1.9-10
‡**11:11** Eze 37.10
¶**11:12** 2Kia 2.11
§**11:15** Bɔa 15.18, Dan 2.44, 7.14, 27
****11:18** Soũ 2.1, 5
††**11:18** Soũ 115.13

ní dū́niadɛnaɔ dɛdɛ.
19 Ɔ̃ wà Lua kpɛ́ pɔ́ kú musu wɛ̃̀, ɔ̃ ma Lu-
abaakuańnɔ kpagolo è. Lou lɛ́ pílɛ, àlɛ vĩ,
àlɛ pũna. Tɔɔlɛ lùalua, lougbɛ pãsĩ kwɛ̀.

Nɔɛ ń kwãsao

12 Ɔ̃ ma seela zɔ̃ɔ è luabɛ. Nɔɛɛ ĩatɛ̃
yea zwãa ũ, mɔvua ku aà gbá zíɛ,
a saana mɛ̀n kuɛplaɔ kpaa kía fala ũ.[‡‡]
2 A nɔsia, ɔ̃ nɔwãwã mɔ̀wà, àlɛ nɛ'iwãwã
wii lɛ́. 3 Ɔ̃ ma seela pãle è luabɛ. Kwãsa
tɛ̃a zóizoi kú we, a mi sopla, a kɔ́ba
kwi.[¶¶] A kíafua mɛ̀n sopla kpákpaa. 4 À
saana lɛɛ àaɔ̃de wòlo luabɛ ń a vlã́o a kwɛ̀
tɔɔlɛ,[§§] ɔ̃ à mɔ̀ zɛ̀ nɔɛ pɔ́ ye nɛ'ipi aɛ, kɛ́
à e nɛ́ pɔ́ a ipi so yã́i. 5 Ɔ̃ nɔɛpi nɛgɔ̃ɛ pɔ́
a kible bui píiwa ń mɔ̀ gopanao ì.[*] Ɔ̃ wà
nɛ́pi sɛ̀ tàò Lua ń a kpalabaao kĩ́i. 6 Nɔɛpi
bàalɛ̀ tà sɛ̃u, gu pɔ́ Lua kɛ̀kɛɛ̀ wà aà gwau
gɔɔ ɔ̀aa soolo ń bàaɔ̃opi (1.260) guu.
7 Ɔ̃ zĩ fɛ̀lɛ luabɛ, Misɛli[†] ń a malaikaɔ
zĩkà ń kwã́pio, mɛ́ kwã́ ń a malaikaɔ
zĩkàńnɔ. 8 Ɔ̃ an gbãa kɛ̃̀sã, aai zɔ̃lɛkĩi e
luabɛ lɔo. 9 Wà kwãsapi ya bɔ̀. Ɔ̃mɛ mlɛ̃̀
zi[‡] pɔ́ wì mɛ Ibiisi ge Setãu, dū́nia bū́u
sɛ̃̀sãna ũ. Wà aà bɔ zù tɔɔlɛ[¶] ń a ìwaɔ
sãnu. 10 Ɔ̃ ma lɔɔ gbãa mà luabɛ à mɛ̀:
Wá Lua zĩblè sa, aà gbãa ń aà kpalao bɔ̀
gupuau, à iko kpà kía pɔ́ á kpàwa. Asa
wà gbɛ̃yaana pɔ́ ìɔ wá gbɛ̃́ɔ yaa wá Luaɛ
fãanɛ ń gwãasĩnao ya bɔ̀.[§] 11 Wá gbɛ̃́ɔ
zĩblèwà ń Sã au gbãao ń ń seeladekɛyão.
Aa gì ń wɛ̃nii e aa gè gàò. 12 A yã́i tò á gbɛ̃́
pɔ́ á kú luabɛɔ, à pɔnakɛ. Waiyoo tɔɔlɛ ń
ísiao, asa Ibiisi pìlawá ń pɔkũma zɔ̃ɔoɛ,
kɛ́ a dɔ̃ gɔɔ pɔ́ gɔ̃ɛ bílao yã́i.
13 Kɛ́ kwã́ è wà a zu tɔɔlɛ, ɔ̃ à pɛ̀lɛ nɔɛ
pɔ́ nɛgɔ̃ɛ ìpizi. 14 Ɔ̃ wà kúu zɔ̃ɔ gɛ̃̀sĩa kpà
nɔɛpiwa mɛ̀n pla, aà vuaò, i zãkũ ń mlɛ̃-
pio, à ta gu pɔ́ wa kɛ̀kɛɛu sɛ̃u, kɛ́ wà aà
gwau wɛ̃̀ àaɔ̃ ń kĩniopi guu.[**] 15 Mlɛ̃pi í
pìsi nɔɛpi kpɛ lán swawa, kɛ́ ísɔ̃ e aà sɛ́,
16 ɔ̃ tɔɔlɛ nɔɛpi mìsi, à a lɛ́ wɛ̃̀ à í pɔ́ bɔ̀
kwã́ lɛ́upi mì. 17 Ɔ̃ kwã́pi pɔ pà nɔɛpizi,
à gɛ̀ zĩkai ń aà bui pɔ́ gɔ̃̀ɔ, gbɛ̃́ pɔ́ aa Lua
yã́ kũa mɛ́ aaìɔ Yesu seeladekɛ kɛɔ. 18 A
zɛa ísialɛ.

Wài mɛ̀n plaɔ

13 Ɔ̃ ma wài è, àlɛ bɔ ísiapi guu, aà
kɔ́ba kwi, aà mi sopla. Kɔ́ba mɛ̀n
kwipiɔ kíafuaɔ kpákpaa. Dɔ́ɛa ń Luao tɔ́
kɛ̃a aà mipiɔwa.[††] 2 Wài pɔ́ má èpi bɔ̀ lán
gbɛaanawa. Aà ɔ pãsĩ maamaaɛ, mɛ́ aà lɛ́
dɛ nɔ̀ɔmusu lɛ́wa. Kwã́ a gbãa kpàwà ń a
kpalao ń a iko zɔ̃ɔo.[‡‡] 3 Aà mipiɔ do dɛ lá
wà a kaikɛ̀ dɛadɛa a bɔ làawa. Aà yã́ bɔ̀
dū́nia gbɛ̃́pii saɛ, ɔ̃ aa tɛ̀aàzi. 4 Ɔ̃ aa kùlɛ
kwã́piɛ, kɛ́ à a iko kpà wàipiwa yã́i. Aa
kùlɛ wàipiɛ lɔ aa mɛ̀: Démɛ kà wàipiwai?
Démɛ a fɔ̃ zĩkaaànɔi?
5 Wà walayã'olɛ dɔ̀ wàipiɛ aà Lua
tɔbɛ̃ɛsiò, mɛ́ wà aà gbà zɛ́ aàɔ iko vĩ e
mɔ bla ń plao. 6 Ɔ̃ à nà dɔ́ɛa ń Luaowa, à
aà tɔbɛ̃ɛsì ń aà kúkĩio ń gbɛ̃́ pɔ́ kú weɔ.
7 Wà aà gbà zɛ́ aà zĩka ń Lua gbɛ̃́ɔ, i zĩble-
má. Wà aà gbà zɛ́ lɔ aàɔ iko vĩ bui píiwa

[‡‡] **12:1** Daa 37.9
[¶¶] **12:3** Dan 7.7
[§§] **12:4** Dan 8.10
[*] **12:5** Isa 66.7, Soũ 2.9
[†] **12:7** Dan 10.13, 21, 12.1, Yud 9
[‡] **12:9** Daa 3.1
[¶] **12:9** Luk 10.18
[§] **12:10** Yob 1.9-11, Zkl 3.1
[**] **12:14** Dan 7.25, 12.7
[††] **13:1** Zia 17.3, 7-13
[‡‡] **13:2** Dan 7.3-6

ń gbɛ̃́piio ń buiyãɔ píi ń bùsu píi gbɛ̃́ɔ.[¶¶]
8 Gbɛ̃́ pɔ́ aa ku tɔɔlɛɔ kúlɛ wàipiɛ ḿpii,
mɛ́ i kɛ gbɛ̃́ pɔ́ an tɔ́ kú àizãna taalau[§§]
e Lua àɔ gɛ́ dṹnia kálɛi bàasio. Taala piá
Sã pɔ́ wa dɛ̀ pɔ́ɛ. 9 Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ vĩ, aà yɑ̃́ɛ
bee ma.
10 Gbɛ̃́ pɔ́ Lua dìlɛ wà kũ zĩ̀zɔ ũ,
wa kũ zĩ̀zɔ ũɛ.
Gbɛ̃́ pɔ́ Lua dìlɛ wà dɛ ń fɛ̃ndao,
fɛ̃nda wa dɛò.[*]
Bee lɛ́ lɛda Lua gbɛ̃́ɔwa aaɔ mɛna vĩ, aaɔ
aà náai vĩ.
11 Ɔ̃ ma wài pãle è, àlɛ bɔ tɔɔlɛu. Aà
kɔ́ba vĩ mɛ̀n pla lán sãwa, ãma à yã'ò
lán kwãsawaɛ.[†] 12 À wài sɛ̃́ia iko píi kɛ̀
aà wáa. A tò tɔɔlɛ ń gbɛ̃́ pɔ́ aa kuwàɔ
kùlɛ wài sɛ̃́ia pɔ́ wà aà kaikɛ̀ dɛadɛa a bɔ
làaɛ. 13 À dabudabu zɔ̃ɔɔ kɛ̀, baa se a tò tɛ́
bɔ̀ luabɛ à lɛ̀lɛ tɔɔlɛ gbɛ̃nazĩnaɔ wáa. 14 À
gbɛ̃́ pɔ́ aa ku tɔɔlɛɔ sɑ̃̀sã ń dabudabu pɔ́
wà aà gbà zɛ́ a kɛ̀ wài sɛ̃́ia wáaɔ. A ònɛ́ aa
wài pɔ́ wà aà kaikɛ̀ ń fɛ̃ndao à gi ku taa
kɛ. 15 Ɔ̃ wà wài plaadepi gbà zɛ́ à wɛ̃ni
kpa wài taapiwa, ɔ̃ wài taapi fɔ̃̀ yã'ò a tò
wà gbɛ̃́ pɔ́ gì kúlɛiɛɔ dɛ̀dɛ. 16 A tò wà see-
lakɛ̀ gbɛ̃́pii ɔplaawa ge an mi'aɛ, néfɛ̃nɛn
gbɛ̃zɔ̃ɔ, ɔdeɔ ń taasideɔ, zɔɔ ń wɛ̃́ɛɔ, 17 kɛ́
gbɛ̃ɛ su pɔ́ yíao ge à pɔ́ lúo, mɛ́ i kɛ a
seela pɔ́ dɛ wàipi tɔ́ ũ ge aà tɔ́ nimɛloo
vĩ bàasio. 18 Ɔ̃nɔyãn kɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ wɛzɛ̃ vĩ,
aà wàipi nimɛloo polo, asa gbɛ̃nazĩna tɔ́
nimɛlooɛ. Aà nimɛlooá ɔ̀aa àaɔ̃ ń bàaɔ̃ ń
soolooɛ (666).

Sã ń gbɛ̃́ pɔ́ à ń bóɔ

14 Ɔ̃ ma Sã è zɛa Siɔna gbɛ̀sĩsĩwa.
Gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ basopla ń
síiɔ̃o (144.000) kuaànɔ. Aà tɔ́ ń aà Mae
tɔ́o kɛ̃a ń mi'aɛwa.[‡] 2 Ma kɔ̃fĩ mà à bɔ̀ lu-
abɛ. A kĩ́i dɔ lán izɔ̃ɔsukaawa, lán louvĩa
gbãawa. Kɔ̃fĩ pɔ́ má màpi dɛ lán mɔɔnlɛ-
naɔ mɔɔna ɔ́wa. 3 Gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ ba-
sopla ń síiɔ̃opiɔ (144.000) lɛ́ lɛ̀ dafu sí
kpalabaa ń pɔ́ bɛ̃́ɛ mɛ̀n síiɔ̃ɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ
aɛ. Gbɛ̃e i fɔ̃ lɛpi dàdao, sema gbɛ̃́ pɔ́ wà
ń bó dṹnia guupiɔ bàasio. 4 Aamɛ aa gbɛ̃́
pɔ́ aai gbãsĩkɛ ń nɔɛooɔ ũ, aa lɛ́soɛ. Aaìɔ
tɛ Sãzi gu pɔ́ àlɛ gɛ́u píi. Gbɛ̃́ɔ guu ampiɔ
ɔ̃ wà ń bó Luaɛ ń São pɔ́ káau pɔ́ wa
kpàwàɔ ũ. 5 Wi ma zii aa ɛɛtòo, aa tàae
vĩo.[¶]

Yɑ̃́kpalɛkɛgɔɔ baokpaa

6 Ɔ̃ ma malaika pãle è, àlɛ vua
musumusu. A baona pɔ́ kú gɔɔpii kũa à
kpa gbɛ̃́ pɔ́ aa ku tɔɔlɛɔnɛ, bùsu gbɛ̃́pii,
bui píi, buiyã'ona píi ń gbɛ̃́piio. 7 A ò
gbɑ̃́ugbãu: À vĩakɛ Luaɛ à aà tɔbɔ, asa aà
yɑ̃́kpalɛkɛa ń gbɛ̃́ɔ gɔɔ kàɛ. À kúlɛ Lua pɔ́
musu ń tɔɔlɛo ń ísiao ń nibɔnaɔ kɛ̀piɛ.
8 Malaika plaade tɛ aà kpɛ à mɛ̀: Babɛli
gà! Mɛɛwia zɔ̃ɔpi gà![§] A tò bui píi a vɛ̃ɛ
gbãa pɔ́ dɛ a káaluakaa ũ mì.
9 Malaika àaɔ̃de tɛ́ ń kpɛ, a ò gbɑ̃́ug-
bãu à mɛ̀: Tó gbɛ̃́ kùlɛ wàiɛ ń aà taao,
mɛ́ à aà seela kɛ̀ a mi'aɛ ge a ɔwa, 10 ɔ̃mɛ
a Lua pɔkũma vɛ̃ɛ pɔ́ wa kà a pɔfɛ̃ im-
ibɔu atɛ̃ɛ mi, i wãwãkɛ tɛ́ ń ĩatɛ̃gbɔ̃o[**]
guu Lua malaikaɔ ń São aɛ. 11 An ĩadama

[¶¶]**13:7** Dan 7.8, 25, 11.36
[§§]**13:8** Soũ 69.28
[*]**13:10** Zel 15.2
[†]**13:11** Mat 7.15
[‡]**14:1** Eze 9.4, Zia 7.3-4
[¶]**14:5** Sof 3.13
[§]**14:8** Isa 21.9, Zel 51.7-8, Zia 18.2
[**]**14:10** Daa 19.24, Eze 38.22

súɛlɛ aɔ bɔ gɔɔpiiɛ.[††] Gbɛ̃́ pɔ́ kùlɛ wàipiɛ
ń aà taao aa aà tɔ́ seela kɛ̀ɔ ɪ̃́ampaa vĩo
fãanɛ ń gwãasĩnao. [12] Bee lɛ́ lɛda Lua gbɛ̃́
pɔ́ aa yɑ̃́ pɔ́ a dìlɛɔ kũa mɛ́ aa Yesu náai
vĩɔwa aaɔ mɛna vĩ.

[13] Ɔ̃ ma lɔɔ mà à bɔ̀ luabɛ à mɛ̀: Kɛ́ bee
kɛ̃́. Báaadeɔ gbɛ̃́ pɔ́ aa ga naa Diiwa guu
za tiaɔ. Lua Nisĩna mɛ̀: Ao! Aa kɑ̃́mabo ń
ń zĩo, asa an maakɛa gbɛ tɛ́ńzi.

Tɔɔlɛ pɔ́ɔ kɛkɛa

[14] Ɔ̃ ma luabɛpuana è, pɔe zɔ̃lɛwà à
bɔ̀ lán gbɛ̃nazĩnawa.[‡‡] A vua fùa kpaa, a
kɔma lɛna kũa. [15] Ɔ̃ malaika pãle bɔ̀ Lua
kpɛ́u à lɛ́ gbãa zù gbɛ̃́ pɔ́ zɔ̃lɛa luabɛpua-
nawazi à mɛ̀: Kɔma ká pɔ́i ǹ kɛ̃́, asa tɔɔlɛ
pɔ́ɔ mà à kà kɛkɛaɛ.[¶¶] [16] Ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ zɔ̃lɛa
luabɛpuanawa a kɔma màlɛ tɔɔlɛ, à tɔɔlɛ
pɔ́ɔ kɛ̀kɛ.

[17] Malaika pãle bɔ̀ musu Lua kpɛ́u, a
kɔma lɛna kũa lɔ. [18] Ɔ̃ malaika pãle pɔ́ tɛ́
iko vĩ bɔ̀ sa'okĩi. À lɛ́ gbãa zù gbɛ̃́ pɔ́ kɔma
lɛna kũapizi à mɛ̀: Ǹ n kɔma lɛna ka tɔɔlɛ
vɛ̃ɛ kɔ́ɔi ǹ zɔ̃, asa a bɛ màɛ. [19] Ɔ̃ malaikapi
a kɔma màlɛ tɔɔlɛ, à tɔɔlɛ vɛ̃ɛ kɔ́ zɔ̃̀zɔ̃ a
kà vɛ̃ɛfɛ̃kĩi zɔ̃ɔ pɔ́ dɛ Lua pɔkũmabɔbɔbɔ
ũ guu. [20] Wà ɔ̃zɔ̃̀ vɛ̃ɛ kɔ́piɔwa[§§] wɛ̃́nkpɛ,
ɔ̃ au bɔ̀lɛ vɛ̃ɛfɛ̃kĩi guu à dàgua e kiloo ɔ̀aa
do ń basɔoo, a lɛsĩ kà sɔ̃́ ɑ̃̀asĩna lɛ́u.

Kìsia gbɛzã mɛ̀n soplaɔ kpaańzi

15 Ɔ̃ ma seela pãle è luabɛ, a zɔ̃ɔ, à
bɔ̀ ma saɛ. Malaika gbɛ̃ɔn soplaɔ
kìsia gbɛzã mɛ̀n soplaɔ kũa. Bee Lua a a
pɔkũmabɔbɔama midɛò.

[2] Ɔ̃ ma pɔe è lán ísiwa, a da lán díiwa
yãalɛa ń tɛ́o. Ma gbɛ̃́ pɔ́ aa zĩblè wàiwa ń
aà taao ń aà tɔ́ nimɛloooɔ è zɛa díi pɔ́ da
lán ísiwapi saɛ, aa mɔɔna pɔ́ Lua kpàmáɔ
kũa. [3] Aalɛ Lua zɔ̀blena Mɔizi lɛ[*] sí ń Sã
pɔ́o aa mɛ̀:
Dii Lua Gbãapiide,
n yãkɛaɔ zɔ̃ɔ, aa bɔ̀ wá saɛ.
Bui píi Kía,
ni yãkɛ a zɛ́wa ń sĩanao.
[4] Dii, démɛ n vĩa vĩo ni?
Démɛ a gí n tɔbɔii?
Asa ndo n kua mɛ́ adoa.
Bui píi a mɔ kúlɛnɛ,[†]
asa n maakɛaɔ bɔ̀ gupuau.

[5] Bee gbɛa ma Lua kpɛ́ è wɛ̃a musu,
zwɑ̃̀akpɛ pɔ́ aà ikoyã kúu ũ.[‡] [6] Ɔ̃ malaika
gbɛ̃ɔn sopla pɔ́ kìsia mɛ̀n sopla kũaɔ
bɔ̀lɛ kpɛ́piu. Aa bàabaa pua táitai tɛkɛa
dadaa, vua asana dɔdɔa ń kùawa. [7] Ɔ̃ pɔ́
bɛ̃́ɛ mɛ̀n síiɔ̃ɔ do vua tùu kpà malaika
gbɛ̃ɔn soplapiɔwa ń miwa. Lua pɔ́ ìɔ bɛ̃́ɛ
gɔɔpii pɔkũma ká ń pai. [8] Lua gawi ń a
gbãao súɛlɛ kpɛ́pi pà.[¶] Gbɛ̃ɛ a fɔ̃ gɛ̃uo e
malaika gbɛ̃ɔn soplaɔ kìsia mɛ̀n soplapiɔ
gɛ midɛò.

Lua pɔkũmabɔbɔa dɯ̃́niawa.

16 Ɔ̃ ma lɔɔ gbãa mà à bɔ̀ Lua kpɛ́u, a
ò malaika gbɛ̃ɔn soplapiɔnɛ: À gɛ́
Lua pɔkũma pɔ́ kú tùu mɛ̀n soplaɔ guu
ɛ́lɛi dɯ̃́niawa.

[2] A sɛ̃́ia gɛ̀ a pɔ́ ɛ̀lɛ dɯ̃́niawa. Ɔ̃ sɑ̃́nɛ
vãi pãsĩɔ[§] gbɛ̃́ pɔ́ wài seela vĩ aaì kúlɛ
aà taaɛɔ lè.

[††] **14:11** Isa 34.10
[‡‡] **14:14** Dan 7.13
[¶¶] **14:15** Yoɛ 4.13
[§§] **14:20** Isa 63.1-6, Zia 19.15
[*] **15:3** Bɔa 15.1
[†] **15:4** Soũ 86.9
[‡] **15:5** Bɔa 40.34
[¶] **15:8** 1Kia 8.10-11, Isa 6.4
[§] **16:2** Bɔa 9.10

3 A plaade a pɔ́ ɛ̀lɛ ísiawa. Ɔ̃ ísia í gɔ̃̀
lán gɛ̀ auwa, pɔ́ bɛ̃́ɛ pɔ́ kú a guuɔ gàga
píi.
4 A àaɔ̃de a pɔ́ ɛ̀lɛ swaɔ ń nibɔnaɔwa, ɔ̃
an í lì au ũ.[**] 5 Ɔ̃ má mà malaika pɔ́ í iko
vĩ mɛ̀:
Kuaadoade, n gbɛ̃́ pɔ́ ń kú yãa,
mɛ́ ń kú tia,
n yɑ̃́kpalɛkɛ̀ńnɔ a zɛ́waɛ.
6 Aa n gbɛ̃́ɔ ń n ãnabiɔ au bɔ̀lɛ,
ɔ̃ n aupi kpàmá aa mì.
À kɔ̃sìńnɔ màaɛ.
7 Ɔ̃ ma lɔɔ mà sa'okĩi à mɛ̀:
Ao, Dii Lua Gbãapiide,
n yɑ̃́kpalɛkɛ̀ńnɔ a zɛ́waɛ,
mɛ́ a sĩana vĩ.
8 A síiɔ̃de a pɔ́ ɛ̀lɛ ĩatɛ̃wa, a tò à gbɛ̃naz-
ĩnaɔ tɛkũ̀. 9 A pusu gbãa ń lɛ́, ɔ̃ aa Lua pɔ́
kìsia beeɔ iko vĩ tɔbɛ̃ɛsì. Aai nɔ̀sɛlilɛ aa
aà tɔbɔ̀ɔ.
10 A sɔode a pɔ́ ɛ̀lɛ wài kpalabaawa,
ɔ̃ gusia[††] dà aà kpalaa. Gbɛ̃́ɔ lɛ́ ń lɛ́ fĩ
wãwã guu, 11 ɔ̃ aa Lua Musude tɔbɛ̃ɛsì an
wãwã ń ń sɑ̃́nɛo yɑ̃́i. Aai nɔ̀sɛlilɛ aa mikɛ̃̀
ń yãkɛaɔwao.
12 A soolode a pɔ́ ɛ̀lɛ swa zɔ̃ɔ
Uflatawa,[‡‡] ɔ̃ swapi í bà à zɛbɔ̀ gukpɛ
kíaɔnɛ. 13 Ɔ̃ ma tɑ̃́aɔ è mɛ̀n àaɔ̃ lán
blɔɔɔwa, aalɛ bɔ kwɑ̃́ ń wàio ń ãnabi
ɛgɛnao lɛ́u. 14 Tɑ̃́a dabudabukɛnaɔnɛ.
Aalɛ gɛ́ dṹnia bṹu kíaɔ kĩ́i, kɛ́ aa ń kãaa
zĩkaa Lua Gbãapiide gɔɔ zɔ̃ɔ zĩ́ yɑ̃́i.
15 Ma! Má mɔ́ lán kpɑ̃́iwaɛ.[¶¶] Báaaden
gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ itɛ̃kɛ mɛ́ a a pɔkasaɔ daa, kɛ́
asu bɔ bṹu wà aà puizi eo yɑ̃́i ũ.[§§] 16 Ɔ̃
tɑ̃́apiɔ kíapiɔ kɑ̃̀aa gu pɔ́ wì mɛ ń Ɛbɛlu
yɑ̃́o Aamagedɔ̃.
17 A soplade a pɔ́ ɛ̀lɛ ĩ́anawa. Ɔ̃ lɔɔ
gbãa bɔ̀ kpalabaa kĩ́i Lua kpɛ́u à mɛ̀:
A lɛ́ kà. 18 Lou lɛ́ pílɛ, àlɛ vĩ, àlɛ pũna.
Tɔɔlɛ lùalua pãsĩpãsĩ. Zaa wà gbɛ̃nazĩna
kàlɛ dṹnia guu, a taa i kɛo, a pãsĩ kɛ̀
zài. 19 Mɛɛwia zɔ̃ɔ kɛ̃̀aa lɛɛ àaɔ̃, mɛ́ bui
píi mɛɛwiaɔ kwɛ̀. Mɛɛwia zɔ̃ɔ Babɛli yɑ̃́
dɔ̀ Luagu, ɔ̃ à a pɔkũma vɛ̃ɛ gbãa imibɔ
kpàwà a mì.[*] 20 Ísia gũgũnaɔ gɛ̃̀zɛa píi,
wi wɛsi gbɛ̀sĩsĩɔlɛ lɔo. 21 Lougbɛ zɔ̃ɔɔ bɔ̀
luabɛ, aa kà kiloo bla. Aa kwɛ̀ gbɛ̃nazĩ-
naɔla,[†] ɔ̃ aa Lua tɔbɛ̃ɛsì lougbɛ kìsia yɑ̃́i,
asa kìsiapi pãsĩ maamaaɛ.

Káalua pɔ́ di wài kpɛ

17 Malaika gbɛ̃ɔn sopla pɔ́ tùu mɛ̀n
sopla kũapiɔ do òmɛɛ: Mɔ mà yɑ̃́
pɔ́ a wi káalua zɔ̃ɔ pɔ́ zɔ̃lɛa swa zɔ̃ɔɔwa
ɔlɔnɛ. 2 Dṹnia kíaɔ gbãsĩkɛ̀aànɔ, mɛ́ dṹ-
nia gbɛ̃́ɔ vɛ̃ɛ pɔ́ dɛ aà káaluakaa ũ mì aa
kɑ̃̀.[‡] 3 Lua Nisĩna dɛdɛaapi guu malaikapi
gɛ̀manɔ sɛ̃u. Ɔ̃ ma nɔɛ è di wài tɛ̃a kpɛ.
Dɔ́ɛa ń Luao tɔ́ɔ fĩfĩwà, a mi sopla, a
kɔ́ba kwi.[¶] 4 Nɔɛpi zwɑ̃̀a tɛ̃a ń a gàalu-
ladeo yea, a vua nɔamblebɔɔ daa ń gbɛ̀
bɛɛɛdeɔ ń òsoɔ. A vua imibɔ kũa, bɔlɔɔ
ń a káaluakaa gbãsĩɔ ka a pai. 5 Wà tɔ́
pɔ́ wa a asii dɔ̃o kɛ̃̀ aà mi'aɛwa wà mɛ̀:
Mɛɛwia zɔ̃ɔ Babɛli, káaluaɔ ń dṹnia bɔlɔɔ
da. 6 Má è nɔɛpi Lua gbɛ̃́ pɔ́ wà ń dɛdɛ
Yesu seeladekɛ yɑ̃́iɔ au mì à kɑ̃̀, àlɛ aà dɛ
lán wɛ̃wa.
Kɛ́ ma aà è, yɑ̃́pi dìa. 7 Ɔ̃ malaikapi ma
la à mɛ̀: Bɔ́yãi yɑ̃́pi dìmai? Má nɔɛpi asii

[**]**16:4** Bɔa 7.17-21
[††]**16:10** Bɔa 10.22
[‡‡]**16:12** Isa 11.15
[¶¶]**16:15** Zia 3.3
[§§]**16:15** Zia 3.18
[*]**16:19** Isa 51.17
[†]**16:21** Bɔa 9.23, Zia 11.19
[‡]**17:2** Zel 51.6-7, Zia 14.8
[¶]**17:3** Zia 13.1

onɛ ń wài pɔ́ aà sɛa, a mi sopla, a kɔ́ba
kwipi asiio. 8 Wài pɔ́ ń èpi ku yãa mɛ́
a ku lɔo. A bɔ gbắo zòolo guu§ i mipɛ
kaalɛwa. Gbɛ̃́ pɔ́ aa ku tɔɔlɛ an tɔ́ kú àiza-
na taalau za dṹnia daalɛgɔɔɔ, tó aa wài
pɔ́ kú yãa mɛ́ a ku lɔo mɛ́ a ɛa mɔpi è, a
yẫ a dimá. 9 Làasoode pɔ́ ɔ̃nɔ vĩ yẫn kɛ.
Mì mɛ̀n soplapiɔá sĩ̀sĩ mɛ̀n sopla pɔ́ nɔɛ
zɔ̃lɛmáɔɛ. Kía gbɛ̃ɔn soplaɔnɛ lɔ. 10 An
gbɛ̃ɔn sɔo lɛ̀lɛ, gbɛ̃do ku, gbɛ̃do kpɛ́. Tó
à mɔ̀, a gɛ̃gɛ̃o. 11 Wài pɔ́ kú yãa mɛ́ a
ku lɔo piá kía swaaɔ̃deɛ. Gbɛ̃ɔn soplapiɔ
doɛ lɔ. Àlɛ mipɛ kaalɛwa. 12 Kɔ́ba mɛ̀n
kwi pɔ́ ń èpiɔá kía gbɛ̃ɔn kwi** pɔ́ aai
kpalable yãaoɔnɛ. Aa kigɔɔsoplana ble
ń wàio sãnu. 13 An gbɛ̃ɔn kwipiɔ píi lɛ́
doũɛ. Aa ń gbãa ń ń ikoo kpa wàipiwa.
14 Aa zĩka ń São, Sã i zĩblemá, asa diiɔ
Diiɛ mɛ́ kíaɔ Kíaɛ. Aà gbɛ̃́ náaide pɔ́ à ń
sisi à ń sɛ́ɔ kuaànɔ. 15 Ɔ̃ malaikapi òmɛɛ:
Swa pɔ́ ń è káalua zɔ̃lɛmápiɔá buiɔ ń
bílaɔ ń bùsu gbɛ̃́ɔ ń buiyã'onaɔnɛ. 16 Wài
ń kɔ́ba mɛ̀n kwi pɔ́ ń èpiɔ za káalua pigu.
Aa aà kɛ yáiyai, aai aà to puizi. Aa aà so
aai tɛsɔ̃wà. 17 Asa Lua a pɔeã dànɛ́ ń sɔ̃u
aa lɛdoũkɛɛ, aai ń kpala kpa wàipiwa e
Lua yẫ gɛ paò. 18 Nɔɛ pɔ́ ń è piá mɛɛwia
zɔ̃ɔ pɔ́ iko vĩ dṹnia kíaɔwaɛ.

Babɛli gaa

18 Bee gbɛa ma malaika pãle è à bɔ̀
luabɛ. A iko zɔ̃ɔ vĩ mɛ́ aà gawi dṹ-
nia pù. 2 À wii gbãa lɛ̀ à mɛ̀: Babɛli gà,
mɛɛwia zɔ̃ɔpi gà.†† À gɔ̃̀ zeeɔ kúkĩi ũ, tẫa
bui píi tòo ũ, bã pɔ́ wì ń tɛ̃bo wa ye ń
gĩyãioɔ bɛ ũ.‡‡ 3 Asa bui píi aà vɛ̃ɛ gbãa
pɔ́ dɛ aà káaluakaa ũ mìɛ.¶¶ Dṹnia kíaɔ
gbãsĩ̀kɛ̀aànɔ, mɛ́ dṹnia laatanaɔ kɛ̀ ɔdeɔ
ũ aà lalasikɛa zɔ̃ɔ guu.
4 Ɔ̃ ma lɔɔ pãle mà à bɔ̀ luabɛ à mɛ̀:
À bɔlɛ a guu ma gbɛ̃́ɔ,
kɛ́ á ɔ su àɔ ku aà duuna guu,
yẫ pɔ́ wa yíawàɔ á leo yẫi.§§
5 Asa aà duuna gbẫ zɔ̃̀ luawaɛ,
mɛ́ aà vãikɛaɔ dɔ̀ Luagu.
6 À fĩaboɛ̀ yẫ pɔ́ a kɛ̀ɛ́wa,
à kɛɛ̀ aà yãkɛawa lɛɛ pla.
À pɔkũma í káuɛ̀ a imibɔu
dɛ pɔ́ pɔ́ a kàunɛ́la lɛɛ pla.
7 À wãwã ń wɛ̃nao kpaaàzi,
lá à tɔbɔ̀ kua lalasikɛa guu lɛ́u.
Asa ì o a sɔ̃ guu,
nɔɛ kían a ũ zɔ̃lɛa a báawaɛ,
gyaa gbɛandon a ũo,
a wɛ̃nakɛ bauo.*
8 A yẫi tò kìsiaɛ beeɔ aà le gɔɔ do,
gagyã ń wɛ̃nao ń nɔanao.
Tɛ́ mɛ́ a kũwà,
asa Dii Lua aà yẫkpalɛkɛna gbãa.
9 Dṹnia kía pɔ́ aa gbãsĩ̀kɛ̀aànɔ aa
lalasikɛ̀aànɔɔ, tó aa a tékũa lu è, aa ɔ́ɔlɔ
aa ńzĩa gbɛ̃gbɛ̃. 10 Aa zɛ kãaa vĩa guu
wãwã pɔ́ wa kpài yẫi aa mɛ:
Waiyoo, waiyoo, mɛɛwia zɔ̃ɔ!
Mɛɛwia ikode Babɛli!
Yẫ mɔ̀ zɔ̃̀lɛma gɔɔ do gɔ̃̀ɔa!
11 Dṹnia laatanaɔ ɔ́ɔlɔ sɔ̃,† aa wɛ̃nakɛɛ̀,
kɛ́ gbɛ̃e a ń laaɛ beeɔ lúmá lɔo yẫi:
12 Vua, ắnusu, gbɛ̀ bɛɛɛdeɔ, òsɔɔ, zwẫa
ɔdeɔ, zwẫa tɛ̃a ń a gàaluladeɔ, siliki, lí
maa bui píi, pɔ́ pɔ́ wì kɛ ń wesa swaaɔ ń
lí bɛɛɛdeo ń mɔgotɛ̃o ń mɔsio ń gbɛpuao
píi, 13 dopɔɔ, nísi gĩnanaɔ, tulaletiɔ, zɔ̃go
lí'ɔɔ, vɛ̃ɛ, nísi, pɛ̃eti, pɔ́wɛna, zuɔ, sãɔ, sɔ̃́ɔ

§**17:8** Dan 7.7, Zia 11.7
****17:12** Dan 7.24
††**18:2** Isa 21.9
‡‡**18:2** Zia 14.8, Zel 50.39
¶¶**18:3** Zel 51.7, Zia 17.2
§§**18:4** Zel 51.6
***18:7** Isa 47.7-9
†**18:11** Eze 27.31

ń a góɔ, zɔɔ ń gbɛ̃nazĩna wɛ̃niɔ. 14 Wa oɛ̀:
Pɔ maa pɔ́ ni a nidɛɔ làama píi. N nama
ń n gawio pìlima píi, wa e bau lɔo.
15 Laatana pɔ́ aa kɛ̀ ɔdeɔ ũ mɛɛwiapi
sabaiɔ zɛ kãaa vĩa guu wãwã pɔ́ wa kpài
yá̃i. Aa ɔ́ɔlɔ aa wɛ̃nakɛ 16 aa mɛ:
Waiyoo, waiyoo mɛɛwia zɔ̃ɔ!
À bàabaa yè yãa
ń zwã̀a gàaluladeo ń a tɛ̃ao.
À vua nɔamblebɔɔ dà yãa
ń gbɛ̀ bɛɛɛdeɔ ń òsoɔ.
17 Aà àizɛɛ píi músikɛ̀ gɔɔ do gɔ̃̀ɔ.
Gó'ilɛna diiɔ ń tagɛnaɔ ń ígbɛ̃ɔ ń gbɛ̃́
pɔ́ aaì zĩkɛ ísiaaɔ zɛ kãaa ḿpii. 18 Tó
aa mɛɛwiapi tɛ́kũa lu è, aa wiilɛ aa mɛ:
Mɛɛwiae ku yãa, a zɔ̃ɔ kà mɛɛwiaɛ bee-
wao. 19 Aa ɔ́ɔlɔ aa ńzĩa gbɛ̃gbɛ̃, aa wɛ̃-
nakɛ aa wiilɛ aa mɛ:
Waiyoo, waiyoo mɛɛwia zɔ̃ɔ!
Gbɛ̃́ pɔ́ aa gó'ilɛna vĩ ísiaaɔ píi
kɛ̀ ɔdeɔ ũ ń àizɛɛ pɔ́ pàlawào,‡
ɔ̃ à gɔ̃̀ bɛzia ũ gɔɔ do gɔ̃̀ɔ.
20 À pɔnakɛ a yá̃ musu luabɛdeɔ ń Lua
gbɛ̃́ɔ ń aà zĩnaɔ ń ãnabiɔ, asa Lua mɛ́
tɔsìwàɛ́.
21 Ɔ̃ malaika gbãade gbɛ pɔ́ kà
wísilɔgbɛ gbɛ̃̀nɛwa sɛ zù ísia guu à mɛ̀:
Màa wa mɛɛwia zɔ̃ɔ Babɛli zu ń gbãao,
wa mɛɛwiapi e bau lɔo.¶
22 Wa mɔɔna ge gã̀a'ɔ ge kulɛ
ge kã̀ae'ɔ ma n guu bau lɔo.
Wa ɔzĩkɛnae e n guu bau lɔo.
Wa wísilɔgbɛ kɔ̃fĩ ma n guu bau lɔo.
23 Wa filia gupua e n guu bau lɔo.
Wa nɔsɛkɔ̃fĩ ma n guu bau lɔo.
N laatanaɔá dṹnia gbɛ̃́ gbiaɔnɛ yãa,
n pɔdà bui píiwa, n ń mi lìaa.
24 Wà ãnabiɔ ń Lua gbɛ̃́ɔ au è a guu
ń gbɛ̃́ pɔ́ wà ń dɛdɛ dṹnia guuɔ píi.§

Pɔnakɛa luabɛ

19 Bee gbɛa ma lɔɔ gbãa mà luabɛ
lán dasi yã'owa à mɛ̀:
Àleluya! Wá Lua mɛ́ zĩblè!
Ɔ̃mɛ gawi ń gbãao vĩ,
2 asa ì yá̃kpalɛkɛńnɔ a zɛ́wa ń sĩanaoɛ.
À yá̃kpalɛkɛ̀ ń káalua zɔ̃ɔ pɔ́ dṹnia ɔ̃̀ɔkpà
ń a káaluakaaopio.
À a zɔ̀blenaɔ dɛdɛa tɔsìwà.
3 Aa ò lɔ:
Àleluya!
A súɛlɛ aɔ dɔ gɔɔpiiɛ.**
4 Gbɛ̃zɔ̃ɔ gbɛ̃ɔn baasɔo mɛ̀ndosaiɔ ń pɔ́
bɛ̃́ɛ mɛ̀n síiɔ̃ɔ wùlɛwulɛ aa misìilɛ Luaɛ
zɔ̃lɛa a báawa aa mɛ̀:
Ãmi! Àleluya!
5 Ɔ̃ ma lɔɔ mà báapi kɩ̃́i à mɛ̀:
À wá Lua táasilɛ
aà zɔ̀blenaɔ píi,
á gbɛ̃́ pɔ́ á aà vĩa vĩɔ,
nɛ́fɛ̃nɛn gbɛ̃zɔ̃ɔ.††
6 Ɔ̃ ma lɔɔ mà lán dasi yã'owa, lán izɔ̃ɔ-
sukaawa, lán louvĩa gbãawa à mɛ̀:
Àleluya!
Dii wá Lua Gbãapiide nà kibleawa.
7 Wà pɔnakɛ wà yáalɔ wà aà tɔbɔ,
asa Sã nɔsɛgɔɔ kà, aà nɔ sɔu mà.
8 Wà bàabaa pua táitai tɛkɛa kpàwà aà
ye.
Bàabaa piá Lua gbɛ̃́ɔ maakɛaɔɛ.
9 Malaika òmɛɛ: Kɛ̃́. Báaadeɔn gbɛ̃́ pɔ́
wà ń sisi Sã nɔsɛblɛble guuɔ ũ.‡‡ A òmɛɛ
lɔ: Lua yá̃ sĩanan we. 10 Ma wulɛ aà gbázĩ
mà misiilɛɛ̀, ɔ̃ a òmɛɛ: Bee tó. Kúlɛ Luaɛ.
N zɔ̀blen deen ma ũ ń n gbɛ̃́ pɔ́ aaì Yesu

‡**18:19** Eze 27.33
¶**18:21** Zel 51.63-64
§**18:24** Zel 51.49
****19:3** Isa 34.10, Zia 14.11
††**19:5** Soũ 115.13
‡‡**19:9** Mat 22.2

seeladekɛ kɛɔ.[¶¶] Yesu seeladekɛkɛa mɛ́
ãnabikɛmi ũ.

Kilisi mɔa dia sɔ̃kaapua kpɛ

11 Ɔ̃ ma luabɛ è a wɛ̃a, ɔ̃ sɔ̃kaapua bɔ̀,
gbɛ̃́ pɔ́ di a kpɛ tɔ́n Náaide Sĩande. Ì yã́k-
palɛkɛ́ńnɔ, ì zĩkańnɔ a zɛ́wa.[§§] 12 Aà wɛ́
dɛ lán tɛ́vuawa, kíafua pɔ́ a kpaa dasi.
Tɔ́e kɛ̃a aà mi'aɛwa, gbɛ̃e tɔ́pi yáasi dɔ̃o,
aà bàasio. 13 A ula pɔ́ tɛ̃̀ ń auo daa.[*]
Aà tɔ́n Lua Yã́.[†] 14 Luabɛ zĩgɔ̃ɔ tɛaàzi,
aa di sɔ̃kaapuaɔ kpɛ, aa bàabaa pua tái-
tai dadaa. 15 Fɛ̃nda lɛna lɛ́ bɔ aà lɛ́u à
buiɔ lɛò, i kiblemá ń mɔ̀ gopanao,[‡] i
ɔ̃zɔ̃ vɛ̃ɛbɛɔwa vɛ̃ɛfɛ̃kĩi guu Lua Gbãapi-
ide pɔkũma pãsĩ ũ.[¶] 16 Wà tɔ́ɛ bee kɛ̃̀ aà
ulawa ń aà gbalao:

Kíaɔ Kía, diiɔ Dii.

17 Ɔ̃ ma malaikae è zɛa kpaa ĩatɛ̃i. À lɛ́
gbãa zù bã pɔ́ aalɛ vua musumusuɔzi píi
à mɛ̀: À mɔ kãaa à blɛ zɔ̃ɔ pɔ́ Lua kɛ̀ɛ́ ble,
18 í kíaɔ gɛ só ń sosa gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń gbãadeɔ
ń sɔ̃́ɔ ń ń dikpɛnaɔ ń gbɛ̃́piio, wɛ̃́ɛɔ ń zɔɔ,
nɛ́fɛ̃nɛn gbɛ̃zɔ̃ɔ.[§] 19 Ɔ̃ ma wài è ń dṹnia
kíaɔ ń ń zĩgɔ̃ɔ, aa kɔ̃ kɛ̃̀aa aa zĩka ń gbɛ̃́
pɔ́ di sɔ̃́ kpɛpio ń aà zĩgɔ̃ɔ. 20 Wà wàipi
kṹ sãnu ń ãnabi ɛgɛna pɔ́ dabudabuɔ kɛ̀
aà aɛo. Dabudabupiɔ ɔ̃ à gbɛ̃́ pɔ́ aa wài
seela vĩ aa kùlɛ a taaɛɔ sɛ̃̀sãò.[**] Wà ń zú
tɛ́ ísida pɔ́ lɛ́ kṹ ń ĩatɛ̃gbɔ̃o guu bɛ̃́ɛ an pla
ḿpii. 21 Gbɛ̃́ pɔ́ di sɔ̃́ kpɛ gbɛ̃́ kĩniɔ dɛ̀dɛ
ń fɛ̃nda pɔ́ bɔ̀ a lɛ́uo,[††] ɔ̃ bãɔ píi ń gɛ sòso
aa kɛ̃̀.

Kilisi kiblea tɔɔlɛ wɛ̃̀ ɔ̀aa sɔɔ

20 Ɔ̃ ma malaikae è à bɔ̀ luabɛ, a
gbã́o zòolo kilinɛ kũa[‡‡] ń mɔ-
daona gèeleo. 2 À kwã́ pɔ́ dɛ mlɛ̃̀ zi[¶¶] ũ,
wì mɛ Ibiisi ge Setãu kṹ, ɔ̃ à mɔkàwà e wɛ̃̀
ɔ̀aa sɔɔ. 3 Malaikapi aà zù gbã́o zòolopi
guu, à zɛtàaàlɛ à kilidàu, kɛ́ asu buiɔ
sã́são e wɛ̃̀ ɔ̀aa sɔɔpi pa. Bee gbɛa wa aà
gbaɛ yɔɔ.
4 Ɔ̃ ma kpalabaaɔ è ń gbɛ̃́ pɔ́
zɔ̃lɛzɔ̃lɛwaɔ.[§§] Wà ń gbá zɛ́ aa yã́kpalɛkɛ
ń gbɛ̃́ɔ. Ma gbɛ̃́ pɔ́ wà ń mi zɔ̃̀ luayã'oa ń
Yesu seeladekɛo yã́iɔ è. Aai kúlɛ wài ge
aà taaɛo. Aai aà seela kɛ ń mi'aɛ ge ń
ɔwao. Aa vù wà kpalablè ń Kilisio wɛ̃̀
ɔ̀aa sɔɔ.[*] 5 Gɛɔ vua sɛ̃́ian we. Gɛ̀ kĩniɔ i
vuo e wɛ̃̀ ɔ̀aa sɔɔpi gɛ̀ pàò. 6 Báaadeɔn
gbɛ̃́ pɔ́ an baa ku gɛɔ vua sɛ̃́ia guuɔ ũ,
an kua adoa. Ga plaade iko vĩmáo. Aaɔ
dɛ Lua ń Kilisio gbàgbanaɔ ũɛ, mɛ́ aaɔ
kibleaànɔ e wɛ̃̀ ɔ̀aa sɔɔ.

Setãu zua tɛ́u

7 Tó wɛ̃̀ ɔ̀aa sɔɔpi pà, wa Setãu bɔ gbaɛ,
8 i gɛ́ bui pɔ́ kú dṹnia gola síiɔ̃waɔ sã́sãi,
Gɔgu ń Magɔguo, i ń kãaa zĩ musu. Aaɔ
dasi lán ísialɛ ũfãawa.[†] 9 Aa lì dṹniaa, aa
koezɔ̃̀ Lua gbɛ̃́ɔ bòoi ń wɛ̃́lɛ pɔ́ Lua yeio, ɔ̃

[¶¶]**19:10** Zia 22.8-9
[§§]**19:11** Soũ 96.13
[*]**19:13** Isa 63.3
[†]**19:13** Zãa 1.1
[‡]**19:15** Soũ 2.9
[¶]**19:15** Zia 14.19-20
[§]**19:18** Eze 39.17-20
[**]**19:20** Zia 13.1, 11-16
[††]**19:21** 2Tɛs 2.8
[‡‡]**20:1** Zia 9.1
[¶¶]**20:2** Daa 3.1, Zia 12.9
[§§]**20:4** Dan 7.9, 22
[*]**20:4** Dan 7.22
[†]**20:8** Eze 38.16

tɛ́ bɔ̀ luabɛ à kũ̀má. 10 Wa Ibiisi pɔ́ ń sãsã
sɛ zù tɛ́ ísida pɔ́ lɛ́ kṹ ń ĩatɛ̃gbɔ̃ɔ guu, gu
pɔ́ wài ń ãnabi ɛgɛnao kuu. Aaɔ wãwãkɛ
fãanɛ ń gwãasĩnao gɔɔpiiɛ.

Yɛ̃́kpalɛ gbɛzã

11 Ɔ̃ ma kpalabaa pua zɔ̃ɔ è ń gbɛ̃́ pɔ́
zɔ̃lɛuo. Tɔɔlɛ ń musuo gusikɛ̀ aà aɛ, wi
ń gbɛ e lɔo. 12 Ɔ̃ ma gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń nɛ́fɛ̃nɛ-
naɔ gyaadeɔ è zɛa báapi aɛ. Wà taalaɔ
wɛ̃̀wɛ̃, ɔ̃ wà lá pãle wɛ̃̀ lɔ àizãna taala ũ.
Wà yɛ̃́kpalɛkɛ̀ ń gyaadeɔ an yãkɛawa, lá
a ku lápiɔ guuwa.[‡] 13 Ísia gyaade pɔ́ kú
a guuɔ kpà. Ga ń bɛdao gyaade pɔ́ kú a
guuɔ kpà lɔ. Ɔ̃ wà yɛ̃́kpalɛkɛ̀ ń baadeo a
yãkɛawa.[¶] 14 Wà ga ń bɛdao zù tɛ́ ísida
guu. Tɛ́ ísida piá ga plaadeɛ. 15 Gbɛ̃́ pɔ́
wi ń tɔ́ e àizãna taalauoɔ ɔ̃ wà ń zú tɛ́
ísidapiu.

Yelusalɛũ dafu

21 Ɔ̃ ma tɔɔlɛ dafu ń musu dafuo è,[§]
asa tɔɔlɛ sɛ̃́ia ń musu sɛ̃́iao gɛ̃̀, mɛ́
ísia ku lɔo. 2 Ɔ̃ ma Lua wɛ̃́lɛ Yelusalɛũ
dafu è à bɔ̀ musu Lua kɛ̃́i, àlɛ pila. Wa
kɛ̀kɛ lán nɔɛ pɔ́ a zãkɛsɔu màwa.[**] 3 Ɔ̃ ma
lɔɔ gbãa mà kpalabaa kɛ̃́i à mè: Lua zɔ̃̀lɛ ń
gbɛ̃nazĩnaɔ sa, aɔ kúńnɔ, aaɔ dɛ aà gbɛ̃́ɔ
ũ. Lua dee aɔ kúńnɔ ń Lua ũ.[††] 4 A ń wɛ́'i
gogonɛ́ píi.[‡‡] Ga aɔ ku lɔo ge wɛ̃na ge
ɔɔlɔ ge wãwã, asa yãziɔ gɛ̃̀.
5 Gbɛ̃́ pɔ́ zɔ̃lɛa báapiwa mè: Ma! Málɛ
pɔ́pii kɛ dafu. Ɔ̃ a òmɛɛ: Kɛ̃́, asa yɛ̃́ beeɔ
náai vĩ mɛ́ sĩanaɛ. 6 Ɔ̃ a òmɛɛ: Yɛ̃́ làa.
Mámɛ má Alafa ń Omɛgao ũ, Dàalɛna ń
Mìdɛnao ũ. Gbɛ̃́ pɔ́ imi lɛ́ dɛ, má aà gba
nibɔna í wɛ̃nide.[¶¶] 7 Gbɛ̃́ pɔ́ zĩblè gban
we. Máɔ dɛ aà Lua ũ, iɔ dɛ ma nɛ́ ũ.[§§]
8 Ãma vĩakɛnaɔ ń náaisaideɔ ń yãbɛ̃ɛkɛ-
naɔ ń gbɛ̃dɛnaɔ ń gbãsĩkɛnaɔ ń ɛsɛdeɔ
ń tɛ̃́agbagbanaɔ ń mɔafilideɔ píi, an baa
aɔ dɛ tɛ́ ísida pɔ́ lɛ́ kṹ ń ĩatɛ̃gbɔ̃ɔ ũɛ. Ga
plaaden we.
9 Malaika gbɛ̃ɔn sopla pɔ́ tùu mɛ̀n so-
pla kũa, kìsia gbɛzã mɛ̀n sopla ká ń
paipiɔ gbɛ̃do mɔ òmɛɛ: Mɔ mà Sã nɔ
dafu ɔlɔnɛ. 10 Lua Nisĩna dɛdɛaapi guu
malaikapi ma sɛ gɛ̀manɔ gbɛ̀sĩsĩ zɔ̃ɔ lɛsĩ
musu. À Lua wɛ̃́lɛ Yelusalɛũ ɔ̀lɔmɛɛ, à bɔ̀
musu Lua kɛ̃́i, àlɛ pila.[*] 11 A Lua gawi vĩ,
a pípia lán gbɛ̀ bɛɛɛdewa, àlɛ tɛkɛ lán
diamaawa. 12 A bĩ́i zɔ̃ɔ lɛsĩ vĩ. A bɔlɛ kuɛ-
pla, malaika gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ zɛzɛu. Isaili
bui kuɛplaɔ tɔ́ kɛ̃a bɔlɛpiɔwa. 13 Bɔlɛ mɛ̀n
àaɔ̃ ku gukpɛ oi, àaɔ̃ gugbãntoo oi, àaɔ̃
gɛɔmidɔkĩi oi, àaɔ̃ bɛ'aɛ oi.[†] 14 Wà bĩ́ipi
dàalɛ gbɛ̀ mɛ̀n kuɛplaɔwa. Sã zĩna gbɛ̃ɔn
kuɛplaɔ tɔ́ kɛ̃a gbɛpiɔwa.
15 Malaika pɔ́ lɛ́ yã'omɛɛ pɔyɔ̃bɔ pɔ́ wa
pì ń vuao kũa, kɛ́ à wɛ̃́lɛpi yɔ̃̀ò ń a bɔlɛɔ
ń a bĩ́io.[‡] 16 Wɛ̃́lɛpi gola síiɔ̃ɛ, a gbɛ̃̀a ń
a yàasao sáaɛ. Ɔ̃ à wɛ̃́lɛpi yɔ̃̀ ń pɔyɔ̃bɔ-
pio. A gbɛ̃̀a kiloo ɔ̃aa kuɛplaɛ (2.400).
A gbɛ̃̀a ń a yàasao ń a lɛsĩo píi sáaɛ.
17 À a bĩ́i yɔ̃̀ lɔ, a lɛsĩ gɛ̃̀sĩsuu basoplasɔo
mɛ̀ndosaiɛ. Malaikapi yɔ̃̀ gbɛ̃nazĩna gɛ̃̀sĩ-
suu gbɛ̃̀a lɛ́uɛ. 18 Wà bĩ́ipi kɛ̀ ń diamaao,
mɛ́ wɛ̃́lɛ piá vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛɛ íkɛa lán díiwa.

---

‡**20:12** Dan 7.9-10
¶**20:13** Mat 16.27
§**21:1** Isa 65.17, 66.22, 2Piɛ 3.13
****21:2** Isa 52.1, 61.10
††**21:3** Lev 26.12, Eze 37.27
‡‡**21:4** Isa 25.8, 35.10, 65.19
¶¶**21:6** Isa 55.1
§§**21:7** 2Sam 7.14, Soũ 89.27-28
***21:10** Eze 40.2
†**21:13** Eze 48.30-35
‡**21:15** Eze 40.3

19 Wà gbɛ pɔ́ wà wɛ̃́lɛpi bĩ́i dàalɛò kèkɛ
ń gbɛ̀ bɛɛɛde bui píio.¶ Wà gbɛ̀ sɛ̃́ia kèkɛ
ń diamaao, a plaade ń safiio, a àaɔ̃de ń
agatao, a síiɔ̃de ń ɛmɛlodio, 20 a sɔode ń
onisio, a soolode ń saadɔanio, a soplade
ń kisolitio, a swaaɔ̃de ń belilio, a kɛ̃ok-
wide ń topazao, a kwide ń kisopazao, a
kuɛdode ń tiikɔazio, a kuɛplade ń amɛti-
sio. 21 Bɔlɛ mèn kuɛplapiɔá òso mèn kuɛ-
plaɔɛ. Wà ḿpii kɛ̀ ń òsoo mèndodoɛ.
Wɛ̃́lɛpi zɛaá vua tɛ̃ɛtɛ̃ɛɛ, wì gu'eu lán
díiwa.

22 Mi Lua kpɛ́ e wɛ̃́lɛpi guuo, asa
Dii Lua Gbãapiide ń São mɛ́ a kpɛ́pi
ũ. 23 Wɛ̃́lɛpi bàa kú ń ĩatɛ̃ ń mɔvuao
gupuaɛ̀oo. Lua gawi mɛ́ lɛ́ wɛ̃́lɛpi pu, mɛ́
Sã dɛ a filia ũ.§ 24 Buiɔ táa'o a gupuai, mɛ́
dṹnia kíaɔ gɛ̃u ń ń àizɛɛɔ.** 25 A bɔlɛɔ aaɔ
taa fãanɛ bauo, mɛ́ gwãasĩna aɔ ku we
sɔ̃o. 26 Wa gɛ̃u ń buiɔ àizɛɛɔ ń ń pɔ́ ɔdeɔ.††
27 Ãma pɔ́ gbãlɛae a gɛ̃uo‡‡ ge yãbɛ̃ɛkɛna
ge mɔafilide, sema gbɛ̃́ pɔ́ Sã ń tɔ́ kɛ̃̀ àiza-
˜na taalauɔ bàasio.

22 Ɔ̃ malaikapi swa'i wɛ̃nide pɔ́ lɛ́ bɔ
Lua ń São kpalabaa kĩ́i ɔ̀lɔmɛɛ,¶¶
àlɛ tɛkɛ lán díiwa. 2 Àlɛ bàalɛ wɛ̃́lɛpi zɛa
guo. Lí wɛ̃nide§§ ku a baale ń a baalao,
ì nɛ'i wɛ̃̀ do gɛ̃n kuɛplaɛ, mɔ ń mɔo gɛ̃n
dodo. Lípi láɔá buiɔ gbã́gbãbɔɛ.* 3 Pɔ́ pɔ́
Lua lɛkɛ̀ɛ̀e aɔ ku lɔo.† Lua ń São kpalabaa
aɔ ku wɛ̃́lɛpi guu, mɛ́ aà zɔ̀blenaɔ zɔbleɛ̀.
4 Aa wɛsiaàlɛ, mɛ́ aà tɔ́ aɔ kú ń mi'aɛwa.
5 Gwãasĩna aɔ ku lɔo, gbɛ̃e baa aɔ kú ń
filia ge ĩatɛ̃ gupuaoo, kɛ́ Dii Lua a gupunɛ́
yãi.‡ Aaɔ kible e gɔɔpiiɛ.¶ 6 Ɔ̃ a òmɛɛ: Yã́
beeɔ náai vĩ mɛ́ sĩanaɛ. Dii Lua pɔ́ ì dɔaa
ãnabiɔnɛ mɛ́ a malaika zĩ̀, kɛ́ a zɔ̀blenaɔ
yã́ pɔ́ a mɔ tia dɔ̃.

Yesu a mɔ tia

7 Gwa, má mɔ́ tia. Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ zia
yã́ taalaɛ bee yã́ kũa ũ.

8 Ma Zãa mámɛ ma yã́ beeɔ mà mɛ́ má
è. Kɛ́ má mà mɛ́ má è, ma wulɛ malaika
pɔ́ yã́piɔ ɔ̀lɔmɛɛ gbázĩ mà kúlɛɛ̀. 9 Ɔ̃ a
òmɛɛ: Bee tó. Kúlɛ Luaɛ. N zɔ̀blen deen
ma ũ ń n gbɛ̃ ãnabiɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ aa láɛ
bee yã́ kũaɔ. 10 Ɔ̃ a òmɛɛ: Ńsu pɔ́ kúlɛ
zia yã́ pɔ́ kú lápiuwao, asa a gɔɔ kãikũ̀.
11 Gbɛ̃vãi wɛtã àɔ yãvãikɛ. Gbãsĩde wɛ-
tã àɔ gbãsĩ. Gbɛ̃maa wɛtã àɔ yãmaakɛ.
Kuaadoade wɛtã a kua àɔ adoa.§

12 Gwa, má mɔ́ tia, máɔ asea kũa,
mí fĩabo baadeɛ a yãkɛawa.** 13 Alafa
ń Omɛgaon ma ũ, Dɔaana ń Gɔ̃zãnao,
Dàalɛna ń Mìdɛnao.†† 14 Báaadeɔn gbɛ̃́ pɔ́
aa ń ulataopiɔ ũ. Aaɔ zɛvĩ wà gɛ̃ wɛ̃́lɛpi
bɔlɛɔu, aai lí wɛ̃nide‡‡ bɛ ble. 15 Ãma gɔ̃ɛ
blesanaɔ ń ɛsɛdeɔ ń gbãsĩkɛnaɔ ń gbɛ̃dɛ-

¶**21:19** Isa 54.11-12
§**21:23** Isa 60.19-20
****21:24** Isa 60.3
††**21:26** Isa 60.11
‡‡**21:27** Isa 52.1
¶¶**22:1** Zkl 14.8
§§**22:2** Daa 2.9
***22:2** Eze 47.12
†**22:3** Zkl 14.11, Daa 3.17
‡**22:5** Isa 60.19
¶**22:5** Dan 7.18
§**22:11** Dan 12.10
****22:12** Isa 40.10, 62.11
††**22:13** Isa 44.6, 48.12, Zia 1.8, 17
‡‡**22:14** Daa 2.9, 3.22

naɔ ń tã́agbagbanaɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ ye mɔafil-
iyãkɛaiɔ aaɔ ku bàasiɛ.
16 Ma Yesu ma a malaika zĩ̀ aàɔ dɛ
yã́piɔ seelade ũ ma gãlideɔnɛ. Mámɛ má
Davidi Bui, aà kpala pɔ́ vlãpà Kía ũ,¶¶
Gudɔlɛia saan'ina ũ.§§ 17 Lua Nisĩna ń Sã
nɔ dafuo ì mɛ, mɔ́. Gbɛ̃́ pɔ́ bee mà sɔ̃, aà
o, mɔ́. Gbɛ̃́ pɔ́ imi lɛ́ dɛ, aà mɔ́. Gbɛ̃́ pɔ́ ye
í wɛ̃nidei, aà si gba ũ.*
18 Málɛ o gbɛ̃́ pɔ́ ãnabikɛlaɛ bee yã-
màɔnɛ píi, tó gbɛ̃́ yãe kã̀fĩ a guu, Lua a
kìsia pɔ́ a yã́ kú láɛ bee guuɔ kã́fĩ adeɛɛ.
19 Tó gbɛ̃́ yãe bɔ̀ taalaɛ bee guu, Lua a
ade baa bɔ a wɛ̃́lɛ ń lí wɛ̃nide pɔ́ a yã́ kú
láɛ bee guuo guuɛ.†
20 Gbɛ̃́ pɔ́ dɛ yã́piɔ seelade ũ mɛ̀:
Sĩanaɛ, má mɔ́ tia.
Ãmi! Dii Yesu mɔ́!
21 Dii Yesu aàɔ gbɛ̃kɛ vĩ ń a gbɛ̃́ɔ píi.

¶¶**22:16** Isa 11.1, 10, Zia 5.5
§§**22:16** Zia 2.28
***22:17** Isa 55.1
†**22:19** Iko 4.2